BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
24 F
M 15

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

14-24-F-15

HOMILIAE, SIVE CONCIONES PRAESTANTISSIMORVM ECCLESIAE CATHOLICAE DOCTORVM, IN TOTIVS ANNI EVANGELIA,

AB ALBINO FLACCO ALCVINO IVSSV CAROLI MAGNI PRIMVM ACRI IVDICIO COLLECTAE: ET SVBINDE AB ALIIS NON PARVM AVCTAE,

Quibus nunc demùm acceſſere in totius anni Epiſtolas, Conciones exegeticæ, opera F. Laurentij Surij Carthuſiani ex præcipuis Patribus accuratè congeſtæ: cuius etiam ſtudio Homiliæ hactenus editæ ab innumeris ſunt mendis vindicatæ, permultæ ſuis authoribus inſcriptæ, loca etiam annotata, vnde pleræque omnes ſumptæ ſint.

PATRVM, E QVIBVS HAE CONCIONES DEPROMPTAE, CATALOGVS.

Origenes,	Maximus,	Theophylactus,
Hilarius,	Leo,	Oecumenius,
Ambroſius,	Fulgentius,	Rabanus,
Chryſoſtomus,	Gregorius,	Euſebius Emeſenus,
Hieronymus,	Iſidorus,	Haymo,
Seuerianus,	Beda,	Audbertus,
Auguſtinus,	Albinus	Ericus, & Bernardus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ACCESSIT RERVM ET SENTENTIARVM INDEX COPIOSISSIMVS.

VENETIIS.

Apud Bartholomæum Rotam.

MDLXXI

INVICTISSIMO,

VEREQVE CHRISTIANO PRINCIPI

AC DOMINO, D. MAXIMILIANO, ROMANORVM IMPERATORI ELECTO,

Hungariæ, Boemiæque Reggi, Archiduci Auſtriæ, &c.

DOMINO SVO LONGE CLEMENTISSIMO.

Salutem & perpetuam felicitatem.

TAMETSI Sereniſsima Maieſtas tua, Cæſar inuictiſsime, grauiſsimis Reipub. diſtracta curis, maximiſque intenta rebus & negotijs, mea interpellatione alio uel parumper auocari non debuit: at facit tamen mitiſsimum ingenium tuum, & apud omnes decantata humanitas, ut propemodum etiam importunus eſſe non dubitarim. Iam enim in caſtigando ad ueterum codicum fidem, itemque augmentando Homiliario, quod uocant, per multum temporis & opere poſueram, quærendusque erat inſignis aliquis patronus, cuius auſpicijs ij qualeſcunque labores mei auderent prodire in publicum, nec uel moroſorum hominum cenſuras, uel improborum liuidas obtrectationes ueteri. Vbi tum ſanè nullus mihi alius potuit magis idoneus uideri, quàm T. M. Cæſar potentiſsime. Nam cu[illegible] iam olim Carolus ille uerè Magnus, Romanorum præpotens Imperator, cui T. [illegible] non minus in uera aſſerenda ac tuenda religione, quàm in Imperio ſuccedit, [illegible]ius conficiendi Homiliarij prouinciam homini doctiſsimo demandarit, & ſua Auguſta Maieſtate id uel maximè dignum duxerit, ut eius iuſſu & authoritate hoc opus euulgaretur: dubitare non potui, nec uero debui, quin ſub nullius potius quàm T. M. inclyto nomine, non paruo quidem labore meo & emendatum & locupletatum deberet in lucem emitti. Eſt uero non obſcurum eximiæ in Deum pietatis argumentum, quòd ille longè potentiſsimus & Chriſtianiſsimus Imperator colligi uoluit optimas quasque è patribus homilias: ut haberent ad manum qui ad [illegible]pulum concionantur, non [illegible]ſcunque, ſed grauiſsimorum patrum ſolidas & catholicas Euangeliorum exp[illegible], à quibus ſcirent ſibi haud temerè diſcedendum, ſed ijſdem expoſitionibus [illegible] inſiſtendum, modo ne uelint à Catholico Catholicæ Eccleſiæ ſenſu, quem ex illo perp[illegible]uo uereque admirabili ſanctorum patrum conſenſu facilè perſpici licet, in cer[illegible] auditorum perniciem diſcedere. Quanuis autem needum ſatis mihi conſtat, num hoc potiſsimum conſilio, aut uero alio magis fine ſanctiſsimus ille Imperator has Patrum homilias ſeligi uoluerit: at dubitari tamen non poteſt, laborem hunc nulli ferè perindè commodum & opportunum exiſtere, atque ijs, qui pro côcione populũ docere debent. Quibus tamen, ut ſuam illi functionem omni ex parte præclarius & uberius exequi poſſent, id ſubinde commodi acceſsit, quòd ſucceſſu temporum non paucæ ab alijs homiliæ adiectæ ſunt: ſed nonnullæ ſanè in ijs admodum inconſultè, quæ nihil conuenirent illis locis, quibus inſertæ erant, quas proptereà ſubmoui, ne cum lectoris fraude alienum ſibi locum uendicarent, per multæ ſine authoris nomine, quibus ſuos adſcripſi authores, nonnullæ uero etiam alienis attributæ authoribus, quos ueris legitimiſque poſſeſſoribus reſtitui: ſimul etiam ad ſingulas ferè homilias uel Sermones locum annotaui, unde ſumptæ ſunt, quod non parum

† 2 illis

illis conciliat certioris fidei & authoritatis. Eas autem Homilias, quas Maternus Cholinus, huius ampliſsimæ urbis ciuis & ſenator, tuæque M. addictiſſimus, ſuperiori editione hortatu clariſsimi uiri D. Ioannis Gropperi, quem Paulus IIII. Romanus pontifex in Cardinalium album adſcripſit, huic præclaro operi appoſuit ſub Euſebij Emeſeni nomine, ſuis quidem reliqui locis, præter paucas, quas ad loca magis congrua tranſtuli nec authoris mutaui nomen, tametſi uiri doctiſsimi ſatis oſtenderunt, & res ipſa perſpicuè teſtatur, non eas eſſe Euſebij illius, ſed ſcriptoris longè recentioris: Et niſi me fallunt omnia, puto equidem a ſtudioſo quopiam eas ex neſcio cuius doctiſsimi, ſed nō admodū uetuſti hominis luculētis & eruditis in libros diuinos Commentarijs eſſe deſcriptas, atque in homiliarum quandam formam redactas: idque ſine authoris nomine, deinde alium cum in eas incidiſſet, uidiſſetque breues & perſpicuas ferèque plauſibiles eſſe, quales diuus Hieronymus ait Euſebium hunc ſcripſiſſe plurimas in Euangelia, nomen Euſebii illis præfixiſſe. Poſſem quædam ex ipſo proferre authore, quę me hęc non temerè coniecisſe oſtendant, ſed nolo T. M. eſſe oneroſus. Cuiuſcunque autem ſint, id certum eſt, multa in iis haberi lectu digniſsima, & quę è ſuggeſtu non ſine fructu promi queāt. Etſi uerò ex his omnibus ingens utilitas & hauriri, & in alios deriuari poterat, unum tamen tam egregio operi etiam num deeſſe uidebatur, nempe, Interpretationem Epiſtolarum anni totius. Hanc itaque lacunam me explere uoluit is quem antè dixi Maternus Cholinus, amicus meus, & iuuandæ rei literarię perquàm ſtudioſus. Quanquàm autem id oneris à me uel ſolo imperitię non uano ſed uero prętextu amoliri potuerim, at ceſsi tamen, & bona fide ubicunque ſanctiſsimorum patrum explanationes ad uulgi captū accōmodatas habere potui, eorū uerbis totius anni epiſtolares lectiones expoſui, ubi uerò partes antiqui materiam non ſuppeditabant, ex recentioribus Catholicis adſcripſi ea, quę poſſent utiliter dici ad populum. Præcipuè enim id ferè operam dedi, ut meo labore iis prodeſſem, qui ſublimiora & ſubtiliora capere necdum poſſunt, atque ut ijs uerbi diuini præconibus gratificarer, qui uel ob rei familiaris anguſtiam patrum ſibi grandia uolumina comparare non poſſunt, uel temporis copia deſtituti, patres ipſos perlegere nequeunt. Id uerò hoc loco commodiſsimè dici poſſe exiſtimo, ut obſeruet diligens lector, in omnibus his tam diuerſis, peruetuſtis, eruditione & ſanctitate pręſtantiſsimis patribus quanta ſit doctrinę concordia, quàm nihil diſcrepans ab ea religionis ſynceritate, quam hodieque profitetur Romana Eccleſia. Et cum hæc doctrina Caroli Magni temporibus ad noſtram uſque ętatem in Germania noſtra ſemper uiguerit, tamen non uerentur noui dogmatiſtæ palam affirmare, Luterum demum Euangelium Germanis attuliſſe. Quod cum cedat in ſummam omnium ſuperiorum ſeculorum ignominiam, in intolerabile tot ſanctiſsimorum Imperatorum, regum, principum, aliorumque omnis generis hominum, dedecus, & iniuriam, tamen & dicitur & ſcribitur ab Luteri ſtudioſis, & ab innumeris etiam recipitur. Qua de re etſi multa non immeritò dici poſſent, at nolim T. M. ſuos animi refricare dolores, quam non dubito hoc Germanię, immò totius ferè Europæ miſerabili ſtatu non mediocriter angi & diſcruciari. Mihi hoc unum apud T. M. ſereniſsime & clementiſsime Imperator effeciſſe & impetraſſe ſatis erit, ut hos meos exiguos, & tua ſanè M. indignos labores pro ſolita benignitate & humanitate ſua placidè & comiter accipiat. Poterunt enim uberiori cum fructu ab omnibus excipi, ſi ſenſerint. T. M. eos fuiſſe non ingratos, eiuſque ampliſsimo patrocinio eſſe munitos. Quod ad authorem attinet, cuius hæ pa[illegible] Homiliæ ſint ſtudio primum congeſtæ, etſi erunt fortaſsis, qui ſecuti pleroſ[illegible] hiſtoricos, non tam ab Albino Flacco Alcuino, quàm à Paulo Diacono id factum [illegible]ment, in præſentiarum nolo contendere, contentus recepta ferè apud omnes ſen[illegible]tia, Albinum Caroli Magni præceptorem primas tam ſancto operi admouiſſe manus, quanquam uellem eius rei certiora ex ueteribus fide dignis hiſtoriographis, quos equidem legerim, extare documenta. Nec id tamen magnoperè mouere nos debet, utrum uel Albini, uel Pauli Diaconi opera prodierint, cum uterque uir doctiſsimus fuerit, & Carolo Magno ob inſignem eruditionem chariſsimus, hoc magis curandum nobis eſt, ut in hac ſanctiſsimorum & celeberrimorum patrum ſana & catholica doctrina, uelut per manus à maioribus noſtris nobis tradita perſeueremus, contemptis ijs omnibus, qui nos alio transferre conantur, tanquàm hactenus Germania lucem Euangelij non uiderit, eamque nunc demum ab illis hominibus diſcere debeat, qui non modò à perpetuo totius Chriſtiani orbis conſenſu ſibi diſcedendum putarunt, ſed etiam inter ſeſe atrociſsimè digladiantur, atque in tot in dies ſectas diſtrahuntur, ut ſine ſummo animi dolore dici non poſſit. Hic mihi iam ingens pateret campus laudum tuarum, ſereniſsime Cæſar, poſſemque

uirtutum

uirtutum tuarum non uanum neque fallacem agere encomiaſten, ſed ne ſacratiſsimæ M. T. moleſtus ſim, iam finem facio, Deum rogans, ut M. T. ſuæ Eccleſiæ in plurimos annos ſaluam & incolumem conſeruare uelit. Ex Carthuſia Aggrippinenſi, XIIII. Februarij, Anno M. D. LXIX.

T. S. M.

deuotiſsimus
clientulus

F. Laurentius Surius
Carthuſianus.

† 3 CAROLVS

CAROLVS DEI FRETVS AVXILIO,

REX FRANCORVM ET LONGOBARDORVM AC PATRITIVS ROMANORVM,

Religioſis Lectoribus noſtræ ditioni ſubiectis.

C*VM nos diuina ſemper domi foriſq́; clementia, ſiue in bellorum euentibus, ſiue pacis tranquillitate cuſtodiat: etſi rependere quicquam eius beneficijs tenuitas humana non præualet, quia eſt ineſtimabilis miſericordia Deus noſter, deuotas ſuæ ſeruituti benignè approbat uoluntates. Igitur quia curæ nobis eſt, ut noſtrarum eccleſiarum ad meliora ſemper proficiat ſtatus, obliteratam penè maiorum noſtrorum deſidia reparare uigilanti ſtudio literarum ſatagimus officinam, & ad pernoſcēda ſtudia liberalium artium, noſtro etiam, quos poſſumus, inuitamus exemplo. Inter quæ iam pridem uniuerſos ueteris ac noui inſtrumenti libros, librariorum imperitia deprauatos, Deo nos in omnibus adiuuante, examuſſim correximus. Accenſi præterea memoriæ uenerandæ Pippini genitoris noſtri exemplis, qui totas Galliarum Eccleſias Romanæ traditionis, ſuo ſtudio, cantibus decorauit: nos nihilo minus ſolerti eaſdem curamus intuitu, præcipuarum inſignire ſerie lectionum. Denique quia ad nocturnale officium compulatas quorundam caſſo labore, licet recto intuitu, minùs tamen idoneo, repperimus lectiones, quippe quæ & ſine authorum ſuorum uocabulis eſſent poſitæ, & infinitis uitiorum anfractibus ſcaterent: non ſumus paſsi noſtris in diebus, in diuinis lectionibus, inter ſacra officia, inconſonantes perſtrepere ſolæciſmos, atque earundem lectionum in melius reformare tramitem, mentem intē dimus, idq́; opus Paulo Diacono familiari clientulo noſtro elimandum iniunximus: ſcilicet, ut ſtudioſe catholicorum patrum dicta percurrens ueluti è latiſsimis eorum pratis, certos quoſque floſculos legeret, & in unum, quæque eſſent utilia, quaſi ſertum aptaret. Qui noſtræ celſitudini deuotè parere deſiderans, tractatus atque ſermones diuerſorum catholicorum patrum perlegens, & optima quæque decerpens, in duobus uoluminibus, per totius anni circulum, congruentes cuique feſtiuitati, diſtinctè & abſque uitijs, nobis obtulit lectiones. Quarum omnium textū noſtra ſagacitate perpendentes, noſtra eadem uolumina authoritate conſtabilimus, ueſtraq́; religioni in Chriſti eccleſijs tradimus ad legendum.*

PAVLVS DIACONVS.

Viue fælix Carole Princeps,
Munere Chriſti Atque togatæ
Pluribus annis Arbiter orbis,
Luxq́; decuſq́; Dardanideq́;
Magne tuorum Gloria gentis,

INDEX

DOMINICARVM,
SACRARVMQVE DIERVM
ALIARVM, QVIBVS HVIVSCE OPERIS
HOMILIAE ATTRIBVTAE ET ACCOMMODATAE SVNT.

ADMONITVM SED TE VOLO, CANDIDE LECTOR, NON vnam tantùm unicuique tum Dominicæ, tum diei ſacræ attributam eſſe Homiliam, ſed plures etiam, easque optimas atque integras ex Patribus depromptas, adeò ut ex iiſdem ampliſsimam rectè & conſtruendæ & formandæ concionis materiam & vbertatem hinc ſis conſequuturus.

DE TEMPORE.

Dominica Aduentus prima fol. 2
dominica Aduentus ſecunda 4
dominica Aduentus tertia 7
feria quarta quatuor temporũ 9
feria ſexta quatuor temporum 10
Sabbato quatuor temporum 13
dominica quarta Aduentus 15
in uigilia natiuitatis Chriſti 18
In nocte natiuitatis Chriſti 20
In aurora natiuitatis Chriſti 23
In die ſancto natiuitatis Chriſti 25
De ſancto Stephano 28
De ſancto Ioanne apoſtolo & euangeliſta 33
De innocentibus 37
Dominica intra octauam natalis Chriſti 40
In circuncißione domini 43
In uigilia Epiphaniæ 46
In Epiphania Domini 47
Intra octauam Epiphaniæ 50
In octaua epiphaniæ 50
Dominica prima poſt epiphaniam 52
Dominica ſecunda poſt epiphaniam 54
Dominica tertia poſt epiphaniam 57
Dominica quarta poſt epiphaniam 60
Dominica quinta poſt epiphaniam 64
Dominica in Septuageſima 66
Dominica in Sexageſima 70
Dominica in quinquageſima 71
In die Cinerum 74
Feria quinta poſt cinerum 75
Feria ſexta poſt Cinerum 76
Sabbato poſt Cinerum 78
Dominica prima in Quadrageſima 79
Eeria ſecunda poſt inuocauit 81
Feria tertia 83
Feria quarta 84
Feria quinta 86
Feria ſexta 87
Sabbato poſt Inuocauit 89
Dominica ſecunda Quadrageſimæ 90
Feria ſecunda poſt reminiſcere 94
Feria tertia 95
Feria quarta 96
Feria quinta 96
Feria ſexta 97
Sabbato poſt Reminiſcere 98
Dominica tertia quadrageſima 101
Feria ſecunda poſt Oculi 105
Feria tertia 107
Feria quarta 106
Feria quinta 108
Feria ſexta 108
Sabbato poſt Oculi 114
In dominica Lętare 115
Feria ſecunda poſt Lætare 115
Feria tertia 116
Feria quarta 117
Feria quinta 119
Feria ſexta 119
Sabbato poſt Lętare 121
Dominica in paßione, ſeu Iudica 123
Feria ſecunda poſt Iudica 125
Feria tertia 127
Feria quarta 127
Feria quinta 129
Feria ſexta 130
In uigilia Palmarum 130
In dominica Palmarum 131
feria ſecunda poſt Palmarum 136
feria tertia 137
feria quarta 138
In cœna Domini 139
feria ſexta paraſceues 141
In uigilia Paſchæ 144
In die ſancto Paſchæ 144
feria ſecunda Paſchæ 147
Feria tertia Paſchæ 148
Feria quarta Paſchæ 152
Feria quinta Paſchæ 154
Feria ſexta 157
Sabbato 155
In octaua Paſchę 159
Dominica ſecunda poſt paſcha 163
Dominica tertia poſt Paſcha 164
Dominica quarta 168
Dominica quinta 171
In Litania minori 171
In uigilia Aſcenſionis 173
In die Aſcenſionis 175
Dominica poſt Aſcenſionem 178

In

INDEX

In uigilia Pentecoſtes 180
In die ſancto Pentecoſtes 185
Feria ſecunda Pentecoſtes 185
Feria tertia pentecoſtes 187
Feria quarta pentecoſtes 189
Feria quinta 191
Feria ſexta 192
Sabbato poſt pentecoſten 193
In octaua pentecoſtes 195
De ſanctiſsima Trinitate 197
Dominica ſecunda poſt pentecoſten 208
Dominica tertia 210
Dominica quarta 213
Dominica quinta 216
Dominica ſexta 218
Dominica ſeptima 221
Dominica octaua 224
Dominca nona 226
Dominica decima 228
Dominica undecima 231
Dominica duodecima 234
Dominica decimatertia 236
Dominica decimaquarta 239
Dominica decimaquinta 243
Dominica decimaſexta 247
Dominica decimaſeptima 250
Dominica decimaoctaua 254
Feria quarta quatuor temporum 256
Feria ſexta quatuor temporum 257
Sabbato quatuor temporum 258
Dominica decimanona poſt Pentecoſten 259
Dominica uigeſima 260
Dominica uigeſimaprima 264
Dominica uigeſimaſecunda 268
Dominica uigeſimatertia 271
Dominica uigeſimaquarta 274
Dominica uigeſimaquinta 277
Dominica uigeſimaſexta 281
In dedicatione eccleſiæ uel altaris 285

DE SANCTIS

In uigilia ſancti Andreæ 289
In die ſancti Andreæ 291
In octaua ſancti Andreæ 293
De ſancto Nicolao quęre in communi. Idem.
De cóceptione beatæ Mariæ quære in natiuitate eiuſ-
De ſancto Thoma quære in communi.
De ſancto Antonio quære in Communi
In natali ſancti Agnetis 293
In conuerſione ſancti Pauli 294
In purificatione ſanctę Mariæ 296
In cathedra ſancti Petri 302
In feſto S. Matthiæ apoſtoli 303
In annunciatione beatæ Mariæ 304
In feſto ſanctorum Philippi & Iacobi 308
In feſto inuentionis ſanctæ crucis 311
De Sanctis infra Paſcha & Pentecoſten 314
In uigilia beati Ioannis Baptiſtæ 315
In natiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ 316
In uigilia Apoſtolorum Petri & Pauli 320
In feſto ſanctorum Petri & Pauli 321
In commemoratione ſancti Pauli 289
In octaua ſanctorum Petri & Pauli 349
In feſto uiſitationis B. Mariæ 328
In natali ſanctæ Felicitatis 340
In natali beatæ Magdalenæ 341
In natali ſancti Iacobi Apoſtoli 344
In uinculis ſancti Petri 345
De ſancto Laurentio 346
In uigilia Aſſumptionis 349
In aſſumptione ſanctæ Mariæ ibid.
In feſto ſancti Bartholomæi 344
In decollatione ſancti Ioannis Baptiſtæ 344
In natiuitate ſanctæ Mariæ 361
In exaltatione ſanctæ Crucis, quere in communi.
In uigilia ſancti Matthæi Apoſtoli 361
In feſto ſancti Matthæi apoſtoli 362
In feſto ſancti Michaelis [illegible]
In dedicatione Eccleſię eiuſdem
In natali ſancti Lucæ 366
In feſto undecim millium uirginum, quære in cómuni de Virginibus
In feſto ſancti Seuerini ibi. de Confeſſoribus.
De feſto ſanctorũ Simonis & Iudæ. ibi. de Apoſtolis
In uigilia omnium ſanctorum 358
In die omnium ſanctorum 361
In die animarum 365
In feſto. S. Martini, quære in cómuni de confeſſorib⁹.
De ſancta Catharina ibi. de Virginibus.

Commune Sanctorum ſubſequentibus ſacris diebus accommodatur.

De Apoſtolis 368
De uno Martyre 375
De Martyribus. 381
De confeſſoribus. 390
De Virginibus 400

Hiſce addita

Homilia de pœnitentia Niniuitarum Emiſſeni. 403
Homilia de ieiunijs Niniuitarum Maximi. [illegible]

FINIS.

HOMILIAE PRAESTANTISSIMORVM ECCLESIAE CATHOLICAE DOCTORVM IN TOTIVS ANNI EVANGELIA,

AB ALBINO FLACO ALCVINO, IVSSV CAROLI MAGNI, PRIMVM INGENTI STVDIO COLLECTAE:

QVIBVS PRAETER OMNES SVPERIORVM TEMPORVM acceſsiones, nunc recèns adiunctæ ſunt Conciones exegeticæ in totius æquè anni Epiſtolas, opera F. Laurentij Surij Carthuſiani ex præcipuis Eccleſiæ patribus potiſsimùm congeſtæ.

IN EPISTOLAM I. DOMINICAE Aduentus concio exegetica.

HODIE dilectiſsimi, Aduentus dominici initia celebramus. Voluit enim pia mater Eccleſia, quæ eſt columna, & firmamentum ueritatis, *1.Ti.3* nõ temere quidẽ, ſed ſapiẽtiſsimo cõſilio, circa illud tẽpus, quo Chriſtus mũdi ſeruator natus eſt, ſingulis annis ſolennem agi memoriam aduentus Domini: nec tamẽ illius unius dũtaxat, quo uenit in mũdum factus homo, ſed etiam præterea aliorum triũ, quorum primus eſt in homines, alter ad obitũ ſingulorũ, tertius ad iudicium illud horrendum & æquiſſimum, quod erit in fine mundi. Ex his primus & ſecundus inæſtimabilem præ ſe ferunt dignationem, beneuolentiam & charitatem: alij duo pleni ſunt immẽſi timoris & horroris, quod Eccleſia ſignificare uoluit omittendis quibuſdã cãticis lætioribus in officio diuino, puta, Gloria in excelſis, Te Deum laudamus, & alijs nõnullis, itemq; utẽdis ueſtibus ad luctum pertinentibus. Nihil enim in Eccleſiæ cæremonijs otioſum, nihil ſuper uacaneum eſt, omnia ſuas habẽt uoces & ſuas rationes, licet à paucis percipiantur, & intelligãtur, ut nihil de illis dicamus, a quibus planè contemnuntur. Primum Domini *Ioan. 1* aduentũ paucis exprimit D. Ioãnes, Verbum, inquiens, caro factum eſt, & habitauit in nobis. Secũdum ipſe Do*Ioã. 14* minus his uerbis declarat: Si qs diligit me, ſermonẽ meũ ſeruabit, & pater meus diliget eũ, & ad eũ ueniemus, & manſionẽ apud eũ faciemus, qui aduẽtus niſi agatur in homine, nihil illi cõtulerit, ſed potius maiori erit ſupplicio primus aduentus in carnẽ, duoq; poſtremi ſummo horrori & ſempiternæ cõdemnationi. Tertiũ hæc nobis uerba loquũtur, Et uos eſtote parati, quia qua hora nõ *Lu. 12.* putatis, filius hoĩs ueniet. Quartus apud Matthæũ prolixè deſcribitur c. 25. & præcedente c. 24. paucis uerbis id perſpicuè ſatis explicatur, dicẽte Dño; Videbũt filiũ hominis uenientẽ in nubibus cœli cũ uirtute multa & maieſtate. Quadruplicẽ hunc aduentũ referũt quatuor hebdomadæ, quibus Aduentus celebratur, quarum poſtrema aut uix, aut nunq̃ abſoluitur (uigilia.n. Natiuitatis Dñi ad Aduentum nõ pertinet, ut quibuſdã placet) ut hoc ipſum nos admoneat, neq; ſummã illam fœlicitatem beatorum, neq; extremã miſeriã impiorum, quã in quarto Aduẽtu pro meritis utriſq; iuſtus iudex redditurus eſt, nullum unq̃ finem habiturã. Porrò toto hoc Aduentus tẽpore ſolet ſeſe Eccleſia præparare ad dignè ſuſcipiendũ Chriſtum ex Virgine matre naſciturum, atque interim in diuino officio quibuſcũque utitur, ea ſingularem quandam reſipiunt & præ ſe ferũt pietatem ac deuotionem, quanquam dolendum eſt tanto iam penè omnes tepore, & ſocordia teneri, ut hoſce dies ſanctiſſimos uelut in ſomno quodam tranſigant, nec aduertant diuinæ benignitatis in comprehẽſam & profuſam erga nos liberalitatẽ, & amorem inæſtimabilem, quem in nos tam luculenter declarauit, cùm ad nos in hoc exilium ſemetipſum exinaniens & formam ſerui accipiens, deſcẽdere uoluit: cui nos oportebat ſummo cum deſiderio ire obuiã, & ſanctis exercitijs illi noſtris in cordibus parare locũ tãta maieſtate dignum, ut quemadmodum olim ſancti patres ante legem & ſub lege ardẽtiſsimè illum in carne uẽturum ſuſpirabant, ita nos in ſpiritu eũ nobis adeſſe, & in animas noſtras aduenire feruenter cuperemus. Ardorẽ deſiderij patrum, ait D. Bernardus, ſuſpirantium Chriſti in carne præſentiam frequentiſsimè cogitãs, compungor & confundor in memetipſo, & nũc uix cõtineo lachrymas, ita pudet teporis torporiſq; mi- *Ser. 2. Cant.* ſerabilium temporũ horum. Cui nanque noſtrum tantum ingerit gaudium gratiæ huius exhibitio, quantum ueteribus ſanctis accẽderat deſiderium promiſsio? Hæc ille. Ab hoc torpore & nimis exitioſa oſcitãtia excitare nos uolens mater Eccleſia, proponit hodie lectionem ex Apoſtolo cum primis ad hoc idoneam & efficacẽ, quam nunc explicaturi ſumus. [HORA eſt,] ait Apoſtolus, [IAM nos à ſomno ſurgere.] Ecce enim iã ſol iuſtitiæ Chriſtus Dominus aduẽtat, cupitq; lumen ſuũ noſtris in cordibus diffundere, & nos adhuc ſtertimus, neq; pudet nos tãtam ultrò oblatam gratiam nec aduertere quidem, immò etiã ſupinos ac oſcitãtes habere neglectui? Hora eſt iam nos a ſomno ſurgere. Quid enim tam indignum, tã peruerſum, ut cùm Chriſtus adueniat ſalutem noſtrã olim in paradiſo amiſſam inſtauraturus, cũ patre in gratiã nos reſtituturus, atque ad patriam illam cæleſtẽ poſtliminio nos reducturus, nos nihilominus uitiorũ ſomno æquè ſimus dediti, potiuſq; uelimus manere in tenebris, quàm eius luce illuſtrari? Origenes hunc lo- *In Epiſtolã ad Roma. lib. 9.* cũ ita interpretatur, Apoſtolus quò magis auditores incitet ad cõuerſionem, introducit modo perurgentẽ temporis rationẽ, quod eſt in rebus omnibus ſummum. Nemo enim ita ſomnolẽtus & piger eſt, quem aduenientis diei nõ excitet claritas, & cui ſol oculis infuſus non aperiat aſpectum. Eſt ergo etiam animæ ſomnus quidam. Si enim ſunt ei, ut ſæpè iã diximus, proprij oculi, & aures propriæ, & manus propriæ & pedes, quæ ſingula nõ tã mẽbra corporalia ineſſe ei, quàm uirtutes quibus ad unumquodque mouetur & incitatur, reputãdæ ſunt, accidit ſine dubio ei ſecũdum oculos ſuos etiam ſomnus. Si enim nõ agat tempore oportuno quæ Dei ſunt, ſed deſiderijs torpeſcat, meritò dormire dicitur. Idcircò igitur Paulus præco Chriſti, circuiẽs mundum in ſomno deſidiæ poſitum, annũciat adeſſe iam lucem, & tempus eſſe ut ſurgatur è ſomno. Hæc ille. D. Ambroſius ait Apoſto- *In Epiſtolã ad Roma. c. 45.* lum hic dicere, tempus eſſe, quo ad meritum proficere debeamus. Hoc eſt enim, inq̃t, de ſomno ſurgere, operari bonũ, quaſi in die, hoc eſt, palàm. Illicita enim in nocte, id eſt, in abſcõdito fiunt. Iam enim in manifeſtatione poſiti, quod eſt, in notitia Dei, agnoſcẽtes quid ſequi *Homi. 24.* debeamus, dare operã debemus, ut purè uiuẽtes, ad pro- *In Epiſtolã ad Roma.* miſſum præmiũ ueniamus excuſſo ſomno, id eſt, ignorantia ſiue negligẽtia. D. Chryſoſtomus de terribili Dei iudicio, de die illa uelut clibanus accẽſa & de futura reſurrectione hæc interpretat̃. Oportet ergo inq̃t, ut deinceps pigritia noſtra liberemur. D. Hieronymus hunc lo-

In epiſ. ad Ro- ma. cũ eodẽ ſere mõ ut D. Ambroſius exponit, cuius uerba nõ adſcribimus. Br̃ hortaẽ Apoſtolus, ut a ſomno pecca ti, culpæ & negligẽtiæ ſeu deſidiæ ſurgamus, ne gratiã in Chriſti aduentu nobis oblatam noſtra culpa & cæcita te negligamus, efficiamusq́; ut Chriſtus nihil nobis pro ſit, qui non ſtertentib ſed obtemperantib. ſibi ſactus eſt

Heb. 5. cã ſalutis æternæ. Sequitur: [Nunc.n. proprior eſt no- ſtra ſalus, q̃ cũ credidimus.] Poſtquã per Chriſti aduen- tũ redemptio noſtra patrata eſt, iam propior eſt no- ſtra ſalus tam iuſtificationis in hac uita, q̃ fruendæ glo- riæ in futura, q̃ cum eam ex Dei promiſsis adhuc futu- ram credidimus & expectabamus. ſta.n. patres oẽs ante natum Saluatorem credebant quidẽ & certo expectabãt ſalurem per Chriſtum inſtaurandam, ſed tamen omnes a poſſeſsione regni & illius ſempiternæ beatitudinis ar- cebantur, nondum depenſo pro peccatis noſtris ſangui nis Chriſti precio, per quam poſſeſsionem conſumma- tio fit ſalutis noſtræ, quæ hic ꝑ fidẽ inchoaẽ, ceu ꝑ uiã ad ſalutẽ: quãtoque eſt fides explicatior per Euangeliũ, eo ꝓpior eſt noſtra ſalus. iã.n. tpe gratiæ, tot diuinitùs ſuffulti ſacris & auxiliis, & per filiũ Dei patefacto nobis regno cælorũ, expeditiores ſumus ad faciẽda opera quæ fides per charitatẽ operaẽ, p̃ſtãdaque officia, ad quæ nos eadẽ fides erigit & inuitat, q̃ dũ fides etiamnũ in incuna bulis eſſet ſub lege, ac ueluti ſub nubilo deliteſcebat: at- que eã ob rẽ nũc quoq; lõge propior. i. prõptior atq; pa ratior eſt noſtra ſalus, tã iuſtificationis per gratiã, q̃ poſ ſeſsionis uitæ per gloriã, q̃ fuit ante Chriſti aduentum. Sequiẽ: [Nox p̃ceſsit, dies aũt appropinquauit. Abiicia- mus ergo opera tenebrarũ, & induamur arma lucis. Si- cut in die honeſtè ambulemus.] Nox infidelitatis, pecca ti & ignorãtię & umbrarũ Moſaicarũ p̃ceſsit, & iã tẽdit ad interitũ illuceſcẽte Euãgelio, & ſol iuſtitiæ, dies gra- tiæ Chriſtus dñs, q ſe diẽ manifeſtauit, in quo operari debemus, appropinquauit. Itaque hoc loco Apoſtolus ſtatũ illũ ueteris legis, ꝑpea quod tunc paſsiones pecca torũ per legẽ uiuebãr, eratque fides tũ nubilia: & cære- moniæ illę nõ niſi quædã ſuturorũ umbræ, noctẽ uocat porro ſtatũ Euangelicũ, diẽ in quo Chriſtus ueluti ſoli.

Ma- lac. ult. iubar per iuſtificãtẽ gratiam cæpit orbem irradiare, iu- xta illud: Vobis timentibus nomen meum, orietur ſol iuſtitiæ. Porro cum nox nihil ſoleat ſuadere moderabi le, feranturque homines nocte tanq̃ in obſcuro ꝓpẽſius

3. Ethi corum. in ſcelera, aptiſſimè ſubiungit apoſtolus, ut poſtquam in Chriſto iuſtitiæ dies illuxit, opera tenebrarum deii-

Iob. 10. ciamus. i. peccata, quæ ſicut a mẽtis cæcitate proficiſcun tur (omnis.n. peccans eſt ignorans, ut ait Ariſtoteles) ita ad tenebras illas mittunt exterioree, & terram tenebro ſam & opertam mortis caligine, ubi umbra mortis & ſempiternus horror inhabitat. Origenes opera tene- brarum uocat actus illos, qui a Deo ſunt alieni: Am- broſius, uitam carnalem, quæ illecebris agitur ſeculari bus. Et ipſe Dñs IESVS ait, eum qui male agit, odire lu cem. Si.n. ambularet in luce, uideret utique peccati tur

Pſal. 7. pitudinem uideret horrenda, in quæ ſe coniicit, pericu la & ſupplicia, uideret oculos cuncta cernentis dei ſe co ram intueri & iã in caput ſuũ uibrare gladiũ, arcũ ſuũ intendiſſe & in eo paraſſe uaſa mortis & ſagittas arden tes, atque iſta cernens fidelibus oculis cordis ſui, time- ret iram dei, timendo ſugeret peccatum, & ad diuinam ſe conſormaret uolunlatem. Sed hæc impii non uident,

Prou. 4 quia in tenebris ambulant, ita ut recte de illis dicat Sa- lomon: Via impiorum tenebroſa, neſciunt ubi corruãt.

Ibid. Iuſtorum autem ſemita, inquit idẽ, quaſi lux ſplendens, procedit & creſcit uſque ad perſectam diem. Ergo abii

In epiſ. ad Ro- mam. Ho. 24 ciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis, id eſt, uirtutes, de quib. Chryſoſtomus loquens, Arma, in quit, lucis ſunt, unde & radiis ſolarib. illuſtriorẽ te fa ciunt, multum emittẽtia fulgorem, atque in toto ẽt opti me munitum conſtituunt, arma ſiquidẽ ſunt, deinde & ſplendidum faciũt, ſunt enim arma lucis. Et quemadmo dum è thalamo ſuo ſponſus gloriabundus progreditur, ita & is, qui armis iſtis munitus eſt. Simul.n. & ſponſus *Epheſ. ult.* eſt & miles. Hæc ille. De his alibi idem Apoſtolus ita ſcribit: Induite uos armaturam Dei, ut poſsitis ſtare ad uerſus inſidias diaboli. Et infra: State ergo ſuccincti lum bos ueſtros in ueritate, & induti loricam iuſtitiæ, & cal ceati pedes in præparationem Euangelii pacis, in omni bus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſsitis omnia te- la nequiſsimi ignea extinguere. & galeam ſalutis aſſu- *1. Th. 5* mite, & gladium ſpiritus, quod eſt uerbum Dei, &c. Et alibi: Nos autẽ qui diei ſumus, ſobrij ſimus, induti lori *Ibid.* cã fidei, & charitatis, & galeã ſpem ſalutis. Itemq;: Non ſumus noctis neque tenebrarũ. Igitur nõ dormiamus ſi cut & cæteri: ſed uigilemus & ſobrii ſimus. [Sicut in die honeſtè ambulemus.] Si Chriſtus in corde noſtro ſit, *In epiſ. ad Ro- mam.* ait Origines, diem nobis facit. Si ignorantis noſtras ſcientiæ ratio fuget, & indignos actus declinantes, pia quæq; & honeſta ſectemur, in luce ſumus poſiti, & quaſi in die honeſtè ambulamus. Hæc ille. Huc plurimũ facit *Cice. I. offic.* Decorũ illud, cuius apud Philoſophos quoque p̃cepta multa nõ contẽnenda leguñ, quodque elucens in uita, mouet approbationẽ eorum quib. cum uiuiẽ, ordine, & cõſtantia, & moderatione dictorum oĩm atque factorũ. Neq.n. decet hoĩes rõne p̃ditos in agendis ac omittẽdis & reb. q buſcunq; ab hoc decoro recedere, utpote quib. a natura cõſtantiæ, moderationis, tẽperãtiæ, uerecundiæ partes datæ ſunt. Atq; utinã a primis incunabulis inſti- tuerenẽ pueri ad oẽm pietatem & morum honeſtatem. Qđ.n. hodie tãta cerniẽ in oĩ hoĩm uita diſſolutio, petu lãtia & turpitudo, ex malè educata iuuẽtute potiſsimũ proficiſciẽ. nec iã uitia pro uitiis habenẽ, ſed p̃cipuã ferè laudẽ obtinet apud pleroſque ſcatere uitiis, nec ullã uir tutis ac honeſti ſpeciẽ p̃ ſe ferre. Non eſt timor Dei ante oculos hominum. Nõ cogitãt ſe perpetuo cõſpici ab illo exactiſsimo iudice Deo, itaque p̃ceptio hęc Apoſtolica, ut ſicut in die honeſtè ambulemus, iã ad ſolas terras re- legata eſt. Vitia ãt, quę iã cõſequẽter iubet Paulus, ut ui demus, adeò nunc peruulgata ſunt, ut qui illis deditus non ſit, tanq̃ hypocrita ac phariſæus, uel certe ut miſer & phanaticus deſpectui habeaẽ: [Non in comeſtationi- bus & ebrietatib. nõ in cubilib. & impudiciijs, nõ in con tẽtione & æmulatione.] Comeſſationes D. Ambroſius di *In epiſ. ad Ro- mam.* cit eſſe luxurioſa conuiuia, quæ aut collatione omnium celebranẽ, aut uicib. ſolent a contubernalib. exhiberi, ut neminẽ illic pudeat aliquid inhoneſtè dicere aut ſacere: q a unuſquiſque p̃ſumit, ꝙ ſuũ conuiuiũ ſit. Solent.n. in aliena mẽſa pudore coërceri, ſed hic ad hoc conueniẽ, ut fœda illic geranẽ copia uini, & inciteẽ libidinis diuerſa uoluptas. Idcircò euitãda p̃cipit hmõi cõuiuia. Hæc ille. Itaq; hoc loco comeſſationes accipiendæ ſunt ꝓ immo deratis cõuiuiis, illis p̃ſertim, quæ poſt cœnã fiunt, & in multã noctẽ ꝓtrahunẽ, luxu laſciuiisque inſtructa, quæ ingentẽ proferunt multorũ flagitiorũ ſegetem. Vnde ẽt *Lu. 21.* Dñs ipſe nos hortaẽ, ne corda ueſtra grauenẽ in crapula, *Gal. 5* & ebrietate, & alibi Apoſtolus ebrietates & comeſſatio nes numerat inter carnis opera, quæ excludunt a regno Dei. Sunt ergo mortiſera peccata. Sed o Deus bone, quo prolapſa eſt diſciplina eccleſiaſtica? Olim in primis na ſcentis eccleſię initiis Apoſtolus ẽt cibũ ſumere uetuit *1. Co. 5* cum ebrioſis. At non mõ tñ, uerũ etiã iã olim, ut Diuus teſtaẽ Auguſtinus, comeſſationes & ebrietates ita cõceſ *Epiſt. 64* ſæ & licitę putanẽ, ut in honorem ẽt beatiſſimorũ mar- tyrum, ut ipſe ait non ſolum per dies ſolennes (quod ip ſum quis non lugendum uideat, qui hæc non carnis ocu lis inſpicitur) ſed etiam quotidie celebrentur. Quã ſœ- ditatem idem uir ſanctus nõ flagitioſam modo, uerum etiã ſacrilegã uocat. Sed quotuſquiſque id alicuius penſi habet? O tempora, o mores. Si quis hodie amicum con uiuio excipiat, non ſibi uidetur illum bene tractaſſe, niſi plane uino, aut potu obrutum a ſe dimittat. Adeo nunc homines ipſis brutis ſtolidiores, & impu

dentio-

dentiores tum demum præclarè ſe geſsiſſe purant, ſi-ſd, unde hõ & nomẽ habet & rem.i.rõnem in ſeipſis & aliis proſternant iugulentq́;,cum tamen aĩal irrationale nulla oel ui uel arte addoci eo põt, ut ultra naturæ neceſsitatem pabulũ inſomat. Vbi oerò ſic uiuitur,iam neceſſe eſt ſequi cubilia & impudicitias, & ſpurciſsimas corporis proſtitutiones atq; contaminationes, ut nibil dicamus de inoumeris morbis inde oaſceotibus, qui uel ſoli poſſeot hominem a crapula & ebrietate abſterrere,etiam ſi oulla alia poſt hanc uitam impiis eſſent ſupplicia cooſtituta. Cubilis nomen, quo hic utiť Apoſtolus, etſi lectum. qooque ſignificat, uſitatiùs tñ accipitur pro luſtris ferarum a luto dictis,hoc eſt, pro paludibus & cœnoſis locis,in quib. feræ cubant. Itaq; hac uoce ſubiodicar apoſtolus turpitudinem & ignominiani eorum,qui ueluti pecora uolutantur io cœno
Ioël. 1. & ſtercore,de quibus propheta quidam loqoitur: Cõputruerunt iumeota in ſtercore ſuo. Væ muodo ab bac inexplebili libidinis uoragine, quæ totum fere genos humanum beu miſeraodum in modum nefandæ cõſuetudiois æſtu abſorpſit,adeo ut penè oulla iam ſint continenriæ exempla:ſed omnes ferè hoc igni tartareo cõflagrare uideaoť. Paucíſsimos iouenire eſt,qui ſobrietati & temperãtiæ ſtudeant:oẽs ſe cibo potuq; ingurgitare uolunt,ut mirum non ſit ſi uenter oino æſtuans,cito ſpumet io libidinem. Apoſtolus corpus ſnum ſe caſtigare dicit;& in ſeruiturem redigere,ne forte aliis prædicans, ipſe reprobus efficiatur:ſed hoc tanti Apoſtoli exemplum in chartis quidem legitur, at in hominum uita uix uſquam apparet. Veniet ueniet ille dies,qõ hic ignis flagitioſæ libidinis & ioſanæ turpitudinis, quem iam in nobis ieiunijs,uigilijs,precib.lachrymis, eleemoſynis,ſacris lectionibus,ſanctis meditationibus,atqoe aliis id genus pietatis ſtudijs extinguere oolumus in ignem ſulpbureum picemq; flagrantiſsimam motatus,corpora & anioias noſtras in oẽm æternitatem ſæuiſsimo ac immaniſsimo cruciatu exuret, torrebit, depaſcet. Sequitur:[NON in cootentione & æmulatione.]
In Epiſtolã ad Roma. Oecumenius Græcus interpres, per contentionẽ uult accipi indignationem & excãdeſcentiam:per æmulationem uero inuidiam. Vtrũq; boc uitium,contentiooem & æmulationem,ad Galatas ſcribens apoſtolus, inter mortifera peccata recenſet. Intempeſtiuis compotationibus amica eſt conteotio & rixa,quæ plerũque in homicidia deſinit, porrò inuidia quoq; cõtẽtionis eſt ma-
Sap. 2. ter. Inuidia diaboli mors intrauit io orbem terrarum,
Gen. 4. idemq́ue execrabile uitiũ Caio impulit ad parricidiũ. Ex his ergo uitiis ab Apoſtolo noo temere commemoratis,duo priora ad uim concupiſcibilem,& duo poſteriora ad iraſcibilem pertinent,quæ ſunt duæ partes appetitus ſenſitiui,quas neceſſe eſt rationis moderamine
1. Offi. in officio cõtineri. Efficiendum eſt, inquit Cicero, ut appetitus rõni obediant,eamq́; neque pcurrant pp temeritatem,nec pp pigritiam, aut ignauiam deſeraot: ſintq́ue tranquilli, atqoe oĩ perturbõne animi careant. Sequitur:[SED ioduimini dñm IESVM Chriſtũ.] Fre-
Origenes. quenter diximus,ait Origenes in hũc locũ, Chriſtũ ſapientiã eſſe, & iuſtitiã, & ſanctificationẽ, & ueritatẽ, & oẽs ſimul uirtutes quas utique qui aſſumpſerit, Chri-
Chryſ. ſtũ, dř induiſſe. Et Chyſoſtomus, Dñm, inquit, ipſum nobis ueſtimenti loco tradit. Hunc.o.indutus, oẽm ſimul in unioerſum uirrutẽ hẽt. Qñ oero dicit, Ioduimini, ondiqoe nos illo circũdari iubet. Vult.n.aĩam noſtrã illi domũ eſſe, illoque oos ueluti ueſtimẽto circũdari, ut is oĩa nobis ſit, ſiue interna, ſiue externa reſpicias. Porrò Ambroſius hunc locũ ſic ioterpretať: Hic
Ambr. induit Chriſtũ, qui ſe ab oĩ errore & turpitudine ſeparauerit, ne in cõuiuio ouptiarũ ſioe ueſte eius inuẽtus, turpiter abiectus, tenebris mãcipeť. Exutis.n. ueterem
Hiero. boiem, in nouitate uitæ manendũ eſt. Et D. Hierooymus, Solus, ait, Chriſtus uideať in nobis, nõ uetus homo. Qui.n. dicit ſe io Chriſto manere, dẽt ſicot ille ambulauit, & ipſe ambulare, in quo ſunt omnes uirtutes. Hæc ille. Hoc oimirũ oerè eſt Chriſtiaoum eſſe, adeo in Chriſtom trãsformari, ut pter illum nihil appareat in homine. Porrò qui Chriſtum ore confitentur, factis negant, illis nihil proderit Chriſtus. Præſtet is nobis gratia & benignitate ſua, ut illũ omnioo indoi mereamur, cui eſt cum patre & ſpiritu ſancto omnis hooor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA PRIMA aduentus Domini. Matth. 21.

In illo tempore: Cum appropinquaſſet Ieſus Hieroſolymam, & ueniſſet Betphage, ad montem Oliueti, tũc miſit duos diſcipulos, dicens eis: Ite in caſtellum, quod contra uos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam alligatam, et pullum cum ea: ſoluite & adducite mihi. Et reliqua. Homilia B. Ioannis Epiſcopi, aliat Chryſoſtomi.

PVto res ipſa exigit ut quæramus. Frequẽter quidẽ Ieſus ueoit in Hieruſalẽ, ſicut Ioãnes teſtať, nuõq̃ tñ ſibi adhibuit miniſteria iumeotorũ, nec ramorũ oirẽtia circa ſe ornamẽta cõſtituit, nec ad terribilẽ laudẽ ſuæ diuioitatis aĩos populi excitauit, niſi modo, quæ qñ ut patereť, aſcendit. Iõ ergo cũ tanta gloria ingreſſus eſt, ut amplius illorum aduerſum ſe excitaret inuidiam, quia iam tps paſsionis eius inſtabat, & nõ mors eũ urgebat, ſed ipſe magis aduerſum ſe cõpellebat mortẽ. Quoties.n. de manu ſacerdotũ elapſus euaſit, cũ eſſet inuiſibilis factus? Qñ Iudæi Chriſtũ uoluerũt occidere, tãgere eũ nõ potuerũt. Qñ aũt Chriſtus ſecutus eſt mortem, parcere ei iudæi nõ potuerũt. Ergo ſi Chriſtus eos prouocauit, an fortè de morte ſua fecit eos innoxios? Abſit. Non excitauit eos, ut facerẽt, qđ ante ooluerãt, ſed ut poſſent facere, qđ prius uolebãt, facultas eis data eſt, nõ mutata uolũtas. [TVNC Ieſus miſit duos diſcipulos, dicẽs: Ite in caſtellũ, qđ cõtra uos eſt, & cõfeſtim inuenietis aſinã alligatã, & pullũ cũ ea: ſoluite & adducite mihi.] Aſina & pullus eius, Iudæi ſunt & gẽtes. Iudæa.n. ſm Deũ mater eſt gentiũ. Sic.n. dicit ad illã Deus per Iſaiã prophetã: Et conſtituã principes tuos ſicut antea, & conſiliarios tuos, ſicut ab initio: & tũc uocaberis ciuitas iuſtitiæ, & mater ciuitatũ.i.eccleſiarũ, fidelis Sion. Propter qualdã tales ſimilitudines aĩalibus his aſsimilati ſunt hoĩes, Deũ uel Dei filiũ oõ cognoſcentes. Eſt.o. animal hoc immundũ, & p̃ cæteris penè iumẽtis magnis irrõnabile & ſtoltũ, infirmũ & ignobile, & oneriferũ magis. Sic & hoĩes fuerũt ante Chriſtũ idololatriis & paſſionib. diuerſis immuodi, & irrõnabiles, uerbi rõne carentes, & quantum ad Deum, ſtulti. Quid át ſtultius, q̃ factorem contemnere quaſi facturã, & opus manuum ſuarum adorare quaſi factorem? Erant infirmi ſecundũ animam, & ignobiles, oon ualentes reſiſtere paſsionib. ſuis, & obliti generationem ſuam cœleſtem, facti fuerant ſerui paſsionum ſuarum & dæmoonum, quibus reſiſtere non ualebant. st quicunque dęmonum uel philoſophorum cuiuſque erroris uel dogmatis alicuius ſarcinam eis uoluiſſet imponere, ſufferebant, & omnia non bona patientia ſupportabant, nec reſiſtebant. Pro-
1. Co. 1 pter quæ oĩa & Apoſtolus ad Coriothios dicit: Vide te uocationem ueſtram fratres, quia non multi ſapientes ſecuodum carnem, non multi fortes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, ut non confuodat ſapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobilia & contemptibilia mundi elegit Deus, & quæ non ſunt, ut ea quæ ſont deſtrueret. At ubi Chriſtus ſup eos aſcẽdit, & induxit iu tẽplũ

Eſt ex ope imperfecto in Matthaum, qđ negatur eſſe Chryſoſtomi.

Iſai. 1

loti per baptiſmum facti ſunt de immundis animalia.
homines ſancti. Percepta enim uerbi ratione,& ſapiē-
tia Dei,facti ſunt hoīes rōnabiles & prudētes,& inoen
ta eſt irrōnabilitas eorū eſſe ſimplicitas , & ſtultitia eo
rū manſuetudo.Nam ſimplicitas ſine rōne uerbi , hoīs
irrationabilitas eſt.& māſuetudo , ſi non ſit pp Deum,
ſtultitia eſt. Adhuc aūt accepta gratia & recognita gña
tione ſua cœleſti, facti ſunt de infirmis & ignobilibus
fortes & oobiles,& quæ uidebatur infirmitas,innocen
tia inuenta eſt in eis,ignobilitas āt humilitas. Nam in
nocentia ſine Deo,iofirmitas æſtimatur , & humilitas
noo pp Deū,ignobilitas iudicatur . Itē reiicientes a ſe
onera dæmonū,& ſuſcipiētes ſuper ſe iugū Chriſti ſua
ue,& onus eius leue , & ipſum ſeſſorē in cordib.ſuis ſu
ſcipiētes,facti ſunt patientes,Nam patientia irrōnabi-
lis,onerifera æſtimatur,ligata.i.diaboli erroris uincu-
Liberū lo impedita,ut nō haberet libertatē ire quò uellet.Nā
arbi- oēs hoīes aoteq̄ peccemus,liberū quidē habemus arbi
trium. trium,ſi uolumus ſequi uoluntatem diaboli , an non.
Quod ſi ſemel peccantes, obligauerimus nos operib.
eius,iam noſtra uirtute euadere non poſſumus , ſed ſi-
cut nauis fracto gubernaculo illuc ducitur,ubi tempe
ſtas uoluerit,ſic & homo diuinæ gratiæ auxilio perdi-
to per peccatum,non quod uult agit, ſed quod diabo-
lus uult,& oiſi Deus ualida manu miſericordiæ ſuæ ſol
uerit illum , uſque ad mortem in peccatorū ſuorū uin
culis permanebit.Ergo noſtra quidem ooluntate & ne
gligentia alligamur,ſed per Dei miſericordiā abſolui-
mur.Sicut.o.uidemus in iſtis mundialib.regnis,qūo in
primis quidē nemo pot facere ſeipſum regē, ſed popu-
lus creat ſibi regē qoem eligit , ſed cum ille rex fuerit
factus & confirmatus in regoo,iam hēt poteſtatem in
hoībus,& non pōt populus iugum eius de ceruice ſua
repellere.Nam primum quidem in ptāte populi eſt,fa-
cere ſibi regem quem uult , factum autem , de regno
iam repellere non eſt in poteſtate eius , & ſic populi
uoluotas poſtea in neceſsitatem conuertitor. Sic &
homo priusq̄ peccet,liberū hēt arbitrium , utrum ue
lit ſob regno eſſe diaboli,an non.Cum aūt ſe peccādo
tradiderit ſub regnū ipſius,iā nō pt de ptāte eius exire,
ſed ſic prima uoluntas eius in neceſsitatem conuertit.
Et hoc eſt , quod hoīes ſeculares & peccatores dicere
ſolēt,Nunquid oolumus eſſe ſancti?& quis non uult eſ
ſe iuſtus?Sed non poſſumus. Verum quidem eſt qđ di-
cūt,ſed nō habēt excuſationē,quia primū potuerūt nō
eſſe ſub ptāte diaboli,ſi uoluiſſent:poſtq̄ uero poſuerūt
thronū diaboli in cordib.ſuis,iā nemo pōt eos eripere
de poteſtate diaboli,niſi ſolus deus.[SOLVITE.]inquit.
Qūo? Per doctrioam ueſtrā,& p miracula ueſtra , quia
oēs Iudęi & gētes p apoſtolos liberati ſunt.[ADDVCI-
TE mihi,ad miniſteriū.i.ad gloriā corrigite illos.]Duos
aūt miſit apoſtolos,qa p duo gñalia mādata oē genus
Matt. hoīm de peccato abſoluit.Qualia? Diliges dñm Deum
22 tuū ex toto corde tuo,& proximū tuū ſicut teipſum.In
his duob.oē peccatū expellit,& oīs iuſtitia cōſummat.
Tob.4. Aut certè alia duo,Qđ tibi nō uis, alii ne feceris.item,
Qđ uoltis ut faciāt uobis hoīes, facite & uos illis ſimili
Mat.7 ter.quidā aūt duos iſtos , Petrū & Philippū apoſtolos
exponit intelligi oportere, qm̄ hi primū trāſgrediētes
Iudaicos fines,gētes adduxerūt ad Chriſtū, Philippus
Sed hic quidē Samariā,quā ipſam Samariā aſinā eſſe interpre-
Philip- tat,Petrus aūt gētes,accipiēs Corneliū ex gentib.qua-
pus, u- ſi Samariæ pullū.[ET ſi quis uobis dixerit aliquid, dici
nus fuit te,oñs operā eorū deſiderat. Nec dicatis , dñs tuus , ne
è 7.dia- que dominos ooſter,neque dñs iumētorū,ut intelligāt
conis. oēs,quia ego ſolus dominos,non ſolom animaliū, ne-
que ſolum eorum,qui mihi ſubditi ſuot , ſed omnium
hominum , etiam qui mihi contrarii ſunt.Nam & pec
catores condōne quidem mei ſunt , uoluntate autem
Pſ.49. ſua diaboli.Meus eſt.o.orbis terræ, & plenitudo eius.
Dominus operam eorum deſiderat. Iuſtum eſt ut ali

quaodo creatura ſeruiat ſuo factori. Gentes.n.deus in
poteſtate diaboli pro tempore reliquit,ut tentet , non
io æternum cootempſit,ut perdat. Neceſſe eſt autem ot *Pſ.35.*
fiat quod ſcriptum eſt . Homioes & iumenta ſaluabis
domine.[CONFESTIM autē remittet eos.] Aīal quidē
poſtq̄ ingreſſum eſt in Hieruſalem Iudææ, ad dominū
ſuum remiſſum eſt,animalis autem prophetia in Iu-
dęa remanſit.Nam de animali illo oon hoc,quod uide
batur neceſſarium erat Chriſto, ſed id quod in tellige
batur.i.noo caro,ſed rō,iōq; caro remiſſa eſt, rō aūt re
tenta.Aut ita:Non dixit, & iterum remittet eos ad te,
ſed tantum remittet eos,ne miniſteriū pcederet rōnē.
Nam puto io primis hoīes oon ſermone uudouoca apo
ſtolorū, ſed per uirtutem ſpiritusſancti ſoluit pariter.
& adduxit.Poſtquam autem adduxit,iterū dimiſit eos
io arbitrio,ut labore ſuo comitaote gratia iuſtificent.
Nam qđ uocati ſumus.Dei eſt,quod aūt dignè uocatio
ne oiuimus,noſtrum pariter & Dei eſt . Hoc eſt quod
ait,Iterum remittet eos.oō ad diabolum qui prius tene
bat eos , ſed io arbitrio ſuo in quo ante fuerunt,adiuuā
te,ſ.dono gratiæ.[HOC aūt totū factum eſt,ut impleret
quod dictū eſt p prophetā dicentē.Dicite filiæ Sion,Ec
ce rex tuus ueoit tibi manſuetus , ſedens ſuper aſinam,
& pullum filium iumenti.]Dominus noſter aſcendens
ad mortem in Hieroſolymam,magnam gratiam pacis
& concordiæ mūdo uniuerſo quaſi in teſtō reliquit. In
myſteriū.n.gentiū futurarū ſedēs ſup aſinā & pullum
eius, iotrauit in tēplum, & ſic geotes Iudęis coniūxit.
Sciens aūt propheta malitiā Iudæorū, qa cōtradicturi
fueraot Chriſto aſcēdeoti io tēplum,iō ante pmoouit,
ut per hoc ſignum cognoſcerēt regē ſuū Iudæi,dicens,
Ecce rex tuus uenit tibi māſuetus,ſedens ſuper aſinam
& pullū eius. Ecce,oſtendentis eſt uerbū.i. uidete non
carnali aſpectu,ſed ſpirituali intellectu opera uirtutū
eius aſpicite,nō ſchema uiſionis eius. Si.n. ſchema tm̄
eius aſpexeritis,decipiēdi eſtis in natura humana.Si āt
opus eius cōſideraueritis, ſaluādi eſtis in uirtute diui-
na. Ante tpa aūt multa cōſtitutus propheta,uidens eū
ſpirituali aſpectu,qui nondum fuerat natus ideo dice-
bat, Ecce,ut oſtenderet,quia ille,de quo loquebat,ante
q̄ naſceret,iā erat . Cū ergo uideritis eū in templo o Iu
dæi,nolite ſupbe agere cōtra eū,dicētes , In qua ptāte *Matt.*
facis hæc?Quia ecce rex tuus uenit tibi māſuetus,ſedēs *21*
ſup aſioā.Nolite cōſiderare,in qua ptāte facit, ſed cooſi
derate tm̄,ſi facere pōt,qm̄ hoc credere eſt,illud aūt tē
tare.Ecce rex tuus uenit tibi māſuetus,ſedēs ſup aſinā.
Nolite dicere,Nos nō habemus regē,niſi tātūmodo Cæ *Ioā. 19*
ſarē.Ecce rex tuus uenit tibi māſuetus, ſedēs ſuper aſi-
nā.Si intellexeris,uenit tibi,ſi non intellexeris, ueniet
cōtra te.i.ſi intellexeris,ueniet ut ſaluet te,& ſub pedi
bus tuis ſubiuget gētes,ut gaudēs p prophetam dicas.
Qm̄ dñs excelſus,terribilis,& rex magnus ſup oēm ter *Pſ.46.*
ra,ſubiecit populos nobis,& gentes ſub pedib.noſtris,
elegit nos hæreditatē ſibi,ſpeciē Iacob quā dilexit . Si
aūt nō intellexeris,ueniet ut pdat te,& de tēplo ſancti
tatis expellit,& aliā ſpōſam de gentib.caſtiorē ducat in
cubiculū ſanctitatis, ut tu pieсta & in tenebris cōſtitu
ta,dicas p Salomonē,Ne aſpexeritis me,qm̄ ego ſum de *Can. 1.*
nigrata,qm̄ deſpexit me ſol. Vis cognoſcere māſuetudi
nē uenīētis?cōſidera ſpeciē aduētus eius. Non ſedet in
curru aureo,precioſa purpura fulgēs,nec aſcēdit ſuper *Iob. 39*
equū feruidū,amatorē diſcordiæ & litis,q iactātia glo
riæ pectus hēt repletū,q de lōgioquo odorat bellū , &
gaudet ad uocē tubæ,& cū uiderit ſangnineā pugnā,di
ci in corde ſuo, Bene factū.ſed ſedet ſup aſinā,trāquilli
tatis & pacis amicā. Nō autē uides in circuitu eius ſplē
dentes gladios, aut cætera ornamēta armorū terribiliū.
ſed quid?Ramos frōdentes,teſtimonia pietatis. Venit
ergo manſuetus,noo ut pp potentiam timeret , ſed ut
pp manſuetudinem amaretur.[SEDENS ſup aſinam &
pullum eius.]Eſto.Sup matrem ſedebat,numquid & ſu
per

per pullum ſedebat? Tametſi corporaliter fieri non po
terat,ut ſup aīal utrunq; ſederet,ſpiritualiter poterat,
cū eſſet Deus,ut & in Iudæis ſederet,& in gētib.ſimul.
Sedere aūt ſuper iumenta,eſt in præcordiis eorum ha-
bitare,ut dicat illis Chriſtus, Tollite onus meum ſup
Matt. 11 uos,& uidete,quia mitis ſum & humilis corde. Māſue
ti.n.manſuetum debent portare , quia uocauit eos ſeſ-
ſor,nō ut puniat eos pp peccata eorum, ſed ut ipſe re-
quieſcat in eis pp manſuetudinem eorum . Nam ſicut
hoc genus iumenti ſi quid errat,in ſimplicitate errat,
& non in aſperitate,ita & hoies qui crediderūt in Chri
ſtum,ſiue ex Iudæis,ſiue ex gentibus,nō in malitia,ſed
in ignorantia peccauerunt,iō ſederi debent,non puniri
ſub graui ſeſſore.Nam ſicut peccatores equi ſunt diabo
li,ita & ſancti equi dicunt Chriſti,quia diabolus in pec
catorib.ſedens , inſtigat eos per deſerta facinorum.i.p
fornicationes & per auaritias,Chriſtus autem ſedēs in
ſanctis , dirigit eos per plana iuſtitiæ.i.in caſtitate , in
humilitate.Ergo equitatus diaboli, pditio eſt,equita-
tus aūt Chriſti,ſalus,ſicut Abacuc dicit in Cāticis ſuis
Aba. 1 ad ipſum,Qui aſcēdis ſup equos tuos , & eqtatus tuus
ſanitas eſt.Ergo induxit populū in tēplum , ut gētes Iu
dæis coniungat,ut impleatur,quod Iacob benedicens
filium ſuum Iudam,prophetauit, Alligans, inquit , ad
Ge. 49. uitē pullū ſuū . Quæ eſt illa uitis? Iudæa, quæ de Aegy
pto tranſlata eſt,& in oriente plantata. Et ſicut pphe-
tauit Noe de filiis ſuis,dicens , Benedictus filius meus
Gen. 9. Sem.Dilatet Deus Iaphet,& inhabitet in tabernaculis
Sem.Sem.n.erat pater Iudæorū, Iaphet aūt pater gen-
tiū,quæ p Chriſtū ingreſſæ ſunt in tabernacula Iudæo
rū.[EVNTES aūt diſcipuli,fecerūt ſicut pceperat illis Ie
ſus,& adduxerunt aſinā & pullū.] Qd euntes apoſtoli
ſoluerūt aſinā alienā,miniſteriū quidē fuit illorum,uir
tus aūt & authoritas Chriſti.Nec.n. potuiſſent tollere
iumentū alienum ab illo domino,qui nō eos cognoſce
bat qui eſſent,niſi præueniens eos ſpiritus Chriſti, cor
domini eius præparaſſet ad dandum.Sic quòd apoſtoli
ſoluerunt Iudæos uel gentes de uinculo inimici , in
prima quidem facie , eorum uidebatur opus , reuera
autem uirtus fuit & gratia Chriſti. Nec enim à Chri-
ſto duodecim conſtituti , totum mundum ligatū ſub
poteſtate diaboli ſoluere potuiſſent , niſi gratia Chri-
ſti confregiſſet uirtutem inimici. [ET impoſuerunt ſu
per eos ueſtimenta ſua,& eū deſuper ſedere fecerunt.]
Veſtimenta ſunt præcepta diuina,& gratia ſpiritualis.
Sicut enim nuditatis turpitudo ueſtimento tegitur ,
ſic naturalia mala carnis noſtræ,præceptis & gratia di
uina teguntur. Omnis enim homo naturaliter non ſo
lum peccator eſt , ſed etiam totus peccatum , dicente
Apoſtolo,Eramus natura filij iræ,ſicut & cæteri.Vnde
& Adam ideo ſe uidit nudum , id eſt peccatorem , &
Eph. 2. ideo folijs fici , id eſt , mādatis aſperæ legis cooperuit
nuditatem ſuam. Et alibi promittens Deus ſe iuſtitias
ſuas,& gratias ablaturū de gēte Iudęa, ſic dicit p Oſee
pphetā:Et auferā ueſtimēta mea & linteamina,& oſtē
Oſee. 2 dā gentib.turpitudinē eius.Ergo impoſuerūt ueſtimē-
ta ſup eos.i.mandata & gratias, quas ipſi acceperunt a
Chriſto,ſup Iudæos & gētiles impoſuerunt.i.tradide-
runt. Nec.n.requieſcere in eis potuiſſet Chriſtus , niſi
eius mādata fuiſſent in eis.[PLVRIMA aūt turba ueſti-
mēta ſua ſternebat,alii aūt cædebāt ramos de arborib.
& ſternebāt in uia,]uidelicet ut uenięte calcarent iu-
mēto.Veſtimēta ſunt mādata,ut diximus.frondes aūt
ſpeciē tenēt pietatis.Qm̄ ergo oia mādata legis & ſpe-
cies Iudaicæ religionis,à Chriſtianis fuerāt cōculcan-
da in uia.i.in Chriſto, iō iā tūc illa ſub pedib.iumenti
ſternebāt in uia.Et uide,qm̄ ſup iumentū quidē apoſto
li poſuerūt ueſtimēta ſua,ſub pedib.iumēti cætera tur
ba Iudaica,qm̄ mādatis qdē apoſtolorū ſternunt Chri
ſtiani & adornant,legis aūt mādata conculcant . Quo-
tienſcunque.n.circuncisionē ſpernimus , ſacrificia Iu-
dæorū pro nihilo æſtimamus, & cæteras cōſuetudines
Iudaicas reprobamus,ueſtimēta Iudæorū,quib.ipſi in-
duebant,nos qui ſumus ex gentib.ſub pedib.noſtris cal
camus. Alius aūt ſic:Qui ueſtimēta(inquit)depoſuerūt
ſup aſinā,apoſtoli ſunt,cæterique doctores : ueſtimēta
āt,ſunt decus & ſchemata gloriæ.Gloriā ergo, qͣ Chri
ſtus accepit a patre,dedit diſcipulis ſuis:diſcipuli āt ac
cipiētes eam a Chriſto , dederunt gentibus , ut dele-
ctabiliter Chriſtus ſederet in eis. ſicut ipſe dicit : Et *Ioā. 17*
ego gloriā quā dediſti mihi,dedi eis,ut ſint unū , ſicut
& nos unum ſumus.Turba aūt,quæ ueſtimēta ſua ſter-
nebat in uia,credētes erāt ex circūciſione,qui gloriam
quam habebāt ex lege,uidētes Chriſtū , deiecerunt in
terrā,ſemetipſos humiliantes,& cū Apoſtolo Paulo di *Phil. 3.*
cētes, ſm̄ iuſtitiā quæ ex lege eſt , cōuerſatus ſum ſine
quærela.ſed quę mihi fuerūt lucra, hæc exiſtimaui pp
Chriſtū detrimēta,& arbitror ſtercora eſſe, ut Chriſtū
lucrifaciā. Quid eſt aūt aliud iuſtitiā legis terræ coę-
quare,ante ſublimē & glorioſam?Qui aūt ramos de ar
borib.pcidebant frondentes,& ipſi erāt credentes , &
eruditi doctores,qui ex prophetis accipiētes exempla
uiua de Chriſto,quaſi de arborib.ſemp uirentib.& nū-
quā folia uerborū ſuorū deiicientib.ramos frondentes
anteponebant rudib.gentib.ut per ea exēpla quaſi per
ramos uirētes ſine offendiculo ambularent per uiā ui-
tę iſtius,donec introirēt in ſanctuariū dei.[TVRBAS āt
quæ pcedebant,& quæ ſequebant,clamabant,dicētes:
Hoſanna filio Dauid &c.] Memores populi mirabiliū
eius quę oſtēdit eis, & ſanitatem quas pſtitit eis , exul
tātes cordib.ſuis,antè & retrò clamabāt:Hoſanna filio
Dauid.Qui pcedebāt,ſeniores erant.i.patriarchæ,pro
phetę,cæterique ſancti,qui ante aduentum Chriſti de
aduētu eius & prędixerunt & cognouerunt: ſequentes
aūt iuniores.i.apoſtoli,martyres , cæterique doctores,
qui poſt aſcenſum Chriſti de reſurrectione eius , & de
aſcēſu uel de operib.pdicauerunt & pdicant. Et diuer-
ſis quidē temporib.fuerūt,tn̄ in omnib.unus exultatio
nis ſpiritus fuit.Et illi quidē prophetantes de Chriſto
uenturo,clamauerūt benedictus qui uenit in noīe Dn̄i:
Iſti aūt laudātes, clamabāt de aduentu Chriſti iā adim
pleto.Hoſanna aūt quidā interpretant gloriā,alii uero
redēptionē,alii ſaluifica, ſiue ſaluū fac.Nā & gloria il-
li debet,& redēptio illi conuenit,qui nos oēs redemit,
& precioſi ſui ſanguinis effuſione ſaluauit, qui cū Deo
& patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat in ſecula ſecu-
lorum,Amen.

DE EADEM DOMINICA ſermo beati Maximi Epiſcopi.

IGitur, qm̄ pro tpe ſpiritualib.epulis refi
cere nos debemus,uideamus quid euan
gelica lectio proſequat. Ait.n.Dn̄s,ſicut *Lu. 17*
audiuimus, de aduentus ſui tpe: Sicut
fulgur coruſcās de ſub cœlo , in ea quæ
ſub cœlo ſunt fulget, ita erit aduētus fi
lii hominis.Et addidit in cōſequentib.In illa nocte erūt
duo in lecto uno,unus aſſumet,& unus relinquet.Duę
molētes in priſtino,una aſſumet,& una relinquet.Mo-
uet fortaſſe uos fratres,cur Dn̄s aduentū ſuū indicans,
noctis ſe tpe oſtēderit aduēturū, cū utique eius aduen
tus magna cū claritate diei,magno cū nitore & timo-
re ſuſcipi deberet a cūctis.Frequenter namque audiui-
mus ſacris literis prędicatum , priuſquam dominus
Chriſtus adueniat , Antichriſtum regnaturum , qui
ita tenebras humano generi ſuæ prauitatis infundet,
ut lucem ueritatis nemo penè reſpiciat & caligine pro
pria operiens mentes hominum , & cęcitatem quan-
dā ſpiritualib. oculis exhibebit.Nec mirū , ſi diabolus
emittat iniquitatis tenebras,cū ipſe nox ſit oīm pecca

torũ. Ad huius igiť terrã caliginẽ depellẽdã uelut ful-
gur quoddã Chriſtus aduenier, & ſicut luceſcente die
nox ſubuertiť, ita corruſcãte ſaluatore Antichriſtus eſ
gať, nec ulterius poterit diſſeminare iniquitatis ſuæ te
nebras, cũ lumẽ ueritatis effulſerit. Qđ aũt ait, Illa no-
cte erũt duo in lecto uno, unus aſſumeť, & unus relin-
queť, hic iã reſurrectionis meritũ demonſtrať, ꝙ pro
qualitate uiuẽdi ſit gratia reſurgẽdi, ad tantã in ſingu
lis quibuſque reſurrectiones eſſe diſtantiã, ut duob. ẽt pa
riter dormiẽtib. & una ſede quieſcẽtib. ęqualis nõ poſ
ſit eſſe aſſumptio. Quãuis.n. eodem conſortii lectulo te
neanť, pro meritis tñ alter eorum rapieť, ad cœlum,
alter relinqueť in terris. Lectus.n. quidam noſter com-
munis eſt terræ huius ampliſsimum ſolum, in quo cor
pora noſtra depoſita, tutiſsima ſede requieſcũt. In hoc
aũt lectulo ille molliùs dormit, quiſquis duriùs in ui-
ta ſe geſſerit. Poſſumus.n. ipſa membra noſtra lectulos
noſtros ꝓprios nũcupare, in quib. aiæ noſtræ ueluti in
quodã ſtratu ſuauiſsimè demoranť. Qđ quidẽ ſanctũ
prophetam ſenſiſſe arbitror, cũ dicit, Vniuerſum ſtra-
tum eius uerſaſti in infirmitate eius. Beatus eſt.n. ille,
cuius ſtratum Dñs in ipſius infirmitate conuertit, ut q
Pſ. 40. fuerat paulo antè iracundus, adulter & petulãs, & cun
ctorum ſcelerũ infirmitatib. plenus, aſſuetum corpus
eius malo uerſans Dominus, fiat caſtus, humilis & mo
deſtus. De quo ſtratu ſpiritualiter ad paralyticũ dictũ
eſt à domino, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.
Non.n. tam in eo admirationis aliquid erat, ut confra
Ioã. 5. cti lectuli ligneã cratem portaret paralyticus, q̃ ut re-
ſoluti corporis membra & debilitate confracti, uelut
aiæ ſuæ neceſſarium lectulum paralyticus ipſe geſta-
ret, & coram poſitis Iudæis, propriis abiret pedib. qui
manibus allatus fuerat alienis. In hoc planè, ſicut dixi,
completa eſt prophetica illa ſententia, Verſaſti ſtratũ
eius in infirmitate eius, ut uerſa uice portaret lectum,
Mar. 2 in quo fuerat paulo antè portatus, & anima illius, quæ
prius uaſculo corporis ferebatur, poſtea corpus ſuum
ipſa utiliùs circumferret. Poteſt etiam accipi quod ait,
Erunt duo in lecto uno, unus aſſumetur, & unus relin-
quetur, Chriſtianorum plebs, & populus Iudæorum,
qui uelut uno lectulo, hoc eſt, una mandatorum lege
tenentur, & uelut ſimili reſurrectionis † ſpecie glo
riantur. Tunc igitur Chriſtianorum beatus populus aſ
ſumetur in gloriam, Iudæorum autem execrabilis con
† ſpe. uentus relinquetur in terra.

DOMINICA PRIMA aduentus.

*Cum appropinquaſſet Ieſus Hieroſolymis, & uenis-
ſet Betphage, ad montem Oliueti, tunc miſit duos diſci
pulos dicens eis: Ite in caſtellum quod contra uos eſt, &
ſtatim inuenietis aſinam alligatam, et pullum cum ea,
ſoluite & adducite mihi. Et reliqua. Homilia Euſeby
Emeſeni Epiſcopi. Matth. 21.*

DVos diſcipulos ſuos Dñs ante ſe mittit, p
quos duo teſtamenta intelligimus. Hos
aũt diſcipulos ipſe docuit. Hęc duo te-
ſtamẽta ipſa edidit, oĩsq; ſapiẽtię & ſcię
plenitudine ea repleuit. Sapientes ſunt
iſti diſcipuli, & a ſapiẽtiſsimo Magiſtro
inſtructi, ſine quorũ doctrina nemo ſapiẽs inuenitur.
Hos ante ſe Dñs mãdat, iſti pullũ & aſinũ ſoluũt, eosq;
ſolutos ad eũ ducũt. Sed quid per aſinam, niſi Synagoga
qđ p pullũ, niſi gentilis populus figurať? Illa.n. a ꝓphe
tis domita, & legis põdere onerata erat, hic ãt laſciuus
erat & indomitus, ſupra quẽ nullus unquã hoĩm ſede-
rat. Vterq; aũt ligatus erat, uterq; ſolutione indigebat.
Nõ poterãt ſolui ab uno, ſoluunť a duob. Nemo.n. niſi
utriuſq; teſti fide & doctrina, a peccatorũ uinculis libe
rať. Sequiť, [ET SI quis uobis aliquid dixerit, dicite qa
Dñs his opus hẽt, & cõfeſtim dimittet eos.] Dñs, inqt
his opus hẽt, nõ qualiſcunque Dñs, ſed horũ quoq; &
oĩm Dñs. Vnde & ſine adiectione dř Dñs. In eo.n. quod
dñs dř, & non addiť cuius, oĩm Dñs eſſe oſtendiť. Quis
igiť tenere audeat, quos oĩm Dñs ſoluere iubet? [HOC
FACTVM eſt ut adimpleređ qđ ſcriptum eſt per ꝓphe- Zac. 9
tã, dicentẽ, Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus uenit tibi
mãſuetus, ſedẽs ſuper aſinã, & pullũ filiũ ſubiugalis.]
Expoſuit Euangeliſta, cur Dñs oĩa hæc agere uoluerit,
ne fortè incõueniens & indecens hoc alicui eſſe uide-
retur, ut in illo tã paruo itineris ſpatio, quaſi fatigatus,
ſuper aſinam Dñs ſederet. Alii.n. Euangeliſtæ, nõ ſup
aſinam & pullum, ſed ſuper pullum ſolum Chriſtum
Dominum ſediſſe narrant. Matthæus aũt ſuo more, nõ
rem ipſam, ſed ſignificationẽ ſequẽs, ſimul cũ prophe-
ta eum ſuper utrunq; ſediſſe dicit. Corporaliter.n. ſup
pullũ, ſpiritualiter aũt ſup utrunque Dñs ſedit. Qui.n.
intelligit quid uterq; ſignificet, intelligit etiam quõ in
in utroque Dominus ſedeat. Anima enim iuſti, ſedes
eſt ſapientiæ. [EVNTES autem diſcipuli, fecerunt ſicut
illis præcepit Ieſus. Et adduxerũt aſinam & pullum: &
impoſuerunt ſuper eos ueſtimenta ſua, & eum delu-
per ſedere fecerunt.] Si enim, ut ſuperius dictum,
eſt duo iſti diſcipuli duo teſtamenta intelliguntur,
quæ erunt eorum ueſtimenta, niſi ſingulæ ſenten-
tiæ quibus ornantur & ueſtiuntur? Si igitur Chriſtũ
portare, & eius aſinus eſſe uelis, neceſſe eſt ut his ſentẽ
tijs ueſtiaris, & hac doctrina & fide orneris. His enim
ueſtib. induitur anima, his ornatur & decoratur. NV
da enim & paupercula eſt, quæ his induta & ornata nõ
eſt. [PLVRIMA ãt turba ſtrauerũt ueſtimẽta ſua in uia.]
Teſtamẽta qdem duo ſunt, teſtamentorũ uero libri plu
res ſunt. Plurima igiť turba. i. oĩs patriarcharũ & ꝓphe
tarũ multitudo ueſtimẽta ſua ſtrauerũt in uia, uiã dño
parauerũt, & fidẽ ſuã alios docuerũt. [ALII aũt cæde
bãt ramos de arborib. & ſternebant in uia.] Iſti.n. alii,
apoſtoli ſunt & doctores. Iſti de ſingulis prophetarum
libris quaſi de quibuſdã arborib. ramos cædunt, ſñias
exponũt, & uiã parãt & ſternunt, per quam Chriſti aĩa
lia incedere debeãt. Et bene iſti ramos de arborib. cæ
dere dicuntur, quia non ſuam, ſed aliorum fidem & do
ctrinã exponunt & prædicant. [TVRBAE aũt quæ præ-
cedebant & quæ ſequebanť, clamabant dicẽtes, Hoſan-
na filio Dauid, benedictus qui uenit in noĩe dñi Hoſan
na in altiſsimis.] Turbæ.n. ꝓcedentes, utriuſque populi
ſunt. Ambæ igiť clamãt, quia uterque populus Chriſtũ
ꝓdicat & benedicit. Quid.n. aliud ſignificat, Hoſanna
filio Dauid, niſi gloria, laus, & honor filio Dauid? ſiue
ẽt, Salus ſit nobis a filio Dauid? Quamuis.n. hæc uox
certã ſignificationẽ non habeat, laudem tamen potius
ſignificare uidetur, quæ in ore totius populi ad Chriſti
laudem & gloriam perſonabat.

DOMINICA SECVNDA ADuentus Domini.

In Epiſtola II. Dominicæ Aduentus, Concio exegetica.

IN ſignis hodie ex apoſtolo proponiť le
ctio uel maxime Chriſtianos oẽs adhor
tãs ad mutuã pacẽ & concordiã, quã nõ
efficit niſi pura germanaq́ charitas, qua
deus proximusq; ſyncere diligitur. At-
que hæc adortatio huic ꝓcipue tempo-
ri eſt accommodatiſsima, quo filius Dei adueniens in
mundũ, pacem omnibus offert & annũciat, efficitq́ue
utraque unum, Iudæos & Ethnicos inter ſe conciliãs,
ad unius fidei gratiam utroſque uocans, ex utroque po
pulo unum efficiens ouile, & habitare faciens utroque
unanimes in domo ſua, quæ eſt Eccleſia Catholica, extra
quam

quam certum eſt pacem & concordiam ueram obtineri
non poſſe. Ait ergo Apoſtolus: [QVAECVNQVE enim
Ro.15. ſcripta ſunt, ad noſtrã doctrinã ſcripta ſunt, ut p patien
tiam & cõſolationem ſcripturarum ſpem habeamus.]
Abundat ſcriptura diuina multis optimis tum exẽplis,
tũ inſtitutionib. ea cã proculdubio ad poſteritatis noti-
tiam tranſmiſsis, ut dum legimus hoĩes Dei fortiter per
tuliſſe res aduerſas, & proximorum onera atq; infirmita
tes, interim ẽt diuinis recreatos fuiſſe conſolationibus,
nos quoq; ſpem & fiduciam concipiamus erga Deum,
eaq; freti commodè ac placidè triſtia quæque & fra-
trum infirmitates tum animorum tum corporum tole-
rare diſcamus, maximè cum Apoſtolus idem alibi dicit,
ita nos adimplere legem Chriſti, quæ eſt lex charitatis
Gal. 6. ſi alter alterius onera portemus. Sic ergo ẽt legẽdæ ſunt
ſcripturæ qñ legũtur, ut ibi ante oĩa, ea quæ ædificat cha
ritas, inquiratur, alioqui reuerà non ſine periculo ſcri
pta diuina leguntur, in quib. cũ ſint multa difficilia intel
lectu, fieri uix põt quin facilè alicui impingat, erroriſq;
ſibiipſi materiam hauriat, quiſquis mente impura, & a
Chriſti manſuetudine ac humilitate aliena eas ſcrutari
ac rimari non ueretur. Sequitur: [DEVS aũt patientiæ,
1.Co.1 ſolatii det uobis idipſum ſapere in alterutrum &c.] Hoc
eſt qđ toties inculcat Apoſtolus, ut qui Chriſto nomen
dederunt, idipſum dicant oẽs, & non ſint in eis ſchiſma-
ta, quod fieri non põt, niſi inuicem ex aĩo ſeſe diligant.
Itaque ẽt Chriſtus ipſe hanc diſcipulorum ſuorum cer-
tiſsimam uoluit eſſe notam, ſi ſe inuicem diligerent. Er-
Ioã. 13 go contra hunc Apoſtoli locum, totamque adeo ſcriptu
1.Ti.1 ram diuinam, cuius ſumma & ſcopus ſiue finis eſt, dile-
ctio, ueniunt hæretici & ſchiſmatici omnes, qui ſuas pri
uatas opiniones præferunt Eccleſiaſticæ charitati & cõ
cordi ſententiæ, quos dubium non eſt ab illo regi ſpiri-
tu, qui homicida eſt ab initio & mendacii pater. Vocat
Ioan. 8 aũt Apoſtolus Deum patientiæ & ſolatii, ſicut alibi deũ
pacis & dilectionis, quod ab illo omnis noſtra proficiſca
2. Cor. tur uera patientia, conſolatio, pax & dilectio. Notandũ
13 uero eſt, ꝙ hic addit apoſtolus. [SECVNDVM Ieſum Chri
ſtum.] Vult.n. nos idem ſapere, ſed ſm Ieſum Chriſtum,
qui cum factus ſit nobis, teſte eodem Apoſtolo, ſapiẽtia,
1.Co.1 & iuſtitia, & ſanctificatio, dubium non eſt, eos qui con
ſentiunt in illis, quæ ſunt a ſapiẽtia, iuſtitia & ſanctifica
tione aliena, a Chriſtiana conſenſione, & animorũ con
ſpiratione, quam hic ipſe præſcribit, longè abeſſe. Sequi
tur: [VT VNANIMES uno ore honorificetis Deum & pa
trẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti.] Adhortatio planè Apo
ſtolica. Vnanimes nos uult eſſe, Quid.n. ſuauis concor-
dia, ubi multa hominum millia in id incumbunt, ut de
ipſis quoque dici poſsit, quod cum ſumma laude dictum
eſt de illis primis noſtræ religioſis hominibus, Erat cre
dentium cor unum & anima una in Domino? Porro ſi
Act. 4 non niſi duo ſint, atque ij inter ſe animis diſsideant, quis
eos tolerare queat? Hoc ergo certo ſibi perſuaſum habe
re debent Chriſtiani oẽs, eã eſſe totius Chriſtianæ reli
gionis ſummam, ut nos diligamus inuicem, idque ſm
Ieſum Chriſtũ, ſicut ille nos dilexit, ita ut hæc oĩs dile
ctio eo tẽdat, ut uno ore honorificemus Deũ, ut ad deũ
tanq̃ ad ultimũ finẽ tota uita noſtra, ſtudia, cogitationes
uerba, facta oĩa referant, ubi ſanè multa nobis expẽden
da proponit Apoſtolus, ut merito pudere nos debeat, ꝗ
cũ Chriſtiani ſimus, ab huius tñ Apoſtolicæ inſtitutio
nis obſeruatione tã lõgè abſumus, quorũ oĩs uita in Dei
potiùs contumeliã, q̃ honorẽ tendere uĩ. Ait porro Apo
ſtolus: [PROPTER quod ſuſcipite inuicem, ſicut & Chri
ſtus ſuſcepit uos in honorẽ Dei.] Hoc eſt, alius alium ſi
bi adiungat, opituleĩ & foueat, Iudæus gentilem, genti
lis Iudæũ, firmiores non deſpiciant infirmos, ſed ſua mã
ſuetudine & patiẽtia illos ad meliora prouocent, infir
mi uero nõ inuideãt firmiorib. nõ eos iudicẽt, ſed eorũ
uirtutes imitenĩ, & dũ in illis amãt ac uenerant, quod ſe
necdũ ſentiũt aſſecutos, bonorũ illorũ ſe participes red
dãt. Adfert aũt Chriſti exẽplũ, qui cũ tãtæ eſſet excellen
tiæ & maieſtatis, ut nulla creatura quouis pacto ei digna
ſit cõparari, tñ adiunxit nos ſibi humanã naturã ſuæ con
iungẽs diuinitati, & ex filiis iræ transferens nos in filios
adoptionis Dei, non ſolum nihil offenſus ſceleribus no
ſtris, ſed illis ipſis planè abolitis & condonatis, qđ meri
to unumquenq;, quantumuis excellentem atq; ſublimẽ
permouere dẽt, ut ẽt erga infimos omnem declaret be
neuolentiam atque humanitatẽ. Diuus Ambroſius hũc
locum exponens, Sic aſſumpti, inquit, ſumus a Chriſto, *In Epi*
dum infirmitates noſtras accepit, & ægritudines noſtras *ſto.*
portauit, ut hoc exemplo nos inuicem noſtras infirmita *ad Ro*
tes per patientiam confirmemus, ut nomẽ honoris Dei *mam.*
aſſumptum in nos non euacuetur. Filii.n. dicimur Dei p
gratiam Chriſti. Hæc ille. Vtinã in Chriſtianis hic uige
ret mutuæ beneuolẽtiæ affectus, quo cũ deſtituti ſunt
homines, quid obſecro differunt a tartareis dæmonib.?
Atque hinc intelligi licet, quinam ad Chriſtum quive
ad Satanæ partes pertineãt. Præclara uirtus eſt charitas
quæ ſola ſeparat filios Dei a mancipiis diaboli. Charitas
patiens eſt erga aliorum ferendas infirmitates: benigna *1.Cor*
eſt erga aliorum ſubleuandam inopiam. Sed apoſtolum *13.*
audiamus: [DICO enim Chriſtũ Ieſum miniſtrum fuiſ
ſe circumciſionis, ꝓ ueritatẽ dei, ad confirmandas pro
miſsiones patruum: Gentes aũt ſuꝑ miſericordia hono-
rare deum.] His uerbis confirmat apoſtolus præcedẽtia,
docens Chriſtum utrumque abi aſſumpſiſſe .i. adiunxiſſe
populum, & Iudæorum, & gentium. Senſus aũt eſt, dum
IESVM per ſeipſum fuiſſe miniſtrũ circũciſionis, hoc
eſt, ut Ambroſius interpretatur, Iudæis prædicaſſe. Illi
enim gẽti ipſe ſe ait peculiariter remiſſum: & Deus oĩ- *Matt.*
potens Abrahæ atque Dauidi ſpeciatim pollicitus erat *15.*
ex illorum ſemine naſciturum Chriſtum, cuius promiſ
ſionis ut eſſet certa ueritas, ex Iudæorum populo natus
eſt Chriſtus, ipſoſque Iudæos in propria perſona doce-
re dignatus eſt, ad confirmandas promiſsiones patrum,
quæ patribus factæ erant. Itaq; tametſi hoc ipſum quo
que gratiæ & miſericordiæ fuit, ꝙ Chriſtus ex ea gente
naſcereĩ, eãq; ſibi peculiariter aſſumeret, tamen quia diui
nitùs ſit promiſſum erat, uidebatur quædam eſſe obliga
tio, ut deus in ſuis promiſsionibus uerax probaretur.
Gentiles autem, hoſpites teſtamentorũ & alieni a Chri
ſto atque promiſsis Dei, non niſi diuinæ poſſunt acce- *Eph.4*
ptũ referre miſericordiæ, ꝙ ipſi quoq; a Chriſto admiſ
ſi ſunt in partẽ & ſocietatẽ filiorum Dei, & promiſsionũ
uni populo Iudaico factarum. Itaque ẽt ipſi glorificant
Deũ, ſed ſuꝑ miſericordia .i. ꝓ miſericordiã ipſis ultro
& oblatam & impenſam. Ex quo intelligi põt immenſa
dei benignitas, ꝙ illos ẽt in cœleſtis regni per Chriſtum
recuperati conſortium admittere uoluit, qui dæmonũ
cultui dediti, nullam eius gratiam merebantur Oecume
nii in hunc locum eiuſmodi eſt expoſitio: Iudæi etſi pro *Oecu-*
miſsiones, inquit, acceperant, nihil tñ per eas adiuti fuiſ *men.*
ſent, niſi eas Chriſtus firmaſſet. Vos autem gentes, inqt *in epiſ.*
Apoſtolus, pro ſola clementia & humanitate debetis *ad Ro*
Deũ glorificare, poſtq̃ neque promiſsiones habetis, ſed *mam.*
miſericordia uobis eſt communicata, quæ totũ id, quic-
quid eſt, efficit. Quanto cõicato igiĩ maiori pfuſi miſeri
cordia eſtis p gratiã Chriſti, tãto magis debitores eſtis
Deo, ad imbecillos ac paruos in fide ex Iudæis ferẽdos.
Id.n. ad gloriã dei cedit, cõcordia ueſtra paxque ueſtra.
Hæc ille. Atqui uero hanc miſericordiã dubiũ nõ eſt gẽ
tibus conciliatam eſſe meritis Chriſti, quæ in tota illius
uita innocentiſsimè atque in omnium uirtutum gene
re excellentiſsimè tranſacta, præcipuè uero in illa
eius nimium tũ acerba, tum ignominioſa paſsione per
ſpicuè relucent, cuius propterea debemus nunquã non
memores eſſe, & quæ noſtra cauſa filius Dei tũ fecerit,
tũ per peſſus ſit pia animi deuotione & ſumma cũ grati

tudine cōmemorare. Turpiſsimum eſt enim tantæ ergą nos charitatis illius obliuiſci. Adſert iā Apoſtolus ſcripturæ locos aliquot, quibus ſua dicta confirmet. Primus eſt ex Pſal. 17. alter ex Deuteronomio, tertius ex Pſal. 116. 4. ex Eſaia. His locis probare uult etiam Gentibus Chriſtum attuliſſe ſalutem, non quidem ipſis peculiariter promiſſam, quemadmodum Abrahæ & ſemini eius, in cuius teſtimonium ipſe ſolus cū ſuo ſemine obſignatus fuit charactere circuncīſionis, ſed tamen antiquis uaticinijs per prophetas prænūtiatam. Primum locum ex Pſal. 17. D. Ambroſius dicit eſſe uocem Chriſti, qua futurum dixit, quòd in gentibus prædicatio eius fructum habitura eſſet confeſsionis ſacramenti Dei. Alter locus totidem uerbis habetur in Cantico Deuteronomij, cuius hic ſenſus eſt, Vos gentes, quandoquidem ſua uos uocatione ſancta perinde dignatus eſt Deus, atq; Iudæos, communem cum illis lætitiā percipite, & laudes atque grates agite Deo, idq; tanto magis, quanto illius in uos profuſior eſt miſericordia. Tertius locus hortatur populos omnes, ut laudibus efferant Deum, quòd ex immenſa benignitate ſua indiſcriminatim toti orbi gratiam & miſericordiā ſuā per Euangelij ſui prædicationem obtulerit. Quartus locus ex Eſaiæ cap. xi. iuxta Septuaginta interpretationem citatus, hunc ſenſum habet, quòd radix Ieſſe, id eſt, Chriſtus exurget ad regendum gentes, & in illo non Iudæi tantum illi qui in Dominū crediderunt, ſed etiam gentes ſperabunt. Hoc loco ſic habet D. Ambroſius, Vt maiorem fiduciam gentibus faciat Apoſtolus, & ſpem non dubiam, multis teſtimonijs firmat decretum Dei hoc fuiſſe, ut omnes gentes benedicerentur in Chriſto, ne inſolentia infidentium Iudæorum contriſtaret & dubios redderet credētium animos gentium, quaſi fruſtra ſibi ſpem promittāt, quòd a Deo Abrahæ accepto feratur fides Iudæorum, ut ipſa ſecuritate & lætitia creſcerent. Et paulò infra, Radix, inquit, eſt Ieſſe, arbor, Dauid, quæ fructum fecit per ramum, quæ eſt Maria uirgo, quæ genuit Chriſtum. Addit deinde Apoſtolus, [DEVS autē ſpei repleat uos omni gaudio & pace in credendo, ut abundetis in ſpe & uirtute ſpiritusſancti.] Deum ſpei uocat, quòd ille ſit author ſpei noſtræ, ſicut & fidei & charitatis, quæ tres uirtutes primariæ ſunt, de quibus præclarè Origines, Puto, inquit, quòd prima ſalutis initia & ipſa fundamenta fides eſt, profectus uerò & augmenta ædificij, Spes, perfectio autem & culmen totius operis, Charitas. Orat igitur Apoſtolus, ut Deus ſpei repleat fideles omni gaudio, & pace in credendo, quod gaudium, quamq; pacem certum eſt impios habere non poſſe. Expedit aūt adeoque neceſſarium eſt, ut quicunque aduentum Domini Seruatoris intra ſe ſentire uolunt, gaudio bonæ conſcientiæ & uera animi pace atque pectoris tranquillitate præditi ſint. In pace enim factus eſt locus eius. Porrò hoc gaudium & hanc pacem experiri non poſſunt, qui mundi huius uanitatibus & uoluptatibus deditī ſunt, & ab incommutabili bono, quod Deus eſt, ad caduca & labentia, cum quibus ipſi pariter defluunt & euaneſcunt, ſeſe dedita opera conuertunt. De hac pace pulcherrime ſcribit Auguſtinus in Pſal. 146. his uerbis, Hanc pacem ſectamini, ipſam deſiderate, ipſam in domo, ipſam in negocio, ipſam in uxoribus, ipſam in filijs, ipſam in ſeruis, ipſam in amicis, ipſam in inimicis diligite. Ipſa eſt pax, quam non habent hæretici. Quid agit pax in huius adhuc regionis incertis, in iſta peregrinatione mortalitatis noſtræ, cùm adhuc nemo eſt alteri conſpicuus, nemo uidet cor alterius? Quid agit pax? De incertis non iudicat, incognita non confirmat. Procliuior eſt ad bene credendum de homine, quàm ad male ſuſpicandum. Non ſe multum dolet errare, cùm bene credit etiam de malo, pernicioſe autem, cùm male ſenſerit forte de bono, neſciens qualis ſit. Quid perdo, ſi credo quia bonus eſt? Si incertum eſt, licet ut caueas, ne fortè uerum ſit, non tamen damnes tanquam uerum ſit. Hoc pax iubet. Hæreſis quid monet? Damnat incognitos, dānat totum mundum. Perijt totus mundus, nullus eſt Chriſtianus, &c. Hæc Aug. Ita ergo orandus quoque nobis eſt Deus, ut impleat nos omni gaudio, non mūdano & impuro, ſed ſpiritali & diuino, itemque pace non qualicunque, ſed uera, de qua dictū eſt in Pſalmo, Pax multa diligentibus legem tuā, & pace Chriſti, quæ exuperat omnem ſenſum, quæ tamen in illa demum ſuperna beatitudine perficietur, ubi omni ſuperata tētatione, nihil deinceps ſentiemus aduerſi, quod nos a Deo, in quo uno & ſolo uera pax eſt, ſeparare queat. Interim hic nobis danda opera eſt, ut quicquid in nobis uitioſum reſidet, ut ſunt prauæ cupiditates, affectiones atq; perturbationes edomentur. Nam donec his locum præbebimus, & obſecundabimus, pace & gaudio potiri non poterimus. Nec eſt quod quiſquam ſibi perſuadeat pacem hanc tum ſe adeptum, ſi nihil ſentiat aduerſi, ſed ſi nullis frangatur aduerſis, nulliſq; uitijs ſuccumbat. In hoc mundo preſſuram habebitis, inquit Chriſtus, ſed etſi premit mūdus, modo ne opprimat, non poſſumus huius pacis ſuauiſsimæ iacturam facere. Atque hic permulti errant, qui eos beatos putant, qui floreant in hoc mundo, miſeros, qui multis ſubiaceant calamitatibus, ſed miſeri potius cenſendi ſunt qui in hac uita aliud ſibi polliceri audent, quam Chriſtus ipſe tum in ſeipſo perpeti, tum ſuis omnibus prædicere uoluit, nempe cruces & afflictiones. Chriſti ſectatores nihil tam expectare debēt quàm crucem. Aduerſa dum premunt, cogunt nos confugere ad Deum, mundum deſpicere, animum ab his impuris oblectamentis reuocare, quod dum facimus, ad uerā conſcientiæ & pectoris pacem pertingimus, atqui proſpera euertunt animos infirmos, atque ſui faciunt obliuiſci, & quadam pernicioſa ſecuritate præſentibus inhærere, futura negligere. Nihil ergo melius, quàm ut uera pace & gaudio repleamur in credendo, ſicque abundemus in ſpe, quam proculdubio certiorem & firmiorem reddit teſtimonium conſcientiæ bonæ, & quam efficit uita innocenter & in bonorum operum ſtudio feruenter exacta, ipſo nos Apoſtolorum principe hortante, ut per bona opera certam faciamus uocationem & electionē noſtram. Quòd autem addit Apoſtolus, [ET uirtutes ſpiritusſancti,] Poteſt non omnino abſurde de charitate intelligi licet græca lectio non prorſus quadret, quod charitas peculiariter attribuatur Spirituiſancto, atq; adeò per illam eius uirtus præcipue pateſiat, quippe quam ille diffundit in cordibus noſtris. Ita commodiſsime intelligi licet Apoſtolum hoc loco tres illas theologicas commēdaſſe uirtutes, fidem ſcilicet, unde ſpes naſcitur, & charitatem, per quam eadem fides opera efficit, quæ ſunt copioſioris beatitudinis merita. Atque his tribus uirtutibus conſtat cultus Dei, quemadmodum elegantiſsime tradit Auguſtinus in Enchiridio illo uerè aureo ad Laurētium. Neque temerè factum eſt, ut in extrema ferè Epiſtola ad Romanos Apoſtolus illis precaretur diuinitus præſtari gaudium & pacem in credendo, atque ſpei & charitatis, uel uirtutis & fortitudinis, quę a Spiritu ſancto proficiſcitur, abundantiam. Niſi enim animus gaudio perfruatur bonæ conſcientiæ, & pace erga proximos, ſitque ſanus in fide, ſpe firmus, charitate & & fortitudine inuictus, nō poteſt in bono perſeuerare. Inde adeò proficiſcuntur hæreſes, quòd homines turbulenti pacis expertes ſeſe a nouandi ſtudio cohibere non uolunt, nec facile tamen in errorem pelliciunt, niſi quorum eſt perturbata conſcientia, fides infirma, ſpes nutabunda, & frigida charitas. Iam uero etiā ubi noui quippiam commenti ſunt, non diu eadē in ſententia poſſunt permanere erroreſque alij ex alijs naſcuntur, ijque mirè inter ſe pugnantes. Non enim hoc importunis & turbulentis

Ambr. in hunc Apoſtoli locū. — *Deut. 32.* — *In cap. 4. Epiſtolæ ad Roma.* — *Pſ. 75.* — *Pſ. 118* — *Phil 4.* — *Ioā. 16* — *2. Pe. 1.* — *Rom. 1* — *Gal. 5.*

lentis eiuſmodi ingenijs ſtudio eſt, nt ueritas pateſcat,
ſed ut ipſi præ cæteris ueritatem accuratius inueſtigaſ-
ſe & perſpexiſſe uideantur, atque hoc nomine miſeris
ſeſe ueuditenr, tanquam diuinitus noua quadam luce
perfuſos. Sed fallere non poſſunt animam Deo certa fi-
de, inconcuſſa ſpe, atque feruenti charitate & fortitudi
1.Pe.2. ne iohærentem. Recte enim dixit Petrus Apoſtolus, ꝙ
pelliciant animas inſtabiles, quæ omni doctrinæ uento
circumferuntur, libertatem illis promittentes, cùm ſint
Hebr. ipſi ſerui corruptionis. Optimum eſt igitur gratia ſtabi
13. liſi cor, & abundare ſpe & uirtute Spiritusſancti. Sunt
enim multæ & dæmonum & hominum malorum inſi-
diæ, quibus incautos nituntur ſecum in damnationem
pertrahere, quas euadere non poterimus, niſi gratia fre
ri: & benignitate præpotentis Dei ac Domini noſtri
IESV CHRISTI, qui in animas noſtras adue-
nire dignetur, & dignum ſua maieſtate in eis exci-
tare domicilium in laudem & gloriam ſuam ſempi-
ternam. Amen.

DOMINICA SECVNDA Aduentus. Euangelium Luc. XXI.

*In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Erunt ſi-
gna in ſole & luna & ſtellis, & in terris preſſura gen-
tium, Et reliqua. Homilia B. Gregorij Papæ habita in
Baſilica S. Petri.*

DOminus ac redéptor noſter paratos nos
inuenire deſiderans, ſeneſcentem mun
dum quæ mala ſequantur denunciat, ut
nos ab eius amore compeſcat. Appro-
pinquátem enim eius terminum quan-
tæ † perſecutiones præueniant, ionote
† percuſſiones. ſcit, ut ſi Deum metuere in tranquillitate nolumus, uici
† percuſſionib. num eius iudicium uel † perſecutionibus attriti timea-
mus. Huic etenim lectioni ſancti euangelij, quam modo
ueſtra fraternitas audiuit, paulo ſuperius Dominus præ
miſit, dicens: Exurget gens contra gentem, & regnum
aduerſus regnum, & erunt terræmotus magni per loca,
& peſtilentiæ, & fames. Et quibuſdam interpoſitis, hoc
quod modo audiſtis, adiunxit, [ERVNT ſigna in ſole
& luna, &c.] Ex quibus profecto omnibus alia iam fa-
cta cernimus, alia in proximo uentura formidamus. nam
gentem contra gentem exurgere, earumque preſſuram
terris inſiſtere, plus iam in noſtris tribulationibus cerni
mus, quam in codicibus legimus. Quòd terræmotus ur
bes innumeras ſubruat, ex alijs mundi partibus ſcitis
quam frequenter audiuimus. Peſtilentias ſine ceſſatio-
ne patimur. Signa uerò in ſole & luna & ſtellis, adhuc
aperte minime uidimus, ſed quia & hæc non lóge ſint,
ex ipſa iam aeris immutatione colligimus, quamuis
priuſquam Italia gentili gladio ferienda traderetur,
igneas in cælo acies uidimus, ipſum qui poſtea fuſus
eſt, humani generis ſanguinem coruſcantem. Confuſio
autem maris & fluctuum, necdum noua exorta eſt. Sed
cum multa prænunciata iam completa ſint, dubiũ non
eſt, quin ſequantur etiam pauca quæ reſtát, quia ſequen-
tium rerum certitudo, eſt præteritarum exhibitio. Hæc
nos fratres chariſſimi idcirco dicimus, ut ad cautelæ ſtu
dium ueſtræ mentes euigilent, ne ſecuritate torpeant,
ne ignorantia langueſcant, ſed ſemper eas & timor ſoli-
citet, & in bono opere ſolicitudo confirmet, penſantes
hoc quod redemptoris noſtri uoce ſubiungitur, [AREsCENTIBVS hominibus præ timore & expectatio-
ne quæ ſuperuenient uniuerſo orbi. nam uirtutes cœ-
lorum mouebuntur.] Quid enim Dominus uirtutes
cælorum, niſi angelos, archangelos, thronos & domina
tiones, principatus & poteſtates appellat? quæ in aduen
tu diſtricti iudicis noſtris tunc oculis uiſibiliter appare
bunt, ut diſtricte tuoca nobis exigát hoc, quòd nos mo
do inuiſibilis conditor æquanimiter portat. ubi & ſub-
ditur, [ET tunc uidebunt filium hominis uenientem
in nubibus, cum poteſtate magna & maieſtate.] Ac ſi a-
pertè diceretur, In poteſtate magna ac maieſtate uiſuri
ſunt, quem in humilitate poſitum audire noluerunt, ut
uirtutem eius tãto tunc diſtrictius ſentiant, quanto nũc
ceruicem cordis ad eius patientiam non inclinant. Sed
quia hæc contra reprobos dicta ſunt, mox ad electorum
conſolationem uerba uertũtur. nam & ſubditur, [HIS
autem fieri incipientibus, reſpicite, & leuare capita ue-
ſtra, quoniam appropinquat redemptio ueſtra.] Ac ſi
aperte ueritas electos ſuos admoneat, dicens: Cùm pla-
gæ mundi crebreſcunt, cũ terror iudicij uirtutibus com
motis oſtenditur, leuate uos capita ueſtra, id eſt, exhila
rate corda: quia dũ finitur mũdus, cuius amici nõ eſtis,
propè ſit redemptio quam quæſiſtis. In ſcriptura ete-
nim ſacra ſæpè caput pro mente ponitur, quia ſicut ca-
pite reguntur membra, ita & cogitationes mente diſpo
nuntur. Leuare itaque capita, eſt mentes noſtras ad gau
dia patriæ cæleſtis erigere. Qui ergo Deum diligunt, ex
mundi fine gaudere atque hilareſcere iubentur: quia vi
delicet eum quem amant, mox inueniunt, dum tranſi-
ris, quem non amauerunt. Abſit enim, ut fidelis quiſque
qui Deum uidere deſiderat, de mundi percuſſionibus lu Iac.4.
geat, quem finire eiſdem ſuis percuſſionibus non igno-
rat. Scriptum nanque eſt: Quicunque uoluerit amicus
eſſe ſeculi huius, inimicus Dei conſtituitur. Qui ergo
appropinquante mundi fine non gaudet, amicum ſe il-
lius eſſe teſtatur, atque per hoc inimicus Dei eſſe con-
uincitur. Sed abſit hoc à fidelium cordibus, abſit ab his,
qui & eſſe aliam uitam per fidem credunt, & eam per
operationem diligunt. Ex mundi enim deſtructione lu-
gere eorum eſt, qui radices cordis in eius amore planta
uerunt, qui ſequentem uitam non quærunt, qui illam ne
que eſſe ſuſpicantur. Nos auté, qui cœleſtis patriæ gau-
dia æterna cognouimus, feſtinare ad ea quantocyus de-
bemus. Optandum nobis eſt citiùs pergere, atque ad il-
lam uia breuiori peruenire. Quibus enim malis mundus
non urgetur? quæ nos triſtitia, quæ aduerſitas non angu
ſtat? Quid eſt uita mortalis, niſi uia? Et quale ſit fratres
chariſſimi perpendire, in labore uiæ laſſeſcere, & tamen
eandem uiam nolle finire. Quod autem calcari mundus
ac deſpici debeat, redemptor noſter prouida compara-
tione manifeſtat, cùm protinùs adiungit: [VIDETE
ficulneam & omnes arbores. Cùm producunt iam ex ſe
fructum, ſcitis quoniam propè eſt æſtas. Ita & uos cùm
uideritis hæc fieri, ſcitote quoniam propè eſt regnum
Dei.] Ac ſi apertè dicat: quia ſicut ex fructu arborum
uicina æſtas agnoſcitur, ita ex ruina mundi propè eſſe
cognoſcitur regnum Dei. Quibus profectò uerbis oſten
ditur, quia fructus mundi, ruina eſt. Ad hoc enim cre-
ſcit, ut cadat: ad hoc germinat, ut quæquæ germinaue-
rit, cladibus conſumat: Bene autem regnum Dei æſtati
comparatur, quia tunc mœroris noſtri nubila tranſeunt,
& uitæ dies æterni ſolis claritati fulgeſcunt: quæ omnia
ſub magna certitudine confirmantur, cùm ſubiungitur
ſententia, qua dicitur: [AMEN dico nobis, quia non
præteribit generatio hæc, donec omnia fiát. Cœlum &
terra tranſibunt, uerba autem mea non tranſibunt.]

Nihil enim in rerum corporalium natura cœlo &
terra durabilius, & nihil in rerum natura tam ueloci-
ter quàm ſermo tranſit. Verba enim quouſque imperfe-
cta ſunt, uerba non ſunt: cùm uerò perfecta fuerint, om
nino iam non ſunt, quia nec perfici niſi tranſeundo poſ-
ſunt. Ait ergo. Cœlum & terra tranſibunt, uerba autem
mea non tranſibunt, ac ſi apertè dicat. Omne quod apud
uos

tos durabile eſt, ſine mutatione, durabile ad æternitatem non eſt, & omne quod apud me tranſire cernitur, fixum & ſine tranſitu tenetur, quia ſine mutabilitate manentes ſententias exprimit meus ſermo qui tranſit. Ecce fratres mei iam cernimus quod audiebamus. Nouis quotidie & crebreſcentib. malis mundus urget: ex illa plebe innumerabili quanti remanſeritis aſpicitis, & tñ adhuc quotidie flagella urgent, repentini caſus opprimunt, nouæ nos & improuiſæ clades affligunt quotidie. Sicut enim in iuuentute uiget corpus, forte & incolume manet pectus, toroſa ceruix, plena ſunt brachia: in annis autem ſenilibus ſtatura curuatur, ceruix exiccata deponitur, frequentibus ſuſpiriis pectus urgetur, uirtus deficit, loquentis uerba anhelitus intercidit (nam etſi languor deſit, plerunque ſenibus ipſa ſua ſalus, ægritudo eſt) ita mundus in annis prioribus uelut in iuuentute uiguit, ad propagandam humani generis prolem robuſtus fuit, ſalute corporum uiridis, opulentia rerum pinguis. At nunc ipſa ſua ſenectute deprimitur, & quaſi ad uiciuam mortem moleſtiis crebreſcentibus urgetur. Nolite ergo fratres mei diligere, quem uidetis diu ſtare non poſſe. Præcepta apoſtolica in animo ponite, quibus nos admonet, dicens: Nolite mundum diligere, neque
1.Io.2. ea quæ in mundo ſunt: quia ſi quis diligit mundum, nõ eſt charitas patris in eo. Nudiuſtertius fratres agnouiſtis, ꝙ ſubito turbine annoſa arbuſta eruta, deſtructæ domus atque eccleſiæ a fundamentis ſunt euerſæ. Quãti ad ueſperum ſani atque incolumes, acturos ſe in craſtinum aliquid putabant, & tñ nocte eadem repentina morte defuncti ſunt, in laqueo ruinæ depræhenſi? Sed conſiderandum nobis eſt dilectiſsimi, ꝙ ad hæc agenda inuiſibilis iudex uenti tenuiſsimi ſpiritum mouit, unius procellam nubis excitauit, & terram ſubruit, caſura tot ædificiorum fundamenta concuſsit. Quid ergo iudex ipſe facturus eſt, cum per ſemetipſum uenerit, & in ultionẽ peccatorum ira eius exarſerit, ſi portari non poteſt, cum nos per tenuiſsimam nubem ferit? In iræ eius præſentia quæ caro ſubſiſtet, ſi uentum mouit & terrã ſubruit? concitauit aëra, & tot ædificia ſtrauit? Hanc diſtri
He.10 ctionem uenturi iudicis conſiderans Paulus ait: Horrendum eſt incidere in manus dei uiuentis. Hanc Pſalmiſta exprimit, dicens: Deus manifeſtè ueniet, Deus
Pſ. 49. noſter, & non ſilebit. Ignis in conſpectu eius ardebit, & in circuitu eius tempeſtas ualida. Diſtrictionem quippe tanti iudicis tempeſtas ignisq; comitabuntur, quia tempeſtas examinat, quos ignis exurit. Illum ergo diẽ, fratres chariſsimi, illum ante oculos ponite, & quicqd modo graue eſſe creditur, in eius comparatione leuia-
Soph. 1 tur. De illo etiam die per prophetam dicitur: Iuxta eſt dies domini magnus, iuxta eſt & uelox nimis. Vox diei
Agge. 2. domini amara: tribulabitur ibi fortis. Dies iræ dies illa, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris. De hac die dominus iterum per prophetam dicit: Adhuc ſemel, & ego mouebo nõ ſolum terram, ſed etiam cœlum. Ecce (ut prædiximus) aërem mouit, & terra non ſubſtitit. Quis ergo ferat, cum cœlum mouerit? Quid autem terrores quos cernimus, niſi ſequentis iræ præcones dixerimus? Vnde & conſiderare neceſſe eſt, quia ab illa tribulatione ultima tantum ſunt tribulationes iſtæ diſſimilies quantum a potentia iudicis perſona præconis diſtat. Illum ergo diem fratres chariſsimi tota intentione cogitate, uitam corrigite, mores mutate, mala tentantia reſiſtendo uincite, perpetrata autem fletibus punite. Aduentum nanque æterni iudicis tanto ſecuriores quandoque uidebitis, quanto nunc diſtrictionem & eius timendo præuenitis.

DE EADEM DOMINICA, ſermo beati Maximi Epiſcopi.

Superiore dominica capitulum euangelij differentes, partem quandam ex illo perſtrinximus: ſupereſt ut ſequentia decurramus. Deſcripſimus.n. quid eſſet quod ait dominus: In illa nocte erunt duo in lecto *Lu. 17*
uno, & reliqua: Nunc ergo uideamus qđ reliquum eſt: Dicit.n. eadem ſniã diuina: Erunt duæ molentes in piſtrino, una aſſumetur, & una relinquetur. Primùm igitur conſiderandum eſt, qũo conſtet molentis officium, deinde, quæ ſint duæ quæ molere dicũtur: tertio, quid piſtrinum ſit, quive molitionis effectus. Nulli dubium eſt, ꝙ molere aliter non conſtat, niſi duobus lapidibus apparatis & conuenientibus ſibi, ut alteri ex his magnitudo alterius imponatur: & illum quidem lapidem, qui prior ſolo ſternitur, eſſe pigrum & tardum, & penè (ut ita dixerim)ocioſum: ac niſi ſuperioris participatione lapidis ornaretur, forſitan neceſſarius non uideretur: ita dum ille operatur, etiam ille utilis inuenit. Ille aũt.i. ſuperior lapis, tanta uelocitate operis circunfertur, ut fallens oculos in ipſa celeritate ſtare credatur, & putetur immobilis eſſe dum currat. Qui quanto uiolentiùs actus fuerit; tanto opus perfectiùs conſummatur. Ita ergo prior lapis ſtat, iacet, & penè nihil prodeſt: Ille uero alter quæ inferuntur cuncta ſuſcipit, quæ ueniunt uniuerſa complectitur, & per cauernulas quaſdã uterque quod operetur acquirit. Qui molit autem, hoc habere ut officiũ, ut peruigili cura granorum aſperitate confracta, ex intimis eorum occultisq; uiſceribus ſimilaginem medullamque producat, & ſordium leuitate diſcuſſa, in apertum proferat omne quod purum eſt, ex quo mundiſsimum panem conficiens, gratiam domini conſequatur. Hos igitur duos molares lapides, duo eſſe *Duo lapides molares.*
arbitror teſtamenta, hoc eſt, legem Moyſi, & euangeliũ Domini, quæ ita ſunt diſpoſita uel parata, ut ſibi teſtamentum utrunque conueniat, ſicut ait Saluator: Non ueni ſoluere legem, ſed adimplere. Et ad uicem molarũ *Mat. 5*
aliud priùs ſolo poſitum, aliud inſuper collocatum, hoc eſt, legem primùm hominibus conſtitutam, deinde ad perfectum euangelium. Quæ lex uelut inferioris molæ ſaxum, ita erat tarda, pigra, & penitùs ocioſa, ut quicqd operando acceperat, id omne perdiderit, dicente de *Pſ. 13.*
Iudæis propheta: Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum: Ergo niſi euangelium ſuperpoſitum fuiſſet, adhuc lex ueluti tarda & grauis iaceret in terra Iudaica, & unius prouinciæ cooperiretur anguſtiis, niſi euangelium, inquam, datum eſſet, lex neceſſaria omnino non eſſet. Hoc autem lex operabatur ſine euangelio, quod uno ſaxo fieri poteſt. Confringere poterat, non prodeſſe, ſicut ait beatus Apoſtolus: Lex autem iram operatur *Rom. 8*
gratiam uero non præſtat. Stante ergo lege, euangelium datum eſt, quod ueteri ſuper poſitum teſtamento, utrũque condecorat, ac tanta uelocitate operis circũfertur, ut uolubilitate ſui ſeculum omne circumeat, hoc eſt, inferna uiſitet, cœleſtia penetret, terrena colluſtret. Quod euangelium tanquam ſuperior mola cunctos creſcentes ſuſcipit, omnes aduenientes accipit, & ueluti per quaſdam cauernulas præceptorum ad interiora tranſmittit, ut ibi hincinde duorum teſtamentorum ſalutarib. mandatis, gentilitatis aſperitate † mollita, producat omne quod purum eſt. Quam ſimilitudinem teſtamentorum *† molita.*
Ezechielem prophetam arbitror perſtrinxiſſe, cum dicit rotam in medio rotæ eſſe connexam. Harum igitur mo *Eze. 1*
larum operatione, id eſt, noui ac ueteris teſtamenti, hoc agit ſancta Eccleſia cura peruigili, ut peccatorum aſperitate diſcuſſa, ex occultis cogitationibus medullã mundi cordis eliciat, & cœleſtibus mandatis mundata, ex in

timis

timis ſpiritalia alimenta producat. De quib. alimentis.
Paulus Apoſtnlus ait: Lac uobis po tum dedi, non eſcā
1.Co. 3 Et iterū: Perfectorum eſt autē ſolida eſca, qui propter
Heb. 5. habitū ſenſus exercitatos habēt, & reliqua ac ſpiritū
noſtrum oi humanitate purificans, uelut ſimilaginem
Pſ. 50 Deo offerre contendit, ſicut Dauid ſanctus ait: Sacrificium Deo ſpiritus cōtribulatus. Tanta autem uelocita
te circūfertur euangeliū, ut non niſi ſapientes curſum
eius intelligant. Quē beatus Paulus intelligens, ait: Vt
2.The. 3 ſermo dei currat & clarificetur in nobis.

DE EADEM DOMINICA Homilia Euſebij Emeſeni.

QVibuſdam interrogantibus Dominum,
& Saluatorem noſtrum, quando ueniet
regnum Dei, & quod ſignum aduentus
Lu. 17. eius, reſpondit, ꝙ prius ſurget gens con
Matt. 24 tra gentem, & regnum aduerſus regnū,
& terræmotus erunt magni per loca, &
Lu. 21 peſtilentiæ, & fames, terroreſque de cœlo, & ſigna
2.The. 2 magna erunt. Vnde & Apoſtolus quibuſdam idipſum
timentib. & ſcire cupientib. ait: Rogamus uos per ad-
uentum Domini noſtri Ieſu Chriſti, & noſtræ congre
gationis in ipſum, ut non citò moueamini a ueſtro ſen
ſu, neque terreamini, neque per ſpiritum, neque per
ſermonem, neque per epiſtolam tanquam per nos miſ
ſam, quaſi inſtet dies Domini. Quia niſi uenerit diſceſ
ſio primum, & reuelatus fuerit homo peccati, filius ꝑ-
ditionis, qui aduerſatur & extollitur ſupra omne quod
dr̄ Deus, aut quod colitur, ita ut in templo dei ſedeat,
oſtendens ſe tanq̄ ſit Deus. Hæc igitur erunt prima ſi-
gna aduentus Chriſti: deinde ſequentur & illa, de qui-
bus modo dixit: [ERVNT ſigna in ſole, & luna, & ſtel-
lis.] Sicut.n. Chriſti natiuitatem pax & exultatio præ-
ceſsit, cantantibus angelis, Gloria in excelſis Deo, & in
Luc. 2 terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Et ecce annun-
cio uobis gaudium magnum, quod erit omni populo,
quia natus eſt uobis hodiè Saluator, qui eſt Chriſtus
dominus, in ciuitate Dauid: Ita & hunc perditionis fi-
lium, lites, contentiones, diſſenſiones, terræmotus, pe-
ſtilentiæ & fames, & alia his ſimilia terroris ſigna præ
cedent. Erit.n. tunc tribulatio magna, qualis nō fuit ab
Matt. 24 initio ſeculi uſque nunc, neque fiet. Et niſi dominus ab
breuiaſſet dies illos, non eſſet ſalua oīs caro. Sed ꝑꝑ ele
ctos breuiabuntur dies illi, ut non tantum uiuat, quan
tum ſe uiuere ſperabit. Regnabit.n. per tempus, & tem
Dan. 7 pora, & dimidium temporis, quem Dominus interfi-
2.The. 2 ciet ſpiritu oris ſui, & illuſtratione aduētus ſui. Sed for
taſſe dicet aliquis, ea non eſſe ſigna quæ frequēter eue
nire ſolent, qm̄ ſignum dici non ſolet, niſi nouum ali-
quid & inuſitatum, quo illa prælia, illos terrores more
inſolito, multoque tunc uiolentiùs fieri credere opor
tet. Vnde non immerito illa tribulatio talis fore dici-
tur, qualis nulla alia aliqñ fuerit. Et ꝑꝑ hæc omnia ad
cumulum totius mali ſurgent pſeudochriſti, & pſeudo
prophetę, & dabunt alia ſigna & prodigia multa, ita ut
in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, ēt electi. De ſolis
aūt & lunæ & ſtellarū ſignis, alius euangeliſta dicit, q̄a
Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, &
Matt. 24 ſtellæ cadent. His aūt conuenire uidētur quædam, quæ
in annalibus Iudęorum ſcripta referuntur. In quib. ma
re ſuper omnes montes quindecim cubitos altiùs exal
tari narratur, ſtantibus aquis, & in nullam partē fluen-
tibus. Et deinde tantum in abyſſum demergetur, ut uix
ab inſpicientibus uideri ualeat. Poſtmodum uero re-
uertetur in locum ſuum, & tunc fortaſſe illa confuſio
ſonitus maris & fluctuum fiet de qua hic modo loquit̄.
Neque.n. tanta maris fluctuumque commotio ſine ma
gna cōfuſione & ſonitu fieri poterit. Terra quoque ſua
ſigna dabit, quia terræmotus tam magni fient, ut pene
omnia manufacta ruant, omneſque lapides, etiam par
ui conſcindantur. Et ferę de montibus deſcendentes in
ter homines manebunt, nullique nocebunt, ipſi quo-
que hoīes quaſi amentes, & præ timore areſcentes, huc
illuc diſcurrentes tabeſcent, & his quidem euangelii
uerba conuenire uidentur, quib. dominus ait: Areſcen
tibus hominibus præ timore & expectatione quę ſuꝑ-
uenient uniuerſo orbi. Horum autem ſignorū, & alio-
rum, quæ hic non dicuntur, unumquodque uno die &
non amplius fieri narratur. Nos tamen his quidem au-
thoritatem non damus, quod ideo certe ſcripſimus, ꝙ
euangelii uerbis conuenire uidentur. Sequitur, [NAM
VIRTVTES cœlorum mouebuntur.] Virtutes cœlorum,
angelorum exercitus intelligimus, quæ ad iudicium
uenientem Saluatorem noſtrum comitabuntur. Vnde
& ſubditur, [ET TVNC uidebunt filium hominis ue-
nientem in nube, cum poteſtate magnā & maieſtate.]
Sic.n. deſcendet dominus quemadmodum aſcendit, ſi-
cut ſcriptum eſt, Viri Galilæi quid ſtatis aſpicientes in
cœlum? Hic Ieſus qui aſſumptus eſt a uobis in cœlū, Act. 1.
ſic ueniet quemadmodum uidiſtis eum euntem in cœ
lum. Quis autem dicere & cogitare ualeat, quæ tunc læ
titia bonis, & quæ tunc erit triſtitia malis? Hinc eſt.n.
quod Daniel ait, Aſpiciebam in uiſione noctis, & ecce Dan. 7
in nubibus cœli filius hominis ueniebat, & uſque ad
antiquum dierum peruenit. Dixerat.n. ſe uidiſſe qua-
tuor beſtias grandes & inter ſe diſsimiles. Quarum pri Ibid.
ma erat quaſi leæna, & habebat alas ut aquila, quam cū
aſpiceret, euulſę ſunt alæ eius, & ipſa interiit. Poſtea ue
rò ſtetit ſuper pedes eius quaſi homo, & cor eius datū
eſt ei. Alia autem erat ſimilis urſæ, erantque tres ordi-
nes dentium in ore, & in diebus eius dictum eſt ei, Sur
ge, comede carnes plurimas. Tertia uero erat quaſi par
dus, & habebat alas quatuor ſuper ſe, & quatuor capita
in ea erant, & poteſtas data eſt ei. Quarta uero erat diſ
ſimilis cæteris, terribilis, & admirabilis, & fortis ual-
de, dentes ferreos habens, comedens, comminuens, &
reliqua pedibus ſuis conculcans. Habebat autem cor-
nua decem, quæ cum Daniel aſpiceret, aliud cornu eſt
inter illa ortum, a cuius facie tria de ſuperioribus cor-
nibus euulſa ſunt. Erant autem in cornu oculi quaſi ho
minis, & os loquens ingentia. Faciebat uero prælium
contra ſanctos, & præualebat eis, & putabat ꝙ poſſet
mutare tempora & leges. Et regnum ſanctorum tradi-
tum eſt in manu eius, uſque ad tempus & tempora, &
dimidium temporis, donec antiquus dierum ſedit, &
throni poſiti ſunt. Hęc autem uiderat Daniel, quę cum
intelligere non poſſet, unum de aſsiſtentibus rogauit,
ut ei exponeret quid iſta ſignificarent, dictumque eſt
ei: Quatuor beſtiæ, quatuor regna ſunt, quæ conſurgēt
de terra, ſuſcipient autem regnum ſancti Dei altiſsimi
& obtinebunt illud uſque in ſeculum, & in ſeculum ſe
culorum. Et de quarta quidem beſtia pleniùs in ſequen
tibus dicetur. De tribus uero, quoniam angelus nihil
ampliùs expoſuit, quid dederit Dominus modo dice-
mus. Prima igitur beſtia, regnum Græcorum eſt, cuius
initium Alexander Magnus fuit, qui quaſi Leo rugiens
tam paruo tempore circumquaque terras occupauit, ut
magis uolaſſe, q̄ pugnaſſe uideatur. Vnde non immeri-
tò leonis ſpeciem & aquilæ alas habuiſſe deſcribitur.
Sed quoniam paruo tempore regnauit, ideo alas eius
euulſas dixit. Stetit autem ſuper pedes quaſi homo, q̄a
tandem ſe mortalem intellexit, & cor proprium rece-
pit, ut magis de morte, q̄ de honoribus cogitaret. Hoc
autem regnum quantum Dei populum afflixerat, Ma-
chabęorum libri oſtendunt. Secunda uero beſtia, re-
gnum Romanorum intelligitur, quod quidem non cū
tanta fortitudine, ut Græcorum cœpit, ſed ad maiorē
potentiam uenit, quoniam & leo urſo fortior eſt. Tres
autem

In ea nolũt acquieſcere permulti. Quid uero hoc aliud
eſt, quàm Chriſtum ipſum inſimulare mendacii, quod
cum pollicitus ſit Eccleſię ſuę Spiritus ſancti perpetuã
præſentiam, tamen in re tanti ponderis, in diſpenſatio
ne tanti Sacramenti permiſerit tot Concilia generalia
tã turpiter tanq; pernicioſe errare? Sed nõ errauit neq;
errat Eccleſia, fuerũt interim, ut nihil dicã de ſuperio-
Ioã. 14 ribus ſeculis, hac cõmunione abũdè cõtenti Chriſtianí
omnes in toto Occidente, & innumeris poſsit doceri
teſtimoniis, mira & ſtupenda Deum ſæpenumerò ope
ratũ eſſe in amicis ſuis, alterã dũtaxat ſpeciẽ religio ſe
percipiẽtibus, Faceſſat ergo hæc peruicacia & diffidẽ-
tia. Securi ac intrepedi in Eccleſiæ ſentẽtia acquieſca-
mus, atq; huiuſmodi Eccleſiæ proceribus ordinãda re
linquamus. Hoc tantũ demus operã, ut uitã noſtrã ſic
inſtituamus, quo digni ſimus crebro ad ſacroſanctam
Eucharaſtiã ſumẽdã accedere. Sequitur [Hic iã quęri-
tur inter diſpẽſatores, ut fidelis quis inueniatur] Hoc
ergo curandũ eſt modis omnibus Eccleſiæ præpoſitis,
ut ſint fideles, uæ illis ſi ſuũ tãtũ munus mala fide admi
niſtrẽt. Verũ de hoc copioſius agere alterius loci fue-
rit. Vos dilectiſsimi, qui ſubditi eſtis, nolite ſeueri eſſe
cẽſores Antiſtitũ uřorũ, nihil poteſtis neq; uobis neq;
illis cõſultius facere, quã ut Deũ ſedulis pulſetis preci
bus, ut ſi qua in illis uitia hæreãt, ea corrigẽdi gratiã il
lis adſpiret. Iudicare illos procaciter & contemnere, ſi
ne magno ſcelere nõ poteſtis. Audite Apoſtolũ ipſum
ab hac iudicãdi temeritatẽ nos reuocãtẽ. [Mihi,] inqt
porro, [Pro minimo eſt, ut a uobis iudicer, aut ab hu
mano die,] i. ut Chryſoſtomus exponit, a quocũq; ho-
mine. quare pro minimo eſt? Quia ſæpè fallit humanũ
iudiciũ, & facilè in alterutrã partẽ uel amore uel odio
labit. Quibus utiq; uerbis teſte Chryſoſtomo, adducit
ſubditos ab inquirẽda & iudicãda præpoſitorũ uita, ꝙ
Math. 23. ſeditionis cauſa eſſe q̃at. An nõ de impiis illis & pro-
pbanis ſcribis & phariſæis dixit ipſe Dominus. Super
cathedrã Moyſi ſedẽt Omnia ergo quæcũq; dicut, faci
te? Nõ dicit, In uitã illorũ inquirite, utrũ boni uel mali
ſint, ſed ſimpliciter, Omnia quæcũq; dicũt, facite. Atq;
utinã Chriſtianis omnibus hoc pſuaderi poſſet, ut de
ſuis Prælatis ex animo bene ſentiãt & ſi fortaſsis tã ma
nifeſta ſit eorũ improbitas, qđ ad mores attinet, ut diſ
ſimulari nõ poſsit tamẽ nõ cõtẽnant, nõ lacerẽt impro
bis obtrectatiõibus nõ iudicẽt petulãter ſed ſperẽt per
Dei gratiã propediẽ melius eos uicturos, ſibiq; perſua
deãt, qui iã mali eſſe uideãtur, breui optimos fore. An
nõ ex Saulo ſæuiſsimo perſecutore repente extitit inſi-
gnis Apoſtolos, & Chriſtianiſsimi præcipuus propa-
Pſa. 18 gator, qui plus oĩbus laborauit? Sequitur [Sed neque
meipsũ iudico.] Si de ſe quiſq; ait alicubi D. Auguſtinus
aut nõ omnino, aut uix põt uerã proferre ſentẽtiã quõ
põt de alio iudicare? Nouerat Apoſtolus illud Daui-
Iob. 1. dicũ, Delicta quis intelligit? Ab occultis meis mũda.
Iob quoq; ipſius infallibilis iudicis ore tãtopere cõmẽ
datus ꝙ nõ eſſet illi ſimilis in terra. Verebar inquit, oĩa
Iob. 9 opera mea, ſciẽs ꝙ nõ parceres delinquenti. Quo quiſ
que copioſius eſt diuinitus illuſtratus, hoc de ſe ſentit
ſubmiſsius. Itaq; qui certò ſtatuũt ſibi per Chriſtũ re-
miſſa peccata oĩa, atq; hoc ipſo putãt tã plane a pecca-
tis omnib. & pœnis abſolutos ſe eſſe, nihilq; præterea
requiri, hæretici ſunt, eorũq; cæca & pnicioſa temeri
tas eſt. Nõ ſic Apoſtolos quin potiùs, Sed neque meip-
ſum iudico. Alia enim Dei, alia hominũ iudicia ſunt.
1. Co. 2 quod ſi Apoſtolus ipſe ſeſe nõ iudicat cum tamẽ nemo
ſciat quid agatur in hoĩe, niſi ſpiritus hoĩs, tu quis es
qui iudicas Chriſti uicarios, Eccleſiæ proceres [Nihil
enim mihi, ait, cõſcius ſum, ſed nõ in hoc iuſtificatus
ſum.] Securitatẽ, inquit, nõ habeo, ut hunc locũ Oecu-
menius interpretatur tãetſi nihil mihi cõſcius ſum niſi
etiã Deus iuſtificet. Quid. n. ſi peccauerim, nec tamen
peccaſſe mihi uiſus ſim? Baſilius Magnus idẽ hoc eſſe In Conſtitutiõe
ait, ac ſi diceret. Multa delicta cõmitto, quæ cõmittere Monaſticis.
me nõ intelligo. Ita ſancti uiri nũquã de ſe præſidũt, ſed Cap. 2.
intra tutiſsimũ ſanctæ humilitatis portum ſeſe cõtinẽt
atq; hoc ipo ſu pbiſsimi ſatanæ laqueos oẽs euadũt, ma
ioribusq; ſemper diuinæ gratiæ munerib. augẽtur. S b
iũgit Apoſtolus [Qui aũt iudicat me Dñs eſt. Is eſt] iu
dex infallibilis, cuius oculis ẽt penitiſsimi & abditiſsi-
mi aiorum receſſus & cõſciẽtiarũ latebræ patẽt. Huius
ergo unius iudicio ſciẽs ſe reſeruari Apoſtolus, hoĩem
de ſe iudicia nõ magnipẽdebat. Et reuera ſi qs recta ſe
cũ uia reputare uelit, nõ eſt cur humana iudicia formi-
demus modo Deũ iudicẽ propitiũ habeamus. Sentiant
interim de nobis hoĩes utcũq; uolẽt, nos Deũ iudicem
dũ adhuc licet, modis omnib. nobis conciliare ſtudea
mus. Si. n. Deus iuſtificat, quis eſt qui cõdẽnet? Si tu, in
quit quodã loco Auguſtinus, tui ipſius es accuſator, & Rom. 8
Deus liberator, quid erit ſatã niſi calũniator. Hinc iam
Apoſtolus gñalem promit de non iudicãdo ſniam imis
pectoribus tenaciſsimè affigẽdã. [Itaque nolite ante
tẽpus iudicare quoaduſq; ueniat Dñs, qui & illumina-
bis abſcõdita tenebrarũ, & manifeſtabit cõſilia cordiũ,
& tũc laus erit unicuiq; a Deo] Iniuria iudicis eſt, ait o.
Ambroſius ſi ante cognitionẽ eius, a ſeruo procedat iu
diciũ aut ſentẽtia. Chryſoſtomus quoq;, Cũ cæteris ma
lis, neſcio, inquit, qua ratione & curioſitatis & nimiæ
inueſtigationes morbus naturam hoĩum aggreſſus eſt.
Quòd uoluptatẽ quidẽ nullã habet, quemadmodũ reli
qua peccata, ſed pœnam tãtũ atq, ſuppliciũ: Nõ id tibi
præcipitur homo, ut de aliis iudiciũ feras, ſed rẽ tuam
examines. Quid igitur Dñi inſtitutũ euertis? Illius iu-
dicia ſunt, nõ tua. Et D. Auguſtinus, In his, ait, tenebris Tract.
rerũ humanarũ, hoc eſt cogitationũ alienarũ, etſi ſuſpi 90. in
ciones intelligere nõ poſſumus quia hoĩes ſumus, iudi Ioannẽ
cia tamẽ, id eſt, definitas firmasq; ſentẽtias cõtinere de
bemus, nec ante tẽpus quicquã iudicare, donec ueniat Mat. 7
Dñs, &c. Sed cõtra hãc Apoſtoli ſaluberrimã admoni-
tionẽ, immo cõtra ipſius dñi grauiſsimã prohibitionẽ.
Nolite iudicare, & nõ iudicabimini, iã nimis temere ni
misq; pnicioſè uenitur fere ab oĩbus. quare hoc? quia 1. Cor.
abũdãte iniquitate, refrixit charitas, quæ ſi ferueret in 13.
hoĩbus, non cogitarẽt tã facile malũ de aliis. Charitas 1. Cor.
. n. nõ cogitat malũ, Interim tamẽ notandũ eſt quemad 4.
modũ Chryſoſtomus habet, Paulum hoc in loco nõ de
manifeſtis criminibus eſſe locutũ ſed de prælatione &
uitæ inuicẽ cõparationibus, quæ ſolus ipſe nouit certa
ratione iudicare, qui occulta noſtra iudicaturus eſt
quęve maiori, & quę minori ſupplicio & honore digna
ſint. Nos autẽ ſecũdũ faciẽ iudicamus. Quod ſi in qui-
bus ipſe peccaui, inquit, nihil certo mihi cõſcius ſum,
quo pacto dignus fuero, qui de aliis ferã ſentẽtiã? Qua
aũt ratione ſi res meas nõ ſatis exploratas habeo, alie-
na potero diiudicare? Qđ ſi Paulo hæc cõtingebãt lõ-
ge magnis & nobis. Hęc Chryſoſtomus. Vulgari q dẽ,
ſed nõ contemnendo dř Prouerbio, Ille ſapiẽs eſt & be
ne eruditus, qui oĩa bonã in partẽ interpretatur. Atq;
id quidã animo bene cõſtituto, & uni Deo intẽto per-
facile eſt. Is. n. ſemper dicit ſibiipſi. Quicquid agãt alij,
ſis memor ipſe tui. Quiſquis ergo iucundã & trãquil
lã uult uitã uiuere, aliorũ facta temerè nõ iudicet, reii
ciat oĩa in Deũ, qui æquiſsimus iudex quandoq; uẽtu
rus eſt, & illuminabit abſcõdita tenebrarũ, & manife
ſtabit cõſilia, id eſt, intẽtiones cordiũ, quos nemo me-
lius nouit quã ille qui ſcrutatur corda & renes. Hoc au
tẽ dicit, inquit Ambroſius, quia in die iudicii nihil oc-
cultũ erit eorũ, quæ geſta aut cogitata ſunt, & ſimplici
tas, & hypocriſis illic apparebit, & ut qui deſpectus ha
bebatur, forte dignus appareat, & qui aliquid eſſe pu-
tabatur, inueniatur reprobus. Oĩa. n. nuda erunt in die
iudicii, & tũc laus erit bene agẽti uel cogitãti. Hic. n.
qui

qui laudatur, improbabile eſt an dignus ſit, ſicut & in
alio loco dicit. Nõ.n.qui ſeipſum cõmendat, ille proba
2. Cor. tus eſt, ſed quẽ Deus cõmẽdat, quem utiq; nihil latet.
10. Hæc Ambroſius. Felix itaq; ille, & terq; quaterq; bea-
tus, qui diuino ſemp timori inhærẽs, poſthabitis aliis
oĩbus, ita ſe cõparat, ut poſsit bene paratus occurrere
Domino ad iudiciũ redituro, quẽadmodũ Auguſtinus
Sermone de S. Cypriano. ait, ne ab extremo præoccupetur die, extremũ cõputat
oẽm diẽ: & ſic Deo placitos mores perducit uſq; ad ex
tremũ diẽ. quod aũt Apoſtolus dicit, Tũc laus erit uni-
cuiq; a Deo, haud obſcure nos reuocat a uanæ gloriæ
ſtudio, quia multi adeo demẽtãtur, ut oĩa ſua dicta fa-
ctaq; nõ alio referat, niſi ut hoĩum gratiã & laudes ca
Mat. 5. ptẽt, quod merito cauere debẽt qui Chriſto placere, &
ab illo recte factorũ ſuorum præmiũ expectare uolunt.
Quicquid.n. humanæ laudis & uanæ gloriæ ſtudio ge-
rit, nõ ſolũ nullã hẽt gratiã & mercedẽ apud Deũ, ſed
Eſa. 42. 48. ẽt ſuppliciũ meretur. Ait Quidẽ Dñs IESVS: Sic luceat
lux ueſtra corã hoĩbus ut uideãt opera ueſtra bona ſed
nõ addidit, Et uos glorificẽt, ſed potius. Et glorificẽt pa
trẽ ueſtrũ qui in cælis eſt, qui utiq; in Propheta ait glo
Ierem. 29. riã meã alteri nõ dabo. Itaq; dilectiſsimi caueamus te-
meraria iudicia, bñ de oĩbus ſentiamus, de nobis utili-
ter, iudiciũ omne Deo relinquamus, qui & iudex & te
ſtis eſt, oĩa deniq; noſtra in Dei laudẽ & gloriã referamus,
ut ex oĩbus quæ ex uirtutis pſcripto gerimus, no
bis labor cedat, illi honor & gloria, qui eſt omniũ bo-
norũ noſtrorũ fons & origo, in quẽ ẽt eadẽ oĩa ſumma
fide quemadmodũ decet bonos filios, refundere debe-
mus qui uiuit & regnat Deus p infinita ſecula. Amen.

DOMINICA TERTIA
Matt. 11.

In illo tempore. Cũ audiſſet Ioãnes in uinculis opera Chriſti, mittẽs duos de diſcipulis ſuis, ait illi. Tu es qui uenturus eſt, an aliũ expectamus. Et reliqua. Homilia B. Gregorij Papæ. habita in Baſilica ſanctorum Marcellini & Petri.

QVærendum eſt nobis fratres chariſsimi,
Ioannes propheta, & plus quã prophe-
Ioan. 1. ta, qui uenientem ad Iordanis baptiſma
Dominũ oſtendit, dicẽs. Ecce agnus Dei
ecce qui tollit peccata mundi, qui & hu
militatẽ ſuã, & diuinitatis eius potentiã
cõſiderãs, dicit. qui de terra eſt, de terra loquit, qui aũt
Ioan. 3. de cœlo uenit, ſuper oẽs eſt, cur in carcere poſitus mit-
tẽs diſcipulos requirit. [Tv es qui uẽturus eſt, an aliũ
expectamus] Tãquã ſi ignoraret quẽ oſtẽderat, & an ip
ſe ſit neſciat quẽ ipſũ eſſe prophetãdo, baptizãdo, oſtẽ
dẽdo clamauerat. Sed hæc citius quæſtio ſoluitur, ſi ge
ſtæ rei tẽpus & ordo pẽſetur. Ad Iordanis.n. fluẽta po-
ſitus, quia ipſe redẽptor mũdi eſſet aſſeruit. miſſus ue-
ro in carcerẽ, an ipſe ueniat requirit, nõ quia ipſum re
dẽptorẽ eſſe mũdi dubitet, ſed quærit ut ſciat, ſi is qui
per ſe in mũdũ uenerat, per ſe ẽt ad inferni clauſtra de-
ſcẽdat. quẽ.n. præcurrens mũdo nũciauerat. hũc moriẽ
do ad inferos præcurrebat, Ait ergo. Tu es qui uẽturus
es? &c. Ac ſi aperte dicat, Sicut pro hoĩbus naſci digna
tus es, an ẽt pro hoĩbus † ad inferos deſcẽdere digne-
† mori digneris. ris, inſinua, ut qui natiuitatis tuæ præcurſor extiti, de
ſcẽſionis ẽt præcurſor fiã, & uẽturũ inferno te nũciem
quẽ iã ueniſſe mundo nũciaui. Vnde & inquiſitus Dñs
enumeratis potẽtiæ ſuæ miraculis de mortis ſuæ proti
nus humilitate reſpondit, dicens. [Cæci uident, claudi
ambulãt, leproſi mũdantur, ſurdi audiũt, mortui reſur
gũt, pauperes euãgelizãtur. Et beatus eſt, qui nõ fuerit
ſcandalizatus in me.] Viſis tot ſignis tãtiſq; uirtutibus,
nõ ſcãdalizari quiſq; potuit, ſed admirari. Sed infideliũ
mẽs graue in illo ſcãdalũ pertulit, cũ eũ & poſt tot mi-
racula morientẽ uidit. Vnde & Paulus dicit. Nos autẽ
prædicamus Chriſtũ crucifixũ, Iudæis quidẽ ſcandalũ 1. Cor. 1.
gentibus autẽ ſtultitiã. Stultum quippe hominibus ui
ſum eſt, ut pro hominibus author uitæ moreretur, &
inde cõtra eũ homo ſcandalũ ſumpſit, unde ei amplius
debitor fieri debuit. Nã tanto Deus ab hominibus di-
gniùs honorãdus eſt quãto pro hominibus & indigna
ſuſcepit. quid eſt ergo dicere, Beatus qui nõ fuerit ſcan
dalizatus in me, niſi aperta uoce abiectionẽ mortis ſuæ
humilitatemq; ſignare? Ac ſi patẽter dicat, Mira quidẽ
facio, ſed abiecta perpeti nõ dedignor, quia ergo mo-
riẽdo te ſubſequor, cauendũ ualde eſt hominibus, ne in
me mortẽ deſpiciãt, qui ſigna uenerãtur. Sed dimiſsis
Ioannis diſcipulis quid de eodẽ Ioanne turbis dicat, au
diamus. [Qvid exiſtis uidere in deſerto, arundinẽ uen
to agitatã?] quod uidelicet nõ aſſerẽdo, ſed negãdo in
tulit. Arundinẽ quippe mox ut aura cõtigerit, in partẽ
alterã inflexit. Et quid per arundinem, niſi carnalis ani
mus deſignatur? qui mox ut fauore uel detractione tan
gitur, in partem quãlibet inclinatur. Si.n. ab humano
ore aura fauoris flauerit, hilareſcit & extollitur, totum
que ſe quaſi ad gratiã inflectit. Sed ſi inde uẽtus detra-
ctionis eruperit, unde aura laudis ueniebat, mox hunc
quaſi in partẽ alterã ad uim furoris inclinat. Sed arun-
do agitata uẽto Ioannes nõ erat, quia hũc nec blandũ
gratia, nec cuiuslibet detractionis ira aſperũ faciebat.
Nec proſpera hũc erigere, nec aduerſa nouerãt inclina
re. Arũdo ergo uẽto agitata nõ erat, quẽ ab ſtatus ſui re
ctitudine nulla rerũ uarietas inflectebat. Diſcamus er-
go, fratres chariſsimi, arũdo uẽto agitata nõ eſſe, ſoli-
demus animũ inter aures linguarũ poſitũ ſtet & inflexi
bilis ſtatus mẽtis. Nulla nos detractio ad irã prouocet,
atque ad remiſsionẽ inutilis gratiæ nullus fauor incli-
net, nõ nos proſpera eleuẽt, non aduerſa perturbẽt, ut
qui in ſoliditate fidei figimur, nequaquã rerũ traſeun-
tiũ mutabilitate moueamur. Adhuc autẽ de eius expreſ
ſione ſubiungitur. [Sed quid exiſtis uidere in deſerto? Mat. 3
hominẽ mollibus ueſtitũ? Ecce qui mollibus ueſtiũtur,
in domibus regũ ſunt.] Camelorũ.n. pilis, ut ſcitis, ue-
ſtitus. Ioannes fuiſſe deſcribitur. Et quid eſt dicere. Ec-
ce qui mollibus ueſtiuntur, in domibus regũ ſunt, niſi
aperta ſentẽtia demõſtrare, quia nõ cæleſti, ſed terreno
regi militãt hi, qui pro Deo perpeti aſpera fugiũt, &
ſolis exterioribus dediti, præſentis uitæ mollitiẽ & de
lectationẽ quærũt? Nemo ergo exiſtimet in luxu atque
ſtudio precioſarũ ueſtiũ peccatũ deeſſe, quia ſi hoc cul
pa non eſſet, nullo modo Ioannem Dominus de ueſti-
mẽti ſui aſperitate laudaſſet. Si hoc culpa nõ eſſet, ne
quaquã Petrus apoſtolus per epiſtolã fœminas a pre-
cioſarũ ueſtiũ appetitu cõpeſceret dicens. Non in ueſte 1. Pe. 3
precioſa. Penſata ergo quæ culpa ſit, hoc etiã uiros ap-
petere a quo curauit paſtor Eccleſiæ & fœminas prohi
bere. Quanuis hoc quod Ioannes nõ eſſe ueſtitus molli
bus dicitur, per ſignificationẽ intelligi & aliter poteſt.
Mollibus enim ueſtitus nõ fuit, quia uitia peccãtiũ nõ
blandimentis fouit, ſed uigore aſperæ inuectionis in-
crepauit, dicẽs. Genimina uiperarũ, quis uobis demon
ſtrauit fugere a uẽtura ira? Vnde & per Salomonẽ dici Mat. 3
tur. Verba ſapientiũ qua ſi ſtimuli, & qua ſi claui in altũ Ecc. 12
defixi. Clauis quippe atque ſtimulis ſapientiũ uerba cõ
parantur, quia culpas delinquentiũ neſciunt palpare,
ſed pungere. [Sed quid exiſtis uidere in deſerto? Pro-
phetã? Etiã dico uobis. & plus quã Prophetã] Prophe
tæ quippe miniſteriũ eſt uẽtura prædicere, non etiam
demonſtrare. Ioannes ergo plus quã propheta eſt qui
eũ quẽ præcurrẽdo prophetauerat, etiã oſtẽdendo mõ
ſtrabat. Sed quia arũdo uento agitata eſſe denegatur,
quia nõ eſſe ueſtitus mollibus dicitur, quia prophetæ
nomen huic impar eſſe perhibetur, iã quod digne dici
poſsit audiamus. Sequit. [Hic eſt.n. de quo ſcriptũ eſt,
Ecce

[Ecce ego mitto angelũ meum ante faciem tuam, qui
præparabit uiam tuã ante te.]Quod.n.græcè angelus,
hoc latinè nuncius dr̃. Rectè ergo qui nunciare ſuper-
Mala. num iudicem mittitur,angelus uocatur, ut dignitatẽ
3 ſeruet in nomine,quam explet in operatione. Altum
quide nomẽ eſt,ſed uita noie inferior non eſt. Vtinam
fratres chariſsimi non ad indicium noſtrum dicamus,
Mala. quia oẽs qui ſacerdotis noĩe cenſentur, angeli uocanẽ,
2 propheta atteſtante,qui ait:Labia ſacerdotis cuſtodiẽt
ſcientiam,& legem requirent ex ore eius,quia angelus
Dñi exercituum eſt. Sed huius altitudinem nominis,
ẽt uos,ſi uultis,poteſtis mereri. Nam unuſquiſque ue-
ſtrum inquantum ſufficit,inquantum gratiam ſupernæ
aſpirationis accepit,ſi a prauitate proximum reuocat,
ſi exhortari ad bonum operandum curat, ſi æternum
regnum uel ſupplicium erranti denunciat,cum ſanctæ
denunciationis uerba impendit,perfectò angelus exi-
ſtit. Et nemo dicat, monere non ſufficio,exhortari ido
neus non ſum.Quantum enim potes exhibe, ne male
ſeruatum talentum quod acceperas, in tormentis exi
Matt. garis.Neque enim plus q̃ unum talentum acceperat,q
25 hoc abſcondere magis ſtuduit,q̃ erogare. Et ſcimus ꝙ
Exod. in Dei tabernaculo non ſolum phiale, ſed præcipiente
23 Domino, etiam cyathi facti ſunt. Per phialas quippe
doctrina exuberãs,per cyathos uero, parua atque an
guſta ſcientia deſignatur. Alius doctrina ueritatis ple-
nus,audientium mentes inebriat. Per hoc ergo quod
dicit, profectò phialam porrigit. Alius explere quod
ſentit non ualet,ſed quia hoc utcunque denunciat,ꝑfe
ctò per cyathum guſtum præbet.In Dei ergo taberna-
culo.i.in ſancta Eccleſia poſiti, ſi per doctrinam ſapien
tiæ miniſtrare phialas minimè poteſtis, inquantum ꝑ
diuinam largitatem ſufficitis,ꝓximis ueſtris boni uer-
bi chyatos date.Inquantum uos profeciſſe penſatis, ẽt
uobiſcum alios trahite,in uia Dei ſocios habere deſide
rate. Si quis ueſtrum fratres ad forum aut fortaſſe ad
balneum pergit,quem otioſum eſſe conſiderat, ut ſecũ
ueniat,inuitat.Ipſa ergo terrena actio ueſtra uos con-
ueniat,& ſi ad Deum tenditis,curate ne ad eum ſoli ue
niatis.Hinc etenim ſcriptum eſt: Qui audit, dicat ue-
Apoc. ni,ut qui iam in corde uocem superni amoris accepe-
22 rit,foras etiam proximis uocem exhortationis reddat.
Et fortaſſe panem ut indigenti eleemoſynam porrigat
non hẽt,ſed maius eſt quod tribuere ualeat,qui linguã
hẽt.Plus.n.eſt uerbi pabulo uicturam in perpetuũ men
tem reficere,q̃ uentrem moriture carnis terreno pane
ſatiare.Nolite ergo fratres proximis ueſtris eleemoſy-
nam uerbi ſubtrahere. Mecũ uos admoneo,ut ab otio-
ſo ſermone parcamus,inutiliter loqui declinemus, in-
Matt. quantum reuiti linguæ præualemus, in uentum uerba
12 non defluãt,cum iudex dicat: Omne uerbum otioſum
quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo
in die iudicii.Otioſum quippe uerbũ eſt, quod aut uti-
litate rectitudinis,aut ratione iuſtæ neceſsitatis caret.
Otioſa ergo colloquia,ad ædificationis ſtudium uerti-
te,q̃ celerrimè huius uitæ tempora fugiant conſidera
re,q̃ diſtrictus iudex ueniat attẽdite. Hũc ante oculos
cordis ueſtri ponite, hũc proximorum ueſtrorũ mẽti-
bus intimate,ut inquantũ uires ſuppetũt,ſi annunciare
eũ nõ negligitis,uocari ab eo angeli cũ Ioãne ualeatis.

DE EADEM DOMINI-ca ſermo Beati Maximi Episcopi

Qui ſunt in illa nocte duo in lecto,& duæ
molentes in unum,& duo in agro,de q
Matt. bus oĩbus binis ſinguli aſſumenẽ,& ſin-
24 guli relinquentur?Tria genera hominũ
La. 17 hic uidenẽ ſignificari. Vnum eorum,q
otium & quietem eligunt,neque nego-
tiis ſecularibus neque negotiis eccleſiaſticis occupati,
quæ illorũ quies,lecti noĩe ſignificata eſt. Alterũ eorũ,
qui in plebib.cõſtituti,reguntẽ a doctorib. agentes, ea
quæ ſunt huius ſeculi,quos & fœminarum nomine ſi-
gnificauit,quia conſiliis (ut dixi) peritorum regi eos
expedit:& molentes dixit ꝓpt ꝑpetuum negociorum or
bem atque circuitum:quas tñ in unum molentes dixit,
inquantum de ipſis reb. & negotiis ſuis præbent uſib.
Eccleſiæ. Tertium eorum, qui operantur in eccleſię mi
niſterio,tanq̃ in agro Dei, de qua agricultura Apoſto- 2.Co.7
lus loquitur,dicens: Dei agricultura eſtis,dei ædifica-
tio eſtis.In his ergo trib.generib.bina ſunt rurſus gña
hoĩm in ſingulis,& pro robore ſuarum uirium diſcer-
nuntur.Cum.n.oẽs ad Eccleſiæ membra pertinere ui-
deanẽ,adueniente tñ tentatione tribulationis,& ex il-
lis qui ſunt in otio,& ex illis qui ſunt in negotiis ſecu-
li, & ex illis qui Deo miniſtrant in Eccleſia, aliqui per
manent,aliqui cadunt.Qui permanent, aſſumentur,q
cadunt,relinquentur. Ergo unus aſſumetur,& unus re
linquetur,non quaſi de duob.hoĩbus dictũ,ſed de duo
bus generibus affectionum in ſingulis generibus triũ
profeſsionum.In illa ergo nocte,dixit, in illa tribula-
tione.Ad ipſa tria gña quæ aſſumuntur,arbitror perti-
nere ẽt tria illa noĩa uirorum ſanctorum,quos ſolos li
berandos Ezechiel propheta denunciat,Noe, Daniel, Ezec.
& Iob. Vr̃.n.Noe pertinere ad eos,per quos Eccleſia re 14
gitur, ſicut per illum in aquis arca gubernata eſt, quæ
figuram geſtabat Eccleſiæ.Daniel aũt,quia elegit cœli
bem uitam.i.nuptias terrenas contempſit, ut ſicut di- 2.Co.7
cit Apoſtolus,ſine ſolicitudine uiueret, cogitans quæ
ſunt Dei,genus eorũ ſignat,qui ſunt in otio,ſed tamen
fortiſsimi in tentationib.ut poſsint aſſumi. Iob aũt q
& uxorem habuit & filios,& amplas terrenarum rerũ
copias,ad illud genus pertinet,cui molendinum depu
tatum eſt,ſed tñ,ut ſint fortiſsimi in tentationib. ſicut
ille fuit.non.n.aliter aſſumi poterũt. Nec puto eſſe alia
genera hominum,quibus conſtat Eccleſia, quàm iſta
tria,habentia binas differentias propter aſſumptionẽ
& relictionem, quamuis in ſingulis multę ſtudiorum
uoluntatumq; diuerſitates,ad concordiam tamen uni
tatemque concurrentes,poſsint inueniri.

DE EADEM DOMINI-ca, Homilia D.Euſebij Emeſeni.

IOãnes Baptiſta in uinculis & in carcere
poſitus, cũ audiſſet miracula quæ dñs
operabatur,intelligẽs iã ſibi diẽ mor
tis imminere,uoluit eũ quaſi magiſtrũ
interrogare de his,quæ ſibi adhuc incer
ta uidebãtur.Miſit igitur ad eum duos Matt.
de diſcipulis ſuis,qui eius uerba Chriſto referrent. Hi 11
aũt qd dixerunt audiamus.Ioãnes, inquiunt, Baptiſta
miſit nos ad te,dicens:[Tv es qui uenturus eſt, an aliũ
expectamus?]Ego quidem non puto Ioannis diſcipu-
los intellexiſſe,quid hac illorum interrogatione ma-
giſtri ſignificaret,ſicut neque in Chriſti reſpõſione qũ-
nem intellexerunt eſſe ſolutam. Tu es,inquit, qui uen
turus eſt?Ego qdem uado,ego ad Patriarchas, & pro-
phetas in infernũ deſcendo, ſed nonqd tu quoque eo
uenturus es?Debeo te illuc uẽturũ illis annunciare, ſi
cut te iã ueniſſe mundo annunciaui? Deſcẽdes illuc ꝑ
te,an alium expectamus à te? Timeo.n.hoc credere de
te,niſi hoc certum mihi fiat a te.Valdè qdem te humi
liaſti,an fortaſſe plus te humiliabis? Quid dicã illis?
Quid nũciabo?[Et reſpõdens Ieſus,ait illi: Cæci uidẽt
claudi ambulãt,leproſi mundanẽ, ſurdi audiunt,mor-
tui reſurgunt,pauperes euangelizanẽ,& beatus,q non
fuerit ſcãdalizatus i me.] Quid.n.aliud dñs in hac ſua
reſpõſione ſignificabat, niſi quia & hoc prophetarum
oracu-

oraculum per ſe complere non abhorreret, ſicuti nec
alia quæ de eo prophetæ prædixerant? Ite, inquit, dici-
te Ioanni quæ audiſtis & uidiſtis. Ipſa enim hora, ip-
ſisq; uidentib. ut Lucas teſtatur, fecit dominus multas
uirtutes. Et tale erat ac ſi diceret: In mundum ueni, car
nem aſſumpſi, baptizari uoluit: nunc autem prædico,
nunc pauperes ad fidem conuerto, cœcos illumino,
mortuos reſuſcito, & cætera facio, quæ me facturũ eſ-
ſe prophetæ nunciarunt. Qui igitur in aliis omnib. &
prophetarum teſtimonia confirmo & compleo, abſit
ut in hoc uno faciam eos eſſe mendaces. Beatus enim,
non fuerit ſcandalizatus in me. Beatus qui fideliter fir-
miterq; crediderit, quæcunque ſcripta & prophetata
ſunt de me. Qui enim non horrui uirginis uterũ, non
utiq; horreo ad inferna deſcendere. Cloaca mundi eſt
infernus, lux tñ ſtercore non inquinatur. Mundus tran
ſeo per immundum, mundus totum compleo mundũ.
Deſcẽde igitur ſecure, pcurſor mihi es. Vade & præcur
re, nũcia gaudium fidelib. meis: cito ſequar, & liberabo
eos. Cõſidera modo, quãta lætitia locus ille tenebrarũ,
locus ille in mœroris & doloris, conſidera, inquit, quã
ta lætitia, quantoque gaudio exultauerit, quando ibi
beatus Ioãnes hæc uerba narrare cœpit. [ILLIS aũt ab-
euntibus, cœpit Ieſus dicere ad turbas de Ioanne.] Be
ne autem illis abeuntib. Si.n. illis præſentibus de Ioan
ne talia loqueretur, poterat fortaſſe adulatione notari
ab his, qui non Deum, ſed hominem eum eſſe crede-
bant. [QVID exiſtis in deſertum uidere, arundinẽ uen
to agitatam.] Non eſt arundo Ioannes, columna eſt,
non mouetur uento, non quatitur timore, non flectitur
adulatione, uno eodemq; uultu reſpicit & illos q enim
laudant, & eos qui eum uituperant. Sic inimicos, ut
amicos diligit, ſic potentes, ut impotentes arguit. Vide
igitur quam caute Saluator noſter & Ioannis iuſtitiã,
Matt. 5 commendat, & ſeipſum ab adulationis uitio defendit,
dum eum quem laudat, laude non delectari dicit. [SED
quid exiſtis uidere, hominem mollibus ueſtitum?] Ioã
nes enim, ſicut legitur, pilis camelorum ueſtitus erat,
qua in re apertiſsime oſtenderat, quia & mundũ iſtum
eiusque concupiſcentias pro nihilo ducebat. Inſuper
& quia pœnitentiam prædicabat, ut bonus magiſter
pœnitentibus in ſeipſo pœnitentiæ ſimile exemplum
& regulã dabat. Vnde non immeritò quidam ait: Si uis
me flere, dolendum eſt prius ipſi tibi. [ECCE qui molli
bus ueſtiuntur, in domib. regum ſunt.] Qui.n. mollib.
ueſtiuntur, conuentus hominum requirunt & uideri
appetunt, ióq; non in deſerto, non in loco ſolitario, ſed
Mala. 3. in domo regia inueniuntur. Vana quippe gloria premi
tur, qui pp hoc mollib. ueſtiũ. [SED quid exiſtis uide-
re? Prophetã? ẽt dico & plus q̃ pphetam.] Hic eſt.n. de
quo ſcriptum eſt, Ecce ego mitto angelum meum ante
faciem tuam, qui præparabit uiam tuã ante te. Sic igi
tur angelus Ioannes, & plus quam propheta Ioannes.
Prius.n. qnàm naſceretur, prophetauit, & non ſicut cæ
teri prophetę poſt multum temporis Chriſtum uentu
rum eſſe prædixerunt, ſed ante faciem eius manens, &
Ioan. 1 eum baptizans & tangens, reuelante ſpiritu ſancto di-
xit: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.
Hoc.n. nõ dixiſſet, niſi propheta fuiſſet. Erat ãt & plus
quàm propheta, quia ipſum, quem prophetauit, digito
demonſtrabat. Et in eo quidem, in quo dicitur plus quã
propheta, poteſt dici & non propheta, faciens.n. plus
quam prophetam, oſtendit ſe alium etiam quam pro-
Ioã. 1. phetam. Prophetarum enim eſt, futura prædicere, non
prophetarum uero, præſentia demonſtrare. Vnde idem
Ioannes interrogatus, an eſſet propheta, reſpondit ſe
non eſſe prophetam. Sequitur: [AMEN, dico uobis, in
ter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Bapti
ſta.] Aequales enim & pares habuit Ioannes, maiores
uero non habuit. Pares.n. fuerunt ei & Moyſes, & Iob,
& Elias, & multi alii, maiores tamen non fuerunt, ex-
cepto illo, qui minor eſt in regno cœlorum. De quo &
ſubdit: [QVI aũt minor eſt in regno cœlorum, maior
eſt illo.] Quis eſt.n. iſte, qui Ioanne maior eſt, & in re-
gno cœlorum minor eſt, niſi Saluator noſter, de quo
ſcriptum eſt, Minuiſti eum paulominùs ab angelis, glo
ria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper
opera manuum tuarum? Hoc autem apoſtolus expo-
nens ait: Eum autem qui modico quàm angeli mino- *Heb. 2*
ratus eſt, uidemus Ieſum propter paſsionem mortis.
Minor eſt.n. angelis Ieſus, ſecundum hoc q mortalis &
paſsibilis factus eſt, qui tamen omnibus maior eſt, ſecũ
dum quòd Deus & creator omnium eſt. [A DIEBVS au *Matt. 3*
tem Ioannis uſq; nunc, regnum cœlorum patitur uim
& uiolenti diripiunt illud. Ex quo.n. Ioannes Baptiſta
cœpit prædicare & dicere, Pœnitentiam agite, appro
pinquauit enim regnum cœlorum: ex eo ipſo regnũ
Dei, quod eſt eccleſia, multis undiq; confluentibus, cre
ſcere cœpit. Et quia uiolenter a uiolentis diripitur, nõ
immerito uim pati dicitur. Bona uiolentia, qua acqui-
ritur regnum Dei. Hanc enim uiolentiam habebat il- *Lu. 11*
le, cui, cum amicus eius tres panes accommodare nol
let, propter improbitatem eius dedit illi quotquot ha
bebat neceſſarios. Vis igitur intrare in regnum cœlo-
rum? uis aſcribi in exercitu & in militia ſanctorum?
Eſto uiolentus & improbus. Audi quid dominus dicat:
Petite, & dabitur uobis: quærite, & inuenietis: pulſate,
& aperietur uobis. Omnis enim qui petit, accipit: & q
quærit, inuenit: & pulſanti aperietur. Hęc eſt igitur
uiolentia, qua diripitur regnũ cœlorum. [OMNES enim
prophetæ & lex uſque ad Ioannem prophetauerunt.]
Eſt igitur Ioannes finis legis, quemadmodum & Chri
ſtus. Ioannes enim ueteris teſtamenti & prophetarum *Ro. 10*
omnium ultimus, eũ quem cæteri prophetauerunt uer
bis, digito oſtendit. Sic igitur uſque ad eum prophetiæ
uenientes, in eo tandem completæ ſunt, dum ipſe mon
ſtrauit eas eſſe completas. Omnis enim prophetia ibi fi
nitur, ubi id quod prophetauerat adimpletur. Nato
etenim Chriſto completa eſt prophetia, quæ dicebat:
Ecce uirgo concipiet & pariet filium. Completæ ſunt
autem prophetiæ aliter, quia iam non ad literam, ſed
ſpiritualiter intelliguntur. Lex igitur uſque ad Ioan-
nem prophetauit, quia in nube & caligine loquebatur
deinde uero prophetauit Chriſtus, quoniam eandem
legem ſpiritualiter intelligere docuit propheta enim
dicitur, eo quod prophetat & prophetias exponit: eo
enim tempore pœnitentiæ & miſericordia excluſit ſa-
crificium, & baptiſma circuncisionem. Venerat enim
Dominus, non ut legem ſolueret, ſed adimpleret. Se-
quitur: [ET ſi uultis ſcire, Ioãnes ipſe eſt Elias, qui uen *Matt.*
turus eſt.] Interrogatus enim Ioannes an eſſet Elias, re *5*
ſpondit, Non ſum. Quid eſt igitur, quòd dominus eum *Ioã. 1.*
dicit eſſe Eliam, qui ſeipſum negat eſſe Eliam? Ioan-
nes enim in perſona Elias non erat, in ſpiritu tamen &
uirtute Elias erat. ſic enim de ipſo prædixerat angelus: *Luc. 1.*
Ipſe præibit ante eum in ſpiritu & uirtute Eliæ. Sic
itaque Ioannes erat Elias, & non erat Elias. Vnde &
ſubditur: [QVI habet aures audiendi, audiat.] Ille e-
nim audiendi aures non habet, qui hoc ad literam in-
telligens, Ioannem fuiſſe Eliam arbitratur.

FERIA QVARTA
quatuor temporum.
Luc. 1.

*In illo tempore: Miſſus eſt angelus Gabriel à Deo
in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad uirgi-
nem deſponſatam uiro, cui nomen erat Ioſeph, de do-
mo*

mo Dauid,& nomen uirginis Maria. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ preſbyteri.

EXordinm noſtræ redemptionis, fratres chariſsimi, hodierna nobis ſancti euangelij lectio commendat, quæ angelum à Deo de cœlis miſsum narrat ad uirginem, ut nouam in carne natiuitatē filij Dei prædicaret, per quam nos abiecta uetuſtate noxia, tenonari atq; inter filios Dei cōputari poſsimus. Vt ergo ad promiſſæ ſalutis mereamur dona pertingere, primordia eius intenta curemus aure percipere. [MISSVS eſt, inquit, Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad uirginē deſponſatam uiro, cui nomen erat Ioſeph.] Aptū profecto humanæ reſtaurationis principium, ut angelus à

Gen. 3. Deo mitteretur ad uirginem partu conſecrandam diuino, quia prima perditionis humanæ fuit cauſa, cū ſerpens a diabolo mittebatur ad mulierem ſpiritu ſuperbiæ decipiendam, immo ipſe in ſerpente diabolus ueniebat, qui genus humanum, deceptis parentibus primis, immortalitatis gloria nudaret. Quia ergo mors intrauit per fœminam, aptè redit & uita per fœminā. Illa à diabolo ſeducta per ſerpentem, uiro guſtū necis obtulit, hæc à Deo edocta per Angelum, mūdo autorem ſalutis edidit. [MISSVS eſt ergo angelus Gabriel à Deo.] Raro autem legimus, quia apparentes hominibus angeli deſignantur ex nomine. Verū quotieſcunq; fit, ideo utiq; fit, ut etiam nomine ipſo quid miniſtraturi ueniant inſinuent. Gabriel nāq; fortitudo Dei dicit. Et merito tali nomine præfulget, qui naſcituro in carne Domino teſtimonium perhibet. De quo propheta

Pſ. 23. in Pſal. Dñs, inquit, fortis & potēs dñs potēs in ꝓlio. Illo nimirum prælio, quo poteſtates aereas debellare, & ab earum tyrannide mūdum ueniebat eripere. [AD uirginem deſponſatam uiro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomen uirginis Maria.] Quod dicitur de domo Dauid, non tantum a Ioſeph, ſed etiam

Nu. 36 pertinet ad Mariam. Legis nāq; erat præceptum, ut de

2. Timo. 2. ſua quiſq; tribu ac familia duceret uxorem. Apoſtolo quoque atteſtante, qui ad Timotheū ſcribens, ait, Memor eſto igitur dominum Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine Dauid, ſecūdū euangeliū meū. Ideo.n. ueraciter ex ſemine Dauid ortus eſt Chriſtus, quia incorrupta eius genitrix, verā de ſtirpe Dauid originē duxit: Cur autem ipſe non de ſimplici uirgine, ſed

Cur ex Maria deſponſata Chriſtus naſci noluerit. deſponſata uiro cōcipi & naſci uoluerit, plurimæ à patribus rationabiles cauſæ proferuntur, è quibus ꝓmaxima eſt, ne uelut ſtupri rea damnaretur, ſi uirū nō hñs, filiū procrearet. Deinde ut in his etiā, quæ domeſtica cura naturaliter exigebat, puerpera ſolatio ſuſtētaretur virili. Oportebat ergo beatā Mariā habere uirū, qui & teſtis integritatis eius certiſsimus, & nati ex ea Domini ac Saluatoris nři eēt nutritius fideliſsimus, quiq; & pro eo paruulo ſm legē hoſtias ad tēplū deferret, & eū, inſtāte perſecutionis articulo, in Aegyptū cum matre ferret, ac referret, aliaq; illi ꝑ plura, quæ aſſumptæ humanitatis fragilitas poſcebat, neceſſaria miniſtraret. Nec multū obfuit, ſiquis illū ad tēpus eius filiū crediderit, cū prædicantibus apoſtolis poſt aſcenſionē eius, cūctis palàm credentibus ꝙ de uirgine natus eſſet, patuerit. Nec prætereundū eſt, ꝙ beata Dei genitrix meriti præcipuis etiā nomine teſtimoniū reddit, interpretatur enim ſtella maris. Et ipſa quaſi ſidus eximiū, inter fluctus ſeculi habētis, gratia priuilegij ſpecialis refulſit. [ET ingreſſus angelus ad eam dixit: Aue gratia plena, Dominus tecū bñdicta tu in mulieribus.] Quæ ſalutatio quantū humanæ conſuetudini inaudita, tantū eſt beatæ Mariæ dignitati congrua. Verè etenim gratia erat plena, cui diuino munere collatum eſt, ut prima inter fœminas, glorioſiſsimum Deo uirginitatis munus offerret. Vñ iure angelico aſpectu ſimul & affatu meruit perfrui, quæ angelicā ſtudebat uitā imitari. Verè gratia erat plena, cui ipſum, per quē gratia & ueritas facta eſt IESVM CHRISTVM generare

Ioan. 1 donatū eſt. Et ideò uerè Dñs cū illa erat, quā & prius nouo caſtitatis amore à terrenis ad cęleſtia deſiderāda ſuſtulit, & poſtmodū mediante humana natura, omni plenitudine diuinitatis conſecrauit. Verè benedicta inter mulieres, quæ ſine exemplo muliebris conditionis, cum decore uirginitatis gauiſa eſt honore parētis, quodq; uirginē matrē decebat, Deū filium procreauit. Quæ poſtquàm more humanæ fragilitatis, & uiſione angelica & inſolita eſt ſalutatione turbata, mox idem angelus eā repetito ſermone ne timeat hortat, quodq; maximè timorē pellere conſueuit, quaſi benè cognitā ac domeſticā, proprio eā nomine uocat, & quare gratia plenā diceret, diligenter edocet. [NE timeas (inqt) Maria, inueniſti.n. gratiam apud deum. Ecce concipies in vtero, & paries filiū, & uocabis nomen eius Ieſum, hic erit magnus, & filius altiſsimi uocabitur.] Notandus ſolerter ordo uerborum, & tantò arctius eſt cordi inſerendus, quantò manifeſtè patet, quia in his tota redemptionis noſtræ ſumma conſiſtit. Nā manifeſtiſsimè dñm Ieſum, id eſt, ſaluatorē noſtrū, & uerū Dei patris, & uerū hominis matris filiū prædicāt. [Ecce, inquit, concipies in utero, & paries filium.] Agnoſce uerū hunc hominē, uerā de carne virginis aſſumpſiſſe ſubſtantiam carnis. [HIC erit magnus, & filius altiſsimi uocabitur.] Confitere eundem etiam Deum uerum de Deo uero, & ęterno patri filiū ſemper eſſe coæternum. Quod autem futuro tēpore dicitur, Hic erit magnus, & filius altiſsimi uocabitur, nemo ita intelligendū putet, ꝙ Dñs Chriſtus ante partum uirginis non fuerit: ſed ita hoc potius dictum intelligamus; quia potentiā diuinæ maieſtatis, quam Dei filius æternaliter habuit, hanc idem homo natus ex tempore acceperit, ut una in duabus naturis perſona eſſet mediatoris ac redemptoris noſtri. [ET dabit illi Dñs Deus ſedem Dauid patris eius.] Sedem Dauid regnum dicit Iſraeliticæ plebis, quod ſuo tempore Dauid, iubente pariter & iuuante Dño, fideli deuotione gubernauit. Dedit ergo Dñs redemptori noſtro ſedē Dauid patris eius, quando hūc de genere Dauid incarnari diſpoſuit, ut populum quē Dauid temporali rexit imperio, ipſe gratia ſpiritali ad

Col. 4. æternū proueheret regnū. De quo Apoſtolus ait: Qui eruit nos de poteſtate tenebrarū, & tranſtulit in regnū filij dilectionis ſuæ. Hinc eſt quod idem populus, diuino admonitus inſtinctu, eum paſſurus ille Hieroſolymam properaret, in eius laudem gaudens decantabat:

Ioã. 12 Benedictus qui uenit in nomine Dñi, rex Iſrael. Et iux-

Mar. 11. ta aliū euangeliſtā: Benedictū quod uenit regnū patris noſtri Dauid. Aderat.n. tempus, quo redēpto per eius ſanguinē mundo, rex agnoſceretur, non ſolum domus Dauid, ſed & totius Eccleſiæ, immò omniū conditor, & rector ſeculorū. Vnde rectè angelus, poſtquā dixit, Et dabit illi Dñs Deus ſedem Dauid patris eius, continuò ſubiūxit: [ET regnabit in domo Iacob in ęternū.] Domū nāq; Iacob eccleſiā dicit vniuerſam, quæ per fidem & confeſsionē Chriſti ad patriarcharū pertinet ſortem, ſiue in his, qui de patriarcharum ſtirpe carnis originem duxerunt, ſiue in illis, quæ de alijs nationib. carnaliter editi ſpirituali lauacro ſunt in Chriſto renati. In qua uidelicet domo regnabit in æternum, & regni eius non erit finis. Regnat quippe in ea in præſenti vita, cū electorum corda per fidē & dilectionē ſuā inhabitans regit, atq; ad percipienda ſupernæ retributionis dona, continua protectione gubernat. Regnat in futuro, cū eoſdē finito ſtatu temporalis exilij, ad habitationem patriæ cœleſtis introducit, in qua præſenti

eius uiſione ſemper admouiti, nihil aliud agere, quàm eius uacare laudibus gaudent. [Dixit autem Maria ad angelũ: Qũo fiet iſtud, qm̃ uirũ nõ cogooſco?] Qũo, inquit, fieri poteſt, ut concipiam, pariáq; filiũ quæ in caſtimoniũ uirginitatis uitam conſummare diſpoſui? Nõ autẽ quaſi incredula nerbis angeli, qũo hæc impleri ualeant inquirit, ſed certa, quia oporteret impleri, quod & tunc ab angelo audiebat, & prius à propheta dictũ legerat: quo id ordine cõplẽdũ ſit interrogat: qa uidelicet propheta, qui hoc futurũ prædixit, qũo fieri poſſet, non dixit, ſed angelo dicẽdum reſeruauit. [Respondens ergo angelus, dixit ei: Spiritus ſanctus ſuper ueniet in te, & uirtus altiſsimi obũbrabit tibi: Ideoque & quod naſcerur ex te ſanctum, uocabitur filius Dei.] Superueniens in uirginẽ ſpiritus ſanctus, duobus modis in ea diuinæ ſuæ potentiæ efficaciam oſtendit, quia & mentem illius adeò, quãtũ humana fragilitas patiť, ab omni uitiorũ ſurde caſtificauit, ut cęleſti digna eẽt partu, & in utero illius ſanctũ ac uenerabile redẽptoris noſtri corpus ſola ſui operatione creauit, id eſt, nullo interueniẽte uirili attactu, carnẽ de carne uirginis, ſacroſanctã de intemerata formauit. Quẽ.n. prius aper tẽ ſpiritũ ſanctũ dixit, hunc ipſum denuo uirtutẽ altiſſimi nominauit, iuxta hoc quod Dñs, cũ eiuſdẽ ſpiritus

Luc. 24. aduẽtũ diſcipulis ꝓmitteret, ait: Et ego mittã promiſſum patris mei in uos, uos autẽ ſedete in ciuitate quoadusq; induamini uirtute ex alto. Obũbrauit autẽ beatæ Dei genitrici uirtus altiſsimi, quia ſpirituſſanctus cor illius cũ impleuit, ab omni æſtu concupiſcentiæ carnalis tẽperauit, emundauit à deſiderijs tẽporalib. ac donis cœleſtib. mẽtem ſimul illius cõſecrauit & corpus. [Ideoqve & quod naſcetur, inquit, ex te ſanctũ uocabitur filius Dei,] Quia de ſanctificatione ſpiritus cõcipies, ſanctũ erit quod gignitur. Congruit conceptioni natiuitas, ut quæ cõtra humanæ cõditionis morem virgo concipis, ſupra bumanæ cõſuetodinis modũ Dei filiũ generes. Oẽs quippe hoĩes io iniquitatib. cõcipimur, & in delictis oaſcimur. Quotqoot aotẽ, donante Deo, ad uitã ꝑordinati ſumus æternã, ex aqua & ſpirituſancto renaſcimur. Solus uero redẽptor ooſter ꝓ oobis incaruari dignatus, mox ſanctus natus eſt, quia ſine iniquitate conceptns eſt. Poſſumus ſanè in eo quod diçitur, Et uirtus altiſsimi obũbrabit tibi, altius quiddã de ſacro dñicæ incarnationis intelligere, Obũbrari enim oobis dicimus, cũ feruente meridiano Sole, uel arborẽ mediã, oel aliud quodlibet obombracoli genus ioter nos & Solẽ opponimus, quo ardorẽ eius uel lucẽ oobis tolerabiliorẽ reddamus. Redẽptor ergo nr̃ nõ ĩmerito Solis luce, nel ardore deſignatur, qui nos ueritatis ſcia illuſtrat, & amore inflãmat. Vñ ipſe p ꝓpheta dicit, Vobis timẽtib. nomẽ meũ, orietur Sol iuſtitiæ.

Mal. 4 Cuius.ſ. Solis radios beata virgo ſuſcepit, qñ Dñm concepit. Sed idẽ Sol. id eſt, diuinitas redemptoris noſtri, tegmine ſe humanæ oaturæ quaſi umbraculo quodam obtexit, quo mediãte, oirginis eũ uiſcera ferre ſufficerẽt. Sicq; uirtus altiſsimi obũbrauit ei, dũ diuina Chriſti potẽtia, & eã pñtialiter impleuit, & ut capi ab illa poſſet, ſubſtantia ſe noſtrę fragilitatis obnubilaoit. [Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa cõcepit filiũ in ſenectote ſua.] Non quaſi incredulã exẽplis hortatur ad fidẽ, ſed ut bñ iam credenti quæ audierat, ampliora ſupernæ diſpenſationis miracula replicat, ut quæ Dñm oirgo erat paritura, præcurſorem quoq; Dñi de anu ac diu ſterili parente coguoſceret eſſe naſciturũ. Nec mirandum iuxta hiſtoriam, ꝙ Elizabeth cognata dicator

Exo. 6 Mariæ, cum ſuperius hæc de domo Dauid, illa de filiabus Aaron orta eſſe narratur. Legimus oanque ꝙ ipſe Aaron de tribu Ioda, de qua Dauid ortus eſt, uxorẽ acceperit.ſ. Elizabeth filiam Aminadab, ſororem Nahaſon, qui fuit dux tribus Iuda in deſerto, cũ egrederentur de Aegypto. Ruſuſq; regnãtibus Dauid poſteris, legimus ꝙ Ioiada pontifex maximus uxorem habuit *2. Par. 22.* de tribu regali, hoc eſt, Ioſabeth filiam regis Iorã. Ipſe eſt Ioiada, cuius filium Zachariam nirum prophetam *2. Par. 24.* atq; ſanctiſsimum lapidauerunt inter templum & altare, ſicut etiam ipſe Dominus, beatorum martyrum mẽtionem faciens, in euãgelio teſtatur. *Matt. 23.* Vnde tribus utraque, hoc eſt, regia & ſacerdotalis, cognatione ſemper ad inuicem probatur eſſe cõiuncta, Potuit autem huiuſmodi coniũctio etiam recentiori tempore fieri, datis nuptum fœminis de tribu in tribũ, ut manifeſtè beatam Dei genitricem, quæ de tribu regia deſcendit, cũ tribu ſacerdotali coguationem generis habuiſſe cõſtaret, quod myſterijs cœleſtibus aptiſsimè congruit. Oportebat nanque, ut apparens in mundo mediator Dei & hominum, de utraque tribu carnis originem haberet, quia nimirũ ipſe in humanitate aſſumpta utranque habiturus erat perſonam, ſacerdotis ſcilicet ac regis. Siquidem de regia eius poteſtate, qua electis ſuis regnum perenne tribuit, & præſens ſancti euangelij lectio teſtatur, Quia regnabit in dumo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Porrò de pontificiali illius dignitate, in qua pro noſtra redemptione hoſtiã ſuæ carnis offerre dignatus eſt, teſtatur propbera, qui ait: Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem *Pſal. 109.* Melchiſedech. Accepta autem tanta gratia, uideamus B. Maria in quanta humilitatis arce perſiſtat, [Ecce, inqoit, ancilla domini, fiat mihi, &c.] Magnam quippe humilitatis conſtautiam tenet, quæ ſe ancillam ſui cõditoris dum mater eligitur, appellat. Beata in mulieribus angelico oraculo prædicatur, incognita adhuc cæteris mortalibus arcaua noſtræ redemptionis edocetur, nec ſe tamen de ſingularitate meriti excellentioris ſingulariter extollit, ſed potius ſuæ conditionis ac diuinæ dignationis in omnibus memor, famularum ſe Chriſti conſortio humiliter adiungit, famulatũ Chriſto deuota quod iubetur impendit. [Ecce, inquit, ancilla Domini: fiat mibi ſecundum uerbom tuum.] Magnam quippe humilitatis conſtantiam tenet, quæ ſe ancillam ſui conditoris, dum mater eligitor, appellat. Beata in mulieribns angelico oraculo prædicatur, incognita adhuc cæteris mortalibus arcana noſtræ redemptionis edocetur, nec ſe tamen de ſingularitate meriti excellentioris ſingulariter extollit, ſed potius ſuæ conditionis ac diuinæ dignationis in omnibus memor, famularum ſe Chriſti conſortio humiliter adiũgit, famulatum Cbriſto deuota quod iubetur, impeodit, Fiat, inquit, mihi ſecundum uerbum tuum. Fiat ut ſpirituſſanctus adueniens, me cęleſtibus dignã myſterijs reddat, fiat, ut in meo utero filius Dei humanæ ſubſtautiæ habitum induat, atque redemptiooem mundi tanquam ſponſus ſuo procedat de thalamo. Cuius oocem mentemq; nos, o fratres chariſsimi, pro modulo noſtro ſequentes, famulos nos eſſe Cbriſti in cunctis actionibus uoſtris motibusque recolamus, eius ſemper obſequijs omnia corporis noſtri membra mãcipemus, ad eius implendam uoluntatem totum mentis noſtræ dirigamus intuitum, ſicque perceptis eius muneribus, gratias rectè uiuendo reddamus, ut ad maiora percipienda digni exiſtere mereamur. Precemur ſeduli cum B. Dei genitrice, vt fiat nobis ſecundum uerbum eius, illud.ſ. uerbũ, quo rationẽ ſuæ incarnationis ipſe exponens, ait, Sic.n. dilexit Deus mũdũ, ut unigenitũ filium *Ioan. 3* ſuũ daret, ut omnis qui credit in ipſum, nõ pereat, ſed habeat uitam æternã. Nec dubitãdũ, quin nos de profundis ad ſe clamantes citius exaodire dignabitur, propter quos necdum ſe cognoſcentes ipſe ad profundam hãc conuallẽ lachrymarũ deſcẽdere dignatus eſt, Ieſus Chriſtus dñs nr̃, q uiuit & regnat cũ patre in unitate ſpirituſſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorũ, Amen.

IN EADEM FERIA, SERMO Leonis Papæ, eſtque octauus de Ieiunio decimi menſis & eleemoſynis.

CVm de aduentu regni Dei, & de mundi fine ac temporum, diſcipulos ſuos Saluator inſtrueret, totamq; Eccleſiā ſuā in apoſtolis ſuis erudiret, Cauete, inquit, ne grauentur corda veſtra crapula & ebrietate, & ſecularibus cogitationibus, Quod utique præceptū dilectiſsimi ad nos ſpecialius pertinere cognoſcimus, quibus denūciatus dies, etiamſi eſt occultus, non dubitatur eſſe vicinus. Luc. 12 Ad cuius aduentum omnem hominē conuenit præparari, ne quēquā aut ventri deditum, aut curis ſecularibus inueniat implicatū. Quotidiano enim dilectiſsimi experimento probatur, ſatietate carnis aciem mentis obtūdi, & ciborum nimietate uigorem cordis hebetari, ita ut delectatio edendi, etiam corporum cōtraria ſit ſaluti, niſi ratio temperantiæ obſiſtat illecebræ, & quod futurum eſt oneri, ſubtrahat uoluptati. Quāuis enim nihil ſine anima caro deſideret, & inde accipiat ſenſus, unde ſumat & motus, eiuſdem tñ animæ eſt, quædā ſubditæ ſibi negare ſubſtantiæ, & interiorē iudicio ab inconuenientibus exteriora frenare, ut a corporeis cupiditatibus ſæpius libera, in aula mentis poſsit diuinæ uacare ſapientiæ, ubi omni ſtrepitu terrenarum ſilente curarum, in meditationibus ſanctis & in delicijs lætetur æternis. Quòd etſi in hac vita difficile eſt continuari, poteſt tñ frequenter aſſumi, ut ſæpius ac diutius ſpiritalibus q̄ carnalibus occupemur. Et cū melioribus curis maiores impendimus moras, ad incorruptibiles diuitias, etiam tēporales tranſeunt actiones. Huius obſeruantiæ vtilitas dilectiſsimi in eccleſiaſticis præcipuè eſt conſtituta ieiunijs, quæ ex doctrina ſanctiſpiritus ita per totius anni circulum diſtributa ſunt, ut lex abſtinentiæ omnibus ſit aſſcripta tēporibus. Siquidē ieiuniū uernū in quadrageſima, æſtiuū in Pētecoſte, autūnalem in menſe ſeptimo, hyemale, autē in hoc qui eſt decimus, celebramus, intelligentes diuinis nihil vacuū eſſe præceptis, & uerbo Dei ad eruditionē noſtrā omnia elementa ſeruire, dum per ipſius mundi cardines, quaſi per quatuor euāgelia, inceſſabili tuba diſcimus, quod & prædicemus & agamus. Pſ. 18. Dicēte enim Propheta, Cæli enarrant gloriā Dei, & opera manuū eius annūciat firmamentū, Dies diei eructat uerbū, & nox nocti indicat ſcientiā, quid eſt, per quod nobis ueritas nō loquitur? Ipſius uoces in die, ipſius auditur in nocte, & pulchritudo rerū vnius Dei opificio conditarū, non deſinit cordis auribus magiſtrā inſinuare rationē, ut inuiſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciātur, & non creaturis, ſed creatori omnium ſeruatur. Ro. 1. Cū ergo uniuerſa uitia per continentiam deſtruantur, & quicquid auaritia ſitit, quicquid ſuperbia ambit, qcqd luxuria cōcupiſcit, huius uirtutis ſoliditate ſuperetur, quis non intelligat, quātum nobis præſidij per ieiunia conferatur? In quibus indicitur, ut non ſolum à cibis, ſed etiam ab omnibus carnalibus deſiderijs tēperetur. Alioquin ſuperfluū eſt ſuſcipere eſuriē, & iniquā non deponere uoluntatē, reciſo affligi cibo, & a concepto non deſilire peccato. Carnale eſt nō ſpirituale ieiuniū, ubi ſoli corpori non parcitur, & in his quæ omnibus delicijs nocentiora ſunt permanetur. Quid prodeſt animæ foris agere quaſi dñam, & intus ſeruiſ captiuā? mēbris imperare, & ius propriæ libertatis amittere? Et merito plerūq; patitur famulā rebellātem, quæ non reddit Dño debitam ſeruitutē. Ieiunet ergo corpus ab eſcis, mens ieiunet à uitijs, & curas cupiditateſq; terrenas, regis ſui lege dijudicet. Meminerit primam dilectionem Deo, ſecundam debere proximo, omneſq; affectus ſuos hac regula dirigendos, ut nec a cultu recedat Dñi, nec ab vtilitate cōſerui. Quomodo autē Deus colitur, niſi ut quod ipſi placet, placeat & nobis, nec ab eius imperio noſter vnquam reſultet affectus? Qm̄ ſi hoc quod ille uult uolumus, ab illo ſumet infirmitas noſtra uirtutē a quo ipſam accepimus uoluntatē. Deus enim eſt, ſicut Apoſtolus ait, qui operatur in nobis, & Phil. 2 uelle & perficere pro bona voluntate. Nec ſuperbia itaq; homo inflabitur, nec deſperatione frangetur, ſi bonis diuinitus datis in gloriā dantis vtatur, & ab ijs deſideria ſua reuocet, q̄ ſibi nocitura cognoſcit. Abſtinens enim ab inuidię malignitate à luxuriæ diſſolutione, à perturbatione iracūdiæ, à cupiditate, vindictæ, purificabitur veri ſanctificatione ieiunij, & incorruptibiliū deliciarū uoluntate paſcetur, ut per uſum ſpiritalem etiā terrenas copias, in cęleſtem nouerit transferre ſubſtantiam, non ſibi condendo quæ acceperit, ſed magis magiſq; multiplicando quod dederit. Vnde paternæ charitatis affectu dilectionem ueſtrā monemus, vt ieiuniū menſis decimi, fructuoſum vobis eleemoſynarum largitate faciatis, gaudentes q̄ per uos Dñs pauperes ſuos paſcit & ueſtit, quibus vtiq; poſſet eas, quas uobis contulit, tribuere facultates, niſi pro ineffabili miſericordia ſua, & illos iuſtificare vellet de patientia laboris, & uos de opere charitatis. Quarta igit. & ſexta feria ieiunemus, ſabbato autē apud beatiſsimū Petrū apoſtolū uigilias celebremus, qui & orationes & ieiunia, & eleemoſynas noſtras precibus ſuis dignabitur adiuuare, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpirituſancto viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DE EADEM QVARTA FERIA Homilia Euſebij Emeſeni.

MIssvs eſt, inquit, angelus Gabriel,] qui Dei fortitudo interpretatur, ut Dei uirtutem, & Dei ſapientiam carnem ſuſcipere nūciaret. Sed ubi miſſus eſt? [In Nazareth ciuitatem Galileæ.] Ad quā? [Ad virginem deſpōſatam viro, cui nomē erat Ioſeph, de domo Dauid,] de familia regali, de ſtirpe nobili, & præ cæteris religioſa. Vbi enim caſtitatis & munditiæ mater, niſi in Nazareth habitare debuerat, quæ flos vel munditia interpretatur? [Et nomen uirginis Maria.] Dicitur enim Maria ſtella maris, huius utique maris, de quo ſcriptum eſt, Hoc mare magnum & ſpatioſum, illic reptilia quorum non eſt numerus. Pſal. 103. Plures ſtellas habet cœlum, mare unam, quæ præ illis omnibus clarior & melior eſt. De hac enim vna ortus eſt ſol iuſtitiæ, cuius fulgore omnia illuſtrātur. Quē qui ſequitur, nō ambulat in tenebris, ſed habebit lumē uitæ. Ioan. 8 Cuius igitur fulgoris illā ſtellā eſſe putamus, quæ hūc tantum talēq; ſolē peperit mundo? [Et ingreſſus angelus ad eam dixit, Aue gratia plena, Dñs tecū, benedicta tu in mulieribus.] Non enim in plateis erat, non in publico morabatur, intus erat, in penetralibus ſola ſedebat, nec tamen ſola, tanto uirtutū exercitu circūſcripta. [Ave,] inquit angelus, [Gratia plena, Dominus tecū, benedicta tu in mulieribus.] Non fuit ſufficiens aue dixiſſe, addidit, [Dominvs tecum,] & deinde eā benedixit, quaſi tribus uicibus ſub una uoce eā ſalutans. Qua in re diligens obſequiū, charitatis affectus, & reuerentia declarantur. Sed quis vnquam tantam gratiam habuit, quantam uirgo Maria? Alijs enim ad menſuram gratiæ dantur, hæc autē gratia plena dicitur. Conſidera modo, quantæ ante eam, quantæ poſt eam mulieres, & uirgines fuerunt, hæc tamen ſola mater Domini fieri meruit. Magna

enim & ineffabilis gratia eſt, ut una ex tantis millibus eligatur. Quæ cũ gratia plena ſit, priuſquã & cõcipiat, poſt conceptionẽ quanta Dei abũdauit gratia, quis cogitare poſsit? Hæc autẽ ſola inter omnes mulieres benedicitur, quæ adhuc ſub antiquæ præuaricationis maledictione tenebantur, ex quo primæ mulieri à Deo di- *Gen. 3.* ctum fuerat: Multiplicabo ærumnas tuas, & in dolore paries filios. Hac enim lege non tenetur virgo Maria, quę uirgo cõcepit, uirgo peperit, & ſine dolore pariẽs, uirginitatis gloriã non amiſit. Meritò igitur in mulieribus benedicitur, per quã mulieribus benedictio datur, & mundus a maledictionibus liberatur. [QVAE cũ audiſſet, turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eẽt iſta ſalutatio.] Turbata eſt, inquit, nõ in uultu eius, ſed in ſermone eius, Nõ enim angelũ, ſed verbũ angeli attendebat, & quid illa tã officioſa ſalutatio ſibi prætẽderet, cogitabat. Hoc autẽ angelus ſentiens, ait: [NE ti meas Maria, inueniſti gratiã apud Dñm.] Si uis audire quã gratiã? [ECCE cõcipies in utero, & paries filiũ, & uocabis nomẽ eius Ieſum.] Hæc cauſa illius ſalutationis, hoc miſſus ſum nunciare tibi, Accedat timor, ceſſet cogitatio, eſto ſecura, nulla ſolicitudine mouearis. Hæc enim uerba non ſunt timoris, ſed gaudij. [PARIES.n. filium.] Nõ utiq; aliũ, niſi omniũ rerũ creatorẽ & Dñm. Creator tuus, erit filius tuus: qui fecit te, naſcetur ex *Ioel. 2.* te. [ET vocabis nomen eius Ieſum.] Hoc enim nomen *Phil. 2.* quicunq; inuocauerit, ſaluus erit. In hoc nomine om- *Ioã. 15* ne genu flectetur, cœleſtiũ terreſtriũ & infernorum. De hoc ipſe Dñs ait: Quicquid petieritis patrẽ in nomine meo, dabit uobis, hoc igitur in omnibus orationibus uti debemus. In hoc nomine non petit ille, qui contra Dei diſpoſitionẽ, & contra ſuã uel aliorũ ſalutẽ petit. Imò verò qui taliter petit, contra hoc nomen petere non dubium eſt Sequitur: [HIC erit magnus, & filius altiſsimi uocabitur.] Ipſe enim qui ſecũdum ſe ſemper magnus eſt, tũc apud homines magnus factus eſt, quãdo ab hominibus eſt cognitus, quem Petrus apoſtolus in perſona totius Eccleſiæ altiſsimi filiũ uocauit, dicẽs, *Matt. 16.* Tu es filius Dei uiui. [ET dabit illi Dñs Deus ſedẽ Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternũ, & regni eius nõ erit finis.] Recipit enim Dñs à Dño ſedem Dauid, ſecũdum hoc ꝙ filius Dauid. Regnat autẽ non ſolum in domo Dauid, id eſt, in tribu Iuda, uerũ & in domo Iacob, id eſt, i toto populo Iſrael. Per quod intelligitur, ꝙ in eius regni exercitu omnes illi connumerantur, quicũq; Dauid & Iacob fidem & iuſtitiam imitantur. Hoc enim regnum æternum eſt. Hoc imperium non deficiet, quia regnabit Dñs in æternũ, & in *Pſ. 9.* ſeculum ſeculi. [DIXIT autem Maria ad angelũ, Quomodo fiet illud, qñ uirũ non cognoſco?] Non dubitat fieri, quod angelus fieri promittit. Interrogat tñ quomodo fiat, qñ quãuis uirginem aliquando parituram audierat, quomodo tñ pareret, non audierat. Dicit enim *Eſa. 7.* Eſaias, Ecce uirgo concipiet, & pariet filium, quomodo tñ pariet non dicit. Quia igitur uirgo eſt, & uirum non cognoſcit, quomodo pariet, & uirgo maneat, interrogat, quia nulli adhuc reuelatum erat. [ET reſpondẽs angelus, dixit ei, Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & uirtus altiſsimi obumbrabit tibi.] Hic eſt modus pariẽdi, ita concipies, ita paries, iam nihil eſt, quod te ulterius interrogare oporteat. Spiritus enim ſanctus ſuper ueniet in te, & uirtus altiſsimi, quæ obumbrabit tibi, & amplexabitur te, totamq; intus & extra muniet te, Quod autẽ ait, [SPIRITVS ſanctus ſuperueniet in te,] hoc expoſuit, dicens, [ET uirtus altiſsimi obumbrabit tibi.] Hæc enim uirtus cõmunis eſt totius Trinitatis. Tota enim Trinitas unus Deus, & ipſe altiſsimus. Natus eſt igitur Chriſtus de Spiritu ſancto & Maria uirgine, id eſt, uirtute ſpiritusſancti, quæ una cõmunis eſt patris & filij & ſpiritusſancti. Filius aũt ſolius pr̃is, filius, & pater ſolius filij pater eſt. Hæc itaque uirtus ſuperueniens obumbrauit Mariam, & ex duabus naturis Chriſtum dñm operata eſt. Sicut enim anima rationalis & caro unus eſt homo, ita Deus & homo vnus eſt Chriſtus. Quantum igitur ad humanitatem ſpectat, non ſolùm a patre & ſpiritusſancto, uerum & à ſeipſo factus & creatus eſt filius. Quantum uerò ad diuinitatem, nec factus, nec creatus eſt, ſed à patre ſolummodo genitus. [ET ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua.] Non ſolum, inquit, in te uirtutis ſuæ miracula his tẽporibus operabitur Deus, uerum & in Elizabeth cognata tua, quam tu & uetulã eſſe, & ſterilem ab infantia fuiſſe optimè noſti. [ET hic menſis eſt ſextus illi, quæ uocatur ſterilis, ut ſciat omnis, quia non erit impoſsibile apud Deũ omne uerbũ.] Quid ad hæc increduli Iudæi dicerent? Negant uirginem peperiſſe, neq; Euangelio credere uolunt. Elizabeth tamen iam anum & ſterilem peperiſſe, negare nõ poſſunt. Vtrunq; mirabile eſt, utrunque contra naturã factum, neutrum fieri poſſet, niſi ille mutaſſet naturã, cui nihil impoſsibile eſt. Multa enim contra naturã fecit Deus, quæ negare non audet Iudæus. Virgam in ſer- *Exo. 4* pentem, ſerpẽtem in uirgam mutauit, aquas in ſangui- *8. 14.* nem, & ſanguinem in aquas conuertit, mare aperitur, *16.* Mãna pluit, aſinus loquitur, petra fundit aquas, & Ior- *Nu. 22* danis conuertitur retrorſum. Sed quid dicam de virga *20.* Aaron, quę cum ſicca eſſet, ſub una nocte & frondes & *Ioſ. 3.* flores & fructus germinauit? Virga ſicca nuces dare po- *Nu. 17* tuit, & virgo parere non potuit? Vbique Deus operatur quicquid uult, & in matre tãtummodo amiſit poteſtatẽ? [DIXIT autem Maria, Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecũdum uerbum tuũ.] Auditis rationibus acquieuit, & acquieſcendo cõcepit. Ancilla, inquit, Domini ſum, non meæ, ſed illius ſum poteſtatis, fiat mihi ſecundum uerbum tuum. [ET diſceſsit Angelus ab ea.]

FERIA SEXTA QVATVOR temporum Lucæ 1.

In illo tempore, Exurgens Maria, abijt in mõtana cũ feſtinatione in ciuitatem Iuda, & intrauit in domũ Zachariæ, & ſalutauit Elizabeth. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

LEctio ſancti euãgelij quã audiuimus, & redẽptionis noſtræ nobis ſemper ueneranda primordia prædicat, & ſalutaria ſemper imitandæ humilitatis remedia cõmendat. Nã quia peſte ſuperbię attactũ genus humanũ perierat, decebat, vt medicamẽtũ humilitatis quo ſanaretur, prima mox incipientis ſalutis tẽpora prætẽderẽt. Et quia per temeritatẽ ſeductæ mulieris mors in mũdum introierat, congruũ fuit, ut in iudiciũ uitæ reuertentis, mulieres ſe deuotæ humilitatis inuicẽ ac pietatis ꝓuenirent obſeqjs. Prior ergo nobis beata Dei genitrix ad ſublimitatẽ patriæ cœleſtis iter oſtẽdit humilitatis, nõ minus religionis q̃ caſtitatis exẽplo uenerabilis. Siquidẽ gloria uirginei & intemerati corporis, qualis ſit uita ſupernæ ciuitatis, ad quã ſuſpiramus, inſinuat, ubi neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut angeli Dei in cœlis. *Matt. 22.* At uirtute mentis eximia qua ad hanc pertingere debeamus indicat. Nanque ſicut præcedente ſancti euangelij lectione cognouimus, poſtquàm angelica uiſione, & allocutione meruit ſublimari, poſtquàm ſe cœleſti onuſtandam partu didicit, nequaquam ſe de donis cœleſtibus, quaſi à ſe hæc eſſent, extulit, ſed ut magis magisq; donis eſſet apta diuinis, in cuſtodiam humilitatis greſſum mẽtis fixit, ita euãgelizãti ſibi archãgelo reſpõdens, Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum *Luc. 1*

dum uerbum tuum. Vt vero ex hodierna lectione au-
diuimus, eandem quam angelo exhibuerat humilita-
tem, hominibus quoque curauit exhibere, & (quod
maioris eſt virtutis) ſe etiam minoribus. Quis enim
neſciat uirginem Deo conſecratam, muliere Deo dedi
ta gradum habere potiorem? Quis dubitet matrem re
gis æterni, iure matri militis præferendam? Attamen
ipſa memor ſcripturæ præcipientis, Quanto magnus
Ecc.3. es, te in omnibus humilia, mox vt angelus qui loque-
batur ei, ad cœleſtia redijt, ſurgit ac montana conſcen
dit, geſtanſque in utero Deum, ſeruorum Dei habita-
cula petit, ac requirit alloquia. Et aptè poſt uiſionem
angeli in montana ſubijt, quæ guſtata ſuauitate ſuper-
norum ciuium, humilitatis greſsibus ad uirtutum al-
ta ſe tranſtulit. Intrat ergo domum Zachariæ, atque
Elizabeth, quam ſeruum ac præcurſorem Domini pa
rituram nouerat, ſalutat, non quaſi dubia de oraculo
quod acceperat, ſed ut congratulatura de dono, quod
conſeruam accepiſſe didicerat. Non ut verbum angeli
mulieris atteſtatione probaret, ſed ut mulieri prouectę
ætatis, uirgo iuuencula miniſterium ſedula impende-
ret. [VT autem audiuit ſalutationem Mariæ Eliza-
beth, exultauit infans in utero eius, & repleta eſt ſpiri-
tuſancto Elizabeth.] Aperiente os ad ſalutandum bea-
ta Maria, repleta eſt mox ſpirituſancto Elizabeth, re-
pletus eſt & Ioannes, atque uno eodemque ſpiritu am-
bo edocti, illa ſalutantem, quæ eſſet agnouit, & ut ma-
trem Domini ſui debita cum benedictione uenerata
eſt, ille ipſum Dominum eſſe qui in utero uirginis por
taretur, intellexit, & quia lingua necdum ualuit, ani-
mo exultante ſalutauit, officiumque ſuæ præcurſionis
quàm deuotè quàm libenter iuuenis eſſet impleturus,
& antequam naſceretur, adueniente Domino quibus
ualebat indicijs intimauit. Aderat nanque tempus,
Luc.1. quo impleretur angeli ſermo quem dixerat, quia ſpiri-
tuſancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ. [RE-
PLETA eſt ergo ſpirituſancto Elizabeth, & exclama-
uit uoce magna.] Rectè uoce magna, quia magna
Dei dona cognouit. Rectè uoce magna, quia illum
quem ubique præſentem nouerat, etiam corporaliter
adeſſe ſentiebat. Magna etenim uoce, non tam clamo-
ſa quàm deuota intelligendum eſt. Neque enim modi-
cæ uocis deuotione Dominum laudare ualebat, quæ
ſpirituſancto plena flagrabat, quæ & illum in utero ge
ſtabat, quo in natis mulierum maior nemo eſt, & eum
aduenisſe gaudebat, qui conceptus ex carne matris uir
ginis, filius altiſsimi uocaretur & eſſet. [EXCLAMA-
VIT autem & dixit, Benedicta tu inter mulieres, &
Luc.7. bñdictus fructus uentris tui.] Benedicta tu inter mu-
lieres. Non ſolum benedicta inter mulieres, ſed inter
mulieres benedictas, maiori benedictione ſpecialiter
inſignis. Benedictus fructus uentris tui. Nec ipſe ge
nerali ſanctorum more benedictus, ſed ſicut Apoſto-
Ro.9. lus ait, Quorum patres, & ex quibus Chriſtus ſecun-
dum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in
Pſa.84 ſecula. De huius ortu fructus, Pſalmiſta myſtico ſermo
ne teſtatur, dicens, Etenim Dominus dabit benignita
tem, & terra noſtra dabit fructum ſuum. Dedit quippe
Dominus benignitatem, quia genus humanum à rea-
tu præuaricationis per unigenitum ſuum liberare di-
ſpoſuit. Dedit benignitatem, quia eius ingreſſui uir-
ginalis uteri templum ſpirituſancti gratia conſecra-
uit. Et terra noſtra dedit fructum ſuum, quia eadem
uirgo quæ de terra corpus habuerat, filium genuit, di-
uinitate quidem Deo patri coæqualem, ſed ſibi carnis
Eſa.4. ueritate conſubſtantialem. De hoc, & Eſaias humanæ
redemptionis tempus intuens, ait, In die illa erit ger-
men Domini in magnificentia & gloria, & fructus ter
ræ ſublimis. Germen nanque Domini fuit in magni
ficentia & gloria, cũ ſempiternus Dei filius in carne tẽ
poraliter apparens, magnitudine uirtutum cęleſtium
mundo clarus effulſit. Fructus quoque terræ ſublimis
effectus eſt, quando carnem, quam de noſtra natura
mortalem ſuſceperat Deus, uirtute reſurrectionis im-
mortalem iam redditam ad cęlos ſubleuauit. Rectè er
go dicitur, Benedicta tu inter mulieres, & benedictus
fructus uentris tui. Benedicta eſt enim incomparabili-
ter, quæ & diuini germinis ſuſcepit gloriam, & coro
nam integritatis ſeruauit. Benedicta inter mulieres,
per cuius partum uirgineum à natis mulierum male
dictio primæ matris excluſa eſt. Benedictus fructus uẽ
tris illius, per quem & ſemen incorruptionis, & ſuper
næ hæreditatis, quam perdidimus in Adam, fructum
recepimus. Et uerè ac ſingulariter benedictus, qui nõ
noſtro more, poſtquàm natus eſt, gratiam a Domino
benedictionis percepit, ſed ipſe ad ſaluandum mundũ
benedictus uenit in nomine Domini. [ET unde hoc
mihi, ut ueniat mater Domini ad me?] O quanta in *Eſa.*
prophetiſſæ mente humilitas, quam uerus ſermo Do *66.*
mini, quem dixit, Super quẽ requieſcet ſpiritus meus,
niſi ſuper humilem & quietum, & trementem uerba
mea? Matrem quidem Domini quæ ad ſe uenerat, mox
vt uidit, eſſe cognouit, ſed nihil in ſe talis meriti repe
riens, quo digna fieret à tanta hoſpite uiſitari, Vnde
hoc mihi, inquit, ut ueniat mater Domini mei ad me?
Quia nimirum ipſe ſpiritus, qui ei prophetiæ donum
contulit, munus pariter humilitatis præſtitit. Prophe
tico repleta ſpiritu, genitricem ad ſe aduentaſſe ſalua
toris intellexit, ſed humilitatis ſpiritu circũſpecta, mi
nus dignam ſe eius aduentu deprehẽdit. [ECCE enim
ut facta eſt uox ſalutationis tuæ in auribus meis, exul
tauit in gaudio infans in utero meo.] Intellexit Eliza
beth, eodem quo impleta erat ſpiritu reuelãte, quid il
la exultatio ſui ſignificaret infantis, hoc eſt, illius uenis
ſe matrem, cuius ipſe præcurſor ac demonſtrator eſſet
futurus. Et quàm miranda, quàm cita ſanctiſpiritus
operatio. Nulla quippè in diſcendo mora eſt, ubi ſpiri
tuſſanctus doctor adeſt. Et uno eodemque momento
cum uoce ſalutantis, gaudium naſcitur infantis, quia
dum uox ad aures peruenit corporales, uirtus ſpirita-
lis cor intrauit audientis, nec ſolum genitricem, ſed &
ſobolem amore Dei aduenientis accendit. Vnde mox
eadem præcurſoris Domini genitrix, ea quæ in occul
to cognouerat, his qui ſimul aderant & audiebant, pa
lam euangelizare curauit. Nam ſubdit. [ET beata quæ
credidit, quoniam perficientur in ea, quæ dicta ſunt ei
a Domino.] Nam & hoc quoque per ſpiritum didicit
Elizabeth, quæ angelus ad Mariam uerba protulerit,
ꝙ illa mox euangelizanti crediderit, ꝙ hæc, diuina
operante potentia, abſque ulla eſſent dubietate com
plenda. Mirumque in modum idem ſpiritus eam cũ
repleuit, præſentium ſimul, præteritorum & futuro
rum ſcientia inſtruxit. De pręſentibus nanque ſe edo
ctam monſtrauit, cum beatam Mariam matrem Domi
ni ſui uocans, quia redemptorem humani generis in
vtero geſtaret, indicauit. Vnde etiam fructum uentris
eius ſingulariter benedictum eſſe profeſſa eſt. Præte
ritorum ſe notitiam accepiſſe ſignificauit, quæ & uer-
ba angeli ad Mariá, & conſenſum Mariæ credentis ſi-
bi innotuiſſe prodidit. Sed et futurorum ſcientiam ſi
bi non negatam intimauit, cum perficienda à Domi
no, quæ ei dicta eſſent, aperuit. Quis autem fratres
mei dicere, quis æſtimare ſufficiat, quæ tunc gratia
ſancti ſpiritus Dei genitrice repleuerit, cum tanta in
matre præcurſoris lux doni cęleſtis emicuit? Verũ au
diamus uerba quæ dixit, ſi fortè ex his ualeamus ali
quantulum dignoſcere, quid intus habuerit. Audita
ergo reſponſione Elizabeth, qua eã beatã inter mulie
res prædicauit, matrẽ Domini ſui cognominauit, fide
fortẽ laudauit, ad cuius ingreſsũ ſeipsã cũ filio ſpiritu-

ſancto repletam eſſe ſignificauit, oon amplius tacere potuit dona quę perceperat, ſed quæ ſemper animo gerebat, ubi aptum tempus inuenit, etiã deuota oris profeſsione patefecit. Nãq; ut uirginalẽ decebat pudorẽ, acceptum diuinitus oraculom aliquãdiù ſilentio tegebat, arcaoum myſterij cœleſtis in ſui pectoris abdito uenerabatur occultum; expectans reuerenter, dooec ipſe donorum diſtributor quid ſibi doni ſpecialis tribuiſset, quid ſecreti releuaſſet, quandocuoque uellet, oſteoderet. At poſtquã ea quæ ſibi erant chariſmata præſtita, per alios ſpiritu reuelante eſſe patefacta cernebat, mox ipſa etiam theſaurum cęli, quem in corde ſeruabat, aperuit. Ait ergo: [MAGNIFICAT anima mea Dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.] Quibus profectò uerbis primò dona ſibi ſpecialiter conceſſa confitetur, deinde generalia Dei beneficia, quibus generi humano in æternum conſolere nõ deſiſtir, enumerat. Eius autem anima Dominum magnificat qui omoes interioris homiois ſui affectus diuinis laodibus ac ſeruitijs mancipat, qui obſeruantia pceptorum Dei, ſemper eius potentiam maieſtatis ſe cogitare demonſtrat. Eius ſpiritus in Deo ſalutari ſuo exultat, quem nihil in terreois libet, nulla caducarum rerum affluentia emollit, nulla aduerſitas frangit: ſed ſola illius, a quo ſalus ſperatur æterna, ſui conditoris memoria delectat. Quę cum omnibus perfectis uerba rectè coouenianr, maximè tamen ea beatam Dei genitricem proſerre decebat, quæ meriti priuilegio ſingularis, ſpiritoali ipſius dilectione flagrabat, cuius corporali conceptione gaudebat. Quæ inre in Ieſu, id eſt, in ſaluatore ſuo ſpeciali prę cæteris ſanctis gaodio potuit exultare, quia quem perpetuom ſalutis authorem nouerat, huoc ipſum temporali orto de carne ſua naſciturum eſſe ſciebat, quatenos in una eademq; perſona ueraciter & ſuus filius eſſet & Dominus. Quæ ſequentibus quoque uerbis quàm uilia de ſeipſa ſenſerit, edocet, & ꝙ omne quicquid boni meriti habuit, hoc ſuperna gratia largiente perceperit, dicens: [QVIA reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatã me dicent omnes generationes.] Humilem quippe Chriſti ancillam ſuo iudicio ſe fuiſſe demonſtrat, ſed reſpectu gratiæ cœleſtis repente ſublimatam pronuociat, atque intantum glorificatam, ut ſua beatitudo præcipua, meritò cunctarum gentium uoce miretur. Addidit etiam adhuc diuinæ pietatis munera, qoæ mirabiliter accepit, digna gratiarum actione collaudãs. [QVIA fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctũ nomẽ eius.] Nihil ergo ſuis meritis tribuit, quæ totam ſuã magnitudinem ad illios dooum refert, qui eſſentialiter potẽs & magnus exiſtẽs, fideles ſuos de paruis atq; infirmis, fortes facere cõſueuit & magnos. Bene autem addidit, [ET ſanctum nomẽ eius,] ut admoneret audiẽtes, imo omnes ad quos eius uerba peruenirent, inſtrueret ad fidem & inuocationem eiuſdem nominis aduolare, quateous & ipſi ſanctitatis æternæ & ſalutis ueræ poſſent eſſe participes, iuxta illud propheticum: Et erit, omnis quicũque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Ipſum eſt enim nomeo de quo ſupra ait, Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Vnde adhuc apertius addidit: [ET miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eum.] Progeoies autem & progenies, uel utriuſque populi, Iudæi uidelicet & gentilis appellat, uel certè omniom per orbem nationum, quas in Chriſtum credituras eſſe præuidebat: quia ſicut Petrus ait, Non eſt perſonarum acceptor Deus, ſed in omni gente qui timet eum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. Concinit autem his beatæ Marię uerbis, ipſius Domini ſermo, quo non tantum matrẽ, quæ ſe corporaliter meruit generare, ſed & omnes, qui ſua præcepta ſeruarent, pronunciauit eſſe beatos. Com

Cantici uirginei expoſitio.

Ioel. 2.

Ac. 10

enim docente illo populum quodam loco, & miracula faciente, omnes ſapientiam eius ac uirtutes mirarentur, extollens uocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ ſuxiſti. At ille ueritatis teſtimooium prolatum libeoter accipiens, continuò reſpondit: Beati qui audiunt uerbum Dei, & cuſtodiunt illud: ut ipſa quoque mulier, imo uniuerſi qui audiebant, ſe beatos fore conſiderent, ſi diuinis uellent obtemperare mandatis, ac ſi apertè dicat, Qnamois ſingulare priuilegium beatitodinis habeat, quæ filium Dei incarnatum uirgo in utero geſtare, parere, ac nutrire digna eſt, præcipuum tamen in eadem uita perpetuæ beatitudinis locum & ipſi ſunt habituri, qui eius fidem ac dilectionem caſto in corde coocipiunt, qui ſedula in mente præceptorum eius memoriam portant, qui hanc & in meote proximorum ſolerti exortatione nutrire ſatagunr. Verum quia uenerabilis Dei genitrix miſericordiam eius omnibus per orbem qui eum timerent, affuturam eſſe perdocuit, reſtat ut etiam ſuperbi & contemneotes monita ueritatis, quid mereantur inſinuet. [FECIT, inquit, potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.] In brachio ſuo, in ditione propriæ uirtutis ſignificat. Non enim alieno ad operandum indiget auxilio, cui, ſicut ſcriptum eſt, ſubeſt cum uoluerit poſſe. Quod ad diſtinctionem noſtræ bonæ operationis dicit, qui non in ooſtræ uiribus liberatis, ſed in Deo facimus uirtutem, & ſicut aliàs ſcriptum eſt, Et brachium eorum noo ſaluauit eos, ſed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio uultus tui. Diſperſit autem ſuperbos mente cordis ſui, quia initium omnis peccati ſuperbia, ob cuius meritum Dominus genus humanum à ſtabili habitatione patriæ cęleſtis eijciens, in huius peregrioationem exilij longè lateq; diſpulit: ſed & his, qui in peccatis perdurare non timẽt, grauiorem futuræ diſperſionis vindictam reſeruauit. [DEPOSVIT potentes de ſede.] Eoſdem potentes appellat, quos ante dixerat ſuperbos. Qui ideo nimirum ſuperbi vocantur, quia ſupra menſuram ſe ſuæ cooditionis extollunt. Potentes autem, non quia uerè potentes ſunt, ſed quia confideotes in virtute ſua, conditoris auxilium quærere detrectant. Illi autem uerè potentes ſunt, qui dicere cum Apoſtolo norunt, Omnia poſſumus in eo qui nos confortat, Domioo Ieſu Chriſto. De qualibus ſcriptum eſt, Deus potentes non abijcit, cum & ipſe ſit potens. [DEPOSVIT ergo potentes de ſede, & exaltauit humiles.] Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur. Quanuis etiam ita rectè poſsit intelligi, quòd nonnunquam illi ipſi, qui meritò ſuæ elationis a Domino fueraot deiecti, denuò miſerante illo ad humilitatis gratiam redeant, ſicque meritò deuotæ humilitatis erigantur ad gloriam. Denique Saulus ob ſuperbiam de ſede doctrinæ legalis depoſitus eſt, ſed mox ad humilitatis ſubiectionem, ad euangelizandum Chriſti fidem leuatus. [ESVRIENTES impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes.] Qui æterna bona perfectè ounceſuriunt, atque ad hæc appetenda infatigabili operum iuſtorum inſtantia certare nõ deſiſtunt, ſatiabuntur vtique, cum ſui redemptoris gloria, quam deſiderabaot, apparuerit. At quiconque cœleſtibus diuitijs terrenas præponere gaudent, hi nimirum tempore ultimæ diſcretionis, inanes totius beatitudinis dimittuntur à Domino, ideoque cum diabolo perennis miſeriæ pęna plectuntur. Quod etiã io hac uita ex parte non minima uidemus impleri, ut & humiles uidelicet ſupnæ bonitatis alimonijs repleãtur, uirtutumq; cœleſtiũ largitate diteſcaot, & qui uel de terrenis diuitijs gloriãtes ſuperbiũt, uel de opib. ſe bonorum operum quaſi hæc per ſe habeãt extollũt, in-

tus

Luc. 11

Ibidem

Præconiũ uteri uirginei.

Sap. 12

Pſ. 41.

Ec. 10.

Phil. 4.

Iob. 36.

Luc. 18

tus à lumine ueritatis inaneſcant. Singulis antem his
uerſiculis, quos de diuerſo ſuperborum atq; humiliũ
ſtatu beata Maria protulit, adiungendũ eſt quod pmi-
ſit, In progenies & progenies, quia nimirũ per omne la
Luc. 4. bentis ſeculi tp̃s creator iuſtus & miſericors & ſuper-
1. Pe. 5. bis reſiſtere, & humilibus dare gratiã conſueuit. Vñ &
bene poſt gñalẽ diuinæ pietatis ac iuſtitiæ cõmemora-
tionẽ, ad ſpãlẽ nouæ incarnationis diſpenſationẽ, qua
mũdum redimere Deus dignatus eſt, confeſsionis ſuæ
uerba cõuertit, dicens, [SVSCEPIT Iſrael puerũ ſuũ, me
morari miſericordiæ ſuæ.] Iſrael quippè uir uidẽs Deũ
interpretatur. Quo nomine omnis redẽptorũ hominũ
cętus deſignat̃, ꝓpter quos ut Deũ uidere ualeant, ipſe
Deus homo uiſibilis inter homines apparuit. Qui ſu-
ſcepit Iſrael quaſi medicus ægrũ quẽ curaret, quaſi rex
populũ quẽ ab hoſtiũ incurſione defenderet, imo hoſte
proſtrato liberum redderet, ac ſecũ perpetuo regnare
donaret. Et bene addidit, [PVERVM ſuũ,] uidelicet hu
milem obedientẽq; ſignificans, quia non niſi per uirtu
tem humilitatis poteſt quis ad ſortẽ redẽptionis attin
Matt. 18. gere. Vñ & Dñs ait, Niſi conuerſi fueritis & efficiami-
ni ſicut paruuli, non intrabitis in regnũ cœlorũ. Bene
quoque ſubiũxit, [MEMORARI miſericordiæ ſuæ,] q̃a ꝙ
Deus hominẽ ut nos redimeret aſſumpſit, non huma-
næ meritũ conditionis, ſed diuinæ donũ pietatis exti-
tit. Quid.n. poſt culpã præuaricationis, niſi iuſtã condi
† quicũque ſalutẽ uitãq; recuperamus. toris irã meruimus? Vnde reſtat, ut † quotquot ad ſalu-
tẽ uitãq; recuperamur æternã, non hoc nobis, ſed eius
gratiæ tribuamus, cui dictũ eſt, In ira miſericordiæ me
mor eris. [SICVT locutus eſt ad pr̃es noſtros, Abrahã,
& ſemini eius in ſecula.] Patrũ memoriã faciens beata
Maria, rectè Abrahã nominatim exprimit, q̃a etſi mul
ti patres ac ſancti dñicæ incarnationi teſtimoniũ myſti
Aba. 3. cè protulerunt, ipſi tñ primò manifeſtè ſunt eiuſdẽ in-
carnationis ac nr̃æ redẽptionis arcana p̃dicta, ipſi ſpãli
Gen. 12 ter dictũ eſt, Atque in te benedicent̃ uniuerſæ cogna-
tiones terræ. Quod ad Dñm ſaluatorẽ pertinere nullus
fideliũ dubitat qui ad dãdam nobis bñdictionẽ perpe-
tuã, de ſtirpe Abrahæ ad nos uenire dignatus eſt. Semẽ
autẽ Abrahæ non illos tãtum dicit electos, q̃ ex Abra-
hæ progenie ſunt corporaliter editi, uerũetiã nos, qui
de gentibus ad Chriſtũ congregati, illis fidei ſocietate
patribus copulamur, à quibus proſapiæ carnalis origi
ne longè ſegregamur. Et nos.n. ſemen ac filij ſumus
Abrahæ, cũ ſacramentis noſtri redẽptoris, qui de gene
re Abrahæ carnẽ aſſumpſit, renaſcimur. Nos ſumus fi-
lij Abrahæ, cũ illũ uidere ſolerti inueſtigatione quæri
mus, cuius diẽ beatus Abrahã exultauit ut uideret, &
uidit, & gauiſus eſt. Hinc etenim Apoſtolus ait: Si autẽ
Ioan. 8. uos Chriſti, ergo ſemen Abrahæ eſtis, ſm promiſsionẽ
Gala. 3 hæredes. Rectè autẽ in concluſione ſubiungit̃, [IN ſecu
la:] q̃a nimirũ prælata promiſsio ſupernæ hæreditatis
nullo vnquã fine claudet̃. Nã & uſq; in finẽ ſeculi hu-
ius non deerunt, qui in Chriſtũ credendo ſemen fiant
Abrahæ, & futuræ beatitudinis eidẽ ſemini manebit
gloria perennis. Vñ nos neceſſe eſt, fratres chariſsimi,
quibus æterna merces à Dño promittit̃, indefeſſo niſu
mentis pro eius perceptione luctari. Oportet.n. ut pro
obtinendo bono, quod ſine fine cupimus habere, ſine
ulla itermiſsione, donec accipiamus, certare curemus.
Verba igit̃ euãgelicæ lectionis frequenti meditatione
reuoluamus, exẽpla beatæ Dei genitricis Mariæ ſemp
animo retineamus, ut & in conſpectu Dei humiles in-
ueniri, & proximis quoq; honore debito ſubmiſsi, me-
reamur unà cũ ipſa perpetuò ſublimari. Studeamus ſol
licitè, ne nos laudantiũ indebitè fauor extollat, cũ illã
uideamus inter uerba ueræ laudationis incõcuſſã hu-
militatis tenuiſſe cõſtantiã. Si immoderatus t̃paliũ re-
rũ nos appetitus delectat, reminiſcamur quia diuites nr̃
diuites dimiſit inanes. Si t̃palis afflictio fortè mẽtẽ cõ
turbat, recogitemus quia & humiles exaltat. Nũquam
de impetranda admiſſorũ uenia deſperemus, quia mi-
ſericordia eius à progenie in progenies timentibus eũ.
Nulli inter mala, quæ fecit, grauior impœnitendi cul-
pa ſurripiat: q̃a Deus ſuperbis reſiſtit, eosq; à beatorũ
ſorte ſecernens, per uaria pœnarũ loca pro peccatorũ
uarietate diſpergit. Fit autẽ largiente dño, ut ſi beatæ
Mariæ ſemper actus & dicta recolamus, ſemper in no-
bis & obſeruantia caſtitatis, & uirtutis opera perſeue-
rent. Nã & optimus ac ſaluberrimus in ſancta Eccleſia
mos inoleuit, ut hymnus ipſius quotidiè cũ pſalmodia
ueſpertinæ laudis ab oĩbus canatur, quatenus ex hoc
animos fideliũ & frequentior dñicæ incarnationis me
moria ad affectũ deuotionis accendat, & recogitata ſæ
pius exẽpla genitricis illius in uirtutũ ſoliditate cõfir-
ment. Et hoc opportunè ad Veſperas fieri cõplacuit, ut
uidelicet fatigata per diẽ & diſtenta diuerſis cogitatio
nibus mens nr̃a, incũbente t̃pe quietis, ad memoriã ſe
ſuæ conſiderationis colligeret, iamq; ſalubriter admo
nita, quicquid ſuperfluũ, uel nociuũ diurna uagatione
contraxiſſet, totum hoc nocturnis denuò p̃cibus ac la-
chrymis ex t̃pe mundaret. Verũ nos quia in longũ du-
ximus ſermonẽ, iã conuerſi ad Dñm, clementiã illius
poſtulemus, ut et memoriã beatæ Mariæ congruis ue-
neremur officijs, & ad celebranda dñicæ natiuitatis ſo-
lẽnia purioribus animis uenire mereamur, adiuuante
ipſo ad faciẽda opa ſpiritualia, & ad p̃cipiẽda dona cæ
leſtia deſideriũ noſtrũ, qui pro nobis incarnari, atq; in-
ter hoĩes uiuendi formam dare uoluit unigenitũ ſuũ
Chriſtũ Dñm noſtrũ, cum quo uiuit & regnat Deus in
unitate Spirituſſancti, p oĩa ſecula ſeculorũ, Amen.

DE EADEM FERIA, SERMO B. Leonis Papæ: eſtque 7. de Ieiunio decimi menſis & eleemoſynis.

PRæſidia dilectiſsimi ſanctificandis mẽ-
tibus noſtris atq; corporibus diuinitus
inſtituta, ideo cũ dierũ tẽporũq; curri-
culis ſine ceſſatione reparantur, ut infir
mitatũ nr̃arũ ipſa nos medicina cõmo-
neat. Natura q̃ppe mutabilis, & de pec
cati labe mortalis, licet etiã iã redẽpta, & ſacro baptiſ-
mate ſit renata, inquantũ eſt paſsibilis, intãtũ eſt ad de
teriora procliuis. Corrumperet̃ carnali deſiderio, niſi
ſpiritali muniret̃ auxilio, quia ſicut illi nunq̃ deeſt vñ
1. Cor. 10. corruat, ita ſemper p̃ſto eſt vñ ſubſiſtat, dicẽte Apoſto-
lo: Fidelis Deus, qui non patiet̃ uos tẽtari ſuper id qđ
poteſtis, ſed faciet etiã cũ tẽtatione prouẽtũ, ut poſsitis
ſuſtinere. Quãuis ergo Dñs protegat bellatores, & mi-
Ioã. 16. lites ſuos ille, qui potens eſt in p̃lio, cohortet̃ & dicat:
Nolite timere, quia ego uici mundum: ſciẽdum tñ eſt di
lectiſsimi, hoc incitamento formidinẽ ſublatã eſſe, nõ
pugnã, & rurſus aculeo timoris, cãm manere certami-
nis, quod ab hoſte uerſuto terribiliter quidẽ furore p-
ſecutionis mouet̃, ſed innocentibus ſpecie pacis infert̃.
Vbi.n. in aperto ſunt pugnæ, in manifeſto ſunt & coro-
næ: & hoc ipſum alit atq; accendit patientiæ fortitudi-
nẽ, ꝙ ſicut proxima eſt tribulatio, ita eſt & uicina pro-
miſsio. Ceſſantib. uero publicis impugnãtib. impiorũ,
& a cædib. ſe ac ſupplicijs fideliũ diabolo continente,
ne pertinacia crudelitatũ, multiplicatio noſtrorũ fieret
triũphorũ, fremẽs aduerſarius cruentas inimicitias ad
quietas conuertit inſidias, ut quos uincere fame & ge-
Pugna ſpiritalis apparatus. lu, ferro flammiſque non poterat, ocio tabefaceret, cu
piditatib. irretiret, ambitione inflammaret, uolupta-
te corrumperet. Sed his atque alijs omnibus de-
ſtruendis habet, Chriſtiana acies potentes munitio-
nes, & arma victricia, Deo ſcilicet inſtruente mili-
tes ſuos ſpiritu ueritatis, ut manſuetudo iram largi-

tas auaritiam, benignitas extinguat inuidiam. Commutante enim dextera excelſi corda multorum rediјt in nouitatem uetuſtas, & de famulis iniquitatis miniſtri prodiere iuſtitiæ. Subegit luxuriam continentia humilitas arrogantiam propulſauit, & qui impudicitia ſorduerant, caſtitate nituerunt. His autem conuerſionibus dilectiſsimi, prouidente gratia Dei, addita ſunt ſancta ieiunia, quæ in quibuſdã diebus ab uniuerſa Eccleſia deuotionem obſeruantiæ gñalis exigerent. Quãuis enim pulchrum ſit atque laudabile, ut ſingula quæq; membra corporis Chriſti proprijs ornentur officijs, excellentioris tñ eſt actionis ſacratiorisq; uirtutis, cum in unũ propoſitum piæ plebis corda cõcurrũt, ut ille cui ſanctificatio noſtra ſuppliciũ eſt, non ſolum a patre, ſed etiam à ſoliditate ſuperetur. Cui nunc operi dilectiſsimi decimus menſis offertur, admonẽs quodammodo pro qualitate tpis ſui, ne quiſquam frigore infidelitatis obtorpeat, ſed potius charitatis ſpiritu cõcaleſcat, qm̃ & per ipſa elementa mundi, tanquam per publicas paginas, ſignificationem diuinæ uoluntatis accipimus: nec unquam ceſſat ſuperna eruditio, quando etiam de his, quæ nobis famulantur, imbuimur.

Iuda. Præter illam nanque apoſtolicam ſententiam, qua homines fructu pietatis carentes, uacuis arboribus comparantur, etiam illa ficus nobis cauenda eſt de ſuæ in-

Ma. 11 fœcunditatis exemplo, quam Dominus Ieſus, ſicut in Euangelio refertur, nihil habentem quod eſuriens ſumeret, perpetua ſterilitate dãnauit, ut intelligeremus, quoniã q eſurientem nõ refouet egenũ, illi denegat cibum, qui quod pauperi eſt datum, ſibi dixit impenſum.

Matt. 25. Et huius maledictionis arbores erunt, quibus à iudicãte dicetur: Diſcedite a me maledicti in ignem æternũ, quẽ parauit pr̃ meus diabolo, & angelis eius. Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare: ſitiui, & nõ dediſtis mihi bibere, &c. Quæ ideò ſingula recolũtur, ut animaduertamus non futurum extra miſericordiã, qui uel partem horum operum fuerit executus. Anima autem neminem iuuans, erit arbor non habens poma, cùm totius fructus pietatis inuenietur aliena. Decimi ergo menſis ieiunium, quod hyemalis eſt temporis, ad agriculturam nos myſticam uocat, qua ſegetũ, & palmitum atque arborum uires, quibus humana ſuſtentatur infirmitas, ſpiritalibus ſtudijs excolantur, ut dominicus ager ſuis dicetur impendijs, & quẽ nunquam expedit eſſe ſine fructu, de propria fiat ubertate fœcundior. Quod utique intelligir ſanctitas ueſtra ad totius Eccleſiæ profectum eſſe referendum, quorum in fide germen eſt, in ſpe incrementum, in charitate maturitas, quia caſtigatio corporis & inſtantia orationis, tũc ueram obtinent puritatem, cum eleemoſynarum ſanctificatione niteſcunt, dicente Domino: Date

Luc. 11 eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt uobis. Quarta igitur, & ſexta feria ieiunemus: ſabbato autẽ apud beatiſsimum Petrum apoſtolum uigilias celebremus, ipſo præſtante, & adiuuante, qui cum patre & ſancto ſpiritu uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DE EADEM FERIA
Homilia Euſebij Emeſeni.

VIrgo Deo plena ad montana conſcendit, ſuperiora pètit, iam non in terris, ſed in cœlis mente habitat & ſpiritu cõuerſatur. Feſtinat, properat, nihil negligenter agit, domum religioſam ingreditur, iuſtam copulam & ſine querela incedentem uidere deſiderat, ſuæque humilitatis & mãſuetudinis ſigna manifeſtat. Maria ad Elizabeth, Chriſtus ad Ioãnem: domina ad ancillam, ad ſeruum Dominus uenire nõ dedignatur. Hoc enim quid aliud eſt, quàm humilitatis exemplum? [ET factum eſt, ut audiuit ſalutationem Mariæ Elizabeth, exultauit in gaudio infans in utero eius.] Dic infans, dic propheta

rum omnium maxime, qui dignè ſatis non propheta, *Mat.* 11

ſed plus quàm propheta uocaberis, unde tibi hæc exultatio? Nondum natus es, & prophetas: matrem Domini in uoce cognoſcis, quam quia reſalutare non potes, exultãdo agis quod potes. Quam lætus ei occurreres, ſi iam natus eam uideres, cuius uoce audita exultãdo obuiam exire conaris? [ET repleta eſt ſpiritu ſancto Elizabet, & exclamauit uoce magna & dixit: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus uẽtris tui.] Prius filius, deinde mater per filium repletur ſpiritu ſancto, filius intus latens docet quid mater exterius agere debeat. Quaſi enim magna ui Elizabeth interius commota, non ſolum uirginem reſalutauit, uerum & uoce magna clamauit dicens: [BENEDICTA tu inter mulieres.] Ad ipſam enim eadem uerba & angelus ait, ab omnibus benedicitur, quæ omni benedictione digna habetur. [ET benedictus fructus uentris tui.] Benedicta arbor, benedictus & arboris fructus. Benedicta uirga de radice Ieſſe, benedictus & flos, qui de tali radice aſcendit. Benedicta talis mater, benedictus filius talis. [ET unde hoc mihi, ut ueniat mater Domini mei ad me?] Neq; ſanctitas, neq; religio, neq; nobilitas aliqua hoc mihi pſtitit, ut tãto honore, tãtaq; btitudine digna fierẽ. Ego potius debui ire ad te, ſed tua tuiq; filij humilitas te coegit uenire ad me. [ECCE enim ut facta eſt uox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo.] In aduẽtu, inquit, tuo, nõ ſolũ ego, ſed & filius meus gratulat̃, in tua ſalutatione lætat̃, & q̃ uoce non põt, gaudio fat̃. [ET beata quæ credidiſti, qm̃ pficientur ea, quæ dicta ſunt tibi à Dño. Quæ ſunt.n. quæ dicta ſunt ei à Dño, niſi illa quæ ſuperius angelus ait. Ecce concipies & paries filium, & uocabis nomẽ eius Ieſum? Et paulo poſt, Spiritus ſanctus ſupuenier in te, & uirtus altiſsimi obũbrabit tibi? [ET ait Maria: Magnificat anima dñm.] Anima, inqt, mea, mens mea, uirtus mea, omniſq; intelligentia & cõſcientia mea, magnificat Dñm, laudat, bñdicit & prædicat. Dñm enim magnificat, qui Dñi magnificẽtiam prædicat. Magnificat autem & ille Dñm in cuius bonitate magnificatur & laudatur. Dñs. Sic enim in diſcipulis magiſtri, ſic in operibus ſuis ſinguli artifices laudãtur & magnificantur. [ET exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.] Modo, inquit, anima mea dñm magnificat, modo eius magnificẽtiã (de qua ſcriptũ eſt, Exaltata eſt magnificentia tua ſuper cœlos Deus) cunctis gentibus manifeſtat, in quo ſemper exultauit, in quo ſemper delectata eſt, quẽ ſemper dilexit, cunctiſq; uiribus adhæſit, & cuius ſeruituti ſemper omnia ſubiugauit. Et hoc meritò. [QVIA reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.] Ad quẽ enim reſpicit Deus, niſi ſuper humilẽ & quietum & trementem ſermones eius? [ECCE enim ex hoc beatam me dicent oẽs gñationes.] Vera eſt prophetia, qua ueritatis mater de ſeipſa prophetauit. Nulla.n. ex eo tpe gñatio fuit, quæ eius beatitudinem non prædicauit. Semper eius beatitudinem Eccleſia concinit, in qua ſimul oẽs gñationes continentur. [QVIA fecit mihi magna qui potẽs eſt,] immo qui omnipotens eſt. Verè utique magna, & tam magna, quàm magna nulli unquam alij & fecit, & facturus eſt. Ex ea carnem ſuſcepit, & cæli terræq; dñam & reginã eã cõſtituit. Magna enim fecit hæc, [ET ſanctũ nomen eius.] Quia nulli in uanum ſuſcipere licet, in quo baptizamur & conſignamur, in quo ſanctificamur, & Chriſtiani uocamur. [ET miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eum.] Eius enim miſericordia non in una progenie eſt, non in Iudæo tantum Deus, ſed a progenie in progenies

Magnificare dominũ quid ſit.

Pſal. 8.

Eſa. 66.

genies dilaratur, creſcit, cunctis ſubueniens timentibus eum. [Fecit potentiam in brachio ſuo.] præterito pro ſuturo utitur. Fecit enim potentiam. Dominus in brachio ſuo, id eſt, in uirtute & ſortitudine ſua, quia diabolũ uicit, infernum expoliauit, & ſanctorũ animas ſecum ad cœleſtia uexit. [Diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.] Mente nanque cordis ſui, id eſt, ſecundum uoluntatem ſuam, ſuperbos Iudæos ubique terrarum Dominus diſperſit, & cunctis nationibus ſubiugauit. Vnde Pſalmiſta, Diſperge illos, inquit, in uirtute tua, & deſtrue eos protector meus Do- Pſ. 58.
mine. De quibus ad huc ſubditur, [Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles,] in gloriam ſcilicet promiſſam exaltans gentiles. Hoc enim Dominus ſemper agit. Omnis enim qui ſe exaltat. humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur. [Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes,] Eſurientes erant gen- Matt. 23.
tiles, qui cœleſtium mandatorum dulcedinem nõ guſtauerant, diuites Iudæi, qui legis & prophetarum diuitijs abundabant. Illos autem ſpiritualibus bonis im- Luc. 14 & 18.
pleuit, hos uerò inanes & ſpiritualis intelligentiæ uacuos abire permiſit. Huic autem & illa conueniunt, quæ alibi Dominus ait, Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Et, Væ uobis diuites, qui habetis conſolationẽ ueſtrã. [Suſcepit Iſrael Mat. 5 Luc. 6.
puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ. Sicut locutus eſt ad patres noſtros,] id eſt, Abraham & ſemini eius locutus fuerat. [Suſcepit Iſrael puerũ ſuum.] Suſcepit enim, reconciliauit, tenuit, & in patriam & promiſſam hæreditatem induxit. Puerum utique Iſrael, non autem ſeden Iſrael. i. non ueteris, ſed noui Teſtamenti ſectatores. [Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus, & reuerſa eſt in domum ſuam. Decebat enim ut ſimul manerent, quatenus in illo paruo temporis ſpatio, & Elizabeth à Maria, & Ioannes à Chriſto doceretur. Libet nunc intueri, quantas tunc Zacharias & quantas Elizabeth lachrymas fuderint. quando uirgo Maria receſsit inde, quando in gaudiũ & ſtella maris in domum ſuã reuerſa eſt Ioannes quoque quanuis adhuc in matris utero clauſus, in eius diſceſſu non parum doluit, qui in illius aduentu tanto gaudio exultauit.

SABBATO. LVC. III.

Anno XV. Imperij Tiberij Caſaris, procurãte Pontio Pilato Iudaam, tetrarcha autem Galilaa Herode, Philipho autem fratre eius tetrarcha Iturea & Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilina tetrarcha, ſub principibus ſacerdotum Anna & Caipha. factum eſt uerbum Domini ſuper Ioãnem Zacharia filium in deſerto. Et reliqua Homilia Beati Gregorij papa.

REdemptoris præcurſor quo tempore uerbum prædicationis acceperit, memorato Romanę reipublicę principe, & Iudeæ regibus deſignatur, cum dicitur: Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæſaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilæę Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Ituræę & Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilinę tetrarcha, ſub principibus ſacerdotum Anna & Caipha, factum eſt uerbum Domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto. Quia enim illum prædicare ueniebat, qui ex Iudæa quoſdam, & multos ex gentibus redempturus erat, per regem gentium & principes & Iudæorum prædicationis eius tempora deſignantur. Quia autem gentilitas colligenda erat, & Iudæa pro culpa perfidiæ diſpergenda, ipſa quoque deſcriptio terreni principatus oſtendit, quoniam & in Romana republica unus præfuiſſe deſcribitur, & in Iudææ regno per quartam partem plurimi principabantur. Voce etenim noſtri redemptoris dicitur: Omne regnum in ſeipſum diuiſum, deſolabitur. Liquet ergo, quod ad finem regni Lu. 11
Iudæa peruenerat, quæ tot regibus diuiſa ſubiacebat. Apte quoque non ſolum quibus regibus, ſed etiam quibus ſacerdotibus actum ſit demonſtratur, ut quia illum Ioannes Baptiſta prædicaret, qui ſimul rex & ſacerdos exiſteret, Lucas euangeliſta prædicationis eius tempora per regnum & ſacerdotium deſignaret. [Et uenit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptiſmum pœnitẽtiæ in remiſsionem peccatorum.] Cunctis legentibus liquet, quia Ioannes baptiſmum pœnitentiæ non ſolum prædicauit, uerumetiam quibuſdam dedit, ſed tamen baptiſmum ſuũ in remiſsionem peccatorum dare non potuit. Remiſsio enim peccatorũ, in ſolo nobis baptiſmate Chriſti tribuitur. notandum itaque quod dicitur, Prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſsionem peccatorũ, quoniam baptiſmum quod peccata ſolueret, quia dare nõ poterat, prædicabat, ut ſicut incarnatum uerbum patris præcurrebat uerbo prædicationis, ita baptiſmum pœnitentiæ: quo peccata ſoluuntur, præcurreret ſuo baptiſmate, quo peccata ſolui non poſſunt: ut quia ſermo eius præcurrebat præſentiam redemptoris, ipſum quoque eius baptiſma præcedendo, fieret umbra ueri- Eſa. 40.
ritatis. Sequitur: [Sicut ſcriptum eſt in libro ſermonũ Eſaiæ prophetæ, Vox clamantis in deſerto, parate uiã Domini, rectas facite ſemitas eius.] Idem uero Ioannes baptiſta requiſitus quis eſſet, reſpondit dicens: Ego uox clamantis in deſerto. Qui, ſicut ante nos dictum Ioan. 1
eſt, ideo uox à propheta uocatus eſt, quia uerbum præibat. Quid autem clamaret aperitur, cũ ſubditur, [Parate uiam Domini: rectas facite ſemitas eius.] Omnis qui fidem rectam & bona opera prædicat, quid aliud quam uenienti Domino ad corda audientium uiam parat? ut hæc uis gratiæ penetret, lumẽ ueritatis illuſtret, ut rectas eo ſemitas faciat, dũ mundas in animo cogitationes per ſermonem bonæ prædicationis format. [Omnis uallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur.] Quid hoc loco uallium nomine, niſi humiles: quid montium & collium, niſi ſuperbi homines deſignantur? In aduentu igitur redemptoris ualles implete, mõtes uerò & colles humiliati ſunt, q̃a iuxta Lu. 14
eius uocẽ. Oĩs qui ſe exaltat, humiliabit: & q̃ ſe humiliat, exaltabitur. Vallis etenim impleta creſcit, mons autem & collis humiliatus decreſcit: quia nimirũ in fide mediatoris Dei & hominum hominis Ieſu Chriſti, & gentilitas plenitudinem gratiæ accepit, & Iudæa per errorem perfidiæ hoc unde tumebat perdidit. Omnis enim uallis implebitur, quia corda humilium ſacræ doctrinæ eloquio uirtutum gratia replebuntur, Pſ. 103
iuxta hoc quod ſcriptum eſt: Qui emittit fontes in con- Pſ. 64.
ualibus. unde rurſum dicitur: Et conualles abundant frumento. A montibus nanque aqua delabitur, quia ſuperbas mentes ueritatis doctrina deſerit. Sed fontes in conuallibus ſurgũt, quia mẽtes humiliũ uerbũ p̃dicationis accipiunt. Iã uidemus, iã conualles frumento abundare conſpicimus, quia illorum ora pabulo ueritatis impleta ſunt, qui mites & ſimplices huic mundo deſpicabiles eſſe uidebantur. Ipſum quoque Ioannem baptiſtam. quia mira ſanctitate præditum populus uiderat, illum hunc eſſe ſingulariter celſum ac ſolidum montem credebat, de quo ſcriptum eſt: In noui- Mic. 3
ſsimis diebus erit. mons domus Domini præparatus in uertice mõtium. Nam hunc eſſe Chriſtum putabat, ſicut per euangelium dicitur: Exiſtimante autem po- Luc. 3.
pulo

bulo, & cogitãtibus omnibus in cordibus ſuis de Ioan
ne, ne forte ipſe eſſet Chriſtus, quem & requirebat,
Ioan.1 dicentes: Nunquid Chriſtus es tu? Sed niſi idem Ioã-
nes apud ſe uallis eſſet, repletus gratiæ ſpiritu non fuiſ
ſet. Qui ut hoc quod erat oſtenderet, dixit: Venit
fortior me poſt me cuius non ſum dignus ſoluere cor
Ibidē. rigiam calceamenti eius. Et rurſus ait: Qui habet
ſponſam, ſponſus eſt. Amicus autem ſponſi qui ſtat &
audit eum, gaudio gaudet propter uocem ſponſi. Hoc
Ioan.3 autem gaudium meum impletum eſt. Illum oportet
creſcere, me autem minui. Ecce cùm pro mira opera-
tione uirtutum talis eſſet, ut Chriſtus eſſe crederetur,
non ſolum Chriſtum non ſe eſſe reſpondit, ſed etiam
corrigiam calceamenti eius ſoluere, id eſt, incarnatio
nis eius myſterium perſcrutari non ſe dignum eſſe per
hibuit. Eius eſſe ſponſam Eccleſiã credebant, qui hũc
quia Chriſtus eſſe putabant. Sed ait. Qui habet ſpon-
ſam, ſponſus eſt. ac ſi diceret: Ego ſponſus non ſum, ſed
amicus ſpõſi ſum. Nec propter uocẽ ſuam, ſed in uoce
ſponſi gaudere ſe perhibebat, quia non ideo letabatur
in corde, quoniam à populis humiliter audiebatur lo-
quens, ſed quia ipſe uocem ueritatis audiebat intus, ut
loqueretur foras. Quod bene gaudium impletum di-
cit, quia quiſquis de ſua uoce gaudet, plenum gaudiũ
non habet. A quo & ſubditur: Illum oportet creſcere,
me autem minui. Qua in re quærendum eſt, in quo
creuit Chriſtus, in quo minutus eſt Ioãnes, niſi quod
populus Ioannis abſtinentiam uidens, remotum hunc
ab hominibus eſſe conſpiciens, eũ Chriſtum eſſe puta
bat. Chriſtum uero cum plublicanis comedentem, in-
ter peccatores ambulantem intuens, eum nõ Chriſtũ,
ſed prophetã eſſe credebat. Sed cum per acceſſum tem
poris & Chriſtus, q̃ propheta eſſe putabatur, Chriſtus
eſt agnitus: & Ioannes, qui Chriſtus eſſe credebatur,
propheta eſſe innotuit, impletum eſt quod de Chriſto
ſuus præcurſor prædixit, Illum oportet creſcere, me au
tem minui. In æſtimatione quippe populi & Chri-
ſtus creuit, quia agnitus eſt quod erat: & Ioannes de-
creuit, quia ceſſauit dici quod non erat. Igitur quoniã
idem Ioannes ideo in ſanctitate perſtitit, quia in cor
dis humilitate perdurauit, & multi idcirco ceciderũt,
quia apud ſemetipſos elata cogitatione tumuerunt,
dicatur recte: Omnis uallis implebitur, & omnis mõs
& collis humiliabitur: quia humiles donum accipiunt
quod à ſe corda ſuperbientium repellunt. Sequitur: [Et
erunt praua in directa, & aſpera in uias planas.] Praua
directa fiunt, cum malorum corda per iniuſtitiam de
torta, ad iuſtitiæ regulam diriguntur. Et aſpera in uias
planas immutantur, cùm immites atq; iracundę men
tes, per infuſionem ſupernæ gratiæ ad lenitudinẽ man
ſuetudinis redeunt. Quando enim uerbum ueritatis ab
iracunda mente non recipitur, quaſi aſperitas itineris
greſſum pergentis repellit. Sed cùm mens iracunda p̃
aceptam manſuetudinis gratiam, correptionis uel ex
hortationis uerbum recipit, ibi planam uiam prędica
tor inuenit, ubi prius per aſperitatem itineris pergere,
id eſt: prædicationis greſſum ponere non ualebat. Se-
quitur. [Et uidebit omnis caro ſalutare Dei.] Quia om
nis caro, accipitur omnis homo, ſalutare Dei, uidelicet
Chriſtum, in hac uita omnis homo uidere non potuit.
Vbi ergo in hac ſententia propheta prophetiæ ocu-
lum, niſi ad extremum iudicij diem tendit? ubi cum
apertis cælis, miniſtrantibus angelis, conſeden-
tibus apoſtolis, in ſede maieſtatis ſuæ Chriſtus ap-
paruerit, omnes hunc & electi & reprobi pariter uide
buntur: ut & iuſti de munere retributionis ſine fine
gaudeant, & iniuſti in ultione ſupplicij in perpe-
tuum gemant. Nam quia ad hoc iſta ſententia intendit
quod in extremo examine ab omni carne uidebitur re
cte ſubiungitur, [Dicebat autem ad turbas, quæ exi-
bant ut baptizarentur ab eo, Genimina uiperarũ, quis
oſtendit uobis fugere a uentura ira?] Ventura enim
ira, eſt animaduerſio ultionis extremę, quam tunc pec
cator fugere non ualet, qui nunc ad lamenta pœniten
tię non recurrit. Et notandum, quod dum malæ ſobo-
les malorum parentum actiones immitantur, genimĩ
na uiperarum uocantur, quia per hoc quod bonis in-
uident, eoſque perſequuntur quod quibuſdam mala re
tribuunt, quod læſiones proximis exquirunt quoniam
in his omnibus priorum ſuorum carnalium uias ſequũ
tur, quaſi uenenati filii de uenenatis parentibus nati
ſunt. Sed quia iam peccauimus, quia uſu malæ conſue-
tudinis inuoluti ſumus, dicat quid nobis faciendum ſit
ut fugere a uentura ira ualeamus. Sequitur, [Facite
ergo dignos fructus pœnitentiæ.] In quibus uerbis no
tandũ eſt, quod amicus ſponſi non ſolum fructus pœni
tentiæ, ſed dignos fructus pœnitentiæ admonet eſſe fa
ciẽdos. Aliud eſt namque fructum facere, aliud dignũ
fructum pœnitẽtię facere, Vt enim ſecundum dignos *Quis dignus*
pœnitentiæ fructus loquamur, ſciendum eſt, quia quiſ *fructus*
quis illicita nulla commiſit, huic iure conceditur, ut li *pœniten*
citis utatur ſicque pietatis opera faciat ut tamen ſi no- *tis.*
luerit, ea quæ mundi ſunt, non relinquat. At ſi quis in-
fornicationis culpam, uel fortaſſe (quod eſt grauius)
in adulterium lapſus eſt, tanto a ſe licita debet abſcin-
dere, quanto ſe meminit & illicita perpetraſſe. Neque
enim per fructus boni operis eſſe debet eius qui mi-
nus, & eius qui amplius deliquit, aut eius qui nullis, &
eius qui in quibuſdã facinoribus cecidit, & eius qui in
multis eſt lapſus. Per hoc ergo quod dr̃ facite dignos
fructus pœnitentiæ, uniuſcuiuſque conſcientia conue-
nitur, ut tanto maiora quærat bonorum operum lucra
per pœnitentiam, quanto grauiora ſibi intulit damna
per culpam. Sed Iudæi de generis nobilitate glориantes
idcirco ſe peccatores agnoſcere nolebant, quia de Ab
rahæ ſtirpe deſcenderant, quibus recte dicitur. [Et ne
cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico. n.
uobis, quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare
filios Abrahæ.] Quid enim lapides niſi corda gentiliũ
fuerunt, ad intellectum Dei omnipotens inſenſibilia?
Sicut etiam quibuſdam ex Iudęis dicitur. Auferam cor *Eze.12*
lapideum de carne ueſtra. Nec immerito lapidum no-
mine gentes ſignificatæ ſunt, quæ lapides coluerũt. Vn *Pſal.*
de ſcriptum eſt. Similes illis fiant qui faciunt ea, & om *118.*
nes qui cõfidunt in eis. De quibus nimirum lapidibus
filii Abrahæ ſuſcitati ſunt, quia dum dura corda genti
lium in Abrahæ ſemine ideſt in Chriſto crediderunt
eius filii facti ſunt, cuius ſemini ſunt uniti. Vnde & eiſ-
dem gentibus per egregium prædicatorem dicitur. Si *Gala.3*
autem uos Chriſti, ergo ſemen Abrahæ eſtis. Si igitur
nos per fidem Chriſti Abrahæ ſemen exiſtimus. Iudęi
propter per fidem Abrahę filii eſſe deſierunt. Quia ue
ro illo die tremendi examinis, parẽtes boni malis filiis
prodeſſe nõ poſſunt, teſtante propheta qui dicit. Noe, *Ezec.*
Daniel & Iob, ſi fuerint in medio eorum. uiuo ego di- *14.*
cit dominus Deus quia filium & filiam non liberabunt
ſed ipſi in iuſtitia ſua liberabũt animas ſuas. Et rurſum
quia boni filii nihil malis parentibus proſint, ſed ad
reatum potius parentum malorum proficiat bonitas fi
liorum, ipſa per ſe ueritas Iudęis nõ credentibus dicit.
Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filii ueſtri in quo *Luc.11*
eiiciunt? Ideo ipſi iudicis ueſtri erunt. Sequitur. [Iam
enim ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Omnis ergo
arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in
ignem mittetur.] Arbor huius mundi, eſt uniuerſum
genus humanum, ſecuris uero, eſt redẽptor noſter, qui
uelut ex manubrio & ferro tenetur ex humanitate, ſed
incidit ex diuinitate: Quæ uidelicet ſecuris iam ad ra-
dicem arboris poſita eſt, quia etſi per patientiam expe
ctat, uidetur tamen quid factura eſt. Omnis enim ar-
ber

bor non faciens fructum bonum, excidetur,& in ignẽ
mittetur, quia unuſquiſq; peruerſus paratã citius ge-
hennæ concremationem inuenit qui hic fructum boni
operis facere contemnit. Et notandum, quod ſecurim
non iuxta ramos poſitã,ſed ad radicẽ dicit. Cum enim
malorũ filii tolluntur,quid aliud quam rami infructuo
ſæ arboris abſcinduntur? Cum uero tota ſimul proge-
nies cũ parente tollitur, infructuoſa arbor a radice ab
ſciſſa eſt,ne iam remaneat unde iterũ praua ſoboles ſuc
creſcat. In quibus Ioãnis Baptiſtæ uerbis conſtat ꝙ au-
dientium corda turbata ſunt cum protinus ſubinfertur.
[Et interrogabãt eũ turbę, dicentes. Quid ergo facie-
mus]? Percuſſæ.n.terrore fuerãt,quæ cõſiliũ quærebãt.
Sequitur. [RESPONDENS autẽ dicebat illis. Qui habet
duas tunicas det nõ habẽti.& qui habet eſcas,ſimiliter
faciat.] Per hoc ꝙ tunica plus eſt neceſſaria uſui noſtro
quã palliũ ad fructũ dignũ pœnitẽtiæ pertinet ut nõ ſo
lũ exteriora quæq; & minus neceſſaria, ſed ipſa ualde
nobis neceſſaria diuidere cũ proximis debeamus, ſcili
cet,uel eſcã,qua carnaliter uiuimus uel tunicã, qua ue
Leui. ſtimur. quia.n. in lege ſcriptũ eſt, Diliges proximũ tuũ
16. ſicut teipſum, minus proximũ amare cõuincĩt qui nõ
cũ eo in neceſsitate illius,ẽt ea quę ſibi ſunt neceſſaria,
partitur. Idcirco ergo de diuidẽdis cũ proximo duabus
tunicis datur præceptũ quia hoc de una dici nõ potuit
quonĩã ſi una diuidatur,nemo ueſtĩt. In dimidia quip-
pe tunica & nudus remanet qui accipit, & nudus qui
dedit. Inter hæc autẽ ſciendũ eſt, quantũ opera miſeri
cordiæ ualeãt cũ ad fructus dignos pœnitẽtiæ ipſa prę
cæteris præcipiũtur. Hinc etiã per ſemetipſam ueritas
dicit. Date eleemoſynam, & ecce omnia mũda ſunt uo
Luc.11 bis. Hinc rurſus ait. Date & dabitur uobis. Hinc ſcriptũ
Luc.6 eſt. Ignẽ ardentem extinguit aqua, & elemoſyna reſi-
Eccle. ſtit peccatis. Hinc iterum dicitur. Conclude eleemo-
ſynam in ſinu pauperis & hæc pro te exorabit. Hinc bo
3. nus pater innocentẽ filium admonet, dicens. Si multũ
Eccle. tibi fuerit,abundanter tribue. ſi exiguum fuerit,etiam
19. exiguũ libenter impartiri ſtude. Vt autẽ quanta eſſet
Iob.4. uirtus incontinentia & ſuſceptione indigentiũ,redem
ptor noſter oſtẽderet,dicit, Qui recepit prophetam in
nomine prophetæ, mercedẽ prophetæ accipiet. Et qui
Matt. recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti acci-
10. piet. In quibus uerbis notãdũ eſt, quia nõ ait,mercedẽ
de prophetæ,uel mercedem de iuſto, ſed mercedẽ pro
phetæ,& mercedẽ iuſti accipiet. Aliud eſt.n.merces de
prophetæ,aliud merces prophetæ. atque aliud merces
de iuſto,aliud merces iuſti. Quid eſt enim dicere.mer-
cedem prophetæ accipiet,niſi quia is, qui prophetam
ſua largitate ſuſtentat quamuis ipſe prophetiam nõ ha
beat, apud omnipotentem tamen Dominum, prophe
tæ præmium habebit, iſte enim fortaſsis iuſtus eſt, &
quanto in hoc mundo nihil poſsidet. tanto loquendi
pro iuſtitia fiduciam maiorem habet. Hunc dum ille ſu
ſtentat,qui in hoc mundo aliquid poſsidet, & fortaſſe
pro iuſtitia adhuc loqui libere non præſumit, iuſtitiæ
illius libertatem ſibi participem facit, ut cũ eo pariter
iuſtitiæ præmia percipiat, quem ſuſtentando adiuuit,
quatenus eandem iuſtitiam liberè loqui potuiſſet.
Illæ prophetiæ ſpiritu plenus eſt, ſed tamen corporeo
eget alimento:& ſi corpus non reficitur, certum eſt ꝙ
ipſa uox ſubtrahatur. Qui igitur alimentum prophe-
tæ,propter hoc quod propheta eſt, tribuit,prophetiæ
illius uires ad loquendum dedit. Cùm propheta ergo
mercedem prophetæ accipiet, qui etſi ſpiritu prophe
tiæ plenus non fuit, hoc tamen ante Dei oculos exhi-
buit quod adiuuit. Hinc eſt enim,quòd de quibuſdam
peregrinantibus fratribus Gaio per Ioannem dicitur:
Epiſto- Pro nomine enim Chriſti profecti ſunt, nihil accipien
la. tes è gentibus. Nos ergo debemus ſuſcipere huiuſmo
Ioan.3 di, ut cooperatores ſimus ueritatis. Qui.n.ſpiritualia
dona habentibus tẽporalia ſubſidia tribuit, in ipſis do
nis ſpiritualibus cooperator exiſtit. Nã cum pauci ſint,
qui ſpiritualia dona percipiũt,& multi qui rebus tem
poralibus abundant,per hoc ſe diuites uirtutibus pau
perũ inſerunt, quo eiſdem ſanctis pauperibus de ſuis
diuitiis ſolatiantur. Vnde cùm per Iſaiæ uocem Do-
minus derelictæ gentilitati, id eſt, ſanctæ Eccleſiæ ſpi-
ritualium uirtutum merita, tanquam deſerto arbuſta
promitteret,ulmum quoque pariter promiſit,dicens:
Ponam deſertum in ſtagnum aquæ, & terrã inuiã in ri Eſa.41
uos aquarum. Dabo in ſolitudine cedrum & ſpinam,
myrtum & lignum oliuæ. Ponam in deſerto abietem,
ulmum,& buxum ſimul, ut uideant & ſcient & recogi
tent & intelligant pariter. Deſertũ quippe Dominus
in ſtagnum aquarum,& terram inuiam in riuos aqua-
rum poſuit:quia gentilitati,quæ prius per ariditatem
mẽtis nullus bonorũ operũ fructus ferebat,fluenta ſan
ctæ prædicationis dedit: & ipſa, ad quam prius pro
aſperitate ſuæ ſiccitatis uia prædicatoribus non pa-
tebat, doctrinæ poſtmodum riuos emanauit. Cui ad
huc ex munere magno promittitur. Dabo in ſolitudi-
ne cedrũ & ſpinã. Cedrũ quia magni odoris eſt,atq; im
putribilis naturæ iure accipimus in promiſsione. De
ſpina uero cũ peccãti homini dictũ ſit. Terra tua ſpinas
& tribulos germinabit tibi, quid mirũ ſi ſanctæ Eccle- Gen.3.
ſiæ illud promittitur, quod peccãti homini pro pœna
multiplicatur. Sed cedri ſignificãtur nomine hi qui uir
tutes & ſigna exhibẽt in ſua operatione, qui dicere cũ
Paulo ualẽt. Chriſti bonus odor ſumus Deo,quorũ cor 2.co.12
da ita interno amore ſolidata ſunt,ut ea iã terreni amo
ris putredo nulla corrũpat. per ſpinã uero ſignatæ ſunt
doctrinæ ſpiritualis uiri, qui cũ de peccatis ac uirtuti-
bus diſſerũt, & modo æterna ſupplicia minãtur, modo
cœleſtis regni gaudia promittũt, cor audiẽtiũ pungũt
ſicq; mentẽ dolore cõpũctionis perforãt, ut ab eorum
oculis quaſi quidã ſanguis animæ, lachrymæ decurrãt.
Myrtus uero temperatiuæ uirtutis. eſt ita ut diſſoluta
mẽbra tẽperãdo cõſtringat. Qui itaq; per myrtũ niſi hi
deſignati ſunt,qui afflictionibus ꝓximorũ cõpati ſciũt,
eorumq; tribulationẽ per cõpaſsionẽ temperant? iuxta
hoc quod ſcriptũ eſt. Gratias autẽ Deo,qui conſolatur
nos in omni tribulatione noſtra,ut poſsimus & ipſi cõ 2.Cor
ſolari eos qui in omni preſſura ſunt. Qui dum afflictis 1.
proximis, uerbum uel opem conſolationis ferunt,eos
proculdubio ad ſtatũ rectitudinis reſtingunt,ne immo
derata tribulatione i deſperatione ſoluãtur. Quos autẽ
per oliuã,niſi miſericordes accipimus? Quia & Grece
eleos miſericordia uocatur & quaſi oliuæ liquor ante
omnipotẽtis Dei oculos miſericordiæ fructus lucet.
Cui adhuc in promiſsione ſubiũgitur. Ponã in deſerto
abietẽ ulmũ & buxũ ſimul. Qui ꝑ abietẽ quæ ualde cre
ſcẽdo ad aeris alta ſuſtolitur, niſi hi deſignati ſunt,qui
intra ſanctã Eccleſiã adhuc in terrenis corporibus poſi
ti, iã cæleſtia cõtẽplantur, & quamuis naſcẽdo de terra
exeũt, cõtẽplando tamẽ iã iuxta æthera uerticẽ mẽtis
tollũt? Et quid per ulmũ. niſi ſecularũ mẽtes expreſſæ
ſunt quæ dũ terrenis adhuc curis inſeruiũt,nullũ uirtu
tũ ſpiritualiũ fructũ ferũt? Sed etſi fructum propriũ ul
mus nõ habet portare tamẽ uitẽ cũ fructu ſolet,quia &
ſeculares uiri in ſancta Eccleſia quãuis uirtutũ ſpiritua
liũ dona nõ habeãt, dũ tamẽ ſanctos uiros donis ſpiri-
tualibus plenos ſua largitate ſuſtentãt, quid aliud quã
uitẽ cũ botris portant? Buxus autẽ quos alios deſignat
quæ in altũ nõ proficit,& quãuis fructũ nõ habeat,uiri
ditatem habet,niſi eos qui intra ſanctam Eccleſiam ad
huc ex ætatis infirmitate bona opera ferre nõ ualent,
ſed tamẽ parentũ fideliũ credulitatẽ ſequentes fidẽ per
petuæ uiriditatis tenẽt. Poſt quæ oĩa apte ſubiungitur.
Vt uideant,& ſciant,& recogitent,& intelligant pari-
ter. Ad hoc.n.cedrus in Eccleſia ponitur, ut quiſquis a
proximo

proximo odorem uirtutum ſpiritualium trahit, ipſe
qnoq; ab æternæ uitæ dilectione non torpeat, ſed ad
donorum cæleſtium deſideria igneſcat. Ad hoc ſpina
ponitur, ut qui prædicationis eius uerbo compunctus
fuerit. ipſe quoq; exemplo illius diſcat, corda ſequen
tiũ prædicationis uerbo cõpũgere. Ad hoc myrtus po
nitur, nt qui in ardore tribulationis ab ore nel opere
proximi cõpatientis temperamenrũ conſolationis ac
ceperit, ipſe etiam diſcat quemadmodum afflictis pro
ximis ſuæ cõſolationis tẽperamen tũ proferat. Ad hoc
oliua ponit̃, ut qui alienæ miſericordiæ opera cogno-
ſcit, diſcar quemadmodũ debeat indigẽti proximo &
ipſe miſereri. Ad hoc abies ponit̃, ut quiſquis uim con
templationis eius agnouerit, ipſe quoque ad contẽplã
da æterna præmia ſuccẽdat̃. Ad hoc ulmus ponit̃, nt
quiſqnis eum intuet̃, qni habere uirtutũ ſpiritualium
fructum non ualet, ſed tamen eos qui ſpiritualibus do
nis ſunt repleti ſuſtentat, ipſe quoq; ſanctorũ uitæ quã
ta ualet largitate inſeruiat, & cæleſtiũ bonorũ botros,
quos gignendo non ualet, ſuſtẽtando ferat. Ad hoc bu
xus ponit̃, ut qui habere multos adhuc infirmitate po
ſitos, ncræ fidei uiriditatẽ conſiderat, etiã eſſe ipſe infi
delis erubeſcat. Bene ergo deſcriptis prius arborib. di
eitnr: Vt nideãt, & ſciãt, & recogitẽt, & intelligãt: ubi
& aptè ſubiungit̃, pariter: q̃a cũ intra ſanctam Eccleſiã
diuerſi hominũ mores diuerſi ſunt ordines, neceſſe eſt
ut omnes ſimul diſcant, dũ in ea ſpirituales uiri diuer-
ſæ qualitatis, ætatis & ordinis ad imitãdũ ſimul uiden
tur. Sed ecce nos dum mõſtrare ulmũ quærimus, p̃ mul
ta arbuſta lõgius euagati ſumus. Ad boc itaq; propter
quod prophetæ teſtimoniũ protulimus, reuertamur.
Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercе-
dẽ prophetæ accipite. quia etſi fructũ ulmus nõ habet,
uitem tamen cum fructibus portat. Hæc ipſa ſua effi-
cit, quæ bene ſuſtẽtat aliena. Quia uero ad magna nos
opera Ioannes admonet, dicẽs: Facite fructus dignos
pœnitentiæ. & rurſum, Qui habet duas tunicas, det
non habẽti: & qui babet eſcas, ſimiliter faciat, iam pa
tẽter datur intelligi, quid eſt quod ueritas dicit, A die
Matt. bus Ioãnis Baptiſtæ regnũ cœlorum uim patitur, &
11. uiolenti diripiunt illud. Quæ ſupernæ uerba ſentẽtiæ
nobis ſunt magnopere perſcrutãda. Nam quærendum
eſt, quomodo uim perpeti regnum cęlorũ poſsit. Quis
enim cęlo uiolentiam irrogat? Et rurſum quærendum
eſt, ſi pati uim cęlorũ regnũ poteſt, & uiolenti rapiũt
illud, cur eandẽ uim à dieb. Ioannis Baptiſtæ, & non
etiã antè pertulerit. Sed cum lex dicat, Si quis hæc uel
illa fecerit, morte moriatur: cunctis legentib. liquet,
q̃a peccatores quoſq; pœna ſuæ ſeueritatis perculit,
non autem per pœnitentiam ad uitam reduxit. Cum
uero Ioannes Baptiſta redẽptoris gratiam prœcurrẽs,
pœnitentiam prædicat, nt peccator qui ex culpa eſt
mortuus, per conuerſionem uiuat, profecto a diebus
Ioannis Baptiſtę regnum cælorum uim patitur. Quid
eſt autem regnum cęlorum, niſi locus iuſtorum? Solis
enim iuſtis cęleſtis patrię pręmia debentur, ut humi-
les, caſti, mites atque miſericordes, ad gaudia ſuperna
perueniat. Cum uero quis uel ſuperbia tumidus, uel
carnis facinore pollutus, uel iracundia accenſus, uel
crudelitate impius, poſt culpas ad pœnitẽtiam redit,
& uitam æternam percipit, quaſi in locum peccator in
trat alienum. A diebus ergo Ioãnis baptiſtæ regnum
cęlorum uim patitur, & uiolenti rapiunt illlud, quia
qni pœnitentiam peccatoribus indixit, qnid aliud
quam cœlornm regno fieri uiolentiam docuit? Reco-
gitemus ergo fratres charıſſimi mala quæ fecimus, &
noſmetipſos aſsiduis lamentis atteramus. Hæreditatẽ
iuſtorum, quam non tenuimus per uitam, rapiamus
per pœnitentiam. Vult à nobis omnipotens Deus ta-
lem, uiolentiam perpeti. nam regnum cœlorum rapi
uult noſtris fletibus, quod noſtris meritis non debe-
tur. Ab ſpei ergo certitudine nnlla nos malorum no
ſtrorũ qualitas nulla quantitas frãgat. Præſtat magnã
ueniæ fiduciã latro ille uenerabilis, qui non inde uene
rabilis uñ latro: nã latro ex crudelitate, uenerabilis ex
cõfeſsione. Cogitate rogo, cogitate quã ſint incom-
prehẽſibilia in omnipotẽti Deo miſericordiæ uiſcera.
Latro iſte cruentis manibus abſtractus à facie itineris,
ſuſpenſus eſt in patibulo crucis. Ibi confeſſus, ibi ſana *Lu. 23*
tus, ibi audire meruit, Hodie mecum eris in paradi-
ſo. Quid eſt hoc? quis tantam bonitatem Dei poſſit
dicere quis æſtimare ſufficiat? De ipſa pœna crimi-
nis peruenit ad præmia uirtutis. Idcirco autem om-
nipotens Deus electos ſuos in quibuſdam lapſibns ca-
dere permiſit, nt alijs in culpa iacentibus, ſi toto ad
eum corde conſurgant, ſpem ueniæ reddat, ut eis per
lamenta pœnitentiæ, uiam ueritatis aperiat. Exercea-
mus ergo noſmetipſos in lamentis, extinguamns fleti
bus & dignis pœnitentiæ frnctibus culpas. Tempora
indulta non pereant, quia qui multos à ſuis iniquitati
bus iam ſanatos aſpicimus, quid aliud quam ſupernæ
miſericordiæ pignus tenemus?

DE EODEM SABBATO

Sermo Beati Leonis Papæ, & eſt primus de ieiunio decimi menſis, &c.

SI fideliter dilectiſsimi atqne ſapienter
creationis noſtræ intelligamns exordiũ,
inueniemus hominem, ideo ad imagi
nem Dei conditum, ut imitator ſui
eſſet authoris, & hanc eſſe naturalẽ no
ſtri generis dignitatẽ, ſi ĩ nobis quaſi in
quodã ſpeculo diuinæ benignitatis forma reſpõdeat.
Ad quam utique nos quotidie reparat gratia ſaluato
ris, cum quod decidit in Adam primo, erigirur in ſecũ
do. Cauſa autem reparationis noſtræ non eſt niſi mi-
ſericordia Dei quem non diligeremus, niſi prior nos
ipſe diligeret, & tenebras ignorantiæ noſtræ ueritatis
ſnæ luce diſcuteret. Quod per ſanctnm Eſaiam Domi *Eſai.*
nus prænuncians, ait: Adducam cæcos ad uiam quam *42.*
ignorabant, & ſemitas quas neſciebant, faciam illos
calcare. Faciã illis tenebras in lncem, & praua in dire
cta. Hæc uerba faciam illis, & non relinquam eos. Et
iterum: Innentus ſum, inquit, à non quærentibus me, *Eſa. 65*
& palam apparui his, qui me non interrogabant. quod
qnomodo impletum ſit, Ioannes apoſtolus docet, di *1. Ioã. 5*
cens. Scimus quoniam filius Dei uenit, & dedit nobis
ſenſum, ut cognoſcamus Deũ nerum, & ſimus in nero
filio eius. Et iterum: nos ergo diligamus Deum, quo-
niam Deus prior dilexit nos. Diligendo itaque nos *1. Ioan.*
Deus ad imaginem ſuam reparat, & ut in nobis formã *4.*
ſuæ bonitatis inueniat, dat unde ipſi quoq; qđ operat̃,
operemur, accendens ſcilicet mentiũ noſtrarum lucer
nas, & igne nos ſnæ charitatis inflammans, ut non ſo-
lum ipſum, ſed etiã quicquid diligit, diligamus. Nam
ſi inter homines ea demum firma amicitia eſt, quam
morum ſimilitudo ſociarit cum tamen paſſilitas uo-
luntatem ſæpe in reprobos tendat affectus: quantnm
nobis optandum atqne nitendũ eſt, nt in nullo ab his,
quæ Deo ſunt placita, diſcrepemus? de quo dicit pro-
pheta: quoniam ira in indignatione eius, & uita in uo *Pſa. 29*
luntate eius. Quia nõ aliter in nobis erit dignitas diui
næ maieſtatis, niſi imitatio fuerit uoluntatis. Dicente
itaque Domino: Diliges dominũ Deum tuum ex toto
corde tuo, & ex tota mente tua, & diliges proximum *Matt.*
tuum ſicut te ipſum: ſuſcipiat fidelis anima authoris *22.*
ſui atque rectoris immarceſcibilem charitatem, totãq;
que ſe eius ſubijciat uoluntati, in cuius operibus atq;
iudicijs

iudiciis nihil uacat à ueritate iuſtitiæ, nihil à miſeratione clementiæ: quoniam etſi magnis quis laboribus & multis fatigetur incommodis, bona eſt illi cauſa tolerandi, qui ſe aduerſis uel corrigi intelligat, uel probari. Charitatis uero iſtius pietas perfecta eſſe non poterit, niſi diligatur & proximus, quo nomine non hi tantum intelligendi ſunt qui nobis amicitia & propinquitate iunguntur, ſed omnes prorſus homines, cum quibus nobis natura communis eſt, ſiue illi hoſtes ſint, ſiue ſocii, ſiue liberi, ſiue ſerui. Vnus enim nos conditor finxit, unus creator animauit, eodem cuncti cælo & aere, iiſdem utimur diebus & noctibus: cumque alii ſint boni alii mali, alii iuſti alii iniuſti, Deus tamen omnibus largitur, omnib. eſt benignus ſicut Lycaoniis à Paulo & *Act. 14.* Barnaba apoſtolis dicitur de prouidentia Dei, qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi uias ſuas. Et quidem nõ ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens eis, de cælo dans pluuiam & tempora fructifera, implens cibo & lætitia corda ueſtra. Dedit autem nobis maiores diligendi proximum cauſas Chriſtianæ gratiæ latitudo quæ ſe per omnes partes totius orbis extendens, neminem deſpectat, dum docet neminem negligendum, & meritò etiam inimicos diligi, & pro perſecutoribus ſibi præcipit ſupplicari qui ex *Matt. 5.* omnibus quotidie gentibus fractis oliuæ ſuæ ramis inſerens germen oleaſtri, de inimicis reconciliatos, de *Rom. 11.* alienis adoptiuos, de impiis facit iuſtos, ut omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium & infernorum, & om- *Phili. 2* nis lingua confiteatur quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria dei patris eſt. Cum ergo Deus bonos uos uelit eſſe, quia bonus eſt, nihil nobis debet de eius iudiciis diſplicere. Nam non per omnia illi gratias agere, quid eſt aliud, quam ex quadam eum parte reprehendere? Audet enim plerunque humana inſipientia aduerſus creatorem ſuum, non ſolum de inopia, ſed etiam de copia murmurare, ut cum aliquid non ſuppetit, querula, & cum quædam exuberant, ſit ingrata. Multæ meſſis dominus horreorum ſuorum plenitudinem faſtidiuit, & ad copiam uindemiæ affluentis ingemuit: nec de magnitudine fructuũ gratulatus, ſed de utilitate conqueſtus eſt. ſi autẽ parcior fuerit in ſuſceptis terra ſeminibus, & caſtigatiore prouentu uites oleæq; defluxerint, accuſatur annus, arguuntur elemẽta, & nec aeri parcitur nec cælo, cũ fideles & pios diſcipulos ueritatis nihil magis cõmẽdet & muniat quã perſeuerãs in Deũ indefeſſa laudatio, dicẽte Apoſtolo. Sẽper gaude- *1. Theſ. 5.* te, ſine intermiſsione orate, in omnibus gratias agite: Hæc eſt.n. uolũtas Dei in Chriſto Ieſu in oĩbus uobis. Huius autẽ deuotionis quemadmodũ poterimus eſſe participes, niſi rerũ uarietas cõſtãtiã mẽtis exerceat ut amor directus in Deũ, nec inter ſecũda ſuperbiat, nec inter aduerſa deficiat? Quod placet Deo, placeat & nobis de omni mẽſura munerũ ipſius gaudeamus. Qui bene uſus eſt magnis, bene utatur & modicis, Tam nobis copia, quã parcitate cõſulitur. Nec in ſpiritalibus lucris anguſtia granabimur fructuum, ſi fœcunditas non areſcat animorũ. Oriatur de cordis agro, quod terra non dedit. Semper illi quod largiatur occurrit cui bene uelle non deficit. Ad omnia igitur dilectiſsimi opera pietatis, omniũ nobis qualitas profit annorũ, nec beneuolentiã Chriſtianam difficultas tẽporalis impediat. Nouit Dominus uaſa hoſpitalis uiduæ in opus pietatis ſuæ uacuata cõplere. Nouit aquas in uina cõuertere, nouit de paucisſimis panibus millia eſurientiũ ſaturare populorum. Et ille qui in ſuis paſcitur, quæ potuit augere dãdo, poteſt multiplicare ſumẽdo. Tria uero ſunt quę ma- *Tria ſunt opera pietatis.* ximè ad religioſas pertinent actiones, oratio ſcilicet, ieiuniũ, & eleemoſyna, quibus exercendis omne quidẽ tẽpus promptũ, ſed illud eſt ſtudioſius obſeruãdũ, quod apoſtolicis accepimus traditionibus cõſecratum, ſicut etiam decimus hic menſis morẽ refert ueteris inſtituti, ut tria illa de quibus locutus ſum, diligentius exequamur. Oratione enim propiciatio Dei quæritur ieiunio cõcupiſcẽtia carnis extinguitur, eleemoſynis peccata redimũtur: ſimulq; per oĩa Dei in nobis imago renouatur, ſi & in laudẽ eius ſemper parati & ad purificationẽ noſtram ſine ceſſatione ſoliciti, & ad ſuſtentationẽ proximi indeſinẽter ſimus intẽti. Hæc triplex obſeruãtia dilectiſsimi, omniũ uirtutũ comprehẽdit effectus hæc ad imaginem & ſimilitudinem Dei peruenit, & à ſancto ſpiritu inſeparabiles facit, quia in orationibus permanet fides recta, in ieiunio innocens uita, in eleemoſynis mẽs benigna. Quarta igitur & ſexta feria ieiunemus, ſabbato autẽ apud beatiſsimũ Petrũ apoſtolũ uigilias celebremus, qui & orationes, & ieiunia. & eleemoſynas noſtras precibus ſuis dignabitur adiuuare. Per Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtũ, qui cũ patre & ſancto ſpiritu uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA QVARTA
Aduentus domini
In Epiſtolam IIII. Dominicæ Aduentus, Concio exegetica.

INſtat nunc dilectiſsimi dies ille toti humano generi longè optatiſsimus quo hominũ redimendorum cauſa Dei filius ex uirgine mr̃e naſciturus eſt nosque è diabolicæ ſeruitutis captiuitate in filiorum Dei libertatem uindicaturus. Itaq; congruentiſsimè hodie S. Mater Eccleſia eiuſmodi ex Apoſtolo lectionem proponit, quæ nos ad ſpiritale gaudium adhortatur. Et reuera ſi qua unquã fuit humano generi gaudendi materia oblata, tum fuit cũ Chriſtus naſci dignatus eſt ex uirgine, quod qui non intelligit neſcio an Chriſtianus dicendus ſit. Sed ipſam *Phili. 4* Apoſtoli lectionem exponere aggrediamur: [GAVDETE in Domino ſemper iterũ dico, gaudete.] In quẽ locum *Auguſtinus.* ſic ſcribit D. Auguſtinus Sermone 36 De uerbis Domini. Gaudere nos Apoſtolus præcipit ſed in Domino, nõ *Iac. 4.* in ſeculo. quicunq; enim uoluerit amicus eſſe huius ſeculi, ſicut ſcriptura dicit, inimicus Dei reputabitur. Sicut aũt non põt hõ duobus dominis ſeruire, ſic nemo põt & in hoc ſeculo gaudere & in Dño. Multũ inter ſe hæc duo gaudia differũt ſuntq; omnino cõtraria. Qñ gaudet in ſeculo, nõ gaudet in Dño: Qñ gaudet in dño, nõ gaudet in ſeculo. Vincat gaudiũ in Dño, donec finiatur gaudiũ in ſeculo. Gaudiũ in Dño ſemper augeatur, gaudiũ in ſeculo ſemper minuatur donec finiatur. Et infra: In ſeculo gaudiũ quod eſt? Gaudere de iniquitate, gaudere de turpitudine, gaudere de dedecore, & de deformitate. Seculi lætitia, eſt impunita nequitia. Luxurientur homines, fornicentur in ſpectaculis nugentur, ebrioſitate ingurgitentur, turpitudine fœdentur, nihil mali patiantur, & uidete gaudium ſeculi. Ergo fratres gaudete in Domino, non in ſeculo, id eſt, gaudete in ueritate, non iniquitate, gaudete in ſpe æternitatis non in flore uanitatis, Hæc ille. Oecumenius item ex Chryſoſtomo hæc uerba ſic interpretatur. Chriſtus ait. Beati *Oecumen.* qui lugent: & Væ illis qui rident. quomodo itaque Paulus dicit. Gaudete? Neque Chriſtus mundi luctum præ- *Math. 9.* cepit, hoc eſt, ut propter cognatorũ uel affinium amiſſionem lugeretur: ſed ſpiritualem, ut lugeremus peccata. Nec Paulus mundi huius gaudium dicit: propterea etiã addit, In Domino, Itaque luctus ille, gaudii huius occaſio eſt, qui enim propria peccata luget, habebit in Domino gaudiũ. Hac ratione peccatis per luctum obliteratis, bona quoq; cõſcientia ſecũdũ Deũ gaudebitis Hæc Oecumenius. In Regulis breuiorib. D. Baſilii Ma- *Baſil.* gni

gni. Interrogatio 193. talis eſt: Cuiuſmodi eſt, quod in
Domino gaudium eſt, & quid eſt quod facletes gaude
re debeamus? Reſponſio: In his, quæ ſecundum man-
datum Domini fiunt, gaudere, eſt in Domino gaude-
re. Quocirca quandocunque mandata Dei exequi-
mur, aut propter nomē Domini aliquid parimur, gau
dere & gratulari inter nos debemus. Hæc ille. Eſt autē
hoc in Domino gaudium cum primis neceſſarium om
nibus Deo ſeruire cupientibus: quibus cum ſcriptura
diuina interdicat omnibus mundi huius uoluptatibus
& oblectamentis, niſi intrinſecus bonæ conſcientiæ
gaudio perfruantur, Deoque uniti ſint, fieri uix poteſt,
ut diu in bono perſeuerent. Et cur non gudeant in Do
mino ſemper, quibus pro momentaneis laboribus pro
miſſa eſt beatitudo ſempiterna? Quod ſi premunt ad
uerſa multa, audiant Apoſtoli fidiſsimam conſolatio-
Rom. 8 nem: Non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad
futuram gloriam, quę reuelabitur in nobis: itemque il
2. Cor. lam. Quod in præſenti eſt momentaneum & leue tri-
4. bulationis noſtrę ſupra modum in ſublimitate æternū
gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplanti-
bus nobis quæ uidentur ſed quæ non uidentur. Ita etiā
Dominus IESVS ſuos iuſſit gaudere diſcipulos & exul
Luc. 10 tare, quòd nomina eorum ſcripta eſſent in cęlis. Im-
Mat. 5 mo idem ipſe iuſsit gaudere pios in perſecutionibus:
quoniā, inquit, merces ueſtra copioſa eſt in cælis. Sem
per ergo omnibus non fallaciter Chriſtianis adeſt co-
pia gaudendi in Domino cuius ampliſsimas promiſsio
nes certò expectare poſſunt, ſi pręceptis eius inhæreāt.
Repetit autem Apoſtolus hanc gaudendi exhortatio-
nem, & ait: [ITERVM dico gaudete,] nimirum ut ſigni
ficet ſe ſeriò id exigere. Eſt autem ualde grata hæc ad-
hortatio ab illo, qui ipſe erat in uinculis: & iā ante cap.
2. de ſeipſo ſcripſerat: Sed & ſi immolor ſupra ſacrifi-
cium & obſequium fidei ueſtræ, gaudeo & congratu-
lor omnibus uobis: idipſum autem & uos gaudete, &
congratulamini mihi. Vbi ſatis indicat adeo ſe etiam
in rebus duris ſemper gaudere in Domino, ut mortem
Acto. 5 quoque ipſam hilariter ſit obiturus. Sic & Apoſtoli cæ
ſi ibant gaudentes à conſpectu cōcilij, quod digni ha-
biti eſſent pro nomine Ieſu contumeliam pati. Nihil
igitur unquam tam moleſtum occurrat homini Chri
ſtiano, quod eius animo hanc ſpiritalem iucunditatē
& lætitiam eripiat, qua ſe ipſum erigat & cōfirmet ſpe
futuræ beatitudinis, ad quam certè turpe eſt abſque la
bore & dolore, abſque cruce multiplici uelle pertinge
re cohæredes crucifixi. Sequitur: [MODESTIA ueſtra
nota ſit omnibus hominibus.] Modeſtia hoc loco co
uenientiſsimè accipi poteſt, pro animi moderatione,
qua fit, ut etiam moleſta & aſpera æquabiliter & com-
mode feramus. Nō eſt autem dubium, eum in quo hæc
uirtus ineſt, plurimum utilitatis adferre alijs eam in
illo conſpicientibus. Paulus itaque Philippenſibus ſcri
bēs in afflictione poſitis hortatur eos, ut res aduerſas
tam moderatè & æquanimiter ferant ut etiam ethni-
cis & reliquis incredulis omnibus id perſpicuum ſit, at
que ita illorum modeſtia & moderatione conuertan-
tur ad Chriſtum. D. Auguſtinus modeſtiam hanc in
Epiſt. terpretatur manſuetudinem. Omnia, inquit, bona ope
159. ra amant in luce conſtitui, non propter humanam glo
ad mar riam, ſed ut uideant, ait Dominus, bona opera ueſtra,
cellinū. & glorificent patrem ueſtrum qui in cælis eſt. Et ideo
Matt. non ſufficit Apoſtolo monere, ut manſuetudinem ſer
5. uaremus, ſed ut eam etiā notam oībus faceremus. Man
ſuetudo, inquit, ueſtra nota ſit omnibus hominib. Hæc
Auguſtinus. Iam uero ſubiūgit Apoſtolus: [DOMINVS
propè eſt,] quod quāuis poſsit de præſentia diuina per
omnia ſeſe diffundēte non incommodè accipi tamen
conueniētius de Domino propediem ad iudicium uen
turo accipitur. Sic enim Chryſoſtomus exponit, & il-
lum ſecutus Oecumenius. Nec facilè dici queat,
quantum habeat momenti ad tentationes & aduerſa
omnia ſuperanda diligens cogitatio iamiamque immi
nentis iudicii Dei & aliorum, quæ hominis extrema
nominant. De quib. ſapiens quidā loquēs, Memorare, *Ecc. 7*
inquit, nouiſsima tua, & in æternū nō peccabis. Idō et
Dominus ipſe tā ſedulò admonet ut uigilemus: quia
qua hora, inquiens, nō putatis, filius hominis ueniet.
Qui igitur ſentiunt ſe afflictionibus prægrauatos, con *Luc. 12*
ſolentur ſeſe hac ſpe, quod Dominus propediem uētu
rus ſit, & ipſorū momētaneas afflictiones ſempiternis
conſolationibus cōpenſaturus. Sequitur: [NIHIL ſoli-
citi ſitis.] Quib. uerbis omnis uana & immoderata at
que à rationis præſcripto deflectens ſolicitudo prohi-
betur. Hoc iā propriè pertinet ad Chriſtiana religio-
ne initiatos, quorū eſt cū Propheta ex ſententia dicere:
Ego autē mendicus ſum & pauper: Dn̄s ſolicitus eſt
mei. Quāuis, inquit, planè mendicus ſim & pauper, nō
tamē hæc me res angit, nō me propterea curis immo
dicis diſcrucio, quia Dominus ſolicitus eſt mei. Proh *Pſal.*
pudor ab hac ſuauiſsima in Deum fiducia uſq; adeo *39.*
penè omnes hodie receſsiſſe, qui Chriſtiani & dici
& haberi uolunt. Quid non agunt iam pleriq; omnes,
quibus non curis angoribus, moleſtijs cōtabeſcunt, ut
in hoc mundo poſsint, beari & diuites effici? porrò ani
marum ſuarum prorſus incurioſi ſunt. Vocati ſumus
ad ſempiternam capeſſendam beatitudinem, & certè
non poteſt quiſquam ire inficias pauca huius tempo-
ris bona ſufficere poſſe uitæ ſuſtentandæ: reliqua om-
nia potius impedimento ſunt quam adiumento ad illā
beatitudinem, ſi illis animo inhæreatur: & tamen nos
miſeri curas noſtras & cogitationes omnes eò confe-
rimus, ut habeamus noſtræ ſalutis certiſsima impedi
menta, cum tamen potius conniti deberemus, ab illis *1. Ti.*
ut expediri poſſimus. An non Apoſtolus apertiſsimè *6.*
dicit: Qui nolunt diuites fieri, incidunt in tentationē,
& in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia & no
ciua, quæ mergunt homines in interitum & perditio-
nem? Rectiſsimè ergo hoc loco Apoſtolus, Nihil, in- *ibidem*
quit, ſoliciti ſitis. Habentes autem alimenta, & quibus
tegamini, his contenti ſitis. Non prohibet autem
ſcriptura moderatam ſolicitudinem, qua ſibi & ſuis
prolibus quique proſpiciant: ſed id tamen non anxiè,
multo uerò minùs ſceleratè & per fraudem prauaſque
machinationes, quibus iam nimiùm utuntur homi-
nes. Breuiter ſatis ſit uitæ neceſſaria animis in Deum
erectis moderato ſtudio parauiſſe: reliqua cura om-
nis transferatur ad cæleſtem obtinendam beatitu-
dinem. Nō enim habemus hic manentem ciuitatem, *Heb. 13*
ſed futuram inquirimus. Addit iā Apoſtolus: [SED in
omni oratione & obſecratione cum gratiarum actione
petitiones ueſtræ innoteſcāt apud Deum.] In omni, ſci
licet re uel negocio (ſic enim Græca lectio docet eſſe
intelligendum hunc locū) orando, obſecrando, gratias
agendo preces ueſtras Deo offerte. Hoc quoque ſalu-
berrimum eſt, & Apoſtolico ſpiritu dignum præce-
ptum, ut in rebus omnibus per preces cum gratiarum
actione coniunctas confugiamus ad Deū. Ipſe enim
dixit, Petite, & dabitur nobis. Chryſoſtomus hęc Apo *Matt.*
ſtoli uerba exponens, Ecce & aliud, inquit, ſolatium, *7.*
quod inſtar eſt pharmaci, quo reſoluitur quicquid uſ *Chryſo*
piam eſt triſtitiæ & incōmodi, & quæcunque fuerint *ſtomus.*
moleſtiæ. Quod autem eſt iſtud? Peccari & in omnibus
gratias agere. Itaque preces fieri uult ut non ſolum pe
titionem, immo & gratiarum actionem pro illis quæ iā
habemus. Quomodo enim futura petet, qui de ijs quę
accepit non agit gratias? Itaque pro omnibus oportet
gratias agere, etiam quæ triſtia uidentur: nam iſtud eſt
uere grati. Illud quidem rerum exigit natura, iſtud uè
ro ab animo ſit bene grato, & erga Deum ſtudioſè ad-

modum

modum affecto. Omnia nanque ad noſtrum profectũ diſpenſat, tametſi uos hoc nõ agnoſcamus. Hæc Chryſoſtomus. *Ambr.* Ambroſius dicit Apoſtolum uelle, præparatos nos eſſe debere, & uigilare in oratione & prece, Deo gratias agentes: & ſepoſita mũdi ſolicitudine, illud ſperare & ante oculos habere quod Dominus repromiſit: atq; inde etiã gratias illi agẽdas. Domino enim imminente, ſeculi ſolicitudo ceſſat. Vt quid enim ſolicitus ſit de re cito peritura? Innoteſcãt autẽ preces noſtræ apud Deum aſsiduitate & uigilantia orationis. Hæc Ambro. Poſtremò addit Apoſtolus: [Et pax Dei quæ exuperat omnẽ ſenſum, cuſtodiat corda ueſtra & intelligẽtias ueſtras in Chriſto Ieſu Domino noſtro.] Hanc pacem non poſſunt habere mali, quantuucũq; alioqui floreant, & bonis omnib. affluant in hoc mundo. Quæ enim pax ibi eſſe poſsit, ubi animũ perpetuo rodit mala conſcientia? Eſt ergo hæc pax, animi tranquillitas, quãdo iã animus in uirtutũ ſtudio & ſtrenua mandatorũ Dei obediẽtia exercitatus, bona fiducia ſecurus eſt ab illa magna ira Dei. Præſtat enim uita innocenter & religioſè trãſacta magnã fiduciã & ſecuritatẽ qua ſecuritate nihil põt eſſe ſuauius & iucundius. Secu- *Pro. 15* ra. u. mẽs quaſi iuge conuiuiũ. Ita Paulus Apoſtolus ſentiens impẽdere ſibi ſupremũ huius uitę diẽ, cum ingẽti *2. Ti. 4.* optimæ conſciæ fiducia dixit: Bonum certamẽ certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui: de reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ quam reddet mihi iuſtus iudex. Quam autem miſeri ſunt illi & ab hac pace Dei lõge alieniſsimi, qui cum perpetuo ſubditi ſint prauis cupiditatibus & uitijs, tamen perſuadẽt ſibi ſola in Chriſtum fiducia ſe ſeruatũ iri. Quæ tñ non eſt fiducia, ſed immanis temeritas: nõ eſt pax, ſed horrẽda ꝑturbatio, & plusq̃ Babylonica captiuitas. Orat aũt Apoſtolus, ut pax Dei quæ exuperat omnẽ ſenſum, i. mentẽ & intellectum (id. n. ſignificat græca uox, quã hic interpres ſenſum uertit, (cuſtodiat corda & intelligentias ũras: hoc eſt, ut & uolũtate conſtãter inhæreamus Deo, ne ullis tẽtationibus & afflictionibus ab illo diuellamur: atq; etiã ratione & intellectu ita ſimus cõmuniti certiſſima fidei ueritate, ut nullis errorib. & hęreſum figmẽtis euertamur. Sicq; fere D. Chryſoſt. hæc exponit. Qđ ſequiť, In Chriſto IESV, idẽ Chryſoſ. hoc ſignificare uult, ut maneamus in eo, & à fide ipſius nõ excidamus. Libet hoc loco etiã D. Baſilij ſentẽtiã ex Pſalmi 28. prima ĩterpretatione adſcribere, ubi ſic habet: Quiſq̃s animũ cõfirmauit ad efficacẽ ꝑfectionem bonorũ operũ, is *Baſil.* uriq; Dei benedictione efficiť dignus. Inter porro diuinæ benedictionis ſpecies pax perfectiſsima eſſe uideť, cũ ſtatus ſit mentẽ procul intẽperie omni cõſtabiliẽs: adeo ut pacificus uir hoc inſigni tanq̃ proptiis notis internoſci poſsit, ſi qdẽ ſedatis eſt & peramœnis morib. cõtra, q adhuc cõpugnantiũ affectionũ fatigať intẽperie, is nondũ affectus particeps eſt diuinæ illius pacis, quã Dñs ſuis dedit diſcipulis, quæ cũ exuperet oẽm ſenſum utiq; illorũ præmuniet & tuebiť aĩas, q ſe ea pręſtiterint dignos. Hãc deniq; Apoſtolus apprecať Eccleſijs, dicẽs: Gratia uobis & pax adimpleať. Sanè optandũ ſit, ut poſt exantlatum & legitime toleratũ uitæ iſtius *2. Pet. 1* agonẽ, poſt prudentiã carnis in ſeruitutẽ redactã, quæ aduerſus Deũ inimicitias exercet, anima in tranquillã & ab oĩ turbella diſsitã ſtationẽ recepta, promereamur appellari filij pacis, ac diuinæ illius benedictionis effici participes, in Chriſto IESV Dño noſtro, cui gloria & imperiũ, nũc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen. Hucuſq; Baſilius.

DOMINICA QVARTA.
Ioannis I.

In illo tẽpore, Miſerunt Iudæi ab Hieroſolymis ſacerdotes & leuitas ad Ioannẽ, ut interrogarẽt eũ: Tu quis es? Et confeſſus eſt, & non negauit. Et reliqua. Homilia Beati Gregorij Papæ habita in baſilica ſancti Petri apoſtoli.

EX huius nobis lectionis uerbis fratres chariſsimi, Ioãnis humilitas cõmendatur. Qui cũ tãtæ uirtutis eſſet, ut Chriſtus credi potuiſſet, elegit ſolidè ſubſiſtere in ſe, ne humana opinione raperetť inaniter ſuper ſe. Nã cõfeſſus eſt, & nõ negauit. [Confeſſus eſt, quia nõ ſum ego Chriſtus.] Sed qui dicit, nõ ſum, negauit plane ꝙ nõ erat, ſed nõ negauit ꝙ erat, ut ueritatẽ loquẽs, eius mẽbrũ fieret, cuius ſibi nomẽ fallaciter nõ uſurparet. Cũ. u. nõ uult appetere nomẽ Chriſti, factus eſt mẽbrũ Chri: quia dũ infirmitatẽ ſuã ſtuduit humiliter agnoſcere, illius celſitudinẽ meruit ueraciter obtinere. Sed cũ ex lectione alia, redẽptoris noſtri ſnia ad mẽtẽ reducitur, ex huius nobis lectionis uerbis quæſtio ualde implexa gñatur. Alio quippe in loco inquiſitus à diſcipulis Dñs de aduẽtu Eliæ, reſpõdit: Elias iã uenit, & nõ cognouerũt *Matt. 11.* eũ, ſed fecerũt in eo quæcũq; uoluerũt. & ſi uultis ſcire, Ioãnes ipſe eſt Elias. Requiſitus autẽ Ioãnes dicit, Non ſum Elias. Quid eſt hoc fratres chariſsimi, quia *Matt. 17.* quod ueritas affirmat, hoc propheta ueritatis negat? Valde nãq; inter ſe diuerſa ſunt, ipſe eſt, &, non ſum. Quomodo ergo propheta ueritatis eſt, ſi eiuſdẽ ueritatis ſermonibus concors nõ eſt? Sed ſi ſubtiliter ueritas ipſa requiratur, hoc ꝙ inter ſe contrarium ſonat, quomodo contrariũ nõ ſit, inueniť. Ad Zachariã namq; de Ioanne angelus dicit, Ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & uirtute Eliæ. *Luc. 1.* Qui idcirco uenturus in ſpiritu & uirtute Eliæ dicitur, quia ſicut Elias ſecundũ Domini aduentum præueniet, ita Ioãnes præuenit primũ. Sicut ille præcurſor uenturus eſt iudicis, ita iſte præcurſor factus eſt redemptoris. Ioannes igitur in ſpiritu Elias erat, in perſona Elias nõ erat. Quod ergo Dominus fatetur de ſpiritu, hoc Ioannes denegat de perſona: quia & iuſtum ſic erat, ut & Dñs diſcipulis ſpiritualẽ de Ioãne ſententiã diceret, & Ioãnes eiſdem turbis carnalib. nõ de ſuo ſpiritu, ſed de corpore rñderet. Cõtrariũ ergo ueritati uideť eſſe qđ Ioãnes ſonuit, ſed tamẽ à ueritatis tramite nõ receſsit. Qui cũ ſe etiã prophetã, negat quia uidelicet nõ ſolũ poterat redemptorẽ prædicare, ſed etiã demõſtrare, quiſnã ſit continuo exprimit, cũ ſubiũgit: [Ego uox clamãtis in deſerto.] Scitis fratres chariſsimi, quia unigenitus filius uerbũ patris uocatur Ioanne atteſtante qui ait: In principio erat uerbũ & uerbum erat apud Deũ, & Deus erat uerbũ. *Ioan. 1.* Et ex ipſa ueſtra locutione cognoſcitis, quia priùs uox ſonat, ut uerbũ poſtmodùm poſſit audiri. Ioãnes ergo uocẽ eſſe ſe aſſerit, quia uerbũ præcedit. Aduentũ itaq; Dominicũ præcurrens uox dicit, quia ꝑ eius miniſteriũ patris uerbũ ab hominibus audiť. Qui etiã in deſerto clamat, quia derelictæ ac deſtitutæ Iudææ ſolatiũ ſui redẽptoris annũciat. Quid autẽ clamet, inſinuat cũ ſubiũgit: [Dirigite uiã Dñi, ſicut dixit Iſaias propheta.] Via Dñi ad cor dirigiť, cum ueritatis ſermo humiliter audiť. Via Dñi ad cor dirigiť, cũ ad præceptũ uita præparatur. Vnde ſcriptũ eſt: Siquis diligit me, ſermonẽ meũ ſeruabit, & pater meus diliget *Ioã. 14* eũ, & ad eũ ueniemus, & mãſionẽ apud eũ faciemus. Quiſq̃s ergo in ſuperbia mẽtẽ eleuat, quiſq̃s auaritiæ æſtib. anhelat, q ſquis ſe luxuriæ inquinationib. polluit cordis oſtiũ cõtra ueritatẽ claudit, & ne ad ſe Dñs ueniat, clauſtra animi ſeris uitiorũ damnat. Sed adhuc qui miſsi ſunt, percontanť. [Qvid ergo baptizes, ſi tu nõ es Chriſtus, neq; Elias, neq; propheta?] Quod quia nõ ſtudio cognoſcendę ueritatis, ſed malitia exercendę æmulationis diciť, euãgeliſta tacitè innotuit, q ſubiunxit,

ſunxit, dicẽs: [ET q miſſi fuerãt, erãt ea phariſæis.] Ac ſi aperte dicat: Illi Ioannẽ de ſuis actibus requirũt, q doctrinã neſciũt quærere, ſed inuidere. Sed ſanctus quiſq; etiã cũ peruerſa mẽte requirit, de bonitatis ſuæ ſtudio non mutatur. Vnde Ioãnes quoq; ad uerba inuidiæ, prædicamẽta reſpõdit uitæ. Nã protinus adiũgit: [Eoo baptizo in aqua: medius autẽ ueſtrũ ſtat, quẽ uos neſcitis. Ioãnes nõ ſpiritu ſed aqua baptizat q a peccata ſoluere nõ ualẽs, baptizatorũ corpora per aquã lauat, ſed tñ mentẽ per ueniam nõ lauat. Cur ergo baptizat, q per baptiſmum peccata nõ relaxat, niſi ut præcurſionis ſuæ ordinẽ ſeruãs, q naſciturũ naſcẽdo præuenerat baptizaturũ quoq; Dominũ baptizãdo præueniret, & q prædicãdo factus eſt præcurſor Chriſti, baptizãdo etiã præcurſor eius fieret imitatione ſacramẽti? Qui inter hæc myſteriũ noſtri redẽptoris annũciãs, hũc in medio hominũ & ſtetiſſe aſſerit, & neſciri quia per carnẽ Dñs apparẽs, & uiſibilis extitit corpore, & inuiſibilis maieſtate. De quo etiã ſubdit: [QVI poſt me uenit, ante me factus eſt.] Sic nãq; dicitur. Ante me factus eſt, ac ſi dicat ante me poſitus. Poſt me ergo uenit, quia poſtmodũ natus, ante me autẽ factus eſt quia mihi prælatus. Sed hæc paulo ſuperius dicẽs etiã prælationis eius cauſas aperuit, cũ ſubiũgit. [QVIA prior me erat.] Ac ſi apte dicat Inde etiã poſt me natus, me ſuperat, quo eũ natiuitatis ſuæ tẽpora nõ anguſtãt. Nã qui per matrẽ in tẽpore naſcit, ſine matre ante tẽpora ea parte generat. Cui quãtę reuerẽtiæ humilitatẽ debeat, ſubdẽdo manifeſtat: [CVIVS nõ ſum dignus ſoluere corrigiã calceamenti.] Mos apud ueteres fuit, ut ſi qs eã quæ ſibi cõpeteret, accipere uxorẽ nollet, ille ei calceamẽtũ ſolueret, qui ad hãc ſpõſus propinquitatis iure ueniret. Quid igitur inter hoĩes Chrs niſi ſanctę Eccleſiæ ſpõſus apparuit? De quo & iſte Ioãnes dicit. Qui habet ſpõſam, ſpõſus eſt, Sed quia Ioãnẽ homines Chriſtũ eſſe putauerũt, q idẽ Ioãnes negat recte ſe indignũ ad ſoluendũ eſſe corrigiã calceamẽti eius denũciat ac ſi aperte dicat. Ego redẽptoris ueſtigia denudare nõ ualeo, quia ſpõſi nomẽ mihi immeritus nõ uſurpo. Quod tamẽ intelligi & aliter poteſt quis enim neſciat, quod calceamẽta ea mortuis animalibus fiũt? Incarnatus uero Dñs ueniẽs, quaſi calceatus apparuit, qui in diuinitate ſua morticina noſtræ corruptionis aſſumpſit, Vnde etiã per prophetã dicit. In Idumæam extendam calceamentũ meum. Per Idumæam quippe gentilitas, per calceamentũ uero aſſumpta mortalitas deſignatur. In Idumæam ergo Dñs calceamentũ ſuũ ſe extẽdere aſſerit, quia dũ per carnẽ gentibus innotuit, quaſi calceata ad nos diuinitas uenit. Sed huius incarnationis myſteriũ humanus oculus penetrare nõ ſufficit. Inueſtigari etenim nullatenus poteſt quomodo incarnatur uerbum, quomodo ſummus & uiuificatur ſpiritus intra uterũ matris animatur, quomodo is qui initium non habet, & exiſtit & concipitur. Corrigia ergo calceamẽti, eſt ligatura myſterii. Ioãnes itaque ſoluere corrigiã calceamẽti eius nõ ualet, quia incarnationis eius myſterium nec ipſe inueſtigare ſufficit qui hoc per prophetiæ ſpiritum agnouit. Quid eſt ergo dicere. Non ſum dignus ſoluere corrigiã calceamenti eius niſi aperte & humiliter ſuã ignorantiã profiteri? Ac ſi aperte dicat. Quid mirum ſi mihi ille prælatus eſt, quẽ poſt me quidem natum conſidero, ſed natiuitatis eius myſterium non apprehendo? Ecce Ioannes Prophetiæ ſpiritu impletus, mira ſcientia emicat, & tamẽ illud de ſe inſinuat, quod ignorat. Qua in re pẽſandum eſt nobis fratres chariſſimi, & tota intẽtione cogitandũ, quomodo ſancti uiri ut humilitatis in ſe uirtutẽ cuſtodiant, cũ quędam mirabiliter ſciũt illud ante mentis oculos ſtudẽt reuocare, quod neſciunt, ue dum ex parte alia infirmitatem ſuam conſiderant, ea ea parte qua perfectus eſt eorum ſe animus non extollat. Scia etenim uirtus, eſt humilitas etiã cuſtos uirtutis. Reſtat ergo ut in omni quod ſcit, ſeſe mens deprimat, ne quod uirtus ſcientiæ congregat, uentus elationis tollat. Cum bona fratres agitis, ſemper ad memoriã mala acta reuocate, ut dum caute culpa conſpicitur, nunquam de bono opere incaute animus lætetur. Superiores inuicem in uia Dei eos maxime qui uobis commiſſi non ſunt proximos neſtros attendite, quia, & quos aliqua agere prauè conſpicitis, quæ in eis lateant bona, neſcitis. Magnus ergo eſſe unuſquiſque ſtudeat, ſed tamen aliquo modo eſſe ſe neſciat, ne dũ ſibi magnitudinẽ arrogãter tribuit, amittat intus quod erat. Hinc etenim per prophetã dicitur: Væ qui ſapiẽtes eſtis in oculis ueſtris, & coram uoſmet ipſis prudentes. *Iſai. 5.* Hinc Paulus dicit. Nolite eſſe prudentes apud uoſmetipſos. *Ro. 12.* Hinc contra ſuperbientem Saul dicitur: Cum eſſes paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus es: Ac ſi aperte diceretur: Cum tu te paruulum cõſpiceres, ego te prę cæteris magnũ feci: *1. Re. 15.* quia uero tu te magnum conſpicis, a me paruus æſtimaris. Quo contra cum Dauid regni ſui potentiã corã arca Domini ſaltando deſpiceret, dixit: Ludam, & uilior fiam plus quã factus ſum, & ero humilis in oculis meis. *2. Reg. 6.* Quem enim non extolleret, ora leonum frangere, urſorum brachia diſſipare, deſpectis prioribus fratribus eligi, reprobato rege ad regni gubernacula ungi, timẽdũ cunctis uno lapide Goliam ſternere, a rege propoſita extinctis allophylis numeroſa præputia reportare, regnũ ex promiſſione percipere, cunctumque Iſraeliticum populum ſine ulla poſtmodum contradictione poſſidere? & tamẽ in cunctis ſe deſpicit, qui in ſuis oculis ſe eſſe humilem confitetur. Si igitur etiam ſancti cum fortia agunt, de ſemetipſis uilia ſentiunt, quid in ſua excuſatione dicturi ſunt, qui ſine opere uirtutis intumeſcũt. Sed etſi quælibet bona adſint opera, nulla ſunt, niſi ex humilitate condiantur. Miranda quippe actio cum elatione non eleuat, ſed grauat. Qui enim ſine humilitate uirtutes cõgregat, quaſi in uẽto puluerem portat, & unde aliquid ferre cernitur, inde deterius cæcatur. In cunctis ergo quæ facitis fratres mei, radicem boni operis humilitatem tenete, nec quibus iam ſuperiores, ſed quibus adhuc inferiores eſtis, aſpicite, ut dum uobis meliora exempla proponitis, ad maiora ſemper aſcendere ex humilitate ualeatis.

DE EADEM DOMINICA, ſermo Beati Maximi Epiſcopi.

alij hũc Sermonem habent in vigilijs Natalis Chriſti.

LAetitia quanta ſit, quantuſque concurſus, cum Imperatoris mundi iſtius natalis celebrandus eſt, bene noſtis, quemadmodum duces eius & principes, omnes etiam militantes accurati ſericis ueſtibus accincti operoſis ſingulis, auro fulgẽte precioſis ambiãt ſolito nitidius in cõſpectu regis incedere: Credũt.n. maius Imperatoris eſſe gaudiũ, ſi uiderit maiorẽ ſuæ apparationis ornatum, tãtoq; illũ lætũ futurũ quãto ipſi fuerint in eius feſtiuitate deuoti: ut quia Imperator tanquã homo corda nõ conſpicit, affectum eorum circa ſe probet uel habitum contuendo. Ita fit, ut ſplẽdidius ſe accuret, quiſquis regem fidelius diligit. Deinde quia in natalis ſui die ſciunt eum largũ futurum, ac donatiuum plurima uel miniſtris ſuis. uel his qui in domo eius abiecti putantur & uiles, tanta prius theſauros eius replere diuitiarũ uarietate feſtinant, ut in quantum prærogare uoluerit, in tantum prę rogatio copioſa non deſit, & ante uoluntas donandi deficiãt, quàm ſubſtantia largiendi. Hæc autem ideo ſolicite faciunt, quia maiorem ſibi renumerationem pro hac ſolicitudine ſperant futuram. Si ergo, fratres, ſeculi iſtius homines propter præſentis honoris gloriam, terreni

reni regis ſui natalis diem tanta apparatione ſuſcipiũt,
quãta nos accuratione æterni regis noſtri IESV Chriſti
natalẽ ſuſcipere debemus? qui ꝓ deuotione noſtra nõ
nobis tẽporalẽ largietur gloriã,ſed æternã, nec terreni
honoris adminiſtrationẽ dabit.quæ ſucceſſore finitur,
ſed cæleſtis imperij dignitatẽ,quæ nõ hẽt ſucceſſorem.
Eſai. 64 Quales aũt noſtra renumeratio ſit futura,dicit ꝓpheta:
Quæ oculus nõ uidit,nec auris audiuit,nec in cor hois
aſcẽdit,ꝑparauit Deus diligẽtibus ſe.Quibus aũt indu-
mẽtis nos exornari oportet? Qđ aũt diximus nos,hoc
eſt,aĩas noſtras,qa rex noſter Chriſtus nõ tã nitorẽ ue-
ſtium,q̃ animarũ requirit affectũ,nec inſpicit ornamẽ-
ta corporũ,ſed conſiderat corda meritorũ, nec fragilis
cinguli ꝑcingentis lũbos operoſitatẽ miratur,ſed fortis
caſtimoniæ reſtringẽtis libidinem ad pudicitiam, plus
miratur.Ambiamus ergo inueniri ante ipſum probati
fide,compti miſericordia,morib⁹ accurati: & qui fide-
liùs Chriſtũ diligit,nitidiùs ſe mãdatorũ eius obſerua-
tione cõponat,ut uerè nos in ſe credere uideat,cum ita
in eius ſolẽnitate fulgemus, & eo magis lætus ſit, quo
nos perſpexerit puriores.Atq; iõ ante cõplures dies ca-
ſtificemus corda noſtra,mũdemus cõſcientiã, purifice-
mus ſpiritũ,ac nitidi & ſine macula immaculati dñi ſu
ſcipiamus aduentũ,ut cuius natiuitas ꝑ immaculatam
uirginẽ cõſtitit,eius natalis per immaculatos ſeruos ꝓ-
curet̃.Quiſquis.n.in illa die ſordid⁹ fuerit ac pollutus,
natalẽ Chriſti uotũq; nõ curat.Interſit licet dñicæ feſti
uitati corpore, mẽte tñ lõgius à ſaluatore ſeparat̃, nec
ſocietatẽ habere poterit immundus & ſanctus, auarus
& miſericors,corruptus & uirgo,niſi ꝙ magis ingeren-
do ſe indignus offenſionẽ cõtrahit,cũ minimè ſe cogno
Matt. 22 ſcit.Dũ.n.uult officioſus eſſe,iniurioſus exiſtit,ſicut il-
le in euãgelio,q̃ in cœtu ſanctorũ inuitatus,ad nuptias
uenire auſus eſt,ueſtẽ nõ habẽs nuptialẽ. Et cũ alius ni
teret iuſtitia,alius luceret fide,alius caſtitate fulgeret,
ille ſolus cõſcientiæ fœditate pollutus, cũctis ſplenden
tibus deformi horrore ſordebat, & quanto plus ſimul
diſcumbẽtium beatorum cãdebat ſanctitas, tãto ma-
gis peccatorũ illius apparebat improbitas,qui potuerat
minus diſplicuiſſe ſortitã,ſi i cõſortiũ ſanctorũ minimè
ſe dediſſet.Proptereà ergo ſublatis manib⁹ & pedib⁹ in te
Cultus myſticus natalis domini. nebras exteriores expellit̃:nõ ſolũ ꝙ peccator erat ſed qa
cũ peccator eſſet,ſanctitatis ſibi meritũ uẽdicabat. Igit̃
fratres ſuſcepturi natalẽ dñi,ab oĩ nos delictorum fæce
purgemus.Repleamus theſauros eius diuerſorũ mune-
rũ donis,ut in die ſancta ſit unde peregrini accipiant,re
ficiantur uiduæ,pauperes ueſtiantur.Nã quale erit, ſi in
una eadẽq; domo inter ſeruulos unius dñi,alter exultet
in holoſericis,alter conſumatur in pannis, alius æſtuet
cibo,alius famẽ frigusq; ſuſtineat? ille eructet heſternã
indigeſtionis crapulã, hic heſternã ieiunij inediã nõ re
ſoluat? Aut quis erit noſtræ orõnis effectus? Petimus ut
liberemur ab inimico,qui nõ ſumus liberales in fratres.
Simus imitatores domini noſtri. Si enim ille pauperes
in cœleſti gratia uoluit nobis eſſe conſortes, cur nobis
non ſint in ſubſtantia terrena conſortes? Nec extranei
ſint alimoniis,qui fratres ſunt ſacramẽtis,niſi ꝙ rectiùs
apud deum per ipſos agimus cãm noſtrã,ut noſtris eos
alamus ſumptib⁹,qui illi gratias agãt.Quicquid ãt pau
per dñm benedicit,illi proficit,quo faciente dñm bene
Rom. 2 dicit. Et ſicut ſcriptum eſt de illo, Væ illi homini,per
quem nomen domini blaſphematur,ita & de iſto ſcribi
tur,Pax huic homini,per quem nomen domini benedi
citur ſaluatoris. Quale autem eſt meritum largientis,
ut ſolus quis operetur in domo,& per multos in eccle-
ſia dominum deprecetur? & quod ille fortaſſis petere à
diuinitate non audebat, plurimorum interpellantium
orationibus etiam quod non ſperabat,accipiat? Quod
2. Co. 9 adiutorium noſtrum commemorans beatus Apoſto-
Ro. 15 lus,ait:Vt per multos gratiarum actio referatur pro no
bis Et iterum:Vt fiat oblatio noſtra accepta, ſanctifica-
ta in ſpirituſancto.

SERMO SANCTI AVGVSTINI Epiſcopi:eſtq; 2 in Opere Sermonum de Tempore.

SAnctã & deſiderabilẽ,glorioſam ac ſingu-
larem ſolennitatem,hoc eſt,natiuitatem
dñi ſaluatoris,fratres dilectiſſimi, deuo-
tione fideliſſima ſuſcepturi,totis uiribus
nos debemus cũ ipſius adiutorio ꝑpara-
re,& oẽs latebras aĩæ noſtræ diligenter
aſpicere,ne fortè ſit in nobis aliquod peccatũ abſcondi
tũ,qđ & cõſcientiã noſtrã cõfundat ac mordeat, & ocu
los diuinæ maieſtatis offendat.Nam licet Chriſtus dñs
noſter poſt paſſionẽ reſurrexerit,& in cælũ aſcenderit,
cõſiderat tñ ut credimus, & diligẽter attẽdit, qualiter
ſe unuſquiſq; ſeruorũ eius,ſine auaritia,ſine ira, ſine ſu
perbia atq; luxuria ad celebrandã eius natiuitatem ſtu
deat ꝑparare atq; cõponere,& ſm ꝙ unũquenq; ornatũ
bonis moribus uiderit, ita illi gratiã ſuæ miſericordiæ
diſpẽſabit.Si.n.uiderit charitatis luce ueſtitum,iuſtitię
uel miſericordiæ margaritis ornatũ,caſtũ,humilẽ,miſe
ricordẽ,benignũ & ſobriũ,ſi talẽ agnouerit, corpus &
ſanguinẽ ſuũ ei nõ ad iudiciũ,ſed ad remediũ per ſacer-
dotũ ſuorũ miniſteriũ diſpenſabit.Si uerò aliquẽ uide-
rit adulterũ,ebrioſum,cupidũ & ſuperbũ,timeo ne hoc
illi dicatur,qđ in euangelio dñs ipſe dixit: Amice, quõ *Matt. 22*
huc intraſti nõ habẽs ueſtem nuptialẽ? Et (qđ dñs auer-
tat) fiat quod ſequit̃,Ligate illi manus & pedes, & proii
cite eũ in tenebras exteriores,ubi eſt fletus & ſtridor dẽ
tium.Ecce qualem ſñiam in die iudicii excipiet,qui ſi-
ne remedio pœnitentiæ ad feſtiuitatem dñi uitiorũ ſor
dibus inquinatus acceſſerit.In natali.n.dñi fratres dile
ctiſsimi,quaſi in nuptiis ſpiritalibus ſponſæ ſuæ Eccle-
ſiæ Xp̃s adiunctus eſt. Tunc ueritas de terra orta eſt,tũc *Pſa. 48*
iuſtitia de cælo proſpexit,tunc proceſsit ſponſus de tha
lamo ſuo,hoc eſt uerbum Dei de utero uirginali.Proceſ
ſit.n.cũ ſpõſa ſua Eccleſia.i.humanã carnem ſuſcepit.Ad
iſtas ergo tã ſanctas nuptias inuitati, & ad conuiuiũ pa
tris & filii & ſpirituſſancti intraturi, uidete qualibus
indumẽtis debeamus ornari. Et iõ mundemus quãtum
poſſumus cũ Dei adiutorio corda ſimul & corpora no-
ſtra,ut cœleſtis ille inuitator nihil in nobis ſordidum,
nihil fœdum,nihil obſcurũ, nihil oculis ſuis deprehen
dat indignum.Hæc ergo,fratres dilectiſsimi,nõ tranſi-
toriè,ſed cũ ingenti timore debemus attendere.Inuita
ti.n.ſumus ad nuptias,ubi noſipſi,ſi benè agimus, ſpon
ſæ erimus.Cogitemus ad quales nuptias, conſideremus
ad qualẽ ſpõſum, uel ad quale conuiuiũ inuitati ſumus.
Inuitati.n.ſumus ad mẽſam,ubi nõ inuitetur cibus ho-
minũ,ſed panis ponitur angelorum. Et iõ uideamus ne
fortè intus in aĩa,ubi deberemus bonorum operũ mar-
garitis ornari,ibi appareamus uitiorũ pãnis ueteribus
innoluti, & qñ eos qui boni ſunt, in oculis Dei caſtitas
reddet cãdidos,tũc eos q̃ mali ſunt,reddat luxuria ſor-
didatos.Et iõ quotieſcũq; aut dies natalis dñi, aut reli- *Ad feſtos dies ut nos præparare debeamus.*
quæ feſtiuitates adueniũt,ſicut frequenter admonui, an
te plures dies nõ ſolum ab infelici concubinarum con-
ſortio,ſed ẽt a propriis uxoribus abſtinete,ab oĩ iracun
dia alienos uos efficite,peccata ꝑterita per eleemoſynã
& pœnitentiã redimantur, contra nullũ hominẽ odiũ
in corde teneatur,quod ſolebat uanitas per gulã perde-
re,incipiat iuſtitia per miſericordiã pauperibus eroga-
re,qđ luxuria uel gula diſsipauit in mũdo, pietas repo
nat in cælo.Et licet hoc expediat,ut ſemp eleemoſynas
facere debeamus,præcipuã tamen in ſanctis ſolẽnitati
C bus

bus ſm uires noſtras abũdantiùs erogemus, pauperes ante oĩa frequẽtiùs ad cõuiuium reuocemus. Nõ.n.eſt iuſtũ, ut in ſancta ſolennitate in populo Chriſtiano, ad unum dñi pertinente, alij inebrient, alij famis pericnlo crucientur. Et nos & oĩs populus unius Dñi ſerui ſumus, uno precio redempti ſumus, pari condõne in hoc mundo intramus, ſimili ẽt exitu migraturi ſumus, & ſi benè agimus, ad unam beatitudinẽ pariter ueniemus. Et quare pauper tecũ nõ capiat cibũ, qui tecũ acceptutus eſt regnũ? Quare pauper nõ accipiat uel ueterẽ tunicã, qui tecũ recepturus eſt immortalitatis ſtolã? Quare pauper nõ mereaſ panẽ tuũ, qui tecũ meruit accipere baptiſmi ſacramentũ? Cur indignus eſt accipere reliqnias ciborũ tuorũ, qui tecũ ad cõuiuiũ inuitatus eſt an-

Lu. 14 gelorũ? Audite fratres, audire, nõ meũ, ſed Dñi commune præceptũ. Sic.n.ait in euãgelio: Cũ facis prandium aut cœnã, noli inuitare diuites qni te iterũ inuitent, & fiat tibi retributio: ſed uoca pauperes & claudos, & beatus eris, q̃a nõ habẽt unde retribuant tibi: retribueſ aũt tibi in retributione iuſtorũ. Sed dicit aliquis: Ergo amicos aut parẽtes nõ debeo ad cõuiuiũ reuocare? Rogãdi ſunt & parẽtes & uicini, ſed rariùs rogandi ſunt, & non nimis ſumptuoſa & delicioſa, ſed tam parca & ſobria uel honeſta illis debẽt cõuiuia præparari, ut remaneat unde poſsint pauperes refici, unde poſsit aliq̃d indigẽtibus erogari, ut cum dies iudicij uenerit, nõ

Matt. 25 cũ impiis, qui nũc pauperes deſpiciũt, audiamus: Diſcedite à me maledicti in ignẽ æternũ. ſed cũ iuſtis & miſericordibus audire mereamur: Venite benedicti patris mei, percipite regnũ, quia eſuriui, & dediſtis mihi man-

Ibid. ducare, ſitiui, & dediſtis mihi bibere. Simul ẽt nobis illa uox deſiderabilis dirigaſ, Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te cõſtituã,

Epilogus. intra in gaudiũ dñi tui. Sed ut hęc quæ ſuggeſsimus, ſenſibus noſtræ charitatis tenaciùs inhęreãt, breuiter quæ dicta ſunt iteramus. Hoc.n.admonuimus fratres, ut q̃a natalis Dñi imminet, tanq̃ ad nuptiale & cæleſte cõuiuium ab oĩ luxuria alieni, & bonis operibus adornati, nos per Chriſti adiutorium præparemus, eleemoſynas pauperibus erogemus, iracundiam uel odium uelut uenenum de noſtris cordibus reſpuamus. Caſtitatem fideliter cõſeruate, ad conuiuia ueſtra frequẽtius pauperes reuocate, ad uigilias maturiùs ſurgite in eccleſia ſtãtes aut orate, aut pſallite, uerba ocioſa aut ſecularia nec ipſi proferte, & eos qui proferre uoluerint, caſtigate, pacem cum omnibus cuſtodite, & quos diſcordes agnoſcitis, ad concordiam reuocate. Hæc ſi fideliter Chriſto adiuuante uolueritis implere, & in hoc ſeculo ad altare Domini ſecura conſcientia poteritis accedere, & in futuro ad æternam beatitudinem feliciter peruenire, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DE EADEM DOMINICA IIII.
Homilia Euſebij Emeſeni.

OMnes.n.exiſtimabãt Ioannẽ eſſe Chriſtũ, q̃m in moribus & uita, in habitu & ſancta conuerſatione alijs omnibus diſsimilis erat. Ipſe tñ mundi gloriã fugiens, & Chriſtũ ſe non eſſe reſpondens, intantũ ſe humiliauit, ut indignum ſe eſſe diceret, qui Chriſti calceamẽta ſoluere debuiſſet. [ET interrogauerũt eũ, quid ergo? Elias es tu? Et dixit, Nõ ſum.]

Matt. 17 Interrogatus Dñs de Elia, reſpondit, Elias quidem uenturus eſt, & reſtituet omnia. Et ſi uultis ſcire, Ioannes ipſe eſt Elias. Quid eſt ergo, q̃ ſe Ioannes Eliam eſſe negat, quẽ Dñs ipſe Eliam eſſe affirmat? Dicit Ioannes, Non ſum Elias. Dicit Ieſus, Ioannes ipſe eſt Elias. Nec iſte quidẽ mentiri põt, quia ueritas eſt, nec ille, quia diſcipulus ueritatis. Verum ergo uterq; dicit, alter.n.de perſona, alter de ſpiritu loquitur. Ioannes.n.in ſpiritu Elias erat, ſed in perſona Elias non erat, de quo angelus ad Zachariam, Ipſe, inquit, p̃cedet ante illum in ſpiritu & uirtute Eliæ. *Luc. 1.* Aiũt illi: [PROPHETA es tu? Et reſpondit, Non.] Non.n.ſimpliciter propheta, ſed pluſq̃ propheta erat Ioãnes. Vnde & dominus ait, Quid exiſtis uidere? Prophetam? Etiam dico uobis, & pluſquam prophetam. *Matt. 11* Plus.n.q̃ propheta fuit Ioannes, quia non ſolũ uentura nunciauit, quod utiq; prophetarum eſt, uerũ in digito demonſtrauit, quod prophetarum nõ eſt. [DIXERVNT ergo ei: Quis es tu, ut non reſponſum demus ijs, qui miſerunt nos? Ait: Ego uox clamãtis in deſerto, dirigite uiã Dñi, ſicut dicit Eſaias propheta.] Vox, Ioannes, Verbũ, Chriſtus. Sicut.n. Ioannes p̃cedit Chriſtũ, ita & uox p̃cedit uerbũ. Statim.n.ut ore loquẽtis ſonus qualiſcunque procedit, uox eſt, uerbũ aũt nõdum eſt, quia oẽ uerbũ ſignificat aliqnid. Præcedit igitur uox, ſequitur uerbum. Meritò igitur uox Ioannes, & uerbũ Chriſtus uocatur, quoniam & naſcendo, & prædicando, & moriendo, & ipſa ſui nominis ſignificatione Chriſtũ præceſsit. Hanc aũt uocẽ illa tintinnabula aurea ſignificabant, quæ pẽdebant in ueſte Aaron. *Exod. 28* Hãc ſignificabãt oĩa illa muſicorum gña, quibus Dauid cãtare conſueuerat, hanc pſalterium iucundũ cũ cithara, hãc tympana *1. Par. 16* & organa & cymbala benè tinnientia ſignificabãt. Hãc denique uocẽ ſignificabãt illæ tubæ, quarũ ſonitu iubilæus annus nunciabaſ, quarũ clangore totus exercitus *Pſ. 80.* *Pſ. 150* & oĩa caſtra mouebãtur & figebantur. His nãque canẽtibus capta eſt Hiericho, & poſt ſeptem dierum circuitum muri corruerunt, & habitatores interierũt. Ijs Gedeon uicit Madianitas. Hæ ſemp̃ uictores fecerũt Iſraelitas. *Ioſ. 6* *Nu. 10* *Ioſ. 6.* *Iud. 7* Vnde & Propheta ait, Canite initio mẽſis tuba, in die inſignis ſolennitatis noſtrę. *Pſ. 80.* Semper tubarũ ſonitu dei populus ſumebat arma, & recedebat ab armis. Sic *Apo. 8* pugnare ſolitus, ſic uincere aſſuetus. Lege in Apocalypſi, & ſeptẽ angelos inuenies tubis canentes, per quas oẽs Eccleſiæ prædicatores ab ipſis Apoſtolis uſque in finẽ ſeculi ſignificanſ. Oẽs igitur iſtæ tubę, oẽs iſtæ uoces, illã unã uocem ſignificabãt, quũ in hoc Euangelio loquitur dicens, [EGO uox clamãtis in deſerto, dirigite uiã domini, ſicut dicit Eſaias propheta.] Hæc uox finis ueterũ, & nouorũ principiũ eſt. Oĩs.n.lex & prophetæ uſque ad Ioannẽ. *Lu. 16* Diſcant igitur Eccleſiæ prædicatores nõ armis pugnare, ſed uoce. Audiant dominũ dicentẽ, Ego, inquit, dabo uobis os & ſapientiã, cui nõ poterũt reſiſtere & cõtradicere omnes aduerſarii ueſtri. *Lu. 21* Si ergo uolũt uincere, ore pugnent, qui tale os & talẽ uocẽ habẽt, cui inimici reſiſtere nequeũt. Sic Ioannes faciebat, & iõ ſe interrogãtibus dicebat, [EGO uox clamantis in deſerto.] Nõ quis ſum, ſed quid dico, attẽdite, nõ pſonã, ſed uocẽ cõſiderate. Vocẽ me eſſe dico, uocẽ me eſſe confiteor. Hæc aũt uox in deſerto clamabat, quia crudeles & impios ad fidẽ uocabat, qui nõ hoĩes pietate, ſed beſtias crudelitate imitabantur. deſertũ.n.nõ hominũ, ſed ferarũ habitatio eſt. Sed quid dicebat, [DIRIGITE uiam domini, ſicut dicit Eſaias propheta.] Dirigite, inquit, uiã domini, ut ipſe ad nos uenire & in uobis habitare dignetur, qui niſi p̃ uiã rectã incedere neſcit. Fides enim ſpes & charitas, pietas, iuſtitia & miſericordia, uiæ ſunt per quas ad nos dominus uenit, ſi eas habeamus & ad dominum dirigamus. Iſtæ uiæ in illis directæ non ſunt, qui non ex ueritate, ſed ſimilitudine per eas incedunt. [ET qui miſſi fuerãt, erãt ex Phariſæis.] Phariſæi nanq; ſe præ cæteris iuſtiores eſſe arbitrabãtur. Quib⁹ dñs ait, Publicani & meretrices præcedẽt uos in regnũ dei, quos & uiperarũ genimina uocauit, dicens, Serpentes, genimina uiperarum, quomodo *Matt. 21* fugietis iudicia gehennæ? [ET interrogauerũt eum, & *Matt.* dixe-

dixerunt ei: Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus, neq; Elias, neque propheta?] Vt quid tibi Chriſti & prophetarum nfficia uendicas, ſi neq, Chriſtus es, neq; propheta?[RESPONDIT eis Ioannes, dicēs, Ego baptizo in aqua, medius aūt ueſtrū ſtetit, quē uos neſcitis.] In aqua enim & in ſpiritu baptizabat Ioannes, quia peccata nō ſnluebat, ſed corpora tantnm lauabat, & Chriſti baptiſmnm baptizandn ſignificabat. Illius igitur baptiſmum, umbra quædam erat & ſignificatio melinris baptiſmi. Ego, inquit, uos in aqua baptizo, medius aūt neſtrum ſtetit, quē uns neſcitis.[IPSE eſt qui pnſt me uenturus eſt, qui ante me factus eſt.] Poſt eū nanq; & naſcēdn & prædicando & moriendn uenit Chriſtus. Factus aūt ante eū, quia quaſi dnminium eius ſequitur beatus Ioānes & poſt eū uadit. Ante.n. hoc in loco nō tēporis, ſed ordinis hēt ſignificationē.[Cuius egn nñ ſum dignus, ut ſnluā eius cnrrigiā calceamēti.] Chriſti nanque calceamēti corrigiā ſnluere, eſt eius humanitatis & mortalitatis myſteriū prędicare. Calceamentum.n.qđ ex mortuorū pellibus fit, carnis morticinum ſignificat. Alia.n. noſtra indumenta ex alia materia fiunt, calceamenta uero non niſi carnea ſunt, unde & meritò pro carne ponuntur. Vide ergo quantum ſe humiliauit præcurſor Domini, qui puinſquam eum laudare cæperat, quaſi qui eius laudes prædicare idoneus non eſſet, ſtatim ſe indignum eſſe dixit, qui non ſolum eius diuinitatis, ſed & ipſius humanitatis myſterium nunciaret.[HAEC in Bethania facta ſunt trans Iordanem, ubi erat Ioannes baptizans.]

DOMINICA EADEM.

Marc. 1.

Initū ſancti euāgelij Ieſu Chriſti filij Dei, ſicut ſcriptū eſt in Iſaia propheta: Ecce ego mitto angelū meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante te. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ preſbyteri.

COnferēdum eſt hoc Euāgelii Marci principium, principio Matthæi, quo ait, Liber generationis Ieſn Chriſti, filij Dauid, filij Aabraham, atq; ex utroq; unus Dńs noſter Ieſus Chriſtus, Dei & hoīs eſt filius intelligendus. Et aptè primus enāgeliſta filium hoīs eum, ſecundus filium Dei nominat, nt a minoribns paulatim ad maiora ſenſus noſter exurgeret, ac per fidem & ſacramenta humanitatis aſſumptæ, ad cognitionem diuinæ æternitatis aſcēderet. Aptè qni humanam gñationē erat deſcripturus, a filio hoīs cœpit, Dauid uidelicet ſiue Abrahæ, de quorū ſtirpe carnis ſubſtantiā aſſumpſit. Aptè is, qui librū ſuū ab initio Euangelicæ prædicationis inchoabat, filiū magis Dei appellare uoluie Dñm noſtrū Ieſum Chriſtum, quia nimirū & humanæ erat naturæ, de progenie patriarcharum ſiue regum ueritatē carnis ſuſcipere, diuinæ fuit potētiæ, euāgeliū mūdo prædicare. Euāgelium qnippe, bonū nūcinm dicitur. Quod antē melius eſt nūciū, quā, Pœnitētiam agite, appropinquauit.n. regnum cælorū? *Matt. 3* Hoīs itaq; eſt humanitus naſci, Dei, uerò, regni cæleſtis introitū pænitētibus p̄dicare. Et ideo Matthæus rectè filiū Dauid nuncupat, quē in carne uenientē aſſeuerat. Recte Marcus filiū Dei, quē in prima uoluminis ſui frōte anthorē euangelii, & ſpōſorem regni deſignat ęterni. Vbi uerò notādū, quòd euāgeliſtæ ſancti, qui diſpēſationē nobis dominicæ incarnationis ſcriptā relinquere, uno qnidē ſpiritu accēſi, ad officiū ſcribēdi acceſſerunt, ſed ſ̄m diuerſum narrationis ſuæ primordium, ſinguli diuerſum ſtatuere terminū. *Matthæus* Matthæus nanque a natiuitate dominica exordium ſumens, ad tempus uſque dominicæ reſurrectionis, ſeriem ſuæ narrationis, perduxit. *Marcus.* Marcus ab initio euangelicę prædicationis incipiens, peruenit uſq; ad tēpus aſcēſinnis Dñi, & prædicatinnis diſcipulorū eius cūctis gētibus per orbem. *Lucas.* Lucas à natiuitate præcurſnris inchoans euāgeliū, terminauit in aſcēſiones dńica, cū redeuntes diſcipuli Hieroſnlymā, aduētū ſancti ſpirirus diuinis in laudibus expectant. *Ioānes.* Ioannes ab æternitate uerbi dei, per quod nmnia facta ſunt, principium ſumens, & ipſe ad tempus uſque dominicæ reſurrectionis euangelizando pertingit. Scripturus ergo euāgeliū Marcus, cōgruè primò nmniū ponit teſtimonia prophetarū, quibus hoc futurū iā olim præcinebār, ut eñ cunctis uera ac ſine ſcrupulo dubietatis ſuſcipienda quę ſcriberet intimaret, quo hæc a prnphetis ſanctn ſpiritu impletis, antea præſcita ac prædicta eſſe monſtraret. Simulque unn eodemque euangelii ſui principio, & Iudæos, qui legem ac prnphetas ſuſceperant, ad ſuſcipienda etiam euangelii ſacramēta, quæ ipſnrū prophetæ prædixerant, inſtituit, & gentiles, qui per euāgelij preconia ad Deum uenerant, ad authoritatē qunque legis & prophetarū ſuſcipiēdā uenerādāque prouncat, ne ſi quis iuxta hæreticos, aut uetus ſolnmmodo teſtamentum, aut ſolummodo nouum ſuſcepiſſet, alienus à teſtamento Dei remaneret.[ECCE mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit uiā tuam ante te.] Angelus uocatur Ioannes, non ſocietate naturæ, iuxta hæreſim Origenis, ſed nfficij dignitate. Angelus euim Græcè, Latinè nūcius dicitur. *Ioan. 1* Quo nomine rectè appellari potuit homo ille, qui fuie miſſus a Deo, ut teſtimonium perhiberet de lumine, & uenientem in carne dominum mundo nunciaret. *Matt. 11* Nec mirandum myſticè angelum nominari eum, quo inter natos mulierum maior nemo ſurrexit, cum cōſtet oēs, qui ſacerdotii gradu ritè funguntur, ob euangelizandi officium angelos poſſe uocari, dicente propheta. *Mala. 2* Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituum eſt.[Vox clamantis in deſerto, parate uiam domini, rectas facite ſemitas eius.] Couſtat, quia unigenitus dei filius uerbum patris uocatur, atteſtante Ioanne, qui ait, *Ioan. 1* In principio erat uerbū, & uerbū erat apud deum, & deus erat uerbū. Er ex ipſa noſtra locutione cognoſcimus, quia priùs uox ſonat, nt uerbum poſtmodùm poſsit audiri. Ioānes ergo uox a propheta uocatur: quia uerbum præcedit. Aduentum itaque dominicum præcurrēs, uox dicitur, quia per eius miniſterium patris uerbum ab hoībus auditur. Qui ēt in deſerto clamat, quia derelictæ ac deſtitutæ Iudæę ſolatium redemptionis annunciat. Quid autē clamaret, aperitur cum ſubditur,[PARATE uiā Dñi, rectas facite ſemitas eius.] Oīs qui fidē rectam & bona opera prædicat, quid aliud q̄ uenienti dñn ad corda audientium uiā parat, ut hæc uis gratiæ penetret, & lumē ueritatis illuſtret, ut rectas deo ſemitas faciat, dum mūdas in animo cogitationes per ſermonem bonæ prædicationis format? Sanè notandum, ꝙ ex teſtimoniis propheticis, quæ pnſuit Marcus, unum ſolūmodo in Iſaia, aliud inuenit in Malachia, nec tñ falli aut fallere putandus eſt euāgeliſta, qui hoc ſcriptū dicat in Iſaia, quod Iſaias nñ ſcripſerit, ſed potiùs intelligendū, quia ſi non hæc uerba quę de Malachia pnſuit, inueniunt in Iſaia, ſenſus tñ eorum inuenitur in Iſaia, & in nōnullis locis aliis, & manifeſtius in eo, qđ ipſe hic ſubiūxit: Vox clamātis in deſerto, parate uiam dñi, rectas facite ſemitas eius. Quis.n. nō uideat, quāta ſit in utraque ſnia cōcordia? Nā qđ dixit Malachias, mittēdū angelū ante faciē dñi, qui præpararet uiam eius, hoc eſt utiq; quod dixie *Mala. 3* Iſaias, uocē clamātis audiēdā in deſerto, quæ diceret, Parate uiā dñi, rectas facite ſemitas eius. *Eſai. 40* Quia ſicut Ioānes rectè angelus potuit uocari, pro eo, ꝙ faciē dñi euāgelizādo p̄uenit, ita rectè appellari & uox potuit, q̄a uerbū dei ſonādo p̄ibat, ſicut & ſupra dictū eſt. In ntraq; āt ſnia ſimiliter paranda uia Domiui prædicatur. Ideoque nō fallit euāgeliſta, qui & hoc dictū ab Iſaia ſcribit, quod ſi

non eiſdem uerbis,eodẽ tamen ſenſu ab ipſo ſcriptũ in
uenitur.potuit autem fieri,ut animo Marci euãgelium
ſcribẽtis,pro Malachia Iſaias occurerrit, ut fieri ſolet,
quod tñ ſine ulla dubitatione emendaret, ſaltẽ ab aliis
admonitus, q ipſo adhuc in carne viuente hoc legere
potuerũt, niſi cogitaret recordationi ſuæ, quę ſpiritu-
ſancto regebatur, nõ fruſtrà occurriſſe aliud ꝓ alio no-
mẽ prophetæ, niſi quia ita Dñs hoc ſcribi cõſtituit.Cur
autẽ ita cõſtituerit Dñs, prima illa cã utiliſsima debet
facilimè cogitari,etiã ſic eſſe inſinuatũ, ita oẽs ſanctos
prophetas uno ſpiritu locutos, mirabili inter ſe cõſen
ſione cõſtare, ut hoc multo amplius ſit, quã ſi oium oia
prophetarum uno unius hominis ore dicerent: & ideò
indubitãter accipi debere, quæcũque ꝑ eos ſpiritusſan
ctus dixit,& ſingula eſſe oium,& oia ſingulorũ.Cũ igit
& quæ dicta ſunt ꝑ Iſaiã,tã ſint Malachiæ quã Iſaiæ: &
quæ dicta ſunt ꝑ Malachiã,tã ſint Iſaiæ, quã Malachiæ:
quid opus erat ut emẽdaret Marcus, cũ aliud pro alio ſi
bi nomẽ occurẽs à ſe ſcriptum legiſſet, ac nõ potiùs ſe-
quens authoritatẽ ſpiritusſancti, à qua mẽtẽ ſuã regi
plùs nobis ille utique ſentiebat, hoc ita ſcriptum relin
queret,ſicut eum admonendo conſtituerat ei Dñs, ad
informandos nos,tãtam uerborum ſuorum prophetis
ineſſe concordiam,ut non abſurdè,immò congruentiſ-
ſimè ẽt Iſaiæ deputaremus,quod per Malachiã dictum
reperimus?[Fvit Ioannes,in deſerto baptizans,& præ
dicans baptiſmũ pœnitentiæ,in remiſsionẽ peccatorũ.
Cunctis legentibus liquet,quia Ioannes baptiſmũ pœ
nitentiæ non ſolũ prædicauit, uerumetiam quibuſdam
dedit,ſed tamen in remiſsionẽ peccatorum dare nõ po
tuit. Remiſsio nanque peccatorũ in ſolo nobis baptiſ-
mo Chriſti tribuitur.Notãdũ itaqoe quod dr, Prædicãs
baptiſmũ pœnitentiæ in remiſsionẽ peccatorũ,qm ba-
ptiſmũ quod peccata ſolueret,quia dare nõ poterat, ꝑ-
dicabat:ut ſicut incarnatũ uerbum patris præcurrebat
uerbo ꝑdicationis,ita baptiſmum pœnitẽtiæ quo pec-
cata ſoluunt,præcurreret ſuo baptiſmate, quo peccata
ſolui nõ poſſunt.[Et baptizabantur ab illo in Iordane
Confeſſio peccatorũ. flumine,confitentes peccata ſua.] Exemplum eſt confi
tendi peccata,ac meliorem vitam,promittendi eis,qui
baptiſma accipere deſiderant,ſicut ẽt prædicante Pau-
Act.19 lo in Epheſo,multi credentium ueniebant confitentes
& annunciantes actus ſuos, quatenùs abdicata uita ue
teri,renouari mererentur in Chriſto. Vnde etiã beato
Petro oſtenſis in linteo cœleſti diuerſi generis animan
Act.10 tibus,dictum eſt: Surge Petre,occide & mãduca:quod
eſt apertè dicere: Occide infideles ab eo,quod fuerãt
priùs abrenunciatione ſcelerum, & promiſsione piæ
religionis,ac ſic fidei chriſtianæ ſacramentis imbutos,
in ſanctæ Eccleſiæ membra commuta.[Et erat Ioãnes
ueſtitus pilis cameli,& zona pellicea circa lõbos eius.]
Pilis,inquit,ueſtitus,nõ lana. Aliud auſteræ ueſtis indu
4.Re 1 mentum eſt,aliud luxuriæ molioris. Zona aũt pellicea,
qua accinctus fuit & Elias,mortificationis indiciũ eſt.
Porrò qđ ſequit,[Et locuſtas & mel ſylueſtre edebat,]
habitatori ſolitudinis congruum eſt, ut non delicias ci
borũ,ſed neceſsitatem humanæ carnis expleret. Põt ha
bitus & uictus eius per ſignificationem, ẽt qualitatẽ in
ternæ cõuerſationis eius non incõuenienter exprimere.
Nãq; auſterioribus utebat indumentis, ſicut ẽt Dñs in
Matt. 11 laudibus eius proteſtatus eſt,ad Iudæos dicẽs:Quid exi
ſtis uidere? hoiem mollibus ueſtitũ? Ecce qui mollibus
ueſtiunt,in domibꝰ regũ ſunt, quia uitã peccantiũ non
blãdimentis fouit,ſed uigore aſperæ inuectionis incre-
Luc.3. pauit,dicẽs:Genimina uiperarũ, quis uobis demonſtra
uit fugere à uẽtura ira?Zonã pelliceã habebat circa lũ
bos ſuos,quia carnẽ ſuã crucifixit cũ uitiis & cõcupiſcẽ
Gal. 5. tiis ſuis,qđ eorũ eſſe propriũ qui ſunt Ieſu Chriſti,Apo
ſtolo atteſtãte didicimus.Locuſtas & mel ſylueſtre ede
bat, quia dulce quidẽ ſapiebat turbis prædicatio eius,
exiſtimante populo,& cogitãtibus oibus in cordib.ſuis *Luc.3.*
de eo,ne fortè ipſe eſſet Chriſtus, ſed ocyùs finẽ ſorti-
ta,intelligẽtibus eius auditoribus, quia non ipſe Chri-
ſtus,ſed ꝑcurſor & propheta eſſet Chriſti.In melle ete-
nim dulcedo,in locuſtis eſt alacer uolatus,ſed cito deci
duus.[Et ꝑdicabat dicens,Venit fortior poſt me,cuius
nõ ſum dignus procũbens ſoluere corrigiã calceamẽto
rũ eius.]Mos apud ueteres fuit,ut ſi quis eã quæ ſibi cõ-
peteret,accipere uxorẽ nollet,ille ei calceamentũ ſolue
ret,q ad hanc ſpõſus iure propinquitatis ueniret. Quid
igitur inter hoies Chriſtus,niſi ſanctæ Eccleſiæ ſponſus *Ioan. 3*
apparuit?de quo & idem Ioãnes dicit, Qui habet ſpon
ſam,ſpõſus eſt.Sed quia Ioannẽ homines Chriſtum eſſe
putauerũt,qđ idem Ioannes negat,rectè ſe indignũ eſſe
ad ſoluendã corrigam eius calceamẽti denunciat, ac ſi
apertè dicat, Ego redẽptoris ueſtigia denudare non ua
leo,quia ſpõſi nomẽ mihi immeritus nõ uſurpo, quod
tñ intelligi & aliter põt. Quis.n.neſciat, q calceamẽta
ex mortuis aialibus fiunt?Incarnatus uero Dñs ueniẽs,
quaſi calceatus apparuit, quia in diuinitate ſua mortici
na noſtræ corruptionis aſſumpſit.Sed huius incarnatio
nis myſterium humanus oculus penetrare nõ ſufficit.In
ueſtigari.n.nullatenùs põt,qũo corporatur uerbũ, qũo
ſummus & uiuificator ſpiritus intra uterũ matris aia-
tur,qũo is qui initiũ non hẽt & exiſtit,& concipit. Cor
rigia ergo calceamẽti,eſt ligatura myſterij. Ioãnes ita-
que ſoluere corrigiã calceamẽti eius non ualet, quia in
carnationis myſteriũ, nec ipſe inueſtigare ſufficit, quĩ
hãc ꝑ prophetiæ ſpiritũ agnouit.[Ego uos baptizaui in
aqua,ille baptizabit uos in ſpiritusſancto.] Nõ quidẽ ad
huc Ioannes Dñm manifeſtè Deũ,aut Dei eſſe filiũ,ſed
tãtũ uirũ ſe fortiorẽ prædicat. Nõ.n.rudes adhuc audito
res tãti capiebãt arcana ſacramẽti,qđ filius dei æternus *Sublimia rudibus paulatim tradenda*
hoie aſſumpto ex uirgine, denuò natus eſſet in mũdũ,
ſed paulatim per agnitionẽ glorificatæ humanitatis, in
troducẽdi erãt ad fidem diuinæ æternitatis. Quibus tñ
quaſi latenter quodammodò ac uelato ſermone Deum
hunc eſſe uerũ declarat,dũ eũ ſpiritusſancto baptizaturũ
eſſe cõfirmat. Cui.n.dubiũ,nullũ poſſe aliũ gratiã ſancti
ſpiritus niſi Deũ dare? Tẽpore aũt procedente,cũ capa-
ciores iã ad intelligendum eoſdem ſuos uideret audito
res,etiã filiũ Dei illũ apertè ꝑdicauit,dicẽs: Sed qui me
miſit baptizare in aqua,ille mihi dixit: Sup quẽ uideris *Ioan.1.*
ſpiritũ deſcendentẽ & manentẽ ſup eũ,hic eſt qui bapti
zat in ſpiritu ſancto. Et ego uidi, & teſtimoniũ perhi
bui,quia hic eſt filius Dei. Baptizamur aũt à dño in ſpi
ritusſancto, nõ ſolũ cũ in die baptiſmatis fonte uitæ in
remiſsionẽ peccatorũ abluimur,uerumetiã quotidiè,cũ
per gratiam eiuſdem ſpiritus ad hæc agenda quæ Deo
placent,accendimur.

IN VIGILIA NATIVITAtis Domini. Matth.1.

In illo tempore: Cùm eſſet deſpõſata mater Ieſu Maria Ioſeph,antequàm conuenirent inuenta eſt in utero habens de ſpiritusſancto. Et reliqua. Homilia Origenis de eadem lectione.

QVæ fuit neceſsitas,ut deſponſata eſſet Ma
ria Ioſeph, niſi ꝑ pca, quatenùs hoc ſa-
cramentum diabolo celaretur,& ille ma
lignus fraudis commẽta aduerſus deſpõ
ſatam uirginem nulla penitùs inueni-
ret? Vel iõ fuerat deſpõſata Ioſeph,ut na
to infanti,uel ipſi Maria curã uideret gerere Ioſeph,ſi-
ue in Aegyptũ trãſiens,ſiue indè denuò ueniens. Iõ de-
ſpõſata fuit Ioſeph,nõ tñ in cõcupiſcẽtia iuncta. Mater,
inqt,eius. Mater immaculata,mater incorrupta, mater
intacta. Mater eius. Cuius eius? Mater dei unigeniti,dñi
& regis oium,pſalmatoris & creatoris cũctorũ:illius,q
in excelſis ſine matre,& in terra eſt ſine patre:ipſius qui

in

hicæ lis ſm deitatē in ſinu eſt patris,& in terris ſm cor
pori: ſuſceptionē in ſinu eſt matris. O magnæ admira-
tionis gratia,ò inenarrabilis ſuauitas, ò ineffabile ma-
gnumq; ſacramentū. Ipſa eademq; uirgo, ipſa & mater
Domini, ipſa & genetrix, ipſa eius ancilla, plaſmatio
eius ipſa quæ genuit. Quis unquā iſta audiuit? quis ui-
dit talia,& quis cogitare potuit,ut mater uirgo eſſet,&
intacta generaret,quæ & uirgo permanſit,& genuit? Si
Exo. 3 cut.n.quondam rubus cōburi uidebatur, & ignis eū nō
Dan. 3 tangebat,& ſicut tres pueri in camino incluſi habeban
tur,& tamen eos nō lædebat incēdium, nec odor fumi
Da. 14 erat in eis, uel quēadmodùm Danieli intra lacū leonū
incluſo,clauſtris nō apertis, allatū eſt prādiū ab Aba-
cue,ita & hæc ſancta uirgo genuit Deū,ſed intacta per-
māſit,mater effecta eſt,ſed uirginitatem non amiſit,ge
nuit infantē,& ut dictum eſt,uirgo permāſit, mater fi-
lij facta eſt, & caſtitatis ſigillum nō perdidit. Quare?
Quia nō homo iſte tantū qui uidebatur, ſed unigeni-
tus erat Deus,qui in carne aduenerat. Nec ſubitò carna
liter genitus eſt,ſed pfecta deitas in corpore uenit. In-
teger ergo iſte & indiuiſus Deus, in humano adueniēs
uel genitus eſt corpore,quiq; Deus & Dominus,figurā
ſerui ſuſcepit. Nō.n.pars unigeniti uenit in corpore,
nec ſe ipſe diuiſit,ut dimidius eſſet apud patrē, & dimi
dius eſſet in uirgine,ſed totus apud patrem, & totus in
uirgine,totus in ſinu patris, & totus in humano corpo
re,nō relinquēs ſuperna,uenit quærere terrena,quæ in
cælis ſunt cōſeruans,& quę in terra ſunt ſaluans. Vbiq;
omnipotēs,inſciſſus,indiuiſus, hic ſanctus unigenitus
Deus. Si.n.hoc uerbū humanū & corporale immiſſum
in aures plurimorū, nō diuiditur per ſingulos, ut pars
in alio,& pars ſit iterū in alio, ſed in omnib⁹ integrū &
plenū habet,ut in unoquoq; totū ſit, quāto magis uer-
bū Dei unigenitus ubiq; totus eſt,& in cęlo & in terra,
& apud patrē,& in uirgine,& nō diuiditur, ut dictum
eſt,neq; ſcinditur,neq; in partes efficitur,ſed totus to-
tum tenet,totum implet, totum illuſtrat & poſſidet?
Huius itaq; unigeniti Dei dicitur hęc mater uirgo Ma
ria,digna digni, immaculata ſancti, una unius, unica
unici. Nec enim alter unigenitus ſuper terrā uenit, aut
alia uirgo unigenitum genuit. In his omnibus quæ di
cta ſunt,deſpōſata legitur mater eius Maria. Et ait,[In
venta eſt in utero habens.] Cui inuēta aut à quo inuē-
ta eſt? Primò ab angelis cuſtodientibus eam,protegen
tibus eā,conſeruātibus eā, uel eius beatiſsimā animā,
ad honorē illius,qui ab ipſa gnandus erat. Dehinc in-
uenta nō incōgruè putat ab ipſo beato Ioſeph ſancto &
iuſto,qui penè licētia maritali,licet eā nō contingeret,
futuræ tn̄,ut putabat,uxoris oīa nouerat.[Ioseph autē
uir eius, inquit, cùm eſſet homo iuſtus, & nollet eam
traducere.] Virum cum appellauit contra Iudæorū pra
uitatē,ut aduerſus uirginē nō ſæuirēt, ppeà & deſpōſa
ta fuit ipſi Ioſeph,ut ſuprà dictū eſt. Si.n. nō fuiſſet de-
ſpōſata Ioſeph,oīm bonorū increduli & inimici Iudæi
lapidibus eā occidiſſent. Iō uirū eius hic cū euangeliſta
Ioſephi appellauit. Ioſeph uir eius cū eſſet homo iuſtus. Iuſtus
iuſtitia. aūt in uerbo,iuſtus in facto,iuſtus in legis conſumma-
tione,iuſtus in initio gratiæ.[Iustus itaq; cū fuiſſet,&
nollet eā traducere,uoluit occultè dimittere eam.] No
luit eā traducere,noluit eā accipere,noluit eā malè diſ
famare,ſed uoluit eā occultè dimittere. Occultè eā a ſe
dimittere uolebat,ſicut pius,ſicut mānſuetus, ſicut miſe
ricors. Talis ergo cū eſſet Ioſeph, cogitabat eā occultè
dimittere.[Haec,inquit,illo cogitāte.] Quærēdum eſt
nobis,nunqd cogitauerit,ut occultè eā dimitteret,& ſi
cogitabat ut eā dimitteret,& ſi ita ſuſpicionē in eā habe
bat, quō iuſtus erat. Si ergo nō eſt ſuſpicatus,uel tale ali
qd cogitauit,cur eā dimittere volebat? Vt imaculatā &
ſanctā uoluit dimittere? Iniuſtū.n.& hoc erat. Sed.n.ſim
plicè ſenſum audi huius rōnis. Ioſeph iuſtus erat, & il-
la uirgo immaculata erat:ſed iō illā dimittere uolebat,
qm̄ uirtutē myſterij, & ſacramentū quoddā magnificū
in eadē cognoſcebat,cui approximare ſeſe indignū æſti
mabat. Ergo humiliās ſe ante tātā & tā ieffabilē rē, quæ
rebat ſe lōgè facere,ſicut & beatus Petrus dn̄o ſe humi-
liās aiebat, Recede à me Dn̄e,qm̄ homo peccator ſum. Luc. 5.
Vel ſicut ille Cēturio ad eundē Dn̄m mittens, dicebat, Matt.
Nō ſum dignus,ut intres ſub tectū meū, quia nec meip 8
ſum dignū exiſtimaui ad te uenire. Vel ſicut S. Elizabeth Luc. 1.
ad ipſam beatā locuta eſt Mariā, dicēs, Et unde hoc mi
hi,ut ueniat mater Dn̄i mei ad me. Sic & Ioſeph iuſtè
humiliās ſeſe in oībus, cauebat & timebat ſibimetipſi
tātæ ſanctitatis cōiunctionem adhibere,& idcirco no-
lebat eā occultè dimittere, Dimittā eā, dicēs,& a me lō
ge faciā eā,& a cognitione mea. Maior eſt.n.eius digni-
tas,ſuperexcellit eius ſanctitas, nec meæ congruit indi
gnitati.iō uolebat eā occultè dimittere.[Haec aūt eo
cogitāte,angelus Dn̄i p uiſum apparuit ei,dicēs, Quid
dubitas ò Ioſeph?] quare imprudenter cogitas? quare ir
rōnabiliter meditaris? Deus eſt.n.qui gn̄atur,uirgo quæ
gn̄at. Huius gn̄ationis miniſter es,& nō largitor,ſeruus
& non dn̄s,mancipiū,& nō pſalmator. Propterea mini
ſtra,ſerua, cuſtodi,fer curā,intēde & huic qui naſcitur,
& huic quæ gn̄at. Etenim ſi tibi uxor nominatur, ſi de-
ſpōſata tibi eſſe dr̄,nō tn̄ tibi uxor eſt,ſed Dei unigeniti
electa mater eſt. Propterea Ioſeph fili Dauid, qui has p
miſsiones accepit, cui illa fidelia data ſunt teſtamēta,
Ioſeph fili Dauid, nō tm̄ ſm carnē,ſed & ſm ſpiritū, Io
ſeph fili Dauid. Si.n.fili⁹ Dauid,iuſtè & hæres eius tanq̄
filius patris. Iō in hæreditatē accipe ei, quæ illi promiſ
ſa ſunt,teſtamēta fidelia.[Ioseph fili Dauid, ne timue-
ris accipere Mariā coniugē tuā.] Ne timueris, ne trepi-
daueris,ne cōturberis,ſed ſecurus & intrepidus accipe
eā,ſm legis pceptū uxorē tibi noīatam, ſed ſm nuptia-
rū cōſuetudinē & cōiunctionē longè alienā. Accipe er-
go eā ſicut commēdatum cæleſtem theſaurum, ut dei-
tatis diuitias,ſicut pleniſſimā ſanctitatē, ſicut perfectā
iuſtitiā. Accipe eā ſicut unigeniti manſionē,ſicut hono
rabile tēplū,ſicut domū Dei,ſicut creatoris omniū pro
priā,ſicut regis ſpōſi cœleſtis domum immaculatam.
Ita ergo Ioſeph fili Dauid, ne timueris accipere eā tibi
commendatam,tuæ religioſitati creditam. Serua, fer cu
ram,attende,fugiēs ab Herode,duc in Aegyptum, ite-
rū remeans poſt Herodis mortē,deduc in terrā Iſrael.
Ne timueris accipere Mariā coniugē tuā. Coniugē au-
diēs,nō expaueſcas,nec cōturberis,nec tu, nec quiſquā
ſequentiū uſq; in cōſummationem ſeculi. Coniugē eam
dico ppeà,ut diabolo uirginitatem eius occultè, & ut
Iudæorū prauitatē excludā atq; deiciā,ut legis inſtitu
ta nō deſtruā,& in cōſequētib. demōſtrabo, qđ iſta nec
tua coniunx ſm conſuetudinē coniugij habeat,nec iſte
qui generat,tuus filius eſſe credatur.[Quod.n.naſcet ex
ea,de ſpiritu ſancto eſt.] Quia.ſ.cooperator huius natiui
tatis ſpiritusſanctus eſt.nā unigenitus filius,qui ante ſe
cula ineffabiliter ex ſolo patre natus eſt, iā ſeculi appro
pinquāte fine, ex uoluntate patris in humano corpore Iſai. 9.
ſancto cooperante ſpiritu,inter hoīes uenit. Iſte eſt,de
quo ſcriptura pnunciauit,dicēs, Puer natus eſt nobis,&
filius datus eſt nobis. Patris etenim unigenitus filius,ex
uirgine gn̄atus eſt, ut illā uirginē priorē Euā quæ ce-
ciderat,iterū renouaret atq; erigeret,& q p prauā uolū
tatē filij effecti fuerāt diaboli,p adoptionē gratiæ filios
efficeret dei.[Pariet,inqt,filiū, & uocabis nomē eius
Ieſum.] Virgo gn̄at,& tu hūc genitū uocabis Ieſum,qđ
interpretat ſaluator.] Ipse.n. ſaluū faciet populū ſuū a
peccatis eorū.] Vocabis,ait,nomē eius hoc qđ ante fuit
qđ ante ſecula nominatū eſt. Nō tu ei impones nomen,
nec ex te ei uocabulū conſtitues,ſed noīa & uoca exultā
do Ieſum.i.ſaluatorē. Saluatorem eum eſſe teſtare, neq;
ex tempore cœpiſſe ſaluare, ſed iam antiquiſsimū ſal-

 uatorem.

uatorem.Ipſe.n.ſaluum faciet populum ſuum à pecca-
tis eorum. Duo enim per hoc uerbum præclara deſignã
tur,quod & Deus fuerit & Dominus priùs ante incar-
nationem Chriſtus,& ꝙ populus eius ab eo ſaluandus
iam tunc annunciabaẽ.Et iõ dictum eſt : Ipſe.n. ſaluum
faciet populum ſuum à peccatis eorum,ut uerè Deus.
Dei.n.eſt uirtutis,à peccatis ſaluare, uel peccata dimit
tere.Iſte ergo filius Dei habens populum ſuum , ipſum
uenit,ut dictum eſt,liberare à peccatis,atq; ſaluare, ſi-
ue ex Iudæis,ſiue ex gentib.de quo ipſe iam per prophe
tam fuerat elocutus,dicẽs:Dñs dixit ad me,filius meus
Pſal. 2 es tu,ego hodiè genui te. Poſt ula à me,& dabo tibi gen
tes hæreditatem tuam,& poſſeſsionem tuam terminos
terræ.Ipſe ſaluabit populum ſuum a peccatis eorum,
ſanguine uidelicet ſuo cunctos redimens,morte ſua de
mortis eos liberans ꝑtãte.Ipſe ſaluabit, hoc eſt,erit ſal-
uator omnium hominum fideliũ atq; credẽtium [Hoc
aũt totũ factum eſt.]Qđ totum?Hoc de unigeniti deſcẽ
ſione , hoc de iſta Dñi incarnatione , hoc de angeli ad
uirginẽ deſtinatione, hoc de ipſius uirginis deſponſa-
tione uel caſtitate. Hoc.n.totum factũ eſt ad totius mun
di ſalutem:hoc totum factum eſt , ut unum compleret,
ut unum conſummaret. Quid illud? Quòd uirgo ge-
nuit,ꝙ uirgo permanſit,ꝙ mater fuit, & intacta uirgo
ꝑſeuerauit . [Ecce uirgo in utero cõcipiet.] Audite qđ
dicit oẽs filiæ Euæ:audite oẽs uos,quæ hæreditatem do
loris & triſtitiæ poſt illam & ex illius condemnatione
ſumpſiſtis : uos quæ in triſtitia gñatis filios , uel magis
uos,quæ concupiſcentiam corruptibilem nõ timuiſtis:
audite & lętamini,audite & cõſolamini , audite ꝙ uir-
go in utero accipiet,non ex deſiderio partum cõcipiẽs:
neq; ſerpẽtis perſuaſione decepta eſt,neq; eius afflatib.
uenenoſis infecta eſt:ſed uirgo in utero accipiet,ꝓdica-
tionem angeli ſuſcipiens,prophetarum teſtimonia aſſu
mens.Virgo in utero accipiet, ut Deum dignanter in-
carnatum,ad mundi pariat ſalutem. Ecce, inquit. Hoc
ipſum qđ dicit,Ecce,admirantis eſt tanti myſterii ma-
gnitudinem,ut oẽs uelut de ſomno ſuſcitans,ad hoc di
ctum euigilet.[Ecce uirgo,dicit , in utero accipiet , &
pariet filium.]Ad colligandũ illũ fortem armatum, ad
conculcandum ſerpentis impii caput,ad conterrendas
uires eius,ad prædam eius diripiendam,adq; captiuira
tem populi ſui conuertẽdam ,pariet filium,ad denuò re
paradum Adam,ad inobedientiam Euæ per Mariæ obe
dientiam excludendam ,ad erigendum iacentiũ genus,
quod per mulieris temerariam credulitatem fuerat de-
iectum [Et uocabunt nomen eius Emmanuel,quod eſt
interpretatum,Nobiſcum Deus.] Vocant nomen eius
priùs angeli,pſallentes in eius generatione atq; gaudẽ
tes,ſicut Deum omnium & regem pacis , ad homines
uenientem. Deinde apoſtoli,unigeniti Dei dominatio-
nem atq; uirtutẽ oĩbus gentib.ꝓdicantes. Adhuc & ſan
cti martyres,contra ignes & gladios uſq; ad mortem re
ſiſtentes. Deinde cũcti credentes,hoc ipſum nomen uſ-
que ad conſummationem ſeculi memorantes atq; lau-
dantes. Et uocabunt nomẽ eius Emmanuel, quod eſt in
terpretatum,nobiſcum Deus. Qui uocabunt, niſi iuſti,
quorum uocabitur in terra nomen nouum , non ſicut
priùs in figuris & imaginib.ſed facie ad faciem apparẽ
tem? Nobiſcũ Deus. Abrahæ patri credẽtium tribus ho
ris tpis, licet non per ipſam ineffabilẽ deitatis ſubſtan
tiam,ſed potiùs per angelicã ſpeciẽ à meridie uiſus eſt,
nobis trigintatrib.annis in terra apparuit, & cũ homi-
Ge. 18 nibus conuerſari dignatus eſt. Iacob etiam breui tempo
Ge. 32 re per angelum nihilominus apparuit colluctans cum
eo , quique ſe ab eo ſuperari permiſit , ut hunc mundi-
cordem meritò benediceret, atque Iſraël nominaret .
Nobiſcum Deus, ampliùs magis pro nobis magnificum
certamen adimplens, & uſque ad mortem accedens, ut
morte ſua mortem occideret , & benedictionem ac
inmortalitatem mundo corde populo cõdonaret, qui
fiducialiter dicit, Nobiſcum Deus, per euangeliſtarum
& apoſtolorum prædicationem, per ſui ſancti corporis
& ſanguinis ſacramentum, per glorioſæ crucis ſignacu
lum. Per iſta ergo omnia nobiſcum Deus, & ad nos at-
que in nobis, ſicut ipſe ait, Ecce ego uobiſcum ſum om- *Matt.*
nibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi . Qui *28*
cum patre & ſpirituſancto uiuit & regnat in ſecula ſecu
lorum, Amen.

DE EADEM VIGILIA,
Homilia Euſebij Emeſeni.

PRimùm aũt quærendũ eſt,cur beata Ma-
ria deſpõſata fuerit, quæ ante partũ uir-
go, in partu uirgo , & poſt partũ uirgo,
nunq̃ uiro cognita erat. Multæ.n.ex hoc
rõnes reddi poſſunt. Si.n.uirũ nõ habuiſ
ſet,& grauida uidereẽ,nulla ei excuſatio
ſubuenire poſſet,ut quaſi adultera nõ lapidareẽ. Quis.n.
ei crederet ſine uiro cõcepiſſe?quis ei crederet de ſpiri-
tu ſancto eius uterum intumuiſſe? Erat.n.hoc inuſitatũ
& ſine exẽplo. Melius ergo fuit, ut ſemper uirgo, ad tem
pus nõ uirgo putareẽ, q̃ accuſata ſm legẽ lapidareẽ. Nõ
enim uiolaẽ uirginitas falſa opinione. Occidiẽ aũt inno
cẽs plerũque falſa accuſatione . Poterat.n.Dñs & aliter
matrem ſuã nõ ſolũ ab iniuſta dãnatione,uerũ & à falſa
opinione defendere ſi uellet,qui ſemꝑ in ꝑtãte habuit
facere q̃cquid uellet . Cur aũt hæc magis uoluerit, ipſe
ſcit,nõ ego. Sic ei placuit,placeat igiẽ & nobis. Indige-
bat ꝑterea uiri auxilio multis modis uirgo Maria , quia
ſm Dei diſpoſitionẽ in Bethleẽ paritura erat,& eam ſi-
mul cũ filio in Aegyptũ fugere oportebat , ſic.n.à Deo
fuerat diſpoſitũ,ſic à ꝓphetis anteà nunciatũ,ſic futurũ
erat,& mutari nõ poterat. Hæc eſt igiẽ cã, cur deſpõſa-
ta fuerit.[Cum aũt eſſet deſpõſata mater eius Maria Io-
ſeph, anteq̃ cõuenirent inuẽta eſt in utero habẽs de ſpi
ritu ſancto .] Quæritis fortaſſe , qualis mater . quærite
prius, qualis filius. Nõ hẽt filius in hoĩbus parẽ, nõ hẽt
mater in mulierib. ſimilẽ. Specioſus ille ꝑ filiis hominũ: *Pſ. 44*
ſpecioſa illa quaſi aurora cõſurgens. Fecit ille matrẽ ſuã *Can. 6*
qđ nemo alius fecit,peperit illa filiũ & uirgo ꝑmanſit,
qđ nulla alia fecit. Fuit ille anteq̃ mater , nõ fuit iſta an
teq̃ filius. Quid.n.horũ mirabilius tibi eſſe ui? utrũq;.n.
mirabile eſt,q̃a nec priùs nec poſteriùs factum eſt. An-
teq̃ cõuenirẽt,inquit,inuẽta eſt in utero habẽs de ſpiri
tu ſancto. Quid eſt, Anteq̃ cõuenirent? antẽ q̃ ſimul in
una domo habitarẽt,nondũ.n.cõuenerãt, nondũ ſimul
habitabãt. Ille in ſua,& illa adhuc in ſua domo mane-
bat.[Et tñ inuẽta eſt in utero habẽs de ſpiritu ſancto.]
Quærerẽ ego à quo inuẽta fuiſſet,ſi tales inuenire diffi
cile eſſet. Multa.n.ſigna ſunt,quib.grauidę mulieres co
gnoſcunẽ. Videbaẽ grauida ab iis,qui ei familiares erãt,
nemo tñ eã ſuſpecta habebat, q̃m deſponſatã eſſe ſcie-
bãt. Intellexit hoc tandẽ Ioſeph,& ſpõſam ſuã grauidã
eſſe cognouit,mirabaẽ igiẽ, & circa ſpõſam ſuã zeloty-
pia mouebaẽ. Quid faceret? prodere eã timebat,ne occi
dereẽ,dimittere eã cogitabat,qđ & ſibi facile,& pericu
loſum eſſe ſentiebat,daret.n.ei libellũ repudij. Sic.n.ꝓci
pit lex. Hoc eſt aũt qđ ſequiẽ,[Ioseph aũt uir eius,cũ eſ
ſet iuſtus,& nollet eã traducere,uoluit occultẽ dimitte
re,]quã accuſare nolebat. Nolebat eã traducere in do-
mum ſuam,quam uidebat grauidam eſſe de non ſuo.
[Hoc aũt eo cogitante,ecce angelus Domini in ſomnis
apparuit ei,dicẽs,Ioſeph fili Dauid, noli timere accipe
re Mariã coniugẽ tuã.]Cũ,inquit,ita cogitaret , cũ his
anguſtiis æſtuaret,cum quid faceret,dubitaret,ecce an
gelus Domini,ecce nuncius cœleſtis, ecce Gabriel con
ſiliator uirginis,eiusq; cõſcius caſtitatis,cui hæc ſecreta
erant cõmiſſa,cui hæc myſteria reuelata fuerant,appa-
ruit

ruit Ioſeph in ſomnis, & benè quidem in ſomnis. Si
enim Ioſeph non dormiſſet, ſi extra ſe nō fuiſſet, ſi mē
tis oculos apertos habuiſſet, ſi ſolem, qui iam in Maria
oriebatur, ſpiritu ſancto reuelāte cognouiſſet, procul
dubiò nihil tale cogitare potuiſſet. Audiamus autem
q̄d angelus dixerit: [IOSEPH filii Dauid, noli timere ac-
cipere Mariam cōiugem tuam.] Noli, inquit, timere, no
li dubitare: tolle hanc zelotypiam, pelle ſuſpectionem:
non eſt ut cogitas, nondum cognoſcis hanc uirginem,
nondum benè uidiſti Mariam coniugem tuam. Ipſa
enim eſt tēplum Dei, ipſa eſt porta cæli, ipſa eſt Domi-
na tua, quam putas eſſe ſponſam tuam. Accipe igitur
eam, iam nunc quaſi dominam, non quaſi coniugem, ac
cipe eam, nō tibi traditam, ſed commodatam. Sis ei obe
diens non imperans ut maritus. Quare hoc? Vis audi-
re quare? [QVIA quod in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto
eſt.] Sufficiebat hoc audire, ſufficiebat & credere. Non
quæramus qualiter de uirgine incarnatus, & qualiter
de ſpiritu ſancto natus eſt Chriſtus. Credidit enim uir
go Maria & cōcepit. Hoc enim teſtatur Elizabeth: Bea-
ta, inquit, quæ credidiſti, quia perficientur in te ea, quæ
dicta ſunt tibi à Domino. Credidit enim uirgo, & ope-
rāte ſpiritu ſancto, uerbū caro factum eſt. [PARIET au-
tem filium, & uocabis nomē eius Ieſum.] Quare autem
tali nomine uocetur, protinùs ſubinſerens ait: [IPSE.n.
ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorū.] Manife-
ſtum eſt igitur quia ſaluator interpretatur.

IN EPISTOLAM PRIMAE Miſſæ natiuitatis Domini Concio exegetica.

Ser. de Natiu. Domi. ADeſt iam dilectiſsimi, ut uerbis utar bea
tiſsimi illius Leonis Papæ, eius nomi-
nis primi, dies ille, q̄n in Chriſto ipſa
ad peccatores miſericordia ipſa ad er-
rātes ueritas, ipſa ad mortuos uita de-
ſcendit, ut uerbum illud coæternū &
coæquale genitori, in unitatem deitatis ſuæ naturā no
ſtræ humilitatis aſſumeret, & Deus de Deo natus, idē
ēt homo de hoīe naſceretur. Magna ſe igitur nobis ho-
die offert occaſio lætandi, tanta nobis gratuita Dei be-
nignitate oblata gratia: ſed interim tn̄ neceſſe eſt, ut
hæc lætitia nō de carne ſit, ſed de ſpiritu, nō huius mū-
di, ſed Dei, ut ex animo gaudeamus nobis natum, no-
bis datum filium Dei, at nihilo minùs quid ipſa ſua na
tiuitate nobis inſinuet attentiùs conſideremus, & ardē
tib. animis imitādū ſuſcipiamus. Eo cū uel maximè nos
inuitet & extimulet ea lectio, quæ hoc die in primo
Miſſæ ſacro recitaī, eam exponendam ſuſcepimus, ſpe
bona freti, fore ut eius expoſitio nonnihil uobis utilita
Tit. 2. tis adducat. Habetur aūt in Epiſtola ad Titum his uer
bis: [APPARVIT gratia Dei Saluatoris noſtri oībus ho-
minib. &c.] Magna ſanè & inſignis, prorſuſq; gratuita
gratia quæ apparuit in Chriſto, q̄n is p̄p nos miſeros fa
ctus eſt homo, ut nos cum Deo patre in gratiam reſti-
tueret. Quis hāc gratiā ullis poſsit uerbis cōſequi? q̄s
uel dignè æſtimare ſufficiat? Totū hoc gratiæ fuit, & q
dem prorſus gratuitæ. Nō eſt q̄ iſthuc ſuis meritis tri-
Eph. 2 buāt hoīes. Gr̄a ſaluati eſtis, ait alibi idē Apoſtolus, p̄
fidē (& hoc nō ex uobis, Dei.n. donū eſt) nō ex operib. ut
ne q̄s glorieī. Agnoſcimus gratiā, amplectimur gratiā,
& quoad poſſumus, tātæ gratię totis animi uiſcerib. gra
tias agere nō ceſſamus. Sed num hic iam ſubſiſtendum
eſt, nū in hac Dei gratia ita acquieſcendum, ut nos in-
terim ceu curis oībus uacui, in utranq; aurē ſecuri dor-
miamus? Minimè gentiū: Audiuimus apparuiſſe oībus
hoib. Iudæis, ethnicis, ſeruis, liberis, maribus, fęminis,
græcis, barbaris &c. gratiā Dei ſaluatoris noſtri, & illa
gratia cū deo reſtituti ſumus in gratiā, q̄d nullis meri-
tis noſtris fieri poterat, ſed quemadmodum in Epiſtola
ad Epheſios mox addit Apoſtolus ad ea uerba, quæ in-
de paulò antè citauimus, ēt iſta, Ipſius.n. factura ſumus Eph. 2
creati in Chriſto Ieſu in operib. bonis, quæ præparauit
Deus, ut in illis ambulemus, ita & in hac ad Titū Epi-
ſtola à ueſtigio ſubiūgit, [ERVDIENS nos, ut abnegātes
impietatē & ſecularia deſideria, ſobriè, & iuſtè, & piè
uiuamus in hoc ſeculo, &c.] Vbi q̄s nō uideat ab ira dei
liberatos quidē nos eſſe gratuita ipſius Dei gratia, ſed
poſtq̄ p̄ baptiſmū, cuius uirtus oīs ex Chriſti ſanguine
proficiſcit, Deo recōciliati ſumus, iā deinceps id a no-
bis exigi, ut in ea recōciliatione p̄maneamus, & in dei
gratia in dies creſcamus, q̄d fieri nō p̄t, niſi uitiorū p̄di
gatione, & ſedula uirtutū & bonorū operū exercitatio-
ne. Sed nec hic tn̄ quicq̄ Deo gratū p̄ſtare poſſumus ex
nobiſipſis, dicēte Dn̄o, Sine me nihil poteſtis facere, pu Ioā. 15
ta, q̄d deo gratū ſit, attn̄ q̄ a bona quæ agimus, deo nos
adiuuāte & uires ſuppeditāte agimus, grata ſunt Deo
opera noſtra, & h̄nt meritū uitæ æternæ, nō ex nobiſip
ſis, ſed ex gratuita dei p̄miſsione, & ex dignitate gratię
ea p̄ nos, nō tn̄ ſine nobis efficiētes. Faceſſet erga omnis
praua opinio. Certū eſt gratuita Dei gratia ſaluos nos
fieri in baptiſmo, ubi nō tā humanorū operum, merita
quā Chriſti ſanguis operaī, at nihilo minus certū eſt re
ctiſsimè dictū ab Apoſtolo de ijs, qui iā baptizati ſunt,
Nō coronabiī, niſi q̄ legitimè certauerit. Cū ergo mul- 2. Ti. 2
ta ſeſe offerāt homini iā p̄ gratiam renato & iuſtificato
certamina, tū falſarū opinionū & errorū, tū improbarū
cupiditarū & flagitiorū, neceſſe eſt, ut qui iam renatus
eſt & Chriſti ſanguine expiatus, p̄petuū ſuſcipiāt bellū
aduerſum iſtiuſmodi, & quēadmodū Chryſoſtomus ait,
abneget impietatē. i. p̄uerſa dogmata, itēq; ſecularia de
ſideria, hoc eſt ſceleſtā atq; improbā uitā. Hoc opus, hic
labor eſt, ſed conſolaī nos Apoſtolus, dicēs. Vnuſquiſq; 1. Co. 3
propriā mercedē accipiet ſ̄m ſuū laborē. Inde eſt, quod Ioā. 14
dn̄s ait, In domo patris mei māſiones multæ ſunt, nimi 1. Cor.
rū p̄p diuerſitatē meritorū. Stella.n. ab ſtella in claritate
differt, ſic erit & reſurrectio mortuorū. Nō ibi ſola fides 16
examinabiī, ſed ēt opera, immò uerò ſi baptizatis ope
ra defuerint, audiēt à iuſto iudice, Ite maledicti in ignē
æternū. Eſuriui.n. & nō dediſtis mihi māducare &c. Nō Matt.
hic multis opus eſt cōcertationib. tm̄ in ſeipſum quiſq; 25
deſcēdat, inueniet in ſeipſo multā materiā pugnādi cō
tra ſeipſum. Et hæc pugna finē nō h̄et, licet ſit Deo di-
ſponēte modò remiſsior, modo acrior, donec ſpiritus
hos regit artus. Caro.n. concupiſcit aduerſus ſpiritum,
& ſpiritus aduerſus carnē. Sed tamen conſolatione ple Gal. 5.
nū eſt, quod ait Apoſtolus, Nō eſt dānatio his q̄ ſunt in
Chriſto Ieſu, qui nō ſ̄m carnē ambulāt. i. q̄ tametſi ſen Rom. 8
tiūt ueteris hoīs impugnationes, tn̄ illis nō obſequunī.
Sed ut illis nō obſequanī, magni laboris eſt. Itaq; Deus
bonus & iuſtus, q̄ ſolus laborē & dolorē cōſiderat, gra-
tuita benignitate ſua dignatus eſt eiuſmodi p̄ pietate
ſuſceptis laborib. noſtris æternā polliceri mercedē, qua
eius pollicitatione nos freti, certi ſumus bona opera
apud ipſum ſempiternū habitura p̄miū, porrò ſola, nu-
da & ocioſa cōtentos fide, cū dæmonib. æterno affligē-
dos ſupplicio. Ait ergo Apoſtolus, & quidē Apoſtolico
ſpiritu, Vt abnegātes impietatē & ſecularia deſideria
(quæ exponēs Apoſtolus Ioānes, Oē, inquit, quod eſt 1. Io. 2.
in mūdo, cōcupiſcētia carnis eſt, & cōcupiſcentia ocu-
lorū, & ſup̄bia uitæ) ſobriè, & iuſtè, & piè uiuamus in
hoc ſeculo, ſobriè, erga nos, iuſtè, erga p̄ximos, piè er-
ga Deū. Hoc loco p̄ ſobriè. Hieronymus legit, pudicè.
Ambroſius tēperāter. Chyſoſtomus, uides, inq̄t, ſobrie-
tas nō mō abſtinētiā fornicationis iudicat, uerū p̄turba
tionū quoq; reliquarū. Ita ſ̄m Chryſoſto. ḡnalē hic ſo
brietas h̄et ſignificationē, ut ſit mediocritas quædā nō
tantū in illis uoluptatibus quæ tactu percipiuntur, ſed
etiam in appetendis diuitiis & alijs. Immo hunc in lo-

cum Chryſoſtomus ſcribens, uel maximè perſtringit
auaros, dicens eos fornicatorib. fœdiores atque impo
tentiores eſſe. Deinde etiam iuſte uiuendum eſt erga
Lib. 5. ca. 6. proximos. Iuſtitiæ officia ſunt, ut ioquit Lactantius,
humanitas, æquitas, miſericordia. Expulſio autem iuſti
tię, ut ibidem paulò infra ait, oihil aliud, q̄ deſertio di
uinæ religionis putanda eſt, qoæ ſola efficit, ut homo
hominem charum habeat, eumq; ſibi fraternitatis uio
culo ſciat eſſe conſtrictum: ſiquidem pater idem om-
nibos Deus eſt, ut Dei, patriſq; communis beneficia
cum iis, qui noo habeot, partiatur: oulli noceat, nul-
lum premat: non fores claudat hoſpiti, non aurem
precaoti: ſed ſit largus, beneficus, liberalis, quas regias
eſſe laudes Tullius exiſtimauit. Hæc eſt profectò iuſti-
In diuinarum inſtitu. Epito. ca. 3. tia, & cæt. Idem rurſus alibi, Secundum, ait, iuſtitiæ of
ficium eſt, homioem agnoſcere uelut fratrem. Si enim
Deus fecit, & uniuerſos ad Iuſtitiam, & ad uitam æter-
nam pari cooditione generauit, fraterna utique neceſ-
ſitudine cohæremus: quam qui oon agooſcit, iniuſtus
eſt. Et infrà: Radix iuſtitiæ, & omoe fuodameotum æ-
quitatis eſt illud, Vide, ut ne facias ulli, quod pati no-
lis. ſed alterius animum de tuo metieris. Si acerbum
eſt iniuriam ferre, & qui eam fecerit, uidetur iniuſtus,
trāſfer in alterius perſonam, quod in te ſeotis, & in tua
quod de altero iudicas, & iotelliges tam te iniuſtè face
re, ſi alteri ooceas, quàm alterū ſi tibi. Hæc Lactantius.
Poſtremò etiam pie uiuere iubemur. Hoc pręcipuè er
ga Deum curandum eſt, à quo habemus quicquid &
ſumus & poſſumus, ut iure meritoq; totum id quod
ſumus & poſſumus, io eius cultum cōferre debeamus.
Et hæc eſt pietas, uerus Dei cultus, qui fide, ſpe & cha
ritate conſtat. Sed eheu, q̄ hodie neque ſobriè, neque
temperanter erga ſeipſos, oon iuſtè erga proximos, nō
piè erga Deum uiuuot homines? Non eſt ergo, quod ij
expectent beatam ſpem, id eſt, beatam immortalitatē.
Rectè eoim D. Hierooymus huoc apoſtoli locum io-
terpretās, Pietas, ioquit, expectat beatam ſpem & aduē
tum glorię magoi Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chri-
ſti. Sicut enim impietas magni Dei reforoiidat aduen-
tum, ita ſecura de opere ſuo & de fide illum pietas pre
ſtolatur. Hæc Hieronymus. Sobrie ergo, & iuſte, & pie
qui uiuit, expectat beatam ſpem & aduentum gloriæ
magoi Dei, qui eſt Chriſtus iudex uiuorum & mortuo
rum, qui reddet unicuique ſecundum opera eius. Qui
autem ſolam profeſsionem fidei habet ſine bonis ope-
ribus, ut in hunc locum ſcribens ait Ambroſius, eius
ſpes fruſtrata eſt. Vident hic iam Chriſtiani omnes, q-
bus ſtudiis dediti eſſe debeaot: nempe ſobrietati, iuſti-
tiæ, pietati, unde naſcitur expectatio futuræ beatitudi-
nis. Væ ergo illis, qui toto pectore mundi huius uolu-
ptatibus & uanitatibns dediti ſunt, quos certa manet
damnatio niſi reſipiſcant. Sequitur in Apoſtolo: [QVI
dedit ſemetipſum pro nobis.] Magnum hoc & ſtupen-
dum eſt beneficium, qūòd cum nos morti ſempiternæ
addicti eſſemus, Dei filius peccata noſtra in ſe tranſtulit
& pœnas iis debitas ipſe luit. Sed cur tandem id fecit?
An uero, ut iam nos ſupini & oſcitantes, nullā noſtræ
ſalutis curam geramus? Minime ſane, [SED ot nos re-
dimeret ab omoi iniquitate]. i. incomparabili precioſi
ſanguinis ſui precio liberaret ab omni impietate: Iodi
gniſsimum ergo fuerit ſemel a peccati iugo liberatos,
iterum peccati ſeruos fieri. [ET muodaret ſibi populū
acceptabilem,] id eſt, egregium & peculiarem. Peculia
ris autem tunc eſſe poſſet, inquit D. Hieronymus, ſi bo
norum operum æmolator exiſteret. Hoc enim ſubdit
Apoſtolus, [SECTATOREM bonorum operum,] quod
Hieronymns ex Græco uertit æmulatorem, cuius uo-
cis emphaſim urgens Chryſoſtomus, Vides, inquit, ot
non ſimpliciter a nobis opera uirtutum exigantur? Ad
didit nempe ſectatorem, græce zilotin, hoc eſt, magna
cum alacritate, atque ingeoti ſtudio & animo, uirtutis
opera capeſcentem, qua in re uehemētia quædam ad-
ſit neceſſe eſt. Ad hoc enim, ut Ambroſius ait, Chriſtus *In Ti. cap. 2.*
nos redemit, ut puram uitam ſectantes, repleti operi-
bus bonis, regni Dei hæredes eſſe poſsimus. Hoc igitur
curandum eſt omnibus e religiooe Chriſtianis, ut pec
catis omnibus io baptiſmo ſe nouerint eſſe mortuos,
atque iam inde a baptiſmo ſtudeaot ambulare in noui
tate uitæ, quod fit alacri & ſeruenti executione bono-
rum operum. Interim uero ſi nonnunquam labi in pec
cata cootingat, meminerint illius dicti apoſtolici, ſi qs
peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Ieſum
Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propiciatio pro peccatis *1. Io. 2*
noſtris. Sed huius tamen propiciatione aduocati ita
gaudeant, ut non dubitent ſibipſis quoque agendā pœ
nitentiam. Habent igitur toto uitæ ſuæ ſpatio Chriſtia
ni omnes ſatis ſuperque quod agant. Mundatus es ab
omni iniquitate in baptiſmo, ſed remanet fomes pec-
cati, quædam pronitas in peccatum, aduerſum hanc lu
ctameo ſumendum moleſtum & perpetuum, quod ni
facias, relaberis in priſtinā peccati ſeruitutē, & Chri-
ſtus nihil tibi contulerit, niſi rurſum ad pœnitentiæ
reoiedia reuerſus, ad nouum cootra uitia certamen te
accingas. Non eſt quod putes futurę beatitudinis im-
menſam gloriam ocio torpentibus & luxu diffluenti-
bus obueoturam. Accingere igitur ad ſectanda booa
opera feruenti ſpiritu, & hunc ſpiritum foue quotidia
nis bonorum operum exercitiis, ſine alios ſuam ioanē
& ridiculam iactare fidem, tu tuam erga Deum uiuam
fidem ſtudioſa mandatorum eius executione declara.
Qui enim ſe dicit noſſe Deum, & mandata eius noo
cuſtodit, mendax eſt. Si quis autem diligit me, ait Chri
ſtus ipſe, ſermones meos ſeruabit. Ideo idem ipſe iam *Ioā. 14*
aſcenſurus in cœlum, dixit ad diſcipulos ſuos: Euntes
docete omnes gētes, baptizantes eos in nomine Patris *Mat.*
& Filii & Spiritusſancti, docentes eos ſeruare omnia
quæcunque maodaui uobis. Quæ cum ſint extrema
uerba ſeruatoris noſtri iam ex hoc mundo ad patrem
demigrantis, non debent ſurda aure accipi, ſed accura
tiſsime expeodi & diligentiſsime obſeruari. Et quam-
uis non abſque magoo labore fieri poſsit, quod ait, ſer-
uare nos debere omoia quæcunque mandauit Apoſto-
lis, non tamen is labor ſubterfugiendus eſt, niſi ueli-
mus a regno Chriſti excludi. Sed idem dominus, qui
tam multa & magna exigit a credeutibus, tot rurſus
tamque præclaris & eximiis nos cooſolatur promiſsio
nibus, ſuam quoque io hac uita laborantibus fidiſsimā
gratiæ opem pollicetur, ut non poſsimus niſi impuden
tiſsime pro ipſo ſubeundos labores recuſare. Bonum *Gala. 6*
ergo facientes oon deficiamus, ſuo enim tempore me
temos noo deficientes, quando unuſquiſque propriam
mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem. Deni-
que in præſenti lectiooe addit Apoſtolus, [HAEC lo-
quere & exhortare.] Vbi perſtringit illos, qui ꝑpetuo
lactant aoditores uana fidei ſolius iactatione, cum ta-
men nihil æque populo inculcandum ſit, quam ut fi-
dem ſuam optima uiuendi ratione & alacri bonorum
operum ſtudio, uitiorum mortificatione, uirtutum
exercitatione, & omni pietate declarent, alioqui pro-
culdubio oullum habitori cum illo conſortium, qui
hodie dignatus eſt propter nos homo naſci ex uirgi-
ne, ut oos ad emiſſam cęli beatitudinem poſtliminio re
duceret, cui cum patre & ſpiritusſancto omnis eſt ho-
nor & gloria per infinita ſecula, Amen.

IN NOCTE NATIVITA-tis domini. Luc. 2.

In illo tempore, Exijt edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur uniuerſus orbis. Hæc deſcriptio prima

facta

*facta eſt à præſide Syriæ Cyrino. Et ibāt omnes ut pro
fiterentur, ſinguli in ciuitatem ſuam. Et rel. Homilia
beati Gregorij Papæ.*

QVia largiente Domino, Miſſarum ſolem
nia ter hodiè celebraturi ſumus, loqui
diù de euangelica lectione non poſſu-
mus: ſed nos aliquid breuiter dicere,
redemptoris noſtri natiuitas ipſa com
pellit. Quid eſt ꝙ naſcituro dño mun-
dus deſcribitur, niſi hoc quòd apertè monſtratur, quia
ille apparebat in carne, qui electos ſuos adſcriberet in
æternitate? Quo contra de reprobis per prophetam
Pſa. 63 dicitur: Deleantur de libro uiuentium, & cum iuſtis
non ſcribantur. Qui bene etiam in Bethleem naſcitur.
Ioan. 6 Bethleem quippe domus panis interpretatur. Ipſe nan
que eſt qui ait: Ego ſum panis uiuus, qui de cœlo de-
ſcendi. Locus ergo in quo Dominus naſcitur, domus
panis antè uocatus eſt, quia futurum profectò erat, ut
ille per materiam carnis appareret, qui electorū mētes
interna ſatietate reficeret. Qui non in parentum do-
mo, ſed in uia naſcitur, ut profectò oſtenderet, quia ꝑ
humanitatem ſuam quam aſſumpſerat, quaſi in alieno
naſcebatur. Alienum uidelicet, non ſecundum pote-
ſtatem dico, ſed ſecundum naturam. Nam de poteſtate
Ioan. 1 eius ſcriptum eſt: In propria uenit. In natura etenim
ſua ante tempora natus eſt, in noſtra uenit ex tempo-
re. Qui ergo æternus permanens, temporalis apparuit
alienum eſt ubi deſcendit. Et quia per prophetam dici
Eſai. 40 tur, Omnis caro fœnum: factus homo, fœnum no-
ſtrum uertit in frumentum, qui de ſemetipſo ait: Niſi
Ioa. 12 granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit,
ipſum ſolum manet. Vnde & natus in præſepio recli-
natur, ut fideles omnes, uidelicet animalia ſancta, car-
nis ſuæ frumento reficeret, ne ab internæ intelligentiæ
pabulo ieiunia remanerēt. Quid autem eſt hoc, quòd
uigilantibus paſtoribus angelus apparet, eoſque Dei
claritas circunfulget, niſi quòd illi præ cæteris uide-
re ſublimia merentur, qui fidelibus gregibus præeſ-
ſe ſollicitè ſciunt? dumq; ipſi piè ſuper gregem uigilāt
diuina ſuper eos gratia largius coruſcat. Regem uerò
natum angelus nunciat, eiuſque uoci angelorum cho
ri concinunt, & congaudentes clamant: Gloria in ex-
celſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uolunta-
tis. Prius quippe quàm redemptor noſter per carnem
naſceretur, diſcordiam cum angelis habuimus, a quo-
rum claritate atque munditia, per primæ culpæ meri-
tum, & per quotidiana delicta longe diſtabamus. Quia
enim peccando extranei eramus a Deo, extraneos nos
a ſuo conſortio deputabant angeli, ciues Dei. Sed quia
nos cognouimus regem noſtrum, recognouerunt nos
angeli ciues ſuos. Quia enim rex cœli terram noſtræ
carnis aſſumpſit, infirmitatem noſtram illa iam angeli-
ca celſitudo non deſpicit. Ad pacem noſtram angeli re
deunt, intentionem prioris diſcordiæ poſtponunt: &
Ge. 19. quos prius infirmos abiectoſque deſpexerant, iam ut
Ioſ. 5. ſocios uenerantur. Hinc eſt enim quòd Loth & Ioſue
angelos adorant, nec tamen adorare prohibent: Ioan-
nes uero in Apocalypſi ſua adorare angelum uoluit,
ſed tamen idem hunc angelus, ne ſe debeat adorare cō
Ap. 19 & 22 peſcit, dicens: Vide ne feceris, conſeruus enim tuus
ſum & fratrum tuorum. Quid eſt, quòd ante redēpto-
ris aduentum angeli ab hominibus adorantur, & ta-
cent, poſtmodum uero adorari refugiunt, niſi quòd na
turam noſtram, quàm prius deſpexerant, poſtquàm
hanc ſuper ſe aſſumptam conſpiciunt, proſtratam ſibi
uidere pertimeſcunt? Nec iam ſub ſe uelut infirmam
contemnere auſi ſunt, quam ſuper ſe uidelicet in cæli
rege uenerantur: nec habere dedignantur hominem
ſocium, qui ſuper ſe adorant hominem Deum. Cure-
mus ergo fratres chariſſimi, ne qua nos immunditia
polluat, qui in æterna præſcientia & dei ciues, & ange
lis æquales ſumus. Vindicemus moribus dignitatem
noſtram. Nulla nos luxuria inquinet, nulla nos turpis
cogitatio accuſet: non malitia mentem mordeat, non
inuidiæ rubigo conſummat, non elatio inflet, non am-
bitio per terrena oblectamenta dilaniet, non ira in-
flammet. Dij etenim uocati ſunt homines. Defende er
go tibi, ò homo, contra uitia honorem Dei, quia pro-
pter te factus eſt Deus homo.

DE EADEM NOCTE AC Euangelio Luc. 2. Homilia uenerabilis Bedæ preſbbyteri.

AVdiuimus ex lectione euangelica fra-
tres chariſſimi, quia naſcituro in mun
dum redemptore mundi, Deo & Do-
mino noſtro Ieſu Chriſto exiit edictū
à Cæſare Auguſto, qui tunc mundani
regni apicem tenebat, ut mundus de-
ſcriberetur uniuerſus. Quod non caſu contigiſſet putā
dum eſt, ſed certiſſima diſpenſatione eiuſdem noſtri
redemptoris intelligēdum eſſe prouiſum. Ipſe etenim
mediator Dei & hominum, ſicut matrem ſibi diuini-
tus quam uoluit præuidit, de qua naſceretur quando
uellet humanitùs: ita etiam tempora natiuitatis quæ
uoluit elegit, immò ipſe ea qualia uoluit eſſe donauit,
talia uidelicet, in quibus ſopito turbine bellorum, no-
ua pacis tranquillitas totum contegeret orbem. Quod
enim maius in hac uita potuit eſſe pacis indicium, q̃
ab uno homine orbem deſcribi uniuerſum, atque unius
cenſus numiſmate concludi? Matrem quippe elegit
uirginem, quia non aliter Dei filium naſci in carne, q̃
de intemerata genitrice decebat. Tempus quando na-
ſceretur ſummæ pacis elegit, quia hæc nimirum ei na-
ſcendi in mundo cauſa fuit, ut genus humanum ad ſu-
pernæ pacis dona reduceret. Hinc etenim ſcriptum Eph. 2
eſt: Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum, id eſt,
qui de angelis & hominibus unam Dei domum pius
mediator & reconciliator inſtituit. Pacis ergo tempo-
ribus natus eſt Dominus noſter, ut etiam ſtatu tempo
ris ipſum eſſe ſe doceret, de quo promiſſa prophetia
dicebat: Multiplicabitur eius imperium, & pacis non Eſa. 9.
erit finis. Vnde bene idem propheta alias, cum incar-
nationis illius ac noſtræ redemptionis ſacramenta my
ſtico ſermone deſcripſiſſet, dicens: Et erit in nouiſſi- Eſa. 2.
mis diebus præparatus mons domus Domini in uerti
ce montium, & eleuabitur ſuper colles, & fluent ad eū
omnes gentes, ſerenitatem quoque pacis quæ tunc eſ-
ſet futura, manifeſtè ſignauit, ſubiiciens: Et conflabunt
gladios ſuos in uomeres, & lanceas ſuas in falces. Non
leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebunt
ultra ad prælium. Propter quod & mox exhortando
ſubiunxit: Domus Iacob, uenite & ambulemus in lu
mine Domini. Præmiſit ergo tempora pacis, & ſic ap-
parens in carne ipſe author pacis, & temporum condi
tor, primò domui Iacob, id eſt, plebi Iſraëliticę, deinde
cunctis gentibus ad ſe confluentibus ianuam lucis ape
ruit, & pacis æternæ gaudia prędicauit. Nec prętereun
dum, quòd eius pacis terrena ſerenitas nato regi cœle
ſti non ſolum teſtimonium gratiæ perhibuit, ſed &
obſequium impendit, quia prædicatoribus uerbi illius
peragrandi orbem facultatem tribuit, & ubicunque
uellent euangelii gratiam diſſeminandi. Quod fieri mi
nimè poſſet, ſi non uno totus orbis regeretur imperio.
Sed & ipſa totius orbis deſcriptio, quæ a terreno rege
facta memoratur, cæleſtis opera regis manifeſtè deſi-
gnat,

gnat, qui ad hoc nimirùm apparuit in mundo, ut de
cunctis per orbem nationibus electos io uoitateni fidei
ſoæ colligeret, ac nomina ſua ſicot ipſe promiſit, in æ-
ternnm ſcriberet in cœlo. Hoc quoque, quòd ad edictũ
Auguſti ibant omnes ut profiterentur, ſinguli in ſuam
ciuitatem, in noſtri regis eſt nobis ſeruitio ſpiritualiter
agendum. Noſtra quippe ciuitas, ſancta Eccleſia eſt, quę
partim adhuc peregrinatur a Domino in terris, par-
tim iam com Domino regnat in cœlis, & poſt finem
hnius ſęculi perfecta in æternum tota cum illo regna-
bit. In hanc ergo ciuitatem debemus omnes ire: oullũ
à tam ſalubri itinere oportet excoſari. Omnes nos oe-
ceſſe eſt nato regi debitum pendere cenſum, hoc eſt, &
in uoitate onoc Eccleſiæ præſentis, iuſsis obtemperarè
diuinis, & ad ingreſſum patriæ cœleſtis infatigabili bo
norum operum curſu properare. Dabator autem in ꝓ-
feſsione cenſus denarius, qui decem oummorum in ſe
pondus habebat, Cæſaris imaginem contioens & no-
men: quod oos quoqne ſpiritualiter oportet imitari.
Soluimus enim regi noſtro denarium, cum decem præ
Denarius myſticè ut ſoluendus. cepta legis illius implere ſatagimus. In quo uidelicet
denario nomen eiuſdem regis ooſtri conſcriptum ge-
ſtamus, cum in cunctis actibus noſtris meminerimus
nos à Chriſto Chriſtianos uocari, ac dignitatem nomi-
nis ipſius intemeratam in nobis cooſeruare curamus.
Imaginem quoque eius in eodem denario booæ noſtræ
conuerſationis exprimere debemus, illam utique quã
Leu. 19 ipſe docuit, dicens: Sancti eſtote, quia & ego ſanctus
ſum, dominus Deus ueſter. Hæc eſt nanque imago Dei,
ad quam io primo homine cooditi ſumus, ut uidelicet
participatione diuinæ ſanctitatis perpetuò ſancti eſſe-
Pſal. 4 mus, Hinc etenim Pſalmiſta ait: Signatum eſt ſup oos
lumen uultus tui Domine. Sed quia hoc lumen diuini
uultus homo peccãdo amiſit, placuit Deo humani uul
tus habitum in carne oaſceodo aſſumere, quo nos doce
ret in ſpiritu debere renaſci. Placuit in ſimilitudine car
ois peccati ſioe peccato apparere, ut nos emundaret ab
omni peccato, & claritatem nobis ſuæ reformaret ima-
ginis. [ASCSNDIT autem, inquit, Ioſeph à Galilæa de ci
uitare Nazareth io Iudæam ciuitatem Dauid, quæ uo-
cator Bethleem, eò quod eſſet de domo & familia Da-
uid, ut profireretur cum Maria deſpooſata ſibi ũxore,
prægnante.] Diuinitùs conſtat eſſe procuratum, ut ad
ſuam quiſque ciuitarem pergens, ibi ceoſum profitere
tur, quatenus hoc edicto geocrali pareotes noſtri ſalua
toris de Nazareth in Bethleem uenire coatingeret, ſic-
que ad complenda uaticinia prophetarum, utraque ci-
uitas incarnationis eius inſigniretur arcanis, una uide-
licet conceptionis, altera natiuitatis honore præful-
gens. Teſtatur oanque Iſaias propheta, quòd redempto
rem noſtum in Nazareth concipi oporteret, cum di-
Eſa. 11 cit: Egredietur uirga de radice ieſſe, & Nazaræus de
radice eios aſcendet. Interpretatur autem Nazaræus
flos ſiue mundus. Quo uocabulo, incarnatus pro nobis
Dei filius rectè potuit cognominari, quia & ipſe mun-
dus uitüs omnibus, naturam ſuſcepit hominis, & in ſe
credenribus cuoctis flos ſpiritualium fructuum origo-
que proceſsit, quib. rectè ac beatè uiuendi & mõſtrauit
exempla, & dooa coočeſsit. Egreſſa eſt ergo uirga de ra
dice Ieſſe, & Nazaræus de radice eius aſcendit, quia in-
temerata uirgo Maria de ſtirpe Dauid orta eſt, de cuius
earne Dñs in ciuitate Nazareth ueritatem carnis ſioe
inqoinamento carnis aſſuoipſit. Quòd uero in Bethleẽ
eſſet naſciturus, hoc quoq; propheticis deſignat oracu-
lis, cum dr̄, Et tu Bethleem Ephrata paruula es in milli
Mic. 5 bus Iuda, ex te. o. egredief, qui ſit dominator io Iſraël.
Qui bene in Bethleem naſcitur, ooo ſolum ꝑꝑ indiciũ
regii ſtemmatis, quia Dauid iode fuit, ſed & ꝑꝑ nomẽ
ipſom, quia Bethleem domus panis inrerpretatur. Ipſe
nanq; ait, Ego ſum panis uiuus, qui de cœlo deſcendi.
Quia ergo ꝑpea de cęlo ad rerram deſceodit, ut nobis *Ioan. 6*
uitæ cœleſtis alimoniam donaret, noſq; æternæ dulce-
dinis munere ſatiaret, meritò locus in quo naſcitur, do
mus panis uocaſ. Eſt & alia ratio ſupernæ diſpoſitionis,
qua Dominus noſter non in ea, qua conceptus erat, ci-
oitate, ſed in alia naſceretur, ot uidelicet ex hoc inimi-
cos inſidiantes faciliùs natiuitatis eius conſcii uel mi-
niſtri deuitarent. Præuidebat quippe, ꝙ eum mox na-
tum Herodes perſequi, atq; ad mortem quærere incipe
ret. Et ꝑpeà ſic natiuitatis eius myſterium uoluit io ciui
tate Dauid peragi, ut parentes eios non ibi domum, nõ
poſſeſsionem haberent, ſed tantummodò tempore oati
oitatis ipſios illò nouitii aduentarent, hoſpites mane-
reot, ſtatimq; completa eadem natiuitate, ac declaratis
ſignis cęleſtibus, quæ ei teſtimonium dare decebat, Ae-
gyptum cum ipſo ſecederent. Sic etenim factum eſt, ut
non ſolùm eum dum quæreret Herodes, minimè repe-
riret, ſed oec ullam cognatos eius uexandi occaſionem
haberet, cuius parentes qoi eſſent explorare non pote-
rat. Nec prætereunda ſilentio maxima conditoris &
redemptoris noſtri dignatio, qui non ſolùm incarnari
pro nobis, ſed eo tempore uoluit incarnari, qoo mox
natus, profeſsiooe cenſus aſcriberetur. Ioduit enim
carnem, ut nos uirtute ſpiritus indueret. Deſcendit de
cœlo ad terras, ut nos de terris eleuaret ad cœlum. Sol-
uit tributum Cæſari, ut nobis perpetuæ libertatis gra-
tiam donaret. Seruiuit Dei filius in homine regi, qui
diuinæ ſeruitutis igoorabat obſequium, ut nobis per
hoc humilitatis formam triboeret. Inſinuat uidelicet,
quaotum per charitatem ſeruire debeamus iouicem,
cùm ipſe oon deſpexerit ei, qui ueræ charitatis erat ne
ſcius, impendere ſeruitium. Vbi hoc quoqoe ſuo præ-
monſtrauit exemplo, quod poſtmodum principis apo-
ſtolorum erat uerbo docturus: Subditi eſtote omni crea
turæ humanæ propter Deum, ſiue regi, qnaſi præcellẽ- *1. Pe. 2*
ti, ſiue ducib. tanqoam ab eo miſsis. [FACTVM eſt aũt,
inquit, cùm eſſeot ibi, impleti ſunt dies ut pareret, & pe
perit filium ſuum primogeoitum.] Primogenitum uoca
uit Dominnm, non quia credendum ſit beatam Dei ge
nitricem alios poſt eum peperiſſe filios, quam perpe-
rua caſtitate una cum uiro ſuo Ioſeph cooſtat eſſe me-
morabilem, ſed ob id eum rectè primogenitum appel
lat, quia ſicut Ioanoes ait, Quotquot autem receperũt *Ioan. 1*
eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Io qnibus fi-
lius ipſe iure primatum tenet, qui & antequàm naſcere
tur in carne, Dei filius abſque initio natus extiterat.
Deſcendit autem ad terras, factus eſt noſtræ particeps
naturæ, largitus eſt nobis ſuæ participium gratiæ, ut ſi-
cut Apoſtolus ait, Sit ipſe primogenitus in multis fra- *Rom. 8*
trib. [ET panois eũ, ioquit, inuoluit, & reclioauit eũ in
ꝑſepio, q a oõ erat ei locus in diuerſorio.] Et hic iotuẽda
eſt, fratres chariſsimi, magna redemptoris ooſtri digna
tio, hic ex totis medullis cordis unicuiq; noſtrũ cum
propheta dicẽdum, Quid retribuam Domino pro om
nibus quæ retribuit mihi? Ille. n. cui ueraciter canimos,
Magnus dñs & laudabilis nimis, & magnitudinis eius
nõ eſt finis. Paruulus narus eſt nobis, ut oos renaſcendo *Pſ. 48*
de paruulis magnos, hoc eſt, de peccatorib. faceret iu- *& 144*
ſtos. Qui ad dexteram patris ſedet in cœlo, loco egebat
in diuerſorio, ut nobis copiam felicium manſionum in
domo patris ſui donaret. Qoi omnem creaturam ſiue
io cœlis inuiſibilem, ſiue uiſibilem in hoc muodo, mul
tifariis ioduit ornatibus, qui in ſua maieſtate, ſicut de
eo propheta dicit, amictus eſt lumine ſicut ueſtimẽto, *Pſ. 103*
ipſe in aſſumptione ooſtræ fragilitatis exiguis contegi
tur pannis, ut primam nobis ſtolam reſtituat, id eſt, ad
gratiam nos immortalitatis, quam in primo parente
amiſimus, miſeratus reducat. Ille per quem omoia fa-
cta ſunt, manus pedesq; ſuos, immò totum corpus qđ
induit, cunis inuolui diſpoſuit, ut manus noſtras in bo-

no opere promptas redderet, pedes noſtros in uiam pa
cis dirigeret, cuncta corporis noſtri membra diuinis
manciparet obſequijs. Ille, quem cœlum & cœli cœlo
rum non capiunt, parui præſepis anguſtia continetur,
ut amplitudinem nobis ſupernarum ſedium tribueret,
& quadam præcipui gratia ſacramenti in præſepio ſibi
ſedem elegit, ubi animalia ſolent ad ueſcendum conue
nire. inſinuauit enim iam tunc, quia fideles omnes in ſa
croſancta altaris menſa, eiuſdem incarnationis ſuæ my
ſterijs eſſet refecturus. Indicauit etiam, quia cunctos ſi
bi humiliter obſequentes, internæ ſuauitatis ſoleat gra
Eſa. 1. tia recreare, quibus bene per prophetam dicitur: Co-
gnouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domi-
ni ſui. In boue etenim deſignat populum Iudæorum,
qui iugum legis portare, & eius conſueuerat uerba ru-
minare. In aſino autem exprimit populum gentium, q
ſordibus idololatriæ ſemper manebat immundus. Ex
quo utroque populo plurimi ad euangelij gratiam con
uerſi, & poſſeſſorem a quo creati ſunt cognouerunt, &
cœleſtibus eius quærebant alimonijs ad perpetuam
creſcere ſalutem. Quorum primitias ei conſecraras ac
cipimus in paſtoribus illis meritò uenerandis, qui na-
tum eum primi angelo nunciante uidere & prædicare
meruerunt, & in Magis, qui ad eius cunabula de Orien
te cum muneribus & precibus ſtella duce uenerunt.
Hi nanque de Iudæis ad Dominum, illi uenere de gen-
tilibus. Verùm de Magis die ſancto Epiphaniæ, ipſo ad
quem uenere domino propiciante, pleniùs audiemus.
Interim de paſtoribus, qui primi ad eum uenientes, prio
tis populi fideles deſignant, quæ ſint geſta uideamus.
Sequitur: [Et paſtores erant in regione eadem uigilan-
tes, & cuſtodientes uigilias noctis ſuper gregem ſuum,
& ecce angelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei
circunfulſit illos.] Aptè autem ſatis hoc ſuperna eſt ꝓ-
uidentia diſpoſitum, ut naſcente domino paſtores in ui
cinia ciuitatis eiuſdem uigilarent, ſuosq; greges à timo
re nocturno uigilando protegerent. Oportebat nanq;,
ut cùm magnus paſtor ouium, hoc eſt, animarum nutri
tor fidelium, in mundo natus eſt, teſtimonium eius na-
tiuitati uigilantes ſupra gregem ſuum paſtores darent.
Ioã. 10 Ipſe enim eſt qui ait: Oues meę uocem meam audiũt,
& ego cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego uitam æ-
ternam do eis. Nam & futurum iam tunc erat, ut per or
bem uniuerſum electi paſtores .i. prædicatores ſancti
mitterentur, qui ad ouile dominicum, uidelicet ſanctã
Eccleſiam, populos credentium cogerent. Quorum pri
mo, hoc eſt, beato Petro, cùm ſe Dominum amare pro
fiteretur, idem Dominus ac princeps paſtorum, ad cõ-
probandum eundem amorem præcepit, dicens: Paſce
Ioã. 21 oues meas. Quia nimirum ſolus ille conditorem perfe
ctè diligit, qui & proximis curam puri amoris impen-
dit. [Et ecce, inquit, angelus Domini ſtetit iuxta illos,
& claritas Dei circumfulſit illos, & timuerunt timore
magno.] Quid eſt ꝙ apparẽte angelo diuinæ claritatis
eos ſplendor circũdedit, qđ nunq̃ in tota teſtamẽti uete
ris ſerie reperimus, cum tam innumeris uicib. angeli ꝓ
phetis & iuſtis apparuerunt, nuſquam eos fulgore diui
næ lucis homines circumdediſſe legimus, niſi ꝙ hoc
priuilegium rectè huius tpis dignitati ſeruatum eſt?
Cũ .n. uera lux mundi naſcebaĩ in mundo, dignũ profe-
cto fuit, ut ꝑco natiuitatis illi⁹, ẽt corporales hoĩum ui
ſus nouitate cœleſtis perfunderet lucis. Dicit nanq; de
illius natiuitate propheta: Exortum eſt in tenebris lu-
Pſ. 111 men rectis corde. Et quaſi quæreremus, quod eſſet lu-
men de quo diceret, continuo ſubdit: Miſericors & mi-
ſerator & iuſtus Dñs. Cũ ergo miſericors & iuſtus cõdi
tor ac redemptor gñis humani, mundum gloriæ nouæ
natiuitatis illuſtrare dignatus eſt, decebat oĩb. modis,
ut ipſam ẽt in qua natus eſt regionẽ claritas lucis nouę
compleret. Apparens ergo cum claritate, quid angelus
paſtorib. dicat, audiamus. [Nolite timere. Ecce .n. euã
gelizo uobis gaudium magnum, quod erit oĩ populo.]
Verè gaudium magnum, quia gaudium cœleſte, gau-
dium æternum, gaudium quod nulla triſtitia interue-
niente turbaĩ. Quod erit, inquit, oĩ populo: nõ oĩ popu
lo Iudæorum, neq; oĩ populo gentium, ſed oĩ populo
credẽtium, qui uel de Iudæis uel de gentib. orbis totius
ad unam Chriſti confeſsionem aggregatur, ab una ea-
demq; myſteriorum Chriſti perceptione Chriſtianus Eſa. 9
uocatur, de quo dicit propheta: Populus qui ambula-
bat in tenebris, uidit lucem magnam. [Quia natus eſt
uobis hodiè ſaluator, qui eſt Chriſtus dñs, in ciuitate
Dauid. Bene dixit, hodie natus eſt: nõ dixit, Hac nocte,
quia uidelicet cum luce cœleſti apparuit, quia diẽ na-
tum euangelizabat his, qui uigilias noctis agebant, illũ
uidelicet de quo Pſalmiſta pręcinit, dicens: Bene nũcia Pſ. 95.
te diem ex die ſalutare eius. Salutare quippe Dei .i. Dñs
Ieſus, dies eſt ex die: quia q temporaliter in ciuitate Da
uid homo ex uirgine matre apparuit, ipſe ante omnia
tempora, non localiter, lumen de lumine, Deus uerus
de Deo uero natus eſt. Quia ergo habitantibus nobis in
regione umbræ mortis lux orta eſt uitæ, aptè nuntius
ortus eiuſdem dicit, Quia natus eſt uobis hodiè ſalua-
tor, ut hoc quoq; uerbo admoniti ſemper recordemur,
quia nox præceſsit antiquę cęcitatis, dies autem appro
pinquauit æternæ ſalutis, & ipſi abiiciamus opera tene-
brarum, & ut filii lucis ambulemus. Fructus enim lucis Eph. 5
eſt, ſicut idem Apoſtolus ait, in omni iuſtitia, & bonita
te, & ſanctitate [Et hoc uobis ſignum. Inuenietis in-
fantem pannis inuolutum, & poſitum in præſepio.]
Hoc nobis ſignum nati in carne ſaluatoris ſemper aio
retinere condecet, ut ſemper eius beneficiis gratias re-
pendere bene uiuendo diſcamus, quia ita uoluit habi-
tum noſtræ fragilitatis aſſumere, ut paupertatis quoq;
generalis ſtatum non refugeret. Eſt enim indicium aſ-
ſumptæ infirmitatis, ꝙ infans pannis inuolutus eſt: &
paupertatis, ꝙ non in ſtrato, ſed in præſepio poſitus in-
uenitur. Miſericordias ergo Domini in æternum cante-
mus, qui ut nos perpetuò beatè uiuamus, ipſe abiectio-
nis ac mortalitatis noſtræ ſocius fieri non abnuit. An-
nuncianre autem angelo uno gaudium dñicæ natiuita-
tis, repentè multitudo militiæ cœleſtis adfuit, quæ ei-
dem nato Domino obſequium ſuæ deuotionis redde-
ret, & quem in cœlo glorificare ſemper conſueuerat,
nunc ſolita hymnorum laude apparente in terra conce
lebrat. Vbi nos quoque ſua laudatione cœli ciues inſti-
tuunt, qualiter huius ſacratiſſimæ ſolennitatis gaudia
celebrare, quantas uerbo Dei laudes dicere debeamus,
ꝙ in ea cato factum eſt, & habitauit in nobis, ut nos ad
ſuæ gloriæ uiſionem ſubleuaret, nobis participium gra
tiæ & ueritatis, qua ipſum plenum eſt, donaret. Laudãt
ergo Deum, & dicunt: [Gloria in altiſſimis Deo, & in
terra pax hominibus bonæ uoluntatis.] Et apertè glo-
riam Deo dicunt, pacem prædicant hominibus, quia il-
lum, in cuius natiuitate lætantur, mediatorem Dei &
hominum, hoc eſt, Deum eſſe uerum & hominem no-
runt. Gloriam in excelſis Deo caniant, quia iam uenif-
ſe tp̃s illud exultãt, quo mundus abiectis dijs, qui ab ho
minib. facti ſunt, conditorem ſuum qui in cælis eſt co-
gnoſceret. Pacem optãt hoib. quia quos electos priùs
ab æterna felicitate merito peccati deſpexerant, iã nũc
redimente Dño, in eiuſdẽ ſupernæ habitationis gau-
dijs ſecũ futuros intelligunt. Pacem hoib. mãdãt, quos
in cæleſti Hieruſalem, hoc eſt, in uiſione perpetuæ pa-
cis ſocios hr̃e deſiderant, ut ipſos quoque hoies admo
neãt, per obſeruantiã pacis ad ſuum dẽre peruenire con
ſortiũ. Et bene cum dicerẽt, & in terra pax hoibus, adiũ
gunt, bonæ uolũtatis, quia cũ illis ſocietatẽ pacis ange-
lici ſpiritus hr̃e feſtinãt, quorũ mentib. puritatẽ bonæ
uolũtatis ineſſe cõſiderant. Illos ſecũ poſt abſolutionem
carnis

carnis ad cõtẽplationem ueræ pacis ſubuehere lætant,
quos in carne commorantes,omnia quæ agũt aut loquũ
tur,de radice bonæ uoluntatis proferre cõſpiciũt.Tales
nãq; etſi infirmitas fortè aliqñ,uel ignorãtia à pficiẽda
ea,quã cupiũt, bona actione retardat,ante interni tñ ar
bitri oculos integritas,quã corde tenẽt, bonæ uolunta
Bona tis excuſat.Bona aũt uoluntas eſt, diligere conditorem
uolũtas noſtrum ex toto corde,tota aĩa,tota uirtute,diligere &
quæ ſit. proximos tanq̃ noſipſos, atq; eiuſdẽ dilectionis in no-
bis uigorem indicijs,quib.ualemus,piæ actionis oſten-
dere.Quod cũ oĩb.horis atq; momentis facere debea-
mus,quãto magis cũ natiuitatẽ Dñi ac ſaluatoris no-
ſtri uel annua feſtiuitate colimus , uel frequentiore de-
uotione recolimus?In qua ſpecialiter angelica exhorta
tione docemur,dona ei bonæ uolũtatis offerre , in qua
ciues patriæ cæleſtis eidem bonæ uoluntati noſtræ con
ſortium ſuæ pacis promittunt:in qua ipſi quoq; eundẽ
hymnum angelici concentus Deo dicere ſolemus . Sit
igiẽ nobis,fratres chariſſimi , communis iſta ſolẽnitas
terreſtrib.cũ cæleſtib.nec tñ iſta ſolennitas , ſed & oĩs
noſtra cõuerſatio ſit ſupernorum ciuium apta conſor-
tio.Meditemur interim in uia, qđ habere deſideramus
in patria. Cõcordemus ẽt nos inquantũ ualemus , uitæ
illi mũdiſsimæ beatorum ſpirituum ,cui tunc aſſociari
ſperamus interna puritate mutuæ dilectionis,ſi diuinæ
laudationis dona,quib.in futuro uacare cupimus, ẽt in
Col.3 pſenti ſectemur.Diſcamus cũ Apoſtolo dicere : Noſtra
cõuerſatio in cœlis eſt,unde ẽt ſaluatorem expectamus
Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Illi namq; ſalua-
torem ad iudicium uenientem cum gaudio expectant,
qui ſe ad eius uoluntatem,cæleſtem in terris uitam egiſ
ſe meminerunt.Dat aũt ẽt fragilib.nobis ac minus pfe
ctis magnam ſpem percipiendæ ſalutis, ipſe cõditor &
ſaluator noſter,qui pro noſtra cõfirmatione fragilis ap-
parens,mox ore conſono militiæ cœleſtis,bonæ noſtræ
uolũtati dono ſuæ perpetuæ pacis promiſit, Ieſus Chri
ſtus Deus & Dñs noſter, qui uiuit & regnat cũ patre in
unitate ſpiritusſancti,per oĩa ſecula ſeculorum,Amen.

IN EADEM SANCTA Nocte Homilia Euſebij Emeſeni.

QVòd mũdus uniuerſus deſcribitur, & ſub
unius prĩtis tributũ redigiẽ, magnæ pa-
cis indiciũ eſt.Si.n. mundus adhuc repu
gnaret,& cõtra Romanũ imperiũ dimi
caret,nequaq̃ eius edicto deſcribi,& ſub
tributũ redigi potuiſſet . De hac.n.pace
Eſa. 2 propheta pdixerat:Et cõflabunt gladios ſuos in uome-
res,& lãceas ſuas in falces.Nõ leuabit gẽs cõtra gẽtem
gladium,nec exercebunẽ ultra ad præliũ . Et Pſalmiſta:
Pſa.71 Orieẽ in dieb.eius iuſtitia & abũdantia pacis. Quia.n.
princeps pacis oriebaẽ,pacẽ utiq; fieri oportebat . [Et
ibãt oẽs ut profiterent,ſinguli in ſuã ciuitatẽ. Aſcendit
aũt & Ioſeph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæã
ciuitatẽ Dauid,quæ uocaẽ Bethleẽ,eò q; eſſet de domo
& familia Dauid,ut profitereẽ cũ Maria deſponſata ſibi
uxore pgnante.]His.n.uerbis apertè mõſtratur,q; hæc
deſcriptio ſm familias facta fuerat:unde ad proprias ci
uitates atq; familias ubicunq; eſſent,ſingulos redire o-
portebat,quatenus communicato conſilio oẽs ſimul tri
butum dare promitterẽt,& facta deſcriptione ſm unã
quamq; familiã totius tributi ſummam colligerent. Ve
nit itaq; & Ioſeph cũ Maria deſpõſata ſibi uxore pgnan
te in Bethleẽ ciuitatẽ Dauid, ubi eorũ familia habita-
bat,ut & ipſi,ſicut cæteri eãdẽ facerẽt profeſsionẽ.[Fa
ctum eſt aũt dũ eſſent ibi,impleti ſunt dies ut pareret,
& peperit filiũ ſuum primogenitũ.]Ibi.n.Chriſtũ naſci
Mich. 5. oportebat,quia ſic per prophetã nunciatũ fuerat:Et tu
Bethleẽ terra Iuda,nõ eris minima in principib. Iuda:
ex te.n.exiet dux,q regnat populũ meũ Iſrael.Primoge *Primogenitus*
nitus aũt ſm legẽ filius dr̃ , qui primus de matris utero *quis:*
procedit,ſiue alij ſequanẽ,ſiue nõ ſequãtur.Cũ.n.lex ſta *Nu. 3.*
tim poſt unũ menſem oẽ primogenitũ Dño offerre præ
cipiat,quis nõ intelligat ſine alicuius relatione primo-
genita dici,cũ nihil adhuc genitũ ſit,cui hoc primoge-
nitũ referri poſsit.Quid.n.ſi mater illicò mortua fuerit,
uel ſi ulterius filiũ nõ genuerit?Nũquid idcirco primo-
genitus ille nõ erit,qui ex ea iã natus,& poſt unũ men-
ſem Deo oblatus , ab ipſa lege primogenitus eſt uoca-
tus?Igiẽ aut lex mentiẽ,aut primogenitus aliqñ ſine re
latione dr̃.Peperit itaq; beatiſsima uirgo, concipiẽs uir
go,pariens uirgo,& in æternũ permanens uirgo.Clau-
ſa ante partum,clauſa in partu,clauſa poſt partum.[Pe
perit.n.filiũ ſuũ primogenitũ , & pannis eũ inuoluit,
& reclinauit eũ in pſepio,quia nõ erat ei locus in diuer
ſorio.]O pietas immẽſa , ò humilitas ineffabilis , ò ſa-
cramentũ inenarrabile.Deus homo fit:æternus, tẽpora
lis,immenſus,localis,immortalis,paſsibilis:paruis pan
nis inuoluitur,qui cœli ambitu pro magnitudine non
continetur:Quis audiuit unquam tale?Quis uidit huic
ſimile?Reclinatur in præſepio,& panis uiuus,qui de cæ
lo deſcendit,nõ hominibus,ſed pecorib.anteponiẽ.i.nõ
Eſa. 1 Iudæis,ſed gentibus miniſtraẽ. Tũc cognouit bos poſſeſ
ſorẽ ſuum ,& aſinus præſepe Domini ſui.Sed quid dicã,
q; cæli terræq; creator, q; Rex regum & Dominus do-
minantium nõ habuit locum in diuerſorio?Sic.n.Apo-
2.Co.8 ſtolus ait:Quia cũ omniũ diues eſſet , pro nobis pauper
factus eſt.[Et paſtores erãt in regione eadẽ uigilãtes &
cuſtodiẽtes uigilias noctis ſup gregem ſuũ . Et ecce an
gelus dñi ſtetit iuxta illos,& claritas Dei circumfulſit il
los,& timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus :
Nolite timere.Ecce.n.euangelizo uobis gaudium ma-
gnum,qđ erit oĩ populo, qa natus eſt uobis hodie Sal-
uator,qui eſt Chriſtus Dñs in ciuitate Dauid.] Quantũ
enim ad literã,ea cã eſſe uidetur,ut priùs paſtorib. hæc
uerba angelus nunciaret,ne quaſi incauti ſtabulum in-
trarent,& in præſepe adire tentarent, in quo puer poſi-
tus erat.ſpiritualiter aũt ſtabulum , Eccleſia , præſepe, *Eccleſia, ſtabulum.*
ſcriptura diuina:paſtores uero,epiſcopi & doctores in-
telliguntur.Stabulum.n.uocatur Eccleſia,ad quam Dei
animalia undiq; fluunt, Ibiq; ſtant , & morantur in ea,
unde ſcriptum eſt, Aĩalia tua Dñe inhabitabunt in ea. *Pſa.67*
Hæc aũt aĩalia,quaſi in præſepio, in diuina ſcriptura ci
bis ſpiritualib.nutriunẽ,ibi poſitũ inueniunt Chriſtum
ibiq; comedũt panem uiuum. Beati qui huius præſepis
cibis aluntur,& de delicijs ibi poſitis reficiũtur. Vos aũt
Eccleſiæ paſtores,uos epiſcopi & ſacerdotes , audite &
intelligite,uobis angelos loquitur,uobis hoc gaudium
magnum euangelizat,quia uobis datum eſt noſſe my-
ſterium regni Dei, uobis datum eſt noſſe & intelligere
ſecreta cæli, Nunciate ergo quod audiſtis,prædicate qđ
uidiſtis,nolite cælare quod cognouiſtis. Toties.n.Chri-
ſtus in ſtabulo oritur,toties ut paruulus in præſepio po
nitur, quoties uirginis partum & Chriſti natiuitatem
aliis nũciatis.Inde.n.hodierna feſtiuitas , natiuitas dñi
uocatur,nõ q; hodie dñs naſcatur , nõ q; dñs iterum de
uirgine oriatur,ſed q; eius natiuitatis memoria hodie
innouatur & in illius commemoratione celebratur &
prædicatur.[Et hoc uobis ſignum.Inuenietis infantem
pãnis inuolutum,& poſitum in præſepio.]Vtinam hoc
ſignum Iudæi ſuſciperent,& Chriſtum nobiſcum in p-
ſepio quærerent . Quamuis.n.pannis ſit inuolutus , &
ſub uelamine literæ iaceat occultus , inuenirent tamen
ſi eum quærerent,& intelligerent ſi crediſſent. Quiſ-
quis igiẽ es, qui uis uidere Ieſum,accede ad hoc pſepe,
ſcrutare ſcripturas,remoue pãnos,pelle literã.Litera.n. *2.Co.3*
occidit,ſpiritus aũt uiuificat:& tũc uidebis quod uide-
re nõ poteras.Sic.n.eccleſiæ paſtores eũ quærũt,& quæ-
rentes inueniunt, & inuenientes uenerantur & credũt.

{Et ſubitò facta eſt cũ angelo multitudo militiæ cæleſtis laudantium Dominum,& dicentium: Gloria in excelſis Deo, &c.

IN EADEM SANCTA Nocte, vel aurora. Luc.2.

In illo tempore, Paſtores loquebantur ad inuicem: Tranſeamus uſque Bethleem, & uideamus hoc uerbũ quod factũ eſt, quod fecit Dominus & oſtendit nobis. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ preſbyteri.

NAto in Bethleem Dño ſaluatore ſicut ſacra euãgelij teſtaŧ hiſtoria, paſtoribus, q̃ i regione eadẽ erãt uigilátes,& cuſtodientes uigilias noctis ſup gregẽ ſuũ, angel⁹ dñi magna cum luce apparuit, exortũq́ mundo ſolem iuſtitiæ, non ſolum cæleſtis uoce ſermonis, uerum etiam claritate diuinæ lucis aſtruxit. Nuſquam enim in tota ueteris inſtrumenti ſerie reperimus angelos, q̃ tã ſedulò apparuere patribus, cũ luce apparuiſſe, ſed hoc priuilegiũ rectè hodierno (*Pſ.111*) tẽpori ſeruatũ eſt, quãdo exortũ eſt in tenebris lumẽ rectis corde, miſericors & miſerator Dñs. Verũ ne parua unius angeli uidereŧ authoritas, poſtquã unus ſacramẽtũ nouæ natiuitatis edocuit, ſtatim multitudo cæleſtiũ agminũ, quæ gloriã Deo caneret, pacẽq; ſimul hominibus prædicaret, adfuit, apertè demonſtrans, quia per hanc natiuitatẽ homines ad pacem unius fidei, ſpei (*Paſtores myſtice.*) & dilectionis, atq; ad gloriã diuinæ laudationis eſſẽt cõuertẽdi. Significant autem myſticè paſtores iſti gregũ, doctores quoſq; ac rectores fideliũ animarũ. (*Nox.*) Nox cuius vigilias cuſtodiebant ſup gregẽ ſuũ, pericula tẽtationũ indicat, à quibus ſe ſuoſq; ſubiectos oẽs, qui perfectè uigilant, cuſtodire nõ deſiſtũt. Et bene nato Dño paſto(*Ioã.10*)res ſup gregẽ uigilant. Ille etenim natus eſt, q̃ dicit, Ego ſum paſtor bonus, bonus paſtor animã ſuã dat pro ouibus ſuis. Sed & tẽpus imminebat, quo idẽ paſtor ſummè bonus, miſsis in mũdũ paſtoribus, oues ſuas, quę lõgè lateq; diſperſę errabant, ad ſemper uirentia cæleſtis uitæ (*Ioã.21*) paſcua reuocaret. Quorũ ſummo paſtori præcepit, Si (*Lu.22*) diligis, inquiens, me, paſce oues meas. Quod aperiens ait: Confirma fratres tuos. [Et factũ eſt, ut diſceſſerunt ab eis angeli in cœlum, paſtores loquebantur ad inuicem: Tranſeamus uſq; Bethleem,& uideamus hoc uerbum qđ factum eſt, quod fecit Dñs & oſtẽdit nobis. Et uenerunt feſtinantes,& inuenerunt Mariam & Ioſeph, & infantem poſitum in p̃ſepio.] Paſtores quidẽ illi felici gaudio feſtinarũt uidere qđ audierant,& quia ardenti amore quæſierũt, cõtinuò ſaluatorem quem quæſierunt, inuenire meruerũt. Sed intellectualium paſtores gregũ, immò cuncti fideles, qua mentis induſtria Chriſtũ quærere debeãt, dictis pariter ſuis oſtenderũt & factis. Trãſeamus, inquiũt, uſq; Bethleem, & uideamus hoc uerbũ qđ factũ eſt. Tranſeamus ergo & nos fratres chariſsimi, cogitãdo uſq; Bethlem ciuitatẽ Dauid,& recolamus amãdo, q̃ in ea uerbum caro factum eſt, atque eius incarnationem dignis celebremus honoribus. Trãſeamus abiectis cõcupiſcentijs carnalibus, toto mentis deſiderio uſque Bethleem ſupernam.i.domum panis uiui, non manufactam, ſed æternã in cœlis, & recolamus amãdo, q̃a uerbum caro factũ eſt. Illuc carne aſcendit, ubi in dextera Dei ſedet. Illuc eũ tota uirtutũ inſtantia ſequamur,& ſolicita cordis & corporis caſtigatione p̃curemus, ut quem illi in præſepio uidere uagientẽ, nos in patris ſolio mereamur uidere regnantem. {Et uidea(*Ioan.1*)mus, inquiunt, hoc uerbũ qđ factum eſt.] Quàm recta & pura fidei ſanctæ cõfeſsio. In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum,& Deus erat uerbum. Hoc uerbũ natũ ex patre, nõ factũ eſt, q̃a creatura Deus non eſt. In qua natiuitate diuina uideri ab hoibus nõ potuit, ſed ut uideri poſſet, uerbũ caro factũ eſt,& habitauit in nobis. Videamus ergo, aiunt, hoc uerbũ qđ factũ eſt, q̃ anteq̃ factũ eſſet, hoc uidere nequiuimus. Quod fecit Dñs,& oſtẽdit nobis, qđ incarnari fecit Dñs,& per hoc uiſibile nobis exibuit. {Et uenerũt feſtinãtes, & inuenerũt Mariã,& Ioſeph,& infantẽ poſitũ in præſepio.] Venerũt paſtores feſtinãtes & inuenerunt Dñm hoiem natũ ſimul & eiuſdem natiuitatis miniſtros. Feſtinemus & nos fratres mei, nõ paſsibus pedũ, ſed bonorũ profectibus operũ, uidere eandẽ glorificatã humanitatẽ cũ eiſdem miniſtris, digna ſeruitutis ſuæ mercede remuneratis. Feſtinemus uidere illum in diuina patris ac ſua maieſtate fulgentem. Feſtinemus, inquã, nam tanta beatitudo non cũ deſidia ac torpore quęrenda, ſed alacriter ſunt Chriſti ſequẽda ueſtigia. Nã ipſe curſum noſtrum data manu iuuare deſiderat, delectaturq; audire a no(*Cant.1*)bis: Trahe me poſt te, curremus in odore unguentorum tuorũ. Citiùs ergo uirtutũ greſsibus ſequamur, ut me(*Pſ.118*)reamur conſequi. Nemo tardet conuerti ad Dñm, nemo differat de die in diẽ: ipſum per oia precantes, ut greſſus noſtros dirigat ſm eloquiũ ſuũ, & nõ dominet noſtri ois iniuſtitia. {Videntes aũt cognouerũt de uerbo, qđ dictũ erat illis de puero hoc.] Et nos, fratres dilectiſſimi, quæ dicta ſunt nobis de ſaluatore noſtro, Deo ue(*Vita beata.*)ro & hoie, interim pia fide recipere, plena dilectione feſtinemus amplecti, ut hoc in futuro perfectè cognitionis uiſu comprehendere ualeamus. Hæc etenim ſola ac uera eſt beatorum, nõ ſolum hominum, ſed & angelorũ uita, faciem perpetuò ſui cernere creatoris, quã deſi(*Pſa.49*)derabat ardẽter Pſalmiſta, qui dicebat: Sitiuit aia mea ad Deũ uiuũ, qñ ueniã & apparebo ante faciẽ Dei? Cu(*Pſa.16*)ius ſolius uiſione, nõ aũt ullã terrenarũ rerũ affluentia deſideriũ ſuũ ſatiari poſſe ſignauit, cũ ait: Satiabor dum manifeſtabiŧ gloria tua. Verũ quia nõ ocioſi ac deſides, ſed uirtutũ operibus inſudantes diuina contemplatione (*Ibid.*) ſunt digni, ſolicitè p̃miſit: Ego aũt cũ iuſtitia apparebo in cõſpectu tuo. Vidẽtes ergo paſtores cognouerunt de uerbo, quod dictũ erat illis de Chriſto, quia uiſio dei cognitio eius eſt,& hæc eſt ſola beata hois uita, ipſo teſtãte ac dicẽte, qui nos patri commendans, dicit inter alia: (*Ioã.19*) Hæc eſt aũt uita æterna, ut cognoſcant te eſſe ſolum & unum Deum,& quem miſiſti Ieſum Chriſtum. [Et oẽs qui audierunt, mirati ſunt de his, quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos.] Non celauere ſilẽtio paſtores arcana quæ diuinitus agnouerant, ſed q̃buſcunq; potuere dicebãt, q̃a & ſpirituales Eccleſiæ paſtores in hoc maximè ſunt ordinati, ut uerbi Dei myſteria p̃dicẽt,& mira quæ in ſcripturis didicerint, miranda ſuis auditoribus oſtendant. Nõ ſolũ aũt paſtores, epiſcopi, p̃sbyteri & diacones, uel ẽt rectores monaſteriorũ ſunt intelligendi, ſed & oẽs fideles, qui uel paruulæ ſuæ domus cuſtodiã gerũt, paſtores rectè uocanŧ, inquantũ eidẽ ſuæ domui ſolicita uigilãtia p̃ſunt. Et quicunq; ueſtrũ ſaltem uni aut duobus fratribus quotidiano regimine præeſt, paſtoris ei dẽ dẽt officiũ implere, quia inquantũ ſufficit, paſcere hos uerbi dapibus iubeŧ. Immò unuſquiſq;, fratres, qui ẽt priuatus uiuere creditur, paſtoris officiũ tenet,& ſpiritalẽ paſcit gregẽ, uigiliaſq; noctis cuſtodit ſup illũ, ſi bonorum actuum cogitationumq́ue mundarũ ſibi aggregãs multitudinẽ, hæc iuſto moderamine gubernare cæleſtib⁹ ſcripturarũ paſcuis nutrire,& p̃uigili ſolertia cõtra immũdorũ ſpirituũ inſidias ſeruare cõtẽdit. [Maria autem cõſeruabat oia uerba hæc, cõferẽs in corde ſuo.] Maria uirginalis pudicitiæ iura cuſtodiẽs, ſecreta Chriſti quæ nouerat nemini diuulgare uolebat, ſed ipſum qñ uellet hæc,& qũo uellet diuulgari, reuerẽter expectabat. Ipſa aũt ſecreta eadẽ ore tacito, uigili tñ corde ſedula ſcrutabaŧ. Et hoc eſt, quod ait, cõferens in corde ſuo. Cõferebat quippe ea quæ acta uidebat his, quæ agẽda legerat. Videbat nãque ſe de ſtirpe Dauid ortã, in

Nazareth

Nazareth de ſpirituſancto filiũ Dei concepiſſe. Legerat
Eſa.11 in propheta. Exiet uirga de radice Ieſſe, & Nazaræus
de radice eius deſcendet, & requieſcet ſuper eũ ſpiritus
Mic.5 Dñi. Legerat. Et tu Bethleem Ephrata paruulus es in
millibus Iuda, ex te mihi egredieť, q̃ ſit dominator in
Iſraël, & egreſſus eius ab initio, à diebus æternitatis. Vi
debat ſe in Bethleem peperiſſe dominatorem Iſrael, q̃
æternus ex patre Deus ante ſecula natus eſt. Videbat ſe
Eſa.7. uirginem concepiſſe, peperiſſe filium, & uocaſſe nomẽ
eius Ieſum. Legerat in prophetis: Ecce uirgo concipiet
Eſa.1. & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emmanuel.
Legerat: Bos cognouit poſſeſſorem ſuum, & aſinus p̃ſe-
pe domini ſui. Videbat Dominum poſitum in præſepi,
Luc.1. quò bos & aſinus ſolent nutriendi aduenire. Meminerat
ſibi dictum ab angelo, Spiritusſanctus ſuperueniet in te
& uirtus altiſsimi obumbrabit tibi: ideoq; & quod na-
ſcetur ex te ſanctum, uocabitur filius Dei. Legerat mo-
Eſai. dum natiuitatis eius non niſi angelo reuelante potuiſſe
cognoſci, dicente Iſaia: Generationem eius quis enarra
53 bit? Legerat: Et tu turris gregis nebuloſa filiæ Sion, uſ-
Mic.4 que ad te uenient, & ueniet p̃tãs prima regnũ filiæ Hie
ruſalẽ. Audiebat angelicas uirtutes, quæ ſunt filiæ ſu-
pernæ ciuitatis, apparuiſſe paſtoribus in loco, qui a cõ-
uentu pecorum antiquitus turris gregis uocabatur, &
eſt uno milliario ad orientem Bethleem, ubi ẽt nũc tria
paſtorum illorum monumenta in eccleſia monſtrãtur.
Nouerat tunc ueniſſe in carne Dominum, cui una & æ-
terna eſt cum patre p̃tãs, qui regnum daret Eccleſiæ, fi-
liæ ſ. cœleſtis Hieruſalem. Conferebat ergo beata Maria
ea quę facienda legerat, his quę iam facta cognouit, nec
hæc tñ ore promens, ſed clauſo ſeruans in corde. [Et re
uerſi ſunt paſtores, glorificãtes & laudãtes Deũ in oi-
bus, quæ audierãt & uiderãt, ſicut dictũ eſt ad illos.] Di
ſcamus & nos, fratres chariſsimi, ad contẽplationẽ dñi-
cæ diſpẽſationis, qua nobis piè ſubuenire dignatus eſt,
ſemper ad agendas beneficiis eius gratias reuerti. Si.n.
illi ſola adhuc natiuitate eius cognita, reuerſi ſunt glo-
rificantes & laudantes Deum in oĩbus quæ audierant,
& uiderãt, quãto magis oportet nos, qui totam incarna
tionis illius ſeriem ex ordine cognouimus, qui ſacramẽ
tis illius imbuti ſumus, in omnibus gloriam eius ac lau
dem, non ſolum uerbo, ſed etiam factis prædicare? neq;
unquam obliuiſci, q̃ ideò Deus homo natus eſt, ut nos
ad imaginẽ & ſimilitudinẽ ſuæ diuinitatis renaſcendo
reficeret, ideo baptizatus aqua, ut ad noſtrorũ ablutio-
nẽ ſcelerũ oĩum fluenta fœcundaret aquarũ, ideò tẽta-
tus in eremo, ut uincendo tentatorem, nobis quoq; uin
cendi peritiam uirtutemq; tribueret, ideo mortuus, ut
mortis deſtrueret imperium, ideo ſurrexit, & aſcendit
in cælum, ut nobis reſurgendi a mortuis, atque in cœle
ſtibus perpetuò regnandi ſpem exẽplumq; p̃beret. Pro
quibus ſingulis, reuerſi ad intuitũ piiſsimæ diſpẽſatio-
nis eius, glorificemus & laudemus ipſum Deũ ac Dñm
noſtrũ Ieſum Chriſtũ, q̃ uiuit & regnat cũ patre in uni-
tate ſpiritusſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN EADEM SANCTA NOCTE, uel Aurora, Homilia Euſebij Emeſeni.

PAſtores, inquit, loquebanť adinuicẽ, & de
his quæ audierãt & uiderãt inter ſe tra-
ctãtes, dicebãt: Mira ſunt quę audiuimus
ſtupenda quæ uidimus: cęlis gloria, pax
terris p̃mittiť. Saluator hodiè natus eſt
nobis, rex nouus hodiè datus eſt nobis,
qui eſt Chriſtus Dominus in ciuitate Dauid. Quid igi
tur facimus? Cur moramur? [Transeamvs uſque
Bethleem,] ipſa eſt enim ciuitas Dauid, [Et ui-
deamus hoc uerbum,] & credamus quod in principio
Ioan.1 erat uerbum, & uerbũ erat apud deũ & Deus erat uer-
bũ. [Qvod factũ eſt,] quantũ.n. ad ſe, neque factũ, neque
creatũ eſt. Factũ tñ quondãmodo eſt, quia uerbũ caro fa-
ctũ eſt. [Qvod dñs oſtẽdit nobis.] Videamus corpora-
liter, qđ Dñs oſtẽdit ſpiritualiter, & qđ mente concepi
mus & fide tenemus, reſtat ut oculis intueamur. [Et ue
nerũt feſtinantes, & inuenerũt Mariã, & Ioſeph, & in-
fantẽ poſitũ in præſepio.] In ſtabulo ſtellã, in præſepio
ſolẽ inuenerũt quia Maria ſtella maris, Sol iuſtitiæ Chri
ſtus uocať. Recedãt igiť tenebræ, fugiat caligo, quia ſtel
la in ſtabulo, & ſol in pręſepio fulget. Fœtor quoq; ibi
eſſe nõ põt, ubi eſt flos cãpi & lilium conuallium, cuius
odore ſuauiſsimo nimiũ delectata Eccleſia, dicit, Trahe *Can.1*
me poſt te, & curremus in odorẽ unguentorum tuorũ.
Sed quid de matre Dñi dicã, cuius odoris flagrantiã rex
ſapientiſsimus Salomon admirãs ait: Quæ eſt iſta, quæ *Can.4*
aſcẽdit p̃ deſertũ quaſi uirgula fumi ex aromatibꝰ myr
rhæ & thuris, & uniuerſi pulueris pigmentarii? Vbi.n.
oĩum aromatũ fumus redolet, ibi fœtoris indiciũ eſſe
nõ põt. [Videntes aũt cognouerũt de uerbo, qđ dictũ
erat illis de puero hoc.] Hic eſt.n. ille puer, de quo ſcri-
ptũ eſt, Puer natus eſt nobis, filius datus eſt nobis, & fa *Eſai.9*
ctus eſt principatus ſuper humerũ eius, & uocabitur no
men eius admirabilis cõſiliarius, Deus, fortis pater futu
ri ſeculi, princeps pacis. Multiplicabiť eius imperiũ, &
pacis nõ erit finis. Sup ſoliũ Dauid, & ſuper regnũ eius
ſedebit, ut cõfirmet illud & corroboret in iudicio & iu
ſtitia, amodò uſq; in ſempiternũ. Zelus Dñi exercituũ
faciet hoc. His.n. paucis uerbis natiuitas & nobilitas,
uirtus & fortitudo, imperiũ & iuſtitia, & cætera, quæ
ad laudẽ & gloriã huius pueri pertinent, deſcribuntur.
[Et oẽs qui audierant mirati ſunt, & de his quæ dicta
erãt à paſtoribus ad ipſos.] Quis enim uſque hodie nõ
miretur, audiens paſtores in Eccleſia prædicare? Quis
non miretur, audiens presbyteros & epiſcopos Chri-
ſti magnalia & uerba euangelica nunciare? Quis nõ mi
retur, q̃ ille qui oia fecit, hodiè natus eſt, & q̃ uerbũ ca-
ro factum eſt, & q̃ ille qui cœlum palmo concluſit, ho-
diè in præſepio poſitus eſt, & paruis pannis inuolutus
eſt? Sed pauca ſunt illa, quæ tunc illi paſtores nũciabãt,
multo plura noſtri paſtores, epiſcopi uidelicet & ſacer
dotes prædicant & nunciant, ualdè miranda multumq;
ſtupenda, & cunctis fidelibus fideliter firmiterque cre-
denda & tenenda. Vnde & ſubditur. [Maria autem cõ
ſeruabat oia hæc uerba, in corde ſuo conferens.] O ma-
ter ſapientiſsima, & ſola talis filii digniſsima, quæ oia
uerba hæc in corde ſuo iõ cõferebat, nobisq; cõſeruabat
& memoriæ commendabat, ut poſteà ipſa docente, ipſa
narrante & nunciante, ſcriberentur, & in uniuerſo mũ
do prædicarentur, cunctisq; nationibus nunciarentur.
Ab ipſa.n. hæc Apoſtoli audierunt, & ipſa dictante ſcri
pſerunt, nobisq; legenda mandauerunt. Quis igitur E-
uangeliis non credat? Quis eis contradicere præſumat,
quæ aut matris, aut filii authoritate muniuntur? Quæ-
dam.n. Apoſtoli & Euangeliſtæ a matre domini audie-
runt, quemadmodũ iſta & cætera, quæ de Saluatoris no
ſtri infantia ſcripta ſunt: plurima uerò uiſu & auditu ab
ipſo Dño didicerant. Nos quoque à matre Dñi exẽplũ
capiamus. & ea quæ de Saluatore noſtro nobis annũciã
tur, fideliter in corde ſeruare, & memoriæ commẽdare
ſtudeamus. De illis enim qui uerbũ Dei audiunt, & me- *Luc.8*
moriæ non commendat, ſcriptum eſt, Quia uenit diabo *Le.11*
lus & tollit uerbum de corde eorum, ne credentes ſalui *Deut.*
fiant. Vnde & illa aĩalia quæ non ruminant, immunda *14*
eſſe dicuntur, quia ſuſcepti cibi oblata poſtq̃ illũ tranſ-
ferunt, eius ulteriùs non recordantur. Munda uero ani
malia non ita faciunt, ſed cibum ſuſceptum iterùm co-
medendo, & tenuiſsimè comminuẽdo, eius nullatenùs
obliuiſcuntur. Tales igitur ſunt uiri catholici, qui uer-
ba ſacri eloquii ſine intermiſsione perſcrutanť, & in le-
ge Dñi die ac nocte meditãtur. Sequiť, [Et reuerſi ſunt
paſtores glorificãtes & laudãtes Dñm in oĩbus, quæ au-
dierant

dierant & oiderant, ſicut dictum eſt ad illos.] Beati illi paſtores, qui uſque hodiè in præſepio, id eſt, in ſacris uoluminibus Chriſtum quærunt, & io eum fideliter credūt, eius natiuitatē nūciantes, & eius fidē prædicātes, & eū ubiq; laudātes & glorificantes. Beati iſti paſtores qoi Chriſtū Dñm uidere meruerunt, & Dñm laudātes & glorificātes, ea quæ audieraot & uiderāt crediderūt.

IN DIE SANCTO, Ioannis I.

In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deū. & Deus erat uerbum, hoc erat in principio apud Deū. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ preſbyteri.

QVia tēporalē mediatoris Dei & hoīum, hoīs Ieſu Chriſti natiuitatem, quæ hodierna die facta eſt, ſanctorū uerbis euāgeliſtarū, Matthæi uidelicet & Lucæ, manifeſtatam cognouimus, libet ēt de uerbi. i. diuinitatis eius æternitate, in qua patri manet ſemper æqualis, beati Ioānis dicta perſcrutari, qui ſingularis priuilegio meruit caſtitatis, ut cæteris altiùs ſcripturæ cōditoribus, diuinitatis ipſius caperet ſimul & pateſaceret arcanū. Neq;. n. fruſtra in cœna ſupra pectus Dñi Ieſu tecubuiſſe perhibetor, ſed per hoc typicè docetur, quia cæleſtis hauſtum ſapientiæ cæteris excellentiùs de ſanctiſsimo eiuſdem pectoris fonte potauerit. Vnde & meritò in figura quatuor aialium, aquilæ uolanti cōparatur. Cūctis quippe anibus aqoila celſiùs uolare, cunctis aoimantibus clariùs ſolis radijs infigere conſueuit obtutus. Et cæteri euāgeliſtæ quaſi in terra ambolāt cū Dño, qui tēporalē eius gñationem pariter & tēporalia facta ſufficienter exponētes, pauca de diuinitate dixerūt. Hic aūt, quaſi ad cælum uolat cū Dño, qui per pauca de tēporalibus eius actis ediſſerens, æternā diuinitatis eius potentiā, per qoā oia facta ſunt, ſublimiùs mente uolaodo, & lympidius ſpeculādo cognouit, ac nobis cognoſcenda ſcribēdo contradidit. Ergo alii euangeliſtæ Chriſtū ex tēpore natū deſcribūt. Ioannes euodē in principio fuiſſe teſtatur, dicēs: [In principio erat uerbū.] Alii inter hoīes eū ſubitò apparuiſſe commemorant, ille ipſum apud Deū ſemper fuiſſe declarat, dicens: [Et uerbum erat apud Deū.] Alii eū uerū hoīem, ille uerū cōfirmat eſſe Deū, dicēs: [Et Deus erat uerbū.] Alii hoīem eum apud hoīes tēporaliter conuerſatū, ille Deū apud deū in principio manentē oſtēdit, dicēs: [Hoc erat in principio apud Deū.] Alii magnalia quæ in hoīe geſsit perhibent, ille ꝙ oēm creaturam uiſibilem & inuiſibilē per ipſum Deus pater fecerit oſtendit, dicens: [Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factū eſt nihil.] Et mirè beatus Ioannes in initio euāgelij ſui, de diuinitate ſaluatoris & fidē rectè credentiū ſublimiter imbuit, & hæreticorū perfidiā potenter exuperat. Fuere nanq; hęretici qui dicerēt: Si ergo natus eſt Chriſtus, erat tēpus qñ ille nō erat. Quos primo ſermone redarguit, cū ait: In principio erat uerbū. Neq; uero ait: In principio cœpit uerbū eſſe, ut uidelicet eū nō ex tēpore ortū, ſed in exortu tēporū exiſtentē, ac per hoc ſine ullo tēporis initio de patre natū monſtraret, iuxta qđ

Pro. 8. ipſe loquit̃ in prouerbiis: Dñs poſſedit me initio uiarū ſuarū, anteꝗ̄ quicꝗ̄ faceret à principio, ab æterno ordinatus ſum. Itē fuerūt hæretici, qui tres ſanctæ trinitatis perſonas eſſe negātes, dicerēt: Idē Deus qñ uult pater eſt, qñ uult filius eſt, qñ uult ſpirituſſanctus eſt, ipſe tñ unus eſt. Quorū deſtruens errorē, ſubiungit: Et uerbū erat apud Deū. Si. n. alius apud aliū erat, duo ſunt pfectò pater & filius, & nō ipſe unus, mō pater, mō filius, mō ēt ſpirituſſanctus eſt, quaſi mutabilis ſit diuinę ſubſtātiæ natura, cū apertiſsimè Iacobus dicat Apoſtolus. Apud quem nō eſt trāſmutatio, nec uiciſsitudinis obūbratio. Jac. 1. Itē fuere quidā praui dogmatis authores, q Chriſtū hoīem tantum confitētes, Deū prorſus eſſe nō crederēt, quos cōſequēter opprimit cū ait: Et deus erat uerbū. Fuere alii, qui deū quidē illū, ſed ex tpe incarnationis factū, nō aūt ęternū ante ſecula natū à patre putarēt. Vnde quidā taliū dixiſſe commemorat: Nō inuideo Chriſto Deo facto, qñ & ego, ſi uolo, poſſum fieri ſm ipſum. Et hoīū nefandā refellit ſniam euāgeliſta, cū ait: Hoc erat in principio apud Deū. i. hoc uerbū quod deus eſt, nō ex tpe cœpit, ſed in principio (inquit) erat uerbum, Deus apud Deum. Itē fuere ueritatis inimici, q Chriſtū & ante partū uirginis fuiſſe iā nō negarēt, nō tamē natum ex patre Deum, ſed factū à patre, & idō minorem patre, quia creaturam crederent. Etiam hos damnat euāgelicus ſermo, qui dicit: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Si enim nihil creaturarū ſine ipſo factum eſt, patet profectò, quia ipſe creatura non eſt per quem omnis creatura facta eſt. Et ne quis audieos factum per dominum creaturam, mutabilem eius crederet uoluntatem, quaſi qui ſubitò uellet facere creaturam, quam ab æterno nunquam antè feciſſet, manifeſtè docet euangeliſta, factam quidē in tempore creaturam, ſed in æterna creatoris ſapiētia, quando & qualis crearetur, ſemper fuiſſe diſpoſitum. Et hoc eſt quod ait: [Qvod factū eſt, in ipſo uita erat:] id eſt, Qđ factū in tempore, ſiue uiuum ſiue uita carens apparuit, omne hoc in ſpiritali factoris ratione quaſi ſemper uixerat & uiuit: non quia coæternum eſt creatori quod creauit, ſed quia coæterna eſt illi ratio uolūtatis ſuæ, in qoa habuit ab æterno, & hēt, quid & quando crearet, qualiter creatum gubernet ut maneat, ad quem finem ſingula quæ creauit, perducat. Sequitur: [Et uita erat lux hominum.] Quo uerbo apertiſsimè docetur, quòd ipſa uitalis ratio, per quam omnia diſpoſita ſunt & regunt, non oēm creaturam, ſed rōnalem tm̄, ut ſapere poſsit, illuminat. Homines nāque, qui ad imaginem Dei facti ſunt, percipere ſapiētiam poſſunt, animalia non poſſunt. Sed & animalis quicunq; eſt homo, non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei. Vnde bene 1. Co. 2 cum dixiſſet, & uita erat lux hoīum, ſubiūxit & de his, qui ab humanæ cōditionis honore procul recedentes, cōparati ſunt iumentis inſipientibꝰ & ſimiles facti ſunt illis, atque ideo rectè ueritatis lumine priuantur. [Et lux in tenebris lucet, & tenebrę eā non comprehenderunt.] Lux quippe hominū eſt Chriſtus, quia oia, quæ illuminari merentur, corda hominum ſuæ præſentia cognitionis illuſtrat. Tenebræ aūt, ſtulti ſunt & iniqui, quorū cæca præcordia lux æternæ ſapiētiæ, qualia ſint, manifeſtè cognoſcit, quamuis ipſos radios eiuſdem lucis nequaquam per intelligentiam capere poſsint, ueluti ſi quilibet cæcus iubare ſolis obfundatur, nec tamē ipſe ſolem, cuius lumine perfunditur, aſpiciat. Sed nec tamen tales omninò ſuperna pietas deſpexit, uerō medelam eis ſalutis, qua ad uidendam lucem peruenire poſſent, adhibuit. Ipſa lux inuiſibilis, ipſa Dei ſapiētia carne, in qua uideri poſſet, induta eſt, quæ in hominis habitu apparēs, & loquēs hoībus, paulatim fide purificata eorū corda ad cognitionē ſuæ diuinæ uiſionis proueheret. Miſſus eſt ante illum homo magni meriti, cuius teſtimonio pararentur omnes ad audiendam mox ut appareret ipſa Dei ſapientiam, ad uidendum ipſum ſolem iuſtitiæ nube iam corporis tectum, id eſt, ad uidendum audiendumque hominem, qui Deus eſſet, plenum gratiæ & ueritatis. [Fvit, inquit, homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic uenit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.] Non ait, ut omnes crederent in illum.

Lux, Chriſtus.

Tenebræ, peccatores.

Iere. 7. illum. Maledictus enim homo, qui confidit in homine,
& ponit carnem brachium ſuum: ſed ut omnes crede-
rent per illum, hoc eſt, per illius teſtimonium crederẽt
in lucem, quam nec dum uidere nouerant, Dominum
uidelicet Ieſum Chriſtum, qui de ſeipſo teſtatur: Ego
ſum lux mundi, qui ſequitur me, non ambulat in tene-
Ioan. 8 bris, ſed habebit lumen uitæ. Sequitur: [Non erat ille
lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine. Erat lux
uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in
Matt. hunc mundum.] Et ſancti quidem homines lux ſunt re
5 ctè uocati, dicente ad eos Domino, Vos eſtis lux mun
Eph. 5 di, & Apoſtolo Paulo, Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc
autem lux in domino. Sed multùm diſtat inter lucem
quæ illuminatur, & lucem quæ illuminat, id eſt, inter
eos qui participatione ueræ lucis accipiunt ut luceant,
& ipſam lucem perpetuam, quæ nõ ſolùm lucere in ſeip
ſa, ſed ſua præſentia quoſcunque attigerit, illuſtrare ſuffi
cit. Ad cuius ueræ lucis comparationem, non tantum
Matt. minores quilibet electi, uerumetiam ipſe Ioannes, quo
11 maior inter natos mulierum non ſurrexit, lux non eſſe
aſſeritur, ut uidelicet Chriſtus nõ eſſe quod putabatur,
monſtretur. Ille enim, ut ſcriptum eſt, erat lucerna ar-
Ioan. 5 dens & lucens. Ardens, ſcilicet, fide & dilectione, & lu-
† pectoribus. cens uerbo & actione. Gratiam uerò lucis † peccatori-
bus infundere, ſolius eſt eius, de quo dicitur: Erat lux ue
ra, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hũc
mundum. Omnem uidelicet qui illuminatur, ſiue natu
rali ingenio, ſiue ſapientia diuina. Sicut enim nemo à
ſeipſo eſſe, ita etiam à ſeipſo ſapiens eſſe poteſt, ſed illo
illuſtrante, de quo ſcriptum eſt: Omnis ſapientia à Do
Eccl. 1 mino Deo eſt. Cuius utranq; naturam & diuinam ſcili-
cet, qua ſemꝑ ubiq; totus manet, & humanam, ex qua
in tempore natus, loco incluſus apparuit, conſequenter
deſcribit euangeliſta, dicens, [In mundo erat, & mun-
dus per ipſum factus eſt, & mundus eum nõ cognouit.
In propria uenit, & ſui eum non receperunt.] In mun-
do quippe erat, & mundus per ipſum factus eſt, q̃a deus
erat, quia totus ubique, quia ſuæ præſentia maieſtatis ſi
ne labore regens, & ſine onere continens quod fecit. Et
mundus eum non cognouit, quia lux in tenebris lucet,
& tenebræ eam non comprehenderunt. Mundum nan-
que dicit hoc loco homines mundi amore deceptos, at-
que inhærendo creaturę, ab agnoſcenda creatoris ſui
maieſtate reflexos. [In propria uenit.] Quia in mundo,
quem per diuinitatem fecit, per humanitatẽ apparuit.
In propria uenit, quia in gente Iudæa, quam ſibi præ cæ
teris nationibus ſpeciali gratia copulauerat, incarnari
dignatus eſt. In mundo ergo erat, & in mundum uenit.
In mundo erat per diuinitatem, in mundum uenit per
incarnationem. Venire quippe uel abire, humanitatis
eſt, manere, diuinitatis. Quia ergo cùm in mun-
do eſſet per diuinitatem mundus, eum non cogno-
uit dignatus eſt uenire in mundum per humanita-
tem, ut uel ſic mundus eum cognoſceret. Sed ui-
deamus quid ſequatur, In propria uenit, & ſui eum
non receperunt. Quem enim in potentia deitatis
cũcta creantẽ regentemq; nõ cognouerãt, ipſum in car-
nis infirmitate miraculis coruſcantem recipere nolue-
rũt. Et q̃d eſt grauius, ſui eũ nõ receperũt, hoĩes, ſ. quos
ipſe creauit, Iudæi quos peculiarẽ ſibi elegerat in ple-
bẽ, q̃bus ſuæ cognitionis reuelauerat arcanũ, quos miri
ficis patrũ glorificauerat actis, q̃bus ſuæ legis doctrinã
cõtulerat, ex q̃bus ſe incarnandum promiſerat, & in q̃-
bus ſe incarnatũ ut promiſerat, oſtẽdit, ipſi eum recipe-
re uenientem ex magna parte recuſarunt. Neque. n. eum
oẽs recuſarunt, alioquin nullus eſſet ſaluus, & ſuperua-
cua eſſet eius incarnatio. Nũc aũt multi eũ ex utroq; po
pulo nõ credendo reſpuerunt, multi credendo recepe
runt, de quibus euãgeliſta conſequẽter inſinuat, dicẽs,
[Qvotqvot aũt receperũt eũ, dedit eis p̃tãtẽ filios Dei
fieri, his qui credũt in noĩe eius.] Conſideremus fratres
chariſsimi, quanta gratia redẽptoris noſtri, q̃ magna ſit
multitudo dulcedinis eius. Vnicus ex patre natus eſt, &
noluit remanere unus. Deſcendit ad terram, ubi fratres
ſibi, q̃bus regnũ patris ſui dare poſſet, acquireret. Deus
ex Deo natus eſt, & noluit dei tm̃ filius manere. Hoĩs
quoq; filius fieri dignatus eſt, nõ amittẽs q̃d erat, ſed aſ
ſumẽs q̃d non erat, ut per hoc hoĩes in Dei filios tranſ-
ferret, gloriæq; ſuæ faceret cohæredes, qui q̃d ipſe ſem-
per habebat per naturã, inciperẽt habere per gratiam.
Cõſideremus quãta eſt uirtus fidei, cuius merito datur
p̃tãs hoĩbus filios Dei fieri. Vnde benè ſcriptum eſt, q̃a
iuſtus ex fide uiuit. Viuit. n. iuſtus ex fide, nõ illa quæ la *Aba. 2*
biorũ tantũ cõfeſſione profertur, ſed ea quæ ꝑ dilectiõ-
nẽ operatur. Alioquin fides ſi nõ habeat opera, mortua *Gal. 5.*
eſt in ſemetipſa. Nullus ſeipſum deſpiciat, nullus de ſua *Iac. 2*
ſalute deſperet. Curramus oẽs, curramus ſinguli, ut qui
eramus lõge, mereamur fieri propè in ſanguine Chri-
ſti. Videamus q̃d d̃r, quia quotquot receperũt eũ, dedit
eis poteſtatẽ filios Dei fieri. Quotquot, inquit, recepe-
runt. Nõ eſt. n. perſonarũ acceptor Deus, ſed in oĩ gẽte, *Act.*
qui timet Deũ & operat̃ iuſtitiã acceptus eſt illi. Quo ãt *10*
ordine credẽtes filii Dei poſſint fieri, & quantũ hæc g̃ña
tio à carnali diſtet ſubſecutus euãgeliſta deſignat, [Qvi
nõ ex ſanguinibus, inquit, neq; ex uolũtate carnis, neq;
ex uoluntate uiri, ſed ex Deo nati ſunt.] Carnalis q̃ppe
noſtra ſingulorũ g̃ñatio ex ſanguinib. i. ex natura maris
& fœminæ à cõplexu cõiugii duxit originẽ. At uero ſpi
ritalis g̃ñatio, ſpiritusſancti gratia miniſtratur, quã dñs
à carnali diſtinguẽs, ait, Niſi quis renatus fuerit ex aqua *Ioan. 3*
& ſpirituſancto, nõ põt introire regnũ dei. Q̃d natũ eſt
ex carne, caro eſt, & q̃d natũ eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.
Verũ ne quis hominũ dubitet filiũ ſe dei & cohæredem
Chriſti poſſe fieri, dat exẽplũ euãgeliſta, quia & ipſe fi-
lius Dei homo fieri, & inter hoĩes habitare dignatus
eſt, ut humanæ particeps exiſtẽdo fragilitatis, hoĩes diui
næ uirtutis ſuæ donaret eſſe participes. [Et uerbũ caro
factũ eſt, & habitauit in nobis.] Q̃d eſt dicere, Et filius
dei homo factus eſt, & inter hoĩes cõuerſatus eſt. Solet
nanq; ſcriptura mõ aiæ, mõ carnis uocabulo totũ deſi-
gnare hoĩem. Aiæ uidelicet, ut ſcriptũ eſt, quia deſcen-
dit Iacob in Aegyptũ in aĩabus ſeptuaginta. Carnis ue- *Ge. 46.*
rò, ut rurſus ſcriptum eſt: Et uidebit omnis caro ſaluta- *Eſai.*
re dei. Neq;. n. uel aiæ ſine corporibus in Aegyptũ de- *40*
ſcendere, uel caro ſine aĩa uidere aliquis põt. Sic hic ꝑ
animã totus homo, ibi ſignatur per carnẽ. Sic ergo hoc
loco q̃d d̃r, & uerbũ caro factum eſt, nihil aliud debet
intelligi, quàm ſi diceretur, & Deus homo factus eſt,
carnem uidelicet induendo & animam, ut ſicut quiſ-
que noſtrum unus homo conſtat ex carne & anima,
ita unus ab incarnationis tempore CHRISTVS ex diui
nitate, carne & anima conſtet, deus ab æterno in æter-
num exiſtens uerus ut erat, hominem ex tempore aſſu-
mens in unitatem ſuæ perſonæ uerum, quem non ha-
buerat. Sequitur, [Et uidimus gloriam eius, gloriã qua
ſi unigeniti a patre, plenum gratiæ & ueritatis.] Glo-
riam Chriſti, quam ante incarnationem uidere non po
terant homines, poſt incarnationem uiderunt, aſpicien
tes humanitatem miraculis refulgentem, & intelligen
tes diuinitatem intus latitantem, illi maximè, qui & *Matt.*
eius claritatem ante paſſionem transfigurati in monte *17*
ſancto contemplari meruerunt, uoce delapſa ad eum *2. Pe. 1*
huiuſcemodi à magnifica gloria, Hic eſt filius meus di-
lectus, in quo mihi complacui. Et poſt paſſionẽ, reſurre
ctionis aſcẽſioniſq; ipſius gloria cõſpecta, ſpiritus eius
dono mirificè ſunt refecti. Quibus oĩbus manifeſtè co-
gnouerũt, ꝙ hm̃oi gloria non cuilibet ſanctorũ, ſed illi
ſoli homini, qui eſſet in diuinitate unigenitus à patre,
conueniret. Quod autem ſequitur, [Plenvm gratiæ &
ueritatis,] gratia plenus erat idẽ homo Chriſtus Ieſus,
cui

cui ſingulari munere præ cæteris mortalibus datū eſt, ut ſtatim ex quo in utero uirginis concipi,& homo fieri inciperet,uerus eſſet & Deus. Vnde & eadem glorioſa ſemper uirgo Maria, non ſolum hominis Chriſti, ſed & Dei genitrix rectè credenda & confitēda eſt. Idē ueritate plenus erat & eſt, ipſa uidelicet uerbi diuinitate, quæ hominem illum ſingulariter electum, cum quo una Chriſti perſona eſſet, aſſumere dignata eſt, nō aliquid ſuæ diuinæ ſubſtantiæ, ut hæretici uolunt, in faciendam hominis naturam commutans, ſed ipſa apud patrem manens, totum quod erat, tntā de ſemine Dauid naturam ueri hominis quam non habebat, ſuſcipiens. Vnde oportet, fratres chariſsimi, ut qui humanā redemptoris noſtri diuinitatem hodiè annua deuotione recolimus,& diuinam pariter & humanam eius naturam, non annuo, ſed continuo ſemper amplectamur amore: diuinam, per quam creati ſumus cùm non eſſemus: humanam, per quam recreati ſumus cū perditi eſſemus. Et quidem diuina conditoris noſtri uirtus ſine aſſumptione humanitatis, non recreare erat idonea: humana autē eiuſdem redemptoris noſtri infirmitas, ſine aſſumente ſe,& inhabitante in ſe,& operante per ſe diuinitate, nos recreare nequiuit. Atque ideò uerbū caro factum eſt, id eſt, DEVS homo factus eſt,& habitauit in nobis, ut per cognatum nobis hominis habitum, nobis conſeruando congruere, nos alloquendo inſtruere, nobis uiuendi uiam præbere, pro nobis cōtra hoſtem cōfligere, noſtram mortem moriendo, ac reſurgendo poſſet deſtruere; per coæternam uerò patri diuinitatem nos interiùs uiuificando ad diuina ſuſtolleret, remiſsionem nobis peccatorum pariter & ſpiritusſancti dona concederet, & poſt bonorum perfectionē operum non ſolum nos ad uidendam gloriam clarificatæ ſuæ perduceret humanitatis, ſed & incommutabilem nobis eſſentiam ſuæ diuinæ maieſtatis oſtenderet, in qua uiuit & regnat cum patre in unitate Spiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DE EODEM FESTO SERMO Sancti Iſidori.

Natalis Domini dies ea de cauſa à patribus uotiua ſolēnitate inſtitutus eſt, qa in eo Chriſtus pro redēptione mundi naſci corporaliter uoluit, prodiens ex uirginis utero, qui erat in patris imperio. Cuius ſuſceptæ carnis cauſa hæc eſt. Poſtquā.n. inuidia diaboli, parens ille primus ſeductus uaniter cecidit, confeſtim exul & perditus, in omni genere ſuo, radicē malitiæ & peccati traduxit, creſcebatq; in malū uehemētius oē genus humanū, diffuſis ubiq; ſceleribus,& quod eſt nequius, omniū cultibus idolorū. Volēs ergo Deus terminare peccatū, cōſuluit uerbo, lege, ꝓphetis, ſignis, plagis, ꝓdigijs. Sed cū nec ſic qdē errores ſuos admonitus agnoſceret mūdus, miſit Deus unigenitū filiū ſuū ut carnem indueret, & hominibus appareret, & peccatores ſanaret. Qui ideò in hominē uenit, qa per ſemetipſum ab hoībus cognoſci nō potuit. Vt aūt uideretur, uerbū caro factū eſt, aſſumēdo carnē, nō mutatū in carnē. Aſſumpſit.n. humanitatē, nō amiſit diuinitatē. Ita idē DEVS, & idē homo, in natura Dei æqualis patri, in natura hoīs factus eſt mortalis in nobis. Pro nobis.n. de nobis, manēs qđ erat, ſuſcipiēs quod nō erat, ut liberaret quod fecerat. Hæc eſt ergo dñicæ natiuitatis magna ſolennitas, hæc eſt diei huius noua & glorioſa feſtiuitas, aduentus Dei factus ad hoīes. Itaq; dies iſte pro eo, ꝙ in eo Chriſtus natus eſt, natalis dicit̄ quēq; ideò obſeruare ꝑ reuolutum circulum anni feſta ſolenitate debemus, ut in memoriam reuocetur quòd natus eſt Chriſtus, qui uiuit, & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Cur Deus homo factus eſt.

DE EODEM FESTO SERMO B. Leonis Papæ: eſtq; primus inter eius ſermones de natiuitate Domini.

Saluator noſter, dilectiſsimi, hodiè natus eſt, gaudeamus. Neq; enim fas eſt locū eſſe triſtitiæ, ubi natalis eſt uitæ, quæ cōſumpto mortalitatis timore, nobis ingerit de promiſſa æternitate lætitiam. Nullus ab huius alacritatis participatione ſecernitur. Vna cūctis lætitiæ cōmunis eſt ratio, quia Dñs noſter, peccati mortiſq; deſtructor, ſicut nullū à reatu liberū reperit, ita liberādis oībus uenit. Exultet ſanctus, quia propinquat ad palmā. Gaudeat peccator, quia inuitatur ad ueniā. Animetur gentilis, qa uocatur ad uitā. Dei nāq; filius ſm plenitudinē temporis quā diuini cōſilij inſcrutabilis altitudo diſpoſuit, recōciliandā authori ſuo naturā generis aſſumpſit humani, ut inuētor mortis diabolus, per ipſam quā uicerat, uinceretur. In quo cōflictu pro nobis inito, magno & mirabili æquitatis iure certatū eſt, dū oīpotēs Dñs cū ſæuiſsimo hoſte, nō in ſua maieſtate, ſed in nr̃a humilitate cōgredit̄, obijciēs ei eādē formā eandēq; naturā, mortalitatis qdē nr̃æ participē, ſed peccati totius expertē. Alienū qppe ab hac natiuitate eſt, qđ de oībus legitur: Nemo mūdus à ſorde, nec īfans cuius eſt unius diei uita ſuper terrā. Nihil in iſtā ſingularē natiuitatē de carnis cōcupiſcētia tranſiuit, nihil de peccati lege manauit, Virgo regia Dauidicæ ſtirpis eligitur, q̄ ſacro grauidanda fœtu, diuinā humanāq; prolē prius cōciperet mēte q̄ corpore. Et ne ſuperni ignara cōſilij ad inuſitatos paueret effectus, id quod in ea operādū erat à ſpiritusſancto, colloquio diſcit angelico, nec dānū credidit pudoris, Dei genitrix mox futura. Cur.n de cōceptionis nouitate deſperet, cui efficiētia de altiſsimi uirtute promittitur? Cōfirmatur credentis fides etiā ꝑcūtis atteſtatione miraculi. Donatur Elizabeth inopinata fœcunditas, ut qui cōceptū dederat ſterili, daturus nō dubitaretur & uirgini. Verbum igitur Dei Deus, filius Dei, qui in principio erat apud Deū, per quē facta ſunt oīa, & ſine quo factū eſt nihil, ꝓp liberādū hoīem ab æterna morte factus eſt homo: ita ſe ad ſuſceptionē humilitatis noſtræ ſine diminutione ſuæ maieſtatis inclinans, ut manens quod erat, aſſumēſque quod non erat, uerā ſerui formam ei formæ, in qua Deo patri eſt ęqualis, uniret, & tanto fœdere naturā utrāq; cōſereret, ut nec inferiorē cōſumeret glorificatio, nec ſuperiorē minueret aſsūptio. Salua igit̄ ꝓprietate utriuſq; ſubſtātiæ, & in unā coeunte perſonā, ſuſcipitur à maieſtate humilitas, à uirtute infirmitas, ab æternitate mortalitas: & ad depēdendū noſtræ cōditionis debitū, natura inuiolabilis naturæ eſt unita paſsibili, Deuſq; uerus & homo uerus in unitatē Dñi tēperatur, ut ꝙ noſtris remedijs cōgruebat, unus atq; idē Dei hoīumq; mediator, & mori poſſet ex uno, & reſurgere poſſet ex altero. Meritò igitur uirgineæ integritati nihil corruptionis intulit partus ſalutis, qa cuſtodia fuit pudoris æditio ueritatis. Talis ergo dilectiſsimi natiuitas decuit Dei uirtutē, & Dei ſapiētiā Chriſtū, qua nobis & humanitate congrueret, & diuinitate ꝑcelleret. Niſi.n. eſſet Deus uerus, nō adferret remediū: niſi eſſet homo uerus, nō ꝑberet exēplū. Ab exultātibus ergo angelis naſcēte Dño gloria in excelſis Deo canit̄, & pax in terra bonæ uolūtatis hoībus nūciat̄. Vidēt.n. cœleſtē Hieruſalē ex oībus mūdi gētibus fabricari, de quo inenarrabili diuinæ pietatis ope q̄tū lætari debet humilitas hoīum, cū tm̄ gaudeat ſublimitas angelorū? Agamus ergo gr̄as dilectiſsimi Deo pr̄i ꝑ filiū eius ī ſpiritūſctō, q ꝓp multā charitatē ſuā qua dilexit nos, miſertus eſt noſtri: & cū eſſemus mortui peccatis, cōuiuificauit nos

Chriſti natiuitas omnibus cauſa lætandi.

Luc. 1.

Ioan. 1.

In Chriſto gemina natura, & una perſona.

Luc. 2.

Epheſ. 2. Chriſto, ut eſſemus in ipſo noua creatura, nouumq́ue figmentũ. Deponamus ergo ueterem hominẽ cũ actibus ſuis, & adepti participationem generationis Chri- *Coloſ. 3* ſti, carnis renunciemus operibus. Aguoſce o Chriſtiane dignitatem tuã, & diuinæ conſors factus naturæ, noli in ueterem uilitatẽ degeneri conuerſatione recidere. Memẽto, cuius capitis, & cuius ſis corporis mẽbrũ. Reminiſcer̃, q̃a erutus de poteſtate tenebrarũ, trãſlatus es in Dei lumẽ & regnũ. Per baptiſmatis ſacramẽtũ, ſanctiſpiritus factus es tẽplũ. Noli tm̃ habitatorem prauis de te actibus effugare, & diaboli te iterũ ſeruituti ſubijcere: quia precium tuum ſanguis eſt Chriſti, qui ueritate te iudicabit, & miſericordia te redemit, qui cũ patre & ſanctoſpiritu regnat in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

DE EODEM FESTO SERMÕ B. Leonis Papæ: & eſt in eius Sermonibus de hac ſolennitate. 2.

EXultemus in Domino dilectiſsimi, & ſpiritali iucunditate lætemur, quia illuxit dies redẽptionis noſtræ reparationis antiquæ felicitatis æternæ. Reparatur enim nobis ſalutis noſtræ annua reuolutione ſacramentũ, ab initio promiſſum, in fine redditũ, ſine fine mãſurũ. In quo dignũ eſt nos ſurſum erectis cordibus diuinũ adorare myſteriũ, ut quod magno Dei munere agitur, magnis Eccleſiæ gaudijs celebretur. Deus. n. omnipotẽs & clemẽs, cuius natura bonitas, cuius uolũtas potentia, cuius opus miſericordia eſt, ſtatim ut nos diabolica malignitas ueneno ſuæ mortificauit inuidiæ, prædeſtinata renouandis mortalibus pietatis ſuæ remedia, inter ipſa mundi primordia præſignauit, denuncians ſerpenti futurum *Gen. 3.* ſemẽ mulieris, quod noxij capitis elationẽ ſua uirtute contereret, Chriſtũ. ſ. in carne uẽturũ Deũ hominẽq; ſignificans, qui natus ex uirgine, uiolatorem humanæ propaginis incorrupta natiuitate dãnaret. Nã q̃a gloriabatur diabolus, hominẽ ſua fraude deceptũ, diuinis caruiſſe muneribus, & immortalitatis dote nudatũ, durã mortis ſubijſſe ſentẽtiã, ſeq; in malis ſuis quoddã de præuaricatoris cõſortio inueniſſe ſolatiũ, Deũ quoque iuſtæ ſeueritatis exigẽte ratione, erga hominẽ, quẽ in tãto honore cõdiderat, antiquã mutaſſe ſentẽtiã: opus fuit dilectiſsimi ſecreti diſpenſatione cõſilij, ut incõmutabilis Deus (cuius uolũtas nõ poteſt ſua benigni- *Incarnationis Chriſti neceſsitas.* tate priuari) primã pietatis ſuæ diſpoſitionẽ ſacramento occultiore cõpleret, & homo diabolicæ iniquitatis uerſutia actus in culpã, cõtra Dei propoſitum nõ periret, ingreditur hæc infima. Aduenietibus ergo tẽporibus dilectiſsimi, quæ redẽptioni hominũ fuerãt p̃ſtituta, Ieſus Chriſtus dñs noſter, de cœleſti ſede deſcẽdẽs, & à paterna gloria nõ recedens, nouo ordine, noua natiuitate gñatus. Nouo ordine, quia inuiſibilis in ſuis, uiſibilis eſt factus in noſtris. Incõprehẽſibilis, uoluit cõprehẽdi. Ante tẽpora manẽs, eſſe cœpit ex tẽpore. Vniuerſitatis Dñs, ſeruilẽ formã obũbrata maieſtatis ſuæ dignitate ſuſcepit. Impaſsibilis Deus, nõ dedignatus eſt homo eẽ paſsibilis, & ĩmortalis, mortis legibus ſubiacere. Noua aũt natiuitate genitus eſt, cõceptus à uirgine, natus ex uirgine, ſine paternæ carnis cõcupiſcẽtia, ſine maternæ integritatis iniuria: quia futurum hominũ Saluatorẽ talis ortus decebat, qui & in ſe haberet humanæ ſubſtãtiæ naturã, & humanæ carnis inquinamẽta neſciret. Author. n. in carne naſcenti Deus *Lu. 1* eſt, teſtãte angelo ad beatã uirginẽ Mariã: Quia ſpiritus ſanctus ſuperueniet in te, & uirtus altiſsimi obumbrabit tibi, ideoq́; & quod naſcetur ex te ſanctũ, uocabitur filius Dei. Origo diſsimilis, ſed natura cõſimilis. Humano uſu & cõſuetudine quod credimus caret, ſed diuina poteſtate ſubnixũ eſt, ꝙ uirgo cõceperit, uirgo peperit, uirgo ꝑmãſerit. Nõ hic cogiter̃ pariẽtis cõditio, ſed naſcẽtis arbitriũ, qui ſic homo natus eſt, ut uolebat & poterat. Si ueritatẽ quæris humanę naturæ, cognoſce materiã, ſi rõnẽ ſcrutaris originis, uirtutẽ cõfitere diuinã. Venit. n. Dñs Ieſus Chriſtus cõtagia noſtra auferre, nõ ꝑpeti, nec ſuccũbere uitijs, ſed mederi. Venit ut oẽm lãguorẽ corruptionis & uniuerſa uulnera ſordẽtiũ curaret aiarũ ꝑꝑ quod oportuit, ut nouo naſceret̃ ordine, qui nouã impollutæ ſynceritatis gratiã humanis corporibus inferebat. Oportuit. n. ut primã genitricis integritatẽ naſcẽs incorruptio cuſtodiret & cõplacitũ ſibi clauſtrũ pudoris & ſanctitatis hoſpitiũ, diuini ſpiritus uirtus ĩfuſa ſeruaret, q̃ ſtatuerat deiecta erigere, cõfracta ſolidar̃, & ſuperãdis carnis illecebris, multiplicatã pudicitiæ donare uirtutẽ, ut uirginitas, q̃ in alijs nõ poterat ſalua eſſe gñando, fieret alijs imitabilis cõfitẽdo, renaſcẽdo. Hoc ipsũ aũt dilectiſsimi, *Cur Chriſtus ex virgine natus.* ꝙ Chriſtus naſci elegit ex uirgine, nõnẽ apparet altiſſimæ fuiſſe rõnis? ut. ſ. humano generi natã ſalutẽ diabolus ignoraret, & ſpiritali latẽte cõceptu, quẽ nõ aliũ uideret q̃ alios, nõ aliter crederet natũ eſſe q̃ cæteros. Cuius. n. ſimilẽ cũ uniuerſis aduertit naturã, parẽ habere arbitratus eſt cũ oĩbus cauſam: nec intellexit à tranſgreſsionis uinculis liberũ, quẽ ab infirmitate mortalitatis nõ inueniat alienũ. Verax nãq; miſericordia Dei, cũ ad reparandũ humanũ genus ineffabiliter ei multa ſuppeterẽt, hãc potiſsimũ cõſulẽdi elegit uiam, qua ad deſtruẽdũ opus diaboli, nõ uirtute uterer̃ potẽtiæ, ſed rõne iuſtitiæ. Nã ſuperbia hoſtis antiq̃ nõ imerito ſibi ĩ oẽs hoĩes ius tyrãnicũ uẽdicabat, nec indebito dñatu ꝑmebat, quos à mãdato Dei ſpõtaneos in obſequiũ ſuæ uolũtatis allexerat. Nõ itaq; iuſtè amitterer originalẽ dedititij generis ſeruitutẽ, niſi de eo, quod ſubegerat, uinceret̃. Qđ ut fierer, ſine uirili ſemine editus eſt Chriſtus ex uirgine, quam nõ humanus coitus, ſed ſpiritus ſanctus fęcũdauit: & cũ in oĩbus matribus nõ fiat ſine peccati ſorde cõceptio, hæc inde purgationẽ traxit, vñ cõcepit. Quò. n. paterni ſeminis trãſfuſio non ꝑuenit, peccati ſe illic origo non miſcuit. Inuiolata uirginitas cõcupiſcẽtiã neſciuit, ſubſtãtiã miniſtrauit. Aſſũpta eſt de matre hoĩs natura nõ culpa, creata eſt forma ſerui ſine cõditione ſeruili: q̃a nouus homo ſic cõtẽperatus eſt ueteri, ut & ueritatẽ ſuſciperet generis, & uitiũ excluderet uetuſtatis. Cũ igr̃ miſericors oĩpotẽsq; Saluator, ita ſuſceptionis humanæ moderaret̃ exordia, ut uirtutẽ inſeparabilis à ſuo hoĩe deitatis ꝑ uelamẽ nr̃æ infirmitatis abſcõderet, illuſa eſt ſecuri hoſtis aſtutia q̃ natiuitatẽ pueri, ĩ ſalutẽ humani generis ꝓcreati, nõ aliter ſibi, q̃ oĩum naſcẽtiũ putauit obnoxiã. Vidit. n. uagiẽtẽ atq; lachrymãtẽ, uidit pãnis inuolutũ, circũciſioni ſubditũ, & legalis ſacrificij oblatione perfunctũ. Agnouit deinceps ſolita incremẽta pueritiæ, & vſq; ad uiriles annos de naturalibus nõ dubitauit augmẽtis. Inter hæc ĩtulit cõtumelias, multiplicauit iniurias, adhibuit maledicta, opprobria, blaſphemias, cõuicia. Oẽm poſtremò in ipſum uim ſui furoris effudit, oĩa tẽtamẽtorum gñā ꝑcurrit, & ſciẽs quo humanã naturã infeciſſet ueneno, nequaq̃ credidit priẽ trãſgreſsionis exortẽ, quẽ tot documẽtis didicit eẽ mortalẽ. Perſtitit ergo ĩprobꝰ ꝑdo & auarus exactor in eum, q̃ nihil ipſius hẽbat, inſurgere: & dũ uitiatæ originis ꝑiudiciũ gñale ꝑſequit̃, chirographũ quo nitebat̃, excedit, ab illo iniq̃tatis exigẽs pœnã, in quo nullã reperit culpã. Soluit̃ itaq; lætiferæ pactiõis maleſuada cõſcriptio, & ꝑ iniuſtitiã plus petẽdi, totius debiti ſumma uacuat̃. Fortis ille uinculis uectit̃ ſuis & oẽ cõmẽtũ maligni in caput ipſius retorquet̃. Ligato mũdi principe captiuitatis uaſa rapiũtur. Redit in honorẽ ſuũ ab antiquis cõtagijs purgata natura: mors morte deſtruitur, natiuitas natiuitate reparatur: qm̃ ſimul & redẽptio aufert ſeruitutem, & regeneratio

ratio mutat originem, & fides iuſtificat peccatorem.
Quiſqs igitur Chriſtiano nomine piè & fideliter glo-
riaris, reconciliationis huius gratiã iuſto perpende iu-

Chriſti incarnatio quid cõtulerit.

dicio. Tibi.n.quõdam abiecto, tibi extruſo Paradiſi ſe-
dibus, tibi per exilia longa moranti, tibi in cinerem &
puluerẽ diſſoluto, cui iam non erat ſpes ulla uiuẽdi,
per incarnationẽ uerbi poteſtas data eſt, ut de longin-
quo ad tuũ reuertaris authorẽ, recognoſcas parentẽ, li-
ber efficiaris ex ſeruo, de extraneo proueharis in filiũ:
ut qui ex corruptibili carne natus es, ex Dei Spiritu re-
naſcaris, & obtineas per gratiã, quod nõ habebas per
naturam: ut ſi te Dei filiũ per ſpiritũ adoptionis agno-
ueris, Deum patrem audeas nuncupare, malæ cõſcẽtiæ
reatu abſolutus, ad cœleſtia regna ſuſpires, uoluntatẽ
Dei facias diuino fultus auxilio, imiteris angelos ſup
terrã, immortalis ſubſtantiæ uirtute paſcaris, ſecurus
aduerſus inimicas tentationes pro pietate confligas;
& ſi cęleſtis militiæ ſacramenta ſeruaueris, non dubi-
tes te in caſtris triũphalibus regis æterni pro uictoria
coronandũ, cũq; te reſurrectio pijs parata ſuſceperit,
in regni cœleſtis conſortium prouehẽdũ. Habẽtes er-
go tantæ ſpei fiduciã dilectiſsimi, in fide qua fundati
eſtis, ſtabiles, permanete, ne ille idẽ tẽtator, cuius iam
à uobis dñationẽ Chriſtus exclusit, aliquibus uos ite-
rum ſeducat inſidijs, & hæc ipſa præſentis diei gaudia
fallaciæ ſuæ arte corrũpat, illudẽs ſimplicioribus ani-
mis de quorũdã peſtifera perſuaſione, quibus hic dies
ſolennitatis noſtræ non tã de natiuitate Chriſti, quàm
de noui, ut dicunt, ſolis ortu uidetur honorabilis. Quo-
rum corda uaſtis tenebris obuoluta, & ab omni incre-
mento ueræ lucis aliena ſunt. Trahuntur.n.adhuc ſtul-
tiſsimis gentilitatis erroribus, & quia ſupra id, quod
carnali intuentur aſpectu, nequeũt aciẽ mẽtis erigere,
miniſtra mundi luminaria diuino honore uenerantur.
Abſit ab animis Chriſtianis impia ſuperſtitio, prodi-
gioſumq; mẽdaciũ. Vltra oẽm modũ diſtant à ſempiter-
no tẽporalia, ab incorporeo corporea, à dñatore ſubie-
cta, quæ etſi mirãdã habent pulchritudinẽ, adorãdam
tñ nõ habent deitatẽ. Illa ergo uirtus, illa ſapiẽtia, illa
eſt colẽda maieſtas, quæ uniuerſitatẽ mundi creauit ex
nihilo, & in quas uoluit formas atq; mẽſuras terrenã
cœleſtẽq; ſubſtãtiã omnipotenti ratione produxit. Sol
& Luna, & ſidera ſint cõmoda utentibus, ſint ſpecioſa
cernentibus, ſed ita, ut de illis gratiæ referantur autho-
ri, & adoretur Deus qui condidit, nõ creatura quæ ſer-
uit. Laudate igitur Deũ dilectiſsimi in omnibus operi-
bus eius atq; iudicijs. Sit ĩ nobis indubitata credulitas
virginex integritatis & partus: reformationis huma-
næ ſacrũ diuinũq, myſteriũ ſancto atq; ſyncero hono-
rate ſeruitio: Amplectemini Chriſtũ in noſtra carne na-
ſcẽtẽ, ut eundẽ Deum gloriæ uidere mereamini in ſua
maieſtate regnãtẽ, qui cũ patre & ſpiritusãcto manet
in unitate deitatis in ſecula ſeculorum.

DE EODEM FESTO SERMO Beati Maximi Epiſcopi.

IVſtiſsimè fratres feſtiuitate præſentis
diei in omne ſe gaudiũ totus ubique
ſuſcitat mundus, quia hodiè promiſ-
ſus à ſeculis, uniuerſo orbi iudex or-
tus eſt & redẽptor, & neceſſe eſt, ut in
cõmune nos oẽs, qui futuri examinis
reſurrectioniſq; promiſsæ ſalutarẽ ſuſcepimus fidem,
habeamus metũ quidẽ de iudice, ſed de redẽptore læti-
tiã. Oĩs nãq; fidelis anima timore corrigiť, correctio-
ne lætatur. Et in hoc chariſsimi, quanta erga humanũ
genus omnipotẽtis patris diſpẽſatio eſt, quãtaúe beni-
gnitas, ut quẽ iudicẽ præparabat incredulis, hũc credi-
turis præmitteret redẽptorẽ? quatenus præcurrens mi-
ſericordia ſeueritatẽ aduẽtãtis iudicis præueniret? Ho-
diè itaq; natus eſt Chriſtus, ſed in natiuitate eius no-
ſtra oĩum habet uita natalẽ: quia qui priuilegia primæ
natiuitatis amiſſimus, uiſitante nos Chriſto, ſanctiori
partu redimus ad uitã. Hodiè peperit Maria? ſed ipſa
ſuũ parturiuit autorẽ. Hodiè edidit mũdo hoiem, quẽ
nõ ſuſcepit ab hoĩe. Quid hoc eſt miraculi fratres? Na-
ſcitur caro de carne, nõ tñ generata per carnẽ, & ſecre-
to quodã incõprehẽſoq; cõceptu procedit de mortali
fœmina diuina progenies. Nec mirũ ſanè ſi extitit di-
uina natiuitas, ubi nõ erat humana cõceptio: aut ſi illã
matrẽ nõ uiolauit partus, quã coitus nõ fœdauit. Ille
quõdã futurorũ cõſcius Eſaias, populis & gẽtib⁹ ſignũ

Eſa.7.

nouæ ſalutis aperiẽs, Ecce, inquit, uirgo in utero acci-
piet, & pariet filiũ, & uocabunt nomẽ eius Emmanuel,
quod eſt interpretatũ, nobiſcũ Deus. Atq; ut aduerta-
mus noui ac ueteris teſtamenti unum eſſe conſenſum,
unũq; cõſiliũ, ait etiã beatiſsimus Lucas, dñicæ gñatio-

Luc.1.

nis relator egregius, dicẽs: Miſſus eſt angelus Gabriel
à Deo ad uirginẽ deſpõſatã viro, cui nomẽ erat Ioſeph,

Cõſonãtia ſcripturarum de Chriſto

& ait ad illã: Ecce concipies in utero, & paries filiũ, &
uocabunt nomẽ eius Ieſum. Ieſus autẽ, chariſsimi, la-
tino ſermone ſaluator dicitur. Ecce qualiter inuicem
ſe cõcordãtibus ſentẽtijs teſtimonia diuina confirmã-
tur: & cũ prædicãtiũ diuerſa ſint tẽpora, nõ tñ diuerſa
narratio. Nã partũ uirginis, quẽ ille prædixerat, iſte te-
ſtatur. Quis igitur de diuinitate Chriſti, quis de redẽ-
ptione cũctetur, quẽ & Eſaias profitetur Deum & Ga-
briel annũciat ſaluatorẽ? Quis intactæ puerperæ aluũ
dubitet floruiſſe, quod uno penè ore atq; eodẽ ſpiritu
proloquuntur euãgeliſta, angelus & propheta? Vbi tã-
ti taleſq; ſunt teſtes, non erubeſcit ueritas, ſed auditor
incredulus confutatur. Sed iam uideamus quas pro no-
bis natus perferat Chriſtus iniurias, quibuſúe rurſus
iniuriæ illæ uirtutibus decorentur. Et ante oĩa à fœmi-

Chriſti nati humilitas

neo ſexu cõcipi ſe patitur, qui in exordio mũdi oĩpotẽ-
ti manu de maſculo operatus eſt fœminã. Sed hãc hu-
militatẽ naſcendi, uirginalis matris ſublimat integri-
tas. Et quãuis natus Chriſtus fœmineo, ut infans, lacte
paſcatur, tñ ut rerũ potens, uirgineis nutritur uberi-
bus: atq; ut primũ illũ ĩ has ſeculi procellas, & fluctuã-
tis ſentinã mũdi uterus maternus effudit, uiliſsimis cir-
cundatur pãnis. Pãnis ſiquidẽ induitur ille pro nobis,
qui cũ crearet oĩa, terras luce perfudit, cœlũ ſideribus
adornauit, & ignea Solẽ claritate ueſtiuit. Obuoluitur
quidẽ pãnis, ſed hi pãni noua radiãte ſtella munerantẽ
a Magis, & exultãtibus angelis honorantur. Et ut no-
uerimus uniuerſa hæc per myſteriũ, uel dici, uel fieri,
hic qui pãnis circũuoluitur, prædicatus ab initio de ſi-
nu patris, æternoque thalamo ſalutariũ nuptiarũ ſpon-
ſus uenit è cœlo, ſicut ait uenerãdus Dauid, Ipſe tãquã
ſpõſus procedẽs de thalamo ſuo. Deinde, ut legitur, po-
nitur in pſepi, quia, ut ait Euãgeliſta, nõ erat illis locus

Pſ.18

in diuerſorio. Ne quẽ fratres iſta permoueãt, quia oĩs

Luc.2.

hæc in ſaluatore uilitas, pcioſiſsimũ noſtræ ſalutis eſt

Chriſtus cur in præſepi poſitus.

ſacramẽtũ. Videte.n.quãta ſapiẽtia collocari Chriſtus
dicitť in pſepi, q genuina quadã gratia humani generis
& eſca erat futurus, & paſtor. Qui bñ in pſepio ponitť,
ut ad pabula perẽnis uitæ ſpiritualiũ ouiũ greges, agni
cęleſtis balatus inuitet. Nõ erat, inqt, eis locus in diuer-
ſorio. Nũquid tãtæ illius erãt anguſtiæ mãſionis, ut na-
ti ſub hora paruuli mẽbra nõ caperet? Sed idcirco my-
ſtico refert ſermone, nõ inueniri locũ in diuerſorio, qa
igreſſus mũdũ Chriſtus, fidẽ in qua poſſet requieſcere,
nõ inuenit, ut ait ipſe in Euãgelio, dicẽs, Filius aũt ho-

Mat.8

minis non habet ubi caput ſuum reclinet. Vnde aduer-
timus, quia unicus Dei filius, non in ſpatioſis domi-
bus, auratiſq; laquearijs, ſed in fide credentiũ requie-
ſcit. Hunc ergo Chriſtum Ieſum ſugentem ubera, na-
ſcentium infantum more uagientem, uilibus circũda-
tum pannis, iacentem uilius in præſepi, angelica mini-

ſterla proſequuntur,& omnis cœleſtis exercitus mul-
titudo miratur,conſona eum uoce collaudans , & di-
Luc.2. cens:Gloria in excelſis Deo,& pax in terra hominibus
bonæ uoluntatis.Gloria utiq; Deo,qui deſperatis mor
talibus munus æternæ ſalutis exhibuit:Et pax homini
bus bonæ uoluotatis , quos certamine ſuo Chriſtus
ſuoq; prælio in regnum proprium diabolica de capti-
uitate reoocauit. Et quam congruè euaogelicus ioto-
nat ſermo,cum dicitur:Glotia in excelſis Deo,& io ter
ra pax homioibus, ꝙ idem ipſe Dei filius,& apud ange
los glorioſus eſt in excelſis , & bonæ uoluntatis homi-
nibus pacem præſtat in terris.Propter quod dilectiſsi-
mi competentibus gaudijs tanta de ſalute lætemur,at-
que angelicis nos uocibus ſociantes , honore debito
myſteria ſemper Chriſti uirtuteſq; laudemos.

DE EODEM FESTO SERMO B.Auguſt.Epiſcopi:& eſt V.de tempore.

SAluator noſter natus de patre ſine die ,
per quem factus eſt omnis dies,uoluit
io terra habere natalem hunc diē quē
hodiè celebramus. Quiſquis io die mi
raris,æternum mirare potius ante oēm
diem permanentem, omnem diē crean
tem,in die naſcentem,à malitia diei liberantē. Adhuc
mirare: Quæ peperit,& mater & uirgo eſt:Quem pe-
perit,& infans & uerbū eſt.Meritò cœli loquuti ſunt,
angeli gratulati , paſtores lætati , Magi imitati, reges
turbati,paruuli coronati. Lacta mater cibū noſtrum,
lacta panem de cœlo uenientem , & io præſepe poſitū
Eſa.1. uelut piorum cibaria iumentorum.Illic enim cogno-
uit bos poſſeſſorem ſuum , & aſinus præſepe Domini
ſui:circunciſio ſcilicet & præputium,cohærendo lapi-
di angulari,quorum primitiæ fuerunt Paſtores & Ma-
gi.Lacta eum qui talem fecit te, ut ipſe fieret in te:qui
tibi & munus fœcunditatis attulit conceptus,& decus
uirgioitatis non abſtulit natus: qui ſibi priuſquàm na-
ſceretur,& oternm de quo naſceretur,& diem quo na-
ſceretur,elegit.Et ipſe cōdidit quod elegit,ut ille hioc
procederet de thalamo ſoo, quo mortalibus oculis poſ
ſet uideri,& augmento lucis annuæ ſe lucem mentium
ueniſſe teſtari.Prophetæ cecinerunt conditorem cœli
& terræ in terra cum hominibus futurum,angelus an-
nunciauit creatorem carnis & ſpiritos in carne uentu
rum.Salutauit Ioannes ex utero in utero ſaluatorem,
Simeon ſenex Deum agnouit infantem , Anna vidua
uirginem matrem.Hęc ſunt teſtimonia natiuitatis tuę
Luc 1. Domine IESV, antequàm tibi fluctus ſubſternere-
Luc.2. tur calcanti, cederent imperanti,antequàm uentus te
iubente ſiluiſſet,mortuus te uocāte uixiſſet, ſol te mo
riente palluiſſet,terra te reſurgente tremuiſſet , cœlū
te aſcendente patuiſſet, antequàm iſta alia mirabilia iā
iuuenilis toi corporis ætate feciſſes. Adhuc in mani-
bus matris portabaris, & iam Dominus orbis cogno-
ſcebaris ipſe puer paruulus ex ſemine Iſrael,& ipſe no
biſcum Deus Emmanuel.Quæ eſt illa noſtra generatio
ſaluatoris , qua gignenti patri coæternus eſt , qn̄ hanc
generationem ex uirgine mundus expauit,quam pia
fides agnouit & tenuit,infideſitas autem irriſit,ſuper-
bia timoit ſuperata? Quæ nam eſt illa generatio , quia
in priocipio erat uerbum,& uerbum erat apud Deum,
Ioā. 1. & Deus erat uerbum?Vel quod eſt hoc uerbum,quod
dicturus anteà nō ſilebat,quo dicto nō ſiluit qui dice-
bat? Quod eſt uerbum ſioe tēpore, per quod facta ſunt
tēpora? Verbum quod labia nullius aperuit cœptom,
clauſit ńe finitū . Verbū qood initiū nō habet ex ore lo
quētiū,& aperuit ora mutorum . Verbū quod linguis
Sap.10 gentiū diſertis oō fit,& linguas infantiū diſertas facit?
Quænā eſt illa generatio , cui pater moriēdo nō cedit,
quia non eum uiuendo præcedit ? Segregata ab oībus
locorum tēporumq; interuallis , ab omni diſteotiooe
ſpatiorum,quam uel in diebus,uel in corporibus ſenti
re conſueuimus.Leuemus àd eum quantum ipſo adiu-
uante animā oostrā poſſumus,ſi quo modo capere ua-
leamus & natum nō præuenientē qui gignit,& gignē-
tē oō ſubſequētē qui gignitur,patrē & filium:nec pari
ter patres,nec pariter filios, & pariter æternos . Non
utrunque generantē , nec utrunq; oaſcentē , ſed alterū
ſine altero non uiuētē.Et patrē ſempiternū geouiſſe,&
filium ſempiternū natū eſſe cogitemus , ſi ualemus, ſi
noo ualemus,credamus.Non eſt qood hic dicere uolu
mus,ſed tn̄ nō longè poſitū eſt ab unoquoq; noſtrū. In *Act.17*
illo.n.uiuimus,mouemur,& ſumus. Trāſcēdamus car
nē noſtram,in qoa parentes ante filios uiuunt:quia ut
filios poſſent generare creuerunt,& filijs creſcentibus
iam ſeneſcunt. Nōdum oatis filijs parentes uixerunt,
quia & parentibus mortuis filij uicturi ſunt.Tranſcen
damus ad animas noſtras,pariunt & ipſæ aliquid cogi
tādo,qood ſecū habēt ſciēdo,ſed poſſunt amittere obli
uiſcēdo,quia & nō habebāt antea naſcēdo.Cuncta cor
poralia & tēporalia & mutabilia trāſcēdamus ut uidea
mus ſuper omnia,per quē facta ſunt omnia. Aſcenſus
noſter in corde eſt , quia & illud quo aſcēdimus propè
eſt.Longè aotē ab illo ſumus,inquātum diſsimiles ſu-
mus.Aſcendit ergo ad eum ſua ſimilitudo,quā in no-
bis fecit & refecit, quā nōdum perfectè palpitat infir-
mus aſpectus,& ineffabilē candorem lucis æteroæ nō
poteſt intueri. Cuius ergo fulgorē mētis acies nondū *Eſa.*
capit,geoerationē eius quis enarrabit . Sed uerbū ca- *53.*
ro factū eſt,& habitauit in nobis. Hāc ergo gn̄ationē
cuius hodiernū celebramus diē,hanc io qua dignatus
eſt uenire per Iſrael & fieri Emmanuel oobiſcū Deus
in carnis infirmitate,non nobiſcū in cordis iniquitate,
accedens ad nos per id,quod aſſumpſit ex noſtro,& li-
berans oos per id quod manſit in ſuo.Viſitaoit quippe
Dn̄s ſeruos ſuos per mortalē infirmitatē.Hanc ergo ge
oeratiooē,cuius utcunq; capax eſt humana fragilitas,
oō illā quæ ſine tēpore manet ſine matre ſuper omnia,
ſed iſtā quæ io tēpore facta eſt ſine patre,inter omoia.
Hunc uirginis filiū,& uirginū ſponſum,de incorrupta
matre naſcentē,& incorruptibili ueritate fœtātē,lau-
demus,amemus,adoremus, ut in eius miſericordia de
aſtutia diaboli ſiſi triumphemus. Diabolus ad nos de-
cipiendos corrupta fœminea mēte ſurrepſit:Chriſtus
ad nos liberandos iocorrupta fœminea etiā carne pro-
ceſsit,qui eſt benedictus in ſecula ſeculorū,Ameo.

DE EODEM FESTO , SERMO B.Auguſt.epiſcopi:& eſt XIX.de tempore.

GAudeamus fratres, lætētur & exultent
gentes . Iſtum diem nobis non ſol iſte
uiſibilis,ſed creator ipſius inuiſibilis cō
ſecrauit, quādo eum pro nobis inuiſibi
lem factum,a quo inuiſibili & ipſa crea
ta eſt,uiſceribus fœcundis,& genitali-
bus integris uirgo mater effudit. Concipiens uirgo,pa
riens uirgo,uirgo grauida,uirgo fęta, uirgo perpetua.
Quid miraris hæc homo? Deum ſic naſci oportuit, qn̄
eſſe dignatus eſt homo.Talē fecit illā,qui eſt factus ex
illa.Antequā fieret.n.erat,& quia omnipotens erat,fie
ri potuit quod non erat, manens quod erat.Fecit ſibi
matrem,cum eſſet apud patrē, & cum fieret ex matre, *Chri-*
manſit io patre.Quomodo Deus eſſe deſiſteret cū ho- *ſtus ſi-*
mo eſſe cępit, qui genitrici ſuæ præſtitit ne deſiſteret *mul*
uirgo eſſe cum peperit ? Proinde quum uerbum ca- *Deus*
ro factum eſt , oon uerbum in carnem pereundo ceſ- *& ho-*
ſit, ſed caro uerbo, oe ipſa periret , acceſsit , ut quem- *mo.*
admodum homo eſt anima , & caro , ſic eſſet Chri-
ſtus deus , & homo , idem Deus qui homo , & qui
Deus idem homo,oon confuſione naturæ,ſed unitate
perſonæ

perſonæ. Deniq; filius Dei generanti coęternus ſemper
ex patre, idem filius hominis eſſe cœpit ex uirgine: ac
ſi & filij diuinitati eſt addita humanitas, & tamen non
eſt perſonarum facta quaternitas, ſed permanet trini-
tas. Non ergo nobis ſubrepat quorundã ſententia mi-
nus attentorum in regulam fidei, & in ſcripturarũ ora-
cula diuinarum. Dicunt.n. Qui filius eſt hominis, fa-
ctus eſt filius Dei, qui uerò filius eſt Dei, non eſt factus
filius hominis. Hoc ut dicerent, quod uerum eſt atten
derunt, ſed uerum eloqui non ualuerunt. Quid.n. attẽ-
derunt, niſi quia humana natura potuit in melius com
mutari, in deterius autem diuina non potuit? Hoc ue-
rum eſt, ſed etiam ſic, id eſt, nequaquam in deterius di-
uinitate mutata, uerbum tamen caro factum eſt. Neq;
enim ait Euangeliſta, Caro uerbum facta eſt, ſed ait,
Verbũ caro factũ eſt. Verbum autem Deus, quia Deus
erat uerbum. Et quid caro, niſi homo? Non enim ſine
Matt. anima in Chriſto hominis caro. Vnde ait, Triſtis eſt
26. anima mea uſque ad mortem. Si ergo uerbum Deus, &
homo caro, quid eſt aliud, uerbum factum eſt caro, niſi
qui Deus erat, factus eſt homo? Ac per hoc, qui erat
Dei filius, factus eſt hominis filius, aſſumptione infe-
rioris, non uerſione potioris, accipiendo ipſe quod nõ
erat, non amittendo quod erat. Nam quomodo in re-
gula fidei confiteremur credere nos in filium Dei, qui
natus eſt ex uirgine Maria, ſi non filius Dei, ſed filius
hominis natus eſt ex uirgine Maria? Quis.n. Chriſtia-
nus neget ex illa fœmina filium hominis natũ, ſed tñ
Ioã. 1 Deum hominẽ factum, & ita hominẽ Deũ factũ? Deus
enim erat uerbum, & uerbum caro factum eſt. Confitẽ
dum eſt igitur eũ, qui filius Dei erat, ut de uirgine Ma-
ria naſceretur, aſſumpta, forma ſerui filium hominis
factum, quod erat manentem, quod non erat aſſumen-
tem, eſſe incipientem quo minor eſt patre, & ſemper
manentem in eo, quo unum ſunt ipſe & pater. Nam ſi
ille qui ſemper eſt Dei filius, non eſt ipſe factus homi-
Phil.2. nis filius, quomodo de illo dicit Apoſtolus, Qui cũ in
forma Dei eſſet, non rapinã arbitratus eſt eſſe ſe æqua
lem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui ac
cipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu
inuentus ut homo: Neq; enim alius, ſed ipſe in forma
Dei ęqualis patri, qui eſt utique unigenitus Dei filius,
ſemetipſum exinaniuit in ſimilitudinẽ hominũ factus.
Neq; alius, ſed idem ipſe in forma Dei æqualis patri,
humiliauit non alium, ſed ſemetipſum, factus obediẽs
uſque ad mortem, mortem autem crucis. Quod totum
non fecit Dei filius, niſi in ea forma quæ eſt hominis.
Item ſi ille qui ſemper eſt Dei filius, non eſt ipſe factus
hominis filius, quomodo dicit Apoſtolus ad Roma-
Ro.1. nos, Segregatus in euangelium Dei, quod ante promi
ſerat per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio
ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnẽ?
Ecce filius Dei, quod utique ſemper erat, factus erat
ex ſemine Dauid ſecundum carnem, quod non erat. Itẽ
ſi ille qui eſt Dei filius, non eſt ipſe factus filius homi-
Gal. 4. nis, quomodo miſit Deus filium ſuum factum ex mu-
liere? Quo nomine ſecundum Hebræam linguam non
uirgineum decus negatur, ſed fęmineus ſexus oſtendi
tur. Quis enim a patre eſt miſſus, niſi unigenitus Dei
filius? Quomodo ergo ex muliere factus, niſi quia idẽ
ipſe, qui erat apud patrem Dei filius, miſſus, factus eſt
hominis filius? De patre natus ſine tẽporis die de ma-
tre natus hodiè. Ita enim diem quem creauit, in quo
crearetur elegit, ſicut factus eſt de matre quam fecit.
Nam & ipſe dies, à quo deinceps incrementum lucis
accipit dies, opus Chriſti ſignificat, in quo interior ho
mo noſter renouatur de die in diem. Aeterno quippe
creatori in tempore creato ille dies debuit eſſe nata-
lis, cui creatura congrueret temporalis, cui honor &
imperium per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

ITEM SERMO B. AVGVSTINI Epiſcopi, unde ſupra: eſtq; VI. de tẽpore.

IN principio erat uerbum, & uerbum
erat apud Deum, & Deus erat uerbũ. *Ioã. 1.*
Qui in principio erat, intra ſe conclu
dit omne principium. Ex matre uerò
initium ſumpſit, ſicut legimus per
Eſaiam: Ecce uirgo in utero accipiet *Eſa. 7*
& pariet filium & uocabitur nomen eius Emmanuel,
quod eſt interpretatum, nobiſcum Deus, id eſt, latens
in humana fragilitate maieſtas, ſicut in Ioanne Euan-
geliſta legimus: Et uerbum caro factum eſt, & habita- *Ioã. 1.*
uit in nobis, id eſt, in fragilitate corporis noſtri. Itẽ de
Mariæ uirginis generatione: Et porta erat clauſa, &
non eſt aperta. Tanquam ſi interrogaretur cur aperta *Ibidem*
non eſſet, adiecit: Quia Dominus tranſiuit per eã. Por-
ta clauſa, id eſt, ſignaculum pudoris, immaculatæ car- *Ezech.*
nis integritas. Non enim eſt uiolata partu, quæ magis *44.*
eſt ſanctificata conceptu: Item de Chriſti gemina dei *Gen. 2.*
hominisq; ſubſtantia: Et erunt, inquit, duo in carne *Epheſ.*
una, id eſt, Deus & homo unus Chriſtus. Quod Apo- *5.*
ſtolus de Chriſto & Eccleſia, id eſt, de Chriſti corpore
præcipit intelligi, ſicut ait: Et erunt duo in carne una,
ego autẽ dico in Chriſto & Eccleſia. Quod apertè ex-
poſuit ad Romanos: Patres noſtri, ex quibus Chriſtus
ſecũdum carnem. Aſſeruit hominis, cõſequẽter aſſerit *Ro.9.*
proprietatem Dei, dicens. Qui eſt ſuper omnia Deus
benedictus in ſecula. Tam perfecta hic filij eminentia
declaratur, ut dici de patre maiora nõ poſſint. Nã ſi ini *Aequa*
tiũ haberet, nõ eſſet ſuper oĩa, ſed inter oĩa, quæ pro cõ *litas pa*
ditione facturæ intra initiũ continẽtur. Sed Chriſtus q *tris &*
æqualis eſt patri, nulla tẽporis, nulla ætatis lege cõclu *filij.*
ditur. Euidenter & ad Philippenſes Apoſtolus duas
Chriſti natiuitates, & duas ſubſtãtias prædicat, dicens:
Qui cũ in forma dei eſſet, formã ſerui accepit. Quibus *Phil.2.*
regulis plena ſunt uolumina noui & ueteris teſtamẽti.
Similiter & Iob prædicat eximius prophetarũ: Et in *Iob.19.*
carne mea uidebo Deũ. Quod de illo tẽpore prophe-
tauit, qũ Chriſti deitas habitu noſtrę carnis induta eſt.
Quia ergo, ut præfati ſumus, uerbũ caro factum eſt, &
duos eſſe cõſtat hominẽ & Deũ in carne una, modo ho
mo loquitur patri, modo Deus: modo uiſibilis ex ma-
tre, modo inuiſibilis ex patre. Da uerba hominis. Ipſe *Luc.9.*
in euangelio dicit: Filius hominis nõ habet, ubi caput
ſuũ reclinet. Oſtendat hic pauper filius hominis, diui-
tias ſuas in gloria diuinitatis. Oĩa, inquit, quę pater ha
bet, mea ſunt, dũ dicit, Oĩa, nihil hic reliquit, quod mi
nus haberet à patre. Oĩa, id eſt, unius deitatis potẽtiã, *Ioã. 16*
ſubſtãtiã, maieſtatẽ. Quis eũ minorẽ dicere nõ tremi-
ſcat, q ſe patri ęqualiter & per oĩa ueridicus teſtis exæ-
quat, ſicut de eo Euangeliſta pronũciat? Ideo uolebant *Ioã. 5.*
eũ Iudæi interficere, quia patrẽ ſuũ dicebat Deũ, æqua *Phil.2.*
lẽ ſe faciẽs Deo. Et ad Philippẽſes. Nõ rapinã arbitra-
tus eſt eſſe ſe æqualẽ Deo, id eſt, ęqualitatẽ diuinitatis,
quã rebellis angelus aſſumere uoluit per rapinã, Chri-
ſtus poſſedit per naturã. Ergo credas ei, cũ ſe in homi-
nis ſubſtãtia profitetur ęqualẽ. Loquatur filius hominis:
Pater, inquit, maior me eſt. Loquatur filius Dei: Ego &
pater unũ ſumus. Quaſi homo eſurit, quaſi Deus quiq; *Ioã. 14*
millia e.uriẽtiũ, quinq; panibus obſequio creaturæ ſuę *Ioã. 10*
exatiat. Quaſi homo in cruce pendet, quaſi Deus in Pa
radiſum de cruce latronẽ geſtis per omnẽ mũdũ loquẽ
tibus introducit, dicẽs: Amẽ dico tibi, hodiè mecũ eris
in Paradiſo. Quo tempore corpus Dñi in tumulo fuit, *Lu. 23*
aĩa in inferno, diuinitas in Paradiſo, in cœlo & ubiq;
intra ſe oĩa ſupereminẽti ſuæ maieſtatis immenſitate
cõplectens. Secundum hominem minor dicitur, quan-
do comprehenditur, flagellatur, crucifigitur, moritur
ſepelitur. Secũdum Deũ per uirtutem reſurrectionis in

cęleſtia ſublimatur:quaſi homo, ſuſcepta morte:quaſi
Deus,ſuper mortem. Secundum hanc regulam modo
pauper eſt,modo diues ,modo minor , modo ęqualis,
modo Dn̄s,modo ſeruus. Tunc ergo minor credatur
patre , qn̄ angelorū conditor paulò minus ab angelis
minoratur, ſicut in octauo Pſalmo legimus. Minoraſti
eū paulò minus ab angelis. Tunc ergo patre minor di-
catur,qn̄ ſerui ſurmā ſuſcepiſſe perſcribitur, qn̄ etiam
matre iunior inuenitur,qn̄ ipſe de ſe in uiceſimoprimo
Pſalmo dicit: Foderunt manus meas,& pedes meos,di
numerauerunt ómnia oſſa mea. Quòd autē minor pa
tre ſm carnē & ſm hominē nūcupetur, innumeris ſcri
pturarū teſtimonijs declaratur . De eius diuinitate ita
Tit. 2. ad Titum Apoſtolus dicit : Apparuit gratia Dei ſalua-
Ibidem toris noſtri.Et iterum:Expectantes beatam ſpem,& ad
uentū gloriæ magni Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chri
ſti.Immane piaculū eſt , ut per infidelis hominis bla-
phemias minor eſſe dicatur, quem magnū Deū ipſa ue
ritas profitetur.Nam & Thomas Apoſtolus in Euange
lio Ioānis,ubi poſt reſurrectionē corpus hominis cru
cifixi per clauorū ſigna cognouit,Deū qui intra homi-
nē latebat,apoſtolica & euangelica authoritate confeſ
Ioā.20 ſus eſt,ita dicens:Dn̄s meus & Deus meus. Si fides ad-
ſit,aperta eſt ratio, qua Chriſtus nunc minor,nūc æqua
lis patri ſacris uoluminibus aſſeratur,ſicut ipſe de ſe di
Eſa.44 cit.Ego primus & nouiſsimus . Indubitanter agnoſce,
Apo.1. q priorem non poteſt habere,qui primus eſt. Itē:Ego
& 21. ſum Alpha & Omega. Et ſicut alpha literam nulla præ
cedit,ita & filium Dei nulli ſecūdū conſtat eſſe , quia
Deus eſt.Quid rn̄debimus eis, qui ſpiritumſanctū aut
minorem dicunt, aut(quod ſceleratius eſt)miniſteria-
lem magis q̄ Deū abrupta impietate pnunciant? Qūo
creatura dicitur,qui Dn̄i creator ex Maria comproba-
tur?Sicut legimus , Conceptus de ſpiritu ſancto natus
ex Maria virgine.Chriſtus.n.non de ſubſtantia ſpiritus
ſancti , ſed de potentia, nec generatione,ſed iuſsione,
& benedictione conceptus eſt: & ſicut à patre, ita etiā
à ſpiritu ſancto ad redēptionē noſtræ malitiæ deſtina-
Eſa.48 tus eſt,ipſo de ſe per Eſaiam loquente:Miſit me pater ,
& ſpiritus eius.Si ſpiritusſanctus minor creditur , qūo
ſe filius ſicut à patre , ita etiam à ſpiritusſancto miſſum
eſſe teſtatur?Spiritusſanctus ipſe locutus eſt in Apoſto
2.Pe.1. lis,ipſe efferbuit in prophetis,dicente beato Apoſtolo
Petro in Epiſtola ſua, Non, inquit,ex hominibus alla-
ta eſt prophetia,ſed ſpiritusſancto inſpirati, locuti ſunt
Matt. ſancti Dei homines .Et Saluator in Matthæo ita ait ad
10. diſcipulos ſuos: Non uos eſtis qui loquimini,ſed ſpiri
tusſanctus:Similiter & Dauid plenus ſpiritusſancto,q s
Pſ.48. per eū loqueretur , maniſeſta uoce denunciat , dicens.
Audiā quid loquatur in me Dn̄s Deus, Hæc eſt,inquā,
uia lucis , cuius confeſsione aperitur oſtium ſalutis.
Itaque qui in hanc profeſsionem ingrediuntur, beati-
tudinē eius adipiſcuntur. Beatitudo ei,qui confitetur
Deum patrem & filium & ſpiritum ſanctum. Beatitu
do ei,qui confitetur ſolum Deum, patrem & filium &
ſpiritumſanctum.Beatitudo ei,qui confitetur unū om-
nipotentem Deum, patrem & filium & ſanctumſpiri-
tum. Beatitudo ei,qui confitetur vnum ſummum Deū,
patrem & filium & ſanctum ſpiritum. Beatitudo ei, q
confitetur unum Deum patrem & filium & ſanctū ſpi-
ritum ſempiternum eſſe. Beatitudo ei,qui cōfitetur in-
diuiſam ſubſtātiam eſſe patris & filij & ſanctiſpiritus.
Beatitudo ei,qui nihil addiderit, uel minuerit in uni-
tate naturæ patris & filij & ſanctiſpiritus . Beatitudo
ei, qui confitetur omnia bona facta fuiſſe à patre & fi-
lio & ſanctoſpiritu. Beatitudo ei , qui confitetur unam
æqualitatem in ſempiterna plenitudine deitatis eſſe,
patris & filij & ſanctiſpiritus. Beatitudo ei,qui ſecun-
dum ſingula nomina trinitatis, id eſt, patris & filij &
ſanctiſpiritus,proprias tantum perſonas diſtinctas eſſe
confitetur. Vnde oportuit nos oſtendere eis, quos ędēt
uiæ ſuæ fructus,maledictiones omnium malè creden-
tium,ſicut ſcriptum eſt: Maledictus omnis,qui nō ob- *Deut.*
audierit uerba libri huius , ut ſaciat ea in corde ſuo. *27.*
Maledictus, qui patris & filij & ſanctiſpiritus unā ſem
piternā ſubſtantiam eſſe nō cōfitetur . Maledictus,qui
ſecūdum tres perſonas,tres diuiſas ſubſtantias eſſe con
fitetur. Maledictus,qui tria principia eorū eſſe cōfitet.
Maledictus,qui ſolū uerū Deū patrē, & unicū uerū Deū
filiū,& unicū uerū Deū ſanctumſpiritū non cōfitetur.
Maledictus,qui unicū nomen in deitate trinitatis eſſe
non confitetur.Maledictus , qui indiuiſam deitatē pa-
tris & filij & ſpiritusſancti nō cōfitet.Maledictus,quia
propria noīa pſonarū tres deos,aut tres dn̄os, aut tres
ſpiritus confitet. Maledictus, qui ſecūdū ſingulas perſo
nas trina noīa tm̄ diſtincta,patris & filij & ſanctiſpiri-
tus nō cōfitet.Maledictus,qui unā perſonā eorū eē con
fitet.Maledictus, qui quē patrē dicit,hūc eundē & filiū
eſſe deſignat.Maledictus, qui patrē & natū, aut incar-
natū,aut paſsū eē cōfitetur. Maledictus,q inenarrabi-
liter filiū & uerè natū de ſubſtantia patris eſſe nō cōfi-
tet.Maledictus,qui hanc natiuitatē factā,uel creatam,
vel conditā eſſe cōfitet. Maledictus,qui uerū filiū Dei
ex uoluntate tm̄ dicit eſſe , & nō potius de natiuitate.
Maledictus q dicit,erat tēpus qn̄ nō erat filius. Maledi
ctus , qui hāc natiuitatē ex nullis extātibus nō confi-
tet, qd̄ Græci ex oyc onton appellāt. Maledictus, q di
uinitatē filij dei dicit initiū hr̄e de tpe,ortū ex nihilo,
nomē quaſi adoptionis ex altero . Maledictus qui vnū
de uno,filiū de patre gn̄atū nō confitetur. Maledictus,
qui impaſsibiliter filiū natū,de patre non confitet. Ma
ledictus qui dicit,fuit aliqn̄ pr̄ ſine filio.Maledictus,
qui non confitetur ante oē principiū,uel initiū ſemper
fuiſſe filiū cū patre.Maledictus, qui imortalē deitatem
filij Dei non cōfitetur. Maledictus , qui de ſempiterno
filio dicit,Nō erat antequā de Maria naſceret.Maledi-
ctus, qui unitā deitatē patris & filij & ſpiritusſancti ex
charitate concordiæ tātū eſſe profitetur,& non magis
per hanc ipſam unitā diuinitatē.Maledictus,qui unitā
deitatē in tribus his perſonis eſſe non confitetur..Male
dictus , qui aduerſus uigorē cenſuræ diuinæ ſcripturæ
hūc Deū verū,ſpiritū paracletū, aut filiū patris, uel cer
tè facturā uſurpat debere confiteri. Maledictus , qui fi-
liū Dei Deū uerum & hominē uerū de Maria uirgine
nuper natū pro noſtra ſalute nō cōfitetur. Maledictus,
qui filiū Dei hominē tātū pro noſtra ſalute cōfitet. Ma
ledictus,qui Deū Dei filiū ſempiternū de aſſumptione
hois per hoc principiū habere aſsignat. Maledictus, q
deitatē eius paſſam eſſe cōfitet. Maledictus,qui incōpa
rabilē deitatē trinitatis propriè ad hois lineamēta eſſe
cōfitet,dū ſcriptum inueniamus, quia non fit illi ſimi-
lis qſquam Deus in cœlo ſurſum , & in terra deorſū . *3.Re. 8*

DE EODEM FESTO HOMILIA Euſebij Emeſeni.

NArrant alij Euāgeliſtæ Dn̄m & ſaluato
rē noſtrū ab angelo nūciatū,de uirgine
natū,paſtorib.reuelatū, p ſtellā decla-
ratū,à Magis adoratū,ad tēplū delatū,
& Simeoni pn̄tatū. Narrāt ptereà qua-
liter de Iudæa cū parētib.fugerit,qua-
liter de Aegypto in Iudæā redierit , qualiter creuerit,
& uirtute & ſapiētia pfecerit. Hæc autē & his ſimilia
dū Euāgeliſtæ ſcribebāt, uerū hominem eſſe,& ueram
carnem eum ſuſcepiſſe firmabāt,& hæreticos aliter cre
dentes & docentes ſuperabant. Ioannes autem Euan-
geliſta altius aſcendens , & uſque ad eius diuinitatē ſe
extendens , aſcendit ſuper Cherubin , & uolans ſuper
pennas uentorum, penetrauit cœlos,trāſcendit archā
gelos,& peruenit uſque ad thronum Dei ibique uidit
uerbum

uerbnm Dei, ibi uidit Dominum noſtrum Ieſum Chri
Dom. 27. ſtum in ſin n patris, & tunc intellexit quod ſcriptũ erat,
Pſ. 44. Eructanit cor meum uerbum bonnm. Intellexit utiq;
& dixit. [In principio erat nerbum, & uerbũ erat apud
Deum, & Deus erat uerbum.] Ieſus Chriſtus Dominus
noſter quemadmodũ dicitur filius Dei, ſic dicitur uer-
bnm Dei, ſic & uirtus & ſapientia Dei. Vnũ enim idẽq;
Pſ. 32. ſignificant, filius uerbum, uirtus & ſapientia. De quo
uerbo ait Pſalmiſta, Verbo Domini cœli firmati ſunt.
Et ut uerbnm & ſapientiam idem eſſe oſtenderet, ait,
Pſ. 103 Oĩa in ſapiẽtia feciſti. Nũq̃ igr̃ pr̃ ſine filio fuit, q̃a nũq̃
ſine uerbo. nunq̃ ſine uirtute, nunq̃ ſine ſapiẽtia eẽ po
tuit. Hæc aũt ſapiẽtia, hæc uirtus, hic Dei filius, quãuis
temporaliter de virgine natus ſit, in principio tamen
& ante tempora erat. Et hoc eſt quod ait, [In principio
erar uerbum.] Taceant igitur, quicunque Saluatorem
noſtrum, priuſquàm de uirgine naſceretur, non fuiſſe
contendunt. Hoc enim Iudæi, & gentiles, & quidam
hæreticorum dicere ſolent, quorum quidem errores
Euangeliſta deſtruit, dum eũ in principio fuiſſe dicit.
Sed ubi erat? [Et uerbum erat apud Deum] Semper
enim in patre filius, ſemper in filio pater. Vnde ipſe ait,
Ioã. 14 Ego ſum in patre, & pater in me eſt. Denique ubi de-
buit eſſe, niſi in Deo, uirtus & ſapientia Dei? Vbi enim
eſt uirtus, & ſapientia tua, niſi in te & in animo tuo? Sic
igitur & nerbum Dei, id eſt, uirtus & ſapientia Dei, in
principio erat apud Deum, Et quid erat? [Et Deus erat
uerbum.] Nihil enim in Deo eſt, quod Deus non ſit.
Totus enim idem eſt, & ſubſtantialiter idem Hoc autẽ
uerbum nec ſyllabis conſtat, nec uoce profertur, ſed
ſemper in ſinu manens & in corde patris, cuncta diſpo
nit, regit & operatur. [Hoc erat ĩ pricipio apud Deũ.]
Hæc autem confirmatio eſt eorum, quæ dicta ſunt.
[Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt
nihil.] Si igitur omnia per uerbũ facta ſunt, & omnia
in ſapientia Dñs fecit, manifeſtũ eſt, quia uerbum &
ſapientia idem ſunt, ibi igitur uerbum, ubi & ſapien-
tia. In nobis autem non ita ſit, quia uerbnm in ore, in
corde ſapientiam habemus. Verumtamen ſicut ſapien-
tia noſtra uoce induitur, & fit uerbum ut audiatur, ita
& ſapientia Dei carne induta eſt & uerbum caro factũ
eſt, ut ab omnibus uideatur. Siue igitur uerbum, ſiue
ſapientia nocetur Dei filius, nulla differentia eſt. Non
enim loquendo, ſed ſciendo & uolendo cuncta operat̃
Vt Deus operetur. Deus. Quod enim ſcriptum eſt, Ipſe dixit & facta ſunt,
ipſe mandauit & creata ſunt: non ſic eſt accipiendum,
quaſi motu linguę & aeris percuſsione aliqua ex ipſius
Pſ. 32. 148. ore uox inſonuerit, ſed dicere Dei, uoluiſſe eſt. Oĩa.n.
per ipſum facta ſunt, quæcunque à patre facta ſunt, &
ſine ipſo nihil à patre factum eſt: nihil enim ſine ſapiẽ
tia fecit Deus. Deus igitur vnus eſt, qui in ſapiẽtia ſua,
& in ſpiritu ſuo omnia operatus eſt. Cuius ſapiẽtia Car
nem ſuſcepit, cuius ſpiritus in igne apparuit. Qualiter
autem ſapientiam ſuam, uerbum ſuum, & filium ſuum
ipſe genuerit, quia ſolui non poteſt, quæri non debet.
[Quod factum eſt in ipſo uita erat, & nita erat lnx ho
Gemina in Chriſto natura minum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam nõ cõ-
prehenderunt.] Duo nanq; naturæ ſunt in Chriſto, di
uina.ſ. & humana, quarum altera facta eſt, altera facta
nõ eſt. Humanitas enim quę in ipſo eſt, & facta & crea
ta eſt. Ipſe enim fecit humanitatem ſuam, ipſe fecit
& matrem ſnam, [Per quem facta ſunt omnia, & ſi-
ne quo factum eſt nihil.] Hoc igitur ſolum in ipſo
eſt, nihilque aliud eſt, quod in ipſo factum eſt. Hoc au-
tem uita erat, qnanuis hoc Iudæi non credebant. Chri
ſti nanque humanitas, omninm in ſe credentium ſalus
& nita eſt. Vnde ipſe ait: Ego ſnm uia, ueritas, & vita,
Ioã. 14 itemque: Ego ſum reſurrectio & uita. [Et nita erat lux
Ioã. 11. hominum.] Si enim Chriſti humanitas nita erat, & vi
ta erat lux hominum, ergo & Chriſti humanitas erat
lux hominum. Sed quare lux? Quia lucebat, quia doce
bat, quia prædicabat, quia populum, qui ſedebat in te-
nebris, illuminabat. Vnde propheta: Populus, inquit, *Eſa. 9.*
qui ſedebat in tenebris, uidit lucem magnam: habitan
tibus in regione vmbræ mortis, lux orta eſt eis. Hinc
ipſe qnoque Dominus ait: Ego ſum lux mundi, qui ſe-
quitur me non ambulabit in tenebris, ſed habebit lu-
men uitæ. De qua ſubditur: [Et lux in teuebris lucet.] *Ioã. 8.*
Lux enim in tenebris lucebat, quãdo inter peccarores
Chriſtus Dñs prædicabat. Hanc autem lucem tenebræ
non comprehendernnt, qnia peccatum non fecit, nec
dolus inuẽtus eſt in ore eius. Ipſe enim ſolus inter pec
catores ſine peccato uiuere potuit. Hæc ſola lux nul- *1. Pe. 2.*
lis tenebris eſt obfuſcata, nulla calligine denigrata, nul
lis uitijs maculata. Alij autem hunc locum ita diſtin-
guunt, ut prius dicãt, [Quod factum eſt:] deinde ſub-
inferant, [In ipſo uita erat.] ſed uideant quomodo his
ſequentia continentur. Omnia enim quæ temporaliter
fiunt, uel facta ſunt, priuſqnàm fierent, in ipſo & uiue-
bant, & uigebant. Viuunt enim omnia, quæ in Dei di-
ſpoſitione ſunt, quia ſicut diſpoſita ſunt, non euenire
non poſſunt. [Fuit homo miſſus a Deo, cui nomen
erat Ioannes. Hic uenit in teſtimonium, ut teſtimoniũ
perhiberet de lumine, ut omnes crederent in illum.
Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lu
mine.] Omnes enim (ſicut Lucas ait) exiſtimabant de *Luc. 3.*
Ioanne, ne fortè ipſe eſſet Chriſtus. Erat enim lucerna
lucens & ardens. Sed non erat ipſe lux, qui ad hoc ſo-
lummodo uenerat, ut teſtimonium perhiberet de lu- *Ioã. 5.*
mine. [Erat autem lux,] lux æterna & indeficiens,
[Quae illuminat omnẽ hoĩem ueniẽtẽ in hũc mũdũ.]
Hanc autem lucem, illud candelabrum ſignificabat,
quod de auro puriſsimo Moyſes fieri præcepit. Quid *Exod.*
enim tam puriſsimum, quàm eſſe ſine peccato? quid tã *37.*
puriſsimum, ut ſapientia, & ſol iuſtitiæ? Habebat autẽ *Cãdela*
hoc candelabrum ſeptem lucernas, quibus totum ta- *brũ my*
bernaculum illuminabatur, per quas ſeptem ſancti Spi *ſticè.*
ritus gratias intelligimus, quibus totus mundus illu-
minatur. Habebat autem in haſtili ſuo quatuor ſcy-
phos, qui quatuor Euangelia ſignificabãt. Habebat igi-
tur & lucernas, quibus mentis oculos illuminaret: ha-
bebat & ſcyphos, quibus ſitientium corda reficeret &
ſanaret. Omnis autem homo in hũc mundum ueniẽs,
ſola huius candelabri luce interius & exterius illumi-
natur. Hæc oculis uiſum, & cordi tribuit intellectum.
Qui hac luce non illuminatur, cæcus eſt, & in tenebris
manet. Venit autem homo tunc in hunc mundum, qñ
naſcitur? quia tunc primum in hoc mundo apparet.
Vnde & de ſeipſo Dominus ait: Exiui à patre, & ueni
in mundum: iterum relinquo mundum, & uado ad *Ioã. 16.*
patrem. Deus enim qui ubique eſt, quando ſe manife-
ſtat, uenire, quando ſe cœlat, recedere dicitur. Venit
igitur in mundum, quia ſecundum carnem quam aſ-
ſumpſit, mundo uiſibilis apparuit. Et hoc eſt quòd dici
tur. [In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt,
& mundus eum non cognouit.] Quid eſt, In mundo
erat, niſi quia uiſibilis inter homines in hoc mundo
conuerſabatur? Mundus autem ſecundum quoſdam
eum cognouit, & ſecundnm quoſdam eum non cogno
uit. Mundi enim amatores Chriſtum ſequi & cogno *Mũdus*
ſcere noluerũt, qui qm ſolã huius mũdi uoluptatem & *qui ſint.*
gloriã diligũt, nõ immeritò mũdus uocãtur. Vñ & diſci-
pulis ſuis dñs ait: Qoia de mũdo nõ eſtis, ſed ego elegi *Ioã. 15.*
uos de mũdo, ꝓpẽa odit uos mũdus. [In ꝓpria uenit,
& ſui eũ nõ receperũt.] Cũ.n. oĩa ſua ſint, eius tñ pro-
pria Iudæi dicebant, & iſti qdẽ eũ nõ receperũt, ſed eũ
ſpnẽtes dixerũt, Nolumus hũc regnar̃ ſup nos. [Quot *Luc. 19*
quot aũt eũ receperunt, dedit eis ptãtẽ filios Dei fieri,
his q credũt i noĩe ei⁹.] Quid.n. illis maius dari potuit,
q̃ ut eſſent filij Dei? Si.n. filij (ait Apoſ.) & hæredes, hæredes

quidem Dei, cohæredes autem Chriſti. Si uero cohæ-
redes ſunt, eandem habent beatitudinem & poſſeſsio
nem. [Qvi non ex ſanguinibus, neque ex uoluntate
carnis, neque ex uoluntate uiri, ſed ex Deo nati ſunt.]
Quantum enim ad hanc ſecundam natiuitatem, qua fi
lij Dei homines fiunt, non ſecundum uiri uoluntatem,
neque ex uoluptate carnis & ſanguinis, ſed ſecundum
uoluntatem Dei ex aqua & ſpirituſancto regenerātur,
& renaſcuntur homines. Quantum uerò ad primam
natiuitatem, uno & ſimili modo & boni & mali omnes
naſcūtur. [Et uerbū caro factū eſt, & habitauit ī nobis.]
Factū eſt utiq; uerbū caro, nō quod uerbū mutaretur ī carnē,
ſed quia carnē ſuſcipiēdo, ex diuinitate & humanitate
Baruch.3. una perſona facta eſt. [Et habitauit in nobis,] ſicut
Hier. ait: Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius ad
eū qui adinuenit oēm uiā ſciētiæ, & dedit eā Iacob pue
ro ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. Poſt hęc in terris uiſus eſt,
& cū hoībus cōuerſatus eſt. [Et uidimus gloriam eius
Matt. 17. gloriā quaſi unigeniti a patre, plenū grāæ & ueritatis.]
Hanc enim Chriſti gloriā illi uiderunt, qui ſimul cum
eo erant, quando in monte transfiguratus eſt, quādo re
ſplēduit facies eius ſicut ſol, ueſtimēta eius facta ſunt
alba ſicut nix qn & uox patris audita eſt, Hic eſt filius
meus dilectus, in quo mihi bene cōplacui. Erat aūt ple
Pſal. 44. nus gratiæ, ſecūdū hoc qd Pſalmiſta ait. Speciosus for-
ma præ filiis hominū diffuſa eſt gratia in labiis tuis. Erat
Ibidē. autē & ueritate plenus ſm illud, propter ueritatē & mā
ſuetudinē & iuſtitiā deducet te mirabiliter dextra tua.

IN FERIIS D. STEPHANI,
Concio exegetica in lectionem Epiſtolæ loco ea die recitari ſolitam.

Martyrium triplex CVm triplex ſit martyrium, aliud quod ſo
la uolūtate nō re ipſa, aliud quod & re ip
ſa & uolūtate, tertiū, quod re quidē ip-
ſa ſed nō uolūtate ſuſcipitur & peragitur,
ſapiētiſsime Chriſti Eccleſia hoc triduo
quod eiuſdē Seruatoris natalem diē or
dine cōſequitur, eiuſmodi diuorū celebrādas inſtituit ſo-
lēnitates, in quibus triplex hoc martyrij genus cernere
liceat. Stephanus.n. & aīo & corpore martyr fuit: Ioan
nes aīo, nō corpore, beati innocētes corpore ſolo, nō ani
Act.6. mo. De Stephano nos in præſentiarū dicturi, ex B. Luca
martyrii eius ordinē cognoſcemus. [Stephanvs inquit
plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & ſigna
magna in populo.] Talē decebat eſſe primū martyrem
nēpe plenū gratia fide & fortitudine, plenū ſpirituſan-
cto. Electus autē eſt ex tota illa credētiū multitudine,
& cū ſex aliis electus, ſed ita, ut ipſe primū locū obtine-
Chryſoſt. ret. Ita nāq; Chryſoſto. in hūc locū ſcribēs, Vide inquit
quomodo etiā in illis ſeptē unus cęteris præferebatur &
Oecumen. primatū habebat. Et Oecumenius ex Chryſoſt. Cū ſe-
ptē inquit, horū (diaconorū) creatio cōis fuiſſet, Stepha
nus qa aptior erat maiorē gratiā ex electione cōſecutus
eſt. Nā cū ante creationē prodigia nō faceret, utpote non-
dū manifeſtus, ubi per creationē notus eſt effectus, tūc
donatio quæ ex creationē collatum ipſi fuit, manifeſtauit,
ut planū eſſe oībus poſſet, nō ſolam gratiā ſufficere, ſed
ad gratiæ incrementum electione quoq; & declaratione
atq; ordinatione eſſe opus &c. Fuit ergo plenus grā &
fortitudine, nimirū primus Chriſti teſtis futurus, cui ſa
ne neceſſaria erat ſingularis gratia & ſapientia, qua Iu
dęorū fidē Chriſti oppugnātiū argumēta diſſolueret, &
impietatē redargueret: itēq; eximia fortitudo, qua ſæuiſ
ſimos lapidum ictus intrepidus exciperet & conſtanter
pro Chriſto mortē oppetendo clariſsimū naſcēti & tene
ræ adhuc religioni teſtimonium præberet. Et notandū
hoc loco, quod Apoſtoli publico miniſterio adhiben-
dos uoluerunt eſſe boni teſtimonii, & plenos Spiritu-
ſancto & ſapiētia, ut intelligant qui eccleſiaſticis depu-
tandi ſunt muneribus & functionibus, non ſe ſua te-
meritate & ambitione, ſed legitima uocatione ad eas
pertingere debere: tum quoque integra eſſe fama, &
ſi non plenus Spirituſancto & ſapientia, tamen ſe-
dulo eo connitentes, ut in dies ſpirituſſancti & ſapien
tiæ ſint capaciores. Væ autem illis, qui cū uitijs & flagi
tijs cooperti ſint, tamen per fas & nefas cōtendunt ad
Eccleſiæ miniſteria: quorū certe erit grauiſsima dam
natio. Porrò Stephanus faciebat ſigna & prodigia ma
gna in populo. Id quidem tum uel maxime erat neceſ
ſarium. Vt enim Iudaico illi populo perſuaderetur,
legem iam habere finem, circuncißionem & pleraſque
alias legis cæremonias, ritus ac inſtituta deinceps ni-
hil profutura, Chriſtum uerum Deum eſſe & Meſſiā
in lege promiſſum, atq; id genus alia, opus erat & exi
mia uitæ ſanctimonia, & haud uulgari miracula ædē
di facultate. Quę duo Chriſtus primis illis noſtræ re
ligionis profeſſoribus largiſsime contulit, non ſolū
apud Iudæos, ſed etiam gentiles, quos itidē certum
erat non facile ab uetuſto illo idola colendi more tra
ductū iri, niſi doctrinā nouā inſignia miracula & mo-
res inculpati uerā teſtarentur. Sed cum Stephanus tot
clareret miraculis, inſaniam, & inuidiam in ſe Iudæo-
rum concitauit, de quibus porrò dicitur. [Svrrexervnt autē quidā de Synagoga, quæ appellatur Li-
bertinorū, & Cyrenēſiū, & Alexandrinorū, & eorum
qui erant à Cilicia & Aſia, diſputantes cū Stephano.]
Surrectionem, ait Chryſoſtomus, uocat illorū exacer *Chryſoſt.*
bationem & iram. Variæ autē Synagogæ erant, ut in
quit idē, Libertinorum, & Cyrenenſium. Sed Cyre-
nenſes quidē ultra Alexandrinos ſiti ſunt, & cæt. Oe
cumenius in hunc locū ſcribit: Libertini, Cyrenēſes *Oecumen.*
& Alexādrini apud Hebræos in captioſis diſputatio-
nibus principatum obtinebat: quorum diuerſæ per ſin
gulas nationes habitantium in Hieruſalem erant ſy-
nagogæ: ſynagogas enim, id eſt, cōgregationes & con
uentus, loca uidelicet ſeparata, atq; ad lectionē Mo-
ſis deſtinata habebant: quippe cū multi adorandi cau-
ſa cū in Hieruſalem uentitarent, præcipuè ad Paſcha,
quod extra Hieruſalē celebrare nō licebat, ibi cōmora
rentur. Ne enim à patria diſcedere frequēter cogeren
tur, illic aſsidebant. Libertinos autē Romanorū ma-
numiſſos, id eſt, ut Chryſoſtomi interpres uertit, qui
à Romanis libertate donati erant, uocabant. Hæc Oe
cumenius. Quod uerò diſputationē cū Stephano ſu-
ſceperūt, ideo eos feciſſe dicit Chryſoſtomus, ut coge
rēt illū dicere aliquid cōtra Deū & Moyſen. Optabant
enim habere iuſtam aduerſus eū cauſam tollendi illū
è medio. Non enim hæc diſputatio ueritatis illuſtran
dæ ſtudio eſt inſtituta, ſed ut Stephanū confunderēt,
ipſiq; uiciſſe uiderentur, aut certe illi necis ſtruendæ
materiā haberēt. Sic ſolēt etiā hæretici prouocare ad
diſputationē, nō ut pateſcat ueritas, ſed ut apud uul
gus imperitū inſignis cuiuſdā eruditionis & ſapiētiæ
famā ſibi cōciliēt, & Catholicos lōge ſuperaſſe uidean
tur. Huius inſigne exēplū uidere eſt apud Nicephorū
Hiſtoriæ Eccleſiaſt. lib. 12. c. 15. Sed qa nihil eſt inge-
niū humanū, & humana ſapiētia aduerſus Dei ſpiri-
tū & Dei ſapiētiā, cōmode iā ſubiūgitur: [Et nō poterāt
reſiſtere ſapiētiæ & ſpiritui q loquebatur.] Hoc.n. ſuis
martyrib. pollicitus erat Dn̄s. Ego dabo uobis os & ſa
Luc. 1. piētiā, cui non poterūt reſiſtere & cōtradicere oēs ad
uerſarij ueſtri. Sed iā qd B. Stephanus dixerit, uidea-
mus: [Dvra ceruice, & incircūciſi cordib' & auribus,
uos ſemper ſpirituiſācto reſtitiſtis.] Nemo hæc putet
cū ſtomacho dici, ſed potius ex ingēti dolore & cōmi-
ſeratione erga illius obſtinatę gētis horrēdā cæcitatē.
Charitas enim, nō animi perturbatio hæc à ſancto mar
tyre

tyre obiurgationis uerba extorſit, non minus quam
preces, quas paulo poſt lapidatus ab illis pro eorum
ſalute fudit. Optabat illos ad ſanitatem reducere,
& duris cordibus neceſſario acrius & ſeuerius remediũ
adhibuit, ſimul utiliſsimum paſtoribus & doctoribus
relinquens exemplum, ut nouerint aliter tractãda eſſe
aſpera & præfracta ingenia, aliter placida & manſueta.
Quod uero dicit eos ſemper ſpiritituiſancto reſtitiſſe,
itemque patres ipſorum, id ex ſacris literis euidentiſsi-
mum euadit quam ſit uere dictũ. Vnde etiam mox ſubij
Matt. cit: [QVEM prophetarum non ſunt perſecuti patres ue-
23. ſtri?] Hoc idem Chriſtus eis opprobrauit. Sed illa perſe
cutio tandẽ effecit, ut illis in ſua cęcitate relictis. Deus
lucem Euangelij ſui ad gentes transferret. Itaq; uidere
1.Theſ. iã licet, quibus tenebris illa gens immerſa ſit, hodieq;
2. ſuũ expectãs Meſsiam, pro Chriſto receptura Antichri
ſtum. Peruenit enim ira dei ſuper illos uſque in finem
[QVEM prophetarum non ſunt perſecuti patres ueſtri?
Et occiderũt eos, qui prænunciabant de aduentu iuſti.]
Iuſtum uocat Dominum Ieſum non quomodocunque
iuſtum, inſtar aliorũ hominũ, ſed eſſentialiter iuſtum,
immo iuſtitiam ipſam de cuius plenitudine ſuam iuſti
tiam & gratiam hauſerũt ſancti & iuſti omnes. [CVIVS
inquit, uos, nunc proditores & homicidæ fuiſtis.] Hæc
Vera di inquit Chryſoſtomus, libertas erat uiri in dicendo, qui
cendi li crucem ferebat. Sed ueram dicendi libertatem idem
bertas. Chryſoſtomus eſſe negat niſi ſit cum manſuetudine cõ
iuncta. Dicẽdi, ait, libertas, bonũ opus eſt, furor, delictũ.
Igitur nos libere dicturos, mũdos a furore eſſe oportet
ut ne illi imputentur uerba. Licet iuſta cũ furore dicas,
totũ perdideris etiamſi libere loquaris, etiamſi moueas
etiamſi quoduis operatus fueris. Hæc ille. [AVDIENTES
autẽ hæc Iudæi,] & uerbis ſancti martyris haud ſecus
atq; æſtro quodã perciti, [DISSECABANTVR cordibus
ſuis,] quos cõtra cordibus cõpungi oportuit & non tã me
dico iraſci quã uitiis ſuis. [ET ſtridebant dẽtibus in eũ.]
Ergo ueritas odium peperit. Iam dentibus propemodũ
diſcerpere uolebant hominẽ Dei, cuius nec conſpectu
digni erant. Sed in tãta martyris perſecutione non de-
fuit conſolatio Spiritusſancti. [CVM enim eſſet plenus
Spiritusſancto, intẽdẽs in cælum, uidit gloriã Dei, & Ie
ſum ſtantẽ a dextris uirtutis Dei.] Quæ ſane uiſio cum-
primis ſtupẽda fuit, hominẽ in terris poſitũ uidere glo
riam Dei. Sed quid difficile eſt Domino Deo noſtro. Stã
tem autẽ inquit Oecumenius, & nõ ſedentẽ Ieſum bea
tus Stephanus uidet, ut auxiliũ ſibi paratũ cognoſcat.
utque certatori auxiliatoris habitus & ſtatus prompti-
tudinem magnã atq; alacritatẽ afferat. [ET ait: Ecce ui
deo cælos apertos, & filium hominis ſtantem a dexteris
uirtutis Dei.] Ibi ergo erat animus martyris, nẽpe in cę
Pſalm. lo. Totus flagrabat amore Chriſti, totus illi uni intẽtus
39. erat: inde factum eſt, ut etiam adhuc in terris poſitus, il
Phil. 3. lũ iã in cælis uidere mereretur. Beatus ergo uir, cuius
eſt nomen Domini ſpes eius, cuius cogitatio ſemper in
cælis eſt, nõ in terris. Tales cũ Apoſtolo dicere poſſunt:
Noſtra aũt cõuerſatio in cælis eſt, unde etiã ſaluatorẽ
expectamus Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtũ. Væ aũt il-
lis, qui terræ affixi, nil niſi terrena & caduca ſectantur,
Marci qui in ſummas adigentur anguſtias, ubi ad extrema uen
ult. tũ erit. Nec mouere quẽquã debet, quod Marcus Domi
nũ ſedere dicit. Stephanus ſtare a dextris Dei. Sedet.n.
ut index ſtat, ut auxiliator. A dextris autem ſiue ſede-
re, ſiue ſtare cum dicitur, intelligendum eſt in potiori-
bus præpotentis patris bonis eum uerſari, Sed iam
neceſſe eſt, ut Iudæos liuor edax nõ ſinat amplius a ui
inferẽda manus cõtinere. [CLAMANTES ergo uoce ma-
gna,] nimirũ ꝑ magna animi inſanie & impotẽte quadã
furoris temulẽtia, q̃ nõ ſinit quicquã moderate agere,
Pſ. 52. [CONTINVERVNT aures ſuas] ſicut illi in pſalmo, ne audi
rẽt uocẽ incãtãtis ſapienter: [ET impetũ fecerũt unani
ter in eũ:] non.n. iudicio aguntur, ſed iræ & inuidiæ ſti
mulis agitantur. Vbi nos ſane diſcere debemus, ne peſ
ſimo iracũdiæ uitio nos ſuperari ſinamus, Ira enim, *Eccle.*
ut ait Sapiens, in ſinu ſtulti requieſcit. Nec tamen ira *7.*
omnis abijcienda eſt, ut autem & quatenus ea utendũ
ſit, pulcherrime Chryſoſtomus hoc loco docet, ita di-
cens. Si canis aduletur quidem ouibus, ferociat autem
contra externos & uigilet, uirtus eſt canis & licet eſu
riat, non tangat oues: & licet ſatur ſit, non parcat lu-
pis. Talis & ira ſit, licet irritetur, manſuetudinem non
amittat: licet quieta ſit, contra malas cogitationes in
ſurgat. Suum dominum etiam percutientem non re-
linquat, ſed agnoſcat: alienum autem etiam adulan-
tem impetat. Adulatur diabolus ſæpe ſic ut canis, ſed
ſciant omnes alienũ eſſe. Sic ſane & nos uirtuti, etiã *Heb.*
ſi oneroſa ſit, applaudamus: & malitiam etiamſi exhi *13.*
laret, auerſemur Hæc Chryſoſtomus. [ET eijcientes
eum extra ciuitatem, lapidabant.] Extra ciuitatem cru
cifixus eſt etiam Dominus, ſancti enim non habent
hic manentẽ ciuitatẽ, ſed futuram inquirunt. Lapidãt *Leuit.*
autem tanquam blaſphemum, quia hoc genus ſuppli- *24.*
cij in blaſphemos lege conſtitutum erat. Ita cæci illi
pro beneficio reddidere maleficium, & pro ſaluberri-
ma ſancti martyris admonitione, terribilem lapidum
imbrem. [ET teſtes depoſuerunt ueſtimenta ſua ſecus
pedes adoleſcentis, qui uocabatur Saulus.] Permiſit
Dominus illud uas electionis non ſolum in tanti mar
tyris conſentire cædem, ſed etiam illius perſecutores
ad lapidandum expeditiores reddere, dum eorum ſer
uauit ueſtes. Nemo ergo iam deſperet ueniam, quãta
cunque ſcelerum preſſus mole, quando etiam Saulũ
crudeliſsimum naſcentis Chriſti Eccleſiæ perſecuto
rem repentè mutatum uidet in totius orbis Doctorẽ.
Lapidatur Stephanus, & ut expeditius & alacrius la-
pidetur, Saulus lapidantiũ ueſtes cuſtodit. Non leuis,
nec ſimplex hæc culpa fuit: ſed ubi abundauit iniqui-
tas, abundauit & gratia. Noli anxiè ſcrutari tanti Apo
ſtoli ad breue tempus errantis lapſus: ſed diligenter cõ
templare, ſuſpice, uenerare totam illius à conuerſio-
ne uitam, quæ certe in plerisque ſupra hominũ uſum
fuit: & in his omnibus lauda Dei benignitatem, & da
operam, ut ſi hactenus malis moribus non modo Ste
phanum, ſed Chriſtum ipſum lapidaſti, iam cum
Paulo conuerſus ex animo, glorifices & portes Deũ
in corpore tuo. Sed dum lapidatur Stephanus, uidea-
mus quid egerit: [ET lapidabant Stephanum inuocã-
tem & dicẽtem: Domine Ieſu ſuſcipe ſpiritum meũ.]
Et hæc quidem pro ſeipſo ſtans precatus, cupiens diſ
ſolui & eſſe cum Chriſto, quem iam uidebat. Vt autẽ
oſtenderet, quanto pro ſuis hoſtibus, quam pro ſeipſo
ſolicitior eſſet, [POSITIS genibus clamauit uoce ma-
gna: Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatũ.] Eccę & ge
nua nunc flectit, & clamat uoce magna, magno cor-
dis affectu, magno deſiderio, & ingenti clamore
cordis & oris. Plus enim doluit illi cæcitas & ini-
quitas inſanæ gentis, quam proprij corporis crucia-
tus. O quam bene hic beatiſsimus uir imitatus eſt *Lu. 23*
magiſtrum & Dominum ſuum pro ſuis crucifixori-
bus orantem. Quam uere dixit Sapiens: Aquæ mul- *Can. 8*
tæ (id eſt, afflictiones & cruces multæ) non pote-
runt extinguere charitatem, nec flumina (perſecutio
num obruent) illam. Inter immanes illos lapidũ ictus
non ſolum nihil commouetur beatus Stephanus, ſed
illos ſæuiſsimos hoſtes non alio quam præcipuorum
amicorum habet loco, & pro illis magis anxius eſt
quam pro ſeipſo. Nec putemus inanem fuiſſe hanc
martyris orationem. Niſi precatus eſſet tam ardenter
B. Stephanus, forſitan Paulum Eccleſia non haberet.
Cùm ergo magnos Dei amicos in ſummis perſecutio-
nibus uideamus erga hoſtes ſuos tam benignos, bene

uolos

uolos, ſuaues, amantes fuiſſe, diſcamus inde etiã nos
amare eos qui nobis moleſti ſuut, cum nulla ſit compa
ratio eorum quæ nos patimur, cum illis quæ paſsi ſunt
præcipui Dei amici. Nobile uincẽdi genus eſt patiẽtia.
1.Pe. 3 Vincit, qui patitur: ſi uis uincere, diſce pati. Nulli malũ
pro malo reddentes, ait ſcriptura, ſed ecõtrario benedi-
cẽtes. At quibuſdã dura hæc uidẽtur. Et ijſipſis durũ nõ
eſt immanes perferre labores pro quibuſdã uilibus lu-
cellis tẽpurariis. O ſi ſcirẽt homines, quæ pręmia, quæ
beatitudo maneat pius umnes in illa futura uita, tribu
los & ſpinas auidi uorarẽt, ut uel infimũ illic locũ ob-
tinerẽt. Audiamus nũc lectionis buius extrema. [Et cũ
huc dixiſſet obdurmiuit in dñu.] O uere ſumnũ quietis
& pacis ſempiternæ. Dormiũt.n. ſancti, quia uiuũt Deo.
Pſ.126 Cũ dederit dilectis ſuis ſomnũ, ait Propheta Dauid, ec
ce hæreditas Dñi. Dormiũt et impii, ſed ſomnũ ſempi
ternũ, & nõ expergiſcẽtur, ait rex, Dñs exercituũ nomẽ
eius. Interim nos dilectiſsimi beatiſsimũ Chriſti proto-
Hie. 15 martyrẽ precibus & lachrymis nobis apud iuſtũ iudicẽ
patronũ cõparemus, ſeduloq; illũ rogemus, ut ſuis me-
ritis & precibus Dei uobis miſericordiam cõciliet, cui
eſt omnis honor & gluria in ſecula ſeculurum, Amen.

DE SANCTO STEPHANO.
Matthæi. 23.

In illo tẽpore: Dicebat Ieſus turbis Iudaorũ, & prin cipibus ſacerdotũ. Ecce ego mitto ad uos prophetas, & ſapiẽtes, & ſcribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis ueſtris. Et relsqua. Ex Commentarijs B. Hieronymi in Matthæum.

ID quud antea dixerã, Vos implete mẽ
ſuram patrũ ueſtrurũ, ad perſunã Domi
ni pertinere, eo quod uccidendus eſſet
ab eis poteſt: & ad diſcipulos eius refer
ri, de quibus nũc dicit: [Ecce egu mitto
ad uos prupheras, & ſapiẽtes, & ſcribas,
& ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis
iu ſynagugis ueſtris, & perſequemini de ciuitate in ci-
uitatẽ, ut cũpleatis menſurã patrũ ueſtrurũ.] Simulque
obſerua iuxta Apoſtolũ ſcribentẽ ad Corinthios, uaria
1. Cor. 12 doua eſſe diſcipulorũ Chriſti: alios prophetas, qui uen
tura prædicant: alios ſapientes qui nouerint quando de
beãt proferre ſermonẽ, alios ſcribas ĩ lege doctiſsimos.
Ex quibus lapidatus eſt Stephanus, Paulus occiſus, cru
cifixus Petrus, flagellati in Actibus apoſtolorũ diſcipu
li, & pſecuti eos ſunt de ciuitate in ciuitatẽ expellẽtes
de Iudæa, ut ad gẽtiũ populũ trãſmigrarẽt. [Vt ueniat
ſuper uos oĩs ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terrã,
a ſanguine Abel iuſti uſq; ad ſanguinẽ Zachariæ filii Ba
rachiæ, quẽ occidiſtis inter templũ & altare.] De Abel
nulla eſt ambiguitas, quin is ſit, quẽ Cain frater eius oc
Ge. 4. ciderit. Iuſtus autẽ nõ ſolũ ex Dñi nũc ſentẽtia, ſed ex
Ibid. Geneſis teſtimoniu cõprobatur, ubi accepta eius a Deo
narrãtur munera. Quærimus quis ſit iſte Zacharias fi-
lius Barachiæ, quia multos legimus Zacharias. Et ne li-
bera nobis tribuatur erroris facultas additũ eſt. Quẽ oc
cidiſtis inter templũ & altare. In diuerſis diuerſa legi &
debeo ſingulorũ opiniones exponere. Alij Zachariã fi-
liũ Barachiæ dicũt, qui in duodecim prophetis undeci
mus eſt, patriſq; in eo nomẽ cõſentiat. Sed ubi occiſus
ſit inter templũ & altare, ſcriptura nõ loquitur maxime
cũ tẽporibus eius uix ruinæ tẽpli fuerint. Alii Zachariã
patrẽ Ioannis intelligi uolũt, ex quibuſdã apocrypho-
rũ ſomniis apprubãtes, quod propterea occiſus ſit, quia
ſaluatoris prædicaret aduentum. Et hoc quia de ſcri-
pturis non habet authoritatem, eadem facilitate con-
temnitur qua probatur. Alii iuſtum uolunt eſſe Zacha
riã, qui occiſus eſt à Ioas rege Iudææ inter tẽplũ & altã
re, ſicut Regum narrat hiſtoria. Sed obſeruandũ quud
ille Zacharias nun ſit filius Barachiæ ſed filius Iuiadæ 2. Par.
ſacerdotis. Vnde ſcriptura refert. Nun fuit recordatus 24.
Iuas patris eius Iuiadę, quæ ſibi feciſſet boua. Cũ ergo
Zachariã teneamus, & occiſionis cũſentiat locus, quæ
rimus quare Barachiæ dicatur filius, & nun Iuiadæ. Ba
rachia in noſtra lingua, benedictus Domini dicitur, &
ſacerdutis Iuiadæ iuſtitia Hebræo uumine demonſtra-
tur. In euãgeliu quo utũtur Nazareni, ꝓ filio Barachiæ
filium Ioiadæ ſcriptum reperimus. Simpliciores fra-
tres inter ruinas tẽpli & altaris, ſiue in portarũ exitibus
quæ Siluam dicunt, rubra ſaxa monſtrantes. Zachariæ
ſanguine putant eſſe polluta. Nun condemnamus er-
rurem, qui de odio Iudæorum & fidei pietate deſcen-
dit. Dicamus breuiter, quare ſanguis Abel iuſti uſquo
ad ſanguinem Zachariæ filii Barachiæ, ab illa genera-
tiuue requiratur, cum neutrum eorum occiderit. Regu
la ſcripturarũ eſt, duas generationes ponere, bonurum
uel malurum, hoc eſt, ſingulorum ſingulas. De bonis
ſumamus exempla. Quis aſcendet in montem Domini Pſa. 23
aut quis requieſcet in monte ſancto eius. Cumque plu-
res qui aſcenſuri ſunt in montem Domini deſcripſiſſet,
qui diuerſis fuere ætatibus, poſtea infert. Hæc eſt gene-
ratiu quærentium Duminum quærentium faciem Dei Ibid.
Iacob. Et in alio luco de omnibus ſanctis. Generatio
iuſtorum benedicetur. De malis ueru, ut in præſenti lo Pſ. 111
co generatio uiperarum. Et requirentur umnia a gene-
ratiune iſta. Et iu Ezechiel cum peccata terræ deſcripſiſ Ezech.
ſet, ſermo propheticus adiecit. Si Noe & Iub & Daniel 14
ibi fuerint inuẽti, nõ dimitti peccata terrę illi. Omnes
iuſtos, qui ſimiles fuerẽt uirtutibus eorum, per Noe &
Iob & Daniel uolens intelligi. Ergu & iſti qui ſimilia
Cain & Iuas cõtra apoſtulus geſſerint de una generatio
ne eſſe referũtur. [Hierusalem, Hieruſalẽ quæ occidis
ꝓphetas, & lapidas eos qui ad te miſsi ſunt: quoties uol
ui cũgregare filios tuos, quẽadmodũ gallina cũgregat
pullos ſuus ſub alas & nuluiſti?] Hieruſalem nõ ſaxa &
ędificia ciuitatis ſed habitatores uocat q̃ pr̃is plãgit af-
fectu, ſicut in alio luco legimus, ꝙ uidẽs eã fleuerit. In
eo autẽ ꝙ dicit. Quoties uului cõgregare filios tuus om Lu. 19
nes retro ꝓphetas a ſe miſſos eſſe teſtatur. Gallinæ quo
que ſimilitudinẽ cõgregãtis ſub alas pullos ſuos, in Cã Deu. 32
tico Deuterunomii legimus. Sicut aquila ꝓtegit nidũ
ſuũ, & ſuper pullos ſuos deſiderat, expãdẽs alas ſuas ſu-
ſcepit eos, & tulit ſuper pennas ſuas. (Vbi contuẽdum,
quia ſicut gallina aliquando oua aliena calefacit, educit Quæ in
& nutrit, ſic Eccleſia ex multis gentibus congregatos parẽthe
homines, gratia ſpirituſſancti ſuuet. Porro alæ Eccleſię ſi habẽ-
ſancti doctores & priucipes intelligendi ſuut. Sed quæ tur, non
ritur quomodo dicat, quoties uolui congregare, cum ſũt Hie
propheta dixerit. Omnia quæ Dominus uoluit, fecit? ronymĩ
Hoc eſt uolui ex mea, ſed noluiſtis ex ueſtra parte.) [Ec hoc in
ce relinquet uobis domus ueſtra deſerta.] Hoc ipſum loco.
& ex perſona Hieremiæ ante iã dixerat, Reliqui domũ
meã, dimiſi hæreditatẽ meam, facta eſt mihi hæreditas Pſ. 113
mea quaſi ſpelunca Hyænę. Hyæna beſtia eſt nocturna, Hie. 12.
quæ cadaueribus mortuorum uiuit, & de ſepulchris ſo Hæc
let effodere corpora, nihilque eſt immunditię, qua non ſũt Hie
ueſcatur. Talis eſt Iſrael offendẽs Dñm ſuũ & umniũ be ronymi
ſtiarũ morſibus traditus. Deſertã Iudæorũ domũ, id eſt, in c. 12
tẽplũ illud quod ante, fulgebat auguſtius, oculis cõpro Hiere-
bamus, quia habitatorẽ CHRISTVM perdidit & hęre mia.
ditatem præripere geſtiens, occidit hæredem. [Aliter: Hæc a-
Nunc ueſtra eſt, non mea, quæ dudũ domus mea uoca- liunde
batur. Deſerta uero in uindictã crucis dicitur, quia nõ ſic inſer
ſolum auis illius omnipotentis (quam Matthęus hic ta ſunt.
gallinam nuncupat) alis protegi deſpexit, ſed eandẽ
ſe protegentem Herodi & Pilato crucifigendam tradi
dit.] [Dico enim uobis, non me uidebitis amodo do-
nec

nec dicatis: Benedictus qui uenit in nomine Domini.] Ad Hieruſalem loquitur, & ad populum Iudæorum. Verſiculum autem iſtum, quo & paruuli atque lacten tes in ingreſſu Hieruſalē Domini ſaluatoris uſi ſunt, quando dixerunt: Benedictus qui uenit in nomine Do-

Matt. 21. mini, Hoſanna in excelſis, ſumpſit de centeſimo decimoſeptimo Pſalmo, qui manifeſtè de Domini aduentu ſcriptus eſt. Et quod dicit, hoc uult ītelligi: Niſi pœnitentiā egeritis, & confeſſi fueritis ipſum eſſe me de quo prophetæ cecinerunt filium omnipotentis patris, meam faciem non uidebitis. Habent Iudæi datū ſibi tempus pœnitentiæ. Confiteantur benedictum, qui uenit in nomine Domini, & CHRISTI ora conſpi cient.

DE EODEM FESTO,
Matthæi 23.

In illo tempore: Dicebat Ieſus turbis Iudæorum, & principibus ſacerdotum: Ecce ego mitto ad uos prophetas & ſapientes, & ſcribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis ueſtris. Et reliqua, Homilia Erici.

Ericū abbas Span-heim ē. ... fuiſſe Benedictinū doctiſſimū, & claruiſſe anno Christi 1130.

EVangelicæ huius lectionis intellectus, ſuperiori narrationi hærere uidetur. Supra ſiquidem redemptor noſter ſcribas & phariſæos plurimis increpationibus obiurgaſſe, atque inter cetera dixiſſe perhibetur: Væ uobis ſcribæ & phariſæi, qui ædificatis monumenta prophetarum, & dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorū, non eſſemus in ſanguine prophetarum ſocij eorum. Atque poſt pauca: Et uos, inquit, implete menſuram patrum ueſtrorum, quod eſt dicere. Quæ illi minus fecerunt, uos supplete. Illi occiderūt ſeruos, uos Dominum crucifigite. Illi homines, uos Deum. Et quaſi ad hæc illi poſſent obijcere, Nō habemus modò prophetas quos occidamus, adiūgit: [Ideo ecce ego mitto ad uos prophetas, & ſapiētes, & ſcribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis ueſtris, & perſequemini de ciuitatate in ciuitatem.] Prophetæ hic Apoſtoli appellantur, quia per donum ſpiritusſancti futurorum habebant notitiam. Ipſi ſunt ſapientes corde, quia ſermonem proferre nouerunt in tempore opportuno. Ipſi ſcribæ, quia legem Dei ſcriptam habēt per ſpiritumſanctum in cordibus ſuis. Ex illis ergo occiderunt Iacobum fratrem Ioannis, & ipſum Ioannē Baptiſtam, lapidauerunt Stephanum, crucifixerunt Petrum, flagellauerunt duodecim apoſtolos, quādo ibāt gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt hæc pro nomine dn̄i pati, & perſecuti ſunt eos de

Acto. 5 ciuitate in ciuitatem, ut non recepti, ab eis iuſtè ad gentes migrarent. [Vt ueniat ſuper uos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine Abel iuſti, uſq; ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidiſtis inter templū & altare.] Requirēdum cur ſanguis omniū iuſtorum à ſanguine Abel uſque ad ſanguinem Zachariæ, ab una Iudæorum generatione requirendus prędicatur, cum neutrum eorum conſtet ab illis occiſum. Et certè innumerabiles martyres tam in ueteri quàm in nouo teſtamento legimus, quos illi non interfecerunt. Sed mox eſt ſcripturarum duas tan-

Pſalm. 111. tum generationes, bonorum ſcilicet & malorum texere. De bonorum ſiquidem generationis & dum eſt: Generatio rectorum benedicetur. Et, Hæc eſt generatio

Pſalm. 23. quærentium Dominum. At contrà de reprobis dicit: Genimina uiperarum, & Generatio praua atque per-

Matt. 23 uerſa. Vniuerſi ergo reprobi, q in malitia ſimiles ſunt, in una generatione cōputātur: & omnes ſancti ediuerſo, qui ſe in uirtutibus imitantur, una generatio eſſe *Deut. 32.* dicuntur. Quærendum rurſus, quis ſit iſte Zacharias, qui occiſus inter templum & altare memoratur. Et quidem alij iſtum Zachariam opinantur illum ipſum eſſe, qui in ordine prophetarum undecimus ponitur. Sed licet in eo patris nomen cōſentiat, quia ſcilicet filius Barachiæ cognominatur, tamen quomodo inter templum & altare occiſus ſit, non apparet, præſertim cum temporibus illius uix ruinæ templi ſubſtiterint. Alij hunc Zachariam patrem Ioannis intellexerunt, aſſerentes quod propterea à Iudæis occiſus ſit, quia aduentum Saluatoris prænunciauerit. Sed hunc nos Zachariam intelligimus ſine dubio, quem Ioas rex Iudæ inter templum & altare interfecit, ſicut in Regū *2.Pa. 24.* hiſtoria ſcriptum eſt: Et non eſt recordatus Ioas, inquit, patris eius Ioiadæ, ſed interfecit filium eius, qui ſe eripuerat de morte, & in templo ſeptem annis abſconditè nutrierat. Sed quæritur cur hic Barachiæ dicatur filius, cum in præfata hiſtoria filius Ioiadæ aſſeratur? Quod ita ſoluitur. Barachias nāque benedictus Domini dicitur, Ioiada iuſtitia interpretatur. Qui ergo iuſtitia plenus eſt, benedictus Domini rectiſsimè poteſt appellari. Vnus ergo idemque homo iuxta nominis interpretationem, & Ioiada & Barachias æque poteſt intelligi. Potuit etiam fieri, ut ipſe Barachias binominis fuerit, & ſi altero nomine appellatus Ioiada, ſicut & Matthæus euangeliſta uocatus eſt Leui. Item quærendum cur dixerit, à ſanguine Abel uſque ad ſanguinem Zachariæ, à Iudæis ſanguinem prophetarum exquirendum. Cur enim à ſanguine Abel dixerit, mirum non eſt: cur uero uſque ad ſanguinem Zachariæ quærendum eſt, cum multi poſt eum extiterint martyres. Ad quod dicendum, quod per hos duos, quorū *Duo martyrum ordines.* alter in campo, alter occiſus eſt in templo, duo ordines martyrum deſignantur. Per Abel quidem, qui in campo occiditur, laici: per Zachariam uerò, qui in tēplo necatur, hi qui ex ſacerdotali dignitate ad martyrij prouecti ſunt palmam, figurantur. Ideò autem hos duos tantum nominatim poſuit, quia ambo innocentes, & nulla iuſta cauſa exiſtēte interfecti ſunt, ambo ſacerdotes, ambo paſtores, ille ouium, iſte animarum. Et ſicut ille iterfectus eſt à fratre ſuo in agro, ita & iſte à conſobrino & collactaneo ſuo in templo. Quem occidiſtis, inquit, inter templum & altare. Duo erant altaria in templo, unum incenſi interiùs alterum holocauſtorum exterius, inter quod & templum Zacharias eſt interemptus. Vel inter templum & altare, id eſt, inter conſenſum populi & ſacerdotum quorū alij per templum, alij per altare ſignantur. Poſtremo, quid eſt quòd in euangelio uel epiſtolis Abel ſpeciali teſti- *Abel cur iuſtus dictus.* monio iuſtitiæ honoratur? Profectò quia decebat illū priuilegio quodam tanto cognomine decorari, qui tribus præclaris uirtutibus typum Chriſti in ſe excellentiſsimè prætulit. Fuit enim uirgo, ſacerdos & martyr. Inter tot & tam uarias opiniones de Zacharia quinam fuerit, quoniam ad liquidū ueritas hiſtoriæ ſcrutari non poteſt, recurrendum eſt ad allegoriam. Hic enim eſt unicus exitus earū rerum, quæ in ſancto euangelio dicta tantū, non autem facta leguntur. Per Abel *Abel quos deſignet.* deſignantur omnes ſancti, qui fuerunt ab initio mūdi uſque ad paſsionem Chriſti, & redemptionem humani generis, quod ipſa nominis interpretatio demonſtrat. Interpretatur enim luctus, uapor, funiculus, uel funiculatio, ſignificans ſanctos paſsionem Domini præcedentes, qui conſiderantes ſe exules, & à paradiſi beatitudine deiectos, in luctu & mœſtitia erant, & pręſentem uitam tanquam fumidam & tranſitoriam contemnētes, ad ſortem & funiculum ſupernæ hæreditatis quantocyus properabant. Zacharias uero ſignificat ſanctos à paſsione Domini uſque ad finem ſeculi.

Interpretatur

Zacharias quorũ typus. Interpretatur enim Zacharias memoria Domini, ſiue memorans uel recordans Domini, eoſdem ſignificans ſanctos, qui conſiderantes ſe ſui Domini paſsione redẽptos, eum ſemper in memoria habere ac condignas gratiarum actiones illi agere ſtudent. Hic Zacharias occiſus eſt inter templum & altare. Altare deſignat aram *Altare myſticè* dominicæ crucis, in qua ſingularis ille agnus pro ſalute humani generis Deo patri oblatus eſt. Templum uerò exprimit ingreſſum regni cæleſtis, ad quod omnes ſancti peracto iudicio intraturi ſunt. Inter templum ergo *Item tẽplum.* & altare paſſus eſſe dicitur, qui ut dictum eſt, eos deſignat, qui à tẽpore dñicæ paſsionis uſq; ad ingreſſum regni cæleſtis uel paſsi uel paſsuri ſunt. [HIERVSALEM, Hieruſalẽ quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt.] Qđ nomẽ ciuitatis Hieruſalẽ in cognominando replicat, id eſt, repetit, non ſaxorũ ruinã, ſed populi perditionem deplãgit. Quæ occidis, inquit, prophetas, ut Iſaiam quem ſerra lignea uiuentem per medium ſecuerunt, & Amos quem ſimiliter tranſmiſſo uecte per tempora nefandiſsimè necauerunt, & cæteros quos diuerſis & penè innumerabilibus referuntur uexaſſe ſuppliciis. Et lapidas eos qui ad te miſsi ſunt, ut Naboth iuſtum uirum, & Hieremiam prophetam in Aegypto ſicut Epiphanius Cyprius teſtatur. [QVOTIES uolui congregare filios tuos,] id eſt, ſæpè uolui, [QVEMADMODVM gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?] Ponit gallinæ ſimilitudinem, quæ circa pullos tãta affectione ducitur, ut pro eis ipſa quoque infirmetur ipſa etiam raucitate uocis exprimente affectum magnæ *Luc.13* compaſsionis. Qui ergo alibi Herodem uulpem uocat, rectè ſe hic gallinæ ſimilat. Vt enim uulpes gallinis uorandis iuges prætendit inſidias, ſic Herodes redemptoris noſtri necem ſitiens perennibus odiis inſectando inſeſtabat. Cuius ſæuitia inde potiſsimùm claret, quòd cũ *Luc. 23.* Pilatus ad eius iudicium Chriſtum Dominum miſiſſet ille eum ſpreuit cum exercitu ſuo, & illuſit. Hoc etiam genus animantis, cui ſe redẽptor noſter comparat quod in cęteris difficiliùs inuenitur, alis ſuis pullos protegit, & contra miluũ ſe erigit. Sic & mater noſtra, id eſt, Dei ſapientia, quæ Chriſtus eſt, per carnis ſuſceptionem in- *1.Cor.1* firmata quodammodò pro nobis (ſicut Apoſtolus ait:) *Ibid.* Quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus) protegit infirmitatem noſtram, & reſiſtit diabolo, ne nos in interitum rapiat. In qua tamẽ defenſione quod gallina contra miluum conatur affectu, hoc aduerſum diabolũ perficit poteſtate Si autem gallina per ſignificationem *Gallina myſticè.* Deus intelligitᷓ, duæ alæ eius Moyſes & Aarõ, qui eduxerunt populum de Aegypto: ſeu Zorobabel uel Eſdras & Neemias ac Ieſus filius Ioſedech duces, qui eduxerũt eos de Babylone, & ſub quibus idem populus Iſraeliticus de diuerſis captiuitatibus eſt liberatus uel congregatus. Quid autem eſt, quod dicit, Quoties uolui, & noluiſti? Nunquid humana uoluntas uoluntati Dei præualet, cum ſcriptum ſit: Omnia quæcunque uoluit, fecit? *Pſal. 134.* Ad hoc dicendum, quod liberum arbitrium Deus homini contulit, propter quod dicit, Volui, & noluiſti. Ac ſi diceret, Ex mea parte uolui, ſed tu ex tua noluiſti. Aliter, Ego quidem uolui, & quod uolui etiam te nolente feci. Illa ergo filios quidem ſuos ab illo colligi noluit, ſed ea quoque nolente, filios eius colligit ipſe quos uoluit. [ECCE relinquetᷓ uobis domus ueſtra deſerta.] Domum Iudæorum, uel ciuitatem Hieruſalem, quam iuxta alium euangeliſtam nidum uocauerat, uel auguſtum in ea tẽplũ ſignificat, quod primũ quidẽ merito infidelitatis eorum à Deo deſertum eſt, clamantibus angelicis poteſtatibus: Tranſeamus ab his ſedibus, deinde in uindictam crucis dominicæ Romanis uaſtantibus, & tanquam uacuum nidum diripiẽtibus, cunctis ſuis habitatoribus eſt deſtitutũ. [DICO autẽ uobis, non me uidebitis, amodo donec dicatis, benedictus qui uenit in nomine Domini.] Hoc de futuro tempore, propinquante ad iudiciũ Domino, dictum eſt, quando ad prædicationẽ Eliæ & Enoch, Iudæi conuerſi ad fidẽ, Chriſtum Domini benedictum non uoce tantùm, ſed & operibus proclamabunt. Nam poſtquam hoc Dominus dixit, non legimus Iudæos huiuſcemodi confeſsionẽ in eius laudẽ protuliſſe. Poſtea enim hoc dixit, quàm intrauit in tẽplũ cum laudibus turbarũ, hũc ipſum uerſiculum in laudẽ Chriſti decantantium. Habent igitur Iudæi tempus pœnitentię ſibi datum, ut ſi uoluerint confiteri Chriſtũ Dei patris filiũ benedictũ in nomine Domini, faciem illius intueri mereantur, id eſt, potentiã diuinitatis eius intellectualibus oculis cõſpicere, & æqualem patri credere. Tunc autẽ benedictũ illũ in nomine patris proclamabunt, cùm prædicatione Eliæ & Enoch percepta, ut dictũ eſt, fidẽ eius recipient, & gloriã prædicabunt, impleto Apoſtoli uaticinio: Quia cùm plenitudo gentiũ *Rõ.11.* intrauerit, tũc omnis Iſrael ſaluus erit. His de lectione euangelica prout poſſe fuit, præmiſsis, nouerimus, quia beati Stephani primi martyris feſtiuitati quã colimus, nõ ſolũ uenerationẽ debemus, ſed & imitationẽ. Hunc enim primũ Dñs Ieſus poſt ſuã paſsionẽ pro ſe pati uoluit, cuius dilectionẽ etiã circa inimicos inuictã, nobis omnibus imitabilẽ ſanxit. Sed hũc cur primũ martyrẽ uocamus, ante quẽ millia paruulorũ paſſa fuiſſe pro redẽptore nouimus. Meritò certè in nouo teſtamento pri- *Stephanus cur primus martyr dicatur* mus martyr dicitᷓ, quia primus omniũ poſt Dñi prędicationẽ, paſsionẽ, ac reſurrectionẽ per effuſionẽ ſanguinis meruit palmã conſequi ſupernæ retributionis, atq; ad coronam ſuo & nomini & labori dedicatam pertingere, præſtante eodem Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpirituſancto uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN NATALIS SANCTI STEPHANI. Sermo B. Fulgentij epiſcopi.

CElebrauimus heri temporalem ſempiterni regis noſtri natalẽ, hodiè celebramus triumphalem militis paſsionem. Heri enim rex noſter trabea carnis indutus, de aula uteri uirginalis egrediens, uiſitare dignatus eſt mundum: Hodiè miles de tabernaculo corporis exiens, triumphator migrauit ad cælum. Ille ſempiternæ diuinitatis maieſtate ſeruata ſeruile cinctorium carnis aſſumens, in huius ſeculi campum pugnaturus intrauit iſte depoſitis corruptibilibus corporis indumentis, ad cęli palatium perenniter regnaturus aſcendit. Ille deſcendit carne uelatus, iſte aſcendit ſanguine laureatus. Aſcendit iſte lapidantibus Iudæis, quia ille deſcendit lætantibus angelis. Gloria *Luc.2.* in excelſis Deo, heri exultantes ſancti angeli cantauerunt, hodiè Stephanum lætantes in ſuum conſortium ſuſceperunt. Heri Dominus exiuit de utero uirginis, hodiè miles egreſſus eſt de ergaſtulo carnis. Heri Chriſtus pro nobis pannis eſt inuolutus, hodiè Stephanus eũ ſtola ab eo immortalitatis indutus. Heri præſepis anguſtia Chriſtum portauit infantem, hodiè immenſitas cæli ſuſcepit Stephanum triumphantem. Solus deſcendit Dominus, ut multos eleuaret: humiliauit ſe rex noſter, ut ſuos milites exaltaret. Qui enim corpori ſuo uirginis præparauit uterũ, ipſe martyri aperire dignatus eſt cælum. Dominus Chriſtus anguſtias intrare non dedignatus eſt uteri, ut animam Stephani latitudo ſuſciperet cæli. Neceſſarium tamen nobis eſt fratres cognoſcere, quibus armis præcinctus Stephanus, ſæuitiã iudæorũ potuit ſuperare, ut ita meruiſſet ſe feliciter triumphare. Neque enim paruipendenda ſunt talis uirtus taliſque triumphus. An uerò uilibus armis

potuit

potuit præmuniri, qoi à multis non potuit ſuperari? Inoictæ namque in eo eoituit inſigne uirtutis, quæ nec frementium ſæuitiam formidauit, nec lapidanrium ictibus deuicta ſuccubuit. Vſque adeò eoim inter frementes permanſit interritus, & ioter lapidũ fuit eruciameota ſecurus, ot incredulitatem Iudæorum fideoter argueret, & benigous pro lapidantibus exoraret, Quod eſt ergo tam magnum atque ioſuperabile genus armorum, quo munitus ſæuientes argueret, lapidantes noo repercutiens, ſed patiens ſuperaret, ioſuper & occiſus, aulá cæleſtis regni uiuus & coronatus intraret? Proculdubio munimine regio ſeptus nullatenus eſt ab aduerſarijs ſuperatus. Quoniam rex, noſter cum ſir altiſsimus, pro nobis humilis uenit, ſed inanis uenire ooo potuit. Magnom quippe donatiuũ ſuis militibus attulit, quo eos noo ſolum copioſè dictauir, ſed eriam ad certandum iouictiſsime confortauit. Attulit oanque donum charitatis, quæ perduceret homioes ad conſortium deitatis. Quod ergo attulit, erogauit. Nec ſibi aliquid minuit, ſed mirabiliter & ſuorum fidelium pauperieoi ditauit, & indeficientibus theſauris pleous ipſe permanſit. Charitas ergo quę ad terram de cælo depoſuit Chriſtum, ipſa Stephanũ de terris eleuauit ad cælum. Charitas quę præceſsit io rege, ipſa ſubſequenter refulſit in milite. O admiranda ubiqoe poteotia ſaluatoris, ò prædicanda iodefineoter gratia redemptoris. Oſteodit in matre uirginitatis æternæ miraculum, demonſtrauit in martyre iouictæ charitatis indicium. Integritas quippe iotemerara permanſit in uirgine, dilectionis inuicta ueſtis perſeuerauit in martyre. Et ſicut io matre Domini non potuir oirginitas uiolari, ſic io martyris mente oon potuit Chriſti charitas tanto ſęuientium agmine ſuperari. Stephanus ergo ut nomiois ſui coronam meruiſſet accipere, charitatem pro armis habebat, & per ipſam ubiq; uincebat. Per charitatẽ Dei ſæuientibus Iudæis nó ceſsir, per charitatẽ proximi pro lapidantibus iotercelsit: per charitatem arguebat errantes ut corrigerenrur, per charitatem pro lapidantibus orabar ne punirentur. Charitatis uirtute ſubnixus uicit Saulum crudeliter ſæuientẽ, & quẽ habebat interra perſecutorem, in cælo meruit habere conſortem. Ipſa ſancta & indefeſſa charitas deſiderabat orando acquirere, quos nequiuit monendo cõuertere. Neque enim fratres exiſtimandus eſt Stephanus, tunc inimicos dilexiſſe cum pro eis orarer, & non dilexiſſe cũ eorum incredulitatem arguẽdo corriperet. Abſit hoc ab aoimo martyris ad cæli palatium feſtinantis. Ipſa enim ſancta charitas firmam ſeruauit in oratione patientiam, qoæ rigidam tenuit in correptione cenſurá. Er ideo io oratione audiri meruir leoitas, quia ſioe charitate nó fuit in correptione ſeueritas. Ac per hnc ſiue orando, ſiue corripiendo charitatem beatus Stephanus reſeruauit, quia utrobique ſalutem errantium cogitauit, & indicio ſanctæ orationis oſtendit increpatinnem illam non fuiſſe odij, ſed amoris. Hoc enim faciens, & præſentibus charir item beatus martyr exhibuit, & utile nimis exemplum poſteris reliquit. Demóſtrauit enim geminã eccleſiaſticæ diſpenſationis iodoſtriam, ut ad corrigeodum cuiuslibet peccantis errorẽ & non deſit in ore correptio, & Deum pro eo ſupplex effundatur oratio, ut qui malum facit, per increpationem de malis operibus coufundatur, & per oratiooem apud Dominum adiuuetur. Ac ſic ipſa charitas & in ore iuſtitiam ſonet, ut errantem corrigar: & in corde patientiam ſeruet, ut pro errante orationem puro affectu dilectionis effundat. Qui etenim errantem nó corripuerit, de oegligentia iudicabitur. Qui autem pro eo non orauerit, de pernicie coodemnabirur. Quocirca fratres, ſi quaodo aliqo s pro aoimæ ſalute corripitur, non aſperoanter accipiat monita charitatis, oec præſentem triſtitiam ſuæ uoluotatis attendat, ſed cooſideret quæ lucra utilitatis acqrat. Idcirco enim arguitur, ur à prauis operibus corrigatur. Nec cũ uider correptionem aliqua uerborum auſteritate feruere, exiſtimer charitatem in corde frigeſcere. Sic enim uigilat in ore correptio, ut in corde non dormitet oratio. Ac per hoc io utroq; peccanti conſultè proſpicitur, ur dũ homo correptus de peccato cõfunditur, & à malis omnibus operibus ſeparetur, & per orationem Deo miſerante ſaluetur. Nam & ſancta ſcriptura dicit: Quoniá quem diligit Dnminus corripit, flagellat autem omnẽ filium quem recipit. Chriſti ergo charitate cópulſi, & bonos hortemur, ut in bono permaneant, & malos cópellamus, ut a malo diſcedant, præſertim quooiam in iſtis duobus ſanctis, gemioum nobis monſtratur ſalutis indicium, ut ſi quis bonus eſt, imitetur perſeuerantiam charitatis in Stephaoo: qui autem malus eſt, ſectetur exemplum conuerſionis in Paulo: & qui bonus eſt æquitatem uſque io fioem teneat: qui autem malus eſt, quaotocyus à ſua peruerſitate diſcedat. Nec bonũ hominem præſumptio iuſtitiæ faciar negligentem, nec malum iniquitas faciat deſperantem: ſed ille bonum fortiter teneat, iſte malum celeriter deſerat. Bonus timeat ne cadar, malus conetur ut ſurgat. Quiſquis ergo eſt, cũ Paulo proſternaẽ in malo, ut cũ eo erigatur io boоо, qm̃ & ille cecidit malus, & ſurrexit bonus. Proſtratus eſt ioiquus, & erectus eſt iuſtus. Cecidit ſæuiſsimus pſecutor, & ſurrexit ueridicus prædicator. Cadẽs lumẽ corporis impius perdidit, ſurgẽs lomen cordis iuſtificatus accepit. Cõiunctus eſt itaq; Stephano, factus ouis ex lupo. Et ecce nunc Paulus cum Stephano lætatur, cum Stephano Chriſti claritate perfruitur, cum Stephano exultat, cum Stephano regnat. Quo enim præceſsit Stephanus trucidatus lapidibus Pauli, illuc ſecutus eſt Paulus, adiutus oratiooib⁹ Stephani. Quã uera uita fratres mei ubi non Paulus de Stephani occiſione confuoditur, ſed Stephanus de Pauli cooſortio gratulatur, quoniam charitas in utroqoe lætatur. Charitas quippe in Stephano ſuperauit ſæuitiam Iudæorũ, charitas in Paulo cooperuit multitudinem peccatorũ, charitas in utroque pariter regnum meruit poſsidere cælorum. Chatiras eſt igitur omnium fons & origo bonorũ, munimeo egregiũ, uia quæ ducit ad cælum. In charitate qui ambulat, nec errare poterit, nec timere ipſa dirigit, ipſa protegit, ipſa perducit. Quocirca fratres, quoniam ſcalam charitatis cõſtituit Chriſtus, per quã ad cælum omnis poſsit cooſcendere Chriſtianus, purá charitatem fortiter retinete, ipſam unbis inuicem exhibete, & in ea proficiendo conſcendite, inſiſtite operibus bonis, ut ad præmia æterna peruenire poſsitis, adiuti g ratia CHRISTI Domioi ſaluatoris

Charitas reddit inuictos martyres. *Correptio & Oratio peccãtibus adhibẽda.* *Pro. 3* *Charitas fons omnis boni.*

SERMO BEATI MAXImi epiſcopi.

LEctio Actuum Apoſtolorum, quæ nobis bodie lecta eſt frarres dilectiſsimi, cum plurimum habeat in ipſa ſpecie admiratioois, non minos tamen continet in myſterio dignitatis. Ecce, inquit, Beatus Stephanus dicit, Video cælos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris uirtutis Dei. Cõſiderate attentius dilectiſsimi fratres, cũ beatus marryr Dominum ooſtrum Ieſum Chriſtum ad dexteram DEI parris ſtare uidiſſet, cor ſe filium hominis uidere teſtatus eſt, & non potius filinm Dei, cũ otique plus bonoris Domino delaturus oideretur, ſi ſe Dei potius quã hominis filium uidere dixiſſet? Sed certa ratio poſtulabat, ut hoc ita & oſtenderetur in cælo, & præ-

Acto. 9 *Filius hoĩs cur à Stephano uiſus.*

& prædicaretur in mũdo. Omne enim Iudæorum ſcandalum in hoc erat, cur Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui ſecundum carnem eſt filins hominis eſſe etiam Dei filius diceretur. Ideo ergo pulchrè ſcriptura diuina filiũ hominis ad dexteram Dei patris ſtare memorauit, ut ad confundendã Iudæorum incredulitatẽ, ille martyri oſtẽderetur in cęlo, qui à perfidis negabatur in mũdo. Et illi teſtimoniũ cæleſtis ueritas daret, cui fidẽ terrena impietas derogaret. Vñ licet iuxta Pſalmũ qui le-

Pſalm. 115.

ctus eſt, precioſa ſit in cõſpectu Dñi, mors ſanctorũ eius ſi quid tamẽ diſtare inter martyres poteſt, præcipuus uidetur eſſe qui primus eſt. Nã cũ ſanctus Stephanus ab apoſtolis diaconus ordinatus ſit, apoſtolos ipſos beata ac triũphali morte præceſsit, ac ſic qui erat inferior ordine, prior factus eſt paſsione & qui erat diſcipulus gradu, magiſter cœpit eſſe martyrio, complens illud quod beatus propheta in Pſalmo dixit. Quid retribuam Do-

Pſalm. 115.

mino pro omnibus quæ retribuit mihi? Retribuere.n. primus uoluit Stephanus martyr Domino, quod cum omni humano genere accipit à Domino. Mortẽ enim quam Saluator dignatus eſt pro omnibus pati, hanc ille primus reddidit Saluatori. Poſt hæc ſubiicit ſcriptura ſacra & ait: Poſitis genibus clamauit, dicens, Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatũ: Videte dilectiſsimi fratres affectum beati uiri, uidete magnam & admirabilẽ charitatem.

Stephani mira charitas.

In perſecutione poſitus erat, & pro perſecutoribus ſupplicabat, atque in illa lapidum ruina quãdo alius obliuiſci poterat etiã chariſsimos ſuos, ille Domino commẽdabat inimicos. Quid enim dicebat cum lapidaretur? Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatũ. Plus itaque tunc illorum dolebat peccata quam ſua uulnera: plus illorum impietatem, quàm ſuam mortem, & rectè plus. In illorum quippe iniquitate erant multa quæ deberent plangi, in illius autem morte non erat quod debuiſſet doleri. Illorum impietatẽ mors ſequebatur æterna, huius autem mortem uita perpetua. Imitemur ergo in aliquo dilectiſsimi fratres tanti magiſtri fidem, tam præclari martyris charitatem. Diligamus nos hoc animo in Eccleſia fratres noſtros, quo ille tunc dilexit inimicos ſuos. Sed quod peius eſt, aliquoties non ſolùm inimicos non diligimus, ſed nec amicis quidem fidem integram cuſtodimus. Sed dicit aliquis. Non poſſum diligere inimicum meum, quem quotidiè uelut hoſtem patior crudeliſsimum. O quicunque ille es, attendis quid tibi fecerit homo, & non conſideras quid tu feceris Deo

Ignoſcẽdũ proximis.

Cum enim tu multò grauiora in Deũ peccata commiſeris, quare non dimittis homini parum, ut tibi Deus dignetur dimittere multum? Recole quid tibi in euangelio ueritas ipſa promiſerit, & quam tibi quodammodo cautionem fecerit, uel quale tecum pactum inierit. Si enim inquit, dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & uobis pater ueſter cæleſtis peccata ueſtra. Si aũt nõ dimiſeritis nec pater ueſter dimittit ueſtra.

Matt. 6.

Videtis fratres quia cum gratia Dei in poteſtate noſtra poſitũ eſt, qualiter à Domino iudicemur. Si, inquit, dimiſeritis, dimittetur uobis. Iã ſæpè dixi fratres & frequentius dicere debeo. Nemo ſe circumueniat, nemo ſe ſeducat, qui uel unum hominem in mundo odio habet quicquid Deo in operibus bonis obtulerit, totum perdit, quia non mentitur Paulus apoſtolus dicens. Si dedero omnes facultates meas in cibos pauperũ, & ſi tradidero corpus meum ut ardeam, charitatẽ autẽ nõ habuero, nihil mihi prodeſt.

Odium quã pnicioſum.

1. Cor. 13.

Quam rẽ etiã beatus Ioãnes confirmat, dicens, Omnis qui non diligit fratrem ſuum manet in morte. Et iterum, Qui fratrem ſuum odit, homicida eſt.

1. Ioan. 13.

Ibidẽ.

Hoc loco fratrem omnem hominem oportet intelligi. Omnes enim in Chriſto fratres ſumus, Nemo itaque ſine charitate de uirginitate præſumat, nemo de eleemoſynis, nemo de orationibus cõfidat, quia quandiu inimicitiam in corde tenuerit, neque iſtis, neque aliis quibuslibet bonis operibus placare ſibi Dominum poterit. Sed ſi uult ſibi habere propitium Deũ, non dedignetur audire conſilium bonum. Audiat non me ſed ipſum Dominum ſuum. Si, inquit, offers munus tuum ad altare & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & uade, prius reconciliare fratri tuo, & tũc ueniens offeres munus tuum.

Matt. 5.

At nos pugnas habentes intrinſecus, & dolos in corde uerſantes, quaſi qui bonã conſcientiam habeamus, præſumimus accedere ad altare, non timentes quod ſcriptum eſt, Qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit.

1. Cor. 11.

Sed dicit aliquis. Grãdis labor eſt inimicos diligere, pro perſecutoribus ſupplicare. Nec nos negamus fratres, non paruus quidem labor eſt in hoc ſeculo, ſed grande erit præmium in futuro. Per amorem enim hominis inimici, efficeris amicus Dei, immo non ſolùm amicus, ſed etiam filius, ſicut ipſe dixit, Diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui oderũt uos, ut ſitis filii patris ueſtri qui in cælis eſt.

Matt. 5.

Si te aliquis diues homo in hoc ſeculo uellet adoptiuum filium facere, quomodo ſeruires quas indignitates etiam ſeruorum eius, quæ ſeruitia duriſsima & aliquoties etiam turpiſsima ſuſtineres, ut ad caducam & fragilẽ hæreditatem illius peruenires? Quod ergo alius ſuſtinet propter ſubſtantiam terrenam, tu ſuſtine propter uitam æternam. Conuincimur enim certiſsima ratione, quia propter Deum poſſumus quidem, ſed nolumus iniurias ſuſtinere. Denique ſi nobis aliqua potẽs perſona iniuriam faciat, ſi nobis etiam in faciem maledicat, nec reſpondere aliquid aſperum, non dicam uicem reddere audemus. Quare? Ne ab illa potente perſona adhuc maiora quàm pertulimus, patiamur. Quod a nobis extorquet hominis timor, debuerat a nobis exigere CHRISTI amor. Si ergo potens perſona ſęuit contra nos, tacemus, & nihil dicere auſi ſumus. Si uero aut æqualis, aut fortè inferior uel leuem nobis contumeliã fecerit, quaſi fera beſtia ſine ulla patientia, ac ſine aliqua Dei contemplatione cõſurgimus, & aut in præſenti noſtram iniuriam uindicamus aut certè ad maiorem uicẽ reddendam, noſtrum animum præparamus. Quid eſt hoc, quod quando potens perſona nobis iniuriam intulit, patienter accipimus, quando inferior, nimio furore ſuccendimur? Quòd ibi timuimus hominem, hic Deum timere nolumus. Vnde rogo uos fratres, ut quantùm poſſumus cum Dei adiutorio, cor noſtrum ad patientiam præparemus, & in omnibus malis hominibus medicorum uicem agere ſtudeamus, & non ipſos homines, ſed illorũ malitiam odio habeamus. Pro bonis oremus, ut ſemper ad meliora conſcendant, pro malis, ut cito ad emendationem uitæ per pœnitentiæ lamenta confugiant. Quam rem orantibus nobis ipſe præſtare dignetur, qui cũ patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

SERMO SANCTI AVGVSTINI in feſtiuitate ſancti Stephani.

FRatres chariſsimi, celebrauimus heſterna die natalem, quo rex martyrum natus eſt in mundo, hodiè celebramus natalem, quo primicerius martyrum migrauit ex mundo. Oportebat enim, ut primum immortalis pro immortalibus ſuſciperet carnem, & ſic mortalis pro immortali cõtẽneret mortẽ. Et ideo natus eſt Dominus, ut moreretur pro ſeruo, ne ſeruus timeret mori pro Domino. Natus eſt CHRISTVS in terris, ut Stephanus naſceretur in cælis. Ingreſſus eſt Dominus mundum, ut Stephanus ingrederetur in cælum. Altus ad humilia deſcendit, & humilis ad alta aſcendit. Filius dei factus eſt hominis

hominis filius, ut filios hominum faceret filios Dei. Fecit Chriſtus mirabilia, fecit & Stephanus. Sed Chriſtus fecit ſine Stephano, nunquid Stephanus potuit facere ſine CHRISTO? Viuebat Stephanus de Chriſto ſicut ſarmẽtum de uite. Miraris fructum de ſarmento pendentem, uide ſarmentum in uite manentem. Eia ſancte Stephane dic aliquid Iudæis, ut incipias lapidari & poſsis coronari: iaculare uerba, & excipe ſaxa. Dic aliquid de incircumciſis cordibus, & morieris lapidibus. Dic aliquid de eo cuius nomen nolunt audire. Erubeſcant & ſæuiant, muta efficiantur labia doloſa.

Pſ.32. Dic eis, ubi uides uiuum, quem irriſerunt crucifixum. Dic eis ubi enm uides, & hic non uiuis, ſed cum illo melius uiuis. Dic eis qui nihil eſt quod fecerunt, uiuit quem occiderunt. Dic eis quia uides ad dexteram patris ſtantem, quem irriſerunt in cruce pendentem, & ille inquit: Ecce uideo cælos apertos, & filium hominis ſtantem ad dexteram Dei. At illi clamantes, continuerunt aures ſuas. Aures clauſerunt, & ad lapides cucurrerunt, impetumque fecerunt omnes in eum, & lapidabant Stephanum inuocantem & dicentem: Adhæ-

Pſ. 62. ſit anima mea poſt te, quia lapidatur caro mea pro te. Accipe ſpiritum meũ, & redde mihi promiſſum tuũ. Orauit Chriſtus pro ſuis crucifixoribus, orauit & Ste-

Luc.23 phanus ꝓ ſuis lapidatoribus. Dominus Ieſus Chriſtus

Act.7 orauit affixus ligno, Stephanus genu flexo. Qui ſtando ſpiritum ſuum commendauit Domino pro illorum delicto fixo genu orauit. Orabat Dominum pro inimicis ut amicus, dicens: Certè ego patior, ego lapidor, in me ſæuiunt, & in me fremunt: ſed ne ſtatuas illis hoc peccatum, quia ut hoc dicam tibi, à te primo audiui. Ego ſeruus tuus patior, ſed multum intereſt inter me & te. Tu Dominus, ego ſeruus. Tu uerbum, ego auditor uerbi. Tu magiſter, ego diſcipulus. Tu creator, ego creatura, Tu deus, ego homo. Multum intereſt inter peccatum iſtorum qui lapidant me, & illorum qui crucifixerunt te. Quando ergo dixiſti: Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt: pro magno peccato petiſti, & me pro minimo petere docuiſti. Domine, inquit, ne ſtatuas illis hoc peccatum, tanquam diceret: Ego patior in carne, iſti non pereant in mente. Illi lapides mittebant, & ſanctus Stephanus orationes fundebat. Magna pietas fratres, magna clementia, prorſus qualia in menſa Domini ſui comedit, talia & ipſe in ſuo conuiuio præparauit. Scriptum eſt in lege, Ad magnam

Pro.23 iuxta. 70 menſam ſediſti, ſcito quoniam talia oportet te præparare. Talia ergo in oratione exhibuit, qualia in ſui Domini menſa comedit. Dominus Chriſtus dixit, Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Sanctus Stephanus dixit, Ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et hoc dicto, obdormiuit in Domino. O ſomnum pacis. Quid illo ſomno tranquillius? Quid illo ſomno quietius? Qualis ibat ad amicos, qui ſic diligebat inimicos? Nam ut nouerit ſanctitas ueſtra quantum ualuerit oratio ſancti Stephani martyris, recurrite nobiſcum ad illũ adoleſcentem perſecutorem nomine Saulum, ſicut ex libro dum legeretur, audiuimus. Qui cum Stephanus lapidaretur, ab ipſo omnium lapidantium ueſtimenta ſeruabantur, ut tanquam manibus omnium ipſe lapidare uideretur. Hic cum iret in uia, ſubito circunfulſit eum lumen de cælo, & audiuit uocem dicentem ſibi,

Actor. 9. Saule Saule, quid me perſequeris? Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. Et ille. Et tu quis es Domine? Et Dominus ad eum, Ego ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris. Quid mihi & tibi? Quare te erigis contra me ad tanta mala quæ commiſiſti in me? Olim quidem debui perdere te, ſed Stephanus meus orauit pro Saule Saule, quid me perſequeris? Sed quia inſanis contra nomen meum, ego te faciam ſeruum meum. O Saule lupe rapax, comediſti, expecta paululũ & digeres.

Dicam planè, eliſus eſt filius perditionis. Nam ſi ſanctus Stephanus ſic non oraſſet, Eccleſia Paulum non haberet. Sed ideo erectus eſt Paulus, quia in terra inclinatus exauditus, eſt Stephanus. Ergo quod fecit Saulus, patitur Paulus. Quod fecit perſecutor, patitur prædicator. Quod fecit lupus, patitur agnus. Et quia ſic erat in tali homine uindicandum, ut diſcat pati quod faciebat, ſentiat & ipſe quod aliis inferebat, dicitur Ananiæ a Domino Ieſu Chriſto, Vade ad eum, & ſigna eum ſigno meo. Multa enim patietur pro nomine meo. Abiit Actor. 9. Ananias, Baptizauit Saulum, & fecit ex lupo agnũ. Cœpimus habere nos prædicatorem, quem ſanctus Stephanus habuit lapidatorem. Sic ergo exauditus eſt ſanctus Stephanus, ut eius orationibus deleretur peccatũ quod commiſerat Saulus. Commẽdemus ergo nos orationibus eius. Multò magis enim nunc exauditur pro ueneratoribus ſuis, qui ſic exauditus eſt tunc pro lapidatoribus ſuis.

DE MIRACVLIS SANCTI Stephani ex Auguſtino de Ciuitate Dei libr.22. Cap.8.

AD aquas Tibilitanas epiſcopo afferente Proiecto reliquias martyris glorioſiſſimi Stephani, ad eius memoriã ueniebat magnæ multitudinis cõcurſus, & occurſus. Ibi cæca mulier ut ad epiſcopum portãtem pignora ſacra duceretur, orauit. Flores quos ferebat dedit, recepit, oculis admouit, protinus uidit, Stupentibus cunctis qui aderant, præibat exultans, uiam carpens, & uitæ ducẽ ulterius non requirens. Memorati memoriam martyris, quæ poſita eſt in caſtello Synicenſi, quod Hipponenſi Coloniæ uicinum eſt, eiuſdem loci Lucillus epiſcopus populo præcedente atque ſequente portabat, fiſtula cuius moleſtia iam diu laborauerat, & familiariſſimi ſui medici, qui eam ſecaret, operiabatur manus, illius piæ ſarcinæ uectatione repente ſanata eſt. Nam deinceps eam in ſuo corpore nõ inuenit. Eucharius preſbiter ex Hiſpania Calamæ habitãs, uetere morbo calculi laborabat, per memoriam ſupradicti martyris, quã Poſsidius illò aduexit epiſcopus, ſaluus eſt factus. Idẽ ipſe poſteà morbo alio præualeſcente mortuus ſic iacebat, ut ei iam pollices ligarentur opitulatione memorati martyris, cum de memoria eius reportata fuiſſet, & ſuperiacentis corpus miſſa ipſius presbyteri tunica, ſcitatus eſt. Fuit ibi uir in ordine ſuo primarius nomine Martialis, æuo iam grauis, & multum abhorrẽs à religione Chriſtiana. Habebat ſanè fidelem filiam, & generum eodem anno baptizatum. Qui cum eum ægrotantem multis & magnis precibus & lachrymis rogarent ut fieret Chriſtianus, prorſus abnuit, eosque a ſe turbida indignatione ſubmouit. Viſum eſt genero eius ut iret ad memoriam ſancti Stephani, & illic pro eo quantum poſſet oraret, ut Deus illi daret mentem bonam qua credere non differret in Chriſtum. Fecit hoc ingenti gemitu & fletu, & ſynceriter ardente pietatis affectu. Deinde abſcedẽs aliquid de altari florum quod occurrit tulit, eiq; cùm iã nox eſſet, ad caput poſuit. Tunc dormitũ eſt. Et ecce ante diluculũ clamat, ut ad epiſcopum curreretur, qui mecum fortè tunc erat apud Hipponem. Cum ergo eum audiſſet abſentem uenire, presbyteros poſtulauit. Venerunt, & ſtatim credere ſe dixit, admirantibus atque gaudentibus omnibus baptizatus eſt. Hoc quãdiu uixit, in ore habebat, Chriſte accipe ſpiritũ meũ, cũ hęc uerba beatiſsimi Stephani quãdo lapidatus eſt à Iudæis, ultima fuiſſe neſciret. Quæ huic quoq; ultima fuerunt: nã nõ multò poſt

etiam

etiam ipſe defunctus eſt. Sanati ſunt illic per eūde mar
tyrē etiam podagrici duo, ciuis unus, peregrinus unus,
ſed ciuis omnimodo, peregrinus aūt per reuelationem
quid adhiberet quando doleret audiuit, & cū hoc feciſ
ſet dolor continuò conquieuit. Audurus nomen eſt fun
di, ubi eccleſia eſt, & in ea memoria martyris Stephani.
Puerum quendam paruulum cùm in area luderet, ex-
orbitantes boues, qui uehiculum trahebant, rota obtri
uerunt, & cōfeſtim palpitauit expirās. Hunc mater ar-
reptū, ad eandem memoriam poſuit, & non ſolùm reui
xit, uerumetiam illæſus apparuit. Sanctimonialis quæ-
dam in uicina poſſeſsione, quæ Caſpaliana dicitur, cū
ægritudine laboraret, ac deſperaretur, ad eādem memo
riam tunica eius allata eſt, quæ antequam reuocaretur,
illa defuncta eſt. Hac tamen tunica operuerunt cadauer
eius parētes & recepto ſpiritu ſalua facta eſt. Apud Hip
ponem Baſſus quidam Syrus, ad memoriam eiuſdē mar
tyris orabat pro ægrotante & periclitante filia, eoque
ſecum ueſtem eius detulerat, cùm ecce pueri de domo
occurrerunt, qui ei mortuam nunciarent. Sed cùm orā-
te illo ab amicis eius exciperētur, prohibuerunt illi di
cere ne per publicum plāgeret. Qui cùm domum rediiſ
ſet iam ſuorum eiulatibus perſonantem, & ueſtem filię
quā ferebat, ſuper eam proieciſſet, reddita eſt uitę. Rur
ſus ibidem apud nos Irenæi cuiuſdam collectarii filius
ægritudine extinctus eſt. Cumque corpus iaceret exani
me, atque a lugentibus & lamentantibus exequiæ para
rentur, amicorum eius quidam inter aliorum conſolan
tium uerba ſuggeſsit, ut eiuſdem martyris oleo corpus
perungeretur, factum eſt, & reuixit. Itemque apud nos
uir tribunitius Eleuſinius ſuper martyris memoriam,
quæ in ſuburbano eius eſt, ægritudine exanimatum
poſuit infantulum filium ſuum, & poſt orationem quā
cum multis lachrymis ibi fudit, uiuētem leuauit. Si mi
racula ſanitatum, ut alia taceam, modò uelim ſcribere,
quæ per hunc martyrem, id eſt, glorioſiſsimum Stepha
num facta ſunt in Colonia Calamenſi & in noſtra, plu-
rimi conficiendi ſunt libri. Et poſt pauca ſequitur. Vzali
etiam, quæ colonia Vticę uicina eſt, multa præclara per
eundem martyrem facta cognouimus. Cuius ibi memo
ria longè prius, quā apud nos, ab epiſcopo Euodio con
ſtituta eſt. Cùm enim nuper illic eſſemus, Petroniā cla-
riſsimam fœminam quæ mirabiliter ex magno atque
diuturno, in quo medicorum adiutoria cuncta defece-
rant languore ſanata eſt, hortati ſumus uolente ſupra-
dicti loci epiſcopo, ut libellum daret qui recitaretur in
populo, & obedientiſsime paruit. In quo poſuit etiam
quod hic reticere non poſſum. A quodam Iudæo dixit
ſibi fuiſſe perſuaſum, ut annulum capillaceo uinculo in
ſereret, quo ſub omni ueſte ad nuda corporis cingere-
tur, qui annulus haberet ſub gemma lapidem in renib⁹
inuentum bouis. Hoc alligata quaſi remedio, ad ſancti
martyris limina ueniebat. Sed profecta a Carthagine,
cum in cōfinio fluminis Bagradæ in ſua poſſeſsione mā
ſiſſet, ſurgens ut iter perageret, ante pedes ſuos illum ia
centem annulū uidit, & capillaceam zonam qua fuerat
alligatus mirata tentauit. Quam cum omnino ſuis no-
dis firmiſsimis, ſicut fuerat comperiſſet aſtrictam, cre-
puiſſe atque exiliiſſe annulum ſuſpicata eſt. Qui etiam
ipſe cū integerrimus fuiſſet inuentus, futurę ſalutis quo
dammodo pignus de tanto miraculo ſe accepiſſe præ-
ſumpſit, atq; illud uinculum ſoluens, ſimul cum eodem
annulo proiecit in flumen. Non credunt hoc, qui etiam
Dominum Ieſum per integra uirginalia matris enixū
& ad diſcipulos oſtiis clauſis ingreſſum fuiſſe non cre-
dūt. Sed hoc certè quærant, & ſi uerum inuenerint, illa
credant. Clariſsima fœmina eſt, nobiliter nata, nobili-
ter nupta. Carthagine habitat, ampla ciuitas, ampla per
ſona, rem quærentes latere non ſinunt. Vnum eſt apud
nos factum non maius quam illa quæ dixi, ſed tam cla-
rum atque illuſtre miraculum ut nullum arbitrer eſſe
Hipponenſium, qui hoc non uel uiderit, uel didicerit,
nullū qui obliuiſci ulla ratione potuerit. Decem quidā
fratres fuerunt, quorum ſeptem ſunt mares, tres fœmi
næ, de Cæſarea Cappadociæ, ſuorum ciuium nō ignobi
les maledicto matris recenti patris eorum obitu deſti-
tutæ, quæ iniuriā ſibi ab eis factā acerbiſsime tulit tali
pœna ſunt diuinitùs coerciti, ut horribiliter quateren
tur omnes tremore membrorum. In qua fœdiſsima ſpe
cie oculos ſuorum ciuium nō ferentes, quaqua uerſum
cuique ire uiſum eſt toto penè uagabantur orbe Roma
no. Ex his etiam ad nos uenerunt duo, frater & ſoror,
Paulus & Palladia, multis aliis locis miſeria diffamante
iam cogniti. Venerūt autē ante paſcha fermè dies quin
decim, eccleſiam quotidie, & in ea memoriam glorio-
ſiſsimi Stephani frequentabant, orantes ut iam ſibi pla
ceretur Deus, & ſalutem priſtinam redderet. Venit &
paſcha, atque ipſo die dominico mane cum iam frequēs
populus præſens eſſet, & loci ſancti cancellos ubi mar-
tyrium erat, idem iuuenis orans teneret, repentè pro-
ſtratus eſt, & dormienti ſimillimus iacuit, non tamē tre
mens, ſicut etiam per ſomnum ſolebat. Stupentibus
qui aderant, atque pauentibus aliis, aliis dolentibus,
cum eum quidam uellent erigere, nonnulli prohibue-
runt, & potius exitū expectandū eſſe dixerunt. Et ecce
ſurrexit, & non tremebat, quoniā ſanatus erat, & ſtabat
incolumis, intuens intuētes. Quis ergo, intuentiū ſe te-
nuit a laudibus Dei? Clamantium gratulantiumque
uocibus eccleſia uſquequaque completa eſt. Inde ad
me curritur, ubi ſedebam iam proceſſurus. irruit alter
quiſque poſt alterum, omnis poſterior quaſi nouū quod
alius prior dixerat nūciantes. Meque gaudente, & apud
me Deo gratias agente, ingreditur etiam ipſe cum plu-
ribus, inclinatur ad genua mea, erigitur ad oſculū meū.
Procedimus ad populum, plena erat eccleſia, perſona-
bat uocibus gaudiorum, Deo gratias, Deo laudes, ne-
mine tacente hinc atque inde clamantium. Salutaui po
pulum, & rurſus eadem feruentiore uoce clamabant.
Facto tandem ſilentio, ſcripturarum diuinarum ſunt le
cta ſolennia. Vbi autem uentum eſt ad mei ſermonis lo
cum, dixi pauca pro tempore & pro illius iucunditate
lætitiæ. Nobiſcum homo prādit & diligenter nobis om
nem ſuæ faternęque ac maternæ calamitatis indicauit
hiſtoriam. Sequenti itaque die poſt ſermonem redditū,
narrationis eius libellum in craſtinum populo recitan-
dum promiſit. Quod cū ex dominico Paſchæ die tertio
fieret in gradibus exedræ, in qua de ſuperiore loquebar
loco, feci ſtare ambos fratres. Cum eorum legeretur li-
bellus, intuebatur populus uniuerſus ſexus utriuſque
unum ſtantem ſine deformi motu, alterā membris om-
nibus contrementē, & qui ipſum nō uiderāt, quid in eo
diuinæ miſericordiæ factum eſſet, in eius ſorore cerne-
bāt. Videbant enim quid in illo gratulandum, quid pro
illa eſſet orandum. Inter hæc recitato eorum libello, de
conſpectu populi eos abire pręcepi, & de tota ipſa cau
ſa aliquāto diligentius cœperam diſputare. Cum ecce
me diſputante, uoces aliæ de memoria martyris nouæ
gratulationis audiuntur. Conuerſi ſunt eo qui me au-
diebant, cœperuntque concurrere. Illa enim ubi de
gradibus deſcendit in quibus ſteterat ad ſanctum mar-
tyrē orare perrexerat. Quæ mox ut cancelos attigit, col
lapſa ſimiliter uelut in ſomnum, ſana ſurrexit. Dū ergo
requireremus quid factū fuerit unde ille ſtrepitus lætus
extiterit ingreſsi ſunt cū illa in baſilicā ubi eramus, ad-
ducentes eam ſanam de martyris loco. Tum uero tan-
tus ab utroq; ſexu admirationis clamor exortus eſt, ut
uox continuata cum lachrymis nō uideretur poſſe fini
ri. p̄ducta eſt ad eū locū, ubi paulò ante ſteterat tremēs.
Exultabant eam ſimilem fratri, cui doluerant remāſiſſe
diſsimilem, & nondum fuſas preces ſuas pro illa iam ta-
men

Sancti monialis ad uitā reuocatur

X. fres, matre imp̄cante, diuinitus p̄niūtur.

men præniã uolũtatem tam citò exauditã eẽ cernebãt.
Exultabant in Dei laudem uoces ſine uerbis tãto ſoni-
tu, quãtum noſtræ aures ferre uix poſſent. Quid erat in
cordibus exultãtiũ, niſi fides Chriſti, pro quo Stepha-
ni ſanguis effuſus eſt? Cui niſi huic fidei atteſtantur
iſta miracula, in qua prædicatur Chriſtus reſurrexiſſe
in carne, & in cęlum aſcendiſſe cũ carne? Quia & ipſi
martyres, huius fidei martyres, id eſt, huius fidei teſtes
fuerunt.

DE FESTO S. STEPHANI HOMILIA EUſEBIJ EMESENI.

SVperius in hoc Euangelio ſcribis &
phariſæis Dñs & ſaluator noſter loqui
tur, dicens: Væ uobis ſcribæ & phari-
ſæi, hypocritæ, q̧ ædificatis ſepulchra
prophetarũ, & ornatis monumẽta iu-
ſtorum, & dicitis: Si fuiſſemus in die-
bus patrũ noſtrorũ, non eſſemus ſocij eorũ in ſanguine
prophetarum. Ita teſtimoniũ eſtis uobiſmetipſis, quia
filij eſtis eorũ, qui prophetas occiderunt. Væ (inquit)
uobis, non quia ædificatis & ornatis ſepulchra prophe
tarũ (hoc.n. pietatis opus eſt:) ſed quia filij eſtis eorũ,
qui prophetas occiderunt. Filij quidẽ non tm̃ natura,
quantũ imitatione & iniquitate. Sicut.n. oẽs boni di-
cuntur filij Abrahæ, quia imitãtur Abrahã: ita oẽs ini-
qui, iniquorũ filij dicuntur, quia imitãtur iniquos. Vñ
& Dñs his talibus ait: Si filij Abrahæ eſſetis, opera uti-
que Abrahæ faceritis. Væ igitur illis quia non Abrahã, — *Iõã. 8.*
nõ prophetarũ, nõ iuſtorũ filij ſunt, quia nõ eos imitã
tur, immò uerò eorũ filij ſunt, q̧ prophetas occiderũt,
in omni malitia & iniquitate eos imitãtes. Dicũt prę-
terea, ſi fuiſſent in diebus patrũ ſuorũ, non fuiſſent ſo-
cij eorũ in ſanguine prophetarũ, quũ ualdè illis nequio-
res nõ ſolũ prophetas occiderũt, uerũ etiã ipſum Dñm
prophetarum. Vnde & ſubditur: Et uos igitur implete
mẽſurã patrũ ueſtrorum. Currite, feſtinate, ut uſque ad
eorũ iniquitatis integrã perfectamque menſurã perue
niatis. Turpe eſt.n. ut à patribus ueſtris degeneretis, &
minores ab illis nequitia inueniamini. Hoc aũt ideò di
cit, quia in ſua ſuorũque diſcipulorũ nece iam nimiùm
Ironicè cos per inuidiã accẽſos eſſe uidebat. Hic aũt loquutio-
Domi- nis modus à Grammaticis Ironia uocatur. Serpen-
nus lo- tes, geniminia uiperarum: quomodo fugietis à iudi-
quitur. cio gehennæ? Serpentes.n. ſunt, quia callidi, & uene-
noſi: genimina uiperarũ, quia cunctis iniquis iniquio-
res, cũ nec uxor uiro, nec filij parẽtib. parcãt. Qui utiq;
gehennæ iudiciũ aliter fugere nõ potuerũt, niſi matrẽ
Natu- ſuã occiderent, ſicut ipſa quoque eorũ patrẽ interfecit.
ra ui- Viperarũ.n. hæc natura dicitur eſſe, ut qñ fęmina con-
perarum. cipit maſculũ interficiat: qñ uerò parit, ipſa nihilomi-
nus à filijs occidatur. Neque.n. expectãt, ut aſſueto na-
turæ ordine oriantur, ſed perroſo matris utero uiolen-
ter foras erumpunt. Vipera igitur, Synagoga: uir eius
Chriſtus. Venit Chriſtus ad Synagogã, uenit ad uxo-
rem ſuam, quam poſtquam ſuo ſemine impregnauit
totamque Euangelicæ prædicationis ſemẽtem in eam
infudit, illa ſicut Vipera ſicut uenenoſa & impia,
Gal. 1. contra eum aſſurgens, eum interfecit, de cuius im-
pio utero filij eius erumpentes, eã occidũt, quoniã Iu-
dæi ad fidẽ uenietes, eã excõicãt & dãnãt. Vnde Apo-
ſtolus ait: Cũ autẽ placuit ei quẽ me ſegregauit ex ute-
ro matris meæ, & uocauit per gratiã ſuã, &c. Oẽs.n. hę
reſes dãnãt, quicũque ab hæreſibus ad Eccleſiã redeũt.
Ideò. [Ecce ego mitto ad uos prophetas, & ſapiẽtes,
& ſcribas.] Ideò (inquit) ut & uos impleatis menſurã
patrũ ueſtrorũ, [Ego mitto ad uos prophetas, ſapiẽtes,
& ſcribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex illis
flagellabitis in Synagogis ueſtris.] Talis erat beatus
Stephanus, de quo modo cũ legeretur, audiuimus, q̧a — *Act. 6*
plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia & ſigna
magna in populo. Surrexerũt aũt quidã de Synagoga,
diſputãtes cũ eo, & non poterãt reſiſtere ſapientiæ, &
ſpiritui qui loquebatur. Vnde & Dñs ait: Ego dabo uo- — *Lu. 21*
bis os & ſapiẽtiã, cui nõ poterũt reſiſtere & cõtradicere
oẽs aduerſarij ueſtri. Sic igitur pugnabant ſancti, ſic
eos Dñs pugnare docuit: non armis pugnabãt, ſed uo-
ce. Sic antè pugnauerat Gedeon, cuius præliũ hæc oĩa
ſanctorũ prælia ſignificauit. Gedeon nãque cõtra Ma-
dianitas pugnaturus, his qui ſecũ erant, tubas & lam-
pades parare iuſsit. præcepit autẽ, ut intra lagunculas — *Pugna*
lampadas occultarent, & ſic ad præliũ profectus eſt. — *Gedeo-*
Nocte uerò inimicorũ caſtra ingreſsi, lagunculis fra- — *nis quid*
ctis, tenentes tubas dextris, lãpadas uerò ſiniſtris, tuba — *ſignifi-*
rũ clãgore & lãpadarũ ſplendore omnia circũquaque — *cauerit*
repleuerunt. Quibus hoſtes perterriti fugere incipiũt, — *Iud. 7.*
& quaſi inſani proprijs gladijs magna ex parte ſe uiciſ
ſim interficiunt. Talibus igitur armis uicit Gedeon: ta-
libus & ſancti martyres uincebant. Quid.n. per tubas,
niſi prædicatorũ uoces intelligimus? quid uero per lã-
padas, niſi miraculorũ ſplẽdor figuratur? Lagũculæ ue-
rò uaſa fictilia ſunt, de terra formata, per quæ ſanctorũ
corpora figurãtur, de limo terræ plaſmata: de quibus — *2. Cor.*
Apoſtolus ait: Habemus theſaurũ iſtũ i uaſis fictilibus. — *4.*
Qñ autẽ Dñs dixerat, nolite timere eos qui occidunt
corpus, animã autẽ non poſſunt occidere: neque lagũ-
cularũ fractionẽ, neque corporis paſsionẽ ſancti marty
res metuentes, ad omnia tormentorum genera parati
erant. Vide igitur quàm benè ſibi cõueniant prælium
protomartyris Stephani, & prælium Gedeonis. Si.n. p
tubas prædicatorũ uoces ſignificantur, tũc nimirum
beatus Stephanus tuba ſonabat, qñ incredulos Iudæos
arguebat & prædicabat. Qñ uerò prodigia & ſigna ma
gna faciebat, tũc utique lãpadas manu tenebat. Maior
eſt.n. ſplendor miraculorũ, quàm ſplẽdor ignis: & mul
tò longius refulget miraculorum fama, quàm lãpada-
rũ flãma. Tunc autem Iudæi ſæuientes & ad lapides
currentes, protomartyris lagunculam fregerunt quan
do eum lapidauerunt & lapidibus interfecerunt. Vicit
tñ beatus Stephanus, qm̃ coronatus cęlos aſcendit. Iu-
dæi autẽ uicti ſunt, qm̃ poſt paucos annos deſtructa ci
uitate in captiuitatem deducti ſunt. Sequitur. [Et per-
ſequemini de ciuitate in ciuitatem, ut ueniat ſuper uos
omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terrã]. Apo-
ſtoli enim, martyres, & doctores, prophetę, ſapiẽtes, &
ſcribæ fuerunt, quos ad Iudæos, omneſque mundi na-
tiones prædicandos Dominus miſit. Hos autem Iudæi
occiderunt, crucifixerunt, flagellauerunt, & de ciuita-
te in ciuitatẽ perſequuti ſunt. Nemo.n. Chriſtianorum
uſquã occiſus eſt, q̧ eorũ, uel manibus, uel affectu non
ſit occiſus. Vñ & omniũ rei eſſe dicũtur, omniũq; iuſto
rũ ſanguinẽ ſuper eos uenire Dñs ipſe teſtatur. Hoc aũt
ex quo & uſquequò exponit, dicens: [A ſanguine Abel
iuſti uſque ad ſanguinẽ Zachariæ filij Barachiæ, quem
occidiſtis inter templũ & altare.] Cũ.n. alibi ſcriptũ ſit,
q̧ filius nõ portabit iniquitatẽ patris, ſed vnuſquiſque in
peccato ſuo morietur, quid eſt quòd modo hic dicitur, — *Eze.*
quòd omnis ſanguis iuſtus ueniet ſuper generationem — *18.*
iſtam? His enim uerbis Saluator noſter dicere uide-
tur, quòd hæc impia generatio tantam pœnam pro
ſuo ſcelere patiatur, quantam pateretur ſi omnium
iuſtorum ſanguinem fudiſſet, qui ab Abel fuſus eſt
uſque ad Zachariam. Et hoc meritò: Maius enim
fuit Chriſtũ occidere, eiuſque corpus (quod eſt Eccle-
ſia) iniquo odio perſequi, q̃ ſi omniũ iuſtorũ præceden-
tium ſanguinem fudiſſent. Zacharias autem Barachię
filius nuſquã legitur fuiſſe occiſus. At uerò Zacharias — *2. Par.*
filius Ioiadæ in atrio tẽpli legiẽ interfectus, inter tem — *24.*

plum & altare uidelicet, quod ſub diuo erat, ubi hoſtiarum ſanguis fundebatur. Sed quare dixit, [VSQVE ad Zachariam,] & non potiùs uſque ad ſeipſum, uel uſq; ad ſeculi cōſummationē? Multorū.n. iuſtorū ſanguinē Iudæi ſuderunt, non ſolū uſq; ad Zachariā, uerūetiam poſt Zachariā. Hæc igitur quia hiſtoriæ nō cōueniunt, ſpiritualis intelligentia quærenda eſt. Puto.n. quod Dominus noſter ſeipſum Zachariā uocat, & ꝓterito pro
Zacharias, chriſtus myſticè futuro utitur. Interpretatur.n. Zacharias, memoria Dñi. Sicut n. Chriſtus Ieſus dicitur uerbū Dñi, ſermo Dñi, uirtus & ſapientia Dñi, ſic etiā dicitur memoria Dñi. Et iſte quidē eſt Barachiæ filius, qui benedictus Dñi interpretatur. Vnde & principi ſacerdotum ſe in-
Mar. 14. terrogāti, an eſſet Chriſtus filius benedicti, reſpondit, Ego ſum. Hūc aūt occiderūt Iudæi inter tēplū & altare, qm̄ ibi de Chriſti morte inter ſe cōſiliati ſunt. Neq; enim aliter Iudæi Chriſtū Dñm noſtrū occiderūt, niſi cōſiliādo, accuſando & dānādo. Vñ ipſi quoq; dicebāt:
Ioā. 18. Nobis nō licet interficere quēquā. Quòd uerò in atrio tēpli de eius morte conſiliū habitū ſit, ipſe per Pſalmiſtam oſtendit, dicens. Aduerſus me exercebantur qui
Pſ. 68. ſedebant in porta, & in me pſallebant qui bibebant uinum. Sic igitur Zacharias filius Barachiæ inter templum & altare occiſus eſt. [HIERVSALEM Hieruſalem quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt: quoties uolui congregare filios tuos, quēadmodū gallina cōgregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?] Ego (ioquit) filios tuos multoties congregare, & cōtra malignorum ſpirituum incurſus deſuper & circa uolātiū defendere uolui, ſicut gallina pullos ſuos congregat, & ſub alas ſuas eos abſcondit, ne ab importunis auibus ei ſubripiantur, ſed noluiſti. Ego igitur uolui, ſed ea cōditione, ſi tu quoque uoluiſſes. Quia ergo tu cōgregari & ſaluari noluiſti, ego quoque iam nunc congrega-
Pſ. 58. re & ſaluare nolo. Vnde & dico: Diſperge illos in uirtute tua, & deſtrue eos protector meus Dñe. Dñs.n. qui poteſt quæcūque uult, nullum alium ſaluare uult, niſi eū qui uult ſaluari ab eo. Vnde & per prophetam ait:
Eſai. 1. Si uolueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis: ꝙ ſi nolueritis, gladius deuorabit uos. Sicut.n. manifeſtum eſt, ꝙ Dominus non uult mortem peccatoris, ſed
Eze 18. ut conuertatur & uiuat: & ſicut manifeſtum eſt, quia neminem uult perire, ſed omnes uult ſaluos fieri, & ad
1. Ti. 2 agnitionem ueritatis uenire, ſic tñ ſi crediderint, & baptizati fuerint, ſi de peccatis pœnitentiam egerint, & eius uoluntatem fecerint: ita etiam manifeſtum, ꝙ eos qui neque credere, neque baptizari, neque pœnitentiā agere uolunt, qui de bonitate Dei deſperant, & de gloria quæ promittitur ſanctis non curant, ſi in hac praua uoluntate uſque in finem perſeuerant, manifeſtum (inquam) eſt, quia hos tales Deus ſaluare non uult. Quis enim dicere audeat, ꝙ eos ſaluare uelit, qui ſaluari non poſſunt? Impoſsibile eſt.n. ſine fide, uel ſaluari, uel placere Deo: Vnde & quibuſdam Dñs ait: Quo ego uado,
Ioā. 8. uos non poteſtis uenire. Nota ꝙ ait, & cōſidera quare nō poſsint. Quia in eum credere nolūt, ideo ad illam beatitudinem peruenire non poſſunt. Similiter autē & Ioannes Euangeliſta ait: Propterea Iudæi credere
Ioā. 12. non potuerāt, quia ſic de eis Eſaias prædixerat: Ex cæ-
Eſai. 6. ca cor populi huius, ne forte conuertantur & ſanētur. Sed quare credere non poterant, niſi quia credere nolebant? Fides igitur in uolūtate eſt; Si.o. uoluiſſent, & nō potuiſſent, peccatum non habuiſſent. De his autē breuiter in cōmentario diximus, de quo iſta ſumpta ſunt, quæ qui nō intelligit, hæc legat ut intelligat. Sequitur: [Ecce relinquetur uobis ueſtra domus deſerta.] Sic in Pſalmis: Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine.
Pſ. 54. Relictis.n. Iudæis, in gentibus habitat Dñs. [Dico n. uobis, non me uidebitis amodò, donec dicatis, benedictus qui uenit in nomine Dñi. Poſtquam (inquit) hac corporali præſentia, qua uobiſcum ad tempus conuerſatus ſum, uos relinquam, non me uidebitis amodò, donec me iterum ad iudicium uenientem melius cognoſcatis, ſimulque & una conſona uoce omnes dicatis: Benedictus qui uenit in nomine Domini. Hoc eſt ꝙ ali- *Eſa. 45*
biait: Viuo ego, dicit Dominus, quia mihi curuabi- *Ro. 14.*
tur omne genu, & confitebitur omnis lingua.

IN FERIIS D. IOANNIS APOſtoli & Euangeliſtæ. Concio exegetica in Lectionem Eccleſ. 15.

HIc eſt ille diſcipulus, quem diligebat Ieſus, ob ſingularem innocentiam, & corporis ac animi integritatem. Huic datum eſt ſcribere Euangelium cæteris excellentius, cuius initium etiam Philoſophi ethnici teſtati ſunt dignū eſſe quod aureis literis ſcriberetur. De eo ſcribens diuus Auguſtinus, Ioannes, inquit, longè à tribus Euā- *De conſen. euāgelſ. li. 1. ca. 4.*
geliſtis ſuperius fertur, ita ut hos uideas quodammodò in terra cum Chriſto homine conuerſari: illum aūt tranſcēdiſſe nebulam, qua tegitur omnis terra, & perueniſſe ad liquidum cœlum: unde acie mentis acutiſsima atque firmiſsima uideret in principio Verbū Deū apud Deum, &c. Item lib. eodem cap. 6. Ioannes, ait, ſupra nubila infirmitatis humanæ uelut Aquila uolat, & lucem incommutabilis ueritatis acutiſsimis atque firmiſsimis oculis cordis intuetur. Baſilius quoque Magnus, In ipſis, inquit, Euangelij laudibus, & ſermonis *Homilia in principiū Ioā.*
magnitudine, & ſententiarum grauitate, Ioannes filius tonitrui primas obtinet. In huius ergo excellentiſsimi Euangeliſtæ, Apoſtoli, prophetæ, martyris, cōfeſſoris, uirginis ſacratiſsima ſolennitate ex Eccleſiaſtico Lectio proponitur Epiſtolæ loco, quam nunc Deo benè iuuante uolumus paucis explicare. [QVI timet Deū, faciet bona.] Nouimus duplicem eſſe timorem, alterū ſeruilem, quem foras mittit charitas: qui tñ præmiſſus in cor noſtrū, ut inquit Auguſtinus Epiſtola 120. pellit inde cōſuetudinem malorum operum, & ſeruat charitati locum, qua tanquā dña ueniēte, ut illa inſideat abſcedit. Alter timor filialis eſt, & caſtus, & ſanctus, permanens in ſeculum ſeculi, quem charitas nō eijcit, ſed
aſciſcit. Poſſumus utriuſque timoris diſcrimen diſcere *Auguſ. Epiſt. 120.*
ex adultera & caſta muliere. Adultera etiāſi timore uiri adulteriū nō perpetrat, tñ quod deeſt operi, ineſt uotūtati. Caſta uerò aliter timet, nā & ipſa timet uirum, ſed caſtè. Deniq; timet illa, ne uir infeſtus adueniat: iſta, ne offenſus abſcedat. Nō amanti.n. præſentia uiri moleſta eſt, amanti autē abſentia. Timor ergo nō eſt in charitate, q̃a perfecta charitas foras mittit timorē, ſed illū ſeruilē, quo cū ſe qſq; ab opere malo abſtinet, pœna terretur, nō iuſtitia delectatur. Hūc charitas foras mittit, quā non delectat iniquitas, etiāſi ꝓponatur impunitas: Nō illū, quo timet aīa, ne amittat ipsā gratiā, qua in illa factū eſt, ut eā nō peccare delectet: quo timet, ne Deus eā deſerat, &c. Itaq; qui ſic timet Deum, is utiq; faciet bona, ut poſsit magis ac magis placere illi, à quo habet gratiā declinādi à malo & faciēdi bonū. *Ephe. 2*
Scit.n. ex Apoſtolo creatus nos in Chriſto Ieſu, in ope- *Matt. 25.*
ribus bonis, quæ ꝓparauit Deus, ut in illis ambulemus. Nouit Dñm ſingulis qbuſq; ſua dediſſe gratiæ talenta, quæ ēt cū uſura ſit repetiturus, porrò ſeruū inutilē, q̃ operari nolit, miſſurū in tenebras exteriores. [ET qui continens eſt iuſtitiæ, apprehendet illam.] Qui iuſtitiæ & bonorū operum ac uirtutū ſtudioſus eſt, nouitq; iam uitia & perturbationes prauoſque affectus ſub iugum mittere, iiſque dominari, is apprehendet ſapientiam, quæ Chriſtus eſt uera, & increata Dei ſapientia, in quo ſunt omnes theſauri ſapiētiæ & ſciētiæ abſconditi,

abſcōditi,[Eт obuiabit illi quaſi mater honorificata.]
Præoccupat enim ſapientia eos qui ſe concupiſcunt,ut
Sa.6. illis ſe prior oſtēdat. Quoniam dignos ſe ipſa circumit
quærens,& io oijs ſuis oſtendet ſe illis hilariter.& in
omni prouidentia occurret illis: Quaſi mater honorifi
cata,ſummos honores allatura filijs ſuis diligentibus
ſe & iuſtitiam colentibus. [Eт quaſi mulier à uirgini-
tate ſuſcipiet illum:] id eſt: perinde ut ſolet ſponſa ca
ſtiſsima ſummo affectu excipere ſponſum,ita Chriſtus
Dei ſapientia incredibili beneuolentia complectetur
timētem ſe. Sic ipſe in Apocalypſi promiſit: Ecce ſto
Apo.3. ad oſtium(cordis) & pulſo: ſi quis audierit uocē meā,
& aperuerit mihi ianuā,intrabo ad illū,& cœnabo cū illo
& ipſe mecū: quod quid ſit,ſoli experti nouerunt. O
quanta eſt erga humanū genus dignatio præpotentis
Dei. O filij hominum, uſquequò graui corde?ut qd
Pſ.4. diligitis uanitatem, & quæritis mendacium? fallaces
huius mundi uoluptates? [Cɪʙᴀʙɪт illum pane ui-
tæ & intellectus.] Panem uitæ accipimus ipſum Chri
ſtum,qui de ſe dicit: Ego ſum panis uitæ:qui uenit ad
Ioā.6. me,non eſuriet: & qui credit in me,non ſitiet in æter-
num.Sed uæ tepori & torpori, uæ faſtidio & nauſeæ
miſerabilium temporum horum.Offert ſeipſum Chri
ſtus uerus Deus in cibum,& pauciſsimos inuenias,qui
uel ſemel in anno ex deſiderio tantæ gratiæ accedere
uelint.Et quid mirum eſt tam nos hodie omnis gratiæ
expertes & uacuos uiuere,cū nolimus ad ipſum totius
gratiæ fontem accedere? An non Chriſtus ipſe dicit:
Ioā.6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis,& biberitis
eius ſanguinem,non habebitis uitam in uobis? Vitā.ſ.
gratiæ,quam in nobis neceſſe eſt deficere,ſi non idēti-
dem hoc uitæ alimento foueamur. Volebat filius Dei
fidelibus ſuis inſigne & incomparabile munus relin-
quere,& cum ſeipſo nihil haberet præſtātius,ſeipſum
reliquit,ut uel ipſa muneris immenſitas omnes ad ſe
non inuitaret modò,ſed raperet etiam: & ecce non ſo-
lū nemo ferè accurrit,ſed propemodū omnes nauſea-
būdi ab hac eſca uitali ſe ſubducunt. Ergo iuſtiſsimè
ipſa ſe quoque indignis & ingratis ſubduxit.Videmus
iam proh dolor,quàm multi negent in Euchariſtia ue
ritatem corporis Chriſti.Itaque cū non credant ibi eē
uerum Chriſti corpus,dubium non eſt,nolle eos confi
cere Chriſti corpus.Ita dum faſtiditur tantū ſacramen
tum,iure illo priuati ſumus,ſed ſummo noſtro malo.
Porrò qui Deum timet & iuſtitiam colit,eum tanquā
immenſo bono cibabit Chriſtus pane uitæ, id eſt ſeip-
ſo:itaque pane intellectus, quod eſt uerbū Dei,de quo
Deu.8. ſcriptum eſt: Non in ſolo pane uiuit homo,ſed in om-
Luc. ni uerbo quod egreditur de ore Domini.Itemque:Bea
11. ti qui audiunt uerbum Dei,& cuſtodiunt illud,& rur-
Pſ.118 ſus:Quam dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel
ori,Verū quēadmodū hoc pane mirificè nutriuntur &
pingueſcūt atque confirmantur homines pij, à uitijs
repurgati,ita illi,qui ſceleratè uiuunt,& nihilo minus
ad ſcrutāda Dei caſta eloquia tumidi & impuri ſe inge
runt,pro cibo plerūque uenenū inde hauriunt ſuo ip-
ſorū uitio. Inde tot hæreſes,tot errores, tā prodigio-
ſa dogmata falſitatis. Sequitur: [Eт aqua ſapientiæ ſa
lutaris potabit illum.] Habuiſti cibum, panem uitæ,
& intellectus:habes & potum, aquam ſapientiæ ſaluta
ris,quæ eſt præcipuum donum Spirituſſancti, nec eſt
Sap.1. niſi in ſolis bonis. In maleuolam enim animam nō in
troibit ſapientia. De hac in quadam Epiſtola ad Sim-
Lib.2. plicianum pręclarè ſcribit diuus Ambroſius: Sapiens
Epiſ.7. non metu frangitur,nec poteſtate mutatur:non attolli
tur proſperis,non triſtibus mergitur.Vbi .n.ſapientia,
ibi uirtus animi,ibi cōſtantia & fortitudo.Sapiēs ſem-
per idē eſt animo non minuitur,non augetur rerū mu
tationibus. Nec ut paruulus fluctuat, ut circūferatur
omni uento doctrinæ:ſed manet perfectus in Chriſto,
fundatus charitate, radicatus fide. Sapiens defectus
rerum ignorat,& uarium animū neſcit: ſed fulget ſi-
cut ſol iuſtitiæ,qui in regno patris ſui fulget.Hæc Am *Pſ.32.*
broſius. [Eт firmabitur in illo,& non flectetur.] Con-
firmabit.n.eū Chriſtus æterna ſempiterni patris ſapiē-
tia,ſicut ſcriptū eſt,Verbo Dn̄i cœli,id eſt,iuſti firma-
ti ſunt:& nō flectetur ad cōſenſum iniquitatis. [Eт cō
tinebit illū,& nō cōfundetur.] Nō eſt n.uera cōfuſio,
niſi quā adfert peccatū & uita flagitioſa: à qua cū lon-
gè abſit qui Deū timet,longè quoque abeſt ab eiuſmo-
di probroſa confuſione.Iuſtus autē etiā ſi peccare impu
nè liceat,tn̄ dolet ob peccati turpitudinē, quā ſequi-
tur ignominia:& quāuis fortaſsis lateat peccatū homi
nes,ipſa tn̄ ſibi cōfuſionē adducit mala cōſciētia.Quæ
uerò illa cōſolatio eſt,ſi quid probroſè geras, latere id
homines, cū ſceleris tui reſtē perpetuò circūferas ip-
ſam tuam cōſcientiā? Fęlices ergo illos, quos ſic caſtus
Dei timor & ipſa ſapientia occupat, ut nulla re magis
q̄ Dei amore & peccati turpitudine ab ipſo peccato re
trahantur. [Ex exaltabit illum apud proximos ſuos.]
Hoc quidē iam expetendū nō eſt, ne inanis gloriæ uen
to abripiamur,ſed tn̄ habet hoc uirtus, ut ſui poſſeſſo-
rē reddat omnibus ſuſcipiendum ac uenerabilē,ita tn̄
ut eū ipſum de nullo uilius q̄ de ſe ſentire faciat. Nā ſi
ſibi placeat, hoc ipſo iā uera uirtute deſtituitur,apud
Deū uileſcit. [Eт in medio Eccleſiæ aperiet os eius,&
adimplebit eū ſpiritus ſapientiæ & intellectus.] Vide-
mus hoc in beatiſsimo Apoſtolo Ioāne,qui cū alioqui
rudis eſſet & imperitus,tn̄ Chriſti aſpirante gratia, &
os eius aperiente,atque cor illius ſpiritu ſapientiæ, &
intellectus adimplente,maxima eructauit myſteria,&
ex humili piſcatore factus eſt cōtemplator ſublimiſsi-
mus,& concionator egregius. Impleuit.n.eū Chriſtus
ſpiritu ſapientiæ,quo ſublimiter cōtemplatus eſt diui *Rom,1*
na,nō quēadmodū Philoſophi huius mundi,qui eua-
nuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſi-
piens cor eorū,nec perinde ut ſcioli quidā & naſutuli,
qui ingenio pollent,& multa acutè de diuinis rebus,at
corde mūdo huic & uitijs dedito cogitare ac ſpeculari
norunt,ſed cū fęlici quodam guſtu interno,ſpiritu ſan-
cto intus ſuis diuinis ſplendoribus & conſolationibus
illum ſuauiſsimè afficiente,mentiſque eius ſinus laxā-
te ac expandente in Deū,qui eſt lumen immenſum, in
quo ueritas omnis ſimplici quodā intuitu puris mēti-
bus conſpicienda proponitur.Impleuit etiā illū ſpiritu
intellectus,ut intelligeret perſpicuè ea quæ ſunt fidei
noſtræ rationeſque credendorū, & quāta ſit Chriſtia-
næ fidei ſynceritas,conſonātia,harmonia.Atq; hęc in
donis ſeptem Spirituſſancti præcipuū ſibi uēdicāt lo-
cū,quæ quidem hominem mirè illuſtrant,& deo red-
dunt charum imprimis, & diuinæ cōtēplationi maxi-
mè idoneū.Sequitur.[Eт ſtola gloriæ induet eū,] ſto-
la immortalitatis,cū corpus & anima clarificabitur in *Matt.*
illa beata uita,ubi iuſti fulgebunt ſicut Sol.[Iucundi- *13.*
tatem & exultationē theſaurizabit ſuper eū.] In hac
quidē uita præſtabit illi affatim multas diuinas & cęle
ſtes cōſolationes,& imperturbabilem in Deo mētis ſe
curitatē, unde neceſſe eſt immenſam exiſtere pectoris
iucunditatem & exultationem, cùm ſcriptum ſit, Se- *Prou.*
cura mens quaſi iuge conuiuium, ubi contra homi- *15.*
nes impij dum per uitæ huius damnatas uoluptates
contra ſui creatoris æternas leges diffluunt quantum-
uis ſibi fœlices & beati eſſe uideantur, tamen miſe-
ri,& infœlices ſunt ob intolerabilem malæ conſcien-
tiæ carnificinam. Non enim poteſt benè eſſe animo
à ſui creatoris uoluntate diſcordanti, eaque quæ il- *Cōfeſs.*
le prohibet, uſque conſectanti. Volentes gaudere *li.9.ca*
forinſecus, ait Auguſtinus, facilè euaneſcunt, & *4.*
effunduntur in ea quæ uidentur, & temporalia ſunt,
& imagines eorum famelica cogitatione lambunt.

Hæc ille: Qui ergo uult uera iucunditate, & exultatione ſyncera perfrui, timeat Deum, & colat iuſtitiā, idq; conſtanter & ex animo. Hic iam neceſſe eſt, quandam fieri animi auocationem & abſtractionem à mundi huius uiſibilibus & ſenſibilibus oblectamētis, & integrā ſui conuerſionem ad Deum, qui in ipſis intimis animi penetralibus ſuam habet ſedem, paratus quidem mira operari in oībus, ſed impeditur à pleriſque omnibus extra ipſum ad iſta uana & caduca ſe recipientibus, cū quibus ipſi pariter uani & caduci efficiuntur. Quos ob iurgans diuus Auguſtinus, Redite, inquit, præuaricatores ad cor, & inhærete illi qui fecit uos. State cū eo, & ſtabitis. Requieſcite in eo, & quieti eritis. Quò itis in aſpera, quò itis? Intimus cordi eſt, & cor errauit ab eo. Quod eſt ab illo ſancto uiro ſapientiſsimè dictum. Sed quis hoc perſuadebit filijs huius ſeculi, ut contēptis rerum externarum uoluptatibus, totos ſe ad ſua intima transferant, illic aut dubiè inuenturi Deum, & in illo bonorum omnium affluentiam? Quàm multi Philoſophi, ut poſſent liberioribus animis uacare inueſtigando uero & ſtudio ſapientiæ, magnam nauarūt operā frenandis animi perturbationibus & prauis cupiditatibus, omneſque corporis uoluptates, quas Cicero blandiſsimas dominas uocare reſpuerūt, faculrateſque omnes abiecerūt? At Chriſtiani tanta futuræ beatitudinis ſpe propoſita, uix pedem Chriſti & uirtutis cauſa mouere dignātur, ſed per flagitia & ſcelera omnia uolutantur. Itaque tales quandoque dicturi ſunt, Sap. 5. ſera ductì pœnitentia: Ergo errauimus à uia ueritatis, & iuſtitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis. Laſſati ſumus in uia iniquitatis & perditionis, & ambulauimus uias difficiles: uiam autē Domini ignorauimus. Quid nobis profuit ſuperbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia illa tanquam umbra &c. Sequitur. [ET nomine æterno hæreditabit illum.] Non debent pij propterea facere, ſi quid rectè gerunt, ut apud homines celebre nomen obtineant: id enim uanum eſt & Deo inuiſum, cui ſoli debetur omnis honor & gloria: ſed tamen ſolet Deus ſanctos ſuos etiam in hac uita nominis immortalitate afficere, & in tota Eccleſia celebres efficere: propriè tamen iſt hæc nominis æternitas pertinet ad uitam futuram, ubi electi Dei omnes habēr ſua nomina ſcripta in libro, nulla unquam obliuione delēda. Denique habet diuus Ioannes Apoſtolus & Euangeliſta nomen in Eccleſia celeberrimum, ſed in cœlis longè præclarus, ubi iam fruitur beata uiſione Domini ac Magiſtri ſui, qui eum ſpecialiter charum habuit in terris, cui cum Patre & Spiritu ſancto eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DE S. IOAN. APOSTOLO ET Euangeliſta, Ioannes ultimo.

In illo tempore, Dixit Ieſus Petro: Sequere me. Conuerſus Petrus, uidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus ſequentem. Et reliqua. Homilia B. Auguſtini Epiſcopi.

Eſt Tract. 124. in Ioan.

NOn parua quæſtio eſt, cur apoſtolo Petro, quando ſe tertiò manifeſtauit diſcipulis, dixerit Dominus, Sequere me: de apoſtolo autē Ioanne, Sic eum uolo manere donec ueniam, quid ad te? Huic quæſtioni quantū Dominus ipſe donauerit, ſiue pertractandæ, ſiue ſoluendæ, ſermonem nouiſsimum huius operis impendimus. Cū ergo prænunciaſſet Dñs Petro qua morte clarificaturus eſſet Deū, dicit ei: Sequere me. Conuerſus Petrus, uidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit: Domine, quis eſt qui tradet te? Hunc ergo cū uidiſſet Petrus, dicit Ieſu: Domine, hic autem quid? Dicit ei Ieſus: Sic eum uolo manere donec ueniā, qd ad te? Tu me ſeqre. Exijt ergo ſermo iſte inter fratres, quia diſcipulus ille non moritur. Et non dixit ei Ieſus, quia non moritur, ſed ſic eum uolo manere donec ueniam, quid ad te? Ecce quo uſque in hoc Euangelio extenditur quæſtio, quæ ſua profunditate non mediocriter mētē ſcrutantis exercet. Cur.n. dicitur Petro, ſequere me, nec dicitur cæteris qui ſimul aderāt, & profectò eū ſicut magiſtrū diſcipuli ſequebantur? Sed ſi ad paſsionem intelligendum eſt, nūquid ſolus pro Chriſtiana ueritate paſſus eſt Petrus? Nónne ibi erat in illis ſeptē alius filius Zebedæi frater Ioannis, qui poſt eius aſcenſionē ab Herode manifeſta rur occiſus? *Act. 12* Verū aliqs dixerit, qm nō eſt Iacobus cruci fixus, meritò dictū ē Petro, ſequere me, q nō ſolū mortē, ſed ēt mortē crucis ſicut Chriſtus expertus eſt. Sit hoc, ſi nihil aliud quod ſit cōueniētius, potuerit inueniri. Cur ergo de Ioāne dictū ē, ſic eū uolo manere donec ueniā, quid ad te: & repetitū eſt, tu me ſequere, tāquā ille ideò nō ſequeretur, quoniā eū manere uolnit donec ueniret? Quis facilè aliud dictū eſſe credat, q quod crediderant qui tunc aderāt, eò q.l. nō eſſet diſcipulus ille moriturus, ſed donec Ieſus ueniret, iſta maneret in uita? Sed hāc opinionē Ioannes ipſe abſtulit, nō hoc dixiſſe Dñm, aperta contradictione declarās. Cur enim ſubiūgeret, Nō dixit Ieſus, nō moritur, niſi ne hominū cordibus quod falſum fuerat inhæreret? Sed cui placet, adhuc reſiſtat & dicat uerū eſſe quod ait Ioannes, nō dixiſſe Dñm quod diſcipulus ille non moritur, ſed hoc tñ ſignificatū eſſe talibus uerbis, qualia eum dixiſſe narrauit, & aſſerat Ioannē uiuere, atque in illo ſepulchro eius, quod eſt apud Epheſum, dormire potius eū, q mortuū iacere contendat. Aſſumat in argumentum, q illic terra ſenſim ſcatere & quaſi ebullire perhibetur, atq; hoc eius anhelitu fieri, ſiue conſtanter, ſiue pertinaciter aſſeueret. Nō.n. poſſunt deeſſe qui credāt, ſi non deſunt qui etiā Moyſen aſſerant uiuere, quia ſcriptū eſt eius ſepulchrū nō inueniri, & apparuit cū Domino in mōte, ubi & Elias fuit, quē mortuum legimus *Deut. 34.* nō eſſe, ſed raptū quaſi Moſi corpus nō potuerit alicui ſic abſcondi, ut prorſus homines lateret ubi eſſet, atq; inde ad horā diuinitus excitari, qñ cū Chriſto Elias & ipſi ſunt uiſi, ſicut ad horā multa ſanctorū corpora ſurrexerūt, qñ paſſus eſt Chriſtus, & poſt ėius reſurrectionē apparuerūt multis in ſancta, ſicut ſcriptū eſt, ciuitate. Sed tñ, ut dicere cœperā, ſi qdā Moyſen mortuū ne *Matt. 28.* gant, quē ſcriptura ipſa (licet ſepulchrū eius nuſquam inueniri legimus) mortuū tñ eſſe ſine ulla ambiguitate teſtatur: quātò magis Ioānes ex iſtorū occaſione uerborū, ubi Dñs ait, ſic eū uolo manere donec ueniā, creditur uiuus dormire ſub terra, quē tradūt quod etiā in qbuſdā ſcripturis quāuis apocryphis reperitur, qñ fieri ſibi iuſsit ſepulchrū, incolumē fuiſſe præſentē, eoq; effoſſo, & diligentiſsimè præparato, ibi ſe tanquā in lectulo collocaſſe, ſtatimque † fuiſſe defuncto ſimilē? Vt *† Eum eſſe defunctū.* aūt iſti putāt qui hæc uerba Dñi ſic intelligunt, nō defunctū, ſed defuncto ſimilē cubuiſſe, & cum mortuus putaretur, ſepultū fuiſſe dormiētē, & donec Chriſtus ueniat, ſic manere, ſuāque uitā ſcaturigine pulueris indicare, qui puluis creditur, ut ab imo ad ſuperficiē tumuli aſcendat, flatu quieſcentis impelli: huic opinioni ſuperuacaneum exiſtimo reluctari. Viderint enim qui locum ſciunt, utrum hoc ibi faciat, uel patiatur terra quod dicitur, quia & reuerà non à leuibus hominibus id audiuimus. Interim cedamus opinioni, quā certis documētis refellere nō ualemus, ne rurſus aliud quod

quod à nobis quæratur exurgat, cur ſuper humatum
mortuum ipſa humus quodãmodo uiuere, ac ſpirare
uideatur. Sed nunquã hinc tãta illa ſoluitur quæſtio, ſi
magno miraculo, qualia poteſt facere omnipotens, tã-
diù uiuum corpus in ſopore ſub terra eſt, donec ueniat
terminus ſeculi? Quinimò fit amplior & difficilior,
cur diſcipulo quẽ præ cæteris diligebat Ieſus, in tantũ
ut ſuper pectus eius diſcũbere mereretur, pro magno
munere longum in corpore donauerit ſomnũ, cũ bea-
tum Petrũ per ingentem martirij gloriã ab onere ip-
ſius corporis ſoluerit, eique cõceſſerit quod apoſtolus
Phil. 1. Paulus ſe cõcupiſſe dixit & ſcripſit, diſſolui, & eſſe cũ
Chriſto. Si aũt, quod magis creditur, ideò ſanctus Ioã
nes ait, nõ dixiſſe Dñm non moritur, ne illis uerbis quę
dixit, hoc uoluiſſe intelligi putaretur, corpuſque eius
in ſepulchro exanime, ſicut aliorũ mortuorũ, iacet: re-
ſtat ut ſi uerè ibi ſit, quod ſparſit fama de terra, quæ
ſubinde ſublata ſuccreſcit, aut ideò fiat ut eo modo cõ
mendetur precioſa mors eius, quoniã nõ eã cõmendat
martyriũ: nõ.n. eũ pro fide Chriſti perſecutor occidit,
aut ꝓp aliquid aliud quod nos latet: manet tñ quæſtio
cur dixerit Dñs de homine morituro, ſic eũ uolo ma-
nere donec ueniã. Illud etiã i his duob. apoſtolis Petro,
& Ioanne, quẽ nõ moueat ad quærẽdũ, cur Ioannẽ plus
dilexerit Dñs, cum ipſum Dñm plus dilexerit Petrus?
Vbicũq;.n. ſe cõmeniorat Ioãnes, ut nomine ſuo tacito
ipſe poſſit intelligi, hoc addit, ꝙ eũ diligebat Ieſus,
quaſi ſolum intelligeret, quod hoc ſigno diſcerneretur
à cæteris, quos oẽs utique diligebat. Quid ergo niſi
amplius ſe dilectum, cum hoc diceret, nolebat intelli-
gi? Quod abſit ut mendaciter diceret. Quod autem ma
ius dare potuit Ieſus maioris erga eũ ſuæ dilectionis
indicium, quàm ut ipſe cũ cæteris condiſcipulis ſuis
ſocius tantæ ſalutis, ſolus tñ diſcubuerit ſuper pectus
ipſius ſaluatoris? Porrò ꝙ apoſtolus Petrus plus alijs
dilexerit Chriſtum, poſſunt quidem documenta mul-
ta proferri. Sed ut longè in alia non eamus, in ipſius ter
tiæ manifeſtationis Dñi paulò ſuperiori lectione, quæ
iſtam præcedit, ſatis euidẽter apparet, ubi eũ interro-
Ioã. ul gãs, ait: Diligis me plus his? quod utique ſciebat, & tñ
interrogabat, ut etiã nos qui legimus euangeliũ, amo-
rẽ Petri erga Dñm, & illo interrogante, & iſto rñdente
noſſemus. Quod autẽ in eo quod rñdit Petrus, amo te,
nõ addidit, plus his, hoc rñdit quod de ſeipſo ſciebat.
nõ.n. quãtũ ab alio quolibet diligeretur, ſcire poterat,
qui cor alterius uidere non poterat. Sed tñ ſuperiorib⁹
uerbis dicendo, Etiã Dñe, tu ſcis, ſatis & ipſe declara-
uit, ſcientẽ Dñm interrogaſſe quod interrogauit. Scie-
bat igitur Dñs nõ ſolũ ꝙ diligeret, uerũ etiã ꝙ plus il-
lis eũ diligeret Petrus. Et tñ ſi proponamus quærẽtes,
quis duorũ ſit melior, utrũ qui plùs, an qui minùs di-
ligit Chriſtũ, quis dubitabit rñdere, eũ q plus diligit
eſſe meliorem. Itẽ ſi proponamus qs duorũ ſit melior,
utrũ quẽ minùs, aut quem plus diligit Chriſtus, eum
qui plus diligitur à Chriſto, meliorẽ proculdubio rñ-
debimus. In illa ergo cõparatione quã prius poſui, Pe-
trus Ioanni: in hac uerò altera, Ioannes anteponitur
Petro. Proinde tertiã ſic proponimus: Quis eſt duorũ
diſcipulorum melior, qui minùs q̃ condiſcipulus eius
diligit Chriſtum, & plus q̃ condiſcipulus eiùs diligit
à Chriſto: an ille quẽ minùs q̃ condiſcipulũ eius dili-
git Chriſtus, cum plus ipſe q̃ ſuus cõdiſcipulus diligat
Chriſtum? Hic planẽ cũctatur rñſio, & augetur quæ
ſtio. Quantum autem ipſe ſapio, meliorem qui plus di
ligit Chriſtum, feliciorem uerò quẽ plus diligit Chri-
ſtus, facilè reſponderem, ſi iuſtitiam liberatoris noſtri
minus eum diligentis à quo plus diligitur, & eũ plus
amantis à quo minus diligitur, quẽadmodum defende
rẽ, peruiderem. Aggrediar igitur in eius manifeſta mi
ſericordia, cuius eſt occulta iuſtitia, de ſoluenda quæ-
ſtione tam ingenti, pro uiribus quas ipſe donauerit di-
ſputare. Hucuſque.n. propoſita eſt, nõ expoſita. Expo-
nẽdæ uerò eius hoc ſit exordium, ut meminerimus in
hoc corruptibili corpore, quod aggrauat animam, ui-
tam nos miſerã uiuere. Sed quia iam redempti per me-
diatorem ſumus, & ſpiritumſanctum pignus accepi-
mus, beatam uitam in ſpe habemus, etſi re ipſa nondũ
tenemus. Spes autem quę uidetur non eſt ſpes, quod.n.
uidet quis, quid ſperat? Si autem quod non uidemus Ro. 9.
ſperamus, per patientiam expectamus. In malis autem
quæ quiſque patitur, non in bonis quibus fruitur, opus
eſt patientia. In hac itaque uita, de qua ſcriptum eſt:
Nunquid non tentatio eſt vita humana ſuper terram? Iob. 7.
in qua quotidie clamamus ad Dominum. Libera nos Matt.
à malo, cogitur homo tolerare aliquã miſeriam etiam 6.
remiſsis peccatis, quãuis ut in eam ueniret miſeriã, pri
mum fuerit cauſa peccatum. Productior eſt.n. pœna
q̃ culpa, ne parua putaretur culpa, ſi cum illa finiretur
& pœna. Ac per hoc, uel ad demonſtrationem debitę
miſeriæ, uel ad emendationem labilis uitæ, uel ad exer
citationem neceſſariæ patiẽtiæ temporaliter hominẽ
detinet pœna, etiam quem ad damnationem ſempiter
nam, reum nõ retinet culpa. Hæc eſt illorum dierum,
quos in hac mortalitate agimus malos (quãuis in eis di
ligamus uidere dies bonos) flenda quidem, ſed non re-
prehendenda conditio. Venit.n. de ira dei iuſta, de qua
ſcriptura loquẽs: Homo, inquit, natus ex muliere, bre Iob. 14
uis uitæ & plenus iræ. cũ ira Dei non ſit ut hominis, id
eſt, perturbatio animi concitati, ſed trãquilla iuſti ſup
plicij conſtitutio. In hac ira ſua Deus non cõtinens,
ſicut ſcriptum eſt, miſerationes ſuas, præter alia ſola- Pſ. 76.
tia miſerorũ, quæ generi humano præbere non ceſſat,
in plenitudine temporis, quo ipſe ſciebat hoc eſſe fa-
ciendũ, miſit filium ſuũ unigenitũ, per quẽ creauit uni- Gal. 4.
uerſa, ut manẽs Deus fieret homo, & eſſet mediator
Dei & hominũ, homo Chriſtus Ieſus, in quem credẽ
tes, per lauacrum regenerationis ſoluto reatu omniũ 1. Timo. 2
peccatorum, & originalis uidelicet, quod gneratio tra
hit contra quam maximè regeneratio eſt inſtituta, &
cæterorum quæ malè agendo contracta ſunt, liberaren
tur à damnatione perpetua, & uiuerent in fide & ſpe,
& charitate, peregrinantes in hoc ſeculo, atque in eius
tentationibus laborioſis & periculoſis, conſolationi-
bus autem Dei & corporalibus & ſpiritualibus, ambu
larent ad conſpectum eius, uiam tenentes, quod eis fa-
ctus eſt Chriſtus. Et quia in ipſo quoque ambulantes
non ſunt ſine peccatis, quæ de huius uitæ infirmitate
ſubrepunt, dedit eleemoſynarum remedia ſalutaria,
quibus eorum adiuuaretur oratio, ubi eos dicere do-
cuit: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimitti Matt.
mus debitoribus noſtris. Hoc agit Eccleſia ſpe beata 6.
in hac uita ærumnoſa, cuius Eccleſiæ Petrus Apoſto-
lus, propter Apoſtolatus ſui primatum, gerebat figura
ta generalitate perſonam. Quod enim ad ipſum pro-
priè ptinet, natura unus homo erat, gratia unus Chri
ſtianus, abundatiore gratia unus idemq; primus apo
ſtolus. Sed quando ei dictum eſt. Tibi dabo claues re Matt.
gni cœlorum: & quodcunque ligaueris ſuper terram, 16.
erit ligatum, & in cœlis: & quodcunque ſolueris ſu
per terram, erit ſolutum & in cœlis: uniuerſam ſigni
ficabat Eccleſiã, quæ in hoc ſeculo diuerſis tẽtationi
bus uelut imbribus, fluminibus, tẽpeſtatibus quatitur,
nõ cadit, quoniã fundata eſt ſup petrã, unde & Petrus
nomẽ accepit. Nõ.n. à Petro petra, ſed Petrus à petra:
ſicut nõ Chriſtus à Chriſtiano, ſed Chriſtianus à Chri
ſto uocatur. Idẽ qppe ait Dñs, Super hãc petrã ædifica
bo Eccleſiam meam, quia dixerat Petrus: Tu es Chri Ibidem
ſtus filius Dei uiui. Super hãc ergo, inqt, petrã, quã cõ
feſſus es, ędificabo Eccleſiã meã. Petra.n. erat Chriſtus,
ſup qđ fundamẽtũ etiã ipſe ædificatus eſt Petrus. Fun

 damentum

1.Cor. damentum quippe aliud nemo poteſt ponere præter
2. id ꝙ poſitũ eſt, ꝙ eſt Chriſtus Ieſus. Eccleſia ergo, quæ
fundatur io Chriſto, claues ab eo regni cęlorum acce-
pit in Petro, id eſt, poteſtatẽ ſoluẽdi ligãdiq; peccata.
Quod ẽ.n per ꝓprietatẽ in Chriſto Eccleſia, hoc eſt ꝑ
ſignificationẽ Petrus in petra, qua ſignificatione intel-
ligitur Chriſtus petra, Petrus Eccleſia. Hæc igitur Ec
cleſia quã ſignificabat Petrus quãdiù degit in malis,
amãdo & ſequẽdo Chriſtũ. liberatur à malis. Magis au
tẽ ſequitur in eis, qui certãt pro ueritate uſq; ad mortẽ.
Sed uniuerſitati dicitur, ſequere me, pro qua uniuerſi-
1.Pe.2 tate paſſus eſt Chriſtus, de quo idẽ dicit Petrus: Chri-
ſtus paſſus eſt pro nobis, relinquens nnbis exemplũ,
ut ſequamur ueſtigia eius. Ecce ꝑꝑ quod ei dictũ eſt, ſe
quere me. Eſt aũt alia uita immortalis, quæ non eſt in
malis: ibi facie ad faciẽ uidebimus, quod hic per ſpecu
lũ & in æuigmate uidetur, qñ multũ in cõſpiciẽda ueri
tate proficitur. Duas itaq; uitas ſibi diuinitus ꝑdicatas
Dua & cõmẽdatas nouit Eccleſia, quarũ una eſt in fide, alte-
uita. ra in ſpecie: una in tẽpore peregrinationis, altera in
ęternitate mãſionis: una in labore, altera in requie: una
in uia, altera in patria: una in opere actionis, altera in
mercede cõtẽplationis. Vna declinat à malo, & facit bo
nũ: altera nullũ habet à quo decliuat, malũ, & magnũ
habet quo fruatur bonũ. Vna cũ hoſte pugnat, altera ſi
ne hoſte regnat. Vna fortis eſt in aduerſis, altera nil ſen
tit aduerſi. Vna carnales libidines frænat, altera ſpiri-
tualibus delectationibus uacat. Vna eſt uincendi cura
ſolicita, altera pace uictoriæ ſecura. Vna in tentatinni-
bus adiuuatur, altera ſine ulla tentatione in ipſo adiu-
tore lætatur. Vna ſubuenit indigenti, altera ibi eſt ubi
nullum inuenit indigentẽ. Vna aliena peccata, ut ſua
ſibi ignoſcãtur, ignoſcit: altera nec patitur quod igno-
ſcat, nec facit quod ſibi poſcat ignoſci. Vna flagellatur
malis, ne extollatur in bnnis: altera tanta plenitudine
gratiæ caret omni malo, ut ſine ulla tẽtatione ſuperbię
cohæreat ſummo bono. Vna bona & mala diſcernit, al
tera ſola quæ bona ſunt, cernit. Ergn una bona eſt, ſed
adhuc miſera, altera melior & beata. Iſta ſignificata eſt
per Apoſtolũ Petrũ, illa per Ioãnẽ. Tota hic agitur iſta
uſq; in finẽ ſeculi huius, & illic inuenit finẽ. Differtur
illa cõplẽda poſt huius ſeculi finẽ, ſed in futuro ſeculo
non habet finẽ. Ideo dicitur huic, Sequere me: de illo
aũt, Si eũ nolo manere donec ueniã, quid ad te? tu me
ſequere. Quid.n. eſt hoc? Quãtũ ſapio, quãtũ capio, qd
eſt hoc, niſi tu me ſequere per imitatinnẽ perferendi tẽ
poralia mala, ille maneat donec ſempiterna ueniã red-
dere bona. Quod apertiùs ita dici poteſt. Perfecta me
ſequatur actio iformata meæ paſsionis exẽplo, Inchoa
ta uerò cõtẽplatio maneat, donec ueniã, perficiẽda cũ
uenero. Sequitur.n. Chriſtũ perueniens uſq; ad mortẽ
pia plenitudo patiẽtiæ, manet aũt donec ueniat Chri-
ſtus, tunc manifeſtanda plenitudo ſcientiæ. Hic quippe
tolerantur mala huius mundi in terra morientiũ, ibi
uidebuntur bona Dnmini in terra uiuentium. Quod
enim ait, Sic eũ uolo manere donec ueniã, nõ ſic intel-
ligendũ eſt, quaſi dixerit, remanere, uel permanere, ſed
expectare, qm̃ quod per eũ ſignificatur, non utiq; nũc,
ſed cũ uenerit Chriſtus, implebitur. Quod aũt per hũc
ſignificatur, cui dictũ eſt, tu me ſequere, niſi nunc aga-
tur, nnn peruenietur ad illud quod expectatur. In hac
aũt actiua uita quanto magis Chriſtum diligimus, tan
tò faciliùs liberamur à malo. At ipſe nos minùs dili-
git, quales nunc ſnmus, & hinc ideò liberat, ne ſemper
tales ſimus. Ibi uerò nos ampliùs diligit, qm̃ quod ei
diſpliceat, & quod à nobis auferat, nõ habebimus. Nec
ob aliud hic nos diligit, niſi ut ſanet, & transferat ab
his, quæ non diligit. Hic ergn minus amat, ubi nõ uult
nt remaneam⁹, ibi amplius amat, quò uult trãſeamus,
& unde non uult ut pereamus. Amet ergo eũ Petrus,
ut ab iſta mortalitate liberemur. Ametur ab eo Ioan-
nes, ut in illa immortalitate ſeruemur. Sed iſta ratione
illud oſtenditur, cur amplius Ioannem quàm Petrum
amauerit Chriſtus, non cur amplius Petrus quàm Ioã
nes amauerit Chriſtũ. Neque enim ſi plus nos diligit
Chriſtus in futuro ſeculo, ubi cum illo ſine fine uiue-
mus, quàm in iſto unde eruimur, ut illic ſemper ſimus,
proptereà nos tunc eum minus dilecturi ſumus, quan-
do meliores erimus, cũ meliores utique niſi amplius eũ
diligendo nullo modo eſſe poſsimus. Cur ergo Ioan
nes minus eum diligebat quàm Petrus, ſi eam uitam ſi
gnificabat, in qua eſt multò amplius diligendus, niſi
quia proptereà dictum eſt, Volo eum manere, id eſt,
expectare, donec ueniam, quoniam & ipſum amorem
qui tunc multò amplior erit, nondum habemus, ſed fu
turum expectamus, ut cum ipſe uenerit, habeamus. Nã
ſicut in Epiſtola ſua idem dicit Apoſtolus, nondum ap 1.Ioã.
paruit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, 3.
ſimiles ei erimus, quoniam uidebimus eum ſicuti eſt.
Tunc ergo amplius quod uidebimus, diligemus. Ipſe
autem Dominus illam, quæ futura eſt uitã noſtrã qua-
lis in nobis futura ſit ſciẽs, prædeſtinatione plus amat,
ut ad eam nos amando perducat. Quocirca quoniam
uniuerſæ uiæ Domiui miſericordia & ueritas, miſe- Pſ.24.
riam noſtram præſentem nouimus, quia ſentimus, &
ideò miſericordiam Domini, quam nobis de miſeria li
berandis exhiberi uolums, plus amamus, eamque quo
tidie maximè pro peccatorum remiſsione poſcimus &
habemus. Hoc per Perrum ſignificatum eſt plus aman
tem, ſed minus amatum, quia minus non amat Chri-
ſtus miſeros q̃ beatos. Veritatis autem contemplatio
nem qualis tunc futura eſt, minus amamus, quia non-
dum nouimus nec habemus. Hæc per Ioannem ſignifi-
cata eſt minus amantem, atque ideò & ad ipſam & ad
eius in nobis amorem qualis ei debetur, implendum,
donec ueniat Dominus expectantem, ſed plus ama-
tum, quia id quod per illum figuratum eſt, hoc ef-
ficit beatum. Nemo tamen iſtos inſignes Apoſtolos
ſeparet, & in eo qund ſignificabat Petrus, ambo erant,
& in eo quod ſignificabat Ioannes, ambo futuri erant.
Significando ſequebatur iſte, manebat ille. Credendo
autem ambo mala præſentia huius miſeriæ tnlerabãt,
ambo futura bona illius beatitudinis expectabãt. Nec
ipſi ſoli, ſed uniuerſa hoc facit ſancta Eccleſia ſponſa
Chriſti ab iſtis tentationibus eruenda, in illa felicita-
te ſeruanda, quas duas uitas Petrus & Ioannes figura-
uerunt, ſinguli ſingulas. Verum & in hac temporaliter
ambulauerunt ambo per fidem, & illa in æternum fruẽ
tur ambo per ſpeciem. Omnibus igitur ſanctis ad Chri
ſti corpus inſeparabiliter pertinẽtibus, propter huius
uitæ procelloſiſsimæ gubernaculum, ad liganda & ſnl
uenda peccata, claues regni cœlorum primus apoſto-
lorũ Petrus accepit, eiſdẽque omnibus ſanctis propter
uitæ illius ſecretiſsimæ quietiſsimum ſignum, ſuper
pectus Chriſti Ioannes Euangeliſta diſcubuit, quoniã
nec iſte ſolus, ſed uniuerſa Eccleſia ligat, ſoluitque pec
cata. Neque ille in principio uerbũ Deum apud Deũ,
& cætera de Chriſti diuinitate, & de totius diuinitatis
trinitate, atque unitate ſublimia, quæ in illo regno fa-
cie ad faciem contemplanda, nũc autem donec ueniat
Dominus in ſpeculo atque in ænigmate contuenda
ſunt, quæ prædicando eructaret, de fonte dominici pe
ctoris ſolus bibit, ſed ipſe Dñs ipſum Euangeliũ ꝓ ſua
cuiuſq; capacitate oĩbus ſuis bibẽdũ, toto orbe terra-
rũ diffudit. Sũt qui ſenſerint, & hi qdẽ nõ cõtẽptibiles
ſacri eloquij tractatores, à Chriſto Ioanne apoſtolum
proptereà plus amatum, ꝙ neque uxorem duxerit, &
ab ineunte pueritia caſtiſsimus uixerit. Hoc quidem
in ſcripturis cannnicis non euidenter apparet, uerum-
tamen id quoqne multùm adiuuat congruentiam hu-
iuſce

iuſce ſententiæ, quod illa uita per eum ſignificata eſt, ubi non erunt nuptiæ, in qua uiuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DE EODEM FESTO
Ioannis ultimo.

In illo tempore, Dixit Ieſus Petro, Sequere me. Conuerſus Petrus, uidit illũ diſcipulũ quẽ diligebat Ieſus. ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit, Domine, quis eſt qui tradet te? Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteris.

LEctio S. Euangelij, quæ nobis lecta eſt fratres mei, tanto maiori à nobis intẽtione debet per ſingula uerba penſari, quanto magna gratiæ ſupernæ dulcedine tota redũdat. Cõmendat.n. nobis beatiſsimus Euangeliſta, & Apoſtolus Ioãnes priuilegium amoris præcipui, quo cæteris amplius meruit honorari à Dño: cõmendat teſtimonium Euangelicæ deſcriptionis, quod ueritate diuina ſubnixum, nullus fideliũ dubitare permittitur: cõmẽdat placidã ſuæ carnis abſolutionem, quã Dño ſpecialiter ſe uiſitante percepit. Sed ut perfectè lectionis huius principia conſiderare ualeamus, libet ſuperiora parumper attendere. Apparuit Dñs poſt reſurrectionẽ diſcipulis ſeptem, inter quos erant Petrus & Ioannes, quibus fruſtrà in piſcando tota nocte laborãtibus, ſtãs in litore copioſa rete eorũ piſciũ multitudine impleuit. Moxq; egreſſos ad terrã inuitauit ad prandiũ, & inter prandẽdum tertiò Petrũ an ſe amaret, interrogauit, ac tertiò amorẽ confitenti, quia ter eũ negauerat, ei tertiò paſcendas oues ſuas cõmiſit. Ac deinde, quia pro earundẽ ouiũ, id eſt, animarũ fideliũ cura paſtorali vſq; ad mar-

Ioã. ul. tyrium crucis eſſet peruenturus intimauit, dicẽs: Amẽ amen dico tibi, cũ eſſes iunior cingebas te, & ambulabas ubi uolebas: cũ aũt ſenueris, extẽdes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò non uis. In manuũ nãq; extenſione deſignauit: q̃ per mortẽ crucis martyrio coronandus: in cinctione alterius, q̃ uinciendus à perſecutore, in ductu quò non uellet, q̃ tormẽta paſsionis contra uoluntatẽ eſſet paſſurus humanæ fragilitatis. Sed ne grauis fortè uideretur Petro prædicta a Domino paſsio crucis, hanc ſuo confeſtim lenire curauit exẽplo, ut cruciatum martyrij eò leuius ferret, quò ſe meminiſſet ſimilem ſuo redemptori mortis excipere ſententiã. Poſtquã.n. ſignificauit ei qua morte clarificaturus eſſet Deũ, protinus adiunxit, q̃ in huius capite lectionis audiuimus. [Et dicit ei: Sequere me.] ac ſi apertè dicat: Quia ipſe priùs pro tua redẽptione crucis ſuppliciũ ſubire non timui, cur tu pro mei confeſſione nominis crucem pati formides? Qui eò glorioſiore martyrij palma clarificaberis, quò in hac promerẽda magiſtri iter ſequeris. Iam uerò ab Euangeliſta nõ ſubditur, quid poſt hęc dicta Dñs & diſcipuli fecerint, ſed ex eorũ innuit, quod ſubiungit: [Conversvs Petrus, uidit illũ diſcipulũ quẽ diligebat Ieſus ſequẽtẽ.] Patet nãq;, cũ dixiſſet Petro: Sequere me, id eſt crucẽ patiendo imitare, ſurrexit de loco conuiuij, & abire iam cœpit. Sequutus eſt autẽ eũ Petrus etiã inceſſu pedũ, cupiens implere quod audiuit, ſequere me. Sequutus eſt & ille diſcipul⁹ quẽ diligebat Ieſus. Neq; n. arcẽdũ ſe à cõſectatu Chriſti putabat, qui nõ minori ſe gratia dilectionis à Chriſto cõplexũ nouerat. Neque incredibile eſt ideò utrũq; diſcipulũ corporali greſſu ueſtigia Dñi ſequutum, quia necdũ intellexerat quid ſignificauerit in eo, q̃ Petrum ſe ſequi pręcepit. Notum autẽ noui ueſtræ fraternitati, qui ſit ille diſcipulus quem diligebat Ieſus, Ioannes uidelicet ipſe, cuius hodiè natalitia feſta celebramus, qui hoc ſcripſit euangelium, atque ideò ſuam perſonam maluit indicijs rerum accidẽtium, quàm proprio deſignare uocabulo. Diligebat

autem eum Ieſus, non exceptis cæteris ſingulariter ſolũ, ſed præ cæteris quos diligebat, familiarius unũ: quẽ ſpecialis prærogatiua, caſtitatis, ampliore dilectione fecerat dignum. Oẽs quippe ſe diligere probat, quibus ante paſsionẽ loquitur: Sicut dilexit me pater, & ego dilexi uos, manete in dilectione mea. Sed hũc præ oĩb⁹ diligit, qui uirgo electus ab ipſo, uirgo in æuum ꝑmanſit. Tradunt nãque hiſtoriæ, q̃ eũ de nuptijs uolentem nubere uocauerit, & proptereà quẽ à carnali uoluptate retraxerat, potiore ſui amoris dulcedine donauit. *Ioãnes cur præ cæteris dilectus. Ioã. 13*

Denique moriturus in cruce matrẽ ſuã ei cõmẽdauit, ut uirginẽ uirgo ſeruaret, & ipſo poſt mortẽ ac reſurrectionẽ cœlos aſcendente, non deeſſet eius genitrici filius, cuius caſta uita caſtis eius tueretur obſequijs. Ponit & aliud ſuæ perſonæ beatus Ioannes indiciũ, ſubiungens: [Qvi & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit: Dñe, quis eſt qui tradet te?] Hoc quõ geſtũ ſit, ſuperiora huius euãgelij loca pleniùs oſtendũt, q̃a uidelicet in cęna, quã ultimã ante paſsionẽ cũ diſcipulis Saluator habuit, in qua eorũ pedes lauit, eiſq; corporis & ſanguinis ſui tradidit myſteria celebranda, diſcipulus ille quem diligebat, ſuper pectus eius recubuerit: & cũ dixiſſet eis, Amen amen dico uobis, q̃a unus ex uobis me tradet, rñderit ille diſcipul⁹, inuẽte Petro, ut interrogaret & diceret ei: Dñe q̃s eſt? ait Dñs: Ille ẽ, cui ego intinctum panẽ porrexero. Quòd aũt diſcipulus ille ſupra pectus magiſtri recubuit, non præſentis ſolũmodò dilectionis, ſed & futuri erat ſignũ myſterij. Figurabatur.n. iam tũc euãgeliũ, quod idẽ diſcipulus erat ſcripturus, huberiùs atque altiùs cæteris ſacræ ſcripturæ paginis arcana diuinæ maieſtatis eſſe cõprehenſurum. Quia.n. in pectore Ieſu ſunt oẽs theſauri ſapiẽtiæ & ſciẽtiæ abſcõditi, meritò ſupra pectus eius recubat, quẽ maiore cæteris ſapiẽtiæ & ſciẽtiæ ſingularis munere donat. Cæteros quippe Euangeliſtas nouimus plura de miraculis noſtri Saluatoris, pauciora de diuinitate locutos: Ioãnes aũt perpauca de humanis ſcribens actibus, potiùs ſe exponẽdis diuinæ naturæ indidit arcanis, patenter inſinuans, quãta de pectore Ieſu fluenta doctrinæ cœleſtis, quæ nobis eructaret, hauſerit. Sequitur. [Hvnc ergo cũ uidiſſet Petrus, dixit Ieſu: Dñe, hic autem quid?] Quia ſe beatus Petrus audierat per paſsionẽ crucis clarificaturũ eſſe deũ, uoluit etiã de fratre & cõdiſcipulo cognoſcere, qua eſſet ipſe morte ꝑpetuã trãſiturus ad uitã. [Dicit ei Ieſus: Sic eũ uolo manere donec ueniã, q̃d ad te? tu me ſequere.] Non inq̃t, eũ ꝑ paſsionẽ martyrij uolo cõſummari, ſed abſq; uiolẽtia ꝑſecutoris diẽ expectare nouiſsimũ, q̃n ipſe ueniẽs, eũ in ęternæ beatitudinis mãſionẽ recipiã. Et quid hoc ad te? Tu tñ crucis patibulũ ſubeũdo, mea te ueſtigia ſequi debere memẽto. Et q̃dẽ hãc Dñi reſponſionẽ fratres tũc tẽporis ita tractabãt, quaſi Ioãnes nũquã eẽt moriturus. Quod nõ ita eſſe intelligendũ ipſe Ioãnes admonere curauit, q̃ cũ ꝓmiſiſſet exiſſe ſermonẽ iſtũ inter fratres, q̃a diſcipulus ille nõ moritur, ſolerter adiecit, atque ait: [Et non dixit ei Ieſus, quia non moritur, ſed ſic uolo eum manere donec ueniam, q̃d ad te?] Nõ ergo putãdũ, q̃a diſcipul⁹ ille nõ ſit mor- *Euãgelij Ioãnis ſublimitas.*

tuus in carne, q̃a nec Dñs hoc de illo futurũ ꝑdixit, & Pſalmiſta ait: Quis eſt homo qui uiuet, & nõ uidebit mortẽ? Sed potiùs ita intelligẽdum, q̃ cæteris Chriſti diſcipulis per paſsionem conſummatis, ipſe in pace Eccleſiæ aduentum ſuæ uocationis expectauerit. Et hoc eſt quod Dominus ait: Sic eum uolo manere donec ueniam: non quia & ipſe multos anteà labores pro Domino preſſuraſq; malorum non tolerauerit, ſed quia *Ioãnes ut mortuus. Pſ. 88*

ultimum in pace ſenium finierit, utpotè eccleſijs Chri
ſti per Aſiam, quam regebat, iam longè lateq́, funda-
Act. 5. tis. Nam & in Actibus Apoſtolorũ cum cæteris Apo
ſtolis flagellatus inuenitur, quando ibant gaudentes à
conſpectu concilij, quum digni habiti ſunt pro nomi-
ne Ieſu contumeliam pati. Et à Domitiano Cæſare in
feruentis olei dolium miſſus, in Eccleſiaſtica narratur
hiſtoria, ex quo tamen diuina ſe protegente gratia, tã
intactus exierat, quàm fuerat à corruptioοe concupi-
ſcentiæ carnalis extraneus. Nec multò pòſt ab eodẽ
Exiliũ Ioãnis. principe propter inſuperabilem euangelizandi conſtã
tiam, in Patmos inſulam exilio relegatur, ubi humaοo
licet deſtitutus ſolatio, diuinæ tamen uiſionis & allo-
cutionis meruit crebra conſolatinne releuari. Deoique
Scribit Apocalyp. ibidem Apocalypſim, quam ei Dominus de ſtatu Ec-
cleſiæ præſenti, uel futuro reuelauit, ſua manu conſcri
pſit. Vnde conſtat promiſsionem ſic manendi donec
ueniret Dominus non eò pertinere, ꝙ ſine labore cer-
taminis victurus eſſet in mundo, ſed illò potiùs, ꝙ ſine
dolore paſsionis tranſiturus eſſet è mũdo. Sic ut enim
in patrum literis inuenimus, cũ lõgo confectus ſenio,
ſciret imminere ſibi diem receſſus ſui, conuocatis di-
ſcipulis ſuis, poſt monita exhortationum, ac Miſſarũ
Miſſa à Ioãne celebrata. celebrationem, ultimum eis uale fecit. Deinde deſcen
dẽs in defoſſum ſepulturæ ſuæ locum, facta oratione
appoſitus eſt ad patres ſuos, tam liber à dolore mortis,
quam à corruptione carnis inuenitur alienus. Atq; ita
completa eſt ueridica Saluatoris ſententia, quia ſic eũ
ualuerit manere donec ipſe ueniret. Poſſumus autẽ my
ſticè in his quæ Petro & Ioaoni à Dño prædicta, atque
in eis geſta ſunt, duas Eccleſiæ uitas, quibus in præſen-
ti exercetur, actiuam. ſ. & contemplatiuam deſignatas
accipere, quarum actiua cõmunis populo Dei uia uiuẽ
di eſt: ad contemplatiuã uerò perpauci, & in hoc ſubli
miores quiq; poſt perfectionem piæ actionis aſcẽdũt.
Vita actiua. Actiua quippe uita eſt, ſtudioſum Chriſti famulũ iuſtis
inſiſtere laboribus, & prius quidem ſeipſum ab hoc ſe
culo immaculatum cuſtodire mentem, manũ linguã,
ac mẽbra corporis cætera, ab omni inquinamẽto culpę
tẽtãtis continere, ac diuinis perpetuò ſubiugare ſerui-
tijs: deinde etiã proximi neceſsitatibus iuxta uires oc
currere, eſurienti cibum, potum ſitienti, algenti ueſti-
tum miniſtrando, egeoos, uagosq; in domũ recipiẽdo
infirmũ uiſitando, mortuũ ſepeliendo, eripiẽdo iοopẽ,
de manu fortiorum eius, egeuũ & pauperẽ à diripien-
tibus eũ, ſed & errãti uiã & ueritatis oñdendo, ac cære
ris ſe mãcipãdo fraternæ dilectionis obſequijs, inſup
Cõtemplatiua & uſq; ad mortẽ pro iuſtitia certãdo. Cõtẽplatiua autẽ
uita eſt, cũ lõgo quis bonæ actionis exercitio edoctus,
diutinæ orationis dulcedine inſtructus, crebra lachry-
marũ cõpunctione aſſuefactus, à cũctis mũdi negocijs
uacare, & in ſola dilectione oculũ mẽtis intẽdere didi-
cerit, gaudiũq; perpetuæ beatitudiois, quod in futura
percepturus eſt uita, etiã in pñti cœperit ardenter deſi
derãdo ꝑguſtare, & aliqñ ẽt, inquãtũ mortalibꝰ fas eſt,
in exceſſu mẽtis ſpeculãdo ſublimiter euolare. Hæc au
tẽ uita diuinæ ſpeculationis illos maximè recipit, qui
poſt lõga moοaſticę rudimẽta uirtutis, ſecreti ab omni
bus degere norũt, eò liberiorẽ ad cœleſtia meditanda
animũ hñtes, quo corpus quoque à terrenis ſeparatũ
hñt tumultibus. Nãq; actiua nõ ſolũ in cœnobio mo-
nachis, ſed & cũcto, ut diximus, populo Dei gñaliter
ingredienda proponitur; Et quidẽ utrũq; apoſtolũ &
Petrũ & Ioannem, quãuis inter homines poſitum, pro
excellentis culmine gratiæ conſtet in utraq; uita fuiſ-
ſe perfectum, attamen una uita per Petrũ, alia deſigna
tur per Ioannem. In eo etenim, quod ait Petro Dñs,
Extendens manus tuas, & alius te cinget & ducet quò
nõ uis, perfectioοẽ exprimit actiuæ cõuerſationis, quæ
tẽtationũ ſolet igne probari. Vñ alibi de ea dicit aper-
tiùs: Beati qui ꝑſecutionẽ patiũtur ꝑp iuſtitiã. Cui re- *Ioã. 21*
ctè ſubiũgit, q dicit, Sequere me: q̃a nimirũ iuxta eiuſ- *Mat. 5*
dẽ Petri uocẽ, Chriſtus paſſus eſt pro nobis, relinquẽs
nobis exẽplũ, ut ſequamur ueſtigia eius. Qđ aũt dicit *1. Pe. 2*
de Ioãne, ſic eũ uolo manere donec ueniã, ſtatũ cõtem
platiuæ uirtutis inſinuat, q̃ non per mortem finiẽda ut
actiua, ſed poſt mortẽ eſt ꝑfectiùs Dño ueniẽte cõplen
da. Actiuus nãq; labor cũ morte deficit, mercedẽ poſt
mortẽ accepturus æternã. Quis. n. in illa uita panẽ eſu
riẽti dat, ubi nemo eſurit? Quis aquã ſitiẽti, ubi nemo
ſitit? Quis mortuum ſepelit, ubi terra uiuentium
eſt? Quis cætera opera miſericordiæ exercet, ubi
nullus miſer inuenitur? Actionis ergo ibi labor nul
lus, ſed ſolus ꝑteritæ actionis perpetuus remanet fru-
ctus. Speculatiua aũt felicitas quæ hic inchoatur, illic
ſine fine perficitur, qñ & ſuperoorum ciuium & ipſius
Dñi præſentia, non per ſpeculum & in enigmate, ſicut
nunc, ſed facie ad faciem uidebitur. Vnde rectè de ea
ſub typo diſcipuli quem diligebat, quẽq; ſupra pectus
ſuũ fecit diſcũbere, dicit Ieſus: Sic eum uolo manere
donec ueniam, ac ſi apertè dicat: Nolo guſtũ ſpeculati-
uæ ſuauitatis, quam maximè in ſanctis meis diligo, ſpe
rantibus in protectione alarũ mearũ, inebriatis ab hu-
bertate domus meæ, ſicut laborioſæ uſum actionis le-
thi conditione finiri, ſed poſt mortem ſublimiùs me
apparente, atq; in meæ cõſpectũ maieſtatis illos perdu
cente perfici. Sequitur: [HIC eſt diſcipulus ille, qui te-
ſtimoniũ perhibet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus q̃a
uerum eſt teſtimoniũ eius.] Iam manifeſtè beatus Ioã-
nes ſuam perſonã deſignat ex officio, quã deſignare ui
tar ex uocabulo. Non autẽ prætereunter intuendũ ꝙ di
citur, qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc.
Perhibuit quippe teſtimoniũ uerbo Dei prædicando,
perhibuit ſcribendo, perhibuit denuò eadẽ quæ ſcri-
pſerat docendo, perhibet etiã nũc euangeliũ quod ſcrĩ
pſit eccleſijs legendũ pandendo. Siquidẽ à tẽpore dñi-
cæ paſsionis, reſurrectionis, & aſcenſionis in cœlũ, uſq;
ad ultima Domitiani principis tẽpora, per annos circi-
ter ſexaginta & quinque abſq; ullo ſcribendi admini-
culo uerbũ Dei prædicabat. At ubi à Domitiano, q ſe-
cũdus poſt Neronẽ Chriſtianorũ perſecutor extitit, in
exiliũ miſſus eſt, irrũpentes in Eccleſiã hæretici, quaſi
in deſtituta paſtore ouilia lupi, Marcion & Cerinthus
& Ebion, cæteriq; Antichriſti, qui Chriſtũ fuiſſe ante
Mariam negabant, ſimplicitatem fidei euangelicæ per
uerſa maculauere doctrina. Sed dum ipſe poſt occiſio-
nem Domitiani, permittente pro principe Nerua, redi
ret Epheſum, compulſus eſt ab omnibus penè tũc Aſię
Epiſcopis, & multarum eccleſiarum legationibus, de
coæterna patri diuinitate Chriſti altius facere ſermo-
nem, eò ꝙ in trium Euangeliſtarum ſcriptis, uidelicet
Matthæi, Marci & Lucæ, de eius humanitate, ac de his
quæ per hominem geſsit, ſufficiens ſibi uiderentur ha
bere teſtimonium. Quod ille non ſe aliter eſſe facturũ
reſpondit, niſi indicto ieiunio omnes in commune Do
minum precarentur, ut ille digna ſcribere poſſet. Et
hoc ita patrato, inſtructus reuelatione, ac ſancti ſpiri- *Ioãnes*
tus gratia inebriatus, omnes hæreticorum tenebras pa *quando*
tefacta ſubitò ueritatis luce diſpulit. In principio, in- *ſuũ ſcri*
quiens, erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & *pſerit*
Deus erat uerbum, Similemque initijs totum ſermo- *Euan-*
nis ſui curſum faciens, dominum noſtrũ Ieſum Chri- *gelium*
ſtum ſicut uerum hominem, uerè ex homine tempo-
raliter factum: ita etiam uerũ Deũ, uerè ex Deo patre
æternaliter natũ uerè cũ patre & ſpirituſancto ſemper
exiſtentem, clariſsima aſſertione perdocuit, imò om-
nia diuinæ ueritatis & ueræ diuinitatis, quantum alte
ri mortalium nulli licuit, arcana reſerauit. Et hòc uir
gini priuilegium rectè ſeruabatur, ut inſcrutanda uer
bi incorruptibilis ſacramenta, ipſe incorrupto non ſo
lum

Iu m corde, ſed & corpore prodeeret. De cuius dictorũ ueritate quàm ſit nemini ambigendum, ipſe quoque curauit oſtendere: qui cum dixiſſet, Hic eſt diſcipulus qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc, continuo ſubiecit & ait: Et ſcimus quia uerum eſt teſtimonium eius. Quia ergo & nos cum cæteris fidelibus ſcimus uerum eſſe teſtimonium eius, curemus per oĩa recta fide intelligendo, recta operatione exercẽdo quæ docuit, ad bona ſempiterna quę promiſit puenire, per dñm noſtrũ Ieſũ Chriſtũ q uiuit & regnat cũ Deo &c.

IN FESTO S. IOANNIS Euangeliſtæ, Homilia Euſebij Emeſeni.

LEgitur ſuperius in hoc Euãgelio quod diſcipulos ſuos ad prandiũ Dominus inuitauerat. Et bene quidẽ ad prandiũ, quia dies Paſchales erant, dies de qbus ſe dixerat, Non poſſunt ieiunare filij ſponſi, quandiu cum illis eſt ſponſus. (*Ioã. 21*) Talibus enim diebus non ſemel, ſed tota die, ſi fieri poſſet Chriſti conuiuijs intereſſe, & ſpiritualibus cibis refici debuiſſent Chriſti fideles. (*Matt. 9.*) Cum autem prãdiſſent, interrogauit Dominus Petrum, & ter interrogauit, an eum diligeret. (*Luc. 5.*) Quo reſpondente, Domine, tu ſcis quia amo te, ait: paſce agnos meos, paſce oues meas. Prius agnos, deinde oues ei commiſit: quia non ſolum paſtorem, ſed paſtorum paſtorem eum conſtituit. Paſcit igitur Petrus agnos, paſcit & oues: paſcit & filios, paſcit & matres: regit & ſubditos, & prælatos. Omnium igitur paſtor eſt, quia præter agnos & oues in Eccleſia nihil eſt. (*Petrus paſtor paſtorum.*) Nihil (inquã) quod non ſuis paſtoribus Chriſtus commiſerit. Ecce Petrus qui negauerat ter Dominum, ter ſe amare reſpondit, quatenus amor deleat culpam, & dilectio tollat offenſam. Et dicit ei Ieſus: [Amen amen dico tibi, quum eſſes iunior cingebas te, & ambulabas ubi uolebas: cum autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non uis.] Quod quid ſignificet Euangeliſta exponens, ait: [Hoc autem dixit, ſignificans qua morte glorificaturus eſſet Deũ.] In crucis nanque patibulo poſitus beatus Petrus, ibique manus extendẽs, quum iam quidem ſenuiſſet, & ad uitæ finem perueniſſet, ab aliis cinctus & ligatus eſt. Et merito poſtquam ter Dominum ſe amaſſe reſpõdit, mortem ſuam ei Dominus nunciauit, in qua quantum eum dilexerit, apertiſsimè demõſtrauit. [Et quũ hoc dixiſſet, dicit ei: Sequere me.] Quod Petro dicitur, omnibus dicitur, quia enim Petrus præ cæteris maior erat, merito tota Eccleſia in Petro ſignificabatur. Oẽs igitur fideles ſibi dictum eſſe intelligant, id quod ſoli Petro dictum eſt, [Sequere me.] Si me, inquit, diligis, ſequere me, ueni poſt me, imitare me: ut ſicut ego propter te, ita & tu moriaris pro me. Hæc audiens beatus Petrus, & mẽte & pedibus cœpit ire poſt Ieſum. [Conuerſus autem uidit alium diſcipulum quem diligebat Ieſus, ſequẽtem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit: Domine quis eſt qui tradet te?] Pluribus in locis beatus Ioannes apoſtolus de ſeipſo loquens, ait: Hic eſt diſcipulus ille quem diligebat Ieſus: quaſi uel ſolum ipſum uel præ cæteris ipſum unum dilexiſſet. Chriſtus autem ſi aliquem plus diligebat, eum utique plus diligebat, qui cæteris melior erat. Quod autẽ oẽs diligeret, ipſe oſtendẽs, ait: Sicut dilexit me pater, & ego dilexi uos. Perfectè igit̃ diligebat omnes. Nõ ergo plus diligebat Ioannem, quia perfecta dilectione (*Ioan. 13.*) nulla dilectio maior eſt. Sed dicis, ille melior eſt, qui plus diligitur à Dño. Et ego dico φ melior eſt ille, qui plus diligit Dñm. Nõ facilè igitur patet qui melior ſit: an Petrus, an Ioannes. Quòd enim Petrus plus diligat Dominum, oſtendit & ipſe Dominus, dũ dicit, Simon Ioannis, diligis me plus his? Quòd uerò Ioannes plus diligatur à Domino, ipſe manifeſtat, dicens: Hic eſt diſcipulus quem diligebat Ieſus. (*Ioan. 21.*) Hoc ergo quia ad literã nõ procedit, ſignificationẽ uideamus. Quid enim per Petrũ, niſi uita actiua, quid per Ioannẽ, niſi uita contẽplatiua deſignatur? (*Vitæ duæ.*) Iſte enim uxorẽ & prolem habuit, ille ſemper in uirginitate perſeuerauit, iſtũ ad laborẽ, illũ ad quietem Dominus inuitat. iſti dicit, Sequere me, de illo dicit, Sic eũ uolo manere donec ueniã, quid ad te? Fatigat enim ſemper & trãſit uita actiua manet uero & quieſcit contẽplatiua. Vnde in Canticis cãticorũ dicitur, Adiuro uos filiæ Hieruſalem per capreas ceruosq; camporũ, ut nõ ſuſcitetis, neq; euigilare faciatis dilectã, donec ipſa uelit. (*Can. 1.*) Nota modo, quod ipſa quoq; uita dilecta uocatur, quæ p hunc dilectũ ſignificatur. Ipſe quoq; Ioãnes hoc in loco uitã contẽplatiuã ſe ſignificare oſtẽdit, dũ ſe ſupra pectus Ieſu recubuiſſe dicit. Illi enim recũbunt ſupra pectus Ieſu, qui ſapientiæ & ſciẽtiæ operã dant, & qui lectioni uacãt & cõtẽplationi. Si ergo Petrus ſignificat uitã actiuã, Ioãnes autẽ contẽplatiuã, plus utiq; diligit Dominus Ioãnẽ, quã Petrũ, id eſt, illã uitã quæ ſignificatur per Ioãnẽ, quã illã quæ ſignificatur per Petrũ, quamuis æqualiter diligat & Ioannem, & Petrum. [Hunc ergo quum uidiſſet, dicit Ieſu, Domine, hic autem quid?] De me, inquit, iam ſcio, certus ſum de morte mea, uolo etiã ſcire, qua morte te clarificet iſte frater & conſeruus & ſocius meus. [Dicit ei Ieſus. Sic eum uolo manere donec ueniã, quid ad te? tu me ſequere.] Tu, inquit, me ſequere, tu ſicut ego crucẽ aſcende, tu eandẽ quã ego mortẽ patere. Hunc autẽ ſic uolo manere, non cruce, non perſequutoris gladio, non aliqua uiolentia uolo eum uitam finire, ſed in pace & quiete diẽ ultimũ terminare. Veniã ad eum, & quando mihi placuerit uocabo eum. Nemine cogente, ſed ipſo uolente, & me uocante, de pace in pacẽ, de quiete in quietẽ transferam eum. Legitur enim quod beatus Ioãnes longo iam ſenio confectus, quũ in pace & quiete Eccleſiam regeret apud Epheſum, populum ad ſe conuocans, poſt lõgam alloquutionẽ & miſſarum celebrationem in locũ iuxta altare defoſſum deſcenderit, & ita quaſi ſomno quodã leui atq; ſuaui ad Dominũ tranſierit. (*Miſſa à S. Ioãne celebrata.*) Quid eſt igitur, [Sic eum uolo manere.] quid eſt ſic? Sic, inquit, ut à nemine occidatur, ſed me uocante, ſuauiter & iucũdè de hac uita in aliã trãsferatur. [Exiit ſermo iſte inter fratres, quod diſcipulus ille non moritur, & non dixit Ieſus, nõ moritur, ſed ſic eũ uolo manere donec ueniã, quid ad te?] Non bene ergo diſcipuli intellexerant id quod Dominus de Ioãne dixerat, ſic eũ uolo manere donec ueniã. Nõ enim his uerbis Ieſu ſignificatur, quod Ioãnes non moriatur Si enim hoc is uerbis ſignificaretur, nequaquam Ioãnes dixiſſet. Et non dixit Ieſus, non moritur, ſed ſic eum uolo manere donec ueniã. Quid enim aliud dixit Ieſus, niſi id quod eius uerbis ſignificabatur? Non enim tantum attendimus uerba, quantum uerborum ſignificata. [Hic eſt diſcipulus ille qui teſtimoniũ p hibet de his, & ſcripſit hæc, & ſcimus quia uerũ eſt teſtimonnium eius.

IN SOLENNITATE BEATORVM Innocentum Martyrum, in Lectionẽ Apocalypſeos Concio exegetica.

AIt Dñs IESVS, ſinite paruulos uenire ad me: taliũ eſt enĩ regnũ cęlorũ. (*Matt 19.*) Idẽ ergo ipſe propter nos paruulus factus, in ipſa ſua infantia paruulos cępit colligere, & ne ullũ ei tẽpus eſſet abſq; miraculo, ut ait Leo Papa ſanctiſsimus, (*Serm. 2. de Epiphania*) ante uſum linguæ poteſtatẽ uerbi tacitus exerebat, & noua glo-

ria

ria coronabat inſantes,& de initiis ſuis paruulorũ pri
mordia cõſecrabat:ut diſceretur nemine hoĩum diui
ni n on capacẽ eſſe ſacraméti, qñ etiã illa ætas,gloriæ
eſſet apta martyrij,Lectio huius diei , quo beatiſsimo
rũ paruulorum crudelẽ necẽ ſancta cõmemorat Eccle
ſia,ex Ioãnis Apoſtoli diuina Apocalypſi ſumpta eſt,
cuius hoc eſt initium,[VIDI ſupra mõtem Sion agnũ
ſtantem, & cum eo cẽtum qudraginta quatuor millia.
Vidit beatiſsimus Apoſtolus uiſione imaginaria agnũ
Chriſtum, recte ſic dictum ob incomparabilem inno-
centiam & manſuetudinem,& quia ſua ſponte oblatus
eſt pro peccatis nr̃is , ſtantẽ ſupra montẽ Sion.i.Eccle
Eſai. ſiam militantem,de qua in Pſalmo dr̃ , Mons Dei,mõs
67 pinguis,mons coangulatus, mõs pinguis, coangulatus
coangulo charitatis,quo deſtitutæ hæreticorum eccle
ſiæ,non poſſunt,neque ueræ Eccleſiæ,neque ſibijnuicẽ
cohærere, itemque mons pinguis unctione largiſsima
& uberrimis chariſmatibus Spirituſſancti. Supra hũc
Pſal. 2 montem ſtat Chriſtus agnus Dei, tanquam caput præ
ſidens myſtico ſuo corpori. Audi ipſum in Pſalmo lo-
quentem . Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo (Deo
Patre)ſuper Sion montem ſanctum eius. Porro non ſo
lum agnum uidit Ioannes , [SED cum eo centumqua-
draginta quatuor millia, habentes nomen eius, & no-
men patris eius ſcriptum in frontibus ſuis.] Qui nam
ſint iſti,poſt audiemus.Habent autem nomen Chriſti,
itemque Patris ſcriptum in frontibus ſuis , quia re ip-
ſa & opere palam confitentur Chriſtum , à quo dicun-
tur Chriſtiani, & Deum patrem,à quo filij Dei nuncu
pantur. Sunt alij qui ſe confitentur noſſe Deum, ſactis
autem negant , quibus Dominus in Euangelio dicit,
Tit. 1. Quid me uocatis,Domine,Domine,& non ſacitis quę
Luc. 6 dico ? Talibus Chriſti fides non ſolum nihil conferet ,
ſed cedet etiam ad maiorem cumulum damnationis.
Lu. 12 Seruus enim qui cognouit uoluntatem Domini ſui,&
nõ ſacit,plagis uapulabit multis.Sic ergo etiam nos in
frontibus noſtris,id eſt,propalam Chriſti nomen fera
mus & confiteamur ,ut non tantum uerbis, ſed multò
magis ſactis nos Chriſtianos declarem³.[ET audiui uo
cem de cælo , tanquam uocem aquarum multarum , &
tãquam uocem tonitrui magni.]Prius uidit agnum &
qui cum agno erant,magnum hoc & diuinæ conſola
tionis plenum,atqui non ſolum uidiſſe præſtitũ eſt ad-
ditur etiam ſuauiſsimæ melodiæ auditio ,quam depro
mebant illa centumquadraginta quatuor millia . Fuit
autem uox tanquam aquarum multarum , quia multi-
Ap. 17 tudinis magnæ , Aquæ enim ſicut alibi legis in Apoca
lypſi,populis ſunt.Et tanquam tonitrui magni,ut intel
ligas eos ingenti cordis affectu & maxima animorum
coutentione laudes & grates egiſſe præpotenti Deo.
[ET uocem quam audiui , ſicut cytharœdorum cytha
rizantium in cytharis ſuis.] Sunt quidem Chriſtia
ni fideles & pij omnes cytharœdi Dei , dum carnem
ſuam crucifigunt cum uitijs & concupiſcentijs ſuis,
ſed tamen boc loco ſpecialiter agit caſtiſsimus Euange
liſta de illis , qui mẽtis & carnis integritatem ſeruarũt,
ſicut infra audiemus. Cythara dum intenditur & aptè
pulſatur,reddit ſuauem melodiam : itemque dum ſen-
ſus corporei à noxiis continentur uoluptatibus , ſuaui-
ter ſonant in auribus Dei. Prona eſt caro in uoluptates
ſuas , breues illas quidem & omnino ſœdas:ſed longe
maior capit uoluptas ex illis ipſis carnis uoluptatibus
contemptis ac mortificatis . Et eſt reuera quauis terre
ſtri harmonia ſuauior concentus, quem in auribus Dei
reddit ſpiritus, dum ſuis non ſinit carnem frui oblecta
mentis , ſed ea peſſum premit cauſa amoris Dei. [ET
cantabant quaſi canticum nouum ante ſedem,& ante
Gen. 1. quatuor animalia,& ſeniores .]Canticum uetus fuit ,
Creſcite & multiplicamini , & replete terram ,
Itemque , Non erit infœcunda nec ſterilis in terra
tua . Nam id temporis ut creſceret humanum genus ,
& propagaretur populus unum colens Deum neceſ
ſe erat nuptiis ac liberis operam dare & ea res ho c
animo ſuſcepta habuit tunc benedictionem Dei , adeo
ut etiam ſterilis maledicta diceretur , at in gratia noui
teſtamenti , quando iam appropinquauit regnũ cælorũ ,
& ad perſectiora a Chriſto uocamur, qui non uenit ſol -
uere legem,ſed adimplere, iam nouum depromunt can Matt.
ticum mente ac corpore uirgines, iuxta illud Eſaię. Lau 5.
da ſterilis,quæ non paris.Tempus breue eſt, ait Apoſto Eſai.
los,reliquum eſt,ut & qui habent uxores,tanquam non 54.
habentes ſint .Qui ſine uxore eſt , ſolicitus eſt quæ Do- 1.Cor.
mini ſunt , quomodo placeat Deo . Hoc eſt ergo canti- 7.
cum nouum,cauſa amoris Chriſti, & deſiderio cæleſtis
beatitudinis ſeruare mentis ac corporis integritatem,
non quod malum ſit inire coniugium, ſed quod melius
& tempori gratiæ accommodatius ſit ſpernere carnis
uoluptates & uni uacare Deo, Cantabant autem canti-
cum hoc ante ſedem , quia non propterea ut humanam
captarent gloriam,ſed ut placerent Deo , uirgines per-
manere uoluerunt:Itaq; longe alia eſt ratio eorũ,qui in
ethniciſmo uixere continenter, & eorum qui Chriſtia-
nam ſunt ſectati uirginitatem. Illi enim neſciebant quo
ſe referrent, tanquam ad finem ultimum.Chriſtiani ue-
ro non ob aliud norunt ſibi ſeruandam uirginitatem,
niſi ut uirginum ſponſo Chriſto poſsint eſſe gratiores.
Habebant ethnici ſuas Veſtales uirgines,ſed dæmonum
cultrices,quod ipſum tamen pudore afficere debet ho-
mines Chriſtiana religione initiatos, qui ſe dicunt con
tinenter uiuere non poſſe, cum id potuerint dæmonum
mancipia,ſed longe alia ratio eſt uirginum Chriſti,quę
integritate ſectanda uni cupiunt placere Chriſto . Hoc
enim uel maxime curandum eſt illis , qui dant operam
pudicitiæ & uirginitati, ut id ſaciant cauſa amoris Chri
ſti,qui ineffabili amore proſequitur uirgines, uirginita
tis ipſe & fructus & ſponſus, quippe qui paſcitur inter
lilia,nec naſci uoluit,niſi ex intemerata uirgine , quam
ipſe ſibi ab omni æternitate delegerat,quæ ſola canticũ
nouum cantat , quod nemo alius ex toto hominum ge-
nere cantare poteſt,dum & uirgo & mater eſt,regina ip
ſa uirginum & domina angelorum,& mater agni,uirgi
num ſponſi. Cantabant etiam ante quatuor animalia &
ſeniores,id eſt,coram ſanctis Euangeliſtis,Apoſtolis,pa
triarchis & prophetis, quibus iunguntur animis, uotis
ſuſpiris , ardentibus meditationibus rerum cęleſtium
ac diuinarum, dicũtque cum Apoſtolo ex ſententia.No
ſtra autem conuerſatio in cælis eſt , ubi neque nubunt,
neque nuptui traduntur,ſed inebriantur ab ubertate do
mus Dei,& torrente uoluptatis diuinæ potantur. Quid
iam mirum ſi tales,quorum tam eſt cæleſtis mens & ſpi
ritalis cogitatio , non ſolum non impoſsibilem cenſent
uirginitatis cuſtodiam, ſed iucundam ac delectabilem?
Porro qui nil niſi terrena cogitant,& uentrem ſuum ci-
bis ac poculis largioribus ſarciunt, non mirum eſt,ſi cõ
tinentiæ cauſentur diſſicultatem. [ET nemo poterat di-
cere canticum, niſi illa cẽtum quadragintaquatuor mil
lia,qui empti ſunt de terra .] Hoc igitur erit caſtarũ uir
ginum ſingulare ac peculiare præmium , hæc illa apud
Theologos celebrata uirginitatis aureola, ad quam uti
que adſpirare non audebunt,qui uirgines non fuerint.
Qui ergo poteſt capere, capiat. Cum uero Chriſtus di- Mar.
cat , mnia poſsibilia ſunt credenti,Et Apoſtolus, Om- 9.
nia poſſum in eo qui me confortat,quis iam adeo effœ-
minato erit animo , ut putet ſe continenter uiuere non Phil. 4
poſſe? Non igitur terreat Chriſtianum ſarcina continen
tiæ.Leuis erit, ut ait Auguſtinus libro ſecundo de Adul
terinis coniugiis,capite decimonono, ſi Chriſti erit. Augu
Chriſti erit,ſi fides aderit,quæ impetrat a iubente quod ſtin.
iuſſerit.Porro quod hic dicitur,Qui empti ſunt de ter-
ra, indicat præcipuè ex merito paſsionis & precioſi ſan
guinis

guinis agni immaculati id collatum eſſe uirginibus, ut in carne poſsint præter carnem uiuere, & carnis inquinamenta neſcire, ut omnino etiam uirgines non niſi in Domino glorientur. Empti autem ſunt de terra, id eſt, de carnis infirmitate ſurſum erecti gratia Dei, ut quod carnis per ſe infirmitas non poterat, poſsit uirtute gratiæ, cui innititur quiſquis rectè ſapit, nihil ſuis uiribus tribuens, ſed bona ſua omnia ab illo ſe habere confitens qui dilexit nos & lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & confortat nos gratia ſua. Sequitur iam, qui ſint de quibus hactenus egit. [HI ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, uirgines enim ſunt. Hi ſequuntur agnũ, quocunque ierit.] Itaque ad uirgines pertinet oĩs hæc oratio. Habent & coniuges gradum ſuum, ſed nouerint ſublimiorem eſſe uirginum. Virginitatem in ſeipſo & in matre ſua dedicauit ipſe filius Dei, uirginitas præcipuum Eccleſiæ eſt ornamẽtum cuius encomia ſanctiſſimi Patres multis libris copioſiſsimè celebrarunt, & uæ illis, qui cum Iouiniano audent matrimonio iunctas æquiparare uirginibus. Pergite itaq; ſancti Dei, ait diuus Auguſtinus libro de Sancta uirginitate, capite 27. pergite pueri ac puellæ cælibes & innuptæ, pergite perſeueranter in finem. Laudate Dominum dulcius, quem cogitatis uberius, ſperate fœliciùs, cui ſeruitis iſtãtius, amate ardentius, cui placetis attentius. Vos afferetis ad nuptias agni canticum nouum, quod cantabitis cytharis ueſtris, quale nemo poterit dicere niſi uos, qui ſequimini agnum quocũque ierit. Quò ire putamus hunc agnũ. quo nemo eũ ſequi uel audeat, uel ualeat niſi uos. Quò putamus eum ire? In quos ſaltus & prata? Vbi credo ſunt gramina & gaudia nõ gaudia ſeculi huius uana, inſaniæ mendaces, nec gaudia qualia in ipſo regno Dei cęteris non uirginibus ſed a cęterorum omnium gaudiorum ſorte diſtincta: gaudium uirginum Chriſti, de Chriſto, in Chriſto, cũ Chriſto, poſt Chriſtũ, per Chriſtũ, propter Chriſtũ, &c. Nec eſt, ꝙ cõiuges inuideant, uirginibus, ex coniugio uirgines naſcunt. Ament in uirginibus, quod in ſe non habent, & ita per charitatem habebunt id in aliis. Virgines autem ut poſsint permanere quod ſunt, nec ob ſuperbiam iuſtè deſtitutæ ope gratiæ & relictæ in infirmitate naturæ, excidant a gradu ſuo, ſint humiles, nec ullis quamuis matrimonio iunctis ſeſe audeant anteferre, cogitent occulta Dei dona illas ſublimiori apud Deum loco collocare, quam ſint forſitan ipſæ. Hac humilitate non modo uirginitas, ſed etiã charitas ipſa & reliquæ uirtutes omnes cuſtodiuntur, ſicut

De ſancta uirginit. c. 52. elationis uento facile diſsipantur D. Auguſtinus loquens uirginibus, Exiſtimate, inquit, aliquos in occulto ſuperiores, quibus eſtis in manifeſto meliores. Cum aliorum bona, forte ignota uobis, benigne creduntur a uobis, ueſtra uobis nota non comparatione minuuntur, ſed dilectione firmantur. [HI empti ſunt ex hominibus primitiæ Deo & agno, & in ore eorum non eſt inuentum mẽdacium.] Et hoc quoque ad eximiam uirginum commẽdationem pertinet, quod ex toto hominum genere empti ſunt non auro & argento. ſed precioſo agni ſanguine primitiæ Deo patri & agno Chriſto, ut ſint myſtici corporis Chriſti nobilior & illuſtrior portio. Magnum teuera quiddam, inquit magnus ille Baſilius lib. de Virginitate, ac præclarum uirginitas eſt, quæ, ut totum ſimul explicem, hominem incorruptibili Deo ſimillimũ facit. [ET in ore eorum non eſt inuentum mendacium,] nempe pernicioſum, quod mittit hominem in tartara.

Sap. 1 Os enim quod mentitur, occidit animã, & perdet Deus
Pſ. 5. omnes, qui loquuntur mendacium. In primis autem illi pernicioſe mentiuntur, qui hæreſes & praua dogmata ſerunt, qui ſunt peſtes Eccleſiæ, quorum ſermo uelut cancer ſerpit, & ideo ſimul atque oriri cæperint, ſeriò coercendi ſunt, ſi nolint reſipiſcere, ne alios inficiant. Iam quod extremo loco ſubditur, [SINE macula ſunt ante thronum Dei,] proprie ac peculiariter ad noſtros beatiſsimos innocentes martyres referri poteſt, qui reuera ſunt ſine macula ante thronum Dei, nullo unquã proprio peccato uel tenuiter inquinati. Porro originis maculam circumciſio & fuſus pro Chriſto ſanguis eluit. Eſt uero in iiſipſis beatiſsimis paruulis non neglig̃ter obſeruandum, quod cum cæteri martyres propter Chriſtum cæſi ſint, ipſi tanquam in Chriſti perſona trucidati ſunt. Non enim propterea immanis ille tyrannus Herodes illos neci dedit, quod Chriſtum cõfiterentur, ſed quod in ſingulis Chriſtum ipſum perdere moliebatur. Nec id ſtudio erat tyrãno, ut paruulos occideret, ſed ut Chriſtum enecaret. Eſt ergo hoc ſingulare genus martyrii, cui piè credere poſſumus Dominum IESVM in cælis ſingulare & eximium reddidiſſe præmium. Noſtrum eſt dilectiſsimi operam dare, ut beatiſsimorum martyrum imitemur innocentiam, cum ſcriptum ſit. *Matt.*
Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli nõ in *18.*
trabitis in regnum cælorum. Eſtimus autem paruuli nõ ſenſibus, ſed malitia, animi candore & ſimplicitate, non *1. Cor.*
membrorum teneritudine & errore puerili. Præſtet id *14.*
nobis gratia & benignitate ſua, qui propter nos factus eſt paruulus, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, cui cum Patre & ſpiritu ſancto eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DE INNOCENTIBVS.
Matthæi 2.

In illo tempore, Angelus Domini apparuit Ioſeph in ſomnis dicẽs, Surge & accipe puerum & matrem eius & fuge in Aegyptum, & eſto ibi, uſque dum dicam tibi. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ Presbyteri.

DE morte precioſa martyrũ Chriſti Innocentium, ſacra nobis fratres chariſsimi euangelii lectio recitata eſt, in qua tamẽ omnium Chriſti martyrum precioſa eſt mors deſignata. Quod enim paruuli occiſi ſunt, ſignificat per humilitatis meritum ad martyrij perueniẽdum gloriam, & quia niſi cõuerſus fuerit quis, & effectus ut paruulus non poſsit animam dare pro Chriſto. Quòd in Bethleem & in omnibus finibus eius occiſi ſunt, oſtendit nõ ſolum in Iudęa unde Eccleſiæ cœpit origo, ſed & in omnibus eiuſdem Eccleſiæ finibus, quacunque per orbem diffuſa eſt, perſecutionem ſæuituram perfidorum, & piorum patientiam eſſe coronandam. Qui à bimatu occiſi ſunt, doctrina & operatione perfectos indicant. Qui uero infra ſimplices uel idiotas, fidei tamen non fictæ, conſtantia fortes æquè denunciant. Quòd illi quidem occiſi ſunt, ſed Chriſtus qui quærebatur, uiuens euaſit, inſinuat corpora quidẽ ab impiis poſſe perimi, ſed Chriſtum, pro quo perſecutio tota ſæuit nullatenus eis uel uiuentibus uel occiſis poſſe auferri, ſed eos ueraciter conteſtari, quia ſiue uiuimus, Domino uiuimus, ſiue morimur, Domino *Ro. 14*
morimur, ſiue enim uiuimus, ſiue morimur, Domini ſu *Hier.*
mus. Quod iuxta uaticinium Hieremiæ uox in Rama, *31.*
id eſt, in excelſo audita eſt, ploratus & ululatus, manifeſte denũciat luctum ſanctæ Eccleſiæ, quæ de iniuſta mẽbrorum ſuorum nece gemit, non ut hoſtes garriunt, in uacuum cædere, ſed uſque ad ſolium aſcendere superni iudicis, & ſicut protomartyris Abel, ita etiam ſanguinẽ cæterorum martyrum de terra clamare ad Dominum iuxta illud uiri ſapientis. Nõ deſpiciet præces pupilli, *Ec. 35*
nec uiduam, ſi effundat loquelam gemitus. Non ne lachrymæ uiduæ ad maxillam deſcendunt, & exclamatio eius ſuper deducentem eas? A maxilla enim aſcendunt uſque ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis. Quod Rachel ploraſſe dicitur filios ſuos

nec

nec uoluiſſe conſolari, quia non ſunt, ſignificat Eccleſiam plorare quidem ſanctorum de hoc ſeculo ablationem, ſed non ita uelle conſolari, ut qui ſeculum morte uicerunt, rurſus ad ſeculi certamina ſecum toleranda redeant quia nimirum ultra non ſunt reuocandi in mũdum, de cuius ærumnis ſemel euaſerunt coronandi ad Chriſtum. Rachael namque, quæ ouis aut uidens Deũ dicitur. Eccleſiam figuratè demonſtrat, cuius toto intentio ut uidere Deum mereatur, inuigilat. Et ipſa eſt ouis centeſima, quam paſtor bonus relictis in cælis nonaginta nouẽ ouibus angelicarum uirtutum, abiit quærere in terra, inuentamque ſuis impoſuit humeris, & ſic reportauit ad gregem. Quæritur autem iuxta literam, quomodo Rachael ploraſſe dicitur filios ſuos, cum tribus, Iuda, quæ Bethleem tenebat, non de Rachel, ſed de ſorore eius Lya orta fuerit? Vbi tamen facilis patet reſponſio, qui non tantum in Bethleem, uerũ etiam in omnibus finibus eius pueri ſunt omnes trucidati. Tribus autem Beniamin, quæ de Rachael orta eſt, proxima fuit tribui Iudæ. Vnde merito credi debet, quod plaga crudeliſsimæ necis non paucos etiam Beniamineæ ſtirpis pueros inuoluerit, quos progenies Rachael elata in excelſum uoce plorauerit. Poteſt & aliter intelligi quia iuxta Bethleem ſepulta eſt Rachel, ſicut titulus monumenti eius manens uſque hodie teſtatur ad occidentem ciuitatis ultra uiam quæ ducit Hebron, quod ea quæ in loco eodem agebantur, ipſa egiſſe prophetico locutionis modo rectè dicatur, cuius corpore & nomine locus ille fuerat inſignis. Quod Dominus ipſe ne occideretur ab Herode, ſublatus eſt a parentibus in Aegyptum, ſignificat electos ſæpius malorum improbitate ſuis effugãdos ſedibus, uel etiam exilio damnandos. Vbi ſimul exemplum datur fidelibus, ne dubitent rabiẽ perſequentium ubi opportunum fuerit declinare fugiẽdo, cum hoc Deum ac Dominum ſuum feciſſe meminerint. Siquidem ipſe qui erat ſuis præcepturus, Cum uos perſecuti fuerint in ciuitate iſta, fugite in aliã, prius fecit quod præcepit, fugiendo hominem quaſi homo in terra, quem Magis paulo ante monſtrauit ſtella in cælo. Quod occiſis pro Domino pueris, Herodes non longè pòſt obiit, & Ioſeph monente angelo Dominum cum matre ad terram Iſrael reduxit, ſignificat omnes perſecutiones quę contra Eccleſiam erant mouendæ, ipſorũ perſecutorum morte uindicandas, eiuſdemque mulctatis perſecutoribus, pacem Eccleſiæ denuo reddendam & ſanctos qui latuerãt, ad ſua loca eſſe reuerſuros. Herodes quoque in diabolo fremit, & auferri ſibi iniquitatis ſuæ regnum in his qui ad Chriſtum tranſeunt, ingemiſcit. Vnde ſi paruulos interficiat, Ieſum ſibi uidetur occidere. Quod utique ſine ceſſatione molitur dum primordiis renatorum ſpiritum ſanctũ eripere, & quãdam teneræ fidei infantiã tentat extinguere, quod Rachel, id eſt, Eccleſiam, ſeu animam fidelem plorare, & ſuos ac proximorũ filios, uidelicet opera, oportet. Poſſumus quoque odium Herodis, quo perdere Ieſum uoluit, ſuper perſequutionibus, quæ apoſtolorum ſunt tẽporibus factæ in Iudæa, ſpecialiter accipere, quando inualeſcente inuidia, prædicatores uerbi ſunt penè omnes expulſi de prouincia, & in gentibus prædicaturi, ſunt longe lateque diſperſi. Sicque factum eſt, ut gentilitas, quæ per Aegyptum figuratur, peccatis ante tenebroſa, lumen uergi perciperet. Hoc eſt enim puerum Ieſum & matrem eius per Ioſeph in Aegyptum transferri fidem ſcilicet dominicæ incarnationis & Eccleſiæ ſocietatẽ per doctores ſanctos gẽtibus committi, Quod erant in Aegypto uſque ad obitum Herodis, indicat figuratè per fidem Chriſtum in gentibus manſurum, donec plenitudo earum introeat, & ſic omnis Iſrael ſaluus fiat. Obitus quippe Herodis, terminum intẽtionis malitioſæ quæ nunc contra Eccleſiam in Iudæa ſæuit, inſinuat. Occiſæ turbæ paruulorum, mortem humiliũ ſpiritu, quos a ſe fugato Chriſto Iudæi perimere conantur, deſignant. Quod autem defuncto Herode redit ad terrã Iſrael Ieſus finem ſeculi denũciat, quando Enoch & Elia prædicantibus, Iudæi ſopita modernæ inuidiæ flamma, fidem ueritatis accipiẽt. Et bene cum Iudęam deſerit, fugere & hoc in nocte dicitur, cum uero reuertitur in eam, non ſolum neque fugæ, ſed nec noctis fit mentio, quia nimirum quos ob peccatorum tenebras olim perſecutores reliquit, ipſos ob lucem fidei tãdem ſe quęrentes reuiſit. Quod damnato licet Herode, Ioſeph timore Archelai filii eius in Iudæam, ubi metropolim habebat, ire formidans, monente angelo in Nazareth Galilææ receſsit, ultima Eccleſiæ præſentis tempora deſignat, quando pro ea, quæ nunc eſt, uniuerſali gentis illius cæcitate, qua Chriſtianos inquantum ualet perſequi non deſiſtit, acrior in quibuſdam Antichriſti perſecutio conſurget, & quidem plurimis ad prædicationem Enoch & Eliæ a perfidia conuerſis, ſed cæteris ad inſtinctum Antichriſti toto intentione contra fidem dimicantibus, Pars igitur Iudææ, in qua regnabat Archelaus, perfidos Antichriſti ſequaces oſtendit. Porrò Nazareth Galilææ, quo Dominus trãsfertur, partem gentis illius, quæ tunc temporis fidem Chriſti eſt ſuſceptura, deſignat. Vnde bene Galilæa perpetrata tranſmigratio, Nazareth flos aut uirgultum eius interpretatur quia nimirum ſancta Eccleſia quo ardentiore deſiderio ab his quæ in terris uidet, ad cæleſtia promerenda tranſmigrat, eò maiore ſpiritualium abundat flore atq; germine uirtutum. Vnde oportet fratres chariſsimi, quia primitias martyrum hodierna feſtiuitate ueneramur, de æterna quæ in cælis eſt martyrum feſtiuitate ſedulò cogitemus, eorumque ueſtigia inquantum poſſumus ſequendo, & ipſi eiuſdem feſtiuitatis ſupernæ participes exiſtere curemus, teſtante Apoſtolo, quia ſi ſocii paſsionum fuerimus, ſimul & conſolationum erimus. Nec tã de morte eorum lugeamus, quam de iuſta palmæ perceptione lętemur. Siquidẽ ſingulos eorũ cum per tormenta pellerẽtur ex hac uita, Rachel gemebunda. i. ſancta Eccleſia quæ genuit, luctu lachrymiſque proſecuta eſt, ſed iam hinc expulſos ſuperna Hieruſalem, quæ eſt mater omnium noſtrũ, mox in alia uita obuiis lætitiæ miniſtris excepit, atq; in gaudium Domini ſui perpetuò coronandos introduxit. Vnde dicit Ioannes. Stabãt ante thronum & in conſpectu agni amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. Stant enim modo ante thronum Dei coronati, qui quondam ante thronos iudiciũ terrenorum iacebant pœnis attriti. Stant in conſpectu agni, nulla ratione illic a contẽplanda eius gloria ſeparandi, à cuius hic amore nec per ſupplicia poterant ſeparari. Stolis effulgent albis, & palmas in manibus habent, quia præmia in operibus habent, dũ corpora quæ pro Domino ignibus ac beſtiis dilacerari, flagris abſumi, per præcipitia diſſolui, ungulis abradi, omnimodo pœnarum genere paſsi ſunt diſsipari, per reſurrectionẽ glorificata recipiunt. Et clamabant, inquit uoce magna dicentes. Salus Deo noſtro qui ſedet ſuper thronum, & agno. Magna uoce ſalutem Deo decantant, qui magna gratiarum actione recolunt, non ſua ſe uirtute. ſed ipſo auxiliante tribulationum impugnantium ſuperaſſe certamina. Dicit iterum eorum & præteritos agones, & coronas deſcribens perpetuas: Hi ſunt qui uenerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Stolas quippe martyres in ſanguine agni lauerunt, dum membra ſua quæ oculis inſipiẽtium uiſa ſunt pœnarum ſqualore ſœdari, ſic potius fuſo pro Chriſto ſanguine, ab oĩbus mũdauere cõtagiis inſuper & beata immortalitatis luce digna reddidere, ꝙ eſt lotas etiã dealbaſſe ſtolas in ſanguine agni. Ideo ſunt, inquit, ante thronũ Dei, & ſeruiũt ei die ac nocte

in

Marginal notes (left): Rachel typus Eccleſia. — Luc. 15 — Monumẽtum Rachelis. — Matt. 10. — Mat. 2 — Ibidem — Leonis Ser. 5. de Epiphania

Marginal notes (right): 1. Cor. 1. — Apoc. 7 — Ibidem

in templo eius. Non eſt laborioſa, ſed amabilis & optanda ſeruitus, in Dei laudibus perpetuò aſsiſtere. Dies quippe & nox, nō uiciſsitudinem temporis propriè, ſed perpetuitatem tropice ſignificant. Nox enim non erit illic, ſed dies una melior in atriis Chriſti ſuper millia, in qua non plorat Rachel filios ſuos, ſed abſterget Deus omnē lachrymā ab oculis eorum, dātq; uocē lætitiæ & ſalutis æternæ, in tabernaculis iuſtorū, ei qui uiuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Dies. Nox. Pſ. 83. Apoc. 21.

DE EODEM FESTO SERMO Seueriani Gabalanorum Epiſcopi.

De hoc Seueriano uide Nicep. lib. 13. cap. 9.

ZElus quo tendat, quò proſiliat liuor inuidia quò feratur. Herodiana hodiè patefecit immanitas. Quæ dum temporalis regni æmulatur anguſtias, æterni regis ortum molitur extinguere, ſicut ait Euāgeliſta: Tūc Herodes, inquit, uidens quia illuſus eſſet a Magis, miſit in Bethleem, & occidit omnes pueros qui erant in ea, & in omnibus finibus eius. Videns quia illuſus eſſet a Magis. Dolet impietas ſe eſſe illuſam, dilatans ſe crudelitas furit, fremit doloſitas ſe deceptam, & in ſe fraus reuerſa colliditur. Herodes ſtridet, cadens ipſe in laqueum quem tetendit. hinc iniquitatem quam conſiderat, euaginat. De fide perfidiæ ſumit arma, terreno quærit furore, quem natum cęlitùs non credit. Ad ſinus matrum militum cogit caſtra, inter hubera arcem pietatis oppugnat. In teneris huberibus ferrum durat, lac fundit antequam ſanguinem, dat ante mortem ſentire quam uitam, tenebras ingerit intrantibus lucem. Sic agit magiſter mali, miniſter doli, irę artifex, inuentor ſceleris, impietatis auctor, pietatis prædo, inimicus innocentiæ, hoſtis naturæ: malus omnibus, ſuis peior, peſsimus ſibi, quem Chriſtus non ut euaderet, ſed ne uideretur, aufugit. In altum tēdēs, cadit ab alto. Cælum pulſans, intrat in profundum, & in ſe uadit cum uadit in Deum. Se occidit, qui uitam conatur occidere: quia capere non poteſt perditionem ſalus, occiſionē uita, æternitas finem. O ambitio quā cæca ſemper, o quam præſumptio peſsima, o quam perdit cōceſſa, qui incōceſſa captat. Herodes obſidens terrenū regnū, impugnat cæleſte. Terrenis inhiās, irruit in diuina, ipſamq; pietatē tota impietate inſectatur. Audierat natū regē, quæſierat ubi, quando, unde, ad quid. Qualiter quæſiuit, quia apud illū peccandi timor, amor innocētiæ nō manebat. Deſtinatus ad ſcelus, ad piaculū prōptus, paratus ad crimen, cauſas innocentiæ nō requirit, ius abnegat, confundit faſq; nefaſq;. Cui nequitia eſt ſodalis, cui odioſa eſt æquitas, iniquitas eſt ſemper amica: qui cædibus uiuit, qui ſe munit ſanguine, qui crudelitatibus ſæuit, cui de timore ſtat totum, de amore nihil conſtat. Herodes tunc cæcus ſic Chriſtum gladiis quærit, in ueſtigat cruore, crudelitate rimatur, ſucceſſorem timens, inceſsit in authorem, punit innocentes, nolens innocentiam deperire. Rector populi, morum cuſtos, diſciplinæ cēſor iuſtitiæ indago, ſeruator innocentiæ, æquitatis defenſor, ampliator populi, innocentis cauſam facit nocentium crimen, munus nati, natorum uertit in pœnā, authoris ortum, orientium mandat occaſum, negocium ſaluantis, ſaluandorum iubet eſſe diſcrimen. Iudex audientes uocat, interrogat loquentes, negātes arguit, urget reos, pellit ſocios, cōſcios carpit, addicit cōplices, ſententiæ dat detectos. Infantes quid? quorum lingua tacuit, oculi nihil uiderūt, nihil audierūt aures, nihil fecerūt, & quibus actus nullus, unde culpæ? Subierūt mortē, quā uiuere neſcierūt. Nō tēpus aufugit, nō excuſauit ætas, ſilētiū nō defendit, quibus apud Herodē ſolū quod nati ſunt, hoc fuit crimen. Et reuera quomodo non redderēt naturæ creditum a quibus cauſa exhibebatur authoris? Infelix homo, qui ſibi ad accuſationem parauit omnia, ad excuſandum ſpem non reliquit, ſed totum parauit ad pœnam. Quis excuſabit, quē pulſat innocentia, infantia impetit? Lac & ſanguis accuſat Herodē. Quid? Chriſtus futurorum præſcius cōſcies ſecretorum, cogitationum iudex, mentiū perſcrutator, quare deſeruit quos ſciebat quærendos eſſe propter ſe, & propter ſe nouerat occidendos? Natus rex, & rex cæleſtis, quare neglexit milites innocentiæ ſuæ? Coętaneum ſibi quare contempſit exercitum? Quare cunabulis ſuis deputatas excubias ſic reliquit, ut regem ſolū quæſiturus hoſtis totū graſſaretur in militem? Fratres, Chriſtus non deſpexit ſuos milites, ſed prouexit, quibus dedit ante triumphare quam uiuere, quos fecit capere ſine cōcertatione uictoriā, quos donauit coronis antè quā mēbris, quos uoluit uirtutibus initia præterire antè cælū poſsidere quā terrā. Præmiſit ergo Chriſtus ſuos milites, non amiſit. Recepit ſuas acies, non reliquit. Beati quos natos martyrio uidemus eſſe, nō ſeculo. Beati qui labores in requiem, in refrigeriū dolores, mœrores in gaudium commutarūt. Viuunt, uiuunt, quia uere uiuunt, qui pro Chriſto merentur occidi? Beati uentres qui portauerūt tales: Beata hubera, quæ ſe talibus inſuderūt. Beatæ lachrymæ, quæ pro talibus fuſæ, flentibus gratiam baptiſmatis contulerunt. Nam diuerſo modo, dono uno, in lachrymis ſuis matres, & ſui filii ſuo ſanguine baptizantur. In martyrio filiorum paſſæ ſunt matres. Nam gladius filiorū pertranſiens mēbra, ad matrū corda peruenit, & ideo neceſſe eſt, ut ſint præmii cōſortes, quæ fuerūt ſocię paſsionis. Arridebat paruulus occiſori, gladio adiocabatur infantulus. Nutricis loco attēdebat lactens percuſſoris horrorē, neſcia lucis ætas moritura gaudebat, infans filius oēm hominē uō hoſtē reſpicit, ſed parentē. Matres martyres tulerūt, quicquid & angoris extitit & doloris, & ideo nō carebūt martyrum gaudio, martyrii lachrymas quæ fuderunt. Hoc loco attendat auditor, attendat ut intelligat martyrium non conſtare per meritū, ſed uenire per gratiā. In paruulis quæ uoluntas, quod arbitriū, ubi captiua fuit & ipſa natura? De martyrio ergo demus totum Deo, nihil nobis. Vincere diabolū, corpus tradere, cōtēnere uiſcera, tormēta expēdere, laſſare tortorē, capere de iniuriis gloriā, de morte uitā, nū uirtutis humanæ, ſed muneris eſt diuini. Ad martyriū qui ſua uirtute currit, per Chriſtū nō peruenit ad coronā. Sed ipſe nos cæleſte perducat ad palatiū, qui noſtro dignatus eſt iacere in ſtabulo, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

SERMO IOANNIS CHRYSOſtomi in natali Innocentium.

DEdicatur nouus ab infantibus ſermo ſanctis laudibus Chriſti. In gloriā Dñi primā uocē aperiūt Innocētes. Fiūt diſerti laude, q fuerūt imperiti ſermone. Offerūt Dño primitias līguæ, nouos oris immolāt fructus, uerborū prīcipia libant. Infantia. n. quæ per ætatē loqui nō poterat, glorias Dei cū gaudio reſonabat. Norūt laudare Chriſtū, qui loqui nō norāt. Fiūt periti laude, qui fuerāt imperiti ſermone. Oſtēdūt laudibus Chriſtū, ſuffragiis prędicāt Chriſtū. Fiūt interea pueri ſine magiſtro diſerti, docti ſine doctore, periti ſine eruditore. Agnoſcūt Chriſtū, prędicant Dñm, nō quē perſuaſio humana docuerat, ſed quē diuinitas innocētibus inſpirabat. Ceſſant. n. humana, cū diuina tractātur, qa humana ipſa prodeſſe nō potuerūt, niſi diuinorū ſolatio ſubleuētur. Neceſſe eſt. n. terrena ſuccūbere, cū cæleſtia pdicātur: naturalia ſileſe, cū uirtutes

Ex uarys in Matt. locis Homilia. 3.

tutes loquuntur. Et igitur itaque infantiũ ętas in laudẽ,
quę delictorũ non nouerat crimen. Dignus a dignis lau
datur, & innocens in nocẽtiũ teſtimonio prædicatur Ac
cipiũt enim a Chriſto, & reddunt, conſequuntur, & re
ferunt. Vno enim tẽpore & qui dederat recipit, & qui
acceperat reddituno, inquam, tempore ſua Chriſto
redduntur, dum eius laudes, illi ab infantibus referun
tur. Diximus de laude infantium, quid de lactentium
laudibus proferemus? quorum laudẽ innenire nõ poſ-
ſumus, niſi eoſipſos qui laudauerint nouerimus. Qui
ſint, ubi ſint, quàm laudem intulerint, quæro, qui loqui
non norant? Neq; enim ætas illa poterat poſſe, quod
natura non dederat, aut celebrari a talibus poterat, q̃d
inſtitutio denegabat. Dicunt nàq; Domino laudes
trucidati ab Herode lactẽtes, loquũtur ſanguine quod
lingua non poſſunt. Paſsione canunt, quod ſermone
non norunt, occiſi prædicant, quod uiui non poterãt.
Nec nouũ quid dicitur, ut innocens ſanguis aut Deo
Gen. 4. referat laudes aut ſuas indicet paſsiones, cùm Abel
Apo. 6. ſanguis clamet ad cœlum, aut occiſorum animæ ab al-
tari uociferentur ad Deũ. Cõtulit martyriũ laudẽ, qui-
bus negauerat natura ſermonẽ. Licuit ſanguine cla-
mare quibus narrare non licebat uoce, licuit ſanguine
loqui quibus lingua non licuit. Miſcent cum Domino
colloquia, quibus humana negata ſunt uerba. Sed enim
occiſis innocentibus iſtis, impleta ſunt prophetiæ uer-
ba dicentis: Vox in Rama audita eſt fletus & ploratio-
Hie. 31 nis Rachaelis flẽtis filios ſuos, & noluit conſolari, quia
nõ ſunt. Rachelem primo Eccleſię eſſe perſonã, nemo
eſt qui abnuat, nemo qui aliud cõtra ueritatẽ defendat.
Sed duo in illa diuerſa conſpicio, fletus & conſolatio-
nis cõtemptus. Si enim fleuit, cur conſolari cõtempſit?
Aut ſi conſolari contẽpſit, cur fleuit? Aut quomodo cõ
petit, cõſolari noluiſſe, cui competit fleſſe, cum aut fle
re nõ debuit, quæ cõſolari contẽpſit, aut cõſolari debuit
quæ nõ flere non potuit, cum manifeſtũ ſit fletus cõſo-
latione tergi? Vel certe cur indiguit flere, quæ non indi
guit conſolationis ſermone? Sed noluit, inquit ſcriptu-
ra, cõſolari quia nõ ſunt, id eſt, noluit cõſolari, qa ſunt.
Si idcirco noluit cõſolari qnia ſunt, quomodo uoluit fle
re quaſi illos qui nõ ſunt? Sed ut cõpendio iam diuerſi-
tatum cauſa reddatur, conditio a matre defletur, ſed
ſpe gloriæ conſolatio humana contẽnitur. Pietatis affe
ctus in fletibus declaratur, ſed occiſorum gloria repu-
diũ conſolationi indicitur. Pugnant enim in matre affe
Pugna affectus et fidei. ctus & fides, humanitas cũ deuotione concertat, plan-
git affectus, ſed fides exultat, deflet humanitas, ſed de-
uotio cõſolatur. Licuit enim matri humanitus flere, cui
nõ licuit cõſolatione humanitus indigere. Ideo & Do-
minus Chriſtus in Lazaro fleuit, nec tamẽ ipſe quoque
cuiuſquã cõſolatione indiguit, quia hominis fuit, quod
Ioã. 11 fleuit, cũ manifeſte Deus ſit, qui Lazarũ ſuſcitauit. Sed o
beata lactentiũ gloria, quibus pro Chriſto cõtigit dedi-
care martyria. Expugnãt tẽpore uno natiuitatẽ & mor
tẽ, ingreſſum & exitum, principiũ & occaſum, ut ipſis
poſſet tẽpore uno, ut dixi cõtingere, & naſcẽdo ingredi
mundũ, & dedicare martyrio cælũ. Probat nouos exer-
citus Chriſtus, rudes milites ſignat, legiones lactentes
uictoria perpetrata coronat. Fiũt pro Chriſto uictores,
qui ætate fuerunt coæquales, fiunt, inquã, infantes ſine
certamine fortes, ſine pugna uictores. Norunt uincere,
qui pugnare nõ norãt. Exiſtũt uictoriæ cõpotes, qui fue
rãt ætate imbelles. Mercãtur pœna martyriũ, gloriã ſan
guine cõparãt, æternã uitã tpali morte cõmutãt. Nec
timuit ætas illa mortẽ, nec horruit. Timere .n. nõ potuit
quę timere nõ nouit. Tranſmittit infantes, infans Chri
ſtus ad cælũ, offert noua xenia patri, primitias fructuũ
exhibet genitori. Oſtẽdit futurã fœcũdiſsimã meſſem
dũ in ſemine tãtã exhibet ubertatem. Deriſit ſe, deriſit
hoſtilis immanitas, quæ putauit turbari poſſe conſiliũ
Dei, gloriam Chriſti, ſalutẽ neceſſariam mundo. Sed cõ
tulit infantibus multis martyriũ, dũ infantẽ quærit oc- Matt.
cidere Chriſtũ. Pręſtat hoſtis, dum nocet, beneficiũ tri 2.
buit, cũ occidit, inuideret enim eorũ gloriæ, ſi amaret.
Sed alię ſunt terreſtres pugnę, aliæ cæleſtes uictoriæ. In
prælio Chriſti moriendo uiuitur, cadendo ſurgitur, ui-
ctoria per interitum comparatur.

ITEM SERMO SANCTI Auguſtini.

HOdiè, fratres chariſsimi, natalem illo-
rum infantiũ colimus, quos ab Herode Eſt Ser
crudeliſsimo rege interfectos eſſe, euan mo. 10.
gelii textus eloquitur. Et ideo cum ſum de San
ma exultatione gaudeat terra cęleſtiũ ctis.
militũ, & tantarũ parens fœcũda uirtu-
tũ. Ecce prophanus hoſtis nunquã beatis paruulis tan
tũ prodeſſe potuiſſet obſequio, quantũ profuit odio.
Nam ſicut ſacratiſsimũ præſentis diei feſtum manife-
ſtat, quantũ in beatos paruulos iniquitas abũdauit, tan
tũ in eis gratia benedictionis refudit. Beata es o Beth-
leem terra Iuda, quæ Herodis regis immanitatẽ in pue
rorũ extinctione perpeſſa es, quæ ſub uno tẽpore candi
datam plebẽ imbellis infantiæ Deo offerre meruiſti. Di
gne tamẽ natalem illorũ colimus, quos beatius æternæ
uitæ mundus edidit, quã qnos maternorũ uiſcerũ par-
tus effudit. Siquidem ante uitæ perpetuæ adepti ſunt di
gnitatẽ, quã uſuram præſentis acceperint. Aliorũ qui-
dem precioſa mors martyrum laudem in confeſsione
promeruit, horum in conſummatione cõplacuit, quia
incipiẽtis uitæ primordiis, ipſe eis occaſus initium glo
riæ dedit, qui præſentis terminũ impoſuit: quos Hero-
dis impietas lactẽtes matrũ uberibus abſtraxit: qui iu
re dicuntur martyrũ flores, quos in medio frigore infi-
delitatis exortos, uelut primas erumpentes Eccleſiæ gẽ
mas, quædam perſecutionis pruina decoxit. Et ideo di
gnũ eſt interfectis pro Chriſto infantibus honores im-
pendere cęremonias, non dolores, ſacramẽtis dare uo-
ta, nõ lachrymis, quia ipſe illis fuit cauſa pœnæ, qui ex
titit & coronæ, ipſe odiũ cauſę odii cauſa qui pręmiũ.
Parante autem Herode paruulis necem, Ioſeph per an
gelum admonetur, ut Chriſtum Dominum noſtrum in
Aegyptum transferat, Aegyptum idolis plenã. Nã poſt
Iudæorum perſecutionẽ, & ad occidendum Chriſtum
prophanæ plebis aſſenſum, Chriſtus ad gẽtes idolis de
ditas tranſire dignatur, & Iudæã relinquẽs, ignorãti ſe
culo colẽdus infertur. Et quia ex ſcripturis diuinis, fra-
tres chariſsimi, bonos & iuſtos uiros perſecutionem ma
lorum ſemper ſuſtinuiſſe cognoſcimus, ſi diligenter cõ
ſideramus, inueniemus illos maiora ſupplicia ſuſtinere.
Omnis enim homo qui alium in corpore perſequitur, Perſecu
prius ipſe in corde perſecutionem ſuſtinere cognoſci- tores bo
tur. Nam ſi etiam illi quem perſequitur aliquid de ſub- norũ ſi-
ſtãtia ſua tulerit, maius ſibi ipſe diſpendium facit, quia bi ipſis
nemo habet iniuſtũ lucrum ſine iuſto dãno. Vbi lucrũ perni-
ibi & dãnum. Lucrũ in arca, damnum in cõſcientia. Tol cioſiſsi-
lit ueſtem, & perdit fidem, acquirit pecuniam, & per- mi.
dit iuſtitiam. Sed hoc homines ideo faciunt, quia diem
nouiſsimum attendere nolunt. Si enim diem mortis ſuę
cogitare iugiter uellent, animum ſuum ab omni cupi
ditate uel malitia cohiberent. Sed quod modo nolunt
ſalubriter cogitare, neceſſe habent poſtea ſine ullo re-
medio ſuſtinere, Veniet enim illis dies nouiſsima, ue-
niet dies iudicii, quando eis nec pœnitentiam licebit
agere, nec bonis operibus ſe ab ęterna morte poterunt
redimere, quia percutitur etiam hac animaduerſione
peccator, ut moriens obliuiſcatur ſui qui dum uiueret
oblitus eſt Dei. Veniet dies iudicii, quando mouebun-
tur fundamenta montium, & ardebit terra uſque ad in-
feros

Matt. 24. Apoc. 24.

Yeros deorſum, quando cæli ardentes ſoluentur, quando ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuũ, quãdo ſtellæ cadẽt de cælo quãdo peccatores, & impii mittentur in ſtagnum ignis, & fumus tormentorum illorũ aſcendet in ſecula ſeculorum, ubi fletus & ſtridor dentium. Veniet tempus, fratres chariſsimi, quando nulli bono erit malè, nulli malo erit benè. Veniet, inquã, nouiſsima dies, quando diſcernẽtur pii ab impiis, iuſti ab iniuſtis, laudatores Dei a blaſphematoribus Dei. Veniet & quando diſcernentur, ut nulli, ſicut dictum eſt, bono ſit malè, nulli malo ſit benè. Quare ergo modò non ſic? Fortè & modò ſic. Sed quod nũc eſt in occulto, tunc erit in manifeſto. Lege ſcripturã diuinam, ingredere mecum ſi potes in ſanctuarium Dei, fortè ibi ſi poſſum, docebo te, immò diſce mecũ ab eo qui docet me, & nunc non eſſe malis benè, & melius eſſe bonis quam malis, quamuis nondum uenerit bonorum plena felicitas, nondumque uenerit malorum pœna nouiſsima. Si legem Dei diligenter attendis, fortè intelligis mecum non eſſe benè malis. Rogo enim te & quæro abs te, tibi quare malè eſt? Reſponſurus es: Egeſtas angit, premit difficultas, dolor fortaſſe membrorum, timor ab inimico. Tibi ideò malè eſt, quia pateris mala, & benè eſt illi qui eſt ipſe malus? Multum intereſt inter malum pati, & malum eſſe. Tu quod pateris non es: malum enim pateris, ſed tu malus non es, ille hoc malum non patitur, & malus eſt. Noli ergo falli. Non poteſt fieri ut tibi malè ſit, quia pateris malum, & illi benè ſit qui eſt malus. Qui enim malus eſt, putas quia non patitur malum, cũ patitur ſeipſum? Tibi malè eſt, quia malum alienum pateris in corpore tuo: & illi benè eſt, qui malum ſeipſum patitur in corde ſuo? Tibi malè eſt, qui fortè malam habes uitam: & benè eſt illi, qui malam habet animã? Eſto bonus, qui habes bona. Bonæ ſunt diuitiæ, bonum eſt aurum, bonum eſt argentum, bonæ familiæ, poſſeſsiones. Omnia iſta bona ſunt, ſed unde facias benè, nõ quæ te faciant bonum. Habeto bona, quæ te faciant bonum. Quæ ſunt, inquis iſta? Fac iudicium & iuſtitiam. Bona ſunt quæ habes, fac iudicium & iuſtitiam: eſto & tu bonus inter bona tua, erubeſce bonis tuis. Eſto bonus mãſurus inter bona tua peritura, erubeſce bonis tuis. Noli eſſe malus in eis, ne pereas cum eis. Ita ergo aurũ & argentum diſtribuit hominibus, conditor rerũ & adminiſtrator Deus, ut ipſum per ſe natura & genere ſuo bonum ſit, copia uerò eius non extollat bonos, nec elidat inopia. Malus autem homo & cum offertur, excæcatur, & cum aufertur, excruciatur, quia & cum acquiruntur diuitiæ, falſam lætitiam tribuunt, & cum perduntur, ueram triſtitiam derelinquunt. Diſcamus amare ueras diuitias, id eſt, caſtitatem & iuſtitiam, pacem & miſericordiam. Iſtæ enim iuſtæ dicuntur diuitiæ, quia bonis meritis iuſtisque tribuuntur. Iſtæ ueræ dicuntur diuitiæ, quia quiſquis eos habuerit, non egebit, dum iuxta Apoſtolum, habẽs uictũ & ueſtitum, hic contentus eſt. Iſtas uero terrenas diuitias iniuſtum eſt putare diuitias, quę nõ auferũt egeſtatem. Tanto enim magis quiſque ardebit egeſtate auaritiæ, quãto magis eas diligẽs maiores habuerit. Quomodo ergo ſunt diuitiæ, quibus creſcit inopia, quæ amatoribus ſuis quãto fuerint ampliores, non afferunt ſatietatem, ſed inflammant cupiditate diuitẽ? Tu putas quia minus indigeres, ſi minus haberes, unde bene quidam dixit: Creſcit amor nummi quantũ ipſa pecunia creſcit. Cum pecuniæ enim incremento, rabies cupiditatis augetur. Nam omnes auari, uel cupidi, uelut hydropis morbo ægrotare uidentur. Quomodo enim hydropicus quanto plus bibit, tantò amplius ſitit, ita auarus uel cupidus acquirendo non ſatiatur. Nos uero fratres cogitantes peregrinos nos & hoſpites eſſe, in hoc ſeculo, hoc tantum ad quod uictum & ueſtitum opus eſt nobis in itinere uitæ iſtius, reſeruemus, & quantum poſſumus in æternam beatitudinẽ per eleemoſynam pauperum dirigamus, ut cum in die iudicii cupidi & auari pro ſterilitate bonorũ operum audire meruerint. Diſcedite a me maledicti in ignẽ æternum, nos pro bonis operibus audire poſsimus. Venite benedicti, percipite regnum, quia eſuriui, & dediſtis mihi mãducare, ſitiui, & dediſtis mihi bibere. nudus fui & operuiſtis me. Ad iſtã benedictionem nos Dominus ſub ſua protectione perducat, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Vere diuitiæ.

1. Ti. 6

Falſæ diuitiæ

Iuuen. Saty. 14.

Matt. 25.

DE EODEM FESTO HOMILIA
Euſebij Emeſeni.

VEnerant illis diebus Magi ad Dominum, & (ſicut Euangeliſta refert) munera ei obtulerũt, & admoniti ab angelo in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam uiam reuerſi ſunt in regionem ſuã. Qui cum receſsiſſent, ecce [ANGELVS Domini apperuit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge & accipe puerũ & matrẽ eius, & fuge in Aegyptũ,] Dubitari quidem poteſt, quomodo cõpletis diebus purificationis, in Hieruſalẽ Chriſtus in tẽplo offerri potuit, ſi ſtatim ut Magi receſſerũt, in Aegyptũ fugiens abiit. Aut fortaſſe tamdiu Magi in Bethleem morati ſunt, donec ſimul cũ puero & matre eius Ioſeph de Hieruſalem poſt purificationem reuerteretur. Sed melius mihi uidetur eſſe ut ſic dicatur. Qui cum receſsiſſent, aliquanto poſt tẽpore euoluto, & omnibus quæ ſecundum legẽ debebantur expletis, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens. Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptũ. Adhuc oĩa quieta erãt adhuc Herodes Magos expectans, nondum ſui cordis malitiam reuelabat. Vnde & ſecure uadunt in Hieruſalẽ, ut legis mandata perficiant. Inde uero in Aegyptũ fugere iubẽtur, ubi Abrahã & Iacob & filii Iſrael peregrinati ſunt. Hoc enim Propheta prædixerat, dicens: Ecce Dominus aſcẽdet ſuper nubẽ leuẽ, & ingredietur Aegyptum. Nubes enim leuis, & nullius corruptionis pondere grauis eſt uirgo Maria, quæ in Aegyptum Chriſtum portauit ut lux in tenebris luceret, & populus qui ſedebat in tenebris, lucem magnam uideret. Sunt autem qui etiam ad literam intelligere uelint, ut Chriſto Domino Aegyptum ingreſſo, mox omnia phana & ſimulachra omnia corruiſſent. Hanc autẽ Chriſti perſequutionem & Moyſes in ſeipſo ſignificauerat. Multa enim ſunt, in quibus Moyſes Chriſtũ ſignificat. Sicut enim Moyſes a Pharaone, ita & Chriſtus ab Herode perſequutionẽ paſſus eſt, & ſicut, infantes propter Chriſtũ in Iudæa occiſi ſunt, ita & in Aegypto ꝓpter Moyſen in flumine necati ſunt. Narrat autem Ioſephus quendam ſacerdotẽ & Magum Aegyptiorum prophetaſſe, quod de Hebræorum gente talis homo naſciturus eſſet, qui totam terram illam perdere debuiſſet. Vnde & Pharaoni cõſilium dedit, ut omnes Hebræorum infantes interficeret. Præcepit igitur Pharao, ut Hebræorum maſculos interficerent, & fœminas reſeruarent. Hoc autem ideo faciebat, ut ille unus qui quærebatur, uel ſic inter alios occidi potuiſſet. Eadem autem intentio fuit & Herodis, qui quoniã Chriſtum inuenire non poterat, tot millia puerorum interfici iuſsit. Illis autem diebus natus eſt Moyſes, de quo longa hiſtoria ſcribitur, quomodo a parentibus occultatus. quomodo in flumen miſſus, quomodo a filia Pharaonis de aqua ſuſceptus & in filiũ adoptatus fuerat, quomodo etiã puella de manibus illius impii ſacerdotis, q eũ occidere conatus fuerat, eũ liberauerit, quãdo (ut ꝓdictus hiſtoriographus narrat) de capite Pharaonis ludens in infantia coronam eiecit. Hęc autem Moyſes ideò fortaſſe prætermiſit, ne ſuum præconium ſcribe-

Eſa. 91

Nubes leuis, uirgo Maria

Moyſes typus Chriſti

ſcribere uideretur. Veruntamen poſtea in Pharaone &
in exercitu eius completũ uidit, quod tũc in illis quæ
in fans & inſcius agebat, ſignificabatur. Sequitur: [Qvi
cõſurgens accepit puerũ & matrẽ eius nocte, & receſsit
in Aegyptũ. Et erat ibi uſq; ad obitũ Herodis.] Ecce fu
git Chriſtus, & in nocte fugit, ut fuga quæ per ſe diffici
lis eſt noctis obſcuritate difficilior fiat. Si ergo fugit He
rodẽ, quanto magis nos diabolũ & membra eius fuge-
re oportet? Nulla itineris difficultate terreamur, q̃a me
lius eſt duro labore fatigari, quam ab hoſtibus necari.
Matt. Arcta enim & anguſta eſt uia, quæ ducit ad uitã. Verun
7. tamen nec ſemper eſt fugiendũ, nec ſemper eſt reſiſten
dũ, ſed pro tẽporis & negotii qualitate, & hoc & illud
fieri oportet. Nam & ſancti aliquando fugiebãt, aliquã
Matt. do hoſtibus ſponte occurrebant. Ipſe quoque Saluator
10. noſter, qui nos de ciuitate in ciuitatẽ fugere præcepit,
cum & ipſe ſi uellet, fugere potuiſſet, ſponte ſua tẽpore
paſsionis hoſtibus occurrit. Non igitur timore mortis
Ioã. 18 ſi iuſtum & utile fore putamus, ſed timore peccandi, &
uiſibiles hoſtes & inuiſibiles fugere debemus. Quare au
tem Chriſtus in Aegyptũ fugerit, Euangeliſta ſubinſe-
Oſee. rẽs, ait. [Vt adimpleretur quod dictũ eſt a Domino per
11. prophetã dicentẽ, Ex Aegypto uocaui filiũ meũ]. Si. n.
in Aegyptũ non fugiſſet, ex Aegypto uocari nõ potuiſ
ſet. Sic. n. impleta eſt prophetia, & utilitas prophetiæ.
[Tvnc Herodes uidẽs q̃ illuſus eſſet a magis, iratus eſt
ualde: & mittẽs occidit omnes pueros qui erãt in Beth-
leẽ, & in omnib^s^ finibus eius, a bimatu & infra.] Fecit
hoc ſecundũ tempus quod exquiſierat a Magis. Quoniã
enim Herodes prophetatũ oraculo in Bethleem naſci-
turum Chriſtum audierat, ideo omnes pueros qui erãt
in Bethleẽ & in omnibus finibus eius, occidit, ut quia
unum inuenire non poterat, unum ſimul cũ cæteris in-
terficeret. Sed quare [A bimatu & infra?] Quia ſecundũ
Magorum reſpõſionẽ Chriſtũ huius ætatis eſſe ſciebat.
Pręocupatus enim aliis negotiis, cũ iam bene duo anni
tranſiſſent, & Magi ad eum nõ reuerterentur, ſe illuſum
eſſe intelligens, ualde iratus omnes hos pueros occide
re iuſsit. [Tvnc impletum eſt quod dictum eſt per pro-
Hie. 13 phetam Hieremiam dicentem: Vox in Rama audita
eſt, ploratus & ululatus multus: Rachel plorans filios
ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt.] Rama enim in
terpretatur excelſa. Illi igitur uos in Rama auditur,
quæ multum exaltata præ ſua magnitudine longè la-
teque diffunditur. Multus enim ploratus, multusq; ulu
latus ibi erat, ubi tot matres, tot parentes, tot homines
utriuſque ſexus, uiſa tanta crudelitate, etiam ſi uellent,
uoces cohibere non poterant. Quare autem Rachel fi-
lios ſuos plorare dicitur, quum utique non filii Rachel,
quãtum ad literam, ſed filii Lyæ ſororis eius omnes iſti
fuerint? Iudas enim non Rachel, ſed Lyæ filius fuit, in
cuius tribu hæc cædes tam immenſa facta eſt. Sed quia
Rachel interpretatur ouis, & ſignificat ſanctam Eccle-
ſiã, quæ ouinam ſimplicitatem imitatur, non immerito
filii Rachel eſſe dicũtur, qui quaſi agni innocẽtes & ſi-
ne uoce iugulãtur. Deniq; cuius filii ſunt agni? non ne
ouis? Sũt igitur filii Rachel, ſiquidẽ illa eſt ouis, & iſti
agni. Plorat autẽ Rachel, id eſt, ſancta Eccleſia, uſq; ho
die filios ſuos, quia quãuis ad requiẽ eos ire intelligat,
dolet tamẽ, q̃a corporaliter ab ea ſeparãtur. Sic autẽ do
lebãt, & illi, quibus Dñs ait. Et uos nũc quidẽ triſtitiam
Ioã. 16 habetis: iterũ autẽ uidebo uos & gaudebit cor ueſtrũ. Et
quãuis multa melius quã fuerãt, ſint (ſiquidẽ iã nũc cũ
Deo ſunt) ad tẽpus tamẽ cõſolationẽ nõ recepit, quo-
niã in hac uita nõ ſunt. Supplẽdæ ſunt. n. ſcripturæ, ubi
ad intelligẽtiã aliq̃d deeſt. Quis. n. intelligat, Nolvit
Luc. 19 cõſolari, quia nõ ſunt, niſi aliquid addat? Ta e quid &
ibi inuenies, ubi de Dño dicitur, quod uidens ciuitatẽ,
fleuit ſuper illã dicens, Quia ſi cognouiſſes, & tu. Quis
enim intelligere ualeat quid ſignificet, & tu, niſi aliquid
additũ fuerit? Poteſt autẽ & ſic intelligi quod dicitur,
[Rachel plorans filios ſuos noluit cõſolari, quia non
ſunt.] Sãcta namq; mater Eccleſia, quamuis multũ de fi
liorum ſuorum nece durisque cruciatibus lugeat, cõſo-
lationem tamen non recepit, quia nõ ſunt in tali euẽtu
dandæ uel ſuſcipiendæ conſolationes. Vbi enim lætitia
uincit lachrymas, gaudiũ mœrorem, & gloria paſsionẽ
ibi conſolatio neceſſaria nõ eſt. Magis enim lætandum
eſt de illa uita, quã de iſta ſit dolendum quã amiſerunt.
Quid eſt enim hæc uita comparationẽ illius uitæ? Vn-
de & Dominus ait: Qui amat animã ſuam, perdet eam: Ioã. 12
& q̃ perdiderit animã ſuã propter me, inueniet eã: De- Luc. 9.
niq; cur aliũde quærat conſolationes ille qui plenus eſt
cõſolationibus? Illis enim cõſolatio neceſſaria eſt, qui
illos lugẽt, de quibus bonam ſpem habere non poſſunt.

DOMININICA INTRA Octauam Natiuitatis Chriſti in Epiſtolam Concio exegetica.

IN huius die lectione utitur Apoſtolus ſi
militudine, quippe quæ plurimum ha
beat momenti & oportunitatis ad perſua
dendum & demonſtrandum. Vtitur cre
bris parabolis, & ſimilitudinibus etiam
Chriſtus ipſe. Vult autẽ docere Apoſto-
lus quid interſit inter eos qui lege tenebantur, & eos
qui ſub gratia ſint. [Qvanto, inquit, tempore hæres
paruulus ẽ, nihil differt à ſeruo, cũ ſit dñs omniũ.] Hoc Gal. 4.
quidẽ in rebus humanis neceſſario fieri oportere nemo
eſt, qui nõ uideat. Neceſſe eſt, inquã, ut quandoquidem
paruulus necdũ id iudicii aſſecutus eſt ut poſsit fami-
liã commodè gubernare, & rebus ſuis ſapiẽter uti, inte
rim nulla ei fiat poteſtas regendi, ſed ſeruulorũ condi-
tione teneat, [Svbditvs tutoribus & actoribus,] qui
rerũ eius curã gerant, & ipſum diſciplinæ quodã fræno
cõtineãt, rectẽq; ac probè inſtituãt, uirgis etiã & uerbe
ribus ſi ex uſu ſit, coërceant, idque [Vsqve ad præfinitũ
tẽpus a patre.] Iam uero applicans ſuo inſtituto hãc ſi-
militudinẽ. Apoſtolus. [Ita & nos, ait, cũ eſſemus par
uuli, ſub elemẽtis huius mũdi eramus ſeruiẽtes.] Paruu
lus erat ille populus Iudæorũ, dũ etiamnũ ſub lege de-
geret, quia ferè carnalibus promiſsionibus ducebatur,
& minis ac terroribus legis retrahebatur a malo. Vnde
in ea lege frequẽs eſt, Ego Dñs, Ego Dominus, quod ter
rorem quendã potius incutere uidetur, quã ad amorem
imbuere. Sed hoc conuenienter impoſitũ fuit onus po
pulo illi duræ ceruicis, qui tamen nec ſic quidẽ unquã
diu potuit in officio cõtineri. Itaque etiã eadẽ ipſa lex
cũ primũ data fuit, nihil fere aut cernebatur aut audie-
batur aliud, quã quod metũ & formidinẽ adferret. Au- Exod.
diebantur tonitrua micabant fulgura, nubes denſiſsima 19.
operuit mõtẽ, clãgorq; buccinæ uehemẽtius perſtrepe
bat, atq; ex mõte Synai aſcẽdebat fumus quaſi de forna-
ce, & erat oĩs mõs terribilis Quare hoc? Moſes ipſe reſpõ
deat: ut ꝓbaret uos uenit De^9^, inquit, & ut terror illius
eſſet in uobis. Sic ergo inſtitui, quid aliud eſt quã quadã
teneri ſeruitute? ſed quia paruulus adhuc erat ille po-
pulus, uoluit Deus eũ lege, tanquã elemẽtis paulatim
ad meliora prouehi. Vt. n. pueri prius elemẽta diſcũt in
ſcholis, ac deinde ad ſolidiorẽ ſciẽtiam prouehũtur. ſic
uoluit ſapiẽtiſsimus Deus rudẽ populũ cõgruis ipſi pręe
ceptis tãtiſper imbui, donec capax eſſet gratiæ ꝑ Chri-
ſtũ pręſtãdę. Variè quidẽ exponit̃, q̃ Apoſtolus ait, ſub
elemẽtis huius mundi eramus ſeruiẽtes, ſed ſimpliciter
elemẽta hęc accipi poſſunt ꝓ ipſa lege Moſaica qua eru
diebat̃ interim populus ille durę ceruicis, & reuera ad-
modũ puerilis & ꝓnus in idololatriæ ſtultitiã, a qua itẽ
q̃ue a cæteris maleficiis, pœnis & terroribus retinebat̃,
quibus ea lex plena eſt. Nihil igitur differebant à ſeruis
quia

qnia timore potius ſeruili, quàm amore ingenuo ac li-
berali ducebantur. Sed nunc lætiora audiamus: [At
ubi uenit plenitudo temporis,] id eſt, ubi completum
eſt tempus illud, qno ex omni ęternitate uolnit Deus
filium ſuum humanam ſumere, naturá, [Misit Deus
filium ſuum,] non ut ibi eſſe inciperet ubi priùs non
erat: ſed miſit [Natum ex muliere,] id eſt, naſci uoluit
ex ſacratiſsima uirgine, quã hic mulierem uocat, quia
ut Tertullianus & catholici oẽs docẽt, uirgo etiam mu
lieris uocabulo ſignificatur: & ut D. Hieronymus aper
tè aſſerit, mulier ſexũ magis ſignificat, quàm copulam
uiri. Quanquã & ipſa uirgo ſingularis & nimis quam
Pro. 31 beata in Prouerbiis Salomonis non ſine grandi myſte-
rio mulier fortis appellatur. Sequitur: [Factum ſub le-
ge, ut eos qui ſub lege erant redimeret.] Voluit enim
Dominus ſua ſponte ſe legi ſubmittere, ut hoc ipſo ex-
piaret graue illud primorum parentũ noſtrorum cri
men, quo noluerunt ſe ſubmittere diuinæ legi, ſicque
ſua obedientia uoluntaria noſtrã aboleret inobedien-
tiam: efficeretque hoc ipſo immunes nos ab illa ue-
teri lege, qnæ propterea admodum multiplex uidetur
data fuiſſe Iudæis, quòd parentes illi primi nec unam
ſeruare uoluerint. D. Auguſtinus in Pſalmum 31. Vn-
de, inquit, redimeret? A diabolo, à perditione, à pecca-
tis ſuis, ab eo cui ſe uẽdiderãt. Vt eos qui ſub lege erãt,
redimeret: Sub lege enim erant, quia premebet eos lex.
Idem in Tractatu tertio in Euangelium ſecũdum Ioan-
nem: Ecce, ait, ad hoc uenit Chriſtus, ut eos qui ſub le-
ge erant redimeret, ut iam non ſimus ſub lege, ſed ſub
gratia. Quis ergo dedit legem? Ille dedit legem, qui de
dit & gratiam. Sed legem per ſeruum miſit, cum gra-
tia ipſe deſcendit. Et unde facti erant homines ſub le-
ge? Non implendo legem. Qui enim legem implet, non
eſt ſub lege, ſed cum lege. Qui autem ſub lege eſt, non
ſubleuatur ſed premitur lege. Omnes itaque homines
ſub lege conſtitutos reos facit lex, & ad hoc illis ſuper
caput eſt, ut oſtẽdat peccata, non tollat. Lex ergo iubet
dator legis miſeretur in eo quod lex iubet. Conantes
homines uiribus ſuis implere quod legi præceptũ eſt,
ipſa ſua temeraria & præcipiti præſumptione cecide-
runt, & non cum lege, ſed ſub lego facti ſunt rei. Et qno
niam ſuis uiribus implere non poterant legem, facti
rei ſub lege, implorauerunt liberatoris auxiliũ, & reá-
tus legis fecit ægritudinem ſuperbis. Aegritudo ſu-
perborum, facta eſt confeſsio humilium. Iam con-
fitentur ægroti, quia ægrotant. Veniat medicus, & ſa-
net ægrotos. Medicus quis? Dominus noſter Ieſus
Chriſtus. Hæc ille, Sed num ita ſumus redempti à lege,
ut iam ab omni lege prorſus immunes ſimus? Minimè
gentium. Ablatum eſt ab humeris noſtris graue illud
onus innumerabilium obſeruantiarũ, de quo ipſe Apo
Act. 15 ſtolorum princeps ait: Nunc ergo quid tẽtatis Deũ, im
ponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum, quod neq;
nos, neque patres noſtri portare potuimus? ſed rurſus
iubemur tollere ſuper nos iugum Chriſti, qnod eſt iu-
Matt. gum ſuaue & onus leue. Sed cui tandem? utique feruen
11. ter amanti. Charitas aũt unde? Audi Apoſtolum: Chari
Rom. 5 tas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritũ ſanctũ
2. Co. 3 qui datus eſt nobis. Et hæc charitas ultrò ſeruat legem
Ioan. 8. adiuuante infirmitatem noſtram ſpiritu Dei. Vbi enim
Spiritus Domini, ibi libertas, ſcilicet à ſeruitute pecca-
ti: qui aũt facit peccatũ, ſeruus eſt peccati: à quo non li
berat nos niſi gratia redẽptoris noſtri, qui per ſpiritum
ſuũ diffundit charitatẽ in cordibus noſtris, qua accen-
Pſ. 118 ſi iam dilatato corde cum Propheta currimus uiã man
datorum Dei, & in uiam teſtimoniorum atque præce-
ptorum Dei delectamur ſicut in omnibus diuitiis: quod
1. Ti. 1 totũ efficit charitas, Itaque quod dicit alibi Apoſtolus,
Iuſto nõ eſt lex poſita, ideò dicit, quòd iuſtus impellen
te eũ ſpiritu charitatis ſuapte ſponte totum ſe ſubmit-
tit uolũtati diuinæ, quã nobis filius Dei in ſacroſancto
Euãgelio ſuo patefecit. Quibus igitur adhuc impoſsibi
le uidetur uiuere ſecũdũ præcepta Euangelij, illi ſe in-
dicãt deſtitutos ſpiritu charitatis, quẽ multis lachry-
mis & gemitibus petere debẽt à filio Dei, alioqui ſine
illo ſemper in peccati miſera ſeruitute permanſuri. Se-
quit: [Vt adoptionẽ filiorũ reciperemns.] O quis hãc
capiat diuinæ benignitatis immẽſitatẽ? Omnes eramus
natura filii Iræ, dãnationi obnoxii. & nõ ſolũ per Chri-
ſtũ ab illa ira & dãnatione liberati ſumus, ſed ẽt in filios
adoptati. Hoc igiẽ debemus illi charitati, qua ſic Deus Ioan. 3.
dilexit mundum, ut unigenitũ ſuũ daret, ut omnis qui
credit in illum non pereat, ſed habeat uitã æternam. Li
berati igitur per Chriſtum ab ira Dei, in quam peccan-
do incideramus, adoptatiq; in filios, non iã ſerui ſed fi-
lii ſimus. Seruus ex timore ſeruit Domino ſuo: filius in-
genuus liberaliter obtemperat patri ſuo: nec putat gra-
ue eſſe quicquid pręcipit pater: ſed hoc ſolùm ueretur,
ne qua culpa ſua offendat patrẽ quẽ diligit, dignusq;
fiat qui à patre abiiciatur. Non ergo ſic liberati ſumus
per Chriſtũ à lege, ut liceat iam nobis quicquid libet:
immò uerò miſsi ſumus ſub iugũ charitatis, quæ longe
plus exigit à nobis, quàm uel lex ipſa pręſcribat. Chari
tas. n. quantuncunq; in omni ſeſe exerceat pietate, quan
tuncunq; bonis & ſanctis inſudet operibus, nihil tamẽ
ſibi dignũ Deo feciſſe uidetur, quẽ unicè amat. Atq; his
ſtimulis & calcaribus urgetur, ut magis ac magis ſem-
per ſtudeat exercere ſe in illis quæ nouit placere Deo,
id eſt, in uitiorum omnium extirpatione ac profliga-
tione, & exercitatione uirtutũ. Sequitur: [Quoniam
aũt eſtis filij Dei, miſit Deus ſpiritũ filii ſui in corda no
ſtra, clamantem Abba, pater.] Hic ſpiritus electis Dei
arrha eſt ſempiternæ adoptionis, quẽ qui nõ habet, idẽ
ipſe nõ eſt Chriſti uiuum membrum. Clamare aũt dici
tur ſpiritns, quia nos clamare facit, præſtatq; fiduciã,
ut nõ dubitemus Deũ uocare patrẽ, nõ tã ſtrepitu oris,
quod & mali poſſunt, qnã magno affectu cordis & fidu
cia pii amoris. D. Ambroſius ſcribẽs in hũc locum, Vt
probaremur, inquit, adoptati eſſe à Deo in filios, ſpiri-
tũ ſuũ dedit nobis, qui ſignũ patris oſtendat in filios: ut
quia hoc non auderemus dicere in infirmitate & in in-
dignitate noſtra, ſuggerat ut audeamus dicere Abba
quod eſt pater. Hæc Ambroſius. Obſeruãdũ aũt hoc lo
co eſt cõtra Græcorũ errorẽ, dici ſpiritũ filii Dei, id eſt,
tã à filio procedere ſpiritũ ſanctũ quã à patre, quod Græ
ci negãt, licet idẽtidẽ cũ Romana Eccleſia in cõcordiã
redierint, ut ẽt poſtremò in Cõcilio Florẽtino. Videat
q uolet Auguſtinũ Tractatu 96. in euãgeliũ ſecũdũ Ioã
nem. Plurimũ aũt mouere debet oẽs è religione Chri-
ſtianos, ꝙ ſic uocãtnr filii Dei, ſicut ẽt pleriſq; aliis lo-
cis, & plertim apud Ioãnẽ, dicẽtẽ. Chariſsimi, nũc filii 1. Io. 3.
Dei ſumus, itẽq;: Quotquot receperũt eũ, dedit eis po-
teſtatẽ filios Dei fieri, Quæ eſt reuerà mutatio dexteræ Ioan. 1.
excelſi, ut ex filiis iræ fiant filii Dei, nõ quidẽ natura, ſed
gratia. Et habẽt hic Chriſtiani, modò tales ſe præſtent
qnales dicũtur, unde nõ immeritò gloriari poſsint, nẽ
pe patrẽ ſe habere Deũ. Solẽt pleriq; intumeſcere nobi
litate ſui ſtẽmatis, & cæteros præ ſe cõtẽnere. Sed quæ
nã põt maior eſſe dignitas, quam ut ſis & dicaris filius
Dei? Magnũ eſt apud homines eſſe filiũ Imperatoris, re
gis aut principis eximii, ſed quæ eſt horũ cõparatio ad
filios Dei? Nõ tamẽ id ſibi dignitatis uẽdicare debent
quicũq; Chriſto nomẽ dedere, niũ pro ſuo modulo eius
ſeſe moribus & uitæ cõformauerint, qui cũ unicus eſſet
æterni Patris filius, nobis id obtinuit, ut poſsimus ip-
ſius eſſe fratres ex gratia, & filii Patris adoptiui. Ideò. n.
ait Apoſtolus miſiſſe Deũ ſpiritũ filii ſui in corda no-
ſtra, clamãtẽ Abba, pater. Sed nõ erit auſus Deũ uocare
patrẽ, qui nolit eius ſeruare præcepta. Si patrem appel
las Deum, obtemperando iuſsis eius probes te germa-

num eſſe filium. Si autem illi non obtemperas, dubium non eſt, quin tui pectoris inhabitator non ſit ſpiritus eius, & ideo non potes fidenter eum appellare patrem. Improbus enim dicẽdus eſt, qui patrẽ ſuum uocet, cuius iuſſa contemnat. Atq; utinam hic ſpiritus Chriſtianis oĩbus ineſſet quo præditi ſic uiuerẽt, ut bona frõte patrem ſuum poſſent uocare Deum. Sequitur. [ITAQVE iam non eſt ſeruus, ſed filius.] Et tamen pio cuique dicturus eſt Dominus: Euge ſerue bone, intra in gaudium *Matt. 25.* domini tui. Quomodò ergo non eſt ſeruus? Non eſt ſeruus timore ſeruili, quẽ charitas foras mittit, ſed timore caſto, qui permanet in ſeculũ ſeculi, qui timor ad filios pertinet, nõ ad ſeruos, & licet ſerui uocẽtur ob mãdatorum obediẽte executionem, ſed filii potius ſunt dignatione diuina. [QVOD ſi filius, & hæres per Deum.] Certè qui filii ſunt, iidem hæredes ſint neceſſe eſt. Sed addidit: Per Deum, id eſt, per gratiam Dei, ut ne quis id ſibi tribuat. Quæ eſt autẽ hæreditas, ad quã admittũtur adoptiui? Quæ oculus nõ uidit, nec auris audiuit, nec *In Ioã. Tra. 2.* in cor hominis aſcẽderunt. Magna beneuolẽtia, ait Auguſtinus, magna miſericordia. Vnicus natus eſt, & noluit manere unus. Multi homines cũ filios nõ habuerint, peracta ætate adoptãt ſibi, & uolũtate faciũt quod natura nõ potuerũt, hoc faciũt homines. Si aũt aliquis habeat filiũ unicũ, gaudet de illo magis, quia ſolus omnia poſſeſſurus eſt, & nõ habebit qui cũ eo diuidat hæreditatem, ut pauperior remaneat. Non ſic Deus, unicũ eũdem ipſum quẽ genuerat, & per quẽ cũcta creauerat, miſit in hunc mũdũ, ut non eſſet unicus, ſed fratres haberet adoptatos. Non.n. nos nati ſumus de Deo, quomodò, ille unigenitus, ſed adoptati per gratiam ipſius. Ille.n. uenit unigenitus ut ſolueret peccata, quibus peccatis implicabamur, ne adoptaret nos, ſed hoc impedimentum ipſe ſoluit & fecit nos fratres & cohæredes ſuos. Cui gratiæ obſecro dilectiſsimi ut grati ſumus, & ſic uiuamus quẽadmodum decet filios & hæredes Dei, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cũ patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

DOMINICA INTRA OCTAuam natiuitatis ſermo de ſilentio, in quo miſſum eſt incarnatum uerbum.

DVm medium ſilentium tenerent omnia. Tria ſunt ſilentia. Primum ſilẽtium eſt ignorantia languoris, ſecundum ſilentium eſt deſperatio curationis, tertium ſilentiũ eſt adeptio ſanitatis. Primum ſilentium fuit ante legem, ſecũdũ inter legem & gratiam, tertiũ erit poſt hanc uitam. Primum ergo ſilentium fuit, quando homo non agnouit morbum ſuum, & ideò ſiluit, nec quærebat remedium. Sed poſtquàm lex ſubintrauit, & oſtẽdit languidis uulnera ſua, ſtatim ruptum eſt ſilentium & cœperunt mox ægri ſalutẽ quærere. Sed quia per opera legis ubi ſalus non erat ſaluari uolebant, quod quærebant inuenire non potuerunt. Tandẽ igitur conſiderans homo per legem neminẽ iuſtificari poſſe, quaſi per diuturnos clamores fatigatus, & iam deſperans, rurſus loqui ceſſauit, & ſubſecutum eſt ſecundum ſilẽtium. Tunc ergo omnipotẽs uerbum Dei patris in carne ueniens, rupit ſilentium, locutũ eſt pacem, dedit gratiam, propoſuit miſericordiã, promiſit ueniam: & cœperunt ægri currere ad medicũ, & quaſi magnis clamoribus, ſic pura fide cordis & uera confeſsione oris flagitare remedium. Hoc itaque nunc in præſenti uita agitur, ut homo per gratiam Dei ſanitatẽ recipiat. Sed cùm plenã ſanitatẽ receperit, & ad illã felicitatẽ immortalitatis perductus fuerit, non erit amplius quod petat. Et tunc ſequetur tertium illud beatum ſilentium, quod nunquam habebit finem. Inter primum & medium ſilentium multa ſonuerunt uerba, in medium & ultimum ſilentium ſonat unum uerbum. Multa uerba fuerunt, multiplicia legis mandata, quæ per Moyſen data eſt. Vnũ uerbũ eſt gratia Dei, *Ioan. 1.* quæ per Ieſum Chriſtũ facta eſt, uel potius Ieſus Chriſtus eſt. Moyſes famulus dei multa uerba, multos ſermones protulit, Deus pater unum uerbum, unũ ſermonem miſit. Sed ſermones Moyſi omnipotẽtes nõ fuerũt, quia quod dicebant, facere non potuerunt: ideò tandẽ quandoque in promiſsione deficiendo ſiluerunt: & tunc omnipotens uerbum uenit, ſermo Dei qui non ſolùm dixit, ſed quæcunque dixit, immò quæcunque uoluit, fecit. Iſte ſermo, iſtud uerbum adhuc loquitur, quandiu in fidelibus ſuis promiſsiones ſuas operatur. At cũ promiſſa impleuerit, quaſi tũc loqui ceſſabit: cũ aũt promiſſa impleta fuerint, quia ampliùs quod petatur nõ erit, felix in ſempiternũ ſilentiũ erit. Dũ ergo mediũ ſilẽtiũ tenerent omnia. Benè oĩa hoc eſt, non ſolùm illi, qui in petitione deſperabãt, ſed & illi qui in promiſsione defecerant: & nox in ſuo curſu medium iter haberet. Nox *Nox miſticè.* etenim ſacra ſcriptura aliquando pro diabolo, aliquando pro membris eius, id eſt, peccatoribus & iniquis, aliquando pro ipſo peccato, aliquando pro præſenti uita accipit. Per noctẽ ergo in hoc loco mortalis huius uitę fluxus ſignatur, ſicut per diem alibi claritas uitæ perpetuæ. Nox iſta habet ueſperam, dies illa habet aurorã. Veſpera præſentis noctis, fuit inclinatio huius diei: aurora illius diei, inclinatio præſentis ſeculi. Veſpera hu- *Veſpera* ius noctis fuit ex quo Adã peccauit, donec accepta mor- *Aurora.* tis ſententia, à paradiſo pulſus, in tenebras huius mundi exijt. Aurora ſequentis diei, eſt à reſurrectione Chriſti uſque in finem ſeculi: ergo iſta uita nox eſt. Sed quis eſt curſus uitæ iſtius? Videamus quò currat. Per mortalitatẽ currit in mortem, per mortẽ currit in damnationem. Igitur uita mortalis deorſum currit, ſicut uita immortalis ſurſum. Iter ſurſum eſt in cœlis, iter deorſum in inferis, iter medium ſtadiũ uitæ præſentis, quod naſcendo intramus, uiuendo percurrimus, moriendo eximus. Quando ergo nox in ſuo curſu medium iter habuit, niſi quãdo mors uniuerſos, quos in ſtadio uitæ præſentis reperit, ſecum ad inferos traxit, & nemo adhuc mortalium ad uitam immortalium aſcendere potuit? Vel per noctẽ accipere poſſumus peccatũ, quæ uerè nox ab originali peccato cœpit, & per actualia cucurrit. Quãdo ergo poſt originalẽ præuaricationẽ, primũ præuaricatione naturalis legis, ac deinde ſcriptæ legis præuaricatione ſuccedente, peccatũ ad ſummum incrementum uenerat: quaſi nox in ſuo curſu medium iter habebat. Sed iſta nox uera luce aparente, mox deorſum uergere cœpit, & nunc quaſi quadam alterna mutatione paulatim decreſcens elongatur, quouſque lux creſcendo ad plenã diẽ perueniat. Vide ergo ordinatiſsimũ diuinæ diſpenſationis conſilium. Quando omnis recuperandæ ſalutis ſpes perierat, & mors omnia ſecum deorſum rapiebat, peccatum ad ſummum uenerat, tũc oĩpotẽs ſermo liberãdus mittitur, ut ampliùs diuinæ gratiæ munus cõmendetur. Venit, inquit. Quis? Vnde? Quò? Sermo altiſsimi uerbũ, Dei, unicus patris, rex filius regis. De conſeſſu patris ad tolerantiã paſsionis. De æqualitate maieſtatis, ad patibulũ crucis. De ſede regali, ad officinã peccati. De lumine cœli uſq; ad tenebras inferni. Sed nũquid ideò regnũ perdidit? Immò eos qui ſerui erant peccati liberans, uſq; ad conregnandũ ſibi ſublimauit. Et ideò fortaſsis à regalibus ſedibus uenit, quia in domo patris eius manſiones multę ſunt, & regna- *Ioã. 14* bũt cum illo in æternum cùm acceperint regnum quod *Matt.* paratum eſt ab initio ſeculi. Vnicus enim regis erat, *25.*

ſolus

ſolus regnum habuit. Sed quia ad conregnandum ſibi fratres adoptare uenit, iam non a ſede regali, ſed a ſedibus regalibus uenire debuit, quia regnum ad quod uocantur electi Dei, præparatum eſt ab initio ſeculi.

DOMINICA EADEM INTRA octauam. Luc. X I.

In illo tempore: Erat Ioſeph & Maria mater Ieſu mirantes ſuper his quæ dicebantur de illo. Et reliqua Homilia Origenis.

Homilia 16. in Luc.

CONgregemus in unum ea, quæ in ortu Ieſu dicta ſcriptaq; ſunt de eo, & tūc ſcire poterimus ſingula quæq; digna eſſe miraculo. Quamobrē mirabatur & pater (ſi.n. appellatus eſt Ioſeph, quia nutritius fuit) mirabatur & mater ſuper oībus quæ dicebantur de eo. Quæ nam ergo ſunt, quæ de paruulo Ieſu fama diſperſerat? Paſtores erant io regiooe illa uigilantes, & obſeruantes cuſtodias noctis ſuper gregem ſuum. Venit Aogelus ſub ipſa hora natiuitatis Ieſu, & ait ad eos: Aonuncio uobis gaudium magnum, ite, & inuenietis infantem inuolutum pannis, & poſitum in præſepio. *Luc. 2.* Necdum angelus uerba finierat, & ecce multitudo cœleſtis exercitus laudare cœpit & benedicere Deum Cum hoc paſtores trepidi perſpexiſſent, & angelus receſſiſſet ab eis, dixerunt ad inuicem: Eamus Bethleem, & uideamus factum, quod Domious oſteodit nobis. *Ibidē.* Veneruot, & inuenerunt paruulum. Tā illi, qoàm parentes uidentes quæ facta fueraot, admirabantur. ſuper hoc & de Simeone ſcribitur, quod rumorem auxerit, & miraculi uel magna pars fuerit. Tenuit .o. puerū io brachiis ſuis, & ait: [NVNC dimittis Dn̄e ſeruū tuū in pace, ſecuodū uerbū tuū, quia uiderūt oculi mei ſalutare toū.] Faſtigiū, & ut ita dicā, culmeo ſuper his, qoę iactabaotur de Ieſu, & pater & mater illius mirabantur, ſermo Simeonis fuit. Nō.n. ſufficit ei tenere paruulū, & ea quæ de ſemetipſo ſcripta ſuot proloqui ſed benedixit patri illius & matri, & de ipſo quoq; prophetauit infante, dicens: [Ecce poſitus eſt hic in ruinā & io reſurrectionē multorū in Iſrael, & in ſignū cui contradicet. Tuā quoq; ipſius animā pertrāſibit gladius, ut reuelent ex multis cordib⁹ cogitationes.] Quid ſibi uult hoc quod ait, Ecce poſitus eſt hic io ruinā & in reſurrectionem multorū in Iſrael? Huic quid ſimile in euangelio ſecundū Ioānē ſcriptū reperi: *Dan. 9* In iudiciū ego in mundū iſtū ueni, ut qui non uident, uideāt, & qui uident cæci fiant. Quomodo ergo in iudicinm uenit, ut non uidentes de nationibus uiderēt, & qui prius uidebant de Iſrael, cæci fierent, ſic uenit in ruinā & reſurrectionem multorū. Io aduētu.n. Dn̄i ſaluatoris qui prius ſteterant, corruerunt, & qni ceciderunt, ſurrexerunt. Vna eſt hec interpretatio de eo quod dictū eſt, Ecce hic poſitus eſt in ruinam & reſurrectionem multorum in Iſrael. Eſt autem & altius quid intelligendum aduerſus eos uel maximè, qoi contra conditorem latrant, & hinc inde de ueteri teſtamento quæ non intelliguot teſtimonia congregantes, ſimplicium corda decipiunt. Aiūt.o. Ecce Deus legis & prophetarum, uidete qualis ſit: Ego, inquit, occidam & uiuificabo, percutiam & ego ſanabo, & oon eſt qui eruat de manibus meis. *Deute. 32.* Audiunt occidā, & oon audiuot uiuificabo, audiunt percutiam, & audire contemnunt, & ego ſanabo. Iſtiuſmodi occaſionibus creatorem calumniaotor. Igitur antequam interpreter quem ſenſum habeat, Ego interficiam & uiuificabo, percutiam & ſanabo, opponam eis teſtimonium euangelii, dicamque aduerſum hæreticos. Iooumerabiles quippe hęreſes ſunt, quæ euāgelium ſecundum Lucam recipiunt. Si propterea cruentus, & tantum iudex crudelis eſt conditor, qui dicit: Ego ioterficiam & uiuificabo, percutiam & ego ſanabo, manifeſtiſſimum eſt & Ieſum ipſius eſſe filium. Eadem ſiquidem de eo ſcripta ſunt. Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſrael. Non in reſurrectionem tantū, ſed & in ruinam. Si malum eſt interficere, malum ſit & in ruinam uenire. Quid reſpondebunt? Vtrum ne recedēt a cultu eius, an quærent aliquam interpretatiooem, & ad tropologias confugient, ut & ꝙ in ruinam uenerit, benignitatem magis ſooet quàm auſteritatem? Et quo modo iuſtum erit, quando quid in euangelio tale reperitur, ad allegorias & nouas intelligentias confugere, quando uerò in ueteri teſtamento, ſtatim accuſare, & oullam explanationem, quamuis probabilis ſit, recipere? Sed & hoc quod ſequitur, In iudicium ego ueni io mundum iſtum, ut oon uidentes uideant, & qui uidēt, cæci fiant, quanuis quærant ut ediſſeraot, implere oon poterunt. *Ioan. 9.* Ego uerò qui opto eſſe eccleſiaſticus, & oon ab hæreſiarcha aliquo, ſed a Chriſti uocabulo nuncupari, & habere nomen quod benedicatur ſuper terram, & cupio tam opere quàm ſenſu & eſſe & dici Chriſtianus, æqualē & in ueteri & in noua lege quæro rationem. Loquitur Deus, Ego interficiam. Habeo in me, quod uolo libenter, ut ab eo interficiatur. Quando enim uetus in me homo eſt, & uiuo adhuc quaſi homo, cupio ut occidat in me ueterem hominē Deus, & uiuificet me ex mortuis. *1. Co. 6* Primus.n. ait, homo de terra terrenus, ſecundus homo de cœlo cœleſtis. Sicut portauimus imaginē terreni, portemus & imaginem cœleſtis. Secundum hunc ſenſum intelligitur & illud. In iudicium ego ueoi in mundum iſtum, ut qui nō uident uideant, & qui uident, cæci fiant. Habemus io nobis omnes homines & aſpectum & cæcitatem. Adam & uidebat, & non uidebat. Eua quoque anteqoam aperirentur oculi eius, uidiſſe deſcribitur. *Gene. 3* Vidit, inquit mulier lignum, quia bonum erat ad comedeodum, & optimū oculis ad uidendū, & tollēs de fructu ligni comedit, & dedit uiro ſuo, & comederunt. Igitur nō erant cæci, ſed uidebāt. Deio de ſequitur. *Ibidē.* Et aperti ſunt oculi eorum. Ergo cæci fuerant, & non uidebant, qoorū oculi ſunt aperti poſtea. Sed qui bene ante uiderant, poſtquā mandatū Dei prętergreſſi ſunt, cœperunt uidere malè, & aſpectum obedientiæ ſubrepente delicto, poſteà perdideruot. Ergo ego ſic intelligo & illud, quod dicit Dominus. Quis fecit mutū & ſordum, uidentem & cæcū[nonne ego dominus Deus] *Exo. 4* Eſt oculus corporis, quo terrena iſta cōſpicimus, oculus ſecuodū ſenſum carnis, de quo ſcriptura ait, *Colo. 2.* Fruſtra incedens, & inflatus ſenſu carnis. Cui habemus alium cootrarium meliorē, & diuina ſapientem, qui quia cæcus in nobis erat, uenit Ieſus ut faceret eum uidere, ut qui oō uidebāt, uiderent, qui aūt uidebant, cęci fierent. Iuxta hunc ergo ſenſum, & hoc quod nunc in manibus habemus, iotelligeodum eſt. Ecce iſte poſitus in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſrael. Habeo aliquid in me quod malè ſtat, & peccati ſuperbia ſe erigit. Hoc cadat, hoc ſubruatur. Quod ſi ceciderit, id quod ante corruerat, ſurgens ſtabit. Ioterior homo meus quondam iacebat eliſus, eſterior ſtabat erectus. Antequam crederem in Ieſum, bonum in me iacebat malū ſtabat. Poſtquam ille uenit, tunc quod io me malum fuit, corruit & expletū eſt illud? *2. Co. 4* Semper mortificationem Ieſu io corpore ueſtro circunferentes. *Colo. 3.* Et illud. Mortificate membra ueſtra quæ ſont ſuper terram, fornicationē, immūditiā, luxuriā, idololatriā, ueneficia &c. Horū omoiū utilis roina facta eſt. Et de hac ruina dicitur. *Iob 29.* Vbicunq; fuerit cadauer, illuc cōgregabunt aquilę. Cadauer ꝗppe a caſu nomē accepit. Bona eſt hęc ruina, ad quā primū uenit Ieſus, nec pōt facere reſur-

 rectionem,

rectionem, niſi ruina præceſſerit. Venit antè deſtruere, quod in me malum fuit, ut illo deſtructo & mortificato, conſurgat in me, & uiuificetur id, quod bonum eſt, ut conſequar regnum cœlorum.

ITEM DE EODEM HOMILIA alia eiuſdem Originis: eſtque 17. in Lucam.

Luc. 1. LVcas ſcripſit: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & uirtus altiſſimi obumbrabit tibi: & propter hoc & quod natum fuerit ſanctum, uocabitur filius Dei. Et qui manifeſtè nobis tradidit, quoniã uirginis filius fuit Ieſus, nec de humano cõceptus eſt ſemine, iſte patrem eius Ioſeph teſtatus eſt dicens. [ET erat pater illius & mater admirantes ſuper his, quæ dicebãtur de eo.] Quæ igitur cauſa extitit, ut eũ qui pater non fuit, patrem eſſe memoraret? Qui ſimplici expoſitione cõtentus eſt, dicet: Honorauit eũ Spiritus ſanctus patris uocabulo, quia nutrierat Saluatorẽ. Qui aũt altius aliquid inquirit, poteſt dicere: Quoniã generationis ordo a Dauid ad Ioſeph uſq; deducit̃, ne uideret̃ Ioſeph fruſtrà nominari, quia pater non fuerat Saluatoris, ut generationis ordo haberet locum, pater appellatus eſt Dñi. Admirabant̃ igitur pater illius & mater ſuper his quæ dicebantur de eo, tã ab angelo, q̃ a multitudine cœleſtis exercitus, nec non & a paſtoribus. Oĩa quippe hæc audiẽtes, uehemẽtiſſimè admirabant̃. Deinde ſcriptura ait: [BENEDIXIT eis Simeon, & dixit ad Mariã matrẽ eius: Ecce poſitus eſt hic in ruinã & in reſurrectionẽ multorũ in Iſrael, & in ſignũ cui contradicetur. Et tuã ipſius animã pertranſibit gladius, ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes.] Quomodò Saluator in ruinam & reſurrectionẽ multorũ uenerit, contemplãdum eſt. Qui ſimpliciter exponit, poteſt dicere in ruinam eum ueniſſe infidelium, & in reſurrectionẽ credentiũ. Qui uerò curioſius interpres eſt, dicit eũ nequaquã cadere, qui ante non ſteterit. Da mihi igit̃ qui ſuit ille qui ſteterit, & in cuius ruinã Saluator aduenerit, necnon & eũ qui cõſurgat. Nã ille utiq; cõſurgit, qui ante corruerat. Videndũ eſt itaq;, ne fortè Saluator non aliis atq; aliis in ruinã uenerit, & reſurrectionem, ſed iiſdem & in ruinã & in reſurrectionem uenerit. In

Ioan. 9. iudicium, ait, ego ueni, ut qui nõ uidebant uideant, & qui uidebant cæci fiant. Eſt.n. aliud in nobis quod uidebat prius, & poſtea uidere deſiuit, & aliud quod non uidebat, & poſteà uidere cœpit. Verbi gratia: Nolo uidere illis oculis, quibus anteà non uidebã, & qui mihi poſteà reſerati ſunt, quoniã poſt inobedientiã Adã & Euæ oculi ſunt aperti, de quibus ſuperiori ſermone tractauimus. Nunc autem interpretãdum, quid ſibi uelit quod ait. [ECCE poſitus eſt hic in ruinã, & reſurrectionẽ multorũ in Iſrael.] Me oportet primum cadere, & cum cecidero, poſteà bene ſurgere, ne Saluator mihi fuerit cauſa malæ ruinæ, ſed propterea me cadere fecerit, ut cõſurgã, & multo mihi utilior fuerit ruina, quàm illud tempus, quo uidebar ſtare, Stabam.n. peccato eo tempore, quo peccato uiuebã. Et quia peccato ſtabã, prima mihi utilitas fuit ut caderem, & peccato morerer. Deniq; & ſancti prophetæ quando auguſtius aliquid contemplabantur, cadebant in faciem ſuam, propterea aũt cadebant, ut peccata per ruinam plenius purgarentur. Hoc ipſum & Saluator primum tibi concedit, ut corruas. Ethnicus eras? cadat in te ethnicus. Diligebas ſcorta?

2. Ti. 1 primũ in te ſcortator intereat. Peccator eras? cadat in te peccator, ut poſſint dehinc reſurgere & dicere. Si commortui ſumus, & conuiuemus, & ſi conformes facti ſumus mortis, conformes erimus & reſurrectionis. Iſte igit̃ in ruinã & reſurrectionem multorũ poſitus eſt in Iſrael, hoc eſt, in his qui plena poſſunt acie & ratione conſpicere Deũ. [ET in ſignũ cui contradicet̃.] Omnibus quę narrat hiſto. de Saluatore, cõtradicit̃. Virgo mater eſt, ſignũ eſt cui contradicit̃. Marcionitæ contra dicunt huic ſigno, & aiunt, penitus eum de muliere nõ eſſe generatũ. Ebionitæ cõtradicunt huic ſigno dicentes eũ ex uiro & muliere ita natum eſſe, ut nos quoque naſcimur. Habuit corpus humanũ, & hoc ſignũ eſt cui contradicitur. Alii.n. dicunt eũ ueniſſe de cœlis, alii tale quale nos corpus habuiſſe, ut per ſimilitudinem corporis, et corpora noſtra redimeret a peccatis, & daret nobis ſpẽ reſurrectionis. Reſurrexit a mortuis, & hoc ſignũ eſt cui contradicitur, quomodo reſurrexerit, & utrũ ipſe, & talis qualis mortuus eſt, an certè in melioris ſubſtantiæ corpus reſurrexerit. Et eſt infinita contẽtio, aliis dicẽtibus, fixuram clauorũ Thomæ monſtrauit in manibus ſuis, aliis è regione tractantibus, ſi idẽ corpus habuit quomodo clauſis ingreſſus eſt oſtiis, & ſtetit? Vides igitur, ut argumentis uariis et reſurrectionis eius quæſtio concitet̃, ut ſit in ſignũ cui cõtradicetur. Ergo & hoc, quod prophetarũ ore prædictũ eſt, puto ſignũ eſſe cui contradicitur. Sunt.n. plures hęretici, qui aſſerunt eũ a prophetis penitus non eſſet prædictũ. Et quid me neceſſe eſt multa perſequi? Omnia quæ de eo narrat hiſtoria, ſignũ eſt cui cõtradicit̃, nõ q contradicãt hi qui credunt in eũ, nos quippe ſcimus oĩa eſſe uera quæ de eo ſcripta ſunt, ſed quia apud incredulos uniuerſa quæ de eo ſcripta ſunt, ſignũ ſi cui cõtradicitur; deinde Simeon ait: [ET tuã ipſius animã pertrãſibit gladius.] Nulla docet hiſtoria beatã Mariã ex hac uita gladii occiſione migraſſe, pręſertim cũ nõ anima, ſed corpus ſoleat ferro interfici. Vnde reſtat intelligi gladiũ il

Pſ. 58. lũ, de quo dicitur: Et gladius eſt in labiis eorũ, hoc eſt, dolorẽ dominicæ paſſionis eius animã pertrãſiſſe, quæ etſi Chriſtum utpotè Dei filiũ ſpõte propria mori, mortemq; ipſam nõ dubitaret eſſe deuicturũ, ex ſua tamen carne procreatũ, non ſine doloris affectu uidere potuit crucifigi. Nam & ferrũ quod animã Ioſeph pertranſiſſe canitur, nullũ melius quàm dura tribulatio mentis intelligitur. [VT reuelentur ex multis cordibus cogitationes.] Cogitationes erant malæ in hominibus, quæ propterea reuelatæ ſunt, ut prolatæ in mediũ perderentur, & interfectæ atque emortuæ, eſſe deſinerent, & occideret eas ille, qui pro nobis mortuus eſt. Quãdiu.n. abſconditæ erãt cogitationes, nec prolatæ in medium, impoſſibile erat eas penitus interfici. Vnde & nos ſi peccauerimus, debemus dicere: Peccatũ meũ notũ tibi feci, & iniquitatẽ meã non abſcondi. Dixi, annunciabo in

Confeſſio peccatorũ. iuſtitiã meã Domino. Si.n. hoc fecerimus, & reuelauerimus peccata nõ ſolũ Deo, ſed & his qui poſſunt mederi uulneribus noſtris atq; peccatis, delebuntur peccata noſtra ab eo, qui ait: Ecce delebo ut nubẽ iniquitates

Iſa. 44. tuas, & ſicut caliginẽ peccata tua. Poſt Simeonis prophetiam, quia neceſſe erat ut mulieres etiã ſaluarẽtur, uenit prophetiſſa mulier, de qua ſcribitur: [ET erat Anna prophetiſſa Phanuel de tribu Aſer.] Quàm pulcher ordo, non uenit ante uirum mulier, ſed prius uenit Simeon, qui apprehendit infantem, & tenuit in brachiis ſuis: deinde mulier, cuius nõ ſunt quidẽ uerba digeſta, ſed generaliter dictũ eſt, q cõfeſſa ſit Dño, & locuta de eo omnibus, qui expectabant redẽptionẽ Iſrael. Et iuſtè ſancta mulier ſpiritũ prophetandi meruit accipere, quia longa caſtitate, longiſq; ieiuniis ad hoc culmen aſcenderat: Videte mulieres teſtimoniũ Annæ, & imitamini illud ſiquãdo uobis euenerit, ut perdatis uiros; cõſiderare quid de ea ſcriptum ſit: [SEPTEM annis uixit a uirginitate ſua, cũ uiro ſuo, & reliqua] Propterea prophetes fuit. Neq;.n. ut libet & fortuitò ſpiritus ſanctus habitauit in ea. Bonum eſt & primum, ſi qua poteſt uirginitatis gratiam poſſidere. Si aũt, hoc nõ potuerit, ſed euenerit

euenerit ei ut perdat uirũ, uidua perſeueret. Quod qui
dem non ſolùm poſt mortem uiri, ſed etiã dũ uiuit ille,
debet habere in animo, ut etiam ſi nõ euenerit, uolun-
tas ipſius & propoſitum à Deo coronetur, & dicat: Hoc
Votũ cõ uoueo atque promitto, ſi mihi humanũ aliquid (quod
tinẽtia. non opto) contigerit, nihil aliud faciam, quàm incon
taminata & uidua perſeuerem. [Et ut perfecerunt om
nia ſecũdũ legẽ Dñi, reuerſi ſunt in Galilæã, in ciuitatẽ
ſuã Nazareth.] Prætermiſit hoc loco Lucas, quæ à Mat
thæo ſatis expoſita nouerat, Dñm uidelicet poſt hæc,
ne ab Heorde necandus inueniretur in Aegyptũ à pa-
rentibus eſſe delatum, defunctoque Heorde ſic demum
Galilæam reuerſum. Nazareth ciuitatem ſuam inhabi-
tare cępiſſe. Solẽt.n. Euãgeliſtę ſinguli ſic omittere quę
dam, quæ uel ab alijs cõmemorata uiderint, uel ab alijs
commemoranda in ſpiritu præuiderint, ut continuata
ſuæ narrationis ſerie, quaſi nulla prætermiſiſſe uidean-
tur, quæ tamen alterius euãgeliſtę conſiderata ſcriptu-
ra, quo loco tranſilita fuerint diligens lector inueniat.
[Pver aũt creſcebat & cõfortabatur, plenus ſapiẽtia, &
gratia Dei erat in eo.] Notãda diſtinctio uerborũ, quia
dñs noſter Ieſus Chriſtus in eo quod puer erat, id eſt,
habitum humanæ fragilitatis induerat, creſcere, & cõ-
fortari habebat: in eo autẽ, ꝙ etiã uerbũ Dei, & Deus
æternus erat, nec cõfortari indigebat, nec habebat au-
geri. Vnde rectiſsimè ſapiẽtia plenus & gratia perhibe
tur. Sapiẽtia quidẽ, quia in ipſo habitat omnis plenitu
do diuinitatis corporaliter. Gratia autem, quia eidem
mediatori Dei & hominum, homini Ieſu Chriſto ma
gna gratia donatũ eſt, ut ex quo homo fieri cœpiſſet,
perfectus eſſet & Deus. Cui ſimile eſt, quòd Ioãnes ſcri
Ioan.1. bit eũ plenũ gratia & ueritate, eandem ipſe diuinitatis
excellentiam, ueritatis, quam Lucas ſapientiæ, nomi-
ne commendans.

DE EADEM DOMINICA, HOmilia Euſebij Emeſeni.

CVr autẽ pater eius dicatur Ioſeph, in ſe
quentibus Euãgeliſta oſtendit, dicẽs, Et
ipſe Ieſus incipiens, quaſi annorum tri-
ginta, ut putabatur filius Ioſeph. Nõ igi
tur in rei ueritate, ſed in hominum opi
nione Ieſus filius Ioſeph. [Et benedixit
illis Simeon, & dixit ad Mariam matrẽ eius, Ecce poſi-
tus eſt hic in ruinam & in reſurrectionem multorum
in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur.] Hoc eſt enim
Ioan.6. quòd de ſeipſo Dominus ait, In iudicium ego ueni in
hunc mundum, ut qui non uident, uideant, & qui ui-
dent, cæci fiant. Illis enim ruinam poſitus eſt Domi-
nus, qui eius ſigno contradicunt, illis uerò in reſurre-
ctionẽ, qui eius ſigna & prodigia uenerãtur & credũt,
quoniam illi in interitum ruunt, iſti autem ad gloriam
reſurgunt. Quod enim de uirgine natus eſt, magnum
& inauditum eſt ſignum. Huic autem ſigno nos credi-
mus, iudæi contradicunt. Reſurrexit, cælos aſcendit, &
hoc quidem ſignum eſt. Sunt autem & multa alia ſi-
gna, quæ fecit Dominus Ieſus, quibus infideles con-
tradicunt & excæcantur, fideles credunt & illuminan-
tur. Sic igitur poſitus eſt, alijs in ruinam, & alijs in re-
ſurrectionem. [Et tuam ipſius animam pertranſibit gla
dius, ut reuelenť ex multis cordib⁹ cogitationes.] Tuã,
inquit, ipſius animam pertranſibit gladius. Gladius uti
que ſpiritus, qui eſt uerbum Dei, ut tibi ex multis cor-
dibus reuelẽtur cogitationes, quas nemo niſi Spiritu-
ſancto reuelãte cognoſcere põt. Vt enim de alijs tacea-
Ioan.2. mus, ipſas filij ſui cogitationes eã cognouiſſe ex eo in-
telligere poſſumus, quòd ad nuptias uocata, hoc quod
ille facere diſponebat, ipſa ut faceret, admonebat, di-
cens. Vinum non habent. Cui quum ille reſponderet.
Quid mihi & tibi eſt mulier? nondum uenit hora mea,
ipſa gladio ſpiritus per eam tranſeunte futura præno-
ſcens, ait miniſtris, Quodcunque dixerit uobis, facite.
Hoc enim illa non dixiſſet, ſi cogitationes eius non co
gnouiſſet: Tale igitur hoc fuit, ac ſi beatæ Mariæ uirgi-
ni dixiſſet Simeon, Ecce dixi tibi, quæ mihi de filio tuo
reuelata fuerant, nõ à meipſo loquutus ſum. Spiritus.n.
me docuit, gladius ipſius per me tranſiuit, & mea ui-
ſcera penetrauit, qui per te quoque trãſiturus eſt, ut le-
gis & prophetarum conſilia & occulta myſteria te co-
gnoſcere faciat. Poſſumus autẽ & per hunc gladium,
quo non corpus, ſed anima uulneratur, immenſum il-
lum dolorem intelligere, quo uirgo beatiſſima de mor
te unigeniti filij ſui uulnerata & percuſſa eſt, [Vt reue-
lenť ex multis cordibus cogitationes.] Chriſti namque
paſsio multorum cordium cogitationes & ſecreta my-
ſteria reuelauit, quoniã prophetarum dicta, cogitatio
nes & ſcripta, ibi reuelata & conſummata ſunt. Quis
enim, niſi Chriſtus paſſus eſſet, intelligere poſſet quid
propheta cogitaſſet, quum diceret, Foderunt manus *Pſ. 21.*
meas & pedes meos, & dinumerauerunt oĩa oſſa mea?
Itemque. Ego dormiui & ſomnum cępi, & reſurrexi,
quoniam Dominus ſuſcepit me. Sunt autẽ & alia mul
ta nobis quidẽ reuelata, quæ ideò iudæi intelligere nõ
poſſunt, quia ſuper Chriſto, dicta non credũt. Vnde in
Apocalypſi quum beatus Ioannes omnium propheta
rum librum ſignatum uidiſſet, multumque fleret quòd *Apo.5.*
nemo eum aperire potuiſſet, dictum eſt ei, Noli flere,
ecce uicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librũ,
& ſoluere ſeptem ſignacula eius. Qua in re manifeſtum
eſt, oĩum prophetarũ cogitationes & occulta myſteria
Chriſti paſsione reuelata eſſe. Et hoc quidem uelum *Matt.*
templi ſignificauit, quod eo moriente ſciſſum eſt, ut *27.*
omnibus apparerent ſancta ſanctorum. [Et erat Anna
propheteſſa, filia Phanuel, de tribu Aſer Hæc proceſſe
rat in diebus multis, & uixerat cum uiro ſuo annis ſe
ptem à uirginitate ſua. Et hæc quidẽ uidua erat uſque
ad annos octogintaquatuor, quæ non diſcedebat de tẽ-
plo, ieiunijs & orationibus ſeruiẽs nocte ac die. Et hęc
ipſa hora ſuperueniens confitebatur Domino, & loque
batur de illo omnibus qui expectabant redẽptionẽ Hie
ruſalem.] Hæc igitur mulier uenerabilis, cuius nobili
tas extollitur, continentia laudatur, ætas commenda
tur, religio prædicatur idonea ualdè & digna erat, quæ
Dei filio teſtimonium perhiberet. Tales enim non mi
nus, quàm uiri in teſtimonium ſuſcipiuntur. [Et ut per
fecerũt oĩa ſecũdũ legẽ Domini, reuerſi ſunt in Galilęã,
in ciuitẽ ſuã Nazareth.] Sic enim ſcriptũ eſt in lege Do *Luc.12*
mini, ut mulier pro maſculo offerat Domino par turtu
rum, aut duos pullos columbarum. Talem igitur ho
ſtiam offerre debuit uirgo Maria, per quam caſtitas &
humilitas figuratur, quæ inter omnes mulieres & ca
ſtior ſemper & humilior extitit. Et bene quidem ſingu
la, ſed paria obtulit, quæ non corpore tãtũ, ſed corpore
& anima caſta & humilis erat. Qualiter aũt hæc anima
lia offerri debeant, in Leuitico aperitur. Multa hoc in
loco ſcribit Matthæus euangeliſta, quæ Lucas præter-
mittit, ſicut econtrà omnia hæc quæ hucuſque Lucas
narrauit, prætermiſit Matthæus. Admonitus enim in
ſomnis Ioſeph, ut Matthæus ait, ſeceſsit cum puero in
Aegyptum, & erat ibi uſque ad obitum Herodis. Defun
cto aũt Herode redijt in Galilęã, &, ſicut hic ſcribitur,
habitauit in ciuitate Nazareth. [Pver autem creſcebat
& confortabatur, plenus ſapientia, & gratia Dei erat in
illo.] Secũdùm humanitatem nanque creſcebat, quia ſe
cundum humanitatem puer erat. Diuinitas autem cre
ſcere non poterat, quia ubique eſt, & omnia continet.
Quotienſcunque igitur creſcit, uel confortatur, uel ta
le aliquid agit, omnia ad hominem referantur.

IN SOLENNITATE CIRCVNciſionis Domini in epiſtolam illam, quam quidam hodie legunt ex cap. 2. ad Titum, Apparuit gratia &c: concionem exegeticam habes ſupra in ipſa Natiuitate Domini Alii legunt epiſtolam ex cap. 3. ad Galatas: eam nunc explicabimus.

PRæclara eſt huius diei ſolennitas, qua Chriſtus paruulus nõ paruo dolore cœpit pro nobis fundere ſanguinem ſuũ, circunciſus ex legis præſcripto, cui ſe per omnia ſemper libentiſſimè ſubmiſit corporaliter, ut abolita illa carnis circunciſione, nos cordibus circũcidamur, & efficiamur ueri Iſraelitæ, non litera, ſed ſpiritu. Poſtquam .n. Chriſtus uenit plenitudo legis, iam non ſub illa lege, ſed ſub gratia ſumus, qua ex ſeruitute peccati, unde lex illa liberare nos nõ potuit, in filiorum Dei libertatem uindicati, peccati reliquias & ipſam peccandi libidinem debemus in nobis circuncidere, i. ſanctis exercitiis magis ac magis eneruare, ut etſi ſentiatur in nobis ſæua peccati tyrannis, non tamen unquam regnet peccatum in nobis. Quod quidem noſtris uiribus non poſſumus, ſed om-
Phil. 4 nia poſſumus in eo qui nos confortat, cuius gratiam debemus continenter implorare, nihil fidẽtes uiribus noſtris, nec tamen interim omittentes quæ noſtrarũ ſunt partium. Qui .n. creauit nos ſine nobis, ut rectè ait ſanctus Auguſtinus, non iuſtificabit nos ſine nobis. Adſit .n. oportet ex parte noſtra liberi conſenſus arbitrii, qui adiutus ope gratiæ, accommodet ſe ad omnẽ Dei uoluntatem exequẽdam: idq; adeò, ut ẽt in adultis ad baptiſmũ uenientibus, nec ipſe baptiſmus poſſit expiare peccata, quibus peccãdi uoluntas deliberata inhæret. Nãque ad ipſum quoque baptiſmum accedentibus ineſſe debet odium ueteris uitæ, & propoſitum nouæ. Hinc ergo intelligimus per Chriſti gratiam, quam mirè prædicat Apoſtolus in Epiſtola ad Romanos & Galatas, unde huius diei lectio ſumpta eſt, liberatos quidem nos eſſe a lege Moſaica & diabolica ſeruitute, ſed non ita tamen, quin ſimus legi Chriſti & uirtutum ſtudio obnoxii, & ſic quidem ab illa graui legalium obſeruationum ſarcina exonerati, ut tamen nihilominus perpetim nobis pugnandum ſit aduerſus machinamenta carnis, mũdi & diaboli: quibus niſi uiriliter reſiſtamus, Chriſtus prodeſſe nobis non poteſt. Quod nimirum aduertere debent, qui Epiſtolam ad Romanos & Galatas legunt, ut earum uerba non ſuo prauo ſenſui, ſed ſuum ſenſum illarum genuinæ menti ac intelligentiæ cogant obtemperare. Sed iam huius diei Epiſtolam tractemus; quæ non caret ſuis difficultatibus: quãquam non ubique hodie legitur. Ait ergo Apoſtolus: [PRIVSQVAM ueniret fides, ſub lege cuſtodiebamur, concluſi in eã fidem, quę reuelanda erat.] Promiſſio facta Abrahæ, quod in ſemine eius benedicendi eſſent omnes gentes, legem anteceſſit, ſed interim ut ad illam promiſſionem capeſſendam nonnihil præpararent eius hæredes, lex diuinitus promulgata eſt, non quę ad illã promiſſionẽ capeſſendam eos per ſe redderet idoneos, ſed quæ ſuis quibuſdã uelut carceribus, i. pręceptorũ repagulis & pęnarũ comminationibus a peccatis eos arceret, & in officio contineret, ſicq; non modò non aboleret promiſſionem, ſed magis ac magis illi ipſos præpararet. Siquidem propter trangreſſiones poſita, ut in hunc locum inquit D. Hie-
Hiero. ronymus, magis eos arguit peccatores, quibus poſt repromiſſionem in cuſtodiam, &, ut ita dicam, in carcerem data eſt, ut quia per arbitrii libertatem noluerant innocentes expectare promiſſum, legalibus uinculis præpediti, & in ſeruitutem mandatorum redacti, cuſtodirentur in aduentum futuræ in Chriſto fidei, quæ finẽ repromiſſionis adferret. Hæc ille. D. Ambroſius hunc Amb.
locum ita exponit: Hoc eſt quod dicit Apoſtolus, antequam ueniet Saluator, ſub legis cuſtodia agebamus ne peccaremus, ut ueniente promiſſione digni eſſemus. Hac enim ſpe lex tutos præſtabat nos ut ueniente Chriſto offerret nos, i. Iudæos. Ita Ambroſius. [ITAQVE lex pedagogus noſter fuit in Chriſto, ut ex fide iuſtificemur.] Solent pedagogi adhiberi pueris, ut laſciuiens refręnetur ætas. Itaque & Moyſi lex, ait diuus Hieronymus, populo laſciuienti ad inſtar pedagogi ſeuerioris appoſita eſt, ut cuſtodiret eos, & futuræ fidei præpararet, quæ poſtquam uenit, & credidimus in Chriſtum, iam non ſumus ſub pedagogo. Hæc ille. Quòd autem hic dicitur lex pedagogus in Chriſto, intelligendum eſt ad Chriſtum, qui ad illum iudæos remittebat. [VT He. 11
ex fide iuſtificemur.] Quid igitur? Non habebant priſci illi iudæi fidem? Certè ſine fide impoſſibile eſt placere Deo. Et tamen dubium non eſt permultos ex illis placuiſſe Deo. Habebant ergo fidem etiam illi, ſed tum fides umbris & figurarum inuolucris uelabatur, quæ in Euangelio demum eſt reuelata, habebant illi fidem implicitã, ut uocant, nos explicitam. [VT, inquit, ex fide iuſtificemur.] Non ſola fide? Sed qui tandem iuſtificet fides informis, quæ charitate deſtituta, & propterea mortua eſt. Iuſtificat ergo fides, ſed citra dubiũ cum charitate cõiuncta, ſicq; ſentiendum eſt, in baptiſmo, ubi ſine ullis præcedentibus meritis gratis omninò iuſtificamur, cum fide pariter ſpẽ & charitatem infundi, nec nobis imputari tantùm iuſtitiam, ſed re uera cõferri & communicari. Quæ uerò poteſt eſſe iuſtitia, ubi non ſit fides, ſpes, charitas? Imò non dubitat diuus De natura & gratia cap. 38
Auguſtinus dicere, una Dei charitate uerè iuſtum eſſe, quicunque iuſtus eſt. Idemque ad Bonifacium ſcribẽs contra 2. Epiſtolas Manichæorũ, Si in hac uita, inquit, pro nemine dubitante, quãto amplius diligimus Deũ, tanto ſumus utique iuſtiores, quis dubitet piam utrãq; iuſtitiam, cum fuerit dilectio Dei perfecta, tũc perfici? Sequitur, [AT ubi uenit fides, iam non ſumus ſub pedagogo.] Poſtquam Chriſti gratia in libertatem uindicati ſumus, & ex ſeruis facti filii, iam non timore ducimur ad obſeruandam legem, ſed amore. Vnde D. Ambroſius locum hunc interpretans, ita ſcribit, Sub pedagogo qui agit, poteſtatis ſuæ non eſt. Paruulus enim & lubricus ad peccandum, ſub pedagogi cura habetur. Veniente autem Chriſto, qui quaſi de minoribus facit maiores, liberati de poteſtate pedagogi per ablutionẽ peccatorum facti ſumus filii Dei, cũ eſſemus ſerui peccati. Hæc ille. Itaque Chriſti gratia imbuti, nõ iam ſpiritu ſeruituti ducimur, ſed ultrò facimus uoluntatem Dei. Hoc enim charitatis eſt, quæ diffunditur in cordi Rom. 5
bus noſtris per ſpiritum ſanctum, qui datus eſt nobis in baptiſmo. Atque idcirco danda opera eſt omnibus è religione Chriſtianis, ut charitatis gratiam modis omnibus, ſi fortè peccando amiſſa eſt, recuperent, & eam piorũ exercitatione operũ in ſe magis magisq; augmẽtent. Hæc enim uirtus dura omnia prorſus leuia reddit nec eſt amanti quicquam difficile. Nec tamen frangantur animo, qui ſe ſentiunt pronos in uitia, modò adſit bona uoluntas, qua uelint & ſtudeant uitiis reluctari, etiam ſi non ſemper cedat ex ſententia. Non omnia poſſumus omnes, nec omnes æquè ſumus ad pugnam armati. Hoc unum curandum omnibus eſt, ut etiamſi interdum ex infirmitate labi contingat, non hæreamus in peccatis, ſed per pœnitentiam mox ad Dominum conuerſi, inſtauremus bonæ uoluntatis propoſitũ, & ita ad ultimũ uſq; ſpiritum in lucta ꝯ uitia perſiſtamus, nec dubitemus, quin eiuſmodi aduerſũ peccata cõflictꝰ ſpecies ſit nõ infima martyrii. Sed Apoſtolũ porrò audiamꝰ [OMNES .n. filij Dei eſtis per fidẽ, q̃ eſt in Ieſu Chriſto.]

Hoc

Hoc iam nõ ad Iudæos tantùm, ſed etiam ad gentiles referendum eſt: qui tametſi ſub lege ceu pædagogo non fuerunt, tamen per fidem in Chriſtum id adepti ſunt, ut ipſi quoque uocentur, & ſint filij Dei, non qualis ille unicus ex natura, ſed ut adoptiui per gratiam. Vbi ſanè habet quiſque non fallaciter Chriſtianus, unde poſsit non immeritò gloriari, quod ſit filius præpotentis Dei. Atque ab hac dignitate neminem uel paupertas, uel generis humilitas, uel corporis imbecillitas, excludit: omnibus hæc gratia ex æquo offertur: quia non eſt acceptor perſonarum Deus, & ut diuus *In 3. cap. ad Galatas* Ambroſius ait, apud Deum nulla diſcretio perſonarum eſt, niſi morum & uitæ, ut homines unius fidei, meritis diſtinguantur, non perſonis. Sequitur: [QVICVNQVE enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis] Chriſtum induere, nihil eſt aliud, quàm omni uirtute ornari. Sicut ergo in baptiſmo uirtutes diuinitùs nobis infuſas accepimus, & Chriſtum induimus, ita debemus per omnem uitam ſoliciti eſſe, ut tam præclara Dei munera in nobis magis atque magis augeamus. Vbi tametſi neceſſe eſt labor ut haud mediocris non rarò ſentiatur, tamen auidi futuræ beatitudinis & immenſæ illius gloriæ ſi fuerimus, moleſtiam omnem facilè demonſtrabimus. Quid uerò turpius, quàm cùm Chriſtũ indutus ſis, ut ab illo degeneres, & eius cõtempta gratia, diaboli te rurſus ſimilem effici malis, factus uitiorum uile mancipium? Quod tamen heu paruipendunt plerique omnes è religione Chriſtiani, in quorum uita non Chriſtus, non Chriſtiana pietas ulla, ſed deploratiſsimas dæmonum ac uitiorum ſeruitus conſpicitur: quaſi uero ludus ſit Chriſti precioſo ſanguine ab illa immani ſeruitute eſſe liberatum. Porrò cùm hæc gratia indiſcriminatim omnibus parata ſit, rectè addit Apoſtolus: [NON eſt Iudæus neque Grecus, non eſt ſeruus, neque liber, non eſt maſculus neque fœmina.] Quæ uerba diuus Hieronymus exponẽs: Nec *Ad Galat.* Iudæus, inquit, idcircò melior eſt, quia circuncifus eſt: nec gentilis ideò deterior, quia præputium habet: ſed pro qualitate fidei, uel Iudæus uel Grecus melior ſiue deterior eſt. Seruus quoque & liber, non conditione ſeparatur, ſed fide: quia poteſt & ſeruus libero eſſe melior, & liber ſeruum in qualitate fidei præuertere. Maſculus ſimiliter & fœmina fortitudine & imbecillitate corporum ſeparantur? Cæterùm fides pro mentis deuotione cenſetur, & ſæpè euenit, ut & mulier uiro cauſa ſalutis fiat, & mulierem uir in religione præcedat. Cùm autem ita ſe res habeat, & tota diuerſitas generis, conditionis & corporum Chriſti baptiſmate & indumento illius auferatur, omnes unum ſumus in Chriſto Ieſu. Hęc ille. Diuus Auguſtinus ita ſcribit in hunc locum: In fide non eſt diſtantia Iudæi, neque Greci: non ſerui, neque liberi: non maſculi & fœminæ. Inquãtum enim omnes fideles ſunt, omnes unum ſunt in Chriſto Ieſu. Et ſi hoc facit fides, per quam in hac uita iuſtè ambulatur, quanto perfectiùs atque cumulatiùs id ſpecies ipſa factura eſt, cum uidebimus facie ad faciem? Nam nunc quamuis primitias habentes ſpiritus, qui uita eſt, propter iuſtitiam fidei: tamen quia adhuc mortuum eſt corpus propter peccatum, differentia iſta uel gentium, uel conditionis, uel ſexus iam quidem ablata eſt ab unitate fidei, ſed manet in conuerſatione mortali, eiuſque ordinem in huius uitæ itinere ſeruandum eſſe & Apoſtoli præcipiunt, qui etiam regulas ſaluberrimas tradunt, quemadmodum ſecum uiuãt pro differentia gentis Iudæi & Greci: & pro differentia conditionis, domini & ſerui: & differentia ſexus, uiri & uxores, uel ſi qua talia cætera occurrunt: & ipſe prior *Matt. 22* Dominus, qui ait: Reddite Cæſari, quæ Cæſaris ſunt, & Deo quæ Dei ſunt. Alia ſunt enim, quæ ſeruamus in unitate fidei, ſine ulla diſtantia: & alia in ordine uitæ huius tanquam in uia, ne nomen Dei, & doctrina blaſphemetur, &cæt. Sequitur. [OMNES enim uos unum eſtis in Chriſto Ieſu.] Quare unum? Quia unius corporis mẽbra. Erubeſcant hic, qui audent quemlibet quantumuis extremæ ſortis Chriſtianũ cõtemnere. Si enim ille membrum Chriſti eſt, quis illum niſi impius poteſt habere contemptui? Si uerò unum ſumus, cur non alij alios pro uiribus iuuamus? ut nihil dicam de illis, qui fratres ſuos uel in rebus, uel in corporibus lædunt, quos certum eſt alienos prorſus eſſe à uita, quæ eſt in Chriſto Ieſu, & per corpus eius myſticum diffunditur. Si enim uiuerent de ſpiritu Chriſti, compaterentur utique & gratificarentur pro uiribus membris omnibus corporis myſtici Domini noſtri Ieſu. Tandem addit Apoſtolus: [SI ergo uos Chriſti, ergo ſemen Abrahæ eſtis, ſecundùm promiſsionem hæredes. Chriſtus enim cùm ſecundũ carnẽ ſit filius Abrahæ, & nos per gratiã Chriſti fratres, ergo nos quoq; nõ ſecũdũ carnẽ, ſed ſpiritualiter ſemen. Abrahæ ſumus participes nimirum promiſsionis, quæ facta eſt Abrahæ. Itaque hæredes ſumus uitæ æternæ per Chriſti gratiam, qui nos ſibi fecit cohæredes, & omnibus nobis obtemperantibus ſibi, ut ait ad Hebræos Apoſtolus, factus eſt cauſa ſalutis *Heb. 5.* æternæ. Si igitur hęredes ſumus ſecundum ſpem uitæ ęternæ, quid obſecro terrenis inhiamus? Cras forſitan aut perendiæ morituri, cur non uana iſthæc contemnimus, & ad eam properamus hæreditatem quam habemus nobis repoſitã in cælis? Ecce filius Dei hodiè ſe legi ſubdit, circumciſus ſecundum legem, ut nos corde circuncisi diſcamus ſuſpirare cæleſtia. Id igitur obſecro faciamus. Non deerit nobis conantibus gratia paruuli IESV, cui cum patre & Spirituſancto eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

IN CIRCVNCISIONE DOMINI, ſermo beati Ambroſij epiſcopi, lib. 2. in Lucam.

CIrcũciditur itaq; puer. Quis eſt iſte puer niſi ille de quo dictũ eſt: Puer natus eſt *Eſai. 9.* nobis, filius datus eſt nobis? Factus eſt *Gal. 4.* enim ſub lege, ut eos qui ſub lege eſſent lucrifacere. Siſtitur aũt in Hieruſalẽ. Quid ſit aũt in Heruſalẽ ſiſti Dño, dicerẽ, niſi in Iſaiæ cõmentis antè dixiſſem. Circuncifus enim uitijs, dominico dignus iudicatur obtutu, quia oculi Dmini ſuper iuſtos. Vides omnẽ legis ueteris ſe- *Pſal. 37.* riẽ fuiſſe typũ futuræ: nam & circunciſio purgationem ſignificat delictorum. Sed quoniam prona quadam cupiditate peccandi, humanæ carnis & mentis, fragilitas inextricabilibus uitijs implicatur, eò per octauam circunciſionis diem culpæ totius futura purgatio, reſurrectionis pręfigurabatur ętate. Hoc eſt enim illud: Quia omne maſculinum adaperiens uuluã, ſanctũ Domino uocabitur. Verbis. n. legis promittebatur uirginis partus: & uerè ſanctus, quia immacula- *Exod. 13.* tus. Deniq; ipſum eſſe qui lege ſignetur, in eũdẽ modũ ab angelo repetita uerba declarãt: Quia quod naſcetur, inquit, ſanctũ, uocabitur filius Dei. Non. n. uirilis coitus, uuluæ uirginalis ſecreta reſerauit: ſed immaculatũ ſemẽ inuiolabili utero ſpirituſſanctus infudit. Solus eſt enim per omnia ex natis de fœmina, ſanctus Dominus Ieſus, qui terrenæ cõtagia corruptelæ immaculati partus nouitate nõ ſenſerit, & cæleſti maieſtate depulerit. Nam ſi literam ſequamur quomodò ſanctus omnis maſculus, cũ multos ſceleratiſsimos fuiſſe non lateat? Nunquid ſanctus Achab? Nunquid ſancti pſeudoprophetę, quos ad Heliæ preces ultor cœleſtis iniuriæ ignis abſumpſit? Sed ille ſanctus, quem in figura futuri myſterij, pia diuinæ legis præſcripta figurabant, eò quòd

ſolus ſanctæ Eccleſię uirginis ad generandos populos Dei immaculatæ fœcunditatis aperiret genitale ſecretum. Hic ergn ſolus aperuit ſibi uuluam. Nec mirum: hic enim dixerat ad Prophetam: Priuſquàm te formarem in utero, noui te, & in uulua matris ſanctificaui te. *Hie. 1.* Qui ergo uuluam ſanctificauit alienani, ut naſceretur propheta, hic eſt qui aperuit matris ſuæ uuluam, ut immaculatus exiret.

IN EADEM SOLENNITATE, Sermo D. Cypriani Epiſcopi, & martyris, ex libro de Cardinalibus operibus Chriſti.

DE RATIONE CIRCUNCIſIONIS.

Circuncisio apud quos recepta.

INter omnia teſtamenti ueteris ſacramenta nihil circuncifinne ſolennius antiqua celebrauit religio, nec tantùm in Hebræos, ſed etiam in Phœnices & Arabes hæc traditio inoleuit. Reliquæ gentes tam mandatum quàm factum irrident, & Deo minimè adſerunt conuenire, ut ſalnatoris benignitas plagis infantium delectetur, & immeritos in ipſo uitæ initio periculo mortis addicat. Hoc de bono Domino ſentire, qui neminem nult perire, abſurdum & irrationabile iudicant. Nec eis tamen omnia reliqua ſacrificia ſunt horrori, ſed in multis naturalem legem ſequentes, expiationum retinent inſtrumenta, & immolant uictimas, & incendunt adipes, & cum odoramentis & libaminibus fundunt coram Deo uota & *Iob. 1.* præces. Legimus Iob Dei teſtimnnio approbatum, iugibus ſacrificijs occupatum, nec legimus circunciſum. Et poterant eſſe eo temporum diuerſis in locis multi uiri inſignes, qui iuſtitiæ Dei ſubiecti: hoc ſignn carebãt: licet filios Eſau & Iſmael putandum ſit huius traditionis non fuiſſe expertes. Verùm cùm opus iſtud & antiquitas commendet, & iubentis authoritas, inquirenda eſt tanti myſterij ratio, quæ Abrahæ ſpecialiter & ſe*Gen. 17.* mini eius rãto pondere mandata eſt, ut quiſquis in illa gente huius ſigni careret differentia, ethnicus, non Iu*Leuit. 12.* dæus reputaretur, & à titulo filiorum Iſrael abraderetur proſcriptus. Hoc cum octaua die iuſſum ſit celebrari, & nomen circunciſio aptari, intimatum eſt his qui digni ſanctorum conſortio cenſebantur, quòd eorũ nomina ſcriberentur in cælis, & æternę beatitudinis, quã poſt uitæ huius ſeptimanam octaua conſeqnitur, hæredes fierent & conſortes, quicunque uitæ innocentia & cœlibatus ſanctimonia ſeſe Dnmino conſecraſſent. Tenera itaque infantia huiuſmodi erat imbuenda doctrina, & ante concupiſcibiles motus, quos peccatum meruerat, miſerabili pœnæ & ineuitabili nindictæ etiam in paruulis adhibenda erant ſeueritas: & antequam ebulliret ſartago libidinum, prouiſum eſt uẽtilabrum, quo refrigerari poſſet & extingui depopulatricis flammæ uagus ardor, & uniuerſa perluſtrans incendium. Ideoque dolor uoluptati, & ſanguini delectationis ſauguis tormenti opponebatur, ut in primis elementis diſcerent paruuli, ſemper propriæ memores ſectionis, contraria curare contrarijs, & ad cohibendos refrænandosque turpitudinum apppetitus ne*1. Cor. 9.* ceſſariũ eſſe ſale corroſorio carnis perfricare pruritus, & ſemper recrudeſcentes deſiccare putredines. Ad hoc corpus ſuum motrificabat Apoſtolus, non tamen circuncidens illud ſeminarium membrum, ſed totum ſe crucifigens, & omnibus extraordinarijs motibus opponens cauterium, uſque adeò corpus ſuum redigens in ſeruitutẽ, ut diceret, Viuo aũt iã nõ ergo, uiuit uerò in me Chriſtus. Cuius facti æmulatores erubſcimus in pudẽdis, & detecto ſectoque cõfuſionis operculo, quã uis cõſciẽtia teſtis ſemper nobis exponat ſcaturiẽtes intus peccati inſidias, nec internũ uitare poſsimus indiciũ, uirilircr tamẽ ſtãdũ eſt, & rationis authoritate increpãdi ſunt titillatorij ſenſus, & ſummoperè uigilandũ eſt, ne ſequatur aſcẽſus. Intra nos pudor iſte aboleri omnino nõ põt: quia nec totũ hoc mẽbrũ, ſed anterior eius portio iuſſa eſt circũdi. Res ſanè maxima eſt, ſi nõ egrediatur foras huius cõtagio corruptelæ, & inſaniẽs beſtia corrupti anhelitus catenis ferreis in ultimis animæ receſsibus allegetur, intusque fractis dẽtibus, ſeipſam cõcupiſcẽtia captiua maſticet & corrodat. Manet itaque erubeſcẽtia propter ſenſum, ut qui in agone cõtẽdit, ſciẽs circuncifionis myſterinm, ab oĩbus ſe abſtineat, quæ poſſunt huic flãmæ miniſtrare fomẽtũ. *Vitanda occaſiones libidinũ.* Nec tamẽ perẽproria eſt cõtendentibus, ſed probatoria huius ſenſualitatis colluctatio tã ueterna: ſed inſtitutũ eſt certamẽ inter ſpiritũ & carnẽ, ut uictor homo peccati & pœnæ, poſt triũphos ſolennes coronetur in gloria, ſine inſeſtationibus deinceps liber á peccato & pœna. Hanc uerecũdiã poſt præuaricationẽ uanitati ſubiecta, non uolens anima pertulit, & uim ſuſtinet inquietudine perurgẽte, & inuoluntarijs motibus fatigata, infelicitatis ſuæ deplorat miſeriam, liberati de corpore mortis huius deſiderans, & pacifici tranquillique ſtatns à Deo pnſtulat libertatem. Quotidiano ſanè conflictu ſpiritus & caro luctantur, & cauſatur ratio aduerſus domeſticum malũ, quod ita intra ſe exerceat regnum, quaſi natura ſit uitium, & ſecũ traxerit creatio prima peccatum. Hoc utique prima non ſentit conditio, ſed ſecutum eſt tranſgreſſorem ſuppliciũ, & adhæſit indiuidua pœna peccato, de qun erubeſcent, quicunque mundo corde regem in decore ſuo uidere deſiderant. Quis in tam aſsiduis illuſinnibus non confundatur? Quis non in tantis contumelijs erubeſcat? Fomes quippe hnius mali intus in tenebroſis receſsibus latitans, ut uiderit animam aliàs occupatam, & minùs ad ſui circũſpectionem ſolicitam, irruptionibus uehementius erumpit, & blanditijs uenena ſupponens, pudicitiæ puritatẽ inopinatis inuadit aſſultibus. Ideoque pudibundus homo nuditatem ſuam operit, & fœditatẽ confuſus occultat. *Circũciſio perpetua.* His rediuiuis uulneribus, & ſemper hac ſanie illitis, neceſſaria eſt per omnem huius uitæ ſeptimanam iugis reſecatio pntredinnm, & cõtinua circũciſio cicatricum. Et in cæteris quidem membra omnia imperio rationis obediunt, & arbitrij retinent libertatem: hic uerò ubi Babyloniæ fornax exarſerit, & quaſi pice & naphtha cõſperſi libidinũ ebullierint appetitus, inflammata caro libertatis priuatur bonore, in tantum ut rebellia membra uelit nolit in motus nefarios audacter exurgant. Præcedebant olim integumenta rerum ſignificantia abolitionem peccati, & ad perfectinnem inchoata tendebant. Nec hoc ſacramentum conſuetudini antiquæ ſubtrabere uoluit Chriſtns: & licet non eſſet in hoc tempore neceſſarium, tamen ne antiqua religio prorſus reproba uideretur, in ſe uoluit circuncifionis aptari ſignaculum. *Remedia perpetua aduerſus peccatum originis.* Sanè originale peccatum, quod á primis parentibus in totam generis huius ſucceſionem defluxit, omni tempore aliquibus remedijs oportuit expiari, licet uim plenam ſignificantia non habuerit, donec ad rem ipſam uentum eſt, quæ figurarum operiebatur uelamine. Et licet ſacramentorum arcana omnibus non paterent, uirtus tamen & effectus eorum ignorari non poterae: quia ab Adam uſque ad Noe ſacrificia Deo conſtat fuiſſe accepta, quæ uſque ad illud tempus ſine legis diſtinctione, diuinitùs inſpirata inſtitutione, primi homines celebrarent. Illa uero ſacrificia aut in animalium ſanguine, aut aliarum oblationum incenſionibus agebantur: non quòd fumo aut mortibus pecorum delectaretur Deus, ſed ut intelligeretur immutabile iudiciũ, & prolata ab initio ſentẽtia in peccatum.

peccatum. Immutabile decretum ab æterna lege exierat, concupiſcentia affligi & morte peccatorem puniri: nec poterat plagis exterioribus remediũ aliquod ſubuenire, quin ſtimulus carnis ſine ulla exceptione colaphizaret infirmum, & uſque ad diſſnlutionem mors importuna perſequeretur captiuum. Et mors quidem carnis cnncupiſcentiarum interſecabat ludibria, nec poterat ultrà peccare illud, quod erat putredini ac diſſolutinni prædeſtinatum & datum: ſed ſupererat poſt mortem carnis animæ labnr & afflictin ſpiritus, nec poterat ulla ratione illa abſnlui damnatio, niſi morti omnium uita omnium ſubneniret, & pro generali morbo gratiæ Dei ſingulare prnpinaret antidotum. Hoc antiquum redemptionis noſtræ conſilium ſanctis patribus renelauit Deus, unluitq; ut paulatim aſſueſcerent bnmines paſsinni, & morti neceſſariæ uoluntariæ mortis opponerent libamentum, & pœnam in medelam, & ſupplicium in remedium commutarent. Huius oblationis doctrinam ſacrificia continebant antiqua & incenſiones, & mortes huius cōſumnıatinnis gratiã præſignabant. Propter hoc cùm iam fidei tempora prnpinquarent, imperara eſt circuncisio, & pars illa corporis, in qua eſt uoluptatum ſeminarium & libidinis officina, iuſſa ẽt in paruulis amputari, ut proprii primitias ſanguinis ei, qni totũ ſanguinẽ ſuũ oblaturus erat, offerrent, & cõmunia ſingulorũ ſacrificia ſingulare præcederent holncauſtũ. Vbi uerò Chriſtus Dominus uenit, de qun in capite libri ſcriptum erat, ut in morte ſua patris uoluntatẽ impleret, ceſſarunt ſacrificia: nec iam truncationem præputii euangeliũ imperauit, ſed circuncisionem cnrdis, & omnem tam membrorum quam affectionum petulantiam gladin ſpiritus reſecari, immutabili decreto mandauit. Et tantæ dignitatis illa una redemptnris noſtri fuit oblatio, ut una ad tnllenda mundi peccata ſufficeret, qui tanta authnritate in ſancta introiuit in ſanguine proprio, ut deinceps nulla ſupplicantiũ poſtulatin ſanguine indigeret alieno. A diebus igitur uiſitationis nnſtræ regnũ cœlorum uim patitur, nec iã in expoliatione carnis circuncisio agitur ſed ſpiritus ſancti uirtute uetuſtatis antiquæ ſanies expurgatᷓ.

Circũciſio cur inſtituta.

Pſal. 39.

DE EODEM FESTO, LVC. XI.

In illo tempore: Cum conſummati eſſent dies octo, ut circunciderετur Puer, uocatum eſt nomen eius Ieſus: Homilia uenerabilis Beda presbyteri.

SAnctam uenerandamq; pręſentis feſti memoriam, paucis qnidem uerbis Euangeliſta cnmprehendit, ſed non pauca cœleſtis myſterij uirtute grauidã reliquit. Expoſita nanq; natiuitate dominica (cuius gaudia mox angeli dignis laudibus extulerunt, paſtores deuota uiſitatione celebrarunt, omnes qui tunc audiere, mirati ſunt, nos quoque pro moduln noſtro prout pnruimus proximè domino largienre cõgruis miſſarum, bymnorũq; ſolẽnijs exegimus) ſubiunxit atq; ait: [ET poſtquã cõſummati ſunt dies ncto, ut circunciderεtur Puer, uocatum eſt nnmen eius Ieſus. Quod uocatum eſt ab angelo, priuſquam in utero conciperetur.] Hæc ſunt feſtiuitatis hodiernæ gaudia ueneranda. Hęc ſacræ ſolennitas diei. Hæc illa ſupernæ pietatis munera ſacro ſancta, quæ fideliũ cordibus commendas Apoſtolus ait? Quia ubi uenit plenitudo temporis, miſit deus filiũ ſuum factũ ex muliere, factũ ſub lege, ut eos qui ſub lege erãt redimeret, ut adoptionẽ filiorum reciperemus. Magna nãq; diſpẽſatione pietatis, ad redemptionem generis humani Deus pater, non angelũ, nõ archangelũ, ſed filium ſuũ unigenitũ mittere dignatus eſt. Quẽ quia in diuinitatis ſuæ ſpecie uidere nequiuimus, magna rurſum dilectionis arte prouidit, ut hunc factum ex muliere, hoc eſt, ex maternæ carnis ſubſtãtia, ſine uirili admixtinne cõceptũ, ad humanos uerũ hominẽ prnferret aſpectus, qui in diuina uirtute ac ſubſtãtia manẽs per omnia quod erat, ueram naturæ mnrtalis infirmitatẽ quã nõ habebat, indueret. Et ut nobis neceſſariã obediẽdi uirtutẽ præcipuo commẽdaret exẽplo, factũ ſub lege filiũ ſuum miſit Deus in mundum, nnn quia ipſe legi quicquam debeat, qui unus magiſter nnſter, unus eſt legislator & iudex, ſed ut eos qui ſub lege poſiti, legis onera portare nequiuerant, ſua cõpaſsinne iuuaret, ac de ſeruili conditinne, quæ ſub lege erat, ereptos, in adoptionẽ filinrum quæ per gratiã eſt, ſua largitate reduceret. Suſcepit ergo circuncncisionẽ lege decretã in carne, qui abſq; omni prorſus labe pollutionis apparuit in carne: & qui in ſimilitudine carnis peccati, nõ aũt in carne peccati aduenit, remediũ, qun carn peccati cõſueuerat mũdari, nõ reſpuit, ſicut etiam undã baptiſmatis, qua nouæ gratiæ populos à peccatorũ ſnrde lauari uoluit, ipſe non neceſsitatis, ſed exempli cauſa ſubijt. Scire etenim debet fraternitas ueſtra. quia idẽ ſalutiferę curationis auxiliũ circuncisin in lege contra originalis peccati uulnus agebat, qund nunc baptiſmus agere reuelatæ gratiæ tempore cnnſueuit, excepto quòd cæleſtis regni ianuam necdum intrare poterant, donec adueniens benedictionem daret qui legem dedit, ut uideri poſsit Deus deorum in Siõ: tantum in ſinu Abrahæ poſt mortem beata requie conſolati, ſupernæ pacis ingeſſum ſpe felici expectabant. Qui enim nũc per Euãgeliũ ſuũ terribiliter ac ſalubriter clamat, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non pnteſt introire in regnũ Dei, ipſe dudũ per legẽ ſuã clamabat: Maſculus cuius præputi caro circũciſa nõ fuerit, peribit anima illa de populo ſuo, quia pactũ meũ irritũ ſecit. i. qͣa pactũ uitę in paradiſn hoibus mãdatũ Adã p̄uaricãte trãſgreſſus eſt, in quo peccauerũt oẽs, peribit de cœtu ſanctnrũ, ſi nõ fuerit ei remedio ſalutari ſubuẽtũ. Vtraq; ergo purificatio, & circuncisinnis uidelicet in lege, & in euãgelin baptiſmatis, tnllẽdæ præuaricationis primæ gratia poſita eſt. Et ne cui ſeculi labẽtis ætati ſuperni reſpectus munera deeſſent, illi quoq; qui à mũdi exnrdin uſq; ad tempora datæ circũcisinnis, uel poſt datã circuncisionem de aliis nationibus Deo placuerunt, uel hnſtiarũ oblatinnibus, uel ſola certè fidei uirture ſuas ſuorũq; animas creatori cõmẽdantes, a primi reatus uinculis abſoluere curabãt. Sine fide. n. impoſsibile eſt placere Deo, Et ſicut alias ſcriptũ eſt, Iuſtus aũt ex fide uiuit. Sed ueniẽs in carne Dei filius, qui ſolã carnis naturã, nullã aũt peccati cõtagionẽ traxit de Adã, & qui ſpiritus ſancti uirtute de uirgine cõceptus & natus eſt, nulln eguit munere gratiæ renaſcẽtis, utrunque purificationis genus ſubire dignatus eſt, & circunciſus uidelicet a parentibus octaua die natiuitatis, & triceſimo ętatis anno baptizatus a Ioãne. Imo ẽt tertiũ ſalutaris hoſtiæ munus ipſe tẽpli dnminus pro ſe nõ reſpuit offerri: cuius die dehinc treceſimatertia, Domino opitulante, ueſtra charitas auditura ſimul eſt & celebratura myſteriũ. Cuncta, inquã, & legalis, & euangelicæ purificatinnis genera, qui nullo indiguit, Dominus ſuſcipere non deſpexit, ut & cõſumãdæ iã legis decreta ſuo tpe dnceret eſſe ſaluberrima, & aduenietis euãgelii cũctis fidelibus oſtẽderet æquè ſubeũda remedia. Sed & hoc, ꝙ eodẽ die ſuę circũcisinnis nnmẽ ut Ieſus uocaretᷓ accepit, ad imitationẽ priſcæ fecit obſeruatiõis, quã ex eo credimus ſũptã, ꝙ Abrahã patriarcha, q primus circuncisionis ſacrm in teſtimoniũ ſuæ magnæ fidei, & diuinæ ad eũ promisſionis accepit, eodẽ die ſuæ ſuorumque circuncisionis, etiam nominis amplificatioue ſimul cum coniuge ſua benedici promeruit, ut qui catenus Abrahã, pater excelſus dictus eſt, deinde Abrahã, id eſt, pater multarum gentium uocaretur, quia patrẽ, inquit,

Gal. 4.

Effectus circũciſionis.

Pſ. 83.

Ioan. 3

Ge. 17.

Hebr. 11.

Abac. 2.

Luc. 2.

Ge. 17

inquit, multarum gentium conſtitui te. Quæ fideliſſima promiſſio tam latè per orbem iam patet impleta, ut etiam noſipſi de gentibus ad fidei illius deuotionẽ uocati, ipſum nos patrem ſpiritualiter habere gaudea- *Gal. 3.* mus, dicente etiam nobis Apoſtolo: Si autem uos Chriſti, ergo ſemen Abrahæ eſtis, ſecundum promiſſionem hæredes. Et Sarai, inquit, uxorem tuam non uocabis Sarai, ſed Saram, id eſt, non principem meam uocabis, ſed principem, uidelicet apertè docens, ut eam, quæ tãtæ fidei particeps & ſocia facta eſt, non propriè principem ſuæ domus, ſed abſolutè principem, id eſt, omniũ rectè credentium fœminarum uocaret & intelligeret eſſe parentem. Vnde B. Petrus Apoſtolus credentes de gentibus fœminas, ad humilitatis, caſtitatis & modéſtiæ uirtutem prouocans, eiuſdem matris noſtræ Saræ *1. Pet. 3.* debita cũ laude meminit. Sicut Sara, inquit, obediebat Abrahæ, Dominum eum uocans, cuius eſtis filiæ benefacientes, & non timentes ullam perturbationem. Hæc dilectionem neſtram, fratres, admonere curauimus, ut ſinguli ueſtrum meminerint, etiam ſeipſos percepta fide Chriſti cum patriarchis nominis excelſi meruiſſe cõſortiũ, ſeq; percepta in Chriſto purificatione baptiſmi ſalutaris, detiuatum a nomine Chriſti gaudeât mutaſſe cognomen, & hocuſque ad finem firmium intemeratumque ſeruare contendant, gaudentes in ſe illud Iſaiæ *Eſa. 65* uaticinium eſſe completum? Et ſeruos ſuos uocabit nomine alio hoc eſt, nomine Chriſtiano, quo nunc oẽs *Act. 4.* ſerui Chriſti ſe delectantur inſigniri. Neque enim nomen aliud ſub cœlo datum eſt hominibus, in quo nos oporteat ſaluos fieri. Vnde propheta conſequenter adiungit: In quo qui benedicẽdus eſt ſuper terrã, benedi- *Eſa. 62* cetur in Deo, amen. Dicit & alias de eodem, multiplicãdam etiam de gentibus Eccleſiam alloquens: Videbũt gentes iuſtum tuum, & cuncti reges inclytum tuum: & uocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini locutũ eſt. Quare autem puer qui natus eſt nobis, & filius qui datus eſt nobis, Ieſu, id eſt, ſaluatoris nomen acceperit, non expoſitione ut a nobis poſſit intelligi; ſed ſolicita ac uigili eget intentione, ut etiam nos poſſimus eiuſ- *Mat. 1* dem nominis participatione ſaluari. Legimus quippe angelo interpretante, quia ipſe ſaluum faciet populum ſuum a peccatis eorum. Et indubitâter credimus ac ſperamus, qui a peccatis ſaluat, ipſe etiam a corruptionibus, quæ ob peccata contigerunt, & ab ipſa morte ſal- *Pſ. 102.* uare non omitit, Pſalmiſta teſtante qui ait: Qui propitius fit omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes languores tuos. Dimiſſis quippe omnibus iniquitatibus noſtris, ad integrum omnes languores noſtri ſanabunt, cum reſurrectionis gloria apparente, nouiſſima inimica deſtructa fuerit mors. Et hæc eſt uera ac plenaria noſtra circuncifio, cum in die iudicij cunctis ſimul animæ carniſq; corruptionibus exuti, mox peracto iudicio ad uidendam perpetuò creatoris noſtri faciem, aulã regni cœleſtis ingredimur, quod eſt typicè paruulos circunciſos ad templum Domini Hieroſolymam cũ laudibus hoſtiarum munus acceptabile deferre. Vera etenim circuncifione purgatus templum Domini cum muneribus ingreditur, qui gloria reſurrectionis ab omni labe mortalitatis excoctus, cum bonorum fructibus *Pſ. 115* operum, ſupernæ ciuitatis gaudia ſempiterna ſubit, Dirupiſti, inquiens uincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Vota meã Domino reddam in atriis domus Domini, in conſpectu omnis populi eius, in medio tui Hieruſalem. Quod deſideratiſſimum tempus cœleſtis introitus, illa dies octaua, qua circuncifio celebratur, indi- *Sex mũdi ætates.* cat. Sex etenim ſunt huius ſeculi ætates, notiſſimis temporum diſtinctæ articulis, in quibus pro Deo laboribus inſiſtere, & pro adipiſcenda requie ſempiterna ad tempus operari neceſſe eſt. Septima eſt ętas, nõ in hac, ſed in alia uita quieſcentium uſque ad tempus reſurrectionis animarum. Octaua autem ætas, ipſe eſt dies reſurrectionis ſine ullo temporis fine beata, quando uera omnimodo circuncifionis gloria coruſcante, non ultra corpus quod corrumpitur aggrauat animam, non terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem, ſed corpus iã incorruptibile lætificat animam, & ſubleuat cœleſtis inhabitatio totũ hominem uiſioni ſui conditoris inhærentem. Cuius æterni diei beatitudinem propheta in illo, cuius ſupra meminimus, pſalmo cõſequenter exponit animam ſuam ipſe & omnes interioris ſui hominis affectus ad benedicẽdum Dominum recordandaſq; omnes retributiones eius, excitans, Qui *Pſ. 102* redimit de interitu, inquit, uitam tuam, qui ſatiat in bonis deſiderium tuum, qui coronat te in miſeratione & miſericordia, renouabitur ſicut aquilæ iuuentus tua. Et ideò neceſſe eſt, fratres, chariſſimi, ut qui ad huius pulcherrimæ renouationis quaſi ſummæ circuncifionis deſideramus præmia pertingere, curemus interim primitiuæ circuncifionis & renouationis, quæ quotidianis uirtutum exercitationibus fit, ſubire remedia. Deponamus ſecundum priſtinam conuerſationem ueterem ho- *Eph. 4.* minem, qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris, renouemur ſpiritu mentis noſtræ, & induamus nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in iuſtitia & ſanctitate ueritatis. Neque audientes circuncifionẽ, in uno corporis noſtri membro nos caſtigare ſufficere credamus: ſed ſicut idem alibi monet Apoſtol. Munde- *2. Co. 7* mus nos ab omni labe & inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei: Relegamus Acta Apoſtolorum, uideamus beatiſſimum pro- *Act. 7.* tomartyrem Stephanum Iudæis ſe cum Domino perſequentibus terribiliter intonantem. Duri ceruice, & incircunciſi cordibus & auribus uos ſemper ſpirituiſancto reſtitiſtis. Si ergo incircunciſi cordibus & auribus ſunt, qui ſpiritus ſancti monitis reſiſtũt, & utiq; cordiũ & auriũ, circũciſio. Et ſi eſt cordiũ & auriũ eſt & omnium exterioris interioriſq; hominis noſtri ſenſum. Qui *Incircũciſi oculis.* uiderit mulierẽ ad cõcupiſcẽdũ eã, qui habuerit oculos ſublimes, huius incircũciſus eſt uiſus. Quibus uoce ueritatis dr̃, Qui ex Deo eſt, uerba Dei audit: propterea uos *Ioan. 8.* nõ auditis, quia ex Deo nõ eſtis, incircũciſi ſũt auribus. *Auribus,* Incircũciſi lingua & manibus, quorum os locutum eſt uanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis. Qui *Lingua,* loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem ſunt in cordibus eorum, & dextera eorum repleta eſt mune- *Manibus,* ribus. Incircũciſi ſunt guſtu, quos propheta redarguit, *Guſtu,* dicens: Væ qui potentes eſtis ad bibendum uinum, & uiri fortes ad miſcendam ebrietatem. Incircunciſi olfa- *Iſaiæ 5.* ctu & tactu, qui unguento & uariis ſunt delibuti odori- *Olfactu,* bus, qui ſequuntur amplexus meretricis, aſpergentis cubile ſuum myrrha, & aloe, & cinamomo. Incircun- *Tactu,* ciſi greſſibus, de quibus Pſalmiſta commemorat: Con- *Greſſibus,* tritio & infelicitas in uiis eorum, & uiam pacis nõ cognouerũt. At qui omni cuſtodia ſeruant ſuum cor, qui *Pſ. 73.* auertunt oculos ſuos ne uideant uanitatem, qui ſe- *Verè circunciſi.* piunt aures ſuas ſpinis, ne audiant linguam nequam, qui guſtant & uident quàm ſuauis eſt Dominus, quam beatus uir qui ſperat in eo, qui cuſtodiunt uias ſuas, ut non delinquant in lingua ſua, qui donec ſupereſt halitus in eis, & ſpiritus Dei in naribus eorum non loquuntur labiis iniquitatem, nec lingua eorum meditatur mẽdacium, qui leuant manus ſuas ad mandata Dei, quæ diligunt, qui ab omni uia mala prohibent pedes ſuos, ut cuſtodiant uerbum Dei, iſti omnes ſenſus ſuos petra *1. Cor. 10.* ſpiritualis exercitij oſtendunt ſe habere circunciſos. Petrinis quippe cultris circuncifionem fieri legimus. Petra autem erat Chriſtus, cuius fide, & ſpe, & charitate, non ſolum in baptiſmate, ſed in omni prorſus actione deuota purificãtur corda bonorum. Quæ & ipſa quotidiana circuncifio noſtra, id eſt, continua cordis mun-

datio ſemp octauæ diei ſacramentũ celebrare nõ deſi-
ſtit, quia nos in exemplum dñicæ reſurrectionis, quæ
octaua die, id eſt poſt ſeptimã ſabbati facta eſt, ſanctifi
care conſueuit, ut quomodò ſurrexit Chriſtus à mor-
tuis per gloriã patris, ita & nos in nouitate uitæ ambu
lemus, præſtante Deo, qui uiuit & regnat in ſecula ſe-
culorum, Amen.

DE EODEM FESTO, HOMI-lia Euſebij Emeſeni.

Gen. 17. NObis, non ſibi, circunciditur Domi-
nus. Sicut. n. nobis natus eſt, nobis ba-
ptizatus & paſſus, ita & nobis eſt cir-
Pro. 4. cuncisus. Primus Abraham circũciſus
eſt, de quo Apoſtolus ait, quia ſignũ ac
cepit circuncisionis, ſignaculũ iuſti-
tiæ fidei. Data eſt igitur circũciſio nõ ut peccata tolle-
ret, quod baptiſmi propriũ eſt, ſed ut aliquid ſignifica-
ret, & quadã differẽtia iudæorũ populũ ab alijs gẽtibus
ſepararet. Quãuis itaq; propter mãdati trãſgreſsionẽ,
quicunque olim non circunciderecur, damnabatur: ne
mo tamen per circuncisionem iuſtificabatur. Vt enim
Rom. 2 Apoſtolus ait. Circunciſio quidẽ prodeſt, ſi legẽ obſer-
ues: ſi aũt præuaricator legis ſis, circunciſio tua præpu-
tium facta eſt. Non enim qui in manifeſto Iudæus, ne
que ea quæ in manifeſto in carne circunciſio, ſed qui
in abſcondito Iudæus, & circunciſio cordis in ſpiritu:
Circũciſio ſpiritalis. non litera. Magnum igitur aliquid ſignificat circunci-
ſio, & tam magnum aliquid, ut quicunque eo modo
circunciſus non fuerit (ut interim de paruulis tacea-
mus) ſaluari nõ poſsit. De hac enim circunciſione ſcri-
ptum eſt: Circuncidite corda ueſtra, & non corpora
Gal. 5. ueſtra. De carnis uerò circunciſione Apoſtolus ait:
Ego Paulus dico uobis, ſi circuncidamini, Chriſtus uo
bis nihil proderit. Hæc enim circunciſio in Chriſto
Rom. 10. cõpleta eſt, in quo & aliæ legis cæremoniæ cõſumma-
tæ ſunt. Finis enim legis Chriſtus, ad iuſtitiã omni cre
Matt. 26. dẽti. Ideò enim ipſe circũciſus eſt, ut legẽ cõpleret, &
bonã eſſe oſtenderet, eiusq; nobis ſignificationẽ cõmẽ-
daret. Vnde & ea nocte qua traditus eſt, cũ diſcipulis
agnũ comedit, & mox quid ſignificaret, oſtendit, dũ pa
nẽ & uinũ benedicẽs, ait: Accipite & comedite: hoc eſt
corpus meũ. Et bibite ex hoc omnes: hic eſt calix noui
teſtamẽti, qui pro uobis & pro multis effundetur. Et
hoc ſacramentũ tũc ab eo & modò cõpletum, neq; ul-
teriùs ſecundũ literã agendũ eſſe uel intelligendũ, pro
tenus oſtẽdit, dicẽs: Amẽ amẽ dico uobis, nõ bibã amo
dò de hoc genimine uitis, donec bibã illud uobiſcum
nouum in regno Dei: Sic igitur uetus teſtamentum cõ-
pleuit & cõfirmauit, literæ finẽ impoſuit, & ſpirituali
nouæq; intelligentiæ principatũ Dominus tribuit. Cõ
ſummata eſt ergo lex atq; pertrãſijt, ſed ſecũdũ literã:
manet aũt ſemperque manebit, ſecũdũ ſpiritualẽ intel
Lu. 21 ligentiã. Vnde ipſe dominus ait. Cælum & terra tranſi
Mat. 5 bunt, uerba autem mea nõ præteribunt. Itemque Amẽ
amẽ dico uobis, unũ iota neq; unus apex præteribit ex
lege, donec omnia cõpleantur. Et Iudæi quidẽ in uno
mẽbro circuncidũtur, quare tamẽ circuncidãtur, nõ in
telligunt. Chriſtiani uerò quid circũciſio ſignificet in
Perfectè circũciſus telligentes, nõ unũ tantũ, ſed omnia mẽbra circũcidũt,
nõ pellis inciſione, ſed totius ſuperfluitatis abiectio
ne. Qui enim non occidit, non mœchatur, non furtũ
facit, non mentitur, non concupiſcit rem proximi
ſui, qui nulli nocet, nulli iniuriam facit, uana audi
re, uel uidere, uel cogitare non appetit, iſte interiùs
& exterius perfectè circunciſus eſt. Hoc illa circunciſio
Iudæorum ſignificat, ſine hac autem ſignificatione inu
Lu. 12 tilis eſt. Si enim intelligerent quid ſignificet, Sint lum
bi ueſtri præcincti (hæc eſt enim illius circuncisionis
expoſitio) non ſe fortaſſe ulteriùs inutiliter uulnera
rent. Hæc eſt igitur ſecunda circunciſio, de qua ad Io Ioſ. 5.
ſuæ Dominus ait: Fac tibi cultros lapideos, & circunci
de ſecundò filios Iſrael. Et paulò pòſt: Hæc eſt igitur
cauſa ſecundæ circunciſionis, quia populus qui per qua
draginta annos in deſerto natus fuerat, circunciſus non
erat. Quare ergo ſecunda circunciſio dicitur, uel qua
re ſecundò circuncidi dicuntur, qui priùs circunciſi non
erant? Secundus enim ad primum refertur, neque ſi
ne primo ſecundus dici poteſt. Sit igitur prima circun
ciſio carnalis: ſecũda uerò ſpiritualis. Prima Iudæorum, Circũciſio carnalis.
ſecunda Chriſtianorũ. Prima eorum qui Iordanẽ tran
ſierunt, ſecunda eorum qui Iordanem non tranſierunt.
Populus enim iſte qui in deſerto natus fuerat, (de quò Spiritualis.
modò dicitur, ut ſecundò circuncidatur) tunc priùs
circunciſus eſt, poſtquam Iordanẽ tranſiuit. Quoniam
non illam circunciſionem ſignificabat, quæ fit ante ba
ptiſmum, ſed illam quæ fit poſt baptiſmum. Iordanis
enim baptiſmum ſignificat, in quo Dominus baptiza
tus eſt, qui ueri baptiſmi principium & formam dedit.
Et illa igitur circunciſio, quæ fit ante baptiſmum, & il
la quæ fit poſt baptiſmum, pœnitentiam ſignificat. So
lebant. n. ſancti hi qui baptizandi erant, pœnitentiam
imponere, & illa quidẽ erat prima circunciſio. Quid eſt
enim circunciſio, niſi uitiorũ & peccatorũ abſciſsio?
Poſtquàm uerò baptizati ſunt, id eſt, poſtquam Iorda
nẽ tranſierunt, (baptizari enim, hoc eſt Iordanem tran
ſire) tunc ſecunda circunciſio ſequitur. Sed quare dico
ſecundam? Toties enim circunciditur homo, quoties
poſt peccatum ad pœnitentiam redit. Qui ſi nunquam
peccaret, nunquam poſt baptiſmum uel circunciſione,
uel pœnitentia indigeret. Quoniam autem niſi per Ioan. 1
Chriſtũ, peccata nõ tollũtur, (ipſe eſt enim agnus Dei,
qui tollit peccata mundi) ideò culteris lapideis circunci
ſio fieri iubetur, quoniam ſicut Apoſtolus ait, Petra au 1. Cor. 10.
tem erat Chriſtus. Beatus enim qui tenebit & allidet
paruulos ſuos ad petram. Sed quare completis octo die Pſal. 136.
bus circunciſus eſt Dominus? Quare etiam octaua die
fiebat circunciſio? Octaua nanque dies ipſa quæ & pri
ma. Ipſa eſt autẽ, quæ dies dominica uocatur. Ipſa die
mundus cœpit, ipſa Chriſtus à mortuis reſurrexit, ip-
ſa ſpiritum ſanctum Apoſtolis dedit, & ipſa ultima &
uniuerſalis reſurrectio fiet. Et tunc quidem perfectè
circuncidetur omnis homo, quia tunc omnibus uitijs
abſciſsis, mundus & purus à peccato, qualis initio crea
tus eſt, & talis ad uitam ducetur æternam. Sequitur,
[Et uocatum eſt nomen eius Ieſus, quod uocatum eſt
ab angelo priuſquam in utero conciperetur.] Ieſus. n.
ſaluator, ſiue ſalutaris interpretatur. De hoc. n. ſalutari,
Iacob patriarcha dicebat: Salutare tuũ expectabo Do Ge. 40
mine. Ideo & Ioſpeh, qui Chriſtũ ſignificabat, ſaluator Ge. 41.
mundi à Pharaone uocatus eſt. Multa ſunt enim, in qui
bus Ioſeph Chriſtum ſignificat. Fuit enim & ipſe ouiũ
paſtor, Iudæ conſilio uenditus, & à fratribus adoratus.
Ipſe inter principes loquebatur ſapientiam, ipſe totam
Aegyptum à fame liberauit, & ſua ſapientia ſaluauit.

IN VIGILIA EPIPHANIAE. Matthæi 2.

*In illo tempore: Defuncto Herode ecce angelus Do-
mini apparuit in ſomnis Ioſeph in Aegypto, dicens: Sur
ge & accipe puerum & matrem eius, & uade in ter-
ram Iſrael. Defuncti ſunt enim, qui quærebant animam
pueri. Et reliqua. Homilia Haymonis.*

QVia non dixit defunctus, ſed defuncti, ex his Angeli uerbis intelligimus, multos principes iudæorum cum Herode in necem Domini conſenſiſſe. Ideoque diuina ultione actũ eſt, ut multi ex his cum illo perirent, cum quo in necem Domini conſenſerant. Spiritaliter uerò obitus Herodis terminum ſignificat inuidioſæ contentionis, qua nunc iudæa contra eccleſiam ſæuit. [QVI conſurgens accepit puerum & matrem eius, & uenit in terram Iſrael.] Quòd poſt obitũ Herodis puer Ieſus ad terram Iſrael reuerſus eſt, ſignificat quia circa finem ſeculi ad ſynagogam eſt reuerſurus, cũ per prædicationẽ Enoch & Heliæ in eũ crediderint. Vnde cum in Aegiptum deferri iubetur, & fugere, hoc in nocte præcipitur: Cum uerò ad terram Iſrael reuertitur, nec noctis fit mentio, quia quos nunc propter incredulitatẽ in tenebris perfidiæ deſerit, circa finẽ ſeculi credentes in lucẽ fidei recipiet. [AVDIENS aũt ꝙ Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre ſuo, timuit illò ire.] Archelaus aũt unus fuit de Herodis filiis, quem poſt ſe ad regnandũ in Iudęa Herodes inſtituerat, ſed poſtea inſolentiã eius accuſantibus iudæis, iudicio, ſenatus, apud Viennã quæ Galliarum eſt urbs, exilio relegatus uitã finiuit. Archelaus aũt, q̃ uincens leo interpretatur, Antichriſtũ ſignificat, qui ad tẽpus in ſanctis uictoriã habebit, & quaſi leo terribilis apparebit. In illam ergo partem, in qua regnabat Archelaus, cũ puero ire Ioſeph noluit, quia illam partem populi iudæorũ, quæ Antichriſto eſt creditura, Chriſtus non inhabitabat per fidẽ. Poſt necẽ aũt Archelai Chriſtus ad terrã Iſrael reuertitur, quia poſt interfectionem Antichriſti, ſynagoga in eum creditura eſt, ut ait Apo-

Ro. 11. ſtolus. Cum plenitudo gentium intrauerit, tunc omnis Iſrael ſaluus erit. Sed quia in eccleſia manet & manebit, audiamus ubi habitauerit. [ET admonitus in ſomnis, ſeceſſit in partes Galilææ, & ueniens, habitauit in ciuitate, quę uocatur Nazareth.] Quia.n. Nazareth flos ſiue uirgultũ interpretatur, ſignificat eccleſiã, quę & florem habet munditiæ, & uirgultũ iuſtitiæ, cuius uirgulti pulchritudinẽ admirabatur ſponſus in Canticis Can-

Can. 3. ticorum, dicens. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertũ ſicut uirgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & uniuerſi pulueris pigmentarii? Cui iterum uoce ſponſi

Can. 2. dicitur, Ego flos campi & lilium conuallium. Et quia Eccleſia de præſentis uitæ amore ad cœleſte deſideriũ tranſit, rectè Nazareth Galilęæ dicitur, quæ tranſmigratio interpretaꝛ. Quod aũt ſubdidit, [VT adimpleretur quod dictũ eſt per prophetas. Quoniã Nazaręus uocabitur,] hoc teſtimonium in ſeptuaginta interpretibus non habetur. Nonnulli enim de Iſaiæ prophetæ li-

Iſa. 11. bro ſumptũ eſſe uolunt, ubi ſcriptũ eſt, Exiet uirga de radice Ieſſe, & Nazaręus de radice eius aſcendet. Nos aũt dicimus, quia ſi fixum de ſcripturis poſuiſſe Euãgeliſta teſtimonium, non diceret per prophetas, ſed per prophetam. Oẽs.n. prophetæ Dñm Nazaræum uocãt, quia ſanctum eum prædicant. Ipſe.n. eſt, de quo per Da-

Dan. 9 nielem dicitur: Cum uenerit ſanctus ſanctorum, ceſſa-

Pſ. 15. bit unctio. Et Dauid: Non dabis ſanctum tuum uidere

Pſal. 4. corruptionẽ. Et iterum: Scitote quoniam mirificauit Dominus ſanctum ſuum. Defuncto autẽ Hærode.i. mor-

Expoſitio allegorica. tua lege literæ, uel excuſſo diabolo de corde iudæorum circa finẽ mundi: Quia dum iudæi ſuperſtitioſam legẽ obſeruant literæ, regnat diabolus in illis, & eſt Chriſtus inter gentes. Poſtquã uerò abiecerint hæc omnia a ſe, tunc reuertetur filius Dei uel fides ad eos. [ECCE angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph.] Qui Chriſtum credit eſſe filium Dei, & eũ portat in corpore ſuo, rectè angelus illi apparet. [SVRGE & accipe puerũ.] Surgit a terra, qui terrena relinquit: Prius puerum, & poſtea matrem iubet accipere, prius Deum, & poſteà proximum diligere. [ET uade in terram Iſrael,] id eſt, nemo uenit in terrã Iſrael, hoc eſt cœleſtem patriam, niſi portet Chriſtum, & diligat Deum ac proximum. [DEFVNCTI ſunt.n. qui quærebant animam pueri.] Totum dicit pro parte. Sic in fine mundi defuncta erit lex literæ. [AVDIENS aũt ꝙ Archelaus regnaret in iudęa, timuit illò ire.] Cur ire uoluit in Iudęam? Cur non ibat in Galilęam ubi habitauit prius, uel Nazareth, qua propriè habitabat? Quia putabat quod Angelus eum propter tẽplum & orationes, quæ erant in iudæa iuberet propriè commorari. Sed propter myſterium non potuit illuc diuertere, quia qui aſcendit de Aegipto, hoc eſt, de tenebris peccatorũ, non poteſt prius ire in iudæam. i. confeſſionem, neq; in Bethleem, hoc eſt, domũ panis, quæ ſignificat Eccleſiam, nec in Hieruſalem, hoc eſt, uiſionem pacis, niſi prius eat in Galilæam, ut emigret & trãſuolet de malo ad bonum, de uitiis ad uirtutes, & inde tranſeat in Nazareth, ut faciet prius florem & munditiam bonorum operum, & ſic poſtea conſcendat iudęã: prius.n. fit flos, poſtea fructus, inde per ordinem conſcẽdat Bethleẽ, nouiſſimè Hieruſalem, i. uiſionem pacis. Et ideò admonitus eſt Ioſeph in ſomnis ab Angelo, ne rediret prius in iudæam. Archelaus autem, qui leo inueſtigans interpretatur, ſignificat Antichriſtum, qui regnat pro Herode patre ſuo. Sic regnaturus eſt Antichriſtus in fine mundi pro iſto diabolo, qui nunc iudæos regit. Apud nos autem regnat Dominus noſter Ieſus Chriſtus, cuius regnum & imperium permanet in ſecula ſeculorum, Amen. *Archelaus typus Antichriſti.*

IN SOLENNITATE EPIPHAniæ. In lectionẽ ex Eſaia Concio exegetica.

HAec eſt præclara dies, quà ſol iuſtitiæ Chriſtus Dominus oriri dignatus eſt gẽtibus, & qui pro omnibus uoluit naſci, in ipſo ſuæ natiuitatis exordio a gentiũ primitiis ẽt uoluit agnoſci. Anguſtum quidem erat domicilium, ubi tum ex uirgine natus ſub matris cura mundi totius Dominus tenebatur, ſed non potuit illa loci anguſtia ſolis illius æterni radios continere, quin ſe mox in longinquas regiones effunderet, & ad ſe inquirendum, inueniendum, cognoſcendum, adorandum, miſticis muneribus honorandum pertraheret. Itaque habet hodiè peculiarem in Domino gaudendi & gloriandi materiam Eccleſiam gentium, quippe quę poſthabito illo quondam electo iudaico populo admiſſa, immo adducta eſt ad cognitionem filii Dei, qui eſt unica & uera ſalus totius mundi, cum interim in ipſa Iudææ regione, ubi naſci dignatus eſt, uix a pauciſſimis eſt agnitus (immo uerò non ab Herode tantum, ſed etiam ſacerdotibus & ſcribis,) ut inquit diuus Hieronymus in ca. 2. Matthæi, ad necem quæſitus eſt. Quamobrem etiam legitur hodie ex Eſaia propheta locus, gentium hanc uocationẽ egregiè deſcribens, quem tamen Hebræi carnaliter ſapientes, carnaliter ſuo amore interpretantur, nimirum deſtituti uera luce, quæ ipſis miſſa quidem præ cæteris fuit, ſed ab illis minimè admiſſa. Sed ipſam lectionem uideamus. [SVRGE illuminare Hieruſalem, quia uenit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt.] Hieruſalem propterea Eccleſiam uocat, quod in illa terrenã Hieruſalem primum cœperit eccleſia, & tendit ad illã Hieruſalem cœleſtem, ubi in ſummæ & ſempiternæ pacis beatiſſima contemplatione quieſcet. Iubetur autẽ ſurgere, quia dum ſumus in hac uita mortali, mole quadam corporis huius & terrenis deſideriis preſſi, crebrò labimur modo in has, modò in illas culpas: ſed danda nobis opera eſt, ut lapſi mox reſurgamus, animi propoſitum *Hieruſalem Eccleſia.*

poſitum inſtaoremos, ad ſuperna oos ſubrigamus, &
ſic continenter ad illam beatam patriam cōtendamus.
Pro.24 Septies enim in die cadet etiam iuſtus, ſed reſurget, im
pij autem corruent in malum, id eſt, non adijcient ut
reſurgant. Sunt enim quædam peccata, qoæ in hac uita
euitari oix poſſunt, in quibus tamen non debemus quo
dam peccandi affectu inhærere, ſed illicò reſurgere.
Ecc.19 Alioqoi facilè nobis accidere poterit, quod ſcriptura
ait, Qui ſpernit modica, paulatim decidet. Sed non ſa-
tis eſt ſurrexiſſe: etiam ſupernę illnſtrationis auidi eſſe
debemus, alioqui io tenebris permanſuri. Quid eſt ob-
ſecro homo diuinæ gratiæ lumine deſtitutus? Quàm
multi olim philoſophi, molti omnium gentium etiam
doctiſsimi homioes, ut nibil de rudiori populo loqoa
mur, pro uero Deo coluerunt ligna & lapides, immo
& dæmones? Sed quare hoc? Quia non erant hoc lumi-
ne perfuſi. Quid uerò de Iudæis ipſis, quibus tam lon-
gè ante promiſſus & prædictus erat Meſsiæ aduentus
dicturi ſumus? Cur ne illi quidem noſſe potoeruot præ
ſentem iam Chriſtum, cur ad tantam lucem cæci per-
manſerunt, niſi quia intus obſcuratum erat inſipiens
cor eorum? O rem ſtupendam. Venit Chriſtos ad ſuos,
& non eſt agnitos, nec receptus quidem, alienis uerò
mox ionotuit: nō ob aliud ſanè, niſi quia hos intus diui
na illuſtrauit gratia, illos ſua malitia excæcauit. Surga
mos ergo fratres, & illuminemur. Venit Domi-
nus Ieſus, ambulemus in lumine eius. Sequitur enim.
Ioan.1. [VENIT lumen tuum.] Illud otique uerum lumē quod
illuminat omnem hominem uenientem in bonc mun-
dum: Sed cur tam multi interim manſerūt in tenebris?
Qoia ipſas ſuas tenebras, id eſt, peccata ſua dilexerunt.
Non poteſt lucere Sol iuſtitiæ, ubi amantur tenebræ
iniquitatis. Peccata quidā denſiſsimus murus ſont, qui
non ſinit hanc lucem ſuos radios in animam diffunde-
re. Hoc lumen oenit ad nos, qnando Chriſtus factus
eſt homo, ot tenebras noſtras diſpelleret, & ſuam no-
bis lucem impertiretur. Fratres, certum eſt ſine hac lo-
ce nulli ſpem ſalutis ullam poſſe reliquam eſſe. Cur igi
tor oon magis ſtudioſi ſumus lucis huius & obtinen-
dæ & in dies augmentandæ in nobis? Cur tam multi io
uitijs & flagitijs uſque oolutantur, & clauſis oculis pręcipites eunt in tartara, inde nunqoam poſteà emerſuri,
niſi quia lucis huios expertes ſunt? Solent dicere ho-
mines ſceleribus addicti, Miſericors eſt Deus, dabit ue
niam nobis uel io ſupremo ſpiritu reſipiſcentibos. Sed
non aduertuot ueram reſipiſcentiam raro admodum
cōtingere illis, qui denſiſsima uitiorū caligine obruti,
neſciunt plerunque, quid ſit reſipiſcere. Nemo uerè re
ſipiſcit, oiſi cui lux gratiæ diuinitùs infuſa oſtendit, &
quid in ſe plangere, & quid corrigere debeat. Sequi: [ET
gloria Domini ſuper te orta eſt:] Nimirum quando Do
minus tot præclara edidit miracola, diuinæ maieſtatis
ſuæ certiſsima documeota. [QVIA ecce tenebrę ope-
rient terram, & caligo populos,] Terram exponit D.
Hieronymus eos qui terrena ſapiuot. Quales plerique
omnes eraot iudæi, qui in hunc uſque diē neſcio quam
ſibi terrenā felicitatem pollicentur in aduentu Meſsiæ
ſui, nempe Antichriſti, ſicut olim Chiliaſtæ hæretici
mille annorum ſomniabant regnum, auream atq; gem
matam de cælis expectaotes Hieruſalem. Quod autem
dicitur, Et caligo populos, D. Hieromymus dicit in He-
braico legi, tribus, idq; propriè referri ad Iudæos. [SV-
PER te autem orietur Dominus.] Ablatum eſt regnum
a Iudæis Chriſtum Dei filium reſpuentibus, & datum
eſt genci facienti fructum eius. Vtinam nos qui Chri-
ſtiana ſumus religionē initiati, non tā oſcitanter atten
deremus tremenda Dei iudicia. Quondam Iſrael ele-
ctus fuit populos Dei chariſsimus propter patres. Pro-
Ro.11. miſſus illis erat Chriſtus, idque adeò ut ipſe quoque
Mat.15 Dominus dixerit, ſed non miſſum, niſi ad oues perditas
domus Iſrael. Sed ecce tanta eſt ingratitudo erga Chri
ſtum ab illo populo declarata, ut illis contemptis. Apo
ſtolos iuſſerit ire in mundum unioerſum, quibus aoteà
dixerat, In uiam gentium ne abieritis. Geotibus ergo Ma.10
oblatum eſt Euangeliom. Amplexa eſt illud Græcia &
pleræque aliæ gentium nationes. Sed cùm illę quoqoe
iam inciperent delectari hæreſibus & ſchiſmatibus,
Dominus migraoit in Occidentis obſcuras priùs re-
giones. Scimus enim quando a Græcis ad Germanos
translatum eſt Imperinm, unaque fides catholica ad
plerosque Germaniæ populos. At nonc qooqoe iampri
dem tumultuante & in res nouas auidè inhiante Euro
pa, Dominus cnm ſui luce Euangelii migrat ad ioco-
gnitas hactenùs orbis regiones, & oobis in tenebris de Eccl.1
relictis, illis ſuæ gratiæ lucem impertit. Hæc paoci ad-
uertunt, quia ſtultorum infinitus eſt oumerns, &
pauci ſunt electi. Qui autem rectè ſapiuot, diſcunt ex
omnibus occultam timere Dei iuſtitiam, & ſoliciti ca-
uere, ne diuinæ gratiæ lumine deſtituantur. Quid eſt
enim bomo, ut iam antè dixi, bac luce priuatus? Sequi
tur. [ET ambulabunt gentes io lumine tuo, & reges in
ſplendore ortus tui.] Hæc iam poſſint accommodari
ad buius diei ſacratiſsimam ſolennitatem, qua gentiles
illecti lumine ſyderis inſoliti, & ſplendore Chriſti na-
ſcentis, ad Chriſtum uſque uenire non dubitarunt, nec
in ipſa adeò regia ciuitate inquirere, ubi eſſet recens
natus rex Iudæorum, eumqoe ſe adorare uelle profite-
ri. Sed etiam poſtea multi reges Chriſtianæ fidei ſua col
la ſubmiſerunt, credeotes in Cbriſtum, quod certè fuit
opos dexteræ excelſi. Nec ſubitò muodus ad Chriſtum
conuerſus eſt oniuerſus, ſed diu ſe illi oppoſuerunt,
tum Romani Imperatores, tum alii reges & principes,
ſed tamen tandem uicit Chriſtus, & ſplendore gratiæ
ſuæ ad ſe omnes pertraxit, Sequitur, [LEVA io circoitu
oculos toos, & uide, omoes iſti congregati ſont, oene-
runt tibi.] Ad omnes mundi partes, ad Aqoilonem, Au
ſtrum, Orientem & Occidentem monetur ſe uertere
Eccleſia, oidelicet quòd per totum ſit diffuſa orbem ter
rarum. Hic iam manifeſte perſtringuntur hęretici om Hæreti
nes, qui angulos amant, & ab hac toto orbe diffuſa Ec ci ut ſe
cleſia ſe ſeparant ſua ſponte. Putant enim apud ipſos ſo iactent.
los haberi purum uerbum Dei & ueram fidem, alios
omnes fidem perdidiſſe. Sed horum intolerabilem ar
rogantiam ita ſolet confundere & pudefacere omnipo
tens Deus, ut quemadmodùm olim illorum qui Babel Ge.11.
extruebaot, confudit linguam, ſic & in iſtos immittat
ſpiritum oertigiois & diſſenſionis, & diuidat linguas eo
rum, ut nec inter ſe poſsint onquam conuenire. Non
enim habeot ſpiritom ueritatis, onitatis & pacis, qui
facit in magna domo Dei, quæ eſt Eccleſia Catholica,
omnes habitare unanimes, idipſum ſentieotes, ſed ſpi Eph.2.
ritum huios mundi, ſpiritum meodacij, qui operatur
in filios diffidentiæ. Sequitur, [FILII tui de longè ue
oient, & filię tuæ de latere ſugent.] Sic legit D. Hiero
oymus, licet noſter textus habeat, ſurgeot. Et autem
idem hic rurſus ſenſus, quòd a cunctis muodi climati
bus in onum Eccleſiæ corpus ſint tranſituri, & unam
Eccleſiam effecturi, cuius caput eſt Chriſtos, & do Ioã.14
ctot, cōſolator ac moderator ſpiritus ſanctus, q manet
cum ea in æternum, nec eam ſinit errare unquam, onde
meritò & poſſumus & debemus in Catholicæ Eccle
ſiæ ſententia acquieſcere, ſpretis hæreticorum ſomniis
& adinuentionibus, qui ſemper diſcūt, & unqoam ad
ueritatis ſcientiam pertingunt. Porrò filiæ, id eſt, infir
mæ & imbecilles animæ credentium lacte potantur,
quia ſolidum cibum capere necdum poſſunt. Vbi ſi
mul ſaluberrimè inſtituuntur animarum paſtores, ut
nouerint, ſingulis ſuis ouibus pro cuiusque uiribus &
capacitate conſulere, aliter tractare firmos & robuſtos Eſa.
aliter imbecillos. Nam de ipſo quoq; Chriſto Domino 42.
dictum

dictum eſt, quòd arundinem quaſſatam non eſſet con-
triturus, nec linum fumigás extincturus. Certè enim
habéda eſt ratio ſingulorum, ut pro cuiuſq; códitione
modò uino auſterioris correptionis, modò oleo blan-
dæ cóſolationis uti norit, qui alijs præeſt. Et idquidem
priuatim obſeruandum eſt, maximè dum recipiuntur
confeſsiones. Publicè uerò pro cócione ſemper potiùs
utendum eſt quadam uerborum acrimonia & modera-
ta ſeueritate, propterea quòd bona pars hominum
uix ullis terroribus aut gehennæ ipſius comminandis
ſuppliciis poteſt à ſceleribus auelli: quibus ſi bláda mul
tarum conſolationum fomenta adhibere uelis, quod
multi pernicioſiſsimo exemplo faciunt, oleum in flam
mam mittes. Sequitur: [Tunc uidebis & afflues, & mira
bitur & dilatabitur cor tuum, quádo cóuerſa fuerit ad
te multitudo maris, fortitudo gentium uenerit tibi.]
Non eſt dubium Eccleſiam in ſanctis Apoſtolis & eo-
rum diſcipulis immenſo perfuſam fuiſſe gaudio, cùm
ad eorú prædicationem tot gentium millia relicto gen-
tilitatis, errore uideret conuerti ad Dominum, & ex
dæmonum mancipiis tranſire in membra Chriſti. Ideò
tam indefeſsi diſcurrebant per orbem terrarum, nec
ullis parcebant laboribus, ut poſſent quàmplurimos
lucrifacere, idque adeò ut hác ob cauſam nullas tyran
norum minas, nulla ſuppliciorum generà reformida-
rint. Atqui ò bone Deus, ubi iam hic eſt zelus animarú?
[Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Ma-
diam & Epha.] Madiam & Epha, inquit D. Hierony-
mus, regiones ſunt trans Arabiam fertiles camelorum,
3. Re. 10. omniſque prouincia appellatur Saba. Vnde fuit & Sa-
ba regina, quæ uenit ſapientiam audire Salomonis. My
ſticè per camelos & dromedarios accipi poſſunt homi
nes uitiorum ſarcina graui preſsi, qui ad Dominú con-
uerſi, munera Deo grata obtulerunt. D. Hieronymus
hoc loco ait per familiaria nomina gétium barbararú,
quæ uicinæ ſunt Iſraeli, totius mundi conuerſionem
prædicari. [Omnes de Saba uenièt, aurum & thus defe
rentes, & laudem Domino annunciantes.] Hoc hodie
fecerunt beatiſsimi Magi, admirabili cum feruore ex
longinquis regionibus ad natum Saluatorem prope-
rantes, nihil neque itineris prolixitate, neque ullius
periculi metu, nec loci denique, in quo paruulus Ieſus
tum erat, uilitate a ſuo propoſito deteriti. Quorú debe
mus imitari fidem & deuotionem, nec ceſſare ab inqui
rendo Domino, donec illum duce gratia, tanquam ſtel
la, intra nos in intimis animi noſtri penetralibus, ubi
eius ſedes eſt, inueniamus, atque inibi illi offerre myr-
rham ueræ pœnitétię, thus deuotionis, aurum flagran
tis charitatis. Huc nos inuitant beati Magi, gétiú pri-
mitiæ, quos neceſſe eſt omni æternitate peculiariter à
Deo fuiſſe electos, ut filium eius ipſi primi ex omnium
gentium multitudine & agnoſcerent & adorarent. Scri
bit Nicephorus Calliſtus Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ lib. 1.
cap. 13. eos matrem & puerum conſpexiſſe, in obſcura,
humili & paupere caſa uiuentes, & in rebus omnibus
ad ſummam & parſimoniam & frugalitate nihil reli-
qui faciétes. Sic uiſum fuit regi immortali & rerú om-
nium prępotenti Domino propter nos ſe abiicere, & in
ipſo ſuo ortu damnare faſtum & ſuperbiam atque in-
temperantiá noſtram. Non illú puduit à tantis uiris in
tanta uilitate & inopia conſpici, ſed iam rebus ipſis cla
mare cœpit, quod poſteà uerbis docuit: Diſcite a me,
Matt. 11. quia mitis ſum & humilis corde. Præſtet ille omnibus
nobis gratia & benegnitate ſua, ut ſicut illum hodiè
ſummo gaudio conſpexerant beatiſsimi tres Magi in
extrema abiectione & inopia, ita nos in ſupremo die re
uerſurum ſecura mente uidere mereamur in eius im-
méſa maieſtate & gloria, Qui uiuit & regnat in ſecula
ſeculorum, Amen.

IN EPIPHANIA DOMINI SERmo Leonis papæ: eſtq; primus de hac ſolennitate.

PRoximè celebrato die, quo intemerata
uirginitas Mariæ humani generis ædi-
dit ſaluatorem, Epiphaniæ nobis dile-
ctiſsimi ueneranda feſtiuitas dat perſe-
uerantiam gaudiorum, ut inter cogna-
tarum ſolennitatum uicina ſacramenta
exultationis uigor, & feruor fidei non tepeſcat. Ad om
nium enim hominum ſpectat ſalutem, quod infantia
mediatoris Dei & hominum iam uniuerſo declaraba-
tur mundo, cùm adhuc exiguo detineretur oppidulo.
Quamuis enim Iſraeliticá genté, & ipſius gentis unam
familiam delegiſſet, de qua naturam uniuerſæ humani
tatis aſſumeret, noluit tamen intra maternæ habitatio
nis anguſtias ortus ſui latere primordia, ſed mox ab om
nibus uoluit agnoſci, qui dignatus eſt omnibus naſci.
Tribus igitur Magis in regione orientis ſtella nouæ cla
ritatis apparuit, quæ illuſtrior cæteris pulchriorque ſy
deribus, facilè in ſe intuentiúm oculos animoſque con
uerteret, ut confeſtim aduerteretur non eſſe ocioſum,
quod tam inſolitum uidebatur. Dedit ergo aſpicienti-
bus intellectum, qui præſtitit ſignum, & quod fecit in
telligi, fecit inquiri, & ſe inueniendum obtulit requiſi-
tus. Sequuntur tres uiri superni luminis ductú, & præ-
uij fulgoris indicium intenta cótéplatione comitátes,
ad agnitionem ueritatis gratiæ ſplendore ducuntur,
qui humano ſenſu ſignificatum ſibi regis ortum, æſti-
mauerunt in ciuitate regia eſſe quærendum. Sed qui
ſerui ſuſceperat formam, & non iudicare uenerat, ſed
iudicari, Bethleé prælegit natiuitati, Ieroſolymá paſ-
ſioni. Herodes uerò audiens Iudæorum principem na-
tum, ſucceſſorem ſuſpicatus expauit, & molitus necem
ſalutis authori, falſum ſpopondit obſequium. Quam
felix foret ſi Magorum imitaretur, fidem, & conuerte-
ret ad religionem, quod diſponebat ad fraudem. O cæ-
ca ſtultæ æmulationis impietas, quæ perturbandum pu
tas diuinum tuo furore conſilium. Dominus múdi, tem
porale non quærit regnum, qui præſtat æternú. Quid
incommutabilem diſpoſitarum rerum ordinem uerte-
re, & aliorum facinus præoccupare conaris? Mors Chri
ſti non eſt temporis tui. Ante condendum eſt euange-
lium, ante prædicandum eſt Dei regnum, ante ſanita-
tes donandæ, ante ſunt faciéda miracula. Cur quod alie
ni futurú eſt operis, tui eſſe uis criminis, & nó habitu-
rus effectú ſceleris, in ſolú te reatú præcipitas uolunta-
tis? Nihil hac molitione proficis, nihil peragis. Qui
uolútate natus eſt, arbitrij ſui poteſtate morietur. Con
ſummant ergo Magi deſiderium ſuum, & ad puerum
Dominú Ieſum Chriſtum eadem ſtella præeunte per-
ueniunt, adorant in carne uerbum, infantia ſapien-
tiam, in infirmitate uirtutem, & in hominis ueritate
Dominum maieſtatis, atque ut ſacramentum fidei ſuę
intelligentiæque manifeſtent, quod cordibus credunt,
muneribus proteſtantur. Thus deo, myrrham homi-
ni aurum offerunt regi, ſcienter humanam diuinamq;
naturam in unitate uenerantes: quia quod erat in ſub-
ſtantiis proprium, non erat in † perſona diuerſum. Re- † poteſtate.
uerſis autem Magis in regioné ſuam, & translato Ieſu
in Aegyptum ex admonitione diuina, exardeſcit fru-
ſtrata in meditationibus ſuis Herodis inſania, necari
omnes Bethleem paruulos iubet. Et quoniam quem
metuat neſcit infantem, generalem ſæuitiam in ſuſpe-
ctam ſibi tendit ætatem. Sed quos rex impius exi-
mit mundo, Chriſtus inſerit cœlo, & quibus nondum
ſanguinis ſui impendit redemptionem, iam martyrii
tribuit

tribuit dignitatem. Erigite ergo dilectiſsimi fideles animos ad corruſcantem gratiam luminis ſempiterni, & impenſa humanæ ſaluti ſacramenta uenerantes, ſtudiũ ueſtrum his, quæ pro uobis geſta ſunt, ſubdite. Diligite caſtimoniæ puritatem, quia Chriſtus uirginitatis
1.Pe.2. eſt filius. Abſtinete uos a carnalibus deſideriis, quæ militant aduerſus animam, quemadmodum nos præſens beatus Apoſtolus ſuis, ut legimus, uerbis hortatur. Ma
1.Co.14 litia paruuli eſtote, quia Dominus gloriæ mortalium ſe
Matt. 11. conformauit infantiæ. Sectamini humilitatem, quam Dei filius diſcipulos ſuos docere dignatus eſt. Induite uos uirtute patientiæ, in qua animas neſtras poſsitis acquirere quoniam qui cunctorum eſt redemptio, ipſe
Colo.3. eſt omnium fortitudo. Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram. Per uiam ueritatis & uitæ conſtanter incedite: nec uos impediant terrena, quibus parata ſunt cœleſtia. Per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, &c.

DE EODEM FESTO, Matthæi 2.

Cum natus eſſet Ieſus in Bethleem Iudæ, in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente uenerunt Ieroſolymam, dicentes, Vbi eſt, qui natus eſt, rex iudæorum? Vidimus enim ſtellam eius in Oriente, & uenimus adorare eum. Et reliq. Homilia beati Gregorij Papæ.

Sicut in lectione euangelica fratres audiſtis, cœli rege nato, rex terræ turbatus eſt, quia nimirum terrena altitudo confunditur, cum celſitudo cœleſtis aperitur. Sed quærendum nobis eſt, quidnam ſit, quòd redemptore nato paſtoribus in Iudæa angelus apparuit, atque ad adorandum hunc ab oriente Magos, non angelus, ſed ſtella perduxit. Quia uidelicet iudæis, tanquam ratione utentibus, rationale animal, id eſt, angelus prędicare debuit: gentiles uerò quia uti ratione neſciebant, ad cognoſcendum Dominum non per uocem, ſed per ſigna perducuntur: quia & illis prophetiæ tanquam fidelibus, non infidelibus, & iſtis ſigna tanquam infidelibus & non fidelibus data ſunt. Et notandum quòd redemptorem noſtrum cùm iam perfectæ eſſet ætatis, eiſdem gentibus apoſtoli prędicant, eumq; paruulum & necdum per humani corporis officium loquentem, ſtella gentibus denunciat, quia nimirum rationis ordo poſcebat, ut loquentem iam Dominum loquentes nobis prædicatores innoteſcerẽt, & necdum loquentem, elementa muta prædicarent.
Innoteſcerent, actiuè dicit. Sed in omnibus ſignis, quæ uel naſcente Domino, uel moriente eo monſtrata ſunt, conſiderandum nobis eſt quanta fuerit in quorundam iudæorum corde duritia, quæ hunc nec per prophetiæ donum, nec per miracula agnouit. Omnia quippe elementa authorem ſuum ueniſſe teſtata ſunt. Vt enim de eis quiddam uſu humano loquar, Deum hunc cœli eſſe cognouerunt, quia protinus ſtellam miſerunt. Mare cognouit, quia ſub plantis eius ſe calcabile præbuit. Terra cognouit, quia eo mo-
Matt. 14. riente contremuit. Sol cognouit, quia lucis ſuæ radios abſcondit. Saxa & parietes cognouerunt, quia tempo
Matt. 27. re mortis eius ſciſſa ſunt. Infernus agnouit, quia hos quos tenebat mortuos, reddidit. Et tamen hunc, quem Deum omnia inſenſibilia elementa ſenſerunt, adhuc infidelium iudæorum corda Deum eſſe minimè cognoſcunt, & duriora ſaxis ſcindi ad pœnitendum nolunt, eumq; confiteri abnegant, quem elementa ut diximus, aut ſignis, aut ſciſsionibus Deum clamant. Qui etiam ad damnationis ſuæ cumulum, eum quem natum deſpiciunt, naſciturum longe ante præſcierunt, & non ſolũ quia naſceretur, nouerant, ſed etiam ubi naſceretur. Nã ab Herode requiſiti, locum natiuitatis eius exprimunt, quem ſcripturæ authoritate didicerunt, & teſtimoniũ proferũt quòd Bethleem honorari natiuitate noui ducis oſtenditur, ut ipſa eorum gemina ſcientia, & illis fieret ad teſtimonium damnationis & nobis ad adiutorium credulitatis. Quos profectò bene Iſaac cum Iacob filium ſuum benediceret, deſignauit, qui & caligans oculis & prophetans, in præſenti filium non uidit cum tamen multa in poſterum præuidit. Quia nimirũ *Ge.27.* Iudaicus populus, prophetię ſpiritu plenus & cæcus, eũ de quo multa in futurum prædixit, in præſenti poſitum non agnouit. Sed natiuitate regis noſtri cognita, Herodes ad callida argumenta conuertitur, & ne terreno regno priuaretur, renunciari ſibi ubi puer inueniretur poſtulat, adorare eum ſe uelle ſimulat, ut quaſi hunc ſi inuenire poſſit, extinguat. Sed quanta eſt humana malitia contra conſilium diuinitatis? Scriptum quippe eſt: Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt con *Pro.21* ſilium contra Dominum. Nam ea quæ apparuit Magos ſtella perduxit, natum regem reperiunt, munera deferunt, & ne redire ad Herodem debeant, in ſomnis admonentur. Sicque fit, ut Ieſum quem quærit He- *Herodes typus hypocrytarum.* rodes, inuenire nõ poſſit. Cuius perſona qui alii quàm hypocritæ deſignantur? Qui dum fictè quærunt, inuenire Dominum nunquam merentur. Sed inter hæc ſciẽdum eſt, quòd Priſcillianiſtæ hæretici naſci unumquenque hominem ſub conſtitutionibus ſtellarum putant. Et hoc in adiutorium ſui erroris aſſumunt, quòd noua ſtella exiit cùm Dominus in carne apparuit, cuius fuiſſe fatum eandem quæ apparuit ſtellam, putant. Sed ſi euangelii uerba penſamus, quibus de eadẽ ſtella dicitur, uſque dum ueniens ſtaret ſupra, ubi erat puer: dum non puer ad ſtellam, ſed ſtella ad puerum cucurrit, ſi dici liceat, non ſtella fatum pueri, ſed fatum ſtellæ is qui apparuit, puer fuit. Sed abſit a fidelium cordibus, ut *Contra Mathematicos* aliquid eſſe fatum dicant. Vitam quippe hominum ſolus hanc conditor, qui creauit adminiſtrat. Neque enim propter ſtellas homo, ſed ſtellæ propter hominẽ factę ſunt. Et ſi ſtella fatum hominis dicitur, ipſe ſuis miniſteriis ſubeſſe homo perhibetur. Certè cum Ia- *Ge.25.* cob de utero egrediens, prioris fratris plantam teneret manu prior perfectè nequaquam egredi potuit, niſi & ſubſequens inchoaſſet. Et tamen cum uno tempore eodemque momento utrunque mater fuderit, non una utriuſque uitæ æqualitas fuit. Sed ad hæc ſolent mathematici reſpondere, quia uirtus conſtellationis in ictu pungentis eſt. Quibus è diuerſo nos dicimus, quia magna eſt mora natiuitatis. Si igitur in ictu puncti cõſtellatio permutatur, neceſſe iã erit ut tot dicãt fata, quot ſunt membra naſcentium. Fateri etiam mathematici ſolent, quod quiſquis ſigno Aquarii naſcitur, in hac uita piſcatoris miniſterium ſortiatur. Piſcatores uerò, ut fertur, Getulia non habet. Quis igitur di- *Getulia non habet piſcatores* cat, quia nemo illic in ſtella Aquarii naſcitur, ubi piſcator omnino non habetur? Rurſum quos naſci ſigno Libræ aſſerũt, trapezetas futuros dicũt. Et trapezetas multarum gentiũ prouinciæ ignorant. Fateantur ergo neceſſe eſt: aut hoc in eis ſignũ deeſſe, aut effectũ fatalem nullo modo habere. In Perſarum quoque Francorumque terra reges ex genere prodeunt, quibus profectò naſcentibus, quis æſtimet quanti eiſdem momentis horarum ac temporum ex ſeruili conditione naſcuntur? Et tamen regnum filii, uno eodemque ſydere cum ſeruis nati ad regnum proficiunt, cum ſerui, qui ſecum fuerant geniti, in ſeruitute moriantur. Hæc de ſtella breuiter diximus, mathematicorum ſtultitiam indiſcuſſam præteriiſſe uideamur. Magi uerò aurum, thus,

thus, & myrrham offerunt. Aurum quippe regi con-
gruit, thus uerò in Dei ſacrificium ponebatur: myrrha
autem mortuorum corpora condiuntur. Eum ergo
Magi quem adorant, etiam myſticis muneribus prædi-
cant, auro regem, thure Deum, myrrha mortalem. Sũt
uerò nonnulli hæretici, qui hunc Deum credunt, ſed
ubiq; regnare nequaquã credunt. Hi profectò ei thus
offerunt, ſed offerre ei aurum nolunt. Et ſunt nonnul-
li, qui hunc regem exiſtimant ſed Deum negant. Hi ui
delicet ei aurum offerunt, ſed offerre thus nolunt. Et
ſunt nonnulli, qui hunc & Deum & regem fatẽtur, ſed
aſſumpſiſſe carnem mortalem negant. Hi nimirum au
rum & thus ei offerunt, ſed offerre myrrham aſſumptę
mortalitatis nolunt. Nos itaque nato Domino offera-
mus aurum, ut hunc ubiq; regnare fateamur. Offera-
mus thus, ut credamus quòd is qui in tempore apparuit,
Deus ante tempora extitit. Offeramus myrrham, ut
eum quem credimus in ſua diuinitate impasſibilẽ, cre-
damus etiam in noſtra fuiſſe carne mortalem. Quanuis
in auro, thure, & myrrha intelligi & aliud poteſt. Au-
ro nanque ſapientia deſignatur, Salomone atteſtante,
Pro.21 qui ait: Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapien
tis. Thure autem quod Deo incenditur, uirtus oratio-
Pſ.140 nis exprimitur, Pſalmiſta teſtante, qui ait: Diriga-
tur Domine oratio mea ſicut incenſum in conſpectu
tuo. Per myrrham uerò carnis noſtræ mortificatio fi-
guratur. Vnde ſancta Eccleſia de ſuis operariis, uſque
Cãti.3 ad mortem pro Deo certantibus, dicit: Manus meæ di-
ſtillauerunt myrrham. Nato ergo regi aurum offeri-
mus, ſi in conſpectu illius claritate ſupernæ ſapientiæ
reſplendemus. Thus offerimus, ſi cogitationes carnis
per ſancta orationum ſtudia in ara cordis incendimus,
ut ſuaue aliquid Deo per cœleſte deſiderium redolere
ualeamus. Myrrham offerimus, ſi carnis uitia per abſti
nentiam mortificamus. Per myrrham nanq;, ut dixi-
mus, agitur, ne mortua caro putrefiat. Mortuam uerò
carnem putreſcere, eſt hoc mortale corpus fluxui luxu
riæ deſeruire, ſicut de quibuſdam per prophetam dici-
Ioel. 1. tur: Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo. Iumen-
ta quippe in ſtercore ſuo putreſcere, eſt carnales homi
nes in fœtore luxuriæ uitã finire. Myrrham ergo Deo
offerimus, quando hoc mortale corpus a luxuriæ pu-
tredine, per condimentum continentiæ cuſtodimus.
Magnum uerò nobis aliquid Magi innuunt, quòd in regio
nem ſuam per aliam uiam reuertuntur. In eo nanque
quod admoniti faciunt, nobis profectò inſinuant quid
facimus. Regio quippe noſtra paradiſus eſt, ad quam
Ieſu cognito, redire per uiam qua uenimus prohibe-
mur. A regione etenim noſtra ſuperbiendo, inobedien
do, uiſibilia ſequendo, cibum uetitum guſtando diſceſ-
ſimus: ſed ad eam neceſſe eſt ut flendo, obediendo, uiſi
bilia contemnendo, atque appetitum carnis refrenan-
do redeamus. Per aliam ergo uiam ad regionem no-
ſtram regredimur, quoniam qui a paradiſi gaudiis per
delectamenta diſceſſimus, ad hæc per lamenta reuoca-
mur. Vnde neceſſe eſt, fratres chariſſimi, ut ſemper pa-
uidi, ſemperq; ſuſpecti ponamus ante oculos cordis,
hinc culpas operis, illinc iudicium extremæ diſtrictio
nis. Penſemus quàm diſtrictus iudex ueniat: qui iudi-
cium minatur & latet: terrores peccatoribus intentat,
& tamen adhuc ſuſtinet: & idcircò citius uenire differt,
ut minus inueniat quos damnet. Puniamus fletibus cul
pas, & cum Pſalmiſtæ uoce, præueniamus faciem eius
in confeſſione. Voluptatum ergo nos fallacia nulla ua-
Pſ.94 na lætitia ſeducat. In proximo namque eſt iudex, qui
Luc.6. dixit: Væ uobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebi
Pro.14 tis. Hinc enim Salomon ait: Riſus dolore miſcebitur, &
Eccl.2 extrema gaudii luctus occupat. Hinc iterum dicit: Ri-
ſum deputaui errorem, & gaudio dixi, quid fruſtra de-
cipis? Hinc rurſus ait: Cor ſapientium ubi triſtitia eſt,
& cor ſtultorum ubi lętitia. Pertimeſcamus ergo præ-
cepta Dei, ſi celebramus ueraciter ſolennitatem diei. Eccl.7
Gratum eſt namq; Deo ſacrificium afflictio contra pec
catum, Pſalmiſta teſtante, qui ait: Sacrificium Deo ſpi Pſ.50.
ritus contribulatus. Peccata noſtra præterita in baptiſ-
matis perceptione laxata ſunt, & tamen poſt baptiſma
multa cõmiſimus, ſed lauari iterum baptiſmatis aqua
non poſſumus. Quia ergo & poſt baptiſmum inquina
uimus uitam, baptizemus lachrymis cõſcientiam, qua-
tenus regionem noſtram per uiam aliam repetentes,
qui ex ea bonis delectati diſceſſimus, ad eam malis
amaricati redeamus.

DE EODEM FESTO, SERMO Beati Maximi Epiſcopi.

Dilectiſſimi in hac celebritate, ſicut re-
latu paternæ traditionis inſtruimur,
multiplici nobis eſt feſtiuitate lætan-
dum. Ferunt enim hodiè Chriſtũ Do
minum noſtrum uel ſtella duce a genti
bus adoratum, uel inuitatũ ad nuptias,
aquas in uina uertiſſe, uel ſuſcepto à Ioanne baptiſma
te conſecraſſe fluenta Iordanis ſuumq; ſimul purificaſ-
ſe baptiſtam. Sed quid potiſſimum præſenti hoc factũ
ſit die, nouerit ipſe qui fecit, nos tamen credere, nec du
bitare debemus, quicquid illud eſt, factum eſſe pro no- Mat.2
bis. Nam quòd eum fulgentioris ſtellæ radiis incitati
adorauere Caldæi, Deum uerum gentibus ſpes data eſt Ioan.2.
adorandi. Quòd aquæ nouo ſunt ordine in uina muta-
tæ, nouæ nobis poculi prælibatum eſt ſacramentum. Matt.
Quòd autem baptizatus eſt agnus Dei, regenerantibus 3.
baptiſmi ſalutare nobis munus eſt dedicatum. Oportet
itaq; nos fratres, ob honorẽ Saluatoris noſtri, cuius na
tiuitatẽ debita nuper cum exultatione trãſegimus, om
ni cum deuotione & hunc uirtutum eius celebrare nata
lem. Et quàm rectè tria hæc nobis uno acta in die myſte
ria prædicantur, qui ineffabilis trinitatis arcanum uno
Dei ſub nomine confitemur? Per hæc ergo miracula
Chriſtus Dominus redẽptorq; noſter oculis ſe uoluit
reuelare mortalium, quatenus inuiſibilis eius diuinitas
quæ latebat in homine, in opere non lateret, ut dum tẽ
tator uerbum omnipotentis patris non deprehendit in
carne, omnes ubiq; qui in Dei filio uerbum & carnem
crederent, ſaluarentur. Et quidem uidebat diabolus in
fantem pannis obſitum, ſed ignorabat ipſum eſſe, qui re
motis initio tenebris, mundum luce ueſtiuit. Videbat
eum mortalis matris ubera ſugentem, ſed neſciebat ip-
ſum eſſe, qui eſurientem Hebræum populum angelico
fecit pane uelut cœleſtis lacte pingueſcere. Videbat par
uulum anguſtis in cunabulis quieſcentem, ſed uidere
non poterat ipſum eſſe, quem non capit mundus. Quã
to igitur inimicus in hac Chriſti humilitate per incer
ta diſtractus ſtupore nutabat, cùm per Caldæos, præci
puos utique tyrannidis ſuæ miniſtros, nouum uideret
infantulum, uelut noui imperij regem, regiis muneri-
bus honorarii? Aut quomodo non ſtuperet, cùm tur-
batus inſpiceret a Magis ſuis adorari puerum, quem ip
ſe neſciret? Quo torquebatur languore, cum pariter
eius & cunas in terris deſpiceret, & ſtellam miraretur Splen-
in cœlo? Vnigenitus autem altiſſimi ſic humiliter in- dor ſtel
greſſus eſt mundum ut indubitata diuinitatis ſuæ defer la, qua
re indicia. Natus.n. de fœmina eſt, ſed natus ex uirgi- Magis
ne. Latebat in præſepi, ſed in ſydere rutilabat: ut homi appa-
nẽ illũ Deumq; eſſe, & terrena mater, & ſignũ cœleſte ruit.
monſtraret. Quibus uerò radiis, quantove lumine illã
Dñi ſtellam antiqua credimus tunc inter aſtra fulſiſſe?

Quantum

Quãtum in ſplendore præceſsit, quæ tm̃ præibat in munere, quæ uelut quidam totius orbis oculis, caligantis mundi neterem nouauit aſpectum? Ecce fratres ad quærendum regem regum, nna Chaldæos ſtella pertraxit: Iudaicum uero populum ad obedientiam Dei ſui, nec ignea quondam potnit columna conuertere. Nec ſanè quenquam moueat tanta hæc perfidia Iudæorum, quòd Chriſti illos fidem ſuſcipere, neque noui ſtella fulguris, nec parturiens uirgo compulerit, qui nec tum quidem Deo credidere ſuo, cùm illos per arentia deſerto, ipſo comitante Deo cælum paſceret, petra potaret. Sed iam ad illud præcipuum Chriſti miraculum ueniamus, quo pro documento deitatis ſuæ aquas uertit in uinum. Inuitatus itaque, ut legitur, Dominus perrexit ad nuptias: ſed ut dignaretur hoc nirginis filius, noſtræ eruditionis eſt ratio, ut hoc docti exemplo, legitimarum illum nuptiarum non negemns authorem.

Chriſtus cur ad nuptias ierit.

Vadit ergo ad nuptias Dei filius, ut quas dudnm poteſtate conſtitnit, nunc præſentiæ ſuę benedictione ſanctificet. Vadit ad nuptias ueteris inſtituti, nouam ſibi perpetuę uirginitatis ſponſam gentium de conuerſione facturus. Vadit ad nuptias, quem nuptiæ non crearunt. Vadit ad nuptias, non utique ut conuiuijs delectetur, ſed ut mirabilibus innoteſcat. Vadit ad nuptias non ſumpturus pocnla ſed daturus. Nam cnm defeciſſet nuptiantibus ninum ait illi beatiſsima Maria: Vinum non habent. Cui uelut indignans reſpondit Dominus: Quid mihi & tibi eſt mnlier? Nondum uenit hora mea. Hæc uerba indignantis eſſe qnid dubitet? Sed idcirco, ut reor, quia tam temerè ei mater de defectu carnalis poculi ſuggerebat, qui uenerat totius orbis gentibus nounm ſalutis æternæ calicem propinare. Quòd enim ait, Nondum uenit hora mea, illam nimirum glorioſiſsimam paſsionis ſuę horam, atque illud redemptionis noſtræ uinnm, quod uitę omnium proficerent, promittebat. Nam quod petebat Maria, erat gratię temporalis: quod Chriſtus parabat gaudii ſempiterni. Nec tamen piguit benigniſsimum Dominum, dum magna ueninnt, parua præſtare. Et ideò ue- *Ibid.* nerabilis Maria uerè ut mater Domini, in ſpiritu futura prænoſcens, ac dominicam præuidens uoluntatem, ſolicitè miniſtros admonnit, dicens: Quodcunque dixerit uobis, facite. Sciebat profectò mater ſancta obiurgationem illam domini filijqne ſui, non iraſcentis offenſam prętendere, ſed miſerentis portare myſterium. *Ibid.* Tunc dominus increpatæ matris releuans pudorem, ſnamque iam aperiens maieſtatem, expectantibns ait miniſtris: Implete hydrias aqua. Nec mora, obſequiũ ſuum obediens miniſter exhibuit. Et ecce repẽtè aquę illę cœperunt mirabiliter fortitudinem ſumere, dncere colorem, odorem præbere, ſaporem concipere, totamque ſimul mutare naturam. Quæ permutatio aquarum à ſua in aliam creaturã, præſentis creatoris eſt teſtata uirtutem. Neqne uero quiſquam cõuertere aquas in uſus poſſet alios, niſi ille qui eas fecit ex nihilo. Stupuit ergo miniſter attonitus, quia quas miſerat, & uina ſumebat, lętatusque nimiũ illa ſe ſuis humeris fluenta portaſſe, per quæ Dei eſſet gloria reuelata. Nemo.n. quicquã locutus in tempore illo, hydriis præter aquã nihil adiectum, ars nulla conducta eſt, & tam grande miraculum, inter pauida circunſtantium ſilentia, ſola tantùm uoluntas Domini tacentis effecit. Nec dubitãdum chariſsimi, qnin ipſe aquas traduxit in uinũ, qui eas ab initio † congregauit in niues, durauit in glaciẽ, Aegyptiis nertit in ſanguinem, & Hebræis ſitientibus manare arida de rupe præcepit, qnæ innumerabilium multitudinem popnlorũ ſtillicidio noui fontis, uice maternorum uberum nutriebat. Qnid primum ſtupeas, quid mireris? uinum de aqua, an aqnam de petra? Sed nulla te, quicunque inter iſta cunctaris, infidelitas turbet, quia dubium non eſt, ad nutum creatoris crearurarum elementa pendere. Aut cur nõ credamus uirtute dominica uinum potuiſſe fieri de aqua, cum nobis operante Deo, fomentis imbrium terræ de gremio per miniſteria uinearum aqua ſurgat in uinum? Hoc inquit, fecit Ieſus initium ſignorum in Cana Galilææ, & manifeſtauit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli eius. Crediderunt diſcipuli, non utique hoc quod fieri cernebant, ſed illud quod carnalis uidere non poſſet aſpectus. *Ibid.* Crediderunt, non quod Chriſtus Ieſus filius eſſet uirginis, quod ſciebatur, ſed quòd idem unigenitus eſſet altiſsimi, quod in opere probatur. Vnde & nos, fratres chariſsimi, toto corde credamus ipſum eſſe Dei filiũ quem filium hominis confitemur. Credamus illum & noſtræ conſortem naturæ, & paternæ ſubſtantiæ coæqualem: quoniam & nuptiis interfuit ut homo, & aquam in uinum mutauit ut Deus, quatenùs fidei huius meritò, nos etiam Dominus noſter ſobrio illo gratiæ ſuæ uino propitius potare dignetur, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

† cõcremis. Exo. 7 Exod. 17

DE EODEM FESTO,
HOMILIA EVSEBII
Emeſeni.

NOn uacat à myſterio, quòd beata uirgo Maria, relicta patria, ciuitate, & domo, filium ſuum in Bethleem parere uenit. Bethleem enim domus panis interpretatur. Ieſus autem de ſeipſo loquitur, dicens: Ego ſum panis uiuus, qui de cœlo deſcendi. *Ioan. 6* Dignũ ergo fuit, ut panis uiuus in domo panis naſceretur, cuius Chriſti natiuitas fuerit cauſa ſic uocaretur. Neque enim ideò Chriſtus ea natus eſt, quia ſic uocabatur: ſed ideò ipſa ſic uocata eſt, quia Chriſtus in ea oriebatnr. Simus igitur & nos Bethleem, ſimus domus panis: qui enim panis non fuerit, interibit. Hoc enim Dominus ipſe ait, Niſi manducaueritis carnem filij hominis, nõ habebitis uitam in nobis. *Ibid.* Suſcipiamus itaqne Chriſtum in domo noſtra, ſuſcipiamus eum in mente & in pectore noſtro. Oriatur in nobis ipſe enim uia, ueritas, & uita, ipſe ſapientia & iuſtitia. *Ioã.14. 1.Co.1.* Ipſe igitur oritur in nobis, quando iſta naſcuntur & ædificantur in nobis. Sequitur: [Ecce Magi ab oriente nenerunt.] Quare ab oriẽte? Quia iam interiùs illuminati erant, & iam ſol iuſtitiæ eorum mentes illuſtrauerat. Sed ubi nenerunt? [Hierosolymam.] Et quid dicebant? [Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum?] Vnde hoc ſcitis? quis hoc uobis indicauit? At illi, [Vidimus ſtellam eius in oriente, & uenimus adorare eum.] Iſti enim ſunt primitiæ gentium, iſti † prius ex gentibus in Chriſtum crediderunt. *† for. primi.* His non terra, ſed cæli Chriſti natiuitatem prædicauerunt. Et in his quidem completum eſt illud qđ dicitur, Cæli enarrant gloriam Dei. *Pſa. 18* Credunt autẽ iſti cælo non loquenti, ſed nouam ſtellam oſtendenti, Iudæi uero credere nolunt Chriſto prædicanti, prophetias exponenti, mortuos ſuſcitanti, cæcos illuminanti, & alia miracula facienti. Sed nũquid illa ſtella uidebatur ab omnibus? Si enim ab omnibus uideretur, nequaquam ſe eam in oriente uidiſſe dicerent, quæ non ſolũ in oriente appareret. Factum eſt autem, ut uiſa ſtella, quicquid per eam ſignificabatur mox intelligerent, non tamen aſtrologiæ artis demonſtratione, ſed ſancti ſpiritus illuſtratione. Chriſtũ igitur in ſtella quære-

bant, quem diuina inſpiratione per ſtellam ſignificari intelligebant. Hoc.n.& Balaam ſignificauerat, dicens:
Nu. 24 Orief ſtella ex Iacob, & exurget homo ex Iſrael. Eſt igitur Chriſtus & homo & ſtella: ſtella in ſignificatione, homo in ueritate: ſtella gentibus, homo Iudæis. Gentes enim in ſtella ſequuntur, & illuminantur: Iudæi hominem tantum eſſe putant, & excæcantur. Vnde ip
Ioan. 9. ſe quoque ait: In iudicium ego ueni in hunc mundum ut qui non uident, uideant, & qui uident cæci fiant. [AVDIENS autem Herodes rex, turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo.] Magna quidem erant quæ dicebãtur, ſed quia lætitiam ſonabant, & totius regni innuebant, non itaque perturbari, ſed lætari & Herodes & omnis Hieroſolyma debuiſſet. Sic enim infirmi oculi uiſo lumine perturbari ſolent. Bene autem iſti tales in prophetarum libris per illas aues ſignificãtur, quas dies excæcat, & nox illuminat. Sed quis non lætetur, dum puer noſter adhuc in cunabilis uagit, & rex terræ cum toto regno ſuo timore diſſoluitur? Ne timeas miſer: non enim uenit ut regnum tibi auferat, ſed ut oĩbus de regno expulſis regnum reſtituat. Sequitur: [ET cõgregans omnes principes ſacerdotum & ſcribas populi, ſciſcitabat ab eis ubi Chriſtus naſceretur. At illi dixerunt ei, In Bethleem Iudæ, Sic.n. ſcriptum eſt per prophetam: Et tu Bethleẽ terra Iuda, nequaq̃ minima es in principibus Iuda, ex te.n. exiet Dux, qui regat populũ meũ Iſrael.] Turbatus.n. Herodes qeſcere nõ pot, angitur, anguſtatur, & ne ex improuiſo capiatur, principes ſacerdotũ & ſcribas populi uncat, ubi Chriſtus naſcatur inquirit. Dicitur ei, in Bethleem Iudæ. Timor additur timori, & qui Magorum uerbis perturbatus fuerat, iterum ſcribarum & ſacerdotum reſponſione terretur. Quomodò.n. terreri non poterat, qui tantum terrena ſapiens, regnum amittere timebat, dũ ſuo tempore Chriſtũ natũ eſſe audiebat? [TVNC Herodes clam uocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ apparuit illis.] Hoc aũt ideò faciebat, ut ſi Chriſtũ inuenire non poſſet, ſaltem natiuitatis eius tempore cognito, qui ſolus occidi nõ poterat, ſimul cum cæteris eiuſdẽ ætatis pueris necaretur. Non enim intelligis He
Exod. 23.34. rodes, non intelligis quid tibi per Moyſen à domino dicitur: Non coques hœdum in lacte matris ſuæ, id eſt, non occides Chriſtum infantem, & ad uirginis ma
Deut. 14 tris ubera pẽdentem. [ET mittẽs eos in Bethleẽ, dixit, ite interrogate diligenter de puero, & quũ inueneritis renunciate mihi, ut & ego ueniens adorẽ eũ.] Nihil p-
Pro. 21. ficis, nihil hac tua callidiate agis. Nõ eſt conſiliũ, nec fortitudo, neq; ſapiẽtia cõtra Deũ. [QVI quũ audiſſẽt regẽ, abierunt. Et ecce ſtella quã uiderãt in Oriente antecedebat eos, uſq; dum ueniens ſtaret ſuprà ubi erat puer. Vidẽtes aũt ſtellã, gauiſi ſunt gaudio magno ualdè.] Recedũt Magi ab Herode, & uidẽt ſtellã, quia & illi qui à diabolo ſeparantur, uident iuſtitiæ lumen. Sed quare eos antecedit ſtella, niſi ut uiam eis oſtendat, & ad puerum ducat? Sequuntur igitur eam, ueniũt Bethleem, ſtat ſupra domum illam, in qua erat uirgo Maria. Stat ſtella ſupra ſtellam. Maria enim ſtella maris interpretatur. Stella itaque filius, ſtella & mater. Stella oritur de ſtella, ſed maior quæ oritur, quàm illa de qua oritur. Vnde & meritò ſupra ſtare uidetur. Nõ dixit ſupra puerum. Sed quid dixit? Supra ubi erat puer. Vbi enim erat puer niſi in ſinu matris? Stabat igitur ſtella, & clamabat. Habet enim linguam ſuam. Ne enim longè petamus exempla, ſic illa ſtella loquebatur Magis, ſicut iſtæ literæ loquuntur nobis. Significando igitur loquebatur. Sed quid ſignificabat? quid dicebat? Vis audire quid? Hic eſt puer, hic eſt mater pueri, hic eum quærite, hic eum inuenietis, hic in paruo corpuſculo latet, qui ubique eſt & omnia replet. Hoc eſt enim quod dicit, [VIDENTES autem ſtellam, gauiſi ſunt gaudio magno ualdè.] Quid eſt enim uidentes ſtellam, niſi uidentes & intelligẽtes quid ſignificabatur & dicebatur per ſtellam? Non enim magnũ gaudium eſt, uidere ſtellas. Nam Solem & Lunam ſæpè uidemus, & non multum uidendo gaudemus. Gaudebant igitur non propter ſtellam, ſed propter ſtellæ ſignificatum. [ET intrantes domum, inuenerunt puerũ cũ Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eũ. Et apertis theſauris ſuis, obtulerũt ei munera, aurũ, thus & myrrham.] Quãta igitur tunc tibi exultatio fuerit, o uirgo beatiſsima Maria, quis cogitare ualeat, quãdo eum quem nuper genueras, iam quaſi Deum adorari uidebas? Suſcipe prima munera filii tui, ſuſcipe tributa quæ ei ſoluuntur: & quæ aliis tributa ſoluere uene-
Luc. 2 ras, ipſa ab alijs tributa ſuſcipias. Ad hoc enim, ut Lucas ait, uenerat Ioſeph in Bethleem, ut ipſe quoque ſicut cæteri profiteretur, & obligaret ſe tributa perſoluere, eò quòd eſſet de domo & familia Dauid. Vnde manifeſtum eſt, quòd ſecundũm familias tributa ſoluebantur, omneſque eiuſdem familiæ propter hoc in unum conueniebant. Sic quidem & Ioſeph & Maria, quia erãt de familia Dauid, in Bethleem uenire neceſſarium fuit, ubi illa familia habitabat. Sed quare tria
Myſtica munera tria. mun[er]a Magi obtulerunt, niſi ut Trinitas myſterium reuelarent? Primum enim munus offerimus, credendo in Patrem: ſecundum in Filium: tertium in Spiritum ſanctum. Hæc tria munera nobis ſufficiunt. Qui hæc non offert, à Chriſto non recipitur. Hæc igitur cauſa eſt, quare tria munera Domino obtulerunt. Si enim uel plus uel minus offerrent, fidem catholicam non tenerent. Quòd igitur unuſquiſque tria munera obtulit, Trinitatis fidem apertiſsimè demonſtrauerunt. Quid autem per aurum ſignificari putamus, niſi illam, quæ cæteris maior eſt & latiùs fulget, regiam poteſtatem? Aurum igitur offerimus Chriſto,
Aurũ myſtice. quia omnium Regem eum eſſe credimus. Offerimus & thus: quia Deum eſſe confitemur. Thus enim in ſacrificijs etiam gentiles dijs ſuis offerre conſueuerant.
Thus. Myrrham quoque ei offerimus, quia ſic illum Deum
Myrrha. eſſe credimus, ut hominem & mortalem eſſe non dubitemus. Myrrha enim, ne corrumperentur, olim corpora mortuorum condiebantur. Quia ergo Chriſto obtulimus ſua, offeramus ei & noſtra. Quod enim regem, & Deum, & hominem eum eſſe credimus, ſuũ eſt, noſtra uero ſunt, quæ nobis à Deo donata ſunt. Habet enim Eccleſia aurum in ſapientia, thus uerò in ſancta & bene Deo redolente conuerſatione, myrrhã autem in amaritudine pœnitentiæ, & carnis mortificatione. Aurum igitur offerunt doctores, thus martyres & confeſſores, myrrham iam pœnitentes peccatores. In aliis itaque aurum fulget, in aliis thus ſuauiter redolet, in aliis myrrha ſapienter amareſcit. Quid aliud Deo offerre poſſumus? Omnis noſtra oblatio in his tribus muneribus continetur: Talia igitur munera obtulerunt Magi, in quibus & fidei ueritatem, & totam Eccleſiam diſciplinam ſignificabant. [ET reſponſo accepto in ſomnis ne redirẽt ad Herodem, per aliam uiam reuerſi ſunt in regionem ſuam.] Reuertamur igitur & nos per aliam uiam in regionem noſtrã: quia per illam qua exiuimus, redire non poſſumus.
Deut. 16 Hoc enim & filiis Iſrael de Aegypto exeuntibus præcipitur, ut per eandem uiam non reuertantur. Regio nanque noſtra paradiſus eſt, regio noſtra eſt terra uiuentium: ibi habitauerunt parentes noſtri, inde exierunt. Sed qua uia? Vtique per ſuperbiam, per inobedientiam, per uanam gloriam, per gulæ intemperantiam. Per hanc autem uiam in patriam redire non poſſumus. Alia ergo quærenda eſt, qua in patriam reuertamur. Hæc autem uia, Chriſtus eſt: ipſe enim
Ioã. 14 ait, Ego ſum uia, ueritas & uita: nemo uenit ad patrem niſi

niſi per me. Inuenimus uiam, curramus per eam, ſi re-
cto itinere in patriam redire uelimus. Per hanc enim
ille currit, qui eius præcepta cuſtodit. Diliges Domi-
num deum tuũ ex toto corde tuo, & proximum tuum
Deu. 6 ſicut teipſum. Hoc ipſe præcepit. Hoc tibi ſufficit cu-
Matt. 22. ſtodire: ne quæras amplius. Hæc uia in patriã reducit.

INTRA OCTAVAM Epiphaniæ Ioannis. 1.

In illo tempore: Vidit Ioannes Ieſum uenientem ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ preſbyteri.

IOannes baptiſta & præcurſor domini
ſaluatoris: quem dixit uenturum popu-
lis uerbo prædicauerat, ipſum iam ue-
nientem ad ſe ſicut ex lectione ſancti
euangelij fratres cum modo legeretur
audiſtis, mox digito demonſtrauit, di-
cens: [Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mun-
di.] Ecce agnus Dei, ecce innocens, & ab omni peccato
immunis, utpote qui os quidem de oſsibus Adam,
& caro de carne Adam, ſed nullam de carne pecca-
trice traxit maculam culpæ. Ecce qui tollit peccata
mundi. Ecce qui iuſtus inter peccatores, mitis inter im
pios, hoc eſt, quaſi agnus inter lupos apparẽs, etiam
peccatores & impios iuſtificandi habet poteſtatem.
Quomodò autem peccata mundi tollat, quo ordine iu
ſtificet impios, apoſtolus Petrus oſtendit, qui ait:
1. Pe. 1 Non corruptibilibus argento uel auro redempti eſtis
de uana ueſtra conuerſatione paternæ traditionis,
ſed precioſo ſanguine quaſi agni incontaminati &
Apo. 1 immaculati Ieſu Chriſti. Et in Apocalypſi Ioannes
apoſtolus, cuius eſt hoc euangelium, Qui dilexit nos,
inquit & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.
Trãſ- Non ſolum autem lauit nos à peccatis noſtris in ſan-
ſubſtan guine ſuo, quando ſanguinem ſuum dedit in cruce pro
tiatio. nobis, uel quando unuſquiſque noſtrum myſterio ſa-
croſanctæ paſsionis illius baptiſmo aquæ ablutus
eſt: uerum etiam quotidie tollit peccata mundi,
lauatque nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, cum
eiuſdẽ beatę paſsionis ad altare memoria replicatur,
cũ panis & uini creatura in ſacramentũ carnis & ſan
guinis eius ineffabili ſpiritus ſanctificatione transfer-
tur, ſicque corpus & ſanguis illius non infidelium ma
nibus ad perniciẽ ipſorum funditur & occiditur, ſed
fidelium ore ſuam ſumitur in ſalutẽ. Cuius rectè figu-
ram agnus in lege paſchalis oſtendit, qui ſemel populũ
de Aegyptia ſeruitute liberans, in memoriã eiuſdẽ li-
Exod. 12. berationis, per omnes annos immolatione ſua populũ
eundũ ſanctificare ſolebat, donec ueniret ipſe, cui talis
hoſtia teſtimoniũ dabat, oblatuſque patri pro nobis in
hoſtiã odoremque ſuauitatis, myſterium ſuæ paſsionis
ablato agno, in creaturam panis uinique, transferret,
ſacerdos factus in ęternum ſecundum ordinem Mel-
chiſedech. Sequitur Ioannes teſtimoniũ perhibens
de Domino. [Hic eſt, inquit, de quo dixi, poſt me ue-
nit uir qui ante me factus eſt, quia prior me erat]. Poſt
me uenit uir, poſt me natus eſt in mundo, poſt me præ
dicare incipiet mundo. qui ante me factus eſt, qui
Ioã. 1. me potentia maieſtatis tantum, quantum ſol luci-
ferum licet poſt apparens, antecellit. Quia prior me
erat, quia in principio erat uerbum, & uerbum erat
apud Deum, & Deus erat uerbum. Poſt me uenit
uir, tempus humanæ natiuitatis, quo Ioanne poſte-
rior eſt, intellige. Qui ante me factus eſt, primatum
regiæ poteſtatis, quo etiam angelis præſidet, intuere.
Quia prior me erat, æternitatem diuinæ maieſtatis,
qua patri æqualis eſt, intellige. Poſt me uenit uir,
qui ante me factus eſt, quia prior me erat. Poſt me ue
nit uir in humanitate, qui ideò me præcellit dignita-
te, quia prior me erat diuinitate. [Et ego neſciebam
eum,] inquit. Certum eſt, quia ſciebat Dominum
Ioannes, cui teſtimonium perhibere miſſus eſt, quem
iudicem omnium uenturũ prædicabat, dicens: Cuius Mat. 3
uentilabrum in manu ſua, & perundabit aream ſuam,
à quo ſpiritum ſanctum dari debere teſtabatur, Ipſe
uos baptizabit, inquiens, ſpiritu ſancto: à quo ſeipſum
ablui deſiderabat, dicens: Ego à te debeo baptiza-
ri, & tu uenis ad me? Quomodo ergo dicit, Et ego
neſciebam eum, niſi quia eum quem antè nouerat, per
fectiùs iam cum baptizaretur agnouit? Quem mundi
ſaluatorem & iudicẽ nouerat, huius potentiam maie-
ſtatis altius ſpiritu ſancto ſuper eum deſcendente co-
gnouit. Neque enim dubitandum eſt, quin Beatus Ioã
nes eum ſpiritum ſanctum licet corporali ſpecie ui
deret, cum uocem patris licet corporaliter ſonantem
meruiſſet audire, multum ex hoc uiſu & auditu profe
cerit, multum de diuinæ poteſtatis excellentia, reue-
latis oculis mentis, ſcientiæ cæleſtis acceperit, adeò ut
ad comparationem intelligentiæ, qua tunc illuſtrari
cœperat, eatenus illum quantus eſſet, omnimodis ſi-
bi uideretur ignoraſſe. Qui teſtimonium in quod miſ-
ſus eſt, Domino diligenter perhibens, adiungit: [Sed
ut manifeſtaretur in Iſrael, propterea ueni ego in aqua
baptizans.] Quod eſt aperte dicere: Non ideò ueni
in aqua baptizans, quia peccata mundi baptizando tol
lere poſſum: ſed ut eum baptizando ac prædicando
manifeſtarem populo Iſrael, qui in ſpiritu ſancto bapti-
zans, ad tollenda peccata non ſolum Iſrael, ſed totius
mundi, ſi ei credere uoluerint, idoneus eſt. Propterea
ueni ego in aqua baptizans, ut ſic baptizando illi uiã
præpararem, qui baptizaret in remiſsionem peccato-
rum. [Et teſtimoniũ perhibuit Ioannes, dicens: Quia
uidi ſpiritum deſcendentem quaſi colũbam de cælo, &
manſit ſuper eum.] Bene in columbæ ſpecie deſcendit
ſuper Dominum ſpiritus, ut diſcant fideles non aliter
eius ſpiritu ſe poſſe repleri, niſi ſimplices fuerint, niſi
ueram cum fratribus habuerint pacẽ, quã ſignificant
oſcula columbarum. Habent autem oſcula & corui, Oſcula cornicina.
ſed laniant, quod columba omnino non facit, ſigni-
ficantes eos qui loquuntur pacem cum proximo ſuo,
mala autem in cordibus eorum. Columbæ autem na
tura, quæ à laniatu innocens eſt, illis innocentibus
aptiſsimè congruit, qui pacem ſequuntur cum omni-
bus & ſanctimoniã, ſoliciti ſeruare unitatem ſpiritus
in uinculo pacis. Atq; ideo ſpiritus in colũba deſcẽdẽ
do, nõ ſuã tantũmodo, uel eius in quẽ deſcendit innocẽ-
tiã ſimplicitatemq; deſignat, ſed eorum æquè, qui ſen-
tiunt de illo in bonitate, & in ſimplicitate cordis quæ-
runt illum. Quorum unanimem pietatem ac manſue
tudinem, ſpiritali gratia donatam, Dominus ipſe lau-
dans loquitur. Vna eſt columba mea, una eſt matri ſuę Can. 6
electa genitrici ſuæ. Matrem quippe ac genitricem Ec-
cleſiæ ſpiritus gratiã uocat, qua inſpirante percepit, Gratia
ut ipſa quoq; poſsit colũba rectè nũcupari. Denique mater
Hebræo ſermone, quo ſcriptura ſancta eſt edita, ſpiri- Eccle-
tus genere fœminino appellaẽ: propter quod conue- ſia.
niẽter Eccleſia una Chriſti colũba, & hęc matri ac geni
trici ſuę electa nominatur: q̃a nimirũ quod in unitate
fidei Chriſtianę multis degentibus congregaẽ, quod
colũbina ad inuicem pace lætatur, quod electionis ſor-
te beatur, non ſuo habet merito, ſed dono accepit gra-
tiæ ſpiritalis. [Et ego, inquit, neſciebã eũ,] ſubaudis tã
ſublimiter quã ſpiritu in eum deſcendente cognoui.
[Sed q̃ miſit me baptizare ĩ aqua, ille mihi dixit. Super

quem uidetis ſpiritum deſcendentem, & manentem ſu
Chriſtus ut baptizaret in ſpiritu ſancto. per eum, hic eſt qui baptizat in ſptituſancto.] Baptizat
Dominus in ſpûſancto, per ſpitituſſancti gratiá pecca-
ta dimittédo. Siue enim ipſe a qua aliquos diſcipulorú
ſuorú primus baptizauerit, per quos ad cæteros fide-
les baptiſmi riuus proflueret, eoſdem etiam ſpiritu ba
ptizabat, peccata illis relaxando, & ſpiritus dona mini
ſtrando: ſiue fideles eius, inuocato nomine ipſius, aqua
baptizent electos, & chriſmate ſacro perungant, eoſ-
dem nihilominus ipſe ſpitituſancto baptizat, quia ne-
mo præter ipſum peccatorum nexus ſoluere, aut ſpiri
Ioan. 4 tuſſancti ualet dona tribuere. Vnde euangeliſta Ioan-
nes cum dixiſſet, Audierunt phariſæi, quia Ieſus plures
diſcipulos facit & baptizat quam Ioannes, protinus
adiunxit: Quãquam Ieſus non baptizaret, ſed diſcipu-
li eius, apertè dicens: Quia etſi diſcipuli Ieſu in nomi-
ne eius aqua baptizant, ipſe tamen magis baptizare in
telligendus eſt, qui peccata dimittit. Baptizat quoque
Dominus in ſpirituſancto, cum per afflationem eiuſ-
dem ſpiritus corda fidelium ſuorum feruore ſuæ ſiue
Rom. 5 fraternæ charitatis accendit. Charitas, inquit, Dei dif
fuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſanctum, qui
datus eſt nobis. Baptizat in ſpirituſancto, cum cuilibet
electorum dat manifeſtationem ſpiritus ad utilitatem
Act. 1 uirtutes operando. De quo baptiſmate aſcenſurus in
cęlum, dixit diſcipulis: Vos autẽ baptizabimini ſpiritu
ſancto non poſt multos hos dies. Sed diligentiùs intuẽ
dum eſt quia cum dixiſſet, [Svper quem uidetis ſpiri-
tum deſcendentem,] addidit, [Et manentem ſuper
eum.] Et in ſanctos enim eius ſpiritus deſcendit: uerú
quia quãdiu ſunt in corpore, peccato carere nequeũt,
quia cæleſtium contemplationi ſemper oculum men-
tis intendere non ſufficiunt, ſed ſæpiùs hunc ad terre-
næ curam conuerſationis inflectunt, in eorum pro-
culdubio cordibus ſpiritus aliquando uenit, aliquan-
Ioan. 3 do recedit. Vnde dictum eſt: Spiritus ubi uult ſpirat, &
uocem eius audis, ſed non ſcis unde ueniat, aut quo ua
dat. Venit quippe ad ſanctos, uadit à ſanctis ſpiritus,
ut quem ſemper haberi idonei non ſunt, eius per tem
pora redeuntis, crebra luce reficiantur. In ſolo au-
tem mediatore Dei & hominum homine Ieſu Chri-
ſto, ſpûs perpetuò ueraciter manet, in quo nec ſordi-
dæ cogitationis maculam, quàm refugeret, ullam inue
nit. Manſit autem totus in illo, non ex eo ſolum tem-
pore, quo hunc Ioannes ſuper eum uidit deſcendentẽ,
ſed ex quo homo fieri incipiens, eius miniſterio & ope
re conceptus eſt. Vnde etiam poteſtatem dandi homi
nibus ſpiritum, non minus habet ipſe quam pater, ip-
ſo atteſtante qui ait: paracletus autem ſpirituſſanctus,
quẽ mittat pater in nomine meo, ille uos docebit om
Ioã. 14 nia. Et alio loco, quod ipſe hũc mittat, oſtẽdit dicẽs: Si
enim nõ abiero, paracletus non ueniet ad uos: ſi autem
Ioan. 6 abiero, mittam eum ad uos. Quia nimirum una eſt in
diuinitate ſubſtantia, inſeparabilis operatio patris &
filij & eiuſdem ſpûſſancti. Nã & de ipſo ſpiritu, quod
ſua ſponte ueniat ubi uelit, ſua poteſtate operetur quę
uelit, teſtatur filius ubi ait, quod & ſupra memoraui,
Ioan. 3 Spiritus ubi uult ſpirat. Hæc autẽ omnia, inquit Apo-
1. Cor. 2 ſtolus, operatur unus atq; idẽ ſpiritus, diuidẽs ſingu-
lis prout uult. Idcirco aũt ſuper eũ, in quo ſemp̃ mane
bat, baptizatum ſpûs deſcendere oſtenditur, ut & Ba-
ptiſta ipſe celſius iã quẽ prædicaret ipſe agnoſceret, &
credentibus daret indicium, nequaquam ſe niſi bapti-
zatos aqua, ſpiritus eiuſdem poſſe baptiſma mereri.
Quærendum intereà, quomodo ſpeciale filij Dei agno
ſcendi ſignum fuerit, quod ſuper eũ deſcenderit & mã
Ioã. 14 ſerit ſpûs, cum etiã diſcipulis ipſe promittat, dicẽs: Et
ego rogabo patrem & alium paracletum dabit uobis,
ut maneat uobiſcum in æternum, ſpûm ueritatis, quẽ
mundus nõ poteſt accipere, quia non uidet eum, nec
ſcit eum: uos autem cognoſcetis eum, quia apud uos
manebit, & in uobis erit. Si enim apud ſeruos De
ctos manet, & in illis eſt ſpiritus, quid magni eſt in fi.
Dei, quod in ipſo manere ſpiritus aſtruatur? Notandũ
que quod ſemper in Domino manſerit ſpirituſſanctus,
in ſanctis autem hominibus, quandiù mortale corpus
geſtauerint, partim maneat in æternum, partim redi-
turus recedat. Manet quippe apud eos, ut bonis inſtent
actibus, uoluntariam paupertatem diligant; manſue-
tudinem conſequantur, pro æterno deſiderio lugeant,
eſuriant, & ſitiant iuſtitiã, miſericordes ſint, mundi-
tiam cordis teneant, tranquilitatem pacis amplectan
tur, ſed & pro obſeruatione iuſtitiæ perſecutionem pa
ti non reuereantur, eleemoſynis, orationibus & iein-
nijs, cæteriſque ſpiritus fructibus inſiſtere deſiderent.
Recedit autem ad tempus, ne ſemper infirmos curan-
di, mortuos ſuſcitandi, dæmones eijciendi uel etiam
prophetandi habeant facultatem. Manet ſemper, ut
poſsint habere uirtutem, qua mirabiliter ipſi uiuant:
uenit ad tempus, ut etiam alijs per miraculorum ſi
gna quale ſint intus, effulgeãt. [Et ego uidi, inquit, & *Ioã. 1.*
teſtimonium perhibui, quia hic eſt filius Dei.] Suprà
dixerat. Poſt me uenit uir, qui ante me factus eſt: nunc
teſtimonium perhibet, quia hic eſt filius Dei utriuſ-
que naturæ ueritatem humanæ uidelicet & diuinæ,
in una eademque Chriſti perſona manifeſtè deſignãs.
Erubeſcat Manichæus audiens, Venit uir: contice-
ſcat Photinus audiens, Hic eſt filius Dei. Audiant
manſueti & lætentur, quia uenit uir poſt Ioanuem for
tior Ioanne, qui baptizat in ſpirituſancto, & quia hic
eſt filius Dei. Quia enim per ſuperbiam receſsimus
homines à Deo, filius Dei per miſericordiam factus
eſt homo, ut idem ipſe & per diuinitatem patri, & per
humanitatem congrueret nobis: per humanitatem
ſimilem nobis: pro nobis, cum hoſte cõfligere: per di
uinitatem patri conſubſtantialem, ad imaginem nos
Dei & ſimilitudinem, quam peccando amiſimus, poſ-
ſet digne recreare: per mortem noſtræ fragilitatis de-
ſtruere eum, qui mortis habebat imperium: & per im
paſsibilem ſuæ diuinitatis potentiam recõciliare nos
Deo patri, cum quo uiuit & regnat Deus in unitate ſpi
rituſſancti per omnia ſecula ſeculorum Amen.

IN OCTAVA EPIPHAniæ, Matthæi. 3.

In illo tempore, Venit Ieſus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo. Et reliqua Homilia venerabilis Bedæ preſbyteri.

LEctio ſancti euangelij, quam modo fra-
tres audiuimus, magnum nobis & in Do-
mino & in ſeruo dat perfectæ humilita
tis exemplum. In Domino quidem, quia
cum ſit Dominus, non ſolum ab homi
ne ſeruo baptizari, ſed etiam ipſe ad hunc baptizandus
uenire dignatus eſt: In ſeruo autem, quia cum ſciret ſe
præcurſorem ac baptiſtam ſui ſaluatoris eſſe deſtina-
tum memor tamen propriæ fragilitatis, iniunctum ſi-
bi humiliter excuſauit officiũ, dicẽs: Ego à te debeo ba
ptizari, & tu uenis ad me? Sed quia oĩs qui ſe humiliat,
exaltabitur, & Dominus, qui in forma hominis pro-
pter homines inſtruendos humilis apparuit, mox à
Deo patre quantum ſuper homines, immo etiam
quantum ſuper angelos, & ſuper omne quod crea-
tum eſt emineret, apparuit, uoce delapſa ad eum hu-
iuſmodi à magnifica gloria: Hic eſt filius meus di- *Matt. 17.*
lectus, in quo mihi complacui. Et fideliſsimus atque
humillimus ſeruus ille Ioãnes q̃ baptizari à Domino, *2. Pet. 1.*
quam Dominum baptizare magis optauit, & ipſum ba
ptizare

ptizare Dominum, & apertis ſuæ mentis oculis deſcendentem ſuper eum ſpiritum præcæteris mortalibus uidere promeruit. Verum quia breuiter iſta prælibauimus, latiùs iam cuncta expoſituri, ipſum ſacræ lectionis uideamus exordium. [Tvnc uenit, inquit, Ieſus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo.] *1. Pe. 2* Venit filius Dei baptizari ab homine, nō anxia neſceſsitate abluēdi alicuius ſui peccati, qui peccatum non fecit ullum, *Ia. 3.* nec inuentus eſt dolus in ore eius, *Ioan. 1.* ſed pia diſpenſatione ad abluendā omnis noſtri contagionem peccati, qui in multis offendimus omnes, & ſi dixerimus quia peccatum non habemus, noſipſos ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt. Venit baptizari in aquis ipſarum conditor aquarum, ut nobis qui in iniquitatibus concepti, & in delictis ſumus generati ſecundæ natiuitatis, quæ per aquam & ſpiritum celebratur, appetendum inſinuaret myſterium. Dignatus eſt lauari aquis Iordanacis, qui erat mundus à ſordibus cunctis, ut ad diluendas noſtrorum ſordes ſcelerum, omnium fluenta ſanctificaret aquarum. Sed quia humilimā Domini diſpenſationem ex lectione euangelica cognouimus, etiam ſerui humilimam obeditionem ſolicita intentione uideamus. Sequitur: [Ioannes autem prohibebat eum dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu uenis ad me?] Expauit illum ad ſe ueniſſe ut baptizaretur aqua, cui nulla inerat quæ baptiſmo tergeretur culpa, immo qui per ſui gratiam ſpiritus, cunctam credentibus mundi tolleret culpam. Vnde rectè intelligitur, *Ioan. 1.* quod hic dicit Ioannes: Ego à te debeo baptizari, hoc eſſe, quod apud euangeliſtam Ioannem illo ad ſe ueniente dixiſſe narratur: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ab illo enim debemus omnes baptizari, qui ad hoc uenit in mundum, ut peccata tolleret mundi. Ab illo debuit ipſe Ioannes baptizari, id eſt, à peccati originalis contagione mundari, qui quamuis nullo inter natos mulierum minor, tamen quaſi natus ex muliere, culpæ næuo nō carebat. Idoque cum cæteris mulierum natis, ab eo qui ex uirgine natus in carne Deus apparuit, opus habebat ablui. Quoniam ergo ſcriptum eſt, Quid eſt homo, *Iob 15.* ut immaculatus ſit, & ut mundus appareat natus ex muliere? iure timuit homo quamuis ſanctus, natus tamen ex muliere, & ob id à culpę macula non immunis, baptizare Dominum, quem ex uirgine natum nouerat nullam prorſus habere maculam culpæ. Sed quia uera humilitas ipſa eſt, quam obedientia comes non deſerit, quod prius officium expauit, humiliter impleuit. Nam ſequitur: [Respondens autem Ieſus, dixit ei: Sine modò, ſic enim decet nos implere omnem iuſtitiam. Tunc dimiſit eum, id eſt, tunc demum dimiſit, tunc conſenſit, tunc paſſus eſt eum à ſe baptizari, cum tali ordine cognouiſſet oēm iuſtitiā debere impleri. Sine modò, inquit. Sine me modo, ut iuſsi, à te baptizari in aqua, & tu poſtmodùm à me, quod quæris, baptizaberis in ſpiritu. Sic enim decet nos prærogare exemplum implendæ omnis iuſtitiæ, ut uidelicet diſcant fideles mei, neminē poſſe hominem abſque unda baptiſmatis perfectè iuſtum exiſtere, & eſſe omnibus, quamuis innocenter & iuſtè uiuentibus, neceſſarium uiuificæ regenerationis officium, cū me qui ſpirituſſancti opere conceptus & natus ſum, cognouerit ſecundæ natiuitatis ſubijſſe, uel potiùs ſibi conſecraſſe lauacrum. Nulla perſonarū maiorū contemnat ab humilibus meis in remiſsionem peccatorum baptizari, cum meminerint Dominum, qui in ſpirituſancto baptizans peccata dimittere ſolet, ſuum baptizandum in aqua ſubmiſiſſe ſerui manibus caput. Sequitur. [Baptizatvs autem Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua. Et ecce aperti ſunt ei cæli, & uidit ſpiritum Dei deſcendētem ſicut columbā, & uenientē ſuper ſe. Et hoc ad impletionem omnis iuſtitiæ pertinet, quod baptizato Dño aperti ſunt ei cæli, & ſpiritus deſcendit ſuper eū, ut hinc nimirum fides noſtra confirmetur, per myſterium ſacri baptiſmatis aperiri nobis introitum patriæ cæleſtis, & ſpirituſſancti gratiam miniſtrari. *Cur domino baptizato cæli ſint aperti.* Nunquid enim credi decet, Domino tunc primum cæleſtia patuiſſe ſecreta, cum recta fides habeat, non minùs tempore quo cum hominibus conuerſatus eſt, quàm poſt & anteà in ſinu patris manſiſſe, & ſedem tenuiſſe cæleſtem? Aut à triceſimo ætatis anno, quando baptizatus eſt, ſpirituſſancti dona percepit, qui à prima cōceptione ſpirituſancto plenus ſemper extitit? Nobis ergo fratres chariſsimi, nobis ſunt hæc celebrata myſteria. Quia enim nobis Dominus ſacroſancto ſui corporis intinctu baptiſmi lauacrum dedicauit, nobis quoque poſt acceptum baptiſma cæli aditum patere, & ſpiritum ſanctum dari demonſtrauit. Et congrua multum diſtantia, quia primus Adam ab immundo ſpiritu deceptus per ſerpentem, gaudia regni cæleſtis amiſit: ſecundus Adam à ſpirituſancto per columbam glorificatus, eiuſdem regni limina reſerauit, flamāque uibrātem, qua ingreſſum paradiſi expulſo Adā primo, Cherub cuſtos intercluſit, ſecundus Adam hodierna die per aquam lauacri renaſcentis extingui debere mōſtrauit: ut unde ille cum ſua coniuge ab hoſte uictus exijt, ibi iſte cum ſanctorum Eccleſia, ſponſa uidelicet ſua, de hoſte uictor rediret: imo potiora redemptis à peccato, *Eſa. 9* uitæ immortalis munera pater futuri ſeculi princeps pacis donaret, quàm præſentis ſeculi pater, princeps diſcordiæ, uenundatus ſub peccato, ſua cum ſtirpe perdidit. Quia nimirum uita illa beatiſsima, quam deſeruit Adam, quamuis incomparabili luce & pace ſublimis, ab omni curarum ſtimulantium nube ſerena, crebra Dei & angelorum fuerit uiſione & allocutione glorifica, in terræ tamen huius erat locis conſtituta, terrenis quamuis nullo labore quęſitis iam alenda fructibus: at hæc quam Chriſtus tribuit, in cælorum eſt arce uita perennis, non crebra, ſed continua diuinæ contemplationis luce refecta. Prima hominis uia beata ita fuit immortalis, ut poſſet in ea homo nō mori, ſi ſe à peccati ſeductione cautus ſeruaret: ſecunda uerò ita fiet immortalis, ut non poſsit in eo homo mori, nec ulla peccati pulſantis ſeductione tentari.

Benè autem ſpiritus reconciliator in columba, quæ multum ſimplex eſt auis, apparauit, *Spiritus ſanctus cur in colūba apparuerit.* ut & ſuæ uidelicet naturæ ſimplicitatem per huius ſpeciem animalis oſtenderet, (ſpiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum) & eum in quem deſcendit, manſuetum, mitem que ac miſericordiæ ſupernæ præconem, miniſtrumque doceret mundo eſſe futurum, ſimul & omnes, qui ſua gratia eſſent renouandi, ſimplices ac mundi corrdes admoneret ingredi, iuxta quod ſcriptum eſt: *Sap. 1.* Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum, quoniam in maleuolam animam non intrabit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Hinc eſt quod Simon, qui in felle amaritudinis & obligatione iniquitatis permanere conſenſit, *Ibid. Actor. 8* partem ſortemque in hoc ſpiritu habere nequiuit. Illo enim ſpiritu plenus erat, qui in ſerpente hominibus apparendo, qua ipſe malitiæ & inſidiarum peſte infectus eſſet corda diligenter edocuit. Sed deſcendente ſuper Dominum ſpiritu, uideamus quid ſequitur: [Et ecce uox de cælis dicēs: Hic ē filius meus dilectus, in quo mihi benè cōplacui.] *Myſterium trinitatis.* Filius Dei baptizatur in homine, ſpiritus Dei deſcēdit in colūba, pater Deus adeſt, in uoce: ſanctæ & indiuiduæ trinitatis in baptiſmo declarat myſteriū. Et rectè, ut qui ſacramētorū ſuorum diſpenſatoribus erat præceptorus docere omnes *Mat. 28.* gentes, & baptizare eas in nomine patris & filij & ſpirituſſancti, primus ipſe ſuo in baptiſmate totā perſonaliter

ter panderet adeſſe trinitatem. Quòd ait uox pater-
Mat. 3 na.[Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene cō
placui,]ad comparationem terreni hominis dicit, in
quo peccante quodammodo ſibi diſplicuiſſe Deus con
ditor inſinuat, cùm ait: Pœnitet me feciſſe hominem
Gene. 6 in terra. Pœnitentia quidem in Deum nulla cadit, ſed
noſtro more loquens, qui compungi pœnitentia ſole-
mus, quando contra uotum noſtra opera uerti uide-
mus, pœnitere ſe dixit hominem feciſſe in terra, quē
à rectitudine ſuæ facturæ peccando degenerare con-
ſpexit. In filio autem ſuo unigenito ſibi ſingulariter
complacuit, quia hunc hominem quem induerat, à
peccato immunem ſeruare cognouit. Et in hac quo-
que uoce patris, ſicut & in cæteris baptizati Domini
myſterijs, omnis iuſtitiæ declaratur impletio. Coæter
nus enim & conſubſtantialis patri filius, deſcenden-
te ſuper eum ſpiritu, qui ſit hominibus intimatur, ut
per hoc diſcant homines, per gratiam ſe baptiſmatis,
accepto ſpirituſancto, de filijs diaboli in filios Dei poſ
ſe trāsferi, ſicut apoſtolus edocet, fidelibus ita loquēs.
Rom. 8 Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo cla-
Ioan. 1 mamus, Abba pater. Et euangeliſta Ioannes. Quot
quot autem, inquit, receperunt eum, dedit eis poteſta
tem filios Dei fieri. His de baptiſmo noſtri ſaluatoris,
fratres chariſsimi, prout ipſe donauit commemoratis,
ad nosipſos reuertamur: & quia humilitatem obedien
tiamque baptiſtæ ſimul & baptizati audiuimus, per hu
milem obedientiam baptiſma quod ſuſcepimus ſerua
re curemus mundantes nos ab omni inquinamento
carnis & ſpiritus, perficientes ſantificationem in timo
2. Co. 7 re. Dei humiliter eius ſubeunda & ſeruanda myſte-
ria, eis qui necdum his ſunt initiati, ſuadeamus: &
quoquot per gradum ſacerdotalem ad diſpenſanda ſu
mus illius ſacramenta promoti, humiliter iniunctum
nobis impleamus officium. Studeamus omnes ſolici-
ti, ut ianuam patriæ cæleſtis, quæ nobis eſt diuinus pa
tefacta myſterijs, humanis ipſi nobis non intercluda-
Luc. 3 mus illecebris. Neque enim fruſtrà Dominum apud
euangeliſtam Lucam poſt baptiſma oraſſe, & ſic cælo
aperto ſpiritum ac uocem patris ueniſſe commemora
tur: quia etiam tribus conſonantibus euangeliſtis ba-
ptizatus, mox ieiunium quadraginta dierum ſolita-
rius exercuit: ſed nos profectò docuit, nosque ſuo in-
formauit exemplo, ut poſt acceptā in baptiſmo remiſ-
ſionem peccatorum, uigilijs, ieiunijs, orationibus,
cæteriſque ſpiritus fructibus operam demus, ne no-
bis torpentibus minuſque ſolicitis immundus ſpiri-
tus, qui de corde noſtro expulſus baptiſmo fuerat, re-
deat, nosque ſpiritalibus diuitijs uacuos inueniens,
ſeptemplici peſte deprimat, & ſint nouiſsima noſtra
peiora prioribus. Caueamus ſeduli, ne ignem nobiſ-
ipſi, qui uitæ iter occludat, noſtrorum crebo accenda-
mus fomite uitiorum. Flammeus nāque gladius, qua-
liſcunque ille eſt qui paradiſi oſtia ſeruat, ſingulis qui-
buſque fidelium fonte baptiſmatis extinctus eſt, & ut
redire poſsint ablatus, infidelibus autem manet ſem-
per immobilis. Sed & falſo fidelibus uocatis quidem,
non electis, dum poſt baptiſma ſe criminibus implica-
re non metuunt, quaſi poſt extinctionem idem ignis
reaccenditur, ne mereantur intrare regnum, quod fi-
cto corde ac duplici requirunt, ſerpentino potiùs den
te fraudulenti, quàm ſimplici oculo columbini, quem
in Eccleſia ſua multùm ſe diligere Dominus demon-
ſtrat, qui in amoris cantico ait: Ecce tu pulchra es ami
Can. 1 ca mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Vnde
quia nobis ad diſcendam Deo placitam ſimplicitatem
columbæ forma proponitur, diligentius eius naturam
Columbæ natura. uideamus, ut per ſingula innocentiæ eius exempla ui-
tæ nobis emendatioris inſtituta ſumamus. Hæc à felle
prorſus aliena eſt. Et nos igitur à malitiæ felle aliene-
mur, omnisque amaritudo, & ira, & indignatio tol-
latur a nobis cum omni malitia. Nullum ore uel un-
guibus lædit, ne minimas quidem muſculas, uel uermi
culos, quibus minores penè omnes auiculæ ſe ſuosque
pullos nutriunt & inquirunt. Videamus ne dentes
noſtri ſint arma & ſagittæ, ne mordentes & comeden
tes inuicem, conſumamur ab inuicem. Contineamus
manus à rapinis. Qui furabatur, iam non furetur. Ma *Eph. 4*
gis autem laboret operando manibus ſuis quod bonū
eſt, ut habebat unde tribuat neceſſitatem patienti. Nā
& columba ſæpè alienos quaſi ſuos fertur alere pul-
los. Ipſa terræ fructibus & ſemine paſcitur. Audiamus
Apoſtolum: Bonum eſt non manducare carnē, neque
bibere uinum. Et Apoſtolus Petrus, Miniſtrate, inquit, *Ro. 14*
in fide ueſtra uirtutem, in uirtute autem ſcientiam, in *2. Pe. 1*
ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia autem pa
tientiam, in patientia autem pietatē, in pietate autem
amorem fraternitatis. Gemitum pro cantu habet.
Miſeri ſimus, & lugeamus, & ploremus coram Do-
mino qui fecit nos. Riſus noſter in luctum conuerta- *Pſa. 94*
tur, & gaudiū in mœrorē. Beati enim lugētes, quoniā *Iac. 4.*
ipſi conſolabūtur. Super aquas ſedere conſueuit, ut uē *Mat. 5*
turi raptū accipitris, uiſa in aquis umbra declinet. Et
nos mundi ſimus, ac mūdati ſcripturarū fluētis ſeduli
aſſidere curemus, quarum ſpeculis edocti, dignoſcere
& præcauere ualeamus inſidias hoſtis antiqui. Tales
quippe amat Eccleſia, ſponſa uidelicet Chriſti, quæ in
amatoris ſui laudibus cantat: Oculi eius ſicut colum- *Cant. 5*
bæ, quæ lacte ſunt lotę, & reſident iuxta fluenta pleniſ
ſima. Nidificare ſolent in foraminibus petræ, in cauer-
na maceriæ. Petra Chriſtus eſt, cuius in cruce clauis
manus, latus eſt lancea perforatum, unde continuò
ſanguis & aqua noſtræ uidelicet ſanctificationis & ab
lutionis myſterium exiuit. Maceria eius, eſt uirtus coa
dunata ſanctorum. Cauerna in ea, ſinus fraternæ dile- *Maceria.*
ctionis quo teneriores animos fidelium, dum ad fidei,
ſpei & dilectionis perfectionem nutriendos ſuſcipiūt,
quaſi nidificantibus columbis in ſe locum pandunt. *Cauerna.*
Hæc ergo fortiorum auxilia, qui adhuc in fide puſilli
ſumus humiliter ſubeamus, his dominicæ paſſionis ſa
cramentis ſemper ſanctificari curemus. Talem nam-
que omnium noſtrum conuerſationem Dominus quę
rit, talibus intentatam ſtudijs uniuſcuiuſque noſtrum *Cant. 2*
uitam uidere deſiderat, talium uoce ſuas laudes decan
tari ac prædicari gratulatur. Surge, inquit, amica mea,
ſpecioſa mea, & ueni: columba mea in foraminibus pe
træ, in cauerna maceriæ. Oſtende mihi faciem tuam,
ſonet uox tua in auribus meis. Hæc de columbæ natu
ra, ſeptem uirtutis exempla commemoraſſe ſufficiat.
Et rectè fortaſſe, quia ſpiritusſancti, qui in columba
deſcendit, ſeptiformis eſt gratia. Verum ex omnibus,
quæ de eius natura moraliter interpretanda, humana
poteſt comperire ſolertia, præſtat unum quod de eius
actu myſtico ſacra narrat hiſtoria. Cum enim domi
nus in figuram futuri baptiſmatis, originalis mundi
ſcelera diluuij aquis ablueret, tranſacta inundatio-
ne ſcire uolens Noe, qualiter ſe facies terræ habe-
ret, emiſit coruum, qui ad arcam redire contempſit, *Gen. 8*
ſignificans eos qui abluti licet unda baptiſmatis, niger *Coruus quorum typus.*
rimum tamen ueteris habitum hominis emendatius
uiuendo deponere negligunt, & ne ſancti ſpiritus un-
ctione renouari mereantur, ſtatim ab intima catholi-
cæ pacis & quietis unitate, exteriora, id eſt, ſeculi deſi-
deria ſequendo deſciſcunt. Emiſit poſteà columbam.
At illa uenit ad eum ueſperè, portans ramum oliuæ
uirentibus folijs in ore ſuo. Animaduertitis credo
fratres, & me loquentem ueſtro intellectu præueni-
tis, ramum oliuæ uirentibus folijs, gratiam eſſe ſpiri
tusſancti: uitæ uerbis abundantem, de cuius plenitudi
ne ſuper Chriſtum requieſcente, Pſalmus ait: Vnxit te

Deus

Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. De
Pſa.44 cuius dono conſortibus Chriſti dato loquitur Ioan-
1. Ioã. 2. nes: Vos untionem habetis à ſpiritu ſancto, & noſtis
omnia. Et pulcherrima comparatione umbra ueritati
concinit. Ramum oliuę columba corporalis, ablutum
diluuij aquis detulit in arcam: ſpirituſſanctus in ſpe-
cie columbæ coporalis, baptizatum aqua Iordanis de
ſcendit in Dominum. Nos quoque Chriſti & Eccleſiæ
membra, quos non ſolum homines qui erant in arca
cum Noe, ſed & animantia quæ arca Domini conti-
nebat, & ipſa quoque ligna, ex quibus eadem facta eſt
arca figurãt, poſt acceptum undæ regenerantis laua
crum, per unctionem ſachriſmatis gratia ſpirituſſan-
cti ſignamur; quam conſeruare in nobis intemera-
tam dignetur ipſe qui dedit Ieſus Chriſtus Dominus
noſter, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA PRIMA POST Epiphaniam in Epiſtolam Concio exegetica.

PRoponitur hodiè lectio ex Apoſtolo
longè optima, ad morum integritatem
mirificè eos inſtruens, qui in baptiſmo
iuſtificati gratuita Dei benignitate ita
ſeſe comparare cupiunt, ne gratiam il
lic adeptam ſua culpa amittant. Nam
tametſi in baptiſmo donantur omnia peccata & uirtu-
tes atque iuſtitia homini diuinitus communicantur,
at manet in eodem fomes peccati, quædam carnis in
firmitas, & procliuitas in peccatum, ſiue peccan-
di libido, cui niſi continenter reſiſtatur, non poteſt ho
mo in percepta gratia diù permanere, ut rectè dictum
Eccle. 27. ſit à quodam ſapiente. Niſi in timore Domini tenue-
ris te inſtanter, cito ſubuertetur domus tua. Vt enim
olim filij Iſrael liberati de manu Pharaonis & Aegy-
ptia ſeruitute, atque in ipſam adeo promiſſam terrã in
troducti, ſemper tamen quoſdam habuerunt ho-
ſtes, cum quibus illis dimicandum erat, quos etiam
Iudi. 3 propterea Dominus ſubitò delere noluit, ut erudiret
in eis Iſraelem, & poſteà diſcerent filij eorum certare
cum hoſtibus, & habere conſuetudinem præliandi:
itemque ut in ipſis experiretur Iſraelem, utrum au-
dirent mandata domini, an non, ſic etiã fideles libera
ti in baptiſmo à diaboli tyrannide & duriſſima pecca
ti ſeruitute, nihilo minus coguntur perpetuò ſtare in
acie aduerſus infeſtas carnis mundi & dęmonis oppu
gnationes, quas tanto facilius uincunt, quanto fortius
inhærent gratiæ & auxilio liberatoris ſui, ab illo fide-
liter & feruenter petendo opem, & eius uoluntatem
atque præcepta ex animo exequendo. Atque hic cer-
Iob. 7. tè re ipſa experiuntur omnes ſuæ ſalutis ſoliciti, quam
2. Timo. 2. uerè dictum ſit à beato Iob, militiam eſſe uitam ho-
minis ſuper terram, ubi niſi quis legitimè certauerit,
non poterit, teſte Apoſtolo, coronari. Porrò clemens
& benignus Deus, qui ſolus laborem & dolorem con-
ſiderat, noluit nos ſolis uiribus noſtris pugnare, quia
Phi. 2. profectò ſuccumberemus, ſed per ſpiritum ſuum ſan-
ctum diffundit charitatem in cordibus noſtris, quę
efficit ut mandata eius grauia non ſint, ſicque ſua gra-
tia adiuuat infirmitatem noſtram, immò ipſe in no
bis operatur & uelle & perficere bona uoluntate;
unde fit ut opera noſtra ope gratiæ eius effecta illi grã
ta ſint, & tum meritum, tum præmium habeant ſempi
Ro.12. ternum, quod qui negant, hæretici ſunt. Sed ipſa Apo
ſtoli uerba audiamus, [OBSECRO uos fratres per miſe
ricordiam Dei, ut exhibeatis corpora ueſtra hoſtiam
uiuentem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſe-
quium ueſtrum.] Vbi diuus Chryſoſtomus, Poſtea quã
Apoſtolus, inquit, multa iam de benignitate Dei diſſe
ruiſſet, ineffabilemque illius curam pro nobis, ac pro
uidentiam ſimul & bonitatem, quã nemo ſcrutari
queat, oſtendiſſet, eandem deinceps ipſam proponit
ad hoc, ut ijs, quibus tanta contigerunt beneficia, per-
ſuadeat conuerſationem etiam uitæ diuino dono di-
gnam oſtendere. Et cum tantus ſit ac talis, nihil ta-
mẽ dubitat eos obſecrare. Hæc ille. Obſecrat ergo diui
nus Apoſtolus per miſericordiam Dei, qua à peccatis
eruti & cum ipſo in gratiam reſtituti, atque iuſtifica
ti & ſeruati ſumus, ut exhibeamus corpora noſtra ho-
ſtiam Deo. Vult igitur, ut ipſa quoque corpora ce-
dant in ſacrificium Dei, nihil ergo nobis inde uult
eſſe reliquum, ſed prorſus uni Deo ea impendi, & eius
cultui omninò mancipari. Nihil itaque tibi, quiſ-
quis es Chriſtianus, nec oculis uidere, nec audire au-
ribus, nec proferre ore, nec manibus tangere uel effi-
cere, nec quicquam omnino ullo corporis mem-
bro exequi licet, quod non cedat in gloriam tui crea
toris, cuius templum eſt ipſum corpus tuum, quod ſi
aliquo peccato uiolaueris, diſperdet te Deus. Ecce ſi *1.Cor. 3.*
iam uel hoc unum duntaxat Apoſtoli dictum rectè ue
lint præſtare Chriſtiani, an non ſatis ſuperque negotij
habebunt? Sed hoc etſi moleſtum eſt ueteri homini in
uitijs enutrito, tamen modò adſit bona uoluntas adiu
ta & corroborata ſpiritu Dei, paulatim non modo to
lerabile, ſed facile quoque & ſuaue efficitur. Et eiuſ
modi pro pietate ſuſcepti labores ingens habent præ-
mium apud Deum, qui reddet unicuique ſecundum *Ibidẽ.*
ſuum laborem. At ne quis putaret debere nos ma
ctare corpora noſtra, ut Iudæi ſuas pecudes, adiit.
[VIVENTEM.] Igitur & uiuũt corpora noſtra, & hoſtia
ſunt. Sed non uiuunt, ſi ſeruiant iniquitati. Nam cor-
pora ſubiecta peccatis, ait diuus Ambroſius, non uiua
habentur, ſed mortua, ſub deſperatione enim promiſſæ
uitæ ſunt. Rectè itaque Chryſoſtomus. Quando mem
bra noſtra, ait, mortificauerimus, tunc demum uiuere
poterimus. Et paulo infra, Quoniam membra tua Deo
ſunt ſiſtenda, quoniam hoſtia ſunt, omnem ab illis ma
culam auferto. Nam ſi maculã habuerint, hoſtia iam
utique non erunt. Neque enim offerri poterit oculus
ſcortationi ſeruiens, neque manus rapiens ac defrau
dans, nec pedes claudicantes theatraque uiſitantes,
nec uenter delicijs ſeruiens, uoluptatumque deſideria
inflammans, nec cor iram aut amorem fornicarium fo
uens; neque lingua turpia loquens. Hæc ille. Atque hęc
eſt non modo uiuens, ſed etiam ſancta & Deo pla-
cens hoſtia. Quid autem ſequitur, [RATIONABILE
obſequium ueſtrum,] idem eſt ac ſi dicas, rationalẽ
cultum, id eſt, interprete Chryſoſtomo, nihil ha-
bentem corporei, nihil craſsi, nihil quod ſit ſenſibile.
Eſt igitur horum omnium hic ſenſus: Exhibete corpo
ra ueſtra Deo præpotenti hoſtiam uiuentem, ſanctam,
Deo placentem, quæ eſt rationalis cultus ueſter, nem-
pe Chriſtianorum: non cultus corporeus, qualis fuit
quõdam Iudæorum in mactatione brutorum animan
tium: ſed rationalis in mente ſitus & ſpiritualis, quem
Chryſoſtomus eſſe dicit, ſi modeſtiam, eleemoſynam,
manſuetudinem, patientiam offeramus, &c. Sequitur:
[ET nolite cõformari huic ſeculo, ſed reformamini in
nouitate ſenſus ueſtri.] Omne quod eſt in mundo, in- *1. Ioã. 2.*
quit, ille dilectus diſcipulus concupiſcentia carnis eſt,
aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia uitæ. His
nos conformari non debemus, quia Chriſti precioſo
ſanguine redempti ſumus. Eſt huius ſeculi figura, in-
quit Chryſoſtomus, humi depreſſa, uilis, temporalis,
nihil habens ſublime nihil ſtabile, nihil recti, ſed om
nia peruerſa. Itaq; ſi recta incedere uolés, ne adaptes te
ad præſentis uitæ figuram. Nã et ſi diuitias abieceris,
ſi gloriam, ſi delicias; tum etiam cum magnifica uidẽ-

tur, figura tantummodò ſunt, non ipſius quę in rebus eſt ueritatis demonſtratio: perſona quędam ſcenica, non conſiſtens rerum ſubſtantia. Hæc ille. Videant hîc qui Chriſtiani ſunt, num huic præcepto Apoſtoli obediant. Volumus eſſe beati & diuites, florere in hoc mundo, affluere delicijs, & nihilo minus dici Chriſtiani, cum tamen hoc nihil ſit aliud, quam conformari huic ſeculo. Ideò tam multi pereunt, &, ut propheta terribiliter ait, dilatauit infernus animam ſuam, *Eſa.5.* & aperuit os ſuum abſq; ullo termino, quia obliti ſumus ſponſionis in baptiſmo factæ, quia abrenunciauimus diabolo & omnibus pōpis eius, & quaſi ludus ſit fidei Chriſtianę ſanctiſsima profeſsio, flagitijs & ſceleribus dediti ſumus haud aliter, acſi necdum unquam Chriſto nomen dederimus. Nihil ergo talibus prodeſt profeſsio Chriſtianiſmi: quia etiamnum ſeculo conformâtur. [Sed reformamini,] inquit, [In nouitate ſenſus ueſtri]: hoc eſt, alios quàm qui huius mundi ſunt, affectus induatis, ut ſic deinceps uiuatis quemadmodum à uobis exigit doctrina Chriſti & ſanctum Euangelium, non ut habet huius ſeculi corruptiſſima conſuetudo. Non enim iam id ſtudere debetis ut placeatis huic ſeculo, cui nuntium remiſiſtis in baptiſmo, ſed ut ad Chriſti doctrinam & præcepta uos accommodetis, quæ longè aliud à uobis exigunt. Breuiter uult Apoſtolus nos planè ualefacere uitijs omnibus, & uirtutibus ſtrenuam nauare operam: quod qui non facit, uideat quo ſibi iure uendicet nomen Chriſtianum. [Vt probetis, ait, quæ ſit uolūtas Dei bona, beneplacens & perfecta.] Qui præſentibus rebus afficiuntur, ait Chryſoſtomus, qui diuitias beatas exiſtimant, qui paupertatem uilipendunt, qui potentatus ſectantur, qui ad externam gloriam anhelant, qui ſeipſos magni faciunt, ſiquandò ſplēdidas domos ædificarint, ſepulchra precioſa comparauerint, mancipiorum greges habuerint, multamque eunuchorum turbam circumtulerint, illi ſcilicet ignorant, & quæ ſibi utilia, & quæ ſit Dei uoluntas. Sunt autem utraque iſta unum quiddam. Nam quæ utilia nobis ſunt, illa uult Deus; & quæ Deus uult, illam demum & utilia nobis ſunt. Quæ ſunt ergo quæ Deus uult? Vt in paupertatē uiuamus, in humilitate, in contemptu gloriæ, in temperantia, non delicijs, in tribulatione, non in remiſſione, in luctu, non in uoluptate ac riſu. Hæc ille. *1.The. 4* Alibi Apoſtolus. Hæc eſt, inquit, uoluntas Dei, ſanctificatio ueſtra, non enim uocauit nos Deus in immundiciam, ſed in ſanctificationem. Sed quid prodeſt *Ioā. 13* noſſe uoluntatem Dei, niſi etiam fiat? Si hæc ſcitis, ait Dominus, beati eritis ſi feceritis ea. Voluntatem ſuam in ſacroſancto Euangelio luculenter Chriſtus expreſsit, ſed quotuſquiſque eſt, qui ſtudeat Euangelio *Heb. 5* conuenienter uiuere? Et tamen Apoſtolus dicit de Chriſto, quod factus ſit obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ. Verum enimuerò non mediocriter torquere, ſolet homines pios, quod in multis ſæpè non uideant, quid ſit gratum Deo, unde neceſſe eſt ut multis preci- *Pro. 14* bus uoluntatis diuinæ cognitio in omnibus obtineatur, Solet enim ſpecies boni nō rarò imponere incautis, & quēadmodū Salamon ait eſt uia quæ uidetur homini iuſta, nouiſsima autem eius deducunt ad mortem. Sequitur. [Dico enim per gratiam, quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter uos, Non plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, & unicuique ſicut Deus diuiſit menſurā fidei.] O ſi iſthuc fieret, quāta eſſet rerū humanarū trāquillitas, quā bene ageretur cum hominum genere, quā nullæ hæreſes, nulla ſchiſmata uel ſectæ extarent uſquam. Vnde enim hæreſes, niſi quia uolunt ingenia importuna plus ſapere quam oportet ſapere? His igitur uerbis ad modeſtiam & humilitatem omnes reuocat Apoſtolus, quæ eſt mater bonorum, imitatus, ut ait Chryſoſtomus, præceptorem ſuum Chriſtum, qui conſcenſo montem moralem illum ſermonem contexturus, hinc primum ordiebatur, eademque fundamenta iaciebat, dicens, Bea- *Mat.5* ti pauperes ſpiritu. Nimirum hoc iuſtitiæ uelut fundamentum quoddam eſt, ne quis arroganter de ſe ſentiat, præterquam oporteat de ſe ſentire. Vidiſti ho- *Pro.26* minem ſapientem ſibi uideri, ait Sapiens, magis illo ſpem habebit inſipiens. Hoc deteſtabile uitium mala omnia inuehit in genus humanum. Hoc ex Lucifero diabolum, ex primis parentibus noſtris diaboli mācipia fecit. Præclarè autem diuus Bernardus in concio- *Ser.54 in Cantica.* ne quadam, In ueritate didici, inquit, nihil æquè efficax eſſe ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quam ſi omni tempore coram Deo inueniaris non altum ſapere, ſed timere. Beatus homo, *Pro.28* qui ſemper eſt pauidus. Time ergo, cum arriſerit gratia, time cum abierit, time cum denuo reuertetur, & hoc eſt ſemper pauidum eſſe. Hoc, ut dixi, præclare uir ille diuinus, & apoſtolicæ ſanctitatis. Atque hic ferè intelligi licet, qui Dei, quiúe dæmonis impulſu agantur. Spiritus Dei hortatur ad modeſtiam, pacem, concordiam, contemptum ſui, & denique ea omnia quæ uirtuti ſunt conſentanea, at ſpiritus ſatanicus ſub quodam uirtutis prætextu turbat Eccleſiæ pacem, ſcindit unitatem, inflat tumore ſuperbiæ, idque efficit in homine, ut ſe unū plus putet uidere, quā uel tota Eccleſia uideat utique non eſt ſapere ad ſobrietatem. Ergo unuſquiſque ſuo ſe pede metiatur, quod Apoſtolus ait, ſicut unicuique diuiſit Deus menſuram fidei. Quæ menſura tanto erit maior, quanto quis etiam in magnis præceptis diuinitus chariſmatis erit *Iac.2.* humilior. Superbis Deus reſiſtit, humilibus dat gratiā. *1.Pet.5* Sequitur: [Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi unum corpus ſumus in Chriſto. ſinguli autem alter alterius membra.] His uerbis arrogantia omnis retunditur eorum, qui uidentur quibuſdam potioribus Dei donis excellere. Si enim ad unum Chriſti corpus pertinent, de uno ſpiritu uiuunt: ergo ab illo ſpiritu habent quicquid boni habent. Cur igitur ſe efferunt ſupra cætera membra? Diuus Ambroſius hunc locum interpretans, Exemplo, ait, corporis docet, non poſſe nos ſingulos omnia: quia ſumus inuicem membra, ut alter alterius egeat, ac per hoc curam noſtri inuicem nos agere debere, nec alterum alteri obſiſtere, quia inuicē officijs noſtris opus habemus. Hæc ille. Ergo ſtudeant qui uolunt eſſe in Chriſti corpore, ſectari ea quæ humilitatis & pacis ſunt, diligant fratres ſuos, & eis gratificentur ubicunq; poſſunt, non ſe ſuper alios efferant, quia hoc diabolicæ eſt arrogantię quæ præcipitat homines in tartara, ſint benigni erga omnes, nec facilè offendantur infirmis moribus fratrum ſuorum. Non eſt Eccleſia ſine zizanijs, ut non eſt, triticū ſine paleis. Multi zelo præpoſtero uolūt ducti ſic tollere zizania, ut ſimul euellant triticum. Ipſe Deus & Dominus noſter, qui potuit uel ſolo nutu efficere omnia, tamen in illo anguſto duodecim Apoſtolorum numero unum tolerauit furem & proditorem, ut nos quoque diſcamus alter alterius onera portare. Rogandus tamen ſemper eſt Deus, ut ſpiritu ſuo permoueat corda præfectorum Eccleſiæ, ut ij inuigilent uitiis extirpandis, quod ſi ij negligant, non debent laici ius ſibi uſurpare in clerum, nec ſubditi in magiſtratus tum Eccleſiaſticos, tum ciuiles. Sed hæc omnia non præſtat niſi uera charitas, quæ non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, quam qui habent, *1.Cor. 13.* ueri ſunt filij Dei, & uerè pacifici, qui non poſſunt illa priuari hæreditate, quam promiſit Deus diligētibus ſe, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen

DOMI-

DOMINICA PRIMA POST Epiphaniam. Luc. II.

In illo tempore, Cùm factus eſſet Ieſus annorum duodecim, aſcendentibus illis Ieroſolymā ſecundum cōſuetudinem diei feſti, cōſummatiſq; diebus cū rediret, remāſit puer Ieſus in Hieruſalē, & nō cognouerūt parētes eius. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

Aperta nobis eſt fratres chariſsimi, ſancti Euangelij lectio recitata, neque opus eſt ut in ea quid exponendo loquamur. Deſcribit nāq; infantiā pueritiamq; noſtri redēptoris, qua noſtræ particeps humanitatis dignatus eſt fieri: commemorat æternitatē diuinæ maieſtatis, in qua patri manſit ac manet ſempre æqualis, ut uidelicet incarnationis eius humilitate ad memoriam reuocata, & ipſi contra omniū uulnera peccatorum medicamentum ueræ humilitatis curemus exercere, pio ſempre animo recolētes, quātū
humilitas uulnerum medicina. nos pro diuino amore, quantū pro noſtra ſalute oporteat humiliari, qui terra ſumus & cinis: ſi tātū ſumma illa poteſtas pro nobis humiliari nō reſpuit, ut ad ſulcipiēda noſtræ fragilitatis infirma deſcēderet. Itē audita, credita & cōfeſſa diuinitate Domini Saluatoris, qua patri & ſpirituiſancto cōſubſtantialis ſemper & coæternus perſeuerat, ſperemus nos per humanitatis eius ſacramenta, quibus imbuti ſumus uſque ad contēplādam diuinitatis eiuſdem gloriā poſſe pertingere, quam ipſe contemplationem fidelibus ſuis ſeruis fideli pietate pol-
Ioā. 14 licetur, dicens: Qui habet mandata & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me, qui autem diligit me, diligitur à patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum. Meipſum, inquit, manifeſtabo, id eſt, non qualem me omnes conſpicere, qualem etiam infideles uidere poſſunt & crucifigere, ſed qualem in decore ſuo regem ſeculorum ſoli uidere poſſunt oculi mundi ſanctorum, talem me ad rependendam uicem dilectionis his qui me diligunt, oſtendam. Igitur ſperemus nos, ut diximus, per humanitatis eius ſacramenta, ad uidendam diuinitatis ſpeciem poſſe conſcendere, ſi tamen eadem ſacramenta digno iuſtitiæ, & ſanctitatis, & ueritatis honore,
Chriſti ueſtigijs inſiſtendum. ut accepimus, illibata ſeruemus, ſi humanæ cōuerſationis eius exempla, ſi doctrinæ, quam per hominem nobis miniſtrauit, humiliter dicta ſequamur. Nam qui humilitatis eius ueſtigia ſequi dedignatur, qua temeritate ſperat ſe ad intuenda claritatis eius poſſe gaudia penetrare? Quod ergo Dominus per omnes annos cum parētibus in Paſqua Hieroſolymam uenit, humanæ nimirū eſt humilitatis indiciū. Hominis eſt namq; ad offerenda Deo ſacrificiorum ſpiritalium uota concurrere, & authorem ſuum orationibus lachrymiſque ſibi conciliare, profuſis. Fecit ergo Dominus inter homines homo natus, quod faciendum hominibus per angelos imperauerat Deus. Seruauit ipſe legem quam dedit, ut nobis, qui puri homines ſumus, ſeruandum per omnia quicquid Deus iubet, oſtenderet. Sequamur iter humanæ cōuerſationis eius, ſi deitatis eius gloriam delectamur intueri, ſi optamus habitare in domo eius æterna in cœlis omnibus diebus uitæ noſtræ, ſi iuuat uidere uoluntatem Domini, & protegi à templo ſancto eius. Et ne ulla in æternū malorum aura pulſemur, meminerimus præſentis Eccleſiæ domum neceſſarijs precum mundarum frequentare muneribus. Quòd ipſe duodennis in tēplo ſedit in medio doctorū, audiēs & interrogans illos, humanæ eſt humilitatis indiciū, imò ēt eximium diſcēdæ
Pro. 8. humilitatis exēplū. Dei quippe uirtus & Dei ſapientia, æternaque diuinitas loquitur: Ego ſapientia habito in conſilio, & eruditis interſum cogitationibus. Meum eſt conſilium & æquitas, mea prudentia, mea eſt fortitudo, per me reges regnant, & conditores legum iuſta decernūt. Beatus homo qui audit me, & uigilat ad fores meas quotidiè, & obſeruat ad poſtes oſtij mei. Ipſa homine induta, ad audiendos homines aduenire dignata eſt, ut nimirum hominibus quamuis ſummo ingenio præditis neceſſariam diſcendi uerbi formam prærogaret, ne ſi qui diſcipuli ueritatis fieri refugerent, magiſtri efficerentur erroris. Et benè qui iuuenis erat, doctrinæ ſubiturus officium, puerulus adhuc ſeniores audit & interrogat, ut uidelicet eorum prouida diſpenſatione cōpeſcat audaciam, qui non ſolùm indocti, ſed etiam impubes ad docendum, prorumpere magis quàm ad diſcēdum uolunt ſubmitti. Sequamur iter eius humanitatis ſi nos manſio diuinæ delectat uiſionis, memores ſemper illius præcepti: Audi fili mi diſciplinam patris tui,
& ne dimittas legem matris tuæ ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. *Pro. 1.* Per auditum quippe diſciplinæ paternę, ac per obſeruātiā maternæ legis, gratia capiti noſtro, & collo torques additur, quia quāto quis diuinis intentus fuerit auſcultare præceptis, quanto ea quæ didicerit, in unitate matris Eccleſiæ diligentiùs obſeruare ſtuduerit, tanto & nunc digniùs ad honorem prędicandi, & in futuro ſublimiùs aſcendet ad beatitudinem cum Chriſto ſine fine regnandi. Verùm ne quis autumet Dominum ſaluatorem ob imperitię neceſsitatem adijſſe, audiſſeque & interrogaſſe magiſtros, uideamus quid ſequitur. [STVPEBANT autem omnes qui eū audiebant, ſuper prudentia & reſponſis eius, & uidentes mirati ſunt]. Qui enim idem uerus homo & uerus erat Deus, ad oſtendendum quia homo erat, homines magiſtros humiliter audiebat, ad comprobandū quia Deus erat, eiſdem loquentibus ſublimiter reſpondebat. Quod matri quærenti ac dicenti. [FILI, quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te, reſpondit, Et quid eſt quod me quærebatis? neſciebatis qa in his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe?] diuinæ maieſtatis indicium fuit, de qua alibi dicit, Omnia quæ
cunque habet pater, mea ſunt. *Ioā. 16* atque ideò rectiſsimè tēplum non minùs ad ſe, quàm ad patrem pertinere teſtatur. Inuentus quippe in templo dicit, Quia in his quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe, quia nimirùm quorū una eſt maieſtas & gloria, horum etiam una ſedes ac domus eſt. Nec ſolùm materialis Dei domus eſt, quæ ad adorandum eum temporaliter fieri ſolet, ſed etiam domus intellectualis, quæ ad laudandum eum in æternū conſtruitur, æquè patri & filio imò etiam ſpirituiſancto conſtat eſſe communis. Denique idem filius, qui de ſe ac patre dilectori ſuo promittit, Veniemus ad eum, &
Ioā. 14 manſionē apud eum faciemus, dicit de ſpirituſancto. Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis,
Ibidem ut maneat nobiſcum in æternum, ſpiritū ueritatis, qui apud uos manebit, & in uobis erit, quia uidelicet eiuſdē ſanctæ trinitatis cuius una atque indiuiſibilis natura diuinitatis eſt, manſio in cordibus electorum diſpar eſſe non poteſt. Ergo quod Dominus in templo ſedens dicit, In his quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe, declaratio eſt conſempiternæ Deo patri poteſtatis & gloriæ. Quòd autem rediens Nazareth, erat ſubditus parentibus, humanæ eſt ueritatis indicium, ſimulque humilitatis exemplum. In ea nanque natura ſubditus erat hominibus, in qua minor eſt patre. Vnde & ipſe dicit, Vado
Ioā. 14 ad patrem, quia pater maior me eſt. in qua etiam minoratus eſt paulominùs ab angelis. In illa autem, in quam ipſe & pater unum ſunt, in qua non ex tempore uadit ad patrem, ſed ſemper in ipſo eſt omnia per ipſum facta ſunt, & ipſe eſt ante omnes. Cuius multùm eſt miranda magnæ diſpenſatio pietatis, qui dum parentes ſuos myſterium diuinæ ſuæ maieſtatis necdum capere uidiſſet exhibuit eis humanę ſubiectionē humilitatis, ut per

hanc

hanc eós paulatim ad agnitionem diuinitatis inſtrue-
ret. Cùm enim dixiſſet, Quid eſt quòd me quærebatis
an neſciebatis quia in his quæ patris mei ſunt, oportet
me eſſe? & ipſi non intellexerunt uerbum qood locu-
tus eſt ad illos, ſicut Euãgeliſta cooſequenter inſinuat
[Descendit cum eis, & uenit Nazareth, & erat ſobdi
tus illis.] Dicebat ergo arcanum ſuæ diuinæ uirtutis pa
rentibus humanę ſuæ fragilitatis, matri ſuæ ſcilicet ue-
ræ ſuæ carnis, & caſtiſsimo tutori caſtitatis illius, qui
per id temporis, necdum prolata luce euangelica, ab o-
mnibus penè qui eos noſſe poterant, carnali coniun-
ctione uir eius, carnali adminiſtratiooe pater æſtima-
batur ſimol & uocabatur ipſius Domini ſaluatoris dice
bat, in quam his, quia in his quæ patris mei ſnot, opor-
tet me eſſe. Qui cùm arcem tanti myſterij aſcendere in
telligendo non poſſent, neque aliter eum in his, quæ ue
rè eius patris eſſent, manere decernerent, niſi ut com-
prehendere noſſent, deſcendit ipſe cum ipſis ad inferio
ra conuerſationis eorum, cœpitque manere in his quæ
illorom erant, & erat eis pia diſpenſatione ſubiectus,
donec proficiente humilitatis magiſterio, quantum
omnibus creaturis eſſet præferẽdus agnoſcerent. Quid
pro his noſtra agat ſuperbia, obſecro paucis attẽdamus.
Certè cum ea quæ non æternaliter nouimus, ſed iuuãti
Domino ex tempore didicimus arcaoa ſcripturarũ, ſim
pliciores quoſque fratres oobis loquentibus intellige-
re oon poſſe ſentimus, ſtatim extolli conſueuimus, eiſ-
qoe deſpectis de noſtra nos quaſi ſingulari ac per plu-
rima eruditione iactamus, quaſi non ſint perplures etiã
nobis multò doctiores. & qui à doctoribus nolumus
deſpici, ipſi indoctiores nobis deſpicere, imò etiam ir-
ridere gaudemus, neque reminiſci curamus, qoia non
eis qui uel myſteria fidei, uel ſui præcepta conditoris tã
Iac. 3. tum meditando percipiunt, ſed his potiùs, qui ea quæ
diſcere potueruot, operando exerceant, regni aditus pa
tet. Inſuper etiam ſcienti bonum facere, & nõ facienti,
Lu. 12 peccatum eſt illi. Et ſicut Dominus ipſe teſtatur. Omni
cui multum eſt datum, multum quæretur ab eo. Ne nos
ergo ſcientia inflet, ſed charitas potiùs ædificet, ſequa-
mur exemplum apparentis in homioe filij Dei, qui
eis quos ſe ad ſublimia diſcenda ſequi necdum ualere
conſpexit, ſeipſum benigna humilitate ſubiecit, cu-
ios exemplo imputos eorom animos cæleſti gratia di
gnos, cæleſtis arcani redderet eſſe capaſſes. [Et ma
ter, ioquit, eius conſeruabat omnia uerba hæc, conſerẽs
Maria uirginis ſedulitas ĩ corde ſuo.] Omnia quæ de Domino uel à Domino di
cta ſiue acta cognoaerat mater uirgo diligentiùs in cor
de retinebat, ſolicitè cuncta memoriæ commendabat,
ut cùm demum tempus prædicandæ ſiue ſcribendæ in-
carnationis eius adueniret, ſufficienter uniuerſa, proue
eſſent geſta, poſſet explicare quærentibos. Imitemur &
nos fratres mei, piam Domini matrem, ipſi quoque om
nia uerba & facta Domini ac ſaluatoris noſtri fixè io
corde conſeruando: horum meditatione diurna & no-
cturna importunos inanium nocẽtiumq; cogitationũ
repellamus incorſus, horum crebra collatione & nos &
proximos noſtros à fabulis ſuperuacuis & malè dulco-
ratis detractationum colloquijs caſtigare, atque ad di
uinæ freqoentiam laudis accendere curemus. Si enim,
fratres chariſsimi io futuri beatitudine ſecoli habitare
in domo Domini, ac perpetuò illum laudare deſidera-
mus, oportet nimirom ut in hoc ſeculo quid io futuro
quæramus ſolicitè præmonſtremus, frequentando oido-
licet eccleſiæ limioa, & non ſolùm in ea laudes Domi-
ni canendo, ſed & in omni loco dominationis eius, ea
quæ ad laudẽ gloriamque conditoris noſtri proficiãt,
uerbis pariter & factis oſtendendo. [Et Ieſus, inquit,
proficiebat ſapientia & ætate, & gratia apud Deum &
homines.] Naturam ueræ humanitatis indicat, in qua
proficere ad tempus uoluit, qui in diuinitate idem ipſe
eſt, & anni eius non deficient. Iuxta hominis quippe na
turam proficiebat ſapientia, nõ quidem ipſe ſapientior
ex tempore exiſtendo, qui à prima conceptionis ho-
ra ſpiritu ſapientiæ plenus permanebat, ſed eandem,
qua plenus erat, ſapientiam cæteris ex tempore paula-
tim demõſtrando. Iuxta hominis naturam proficiebat
ætate, quia de ioſantia ad pueritiam, de pueritia ad iu-
uentutem conſueto hominibus creſcendi ordine perue
nit. Iuxta hominis naturam proficiebat gratia, non ipſe
per acceſſum temporis accipiendo quod non habebat,
ſed pandendo donum gratiæ quod habebat. Et benè cũ
dictum eſſet, quia Ieſus proficiebat ſapientia & ætate
& gratia, adiunctum eſt, apud Deum & homines, quia
quantùm proficieore ætate hominibus ſapiẽtiæ & gra-
tiæ, quæ ſibi inerant, dona patefaciebat, taotùm eos ad
laudem Dei patris ſemper excitare curabat, peragens
ipſe quod cæteris agendum præcepit: Luceat lux ueſtra *Mat. 5*
coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona, & glo
rificent patrem ueſtrum qui io cælis eſt. Atqoe ideò nõ
ſolùm apud homines gratia & ſapientia proficere dici-
tur, in quantùm ipſi eius ſapientiam gratiamque potue
re cognoſcere, ſed etiam apud Deũ, in quantum ad eius
laudem, gloriãque, ſapieotiam ac gratiam, quàm in eo
cognouere, retulerunt, cuius beneficijs & muneribus
æternis ſit laus & gratiarum actio in omnia ſecula ſecu
lorum, Amen.

DE EADEM DOMInica Homilia Euſebij Emeſeni.

DIxit modò in proximo ſuperiori uerſu
Euangeliſta, quia ibant parentes eius
per omnes annos in Hieruſalem, in die
ſolemni Paſchæ. Religioſi parẽtes per
annos ſingulos ibaot in Hieruſalem, ot
legem audirent, ſacrificijs participarẽt
ſolẽnitatibus intereſſent, & eius adhuc umbræ ſeruie-
bant, cuius iam tenebant ueritatem. Tota enim illa ſo- *Paſcha cuius typus.*
lẽnitas, Chriſti paſsionem & reſurrectionem & cætera
quæ de eo ſcripta ſunt, ſignificabat. Erat igitur ſimul cũ
cæteris Ieſus in ſolennitate, qui totius erat cauſa ſolẽni
tatis. Permixtos turbis uidebator ab omnibus, qoi in le
ge & prophetis prędicabatur, in ſacrificij ſignificaba-
tur, & à nemine cognoſcebatur, quia duplici uelamine
tegebatur, inde uelamine literæ, hinc carnis pariete. Vn *Can. 2.*
de ſcriptum eſt: En ipſe ſtat poſt parietẽ noſtrum, reſpi-
ciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos. Ipſe iugu
labatur in agnis, immolabatur in uitulis, & in omnibus
ſacrificijs offerebatur. Mater qooque eius multa ibi in le
ge & prophetis cantari audiebat, quæ de ipſa dici in-
telligebat, & in ſe iã completa eſſe ſciebat, qualia ſunt:
Ecce uirgo concipiet & pariet filium, & uocabitur no-
men eius Emmanuel, itemq;, Egredietur uirgo de radi *Eſa. 7.*
ce Ieſſe, & flos de radice eius aſceodet, & multa alia. *Eſa. 11*
Meritò igitur per annos ſingolos illuc ueniebaot, ubi
ſuas laudes ab omni populo prædicari audiebant. Tan-
dem autem conſummatis diebus, & completa ſollenni
tate, cum redirent, [remansit puer Ieſus in Hieruſa
lẽ:] quæ uiſio pacis interpretatur, per quam ſãcta
Eccleſiam intelligimus. Vnde & dicitur, Et factus eſt in
pace locus eius, & habitatio eius in Sioo. Hoc autem *Pſa. 75*
parentes eios, id eſt, Synagoga & Iudæorum populus
nõ cognoueruot, ſed eum in comitatu eſſe æſtimaotes,
& ſecum adhuc manere & habitare putantes, uenerunt
iter diei. Magnus erit iſte dies, hic enim dies finem oon
habebit, niſi priùs Iudæi ad fidem conuertantur. Stulti
Iudæi, qui ſecum adhuc eum eſſe putabant, quem iam *Mat. 23.*
occideraot & dicentem aodierant. Ecce relinquetur
uobis domus ueſtra deſerta, & in pſalmis: Ecce elonga *Pſ. 5*

ni fugiens, & manſi in ſolitudine,[REQVIRENTES autē
Pſa. 54 cũ inter cognatos & notos, & non inuenientes, regreſ
ſi ſunt in Hieruſalem, requirētes eum.] Vſque hodie nã
que Iudæi (qui per Ioſeph & Mariam ſignificabantur)
inter cognatos & notos(id eſt, in lege & prophetis)
quærũt Ieſum, ſed quia carnaliter quærunt, eum inueni
re non poſſunt. Si igitur eum inuenire deſiderant, re-
deant in Hieruſalem, ueniant ad templum & ad Eccle-
ſiam: ibi enim eſt, & ibi eum inuenient, Hoc enim tunc
ſpiritualiter completum eſt, quando poſt Chriſti paſ-
ſionem quidam Iudæorum corde compuncti, uenientes
ad Apoſtolos, (hoc enim fuit Chriſtum quærere, & re-
dire in Hieruſalem) dixerunt: Quid faciemus uiri fra-
tres? Quibus Apoſtolus Petrus, Pœnitentia, inquit, agi
te, & baptizetur unuſquiſque ueſtrum. Hos igitur, & cæ
teros, qui tunc temporis crediderunt, ſignificabat parē
Act. 2 tes Ieſu: quoniam ſicut illi ignoranter eum perdide-
rant, ita & iſti ingnorãter eum occiderant, Vnde & bea
tus Petrus, Et nunc fratres, inquit; ſcimus quia per igno
rantiam feciſtis, ſicut & principes ueſtri, Meritò autem
parentes Ieſu hoc in loco Synagogam & Iudæos ſignifi
Act. 3 cant, quo eum in Hieruſalem duxiſſe narrantur, ut ea in
ſignificatione iã fieri uideret, quæ poſteà in cruce paſ-
ſurus erat.[ET factum eſt poſt triduũ, inuenerunt illum
in templo ſedentem in medio doctorum, audientem il
los et interrogãtem.] Poſt triduum in tẽplo inuenitur
Chriſtus ubi inueniatur. Ieſus: quia poſt reſurrectionem, quæ die tertia facta eſt,
ab his qui quærunt eum in Eccleſia reperitur. Ante tri
duum quidē non inueniebatur, quia non Deus, ſed ho-
mo tãtum ab hominibus putabatur. Sed ubi inuenitur?
In templo in Eccleſia, in conuentu fidelium, in medio
doctorum, & in cœtu epiſcoporum. Qui igitur quæris
Ieſum, ueni ad templũ, ueni ad Eccleſiam, ueni ad Epi-
ſcopos & ſarcedotes, audi quid ipſi dicunt. Ibi enim ui-
debis Ieſum, ibi ſedet in medio doctorum, id eſt, in cor
dibus eorum. Ibi enim audiens docet, & interrogans in
ſtruit: ibi omnes actus noſtri & cogitationes reſpõdēt.
Nihil ei abſconditur: omnia uidet, & cuncta ei loquun
tur. [STVPEBANT autē omnes, qui eum audiebãt, ſuper
prudemria ſua & reſponſis eius;] Ipſe igitur interroga-
bat, ipſe reſpõdebat, ipſe & ſuas & illorum quæſtiones
ſoluebat: morem agens peritiſsimi magiſtri: qui nunc
interrogando, nũc reſpõdendo diſcipulos inſtruit. [ET
uidentes admirati ſunt,] Admirati(inquit) ſunt parētes
eius, quia cum in medio doctorum ſedere uidiſſent.
Admirãtur uſque hodiè Iudæi, quicunq; ad Eccleſiam
ueniunt & ad fidē conuertuntur, dũ ibi Chriſtũ uidēt,
quē ipſi Meſsiam uocant, quem in Synagogã, & inter co
gnatos & notos, nulla illorũ expoſitione uidere uel in-
telligere potuerũt.[ET dixit mater eius ad illũ: Fili, quid
feciſti nobis ſic? Ecce pater tuus & ego dolentes quære-
bamus te.] Diximus iã per matrē Dñi, Synagogã ſignifi
cari, de qua Dñs ſecundum carnem originē duxit. Hæc
aũt quocunq; tẽpore ad Eccleſiã ueniēs, ibiq; ueritatē
intelligēs, ſuã ignorãtiã & Chriſti abſentiã admiratur,
& admirãdo dicit.[FILI, quid feciſti nobis ſic?] cur nos
reliquiſti, & ad gentiũ Eccleſiã petranſiſti?] ECCE pater
tuus populus Iudaicus, [& ego dolētes quærebam' te.]
Hoc eſt.n. ꝙ Apoſtolus ait: Teſtimoniũ illis perhibeo,
quia zelũ Dei habēt, ſed nõ ſecundũ ſciētiã. Quærũt Ie
Ro. 10. ſum, & non inueniũt, quia nõdũ ad tẽplũ & ad Eccleſiã
peruenerũt [QVID eſt quòd me quærebatis?] Quid eſt ꝙ
me in comitatu infideliũ & extra Eccleſiã eſſe putabatis?
Hic erã: hic me quærat, qui quærere uult.[AN neſcieba-
tis, quia in his quæ patris mei ſunt,] & inter illos qui pa
tris mei uoluntatē faciũt.[OPORTET me eſſe? Et ipſi nõ
intellexerunt uerbũ, ꝙ loquutus eſt ad illos.] Quare nõ
intellexerũt? Quoniã eos ſignificabãt, qui nõdũ ſpiri-
tualē intelligētiã habebãt, [ET deſcēdit cũ eis: & uenit
Nazareth, & erat ſubditus illis,] Audiãt hoc ſubditi, &
ſubditi eſſe nõ dedignentur: ſi quidē omnib. prælatus,
ſubditus fieri nõ eſt dedignatus. Prælati quoq; nõ ſuper
biant: & in Ioſeph prelato, & in Chriſto ſubdito intelli
gant, quia ſæpè fit, ut maioris meriti ſint ſubditi, quã
prælati. [ET mater eius conſeruabat omnia uerba hæc
in corde ſuo,] Niſi.n. ipſa ea cõſeruaſſet, nos ea nõ habe
rem'. De eius nãq; theſauris nos iſta ſuſcepimus. [ET Ie
ſus proficiebat ætate, & ſapiētia, & gratia apud Deũ &
homines.] Proficiebat.n. non ſecũdũ diuinitatē, quæ
quidē in nullo uel creſcere uel minui poteſt: ſed ſecũdũ
humanitatē, qua nobis ſimilis factus eſt.

DOMINICA II. POST EPIPHANIAM IN EPISTOLAM CONCIO EXEGETICA.

HAec lectio Apoſtolica cohæret illi, quam
audiuimus dominica ſuperiori, eaq; cõm-
memoratur diuerſa Dei dona, quæ diuer
ſis mēbris unius myſtici corporis Chriſti
diuinitùs conſeruntur, in eius ipſius uti-
que corporis ædificationē. Itaque uidendũ eſt cuique,
ut quæ dona accepit ab omnipotēte Deo, ijs gnauiter
& recte utatur: & qui parua adeptus eſt, nõ inuideat
maiora conſecutis: qui uerò maioribus præditi ſunt, nõ
contemnant inferiores, quia Dei dona ſunt quæ habent.
Sed Apoſtolũ ipſum audiamus: [HABENTES donatio-
nes ſecundum gratiã quæ data eſt nobis differentes. Sic *Ro. 12.*
alibi idē dicit explicatiùs: Ipſe dedit quoſdã quidē Apo *Eph. 4.*
ſtolos, quoſdã autem prophetas, alios uerò Euangeli-
ſtas, alios autē paſtores & doctores, ad conſummationē
ſanctorũ & cæt. Non ergo omniũ ſunt omnia, ſed ſunt
in Eccleſia diſtincti gradus & ordines, nec debet pes ſi-
bi uſurpare officiũ manus nec manus oculi, nec alia mē
bra officia aliorum, ne fiat quædã cõfuſio Babylonica,
ſed ſinguli intra ſuos ſe limites contineant, hoc uel ma-
ximè curãtes; ut pro ſuo quiſque modulo nitatur ad pu
blicã conferre utilitatē, ꝙ priuatim aſſecutus eſt. [SIVE
ꝓphetiã, ſecũdũ rationē fidei,] Origenes ſcribēs in hũc
locũ, Cũ dixiſſet, inquit, Apoſtolus ſingulos quoſq; cre
dentiũ mēbra eſſe unius corporis Chriſti, nũc quaſi di-
uerſorũ membrorum diuerſitatem operis dinumerat:
uerbi gratia, uelut oculo uiſum, ita mēti, quæ eſt inte-
rior oculus, prophetiæ aſsignat officiũ, & alij tãquã ma
nui, miniſterium adſcribit: alij tãquã linguæ doctrinam
tribuit: ſimiliter etiã cætera, Prophetia autē, inquit idē
infrà, intelligēda eſt hæc quã docet Apoſtolus, nõ illam
eſſe per quã dicitur, Hæc dicit Dñs: illa .n. uſque ad Ioã
nē, ſed illã, de qua idē Apoſtolus ait, Qui prophetat, *Lu. 16*
omnib. loquitur ad ædificationē, & exhortationē, & cõ- *1. Cor.*
ſolationē. Et ideò adhibere ſtudiũ ad huiuſcemodi pro *14.*
phetiã poſſibile nobis eſt & in noſtra poteſtate, ut no-
bis in Dei opere ſudãtibus ſecũdũ menſurã & rationē fi
dei, ſi hæc facimus, addat ad illã quæ ex Deo eſt prophe
tiam. Alij locum hunc de ea accipiunt prophetia, qua
futura prædicuntur, de qua Chryſoſtomus in caput
12. prioris ad Corinthios ſcribens, eam docet longè aliã
eſſe, quàm ſint ethnicorum uatum, ꝓ auguria & ſimilia
uaticinantium, atque ita hic erit ſenſus horum uerbo-
rum. Si quis prophetat, prophetet ſecundùm analogiã
fidei, non ſecundùm auguria, & ſimilia. [SIVE miniſte-
rium in miniſtrando.] Rem hic generalem ponit, ait
Chryſoſt. Nã & Apoſtolatus miniſteriũ dr̃, & quoduis
ſpirituale bonũq; opus miniſteriũ eſt. Itaq; qui aliquot
miniſteriũ ſortiti ſunt in quocunq; gradu uel ordine Ec
cleſiaſtico, utant illo cũ modeſtia, non ſeſe efferant, ſed
ad omniũ ſeſe accommodent utilitatem, ut poſsint de
creditis ſibi talentis exactam exactiſsimo iudici redde-
re

re rationem. Multi enim, teſte Origene, accepto miniſterio, uel accepta doctrina, plus ſapuerunt quàm oportet ſapere: & elati in arrogantiam, uel in delitijs reſoluti, præcipites corruerunt. [Sive qui docet in doctrina.] Hoc eſt, doctor qui gratiã habet ea quæ ipſe benè nnuit, alijs qunque luculenter & eruditè explicandi, utatur is dono ſuo in docendo, non id ſpectans, ut ab auditoribus ipſe laudetur, ſed ut profit audientibus. [Qui exhortatur, in exhortando.] Species eſt doctrinæ & uerbi, ut uult Origenes, quo afflictæ animæ ſcripturarum diuinarum prudẽter aptatis & in unum colectis ſermonibus releuantur. Accidit enim ſæpè animæ tribulationum nimietate deſperatio, nec facilè reparari aut refici qnibuſcunque uerbis poteſt, quamuis polita illa ſint & plauſibilia. Si uerò ſermo habens uirtutẽ gratiæ Dei fuerit adhibitus, tunc cor eius penetrat, & conſolationem præbet, ac ſpem reuocat deſperatinne ſubmnta. [Qui tribuit, in ſimplicitate.] Hoc eſt, inquit idem, qui præſtat indigentibus in ſimplicitate cordis faciat, ne uideatur indigentibus benefacere, corde uerò laudem quærat ab hominibus. Nõ eſt ergo ſimplicitas, ſi aliud agi uideatur in manibns, & aliud quæratur in enrde. Idẽ Dominus uetat, dum ait: Cùm facis eleemoſynã, ne ſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua: id eſt, ut expnnit D. Auguſtinus: non ſe miſceat conſcientiæ tnæ laudis humanæ appetitio, cùm in elemnſyna faciẽda diuinum præceptum contendis implere. [Qui præeſt, in ſolicitudine.] Quid ni ſint ſoliciti, qui animarum *Mat. 6* curam gernnt, pro quibus fudit Chriſtus ſanguinẽ ſuũ? *De ſer. Domini ĩ mõte lib. 6* Sed multi prohdolnr non hoc ſpectant proſint, ſed ut præſint, & ut paſcant non oues, ſed ſemetipſos. Sub talibus paſtoribus increbeſcunt uitia, quæ nullo zelo perſequuntur in ſubditis ſuis: exiſtunt hæreſes & ſcandala innumera, quibus innumeri pereunt & ſtrangulantur atque hoc totũ redundat in caput iſtorum, qui præſunt ſine ſolicitudine, quibus grauiſsimum imminet iudiciũ. *2. Cor. 9.* [Qui miſeretur, in hilaritate.] Hilarem enim datorem diligit Deus. quoniam nerò nihil adeò turpe uidetur hominibus, teſtè Chryſoſtomo, atque ab alijs accipere, niſi excellenti hilaritate is qui conſert beneficium ſuſpitionem illam ſuſtulerit, oſtenderitque quòd magis accipiat quàm det, magis deijciet accipientem quàm refocillabit. Diuus Ambroſius hnc loco ſic habet: Sub uno nomine miſericordiæ multa Apoſtolus bona opera ſignificauit, qnæ ſi quis impigrè & ſine tædio fuerit operatus, habebit huius operis & in præſenti, & in futuro mercedem. Omnis ergo miſericordia & ſimpliciter, & cum gaudio fieri debet, ut ſimplicitas excludat hypòcryſin: gaudium uerò fretum futuræ ſpei teſtetur examen. [Dilectio ſine ſimulatione.] Ego puto, ait Origines, quòd omnis charitas, quæ non eſt ſecundùm Deum, ſimulata ſit, & uera non ſit. Sed & ſi quis proximum ſuum diligat, & cùm errantem eum uiderit non commoneat, non corrigat, ſimulata iſta charitas dicenda eſt. Et ideò nihil habere adulatorium, nihil fucatum charitas debet [Odientes malnm, adhærentes bono.] Non ſolùm ab opere, ſed & ab affectu qui ad malitiam ſit, nos iubet eſſe alienos, ut inquit Chryſoſtomus, & non ſolùm ab affectu, ſed ut & nehementer illam auerſemur, odioque proſequamur. Et non contentus hoc ſolo, uirtutis etiam ſtudium ac lucrum inducit, dicens. [Adherentes bono:] quod Origines interpretatur, ut unum ſimus cum bono, & Cryſoſtomus, ut & animo erga bonum appoſiti ſimus. [Caritatem fraternitatis inuicem diligentes]. Hoc eſt, ut exponit Chryſoſtomus, feruenter uiciſsim diligentes, ita ut alij alios amando anteuertere ſtudeatis Neſcio quomodò præceptum iſtud, ait Origines, quaſi minùs neceſſarium inter homines ſpernitur, & odium, quod nobis inſitum eſſe diximus ad hoc, ut mala odio habeamus, præpoſtero ordine exercemus in bonis, & uitia carnis ac peccata diligentes, fratrem odio habemus. Nec aliter accidit odiſſe nos quem non opnrtet, niſi quia diligimus quæ non oportet. [Honore inuicem præuenientes.] Hac quippe ratione, ait Chryſoſtomus, & naſcitur dilectio, & nata perdnrat. Nihil enim ita facit amicos, ut ſtudium illud proximum honorando uincendi. Hæc ille. Notandum eſt autem, ſub honoris nominatione omnia munera, beneficiaque & obſeqnia accipi debere, quæ ſuo quiſque gradu & ordine alteri debet. Præueniat igitur filius patrem obſeqnio & reuerentia, & ubi neceſsitas inciderit, re etiam & ſubſidio: pater uerò filium educatione, correctione, conſilio & neceſſariò nictu. Præueniat Dominum ſubditus ueneratione & obedientia, ſubditum autem Dnminus, munificentia & fauore. [Solicitudine non pigri.] Superiùs eum qui præ eſt, ait Origines, in ſolicitudine debere eſſe commonnit: nunc uerò omnibus dat hoc in commune mandatum, ne quis noſtrum audiat à Dnmino, Serue malè & piger. Ambroſius uerò, Hoc eſt, in quit, quòd dicit Propheta *Matt. 25.* Hieremias. Maledictus qui facit opera Domini negligenter. Piger enim in conuerſatione diuina ſine ſpe *Hier. 48.* eſt. Ideo ſubiecit: [Spiritu feruentes]: Hoc eſt iuxta Ambroſium, ut in exercitio diuini operis aut legis non ſit tepidus. Quotidiana enim meditatio tollit ſoporem, & facit uigilantem. Et Origiues, Vult inquit, ut nns qui ſub lege ſpiritus uiuimus, nihil remiſſum, nihil tepidum habeamus in nobis, ſed cum feruore ſpiritus & calore fidei cuncta peragamus. [Domino ſeruientes,] Vbi Chryſoſtomus, Per iſta omnia, ait, Domino ſeruire potes. Quicquid enim in fratrem feceris, in Dominum tnum pertingit: & quaſi ipſe benè abs te affectus eſſet, ita tibi mercedem rependet. Diuus Ambroſius hoc loco legit, Tempori ſeruientes, quod hæretici inſtar araneorũ auidè arripiunt, cùm tñ tam Græcorum quàm Latinorum doctorum reclamet uniuerſitas. [Spe gaudentes, in tribulatione patientes.] Hoc eſt ſpe gaudere, inquit diuus Ambroſius, in tribulatione patientem eſſe. De gaudio enim ſpei tolerat tribulationem, ſcieos multò maiora eſſe quæ pro his promiſſa ſunt. [Orationi iſtantes,] Græca lectio aſsiduam quandam in precibus inſtantiam innuit. Eſt autem, teſte Ambroſio, neceſſaria ualdè oratio: quia ut tribulatio poſsit tolerari, precibus inſiſtendũ eſt. Hinc *Matt. 26.* ipſe. Dominus diſcipulos tam ſedulò hortabatur ad orãdum, ne intrarent in tentationem, Immò uerò ſolet interdum Deus multis hominem permittere inuolui difficultatibus, periculis, calamitatibus, ut uel ſic ad orandum extimulet. Et quid tam neceſſarium miſeris mortalibus, mille periculis expoſitis, quàm ut aſsiduis precibus implorent auxilium Dei, ſine quo nos perire neceſſe eſt? Nec minima malorum quæ patimur cauſa eſt, quòd ad orandum tam pigri ſumus. [Neceſsitatibus ſanctorum communicãtes.] Iuxta Chryſoſtomum, ſuprà cùm dixit Apoſtolus, Qui miſeretur, in hilaritate, erga omnes eſſe manum aperiendam docuit: hic uerò de credentibus loquitur Nec dicit, Neceſsitatibus illorum ſubuenite, ſed neceſsitatibus ſanctorum communicantes: oſtendens quòd plus accipiãt quàm præſtent, & quòd res iſta, negotiatio ſit communicatio ſiquidem eſt. Tu pecuniam adfers; illi fiduciam tibi erga Deum adferunt. [Hoſpitalitatem ſectantes.] Nõ *Ge. 16* dicit facientes, ait idem Chryſoſtomus, ſed ſectantes: inſtruens nos, ut non expectemus egenos, donec ad nos ueniant, ſed ad ipſos curramus & ſectemur. Sic Lot fecit, ſic Abraham. Totum nanque diem in hoc conſumebat, bonam expectans uenationem: & ſi quando

quempiam

quempiam uidebat, inſiliebat, occurrebat, ad terram ſupplicando procidebat, dicens: Si gratiam inueni in *Ge. 18.* conſpectu tuo, ne tranſeas ſeruum tuum. Non quemadmodum nos, qui cùm peregrinum aut pauperem uiderimus, ſupercilia attolimus, neq; dignos æſtimamus quos alloquamur. [Benedicite perſequentibus uos: benedicite, & nolite maledicere.] Sic Dominus *Matt. 5.* ipſe ait: Diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui oderunt uos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus uos. Minùs magnum eſt (inquit diuus Auguſtinus in Enchiridio, cap. 73.) erga eum eſſe beneuolum, ſiue etiam beneficum, qui tibi mali nihil fecerit. Illud multò grandius & magnificentiſsimæ bonitatis eſt, ut tuum quoque inimicum diligas, & ei qui tibi malum uult, & ſi poteſt facit, tu bonum ſemper uelis faciasque cùm poſsis, audiens dicentem Ieſum, Diligite inimicos ueſtros, benefacite eis qui uos oderunt, & orate pro eis, qui uos perſequuntur. Sed perfectorum ſunt iſta filiorum Dei, quò quidem ſe debet omnis fidelis extendere, & humanum animum ad hunc affectum orando Deum, ſecumque agendo luctandoque perducere. Hæc Auguſtinus. [Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus,] Hic græco more latinus interpres dixit gaudere, pro gaudete. Vſurpant enim Græci infinitiuū pro imperatiuo. Non quibuſcunque gaudijs Chriſtianorū, ut hic uult Origenes, gaudia ſociāda ſunt, nec quibuſcunque fletibus lachrymæ noſtræ iungendæ ſunt. Non enim ſi uideam gaudere aliquem ſuper quæſtu pecuniæ, aut poſſeſsionum latitudine, aut ſecularis honoris eminentia, congratulari debeo talibus, qui ſciā quòd huiuſmodi gaudia luctus ſequātur & lachrymæ: ſed ſi quid rectè & ex uirtutis præſcripto geratur, ibi congaudere debemus. Similiter autem flere cum flentibus, non cum illis qui flent mortuos ſuos, aut damna ſecularia, cùm ſeculi triſtitia mortem operetur: ſed qui flent pro peccatis ſuis, qui poſt delictum conuertuntur ad pœnitentiam, qui cùm la- *2. Cor. 7.* chrymis ſuſpirant ad ſupernam patriam. [Idipsum inuicem ſentientes.] Hoc eſt ait Origenes, ut ita de fratre ſentiamus, ut de nobiſipſis, & ita uelimus proximo ſicut & nobis uolumus, ut in Euangelio Dominus dicit: Quę uultis ut faciant nobis homines, eadem & *Mat. 7* uos facite illis. Oecumenius ex Chryſoſtomo ita ſcribit in hunc locum: Magnum teipſum exiſtimas? talem & fratrem tuum reputa, etiamſi pauper fuerit. Nam apud Deum, diuitiarum atque inopiæ nullus eſt reſpectus aut diſcrimen. Quomodò autem tibi hoc contingat? Si de te ipſo non alta ſentias uerùm ſi accommodes & conſentias tenuibus, atque ad illorum humilitatem deſcenderis. Ex his ſupercilium Romanorum & inanem gloriam ſupprimit. Veriſimile nanque erat, propter Vrbis amplitudinem tali affectu detineri. Idque ſibi uolunt ea, quæ ſequuntur, Apoſtoli uerba, [Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes.] Idem participium eſt græcè, quòd modò uertit, ſentientes. Itaque id uult, ne de nobis arroganter ſentiamus. Hoc enim uitium maximè deteſtādum eſt in filijs gratiæ, qui debēt imitari eum cuius gratia redempti ſunt, & diſcere ab eo, quia mitis eſt & humilis corde. [Humilibus conſentientes.] Humiles hic, Chryſoſtomo interprete, non ſimpliciter *Matt. 11.* eos qui humili ſunt affectu uel modeſti, ſed humili ſorte & contemptibiles uocat, ueluti pauperes, ignobiles, indoctos, plebeos, &cæt. quibus nos debemus comes & affabiles exhibere. Aduenit tibi pauper in ædes tuas, ait Chryſoſtomus, fac ut affectu te illi accōmodes, nō maiorem propter diuitias tuas animi tumorem concipias. Ne erubeſcas erga illum propter externam amictus uilitatem, ſed ſuſcipe propter internā fidem. Faxit præpotens Deus, ut hiſcè ſanctiſsimis Apoſtoli inſtitutionibus conuenienter uiuamus, gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, &c.

DOMINICA SECVNDA.
Ioan. II.

In illo tempore, Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ, & erat mater Ieſu ibi. Vocatus eſt autem & Ieſus & diſcipuli eius ad nuptias. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

QVod Dominus noſter atque Saluator ad nuptias uocatus, non ſolùm uenire, ſed & miraculum ibidem, quo conuiuas lætificaret, facere dignatus eſt, exceptis cæleſtium ſacramentorum figuris, etiā iuxta literam fidem rectè credentium confirmat: Porrò Taciani & Marciani, cæterorumque qui nuptijs detrahunt, perfidia quàm ſit damnabilis, inſinuat. Si enim thoro immaculato, & nuptijs debita caſtitate celebratis culpa ineſſet, nequaquam Dominus ad has uenire, nequaquam eas ſignorum ſuorum initijs conſecrare uoluiſſet. Nunc autem quia bona eſt, caſtitas coniugalis, melior continentia uidualis, optima perfectio uirginalis, ad comprobandam omnium electionem graduum, diſcernendum tamen meritum ſingulorum, ex intemerata Mariæ uirginis utero naſci dignatus eſt, à prophetico uiduæ Annæ ore mox natus benedicitur: à nuptiarum celebratoribus iam iuuenis *Luc. 2.* inuitatus, & hos ſuæ præſentia uirtutis honorat. Sed altior eſt cæleſtium lætitiæ figurarum. Miracula namque facturus in terra Dei filius uenit ad nuptias, ut ipſum ſe eſſe doceret, de quo ſub typo ſolis Pſalmiſta præ *Pſ. 18.* cinuit: In ſole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo, Exultauit ut gygas ad currendam uiam: à ſummo cælo egreſsio eius: Et occurſus eius uſque ad ſummum eius. Qui & ipſe quodam loco de ſe ſuiſque fidelibus ait: Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere, quàmdiu cum illis eſt ſpon- *Mat. 9* ſus? Venient autem dies, quando auferetur ab eis ſpōſus, & tunc ieiunabunt: quia nimirum incarnatio noſtri ſaluatoris ex quo patribus cœpit promitti, multis eſt ſanctorum lachrymis & luctu ſemper expectata donec ueniret. Similiter ex quo poſt reſurrectionem aſcendit ad cælum, omnis ſanctorum ſpes ad eius pendet reditum. Solo autem quo cum hominibus conuerſatus eſt tempore, flere ac lugere nequiuerunt, quia iam ſecum etiam corporaliter eum quem ſpiritaliter dilexerunt, habebant. Sponſus ergo Chriſtus, ſponſa eius eſt Eccleſia: filij ſponſi uel nuptiarum, ſin- *Spōſus Chriſtus. Spōſa, Eccleſia.* guli quique fidelium eius ſunt. Tempus nuptiarum eſt tempus illud, quando per incarnationis myſterium ſanctam ſibi Eccleſiam ſociauit. Non igitur caſu, ſed certi gratia myſterij uenit ad nuptias in terra carnali more celebratas, qui ad copulandam ſibi ſpiritali amore Eccleſiam de cælo deſcendit ad terram: Cuius quidem thalamus incorruptæ genetrici uterus fuit, in quo Deus humanæ naturæ coniunctus eſt, & ex quo ad ſociandam ſibi Eccleſiam tanquam ſponſus proceſſit. Primus nuptiarum locus Iudæa extitit, in qua filius Dei homo fieri, & Eccleſiam ſui corporis participatione conſecrare, ſui ſpiritus pignore in fide confirmare dignatus eſt. Sed uocatis ad fidem gentibus, uſque ad fines orbis terræ earundem nuptiarum uotiua gaudia peruenerunt. Nec uacata myſterio, quòd die tertia poſt ea, quæ ſuperior euangelij ſermo deſcripſerat, nuptiæ factæ referuntur, ſed tertio tempore ſeculi Dominum ad adoptandam ſibi Eccleſiam *Tria ſeculi tēpora.* ueniſſe deſignat. Primum quippe ſeculi tempus ante

te legem patriarcharum exemplo, ſecũdùm ſub lege
prophetarum ſcriptis, tertium ſub gratia præconiis,
Euangeliſtarum quaſi tertiæ diei luce mundo refulſit,
in quo Dominus & Saluator noſter pro redemptione
generis humani in carne natus apparuit. Sed & hoc
quod in Cana Galilææ, id eſt, in zelo tranſmigrationis
perpetratæ, eædem nuptiæ factæ perhibentur; typicè
denunciat eos maximè gratia Chriſti dignos exiſtere,
qui zelo feruent piç deuotionis & æmulari chariſmata
maiora, ac de uitijs ad uirtutes bona operando, de ter-
reni ad cæleſtia norunt ſperando & amando tranſmi-
grare. Diſcumbente autem ad nuptias Domino, ui-
num defecit, ut uino meliori per ipſum mirabili ordi-
ne facto, manifeſtaretur gloria latẽtis in homine Dei,
& credentium in eum fides aucta proficeret. Quòd
ſi myſterium quærimus, apparente in carne Domino;
meraca illa legalis ſenſus ſuauitas paulatim cæperat ob
carnalem phariſæorum interpretationem à priſca ſua
uirtute deficere, qui mox ea quæ carnalia uidebantur
mandata, ad ſpiritalem cõuertit doctrinam, cunctam-
que literæ legalis ſuperficiem, Euangelica cœleſtis gra
tiæ uirtute mutatur, quod eſt uinum feciſſe de aqua.
Sed primò ſtudeamus indagare, quid ſit quod cùm defi
ciente uino diceret mater Ieſu ad eum, Vinum non ha-
bent, reſpondit, Quid mihi & tibi eſt mulier? nondum
uenit hora mea. Neque enim matrem ſuam inhono
raret, qui nobis iubet honorare patrem & matrem: aut
eam ſibi eſſe matrem negaret, ex cuius carne uirginea
carnem ſuſcipere non deſpexit, etiam Apoſtolo teſte,
Rom. 5 qui ait: Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum
carnem. Quomodò enim ex ſemine Dauid ſecun-
dùm carnem, ſi non ex corpore Mariæ ſecundùm car
nem, quæ ex ſemine Dauid deſcendit? Sed in eo quòd
miraculũ facturus ait, Quid mihi & tibi eſt mulier?
ſignificat ſe diuinitatis qua miraculum erat patrandũ,
nõ principium temporaliter accepiſſe de matre, ſed æ-
ternitatem ſemper habuiſſe de patre. Quid mihi &
tibi, inquit, eſt mulier, nondum uenit hora mea, cui ex
diuinitate, quam ex patre ſemper habui, cum tua car-
ne, ex qua carnem ſuſcepi, commune non eſt. Nondum
uenit hora mea, ut fragilitatem ſumptæ ex te humani-
Ioã. 19 tatis moriendo demõſtrem: prius eſt ut pœnitentia æ-
ternæ deitatis uirtutes operando patefaciam. Venit
autẽ hora, ut quid ſibi & matri commune eſſet oſtende
ret, cum eam moriturus in cruce diſcipulo uirginem
uirgini commendare curauit. Carnis namque infirma
perpetiens, matrem de qua hæc ſuſcepit, piè cognitã,
ei quem maximè diligebat diſcipulo commẽdauit, quã
diuina facturus quaſi incognitam ſe noſſe diſſimulat,
quia hanc diuinæ natiuitatis authorem non eſſe cogno
ſcit. [ERANT autem ibi lapideæ hydriç ſex poſitæ ſe
cundùm purificationẽ Iudæorum, capientes ſingulæ
Aqua, ſcriptura ſacra ſciẽtia. metretas binas uel ternas.] Hydriæ uocantur uaſa
aquarum receptui parata. Græcè enim aqua ydor uo
catur. Aqua autem ſcripturæ ſacræ ſcientiam deſi-
gnat, quæ ſuos auditores & à peccatorũ ſorde abluere,
& diuinæ cognitionis ſolet fonte potare. Vaſa ſex,
quibus continebatur, corda ſunt deuota ſanctorum,
quorum perfectio uitæ & fidei exemplum rectè creden
di, ac uiuendi propoſita eſt generi humano per ſex ſe-
culi labentis ætates, id eſt, uſque ad tempus dominicæ
prædicationis. Et benè lapidea ſunt uaſa, qui fortia
ſunt præcordia iuſtorum, utpote illius fide & dile-
Dan. 2 ctione ſolidata lapidis, quẽ uidit Daniel præciſum de
mõte ſine manibus, factumq; in mõtem magnum, &
Zac. 2 impleſſe omnem terram. Et de quo dicit Zacharias: In
lapide uno ſeptem oculi ſunt, id eſt, in Chriſto uniuer
ſitas ſcientiæ ſpiritalis inhabitat. Cuius & Apoſtolus
1. Petr. 2. Petrus meminit, ita dicens: Ad quẽ accedẽtes lapidẽ ui
uum, & ipſi tãquã lapides uiui ſuperædificamini. Benè

ſecundùm purificationẽ Iudæorũ tantum poſitæ erãt
hydriæ, quia Iudçorũ tantũ populo lex per Moyſen da
ta eſt. Nã gratia & ueritas Euãgelij nõ minus gẽtibus
quã Iudçis per Ieſum Chriſtũ facta eſt. [CAPIENTES,]
inquit, [SINGVLAE metretas binas uel ternas,] q a ſcri
pturæ ſanctæ authores & miniſtri prophetæ, modo de
patre tãtũ loquũtur & filio, ut eſt illud: Omnia in ſapiẽ Pſ. 103
tia feciſti. Virtus etenim Dei & ſapientia, Chriſtus 1. Co. 1
eſt. Modò etiam ſpiritusſancti faciunt mentionẽ, iuxta Pſ. 32
illud Pſalmographi: Verbo Domini cçli firmati ſunt,
& ſpiritu oris eius omnis uirtus eorum. Verbũ, Domi-
num, & ſpiritũ, totã quç unus Deus eſt, intelligentes
trinitatẽ. Sed quantũ inter aquã & uinũ, tãtũ diſtat in-
ter ſenſum illũ, quo ſcripturæ ante aduẽtũ Saluatoris
intelligebãtur, & eum quẽ ueniens ipſe reuelauit Apo
ſtolis, eorumq; diſcipulis perpetuũ ſequendũ reliquit.
Et quidem potuit Dominus uacuas implere hydrias ui
no, qui in exordio mundanæ creationis cuncta creauit
ex nihilo: ſed maluit de aqua facere uinum, quo typicè
doceret, non ſe ad ſoluendum probandumque, ſed ad
implendum potius legem prophetasq; ueniſſe: neque
alia per ſe euangelicam gratiã facere & docere, quàm
quæ legalis & prophetica ſcriptura eum facturum do-
cturũque ſignaret. Videamus ergo fratres ſex hydrias
ſcripturarum aqua ſalutari repletas, uideamus eandem
aquam in ſuauiſſimũ uini odorem guſtũque conuer-
ſam. In prima ætate ſeculi, Abel iuſtũ frater inuidens
occidit, & ab hoc ipſe perpetus martyrij gloria bea- 1. Aetas.
tus, etiam in Euangelicis & apoſtolicis literis iuſtitiæ
laudem accepit, fratricida impius æternę maledictio- Gen. 4
nis pœnas luit. Quicunque his auditis metuunt cum
impijs damnari, cupientes benedici cum pijs, omnium
odiorum & inuidiæ fomitem abijciunt, Deo placere p
ſacrificium iuſtitiæ, modeſtiæ, innocentiæ ac patientiæ
curant uas plenum aquæ in ſcriptura inueniunt, unde
ſalubriter abluti potatiq; gaudeant. Sed ſi intellexe-
rint Cain homicidã, Iudæorum eſſe perfidiam: occiſio
nem Abel, paſſionem eſſe Domini Saluatoris: terram,
quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit eius ſanguinem de ma
nu Cain, Eccleſiã eſſe, quæ effuſum à Iudæi Chriſti ſan
guinẽ in myſterium ſuæ renouationis accepit, nimirũ
aquam in uinum mutatã reperiunt, quia ſacræ dicta le 2. Aetas.
gis ſacratius intelligunt. Secunda ætate ſeculi inclinan
te, deletus eſt aquis diluuij mundus ob peccatorum
magnitudinem, ſed ſolus Noe eſt propter iuſtitiam cũ Gen. 7
domo ſua liberatus in arca. Huius plagæ audita uaſta-
tione horribili, paucorumq; liberatione mirabili, quiſ
quis emendatius uiuere cœperit; liberari deſiderans cũ
electis, timens exterminari cum reprobis, hydriam pro
fectò aquæ qua mundaretur uel reficeretur, accepit.
At uerò dum altius aſpicere cœperit, & in arca Eccle-
ſiam, in Noe Chriſtum, in aqua diluente peccatores,
aquam baptiſmi quæ peccata diluit, in hominibus uel
in animalibus quæ arca cõtingebat, multifariam bapti
zatorum differentiam, in columba quæ poſt diluuiũ ra
mum oliuæ intulit in arcam, unctionem ſpiritusſancti
qua baptizati imbuuntur, intellexerit, uinum profectò
de aqua factum miratur: quia in ueteris hiſtoria facti,
ſuam ablutionem, ſanctificationẽ, iuſtificationem pro
phetari contemplatur, Tertia ætate ſeculi Deus tentãs 3. Aetas.
obedientiam Abrahæ, filium unicũ eius, eũ quẽ diligit,
in holocauſtũ ſibi offerre præcepit. Nõ differt Abrahã Ge. 22
facere quæ iubetur, ſed pro filio immolatur aries, ipſe
tñ pro obediẽtiæ uirtute eximia perpetuæ benedictio-
nis hçreditate donatũ. Ecce habes hydriã tertiã. Audiẽs
.n. quãta uirtus obediẽtiæ, quanta mercede remunere
tur, & ipſe obedientiam diſcere atque habere ſatagis. Mat. 3
Quòd ſi immolationẽ filij unici dilecti, paſſionẽ eius
intelligis, de quo dicit pr: Hic eſt filius meus dilectus,
in quo mihi benè cõplacui: in qua, quia diuinitate im-
paſſibili

paſsibili permanente,ſola humanitas mortem paſſa eſt & dolorem,quaſi filius offertur,ſed aries mactatur.
Si intelligis benedictionis,quæ promiſſa eſt Abrahæ, in te qui de gentibus credis mundus eſſe completum, nimirum tibi de aqua uinum fecit, quia ſpiritalē ſenſum,cuius noua fragrantia debrieris,aperuit. Quartæ
4. Aetas. ætatis initijs Dauid pro Saule regnum Iſraeliticæ gen
1.Re.16 tis ſortitur humilis,innocens,& mitis,exul pro illo,cu ius iniuſta diù perſecutione cruciabatur. Ecce hydria quarta, fonte ſalutari repleta: Quiſquis hæc audiens, humilitati atque innocentiæ ſtudere,& ſuperbiam cęperit,atque inuidiam ſuo de corde repellere,quaſi hauſtum aquæ lympidiſsimæ quo reficiatur inuenit. At ſi in Saule Iudæos perſequentes, in Dauid Chriſtum & Eccleſiam ſignificari cognouerit, illorum ob perfidiā & carnale ſimul imperiū & ſpiritale deſtructum,Chriſti autem & Eccleſiæ regnum ſemper eſſe manſurum, proculum utique uini de aqua factum ſentiet, quia ſe ſuauiq; uitam & regnum,ſed & ſeipſum regem ibi ſcriptum legere nouit, ubi priùs quaſi de aliis ueterem legebat hiſtoriam. Quinta ætate ſeculi populus peccās
5. Aetas. captiuante Nabucodonoſor Babyloniam tranſmigratur,ſed poſt ſeptuaginta annos pœnitēs, & correctus,
2. Par. 36 in patriam per Ieſum ſacerdotem magnum reducitur, ubi domum Dei quæ incenſa eſt,& ciuitatem ſanctam quæ deſtructa eſt,reædificat. Hæc legens ſiue audiens quiſquis peccandi metum corripit,& ad pœnitendi remedium confugit, aqua hydriæ purificantis ablutus eſt. Si uerò intelligere didicerit Hieruſalem & templum Dei Eccleſiam Chriſti, Babylonem cōfuſionem peccatorum,Nabuchodonoſor diabolum,Ieſum ſacerdotem magnum,uerum,æternumq; pontificem eſſe Ieſum Chriſtum, ſeptuaginta annos bonorum plenitudinem operum,quæ per ſpiritusſancti dona largiūtur, uidelicet pp decalogum & ſeptiformem eiuſdem ſpiritus gratiam:uideritq; hoc quotidie fieri, alijs nimirū à diabolo de Eccleſia peccando raptis,alijs gratia ſpiritusſancti per Chriſtum reſipiſcendo ac pœnitendo reconciliatis,uinum de aqua factum hēt,quia ad ſe pertinere quæ ſcripta ſunt intelligens,magno mox compūctionis ardore quaſi muſto incaleſcēs,quicquid ſibi peccati captiuantis ineſſe deprehēderit, p Chriſti gratiā
6. Aetas. liberari depoſcit. Sexta inchoante ſeculi ætate, Dñs in
Luc.2. carne apparens,octaua die natiuitatis iuxta legē circūciſus eſt,triceſima & tertia poſt hæc ad tēplū delatus, & legalia pro eo ſunt munera oblata. Hæc intuētes ad literā,apertè diſcimus quāta nobis diligentia ſunt Euāgelicæ fidei ſubeūda myſteria, qn̄ ipſe bn̄dictionē gratiæ afferens,qui legē literæ dedit,ueterū primò cæremoniarū ritu cōſecrari,qui cūcta diuinitus conſecrat, & ſic nouę gratię ſacramēta ſuſcipere ſimul & tradere curauit. Ecce hydria ſexta ad abluenda peccati contagia,ad potāda uitæ gaudia,mūdiorē cæteris afferēs uinū. Verū ſi in octauæ diei circūciſione baptiſma, qđ in myſteriū dn̄icæ reſurrectionis,à peccatorū nos morte redemit,intelligis in inductione in tēplū & oblatione hoſtiæ purificātis figuratū,cognoſcis fideles quoq; de baptiſterio ad altare ſanctū ingredi,ac dn̄ici corporis, & ſanguinis uictima ſingulari debere cōſecrari, uino qđē de aqua facto,& quidē meraciſsimo donatus es. Porrò ſi circūciſionis diē ad gn̄alē hominū gn̄is reſurrectionē,qn̄ mortalis propago ceſſabit, & mortalitas tota immortalitate mutabit,interpretaris, & circunciſos indoci in tēplū cū hoſtijs intellexeris, qn̄ poſt reſurrectionē uniuerſali expleto iudicio,ſancti incorruptibiles iā facti,ad cōtemplandā ppetuò ſpeciē diuinę maieſtatis cū bonorū operū muneribus intrabūt,mirā dū pfectò uinū de aqua fieri uidebis,cuius cōditori re
Pſ. 22. ctè proteſteris,& dicas: Et poculū tuū inebrians q̄ pclarum eſt. Ergo Dñs uinum in gaudia nuptiarum nō de nihilo facere uoluit, ſed hydrias ſex implere aqua pcipiēs,hāc mirabile cōuertit in uinū, quia ſex mūdi ætates ſapiētiæ ſalutaris largitate donauit,quā tn̄ ipſe ueniēs ſublimioris ſenſus uirtute fœcūdauit. Nā quæ carnales carnaliter tn̄ ſapiebāt,ipſe ſpiritualiter ſentiēda reſeruauit. Vultis audire fratres, qualiter de aqua fece
rit uinū? Apparuit poſt reſurrectionē ſuā duobus diſci *Lu.24*
pulis ambulantibus in uia,ibatq; cū illis,& incipiens à Moyſe & oībus prophetis,interpretabat̄ illis in oībus ſcripturis,quæ de ipſo erāt. Vultis iterū audire,qūo eo dē ſunt uino inebriati? Poſtmodū cognoſcētes quis eſſet,q eis uerbū uitæ propinabat, dicebāt ad inuicem: Nōne cor noſtrū ardēs erat in nobis,cū loqueret̄ in uia & aperiret nobis ſcripturas? [Dicit ergo Ieſus miniſtris:Implete hydrias aqua. Et impleuerūt eas uſq; ad
ſummū.] Qui p miniſtros qui hæc iubētur facere,niſi *Miniſtri my*
Chriſti ſignantur diſcipuli? Qui impleuerunt hydrias *ſtice.*
aqua, nō qđē ipſi præteritas mūdi ætates legalibus ac prophetiçis implēdo ſcriptis,ſed ipſi intelligēdo prudenter,& aperiēdo fideliter,quia ſcriptura quæ a prophetis miniſtrata eſt ,& ſalubris eſſet ad hauſtū ſapientiæ cœleſtis,& ad operū caſtigationem utilis. Impleuerūt aūt eas uſq; ad ſummū,quia rectè intellexerūt nullū fuiſſe tēpus ſeculi à ſanctis alienū doctoribus, qui ſi ne uerbis,ſine exēplis,ſiue ēt ſcriptis uiā uitæ mortalibus pāderent. [Et dicit ei Ieſus:Haurite nunc & ferte Architriclino,& tulerūt.] Architriclinus, aliqs legi-
peritus illius tēporis eſt,fortaſſe, Nicodemus uel Ga- *Architriclinus*
maliel,nel diſcipulus tūc eius Saulus,nūc aūt magiſter
totius Eccleſiæ Paulus Apoſtolus. Et dū talibus uerbū *quis.*
euangelii creditur, quod in litera legis & pphetiæ latebat occultū,uinū utiq; architriclino de aqua factum propinatur. Vnde conuenienter perhibet̄,q architriclinus nocato ſponſo dixerit: [Omnis homo primum bonum uinum ponit,& cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius eſt:tu autem ſeruaſti bonum uinum uſque adhuc.] Quia doctorum eſt cognoſcere diſtātiam legis & euangelii,ueritatis & umbræ, cunctiſq; ueteribus inſtitutis,cunctis terreni regni promiſsis, nouam euangelicæ fidei gratiam & perpetua cœleſtis patriæ dona præferre. [Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ,& manifeſtauit gloriam ſuam.] Manifeſtauit hoc ſigno quia ipſe eſſet rex gloriæ,& ideo ſponſus Eccleſiæ, qui ut homo communis ueniret ad nuptias,ſed quaſi Dominus cæli & terræ elementa prout uoluiſſet conuerteret. Pulchra autem rerum cōuenientia,qui initio ſignorum, quæ mortalis adhuc mortalibus erat oſtenſurus, aquam conuertit in uinum: ipſe initio ſignorum,quæ immortalis iam per reſurrectionem effectus, immortalis uitæ ſtudia ſola ſectantibus oſtenderet, carnalem priùs & quaſi inſipidam mētem eorum ſapore ſcientiæ cæleſtis imbuit. Nam & primò
conſiſtens in terra ſui ſpiritus munere aperuit illis ſen *Lu. 24*
ſum, ut intelligerent ſcripturas, & poſtmodum miſſo *Actor.*
eodem de cælis, maiorem ſuperni amoris ſimul & ſa- *2*
pientiæ ſpiritalis flagrantiam eorum cordibus infudit data inſuper omnium cognitione linguarum, quibus uniuerſo orbi eam quam perceperant uitæ gratiam propinare ſufficerent. Has ergo Chriſti & eccleſiæ nuptias fratres chariſsimi,quę & tunc una in ciuitate figurabantur,& nunc uniuerſo celebrantur in orbe terrarum tota mente diligamus,gaudijs cæleſtibus indefeſſa bonorum operum intentione iungamur. Has quia per fidem uocati intrauimus,mundo dilectionis habitu celebrare curemus, noſtræq; actionis ſimul & cogitationis maculas ante diem extremi diſcriminis
ipſi ſolicitiùs examinādo diluamus,ne fortè tūc ingre *Matt.*
diens rex,qui has filio ſuo nuptias fecit, ſi uiderit nos *22*
nuptialem charitatis ueſtem non habere, eiiciat nos, & ligatis à bene agendi facultate pedibus noſtris ac manibus,

manibus, exteriores mittat in tenebras. Mundemus ſi deſortia cordium noſtrorum uaſcula ſm purificationem præceptorum cœleſtium: impleamus hæc aqua ſcientiæ ſalutaris, ſacræ lectioni crebrius attendendo. Rogemus Deum, ut ipſam quam nobis ſcientiæ gratiam contulit, ne fortè inficet charitatis ſuæ feruore calefaciat, & ad ſuperna quærenda ſola ac ſapienda conuertat, quatenùs ſpiritaliter inebriati, poſsimus & ìpſi cum propheta cantare: *Pſ. 59.* Potaſti nos uino compunctionis, ſicq; fiat, ut nobis quoq; bene proficiētibus, & nūc ex patre prout capere ſufficimus, & in futuro perfectè Ieſus maniſeſtet gloriam ſuam, in qua uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum.

DE EADEM DOMINICA, HOmilia Euſebij Emeſeni.

HAs autem nuptias die tertia Euāgeliſta factas fuiſſe narrat. Quod qualiter ad literam intelligendum ſit, in illo commentario expoſuimus, de quo iſta aſſumpta ſunt. Qualiter aūt ſpiritualiter intelligi debeat, audiamus: Prima nāque dies ante legem, ſecunda ſub lege, tertia ſub gratia. Hac autem tertia die, hoc tertio ſuæ incarnationis tēpore, ad nuptias Dominus uenire dignatus eſt, ut errores eorum deſtrueret, qui nuptiis contradicunt. Non enim abiicit Ieſus coniugatos, etſi uirgines & continentes meliores ſint. Bonæ nuptiæ, quibus mater Ieſus intereſſe dignatur, bonę nuptiæ, quas Ieſus inuitatur, & diſcipuli eius. Tales nuptiæ quotidiè in eccleſia fiunt, tales nuptias, taliaque conuiuia Epiſcopi & ſacerdotes fidelibus præparant. *Nuptiæ ſpiritales.* Hæ nuptiæ non ſunt corporum, ſed animarum. Hi cibi non ſunt carnales, ſed ſpirituales. Toties.n. Chriſtum & diſcipulos eius ad nuptias inuitamus, quoties in eccleſia prædicantes, aliquā ſnīam eorū authoritate firmamus. [ET deficiēte uino, dicit mater Ieſu ad eū: Vinū nō habēt.] Plena.n. ſpiritu ſancto uirgo Maria, iā tūc illud miraculum præuidebat, quod filius eius facturus erat. Quod ergo Ieſus facere cogitabat, hoc illa, ut faceret, admonebat, [ET dicit ei Ieſus. Quid mihi & tibi eſt mulier?] Quid mihi, inquit, & tibi commune eſt, niſi hæc caro mortalis, & humanitas iſta quā fero, quæ famem pati, ſitire, & mori nouit, miracula āt facere nō nouit? Quòd enim in uinū aqua cōuertitur, nō humanitatis, ſed diuinitatis eſt. *Hora paſsionis Chriſti* [NONDVM uenit hora mea.] Nondū uenit hora paſsionis meæ, in qua quid mihi & tibi ſit cōe, oībus innoteſcat. Tūc.n. carnē quā de te ſuſcepi; non uirtutes & miracula facere, ſed in cruce pēdere & mori uidebis. Et tūc quidē faciā uinū nouū, tūc faciā oīa noua, tūc literæ uetuſtate relicta, ad nouā & ſpiritualē intelligentiā cūcta conuertā. Hoc.n. ipſe ſignificās, ait: *Matt. 26* Nō bibam amodò de hoc genimine uitis uſq; in diē illū, quum illud bibā uobiſcū nouū in regno dei. [DICIT mater eius miniſtris: Quodcunq; dixerit uobis facite.] Inter ſe loquebātur mater & filius: ipſi ſe intelligebat, ipſi ſua ſecreta nouerāt: ipſi quid tūc fieri oportebat, & quid poſteà futurū erat, ſciebāt. Cæteri aūt quid ipſi dicerent, ignorabant. [ERANT aūt ibi lapideæ hydrię ſex poſitæ, ſm purificationē Iudæorū, capientes ſingulæ metretas binas uel ternas.] *Sex hydriæ, 6 ætates.* Sex nāq; hydrię, ſex mūdi ætates ſūt. Prima ab Adā uſq; ad Noe: ſecūda a Noe uſq; ad Abrahā, tertia ab Abrahā uſq; ad Dauid, quarta à Dauid uſq; ad trāſmigrationē Babylonis: quinta à trāſmigratione Babylonis uſque ad Chriſtum: ſexta uſque ad finem ſeculi. [DICIT eis Ieſus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas uſque ad ſummum.] *Miniſtri doctores.* Quid enim per hos miniſtros, qui iubente Domino implent hydrias aqua, niſi Apoſtolos & doctores intelligimus? Quoties.n. narramus & prædicamus quid in unaquaque ætate factum ſit, toties has hydrias aqua implemus. Multis enim in locis diuina ſcriptura aqua uocatur. *Aetas 1* In prima namque ætate cælum, terram, maria, & omnia quæ in eis ſunt, creauit Deus, & tunc fecit hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, & dixit: *Ge. 2.* Non eſt bonum eſſe hominem ſolum: faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Immiſit igitur ſoporem in Adam, & tulit unam de coſtis eius, ex qua mulier facta eſt. Hoc autē dicentes, implemus primam hydriam aqua. Totum enim hoc ad literam intellectum, quid aliud eſt niſi aqua? Hæc autem aqua in uinum conuertitur, ſi ſpiritualiter intelligatur: ut per Adam, qui ad imaginem Dei factus eſt, eum intelligamus, de quo Apoſtolus ait: Qui quum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo. *Phil. 2.* At uerò per euam omnium uiuentium matrem, ſanctam Eccleſiam intelligamus. Sicut enim de latere Adam dormientis una coſta ſubtracta, facta eſt Eua: ita & de latere Chriſti in cruce morientis, ſanguine effuſo facta eſt Eccleſia. *Ioa. 19* *Apo. 1.* Vnde Ioannes apoſtolus ait: Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Veniamus modò ad ſecundam hydriam, non ut eam impleamus, ſed ut aliquantula aqua eam infundamus. *Ge. 6. 7* *2. Aetas.* In ſecunda namque ætate de lignis læuigatis facta eſt arca, in qua omnium animalium genera collecta ſunt, ut ſaluaretur ſemen uniuerſæ carnis in ea, & non periret. Hæc igitur eſt aqua, quæ in uinum quidem conuertitur, ſi ſpiritualiter intelligatur. Arca enim, quæ de lignis læuigatis facta eſt, ſanctam Eccleſiam ſignificat, quæ ex ſanctis hominibus fabricata, non habet maculam neque rugam. In qua omnium animalium genera ſunt collecta, ut illud ſemen ſaluaretur & non pereat, cui benedixit deus de quo ꝓpheta, Niſi, inquit, Dominus Deus Sabaoth reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus. *Eſa. 1.* Nemo ſaluabitur, q̄cunque extra hanc arcam inuentus fuerit. *3. Aetas.* Dicamus modò & de tertia hydria, quæ utique tanta eſt, ut eius aqua cunctis bibentibus & bibere uolentibus abundāter ſufficere poſsit. In hac enim ætate Abraham, Iſaac, & Iacob, & duodecim patriarchæ fuerunt. In hac fuit Moyſes & Aaron, qui populum Dei de Aegypto liberantes, & per mare rubrum ducentes, legem ſuſcipere meruerunt. Propter quos Dominus flagellauit Aegyptios, & Pharaonem cum omni ſuo exercitu in profundum maris demerſit. Sed huius quoque hydriæ aqua in uinum conuertitur, ſi ſpiritualiter intelligatur: ut in Moyſe Chriſtum, in Aaron Epiſcoporum & ſacerdotum ordinem ſignificemus. Iſti enim populum Dei per baptiſmatis undas ducentes & Pharaonem, id eſt, diabolum, cum omnium uitiorum exercitu interficientes, ſanctos dei in terram uiuentium, & in promiſſam eius hæreditatem introducunt. Nunc ad quartam hydriam ueniamus: *4. Aetas.* in qua Dauid fortitudo & ſapientia narratur, quomodo Goliath interfecerit, & omnes inimicos ſuos ſuperauerit, in qua & Salomon templum ædificauit, & regina Auſtri uenit à finibus terræ, ut eum uideat, & eius ſapientiam audiat. In hac autem omnium prophetarum libri uſque ad Ieremiam continentur. In qua & Eſaias clamat, dicens: *Eſai. 55* Sitientes uenite ad aquas, & qui non habetis precium, properate, emite, & comedite. Ad hanc autem implendam & exponendam non unus, ſed multi dies neceſſarii ſunt. Quæ ſola ſi in uinum conuerſa fuiſſet, hodiè omnes nobiſcum Chriſtiani eſſent. In hac enim Chriſti natiuitas, paſsio, reſurrectio, & aſcenſio pleniſ-

ſimè continetur. Cuios aqua qūo in uinum cōuerſa ſit,
qui prophetarum expoſitiones legit, iotelligit. Si igi
tur per Dauid Chriſtum intelligamus: ipſe enim eſt
Pſ.23. Deus fortis & potens, dominus poteos io prælio, qui
diabolum uicit, & iofernum expoliauit: qui ſicut Sa-
lomon, & uerè pacificus, templum domini, id eſt, ſan-
ctam Eccleſiam ædificauit, cōſecrauit, & ſanctificauit,
ad quem regioa Auſtri, id eſt, ſancta Eccleſia oenit,
eius uultum oidere & ſapientiam audire deſiderās: Si,
inquam, ita intelligamus, mox mutato colore & ſapo-
5. Aetas. re, aqua in uioum couuertitur. Tranſeamus ad quin-
tam hydriam, io qua populus propter peccata ſua du-
ctus io captiuitatem plorat, dicens: Super flumina Ba-
Pſ.136 bylonis illic ſedimus & fleuimus, duoi recordare-
mur tui Sion. In ſalicibus in medio eius ſuſpeodimos
organa oostra. Qui tamen ad deum per pœnitentiam
conuerſi, ſub Ieſu ſacerdote magno, læti poſteà io pa-
triam redierunt. Et hæc quidem ſi quis ſpiritualiter in
telligat, ſentiet io uioum aquam cōuerſam, Illa enim
captiuitas baoc ooſtram, quam in boc mūdo patimur,
captiuitatem ſignificat. In qua dum populos peccan-
tes & ſemper quaſi aquas ad ioſeriora labentes (aquæ
enim multæ, populi multi) ſancti dei inſpiciunt, fleot
Apoc. 17 & doleot, illius ſupernæ beatitudinis recordantes. Et
quia oel pauci uel oulli ſunt, qui eorū monitis acquie-
ſcere oelint, ſanctæ prædicatioois organa ſuſpendunt
in ſalicibus, id eſt, quaſi quibuſdam uioculis teoaciſſi-
Pſ.118 mis memoriæ commendat, diceotes cum Pſalmiſta: In
corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi.
Memoria enim quia ea, quæ intelligit, firmiter ligat &
teoet, noo immerito ſalix uocatur. Silent eoim prædi-
catores multoties, & a prædicatiooe ceſſant, dū & uer
ba ſua paruipeodi, & ſeipſos cootemptui baberi coo-
ſpiciunt. Sed ſicut tuoc, ita & modò poſt pœnitentiam
& ſatisfactionem, duce Ieſu ſacerdote magno, qui tūc
6. Aetas. per illum Ieſum ſignificabatur, omnes peccatores in
patriam reuertunt. Reſtat nunc ut de ſexta hydria dica
mos, quæ aliis omnibus nobilior eſt, de qua etiā om-
nes aliæ ſaporem ſuſcipioot. In hac enim quatuor euā
Mar. 16 geliorum libri, & omnia Apoſtolorum dicta continen
tur. Hanc ipſe dominus per ſeipſum impleuit. Hanc
ſuis diſcipulis dedit, ut omnes gentes ex ea ſatiarent,
dicens eis: Ite in unioerſum muodum, prædicate euan
gelium omni creaturæ. Huios aqua dulciſſima, huius
uioum ſoaoiſſimum eſt. Sed uis bibere de aqua eius?
Audi ipſum Dominum. Simile, inqoit, factum eſt re-
Matt. 13 gnum cœlorum homioi, qui ſeminauit bonum ſemen
in agro ſuo. Quom autem dormirent bomines, ueoit
inimicus eius, & ſuperſeminauit zizaniam. Quam
quom ſeroi eius colligere uoluiſſent, ait: Sinite utraq;
creſcere olqoe ad meſſem, & io tempore meſsis, dicam
meſſoribus, Colligite priùs zizania, & alligate faſcicu
los ad combure odom, triticum aūt coogregare in bor
Ibid. reum meum. Hæc eſt igitur buius bydriæ aqua, quæ ut
io uinum conuertatur, dicamus cum Apoſtolis: Domi
ne ediſſere nobis parabolam iſtam. Ager, inquit domi
nus, eſt muodus. Bonum uerò ſemen, bi ſunt filii re-
gni: zizania autem filii ſunt nequam. Ioimicus autem
qui ſeminauit, eſt diabolus. Meſsis uerò, conſummatio
ſecoli. Meſſores autem, angeli ſunt. Sicut ergo colli-
guotur zizania, & igni comboruntor, ſic erit io cōſum
matione ſeculi. Exibunt angeli, & ſeparabunt malos
de medio iuſtorum, & mittent eos in caminom ignis:
ibi erit fletus & ſtridor deotium. Sic igitur aqua in ui-
nom conuertitur, ſic in ſpiritualem intelligeotiam li-
tera mutatur. Dictum eſt autem, quid ſex hydriæ ſigni
ficent. Quæ bene quidem ſecundum purificationem
Iudæorum ibi poſitæ erant, quoniam quicquid in eis
contioetor, baptiſmus quidam eſt & purificatio ani-
marum. Capiebant autem ſingulæ metretas binas uel
ternas, per quod ſignificatur, quia Dei proximique di-
lectionis, & fidei Trinitatis menſura omnibus ſufficit
ad bibendum, tenendum, & credēdum. Sequitur, [ET
dicit eis Ieſus, Haurite nunc & ferte Architriclino. &
tulerunt. Vt autem guſtauit Architriclinus aquam ui
oum factum, & ooo ſciebat unde eſſet, miniſtri autem
ſciebant, qui hauſerant aquam, uocat ſponſum Archi
triclinus, & dicit ei, Omnis homo primum bonum ui
num ponit, & quum inebriati fuerint, tunc id quod de
terius eſt, tu autem ſeruaſti bonum oinum uſque ad- Architriclinus myſticè.
huc.] Quis eſt iſte Architriclinus, cui hoc nouum &
mirabile uinum priùs affertur? Iſte eoim Architricli-
nus, iote llectus mihi eſſe uidetur, a quo ſolo uioum
bonum cognoſcitur & laudatur. Habet enim unuſquiſ
que homo buoc Architriclinū in palatio cordis ſui. Ip
ſe eſt prioceps domus, ipſe regit & diſponit oīa. Huic
aūt Eccleſiæ miniſtri ſanctarum ſcripturarū uioū quo-
tidiè offerunt: quod ille bibeos, quanuis neſciat unde
ſit, tamen admiratur & laudat. Quando enim hæc in
Eccleſijs recitantur, oulli alij dant ſaporem, niſi bis, Pro cuiuſq; captu ſcriptura diſpenſanda.
qui ea intelliguot. Meritò igitur hoc uinum Architri-
clino Dominus ferri iuſsit, qoatenus & oos maiora in
telligentibus demus uinum, noo iotelligentibus uerò
aquam offeramus. Qoi enim benè iotelligunt, & lite-
ram uenerantur & ſpiritum, uode & bic Architricli-
ous dicit, Tu autem ſeruaſti uinum booum uſque ad-
hoc & primum uidelicet & ultimum laudans. Qui ue
ro minoris iotelligeotiæ ſunt, aquam bibant, & ſcri-
pturarum planiſsima audiant. [Hoc fecit ioitium ſi-
gnorum Ieſus in Cana Galilææ, & maoifeſtauit gloriā
ſuam, & crediderūt io eum diſcipuli eius.] In ſanctarū
nanque ſcripturarum ſpirituali expoſitione, quæ uti-
que per boc uinom ſignificator, Chriſti gloria manife
ſtatur, ut credentium fides augeatur.

DOMINICA TERTIA,
poſt Epiphaniam, in Epiſtolam Concio exegetica.

SApientiſſimè quidem ſaocta mater Eccle-
ſia filiis ſuis eiuſmodi plerunque pro-
ponit lectiones, quæ ad ſectanda gnaui-
ter bona opera extimulent, atque à uitijs
& ſalutis impedimentis reuoceor. Hæc
eoim ſaluberrimè ioculcantur, & ſuot diligentiſſ. pro
concione explicanda, omiſsis alijs ſuperuacaoeis,
quæ plus faciaot ad propriæ eruditionis oſtentatio-
nem, aut etiam lactandos immodicis conſolationibus
aoditores. Itaque uideamus, quid ex Apoſtolo nos ho Ro. 12
diè diſcere uelit, [NOLITE eſſe prudentes apud noſme
tipſos.] O uerbum breue, ſed Chriſtianis omnibus ac-
curatiſſimè expendendum, tenaciſſimè animis affi-
gendum, omni ſolicitudine obſeruaodum. Vnde enim
hæreſes, unde ſchiſmata, unde ſectæ, niſi quòd miſeri
homunciones admodum ſibi ſapere & prudentes eſſe
uidentur? cum tamen dicat ſcriptura, Væ qui ſapientes Eſa. 5
eſtis in oculis ueſtris, & coram uobiſmetipſis pruden-
tes. Exiſtunt interdum homines tanta animi arrogātia
& ſuperbia tumidi, ut ſuaoi ſententiam non dubitent
uniuerſæ eccleſiæ iudicio anteponere. Sed quid hac
ameotia ſtultius ac importunius? Rectè igitur Orige-
oes ſcribens in hunc locum. Qui ſibiipſi, ait, prudens
eſſe uidetur, hic cum arrogantia ſtultus eſt, nec poteſt
ueram ſapientiam Dei ſcire qui ſuam ſtultitiam quaſi
ſapientiam colit. O pudeat tales inſaniæ ſuæ. Chryſo-
ſtomus hoc dicit Apoſtolum oelle, ne quis potet ſe ſi-
bi ſufficere. Et ꝑpeà, inquit, rurſus arrogantiam & fa-
ſtum amolitor, languoremq; iſtum conſtriogit. Nihil
enim ita à reliquis auellit & abſcindit, quemadmodū

Nemo ſibi ſufficit.

ſi quis ſe ſufficere ſibijpſi putauerit. Vnde & ita nos Deus conſtituit, ut alter alterius opera indigeat. Vtut enim prudens ſis, altero tamen opus habes. Qnòd ſi te nullius opera indigere putaueris, omnibus factus eſt ſtultior & imbecillior. Talis.n. nudum ſe omni auxilio reddit, & in delictis ſuis neque correctionem, neque ueoiam recipiet: ſed & Deum arrogantia ſua iritabit, & omninò multùm peccabit. Fit enim ſæpenumerò, fit, inquam, ut prudens quod nportebat non nideat, &

Exod. 18.
1.Re.9
Ge. 27

ſtoltior aliquid eorum quæ conueniunt inueniat: id quod io Moyſe & ſocero ſnn factum eſt, iu Saule & puero ſuo, in Iſaac & rebecca. Ne putes ergo iō te deprimi, quòd alio indigeas. Nam hoc ipſum eſt, quod te exaltat, quod ualidum facit, quod ſplendidiorem, qđ ſecuriorem reddit. Hæc Chryſoſtomus. [Nulli malū pro malo reddentes.] Hoc difficile eſt carni & ſanguini, imò putant homines egregiè ſe præſtitiſſe officiū ſuum, ſi par pari referant. Verum hoc barbarorum eſt,

1.Pe. 2
Lu. 23

non Chriſtianorum, qui non ſic didicerunt à Chriſto capite ſuo, qui cum malediceretur, non maledicebat, ſed pro ipſis ſuis atrociſsimis perſecutoribus orauit, dicens, pater, ignoſce illis, quia neſciunt qnid faciūt. Si uituperabilis & infelix eſt, inqt Oecumenius, qui tibi iniuriam infert, cur tu imitationem prauorum nō fugis, ſed dum ultionem expetes, reum teipſum conſtituis, participemq; impietatis? Hæc ille. Baſilius

Exempla patientiæ.

Magnus in Homilia de legendis libris gentilium, duorum ethnicorum præclara patientiæ exempla commemorat his uerbis: Homo quidam in foro Periclem probris omnibus inceſſebat. Is autem minimè curare uiſus, toto ferè die ſuſtinuit. Deinde ueſperi iam diſcedentem cum lnmine cnmitatus eſt, ne quid in philoſophiæ ſtudio amitteret. Rurſus quidam Euclidi Megarenſi animo concitatus mortem ſe iuranit illaturum: ille uerò contrà ſe patienter laturum iurauit, placatumq; & ei quanuis infeſtn ſe conciliatum iri. Si hoc præſtitetunt homines à Deo alieni, quid excuſationis ſuæ impatientiæ & ulciſcendi libidini prætexere poternnt Chriſtiani, Spiritusſancti gratia imbuti & adiuti? [Providentes bona, non tantum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus:] Prouidere, ait D. Ambroſius, eſt bona futura ante oculos habere, ot ea gerantur, quæ poſsint poſtquàm facta fuerint in

Vitandū ſcandalū ēt in licitis.

reprehenſionem non uenire: ſed magis landi eſſe, ſiue apud Denm, ſiue apud hnmines. Ne quis exiſtimet, qa Deo licita non diſplicent, idcircò non curandum, ſi fratri ſcandalum ſint, hoc præmonet, quia illud fieri debet, quod & Deo non diſpliceat, & fratri ſcādalum non ſit. At ſi liceat enim, & fratrem ſcandalizet, Deo non placet: quia Deus ſaluti ſtudendum monet. Sic ergo prouidentur bona coram Deo & hominibus, ſi ea quæ licent ſic agantur, ne ſcandalum faciant. Hæc ille. D. Auguſtinus in libro de bono Viduitatis acriter eos perſtringens, qui famam ſuam negligunt, quā pro

Fama non negligenda.

ximis debent, ita ſcriptum reliquit: Nec audiēdi ſunt, ſiue uiri ſancti ſiue fœminæ, quando reprehenſa io aliqno negligentia ſua, per quam fit ut in malam ueniant ſuſpicionem, nnde ſuam uitā longè abeſſe ſciūt, dicunt ſibi coram Deo ſufficere conſcientiam, exiſtimationem hominū non imprudenter ſolū, uerumetiā crudeliter contēnentes: cū occidunt animas alinrum, ſiue blaſphemantium uiam Dei, qnibus ſecundum ſuam ſnſpicionem qnaſi rurpis, quæ caſta eſt, diſplicet uita ſanctorum, ſiue etiam cum excuſatione imitantium, non quod uident, ſed quod putant. Proinde quiſquis à criminibus flagitiorum atqne facinorum oitam ſuam cuſtodit, ſibi benè facit: qoiſquis autem etiam famam, & in alios miſericors eſt. Nobis enim neceſſaria eſt uitā noſtra, alijs fama noſtra: & utique etiam quod aliis miniſtramus miſericorditer ad ſalutem, ad noſtam quoq; redundat utilitatē. Vnde non

2.Co. 8

fruſtrà Apoſtolus, Prouidemus, inquit, bona, non ſolum coram Deo, uerumetiam coram hominibns, &c. [Si fieri poteſt, quod iu nobis eſt, cum omnibus hominibus pacē habentes.] Quod dicit, ait Chryſoſtomus, tale eſt: Quæ tui ſunt officij, præſta, nemini dans anſam ſeu belli, ſeu diſsidij, ſiue Iudæo, ſiue Græco. Si uerò alicubi pietatem labeſactari uideris, ne præponas cnncordiam ueritati, ſed generosè perſiſtas ad mortem uſque. Et tamen neque ſic animo eris erga aduerſarium hoſtili, neque mente illum auerſaberis, ſed in rebus tantummodò pugnabis. Quòd ſi ille pacem nō ſeruauerit, tu uide ne animum ruum inimicitia quaſi tempeſtate oppleas: ſed uoluntate ſis amicus, ita tamen, quemadmodum dixi, ut ueritatem non prodas.

Atqne hæc quidem uериſsimè Chryſoſtomus, quæ tamen plerunque hæretici & ſciſmatici ſolent in ſeparatinnis & diſceſſionis ab Eccleſiæ unitate occaſionem

Nō deſerēda Eccleſia pp malos.

rapere. Vident enim in Eccleſia abuſus quoſdā, uident uitia & offendicula, & his adeò permouentur, aut potiùs permoueri ſe fingunt, ut properteà à Catholica Eccleſia deficiant, ſed illnrum non imitanda, at deploranda eſt inſania. Iſti enim uel maximè negligūt hoc de ſeruanda pace Apoſtoli præceptom. Audiaot miſeri Auguſtinum: Qui ſunt, inquit, qui oderunt pacem?

Pſ. 119

Qui conſcindunt unitatem. Si enim pacem non odiſſent, in unitate manſiſſent. Sed uidelicet propterea ſe ſeparauerunt, ut iuſti eſſent, ut non haberent mixtos iniuſtos. Ant noſtra eſt uox iſta, aut illorum (ſcilicet, Cnm his qui oderunt pacem, eram pacificus) Elige cuius ſit. Catholica dicit, Non eſt dimittenda unitas, non eſt præcidenda eccleſia Dei. Iudicabit Deus de bonis & malis poſteà. Si nunc mali à bonis ſeparari non pnſſunt, ferendi ſunt ad tempus. Mali in area nobiſcum eſſe poſſunt, io horreo non poſſunt. Et fortè hodiè qui mali apparent, cras boni erunt, & qui de bonitate hodiè ſuperbiunt, cras mali inuenieotur. Quiſquis ergo humiliter malos ad tempus fert, ipſe perueniet ad requiem ſempiternam. Hæc uox catholica eſt. Illorum autem uox qualis eſt, non intelligentium neqne quæ loquuntnr, neque de quibus affirmant? Ne tangas immundum, & qui tetigerit immundum, inquinabitnr. Separemns nos, ne commiſceamur malis. Et nos illis, Amate pacem, diligite unitatem. Neſcitis, à q̄ multis bonis ſeparamini, dum quaſi malis calumniamini, &c. Hæc ille uir ſanctus contra eos, qui zelo præpoſtero acuruli ſunt ad perſpicienda aliorum uitia, cum ad ſua quibuiſuis talpis cæciores ſint. Atque hoc genus hominū ualdè cauendum eſt, quia ſub ſpecie pietatis perniciosiſsimè inficiunt incautos, & dū ſe abuſus odiſſe ſimulant, hæreſes & ſectas perditionis introducunt. Sequitnr, [Non uoſmetipſos defendētes chariſsimi, ſed date locū iræ.] Nō uult ut hoīes ſeipſos ſua priuata authoritate ulciſcantur, ſed cedant iræ ipſos infeſtantiū. Debet.n. in Chriſtianis Chriſti exēplo magna eſſe patientia, nt ēt læſi malint diſsimulare iniuriā ſuā, q̄ ſeſe ira ſtimulati ulciſci. Si teipſum non fueris ultus, ait Chryſoſtomus, Deus erit, qui te iuuādo ulciſcetur. Permitte itaq;, inquit, illi, ut aduerſariū tnū in ius uocet. Hæc Chryſoſtnmus, uerū hic cauendū eſt, ne ſic iudiciū Deo cōmittamus, ut ab illo optemus maiorē ſumi de ijs, qui nos lædunt, uindictā, quā noſipſi inferre poſsimus. Et ideo rectè D. Ambroſius, Vt & pacis, inquit, fœdera ſernari poſsint, ab ira diſsimulandū monet, maximè qm̄ per irā ſolet peccari, qū quis furore cōmotus plus exigit, q̄ poſtulat cā dilecti, aut ſibiipſi incōmodum præſtat, ſi grauiora peccata iu competenti oindicta nult exequi. Debilem .n. efficit, quem potuit emendatum habere & ſanum. Vnde

Eccl. 7

& Salomon, Noli, ait, iuſtus eſſe multum. Eſt enim, inquit,

inquit, qui perit in ſua iuſtitia. Volens euim ſingulis peccatis reſpondere circa uindictam, mortem poteſt inuenire tam ſibi, quàm ei quem plagis affligit, &c. *Deut. 32.* [Scriptum eſt.n. Mihi uindictam, & ego retribuam dicit Dominus,] Ipſe eſt.n. qui facit iudicium iniuriam *Pſ. 145* patientibus, & qui facit uindictam electorum ſuorum *Lu. 18* clamantium ad ipſum die ac nocte, non utique pro uindicta, id enim longè debet abeſſe à filijs gratiæ, ſed ut in rebus aduerſis diuinitùs confirmentur & adiuuentur. Et certè meritò timere ſibi & poſſunt & debent homines impij, cum pios affligunt & perſequuntur, quia reuerà impendet illis horrendum Dei iudicium, quo plerunque ſolent tales ſubito præſocari à diabolo, aut alijs grauiſsimis calamitatibus inuolui. *Pro. 23* [Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum, ſi ſitit, potum da illi, hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius.] Adeò nõ eſt ultio capienda ex illis qui nos lædunt, ut etiã pro iniuria referre beneficium iubeamur. Verum quotuſquiſq; id facit? Quis uel uerbũ unũ põt æquo ferre animo? quis placido uultu intueri eũ, qui duriuſculè ipſi locutus ſit? Sed quare tã imbecilli & miſeri ſumus, niſi quia refrixit in nobis charitas? quæ ſi ferueret, neminem putaremus magis amicum, quàm qui nobis omnium eſſet infeſtiſsimus. Iubemur autem inimicis benefacere, quòd plerunque ſoleant frangi beneficijs, & animo compungi, ſicque congeruntur carbones ignis ſuper caput eorum, id eſt, urentes pœnitentiæ gemitus, ut exponit D. Auguſtinus, quibus ſuperbia ſanatur eius, qui *Lib. 3. de Doctri. Chriſt. c. 16.* dolet ſe inimicum fuiſſe hominis, à quo eius miſeriæ ſubuenitur. Itaque & Origenes, fortaſsis, ait, & iſti carbones ignis, qui congregãtur ſuper caput inimici, ad adiutorium ipſius congregantur. Poteſt enim fieri, ut ameus, ferus & barbarus inimicus, ſi ſentiat beneficiũ noſtrum, ſi humanitatem, ſi affectũ, ſi pietatẽ uideat, compunctionem cordis capiat, commiſsi pœnitudinẽ gerat, & ex hoc ignis quidam in eo ſuccendatur, qui eum pro commiſſo conſcientiæ torqueat & adurat, & iſti erunt carbones ignis, qui ſuper caput eius ex noſtro miſericordiæ & pietatis opere congregantur. Caput uero principale cordis appellatur, & merito caput dicitur, cuius intellectu & prudentia membra reguntur uniuerſa. Hæc ille. [Noli uinci à malo, ſed uince in bono malũ.] Vincitur à malo, inquit idẽ Origenes, qui malis prouocatus, reddit malum. In bona autem uincit malum, qui acceptis malis reſtituit bona. Certũ eſt enim hãc eſſe mali naturã, ut ex ſimilibus ſuis augeatur & creſcat, ſicut ignis, ſi ignem iungas: ſicut noctis tenebræ, ſi aeris nubilum ſocietur. Bonum uero ſi adhibeas, exterminatur malum. Contraria nanque contrariis perimuntur, ſicut per aquam ignis extinguitur, & per lucem tenebrę fugantur. D. Ambroſius ſcribens in hunc locum, Hæc interpretatio Apoſtoli eſt, inquit, cohortantis, ne uicem reddamus inimicis, ſicut dictum eſt. Multum enim proderit nobis, *Inimici ſunt uincendi.* ſi malitiæ cedamus. Vincit enim malum, qui ad tempus uinci uidetur ab illo. Et Saluator enim ſic uicit malum, dum non reſtitit. Contra enim ſe agit malitia, & dum uincitur, uincere ſe putat. Id enim agit inimicus, ut & nos de propoſito noſtro abſtrahat, occaſionem quęrens quõ peccemus. Ideo ſi prouocati ab illo, uicem non reddamus, uincimus illum in bono.
Hæc Ambroſius. Scripſit de Bono patientiæ ſermonẽ elegantiſsimum D. Cyprianus, imitatus Tertullianũ, qui item de Patientia librum unum compoſuit. In hoc ſermone inter cætera ſic habet Cyprianus, Nos autem fratres chariſsimi, qui Philoſophi non uerbis ſed factis ſumus, nec ueſtitu ſapientiam ſed ueritate præferimus, qui uirtutum magis conſcientiam quàm iactantiã nouimus, qui nõ loquimur magna, ſed uiuimus quaſi ſerui & cultores Dei, patientiã quã magiſterijs cæleſtibus diſcimus, obſequijs ſpiritalibus præbeamus. *Patientia ut ſeruanda.* Eſt.n. nobis cũ deo uirtus iſta communis. Inde patientia incipit, inde claritas eius & dignitas caput ſumit. Origo & magnitudo patientiæ Deo authore procedit. Diligenda res homini quæ Deo chara eſt. Bonũ, quod amat, diuina maieſtas cõmẽdat. Si dñs nobis & Deus & pater eſt, ſectemur patiẽtiã dei pariter & patris: quia & ſeruos oportet eſſe obſequẽtes, & filios nõ decet eſſe degeneres. Qualis uero in Deo & quãta patiẽtia, ꝙ in contumeliã ſuæ maieſtatis & honoris inſtituta ab hoĩbus prophana tẽpla, & terrena figmẽta, & *Patientia Dei* ſacra ſacrilega patientiſſ. ſuſtinẽs, ſuꝑ bonos & malos æqualiter facit diẽ naſci & lumẽ ſolis oboriri, & cũ imbribus terrã rigat, nemo à beneficiis eius excluditur, quominus iuſtis ſimiliter & iniuſtis indiſcretas pluuias largiatur. Videmus inſeparabili ęqualitate patientiæ nocentibus & innocuis, religioſis & impijs, gratias agentibus & ingratis Dei nutu tẽpora obſequi, elemẽta famulari, ſpirare uentos, fontes fluere, grandeſcere copias meſsium, fructus miteſcere uinearum, exuberare pomis arbuſta, nemora frondeſcere, prata florere, & cùm crebris, immo continuis exacerbetur offenſis Deus, indignationẽ ſuã tẽperat, & pręſtitutũ ſemel retributionis diẽ patienter expectat. Cũque habeat in poteſtate uindictam, mauult diù tenere patientiam, ſuſtinens ſcilicet clementer & differens, ut ſi fieri poteſt multùm malitia protracta aliquando mutatur, & homo in errorum & ſcelerum contagione uolutatus, uel ſerò ad Dominum conuertatur. Hæc nimirum ille beatiſsimus & cõſtantiſsimus martyr Cyprianus, unde diſcimus, uti nos imitatione dei & patris noſtri debeamus non alienæ malitiæ uicem reddere, ſed noſtra patientia eorum qui nos infeſtant ſæuitiam & maleuolentiam edomare ac uincere. Hoc enim Chriſtianam decet æquanimitatem & modeſtiam, nec aliter poterimus magis grats eſſe deo noſtro, quam ſi illi ſtudeamus eſſe quàm ſimillimi imitatione charitatis, benignitatis, patientiæ ac longanimitatis eius, id quod ipſe nobis pręſtare dignetur gratia & miſericordia ſua qui eſt benedictus in ſecula, ſeculorum Amen.

DOMINICA TERTIA.

Matth. 8.

In illo tempore, Cùm deſcendiſſet Ieſus de monte, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ. Et ecce leproſus ueniens, rogabat eum, dicens, Domine ſi uis, potes me mundare. Et reliq. Homilia Origenis.

DOcente in monte domino, diſcipuli uenerunt ad eum ſicut alacres, ſicut domeſtici, ſicut proximi, ſicut amici uel fratres. Ideo ait & dominus ad eos, Vos *Eſt Homilia V. in diuerſos. Mat. 5* eſtis ſal terræ, & uos eſtis lux mundi. Nunc uero deſcendente eo de monte, turbæ ſecutæ ſunt eum, quæ in montem aſcendere non potuerunt, ut pigri populi, ut negligentes, ut imperfecti. Ita & filij Iſrael primitùs in montem aſcendere non ualuerunt, ad obuiandum deo pergere non potuerunt propter ſuam irreligioſitatem & impietatem, ſed ſolus Moyſes aſcendit, & pauci cum eo ſeniorum Iſrael, ita & cum domino diſcipuli ſoli in montem aſcenderunt & tardiores deorſum ſteterunt. Sic & modo uigilantes & alacres & fideles animæ deum timentes, & dominũ

diligentes, regna cæleſtia deſiderantes, Dominum
ſemper ſequentes, poſt Dominum in illum cœleſtem
montem aſcendunt, audientes Apoſtolum dicentem:
Colo. 3 Quæ ſurſum ſunt quærite, quæ ſutſum ſunt ſapite, ubi
Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens. Deſcendente
nunc Domino, hoc eſt inclinante ſe ad infirmitatem
& impotentiam cæterorum, miſertus imperfectioni
eorum uel infirmitati, ſecutæ ſunt eum turbæ mul-
tæ, aliquanti propter charitatem, aliquanti propter
doctrinam, aliquanti propter admirationem & cu-
rationem. [Et ecce homo leproſus,] unus ex illis qui
curam quærebant, qui leuamen deſiderabant: [Et ec-
ce homo leproſus ueniens, adorabat eum dicens: Do-
mine, ſi uis, potes me mundare.] Deorſum currens ro-
gas o homo, & in mõte nihil dicis? Quare ſic? Quia tẽ
pus, & tempora omni rei ſub cælo, tẽpus doctrinæ; &
tẽpus curationis. In mõte docuit, illuminauit, monuit
animas curauit, corda ſanauit. Propterea ergo ego il-
la maiora tẽtare nolui, illa ſumma tardare paſſus ſum.
Ipſis ergo ab illo completis, deorſum eo de monte ad
curandum deſcendente, ſicuti de cœlo, ſicuti de cœ-
leſtibus montibus ad ſaluandos carnales deſcenden-
te, uenit ad eum homo leproſus, adorans eum. An-
tequàm peteret, adorare cœpit, antequàm rogaret,
culturam oſtendit. Adorauit autem eum, pro hoc ip-
ſo Deum & Dominum eum inuocans. Adorabat eum.
Mat. 2 Sic & illi beati Magi prius procidentes adorauerũt eũ
& ita demum ei munera obtulerunt. Eodem modo &
nunc iſte cadens adorabat, & ſic ſupplicem obtulit po
ſtulationẽ, Dñe, dicẽs, tu qui dignè adoraris, qui meri
tò coleris, te ego ut Dominũ adoro, ideoq; & dñm di-
co, opera priùs conteſtans, & ſic uerba loquens. Per te
enim oĩa facta ſunt, tu ergo Domine ſi uis, potes me
mũdare. Volũtas tua, opus eſt, iõ ſi uis, potes me mun-
dare. Voluiſti ut hæc immundiſsima lepra ſuper me
ueniret, ſiue propter mea peccata, ut correptus pœni
tuiſſem, ſiue propter tuam prudentiam, ut mirabili-
ter me mundans magnificeris. Oĩa diſpẽſanter & pro-
uidenter facis, & ſalutem largiter tribuis. Siue ergo
hanc leprã ꝑꝑ mea peccata portaui, dimittens culpas
meas, munda me, ſiue propter prouidentiam tuam,
mirabiliter munda me, ut ab omnibus magnificeris.
Domine, ſi uis, potes me mundare. Voluntas tua opus
eſt, quia & opera uoluntati tuæ obediunt, ideoque ſi
uis, potes me mundare. Non dubito, non fallor, non di
Mat. 9 co ſicut ille, qui filii ſalutem deprecabatur. Si quid
potes, adiuua nos. Sed ſcio quià omnia potes, ideoque
non potentiam peto, non fortitudinem quæro, has e-
nim ſcio eſſe in deficientes, ſed tantum uoluntatem
tuam deprecor, & ſequens uirtus ſtatim hanc gra-
tiam adimplebit. Domine, ſi uis, potes me mun-
dare, mihi ad beneficium, tibi ad laudem, uidentibus
† & proficiendi doctrinam. autem ad miraculum, † & proficiẽtibus ad doctrinam.
Domine, ſi uis, potes me mundare. Tu priùs Naa-
man principem Syriæ per Heliſæum in Iordane tin-
gens lepra mundaſti, tu & modo ſi uis, potes me mun
dare. Cui reſpondens Dominus, ait, Confiteris quia
4. Re. 5 ego poſſum, profiteris quia ſi ego uolo, fit, ideo uolo.
Mundare uoluntatem precaris, potentiam confiteris.
Volo, Mundare. Magnificè credis, magnificè &
mundaberis. Pleniſsimè confiteris, pleniſsimè & læ
tificaberis. Volo, Mundare. Non dubitaſti credere,
non tardo ſanare. Non diſtuliſti confeſsionem, non dif
Le. 13. feram te mundare. Volo, Mundare. Et ut magnam gra-
tiam tibi oſtendam, manum ad te porrigo. [Extendẽs
itaq; Ieſus manũ, tetigit eũ dicens, Volo, Mũdare.] Et
quare tetigit eũ Dominus, cũ lex prohibuiſſet lepro-
ſum tangere? Propter hoc tetigit, ut oſtendiſſet quia
Tit. 1. oĩa munda mundis, qui aliorũ alijs non adhærent in
quinamenta, quia extranea immunditia immaculatos
non coinquinat. Sed adhuc propter quid tetigit? Vt
humilitatem demonſtraret, ut nos doceret nullum
ſpernere, nullum horrere, nullum contemptibilem du
cere propter corporis læſionem, aut maculationem,
quæ à Domino immittuntur pro qua ipſe ſcit ratione.
[Extendens ergo manum Ieſus, tetigit eum.] Medi-
cus ſum, ait, cœleſtis, corpora cum animabus curare
poſſum, propterea omnes tango, non ut infirmitas mi
hi adæreat, ſed ideo ut ab his qui eam habent expellã.
Sol ſum enim, ait, incorruptibilis, & luna iuſtitiæ,
iõque oĩbus appropio, & omnes meis ſplendoribus
ad ſalutem irradio, ipſe uero ſicut fui permaneo in ſin
gulari meæ ſanctitatis pulchritudine. [Extendens ma
nũ, tetigit eũ.] Non ſperno legẽ, ſed cũro uulnus. Non
deſtruo mãdatũ, ſed fugo atque mundo lepram Ideo
cum extendo manum, mox effugit hęc contaminatio,
meæ uirtuti proximare, uel reſiſtere meæ potentiæ
non poterit. Dico, Mundare, & manum ad tangen-
dum extendens, effugit ilico lepra, & inuenta eſt ma-
nus Domini non lepram, ſed mundum tetigiſſe cor-
pus. Conſideremus & nos nunc dilectiſsimi fra- *Lepra animi.*
tres, ut nullus peccati lepram in ſua habeat anima,
ut nullus contaminationes delictorum in ſuo retineat
corde. Et ſi habet, inſtanter adorans Dominum, dicat
ad eum, Domine, ſi uis, potes me mundare. Tu illum
priùs multa delicta committentem mundaſti Manaſ-
ſen, tu aliis innumerabilibus à ſeculo peccantibus mi-
ſertus es. Tu ergo ſi uis, potes me mundare. Et Domi-
nus mox miſericordiæ porrigens manum, dicet, Vo-
lo, Mundare. Et Ieſus ait illi mundato a lepra, huic
cui miſertus eſt, huic credenti domino, qui confiſus
eſt in uirtute eius, huic ergo dixit Ieſus, Credidiſti, ſa
nus es, ſperaſti mundus effectus es. Noli obliuiſci qua-
lis fueris, & qualis factus ſis. Non ceſſes gratias age
re, non taceas confiteri. Hoc & nos debemus facere
chariſsimi, quando à domino noſtro de aliquo pericu
lo liberamur, quando ab dolore ſaluamur, ſiue infir-
mitatis, ſiue uulneris, ſiue de qualibet neceſsitate.
Non efficiamur ingrati, non relinquamus liberatorẽ
noſtrum, ſed alacriter gratiarum actionem ei redda-
mus, ſed & munera ſecundum ſubſtantiam noſtram ad
honorificandum eum exhibeamus. Hoc enim & illi
mandauit dominus, [Vade, ait, ad ſacerdotẽ, & offer
munus tuũ. Dixit ergo ei Ieſus, Vide nemine dixeris.]
Et quare o dulciſsimè Domine nũc dicis, Nemini dixe
ris? Propter meam, ait, humilitatem, propter meã dul
cedinẽ, ut & uos doceamini quando aliquid boni fa-
citis, non gloriari, non extolli, non inaniter placere
uelle in conſpectu hominum, ſicut conſuetudo eſt ali-
quantis, ſiue cum aliquid boni fecerint, ſiue cum ieiu
nauerint, ſiue in pauperum eleemoſynis & largitati-
bus, ſiue in altaris honore, ſiue in ſanctorum honorifi-
centia. Etenim ipſi ante homines uolũt glorificari, &
ſibi placere, ante Dominũ mercedem perdentes. [Vi-
de nemini dixeris.] Te enim tacente, hoc mirabiliter
clamabit, te enim os non aperiente, omnis tui corpo-
ris ſubſtantia inhilabit. Heſterno immũdus, & hodiè
mundus, ante puſillũ horribilis, & nunc decorus. [Vi-
de ergo nemini dixeris, ſed uade & oſtẽde te ſacerdo-
ti.] Ambulantẽ te ad templum uidentes mirabuntur,
& ſacerdos uidens expaueſcet, quoniã ſecundũ legem
ab eo ſemel & bis ab eo ablutus, & oſtendens te ipſi,
mundari non potuiſti. Vade ergo, oſtẽde te ſacerdoti,
& uidens cognoſcat, quia non per legis conſuetudinẽ
mundatus es, ſed per gratiæ operationem, non per
terrenorum ſacerdotum imaginem, ſed per cœleſtem
ſummi ſacerdotis ſplendorem. [Vade, oſtende teip-
ſum ſacerdoti.] Sacerdoti te oſtende, à ſummo ſa-
cerdote miſſus. Sacerdoti te oſtende, à ſummo ſa-
cerdote Dei patris mundatus. Sed non uidearis

in

in conſpectu Dei inanis. Non nidearis ſacerdoti manu uacua ad eum uenire, non uenias in conſpectu ſancti templi infructuoſus, [Sed nffer munus tuum.] Ad illū enim tunc hoc dictum, nos admooet omnes, ad illū loquens, nobis omnibus dicit, ut & nos dona & munera noſtra non teneamus apud nos, ſed reddamus deo, maximè cum de aliqua liberamus tribulatione. [Offer, inquit, munus tuum.] Quare? Vt omnes qui uident te portare & offerre, credant his mirabilibus, & magnificent deum, qui miſertus eſt tui, & infidelibus per hoc increpatio & teſtimoniū duritiæ cordis ipſorum fiet. *Iob.5* Sic & illum triginta & octo annis iacentem in infirmitate, erigens a languore, iuſsit portare grabatū ſuū, & ire in domum ſuam, ut hunc ipſum lectum portatū ab eo per mediam ciuitatem clamaſſet, ſaluantem ſe inuocando & laudando. Sic & illum cæcum in natatoriam Siloe miſit, *Ioan. 9* ut uidentes ambulare illuc eundem cęcum, & iterum remeantem, mirati & obſtupeſcentes, crederent huic talia mirabilia facienti. Poſt hæc, quę ſuperiùs dicta ſunt, [Cum introijſſet Capharnaū ciuitatem Galilææ.] Sic cognominata eſt Capharnaum, in qua dominus ſępius uirtutes ſuæ magnificētię demonſtrauit. Ingrediente eo Capharnaum. Cur ibi ingreſſus eſt? Propter hoc, quod & inuenit, & ſtatim manifeſtum eſt. [Acceſſit ad eum Cēturio.] Acceſſit uerè, non dimidius, ſed totus, non aſpectu corporis *4.Re.1* tantùm, ſed & animæ plenitudine, non facie tantum, ſed & immaculato corde. Acceſsit centurio, alieoigena generatione, ſed domeſticus corde, alienus natione, ſed alacer fide, militum princeps, ſed plus angelorum gaudium. *4.Re.1* Acceſsit ad eū Centurin, increpatio illorum. Illi quondam ad Eliam in Carmelo aſcendentes quinquagenarii, mox in infidelitate ſua igne combuſti ſuot, & iſte in fide mox in ſinu deputatus eſt Abrahæ. [Accessit ad eum Centurin, rogans eum & dicens, domine, puer meus iacet in domo paralyticus & malè torquetur.] Multi in illo tempore pro diuerſis rngabant infirmitatibus, alius pro filio, alius pro aliquo alio, ſed nullus pro ſeruo, niſi iſte ſolus, & hoc ei ad augmētū beatitudinis, ad coronā gloriæ erat. Quid enim cogitabat iſte beatus? Quid æſtimabat iſte oībus bonis plenus centurio? Iſte, aiebat mihi ſeruus eſt, & egn ſeruus creatnris ſum. Iſte me habet ſuper terram dñm, & ego hunc magnā in cælis habeo dominum. Si ergn ei non miſereor, qūo mihi ille ſubueniet? Sic debent omnes qui ſamulos habent & ſamulas cogitare, ſic miſereri, ſic condolere eis, ſic ſupplicare, ſic curā habere de ſeruis ſuis, uel de ancillis ſuis, ſicut & ille beatus cēturio fecit. [Puer meus, inquit, iacet in domo.] Nnn in una re tm̄ miſerabilis ꝙ iacet, ſed & in alia ꝙ paralyticus, tertia quod malè torquetur. Omnia.n. iſta dolore cognominauit, & iacentem, & paralyticum: & dnrè detentum, ideo ut & ſuæ animæ anguſtias demōſtraret, & domioum commoueret, quatenus & illius cruciatum demonſtraret, & domini beneuolentiam *Luc.5.* jooitaret. [Puer meus iacet in domo.] Et huc quare nō attuliſti eū, ſicut illi illū paralyticum in lecto portaue runt? Ideo, ait, quia non opus eſt oſtendere illi omnia uidenti. Noo opus eſt in cooſpectu eius afferre, cuius potentia non terminatur, nec includitur, neque excluditur. [Iacet in domo paralyticus, & malè torquetur.] Quid ergo uis? quid cupis? quid deſideras? Non multū loquor ait: ſcio.o. qnia ad omnia cogooſcentem loquor. Non ſum nerboſior, ſcio enim quia ad omoia præſcientem reſpondeo. Ideoque iſte cognoſcens corda reſpōdens, dicit, *Ge. 21* [Ego ueniam & curabo eum.] Ego ad Abraham ueniēs, ſenilē Saræ uterū ſanaui, in ſenectute eis Iſaac filium donans, ego & nunc ueniens ad te, curabo eum. Et quomodo promittis Domine aduētum tuum? Nec petit, nec quærit, ſcięos quod ooo acceptabile ſit ei ut uenias in domum eius. Propter quid oīno hic ꝓfers? Ob hoc, ut & uos præualeatis, & eius fidei ſimiletis, uel cognoſcatis quid ſit iſte, uel qualis in eo fidei theſaurus habeatur occultus. Iam enim & primitus Abrahā tenraui, *Ge. 22* noo pro hoc nt cognoſcerem quem antè ſciebā, ſed ut uos ei ſimiles in oī tentatione, & fortiſsimi inueniamini. Et Iob ita probaui. *Iob.1. 2* Non ꝑꝑ hoc probaui, quem iuſtum teſtificatus ſum, ſed ut uobis ſpem & fiduciam uel confidentiā demnnſtrarem. Ideo & huic dico, Ego ueniam & curabo eum, ut & ipſe magnam ſuam fidem proferens, dicat: Domine, terruiſti me de hnc promiſſo, conturbaſti me de hoc dicto, interfeciſti fortitudinem aīæ meæ in hoc uerbo. Nō ſum dignus aſpectu, nō ſum dignus appropinquatione, nō ſum digous acceſſu uel introitu tun. [Domine, non ſum dignus ut intres ſub tectū meū.] Moyſes primitùs ille magnus tuus confabulator, ille mirabilis narrator operum tuorum, ille fidelis in tota domo tua, nimiùm ſe humiliauit, dicens: *Exo.4* Non ſum dignus ante heſternum & tertiū diē. Quāto magis ego dicā, Domine, non ſum dignus, ut ſub tectū meū intres? Alienigena ſum, gētilis ſum, miles ſum, gladio accinctus, ſanguinem fundens, ad præliū exiēs, ideoque [Non ſum dignus, ut intres ſub tectū meū, ſed tantū dic nerbo,] ſed tantū ueni uerbo. Verbū tuum, aſpectus tuus eſt, uerbū tuū, opus conſummatum eſt. Ideoq; dic uerbo, oſtēde abſens corpore, quod pręſens ſpiritu conſummare potens es. Vbique indeficiens tua præſentia, ubique præſens tuus aſpectus. Idcirco ego acceſſu & introitu tuo indignus ſum, & iſte infirmus uerbi tui uiſitatinne indiget, & ideo [Dic uerbo, & ſaoabitur puer meus.] Sed & hoc nullum noſtrum pertranſeat ſicut puſillum aliquid, quod dixit iſte beatus, [Non ſum dignus, ut ſub tectū meū intres.] Intrat & ounc dnminus ſub tectum credentium duplici figura uel more. *Dominus ut intret ſub tectū credentiū. Eucharistia.* Nunc enim qaando ſancti & religioſi & deo acceptabiles eccleſiarum antiſtites ſub tectum tuum intrant, tunc ibidē Dominus per eos ingreditur, & tu ſic exiſtimes tanquam Dominū ſuſcipiens. Et aliter. Quando Dominum ſumis cibum, quando illud incorruptum accipis epulum, quando uitæ pane & poculo frueris, quando manducas & bibis carnem & ſanguinem Domini, tunc Dominus ſub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humilians temetipſum, imitare hunc centurionem, & dicito, Domine nnn ſum dignus, ut intres ſub tectum meum. Vbi enim indignè ingreditur, ibi ad iudicium ingreditur illi accipienti. Sed adhuc quid adiecit ille beatus in ſequentibus? [Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, & habeo ſub me milites, & dicn huic, uade, & uadit, & alio, ueni, & uenit, & ſeruo meo, fac hoc, & facit.] O prudentia, o intellectus animæ, o munditia cordis. Prinr omnium manifeſtæ neritatis confeſsiooem reuelauit, & noui teſtamenti myſterium declarauit, & Eccleſiæ in ſeſe monſtrauit imaginem, primitiæque ex gentibus Domino credeotium factus eſt. Ego, ait, homo ſum ſub poteſtate regis uel priocipis, indignus ego habeo ſub poteſtate mea milites & ſeruos, & tu habes ſub poteſtate tua angelos ſicut milites, & ſanctos omnes ſeruos. Ego mando unicuique, & facit ſecundùm præceptum meum, & to mandas, qood & ſtatim completur. Quod enim mandas & dicis, fit. Mandas, & ſine mora perficitur. Omnis enim creatura ſeruit tibi, & ideo dic uerbo, & perficietur uelociter, & ſanabitur puer meus. O fides uiri, o religioſitas militis. Quomodo te magnificemus, o dulciſsimè amice ueritatis? Te admiratur dominus, & tuam indeficientem magnificat fidem. Quomodo de tenebris gentium tantū lumen proceſsit? Quomodo de errore eorum deum

non cognoſcentium, tanta manifeſtata eſt iuſtitia? Quomodo ex ore ſtultorum idolis ſeruientium, tam lympida effulſit fides? [Avdiens ergo dominus, admirabatur eum.] Et quod deus unigenitus miratur, quantum ſit & quale, inenarrabile & inæſtimabile?

Deo nihil admirabile.

Percipe ſenſu, o chariſsime, quod deo nihil eſt mirabile, nec aurum, nec diuitiæ, nec regna, nec principatus. Iſta oĩa ſunt in conſpectu eius tanquàm umbra, & ſicut nihil, ſicut flos decidens. Nihil ergo mirabile in conſpectu Dei, nihil magnum, nihil precioſum, niſi tantum una fides. Hanc miratur, hanc honorificat, hanc acceptabilem ſibi æſtimat, Ideoque conuertens ſe ad ſequentes turbas, dixit, [Amen dico uobis, hoc eſt, uerè dico uobis, nõ inueni tãtam fidem in Iſrael.] Non in illo priore Iſrael beato Iacob tantam abnegat ſe Dominus fidem inueniſſe. ille enim non tantùm credidit dominum, ſed & prophetauit de eo, & apertius eius iuſtitiam demonſtrauit, & manifeſtum in carne aduentum eius prolocutus eſt. Niſi enim crediſſet ei, quomodo de eodem prophetaſſet? Sic & hi qui de Iſrael proceſſerunt. Iſrael enim & ipſi nominati ſunt prophetæ & iuſti, Dauid, Eſaias & Hieremias. Hi omnes clarè & manifeſtè eius aduentum prænunciauerunt. Omnes nanque hi habuerunt fidem, habebant etiam & prophetiam. Et iſte beatus centurio fidem habuit, ſed prophetiam non habuit. Ideoque dominus admirans, magnificat fidem eius ſuper illum qui tunc fuit Iſrael, hoc eſt, ſuper omnes qui tunc fuerunt tribus Iſrael, & non ſuper illum qui ab initio fuit Iſrael, nec ſuper eos, qui poſtea prophetæ & iuſti inuenti ſunt in Iſrael. [Amen dico uobis, nec in Iſrael tantam fidem inueni,] ſicut in gentibus, ſicut in barbaris, ſicut in alienigenis. Gẽtes filiũ Dei me inuocant omnipotentem, unigenitum confitentur, dominum aſſerunt, & ſicut dominum diligunt, & ſicut bene omnia diſpenſantem adorant, & Iſrael me non cognouit,

Eſa. 1.

& populus meus hic me non intellexit. Ideoque Beelzebub & Samaritanum appellant, & peccatorem æſtimant.

Marc. 5

Iairus Iſraelis princeps, pro filia ſua me petens, non dixit, dic uerbo, ſed ueni, ait, uelociter, antequàm moriatur filia mea.

Ioan. 3

Nicodemus doctor Iſrael de fidei ſacramento audiens, ait, Quomodo poteſt hoc fieri?

Ioã. 11

Maria & Martha me nimium diligentes, dicunt, domine ſi fuiſſes hic, non eſſet mortuus frater meus. tanquam dubitantes, quod ubique non uelox ſic adeſſe mea potentia. Ideoque non inueni tantam fidem in Iſrael, ſicut in iſto alienigena. [Dico autem uobis, quod multi ab oriente, & occidente uenięt, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Iacob in regno cœlorum.] Dico uobis, teſtor uobis, annuncio uobis, prædico uobis, ꝙ multi uenient, de quibus iã prius propheta locutus eſt, dicens, Et uenient gentes multæ, & dicent, Venite aſcendamus in mõtem domini, & in domum dei Iacob ingrediamur, & oſtendet nobis uiam ſuam, & ambulemus in ea.

Eſa. 2.

Multi uenient, illi de quibꝰ ait dominus, Et alias oues habeo, quæ nõ ſunt ex hoc ouili, & illis adducam, & erit unus grex, & unus paſtor. Multi uenient, illi de quibus dictum eſt, Vt & filii dei qui diſperſi ſunt, congregentur in unum.

Ioã. 10

Ioã. 11

Iſti ergo omnes uenięt. Vnde uenient? [Ab oriente & occidente,] hoc eſt, ex omni gente quæ ſub ſole eſt, ab oriẽte uſque ad occidentem. Sicut enim per omnes gentes debet hoc euangelium prædicari, ſi ex omnibus gentibus uenturi ſunt ad regnum cœlorum. Vel adhuc ab oriente hi, qui ſtatim illuminati tranſeunt, & ab occidente hi, qui paſsiones & perſecutiones uſq; ad mortem tolerarunt pro fide. Multi ergo uenient. Et quõ alibi dicis o dulciſsime domine, Multi uocati pauci electi?

Matt. 22.

Multi, ait, uocati. Omnes enim tribus hominum ab initio ſeculi uocatæ ſunt, & pauci electi de multitudine. Etenim per diuerſas generationes & ſecula diuerſa pauci electi ſunt. Simul uero conuenientes, & ſimul congregati in tempore uiſitationis, multi inuenientur, nimiũq; innumerabiles. [Mvlti enim uenięt ab oriẽte & occidente, & recũbent,] non carnaliter iacentes, ſed ſpiritualiter requieſcentes, non tẽporaliter potantes, ſed æternè epulantes. [Recvmbent in regno Dei,] ubi lex eſt & ſpes, ubi lætitia & exultatio, ubi eſt gloria & benedictio, ubi lux oculorũ & longæuitas uitæ æternę, ubi oẽs iucundantur, ubi oẽs gaudent, ubi patres illi beati recũbunt, ubi oẽs prophetæ requieſcunt, ubi apoſtoli & euangeliſtæ ſuper glorioſos ſedẽt thronos, ubi multitudo martyrũ in æterna gloria gloriatur, ubi copioſitas uirginũ in ſecula exultat, portãs coronam immaculatæ uirginitatis.

Beatitudo cæli.

O dulciſsimi fratres, unanimis conuẽtio, hilaris cõgregatio fulgẽs cõiunctio iſta eſt à ſeculo bene prædicata & annunciata, iſta eſt exultatio, iſta eſt ab initio narrata requies. In iſtã feſtinarunt ireq; omnes Dominum diligentes, ad iſtam colliguntur omnes ex gentibus Domino credentes, religioſitatem ſeruantes. In eam & nos oẽs pergamus, o religioſi filii Dei, ad iſtam omni uirtute noſtra feſtinemus. Nihil nos reuocet, nihil nos retardet, nihil nos impediat ad hoc deſiderabile properare conuiuium. Omnem negligẽtiam, a nobis pellamus, omnẽq; deſidiam ab animo, & corporis impedimẽta à nobis proiiciamus, ut huius beatitudinis & requiei domeſtici efficiamur, quatenus ſanctæ huius, ut dictũ eſt, epulationis digni inueniamur. [Vade, ſicut credidiſti, fiat tibi.] Sic fiet uere unicuique homini, ſicut crediderit, ſecundũ menſuram fidei metietur ei & iſta à Domino gratia. Ideoq; dixit ad illum Dominus: [Sicvt credidiſti, fiat tibi.] Credidiſti quia ego omnia poſſum, credidiſti quia ego ſum dominus omniũ, ſicut credidiſti, ita & fiat tibi. Credamus & nos fratres chariſsimi, Ieſum Chriſtum Deum ac Dominum noſtrum omnia poſſe, ubique præſentem eſſe, remiſsionem nobis cunctorum peccatorum eius indulgentia, ſi tñ eius præcepta ſeruemus, largiri, ut & unuſquiſq; noſtrũ cũ centurione iſto audire mereaẽ: Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Adiuuante ipſo dño noſtro Ieſu Chriſto, qui cũ Deo patre in unitate ſpiritusſancti uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DE EADEM DOMINICA

Homilia Euſebij Emeſeni.

QVum (inquit) deſcẽdiſſet Ieſus de mõte, ubi octo beatitudines ꝑdicauerat, multæ turbæ eius ſermone delectatæ, eius uirtute ſanatæ, eius amori colligatæ, ſe quutæ ſunt eũ. [ET ecce leproſus ueniẽs adorabat eũ, dicens: Dñe ſi uis, potes me mũdare.] Meritò quidẽ Dño de monte deſcendenti leproſus occurrit, quia ad hoc uenerat, ad hoc de cœlis deſcenderat, ut mundum ſanaret, & à uitiorum lepra mundaret. Sed uide quanta ſit fides huius leproſi, hominem uidet, deum adorat, de omnipotentia non dubitat. Sed quid dicit? [Domine ſi uis, potes me mundare,] Dominus es, omnipotens es, uoluntas tua opus eſt: omnis creatura tibi obediens eſt: nõ promerui beneficium tuum, non ſum dignus colloquio tuo: credo tamen, quia ſi uis, potes me mundare. [ET dñs ad hæc extẽdens manum ſuã tetigit eum, dicens: Volo, Mũdare.] Manũ ſuam dominus extendit, potentiam manifeſtat, uirtutẽ non cælat, tangit hominem, & fugit lepra: imo etiam prius lepra fugit, quàm manus ad hominẽ perueniret, ne, ſi lepram tetigiſſet con

Mat. 5

tra

Le. 13 Deuti. 13; Le. 15

tra legem facere uideretur. Lex enim huiuſmodi hominem immuodum iudicat, quæ omoe immundum tangere ioterdicit. Sed quid ait? [Volo. Mundare, Credis quia poſſum?] Volo quia credis, eaperire fidē tuā, cogooſce poteotiā meā. Volo ut muoderis, & iō muodare. [Et confeſtim mundata eſt lepra eius,] ut & fidei oirtus, & curantis omnipotentia appareret. [Et ait illi Ieſus. Vide oemini dixeris, ſed uade, oſtende te ſacerdoti.] Hoc enim nō dixiſſet, ſi hoc miraculū inter turbas feciſſet, quæ eū ſequebantur, quū de monte deſcendiſſet. Neqoe.n. unus cælare poſſet qood tāta millia hominū uidiſſet. Et de his quidē in illo uolumine plenius diximus, de quo iſta aſſumpta ſuot, quærendū tantū eſt, cur ei Dominus præcipiat, ut nemini dicat.

Miracula Dei populis nuntiare cuius ſit.

Prædicare nāque & Dei miracula populis nuociare, ſacerdorū eſt. Leproſus uerò etſi mūdatus ſit, ſacerdos tñ fieri non debet, quoniam illi ad hoc officium eliguotur (ut Apoſtolus ait) qui ſine crimine ſiot. In hoc quoqoe & oos docemur, in his quæ benè & laudabiliter agimus, laodem hominum & uaoam gloriam quærere nou debere. Sed cur eum ad ſacerdotem ire mandas

Tit. 1.

Domine Ieſu? quare iubes ur ſacerdoti ſe oſtēdat, quē tu ſacerdotum omnium maximus, curas? quis eum iudicare audebit, qoi tuo iudicio mundus redit? Hoe igitur agis, ut legis ſacramentis cooſentire agnoſcaris. Ille enim muodus eſt, qui ſacerdotum iudicio mūdus iudicatur. Illorum enim eſt, bonum a malo, iuſtū ab iniuſto, & mundum ab immundo ſeparare. Hoc itaquè priuilegium eis confirmas, dum ad eorom iudicium hunc hominem muodas. Sequitur. [Et offer munus qood præcepit Moyſes, in teſtimoniū illis.] Prius autem qoid leproſus iſte ſignificet, (ſignificat oero aliquid,) deinde oerò dicamus, quid munus etiam ſignificet, quod eum offerre præcepit Moyſes. Iſte enim leproſus totum humaoom genus, & onuſquiſque peccator intelligi poteſt.

Leproſa aīa.

Hæc lepra non corporis ſed animæ eſt. Illa enim anima leproſa eſt, quæ ſuperbia, ira, auaritia, diſcordia, odio, & loxuria ſordeſcit. Tales leproſus currat ad Ieſum, feſtinet ad medicum, nō deſperet, pœniteat, & mūdari deſideret. dicat: Domine ſi uis potes me mundare, potes utique, qoia & ego ſum pœoitens, & tu es omnipotens.

Ezec. 18.

Tu enim dixiſti, quia peccator quacunque hora conuerſus fuerit & ingemuerit, uita oiuet, & noo morietur, Si enim hoc dixerit, ſi hoc egerit, certus ſit de miſericordia, non deſperet de uenia, quia benignus eſt dominos, qui ad ſe uenientē neminem repellit. Deinde uerò offerat munus, quod

Le. 14

præcepit Moyſes. Præcepit enim Moyſes, ut leproſos quando mūdatur, offerat pro ſe duos paſſeres uiuos, qoibus ueſci licitum ſit, & lignum cedrioum, & coccom, & hyſſopum. Et unum è paſſeribus immolet in uaſe fictili ſuper aquas uiuentes, alterum uero in agrū aoolare dimittat. Hoc enim uanum & inotile oideretur, niſi fieri ille præcipiſſet, cui nihil uanum & inutile placet.

Duo paſſeres myſticè.

Ille igitur, qui mundatur, duos paſſeres offerat, & corpus & animam Domino reddat, ut iam non mondi uoluptatibus, ſed Deo ſeruiant. Qui bene uiui offerri dicuntur, quoniam de morte ad uitam transferuntur. Quibus quia ueſci licitū eſt, mūdos eos eſſe, & à peccato liberos maoifeſtat. Nihil.n. niſi moodum lea commedi iubet.

Lignū cedrinum

Offerat aūt ſimul cum his & lignum cedrinum, ut qui corpos & animā ſuā Deo reddit, incorruptā fidem & ſynceram conuerſationē ſe agere promittat. Cedrus enim imputribilis eſt redolentiſq; naturæ. His autē ſuperaddat & coccum, ut charitatis

Coccus Hyſſopus.

igne ſuccēſus, Deum diligat & proximum. Coccus.n. ignei coloris eſt. Offerat prætereà hyſſopum, ut in petra radicatus & fundatus, nunquam à Chriſto ſeparari ualeat. Hyſſopus enim naturaliter in petra naſcitur, petra aūt erat Chriſtus. Poſtquam igitur ſic ſe totum deo reddiderit, immolet onum de paſſeribus in uaſe fictili ſuper aquas uiuentes. Hic enim paſſer corpus eſt, ideoq; in uaſe fictili immolatur, quia uaſa terrea & fictilia ſont corpora noſtra. Immolatur aūt ſup aquas uiuenres, ſicut ſanctæ ſcripturæ immolari præcipiunt. *1. Cor. 14.*

Ro. 12

Vnde Apoſtolus: Obſecro, inquit, uos per miſericordiā dei, ur exhibeatis corpora ueſtra hoſtiam uinentē, ſanctam deo placentē, rationabile obſequium ueſtrū. Hæc eſt uiua aqua, quæ te beue paſſerē tuū immolare docet. Iudæi.n. nō benè iommolāt, quia ad hāc aquā oon ueniūt.

Paſſer auolās

Alterū uerò paſſerē.i. animā in agrū auolare dimittat, quatenùs iā libera, nec terrenæ corruptionis mole grauata, uirtutum alis ad cœleſtia uolare diſcar. Quia enim alter paſſer iā immolatus eſt, ideo iſte liberè oolat, & a nullo detinetur.

Sap. 9.

Corpus qđ corrumpitur aggrauat animam. Hic eſt igitur rectus pœoitentiæ ordo, ut quicunque mundandus ad deum uenit, prius ſeipſum totum offerat, fidem & charitatē, & in bonis operibus perſeueranriā promittat, carnē quæ peccauerat in ſeruitutē redigat & affligat, & animā iā libertate donatā, ad cœleſtia contemplanda uolare dimittat. Sequitur: [Qvvm aūt introiſſet Capharnaum, acceſſit ad eum Centurio, rogans eum & dicēs, Domine, puer meus iacet in lecto paralyticus, & malè torquetur. Et ait illi Ieſus, Ego ueniā & curabo eum.]

Luc. 7

Qualiter Centurio ad Ieſum acceſſerit, Lucas Euangeliſta demōſtrat, qui eū nō per ſe, ſed per ſeniores Iſrael ad eum acceſiſſe narrat, quatenùs pro puero ipſius intercederent, & quia magis Domino familiares eraot, ipſi pro eo interpellarent. Illi aotē quū ueoiſſent ad Ieſum, rogabant eū ſolicitè, dicentes ei, quia dignus eſt ut hoc illi præſtes. Diligit enim gentē noſtrā, & Synagogā ipſe ædificauit nobis. Sic igitur Centurio acceſſit ad Ieſum, non per ſe, ſed per ſeoiores Iſrael, uidelicet ut nos doceret, quid in tali negotio agere debeamus, quando puerū noſtrum in domo noſtra paralyticum iacere, & malè torqueri ſentimus.

Puer, anima.

Quis eſt enim poer iſte niſi anima, ſecundùm ſe quidem innocens & pura? Puer autē à puritate dicitur. Hūc autem Lucas ſeruum dicit, quia ſine ſeruitio animæ uiuere nequimos. Iſte igitur puer ooſter, iſte ſeruus ooſter, iſte iniuſtè ſubiugatus & carnis ſeruitio depreſſus ſpiritus noſter, iacet in domo paralyticus, iacet in corpore iofirmus, iacet in carnis habitaculo oitiorum morbo ſuperatus, & malè torquetur. Hinc luxuria uexarur, hinc ſuperbia fatigatur, hinc auaritia arctatur. Quid igitur? Mittamus ad Ieſum. Sed quem mittemus, & quis ibit ex nobis? Mittamus ſeniores Iſrael, id eſt, epiſcopos ſacerdotes.

Epiſcopi & ſacerdotes pro quibus intercedant.

Iſti enim pro aliis interpellare, iſti pro infirmis & peccatoribos orare debent. Iſti cito ueniūt ad Ieſum: iſti eum mouere, iſti eum flectere, & ad miſericordiam inclinare poſſunt: præſertim ſi nos ſanari uolumus, ſi nos peccaſſe dolemus, & ſi boni aliquid egimus, unde nos apud iudicem commendare queāt. Facilè enim illi pœnitenri ſacerdotes à Domino ueniam impetrant, qui de peccatis erubeſcit, totoque oientis aoniſu ſe ad pœnitentiam conuertit. Et multos quidem uidemus, qui quanuis in ſe aliquo uitio torqueantur, bonos tamen diligunt, multiſque modis ſanctam Eccleſiam ædificant. De his igitur dicere poſſumus, dignos qui exaudiantur, quia diligunt gentem noſtram, & Syoagogam ædificaueroot nobis. Sed ſequitur. [Ego ueniam & curabo eum.] Hoc Matthæus ait. Lucas autem quid? Ieſus aotem ibat cum illis. Venit enim Ieſus ad infirmum, uenit cum epiſcopis & ſacerdotibus ad pœnitentem, quoniam eorum precibus flectitur & orationibos ducitur. Et cum iam oon longè eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens: Domine noli uexari: non enim dignus ſum, ut ſub tectum meū intres. Propter quod

& meipſum non ſum dignum arbitratus, ut uenirem ad te. Hæc autem Matthæus prætermiſit. Cætera uerò utrique communia ſunt. Bene igitur hocloco hi duo conueniunt, ſi hoc tñ in Matthæo ſubaudiatur, ꝙ Cẽturio non per ſe, ſed per ſeniores Iſrael, deinde uero ꝑ amicos acceſſerit ad Ieſum. Sed qui ſunt amici noſtri, quos Chriſto aduenienti, & iam domui noſtræ appropinquãti obuiã mittimus? Iſti ſunt (ut opinor) intelle-

Intellectus. Aĩus. Spiritus contribulatus.

ctus, & animus & ſpirit⁹ cõtribulatus. Iſti.n. Chriſti aduentũ ſentiunt, iſti cũ eo loqui audent, iſti nos Deo cõmendant, & eius gratiæ reconciliant. Quando.n. intus agimus, quando nobiſcũ in corde tractamus, quę & quanta fuerit huius noſtri Saluatoris benignitas, ut ꝓ nobis carnẽ ſumeret, & mundi iniurias ſuſtineret, tũc prædicti amici noſtri cum Domino loquuntur & quodammodo ei dicunt, Domine noli uexari: quoniã eius uexationẽ & fatigationẽ mirantur & contremiſcunt.

Mat. 3

Hoc enim faciebat Ioannes Baptiſta, quum diceret: ego à te debeo baptizari, & tu uenis ad me? Quando uero ad Chriſti ſacramentum accedimus, & fragilitatẽ noſtrã conſideramus, quid aliud dicit unuſquiſque noſtrũ, niſi, Non ſum dignus ut intres ſub tectũ meũ, non ſum dignus ut corpus & ſanguinẽ tuũ ſuſcipiã in ore meo? Domine dic uerbo, & ſanabitur puer meus.

Eucharistia.

Tu enim dixiſti, & facta ſunt omnia: mandaſti & creata ſunt uniuerſa. Eadẽ uirtus tibi eſt, eadẽ potẽtia manet. Dic igitur, uel præcipe ut fiat, & ſanabitur puer meus. Non.n. maius eſt ſanare, q̃ creare. [Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic, uade, & uadit, & alii, ueni, & uenit, & ſeruo meo, fac hoc, & facit.] Ego, inquit, homo ſum, tu Deus, ego ſub poteſtate, tu ſuper omnes poteſtates, ego habeo milites, tu angelos: iſti mihi obediũt illi tuam faciunt uoluntatem. Manda igitur quem uelis: præcipe ſanitati ut ueniat, & iube infirmitati ut recedat. Placuit Domino conſilium, laudauit fidem Cẽturionis. Ad hoc enim Dominus miſericordiam differebat, ut hæc tanta fides Centurionis clarius manifeſtaretur. Vnde & ſubditur: [Avdiens autem Ieſus, miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit: Amen dico uobis, nõ inueni tantã fidẽ in Iſrael.] Miratur Ieſus de fide Centurionis, miratur de fide gentilis hominis. Et iã tunc fidẽ Gentiũ mirabatur, quã ultra fidem Iudæorum creſcere uidebat. Non igitur inueni tantã fidẽ in Iſrael, quantã in Gentili populo, qui per Centurionem ſignificabatur. De quibus mox ſubinferens ait: [Dico autẽ uobis, ꝙ multi ab oriente & occidente uenient, & recũbent cum Abrahã, Iſaac, & Iacob in regno cœlorũ, filii aũt regni eijcientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & ſtridor dentiũ.] His.n. paucis uerbis, Eccleſiã ex oĩbus mũdi partibus colligendam, & inferno expoliato ſanctorũ animas ad cœlorũ regna transferendas, & Iudæorũ incredulitatẽ & damnationẽ denunciat.

Ps. 148

Tenebræ aũt illæ exteriores ſunt, ultra quas aliæ tenebræ non ſunt. Sunt autẽ aliæ tenebræ interiores, ex q̃bus uenitur ad has exteriores, quas infideles homines in mente patiuntur. De quibus Apoſtolus ait, Cæcitas ex parte cõtigit in Iſrael. [Et dixit Ieſus Cẽturioni, Vade, & ſicut credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.] Inter dicere & facere Chriſti nulla diſtãtia eſt. Ipſe.n. dixit, & facta ſunt, mandauit, & creata ſunt. Probauit Centurio fidem ſuam, probauit & uirtutem Ieſu. Dixerat enim, Domine dic uerbo, & ſanabitur puer meus. Et Dominus ad eum dixit uerbo: Vade, inquit, & ſicut credidiſti fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.

Tenebræ exteriores. Interiores. Ro. 11. Ps. 148

DOMINICA QVARTA post Epiphaniam in Epiſtolam Concio exegetica.

BReuis eſt huius diei lectio epiſtolaris, ſed quæ totius ſcripturæ diuinæ ſummam in ſe paucis uerbis complectatur. Hortatur ad fraternum amorẽ, quẽ ipſa quoq; natura ſic exigit, ut immanis beluæ feritatẽ uincere uideatur, quiſquis non amat fratrẽ ſuũ. Etſi uerißimũ hoc eſt, tñ uſq; adeo hodiè à toto ferè orbe terrarũ exulat uera & germana charitas, ut homines propemodum omnis humanitatis obliti, id ſolũ ſtudere uideantur, quomodo ex alienis damnis ſua compendia tueantur, atque utinam plerique contenti eſſent non gratificari proximo, non etiam modis omnibus nocere conarentur. Iubet Deus, hortatur natura, ipſæ quoq; beluæ inuitant, ut diligamus naturæ conſortes, & nos nihil mouemur. Sed Apoſtolum ipſum audiamus ex 13. c. Epiſtolæ ad Romanos: [Nemini,] inq̃t, [Quicquam debeatis, niſi ut inuicẽ diligatis.] Charitatẽ, ait D. Auguſtinus, tanto magis debemus, quanto ampliùs impenderimus: cuius nos perpetuos debitores oſtendit Apoſtolus dicens, Nemini quicquã debeatis, niſi ut inuicem diligatis. Ipſa quippe dilectio exigit debitum, ut fraternæ charitati ſeruientes, eũ, qui ſe adiuuari rectè uelit, in quo poſſumus adiuuemus.

Charitas exulat.

Epist. 135

Item alibi idem Auguſtinus, Semper debeo, ait, charitatem, quæ ſola, etiam reddita, ſemper detinet debitorem. Redditur enim, cum impenditur, debetur autem, etiamſi reddita fuerit, quia nullũ eſt tempus, quã impendendã iam non ſit. Nec cum redditur amittitur, ſed potius reddendo multiplicatur habendo.n. redditur, non carendo. Et cum reddi non poßit niſi habeatur, nec haberi poteſt, niſi reddatur. Immo etiam cum redditur ab homine creſcit in homine: & tanto maior acquiritur, quanto pluribus redditur. Quomodo autẽ negetur amicis, quæ debetur & inimicis? Sed inimicis cauta impenditur, amicis ſecura rependitur, Et paulo infra: Non ergo ſic impenditur charitas, ut pecunia. Excepto enim, ꝙ impendendo illa diminuitur, hæc augetur, etiam illo inter ſe differunt, quod pecuniam cui dederimus, tunc ei beneuolentiores erimus, ſi recipere non quæramus: non autem poteſt eſſe uerus charitatis impenſor, niſi fuerit benignus exactor, quoniam pecunia cum recipitur, accedit cui datur, ſed recedit à quo datur, charitas uero non ſolum apud eum creſcit, qui hanc ab eo quẽ diligit exigit, etiamſi non recipit, ſed etiam ille, à quo eam recipit, tunc incipit habere cum reddit. Hæc ille. Chryſoſtomus hunc locum ſic interpretatur, Rurſus ad bonorum matrem, magiſtram eorũ quæ dicta ſunt, omniſq; uirtutis effectricẽ cõfugit, eamq; ipſam dicit eſſe debitũ non quidẽ tale, quale eſt tributũ, quale uectigal: ſed quod continuo ſine intermißione ſit præſtandũ. Nunquã.n. illã reddi uult, immo ſemper quidẽ reddi uult, non tamen impleri, ſed ſemper deberi. Tale quippe debitum eſt, ut & reddatur, & ſemper debeatur. Hæc ille. Porro Chriſtus ipſe hac nota præcipuè uoluit internoſci diſcipulos ſuos, ſi ſe mutuo diligerent. In hoc, inquit, cognoſcent oẽs, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionẽ habueritis adinuicẽ. Ideo etiã magiſter bonus in illa ſuauißima, concione, quam habuit a ſuprema cœna, toties ſuis commendauit mutuam charitatem, tanquã ea ſola ſufficiat, cum utique ubi illa adeſt, reliquas quoque uirtutes neceſſe ſit adeſſe, & ſine qua nihil omnino poßit ad ſalutem prodeſſe. Neque uel Chriſtus uel Apoſtolus, dum inuicem nos diligere iubet, Dei amorem excludit, cum certum ſit, teſte etiam D. Auguſtino,

Epist. 62. Charitas debitũ ꝑpetuũ.

Ioã. 13

una

una charitate nos deum proximumque diligere, im-
mo nemo poſsit proximum ſalutariter diligere: niſi
Deum amet. Hoc ergo commune Chriſtianorum om
nium, & qui Chriſtiano nomine non inaniter gloria-
ri uelint, ſit ſtudium, ut ament, tanto utique & melio-
res in hac uita, & beatiores in illa cœleſti futuri, quan
to plus amauerint. Sequitur, [Qvi enim diligit proxi
mum, legem impleuit.] En quantum tribuit charitati
ut ſit ſumma legis & prophetarum, immo impletio to
1. Ti. 1. tius legis diuinæ. Rectè igitur dicit ſcriptura, Iuſto
non eſſe legem poſitam, cùm illum charitas impellat
ad præſtanda ſponte omnia, quæ lex præſcribat. Non
enim putandus eſt iuſtus eſſe exlex, ſed quia amore du
citur, non tam lege compelli, quàm ſua uoluntate ad
legis iuſſa complenda moueri uidetur. Nec uero legi-
bus ſeueris opus eſt, ubi charitas uiget. Nam qui deũ
proximumq; diligit ex animo, non poteſt certe facilè
adduci, ut eiuſmodi aliquid deſignet, quod ad dei pro
ximi ve iniuriam pertineat, etiamſi nullis alioqui le-
De Doctrin. Chriſtiana lib. 1. c. 35. gibus arceatur. Itaque Diuus Auguſtinus, Legis, inqt
& omnium diuinarum ſcripturarum plenitudo & fi-
nis eſt dilectio rei, qua fruendum eſt (hoc eſt, Dei) &
rei, quæ nobiſcum ea re frui poteſt (hoc eſt proximi.)
Atque idem ipſe proximi nomine omnem omnino ho
minem uult contineri, immo & ſanctos angelos, quin
& Chriſtum ipſum. Iam uerò, inquit, ſi uel cui præbē-
Ibi. ca. 30. dum eſt, uel à quo nobis præbendum eſt officium miſe
ricordiæ, rectè proximus dicitur, manifeſtum eſt hoc
præcepto, quo iubemur diligere proximum, etiam ſan
ctos angelos contineri, a quibus nobis tanta miſeri-
cordiæ officia impenduntur, quanta multis diuinarũ
ſcripturarum locis animaduertere facilè eſt. Ex quo &
Lu. 10 ipſe Deus & Dominus noſter proximum ſe noſtrum
dici uoluit. Nam & ſe ipſum ſignificat dominus Ieſus
Chriſtus opitulatum eſſe ſeminino iacenti in uia, affli
cto & relicto à latronibus. Sequitur, [Nam, Non adul
terabis, Non occides, Non furaberis, Non falſum te-
ſtimonium dices, Non cõcupiſces, & ſi quod eſt aliud
mandatum, in hoc uerbo inſtauratur, Diliges proxi-
In epiſ. ad Ro. c. 13. mum tuũ ſicut teipſum.] Hoc Moyſes, inquit Ambro-
ſius in hũc locum, ſcriptum accepit à deo ad reforma
tionem legis naturalis. Itaque in dilectione impleri
legem ſignificat Apoſtolus, ſicut dixit, ac ſi ſint alia
mandata, quæ nunc tacuit, tamen pro omnibus man-
datis dilectio ſatisfacit. Nam ſi ſe humanũ genus ab
initio dilexiſſet, iniquitas in terra non eſſet. Exordiũ
enim iniuſtitiæ, diſcordia eſt: ideoque iniquitatis dile
Apud Oecumeniũ in c. 13 ad Ro. ctio, iniquitas eſt. Hæc Ambroſius. Photius epiſcopus
hunc locum interpretans, Et qui fiat, inquit, ut qui pro
ximum diligit, legem compleuerit uniuerſam? Per ſe-
ſe planum eſt. Qui enim diligit, dilecti non uiolabit
matrimonium, in illud quod omnium, quæ in hac ui-
ta ſunt, maximum eſt inſidias parans, ac dilecto infe-
rens nocumentum: ſed nec manus contra ipſum arma
bit cruentas, nec furari aggredietur, nec alia quouis
modo concupiſcentia cuiuſpiam rei ad ipſum pertinẽ
tis inuectus, per uim auferet. Non ſunt enim hæc amã
tis. Neutiquam ſanè falſum contra proximum teſti-
monium feret, neque peierabit. Patrem porro atque
matrem, quomodo qui proximum diligit, non uehe-
menter diliget & honorabit? Quo pacto proinde non
diuinitatem ipſam, qui eiuſmodi eſt, reuerà ex toto
corde, exque tota uirtute ſua amabit & glorificabit?
Qui autem talibus ſeipſum circumſepſerit, quam aliã
uirtutem iis, quæ memorauimus, non coagmentabit
& coaptabit? Itaque qui proximum diligit, totam
prorſus legem impleuit. Hæc Photius. Chryſoſtomus,
aureum illud os & tuba cæleſtis, Virtutis, inquit, præ
mium ac finis eſt dilectio. Hanc habet radicem, hanc
In epiſ. materiam, hanc uerticem. Si itaque illa & principium
eſt, & plenitudo, quid illi poterit adæquari. Sed non *ad Ro. cap. 13.*
ſimplicem dilectionem requirit, uerum etiam uehe-
mentem. Non enim ſimpliciter dicit, Diliges proxi-
mum tuum: ſed addit, Sicut teipſum. Propterea & *Matt. 22.*
Chriſtus legem ac prophetas ab hac dilectione pen-
dere dixit. Et uide, cum duo poſuerit dilectionis gene
ra iſtam tamen quo euexerit. Cum enim dixiſſet, Pri-
mum præceptum eſt, Diliges Dominum deum tuum, *Ibid.*
ſubiunxit: Secundum enim (neque enim obticuit, ſed
addidit) ſimile eſt huic. Et proximum ſicut teipſum.
Quidnam poterit huic benignitati cõferri? quid huic
manſuetudini? Cum infinitis modis ab ipſo diſtemus,
eam tamen dilectionem, qua uiciſsim nos diligimus,
iuxta eam conſtituit, quæ in ipſum tendit, ſimilemq;
eam illi eſſe dicit, &c. Addit deinde Apoſtolus: [Dilec-
tio proximi, malum non operatur.] Vtrunque ergo
præſtat dilectio, quemadmodum Chryſoſtomus &
Oecumenius exponunt: nimirum & abſtinentiam à
malo, & boni efficacem operationem. Qui enim dili-
git, cauet ſibi à peccato, tanquam à certiſsima peſte,
qua charitas ipſa enecetur, & ſeruet in operibus bo-
nis, quibus charitas magis ac magis fouetur. Non eſt
enim unquam otioſa charitas. Operatur enim magna
ſi eſt: ſi uero operari renuit, charitas non eſt, quod ue-
riſſimè dictum eſt à D. Gregorio Papa in homilia quã
dam. Itaque ſi hæc uirtus in hominibus uigeret, au-
rea eſſent tempora, & procul omni depulſa iniquitate
homines iuſtitiam colerent, & hoc mundo non ut pa
tria fruerentur, quod faciunt impij: ſed tanquam exu-
les & peregrini: iuxta beati Petri admonitionem abſti *1. Pe. 2*
nerent à carnalibus deſiderijs, quæ militant aduerſus
animam, & quorum finis mors eſt & certiſsima dam-
natio. Poſtremo loco ſubiungit Apoſtolus: [Plenitu-
do ergo legis, eſt dilectio:] non ſolum faciendorum
nobis doctrinã breuiter inducens, ut ait Chryſoſto-
mus, ſed & ipſorum exhibitionem facilem efficiens.
Non enim ſolum hoc ſtudioſè ſatagimus, quomodo
quæ præſtare debemus addiſcamus, id quod legis eſt
opus: ſed & ut illa præſtemus etiam, multam nobis
opem adfert dilectio, non aliquam tantummodo mã
datorum partem, ſed omnẽ in nobis uirtutẽ perficiẽs.
Hæc Chryſoſt. Hoc ergo præceptũ Domini teneamus,
inquit Auguſtin. ut nos inuicem diligamus, & quic- *Tractatus 80. in Ioãnẽ.*
quid aliud præcipit, facimus, quoniam quicquid eſt a-
liud, hic habemus. Diſcernitur quippe iſta dilectio ab
ea dilectione, qua ſe inuicem diligunt homines ſicut
homines. Nam ut diſcerneretur, adiunctum eſt, Sicut
dilexi uos. Vt quid enim nos dilexit Chriſtus, niſi ut
poſsimus regnare cum Chriſto? Ad hoc ergo & nos in
uicem diligamus, ut dilectionem noſtram diſcerna-
mus à cæteris, qui non ad hoc ſe inuicẽ diligunt, quia
nec diligunt. Qui autem ſe propter habendum Deũ
diligunt, ipſi ſe diligunt. Ergo ut ſe diligant, Deum di
ligunt. Hæc Auguſtinus, pulcherrimè diſtinguens in-
ter eum amorem, quo ſe poſſunt etiam mali quodam
uel naturæ inſtinctu uel prauo affectu ducti proſequi,
de quo non loquitur hic Apoſtolus: atque eum amo-
rẽ diuinitùs infuſum, qui ſeparat ciues Babylonios à
ciuibus cæleſtis Hieruſalẽ, hoc eſt, reprobos ab electis
qui nõ põt ineſſe niſi bonis, & diffunditur in cordibus
noſtris per ſpiritũ ſanctũ, qui ſolus huius eſt dator &
auctor muneris: à quo etiã obnixè quotidiè petere de-
bemus, & dicere cũ eccleſia: Veni ſancte ſpiritus, reple
tuorũ corda fideliũ, & tui amoris in eis ignẽ accende.
Hunc amorẽ ſiue hanc dilectionẽ non habent hæreti-
ci & ſchiſmatici, & ideo ab unitate corporis Chriſti,
quod eſt Eccleſia catholica, ſeſe ſegregant magno qui-
dem ſuo malo, cum certum ſit non poſſe eos uiuere de
ſpiritu Chriſti, dum ab eius corpore ſeparantur. Qui
autem ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius, *Rom. 8*
ait

ait Apoſtolus.Deus opt.Max.ſuam nobis præſtet gra-
tiam,ut inuicem nos diligamus amore ſpiritali & ca-
ſta dilectione, non uerbo neque,lingua, ſed opere &
ueritate,tanto haud dubiè legem omnem perfectiùs
impleturi, quanto feruentiùs & ſyncerius amaueri-
mus, gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, cui ſit omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum,
Amen.

DOMINICA QVARTA.

Matthæi 8.

*In illo tempore: Aſcendente Ieſu in nauiculam,ſe-
cuti ſunt eum diſcipuli eius: Et ecce motus magnus fa-
ctus eſt in mari,ita ut nauicula operiretur fluctibus.
Et reliqua.Homilia Origenis.*

*Eſt ho-
milia.
6.ī Di-
uerſos.*
INgrediente Domino in nauiculam,ſe-
cuti ſunt eũ diſcipuli eius, nõ imbecil
les,ſed firmi & ſtabiles in fide, mãſue
ti & pij,ſpernentes mundum, non du
plici corde,ſed ſimplici.Hi ergo ſecu-
ti ſunt eũ,non tm̃ greſſus eius ſequen
tes,ſed magis ſanctitatẽ comitantes, & iuſtitiã eius cõ
ſectantes.[ET ecce, tẽpeſtas magna facta eſt in mari,
ita ut nauicula operiretur fluctibus.]Cũ.n.multa mã
gna & miranda oſtendiſſet in terra, tranſijt ad mare,
ut & ibidẽ adhuc ex cellentiora opera demonſtraret,
quatenùs terræ mariſq; Dñm ſe eſſe cunctis oſtende-
ret. Ingreſſus ergo nauiculã,fecit turbari mare, com-
mouit uentos,concitauit fluctus. Cur hoc?Ideò, ut di
ſcipulos mitteret in timorẽ,& ſuũ auxiliũ poſtulárẽt,
ſuãq; potentiã rogãtibus manifeſtaret. Illa tempeſtas
non ex ſeſe oborta eſt,ſed poteſtati paruit imperantis
Iob. 38 eius,qui educit uentos de theſauris ſuis, qui terminũ
mari arenam conſtituit. Dixit enim ei. Vſque huc ue-
nies,& non ſuperegredieris,ſed in temetipſo confrin
gentur fluctus tui. Huius ergo iuſsione & præcepto,or
ta eſt tẽpeſtas in mari, ꝑꝑ occaſiones ſuperiùs memo
ratas. Facta eſt ergo tempeſtas magna,& non puſilla,
ut magnum opus & non puſillum oſtenderetur, quã-
toq; fluctus nauiculæ irruebant,tanto magis timor di
ſcipulos conturbabat,ut plus magis deſiderarent ad li
berandũ ſe mirabilia ſaluatoris.[DOMINVS uero dor-
miebat. O res mirabilis & ſtupenda: is qui nunquã ob-
dormit,dormit: is qui cęlum & terram gubernat,dor
mit:is qui nunquam dormit neque dormitat, ipſe dor
Vt mire dicitur. Dormiebat quidem corpore, ſed uigila-
Chri- bat deitate: dormiebat corpore, ſed conturbabat ma
ſtus dor re,erigebatque fluctus,& apoſtolos conterrebat ſuam
mierit. oſtenſurus potentiam. Dormiebat corpore,ſicuti & ad
puteum de itinere laſſus uel fatigatus ſedebat, demon
Ioã. 14 ſtrans quia uerè humanum corpus portabat, quod cor
ruptibile induerat. Ipſo corpore dormiebat, deitate
uerò concitabat mare,& iterum complacabat. Dor-
miebat itaque corpore,ut apoſtolos ſuſcitaret & eui-
gilare faceret,præcipuè autem nos omnes, ne unquã
animo dormiamus,neúe intellectu aut prudentia,ſed
uigilare in omni tempore,& iubilare Domino, & ſa-
lutem ab eo poſtulare ſtudeamus. Nam ipſe qui dor-
miebat corpore,illud ſanctum uerbum dicit: Ego dor
Can. 5 mio,& cor meum uigilat.[AD quem accendẽtes diſci
puli,ſuſcitauerunt eum, dicentes: Domine, ſalua nos,
perimus.] Tanto fuerant metu conterriti, & penè ani
mo alienati,ut irruerent in eum, & non modeſtè aut
leniter ſuggererent, ſed turbulenter ſuſcitarent eum,
dicentes: Domine,ſalua nos,perimus. O beati.o uera-
ces Dei diſcipuli,dominum ſaluatorem uobiſcum ha
betis,& periculum timetis? Vita nobiſcum eſt, & de
morte ſoliciti eſtis? Maris tumore trementes, creato
rem eius præſentem ita ſuſcitatis,quaſi non poſsit dor
miente corpore fluctus ſedare uel mitigare? Sed quid
reſpondent hi dilectiſsimi diſcipuli? Paruuli, inquiũt
ſumus,adhuc infirmi,& nondum robuſti: ideò time-
mus,ideoque trepidamus: necdum uidimus crucem,
necdum nos cõfirmauit paſsio Domini & reſurrectio,
non aſcenſio in excelſis,non miſsio uel deſcenſio ſpiri
tus ſancti paracleti,propterea fragilitate nutamus,pro
pterea & ſæpè audiuimus à Domino increpationem
puſillæ fidei. Supportamus,toleramus libenter, uolun
tariè ſuſtinemus. Vnde & nunc dicit Dominus:[QVA
RE conturbati eſtis puſillæ fidei? Cur non habetis for
titudinem? Cur non confidentiam & fiduciam apud
uos tenetis? Et ſi mors irrueret, nonne eam debuiſtis
conſtantiſsimè ſuſtinere? Ad omne enim quicquid
euenerit, fortitudo neceſſaria eſt: Ad omne enim peri *Forti-*
culum uel tribulationem uſque ad animæ exitum, ſi- *tudo ne*
militer & contra delicias & diuitias & honores terre- *ceſſaria*
nos animi fortitudo tenenda eſt,ut neque extollaris o
homo,neque in ſuperbiam erigaris, non deſpicias ini
micos,neque humiles ſpernas,neque obliuiſcaris Do
minum, neque derelinquas creatorem,neq; exiſtas in
gratus. Si ergo in neceſsitate & in periculis fortitudo
neceſſaria eſt, ut uiriliter cum fide toleres uniuerſa,
multò magis contra delicias, ut dictum eſt, & luxu-
rias,fortitudo neceſſaria eſt, ne in muſcipulam inci-
das diaboli. Quare ergo turbati eſtis puſillæ fidei, Si
potentem me ſuper terram cognouiſtis,quare non cre
ditis ꝙ & in mare potens ſim? Si Deum me uerè eſſe
creatorem omnium ſuſcepiſtis, quare non creditis ꝙ
ea quæ à me facta ſunt,in mea habeã poteſtate? Qua-
re ergo dubitaſtis puſillæ fidei? Qui puſillum credit,ar
guetur,& qui nihil credit,contemnetur,fragiles in fi-
de,corripientur,alieni omnino a fide,punientur. Tã-
les fuerunt Iudæi & pagani,ideoque in malis ſuis eua
nuerunt. Tales etiam hæretici,ideoq; in die iudicij cõ
demnabuntur.[TVNC ſurgens imperauit uentis & ma
ri,& facta eſt tranquillitas magna.] Scriptum fuit, Et
exurrexit tanꝗ̃ dormiens Dominus, tanquàm potens *Pſ. 77*
crapulatus à uino,& percuſsit inimicos ſuos in poſte-
riora. Et nunc ſurgens imperat uentis & mari, & facta
eſt tranquillitas magna. Imperauit uentis & mari,ſi-
cut creator,ſicut ſuis, ut potens, ut dominus impera-
uit uentis & mari,primitùs ante diſcipulos,ut audien
tes firmarentur in fide,& potentia deitatis occulta im
perabat & comminabitur ei,magis autem regebat &
placabat illud,ſecundùm quod quidam ait, Potentia
mitigauit mare. Imperauit ergo uentis & mari, & fa-
cta eſt tranquillitas magna. De magno uento & tem-
peſtate magna,mari conturbato & inuenti, facta eſt
tranquillitas magna. Decet enim hunc magnum, ma-
gna & miranda facere. Ideoq; paulò antè magna ac-
cinctus potentia, magnificè conturbauit profundum
maris,& nunc iterum in eo ipſo oſtendens ſuæ magni
ficentiam poteſtatis, tranquillitatem magnam fieri
iuſsit. Hæc ideo,ut nimium conturbati Apoſtoli,ma-
gnificè exhilarati lætarentur. Dedit enim per hæc om
nia nobis Dominus figuram & doctrinæ imaginem, *Cõſtan*
ut & nos in omni conturbatione & contumelia patiẽ *tia ĩ ad*
tiam teneamus,ſtabiles ſimus, fidem non deſeramus. *uerſis.*
Et ſi omnis iſte mundus tanquam mare ebulliat atque
in furorem conſurgat,& ſi omnes uenti & uertigines
dæmonum undique ſæuiant, etſi omnis, ut diximus,
tempeſtas,maris,id eſt,omnis participatus & poteſta
tes mundi concitentur, & in tumore iracundiæ ſpu-
ment,ut furant ſuper ſanctos:& ſi adhuc uſque ad cœ
lũ ſeſe extollant, ut tẽpeſtates maris, malignitates ac
dolos,

dolos, & fremitus concitantes aduerſus aliquem ueſtrum, nolite timere, nolite turbari, nolite contremiſcere, nolite deficere. Omnes enim quotquot in fidei nauicula cum Domino nauigatis, omnes quotquot in hac nimirum ſanctæ Eccleſiæ nauicula cum Domino per hunc undoſum ſupernatatis mundum, etſi ipſe dominus dormiat pio ſomno, ueſtram patientiam & tolerantiam expectans, uel impiorum pœnitentiam & conuerſionem ſuſtinens, alacriter accedite ad eum orationibus inſtantes, atque cum propheta dicẽtes. Exurge quare obdormis domine? exurge, & ne repellas nos uſque in finem. Et iterum: Exurge Domine, adiuua nos, & redime nos pp nomen tuũ. Et ipſe ſurgens imperat uentis. i. aereis dæmonum ſpiritibus. Ipſi enim maris tempeſtates commouent, hoc eſt, amaros & elatos concitant fluctus, id eſt, huius principes mundi ad perſecutionem ſanctis omnibus immittendam, ad cõtumelias fidelibus ingerendas. Oibus Dñs imperat, oibus comminatur, oia mitigat, facitq; trãquillitatem magnam circa corpus & ſpiritum, pacem Eccleſiæ, & ſerenitatem mundo. Quomodo nanque ſæpius concilia infidelium commota ſunt aduerſus ueram & firmã Eccleſiam. Aliquoties paganorum, aliquoties hæreticorum. Quemadmodum ſæpius ſicut maris fluctus irruebant, comminantes & conterentes huius principes mundi, per omnia perdere ſe Eccleſiæ filios arbitrantes? Sed ſurgens Dominus increpauit dæmonum uẽtos, & omnes euaneſcere fecit audaces aduerſarios fidei, magnamq; pacem & tranquillitatẽ dedit Eccleſiæ ſuæ. [HOMINES autẽ illi in nauicula mirati ſunt.] Qui homines? Scilicet hanc habentes nauiculam aut ei intendentes nauiculæ. Non putes hic per homines Apoſtolos ſignificatos. Nuſquã enim inuenimus præter honorẽ cognominari Domini diſcipulos, ſed ſemper aut Apoſtoli, aut diſcipuli nominantur. Mirabantur ergo illi homines, hi qui cum eo nauigabant, hi quorum erat nauicula, illi qui in eadem nauicula ſeſe trãſigebant, hi mirabantur. Et admiratione dignum fuit, mare à profundo commotum mitigari, eiuſque elatos deplacari fluctus, uentos furentes compeſci. Mirabantur ergo, dicentes: [QUALIS eſt iſte, quia uenti & mare obediunt ei.] Non interrogantes dicunt, qualis eſt iſte, ſed aſſerentes, quòd hic talis eſt, cui mare & uenti obediũt, Qualis eſt iſte: hoc eſt, quãtus, quàm fortis, quam potens, quàm magnus. Qualis eſt iſte: maior Moyſe, potentior Elia. Illi enim ambo, è quibus unus ligno mari percuſſo, cum labore diſcidit, alius ictu melotæ Iordanem pertranſijt. Iſte uerè uno uerbo mandat illis qui non habent uerba, & obediunt ei: hi qui non habent auditum, obtemperant: hi qui prudentiæ & intellectus expertes ſunt, inclinantur iubenti, quibus neque loquela, neque ut diximus, ſermo eſt obediunt. In eadem aũt ſubſtantia in qua ſunt, & ſua natura mouentur, & iuſsioni deſeruiunt, ad confuſionẽ mortaliũ, ad cõdẽnationẽ corruptibiliũ. Iubet mari, & non contẽnit: dicit uentis & tẽpeſtatibus, & mox cõpeſcuntur: iubet omni creaturæ, & non ſupergreditur iuſsionẽ eius: & unũ hominũ genus, & unũ quod ſecundũ ſimilitudinẽ Dei honorificatũ eſt, cui uerbũ & prudentia data eſt, hi ſoli homines reſiſtunt, hi tantũ inobedientes ſunt, hi ſoli cõtẽnunt. Ideoq; & hi ſoli in iudicio damnabuntur, & à iuſtitia proiicientur, uelut deteriores mutis animalibus, uel his quæ ſine ſpiritu & anima ſunt in hoc mundo. Mirabantur ergo illi, quia mare compeſcuit, & uenti mitigati ſunt. Admiremur & nos, quando & benignitates & beneuolẽtias oſtendit circa nos Dominus, quando nos de periculis ſaluare dignatur, qñ de tumultibus & tribulationibus multis nos liberat, qñ ab inimicis inſequentibus eruit nos. Miremur & mirantes gratias agamus, & gratiæ obaudiamus, obaudientes timeamus, timentes diligamus, ut æternæ charitatis ab eodem hæredes efficiamur. [MIRABANTUR, dicentes: Qualis eſt hic?] Sicut homo uidetur, & ſicut Deus potentiam oſtendit. Sicut unus carnalium putatur eſſe, & ſuper oia carnalia magna oſtendit mirabilia. Dormit ſicut homo, & imperat mari & uentis ſicut Deus. In nauicula ſedet, & omnem creaturam iuſſione inclinat ubi uult. Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Nauicula, Eccleſia. — *Pſ. 43* — *Ibid.* — *Eccleſia ſæpe oppugnata.* — *Exod. 14.* — *4. Re. 2*

DE EADEM DOMINICA Homilia XXIIII. ex opere imperfecto in Matthæum, quod quidam non rectè tribuunt Chryſoſtomo.

NAuigante dño cum diſcipulis, orta magna tempeſtas eſt, ita ut nauẽ cõciti maris inſurgentes fluctus obruerent. Ipſe uero, inquit, dormiebat. Miratio. Aſcendit paruam nauiculã ut nauigaret ille, qui totum mundum diuina uirtute gubernat. Dormit inſomnum qui populum ſuũ uigilia æterna cuſtodit. Dormit autem Dñs, non neceſsitate infirmitatis humanæ, ſed ſpontanea uoluntate. Nã cũ in Dei illã æternã naturã ſomnus nõ cadat, ſecundũ qđ de eo legimus dictũ, Ecce nõ dormitabit neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael: tñ Dñs ac Saluator noſter ad probandã in ſe ſuſcepti corporis ueritatẽ, etiã uſque ad ſomnũ humanæ naturæ oia implere dignatur, ut euidenter ueritatẽ in ſe aſſumpti corporis demõſtraret. Sed cũ dormiẽte dño, ſæuiente procella, uſque ad periculũ nauis uiolẽti fluctus inſurgerent, diſcipuli timore perculſi dominũ ſuſcitant, dicentes: [DOMINE libera nos, perimus.] Quod idipſum olim Dauid ex perſona Apoſtolorũ ſuſcitantiũ Dominũ ſignificaſſe uidetur, cũ dicit: Exurge, quare obdormis Dñe? Exurge, adiuua nos, & libera nos pp nomen tuũ. [SURGENS ergo Dominus, ait illis: Quid timidi eſtis modicæ fidei? Et imperauit uento & mari, & facta eſt trãquillitas magna.] In quo manifeſtè diuinitatis ſuæ potentiã dominus declarauit, dũ uiolentos maris fluctus diuinæ poteſtatis uerbo cõpeſcuit, neque. n. uenti uel mare obedire poterant, niſi dño & creatori ſuo. Quod futurũ ante prænuntiauerat Dauid, dicẽdo: Viderunt te aquæ Deus, uiderunt te aquæ & timuerunt, & turbatæ ſunt abyſſi: Multitudo ſonitus aquarũ, uocẽ dederũt nubes. Et quæ iſtæ nubes ſunt quæ timentibus aquis uocem dederunt, niſi diſcipuli, qui uiſo ſigno diuinæ uirtutis exclamauerũt, dicẽtes, Veræ hic filius Dei erat. Nubes autẽ idcirco apoſtoli intelliguntur, quia modo nubiũ de terra ſurgentes, ad cælos ſine aliquo pondere peccati ſpiritalis naturæ leuitate feruntur, & ad riganda corda credentium pluuiã diuinæ prædicationis inſundunt. Alio quoque loco idem Dauid, quod domino imperante uerbo, maris uiolentia mitiganda eſſet, ita teſtatus eſt, dicens, Tu dominaris poteſtati maris, motum autem fluctuum eius tu mitigas. Et iterum, Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ, & ſiluerunt fluctus eius. Et iterùm, qui conturbas fundum maris, ſonum autem fluctuum eius tu mitigas. Et iterum, Ecce dabit uocem ſuam, uocem uirtutis, hanc utique uocem, qua diuinæ poteſtatis uirtute uentis imperante, maris tranquillitas reſtituta eſt. Beatus quoque Iob hoc ipſum futurum per ſpiritum ſanctum non ignorans, cũ de domino loqueretur, ita ait, Virtute ſedauit

Pſ. 120 — *Pſ. 43.* — *Pſ. 76.* — *Matt. 14.* — *Apoſtoli, nubes.* — *Pſ. 88* — *Pſ. 106* — *Pſ. 64.* — *Pſa. 67*

nit mare. Cum igitur ſedata tempeſtate maris, iuſſione uerbi eſſet tranquillitas reſtituta. [H t, inquit, qoi erāt in naui, mirati ſunt, dicētes: Qualis eſt hic, quòd uenti & mari obediunt ei.] Hanc autem Dominici uerbi uirtutem, & eorum qui in naui erant admirationem *Pſ. 106* olim ſanctus Dauid prænuntiauerat in pſalmo, dicēdo, *Ibid.* Qui deſcendunt mare in nauibus facientes operationes in aquis multis. Ipſi uiderunt opera Domini, & mirabilia eius in ꝓfundo. Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ. Et iterum: Stauit procellam eius in auram, & ſiluerunt fluctus eius: & lætati ſunt quia ſiluerunt. Hæc itaque primum ſecundum ſimplicitatem hiſtoriæ per Domini uirtutem ita geſta cognoſcuntur: ſecundùm allegoricam uerò rationem, quæ in his omnibus figura monſtrata ſit, ſolicitè debemus intelligere. Quærendum enim eſt, quid hæc nauis iuxta ſpiritalem rationem intelligi debeat, uel quod hoc mare, uel qui inſurgentes fluctus, qui uenti qui hos fluctus concitant, qui etiam ſomnus Domini, uel quæ hæc increpatio Domini in uentos, & quæ iſta reſtituta tranquillitas, uel quę digna admiratio nauigantium. *Nauis, Eccleſia.* Et non dubium eſt nauem iſtam Eccleſiam figuraſſe, ſecundùm quòd ꝑ Salomonem de ea Spiritus ſanctus loquitur, dicens: *Pro. 31* Facta eſt tanquam nauis mercatura longinqua: id eſt, Eccleſia, quæ nauigantibus Apoſtolis, gubernante domino, flante Spiritu ſancto, prædicationis uerbo ubique diſcurrit, portans ſecum magnum & inæſtimabile precium, quo omne genus hominem, uel potiùs totum mundum ſanguine Chriſti mercata eſt. De quo alio *Sap. 5.* quoque loco idem Salomon retulit, dicendo inter cætera, Veſtigium nauis pelagizantis inueniri non pōt: oſtendens conuerſationem Eccleſiæ nō terrenam eſſe uel ſeculi, ſed cœleſtem, ſecundùm quod ſanctus Apoſtolus, refert, dicens: Noſtra autem conuerſatio in cœ*Phil. 3* lis eſt. Mare, ſeculum intelligitur, quod diuerſis peccatis & uarijs tentationibus, uelut quibuſdam fluctibus *Pſ. 103* æſtuat: de quo ſcriptum legimus. Hoc mare magnum *Pſa. 68* & ſpatioſum: illic repentia quorum non eſt numerus. Animalia puſilla cum magnis, & draco iſte quem formaſti ad illudendum ei. Et iterum, Veni in altitudinē maris, & tempeſtas demerſit me. Venti autem, nequitiæ ſpirituales & immundi ſpiritus intelliguntur, qui ad naufragium Eccleſiæ per diuerſas ſeculi tentationes, uelut per fluctus maris deſæuiunt. Dormire uerò Dominus in hac naui tunc intelligitur, cuio ad probationem fidei, Eccleſiam ſuam preſſuris & perſecutionibus mundi iſtius tentari permittit. Excitatio uerò diſcipulorum excitantium Dominum & auxilium implorantium ut liberentur, preces ſanctorum omnium oſtenduntur, qui orta tēpeſtate perſecutionis, ſæuiente diabolo & angelis eius, deuota fide ac uigili oratione patientiam domini, uelut de ſomno excitant, ut miſericordiæ ſuū auxilio per timorem humanæ infirmitatis periclitantibus ſubuenire dignetur, quo increpatis uentis, immundis ſcilicet ſpiritibus, qui authores ſunt perſecutionis, & mitigata omni ſeculi tempeſtate, Eccleſiam ſuam in pace & tranquillitate reſtituat. In admiratione uero eorum, qui io naui erār, qui poſt factam tranquillitatem dei filium confiteotur, omniū credentium perſona & fides oſtenſa eſt, qui in eccleſia conſtituti, prius orationibus Dominum excitaotes, reddita ſibi pace, uerè Dominum ac defenſorem Eccleſiæ ſuæ Dei filium confitentur. Quod factum ſtatim in *Eccleſia premi pōt, ſed non opprimi.* Actis Apoſtolorum, poſt Herodis perſecutionem & Iudæorum, à ſanctis pro Eccleſia recogooſcimus. Vnde & quamuis infeſtatiooe inimici Eccleſia, uel ſecoli tempeſtate laboret, qoibuſquis tentationum fluctibus pulſetur, naufragium facere non poteſt, quia filiū Dei habet gubernatorem. Inter ipſos enim turbines mundi, inter ipſas ſeculi perſecutiooes plus gloriæ ac uirtutis acquirit, dum in fide firma & indiſſolubili permanet. Nauigat enim inſtructa fidei gubernaculo, felici curſu per huius ſeculi mare, habens Deum gubernatorem, angelos remiges, portans choros omnium ſanctorū, erecta in medio ipſa ſalutari arbore crucis, in qua euangelicæ fidei uela ſuſpendens, flante Spiritu ſancto ad portum paradiſi & ſecuritatem quietis æternæ deducitur. Et hæc quidem nauis, quamuis per hoc tempus uitæ, per has teotationes ſeculi nauiget, non eſt tamen ſeculi nauis, ſed Dei. Eſt enim & alia ſeculi nauis, *Eccleſia ſeculi, collectio hæreticorum.* non Dei, id eſt, collectio hęreticorum, quæ ſibi huius nomen Eccleſiæ uendicat, aduerſum quam diem iudicij futurum Eſaias manifeſtè declarat, dicens, Dies Domini ſabaoth aduerſus omnem contumelioſum & ſuperbum. Et poſt aliquantum ait, Er aduerſus omnem nauem maris, id eſt, omnem eccleſiam hæreticorum, *Eſa. 2.* de qua alibi idem Eſaias, Dirupti ſunt, inquit, funes *Eſai. 33.* tui, quia non ualuit arbor tua, inclinauerunt uela tua, & non laxabunt uela tua. Nauem uero hanc maris eſſe dixit, quia huiuſmodi Eccleſia non dei eſt, ſed ſeculi, quæ licet habere in ſe prædicationem dominicæ crucis uideatur, inualidam tamen hanc arborem eius oſtēdit, quia ubi non eſt ueritas fidei, infirma crucis aſſertio eſt. Vnde inclinata & laxata uela eius ſunt oſtenſa, quod nullo flatu ſancti ſpiritus diriguntur. Et ideo huiuſmodi nauis, hoc eſt Eccleſia hæreticorum, amiſſo ueræ fidei gubernaculo, dominantibus aduerſis ſpiritibus, in naufragiū mortis æternæ demergitur, quæ gubernari a Chriſto Domino non meretur, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM DOMINICA IIII. Homilia Euſebij Emeſeni.

Mat. 8 *Nauicula, Eccleſia.*

ASCENDENTE Ieſu nauiculā, ſequuti ſunt eū diſcipuli eius.] Quid.n. nauicula, niſi Eccleſia? quid mare, niſi mūdus? quid motus maris, niſi ꝑſequutio, & tyrānorū ſæuiens indignatio? Ecce.n. in nauicula dominus dormit, & nauicula fluctibus operitur, timent diſcipuli, & nondum à periculo liberantur. Clamant, *Pſ. 120* & excitant Saluatorem, ſurgit a ſomno, qui nunquam dormit. Non enim dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael. Imperat uētis & mari, & fit tranquillitas magna. Nobis fratres, nobis fiunt iſta, nobis dormit Ieſus, nobis ſurgit à ſomno. Significatio eſt, noſtræq; fragilitatis inſtructio. Pro nobis dormit, qui pro nobis moritur. Non enim dormiret, niſi nobis ſuum ſomnū proficere intelligeret. Dormire enim uidetur paſtor, quando lupi in ouem ſæuiunt, quando fures rapiunt, & non eſt qui eripiat. Sic igirur & Ieſus quanuis non *Ieſus quādo dormiat.* dormiat, dormire tamen uidetur, quando Tyrrani ſæuiunt, quando lupi in bonos inſurgoot, quando boni uincuotur, & mali uiocuor. Non dormit quidem, ſed prælium intuetur, & certaminis ſimul fidem & bellantium fidem expectar. Et quia non ſtatim adiuuat, quia non citò laborantibus ſubuenit, dormire putatur. Sed ſi conſideremus eius certaminis qualitatem, eiuſque uictoriæ modū, tunc uictores exiſtunt, quando ab iniquis uicti eſſe creduntur. Tunc.n. ſancti indubitaoter *Victoria piorum.* uiocunt, quando humilitatem & patientiam nō amittunt. Sic igitur dormiat Ieſus, quatenus iniquorum crudelitas, & ſanctorum patiētia ionoteſcat. Et Chriſti diſcipuli non armis, ſed clamore & orationibus, maris huius procellas deponere diſcant. Quod ſi iam eas ſuſtinere oon poſſunt, ſi tantis perturbationibus reſiſtere

ſtere nequeunt, accedant ad Ieſum, ſuſcitent eum dicentes: [Domine, ſalua nos, perimus.] Sic ſe defendāt, hæc arma ſuſcipiāt, hoc auxilio tueantur, & hoc clypeo muniant. Neq; uerò ideo ſe non exaudiri exiſtimēt, quia perſequutio nō ceſſat: qm̄ nihil minus exaudiuntur, ſi eis aduerſa tolerandi patientia datur, q̄ ſi oīs illa perſequutio ab eis tollatur. Ipſe enim ſcit, quid nobis opus ſit. Nos tñ ſemper dicamus, Domine ſalua nos, perimus. Qui enim hoc dicit, nihil aliud quam ſalutem quærit. Sed fortaſſe ille de ſalute corporis dicit: ipſe uero de animæ ſalute intelligit. Nemo autem ſanctorum ſalutem corporis contra animæ ſalutem deſiderat: etſi fortaſſe aliquando quærat. Deus igitur non uerba, ſed intentionem exaudit. [Et dicit eis: Quid timidi eſtis modicæ fidei?] Ego hic ſum: & uos timetis? Sed quare timetis, niſi quia fidem modicam habetis? [Tunc ſurgens imperauit uentis & mari, & facta eſt tranquillitas magna.] Quotidiè quidem ſurgit, quotidiè bella ſedat, quotidiè uiſibilibus & inuiſibilibus hoſtibus imperat, & eo iubente ceſſant prælia & lites, fit pax & tranquillitas magna. [Porro homines mirati ſunt, dicentes, Qualis eſt, hic quia uenti & mare obediunt ei?] Merito.n. homines uocantur, qui ſicut homines mirantur. Nondum enim Deum eſſe credebāt, quem quaſi hominem nunc dormire, & nunc uigilare
Pſ. 76. uidebant. Dicebāt igitur, Qualis eſt hic? Dicamus &
pſ. 113 nos, Quis Deus magnus, ſicut Deus noſter? Tu es deus qui facis mirabilia: cui & uenti & mare obediunt, cui omnes creaturæ ſeruiunt, quem mare uidit & fugit, cuius uocem audiuit, & timuit. Sed quare dicitis, o homines. Qualis eſt hic? Similem enim quæritis, qui ſimilem non habet? Veruntamen uultis ſcire qualis eſt? Scio quia uultis, audite ergo. Qualis Pater, talis Filius, talis Spiritus ſanctus. Ecce talis eſt, nullus alius talis. Sed quid mirum ſi uenti ei obediunt, qui eos fecit, qui eos creauit, qui producit uentos de theſauris ſuis. Quod quidē qualiter fiat, nulli hominum ad ple-
pſ. 134 num reuelatum puto. Quatuor ſunt mundi partes, quatuor & uenti, qui inde ueniunt, quibus in mari & in terra & in aere non paruam Deus tribuit poteſtatē. Ipſi enim dant pluuias & tēpeſtātes, ipſi fugāt nubes, & dant ſerenitates. Ideoq; nō immeritò omnes huius
Dan. 7 ſeculi potentes ſignificant. Vnde & Daniel ſe quatuor uentos cæli uidiſſe dicit, qui pugnabant in mari ma-
Can. 4 gno. Vnde & per Salomonē dñs ait, Surge aquilo, & ueni auſter, perfla hortum meum, & fluent aromata illius. Hic hortus & hæc nauicula idem ſunt. Venti aūt & hic & ibi, idem ſignificant. Et quidem in horto hoc multa ſunt arborum genera, multæ florum & aromatum ſpecies. In hoc inter roſas martyres, inter lilia cōfeſſores & uirgines requieſcunt. Hic eſt concluſus, & foris ſignatus, hic eſt hortus tutiſsimus, ſanctorum ſanctiſsimus, qui non caret lilijs, neque roſis, nec priuantur arbores ſuis pomis. Ibi fons dulciſsimi eſt ſaporis, hunc uentorum flamina, tyrannorum agmina perturbant & uentilant cum furore. Cælum petunt martyres cum honore, delectatur Dominus in odore. Et de aquilone quidem ſcriptum eſt, Ab aquilone panden-
Hie. 1. tur mala ſuper omnes habitatores terræ, de auſtro uerò. Deus ab auſtro ueniet. Per illum igitur aduerſa, per hunc autem proſpera ſignantur. Dicat igitur Domi-
Aba 3 nus, Surge aquilo, recede, da locum, quieſce, noli perturbare hortum meum, noli affligere ſanctos meos. Veniat auſter, ueniat pax & ſecuritas, ueniant proſpera diu expectata, & fiat tranquillitas magna.

ITEM ALIA HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Regreſſus eſt Ieſus in uirtute ſpiritus in Galilęā, & fama exiit per uniuerſam regionē de illo, &c. Prædicauerat.n. Dñs Ieſus in Iudæa, & ſuæ uirtutis potentiā in ſignis & miraculis oſtēderat, & deinde regreſſus eſt in Galilęam. Sed quo regreſſus eſt. [In uirtute Spiritus.] Semper.n. filius in patre, & pater in filio, & in utroque ſpiritus. Quamuis igitur ſemper in Luc. 4.
uirtute iret Ieſus, tunc tamen hoc præcipuè agere uidebatur, quando in ſermone & opere ſuæ uirtutis potentiam demonſtrabat. Vnde & ſubditur: [Et ipſe docebat in Synagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus.] Ideo enim ab omnibus magnificabatur, quia in uirtute ſpiritus prædicabat. Et uenit Nazareth, ubi erat nutritus, & intrauit ſecundùm conſuetudinē ſuā die Sabbathi in Synagogam, & ſurrexit legere, & traditus eſt ei liber Eſaiæ prophetæ.] In Nazareth nutritus erat, ſed literas in Nazareth non didicerat, ſurrexit tamen legere, quatenus eis inter quos nutritus fuerat, miraculum faceret. Nuſquam enim alibi hoc eum feciſſe legimus. Si.n. alibi hoc feciſſet, literas à magiſtro didiciſſe putarętur. Hoc autem iſti opinari nō poterant, qui eū ab infantia cognouerant, & in ſcholis nunquā uiderant, & nunquā amplius legentem audierant. Sed nota quod ait, [Intrauit ſecundū conſuetudinē ſuā in Synagogā.] Hanc.n. cōſuetudinem Chriſtiani habere debent, ut quotidiè ad Eccleſiā ueniāt, quotidiè legant ipſi, uel (ſi hoc non ualent) alios legentes audiant. [Et ut reuoluit librū, inuenit locū ubi ſcriptū erat, Spiritus domini ſuper me, ꝓpter qđ unxit me, euan Eſa. 61
gelizare pauperibus miſit me, ſanare contritos corde, prædicare captiuis remiſsionē, & cęcis uiſum. Dimittere confractos in remiſsionē, prædicare annū Dñi acceptū, & diē retributionis. Et cū plicuiſſet librū, reddidit miniſtro, & ſedit. Et oīum in Synagoga oculi erāt in eū intendētes. Cœpit aūt dicere ad illos, Quia hodiè impleta eſt hæc ſcriptura in auribus ueſtris. Et oēs teſtimoniū illi dabant, & mirabantur in uerbis gratiæ, quæ procedebant de ore eius.] Non.n. mirabantur quia legebat, niſi fortaſſe pro eo q literas non didicerat, ſed quia ea quæ legebat, mirabiliter exponebat. Erant.n. uerba illius mirabiliter gratiæ plena, cūctiſq;
ad audiendū ſuauia, ſecūdū illud: Specioſus forma præ pſ. 118
filijs hominum, diffuſa eſt gratia in labijs tuis. Itēque, Pſ. 44.
Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel & fauum ori meo? Hanc.n. gratiā & dulcedinē non tantū lectio, quantū lectionis expoſitio dabat. Videamus igitur quid hæc Eſaiæ prophetæ, imo Saluatoris noſtri lectio ſignificet. De ſe.n. uſ eā intellexit, & in ſe dixit
eſſe cōpletam. [Spiritus ipſe] (inquit) [Domini ſuper Eſa. 11
me.] Ipſe.n. eſt flos de radice Ieſſe, ſuper quē requieſcit Spiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & ſpiritus timoris Domini. Ipſe eſt de quo ſcri-
ptum eſt, Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem, pro Pſ. 44.
ptereà unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Decet.n. multūq; conuenit, ut talis eligatur, & in lege ungatur, qui & iniquitatem oderit, & iuſtitiam dilexerit. Dicat igitur, [Spiritus domini ſuper me, propter quod unxit me, euangelizare pauperibus miſit me.] Illis utique pauperibus, de quibus
dicitur, Beati pauperes ſpiritu. Vnus ad eum diues Mat. 5
uenit, qui eius uerbis auditis, triſtis abijt, quia multas Matt.
habebat poſſeſsiones. Merito igitur non diuitibus, 19
ſed pauperibus Dominus prædicat. Illis enim medicina

cina danda eſt, qui ſanari poſſunt. Diuites autem quia *Matt. 19.* auari ſunt, quanto tempore hoc morbo laborant, ſanari non poſſunt, Vnde & dominus ait, Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitē in regnū cælorum intrare. Hoc autem ſignificabat illa amphora, in qua impietas clauſa erat. De qua ne egredi potuiſſet, maſſa plumbea os amphoræ claudebatur. Qua in re datur intelligi, quàm difficilè ſit de uentre auaritiæ hominem auarum uel trahi uel ſuperari poſſe. Narrat enim Zacharias propheta ſe uidiſſe amphorā *Zac. 5.* egredientem. De qua quum interrogaſſet quid eſſet, dictum eſt ei: Hæc eſt amphora, & hic eſt oculus eorū in uniuerſa terra. Et ecce mulier una ſedebat in medio amphoræ. De qua quum interrogaret quæ eſſet, dictū eſt ei, quod eſſet impietas. Os autem amphoræ maſſa plūbea clauſum erat. Et ecce duæ mulieres quæ habebant alas quaſi milui, leuauerunt amphoram inter terram & cælum, & portauerunt eam in terram Sennaar, ubi erat ei domus ædificata, ut ponatur ibi ſupra baſim *Amphora, auaritia.* ſuam. Quid enim per amphoram, niſi auaritia ſignificatur? Hic eſt autem oculus eorum. Quorum? Eorum uidelicet, qui eam diligunt in uniuerſa terra. Omnes enim ad eam ſpectant, omnes ad eam attendunt, quo- *Ecl. 10* niam (ſicut ſcriptum eſt) pecuniæ obediunt omnia. In hac autem ſedet Impietas: quoniam diuites & auari, quia miſericordiam & pietatem non habent, non ſolum impii, uerumē̄t impietas rectè uocantur. Sed quid melius per duas mulieres quæ amphoram ferunt, quā ſolicitudo & deceptio intelligi poteſt? Semper enim auari ſoliciti ſunt in acquirendo: & deceptores, aliena rapiendo. Vnde & alas milui hæ mulieres habere dicuntur, quoniam miluus inter alias aues rapaciſsimus eſt, qui ſemper pullis & manſuetis auibus inſidiatur. Ferunt autem hæ mulieres, id eſt deceptio & praua ſolicitudo, amphoram in terra Sennaar ſiue Babylonis; quia his duobus uitiis diuites & auari in perditionem *Apoc. 18.* rapiuntur. De hac enim Babylonæ ſcriptum eſt: Cecidit Babylon illa meretrix, & facta eſt habitatio dæmoniorum. Miſeri igitur, & per omnia infelices, qui inter dæmonia habitaturi ſunt, & in terra Sennaar domum inuenerunt. Sequitur: [Sanare contritos corde.] Sanat autem contritos corde, quia talibus eius medicina facilè ſubuenit. De quibus Pſalmiſta, Sacrificium, *Pſ. 50.* inquit, Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Habeat igitur cor contritum, qui à Deo ſanari deſiderat. Prædicat & captiuis remiſsionem, non qua dimittantur à Babylonijs, ſed dimittantur a dæmoniis. Prædicat & cæcis uiſum interiori lumine excæcatis. De qua ſcilicet cæcitate *Ro. 11.* Apoſtolus ait, Cæcitas ex parte contigit in Iſrael. Dimittit confractos in remiſsionē, quia quos diabolus lædendo contriuerat, ipſe ſanando & peccata dimittendo ad indulgentiam uocat. Annum uerò domini acce- *Mat. 4* ptum, & diem retributionis prædicat, dicens: Pœnitē- *Lu. 10* tiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum. Itemq; Multi prophetæ & reges uoluerūt uidere quæ uos uidetis, & non uiderunt, & audire quæ auditis, & non audierunt. De hoc anno accepto, & hoc die retributionis, Apoſtolus ait, Ecce nunc tem- *2. Co. 6* pus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. Et uerè annus acceptus, in quo homines prædicantur, ſanantur, & illuminantur, in quo & æternæ delitiæ cunctis fidelibus præparantur.

DOMINICA V. POST Epiphaniam, in Epiſtolam Concio exegetica.

NOn eſſe uocatos ad otium Chriſtianos homines, ſcripta diuina per oēs paginas declarāt, dū à nobis uirtutū omniū ſtudiū tam ſeriò exigunt. In illa priſca lege, illi rudi & carnali populo præcepit deus, ut *Nu. 15* facerent ſibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eas uittas hyacinthinas, quas cum uiderent recordarentur oīum mandatorū domini, ne ſequerentur cogitationes ſuas & oculos per res uarias fornicantes, ſed magis memores præceptorum domini, facerēt ea, eſſentque ſancti deo ſuo. Si hoc ab illo populo, cui omnia in figura contingebant, ut ait Apoſtolus exegit *1. Cor. 10.* deus, ut tam eſſent ſoliciti cuſtodes cordium & cogitationum ſuarū, tāque perpetuo memores præceptorum dñi, ut ea facerēt, quid à nobis exigit dilectiſsimi qui ſumus per eius unigenitū filiū uocati ad gratiam, quibus iam figuræ tranſierunt in rei ueritatem, quibus iam non terrenæ ſed cœleſtes promiſsiones abundātiſsime proponūtur? Et tamē quotuſquiſque iſthuc ita ut oportet, attendit? Viuimus haud aliter, atque ſi ad otiū & ludū uocati ſimus, & nulla nobis ſit unquē uitæ noſtræ reddēda ratio, aut fruſtra & inaniter ſcripta diuina toties nobis dei uoluntatē inculcent. Sed debemus hanc amentiā à nobis prorſus excludere, & redire ad ſanitatē, & auſcultare quid in ſcripturis ſanctis à nobis repoſcat deus. Proponitur nobis hac die ex Apoſtolo lectio breuis, ſed mirū in modū ſententiis grauida, & quæ uitā hominis Chriſtiani mirabiliter inſtituat & informet. Ipſum agè Apoſtolū audiamus, [Induite uos ſicut electi dei, ſancti & dilecti, uiſcera *Colo. 3* miſericordiæ, benignitatē, humilitatē, modeſtiā, patiētiam: ſupportantes inuicē, & donantes uobiſmetipſis, ſi quis aduerſus aliquā habet querelā, ſicut & dominus donauit uobis, ita & uos.] Quemadmodū inquit Oecumenius, qui ueſtimēto nudus eſt, turpiter indecoreque ſe gerit, ita & qui uirtutibus nudus eſt. Hæc ille in cōmentarijs Græcis. Vult ergo apoſtolus, ut uirtutibus tanquā ornamento & uelut pallio inſeparabiliter ſemꝑ induti ſimus, ne unquā ueris uirtutibus deſtituti inueniamur. Et hic certè labore opus eſt, ut has uirtutes tum obtineamus, tum ſeruemus. Atque ideo ut dominus nos ad agendum uiriliter anima- *1. Co. 2* ret, laboribus noſtris æterna dignatus eſt præmia polliceri; & ea quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt. Quamobrem etiam in hunc Apoſtoli locum ſic ſcribit D. Ambroſi. Vt lu- *Amb. in c. 3. ad Coloſſ.* crum poſsint habere, ad hæc eos facienda hortatur, quæ meritum collocant apud deum. A peccatis autem abſtinere timor facit, ueretur enim ne mala faciēs pœnis ſubdatur. Hæc autem, quæ nunc facienda monet, ad profectum pertinent meritorum. ex uoluntate enim fiunt, non enim ex neceſſitate. Qui ergo ab illicitis ſe abſtinet, habet laudem: qui uero a licitis temperat, & laudē habet & præmiū. Hæc ille. Sicut ergo decet electos & ſanctos & deo dilectos, uult Apoſtolus nos induere uiſcera miſericordiæ, ut erga alios nō qualitercūque, ſed tanquā medullitus & ex ipſis uiſceribus miſericordes ſimus, quando & Chriſtus ipſe ad eādē nos uirtutē extimulās, dicit, Beati miſericordes, *Matt. 5.* quī ipſi miſericordiā cōſequētur, & è diuerſo Iacobus Apoſtolus duros terrere uolens, Iudiciū, inquit, ſine miſericordia ei, qui non fecit miſericordiā. Vult item Apoſtolus nos eſſe benignos, id eſt, affabiles, non aſperos & ruſticè duros. Humiles quoque, ut de nobiſipſis tenuiter & exiliter ſentiamus, & rebus proſperis neutiquam efferamur. Itemque modeſtos, id eſt, manſuetos

ſuetuos ac lenes. Et patientes, hoc eſt, longanimes: quę uirtus in rebos duris maximè eſt neceſſaria, ne animis frangamur. Duo ſont tentationum genera, quibus ho minis uita oon mediocriter exercetor. In rebus ad uo *Tentationum duo genera:* luntatē fluentibus tentat elatio & ſuperbia, cui reſiſtē dum eſt humilitate. In rebus triſtibus & aduerſis qui dam torpor & diffidentia atq; deſperatio pulſat animum, ſed opponenda eſt longanimitas & patientia, & ea Apoſtoli ſententia animo fortiter affigenda, Fide- *2. Co. 1* lis Deos, qui non patietur uos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione prouentum, ut poſsitis ſuſtinere. Contra utranque tentationem, monet nos Apoſtolus, dum iobet eſſe humiles & patiētes ſiue lōgaoimes. Et ea lōganimitas tum maximè neceſſaria eſt cū perſeuerāt res aduerſæ, & à Deo nulla percipitur conſolatio. Si morā fecerit, ait propheta *Hab. 2* loquēs de Deo, expecta eū. Vult præterea Apoſtolus, *Gal. 6.* ot ſupportemus iooicem. Sic & alibi, Alter, inquit, al terius onera portate: & ſic adimplebitis legem Chriſti. Sūt infirmitates corporum, ſunt & morum. Vtræq; ferendæ ſunt placidè & comiter in fratribus, ita tamē ut cum adeſt opportunitas & ſperatur fructus, morū uitia in proximis corrigere non omittamus. Multi cōtra banc Apoſtoli inſtitutionem ueniunt, nimiùm rigidi cenſores in aliorum infirmos mores, cum in ſeipſis etiam craſſa uitia uel non aduertant, uel diſsimulent. Addit uerò Apoſtolus ut donemus inuicem, ſi quis aduerſus aliquem habet quærelam. Hoc quoque Christus ipſe adeò à nobis exigit, ut diſertis uerbis te *Mar. 11.* ſtetur, patrem cœleſtem non dimiſſurum nobis pecca ta noſtra, ſi non dimiſerimus oos, ſi quid habeamus ad uerſus aliquem. Qui ergo oult miſericordem experiri Deum & facilem ad indulgentiam, ſit ipſe quoque miſericors in fratrem, remittat libenter in ſe peccantibus. Ad quod etiam Apoſtolos Chriſti ipſius exemplo nos inuitat, Sicut & Dominus, ait, donauit uobis, *Chryſ. in 3. c. ad Coloſſ.* ita & uos, Vbi Chryſoſtomus, Quaodo Chriſti, inqt, exemplum adduxit, condonandum perſuaſit, etiam ſi magoa conqueri poſſemus. Hoc enim innuit quod ait, Sicut & Chriſtus. Et non hoc ſolum, ſed quod ex toto corde condonandum ſit. Et neque iſtud dūtaxat, ſed ꝙ diligere debeamus. Chriſtus enim in mediom adductus, omnia iſta ſecom aduehit, etiam ſi magna condonanda ſint, & ſi oihil nos anteà læſerimus, & ſi nos magni ſimus, illi uero modici, etſi contumelia nos etiam poſt iſta affecturi ſint, & ſi animam pro ipſis ponere oporteat. Hoc oanque exigit illud, Sicut & Chriſtus. Hæc Chryſoſtomos. Et reuerà ſi attendere uelimus, qualem ſe erga nos præbuerit Chriſtus, etiā tum cùm adbuc inimici eſſemus, puto habituros nos inſigne erga proximos declarandæ miſericordiæ inci tamentum. Sequitur: [SVPER omnia autem hæc eharitatem habere, quod eſt uioculum perfectionis.] Vide ut ſemper Apoſtolus uel maximè urgeat eharitatē. Hæc.n. uirtus uel ſola diſcernit filios Dei à mancipijs *Amb. in 3. c. ad Coloſſ.* diaboli. Ambroſius huoc locum interpretans, Quia enim omnibus, ioquit, maior eſt charitas, huic magis ſtudendum hortatur. Tunc enim omnia, quæ ſupra mandauerat ſeruanda, ad effectum præmiorum poterunt deduci, ſi duce charitate iter ambulent legis. To ta enim mente operatur, qui de amore aliquid operatur aut facit. Hypocriſis & ſimulatio non eſt in charitate. Quare & Ioannes Apoſtolus, Timor, inquit, non *1. Ioā. 4* eſt in charitate. Qoi enim timet, perfectus nō eſt. Per fecta enim dilectio foras mittit timorem. Vnde & do minus amari ſe maluit q̃ timeri. Hæc eſt enim, quæ *Chryſ. in 3. c. ad Coloſſ* complectitur unitatē, hæc, quæ omnes unū corpus facit, hæc eſt, quæ ueram habet pacem, quam corde puro cuſtodit. Chryſoſtomus ſic hēt: Quod dicere uult Apoſtolus, hoc eſt: Nihil illa proderunt, ſed peribunt omnia, niſi cum charitate ſint coniuncta. Iſta conſtriogit & complectitur omnia. Quodcunque bonom dixeris, niſi adſit charitas, nihil eſt, ſed plaoè diffluit. Et quemadmodum in naui, etiamſi magna ſint inſtrumenta, niſi fuerint ſubligacula, nihil proderunt, & in domo niſi ſiot colligationes & contignationes, & in corpore etiamſi magna ſint oſſa, ſi oon fuerint uincula & compagines, oihil proderuot, ita quæcunq; quis habuerit rectè facta, inania eruot omnia, niſi ſit charitas, non dixit, quæ uertex eſt, ſed quod maius eſt, quæ uinculum eſt. Neceſſarium eſt magis hoc qoàm illud. Nam uertex quidem perfectionis eſt auctio & intentio: uinculum autem conſeruatio eorum eſt, quæ perfectionem efficiunt, tanquam radix qoædam. Hæc *Ibid.* Chryſoſtomus. Addit deinde Apoſtolus: [ET pax Chriſti exultet in cordibus ueſtris, in quā & uocati eſtis in uoo corpore: & grati eſtote.] Pax Dei, inquit Cbryſoſtomus, ipſa eſt, quæ firma eſt & ſolida. Etenim ſi propter hominem pacem habueris, uelociter diſſol uitur: ſi uerò propter Deom, non item. Hæc ille. Eſt antem notatu dignum, quòd ait, Pax Chriſti. Habent enim multi huic mondo dediti inter ſe pacem, ſed non eſt ea pax Chriſti. Quod oerò ait, Exultet in cordibus ueſtis, ſic debet iotelligi, Vincat & ſuperet io cordibus ueſtris pax uera, quicquid tandem accidat. Sumus enim inuicem uoius corporis membra, & oihil tam debemus accuratè colere, quàm mutuam pacem, non tamen qualem- *Ibid.* cunque, ſed ueram & Chriſtiaoam. Addit autem, & grati eſtote. Ante omnia, ait Chryſoſtomus, gratias continuè agamus in omnibus. Nam ita & pręſentia mala quieſcēt, & nos ad gloriam Dei uiuemus, & pro miſſa bona lucrabimur. Seqoitur, [VERBVM Chriſti habitet in oobis abundanter in oī ſapientia, doceotes & cōmonentes oosmetipſos in pſalmis, hymois & canticis ſpiritualibus, in gratia cantaotes in cordibus ue- *In 3. c. ad Coloſſ.* ſtris Deo.] Hæc meditāda monet ſemp, ait D. Ambroſius, quæ ſonēt Chriſtū. Hæc in corde habēda, quæ deo patri ſemp gratias referāt, ut uox canora illi ſeruiat, illū laudet, pſalmus, hymnus extollat: & huic ſoli notū ſit, qui occulta peruidet mētis, à qoo ſperat & præmiū. In cordibus illi cātari mandauit, ne fauore hominū fieret & fructū amitteret. Hæc ille. D. Chryſoſtomus in huoc locū ſcribens, ait, hymnos eſſe rē diuiniorē pſalmis: Virtutes ſupernas hymnos cōcinere, nō pſalmos, & quoniam ſcripturæ lectio laboris & moleſtiæ, ut ipſe dicit, plurimum habet, Apoſtolum non ad hiſtorias legendas inducere, ſed ad pſalmos. Et ſalubertimè profectò hortator Apoſtolus, ut mutuò ſe Chriſtiani doceant & commoneaot, non inanibus, noo turpibus: non ſcurrilibus ſermonibus, ſed pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus, quibus Dei beneficia commemorentur, quæ cum ore promuntur, debent non ſolo labiorum ſtrepito, ſed multa animi attentiooe depromi. Philo Iudæus, qui putatur Romæ Petro Apoſtolo locutus, in libro de uita Contemplatrice inter cætera ſcribit, primos illos Chriſtianos circa Alexandriam, quos therapeutas hoc eſt, cultores uocat, uitam duxiſſe inprimis auſteram, taleſq; fuiſſe, quales nunc, inquit D. Hieronymus, monachi eſſe nituntur & cupiunt: & non ſolùm contemplationi oacaſſe, ſed nouos etiam hymnos, carmioa & laudes in Deum omni genere grauiorum onmerorū atq; rhythmorum compoſuiſſe. Noſtra ætate hæretici ex bonis pſalmis Dauidicis fecerunt nō bonos pſalmos Lutericos, quos cantillant in tabernis & fornicibus. Sed de huiuſmodi pſalmis oō loquitur Apoſtolus. Poſtremo ſubiūgit, quod accuratè ſit aduertendom: [OMNE qđcunq; facitis in uerbo, aut in opere, omnia in nomine dñi Ieſu Chriſti, gratias agētes Deo & patri ꝑ ipſum.]

Sic

Sic enim decet, ut tota uita hominis Chriſtiani referatur in laudem & gloriam Chriſti, ut qui uiuunt, non ſibi uiuant, ſed ei, qui pro illis mortuus eſt. D. Ambroſius ſic ſcribit in hunc locum: Quoniam ſupra in corde Deum & laudari & illi gratias referri præcepit, nūc tam in uerbo, quàm in opere totius conuerſationis noſtræ, nomen Domini Ieſu laudari & exaltari hortatur: ut cùm uerbo noſtra carent reprehenſione, & opera noſtra bona ſunt, magnificetur Dominus Ieſus, cuius magiſterio inuituperabiles ſunt diſcipuli. Tunc enim ueras gratias agimus Deo per ipſum, ſi modum præceptorum eius cuſtodiamus. Oecumenius, quoq; rectè, inquit, per ipſum & cum ipſo dicitur, tum quidem propter æqualitatem & conſubſtantialitatem cum patre: tum uerò, quoniam interceſſor noſter ac pontifex fieri dignatus eſt, ubi Verbum caro ſactum eſt ſecundum ſcripturam. Præſtet nobis præpotens Deus, ut his apoſtolicis inſtitutionibus conuenienter uiuamus, & uitam obtineamus æternam gratia & benignitate ipſius cui eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorū, Amē.

Amb. in 3. c. ad Coloſſ.

DOMINICA QVINTA.
Matth. 11.

In illo tempore: Reſpondens Ieſus, dixit: Confiteor tibi pater, Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini epiſcopi.

De uerbis Domini Ser. 8. & de Tēpore 48. ubi totus habetur.

SAnctum euangelium cum legeretur, fratres, audiuimus Dominum Ieſum exultaſſe in ſpiritu & dixiſſe: [Confiteor tibi pater, Domine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapiētibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis.] Hucuſque interim uerba Domini ſi dignè, ſi diligenter, ſi quod primum eſt, piè conſideremus, inuenimus primitùs, non ſemper cum in ſcripturis legimus confeſsionem, debere nos intelligere uocem peccatoris. Maximè aūt hoc dicendum fuit, & hinc admonēda charitas ueſtra quia mox ut hoc uerbū ſonuit uox lectoris, ſecutus eſt etiam ſonus tunſionis pectoris ueſtri, audito ſcilicet, quod Dominus ait. Confiteor tibi pater. In hoc ipſo quod ſonuit, confiteor, pectora tutudiſtis. Tundere autem pectus quid eſt, niſi arguere quod latet in pectore, & euidenti pulſu occultum caſtigare peccatum? Quare hoc feciſtis? niſi quia audiſtis, Confiteor tibi pater? Confiteor audiſtis, qui confitetur non attendiſtis. Nunc ergo aduertite: Si confiteor Chriſtus dixit, à quo longè eſt omne peccatum, non ſolius eſt peccatoris, ſed etiam aliquando laudatoris. Confitemur ergo ſiue laudantes Deum, ſiue accuſantes noſmetipſos. Pia eſt utraq; confeſsio, ſiue cùm te reprehendis, qui non es ſine peccato: ſiue cum illum laudas, qui non poteſt habere peccatum. Si autem bene cogitemus, reprehēſio tua, laus ipſius eſt. Quare enim iam cōfiteris in accuſatione peccati tui, in accuſatione ipſius tui? Quare confiteris, niſi quia ex mortuo uiuus factus es? Scriptura quippe ait: A mortuo quaſi qui non ſit, perit confeſsio. Si perit à mortuo confeſsio, qui confitetur, uiuit. Et ſi peccatum confitetur, utique à morte reuixit. Si peccati cōfeſſor reuixit à morte, quis eum ſuſcitauit? Nullus mortuus eſt ſuiipſius ſuſcitator. Ille ſe potuit ſuſcitare qui mortua carne non mortuus eſt. Etenim hoc ſuſcitauit, quod mortuum fuit. Ille ſuſcitabat, qui uiuebat in ſe, in carne autem ſuſcitanda mortuus fuerat. Non enim pater ſolus filium ſuſcitauit, de quo dictū eſt ab Apoſtolo: Propter quod & Deus eum exaltauit, ſed ēt Dominus ſeipſum, id eſt, corpus ſuum ſuſcitauit. Vnde dicit: Soluite templum hoc, & in triduo ſuſcitabo illud. Mortuus eſt autem peccator, maximè ille quē moles conſuetudinis premit, quaſi ſepultus eſt Lazarus. Parum enim erat quia mortuus, etiam ſepultus. Quiſquis igitur malæ conſuetudinis, malæ uitæ, ſcilicet terrenarum cupiditatum mole premitur, ita ut in illo iam factum ſit, ſicut in quodam pſalmo mirabiliter dicitur: Dixit ſtultus in corde ſuo, non eſt Deus: ſit talis, de quali dictum eſt, A mortuo uelut qui non ſit, perit confeſsio. Quis eum reſuſcitabit, niſi qui remoto lapide clamauit, dicens, Lazare, prodi foras? Quid eſt autem foras prodire, niſi quòd occultum erat, foras prodere? Qui confitetur, foras prodit. Foras prodire non poſſet, niſi uiueret: uiuere non poſſet, niſi reſuſcitatus eſſet. Ergo in confeſsione ſui accuſatio, Dei laudatio eſt. Dicit ergo aliquis: Quid prodeſt Eccleſia, ſi iam confeſſor uoce dominica reſuſcitatus prodit? Quid prodeſt Eccleſia confitenti, cui Dominus ait, Quæ ſolueritis in terra, ſoluta erūt & in cælo? Ipſum Lazarum attende: cum uinculis prodijt. Iam uiuebat confitendo, ſed nondum liber ambulabat uinculis irretitus.

Eccl. 7

Phil. 2.

Ioan. 2

Pſ. 13. 52

Ecc. 17

Ioā. 11

Matt. 18

Quid ergo facit Eccleſia, cui dictum eſt. Quæ ſolueritis, ſoluta erunt, niſi quod Dominus ait continuò ad diſcipulos, Soluite illum, & ſinite abire? Siue ergo nos accuſemus, ſiue Deum laudemus, bis deum laudamus, ſi piè nos accuſemus, Deumq; laudemus. Quando deū laudamus, tanquam eum qui ſine peccato eſt prædicamus. Quando autem noſmetipſos accuſamus, ei per quem reſurreximus, gloriam damus. Hoc ſi feceris, nullam occaſionem inueniet inimicus, qua te circunueniat ante iudicem. Cùm enim tu ipſe fueris accuſator, & dominus liberator, quid erit ille niſi calumniator? Meritò ille hinc ſibi tutelam prouidit aduerſus inimicos non conſpicuos, carnem & ſanguinem, miſerandam potiùs quàm cauendam: ſed aduersùs illos inimicos, contra quos Apoſtolus nos hortatur ut armemur: Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, id eſt, aduersùs homines quos uidetis ſæuire in nos. Vaſa ſunt, alius utitur. Organa ſunt, alius tangit. Immiſit ſe, inquit, diabolus in cor Iudæ, ut traderet Dominum Ait aliquis. Quid ergo ego feci? Audi Apoſtolum, Neque detis locum diabolo, Tu mala uoluntate locum dediſti, intrauit, poſſedit, utitur. Locum ſi non dares, non poſsideret. Ergo nos admonens, ait, Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates. Poſſet quiſq; putare aduerſus reges terræ, aduerſus potentes ſeculi. Quare? Ipſi non caro & ſanguis? Semel dictum eſt: Non aduerſus carnem & ſanguinem. Auertere ab omni homine. Qui ergo reſtant inimici? Aduerſus principes & poteſtates ſpiritualis nequitiæ, rectores mundi. Quaſi plus dedit diabolo & angelis eius. Plus dedit, quos rectores mundi appellauit. Sed ne malè intelligas, exponit quid ſit mundus, cuius ſunt illi rectores. Rectores mundi, tenebrarum harum. Quid eſt mundi? tenebrarum harum. Quibus eſt rector? Dilectoribus ſuis & infidelibus, quibus plenus eſt mundus. Hos appellat Apoſtolus tenebras. Harum rectores diabolus & angeli eius. Hæ tenebræ non naturales ſunt, non incommutabiles ſunt. Mutantur, & lux efficiuntur. Credunt, & credendo illuminantur. Quod cū in eis factum fuerit, audient: Fuiſtis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Nam quando tenebræ, non in Domino. Iterum quando lux, non in te, ſed in Domino. Quid enim habes, quod non accepiſti? Quia ergo ſunt inuiſibiles inimici, inuiſibiliter ſunt expugnandi. Quippe hoſtem uiſibilem uincis feriendo, inuiſibilem uincis credendo. Viſibilis eſt hoſtis homo, uiſibile eſt & ferire. Inuiſibilis eſt hoſtis diabolus, inuiſibile eſt & credere. Ergo eſt pugna inuiſibilis

Ioā. 11

Ioā. 13

Eph. 6

Ibid.

Eph. 5

2. Co. 4

ſibilis, aduerſus inuiſibiles inimicos. Ab his.n.inimicis
quomodò ſe tutum dicit quidã? Hoc.n.cœperam dice-
re, & neceſſe habebam de iſtis inimicis aliquando cum
mora tractare: iã ergo cognitis inimicis, uideamus tute
Pſ. 17. lam. Laudans inuocabo Dominũ, & ab inimicis meis
ſaluus ero. habes quid agas. Laudans inuoca, ſed Domi-
nũ laudãs inuoca. Sĩ.n.te laudaueris, ab inimicis tuis ſal
Pſ. 49. uus non eris. Laudans inuoca Dominũ, & ab inimicis
tuis ſaluus eris: quia, quod ait ipſe Dominus, Sacrificiũ
laudis honorificabit me, & ibi uia eſt, ubi oſtendã illũ
ſalutare meũ? Vbi uia? In ſacrificio laudis. Noli pedem
extra hanc uiã mittere, in uia eſto: a uia noli recedere,
a laude Domini nec unguẽ, nedum pedẽ. Si enim uolue
Pſ. 139 ris ab hac uita deuiare, & pro Domino te laudare, non
eris ſaluus ab illis inimicis; quia de ipſis dictum eſt: Iux
ta ſemitã ſcandalũ poſuerunt mihi. Quicquid ergo pu-
taueris boni habere te abs te, deuiaſti a laude Dei. Qui
iã miraris ſi te ſeducit inimicus, quando tu tuipſius ſe-
Gal. 6. ductor es? Audi Apoſtolũ: Qui enim putat ſe eſſe ali-
quid, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit: Dominũ ergo attẽde
cõfitentẽ: [Confiteor tibi pater, Domine cœli & ter
ræ.] Confiteor, tibi laudo te. Laudo te, non accuſo me.
Quantũ aũt pertinet ad ipſius hominis ſuſceptionẽ, to-
ta gratia, ſingularis gratia, perfecta gratia. Quid me-
ruit homo ille qui Chriſtus eſt, ſi tollas gratiam, & tan
tam gratiam, qua unum oportebat eſſe Chriſtum, & ip
ſum eſſe quem nouimus? Tolle illam gratiam, quid eſt
Chriſtus niſi homo? Quid niſi quod tu? Suſcepit ani-
mã, ſuſcepit & corpus, ſuſcepit plenũ hominẽ, cooptat
ſibi: unã facit Dñs cũ ſeruo pſonã. Quãta iſta eſt gratia?
Chriſt⁹ in cœlo, Chriſt⁹ in terra, Chriſt⁹ ſimul in cœlo
& in terra: nec duo Chriſti, ſed idẽ Chriſt⁹ in cęlo & in
terra. Chriſt⁹ apud patrẽ, Chriſt⁹ in utero uirginis, Chri
ſtus in cruce, Chriſt⁹ apud inferos ſubueniẽs q̃buſdã.
Eo autẽ ipſo die Chriſtus in paradiſo cũ latrone cõfitẽ
te. Et ibi latro quid meruit, niſi quia illã uiã tenuit, ubi
oſtendit ſalutare ſuum? a qua tibi pes nõ eseat. In eo.n.
quod ſe accuſauit, Deum laudauit, & uitam ſuam bea-
tam fecit. Præſumpſit quidẽ de Domino, & ait illi: Do-
Lu. 23. mine memento mei dum ueneris in regnũ tuũ. Conſide
rabat.n. facinora ſua, & pro magno habebat, ſi ei uel in
fine parceretur. Dominus aũt cõtinuò cum ille diceret,
memẽto mei, Sed quãdo? Cum ueneris in regnũ tuum:
Amẽ dico tibi, inquit, hodiè mecum eris in paradiſo.
Miſericordia obtulit, quod miſeria diſtulit. Audi ergo
Dominũ confitentẽ: Confiteor tibi pater, Domine cœ
li & terræ. Quid confiteor? In quo te laudo? Hæc enim
confeſsio, ut dixi, laudẽ habet. [Quia abſcondiſti hæc
à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis.]
Quid eſt hoc fratres? A cõtrario ſenſu intelligite. Ab-
ſcondiſti hęc, inquit, à ſapiẽtibus & prudẽtibus, & non
dixit, Reuelaſti ea ſtultis & imprudentibus, ſed dixit,
Abſcondiſti quidẽ a ſapientibus & prudentibus, & re-
uelaſti ea paruulis. Sapientibus & prudentibus irriden
dis, arrogantibus, falsò grandibus, uere autem tumen-
tibus oppoſuit, non ſapientes, non prudẽtes, ſed paruu
los. Qui ſunt paruuli? Humiles. Ergo abſcondiſti hæc
à ſapientibus & prudentibus. Nomine ſapientium &
prudentium ſuperbos intellige. ipſe expoſuit, cum ait:
Reuelaſti ea paruulis. Ergo abſcondiſti non paruulis:
Quid eſt non paruulis? Non humilibus. Quid eſt nõ hu
milibus, niſi ſuperbis? O uia Domini: aut non erat, aut
latebat. Vt reuelaretur nobis, unde Dominus exulta-
uit, quia reuelatum eſt paruulis, debemus eſſe paruuli.
Nam ſi noluerimus eſſe magni, quaſi ſapientes & pru-
Ro. 1. dentes, non nobis illud reuelatur. Qui ſunt magni? Sa-
piẽtes & prudentes, dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti fa-
cti ſunt. Habes remedium a contrario. Si dicendo te eſſe
ſapientem, ſtultus factus es, dic te ſtultum, & ſapiens
eris. Sed dic, & intus dic, quia ſic eſt ut dicis. Si dicis, no
li coram hominibus dicere, & coram Deo non dice-
re. Prorſus quod ad teipſum pertinet, quod ad tua,
tenebroſus es. Quid eſt enim aliud eſſe ſtultum, niſi
eſſe tenebroſum in corde? Denique de illis ſic ait:
Dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Antequam
hoc diceret, quid rurſum? Et obſcuratum eſt inſipiẽs
cor eorum. Dic, quia tu tibi lumen non es. Vt mul
tum oculus es, lumen non es. Quid prodeſt patens
ac ſanus oculus, ſi lumen deſit? Ergo dic a te tibi lu- Pſ. 17.
men non eſſe, & clama quod ſcriptum eſt: Tu illumi
nabis lucernam meam Domine, lumine tuo, Domine
illuminabo tenebras meas. Meæ enim nihil niſi tene
bræ, tu autem lumen fugans tenebras, illuminans me,
non a me mihi lumen exiſtens, ſed lumen non partici-
pans niſi in te. Et Ioannes amicus ſponſi, Chriſtus puta-
batur, lumen putabatur. Non erat ille lumen, ſed ut Ioã. 1.
teſtimonium perhiberet de lumine. Quod autem
erat lumen? Erat lumen uerum. Quid eſt uerum?
Quod illuminat omnem hominem. Si uerum lumen
eſt, quod illuminat omnem hominem, ergo & Ioan-
nem rectè dicentem, rectè confitentem: Nos autem Ibid.
de plenitudine eius accepimus. Vide ſi aliud dixit,
quam, tu illuminabis lucernam meam Domine. De-
nique iam illuminatus teſtimonium perhibebat:
Propter cæcos lucerna diei teſtimonium perhibebat.
Vide quia lucerna eſt. Vos, inquit, miſiſtis ad Ioan-
nem, & noluiſtis exultare ad horam in lumine eius. Ioan. 5.
Ille erat lucerna ardens & lucens. Ille lucerna, hoc
eſt, res illuminata, accenſa ut luceret, quæ accendi po-
teſt & extingui. Sed ut non extinguatur, uentum ſu
perbiæ non patiatur. Ergo confiteor tibi pater. Do
mine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc a ſapientibus
& prudentibus, lumen ſe putantibus, & tenebræ erant.
Et pro eo quòd tenebræ erant, & lumen ſe putabant
nec illuminari potuerunt. Illi autem qui tenebræ
erant, & tenebras ſe eſſe confitebantur, paruuli erant,
non magni: humiles erant, non ſuperbi. Rectè ergo di-
cebant. Tu illuminabis lucernam meam Domine. Se
agnoſcebant, Dominum laudabant, a uia ſalutari non
recedebant: laudantes Dominũ inuocabant, & ab ini-
micis ſuis ſalui erant. Poſtremò aperit cœleſte myſte- Hucuſ-
rium, quod ſcilicet placuerit Deo, ut paruulis magis que in
quam prudentibus iſtius mundi gratiam ſuam reuela- Augu-
ret. Quod Apoſtolus Paulus ſtylo pleniore digeſsit, ſtini
dicens: Nónne ſtultam fecit Deus ſapientiam huius Sermo.
mundi? Nam quoniam Dei ſapientiam non cogno- ℓ. habe
uit hic mundus per ſapientiam, placuit Deo per ſtulti- tur.
tiam prædicationis ſaluos facere credentes. Ait ergo. 1. Cor.
[Ita pater, quoniam ſic fuit placitum ante te.] Cœ- 1.
leſtium enim uerborum arcana atque uirtutes ſapienti
bus abſcondũtur, & paruulis reuelantur. Paruulis ma
litia, non ſenſu, ſapientibus uero ſtultitiæ ſuæ præſum-
ptione, non prudentiæ cauſis. Factique huius æquita-
tem Dominus paternæ uoluntatis iudicio confirmat:
ut qui dedignantur paruuli in Deum fieri, ſtulti dein-
ceps in ſapientia ſua fiant. Vides quam terribilis in
conſiliis Dominus. Diſce ueræ humilitatis exempla,
nec temerè diſcutias ſupernæ diſpenſationis conſilia.
Cum enim intuliſſet utrunque, ſcilicet quòd aliis aduẽ
tus ſui ſacramenta reuelarit, ab aliis uero abſconderit,
non mox rationem reddidit, ſed ſic Deo placitum di-
xit, oſtendens manifeſtè, quia iniuſtum eſſe non poteſt,
quod placuit iuſto. Ac ne quid in illo minùs, quam
quod in Deo eſt, æſtimaretur, ſtatim ſubdidit: [Om-
nia mihi tradita ſunt a patre meo.] Pulcherrimus con
nectitur de fide locus, quãdo omnia ſibi tradita dicit a
patre ſuo. Cum oia legis, omnipotentẽ agnoſcis, non
decolorem, non degenerem patris. Cum tradita le-
gis, filium confiteris, cui per naturam omnia unius ſub
ſtantiæ iure ſunt propria, nõ dono collata per gratiam.

Tradita aũt ſibi dicit omnia, non cœlum & terram, uel
cætera quæ ipſe condidit ac fecit elementa, ſed hos, qui
per filium acceſſum habent ad patrem, & antè rebelles,
Deũ poſteà per fidẽ ſentire cœperunt. Vnde & alio lo-
Joan. 6. co dicit: Omne quod dat mihi pater, ad me ueniet. [Et
nemo nouit filiũ niſi pater: neq; patrẽ quis nouit niſi fi
lius, & cui uoluerit filius reuelare.] Quũ diceret, Nemo
nouit filiũ niſi pater, non dixit, & cui uoluerit pater re
uelare, quẽadmodũ cũ dixerat, Nemo nouit patrẽ niſi
filius, addidit, & cui uoluerit filius reuelare. Quod non
ita intelligendũ eſt, quaſi a nullo poſſit cognoſci filius,
niſi a patre ſolo, pater aũt non ſolũ a filio, ſed etiam ab
illis, quibus reuelauerit filius. Sic.n. potius dictum eſt,
ut intelligamus & patrem & ipſum filium per filium re
uelari, quia ipſe eſt mentis noſtræ lumen: ut quod po-
ſteà intulit, & cui uoluerit filius reuelare, non patrem
tantũ, ſed ẽt filium accipias. Ad totum.n. quod dixit, il
latũ eſt. Verbo.n. ſuo ſe pater declarat. Verbum.n. non
ſolum id quod per uerbũ declaratur, ſed etiam ſeipſum
declarat. Vt ſcias autem, quia ſicut filius patrem, qui-
bus uult, reuelat, ita etiam pater quibus uult filium re-
Matt. 16. uelat, audi dicentem ipſum Dominum Ieſum, cum lau
daret Petrum, quòd eum filium Dei eſſe confeſſus ſit:
Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis non re-
uelauit tibi, ſed pater meus, qui eſt in cœlis. Audiamus
Sermo 9. ergo eum qui ſequitur & dicit: [VENITE ad me omnes
qui laboratis & onerati eſtis.] Mirum quibuſdam uide-
D. Augustini de uerbis Domini. tur chariſſimi, cùm audiunt Dominum dicentem: Ve-
nite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego
reficiam uos: Tollite iugum meum ſuper uos, & diſcite,
quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem
animabus ueſtris. Iugum.n. meum ſuaue eſt, & onus
meum leue eſt. Et conſiderant eos, qui iugum ipſum in
trepida ceruice ſubierunt, & illam ſarcinam manſue-
tiſſimis humeris acceperunt, tantis agitari & exerceri
difficultatibus huius ſeculi, ut non a laboribus ad quie-
tem, ſed a quiete ad laborem uocati uideantur, cùm &
2. Ti. 3 Apoſtolus dicat: Omnes qui uolunt in Chriſto piè ui-
uere, perſecutionem patientur. Ait ergo aliquis: Quo
modò iugum leue eſt, & ſarcina leuis, quandoquidem
illud iugum & ſarcinam ferre, nihil aliud eſt quampiè
uiuere in Chriſto? Et quomodo dicitur: Venite ad me
omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego uos reficiã,
Ma. 20 ac non potius dicitur, Venite qui uacatis, ut laboretis?
Nam & uacantes inuenit, quos conduxit in uineam, ut
ferrent æſtum diei, & ſub illo iugo leui & ſarcina leui,
2. Co. 6 audimus Apoſtolum dicere: In omnibus commendan-
tes noſmetipſos tanquam Dei miniſtros, in multa pa-
tientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in angu-
2. Cor. 11. ſtiis, in plagis, &c. Et alio loco in eadem epiſtola. A
Iudæis quinquies quadragenas plagas una minus acce-
pi: ter uirgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufra
gium feci: nocte & die in profundo maris fui, & cæte-
ra pericula quæ numerari quidem poſſunt, ſed tolera-
ri, niſi ſpiritu ſancto iuuante, non poſſunt. Omnia ergo
illa quæ commemorauit aſpera, & grauia, frequentius
& abundantius ſuſtinebat, ſed profectò aderat ei ſpiri-
tus ſanctus, qui in exterioris hominis corruptione,
interiorem renouaret de die in diem, & guſtata requie
ſpirituali, in affluentia deliciarum Dei, in ſpe futuræ
beatitudinis, omnia præſentia deliniret aſpera, & om-
nia grauia reuelaret. Ecce quàm ſuaue iugum Chriſti
portabat, & quàm leuem ſarcinam, ut omnia illa quæ
2. Co. 4 ſuperius enumerata, dura & immania hominis auditus
horreſcit, leuem tribulationem diceret, intuens interio
ribus & fidelibus oculis, quanto precio temporalium
emenda eſſet futura uita; non pati æternos labores im-
piorum, & ſine ulla ſolicitudine perfrui æterna felicita
te iuſtorum. Secari & uri ſe homines patiuntur, ut do
lores non æterni, ſed aliquantò diuturnioris hulceris
acriorum dolorum precio redimantur. Pro languida
& incerta uocatione breuiſſimæ atq; ultimæ uitæ, im-
maniſſimis bellis miles atteritur, pluribus fortaſſe an-
nis in laboribus inquietus, quàm in ocio quieturus.
Quibus tempeſtatibus & procellis, quàm horribili &
tremendæ ſæuitiæ cœli & maris imponunt ſe mercato
res, ut diuitias uenturas acquirant, maioribus quàm
quibus acquiſitæ ſunt, periculis & tempeſtatibus ple-
nas? Quos æſtus, quæ frigora, quæ pericula ab aquis, a
foſſis, a præcipitiis, a fluminibus a feris perferunt ue-
natores? Quem laborem eſuriendi & ſitiendi, quantas
uiliſſimi & ſordidiſſimi cibi & potus anguſtias, ut be-
ſtiam capiãt? Et interdum nec ipſius beſtiæ carnes, pro
pter quam hæc tanta ſuſtinent, epulis neceſſariæ, quan
quam & ſi aper ceruuſq; capitur, magis ſuaue ſit uenan
tis animo quia captus eſt, quàm comedẽtis palato quia
coctus eſt. Quantis cruciatibus propè quotidianarum
plagarum tenera puerorum ætas ſubditur? quantis etiã
in ſcholis uigiliarum & abſtinentiæ moleſtiis exercen-
tur, non propter diſcendam ſapientiã, ſed propter opes
honoreſq; uanitatis, ut numeros & literas & diſertas
fallacias eloqui diſcant? Sed in his omnibus qui hæc
non amant, eadem grauia patiuntur. Qui uerò amãt,
eadem quidem, ſed non grauia pati uidentur. Omnia *Ro. 8.*
enim ſæua & immania, prorſus facilia & propè nulla ef
ficit amor. Quanto ergo certius ac facilius ad ueram
beatitudinem charitas facit, quod ad miſeriam, quan-
tum potuit cupiditas fecit? Quàm facilè toleratur quæ
libet aduerſitas temporalis, ut æterna pœna uitetur,
æterna requies comparetur? Non immeritò ille uas
electionis cum ingenti lætitia dixit? Non ſunt condi- *2. Co. 4*
gnæ paſſiones huius temporis ad ſuperuenturam glo-
riam, quæ reuelabitur in nobis. Ecce unde iugum il-
lud ſuaue eſt, & ſarcina leuis. Etſi anguſta eſt uia pau-
cis eligentibus, facilis tamen omnibus diligentibus.
Dicit Pſalmiſta: Propter uerba labiorum tuorum, ego *Pſ. 16.*
cuſtodiui uias duras. Sed quæ duræ ſunt laborantibus,
eædem ipſis miteſcunt amantibus. Propter quod ita di
uinæ pietatis diſpenſatione actum eſt, ut interiori ho-
mini, qui renouatur de die in diem, non adhuc ſub le-
ge poſito, ſed iam ſub gratia exonerato ſarcinis innu-
merabilium obſeruationum, quod erat reuerà graue iu
gum, ſed duræ ceruici conuenienter impoſitum, facili-
tate ſimplicis fidei, & bonæ ſpei, & ſanctæ charitatis,
quicquid moleſtiarum exteriori homini forinſecus in-
tuliſſet ille princeps, qui miſſus eſt foras, interiore gau
dio leue fieret. Nihil enim tam facilè eſt bonæ uolunta
ti, quàm ipſa ſibi, & hæc ſufficit Deo. Quantumlibet
ergo ſæuiat iſte mundus, ueriſſimè angeli nato in car-
ne Domino clamauerunt: Gloria in excelſis Deo, & in
terra pax hominibus bonæ uoluntatis: quia qui natus
erat, ſuaue iugum eius eſt, & ſarcina leuis: & ſicut dicit
Apoſtolus: Fidelis Deus qui nos non ſinit tentari ſuper *1. Cor. 10.*
quod poſſumus ferre, ſed facit cum tentatione etiã exi-
tum, ut poſſimus ſuſtinere. Conuerſi ad Dominũ Deũ
patrem omnipotentem puro corde, ei, inquantum po-
teſt paruitas noſtra, maximas atq; uberes gratias agi-
mus, precantes toto animo ſingularem manſuetudinẽ
eius, ut preces noſtras in beneplacito ſuo exaudire di-
gnetur: Inimicum quoq; a noſtris actibus & cogitatio-
nibus ſua uirtute expellat, nobis multiplicet fidem, mẽ
tem gubernet, ſpirituales cogitationes concedat, & ad
beatitudinem ſuam perducat, per Ieſum Chriſtum fi-
lium ſuum Dominum noſtrum, qui cum eo ui-
uit & regnat in unitate ſpiritus ſancti
Deus, per omnia ſecula ſecu-
lorum, Amen.

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ, in Epiſtolam Concio exegetica.

SEptuageſimæ tempus nunc inchoat Eccleſia, & eam recolit calamitatem, in quam incidit totum genus humanum ex primorum lapſum parentum. Omittuntur nunc cantica lætitiæ, Alleluia, Gloria in excelſis, & quædam alia ueſtes lugubres in diuinis officiis ſumuntur, nuptias celebrare non licet, & omnia ferè quendam præ ſe ferunt luctum, ut diſcant Chriſtiani redire in memoriam exilii ſui, ſuſpirare patriam unde peccando exciderunt, agere pro peccatis pœnitentiam, ut ad patriam liceat poſtliminiò reuerti. Ab hac die uſque ad ſabbatum poſt Paſcha ſeptuaginta dies numerantur: inde Septuageſima. Nihil eſt in Eccleſiæ cæremoniis ocioſum, & ideò reuerenter habendæ ſunt, non contemnendæ, quod faciunt homines perditi & a dæmone occæcati, quibus imminet grauiſsima damnatio. Ad Apoſtolicam lectionem ueniamus, quæ ſumpta eſt ex prioris ad Corinthios capite nono: [NESCITIS quòd ii, qui in ſtadio currunt, omnes quidē currunt, ſed unus accipit brauium?]

Chryſoſtomus. 1. ad Corin. capit. 9. Hoc dicit, inquit Chryſoſtomus, non tanquam unus ex omnibus ſalutem ſit conſecuturus, ſed tanquam multam debeant adhibere diligentiam. Quemadmodum enim ex his, qui in ſtadium deſcendunt, non multi coronantur, ſed ad unum defertur corona: & non ſatis eſt tantum in ſpectaculo ſedere, neque ungi tantum & certare: ita & in hoc loco non ſatis eſt fidem habere & quomodocunque certare, ſed niſi ita nos curſu exercuerimus, ut ad metam uſque nos inuictos præbeamus, & perueniamus ad propoſitum præmium, nihil ſanè conſequi poterimus. Hæc ille, cui alludens Oecumenius, Inſinuat, inquit, non ſatis eſſe crediditſſe, ſicut nec illis cucurriſſe: ſed ad brauium uſque conari oportere, ad coronam, inquam. Nam ſi ſcientiam, inquit, habetis fidei, niſi etiam cum fratrum charitate habeatis, nihil inde utilitatis adipiſcemini. Addit Apoſtolus, [SIC currite ut compræhendatis.] Curſus noſter, amor eſt. Amando currimus, & quò plus amamus, eò alacrius currimus, & currendo amamus, & amando peruenimus, & perueniendo comprehendimus. Non currit temerè, quiſquis amat: currit inaniter, ſed nec currit quidem, quiſquis non amat. Amemus ergo, & magis ac magis amemus, ut quandoque compræhendamus. Et quid tandem? Deum utique qui eſt illud ſummum & unicum bonum, cui currendo per amorem inhiamus. Miſera conditio hominis Deum non amantis. Nam frigore ac torpore quodam pedes, id eſt, affectus animi eius conſtringuntur, ut non modò non currere, ſed nec ambulare quidem poſsit.

Auguſtinus. Itaque D. Auguſtinus libr. 8. Confeſsionum cap. 4. feruenti ſpiritu ſic Dominum precatur: Age Domine & fac: excita & reuoca nos: accende & rape, flagra, dulceſce: iam amemus & curramus. Sequitur. [OMNIS autem qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet: & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.] *Chryſoſtom. in hunc locum.* Quid hac particula, Ab omnibus, inquit Chryſoſtomus, ſignificatur? Non ab uno ſe abſtinet, ad alterum autem ſe indifferenter habet: ſed ſaturitate, gula, ebrietate, & ab omnibus ſimpliciter affectibus ſe abſtinet. Hoc quodammodo & in exterioribus fit certaminibus. Neque enim inebriari licet certantibus certationis tempore, neque ſcortari, ne uires deficiant, neque circa alia uacare: ſed ab omnibus ſimul abſtinendo, ſolummodo ſuis uacant certaminibus. Quod ſi illic huiuſmodi fiunt, ubi in unum coronam conferri neceſſe eſt, multo magis hic, ubi plurima contentio, neque unus tantum coronatur, & ipſa præmia multò labores exuperant? Hæc Chryſoſtomus. Si aliquod ſit propoſitum lucrum temporarium, nullus labor, nullum periculum recuſatur: æternæ beatitudinis & incorruptibilis coronæ obtinendæ cauſa uix pauci digitum mouere dignantur. Cur non uerò libenter ab omnibus rebus noxiis abſtineant, quibus pro exiguis & breuibus laboribus promittitur corona incorrupta, uita æterna, ſalus infinita? Debemus ergo inflammare animum, & pulſo torpore, agere uiriliter, & ſi quis interim occurrat labor, conſolari nos ſpe præmii, quod daturus eſt qui non mentitur Deus, non tamen ut quaſi mercenarii, ſed ut filii Deo liberaliter ſeruiamus. Nam præmium noſtrum Deus ipſe erit, cuius amore & contemplatione facere & pati omnia debemus. Noli timere Abram, dixit Deus: ego protector tuus, & merces tua magna nimis. *Ge. 15.* Addit porro Apoſtolus: [EGO igitur ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi aerem uerberans.] Magna ſpe currere ſe profitetur, inquit Ambroſius, certum habens quid ſit promiſſum: nec uerbis magis, ſed rebus ſe contendere. *Ambr. in 1. ad Cor. 9.* Sequitur: [SED caſtigo corpus meum & in ſeruitutem redigo, ne fortè cùm aliis predicauerim, ipſe reprobus efficiar.] In hunc locum ſic ſcribit Chryſoſtomus: *Chryſ.* Multum ſuſtineo laborem (ego Paulus) ut ſobriè uiuam. Siquidem intractabilis eſt cupiditas, & uentris uoracitas. Veruntamen eam cohibeo, & non trado meipſum affectibus, ſed omnem fero laborem, ut ab illis non diſtrahar. Nolite igitur exiſtimare, me hæc ſine labore corrigere. Etenim curſus eſt & palæſtra, & naturæ uiolentia frequenter ſe obiiciens, & ſe uendicare annitens in libertatem. Sed non patior, uerùm affectus comprimo, & ipſam naturam multis ſudoribus ſubiicio. Hæc autem dico, ut nemo a certando deſperet pro uirtute. nam laborioſum eſt. Quare, inquit, caſtigo & in ſeruitutem redigo: non dixit, Perdo: non enim inimica caro eſt, ſed caſtigo & redigo in ſeruitutē, quod domini eſt, non hoſtis, magiſtri, nō inimici exercitatoris, nō aduerſarii. [NE forte cum aliis prædicauerim, ipſe reprobus efficiar.] Quod ſi Paulus hoc timuit, ait porro idem Chryſoſtomus, cùm talis eſſet præceptor, & poſt prædicationem, & orbis terrarum ſuſceptum patrocinium formidauit, quidnam nos dicemus? Nolite enim putare, inquit, ſolam fidem ad ſalutem ueſtram ſatis eſſe. Nam ſi prædicare, docere, innumeros ad ſalutem adducere, mihi non ſufficit ad ſalutem, niſi me irreprehēſibilem exhibeam, longè minus uobis. Ita Chryſoſtomus. Habent hic in Apoſtolo doctores & cōcionatores uerbi Dei exemplum, quod imitentur, nedū alios docent, ſeipſos nō doceāt, & quod uerbis ædificant, mala uita deſtruant. Quod ſi uero Apoſtolus caſtigat corpus ſuū, qui alibi de ſeipſo dicit, Certus ſum, quod neque mors, neque uita, &c. poterunt nos ſeparare a charitate Dei, quis iam ſecurus eſſe debeat? *Ro. 8.* Nemo ſibi ipſi aut imponat, aut ſinat imponi. Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum uitiis & concupiſcentiis. *Gal.* Qui aliter docent, pſeudoprophetę ſunt. Nec tamen trucidanda eſt caro, ſed prauæ carnis concupiſcentiæ, & illa ſecundum Ambroſium danda corpori, quæ ad uitam proficiāt, non ad luxum, ſicque ſubiiciendum ſpiritui, ut non ſuam perficiat, ſed ſpiritus uoluntatem. *In 1. Corin. 9.* Ideo autem Apoſtolus ſe refrenare corpus ſuum oſtendit, ut hoc loco ait idem Ambroſius, ut remuneratione, quam aliis prædicat, etiam ipſe dignus habeatur, ne aliis curatis, ipſe remaneret in uulnere. Sequitur. [NOLO enim uos ignorare fratres, quoniā Patres noſtri omnes ſub nube fuerūt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari.] Mare rubrum, ait Auguſtinus, ſigni-

Tractatu 45. in Ioann. Contra Fauſt. lib. 12. ca. 29. & 30.

ficat baptiſmum: Moyſes ductor per mare rubrum, ſignificat Chriſtum: populus tranſiens, ſignificat fideles: mors Aegyptiorum, ſignificat aboletionem peccatorum. Alibi quoque, Nubes & mare rubrum, inquit, baptiſmus utique, Chriſti ſanguine conſecratus: hoſtes ſequentes a tergo, moriuntnr peccata præterita: ducitur populus per deſertum, baptizati omnes, nondum perfruentes promiſſa patria, ſed quod non uident ſperando, & per patientiam expectando, tanquam in deſerto ſunt. Diuus Ambroſius hunc locum ſic exponit: Iudæorum exemplo, qui negligentia ſua offenderunt, ſolicitos nos uult eſſe. Ideoque ſub nube dicit illos fuiſſe, quia omnia quæ geſta ſunt, in figura noſtri facta ſunt, ut ueritatis noſtræ illi habuerint imaginem. Contecti enim nube, & ab aduerſariis ſuis tuti præſtiti, dum a morte liberati ſunt, baptizati dicuntur. Illis enim, id eſt, Aegyptiis in mari mortuis, dum hi duce Moyſe feliciter tranſeunt, erepti ſunt a morte: quod præſtat baptiſmum. Non enim illis præterita mala impntata ſunt, ſed per mare & per nubem purificati, præparati ſunt ad accipiendam legem, & formam futuri ſacramenti noſtri. Hæc Ambroſius. Si figura maris, inqnit Auguſtinus Tractatu XI. in Ioannem, tantum ualuit, ſpecies Baptiſmi quantum ualebit? Si quod geſtum eſt in figura, traiectum populum ad manna perduxit, quid exhibebit Chriſtus in ueritate Baptiſmi ſui traiecto per eum populo ſuo? Et paulo infrà: Significabat mare illud rubrum, Baptiſmum Chriſti. Vnde rubet Baptiſmus Chriſti, niſi Chriſti ſanguine conſecratus? Hæc ille. Sequitur in Apoſtolo: [ET omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt. (bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra: petra autem erat Chri-

1. Cor. 10.

ſtus.)] Manna & aqua, quæ fluxit de petra, inquit Diuus Ambroſius, hæc dicit ſpiritualia: quia non mundi lege parata ſunt, ſed Dei uirtute ſine elementorum commixtione ad tempus creata, habentia in ſe figuram myſterij, quod nunc nos ſumimus in commemo-

Pſ. 77

ratione Chriſti Domini. Ideò & panis angelorum dictus eſt, quia uirtute qua angeli ſubſiſtunt, creatus eſt, hoc ſignificans, quia de cœlis uenturus erat, qui ſpiritaliter paſceret. Hæc ille. Quemadmodum autem ille antiquus Iudaicus populus manna cœli nutritus eſt in deſerto annis quadraginta, donec ueniret in terram promiſſionis: ita Chriſtiani aluntur in huius mundi ſolitudine pane illo uiuo, qui de cœlo deſcendit, & dat uitam mundo: neqne id in figura, ut olim Iſraelitæ, ſed in ueritate. Abſit enim, ut Chriſtus rurſus ad figuras nos reiecerit, cum in illo figuræ omnes impletæ ſint. Nemo debet moueri incredulitate Capernaitarum, dicentium, Quomodò poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum, quos hodiè imitantur hæretici Sacramentarii, qnorum eſt horrenda cæcitas & cæca temeritas, qui cùm capere non poſſint huius myſterij incomprehenſam altitudinem, labuntur in ſtultiſſimos & ualdè impios errores, negantque corporis & ſanguinis Chriſti in Eucharistia realem præſentiam: quaſi uerò tam imbecilla & anguſta ſit Chriſti uirtus, ut facere non poſſit, niſi quod humanum capiat ingenium. Omninò ſic ne-

Corpora noſtra unde habituraimmortalitatē. Cyrill.

ceſſarium erat fragilitati noſtræ, ne in huius exilii moleſta peregrinatione deficeremus, ut Chriſtus ſeipſum nobis, non in figura, ſed in ueritate eſcam præberet, qua interim confirmemur & corroboremur, atque ad æternitatem etiam corpora noſtra ſolidentur. Hoc enim multi ſanctiſſimi Patres uno ore teſtantur, noſtris corporibus ex carnis Chriſti in Eucbariſtiæ communione immortalitatem conferri. Eius enim uirtute reſurgent in uitam æternam. D. Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus libro quarto in Ioannem, capitu. 13. pręclarè ſcribit hunc in modum: Quærendum ita ſemper eſt, ut apud eum habitemus, & ad alienas ſententias non deferamur. Sed non ita facit animus malignus. Nam quæcunque non intelligit, ſtatim tanquam friuola falſaque per arrogantiam eiicit, nulli cedens; nec aliquid ſupra ipſum eſſe exiſtimans: quales Iudæos fuiſſe comperimus. Nam cum oporteret eos, qui diuinam uirtutem Saluatoris ac poteſtatem, ſignorum miraculo perceperunt, ſermonem eius libenter ſuſcipere, & ſi qua difficilia uidebantur, eorum ſolutionem quærere, contrà omninò faciunt, & quomodò poteſt hic carnem ſuam nobis dare? de Deo non ſine magna impietate conclamant: nec in mentem uenit, nihil eſſe impoſſibile apud Deum. Nam cum animales eſſent, ut ait Paulus 1. Corinth. 2. ſpiritualia intelligere non poterant: ſed fatuitas quædam tam magnum ſibi uidebatur myſterium. Sed nos magnum, quæſo, a peccatis aliorum profectum faciamus, & firmam fidem myſteriis adhibentes, nunquam in tam ſublimibus rebus illud, Quomodò, aut cogitemus, aut proferamus. Iudaicum enim hoc uerbū eſt, & extremi ſupplicii cauſa. Aliorum igitur, ut diximus, culpa perdocti, cùm Deus operetur, non quæramus, Quomodò? ſed operis ſui uiam atque ſcientiam illi ſoli concedamus. Hæc Cyrillus. Quod autem Apoſtolus hic dicit, petram Iudæos eſſe conſecutam, non de petra illa ſenſibili, ſed de Chriſto accipiendum eſt, cuius ope ubique fruebantur. Sed illis tunc petra erat Chriſti figura, nos in Euchariſtia non figuram, ſed uerum Chriſti corpus & ſanguinem habemus. Atque utinam ferueret in nobis deſiderium crebrò ſumēdi Euchariſtia, ut Chriſto magis ac magis uniti, potioribus in dies gratiæ donis augere mereremur, præſtante eodem Deo ac Domino noſtro, cui eſt cum patre & ſpiritu ſancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

1. Cor. 10.

DOMINICA IN SEPTVAGESIma, Matth. 20.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Simile eſt regnum cælorum homini patri familias, qui exiit primo mane conducere operarios in uineam ſuam. Et reliqua. Homilia Beati Gregorij Papæ,

IN Explanatione ſua multa ad loquendum ſancti euangelii lectio poſtulat, quā uolo, ſi poſſum ſub breuitate perſtringere ne nos & extenſa proceſſio, & prolixa expoſitio uideatur onerare. Regnum cœlorum homini patrifamilias ſimile dicitur, qui ad excolendam uineam ſuam operarios conducit. Quis uerò patris familias ſimilitudinem rectius tenet, quàm conditor noſter, qui regit quos cōdidit, & electos ſuos ſic in hoc mundo poſſidet, quaſi ſubiectos dominus in domo? Qui habet uineam, uniuerſam ſcilicet Eccleſiam, quæ ab Abel iuſto uſque ad ultimum electum, qui in fine mundi naſciturus eſt, quot ſanctos protulit, quaſi tot palmites miſit. Hic itaq; pater familias ad excolendam uineam ſuam mane, hora tertia, ſexta, nona & undecima operarios conducit, quia a mundi huius initio uſque ad finē ad erudiendam plebem fidelium prædicatores congregare non deſiſtit. Mane etenim mundi fuit ab Adam uſque ad Noè, hora uero tertia,

Aetates mūdi.

à Noe

à Noë uſque ad Abraham: ſexta quoque ab Abraham, uſque ad Moſen; nona autem à Moſe uſque ad aduētum Domini. Vndecima uerò ab aduentu Domini uſque ad finem mundi, in qua prædicatores ſancti apoſtoli miſſi ſunt, qui mercedem plenam, & tardè uenientes, acceperunt. Ad erudiendam ergo Dominus plebem ſuam, quaſi ad excolendam uineam ſuam, nullo tempore deſtitit operarios mittere, quia & priùs per patres, & poſtmodum per legis doctores & prophetas, ad extremum uerò per apoſtolos, dum plebis ſuæ mores excoluit, quaſi per operarios in uineæ cultura laborauit: quanuis in quolibet modulo uel menſura, quiſquis cum fide recta bonæ actionis prædicator extitit, huius uineæ operarius fuit. Operatur ergo mane, hora tertia, ſexta & nona, antiquus ille Hebraicus populus deſignatur, qui in electis ſuis ab ipſo mundi exordio dum recta fide Deum ſtuduit colere, quaſi non deſtitit in cultura uineæ laborare. Ad undecimam uerò Gentiles uocantur, quibus & dicitur: [Qvid hic ſtatis tota die ocioſi?] Qui enim tranſacto tam longo mundi tempore pro uita ſua laborare neglexerant, quaſi tota die ocioſi ſtabant. Sed penſate fratres, quid inquiſiti reſpondeant. [Dicvnt ei Quia nemo nos conduxit.] Nullus quippe ad eos patriarcha, nullus propheta uenerat. Et quid eſt dicere, ad laborem nemo nos conduxit, niſi quia uitæ nobis uias nullus prædicauit? Quid ergo nos a bono opere ceſſantes, in excuſatione noſtra dicturi ſumus, qui penè à matris utero ad fidem uenimus? qui uerba uitæ ab ipſis cunabulis audiuimus? qui ab uberibus ſanctæ Eccleſiæ potum ſupernæ prædicationis ſumpſimus cum lacte carnis? Poſſumus uerò & eaſdem diuerſitates horarum etiam ad unum quenque hominem per ætatum momenta diſtinguere. Mane quippe, intellectus noſtri pueritia eſt: hora autem tertia, adoleſcentia intelligi poteſt, quia quaſi iam ſol in altum proficit, dum calor ætatis creſcit: Sexta uerò iuuentus eſt, quia uelut in centro ſol figitur, dum in ea plenitudo roboris ſolidatur: Nona autem, ſenectus intelligitur, in qua ſol uelut ab alto axe deſcendit: quia ætas à calore iuuentutis deficit. Vndecima uerò hora, ea eſt ætas, quæ decrepita uel ueterana dicitur. Vnde Græci ualde ſeniores non gerontas, ſed presbyteros appellant, ut plus quàm ſenes eſſe inſinuent, quos prouectiores uocant. Quia ergo ad uitam bonam alius in pueritia, alius in adoleſcentia, alius in iuuentute, alius in ſenectute, alius in decrepita ætate perducitur, quaſi diuerſis horis operarii ad uineam uocantur. Mores ergo ueſtros fratres aſpicite, & ſi iam Dei operarij eſtis, uidete. Penſet unuſquiſque quid agat & cōſideret ſi in Dei uinea laboret. Qui enim in hac uita ea quę ſua ſunt quærit, adhuc ad Domini uineam non uenit. Illi nanque Domino laborāt, qui non ſua, ſed lucra dominica cogitant: qui zelo charitatis, ſtudio pietatis inſeruiunt, animabus lucrandis inuigilant, perducere & alios ſecum ad uitam feſtinant. Nam ſibi uiuit, qui carnis ſuæ uoluptatibus paſcitur, rectè ocioſus redarguitur, quia fructum diuini operis non ſectatur. Qui uerò & uſq; ad ætatem ultimā Deo uiuere neglexit, quaſi uſque ad undecimam ocioſus ſtetit. Vnde rectè uſque ad undecimam torpentibus dicitur: Quid hic ſtatis tota die ocioſi? ac ſi apertè dicatur: Etſi Deo uiuere in pueritia & in iuuentute noluiſtis, ſaltē in ultima ætate reſipiſcite, & ad uitæ uias, cùm iam multum laboraturi non eſtis, uel ſerò uenite. Et tales ergo paterfamilias uocat, & plerunque ante remunerantur, quia priùs ad regnum de corpore exeunt, quàm hi qui iam in pueritia uocati eſſe uidebantur. An non ad undecimam uenit latro? qui etſi non habuit per ętatem, habuit tamen ſerò per pœnam, qui & Deum in cruce confeſſus eſt, & penè cum uoce ſententiæ ſpiritū exhalauit uitæ. A nouiſſimo autē reddere denarium paterfamilias cœpit, quia ad paradiſi requiem prius latronem quàm Petrum perduxit. Quanti patres ante legem, quanti ſub lege fuerunt, & tamen hi qui in Domini aduentu uocati ſunt ad cœlorum regnum ſine aliqua tarditate peruenerunt. Eundem ergo denarium accipiunt, qui laborauerunt ad undecimam, quem expectauerūt toto deſiderio, qui laborauerūt ad primā, quia æqualem uitæ æternæ retributionem ſortiti ſunt cum his qui à mundi initio uocati fuerant, hi qui in mundi fine ad Dominū uenerūt. Vnde & hi qui in labore præceſſerunt, murmurantes dicunt: [Hi nouiſsimi una hora fecerunt, & pares nobis illos feciſti, qui portauimus pondus diei & æſtus?] Pondus ſi quidem diei & æſtus portauerunt hi, quos à mūdi initio, quia diù hic cōtigit uiuere, neceſſe etiam fuerat lōgiora carnis tentamēta tolerare. Vnicuique enim pondus diei & æſtus ferre, eſt per longioris uitæ tempora, carnis ſuæ calore fatigari. Sed quæri poteſt, quomodò murmuraſſe dicti ſunt, qui ſaltē ſerò ad regnū uocātur. Cœlorū.n.regnū nullus murmurans accipit, nullus qui accipit, murmurare poteſt. Sed quia antiqui patres uſque ad aduentum Domini quantumlibet iuſtè uixerint, ducti ad regnum non ſunt, niſi ille deſcenderet, qui paradiſi clauſtra hominibus interpoſitione ſuæ mortis aperiret, eorum hoc ipſum murmuraſſe eſt, quòd & rectè pro percipiendo regno uixerunt, & tamen diù ad percipiendum regnum dilati ſunt. Quos enim poſt peractam iuſtitiam inferni loca, quanuis tranquilla, ſuſceperunt, eis profectò & laboraſſe fuit in uinea, & murmuraſſe. Quaſi ergo poſt murmurationem denarium accipiunt, qui poſt longa inferni tempora ad gaudia regni peruenerunt. Nos autem qui ad undecimam uenimus, poſt laborem non murmuramus, & denarium accipimus: quia poſt mediatoris aduentum, in hoc mundo uenientes, ad regnum ducimur mox ut de corpore eximus, & illud ſine mora percipimus, quod antiqui patres cum magna percipere dilatione meruerunt. Vnde & iiſdem paterfamilias dicit: [Volo & huic nouiſsimo dare ſicut & tibi.] Et quia ipſa regni perceptio eius eſt bonitas uoluntatis, rectè ſubiungit: [An non licet mihi quod uolo facere?] Stulta enim queſtio eſt hominis contrà benignitatem Dei. Conquerendum quippe eſſet, non ſi daret quod non deberet, ſed ſi non daret, quod deberet: Vnde aptè ſubditur: [An oculus tuus nequam eſt quia ego bonus ſum?] Nemo autem ſe de opere, nemo de tempore extollat, cùm hac expleta ſententia ſubſequenter ueritas clamet. [Sic erunt nouiſſimi primi, & primi nouiſsimi.] Ecce enim etſi iam ſcimus, quæ uel quanta bona egimus, adhuc ſupernus iudex qua ſubtilitate hæc examinet, ignoramus. Et quidē gaudendū cuique ſummoperè eſt, in regno Dei eſſe uel ultimum. Sed poſt hæc terribile eſt ualdè, quod ſequitur. [Mvlti enim ſunt uocati, pauci uerò electi.] Quia & ad fidem multi ueniunt, & ad cœleſte regnum pauci perducuntur. Ecce enim ad hodiernam feſtiuitatem quàm multi conuenimus, eccleſiæ parietes implemus, ſed tamen quis ſciat quàm pauci ſunt, qui in illo electorum Dei grege numerantur? Ecce enim uox omnium Chriſtum clamat, ſed uita omnium non clamat. Plerique Deum uocibus ſequuntur, moribus fugiunt. Hinc etenim ad Titum Paulus dicit: Qui confitētur ſe noſſe Deum, factis autem negant. Hinc Iacobus ait: Fides ſine operibus mortua eſt. Hinc per Pſalmiſtam Dominus dicit: Annunciaui & locutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. Vocante enim Domino, ſuper numerum multiplicantur fideles, quia nonnunquam etiam hi ad fidem ueniunt, qui ad electorum numerum non pertingunt. Hic enim fidelibus per confeſsionem admixti ſunt, ſed propter uitam reprobam illic numerari

Aetas hominis myſticè diſtributa.

Gerontas preſbyteros

Vnus denarius.

Murmurare ſanctorum.

Tit.1.

Iac.2.

Pſal.39.

In ſorte fidelium non merentur. Hoc ouile ſanctæ Eccleſiæ hœdos cum agnis recipit, ſed atteſtante euangeliò, cum iudex uenerit, bonos a malis ſperat, ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis. Neq; etenim poſſunt qui hic carnis ſuæ uoluptatibus ſeruiunt, illic in ouium grege numerari. Illic eos a ſorte humilium iudex ſeparat, qui ſe hic in ſuperbiæ cornibus exaltãt. Regnũ cœlorũ percipere nequeunt, qui hic in cœleſti fide poſiti, toto deſiderio terrena quærunt. Et multos tales intra Eccleſiam, fratres chariſſimi cernitis, ſed eos nec imitari, nec †deſpicere debetis. Quid enim ſit hodie aſpicimus: ſed quid cras futurus ſit unuſquiſq;, neſcimus. Plerunq; & qui poſt nos uenire cernitur, per agilitatem nos boni operis antecedit, & uix eum cras ſequimur, quẽ hodiè præire uidebamur. Ecce cum Stephanus pro fide moreretur, Saulus lapidantium ueſtimenta ſeruabat. Omnium ergo lapidãtium manibus ipſe lapidauit, qui ad lapidandũ omnes expeditos reddidit: & tamen eundem ipſum in ſancta Eccleſia laboribus anteceſſit, quẽ perſequendo martyrem fecit. Duo ergo ſunt, quæ penſare ſolicitè debemus. Quia enim multi uocati, ſed pauci electi ſunt, primum eſt, ut de ſe quiſque minimè præſumat, quia etſi iam ad fidem uocatus eſt, utrũ perenni regno dignus ſit neſcit. Secundum uerò eſt, ut unuſquiſq; proximum, quem fortaſſe iacere in uitiis conſpicit, deſperare non audeat, quia diuinæ miſericordiæ diuitias ignorat. Rem fratres quæ nuper contigit refero, ut ſi uos peccatores ex corde eſſe conſpicitis, omnipotentis Dei miſericordiam amplius ametis. Præſenti anno in monaſterio meo, quod iuxta beatorum martyrum Ioannis & Pauli eccleſiam ſitum eſt, frater quidam ad conuerſionem uenit: deuotè ſuſceptus eſt, ſed ipſe deuotius eſt conuerſatus. Hunc ad monaſterium frater ſuus corpore, non corde ſecutus eſt. Nam ualdè conuerſationis uitam & habitum deteſtans, in monaſterio ut hoſpes habitabat, & monachorum uitam moribus fugiens, recedere a monaſterii habitatione non poterat, quia uel quid ageret, uel unde uiueret, non habebat. Erat eius prauitas cunctis oneroſa: ſed hunc omnes æquanimiter pro fratris eius amore tolerabant. Nã ſuperbus & lubricus, ſi qua poſt hoc ſeculum uita ſequeretur, neſciebat. Irridebat uerò, ſi quis illi hæc prædicare uoluiſſet. Itaq; cum habitu ſeculari uiuebat in monaſterio, uerbis leuis, nutibus inſtabilis, mente tumidus, ueſte compoſitus, actione diſſipatus. Menſe autem Iulio nuper elapſo, huius quam noſtis peſtilentiæ clade percuſſus eſt. Qui ad extremum ueniens, urgeri cœpit ut animam redderet. Et ultima iam corporis parte præmortua, uitalis uirtus in ſolo pectore & lingua remanſerat. Fratres aderant, eiusq; exitium, inquantum Deo largiente poterant, oratione tuebantur. At ille ſubitò ad deuorandum ſe draconem uenire conſpiciens, magnis cœpit uocibus clamare, dicens. Ecce draconi ad deuorandum datus ſum, qui propter ueſtram præſentiam deuorare me non poteſt. Quid mihi moras facitis? Date locum, ut ei deuorare me liceat. Cumque hunc fratres ut ſignum ſibi crucis imprimeret, admonerent, reſpondebat uirtute qua poterat, dicens: Volo me ſignare, & non poſſum, quia a dracone premor. Spumæ oris eius faciem meam liniunt, guttur meum eius ore ſuffocatur. Ecce ab eo brachia mea comprimuntur, qui iam & caput meum in ſuo ore abſorbuit. Cumq; hoc ille pallens & tremens & moriens diceret, cœperunt fratres uehementius orationibus inſiſtere, & oppreſſum draconis præſentia, ſuis precibus adiuuare. Tum repentè liberatus, magnis cœpit uocibus clamare, dicens: Deo gratias. Ecce diſceſſit, ecce exiit, ante orationes ueſtras fugit draco qui me acceperat. Mox aſſit ſeruiturum ſe Deo & eſſe monachũ deuouit, atq; a tempore illo nunc uſq; febribus præmitur, doloribus fatigatur. Morti quidem ſubtractus eſt, ſed adhuc plenius uitæ reſtitutus non eſt. Quia. n. longis & diuturnis iniquitatibus preſſus eſt, lõgo lãguore fatigatur, & durum cor ignis purgationis durior concremat: quia diuina diſpenſatione agitur, ut prolixiora uitia, ægritudo prolixior exurat. Quis illum unquàm ſeruari ad conuerſionem crederet? Quis tantam Dei miſericordiam conſiderare ſufficiat? Ecce iuuenis prauus draconem uidit in morte, cui ſeruiuit in uita, nec uidit, ut uitam funditus perderet, ſed ut cui ſeruierat ſciret, ſciendo reſiſteret, ipſumque reſiſtendo ſuperaret, & eũ a quo prius non uidens tenebatur, uidit poſtea ne teneretur. Quæ ergo lingua narrare uiſcera diuinæ miſericordiæ ſufficiat? Quis ſpiritus ad tantę pietatis diuitias non obſtupeſcat? Has diuinæ pietatis diuitias conſiderauit Pſalmiſta, cum diceret: Adiutor meus tibi pſallam, quia tu Deus ſuſceptor meus es, Deus meus, miſericordia mea. Ecce perpendens in quibus laboribus humana ſit uita conſtituta, Deum appellauit adiutorem. Et quia a tribulatione præſenti in requiẽ æternam nos ſuſcipit, appellat etiam ſuſceptorem. Sed cõſiderans, quod mala noſtra aſpicit & portat, culpas noſtras tolerat, & tamen nos per pœnitentiam ad prę mia reſeruat, noluit Deum miſericordem dicere, ſed hunc ipſam miſericordiam uocauit, dicens: Deus meus, miſericordia mea. Reuocemus ergo ante oculos mala quæ fecimus, penſemus ex quanta Dei benignitate toleramur, conſideremus quę ſunt pietatis eius uiſcera, ut non ſolùm culpas indulgeat, ſed cœleſte regnum pœnitentibus etiam poſt culpas promittat, atque ex omnibus medullis cordis dicamus ſinguli, dicamus omnes, Deus meus miſericordia mea.

Matt. 25. — *† deſperare.* — *Act. 7.* — *Exemplum.* — *Pſ. 58.*

DE EADEM DOMINICA SERmo Beati Ioannis Chryſoſtomi, quomodò primus homo omni prælatus ſit creaturæ.

Habetur in Tom. 1 operũ Chryſ.

Dignitas humanę originis facilè agnoſcitur, conſiderata ſublimitate authoris. Neque enim facile poterat eſſe uel leue, quod manus ſacra confinxit, & cœleſtis flatus in uitalem ſubſtantiam animauit: maximè cum idem artifex Deus poteſtatem ſuam in omnem fabricam eidem homini fuerat traditurus, ut quem ſecundum præſidem poſt ſe facere diſponebat, eundem faceret plenum atque perfectum, habentem in ſe & dignitatem qua procelleret, & poteſtatem qua cunctis animãtibus imperaret, ſoli ſeruiens illi, a quo ei cuncta fuerant ſubiugata, ut imperaret mundo, ſeruiret Deo, creatorem ſuſpiceret, creaturam ſibi parere compelleret: tantumq; ditionis ſeſe Domino debere perſpiceret, quantum ipſe a creatura exigeret, habens in propria poteſtate & obedientiam & contemptum: obedientiam, qua uiueret: contemptum, quo dignè pro meritis interiret. Vnde effectum eſt, ut contemnendo mortem incideret, qui obediendo uiuere poſſet. Vnde poteſtatem conceſſam dum in contemptum protulit, & uitæ priuilegium perdidit, & mortis ſibi ſententiam acquiſiuit. Et tamen adhuc creatura eius ſeruat imperium, licet ipſe creatori ſuo denegarit obſequium. Vnde apparet quid ſuæ felicitati detraxerit, cum peccatorum merita eius ſtatũ adhuc mutare non poſſint. Grauaris homo, iuſtè grauaris, & in excuſabili pœna aſtringeris. Cõtemnis creatorem, & eius imperas creaturæ. Deſpicis Dominum, & de eius creatura exigis obſequium. Beneficiis Dei perfrueris,

Liberũ arbitrium.

frueris & eius potentiam non extimeſcis. Et cùm tibi per eum cuncta deſeruiant, ſolus ipſe illi nô ſeruis. Bis deliquis, & geminum ac duplex crimen incurris, dum nec pro conditione ut ſeruus obſequeris, nec pro poteſtate data Domino famularis. Tibi cœlum in die lucis ſplendore ueſtitur, ſolis fulgoribus decoratur: in nocte clariſſimo lunæ ſpeculo & aſtrorum fulgorum uario polus ipſe illuſtratur, ut diei noctiſque uiciſſitudine & numeroſitas temporum dignoſcatur, & poſt diurnum laborem requies miſeris mortalibus præbeatur.

Vices tẽporum. Tempora alternis uicibus immutantur, frondeſcunt ſyluæ, amœnantur campi, prata uireſcunt, animantia cuncta diuerſis uſibus procreata edunt fœtus, parent imperio, obſequia ſeruant, ſcatent fontes, amnes fluũt, inſtitutis terminis maria coercentur. Gaudet poſt hyemem uerna temperies, æſtatis flagrantia decoquit meſſes, autumnitas tumulenta ſuas exhibet hubertates: hyeme † macerantur imbribus terræ: ſuis inſtitutis cuncta deſeruiunt, ſolus homo Deo non ſeruit. Quid ſi tibi uniuerſa natura conſtanter ediceret: Ego tibi a Domino rerũm parere præcepta ſum: ego circa te iuſſa implere, inſtituta ſeruare, naſcentia cuncta tribuere genitoris imperio iuſſa ſum: denique pareo, obtempero, ſeruio, & te mutato non mutor. Pareo, inquam, rebelli, obtempero procaci, deſeruio contemptori. Cæterum ſi mihi inſtituta mutare, iuſſa peruertere, neceſſaria denegare rerum Dominus præcepiſſet: creatura cuncta uiduata nomine remaneret: nec qui contemneret, ulterius eſſet: quia contemptor homo dignè ac meritò interiret. Denique quiſquis talis es, qui in hoc contemptu conſiſtis, qui creaturæ imperas, & creatori nô ſeruis: qui dominatũ exerces, & Dominum non agnoſcis: time Dominum patientem, ne ſeuerum ſentias iudicem. Corrigat te dilatio differentis, ne cenſura puniat iudicantis. Facilè enim obſequio tuo facies Deum propitium, ſi conuerſus iam mutaueris uitium. Vinratum enim redditur, quicquid dilatione temporis fœneratur: nec eſſe iam poterit impunitum, cui mora temporis non potuit dare remedium.

† mari- tantur. *† matu- rantur.*

Beneficia Dei erga homines. Quid retribuam Domino? Si humana conditio genitori quid debeat, noſcat, atq; ſi eius beneficiorum innumeram multitudinem momentis omnibus retractando intelligat, inueniet ſuæ ſeruitutis obſequia continuis laudibus, iugi gratulatione æquare non poſſe. Neque enim beneficia ab eo pręſtita atque collata, nel modũ poterunt habere, nel numerum, certè nec terminum quippe cùm nec ſenſus ad inueſtigandum ſufficiat, nec ſcientia ſuppetat ad laudandum, immenſitas enim beneficiorum ſuperat cogitationes ſenſuum, & innumera multitudo donorum uincit uolubilitatem uerborum. Nec ſi totum uitæ tempus oris obſequia occupent, laudes teneant, gratiarum actiones inſiſtant, poteris penſare quod debes. Qua in redanda nobis eſt opera, ut totis uiribus deuotio mentis in diuina obſequia † exeratur, & laudum glorias os noſtrum per omne tempus frequentare cogatur, non quo in iſtis debita compenſentur, ſed ut noſtræ deuotionis uoluntas his conatibus digno feratur: ut quicquid fragilitas detrahit ad complendum, hoc deuotio conferat ad promerendum: ut iam quia uis, non quia perficis expungaris: nec quia debita compenſas, ſed quia parere deſideras. Velle enim ipſum expungitur, quia per immenſitatem rerum idipſum quod cupimus explicare non datur. Quid retribuam, inquit, Domino pro omnibus quæ mihi retribuit? Quærit propheta ſanctiſſimus, quibus meritis beneficia diuina compenſet, quo famulatus genere munera percepta coæquet, quibus obſequiis tantis poſſit muneribus reſpondere, quo ſeruitutis genere innumera debeat dona, & infinita beneficiorum genera comparare. Sic licet excellens hominum meritum, ſit naturæ iura conſeruans, ſit legum iuſſis obtemperans impleat fidem, iuſtitiam teneat, uirtutes exerceat, damnet uitia, peccata repellat, ſemet exemplum imitantibus præbeat: quicquid geſſerit, parum eſt: quicquid fecerit, minus. Omne enim meritum breue eſt comparatione donorum. Numera beneficia, ſi potes, & tunc conſidera quod mereris. Cùm beneficiis cœleſtibus tua facta perpende, cum diuinis muneribus actus proprios meditare, nec dignum te iudicabis eo quod fueris, ſi intelligas quod mereris. Igitur de beneficiis innumeris diuina in te pietate collatis, elige quod libuerit unum, huic tuum compenſari totum non poterit meritum. Cæterum obtunditur ſenſus, confunditur animus, ſpiritus perturbatur, ut ab homine Deus noſcatur: nec humana poterunt penſari obſequia, ſi diuina beneficia compares: & tamen de illo loquimur, qui ſemel peccare non patitur, qui iudicium ſuæ mentis examinatus, contendit ut placeat, ut promereatur inſtat, ut ſeruiat elaborat. Cæterum quem aut peccare delectat, aut propriæ mentis ſegnitia, aut inconſiderati actus, aut uanitas uitæ ſic mancipat uitiis, ut ſit materia delictorum, miniſter culparum, ſeminarium peccatorum, ita ut in ſe duplex ſcelus & geminum crimen admittat, & quòd debita Domino ſeruitutis non reddit obſequia, & quòd innumera beneficia peccando eius penſare nititur contumelia. Quare nitatur iuſtus merita propria beneficiis cœleſtibus coæquare, nitatur & peccator uitia quæ exercebat horrere. Ille incrementis ſanctæ uitæ increſcat, hic peccata damnando, iuſtitiam quam non amabat exerceat. Iuſtus ad meliora uitæ proficiat, peccator corrigatur & uiuat. Ille bonis tribuat ſalutare exemplum, hic malis oſtendat correctionis remedium. Ille præmia meriti ſancti expectet, hic ſupplicia ſemet corrigendo declinet. Sic fit ut iuſtus gloriam benè uiuendo acquirat, & peccator correctus, indulgentiam diuina pietate percipiat.

texerceatur. *Pſal. 113.* *Merita cum lauda.*

DE EADEM DOMINICA HOmilia Euſebii Emeſeni.

CONDITOR humani generis Dominus noſter Ieſus Chriſtus modò ſuperius propoſuit, dicens: Multi erunt nouiſſimi primi, & primi nouiſſimi. Hanc autẽ propoſitionem ad quid attulerit, ſequẽtia manifeſtabunt: ad hanc enim ſpectat tota ſubſequens ſimilitudo. Vnde & in concluſione dicitur: Sic erunt nouiſſimi primi, & primi nouiſſimi. Quod quidem ſi de mundi ætatibus intelligatur, non uideo qualiter primi ſunt nouiſſimi, uel nouiſſimi primi. Primi.n. fuerunt patriarchæ & prophetæ, & cæteri prioris teſtamenti ad uitam prædeſtinati, nouiſſimi autem nos ſumus, de quibus Ioannes ait: Filioli, nouiſſima hora eſt. & Apoſtolus: Nos ſumus, in quos fines ſeculorum deuenerunt. Et iſti quidem ſicut tempore primi fuerunt, ita & primi denarium ſuſceperunt. Hos enim ſtatim poſt paſſionem ſuam Chriſtus Dominus a pœnis eripiens, in gloriam introduxit. Apoſtolus quoque ait: Quia nos qui reſidui ſumus, non præueniemus eos qui dormierunt: quoniam ipſe dominus in iuſſu & in uoce archãgeli, & in tuba dei deſcendet de cœlo, & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi, dein de nos qui uiuimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Domino. Quomodò igitur ſunt nouiſſimi primi? Nunc autem ipſam parabolam audiamus. [SIMILE eſt regnum cœlorum

Matt. 19. *Matt. 20.* *1. Io. 2.* *1. Cor. 10.* *1. Theſ. 4.*

rum homini patriſfamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in uineam ſuam.] Hoc autem tale eſt, ac ſi diceret: Sic fit in regno cœlorum, ſicut factũ eſt in uinea patriſfamilias, in qua ipſe primo mane exiẽs, operarios conduxit. Regnum cœlorum, Eccleſia eſt: paterfamilias, Chriſtus Dominus noſter. Eius nanque familia, & angeli & homines ſunt. Magna quidem familia, quia magnus eſt, & paterfamiliæ. Venit autem iſte paterſamilias, ut conduceret operarios in uineam ſuam. Vinea enim Dei Sabaoth, domus Iſrael eſt. Vinea Dei, Eccleſia eſt, extra quam qui laborat, mercedem non recipit, in qua qui laborat, denarium ſuſcipit. Iſte.n.denarius, remuneratio eſt æternæ beatitudinis. Ideò unus denarius, omnibus datur, unus primis, & unus nouiſsimis. Et alii quidem primo mane laborare incipiunt, alii uerò circa horam tertiam, alii autẽ circa ſextam & nonam horam, alii quoq; circa horam undecimam. Hoc eſt.n.quod ait: [CONVENTIONE autem facta cum operariis ex denario diurno, miſit eos in uineam ſuam. Et egreſſus circa horam tertiam, uidit alios ſtantes in foro otioſos, & dixit illis: Ite & uos in uineã meã, & quod iuſtum fuerit, dabo uobis. Illi aũt abierũt. Iterũ aũt exiit circa ſextam horã & nonam, & fecit ſimiliter. Circa undecimã uerò exiit, & inuenit alios ſtãtes, & dicit eis: Quid hic ſtatis tota die otioſi? Dicunt illi: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & uos in uineam meã.] Primò nanq; mane in uinea Dei laborare incipiunt, qui à primæua ætate, i.a pueritia, in eccleſia Dei Domino ſeruiunt. Illi autem circa horam tertiam laborare ueniunt, qui in adoleſcentia ſeruire incipiunt. Veniunt aũt & illi circa ſextã & horam nonam, qui uel in iuuentute, uel in ſenectute ad pœnitentiam cõuertũtur. Vndecima uerò hora illa eſt, quę in qualibet ætate fini appropinquat, & morti proxima eſt. Hanc.n.horã non ſolum iuuenes & ſenes, uerum etiam pueri habẽt. In hac igitur hora laborare incipit, & ille qui in decrepita ætate; & ille qui in graui infirmitate ex toto corde ad Deum conuertitur. Nullus ergo locus deſperationi, nullus locus reſtat excuſationi, ſiquidem in omni ætate & in omni hora peccator ſuſcipitur. Peccator.n.quacunq; hora conuerſus fuerit & ingemuerit, uita uiuet, & non morietur. Conuertatur igitur uel in undecima hora, cõuertatur uel in ultimo uitæ termino, qui prius in bono ocioſus, & in malo ſedulus fuit. Nam & ipſe, ſi uoluerit, & ſi conuerſus fuerit, & ſi uel ad horam laborare cœperit, ſimul cum aliis mercedem denariumque recipiet. Has autem horarum ſiue ætatũ diſtinctiones, illæ quoque illius templi portæ ſignificare uidentur, de quibus in Apocalypſi Ioannes Apoſtolus ait, Ab oriente portę tres, ab aquilone portæ tres, à meridie tres, ab occaſu portæ tres. Templum igitur & uinea idem ſignificant. Sancta nanque eccleſia, & uinea nobis eſt in qua laboramus, & templum in quo oramus. In hanc autem uineam & in hoc templum pueri & infantes, & primo mane & per portas orientis ingrediuntur: adoleſcentes autem intrant hora tertia, & per anguſtas difficileſque magis portas aquilonis. Intrant autem per portas auſtrales, iuuenes & ſenes, qui ſexta & hora no na in uinea Dei laborare cœperunt. Per portas uerò occidentales non ſolum decrepiti ſenes ingrediuntur, uerum etiam quicunque in qualibet ætate ad bonum per pænitentiam conuertuntur. Portas autem aquilonis ideò anguſtas & difficiles eſſe diximus, quia multa impedimenta illis fiunt, qui per eas intrare debent. Sed quid mirum, quum ad aquilonem ſedem ſuam diabolus poſuerit, & ab aquilone pandantur mala ſuper omnes habitatores terræ? Miſeri adoleſcentes, qui aquilonis flatibus rigeſcũt: miſeri, quos diabolus perflat & uentilat. Beati qui hanc ætatem ſine naufragio tranſire potuerunt. Inde eſt enim quod Salomon ait:

Eſa. 5.
Vinea, Eccleſia.
Denarius.
Mane.
Hora 3 6. & 9.
Vndecima.
Eze. 18
Apo. 21
Eccleſia templum.
Eſa. 14
Hier. 1

Lætare iuuenis in adoleſcentia tua. Hoc autem illis innenibus dicitur, qui ſic in adoleſcentia uixerunt, ut inde in iuuentute non erubeſcant. Inde quoque Salomon difficile eſſe dicit, cognoſcere uiam hominis in adoleſcentia ſua. Hinc eſt quod per Eſaiam prophetam his qui habitabant in terra auſtri Dominus præcipit, ut cum pane & aqua occurrerent illis, qui ueniebant de terra aquilonis, & fugiebant de Babylonis captiuitate. Fugiebant enim à facie gladii imminentis, à facie arcus extenti, & à facie grauis prælii. Talibus igitur cum cibo & potu ſpirituali occurrere debemus, quos diabolum perſequentem fugere, & per pœnitentiam ad eccleſiam redire uidemus. Sed quid dicemus de illis impedimentis, quæ in ipſo portarum introitu, & quum iam ſe euaſiſſe putant adoleſcentes patiuntur? Dicit enim Ezechiel propheta: Conuerti me ad portam quæ reſpicit ad aquilonem, & ecce mulieres ſedebant ibi plangentes Adonidem. Vides igitur quia in porta aquilonis ſedent meretrices, Veneris luxurięque amores plangentes, & amatoria carmina componentes. Hæc ſunt igitur & ſimilia, quibus adoleſcentes impediuntur, ne in uinea Dei laborare, & in tẽplũ intrare & orare ualeant. Vnde nõ immeritò ſacri Canones, niſi tráſacta ætate, epiſcopos & ſacerdotes fieri interdicunt. Sequitur: [CVM ſerò autem factum eſſet, dixit dominus uineæ procuratori ſuo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouiſſimis uſque ad primos.] Serò enim unicuique fit, quando ultimum diem cum uita finit. Dei uerò procuratores angeli ſunt, qui ſanctorum animas Deo repræſentant, & in requiem inducunt: de quibus Apoſtolus, Omnes enim ſunt adminiſtratorii ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis. Fit autem plerunq;, ut illi qui poſterius ueniunt, primi denarium & mercedem recipiant: quoniam ſæpè contingit, ut primi de hac uita exeant, qui poſterius laborare Deo & ſeruire incipiunt. Primus enim denarium recipit, qui primus de hac uita exit. Multi enim ſanctorum eadem die qua crediderunt, de hoc mundo per martyrium exierunt. Iſti igitur una & ultima hora in Dei uinea laborantes, prius ſuſceperunt denarium, quàm illi, qui à primæua ætate Deo ſeruientes, & poſt eos de hoc ſeculo exeuntes, ſicut prius laborare cœperunt, ita poſt eos denarios ſuſceperunt. Fit igitur aliquando (etſi non ſemper) in Eccleſia Dei, quod in uinea patris familias factum fuiſſe narratur, ut uidelicet primi ſint nouiſſimi, & nouiſſimi primi. Hoc autẽ quia non ſemper fit, ideo in principio huius ſimilitudinis Dominus ait: Multi autem erunt primi nouiſſimi, & nouiſſimi primi. Si.n.ſemper hoc fieret, nõ multos, ſed omnes dixiſſet. Sic igitur multi nouiſſimi & in mercede ſuſcipienda honorantur, & in precio non minorantur. Vnde & cæteri murmurantes dicunt: [Hi nouiſſimi una hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portauimus pondus diei & æſtus?] Quos quidã dignè ſatis Dñs redarguit, dũ uni eorũ reſpondit, dicẽs: [AMICE non facio tibi iniuriã: nónne ex denario cõueniſti mecũ? Tolle quod tuũ eſt, & uade. Volo aũt & huic nouiſſimò dare, ſicut & tibi. An oculus tuus nequã eſt, quia ego bonus ſum?] Hæc aũt nõ ideo dicuntur, ut de prouentu aliorum ſanctos murmurare, uel nequam, & inuidos oculos habere intelligere debeamus, ſed potius murmurationis & inuidiæ malũ quantum ſit intelligamus. Magnũ.n.uitiũ eſt, quod tantoperè à Dño redarguitur. Vnde & Apoſtolus ait: Neq; murmuraueritis, ſicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore. Multoties enim Iudæi murmurauerunt, multoties & propter murmurationem perierunt. Sancti quidem & boni ſunt quicunque hunc denarium accipiunt. Hunc autem accipiunt & primi &

Ec. 11.
Pro. 30
Eſa. 21
Eze. 8.
Procuratores Dei, angeli.
Heb. 1.
Matt. 19.
1. Cor. 10.

& nouiſsimi. Primi igitur & nouiſsimi ſi boni ſunt, quo modò murmurare poſſunt? quomodò nequam & inuidos oculos habent? Tales igitur iſti non ſunt, & ne tales fiant, illorum exemplo admonentur. Bonum eſt enim in hac uinea laborare, ſed malum eſt murmurare. Laboremus igitur, nec murmuremus. Illorum reprehenſio, ſit noſtra correptio. Alterum nos inuitat ad bonum, alterum diſſuadet à malo. Illorum enim labor & remuneratio nos inuitat ad bonum: illorum uerò murmurationis reprehenſio nos à murmuratione compeſcit. In utroque igitur conſulit nobis Dominus, dum nos in altero laborare admonet, in altero uerò murmurare diſſuadet. Quod autem ſequitur, [Mvlti enim ſunt uocati, pauci uerò electi:] Valdè paucos eſſe oſtendit eos qui ſaluantur ad comparationem eorum, qui per ſingulas horas uocantur. Suſcipiunt igitur denarium & primi & nouiſsimi: ſed neque omnes primi, neque omnes nouiſsimi: quia multi uocantur, & ad uineæ laborem inuitantur, qui neque inter primos, neque inter nouiſsimos connumerantur. Vnde Pſalmiſta: *Pſ. 39.* Annunciaui & loquutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. Multi enim ad uineam & fidem uocati ſunt, qui ad uitam prædeſtinati non ſunt.

DOMINICA SEXAGESIMAE, in Epiſtolam Concio exegetica.

CIrcumuenti erant Corinthii à quibuſdam pſeudoapoſtolis, qui ſeipſos quoque inſolenter prædicare, Paulum Apoſtolum carpere & dente canino rodere non dubitarent. Eos Apoſtolus uocat *2. Cor. 11.* operarios ſubdolos, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti: nec tamen hoc mirum dicit, quando & ſatanas ſe transfigurat in angelum lucis, ut fallat incautos. Verùm addit, Quorum finis erit ſecundum opera ipſorum. Vtinam eiuſmodi pſeudoapoſtolos, quales multos noſtra quoque uidit ætas, Chriſtiani homines accuratiùs & ſolicitiùs ſemper cauiſſent, non tot clades accepiſſet orbis Chriſtianus. Propter id genus pſeudoapoſtolos Paulus coactus eſt ſeipſum commendare: quod certè non fecit ullo laudis uel gloriæ inanis ſtudio ac appetitu, ſed ut conſuleret Corinthiis, quorum ſaluti inſidiabantur pſeudoapoſtoli. Non temerè eam lectionem Apoſtoli, qua ſuos labores, ſua pericula, ſuas uiſiones & reuelationes enumerat, hoc die recitari uoluit Eccleſia Dei: ſed cùm in Euangelio hodierno de iacto ſemine & ſeminatore agatur, porrò Apoſtolus toto ferè orbe diſcurrens ubique Chriſti Euangelium ſeminarit, ut non immeritò Doctorem & magiſtrum gentium ipſe ſe appellet, Eccleſia ſe illi gratam declarat, idque non ſolùm lectione recitanda, qua ſuos, ut dixi, labores recenſet, ſed etiam in publica prece, quam Collectam uocant, eius ſingularem facit mentionem, Doctoris gentium contra aduerſa omnia protectione muniri petens. Et quid ni libenter iam in cœlis degens pro nobis oret, & noſtri curam gerat, qui tot olim in terris curas, labores, pericula, pro fidelibus ſuſcepit? *2. Cor. 11.* Lectionem ipſam audiamus: [Libenter ſuffertis inſipientes, cum ſitis ipſi ſapientes.] Inſipientiæ eſt ſe ipſum iactanter laudare. Id fecerant pſeudoapoſtoli, & tamen eos tulerant Corinthii, quos ſecùdum Ambroſium Apoſtolus ironicè ſapientes uocat, cùm diuerſum uelit intelligi. Attamē quia tulerunt pſeudoapoſtolos glorianteſ, uult ſe quoque tolerari, dum ſe laudar inuitus. [Svstinetis.n. ſi quis uos in ſeruitutē redigit.] An nō eſt intoleranda ſeruitus, ꝗ pſeudopropheta ſua praua dogmata pro Dei uerbo hominibus obtrudūt, & adorari ea uolūt? Sic uidemus in ueteri lege pſeudoprophetas ſæpè incunctanter dixiſſe, cùm ſui cordis ſomnia proferrent, Hæc dicit Dominus, & id genus alia: & in noua lege quid aliud crepāt hæretici, quàm ſcripturas & uerbū Dei, cū ſuos fœdos errores in uulgus ſpargunt? Quæ uerò ſeruitus indignior, quàm eiuſmodi hominum ſubdi mendaciis, & falſa pro ueris amplecti ac colere? [Si quis deuorat, ſi quis accipit.] Inſatiabilis eſt pſeudo ꝓphetarum auaritia: deglubit ad uiuum ſectatores ſuos, & nullum facit accipiendi finem. [Si quis extollitur.] Nihil pſeudoprophetis uel prauis doctoribus arrogantius, quippe qui ſuam ſententiam totius Chriſtiani orbis iudicio non uereantur anteferre. [Si quis in faciem nos cædit.] In faciem cæditur, ait Ambroſius hoc loco, in cuius os iniuria irrogatur. [Secvndvm ignobilitatem dico, quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte:] Hoc eſt: contemptim iſta loquor, quaſi uerò & nos non ualeamus ſimiliter expoliare & uos ſubiicere. [In quo quis audet (in inſipientia dico) audeo & ego.] Vt gloriā pſeudoapoſtolorū inaniat, inquit Ambroſius, imprudētē ſe pronūciat, ne illi prudentes uiderētur, dū ſe iactant. Chryſoſtomus ait, Apoſtolū appellare inſipientiam, audere de ſeipſo magna loqui, etiam ubi neceſsitas poſtulat, multum nos ut hoc fugiamus erudiens. Nam ſi poſtquam omnia fecerimus, debemus nos pro inutilibus habere: *Luc. 17* ubi autem nulla cauſa impulerit, qua uenia dignus erit, qui ſeipſum extollit & gloriatur? Hæc ille. Abſit tamen, ut quiſquam putet Apoſtolum inſipientiæ arguendum, quod ſeipſum laudarit. Non.n. uitio id fecit, ſed magno deſiderio ſalutis proximorum. Nec tamen debent homines imperfecti & uitiis obnoxii hoc Apoſtolici exempli prætextu ſeſe laudare & prædicare: quia longè abſunt à beatiſsimi Apoſtoli animi puritate & candore: multa quę licent uiris perfectis, quæ in imperfectis meritò reprehendantur. Iam uero Apoſtolus incipit rem ipſam aggredi, & referre quæ Pſeudoapoſtoli ſibi tribuerint. [Hebraei ſunt? & ego. Iſraelitæ ſunt? & ego: Semen Abrahæ ſunt? & ego.] Hæc quidem ad carnis gloriā pertinent, quæ non eſt magnipēndenda, cum ſit bonis malíſque communis. Per interrogationem hæc legenda eſſe admonet Auguſtinus libr. 4. de Doctrina *Auguſtinus.* Chriſtiana, cap. 7. ſic ut & illud, quod ſequitur: [Miniſtri Chriſti ſunt? (ut minus ſapiēs dico) plus ego.] Nō dicit eos fuiſſe Chriſti miniſtros, quippe quos ſuperius uocauit operarios ſubdolos, transfigurantes ſe in apoſtolos Chriſti: ſed cùm illi hoc falſò iactarent, ipſe ſe plus etiam eſſe confirmat, modeſtè tamen, ut agnoſcas pectus uerè Apoſtolicum, Chriſti humilitate & manſuetudine imbutum. Non ut minus ſapientem, hoc ſe dicere ait. Quid igitur mirum tam excellēti & multiplici gratia fuiſſe præditum Apoſtolum, quando eius incredibilis humilitas nihil eū ferè in ſui laudem dicere ſinit, niſi prius inſipientiæ ſeipſum accuſet? Humilibus autem Deus dat gratiam. *Iac. 4.* [In laboribus plurimis.] *1. Cor. 15.* Alio loco dicit, ſe etiam omnibus ueris Apoſtolis plus laboraſſe. [In carceribus abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter.] Hæc illi Chriſtus Dominus antè prædixerat: Ego, inquit ad *Act. 9.* Ananiam diſcipulum, oſtendā illi, quāta oporteat eum pro nomine meo pati. [A iudæis quinquies quadragenas, una minus accepi.] In Deuteronomio præceperat *Deut. 25.* Deus, ut q dignus eſſet plagis, uapularet: ita dūtaxat, ut quadragenarium numerum non excederet. Putant quidam id factum fuiſſe loro taurino. Iudæi ergo quinquies atrociter flagellarunt Apoſtolum: ne tamen legis tranſgreſſores uiderētur, de plagis quadragintā, unam illi remiſerūt. Theophylactus & Oecumenius ex Chryſoſtomo affirmant legem fuiſſe, ut qui plus quadragies uapulaſſet

uapulaſſet, omni prorſus honore priuaretur. [TER
uirgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufra-
gium feci, nocte & die in profundo maris fui.]
Veriſimile eſt naufragio facto, in mari nataſſe Apo-
ſtolum, & tandem diuina uirtute ereptum. Qui
Ionæ. 2 enim ſeruauit Ionam in uentre ceti, idemipſe in-
ter tot immanes beluas marinas & uaſti æquoris undas
ſeruauit Apoſtolum. In Lycaonia autem lapidatus eſt,
ſicut habes Act. 14. Porrò notandum eſt his, quæ ab
Apoſtolo hic referuntur, non omnia eius geſta in
Actis Apoſtolicis haberi. [IN itineribus ſæpè, periculis
fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, pe-
riculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in ſo
litudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus,
in labore & ærumna, in uigiliis multis, in fame & ſiti,
Rom. 8 in ieiuniis multis, in frigore & nuditate.] Magna ſunt
Cãti. 8 hæc & pleraque uel ſolo auditu horrenda: ſed in his om
nibus, ait idemipſe alibi, ſuperamus propter eum, qui
dilexit nos. Charitas ergo facilè uincit dura & aſpera
omnia. Aquæ multæ non poterunt extinguere chari-
tatem, & flumina non obruent eam, ait in canticis
Salomon. Graui bello, ait Chryſoſtomus in hunc lo-
cum, urgebant Apoſtolum, ſui, alieni, & hypocritæ, &
ubique fluctus ac præcipitia, in orbe habitabili & non
habitabili, in terra & mari, intus & foris: & neque ne-
ceſſario cibo abundabat, neque tenui amictu tegeba-
tur, ſed luctator ille orbis, nudus luctabatur, & eluriẽs
pugillabat: tantum aberat, ut opibus cumulandis in-
hiaret. Neque hoc ægrè ferebat, ſed gratias pro his
habebat agonothetæ, ſcilicet, Deo. Hæc ille. Sequitur:
[PRÆTER illa, quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea
quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum.] Oecu-
menius ex Chryſoſtomo ita habet: Hoc nimirum om-
nium caput eſt. Si enim qui unius tantùm domus gu-
bernaculum habet, ne uel reſpirare quidem poteſt:
quid tuliſſe Apoſtolum uerisſimile eſt, qui cum tot tan-
tisq; periculis, uniuerſi orbis curam gerebat? [QVIS
infirmatur, & ego non infirmor?] Siue magnus, ſiue
tenuis aliquis uel ſpirituali uel carnali infirmitate tenea
tur, ita afficior, ac ſi ipſemet infirmus ſim. Sic Oecume
nius. [QVIS ſcandalizatur, & ego non uror? O dignum
Chriſti Apoſtolum, quem tantoperè urebant & diſcru-
ciabant pericula animarum, cui uſqueadeò dolebat,
quoties uel praua doctrina, uel malo exemplo, aut alia
ratione fides alicuius læſa fuiſſet. Cauenda ergo ſum-
Matt. mopere ſunt ſcandala infirmiorum, ne quis per nos pe-
18. reat. Væ enim homini illi, per quem ſcandalum uenit.
[SI gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ ſunt gloria-
bor.] Vides, ait Chryſoſtomus, quòd nuſquam à ſi-
gnis, ſed ubique a perſecutionibus & tentationibus
gloriatur: hoc enim, inquit, infirmitatis eſt. [DEVS & pa
ter Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſe-
cula, ſcit quòd non mentior. Damaſci, præpoſitus gen-
tis Aretæ regis, cuſtodiebat ciuitatem Damaſcenorum,
ut me comprehenderet: & per feneſtram in ſporta de-
miſſus ſum p murũ, & ſic euaſi manus eius.] Damaſci,
hoc loco genitiuus eſt aduerbialis: nam Præpoſitus ad
ſequentia refertur. Porrò Aretas iſte ſocer fuit Hero-
dis tetrarchæ, & rex Arabiæ Petreæ, ac Damaſcenæ ci-
uitatis Dominus, ſecundum Ioſephum libr. Iu-
daicarum Antiquitatum 18. cap. 9. & 11. Poteſt au-
Matt. tem infirmitatis uideri, quòd fugit: Verum Oe-
26. cumenius nouiſſe eum ait dictum eſſe: Orate, ne intre-
tis in tentationem, quocircà, inquit, non præcipitauit
ſeſe in tẽtationes. Seruauit autem ſeipſum prædicatio-
ni, magisque diſcipulorum ſalute gaudebat, quàm ſua-
ipſius. Hæc ille. Minimè ſanè putandus eſt fugiſſe Apo
ſtolus uel mortis timore, uel huius uitæ amore: ſed
Deus eum ſeruabat Eccleſiæ ſuæ & innumeris homi-
nibus ad fidem traducendis. Immò & Chriſtus ip-
ſe non ſemel elapſus eſt ex manibus Iudæorum, quòd
nondum ueniſſet hora eius. Iam porrò accedit Apo-
ſtolus ad uiſiones & reuelationes. [SI gloriari oportet,
(non expedit quidem) ueniam autem ad uiſiones &
reuelationes Dñi. Scio hominẽ in Chriſto, ante annos
quatuordecim (ſiue in corpore, ſiue extra corpus ne-
ſcio: Deus ſcit) raptũ huiuſmodi uſque ad tertiũ cœlũ.
Et ſcio huiuſmodi hominẽ (ſiue in corpore, ſiue extra
corpus, neſcio: Deus ſcit) quoniam raptus eſt in paradi
ſum, & audiuit arcana uerba, quæ non licet homini lo-
qui. Pro huiuſmodi gloriabor, pro me autem nihil niſi
in infirmitatibus meis.] Non expedit, inquit, gloriari
propter ſuperbiam, quę poteſt in talibus titillare ani-
mum, quia de humilitate creſcitur, ut ait Ambroſius
hoc loco, & auxilium Dei mitibus proficit, non elatis.
& ſecundum Chryſoſtomum, nullum lucrum, ſed po-
tius damnum res hæc affert, niſi neceſſaria quædam ſit
occaſio & utilis, quæ in hoc inducat. Porrò ex pluri-
mis reuelationibus, ut idem uult Chryſoſtomus, non
niſi unam commemorat, idque demum poſt annos qua
tuordecim, ut qui tãdiu tacuit, facile deinceps quoque
taciturus fuiſſe ſentiatur, niſi neceſsitas aperire compu
liſſet. Ambroſius bis raptum dicit primò in tertium
cœlum ſupra firmamentum, ac deinde in paradiſum
cœleſtem, illic ubi & ciuitas dicitur eſſe Hieruſalem,
mater noſtra. Vterque locus poteſt intelligi cœlum Arcana uerba.
empyreũ, ubi audiuit arcana uerba, ineffabilia myſte-
ria, quæ nõ licet homini loqui, quia nullis uerbis poſ-
ſunt explicari. Tã aũt fuit ſublimis hic raptus, ut neſcie
rit utrũ in corpore fuerit, nec ne. Sunt qui putẽt Apoſto
lũ uidiſſe Deum per eſſentiã, ut ſolent loqui D. Theo-
logi. Tanta autem & tam excellens fuit hæc reuelatio,
ut pro huiuſmodi homine ſe dicat uelle gloriari; ſed
utique in Domino, pro ſe autem nihil, niſi in infirmita
tibus ſuis. Mirabili prudentia ſic de ſeipſo magnifica &
præclara narrat, ut tamen de alio uideatur loqui, & ſic
rurſus de ſeipſo ſe loqui ſubindicat, ut, quod maximè
uolebat, tota hæc narratio non in ſui laudem, ſed Co-
rinthiorum ſalutem cedat. Sequitur; [NAM & ſi uo-
luero gloriari, non ero inſipiens, ueritatem enim di-
cam.] Securè poterat gloriari tantus Apoſtolus, quia
non ſuam, ſed Domini gloriam ſe quærere ſciebat, nec
ſe ignorabat uera dicere. Itaque etiam ſi eſſes gloria-
tus, non poterat argui inſipientiæ. [PARCO autem, in
quit, ne quis me exiſtimet ſupra id quod audet in me,
aut aliquid audit ex me.] Oſtendit, ait Ambroſius, qua
cauſa non apertè glorietur. Ne quis me exiſtimet, in-
quit, ultra gloriam meam tendere, quàm limes merito-
rum admittit. [ET magnitudo reuelationum extollat
me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus ſata-
næ, ut me colaphizet.] Hũc carnis ſtimulũ Theophyla
ctus Veneris incitamenta, Hieronymus in Epiſtolã ad
Galatas ex aliorum ſententia, crebros capitis dolores.
Chryſoſtomus Homilia ſexta de laudibus Pauli, con-
temptum corporis dolorem. Ambroſius iniurias aduer
ſariorum, quibus preſſus ſit, ne animo poſſet extolli, in
terpretantur. [PROPTER quod ter Dominum rogaui, ut
diſcederet a me, & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea.
nam uirtus in infirmitate perficitur. Libenter igit̃ glo
riabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uir-
tus Chriſti.] Sæpius quidem rogauit Apoſtolus, ſed ter
inſtantiſsimè, nec tamen eſt exauditus, quia non expe-
diuiſſet fortaſsis ſaluti eius, quæ magis ac magis auge
ſcebat forti tolerãtia eiuſmodi uexationũ. Et nos igit̃
nõ debemus frangi animis, ſi non ad nutũ ſemper exau
diamur in affectionibus noſtris. Nouit Dominus, quid Rom 8
magis expediat nobis. Nos uerò plerunque quid ore-
mus neſcimus. Perficitur autem uirtus in infirmitate,
quia quo eſt exercitatior, eò ſolidior. Libenter igitur,
inquit hoc loco Ambroſius, cædi ſe dicit Apoſtolus,
dum-

dummodò a Chriſto curetur, ſciens plus addere medicinam Chriſti ad ſalutem, quàm infirmitas detrahat ſanitati. Ipſi gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA IN SEXAgeſima, Luc. 8.

In illo tempore, Cùm turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad Ieſum, dixit per ſimilitudinem: Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum. Et reliq. Homilia beati Gregorij papæ.

LEctio ſancti euangelii, quam modò fratres chariſsimi audiſtis, expoſitione nō indiget, ſed admonitione. Quam enim per ſemetipſam ueritas expoſuit, hanc diſcutere humana fragilitas non præſumit. Sed eſt quod ſolicitè in hac ipſa expoſitione dominica penſare debeamus, quia ſi nos uobis ſemen uerbum, agrum mundum, uolucres dæmonia, ſpinas diuitias ſignificare diceremus, ad credendum nobis mens forſitàn ueſtra dubitaret. Vnde & idem Dominus per ſemetipſum dignatus eſt exponere quod dicebat, ut ſciatis rerum ſignificationes quærere in his etiam, quæ per ſemetipſum noluit explanare. Exponēdo ergo quod dixit, figuratè ſe loqui innotuit, quatenus certos uos redderet, cùm uobis noſtra fragilitas figuras uerborum illius aperiret. Quis enim mihi unquàm crederet, ſi ſpinas diuitias interpretari uoluiſſem, maximè cū illæ pungant, iſtæ delectēt? Et tamen ſpinæ ſunt, quæ cogitationum ſuarū punctionibus mentem lacerant, & cum uſque ad peccatum pertrahunt, quaſi inflicto uulnere cruentant. Quas benè in hoc loco, alio euangeliſta teſtante, nequaquam Dominus diuitias, ſed fallaces diuitias appellat. Fallaces enim ſunt, quæ nobiſcū diù permanere non poſſunt. Fallaces ſunt, quæ mentis noſtræ inopiam non expellunt. Solæ autem diuitiæ ueræ ſunt, quæ nos diuites uirtutibus faciunt. Si ergo fratres chariſsimi, uerè diuites eſſe cupitis, ueras diuitias amate. Si culmen ueri honoris quæritis, ad cœleſte regnum tendite. Si gloriam dignitatum diligitis, in illa ſuperna angelorum curia adſcribi feſtinate. Verba Dei quæ aure percipitis, mente retinete: Cibus enim mentis, eſt ſermo Dei. Et quaſi acceptus cibus ſtomacho languente reiicitur, quando auditus ſermo in uentre memoriæ non tenetur. Sed quiſquis alimēta non retinet, huius profectò uita deſperatur. Aeternæ ergo mortis pericula formidate, ſi cibum quidem ſanctæ exhortationis accipitis, ſed uerba uitæ, id eſt, alimenta iuſtitiæ in memoria non tenetis. Ecce tranſit omne quod agitis, & ad extremū iudicium ſine ulla momēti interpoſitione quotidiè uolētes nolēteſq; properatis. Cur ergo amatur quod relinquitur? Cur illud negligitur, quò peruenitur? Mementote quod dicitur: [Si quis habet aures audiendi, audiat.] Omnes enim qui illic aderant, aures corporis habebant. Sed qui cunctis aures habentibus, ſi quis aures audiendi habet, audiat, dicit, aures proculdubiò cordis requirit. Curate ergo, ut acceptus ſermo in cordis aure remaneat: curate, ne ſemen iuxta uiam cadat, ne malignus ſpiritus ueniat, & à memoria uerbum tollat. Curate, ne petroſa terra ſemen excipiat, & fructum boni operis ſine perſeuerantiæ radicibus mittat. Multis enim libet quod audiunt: boni operis initia proponunt: ſed mox ut fatigari aduerſitatibus cœperint, inchoata derelinquunt. Petroſa ergo terra humorem non habuit, quia hoc quod germinauerat, ad fructum perſeuerantiæ non perduxit. Multi nanque cùm uerbum contra auaritiam audiunt, eandem auaritiam deteſtantur, rerum omnium contemptum laudant: ſed mox ut uiderit animus, quod concupiſcat, obliuiſcitur quod laudabat. Multi cùm uerbum contra luxuriam audiūt, pollutiones carnis non ſolùm perpetrare non appetunt, ſed etiam perpetratas erubeſcunt: ſed mox ut carnis ſpecies eorum oculis apparet, ſic mens ad deſiderium rapitur, ac ſi adhuc ab ea nihil ſit contra hæc eadem deſideria deliberatum: & damnanda agit, quæ quicquid egiſſe ſe meminit, iam & ipſa damnauit. Sæpè etiam contra culpas compungimur, & tamen poſt fletum ad culpas redimus. Sic Balaam Iſraelitici populi tabernacula contemplatus fleuit, eiſque ſe ſimilem fieri in morte depopoſcit, dicens: Moriatur anima mea morte iuſtorum, & fiant nouiſsima mea horum ſimilia. Sed mox ut hora compunctionis tranſiit, in auaritiæ nequitiam exarſit. Nam propter promiſſa munera in eius populi mortem conſilium dedit, cuius morti ſe ſimilem fieri optauit, & oblitus eſt quod planxerat, eum extinguere noluit, quod per auaritiam ardebat. Notandum uerò eſt, quòd exponens Dominus dicit, quia ſolicitudines & uoluptates & diuitiæ ſuffocant uerbum. Suffocant enim, quia importunis cogitationibus ſuis guttur mentis ſtrangulant, & dum bonum deſiderium intrare ad cor non ſinunt, quaſi aditum flatus uitalis necant. Notandum etiam, quòd duo ſunt quæ diuitiis iungit, ſolicitudines uidelicet & uoluptates: quia profectò, & per curam mentem opprimunt, & per affluentiam reſoluunt. Re enim cōtraria poſſeſſores ſuos & afflictos, & lubricos faciunt. Sed quia uoluptas conuenire cum afflictione non poteſt, alio quidem tempore per cuſtodiæ ſuæ ſolicitudinem affligunt, atque alio per abundantiam ad uoluptates emolliunt. Terra autē bona fructum per patientiam reddit, quia ſcilicet nulla ſunt bona quæ agimus, ſi non æquanimiter etiam proximorum mala toleramus. Quanto enim quiſque altius profecerit, tāto in hoc mūdo inuenit, quod durius portet: quia cū a præſenti ſeculo mentis noſtrę delectatio deficit, eiuſdem ſeculi aduerſitas creſcit. Hinc eſt enim, quòd pleroſq; cernimus & bona agere, & tamen ſub graui tribulationum faſce deſudare. Terrena nāque deſideria fugiunt, & tamen flagellis durioribus fatigantur. Sed iuxta Domini uocem, fructum per patientiam reddunt, quia cùm humiliter flagella ſuſcipiunt, poſt flagella ad requiem ſublimiter ſuſcipiuntur. Sic una calcibus tunditur, & in uini ſaporem liquatur. Sic oliua contuſionibus expreſſa, amurcam ſuam deſerit, & in olei liquorem pingueſcit. Sic per triturā areæ à paleis grana ſeparantur, & ad horreum purgata perueniunt. Quiſquis ergo appetit plenè uitia uincere, ſtudeat humiliter purgationis ſuæ flagella tolerare, ut tanto poſt ad iudicem mundior ueniat, quanto nunc eius rubiginē ignis tribulationis purgat. In ea porticu, quæ euntibus ad eccleſiam B. Clementis eſt peruia, fuit quidam Seruulus nomine, quē multi ueſtrum mecum nouerunt, rebus pauper, meritis diues, quem longa ægritudo diſſoluerat. Nam a primæua ætate uſque ad finem uitæ paralyticus iacebat. Quid dicam quia ſtare non poterat, qui nunquàm in lecto ſuo ſurgere uel ad ſedendum ualebat? nunquàm manum ſuam ad os ducere, nunquàm ſe potuit in latus aliud declinare. Huic ad ſeruiendum mater cum fratre aderat, & quicquid ex eleemoſyna potuiſſet accipere, hoc eorum manibus pauperibus erogabat. Nequaquam literas nouerat, ſed ſcripturæ ſacræ ſibimet codices emerat, & religioſos quoſque in hoſpitalitatē ſuſcipiens, hos coram ſe legere ſine intermiſsione faciebat. Factumque eſt, ut quantum ad menſurā propriam attinet, plenè ſacram ſcripturā diſceret, cum ſicut dixi, literas funditus ignoraret.

Diuitiæ, ſpinæ.

Matt. 13.

Diuitiæ fallaces.

Aures cordis.

Nume. 23.

Diuitiarū comites.

Exemplū patientiæ.

raret. Studebat in dolore ſemper gratias agere, hymnis Deo & laudibus diebus ac noctibus uacare. Sed cũ iam tempus eſſet, ut tanta eius patientiam remunerari debuiſſet, membrorum dolor ad uitalia rediit. Cumque iam ſe morti proximũ agnouit, peregrinos uiros, atque in hoſpitalitatem receptos admonuit, ut ſurgerent, & cum eo pſalmos pro expectatione ſui exitus decantarent. Cumq; cum eis & ipſe moriens pſalleret; uoces pſallentium repentè compeſcuit, cum terrore magni clamoris dicens: Tacere tacete, nunquid nõ auditis, quantæ reſonant laudes in cœlo? Cumq; ad eaſdem laudes, quas intus audierat, aurem cordis intenderet, ſancta illa anima carnis uinculis ſoluta eſt. Sed exeunte illa, tanta illic fragrantia odoris aſperſa eſt, ut omnes qui illic aderant, inæſtimabili ſuauitate replerentur, ita ut per hoc patenter agnoſcerent, quod eam laudes in cœlo ſuſcepiſſent. Cui rei monachus noſter interfuit, qui nunc uſque uiuit, & cum magno fletu atteſtari ſolet, quia quouſq; corpus eius ſepulturæ traderent, ab eorum naribus odoris illius flagrantia non receſſit. Ecce quo fine ex hac uita migrauit, qui hic æquanimiter flagella tolerauit. Iuxta uocem ergo dominicam, bona terra fructum per patientiam reddidit, quæ exarata diſciplinæ uomere, ad remunerationis ſegetem peruenit. Sed uos rogo, fratres chariſſimi attendite, quod excuſationis argumentum in illo diſtricto iudicio habituri ſumus nos, qui a bono opere torpentes, & res & manus accepimus, ſi præcepta domini egenus & ſine manibus potuit implere? Non contra nos Dominus tunc Apoſtolos oſtendat, qui ad regnum ſecum fidelium turbas prædicando traxerunt, non contra nos martyres exhibeat, qui ad cœleſtem patriam ſanguinem fundendo peruenerunt. Quid tunc dicturi ſumus, cum hunc, de quo locuti ſumus, Seruulum uiderimus, cui longus languor brachia tenuit, ſed tamen hæc a bono opere non ligauit? Hæc uobiſcum fratres agite, ſic uos ad ſtudium boni operis inſtigate: ut cum nobis bonos modò ad imitandum proponitis, eorum tunc conſortes eſſe ualeatis.

DE EADEM DOMINICA SERmo Beati Ioannis Chryſoſtomi, de lapſu primi hominis.

Eſt ĩ 1. Tomo operum Chryſoſtomi.

NEmo qui neſciat principio hominem ſic a Deo plaſmatum, ut inſtrueretur prudentia, conſilio formaretur, rationis capax, diuina prouidentia redderetur. Inſtrueretur, inquam, prudentia, qua hoſtis calliditatem uitaret, conſilio, quo ſalutaria ac recta perquireret, ratione, qua Deo genitori parendum eſſe cognoſceret. Etenim Dominus Deus uidens hominem quem fecerat innocentem, inſtruxit, monuit & armauit: quippe qui cum diabolo fuerat pugnaturus, uelut quibuſdam armis, hoc eſt, prudentia, conſilio, ratione fuerat inſtruendus. Addidit præterea legem, qua Dei uoluntatem agnoſceret, & quid contẽnenti euenire poſſet, addiſceret. Qui quidem homo incautus, dum plus diabolo perſuadenti, quàm Deo iubenti conſenſit: ſic & uitam quam habuit perdidit, & mortem quam ignorabat accepit. Stabat Adam inter uxorem & diabolum inter Euam & hoſtẽ inter mulierem & ſerpentem. Diabolus perſuadet ut noceat. Eua conſentit ut pereat. Diabolus mulierem aſtutia fallendi circumuenit, mulier incauta ſerpentinum uirus accepit. Diabolus quod per ſe non potuit, per uxorem Adam protoplaſtum circumuenit. Adam uerò per uxorem inuenit interitum, quam a Deo acceperat in auxilium. Proh dolor proſpera in contrarium cedunt, utilia perniciem operantur. Denique plus Adam domeſticis, quam inimici iaculis læditur, plus proprio quàm hoſtilienſe perimitur, plus mulieris quam externo gladio uulneratur. Acceſſit enim ſerpens ſubtilis ut fallaret, & acceſſit, non ut uiro, ſed ut mulieri ſerpentinum uires infligeret: Acceſſit, inquam, ut unius conſenſu utrique nocere potuiſſet. Sed ſoli perſuadet, quod ambobus obeſſet: utrique obſuit, quod unius animum malitia ſerpentis infecit. Deniq; conſentiens mulier talis circa uirum extitit, qualem circa ſe malitiam ſerpentis inuenit. Adeò perſuaſa eſt, & perſuaſit: infecta eſt, & infecit: decepta eſt, & decepit. Quæ quidem mulier feritur ſententia duplici, altera propria, altera communi: propria, qua filios parere in dolore præcepta eſt: communi, qua cum uiro morti addicta eſt. Altera qua ſerpenti aſſenſit, altera qua marito perſuaſit. De conſenſu enim. in mortis ſententiam incidit: de perſuaſu, in dolore filios parere meruit. Hanc igitur ſententiam, & qui non nouit, dum patitur diſcit: & qui neſcit, dum expungitur ſentit: & qui ignorat, dum experitur agnoſcit. Proh nefas: Præceptum Domini contemnitur, & perſuaſio ſerpentis auditur. Deſpicitur Deus prouidens, & ſerpens auditur decipiens. Spernuntur ſalutaria monita, & recipiuntur uenenata colloquia. Vnde addicitur homo ex contemptu morti, qui maluit obedire ſerpenti. Spoliantur gloria, dignitate priuantur: facti ſunt quod non erant, dum amittunt quod fuerant. Adeò gaudet ſerpens perpetraſſe quod uoluit, lætatur hominem peremiſſe, quod optauit. Exultat malitiæ effectus hominis deceptionẽ impleſſe, & neſcit infelix uulneratum ſemet, dum uulnerat: trucidatum, dum trucidat, dum hominem perimit, ſeipſum eſſe peremptum. Contriſtatus eſt Deus hominem ſententiam mortis † meruiſſe quam uitam, meruiſſe interitum quàm ſalutem, gloriam contempſiſſe quàm mortem: ſe tamen plus malitia ſerpentis, quàm hominis contemptu commotus eſt: plus fallaciam diaboli, quàm hominis perfidiam denotauit: adeò Dominus Deus & ſæuitiam execratus eſt hoſtis, & caſum miſeratus eſt hominis: credulitatem hoſtis exhorruit, & deceptum hominem paterna pietate condoluit: inimici atrocitate permotus eſt, & hominem clementer doluit qui deceptus eſt. Deniq; Dominus Deus, Vbi es, inquit, Adã? Ad confeſſionem prouocat, dum interrogat. Vult eũ fateri peccatum, dum ab eo inquirit admiſſum. Quærit miſereri, dum cum reo de culpa colloquitur. Veniam cogitat, qui cauſam contemptæ legis incuſat. Obiurgat culpam, ut poſſit retribuere ueniam, ut quos formare inſtruendo non potuit, eos poſſit confitendo purgare, accipiunt indumenta pellicea, ut qui confeſſi iam delictum fuerant, ueniam cultus humilitate perciperent. Oſtendit Dominus, quibus officiis poſſint delicta purgari: oſtendit confeſſione & deformitate cultus ueniam poſſe facillimè impetrari. Vt enim contumacia eſt, celare quòd Deo teſte commiſeris: ſic periculoſum, ſi ſplendore cultus animi innocentiam mentiaris. Nemo itaque nemo peccatorum uitia deſperata lætitia contegat, nemo infecto delictis animo diſſimulationis uirus infundat. Animi uitia, corporis mœrore monſtrentur. Si uexatus eſt animus, lugeat corpus: quoniam quoties corpus in cauſa eſt, animus mœſtitia condoleſcit. Certè quale eſt corporis uitia ſine animi compaſſione eſſe non poſſe, tale eſt animi uitia ſine corporis compaſſione non priuari. Pariter contriſtentur, ut ueniam pariter conſequantur: quoniam utroſque ſimul aut beneficio foueri, aut iniuria uexari neceſſe eſt. Nec enim aliud homo eſt, quàm corporis animique concretio. Hæc enim duo quantum diffinitionibus differunt, tantum hominem dũ iunguntur efficiunt.

Adam per uxorẽ euertitur.

Ge. 3.

† antè meruiſſe.

Peccati cõfeſſionẽ deus ab Adã uult eli cere.

Homo quid ſit

ſciunt. Vt enim in uita ſeparari non poſſunt, ita nunquam boni malique merito ſeparantur. Vt enim non poteſt à corporis bonis animus ſeparari, ita ab animi malis corpus non poteſt diſſociari. Si enim in Dei iudicio utræque ſubſtantiæ aut ſupplicio aut præmio expungentur, cur non & in iſto ſeculo pariter aut mœſtitia aut lætitia perfruuntur? Vnde tibi Chriſtiane excuſatio nulla eſt, qui poſt ſeruitutem liberatus es, poſt captiuitatem redemptus, poſt uexationem curatus, poſt interitum reſtitutus. Habes in monitis, quod exerceas: habes exempla, quæ timeas. Adam enim nec fallaciam diaboli norat, nec decepti cuiuſquam caſum deflerat. Qui quidem forſitan poſſet euadere, niſi prior cum hoſte dum confligit occumberet. Te iam inſtruit Dominus, tibi geſtorum exempla propoſuit. Ecce, inquit, ſanus factus es, noli iã peccare, ne q̃d tibi deterius fiat. Noli, inquit, peccare poſt ueniam, noli uulnerari poſt curam, noli ſordidari poſt gratiam. Cogita, inquit, o homo grauiorem culpã eſſe poſt ueniam, renouatum uulnus peiùs dolore poſt curã, moleſtiùs hominem ſordidari poſt gratiam. Quare indulgentiæ ingratus eſt, qui poſt ueniã peccat: ſanitate indignus eſt, qui ſemetipſum poſtquam curatus eſt uulnerat: nec mundari meretur, qui ſemetipſum poſt gratiam ſordidat. Porrò qui poſt abſolutionem non peccat, meretur & præmium: qui poſt curã cautus eſt, ſanitatis poſsidet donum: qui gratiam illæſam tenuerit, æternitatis accipet regnum. Graue eſt enim hominem inſtructum delinquere, grauius iã abſolutũ peccare. Seruo peior eſt, qui patronũ poſt datã libertatẽ offendit. Beneficiis ingratus eſt, qui datorem tumoris arrogantia deſpicit. Quare aut ſalutem de exemplo acquire, aut de conſortio ſimilem ſententiam metue, ne ſeuerum ſentias iudicem, qui benignum contempſeris perſuaſorem.

Ioã. 5

Cauendũ, ne in culpas recidamus.

DE EADEM DOMINICA, HOmilia Euſebij Emeſeni.

VLta turba ſequebatur Ieſum, multi undique conueniebat, multi de ciuitatibus ad Deum properabant, qui eius uerba audire, ipſumque & miracula quæ faciebat, uidere deſiderabant. Quum autem ſic ad eum omnes confluerent, dixit per ſimilitudinem. In parabolis enim loquebatur Dominus, & ſine parabolis loquebatur nihil. Vnde & per prophetam dixit: Aperiam in parabolis os meum, loquar propoſitiones ab initio. Nũc autem ipſam parabolam uel ſimilitudinem audiamus. [Exiit, inquit, qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum: & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus uiam, & conculcatum eſt, & uolucres cœli comederunt illud. Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocauerunt illud. Et aliud cecidit ſupra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum cẽtuplum. Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.] Non ſine cauſa clamat Ieſus: qui enim clamat, audiri deſiderat. Meritò igitur clamabat Dominus, quia pauci ibi erant, qui eum audirent. Audiebant quidem uocem, audiebant & ſimilitudinem: illud tamen non audiebant, quod per illam uocem, & per ſimilitudinem illam ſignificabatur. Vnde & aures audiendi requirebat: quia non aures corporis, potius aures cordis hunc clamorem audiunt & intelligunt. [INTERROGABANT aũt diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola.] Et iſti quidem nondum aures audiendi eius uerbis adhibuerant. [QVIBVS ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis.] Vobis, inquit, qui creditis, uobis qui fidem habetis, uobis qui ueritatem diligitis, uobis qui non carnalia, ſed ſpiritualia quæritis, uobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis. Sed quare cæteris in parabolis? [VT uidentes non uideant, & audientes non intelligunt.] Hoc autem tale eſt, ac ſi diceret: Vt uidentes umbram, non uideant ueritatem: & audientes auribus corporis, non intelligant auribus cordis. Hoc autem eorum duritia & infidelitas facit, ut uerba Dei intelligere nõ mereãtur. [EST autẽ hæc parabola. Semen eſt uerbũ Dei. Qui aũt ſecùs uiã, hi ſunt qui audiũt: deinde uenit diabolus, & tollit uerbum de corde eorum, ne credentes ſalui fiant. Nam qui ſupra petram, hi ſunt qui quum audiuerint, cum gaudio ſuſcipiunt uerbum, & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tẽtationis recedunt. Quod autem in ſpinis cecidit, hi ſunt qui audierunt, & a ſolicitudinibus & diuitiis & uoluptatibus uitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum. Quod autem in bonam terram, hi ſunt qui in corde bono & optimo audientes uerbum retinent, & fructum afferunt in patientia.] Ecce ipſo Domino exponente didicimus, quid ſit ſemen, quid ager, quid terra ſecùs uiam poſita, quid terra petroſa, quid ſpinoſa, & quid bona terra ſignificet. Semen eſt uerbum Dei. Multum eſt ſemen, quia magnus eſt ager. Hoc enim ſemine duo magna horrea plena habemus, nouum uidelicet ac uetus teſtamentũ. Inde enim ſumimus, quicquid ubicunque ſeminamus. Ager autem tantus eſt, quantus & mundus. Vos, fratres mei, uos eſtis ager, in quem hoc ſemen ſeminatur. Videte ergo qualem terram huic ſemini exhibeatis: Videte ne ſitis illa terra, quæ ſecus uiam poſita ſit: cuius ſemen illi uiatores mali conculcant, qui animæ malè obedienti dicunt: Incuruare, ut tranſeamus. Hoc autem ſemen diabolus tollit, quia eius perſuaſione & deceptione fit, ut citiſsimè a memoria dilabatur. Videte ne ſitis terra petroſa, in qua uerbi Dei ſemen radices figere non ualet, ſed citò areſcit, quia talis terra ad tempus credit, & in tempore tentationis recedit. Videte ne ſitis terra ſpinoſa, quæ quamuis ſemen ſuſcipiat, in ea tamen creſcere & fructificare nõ ualet, quia uitiis & diuitiis carniſque uoluptatibus (quæ per ſpinas ſignificantur) comprimitur & ſuffocatur. Benè autem per ſpinas hæc figurantur, quoniam etſi carni mollia & ſuauia ſunt, animas tamen uulnerant & affligunt: Illi autem ſunt bona terra, qui in corde bono & optimo audientes uerbum retinent: & non ſolùm audiunt & retinent, uerum etiam operantur, & patientiæ fructum afferunt. Non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. Vnde ſcriptum eſt, Intellectus bonus omnibus facientibus eum. Et Ioã. Apoſtolus in Apocalypſi ait, Beatus qui legerit & qui audiuerit uerba prophetię huius, & ſeruat ea q̃ in ea ſcripta ſunt. Sed notandũ eſt quod ait, In corde bono & optimo. Terra.n. alia bona, alia melior, & alia optima eſt. Vnde & Matthæus Euangeliſta, Semen, inquit, cecidit in terram bonam, & attulit fructum, aliud tricesimũ, & aliud ſexageſimum, & aliud centeſimum. Bona eſt enim, quę triceſimum, melior, quæ ſexageſimum, optima uerò, quæ centeſimum fructum affert. Si enim libenter audias uerbum Dei, & quod audis, benè & Catholicè intelligas, & id quod intelligis opereris, bona terra es. Quid eſt autem benè & Catholicè intelligere? prius uidelicet ſecundum literam, poſtea uerò ſecundum ſpiritualem intelligentiam. Decem quidem ſunt uerba legis in quibus tota lex pendet & prophetæ. Quæ ſi dupliciter intelligamus, ad uiginti uſque conſcendimus. Ea autem quæ dupliciter, id eſt ad literam & ſpiritualiter intelleximus, ſi per ſingula operemur, fiunt triginta. Bona igitur terra eſt, quæ decẽ legis mandata priùs ad literã, deinde uerò ſpiritualiter intelligit, & ea quæ intelligit operatur.

Matt. 13. *Pſ. 77.* *Luc. 8.*

Semen uerbũ Dei. *Ager, mundus* *Eſa. 51* *Spinæ, diuitiæ.* *Ro. 2.* *Pſ. 110.* *Apo. 1.* *Matt. 13.* *Terra bona, melior, optima.*

Coniugati. tur. Triceſimum ergo fructum, dant boni coniugati, ſed uon ſimpliciter, ut Iudæi, ſed ſimpliciter, ut Chriſtiani: legem credunt & intelligunt, & ea quæ intelligunr, operantur & cuſtodiunt. *Continentes.* Nunc autem ad ſexageſimum ueniamus, quem continentes reddunt: qui ranto coniugatis meliores ſunt, quanto hic numerus illum excedit, quum totus ille in iſto duples inueniarur. Valdè enim meliores ſuut, qui corporis & animæ coutineutiam & caſtitatem cuſtodiunt, quàm illi, qui ſolins animæ caſtitatem obſeruanr. Conſtat autem ſexageſimus numerus, ex ſex & decem: quoniam ſexies decem, uel decies ſex, ſexaginta efficiunt. Et in decem quidem torã legis ſcientiam intelligimus, quoniam (ur iam diximus) in decem legis mandatis uniuerſa lex pẽdet & prophetæ. Iu ſex autem integra operatio deſignatur, quoniam in ſex ſolummodò diebus, omnem noſtrum laborem & operationem conſtituir Deus. Dies nanque Sabbati nõ ad laborem, ſed ad quietem poſitus eſt. Dant igitur coutinentes fructum ſexageſimum, ſi legem, quæ in decem mandatis continetur, credunt & inrelliguut, & ea quæ intelligunt, operari nou negligunt. Reſtat nunc ut de his dicamns, qui fructum centeſimum Domino reddunr. *Cẽtenarius numerus, perfectus.* Centenarius nanque numerus, & ſecundum ſe, & ſecundum partes ſuas perfectus eſt, quoniam replicari quidem poteſt, creſcere autem non poteſt. Decies nanque decem, centum faciút, & decem qnidem, & ceurum, & mille, quia non eſt ubi creſcant, perfecti numeri dicuntur. Illi igitur qui perfecti iu Eccleſia ſunt, centenarium fructum congruè *Perfecti.* ſatis reddere intelligunrur. Er de talibus quidem Dominus ait: Si uis perfectus eſſe, uade & nende omnia quæ *Matt. 19.* habes, & da pauperibus, & ueni ſequere me. itemque: Nolite cogitare de craſtino, & uolite ſoliciti eſſe ani- *Mat. 6* mæ ueſtræ quid mãducetis, neq; corpori quid induami- *Matt. 19.* ui. Tales autem illi erant, qui dicebant: Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus re. Soli igitur perfecti centeſimum fructum reddunt: inter quos nec ipſæ uirgines poni debenr, niſi & ipſi propter diuinitatem hanc habeanr perſectiouem. Sic igitur ſemeu quod cecidit in terram bonam, attulit fructum, aliud triceſimũ, aliud ſexageſimum, atque aliud centeſimum.

DOMINICA QVINQVAGESIMæ, in Epiſtolam Concio exegetica.

ECcleſia Dei uini, ingreſſura iam propediẽ ſolenne. Quadrageſimæ ieiuniũ, ex Apoſtolica traditione ad uos uſq; perductum, & omnibus ſeculis continuatum, oſtendit filiis ſuis, quemadmodum eos oporreat eſſe conſtitutos, ſi uelint ſibi ieinnij, & pœnitẽtiæ labores & cætera omnia prodeſſe. Adferr ex Apoſtolo lectionem ſaluberrimam, qua mirificè & copioſiſſimè charitas commendatur, idq; adeò, ur nullius eſſe uel precij uel utilitaris alia omnia diſertis uerbis aſſerat, quæ ſint charitate deſtituta. Ipſe Apoſtolus nobis loquatur, uos diligenrer auſcultemus: *1. Cor. 13.* [Si linguis hominum loquar & angelorum, charitarem aurem non habeam, factus ſum uelut æs ſonans aur cymbalum tinniens.] Linguas hominum, dicit omnium gentium, ſecundum Chryſoſtomum: angelorum uerò, beara illorum inter ſe colloquia. Habent enim & angeli, inquit, Oecumenius, ſignificationem quandam, per quam mutuò ſermocinantur. Incipit Apoſtolus, a linguarũ munere, inquir idem, quod maximè apud Corinrhios habebatur in precio. Si quis igitur incredibili præditus ſit eloquentia & peritia linguarum, poſſitque ſumma cum gratia dicere ad populum, ſit autem charitate deſtitutus, poterit quidem uerborum ſono & dulci tinnitu demulcere & delectare audirorem, ſed ipſe nullum inde fructum referer. [Et ſi habuero prophetiam, & nouerim myſteria omnia, & omnem ſcientiam.] Habuere prophetiæ donum Balaam ariolus, Saul rex impius, etiam tum, cum innocentiſſimum Dauidem ingratus proſequeretur, Caiphas ſceleratiſſ. põtifex: multi ſcripturæ myſteria, & ſcrutari & explicare potuerũt promptiſſimè, perplures incredibili fuere ſcientia præditi, iu quibus Ambroſius hoc loco Tertulianum & Nouatianum nominarim commemorat, ſed ad ſui damnationem ea Dei dona habuere potius, quam ſalutem. Nã ur de Tertulliano & Nouatiano dicit Ambroſius, quia per zelum charitatis ſœdera perdiderunt, in ſchiſma uerſi, ad perditionem ſui hæreſes creauerunt. Et noſtra ætate, qua tot homines ſumma eruditione præditi floruerunr, unde rot abominandæ hæreſes & impia dogmata manarunr, niſi quòd hoc ſolum pleriſque ſtudio fuir, ut mirabilem ſibi compararent rerum cognitionem, neque tamen darent operam, ur ad Dei & proximi charitatem ſua ſtudia referreut, ſed nomẽ celebre uentoſasq; laudes & hominum applauſum uenarẽrur? Arqui uerò apud Deum longè potior & præſtabilior eſt analphabetus opilio, Deum amans, quã uel ſummus philoſophus charitatis expers. Tum uerò cumprimis urilis eſt ſcientia, quando eſt cum charitate coniuncta. [Et ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferã, charitatem autem uõ habuero, nihil ſum.] Ipſam fidẽ, inquit D. Auguſtinus, non facit utilem uiſi charitas. Sine charitate quippe fides poteſt quidem eſſe, ſed non & prodeſſe. Hæc ille. Magna ſir fides, oporter, quæ montes transferat, ſed ſine charitate nihil prodeſt. Multas hic hæretici imperitis nebulas offundunr, ut hanc Apoſtoli luculenram ſententiam aliò derorqueant, perſuadeantque miſeris, ſolam fidem iuſtificare, ſed quantuncunq;, quantumuis multa & magna ſit fides, ſine charitate nihil eſt, nihil utilitatis habet, immò prorſus mortua eſt. [Et ſi diſtribuero in cibos pauperum oẽs facultates meas, & ſi tradidero corpus meũ ita ut ardeã charitatem autem uon habuero, nihil mihi prodeſt.] Papę hyperbolem, ait Chryſoſtomus. Nam & hæc ipſa noua cum amplificatione proponit. Neque enim ſi pauperibus alteram facultatum mearum, duasve aut tres, inquit, dedero partes, ſed ſi uniuerſas dedero: & uon dedero ſolum, ſed inſumpſero, inquit & ut impenſis adminiſtratio etiã ſumma cum diligentia coniungatur. Ambroſius quoq;, Apertum eſt, ait, quia ſi omnis ſubſtãtia impendatur, uihil proficit charitate neglecta, quia caput religionis charitas eſt, & qui caput non habet, uitam uon habet. Sine charitate nihil prodeſt: quia fundamentum religionis, charitas eſt. Quicquid ergo ſine charitate fit, caducum eſt. Hæc ille. Porrò Auguſtin. ſcribens Donato presbyrero Donatiſtæ, Foris, inquit, ab Eccleſia cõſtitutus, & ſeparatus a compage uuitatis & uinculo charitaris, æterno ſupplicio punireris, etiã ſi pro Chriſti nomine uiuus incendereris. Hęc ille. O quam multi, animi uel errore uel pertinacia ferunt hic duriſſima mortis ſupplicia, & poſtea æterno igni puniuntur. Non enim pœna facit martirem, ſed cauſa. Iã Apoſtolus accedir ad deſcribenda charitatis ſigna. [Charitas patiens eſt,] quia fert comiter aduerſa, & eos qui moleſtiã adferunt. Chryſoſtomus hoc loco hortarur Lectorem, ut ſingula accuratè expendat, quæ ab Apoſtolo hic dicũtur, ut & opes charitatis immenſas, & induſtriã pictoris admirandã cernat. Nam Apoſtolum dicit formã & decus charitatis inæſtimabile depingere, partibus eius, uelut coloribus quibuſdã, illius imaginem illuſtrans: porrò incipere eũ a patientia, quę ſit uniuerſæ philoſophiæ, i. Chriſtianæ ſapientiæ radix: ſicut & D. Gregorius Romanus Põtifex patientiã uocat cuſtodem

Nu. 24
1. Re. 19
Ioã. 11.
Lib. 15. de Trinit. ca. 18.
In 1. Cori. 13.
Ibid.
Epiſtola 204
Patientia, radix chriſtianæ ſapiẽtia.

cuſtodem & radicem uirtutum omnium: Præclaras patientiæ laudes hoc loco promit Chryſoſtomus, & tandem addit, quòd hanc talem uirtutem charitas nobis parit. Sequitur: [Benigna eſt,] Non cupiens ſua tolerantia irritare aliquem, ſed animum iratum potius mitigare. Neque enim ferendo ſolùm generoſè, ait Chryſoſtomus, ſed & hortando, cõſolãdo ſanabimus iræ uulnus. [Non æmulatur,] Id eſt, non inuidet alterius bonis. [Non agit perperã,] Procaciter aut peruersè. [Non inflatur,] Solet plerunque etiã ex rectè factis quædam animi elatio exiſtere, ſed hanc charitas facilè premit & profligat. Eſt aũt imprimis admirabile, magna & præclara multa agere, & tamẽ non niſi uiliter de ſe ſentire, nihil ſibi tribuere. & hoc præſtat charitas. [Non eſt ambitioſa.] Non appetit honores, uel non contemnit præ ſe aliquem. [Non quærit quæ ſua ſunt.] Qui ſua quærit, ait Chryſoſtomus, non inueniet ſua. conſtat enim utilitas priuata, utilitate proximi, & hæc itẽ illa. Hæc Chryſoſtomus. O ſi in hominibus hoc uigeret, ut nemo quæreret quæ ſua ſunt, ſed quæ aliorum, omnes beati & diuites eſſent. Pauci ſunt, qui non quærant quæ ſua ſunt, quia refrixit, charitas: quotidie noui excogitantur modi, quibus res priuata augeatur etiam cum damno proximi. [Non irritatur,] nullis iniuriis, nulla ingratitudine exaſperatur. [Non cogitat malũ,] nihil de proximo mali ſuſpicatur temerè. [Non gaudet ſuper iniquitate.] Non lætatur alteri illata iniuria, ſed [Congaudet ueritati:] Id eſt, ut ait Chryſoſtomus, congaudet ſucceſsibus aliorum, hoc eſt, cũ gaudẽtibus gaudet, cũ flentibus flet. hinc non inuidet, hinc non irritatur: alienos enim ſucceſſus ſuos putat. Vides, ait idẽ, quàm parum abſit, quin angelos charitas ſuos alumnos reddat. Nam qui ira, qui inuidia uacat, & omni prorſus ſęuiori affectu liber eſt, hominis deinceps naturam exceſsiſſe, & in angelicam mentis tranquillitatem tralatus eſſe uideri poteſt. Hæc ille. [Omnia ſuffert.] Sint moleſta licet, ait Chryſoſt. ſint grauia, ſint contumelię, ſint uerbera, ſit mors, ſit quoduiſcunque. [Omnia credit.]

Lib. de Spiritu & litera. Sed non omni ſpiritui credit, inquit Auguſtinus, ac per hoc omnia quidã credit, ſed Deo. quia nõ dictũ eſt, Oĩbus credit. Quia ſpirituũ diuerſa ſunt genera, ait D. Bernardus ſermone de ſeptem ſpiritibus, neceſſaria eſt nobis eorũ diſcretio.

Multa ſpirituũ genera. Eſt ſpiritus malignus, eſt ſpiritus carnis, eſt ſpiritus mundi huius: nulli horum credendũ eſt. Semper ſpiritus carnis mollia, ſpiritus mundi uana, ſpiritus malitiæ ſemper amara loquitur. Quoties uerò ſemper caſtigando corpore, humiliando corde, ſeruanda unitate, & charitate fratribus exhibenda, ſeu cæteris uirtutibus acquirendis, conſeruandis, amplificãdis ſalubris cogitatio in mẽte uerſaĩ, diuinus ſine dubio ſpiritus eſt, qui loquitur, aut per ſeipſum ſanè, aut per angelũ ſuũ. Hæc ferè Bernardus. Itaq; charitas credit omnia, ſcilicet credenda, nec tamen oĩbus credit, quia qui citò credit,

Ec. 19. ait ſapiens quidã, leuis eſt corde. [Omnia ſperat,] Bona ſcilicet, inquit Chryſoſt. & frugi omnia de proximo ſibi promittit, ſit licèt malus, nã adeſt corrigẽs, proſpiciẽs, ſtudium impendens, nẽpe, ut melior euadat. Aut aliter. Sperat, putà, ſperanda omnia. Nihil eſt enim in charitate temerarium. [Omnia ſuſtinet,] Id eſt longanimiter & patienter expectat. Et id cũprimis neceſſarium eſt, ne deficiamus in huius uitæ tẽtationibus & afflictionibus. Sæpè enim Deus differt ſuã cõſolationẽ, ut probet noſtram patientiã. Ergo tũ neceſſe eſt, ut longanimiter ſuſtineamus eius benignam uiſitationẽ. [Charitas nunquã excidit.] Nunquã deſinit, immo uero in futura uita erit flagrantior, ubi uiderit Deum, quem amat. Fides, ſpes, & multa alia cũ hac uita deſinent, charitas manet æternum. [Siue prophetię euacuabũtur, ſiue linguæ ceſſabunt, ſiue ſcientia deſtruetur.]

In 1. Corin. 13. Omnia chariſmatum dona, inquit Ambroſius, euacuari dixit, quia non tantum poſſunt comprehendere, quantum ipſa ueritas habet, neque nos aut capere, aut narrare poſſumus plenitudinem ueritatis. Qui enim fieri poteſt, ut lingua humana cõplectatur omne quod Dei eſt. [Ex parte.n. cognoſcimus, & ex parte prophetamus. Cum aũt uenerit quod perfectũ eſt, euacuabitur quod ex parte eſt.] Nã, ſecundum Ambroſium, deſtruetur imperfectio noſtra. Non id quod uerum eſt euacuabitur, ſed dum additur perfectio, quod deeſt deſtruetur. Deſtructio enim imperfectionis eſt, quando id, quod imperfectũ eſt, impletur uerum. Hæc. ille. [Cum eſſem paruulus loquebar ut paruulus, ſapiebã ut paruulus, cogitabã ut paruulus. Quãdo autẽ factus ſum uir, euacuaui quæ erãt paruuli.] Hoc dicit, ait Ambroſius, quia exeũtes ſancti de hoc mundo, plus neceſſe eſt inueniant, quàm nunc putant, ſicut Ioãnes Apoſtolus de Saluatore dixit, Tunc uidebimus illum ſicuti eſt. *1. Io. 3.* In hac ergo uita paruuli ſumus ad comparationem futuræ uitæ, quia ſicut uita hæc imperfecta eſt, ita & ſcientia. Hæc ille. [Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc aũt facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte, tunc autẽ cognoſcam, ſicut & cognitus ſum.] In ſpeculo non res ipſa, ſed rei imago cernitur. Ita etiam huius uitæ cognitio imperfecta & ex illis eſt comparatione futuræ. *2. Co. 5* Per fidem enim ambulamus, non per ſpeciem. Porro tum uidebimus facie ad faciem, quod Apoſtolus Ioannes dicit, *1. Io. 3.* Videbimus eum ſicuti eſt, & cognoſcemus ſicuti & cogniti ſumus, perfectè ſcilicet & perſpicuè, ſed tamen quatenus creaturæ fas eſt noſſe Deum. Sed ut tunc exactius & penitius cognoſcamus, hic interim cordis repurgemus oculos ab omni puluere uitiorũ, Beati enim mundo corde, *Mat. 5* quoniam ipſi Deum uidebunt, tanto utique clarius & perſpicacius, quantò fuerint maioris cordis munditiæ prędıti. [Nunc autem manent, fides, ſpes charitas, tria hæc, maior autem horum eſt charitas.]

De Doctrina Chriſtia. li. 1. cap. 27. & 28. Tria hæc ſunt, ait Auguſtinus, quibus & ſcientia omnis & prophetia militat, fides, ſpes, charitas. Sed fidei ſuccedit ſpecies, quam uidebimus, & ſpei ſuccedit beatitudo ipſa, ad quam peruenturi ſumus. Charitas autem iſtis decedentibus augebitur potius. Si enim credendo diligimus quod nondum uidemus, quanto magis, cum uidere cœperimus? Et ſi ſperando diligimus, quò nondũ peruenimus, quanto magis cum peruenerimus? Inter temporalia quippe & æterna hoc intereſt, ꝙ temporale aliquid plus diligitur antequam habeatur, uileſcit autem cum aduenerit. Non enim ſatiat animã, cui uera & certa ſedes eſt ęternitas. Aeternũ aũt ardẽtius diligiẽ adeptũ quã deſideratũ. Nulli.n. deſiderãti cõcediẽ plus de illo exiſtimare, quàm ſe habet, ut ei uileſcat cum minus inuenerit, ſed quantum quiſque ueniens exiſtimare potuerit, plus perueniẽs inuẽturus eſt. *In Pſalmi. 91.* Et rurſus alio loco idem Auguſtinus. Nullum, inquit, aliud canticum nos docet Deus, niſi fidei, ſpei & charitatis, ut fides noſtra firma ſit in ipſo, quandiù illum non uidemus, credentes in eum quẽ non uidemus, ut gaudeamus cũ uiderimus, & fidei noſtræ ſuccedat ſpecies lucis eius, ubi iam nõ nobis dicetur, Crede quod non uides, ſed, Gaude, quia uides. Spes ẽt noſtra incommutabili ſit, & figaẽ in illo, & nõ mutet & fluctuet, nõ agiteĩ, ſicut ipſe Deᵒ, in quo figitur, non poteſt agitari. Spes.n. quæ modo uocatur, tunc non ſpes ſed res erit. Tandiu enim uocatur ſpes, quandiu nõ uidetur, quod ſperatur, dicente Apoſtolo, *Ro. 8.* Spes autẽ quæ uidetur, non eſt ſpes. Et paulò infra. Charitas, quæ tertia nobis adiungitur ad fidem & ad ſpem, maior eſt ſupra fidem & ſpem: quia fides eſt rerum, quæ non uidentur erunt autem ſpecies, cum uiſæ fuerint: ſpes rei eſt, quæ non tenetur, adueniente ipſa re non erit iam ſpes, quia tenebimus, non ſperabimus. Charitas autem non nouit niſi creſcere magis magisque. Si enim amamus quem non uidemus, quomodo

amaturi

amaturi ſumus cùm uiderimus? Hæc Auguſtinus. Manenti igitur in hac uita fides & ſpes, ſed in futura deſinent: at charitas non ſolum non deſinet, ſed multo etiã auctior & ardentior erit. Porrò fide & ſpe maior eſt charitas, quia ſine charitate mortua eſt fides & ſpes eſt inanis. Videmus in Eccleſia multos, qui rectè credãt, & de Chriſti bonitate plurimum ſperent, nec tamen interim deſinãt malè uiuere: deſinerent autem, ſi amarent. Itaq; fides & ſpes ut ſint gratæ Deo, debent habere adiunctam charitatem, ſine qua nulla uirtus poteſt eſſe uel grata Deo, uel homini ſalutaris. Præſtet nobis Dominus Deus, ut in eum credentes, in eum ſperantes, eum in omnibus & ſuper omnia amantes peruenire mereamur ad ipſum, cui eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA IN QVINQVAGEſima. Lucæ 18.

In illo tempore, Aſſumpſit Ieſus duodecim diſcipulos ſuos, & ait illis: Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per prophetas de filio hominis. Et reliqua. Homilia beati Gregorij papæ, habita in baſilica ſancti Petri.

REdemptor noſter præuidens ex paſſione ſua diſcipulorum animos perturbãdos, eis longe antè & eiuſdem paſſionis pœnam, & reſurrectionis ſuæ gloriam prædixit: ut cum eum morientem, ſicut prædictum eſt, cernerent, etiam reſurrecturum non dubitarent. Sed quia carnales adhuc diſcipuli, nullo modo ualebant capere uerba myſterij, uenitur ad miraculum. Ante eorum oculos cæcus lumen recepit, ut qui cœleſtis myſterii uerba non caperent, eos ad fidem cœleſtia facta ſolidarent. Sed miracula Domini ac ſaluatoris noſtri ſic accipiẽda ſunt, fratres mei, ut & in ueritate credantur facta, & tamen per ſignificationem nobis aliquid innuant: Opera quippe eius, & per potentiam aliud oſtendunt, & per myſterium aliud loquuntur. Ecce enim quis iuxta hiſtoriam cæcus iſte fuerit ignoramus, ſed tamen quem per myſterium ſignificet nouimus. Cæcum quippe eſt genus humanum, quod in parente primo a paradiſi gaudiis expulſum, claritatem ſupernæ lucis ignorans, damnationis ſuæ tenebras patitur, ſed tamen per redemptoris ſui præſentiã illuminatur: ut internæ lucis gaudia iam per deſiderium uideat, atque in uia uitæ boni operis greſſus ponat. Notandum uerò eſt, quod cum Ieſus Hiericho appropinquare dicitur, cæcus illuminatur. Hiericho quippe interpretatur luna. Luna in ſacro eloquio pro defectu ponitur carnis, quia dum menſtruis momẽtis decreſcit, defectum noſtræ mortalitatis deſignat. Dum igitur conditor noſter appropinquat Hiericho, cæcus ad lumen redit: quia dum diuinitas defectum noſtræ carnis ſuſcepit, humanum genus lumen quod amiſerat, recepit. Vnde enim Deus humana patitur, inde homo ad diuina ſubleuatur. Qui uidelicet cæcus rectè & iuxta uiam ſedere, & mendicans eſſe deſcribitur. Ipſa enim ueritas dixit: Ego ſum uia. Qui ergo æternæ lucis claritatem neſcit, cæcus eſt. Sed ſi iam in redemptorem credit, iuxta uiam ſedet. Si autem iã credidit, ſed ut æternam lucem recipiat rogare diſſimulat, atque a precibus ceſſat, cæcus quidem iuxta uiam ſedet, ſed minimè mendicat. Si uerò & credit & exorat, & iuxta uiam ſedet cæcus, & mendicat. Quiſquis ergo cæcitatis ſuæ tenebras agnoſcit, quiſquis hoc quod ſibi deeſt lumen æternitatis intelligit, clamet medullis cordis, clamet & uocibus mentis, dicens: Ieſu fili Dauid miſerere mei. Sed quid clamante cæco ſubiungitur, audiamus. [ET qui præibant, increpabant eum ut taceret.] Quid autem deſignant illi qui Ieſu uenientem præcedunt, niſi deſideriorum carnalium turbas tumultusque uitiorum, qui prius quam Ieſus ad cor noſtrum ueniat, tentationibus ſuis cogitationem noſtram diſſipant, & uoces cordis in oratione perturbant? Sæpè nanque dum conuerti ad Deum poſt perpetrata uitia uolumus, dum contra hæc eadem exorare uitia quæ perpetrauimus conamur, occurrunt cordi phantaſmata peccatorum quæ fecimus, mentis noſtræ aciem reuerberant, confundunt animum, & uocem noſtræ deprecationis premunt. Qui præibant ergo, increpabãt eum ut taceret, quia priuſquam Ieſus ad cor ueniat, mala quæ fecimus, cogitationi noſtræ ſuis imaginibus illiſa, in ipſa nos noſtra oratione perturbant. Sed quid ad hæc illuminandus iſte cæcus fecit, audiamus. Sequitur: [IPSE uerò multò magis clamabat: Fili Dauid, miſerere mei.] Ecce quem turba increpat ut taceat, magis ac magis clamat: quia quanto grauiori tumultu cogitationum carnalium præmimur, tanto orationi inſiſtere ardentius debemus. Contradicit turba ne clamemus, quia peccatorum noſtrorum phantaſmata plerunque & in oratione patimur. Sed nimirum neceſſe eſt, ut uox cordis noſtri, quo durius repellitur, eo ualentius inſiſtat, quatenus cogitationis illicitæ tumultum ſuperet, atque ad pias aures Domini nimietate ſuæ importunitatis erumpat. In ſe ut ſuſpicor, recognoſcit unuſquiſque quod dicimus: quia dum ab hoc mundo animam ad Deum mutamus, dum ad orationis opus conuertimur, ipſa quæ prius delectabiliter geſſimus, importuna poſteà atque grauia in oratione noſtra toleramus. Vix eorum cogitatio manu ſancti deſiderii ab oculis cordis abiicitur, uix eorum phantaſmata per pœnitentiæ lamenta ſuperantur. Sed cum in oratione noſtra uehementer inſiſtimus, trãſeuntem Ieſum menti figimus. Vnde illic ſubditur. [STANS autem Ieſus, iuſſit eum adduci ad ſe.] Ecce ſtat, qui ante tranſiebat: quia cum adhuc turbas phãtaſmatum in oratione patimur, Ieſum aliquatenus tranſeuntem ſentimus. Cum uerò orationi uehementer inſiſtimus, ſtat Ieſus ut lucem reſtituat: quia Deus in corde figitur, & lux amiſſa reparatur. Qua tamen in re & aliud aliquid nobis Dominus innuit, quod intelligi de humanitate ac diuinitate illius utiliter poſſit. Clamantem etenim cæcum tranſiens Ieſus audiuit, non ſedens, ſed ſtans miraculum illuminationis exhibuit. Tranſire nanque humanitatis eſt, ſtare diuinitatis. Per humanitatem quippe habuit naſci, creſcere, mori, reſurgere, de loco ad locum uenire. Quia ergo in diuinitate mutabilitas nõ eſt, atque hoc ipſum mutari tranſire eſt, profectò iſte tranſitus ex carne eſt, non ex diuinitate. Per diuinitatem uerò ei ſemper ſtare eſt, quia ubiq; præſens eſt, nec p motum recedit, ſicut nec per motum uenit. Cœlum igitur clamantem Dominus tranſiens audiuit, ſtans illuminauit, quia per humanitatem ſuam uocibus noſtræ cæcitatis compatiendo miſertus eſt, ſed lumen nobis gratiæ per diuinitatis potentiam infundit. Et notãdum quid cæco uenienti dicat. [QVID tibi uis faciam?] Nunquid qui lumen reddere poterat, quid uellet cæcus ignorabat? Sed peti uult hoc, quod & nos petere, & ſe concedere prænoſcit. Importunè nanque ad orationem nos admonet, & tamen dicit: Scit nanque pater ueſter cæleſtis quid opus ſit nobis, antequam petatis eum. Ad hoc ergo requirit ut petatur, ad hoc requirit, ut cor ad orationẽ excitet. Vnde & cæ-

cus

Marginal notes: *Luna myſticè.* — *Io. 14. Cæcus quis.* — *Phantaſmata peccatorũ.* — *Orationis efficacia.* — *Mat. 6*

eus protinus adiungit:[DOMINE,ut uideam.]Ecce cæcus à Domino non aurum, ſed lucem quærit,paruipendens extra lucem aliquid quærere:quia & ſi habere cæcus quodlibet poteſt,ſine luce nidere non poteſt quod habet. Imitemur ergo fratres chariſsimi eum,quem & corpore audiuimus & mente illuminatum. Non falſas diuitias,non terrena dona , non fugitiuos honores à Domino,ſed lucem quæramus : uel lucem quæ loco clauditur , quæ tempore finitur,quæ noctium interruptione uariatur,quæ à nobis cõmuniter cũ pecoribus cernitur,ſed lucem quæramus,quam uidere cum ſolis angelis poſsimus,quam nec initiũ inchoat,nec finis anguſtat. Ad quam profectò lucẽ uia ,fides eſt. Vnde rectè & illuminando cæco protinus reſpondetur : [RESPICE: fides tua te ſaluum fecit.] Sed ad hæc cogitatio carnalis dicit: Quomodo poſſum lucem ſpiritalem quærere,quam uidere non poſſum ? Vnde mihi certũ eſt ſi ſit,quæ corporeis oculis non inſulget ? Cui ſcilicet cogitationi eſt quod breuiter quiſq; reſpõdeat:q̃a & hæc ipſa quæ ſentit,nõ per corpus,ſed per animam cogitat,& nemo ſuã animũ uidet,nec tñ ſe dubitat animã habere,quã nõ uidet. Ex inuiſibili nãq; anima,uiſibile regitur corpus. Si aũt auferatur quod eſt inuiſibile,protinus corrnit hoc,qund uiſibile ſtare uidebatur. Ex inuiſibili ergo ſubſtãtia in hac uita uiſibili uiuitur, & eſſe uita inuiſibilis dubitatur? Sed iã petẽti cæco q̃d factũ ſit,uel quid ipſe fecerit,audiamus. Sequit: [CONFESTIM uidit,& lequebatur eũ.] Videt & ſequitur,qui bonũ quod intelligit,operatur. Videt aũt,ſed nõ ſequitur,qui bonũ quidẽ intelligit , ſed bñ operari cõtẽnit. Si ergo , fratres chariſsimi, cæcitatẽ iã noſtræ peregrinationis agnoſcimus,ſi credẽdo in redemptoris noſtri myſteriũ iuxta uiã ſedemus,ſi exorãdo quotidiè ab authore noſtro uitæ lucẽ petimus,ſi eãdẽ lucẽ iã per intellectũ uidẽdo,illuminati poſt cæcitatem ſumus , Ieſum quẽ mẽte cernimus,opere ſeqnamur. Aſpiciamus qua graditur,& eius ueſtigia imitãdo teneamus. Ieſum.n. ſequitur,qui imitatur. Hinc nãq; dicit: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Sequere.n.dicitur, id eſt,imitare. Hinc rurſus admonet,dicẽs: Si quis mihi miniſtrat,me ſequatur. Conſideremus ergo qua graditur,ut ſequi mereamur. Ecce cũ ſit Dñs & creator angelorũ ſuſcepturus naturã noſtrã quã cõdidit,in uterũ uirginis uenit. Naſci tñ in hoc mũdo per diuites noluit,parẽtes pauperes elegit. Vnde & agnus qui pro illo offerretur, defuit: colũbarũ pullos , & par turturũ ad ſacrificium mater inuenit. Proſperari in mũdo noluit,opprobria irriſionesq́ue tolerauit: ſputu,flagella, alapas,ſpineã coronã, crucẽq; ſuſtinuit. Et quia rerum corporaliũ delectatione à gaudio æterno cecidimus,cũ qua amaritudine illuc redeatur,oſtẽdit. Quid itaq; homo pro ſe pati debet,ſi tãta Deus pro hoĩbus pertulit? Qui ergo in Chriſtũ iã credidit, ſed adhuc auaritiæ lucra ſectatur , in ſuperbia honoris extollitur , inuidiæ facibus inardeſcit,libidinis ſe ĩmũditia polluit, proſperari ad ea,quæ ĩ mũdo ſunt cõcupiſcit: Ieſum in quẽ credidit,ſequi cõtẽnit. Diuerſo quippe itinere ambulat,ſi gaudia delectationesq́; appetit , cui dux ſuus uiã amaritudinis oſtendit. Reuocemus ergo ante oculos peccata, quæ fecimus: conſideremus,q̃ terribilis iudex hæc puniturus adueniat. Mentẽ formemus ad lamenta. Vita noſtra ad tẽpus amareſcat in pœnitentia,ne æternã amaritudinẽ ſentiat in uindicta. Per fletus quippe ad gaudia ducimur,ueritate pollicẽte,quæ ait : Beati qui lugẽt , quoniã ipſi conſolabuntur. Ad fletum uerò per gaudia peruenitur, hac eadem ueritate atteſtante, quæ ait : Væ uobis qui ridetis nunc, quia lugebitis , & flebitis. Si ergo retributionis gaudium in peruentione quærimus, pœnitentiæ amaritudinem in uia teneamus. Sicque fit , ut non ſolum uita noſtra in Deũ proficiat, ſed hæc ipſa noſtra conuerſatio ad laudem Dei, & alios accẽdat. Vnde illic ſubditur : [ET omnis plebs ut uidit,dedit laudem Deo.]

A Deo quid petẽdum.

Matt. 8.

Ioan. 12.

Chriſtus ut imitandus.

Matt. 5.

Luc. 6.

EADEM DOMINICA, SERMO B. Ioannis Chryſoſtomi, de fide Abraham, & de immolatione Iſaac.

FIdes eſt religionis ſanctiſsimæ fundamentum,charitatis uinculum, amoris ſubſidium. Hæc ſanctitatem firmat , caſtitatẽ roborat , dignitates exornat. In pueris ſplendet,in iuuenibus floret, in prouectis apparet . Gubernat ſexus,gradus pronehit,officia cũcta cuſtodit. In paupere grata eſt, in medincri læta , in locuplete honeſta. Fides amicitias ſeruat,collegia copulat,artes commendat. Nullum deſpicit,nullum contemnit,nulli deeſt,niſi qui ei forrè defuerit. Fides mãdata tenet,præcepta ſeruat, promiſſa cnnſummat . Fides familiares efficit Deo , amicos conſtitnit Chriſto. Neq; enim quiſquã fidei promiſſa percipiet , niſi profeſsionem actibus ſernet : aut præmiorum poteſt cõpos exiſtere, qui promiſſam fidem cõſeruare noluerit: ut iam aut impletę fidei merces homini recompenſetur,aut uiolatæ pęna competens tribuatur. Huius fidei Abraham ducamus exordium , qui cum in occidua conſtitutus ætate,filium à Deo promiſſum ſe crederet accepturum,& fidei precium in filio conſpexit , & in ſtellarum ſuam ſobolem numernm redundantem, fide comparauit eadem. Denique unus filius Abrahæ exoptatur , & immenſa ei multitudo promittitur. Solatium unius hæredis conqniritur , & innumerabilis ſoboles deſtinatur. Neſcis, inquit, Dominus, neſcis Abraham,quid deſtinatum ſit tibi: ſed idcirco neſcis , quia quid merearis non reſpicis. Tantum enim de me tua meruit fides tantum tua obſequia ualuerunt , ut & quid deſideres norim, & facere quod mereris decreuerim . Nanque tibi naſcetur filius , cuius ſemen diffundetur in millia, ut & ſimilitudini ſiderum coæquetur,& arenæ immenſitatibus comparetur. Credo, inquit, Abraham, Domine , credo quia potes: facturum te confido, qnod ſpondes . Nec enim confectam ſenectutem marceſcentis meæ ætatis conſidero , aut Saræ coniugis ſterilem effœtamq́ue conditionem attendo, ſed tuæ maieſtatis potentiam tracto: nec cui talia promittantur , ſed à quo promittantur agnoſco. Generare enim filios ſenilis ætas non patitur , ſed tua Domine iuſsione completur. Steriles filios habere non poſſunt, ſed hoc poſſe, tuæ uirtutes efficiunt. Natura quidem negat, ſed potentia imperat. Aetas prohibet, ſed tua poteſtas oſtendit. Impoſsibile quidem illud uidetur nobis, non tibi : homini, non tuæ Domine maieſtati : naturæ non Deo : ſeruis , non Domino . Vnde credo pater , credo Domine iſtud te facturum eſſe quod dicis , quia his uirtutibus cunctis gentibus innoteſcis . Tunc Sara concepit in utero, & peperit filium , patrem multarum gentium deſtinatum . Naſcitur Iſaac ornamentum generis , parentum gloria, propinquorum lætitia , familiæ decus , hæreditatis ſpes , fidei precium, promiſſæ ſobolis teſtimonium. In cuius natiuitate , & Dominus promiſſum reddidit, & Abraham uotum quod optauit, accepit . Gaudent omnes, cuncti lætantur . Fit enim Iſaac dulcis cum naſcitur, dulcior cum nutritur. Nec enim poterat eſſe nõ dulcis, quem & patris fides condierat , & propria innocẽtia commẽdabat. Fit & Sara ex ſterili mater, fœcũda in filio, fœcundior futura ex ipſo. Redit iuuentus in ſenem, marcens ætas reparatur in iuuenem , & ma-

Habetur in primo Tomo operũ Chryſoſtomi.

Fides opere præſtãda.

Iſaac encomion.

nente ſenectotis ætate, iuuenilia gerũtur à matre. De-
nique blanditur, nutrit, & lactat, & conſequentia com
plet officia, quæ iam ſorſitan obliuiſceretur, ſi ſuo tem-
pore Saræ parere concederetur. Tunc locutus eſt Do
Gene. 22. minus ad Abraham, dicens: Accipe filium tuum quem
diligis Iſaac, & uade in uoum montium, & offer mihi
Prõptiſſima Abrahæ obedientia illum in ſacrificium. Mox Abraham tam celeriter de-
cernit iuſsis cœleſtibus eſſe pareodum, quam ſuerat
diuinitus imperatum. Verebatur enim ne uotum mo-
ra offenderet, aut iuſsionem tarditas impediret. Deni-
que properat quod iuſſum eſt perficere, feſtinat quod
præceptum eſt adimplere. Fuit enim lætus cum eum
acciperet, lætior cum eum immolaudum Domiuus po
ſtularet. Oſtendit Abraham chariſsimum quidem ſi-
bi eſſe filium, ſed multò chariorem filio exiſtere Do-
minum, nec dulcedinem aut affectos pignoris reſpicie
bat, qui iuſsionem ut perficeret cogitabat. Totos euim
affectus coouertit in Deum, cui iam ſe nouerat manci
patum. Denique illam fidem ſeruabat in ſeſe, com fi
liom iuberetur offerre, qoa ꝫ Deum promeruerat, com
eum mereretur accipere. Adeſt Iſaac patri quidem
Obediẽtia in ſignis Iſaac. ætate diſsimilis, ſed fide ac deuotione æqualis. Adeſt,
inquam, Iſaac, qui ſi quid pater diſponeret, ipſe fieri li
benter optaret. Ita enim filius paruit patri, ut pater di
uinæ obtemperaret iuſsioni: ut de conſenſu filij pater
ſecurus exiſteret, & uoluotati patris ſeſe filius manci-
paret. Erat enim in utriſque unus animus, par ſeoſus,
& ſimilis circa Deum affectus: ut generoſitatem pa-
tris in filium transſuſam conſpiceres, & innocentiam
filij patri non deeſſe uideres: ut & paternæ fidei parti-
ceps filius exiſteret, & ſimplicitate filij patris ſublimi-
tas redundaret. Qua ſecuritate Abraham fretus, ſter-
oit ſibi aſinam, ad ſacrificium ligua concidit, pueros
ſecum adducit. Cumque ad ciuitatem ueniſſenr, eſto-
te iſtic, inquit, ego & puer iſte ibimus ſoli: & cum ado-
rauerimus Dominum, reuertemur ad uos. Statim pa-
ter cum filio proficiſcitur ſolus. Ad quem idem filius:
Pater, ioquit, ligna uideo, cultrum & ignem conſpi-
cio, hoſtiam quam immolaturus es quæro. Deſine,
inquit, deſine iſtud quærere fili, qood ſibi Dominus
ad horam procurabit: deſioe quærere, quod ſibi Domi
nus iam præuidit: Magnum præſagium promittentis,
magna ionocentia inquirentis. Iſaac hoſtia, de hoſtia
patrem interrogat, ſacrificij effectus deſiderat. Oois
ab eo quæ deerat quæritur, ne ipſe qui loquitur immo-
letur. Aſt ubi ad locum uentũ eſt, uterque montem
aſcendit. Aram pater extruxit, ligna cõpoſuit, filium
colligauit. Patere me, inquit, fili, patere uotũ perfice
re: patere, iuquã, per te iuſsionẽ Domini adimplere.
Deus enim qui te condidit, expetit, qui dedit, quærit:
qui te creauit, te ſibi deſiderat immolari. Noo eſt enim
hoc parricidiũ, non eſt crudelitatis admiſſum, quia uo
tũ eſt. Nec tibi fili à genitore mors miſeranda inſertur,
ſed utriſque nobis ſalubriter prouidetur. Tanto eris
acceptabilis hoſtia, qoanto libenter glorioſę mortis
†Inſtãter. acceperis beneficia. Quod iuſtus pater es, perfice, iu-
quit: ꝙ diſponis, † conſtanter adimple. Ego enim nec
renuo, nec recuſo: ꝙ uolueris, uolo, ꝙ optas, exopto,
quod deſideras, & ipſe deſidero. Denique eo uoto
iſtã mortẽ excipio, quo te eã mihi ioſerre velle cogno
ſco. Hæc etſi uterque noo dixit, tamen cuncta iſta in
actu oſtendit. Mox pater exſtenſa maou gladium ſu
mit; dexteram erigit, iugulare filiũ, ſacrificiũ perficere,
iuſſum Domioi uoluit deuotus implere, & pendente
iam atque imminente mucrone, Parce inquit Domi-
Prohibetur Abrahã à cæde filij. nus, parce, fidẽ tuã quæſiui, oon filiũ ut iugulares opta
ui, nec amabile pigous tibi ſubtrahere, ſed deuotio-
nẽ tuam uolui pertentare. Nunc cognoui, quia amas
Dominũ magis q̃ filiũ, imò magis amas filiũ, quia dili
gis Domioum quia dum uoo pepercisti filio tuo pro-

pter Deum, eundem tecum conſtituiſti Domino glo-
rioſum: quarẽ te benedictionibus cumulem, & infini-
tam filiorum multitudinem ex eo tibi prouenire con-
firmem. Statim procuratur aries, qui pro Iſaac ſanctiſ-
ſimo mereretur occidi. Nec enim fas erat, ut Iſaac, ꝙ *Iſaac,*
typum Chriſti portabat, à patre hoc in tempore ma *typus*
ctaretur: quia perfecta ſacrificij hoſtia Chriſto Do- *Chriſti*
mino ſeruabatur. Procurabatur, inquã, aries, qui pro
Iſaac mereretur occidi, ut & promiſſum patris de ho-
ſtia compleretur, & perfecto ſacrificio, patri Iſaac in-
columis redderetur. Tunc uterque lætus de monte
deſcendit: pater, ꝙ ſacrificij ootum ſaluo filio perfece
rit: filius, ꝙ iuſſa patris libenter optaſſet. Gaudet de
patre filius, de filio pater. Gaudent propinqui, amica
cuncta lætatur: gaudent, iuquam, ꝙ & opus tantũ per-
fectum ſit, & ꝙ patrem cuoi filio incolumes illis Do-
minus reuocarit.

DE EADEM DOMINICA, HO-
milia Euſebij Emeſeni.

*Aſſumpſit Ieſus duodecim diſcipulos ſuos, & ait il-
lis, Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & conſumabun-
tur omnia, quæ ſcripta ſunt de filio hominis.*

MVlta iam conſummata erant, quæ de filio
homlois prophetæ dixeraot: multa iam
completa eraot, quæ de eius humanitate
prophetauerant, pauca reſtabant adhuc
qoæ ipſis diebos adimplenda erant. Quę
iuco quidem ſuis diſcipulis Dominus prædicere uo-
luit, ut eũ ſua ſponte paſſum iotelligamus, & ea qoæ
uentura erant, eũ præſciſſe & præuidiſſe nemo unquã
dubitare audeat. Sequitur: [TRADETVR enim genti-
bus, & illodetur, & flagellabitur, & conſpuetur, &
poſtqoam flagellaueriot, occideot eum, & die tertia re
ſurget. Et ipſi nihil horum intellexerunt. Erat eoim
uerbom iſtod abſconditũ ab eis, & oon iotelligebant,
qoæ dicebantur.] Omoia hæc prophetæ prædixerũt:
omnia hęc fieri oportebat. Vnde & quibuſdã alibi ait:
O ſtulti & tardi corde ad credendum io omnibus, quæ *Lu. 24*
loquuti ſunt prophetæ. Nonne ſic oportoit pati Chri-
ſtum, & ita intrare iu gloriã ſuam? Itemque: Quomo- *Matt.*
do ergo implebuntur ſcripturæ, quia ſic oportet fieri? *26.*
Oportet enim ut fiat, quicquid Domious fieri diſpo- *Matt.*
ſuit. [TVNC autem] (ut Matthæus ait) [ACCESSIT ad *20.*
eum mater filiorum Zebedæi cũ filijs ſuis, adorãs & pe
tens aliqoid ab eo.] Tunc, inquit, quando Dñs aſcende
bat Hieroſolymã, ut pro omnibus pateretur, tunc ma-
ter filiorũ Zebedæi, id eſt, Iacobi, & Ioannis, à filijs ad
monita, acceſsit ad Ieſum, ut primas ſedes filijs poſtula
ret. In quo manifeſtè apparet, q̃a (ut Euãgeliſta dicit) *Lu. 18*
uerba Domini, diſcipuli noo iutellexeranr, quæ modo
de ſua paſsione eis Dominus nunciauerat. Si eoim in
tellexiſſent, potiùs ad fletus & lachrymas conuerterẽ
tur, quàm de dignitatibus aliquid loquerentur. Ac-
ceſsit igitur ad eum mater filiorum Zebedæi, adorãs,
& petens aliquid ab eo. Mulier iſta religioſa, & Chri-
ſto familiaris erat, ideo & magna petit, & confidenter
ad Dominum accedit. Valde enim de Chriſto præſu-
mebat, dum hoc filijs orat, quod ipſi filij pro ſe petere
timebant. Sed quid dicit? [DIC ut ſedeanr hi duo fi-
lij mei uous ad dexteram tuam, & uous ad ſiniſtram
in regno tuo.] Cum ambitione loquitur mater, & car
nali affectu ambitioſis filijs primas iu cœlo cathedras
poſtular. Vnde & meritò eis à Dño dicitur: [NESCI-
TIS qd petatis.] Neq; ita petere, oeq; ita dare cõuenit
primas ſedes. [POTESTIS bibere calicẽ, quẽ ego bibi-

tuius

eus ſum? Dicunt ei: Poſſumus.]Obſcentè eis loquitur
Dominus, & ſortaſſe oondum intelligebant, de quo
calice eis loqueretur. Dicebat enim de calice paſsio-
Calix paſsionis. nis, de quo ad Petrum Apoſtolum alibi ait: Calicem
quem dedit mihi pater, non uis ut bibam illum? Et Pſal
miſta: Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini
Ioã. 18 iuuocabo. [Et ait eis: Calicem quidem meum bibe-
Pſ. 115 tis.] Biberunt enim Iacobus, & Ioannes calicem Chri
ſti, non q ambo martyrio uitam finierint, ſed quòd
multas perſequutiones, & anguſtias, & tribulatio-
nes ambo ſuſtinuerunt. Et Iacobum quidem occi-
Ac. 12 dit Herodes: ſicut enim ſcriptum eſt: Occidit auté Ia-
cobum fratrem Ioannis gladio. Ioannes autem non
occiſus, ſed in feruẽtis olei dolio miſſus, & in Pathmo
inſula exilio relegatus, magnæ afflictionis & amaritu-
dinis calicem bibit. [Sedere autem ad dexteram meã
uel ad ſiniſtram, non eſt meum dare uobis, ſed quibus
paratum eſt à patre meo.] Ac ſi dicat: Quod uos mo-
do petitis, iam datum eſt. Non eſt meum dare uobis
modo: non ad me pertinet ordinare, & diſponere mo-
do, quis ad dexteram meam, uel ad ſiniſtram ſedere de
beat in regno meo: hæc diſpoſitio non eſt hominis,
non eſt huius temporis: ab æterno factũ eſt, quod mo-
do fieri poſtulatis. Simul cum patre ante tempo-
ra diſpoſui, neque iterum diſponere habeo, quam ſedẽ
ibi unuſquiſque ſuſcipiat. Quibus igitur paratum eſt
ſedere ad dexteram meam, uel ad ſiniſtrã, ſiue uobis ſi-
ue alijs, illorũ erit: mutari non poteſt, quod paratũ, &
diſpoſitũ eſt. [Et audiẽtes decẽ, indignati ſunt de duo-
bus fratribus.] Adhuc enim & iſti carnales erant, neq;
minus ambitioſi quàm illi. Ideoque indignabantur, &
quod ſibi unuſquiſque affectabat, hoc dari alijs inuide
bat. [Iesvs autem uocauit eos ad ſe, & ait: Scitis quia
principes gentium dominantur eorũ, & qui maiores
ſunt, poteſtatẽ exercent in eos. Non ita erit inter uos:
ſed quicunque inter uos uoluerit maior fieri, ſit ueſter
miniſter: & quicunque uoluerit inter uos primus eſſe,
erit ueſter ſeruus.] Non ita, inquit, erit inter uos, ſi-
cut eſt inter mundi huius poteſtates: ut ille cæteris do
minetur, qui maior cæteris eẽ uidetur: ſed potiùs om-
nibus erit inferior, qui uoluerit eſſe ſublimior: & qui
pluſ ſe humiliauerit, maior à Deo conſtituetur. Hoc
Humilitas exaltatur. autẽ ad exẽplũ ſui oſtendit, dicens: [Sicvt filius ho-
minis non uenit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare ani-
mã ſuã in redẽptionẽ pro multis.] Sicut (inquit) filius
ſe humiliauit, ſic ſe humiliet, qui maior eſſe uoluerit:
Phil. 2. qui quũ in forma Dei eſſet, non rapinã arbitratus eſt,
ſe æqualem Deo: ſed ſemetipſum exinaniuit, formam
ſerui accipiens, in ſimilitudinẽ hominũ factus, & ha-
bitu inuẽtus ut homo. Humiliauit ſemetipſum, factus
Ioan. 13. obediens uſque ad mortẽ. Et quaſi ſeruus & miniſter,
ſuorũ diſcipulorũ pedes lauare nõ eſt dedignatus. Hæc
autẽ in uia loquebatur Dominus. His & ſimilibus ad
ſui exẽplũ diſcipulos ſuos informabat, nec in ipſo itine
re otioſus eſſe uolebat. [Factvm eſt quũ appropinqua
ret Hiericho, cæcus quidã ſedebat ſecùs uiã mẽdicãs.]
Hiericho nanque interpretatur Luna: cuius mutabili-
tas tanta eſt, ut nunquã in eodẽ ſtatu permaneat. Signi
ficat aũt mundũ iſtũ, cuius mutabilitates infinitæ ſunt.
Vt enim de alijs taceamus, quis ſolius hominis mutabi
litates dicere ualeat? Hãc aũt ciuitatẽ qualibus & qui-
bus armis, & in quot diebus cœperit Ioſue, hiſtoria
Ioſue. 6 narrat. Quod ſi benè intelligatur, eodẽ modo, eiſdem
armis, totidẽque diebus, Ieſu Chriſto Domino noſtro
mundus iſte ſubiugatur. Et tunc quidẽ appropinqua-
uit Dominus Hiericho, quando factus eſt homo, &
noſtræ carnis mutabilitatẽ ſuſcepit. Tunc igitur cæ-
cus iſte illuminatus eſt, in quo multi cæci intelligun-
Matt. 20. tur. Vnde & Matthæus non unum, ſed duos cæcos
fuiſſe dicit: per quos duos populos, Iudæos uidelicet
& Gentiles intelligimus. Orto nanque iuſtitiæ ſole,
populus qui ſedebat in tenebris, uidit lucem magnam. *Eſ. 9.*
Ipſe eſt enim, qui illuminat omnem hominem uenien- *Ioan. 1*
tem in hunc mundum. Omnes enim cæci erant: &
quando hæc lux mundo apparuit, uel pauci, uel nulli il
luminati erant. Sed nunquid & modo cæci nõ ſunt?
Multi quidem cæci ſunt & modo. Quomodo enim
cæci non ſunt, qui diabolum ſequuntur, & per deuia
uitiorum præcipitantur? Verè utique cæci ſunt, quos
diabolus trahit. Vidiſtis cæcos aliquando à pueris, *Cæci qui ſint*
aliquando & à canibus trahi. Et meliùs quidem iſti
trahuntur, quàm illi qui à diabolo ducuntur. Iſti enim
cadunt & ſurgunt: illi uerò quos diabolus trahit, poſt
quam ſemel in foueam præcipitantur, nunquam ulte-
rius leuantur. Cæcus eſt autem omnis ſuperbus,
omnis auarus, omnis adulter, & fornicator. De-
nique omnes cæci ſunt, quicunque illam lucem non *Ioan. 8*
ſequuntur, quæ ait: Ego ſum lux mundi: qui ſe-
quitur me, non ambulat in tenebris; ſed habebit lu-
men uitæ. Quiſquis igitur es, qui te cæcum eſſe intel
ligis, redi ad uiam. Quantò enim quiſque iniquior
eſt, tantò à uia longiùs eſt. Sed ad quam uiam? ad il-
lam, per quam trãſit & ambulat Ieſus. Vniuerſæ enim *Pſ. 24.*
uiæ Domini, miſericordia, & ueritas. Ad has igitur
redi, per has ambulare diſce: clama, & mendica: cla-
ma non ore, ſed corde: clamor cordis altiùs auditur,
cœlos penetrat, & in Dei auribus reſonat. Clama er-
go, & dic: [Miserere mei Domine fili Dauid.] Men- *Pſ. 85.*
dica cum propheta: Inclina Domine aurem tuam ad
me: exaudi me, quoniam egenus, & pauper ſum ego.
O quàm diues iſte erat, qui ſic mendicabat, & ſe ege-
num, & pauperem dicebat. Noli audire turbam in-
crepantem, & clamare prohibentem. Mala turba,
quæ à tali clamore hominem exturbat. Hæc turba,
uitiorum, & malignorum ſpirituum exercitus intel-
ligitur, qui nos ad Deum clamantes, & miſericor-
diam poſtulantes ſemper impedire conatur. Si enim
cæcus tacuiſſet, & turbæ increpanti credidiſſet, adhuc
illuminatus non fuiſſet. [Stans autem Ieſus, iuſ-
ſit illum adduci ad ſe.] Et cum appropinquaſſet, in-
terrogauit eum, dicens, Quid tibi uis faciam? At il-
le dixit: Domine, ut uideam.] Ecce quantum oratio
poteſt, ecce quantum ualet clamor mentis. Turbam
uicit, Chriſtum ſiſtit: clamore tenetur, qui fortitudi-
ne teneri non poſſet. Stat Ieſus, uocat, & expectat
eum, quid uelit interrogat. Nihil niſi lumen requirit:
cum lumine loquitur, & à lumine lumen quærit, nihil
melius quærere poterat. Beati enim mundo corde, *Matt. 5.*
quoniam ipſi Deum uidebunt. Et Ieſus dixit illi: [Re
spice, fides tua te ſaluum fecit. Et confeſtim uidit,
& ſequebatur eum, magnificans Deum.] Inter dice-
re & facere Dei nulla diſtantia eſt. Dixit illi, Reſpi-
ce, & confeſtim uidit. Hoc autem fides fecit, ſine qua
impoſsibile eſt placere Deo. [Et ſequebatur eum, *Heb. 11*
magnificans Deum.] Cæci non ſequuntur Ieſum: illi
eum ſequuntur, qui illuminati ſunt. Illi uerò illumi-
nati ſunt, qui in eum credunt, qui ueritatem
intelligunt, & erroris tenebras à ſe repel-
lunt. Et tales quidem eum magnifi-
cant, & laudant, quia non eſt *Ecc. 15*
ſpecioſa laus in ore pecca-
toris. [Et omnis plebs *Pſ. 135*
ut uidit, dedit lau
dem Deo.]
dignum eſt enim, ut omnes
eum laudent, qui fa-
cit mirabilia ma-
gna ſolus.

IN DIE CINERVM.
Matt. VI.

Habetur lib. 2. De Ser. Domini in monte.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Cũ ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ, triſtes. Et reliqua. Homilia B. Auguſtini Epiſcopi.

MAnifeſtum eſt his præceptis omnem noſtram intentionem in interiora gaudia dirigi: ne foris quærentes mercedẽ huic ſeculo conformemur, & amittamus promiſsionem tanto ſolidioris atque firmioris, quantò interioris beatitudinis, qua nos elegit Deus cõformes fieri imaginis filij eius. In hoc autem capitulo maximè animaduertẽdum eſt, non ſolum in rerum corporearum nitore atque pompa, ſed etiam in ipſis ſordibus luctuoſis eſſe poſſe iactantiam: & eo periculoſiorem, quo ſub nomine ſeruitutis Dei decipit. Qui ergo immoderato cultu corporis atque ueſtitu, uel cæterarum rerum nitore præfulget, facilè cõuincitur rebus ipſis põparum ſeculi eſſe ſectator, nec quenquam fallit doloſa imagine ſanctitatis. Qui autem in profeſsione Chriſtianitatis, inuſitato ſqualore ac ſordibus intentos in ſe hominum oculos facit, cum id uoluntate faciat non neceſsitate patiatur, cæteris eius operibus poteſt conijci, utrum hoc contemptu ſuperflui cultus, an ambitione aliqua faciat. Quia & ſub ouina pelle cauendos lupos Dominus præcipit, ſed ex fructibus, inquit, eorum cognoſcetis eos. *Matt. 7.* Cum enim cœperint aliquibus tentationibus ea ipſa illis ſubtrahi, uel negari, quæ iſto uelamine, uel conſecuti ſunt, uel conſequi cupiunt, tunc neceſſe eſt, ut appareat, utrum lupus in ouina pelle ſit, an ouis in ſua. Non enim propterea ornatu ſuperfluo debet aſpectus hominum mulcere Chriſtianus, quia parcum habitum ac neceſſarium etiam ſimulatores ſæpiùs uſurpant, ut incautos decipiant: quia & illæ oues non debent pelles ſuas deponere, ſi aliquando eis lupi ſe contegant. Quæri ergo ſolet, quid ſit quod ait: Vos autem cum ieiunatis, ungite capita ueſtra, & facies ueſtras lauate, ne uideamini hominibus ieiunantes. Non enim rectè quiſquam præceperit, quãuis faciem quotidiana conſuetudine lauemus, unctis etiam capitibus cum ieiunamus nos eſſe debere. Quod ſi turpiſsimum omnes fatentur, intelligendum eſt, hoc præceptum ungendi caput, & faciem lauandi, ad interiorem hominem pertinere. *Vngere caput.* Vngere ergo caput, ad lætitiam pertinet: lauare autem faciem, ad munditiam. Et ideo caput ungit, qui lætatur interius mente atque ratione. Hoc enim rectè accipimus caput, ꝙ in anima præeminet, & quo cætera hominis regi, & gubernari manifeſtum eſt. Et hoc facit, qui non foris quærit lætitiam, ut de laudibus hominum carnaliter gaudeat. Caro autem, quæ ſubiecta eſſe debet, nullo modo eſt totius naturæ humanæ caput. Nemo quidem unquam carnem ſuã odio habuit, ſicut Apoſtolus dicit, *Epheſ. 5.* cum diligendã uxorem præcipit: ſed caput mulieris uir, cui uiro caput eſt Chriſtus. *1. Cor. 11.* Interius ergo gaudeat in ieiunio ſuo, eo ipſo quo ſe ſic ieiunando auertit à uoluptate ſeculi, ut ſit ſubditus Chriſto, qui ſecundum hoc præceptum caput unctum habere deſiderat. Ita enim & faciem lauabit, id eſt cor mundabit, quo uiſurus eſt Deum, non interpoſito uelamine propter infirmitatem contractam de ſordibus, ſed firmus & ſtabilis, quoniam mundus & ſimplex. *Eſai. 1.* Lauamini, inquit, mundi eſtote, auferte nequitias ab animis ueſtris, atq; à conſpectu oculorum meorum. Ab his ergo ſordibus facies noſtra lauãda eſt, quibus Dei aſpectus offenditur. Nos enim reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformabimur. *2. Cor. 5.* Sæpè etiam cogitatio neceſſarium rerum, ad iſtam uitam pertinẽtem, ſauciat & ſordidat interiorem oculum noſtrum, & plerunque cor duplicat, ut ea, quæ uidemur cum hominibus rectè facere, nõ eo corde faciamus, quo Dominus noſter præcipit: id eſt, non quia eos diligimus, ſed quia commodum ab eis aliquod propter neceſsitatem præſentis uitæ adipiſci uolumus. Debemus autem benefacere hominibus propter ſalutem ipſorum æternam, non propter temporale commodum noſtrum. *Pſ. 118.* Inclinet ergo Deus cor noſtrum in teſtimonia ſua, & non in emolumentũ. *1. Ti. 1.* Finis enim præcepti, eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Qui autem propter ſuã de hac uita neceſsitatem fratri conſulit, non utiq; charitati conſulit: quia non illi, quẽ debet tanquàm ſeipſum diligere, ſed ſibi conſulit, uel potius nec ſibi: quãdoquidem hinc ſibi facit duplex cor, quo impeditur ad uidendum Deum: in qua ſola uiſione eſt beatitudo certa atque perfecta. Rectè ergo Dominus præcipit, qui mundando cordi noſtro inſtat, dicens: [NOLITE uobis condere theſauros in terra, ubi tinea & comeſtura exterminant, & ubi fures effodiunt & furantur: *Matt. 6.* Theſaurizate autem uobis theſauros in cœlo, ubi neq; tinea, neque comeſtura exterminant, ac ubi fures non effodiunt nec furantur. Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt cor tuum.] Ergo ſi in terra erit cor, id eſt, ſi eo corde quiſque operetur aliquid, ut terrenum commodum adipiſcatur, quomodo erit mundum cor quod in terra uolutatur? Si autem in cęlo, mundum erit, quia munda ſunt quæcunque cęleſtia. Sordeſcit enim aliqd, cum inferiori miſcetur naturæ, quamuis in ſuo genere non ſordidę. Quia etiam de puro argento ſordidatur aurum, ſi miſceatur. Ita & animus noſter terrenorum cupiditate ſordeſcit, quamuis ipſa terra in ſuo genere atque ordine munda ſit. Cœlum autem hoc loco nõ corporeum acceperim, quia omne corpus pro terra habendum eſt. Totum enim mundum debet cõtemnere, qui ſibi theſaurizat in cęlo. In illo ergo cœlo, de quo dictum eſt per Pſalmiſtam, Cœlum cœli domino, terram autem dedit filijs hominum, *Pſ. 113.* id eſt, in firmamento ſpirituali. Non enim in eo quod tranſiet, conſtituere aut collocare debemus theſaurum noſtrum, & cor noſtrum, ſed in eo quod ſemper manet. Cœlum autẽ & terra tranſient. *Matt. 24.* Et hic manifeſtat de mũdando corde ſe cuncta iſta pręcipere, cum dicit: [LVCERNA corporis tui eſt oculus tuus. Si autem oculus tuus nequã eſt: totũ corpus tuũ tenebroſum erit. Si ergo lumen quod ĩ te eſt, tenebræ ſunt, ipſę tenebræ quãtæ erũt?] Qui locus ſic intelligendus eſt, ut nouerimus omnia opera noſtra tunc eſſe munda, & placere in conſpectu Dei, ſi fiant ſimplici corde, id eſt, intentione ſuperna, ſine illo charitatis, q̃a & plenitudo legis charitas. *Ro. 13.* Oculũ ergo hic accipere debemus ipſam intentionem, qua facimus quicquid facimus. Quæ ſi munda fuerit, & recta, & illud aſpiciens quod aſpiciendũ eſt, oĩa opera noſtra, quæ ſecundũ eã operamur, neceſſe eſt ut ſint bona. *Oculus intentio.* Quæ opera oĩa totũ corpus appellauit, quia & Apoſtolus mẽbra noſtra dicit quædã opera, quæ improbat, & mortificanda præcipit, dicens: Mortificate ergo mẽbra ueſtra, quę ſunt ſuper terrã, fornicationẽ, ĩmunditiã, auaritiã, & cætera talia. *Col. 3.* Non ergo quid quiſque faciat, ſed quo animo faciat, conſiderandũ eſt. Hoc eſt enim lumen in nobis: quia hoc nobis manifeſtum eſt, bono animo nos facere quod facimus. Omne enim quod manifeſtatur, lumen eſt. *Epheſ. 5.* Nam ipſa facta, quæ ad hominum ſocietatem à nobis procedunt, incertum habent exitum: & ideo tenebras eas uocauit. Non enim noui, cũ pecuniã porrigo indigẽti & pętẽti, q̃d inde aut facturus ſit, aut paſſurus: & fieri

ri poteſt, ut uel faciat ex ea, uel propter eam patiatur aliquid mali, quod ego cum darem non euenire uoluerim, neque hoc animo dederim. Itaque ſi bono animo feci, quod mihi cum facerem notum erat, & ideo lumē uocatur: illuminatur etiam factum meum, qualemcūq; exitum habuerit. qui exitus quoniam incertus & ignotus eſt, tenebræ appellatæ ſunt. Si autem malo animo feci, etiam ipſum lumen tenebræ ſunt. Lumen enim dicitur, quia nouit quiſque quo animo faciat, etiam cum malo animo facit: ſed ipſum lumen tenebræ ſunt, quia non in ſuperna dirigitur ſimplex intentio, ſed ad inferiora declinatur, & duplici corde quaſi umbram facit. [Si ergo lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ ſunt?] Hoc eſt: Si ipſa cordis intentio, qua facis quod facis, quæ tibi nota eſt, ſordidatur appetitu rerum terrenarum & temporalium, atque cæcatur: quantò magis ipſum factum, cuius incertus eſt exitus, ſordidum & tenebroſum eſt? quia & ſi benè alicui proueniat, quod tu non recta & munda intentione facis, quomodo tu feceris, tibi imputatur, nō quomodo illi prouenerit.

Lumen quando lumen.
Lumen quando tenebra.

EODEM DIE.
Matth. VI.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Cum ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ, triſtes. Et reliqua. Homilia Venerabilis Bedæ preſbyteri.

Clemens, & pius Dominus Deus noſter humanum genus, quod prædeſtinauerat ad uitam, non eſt paſſus relinquere in morte: ſed ita ut ſuaſione deceptū fuerat diaboli per guſtum pomi in Paradiſo, ita etiā ſacroſancto ieiunio docuit eſſe liberandum, ut in præſenti lectione audiuit dilectio ueſtra. Cum ieiunatis, inquit, nolite triſtes uos coram hominibus pro appetitu laudis humanæ oſtendere, ſicut hypocritæ faciunt, qui omnia bona ſua, quæ egerint, propter humanæ tātum laudis concupiſcentiam operātur, de quibus ſubditur: [Amen dico uobis, quia receperūt mercedem ſuam,] quam ab hominibus quæſierunt: & non ſolum premio priuati ſunt ſempiterno, ſed etiam pœnas habent ſibi præparatas æternas. Vnde etiam de ſancto ſequitur ieiunio. [Tu autē cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam laua.] Ac ſi diceret: Sancto igitur ieiunio, ſancta adaugere opera feſtinate. Quod uerò caput ungere docet, faciemque lauare, pijs hoc ipſum ieiunium operibus Deo omnipotenti commendari uult. Caput ergo noſtrum Chriſtus eſt, omneſque fideles eius membra eſſe dicuntur. Caput ergo noſtrum ungimus, faciemque lauamus, cum ieiunia noſtra eleemoſynarum largitate, pauperumque & peregrinorum cura, uenia quoque delictorum in debitoribus, orationibus ſanctis, humilique confeſsione, pœnitentia lachrymoſa, uigiliarumque aſsiduitate, Domino noſtro placabilia facimus. Talibus & his ſimilibus iuſtitiæ, uel miſericordiæ operibus omnes ſordes à nobis delictorum abluere ſtudeamus, præcipueque cauere ne humanæ laudis appetitu hæc ipſa pdamus, ſed potius, Domino largiente, ita ſint bona noſtra proximis in exemplum, ut uidēres bona opera noſtra, glorificent patrem noſtrum, qui in cœlis eſt, & nos pro bonis quæ fecimus, duplicem à Domino mercedem, & pro noſtra, & pro aliorū ſalute percipere mereamur, ſicut ſancta nobis lectio repromittit: [Et pater tuus qui uidet in abſconſo, reddet tibi.] Ac ſi diceret: Nam cum Deus piū ac fidele ſtudium ueſtrum uiderit, æternæ beatitudinis præmio uos remunerabit. Sequitur, [Nolite theſaurizare uobis theſauros in terra, ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur. Theſaurizate uobis theſauros in cælo, ubi neque ærugo neque tinea demolitur, & ubi fures nō effodiunt neque furantur.] Quod ad ſuperiora reſpicit uerba, monens eleemoſynarum largitatem tantum in æternum recondi theſaurum. Fures autem ſicut malè ſeruatam pecuniam furantur, & ut tinea corrumpit & diſsipat, ita diabolus, qui hic fur intelligitur, quicquid boni pro Domino faciamus, omni ſtudio (ſicut mille habet artes nocendi) totum hoc fauore hominum (quod hic tinea intelligitur) corrūpere, & æternæ retributionis gaudio omnimodis priuare conatur. Vnde dilectiſsimi nobis, omni ſtudio, iuxta poſsibilitatem ſuam unuſquiſque humanam laudem in exercitio boni operis fugiat, & tamen exēpla ſanctitatis in omnibus quantum poteritis, alijs ad uitam, & uobiſmetipſis ad gloriam ſempiternam demonſtrare ſatagite. Mementote quomodo hæc ipſa ſancta lectio monet, [Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.] Quiſquis deſiderat in cælo habitare cum Chriſto, erogat quod ualet, uel paruum quod habet in terra, ut recipiat in cælo, quæ dederit. Quid ad hæc dicere poſſumus? Si terrena iſta & tranſitoria indigentibus nō damus, ea nec in cælo, nec in terra habebimus. Si ergo humiliter dederimus in terra, ſublimiter in cælo præmia recipiemus ſempiterna. Amplectamur igitur, dilectiſsimi, beatam iſtam ſacratiſsimæ ſolennitatis inchoationem, & ſolenne ieiunium concordante propoſito bonæ uoluntatis ineamus. Nihil à quoquam arduum, nihil aſperū à nobis quæritur, nec aliquid quod uires noſtras excedat indicitur, ſiue in abſtinentiæ caſtigatione, ſiue in eleemoſynæ largitione. Sciunt enim ſinguli, quid poſſunt, quidue non poſſunt: Ipſi modulum ſuum penſent, ipſi iuſta, & rationabili conſideratione decernant, ut ſacrificium miſericordiæ, quicqd oblatum fuerit, non cum triſtitia Deo offeratur. Nam eleemoſynæ illis proſunt, qui uitam mutauerint. Das enim in egeno Chriſto, ut peccata tua redimas p Chriſtum. Nam ſi ideo illi das, ut liceat tibi peccare impunè, non Chriſtum paſcis, ſed iudicem contemnere conaris. Vos ergo ad hoc facite eleemoſynas, ut orationes ueſtræ exaudiantur, ac ut adiuuet uos Deus ad uitam commutandam, & qui commutatis, eandem uitam, in melius commutetis: ut per eleemoſynas, & orationes atque ieiunia deleantur mala præterita, & futura uobis bona proueniant ſempiterna, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui cum patre & ſpirituſancto uiuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

Caput ungere.
Opera iuſtitiæ abluūt ſordes.
Matt. 5.
Fur, diabolus
Tinea, fauor humanus.
Eleemoſyna ut præſtanda.

EADEM QVARTA FERIA,
Homilia Euſebii Emeſeni.

Triſtes enim dicuntur hypocritæ, quia ut religioſi appareant, triſtitiam quandam, & ſeueritatem in uultu oſtendunt, quaſi qui multo ieiunio ſint confecti. Vnde & ſubditur: [Exterminant facies ſuas, ut appareant hominibus ieiunātes.] Facies enim ſuas exterminant, quia ultra ſuæ pulchritudinis terminos atque naturam, incultas, & informes horreſcere ſinunt. Si enim informitas Deo placuiſſet, tam pulchra facie hominem non formaſſet. Sed quare hoc faciunt. [Vt appareant hominibus ieiunantes.] Si enim ſoli Deo ieiunium ſuum commendare uoluiſſent, non in facie, ſed in corde illud oſtenderēt. Scriptum eſt.n. Homo uidet in facie, Deus autem corda intuetur. Quia igitur nō Deo, ſed hoibus

1. Reg. 16.

plaecere unlunt, illnd exterminant, quòd ab hominibus
uidetur. Ideoque qui laudem ab hominibus quærunt,
mercedem à Deo non recipiunt. Et hnc eſt quod ait:
Intētio [AMEN dico uobis, receperunt mercedem ſuam.] So-
facit la igitur intentio facit, ut noſtra ieiunia & cuncta ope-
opera ratio noſtra Deo placeant. Vnde in ſequentibus ait:
Deo [LVCERNA corporis tui, eſt oculus tuus. Si oculus tuus
fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit.
grata. Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus
tuum tenebroſum erit.] Animæ nanque oculus, inten-
tio eſt: quæ ſi bona fuerit, omnis eius operatin lucida
erit. Vode quidam ſapiens ait: Non magnoperè cnnſi-
Augſt. derādū eſt quid aliquis agat, ſed qua intentione hnc fa
li. 2. de ciat. Qui enim ideo ieiunant, & facies ſuas extermi-
ſer. Do oant, ut appareant hominibus ieiunantes, qa ſtulta &
mini. uana intentione hoc faciunt, iſti quidem (ſicut Domi-
nus ait) receperuot mercedem ſuam. Similiter autem
& illi, qui omnia opera ſua faciunt, ut uideantur ab ho
minibus, nullam aliam mercedem habebunt. At uerò
illis, qui bona intentione hoc agunt, præcipit Domi-
Matt. nus, ut corā hominibus opera ſua faciant. Sic (inquit)
5. luceat lux ueſtra corā hominibus, ut uideant ueſtra bo
na opera, & glorificent patrem ueſtrum qui in cœlis
eſt. Sola igitur intentio facit, ut opera noſtra, uel bona,
uel mala Domino appareant. Homo enim in facie ui-
1 6 1. R det, Deus autem corda intuetur. Vnde & ipſe ait: Noli
16. te iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare,
Matt. & non condeninabimini. Iudicatis quæ neſcitis,
7. condemnatis multoties, quæ ignoratis. Aliter uo-
bis, & aliter mihi uidetur: cognoſcite prius intentio-
oem, & ſic iudicate. Poteſt enim fieri, nt unum & ſi-
mile opus non una intentione fiat. Palàm enim eleemo
ſynam dare, & bona, & non bona intentione fieri po-
teſt. Si enim ideò das, ut bonum exemplum alijs tri-
bnas, & Deus inde glorificetur, bona intentio eſt. Sic
igitur io omnibus ſola intentio quærenda aſt: quæ ſi
bona fuerit, totum corpus uirtutū, totaque maſſa ope-
rationum lncida erit. Sed dicis: Quomodo ergo ieiu-
nabo? Audi quod ſequitur: [TV autem quum ieiunas,
unge caput tuum, & faciem tuam laua, ne uidearis ho
minibns ieiunans, ſed patri tuo qui uidet in abſcōdito:
& pater tuus, qui uidet in abſcondito, reddet ribi.] Hy
pocrita (inquit) quando ieiunat, faciem exterminat,
quoniam exterminationem, & triſtitiæ principem in
corde habet. Tu uerò qui totius conſolationis lætitiæ-
que Dominum in cordis habitaculo geſtas, hilarem &
pulchram faciem oſtende: appareat exterius in facie,
quantum lætitiæ bonum præſideat mēti. Et uirtute ie-
iunij operante, ſicut animæ caput & facies ungitur &
lauatur interius: ſic etiam non mœroris, ſed gaudij
Ieiunij pulchritudo reueletur exterius. Hoc enim ieiunium,
effectus ſuo ordine celebratum, operatur in nobis, ut mens no-
ſtra ſancti ſpiritus oleo ungatur, & facies animæ pecca
torum maculis abſtergatur. Faciei autem ſpiritualis
ſanctaque lætitia, hypocriſim tollit, eiusque ſuſpicio-
nem. Qualiſcunque eoim ſit facies, Deus tamen noo fa
ciem intuetur, ſed cor. Age palàm quicquid uis, finge
& ſimula quod uis, ipſe tameo in abſcondito uidet: &
ſecuodum hoc quod ibi uidet, reddet tibi. [NOLITE
theſaurizare uobis theſauros in terra, ubi ærugo & ti-
nea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur. The-
ſaurizate uobis theſauros io cœlo, ubi neque ærugo
neque tinea demollitur, & ubi fures non effodiunt, nec
Pſ 38, furantur.] In terra enim theſaurizanti dicitur, Theſau
Lu. 12 rizat, & ignorat cui congregabit ea. Itemque: O ſtul-
te: hac nocte anima tua tolletur à te: quæ autem para-
Pſ. 111 ſti, cuius erunt? De illo uerò, qui in cęlis theſaurizat,
Matt. quid dicitur? Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia
19 eios manet in ſeculum ſeculi, cornu eius exaltabitur in
gloria. Et Dominus ad diuitem: Si uis perfectus eſſe:
uade, uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & ſe-
quere me, & habebis theſauros in cęlo. Qui antem ſic
ſuns theſauros reponit, ſecurus eſt, eosque amittere nō
timet. Quicunque igitur es, quicunque cupis habitare
animam tuam in cælo, & eſſe ibi theſauros tuos repo-
ne, Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt, & cor tuum. *Matt.*
Si in cœlo eſt theſaurus: tibi erit & anima, ſi in terra *6.*
erit: In terra utique, de qua beatus Iob ad Dominum *Iob. 10*
dicit: Dimitte me, ut plangam paululum dolorē meō,
antequam uadam & non reuertar, ad terram tenebro-
ſam, operam mortis caligine: in terram miſeriæ, & te-
nebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, ſed ſem-
piternus horro inhabitat. Denique ubi theſaurus, ibi
eſt & cor: quia unuſquiſque illuc peruenire deſiderat,
ubi diuitias ſuas cognoſcit eſſe conditas. Beatus igi-
tur qui diuitias ſuas in cœlo repo uit, ut ſemper ibi
mentem habeat, ſemperque illuc omnibus uiribus &
deſiderio tendat.

FERIA QVINTA POST CI-
nerum, Matth. 8.

In illo tempore: Cum introiſſet Ieſus Capharnaū, *Eſt ſer*
acceſsit ad eum Centurio, rogans eum & dicens: Do- *mo. 6.*
mine puer meus iacet paralyticus in domo, & male *de V r*
torquetur. Et reliqua. Sermo B. Auguſt. Epiſcopi. *bis Do*
mini.

AVdiuimus cum euangelium legeretur, fi-
dem noſtram in humilitate laudari. Ad
domum quippe Centurionis cum ſe pro
mitteret Dnminus Ieſus iturum, ut pue-
rum eius ſanaret, ille reſpondit: Nō ſum
dignus, ut ſub tectum meum intres: ſed tātum dic uer
bo, & ſanabitur pner meus. Dicēdo ſe indignum, præ-
ſtitit dignum: non in cuius parietes, ſed in cuius cor
Chriſtus intraret. Neque hoc diceret cum tanta fide &
humilitate, niſi iam illum, quem timebat intrare do-
mum ſuam, corde geſtaret. Nam non erat magna felici
tas, ſi Dominus intraret eius parietes, & nō eſſet in pe-
ctore eius. Magiſter quippe humilitatis & uerbo &
exemplo, diſcubuit in domo cuiuſdam phariſæi ſuper- *Lu. 7.*
bi, nomine Simonis: & cum in domo eius recumberet,
non erat in corde eius, ubi caput filius hominis recli-
naret. Ita enim quendam ſuperbum, quantum intelli
gitur ex uerbis ipſius Domini, ultrò ſecum ire cupien-
tem, à ſuo diſcipulatu reuocauit. Sequar te, ait, Domi- *Matt.*
ne, quocunque ieris. Et Dominus in eius corde inuiſibi *8.*
lia uidens: Vulpes, inquit, foueas habeot, & uolucres
cęli nidos. filius autem hominis non habet, ubi caput
ſuum reclinet. Hoc eſt: Habitant io te inſidiæ ſicut
Vulpes, habitat ſuperbia ſicut cęli unlatilia: filius au-
tem hominis ſimplex contra inſidias, humilis contra
ſuperbiam, ooo habet ubi caput ſuum reclinet. Et ip-
ſa reclinatio capitis, non erectioois, ſed humilitatis ma
giſtra eſt. Reuocat ergo iſtum ire cupientem, trahit
alium recuſantem. Eodem quippe loco ait cuidam: Se-
quere me. Et ille: Sequar Domine, ſed ſine me primò *Ibidem*
ire, & ſepelire patrem meum. Piè quidem excuſauir,
& ideo digoior cuius excuſatio remoueretur, uocatio
firmaretur. Pium erat quod uolebat facere, ſed docuit
magiſter, quid deberet præponere. Volebat. n. eum eſſe
uiui uerbi prædicatorem, ad faciendos uicturos. Erant
autem alij, per quos illa neceſsitas impleretur. Sine, io *Inſide-*
quit, mortuos ſepelire mortuos ſuos. Infideles qñ ca *les mor*
dauer ſepeliunt, mortui nortuū ſepeliūt. Illius corpus *sui.*
animā perdidit, illorū anima Deū. Sicut. n. uita corpo- *Ani-*
ris aīa eſt, ſic uita animæ Deus. Sicut expirat corpus, *ma*
cū animā emittit: ita expirat anima, cum Deū amittit. *mors.*
Deus amiſſus, mors animæ: aīa emiſſa, mors eſt corpo-
ris.

ris.Mors corporis neceſſaria, mors animæ uoluntaria.
Luc.7. Diſcumbebat igitur Dominus in domo ſuperbi cuiuſdam phariſæi. In domo eius erat, ut dixi, & in pectore eius non erat. In huius uerò Centurionis domum non intrauit, ſed pectus poſſedit. Zachæus ve-
Lu.19 rò Dominum & domo ſuſcepit, & animo. Huius tamen fides in humilitate laudatur, dixit enim: [NON ſum dignus, ut ſub tectum meum intres.] Et Dominus. [AMEN dico uobis, non inuenit tantam fidem in Iſrael,] ſecundum carnem. Et iſte iam Iſraelites erat ſecundum ſpiritum. Venerat Dominus ad Iſrael carnalem, id eſt, ad Iudæos, ibi primum quærere oues perditas, in quo populo, & de quo populo etiam corpus aſſumpſerat. Non inueni tantam fidem, ipſe dicit. Poſſumus nos metiri fidem hominum, ſicut homines. Ille qui interiora cernebat, ille quem nemo fallebat, perhibuit teſtimonium cordi hominis, audiens uerba humilitatis, pronuncians ſententiam ſanitatis. Vnde autem hoc præſumpſit? [ET ego, inquit, homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic, uade, & uadit: & alio, ueni, & uenit: & ſeruo meo, fac hoc, & facit.] Poteſtas ſum quibuſdam ſub me poſitus ſub poteſtate quadam ſuper me. Si ergo ego, inquit, homo ſub poteſtate, iubendi habeo poteſtatem, quid tu poſſis, cui omnes ſeruiunt poteſtates? Erat autem iſte de gentibus: erat quippe Centurio. Iam Iudæa gens habebat militem Romani imperij: ibi iſte militem agebat, quantum agere Centurio poterat, & ſub poteſtate, & habens poteſtatem, ſubditus obediens, ſubditos regens. Dominus autem, quod intendat præcipuè neceſſario charitas ueſtra, quãuis in populo Iudaico eſſet, iam pronunciabat Eccleſiam toto orbe terrarum futuram, in quam miſſurus erat apoſtolos, ipſe à gentibus non uiſus, & creditus, a Iudæis uiſus & occiſus. Quomodo enim dominus huius domum corpore non intrauit, & eius tamen fidem atq; ipſam domum abſens corpore, præſens maieſtate ſanauit: ſic & idem Dominus in ſolo Iudæo populo corpore fuit, apud alias gentes nec de uirgine natus eſt, nec paſſus eſt, nec pedibus ambulauit, nec humana pertulit, nec diuina mirabilia fecit. Nihil horũ in cæteris gentibus egit, & tamẽ de illo impletum eſt,
P.17. quod dictum erat: Populus quem non cognoui, ſeruiuit mihi. Quomodo, ſi non cognouit? in auditu auris obediuit mihi. Iudæa gens cognouit, & crucifixit: orbis terrarum audiuit, & credidit. Hanc quodammodo abſentiam corporis ſui, & præſentiam uirtutis ſuæ in omnibus gentibus, & in illa muliere ſignificauit, quæ fimbriam ueſtimenti eius tetigerat, cum requiſit, dicẽs: Quis me tetigit? Tanq̃ abſens requirit, tanq̃
Lu.8. præſens ſanat. Turbæ te, inquiunt diſcipuli, comprimunt, & dicis, Quis me tetigit? Quaſi enim ſic ambularet, ut à nullo prorſus corpore tangeretur, ita dixit, Quis me tetigit? Et illi: Turbæ te comprimunt. Et tanquàm diceret Dominus, Tangentem quæro, non prementem: ſic etiam nunc eſt corpus eius, id eſt, Eccleſia eius. Tangit eam fides paucorum, premit eam turba multorum. Corpus enim Chriſti eſſe Eccleſiam, tãquàm filij eius audiſtis: & ſi uultis, ipſe eſtis. Apoſtolus multis hoc locis dicit: Pro corpore, inquit,
Col. 1. eius, quod eſt Eccleſia. Et iterum: Vos autem eſtis
1.Cor. 12. corpus Chriſti & membra. Si ergo corpus eius ſumus, quod tunc corpus ipſius in turba patiebatur, hoc patitur Eccleſia ipſius. A turbis premitur, a paucis tangitur. Caro eam premit, fides tangit. Erigite oculos, obſecro uos, qui habetis unde uideatis. Habebitis etenim, quod uideatis. Erigite oculos fidei, tangite extremam fimbriam ueſtimenti, ſufficiat ad ſalutem. Videte: quod audiſtis ex euangelio tunc futurum, nũc præſens eſt. Ideò, inquit, dico uobis, poſt laudatam Centurionis fidem, tanquàm alienigenæ carne, domeſtici corde: propterea, inquit, [MVLTI ab oriente, & occidente uenient.] Non omnes, ſed multi: tamen ipſi ab oriente & occidente. Iſtis duabus partibus totus orbis deſignatur. [MVLTI ergo uenient ab oriente, & occidente, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Iacob in regno cœlorum, filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores.] Filij autem regni, Iudæi ſcilicet. Vnde filij regni? Quia legem acceperunt, ad quos prophetæ miſſi ſunt, apud quos templum & ſacerdotium fuit, qui celebrant figuras omnium futurorum. Quarum enim rerum figuras celebrauerunt, præſentiã non agnouerunt. [FILII ergo regni ibunt, inquit, in tenebras exteriores: ibi erit ploratus & ſtridor dẽtium.] Videmus Iudæos reprobatos, uidemus Chriſtianos ab oriente, & occidente uocatos ad quoddam conuiuium cœleſte, ut recumbant cum Abraham, & Iſaac, & Iacob, ubi panis iuſtitia, ubi potus ſapientia. Attendite ergo fratres, hoc enim eſtis, ex hoc populo eſtis: iam tũc pdicato, nunc pſtato. De his utiq; eſtis, q uocati ſunt ab oriẽte, & occidẽte recũbere in regno cœlorum nõ in tẽplo idolorũ. Eſtote ergo corpus Chriſti, nõ preſſura corporis Chriſti. Habetis ueſtimenti fimbriam, quam tangatis, ut à profluuio ſanguinis, id eſt a carnalium uoluptatum fluxu ſanemini. Habetis, inquam, ueſtimenti fimbriam, quam tangatis. Veſtem putate *Veſtis*
Apoſtolos, ſub textura unitatis adhærentes lateribus *Fimbria.*
Chriſti. In his apoſtolis erat tanquam fimbria, minimus & nouiſſimus Paulus, ipſo dicente; Ego ſum minimus apoſtolorum. In ueſte nouiſſimum & minimũ, *ueſtimẽta.*
fimbria eſt. Fimbria cum contemptu aſpicitur, ſed cũ ſalute tangitur. Vſque ad hanc horam & eſurimus, & *1.Cor. 15*
ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur. Quid tã extremum, quid tam contemptibile? Tange, ſi fluxum *1.Cor. 4.*
ſanguinis pateris: exiet uirtus de illo, cuius ueſtis eſt, & ſanabit te.

FERIA SEXTA POST cinerum: Matth.5.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Audiſtis quia dictum eſt: Diliges proximum tuum, & odies inimicum tuum. Et reliqua. Ex Tractatu beati Auguſt. Epiſcopi.

GRadum eſſe aliquem in phariſæorum iu- *Eſt ſermo 59. de tempore.*
ſtitia, quæ ad legem pertinet, hinc intelligitur, q multi homines eos etiam, à quibus diliguntur, oderunt: ſicut luxurioſi filij parentes coercitores luxuriæ ſuæ. Aſcendit ergo aliquem gradum, qui prxmouim diligit, quamuis adhuc oderit inimicum: eius autem imperio, qui uenit legem implere, non ſoluere, perficiet beneuolentiam, & benignitatem, cum eam uſque ad inimici dilectionem perdu- *Matt. 5.*
xerit. Nam ille gradus, quamuis nonnullis ſit tam paruus, eſt tamen ut cum publicanis etiam poſſit eſſe communis. Nec quod in lege dictum eſt, Oderis inimicum tuum: uox iubentis iuſto eſt accipienda, ſed permittentis infirmo. Sic autem diligendus eſt inimicus, non inquantum inimieus, ſed inquantum homo eſt: ut ei hoc uelis prouenire quod tibi, id eſt, ut ad re- *Inimicus ut diligẽdus.*
gnum correctus reuocatuſque perueniat. Proximus eſt autem omnis homo. Omnes proximi ſumus, conditione terrenæ natiuitatis & mortalitatis, & etiã ſpe cœleſtis hæreditatis, quia neſcimus quis qd futurus ſit, quoniã aut Iudæus, aut hæreticus, aut paganus fortè

enim per miſericordiam Dei cóuertetur ad Deum, &
inter ſanctos primum locũ habere merebitur. Quòd
in lege Dominus non inimicos, ſed inimicum præci-
pit odiri: ut qui ſpiritales erant in lege, ſolum diabolũ
odio haberent, cuius odium Chriſtus non uenit ſolue-
re, ſed adimplere. [Ego autem dico nobis: Diligite
Præce- inimicos ueſtros, benefacite illis, qui oderunt uos.]
pta dei Multi præcepta Dei, ſua imbecillitate, non ſanctorum
non im uiribus æſtimantes, putant eſſe impoſsibilia, quæ præ-
poſsibi- cepta ſunt: & dicunt ſufficere uirtutibus, non odiſſe
lia. inimicos, cæterum diligere plus præcipi, quàm hu-
1. Reg. mana natura patiatur. Sciendum eſt ergo Chriſtũ nõ
24. impoſsibilia præcipere, ſed perfecta: quæ Dauid fecit
1. Reg. in Saul, & Abſolon: Stephanus quoque martyr pro
18. inimicis ſe lapidantibus deprecatus eſt, & Paulus ana-
Act. 8. thema eſſe cupit pro perſecutoribus ſuis. Hæc autẽ
Rom. 8 Ieſus & docuit, & fecit, dicens: Pater ignoſce illis.
Lu. 23 In reliquis operibus bonis interdum poteſt aliquis
qualemcunque excuſationem prætendere: in habẽda
uerò dilectione nullus ſe poterit excuſare. Poteſt mi-
hi aliquis dicere, Non poſſum ieiunare, nũquid poteſt
dicere, Non poſſum amare? Poteſt dicere, Propter in-
firmitatem corporis mei non poſſum à uino & carni-
bus abſtinere: nunquid poteſt dicere, Non poſſum di-
ligere? Poteſt aliquis dicere, Virginitatem non poſsũ
ſeruare, poteſt dicere, Non poſſum res totas uendere,
& pauperibus erogare: nunquid poteſt dicere, Nõ poſ
ſum diligere inimicos? Non enim ibi aut pedes labo-
rant currendo, aut aures audiendo, aut manus operan
do laſſantur, ut nos per ipſam excuſationem laborare
conemur. Non nobis dicitur: Ite ad orientẽ, & quæ-
rite charitatem: nauigate ad occidentem, & inuenie-
tis dilectionem. Intus in corde noſtro eſt, ubi redire iu
bemur, dicente propheta: Redite præuaricatores ad
Eſa. cor. Non .n. in longinquis regionibus inuenitur, quod
46. à nobis petit. [Et orate pro perſequentibus & calum-
2. Ti. 2 niantibus nos.] Quid aliud pro inimicis orandum eſt,
niſi hoc quod ait Apoſtolus: Vt det illis Deus pœnitẽ-
tiam, & reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo capti tenẽ
tur? Sed hic meritò mouet quomodo huic præcepto
Domini non ſit aduerſum, ꝙ & in prophetis inueniun
tur multæ imprecationes aduerſus inimicos, quæ ma-
ledictiones putantur? ſicut eſt illud: Fiat menſa eorũ
Pſ. 68. coram ipſis in laqueum, & cætera, quæ ibi dicuntur.
1. Ioã. 5 Et Ioannes apoſtolus ait: Qui ſcit fratrem ſuum pec-
care peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei uita
peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem,
non pro illo dico ut roget quis. Vbi primo uidendum,
quia prophetæ per imprecationẽ quid eſſet futurũ ceci
nerũt, nõ optantis uoto, ſed ſpiritu præuidẽtis, qui ma
ximè ſolent figura imprecantis futura ꝑdicere, ſicut fi
gura præteriti tẽporis ea, quæ uẽtura erant, ſæpè cecine
rũt. Deinde in Apoſtoli uerbis intelligẽdũ, eſſe quoſdã
fratres pro quibus non orare nobis præcipitur, cũ Do
minus etiam pro perſecutoribus noſtris nos orare iu-
beat. Quæ ſolui quæſtio non poteſt, niſi fateamur eſſe
aliqua peccata in fratribus inimicorum perſecutione
grauiora. Fratres autem Chriſtianos ſignificari, mul-
tis diuinarum ſcripturarum documentis probari po-
teſt. peccatum ergo fratres ad mortem puto eſſe, cũ
Pecca- poſt agnitionem Dei, per gratiam Domini noſtri Ieſu
tum ad Chriſti, quiſque oppugnat fraternitatem, & aduerſus
mortẽ. ipſam gratiam, qua reconciliatus eſt Deo, inuidentiæ
facibus agitatur. Peccatum autem non ad mortẽ eſt,
ſi quiſquam non amorem à fratre alienauerit, ſed offi-
cia fraternitati debita, per infirmitatem aliquam ani-
Lu. 23 mi non exhibuerit. Quapropter & Dominus in cruce
ait, Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Nõ-
dum enim gratiæ ſpiritus ſancti participes facti ſocie
tatem ſanctæ fraternitatis inierant. Et beatus Stepha-
nus in Actibus apoſtolorum orat pro eis, à quibus la-
pidatur, quia nondum Chriſto crediderant, neque ad- *Act. 7.*
uerſus illam communem gratiam dimicabant. Apo-
ſtolus uerò Paulus propterea, credo non orat pro Ale
xandro, quia iam frater erat, & ad mortem, id eſt,
ad fraternitatem inuidentia oppugnando, peccauerat.
Pro his autem qui non abruperant amorem, ſed timo
re ſuccubuerant, orat ut eis ignoſcatur. Sic enim di-
cit: Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit, red- *2. Ti. 4*
det illi Deus ſecundum opera illius, quem & tu de ui-
ta. Valde enim reſtitit ſermonibus noſtris. Deinde
ſubiungit pro quibus orat, ita dicens, In prima mea
defenſione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereli-
querunt, non illis imputetur. Et nota, ꝙ Apoſtolus
non ait, reddat, ſed, reddet illi Deus ſecundum opera
eius, quod uerbum prænunciantis eſt, non imprecan-
tis, ſicut & de illo hypocrita Iudæorum eſt dictum,
cui euerſionem imminere cernebat, Percutiet te Deus *Ac. 13*
paries dealbate. Quæritur autem, quomodo huic
præcepto, quo nobis iubetur, Orate pro perſequen-
tibus & calumniantibus uos, illud non eſt contrarium,
quod in Apocalypſi Ioannis legitur, martyres orare *Apo. 6*
Deum ut uindicentur? Sed hoc quempiam mouere
non oportet. Quis enim audeat affirmare, cum illi
ſancti candidati ſe uindicare petiuerunt, utrum con-
tra ipſos homines, an contra regnum peccati petie-
rint? Nam ipſa eſt ſyncera & plena iuſtitiæ & miſeri
cordiæ uindicta martyrum, ut euertatur regnum pec-
cati, quo regnante tanta perpeſsi ſunt. Ad cuius euer
ſionem nititur Apoſtolus, dicens, Non ergo regnat *Rom. 6*
peccatum in ueſtro mortali corpore. Deſtruitur au-
tem & euertitur peccati regnum, partim correctione
hominum, ut caro ſpiritui ſubijciatur, partim † de- *† dãna*
prauatione perſeuerantium in peccato, ut ita ordinen *tione.*
tur, ut iuſtis cum Chriſto regnantibus moleſti eſſe nõ
poſsint. Quis ergo conuincit ſanctos non talem ſuam
uindictam à Domino eſſe deprecatos? Quod autem *Ioan. 2.*
conſequenter poſitum eſt, [Vt ſitis filij patris ueſtri,
qui in cœlis eſt,] ex illa regula intelligendum eſt, qua
Ioannes dicit, Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.
Vnus enim naturaliter filius Dei, qui neſcit omnino
peccare, nos poteſtate accepta efficimur filij, inquan
tum ea, quæ ab illo præcipiuntur, implemus. Vnde *Rom. 8*
Apoſtolica diſciplina adoptionẽ appellat, qua in æter-
nam hæreditatem uocamur, ut cohæredes Chriſti eſſe
poſsimus. Filij ergo efficimur regeneratione ſpiritua
li, ut adoptemur in regnum Dei, non tanquàm alieni,
ſed tanquàm ab illo facti & conditi. Itaque non ait,
Facite iſta, quia eſtis filij: ſed, Facite, ut ſitis filij pa
tris ueſtri. Nos autem cum patimur inimicos, hoc *Lu. 23.*
clamare debemus: Pater, ignoſce illis: phrenetici
enim ſunt, à contrario ſpiritu poſsidentur, ut nos per-
ſequantur, & maiorem perſecutionem à diabolo pa-
riantur. [Qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos,
& malos, & pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos.] Scriptum *Mal. 4*
eſt: Orietur timentibus uobis nomen Domini ſol iu-
ſtitiæ, ut etiam pluuiam accipias irrigationem doctri
næ ueritatis, quia & bonis, & malis apparuit, bonis
& malis euangelizatus eſt Chriſtus. Siue iſtum ſo-
lem mauis accipere, non ſolum hominum, ſed etiam
pecorum corporeis oculis prolatum: & iſtam pluuiã,
qua fructus gignuntur, qui ad refectionem corporis
dati ſunt: quod probabilius intelligi exiſtimo, ut ille
ſol ſpiritualis non oriatur niſi bonis & ſanctis: quia
hoc ipſum eſt, quod plangunt iniqui in illo libro, qui *Sap. 5.*
ſapientia Salomonis inſcribitur: Et ſol nõ ortus eſt no
bis, & illa ſpiritalis pluuia nõ irriget niſi bonos: q̃a ma
los ſignificabat uinea, de qua dictũ eſt. Mandabo nubi *Eſa. 5.*
bus meis, ne pluant ſuper eum imbrem. [Si enim dili-
gitis eos qui uos diligunt, quam mercedem habebitis?]

Filios

Filios & parentes amat latro, amat & leo, amat & draco, amant & urſi, amant & lupi. Si enim amantes non diligimus filios uel parẽtes, peiores leonibus uel ſupra dictis beſtiis ſumus. Si uerò amãtibus uicem reddimus, adhuc nihil ab iſtis beſtiis diſtare uidemur.] NONNE & publicani hoc faciũt?] Publicani ſunt qui ſectantur lucra, & exigunt uictigalia per negociationes, & fraudes & furta, ſceleraque & periuria. [ET ſi ſalutaueritis fratres neſtros tantum, quid amplius facitis? Nonne & ethnici hoc faciunt?] Ethnici ex Græco in Latinum interpretantur gentiles. Ethnos enim Græce, gens dicitur. Si ergo, inquit, etiam peccatores, publicani, ethnici erga dilectores ſuos, natura duce, norũt eſſe benefici, quãtò magis uos, quibus ut gradus profeſsionis eximior, ita cura neceſſe eſt ſit ueritatis uberior, latiori ſinu dilectiones amplecti debitis & non amantes? Nam diligere inimicos Deus præcipit, & petulantes humanarum mentium motus publicæ charitatis frangit affectu, non ſolum iram ab ultione depellens, ſed etiam in amorem mitigans iniurioſi, quia gentium eſt amantes amare, & commune eſt diligere diligẽtes. Plus diligendi ſunt inimici, quam amici. Qui enim inimici ſunt, corpori aduerſantur, & animæ præparãt æterna præmia, quia qui carnalia noſtra & terrena rapiunt, cæleſtia nobis & ſpiritualia congregant. Nonne magis diligendus eſt quam odiendus, qui nobis dat æternas opes? Amici uero carnis noſtræ nobis ſuauia ſuadere contendunt, quæ animæ noſtræ præparant æternam mortem. [ESTOTE ergo uos perfecti, ſicut pater ueſter cæleſtis perfectus eſt.] Quis autẽ hæc facit, niſi plene perfecteque miſericors? Quo uno cõſilio miſeria deuitatur, opitulante illo, qui ait: Miſericordiam magis uolo, quam ſacrificium: Perfectio namque miſericordię, qua plurimum animę laboranti conſulitur, ultra dilectionem inimicorum porrigi nõ poteſt. Ideoque ſic concluditur. [ESTOTE uos perfecti, ſicut & pater ueſter cęleſtis perfectus eſt.] Ita tñ, ut Deus intelligat ꝑfectus, tanq̃ Deus: & anima ꝑfecta tanq̃ aïa. [ATTENDITE ne iuſtitiã ueſtrã faciatis, corã hominibus, ut uideamini ab eis, alioquin mercedem nõ habebitis apud patrem ueſtrum, qui in cælis eſt.] Cauete, inquit, iuſtitiam ueſtram facere coram hominibus, id eſt, cauete hoc animo iuſte uiuere & ibi conſtituere bonum neſtrum, ut uos uideãt homines. Alioquin mercedem non habebitis apud patrem ueſtrum, qui in cælis eſt; non ſi ab hominib. uideamini, ſed ſi proptereà iuſtè uiuatis, ut ab hominibus uideamini. Nam & Apoſtolus dicit: Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem, cum alio loco dicat: Sicut & ego omnibus per omnia placeo. Omnem curam rerum præſentium amonet, & attentos tantum eſſe in ſpe futuri iubet: neque ſectari uel hominum fauorem oſtentatione bonitatis, uel iactantiam religionis, orationes publicæ copia ſed intra conſcientiam fidei fructum boni operis cõtinẽdum, quia humanę laudis conſectatio eam tantum, quã ab hominibus expectat, mercedem ſit receptura. Iuſtitia nõ aliud eſt, quam non peccare, non peccare autem, legis præcepta ſeruare. Præceptorum autem obſeruatio duplici genere continetur, ut nihil eorum quæ prohibentur facias, & omnia quæ iubentur, implere contendas. Hoc eſt enim quod Pſalmiſta dicit: Recede a malo & fac bonum. Si a malo receſſeris, & non feceris bonũ, tranſgreſſor es legis, quæ non tantum in malorũ actuũ abominatione, ſed in bonorum perfectione completur. Neque hoc ſolum tibi præcipitur, ut ueſtitum ſuis non ſpolies indumentis, ſed ut ſpoliatos operias tuis. [CVM ergo facit eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in Synagogis & uicis, ut honorificẽtur ab hominibus.] Hypocrita Græco ſermone, ſimulator interpretatur: qui dum intus malus ſit, bonum ſe palam oſtendit: hypo enim falſum, criſis uero iudicium ſonat. Nomen autem hypocritæ translatum eſt a ſpecie eorum, qui ſpectaculis tecta facie incedunt, diſtinguẽtes uultum cęruleo niueoque colore, & cæteris pigmẽtis, habentes ſimulacra oris linea gypſata, & uario colore diſtincta, nõnunquam colla & manus creta perungentes, ut ad perſonæ colorem peruenirent, & populũ dum in ludis agerent fallerent, modò in ſpecie uiri, modo in forma fœminæ, & reliquis præſtigiis. Quæ ſpecies argumenti translata eſt in his, qui falſo incedunt uultu, & ſimulant quod non ſunt. Sed hypocriſeos maculam non habere, aut paucorum, aut nullorum eſt. Nã quicunque uult ſe uideri, quod non eſt, hypocrita eſt. Qui tuba canit faciẽs eleemoſynam hypocrita eſt. Qui in ſynagogis & in platearum angulis orat, ut uideatur ab hominibus hypocrita eſt. Qui ieiunans demolitur faciem, ut uẽtris inanitatem demõſtret in uultu, & hic hyprocrita eſt. Ex quibus omnibus intelligitur, hypocritas eſſe, qui faciunt quodlibet, ut ab hominibus glorificentur. Mihi uidetur & ille, qui dicit fratri ſuo, dimitte ut tollam feſtucam de oculo tuo, propter gloriam hoc facere, ut ipſe eſſe iuſtus uideatur. Vnde ei a Domino dicitur. Hypocrita, eiice priùs trabem de oculo tuo. Non itaque uirtus, ſed cauſa uirtutis apud Deum mercedem habet. Et ſi a recta ſemita paululum deuiaris, nõ intereſt utrum ad dexteram uadas, an ad ſiniſtram, cum uerũ iter amiſeris. Signanter autem dicit, [RECEPERVNT mercedem ſuam:] hoc eſt, Non Dei, ſed ſuam. Laudati enim ſunt ab hominibus, quorum cauſa exercuere uirtutes. [TV autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera.] In dextera intelligitur amor Dei, in ſiniſtra, uanitas uel cupiditas mundi. Si pro humana laude dederis eleemoſynam, totum eſt ſiniſtra. Si uero pro remiſsione peccatorum, totum dextera facit. Quid eſt ergo, Neſciat ſiniſtra quid faciat dextera, niſi, quod facit Dei amor, non corrumpat inanitas, uel cupiditas mundi? Nã ſi hoc aliquis ſecundum literam impleri poſſe credit, quid faciet? Si enim manus dextera doluerit, nunq̃d de ſiniſtra eleemoſynam dare nõ debet? In ſuperioribus, Cauete, inquit, ne iuſtitiam neſtram faciatis coram hominibus ubi iuſtitiã generaliter nominauit, deinde particulariter exequitur. Eſt enim pars aliqua iuſtitiæ, opus quod per eleemoſynam fit, & ideo connectit, dicẽdo: Cum ergo facis eleemoſynam noli tuba canere ante te. Ad hoc reſpicit quod ſuperius ait: Cauete facere iuſtitiam ueſtram coram hominibus, ut ſcilicet uideamini ab eis. Quod autẽ ſequitur. [AMEN dico uobis, perceperunt mercedem ſuam, ad aliud reſpicit, quod ſupra poſuit: Alioquin mercedem non habebitis apud patrem ueſtrum, qui in cælis. Deinde ſequitur: [TV autem faciente eleemoſynam.] Cum dicit, Te autem, quid aliud dicit, quam non quomodo illi? Quid ergo mihi iubet? Te igitur, inquit faciẽte eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua. ergo illi ſic faciunt, ut ſciat ſiniſtra eorum, quid faciat dextera. Quod igitur in illis culpatum eſt, hoc tu facere uetaris. In eis autem hoc culpatum eſt, quod ita faciunt, ut laudes hominum quærant. Quapropter nihil conſequentius ſiniſtra uidetur ſignificare, quam ipſam delectationem laudis. Dextera autem ſignificat intentionem implendi præcepta diuina. Neſciat ergo ſiniſtra quid faciat dextera, id eſt, Non ſe miſceat conſcientiæ tuæ laudis humanę appetitio, cum in eleemoſyna faciẽda diuinum præceptum contendis implere. [VT ſit eleemoſyna tua in abſconſo.] Quid eſt in abſconſo, niſi in ipſa bona conſcientia, quæ oculis humanis demonſtrari non poteſt nec uerbis aperiri? Multi foris faciunt eleemoſynam, & intus non faciunt, qui uel ambitione, uel alicuius temporalis rei gratia miſericordes uolunt uideri. [ET pater tuus qui uidet in abſconſo, reddet tibi.] Rectiſsimè omnino & uerißimè. Si enim præmium ab

co

Amor naturalis etiã in feris — *Publicani.* — *uirtutis.* — *Inimici plus diligẽdi quam amici.* — *Oſea. 6* — *Matt. 6.* — *Gal. 1.* — *1. Cor. 16.* — *Iuſtitia quid.* — *Pſ. 36.* — *Matt. 6.* — *Hypocrita quid.* — *Matt. 7.* — *Dextera.* — *Siniſtra.* — *Siniſtra.* — *Dextera.*

eo expectas, qui conſcientiæ inſpector eſt, ſufficiat tibi ad promerendum Deum ipſa conſcientia. [ET cum oraris, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis & in an[illegible]is platearum ſtantes orare, ut uideantur ab hominibus.] Neque hic uideri ab hominibus nefas eſt, ſed ideo hæc agere, ut uidearis, & fructus in eis expectetur placendi hominibus. Plateæ perpetuæ ac latiores ciuitatem uiæ ſunt, iuxta proprietatem linguæ Græcæ a latitudine nominatæ platy enim latum dicitur. [AMEN dico uobis, perceperunt mercedem ſuam.] Et hic oſtendit Dominus id ſe prohibere, ut ea merces appetatur, qua gaudent ſtulti, cum laudantur ab hominibus [TV autem cum orabis, intra in cubilicum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum in abſconſo.] Cubilicum quod nominat, non occultam domum oſtendit, ſed cordis noſtri ſecretum. Hinc Pſalmiſta dicit: Quæ dicitis in cordibus ueſtris, & in cubilibus ueſtris compungimini. Et claudentes oſtia, orate, inquit, ad patrem ueſtrum in abſcondito. Parum eſt intrare in cubicula, ſi oſtiũ pateat importunis, per quod oſtium ea quæ foris ſunt, improbe ſe immergunt, & interiora noſtra aperiunt. Foris autem dicimus eſſe omnia temporalia & inuiſibilia, quæ per oſtiũ id eſt, carnalem ſenſum in cogitationes noſtras penetrant, & turbæ uanorum phantaſmatum orantibus obſtrepũt. Claudendum eſt ergo oſtium, id eſt, carnali ſenſui reſiſtendum, ut oratio ſpiritualis dirigatur ad patrẽ quæ fit in intimo cordis, ubi oratur pater in abſconſo. Qui autem uult orationẽ ſuam uolare ad Deum, faciat illi duas alas, id eſt, eleemoſynam & ieiunium, & aſcendet celeriter, & exaudietur. [ET pater tuus qui uidet in abſconſo, reddet tibi, &] hoc tali clauſula terminandũ fuit. Non enim monet nunc ut oremus, ſed quomodo oremus, neq; (ut ſuperiùs) ut eleemoſynam faciamus, ſed quo animo faciamus, quoniam de corde mundando præcipit, quod non mundat niſi ſimplex intentio in æternam uitam ſolo & puro amore ſapientiæ.

Cubiculum. *Pſ. 4.* *Oſtiũ.* *Oſtiũ ut claudendũ.* *Alæ orationis.*

EADEM VI. FERIA HOMILIA Euſebii Emeſeni.

DOmino Ieſu Chriſto docẽte didicimus, quia maximum & primum mandatum eſt, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo: ſecundum autem ſimile eſt huic, Diliges proximum tuum, ſicut teipſum. Quod autem hic dicitur. [Et odio habebis inimicum tuum,] illud eſſe puto, quod filiis Iſrael Dominus præcipit, ut Ammonitas & Moabitas interficerent, & nunquam cum eis pacem haberent. Similiter autem præcipit de Iebuſæis, & Euæis, & Cananæis, aliiſque terræ illius habitatoribus, ut non illis parcerent, ſed in ore gladii omnes cõſumerent, [Ego autem dico uobis, Diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui oderunt uos.] Cætera enim quæ ſuperius dicta ſunt, non contraria legi, ſed quoddam legis ſupplementum eſſe uidetur, ſecundum hoc quod dixerat. Non ueni ſoluere legem, ſed adimplere. Quę uero modo dicuntur, contraria ſibi eſſe uidetur. Oppoſita enim ſibi ſunt, Odio habebis inimicum tuum, & Diligere inimicos ueſtros. Dicit lex. Nõ diligas inimicũ tuum. dicit Chriſtus. Diligite inimicos ueſtros Quomodo ergo intelligemus uerba ueritatis, ut non ſint contraria legi? Quis eſt iſte inimicus, quem odio habere & diligere præcipitur? Inimicus iſte, homo eſt. Inimicus, quia peccator, amicus, quia homo. Duo enim audiſti, hominem & peccatorẽ dilige igitur hominem, habe odio peccatorem: dilige naturam, non uitium, odio habe uitium, non naturam. Hoc enim modo, & Chriſtus legi, & lex Chriſto conueniet. Vnus enim idemque homo, & amicus & inimicus eſt ibi. Vnus idemque homo te perſequitur, & non perſequitur. Quod enim Deus in homine fecit, amicum tibi eſt, & non inſidiatus tibi: quod uero diabolus in homine fecit, inimicum tibi eſt, tibique inſidiatur. In uno igitur eodemque homine, & amicũ diligimus, & odio inimicum habemus, Quod ergo lex dicit, Diliges proximum tuum, naturam hominis intellige, quæ ideo tibi proxima eſt, quia de eadem maſſa factus es. quod uero ſequitur. Et odio habebis inimicum tuum uitium intellige, quod eſt cauſa omnium inimicitiarum. Nullæ enim inter homines inimicitiæ eſſent, ſi hoc ſolum de eis ſublatũ fuiſſet. Sequitur: [BENEFACITE his, qui oderunt uos.] Hoc enim ipſe Dominus & docuit & fecit, ſicut Iudæis loquens ait. Multa bona opera operatus ſum uobis. propter quod horũ uultis me occidere? [ET orate pro perſequentibus & calumniantibus uos.] Et hoc quidem compleuit ipſe, quando ipſo pro perſequutoribus ſuis orauit, dicens: Pater ignoſce illis, non enim ſciunt quid faciunt. [VT ſitis filii patris ueſtri, qui in cælis eſt.] Quod ſic intelligitur, Vt ſicut eſtis filii Dei per creationem, ſic etiam ſitis eius filii per imitationem. Ipſe enim non ſolum amicis, uerum etiam inimicis benefacit. Et hoc eſt quod ait, [QVI ſolem ſuũ oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.] Sic inimicos nutrit, ut amicos, & hoc & illos ſui ſolis ſplẽdore illuminat, & ſuarum pluuiarum inundatione utrorumque poſſeſsiones fœcundat. Sed parua ſunt hæc, audi maiora. Qui ſolem ſuum, filium ſuum, ſolem iuſtitiæ lucem quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum, nunc oriri, nunc uideri, nunc in tenebris lucere, nunc ſuper bonos & malos ſplendeſcere facit. [ET pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Prius enim per prophetas, inde per filium, poſtea uero per Apoſtolos & doctores, fidei & doctrinæ pluuias omnipotens Dominus pluit. Magnæ ſunt iſtæ nubes, His Eccleſia fœcundatur: his bonorum ſemina nutriuntur: his qui infuſus non fuerit, totus aridus igne cremabitur. [SI enim diligitis eos qui uos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt? Et ſi ſalutaueritis fratres ueſtros tantum, quid amplius facietis? nonne Ethnici hoc faciunt?] Non enim intelligere debemus, ut eos qui nos diligunt, diligere non debeamus: alioquin nec Deũ nec proximũ diligeremus, quæ ſunt duo maxima legis mandata. Quid igitur, niſi ut non diligamus eos tãtum qui nos diligunt, ſed etiam eos qui nos non diligunt. Et non propter hoc tantum, quia nos diligunt (hoc eſt uicem reddere) ſed quia eiuſdem corporis membra ſumus, & eiuſdem patris filii ſumus: Talis enim amor ſpiritualis eſt, & ideo indeficiens. Carnalis enim amor citò delabitur, ſicut & ipſa caro: Quali uidelicet amore publicani atque Ethnici ſe uiciſsim diligunt. Statim enim ut ſe ab aliis nõ diligi intelligunt, ipſi quoque alios nõ diligunt. Nos igitur omnes diligere, omnium ſalutem quærere, omnibus charitatis affectum oſtendere debemus. Quid enim eſt aliud ſalutare, niſi charitatis & dilectionis affectum oſtẽdere? Si enim augetur amor, & cõcordia creſcit. [ESTOTE ergo uos perfecti, ſicut & pater ueſter cæleſtis perfectus eſt.] Non dicit ut ſimus tãtum perfecti, quantũ pater noſter cæleſtis perfectus eſt: (hoc enim impoſsibile eſt) ſed dicit ut ſimus perfecti, ſicut ipſe eſt. Sic enim puer aliquis homo eſt, ſicut & iuuenis: quãuis uiribus & ſcientia non ſit perfectus homo, ſicut iuuenis. Simus igitur perfecti pro modulo noſtro, quoniam perfectus Dominus, bonos & perfectos uult habere fideles. Quæ ſit autem iſta perfectio, audi quid ipſe Dominus dicat: Si uis, inquit, perfectus eſſe, uade & uẽde omnia quæ habes, & da pauperibus. Hæc autem ſpecialiter Apoſtolis dicũtur, eorumque ſucceſſoribus per eos mandantur. [ATTENDITE ne iuſtitiam ueſtram faciatis coram hominibus, ut uideamini ab eis: alioquin

Matt. 22. *Matt. 5.* *Deut. 23.* *Deut. 7.* *Matt. 5.* *Homo, & amicus & inimicus.* *Ioã. 10* *Lu. 23* *Ioan. 1* *Pluuia Dei.* *Proximus omnis ut amãdus.* *Perfecti ut ſimus.* *Matt. 19.* *Matt. 6.*

mercedem

mercedem non habebitis apud patrem ueſtrum, qui in cælis eſt.] Si enim iuſtitiam noſtram non debemus facere coram hominibus, quid eſt quod ſuperius ait: Sic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uidentes bona ueſtra opera, glorificent patrem ueſtrum qui in cælis eſt? *Rom. 5* Quomodo enim uidebunt bona opera noſtra, quæ corã eis, ipſis uidentibus facere non audemus? Si enim fecerimus, mercedem nõ habebimus. Videamus ergo quid ſignificet, ut uideamini ab eis. In hoc enim tota quęſtio ſoluitur. *Ne uelimus uelle uideri.* Non enim perdit mercedem, ſicut dicere uidetur, qui iuſtitiam ſuam facit coram hominibus, ſed ideo quia facit ut uideatur ab hominibus. Qui enim ideo facit ut uideatur ab hominibus, non iuſtitiæ mercedem quærit, ſed hominum laudem & uanam gloriam, populique fauorem. Ideoque nõ habet mercedem apud Deũ quoniam uanam mercedem laudis ſuſcipit apud homines. [Cvm ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in Synagogis & in uicis, ut honorificẽtur ab hominibus. Amẽ amen dico uobis, receperunt mercedem ſuam.] Dico ergo, Quare receperunt mercedem ſuam? Nunquid ideo, quia pauperes tubæ ſonitu colligebãt, quos fortaſſe aliter tam facile adunare nõ poterant? aut quia in Synagogis & in uicis hoc faciebant, ubi quia locus ſpatioſior erat, melius fieri uidebatur? Non ideo quidem. Quare ergo? Vis audire quare? Quia ideo hoc faciebant, non ut a Deo mercedem reciperent, ſed ut honorificentur ab hominibus. Tantũ igitur eis amor laudis & gloriæ contulit, ut eleemoſynas darẽt, & mercedem non haberent. Quomodo ergo eleemoſynas facere debemus? Sequitur: [Te autẽ faciẽte eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua: ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito, & pater tuus qui uidet in abſcõdito, reddet tibi.] Quid enim per dexterã, uel quid per ſiniſtra intelligamus? Si enim manus noſtras in his intelligere uelimus, neſcio quomodo alterius opera altera intelligat. *Eleemoſyna ut præſtanda* Non enim in manib. ſed in mente eſt intellectus. Denique cur dextera opus ſuum ſiniſtræ abſcondat, quæ tam conſors ei eſt, tamque fideliter in omnibus ei auxiliatur? Aliud igitur per dexterã & ſiniſtram oportet intelligere. Dextera enim noſtra, amor Dei eſt, ſiniſtrã uero, amor laudis. Hæc enim ducit ad agnos, illa ducit ad hœdos. *Dextera. Siniſtra.* Recordare illius Euãgelii, in quo agni cõſtituuntur a dextris, hœdi uero à ſiniſtris. *Matt. 25.* Si ergo facis eleemoſynam, fac amore Dei, qui hæc præcipit ut faceres. Hæc eſt enim dextera tua, Neſciat hoc ſiniſtra, id eſt, amor laudis. Nõ quæras inde fauorem uulgi, unde quæris placere Deo. Vtrunque enim ſimul etſi habere deſideras, ſimul tamen habere non poteris. Sic igitur in omni opere noſtro neſciet ſiniſtra quid faciat dextera, ſi tantum amore Dei & iuſtitiæ agamus illud. Vnde & hic dicitur, [Vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito.] Siue enim in Synogoga, ſiue in uicis & plateis eleemoſynam facis, in abſcondito tamen facis, quicunque hoc faciens non ab hominibus, ſed a Deo uideri deſideras. E contra uero qui in abſcondito facit, & uideri cupiens, laudem ex hoc & gloriam quærit, non in abſcondito quidem facit, quoniam abſconditum nõ uult quod facit, tantumque ei ualet, ac ſi in publico faceret. Deus autem qui uidet in abſcondito, & cui abſcõditum nihil eſt abſconditum, qui & corda ſcrutatur & uidet cogitationes, reddet unicuique ſecundum opera ſua. *Hie. 7. Apo. 2* [Et quum oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amãt in Synagogis & in angulis platearum ſtantes orare, ut uideantur ab hominibus. Amen dico uobis, receperunt mercedem ſuam. Tu autem quum oraueris, intra cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito. Et pater tuus qui uidet in abſcõdito, reddet tibi.] Omnes enim hæ ſimilitudines penè idem ſignificant, atque uno modo abſolui & intelligi poſſunt. Neque enim peccat aliquis, quia in Synagoga orat, quę eſt domus orationis. In plateis quoque orare, non eſt peccatum. Quare ergo interdicitur? Audi quod ſequitur, & intelliges. [Vt uideãtur ab hominibus.] Quid enim ſignificet uelle uideri ab hominibus, iam ſuperius dictũ eſt. Hæc eſt cauſa, quare oratio tua non ſuſcipitur, quia uis uideri ab hominibus. Vbicunque enim oras, ſi ideo oras, ut uidearis ab hominibus, nõ ſuſcipitur oratio tua. Sed ſi uis bene orare, intra cubiculũ tuum, redi ad cor. *Cor, cubiculũ.* Hoc eſt enim cubiculum, in quo Deus ipſe quieſcit, Ibi igitur ora, ibi loquere, ibi & quid dicis, & cui dicis præſtò ſunt. Claude oſtium, non indiget ſono oris, non indiget clamore uocis ille quem oras. Ad cor enim reſpicit Deus, in abſcondito uidet, non uerborum compoſitionem ſed cordis compunctionem oſtendit. Vnde Pſalmiſta, Cor contritum, & humiliatum Deus non ſpernit. *Pſ. 50.*

SABBATO POST CINERVM
Marci. 6.

In illo tempore: Cùm ſerò eſſet factum, erat nauis in medio mari, & Ieſus ſolus in terra. Et uidens diſcipulos laborantes in remigando; erat enim uentus contrarius eis. Et reliqua. Tractatus uenerabilis Bedæ presbyteri.

LAbot diſcipulorum in remigando, & cõtrarius eis uentus, labores ſanctæ Eccleſię uarios deſignat: quæ inter undas ſeculi aduerſantis, & immũdarum flatus ſpirituũ, ad quietẽ patriæ cęleſtis, quaſi ad fidam littoris ſtationem peruenire conatur. *Labores Eccleſiæ.* Vbi bene dicitur, [Qvia nauis erat in medio mari, & ipſe ſolus in terra,] quia nonnunquam Eccleſia tantis gentilium preſſuris, non ſolum afflicta, ſed & fœdata eſt, ut ſi fieri poſſet redemptor ipſius eam prorſus deſeruiſſe ad tempus uideretur. Vnde eſt illa uox eius, inter undas procellaſque tentationum uerrentium deprehenſæ, atque auxilium protectionis illius gemebundo clamore quęrentis, Vt quid Domine receſſiſti longè, deſpicis in oportunitatibus, in tribulatione? *Pſ. 9.* Quæ pariter uocem inimici perſequentis exponit in ſequentibus Pſalmi, dicẽs. Dixit enim in corde ſuo, Oblitus eſt Deus, auertit faciem ſuam, ne uideat uſque in finem. *Ibidem* Verũ ille non obliuiſcetur orationum pauperum, nec auertit faciem ſuam a ſperantibus in ſe, quin potius & certãtes cum hoſtibus ut uincant adiuuat, & uictores in æternum coronat. Vnde hic quoque aptè dicitur. [Qvia uidit eos laborantes in remigando.] Vidit quippe Dominus ſuos laborantes in mari, quamuis ipſe poſitus in terra, quia & ſi ad horam differre uidetur auxilium tribulatis impendere, nihilominus eos ne in tribulationibus deficiant, ſuæ reſpectu pietatis corroborat, & aliquando etiam manifeſto adiutorio, uictis aduerſantibus quaſi calcatis ſecatiſque fluctuum uoluminibus, liberat, ſicut hic quoque conſequenter inſinuatur, cùm dicitur. [Et circa quartam uigiliam noctis uenit ad eos, ambulans ſuper mare.] Stationes & uigiliæ militares, in terna horarum ſpatia diuiduntur. Quando ergo dicit quarta uigilia noctis ueniſſe ad eos Dominum, oſtendit tota nocte periclitatos, & extremo noctis tempore eis auxilium præbitum. *Stationes militares* Laborabant ergo toto noctis opacæ tempore, ſed diluculo appropinquante, & lucifero ſolis dieique ortum promittente, uenit Dominus & ſuperambulans, tumida freti terga comprimit, quia cum preſſuris obſita fragilitas humana, puſillanimitatem uitium ſuarum conſiderat, nil erga ſe aliud, quam tenebras anguſtiarum, & æſtus cernit hoſtium confligẽtiũ. Cum uero mentem ad ſuperni lumen præſidii, & perpetuæ dona retributionis erexerit, quaſi inter umbras noctis

ctis repentè exortum luciferi conſpicit, qui diem proximum nunciet. Lucifer nanque cum plurimum, tres horas noctis, id eſt, totam uigiliam matutinam illuminare perhibetur, aderitq; Dominus, qui lopitis tentationum periculis, plenã libertatis fiduciam ſuæ protectionis attribuat. Sequitur. [Et uolebat præterire eos. At illi ut uiderunt eũ ambulantem ſuper mare, putauerũt phantaſma eſſe, & exclamauerunt. Omnes enim eũ uiderunt & turbati ſunt:] Adhuc hæretici putant phantaſma fuiſſe Dominum, nec ueram aſſumpſiſſe carnem de uirgine. Denique Theodotus Pharanitanus quondã epiſcopus, ita ſcripſit, corporale pondus non habuiſſe ſecundùm carnem Dominum, ſed abſque pondere & corpore ſuper mare deambulaſſe. At contrà fides catholica, & pondus ſecundũ carnem eum habere prædicat, & onus corporeum, & cum pondere atque onere corporali incedere ſuper aquas, nõ infuſis pedibus. Nã Dionyſius egregius inter eccleſiaſticos ſcriptores, in opuſculis de diuinis nominibus hoc modo loquitur.

Theodorus hæreticus:
Dyoniſius. cap. 2.

Ignoramus enim, qualiter de uirgineis ſanguinibus, alia lege præter naturalem formabatur, & qualiter nõ infuſis pedibus corporale pondus habentibus & materiale onus, deambulabat in humidã & inſtabilem ſubſtantiam. Quomodo autem nolebat eos præterire Dominus tanquam alienos, ad quos de periculo naufragii liberandos aduenerat, niſi ut ad horam turbati & pauẽtes, ſed continuo liberati, amplius ereptionis ſuæ miraculum ſtuperent, ac maiores ereptori ſuo gratias referrent? Quia & in tempeſtatibus paſsionum, quę pro conſtantia fidei a perfidis ingeruntur, talis nonnunquã prouiſio diuinitus oſtenditur. Sæpe enim ita fideles in tribulatione poſitos ſuperna pietas deſeruiſſe uiſa eſt, ut quaſi laborantes in mari diſcipulos præterire Ieſus uoluiſſe putaretur. Vnde eſt illud Eccleſiæ, martyrii certamine deſudantis: Quare oblitus es mei? Quare me repuliſti, & quare triſtis incedo dum affligit me inimicus dum confringuntur oſſa mea? Sed dicãt inimici terrenes. Vbi eſt Deus eorum? quaſi naufragium feſsis minitãtes apoſtolis. Dicit ipſe Deus eorum: Cum pertranſieris per aquas tecum ero; & flumina non operient te: cum ambulaueris per ignem, non combureris, & flamma non ardebit in te. Vnde hic quoque rectè ſubditur. [Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit illis: Confidite, ego ſum, nolite timere. Et aſcendit ad illos in nauim, & ceſſauit uentus.] Prima trepidantium & periclitantium ſubuentio eſt, incuſſum cordibus expellere timorẽ, ſecunda, tempeſtatum furias ſuæ præſentiæ uirtute compeſcere. Nec mirandum, ſi aſcendente in nauicula Domino uentus ceſſauit. In quocunque enim corde Deus per gratiam ſui adeſt amoris, mox uniuerſa uitiorũ & aduerſantis mundi ſiue ſpirituum malignorum bella compreſſa quieſcũt. [Et plus magis intra ſe ſtupebant non enim intellexerunt, de panibus. Erat enim cor illorum obcæcatum.] Dñs quidẽ & in miraculo panum, quod eſſet cõditor rerum, oſtendit, & inambulando ſuper undas, quod haberet corpus ab omni peccatorũ grauedine liberum, edocuit, & in placando uentos, undarũq; rabiem ſedando, quod elemẽtis dominaretur, monſtrauit. Sed carnales adhuc diſcipuli necdum hunc Deum eſſe cognoſcunt. Et quidem uirtutum magnitudinem ſtupebant, necdum tamen in eo ueritatem diuinæ maieſtatis cognoſcere ualebant. [Cumque egreſsi eſſent de naui, cõtinuo cognouerunt eum. Et percurrẽtes uniuerſam regionem illam, cœperunt in grabatis eos qui ſe male habebãt circumferre, ubi audiebant eũ eſſe.] Cognouerunt eum rumore, non facie, uel certe pro ſignorũ magnitudine quæ patrabat in populis, etiã uultu plurimis notus erat. Et uide quanta ſit fides hominum terræ Genezareth, ut non tantum præſentium ſalute contenti ſint, ſed mittant ad alias per circuitum ciuitates, quo omnes currant ad medicum. [Et quocũq; introibat in uicos uel in uillas aut in ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut uel fimbriam ueſtimenti eius tangerent. & quotquot tangebant eum, ſalui fiebant.] Qui male habent, non tangunt corpus Ieſu, neque totum ueſtimentum eius, ſed extremam fimbriam, & quicunque tetigerint, ſanabuntur. Fimbriam ueſtimenti eius, minimum mandatum intellige, quod qui tranſgreſſus fuerit, minimus uocabitur in regno cælorum. Vel aſſumptionem carnis, per quam uenimus ad uerbum Dei, & illius poſtea perfruimur maieſtate. Tu autem.

Pſ. 41.
pſ. 113
Iſa. 44
Fimbria ueſtimenti.

EODEM DIE HOMILIA Euſebij Emeſeni.

DE hoc autem Matthæus Euangeliſta ſic ait, quia poſtquam Dominus ex quinque panibus quinque millia hominũ ſatiauit, iuſsit diſcipulos aſcendere in nauiculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas. [Veſpere autem facto, ſolus erat ibi, nauicula uero in medio mari iactabatur fluctibus. Erat enim cõtrarius uẽtus.] Ex eo autem tempore Iudæorum populo ueſperũ fuit, ex quo Chriſtus ſol iuſtitiæ de hoc mundo receſsit. Eo enim naſcente, lux orta eſt eis, eo uero moriente, tenebræ factæ ſunt eis. Quod autem nauicula in medio mari iactabatur fluctibus, hoc ſignificabat, ꝙ poſt Chriſti aſcenſionem, ſancta Eccleſia in hoc mundo multa aduerſa eſſet paſſura. Vnde & bene dicitur, quia uentus erat ei cõtrarius. Quid enim uentus contrarius, niſi tyrãnorum ſæuiẽs perſequutio? [Quarta autem uigilia noctis uenit ad eos, ambulans ſuper mare.] Quarta .n. uigilia ex eo tẽpore agitur, quo Saluator noſter in mũdum uenit. Prima enim uigilia, fuit ab Adam uſque ad Moyſen. Secũda, a Moyſe uſq; ad Dauid. Tertia, à Dauid uſque ad Chriſtum. Prima enim uigilia nimio ſomno grauata, ſine lege fuit. Secunda legem habuit. Tertia prophetas. Quarta Euangelium. Quarta igitur uigilia uenit ad eos, quia magis in hac, quam aliis omnibus, ſeruos ſuos Dominus uiſitare dignatur. [Ambulat autem ſuper mare,] quia totus eſt ei ſubiectus mũdus [Et uidentes eum ſuper mare ambulantem, turbati ſunt, dicentes, quia phantaſma eſt, & præ timore clamauerũt.] Clamor confuſus & inordinatus eos timore nimio indicat fuiſſe turbatos. [Statimque Ieſus loquutus eſt, dicens. Habete fiduciam, ego ſum, nolite timere.] Sic enim & Moyſi ait Dominus. Ego ſum qui ſum, ſic dices filiis Iſrael, Qui eſt, miſit me ad uos. Vel ideo fortaſſe dixit. [Ego ſum:] ut eum quis eſſet agnoſcerent, audita uoce quam cognitam habebant. Sępe enim alicuius uocem audientes à longè, quis ſit confeſtim agnoſcimus, etſi eum non uideamus. [Reſpondens autẽ Petrus, dixit: Domine, ſi tu es, iube me uenire ad te ſuper aquas. At ipſe ait, Veni.] Vbique enim beatus Petrus feruentiſſimæ fuiſſe fidei demonſtratur. Neque enim profundiſsimo pelago ſeſe crederet, niſi fidem rectiſsimã de Dño haberet. Sciebat enim Saluatorẽ noſtrũ omnia poſſe, & nihil minus in mari, quã in terra poteſtatem eum habere credebat. Veruntamẽ quod Petrus ſuper mare graditur, non ſolũ magiſtro, uerum etiã diſcipulis mundus iſte ſubiectus eſſe monſtratur. Quamuis & propter hæreticos ita fieri oportebat, qui Chriſtum Dominum eo quod ſuper mare ambulauerat, nõ uerũ, ſed phãtaſticũ corpus habuiſſe poſtea dicebant. Vincuntur enim iſti, dũ beatũ quoque Petrũ ſuper mare ambulaſſe audiũt, quem utique uerũ corpus habuiſſe non dubitant. [Et deſcendens Petrus de nauicula, ambulabat ſuper aquã ut ueniret ad Ieſum. Videns uero uentum ualidum, timuit

Matt. 14.
Veſpera iudæorũ.
Ventus contrarius.
Vigilia 1. 2. 3.
Exo. 3.
Feruor S. Petri.

muit,& quum cœpiſſet mergi, clamauit dicens: Domi
ne ſaluum me fac. Et continuo Ieſus exteodens manum
apprehendit eum, & ait illi, Modicæ fidei, quare duhi-
taſti?] Hoc autem facto beatus Petrus ea quæ ſibiipſi fu
tura erant, iam ex tuuc ſignificabat. In Chriſti nanque
paſsione quaſi ſuper aqoas coofidenter ambulabat. quũ
diceret, Etſi onines ſcandalizari fuerint, ego ounquam
Matt. 26. ſcandalizabor. Videns oero nentum ualidum, timuit,
quia quum Dominos à Iudæis teneretur, ipſe quoque ſi
mul cum aliis diſcipulis fugit. Merſus eſt autem, qoãdo
Ibidẽ. negauir. Deinde uero clamauit, dicens. Domine ſaluum
me fac, qoando egreſſus foras fleuit amare. Ipſum enim
flere, clamare fuit. Sed continuo Ieſus extendens manũ
apprehendit eum, quando uoce angelica eum conſolan
do, & quodammodo ad ſe trahendo, dictum eſt mulie-
rihus: Ite, dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedet
uos in Galilæã. Io eo enim quod proprio nomine eum
Marc. 16. uocauit, quaſi manu apprehenſum, tremebundũ & iam
perire timẽtem, ad ſpem gratiæ eum eleuauit. In his au
tem, Eccleſiæ qooque proſpera & adoerſa ſignificari poſ
ſuot, quæ quidem aliquando mergi, aliquando exurge-
re uidetur. [Et quum aſcendiſſet in nauiculam, ceſſauit
uentus.] Non eſt autem intelligendum, ut tunc Ieſus in
oauiculam aſceodiſſet. Prius enim uenit Capharnaum,
ibique multa in Synagoga loquutus eſt, quæ Ioãnes qui
Ioã. 6. dem ſcribit. Matthæus uero & Marcus prætermittont.
Dicit enim Ioannes, quia uoluerunt eum diſcipoli in na
uiculã ſuſcipere, ſed ſtatim fuit nauis ad terram, ad quã
ibant, id eſt, Capharnaum. Vnde manifeſtum eſt, eũ tũc
in nauiculã non aſcendiſſe. Iuſſerat enim Dominus (ut
ſuperius dictũ eſt) ot diſcipuli ſui eũ præcederent, qui
quum ueniſſent Capharnaum, ibique eum non iuueniſ
ſent, flectentes iter, ad eum reuertebaotur. Et tunc qui
dem apparuit eis Dominus ambulaus ſuper mare exple
tis omnibus, quæ modo in hoc euãgelio dicta ſunt. Poſt
quam ea loquutus eſt, quæ Ioannes narrat, uſque ad illũ
locum, in quo dicitur: Hęc autem loquutos eſt Ieſus in
Synagoga, docens in Capharnaum redierũt ad nauem.
[Et quũ aſcendiſſet io nauiculã, ceſſauit uentus.] Nõ
dũ enim uẽtus ceſſauerat, oec mare à ſuo feruore quie-
uerat, ſed ſicut in nocte, ita & in die eiſdem adhoc flucti
bus agitabatur. Vt autem Ieſus aſcendit io oauiculam,
mox oentus ceſſauit. [Qui autem in nauicula erãt, uiſo
Marc. 6. tanto miraculo ſtupentes, adorauerunt eum dicentes:
Verè filius Dei es.] Marcus uero eos redarguit, & obli
tos & excæcatos dicit, quod ex hoc ſtupentes admiran-
tur, quod præterita die tã magnom miraculum in quin
qoe panibus Dominũ feciſſe cognouerat. Vnde ait. Non
enim intellexerunt de panibus. Si eoim de panum mira
colo recordarentur, iam non erat, ut de maris ſedati mi
Marc. 6. raculo mirarentur. [Et quum transfretaſſent, uenerunt
in terram Genezareth, & applicuerunt, quumque egreſ
ſi eſſent de naui, continuo cogoouerunt eum.] Hoc aũt
Matt. 14. manifeſtius Matthæus dicit. Videtor enim Marcus dice
re, qood diſcipuli eum oon cognouerint, donec de naui
egrederentur. Sed ooo eſt ita. Non enioi hoc de diſcipu
lis dicitur, ſed de oonibus hominibus regiouis illius,
qui ſtatim eũ cognooerunt, & undique infirmos ſuos ei
ad ſanãdum obtulerunt. Et hoc eſt, quod ait Matthæus:
Ibid. [Et quum cognouiſſent eum uiri loci illius, miſerũt in
uoiuerſam regiooem illam, & obtulerunt omnes malè
Ibid. habentes, & rogabaot eum ut uel fimbriam ueſtimen-
ti eius tangerent: & quicunqoe tetigerunt, ſalui facti
Nauicula pectoris. ſunt.] Oremus autẽ & nos Domioum, ut in nauiculam
pectoris noſtri aſcendere dignetur, & ſuperbiæ uentoſi
tatem, & uitiorũ inſurgentium procellas quieſcere fa-
Nauicula ecleſia. ciat. Aſcẽdat etiam in oauiculam ſuam, id eſt, in ſanctã
Eccleſiam, & ſe ibi eſſe maoifeſtat, qui ibi quodammo-
do non eſſe uidetur, de tanto eam perſequtionum tur-
bioe pariter agitari, & imperet uentis & mari, & fiat
tranquillitas magna. Quod autem ait: [Et cum cogno-
uiſſent eum uiri loci illius, miſerunt in onioerſam regio Matt. 14.
nem illam, & obtulerũt ei omnes male habentes, ut eos
ſanaret,] quid aliud ſignificat, oiſi quia uiri ſancti, qui
Deum cognoſcere meruerũt, pro aliorom peccatis ora
re, & alios ei cõmendare & offerre debent? Sed qoid eſt
Chriſti ueſtimenti fimbrias tangere? Aliud enim eſt tan
gere Chriſtum, aliud ueſtimenta Chriſti. Thomas enim
Chriſtum tangens, dicebat, Dñs meus, & Deus meos. Ioã. 20
Philippus uero tangebat oeſtimenta & oon Chriſtum,
cum diceret. Domine oſtende oobis patrem, & ſufficit Ioã. 14
nobis. Propinquius igitur Thomas Chriſtum tangebat
quã Philippus. Vnde & illi dicit. Quia uidiſti me Tho- Ioã. 20
ma, crediſti, Huic aotem, Non credis quia ego in patre,
& pater in me ẽ? qui uidet me, oidet & patrẽ. Ille igit iã Ioã. 14
uidiſſe, & crediſſe iſte uero nõdũ bñ oidiſſe uel credi-
diſſe dicitur. Illi aũt tangunt Chriſtũ, qui io eum perſe
cte credentes, catholicæ fidei ueritatẽ cognoſcunt, Illi
uero tangunt ueſtimenta Chriſti, qui quanuis intellige
re non ualeant, credunt tamen, quod eis à uiris catho-
licis prædicatur. Tanto itaque unuſquiſque longius tan
git Chriſtũ, quanto minus intelligit & cognoſcit Chri Marc. 16.
ſtũ. Omnes tamen ſanantur qui uel fimbriam ueſtimen
ti eius tangunt, quoniam omnis qoi crediderit & bapti-
zatus fuerit, ſaluus erit.

DOMINICA PRIMA IN Quadrageſima.

Sermo beati Leonis Papæ.

LIcèt oobis dilectiſsimi, appropinquãte Eſt ſermo .2. de quadrageſima.
feſtiuitate paſchali, ieiunium Quadra-
geſimæ ipſe legitimi temporis † curſus † recurſus.
iodicat, cohortatio tamen etiaoi noſtri
ſermonis adhibenda eſt, quæ auxiliante
Domino, nec inutilis ſit pigris, oec one-
roſa deuotis. Nam cum omnẽ obſeruantiam noſtram ra
tio iſtorum dierum poſcat augeri, nemo eſt, ut cõfido,
de uobis, qui ſe ad opus bonum non gaudeat incitari.
Natura etenim noſtra, adhuc maneote mortalitate, mu
tabilis, etiamſi ad ſumma quæque uirtutum ſtudio pro
uehatur, ſemper tamẽ ſicut poteſt habere quo recidat,
ita poteſt habere quo creſcat. Et hæc eſt perfectorũ oera
iuſtitia, ut nooquam præſumant ſe eſſe perfectos, oe ab Iuſtitia perfectorũ.
itineris noodum finiti intentione ceſſantes, ibi incidãt
deficieodi periculũ, ubi proficiendi depoſuerint appe-
titum. Quia ergo nemo noſtrũ, dilectiſsimi, tam perfe-
ctus & ſanctus eſt, ut perfectior ſanctiorque eſſe nõ poſ
ſit, omnes ſimul ſiue differẽtia graduum, ſine diſcretio
oe meritorum, ab his iu quæ peruenimus. in ea quæ nõ
dum apprelieodimus, pia auiditate curramus, & ad mẽ
ſuram cõſuetudinis noſtræ, neceſſarii aliquid addamus
augmenti. Parum enim religioſus alio tempore demõ-
ſtratur, qui in his diebus non religioſior inuenitur. Vn-
de opportune auribus noſtris lectio Apoſtolicæ prædi- 1. Cor. 16.
cationis inſonuit, dicens. Ecce nuoc tempus acceptabi-
le, ecce nunc dies ſalutis. Quid enim acceptius hoc tem
pore? Quid ſalubrius his diebus, in quibus bellum uitiis
indicitur, & omniũ uirtutum profectus augetur? Sem-
per quidem tibi, o anima Chriſtiana, uigilandũ contra
ſalutis tuæ aduerſarium fuit, ne ullus pateret locus ten-
tatoris inſidiis, ſed modo tibi maior cautio & ſolici-
tior eſt aſſumenda prudentia quando idem hoſtis tuus
acriori ſæuit inuidia. Nũc enim in toto mundo poteſtas
ei antiquę dominationis aufertur, & innomera illi ca-
ptiuitatis uaſa rapiuntur. Renonciatur atrociſsimo præ
doni a populis omnium nationum, omniumq; lingua-
rum, & nullum iam genus hominom reperitur, quod
ooo iam tyraooicis legibus reluctetur, dum per omnes
ſines

fines terrarum, regeneranda in Chriſto multorum mil
lium millia præparantur, & appropinquante nouæ crea
turæ ortu, ſpiritalis nequitia ab his quos poſsidebat, ex
truditur. Fremit ergo expoliati hoſtis impius furor, &
nouum quærit lucrum, quia ius perdidit antiquum. Ca
prat indefeſſus & peruigil, ſi quas reperiat oues a ſacris
Inſidiæ gregibus negligentius euagantes, quas per procliua uo
dæmo- lupratum, & per deuexa luxuriæ in diuerſoria mortis in
num. ducat. Inflammat itaque iras, nutrit odia, acuit cupidita
tes, iritat continentiam, incitat gulam. Quem enim ten
tare non audeat, qui nec ab ipſo Domino noſtro Ieſu
Mat. 4 Chriſto conatus ſuæ fraudis abſtinuit? Nam ſicut euan-
gelica patefecit hiſtoria, cum ſaluator noſter poſt qua-
draginta dierum noctiumque ieiunium, infirmitatis no
ſtræ in ſe recepiſſet eſuriem, gauiſus diabolus ſignũ ſe
in eo paſsibilis atque mortalis inueniſſe naturę, ut ex-
ploraret potentiam quam timebat. Si filius, inquit, Dei
es, dic ut lapides iſti panes fiãt. Poterat utique iſtud om
nipotens, & facile erat, ut ad creatoris imperiũ, in quã
† natu- iuberetur ſpeciem, cuiuslibet generis † creatura tranſi-
ra. ret, ſicut cum noluit in conuiuio nuptiarum aquam mu
tauit in uinum. Sed hoc magis ſalutiferis diſpenſationi
bus congruebat, ut nequiſsimi hoſtis aſtutia, non poten
Ioan. 2 tia deitatis, ſed humilitatis myſterio uinceretur. Denique
fugato diabolo, & omnibus artibus callidi tentatoris
eliſis, acceſſerunt ad Dominum angeli, & miniſtrabant
ei. Confundãtur itaque filii diaboli atque diſcipuli, qui
repleti inſpiratione uiperea, ſimplices quoſque deci-
piunt, negantes in Chriſto utranque ueram eſſe natu-
ram, dum aut deitatem homine, aut hominem deita-
te deſpoliant, cum unius temporis gemino documen-
to utraque falſitas ſit perempta, quia & per famem cor
poris, perfecta humanitas, & per famulantes angelos,
Deu. 6 demonſtrata eſt manifeſta diuinitas. Quia ergo dile-
Mat. 6 ctiſsimi, ſicut redemptoris noſtri magiſterio edocti ſu-
mus, non in ſolo pane uiuit homo, ſed in omni uerbo
Dei, prompta deuotione & alacri fide ſuſcipiamus ſo-
lenne ieiunium, non in ſterili inedia, quam plerunque
& imbecillitas corporis, & auaritiæ morbus indicit,
ſed in larga beneuolentia celebrandum: ut ſimus de
Mat. 5 illis, de quibus ipſa ueritas dicit: Beati qui eſuriunt
& ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. De-
liciæ igitur noſtræ ſint opera pietatis, & illis cibis, qui
Opera nos ad æternitatem nutriant, impleamur. Lætemur in
pietatis refectionibus pauperum, quos impendia noſtra ſatia-
ſectan- uerint. Iocundemur in ueſtitu eorum, quorum nudi-
da. tatem indumentis neceſſariis texerimus. Sentiant hu-
manitatem noſtram ægritudinis decumbentium, im-
becillitates debilium, labores exulum, deſtitutio pupil-
lorum, & deſolatorum lamenta uiduarum, in quibus
iuuandis nemo eſt, qui non aliquam poſsit exequi be-
neuolentiæ portionem. Nulli enim paruus eſt cen-
ſus, cui magnus eſt animus, nec de rei familiaris modo
pendet menſura pietatis. Maiora quidem impendia
ſunt diuitum, & minora modiocrium, ſed non diſcre-
pat fructus operum, ubi non diſsidet affectus operan-
tium. In iſta autem dilectiſsimi, exercendarum op-
portunitate uirtutum, ſunt & aliorum inſignia uirtu-
tum, quæ nullo diſpendio horreorum, nulla pecuniæ di
minutione capiantur, ſi laſciuia repellatur, ſi abdicetur
Vitia p ebrietas, & carnalis concupiſcentia caſtitatis legibus
digan- edometur, ſi odia tranſeant in dilectionem, ſi inimici-
da. tiæ conuertantur in pacem, ſi tranquillitas extinguat
iram, ſi manſuetudo remittat iniuriam, ſi dominorum
denique ſeruuorum tam ordinati mores ſint, ut & illo-
rum poteſtas mitior, & iſtorum ſit diſciplina deuotior.
Hac igitur obſeruantia, dilectiſsimi, obtinebitur miſeri
cordia Dei, & abolito peccatorum reatu, religioſè uene
randum paſcha celebrabitur.

DOMINICA QVADRAGE-ſimæ prima, in Epiſtolam Concio exegetica.

IEiunium Quadrageſimæ omni cũ deuo
tione excipiẽdũ eſt, tanquã ab ipſo Chri
ſto & eius Apoſtolis inſtitutum. Probat *Qua-*
hoc Apoſtolorum Canon 69. qui ſic ha *drageſi-*
bet. Si quis epiſcopus, uel presbyter, uel *mæ anti-*
diaconus, uel hypodiaconus, uel lector, *quitas.*
uel cantor ſanctam Paſchæ Quadrageſimam non ieiu-
nat, uel quartum diem, uel paraſceuen, præterquam ſi
propter imbecillitatem corporalem impediatur, depo
natur. Si uerò ſit laicus, ſegregetur. Meminerunt Qua
drageſimalis ieiunii Chryſoſtomus, Epiphanius, Am-
broſius, Hieronymus, Auguſtinus, & multi alii ſancti
patres, è quibus ſatis ſit hoc loco D. Hieronymum pro
tuliſſe, qui ad Marcellam de Mõtani erroribus ſcribẽs,
Nos, inquit, unam Quadrageſimam ſecundùm traditio
nem Apoſtolorum toto anno, tempore nobis congruo
ieiunamus, illi tres in anno faciũt. Quadrageſimas, qua
ſi tres paſsi ſint Saluatores. Hæc ille. Ipſe Chriſtus Do- *Mat. 4*
minus dies quadraginta ab omni cibo abſtinuit, ut nos
ſuo exemplo ad ieiunandum prouocaret. Non erat
illi opus ieiunio, ſed nobis eſſe ſciebat. Habemus ho-
ſtem domeſticum, qui niſi congruis ieiuniis caſtige-
tur, laſciuit & trahit animam in ruinam. Inter maxi-
ma Sanctiſpiritus dona numerandum eſt, inquit Leo
Papa, eius nominis primus, quod nobis aduerſum ille-
cebras carnis & inſidias diaboli, ieiuniorum ſunt colla *Serm.*
ta præſidia, quibus omnes tentationes Deo adiuuante *2. de*
uincamus. Ad Apoſtoli uerba ueniamus, quæ ſunt in *Pente-*
prioris ad Corinthios Epiſtolæ ſexto capite. [ADIVVAN *coſte.*
TES autem exhortamur, ne in uacuum gratiam Dei re-
cipiatis.] Solent hoc Quadrageſimæ ſacrato tempore
Chriſtiani agere pœnitentiam, totius anni lugere & ca
ſtigare peccata, & uitæ emendationi ſtudere, atque cõ-
municare paſsionibus Chriſti. Vnde hoc autem, niſi
ex gratia Dei? Niſi enim ille ſua gratia nos permoueat,
nos ſemper in eodem uitiorum luto hæremus. Hor-
tatur ergo Apoſtolus, ne gratiam Dei in uacuum reci-
piamus. Nam ut ne putent, ait Chryſoſtomus, hoc ſo-
lum eſſe conciliationem, credere loquenti, urget petẽs *In 2.*
uitæ diligens ſtudium. Nam ſuis qui a peccatis libera- *Cor. 9.*
tus eſt, & amicus factus, iterum inuoluit ſe prioribus,
quid aliud agit, quam quod ad inimicitias redit, & in
uanum gratiam accipit, iuxta rationem uitæ? Nihil
enim impurè uiuentes ab illo priore beneficio utilita-
tis accipiunt ad ſalutem, ſed inde magis incommodan
tur & grauantur in peccatis, qui poſt tantam agnitio-
nem & tantum donum ad priora regrediuntur mala.
Hæc ille. Ait enim: [TEMPORA accepto exaudiui te, & i
die ſalutis adiuui te.] Hoc Eſaiæ eſt 49. capite. Hoc tem
pus maxime accipiendum eſt de gratiæ tempore, quod
nunc agitur, maximè poſtquam filius Dei factus eſt
homo, & nos Deo patri ſua morte reconciliauit. [EC-
CE nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.]
Nam poſtquam per Chriſtum depenſa eſt pœna no-
ſtris peccatis debita, iã nobis paratior eſt ſalus, & licet
facile cum Deo redire in gratiam, modo ne uelimus
gratiæ deeſſe. Igitur qui, dum gratiæ tempus adeſt, in-
quit Oecumenius, bene uiuendo operam dat, facile
præmiis donabitur cumulabiturq́;, necnõ à Deo exau-
dietur. [NEMINI dantes ullam offenſionem, ut non ui
tuperetur miniſterium noſtrum.] Hoc maxime cauere
debent doctores & eccleſiaſtæ, ne malo exemplo alios
offendant, & ſeipſos doctrinamque ſuam eo nomine
reddant contemptibilem. [SED in omnibus exhibea-
mus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros.] Aptiſsime qua-
drãt hæc omnia præſenti Quadrageſimę tempore, quo
ſanctè

ſanctè & irreprehenſibiliter uiuendum eſt, ſicut decet
Dei miniſtros, ne ieiunium noſtrum irredeant male dæ
mones, ſi illud ſceleribus polluamus, & uel hęretici, uel
Iudæi, uel dęmonum cultores uituperent noſtrum mi-
niſterium, quod Deu ieiunando çahibemus. Nam abſti
nere a cibis parum prodeſt, niſi & a flagitiis abſtineas.
Iam porro Chriſtiani & uere pii homines notas ſub-
iungit Apoſtolus. [In multa patientia.] Cum enim mul
Notæ boñs ue re Chriſtiani tæ ſint tribulationes uitæ huius, multa quoq; opus eſt
patientia. [In tribulationibus,] quæ nunquam deſunt
Chriſtiano, quas oportet magno ferre animo. [In neceſ
ſitatibus.] Hæc enim incrementũ ſunt tribulationis, ait
Chryſoſtumus, quando mala euadi non poſſunt, & qua
ſi neceſsitas quædã iniungitur malorũ, quæ tranſire ne
quit. [In anguſtiis] animi uel corporis, quæ ſunt multi
plices. [In plagis.] Has paſsi ſunt martyres Chriſti ple
2. Cor. runq; intolerabiles, niſi gratia Chriſti adfuiſſet patiẽti-
11. bus, ipſe imprimis Apoſtolus de ſe ſcribit, tuliſſe ſe pla
gas ſupra modum. [In carceribus,] quos multi propter
pietatem paſsi ſunt fœdos & horrendos. [In ſeditioni-
bus,] quas ſolent excitare mali & importuni homines,
ut piis moleſtiam aliquam adferant, uel ſua fruantur
uoluntate. [In laboribus.] Non enim debent recuſari la
bores manuarii, ſi non poſsit aliunde ſuppetere uictus
Act. & uitæ neceſſaria. Sic & Apoſtolus ſuis manibus labo-
20. rauit, ut ſibi ſuiſque uictum pararet, licet Dominus per
1. Cor. miſiſſet uiuere ex Euangelio ijs, qui Euangelio annun-
9. ciarent. [In uigilis.] Nobis autem, ut ſemel dicam, ait
Lib. 2. Clemens Alexandrinus, omnibus aduerſus ſomnum de
Pædagogi. certandum eſt, nos paulatim acceſsione facta aſſuefaciẽ
tibus, ut maiori parte temporis per uigiliam ſimus uitæ
cap. 9. participes. Sõnus enim, non ſecus ac publicanus, dimi
diũ uitæ tempus nobiſcum diuidit. Longe autem abeſt
ut permittatur interdiu dormire iis, qui maximã noctis
partem ad uigilias reſecant. Hæc Clemens ille. Multi
manent peruigiles in fœdiſsimis compotationibus, &
interdiu ſtertunt. Tales uigilia non Chriſto, ſed Luciſe
to militant. [In ieiuniis.] Quantum utilitatis habeat ie
iunium, præter alios Baſilius Magnus duabus præclaris
Concionibus egregie declarat, & ipſe Dominus. IESVS
quoddam genus dæmoniorum dicit non eaire niſi per
Matt. orationem & ieiunium. Nec ſolum animæ, ſed ip-
17. ſiusquoque corporis ualetudini plurimũ confert ieiu-
niũ: ſicut ediuerſò uerisſimè dixit quidam, plures crapu
la quam gladio perimi. Eſt apud pleroſq; mos admodũ
deteſtabilis, quod & multitudine & uarietate ferculo-
Lib. Pædagog. rũ delectanrur. Contra hos Clemens Aleaandrinus ue-
tuſtiſsimus ſcriptor citat Antiphanẽ Deliũ medicum,
2. ca. 1 qui dixerit uel unã hanc eſſe morborum cauſam, cibo-
rum uarietatem, eodemque loco, Multi, inquit. Clemẽs
nondũ didicerunt. Deũ paraſſe humini cibũ & potum
ut conſeruetur, non aũt ut uoluptate afficiatur. Nã nec
corporibus quidẽ natura inſitum eſt ut ea multiplici ci
borum uarietate iuuentur. Contra enim omnino, qui e-
ſcis utuntur uiliſsimis, ſunt robuſtiores, ſaniores & ge-
neriosiores, ut famuli Dominis, & agricolæ poſſeſſorib⁹
& non ſolũ fortiores, ſed etiã prudentiores, ut Philoſo-
phi diuitibus, neque enim mẽtem nutrimentis obrue-
runt, neque ipſam uoluptatibus deceperunt. Hæc Cle-
mens, uir longe doctiſsimus. [In caſtitate] & puritate
mentis atque corporis. [In ſcientia.] Scientiam dicit,
Diſcretio uirtus exi mia. quam uulgari nomine dicere ſolemus, diſcretionem, ſi
ne qua uirtutes abeũt in uitia. Hæc facit, ut in omnibus
ſeruemus modum, ne quid plus, ne quid minus. Ea uir-
tus uel maximè neceſſaria eſt, uolenti citra offenſionẽ
& errorem uitã tranſigere, & felici curſu pertingere ad
beatitudinem. De Iudæis quidẽ alibi dicit Apoſtolus,
Rõ. 10. Aemulationẽ Dei habent, ſed non ſm ſciam, quã nul
gariter appellamus zelũ iudiſcretũ, qualis ferè in illis
eſt, qui propter mores corruptos Eccleſiæ, ſegregaut ſe
ab Eccleſia, & ſchiſmata ac hæreſes fabricantur, cuiuſ-
modi importunos homines multos uidit noſtra ætas,
qui dum Catholicorum carpunt malos mores & uitia
cleri ipſi horrendos in orbem maaimeque pugnantes
inueaerunt errores & hæreſes, quibus Europa multis
locis planè perijt. Non ſic ſecit (hriſtus, qui in paucis
Apoſtolis unum tulit & furem & proditorem. Nec ta
men hoc ita dictũ ſit, quaſi non ſint caſtigandi & coer
cendi mali, ſed quod propter malos non ſit deſerenda
neque ſcindenda Eccleſiæ unitas. [In longanimitate]
patienter ſuſtinendo in rebus duris auxilium & conſo
lationem ſpiritusſancti. [In ſuauitate.] Adamantino
opus eſt animo, ait Oecumenius, ut cum quiſpiam un
dique impugnetur, nõ modò patientiam teneat, uerũ
etiam benignitatem. [In Spiritusſancto, qui nimi-
rum bonorum omnium eſt author & largitor ſine quo
nihil poſſumus eorũ: quæ dictæ ſunt, ſalubriter uel præ
ſtare uel exequi. [In charitate non ficta.] Hæc omnium
bonorum cauſa eſt, inquit Chryſoſtomus, hæc talem ef
fecit Apoſtolum, hæc ſpiritum manere faciebat apud
illum, per quem omnia illa recte agebat. [In uerbo ue-
ritatis,] non adulterantes uerbum Dei, quemadmodũ
ſolent hæretici, qui ſui cerebri ſomnia pro uerbo Dei
uenditant imperitis, & quod ualde dolendum eſt, ſub
prætextu uerbi Dei innumeras animas trahũt in impios
errores & æternam gehennæ damnationem, [In uirtu- Phi. 2.
te Dei.] Ipſe eſt enim, qui operatur in nobis & uelle &
perficere pro bona uolũtate, ut ne quis inaniter glorie-
tur, ſi quid rectè gerat. [Per arma iuſtitiæ a dextris & ſi
niſtris.] Dextra ſunt proſpera, ſiniſtra aduerſa. In utriſ-
que permanendum eſt in iuſtitia, ut nec proſpera nos
extollant, nec aduerſa deiiciant. Hoc fiet, ſi cogitemus
neque hæc neq; illa poſſe in hac uita eſſe diuturna. Mul
ti cum arrident proſpera, putant ſe beatos, contra cum
reflat fortunæ uentus, miſeros ſe & calamitoſus arbi-
trantur: ſed in his non eſt uera fides. Apoſtolum audi,
Omnes qui uolunt piè uiuere in Chriſto, perſecutio- 2. Tim
nem patientur. Non facit miſerum, niſi iniquitas. Sa- 3.
lomon hoc dicit. Miſeros facit populos peccatum. [Per Prou.
gloriam & ignobilitatem.] Si defertur gloria, con- 14.
temnatur: ſi putamur ignobiles uel uilipendimur, non
ſit nobis curæ. [Per infamiam & bonam famam.] Va-
ria ſunt enim huminum iudicia. Vnam eandemque
rem alii laudant, alii uituperant: & quos alii ſuſpi-
ciunt & uenerantur, alii deſpiciunt & eaecrantur.
Multi autem, ſecundum Chryſoſtomum, propter
opprobia uel criminationes ceciderunt, & animas
ſuas perdiderunt. Et enim beato Iob, inquit amico-
rum opprobia, uermibus & ulceribus moleſtiora uiſa
ſunt. Hæc ille. Et ideo hæreticis hoc ualde familiare
eſt, ut quos ueritate uincere non poſſunt, eos calum-
nijs, conuicijs, opprobris, mendacijs obruãt. Sed in his
arripiendus eſt animus magnus, ut hominum deplora
torum figmenta & maledicta prorſus contemnantur.
(Vt ſeductores & ueraces.] Sic de ipſo Chriſto Domi
no alij dicebant, Quia bonus eſt: alii, Non, ſed ſeducit Ioan. 7
turbas. Hoc igitur conandũ nobis eſt, ut tametſi hoĩes
nun alio quam ſeductorum loco habeant, nos tñ ue-
races ſimus. [Sicut qui ignoti & cogniti.] Ignoti ma
lis & impiis, cogniti Deo & pijs. Sic de Apoſtolis ſcri-
bit hoc loco Chryſoſtomus, quod alijs quidem fue
rint noti & familiares, qui illos etiam obſeruabant: alij
autem nec uidere illos dignati ſint. [Qvasi morientes
& ecce uiuimus.] Solent mali homines plerunque dam
nare pios, & uel hypochritas, uel phariſæos & Deo in-
uiſos appellare, ac planę coram Deo mortuos arbitrari,
cum tamen coram illo uiuant, & illi grati & chari ſint.
Talia multa noſtro ęuo ab hæreticis catholici perpeſsi
ſunt, & præſertim uitæ monaſticæ profeſſores, quos hæ
retici cane peius & angue oderunt, & ea multis locis
penitus

penitus exturbarunt, & innumera Deo dicata loca uel ſubuerterunt, uel in prophanos uſus uerterunt. [VT caſtitati & non mortificati.] Putabant olim impũ martyrum perſecutores, ſe Chriſti Eccleſiam multiplici cæde poſſe extinguere, ſed ſemper perſecutoribus creuit Eccleſia. Erat igitur ut caſtigata Eccleſia, ſed non mortificata, quia etſi alii cadebant gladiis tyrannorum, at rurſus noui exiſtebant. Vicit Eccleſia, inquit Auguſtinus, *In pſal. 117.* uapulando ferientes, patiendo impatientes, diligendo ſæuientes. Quare? Quia emendans, inquit, emendauit me Dominus, & morti non tradidit me. Sæpe filios paterfamilias per nequiſsimos ſeruos emendari iubet, cũ illis hæreditatem, iſtis compedes præparet. Hæc ille. [QVASI triſtes, ſemper autem gaudentes.] Etſi extrinſecus uideamur triſtes, afflicti, deſolati, tamen intrinſecus ſemper gaudeamus in Domino, qui nouit pios detẽtatione eripere, nec patietur nos tentari ſupra id quod *In 2. Cor. c. 1. Homil. 1.* poſſumus. Nullum autem armaturæ genus, ait Chryſoſtomus, ualidius eſt, quam gaudere ſecundũ Deum neque quicquam eſt, quod hominem eiuſmodi deiectum aut triſtem reddere queat, ſed omnia erecto fortique animo perpetitur. Etiam illa, quæ ne audire quidem ſuſtinemus, nõ ſolum tolerabilia, uerum etiam deſiderabilia redduntur per ſpirituale gaudium. Hæc ille. [SICVT agentes, multos autem locupletantes.] Videbantur Apoſtoli rerum temporalium inopes, ſed tutum mũdũ ſpiritalibus diuitiis illi locupletabant. [TANQVAM nihil habentes, & omnia poſsidentes.] Pauperes in ſeculo, diuites in Chriſto, in quo poſsident omnia, qui eum diligunt. Qui enim dedit ſeipſum pro nobis, quid eſt omnino in rebus creatis, quod dare nolit, ſi ũtè re noſtra? Ne plora propter paupertatem, ait in hunc locum Chryſoſtomus, ſanitatis matrem, ſed & exulta, & ſi uis ditari, contemne diuitias. Non enim habere diuitias, ſed non indigere ut habeas, hæc maxima abundantia eſt. Præſtet id nobis prępotens Deus, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DE EADEM DOMINICA. Matth. IIII.

In illo tempore, Ductus eſt Ieſus in deſertum a ſpiritu, ut tẽtaretur a diabolo. Et reliqua Homilia beati Gregorij Papæ.

DVbitari à quibuſdam ſolet, à quo ſpiritu ſit Ieſus ductus in deſertum, propter hoc quod ſubditur, Et aſſumpſit eũ diabolus in ſanctam ciuitatẽ. & rurſus, Aſſumpſit eum in montem excelſum ualde. Sed uerè & abſque ulla quæſtione conuenienter accipitur, ut à ſancto ſpiritu in deſertum ductus credatur, ut illuc eũ ſuus ſpiritus duceret, ubi hunc ad tentandum malignus ſpiritus inueniret. Sed ecce cum dicitᵗ Deus homo uel in excelſum montem, uel in ſanctam ciuitatem a diabolo aſſumptus, mẽs refugit credere, humanæ hoc audire aures expaueſcunt. Qui tamen non eſſe incredibilia iſta cognoſcimus, ſi in illo & alia facta penſamus. Certe iniquorum omniũ diabolus caput eſt, & huius capitis mẽbra ſunt omnes iniqui. An non membrum diaboli fuit Pilatus? An non membra diaboli Iudæi perſequentes, & milites crucifigentes fuerunt? Quid ergo mirum, ſi ſe ab illo permiſit in montem duci, qui ſe pertulit etiam à membris illius crucifigi? Nõ eſt ergo indignum redemptori noſtro, quod tentari uoluit, qui uenerat occidi. Iuſtum quippe erat, ut ſic tẽtationes noſtras ſuis tentationibus uinceret, ſicut mortem noſtram uenerat ſua morte ſuperare. Sed ſciendum nobis eſt quia tribus modis tẽtatio agitur, ſuggeſtione, delectatione, conſenſu. Et nos cum tentamur, plerunque in delectationem, aut etiam conſenſum labimur, quia de carnis peccato propagati, *Tentatio fit tribus modis.* in nobiſipſis etiam gerimus, unde certamina toleramus Deus uero, qui in utero uirginis incarnatus, in mũdum ſine peccato uenerat, nihil contradictionis in ſemetipſo tolerabat. Tentari ergo per ſuggeſtionem potuit ſed eius mentem peccati delectatio non momordit: atque ideo omnis illa diabolica tentatio foris, non intus fuit. Sed ſi ipſum ordinem tentationis eius aſpicimus, penſamus quãta magnitudine nos a tentatione liberamur. Antiquus hoſtis contra primum hominem parentem *Adam unde tẽtatur.* noſtrum, in tribus ſe tentationibus erexit, quia hunc uidelicet gula, uanagloria, & auaritia tentauit, ſed tẽtando ſuperauit, quia ſibi eum per conſenſum ſubdidit. Ex gula quippe tẽtauit, cum cibum ligni uetitum oſtẽdit, atque ad comedendum ſuaſit. Ex uana autem gloria ten*Gen. 3*tauit, cum diceret. Eritis ſicut dii. Et ex prouectu auaritiæ tentauit, cum diceret. Scientes bonum & malum. Auaritia enim non ſolum pecuniæ eſt, ſed etiam altitudinis. Recte enim auaritia dicitur, cum ſupra modum ſublimitas ambitur. Si enim non ad auaritiam bonoris rapina pertineret, nequaquam Paulus de unigenito *Auaritia honoris. Phil. 2* Dei filio diceret, Non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo. In hoc ergo diabolus parẽtem noſtrum ad ſuperbiam traxit, quod eum ad auaritiam ſublimitatis excitauit. Sed quibus modis primum hominem ſtrauit, eiſdem modis ſecũdo homini † tentato ſuccubuit. *† tentãdo.* Per gulam quippe tẽtat, cum dicit: [DIC ut lapides iſti panes fiant.] Per uanam gloriam tentat, cum dicit: [Si filius Dei es, mitte te deorſum.] Per ſublimitatis auaritiam tentat, cum regna omnia mundi oſtendit, dicens: [HAEC oĩa dabo tibi, ſi procidens adoraueris me.] Sed eiſdem modis a ſecundo homine uincitur, quibus pri*Chriſtus tẽtatus quid egerit.*mum hominem ſe uiciſſe gloriabatur, ut a noſtris cordibus ipſo aditu captus exeat, quo nos aditu intromiſſus tenebat. Sed eſt aliud, fratres chariſsimi, quod in hac tentatione dominica conſiderare debemus, quia tentatus a diabolo Dominus, ſacrilequij qui præcepta reſpõdit, & qui eo uerbo, quod erat tentatorem ſuum mergere in abyſſum poterat, uirtutem ſuæ potentiæ non oſtẽdit, ſola diuinæ ſcripturæ præcepta edidit, quatenus nobis ſuæ patientię præberet exemplum, ut quoties à prauis hominibus aliquid patimur, ad doctrinã potiùs excitemur, quam ad uindictam. Penſate quanta eſt patiẽtia Dei, quanta impatientia noſtra. Nos ſi iniuriis, aut aliqua læſione prouocamur, furore permoti, aut quantum poſſumus noſmetipſos ulciſcimur, aut quod non poſſumus, facere minamur. Ecce aduerſitatem diaboli Dominus pertulit, & nihil ei niſi manſuetudinis uerba reſpondit. Portat quem punire poterat, ut hoc in laudem eius altius creſceret, ſi hoſtem ſuum non extinguendo, ſed interim patiendo ſuperaret. Notandum uero quod ſubditur, quia recedente diabolo, angeli miniſtrabant ei. Ex qua re, quid aliud quam unius perſonæ, utraque natura oſtenditur? quia & homo eſt, quem diabolus tentat, & idem ipſe Deus eſt, cui angeli miniſtrant. Cognoſcamus igitur in eo naturam noſtram, quia niſi hunc diabolus hominem cerneret, non tentaret. Veneremur in illo diuinitatem ſuam, quia niſi ſuper omnia Deus exiſteret. ei nullo modo angeli miniſtrarent. Sed quia diebus his lectio congruit (nam quadraginta dierum abſtinentiam noſtri redemptoris audiuimus, qui Quadrageſimæ tempus inchoamus) diſcutiendum nobis eſt, cur hæc ipſa abſtinentia per quadraginta dierum numerum cuſtoditur. Moy*Exod. 14.*ſes enim ut legem acciperet, ſecundo quadraginta diebus ieiunauit. Helias in deſerto quadraginta diebus *3. Reg. 19.* abſtinuit. Ipſe author hominum ad homines ueniens, in quadraginta diebus nullum omnino cibum ſumpſit. Nos quoque inquantum poſſumus, annuo Quadrageſimæ

Ieiuniũ 40. dierũ myſticè. quadrageſimæ tempore, carnem noſtram per abſtinentiã affligere conamur. Cur ergo in abſtinentia quadragenarius numerus cuſtoditur, niſi quia uirtus decalogi, per libros quatuor ſancti euangelij impletur? Denarius etenim quater ductus, in quadragenarium ſurgit: quia tunc decalogi mandata perficimus, cùm profectò quatuor libros ſancti euangelij cuſtodimus. Ex qua re ſentiri & aliud poteſt. In hoc enim mortali corpore ex quatuor elementis ſubſiſtimus, & per uoluptates eiuſdem corporis, præceptis dominicis cõtraimus. Præcepta autem dominica per decalogũ ſunt accepta, Qui ergo per carnis deſidetia decalogi mandata contempſimus, dignum eſt ut eandem carnem quaterdecies affligamus. Quamuis de hoc quadrageſimali tempore eſt adhuc aliud, quod poſſit intelligi. A præſenti enim die uſque ad paſchalis ſolennitatis gaudia, ſex hebdomadæ ueniunt, quarum uidelicet dies quadraginta & duo fiunt. Ex quibus dum ſex dies dominici abſtinentiæ ſubtrahũtur, non plus in abſtinentia, quã triginta & ſex dies remanent. *Annorum noſtrorũ decimas Deo damus.* Dum uerò per trecẽtos & ſexaginta quinque dies annus ducitur, nos autẽ per triginta & ſex dies affligimur, quaſi anni noſtri decimas Deo damus: ut qui nobiſmetipſis per acceptũ annum uiximus, authori noſtro nos in eius decimis per abſtinentiam mortificemus. Vnde fratres chariſſimi, ſicut offerre in lege iubemini decimas rerum, ita ei cõtendite offere & decimas dierum. *Le. 7.* Vnuſquiſque inquãtum uirtus ſupperit, carnem maceret, eiuſque deſideria affligat, concupiſcentias turpes interficiat, ut iuxta *Ro. 12.* Pauli uocem hoſtia uiua fiat. Hoſtia quippe & immolatur, & uiua eſt, quando & ab hac uita homo non deficit, & tamen ſe à carnalibus deſiderijs occidit. Caro nos læta traxit ad culpã, afflicta reducat ad ueniã. Author etenim mortis noſtræ, per fructũ ligni uetiti, uitæ præcepta tranſgreſſus eſt. Qui ergo a paradiſi gaudijs per cibũ cecidimus, ad hæc inquantũ poſſumus, per abſtinentiã reſurgamus. Sed nemo ſibi eandẽ abſtinentiã ſolam credat poſſe ſufficere, cũ per prophetam Dominus dicat: *Eſai. 58.* Nonne hoc magis ad ieiunium, quod elegi? ſubiiciens: Frange eſurienti panem tuum, & egenos uagoſque induc in domum tuam. Cũ uideris nudum, operi eum, & carnẽ tuam ne deſpexeris. Illud ergo ieiunium Deus approbat, quod ad eius oculos manus eleemoſynarũ leuat, quod cũ proximi dilectione agitur, quod ex pietate conditur. Hoc ergo quod tibi ſubtrahis, alteri largire, ut unde tua caro affligitur, inde egentis ꝓximi caro reparet. Hinc etenim ꝑ ꝓphetã Dominus dicit: *Zac. 7* Cùm ieiunaretis & plangeretis, nunquid ieiunium ieiunaſtis mihi? Et cùm comediſtis, & bibiſtis, nunquid non uobis comediſtis, & uobiſmetipſis bibiſtis? Sibi enim comedit & bibit, qui alimenta corporis, quæ ſunt communia dona conditoris, ſine indigentibus percipit. Et ſibi quiſque ieiunat, ſi ea quę ſibi ad tempus ſubtrahit, non pauperibus tribuit, ſed uentri poſtmodum offerenda cuſtodit. *Iœl. 1.* Hinc per Ioelẽ dicitur: Sanctificate ieiunium. Ieiunium quippe ſanctificare, eſt adiunctis bonis aliis, dignam Deo abſtinentiam carnis oſtendere. Ceſſet ira, ſopiantur iurgia. Incaſſum enim caro atteritur, ſi a prauis ſuis uoluptatibus animus non refrenatur, cùm per prophetam Dominus dicat: *Eſai. 58.* Ecce in die ieiunij ueſtri inuenitur uolũtas ueſtra: ecce ad lites & contẽtiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè, & omnes debitores ueſtros repetitis. Neque enim qui a debitore ſuo hoc quod dedit repetit, aliquid iniuſtum facit: ſed dignum eſt, ut quiſquis ſe in pœnitentia macerat, etiam hoc quod ſibi iuſtè competit, interdicat. Sic ſic nobis afflictis & pœnitentibus, a Deo dimittitur quod iniuſtè egimus, ſi pro amore illius, & hoc quod nobis iuſtè competit, relaxemus.

DE EADEM DOMINICA,

Homilia Euſebij Emeſeni.

BAptizatus Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua: & ecce aperti ſunt ei cæli, & uidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & uenientem ſuper ſe: & ecce uox de cælis, dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. *Mat. 3* Quid eſt.n. quod baptizato Domino cæli aperiuntur? Magnum eſt hoc myſterium, magnamque his qui baptizantur lætitiam præfigurat. Clauſum erat prius, nemo illuc ante baptiſmũ ingrediebatur. Nunc autẽ apertum eſt, ſed baptizatis tantũ eſt apertum. Sic.n. Dominus ait: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum. *Io. 3.* [Et tunc quidem ductus eſt Ieſus in deſertum a ſpiritu, ut tentaretur a diabolo. Et quum ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſteà eſuriit.] Præcipui ſanctæ Eccleſiæ doctores dominum Ieſum in deſertum a ſuo ſpiritu ductũ eſſe exponunt. Quem ſi ab alio quoque ſpiritu ductum fuiſſe expoſuiſſent, non eſſet inconueniẽs, quum Lucas Euãgeliſta eum in Hieruſalem, & in mõtem excelſum ualdè a diabolo non aſſumptum, ſed ductum apertiſsimè ſcribat, dicens: *Luc. 4.* Et duxit illum diabolus in montẽ altiſſimum, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ, in momento temporis: & paulò poſt: Et duxit eum in Hieruſalem, & ſtatuit illum ſupra pinnã templi. Quod ſi ibi ab alio ſpiritu ductũ eſſe non eſt inconueniens, quare in deſertũ quoque ab alio ſpiritu eũ ductum fuiſſe incõueniens uideatur? *Chriſtus cur ſe a ſatana tẽtari permiſerit* Sed ſiue a ſuo, ſiue ab alio ductus fuerit, conſiderandum eſt, quare ſe a diabolo tentari permiſerit. Nihil enim ſine utilitate & ratione fecit Saluator noſter. Et ibi maximè rationem quærere debemus, ubi ipſe aliquid agit, ſi tamen aliquid agit, qđ ſuæ maieſtatis uideatur eſſe indignum. Quis.n. audire non horreat, ꝙ tanta uirtus a diabolo uel ducatur uel tentetur? Veruntamen quia ſua ſponte ducitur, imò ipſo iubente ducitur, (eius enim uelle, iubere eſt) non eſt hoc tantùm horrendum, quantùm quid ſignificet mirandum & quærendum. Quis enim neſciat Pilatum & Iudæos, qui eum occiderunt, non ſolum mẽbra diaboli, ſed eius quoque ſeruos fuiſſe? Et quidem maior nobis iniuria eſſe uidetur ea, quam a ſeruis alicuius hominis patimur, quam ſi ab ipſo eorum Domino eam pateremur. Vnde non magis horrendũ eſt, ꝙ Saluator noſter a diabolo ducitur & tẽtatur, quam ꝙ a Iudæis occiditur & flagellatur. Sic.n. Chriſtus occiditur non ſibi, ſed nobis: Nobis.n. mortuus eſt: quia nobis eius mors neceſſaria erat. Niſi.n. ipſe moreretur, nos non uiueremus. Mortuus igitur eſt, ut nos uiuamus. Similiter aũt nobis tentatus eſt, quia eius tentatio duplex nobis beneficium parat. Alterum quidem, ut ſciamus quomodo tentatoribus noſtris, & his, qui nobis iniuriã faciunt, rñdere debeamus: alterũ uerò, ut in nulla nr̃a uirtute uel ſapientia confidamus, qm̃ inimicus nr̃ diabolus, qui ipſum Dñm nr̃m tẽtare præſumpſit, tanquam leo rugiens ſemper circuit, quærens quẽ deuoret. *1. Pe. 4* Reddita igit̃ cã tentationis, uideamus & myſteriũ ſignificationis. Quũ.n. multis modis diabolus hoĩem tentet, maximè his tribus tñ eos tentãdo aggreditur. i. aut ciborũ appetitu, aut uana gloria, aut honoris & diuitiarũ ſublimitate. Nititur aũt eos quos tentat ad excelſa ducere, & in altum eleuare, ut ſicut ipſe eleuatus cecidit, ſic & alios exaltãdo ruere faciat. *Eſai.* Ipſe eſt.n. qui ait: In cælum aſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis, & ſimilis ero altiſsimo. *In deſertũ quos ducat ſatan.* Alios itaq; in deſertũ ducit, alios ſupra tẽpli pinnaculum poſuit, alios uerò in montem excelſum exaltat. Et in de-

ſertum quidem ducit, quando ab amore cæleſtis patriæ, & à diuina contemplatione mentes hominum auertit, & terrena quæq; & tranſitoria cogitare facit. Deſertum enim eſt, quicquid à Deo longè eſt. Sed quia cogitare non magnum peccatum eſt, niſi cogitationi delectatio ſuccedat, opponit menti diuerſas ciborũ delicias: ut ſicut primum hominem decepit per gulæ intemperantiam, ſic cetæros quoque decipiat.

In deſertum quos ducat ſatan.

In pane enim omnia ciborũ genera ſignificantur, ſecundum illud: Intrauit Ieſus in domum cuiuſdã principis Phariſæorum ſabbato manducare panem.

Luc. 14

Quando hæc igitur tibi in mẽtem uenerint, & oblitus eorum quę animę ſunt, ſola ea, quibus caro delectatur inpinguatur, & ſuperbit, cogitare cœperis; recordare quia in deſerto es, tentat te inimicus, & panes ſuos tibi apponit. Nõ uult ut ieiunes, nõ uult ut abſtineas, nõ uult ut ſanctorũ obſeruationes cuſtodias. Inuitat te carnis uoluptatẽ, inuitat te ad crapulã & ebrietatem. Scit enim quantum caro his ſuperbit & eleuatur, ſcit quantum anima his premitur & ſuperatur. Reſponde itaq;, ſicut Dominus tuus reſpondit, quando ipſe quoq; ab eo tentabatur. Pane enim nutritur corpus. uerbo Dei reficitur anima. Vtrunque ergo bonũ eſt. Alterũ tamen nimium appetere, multũq; delectabilẽ, quærere, & in ſuſcipiendo temperantiam non habere, malum eſt. Ex hoc enim luxuria omniſque carnis petulantia naſcitur. Propter hoc & diues ille, qui epulabatur quotidiè ſplendide, quia ſuſceperat bona in uita ſua omnia mala nunc patitur poſt mortem ſuam.

Luc. 16

Videamus modo illos, quos ſupra pinnaculum templi diabolus ſtatuit. In quibus mihi clericorum ordo maxime ſignificari uidetur. Illi enim à diabolo ſupra pinnaculum templi eleuantur, qui dũ ſe idoneos eſſe putant, qui Eccleſiã Dei regere poſsint, & precio, & precibus, & quibuſcunq; modis poſſunt, Eccleſiæ prælati & epiſcopi fieri nituntur. Neq; enim ſe aliter Chriſtus illuc à diabolo duci pateretur, niſi q̃a tales Chriſtianos ſuo nomine præſignitos in hoc facto ſignificare uolebat. Et benè quidem tunc omnium perſonas bonorum ſcilicet & malorum, in ſe ſignificando ſuſcepit, quando ſe à diabolo tentari permiſit. Non eſt autem inconueniens, quod malos Chriſtianos in ſe Dominus ſignificare uoluit, qui per baptiſmi ſacramentũ eius corpori uniti ſunt, cum ipſe alibi dicat: Ego ſum uitis uera, & pater meus agricola eſt. oẽm palmitẽ in me non ferentẽ fructum, tollet eum. Nota quod ait in me. Omnes enim palmites, etiã infructuoſi, per baptiſmi ſacramentum in ipſo ſunt, quanuis de ipſo aliquando tollendi ſunt.

Satan quos ſupra tẽpli pinnaculũ ſtatuat.

Ioã. 15

Quod autẽ ait: [Si filius Dei es, mitte te deorſum,] quid aliud niſi hoc dicere uidetur: Iã inter filios Dei cõputatus es, iã epiſcopus ordinatus es, iã ab his qui te nõ cognoſcũt, uideris eſſe quod nõ es: fac igitur aliquid unde lauderis, unde magnus ab hominibus uidearis. [mitte te deorſum.] Semper enim hi tales ſe deorſum mittunt, qui ſolas diuitias, gloriã & dignitatẽ quærentes, quotidie deteriores fiunt. Et hos tamen benigniſsimus Dominus docere non dedignatur, quomodo ſuo tẽtatori reſpondere debeãt, ſi tamẽ nõ diabolum tẽntantẽ, ſed ſe ſalutaria conſilia dantem audire uelint. Ait enim. [Rurſum ſcriptum eſt. Non tẽtabis Dominũ Deum tuũ.] Hoc enim Dñs reſpondit, quãdo diabolus eum duxit ſuper pinnaculum templi & qñ ei dixit, Si filius Dei es, mitte te deorſum. Similiter igitur & tu, quia intelligis te ſupra Eccleſiã Dei male ordinatum, & non à Deo, ſed à diabolo ibi poſitum, cæteriſq; prælatum, qui tibi etiam quotidè dicit, mitte te deorſum, & tę quotidię præcipitare & pderẽ nititur, recordare huius teſtimonij, quod non diabolo, ſed tibi & omnibus hominibus à Domino dicit. Reſponde igitur: Non tibi credam, non me deorſum mittam, ſed obediã ſcripturæ mihi dicẽti, Nõ tẽtabis Dominum Deum tuũ, Quomodo enim Deum nõ tentat, qui Eccleſiã, quã furtim & per latrociniũ inuaſit, contra canonũ inſtituta & Dei uoluntatẽ tenet & poſſidet? Multum enim Deum tentat, qui in eo peccato pſeuerat, quo ſe perire non dubitat.

Mittere ſe deorſum.

Deu. 6

In montem excelſum qui ducãtur.

His autem ita diſpoſitis, nunc de illis quoq; uideamus, qui ſupra montem excelſum ualde à diabolo ducũtur, quibus etiã omnia regna mundi, & eorũ gloriã oſtendit, & oſtenſa pmittit, ſi eũ procedẽtes adorẽt. Quos enim alios per iſtos intelligamus, niſi imperatores, reges, duces, principes, cæteroſq; huius ſeculi potentes, quos in montem excelſum, id eſt, in ipſarũ dignitatũ ſublimitatẽ per homicida, periuria, furta, rapinas, proditiones, fraudes, & cætera huiuſmodi, diabolus ducit & exaltat? Et iſti quidem eum adorant, eũ colũt, & uenerantur, eũ quaſi Deũ ſequuntur, & poſt eũ in tenebris demerguntur. Neque enim audiunt, quod dicit Dñs Ieſus, [Dñm Deũ tuũ adorabis, & illi ſoli ſeruies. Iſti eum imitantẽ, ei ſeruiunt & obediunt. Iſti ſunt eius milites & conſiliarij, iſti eius faciunt uoluntatẽ. Miſeri qui non intelligunt cui ſeruiunt, quem ſequuntur, & cuius ſe ſeruituti ſubijciunt. Quanto enim amplius ei ſeruierint, tãto maiora tormenta ab eo ſuſcipient. Quia igitẽ dictum eſt de his, qui in deſertum ducuntur, & de his qui ſupra pinnaculum templi conſtituũtur, & de illis qui ſupra mõtem excelſum ualde exaltantẽ, nũc ad principiũ redeamus, & quare ſaluator noſter quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiunauerit, exponamus. Quæri enim poteſt, quare neq; plùs, neque minus ieiunauerit, & quare ſibi hoc dierum numero ieiunare placuerit. Tantũ enim Moyſen, tantũ & Eliã ieiunaſſe legimus. Quadragenarius enim numerus ex quatuor cõſtat & decem: quater .n. decem, uel decies quatuor, quadraginta fiunt. Per quatuor autẽ nouũ teſtamentum ſignificatur, quoniã in quatuor euãgelijs conſiſtit. Per decem uero ſignificatur uetus, quia in decẽ mãdatis legis continetur.

Exod. 34.

3 Reg. 19.

Quadraginta enim diebus ieiunat, qui ab illis omnibus ſe immunem & ieiunũ cuſtodit, quæ utrunq; teſtamentũ facere interdicit: ut ſicut caro exterius ieiunat à cibis, ita & animus interius ieiunet à uitijs. Dicit enim ſcriptura: Non occides, non mœchaberis, non furtum facies, non falſum teſtimonium dices, non concupiſces rem proximi tui, & ſimilia. Hi ſunt illi cibi, à quibus utrunque teſtamẽtum præcipit abſtinere. Qui ergo carnem ieiunijs macerat, niſi interius ab iſtis cibis ſe ieiunum cuſtodiat, nõ bene ieiunat. Ieiunemus igitur carne, ieiunemus & mente. Noti nobis ſunt cibi à quibus abſtinere debeamus. Ieiunauit itaque Dominus Ieſus quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quatenus in ciborum ieiunio ſignificaret nobis ieiunium corporis, & in dierũ numero demoſtraret ieiunium cordis.

Exod. 20.

Ieiuniũ corporis & cordis.

FERIA SECVNDA POST Inuocauit. Matthæi XXV.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Cum uenerit filius hominis in maieſtate ſua. Et reliqua. Homilia Erici.

IN lectione quæ hanc præcedit, propoſuit Dominus ſimilitudinem hominis peregrè proficiſcẽtis, q uocatis ſeruis ſuis diſtribuit illis pecunias, prout unicuiq; cõueniebat, alij q̃nque talẽta, alij duo, alij unũ, & ſtatim profectus eſt. Poſt multũ uero tẽporis reuerſus, uocatis ſeruis ſuis poſuit rõnẽ cũ eis. Et bñ quidẽ operãtes ꝑ apportatis lucris remunerauit, negligentem uerò ſeruum, & a bono opere torpentem damnauit. Qua finita parabola, hoc quod modò exponendum

Matt. 25.

dum ſuſcepimos, conſequenter adiunxit, probans illā, quam præmiſerat, ſimilirudinem ad ſe pertinere. ait ergo: [Cum uenerit filius hominis in maieſtate ſua.] Quia enim tempus paſſionis eius inſtabat, & proximè uenturo paſcha comprehendendus & alapandus, conſpuēdus, flagellandus, ſpinis coronandus, & ad ultimū crucifigendus, aceto potandus, & morti tradendus erat, proinde ſe in maieſtate ad iudiciū uenturum prononciat, quatenus ſecutura ſcandala paſſionis, cō penſaret pollicitatio magnæ glorificationis. Ait ergo: [Cum oenerit filius hominis in maieſtate ſua, & oēs angeli cū eo.] Notandū ſanè, quod filium hominis in maieſtate uentorū dicit, per quod deſtruit opinionem qoorundā hæreticorū, qui dixerūt Dominū noſtrū Ieſum Chriſtum à tempore reſurrectionis & aſcenſionis non manere in natura ueraciter aſſumptæ humanitatis: non atteodentes quod angeli in eius aſcenſione dixerūt: Sic ueniet, quemadmodū uidiſtis eum euntē in cælom. Et hic Dominus manifeſte filium hominis fatetur uenturum eſſe ad iudicium. Idem enim uerus filius Dei, idemque uerus & filius hominis: non tamē doo, ſed unus eſt filius Dei, qui in iudicio per ſolam uidendus eſt humanitatem. Nam in diuinitate ſua ſolis poſt iodiciū apparebit electis, quia ſcriptū eſt: Tollatur impius, ne uideat gloriam Dei. Soli aūt regē ſeculorum in decore ſuo uidebunt oculi mundi ſanctorum. [Cū ergo, inquir, uenerit filius hominis in maieſtate ſua,] hoc eſt, in diuinitatis ſuæ potentia, per quā cum patre ſimul & ſpiritu ſancto genus humanū iudicabit, bene meritis præmia, impijs & peccatoribus digna rependens ſupplicia, ſecundum quam (ut dictum eſt) nunquam eum reprobi uidere poterunt. Ille ergo qui quondā in aſſumpto homine iudicandus ueniens: non clamauit, neq; uocē eius quiſquā in plateis audiuit, quia ita humilis uenit, ut à nemine cognoſcereť: nūc Deus manifeſtè ueniet, Deus nr̄, & non ſilebit, ſtipatus miniſterio angelorū, qui cū eo ad iudiciū uenient, ot in eorū præſentia iudicentur, qui ſub eorū cuſtodia uixerunt. Angeli. n. ſunt adminiſtratorij ſpi- *Heb. 1* ritus, qui ſingulis hominibus ad cuſtodiā deputantur, *Matt. 18.* de quibus Dominus: Angeli. n. ſunt eorum ſemper uident faciē patris &c. Hinc & Pſalmiſta dicit: Annūciauerunt cæli iuſtitiā eius. Cæli nanq; iuſtitiā eius annū- *Pſ. 96* ciabunt, quia ſancti angeli iuſtiſsimū Dei iudiciū ueneranter prædicabunt. [Tunc ſedebit ſup ſedē maieſtatis ſuæ.] Sedē ſuper quā Dn̄s ſeſſurus eſt in iudicio, quidā iuxta literam nubem illam accipiunt, in qua Dominus aſcendit in cælum, in qoa etiam uenturus eſt ad iudiciū. Sed competentius ſedes Dei ſancta in- *Act. 1* *Sedes Dei.* telligitur Eccleſia, in qua Dominus ſedebit, quia in Eccleſia ſua glorioſus ipſe eā glorificans apparebit. [Et congregabuntur ante eū omnes gentes. Omnes uidelicet homines à primò Adā uſq; ad eū, qui in fine mūdi oaſciturus eſt, quique ab exordio mūdi iā defuncti ſunt, oel qui uiui in corpore inueniendi ſunt. [Et ſeparabit eos ab inuicē, ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis. Et ſtatuet oues quidē à dextris ſuis, hœdos autē à ſiniſtris.] Sicut paſtor pecus ſecernit à pecore, ita Dominus noſter, qui eſt uerus paſtor quem oues ſuæ agnoſcunt, eumque ſequuntur, ſeparabit in die iudicij bonos à malis. Nā per oues deſignantor ſancti, *Oues.* ſimplicitate & innocentia gaudētes: quid ad dexterā Domini ſtatuentur, quia in ſpe ſempiternæ felicitatis collocabuntur. Per hœdos autē qui ſunt petulca ani- *Hœdi.* malia & laſciua, & ad libidinem ſemper feruida) deſignatur reprobi, uoluptatibus illecebris corporalibus dediti: qui ponentur ad ſiniſtram quia iuſte ſempiternæ damnationi ſubijcientur. Sed & illud attendendū, qa non capras, ſed hœdos in ſiniſtra ſtatuēdos dicit, quoniam capra in bonā accipitur ſignificationē. Signat enim ſanctorum animas, quæ uelut greges caprarum tonſæ & lotæ aſcenderūt de lauacro, & gemel- *Capra. Can. 4* los edūt fœtus, & ſterilitatē ingnorant. Sciendū uero, quia in iudicio duo erunt ordines, alter bonorum, alter malorū, qui tamen quadriſariè diuidentur. Duo enim erunt ordines bonorū: onus qui nō iudicabirur, *Ordines bonorum & malorum.* ſed cum Domino iudicabit: ſicut erunt ſancti Apoſtoli & perfecti, quibus dictū eſt: Sedebitis ſup ſedes, iudicātes duodecim tribus Iſrael. Alter erit ordo bonorū, q iudicabitur & ſaluabiť, quibus dicetur: Eſurini, & dediſtis mihi mādučare, &c. Similiter duo erunt ordines reprobotū. Vnus eorū, qui non iudicabitur, & tamē dānabitur in quo erūt pagani Deū ignorātes, de q- *Matt. 19.* bus Pſalmiſta dicit: Non reſurgēt impij in iudicio. Et *Mate. 25.* Dominus: Qui nō credit, iā iudicatus eſt. Alter erit ordo, illorū, qui iudicabūtur & dānabūtur, quibus dice- *Pſal. 1* tur: Eſuriui, & nō dediſtis mihi māducare. [Tunc di- *Ioan. 3* cet rex his, q à dextris eius erūt: Venite benedicti patris mei, poſſidete præparatū uobis regnū à cōſtitutione mondi, Rex, Chriſtus uidelicet, q eſt rex regū, & *Apoc.* Dominus dominātiū, quique inde illa ſolus exaltabi- *Eſai. 2* tur, & ſuæ poteſtatis authoritate ſentētiā dictabit. Et dicet his qui à dextris eius erūt, hoc eſt, ſanctis qui ad ſortē ſupernæ beatitudinis pertinebūt: Venite benedicti patris mei, &c. Vox iſta deſiderabilis, exoptabilis, & omni gratia ſuſcipiēda, qua ſancti ad bona perpetua, & ad regnū uocātur ſine fine manſurū. Et merito benedicti dicūtur, hoc eſt, ad æternā benedictionē, quæ in Chriſto & per Chriſtū eſt, prædeſtinati. Patris autem ſui regnū dicit, ad illum referens, omnem poteſtatē, cuius eſt filius: quia à quo habet eſſentiā, ab illo habet & potētiā. Vnū tamē eſt regnū patris & filij & ſpiritusſancti, ſicut una eſt eſſentia, eadēq; maieſtas. Quod regnū ab origine mūdi illis præparatū aſſerit, qa ad illud ante ſecula prædeſtinati & præordinati ſunt. Nā & Apoſtolus dicit: Quos præſciuit, & præde- *Rom. 8* ſtinauit cōformes fieri imaginis filij ſui. Quos aūt prædeſtinauit illos & uocauit: & quos uocauit, hos & iuſtificauit. Quibus uero meritis talē promeruerint remunerationē, enumerat ſubdens: [Eſuriui, & dediſtis mihi manducare. Sitiui, & dediſtis mihi bibere. Hoſpes erā, & colligiſtis me. Nodus, & cooperuiſtis me. Infirmus, & uiſitaſtis me. In carcere erā, & redemiſtis me]. Quæ uerba apertè exprimūt opera pietatis, & beneuolentiæ munificentiā, quæ corporeā tolerātibus indigentiā neceſſaria eſt. Verū ſi hæc ſpiritaliter acceperimus, gratius aliqd impletiōe charitatis intelligere poterimus: quia charitas oō ſolū circa carnē fratris quādoq; moriturā uerū multo magis circa animā ſemper uicturā eſt exhibenda. Qui igitur eſurientē & ſi- *Spiritalia charitatis opera.* tientē pane uerbi ſatiat, & aqua ſapiētiæ potat, perfecta charitatis opera adimplet. Qui errātē à uia ueritatis ſacra admonitione reuocat, & p pœnitētiā in domū ſanctæ Eccleſiæ recipit, pietatis opera ueraciter agit. Qui uerò infirmū in fide ſuſcipit, ſecūdū Apoſtolū, & tribulationū ac inſcitiæ carcere clauſo, ſolatiū cōpaſsionis ac ſermonē cōſolatioois impēdit, hic utiq; ueræ dilectionis iura adimplet, atq; ideo pietatis mercede remunerādus ē. Et nota ꝙ nō uirtutes maximas, ſed ſola dilectionis opera, quæ actiuæ uitæ neceſſaria ſunt, Dn̄s in iudicio cōmemorat, ut liquido oſtēdat, qa charitatis præcepta ſeruātib⁹ debeanť regna cælorū, ſine qua nulla uirtus, nullū opus bonū Deo placere poteſt. [Tūc reſpōdebūt iuſti, dicētes: Dōe, qn̄ te uidi- *Ro. 14* mus eſuriētē, & pauim⁹? ſitiētē, & dedimus tibi potū? Quando autem uidimus hoſpitem, & collegimus te? nudum, cooperuimus te?] Reſpondebunt iſta ſancti, ſtopentes ad immeoſam & ineffabilem maieſtatem regis Chriſti, & quia omne bonum quodcunqoe feceruot, quanuis fuerit maximū, tunc illis minimum

& breuiſsimum uidebitur, præ magnitudine terroris qui tunc erit, ſiue præ abundãtia inæſtimabilis retributionis, Deniq; & B. Ephræm in Homilia quadam de die iudicij, quam pleuam compunctionẽ ſcripſit, dicit ſanctos tũc angelos, ſub quorũ cuſtodia uixerunt, interrogaturos, quid unquã boni egerint, aut quid meriti habuerint, ut tali gloria talique digni habeantur mercede? [Et reſpondẽs rex, dicet illis: Amen dico uobis, quãdiu feciſtis uni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.] Mirãda Domini & ſaluatoris noſtri pia dignatio, qui deuotionem iuſtorum tali mercede compẽſat, ut ſe in pauperibus paſtum & ueſtitũ aſſerat, & quicquid illis impenſum eſt, ſe ſuſcepiſſe confirmet. Sanè quod dicit: Quandiù feciſtis uni ex his minimis meis, mihi feciſtis, poteſt quidem generaliter de omni paupere accipi, quod uidelicet eleemoſyna cuiquã egeno propter Chriſtum impenſa, ab ipſo ſuſcipiat. Verum cũ Dominus notabiliter & quaſi demonſtrãs dicat, uni de minimis iſtis, oſtendit ſe non generaliter, ſed de quibuſdã pauperibus, de his uidelicet tantũ dicere, qui ſpiritu pauperes ſunt, quiq; propter Deum uoluntariam perferunt egeſtatem, quibus maxime fideles de ſuis facultatibus ſubuenire, & ſibi amicos facere debẽt, ut ab eis in æterna regni cęlorum habitacula recipiãtur. *Lu. 16* [Tunc dicet & his, qui à ſiniſtris eius erunt: Diſcedite à me maledicti in ignem æternũ, qui paratus eſt diabolo & angelis eius.] Reprobis ad ſiniſtram poſitis (qui etiam dum in mundo uiuerent, ſiniſtra ſemper, hoc eſt, trãſitoria amauerunt, nec unquã æternorũ, quæ per dexterã figurãtur, curã habuerũt) dicitur, Diſcedite à me maledicti in ignẽ æternum.

Maledicti qui. Maledicti uerò uocantur hi, qui in malitia oẽm uitã cõſumẽtes, æternæ maledictioni ſeipſos pręparare nõ timuerũt. Nunquã quidem mali cum Domino fuerũt, *Pſ. 55.* quia non habitabit iuxta eum malignus: ſed tunc diſcedere iubentur, quia in præſenti mali bonis permixti uidentur, à quibus in iudicio ſeparabuntur. Sagena enim ſanctæ Eccleſiæ malos piſces cum bonis capit, & uſq; ad littus ultimi examinis pertrahit. *Matt. 13.* Sed tunc bonis in uaſa collectis piſcibus, mali foras proijcentur. *Ibidẽ.* Sic & in agro Domini zizania cum tritico germinant, ſed cum ad areã uẽtum fuerit, triticũ in horreũ reconditur zizania uero in faſciculis colliguntur, & igni cõburũtur. Siue diſcedere eos, hoc eſt, à præſentia ſuæ uiſionis iubet proijci, & i tenebras exteriores expelli. Diſcedere ergo maledicti iubentur in ignem æternum, ut ibi ſine fine ardeant, qui in pręſenti ignem uitiorũ in ſe extinguere noluerunt. Iſte autem ignis diabolo & angelis eius præparatus eſt: quia ſicut præſcientia Dei iuſtis regnum ab origine mundi præparauit, ita diabolo & angelis eius ac reprobis ignem æternum, in quo perpetualiter crucientur, præordinauit. [Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare. Sitiui & non dediſtis mihi potum. Hoſpes eram, & non collegiſtis me. Nudus eram, & nõ operuiſtis me. Infirmus, & in carcere, & non uiſitaſtis me.] Metẽuda multumq́ue pertimeſcenda eſt iſta ſententia. Non enim dicit, aliena rapuiſtis, ſed nõ dediſtis mihi mãducare. Si ergo ita tenacia damnat̃, rapacitas quid meret̃? Aut quid recipiat qui alienũ tulerit, ſi ſic puniet̃, qui de ſuo nõ dederit? Si tale iudiciũ eſt ei, qui non fecit miſericordiã, quale erit ei, qui fecit rapinã? [Tũc reſpondebũt & ipſi, dicentes, Domine, quando uidimus te eſurientẽ, aut ſitiẽtẽ, aut hoſpitẽ, aut nudũ, aut infirmũ, uel in carcere, & nõ miniſtrauimus tibi?] Excuſare ſe nitunt̃, tãquã Deũ fallere poſsint, ſicut quõdã hoĩes decipiebãt. Sed tũc nullã excuſationẽ habere pñt, q̨ dũ potuiſſent cõuerti, noluerũt, & eleemoſynis peccata ſua delere neglexerũt. [Et rñdẽs, dicet illis, Amen dico uobis, quandiu non feciſtis uni de his fratribus meis minimis, nec mihi feciſtis.] Qui enim humilibus & deſpectis Chriſti membris beneficiũ impendere negligit, *1. Ioã. 4.* conuincitur Chriſto minus eſſe deuotus, atque ideo nunquã ſe ei aliquid tribuiſſe gaudebit. Nã qui nõ diligit fratrẽ quem uidet, Deũ quẽ non uidet quomodo poteſt diligere? Attendẽdũ uero, quod & hic, ſicut & ſuperius, unitatis fit mentio, cum dicitur: Quãdiu nõ feciſtis uni ex minimis meis, nec mihi feciſtis. Per quod innuitur, quia illius largitas Deo accepta eſt, qui hanc ſimplici cordis intentione, in unitate fidei catholicæ ſtudet exhibere. Cæterum qui ſe uel ab unitate fidei hæretica prauitate diuidit, uel de ſuo bono opere laudem quærit humanam, huius miſericordia reproba à Chriſto iudicatur & indigna. [Et ibunt hi in ſupplicium æternũ iuſti autẽ in uitã æternã.] *Origenis error, dæmonũ reparatione.* Origenes dogmatizat, omnes reprobos, ipſum etiã diabolũ & angelos eius, poſt multa ſecula poſſe indulgentiam peccatorum promereri, & à ſupplicijs liberari: aſſerens diuinæ pietati aptiſsimè cõuenire, ut ſicut hominẽ redemit, ita quoq; præuaricatorẽ angelũ ſaluet. Cui tamẽ apertiſsime hac ſententia repugnatur, qua dicitur. Ibũt hi in ſuppliciũ æternũ. Sed ille ex oppoſito dicit, hoc Dominũ dixiſſe ad incutiendũ timorẽ quibuſq; peruerſis, quatenus æterna expaueſcant ſupplicia, & peccare deſiſtãt. Cui cõtra reſpondendũ, quia ſi hoc uerũ nõ eſt, nec illud uerum eſt, quod ueritas ſubdit: Iuſti autẽ in uitã æternã. Sed (quod dictu nefas eſt) ſicut illud falſo minatus eſt, ut timore percelleret: ita hoc falsò promiſit, ut uana ſpe deciperet. Ad hæc fortaſſe aliq̄s dicat, iniuſtũ eſſe ut pro tẽporali & momentanea delectatione quis æterna perſoluat ſupplicia. Sed ſciendum illos æternis ſubigi tormentis, qui obſtinata uoluntate in malo perſeuerare, & nunquam ſuis ſceleribus terminum ponere noluerunt. Inſuper & ſi ſemper uiuerent, ſemper utiq; peccare uellent. Iuſto igitur dei iudicio, tales ibunt in ſupliciũ æternũ. Proinde orãda eſt miſericordia Dei, & corda cũ manibus eleemoſynarũ leuãda, ut in præſenti uita ignis timoris ſui mala noſtra decoquat, quatenus in tremẽdi examinis iudicio à malorũ ſtatione ſiniſtra liberatos, in dextra cũ omnibus ſanctis miſericorditer collocare, & in uitã æternã cũ ſanctis angelis cõnumerare dignetur, in qua uiuit & regnat in ſecula ſeculorũ, Amen.

EADEM FERIA II. HOMIlia Euſebii Emeſeni.

DOminus enim qui prius humilis uenit in forma ſerui, iterum excelſus & ſublimis uẽturus eſt in maieſtate ſua, Veniẽt autem & omnes angeli cum eo, ut ex ipſa ſui exercitus multitudine, & uirtus & omnipotentia manifeſtetur. Et tunc quidem ſedebit in ſede maieſtatis ſuæ, quoniam tunc patri coæterno æqualis & ſimilis reuelabitur. Nuſquam enim melius regia dignitas, quam in ſede regia manifeſtatur. [Et congregabuntur ante eum omnes gentes.] Secundum illud: Viuo ego, *Eſ. 45.* dicit Dominus, quia mihi curuabitur omne genu, & cõfitebitur omnis lingua. Nõ autè erit ei difficile, ſicut nõ fuit creare, ita & reſuſcitare. *Ioã. 10* Et ipſe quidẽ paſtor bonus qui oues ſuas benè cognoſcit: bonos à malis ſeparabit, *Oues.* ouesq; ſtatuet à dextris, hœdos aũt a ſiniſtris. Oues enim dicunt̃ boni propter ſimplicitatẽ *Hœdi.* & innocentiã: hœdi uero dicunt̃ mali, propter uanitatẽ & petulãtiã. In ipſa autẽ poſitione dextræ & ſiniſtræ, iã ex tũc utraq; pars agnoſcere poterit, cui miſericordia, & cui pœna immineat. [Tunc dicet rex his, q̨ à dextris eius erũt: Venite benedicti patris mei, poſsidete paratum uobis regnũ à cõſtitutione mũdi.]

Quare hoc? Vultis audire quare? Eſuriui enim, & de-
diſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere:
hoſpes eram, & collegiſtis me: nudus eram, & operui
ſtis me: in carcere eram, & uenistis ad me.] Si enim an
te mundi conſtitutionem regnũ eis paratum erat, cõ-
ſtat quis antequã fierent, ad uitam erãt prædeſtinati.
Qui uerò ad uitã erãt prædeſtinati ſunt, illi nullate-
nus perire poſſunt. Fit autẽ cõditionaliter prædeſtina
Prædeſtinatio ſit a[?]. tio Dei, nihilque ſine aliqua conditione prædeſtina-
tum eſt. Prædeſtinatũ eſt enim ut ſaluaretur mũdus,
ſed per aquã baptiſmatis, & mortẽ filij Dei. Prædeſti
nati ſunt omnes boni ad gloriã, ea tamẽ cõditione, ſi fi
dẽ tenuerint, ſi charitatẽ, ſi humilitatẽ, ſi ſapiẽtiã, ſi
miſericordiã & pietatẽ, & his ſimilia habuerint. Ta-
les enim eos futuros præuidit, quos Deus ad uitã præ
deſtinauit: & quaſi prædeſtinãdo eis diceret: Ego qui
dẽ uos ad uitã prædeſtino, ſi tamẽ tales fueritis, ſi mea
mãdata cuſtodieritis, ſi fidẽ & miſericordiã habueri-
tis, & ſi in bono tãdẽ inuẽti fueritis. Qui igitur talis
eſſe nõ uult, q̃ mãdata Dei cuſtodire nõ nitit, ideò nõ
uenit ad prædeſtinationẽ q̃a nõ ſeruat cõditionẽ. No
li ergo attendere ad prædeſtinationẽ Dei, quã ignoras:
attende ad uerba, quæ audis & intelligis. Sicut.n.
in prædeſtinatione ſua uerus eſt Deus, & mutari nõ po
teſt: ita & uerba eius uera ſunt, uel mutari nõ poſſunt.
Luc. 21 Vnde & in euãgelio Dominus ait: Cælũ & terra trãſi-
bũt, uerba autẽ mea nõ trãſibunt. Sed audiamus, quæ
Ezec. ſint hæc uerba. Peccator, inquit, quacũqne hora cõ-
18. uerſus fuerit & ingemuerit, uita uiuet, & nõ morietᷣ
itẽ q̃ſ: Si uolueritis, & audieritis me bona terræ come-
Pſal. 1 detis. Quod ſi nolueritis, gladius deuorabit nos. & in
euãgelio: Qui crediderit (inquit) & baptizatus fue-
Marc. rit, ſaluus erit: q̃ uero nõ crediderit, cõdẽnabitur. &
16. iterũ: Si dimiſeritis hominibꝰ peccata eorũ, dimittet
uobis pater ueſter cæleſtis peccata ueſtra. Ne quæras
Mat. 6 aliã prædeſtinationẽ. In his enim uerbis, omnis & ui-
tæ, & mortis prædeſtinatio conſiſtit. Sic hæc feceris,
eſto ſecurus, & crede indubitanter, q̃ ad uitã præde-
ſtinatus. Quod ſi indurato corde hæc facere nolueris,
in hac malitia perſeuraueris, p̃ certo ſcias te ad mor
tẽ eſſe prædeſtinatum. Quãuis enim nullus homo ad
peccatũ ſit prædeſtinatus, oĩs tamẽ homo ad gloriam
aut ad ſupplicũ prædeſtinatus eſt, ſequitᷣ. [Tunc rñde
bunt ei iuſti, dicentes: Domine, quando te uidimus
eſurientem, & pauimus: ſitientem, & dedimus tibi
potum? quando autem te uidimus hoſpitem, & colle
gimus te? aut quando te uidimus infirmum aut in car-
cere, & uenimus ad te?] Stupeſcũt enim admiratione,
dũ eũ eſurientẽ uel ſitientẽ, dñ hoſpitẽ, infirmũ, aut in
carcere fuiſſe aliquando audiũt, quẽ nunc in tãta glo
ria, tantaque ſublimitate conſpiciunt. Vnde & non
immerito eũ interrogãt, quãdo uel ſic eũ uiderint, uel
ſic ei miniſtrauerint. [Et reſpondens Rex, dicet illis:
Amen dico uobis, quandiu feciſtis uni de his fratrib.
meis minimis, mihi feciſtis.] In mẽbris ſuis ſuſcipitᷣ
Xpiani Chriſtus: mẽbra enim ſua ſunt omnes Chriſtiani. Et
mẽbra ideo quidẽ dicũtur Chriſtiani, quia mẽbra ſunt Chri
Chriſti ſti. Vñ & Apoſtolus ait: Neſcitis q̃m corpora ueſtra mẽ
1. Co. 6 bra Chr̃i ſunt? Tollẽs ergo mẽbra Chriſti, faciã mẽbra
meretricis? abſit. Chriſtus igitᷣ in eſuriẽtibus eſurit, in
ſitientibus ſitit, in infirmis ægrotat, & in alijs ſimili-
ter patitur. Magna ergo reuerẽtia ſuſcipiendi ſunt
pauperes Chriſti, cum magna ueneratione ſeruien-
dum eſt eis: ſiquidem Chriſtus in eis ſuſcipitur, & ho
noratur in eis. [Tunc dicet & his, qui à ſiniſtris eius
erunt: diſcedite à me maledicti in ignem æternum, q̃
paratus eſt diabolo & angelis eius. Quare aũt hoc præ
cipiat, ſubiungit cauſam. Eſuriui.n. & nõ dediſtis mi-
hi mãducare: ſitiui, & nõ dediſtis mihi bibere: hoſpes
eram, & non collegiſtis me, infirmus & in carcere nõ
uiſitaſtis me.] Si igitur ignis æternus paratus eſt dia-
bolo & angelis eius, manifeſtum eſt, quoniam ſic præ
deſtinati ſunt mali ad mortẽ propter malitiã ſuã, ſi-
cut boni ad uitã pro bonitate ſua. Sed quæ tormẽta pa
tientur qui aliena rapiunt, quũ illi talia patiũtur, q̃a
ſua non tribuunt? Si talia ſuſtinebunt immiſericordes
qualia paſſuros putamus crudeles? [Et ibũt iſti in ſup
plicium æternum, iuſti autem in uitam eternam.

FERIA TERTIA
Matth. XXI.

In illo tẽpore, cum intraſſet Ieſus Hieroſolymam, cõ mota eſt uniuerſa ciuitas. Et reliqua. Homilia Erici.

DOminus, & deus, author & recuperator
humani generis Chriſtus, ante mũdi cõ
ſtitutionẽ prælegerat cum parte, & ubi
pateretur, & quãdo pateretur pro ſalute
hominũ. Impleta ergo huius temporis
plenitudine, inſtante iã paſſione, appropinquare uo-
luit loco ſuæ paſſionis, ubi inueniri poſſet ab his, per
nos eadẽ paſſio celebrãda erat, ne quaſi refugiẽs aut
detrectãs mortẽ æſtimaretᷣ. Nõ enim metuebat mor
tẽ, ſed poteſtate imperabat mori. Ait ergo Euãgeliſta:
[Qvia cum intraſſet Ieſus Hieroſolymã, cõmota eſt
uniuerſa ciuitas, dicens: Quis eſt hic?] Ad ingreſſum
Saluatoris cõmota eſt ciuitas, admirata populi frequẽ
tia, ignorans Domini intrãtis uirtutẽ atq; potentiam.
Simile quid & in aſcẽſione eius de angelis legimus, q̃
cũ Dominũ triũphali põpa aſcẽdentẽ cernerẽt, & car
nem iam glorificatam ad cælos uehementẽ, admirãtes
dicebãt, Quis eſt iſte rex gloriæ? [Notandum uero, q̃ Pſ. 23.
ante ſex dies Paſchæ, ſicut S. Euãgeliſta Ioãnes dicit, Ioã. 12
uenit Dominus Bethaniã, ubi Lazarum ſuſcitauerat, at-
que in craſtinũ aſino ſedẽs, turbis diuinas ſibi laudes
acclamãtibus, Hieroſolymam ingreſſus eſt: quod olim
in paſchali agno myſticè fuerat præſignatũ. Scriptũ nã
que eſt in lege: Decima die mẽſis primi tollat unuſquiſ Ex. 12
que agnum per familias & domos ſuas, & ſeruabitis
eũ, inquit, uſque ad quartamdecimã diẽ mẽſis huius,
immolabitque eum omnia multitudo filiorum Iſrael
ad ueſperã. Ergo ſecundum hãc de paſchali agno pro
phetiã, Dñs Ieſus decima die mẽſis primi, hoc eſt, ante
quinque dies paſchæ, ciuitatem Hieruſalem ingreſ-
ſus, coniurante aduerſum ſe ſeniorũ principũque con Deut.
cilio, præſtolabatur horã, qua pro mũdi ſalute Deo pa 18.
tris ſe in odorẽ ſuauitatis hoſtiã offerret, [Popvli aũt Luc. 13
dicebãt, Hic eſt Ieſus à Nazareth propheta. [Superbia
Iudæis quis nã eſſet, qui cũ tanta gloria ciuitatem in
trabat, interrogantibus, ſimplex turba quod nouerat
fatebatur, Hic eſt, inquiens, Ieſus propheta. Prophetã
appellabant, quia errabant, & quid dicerent ignora-
bant. Neſciebant enim eum Deum, aut Dei filiũ appel
lare, ſed error eorum perfecta ſcientia plenus erat. Nã
Moyſes de eo dixerat, Prophetã uobis ſuſcitabit Deus
de fratribꝰ ueſtris tãq̃ me. Et ipſe de ſe loquitᷣ, Nõ capit
prophetã perire extra Hieruſalẽ. Ita uero accipiendus
eſt eſſe propheta, ut ſit Dñs prophetarum, ſicut eſt rex
regũ, & Dñs dominantiũ. [Et intrauit Ieſus i tẽplũ.] Apoc.
Quod Dñs in ciuitatẽ ingreſſus, primo tẽplũ adijt, 19.
formã nobis religioſæ cõuerſationis, quã ſequi debea
mus, oſtendit. Cũ enim oppidũ, uel caſtellũ ſiue aliquẽ
locũ, ubi domus orationis Deo ſit conſecrata, ingredi
mur, prius ad illam feſtinare debemus, & poſtquam
nos per ſtudia orationum Deo commendauerimus,
ſic demũ ad ea, quæ neceſſitas fragilis uitæ exigit, per-
agẽda negocia tutius accedamus. [Et cœperit eijcere
uendentes in illo, & ementes, & menſas nummulario
rum, cathedras uendẽtium columbas euertit.] Inter
omnia miracula, quæ Dñs in mundo corporaliter geſ

ſit, hoc præcellentiſsimum & maximũ eſt. Plus enim fuit, ut dicit. B. Hieronymus, hoc quod unus homo inermis multa millia armatorum de templo eiecit, quam quod Lazarum quatriduanum à mortuis ſuſcitauit. *Vide d. Hieronymũ in ca. 21. Matt.* Fulgor enim diuinitatis reſplendebat in aſpectu humanitatis: atque ideò uidentes inſolitam claritatẽ in facie hominis radiantẽ, terga cædẽti dabãt, & reſiſtere non audebant. [Scriptum eſt: Domus mea, domus orationis uocabitur: uos autem feciſtis illam ſpeluncã latronũ.] *Eſa. 56.* Domus illa dei ad hoc à Salomone primũ, & poſtea à Ieſu ſacerdote & Zorobabel conſtructa fuerat, nõ quod Deus in manufactis templis habitet, ſed ut ibi nomen eius inuocaretur, ibique deuotæ plebis orationes audiret, uota ſuſciperet, munera & oblationes acceptaret. Sed illi eam ſpeluncã latronũ fecerãt, quia ad hoc in tẽplo reſidebãt, ut aut nõ dãtes munera coporaliter punirent, aut dantes ſpiritaliter necarent. *Deute. 16.* Legis ſiquidẽ præceptũ erat, ut ter in anno conuenirẽt omnes ex diuerſis regni Iudaici partibus ad auguſtiſsimũ & ſanctiſſimũ in toto orbe templum in paſcha uidelicet, pentecoſte, & ſcenopegia & eiuſdem legis præceptũ erat, ne uacui in conſpectu Domini apparerent. *Exod. 23. & 34.* Et plerunque contingebat, ut hi, qui de remotioribus partibus ueniebant, nõ haberent quod in ſacrificio Domini offerant, qui ob lõginquitatẽ itineris ſecũ pecora ſua adducere non ualebant. Proinde ſacerdotes habebant pinguiſsima animalia, quæ uſus ſacrificij expoſcit, & ea non habentibus uendentes, accepta pecunia, rurſus empta ſuſcipiebant, hoc modo prædã de ſimplici populo facientes. Verum erant quidã ita pauperes, qui etiã ſumptibus & uictu indigebant, & non ſolũ hoſtias, ſed nec unde eas emerent habebant. *Nummularij in tẽplo.* Ad hoc ijdẽ ſacerdotes nũmularios in tẽplo ſtatuerant, qui mutuã eis ſub hac occaſione pecuniam darent. Sed quia lex uſuras prohibuerat, nec apertè ab eis duplicatã pecuniam exigere poterant, *Deute. 23.* excogitauerant rurſus aliã fraudem, ut pro uſuris reciperent uarias ſpecies munerum: uerbi gratia, frixum cicer, uuam paſſam, & diuerſi generis poma: ut quod in nummo non licebat, in his rebus exigerent, quæ nũmis emunt. *Collybyſtæ.* Hos appellabãt ipſi proprio ſermone collybiſtas, qui collibia, id eſt, uilia munuſcula dabant, quæ græcè tragemata, latinè bellaria dicunt. Iſtiuſmodi fraudes & negotiationes Dominus cernens in domo patris ſui fieri, ſicut beatus Ioannes dicit, *Ioan. 2* facto flagello de reſticulis, innumeram multitudinem de templo eiecit. Attendant iſtud Eccleſiæ ſacerdotes, & caueant, ne domũ Dei in ſpeluncam latronũ uertant. Latro enim eſt, qui lucra de religione ſectatur, & ex cultu ſanctitatis ſtudet occaſioni negotiationis. Proinde metuendum eſt illis, ne ſicut illi de templo materiali eiecti ſunt, ita iſti de templo ſpirituali eijciantur. Quotidiè enim Dominus domum patris ſui, ſanctam uidelicet Eccleſiam intrat, & occupatos lucris turpibus eijcit, atque unius criminis habet uendentes pariter & emẽtes. *Vendentes.* Vẽdẽtes enim ſunt, q ſacros ordines ad præmiũ largiuntur. *Ementes.* Ementes uerò, qui pro iniuſtitia pecuniam tribuũt, & dato precio patronis, emunt peccatum. Notandũ uero quod dicitur, Menſas nũmulariorũ, & cathedras uendentiũ colũbas euertit. Quid enim per mẽſas nũmulariorũ, niſi altaria Dei intelliguntur quæ per auaritiam malorum ſacerdotum menſæ efficiuntur nummulariorum? Quid uero per cathedras uendentium columbas, niſi magiſterialis dignitas in Eccleſia accipitur, quæ & ipſa cũ ad lucra deflexerit, ad nihilũ redigitur? *Matt. 3.* Quid uero per columbas, niſi ſpiritusſanctus accipitur, qui ſuper dominũ baptizatum in ſpecie colũbæ aparuit? Qui autem ſunt qui colũbas uẽdũt, niſi hi, qui ſpiritũ ſanctũ per manus impoſitionẽ ad premiũ tribuũt? Sed Dominus cathedras uendentium columbas euertit, quia taliũ ſacerdotiũ deſtruit. Quicunque enim epiſcopus gratiam ſpiritusſancti uendiderit, etiãſi in conſpectu hominum pontificali ſtola fulgere uideatur, iam ante Dei oculos ſacerdotio priuatus eſt. Hinc & ſacri canones Simoniacuum hæreſim anathematizant, & ſacerdotia priuari præcipiunt eos, qui pro impenſa gratia ſpiritali preciũ quærunt. Moraliter: ſicut in ciuitates templum cæteris ædificijs præminet, ita in plebe fideliũ uita religioſorum. Templum ergo Dei, eſt ipſa mens fidelium, dicente Apoſtolo: Vos eſtis tẽplũ dei, & ſpiritusſanctus habitat in uobis. *1. Cor. 3.* Hæc igitur mens fidelis, ſi relicta innoccentia, in læſionem proximi peruerſa profert cogitationes ſpelũca utiq; latronum efficitur, nec iam domus orationis uocatur ſed latibulum latronum: unde illud meditatur agere, unde poſsit proximo nocere. Non ergo ſit in domo noſtri pectoris negociatio, non ementium uendentiumque commercia: ne iratus Ieſus intret, & flagello diſtrictæ ſeueritatis puniat concretas ſordes ſuæ manſionis. [Et acceſſerunt ad eũ cæci & claudi in templo, & curauit eos.] Eiectis indignis & prophanatoribus tẽpli, cæcos & claudos mirabiliter ſanauit, ut per hoc uirtutis ſuæ ſuis aduerſarijs daret indiciũ, & ut uocem ſe laudantiũ puerorũ. Hoſanna in excelſis clamantiũ, tali teſtimonio confirmaret: oſtendens opere, quod illi 12.
uocibus cõſonabant: ſimul etiam, ut uiſa Chriſti tanta potentia, conuerterentur & crederent. Ideo enim illis cernentibus cæcos illuminauit, ut illi fidei lumen reciperent: ideò claudos direxit, ut iſti claudicationem mentis abijcerent, & meliores pedes in recta operatione habere inciperent. [Videntes autem pueros in tẽplo clamãtes, hoſanna, benedictus qui uenit in nomine Domini, dixerũt: Audis quid iſti dicũt?] indignè ferentes, quòd Chriſto quaſi homini diuinas laudes, & quæ ſoli Deo cõueniunt acclamarẽt. Verũ Dominus ita reſpõſum ſuũ ex omni parte præmuniuit, ita quod diceret tẽperauit, ut nec calumniatorũ inſidijs pateret, uel laudes illas, quaſi à pueris errantibus ſibi deferrentur, abijceret. Non enim reſpondit, quòd illi audire uolebãt, Benè dicũt pueri, iuſtè de me ſic ſentiũt. Nec rurſus ait: Erãt pueri, debetis ignoſcere inſciæ ætati. Sed reſpondit: Audio, ſicq; uoces illorũ teſtimonio Pſalmiſtæ cõfirmauit, dicẽs: [Nunquam legiſtis, Ex ore infantiũ & lactẽtiũ perfeciſti laudem?] *Pſ. 8.* Deus enim pater ex ore infantiũ & lactẽtiũ laudẽ perfecit, quia per ſimplices & innocẽtes filio ſuo teſtimoniũ perhibuit, per quod inimicos ſuos Iudæos, infeſtiſſimos eius perſecutores euidentiſsimè confudit.

[Et relictis illis, abijt foras in Bethaniã.] Reliquit calũniatores incredulos, & exijt i Bethaniã, quæ domus obediẽtiæ interpretatur. Quo iã præmonſtrabatur, q a ſynagogã erat relicturus, & ad domũ obediẽtiæ, hoc eſt, ad Eccleſiã gentiũ trãſiturus. Simul & illud intuẽdũ, quod ita pauper erat, ut nec tugurium haberet: ita nulli adulabatur, ut in tãta urbẽ, tãq; populoſa à nemine reciperetur. Et die quidẽ in Hieruſalẽ prædicabat, ſerò uerò reuertebatur Bethaniã: ubi erat amicus eius Lazarus cum Martha & Maria ſororibus. Felices certè multumq; beati, qui Dominum hoſpitem habere meruerunt, cuius præſentia triſtia cuncta ſubmouebantur, ſalubria iucundaq; omnia prouidebantur. Sed & illi nihilominus feliciſsimi, ſummeque beatiſsimi, qui ita ſe ab omni malitia caſtos immunesque cuſtodiunt, ut in illis Dominus habitare, & apud eos manere dignetur. Hoc ergo uotis ſedulis, hoc ſanctis deſiderijs expoſcamus, ut ita in nobis uniuerſa uitia, & quicquid fœdũ, quicquid aſpectibus ſuis eſt indignũ, expurget: ſic nos uirtutũ floribus exornet, quatenus penetralia noſtrorũ cordiũ acceptiſsimũ ſibi habitaculum

lum dignetur efficere, Dominus & redemptor noſter, qui uiuit & regnat Deus per oĩa ſecula ſeculorũ, Amẽ.

EADEM FERIA TERTIA.
Homilia Euſebii Emeſeni.

Cum introiſſet Ieſus Ieroſolymam, cõmota eſt uniuerſa ciuitas, &c. Matt. 21.

IN proximo enim bella acturus, & de hoſtibus triumphaturus, cũ triumpho & gloria ad impiam ciuitatem & ad locum certaminis Dominus uenit. Certus enim de uictoria, ante bellũ (quod fieri non ſolet) triumphum ſuſcepit. Ingreſſus igit̃ ciuitatẽ cum hac tãta gloria, commota eſt uniuerſa ciuitas, dicẽs: Quis eſt hic? Omnes.n.obuiam ruũt, omnes eũ uidere deſiderant, & ipſa facie cognoſcere cupiũt, quẽ iã in miraculorũ fama cognouerant. Suſcitauerat enim Dominus Lazarũ illis diebus, ad cuius miraculi magnitudinẽ omnes ſtupebant. [Et intrauit Ieſus in templũ Dei, & eiecit omnes uendẽtes & ementes in templo, & menſas nũmulariorũ, & cathedras uẽdẽtiũ colũbas euertit. Audite hæc Simoniaci, audite infandi negotiatores: aut ceſſate à negotijs, aut exite de tẽplo. Non unũ uel duos, ſed indifferenter omnes uẽdẽtes & emẽtes Dominus tẽplis eiecit. Ipſe & *In ſimoniacos.* mẽſas nũmulariorum, & cathedras uendẽtiũ colũbas euertit. Vos nũmularij eſtis, uos colũbas uẽditis, uos ſine nũmo & pretio nihil agitis. Colũbas enim uẽdũt, qui uel Eccleſias, uel ſancti ſpiritus gratias precio largiuntur. *Columbas qui uẽdãt.* Horum autem cathedras Dominus euertit, ut per hoc eos non eſſe epiſcopos intelligamus. [Et dicit ei: Scriptum eſt: Domus mea domus orationis uocabitur, uos autẽ feciſtis eã ſpeluncam latronum.] Latrones enim uos eſtis. Qui enim non intrat per oſtium in *Ioã. 10* ouile ouium, fur eſt & latro. Oſtiũ enim Chriſtus eſt, qui quoniã per eũ nõ intraſtis, ueſtras cathedras euertit. Per hoc enim oſtiũ illi intrãt, qui ſecũdũ canonũ inſtituta conſtituuntur. Exite igitur de domo orationis: quæ, quoniã uos in ea habitatis, facta eſt ſpelunca latronum. [Et acceſſerũt ad eũ cæci & claudi in tẽplo, & ſanauit eos.] Qui igitur cæcus eſt, & ueritatem non intelligit, qui claudus eſt, & recto itinere nõ incedit, feſtinet ad tẽplũ: ibi inueniet Ieſum, ibi illuminabit̃ & ſanabitur. [Videntes autẽ principes ſacerdotũ & ſcribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamãtes in tẽplo, & dicẽtes; Hoſana filio Dauid, indignati ſunt, & dixerũt ei: Audis quid iſti dicũt? Ieſus autẽ dixit eis: Vtiq;. Nũ *Pſal. 8* quã legiſtis, Quia ex ore infantiũ & lactẽtiũ perfeciſti laudẽ?] Quod enim principes ſacerdotũ & ſcribæ indignãtur, inuidia eſt: quod uerò pueri Deũ laudãt, prophetiæ adimpletio eſt. Sic enim prophætauerat ipſe Dauid, quod ex ore infantiũ & lactentiũ prædicãdus & laudãdus dñs eſſet. [Et relictis illis, abijt foras extra ciuitatẽ in Bethaniã, ibiq; mãſit.] Manet enim Dominus uſq; nũc in Bethania, quæ domus obedientiæ interpretatur: quia relicta Synagoga in Eccleſia habitat, quæ eius eſt obediẽs uolũtati. [Mane autẽ reuertens in ciuitatẽ, eſurijt: & uidẽs fici arborẽ unã ſecus uiã, uenit ad eã. & nihil inuenit in ea, niſi folia tãtũ. Et ait illi: Nũquã ex te fructus naſcatur in ſempiternũ.] Dominus enim, qui nunquã ſine ratione aliquid agit quando ſine ratione aliquid agere uidetur, alicuius magnæ rei ſignificatio eſt. Cui enim rationabile uidetur, ut eo tẽpore in arbore fructũ quærat, quo ſine fructu arbores ſunt? Nunquid enim fructuum tempus ignorat, fructuũ & arborum temporisque creator? Eſurit igitur Dominus non ficus, ſed fidem: neque fructus arboris quærit, ſed fructus operis. Hæc enim ficus, Synagoga eſt, quæ ſecus uiam plantata, nullum tranſeuntibus ſolatium præſtat. *Ficus ſinagoga.* Venit Dominus ad eam, & nihil niſi folia inuenit in ea. Folia enim uerba ſunt, folia literæ ſunt: hæc habet Synagoga: bene enim loquitur, ſed non agit qui loquitur. Omnia autem hæc de illa parte Synagogæ intelligi debent, quia in ſua infidelitate perdurat, & loquacitatis folijs obumbrata, ſpiritualis intelligentiæ fructum non reddit. Huic enim maledixit Dominus. Pro alia uerò Synagogæ parte orauit, dicẽs: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. *Luc. 23.* Iſti igitur qui maledicuntur, & qui in æternum fructum non reddunt, ſcribæ & phariſæi ſunt, qui in Saluatoris noſtri morte nimia inuidia exarſerũt. [Et arefacta eſt cõtinuo ficulnea. Et uidentes diſcipuli, mirati ſunt, dicentes: Quomodo continuo aruit? Altera uero die (ut Marcus ait) cũ mane inde tranſiret, dixit Petrus ad Ieſum: *Mar. 11.* Rabbi, ecce ficus cui maledixiſti, aruit. Quotidie Dominus infructuoſis arboribus & hominibus iniquis maledicit, & quotidiè areſcũt, & igni tradũtur quibus maledicit. Maledicit autem & per ſe, & per ſeruos ſuos. Vnde & ſubditur. [Respondens autẽ Ieſus, ait eis: Amẽ dico uobis, ſi habueritis fidẽ, & nõ hæſitaueritis, nõ ſolũ de ficulnea facietis, ſed & ſi mõti huic dixeritis, Tollere & iactare in mare, fiet. Hãc enim fidẽ Chriſti diſcipuli poſteà habuerũt, quia cæcos illuminãtes, leproſos mũdãtes, mortuos ſuſcitãtes, & alia miracula facientes, uerum eſſe quod Dominus promiſerat, ipſo experimento didicerunt.

FERIA QVARTA.
Matth. XII.

In illo tempore, Dixerunt ad Ieſum quidam de ſcribis & phariſæis, &c. Homilia Erici.

NArratur in ſuperioribus, quomodo Dominus dæmoniacum, qui erat cæcus & mutus, triplici miraculo ſanauerit. *Matt. 12.* Sed ſcribæ & phariſæi, qui ad hoc ſemper Domino adhærebant, ut illius ad mirãda opera uel negarent, uel ſiniſtra interpretatione deprauarent, cœperunt blaſphemantes dicere, quod ĩ Beelzebub principe dæmoniorũ eijceret dæmones. Contra quos cum longa Dominus diſputatione differuiſſet, ſicut nũc euangeliſta dicit, reſpõderũt quidã de ſcribis, dicẽtes: Magiſter, uolumus à te ſignũ uidere. Sic inſana ratione ſigna poſtulabãt, quaſi illa quæ uiderãt, non re uera ſigna fuerint, Magiſtrũ etiã ſubdole appellabant, cuius doctrinæ aperta malitia repugnabãt. Quæ uero ſigna, uel unde poſtulauerunt, *Mar. 8.* alius euãgeliſta apertius oſtẽdit, dicẽs: Volumus ſignũ uidere de cælo. Volebant igitur, ut uel in morẽ Heliæ *Luc. 11* ignẽ deſcẽdere præciperet de cælo, uel etiã in ſimilitu- *4. Re. 1* dinem Samuelis æſtiuo tempore faceret mugire toni- *1. Reg. 12.* trua, coruſcare fulgura, imbres ruere, tanquam illa, quæ Dominus fecerat, non de cælo fuiſſent, ſed opera potius Beelzebub. Sed qui illa calũniabãtur, quæ præ manibus habebant, & ſine utilitate ſentiebant, multo magis illa caluminarentur, & dicerent hæc non uirtute Chriſti, ſed uarijs aeris paſsionibus accidiſſe. Fortaſsis etiam dicturi erant, ſimiliter magos in Aegypto multa ſigna feciſſe de cælo. Sunt qui dicunt illos petiſſe à Domino, ut manna plueret de cælo, quia ſecundũ alium euangeliſtam dixerunt, Quod ſignum oſtendis nobis? Patres noſtri mãna mãducauerunt in deſerto. Sed ſiue hoc, ſiue illud petierint, intentione ſtruendæ *Ioan. 6* caluminæ abſque dubio fecerunt. Verum uideamus, quid eis Dominus reſponderit. [Qui reſpondens, ait illis: Generatio mala & adultera ſignũ quærit.] Egre-

Ezec. 16. giè ſatis adulterã uocat generationẽ. Iudæorũ, quia legitimum uirum dimiſerat, & iuxta Ezechielis uaticinium, multis ſe amatoribus copulauerat. [Et ſignũ, inquit, non dabitur ei, niſi ſignũ Ionæ prophetæ. Quia enim illi ſignũ de cælo tentando petierant, reſpondit eis Dominus, nõ ſe ſignũ de cælo eis daturũ, quod indigni erãt accipere, ſed tale, quale Ionas naufragus, & ceto ſorbente uoratus, tamen miſeratione Dei liberatus, & accepit, & dedit. Non enim merebantur accipere ſignum diuinitatis, ſed humanitatis: paſsionis, non glorificationis: Diſcipulis uerò ſuis Dominus ſignum *Matt. 17.* dedit de cælo, quia eis æternæ diuinitatis gloriã & prius in monte transfiguratus, & poſt in cœlum aſcendendo ſubleuatus oſtendit. [Sicut enim fuit Ionas in uentre *Ionas, typus Chriſti* ceti tribus diebus & tribus noctibus, ſic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus. Manifeſtiſsimũ eſt ex hoc loco, Ionã prophetã typum Dñi ſaluatoris geſtaſſe. Ionas nanq; interpretatũ columba ſiue dolens, quæ noĩa utique cõpetunt redemptori, ſuper quem baptizatum ſpiritusſanctus in ſpecie co- *Eſai. 53.* lumbæ deſcendit, & de quo Eſaias dicit: Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. *Ion. 3* Ionas miſſus eſt ad prædicandũ Niniuen, quæ interpretatur ſpecioſa: & ſaluator ad ſalutem gentium miſſus eſt, ut illis ad fidem conuerſis, ſibi aptaret Eccleſiam, quam precioſo ſanguine mundaret, & de turpi ſpecioſam faceret. Piſcis autem, qui Ionam uorauit in pelago, ſignificat mortem, quam Dominus pertulit in mũdo. Ionas in uentre ceti fuit tribus diebus & tribus noctibus: ſic & Chriſtus in ſepulchro iacuit tribus diebus totidemq́, noctibus. Et ſicut Ionas in uẽtre ceti non permanſit, ſed eiectus eſt in aridã: ita & ſaluato- *Pſ. 15.* ris noſtri anima nõ eſt relicta in inferno, nec caro eius uidit corruptionem, ſed per gloriã reſurrectionis perductus eſt ad aridam immortalitatis. Quo exemplo declarat iuxta literam, Iudæos (ſicut Niniuitæ quondam fuerant) grauibus peccatis fuiſſe obnoxios, & niſi pœniterent, ſubuerſionis proximos: uerum ſicut Niniuitis, ita quoque adhuc dari Iudæis tempus pœnitentiæ, nec eos debere deſperare, ſi uelent pœnitentiam agere. Oritur porrò hoc loco non contemnenda quæſtio, quare dicatur Dominus tribus diebus & tribus noctibus fuiſſe in corde terræ, cum, ſicut euangelium loquitur, paraſceuæ hora ſexta ſit crucifixus, & circiter horam nonam inclinato capite emiſerit ſpiritum, ſabbato in ſepulcro quieuerit, & prima ſabbati ualde diluculò à mortuis ſurrexerit. Sed hoc ſynecdochicos accipiendum eſt, à parte uidelicet totum. Nã ſi partem paraſceues cum præterita nocte, qua comprehenſus eſt accipias, itemque ſabbatum cum ſua nihilominus nocte, & rurſum noctem dominicam cum eodem die, quo illuceſcente ſurrexit, inuenies profecto integrum triduum, & tres noctes. Sciendum *Mors noſtra duplex Chriſti ſimplex.* etiam, quod dupla erat mors noſtra, in anima uidelicet & corpore. Domini uero mors ſimpla fuit, quia peccatum, quod eſt mors animæ, non admiſit, ſic & eius reſurrectio ſimpla extitit. Dominus autem triginta ſex horis iacuit in ſepulchro, uno uidelicet die & duabus noctibus. Duodecim uero horæ diei, ad uigintiquatuor horas duarum noctium, ſimplum ad duplum ſunt. Et duodecim quidem horæ diurnæ, ſimplæ mortis redemptoris conueniunt. Viginti quatuor autem horæ nocturnæ, ad duplam noſtram conſentiunt mortem. Magno ergo ſacramento, uno die & duabus noctibus iacuit in ſepulchro: quia lucem ſimplæ mortis ſuæ tenebris duplæ mortis noſtræ adiunxit. Veniens.n. ad nos, q in morte carnis & ſpũs eramus, unam ſuã, id eſt, carnis mortẽ detulit, & duas noſtras abſoluit. Simplã ſuã noſtræ duplæ cõtulit, & duplã noſtrã ſubegit. [Viri Niniuitæ ſurgẽt in iudicio cũ generatione iſta, & cõdemnabũt eã, quia pœnitentiã egerũt in prædicatione Ionæ.] Cõdemnabũt Niniuitæ gentẽ Iudæorũ, nõ poteſtate, ſed cõparatione correctionis uitæ: egerunt enim pœnitentiã in prædicatione Ionæ. Quod quia Iudæi ad prædicationem Domini nõ fecerũt, merito illorũ cõparatione dãnabũtur. [Et ecce plus quã Iona hic.] Ionas paucis diebus prædicauit, Chriſtus tribus ſemis annis. Ionas miſſus eſt ad Aſſyrios, qui barbari & increduli erãt: Chriſtus ad Iudæos, q domeſtici & populus Dei eſſe debuerãt. Ille exteris gẽtibus, iſte ciuibus locutus eſt. Ionas tãtũ uoce prædicauit, nihil ſignorũ exhibuit: Chriſtus tot miracula ubiq; faciẽs, nõ recipiebatur, ſed cõtra Beelzebub calũniã ſuſtinebat. Plus ergo Iona hic, hoc eſt, in medio ueſtrũ. *Matt. 12.* Hic, enim, loci aduerbiũ eſt. [Regina auſtri ſurget in iudicio cũ generatione iſta, & cõdẽnabit eã, quia uenit à finibus terræ audire ſapiẽtiã Salomonis.] Scriptura libri regum refert, quomodo regina Saba gẽte ſua *3. Reg. 10.* & imperij dignitate relicta, ꝑ tot difficultates itineris uenerit in Iudæam, uolens audire ſapiẽtiam Salomonis quodq; multa munera ei obtulerit, ſed plura recepetit. Iuſtè ergo Iudæos in iudicio condemnabit, quia ipſa à finibus terræ requiſiuit eũ quẽ ſapiẽtiæ ſingularis nouerat eſſe famoſũ. Iudæi ſecũ habẽtes Dominũ, q eſt uirtus & ſapiẽtia patris, nõ modò eũ non au- *1. Cor 1.* diebãt, ſed & blaſphemabãt. Regina auſtri, inqt, ſurget in iudicio cũ gñatione iſta. Patet ex hoc loco una bonorum & malorum reſurrectio, cum regina electa dicitur reſurrectura cum reprobis. [Et ecce plus quam Salomon hic:] hoc eſt: in præſentiarum inter uos conuerſator, q Salomone incõparabiliter præſtãtior eſt. Myſticè in Niniuitis pœnitẽtibus, & electa regina auſtri, fides Eccleſiæ prædicatur, & Iſraeli præfertur. Sancta enim Eccleſia ex duabus partibus cõgregatur: altera eorũ, qui nõ peccauerũt: altera eorũ, qui peccare deſierũt. [Cum immũdus ſpiritus exierit ab hoĩe ambulat ꝑ loca arida, quærẽs requiẽ, & nõ inuenit.] Poteſt q̃dẽ ſimpliciter intelligi, q hoc Dñs ad oſtẽdẽdũ diſtinctionẽ ſuorũ & ſatanæ operũ, adiũxerit, quia uidelicet ipſe polluta mũdare uelit, ſatanas uerò ea quę munda fuerint, grauioribus ſordibus quærat attaminare: tamẽ etiã poteſt de quolibet hæretico, uel ſchiſmatico, ſiue falſo catholico nõ incõueniẽter accipi. Immũdus naq; ſpiritus exit ab homine, quãdo in baptiſmo per confeſſionẽ fidei catholicæ, & abrenũciationẽ mũdanorum actuũ, ab hæretico uel ſchiſmatico diabolus egreditur. *Loca arida & inaquoſa.* Ambulat per loca arida & inaquoſa, id eſt, circuit corda ſanctorum, quę ab humore fluxo cogitationis purgata ſunt: quærẽs requiẽ, id eſt, inueſtigans, ſi quos in eis nequitiæ ſuæ greſſus figere poſsit: ſed nõ inueniẽs, quia in caſtis & mũdis mẽtibus locũ habere nõ poteſt, ſed ſolum in prauorum cordibus gratam habet quietem. Hinc & ad Iob de diabolo Dominus ſub ſpecie Le- *Iob. 40.* uiatan dicit: Sub umbra dormit in ſecreto calami, in locis humentibus: quia omnũ in tenebroſis ac ſimolatricibus conſciẽtijs quieſcit, & laſciuis ac luxurioſis mentibus delectatur. [Tunc dicit: Reuertar in domum meã unde exiui.] hoc eſt, requirã hæreticũ, quẽ in baptiſmo dimiſi. Valde aũt timẽdus eſt hic uerſiculus, ne forte culpa, quã nobis dimiſſam credebamus, peius nos per incuriã uacãtes à bonis operibus opprimat. [Et *Matt. 12.* ueniẽs, inuenit ſcopis mũdatã, & ornatam,] uel, ſecũdũ aliũ euangeliſtã, ſcopis mũdatã, uacantẽ & ornatam. Veniens enim malignus ſpiritus, domũ, id eſt mẽtẽ talis hominis inuenit ſcopis mũdatã, hoc eſt, gratia baptiſmatis à peccatis originalib⁹ ablutã, uacãtẽ à bonis operib⁹, ornatã ſimulatis uirtutibus. [Tunc uadit, & aſſumit ſeptẽ alios ſpiritus nequiores ſe: & ingreſsi habitãt ibi.] Solet ſeptenari⁹ numerus ĩ ſacro eloqo ꝑ uniuerſitate accipi, quia omne ſeculi tẽpus per ſeptẽ dies uolui-

tur

tur. Per ſeptē ergo alios nequiores ſpiritus, uniuerſitas
omnium uitiorum deſignatur. Septem ergo nequiores
Septē ſpūs ingrediuntur, quia quēcunq; poſt perceptam in
ſpiritus baptiſmo remiſsionem peccatorū, uel hæretica praui-
nequā. tas, uel ſeculi cupiditas arripuerit, omnium ſeruum fa
cit eſſe uitiorū. Vnde bene ſpūs nequiores dicuntur,
2. Pet. quia talis cùm ſeptem capitalibus uitijs plenus ſit, ip-
2. ſas tamen uirtutes ſe habere ſimulabit. [Et fiūt nouiſsi
ma hominis illius peiora prioribus.] Quia melius erat
uiam ueritatis nō agnoſcere, quàm poſt agnitionem re
troſum conuerti. [Sic erit & generationi huic peſsi-
mæ.] Quibus uerbis apertè oſtenditur hæc ſimilitudo
ſpecialiter ad Iudæos pertinere. Quod inquit, ſpeciali-
ter in uno quolibet geri ſolere narraui, generaliter in
hac generatione Iudæorum fieri non deſinit, Immun-
dus nanq; ſpūs exijt à Iudęis, quando in monte Sinai
Exod. legem accipientes dixerunt: Omnia quæ præcepit.
24. Dominus Deus noſter faciemus, & obediētes erimus.
Ambulabit per loca arida, quærens requiem: quia ex-
pulſus à Iudæis, ambulauit per ſolitudines gentium,
quæ arebant æſtu uitiorum, & pinguedinem ſpirituſ-
ſancti non habebant, qua debriari optabat Pſalmiſta,
Pſ. 72. dicens: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima
mea. Quæ cum poſtea domino credidiſſent, ille non
inuento, in eis loco, dixit: [Revertar in domum
meam, unde exiui] hoc eſt, poſsidebo Iudæos, quos an
tè dimiſerā. [Et ueniēs, inuenit mundatam ſcopis,]
per circūciſionem [uacantē,] hoc eſt, cęleſti auxilio de
ſertam. & Chriſtum hoſpitem non habentem, qui di-
Matt. cit: Relinquetur uobis domus ueſtra deſerta: [Orna
23. tam] ſuperſtitioſis traditionib. & hypocriſi phariſæo-
rum. Reuertitur ad eos diabolus, quia tales erant: & ad
dita ſeptenaria omnium dæmonum plenitudine, habi
tat priſtinam domum. [Et fiunt nouiſsima hominis il-
lius peiora prioribus.] Multò enim deteriores ſunt nūc
Iudæi, Chriſtum in ſynagogis ſuis quotidiè blaſphe
mantes, quàm eſſent olim in Aegypto idola colentes.
Grauius quippe eſt non ſuſcipere eum qui uenerit, quā
non credere uenturū. [Adhuc eo loquente ad turbas,
ecce mater eius & fratres ſtabant foris, quærētes loqui
ei;] Occupato Domino in officio prædicationis, ſtabāt
foris mater & fratres eius, quærentes loqui ei. [Cui
quidam nunciauit, Mater, inquiens, tua, & fratres ſtāt
foris, uolentes loqui tibi.] Non ſimpliciter iſte hoc Do
mino nunciaſſe putandus eſt, ſed ſub dolo, experiri uo
lens, utrum operi diuino affectū carnalium præferret
propinquorum, Vnde Dominus prudentiſsimè ſe ma-
trem noſſe diſsimulat, ut oſtendat potius ſe cognoſce-
re & amare eos, qui per cognationem ſpiritus propin-
qui ſunt, quàm qui per cognationem carnis. Vnde ſequi-
tur: [At ipſe reſpondens dicēti ſibi, ait: Quæ eſt mater
mea, & qui ſunt fratres mei?] Nō autem Dominus ma
Exod. ternæ reſpuit officiū pietatis, qui per legem præcepit,
20. dicens: Honora patrem tuum & matrem: ſed Dei pa-
tris miniſteria maternis præponit affectibus. Hinc ali-
Matt. bi dicit: Qui amat patrem aut matrem ſuper me, non
10. eſt me dignus. Nec cōtemnit fratres, ſed cognationi car
Fra- nis opus pręferendum docet eſſe prædicationis. Nemo
autem turbetur cum audit fratres: quia fratres Domi-
tres do ni in euangelio uocantur cōſobrini eius filij ſcilicet
mini. Marię materteræ eius, quæ fertur fuiſſe mater Iacobi
minoris, & Ioſeph, & Iudæ, quos & in alio euangelio
fratres Domini legimus appellatos. Myſticè uerò ma-
Marc. ter Domini, ſynagoga intelligitur, de cuius carne edi
6. tus eſt: fratres autem, populus eſt Iudæorum. Saluato-
re igiť intus poſito, mater eius & fratres ſtāt foris: quia
cum Iudæi in Chriſtum credere nollēt, dum ad eum,
qui ad illorum ſalutem miſſus fuerat, intrare per fidem
negligerent, turba gentium præoccupans ingreſſa eſt,
& nunc Domini ſermonibus fruitur & doctrina, illis
foris ſtantibus, & circa terrenam legis intelligentiā &
literæ cuſtodiā diuerſantibus, quiq; quantum in ipſis
eſt, magis Chriſtum ad docenda carnalia foris cogunt
exire, quàm ipſi ad diſcenda ſpiritualia uolunt intrare.
[Et extendēs manus in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce ma
ter mea & fratres mei.] Matrem & fratres apoſtolos di
cit, impletores paternæ uoluntatis qui à Deo patre il-
lum miſſum credebant, quiq; prædicationibus illius
paratiſsimo animo intendebāt. Nec negauit matrem,
de qua carnē aſſumpſerat (ſicut inſaniūt Marcioniſtæ
& Manichæi, qui eum dicunt non habuiſſe uerum cor-
pus, ſed phantaſticum) ſed ſpiritualē propinquitatē,
carnis prætulit conſanguinitati, ut & nos doceret, in
cauſa Dei nullū de affectione carnis recognoſcere. Vn
de adhuc ſequitur. [Quicunque fecerit uoluntatē pa
tris mei, qui i cælis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & ma-
ter eſt.] Quod Dominus eum, qui uoluntatē patris ſui
fecerit, fratrem ac ſororē uocat, propter utrunq; ſe-
xum, qui ad fidem colligitur, non eſt mirum. Valdè au
tem mirum, & quæſitu dignum eſt, quomodo etiā ma-
ter Domini dici poſsit? Nam & diſcipulos fratres di-
gnatus eſt appellare poſt reſurrectionem, ita inquiens: *Matt.*
Ite, nunciate fratribus meis. Qui ergo frater eſt in eū *28.*
credendo, & patris uoluntatē implendo, quomodo ēt
mater fieri poſsit, inueſtigandum eſt, Sed ſciendū, quia
ſicut quis frater Domini efficitur in eū credendo, ita
etiam mater prædicando. Quaſi.n. mater Chriſti quis *Spirita*
efficitur, cū per eius prædicationē amor Domini in pro *lis ma-*
ximi mente generatur. Magna dignatio, inæſtimabilis *ter*
bonitas, inenarrabilis miſericordia, hominem qui ſer- *Chriſti*
uus uocari dignus non erat, fratrem Domini appellari.
Quam quia ex æquo perpendere non ualemus, ſaltem
dignè uenerari ſatagamus, omniq́ue induſtria labore-
mus, ne aliqua uitiorum fœditate degeneres, & tanto
nomine iudicemur indigni, Defendamus nobis mori-
bus, id quod nomine uocamur, ne non intelligentes *Pſ. 48.*
honorem diuinæ filiationis, comparemur iumentis in
ſipiētibus, & ſimiles illis ſimus, Et ut ea quæ loquimur,
obtinere mereamur, illius ſemper adiutorium nobis
adeſſe poſcamus, qui cum eſſet unicus filius Dei, pro-
pter nos dignatus eſt eſſe filius hominis, Ieſus Chri-
ſtus Dominus noſter, qui cum patre & ſpirituſſancto
uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen

EADEM FERIA QVARTA
Homilia Euſebii Emeſeni.

QVanta eſt ſuperbia ſcribarum & phariſæo
rum, tāta eſt ſtultitia & infidelitas eorū.
Non rogant, non poſtulāt, ſed inflato ſto- *Matt.*
macho & erecta ceruice dicūt, [Volumus *12.*
à te ſignum uidere.] Signa uidere nolūt,
credere autē nolunt. Sed quare ſigna quæ
runt, qui iam tot ſigna uiderunt? Nunquid enim ſigna
non ſunt, quod mortui reſurgunt? quod cæci illuminan- *Legen*
tur, leproſi mundantur, paralytici curātur, & dæmones *dum ui*
eijciuntur? Omnia enim hæc ſigna ſunt. Vnde & † pue- *detur,*
rum Cēturionis ſanaturus Dominus ait: † Niſi ſigna *†filium*
& prodigia uideritis, non creditis. Qui reſpondens, ait *reguli.*
illis: [Generatio mala & adultera ſignum quærit, & *† Ioā. 3*
ſignū nō dabiť ei, niſi ſignū Ionæ prophetæ.] Dum.n.
ſigna phariſæi uolunt, audiunt non immerito, quod au
dire nolūt. [Generatio mala & adultera,] quæ toties
cū idolis fornicata, & deos gētiū eſt ſequuta, [signum *1. Cor.*
quærit.] Iudæi.n. ſigna petūt, & Græci ſapiētiā quæ- *1.*
rūt: & [Signum nō dabitur eis, niſi ſignū Ionæ prophe *Ion. 2.*
tæ.] Magnū eſt.n. ſignū Ionæ prophetæ, in quo Chriſti
mors, ſepultura, & reſurrectio, in quo Iudæorum perr
ditio, & ſalus gentium ſignificatur. [Sicut enim fuit
Ionas in uētre ceti diebus tribus & tribus noctibus, it

erit

erit filius hominis tribus diebus et tribus noctibus in corde terræ.] Quid eſt aũt, in corde terræ, niſi in affectu & deſiderio Iudæorum? Et tale eſt, ac ſi diceret: Magnũ ſit uobis hoc & mirabile ſignũ, quod tribus diebus & tribus noctibus ita me ueſtræ poteſtati ſubijciam, ut in me faciatis, quicquid facere deſideratis. Terra autem *Terra Iudæi.* dicuntur Iudæi, quia cæleſtium obliti, ſola terrena & tranſitoria quærunt. Hæc autem eſt illa terra ſpinoſa & petroſa; in qua uerbi Dei ſemen creſcere & fructificare non poteſt. Multoties enim Iudæi uoluerunt capere & tenere Ieſum, & non potuerunt. Sed quid mirum? Nunquam enim ſi uoluiſſet, in eum poteſtatem habuiſſent. *Ioã. 19* Vnde & Pilato ait: Non haberes in me poteſtatem, niſi fuiſſet tibi datũ deſuper. itemq;. Hæc eſt hora ueſtra *Luc. 22.* & poteſtas tenebrarum. Tribus igitur diebus & tribus noctibus fuit Dominus in corde terræ, id eſt, in uoluntate & poteſtate Iudæorũ: quia & illa nocte in qua captus eſt, & tota nocte illius diei in qua crucifixus eſt, & tota nocte ſabbati, in eorũ poteſtate fuit. Similiter autẽ & tota die in qua paſſus eſt, & tota die ſabbati, & principio diei dominicæ, in illorũ fuit poteſtate: quia & uiuum crucifixerunt, & mortuum ſepelierunt, & ſepultum in cuſtodia habuerunt. Vſitatiſſimum etenim eſt, non ſolum in ſcripturis, uerum etiam in uulgari locutione partem pro toto ponere. Sic enim à longè proſpiciente, dicere ſolemus, Video hominem: cum nõ totum hominem, ſed aliquã eius uideamus partem. Similiter autem dicimus: Ille homo bene uidet, bene audit, & bene loquitur: quum ſoli oculi uideant, aures audiant, & ſola lingua loquatur. Similiter autẽ dicimus: Ille homo uulneratus eſt cuius ſolus pes uel ſola manus uulnerata ſit. Fuit igitur Dominus in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus, quanuis non integris tribus diebus & tribus noctibus. Hæc autem ſententia omnibus alijs planior mihi & uerior eſſe uidet. Sequit: [Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerũt in prædicatione Ionæ, & ecce plus quam Ionas hic.] *Ion. 3.* Bene quidem dicit, cum generatione iſta: quia (ſicut Apoſtolus ait) omnes quidem reſurgemus, ſed non oẽs immutabimur. Omnes.n. ſiue boni ſiue mali, aſtabi- *1. Cor. 15.* mus ante tribunal Chriſti. Condemnabunt autem Niniuitæ Iudæos: quia eorum exemplo damnabuntur, quoniam non egerunt pœnitentiam in prædicatione Chriſti, ſicut illi in prædicatione Ionæ qui non ſolum minor, uerum etiam ſeruus eſt Chriſti. [Similiter autem & regina auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta, & condemnabit eam: quia uenit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ecce plus quam Salomon hic.] Regina Auſtri Eccleſiam gentium ſignificat *Regina Auſtri Eccleſia.* quæ ex omnibus mundi partibus Chriſti fidẽ & ſapiẽtiam audire & recipere uenit. [Cum immũdus ſpiritus exierit ab homine: ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit.] Hanc autem ſimilitudinẽ ideo Dominus dedit, ut Iudæorum generationem malam & adulteram propter duritiam ſuam & cor impœnitẽs, nõ ſolum à Niniuitis, uerum etiam ab alijs gentibus, merito damnãdam & iudicãdam eſſe oſtenderet, quoniã hæc impia natio pœnitere neſcit, ſed quotidiè ſeipſa deterior fit, cuius nouiſsima peiora prioribus fiet. Hoc enim ipſi ſignificabant, quam de Saluatore noſtro *Matt. 27.* dicerẽt, Sãguis eius ſup nos, & ſuper filios noſtros. Sic igit erit generationi huic peſsimæ, ſicut illi homini, qui ab immundo ſpiritu poſsidet. [Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærẽs requiem, & nõ inuenit.] Facilè.n. malignus ſpiritus & intrat in hominẽ, & exit ab homine. Quoties.n. homo uel cogitatione, uel locutione, uel operatiõe nefandũ aliquid agit, diabolus adeſt. Si uerò ex corde pœnitere incipiat, diabolus exit. Exiens aũt ambulat per loca arida & inaquoſa, eos uidelicet tentãdo, in quibus malitiæ & uoluptatis humorẽ nõ inuenit, quĩ fluxa & humida quærit. Vnde & de eo dicit: Sub umbra dor- *Loca arida et inaquoſa.* mit, in ſecreto calami, in locis humẽtibus: quibus loca *Iob. 40* genitalia ſignificãtur. [Tunc dicit, Reuertar in domũ meã, unde exiui.] Quia.n. in bonis requiẽ habere non poteſt, ad malos redit. Tentare nãq; bonos diabolus poteſt, requiẽ aũt in eis habere non poteſt, quĩ nũc eorum orationibus, nũc eorũ fletibus, nũc eorũ eleemoſynis, alijsq; ſimilibus ſolicitat, mouet, & pellit. [Veniens autem in domũ ſuam, inuenit eã uacãtẽ.] Vacãtẽ quidẽ, quia nõ inuenit ibi charitatẽ, nec fidẽ rectã, nec humilitatẽ, nec patientiam, nec iuſtitiam, nec miſericordiam, nec cætera quib. ſanctorum animæ muniuntur. Qualẽ igit eã inuenit? [Scopis mũdatã & ornatam.] Talẽ eã inuenit, qualẽ inuenire deſiderat. Inuenit eã malis ſcopis mũdatã, & malis ornamẽtis ornatã. Malæ ſcopę quę uirtutes pellũt, & uitia relinquũt. Malę *Malæ ſcopæ.* ſcopæ, quæ pauimenta diſsipãt, & puluerẽ nõ eijciunt. Luxuria uerò, fornicatio, uoluptas, ſuperbia, auaritia, diſcordia, omniſq; immũditia, ornamẽta diaboli ſunt. *Ornamenta diaboli* His autem ornamẽtis inuenit eã ornatã. [Tunc igit uadit, & aſſumit ſeptem alios ſpũs nequiores ſe, & ingreſſi habitãt ibi.] Non ſufficit ei ut ſolus talem domũ poſſideat, ſocios quærit: ſpatioſus eſt locus, multis indiget habitatoribus. Sed qui ſunt iſti ſeptẽ ſpiritus? quare nequiores? Quia enim ſunt ſeptẽ gratiæ ſpiritusſancti, *7. dona ſpiritusſancti.* quibus oĩs anima ad fidẽ conuertitur, & conuerſa defenditur, ideò iniquus iſte ſeptẽ ſpiritus illis cõtrarios *7. mali ſpiritus* aſſumpſit, quibus aduerſum eas domũ ſuã tueatur: opponẽs uidelicet ſpiritũ ſtultitiæ, contra ſpiritũ ſapiẽtiæ: & contra ſpiritũ intellectus, ſpiritũ uertiginis & inſaniæ, contra ſpiritum conſilij, ſpiritum temeritatis: contra ſpiritum fortitudinis, ſpiritum inconſtantiæ & timoris: contra ſpiritũ pietatis, ſpiritũ impietatis, contra ſpiritũ timoris Domini, ſpiritũ contẽptus & odij. Infelix illa anima, in qua iſti ſpiritus regnant, & cui iſti ſpiritus dominantur. Iſti enim quodammodò nequiores illo ſunt, qui eos cõduxit, quoniã iſti in hac uita animã corrumpunt, ille uerò poſt hãc uitã animam cruciat: ille tentat, iſti occidunt: ille ianuas aperuit, iſti intromiſsi cuncta perdunt & diſsipant. Ille hominem tentare & uexare poteſt, animam uero niſi per iſtos occidere non poteſt. Sic iſti ſunt nequiores illo, quia plus nocent iſti, quàm ille. Ille enim conſiliando & tentando eſt nequior, iſti agẽdo & corrũpendo ſunt nequiores. Illi Apoſtolus hominem tradidit in interitum car- *1. Cor. 5.* nis, de illis uero dicit, Non regnet peccatum in ueſtra *Rom. 6* mortali carne. Non eſt igitur mirum, ſi fuerint nouiſſima hominis illius peiora prioribus, quum prius uno, poſtea ſeptem prematur dæmonibus. [Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres ſtabant foris, quærẽtes loqui ei.] Fratres enim eius, beatæ Mariæ nepotes dicit, Iacobum ſcilicet, & Ioſeph, & Iudam & Simonem. Mos eſt enim diuinæ ſcripturæ quoſcunque propinquos fratres uocare. Dicit autem ei quidam: [Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant, quærentes te. At ipſe reſpondes dicenti ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quicunque enim fecerit uolontatẽ patris mei qui in cælis eſt, *Chriſtus cũ extraneis ut loquatur.* ipſe meus frater, ſoror, & mater eſt.] Cum extraneis loquitur Ieſus, mater eius & fratres foris ſtant, iſti cum eo in domo ſedent, illi eum foris expectant. Non uacat hoc a myſterio, alicuius rei ſignificatio eſt. Vſque hodiè nanque uidemus Ieſum cum extraneis loqui. Cum extraneis enim loquitur Ieſus, quando gentium populo hoc Euangelium legit. Mater eius Synagoga, & fra- *Rõ. 10.* tres eius Iudæi, foris ſtant. Foris quidem, quia in Eccleſia non ſunt. Expectant eum tamen, & cum eo loqui deſiderant.

derant. Vt enim Apoſtolus ait. Zelum Dei habent, ſed
Ro.10 non ſecundum ſcientiam. Veruntamen non loquentur
cum eo, neque uidebunt eum, niſi prius domum intra
uerint, & in Eccleſia baptizati fuerint. Nullum autem
ſibi Dominus altum dicit eſſe propinquum, niſi eos qui
patris eius uoluntatem faciunt. Eos autem & matrē &
fratres uocat, quoniam quaſi matrem & fratres eos di-
ligit. Et his quidem uerbis apertiſsimè mōſtratur, quod
carnali amori, ſpiritualis amor præferri debet. Eo enim
Cogna amore & matrem, & fratres, omneſque propinquos no
ti ut a- ſtros diligere debemus, quo matrē & fratres ſuos Chri
mādi. ſtus dilexit. Diligebat enim eos non quia magis ſecun
dum carnem propinqui erant ſed quia patris eius uo-
luntatem magis faciebant. Ille igitur eſt Chriſtus pro_
pinquior, qui melior.

FERIA QVINTA
Ioan. 8.

*In illo tempore, Dicebat Ieſus ad eos, qui credide-
rant Iudæis, Si uos manſeritis in ſermone meo, uerè
diſcipuli mei eritis. Et reliqua. Homilia Erici.*

LOquente ad turbas Domino, & diui-
nitatis ſuæ myſteria anunciante, ſicut
Ioan. 8 ſuperius ſanctus Ioannes euangeliſta
dicit, multi crediderunt in eum. Iam
multi in eum, non tamē omnes crede-
bant, quia nec dum omnibus prædica
tum fuerat, nec dum in omnē terrā apoſtolicæ prædi
cationis ſonus exierat, necdum apoſtolis præceptum
Matt. fuerat: Ite, docete oēs gētes. Ad hos ergo, qui in ſe cre
28. diderant loquebatur, dicens: [Si uos manſeritis in ſer
mone meo, uerè diſcipuli mei eritis.] Iā doctrina ſpi-
rituali initiati erāt, iā ibi eſſe cœperant, & ideò dicit:
Si manſeritis in ſermone meo, hoc eſt, in fide, quæ in
uobis credentibus in eſſe cœpit, tunc uerè diſcipuli
mei eritis: Diſcipuli utiq; bonitatis, diſcipuli iuſtitiæ
& ſummæ ueritatis. Sed quò nobis perueniendū eſt?
Nā fides fundamētū eſt. Ex hoc fundamēto ad quā cel
Ioā. 14 ſitudinem proficiemus? [Cognoscetis, inquit uerita
tē.] Veritas Chriſtus eſt, qui dicit: Ego ſum uia, ueri-
tas & uita. Qui ergo ueritatē cognoſcit, Dominū co-
gnoſcit. Pēſandū ergo quātū ſit præmiū cognoſcere
illud, quod nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in
cor hominis aſcendit. Nā fides eſt, quod nō uides cre-
dere: ueritas uerò, ꝙ credidiſti uidere. Hinc ipſe alibi
Ioā. 14 dicit: Qui diligit me, diligetᷣ à patre meo: & ego diligā
eū & manifeſtabo ei meipſum. Hoc ergo præmiū, hāc
ſacietatē nobis ſuo ſermone permanētibus Dominus
ꝓmittit, quā Pſalmiſta exoptat, dicēs, Satiabor cū ap-
Pſ. 16. paruerit gloria tua. [Et ueritas liberabit uos,] hoc
eſt, liberos faciet, ut liberati ab amore ſeculi, Deū, qui
ſolus ſupra omnia diligēdus eſt, ſecuti ametis, & cū
Pſ. 72. Pſalmiſta dicatis, Mihi aūt adhærere Deo bonum eſt.
[Dixervnt ergo Iudæi ad eū: Semē Abrahæ ſum⁹, &
nemini ſeruiuimus unq̄.] Nō hoc illi dicebāt, qui cre
diderāt, ſed inter eos quidā q nō credebāt: quiq; cū au
diſſent Dominū libertatē ſibi promittentē, ut gratio-
ſi & ſubditi eſſe debuerāt, inde magis indignati ſunt,
quaſi ſeruos eos denotauerit, quibꝰ libertatē pollice-
bat. Et reuerà ſerui erāt peccati, à qua peſsima ſeruitu
te nō niſi per ueritatē liberari poterāt. Verū illi ſolā
carnis libertatē cogitātes, cœperūt ſe de nobilitate
carnis extollere, dicētes: [Semē Abrahæ ſumus, & ne
mini ſeruiuimus unq̄.] Stulta & uana ſuperbia. Quid
Pſ. 80. eſt ꝙ dicūt, Nemini ſeruiuimus unq̄? Ioſeph q̄ppe in
Aegypto ſeruiuit, de quo ſcriptū eſt: Manus eius in
cophino ſeruierūt. Ipſe etiā Iudaicus populus in Ae-
gyptū translatus, grauiſsima ſeruitute, nō ſaltē auri
& argēti, ſed luti & lateris, à Pharaone & Aegyptijs
oppreſſus eſt. Vnde & ſæpiſsime illis Dominus impu
tat, ꝙ eos de domo ſeruitutis & fornace ferrea Aegy-
pti eduxerit. Sed fortè dicturi erāt, patres ſuos, nō aūt
ſe ſeruiſſe, quibus tūc Dominus loquebatur. Et q̄d eſt
quod Romanis ſoluebāt? Nā hinc Domino laqueū ca
lumniæ tetēderāt, quādo eū in dolo interogabāt, dicē
tes: Licet cēſum dare Cæſari, an nō? Audiamus iā, q̄d *Matt.*
Dominus mētiētibus, & de uana libertate tumenti- *22.*
bus reſponderit: [Amen amen dico uobis, quia om-
nis qui facit peccatū, ſeruus eſt peccati.] Amen He-
bræus eſt ſermo, Latinè uerū interpretari poteſt: Eſt
aūt, ſi dici fas eſt, iuramentū Domini: quod uerbū ſo-
lus Ioānes euāgeliſta legitur ſubinde iteraſſe, & apud
omnes ita inuenitur interpretes, nec ab ullo in aliā
translatum eſt linguam, propter honorem & reue-
rentiam dominici ſacramenti. Ingeminat uerò amen
amen, ut ipſa iteratione attentos faciat audientes.
Sententia hæc cum magno timore audienda eſt. Quis
enim non contremiſcat, quod dominus dicit: Om-
nis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati? Nam quis
eſt homo, qui ſe audeat dicere peccatorem non eſſe?
Si ergo omnis homo eſt peccator, utique omnis ho-
mo ſeruus peccati. Miſerabilis planè conditio, ſeruum
eſſe peccati, ſeruum, & diaboli, qui author eſt. Et ho-
minum quidem ſerui plerunq; duros & immites dn̄os
fugiunt, fugiendo requieſcūt: ſeruus uero peccati quo
fugiat non habet. Sequitur enim eum uindex conſciē
tia, ac ſemper ei inhæret excrucians eum, nec uel ad
modicum ceſſat grauiſsimis agitare ſtimulis, quos ſub
miniſtrat recordatio peccatorum. Cum ergo om-
nis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati, quæ poteſt
ſpes ſupereſſe libertatis? Sed audiuimus Dominum
terrentem, audiamus etiam conſolantem. Ita enim ti-
morem incutit, ut afferat ſecuritatē. Nam ſequitur:
[Servvs autem nō manet in domo in æternum, filius
manet in æternū.] Domus Dei, eſt Eccleſia Dei. Apo-
ſtolus enim loquitur fidelibus, dicens: Templum Dei *1.Co.3*
ſanctum eſt, quod eſtis uos. Seruus ergo peccati non
manet in domo in æternum, quia qui manet in pecca
to, non permanet in Eccleſia. Ecce apertè oſtendit,
quia aliud eſt peccare, aliud eſſe ſeruum pecati. Ne-
mo enim poteſt non eſſe peccator, ſed poteſt non eſſe
ſeruus peccati. Permanere. n. in peccato, hoc eſt ſeruū
eſſe peccati. Seruus uero nō manet in domo i æternū,
quia etſi mali intra ſinū Eccleſiæ uideanᷣ poſiti, iā ta-
mē in Dei cūcta cernētis præſentia, ab Eccleſia proie-
cti, & nouiſsimè in die iudicij ab electorum ſocietate
ſegregati, ad ſiniſtrā ſunt ſtatuendi. Vnuſquiſq; ergo,
q ſe recognoſcit ſeruū eſſe peccati, ſtudeat abijcere iu
gū duriſsimæ ſeruitutis: credat in filiū Dei, obtem-
peret præceptis filij Dei, ut poſsit & ipſe effici filius
Dei. Hāc. n. gratiā dedit in ſe credentibus & ſe diligēti
bus unicus filius Dei, ut ipſi quoq; mereātur fieri filij
Dei, [Si ergo filius uos liberauerit, uerè liberi eritis.]
Hæc eſt uera ſpes, ut à libero liberemur: & liberati à
peccato, ſerui Chriſti efficiamur: liberati a cupiditate *Vera et*
ſerui efficiamur charitatis. Hæc eſt uera & perfe- *perfe-*
cta libertas, Deo Chriſto ſeruire, ipſumq; diligere, q *cta li-*
uos de ſeruitute tenebrarū eripuit, & uocauit in liber *bertas.*
tatē gloriæ filiorū dei. Sed Iudæi de carnis ſuæ nobilita
te ſuperbiētes, dedignati ſunt fieri liberi, cum eſſent
ſerui peccati, ideò conſequēter ait eis Dominus: [Scio
quia filij Abrahæ eſtis.] Ac ſi diceret: Filij quidē Abra-
hæ eſtis ſecundum carnem, ſed non eſtis filij Abrahæ
per imitationem. Agnoſco in uobis carnis originē,
ſed non agnoſco fidem. [Sed quæritis me interfice-
re.] Ecce unde degeneres, ecce unde non filij Abrahę.
Quæritis me, inquit, occidere. Quod certè nunquam
cogitaretis, ſi filij Abrahæ eſſetis, [Qvia ſermo
meus

meus noo capit in uobis:id eſt, non babet locum io
cordibus ueſtris. Non, inquit, capit in uobis, hoc eſt,
non recipitur à uobis. Si enim caperetur à nobis, cape
ret utique uos. [Ego quod uidi apud patrē meū, hoc
loquor. Quid uiderat Chriſtus apud patrem? Verita-
tem nidit, ſeipſum utiq; uidit: quia ipſe eſt uerbum,
quod erat io priocipio apud Deum. Veritatem ergo
uidit apud patrem, ueritatem loquebatur in mundo,
quia ſe & Deum patrem annunciabat mūdo. [Et ons
quę uidiſtis apud patrem ueſtrum, facitis.] Quid face
rent, ſupra eis dixerat: Quæritis, ioquiens, me occide
re. Sed hoc apud Abrahamn on uiderunt, quem ami
Iac. 2. cum Dei fuiſſe ſcriptura teſtatur. De quo ergo ounc
patre dicat, cuius opera facerent Iudæi, io ſequenti-
bos apertiſsimè manifeſtabitur. Dicturus eſt enim pa
trem eorum eſſe diabolum: non quod ab eo geoiti uel
creari eſſent: ſed tamen filij eius erant, inquantū ma-
li erant. Filij eius erant utiq; per imitationē, non per
creationem. Apud huoc patrem uiderant opera quæ
faciebant, quia imitatores diaboli facti fuerāt, cū noo
ſolū oollent filiū Dei recipere, oerum etiam meditta-
rentur occidere. [Responderunt & dixeruot ei: Pa-
ter ooſter Abraham eſt.] Tu, inquiunt, arguis nos face
cere opera patris noſtri. Certè pater ooſter Abraham
eſt, quaſi uero aliquid poſsis dicere contra Abraham,
aut in aliquo reprehendere. Sed Dominus nō de Abra
ham dicebat, quia Abraham non fuit talis qui repre-
henderetur, ſed qui potius à Domino laudaretur, ſed
iſti eū prouocabant, ut diceret aliquid contra Abrahā
quatenus poſſent in eū uindicare tanquam inimicum
Abrahæ. Sed audiamus, quid eis Dominus responde-
rit, Abrahā laudans, iſtis uerò dāoans. [Si filij Abra-
hæ eſſetis, opera Abrabæ feceritis. Nunc autem quæ
ritis me occidere, hominē qui ueritatem locutus ſum
uobis, quā audiui à Deo. hoc Abraham oō fecit.] Iu-
dæis Abrabam pro ſe iactantibus, & ex hoc calumoiā
Domino ſtrueotibus, noo reſpondit Dominus quod
illi aodire uolebāt. Nō. o. dixit, Ego Dominus ſum
Abrahæ. Quod ſi diceret, uerū certè diceret, ſed no-
luit illis locum dare calumniæ. Interim quod nide-
bāt, quod eū ſolūmodo eſſe putabāt, hominē ſe appel
lauit. Ait ergo, Si filij Abrahæ eſſetis, opera Abrahæ
feceretis: id eſt, ſic me amaretis, ſic de mea præſentia
gauderetis, ſicut Abrahā, q exultauit ut oideret diem
Ioan. 8. meū, & uidit, & gauiſus eſt. Nūc aūt probatis uos nō fi
lios eſſe Abrahæ: qa quęritis me interficere, hominē
qui ueritatē locutus ſum uobis. Veritatē illis loqueba
tur, cum ſe & patrē illis anūciaret: & banc ueritatē à
Deo audierat, quia ipſe, qui eſt ueritas, à Deo patre
genitus erat. Audire. n. illi, nihil eſt aliud, quā eſſe à
patre. Quæritis, ioquit, me occidere, hoc Abrahā nō
Ioā. 14 fecit, ergo eius filios uos oō eſſe conuinciris. dū ei cō-
traria opera agitis. Supra enim dixerat: Scio quia filij
Abrahę eſtis, probās in illis originem carnis Abrahę.
Sed nunc oſtendit illos nō eſſe filios Abrahæ, quia oo
lebat imitari opera Abrahæ. Multo. n. melius Chri-
Chri- ſtiani dicuntur filij Abrahæ, imitatores fidei & ope-
ſtiani fi rum Abrabæ, quam Iodæi, quorū caro ex illo erat, ui-
lij A- ta aūt non erat. [Vos, ioqoit, facitis opera patris ue-
brahæ. ſtri, id eſt, diaboli: quia ille ab initio hoouicida eſt,
& uos ſequaces eius, quæritis me interficere.] Dixerūt
itaq; ei: Nos ex fornicatiooe nō ſumus nati, unum pa
trem habemus Deum. Toties nobilitatē generis Abra
hæ præferentes, totiesq; conoicti, quod oon eſſent fi-
lij Abrahæ, tandem cœperunt intelligere, Dominum
oon de carnis generatione, ſed uitæ ſimilitodioe, mo-
rumque imitatione dicere. Quaſi enim adinuicem lo-
quebantur: Quoties nominauerimus Abraham, dictu-
rus eſt: Quare non illū immitamini, de cuius genere
gloriamioi? Dicamus Deum patrem noſtrum, & uidea

mus qoid nobis reſpondeat. Nos, aiunt, ex formicatio
ne non ſumus nati. Legerant in ſcripturis, fornicatio
nē ſpiritualē appellari idololatriā, p quā miſera ani
ma dęmonibus quaſi proſtituta ſubijcit. Ideo dixerūt:
Nos ex foroicatione non ſumos nati. Iactant ergo ſe, Hier.
quod ſemper Deum coluerūt, qoi Iſrael ſuum primo- 31.
genitum appellauit. Sed audiamus quid illis reſpon-
ſum ſit: [Si, inquit, Deus pater ueſter eſſet, diligeretis
utiq; me,] ac ſi diceret: Iactatis uos Deum babere pa-
trē, agnoſcite me uel fratrem. Etſi oondū me ot Deū,
aut Dei filiom ueoerari uultis, ſaltē me ut fratrē dili-
gite. [Ego enim ex Deo pceſsi & ueni.] Proceſsio iſta
æterna eſt & in ineffabilis abſq; tēpore, quia filius pro
ceſsit à patre ot Deus, & æqualis ut filius & uerbum
patris. Proceſsit, ex deo & uenit, quia uerbū quod etat Proceſ-
in principio, caro factum eſt, & habitauit io nobis. ſio filij
Venire. n. eoim humanitatis eſt, ſicut manere diuinita- ex pa-
tis. Proceſsit à patre & uenit, quia à patre io mundum tre.
miſſus eſt, ſicut ipſe dicit: [Nō. n. à meipſo ueni, ſed il-
le me miſit.] Quæ miſsio utiq; incarnatio iotelligēda
eſt. [Quare loquelā meā non cognoſcitis? quia nō po-
teſtis audire ſermonē meum.] Quare ſermonē eius au
dire nō poterant, niſi quia in eum credere, & à ſua im
pietate corrigi nolebaot? Adhuc quare oō poterant
aodire? quia filij diaboli elegerant, maoere. Vode ſe-
quitur: [Vos ex patre diabolo eſtis. Filios diaboli dicit
Iudæos, nō naſcendo, ſed imitando. Nam cōſuetudinis
eſt ſacræ ſcripturæ, ex imitatione uel ſimilitudioe fi-
lios appellare, iuxta quod Ezechiel propheta loquitur
ad Iudæā: Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Ce-
thæa. Quia. o. Iudæi imitati fuerāt impietates Amor-
rhæorum & Cethæorum, iure parentes illos habuiſſe Ezec.
dicuntur, de quibus in moribus oaſcerentur, & cum 16.
quibus pro ſimili ſcelere damnarentur. Omois ergo
homo inquātū à Deo creatus eſt, bonus eſt: ioquantū
oero per liberum arbitrium peccando ſe ſubijcit dia-
bolo, patrem habet diabolum. Nā & ipſe diabolus in-
quantō oaturalem habet ſubſtātiam, & inquaotū crea
tura eſt, à Deo factus eſt, & bonus eſt: inquātū uero ſu
perbiendo & inobediendo prolapſus eſt, diabolus fa-
ctus eſt, & malus eſt. Diabolus. n. interpretatur de or-
ſum ruens. Ait ergo Dominus Iudæis, diaboli imitato
ribus: [Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris ue
ſtri perficere uoltis.] Quæ erāt deſideria patris illorū?
ſupra ait, Quæritis me occidere. Hæc erant deſideria
diaboli, quia & ipſe inuidit homini, & occidit eū. Nā
Euam per ſerpentem ſeduxit, & per illā decepit uirū,
ſicq; occidit eū: quia ex iuſto fecit peccatorem, ex im
mortali fecit mortalem. Ille, [inquit, homicida erat ab
initio.] Diabolus cōtra primum hominem oon ferro
accinctus, ſed lęthifera perſoaſione armatus oenit:
nec eum gladio, ſed ferro oecauit. Omnis ergo qui
alicui homioi malom perſuadet, dum illū ad peccatū
pertrahit, occidit. De talibus Pſalmiſta dicit, Filij ho-
minom, dentes eorum arma & ſagittæ: & lingua eorū Pſ. 56.
gladius acutus. [Et in ueritate non ſtetit, quia ueritas
in eo noo eſt.] In ueritate non ſtetit, quia prolapſos à
ueritate, noo uoloit permanere io ſuæ originis ſancti
tate. Factus enim fuerat ad imagioem & ſimilitudinē
Dei, ſed ſuperbiendo retiouit qoidem imaginem, quia
non perdidit naturam immortalitatis, amiſit tamen
ueritatem ſimilitudioi, quia ex iuſto & bono angelo,
diabolus iniuſtus & malus factus eſt. De qno adhuc ſub
dit.] Cū loquit mēdaciū, de proprijs loquit, quia men
dax eſt, & pater eius, ſubaodit, mendacij. Diabolus à
ſemetipſo meodax fuit, & ipſe genuit mēdaciū ſuū,
Ideo cum loquit mendaciū, de proprijs loquit, quia à
nemine prorſus audiuit & didicit mēdaciū. Et idcir-
co mendax eſt, & pater mandacij ſicut Deus uerax,
pater eſt ueritatis. Et quare mēdax eſt? Quia in uerita

te non ſtetit, hoc eſt, in Deo non mãſit, quia Deus ueritas eſt. Nam & homo, quia & ipſe à ueritate declinauit, & peccando à Deo diſceſsit, mẽdax uocat̃, dicẽte
Pſ. 115 Pſalmiſta, Omnis homo mẽdax. Et quia homo à diabolo deceptus, & mendax effectus fuerat, ideo filius diaboli erat, non natura, ut dictum eſt, ſed imitatione. [Quis ex uobis arguet me de peccato?] Quia enim ipſe eos redarguerat de eorũ peccato, dat eis optionẽ, ut ſi poſsint, ipſi quoq; eũ de ſuo peccato reprehẽdãt. Et cõſiderandũ, quãta ſit humilitas noſtri redẽptoris. Ad relaxãda hominũ peccata uenerat, & tamẽ nõ dedignat̃ oſtẽdere ſe peccatorẽ nõ eſſe, qui ex potẽtia diuinitatis poterat peccatores iuſtificare. [Si ueritatẽ dico, quare uos nõ creditis mihi?] Veritas Chriſt⁹ eſt.
Ioã. 14 Et quid aliud ueritas, quã ueritatẽ loqueretur? Veritatẽ loquebãtur, cũ diceret: Ego ex Deo proceſsi & ueni quare uos non creditis mihi? Quare? niſi quia ex patre diabolo eſtis, & in patre mendacij pemanere elegiſtis? [Qui ex Deo eſt, uerba Dei audit.] Audire uer-
Audire uerba dei. ba Dei, eſt pręceptis illius, quę per ſcripturas ſuas loquitur, obedire. Proindè ſi ille uerba Dei audit qui ex illo eſt, & audire uerba eius nõ poteſt quiſquis ex illo nõ eſt: interroget ſe unuſquiſque utrũ uerba Dei aure cordis perceperit, & intelliget unde ſit. Iubet. n. Deus cæleſtẽ patriã deſiderari, carnis deſideria cõteri, mũdi gloriã fugere, aliena nõ rapere, propria largiri. Hãc Dei uocẽ ſi quis in ſui cordis aure cõualuiſſe cognouerit, gaudẽs cognoſcat, quod ex Deo ſit. Sed (ꝙ nõ ſine mœrore dici poteſt) ſunt nõnulli, q̃ uerbũ Dei nec aure quidem corporis percipere dignantur. Quid iſti aliud niſi patẽter indicãt, quia mẽbra diaboli ſunt, & in eius ſorte potius, quã in Dei permanere elegerunt? Quotidie Dominus ꝑ ſcripturas ſuas clamat, noſq́; perituri mũdi oblectamẽta fugiemus, & ad ea, quæ finiri neſciũt, perenniũ bonorũ gaudia mẽtis deſiderio trãſeamus, inuitat. Studeamus ergo nũc uocãtẽ & ad montẽ ſequi: ne ſi modò loquẽtis uerba cõtẽnimus, cũ iudex in maieſtate uenerit, ab illo quaſi ignoti & alieni cõtẽnamur. Quin potius eũ in præſenti audire, præceptis eius obedire feſtinemus, quatenus ab eo in beatã patris mãſionẽ recipi mereamur, præſtãte eodẽ Domino noſtro Ieſu Chriſto.

DE EADEM FERIA V. Homilia Euſebij Emeſeni.

Egreſſus Ieſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Cananæa à finibus illis egreſſa, clamauit dicẽs: Miſerere mei Domine fili David, &c. Matt. 15.

HAec eſt igitur cauſa, cur clamãtẽ mulierẽ Deus non exaudit. Hæc eſt cauſa cur miſericordia non miſeretur. Hæc eſt cauſa, cur ille qui in principio erat uerbum, quanuis multa uerba mulier multiplicet, nõ tamẽ reſpõdet uerbũ. [Non ſum, inquit, miſſus niſi ad oues, quę perierũt domus Iſrael.] Quid eſt igit̃ quod propheta ait, Erit radix Ieſſe, & qui exurget regere gẽtes, in eũ gentes ſperabũt? Si nõ es miſſus niſi ad oues quæ perierũt domus
Eſa. 11 Iſrael, quid eſt quod tibi à patre dicitur, Poſtula à me dabo tibi gẽtes hæreditatem tuã, & poſſeſsionẽ tuã terminos terræ? Itẽque, ſi non es miſſus niſi ad oues,
Pſ. 2. quæ perierũt domus Iſrael, quid eſt quod in Eſaia pater loquitur, dicẽs: Parũ eſt, ut ſis mihi ſeruus ad ſuſci-
Eſa. 49. tãdas tribus Iacob, & ad fæces Iſrael cõuertẽdas: ecce dedi te in lucẽ gẽtiũ, ut ſis ſalus mea uſq; ad extremũ terræ? Hoc. n. teſtimonio magis ad gẽtes, quã ad Iſrael miſſus eſſe uideris. Parũ. n. uidet̃ patri, & merito quia quidẽ parũ, ut qui eius æqualis es, pro tã uili precio eius ſeruus ſis, homo fias, ſeruilẽ formã ſuſcipias, ſit tñ tribus Iacob & fæces Iſrael cõuertere & uocare uiſti. Pater dicit, Ecce dedi te in lucem gẽtium, ut ſis ſalus mea uſq; ad extremũ terræ: & tu dicis, Non ſum miſſus niſi ad oues, quę perierũt domus Iſrael. Cõtraria hęc eſſe uident̃, cõtraria tñ nõ ſunt. Miſſus eſt. n. ad oues, quæ perierũt domus Iſrael, ut eas uocaret: eas ſanaret, eis prædicaret, & ad fidẽ eas conuerteret. & hoc per ſe. Miſſus etiã ad gẽtes uocãdas, ſanandas, prædicãdas, ad fidẽ cõuertẽdas: ſed ꝑ diſcipulos ſuos, & non per ſe. Miſſus eſt deniq; prius prædicare Iudæos, dein-
de Gentiles. Vnde & eiſdẽ Iudæis Apoſtolus ait, Vo- *Actor.*
bis primũ oportuerat prædicari uerbum Dei, ſed quia *13.*
repuliſtis illud, & indignos uos feciſtis æternæ uitæ, ecce cõuertimur ad Gẽtes. Sic igit̃ & miſſus, & nõ miſſus eſt Dominus. Audiuimus quid diſcipulis ſuis pro ea interpellãtibus in itinere Chriſtus reſpõderit: nũc autẽ uideamus, quid etiã ueniẽs domũ egerit, Marcus n. Euãgeliſta, qui omnia hæc quæ ĩ itinere dicta ſunt, prætermittit, cætera quæ ſequunt̃ nõ in uia, ſed in do-
mo facta fuiſſe deſcribit. Ait. n. [Et inde ſurgens abijt *Marc.*
in fines Tyri & Sidonis Et ingreſſus domũ, neminem *7.*
uoluit ſcire: & non potuit latere. Mulier autem ſtatim ut audiuit de eo, cuius habebat filia ſpiritũ immũdũ, intrauit, & procidit ad pedes eius. Erat. n. mulier gẽtilis, Syrophœniſſa genere.] Quia. n. nõ erat miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael ideo clamãti mulieri nihil in uia reſpõdit. Inſuper & domũ ingreſſus, neminẽ ſcire uoluit, & tamẽ latere nõ potuit. Sed quare neminem ſcire uoluit? Quia omnes illi gẽtiles erãt. Gentilibus autẽ nondũ reuelari uolebat. Quare ergo latere nõ potuit? Incõueniẽs. n. eſſe uidet̃, ut ille qui omnia poteſt, latere uelit, & latere non poſsit. Non igit̃ ſic eſt accipiẽdũ, quaſi latere uoluiſſet, & latere nõ potuiſſet. Simplici. n. ſermone hoc in loco utitur euangeliſta. Quid eſt enim, neminem uoluit ſcire niſi quia præcepit eis diſcipulis, ut eum ibi eſſe nemini dicerent, Neq;. n. hoc aliter diſcipuli intelligerent, niſi ipſe eis, ne eũ manifeſtarent, præciperet. Sciri igit̃
uoluit, & q̃a uoluit, latere nõ potuit. Similiter aut de *Lu. 24*
eodẽ ipſo alibi quoque dicit̃, quia ipſe ſe finxit longius ire, cum ire lõgius noluiſſet. Latere igit̃ uolebat domũ tamen ingreſſus ſe latere uelle oſtendebat, quia nõdũ tẽpus aduenerat, quo gẽtili populo prædicãdus erat. Mulier autẽ quæ poſt eum clamauerat in uia, poſtquã eũ inter diſcipulos non inuenit, interrogat ubi eſſet. Vt audiuit de eo, ſtatim domum intrauit, & procidit ad pedes eius. Sed quid dixit? Dñe, adiuua me. Qui reſpondẽs ait: [Non eſt bonum ſumere panem filiorum & mittere canibus.] Miſera miſericordiam ſequit̃, repulſa nõ erubeſcit, domum ingreditur, importune clamat, Saluatorem adorat, & iã tandẽ reſponſum audire meretur. Probat eam Dominus, an patientiam habeat, an humilitatẽ teneat. Canẽ eã uocat, canem ſe illa eſſe fatetur. [Non eſt (inquit) bonũ ſumere panem filiorũ, & mittere canibus. Dicit illa: Etiã Dñe.] Canis ego ſum, de populo gentili, de genere Cananeo: Non ſum digna pane filiorũ, nõ ſum digna beneficio ſanctorũ: ſed quia canis ſum, porrige mihi micas. [Nam & catelli edũt de micis, quæ cadũt de menſa dominorũ ſuorum,] Docet nos mulier iſta, qualiter orare debeamus. Euangeliũ non legerat, & ſicut euangeliũ præcepit, orat. Scriptũ eſt. n. Petite, & accipietis: quærite, & in-
uenietis: pulſate, & aperietur uobis. Tũc reſpondẽs Ie- *Vt ſit orandũ.*
ſus, ait illi: [O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut
uis.] Cũ improbitate panẽ petiſti, propter improbita- *Matt.*
tẽ tuã dabunt̃ tibi quotquot habes neceſſarios. Vade, *7.*
q̃a ſanata eſt filia tua. [Et ſanata eſt filia eius ex illa ho- *Lu. 11*
ra.] Oremus igit̃ & nos Dñm, ut ſanet filias noſtras. Oremus ut ſanet, & à peccatis liberet animas noſtras. Illa enim anima uexatur à dæmonio, quæ peccare non ceſſat,

ceſſat, & in crimine perſeuerat. Quæ ſi bñ cõuerſa fuerit, & de Chriſti miſericordia nõ deſperauerit, dicet ei à pijſsimo Domino: *Ezec. 18.* Fiat tibi ſicut uis, & ſanabitur ex illa hora. Quia peccator quacũque hora conuerſus fuerit & ingemuerit, uita uiuet, & non morietur.

FERIA SEXTA.

Ioan. 5.

In illo tempore, Erat dies feſtus Iudæorum, & aſcẽdit Ieſus Hieroſolymam. Eſt autem Hieroſolymis probatica piſcina. Et rel. Homilia Erici.

IN euangelica lectione, quam modo audiuimus, duo nobis miracula recitata ſunt, unum inuiſibiliter per angelicã adminiſtrationẽ patratũ, alterũ ꝑ dominicã præſentiã uiſibiliter exhibitũ. Ergo utriuſq; nobis ſunt breuiter exponenda myſteria. [Erat, inquit euangeliſta, dies feſtus Iudæorũ, & aſcendit Ieſus Hieroſolymã.] Quia enim Deus pro hominibus homo factus erat, cum hominibus ſolennitates, Dei lege conſtitutas, celebrat. *† bethesda.* [Erat autem Hieroſolymis probatica piſcina, quæ cognominaẽ Hebraicè † Bethſaida, quinque porticus habens. In his iacebat multitudo magna lãguẽtiũ, cæcorum, claudorũ, aridorũ, expectantium aquæ motũ. Probatica Græce, Latine dr̃ pecualis. próuaton quippe dicitẽ ouis. *Piſcina probatica.* Et piſcina illa probatica uocaẽ, quia ibi ſacerdotes hoſtiarũ, quas in tẽplo Dei immolabant, cadauera abluebant. Myſtice uero probatica piſcina, quæ quinq; porticibus cingebaẽ, ſignificat populũ Iudæorũ, legis cuſtodia undiq; ne peccare deberet, munitum. *V. Porticus.* Quinq; .n. porticus, legẽ quæ in quinq; libris Moyſi cõtineẽ, inſinuat. Et bene idem populus ꝑ aquã ſignaẽ piſcinæ, quia ſicut aqua piſcinæ nũc placida uẽtis ſtare, nũc iiſdẽ uẽtis irruentibus turbari ſolet, ita ille populus in quibuſdam uitæ munditiam ſeruare, in quibuſdam immundorum ſpirituum ſolebat tentationibus agitari. Apte quoq; eadem piſcina probatica uocaẽ, quia nimirũ erant quidã in illo populo, qui merito ſimplicis & innocentis uitæ Deo placere, & cum *Pſ 94* Pſalmiſta dicere poterant, Nos autẽ populus tuus & oues paſcuæ tuæ. *Multitudo ægrorũ.* Multitudo lãguẽtiũ, quæ in memoratis porticibus iacebat aquæ motũ expectãs, deſignat eos qui uerba legis audientes, hanc ſe ſuis uiribus implere nõ poſſe dolebant, atq; ideo dominicæ gratiæ auxiliũ totis animæ affectibus exoptabant. [Iacebat ibi, inquit, multitudo magna lãguẽtiũ, cæcorũ, claudorũ, aridorũ.] *Cæci. Claudi* Cæci erant, qui necdũ fidei lumẽ habebant: claudi, qui bona quæ agenda eſſent nouerãt, ſed ad implenda ea boni operis greſsibus aſſurgere nõ ualebãt, *Aridi.* aridi, qui oculũ quidẽ ſcientiæ habent, ſed ſpei & dilectionis pinguedine egent. Tales in quinq; porticibus iacebant, ſed nõ niſi angelo in piſcinã deſcẽdẽte ſanari poterãt, *Rom. 3* quia per legẽ cognitio eſt peccati, gratia uero remiſsionis non niſi per Chriſtũ poterat dari. *Angelus, Chriſtus.* Quẽ merito deſignabat angelus, qui inuiſibiliter deſcẽdẽs in piſcinã, aquã mouebat, eiq; uirtutẽ ſanandi ſuggerebat. Motus.n. aquæ, paſsionẽ Domini, quæ turbata gente Iudæorũ facta eſt, inſinuat. *Motus aquæ.* Deſcẽdit ergo carne indutus. hic magni cõſilij angelus, id eſt, paternæ uolũtatis nũcius. in piſcinã populi Iudæorũ. Mouit illos miraculis & doctrina ſua, ut eum morte crucis afficerent, qui genus humanũ nõ ſolũ à lãguoribus peccatorum ſanare, ſed etiã ab ipſa morte æterna ſufficeret liberare. Deſcẽdẽtes ergo in aquã piſcinæ turbatã, ſanabanẽ quia per paſsionẽ Domini, quã motus aquæ deſignat, redẽpti ſumus de maledicto legis. *Heb. 7* Lex ſiquidem Moyſi, quæ quid agendum; quidúe cauendũ eſſet edocuit, neminẽ tamẽ ad perfectũ adduxit, quaſi eductos de ſedibus ignorãtiæ prioris, in porticibus continebat lãguidos, nec tamẽ ſanabat. Gratia aũt & fides dominicæ paſsionis, ſanat oẽs ĩfirmitates iniquitatũ noſtrarũ, & quaſi eiectos de porticibus, in aquã piſcinæ turbatã immittit, quia à peccatis, quæ lex oſtẽderat, per aquã baptiſmatis abluit, iuxta quod Apoſtolus dicit. *Rom. 6* Quotquot baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Notãdũ uero nobis eſt, quod diciẽ. [Quia qui primus deſcẽdiſſet in piſcinã poſt motionẽ aquę, ſanus fiebat, à quocũq; lãguore detineretur.] Vnus, inquit, ex tãta lãguẽtiũ multitudine ſanabaẽ, quia unus Deus, una fides, unũ baptiſma. *Ephe. 4.* Quicũq; ergo in unitate catholicæ fidei myſterijs Chriſti in baptiſmo imbuiẽ, ab omni prorſus peccatorũ languore ſanaẽ. *In unitate ſalus.* Qui uero ab unitate Eccleſiæ diſcrepat, ſalutẽ quę ab uno & ꝑ unũ eſt, habere non mereẽ. His de primo miraculo, quod per angelũ inuiſibiliter fiebat, pręmiſsis, nũc de ſequẽte, quod per uerũ angelũ Chriſtũ uiſibiliter patratũ eſt, paucis loquamur, in quo etiã ſimiliter unus ſanatus eſt. Poterat quidẽ Dñs omnes, qui ibi erãt, infirmos ſanare, ſed unũ tãtũ certi cauſa myſterij ſanare uoluit, ut profecto oſtenderet, præter Eccleſiam nemini patere locũ ſalutis. [Erat ibi homo triginta & octo annos habẽs ĩ infirmitate ſua. Hũc cũ uidiſſet Ieſus iacentẽ, & cognouiſſet quia multũ iam tẽpus haberet, dixit ei, Vis ſanus fieri? Reſpondit ei lãguidus, Domine, hominem non habeo, ut cũ turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinã. Dum uenio .n. ego, alius ante me deſcẽdit. Dicit ei Ieſus, Surge tolle grabatũ tuũ, & ambula. Et ſtatim ſanus factus eſt homo & ſuſtulit grabatũ ſuũ, & ambulabat.] Sanaturus Dñs, infirmũ diuturno lãguore tabeſcẽtẽ, interrogauit, utrũ uellet ſanus fieri, non quo eũ id uelle ignoraret, ſed ut eũ ad maius ſanitatis deſideriũ accẽderet: qui iã lõga decubatione pene ſalutẽ deſperauerat, nec ſaltem pro ſua reſtauratione rogare nouerat. Vnde & ille cauſam impoſsibilitatis cœpit obtẽdere, & conqueri ꝙ hominẽ non haberet, qui eũ poſt motũ aquæ in piſcinam mitteret. Sed Dñs languẽtis miſeratus imbecillitatẽ, pariterq; inſciam ſimplicitatem, ait illi: [Surge, tolle lectũ tuũ, & ambula.] Ille continuo receptis uiribus, & iãdudũ amiſſum perſentiens robur, tulit in quo iacebat, & abijt in domũ ſuã. *Myſtica interpretatio languidi.* Iuxta ſpiritualẽ intelligentiã, homo iſte multorũ annorũ infirmitate detentus, deſignat peccatorẽ, multorũ & grauiũ ſcelerũ numeroſitate depreſſum. Nam & ipſa tẽporis quantitas, quo languidus decũbebat, huic ſignificationi cõgruit. Nam triginta & octo annos in infirmitate habuiſſe diciẽ, duo uidelicet minꝰ de quadraginta. Quadragenarius aũt numerꝰ, qui denario quater ducto cõficiẽ, pro perſectione rectæ operationis in ſcripturis accipi ſolet Ille .n. recte uiuit, qui decalogũ legis per quatuor ſancti euangelij libros implere ſtuduerit. A qua perfectione duo minus habet, quiſquis dilectionẽ Dei & proximi, quã legis & euangelij pariter ſcriptura commẽdat, ſeruare negligit. Quod & Dñs ſignanter expreſsit, qui ſanaturus infirmũ præcepit, dicens: Surge, tolle lectũ tuum, & ambula, Lectus noſter proximus intelligiẽ, qui nobis in corporis uel animi infirmitate ſolatium exhibuit: quẽ ſanati portare præcipimur, ut ei quoq; in ſuis neceſsitatibus adiutoriũ ſubminiſtremus. Ait ergo ei Dominus quem ſanabat: Surge, tolle lectũ tuũ, & ambula. Surge, inquit, uitiorũ torporẽ, quo diu lãgueras, excute, & ad exercitiũ uirtutũ erigere. Tolle lectũ tuũ: Porta proximũ tuũ, eius infirma patienter tolerando, à quo es diu multũq;, cùm adhuc ſub graui faſce tẽtationũ gemeres, ſuſtentatus. *Gala. 5* Hinc & Apoſtolus dicit; alter alterius onera portare. Ambula uero, quotidianis

dignis bonorum operũ profectibus, de uirtute in uirtuté progredere. Surge peccata relinquẽdo, tolle lectũ tuum fratri ſuccurẽdo, ambula ſupernam patriam deſiderando, & ad uidẽdam creatoris faciem feſtinãdo. [Erat autem ſabbatum in illa die. Dicebant ergo Iudæi ei, qui ſanatus fuerat, ſabbatũ eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum. Mira & uehementer ſtupenda perfidorum dementia. Cum enim ad tam inopinatã
cæcitas Iudæorum. hominis diu languentis ſanitatem credere, & diuinã potentiam laudare debuerant, econtra ſcãdalizabantur, & ſaluatorem pariterque ſaluatum calumniabantur. Saluatorem quidem, quod die ſabbati hominem curaſſet, lectumque ſuũ tollere præceperit: ſaluatum uero reprehendunt, quia ſabbato grabatum portauerit. [Dicebant ergo ei qui ſanatus fuerat, Sabbatũ eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum.] Legis literam ſtultiſsime defendebant, ignorantes diſpenſationem Domini ſaluatoris, qui ipſam legem quodam per ſeruum dederat, ac nunc per ſemetipſum ueniens, eãdẽ legem in gratiam ſancti euãgelij mutare diſponebat: ut quod antea iuxta literã carnaliter à carnalibus obſeruabatur, deinceps ſpirituales ſpiritualiter obſeruãdum ſuſciperẽt. Deniq; die ſeptimo populus ab omni
Leuit. 23. opere ſeruili uacare præceptus fuerat. Spiritualis uero ſabbati obſeruatione, quod eſt in luce ſeptiformis ſpi-
Spiritale ſabbatum. ritus ſancti, ab omni peccato, quod reuera ſeruile opus accipitur, non una die, ſed omni uitæ noſtræ tempore feriati eſſe præcipimur, nec ſolum à prauis operibus abſtinere, ſed etiã bonis operibus inſiſtere iubemur. Quod & in huius hominis ſanatione liquido monſtratum eſt, cum Dominus eum quem à languore liberabat, non ſolum ſurgere, uerum etiam lectum ſuum tollere præcepit, uidelicet aperte inſinuãs, eos qui uolunt à uitiorum tabe reſurgere, diſcuſſo torpore negligentiæ, cum fraternæ charitatis pignore, ad uiſionem ſui conditoris debere properare, nec malorum contradictionibus ſeu perſecutionibus à cœpto boni operis ſtudio ceſſare. Nam & homo iſte cum ei Iudæi contra dicerent, eumq; ne lectum ferret prohiberent, dicentes, Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatũ tuũ: non ideo lectum depoſuit, ſed fiducialiter cœptis inſiſtens, reſpondit: [Qui me ſanum fecit, ille mihi præcepit, Tolle grabatum tuum, & ambula:] illius potius uoluit obtemperare mandatis, à quo ſanatus fuerat, quam illorum falſæ religioni cedere, qui eius ſanitati & Domini ſui gloriæ inuidebant. [Et interrogauerũt eum: Quis eſt ille homo qui dixit tibi, tolle grabatũ tuũ, & ambula? Ille autem,] ut ait euãgeliſta, [ignorabat quis eſſet.] Iam ſaluatus erat, ſed adhuc ſaluatorẽ ſuum ignorabat: dignus tamen erat, cui ſaluator oſtẽderet, cuius imperio ſic deuotus obtẽperaſſet. [Ieſus autẽ declinauerat a turba conſtituta in loco.] Declinauerat, inquit, à turba turbata, diutino eos deſerendos auxilio innuens, cuius uirtutibus obſtinata malitia
Quid faciendum ſe ſum noſſe nolenti. conabantur reſiſtere. [Poſtea inuenit eum Ieſus in templo, & dixit illi: Ecce ſanus factus es.] Per hoc, quod is qui ſanatus fuerat, Ieſum non in turba, ſed in templo cognoſcit, myſtice nos inſtruimur, ut ſi gratiam cõditoris noſtri cognoſcere, & ad eius uiſionem deſideramus peruenire, fugiamus turbam cogitationum & affectuum prauorũ, declinemus ſolicite conuenticula hominum improborum, qui bonum noſtrum propoſitum, uel mala exempla demonſtrãdo, uel noſtra opera deridendo, aut etiam prohibendo, conantur impedire. Confugiamus deuoti ad templum Dei, ubi illi de perceptis beneficijs gratias agere, ac pro percipiendis exorare ſatagamus, uosque ipſos templum Dei, in quo miſericorditer uenire & manſionem facere digne tur, præparare curemus. Attendere autem debemus, quid à ſe ſanato Dominus dicit: [Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.] Quibus uerbis oſtẽditur, quia propter peccata ſua languerat, nec niſi illis dimiſsis ſanari poterat. Sed credẽdum nobis eſt, quod Dominus qui eum ſanauit exterius ab infirmitate, intus etiã abſoluit à ſcelere. Vnde & eum Dominus caute præmonuit, ne ulterius peccaret, ne iterum peccando grauioris ſententiam damnationis incurreret. Non autem ſemper propter ſola peccata datur hominibus infirmitas. Quinque enim modis à ſanctis doctoribus deprehenſi ſunt, quibus infirmitas hominibus contingit. Aliquando enim datur in-
Morbi accidũt quinq; ob cauſas firmitas hominibus pro gloria Dei manifeſtanda, ſicut illi cæco nato, & ſicut Lazaro, de quo Dominus dixit: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed ut glorificetur filius Dei per eam. Nonnunquam uero ad pro- Ioan. 9
bationem, & uirtutum augmentum, ſicut beato Iob Ioã. 11
& Tobiæ, qui cum ante flagellũ ſancti exiterint, ſanctiores ex flagello & probatiores apparuerunt. Datur Matt. 9.
pleruq; infirmitas ad uirtutum cuſtodiam, ſicut B. Paulo apoſtolo. Datur præterea infirmitas hominibus ob delicti caſtigationẽ, ſicut huic, qui triginta & octo annis decubuerat languens, & ſicut illi paralytico, cui Dominus dixit: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. De qualibus dicitur: Flagellat Deus omnem filiũ Mat. 9
quem recepit. Quintus modus reproborum eſt, quib. Heb. 12
datur infirmitas, ut hic torqueri incipiant, & per hæc tormenta temporalia tranſeant ad æterna, quemadmodum contigit Antiocho & Herodi, in quibus impletũ eſt, quod ſcriptum eſt: Duplici contritione cõtere eos. Quocunque ergo modo diuina prouidentia nos iubeat infirmari, diſcamus ſemp flagellis pij patris humi- Hier. 17.
liter ſubdi, & iudicia illius iuſtiſsima uenerari, arbitrãtes nos minus quam meremur ſuſtinere, illius ſententiæ memores. Beatus homo qui corripitur à Deo. Hoc Iob. 5.
enim agentes, & in præſenti de eius uerbere proficere, & in futuro ad æternam requiem poſt flagella merebimur peruenire, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DE EADEM DIE HOmilia Euſebij Emeſeni.

Erat dies feſtus Iudæorum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam. Ioan. 5.

AD diem feſtum Iudæorũ Dominus aſcendit, ut populis undique cõuenientibus fidei doctrinam anunciet, ſalutis myſteria pandat, & ueritatis lumen oſtendat. [Eſt autem Hieroſolymis probatica piſcina, quæ cognominatur Hebraice † Bethſaida, quin- † Bethſda.
que porticus habẽs.] Hæc piſcina baptiſmatis aquas ſignificabat. Vnde non immerito probatica, id eſt ouina dicebatur, quoniam oues Dei fiũt, qui in baptiſma te lauãtur: de quibus in Canticis Canticorum Eccleſiæ dicitur: Dentes tui ſicut greges tonſarum ouium, quę Can. 4
aſcenderunt de lauacro. Hæc autem piſcina quinque porticus habet, quia quinque libri ſunt Moyſi, in quibus baptiſmi ſacramentũ pleniſſime continetur, eorũ que authoritate munitur, & doctrina declaratur. [In his iacebat multitudo languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectãtium aquæ motum.] Hi ergo languentes, qui in prædictis porticibus iacebant, Iudæi intelliguntur, qui ſub lege erant, legiſq; fræno & Gala. 3
moderamine arctabantur, legis tamen medicamine non iuſtificabantur. Vnde Apoſtolus ait: Si enim data eſſet lex, quæ poſſet iuſtificare, uere ex lege eſſet iuſtitia: ſed concluſit ſcriptura oĩa ſub peccato. Lex igitur & ſcriptura ſunt porticus illi, qui languentes continent,

nent, quia ſub peccato omnia claudunt. Nemo in porticibus ſanabatur, quia non erat data lex quæ poſſet iuſtificare. Inde tamē languentes uidebant piſcinā, deſcendebāt in eā & ſanabātur ut promiſſio ex fide Ieſu Chriſti per baptiſmum daretur credētibus. [Angelus enim Domini ſecundum tempus deſcendebat in piſcinam, & mouebatur aqua. Et qui prior deſcēdiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat, à qua cūque infirmitate detinebatur.] Angelus enim Domini ſecūdum tempus deſcendebat in piſcinam, quando tēpore præfinito ſaluator noſter ad baptiſmum uenit. Ipſe.n. eſt ille magni conſilij angelus, de quo ſcriptum eſt: Et ſtatim ueniet ad tēplū ſanctū ſuū dominator quē uos quæritis, & angelus teſtamēti quem uos uultis. Et ipſe quidē aquam cōmouit, ipſe baptiſmatis aquas ſanctificauit, omnemq; inimici latentem infeſtationem ſuo tactu ab eis remouit. Poſt cuius commotionē, tātā in ſe uirtutem aqua ſuſcepit, ut omnes hominum in eam deſcendentium ſanet languores, pellat ægritudines, & ſoluat peccata. Sed notādū, quia ſolus ille ſanatur, qui prior poſt motionem aquæ in piſcinam deſcendit, per quē totus populus Chriſtianus intelligitur, qui ſolus & unicus, prior & ultimus, unus & inſeparabilis in aqua baptiſmi & lauatur & ſanat. Sed quis eſt qui poſt eum deſcēdit, niſi ille, qui huic corpori eccleſiaſtico non inhæret? Si enim huius corporis eſſet, nō poſt eū, ſed in eo deſcēdere diceretur. Poſt eum nanq; hæretici deſcendūt, & deſcendentes nihil ſibi proficiunt. [Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habēs in infirmitate ſua. Hunc cum uidiſſet Ieſus iacentem, & cognouiſſet quia iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis ſanus fieri? Reſpōdit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut quum mota fuerit aqua, mittat me in piſcinam. Dū uenio enim ego, alius ante me deſcendit.] Homo enim ille eos deſignat, qui poſt baptiſmum peccata criminalia committunt, pro quibus graui longaq; pœnitentiæ ſubijciuntur, qua nimirum corpus ægrotat, ſed anima ſanatur. Vt enim pro ſuis iniquitatibus hūc ægrotaſſe intelligas, ipſe dn̄s oſtēdit, dicens: Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Tales autem quia bene pœnitent, etſi longo tempore lāguere, & penitere, & carnem macerare uideātur, ualde tamen difficile curātur. Si enim bene pœnituiſſent, nō triginta & octo annos, ſed quadraginta ex integro in hac tali infirmitate habuiſſent. Imperfecta eſt.n. omnis pœnitentia, quæ de hoc numero aliquid minus habet. Quare autem per fecta pœnitentia hoc numero deſignetur, attende. Hic enim numerus ex quatuor conſtat & decem: quater.n. decem, uel decies quatuor, quadraginta fiunt. In quatuor aūt nouum teſtamentum, in decem uero uetus figuratur: quoniā hoc in quatuor euangelijs, & illud in decem uerbis conſiſtit. Nulla aūt pœnitentia pficit ad ſalutem, quæ noui ueterisq; teſtamēti authoritate non agitur. Hoc enim ipſe Dominus ſignificans, quadraginta diebus & noctibus ieiunauit. Similiter aūt & Moyſes & Elias. Hoc igitur numero pœnitētiā agat, id eſt, ſecundum utriuſq; teſtamēti doctrinam diſciplinamque pœniteat, quicunq; ſibi ſuā pœnitentiā uult eſſe fructuoſam. Declinet igitur homo a malo, & faciat bonum: inquirat pacē, & ſequatur eam. Hæc eſt.n. uera pœnitentia. Sed nota, quia miſericors Dominus, etiam nō bene & legaliter pœnitentes, bonam tamen uoluntatem habentes, & ſalutis remedia expectantes, uiſitare, ſanare, & illuminare dignatur. Vnde & huic languido dicit, Vis ſanus fieri? ac ſi diceret: Sanari quidē uis, ideo.n. hic iaces, ideo ægrotas, ideo carnē maceras, & hanc qualēcūq; pœnitentiā agis. Reſpōdit ei languidus: Dn̄e, hoiem non habeo, ut quū mota fuerit aqua, mittat me in piſcinam. Quid.n. his uerbis aliud ſignificat, niſi quādā baptizandi, & in illā piſcinā deſcēdēdi impoſsibilitatē? Impoſsibile eſt.n. eos qui ſemel baptizati ſunt, iterū p baptiſmū renouari, & peccatorū cōtagione mūdari. Vnde & iſte quanuis ſanet, nō tū mergitur in piſcinā, quia eos ſignificat, qui poſt baptiſmū ſola pœnitētia ſanātur. Quod autē ait, Dū uenio.n. ego, alius ante me deſcēdit, de ipſo ad hunc gētili & catechumeno dicere uidet. Ipſe.n. quū adhuc gētilis & catechumenus eſſet, in piſcinam deſcēdit: modo uero quia Chriſtianus eſt, in eam deſcēdere nō poteſt. Idē igit ipſe alius eſt, & ipſe qui deſcēdit ante ſeipſum. [Dicit ei Ieſus: Surge, tolle grabatū tuū, & ambula.] Noli (inq̄t) iam ulterius hoiem quærere, qui te mittat in piſcinam: ſurge tātūmodo, erige mētē, cōtēplare cælū: quæ ſurſum ſunt quære, nō quæ ſup terrā. Hac.n. uia illi, qui baptizati ſunt, recuperant ſanitatē, ſi eos ægrotare contingat. Tolle grabatum tuum, porta & contine, & in ſeruitutē redige carnē tuam. Lectus nāque animæ, corpus eſt. In quo ſi uitioſum fuerit, tota infirma & lāguida iacet anima. Vnde ſcriptum eſt: Corpus quod corrumpitur, aggrauat animā. Et ambula, non ſis otioſus. Otioſitas enim animæ inimica eſt, quæ & uitia nutrit, & uirtutes necat. [Et ſtatim ſanus factus eſt homo, & ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat.] Facile igitur eſt Deo & ſanare hominē, & peccata ſoluere. [Erat autem ſabbatum in illa die. Dicebant ergo Iudæi illi, qui ſanatus fuerat, Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum. Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum, & ambula.] Maioris (inquit) authoritatis, quām uos ſitis, eſt ille qui me ſanum fecit. Illi igitur, & non uobis, me obedire oportet. [Interrogauerunt autem eum. Quis eſt ille homo qui dixit tibi, tolle grabatum tuum, & ambula? Is autē qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet.] Nō mirum ſi iſte neſciebat quis eſſet. neq; enim facile eſt cognoſcere Ieſum. Vnde & ipſe Dominus ait: Nemo nouit filium niſi pater, & nemo nouit patrē niſi filius, & cui uoluerit filius reuelare. [Ieſus ergo declinauit à turba conſtituta in loco. Poſtea inuenit eum Ieſus in templo.] Vbiq; eſt Ieſus, ſed non vbiq; cognoſcit. Non cognoſcitur in turba, cognoſcitur aūt in tēplo. Fugiamus igitur turbā, & ſimul cum Ieſu declinemus à turba. Eamus in tēplū, ibi nos inueniat, ibiq; à nobis inueniatur. Ideo.n. ipſe ab hominū turba diſceſsit, ut & nos à uitiorū turba diſcedere doceat. [Et dixit illi Ieſus: Ecce ſanus factus es, iā noli peccare, ne deteri⁹ tibi aliqd cōtingat.] Hoc (inquit) cōrigit tibi, quia peccaſtiā non li peccare, nō tibi ſit uolūtas peccādi. Nō peccare.n. ualde difficile, & pene impoſsibile eſt. Multi.n. peccāt qui peccare nolūt. Vnde Apoſtolus: Nō.n. q̄ uolo, hoc ago, ſed q̄ nolo, illud facio. Magnū igiē peccatū eſt, uolūtas peccādi. Volūtarie.n. (ut ait Apoſtolus) peccātibus nob is poſt acceptā notitiā ueritatis, iā nō relinquitur hoſtia p peccato. Quod de illis qdē intelligit, q uſque i ſinē ſua ſpōte in peccatis pſeuerāt. [Abijt ille homo, & nūciauit Iudæis, q̄a Ieſus eēt qui fecit eū ſanū.]

Marginalia (left column): *Angelus, Chriſt⁹* — *Mal. 3* — *Eccleſia.* — *Hæretici.* — *Numerus qua drageſinarius.* — *Mat. 4* — *Pſ. 36.*

Marginalia (right column): *Baptiſmus nō pōt repeti.* — *Lectus animæ.* — *Sap. 9.* — *Matt. 11.* — *Rom. 7* — *Hebr. 10.*

SABBATO, Matth. XVII.

In illo tēpore, Aſſumpſit Ieſus Petrū & Iacobū & Ioannē fratrē eius, & duxit illos in montem excelſum ſeorſum, & transfiguratus eſt ante eos. Et reliqua. Homilia beati Leonis Papæ.

EVangelica lectio, dilectiſsimi, quæ p aures corporis interiorē mentiū noſtrarum pulſauit auditum, ad magni ſacramēti nos intelligētiā uocat. Quam adpirāte gratia Dei facilius aſſequemur, ſi cōſiderationē noſtrā ad ea, q̄ paulo ſuperi⁹ ſunt enarrata, referamus. Saluator enim humani generis

ueris Deus Chriſtus, condens eam fidem, quæ impios ad iuſtitiam, & mortuos reuocat ad uitam, ad hoc diſcipulos ſuos doctrinæ monitis, & operum miraculis imbuebat, ut idem & unigenitus Dei & filius hominis crederetur. Nam unum horum ſine alio non proficerat ad ſalutẽ, & æqualis periculi erat, Dominum Ieſum Chriſtum aut Deum tantummodò ſine homine, aut ſine Deo ſolùm hominem credidiſſe, cum utrûque eſſet pariter cõfitẽdũ: quia ſicut Deo uera humanitas, ita homini inerat uera diuinitas. Ad confirmãdum ergo huius fidei ſalubritatẽ, interrogauerat diſcipulos ſuos Dominus inter diuerſas aliorum opiniones, quid *Matt. 16.* ipſi de eo crederent, quidue ſentirent. Vbi Apoſtolus Petrus per reuelationem ſummi patris corporea ſuperans, & humana tranſcendens, uidit mentis oculis filium Dei uiui, & confeſſus eſt gloriam deitatis: quia non ad ſolã reſpexit ſubſtantiã carnis & ſanguinis, tantumq; in hac fidei ſublimitate complacuit, ut beatitudinis felicitate donatus, ſacram inuiolabilis petræ acciperet firmitatẽ, ſupra quã fundata Eccleſia, portis inferni & mortis legibus præualeret: nec in ſoluẽdis aut ligãdis quorũq; cauſis, aliud rarũ eſſet in cœlo, quam quod Petri ſediſſet arbitrio. Hæc aut, dilectiſsimi, laudatæ intelligentiæ celſitudo, inſtruenda erat de inferioris ſubſtantiæ ſacramẽto, ne Apoſtolica fides ad gloriam confitendæ in Chriſto deitatis euecta, infirmitatis noſtræ receptionẽ indignã impaſsibili. Deo atque incongruã indicaret, & ita iam in ipſo humanam crederet glorificatã eſſe naturã, ut nec ſupplicio poſſet af- *Matt. 16.* fici, nec morte diſſolui. Et ideo dicẽte Domino, ꝙ eũ oportet ire Hieroſolymã, & multa pati a ſenioribus & ſcribis a principibus ſacerdotum & occidi, & tertia die reſurgere: cùm beatus Petrus, qui ſuperno illuſtratus lumine, de ardentiſsima filii Dei confeſsione feruebat, contumelias illuſionum & crudeliſsimæ mortis opprobrium, religioſo, ut putabat, & libero faſtidio reſpuiſſet, benigna ab Ieſu increpatione correptus, & ad cupiditatem participandæ cum eo paſsionis anima- *Chriſtum ſequi.* tus eſt. Subſequẽs.n. exhortatio ſaluatoris hoc inſpirauit, hoc docuit, ut uolentes eũ ſequi, negarẽt ſe ſibi, & proſpe æternorum leuiſsimum ducerent temporaliũ detrimentum: quia is demum animam ſuam ſaluã faceret, qui eam pro Chriſto perdere non timeret. Vt ergo iſtam felicis conſtantiæ fortitudinem, toto Apoſtoli corde conciperent, ut nihil de ſuſcipiendæ crucis aſperitate trepidarent, ut de ſupplicio Chriſti non erubeſcerent, nec pudendam ſibi eam patientiam crederent, quæ ſic ſubitura erat ſæuitiam paſsionis, ut nõ amitteret gloriam poteſtatis, aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum, & fratrem eius Ioannem, & conſcenſo cum eis ſeorſum monte præcelſo, claritatem illis ſuæ gloriæ demonſtrauit. Quia licet intellexiſſent in eo maieſtatem Dei, ipſius tamen corporis, quo diuinitas *Matt. 16.* tegebatur, potentiam neſciebant. Et ideo propriè ſignanterque promiſerat, quoſdam de aſtantibus diſcipulis, non prius guſtare mortem, quã uiderent filium hominis uenientẽ in regno ſuo, id eſt, in regia claritate, quam ſpecialiter ad naturam ſuſcepti hominis pertinentem, his tribus uiris uoluit eſſe conſpicuam. Nam illam ipſius deitatis ineffabilẽ & inacceſsibilem uiſionẽ, quæ in æternam uitam mũdis corde ſeruatur, nullo modo mortali adhuc carne circundati intueri poterãt & uidere. Aperit ergo Dominus corã electis teſtibus gloriam ſuam, & communem illam cum cæteris corporis formam tanto ſplendore glorificat, ut & facies eius ſolis fulgori ſimilis, & ueſtitus candori niuium eſſet æqualis. In qua transfiguratione illud quidem principaliter agebatur, ut de cordibus Apoſtolorum crucis ſcandalum tolleretur, nec conturbaret eorum fidem, uoluntariæ humilitas paſsionis, quibus reuelata eſſet abſconditæ excellentia dignitatis. Sed non minore prouidentia ſpes ſanctæ Eccleſiæ fundabatur, ut totum Chriſti corpus agnoſceret, quali eſſet commutatione donandum, & eius ſibi honoris conſortium membra promitterent, qui in capite præfulſiſſet: de quo idem Dominus dixerat, cùm de aduentus ſui maieſtate loqueretur: Tunc iſti fulgebunt ſicut *Matt. 13.* ſol in regno patris ſui: proteſtante hoc ipſum beato Paulo Apoſtolo, atque dicente: Exiſtimo enim, quòd *Ro. 8.* non ſint condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et iterum: Mor- *Col. 3.* tui enim eſtis, & uita ueſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Cũ.n. Chriſtus apparuerit uita ueſtra, tunc & nos apparebitis cũ ipſo in gloria. Confirmãdis uero Apoſtolis, & ad omnem ſcientiã prouehẽdis, alia quoque in illo miraculo acceſsit inſtructio. [Moyſes enim & Elias,] Lex ſcilicet & prophetę, [Apparuerunt cum Domino loquentes,] ut uerißimè in illa quinque uirorum præſentia compleretur, quod dictũ eſt: In duobus uel tribus teſtibus ſtabit omne uerbum. Quid hoc *Deute. 19.* ſtabilius, quid firmius uerbo, in cuius prædicatione ueteris ac noui teſtamenti concinit tuba, & cum Euãgeli- *Matt. 18.* ca doctrina antiquarum proteſtationũ inſtrumẽta concurrunt? Aſtipulantur enim ſibi inuicem utriuſque fœderis paginæ, & quem ſub uelamine myſteriorum præcedentia ſigna promiſerant, manifeſtum atque perſpicuum præſentis gloriæ ſplendor oſtendit: quia, ſicut ait beatus Ioannes, Lex per Moyſen data eſt, gratia au- *Io. 1.* tem & ueritas per Ieſum Chriſtum facta eſt: in quo & propheticarum impleta eſt promiſsio figurarum, & legalium ratio præceptorum, dum & ueram docet prophetiã per ſui præſentiam, & poſsibilia facit mandata per gratiam. His ergo ſacramentorum reuelationibus Petrus Apoſtolus incitatus, mundana ſpernens & terrena faſtidiens, in æternorum deſiderium quodam mentis rapiebatur exceſſu, & gaudio totius uiſionis impletus, ibi cum Ieſu optabat habitare, ubi manifeſtata eius gloria lætabatur. Vnde & ait: [Domine, bonum eſt nos hic eſſe, ſi uis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unũ, Moyſi unũ, & Heliæ unũ.] Sed huic ſuggeſtioni Dominus non reſpondit, ſignificans non quidem improbum, ſed inordinatũ eſſe quod cuperet, cũ ſaluari mũdus, niſi Chriſti morte nõ poſſet, & exemplo Domini in hoc uocaretur credentium fides, ut licet non oporteret de beatitudinis promiſsione dubitari, intelligeremus tamẽ inter tẽtationes huius uitæ, prius nobis tolerãtiã poſtulãdã eſſe, quã gloriã, quia tẽpora patiendi nõ põt felicitas præuenire regnandi. [Adhuc itaq; loquente eo ecce nubes lucida obumbrauit eos, Et ecce uox de nube, dicẽs: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipſum audite.] Præſens quidem erat in filio pater, & in illa Domini claritate, quam ad diſcipulorum temperat aſpectum, non ſeparabatur ab unigenito genitoris eſſentia. Sed ad commendandum proprietatem utriuſque perſonæ, ſicut uiſui ſignificauit filium ſplendor ex corpore, ſic auditui patrem uox nunciauit ex nube. Qua uoce accepta, diſcipuli ꝙ in faciem ceciderunt & timuerũt ualdè, nõ de patris tantũ, ſed & filii maieſtate tremuerũt. Altiore enim ſenſu, unam utriuſq; intellexere deitatem, & quia in fide non erat hæſitatio, non fuit in timore diſcretio. Latum ergo illud & multiplex teſtimonium fuit, & plus in uirtute uerborum, quàm in ſono uocis auditum eſt. Dicente enim patre. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipſum audite, nónne euidenter auditum eſt: Hic eſt filius *Filius Dei patri æqualis.* meus, cui ex me & mecum eſſe ſine tempore eſt? quia nec genitor genito prior, nec genitus eſt genitore poſterior. Hic eſt filius meus dilectus, quem a me non ſeparat deitas, non diuidit poteſtas, non diſcernit æ-

 ternitas.

ternitas. Hic eſt filius meus, non adoptiuus, ſed proprius: non aliunde creatus, ſed ex me genitus: non de alia natura mihi factus comparabilis, ſed de me eſſen-
Io. 1. tia natus æqualis. Hic eſt filius meus, per quem omnia
Io. 5. facta ſunt, & ſine quo factum eſt nihil: qui omnia quæ facio ſimiliter facit, & quicquid operor, inſeparabiliter, mecum atque indifferenter operatur. In patre. n. eſt filius, & in filio pater, nec unquam unitas noſtra diuiditur: & cum alius ego ſim qui genui, alius ille quem genui, non aliud tamen de illo uobis cogitare fas eſt, quam de me ſentire poſsibile. Hic eſt filius meus dilectus, qui eam quam mecum habet æqualitatem, nó ra-
Phil. 2. pina appetiit, nec uſurpatione præſumpſit, ſed manés in forma gloriæ meæ, ut ad reparandum genus humanum, exequeretur commune conſilium, uſque ad formam ſeruilem inclinauit incommutabilem deitatem. Hunc ergo in quo mihi per omnia benè complaceo, & cuius prædicatione manifeſtor, cuius humilitate
Io. 14. clarificor, incunctanter audite: quia ipſe eſt ueritas &
1. Co. 1 uita, ipſe uirtus mea atq; ſapientia. Ipſum audite, quẽ legis myſteria pronũciarunt, quem prophetarum ora cecinerunt. Ipſum audite, qui mundum ſanguine ſuo
Lu. 11 redimit, qui diabolum ligat, & uaſa eius rapit, qui peccati chirographum & præuaricationis pacta diſrum-
Colo. 2 pit. Ipſum audite, qui uiam aperit ad cœlum, & per crucis ſupplicium gradus uobis aſcenſionis parat ad regnum. Quid trepidatis redimi? quid pauetis ſaucii liberari? Fiat quod me uolente uult Chriſtus. Abiicite carnalem formidinem, & fideli uos armate conſtantia. Indignũ eſt, ut in ſaluatoris paſsione timeatis, quod ipſius munere nec in ueſtro fine metuetis. Hæc, dilectiſsimi, nõ ad illorũ tantũ utilitatem dicta ſunt qui ea proprijs auribus audierũt: ſed in illis tribus Apoſtolis uniuerſa Eccleſia didicit, quicquid eorum & aſpectus uidit, & auditus accepit. Confirmetur ergo, ſecundum prædicationem ſacratiſsimi Euangelij, omnium fides, & nemo de Chriſti cruce, per quam mundus redẽptus eſt erubeſcat. Nec ideò quiſquam aut pati pro iuſtitia timeat, aut de promiſſorum retributione diffidat, quia per laborem ad requiem, & per mortem trãſitur ad uitam, cùm omnem humilitatis noſtræ infirmitatem ille ſuſceperit, in quo ſi in confeſsione & dilectione ipſius permanemus, & quod uicit uicimus, & quod promiſit accipimus. Quia ſiue ad facienda mandata, ſiue ad aduerſa tolerãda, promiſſa ſemper uox patris debet auribus noſtris inſonare, dicentis: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite: qui uiuit & regnat cum patre & cum ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

EODEM DIE HOMILIA
Euſebii Emeſeni.

DOminus & ſaluator noſter (ſicut legitur paulò ſuperius) promiſerat diſcipulis ſuis, dicens: Amen dico uobis, ſunt qui-
Matt. 16. dam de hic ſtantibus, qui nõ guſtabunt mortem, donec uideant filium hominis uenientem in regno ſuo. Si enim de illo regno & de illa gloria hoc intelligamus, in qua modo cum angelis ſuis ſe iudicaturũ uenire promiſit, fieri non poteſt. Nemo enim ibi erat, ubi Dominus iſta dicebat, qui mortem iam non guſtaſſet: ipſe tamen ad iudicium nondum uenit. Qualiter autem hæc intelligi debeant, ſequentia manifeſtãt. Ait enim Euangeliſta: [Et poſt
Matt. 17. dies ſex aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem, fratrem eius; & duxit illos in montem excelſum ſeorſum & transfiguratus eſt ante eos. Illi igitur ſunt, de quibus modò dixerat: Qui nõ guſtabũt mortem, donec uideant filium hominis uenientem in regno ſuo, id eſt, apparentem in uirtute & gloria regni ſui. Transfiguratus enim Dominus, talis tunc in monte tribus iſtis ſuis diſcipulis apparuit, qualis poſt hanc uitã in regno ſuo cunctis ſuis fidelibus apparebit. Sed quare ſaluator noſter in illã ſuæ claritatis ſpeciẽ transfigurare ſe uoluit, niſi ut illius gloriæ, quam prædicabat, nos redderet certiores? Vnde & tres ſuos diſcipu- *Gal. 2.*
los, qui Eccleſiæ columnæ alibi uocantur, adeſſe uo-
luit, qui huius tantæ uiſionis teſtes exiſterent. Sufficiunt enim iſti tres ad hoc teſtificandum, quia (ſicut *Deute. 19.*
ſcriptum eſt) in ore duorum uel trium ſtabit omne *Matt. 18.*
uerbum. Quis enim non credat, quod Petrus & Iacobus & Ioannes teſtãtur? Rectè autem in excelſo monte iſta fiebant, quæ poſtmodum in cœlis fieri debebant. Fiunt uero poſt dies ſex, quia (ut Apoſtolus ait) *Heb. 4.*
huius uitæ labore finito, qui in ſex diebus agitur, relinquitur ſabbatiſmus, & requies populo Dei. Multũ igitur deſiderare debemus, ut hi ſex dies trãſeant, quatenus regem noſtrum in ſuo decore, ſuæq; maieſtatis gloria uideamus. Scimus enim (ait Ioãnes) quia cum *1. Io. 3.*
apparuerit, ſimiles ei erimus, quia uidebimus eum ſicuti eſt. [Et reſplenduit facies eius ſicut ſol: ueſtimenta aũt eius facta ſunt alba ut nix.] Nihil Euangeliſta ſole ſplendidius, nihil niue candidius inuenire poterat, cui Chriſti faciẽ & ueſtimenta aſsimilaret: nos tamen ſplendidiorem eum eſſe nõ dubitamus. Nõ enim creatura creatori ad plenũ ſimilis eſſe poteſt. [Et ecce apparuit Moyſes, & Elias cum loquẽtes.] Sed quare Moy- *Lex & propheta Chriſtũ prædicant.*
ſes & Elias? In Moyſe nanq; legem, in Elia prophetas uidemus. Vident igitur Apoſtoli Moyſen & Eliã cum Chriſto loquentes, uident legem & prophetas ei teſtimoniũ dãtes. Vnde & Abacuc propheta ait. In medio
duorum animalium cognoſceris. In medio nanque utique hodiè duorum animaliũ, in medio Moyſi & Eliæ, *Aba. 3*
id eſt, in lege & prophetis Chriſtus cognoſcitur & uidetur. Lege libros Moyſi, lege prophetarũ libros: ibi Chriſtũ inuenies, ibi eũ cognoſces & uidebis: ibi enim trãſfiguratur, ibi ſuis fidelibus eius maieſtatis gloria
reuelatur. Loquebantur autem illi duo uiri, ut Lucas *Luc. 9.*
ait, ſimul cum Ieſu de morte eius, quam in proximo paſſurus erat in Hieruſalem. Et fortaſſe læti, quia uidebant ſuæ redẽptionis, totiusque humani generis diem appropinquare. Reſpondens autẽ Petrus, dixit ad Ieſum. Domine bonũ eſt nos hic eſſe. ſi uis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unũ, Moyſi unũ, & Eliæ unũ.] Cognouit igitur Petrus & Moyſen & Eliã, quos nũquã am-
plius uiderat: quãuis (ut alij Euãgeliſtæ dicũt) q d diceret, ignoraret. Ignorabat quidem, quia non a ſeipſo lo- *Marc. 9.*
quebatur: alius enim erat, qui loquebatur in eo. Plura *Luc. 9.*
tabernacula facere non eſt neceſſe, tria ſufficiunt. De tribus enim tabernaculis Apoſtolus ſcribens ait Hebræor. 9. Tabernaculum factum eſt primum, in quo erat candelabrum, & menſa, & propoſitio panum, quod dicitur ſancta. De ſecundo uero ſic ait: Poſt uelamentum autem ſecundum tabernaculum, quod dicitur ſancta ſanctorum, aureum habens thuribulum, & arcam teſtamenti, circuntectam ex omni parte auro, in qua urna aurea, habens manna, & uirga Aaron quæ frondu erat, & tabulæ teſtamenti. De tertio uerò, ſic, Chriſtus (inquit) aſsiſtens pontifex futurorum bonorũ, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, i. non huius creationis, neq; per ſanguinem hircorum aut uitulorum, ſed per proprium ſanguinẽ *3. Tabernacula myſticè.*
introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. Primũ igitur tabernaculum eſt Synagoga, ſecundũ Eccleſia, tertium cœlum. & primum quidem fuit Moyſi, qui illius populi princeps fuit, ſecundum autem eſt
Eliæ, de quo Dominus ait, Elias quidẽ uenturus eſt, & *Matt. 17.*
reſtituet oĩa, tertium uerò Chriſti, de quo Apoſtolus ait,

Jirò 9. ait: Non.n.in manufacta ſancta introiuit Ieſus, ſed in
ipſum cœlum, ut appareat uultui Dei pro nobis. Pri-
mum in umbra fuit & figura, ſecundum in figura eſt
& ueritate, tertinm in ueritate ſola. In primo oſtendi
tur nita, in ſecundo datur, in tertio poſsidetur. Non
Sacramenta enim ſacramenta Eccleſiæ, ſicut ſacramenta Syna-
Eccleſia, ex- gogæ, medicinam docent & oſtẽdnnt, ſed ipſa potius
hibent ſunt medicina & remiſsio peccatorum. Et primũ qui-
gratiã. dem tabernaculum babuit candelabrum, patriarchas
nidelicet & prophetas: babuit & menſam, legem ſci-
licet iuxta literam, in qua menſa erant panes, i.cibi ſpi
rituales, qui in illa continebantur. Sed qnid illud can
Ro. 11. delabrum, menſam & panes habuiſſe profuit? Apoſto
Eſ.42. lus.n.dicit: Cæcitas ex parte contigit in Iſrael. & pro
Eſa. 6. pheta: Qui cęcus, niſi populus meus? Itemq;: Excęca
Pſ. 68. cor populi hnius. Et Pſalmiſta: Fiat, inquit, menſa eo-
rum coram ipſis in laqueum, & in retributionẽ, & in
ſcandalum: paruuli petierunt panem, & non erat qni
Thr.4 frangeret eis. Sicut igitur Iudæi habentes non habue
runt, & legem tenentes, neſciuerunt. Secun-
Hier.2 dnm autem tabernacnlnm thuribulum aureũ habuit:
2.Co.2 ipſos uidelicet Apoſtolos, qui odorẽ notitiæ Dei ma-
nifeſtantes in omni loco, aliis erant odor uitæ ad ui-
tã, aliis odor mortis ad mortem: & arcam. Arca uerò
& Eccleſia idem ſignificant, qnæ benè aurn circumte-
cta dicitur, quia & interius per ſcientiam & ſanctita-
tẽ, & exterius per prædicationem & operationẽ reſul
get. In hac autem eſt urna aurea, habens manna: Chri
ſtns uidelicet Dominus noſter, ut per urnam humani-
tatem, & per manna dininitatem intelligamus. In hac
Nu. 17 eſt nirga Aaron quę fronduerat, per quam beatam Ma
riam nirginem intelligimus, quæ contra naturam flo
rnit, contra naturã cõcepit & peperit: ſicut & illa uir
ga cũ eſſet ſicca, cõtra naturã & flnres & frõdes & nu
ces germinauit. Tabulæ uero teſtamenti, quę ibi erãt,
utriuſq; teſtamenti ſcientiã, ſanctam Eccleſiam & ha-
bere & poſsidere ſignificabant. De tertiò uerò taberna
culo nihil tale dicitur: non candelabrum, non menſa,
non arca uel urna ibi ponitur: nihil ibi eſt in fignra,
1. Cor. omnia in ueritate. Vnde Apoſtolus ait: Videmus nũc
13. per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciẽ.
Nũc cognoſco ex parte, tũc aũt ſicut & cognitus ſum.
Hæc ſunt igitur tria tabernacula, quæ beatus Petrus
in ecſtaſi poſitus, facere uoluiſſe narratnr. Sequitur:
[Adhvc eo loqnente, ecce nubes lucida obumbrauit
eos, & ecce uox de nube, dicẽs: Hic eſt filins meus dile
ctus, in qno mihi benè cõplacui: ipſum audite.] In nu
Ex.33 be.n.Deus apparuit, quia in ſua maieſtate ab homini-
Nubes bus uideri non poteſt, ſicut ipſe ait: Non me uidebit
lucida, homo, & niuet. Poſſumus autem per hanc nubem, di
ſcriptura ſa- uinam ſcripturam ſignificare, quæ aqua ſapiẽtiæ ple-
cra. na intelligentibus lucida, non intelligentibus obſcn-
ra apparet. In hac aũt nube omnipotens Deus audiri
quidem poteſt, nideri autem & intelligi, ſicuti eſt, om
nino non poteſt. Vbiq;.n.loquentẽ audimus, nuſquã
aũt, niſi per ſpeculũ & in ænigmate, eũ uidemus. Ipſe
.n. in prophetis, ipſe in Apoſtolis loquitur. Vnde
Matt. ipſe Dominus ait: Non.n.uos eſtis qui loquimini, ſed
10. ſpiritus patris ueſtri, qui loquitur in uobis. Nubẽ igi-
tur uidere poſſumus, ipſum autem qui in nube loqui-
tur, nidere non poſſumus. Nã & modo in hac nube ſa-
cri Euangelii eũ loqnentem audinimus, eũ tamen non
uidemus. Cuius.n.niſi illius uox eſt, hoc quod iſte li-
teræ ſonant, [Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi
benè cõplacui?] Benè.n.in filio ſuo ſibi cõplacuit, qui
hominis creatione ſibi diſplicnit. Vnde & ipſe ait: Pœ
Ge.6. nitet me feciſſe hominẽ. Hunc aũt audire, huic & cre-
dere & obedire nos admonet. Cui.n.niſi ſapientiæ, iu
ſtitiæ, & ueritati, & credere debemus? Ipſe.n.eſt Dei
uirtus & Dei ſapientia, ipſe eſt uia, neritas & uita. [Et
audientes diſcipuli, ceciderũt in faciẽ ſuã, & timuerũt
naldè.] Qnid.n.ſi ſpeciẽ eius uidiſſent, qui eius uocem
ferre nõ potnerunt? [Et acceſsit Ieſus, & tetigit eos,
dixitq; eis, Surgite & nolite timere.] Beati illi, quos
tangit Ieſns, beati illi quos ſalus tangit & uita. Illi.n.
ſurgunt, illi ſine timore, & ſecuri fiunt. Rogemus igi
tur eũ, ut & nos tangat, & a ſomno ſtuporis & inſipiẽ
tiæ excitet, atq; ad ſe uidendum oculos nobis aperiat.
[Leuantes aũt oculos ſuos, neminẽ uiderunt, niſi ſolũ
Ieſum.] Sufficit.n.uidere Ieſnm, ſufficit nidere illã lu-
cẽ, quã qui ſequitur, non ambulat in tenebris, ſed ha-
bebit lumen uitæ. [Et deſcendentibus illis de monte, *Io. 8.*
præcepit Ieſus, dicens, Nemini dixeritis uiſionẽ, do-
nec filius hominis a mortuis reſurgat.] Conueniens
enim erat, ut hæc tanta eius gloria tunc primum præ-
dicaretur, quãdo carnis mortalitate exutus, nouæ re-
ſurrectionis gloria & decore indueretur.

DOMINICA SECVNDA QVAdrageſimæ, ſermo beati Leonis Papæ.

Eſt Sermo 3. de Quadrageſima.

SEmper quidem nos dilectiſsimi ſapienter
& iuſte uiuere decet, & in id uoluntates
noſtras actionesq; dirigere, quod diuinæ
nouimus placere iuſtitiæ. Sed cũ hi ap-
propinquant dies, quos illuſtriores no-
bis ſalutis noſtræ ſacramenta fecerunt, diligentiori
ſolicitudine corda mundanda ſunt, & ſtudioſius exer-
cẽda eſt diſciplina nirtutum, ut ſicut ipſa myſteria qua
dam ſui parte maiora ſunt, ita & noſtra obſeruantia ſu
peret in aliqno conſuetudinem ſuam, & cui feſtiuitas
eſt celebranda ſublimior, ipſe quoq; in ea reperiatur
ornatior. Si enim rationabile & quodammodo religio
ſum uidetur, per diem feſtũ in ueſtitu nitidiore prodi-
re, & habitu corporali hilaritatem mentis oſtendere,
ſi ipſam quoq; orationis domum propenſiori tunc cu
ra & ampliori cultu quantum poſſumus adornamus,
nónne dignum eſt ut anima Chriſtiana, quæ uerum
uiuumq; Dei templum eſt, ſpeciem ſuam prudenter *Anima uo*
exornet, & redemptionis ſuæ celebratura ſacramenta *ornanda.*
omni circumſpectione præcaueat, ne ulla eam macu-
la iniquitatis obfuſcet, aut dnplicis cordis ruga dede-
coret? Nam quid prodeſt honeſtatis formam præferẽs
cultus exterior, ſi interiora hominis, aliquorum ſor-
deant contaminatione nitiorũ? Omnia igitur, quæ ani
mi puritatem & ſpeculum mentis obnubulant, abſter
genda ſedulò, & quadam elimatione redenda ſunt.
Scrutetur quiſque conſcientiam ſuam, ſeq; ante ſe ſta- *Scrutãda con-*
tuat proprii cenſura iudicii. Videat ſi in ſecreto cordis *ſciẽtia.*
ſui illam, quam Chriſtus dat, inuenit pacem, ſi deſi- *Io. 14.*
derium ſpiritus nulla concupiſcẽtia carnis impugnat,
ſi homilia non ſpernit, ſi alta non appetit, ſi iniquo nõ
delectatur lucro, ſi immoderato rerum ſuarũ non gau
det augmento, ſi deniq; aliena felicitate non uritur,
aut inimici miſeria non lætatur, & cum harum per-
turbationum nihil in ſe fortè repererit, ſyncero diſqui
rat examine, qualium cogitationum ſpecie frequente
tur, & utrum nullis uanitatum imaginibus acquie-
ſcat, uel quàm citò animum ab his, quæ noxiè blan-
diuntur, abducat. Nam nullis illecebris com-
moueri, nullis cupiditatibus titillari, non eſt iſtius
uitæ, quæ tota tentatio eſt, & qua nimium uinci-
tur, qui uinci ab eadem non ueretur. Super-
bum eſt enim de non peccandi facilitate præſumere,
cum hoc ipſum præſumpſiſſe, peccaſſe ſit dicen-
te beato Ioanne Apoſtolo: Si dixerimus quia *1. Io. 2.*

 peccatum

peccatum nõ habemus, noſipſos ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt. Nemo ergo ſe fallat, dilectiſsimi, nemo decipiat; neque ita quiſquam de cordis ſui puritate confidat, ut putet ſe nullis tentationũ periculis ſubiacere, cum peruigil ille tentator, eos acrioribus pulſet inſidiis, quos maximè uiderit abſtinere a peccatis. Nam a quo dolos ſuos contineat, qui ipſum quoq; Do-

Mat.4 minum maieſtatis auſus eſt calliditatis ſuæ fraude tentare? Viderat ſuperbiam ſuam baptizati Domini Ieſu humilitate calcatam, intellexerat quadraginta dierũ ieiunio omnem concupiſcentiam carnis excluſam, & tamen nõ deſperauit de artibus ſuæ malitiæ ſpiritalis improbitas, tantũq; ſibi de naturæ noſtræ mutabilitate promiſit, ut quem uerum experiebatur hominem, præſumeret poſſe fieri peccatorem. Si ergo ab ipſo Domino ſaluatore noſtro deceptionum ſuarum diabolus non reuocauit inſidias, quanto magis fragilitatem noſtram impugnare præſumit, quos exinde uehementiori odio, & inuidia ſęuiore perſequetur, ex quo ei in baptiſmo renunciauimus, & ab illa, cui dominabatur, origine in nouam creaturam diuina regeneratione trãſiuimus? Vnde quia dum mortali carne circundamur,

Tentatio quãdo acrior. nõ deſinit nobis antiquus hoſtis laqueos peccati ubique prætendere, & tũc maximè aduerſum Chriſti mẽbra ſæuire, quando ab eis ſacratiora ſunt celebranda myſteria: meritò doctrina ſpiritus ſancti hac eruditione imbuit populum Chriſtianum, ut ad paſchale feſtũ ſe per quadraginta dierum continentiam præpararet: cuius purificationis ratio iam nos inuitat ad obſeruantiam ſuæ ſalubritatis, & diligentiam nobis propoſitæ caſtigationis indicit. Quanto enim ſanctius quiſque hos dies inuenietur egiſſe, tanto probabitur paſcha Domini religioſius honoraſſe. In diebus igitur ſanctorum ieiuniorum, pietatis opera, quibus ſemper ſtudẽdum eſt, abundãtius exequamur, miſericordes ſimus ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei, ut in ipſis quoque eleemoſynarum diſtributionibus bonitatẽ patris cœleſtis imitemur, qui ſolem ſuum oriri facit

Mat.5 ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Quãuis ergo fideliũ ſit pręcipuè adiuuãda paupertas, etiam illi tamen, qui nondum Euangelium receperũt, in ſuo labore miſerandi ſunt, quia in omnibus hominibus naturæ eſt diligenda communio, quæ nos etiam his benignos debet efficere, qui nobis quacũque ſunt

Serui ut habẽdi. conditione ſubiecti, maximè ſi eadem gratia iam renati, & eodem ſanguinis Chriſti precio ſunt redempti. Simul enim cum iſtis habemus, quòd ad imaginem Dei conditi ſumus, nec carnali origine a nobis, nec ſpiritali natiuitate diuiſi ſunt. Eodem ſpiritu ſanctificamur, eadem fide uiuimus, ad eadem ſacramenta cõcurrimus. Non ſpernatur hæc unitas, nec uilis ſit nobis tanta communio, ſed hoc ipſum nos per omnia faciat mitiores, quod eorum utimur ſubiectione, cum quibus uni Deo eadem ſubiicimur ſeruitute. Si qui ergo horum grauioribus dominos ſuos offendere delictis, indulgentiam nunc in diebus reconciliationis accipiant: auferat miſeratio ſeueritatem, & uenia deleat ultionem. Nullum cuſtodia teneat, nullum carcer includat: quoniam Deus noſter miſericordiam ſuam

Mat.6 hac conditione promiſit, ut is remittenda ſibi noſſet peccata propria, qui remiſiſſe aliena. Diſſenſionũ materiæ dilectiſsimi, & inimicitiarum aculei conterantur. Ceſſent odia, deficiant ſimultates, in unitatem dilectionis omnia Chriſti membra conueniant. Beati enim pacifici, quoniam filii Dei uocabuntur.

Mat.5
Ro.8. Nec ſolum filii, ſed etiam hæredes, cohæredes autem Chriſti Domini noſtri, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA II. QVADRAGEſimæ, in Epiſtolam Concio exegetica.

PErgit Eccleſia hortari filios ſuos, ut hoc ſacro tempore a uitiis abſtineãt, & magis ac magis ſtudeant proficere in uera pietate. Cũm.n. totum hoc. Quadrageſimæ tempus deſtinatum ſit agendæ pœnitentię & uirtutibus acquirendis, magnopere curandum eſt, ne ſcelera ſceleribus cumulemus, & labores noſtri ſine fructu abeant, cum utiq; parum profit plangere uitæ ſuperioris errata, ſi nõ deſinas noua indies adiicere. Lectio Apoſtolica nobis recitatur ex prioris ad Theſſalon. cap. 4. Et ſic habet: [De cętero fratres, rogamus uos & obſecramus in Domino Ieſu, ut quemadmodũ accepiſtis a nobis, quomodò oporteat uos ambulare, & placere Deo, ſic & ambuletis, ut abundetis magis.] Vide Apoſtoli modeſtiã. non imperat, ſed obſecrat, quia morigeris loquebatur. Apud duros & refractarios opus eſt multa obiurgatione & ſeueritate, apud morigeros ſatis eſt admonuiſſe: ſed Apoſtolus etiam orat & obſecrat. At idem ipſe Ti-

motheo diſcipulo ſuo ſcribẽs, Prædica, inquit, uerbũ: *2.Ti.4* inſta oportunè, importunè: argue obſecra, increpa, in omni patientia. Ne quis autem putet ſufficere ſolam fidem ad ſalutem, Apoſtolus orat Theſſalonicenſes, ut ſic ambulent, quemadmodũ ab ipſo didicerint, & abũdent magis. Quemadmodũ.n. tellurẽ, ait Chryſoſtomus, oportet non accepta duntaxat ſemina referre ac credere: ita & animã oportet nõ in acceptis tantũ præceptis conſiſtere, ſed ẽt tranſcẽdere. Oecumenius uult hoc dicere Apoſtolum, ut plus aliquid quã quæ audierint faciãt: & perinde ac pueris imperfecta ſe pręcepiſſe: in fide autem ſolidati, proficiant etiam conuerſatione. Pulcherrimè hac de re ſcribit Diuus Bernardus Epiſtola 254. ad Garinum Abbatem Alpenſem: Currentem Chriſtum, inquit, non apprehendit, qui & ipſe pariter non currit. Et quid prodeſt Chriſtum ſequi, ſi non contingat conſequi? Ideò Paulus aiebat: Sic *1.Co.9* currite, ut cõprehendatis. Ibi tu Chriſtiane fige tui curſus perfectusq; metam, ubi Chriſtus poſuit ſuam, Factus eſt, inquit, obediens uſq; ad mortem. Quantũ- *Phil.2.* libet ergo cucurreris, ſi uſq; ad mortem non perueneris, brauium non apprehendis. Brauium Chriſtus eſt. Quòd ſi illo currente tu gradum ſiſtis, nõ Chriſto appropias, ſed te magis elongas, timendumque tibi eſt, quod ait Dauid: Ecce qui elongant ſe a te Domine, pe- *Pſ. 72.* ribunt. Itaque ſi proficere currere eſt, ubi proficere, ibi & currere deſinis, ubi uerò non currere, ibi & deficere incipis. Hinc planè colligitur, quia nolle proficere, non niſi deficere eſt. Vidit ſcalam Iacob, & in *Ge.28.* ſcala angelos, ubi nullus reſidens, nullus ſubſiſtens apparuit, ſed uel aſcendere, uel deſcendere uidebantur uniuerſi, quatenus palam daretur intelligi, inter profectum & defectum in hoc ſtatu mortalis uitæ nihil medium inueniri, ſed quomodo ipſum corpus noſtrum continuè aut creſcere conſtat aut decreſcere, ſic neceſſe ſit & ſpiritum autem proficere ſemper aut deficere. Hæc Bernardus. [SCITIS enim, quæ præcepta dederim uobis per Dominum Ieſum.] Addit, Per Dominum Ieſum, ne putent contemnenda. Vnde & Dominus dicit de Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus, Qui uos audit, me audit, & qui uos ſpernit, me ſpernit. *Lu. 10* [HAEC eſt.n. uoluntas Dei, ſanctificatio ueſtra, ut abſtineatis uos a fornicatione.] Sanctificatio ueſtra, i. caſtitas ueſtra. Sic enim ex Chryſoſtomo Oecumenius exponit, additq;, In qualibet Epiſtola caſtitatis maximè ſermonem in longum protrahit Apoſtolus. Et

Chryſoſto-

Chryſoſtomus, Quemadmodum porcus, ait, in cœno uolutatus, quocunq; ingreſſus fuerit, omnia fœtore replet, ac ſenſus graueolẽti ſtercore imbuit: ita & ſcortatio malum eſt, quod difficilè abluatur. Eodem loco Chryſoſtomus hortatur parentes, ut filios ſuos ubi adoleuerint, iungant matrimonio. Sed ne quis putet eum uoluiſſe libidini laxare habenas, non multo poſt ſermone ad iuuenes conuerſo, Admonui quidem, inquit, patres ueſtros, ꝙ oporteat uos ſtatim ad nuptias adigere, attamẽ neq; uos a ſupplicio immunes euadetis. Niſi.n.& alii iuuenes uobis plures fuiſſẽt in caſtitate

Iuuenes ſtudere debent cõtinẽtiæ. Heb. 12

& temperantia uiuentes, & olim & nunc, meritò quandam haberetis excuſationem. Si uerò ſunt, unde poteritis dicere, concupiſcentię flammam uos cohibere non potuiſſe? Nam illi uos arguunt, qui potuere, cum eiuſdem uobiſcum ſint naturæ. Audite quid Paulus dicat: Pacem ſectemini & ſanctificationem, ſine qua nemo Dominũ uidebit. An iſtæ minæ uos absterrere non poterunt? Vides alios ſemper caſtos ac temperantes, atque in pudicitia degentes, & tu ne uſque ad iuuentutis quidem tempora te cohibes. Vides alios ſæpenumerò uoluptatem uiciſſe, & tu ne ſemel quidem illam ſuſtines. Si uultis, cauſam ego dicam. nõ enim in cauſa iuuentus eſt: alioquin futurum eſſet, ut omnes in uniuerſum adoleſcentes laſciui eſſent. Sed ipſi noſipſos in flammam & incendiũ impellimus. Quando.n. aſcendis in theatrum ac ſedes, nudis mulierum membris oculos ineſcans, ad tempus quidem oblectaris, nouiſſimè uerò magnam inde febrem tibi contrahis. Et infrà. Si gentes ſæpenumerò, quæ Deũ ignorant, caſtæ ſunt ac temperantes, erubeſcamus ſi quando peiores illis ſumus. Facile eſt aſſequi caſtitatem, ſi uoluerimus: & omninò nihil eſt uolentibus difficilè, nihil nolentibus nobis facilè. Sunt enim omnia noſtri arbitrij. Quapropter & ſcriptura dicit: Si uolue-

Eſa. 1. Ibid.

ritis & audieritis me. Et iterum: Si uerò nolueritis, nec me audieritis. Itaque totum in eo ſitum eſt, an uel uelimus, uel non uelimus. Propterea & punimur & laudamur. Hęc Chryſoſtomus homilia 5. in priorẽ ad Theſſalonicenſes Epiſtolam. [Vt ſciat unuſquiſque ueſtrum uas ſuum poſſidere in ſanctificatione & honore, non in paſſione deſiderii, ſicut & gentes, quę ignorant Deũ.] Vult Apoſtolus, ut unuſquiſq; poſſeſſor & dominus ſit ſui corporis. Quod non exigeret, ſi a nobis præſtari non poſſet. Nos ratione & libero arbitrio præditi ſumus, nec debemus inſtar pecudũ duci ſenſuum appetitionibus, ſed ſub iugum eas mittere, ut pariant rationis imperio. Turpe eſt, ſubdi carnis uoluptatibus: eas autem reſpuere, edomare, profligare, honorificum eſt, & tales etiam barbaris hominibus ſunt admirationi. Qui uerò libidinis mancipia ſunt, & proni feruntur in libidinem, brutis ſunt deteriores, præſertim ſi ſe nõ corrigant, ſed ut iumẽta cõputreſcãt in ſtercore ſuo. Hoc quidem plerunq; faciunt gentes, quæ ignorãt Deum, & propterea neq; ſpe futuræ beatitudinis, neq; timore æterni ſupplicii retrahuntur a peccatis. [Et ne quis ſupergrediatur, neq; circumueniat in negotio fratrẽ ſuũ.] Benè dixit, ait Chryſoſtomus, Ne ſupergrediatur. Vnicuiq; Deus ſuam dedit uxorẽ, terminos poſuit naturæ, commixtionem illam

Adulterij immanitas.

cũ una. Itaq; quæ cum altera fit, tranſgreſſio eſt, latrociniũ & fraus: immò quouis latrocinio peior ac grauior. Non.n. ita dolemus propter ablatas pecunias, atque propter uiolatũ & corruptũ coniugiũ. Fratrem uocas, & defraudas, idq; ubi minimè oportet? De adulterio hic dicit: ſuprà uerò etiam de quauis ſcortatione. Cũ.n. dicturus eſſet, non ſupergrediendũ neq; defraudandum eſſe fratrẽ, Ne putes me, inquit, de fratre dũtaxat iſta loqui, ſed neq; aliorũ uxores, neq; innuptas, neq; eas quæ communes ſunt habere oportet: ab omni ſcortatione abſtinendũ eſt. Ita Chryſoſtomus. Et principaliter quidem uidetur Apoſtolus de uitando adulterio loqui, & ne quis alium ui opprimat: poteſt tamẽ etiam ad alia referri, ne facias alteri, quod tibi nolis fieri: atq; negotii nomine intelligi licet uenditionẽ, emptionem, mutuum, locationem, & id genus alia, quæ ad hominum commercia pertinent, in quibus plerunque miræ fiunt fraudes & impoſturæ in proximorum perniciem: quæ ut ſolicitius caueantur, addit Apoſtolus: [QVONIAM uindex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædiximus uobis, & teſtificati ſumus.] Vnde.n. peſtes, unde bella, unde annonæ ſumma caritas, unde innumera alia horrenda flagella, niſi propter peccata noſtra? Neque.n. impunè hæc facimus, ait Chryſoſtomus, neque tantum uoluptatis nunc capimus, quantũ expectamus ac ſuſtinebimus ſupplicii. Hæc ille. Attamen uidemus plerunque homines impios rebus proſperis frui, diu uiuere, florere in hoc mundo: quia non profertur citò contra malos ſententia, ut inquit Salomon, abſque timore ullo filii hominum perpetrãt mala. Hieremiam prophetã res iſta mouiſſe uidetur, dum ait ad Dominũ: Iuſtus quidem tu es Domine, ſi diſputem tecum: ueruntamen iuſta loquar ad te. Quare uia impiorũ proſperatur? benè eſt omnibus qui præuaricãtur & iniquè agunt. Plantaſti eos, & radices miſerũt: proficiunt & faciunt fructum: propè es tu ori eorũ, & longè à renibus eorum. Verũ hoc ipſum eſt genus grauiſſimi ſupplicij, cũ non ulciſcitur Deus hominũ ſcelera, ſed dimittit eos ſecundum deſideria cordis eorũ, ut poſtea in puncto ad inferna deſcendant, & ibi luãt pœnas ſempiternas.

Eccl. 8 Iere. 12 Pſ. 80. Iob 21.

Quàm autem multis modis hodiè alii alios circũueniant in negociis & commerciis, dici uix queat. In illis planè mortua eſt fides. Non.n. cogitant Deum eſſe horum uindicem & ultorem, non penſant immanitatem tormentorum, quæ ferre oportebit apud inferos. Quid facitis miſeri? Vt diuites efficiamini, nullum genus fraudis prætermittitis, quo fratrem circumueniatis. Cur nõ uobis in mentem uenit, Deum horum eſſe uindicem? Non ſine cauſa hoc dixit Apoſtolus. nam ſi accuratè cogitaretur diuina ultio, diuina ſeueritudo, diuina animaduerſio, ceſſaretis utique ab hac amẽtia. Quid.n. ſtultius, quid amẽtius, quam pro uili lucello teipſum reddere obnoxium ultioni ſempiternæ? Verũ hæc plerunque ſurdis auribus accipiuntur, ſed quid futurum eſt, ubi uentum erit ad illum gehennæ carcerem, ubi omni ad nouiſſimũ uſq; quadrantẽ exigentur? Væ cæcitati & amentiæ noſtræ, quos nullæ minæ, nulli terrores reuocant ad ſanitatẽ. Sequitur: [NON.n. uocauit nos Deus in immunditiã, ſed in ſanctificationẽ.]

Lex Euãgelica. 1. Co. 7

Lex Euangelica totius puritatis & ſanctimoniæ lex eſt. Non debent Chriſtiani ſtudere carnis uoluptati, quia alienũ eſt a Chriſtiana profeſſione. In ſanctificationem uocati ſumus, adeò ut Apoſtolus uelit oẽs homines eſſe ſicut ſeipſum, hoc eſt, cõtinentes, & ipſius quoq; matrimonii, ſi fieri poſſit, expertes non ꝙ matrimoniũ malũ ſit, ſed ꝙ qui habet uxorem, ſolicitus ſit, quæ ſunt mũdi, quomodò placeat uxori, & diuiſus ſit, qui autem ſine uxore eſt, ſolicitus ſit quæ Domini ſunt, quomodò placeat Deo. Atque eam ob rem eodem loco hoc quoq; dicit, Tempus breue eſt, reliquum eſt, ut & qui habent uxores, tanquam non habentes ſint. Sed quia unuſquiſq; propriũ habet donum ex Deo, quia ducit uxorem, non peccat, uerum ſi id fiat libidinis cauſa, ut uerendũ eſt à multis fieri, non eſt ſanè laudandum, cum id non ſit congruũ illi ſanctificationi, ad quam uocati ſumus a Deo.

1. Ti. 5

Porrò uerò cum etiam illi ducunt uxores, qui Deo perpetuam uouerunt continentiam, illi iam planè damnationem habent, quia primam fidem irritam fecerunt, & erit illorum longè grauiſſima damnatio, quia non

modò non ſtudnere caſtitati & ſanctificationi, quam profeſsi ſunt, ſed etiam cum totius Chriſtiani orbis ſcandalo contra fidem Deo datam, inceſtæ libidinis ſe mancipia reddiderũt. Tales multos uidit noſtra ætas, qui ſeipſos deſperantes, tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis. Vos autem non

Eph. 4

ità didiciſtis Chriſtum, ait Apoſtolus ad Ephesios eodem loco, ſi tamen illum audiſtis, & in ipſo edocti eſtis (ſicut eſt ueritas in Ieſu) deponere uos ſecundum priſtinam conuerſationem ueterẽ hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris. Renouamini autem ſpiritu mentis ueſtræ, & induite nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt, in iuſtitia & ſanctitate ueritatis. Hoc ferè idem eſt, quod in præſenti lectione dicitur, Non uocauit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem. Sic etiam in cantica Zachariæ legimus: Vt ſine timore de manu inimicorũ no

Luc. 1.

ſtrorum liberati, ſeruiamus illi in ſanctitate & iuſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris. Hic iam neceſſe eſt multa occurrere certamina, multas offerri difficultates. Caro petulans appetet, uoluptates mundus ſomenta ſuggeret, diabolus prauas cogitationes & iela ignea cumulatim in hominis pectus coniiciet. Nũ propterea cedendum eſt? Minimè. Non coronabitur, ait Apoſtolus, niſi qui legitimè certauerit. Militia eſt uia hominis ſuper terram: poſt militiam, poſt pugnas, poſt labores perueniet ad requiem, & accipiet, quod nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt cum Patre & ſpiritu ſancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

2.Ti.2
Iob 7.
1.Co.2.

EADEM DOMINICA, Matth. 15.

In illo tempore, Egreſſus Ieſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

IN lectione ſancti Euangelii, quæ modò nobis lecta eſt, fratres charisſimi, audiuimus magnam mulieris fidem, patientiam, conſtantiam & humilitatem. Cuius eo magis eſt admiranda mentis deuotio, quò ipſa quidem utpotè gentilis, a diuinorum eloquiorum funditus erat ſegregata doctrinis, nec tamen illis, quas eadem eloquia prędicant, eſt priuata uirtutibus. Habebat nanq; magnam fidei perfectionem, quæ pietatem ſaluatoris implorans, ait: [Miſsrers mei Domine, filii Dauid.] Cum.n. eundem Dominum filium Dauid appellat, patet profectò, quia uerum hunc hominem, uerũ credit & Deum. Cùm pro filia rogans, non illam ſecum adducit, non Dominum ad eam uenire precatur, cõſtat apertisſimè, q̃ eum uerbo ſalutem poſſe dare cõfidit, cuius præſentiam corporis nullam requirit. Sed & in hoc q̃ eũ poſt multas lachrymas tandẽ proſtrata adorat, dicens: [Domine, adiuua me,] nequaquam ſe de eius diuina maieſtate ambiguam docet, cuius adorandã ut Dei didicit eſſe potentiam. Habet patientiæ uirtutem non exiguam, quæ Domino ad primã petitionẽ eius non reſpondente uerbum, nequaquam a precibus ceſſat, ſed ampliori inſtantia auxilium quod cœperat pietatis eius implorat. Reſpondere autem differt ei Dominus, non quia miſericors medicus miſerorum preces deſpicit, de quo ueracisſimè ſcriptũ eſt: Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus, ſed ut perſeuerãtiam mulieris nobis ſemper imitabilem demonſtret: quæ quò magis contẽpta uidebatur a Domino, eò ardentius cœptis præſtabat in precibus. Reſpondere differt, ut diſcipulorũ quoq; ſuorũ miſericordes animos (qui quaſi homines ad clamorem mulieris, publicè eos proſequentis, erubeſcebant) ad poſtulandum ſimul cum ea prouocaret. Nã ipſe tẽperamentum miſericordiæ ſuæ nouerat, qui omnia in menſura & numero & pondere diſponit. Reſpondere diſtulit, ne daretur occaſio Iudæis calumniandi, q̃ gentiles eis in docendo uel ſanando prætulerit, ideo ipſi fidem eius ſuſcipere iuſtè recuſauerint. [Et hoc eſt quod ait: Non ſum miſſus, niſi ad oues quæ perierunt domus Iſrael.] Quia per ſe ipſe ſolus docebat Iudæos, qui per ſuos diſcipulos ẽt gentiles ad fidei gratiã uocauit. De quibus dicit alibi: Et alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & uocem meã audient: & fiet unũ ouile, & unus paſtor. Hinc eſt, q̃ unã per ſe in corpore gentilẽ ſanaturus puellam, non hoc antè, quàm probata omnibus incomparabili matris fide perficit. Habet autem eadẽ mater ẽt conſtantiæ & humilitatis inſigne præcipuum, quę canibus comparata a Domino, nec ſic quidem ab inſtantia precandi deſiſtit, uel a ſperãdo pietatis munere mentem reuocat, ſed ſuſceptam libenter amplexata contumeliam, non ſolum canibus ſe ſimilem non negat, ſed & catellis ſeipſam æquiparandam adiungit, prudentiq; argumento Domini ſententiam confirmat, nec a ſuæ tamen petitionis improbitate quieſcit. Confirmat nanq; ſententiam Domini, cui dicenti, [Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. reſpondit, Etiã Domine.] Id eſt, Veraciter ut aſſeris, ita eſt: quia non eſt bonũ ſumere ſalutẽ plebi Iſrael cœlitus deſtinatam, & dare eã gentibus. Sed cũ addit, [Nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum:] prudentisſimè demonſtrat, quantam humilitatẽ, qualem intus gerat pectoris cõſtantiam, quæ indigna quidem ſit integris dominicæ doctrinæ, qua Iudæi utebãtur, epulis refici, ſed quantulacunq; ei a Domino foret impertita gratia, hanc ſibi ad ſalutem ſufficere poſſe putauerit. Vnde rectè a pio Saluatore, qui preces illius non ſuperba dedignatione, ſed diſpenſatione prouida ad tempus diſtulit, audire meruit: [O mulier, magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut uis.] Magnam quippe ſatis habebat fidem, quæ nec prophetarum antiqua, nec recẽtia ipſius Domini miracula, præcepta uel promiſſa cognoſcens, inſuper a Domino toties contempta, perſeuerat in precibus, & quem fama tantum uulgante didicerat ſaluatorem, rogando pulſare non omittit. Propter quod & magnum ſuæ poſtulationis conſequitur effectũ cum Domino dicente, [Fiat tibi ſicut uis, ſanata eſt filia eius ex illa hora.] Meritò antẽ hæc mulier, natura quidẽ gẽtilis, ſed corde conſtans & credula, congregatæ de gentibus Eccleſiæ fidem deuotionemq́ue ſignificat, quam expulſi de Iudæa prædicatores ſancti, uerbo ſimul & myſteriis gratiæ cœleſtis imbuerunt. Relegamus nanque ſuperiorem ſancti Euangelii lectionem, & inueniemus, quia uenientes ab Hieroſolymis ſcribæ & phariſæi, grauisſimis Dominum & diſcipulos eius perfidiæ ſuæ pulſauere tumultibus, quos ipſe mox digna inuectione coercitos reliquit: [Et egreſſus Inde, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis.] Vbi manifeſtè præfiguratur, quod poſt paſſionem reſurrectionemq́; ſuam Dominus in prædicatoribus ſuis, Iudæorum perfidia corda relicturus, & in partes gentiũ exterarum eſſet ſeceſſurus. Tyrus quippe & Sidon, quæ ciuitates fuere gentiliũ, munimẽta doctrinæ ac uitę gẽtilis, in quibus ſtulti cõfidunt, indicãt. Vnde bene mulier, quæ Dñm credula precatur, a finibus illis egreſſa perhibet: q̃a niſi priſcæ cõuerſationis habitacula uana reliquiſſet, ad Chriſti Eccleſiã nũquã ueniret: niſi tota antiq. dogmata anathematizaſſet

Pſ. 9.
Sap. 11
Io. 10.

Mulieris Chananea fides.

Patientia.

Cõſtantia & humilitas.

Mulier Chananæa, typus Eccleſia. Matt 15.

Filia dæmoniaca, anima peccatrix.

ſet erroris, nequaquam nouam fidei ſuſcipere gratiam poſſet. Filia dæmonioſa, pro qua poſtulat, anima quælibet eſt in Eccleſia, malignorum ſpirituum magis deceptionibus, quàm conditoris ſui mancipata præceptis, pro qua neceſſe eſt mater Eccleſia Dominū ſolicitè interpellet, ut quam ipſa foris monendo, obſecrando, increpando corrigere non ualet, ille interius aſpirando corrigat, atque ab errorū tenebris conuerſam, ad agnitionē ueræ lucis excitet. Verum etiam ſi ad primas rogantis Eccleſię lachrymas Dominus reſpondere, id eſt, poſtulatam errantibus ſoſpitatem mentis dare diſtulerit, nec ſic quidem a petendo, quærendo, pulſando deſiſtendum eſt, neque impetrandi ſubeunda eſt deſperatio: ſed tanta potius perſeuerandum inſtantia, tam obſtinato frequentandus clamore ſaluator, tanta etiā ſanctorum eius inter litanias appetenda ſuffragia, donec & ipſi de cœlis Domino pro audienda ſupplicent Eccleſia. Sicque fit, ut ſi mentem ab intentione propoſita non mutauerit, nequaquam fructu petitionis fraudetur: ſed ſiue pro ſua fragilitate quis, ſeu pro aliis interuenerit, deſiderato potiatur effectu. Nam & ſi quis noſtrum conſcientiam habet auaritię, elationis, uanæ gloriæ, indignationis, iracundiæ, uel inuidiæ, cæterorumve uitiorum ſorde pollutam, filiam profectò habet malè a dæmonio uexatam, pro cuius ſanatione ſupplex ad Dominum currat, quia nimirum de corde cogitationē progenitam, diabolica tolerat arte dementatam, cuius emendationem à pio conditore crebris, imò continuis debeat flagitare lamentis & precibus. Si quis bona quę geſſit, fortè periurii, furti, blaſphemiæ, detractionis, rixæ, uel etiam corporalis immunditiæ, cæterorumve huiuſmodi peſte fœdauit, filiam habet immundi ſpiritus furiis agitatam, quia uidelicet actionem, quam benè laborando ediderat, iam diaboli fraudibus ſtultè ſeruiendo diſperdidit. Ideoq; neceſſe eſt, ut cum reatum ſuum cognouerit, mox ad preces lachrymaſq; confugiat, ſanctorum crebris interceſsionibus auxilia quærat, qui pro animæ eius ſalute rogantes, Domino dicāt: Precamur Domine miſerator & miſericors, patiens & multæ miſerationis, dimitte eum, quia clamat poſt nos. Dimitte reatum, & dona gratiam, quia noſtrum intimo affectu quærit pronus ſuffragium. Neceſſe eſt debita ſubmiſſus humilitate, non iam ſe ouium Iſraeliticarum, id eſt, mundarum conſortio dignum iudicet animarum, ſed potius cani comparandum, & cœleſtibus indignum arbitretur eſſe muneribus. Nec tamen deſperādo à precandi quieſcat inſtantia, ſed indubitata mente de largitoris ſummi bonitate confidat: quia qui de latrone confeſſorem, de perſecutore Apoſtolum, de publicano Euangeliſtam, de lapidibus potuit facere filios Abrahæ, ipſe etiam canem impudentiſsimum conuertere Iſraeliticam poſsit in ouem, cui merito donatæ caſtitatis etiam uitæ æternæ paſcua largiatur: id eſt, peccatorem conuerſum à uia ſua mala iuſtum facere dignetur, quem merito bonæ actionis ad regnū cœleſte perducat. Videnſque Dominus tantum fidei noſtræ ardorem, tam pertinacem orandi perſeuerantiam, tandem miſerebitur, & nobis quoque ſicut uolumus fieri concedet, ut uidelicet expulſis uitiorum tumultibus cogitationum, dimiſsis peccatorum nexibus, & pura nobis ſerenitas mentis, & perfectio boni redintegretur operis. Notandum intereà, quòd hæc orandi pertinacia ita ſolum meretur eſſe fructifera, ſi quod ore precamur, hoc etiam mente meditemur, neque aliò clamor labiorum, quàm cogitationum ſcindatur intuitus. Sunt enim, qui intrantes Eccleſiam, multis pſalmodiam uel orationē ſermonibus prolongant: ſed alibi corde intendentes, nec ipſi quid dicant recolūt. Ore quidē orantes, ſed mente foris uagantes, omni ſe orationis fructu priuant, putantes a Deo precem exaudiri, quam nec ipſi qui fundunt audiunt. Quod antiqui hoſtis inſtinctu fieri, nemo eſt qui animaduertere nequeat. Sciens enim utilitatem orandi, & inuidens hominibus gratiam impetrandi, immittit hominibus multimoda cogitationum leuium, & aliquando etiam turpium nocentiumque phantaſmata, quibus orationem impediat, adeò ut nonnunquam tales tantoſque diſcurrentium cogitationū fluctus proſtrati in oratione toleramus, quales nec in lecto reſupini iacentes tolerare nouerimus. Vnde neceſſe eſt, fratres chariſsimi, ut agnitam diaboli curemus ſuperare malitiam, & ipſi uidelicet animum ab huiuſmodi nebulis, quas hoſtis aſpergere gaudet inquantum poſſumus ſerenando, & pii defenſoris perpetuū flagitando præſidium, qui potens eſt (quamuis indignis peccatoribus) & purè orandi, & perfectè impetrandi concedere gratiam. Multum autem iuuat orationis puritas, ſi in omni loco uel tempore nos ab actibus temperemus illicitis, ſi ſemper ab ocioſis ſermocinationibus auditum pariter caſtigemus & linguam, ſi in lege Dei ambulare, & teſtimonia eius aſſueſcamus toto corde ſcrutari. Quæcunque enim ſæpius agere, loqui uel audire ſolemus, eadem neceſſe eſt ſæpius ad animum, quaſi ſolitam propriamque recurrant ad ſedem. Et ſicut uolutabra ſues paluſtria, columbæ lympida ſolent frequentare fluenta, ita cogitationes impuræ mentem immundam perturbant, caſtam ſpirituales ſanctificant. Sanè ſi ad exemplum Chananææ mulieris, in orando perſtemus, fixique maneamus, aderit gratia conditoris noſtri, qui cuncta in nobis errata corrigat, immunda ſanctificet, turbulenta ſerenet. Fidelis nanq; & iuſtus eſt, ut remittat nobis peccata noſtra, & mundet nos ab omni iniquitate, ſi ad illum ſedula mentis uoce clamemus: qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Suffragia ſanctorū.

Sanctorū interceſsiones expetēda.

EADEM DOMINICA, Matth. 15.

In illo tempore, Egreſſus Ieſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis. Et reliqua. Homilia diui Ioannis Chryſoſtomi.

Eſt Homilia 16. ex uariis in Matthæū locis.

Miratur Euangeliſta. Ecce mulier uetuſta armatura diaboli, quæ hominem de paradiſo expulit, mater peccati, initium iniquitatis, præuaricationis materia: ipſa illa mulier uenit, ipſa natura. Noua res & admiranda: Iudæi fugiunt, & mulier ſequitur: [ET ecce mulier a finibus illis egreſſa, rogabat eum dicens: Miſerere mei Domine fili Dauid.] O præclara confeſsio. Euangeliſta fit mulier, deitatē eius & diſpenſationem annuncians. Confitetur enim & dominationem & incarnationem eius. Miſerere mei. Vide philoſophicam mulieris animam, dicentis: Miſerere mei. Non, inquit habeo conſcientiam bonorum operū, nec rectæ uitę fiduciā. Ad miſericordiā cōfugio, ad trāquillū portū peccantium. Ad miſericordiā confugio, ubi ceſſat iudicium, ad miſericordiam confugio, ubi ineffabilis ſalus eſt. Dic mihi mulier, quęadmodū auſa es, cū ſis peccatrix & iniqua, accedere ad eū? Ego, inquit, noui quid agā. Vide prudentiā mulieris. Non rogat Iacobum, non obſecrat Ioannem, neque pergit ad Petrum, nec intendit Apoſtolorum chorum, non quæſiuit mediatorem: ſed pro omnibus illis pœnitentiam accepit comitem, quæ aduocati locum impleuit, & ſic ad ſummum fontem perrexit. Propterea (inquit) deſcendit, propterea carnem aſ-

ſumpſit & homo factus eſt,ut & ego ei audeã loqui. Surſum in cœlis Cherubim eum tremũt, & Seraphim metuunt,& deorſum meretrix loquitur cum eo, Miſerere mei. Nudus quidem ſermo,ſed immẽſitatem ſalutis cõtinens: Miſerere mei. Propterea (inquit) uenisti, propterea carnem aſſumpſiſti, propterea factus es quod ego ſum. O admiranda res. Surſum tremor, & deorſum fiducia. Miſerere mei. Non opus habeo mediatore, Miſerere mei. Quid habes opus? Miſericordiã, inquit, quæro. Quid pateris? [Filia, inquit, mea malè a demonio uexatur.] Egreſſa eſt aduocatrix filiæ. Nõ affert infirmantem puellam,ſed defert fidem deuotam, hæc intra ſemetipſam conferens & dicens: Deus eſt ad quem uado. Abſentia uidet, occulta inſpicit, omnia nouit. [Miſerere mei, filia mea malè a demonio uexatur.] Fletus peſſimus ſtimulus naturæ, uiſcera mea diſrumpit. Quid faciam miſera? Vide prudentiam. Non dixit miſerere filiæ meæ,ſed miſerere mei. Illa enim inſenſibili paſſione tenetur, neſcit quid habet, non ſentit dolorem, uelatum cor habet, nequiſſimo ſpiritu obducente. Miſerere mei ſpectatricis diuturnorum malorũ, quotidiè cruciatus meos uideo. Vbi uadam? quò pergam? In eremum ire non audeo, nec illam ſolam relinquere: in domo ſedere non poſſum, quia intrinſecus eſt inimicus: Fluctus in portu ſunt, in tranquillitate tempeſtas eſt: & quo nomine eam uocem, inuenire non poſſum. Mortuam dicam? ſed mouetur. Viuam appellem? ſed neſcit quid faciat. Inuenire non poſſum quo eam appellem nomine. Miſerere mei. Si mortua eſſet filia mea, non talia paterer. Tradidiſſem utiq; corpus in ſinum terræ, & tempore euoluto obliuionem malorum haberem,& dolor cõquieſceret. Nũc autem mortuum habeo pertinax corpus, ſine ſenſu uiuum, ſpectaculum lamentabile: increſcentia premunt eã uulnera, paſſionũ multiplicata doloribus. Cerno.n. oculos eius tranſuerſos, aſpectũ ſanguineũ, manus intortas; crinem diſſolutum, contortum collum, ora ſpumantia, inimicum incendentem, & non apparentem: tortorem clauſum,& flagella reſonantia, neminem interrogantem, & illam cum clamore loquentem. Adſum ſermocinatrix malorum meorum, præſtò ſum ſtimulante natura. Miſerere mei. Peſſima tempeſtas, paſſio & timor. Paſſio naturæ, timor dæmonis. Accedere nõ poſſum neq; contingere. Adigit me paſſio, explodit timor. Miſerere mei. Conſidera mulieris philoſophiam, inſpice animam generoſam. Non perrexit ad diuinos, non uocauit magos, non alligaturas quæſiuit, non impoſtrices mulieres adduxit, illas quæ ſolent dæmones prouocare, & incantationibus ſuis uulnus augere. Reliquit illa omnia, dimiſit diaboli ſalſitates, omnia purgamenta contempſit, & uenit ad ſalutarem animarum noſtrarũ portum. [Miſerere mei Domine fili Dauid, filia mea malè a dæmonio uexatur.] Noſtis paſſionem, quanticunq; fuiſtis patres, quantæcunque matres uocatæ eſtis. Nõ poſſum interpretari tẽpeſtatẽ, quã ſuſtinuit mulier illa. Miſerere mei, filia mea malè a dæmonio uexat. Vidiſti inſtantiã mulieris, uidiſti uirilitatẽ, uidiſti lõganimitatẽ, uidiſti fidem. [Qui non reſpondit ei ſermonem.] O noua rerum materies, Rogat mulier, obſecrat, deprecatur, deflet caſum ſuum, auget tragœdiã, enarrat paſſionem: & amator hominum non reſpondit. Sermo tacet, fons clauſus eſt, medicus medicamenta retinuit. Quid tam nouũ? quid tã admirabile? Alios prouocas ad ſequendũ, & hanc miſerabilem inſequentem abigis? Sed conſidera medici ſapientiam, Qui non reſpondit ei uerbum. Cur non reſpondit? quia fidem illius amplius prouocabat, & animum perſeuerãtia exercebat,& diſcipulorum miſerationes exercitabat. [Dicunt quippe ad eum diſcipuli eius: Dimitte eam, quia clamat poſt nos.] Vos, inquit, deforis clamare auditis, ego autem intrinſecus uideo. Grãdis quidem uox ex ore procedit, ſed maior eſt mentis. Dimitte eam, qui clamat poſt nos. Alius Euangeliſta dicit, ante nos. Diuerſi quidem ſermones, ſed una ſententia eſt: nec eſt mẽdacium in utriſque. Vtrunque enim faciebat mulier in cauſa doloris. Prius poſt tergum clamabat, & cum uidiſſet quia non reſpondit, antè cucurrit, quaſi canis Domini ueſtigia lambens, Dimitte, inquiunt, eam. Theatrum nobis clamoribus excitabit, omne conuocabit uulgus. Et illi quidem quaſi homines ad clamorem illius erubeſcebant, ſed Dominus temperamentum miſericordiæ ſuæ nouerat. [Dimitte eam, quia clamat poſt nos. Ipſe autem reſpondens, ait. Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael.] Et cum hoc dixiſſet, peius eius hulcus effecit. Medicus.n. erat ſecãs, non ut diuidat, ſed ut coniungat. Hic paululũ chariſſimi accommodate mentem noſtram, & theſaurum .n. inueſtigare uolo abſconditum. Non ſum, inquit, miſſus niſi ad oues, quę perierunt domus Iſrael. O Domine, hoc eſt totum, ideò homo factus es, ideò carnem aſſumpſiſti, gubernantias tantas operatus es, ut unum ſaluares angulum, & hunc pereuntem? Orbis terrarũ uniuerſus deſertus eſt, & Schytæ, Traces, Indi, Mauri, Cilices, Cappadoces, Syri, Phœnices. Quantancunq; ſol reſpicit terram tranſiſti, & propter iudæos ſolos uenisti, gẽtes autem in deſolationes conſtitutas deſpicis? & illos quidem contemnentes patrem tuum, & idola adorantes, & incenſa illis offerentes, inſuper & filios ſuos dæmonibus conſecrantes, hæc omnia diſſimulas, & non miſeros expectantes te deſpicis? Et certè omnes prophetæ & ipſe proauus tuus Dauid ſecundum car- *Pſ. 2.*
nem dicit, Poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuã, & poſſeſſionem tuã terminos terræ. Et Eſaias, *Eſa. 11*
qui te in ſede maieſtatis tuę contemplatus eſt, dicit, *Ro. 15.*
Et erit radix Ieſſe,& qui exurget imperare gentibus, in *Ge. 49.*
ipſum gentes ſperabunt. Et Iacob patriarcha dicit: Nõ deficiet princeps ex Iuda, neq; dux de femoribus eius, donec ueniat cui repoſitum eſt, & ipſe erit expectatio gentium. Malachias quoque propheta dicit: Ab or- *Mal. 1*
tu ſolis uſque ad occaſum, glorificatur nomen meũ in gentibus, & in omni loco ſacrificia munda offeruntur Deo. Et ipſe Dauid ita dicit: Omnes gentes plaudi- *Pſ. 46.*
te manibus, iubilate Deo in uoce exultationis: quia Deus excelſus terribilis, rex magnus ſuper omnem terram. Aſcendit Deus in iubilo, & Dominus in uoce tubæ. Et alter dicit: Lætamini gentes cum populo eius. *Ro. 15.*
Et reliqui omnes aduentum tuum ſalutarem gentibus annunciarunt. Nam & ipſe in aduentu tuo Magos ab oriente uocaſti,& principia gentilitatis per illos ceſſare feciſti, & Euangeliſtas eos ad ſua remiſiſti. Et tu quidem Magos per ſtellam conuocaſti, prophetæ antẽ gẽtibus annunciauerunt. Exurgens ab inferis, dicis diſcipulis tuis: Euntes docete omnes gentes, baptizãtes eos *Mat.*
in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Et nunc cùm *28.*
ueniſſet miſeranda & infelix mulier, pro filiæ ſuæ infirmitate te obſecrans, & caſus ſuos deplorans, dicis: Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael? Nam & cum acceſſiſſet Centurio, rogans pro famulo ſuo, dicis: Ego ueniam & curabo eum. Et latroni *Mat. 8*
obſecranti reſpõdes: Hodiè mecũ eris in paradiſo,& pa *Lu. 23*
ralytico dicis, Surge, tolle grabatum tuum, & uade in *Marc.*
domum tuam, & Lazaro quatriduano mortuo, & iam *2.*
fœtenti dicis: Lazare, ueni foras. Et qui leproſos mundas, mortuos ſuſcitas, paralyticos ſtringis, cæcos illumi *Ioã. 11*
nas, latrones ſaluas, meretricem caſtificas, huic miſeræ nihil reſpondens? O noua res & admiranda. Conſiderate chariſſimi conſtantiam uirilitatemq; mulieris, & Domini benignam ſapientiam pariter & clementiã, quomodò dilatio & excuſatio eius diuitias cõtulit obſecrãti, ut & tu ſi oraueris, & ſtatim nõ acceperis quod rogaſti,

gaſti, non deſinas deprecando. Conſidera enim diligen
tiùs chariſsime legis diuinæ ſecretum. Quando Iudæi
de Aegyptiorum damnatione & tyrannide ſunt libera
ti, & effugientes manus Pharaonis, ad eremum perre-
xerunt, intraturi terram Chananæorum, repletam ido
lorum cultibus, adorantem ligna & lapides, legem ac-
Exod. ceperunt, ut cùm fuiſſent ingreſsi, non acciperēt filias
34. eorū in matrimonio, neque cōnubia mutuò iungerēt,
Deu. 7 neque conuiuia ſociarent, ne per ſocietatem mutuam
auerterent illos à mandatis Domini, & deprauarēt mo
res eorū. Nihil tibi, inquit, & Chananæis: ſed eſto in fi-
nibus tuis, & in gente tua negocia exerce & connubia
iunge: quia linguam tuam habes, & legem quæ tibi per
Moyſen data eſt, quam ſicut maceriam & ſepem quan-
dam inter uos & illos poſui. Sicut enim uinea aut
hortus maceria circundatur, ſic Iudæis lex data eſt,
ut tranſgredi non liceret. Prohibitum itaque erat a le-
ge, ut non miſcerentur Chananæis, neque ullam com-
munionem haberent cum illis, ne amicitiæ cauſa, im-
pietatis occaſio fieret. Cum ergo abominabiles Iudæis
eſſent Chananæi, tanquam idololatræ & immundi,
cum quibus nec fabulari fas erat: & quia iſta mulier de
finibus erat Chananæorum egreſſa, acceſsit autem ad
Io. 8. Chriſtū, & Chriſtus Iudæis dicebat inſidiantibus ſibi,
Quis ex uobis arguet me de peccato, eo quòd præuari-
catum legem? quoniam ergo homo erat, & omnia
quæ legis ſunt implebat, & ſicut iam dixi, abominabi-
les erant Chananæi Iudæis, qui ſub lege mandante
tanquam ſepe erant uallati: ueniens autem Chriſtus,
hoc eſt, natus ex uirgine, octaua circuncīſus die, pro
quo in templo oblatio celebrata eſt, & omnes cæremo-
niæ impletæ ſunt legis, & ideò impleuit legem, ne dice
rent Iudæi, non potuit implere legem, propterea diſſo
luit eam: potius eam complet, & poſteà ſoluit, ut om-
nem illis queremoniæ auferret occaſionem. Clamabat
enim & dicebat, Quis ex uobis arguet me de peccato?
ne ergo occaſione accepta dicerent Iudæi, Non credi-
mus tibi, quia iniquè feciſti ſoluens legem: quia per-
rexiſti ad fines Chananæorum, & confabulatus es cum
illis, quod ne fieret, lege prohibitum eſt: ideo nihil
interim loquitur mulieri, ſed legem cuſtodiens, retar-
dat ſalutem: & Iudæos refrenat, & hanc recreat. [QVI
non reſpondit ei uerbum.] Nolo ut in me occaſiones
querimoniarum inueniās o Iudæe. ecce non loquor, ec
ce non reſpondeo. Adeſt occaſio beneſaciendi, & pieta-
tem meam interim differo. Ecce naufragium immi-
net, & gubernator quieſcit: & increſcente calamitate,
differtur ſanitas propter uos qui ingrati extitiſtis, ut
omnis uobis auferatur occaſio detrahendi. Ecce mu-
lier multitudinem mihi clamoribus ſuis congregauit,
& nondum accepit reſponſum: ne fortè dicatis, quia uo
bis præpoſui Chananæos, & tranſgreſſus ſum legem,
& ideo mihi non credatis. [QVI non reſpondit ei uer
bum.] Subauditur, eò quòd ad Iudæos ſermonem fa-
ceret, qui beneficiis eius erant ingrati. Hæc autem
omnia pro ineffabili clementia ſua faciebat Deus, ut il
los paulatim ab infidelitate erigeret, & omnem cauilla
tionem de animis eorum tolleret. Nam & cum lepro-
Mat. 8 ſum curaſſet, dicebat: Vade, oſtende te ſacerdotibus, &
offer munus, quod præcepit Moyſes pro emundatio-
ne tua. O inauditam rem. Dominus mundat, & mittit
eum ad legem Moyſi. Et cur hoc facit conſidera, ne Iu-
dæi uidelicet redarguerent eum, tanquam præuari-
catorem legis. Nam quomodò curauerit leproſum,
eloqui curationis modum non inuenio. Ecce, inquit,
Ibid. leproſus accedens, rogabat eum dicens: Domine, ſi uis,
potes me mundare. Et extendens Ieſus manum ſuam,
tetigit eum, dicens: Volo, mundare. Imperatiuo modo
legendum eſt, non indicatiuo. Quia dixerat ille, ſi uis,
reſpondit Dominus, Volo. Potes, inquit, me mundare.
& ipſe ait, Mundare. In lege non licebat tangi lepro-
ſum, quia quicunque tetigiſſet, immundus tota die fie-
bat. Nā & beatus Eliſeus hoc ſciens, cum ad eum Naa-
man ueniſſet leproſus alienigena, miſſus a rege ſuo,
mandat illi per diſcipulum ſuum, dicens: Vade ad Ior 4. Re. 5
danem fluuium, & lauare ſepties, & mundaberis a le-
pra tua. Ipſe uero non fuit auſus ire, & uidere lepram,
uel tangere illum. Et Eliſeus quidem mundauit lepro-
ſum, & Chriſtus curauit leproſum. Ne ergo dicerent Iu
dæi, Quid magnum fecit Chriſtus? hoc fecit, quod fecè
rat Eliſeus. Sed ille quidem tangere auſus non fuit le-
proſum, nec contaminaretur: iſte autem tetigit, & mun
dauit. Et ideo tetigit, ut oſtenderet quoniam qui ſeruus
eſt, ſubditus eſt legi. Dominus autem eſt, qui impe-
rat legi. Volo, Mundare. Et ſtatim mundatus eſt.
Non inuenit Euangeliſta uerbis edicere, uelocitatem
curationis. Statim enim dicendo, aliud quod diceret,
non inuenit. Tanta enim fuit operantis authoritas, ut
in ingreſſu ſermonis fugaretur infirmitas. Et ideo dicit:
Vade, & oſtende te ſacerdoti, & offer munus tuum pro
emundatione tua, quod præcepit Moyſes in teſtimo-
nium illis, quibus? Iudæis, ne dicant præuaricaſſe me le
gem. Nam & occultè diuinitatem ſuam manifeſtabat
illis, ut ex operibus crederent quia filius ſit Dei, & in
illa die ueniens leproſus coarguat eos, cui præceptum
fuerat munus ſecundum legem offerre. & ideò multa
propter Iudæos faciebat. Sic & nunc reſponſionē ſuam
ad preces mulieris tēperat & retardat. [MISERERE, in
quit, mei, quia filia mea malè a dæmonio uexatur. Qui
non reſpondit ei uerbum. Accedentes autem diſcipuli
eius, dicūt, Dimitte eam, quia clamat poſt nos. Reſpon
dit Dominus, Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perie-
runt domus Iſrael.] Ne fortè dicerent Iudæi: Dimi-
ſiſti nos, & ad extraneos perrexiſti, & ideò non credi-
mus tibi: ecce de gētibus ueniunt, & non ſuſcipio, uos
fugientes conuoco, dicens, Venite ad me omnes qui la Matt.
boratis & onerati eſtis, & uenire non uultis. Hanc re 11.
pello, & recedere non uult. Verè impletur illud, quod
ſcriptum eſt, Populus, quem non cognoui, ſeruiuit mi- Pſ. 17.
hi, in auditu auris obediuit mihi. Et alibi, Apparui his, Eſ. 65.
qui me non quærebant, inuentus ſum ab his, qui me
non interrogabant, ex quibus & Chananæa erat. [DI
MITTE (inquiunt) eam, quia clamat poſt nos.] Videa
mus ergo quid dicit Dominus. [NON ſum, inquit, miſ
ſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael.] Conſi-
derate clementiam Domini. Non dixit, Recede à me,
ſed, Non ſum ad uos miſſus. Non ueni propter te, ſed
propter Iudæos, oues perditas domus Iſrael. [Quæ cū
audiſſet, acceſsit & adorauit eum, dicens, Domine, ad-
iuua me. Qui reſpondens, ait: Non eſt bonum ſumere
panem filiorum, & mittere canibus.] Conſidera pre-
cantis inſtantiam, & Domini tēperantiam. O clemen-
tia medici. In deſperationē adducebat eam, ut amplius
rogaret, & augmentum fidei faceret. [NON eſt bonum
(inquit) ſumere panem filiorum.] Quorum filiorum?
Iudæorū uidelicet, [ET mittere canibus.] Quibus? Sine
dubio uobis. Hæc ad opprobrium dicebantur Iudæo-
rum, qui filii uocati, canes effecti ſunt, dicente Paulo,
Videte canes uidete malos operarios, uidete conciſio- Phil. 3.
nem. Nos enim ſumus circunciſio. Gentes uero canes
appellati, facti ſunt filii. Filioli mei, quos iterum partu- Gal. 4.
rio, donec formetur Chriſtus in uobis. Laus Iudæorū,
accuſatio illis erat. [NON eſt bonum ſumere panem fi-
liorum, & mittere canibus. At illa dixit, Etiam Domi-
ne,] O uiolētia mulieris, o Intētio animi, o profectus fi
dei. Medicus dicit, Non. Hæc dicit, Etiā. Dominus di-
cit, Non, iſta dicit, Etiam, Non quaſi procax aut impu-
dens reputanda eſt, ſed laudanda magis, quia expectat
ſalutem. [NON eſt, inquit, bonum ſumere panem filio-
rum, & mittere canibus. Etiā Domine.] Tu canem me
uocas,

uncas ego te Dominum uoco. Tu me iniurias, ego te
glorifico. [ETIAM Domine. nam & catelli edunt de
micis, quæ cadunt de mẽſa dominorum ſuorum.] Non
reſpuo opprobrium, tantum accipiam uel eſcam canis.
Dicit rem quæ in conſuetudine eſt. Tu fac quod debe-
tur cani. Quia canem me uocas, da mihi micas. O Do-
mine, aduncatus factus es meæ poſtulationis: abnegan
do promittis. [ETIAM Domine. Nam & catelli edunt
de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.]
Quid ergo? Qui abnegabat, qui repellebat, qui nõ re-
ſpondebat, qui dicebat, Non eſt bonum ſumere panem
filiorũ, & mittere canibus: qui dicebat, Non ſum miſſus
niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael: in laudes mu
lieris ſubitò erumpit, dicẽs. [O mulier.] Propterea, in-
quit, laudo conſtantiã eius, laudo fidem, quia iniuriata
permanſit, & ratione extorſit. Si enim ab initio dimiſiſ
ſem illam, nec illa paulatim erudita fuiſſet, nec tu ſciſ-
ſes uirtutem animæ eius, nec latẽtem fidei theſaurum:
& ideo ſuſpendi donationem, ut tu agnoſceres fidẽ. O
mulier. Deus dicit, O mulier. Audiant hæc qui iactan-
ter orant, & faſtidioſè precantur. Quando dico, Chariſ
ſime, roga Deum, obſecra eum, famulare illi, dicit: Ro-
gaui ſemel, ſecũdò & tertio, & decies & uicies, & quid-
nam accipi? inquis. Nec recedas, quouſque accipias. Fi
nis poſtulantis, acceptio deprecãtis eſt. Tũc ceſſa, quan
do acceperis. Imo magis nec tũc ceſſes, ſed tũc perſeue-
ra, agens gratias pro eo quod accepiſti, ut perſeueret ti
bi quod acceperis. Nonnulli introeuntes eccleſiam, in
In eos, qui uaga mẽte præcantur. mille uerſus extendunt orationem ſuam, quaſi apud
Deum multitudo ſermonum opus ſit tãquam ignoran-
ti quid poſtules, qui antequam cogites nouit. Nam & il
li quidem quid dicãt neſciunt: labia mouentur ſolum-
modò, mens autem ſine fructu eſt, & aures eius ſurdæ
ſunt. Tu non audis orationem tuam, & Dominum uis
audire precem tuam? Flexi, inquis, genua. Curuaſti qui
dem genua intus, ſed mens tua foris uagatur. Corpus
tuum intus, ſed ſenſus foris. Os quidem loquebatur, ſed
mens uſuras cogitabat, poſſeſſionum redditus ſuppu-
tabat, deſcriptiones domorum uidebat, amicorum uer
ba uoluebat, negligentias intuebatur famulorum, para
ſitorum urbanitates ridebat, mulierum ſpeciem conſi-
Dæmones impedire conantur preces. derabat. Diabolus enim cum ſit aſtutus, ſcit quoniam
in tempore orationis grandia poſtulamus, & ſæpius im
petramus, impedire feſtinat improuidas mentes: Nam
aliquoties cum reſupini iacemus in lectulo, nihil tale
cogitamus, ſed cum uenimus ad orationem, cogitatio
num nos opprimunt nubes, ut nos auocent, & ſine fru-
ctu efficiant. Hæc igitur ſciẽs in orationibus fieri, imita
re Chananæ uir mulierem, quę uigilanter & cum ſum
ma ſapientia rogabat Dominum, & ideo meruit impe-
trare. Sed forſitan dices: Non habeo filiam, quæ dæmo-
ne plena ſit: ſed habes animã peccatis refertam. Et quid
dixit Chananæa? Miſerere mei Domine, quia filia mea
male a dæmonio uexatur. Dicito & tu: Miſerere mei
Domine, quia anima mea malè a dæmonio uexatur.
Grandis enim dæmon, peccatum eſt. Eſt ille quidem in
propatulo habens, uelocius curari poteſt: qui autem oc
cultat peccata ſua hominibus, & pœnitere non uult, ſed
contemnens ſecurus delinquit, odibilis eſt. Et ille qui-
dem pro ipſa uexatione ueniam habebit, iſte uero re-
ſponſione indignus probabitur. Miſerere mei. Modicus
quidem ſermo, ſed immenſum benignitatis continet
pelagus. Vbi enim miſericordia poſtulatur, ubi uniuer-
ſa cõprehẽſa ſunt bona. Quod ſi foris eccleſiã es, dic tu:
Miſerere mei Domine, non ſolum labia mouens, ſed
Hiere. 38. mente ingemiſcens: quia & tacentes audit Deus. Non
quęritur locus, ſed deuotio mentis. Hieremias in lacum
cœni demerſus erat, & fideliter orans, Domini gratiam
Dan. 6 promeruit. Daniel in lacum leonum miſſus, ad ſe Dei
Dan. 3 miſericordiam inclinauit. Tres pueri in camino arden

ti erant, & Domino placuerunt. Latro in cruce erat, & *Lu. 23*
exauditus eſt fideliter poſtulando: & nihil obfuit crux,
ſed confeſſio fidei paradiſum aperuit. Iob in ſterquili- *Iob 2.*
nio erat, & per patientiam ſuam Deum propiciabat.
Quòd ſi & in balneis es, ora. Vbicũque fueris, ora. Tem *1. Co. 3*
plum Dei eſtis, & ſpiritus ſanctus habitat in uobis. Vo
luntas ſolũmodo deuotę menti opus eſt. Quòd ſi in iu-
dicio aſſiſtis, ora. Et cum iraſcitur rex, ora, ubique Deus
præſens eſt, non clauditur loco, inuocanti dicit, Aſſum.
Nam & cùm eduxiſſet Moyſes populum de Aegypto, *Ex. 14*
& per deſertũ ad mare rubrum ueniſſet, Aegyptii poſt
tergum erant inſequentes populum. Ante mare freme-
bant fluctus. Moyſes in anguſtia erat. Tacebat quidem,
ſed mente grandia cogitabat. In medio tribulationis
erat, inde Aegyptii inſequẽtes, hinc mare intumeſcẽs.
Ad Dominum igitur mente clamabat, & uox penitus
non audiebatur. Ideo Dominus dicit ad eum, Quid cla *Ibid.*
mas ad me? cum ore quidem nõ clamaret, ſed corde. Et
tu igitur quando aſtiteris furenti iudici ac rabido ty-
ranno, ora Deum tuũ, & orãte te fluctus mitigabũtur. *Deũ.*
Iudex ad te, tu ad eũ cõfugito. Iudex prope te, tu Deũ
inuoca, qui inte eſt. Nunquid longe a te eſt, ut uadas ad
locum aliquem? Deus nõ clauditur loco, ſed ſemper in
proximo eſt. Et qui loco nõ clauditur, fide tenetur. Nã
ſi hominem rogare uolueris, interrogas, quid facit, &
audies, dormit, aut, nõ uacat, aut certè non dignabitur
miniſter reſpondere tibi. Ad Deum autem nihil ho-
rum opus eſt: ſed ubicunque fueris & inuocaueris, au-
dit te. Non oſtiarius, non mediator, non miniſter opus
eſt, ſed dicito, Miſerere mei, & Deus illicò aderit. Ad-
huc te loquente, dicit, Aſſum. O ſermo manſuetudine *Eſ. 52.*
& benignitate plenus. Non expectat conſummari ora-
tionem, ſed ſtatim tribuit petitionem. Miſerere mei.
Hanc imitemur Chananęam: Miſerere mei Domi-
ne, filia mea malè a dęmonio uexatur. [O mulier, ma
gna eſt fides tua: fiat tibi ſicut uis.] Vbi ſunt hæretici?
Nunquid dixit, rogabo patrem meum, obſecrabo geni-
torem meũ? Nũquid oratione eguit? Nõ utiq;, quia au-
thor ſalutis eſt, & uniuerſitatis creator, & uerbum
Deus. Ideo dixit: O mulier, magna eſt fides tua, quan-
uis & pro diſpenſatione carnis orauerit. Et quia ma
gna eſt fides copioſa effuſa eſt gratia. Vbi autem ora-
tio neceſſaria eſt, infirmatio eſt. O mulier, magna eſt fi-
des tua. Non uidiſti mortuum ſuſcitatum, nec leproſum
mundatum, nec prophetas audiſti, nec legem meditata
es, neque mare in diuiſionibus ſcindi uidiſti. Nihil ho-
rum contemplata es, inſuper & deſpecta & contempta
à me es, & non receſſiſti, ſed perſeueraſti petendo: O
mulier, grandis eſt fides tua. Mortua eſt mulier, & præco
nia eius uigent. Vbicunque ieris, audies Chriſtum di- *† Scotia.*
centem: O mulier, magna eſt fides tua. In †Scythia, in
India, in Mauritania, quantamcunque ſol reſpicit ter- *†Gotia.*
ram, clamat Chriſtus & non tacet uerbum: O mulier,
grandis eſt fides tua: fiat tibi ſicut uis. Non dixit, Sane-
tur filia tua: ſed, fiat tibi ſicut uis: Tu, inquit, eam cura,
eſto medicus, tibi committo medicamentum ut impo-
nas ei: fiat tibi ſicut uis: Voluntas tua curet eã. Chana-
næa uolũtate curauit, & filius Dei ſicut dicunt hic, à ſe-
metipſo non curat? Fiat tibi ſicut uis. Neque iuſſit mu-
lier, neque imperauit dæmoni, ſed ſola mulieris uolun-
tas curauit filiã dęmonemq́ue fugauit. Vbi ſunt qui au-
dent dicere, Chriſtum per orationem uirtutes feciſſe?
Vide quid dicat. Fiat tibi ſicut uis. Conſidera ſermonis
germanitatẽ. Patrẽ ſuũ imitatur. Quãdo enim faciebat *Ge. 1.*
Deus cœlũ, dixit: Fiat cœlũ. Et factũ eſt cœlũ. Fiat ter-
ra, & facta eſt terra, Fiat ſol: fiãt aſtra cœli, & facta ſunt
uniuerſa. Iuſſio adduxit ſubſtantiã parentelæ, ſermo
communionẽ oſtendit naturæ. [ET ſanata eſt, inquit,
filia eius ex illa hora.] Ex qua hora? Non ex qua ue-
nit mater eius domo, ſed ex qua Domini ſermo proceſ-
ſit,

ſit. Et cũ rediſſet domũ, inuenit eã ſanę mẽtis, & uoluntate, imo fide eius curatam. Pro his autem omnibus gratias agamus Deo, per Chriſtum Dominum noſtrum, cum quo eſt Deo patri unà cum ſpiritu ſancto honor & gloria & poteſtas, per immortalia ſecula ſeculorum, Amen.

FERIA SECVNDA.
Ioan. 8.

In illo tempore: Dixit Ieſus turbis Iudæorum: Ego uado & quæretis me, & in peccato ueſtro moriemini. Et reliqua. Homilia Erici.

Io. 8. REfert ſuperius ſanctus euangeliſta Ioannes, quia cum doceret Dominus in gazophylacio templi, & diuinitati ſuæ myſteria apertiſsimè populis panderet, uoluerunt eum Iudæi apprehendere, ſed nemo miſit in eum manus, quia nondum uenerat hora eius. Nondum enim uenerat uoluntatis ipſius & diſpoſitionis hora: quia ſicut uoluntate natus, ſic & uoluntate paſſus eſt. Quia ergo illi Dominum apprehendere uoluerant, ut oſtenderet inefficaciter illos conari, quandiu ipſe nollet, ideo Dominus dixit eis quod modò audiuimus: [Ego uado, & quæretis me.] Ac ſi aliis uerbis diceret: Fruſtrà me perſequimini, incaſſum mihi manus inijcere tentatis. Ego enim præfiniui tempus, quando pro humani generis ſalutem pati debeam. Ego, inquit, uado, ego uolens ad paſsionẽ pergo. Vos autẽ nec modo mihi aliquid mali facere poteſtis, quia ego nolo. Et quæritis me, nõ amore, ſed odio. Denique cũ Chriſtus de mũdo diſceſsit, poſtquam per paſsionem oculis ſe hominum abſentauit, quæſierunt eum Iudæi, perſequendo illum in apoſtolis & cæteris credentibus. Vnde & Saulo perſecutori dictum eſt: *Act. 9.* Saule Saule, quid me perſequeris? Quæſierunt etiam eum ſancti apoſtoli amatores ipſius, illum præſentem habere cupientes, & deſiderio uiſiones eius exæſtuantes. Hoc ergo modo eum quærere debemus, quo eum quæſierunt apoſtoli, ut illũ ſemper diligamus, dicatque illi cor noſtrum: Exquiſiui uultum tuum, uultum tuum Domine requiram: ne auertas faciem tuam à me. Hoc modo requiramus animam Chriſti, non illo, quo eum quæſierunt Iudæi inimici Chriſti. Illi enim quærebant ut haberent, iſti ut perderent. Vnde & ne putaretur benè illos eum quæſituros, adiũxit: [Et in peccato ueſtro moriemini.] Ille in peccato ſuo morituri, qui permanet in peccato uſque ad mortẽ. Et quia præuidebat illos in ſua malitia perſeueraturos, ideo dixit: In peccato ueſtro moriemini. Et quia uidebat in illis omnibus unam uoluntatem ſimilemque malitiam, ideò ſingulari numero dixit, In peccato; plurali autem, ueſtro, quia pari affectu omnes eũ perdere uolebant, qui ad ſaluãdos eos uenerat. [Quò ego uado, uos non poteſtis uenire.] Non poterant uenire quò ibat, quia in eum credere nolebant, quia eum non diligebant. Atque ideo ad illam gloriam, ad quam ille per mortem feſtinabat, ipſi uenire non poterant. Hoc ipſum alibi apoſtolis loquens, di*Io. 15.*xit: Quo ego uado, uos non poteſtis uenire modò. Neque enim tũc, quo ipſe ibat, uenire poterant, quia necdum pro illo pati idonei erant, ſed poſt uenturi erant. Non ergo abſtulit eis ſpem, ſed prædixit dilationem. Iudæi uerò nunquam quò ibat uenturi erant, quia in eum credere nolebant. Et idcirco audierant: In peccato ueſtro moriemini. Sed audiamus quid reſpõderunt uerbo Domini, carnaliter tantum audientes, & non intelligentes. [Nunquid interficiet ſemetipſum, quia dicit, quò ego uado, uos non poteſtis uenire?] Quam cæca mens & ſuis tenebris obſcurata. Nunquid enim ſi Dominus ſe interficeret, ſequi eum ad mortem nõ poterant? Aut nunquid mori ipſi nõ ualebant? Ergo quo ego uado, dixit, nõ de eo quo ibat ad mortẽ, ſed de eo quo uẽturus erat poſt mortẽ, hoc eſt, de gloria ad quã per paſsionem & mortem properabat: & ad hanc illi peruenire nullo modo poterant. Sed iam uideamus, quid his Dñs, reſponderit. [Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum.] De deorſum, inquit, eſtis, terrena ſapitis, terrenis delectamini, terrenis inhiatis, ſurſum corda nõ leuatis. Ego de ſupernis ſum, hoc eſt, a patre quo nihil eſt ſuperius, quia pater de nullo eſt. De his ſupernis, id eſt, de patre Deo erat, quia uerbum eius erat, & ab illo coæternus & cõſubſtãtialis genitus fuerat ante omnem creaturã, ante tẽpus, uel quicquid in tempore cogitari põt. [Vos de mundo hoc eſtis, ego nõ ſum de hoc mundo.] De hoc mũdo erant, quia peccatores, quia iniqui & infideles erãt. Sed nunquid apoſtoli & cæteri ſancti de hoc mũdo nõ erant? De mũdo erant, quia de Adã nati fuerant: ſed de mũdo, id eſt, de carnali conuerſatione a Domino electi fuerant, iuxta quod alibi dicit, Ego uos elegi de mundo. *Io. 15.* De mundo ergo fuerant, ſed iam nõ erant de mundo, quia electi de mundo erãt, & ad eũ pertinebant, per quem factus eſt mundus. Iudæi uerò quia perſeuerabãt in peccato, permanebant in mũdo. Propterea eis dictũ eſt, In peccato ueſtro moriemini. [Dixi ergo uobis, quia moriemini in peccato ſuo ueſtro. Si.n.non credideritis quia ego ſum, moriemini in peccato ueſtro.] Reddit illis ſpem, & oſtẽdit quomodo poſsint nõ mori in peccato ſuo, uidelicet ſi in eum credant. Ergo inter eos, quibus Dominus loquebatur, erant plurimi, qui non erant credituri, erant & alii, qui credituri erãt, atq; ideo illi in peccato ſuo morituri erãt, iſti uero a peccato liberandi erant. Notandũ uero quod dicit, Si non credideritis quia ego ſum, nec addit quid eſſet. Non dixit, Si nõ credideritis, quia ego ſum Chriſtus, uel ego ſum filius Dei, uel ego ſum quem prophetæ prædixerunt, nihil horum dixit, ſed tantum, Ego ſum. *Exo. 3.* Nimirũ, ut oſtenderet ſe illum eſſe qui olim Moyſi dixerat, Ego ſum qui ſum. Eodẽ uerbo eſſentiæ uſus eſt loquens populo Iudæorum, quo tunc uſus eſt ad Moyſen, loquẽs per angelũ, quem dirigebat ad liberandũ populũ ſuum. Ac ſi diceret, Ego qui tunc ueni per angelum, ut mitterem Moyſen ad liberãndum populũ meũ, ego ipſe per memetipſum ueni liberare genus humanum. Niſi ergo credideritis, quia ego ſum Deus, moriemini in peccato ueſtro. Sed illi ſua ſtultitia perſeuerãtes, & ſubtilitatẽ uerborum Domini non intelligentes, reſponderunt, [TV quis es?] Sed Dominus ad inſtruẽdos eos, q in eũ credituri erant, reſpõdit, [PRINCIPIVM, qui & loquor uobis.] *Chriſtus, principium.* Principium ſe Dominus appellat, quia omnia per ipſum facta ſunt. Ipſe eſt enim Dei ſapientia, de qua Pſalmiſta Deo patri dicit, Omnia in ſapientia feciſti. *Pſ. 103.* Si igitur omnia fecit in ſapientia, id eſt, in filio ſuo, utique ipſe eſt principium omnium rerum, quas per eum Deus pater creauit. *Pater principium.* Dicitur & pater principium, quia in principio erat uerbum, id eſt, in patre erat filius. Vnũ tamen eſt principiũ pater & filius, qui unus eſt Deus pater & filius. [Principiũ, ait, qui & loquor uobis.] Ac ſi diceret; Ego ſum Deus, qui propter nos humilis factus ad hoc deſcẽdi, ut uobis loqui poſſem per ſuſceptã ſerui formam. Credite ergo me eſſe principium, quia ut hoc credatis, loquor uobis. [MVLTA habeo de uobis loqui & iudicare.] In alio euangelii loco dixit, Ego nõ iudico quẽquã. Qui eſt quod nũc dicit, Multa habeo de uobis loqui & iudicare? *Io. 8.* Sed illud de primo ſuo aduentu dixit quo nõ uenit ut iudicaret *Ioan. 3* mundũ, ſed ut ſaluaret. Quod autẽ nunc dicit, Multa

habeo

habeo de uobis loqui & iudicare, ſecundũ aduentum ſuum inſinuat, quando ad iudicãdos uiuos & mortuos uenturus eſt. [Sed qui me miſit, uerax eſt.] Ac ſi diceret: Idcirco ueritatẽ dico, quia filius ſum ueracis. pater enim uerax eſt, filios ueritas. Et ſicut eſt filius a patre, ſic ueritas a uerace. Et attendendum ꝙ omnẽ gloriam dat Deo patri unicus filius, ot nos tali inſtruat exẽplo: quia ſi ipſe, qui eſt coæternus filius omnẽ gloriã dat ei a quo eſt, multo magis nos Deũ in ſuis operibus glorificare debemus, cuius ſerui ſumus. [Et ego quę audiui apud eum, hæc loquor in mundo.] Quid audierat apud patrem, niſi ueritatẽ? Veritatem ergo audierat, ueritatẽ loquebatur. Audiuit autẽ apud patrem, quia eſt a patre. Nihil.n.eſt illi aliud audiſſe, oiſi eſſe: quia ab illo habet audientiam, a quo habet eſſentiam. [Et nõ cognouerũt, quia de patre eis diceret.] Quare non cogoouerunt? Quia adhuc carnalibus inhærebãt, nec dũ oculos cordis apertos hahebant, quibus patris & filii ęqualitatẽ intelligere ualerent. [Dixit ergo eis: Cum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum.] Exaltatiooẽ hoc loco paſsionẽ ſuã uocat, quia exaltatus eſt in cruce. Hæc nanque exaltatio humiliationis fuit, noo glorificationis, ſecundũ quam humiliauit ſemetipſum, factus obediens patri uſque ad mortem. Ait ergo: [Cum exaltaueritis filium homiois, tunc cognoſcetis quia ego ſum.] Præuidebat.n. ibi quoſdã, quos ante mũdi conſtitutionem prædeſtinauerat, poſt ſuam paſsionem credituros. De quibus io Actibus apoſtolorũ legimus, quia prædicante Petro una die crediderũt tria millia, alia die quinque millia & deinceps multa millia. [Tũc, inquit, cognoſcetis q̃a ego ſum.] Ac ſi diceret, Idcirco differo fidẽ ueſtram, ut impleã paſsionẽ meã. Cũ uero me in cruce exaltaueritis, ſicut quondã Moyſes exaltauit ſerpeotẽ in deſerto, tunc cognoſcetis me Deum unius cum patre ſubſtantiæ. [Et a meipſo facio nihil.] Quia nec ſum a me ipſo. Ab ipſo eſt mihi operatio, a quo & generatio. [Et ſicut docuit me pater, hæc loquor.] In mundo. Non ſic docuit pater filium, quaſi indoctum genuerit, ſed docuit, hoc eſt, ſcientem genuit. Simplex eſt.n. natura ueritatis, & hoc eſt illi eſſe quod noſſe, & ab illo habet ſcientiam, a quo habet eſſeotiã. [Et qui me miſit, mecum eſt.] Deus pater filium miſit, quia eum incarnari cooſtituit. Miſsio enim eius, ipſa incarnatio eſt. Deus ergo pater cũ filio eſt, q̃a unũ ſuot pater & filius, una eſt illis ſubſtantia, eademq́ue deitas iodiuiſa maieſtas. Et tamẽ cum ſimul ſint, ſolus filius miſſus eſt, hoc eſt, ſolus filius incarnatus eſt, ſicut & ſolus filius paſſus eſt. Deus ergo pater ſemper cum filio fuit, & eum non reliquit, & tamẽ, ut dictũ eſt, ſolius filii perſona carnẽ aſſumpſit, & paſsioni aç morti ſubiacuit. Dei autem patris perſona, ab iſta incarnationis & paſsioois iniuria alieoa fuit. Vt enim aliquo utamur exemplo, ſicut arbor aliqua radium ſolis in ſe ſuſcipiens, ferro inciditur, cum tamen radius ſolis oec incidi poſsit, nec ab arbore ſeparari, ita Deus pater, & ipſa in Chriſto diuinitas, pati non potnit, ſed ſola humanitas Chriſti paſsibilis fuit. [Quia quæ placita ſunt ei, ſemper facio.] Quæ Deo patri placita erant, ſemper faciebat, quia uolũtatem eius ſalutem humani generis operando adimplebat, & peccati totius perpetuo expers immuniſq; perſeuerabat, quia peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius. Quapropter & oos ſi membra eius eſſe uolumus, capitis noſtri exẽpla imitari ſtudeamus. Agamus quæ Deo placita ſunt, caſtificemus animum ab omni cõcupiſcentia, edomemus illicitos carnis appetitus, mala quæ nos pepetraſſe meminimus, lachrymis pœnitẽtiæ diluamus, & bonis inquantùm poſſumus operibus inſiſtamus, quatenus Deũ & inter ſeculi pie.Tutas adiutorẽ & protectorẽ habere, & in futuro ad illud ſommũ booũ uiſionis eius mereamur feliciter perueoire, Amen.

Exaltatio Christi in cruce. *Phil. 2.* *Act. 2.* *Act. 4.* *Nu. 21* *1. pe. 2.*

EADEM FERIA HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Ego, inquit, uado,] Ego ad patrem redeo, uos autẽ quæritis me, nõ ut in me credatis, ſed ut me occidatis, [Et idcirco in peccato ueſtro moriemini. Quò ego uado, uos oõ poteſtis uenire.] quare? quia nõ creditis, quia me occidere qoæritis, quia ad uitam prædiſtinati non eſtis. Nemo enim uenit ad patrẽ niſi per me. [Dicebant ergo iudæi: Nuuquid interficiet ſemetipſum, quia dicit, Quò ego uado, uos nõ poteſtis uenire?] Non ipſe interficiet ſemetipſum, ſed uos quia interficietis ipſũ, interficietis & uoſmetipſos, & idcirco nõ uenietis ad ipſum. [Et dicebat eis, Vos de deorſũ eſtis, & ego de ſupnis ſũ.] Vos, inquit, de deorſũ eſtis, de terra eſtis, terrã diligitis, & terrena ſapitis. Ego uero de ſupernis ſum, de cœlo, de patre, qui cunctis ſuperioribus ſuperior eſt. [Vos de mundo hoc eſtis, ego ooo ſum de hoc muodo.] Quantũ eoim ad humanitatem, ſicut cæteri homioes, ita & Chriſtus de mũdo eſt: quãtum uerò ad diuinitatẽ, nõ ipſe eſt de mũdo, ſed mundus de ipſo, quia nõ ipſe a mundo cœpit, ſed mundus ab ipſo. Omnia enim per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Vnde & ſuperius dicitur: In mundo erat, & mũdus, per ipſum factus eſt, & mũdus eũ non cognouit. [Dixi, ergo uobis, Moriemini in peccatis ueſtris. Nunc aũt audite rationem, quare in peccatis ueſtris moriemioi. [Si.n.oon credideritis quia ego ſum, moriemini io peccato ueſtro.] Quid eſt ego ſum? Nunquid enim eum Iudæi eſſe non credebant, quem & uidebant & audiebant? Nonquid & ipſe ſolus eſt, & alia noo ſunt? quia dicit, [Niſi credideritis quia ego ſum.] Ille.n.ſolus eſt, qoi ſemper eſt, qui immutabilis eſt, qui idẽ ipſe eſt, q̃ nũquã eſſe cępit, qui nunquã deſinit eſſe, qui oĩbus dat eſſe, qui de proprio eſſe nõ mutať in eſſe uel nõ eſſe, de quo ꝑ Moyſeo diciť filiis Iſraęl, Qui eſt, miſit me ad uos. Qui igitur ſic eum eſſe non crediderit, morietur in peccato ſuo. [Dicebãt ergo ei: Tu quis es? Dicit eis Ieſus, Principiũ, qui & loquor uobis.] Ego, inquit, ſum principium, qui propter uos & ſecundum humanitatem & factus & creatus, & appareo uobis, & loquor uobis. Quidam autẽ codices habent, Quia & loquor uobis, & tale eſt ac ſi diceret, Ego ſum principium, principium me eſſe credite, quia ut uos me credatis eſſe principium, homo factus ſum, & loquor uobis, & loquendo uiam ueritatis & ſalutis oſtendo uobis. Siue etiam, principium me eſſe credite, quia ego qui mentiri non poſſum, hoc loquor atque teſtificor. [Multa habeo de uobis dicere & iudicare, ſed qui miſit me, uerax eſt.] Nõ enim, inquit, modo uos iudico, etſi iudicio digni ſitis. quare? quia non uenit modò filius homiois, ut iudicet mundum, ſed ut ſaluetur mundus per ipſum, iudicabit tamen quandoque, & uero iudicio iudicabit, quia ueracis patris uerax filius eſt. Et hoc eſt quod ait, [Qui me miſit uerax eſt, & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor.] Non ſic eſt accipiendom, quaſi alter alteri loquatur, ſed audiui, hoc eſt, cognoui. Ab eo enim habet filius cognitionẽ, a quo & eſſe habet. Sicut enim dicitur uerbũ & ſapientia Dei, ſic diciť & cognitio Dei. [Et noo cognouerũt, quia patrẽ ſuũ eſſe dicebat Deũ. Dixit ergo eis Ieſus, Cũ exaltaueritis filiũ hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, & a meipſo facio oihil, ſed ſicut docuit me pater, hæc loquor.] Nõ omnibus q̃ ibi aderãt, ſed quibuſdã hæc Ieſus loquitur. Videbat.n. aliquos ibi, qui poſt eius paſsionẽ credituri erãt. Multi.n. ex his, q̃ eũ

Io. 8. *Io. 14.* *Io. 1.* *Ibid.* *Deus ſolus eſt* *Ex. 3.* *Io. 3.*

crucifixerunt,

crucifixerũt, poſteà corde cõpũcti, ad fidem cõuerſi in eum crediderunt, & ueraciter cognoſcentes, ſicut Dei filium coluerunt & adorauerunt. In eo uerò quod ait, [Sicut docuit me pater, hæc loquor:] Patris doctrinã ſe eſſe oſtendit. Quid eſt enim doctrina patris, niſi ſapientia patris? Dicit ergo: [Sicut docuit me pater, hęc loquor, & a meipſo facio nihil:] Non ſecundum humanitatem loquor: hæc doctrina nõ eſt hominis: hæc doctrina diuinitatis eſt. [Sicut docuit me pater, hæc loquor:] Id eſt: ſecundùm ſcientiam & doctrinã diuinitatis loquor. Ipſum enim genuiſſe, docuiſſe fuit. [Et qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolũ, quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper.] Quãuis.n. filius a patre miſſus eſt, quanuis incarnatus & homo factus eſt, (hoc eſt enim miſsio, quod incarnatio) ſemper tamen in filio pater, & ſemper in patre filius eſt. Hic eſt
Mat. 3 ille filius dilectus, in quo ipſe ſibi bene complacuit. [Hæc illo loquente multi crediderunt in eum.]

FERIA TERTIA.

Matth. 23

In illo tempore: Locutus eſt Ieſus ad turbas & ad diſcipulos ſuos, dicens: Super Cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſei. Et reliq. Homilia Erici.

REpudiatis Dominus, ut dignũ erat, tentatoribus, ad ſuos ſermonem cõuertit, ut illorum confuſio, illorum fieret diſciplina. Infructuoſum nanq; eſt uerbũ, in quo ſic alter cõfunditur, ut nõ alter erudiatur. [Super cathedram, inquit, Moyſi ſederũt ſcribæ & phariſæi.] Non quidem materialis cathedra, cui ſederat Moyſes, uſque ad illud tẽpus ſeruabatur apud Iudæos: ſed per cathedram Moyſi intelligit doctrina quã ſcribæ & phariſæi, licet nõ facerẽt, prædicabant. [Omnia ergo quæcunque dixerint uobis, ſeruate & facite: ſecundum uero opera eorũ facere nolite.] Tanquam diceret eis: Doctrinam quã docuit Moyſes legiſlator, prædicant & annunciant ſcribæ & phariſęi, ſed quia quod ore prædicant, opere deſtruũt, quod uobis annunciant ſeruate, quod uerò faciunt, facere nolite. Et mira bonitate Dominus a phariſæis tẽtatus, eorum machinas diſsipat, & nihilominus propter ſacerdotii dignitatẽ, hortaſ homines ut eis ſubiiciantur, non opera illorum, ſed doctrinam imitantes. Frequenter enim & de homine malo, bona doctrina procedit, & uilis terra precioſum aurum producit. [Alligant aũt onera grauia & importabilia, & imponũt in humeros hominum, digito autem nolũt ea mouere.] Onera grauia & importabilia, legis dicit mãdata, quæ Iudæis maximè propter peccatum uituli adorati conſtat fuiſſe impoſita. Quæ quidem mandata ſcribæ & phariſæi, permixtis ſuis traditionibus, tanquàm grauiſsima onera ſimpliciori populo imponebant, quæ ipſi nec uno digito mouere, hoc eſt, nec in minimis quidem præceptis uolebãt perficere. Tales ſunt modò in Eccleſia indiſcreti ſacerdotes, qui omnem iuſtitiam populo mandant, ſed ipſi nec modica ſeruant. Si enim faſcem lignorũ ſuper alicuius humeros, qui ferre non ualet, poſueris, neceſſe habet ut faſcẽ à ſe reiiciat, aut ſubpondere ruat. Sic & homini, cui graue pondus pœnitentiæ imponitur, neceſſe eſt aut pœnitẽtiam reiiciat, aut ſuſcipiens, dum ferre non ualet, ſcãdalizatus amplius peccet. Nam ſi erramus modicã pœnitẽtiam peccantibus imponentes, melius eſt tamen de miſericordia à Deo iudicari, quam de crudelitate condẽnari. Qui enim uult apparere ſanctus, circa uitam ſuam debet eſſe auſterus, circa aliorum benignus. [Omnia enim opera ſua faciunt, ut uideantur ab hominibus.] Scribæ & phariſæi omnia, quæ operabantur, ad hoc faciebãt, ut ab hominibus uiderẽtur, hoc eſt, ut laudẽ & fauorem populi exterius caperent. Similiter & omnis homo, quicunque opera ſua ideò tantùm facit, ut ab hominibus uideatur, ſimilis eſt ſcribis & phariſeis. Ex propoſito nanq; uniuſcuiuſque hominis accepit diabolus occaſionẽ, ut eis retia texat, quia a ſemetipſo nil agere poteſt, niſi occaſionem ex nobiſipſis acceperit. Tollamus ergo hoc uitium a nobis, ne uelimus ab hominibus uideri, hoc eſt, laudari, & ſine labore omnia uitia reſecabimus. [Dilatant .n. phylacteria ſua, & magnificãt fimbrias. Quia Græco ſermone philattein, ſeruare dicitur, thorah uerò lex appellatur, phylacteria uocat illas membranas uel pittaciola, quæ quaſi ex præcepto legis in frontibus portabãt, laudem captantes popularem ob cuſtodiam & monumẽtum diuinorum mandatorum quæ inibi ſcribebantur, non intelli- Nu. 15.
gentes quia lex diuina in corde ſit meditanda, non in corpore oſtendenda. Præcepto etiam legis iubebatur fieri fimbria parua & breuis in quatuor pallii, ſummitatibus, ut ſicut circũciſione legis a cæteris gẽtibus, ſic etiam ueſte diſtarent, qualis erat fimbria, quam mulier ſanguine fluẽs, in Domini pallio tetigit. Sed ſuperſtitioſi magiſtri, laudis popularis auidiſsimi, componebant ſibi grãdes fimbrias, acutiſsimas ſpinas in eis ligantes, ut ambulantes uel ſedentes crebrò pungerentur, & quaſi admoniti ad eloquia diuina meditanda recurrerent. Ex qua re creditur in Eccleſia inoleuiſſe, quòd quidam aliquam partem euangelii ſcriptam, uel reliquias martyrum deferre conſueuerunt. Sed ſciendum, quòd cui in auribus euangelica poſita non proſunt uerba, eum circa collũ ſuſpenſa non ſaluant: quia uirtus euangelii non eſt in figuris literarum, ſed in intellectu ſenſuum. Sequitur, [Amant enim primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro.] Non prohibet eos Dominus ſalutari in foro, neque primos diſcumbere in prandiis, quibus iure hoc officium debetur, ſed ab illis docet eſſe cauendum, qui cùm hæc habere digni non ſint, ultra modum tamen ea ſibi exhiberi deſiderãt. Hæc autem uerba ſaluatoris ſi corporaliter intelligãtur, non ſolum non ædificant, ſed adhuc magis deſtruunt auditorem. Audiens enim aliquis laudabile eſſe in ultimo loco diſcumbere, diſcumbit poſt omnes, & non ſolum iactantiam cordis non amittit, ſed adhuc aliam iactantiam de ſua humilitate acquirit, ut qui prius deſiderabat ab aliis uideri iuſtus, etiam humilis eſſe uideatur. Multi enim ſuperbi corpore quidem in ultimo loco diſcumbunt, cordis autem elatione uidentur ſibi maioris meriti eſſe. At contra multi ſunt humiles in primo loco recumbentes, & tamen in conſcientia ſe exiſtimant in ultimo eſſe. Sed quia Deus ſpiritus eſt, qui loquitur fidelibus ſuis, & non ad carnem loquitur Deus, ſed potius ad ſpiritum, caro enim ſpiritum non intelligit, dicente. Apoſtolo, Qui ſpiritum Dei habet, intelligit quæ dico, quia Domini ſunt mandata, quæcunque Dominus loquitur, non carnaliter loquitur, ſed ſpiritualiter. Vnde & hæc uerba ſpiritualiter ſunt intelligenda. Non enim curat Deus, ubi corpus hominis iaceat, ſed in qua parte mens ſit collocata. Vnde ꝙ iubet nos Deus in ultimo loco recumbere, non præcipit ut corpore in ultimo loco iaceamus, ſed ut animo nouiſsimos omnium nos eſſe iudicemus. Sine cauſa enim loco ſe humiliat, qui corde ſe præfert. [Et ſalutationes in foro.] Nõ ſolũ hoc exigebant ſcribæ & phariſæi a populo, ut prius eos ſalutarent, uoce magna dicentes, Aue rabbi, ſed ut flexis capitibus ad genua eorum incuruarentur. [Et uocari ab hominibus rabbi, ſubaudiendum, amant. Deſiderabant nanque

ſcribæ

ſcribæ & phariſæi uocari rabbi,& nolebant eſſe magiſtri:nomen appetebant,ſed officium negligebãt. [Vos autẽ nolite uocari rabbi:unus eſt.n.magiſter ueſter. Et patrem nolite uocare uobis ſuper terrã.unus eſt.n.pater ueſter, qui in cœlis eſt.] In his omnibus prohibetur,ne quod Deo debetur, hominibus deferatur. Sed cùm omnia præcepta diuinæ ſcripturæ a Deo procedant, mouet multos, cur contra præceptum alterius ſcripturæ quæ dicit, Honora patrem,prohibeat uocari patres uel magiſtros. Nam & Paulus magiſtrum gentium ſe eſſe teſtatur. Sed aliud eſt eſſe patrem uel magiſtrũ natura,aliud permittente indulgentia. Nos enim ſi hominem patrẽ uel magiſtrum uocamus, honorem deferimus his, a quibus incrementum uel originem ſumpſimus,non eos authores noſtræ uitæ oſtendimus. Tamen ſecundum quòd a Deo conditi ſumus & gubernamur,nec pater,nec magiſter uocandus eſt alius,niſi Deus.Pater uocãdus eſt,quia ex ipſo ſunt omnia.Magiſter,quia per ipſum ſunt omnia,uel quia ipſe eſt ſingularis magiſter, qui omnes interius naturaliter edocet. Homo.n.non præſtat homini intellectum docendo, ſed illum tantummodò exercet admonendo. Doctrina nanque cotis officium tenet,quæ ferrum non facit, ſed acuit. [Qui maior eſt ueſtrũ, erit miniſter ueſter.] Ac ſi dicat:Quicunque uult fratrẽ præuenire regnando,prius illo neceſſe eſt præueniat obſequendo. Quod in ipſo Chriſto ueraciter impletum eſſe nouimus, qui cum maior ſit omnibus fidelibus,tamen ſuis nõ ſolum exteriora miniſtrauit, ſed etiam animam ſuam pro illis in mortẽ tradidit. Hoc enim quod dicit:Qui maior eſt ueſtrum,erit miniſter ueſter,congregationum prælatis ſpecialiter præcipitur, ut quibus ſpirituali regimine principantur,eorũ indigentiã pariter reuelare, atque ſupplemẽtũ familiaris paupertatis, ſtudioſa ſubminiſtratione procurent. [Qui autem ſe exaltauerit, humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.] Videmus multos honoribus & diuitiis huius ſeculi florere,& in his uſque ad finẽ perſeuerare. Cernimus econtra nonnullos paupertate & inopia laborare, & in eadem egeſtate uſque ad exitum uitæ permanere. Cũ ergo iſti in inchoata felicitate,& illi in priſtina paupertate uſq; ad terminum uitæ permaneant,quomodò uerum eſſe cõſtat,quod Dominus dicit, omnẽ hominem exaltatum humiliari, atque humiliatum exaltari? Sed quoniam ueritas falli nõ poteſt, quæ dicit,Omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & q ſe humiliat exaltabitur: ſciendum quia etſi in præſenti hoc non ſemper adimpleri uidemus, in futuro tamen complendum non dubitamus. Omnis.n.qui in præſenti uita ita ſe exaltat, ut diuinis præceptis ſe ſubdere contẽnat,hic in die iudicii cum ſuperbis & impiis ſociatus humiliari cogetur,auditurus a Domino, Ite maledicti in ignem æternũ.Qui uero diuino amore hic ſe humiliare ſtuduerit, imitans illum qui dicit,Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde:ipſe in futuro iudicio a Domino exaltabitur, cum optabilẽ uocem audire meruerit:Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod uobis paratum eſt à conſtitutione mundi.

Ex.20
2.Ti.1
Deus ut ſolus pater & magiſter.
Matt. 25.
Mat.11
Matt. 25.

DE EADEM FERIA HOMILIA Euſebii Emeſeni.

Matt. 23.
Matt. 16.

QVid eſt enim ſedere ſuper cathedrã Moyſi,niſi Moyſi doctrinam & legem prædicare, & populum regere & admonere? Hoc erat autem officium ſcribarum & phariſæorum:unde & ſuper cathedram Moyſi ſedere dicũtur.Sed quid eſt quod Dominus alibi præcipit,dicẽs: Cauete a fermẽto Phariſæorum,quod eſt hypocriſis? Hic autẽ dicit:[Omnia quæcunque dixerint uobis, ſeruate & facite?] Phariſæorum enim doctrina fermentũ dicitur, ſed non illa quam docent,quando ſedent ſuper cathedram Moyſi. Sed enim ſuper cathedram Moyſi quando nihil aliud ꝓdicant,niſi ea q̃ præcepit Moyſes. Hæc aũt & ſeruãda & facienda ſunt. Quando uerò per fraudẽ & hypocriſim,non legis uerba,ſed ſuas traditiones docent, tunc eis obedire & credere non oportet,quoniam in Moyſi cathedra non ſedent. Qualiſcunque igitur ſi prædicator,ſi tamen non ſua,ſed Dei uerba annunciat, populus ei & obedire & credere debet. Sequatur enim in his quæ dicit,nõ quæ agit. Quod enim dicit, Dei eſt:quod autem agit, ſuum eſt. [Alligant enim onera grauia & importabilia,& imponunt in humeros hominum,digito autem ſuo nolunt ea mouere.] His autem uerbis clementiſsimus Dominus nos admonere uidetur ut in peccatoribus ad pœnitentiam conuerſis, pietatem & miſericordiam habeamus, eorumq́ue onera potius cum eis portemus,quã ſupra uires eos oneremus. Vnde & ſacerdotes in lege,iniquitatem ſanctuarii portare iubentur. Vnde & per Moyſen Dominus ait: Qui percuſſerit ſeruum ſuum uel ancillam uirga,& mortui fuerint in manibus ſuis, criminis reus erit. Fit.n.multoties, ut paſtor Eccleſiæ peccantem ſeruum uel ancillam,id eſt maſculum uel fœminam ſibi ſubiectos, eorum facinora exaggerando, & tormenta futura minando, duramq́ue canonum pœnitentiã nunciando, nimis aſpere uirga correctionis percutiat. Qui ſi in eius manibus mortui fuerint,id eſt, ſi eos propter immanitatem ſceleris & importabile onus pœnitentiæ, ueniam deſperare ſenſerit, eoſq́ue uerbis mitioribus & antidoto pietatis non confortauerit,quaſi qui malè medendo ægrum occiderit,reus erit. Habeat igitur pœnitentia modum,& unicuiq; rationabiliter onera imponantur. Magis enim ad cordis contritionem, quàm ad ieiuniũ & carnis macerationem reſpicit Deus. Magna enim miſericordia ei fieri poteſt, qui iam ex corde pœnitet & peccare ceſſat. Qui uero aliter agit, etſi multũ ieiunet,tamẽ nihil agit. [Oomnia uerò opera ſua faciunt,ut uideantur ab hominibus.] Ideò enim ſcribæ & phariſæi nullã de operibus ſuis mercedem ſuſcipiũt, quia omnia opera ſua faciunt non pro iuſtitia, uel animarum ſalute,ſed pro uana gloria,ut uideantur & laudẽtur ab hominibus. [Dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias.] Phylacteria,id eſt, chartulas quaſdam in manibus,uel circa collum appenſas ferebant,in quibus uerba legis ſcripta erãt,ut ſemper ad ea reſpicientes,a iuſtitia non declinarent. Hanc autem conſuetudinem ex eo loco ſumpſiſſe uidentur, ubi dicitur:Erit igitur hoc quaſi ſignũ in manu tua, & quaſi appẽſum q̃d ob recordationẽ ante oculos tuos. Quod quidem ſi bono & ſimplici animo feciſſent,non ualdè reprehẽſibile eſſe uidebatur. De fimbriarum quoque uſu Moyſi à Domino dicitur: Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos,ut faciant ſibi fimbrias per angulos palliorum,ponentes in eis uittas hyacinctinas,quas cum uiderint, recordentur omnium mandatorum Domini, ne ſequantur cogitationes ſuas, & oculos per res uarias fornicantes, ſed magis memores præceptorũ Domini,faciant ea. Hoc autẽ quid ſignificet, nõ multa indiget expoſitione,ſi quidem ipſe qui ſcripſit,expoſuit. Ad hoc enim uittas hyacinthinas in fimbriis ponere iuſsit, ut ſignum quoddam eis eſſet, quod cœleſtium mãdatorum memores,uana & inutilia non cogitarẽt. Sunt igitur fimbriæ,legis mandata. Vittę uero hyacinthinæ,ſanctæ cogitationes,quæ ſi ſimul iũctæ fuerint, ab omni uanitate oculos auertunt, & totam mentem ad cœleſtia dirigunt. Videntes enim hyacinthum, cœlum recordamur, quoniam unius coloris ſunt cœlum & hyacinthus. Hoc autẽ in phariſæis Dominus non reprehen-

Nu.18
Exod. 21.
Phylacteria.
Ex.13
Nu.15
Fimbria.
Vitta hyacinthina.

reprehēdiſſet, niſi quia oīa opera ſua faciebāt, ut uidę
rentur ab hominibus. De quibus adhuc ſubditur.
[Amant aūt primos recubitus in cœnis, & primas ca-
thedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro, & uocari
ab hominibus Rabbi.] His aūt uerbis ſcribæ & phari-
ſæi de uana gloria, ſuperbia, & ambitione notantur.
His autem & nos admonemur, ne eos in talibus imite
mur. Primæ nanq; cathedræ ad ambitionem, cætera
uerò ad ſuperbiā & uanā gloriā ſpectant. [Vos autem
nolite uocari Rabbi, unus eſt.n. magiſter ueſter.] Quia
.n. oīs uana gloria peccatū eſt, peccat utiq;, qui pro ua
na gloria ſic uocari deſiderat. Diſcipulus quoq; nō ef-
fugiet culpam, qui magiſtri nomen ſibi uſurpat. [Oēs
aūt uos fratres eſtis. Et patrē nolite uocare uobis ſuper
terram. unus eſt.n. pater ueſter, qui in cœlis eſt. Nec uo
cemini magiſtri, quia magiſter ueſter unus eſt Chri-
ſtus.] Vnus eſt pater, unus eſt magiſter. Vnde & Iaco-
Iac. 3. bus ait: Nolite plures magiſtri fieri fratres mei. Vbi
.n. plures magiſtri ibi & plures ſententiæ: ubi plures
ſententiæ, ibi ſchiſma. Vnde Apoſtolus admonet, ut
1. Co. 1 idipſum dicamus oēs. Bonū habemus magiſtrū, ipſum
ſequamur: ipſa ſententia, una ſit. Patrę uero in terra
quærere non debemus, quia oēs fratres ſumus, & unū
in cœlis patrē habemus illi credere, illi obedire opor
tet, cuius amore patres & matres, fratres & ſorores,
magiſtros & doctores, & quæcunq; in mundo ſunt, &
in terra uerſantur, & abiicere & abnegare debemus.
[Qui maior eſt ueſtrum, erit miniſter ueſter.] Hoc.n.
Io. 13. de ſeipſo Dominus ait, qui uſq; ad lauandos pedes di-
ſcipulorū ſe humiliare dignatus eſt, præbens uobis hu
militatis exemplum. Vnde & ſubditur. [Qui aūt ſe
Iac. 4. exaltauerit humiliabit̄, & qui ſe humiliauerit exalta
Lu. 1 bitur.] Deus.n. ſuperbis reſiſtit, humilibus aūt dat gra
tiā. Depoſuit.n. potentes de ſede, & exaltat humiles.

FERIA QVARTA, Matth. 20.

In illo tempore, Aſcendens Ieſus Hieroſolymam, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſecretò, & ait illis: Ecce aſcendimus Hieroſolymam. Et reliqua. Homilia Erici.

DOminus ac redemptor noſter, præui-
dens diſcipulorum animos de ſua paſ-
ſione turbandos, longè antè eis & pœ
nam eiuſdem paſſionis, & gloriā ſuæ
reſurrectionis prędicere uoluit: ut cū
eū morientē cernerēt, reſurrecturum
quoq;, ſicut eis prædixerat, minimè dubitarēt. Et cre-
brò quippe hoc ipſum eis prænūciauerat, ſed quia tē-
poris acceſſu quod audierāt, labi a memoria poterat,
idcircò iturus ad paſſioné, & ſecum eos ducturus, ite-
ratò eis futura prædicit, quatenus eos contra uenien-
tem tentationem præpararet, ne ueniēte crucis per-
ſecutione & paſſionis ignominia, terrerentur. Minus
.n. aſficiunt mala quæ præſciuntur. Nam ſubiti caſus,
etiam fortiſſimos quoq; obruere ſolent. [Aſſumpſit,
inquit, duodecim diſcipulos ſuos.] Initio ſuæ prę-
dicationis plures Dominus uoluit habere diſcipulos,
è quibus duodecim elegit, quos & Apoſtolos nomina
uit, quibus euangelii ſacramenta committeret, & per
quos totum mūdum ad ſuam fidem conuocaret. Qui-
Lu. 22 bus & alibi dicit: Vos eſtis, qui permanſiſtis mecū in
tentationibus meis. His ergo aſſumptis ſecretò, ait il-
lis: [Ecce aſcendimus Hieroſolymā, & filius hominis
tradetur principibus ſacerdotū & ſcribis, & condēna-
bunt eum morte.] Attendendū, q̄ Dominus filiū ho-

minis tradēdum & morte condēnandū dicit, q̄ uīs cū ſit
idem filius Dei, & filius hominis Dn̄s Ieſus Chriſtus,
ſolus tamen filius hominis, i. humanitas aſſumpta, tradi
& cōprehēdi, ac paſſioni & morti ſubiacere potuit. Si-
mul & illud conſiderandum, quia penę in omnibus
ſancti euangelii locis potius ſe Dominus filium homi . Chri-
nis, quàm filiū Dei appellat, ut uidelicet nobis ad me- ſtus ſi-
moriam reducat, quid pro nobis factus ſit. Nam qui lii ho-
erat Deus excelſus ſupra omnia, factus eſt homo humi minis.
lis inter omnia. Sed quantò magis ille humanitatis cur ſe
ſuæ infima commendat, tantò magis nos ſublimia di- crebrò
uinitatis eius uenerari ac glorificari oportet. [Trade- dicat
tur, ait, principibus ſacerdotum.] Primum.n. ad Annam
ſacerdotem, deinde ad Caiphę domum adductus eſt, Io. 18.
qui erat pontifex anni illius. [Et condemnabunt eum
morte.] Morte eum condemnauerunt, quando clama-
uerunt dicentes: Reus eſt mortis: Et, Tolle, tolle, cru- Matt.
cifige eum. [Et tradent eum gentibus ad illudendū.] 26.
Traditus eſt gentibus, quia ſicut textus paſſionis eius Lu. 23
apertè loquitur, uinctum adduxerunt eum, & tradi- Matt.
derunt eum Pontio Pilato præſidi, qui utiq; gentilis 27.
erat, non Iudæus. Ipſe uero flagellatum eum tradidit
militibus Romanis ad crucifigendum. Sciendum aūt
a multis Dominū fuiſſe traditum. Tradidit nanq; eum
Deus pater, iuxta quod Apoſtolus ait: Qui proprio fi- Chri-
lio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit ſtus a
illum. Tradidit ſe ipſe filius, eodem Apoſtolo dicente: multis
Qui dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis. tradi-
Tradidit eum Iudas Iudæis, Iudæi nihilominus tradi tus.
derunt eū Pilato. Pilatus, ut dictum eſt, tradidit eū mi
litibus. Si ergo eū Deus pater tradidit, & ſi ſe ipſe tra- Ro. 8.
didit, quid Iudas & iudæi peccauerunt? quid tantum Eph. 5
ſceleris admiſerunt, ut ſic execrationi & horrori ſint
omnibus in Chriſtum credentibus? Sed in re una di
ſpar fuit affectus. Quod.n. Deus pater cū coæterno ſi-
bi filio fecit, amore & dilectione humani generis: hoc
fecit Iudas, hoc iudæi fecerunt odio & inuidia. Ideoq;
Deus pater digniſſimè cū Chriſto filio ſuo benedicit,
& cōtinuis laudibus prædicatū, illi uerò æterna maledi
ctione & ſupplicio condemnātur. [Tradetur, inquit,
Gentibus, ad illudendū & flagellandū.] Illuſus eſt Do
minus, quādo (ſicut euāgeliū refert) ſuſcipientes eū mi Matt.
lites uelauerunt faciē eius, & induerunt eū purpura, 27.
& plectentes coronā de ſpinis, poſuerunt ſuper caput
eius, & arundinē in dextera eius, & uenientes dixerūt,
Aue rex iudæorū, & dabāt ei alapas. Flagellatus eſt, ad
columnā religatus, in qua hodieq; ſui cruoris indicia
feruntur apparere. Quòd uerò prius flagellatus, dein
de crucifixus eſt, ex Romano more factū eſt, qui reos
& morti adiudicatos, primū flagellis uerberabant,
deinde ſecuri cedebant. [Et die tertia reſurget.] Solet
ſcriptura diuina triſtibus læta ſubiūgere. Vnde & Do-
minus prædictā ſuæ paſſionis ignominiā, reſurrectio-
nis è ueſtigio futuræ gloria euacuauit, ſubdens, [Ter-
tia die reſurget.] Et iure die tertia, quia author uitæ,
diu a morte teneri non potuit. De quo pſalmiſta dicit,
De torrente in uia bibet, quia uidelicet mortē noſtrā Pſ. 109
in tranſitu guſtauit, & caro illius corruptionē nō uidit. Pſ. 15.
[Tūc acceſſit ad eū mater filiorū Zebedæi cū filiis ſuis,
adorās & petēs aliquid ab eo. Qui dixit ei; Quid uis?
Ait illi, Dic ut ſedeāt hi duo filii mei, unus ad dexterā
tuā, & unus ad ſiniſtrā tuā, in regno tuo.] Mater filio-
rū Zebedæi, ipſa eſt Maria mater Iacobi, & Ioānis, cu-
ius & in reſurrectione Dn̄i mētio agitur. Sed cū Dn̄s
ſuam ſuperius legatur prædixiſſe paſſionem, q̄ uideli
cet tradendus, & illudendus, & flagellandus eſſet, quę
rēdum unde mater filiorū Zebedæi ad hanc regni opi
nionē inducta ſit, ut filiis a Domino regnandi cū eo
gloriam quæreret. Ea.n. quæ Dominus in ſe impendēda
prædixerat, contraria uidebantur gloriæ regni. Sed

quia Dominus ſubiunxerat ſe die tertio reſurrecturũ, putauit hæc mulier poſt reſurrectionem illicò eum in mundo regnaturum arbitrans in primo aduentu Domini implẽdum, quod in ſecunda promittitur. Ideoq; immemor futurorum, auiditate fœminea præſentem gloriam concupiſcit. Sed & uſque hodiè iudæorũ opinio eſt Chriſtum ſuum cùm uenerit, per mille annos feliciter in mundo regnaturum, omnibusq; gentibus imperaturum, ipſosq; iudæos omni pace & proſperitate gauiſuros, atq; omnibus populis eſſe uenerãdos. Hac opinione correpta fuit hæc mulier, ideoq; errore muliebri & affectu materno, filiis uolebat regnum impetrare.

Iudæorum de ſuo meſſia perſuaſio.

Quòd uerò Dominus interrogat quid illa uellet, nõ de ignorantia facit, ſed ex diſpenſatione, ut uidelicet illius petitio nota omnibus fieret ſicq; & Dominus aptè reſponderet. [Reſpondens Ieſus, dixit: Neſcitis quid petatis.] Matre poſtulãte, non matri Dominus, ſed filiis reſpondit: quia nouerat matris preces ex filiorum uenire uoluntate. Neſciebant.n. quid peterẽt, qui conregnare & conſedere Chriſto uolebant, quod necdum merebantur. Necdũ.n. pro Chriſto pati poterant, ut Apoſtolus dicit: Si compatimur, & conregnabimus.

2. Ti. 2

Delectat ergo eos culmen honoris, ſed prius debet eos uia exercere laboris. Iam deſiderant ſublimiter regnare cum Chriſto, ſed prius debent pati pro Chriſto. Bonum certè erat eorum deſiderium, ſed inconſiderata petitio: atq; ideò Dominus non uolũtatem aut propoſitum illorum culpauit, quod de eius amore naſcebatur, ſed ſolam ignorantiã reprehendit, dicens: [Neſcitis quid petatis. Poteſtis bibere calicẽ, quẽ ego bibiturus ſum?] Nomine calicis uel baptiſmi, in ſancto euangelio labor martyrii ſolet deſignari. Vnde alibi Dominus dicit: Baptiſmate habeo baptizari, & quàm coartor, uſq; dum perficiatur? In paſſione quoq; patrem orat: Si uis, transfer calicem iſtum a me.

Lu. 12
Lu. 22

Interrogat ergo illos, ſi poſſent bibere calicẽ, quẽ ipſe erat bibiturus, per hoc ſe & illos per paſſionẽ inſinuans conſummandos. Quod illi intelligentes, reſponderunt: [Poſſumus. Et Dominus, Calicem, inquit, meum bibetis.] Quæri ſolet, quomodò ambo hi fratres, Ioannes uidelicet & Iacobus, calicem Dñi biberint, cùm ſolũ Iacobũ legamus pro Chriſto ab Herode capite cæſum, Ioannem uerò in pace quieuiſſe, & propria morte uitam finiſſe. Sed legimus in hiſtoriis, ipſum quoq; cauſa nominis Chriſti multa ſuſtinuiſſe. Nam & cum cæteris Apoſtolis cæſus in Actibus apoſtolorum inuenitur, & deinceps a Domitiano Cæſare in feruentis olei dolium miſſus, itemq; ab eodem principe propter inuictam euãgelizandi cõſtantiam, in Patmos inſulam exilio narratur fuiſſe relegatus.

Act. 12
Act. 5.

Videmus ergo non defuiſſe animum martyrio, & ipſum quoque bibiſſe calicẽ paſſionis, quamuis perſecutor non fuderit eius ſanguinem. [Sedere autẽ ad dexterã meã & ſiniſtrã, non eſt meum dare uobis, ſed quibus paratum eſt a patre meo.] Quod dicit, Nõ eſt meum dare uobis, ita ſentiri poteſt: non eſt meum, ſed ueſtrũ. Non eſt meũ dare, quia regnũ cœlorũ in accipientis eſt poteſtate. Quicunq;.n. talem ſe exhibuerit, ut dignus ſit regno cœlorum, hic talis illud accipiet, quia regnũ cœlorũ, non perſona ſed uita cõſequitur. Si itaq; & uos tales fueritis, ut digni ſitis accipere illud regnum, quod Deus pater ſolis uictoribus, & uſq; in finem in bono perſeuerãtibus præparauit, uos quoq; illud abſq; dubio accipietis. Siue etiam alio ſenſu: Non eſt meum dare uobis, hoc eſt, non eſt meũ dare illud regnum ſuperbis & elatis, quod adhuc erant. Si ergo illud uultis accipere, nolite eſſe quod eſtis, i. nolite eſſe elati, quia tales indigni ſunt accipere regnũ cœlorũ. Ergo prius humiliamini, & tunc uobis quoq; præparabitur regnũ cœlorũ. [Et audientes decem, indignati ſunt de duobus fratribus.] Non contra matrẽ indignantur, ſed ad filios referunt præſumptionem huiuſce poſtulationis, quod quaſi ignorantes menſuram ſui, immodica cupiditate ad petendum regnum exarſerint. Iuxta quod Dominus quoq; ſupra non petenti matri, ſed tacentibus filiis reſpõdit, Neſcitis quid petatis. Ex qua Domini reſponſione, ſimul & decem apoſtolorum indignatione, datur intelligi, ꝙ filii matrem inſtigauerint ad grandia petenda. [Ieſus autẽ uocauit eos ad ſe, & ait: Scitis quia principes gentiũ dominantur eorum, & qui maiores ſunt, poteſtatẽ exercent in eos. Nõ ita erit inter uos, ſed quicunq; uoluerit inter uos maior fieri, ſit ueſter miniſter, & qui uoluerit inter uos primus eſſe, erit ueſter ſeruus.] Humilis ac benignus magiſter, formaq; omnium magiſtrorũ, nec illos duos de immodica & irrationabili petitione, nec hos decem de indignatione & liuore, quem contra illos habebant, redarguit, ſed tale ponit exemplũ, quo manifeſtè doceat illum uerè eſſe maiorem, qui minorem ſe exhibuerit, illumq; exiſtere primum, qui fuerit ſeruus omnium. Qui ergo uult fratrẽ præuenire regnando, præueniat eum ſe humiliando. Vincat eũ obſequio, quem uult uincere dignitate. Fruſtrà igitur illi grandia quærebant, fruſtrà & iſti de illorum inſolenti deſiderio indignantur, cùm a Domino doceãtur, ad ſummæ dignitatis culmen, non potentia, ſed humilitate conſcendere. [Sicut filius hominis non uenit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animã ſuã redemptionẽ pro multis.] Proponit illis ex ſeipſo formã diſtẽdæ humilitatis, ut ſi docẽtis uerba paruipẽderent, inuitarentur exẽplo. Non uenit, inquit, filius hominis miniſtrari, i. ut miniſtraretur ei, ſed miniſtrare. Si ego inquit, qui cum ſim Dei filius & Deus, propter uos homo factus, non ad hoc in mundum ueni, ut hominum obſequia uel miniſteria mihi requirerẽ, ſed ut ipſe potius, uobis obſequerer, uobiſq; miniſtrarẽ: quare uos homines ab hominibus, mortales a mortalibus ſuperba ſeruitia requiritis, nõ ut naturę, cui ſatis parua ſufficiũt, neceſſitatibus ſubueniatis, ſed ut maiores & celſiores cæteris appareatis? Attendant hoc eccleſiarum præpoſiti, & caueant. audiant a Domino quia gentilis & nõ eccleſiaſticæ conſuetudinis eſt, ſubiectis dominari, & ſuper eos, quibus prælati ſunt, poteſtatis dominium exercere. Diſcant igitur boni magiſtri exemplo, non ſe faſtu ſuperbiæ ſuper minores extollere, ſed potius illis ſe contemperare, atq; æquales in omnibus ſe exhibere ſtudeant, quatenus ab illo, qui non uenit miniſtrari, ſed miniſtrare, cœleſtem mereantur conſequi magiſtratum. Miniſtrauit autẽ Dominus, quando in cœna linteo ſe præcinxit, & omnium diſcipulorũ pedes lauit. *Io. 13.* Miniſtrauit etiã, cũ in crucis altari ſeipſum pro noſtra redemptione Deo patri hoſtiam obtulit. Vnde ſequitur: [Et dare animam ſuam redemptionem pro multis.] Commendandum memoriæ, ꝙ non pro omnibus, ſed pro multis ſe dicit animam ſuam dare: pro his uidelicet, qui credere noluerint: pro his, qui ſunt de numero ſaluandorum, & ad uitam æternam prædeſtinatorum.

FERIA QVINTA,
Luc. 16.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & byſſo. Et reliqua.

Homiliam require prima dominica poſt octauas Pentecoſtes.

DE EADEM V. FERIA HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidiè ſplendidè.

HAec enim uerba, & dioitibus, & pauperibus ualdè neceſſaria ſunt, quia & illis dant timorem, & bis conſolationem. Audiũt hic diuites pœnas ſuas, audiũt & pauperes gaudia ſua. [Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, ulceribus plenus, cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, & nemo illi dabat.] Sanctorum etenim nomina ſcripta ſunt in cœlis: malorum uerò nomina non ſunt ſcripta in libro uitæ. Vnde & hoc loco diuitis nomen nõ dicitur, mendici uerò dicitur. Hic Lazarus oocatur, ille quomodo uocetur neſcimus. Talibus enim dicturus eſt Dominus: Amen dico oobis, neſcio uos. Quid igitur mirum, ſi illum neſcimus, quem ille neſcit qui omnia ſcit? Se uiciſsim uterque uidet, ut illius impietas maniſeſtetur, & huius patientia creſcat. Videt iſte diuitem delicijs affluentem, uidet ille pauperem inopia tabeſcentem: ille epulator, iſte cruciatur. Neque ille tantum peccaret, ſi hunc non oidiſſet: neque iſte tantum cruciaretur ſi illius delicias non aſpexiſſet. Vterque igitur erat alteri materia mali: ille temporalis, iſte æterni. Habebat tamen pauper hanc unam cõſolationem, q canes ueniebant, & lingebant ulcera eius. Canum enim lingua medicamentũ quoddã eſt, & lingendo oulnera curat. [Factum eſt autẽ ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & diues, & ſepultus eſt in inferno.] Nã & Abraham, ſicut & cæteri patriarchæ, & ꝓphetæ, in inferno erat, inferni tamen pœnas non patiebatur. Sinus igitur Abrahæ ille locus intelligitur, in quo ſimul collecti ſancti quieſcebant. Infernus autem pœnarum locus, in quo iniquorum animæ cruciantur. [Eleuans autem oculos ſuos cum eſſet in tormentis, uidit Abraham à longè, & Lazarum in ſinu eius.] Hoc eſt enim quod Dominus ait: Eadem quippe menſura qua menſi fueritis, remetietur uobis. Maiora tamen ſunt tormenta diuitis: quàm fuerant olcera Lazari. Contrà diues iam uidere incipit Lazarum ſuperiorem, & tam ſuperiorem, ut niſi oculis eleuatis eum uidere non poſsit. Videt Abrahã, uidet, & Lazarum in ſino Abrahæ: & quãuis longè poſitus, uidet tamen omnes delicias illi ante poſitas. Videt & concopiſcit, cruciatur, & non eſt qui eius miſereatur. Et tanto quidem amplius cruciatur, quanto maiores delicias contemplatur. Viſus enim multoties appetitum parit: & ea quæ non uidemus, minus appetere ſolemus. Vnde & ait: [Pater Abraham miſerere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremó digiti ſui in aqua, & refrigeret linguã meam: quia crucior in hac flãma.] Micas panis de menſa diuitis Lazarus concupiuit: guttam aquæ de digito Lazari diues quæſiuit. Sed quare de digito Lazari. Fortaſſe quia timebat, ne eum accuſaret, & ut eũ quem offenderat, uel talibus uerbis ad miſericordiam inclinaret. Aut quia non alium uidere ei concedebatur, niſi eundẽ ipſum pro quo cruciabatur. Nõ.n. licet malis uidere quod uolũt, quãuis liceat bonis uidere, & audire, & habere quæcunque uolunt. Fruſtrà autẽ miſericordiã petit, qui miſericordiã non fecit. Vnde & ſubditur: [Et dixit illi Abraham: Fili recordare, quia recepiſti bona in uita tua, & Lazarus ſimiliter mala: Nunc aũt hic cõſolatur, tu uerò cruciaris.] Hinc eſt enim, quòd Dominus ait: Væ uobis diuites, qui habetis conſolationem ueſtrã: & Beati pauperes ſpiritu, quoniã ipſorum eſt regnũ cœlorũ. Diuitiæ igitur ad miſeriam, paupertas ad beatitudinem perducit: pauperibus cœlum, diuitibus infernus aperitur, diuitibus utique, q his diuitijs malè utuntur. [Et in his omnibus, inter nos & uos chaos magnum firmatũ eſt, ut hi qui uolũt hinc tranſire ad nos non poſsint, neque inde huc trãſmeare.] Magnũ.n. chaos, Dei diſpoſitio eſt, quæ tam firma & ſtabilis eſt, ut contra Dei uoluntatẽ penitus immutari non poſsit. Igitur neque boni miſerando poſſunt tranſire ad malos, neque mali ad bonos tranſmeare ualent. Volunt tamen boni compatiendo trãſire ad eos, ſi Deus oelit: ſed quia hoc Deus non uult, ipſa talis cõpaſsio deficit in eis, quoniã omnis eorũ uoluntas in Dei uoluntate conſiſtit. [Et ait: Rogo ergo te pater, ut mittas illum in domũ patris mei. Habeo.n. quinq; fratres, ut teſtetur illis, ne & ipſi ueniãt in hunc locũ tormentorũ.] Hæc autem colloquutio Abrahæ, & diuitis, non ſono uocis, ſed ſola mentis cogitatione facta eſt. Et boni quidem omnia cognoſcunt: malis uerò ea tantũmodo ſcire datur, in q̃bus eorũ pęna magis creſcat, & augeatur. Vnde & diues iſte pro fratribus ſolicitus magis torquetur, timẽs ne ipſi quoque ſimilia patiantur. Si.n. illorum penitùs oblitus fuiſſet, minus aliquid tormenti habuiſſet. [Et ait illi Abraham: Habent Moyſen & prophetas, audiant illos.] Sufficit .n. hos audire, ſi his credere uoluerint. Omnibus.n. ad ſalutẽ ſufficiunt ſoli Moyſi, & prophetarũ libri ſi tamen benè intelligantur. [Et ille dixit: Non pater Abrahã, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad illos, pęnitentiam agent. Ait autem illi. Si Moyſen & prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis ſurrexerit, credent ei.] Ideò.n. Chriſto Domino reſurgenti, uſque hodiè Iudæi credere nolunt, quia Moyſen & prophetas non audiunt. Vnde ipſe Dominus: Si crederetis, inquit, Moyſi, crederetis utique & mihi, de me.n. ipſe ſcripſit. Hæc autem ſi allegoricè intelligantur, diues iſte Iudaicum populum ſignificat. Solus.n. Iudæorum populus legis & prophetarũ diuitijs, & delicijs locupletatus, omnes alios deſpiciebat, multiſque in cibis ſpiritualibus, quibus abundabat, communicare nolebat. Hoc.n. uitio uſque nunc populus ille laborat, & ſic omnia cælat, ac ſi reuelando perdere debuiſſet. Qui purpura q̃dẽ in regibus, in ſacerdotibus aũt byſſo induebatur. Cuius q̃nq; fratres, quinq; populi partes intelligũtur, reges. ſ. ſacerdotes, ſcribæ, & phariſæi, & cætera populi multitudo. Mendicus uerò. i. Lazarus, qoi adiutus interpretatur, quẽ Dñs adiuuit & à mortis periculo liberauit, gẽtilis populus eſt, q priùs quidẽ cœleſtiũ bonorũ egenus, & pauper, ueritatẽ cognoſcere & Deũ intelligere cupiebat, ſed nemo illi dabat, nemo illi ueritatis arcana reuelabat: ſed tãdẽ canes, tãdẽ Chriſti apoſtoli uenientes eius ulcera linxerũt, & lingẽdo curauerũt. Sicut.n. canes, ita & apoſtoli & doctores medicamentũ lingua ferunt, q a ꝓdicãdo ſanãt. Videamus quod ſequit. [Factum eſt aũt ut mereref mẽdicus, & portaret ab angelis in ſinũ Abrahæ. Mortuꝰ eſt autẽ & diues, & ſepultus eſt in inferno.] Quotidiè nãq; & Iudæi & Gẽtiles moriũtur: quotidiè Chriſtiani in cœlũ ferũtur, quotidiè Iudæi in inferno ſepeliũtur: ibiq; ſua tormẽta ſentiẽtes, dũ ſecum recogitãt in quibus peccauerint, intelligũt q̃ ſtulti, & increduli fuerint, quãtum à fide & iuſtitia patris ſui Abrahæ deuiauerint. Et dũ à Gẽtili populo, ſi fieri poſsit, adiuuari cõcupiſcũt, dũq; Abraham eorũ uana & inutilia deſideria, & ſerã pœnitẽtiã cõſiderat, quodãmodo Abrahã loquitur cũ eis, rogat ab eis, & rñdet eis. Sola.n. cogitatio ſufficit eis ad colloquẽdum quæcũque uolũt. Quoniam aũt de ſua ſalute deſperat, pro fratribus timet & orat, ne & ipſi decipiantur, & ſimilia patiantur.

Luc. 13 (margin, beside "Talibus enim dicturus eſt Dominus")

Sinus Abraha. (margin)

Luc. 6. (margin, beside "Eadem quippe menſura")

Luc. 6. Matt. 5. (margin, beside "Væ uobis diuites")

Chaos magnũ (margin)

Ioan. 5 (margin, beside "crederetis, inquit, Moyſi")

Expoſitio allegorica. (margin)

FERIA VI. MAT. XXI.

In illo tempore, Dixit Ieſus principibus ſacerdotum & ſenioribus populi parabolam hanc, Homo erat paterfamilias, qui plantauit uineam, & ſepem circundedit ei, Et reliqua. Homilia Erici.

Paſſurus pro ſalute hominum Dei filius, uenit Hieruſalem triumphali pompa ab exultantibus turbis exceptus, quò tali gloria inimicorum ſuorum animos ad ſuam necē maturandā amplius incitaret: ibiq; p quinq; dies non ceſſauit docens populum, & propoſitis ſimilitudinibus, ſcribarum & phariſæorum ſcelera redarguens.
Matt. 21. Nam quia ipſi interrogauerant eum, cum eos de templo mirabili authoritate eijceret, In qua poteſtate iſta facis? eique in ſermone laqueos tetenderant, cum ſimulata ueneratione interrogabant, utrum liceret dare cenſuum Cæſari, an non: idcircò ipſis ſuis artibus ſuperantur à Domino, & in parabolis audiunt, quòd apertius non merebantur audire. Hæc denique ſimilitudo, Iudæorum inuidiam, quam contra ſaluatorem conceperant, & paſsionis eius totum complectitur ſacramentum. Homo iſte paterfamilias, Deus omnipotens eſt: qui ſic homines in mundo, quaſi dominus ſuos famulos poſsidet in domo. Hic eſt ille paterfa-
Matt. 21. milias, qui habuit duos filios, quique ſecundum alterius loci parabolam, conduxit operarios in uineam
Matt. 20. ſuam. [Qui plantauit uineam] plebē uidelicet Iſraeliticam, quam de omnibus gentibus in populum ſibi peculiarem elegit. Hæc eſt illa uinea, de qua Iſaias in Cantico locutus, ad ultimum addidit: Vinea Domini
Eſa. 5. ſabaoth, domus Iſrael eſt, de qua & pſalmiſta dicit:
Pſ. 79. Vineam de Aegypto tranſtuliſti, eiēciſti gentes, & plātaſti eam. [Et ſepem circundedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis.] Sepes, uel murum urbis, uel angelica præſidia deſignat. Sepem ergo uineæ circundedit, quia & muninime murorum, & auxilio angelorum illam plebem uallauit. Torcular, altare: quia ſicut in torculari uuæ exprimuntur, ita in altari Deo hoſtiæ immolantur. Hæc ſunt illa torcularia, quorum titulo tres Pſalmi prænotantur ita: In finem pro torcularibus. [Aedificavit turrim,] templum ſcilicet. Hæc eſt illa turris, ad quam loquitur Michæas propheta, dicens: Et tu turris gregis nebuloſa filia Sion. [Locavit eam
Mich. 4. agricolis. Agricolas, principes Iudæorum dicit, quibus Deus urbem templumque & uniuerſam ſimul plebem tradidit gubernandam. [Et peregrè profectus eſt.] Profectus eſt peregrè, non loci mutatione. Nam quò poteſt recedere, qui per prophetam loquitur: Cœlum & terram impleo? Et alibi: Deus de propè ego
Hiere. 23. ſum, & non Deus de longè. Sed abiiſſe dicitur, liberum illis relinquendo arbitrium, utrū uellent operari in uinea, an non. [Cum autem tempus fructuum ap
Ibidem propinquaſſet.] Tempus fructuum fuit, ex quo interfectis hoſtibus terram repromiſsionis ſecuri incolere cœperunt. Et pulchrè non prouentum, ſed tempus fructuum dicit: quia nullus huius uineæ prouentus, nullus proterui populi extitit boni operis fructus. [Misit ſeruos ſuos ad agricolas, ut acciperent fructus eius. Et agricolæ apprehenſis ſeruis eius, alium cæciderunt, alium occiderunt, alium uerò lapidauerunt.] Serui qui primum ad agricolas miſsi ſunt, Moyſes legiſlator, & Aaron, & reliqui ſacerdotes intelliguntur, qui per quadraginta annos continuos in deſerto fructum legis quam illis Deus dederat, exigebant. Sed agricolæ miſſos ad ſe ſeruos occiderunt, flagellantes illos uerberibus linguarum. Scriptum eſt enim: Irritauerunt Moyſen in caſtris, Aaron ſanctum Domini. Et iterum: Vexatus eſt Moyſes propter eos, Pſ. 105
quia exacerbauerunt ſpiritum eius. De qua uinea Ibidem
quid ipſe Moyſes ſentiat, in Cantico Deuteronomij declarat, dicens: De uinea Sodomorum uinea eorum, & de ſuburbanis Gomorrę. Vua eorum uua fellis, & botrus amariſsimus. Notandum q̄ alius euangeliſta dicit, Alium in capite percuſſerunt. Per hunc nā- Deut.
que ſeruum intelligitur Dauid, quia & ipſe ſeruus pa 13.
triſfamilias erat, qui eundem populum ad ſuperna de Marc.
ſideria incitabat, & iucundam pſalmorum melodiam 12.
concinendo mulcebat. Sed hunc in capite percuſſerunt, quia ipſum ſpiritualis muſicæ repertorem abiecerunt, dicentes: Non eſt nobis pars in Dauid, neque hæreditas in filio Iſai. Nobile quoque regnum eius ignobili tradiderunt, & religionem impietate muta- 2. Reg.
uerunt. Sed ille huius iniuriæ immemor, pro hac ui- 20.
nea hunc patremfamilias præcabatur, dicens: Domine Deus uirtutum conuertere, reſpice de cœlo & uide, & uiſita uineam iſtam. [Iterum miſit alios ſeruos, Pſa. 79
plures prioribus.] Per ſeruos qui ſecundo loco miſsi ſunt, choros prophetarum debemus accipere, q̄ ſuis oraculis populum conueniebant, & quæ huic uineæ imminerent prædicabant. Sed & hos ſimiliter perſecuti ſunt, & occiderunt eos qui prænunciabant de ad- Act. 7.
uētu iuſti. Audiamus quid Iſaias de huius uineæ ſteri- Iſa. 5.
litate queratur: Ego te plantaui uineam electam omne ſemen uerum, quomodo conuerſa es in amaritudi- Hier. 2.
nem uitis alienæ? [Fecerunt, inquit, illis ſimiliter.] Quoſdam enim lapidauerunt, ut Ezechielem in Chaldæa, Ieremiam in Aegypto: alios occiderunt, ut Naboth. Alio ſecuerunt, ut Eſaiam. Nonnullos ueſte ferreo perculerunt, ut Amos. Et oſtenditur hic patiētia, & ſuſtentatio Domini qui crebrò ſeruos ſuos ad malos colonos direxit, quatenus ab illis conuenti pœnitētiam agerent. Sed illi contemnentes, iram ſibi in die iræ theſaurizauerūt. [Novissime autē miſit ad eos filium ſuum, dicens: Verebuntur forſitan filiū meū.] Gal. 4.
Nouiſsimè, inquit, miſit filium ſuum: quia, ut Apoſtolus dicit, quando uenit plenitudo temporum, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere. Non autem miſit, ut de malis, & pœnæ obnoxijs colonis ſententiam iudicialem ferret, ſed adhuc poſt tanta ſcelera, poſt ſeruorum ſuorum impias mortes, locum ueniæ miſericorditer reſeruaret. Verebuntur filium meū.] Quod quaſi ambigens dicit, [Verebuntur filiū meū:] non ita eſt accipiendum, quòd ignorans hoc dixerit. Nam quid Deus, qui cuncta ſingulariter, & ſummè nouit, ignorare poſsit? Sed dubitare dicitur, ut in homine poteſtas liberi arbitrij demonſtretur. [Agricolæ autem uidentes filium, dixerunt: Hinc eſt hæres, uenite occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius.] Ex hoc loco maniſeſtiſsimè comprobantur principes Iudæorum non per ignorantiam, ſed per inuidiam crucifixiſſe redemptorem. Nouerant enim eum eſſe filium Dei, intelligebant hunc eſſe illum, cui loquitur Deus pater, Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæredi- Pſ. 2.
tatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terræ. Agnoſcebant enim ad hoc ueniſſe in mundū, ut omnes gentes ad fidem ſuam conuerteret: ideoque quaſi conſulentes ſibi, dicebant: Ecce mundus totus poſt eum abijt: & ſi dimittimus eum ſic, omnes credent in eum. Ioā. 12
Hæreditas autem filij, Eccleſia eſt, in cunctis ei data nationibus, quam non moriens pater ei reliquit, ſed ipſe morte ſua illam miſericorditer acquiſiuit, atque à mortuis reſurgendo, illam ſub reſtamento uitæ æternæ poſſedit. De qua Apoſtolus: Attendite, in q̄t, gregi, in quo uos poſuit Chriſtus regere Eccleſiā, Ac. 20
quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Hanc hæreditatem nequam coloni occiſo hærede percipere cupiebant, quia ad hoc perſequebantur Chriſtum, ut fidem, quæ

per

per eum eſt, extinguerent, & carnalem iuſtitiam legis,
iuſtitiæ euangelij præferrent, atque omnibus gẽtibus
imbuendis insererent. [ET apprehenſum, inquit, eũ
eiecerunt extra uineam, & occiderunt.] Extra uineã
uineæ hæres occiditur, quia Christus extra ciuitatem
in loco qui Golgatha, id eſt, Caluariæ dicitur, crucifi-
Heb. 13 xus eſt. Vnde Apoſtolus, Ieſus, ait, ut ſanctificaret per
ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt.
Siue eiecerunt eum extra uineam, & occiderunt: quia
priùs per incredulitatem à ſuis eum cordibus expule-
runt, ac ſic crucis ſupplicio affecerunt. Hoc olim pręſi-
Exod. ſignabat, ꝙ Moyſes in tabernaculo Dei, altare holo-
40. cauſti, in quo uictimarum ſanguis effundebatur, non
intra tabernaculum, ſed ad hoſtium poſuit, miſti-
cè innuens quia crucis ara extra portam Hieroſoly-
morum erigenda erat, & Chriſtus Dei patris filius nõ
in domo Iudæorum, hoc eſt, in mentibus illorum re-
cipiendus, ſed foris eſſet immolandus. Quòd autem
Marc. Marcus mutato ordine dicit, & apprehendentes occi-
12. derunt eum, & eiecerunt eum extra uineam pertina-
ciam infidelitatis illorum denotat, qui nec poſt eius
paſsionem, & reſurrectionem credere uoluerũt, ſed
quaſi cadauer inutile proiecerunt, prædicatores uerbi
illius à ſuis finibus excludentes, & ad nationum popu
los tranſmittentes. [CVM ergo uenerit dominus ui-
neæ, quid faciet agricolis illis?] Interrogat eos, non
quò ignoret quid illi reſponſuri eſſent, ſed ut eos pro-
pria ipſorum reſponſione condemnet. [AIVNT illi:
Malos malè perdet, & uineam ſuam locabit alijs agri-
colis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis.] Ve-
niens Dominus malos malè perdidit, quia incredulos
& crudeles ſui homicidas digna ultione punijt, locũ,
gentem, ſimul & regnum eis auferendo, & per omnes
mundi terminos longè lateque diſſeminando. Loca-
uit autem uineam alijs agricolis, quia nobis ſcriptura-
rum myſteria, & ſuam cognitionem tribuit ea condi-
tione, ut ſuis temporibus fructum reddamus, id eſt,
nouerimus quid unoquoque tempore nos loqui, uel
agere conueniat. Sed hoc quod illi dixerunt, ꝙ ſcili-
cet malos malè perderet, & uineam alijs agricolis lo-
caret, Dominus ipſe diuinitùs procuratum propheti-
co oſtendit exemplo, reſpondens: [NVNQVAM legi-
ſtis in ſcripturis: Lapidem quem reprobauerunt ædi-
ficantes, hic factus eſt in caput anguli: A Domino
factũ eſt illud, & eſt mirabile in oculis noſtris?] Ipſos
quos ſuperiùs colonos uocauerat, nunc ædificãtes ap
pellat: quia principes & ſacerdotes Iudæorum, ſubdi
tam plebem ad offerendos iuſtitiæ fructus, quaſi ui-
neam excolere, ipſi etiam hanc ut Domino inhabita-
tore digna fieret, quaſi domũ conſtruere, & exornare
debuerant. Nã & Apoſtolus huic ſenſui adſtipulatur, fi
1. Cor. delibus loquens: Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio
3. eſtis. Sed illi quaſi mali coloni, fructum uineæ redde
re noluerant, id eſt, quaſi mali cementarij electum &
precioſum lapidem, uel in fundamento, uel in angulo
domus Dei ponendum, ſubtraherere, hoc eſt, fidem
Chriſti auditoribus conabantur eripere. Ait ergo:
[NVNQVAM legiſtis in ſcripturis: Lapidem quem re-
probauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput angu
li: A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in ocu
lis noſtris?] Ac ſi diceret: Quomodo implebitur hæc
prophetia, quæ lapidem ab ædificantibus reprobatũ,
in caput anguli factum dicit, niſi Chriſtus à uobis re-
probatus, & occiſus, credituris gentibus prædicetur?
Ipſe enim quaſi lapis precioſus (iuxta quod Apoſtolus
ait, Petra erat Chriſtus) in caput anguli factus eſt,
1. Cor. quia duos parietes, circũciſionis & præputij, in ſua fi-
10. de copulauit, & unam Eccleſiam è duobus populis cõ
Regnũ ſtituit. [IDEÒ dico uobis auferetur à uobis regnum
Dei Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.] Regnum

Dei, hoc loco ſanctæ ſcripturæ intelligendæ ſunt, *ſcriptu*
quas Dominus infidelibus Iudęis abſtulit, & nobis tra *ra ſa-*
didit, ut earum fructum faciamus. Iſta eſt illa uinea, *cra.*
quæ quondam locata eſt agricolis, ſed illi nomen tan
tum ſcripturarum habuerunt, fructum uerò illarum
nullum conſequi meruerunt. [ET qui ceciderit ſuper
lapidem iſtum, confringetur: ſuper quem uerò cecide
rit, conteret eum.] Multum diſtat inter eum, qui per
fragilitatem aut ignorantiam peccãdo offendit Chri
ſtum, & eum qui per ſuperbiam negat Chriſtũ. Qui
ergo credens in Chriſtum peccat, ſuper lapidem ca-
dit & confringitur: ſed non omnino conteritur, quia
reſeruatur ad pœnitentiam. Si uerò quis negauerit
Chriſtum, cadet, id eſt, irruet ſuper eum, lapis iſte &
ita conteret eum æterno interitu, ut ne teſta quidem
remaneat, in qua parum aquæ de fouea hauriatur. Po
teſt & hoc dici, ꝙ illi ſuper lapidem cadebant, qui tũc
eum per ſimplicitatem & ignorantiam cõtemnebãt,
& iniurijs afficiebant: ideò conquaſſantur, non tamẽ
penitùs conteruntur. Qui uerò illum ſcientes Dei fi
lium, per inuidiam negabant, & contra ſuam conſciẽ
tiam eius opera Beelzebub aſsignabant, ſuper hos ir-
ruet lapis & conteret eos ſempiterna perditione, atq;
comminuet, ut ſint impij ſicut puluis ante faciem uen *Pſ. 34.*
ti. [ET cum audiſſent principes ſacerdotum & phari-
ſæi parabolas eius, cognouerunt ꝙ de ipſis diceret. Et
quærentes eum tenere, timuerunt turbas, quoniam ſi-
cut prophetam eum habebant.] Principes ſacerdotũ
& ſcribæ, propria redarguti conſcientia, quærebant in
terficere Dominum, quaſi mentientem contra ſe. Sed
hoc agentes, probant uerò eſſe quæ dixerat. Ipſe enim
erat hæres, cuius mors iniuſta uindicãda erat à patre.
Ipſi uerò erant nequam coloni, qui ab occidendo fi-
lio Dei ad modicum quidem humano timore retarda
ri poterant, donec hora eius ueniret: nunquam uerò
diuino timore, aut amore cohiberi uoluerunt. Hæc
uerò quæ de hac parabola ſuper malitia Iudæorum
expoſuimus, morali intellectu ad unumquemque no-
ſtrum referre poſſumus. Cum enim alicui fidelium
myſterium baptiſmi, quod operãdo exercere debeat, *Mora-*
cõmittitur, quaſi ei uinea quam excolat locatur. Mit- *lis hu-*
titur unus & alter ſeruus, & tertius, qui fructus acci *ius pa-*
piant, cum legitur lex, prophetia & Pſalmi: quorũ mo *rabola*
nitis inſtructus, bonorum fructus operum reddere de *expoſi-*
beat. Sed ſeruus contumelijs affectus eijcitur, cum *tio.*
ſermo Dei, uel contemnitur, uel etiam (quod grauius
eſt) blaſphematur. Inſuper & hæredem, quantum in
ſe eſt occidit, qui immemor miſericordiæ omnipotẽtis
Dei ipſum filium Dei reſpuit, & ſpiritu ſancto, quo re-
generatus eſt, contumeliam facit. Propter quod ma-
lis agricolis malè perditis, datur alteri uinea: quia do
no gratiæ, quod ingratus ſpreuit, humilis quiſque di-
tatur. Sed & hoc, quod de illis in fine Euangelij di
ctum eſt, quia quærentes tenere Chriſtum, timore
turbarum præpediuntur, quotidiè uidemus agi in Ec
cleſia. Multi enim ſunt in Eccleſia ſolo nomine fra-
tres, qui Eccleſiaſticæ fidei, & pacis unitatem, quam
non diligunt, propter cohabitantium bonorum fra-
trum multitudinem, aut erubeſcunt, aut timent im-
pugnare. Sed his, ſicut Dominus ad Iob de ſtru-
thione loquitur, cum tempus fuerit, in altum alæ *Iob. 39*
erigentur: qui nacta occaſione, Eccleſiam perſequi,
& Chriſtum cum phariſæis cruci addicere, & oſten-
tui conantur habere. Pertimeſcere debemus ipſi, quæ
loquimur, & cauere ne exempla phariſæorum ſe-
quamur. Curemus ſolicitè, ne ſolo nomine tan-
tum ſimus Chriſtiani, nec ſub ſpecie pietatis, Im-
pietatis titulum ſubcelemus. Agamus Domino gra-
tias, qui ſcripturarum ſcientiam, in qua quõdã Iudæi
florebant, illis pro irreuocabili malitia abſtulit, & no-

N 2 bis

bis pro ſola miſericordia largitus eſt. Veneremur eũ, non ſicut ſimplices turbæ, ut prophetam, ſed ut Deũ & Dominum prophetarum, ſaluarorem & redemptorem noſtrum: Qui uiuit & regoat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DE EADEM FERIA VI.
Homilia Euſebii Emeſeni.

Homo erat paterfamilias, &c. Matth. 21.

IN figura huius hominis patrisfamilias, Deum patrem ſignificat, qui uineam Sorec ex Aegypto tranſtulit, & in montibus Iſrael eam plantauit. Ps. 79. Vnde & Pſal. Vineã (inquit,) ex Aegypto tranſtuliſti, & eieciſti gentes, & Eſa. 5 plantaſti eam: de qua & propheta ait: Vinea facta eſt Ibidem dilecto in cornu filio olei. Et paulò pòſt. Vinea enim Dei Sabaoth, domus Iſrael eſt. [Hvic autem ſepem circũdedit,] quia ſuæ uirtutis præſidio eam muniuit. [Et fodit in ea torcular:] per quod altare intelligitur in quo, quaſi uinum in torculari, hoſtiarum ſanguis quotidiè fundebatur. [Aedificavit turrim] in medio eius, templum uidelicet, in quo Iudæorum populus maximè confidebat. [Et locauit eam agricolis:] Ps. 118 quia terram illam, lacte & melle manẽtem, Iudæis tradidit ad inhabitandum. [Et peregrè profectus eſt:] quia longè eſt à peccatoribus ſalus. [Cum autem tẽpus fructuum appropinquaſſet, miſit ſeruos ſuos ad agricolas, ut acciperent fructus eius, & agricolæ apprehenſis ſeruis ſuis, alium cæciderunt, alium occi Eſa. 5. derunt, aliũ uerò lapidauerunt.] Hoc eſt enim quod propheta ait: Expectaui ut faceret vuas, & fecit labruſcas. Iſti enim ſerui, uiri ſancti & prophetæ fuerunt, quos ad illum populum corrigendum, & ad ſeruitiũ ſuum inuitandum Dominus præmiſit. [Itervm mi Act. 7. ſit alios ſeruos plures prioribus, & fecerunt illis ſimiliter.] Vnde & beatus Stephanus ait: Quem.n. prophetarum non ſunt perſecuti patres ueſtri? & occiderunt eos qui prænunciabant de aduentu iuſti, cuius uos nunc proditores & homicidæ fuiſtis. [Noviſſime autem miſit ad eos filium, dicens: Verebuntur filium meum. Agricolæ autem uidentes filium, dixerunt intra ſe, Hic eſt hæres: uenite occidamus eũ, & habebimus hæreditatem eius.] Manifeſta ſunt hæc, in quibus paſsionem ſuam Dominus prophetabat: nos Ioã. 11 autem omnia iam completa uidemus & credimus. Agricolæ.n. id eſt, principes ſacerdotum, niſi Chriſtũ interficerẽt, & locum & gẽtem ſe amittere timuerũt. Ideoque dederunt conſilium populo, ut cum interfice Heb. 13 rent. [Et apprehenſum eum eiecerũt extra uineam.] Quid eſt extra uineam, niſi extra ciuitatem? Hoc eſt enim, quod Apoſtolus ait: Quorum.n. animaliũ infertur ſanguis in ſancta per pontificem, horum corpora cremantur extra caſtra. Ita & Ieſus, ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Compleuerunt igitur iſti malo ſuo, quod illi ſignificabant in ſacrificio ſuo. [Cvm ergo uenerit Dominus uineæ, quid faciet agricolis illis?] Interrogat autem Dominus ſententiam iudicij, ut ipſimet ſuo iudicio ſeipſos damnarent. Aivnt illi: malos malè perdet: Matt. 21. & uineã ſuã locabit alijs agricolis: q reddẽt ei fructũ tẽporibus ſuis.] Quid eſt, o principes ſacerdotũ? Quomodo nõ reſpõdetis, Neſcimus ſicut ſuperiùs cum de baptiſmo Ioãnis uos Dñs interrogaret, niſi quia hãc Lu. 20 parabolã nondũ intelligitis? Si.n. intelligeretis eã, aut nullum, aut aliud daretis reſpõſum. Lucas tñ dicit, ꝙ phariſæi audito hoc uerbo, reſponderint, Abſit: quod tale fuit, ac ſi dicerent: Abſit ut te occidamus, & ideo pereamus. [Dicit illis Ieſus: nũquã legiſtis in ſcripturis: Lapidẽ quẽ reprobauerũt ędificantes, hic factus Ps. 17. eſt in caput anguli? A Dño factũ eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris?] Hæc.n. ſuperior parabola idẽ ſignificat. Principes.n. ſacerdotũ, & ſcribæ, & phariſæi, qui legẽ exponentes & populũ docentes, Synagogam ædificabãt, Chriſtũ Dñm noſtrũ, lapidẽ uidelicet angularẽ, non ſolũ reprobauerunt, uerũ etiã morte turpiſsima occiderunt. Hic aũt factus eſt in caput anguli, iungens duos parietes, unũ ex circũciſione, alterũ ex præputio uenientẽ. Et hoc quidẽ à Dño factũ eſt, & eſt mirabile in oculis noſtris. Cui.n. non uideatur eſſe mirabile, ꝙ ille, qui modo cũ latronibus ſuſpenſus fuit, nũc ab utroq; populo caput & Dñs habeatur, & ubiq; regnans ab oĩbus adoretur? [Ideo dicò uobis, q a auferetur à uobis regnũ Dei, & dabitur gẽti facienti fructus eius.] Quia.n. hæc & illa fecerũt, quia hũc lapidẽ reprobauerunt, & Dei filiũ occiderũt, ideò regnũ Dei auferetur ab eis, & dabitur gentili populo, q eſt melior eis. Vñ & per prophetã Dñs ait. Vocabo nõ plebẽ Oſe. 2. meã, plebẽ meã, & nõ miſericordiã conſequutã, miſericordiã conſequutã. [Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtũ, confringetur, ſuper quẽ uerò ceciderit, conteret eũ.] Illi.n. ſuper iſtũ lapidẽ cadẽt, qui malè de Chriſto intelligentes, & à fide catholica aberrãtes, in eũ offen Rom. 9 dunt. Vnde Apoſtolus ait: Offenderunt.n. in lapidẽ offenſionis, ſicut ſcriptũ eſt: Ecce pono in Sion lapidẽ Eſa. offenſionis, & omnis qui crediderit in illũ, non cõfun 28 & detur. Ipſe quoque Dñs ait: Beatus eſt, qui non fuerit Matt. ſcandalizatus in me. [Svper quem uerò ceciderit, con 11. teret eũ,] Super quẽ.n. cadit Dñs, niſi ſuper eos qbus Dan. 2 iraſcitur & indignatur? Ipſe eſt.n. ille lapis, qui in Daniele abſciſſus de monte ſine manibus, totã illã famoſiſsimã ſtatuã cõminuit, per quã omnis iniquorũ multitudo figuratur. [Et cũ audiſſent principes ſacerdotũ & phariſæi parabolas eius, cognouerũt ꝙ de ipſis diceret, & quærentes eũ tenere, timuerunt turbam, quoniam ſicut prophetam eum habebant.] Apparet igitur, ꝙ eius uerba priùs non intellexerũt, atq; ideò ſua ſe reſponſione damnauerunt. Multoties.n. Iudæi eum tenere uoluerunt, & non potuerunt ut adimple Matt. retur quod ipſe dixerat: Generatio praua & peruerſa ſi 12. gnum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignũ Ionæ prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in uentre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus: tribus, & non ampliùs. Hæc eſt igitur cauſa, ꝙ eum tenere uolentes, tenere non poterant.

SABBATO, LVC. XV.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc, Homo quidam habuit duos filios, & dixit adoleſcentior ex illis patri. Et reliqua. Homilia Erici,

SCribis & phariſęis cõtra authorẽ noſtrę ſalutis murmurãtibus, ſicut requiſita, quæ hãc ꝓcedit, S. Euãgelij lectio de Lu. 15 clarat, propoſuit Dñs duas parabolas: alterã, hoĩs de inuẽta oue ꝑdita gaudẽtis: alterã, mulieris ſuꝑ perditã & reperta drachma gratulabũdè exultãtis: oſtẽdẽs in cõcluſione parabolæ, quantũ ſit gaudium in cœlo ſuper cõuerſis peccatoribus. Deinde dixit & hãc ſimilitudinẽ: non ſolũ ſuum de conuerſis peccatoribus gaudium demõſtrans, ut etiam inuidentium murmurationem reprehendens. [Ait ergo: Homo quidam habuit duos filios.] Homo iſte, Deus omnipotẽs pater intelligitur, qui duos habuit filios, quia ipſe eſt genitor ac

creator

Duo ſi- ly, Iu- dei, & gẽtiles. creator duorum populorum. Et maior Iudæos deſignăt, qui in cultura unius Dei permanſerunt: Minnr uerò populos ſignificat gentium qui relicto creatore, colendo creaturam, etiam uſque ad ipſum Dei inimicum diabolum adorandum peruenit. [Et dixit adoleſcentior ex illis patri: Da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit, & diuiſit illis ſubſtantiam.] *Subſtã tia di- uiſa.* Snbſtantia quæ inter fratres diuiſa eſt, ſenſus rationalis homini à Deo attributus intelligitur. Nam uiuere, intelligere, meminiſſe, ingenio, aliqun præeminere, dinini muneris ſubſtantia eſt. Quam ſubſtantiam tunc minor filius à patre expetijt, cum homo in ſua unlens eſſe poteſtate, per liberum arbitrium ſe regere conatus eſt: ſicque dominium conditoris ſui quæſiuit ſuperbns abijcere, Diuiſit ergo eis ſubſtantiam: quia fidelibus ſuæ protectionis gratiam, quam deſiderabant, impertijt: infidelibus uerò naturalis tantum ingenij beneficium, quod ſibi ſufficere putabant, attribuit. [Et non poſt multos dies, congregatis omnibus, adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionem longinquam.] Quod non poſt multos dies congregatis omnibus profectus eſt, deſignat, quia non multò poſt inſtitutionem humani generis uiſum eſt animæ, ut bona naturæ ſuæ, quæ per ſe ad bona opera facienda infirma, & impotens eſt, niſi eius, qui eam dedit, auxilio fulciatur, ad explenda ſua deſideria ſibi aggregaret, uel attribueret. [Et diſsipauit ſubſtantiam ſuam, uiuendo luxurioſè.] Viuendo luxurioſè dicit, amando hanc uitam prodigam: quæ pompis exterioribus ſpatiari gaudet, intùs non metuit inaneſcere. Lnngè uerò profectus eſt, non lnci, ſed animi mutatinne. Quantò enim quis ampliùs delinquit, tantò longiùs à Dei ſui conditoris gratia recedit. [Et poſtquam omnia conſnmmaſſet, facta eſt fames ualida in regione illa.] Fames in longinqua regione, indigentiam deſignat nerbi Dei. In regione longinqua, id eſt, in obliuione conditoris. De qua Do*Fames Amos.*minus per prophetam minatur: Mittam famem ſuper terram: non famem panis, neque ſitim aqnæ, ſed audiendi nerbi Dei. [Et ipſe cœpit egere, & abijt, & adhæſit uoi ciuium regionis illius.] Meritò egere cępit, qoi theſauros diuinæ ſapieotiæ, & diuitiarum cæleſtium dereliquit. *Ciuis. Ioã. 12* Vnus ciuium regionis illius, cui iſte prodigus adhæſit, diabolus eſt, quem Dominus principem huius mundi appellat, quia meritò peruerſitatis ſuæ terrenis concupiſceotijs præpoſitus eſt. [Et miſit illum in uillam ſuam, ut paſceret porcos.] *Villa. Lu. 14* Villa, carnalem concupiſcentiam ſignat, de qua is, qui inuitatus ad ſpirituales epulas ire excnſat, dicit: Villã emi, & neceſſe habeo exire, & uidere illam. In uillam ergo mitti, eſt cupiditatibus mundi ſubiugari. *Porcos paſcere* Porcos uerò paſcere, eſt ea quibus maligni ſpiritus delectantur, operari: qui meritò immunditiæ, & impuritatis deſignantur pet aninial ſordibus, & cœno ſemper gaudens. [Et cupiebat implere uentrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant.] *Siliqua.* Siliqua genus eſt leguminis, ſollibus maximum & ſonorum, ſed grano rnm paucitate ſterile, & penè uacuum. Ideoque per ſiliquas deſignaotur doctrinæ ſeculares, ſterili ſuauitate reſonantes: in quibus landes idolorum, id eſt fabulæ, & carmina concrepaot poetarum, quibus porci, id eſt, dæmones delectantur. His prodigus iſte ſaturari cupiebat: quia aliquid ſolidum, & quod ad beatam uitam pertineret, in talibus inuenire uolebat, nec poterat. Hoc eſt enim quod ſubiungitur: [Et nemo illi dabat. In ſe autem reuerſus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo?] In ſe, inquit, reuerſus. *In ſe re uerti.* Vnde iſte reuerſos fuerat? Ab his nimirum, quæ foris per oblectamenta noxia illiciunt, & ſeducuot, ad conſcientiæ interiora mentis intentione redierat. [Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus; ego autem hic fame pereo?] Licet enim gentes in magna ueri ignorantia, & errore cultns Dei uerſabantur, tamen prædicantibus apoſtolis cęperunt qundam modo reſipiſcere, & ad agnitionem ſuæ inediæ uerbi ſaturitate perſpecta, reuocari. Mercenarij autem ſuut, *Mercenary.* qui intuitu ſupernæ mercedis, digna ſatagunt operari. Hi mercenarij in domo patris panibus abundãt: quia tales in eccleſia ſpiritualis gratiæ reficiuntur alimonijs. At uerò qui extra ædes huius patrisfamilias poſiti ſunt, fame nerbi Dei pereunt, & uentrem ſiliquis implere cupiunt, quia ſcientiam ueritatis nõ habentes, beatam uitam in ſtudijs inanis philoſophiæ requirunt. Sicut enim panis, qui cor hominis confir *Pſ. 103* mat, uerbo Dei meritò comparatur: ita ſiliqua (quæ foris nitida, intùs uacua eſt, nec reficit uentrem, ſed onerat) ſeculari ſcientiæ comparatur, quæ eſt ſermone ſonora, utilitate uacua. [Svrgam,] inquit, quia peſsimè me iacere ſentio. [Ibo ad patrem meum,] à quo longè receſsi. [Ad patrem,] inqnit, ibo, quia ſub porcorũ principe miſerabili egeſtate tabeſco. Et quẽpiũ & miſericnrdem nouerat patrem, qui quãquam offenſus, quãquam magnis ſceleribus irritatus, non dedignatur patris audire uocabulum? [Pater, inquit, peccaui in cœlum,] hoc eſt, in angelis, & in ſanctis animabus, quæ ſunt ſedes Dei. Anima, inquit, iuſti, ſedes ſapientiæ. Et Dnminus dicit: Cęlum mihi ſe- *Iſia. 66.* des eſt. Addidit: [Et coram te,] hoc eſt, in ipſo interinris conſcientiæ ſecreto, qnod Dei ſolus oculi penetrare poſſunt. [Et iam nnn ſum dignus uocari filius tnus, fac me ſicut unum ex mercenarijs tuis.] Meminit ſe eſſe filium, & pro affectu cũcta, quæ patris ſunt, ſua nõ eſſe ambigit: ſep prioris ignorantiæ memor, ad hæc nequaquam aſpirare præſumit. Ideoque ſicut mercenarium ſe fieri poſcit, patri pro mercede, non pro hæreditate ſeruiturus, fac me, inquiens, ſicut unum ex mercenarijs tuis. Vernm ne hoc quidem niſi paterna dignatione promereri poſſe teſtatur. Quapropter taceant Pelagiani, qui ore temerario garriunt, hominem ſua uirtute ſine Dei adiuto- *Ioã 15* rio poſſe ſaluari, cum apertiſsimè ueritas dicat: Sine *Venire ad patrem.* me nihil poteſtis facere. [Et ſurgens uenit ad patrem ſuum.] Ad patrem ueoire, eſt ad eccleſiæ ſocietatem per fidem accedere, ubi eſt legitima & fructuoſa peccatorum confeſsio. [Cvm autem adhuc longè eſſet], hoc eſt, cum nondum adhoc Deum iotelligeret, ſed iam pia deuotione quæreret, uidit illũ pater, hoc eſt, miſertus eſt illius. Videre nanque Domini, miſereri eſt, ſicut & de Petro ſcriptum eſt: Reſpexit *Lu. 22* Dominus Petrum. [Et miſericordia motus, accurrit.] Reuertenti filio pater accurrit, quia Deus ſemper fuit cum unigenito filio ſuo. Et licet ſolus filius pro noſtra ſalute carnẽ aſſumpſerit, tamen in eo Deus pater ſemper manſit, & cum eo ad hanc noſtrã peregrinationem deſcendit. Apoſtolus enim dicit: Deus erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi. Hinc ip- *2. Cor. 5.* ſe ſaluator ait: Qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum. Et alibi: Pater in me manens, ipſe fa- *Ioã. 8.* cit opera. [Et cecidit, inquit, ſuper collum eius, & *Ioã. 14* oſculatus eſt eum.] Super collũ filij cadere, eſt in amplexus eius brachium inclinare. Deus ergo pater ſuper reducis filij collum cecidit, quia brachium ſuum, hoc eſt, uerbum ſuum ad hæc mundi infima immenſa miſericordia fudit. Oſculatus eſt eum, uidelicet ad ſpem ueniæ peccatorum uerbo gratiæ reduxit, cum per filium diceret: Pœnitentiam agite appropinquabit enim regnum cœlorum. [Di- *Matt. 4.* xitque filius ad patrem: Pater, peccaui in cœlum, & corã te: iam oõ ſum dignus uocari filius tuus.] Poſt-

quàm ad patrem reuerſus eſt, hoc eſt, in eccleſia iam
poſitus, incipit peccata confiteri: ſed non dicit om-
nia, quæ ſe dicturum ſuprà promiſerat. Dixit enim:
Iam non ſum dignus uocari filius tuus, nec addidit,
quæ ſperiùs ſe dicturum meditabatur. Fac me ſicut
unum de mercenarijs tuis. Cum enim adhuc longè
eſſet, & patrem non haberet, cupiebat ut mercena-
rius eſſet. At poſtquàm patris oſculo meruit honora-
ri, generoſiſsimè iam dedignatur mercenarius eſſe.
Multam nanque intelligit diſtantiam eſſe inter ſeruũ,
mercenarium, & filium, ſeruus nanque eſt, qui adhuc
Seruus metu pœnarum gehennæ, uel legum mundanarum
formidine, à uitijs abſtinet: mercenarius verò eſt, qui
Merce ſpe ac deſiderio regni cœleſtis bona agit: filius uero
narius. eſt, qui affectu boni, & uirtutum amore delectabili-
Filius. ter Deo per charitatem famulatur: quam ſummam, &
perfectionem omnium uirtutum Apoſtolus comme-
1.Cor. niorat, dicens: Nunc autem manent fides, ſpes, chari-
13. tas, tria hæc: maior autem horum eſt charitas. Ergo
prodigus iſte primò quaſi ſeruus ad ſe reuerſus, diræ
famis cœpit ſupplicia formidare. Mox reuerti ad pa
trem uolens, de ſtatu mercenarij cœpit cogitare.
Poſtquam uerò accurrens pater, amplexatus & oſcu-
latus eſt eum, oblitus ſtatum ſerui, oblitus & merce-
dem mercenarij, de ſola iam hæreditate cœpit ſoli-
1.Ioã. citus eſſe parentis. Et hoc eſt, quod Apoſtolus dicit:
4. Perfecta charitas foras mittit timorem. [Dixit
autem pater ad ſeruos ſuos: Citò proferte ſtolam
primam, & induite illum.] Stola prima; beata ue-
ſtis eſt innocentiæ, quam protoplaſtus Adam, benè à
Deo conditus accepit, ſed à diabolo malè deceptus
Gen.3. amiſit. Vnde & poſt culpam præuaricationis pri-
mi homines cognouerunt ſe eſſe nudos, & amiſſa
immortalitatis gloria, pelliceum, id eſt, mortale
acceperunt indumentum. Serui quibus hoc præcipi-
tur, ſunt ſancti prædicatores: qui protulerunt pri-
Rom.8 mam ſtolam, quando homines Deo reconciliatos
prædicabant eſſe tanta gratia ſublimandos, ut non
ſolum ciues angelorum, ſed etiam hæredes Dei, & co
hæredes fierent Chriſti. [Et date annulum in manu
Annu- eius.] Annulo ſolet res ſecreta ſignari. Per annu-
lus. lum ergo ſignaculum fidei debemus accipere, quo
cuncta Dei promiſſa in fidelium cordibus confirman
tur. Annulo etiam ſponſa nuptiali fœdere pignora-
tur: idcirco per annulum intelligitur pignus nuptia-
rum Chriſti & Eccleſiæ. Annulum ergo prodigus fi
lius accepit, cum per fidem Chriſtus Eccleſiam ex gẽ
tibus ſibi ſociauit. Et benè in manu datur annulus,
ut opera fidem adſtruant, ipſa opera fide confirmen-
Calcea tur. Dantur & calceamenta in pedes. Per calceamẽ
menta. ta, officium euangelizandi ſignatur. Scriptũ eſt enim:
Ro.10. Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pacem euan-
Epheſ. gelizantium bona. Et Apoſtolus: Calceati, inquit, pe
6. des in prædicatione Euangelij pacis. Filio ergo ad
patris pietatem reuerſo, manus & pedes ornantur.
Manus quidem, ut quique fideles rectè uiuant: pedes
uerò, ut pijs ſanctorum muniti exemplis, ad æter-
na gaudia properemus. [Et adducite uitulum ſagi-
Vitulus natum, & occidite.] Vitulus ſaginatus, ipſe eſt fi-
ſagina- lius Dei, Dominus Ieſus Chriſtus. Qui benè uitu-
tus. lus dicitur ſaginatus, quia caro eius ſpirituali pingue
dine & uirtute fertili opima eſt, adeò ut ſola ſuffece
rit ad tollenda totius mundi peccata. Adducere au-
tem uitulum præcepit & occidere, mortem eius per
Apoſtolos prædicari. Quaſi enim recens uitulus iſte
occiditur, cum ab unoquoque occiſus creditur. Tunc
comeditur, cum ſacramẽtum paſsionis eius caſto cor-
pore & munda mente percipitur. [Et manducemus
& epulemur, quia hic filius meus mortuus fuerat, &
reuixit: perierat, & inuentus eſt.] Intuendum quòd
pluraliter dicitur: Manducemus & epulemur. Quòd
enim carne ſacra ſancti huius uituli non ſolum ille,
qui mortuus reuixerat, perditus inuentus fuerat, ue-
rum pater, & ſerui illius ſunt epulati, oſtenditur, quia
lætitia patris eſt noſtra ſalus, & illius gaudium eſt no
ſtrorum remiſsio peccatorum: nec ſolum patris, ſed
& ſpiritusſancti: quia ſanctæ trinitatis una eſt opera-
tio, unum gaudium, unaque dilectio. Hoc præſigna- *Ge.18.*
bat olim, ꝙ Abraham tribus angelis hoſpitio rece-
ptis, uitulum tenerrimum, & optimum legitur occi-
diſſe, & eis appoſuiſſe, quia immolata pro noſtra re-
demptione caro Chriſti, totius trinitatis eſt lætitia.
[Et cœperunt epulari.] Epulę iſtæ nunc in Eccleſia *Eccle-*
per totum orbem dilatatæ celebrantur. Quotidiè.n. *ſia inge*
in ſancta eccleſia uitulus iſte ſacerrimus Deo patri *ſacrifi-*
per ſacerdotes offertur, & in uitam percipientes pa- *cium.*
ſcit æternam: quia cum quotidiè immolatur, ſemper
integer permanet, & immolatus, & uiuus. [Erat ue-
rò filius ſenior in agro.] Filius ſenior populus Iudæo-
rum eſt, qui prior cogitationem habuit Dei, quique à
Deo per prophetam primogenitus appellatus eſt fi- *Hie.31*
lius: qui quamuis longè à patre non diſceſsiſſet, non
tamen domi, ſed in agro erat: quia idem populus ne-
que cultum creatoris toto propter idola deſeruit, nec
tamen legis ſibi datæ interiora myſteria penetrauit,
ſed ſuperficie tantum literæ delectatus exteriora, id
eſt terrena tantum operari, & ſperare nouerat, unde,
& ei terrena promittebantur. Domino per prophe- *Eſai.1*
tam dicente: Si uolueritis, & audieritis me, bona ter
ræ comedetis. [Et cum ueniret & appropinquaret
domui, audiuit ſymphoniam & chorum,] Sæpè con
tingit, ut aliquis diligens ac ſtudioſus doctor Iudæo
rum, legis arcana ſcrutari incipiat: cũque ex eiſdem
ſcripturis libertatem eccleſiæ perceperit, laborẽ ſer
uilis operis, cui literam legis obſeruãdo, intẽtus erat,
perhorreſcit. Hoc eſt enim quaſi de agro recedere, &
domui appropinquare. Audit ſymphoniam, & cho
rum, hoc eſt, prædicatores ſancto ſpiritu plenos, co *Eccle-*
ſonis uocibus intelligit prædicare. Denique & Apo *ſia do-*
ſtolus: Obſecro uos, inquit, ut idipſum dicatis om- *ctorum*
nes. [Et uocauit unum de ſeruis, & interrogauit eũ, *ſym-*
quæ hæc eſſent.] Vocat unum de ſeruis, cum ſumit *phonia*
in manibus ad legendum aliquem ex prophetis, qui *1.Cor.*
ſunt ueri ſerui huius patrisfamilias. Et ſolicitus inue *1.*
ſtigans, quaſi requirit, quæ tam iucunda Eccleſiæ fe
ſta ſint, quibus ſe uidet minimè intereſſe. Iſque ei
reſpondet: [Frater tuus uenit, & occidit pater tuus
uitulum ſaginatum:] Quod eſt apertè dicere: Genti
lis populus Deum eatenus ignorans, qui per errorem
longè à Deo diſceſſerat, nunc ex omnibus mundi par
tibus, ab extremis quoque terrarum finibus ad eum
conuertitur, & pro eius ſalute tanta exultatione no-
uum Deo canticum cantat. Propter quem etiam oc- *pſa.19*
ciſus eſt uitulus ille pinguiſsimus, cui per Pſalmi-
ſtam dicitur: Holocauſtum tuum pingue fiat. [In-
dignatus eſt autem, & uolebat intrare.] Ob-
ſtinato adhuc animo Iudæi foris ſunt, & nolunt fi-
dem eccleſiæ intrare. [Pater ergo illius egreſſus,
cœpit rogare illum.] Nouiſsimo ſeculi tempore
implebitur uocatio Iudæorum, quia credituri ſunt
ad prædicationem Heliæ, & Enoch. Hanc ergo aper-
tam illorum uocationem, egreſſum patris uocat.
Tunc enim quodammodo egredietur, & rogabit
eum, ut ingreſſa iam gentium plenitudine, quaſi
minore filio, omnis enim Iſrael ſaluus fiat, cui ex *Ro.11.*
maxima parte contigit cæcitas infidelitatis. [At
ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce tot annis ſeruio
tibi, & nunq̃ mãdatum tuum præteriui.] Cum frequẽ
tiſsimè legamus, illum populum contra mandatũ Do
mini idola coluiſſe, quid eſt quòd nũc dicit. Nũquam
mandatum

mandatum tuũ præteriui ? Sed hoc non de omnibus gñaliter Iſraelitis, ſed particulariter de quibuſdã accipiendum eſt: de his ſcilicet tantum, qui ſemper Deum coluerunt, & nunquam ad idola defluxerunt. Hi tales enim quanuis terrena tantum delectãtes, quaſi in agro eſſent, ipſa tamen bona terrena, à ſolo Deo ſperabant accipere. Quod & teſtimonio ipſius fratris confirmatur, cum reſpondet in ſequentibus. [ET nunquam dediſti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer.] Hœdus animal olidum, & petulcum, in ſcripturis diuinis peccatoris figuram tenere ſolet. Sed hoc loco, hœdi nomine Chriſtum debemus intelligere, quem ille populus in ſimilitudine carnis peccati ueniſſe conſpiciens, peccatorem eſſe exiſtimauit. Vnde & cæco illu-
Ioã. 9. minato dicebant: Nos ſcimus, quia hic homo peccator
Ioan. 8 eſt. Et alibi Samaritanum eum eſſe, & dæmonium habere blaſphemabant. Nec mirum uideri debet, ſi hic per hœdum Chriſtum figuratum dicimus, cum & in
Exod. 23. lege hoc nomine legatur appellatus, ait enim: Non coques hœdum in lacte matris ſuæ. Quod ergo dicit, Non dediſti mihi hędum, tale eſt ac ſi dicat: Illum qui hœdus mihi uidebatur, non dediſti mihi, hac de cauſa illum mihi ſubtrahens, quia hędus mihi uidebatur. Nam quia Chriſtum prophanatorem legis, & uiolatorem ſabbati dicebant, idcirco epulis eius iucundari non meruerunt. Quod uerò ſequitur, Vt cum amicis meis epularer, ex principum perſona accipiendum eſt, qui cum amicis, id eſt, reliqua plebe epulari uolebant. Poteſt & ex perſona populi Hieroſolymitani dictum intelligi, cum cæteris populis Iuda. [SED poſtquàm filius tuus hic, qui deuorauit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, uenit, occidiſti illi uitulum ſaginatum.] *Meretrices.* Meretrices cum quibus ſubſtantiam ſuam deuoraſſe dicitur, ſuperſtitiones gentilium, & nefanda figmenta ſunt, in quibus totum naturale ingenium expẽderunt, & relicto Deo quem uirum animæ habere debuerunt, cum turba dæmonum turpiſsima cupiditate fornicati ſunt. [AT ipſe dixit: Fili, tu ſemper mecum es.] Non redarguit quaſi mentientem, ſed eius perſeuerantiam in ſuo obſequio comprobans, ad collætandum ſibi, ſimulque pro filio epulandum inuitat. [ET omnia mea tua ſunt.] Ad patrem loquens quodam
Ioã. 17 loco filius, dicit: Et mea omnia tua ſunt: & tua mea ſunt. Ecce hoc ſimilimum huic ſonare uidetur: Et omnia mea tua ſunt. Sed diſtinctè & multum diſsimiliter, omnia quæ patris ſunt habet is, qui per naturam eſt filius Dei, quàm hi, quos gratia fecit filios Dei. Illius enim ſunt omnia patris per naturam, iſtorum per donatoris Dei clementiam. Ille ſicut unicus habet omnia poteſtate: iſti ſicut adoptati, conceſſa diuinitus pietate. Ille habet omnia per id, ꝙ de Deo Deus patri æqualis natus eſt: iſti ꝑ hoc, quòd ex Deo renati ſunt. Sanè cum dicit, Omnia mea tua ſunt, non ſic accipiendum, quaſi non ſint & fratris. Nam in terrena hæreditate quædam ſunt anguſtiæ, nec poteſt maior frater habere omnia, ſi minor etiam partem habuerit. At in ſpiritualium & cæleſtium bonorum hæreditate, ſic à perfectis & immortalibus filijs omnia poſsidentur, ut & ſingula ſint omnium, & omnia ſingulorum, operante in omnibus charitate, quæ nihil nouit cum anguſtia poſsidere. Quam Pſalmiſta magna laude ſublimans, ait: Omnis conſummationis uidi finem, latum
Pſ. 118 mandatum tuum nimis. Hanc igitur efficaciſsimè tenere ſtudeamus, per hanc mutuis profectibus congaudere diſcamus. Diligamus id quod eſt ſupra nos, & quod intra nos: diligamus quod eſt iuxta nos, & quod infra nos. Diligamus Deum, qui eſt ſupra nos, tota anima, tota mente, tota uirtute. Diligamus quod eſt intra nos, id eſt, interiorem noſtrum hominem, animam uidelicet noſtram, eamque Deo ſemper ſubdere curemur. Diligamus quod eſt iuxta nos, id eſt, proximum, ſicut noſipſos. Diligamus quod eſt infra nos, carnem uidelicet noſtram, ut eius illicitos appetitus frangamus, eamque ſpiritui obtemperare cogamus, Chriſtum ſedulò poſcentes, ut ſpiritum, animam ſimulque corpus ſine querela in ſuo ſibi aduentu cuſtodiat, Deus & Dominus noſter, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM DIE HOMILIA Euſebii Emeſeni.

Homo quidam habuit duos filios, &c.

Luc. 15.

HOmo iſte, Deus ipſe hoc in loco intelligitur: qui quoniam ad eius imaginem factus eſt homo, non dedignatur uocari homo. Huius duo filij, duo *Filij* populi ſunt, Iudæus.ſ. & Gentilis. Ho- *duo.* rum autem adoleſcentior, Gentilis eſt, non tamen ætate, ſed ſcientia. Inde enim puer centum annorum maledicitur. Inde, & Apoſtolus ait: *Eſa. 66* Nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote. *1. Cor. 14.* Dicuntur igitur pueri, & adoleſcentes, non ſolum ætate, ſed & ſcientia, & malitia. In ſenibus enim maturior eſt ſapientia. Senior igitur erat Iudaicus populus, ſiquidem ſapientior, & melior. Hæc autem ſubſtantia, quam filio adoleſcenti, & ſtulto, id eſt populo Gentili, omnium rerum creator, & pater Deus diuiſit, intellectus eſt, memoria, ratio, ſenſus, ſcientia, omniſque animæ uirtus & poſſeſsio: nul- *Subſtãtia diſtributa.* la ſubſtantia talis, nullæ diuitiæ his diuitiis comparari poſſunt. Has etenim diuitias, & bonis, & malis largitus eſt Dominus. [CONGREGATIS igitur omnibus, adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionem longinquam, & ibi diſsipauit ſubſtantiam ſuam, uiuendo luxurioſè.] Omnis enim regio longinqua *Regio lõginqua.* eſt, quæ à Deo longè eſt. Longè autem eſt à Deo, qui longè eſt à fide, à pietate, à miſericordia, & iuſtitia. Ab his enim longè fit, qui uitijs appropinquat. Citò igitur, & poſt dies non multos in longinquam regionem unuſquiſque proficiſci poteſt. Ibi autem miſer homo diſsipat ſubſtantiam ſuam, ibi perdit diuitias animæ, inter uitia, & peccata uiuendo luxurioſè. [ET poſtquàm omnia conſummaſſet, facta eſt fames ualida in regione illa, & ipſe cœpit egere.] Virtutibus enim fugatis eget anima, & fame perit. De hac enim *Fames animæ.* fame dicitur per prophetam: Immittam in uobis non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi *Amos 8.* uerbum Dei. Magna igitur fames eſt in regione illa: magna egeſtas eſt in peccatore illo, ubi uerbi Dei memoria nulla habetur: quod quidem poſtquàm fit, totus iam homo diabolo traditur, totuſque ab eo poſſidetur. Vnde, & hic ſubditur. [ET Abijt, & adhæſit uni ciuium regionis illius, & miſit illum in uillã ſuã, ut paſceret porcos.] Iſte enim ciuis omnium iniquorum princeps, & caput, diabolus intelligitur. *Ciuis.* Poſſumus autem per hunc ciuem, errorem ſpecialiter intelligere: cui ille populus non ſolum adhæſit, *Error.* uerum etiam ex toto ſubditus fuit. Error enim hoc fecit, ut à Deo recederet, animæque ſubſtantiam cum meretricibus diſsiparet. Error illum in uillam immundorũ ſpirituum miſit qui modo per porcos ſi- *Porci.* gnificãtur, ut illos paſceret, illos ſequeret, illis ſeruiret & obediret. Multi.n. ſunt maligni ſpiritus: magna eſt

eorum ciuitas,& congregario. Vbicunque autẽ maligni ſpiritus habitant, ibi eſt uilla diaboli. Porci autem ipſi quoque maligni ſpiritus ſunt,quia in fœtore, & uitiorum ſtercore delectantur. *Villa.* *Porcos qui paſcant.* Hos aũt porcos illi paſcunt,qui eorum uolũtati obediunt,eorumque deſideria complent. Quicunque igitur adulterantur,fornicantur,furantur,& alias iniquitates operantur,magnam his porcis refectionem parant. [ET cupiebat implere uentrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant,& nemo illi dabat.] *Siliquæ* Superbia enim, luxuria,auaritia,& ſimilia,ſiliquæ ſunt,quibus maligni ſpiritus nutriuntur. His auem uentrem ſuum implere peccatores cupiunt,quia præ nimio peccandi deſiderio his ſatiari non poſſunt. Quanto.n. amplius peccant,tantò amplius peccare deſiderant. Hoc.n.in fornicatoribus, auaris,& raptoribus probari poteſt,quorum iniqua deſideria nunquam ad ſatietatem perueniunt. Vnde & hic dicitur: [ET nemo illi dabat.]Quia.n.non tãtum eis datur,quantum ſibi dari appetunt,ideo neminem eis dediſſe dicit. Datur igitur eis quod uolunt,ſed nõ quantum uolunt. Fit.n.multoties, ut homines iniqui ſua deſideria, Domino prohibente,adimplere non ualeant. Sequitur: [IPSE autem in ſe reuerſus,dixit:Quãti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo?] Niſi.n. fuiſſet extra ſe, non diceretur reuerſus in ſe. Tunc.n. in ſe reuerſus eſt, quando memoriam recuperauit,ut domus patris ſui recordaretur. *Mercenarij.* Mercenarij autem hoc in loco ſcribę & phariſæi dicuntur,qui magis decimarum & oblationum mercede,quam ex charitate Domino ſeruiebant. Et iſti quidem iam tunc,& ſpiritualibus, & carnalibus panibus in domo Domini abundabant, cum adhuc Gẽtilis populus extrà poſitus ſpiritualis alimoniæ famæ periret. Qui tamen in ſe reuerſus, & pœnitentia ductus, ait, [SVRGAM, & ibo ad patrem meum,& dicam ei: Pater,peccaui in cœlum & coram te,iam non ſum dignus uocari filius tuus, fac me ſicut unum ex mercenarijs tuis. Et ſurgens uenit ad patrem ſuum.] *Epheſ. 5.* Apoſtolus enim dicit: Surge qui dormis, ſurge à mortuis, & illuminauit te Chriſtus. Sic igitur ſurrexit, qui prius mortuus in peccato iacebat.[ET uenit ad patrem ſuum.] Sed quomodo uenit,niſi pœnitentia,& corde contrito, & ſpiritu contribulato? Hac enim uia redeunt peccatores ad Dominum.[ET cum adhuc longè eſſet, uidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt.] Clementiſsimus pater, qui ſtatim ut filius compungitur,& pęnitere incipit,quanuis adhuc in peccatis, miſericordia mouetur, & pœnitentem filium læto uultu reſpicere dignatur. [ET occurrens cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum.] In hoc enim quid aliud niſi pax,& perfecta reconciliatio ſignificatur? [DIXITQVE ei filius: Pater, peccaui in cœlum,] plus diligens terram quàm cælum, [ET coram te,] qui ubique es, & omnia uides: [Iam non ſum dignus uocari filius tuus,] tanto tempore conuerſatus cum inimicis tuis: [FAC me ſicut unum de mercenarijs tuis.] *Iob. 7.* De his enim mercenarijs beatus Iob loquitur, dicens: Sicut ceruus deſiderat umbram, & ſicut mercenarius præſtolatur finem operis ſui: ſic & ego habui menſes uacuos, & noctes laborioſas enumeraui mihi. [DIXIT autem pater ad ſeruos ſuos: Citò proferte ſtolam primam, & induite illum, & *Stola prima.* date annulum in manu eius,& calceamenta in pedes eius.] Prima enim ſtola immortalis eſt, quam primus homo peccando amiſit, & amiſſa, mox nudum *Annulus.* ſe eſſe intellexit. Hæc autem veſtis per baptiſmum, & pœnitentiam recuperatur: & tunc quidem datur *Calceamẽta.* homini annulus, & fidei arrha, ſignum uidelicet quo in Dei exercitu connumeretur. Deinde verò dantur calceamenta, id eſt, uirtus & poteſtas, ut ſecurè poſsit calceare ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem uirtutem inimici. *Lu. 10* Et ſic demum accedit ad patris conuiuium, ut Chriſti carnem, & ſanguinem recipere mereatur. Vnde,& ſubditur: [ET adducite uitulum ſaginatum, & occidite illum, ut manducemus, & epulemur,quia hic filius meus mortuus fuerat,& reuixit,perierat, & inuẽtus ẽ]. *Vitulus ſaginatus.* Hic.n.uitulus ſaginatus Chriſtus eſt, omni uirtute, & gratia plenus,de patriarcharum,& prophetarum armẽto ſuſceptus: *Rom. 6* qui quãuis ſemel pro nobis(ut ait Apoſtolus) mortuus ſit,& iam non moritur, & mors illi ultrà nõ dominetur:toties tamen occiditur,& à fidelibus comeditur,quoties in hoc altaris ſacramento immolatur. Hunc uitulum & corpore manducamus & mente. Et mente quidem audiendo, eiusque paſsionem commemorando. Per hunc à morte redempti,per hunc Deo quotidiè reconciliamur. Sequitur. [ERAT autem filius ſenior in agro:& cum ueniret & appropinquaret domui,audiuit ſyphoniam & chorum,& uocauit unũ de ſeruis, & interrogauit quid hoc eſſet. Iſque dixit illi: Frater tuus uenit, & occidit illi pater tuus uitulũ ſaginatum, quia ſaluum illum recepit.] Ab agro.n. à labore, & à legis ſeruitio Iudaicus populus rediens,cũ iam domui Eccleſiæ per fidem appropinquaret, Apoſtolorum ſymphoniam,chorum & prędicationem audiuit. Cumque interrogaret quid hæc eſſent,dictum eſt ei, ꝙ Gentilis populus cognita ueritate,Chriſti ſanguine redemptus,ad fidem conuerſus eſſet, & iã nõ Iudæorum Deus tantum, immò & Gẽtium.[INDIGNATVS ergo, nolebat introire.] Hoc eſt enim quod in actibus Apoſtolorum legitur, ꝙ cum ueniſſet Petrus Hieroſolymam,diſceptabant aduerſus eum, qui erant *Ac. 11* ex circunciſione, dicentes: Quare introiſti ad uiros præputium habentes, & manducaſti cũ illis? Quibus Petrus narrauit omnia, quæ ei acciderãt,& quomodo gentes crediddiſſent. Senior igitur frater illam Iudæorum partẽ ſignificat,quæ in primitiua Eccleſia de Gentilis populi conuerſione contra Apoſtolos ſcandalizata eſt,de quibus in actibus Apoſtolorum, & in Epiſtolis Pauli multa dicuntur. [PATER ergo illius cœpit rogare illum.] Omnes.n.rationes, quas de Gentium conuerſione Iudæis Apoſtoli reddebãt,quid aliud niſi quædam omnipotentis Dei placationes & preces erãt? Quale eſt illud Apoſtoli:Non.n.eſt diſtinctio Iudæi,& *Rom. 3* Græci,omnes.n.peccauerunt,& egent gloria Dei. Nã idem Dñs omniũ,diues in omnibus qui inuocant illũ. [AT ille reſpondens,dixit patri ſuo: Ecce tot annis ſeruio tibi,& nunquã mandatum tuũ præteriui, & nunq̃ dediſti mihi hœdum,ut cum amicis meis epularer. Sed poſtquàm filius tuus hic, qui deuorauit ſubſtantiã ſuã cũ meretricibus,uenit, occidiſti illi uitulũ ſaginatũ.] Ex parte mentitur, & ex parte uerũ dicit ſenior filius. In eo.n.quod ait,quia reuertenti filio uitulum ſaginatum pater occiderit,uerum dicit: mentitur autem, dũ Dei præceptum nunquam ſe præteriſſe iactat. Inſuper & ingratus eſſe uidetur,dum tãtorum,quibus quotidiè mundabatur, ſacrificiorum oblitus, nunquam unum hœdum ſe à patre ſuſcepiſſe conqueritur. Hæc autem quia Iudaicus populus ille ad fidem conuerſus cogitare poterat,dum Iudæos reprobari, & Gentiles eligi uidiſſet, ſic poſita ſunt, ac ſi ea loquutus fuiſſet. Quis enim non miretur tantam immutationem eſſe factam,ut Iudæos,quos tantum dilexerat,in ſua cæcitate Dominus perire permitteret: & pro Gentili populo,quem odio habebat unigenitum filium morti traderet? Sed hæc cogitando ſimul cum filio ſeniore quaſi indignati, cõtra Dei diſpoſitionem quodammodo loquimur. Nec ualdè quidẽ mirãdũ eſt,ſi Iudæi nouiter ad fidẽ cõuerſi, Gẽtibus cõmunicare noluiſſent, *Exod. 34.* cũ hanc talẽ cõionem lex eis per omnia interdixiſſet.

Vnde

Vnde iſte neque pro hac indignatione hic reprehenditur, ſed potius reddita ratione pater eum placere conatur, dicens: [FILI, tu mecum ſemper es, & omnia mea tua ſunt. Epulari autem oportebat & gaudere, quia hic frater tuus mortuus fuerat, & reuixit, perierat, & inuentus eſt.] Semper enim ille populus (ſecundum quoſdã) cum Deo fuit, & ſecũdum quoſdam cum Deo non fuit.
Ro. 11. Vnde Apoſtolus, Cæcitas, inquit, ex parte contigit in Iſrael. Elias quoque cum diceret, Domine prophetas
3. Reg. 19. tuos occiderunt, & altaria tua ſuffoderunt, & relictus ſum ego ſolus, & quærunt animã meam. Ait ei Domi
Ro. 11. nus: Reliqui mihi ſeptem millia uirorum, qui non curuauerunt genua ſua ante Baal. De his igitur & ſimilibus Dominus ait. Fili, tu ſemper mecũ es. Pro qualibus
Eph. 5 & de Eccleſia dicitur, qđ nõ habeat maculã neq; rugã. Si enim ad uniuerſitatem ſpectes, multas maculas habet Eccleſia. Et tales quidem filii hæredes ſunt, talibusque omnis patris poſſeſsio debetur, eis ad beatitudinem ſufficiens & neceſſaria. Denique omnia quæ Dei ſunt quodãmodò noſtra ſunt, ſi taliter & habeamus, ut aliter ea habere nolimus.

Eſt Sermo 4. de Quadrageſima.

DOMINICA TERTIA IN QVAdrageſima Sermo beati Leonis Papæ.

PRædicaturus uobis, dilectiſsimi, ſacratiſſimum maximumque ieiunium, quo aptius utar exordio, quàm ut uerbis Apoſtoli, in quo Chriſtus loquebatur, incipiam, dicamque quod lectum eſt. Ecce
2. Cor. 13. *2. Cor. 6.*
nunc tẽpus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis? Quamuis enim nulla ſint tempora, quæ diuinis non ſint plena muneribus, & ſemper nobis ad miſericordiam Dei per ipſius gratiam præſtetur acceſſus: nunc tamen omnium mentes maiore ſtudio ad ſpiritales profectus moueri, & ampliore fiducia animari oportet: quando ad uniuerſa pietatis officia, illius nos diei, in quo redempti ſumus, recurſus inuitat: ut excellens ſuper omnia dominicæ paſsionis ſacramentum, purificatis & corporibus & animis celebremus. Debebatur quidem tantis myſteriis ita inceſſabilis deuotio, & continuata reuerentia, ut tales permaneremus in conſpectu Dei, quales nos in ipſo paſchali feſto dignum eſt inueniri. Sed quia hæc fortitudo paucorũ eſt, & dum carnis fragilitati auſterior obſeruantia relaxatur, dumque per uarias actiones, uitæ huius ſolicitudo oſtẽditur, neceſſe eſt de mundano puluere etiam religioſa corda ſordeſcere, magna diuinæ inſtitutionis ſalubritate prouiſum eſt, ut ad reparandam mentium puritatem, quadraginta nobis dierũ exercitatio mederetur, in quibus aliorum temporum culpas, & pia opera redimerent, & ieiunia caſta decoquerent.
Quadrageſima ſalubriter inſtituta.
Ingreſſuri igitur, dilectiſsimi, dies myſticos, & purificandis animis atque corporibus ſacratius inſtitutos, præceptis Apoſtolicis obedire curemus, emendantes nos ab omni inquinamento carnis
2. Cor. 7.
& ſpiritus, ut caſtigatis colluctationibus, quæ ſunt inter utranque ſubſtantiam, animus (quem ſub Dei gubernaculis cõſtitutum, corporis ſui decet eſſe rectorẽ)
2. Cor. 6.
dominationis ſuæ obtineat dignitatem, ut nemini dantes ullam offenſionem, uituperationibus obloquẽtium non ſimus obnoxii. Digna enim ab infidelibus reprehẽſione carpemur, & noſtro uitio linguæ impię in iniuriã ſe religionis armabunt, ſi ieiunantium mors a puritate perfectæ continentię diſcrepabit. Non enim in ſola abſtinentia cibi ſtat noſtri ſumma ieiunii, aut fructuoſe corpori eſca ſubtrahitur, niſi mens ab iniquitate reuocetur, & ab obtrectationibus lingua cohibeatur. Sic ergo nobis edendi eſt moderanda libertas, ut etiam aliæ cupiditates eadem lege frenentur. Manſuetudinis & pacis, pietatis & tranquillitatis hoc tempus eſt, in quo excluſa omni contaminatione uitiorum, perpetuitas nobis eſt obtinenda uirtutum. Nunc piarum mentium fortitudo, donare culpas, negligere contumelias, & ob *2. Cor.* liuiſci aſſueſcat iniurias. Nunc fidelis animus per arma *6.* iuſtitiæ a dextris ſe exerceat & ſiniſtris, ut per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonã famam, ſecurã conſcientiam nec laudes inflent, nec opprobria defatigent. Religioſorum modeſtia non ſit mœſta, ſed ſancta nec inueniantur in eis ullarum murmura querelarum, quibus nunquam deſunt ſanctorum ſolatia gaudiorum. Nec timeatur inter opera miſericordiæ terrenarum diminutio facultatum. Semper diues eſt Chriſtiana paupertas, quia eſt plus quod habet, quam quod non habet nec pauet in iſto mundo indigentia laborare, cui donatum eſt in omnium rerum Domino omnia poſsidere.

Operantibus ergo quæ bona ſunt, non eſt omnino metuendum, ne eis facultas deſit operandi, cum & in duo- *Lu. 21* bus nummis Euangelicæ illius uiduæ ſit laudata deuo- *Matt.* tio, & pro calice aquæ frigidæ præmium habeat gratui *10.* ta largitio. Ex affectibus enim piorum, benignitatis mẽſura taxatur, & nunquam eum miſerendi efficacia deſe rit, in quo miſericordia ipſa nõ deficit. Experta eſt hoc *3. Reg.* uidua illa de Sarepta, quæ B. Heliæ in tempore famis *18.* unius diei cibum, quem ſolum habebat, appoſuit, & prophetæ eſuriem neceſsitati ſuæ præferens, exiguum farinæ ac puſillum olei incunctanter expendit. Sed non ei defuit, quod fideliter erogauit, & in uaſis pia effuſione uacuatis, fons nouæ ubertatis exortus eſt, ut ſanctis uſibus non minueretur eius ſubſtantiæ plenitudo cuius non fuerat formidata defectio. His autem ſtudiis dilectiſsimi, ad quæ uos uoluntariè confidimos præparatos, non ambigitis diabolum, qui omnium uirtutum eſt aduerſarius, inuidere, & ad hoc uim ſuæ malignitatis armare, ut pietati laqueos de ipſa pietate prætendat, & quos nõ potuerit deiicere per diffidentiam, conetur ſuperare per gloriam. Quia difficile eſt, ut laudabiliter uiuẽtem laus humana non capiat, niſi, ut ſcriptum eſt, *1. Cor.* Qui gloriatur in Domino glorietur. Cuius uero ille ho *1.* ſtis iniquiſsimus non audeat impugnare propoſitum, cuius non appetat uiolari ieiunium, quando uerſutias *Matt* ſuas, ſicut Euangelica lectione patefactum eſt, nec ab ip *4.* ſo mundi ſaluatore continuit? Expaueſcens enim in eo quadraginta dierum noctiumque ieiunium, explorare callidè uoluit, utrum hanc continentiam donatam haberet, an propriam, ut non metueret deceptionum ſuarum opera reſoluenda, ſi Chriſtus eius eſſet conditionis cuius & corporis. Primo itaq; dolo ſcrutatus eſt, an ipſe eſſet ſubſtantiarum creator, qui rerum corporearũ poſſet in quæ uellet mutare naturas. Secũdo, an ſub humanæ carnis ſpecie diuinitas obumbrata tegeretur, cui facile eſſet peruiũ ſibi aera facere, & terrena per uacuũ mẽbra librare. Sed cum illi Dominus iuſtitiam maluiſſet opponere ueri hominis, quam potentiam manifeſtare deitatis, ad hoc conuertit tertiæ fraudis ingeniũ, ut eum in quo diuinæ poteſtatis ſigna ceſſauerant, dominandi cupiditate tentaret, & ad uenerationem ſui, regna mundi pollicendo traduceret. Sed prudentiã diaboli, ſtultitiam fecit ſapientia Dei; ut ſuperbos hoſtis hominem uideus quem aliquando ſuperauerat, nõ metueret eum perſequi, quẽ pro omnibus oportebat occidi. Huius igitur aduerſarii dolos, non ſolum in illecebris gulæ, ſed etiam in propoſito abſtinẽtiæ caueamus. Qui enim ſciuit humano generi mortem inferre per cibum, nouit & per ipſum nocere ieiunium: & ad contrariæ fraudis effectum, famulis utendo Manichæis, ſicut per ſerpentem intulit interdicta præſumi, ita per ſamen ſuadet conceſſa uitari. Vtilis quidem eſt continentia, quæ parco aſſueta uictu, deliciarum cohibet appetitum: ſed uæ illorum dogmati, apud quos etiam ieiu-
nando

nando peccatur. Damnant enim creaturarum naturam in creatoris iniuriam, & contaminati edentes aſſerũt his, quorum non Deum, ſed diabolum conditorem eſſe *Ro. 14.* definiunt, reſultantes dicenti Apoſtolo, Omnia munda *Tit. 1.* mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum, ſed inquinata ſunt eorum & mens & conſcientia. Vos autem, dilectiſsimi, catholicæ matris ſancta generatio, quos incola ueritatis ſpirituſſanctus erudiuit, libertatem ueſtram congrua ratione moderamini, ſcientes quia bonum eſt etiam a licitis abſtinere. Et cum caſtigatius uiuendum eſt ita diſcernite cibos, ut uſus eorum remoueatur, non natura damnetur, & a prædictorum peſtifero contagio uos remouete, ut cum Chriſto Domino omnium creatore regnetis.

DOMINICA III. QVADRAGESIMÆ, in Epiſtolam Concio exegetica.

OPtimas habet hæc lectio inſtitutiones, & ſacrato congruas tempori, quibus & ad uirtutes incitamur, & a uitiis reuocamur, quæ eſt ſumma totius ſcripturæ diuinæ. Nam poſtquam primorum parentum lapſu & culpa ab illa prima & origi- *Sũma ſcriptura diuinæ.* nali iuſtitia excidimus, & miſerabiliter in nobiſipſis & in natura noſtra corrupti & deprauati ſumus, ſemper in uitia propendemus, & difficile ad uirtutes ſectandas adducimur. Itaque omnis ſcriptura diuina eò tendit, ut excitet nos ad uitandam peccati corruptionem, & ſtudendum iuſtitiæ atque omni uirtuti, ut ſic quandoque poſsimus redire ad priſtinam innocentiam & integritatem. Sed cum nulla ſit uirtus potior aut excellentior charitate, ad eam uel maxime nos adhortantur ſcripta diuina, ſicut & huius diei lectio, quæ ſumpta eſt ex cap. 5. Epiſtolæ ad Epheſios, cuius hoc eſt initium. [ESTOTE imitatores Dei, ſicut filii chariſsimi, & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationẽ & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis.] Sicut Dei patris imitatores nos eſſe uult, ait *ĩ Ephe. 5.* Ambroſi⁹, in benignitate & miſericordia, ita & Chriſti filii eius in dilectione, ut ſicut ille dilexit nos, tradens ſe pro nobis, ita & nos inuicem pro nobis etiam animas ponere debeamus. Hæc ille. Dilexit nos Deus etiam tũ, cum adhuc inimici eſſemus, & miſit filium ſuum, qui ſua morte noſtra aboleret peccata, atque idemipſe quo- *Matt. 5.* tidie ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos, immo quid non præſtat Deus etiam impiis & peccatoribus? Quicquid enim boni habent, a quo habent niſi ab illo? Non ergo iubet nos Apoſtolus imitari Deum in faciendis miraculis, ſed in dilectione, quæ uirtus Deo & homini communis eſt, & homines Deo præcipue coniũgit, redditque ſimillimos. Aſpiciamus redemptorem noſtrum Chriſtum, en *Charitas xp̃i erga nos.* ultro dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis. Spõte ſua tradidit, non ulla neceſsitate, ſed amore gratuito ac liberali, & quidem oblationem & hoſtiam Deo patri in odorem ſuauitatis. Hic cogitetur ipſa offerendi ratio & uidebimus Chriſti erga nos charitatem. In ipſam uſque crucis ignominioſiſsimam mortem ſe obtulit. Hoc exemplo incomparabili uult nos Apoſtolus inflammari ad amandum tum Deum, tum proximum. Quid hac Chriſti oblatione admirabilius? quid ſuauius? Quid tã omnem uincit admirationem, quam Chriſtum uerum & uiuum Deum uidere in cruce? Num fruſtra Chriſtus in cruce? Neutiquam ſane, ſed ut nos ſimus imitatores Dei, & ambulemus in dilectione. Non enim eo ſolo nomine Chriſtus uoluit ferre ſupplicium crucis, ut nos redimeret, ſed etiam ut nos ſuo exemplo ad amandum accenderet. Amor eſt, quem potiſsimum Chriſtus exigit a nobis, & ideo ipſe ait: in duobus charitatis manda- *Matt. 22.* tis totam legem pendere & prophetas, & Apoſtolus legis plenitudinem dicit eſſe dilectionem. Hæc facit ex *Ro. 13.* ſeruis filios, & quidem chariſsimos. Chryſoſtomus odorem ſuauitatis dicit eſſe & hoſtiam acceptabilem, pati pro inimicis, quod utique Chriſtus fecit. Quòd ſi mortuus fueris, inquit, pro illis, tum demum eris uictima, additque. Iſtud ſcilicet eſt imitari Deũ. [FORNICATIO autem, & omnis immunditia, aut auaritia nec nominetur in uobis, ſicut decet ſanctos.] Ioannes Apoſtolus in prima ſua Epiſtola, omne quod eſt in mundo, inquit, cõcupiſcẽtia carnis eſt, ad quam pertinet fornicatio, & immunditia omnis & concupiſcentia oculorum, ad quam pertinet auaritia. Iam uide quantam uitæ ſanctimoniã a Chriſtianis exigat Apoſtolus, dũ ea uitia, quibus plenus eſt mũdus, nec nominari uult inter illos. Atqui hęc *1. Io. 2.* uitia adeo nũc apud Chriſtianos increuerunt, ut pudor ſit dicere. Solo itaque nomine Chriſtiani ſumus, res ipſa relegata eſt ad Indos. [AVT turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet, ſed magis gratiarum actio.] D. Hieronymus ait, turpitudinem hic ſignificare abſconditam cogitationem, cum inflammatur ſenſus noſter ad libidinem, & carnis titillationibus anima ignita ſuccenditur. Alii uolunt eſſe uerborũ obſcœnitatem, uel operam fœditatem. Stultiloquium uero eſt ſermo ſtultus & ineptus. Scurrilitas hic ponit *In iocos & facetias.* pro facetiis & iocis, præſertim intempeſtiuis. Quid prodeſt urbanè uel ſcurriliter dixiſſe, ait Chryſoſ. in hũc locum: Riſum duntaxat mouiſti. Dic mihi, facit ne coriarius quicquam eorum, quæ ad artem ſuam non pertinẽt aut poſsidebit aliquod tale inſtrumẽtum? Nequaquam. Quę enim nullo ſunt uſu, nihil illa ad nos. Nullus ſit nobis ſermo otioſus, ex otioſo quippe ſermone incidimus & in abſurdos. Præſens tempus non effundendi gaudii, ſed luctus eſt, tribulationum & lamentationum. Tu uero leuiter urbanis facetiis iocularis? Quis athletarũ ſtadium ingreſſus, relicta ſolicitudine cum aduerſario certandi, facetiis utitur? Inſtat diabolus, circumit rugiens ut rapiat, omnia mouet ac tẽtat, omnia aduerſus caput tuum inuertit, extraque nidum te eiicere molitur, dentibus ſtridet ac fremit, ignẽ ſpirat aduerſus ſalutẽ tuã, & tu ſedes facetias effundens, & quæ ſtulta ſunt & ad rẽ non conueniunt effutiens? Poteris itaque ipſum bene ſuperare? Hęc & multa alia Chryſoſtomus contra facetias, quibus tamẽ permulti mirificè ſtudẽt, nec alicuius *Matt. 12.* pẽdi habent, quod Dominus terribiliter ait, de omni uerbo otioſo reddituros nos rationem in die iudicii. Itaq; repudiatis id genus infrugiferis & noxiis ſermonibus, gratiarum actioni potius operam demus. Loquamur de beneficiis Dei erga genus humanum. Quis ea explicare ſufficiat? Et ut alia omittamus, quis dignè commemoret, quod noſtra cauſa homo fieri uoluit, & in noſtra natura tam multa facere & pati, ut nos ad uitã & ſalutem a morte & damnatione, non qualicunque, ſed æterna reuocaret? Hic nunquam deeſſe poteſt materia, de qua loquamur, & unde Deo gratias agamus. Auguſtinus Epiſtola 77. Quid melius, inquit, & animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, quam Deo gratias? Hoc nec dici breuius, nec audiri lætius, nec intelligi grãdius, nec agi fructuoſius poteſt. Hæc ille. [Hoc enim ſcitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immũdus, aut auarus (quod eſt idolorũ ſeruitus) nõ hẽt hæreditatẽ in regno Chriſti & Dei.] Non deſunt inepti quidam, qui putent fornicationem, quæ fit extra matrimonium, non eſſe peccatum mortiferum. Sed illorum ſtultitiam tũ iſte, tum alii plures ſcripturę diuinæ loci coarguũt. D. Auguſtinus Homilia ultima in libro 50. Homiliarum. Quapropter præſumere quis audeat, inquit, de nomine Chriſtiano, & non cum omni obedientia & timore

more audiat Apoſtolum dicentem, Hoc enim ſcitote
Epheſ. cognoſcentes, quod omnis fornicator, aut immundus,
5. aut auarus (quod eſt idolorum ſeruitus) non habet hę
reditatẽ in regno Chriſti & Dei? Et paulo infra: Quiſ-
quis ergo poſt baptiſmum aliquo priſtinorum malorũ
opere obligatus tenetur, uſque adeo ſibi inimicus eſt,
ut adhuc dubitet uitam mutare dum tempus eſt, cum
ita peccat & uiuit? Nam utique quod ita perſeuerãter
Rom. peccat, theſaurizat ſibi iram in die iræ & reuelationis
2. iuſti iudicii Dei, quod autem adhuc uiuit, patientia
Dei ad pœnitentiam eum adducit. Implicatus ergo tã
mortiferorum uinculis peccatorum, detractat, aut dif
fert, aut dubitat cõfugere ad ipſas claues Eccleſiæ, q
bus ſoluatur in terra, ut ſit ſolutus in cælo? Et infra: Iu
dicet ergo ſeipſum homo in iſtis (ſcilicet, operi-
bus carnis, quę ex capite 5. ad Galathas hic recenſuit)
uoluntate dum poteſt, & mores conuertat in melius,
ne cum iam non poterit, etiam præter uoluntatem a
Domino iudicetur. Et cum in ſe protulerit ſeueriſsimę
medicinæ, ſed tamen medicinæ ſententiam, ueniat ad
Confeſ antiſtites per quos illi in Eccleſia claues miniſtrãtur,
ſio pec- & tanquam bonus incipiens iam eſſe filius, maternorũ
catorũ. membrorum ordine cuſtodito, a præpoſitis ſacramen
torum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum, ut in offe-
rẽdo ſacrificio cordis contribulati deuotus & ſupplex
id tamen agat, quod non ſolum illi proſit ad recipien-
dam ſalutem, ſed etiam cæteris ad exemplum, ut ſi pec
catum eius non ſolum in graui eius malo, ſed etiam in
ſcandalo eſt aliorum, atque hoc expedire utilitati Ec-
cleſiæ uidetur antiſtiti, in noticia multorum, uel etiam
Publi- totius plebis agere pœnitentiam non recuſet, non reſi
ca pœ- ſtat, non letali & mortiferę plagæ per pudorem addat
nitẽtia tumorem, &c. Hæc Auguſtinus, præclare adhortãs ad
cui agẽ peccatorem confeſsionem, & agendam pœnitentiam
da. etiam publicam, ſi ſit peccatum publicum, & cum alio
rum ſcandalo coniunctum. Eſt autem hoc loco obſer-
uandum, quod Apoſtolus auaritiam uocat idolorum
ſeruitutem. Auarus enim nummũ pro Deo colit. Hoc
deteſtabile uitium præter alia mala, etiam rerum om-
niũ caritatem adducit. Cum enim auari priuatis ſem-
per lucris inhient, & omnia ad ſe rapiant, inde fit ut
tam multi ſumma premantur inopia, tam erebra exi-
Eccle. ſtat annonæ & aliorum rerum caritas. Recte dixit Sa-
10. piens quidam. Auaro nihil eſt ſceleſtius. Vt autem for
nicatio & uoluptas uenerea præcipue infeſtat adole-
ſcentes & iuuenes, ita ſenibus familiarior eſt auaritia.
Vtrunque autem uitium certiſsimè excludit a regno
Dei. [Nemo uos ſeducat inanibus uerbis, propter hæc
enim uenit ira Dei in filios diffidentiæ.] Quemadmo-
dũ in ueteri lege pſeudoprophetæ uanis perſuaſionib⁹
populum auertebant, ne ueris prophetis iram Dei &
ſupplicia comminantibus fidem commodarent, dicta
quę ſanctorum prophetarum eleuabant quemadmo-
dum in Hieremia legimus feciſſe Ananiam illum, quẽ
Hier. propterea Dominus eodem anno percuſsit ſic in nouo
28. teſtamento hæretici blandis ſermonibus euertunt plu
rimos, omniaque facilima prædicant, ſolam fidem ſuf
ficere ad ſalutem, opera non eſſe neceſſaria, Chriſtum
pro nobis abũde ſatisfeciſſe, & id genus alia apud im-
peritos deblaterant. Contra tales impoſtores munitos
nos eſſe uolens Apoſtolus, Nemo uos, ait, ſeducat ina-
nibus uerbis. Inanes ſermones ſunt, inquit Chryſoſto
Sermo- mus, qui ad tempus gratiam habentes, nequaquam re
nes ina ipſa oſtenduntur. Eſt enim ſeductio res iſta. Hæc ille.
nes. Certum autem atque perſuaſum nobis eſſe debet, pro
pter fornicationem, immunditiam, auaritiam uenire
iram Dei in filios diffidentiæ, in incredulos & immori
geros, qui non obtemperant mandatis Dei, ſed ſuis in
dulgent affectibus, prauaſque ſectantur cupiditates,
quas ex uerbi Dei præſcripto in ſeipſis perſequi & ex
tirpare deberent. [Nolite ergo effici participes eo-
rum.] Hoc eodem capite, unde hæc lectio ſumpta eſt,
aliis uerbis ſic dicit Apoſtolus. Nolite communicare
operibus infructuoſis tenebrarum (hominum impio-
rum, qui propter cordis cæcitatem recte tenebrę uocã
tur) magis autem redarguite: Duo igitur exiguntur, ut
nõ conſcientias alterius iniquitati, & ut eã redarguas.
Primum ſemper eſt neceſſarium, alterum fieri debet,
ſi ſperetur utilitas & adſit oportunitas. [Eratis enim
aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Vt fi-
lii lucis ambulate.] Quemadmodum in ipſis corpori-
bus, ait D. Auguſtinus, ea quæ inferiora ſunt, ſicut ter Epiſt.
ra, & aqua, & ipſe aer, meliora fiunt participatione 120.
melioris, id eſt, cum luce illuminantur & feruore uege
tantur, ſic incorporeæ creaturæ rationales, ipſius crea
toris fiunt participatione meliores, cum ei cohæ-
rent puriſsima & ſanctiſsima charitate, qua omni-
modo ſi caruerint, tenebreſcunt & obdureſcũt quodã
modo. Proinde infideles homines tenebræ ſunt, qui
per fidem conuerſi ad Deum, quadam præmiſſa illumi
natione lux fiunt, in qua proficiendo, ſi ex fide ad ſpe-
ciem peruenerint, ut id quod credunt, etiam conſpice
re, ſicut tãtum bonum poteſt conſpici, mereantur, per
fectam recipient imaginem Dei. Talibus enim dicit
Apoſtolus. Fuiſtis aliquando tenebrę, nunc autem lux Rõ. 13.
in Domino, Hæc ille. Quod uero ſubiungit Apoſtolus
Vt filii lucis ambulate, alibi ſic dicit, Sicut in die ho-
neſte ambulemus. Debẽt Chriſtiani ſic uiuere, ut nihil
fœdum, nihil inhoneſtum in eorum dictis & factis ap
pareat. [Fructus enim lucis eſt in omni bonitate, &
iuſtitia, & ueritate.] Hæc ergo qui ſectantur, ueri ſunt
Chriſtiani & filii lucis. Et hinc poſſunt internoſci filii
Dei a ſeruis diaboli, quod filii Dei ſtudent bonitati, iu
ſtitiæ & ueritati, & ſi interdum offendunt & labuntur
ad pœnitentiæ remedia ilico confugiunt, porro ſerui
diaboli uolutantur in cœno uitiorũ, ſtudent libidini,
immundiciæ, auaritiæ & operibus tenebrarum, quod
etſi ſemper, tamen uel maxime cauendum eſt his Qua
drageſimæ diebus, quibus non ſine cauſa tot ſanctiſsi-
mæ adhortationes nobis ex Apoſtolo depromuntur.
Præſtet nobis Dominus Deus noſter, ut iis conuenien
ter uiuamus, cui eſt gloria & honor in ſecula ſeculo-
rum, AMEN.

EADEM DOMINICA, Luc. XI.

In illo tempore, erat Ieſus eijciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cum eieciſſet dæmonium, locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ preſbyteri.

Dæmoniacus iſte apud Matthæum non ſo Matt.
lum mutus, ſed & cæcus fuiſſe narratur 12.
curatuſque dicitur a Domino, ita ut lo-
queretur, & uideret. Tria generalia ſigna
ſimul in uno homine perpetrata ſunt: cę
cus uidet, mutus loquitur, poſſeſſus à dæmone libera-
tur. Quod & tunc quidem carnaliter factum eſt, ſed &
quotidie completur in cõuerſione credentium, ut ex-
pulſo primum dæmone, fidei lumen aſpiciant, deinde
ad laudes Dei tacentia prius ora laxentur. [Quidam
autem ex eis dicebant, In Beelzebub principe dæmo-
niorum eiicit dæmonia.] Non hoc aliqui de turba, ſed
phariſæi calumniabantur & ſcribæ, ſicut alii Euangeli Mat.
ſtæ teſtantur. Turbis quippe, quæ minus eruditæ uide 9. 12.
bantur, Domini ſemper facta mirantibus, illi contra Marc.
uel negare hęc, uel quę negare nequiuerant, ſiniſtra in 3.
terpretatione peruertere laborabant, quaſi hæc non di
uinitatis

uinitatis, ſed immundi ſpiritus opera fuiſſent, id eſt, *Beelzebub qd* Beelzebub, qui deus erat Accaron. Nam Beel quidem ipſe eſt Baal, zebub autem muſca uocatur. Nec iuxta quædam mendoſa exemplaria, uel l. litera uel d. in fine nominis eſt legenda, ſed b. Beelzebub ergo Baal muſcarum, id eſt, uir muſcarum, ſiue habens muſcas interpretatur, ob ſordes uidelicet immolatícii cruoris, ex cuius ſpurciſsimo ritu uel nomine, principem dæmoniorum cognominabant. [Et alii tentantes, ſignum de cælo quærebant de eo,] Vel in morem Heliæ, ignem de ſub- *4.Re.1* limi uenire cupiebant, uel in ſimilitudinem Samuelis, tempore æſtiuo mugire tonitrua, coruſcare fulgura, *1.Reg. 12.* imbres ruere, quaſi non poſsint & illa calumniari, & dicere ex occultis & uariis aeris paſsionibus accidiſſe. At tu, qui calumniaris ea quæ oculis uides, manu tenes, utilitate ſentis, quid facies de his quæ de cælo uenerint? Vtique reſpondebis & magos in Aegypto ſigna multa feciſſe de cælo. [Ipse autem ut uidit cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum in ſeipſum diuiſum, deſolabitur, & domus ſuper domum cadet.] Non ad dicta, ſed ad cogitata reſpondit, ut uel ſic compellerentur credere potentiam eius, qui cordis uidebat occulta. Si autem omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolatur, ergo patris & filii & ſpiritusſancti regnum non eſt diuiſum, quod ſine ulla contradictione non aliquo unquam poterit labefactari impulſu. Si uero ſanctæ & indiuiduę trinitatis indiuiduū (imo quia indiuiduum) manet regnum, deſiſtant Arriani minorem patre filiū minorem filio ſpiritum ſanctum dicere, quia quorum unum eſt regnum, horum eſt una maieſtas. [Si autem & ſatanas in ſeipſum diuiſus eſt, quomodo ſtabit regnum ipſius, quia dicitis in Beelzebub me eiicere dæmonia?] Hoc dicens, ex ipſorum cōfeſsione uolebat intelligi, quod in eum non credendo, in regno diaboli eſſe delegiſſent, quod utique aduerſum ſe diuiſum ſtare non poſſet. Eligant ergo pharisæi quid uoluerint. Si ſatanas ſatanam non poteſt eiicere, nihil contra Dominum quod dicerent inuenire potuerunt. Si autem poteſt, multo magis ſibi proſpiciāt, & recedant de regno eius, quod aduerſum ſe diuiſum ſtare nō poteſt. In quo autem Dominus Ieſus Chriſtus eiiciat dæmones, ne dæmoniorum principem exiſtiment, attendant quod ſequitur. [Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filii ueſtri in quo eiiciūt? Ideo ipſi iudices ueſtri erūt.] Dixit utique hoc de diſcipulis ſuis, illius populi filiis, qui certe diſcipuli Domini Ieſu Chriſti, benè ſibi conſcii fuerant, nihil ſe malarum artium a bono magiſtro didiciſſe, ut in principe dæmoniorū eiicerent dæmones. [Ipso, inquit, iudices ueſtri erunt.] Ipſi, inquit, ipſi ignobilia & contemptibilia huius mundi, in quibus non artificioſa malignitas, ſed ſancta ſimplicitas meæ uirtutis apparet, ipſi teſtes mei, iudices erunt ueſtri.

Exorciſtæ Iudæorū. Aliter: Filios Iudæorum exorciſtas gentis illius ex more ſignificat, qui ad inuocationem Dei eiiciebant dæmones. Et coartat eos interrogatione prudenti, ut confiteantur ſpiritusſancti eſſe opus. Quod ſi expulſio, inquit, dæmonum in filiis ueſtris, Deo non dæmonibus deputatur, quare idem in me opus nō eandem habeat cauſam? Ergo ipſi iudices ueſtri erunt, non poteſtate, ſed comparatione, dum illi expulſionē dæmonū Deo aſsignant, uos Beelzebub principi dæmoniorum. [Porro ſi in digito Dei eiicio dæmonia, profecto peruenit in uos regnum Dei.] Iſte eſt digitus, quem & confitentur magi, qui contra Moyſen & Aaron ſigna faciebant *Exo. 8* dicentes, Digitus Dei eſt iſte, quo & tabulæ lapideæ *Exod. 31.* ſcriptæ ſunt in mōte Sinai. Si igitur manus & brachiū Dei filius eſt, & digitus eius ſpiritusſanctus, Patris & filii & ſpiritusſancti una ſubſtantia eſt. Non te ſcandali- *Digitus dei.* zet membrorum inæqualitas, cum ædificet corporis unitas. Aliter: Digitus Dei uocatur ſpiritusſanctus, propter partitionem donorum, quæ in eo dantur unicuique propria, ſiue hominum, ſiue angelorum. In nullis enim membris noſtris magis apparet partitio, quā in digitis. Quod autem dixit, [Peruenit in uos regnū Dei,] regnum Dei nunc dicit, quo damnantur impii, & a fidelibus de peccatis ſuis pœnitentiam nunc agentibus ſecernuntur. [Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ea ſunt quæ poſsidet.] Fortem, diabolum, atrium uero illius, mundum, qui in maligno poſitus eſt, appellat in quo uſque ad ſaluatoris aduētum, male pacato potiebatur imperio, quia in cordibus infidelium ſine ulla contradictione quieſcebat. Vnde & alibi princeps mundi uocatur, dicente Domino. Venit enim princeps mundi, & in me nihil *Ioā. 14* inuenit. Et iterum: Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. De qua hic eiectione ſubiungitur. [Si autē *Ioā. 12* fortior illo ſuperueniens uicerit eum, uniuerſa arma eius auferet in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet.] De ſeipſo quippe loquitur, quod non concordi fallax operatione, quemadmodum calumniabantur, ſed fortiori potētia uictor, homines a dæmonio liberaret. Arma, in quibus malè fortis ille confidebat, aſtutiæ do- *Arma dæmonis.* liqúe ſunt nequitiæ ſpiritalis. Spolia uero eius, ipſi homines ſunt ab eo decepti, quæ uictor Chriſtus diſtribuit, quod eſt inſigne triumphātis, quia captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus, quoſdam qui- *Spolia. Epheſ. 4.* dem apoſtolos, alios euangeliſtas, hos prophetas, illos paſtores ordinans & doctores. [Qui non eſt mecum, aduerſum me eſt, & qui non colligit mecū, diſpergit.] Non putet quiſquam de hæreticis hoc dictum & ſchiſmaticis, quanquam & ita ex ſuperfluo poſsit intelligi ſed ex cōſequentibus textuque ſermonis ac diabolum refertur, & quod non poſsint opera ſaluatoris. Beelzebub operibus comparari. Ille cupit animas hominū tenere captiuas. Dominus liberare. Ille prædicat idola hic unius Dei notitiam. Ille trahit ad uitia, hic ad uirtutem reuocat. Quomodo ergo poſſunt habere cōcordiam inter ſe, quorū opere diuiſa ſunt? [Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa.] Quamuis ſimpliciter intelligi poſsit Dominū hæc ad diſtinctionem ſuorum & ſatanæ operum adiūxiſſe, quod ſcilicet ipſe ſemper polluta mūdare, ſatanas uero mūdata grauioribus feſtinet attaminare ſordibus, tamē & de hæretico quolibet uel ſchiſmatico, uel etiam malo catholico poteſt nō inconuenienter accipi: de quo tempore baptiſmatis ſpiritus immundus, qui in eo prius habitauerat, ad cōfeſsionem catholicæ fidei abrenunciationēque mundanæ cōuerſationis eiiciatur locaq; inaquoſa peragеret, id eſt, corda fidelium quę a mollitie fluxo cogitationis expurgata ſint, callidus inſidiator exploret, ſi quos ibi forte ſuæ nequitiæ greſſus figere poſsit: Sed bene dicitur, [Quærēs requiē & nō inueniens.] quia caſtas mentes effugiens, in ſolo diabolus corde paruorum gratam ſibi poteſt inuenire quietem. Vnde & de illo Dominus, Sub umbra, inquit, dormit, in ſecreto calami, in locis humentibus. *Iob. 40* In umbra uidelicet tenebroſas conſciētias, in calamo, qui foris nitidus, intus eſt uacuus, ſimulatrices, in locis humentibus laſciuas molleſque mētes inſinuans. [Tunc dicit: Reuertar in domū meam, unde exiui.] Timendus eſt iſte uerſiculus, non exponendus: ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos uacantes opprimat. [Et cum uenerit, inuenit ſcopis mūdatam:] hoc eſt, gratia baptiſmatis à peccatorum labe caſtigatam, ſed nulla boni operis induſtria cumulatam. Vnde benè Matthæus hanc domū *Matt. 12.* uacantem, ſcopis mundatam, atque ornatam dicit inuentam: mundatam uidelicet à uitijs priſtinis per baptiſmum, uacantem à bonis actibus per negligentiam ornatam ſimulatis uirtutibus per hypocriſin [Et

tunc

tunc uadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe,& ingreſsi habitant ibi.]Per ſeptem malos ſpiritus, uniuerſa uitia deſignantur. Quemcunque enim poſt baptiſma ſiue prauitas hæretica,ſeu mundana cupiditas arripuerit , mox omnium proſternet in ima uitiorum.Vnde recte nequiores tunc eum ſpiritus dicuntur ingreſsi,quia non ſolum habebit illa ſeptem uitia,quę ſeptem ſpiritualibus ſunt cõtraria uirtutibus , ſed per hypochriſin ipſas ſe uirtutes habere ſimulabit. [Et ſunt nouiſsima hominis illius peiora prioribus,]Melius quippe erat ei uiam ueritatis nõ agnoſcere, quam poſt agnitionem retrorſum conuerti. Quod in Iuda traditore uel Simone Mago cæteriſque talibus specialiter legimus impletum. Quo autem generaliter hæc parabola tendat, ipſe ſecundum Matthæum ſaluator expoſuit, ubi ea terminata , mox ſubdidit dicens: Sic erit & generationi huic peſsimæ,id eſt, quod de unoquolibet ſpecialiter geri ſolere narrani, hoc in tota generaliter huius populi gente geri non deſinit. Immundus quippe ſpiritus exiuit à Iudæis,quãdo acceperunt legẽ,& ambulauit per loca arida, quærens ſibi requiẽ expulſus uidelicet a Iudæis,ambulauit per gentium ſolitudines . Quę cum poſtea Domino credidiſſent, ille non inuento loco in nationibus,dixit.Reuertar in domum meam priſtinã,unde exiui:habbo Iudæos,quos ante dimiſeram. Et ueniens inuenit uacãtem & ſcopis mũdatam.Vacabat enim templũ Iudæorum, & Chriſtum hoſpitem nõ habebat,dicentem.Dimittetur uobis domus ueſtra deſerta . Quia igitur Dei & angelorum præſidia non habebant,& ornati erant ſuperfluis obſeruationibus phariſæorum , reuertitur ad eos diabolus,& ſeptenario ſibi numero dæmonum addito,habitat priſtinam domum, & ſiunt poſteriora illius populi peiora prioribus.Multo enim nunc maiore dæmonum numero poſsidentur. blaſphemantes in ſynagogis ſuis Chriſtum Ieſum , quam in Aegypto poſſeſsi fuerant ante legis notitiam , quia aliud eſt uenturum non credere,aliud eum non ſuſcepiſſe qui uenerit.Septennarium autem numerum adiunctum diabolo , uel propter ſabbatum intellige, uel propter numerum ſpiritusſancti , ut quomodo in Eſaia ſuper uirgam de radice Ieſſe,& florem qui de radice conſcẽdit, ſeptem ſpiritus uirtutum deſcendiſſe narrantur , ita & e contrario uitiorum numerus in diabolo conſecratus ſit.

2. Pet. 2. *Matt. 12.* *Immũdus ſpiritus et exit & redit ad Iudæos.* *Matt. 23.* *Eſa. 11*

IN COMMEMORATIONE
beatiſsimæ uirginis Mariæ de euangelio, Extollens uocem quædam mulier de turba,dixit &c.

Hæc ꝑtinent ad eandẽ Bedæ homiliã.

FACTVM eſt autem cum hæc diceret,extollens uocem quædam mulier de turba,dixit illi, Beatus uenter qui te portauit,& hubera quæ ſuxiſti.]Magnę deuotionis & fidei hæc mulier oſtẽditur quæ ſcribis & phariſæis Dominum tentantibus, ſimul & blaſphemantibus, tanta eius incarnationem præ omnibus ſynceritate cognoſcit , tanta fiducia confitetur, ut & præſentium procerum calumniam,& futurorum confundat hæreticorum perfidiã. Nam ſicut tunc Iudæi ſancti ſpiritus opera blaſpehmãdo uerum conſubſtantialemq́ue patri Dei filium negabant:ſic hæretici poſtea negando Mariam ſemper uirginem, ſancti ſpiritus operante uirtute , naſcituro ex humanis membris unigenito Deo carnis ſuæ materiã miniſtraſſe, uerum conſubſtantialemq́ue matri filium hominis fratri non debere dixerunt.Sed ſi caro uerbi Dei ſecundum carnem naſcentis a carne uirginis matris pronunciatur extranea,ſine cauſa uenter,qui eam portaſſet,hubera quæ lactaſſent beatificantur. Qua.n. conſequentia eius lacte credatur nutritus,cuius ſemine negatur eſſe conceptus , cum ex unius eiuſdemq́ue fontis origine ſecũdum Phyſicos uterque liquor emanare probetur ? Niſi forte putanda eſt uirgo ſemẽtiuã ſuæ carnis materiam,nutriendo in carne Dei filio ſuggerere potuiſſe , incarnando autem , quaſi maiora & inuſitato miraculo , minime potuiſſe.Sed huic opinioni obſtat Apoſtolus, dicens. Quia miſit Deus filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege. Neq; enim audiendi ſunt, qui legendum putant,natum ex muliere,factum ſub lege.ſed,factum ex muliere,quia conceptus in utero uirginali,carnem nõ de nihilo , nõ aliunde, ſed materna traxit ex carne. Alioquin nec uere filius hominis diceretur , qui originem non haberet ex homine.Et nos igitur his contra Eutychen dictis, extollamus uocem cũ Eccleſia catholica,cuius hæc mulier typum geſsit , extollamus & mentem de medio turbarum.dicamuſq́ue ſaluatori,Beatus uenter qui te portauit & hubera quæ ſuxiſti. Vere enim beata parẽs quæ ſicut quidam ait , enixa eſt puerpera regem.

Gala. 4 *Is damnatus ẽ in Synodo Chalcedonen.* *Sedulius.*

Qui cælũ terramq́ue regit per ſecula,cuius
Numen, & æterno complectens omnia gyro
Imperium ſine fine manet:quæ uentre beato
Gaudia matris habens cum uirginitatis honore,
Nec primam ſimilem uiſa eſt,nec habere ſequẽtem.

[At ille dixit . Quinimo , beati qui audiunt uerbum Dei, & cuſtodiunt illud .]Pulchre ſaluator atteſtationi mulieris annuit, non eam tantummodo beatam, quæ uerbũ Dei corporaliter generare meruerat, ſed & omnes , qui idem uerbum ſpiritaliter auditu ſidei cõcipere,& boni operis cuſtodia,uel in ſuo, uel in proximorum corde parere,& quaſi alere ſtuderint,aſſeuerans eſſe beatos , & quia hæc eadem Dei genitrix & inde quidem beata ſit, quia uerbi incarnandi miniſtra facta eſt temporalis , ſed inde multo beatior, quia einſdem ſemper amandi cuſtos manebat æterna. Qua ſententia ſapientes Iudæorum clam percutit, qui uerbum Dei nõ audire & cuſtodire,ſed negare & blaſphemare quærebant. Vnde & recte dicitur . Beati qui audiunt uerbum Dei, & cuſtodiunt illud, quia non auditores legis,iuxta Iacobi apoſtoli ſententiam,iuſtificabuntur apud Deum,ſed factores legis.De quo & Pſalmiſta ait,Beati qui cuſtodiunt iudicium,& faciunt iuſtitias eius in omni tẽpore, quia illis merces in gloria retribuetur ſempiterna, ubi cõtemplãtes faciem Dei, laudes illi in perpetuum cantabunt:qui in trinitate & unitate perfecta regnat & permanet Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Iaco. 1. *Rom. 2* *Pſ. 105*

EADEM DOMINICA III. HOmilia Euſebii Emeſeni.

Erat Ieſus eyciens dæmonium,&c. Luc. 11.

BEatus Matthæus Euangeliſta hominem iſtum non ſolum mutum,ſed etiam cęcum fuiſſe narrat : Cæcus eſt enim omnis homo, qui eam lucem nõ ſequitur quæ ait:Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me , non ambulat in tenebris , ſed habebit lumen uitæ.Mutus uero , qui peccatum ſuum cõfiteri,& in Dei laudibus labia ſua aperire neſcit. Dæmonium autem ille habet,qui in aliquo magno peccato perſeuerat.Ideoque Apoſtolus nos admonet dicẽs. Non regnet peccatum in ueſtro mortali corpore.Quã diu enim peccatum in homine regnat, tandiu uinctus & captus a diabolo poſsidetur.Hic igitur cęcus & mutur

Ioan. 8 *Rom. 6*

tus ſi Domino offeratur, ſi ad pœnitentiam conuertatur, mox Ieſus curauit eum, ita ut eiecto dæmonio loquatur & uideat. Loquatur autem non uana & inutilia, ut prius, ſed ſancta & religioſa, qualia loqui conuenit Chriſtianum. Videat uero nõ uanitates oculis corporis, ſed lumen uitæ & ueritatis oculis mentis. [QVIDAM autem ex eis dixerunt. in Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia.] De his autem Matthæus Euangeliſta ſic ait. Phariſæi autem hæc audientes dixerunt. Hic non eiicit dæmonia, niſi in Beelzebub principe dæmoniorum. Quãto enim Phariſæi cæteris meliores & ſapientiores eſſe uidebantur, tanto multoties maiori inuidia cõtra Dominum mouebãtur. Sed quis Phariſæi uos iſta docuit? Niſi enim Beelzebub diſcipuli eſſetis, hæc talia in eius præconio non diceretis. Videtis Ieſum mortuos ſuſcitare, cęcos illuminare, lepros mundare, omnes languores omneſque infirmitates curare, & dicitis quòd in Beelzebub eiicit demonia? Nunquid enim Beelzebub deus muſcarũ hæc aliquando facere potuit? [ALII autẽ tentantes, ſignum de cælo quærebant ab eo.] Quibus quid Dominus reſponderit, alius euangeliſta exponit, dicens. Generatio hæc praua & peruerſa ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in uẽtre ceti tribus, diebus & tribus, noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Sufficiat uobis hoc ſignum, neque de terra, neq; de cælo dabitur uobis aliud ſignum. Magnum enim & admirabile ſignum eſt, quod ille, qui omnia in poteſtate habet, ſe tribus diebus & tribus noctibus in peccatorum poteſtate eſſe permiſit. Quid eſt enim in corde terræ, niſi in affectu, in poteſtate, & in deſiderio peccatorum? Vnde & ipſe quoque Dominus Pilato dicebat, Non haberes in me poteſtatem, niſi datum fuiſſet tibi deſuper. Sicut autem cælum ſignificat iuſtos, ita & terra ſignificat peccatores. Hæc autem iam ſuperius expoſita ſunt. Sequitur. Ipſe autem ut uidit cogitationes eorũ, dixit. Omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet, Si autem & ſatanas in ſeipſum diuiſus eſt, quomodo ſtabit regnũ ipſius, quia dicitis in Beelzebub eiicere me dæmonia? Euidenti ſyllogiſsimo eos concludit, qui in Beelzebub eum eiicere dæmonia dicũt. Si enim ita eſſet, ut illi dicunt, iam quidem Beelzebub uires principatus & regnum penitus amiſiſſet. Si enim contra ſe dæmonia bellum gererent, aut paruas aut nullas uires contra homines haberent. Sed quod peius eſt, uix inueniunt, aliqui homines, qui tantam concordiam habeant bono, quantam maligni ſpiritus habent in malo. Cum.n. infiniti ſunt & innumerabiles, omnes tamẽ in uno cõcordant, quòd nihil niſi facere malum deſiderãt. Si igitur hanc iniquitatis cõcordiam non habuiſſent, & ad pœnitentiam conuerti uoluiſſent & potuiſſent, iã quidem regnum Beelzebub deſolatum fuiſſet. Hoc enim in aliis regnis fieri uidemus. Non eſt igitur ut illi dicunt, neque ſatanas ſatanam eiicit, quin potius omnes in omnibus ſibi inuicem auxiliantur. Vnde etiam ad beatum Iob a Domino de diabolo dicitur, Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, & compactum ſquamis ſe prementibus, una uni coniungitur, & ne ſpiraculum quidem incedit per eas. una alteri adhærebit, & tenentes ſe nequaquã ſeparabuntur. Hic enim uerbis malignos ſpiritus tantam inter ſe concordiam habere deſignat, ut nullatenus ab inuicẽ ſeparari queant. Corpus enim diaboli, totus ille malignorum ſpirituum exercitus intelligitur. Dicuntur autem ſcuta fuſilia maligni ſpiritus, propter fortitudinem. Dicuntur & ſquamæ ſe prementes, ſeque mutuo tenentes, ſibique inuicem adhærentes, propter nimiam concordiam & unitatem, quã habent in omni malitia & nocendi cupiditate: Vtinam ſi fieri poſſet, hæc tanta illorum pax & cõcordia romperetur, & regnum illud iniquitatis ſolueretur. Sequitur. [Et ſi ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filii ueſtri in quo eiiciunt?] Si, inquit, de me talia cogitatis, quid dicitis de diſcipulis meis? ſcio enim quia non bene intelligitis de diſcipulis, qui tam nefanda de magiſtro cogitatis. Hoc eſt enim quod ſuperius dixerat, Si patrem familias Beelzebub uocauerunt, quanto magis domeſticos eius? Dicuntur autem Apoſtoli filii Phariſæorũ quoniam & ipſi, & cæteri omnes qui credebant reſurrectionem: quam phariſæi prędicabant, quaſi patres & magiſtros Phariſæos habebant. Vnde etiam illius ſectæ eos fuiſſe intelligi poteſt. Hæc enim ſecta cæteris melior erat, quanuis & ipſa in pluribus bona non erat. Ideoque in Actibus Apoſtolorum Paulus quoq; Apoſtolus clamaſſe legitur. Phariſæus ſum, de ſpe & reſurrectione mortuorum ego iudicor. Hæc eſt igitur cauſa, cur Chriſti diſcipuli phariſæorum filii dicantur. Sequitur. [Ideo ipſi iudices ueſtri erunt.] Ipſi enim ſedebunt ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael. [Porro ſi in digito Dei eiicio dęmonia, profectò peruenit in uos regnum Dei.] Hoc autem quid ſignificet, alius euangeliſta oſtendit, dicens. Si ego in ſpiritu dei eiicio dæmones, quod utique uerum eſt & dubitari nõ debet, igitur peruenit in uos regnum Dei. Vbi enim eſt ſpiritus Dei, ibi eſt & regnum Dei. Vocatur autem digitus Dei, ſpirituſſanctus, propter multiplicem gratiarum diuiſionem. In nulla enim corporis parte tanta diuiſio, quanta in digitis inuenitur. Et tale eſt ac ſi diceret. Ego quidem in ſpiritu Dei & in uirtute diuinitatis dæmones eiicio, quoniam mihi ſubditi ſunt quoniam in mea poteſtate ſunt, quoniam mihi reſiſtere non poſſunt, quoniam ligatos eos teneo & uinctos habeo. Et hoc eſt quod ait. [Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuũ in pace ſunt ea quæ poſsidet: ſi autem fortior illo ſuperueniens uicerit eum, uniuerſa arma eius auferet in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet.] Fortis .n. erat diabolus, ſed fortior ego ſum. Intraui in domum eius, ueni in hunc mundum, quem ipſe ut domum propriam poſsidebat, ſed prope eſt, ut princeps huius mundi eiiciatur foras. Ligaui eum, uaſa eius diripui, & miſeros homines, quos ipſe inuaſerat de eius ſeruitute liberaui. Non eſt igitur ipſe mecum, neque congregat mecum neque dæmones eiicit mecũ: non ſanat homines ut ego, non congregat oues, neque ad uitæ paſcua ducit, ſicut ego. Quid igitur facit? Vis audire quid? ſpargit, diſsipat, occidit, & quoſcunq; poteſt, ad mortem & æternam damnationem ſecum trahit. Hoc eſt enim quod dicit. [Qui non eſt mecum aduerſum me eſt, & qui nõ colligit mecum, diſpergit. Cũ immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa, quærẽs requiem, & non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam, unde exiui. Et ueniens, inuenit eam uacantem, ſcopis mundatam, & ornatam: & tunc uadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſsi habitant ibi, & fiunt nouiſsima hominis illius peiora prioribus. Sic erit generationi huic peſsimæ. Hanc autem ſimilitudinem ideo Dominus dedit, ut Iudæorum generationem malam & adulteram, propter duritiam ſuam & cor impœnitens, non ſolum a Niniuitis, uerum etiam ab aliis gentibus merito damnãdam & iudicandam eſſe oſtenderet. Quoniam hęc impia generatio pœnitere neſcit, ſed quotidie ſeipſa deterior fit, eius nouiſsima peiora prioribus fient: Hoc enim ipſi ſignificabant, cum de Saluatore noſtro dicerent. Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros. Sic igitur erit generationi huic peſsimæ, ſicut illi homini qui ab immundo ſpiritu poſsidetur. Cum enim immũdus ſpũs exierit ab homine, ambulat per lõca arida, quærẽs requiem & non inuenit. Facile enim malignus

ſpiritus

Matt. 12. *Matt. 12.* *Ion. 2.* *In corde terra, qd ſit.* *Ioã. 19* *Dæmonũ concordia.* *Iob. 41* *Corpus diaboli*

Matt. 10. *Filij Phariſæorum cur Apoſtoli.* *Actor. 23.* *Matt. 19.* *Matt. 12.* *Digitus dei.* *Ioan. 1.* *Opera diaboli* *Iudæi a quibus damnãdi.* *Matt. 27.*

ſpiritus & intrat in hominem,& exit ab homine. Quoties enim homo uel cogitatione uel operatione nefandũ aliquid agit, diabolus adeſt, ſi uero ex corde pœnitere incipiat, diabolus exit. Exiens autem ambulat per loca arida & inaquoſa, eos uidelicet tentando, qui malitiæ & uoluptatis humorem non habent, in quibus requiem non inuenit, quoniam fluxa & humida quærit. Vnde & de eodem dicitur. Sub umbra dormit, in ſecreto calami, in locis humentibus, quibus loca genitalia ſignificantur. [Tunc dicit. Reuertar in domum meam, unde exiui.] Quia enim in bonis requiem habere non poteſt, ad malos redit. Tentare nanque bonos diabolus poteſt, requiẽ autem in eis habere non poteſt quoniam nunc eorum orationibus, nunc eleemoſynis aliiſque ſimilibus ſolicitatur, mouetur, & pellitur. [Veniens, autem in domum ſuam, inuenit eam uacantẽ.] Vacantem quidem, quia non inuenit ibi charitatem, nec fidem rectam, nec humilitatem, nec patientiam, nec iuſtitiã, nec miſericordiam, nec cætera quibus ſanctorum animæ muniuntur. Qualem igitur eam inuenit? [Scopis mundatam, & ornatam,] talem eam inuenit, qualem inuenire deſiderat. Inuenit enim eam malis ſcopis mundatam, & malis ornamentis ornatam.

Loca arida & inaquoſa. Iob 40

Domus uacans.

Scopis mundata & ornata.

Malæ ſcopæ quæ uirtutes pellunt, & uitia relinquunt: malæ ſcopæ, quæ pauimenta diſsipant, & puluerem nõ eiiciunt. Luxuria uero, fornicatio, uoluptas, ſuperbia, auaritia, diſcordia, omniſque immunditia, ornamenta diaboli ſunt. His autem ornamentis inuenit eam ornatam. [Tunc igitur uadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum, nequiores ſe, & ingreſsi habitant ibi.] Non ſufficit ei ut ſolus talem domũ poſsideat, ſocios quærit, ſpatioſus eſt locus, multis indiget habitatoribus. Sed qui ſunt iſti ſeptem ſpiritus? quare etiam ſeptem? quare nequiores? Quia enim ſeptem ſunt gratiæ ſpiritusſancti, quibus omnis anima ad fidem Chriſti conuertitur, & conuerſa defenditur, ideo iniquus iſte ſeptem ſpiritus illis contrarios ſecum aſſumpſit, quibus aduerſus eas domum ſuam tueatur. Opponens uidelicet ſpiritum ſtultitiæ contra ſpiritum ſapientiæ, & cõtra ſpiritum intellectus, ſpiritum uertiginis & inſaniæ contra ſpiritum conſilii, ſpiritum temeritatis, contra ſpiritum fortitudinis, ſpiritum inconſtantiæ, & timoris, contra ſpiritum ſcientiæ, ſpiritum inſcientiæ, contra ſpiritum pietatis, ſpiritum impietatis, contra ſpiritum timoris Domini, ſpiritum contemptus & odii. Infelix illa anima, in qua iſti ſpiritus regnant, & cui iſti dominantur. Iſti enim quodammodo nequiores illo ſunt, qui eos conduxit, quoniam iſti in hac uita animas corrumpunt, ille uero poſt hanc uitã animas cruciat, ille tẽtat, iſti occidũt, ille ianuas aperit, iſti intromiſsi cuncta perdunt & diſsipant, ille hominem tentare & uexare poteſt, animam uero niſi per iſtos occidere non poteſt. Sic igitur iſti ſunt nequiores illo, quia plus nocent iſti quam ille. Ille enim conſiliando & tentando eſt nequior, iſti agendo & corrumpendo ſunt nequiores. Illi Apoſtolus homines tradidit in interitum carnis, de iſtis uero dicit. Non regnet peccatum in ueſtra mortali carne. Non eſt igitur mirum, ſi fiunt nouiſsima hominis illius peiora prioribus, cum prius uno, & poſtea ſeptem aliis prematur dæmonib9.

7. Dona ſpiritusſancti. 7. Vitia

1. Co. 5 Rom. 6

[Factum eſt autem cum hęc diceret, uocẽ extollẽs quędã mulier de turba, dixit illi: Beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ ſuxiſti. At ille dixit. Quinimo, beati qui audiunt uerbum Dei, & cuſtodiunt illud.] Hoc tale eſt ac ſi diceret: Beata quidem eſt mater mea, felix eſt uenter qui me portauit, ſed non ideo beata, quia mater mea, neq; ideo felix, quia me portauit: ſed ideo felix atque beata, quia uerbum Dei audiuit, audiendo credidit, credendo cuſtodiuit. Hoc enim niſi feciſſet, neque felix, neque mater mea eſſe potuiſſet.

FERIA SECVNDA.

Lucæ 4.

In illo tempore, Dixerunt Phariſæi ad Ieſum. Quãta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua. Et reliqua. Homilia Erici.

Refert ſuperius euangeliſta, quia cum ueniſſet Dominus Nazareth, & in ſynagoga lectoris functus, officio, ab omnibus intenta ſtudioſaque intentione auditus fuiſſet, omneſque mirarentur in uerbis gratiæ, quæ procedebant de ore illius, cœperunt ſcribæ & phariſæi inuidentes dicere. Nonne hic eſt filius Ioſeph fabri? Quorum quanta eſſet cæcitas, hinc liquido cognoſcimus, quia Dominum quẽ in uerbis factiſque mirabantur, & Chriſtum agnoſcebant, ob ſolam generis notitiam contemnebant, quia illum apud ſe nutritum, & per ætatum tempora profeciſſe uiderant. Vnde & eum qui de uirgine natus fuerat, filium Ioſeph appellabant, qui ſponſus integerrimæ matris eius, & baiulus ac nutricius fuerat ipſius, Et ait illis Dñs. Vtique dicetis mihi hanc ſimilitudinem. Medice cura teipſum. Quid autem hoc uulgare contineret prouerbium, aperit euangeliſta, cum ſubiũgit. [Quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua] Quod eſt dicere. Quia, inquiunt, in Chapharnaum plures te curaſſe fama uulgante cõperimus, cura etiam teipſum, id eſt, fac ſimiliter in patria. hoc eſt, in tua ciuitate. Patria enim uel ciuitas Domini, Nazareth erat, in qua ſecundum aſſumptum hominem & conceptus eſt & nutritus. Et intuere, quòd ſicut ſuperius Chriſtum fabrum uel filium fabri, ita nunc eadem erroris inſania medicum cognominant. Sed error iſte inſanus, plenus eſt ſanæ fidei & ueritatis. Reuera enim filius erat fabri illius, qui in principio cælum terramque fabricatus eſt, quique ſicut uerus faber, igni operatur & ſpiritu, iuxta quod de Chriſto tã quam fabri filio Ioannes dicit: Ipſe uos baptizabit in ſpiritu ſancto & igne. Hic faber in magna huius mundi domo facit diuerſi generis uaſa, aliud quidem in honorem, aliud uero in contumeliam. Ipſa etiam uaſa iræ, ſpũſſancti igne molliendo, in uaſa conuertit miſericordiæ, iuxta quod Malachias ex perſona Dei patris de Chriſto loquitur. Et ſedebit conflans, & emundans argentum. Eſt ergo Chriſtus uere faber, de quo ſcriptum eſt, Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Eſt & medicus, quia per ipſum in cælis & in terris omnia ſunt reſtaurata: Quique de ſe alibi dicit. Nõ eſt opus ualentibus medicus, ſed male habentibus. Sed uideamus adhuc, quo genere medicaminis iſte medicus utatur. Legimus in euangelio Ioannis, quia prætеriens uidit cęcum a natiuitate, & expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & liniuit ſuper oculos cæci, & dixit ei. Vade ad natatoriam Siloe, quod interpretatũ miſſus. Abiit, & lauit, & uenit uidẽs. Cuius mirabilis curationis myſterium, quia ſuo loco iuuante Domino eſt exponendum, hic dicere ſuperſedemus. Monetur ergo Chrs ab irridẽtibus ciuibus, ut ſeipſum curaret, hoc eſt, in ſua patria uirtutes faceret, quaſi nõ reuera alibi fecerit, quæ rumor ſemp incertus uulgauerat, cũ apud ſuos ciues, tãq̃ apud domeſticos & affines, nihil tale geſsiſſet, q bus multo cõuenientius talia bñficia, impendenda erant. Quod quare Dñs non fecerit alius euangeliſta aperte oſtendit, & excuſat Dominũ dicens. Quia non poterat ibi uirtutem ullam facere, niſi paucos infirmos curauit. Et mirabatur, inquit, propter incredulitatẽ illorũ. Non ergo uiluerat Domino patria ſua, ſed incredulitas illorum hoc non merebatur.

Luc. 4.

Luc. 2

Nazareth patria Chriſti.

Mat. 3

Mal. 3

Ioan. 1

Mat. 9

Ioan. 9

Marc. 6

tur. Amabat quidem ciues, ſed ipſi deſpicientes Chriſtum quaſi notum, & non credentes, patriæ ſe charitate priuabant. [Ait autẽ. Amen dico uobis, quia nemo propheta eſt acceptus in patria ſua.] Quod uero Dominus in ſcripturis propheta ſoleat appellari, Moyſes teſtatur, qui dicit. Prophetam oobis ſuſcitabit Dominus Deus ueſter de fratribus ueſtris tanq̃ me. Non aũt ſolũ Dñs qui eſt caput & Dñs prophetarũ, uerũ etiã Elias & Hieremias, cæteriq́ue ſancti prophetæ, minores atq; inferiores apud ciues ſemper habiti ſunt, quã apud exteras nationes. Naturale enim quodammodo & proprium eſt, ciues ciuibus iouidere, quia oon præſeotia opera, noo prudentiam, non uirtutem io uiro conſiderant, ſed fragilis ioſantiæ recordantur, ueluti nõ & ipſi per eoſdem gradus ad maturam peruenerint ætatem. [In ueritate dico uobis, multæ uiduæ erant io diebus Eliæ in Iſrael, quando clauſum eſt cælum annis tribus & meoſibus ſex, cum facta eſſet fames magna in omni terra, & ad nullam earum miſſus eſt Elias, niſi io Sarepta Sidoniæ ad mulierem uiduam.] Notiſsimo utitur ex libro regum exemplo uiduæ Sareptanæ, ad quam Elias famis tempore miſſus eſt, plus ut eam paſceret, quam ut ab ipſa paſceretur, cum tamẽ in Iſrael tunc temporis innumeræ eſſent uiduæ. Ac ſi aperte diceret. Non eſt contrarium exemplis prophetarum, ꝙ uobis ciuibus meis beneficia operum meorum ſubtraho. Sicut enim quondam fame totam terram premeote, oemo eſt in Iudæa repertus, qui dignus eſſet Eliæ hoſpitio, ſed exteræ nationis uidua quæſita eſt, quæ a taoto propheta uiſitaretur, ſic & uos modo, qui me io uidiæ & perfidiæ cauſa ſpernitis, ipſi uos ſuperno munere priuatis. Hoc prophetæ iuxta hiſtoriam factum, myſticè ſuperbiam Iudæorum, & fidem ac ſalutem gẽtium deſignat, Nam uidua iſta ſanctam præmonſtrat Eccleſiam, quæ uidua erat, quia diutius a ſua coodito re deſerta remanſerat. Hæc filium pauperem egena ſtipe nutriebat, quia populum rectæ fidei neſciunt, uerbo ſecularis ſcientiæ abſque utilitatis fructu docebat. Bene hæc uidua in Sarepta Sidoniæ fuiſſe dicitur. Sidonia nãque uenatio inutilis. Sarepta autem incendium uel anguſtia panis interpretatur. Quibus omnibus gẽtilitas exprimitur, quæ inutili uenationi dedita erat, lucris ac negocijs tẽporalibus inſeruiens. Eratque in Sarepta, in incendio uidelicet carnalium cupiditatum paniſque ſpiritualis patiebatur anguſtias. Ad banc miſſus eſt Elias, id eſt, ſermo propheticus qui in Iudęa fame periclitabatur, clauſa cæli ianua, id eſt, ceſſaote ſcripturarum intelligentia, merito ioſidelitatis Iudæorum. Venit ergo propheticus ſermo ad Eccleſiam, ut paſceretur & paſceret, ut uidelicet receptus a credentibus reficeret corda credentium. Vbi ergo aotea panis ſpiritualis erat anguſtia, nuoc farina & oleum bene dicitur, id eſt, fructus & hilaritas charitatis, uel gratia dominici corporis, & ſacri cbriſmatis munera conferãtur, & hactenus hæc diuina munera apud Eccleſiã noo deficiuot. Pulchrè uero hæc mulier myſticum factura panem, prius ſe dixit duo ligoa colligere. Vbi nõ ſolum quod lignum oominauit, uerùm quòd duo ligna dixit, figuram crucis euidentiſsime exprimit, in qua nobis uitæ æternæ præparatus eſt panis. [Et multi leproſi erãt in Iſrael ſub Heliſeo propheta, & nemo eorum mundatus eſt, oiſi Naaman Syrus.] Quoniam biſtoriæ narratio ſatis omnibus liquet, quę ad myſterium pertinent uideamus. Naamã, qui decor interpretatur, populus eſt nationum, qui antequam in Chriſtũ crederet, perfidiæ & ſcelerum lepra maculoſus erat, ſed in Cbriſtum credendo, per baptiſmum ab omni fœditate mentis porgatus eſt. De quo bene dicitur, quod puellæ cõſilio monitus ſit, ut ad propbetam Heliſeum ueniret, quia gratia ſupernæ inſpirationis, quã

Deut. 18. — *3. Reg. 17.* — *Vidua, typus Eccleſiæ.* — *Duo ligna figura crucis.* — *4. Re. 5* — *Naaman, typus gẽtium.*

puella ſignificat, populus gentium cœpit ſalutem, quę eſt in Chriſto, ſperare. Iubetur a propheta ſepties in Iordaoe lauari, quia nimirum illud baptiſma credẽtes ſaluat quod ſeptiformi ſpiritu regeoerat. De quo illud ſignanter dicitur, quod poſtquam lauit, reſtituta eſt caro eius, ſicut caro pueri paruuli, quia cunctos io Chriſto baptizatos, in unã purgat gratia mater infantiam. Sioe quod ſicut puer reoouatus eſt, ſignat, quia per baptiſmum in Cbriſto, uetere homioe depoſito, uitia reſpuere ſcimus, eiuſq; corpori cõformamur. de quo ſcriptũ eſt. Paruulus natus eſt oobis, filius datus eſt oobis. Nec illud uacat a myſterio, quod partem terræ ſanctæ ſecum tuliſſe dicitur, quia baptizati, corporis & ſanguinis dominici debent perceptione confirmari. His igitur exemplis duorum prophetarum Eliæ atque Heliſei, probatur Dominus non cauſa impotentiæ ciuibus uirtutum doctrinam negaſſe, ſed propter eorum inoidentiam atque infidelitatem. [Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira, hæc audientes. Et ſurrexerunt, & eiecerunt eum extra ciuitatem.] Quod Dominus ſupra de eis dixerat, boc ipſi uerum eſſe facto teſtantur. Nam repleti ira, ſurrexerunt & eiecerunt eum extra ciuitatem. Hoc nempe eorum ſacrilegium, quod ounc in euangelio feciſſe memorantur, olim per Pſalmiſtam prænunciatum ita fuerat. Retribuebant mihi mala pro bouis. Cum enim Dominus per populos ſanationum beneficia diffunderet, illi e contrario ioiurias ei irrogabant. Nec mirum, ſi ſalutem habere nõ merentur, qui ſaluatorem de ſuis finibus expulerunt. [Et duxerunt, inquit, eum uſque ad ſupercilium montis, ſuper quem ciuitas illorũ erat ędificata, ut præcipitarent eum. Ipſe autem tranſieos, per mediũ illorum ibat.] O peſsimo magiſtro peiores diſcipuli. Diabolus enim tantum Dominũ tentat uerbo, iſti facto. Ille hortatur ut deorſum ſe mittat, iſti adoriuntur ut mittant. Ferunt autem hi, qui ſanctorum locorum miracula curioſe iouestigare, & diligeoter ſcribere ſtuduerunt, quod cum Dominus de manibus Iudæorum elapſus, per medium illorum de rupis uertice deſcendiſſet, atque ſub ipſa rupe deliteſceret, ſubito ad tactum ueſtis ipſius ſaxum illud ſubterfugit, & inſtar ceræ reliquatum ac reſolutũ, ſinum quendam, quo corpus dominicum muniretur & reciperetur effecit, tãtæ utique capacitatis, quãtæ ipſum corpus Domini extitit quantitatis. In quo bodieque uniuerſa lineamenta & rugę ueſtis, quæ a tergo Domini fuerant, ueluti manu ſculptoris expreſſa ſeruantur. Et illi quidem ad boc illum ad ſupercilium mõtis duxerunt, ut illum præcipitarẽt: ſed ſubito illorum mente mutata, & maieſtate ineffabili ſtupefacta, per medium illorum tranſiens deſcendit, adhuc illis locum reſeruãs pœnitentiæ, ut uel ſic intelligentes eius potentiam, a conſilio mortis ei inferendæ animum reuocarent. Nondum enim uenerat bora paſsionis eius, quæ non ſabbato, ſed paraſceue paſchæ futura erat. Nondum locum eiuſdem paſsionis adierat, quæ non in Nazareth, ſed io Hieroſolymis erat implenda, ubi & per agni paſchalis immolationem eius mors prænunciabatur. Sed nec hoc genus mortis elegeret. Neque enim modo a Nazarenis præcipitari, neque alibi ab Hieroſolymitis ſe permiſit lapidari, nec multo ante ab Herode ſe puerum uoluit perimi, quia ante ſecula elegerat mortem crucis, cuius ſigno frontes fidelium armarentur, quę celerrimo dextræ motu exprimi poteſt, contra diaboli tentamenta, ſimulq́; ut ſe monarchiam totius orbis per crucis poſitionem obtinuiſſe monſtraret, cuius cacumen ad cælos tendit ima petunt inferos, terram cornua tegunt. Hinc Apoſtolus eiuſdẽ crucis myſteriũ exponens, dicit. Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium & infernorum & omnis lingua confiteatur, quia Dominus

Eſai. 9 — *Pſ. 34.* — *Mors crucis cur ante ſecula à domino electa.* — *Philip. 2.*

minus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris: qui uiuit & regnat cum patre & ſpiritu ſancto per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DE EADEM II. FERIA
Homilia Euſebii Emeſeni.

Luc. 4. LEgitur ſuperius in hoc Euangelio, ꝙ cũ Dñs uenillet in patriam ſuam, & ſecundum cõſuetudinem Synagogã introiſſet, traditus eſt ei liber Eſaiæ prophetæ. In quo cũ legiſſet, & ſicut uoluit expoſuiſſet, omnes ei teſtimoniũ dabant, & admirantes dicebant, Quomodo hic literas ſcit, cũ non didicerit? Et paulò poſt mente mutata, inuidia quadã & indignatione dicere cœperũt, Nónne hic ẽ filius Ioſeph? Hoc igitur ſolũ minus habere uidebatur, ꝙ extraneus non erat, ꝙ eius parentes nouerant, & ꝙ ibi nutritus fuerat. Si.n.aliũde ueniſſet, eiſq; omnino incognitus eſſet, tunc eis per omnia uenerabilis omniq; reuerentia dignus haberetur. Et ait illis: Vtiq; dicetis mihi hãc ſimilitudinẽ: Medice, cura teipſum [quãta audiuimus facta in Capharnaũ, fac & hic in patria tua.] Hoc enim derogando dicebãt, & ea, quæ de ipſo audierãt, non credebãt. Et tale eſt ac ſi dicerent: Si medicus es, ſi infirmos curare & lãguores pellere potes, quod nos non credimus, cura prius teipſum, cura carnẽ tuã, parentes.ſ.uicinos, propinquos, & patriã tuã, & ea quæ in Capharnaum, & alijs ciuitatibus te feciſſe audiuimus, fac, & hic in patria tua, ut nos uideamus. [Ait autẽ: Amen dico uobis, quia nemo prophetã acceptus eſt in patria ſua.] Ideò (inquit) non curo patriã meã, quia ei acceptus nõ ſum, quia fidẽ in ea nõ inuenio, & quia mihi ſicut cæteri nõ credit patria mea. Delectatur in uerbis meis, admiratur in ſermonibus meis, & ſcãdalizatur in parentibus meis. Tantoq; minus cognoſcit, quãto plus præ cæteris me notũ habuit. [In ueritate dico uobis, multæ uiduæ erãt in diebus Eliæ in Iſrael, quãdo clauſum eſt cęlũ annis tribus & *3. Reg. 17.* mẽſibus ſex, cũ facta eſſet fames in omni terra, & ad nullã illarũ miſſus eſt Elias, niſi in Sareptã Sidoniæ ad mulierẽ uiduã.] Nõ ad uos (inquit) miſſus ſum, non uos curare & ſanare ueni, quia non ad oẽs uiduas miſſus eſt Elias. Hoc.n.ille ſignificabat: & quod ego in ciuitate, hoc ille in urbe faciebat. Illã ego uiduã curare, illã cibis ſpiritualibus ſatiare, & ab omni fame & penu*pſ. 131*ria eripere ueni, de qua ſcriptũ eſt. Viduã eius benedi*Vidua, eccleſia*cẽs benedicã, pauperes eius ſaturabo panibus. Hęc.n. uidua & ſancta Eccleſia uniuerſaliter, & unaqueq; fi*Ioã. 15*delis anima ſingulariter intelligi poteſt. Venit.n. Dominus uocare oẽs, ꝑdicare omnibus, ſed nõ uenit ſanare & a fame eripere oẽs. Niſi.n. ueniſſet, & loquutus eis fuiſſet, peccatũ nõ haberẽt, tunc autẽ excuſationẽ nõ habẽt de peccatis ſuis. Prædicãte itaq; Dño, cęlum aperitur, fames tollitur, & fideles animæ cęleſti nectare inebriantur. Ecõtra autẽ infidelibus & iniquis mi*Amos. 8.*natur, dicẽs. Ecce ego mittã in uobis non famẽ panis, neq; ſitim aquæ, ſed audiẽdi uerbũ Dei. Sequitur. [Et multi leproſi erãt in Iſrael ſub Eliſæo propheta, & ne*4. Reg. 5.*mo eorũ mũdatus eſt, niſi Naamã Syrus.] Similitudo eadẽ eſt quæ ſuperior. Multi.n. leproſi, multi ſunt peccatores. Vnus Naaman, unus populus gẽtiũ, ſiue unuſquiſq; fidelis intelligitur. Hic autẽ ad Dñm ueniẽs, & eius tandẽ ſermonibus credens, baptizatur, ſanatur, & mundatus eſt. [Et repleti ſunt omnes in Synagoga hæc audientes ira.] Repleti ſunt quoniã hæc aduerſum ſe dicta fuiſſe intellexerunt, ſeq; indignos æſtimari cognouerunt, quos ille talis tãtuſq; propheta uiſitare debuiſſet. [Et ſurrexerũt & eiecerũt illũ extra ciuitatem, & duxerũt illũ uſq; ad ſuperciliũ mõtis, ſuper quem ciuitas illorũ erat ædificata, ut præcipitarẽt eũ. Ipſe autẽ tranſiens, per mediũ illorũ ibat. Sæuiãt homines quantũ uelint, fremant & iraſcãtur, ſecurus eſt Dñs: nihil timet, omnia in poteſtate habet, & niſi ipſe uelit, teneri non poteſt. Nõ tamen reſiſtit, ſed per medium inimicorum tranſiens, canes contemnit hinc inde latrantes.

FERIA TERTIA,
Matth. 18.

In illo tempore, Reſpiciens Ieſus in diſcipulos ſuos, dixit Simoni Petro, Si peccauerit in te frater tuus, uade & corripe eum inter te et ipſum ſolum? Et reliqua. Homilia Erici.

TOta hæc ſancti euãgelij lectio moralibus nos præceptis inſtruit, & qualiter erga eos qui in nos delinquunt, facere debeamus, ſatis neceſſaria admonitione oſtendit. Ideoq; tãto propẽſiùs eſt audienda, tãtoq; ſtudioſius addiſcẽda, quãto conſtat, quia ſine huius doctrina illibatæ charitatis uinculũ, quo ſtatus Eccleſiæ continetur, ſolidum atque indiruptum ſeruari non poteſt. Ait ergo Dominus, diſcipulos ad habendã cũ fratribus pacẽ erudiẽs: [Si peccauerit in te frater tuus, uade & corripe eũ inter te & ipſum ſolum.] Notãdum uerò prius eſt, ꝙ ſi in nos frater peccauerit, & qualibet cauſa noſtrũ animũ læſerit, dimittẽdi nobis conceditur poteſtas, imò ingeritur neceſsitas: quia aliter nobis noſtra ſciamus *Mat. 6* debita nõ relaxari, niſi & nos debitoribus noſtris dimiſerimus. Si uerò quis in Deum peccauerit, non eſt arbitrij noſtri, ſed ſolius eſt dimittere Dei. Scriptũ eſt *1. Reg. 2.* enim: Si peccauerit uir in uirũ, placari ei poteſt Deus: ſi autẽ in Deũ peccauerit, quis orabit pro eo? Sed nos ordine peruerſo, in ulciſcenda Dei iniuria, lętali pietate torpemus, in noſtris uerò contumelijs odia exercemus. Priùs tñ corripiẽdus eſt, qui in nos peccat, ſeor*Ordo in correptione adhibẽdus.*ſum, ne putet non eſſe peccatũ quod facit: ſicq; amiſſa ſemel uerecundia, in peccato permanere uelit. Et ſi quidẽ nos audierit, lucrifacimus animã eius: quia per illius ſalutẽ nobis quoq; datur remiſsio peccatorum, Iacobo apoſtolo dicente: Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uiæ ſuæ, ſaluabit animã eius à morte, *Iac. 5* & operit multitudinẽ peccatorũ. Ergo docet quo ordine ſcãdala uitare poſsimus, uidelicet ſi neque ipſi aliquẽ læſimus, ſi peccãtẽ zelo iuſtitiæ corripimus, ſi pęnitẽti uiſcera pietatis toto corde pãdimus. Cũ ergo fratrẽ delinquẽtẽ corripimus, ſi nos nõ audierit, adhibẽdi ſunt fratres unus aut duo: ut q ab uno nõ potuit à pluribus corrigatur, uel etiã eorũ teſtimonio cõuincatur. Porrò ſi nec illos audierit, tunc Eccleſiæ dicere præcipimur, ut ab oĩbus deteſteẽ & dijudiceẽ, quatenus ſi noluit pudore corrigi, ſaltẽ corrigatur multorũ opprobrijs. [Si autẽ nec eccleſiã audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publican⁹.] Ethnos græco ſermone gẽs dicit, inde ethnicus.i.gẽtilis deriuaẽ, qui ſic ꝑmanet ut natus eſt, & nõ eſt in Chriſto renatus. Publicani uerò ſunt, q publicè peccãt, uel q publicis negocijs inſer uiũt ꝑ fraudes ac furta & ſcelerata periuria. Sanè cũ incorrigibilẽ fratrẽ ſicut ethnicũ et publicanũ dicit habẽdũ, oſtẽdit grauioris criminis eũ eẽ reũ, qui ſub ſpecie fidelis, opa agit infideliũ, q̃ eũ qui apertè infidelis & publicanus exiſtit. Sed & hic cautè attẽdẽdũ, ꝙ nõ *Cui uenia danda.* paſsim aut leuiter, ſed obediẽti, & pœnitentiam commiſsi ſui agenti, ac ueniam petenti fratri dimittere iubemur. Vnius enim ſceleris rei tenentur apud Deum, & is qui peccantem uidens fratrem, corrigere nolue-

rit,ſed negligens paruipenderit:atqoe ille,qni pœni-
tentiam agenti fratri dimittere noluerit. Nam Domi
nus cum dixiſſet: Si peccauerir frater tuus, corripe,
ſtatim ſubionxit: Si dixerit,Pœnitet me, dimitte.Igi
tur largienda eſt uenia poſt increpationem, ſed illi,
qoi pœnitentiam egerit, & ſe ab errore conuerterit:
quia nec difficilis uenia,nec remiſſa debet eſſe indul-
gentia. [Amen dico uobis,quæcuoque ligaueritis ſu
per terram,erunt ligata & in cœlis.]Quia dixerat du
rum & impœnitentem fratrem,ſicut ethnicum & pu
blicanum habendnm,ne aliquis ita uecors,& deſpe-
ratione mortifera contemptor exiſteret, ut tacitus
apud ſe loqueretur: Si me deſpicis, & ego te deſpiciā:
ſi me honoras, utique mea ſententia honoraberis.
Idcirco Dominus apoſtolis poteſtatē ligandi tribuit
& ſoluendi,nt hi qui condemnantur, ſciant humanā
ſententiam diuina firmari,& quod fuerit ligatum io
terra,ligari nihilominos in cœlo. Hæc uero poteſtas
ſpecialiter ſanctis Eccleſiæ Epiſcopis collata eſt, gene
Matt. 16. raliter uerò omni Eccleſiæ data creditur. Nam quod
& Dominus alibi beato Petro hanc poreſtatem ligao
di atque ſolneodi dedit, utiqoe in Petro, qui typum
gerebat Eccleſiæ, omnibus fidelibus hoc conceſsiſſe
noo dubitatur. [Iterum dico uobis,quia ſi duo ex uo
bis coolenſerint ſuper terram, de omni re quamcun-
que petierint,fiet illis à patre meo, qni eſt in cœlis.]
Magnam fidelibus aûthoritatem, & fiduciam tribuit,
& econtrà magnum contemptoribus metum incutit,
dicens à Deo patre in cœlis fieri, quicquid duorum
conſenſo ſuper terram fuerit cōſtitutum. Er hoc præ-
mio ad cōcordiā prouocat, quò ſolicitiùs feſtinemus
ad pacem,cnm ſe dicit inter duos aut tres aliquid ſta-
tueotes,mediunt fore. Nam ſequitur.[Vbi enim fue-
rint duo uel tres congregati in oomine meo, ibi ſum
in medio eorum.] In medio,inquit, ſum eorum, nt,
uel recipiam humilem pęnitentem,uel proijciam ſu
perbum,& contumacem. Et quicquid illi iudicando
ad hominnm ſalutem agunt in terra,meo deſuper iu-
Cōcordia ſpiritus, animæ & corporis. dicio roboratur in cælo. Spiritualiter uerò illud dice
re poſſumus,quia ubi ſpiritus, anima & corpus cōſen
ſerint,nec bellum inter ſe, diſcordantium habuerint
nolnntatum,carne aduerſus ſpirirum,& è diuerſo ſpi
ritu concupiſcente adoerſus carnem, de omni re quā
petierint a patre, impetrare poſsior. Nec dubitaodū
iuſtam & acceptā Deo petitionem, ubi ea uult caro
quæ ſpiritus. [Tunc accedens Petrus ad eum, dixit:
Domine quoties peccabit in me frater meus,& dimit
tam ei? uſque ſepties? Dixit illi Ieſus: Non dico tibi
uſque ſcpties,ſed uſque ſeptuagiesſepties.] Superio-
ribus uerbis Domini prouocatus apoſtolus Petrus,ſo
lita ſibi fiducia accedens, interrogauit quoties debe-
Septuageſſepties quid ſit ret in ſe peccanti dimittere, an ne uſque ſeptres? Cui
reſpondit Dominus: Non ſolum uſque ſepties,ſed uſ-
que ſeptuagieſſepties, id eſt, quadringentis oonagin-
ta uicibus,ſi toties in die peccare potuerit. Impoſsibi
le eſt enim aliquem quadringentis nonaginta uicibos
in fratrem poſſe delinquere. Et hæc multiplicatio,ſe-
cundum B.Hieronymum facta eſt. Cæterum B.Augu
ſtinus docet hunc numerum ſimpliciter & non mul-
pliciter accipiendum, idcirco ꝙ totus per aduerbium
fit. Ars.n.arithmetica docer, ut numerus aliquis ſi per
ſolum fiat aduerbium, uel per ſolum oomen noo mul
tiplicerur,ſi uerò ex nomine ſimnl & aduerbio, ut uer
bi gratia, ſepties ſeptuageni, uel conuerſim ſeptua
gies ſepteni, poſsint multiplicari. Quòd ergo dicir ſe
ptuagieſſeptem, ſeptuagintaſeptem uicibus idem do
ctor intelligit. Sed iam oeniendū eſt ad myſteriū. neq;
eoim abs re eſſe poteſt, ꝙ Dñs hunc & non alium ali-
quem numerū in relaxandis fratris erratibus conſti
tuere uoluit. Cōſtat.n.ex ſeptenario & undenario, uā
ſiue ſepties uodeni, ſiue undecies ſepteni dicamus, ſe
ptuagintaſeptem perficimus. Et ſeptenarius quidem
numerus ſacratiſsimus eſt donis ſeptiformis ſpiritus.
Vodenarius uerò numerus figurā tenet omnis pecca
ti, in undenario nanqoe tranſgreſsio eſt denarij. Et
nos cum peccamus, decalogum profectò præcepto
rum Dei tranſgredimur. Hinc eſt, ꝙ in tabernaculo
Dei undecim ſaga cilicioa fuiſſe memorantur, ciliciū *Exod. 36.*
nāqoe habitū pœnitētium, & pro peccatis męrentiū
deſignat. In tabernaculo ergo Dei undecim ſaga cili *Saga ſilicina*
cina fieri ioſſa ſunt, quia ſancta Eccleſia non ſolum ex
iuſtis & immaculatis, uerūetiā ex peccatoribus pęni
tētibus & conoerſis conſiſtit. Huius nomeri ſacramē
tum Petrus apoſtolus agnoſcēs, Iuda perdito, noluit *Act. 1.*
apoſtolos in undenario nomero remanere, ſed electo
Matthia, dnodenariam ſummam curauit ſupplere. Se-
ptuagieſſepties ergo Dominus dimittere pręcepit, ut
oſtendat quia quoties & quoties aliquis peccauerit, to
ties & toties ei dimittere, & nunquam à dimittendo
ceſſare debemus. Quod enim per hunc oumerum re-
miſsio ſignificatur peccatorū, illud qooque maniſe-
ſtat, ꝙ B. Lucas catalogum dominicæ generationis ſe
ptuagintaſeptem generationibus terminauit, inci- *Luc. 3.*
piens à Ioſeph, & uſque ad ipſum Deum conditorem
perueniens. Quia enim Dei filius ad ſoluenda mundi
peccata ueniebat, ideò iure eius iocarnatio ſeptuagin
ta ſeptem generationibus texitur, & hoc aſcēdendo:
Quia uidelicet humilitas incarnationis filij Dei, no-
ſtra exaltatio fuit: & unde ille deſcendit, inde oostra
abiectio aſcendere meruit. Quòd uerò hic numerus
ex ſeptenario & undenario multiplicatus exurgit, ſi-
gnificat, quia omnis peccatorum remiſsio per gratiā
ſancti ſpiritus fit, cuius doois priuari merentur, qui-
cunqne fratribus in ſe peccantibus dimittere nolue-
rint. Sanè aliter fratri pœnitenti, aliter præcipimur
ioimico perſequenti ueniam dare. Huic nanque dimit
tendum eſt, ut accepta remiſsiooe peccati, quo oos in
fonies læſit, ſocia dehinc nobis charitate communi-
cet: illi uerò, ut nr cum malum uult oobis, aut facit,
oos illi ſemper bonū uelimus, & ſi poſſumus, etiā fa-
ciamus. Nō.n. illis, quādiù in malo perſeuerāt, pecca-
ti ſui ueniā dare poſſumus, licet uelimus. Habemus
hinc duo cōuenientiſsima exēpla. Ioſeph nāq; fratri-
bus ſuis ſalubriter caſtigatis, beneoolè ignouit. Dauid *Gene. 45.*
uerò perſecutoribus ſuis ipœnitētibus, & in malitia
perdurātibus, quāuis eos fleuerit, ueniā tñ illis præſta *2. Reg. 1.*
re nō potuit. Hæc igiť pcepta tenēdæ charitatis, quæ
à Chriſto, ꝗ eſt author pacis, audimus, ſedulò operari
curemus: ne grauemur minima dimittere cū ſciamus
nobis inumera millia peccatorū in baptiſmo dimiſſa.
Sed & quotidiè delinquētes, quotidianā à Dño ueniā
poſtulemus. Exēplo nāq; ſuo nos ipſe ad facilitatē io-
dulgētiæ prouocat, ꝗ totius mundi peccata nō ſolum
dimittere, uerū etiā ꝓprio cruore dignatus eſt expia-
re, Ieſus Chriſtos Dñs noſter, ꝗ cū patre & ſpirituſan-
cto uiuit & regnat Deus in oīa ſecula ſeculorū, Amē.

EADEM FERIA III. HOMILIA Euſebii Emeſeni.

Reſpiciens Ieſus diſcipulos ſuos, dixit Simoni Petro. Si peccauerit in te, &c. Matt. 18.

HAec autem Apoſtolis, eorūq; ſucceſſori-
bus, Epiſcopis uidelicet & ſacerdotibus
Dōm ſpecialiter dixiſſe, ex eo maximè
intelligi poteſt, ꝙ mox ipſe in ſequenti-
bus ait: [Amen dico uobis, quæcunque
ligaueritis ſuper terrā, erūt ligata, & in cœlo: & ꝗcūq;
ſolueritis ſuper terrā, erūt ſoluta & in cœlo.] Vnde &
benè

benè ſubditur: [Si peccauerit in te frater tuus.] Peccat enim in paſtorem, qui oues affligit: peccat in Epiſcopum, qui populo ſibi cōmiſſo iniuriā facit. Ad hos enim pertinet corripere, ad hos pertinet excōmunicare, & de Eccleſia pellere. Hoc autem quo ordine faciamus, ipſe Dominus nos docuit, dicens: [Vade & corripe eum inter te, & ipſum.] Si enim hoc faciamus, non eſt unde frater noſter meritò ſcādalizari debeat, præſertim cum bona ſua dentes, ueritatē ei dicamus. Qui ſi nos audierit, noſtra humili alloquutione Dño reconciliabitur. [Si autē te non audierit, adhibe tecū adhuc unum, uel duos, ut in ore duorum, uel trium teſtium ſtet omne uerbum.] Paucos adhuc Dominus adhibere iubet, ne ille qui corrigitur, multorum redargutione ſcādalizatus, deterior fiat. Sufficiunt tamē iſti ad teſtimonium, ſi, uel de iniuſta conuentione, uel ſe non ita, ut dicitur, eis reſpōdiſſe, contra Epiſcopū, uel ſacerdotem, aliquando agere noluerit. [Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ: quatenus, uel omnium obiurgatione erubeſcat, qui paucorum humili alloquutione ſatisfacere noluit. Vnde & Apoſtolus ait: Sufficit illi qui eiuſmodi eſt, obiurgatio, quæ fit à pluribus. [Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus,] ut excōmunicatus, & ab Eccleſia ſeparatus, nullus Eccleſiæ filius ei cōmunicet, q̄ Eccleſiæ credere noluit, eiuſque conſilijs obedire contempſit: & cæteri hoc audientes timeant, atque unius exemplo corrigantur multi. [Amen dico uobis, quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata, & in cęlo: quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta, & in cœlo.] Hoc Epiſcopi audiant, & hunc ligādi, & ſoluendi ordinem teneant. Priùs ſingulariter, aut per aliū peccantes conueniant: deinde cum paucis: poſtmodū uerò cū tota Eccleſia: quā ſi audire cōtēpſerint, iam tūc eos ligare nō dubitent. Qui.n. ſic ligantur, & in cœlo, & in terra ligati ſunt [Iterū dico uobis, q̄a ſi duo ex uobis conſenſerint ſuper terrā, de omni re quācūq; petierint fiet illis à patre meo qui in cęlis eſt. Vbi.n. ſunt duo aut tres cōgregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.] Qualiter.n. intelligere debeamus hoc quod ait, [De omni re,] determinatur dū dicitur, [In nomine meo.] Nō.n. malā petitionē facere poſſunt, qui in eius oomine congregantur, & in quorum medio ipſe eſt.i. in quorū corde ipſe præſidet: q̄a ideò ibi eſt, ut corda regat, conſilia dirigat, petitiones diſponat, eoſque ſibi inuicē in bono cōſentire faciat. Videtur autem huic loco illud conuenire, quod alibi dicitur: Quicq̄d petieritis patrē in nomine meo, dabit uobis. Illi.n. ſibi in bono cōſentiunt, in nomine Ieſu cōgregātur & petunt, qui ea poſtulāt, quæ ad ſalutē pertinēt. Quid.n. niſi ſalus in ſaluatoris nomine quæritur? Ieſus.n. ſaluator interpretatur. Qui igitur ſalutē nō petit, quāuis uocet Ieſum, nō tñ petit in nomine Ieſu: quia hoc non petit, quod interpretatur Ieſus. Dicatur ergo: Si duo ex uobis conſenſerint ſuper terrā, de omni re, quācūque cum fide & ſine hæſitatione petierint in noīe meo, fiet eis. Vnde hoc? [Quia ubi ſunt duo, uel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.] Quòd ſi duo, uel tres ſibi in bono conſentiētes, & in Chriſti nomine petētes ſic exaudiuntur, quantò magis plures, quātò magis totā Eccleſiā Deus exaudit? Sed dicis: Quid ſi in nomine Ieſu pro damnatorum ſalute petant, nunquid exaudiūtur? Nam pro Iudæis, & ſchiſmaticis, & hæreticis quotidiè Eccleſia orat, & non exauditur. Orauit, & Dominus pro Iudæis, dicens: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Sic igitur pro multorum ſalute orant ſancti, & non exaudiuntur: determinandum eſt igitur & iſtud, ut ſic dicatur: Si duæ ex uobis in bono conſenſerint ſuper terram, de omni re quancunque petierint in nomine meo, ſi tamen tale ſit, quod Dei ordini, & diſpoſitioni conueniat, fiet eis à patre meo, qui in cęlis eſt. Aliter enim nō exaudiuntur, quanuis ſibi conſentiant, quanuis petant in nomine Ieſu. Quoties igitur oramus, & non exaudimur, ideò fit, quia aut in nomine Ieſu non petimus, aut quia contra eius ordinem, & diſpoſitionem petimus. Ipſe enim ſcit quos elegit, ipſe ſcit quid nobis opus ſit, antequam petamus. [Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei, uſque ſepties? Dicit illi Ieſus: Non dico tibi uſque ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties. Quod tale eſt, ac ſi diceret: Quoties peccauerit, toties dimitte: ſi ſepties, ſepties: ſi decies, decies: ſi centies, centies: ſi millies, millies, ut non ille plus in te peccare, quàm tu illi dimittere poſsis. Aliter non dimittetur tibi. Vnde ſupèriùs dixit: Niſi dimiſeritis hominibus peccata eorum, nec pater ueſter dimittet uobis peccata ueſtra. Ecce lex, o homo, tibi à Domino poſita eſt, ſi dimiſeris, dimittetur tibi, ſi non dimiſeris, non dimittetur tibi. Quoties autem peccaueris, & indulgentiam quæſieris, dimittetur tibi, ſi & tu fratri tuo dimiſeris, non tantum ſepties, ſed & uſque ſeptuagies ſepties. Neque enim fruſtra Pſalmiſta ait. Viam iniquitatis amoue à me, & de lege tua miſerere mei. De lege (inquit) tua miſerere mei, ut quoties peccauero, mihi dimittas, ſicut me iubes fratri meo in me peccanti, ſemper dimittere, ſemper quidem, quia non tantum ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties. Putabat enim beatus Petrus ſibi ſufficere, ſi ſepties dimitteret, quoniam ſcribæ, & phariſæi legem, & prophetas exponentes, & non intelligentes, multum in ſuis ſermonibus hunc numerum commendabant, quem ſatisfactioni, & emendationi ſufficere poſſe putabant. Vnde ſeptem diebus azyma comedunt. Vnde & leproſus, quando mundatur, & uir qui fluxum ſeminis patitur, ſeptem diebus ſeparatur. Separatur autem ſeptem diebus, & mulier menſtruata. Similiter quando pariebat, ſeptem diebus immunda erat. Naaman quoque ex præcepto Eliſæi ſepties immergitur in Iordanem, & ſacerdos offerens ſacrificium, tingens digitum in ſanguine, ſepties illum contra Dominum ſpargit. Pſalmiſta quoque ſic ait, Septies in die laudem dixi tibi. Propter hæc igitur, & alia multa, quæ de hoc numero ſecundum literam Iudæi intelligebant, dixit beatus Petrus, [Vſque ſepties?] Legis uerò & prophetarum magiſter, altiùs omnia intelligens, addidit ſuper hæc ſuptuagies ſepties. Veruntamen ſi benè intelligatur ſepties, nihil minus eſt ſepties, quàm ſeptuagies ſepties. De hoc autem in Leuitico ſufficienter diximus.

Marginal notes: *Ordo correctionis fraternæ.* — *2. Cor. 2.* — *Ordo ligandi & ſoluendi.* — *Ioā. 14* — *In noīe Ieſu qui petant.* — *Lu. 23* — *Mat. 6* — *pſ. 118* — *Exod. 12. 13.* — *Leu. 15* — *Leu. 13* — *4. Reg. 5.* — *Leu. 16* — *pſ. 118*

FERIA QVARTA, Matth. 15.

In illo tempore, Acceſſerunt ad Ieſum ſcribæ, & phariſæi, dicentes, Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſeniorum? Et reliqua. Homilia Erici.

Quia Dei filius pro ſalute omniū in mundum uenerat, ideò loca ſingula citis greſſibus pcurrebat, ut omnibus prodeſſet, uniuerſis ſuccurreret poſtremò cunctorū in cōmuni ſaluti conſuleret. Denique, ut ſuperius euangeliſta loquitur, uenit Dominus cum diſcipulis in terram Gerazenorum, ut illis quoque optarum leuamen ſua uiſitatione ferret. Ibi quoque phariſæi, iuſtitiæ inimici, eum perſecuti ſunt, non ſtudio diſcendæ uerita-

Matt. 14

tis,ſed cauſa perſtruendæ falſitatis. Nam ſicut lectum
eſt. [ACCESSSSRVNT ad Ieſum ſcribæ, & phariſæi,di-
centes:Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditio-
nes ſeniorum? Non enim lauant manus ſuas,cum pa-
nem manducant.] Quàm uera eſt confeſsio Domini,
qua ſuperiùs Deum patrem laudans,dixerat : Abſcon
Matt. 11. diſti hæc à ſapientibus,& prudentibus,& reuelaſti ea
paruulis. Ecce Gerazeni,qui minus docti erát,ad Do-
minum ueniunt,infirmos ſuos ſecum deferunt,reme
dia ſalutis ſibi ſuiſque tactu ſaltem fimbriæ Domini
requirunt. Atque ideò cupitæ ſalutis remedia, plena
id fide promerentes,conſequuntur. At uerò ſcribæ,&
phariſæi,qui populi doctores eſſe debuerant, non ad
audiendum uerbum,non ad aliquam animæ,uel cor-
poris capiendam medelam,ſed ad mouendas quæſtio-
num pugnas conueniunt : eoſque de non lotis mani-
bus uituperare laborant, in quibus nil immunditiæ
ſordidantis reperire ualebant. Re enim uera ſeipſos
magis culpare debuerant,qui lotas aqua manus habē
tes,conſcientiam liuore pollutam geſtabant. Quare
inquiunt,diſcipuli tui tranſgrediuntur præcepta ſe-
niorum: Stupenda dementia. Eum,qui eſt filius Dei,
reprehendunt,cur hominum traditiones non ſeruet.
Lotiones crebra apud Iudæos. Non.n.aiunt,lauant manus ſuas, cum panē mandu-
cant.Proprium, & quodammodo conſuetudinarium
erat Iudæis,crebrò manus abluere, & aliquando totū
corpus,maximè ſi contigiſſet eos cum quolibet genti
lium loqui. Sed iam uideamus, qua ſententia ueritatis reuincuntur filij falſitatis. [AIT illis:Quare & uos
etranſgredimini præceptum Dei propter traditionē
ueſtram?]Ac ſi diceret: Cum nos præcepta Dei pro-
pter traditionem hominum negligitis,quare diſcipu
los meos reprehēditis,ꝙ ſeniorum traditiones parui-
pendant,ut diuina iuſſa cuſtodiant? [NAM Deus di-
Exod. 20. xit: Honora patrem tuum, & matrem. Et: Qui male
dixerit patri, uel matri, morte moriatur.] Honor in
Exod. 21. ſacro eloquio dupliciter accipitur, uidelicet non ſo
lum in ſalutando & conquiniſcendo, ſed etiā in elee
moſyna, & rerum neceſſariorū collatione.Hinc Apo
ſtolus dicit: Presbyteri duplici honore digni habean
1.Ti.5 tur : ut non ſolum illis officium uenerationis defera
tur,uerum etiam opportuna ſubſidia miniſtrentur.
Et alibi idem Apoſtolus præcipit : Honora uiduas,
quæ uerè uiduæ ſunt,id eſt, dona illis & competentia
Ibidem largire munuſcula. [VOS aut dicitis? Quicunque di
xerit patri,uel matri,Munus quodcunqne ex me,tibi
proderit,& non honorificabit patrem, aut matrem
ſuam: & irritum feciſtis mandatum Dei propter tra
ditionem ueſtram.] Vniuerſorum conditor, & pa-
rens Deus, imbecillitates, uel ætates parentumcon-
ſiderans, in lege præceperat, ut filij parentes ſuos
honorarent,& res uitæ neceſſarias miniſtrarent. Hāc
prouidentiſsimam legem Dei,ſcribæ,& phariſæi ſub
uertentes,& impietatem pro pietate inducentes,do-
cebant peſsimos filios,ut quæ in uſus parentum depu
tanda erant,Deo offerrent,oblationes Dei parentum
muneribus præponentes. Ita fiebat, ut liberorū obla
tio,ſub occaſione templi,in lucra cederet ſacerdotū.
Ipſi.n.parentes,ea quæ ſciebant à filijs Deo conſecra
ta,ne ſacrilegium committerent, tangere nolebant,
ac per hoc egeſtate, & fame afficiebantur. Cum igi
tur pater indigens & imbecillis à filio aliquid expo
ſceret,reſpondebat ei,doctus à magiſtris iniquitatis:
O pater,noli contriſtari,ſed patienter neceſsitatis hu
ius penurias perferre ſtude : quia munus quod eſt ex
me oblatum Deo,tibi proderit, ſi non corporaliter,
at certè ſpiritualiter. Poteſt & hunc ſub interrogatio
ne habere ſenſum: O pater,munus quod ex me eſt, ti
bi proderit? Ac ſi diceret: Exigis ut donū quod obla
turus eram Deo,in tuos uſus conſumam, & hoc tibi
proderit? Docebant hoc ſcribæ, & phariſæi,ut pa-
rentes miſeri timerent accipere, quod Deo oblatum
uidebant, & eligerent magis inopem uitam ducere,
quàm Deo conſecrata contingere. [HYPOCRITAE;
benè prophetauit de uobis Eſaias dicēs: Populus hic *Eſa.29*
labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.]
Prouidens prophetas Eſaias Iudæorum ſimulationē,
ꝙ contra euangelij prædicationem uenturi, & Chri
ſto repugnaturi eſſent, benè de iſtis prophetauit,non
quò hoc quod de illis dicebatur, bonum eſſet,ſed qa
ipſa prophetia optimè eorū moribus cōueniret. Ait
ergo propheta ex perſona Domini: populus hic la
bijs me honorat.Iudæi labijs Deum honorabant,cum
legem ab eo datam ſcrutarentur, pſalmos etiam & di
uinos hymnos modularentur. Sed cor eorum longè
erat ab eo: quia ſemper in malum proni ferebantur,
cordibus idola colentes: de quibus etiam ſcriptū eſt, *Act. 7*
ꝙ reuerſi ſunt cordibus in Aegyptum. Honorabant *Matt. 22.*
labijs Deum,quando ad Chriſtum ſubdola fraude di
cebant: Magiſter,ſcimus quia uerax es, & uiam Dei
in ueritate doces. Sed cor illorum longè ab illo erat,
quia idcirco loquebantur iſta, ut poſſent eum præſi
dis tradere poteſtati. Hoc enim ſignauit euangeliſta
cum præmiſit,quia abeuntes phariſæi conſilium inie
runt,ut caperent Ieſum in ſermone. [SINE cauſa aūt
colunt me,docentes doctrinas & mandata hominū.]
In uanum illum labijs & lingua colebant,quorū cor-
da auerſa erant:quia cum cæteris Dei cultoribus mer
cedem expectare non poterant,ipſo Domino alibi di *Matt. 7.*
cente: Non omnis qui dicit mihi,Domine Domine,
intrabit in regnum cęlorum. Doctrinas uerò & mā-
data hominum docebant, quia præcepta Dei negli-
gentes ſuas,ut ſuprà oſtenſum eſt,traditiones ſtatuere
uolebant.[ET conuocatis ad ſe turbis,dixit eis: Audi-
te & intelligite: Nō quod intrat in os,coinquinat ho-
minem,ſed quod exit de ore.] Hoc uerbū, quod eſt,
communicat,ſanctarum ſcripturarum eſt proprium.
Siquidem Iudæi,qui ſe populum, & partem Dei eſſe
iactant,communes cibos uocabant, quibus in cōmu-
ne omnes homines utuntur, præter ipſos Iudæos: ſi-
cut lepores,oſtreę,ſuilla caro,& iſtiuſmodi animātia,
quibus Iudæis pręceptū eſt abſtinere.Commune ergo *Deut. 14.*
illud uocabant,quod cæteris hominibus ad utendum
patet,& non eſt de ſorte Dei, atque ideò immūdum.
Inde & hoc uerbū,quod eſt cōicare, pro polluere, & *Cōmune quid āpud Iudæos.*
coinquinare ponit. Ait ergo: [Nō quod intrat in os,
coinquinat hominē.]Ac ſi diceret: Nihil quod extra
hominē eſt,& in hominē ingreditur,ipſum poteſt ho
minē coinquinare: ſed quæ de homine procedūt,illa *Marc. 7*
hominē polluūt. Obijciat ſanè aliqs: Si qđ intrat in
os,nō coinquinat hominē, quare nō ueſcimur idolo-
thytis? Apoſtolus.n.dicit:Nō poteſtis calicē Dñi bi-
bere,& calicē dæmoniorū.Sed ſciēdū,quia ipſi cibi,& *1. Cor. 10.*
omnis creatura Dei,per ſeipſam mūda eſt,inuocatio-
ne tū dæmoniū dū idolis offert,fit īmunda: & idcirco
à ſanctis uiris iuſtè reſpuit. [TVNC audiētes diſcipuli,
dixerūt ei? Scis quia audito hoc uerbo,phariſæi ſcan
dalizati ſunt?]Scādalizabant,quia uidebāt uno ſermo
ne Dñi oēs ſuperſtitiones obſeruationū ſuarū eliſas,q
tūmodo in cibis ſumēdis,uel abominādis, atq; in la-
uacris,& uarijs baptiſmatib⁹ ſuā religionē cōſtare ar-
bitrabātur,ignorātes qđ Apoſtolus dicit:Eſca aūt nos
nō cōmēdat Deo. Scādalū uerò græcus ſermo eſt, quē *1. Cor. 8.*
nos offendiculū,uel ruinā.i. īpactionē pedis poſſum⁹ *Scādalum.*
dicere.Phariſæi ergo in uerbis Dñi ſcādalizabant, qa
ꝑuerſę mētis obſtinatione cæcati,nō ſalutē in doctri-
na Chriſti,ſed ꝑditionis & æternæ ruinæ occaſionem
inueniebāt.[AT ille reſpōdēs,ait: Oīs plātatio,quam
non plātauit pater meus cœleſtis,eradicabit.]Hūc lo
cū ſibi fauere arbitrant hi q dīt duas eē naturas in ho
minibus,

minibus, alteram bonam à Deo, alteram malam à
principe tenebrarũ diabolo. Et plãtationẽ quã nõ plã
tauit pater, naturam mali accipiunt. Sed ſciendũ, quia
omnis natura à Deo eſt, & bona eſt. Sed quia ineſt ho
Liberũ arbitrium. minibus liberum arbitrium, ideò bona eſt plantatio
naturæ, ſed plerunque malæ uoluntaris. Hinc Hiere-
mias ait: Ego te plantaui uineam electam, quomodo
Hie. 2. conuerſa es in amaritudinem uitis alienæ? Ergo quod
Deus plantat, nemo poteſt eradicare, niſi ipſa natura
præbuerit aſſenſum. Sanè poteſt hic oriri non abſur-
da quæſtio. Nam ſi omnis plantatio quã non planta-
uit pater, eradicabitur, ergo & illa plantatio eradica-
1. Cor. 3. bitur, de qua Apoſtolus dicit: Ego plantaui. Apollo ri
gauit. Sed attendendum quod ſequitur: Deus autem
incrementum dedit. Igitur plantante Paulo, Apollo
rigante, Deus ſuis operarijs cooperatur, & cũ eis ipſe
plantat & rigat. Hinc idem alibi dicit: Dei agricultu-
ra eſtis: & de ſe ac ſibi ſimilibus loquitur: Cooperato
Ibidem res enim Dei ſumus. [SINITE illos: cæci ſunt, & du-
ces cæcorum.] Cæci erant phariſæi, quia tenebroſas
traditiones, quas ipſi adinuenerant, obſeruantes, lucẽ
mandatorum Dei non conſiderauerunt. De qua Pſal-
miſta dicit: Lucerna pedibus meis uerbum tuum, &
lumen ſemitis meis. Nec ſolum cæci, ſed & duces cæ-
corum dicuntur: quia tales non ſolum ſibi non proſpi
ciunt, ne in foueam perditionis incidant, ſed etiam ſi-
bi obſequentes, in præcipitium mortis ſecum trahũt.
Praui doctores uitãdi. Hos ergo & omnes peruerſos doctores præcipit ſalua
tor ſinendos, & ſuis erroribus ac libero arbitrio dimit
tendos, ſciẽs eos poſtquam ſemel exciderint, aut uix,
aut nullatenus ad ueritatem poſſe trahi. Hinc & Apo
Tit. 3. ſtolus præcipit, dicens: Hæreticum hominẽ poſt pri-
mam & ſecundam correptionem deuita. [RESPON-
DENS autem Petrus, dixit: Ediſſere nobis parabolam
iſtã. At ille dixit: Adhuc & uos ſine intellectu eſtis?]
Sancti Apoſtoli adhuc minus docti erant, & ideò uer-
ba Dei abſolutè prolata non intelligebant: ſed quod
apertè dictum fuerat, & patebat auditui, parabolicè
dictum putabant, ideoque in re manifeſta myſticam
requirebant intelligentiam. Proinde corripiuntur à
Domino, quia per figuras dictũ putarẽt, quod perſpi-
cuè locutus fuerat. [ADHVC, inquit, & uos ſine intelle
ctu eſtis? Non intelligitis, quia omne quod intrat in
os, in uentrem uadit, & in ſeceſſum emittitur?] Hanc
Domini ſententiam hæretici calumniantur, eumque
reprehendunt, quaſi phyſicæ diſputationis ignarum,
qui putet omnes cibos in uentrem ire, & in ſeceſſum
digeri. Dicunt enim ſuſceptas eſcas, & attritu dentiũ
colliquefactas, per artus, uenas, medullas, neruoſque
diffundi. Vnde & uidemus multos, qui uitio ſtomachi
perpetem patiuntur uomitum, poſt prandia ſtatim
euomere quod ingeſſerunt, & tamen corpulentos eſ-
ſe, quia ad primum eſcæ attactum, liquidior cibus, &
Taxãtur hæretici. potus per membrã funditur. Sed hi tales cum uolũt
reprehendere imperitiam aliená oſtendunt ſuã. Quã-
uis enim tenuiſsimus humor & liquens eſca ſit, tamẽ
& ipſa cum artubus & uenis ſuſcepta & decocta fue-
rit, per occultos meatus, quos poros dicunt, ad inferio
ra purganda dilabitur, & ſic in ſeceſſum uadit. [QVAE
autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coin-
quinant hominem. De corde enim exeunt cogitatio-
nes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta,
falſa teſtimonia, blaſphemiæ.] Notandum, ꝙ Domi-
Sedes animæ ubi. nus cogitationes malas de corde dicit exire. Nã Pla-
to philoſophus dicit ſedem animæ in cerebro eſſe:
ſed oportet ut principale animæ in corde accipiamus,
ubi quaſi in quodam meditullio conſiſtens, cogitatio-
nes diſponit, & membris corporis uitalem ſubmini-
ſtrat affectũ. Simul etiam hac ſentẽtia arguuntur, qui
dicunt cogitationes à diabolo immitti, & non ex pro-
pria uoluntate naſci. Diabolus enim adiutor & incen-
tor poteſt eſſe malarum cogitationũ, author uerò eſ-
ſe non poteſt. Sed neque recipiendum eſt, diabolũ ſe-
creta cordis poſſe rimari. Ille.n. in inſidijs ſemper po-
ſitus, quid animo uerſemus, ex habitu & geſtibus ip-
ſius corporis æſtimat, cum tamen penitùs cogitatio-
nes cordis nequeat intueri, quod ſoli ſibi Deus reſer-
uauit, cui dictum eſt: Tu ſolus noſti corda filiorũ ho-
minum. Cum ergo ipſas cogitationes uidere nõ poſ *3. Reg.*
ſit, ſignis quibuſdam & motibus illas deprehendit. *8.*
Verbi gratia: Si nos pulchram mulierem uiderit cre-
brò reſpicere, intelligit cor amoris iaculo uulneratũ,
ſicque prauis ſuggeſtionibus ſtimulat ad fornicãdum.
Si nos contra proximum rancorem uocis, uel trucem
aſpectum leuare conſpexerit intelligit cor inuidia ta-
beſcere, ſicque per iram ad homicidij facinus inflam-
mat. Si ieiuniorum tempore uiderit nos crebrò ad
feneſtram reſpicere, & in ſolis radio curioſiùs horam
denotare, gulæ uitio conijcit animum ſauciatum. Si
gemmarum, uel auri, uel quarumlibet rerum pulchri
tudinem nos ardenter intueri conſpexerit, intelligit
in corde latere malum auaritiæ, & idcircò prouocat
ad furta. Attendendum uerò, quòd hæc, quæ aperta
ſunt opera, ſaluator cogitationes appellat: quia pri-
mum concupiſcentia corde concepta, cogitationum
fomitibus nutritur, & ſic demũ ad operationem per-
ducitur. Et ideò Dominus hæc opera cogitationes
uocat, quarum indicia hoſtis callidus per quaſdam ha
bitudines morum inueſtigans, humanum genus deci
pere feſtinat, & ad agenda quæ diuinus ſermo prohi
bet, inſtigat, ut hominem ad imaginem Dei cõditum
polluat. Vnde & Saluator, enumeratis cogitationi
bus malis, ſubiunxit: [HAEC ſunt quæ coinquinant
hominem: non lotis autem manibus manducare, non
coinquinant hominem.] Sed phariſæi iuxta literam
cuncta accipientes, & ſpiritualia prophetarum uerba *Cæcitas phariſæorũ*
ſpiritualiter intelligere nolentes, quæcunque illi de
cordis ſimul & corporis munditia præcipiebant, di
centes: Lauamini, mundi eſtote. Et alibi: Mundami *Eſa. 1.*
ni qui fertis uaſa Domini: hæc iſti in ſola corporum *Eſa.*
nuditate ſeruanda credebant. Sed fruſtrà manus ablue *52.*
bant, fruſtrà baptizabãtur, qui fonte ſaluatoris ablui
contemnebant. Sed quid prodeſt exteriùs excandi
dare cutem, & interiùs inuidia, & auaritia, cæteriſq;
uitijs ſordidam geſtare mentem? Talis enim rectè
comparantur ſepulchris dealbatis, quæ à foris can-
dida uidentur, interiùs uerò ſordibus, & fœdo cada-
uere plena ſunt. Ergo ſecundum Apoſtolum, mun-
demus nos ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus; *2. Cor.*
ſatagamus habere mundam animam in corpore mun *7.*
do, ut ſic perficiamus ſanctificationem in timore
Chriſti, cui eſt honor, & gloria, in ſecula ſeculo-
rum, Amen.

EADEM FERIA IIII. Homilia Euſebii Emeſeni.

Acceſſerunt ad Ieſum ab Hieroſolymis ſcribæ, & phariſæi, dicentes: Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem ſeniorum? Matth. 15.

SEniorum nanque traditiones, non pro
phetarum dicta, ſed maiorum con-
ſuetudines uocantur, quibus docen
tur, & manus, & urceos, & cali-
ces, & omnia uaſa frequenter lauare,
ſemperque munda, & nitida habe-
re. His autem Iudæi magis, quàm legi, & prophe-

tis obedientes erant. Habebant autem & alias multas traditiones, & conſuetudines, quæ etiam legi & prophetis contrariæ erant, de quibus Dominus ſubſequẽter eus redarguens, ait: [QVARE & uos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem ueſtram? Nã Deus dixit: Honora patrem tuum & matrem tuam: & : Qui maledixerit patri, uel matri, morte moriat̃,

Exod. 20.

uos autem dicitis: Quicunque dixerit patri, uel matri, Munus quodcunque eſt ex me, tibi proderit, & nõ

Exod. 21.

honorificabit patrem ſuum, aut matrem ſuã: & irritũ feciſtis mandatum Dei propter traditionem ueſtrã.] Hoc autem Marcus Euangeliſta aliquantò planiùs dicere uidetur. Ait.n. Vos autem dicitis: Si dixerit ho-

Marc. 7.

mo patri, aut matri, Donũ quodcũque eſt ex me, tibi profuerit, & ultrà non dimittitis eum quicquam facere patri ſuo, aut matri, reſcindentes uerbũ Dei. Qđ tale eſt, ac ſi diceret: Deus parentes honorare præcepit, uos autem honorẽ malè interpretantes, parentes ſuos filios inhonorare docetis. Dicitis.n. hoc parẽtibus ad honorẽ ſufficere, ſi uerbis & oratione à filijs honorentur: quoniã Moyſes eos honorare præcepit, ſed quomodo honorentur, non præcepit. Et hoc agentes, nõ dimittitis eos quicquam ultrà facere parentibus ſuis, quoniam malè à uobis inſtructi, uanis uerbis eos conſolantur, ut ſic eos honorare uideãtur.

Honor quid ſignificet in ſcripturis.

Honor enim in diuina ſcriptura magis in obſequijs, quàm in uerbis intelligitur, ſecundum illud: Honora Dominum de tua ſubſtantia, & Apoſtolus: Honora uiduas, quæ uerè uiduæ ſunt. Vnde & homines dicere ſolent: Ille & ille benè me honorauit, ſi illum in domum ſuam ſuſcepit, & libenter ei ſeruiuit, & affluenter neceſſaria miniſtrauit.

Prou. 3
1.Ti.5

Tali igitur honore parentes noſtros honorare debemus. Per hoc autem intelligere datur, ꝙ ſcribæ & phariſæi ſuis utilitatibus prouidentes, à parentum ſeruitio filios retraherent, & ad templi ſeruitia, & munera, & ſacrificia offerenda eos inuitarent. Quibus cum illi ſe id minimè facere poſſe reſponderent, quoniam pauperes ſuos parentes de ſuis facultatibus eos ſuſtentare oporteret, dicebant magis Deo obtemperandum eſſe quàm hominibus. At illi econtrà: Cur igitur Deus parentes honorare præcepit? Quibus illi dixerunt: Nemo meliùs parentes ſuos honorat, quàm ille, qui pro ſe, & pro illis munera Domino offert. Qui igitur benè parentes ſuos cupit honorare, dicat patri, & matri ſuæ: Munus quodcũque eſt ex me, non mihi tãtum, ſed & tibi proderit: ſicut pro me, ita & pro te munera offero: omnis mea oblatio, non mea tantum, ſed & tua eſt. Hoc autem parentes cum audirent, magis uolebant fame torqueri, quàm talia munera impedire. Hoc igitur ingenio ſcribæ, & phariſæi, & parentes fame cruciabant, & filios ſuos facultatibus ſpoliabant. Et hoc eſt quod ait: Et ultrà non dimittitis eum quicquã facere patri ſuo, aut matri, reſcindentes uerbum Dei. Verbum enim Dei reſcindunt, qui illud tam malè interpretantur. Mala interpretatio, qua homo decipitur, miſericordia tollitur, & auaritia nutritur. Nihil ultrà parentibus faciunt, omnia eis offerunt, quæ parẽtibus dare debuerant. Peccant equidem illi, qui ſic ſuos parentes honorant: ſed plus illi peccant, qui ſic eos honorare docẽt. [HYPOCRITAE, benè prophetauit de uobis Elias, dicens: Populus hic me labijs honorat, cor autem eorũ longè eſt à me. Sine cauſa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum.] Iſti enim ſunt, de

Pſ. 27.

quibus dicitur: Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem ſunt in cordibus eorum. Sine cauſa autem Dominum colunt, quia nullam de ſeruitio ſuo retributionem ſuſcipient. Deus enim non uerba, ſed corda attẽdit. Redarguit autem eos, qui legis & prophetarum præcepta relinquentes, hominum doctrinas, & mandata docebãt, ea.ſ. quæ ſeniorum traditiones uocabant. [ET conuocatis ad ſe turbis, ait eis: Audite & intelligite. Non quod intrat in os, coinquinat hominem: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.] Vos, inquit, audite & intelligite, quoniã iſti quidem audire uolunt, ſed intelligere nolunt, excæcauit enim eos malitia eorum. [TVNC accedentes diſcipuli eius dixerunt: Scis ꝙ phariſæi audito hoc uerbo, ſcandalizati ſunt? At ille reſpondens, ait: Omnis plantatio quam non plantauit pater meus cœleſtis, eradicabitur.]

Plãtationes eradicandæ.

Omnis igitur plantatio philoſophorum, omnis plantatio hæreticorum, omnis plantatio ſcribarum & phariſæorum, quæcunque contra Deum eſt, contra ueritatem, contra iuſtitiam eſt, eradicabitur. Quæ enim plantatio contra hæc non eſt, etiamſi ab illis fiat, illorum tamen non eſt. Plantat.n. Deus plantationem ſuam, non ſolum per bonos, uerum etiam per malos. Vnde etiam & eorundem ſcribarum & phariſæorum plantationem alibi commendat Dominus, dicens: Super cathedrã Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſæi. Quæcunque dixerint uobis, facite:

Matt. 23.

Non tamen ſimpliciter quæcunque, ſed illa tãtum omnia, quæ Moyſi cathedræ doctrinæque conueniãt. Talis.n. doctrina, & plantatio, & illorum eſt, quia per eos fit: & illorum non eſt, quia eorum traditio non eſt. Omnis enim doctrina, ſi bona eſt, à quocunque fiat Dei eſt. [SINITE illos, cæci ſunt, & duces cæcorũ. Cæcus enim ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foueã cadunt.]

Cæcitas cordis.

Hæc autem cæcitas, non corporis, ſed cordis eſt. Cæcus enim eſt, qui errorem ſequitur, & ueritatẽ non intelligit: quoniam lumen mentis intellectus eſt. In foueam autem cadũt, qui in infernum deſcendũt. [RESPONDENS autem Petrus, dixit ei: Ediſſere nobis parabolam iſtam. At ille dixit: Adhuc & uos ſine intellectu eſtis?] Erant enim Apoſtoli ſine intellectu, dũ ea non in parabolis, ſed plano Dominus dixerat. Vnde & illi meritò redarguuntur, quia ea, quæ ad literã intelligi debent, allegoricè exponere conantur. Non intelligitis, quia omne quod in os intrat, in uentrem uadit, & in ſeceſſum emittitur? Manifeſtum eſt enim, ꝙ cibus in uentre digeritur, eiusque pars ad corpus nutriendum per membra diffunditur, alia uerò pars, quę corpori neceſſaria non eſt, in ſeceſſum emittitur. Vnde etiam uigilanter dictum eſt [OMNE], & non; [TOTVM]. Si enim [TOTVM] dixiſſet, non eſſet uerũ. Non enim totum quod in uentrem uadit, in ſeceſſum emittitur: aliud eſt enim totum, & aliud omne. Si enim dicas, omnis homo corporeus eſt, uerum dicis: ſi uerò dicas, totus homo corporeus eſt, uerum non dicis, quoniã anima, cum ſit pars hominis, incorporea eſt. Sic igitur omne quod in uentrem uadit, in ſeceſſum emittitur. Omnia igitur quæ ad corpus nutriendum in uentrem uadunt, etiam ſi minima ſint, & digeſtionẽ, & egeſtionẽ ſuſcipiũt. [QVAE aũt procedũt de ore, de corde exeũt, & ea coinquinãt hominẽ.]

Mens ratio, memoria, intellectus ubi ſedẽ habeant.

Taceãt igitur philoſophi, qui mẽtẽ & rationẽ, memoriã & intellectũ, in cerebro eſſe cõfirmãt. Qui.n. fecit hominem, ipſe ſcit quid in unaquaque parte hominis poſuerit. Ipſe.n. ſcrutatur renes & corda. Sed dicunt: Si hæc in corde, & nõ in capite ſunt, quare capitis ægritudine amittũtur, & eiuſdẽ bona ualetudine recuperant̃? Cur inſanis & phreneticis, ut ad mẽtem redeant, capiti, & non cordi medicamen apponitur? Eis enim qui talia patiuntur, penè omnis cura non cordi, ſed capiti adhibetur. Sciant iſti mentem & rationem, memoriã & intellectum, principaliter & propriè in corde ſedem habere, quæ ſicut capitis infirmitate aliquando impediũtur, ita eiuſdem ſanitate conualeſcunt. Scimus.n. uiſum in oculo eſſe, cui ſi manum opponas, mox uiſus tollitur, ſi manus tollitur, uiſus recipit. Sed nunquid

quid idcircò oon in oculo,ſed in manu uiſom eſſe dicis,qoia eius impedimento uiſus tollitur? Sic igitur ratio,quãuis capitis impedimento tollatur,non in ca *Calor naturalis.* pite tameo,ſed in corde eſſe creditur. Calor eoim oaturalis, qui pulſiuin uehiculo per totum corpus ex corde diffunditur, in infirmo capite, aliqua re nobis incognita,aliquando corrumpitur,cuius corruptione poſtquam cor tangitur,& mens,& ratio io eo obſcuratur.Vode fit ut ſanato capite corruptio tollatur, & mens, & ratio coouertat. Sequitur: [De corde enim exeũt cogitatiooes malæ,bomicida, adulteria,fornicatiooes, furta,falſa teſtimonia, blaſphemiæ. Hæc ſuot quæ ioquinant hominem.] De corde.n. exeuot, quæ in corde generantur, ibique ſedem habent. Siue enim hominis adinuentione,ſiue à diabolica perſuaſiooe ibi fiaot, de corde tamen ea exire non dubium eſt. Hæc autem coinquinaot hominẽ, hæc homines à Deo ſeparant, & abominabilem faciuot. [Non lotis autem manibus manducare, oon coinquinat hominem.]Maoducare enim non lotis manibus, ruſticitas eſt,noo peccatum.

FERIA QVINTA, Luc. iiij.

In illo tempore, Surgens Ieſus de Synagoga, introiuit in domum Simonis. Et reliqua.

HOMILIAM REQVIRE ſabbato poſt Pentecoſten.

EADEM FERIA V. Homilia Euſebii Emeſeni.

SCire eoim opottet, quæ ſit uxor Petri, ut poſsimus ſcire quæ ſit ſocrus eius. *Vxor Petri, Eccleſia.* Petri nanque uxor Eccleſia eſt,quoniã ei à Domino ſpecialiter tradita eſt,dicente Domino: Si diligis me, paſce oues meas. Eius igitur ſocrus eſt Synagoga,qoia ipſa eſt mater Eccleſiæ. *Ioã.21* Vnde eidem in Canticis Canticorum Dominus ait: Sub arbore malo ſuſcitaui te: ibi corrupta eſt mater tua,ibi uiolata eſt genitrix tua. *Socrus Synagoga. Can.8.* Hæc autem iacet in domo Petri,& febricitat,quoniã uſque hodie inter Chriſtianos Synagoga infirma moratur & habitat. Vbicunque eſt Eccleſia, ibi eſt domus Petri. Huius autem manum circa finẽ mundi Dominus taoget,& tunc febre fugata ſurget, & miniſtrabit Domioo. Tunc.n.eius manum taoget, quando ipſius opera approbabit.[Vespere autem facto,obtulerunt ei multos dæmonia habentes, & eijciebat ſpiritus uerbo, & omnes malè habentes curauit:ut adimpleretur quod dictum eſt per Eſaiam prophetam, dicentem: *Matt. 8. Eſa. 53.* Ipſe infirmitates ooſtras accepit: & ægrotationes noſtras portauit.] Verbo enim ſpiritus eijcit ille, de quo ſcriptum eſt: *Ioan. 1* In principio erat uerbum. Verbo quidem, quia propria uirtute.Sed quarè facto ueſpere, oiſi quia hac ultima ætate, bac extrema bora ad ſanandum & curandum, ad pelleodũ uenerat dæmonia? Neque.n.debuerat populus ille curari,oiſi facto ueſpere, qoi ad medicum non redit uſque ad ueſperam. Vnde Pſalmiſta ait: *Pſ. 58.* Conuertẽtur ad ueſperã,& famẽ patientur ut canes,& circumibũt ciuitatẽ. Tunc.n. uenient,tunc conuertentur,tũc ægros ſuos,tunc animas ſuas multo languore confectas,Iudæi ad Dñm afferent, & ſanabit eos, & eijciet dæmonia ab eis. *Ro. 11* Cũ.n.plenitudo gẽtiũ iotroierit,tunc Iſrael ſaluus fiet. *Eſa. 10.* Et ſi fuerit numerus filiorũ Iſrael ſicut arena maris,reliquiæ cõuertentur ad Dñm. [Videns aũt Ieſus turbas multas circũ ſe,iuſsit ire trãſfretũ.]Puto.n.ꝙ Ieſus ideò trãſfretũ propter turbas ire iuſsit,quia niſi per aquas baptiſmatis tranſeuntes,uitiorũ turbas,& maligoorũ ſpirituũ exercitus euadere non poteramus. [Et accedẽs unus ſcriba,ait illi: Magiſter,ſequar te quocũq; ieris. Dixit ei Ieſus: Vulpes foueas habẽt,& uolucres cœli oidos: filius autẽ hoĩs non habet,ubi caput ſuũ reclinet.]Nihil Deum latet, nulla ſimulatio eius oculis abſcõditur, omnia uidet, cogitationi reſpõdet. Dicit ſcriba: Magiſter ſequar te quocũq; ieris,dicit Ieſus: Nõ eſt ita:nõ uis me ſequi, non uis mea præcepta ſeruare,nõ uideo io te,ubi caput meũ reclinẽ. Caput Chriſti, Deus eſt. *1.Cor. 11.* Deus aũt in humili habitat,& io qeto, & tremẽte ſermones eius, *Eſai. 66.* In te autẽ,quaſi dicat,uulpes foueas habẽt,& ideò cũ ſimulatione & calliditate loqueris. Vulpes.n.propter aſtutiã maligni ſpiritus dicũtur. *Vulpes, dæmones.* Dicuntur autẽ & uolucres cœli,qm̃ in hoc aere obtinent principatum. Et iſti quidem in peccatoribus & ioiquis hominibus oidos & foueas faciũt,qm̃ in eorũ cordibus malas cogitiones & iniquitatũ germina pariũt.[Alivs autẽ diſcipulus eius ait illi: Magiſter,ſequar te. Ait illi,Sequere. At ille ait: Domine,permitte me primũ ire, & ſepelire patrẽ meũ. Ieſus autẽ ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.] Alio.n.ſpiritu loquebatur iſte. Vnde & meritò oon ſcriba, ſed diſcipulus dicitur, neque ſequi Dñm prohibetur,imò uerò ſequi & imitari iubetur. Volebat tñ primũ ire, & ſepelire patrẽ ſuũ. Opus quidẽ pietatis facere uolebat,pietatis tñ patri & Dño nõ placebat. Quare hoc? Quia aliud ſignificabat, oobisque in hoc facto excẽpla dabat. Et tale erat ac ſi diceret: Veniſti ad uitã,uis redire ad mortẽ? Ego ſum uita,ego ſum pater & creator tuus:me ſequere, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. *Mortuus ut ſepeliãt mortuos.* Mortui.n. mortuos ſepeliunt,qõ peccatores (qui Deo mortui ſuot,mortui q̃dẽ, quia uita, de qua modo diximus,in eis nõ eſt) mortalia opera,& criminalia peccata in ſe abſcõdunt, & cœlãt. Et non ſolum hæc,uerũ etiã & patrẽ ſuũ diabolũ (de quo Iudæis Dominus ait, *Ioan. 8* Vos ex patre diabolo eſtis) in ſepulchro pectoris ſui ſepeliuot, & quaſi bonũ aliqood ſeruant & occultant. Talem igitur patrem ſepelire, & ſic ſepelire Dominus prohibet.

FERIA SEXTA, Joan. 4.

In illo tempore, Ieſus fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem. Et reliqua. Homilia Erici.

EX hac lectione uera noſtri redẽptoris, quã ex nobis, & pro oobis aſſumpſit, humanitas cõmendatur. Cũ.n.eſſet uerus filius Dei, beatè ſummus, & ſummè beatus bona cuocta tribuẽs,nullius egẽs,propter nos redimẽdos homo factus,ita ſeſe ooſtræ cõtẽperauit ac cõmodificauit infirmitati,ut omnia quæ noſtræ fragilitati cõueniunt, in ſe excepto peccato ſuſciperet. Denique is qui panis uitæ erat,eſurijt, foos iuſtitiæ ſitiuit, fatigatus eſt ab itinere,qui erat uia:quique lux erat mũdi,noſtro permiſit mẽbra ſopori. Quid nẽpè modo ait Euãgeliſta? [Iesvs fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſuper fontẽ.] Sed uidendũ,ex quo itinere Dñs fatigatus dicatur. Suprà legitur,ꝙ cum audiſſet Ieſus,quia dixerunt de eo phariſæi,ꝙ plures diſcipulos facit & baptizat q̃ Ioannes, *Ioan.4* quãuis Ieſus ipſe oõ baptizaret,ſed diſcipuli eius, reliq̃t Iudæã,& abijt iterũ in Galilæã. Venit ergo in ciuitatem Samariæ,quæ dicitur Sychar,iuxta prædium qđ dedit Iacob filio ſuo Ioſeph,ubi erat fons Iacob,ac deinde, Ieſus fatigatus ex itinere. Pro nobis ergo & ex uobis fatigari potuit,qui in ſe motu ſtabilis,& ſtatu

tu mobilis ſemper fuit. Sedebat ſuper fontem, ut laſſitudinis incommodum releuaret, & perſonam ac dignitatem magiſtri intẽderet. Sedere nãque magiſtrorum eſt. Venit ergo Dominus in ciuitatem Samaritanorum, ut illis quoque in tranſitu doctrinæ ſuæ beneficium impartiret. Ad prædium uerò quod dedit Iacob filio ſuo Ioſeph, idcircò acceſsit, ut illum ſe eſſe

Ioſeph, typus Chriſti

oſtenderet, quem S. Ioſeph præſignauerat: quem uerè Sol, & Luna uenerantur, & cui aſtra omnia famulãtur, quemque fratres impij, Iudæi uidelicet, iniuſto odio perſequebantur. Sedit ſuper fontem, quia ibi nouerat uenturam mulierem, quam credituram ante ſecula præſciebat. Vnde ſequitur: [Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Ieſus: Da mihi bibere.] Quid eſt ꝙ Dominus à muliere Samaritana potum expoſcit, qui in ſequentibus ſpiritualis affluẽtiam fontis in ſe credẽtibus ſe daturum promiſit? Sed ſitiebat, non tam aquam, quàm mulieris ſalutem & fidem. Denique qualis ſit ſitis Domini, ex ſequentibus claret, ubi dicit: Meus cibus eſt, ut faciam uoluntatẽ patris mei. Qualis ergo cibus eius, talis eſt & potus. Hoc ergo deſiderabat, hoc ſitiebat, ut in illa uoluntatem patris perficeret. Sed carnalis adhuc mulier, ſitim Domini carnaliter accipiens, reſpondit: [Quomodo tu Iudæus cum ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana?] Hoc quare miraretur, oſtendit ſubinferens: [Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.] Non coutuntur, id eſt, non communicant Samaritanis Iudæi, nullius rei uſum cum illis habent, nec in aliquo participes ſunt eorum. Execrantur enim illos & odiunt, ꝙ ipſorum regionem poſsideant, uel ꝙ Deum ſimul & idola colant. Vnde & pro magna cõtumelia ducebant, ſi quem Samaritanum uocaſſent, quo nomine Chriſtum crebrò legũtur iniuriaſſe. Sed

Iudæi deteſtãtur Samaritanos.

Ioan. 8

audiamus quid Dominus adhuc errãti, & in tenebris agenti mulieri reſponderit. [Si ſcires, inquit, donũ Dei, & quis eſt qui tibi dicit, Da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam uiuam.] Donum Dei quid eſt aliud, quàm ſpirituſſanctus? Hoc

Pſ. 67.

donum poſt ſuam aſcenſionem fidelibus dedit, quia aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatẽ, dedit

Ioan. 7

dona hominibus. Et ſicut alibi idem Euangeliſta dicit: Nondum erat ſpiritus datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus. Oſtendit ſe ergo Dominus non talem ſitire aquam, qualem illa intelligebat. Fidẽ nãq; eius ſitiebat, & idcircò ei ſitienti ſpiritum dare uolebat. Hæc eſt aqua, de qua alibi ſtans in templo, dicebat: Qui ſitit, ueniat & bibat, & de uentre eius fluent

Ioan. 7

aquæ uiuæ. Quod exponens Euangeliſta, ſubiunxit: Hoc autem dicebat de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Ait ergo: [Si ſcires donum Dei, & quis eſt qui dicit tibi: Da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam uiuam. Scire Chriſtum non poterat, quia donum Dei, id eſt, ſpiritum ſanctum non habebat: Atque ideò quia Chriſtũ ignorabat, aquam uiuã ab eo petere neſciebat. Sed adhuc in carnali ſenſu perſeuerans mulier, reſpondit: [Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt. Vnde ergo habes aquam uiuam? Nũquid tu maior es patre noſtro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius?] Notandum uerò, ꝙ hic puteum dicit, cum ſuperiùs fontem nominauerit: quia nimirum omnis puteus fons, non autem omnis fons puteus. Quæ uerba ſicut aperta, & plana tranſcurrentes, audiamus quid ei Dominus reſponderit, ſuperiora uerba ſua exponens. Ait enim: [Omnis qui biberit ex aqua hac, ſitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum. Sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in uitam æternam.] Quibus Domini ſermonibus delectata, & tanti muneris compos eſſe cupiens, & adhuc prudentiam carnis amplectens, reſpondit: [Domine, da mihi hanc aquam, ut non ſitiam, neque ueniam huc haurire. Ait illi Dominus: Vade, uoca uirum tuum, & ueni huc. Dicit ei: Non habeo uirum. Dicit ei Ieſus: Benè dixiſti, quia non habeo uirum, quinque enim uiros habuiſti, & nunc quem habes, non eſt tuus uir.] Nouerat certè Dominus illam nõ habere uirum, & iſta loquebatur, ut paulatim eam à carnali intellectu retraheret, & ad intelligendum quis eſſet, qui cum ea loquebatur, perduceret. Denique mulier audiens quæ circa ſe erant, primo eum prophetam, poſtmodum Chriſtum eẽ cõfeſſa eſt. Sed hæc hiſtoriæ ſic eſt plana ſimplicitas, ut in ea ſenſuum lateat alta profunditas. Si ergo aliquid iam de hoc dono Dei, & de ſpirituali aqua guſtauimus, ſpiritualiter iſta tractemus. Et primò uideamus quid ſignificet, ꝙ hora ſexta Dominus ad puteum ueniſſe dicitur. Hora ſexta, ſextam mundi ætatẽ ſignificat, quando tanquam in ſenectute mundi, Dominus

Hora ſexta miſticè

& redemptor noſter hominem indutus, uenit ad puteum, ad tenebroſam uidelicet huius mundi profunditatem, de illa cœlorum ſublimitate ad infimas terræ partes dignatus eſt deſcendere. Hora ergo ſexta Dominus ad puteum uenit, quando ſol ad inferiores circulos à ſummo cęli centro incipit declinare: quia nouiſsima ſeculi, ut dictum eſt, ætate filius Dei ad terrenum laborem noſtrum dignatus eſt deſcendere, ut

Epheſ. 4.

nos doceret exuere ueterem hominem cum affectibus ſuis, & induere nouum, qui ſecũdum Deum creatus eſt. Quòd fatigatus uenit, infirmitatem carnis, ꝙ ſedit, humilitatem oſtendit. Fatigatus ergo reſedit, quia & imbecillitatem carnis pro nobis ſuſcepit, & homo humilis inter homines apparuit. De hac in

Eſai. 54

firmitate carnis eius dicit propheta: Vidimus eum, & non erat aſpectus: & deſiderauimus eum deſpectum, & nouiſsimum uirorum, uirum dolorum, & ſcientem infirmitatem. De humilitate uerò eius ait Apoſto-

Phil. 2.

lus: Humiliauit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. Mulier hæc Samaritana gentium eſt Eccleſia, quæ benè Samaritana uocatur. Samaria. n. ꝑ idololatria ſolet accipi. Hinc propheta Chriſti prænuncians incarnationẽ, dicit: Antequàm ſciat puer uocare patrem aut matrẽ ſuam, accipiet uirtutẽ Damaſci, & ſpolia Samariæ. Chriſtus nãque uirtutem Damaſci accepit, quãdo ei Magi aurum obtulerunt, in quo quondam ipſa potentiſsima ciuitas confidebat. Accepit & ſpolia Samariæ. i. homines idololatriæ captiuitate oppreſſos, ad libertatem nouæ gratiæ reduxit. Aptè igitur hæc mulier Samaritana dicitur, quia ſancta Eccleſia ante Chriſti aduentũ idololatriæ dedita cultui erat, nihilque aliud agere nouerat, quàm circa ſeculi curas uanis cupiditatibus occupari. Hoc enim ſignificat, ꝙ cum hydria ad puteum hæc mulier aquam haurire ueniebat. Poſcebat Dominus ab ea bibere, ſalutem gẽtium ſitiens, quatenus eas ab errore erueret, & ad Chriſtianæ fidei religionẽ adduceret. Quinque uiri quos habuerat, quinque corporis ſenſus accipiuntur, uiſus uidelicet, auditus, guſtus, odoratus, & tactus. Et uiſu quidem alba, & nigra, & quoquo modo colorata uidemus. Auditu rauca, & ſonora captamus. Olfactu odora fœtentiaque diſcernimus. Guſtu dulcia, & amara percipimus. Tactu uerò, qui per omnia corporis membra diffunditur, calida, & frigida, mollia, & dura, lenia, & aſpera, ſentimus. Iſtis quinque ſenſibus Eccleſia gentium ante aduentum Chriſti ſubdita erat, & lucem mentis nõ habens, carnalẽ uitã abſq; ulla intelligẽtia trãſibat. Et quia iſtos ſenſus nõ error reperit, ſed natura cõtribuit, rectè uiri quaſi legitimi dicũtur, quibus primis ſeculi tẽ-

Mulier Samaritana, Eccleſia.

Eſai. 8

Quinque uiri. 5. ſenſus.

poribus

potibus omnes homines ſeruiebant. Sed iam uenerat tempus, quo non illis ſenſibus rectoribus anima uteretur, ſed haberet uirum, id eſt, rationalem ſpiritum, cui illos priores uiros, id eſt, quinque ſenſus in famulatū ſubiiceret, nec iam anima quinque uiris ſubderetur, ſed uerbum Dei amplecteretur, ſpiritu Chriſto inhæreret, nec præſentibus delectaretur, ſed æternorum amore frueretur. Sed quoniam adhuc priſtino errore tenebatur, nec eam poſt quinque uiros, id eſt, poſt tempus quinque ſenſuum carnalium uerbum Dei acceperat, ſed diabolus complexu adulterino illectam obtinebat, ait Dominus. Voca uirum tuum, & ueni huc, quod eſt dicere. Remoue te ab affectione carnali, in qua nunc es, & ſpiritu intelligentiæ euocato, præſens adeſto. Vir enim animæ, eſt quodammodo ſpiritus hominis, qui animalem affectionem tanquam coniugem regit. De quo Apoſtolus dicit. Nemo ſcit hominum quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt. Sed cum illa reſponderet, Non habeo uirum, audiuit. Bene dixiſti, quinque enim uiros habuiſti, id eſt, primo tempore quinque ſenſibus corporis ſeruiuiſti. Nunc ergo quem habes, non eſt tuus uir, quia non eſt in te ſpiritus, qui intelligat Deum, cum quo legitimum poſsis habere coniugium ſed error diaboli tibi dominatur, qui te adulterina cōmaculatione corrumpit. Et fortaſſe ad hoc pertinet, quod hæc mulier poſt quinque carnales reſponſiones ſexta iam Chriſtum nominat. Nam prima eius reſponſio fuit, Quomodo tu cum Iudæus ſis, bibere a me poſsis, quæ ſum mulier Samaritana? Secunda, Domine neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt. Tertia, Domine, da mihi hanc aquam, ut non ſitiam, neque ueniam huc haurire. Quarta, Non habeo uirum. Quinta, Video quia propheta es tu, patres noſtri in monte hoc adorauerunt. Sexta iam reſponſione Chriſtum fatetur, dicens. Scio quia Meſsias uenit, qui dicitur Chriſtus. Sed adhuc errat, quia uenturum eum expectabat, quem præſentem habebat. Nōdum enim uirum ſuum uocauerat, ſed uicinum erat, ut error iſte tanquam adulter expelleretur, & intellectus, rationalis introduceretur. Ait ergo mulier. [Domine, uideo quia propheta es tu.] Iam quaſi uir cœperat intellectus eius appropinquare, ſed nondum plene ueniebat. Prophetā enim Dominum putabat, nec per omnia errabat. Nam & ipſe ſe prophetam uocare dignatus eſt, dicens. Non capit prophetam perire extra Hieruſalem. Et longe ante Moyſes de eo dixerat. Prophetam uobis ſuſcitabit Deus de fratribus ueſtris, tanquam me, ipſum audite. [Patres noſtri in monte hoc adorauerunt, & uos dicitis, quia Hieroſolymis eſt locus, ubi adorare oportet.] Contentio erat inter Iudæos & Samaritanos, quia Iudæi ſolummodo Hieroſolymis in templo a Salomone conſtructo Deum adorabāt. Saramitani uero longe poſiti, & ipſi Deum, ſed non in illo templo adorabant. Ideoque Iudæi ſe extollebant, & meliores ſe illis dicebant, qui Deum in templo a ſapientiſsimo hominum ædificato colebant. Quibus dicebant Samaritani. Quare uos meliores nobis eſſe putatis, quia templum habetis, quod nos non habemus? Nunquid patres noſtri qui Deo placuerunt, non in hoc monte adorauerunt? & ipſi certe templum non habebant, ſed hic adorabant, ubi & nos adoramus. Vtrique contendebant, illi pro templo, iſti pro mōte, & utrique ignari ueritatis erāt. Sed quid Dominus mulierem doceat, audiamus, [Dicit ei Ieſus: Mulier crede mihi, quia ueniet hora, quādo neque in monte hoc, neque in Hieroſolymis adorabitis patrem.] Crede, inquit, mihi. Eſt enim in te qui credit, quia cœpiſti adeſſe intellectui, quando me prophetam agnouiſti. Crede ergo mihi, quia ſcriptū eſt. Si non credideritis, non intelligetis. Venient, ait, dies, quando neque in monte hoc, neque in Hieroſolymis adorabitis patrem, Tempus Euangelicæ gratiæ, quod iam inſtabat, dicit, quando ablata omni membra figurarum, ueritas pura luce mentes credentium illuſtratura erat. Deus enim non loco continetur, qui cælum & terram adimplet, nec in templis manufactis, ſed in ſanctis mentibus habitat. [Vos, inquit, adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus.] Multum honorem Iudæis tribuit qui Dei cognitionem habebant, legem & prophetas acceperant, quorum eſt teſtamentum, & legiſlatio & promiſſa, quorum patres, ex quibus Chriſtus, qui eſt benedictus in ſecula. Hoc eſt enim quod dicit. [Salus ex Iudæis eſt.] quia ſaluator ex illo populo natus eſt. Honorabat ergo Iudæos, ſed non iſtos reprobabat. Ipſe enim erat lapis angularis, qui ex gentibus parietem parieti ex Iudęis copulat. Quod uero ait, Nos adoramus quod ſcimus, non ad omnium perſonas eſt referendum, ſed ad illos tantum, qui ſapientes & ueritatis doctores erant, quales erant Apoſtoli, quales fuerant prophetæ, cæterique qui uel Chriſtum uenturum fide expectauerunt, uel uenientem fideliter ſuſceperūt. [Dicit illi mulier, Scio quia Meſsias uenit qui dr̃ Chriſt⁹.] Pietas catholica ſatis nouit, quia Meſsias Hebraicæ. Chriſtus Græcè, unctus Latine dicitur. Scio, inquit, ac ſi diceret, Quid neceſſe eſt nos pro monte illos pro templo contendere? Cum enim Chriſtus uenerit, mōtem ſpernet, templum euertet, & nos docebit, ut in ſpiritu & ueritate adorare noſcamus. Sciebat iam hæc mulier a quo docenda eſſet, ſed docentem nondū agnoſcebat. Ideoque digna erat quæ non differetur, ſed cui Chriſtus iam manifeſtaretur. [Dicit ei Ieſus Ego ſum, qui loquor tecum.] Ecce, adeſt uir quem uocare iubebat. Factus eſt ſecundum Apoſtolum caput mulieris, uir, caput autem uiri. Chriſtus, Sed illa poſtquam audiuit, Ego ſum, nihil reſpondit, quia manifeſte iam Chriſtū cognouit. [Et continuò diſcipuli eius uenerunt, & mirabantur quod cum muliere loquebatur.] Venerunt diſcipuli, qui erant in ciuitate, ut cibos emerent. Mirantur tantam Chriſti dignationem, tantam clementiā, qua perditam ouem quærebat, qua gentilem & erroneam mulierem docebat. Hanc eius miſericordiam. hanc eius bonitatem inæſtimabilem mirabantur, non mali aliquid ſuſpicabantur. [Reliquit ergo mulier hydriam ſuam, & abiit in ciuitatem, & dicit illis hominibus, Venite, & uidete hominem, qui dixit mihi omnia quæcunq; feci.] Proiecit hydriā quam ob nimiam auiditatem ſuam non iam uſui, ſed oneri deputabat, ut expedita atque exonerata Chriſtum annūciaret. Sed & myſticè, ſancta Eccleſia, poſtquam ad fidem Chriſti uenit, hydriam proiecit, quia cupiditatibus ſeculi renunciauit. Hydria enim illa, amorem ſeculi figuraliter exprimebat, quia ſibi homines de tenebroſa, ac in imum demerſa conuerſatione, quaſi de puteo, uoluptatem hauriebant. Quia percepta, iterum ſitiunt, quia expleta uoluptas non ſatiat, ſed ad maiorem ſitim mali operis accendit, [Venite, inquit, & uidete hominem, qui dixit mihi omnia quæcunque feci.] Paulatim uenit ad prædicandum Chriſtum. Primo uocat eum hominem, ne, ſi Chriſtum primo diceret, auditores iraſcerentur & indignarentur, ſicque ad eum exire nollēt. [Interea rogabant eum diſcipuli, dicentes. Rabbi, manduca. Ille autem dixit eis. Ego cibum habeo mādućare, quem uos neſcitis. Dixerunt ergo diſcipuli eius. Nunquid aliquis ei attulit mā ducare?] Quid mirum, ſi mulier Samaritana ſuperius non intelligebat quam aquam Dominus ei promitteret? Ecce ipſi diſcipuli nūc intelligunt de qua eſca Dominus dicat. Sed uerus magiſter inſtruit eos, non ſicut mulierem

Spirit' rōnalis aīæ uir.

1. Cor. 2.

V. Reſponſiones mulieris.

Lu. 12

Deute. 18.

Contentio īter iudæos & Samaritanos.

Eſa. 7.

Hier. 23.

Act. 17

Rom. 9

Meſſias. Chriſtus, unctus.

1. Cor. 11.

hydria amor mundi

mulierem per anfractus & ſermonum circuitus, ſed aperte oſtendit ſpiritualem ſe nominare cibum. Ait enim: [Meus cibus eſt, ut faciã uoluntatem patris mei, qui in cælis eſt, ut perficiam opus eius.] uolũtas patris *Ioan. 6* eſt, ut credamus in filium eius: ſicut alibi dicit: Hæc eſt uoluntas patris mei qui miſit me, ut credatis in eum quem miſit ille. Opus uero patris, prouiſio noſtræ redemptionis. Cibus ergo Chriſti, fides noſtra & ſalus eſt. Atque idem perficiebat uoluntatem patris, omnes in ſe credere docendo. Perficiebat opus eius, humanæ redemptionis myſterium maturando. [Nonne uos dicitis, quia adhuc quatuor menſes ſunt, & meſsis uenit? Opus illum urgebat, & quodam feruore properandæ ſalutis noſtræ exardeſcebat, iamque operarios, *Cibus Chriſti* id eſt, prædicatores, in mundum mittere uolebat. Vos inquit, dicitis quod adhuc quatuor mẽſes ſunt, & meſſis uenit. Sed ego uobis aliam meſſem iam ortam, iam maturam, & ad metendum paratam oſtendo. [Ecce, inquit, dico uobis. Leuate oculos ueſtros, & uidete regiones, quia albæ ſunt iam ad meſſem.] Ergo tempus eſt ut meſſores mittantur. Quod eſt aperte dicere. Intellectu mentis conſiderate, Deum mundo reconciliari, & trãſacta hyeme infidelitatis, adeſſe fidei calorem iamque parata eſſe corda gentium, ut ex illis meſſem iuſtitiæ ueſtra prædicatione colligatis. [In hoc enim uerbum eſt uerum, quia alius eſt qui ſeminat, alius qui metit. Ego miſi uos metere, quod uos non laboraſtis. Alii laborauerũt, & uos in labores eorum introiſtis.] Non miſit Dominus ſeminare diſcipulos, ſed metere. Diriguntur enim ubi iam alii laborauerunt, id eſt, ad *Prophetæ Apoſtolis præparãrũt.* Iudæos primum, quibus prophetæ Chriſtum prius annunciauerant, Et ubi laboratum erat, utique ſeminatũ erat. Quod uero ſeminatum erat, iam maturum, falcẽ & trituram quærebat. Diriguntur ergo Apoſtoli, quo iam prædicauerant prophetæ. Ipſi enim ſeminauerũt hoc, quod ad huius mulieris notitiam peruenerat. Vnde dicebat, Scio quia Meſsias uenit, qui dicitur Chriſtus. Hæc meſsis primum in Iudæa collecta eſt, quan *Act. 4* do prædicante Petro una die crediderunt tria millia, alia die quinque millia, & deinceps multa millia. Quando etiam qui crediderant, afferebant rerum ſuarum precia, & ponebant ante pedes Apoſtolorũ, ut expediti a ſarcinis ſeculis, liberi Chriſtum ſequerentur. De hac meſſe pauca grana per orbem ſparſa, innumeram meſſem per totum mundum genuerunt, quæ in fine ſeculi colligenda eſt. Intuendum uero quod ſupra dixit. [Vt & qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui metit.] Prophetæ enim ſeminatores, & Apoſtoli meſſores, diſparis temporis labores habuerunt, ſed unam mercedem acceperunt, & fructum pariter in uitam æternam congregauerunt. [Ex ciuitate autem illa multi crediderũt in eum Samaritanorum, propter uerbum mulieris teſtimonium perhibentis, quia dixit mihi omnia quæcunque feci. Cum ueniſſent ergo Samaritani ad illum, rogauerunt eum ut ibi maneret. Et manſit ibi duos dies, & multo plures crediderunt in eum propter ſermonem eius. Et mulieri dicebant. Quia iam non propter tuam loquelam credidimus. ipſi enim audiuimus & ſcimus, quia hic eſt uere ſaluator mũdi.] Primo quidam famam Domini audierunt, poſtmodum conſpexerunt, Nec hoc ſufficit, ſed etiam rogauerunt eum, ut ſaltem aliquot dies maneret apud illos. Nec iam ſe propter hoc, de quo mulier teſtimonium perhibuerat, credere dicebãt, ſed ſeipſos uere cognouiſſe & ſciſſe, quia *Iudæorũ obſtinatio.* ipſe eſt ſaluator mundi. Cita credulitas Samaritanorũ, exaggerat multum & aggrauat infidelitatem Iudæorum. Samaritani certe nullum miraculum uiderat, nõ mortuum reſuſcitatum inſpexerãt, non mare pedibus tranſmeatum acceperunt, ſed tantum quod mulier dicebat, quia dixit mihi omnia quæcunque feci, Iudæi uero innumera quotidie mirabilia cernentes, non ſolum non credebant, uerum etiam ſuæ ſalutis perſequebantur authorem. Sic etiam fit quotidie apud gentiles. Cũ enim a Chriſti amicis Chriſtum prædicari audiunt & credũt, quaſi per famam mulieris prædicantis ad Chriſtum ueniunt, ſicque eo apud illos manente, iam robuſtius per ſeipſos quãta ueritas ſit Chriſtianæ fidei, quãta ſalus in Chriſtum credentibus, ex tempore cognoſcũt. Nec uacat, quod biduo apud eos manſiſſe dicitur, quia nimirum in ſe credentes Chriſtus duobus præceptis inſtruit charitatis, docens eos diligere Deum ſuper omnia, & proximũ ſicut ſeipſos. Biduo ergo apud Samaritanos manſit, quia in eorum cordibus requieſcit, quos geminæ charitatis lampade feruere cognouerit. Nec illud omittendum, quod nulla noctis, ſed ſolius diei fit mentio. Nam quæ poteſt eſſe ſocietas luci ad tenebras? Ioannes enim dicit, quia Deus *1. Io. 4* charitas eſt. Idem quoque alibi dicit. Deus lux eſt, *1. Io. 1* & tenebræ in eo non ſunt ullæ. Si ergo Deus charitas eſt, & ſi Deus lux eſt, ergo charitas lux eſt. Vbi ergo charitatis lux eſt, quis tenebris locus eſſe poteſt? Et econtra, ubi charitas non eſt, nulla ibi lux, ſed omnia terra obſcuritate nigra ſunt. Hinc Ioannes. Om- *1. Io. 2* nis qui non diligit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit, quo eat. Qui autem diligit, in lumine manet. Hanc igitur inquantum poſſumus efficaciter teneamus, ut Chriſto inhabitante gaudere mereamur. Proiiciamus a nobis noxiarum hydriam cupiditatum, & ad bona quæ Deo inſpirante cognouimus, nobiſcum alios trahere feſtinemus, clemẽtiamque noſtri redẽptoris piis uocis ac bonis actibus exoremus, ut quibus iam ſuam dignatus eſt dare cognitionem, cum uirtutum profectu uſque ad ſuæ gloriæ dignetur perducere uiſionem, Amen.

EADEM FERIA HOMIlia Euſebij Emeſeni.

Venit Dominus Ieſus in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, iuxta prædium, quod dedit Iacob filio ſuo, &c. Ioan. 4.

HOc enim eſt illud prædium, de quo Iacob filium ſuum Ioſeph benedicens, ait: *Geneſ. 48.* Do tibi partem unam extra fratres tuos quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo. Ibi autem erat fons Iacob. Si enim Iacob erat ille fons, bonam aquam habebat, cum ſcriptum ſit: In eccleſiis benedicite Deo Domino *Pſ. 67.* de fontibus Iſrael. Fons iſte, profunda patriarcharum fides & doctrina eſſe uidetur. Vnde non ſolum fons, ſed & puteus uocatur. Fons quidem, propter uiuam a- *Fõs, & puteus.* quam, puteus uero, propter profunditatem. Valde.n. profunda eſt legis & prophetarum ſcientia. [Ieſus ergo fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſuper puteum, hora autem erat quaſi ſexta.] Fatigatur enim Ieſus, ſed ſecũdum carnem. Niſi enim fatigaretur, niſi eſuriret & ſitiret, homo eſſe non crederetur. Sic igitur idem fatigatus, ſedebat ſuper puteum. Qui ergo ſunt fatigati, & requieſcere uolũt, ueniant ad puteum, ueniant ad ſcripturas prophetarum, ibi inuenient Ieſum, ibi eum dicentem audient: Venite ad me qui laboratis & onera- *Matt. 11.* ti eſtis, & ego reficiam uos. Ideo enim Ieſus ſuper puteum fatigatus quieuit, ut nobis ubi quietem quæramus, oſtenderet. [Erat autem hora quaſi ſexta,] quia ætas ſæculi ſexta. Prima enim ætas ab Adam uſque ad Noe, ſecunda uſque ad Abrahã, tertia uſque ad Dauid: *Sex mundi ætates.* quarta uſque ad tranſmigrationem Babylonis, quinta uſque ad Chriſtum: ſexta uſque ad finem ſeculi. [Venit

mulier

mulier de Samaria haurire aquas.]Hęc enim mulier tu
ta illa plebs Iſraelitica mihi eſſe uidetur,quę ad puteũ
Iacub,ad fontes Iſrael,ad ſcripturas patriarcharum &
mulier, plebs Iſrael litica.
prupheta rum quotidie uenit , ſed quia uirum nun ha-
bet,bibendo ſatiari non poteſt. Hæc autem in ſequen-
tibus exponentur.[Dicit ei Ieſus,Da mihi bibere.]Si-
tit Ieſus,ſitit fons uitæ de quo ſcriptum eſt,Quoniam
apud te eſt fons uitæ. Sed ſi fons uiuus eſt,quomodu ſi
tiri poteſt? Nun aquam,ſed fidem noſtram ſitit Ieſus.
Pſ. 35.
Vnde in ſequentibus ait, Meus cibus eſt, ut faciam uo
luntatem patris mei qui in cælis eſt . Patris autem uo-
luntas erat, ut populum ſaluaret & ad fidem conuerte
ret.Hoc igitur erat,quod ſitiebat Ieſus.[Diſcipuli au-
3 .Reg. 12.
tem abierant in ciuitatem , ut cibos emerent. Dicit er
go mulier Samaritana . Quomodu tu Iudæus cum ſis,
bibere a me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Nun
enim couruotur Iudæi Samaritanis.] Quãuis enim Sa
maritani Iſraelitæ erãt, tamẽ ſequuti Hieroboam,qui
eos idola colere docuit , intantum a lege erant aliena-
ti, ut quaſi Gentiles a Iudæis haberentur.[Reſpondẽs
autem Ieſus, dixit ei.Si ſcires dunum Dei,& quis eſt
qui dicit tibi , Da mihi bibere , tu forſitan petiſſes ab
eo,& dediſſet tibi aquã uiuam.]Si me(inquit)cugno-
ſceres & ſancto ſpiritu illuminata eſſes(donum nãque
Dei , eſt ſpiritus ſanctus) forſitan petiſſes a me, ſicut
ego modo peto a te, & dediſſem tibi aquam uiuam,&
aquam indeficientem,aquam,in uitam æternam ſuffi-
cientem.[Dicit ei mulier, Domine,neque in quo hau-
rias habes, & puteus altus eſt. Vnde ergo habes aquã
uiuam? Nunquid tu maior eſt patre noſtro Iacob,qui
dedit nobis puteum iſtum , & ipſe ex eo bibit, & filii
eius , & pecora eius ?]Tu mihi,inquit,aquam uiuam
promittis,uiua autem hæc aqua eſt, ſed neque hauri-
torium habes, neque uas neque funem te habere con-
ſpicio,inſuper & puteus altus eſt,ad cuius profunditа
tem manibus,attingere nõ uales . Vnde ergo tibi aqua
uiua?aut ſi mihi aliam promittis , ad cuius cõparatio
nem hanc aquam non uiuam ſed mortuam intelligas,
quare pater noſter Iacob eam nobis non dedit? nun-
quid tu maior illo es ? Hoc autem illa mulier dicebat,
quia nõdum Chriſti uerba intelligebat.[Reſpondens
Ieſus dixit ei:Omnis qui bibit ex aqua hac,ſitiet iterũ
qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei non ſitiet
in æternum,ſed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons
aquæ ſalientis in uitam æternam,]Paulatim ſeparat eã
Dominus a ſuo intellectu,ut ad meliorem intelligen-
tiam eam trahat.Hæc autem aqua illa eſt,de qua alibi
Ioan. 7
ait. Qui ſitit , ueniat & bibat, & de uentre eius fluent
aquæ uiuæ. Quod quid ſignificet, mox Euangeliſta ex
poſuit dicens. Hoc autem dicebat de ſpiritu,quem ac-
cepturi erant credentes in eum.[Dicit ad eum mulier
Domine,da mihi hanc aquam,ut non ſitiam neque ue
niam huc haurire.] Separata iam mulier aliquantulũ
a priori intelligentia,non illius putei aquam intelligit
aliam aquam petit, qua ſemper abundans,amplius eã
illuc uenire non ſit neceſſe. Sed quia iſte quoque intel
lectus carnalis eſt , ad alium intellectum eam Domi-
nus inuitat dicẽs. [Vade,uoca uirũ tuũ , et ueni huc.]
Voca(inquit) uirum tuum,adhibe intellectum tuum,
& ueni huc: eſto præſens, noli iam per diuerſa fluctua
re.Vir enim animę intellectus eſt,quo & regitur & gu
Vir animæ, intellectꝰ
bernatur.[Reſpondit mulier & dixit.] Non habeo ui
rum. Dicit ei Ieſus, Bene dixiſti,quia non habeo uirũ,
quinque enim uiros habuiſti, & nunc quem habes,nõ
eſt tuus uir hoc uere dixiſti] Quanuis enim aliud iſta
ſignificẽt, credendum tamen eſt hanc fœminam quin
que uiros habuiſſe, nunc autem alicui in fornicationẽ
V. Viri, 5. libri Moyſi.
conſenſiſſe.Quod utique Dominum non latebat. Spi-
ritualiter autẽ quinque uiri, quinque libri Moyſi , qui
bus plebs illa Iſraelitica (quæ per hanc mulierem ſi-
gnificatur)ad tempus coniuncta , quaſi uxor a maritis
regebatur,docebatur & gubernabatur. A quibus tãto
tempore diuiſa erat , quanto tempore Dei ſui oblita,
eis inobediens erat. Sæpe enim alios amatores ſecuta,
& cum idolis fornicata , hos uiros legitimos fugiens,
errori conſenſit . Hic igitur eſt, de quo hic dicitur. Et
nunc quem habes non eſt tuus uir. Error eſt, non mari
tus,deceptor eſt , non amator. [Dicit ei mulier.Dñe,
ut uideo, Propheta es tu.]Hoc enim mulier non dixiſ
ſet,niſi uirum ſuum uocaſſet. Iam igitur error fugit,iã
fornicator abſcedit.Sequitur,[Patres noſtri hoc in mõ
te adorauerunt,& uos dicitis quia Hieroſolymis eſt lo
cus,ubi adorare oportet.]Video(inquit)quia prophe
ta es tu , Reſpondit igitur mihi quod interrogo & di-
ſcere concupiſco,Quid eſt hoc quod uos Iudæi dicitis
quia Hieroſolymis eſt locus ubi adorare oportet, cum
certum ſit,quod patres noſtri in monte hoc adorare-
runt.[Dicit ei Ieſus,Mulier crede mihi , quia uenit ho
ra,quando neque in monte hoc , neque in Hieroſoly-
mis adorabitis patrem. Vos adoratis quod neſcitis,nos
adoramus quod ſcimus,quia ſalus ex Iudæis eſt,ſed ue
nit hora,& nunc eſt,quando ueri adoratores adorabũt
patrem in ſpiritu & ueritate.] Veniet igitur (inquit)
hora , & nunc eſt, quando ueri & ſpirituales oratores,
non in monte uel in ciuitate , ſed in ſpiritu & ueritate
Deum adorabunt . Quanuis enim alicubi eos orare o-
porteat , non tamen ad montem uel ad ciuitatem, ſed
potius ad cor reſpicit Deus. Nec mõtem altiorem,nec
ciuitatem nobiliorem attendit , ſed cor contritum &
humiliatum Deus non ſpernit . Intra igitur in cubicu *Pſ. 50.*
lum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum .Ora non *Mat.6*
labiis tantum,ſed ſpiritu & ueritate.Soli autem Iudæi
ſoli confeſſores , ſoli legis obſeruatores adorant quod
ſciunt,cæteri uero adorant quod neſciunt.Quare?quia *Veri adoratores.*
ſalus ex Iudæis eſt.Ex quibus Iudęis? Audi Apoſtolum
Non enim qui in manifeſto Iudæus , neque quæ in ma
nifeſto in carne circunciſio , ſed qui in abſcondito Iu-
dæus , & circunciſio cordis in ſpiritu , non litera.Nos *Rom. 2*
ſumus igitur illi Iudæi , nos Chriſtiani , nos membra
Chriſti,pro quibus omnibus caput noſtrum modo di-
cit,Vos adoratis quod neſcitis,nos adoramus quod ſci
mus: Sequitur. [Nam & pater tales quęrit ,qui adorẽt
eum,]ſubauditur,in ſpiritu & ueritate.Si enim corpo
reus & localis eſſet,in monte,uel in ciuitate quærẽdus
eſſet,ſed quia ſpiritus eſt, in ſpiritu adorandus eſt, Di-
cit ei mulier. [Scio quod Meſsias ueniet , qui dicitur
Chriſtus,cum ergo uenerit,ille nobis annunciabit om
nia.]Ac ſi diceret.Obſcurè loqueris,& ea quæ dicis nõ
intelligo : ſcio tamen quia Meſsias ueniet, qui dicitur
Chriſtus , ille cum uenerit , omnia nobis annunciabit
ille & tua & aliorum prophetarum obſcura myſteria
nobis reuelabit.[Dicit ei Ieſus,Ego ſum,qui loquor te
cum.Et continuo uenerunt diſcipuli eius,& miraban-
tur quia cum muliere loquebatur.] Quare mirabãtur.
quia hoc fortaſſe in uſu nõ habebat. [Nemo tamen di
xit,Quid quæris?aut quid loqueris cum ea]?nullam ſu
ſpicionem habentes in eo de ea . Illis autem uenienti-
bus,ſiluit mulier,multum fortaſſe(niſi ueniſſent)ad-
huc loquutura.[Reliquit ergo hydriam ſuã,] reliquit *Hydria, praua itelligẽtia.*
prauam intelligẽtiam ſuam , cũ qua de fontibus Iſrael
carnaliter & non ſpiritualiter bibere ſolebat. [Abiit
in ciuitatem,]abiit ad Eccleſiam gentium, iuit in uni
uerſum mundum prædicare Euangelium omni crea-
turæ. [Et dicit illis hominibus , Venite & uidete ho-
minem,qui dixit mihi omnia quæcunque feci. Nun-
quid ipſe eſt Chriſtus?Exierunt ergo de ciuitate,& ue
niebant ad eum.]ſignificantes eos,qui relicta Gentili
tate,uſque hodie conuertuntur ad eum.[Interea ro-
gabant eum diſcipuli, dicentes, Rabbi, manduca.Ille
autem dixit eis, Ego cibum habeo manducare,quem
uos

uos neſcitis. Dicebant ergo diſcipuli ad inuicem: Nũ
quid aliquis attulit ei mãducare? Ecce diſcipuli nõ in
telligunt, de quo cibo Dominus loquatur: ſicut & mu
lier ſuperius non intelligebat aquam, de qua ei Do-
minus loquebatur. [Dicit eis Ieſus: Meus cibus eſt, ut
faciã uolũtatẽ eius qui miſit me, ut perficiã opus eius.
Hoc cibo delector, hoc reficior: quẽ (quia adhuc car-
nales eſtis) nondũ ad plenũ intelligitis.] Nonne uos
dicitis, quia adhuc quatuor menſes ſunt, & mẽſis ue-
nit? Ecce dico uobis, leuate oculos ueſtros, & uidete re
giones, quia albæ ſunt iã ad meſſem.] Vidẽs.n. Ieſus to
tã ciuitatẽ illam ad ſe confluentem, & iam ad creden
dum maturam & paratã, ſub meſsionis figura de ea lo
quitur. Diſcipulos ad uidendũ inuitat, & oculos eis la
Flax uare præcipit, ut uerbi Dei falcem arripiẽtes, mete-
uerbi tere incipiãt, dũ meſſes iam albas, ad colligendũ ui-
Dei. dẽt eſſe idoneas. Et ne labor ipſe grauis & aſper eſſe
uideatur, operis mercedem eis promittit, dicens. [Et
qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum
in uitam æternam, ut & qui ſeminat, ſimul gaudeat,
Semi- & qui metit. [Seminatores enim prophetæ fuerunt, q
natores fidei & doctrinæ ſemina primi in illo populo ſemina
runt. Meſſores uero, Apoſtoli, qui populos iam pene
inſtructos & credulos, in Eccleſiæ aream collegerunt
pro quibus nimirum fructum ſuſcipient, uitam æter-
nam: quatenus ſeminatores & meſſores ſimul gau-
Meſſo- deant, ſimulque æterna beatitudine perfruantur. [In
res. hoc enim eſt uerbum uerum, quia alius eſt qui ſemi-
nat, & alius eſt qui metit. Ego miſi uos metere, quod
uos non ſeminaſtis, alii laborauerunt, & uos in labo-
res eorũ introiſtis.] Niſi enim prophetæ ſeminaſſent
& Chriſti aduentum & cætera, quæ de eo ſcripta ſunt
prænunciaſſent, tantam fidelium meſſem in illo popu
lo Apoſtoli non collegiſſent. Et in hoc eſt uerbum ue-
rum, quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit.
In hoc enim Euãgelij uerbum uerum & indubitabile
eſſe probatur, quia hoc quod Apoſtoli affirmant, pro-
phetæ prædixerunt. Quod iſti dicunt factum, illi di
xerunt eſſe futurum. Vnde non tantum ſua, quantum
prophetarũ teſtimonia confirmantes, non ſua, ſed alio
rũ ſemina metunt. Credant igitur prophetis, qui Apo
ſtolis credere nolunt, & in ore tantorum teſtium ſtet
omne uerbum. Nemo illud uerbum uerum eſſe dubi-
tet, quod utriuſque teſtamenti teſtimonio roboratur.
[Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum Sa-
maritanorum, propter uerbum mulieris teſtimoniũ
perhibẽtis. Quia dixit mihi omnia quæcũque feci. Cũ
ueniſſent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum
ut ibi maneret, & manſit ibi duos dies,] Rogemus igi
Duo tur eum & nos, ut & nobiſcũ maneat duos dies, duos
dies, 2. dies dixi, quatenus duo præcepta charitatis, duorum
præce- que teſtamentorum fidem nos & amare & tenere do-
pta cha ceat. Hæc enim ſufficiunt nobis ad illuminationem,
ritatis. ſufficiunt & ad uitæ plenitudinem, quia charitas nun
1. Cor. quam excedit, charitas finem nõ habet. Magni igitur
13. dies iſti, qui finem nõ habent. Sequitur. [Et multo plu
res crediderunt in eum propter ſermonẽ eius], quam
propter ſermonẽ mulieris. Inſtabat mulier & prædica
bat, & uerbum per quod omnia facta ſunt, prout po-
terat uerbis adiuuabat. Dicebant igitur ei, iam deſpi-
cientes audire eam. [Quia iam non propter tuam lo-
quelam credimus,] non tua prædicatione indigemus.
[Ipſi enim audiuimus & ſcimus, quia hic eſt uere ſal-
uator mundi.] Sciebat enim Dominus Ieſus, quales
iſti erant, quando eos meſſes maturas uocabat dicens.
Videte regiones, quia albæ ſunt iam ad meſſem. Hoc
enim teſtimonium eis non dediſſet, niſi eos ad audien
dum & credendum uoluntarios præuidiſſet.

SABBATO Ioan. viij.

*In illo tempore, Perrexit Ieſus in montem Olive-
ti, & diluculo iterum in templum. Et reliqua. Homi-
lia Erici.*

OMnipotentiſsimus conditor, & benigniſ
ſimus amator hominũ, Dominus Deus *Pſ. 24*
noſter Ieſus Chriſtus, cuius uniuerſæ
uiæ miſericordia & ueritas, hanc ſibi
maxime circa ſuã paſsionem familiarẽ
effecerat cõnſuetudinem ut diebus qui
dem in tẽplo, quod Hieroſolymis erat, uerbũ Dei præ
dicaret, ſigna & miracula oſtenderet, quibus ſe Dei eſ
ſe filiũ declararet, ſero autẽ reuerteretur in Bethaniã,
& apud amicũ ſuũ Lazarũ, ſororesq; eius Mariã & Mar
thã noctibus hoſpitaretur, ſicq; iterum diluculo ad ſi
mile prædicatiõis opus Hieroſolymã reuerteretur. Se
cundũ hũc igitur ubi cõſuetũ morẽ, cũ tota die in die
feſto ſcenopegiæ, id eſt, tabernaculorũ, in tẽplo prædi
caſſet, ueſperaſcente iã die, ſicut aſſerit ſanctus Euan-
geliſta, perrexit in montẽ Oliueti, & inde rurſus dilu *Ioan. 8*
culo uenit in templũ. Myſticè, mons Oliueti ſublimi-
tatem dominicę pietatis ac miſericordiæ deſignat, quod
& ipſo ſatis uocabulo claret, quia mõs Oliueti a miſe *Mont*
ricordia nomẽ trahit eleos nanque Græcè, Latinè mi *oliueti.*
ſericordia dicitur. Natura quoque olei myſterio aptiſ *myſti-*
ſime cõuenit. Superfertur.n. omnibus liquoribus, atq; *cè.*
gratiã præmonſtrat miſericordiæ Dei, de qua Pſalmi-
ſta, Suauis inquit, Dominus uniuerſis, & miſerationes
eius ſuper omnia opera eius. Olei quoque perunctio
feſsis ac dolentibus mẽbris ſolet afferre leuamen. Et
Pſalmiſta miſerationes Dñi gratioſa laude cõmemo- *pſ. 144*
rans, Qui propiciatur, inquit, omnibus iniquitatibus
tuis qui ſanat omnes infirmitates tuas. Pergebat ergo
Dñs in montẽ Oliueti, ibique manebat, ut arcẽ miſe-
ricordiæ in ſe conſtare, immo ſe oſtenderet eſſe ipſam
miſericordiã, ſecundũ Pſalmiſtæ uocẽ, Deus, inquit, *pſ. 102*
ſuſceptor meus es. Deus meus, miſericordia mea. Tẽ-
pus uero diluculi, quo prædicaturus Hieroſolymã re-
dibat, exortum nouæ gratiæ deſignat, quãdo remota *pſ. 58.*
legalium umbra figurarũ, lux Euangelicæ ueritatis mũ
do reuelanda erat. [Et omnis inquit, populus uenit ad
eum, & ſedens docebat eos.] Seſsio Domini, humilita
tẽ incarnationis eius inſinuat, per quã mũdo ſubueni-
re dignatus eſt. Dño ergo in tẽplo ſedente, omnis po-
pulus uenit ad eũ, quia poſtquã per ſuſceptã humanita
tẽ, uiſibilẽ ſe hominibus præbuit, cœperũt multi præ-
dicationẽ eius audire, & in eũ credere, & tãto libẽtius
quãto eũ ſibi per aſſumptã carnẽ proximũ factum eſſe
meminerant. Multi autẽ diximus, quia plurimi ſuper
ba mente ſalutẽ quã attulerat, contempſerunt. Vnde
multo ante per prophetã prædictũ fuerat. Audiãt mã
ſueti & lætẽtur. Mãſuetis igitur & ſimplicibus ſermo- *pſ. 33.*
nẽ Dñi mirãtibus, & intẽtiſsime audientibus, quid cõ
tẽptores fecerint audiamus. [Adducunt autẽ ſcribæ &
phariſæi mulierẽ in adulterio deprehenſam, & ſtatue
rũt ea in medio, & dixerũt ei: Magiſter, hæc mulier mo
do deprehẽſa eſt in adulterio. In lege autẽ Moyſes præ *Lu. 20*
cepit nobis huiuſmodi lapidare, tu ergo quid dicis?] O
captioſa generatio, o ſimulatũ uenenatæ mentis obſe-
quiũ, o labia doloſa in corde & corde loquẽtia. Interro
gãt nõ ut quod rectũ eſt diſcãt, ſed ut ueritati laqueos
nectãt. Sciebãt enim idcirco uel maxime dñm a turbis
amari, quia miſericordiã prædicabat, & peccatores be
nigniſsime ſuſcipiebat. Ideoq; cũ inueniſſent mulierẽ in
adulterio exultabant inueniſſe ſe tẽtandi occaſionẽ. Ad
duxerũt ergo eã ad Dñm, percontãtes quid de ea fieri
iuberet. Dicebãt.n. ad inuicem. Si dixerit, lapidãda eſt

hæc mulier iuxta decretum Moyſi, quaſi crudelem & oblitum miſericordię, quam prędicabat, deridebimns ſicque eum odioſum turbis a quibus diligitur faciemus. Si uero lapidari eã probibuerit, quaſi legis aduerſarium, & ſautorem ſcelerum publicè comprehendemus, & mortis ſupplicio cõdemnabimus. Sed quid peruerſitas ualeret humana contra poteſtatem diuinam? Scriptum nanque eſt. Non eſt ſapientia, non eſt prudẽtia, nõ eſt conſilium contra Dominum. Sequitur enim [Ieſus autẽ incliuauit ſe deorſum, & digito ſcribebat in terra.] Per hoc quod ſe Dominus inclinauit, humilitatem aſſumpta hnmanitatis oſtendit. Per digitum, qui couiunctionibus articulorum compoſitus, atque ideo cæteris membris flexiblior eſt, ſublimitas diſcretio uis exprimitur. Per terram uero, humanũ cor oſtenditur, quod bonarum uel malarum actionum ſolet reddere fructus. Expectatus ergo Dominus a Phariſæis, ut de adultera ſenteutiam ferret, uon ſtatim iudicat, ſed prius inclinans ſe digito in terra ſcribit, ac ſic demum illis obnixe inſiſtentibus iudicat, ut nos hoc exẽplo typice moneat, quatenus cum quælibet mala proximorũ couſpicimus, non ſtatim ea temere reprehendendo dãnemus, ſed prius ad noſtri cordis conſcientiam humiliter conuerſi, digito diſcretionis ea ſolicite diſquiramus, & utrum ſint in ea opera Deo placentia, an diſplicentia, diligenti meditatione inueſtigemus. Temerarium eſt euim iudicare de erratibus alienis, ſi adhuc reprehenderis propriis. Hinc & Apoſtolus dicit. Fratres, & ſi præoccupatus ſuetit quis in aliquo delicto, nos qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu leuitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris. [Cum autem perſeuerarent interrogantes eum, erexit ſe, & dixit eis. Qui ſine peccato eſt ueſtrum primus in illam lapidem mittat.] phariſæi quidẽ & ſcribæ ex omni parte laqueos teteuderat, credebantque ſe eũ poſſe oſtendere uel immiſericordem, uel iniuſtum. Sed Dominus fraudes illorum facillime ſicut fila araneæ pertranſijt, ſeruans per omnia & iuſtitiæ diſtrictionem, & pietatis manſuetudinem. Ait enim. [Qui ſine peccato eſt ueſtrum,] ecce temperantia miſerautis. Rurſum. [Primus in illam lapidem mittat.] ecce iuſtitia iudicantis. Ac ſi patenter diceret. Dicitis quia Moyſes præcepit huiuſmodi lapidare, ſed hoc a iuſtis, non a peccatoribus fieri præcepit, Prima igitur iuſtitiam legis implete, & ſic mundis manibus & corde ad lapidandam reã coucurrite. Primo fidem & miſericordiam, ſpiritualia uidelicet præcepta, perficite, & ſic ad carnalia iudicia uenite. Hoc iudicio dato. [Dominus iterum ſe inclinãs, ſcribebat in terra.] Poteſt intelligi feciſſe hoc Dominus iuxta morem bumanæ conſuetudinis, ut quaſi aliud agens, & uultu alio intendens, liberã eis facultatem egrediendi daret, quos ſua reſponſione perculſos, & in ruborẽ actos, citius exituros, quã plura interrogaturos eſſe cernebat. Denique ait Euãgeliſta. [Qui audientes, unus poſt unum exibant, incipientes a ſenioribus.] In hoc uero quod & ante datã ſententiã & poſt, inclinans ſe ſcribebat in terra, figuratè admonuit ut & priuſquã peccantẽ fratrẽ corripiamus, & poſtea quã ei miniſterium debitæ correptionis impẽderimus, ſolicita atq; bumili inueſtigatione perpẽdamus, utrũ aut ipſis de quibus aliũ caſtigamus: aut aliis peccatis obnoxii ſimus. Sæpè.n. cõtingit, ut ille qui aliũ, uerbi gratia, de homicidio iudicat, ipſe per odium fratris ante oculos cõditoris reus homicidii habeatur, quia ſcriptum eſt. Omnis qui odit fratrẽ ſuũ, homicida eſt. Nõnunquã aliquis alio de fornicatione accuſat, & in ſe facinus ſuperbiæ abſconditũ celat. Cũ ergo peccantem aliquem corripimus, pẽſemus ſolicite, quã deiecti: quã fragiles ex nobis ſimus, ſi uon diuinæ pietatis auxilio ſuſtentemur. Ita.n. fiet, ut nequaquã contra eũ, quem corripimus, ſuperbiamus, nec proteruo ſpiritu iudicãtes condẽnemus, ſed memores propriæ conditionis, manſuetè ac leniter ad pœnitentiam & emendationẽ delicti ſalubri exhortatione prouocemus. [Erigens autem ſe Ieſus, dixit ei, Mulier, ubi ſunt qui te accuſabãt. Nemo te condemnauit? Quæ dixit, Nemo Domine.

Prou. 21.

Peccãs frater ut tractãdus.

Gal. 6.

Cur Dominus bis in terra ſcripſerit.

1. Ioan. 3.

Nullus quippe auſus eſt condemnare peccatricem mulierem, quia Domino ancipiti uerbi ſui gladio eorum conſcientias penetrante, ſinguli in ſe cernebant, quod magis damnari deberent. Sed quia accuſatores iuſtitię authoritate proſtrauit, eam quæ accuſabatur, magno pietatis munere ſublauit. Sequitur enim, [Dixit ei Ieſus, Nec ego te condemnabo, uade, & amplius noli peccare.] Tanquam pius præterita peccata ignoſcit, ſed quaſi iuſtus, ne amplius peccare præſumat, interdicit. Quia enim Deus erat & homo, per id quod homo erat, accuſatæ miſereri potuit, per id uero quod Deus eſt, dimiſſo ſcelere eã abſoluit. Veneremur ergo eũ per id, quod Deo patri æqualis eſt, diligamus eum per id, quod nobis proximus fieri dignatus eſt. Præcemur eius miſericordiam piis uocibus, iuſtis operibus, ut nos ab omnibus peccatorum nexibus ſoluat: & de cætero nõ peccare concedat, ſicque mentes noſtras ſancti amoris ſui flammis accẽdat, ut ſecundum beneplacitum ſuũ in omni bono perſeuerabiles ſaciat Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum Deo patre & ſpiritu ſancto uiuit, &c.

EODEM SABBATO, HOMILIA Euſebii Emeſeni.

Perrexit Ieſus in montem Oliueti, & diluculo iterum uenit in templum, &c. Ioan. 8.

QVòd enim Ieſus in montem Olíueti ire & orare ſolebat, ſanctam Eccleſiam oliuarum arboribus conſitam, ſe diligere ſemperqne habitare ſignificabat. De his.n. oliuis ille erat, qui dicebat. Ego ſicut oliua fructifera in domo Domini, ſperabo in miſericordia Dei mei in æternum & in ſeculum ſeculi. Tales oliuæ ſunt, quicunque pacem & miſericordiam diligunt. Sed cum Ieſus iterum ueniret in templum, & ſedens doceret populum, econtra inimici eius ſcribæ & phariſæi, qui ſemper ei inſidiantes, iniquo odio eum perſequebantur, adducunt mulierem quandam in adulterio deprehenſam, & ſtatuunt eam in medio, & dicunt: [Magiſter, hæc mulier modo deprehenſa eſt in adulterio. In lege autem Moyſes mandauit huiuſmodi lapidare, tu ergo quid dicis] Sciebant enim miſericordẽ & pium eſſe. Vnde potius eum ad miſericordiam & pietatem, quam ad legis uerba attendere ſperabant, quod ſi feciſſet, ilico cum de legis trãſgreſsione accuſare uolebant. Vnde & ſubditur. [Hoc autem dicebant tentantes, ut poſſent accuſare eum. Ieſus autem inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat in terra. Cum autem perſeuerarent interrogantes eũ, erexit ſe, & dixit eis, Qui ſine peccato eſt ueſtrum, primus in illam lapidem mittat.] Quod Ieſus digito ſcribebat in terra. tale erat ac ſi diceret. Vos legis mihi teſtimonia affertis, uos legis mihi uerba narratis qui legem ipſam nõ intelligitis. Hic eſt ille digitus, qui eam ſcripſit, hoc digito illæ tabulæ exaratæ ſunt, de quibus dicitur. Deſcendit Moyſes de monte, ferens duas tabulas in manibus ſuis, ſcriptas utraſque digito Dei. Ego igitur legẽ compoſui, & uos legis exemplis me irritare nitimini, Stulti eſtis, ſi meis argumentis me capere & ſuperare ſperatis. Præcepit enim lex mulierem huiuſmodi lapidare, ſed non ſicut uos intelligitis, neque a talibus quales uos eſtis. Ego

Pſa. 51

Fraus phariſæorũ.

Exod. 31.

Leu. 20

Ro. 10

sum

ſum finis legis, in me lex completa eſt, ecce omnia no
1. Ioã. 1 ua facio, ſpiritualiter intelligantur, quæ hactenus ad
literam intelligebantur. [Qni igitur ſine peccato eſt,
primns in illam lapidem mittat.] Quis enim ſine pec-
cato? Si enim diaerimus quia peccatum nnn habemus
nos ipſos ſedncimus, & ueritas in nobis non eſt. Poteſt
enim aliquis ſine crimine eſſe, ſed ſine peccato quis
erit? Peccatum hoc igitur in loco pro crimine ponitur
alioquin impoſsibilia iuberet Ieſus. Et Apoſtolus qui
Tit. 1. dem ad epiſcopatum tales elegi præcepit, qui ſine cri
mine ſint. Iſti igitur ſunt, qui in hniuſmodi mulierem
primi lapidem mittere debent. Dicendum eſt iraque
quid mulier adultera, & quid lapides iſti ſignificent.
Eſt enim mulier adultera, omnis auima hæretica pra-
mulier uitate corrupta. Hæc antem tunc lapidatur, quando
adulte- ad Epiſcoporum uel ſacerdotum concilium ducta, &
ra, ani- de ſua iniquitate conuicta, a toto concilio excommu-
ma hæ- nicatur. Sed primus in illam lapidem mittit ille, qui ſi
retica. ne peccato eſt, per quem epiſcopum intelligimus, quẽ
Vt lapi Apoſtolus ſine crimine eſſe præcepit. Deinde autem
detur. quicunque illi ſunt, qui eacommunicationem confir
niant, omnes in illam lapidẽ mittunt. Hoc igitur Moy
ſes ſignificauit, quando mulierem adulteram lapidare
præcepit. Hoc Dominus eapoſuit, quando eum qui ſi-
ne peccato eſſet, primum in illam lapidem mittere iuſ
ſit. Sed hoc Iudæi non intelligebant, & quid contradi
cerent non habebant. Sic enim ſuum ſermonem tem-
perauit Ieſus, ut legi non cnntradiceret, & pietatem
non amitteret. [Audientes autem unus pnſt unum eai
bant, incipientes, a ſeninribus, & remanſit ſolus Ieſus,
& mulier in medio ſtãs.] Quare exibant? Quia omnes
ſe peccatnres eſſe ſciebant, ille autem ſolus remanſit,
In me- qui ſolus erat ſine peccato. Adhuc mulier timebat, ad-
dio ut huc in medio ſtabat, hinc miſericordiam, & inde iudi
ſteterit cium eapectabant. Quid eſt enim in medio, niſi inter
mulier miſericordiam & iudicium? Bene igitur Pſalmiſta ait:
Miſericordiam & iudicium cãtabo tibi Domine. [Eri
gens autem ſe Ieſus, diait ei: Mulier, ubi ſunt qui te ac
Pſ. 100 cuſabant? Nemo te condemnauit? Quæ dixit: Nemn
Domine.] Non igitnr condemnauit, eam Ieſus in eo,
quod ait, [Qui ſine peccato eſt, primus in illam lapi-
dem mittat.] Si enim eam condemnaſſet, nequaquam
ei dixiſſet, Nemo te condemnauit? Diait autem ei Ie-
ſus, Nec ego te condemnabo,] Noli timere, eſto ſecura
crede tantummodo conſiliis meis, non abiicio pecca-
tores, pœnitentes ſuſcipio. [Vade, & amplius noli pec
care.] Sic igit̃ liberata eſt miſera, iubẽte miſericordia.

IN DOMINICA LAETARE, Sermo Beati Leonis Papæ. Eſt uero V. in Quadrageſima.

APoſtolica dilectiſsimi doctrina nos ad-
Epheſ. 4. monet, ut deponentes ueterem hnmi-
nem cũ actibus ſuis, de die in diem ſan
Col. 3. cta conuerſatione renouemur. Si enim
1. Cor. 6. tẽplum Dei ſumus, & mẽtium noſtra-
rum ſpiritusſanctns habitator eſt, dicen
te Apoſtolo, Vos enim eſtis templum Dei uiui, multa
nobis uigilantia laborandum eſt, ut cordis noſtri rece
ptaculum tanto hoſpite non ſit indignum. Et ſicut in
domibus manufactis laudabili diligentia prouidendũ
eſt, ut ſi quid aut infuſione imbrium, aut turbine pro-
cellarum, nel ipſa fuerit antiquitate corruptum, cita
in integrum cura reſtiruat. ita ingi oportet ſolicitudi-
ne præcaueri, ne quid in noſtris animis incompnſitum
ne quid inueniatur immundum. Quanuis enim ædifi-
cium noſtrum ſine ope ſui non ſubſiſtat artificis, nec fa
brica noſtra poſsit eſſe incolumis, niſi ei protectio præ
fuerit conditnris tamen, quia rationabiles lapides ſu-
mus, & uiua materies, ſic nos authoris nnſtri eatruit
manns, ut cum opifice ſuo etiam is qui reparatur, ope
retur. Gratiæ igitur Dei obidientia ſe humana nõ ſub
trahat, nec ab illo bonn, ſine qun non pnteſt bona eſſe *Cooperari debemus gratia.*
deficiat, ac ſi quid ſibi impoſsibile aut arduum in man
datorum effectibus eaperitur, non in ſe remaneat, ſed
adiuuantem recurrat, qui ideo dat præceptum, ut exci
tet deſiderium, & præſtet auailium, dicente propheta.
Iacta in Dominum cogitationem tuam, & ipſe te enu
rriet. An forte quiſquam tam inſolenter ſuperbit, & ita *Pſ. 54.*
ſe illæſum, ita immaculatum eſſe præſumit, ut nullius
iam reuocationis indigeat? Fallitur prorſns iſta pſua-
ſio, & anima uanitate ueteraſcit, quicunque inter ten-
tationes huius uitæ, ab omni ſe uulnere credit immu-
nem. Plena omnia periculis, plena ſunt laqneis. Inci- *Tentationes huius uita.*
dant cupiditates, inſidiantnr illecebræ, blandiuntnr lu
cra, damna deterrent, amaræ ſunt obloqnentium lin-
guæ, nec ſemper ueracia ſunt ora laudantium. Inde ſæ
uit ndium. hinc decepit mendax officium, ut facilius
ſit uitare diſcordem quam declinare fallacem. In ipſis
autem uirtutibus obtinendis tam dubins modus, & tã
incerta diſcretio eſt, ut ſi qniſquam inter bonorũ malo
rumq́ue confinia, ſubtiliſsimi diſcriminis potuerit ſer
uare menſuras, difficile ſit, ut bene ſibi conſciam pro-
bitatem obtrectantium ligna non mordeat, & iniquo-
rum euadat opprobria, cui eſt amica iuſtitia. Iam cum
ad ipſas rerum temporalium uarietates cogitatio hu-
mana conuertitur, quantæ ſe opponunt caligines, quã
ti prauarum opinionum oboriuntur errores, ut de ob-
iectu contrariorum ſumatur materia quærelarnm? Nã
licet omnium fidelium corda non dubitent, nullis mũ
di huius partibus, nulliſq́ue temporibus prouidentiã
abeſſe diuinam, nec de ſtellarum poteſtate, quæ nulla
eſt, ſecularium negociorum. pendere prouentus, ſed
æquiſsimo & clementiſs. ſummi regis arbitrio cuncta
diſponi, quoniam ſicut ſcriptum eſt, Vniuerſæ uiæ Do
mini, miſericordia & ueritas, tamen cum quædam nõ *Pſ. 24.*
ſecundum deſideria noſtra procedunt, & ſub humani
errore iudicii, ſuperior eſt plerunqne iniqui cauſa, quã
iuſti. uicinum nimis atque cõtiguum eſt, ut enim ma-
gnos animos iſta concutiat, & in aliquod illicitæ cau-
ſationis murmur impellant. ſiquidem iſtis uarietabus *Pſ. 72.*
etiam excellentiſsimus propheta Dauid uſque ad peri
culum ſe turbatum profiteatur, & dicat. Mei autem pe
ne moti ſuut pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei, quia
zelaui in peccatoribus, pacem peccatorum uidens. Vn
de quia paucorũ eſt tã ſolida fortitudo, ut nulla inæ-
qualitatum perturbatione quatiantur, & multos fide-
lium non aduerſa tantum, ſed etiam ſecunda corrum
pant, ſanandis uulneribus, quibus humana infirmitas
ſauciatur, diligens eſt adhibenda curatio. Ideo enim
de periculis, quibus mundus hic plenus eſt, quædam
breuiter percurri, ut dicente ſcriptura. Quis gloriabi- *Pro. 20*
tur caſtum ſe habere cor, aut mundum ſe eſſe a pecca-
to? omnes ſibi intelligant dilectionem indulgentiam,
& reparationis neceſſariam eſſe medicinam. Quando
autem opportunius, dilectiſsimi, ad remedia diuina
decurrimus, quam cum ipſa nobis ſacramenta redem-
ptionis noſtræ temporum lege referuntur, quæ ut di-
gnius celebremus, ſaluberrime nos quadraginta dierũ
ieiunio præparemus? Non enim hi tantũ, qui per mor
tis Chriſti reſurrectionisq́ne myſterium, in nouam ui
tam baptiſmo ſunt regenerante uenturi, ſed etiam om *Ieiuniũ omnib. ſalutare.*
nes populi renarorum, & utiliter & neceſſariè præſi-
diũ ſibi huius ſanctificationis aſſumunt, illi, ut quæ nõ
dum habent, accipiant, iſti, ut accepta cuſtodiant. Di-
cẽte nanque Apoſtolo, Qui ſtat uideat ne cadat, nemo *1. Cor. 10.*
tãta eſt firmitate ſuffultus, ut de ſtabilitate ſua debeat
eſſe ſecutus. Vtamur ergo dilectiſsimi ſaluberrimi tem
poris

poris uenerabilibus inſtitutis, & ſolicitiore cura cordis noſtri ſpecula tergamus. Quantumlibet enim caſtè & ſobriè mortalis hæc uita ducatur, quodam tamen puluere terrena conuerſationis aſpergitur, & nitor mentium ad Dei imaginem conditarum, non ita a fumo totius uanitatis alienus eſt, ut nulla poſsit ſorde fuſcari & non ſemper indegeat expoliri. Quod ſi etiam cautiſſimis animis neceſſarium eſt, quanto illis amplius eſt expetendum, qui tota forte anni ſpatia aut ſecurius, aut negligentius tranſierunt? Quos charitate debita commonemus, ut non ideo ſibimet blandiantur, quia nobis conſcientiæ ſingulorum patere non poſſunt, cũ oculos Dei ſimul uniuerſa cernentis, non abdita locorum, non parietum ſepta ſecludant, nec ſolum ei acta & cogitata, uerum & agenda & cogitanda ſint cognita. Iſta ergo ſcientia ſummi iudicis, iſte eſt tremendus aſpectus, cui peruium eſt omne ſolidum, & apertum omne ſecretum, cui obſcura clarent, muta reſpondent ſilẽtium confitetur, & ſine uoce mens loquitur. Nemo patientiam bonitatis Dei de peccatorum ſuorum impunitate contemnat, nec ideo illum æſtimet non offenſum, quia necdũ eſt expertus iratũ. Nõ ſunt lõgæ uitæ mortalis induciæ, nec diuturna eſt licẽtia inſipientiũ uoluntatũ in æternarũ dolorẽ tranſitura pœnarũ, ſi dũ iuſtitiæ ſententia ſuſpenditur, pœnitentiæ medicina non quæritur. Confugiamus ergo ad præſentem ubiq; miſericordiam Dei, & ut ſanctum paſcha Domini digna obſeruãtia celebretur, cunctorum ſe fidelium corda ſanctificent. Miteſcat ſæuitia, manſueſcat iracundia remittãt ſibi omnes culpas inuicem ſuas, nec exactor ſit uindictæ, qui petitor eſt ueniæ. Dicentes enim Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, duriſsimis nos uinculis illigamus, niſi quod profitemur impleamus. Vnde ſi orationis huius ſacratiſsimum pactum, non tota ſui conditione ſeruatum eſt, nunc ſaltem conſcientiam ſuam unuſquiſque cognoſcat, & alienis ignoſcendo delictis, abolitionem ſuorum obtineat peccatorum.

Deo nihil non perſpicuum.

Ignoſcẽdũ proximis.

Dicente nanque Domino. Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet uobis & pater ueſter. qui in cælis eſt, delicta ueſtra, non longe eſt ab unoquoque quod poſcit, cum de benignitate ſupplicis, ſententia pendeat iudicantis, qui humanarum precum miſericors & iuſtus auditor, æquitati ſuæ de noſtra lenitate præſcribit, ut non haberet in eos ius ſeueritatis, quos non inueniſſet cupidos ultionis. Clementes autem & mites animos, etiam largitas decet. Nihil enim eſt dignius, quam ut homo ſui ſit authoris imitator, & ſecundum modum propriæ facultatis, diuini ſit operis executor. Nã cũ aluntur eſurientes, ueſtiuntur nudi, fouẽtur infirmi, nonne auxilium Dñi manus explet miniſtri, & benignitas ſerui, munus eſt Dñi? Qui cũ ad effectus miſericordiæ ſuæ adiutore nõ egeat, ita ſuã omnipotẽtiã tẽperauit, ut laborib⁹ hominũ per homines ſubueniret, & merito Deo gratiæ referẽtur de pietatis officiis, cuius opera uiderẽtur in famulis. Propter quod ipſe Dominus diſcipulis ſuis ait. Sic luceat lumẽ ueſtrum coram hominibus, ut uidentes opera ueſtra bona, magnificẽt patrem ueſtrum qui in cælis eſt, per Chriſtum Dominum noſtrum, Amen.

Mat. 6

Opera miſericordia exercẽda.

Mat. 5

DOMINICA QVARTA QVAdrageſimæ, In Epiſtolã Concio exegetica.

IAm peruenimus ad Quadrageſimæ medium, & ecce ut ſpe bona & firma futuræ beatitudinis ſeſe cõſolẽtur, qui in laboribus pœnitentiæ, in ieiuniis, & caſtigatione corporis, in uigiliis & precibus hoc ſacro, tempore uerſantur, cæremoniis quibuſdam lætitiam præ ſe ferentibus Eccleſia hoc die utitur, & ſacroſanctæ liturgiæ officium a uoce lætitiæ incboat, concinitque quibuſdam locis Paſchale Kyrie eleiſon, ad ſpiritalem nos lætitiam & iucunditatem prouocans, quæ maxime neceſſaria eſt in pœnitẽtia laborantibus, tum ne animis deficiant, tum quod hylarem datorem diligat Deus. Apoſtoli lectionem audiamus, huic diei congruentiſsimam, ex 4. Cap. ad Galatas ſumptam: [Scriptũ eſt, quoniam Abraham duos filios habuit: unũ de ancilla, & unum de libera. [Nota eſt hiſtoria ex Geneſi de Agar ancilla Abrahæ, quæ ei peperit Iſmaelem, & de Sara coniuge, unde ſuſcepit Iſaac iam centenarius: [Sed qui de ancilla, ſecundum carnem natus eſt, qui autem de libera, per repromiſſionem.] Auguſtinus libr. 15. de Ciuitate Dei, Cap. 2. Parit, inquit, ciues terrenæ ciuitatis peccato uitiata natura, cæleſtis uero ciuitatis ciues, parit a peccato naturã liberans gratia. Vñ illa uocanẽ uaſa iræ, iſta uaſa miſericordiæ. Significatum eſt hoc etiam in duobus filiis Abrahæ. quod unus de ancilla, quæ dicebatur Agar, ſecundum carnem natus eſt Iſmael, alter autem de Sara libera, ſecundum promiſsionem natus Iſaac. Vterque quidem de ſemine Abrahæ. ſed illum genuit demonſtrans conſuetudo naturam, iſtum uero dedit promiſsio, ſignificans gratiam. Ibi humanus uſus oſtenditur, hic diuinum beneficium commendatur. Et paulo poſt, cap. 3. Natus eſt ergo Iſmael, ſicut naſcuntur homines permixtione ſexus utriuſque uſitata lege naturæ. ideo dictum eſt, Secundum carnem, non quod iſta beneficia Dei non ſint, aut non illa operetur Deus, cuius opifex ſapientia attingit, ſicut ſcriptum eſt, a fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter, ſed ubi ſignificandum fuerat Dei donum quod indebitum hominibus gratis gratia largiretur, ſic oportuit dari filium, quemadmodum naturæ non debebaẽ ex curſibus. Et poſt pauca. Recte igitur ſignificat Iſaac, per repromiſsionem natus, filios gratiæ, ciues ciuitatis liberæ, ſocios pacis æternæ, ubi ſit non amor propriæ ac priuatæ quodammodo uoluntatis, ſed communi eodemque immutabili bono gaudens, atque ex multis unum cor faciẽs, id eſt, perfecte ſacta concors obidientia charitatis. Hæc Auguſtinus. Dicitur ergo Iſmael, populi Iudaici typum gerens, natus ſecundum carnem, quia ex Agar fœcũda eum genuit Abraham. Iſaac uero populi Chriſtiani typus, per repromiſsionem, quia ſterilitas & ſenectus non patiebãtur ut Sara pareret, ac peperit nihilominus, non naturæ, ſed promiſsionis efficacia. [Quæ ſunt per allegoriam dicta,] id eſt, ſecundum intelligentiam ſpiritualem, ut D. Hieronymus exponit. Apud infideles fruſtra adhibentur allegoriæ. itaque notandum eſt, Apoſtolum allegoriis uti apud Galatas, quod eſſent fideles Sic & Chriſtus multa dixit parabolicè pro captu uniuſcuiuſq;, & ſimplex plebecula ſimilitudinibus, parabolis, allegoriis facilius permouetur. [Hæc enim ſunt duo teſtamenta,] id eſt, ſignificant duo teſtamenta, & duas Eccleſias, puta, teſtamentum uetus cum ſua ſynagoga. & teſtamentum nouum cum noua Eccleſia.

2. Cor. 9.

Geneſ. 16.

Gen. 21

Rom. 9

Filij natura et gratia.

Sap. 8

[Vnum quidem in mõte Sina, in ſeruitutem generans quæ eſt Agar. Sina enim mons eſt in Arabia, qui coniunctus eſt ei, quæ nunc eſt Ieruſalem, & ſeruit cum filiis ſuis.] Agar dicta eſt ancilla, ait Chryſoſtomus. Mõs autem Sina ita ſonat illius (puta, Arabicæ) gentis lingua, ut omnes, qui ex ueteri Teſtamẽto nati ſunt, oporteat ſeruos eſſe. Nam mons ille, ubi uetus Teſtamentũ datum eſt, commune nomen habet cum ancilla. Hæc Chryſoſtomus. Dicitur autem mons Sina propterea quadam ſimilitudine coniunctus terrenæ illi Ieruſalẽ quod ſicut lex ſeruitutis data eſt in monte Sina, ita eius cultus & ſeruitus uiguit tum Ieruſalem, adeo ut

Mons Sina.

Cur cõiunctus dicatur Ieruſalem.

Chriſti Euangelium & gratiam recipere noluerint Iudæi.& ipſum quoque Chriſtum interfecerint. Non tamen ſentiendum eſt iuſtos, qui ſub lege fuere, a Chriſti gratia excluſos eſſe ſiquidem ut nos in Chriſtum credimus, qui iampridem uenit, ſic illi credebant in uenturum, & per Chriſti gratiam ſunt etiam illi uerã ſpiritus & filiorum Dei libertatem adepti. Sunt qui dicant montem Sina idcirco dici coniunctum terrenæ Ieruſalem, quod continua montana ſint ab Arabia Petræa uſque ad Cades Barnea Iudææ. Et ipſa quidem Ieruſalem cum filiis ſuis ſeruiuit legi ſpiritu ſeruitutis in timore, ſeruiuit etiam Romanis illorum armis ſubacta. [Illa autem quæ ſurſum eſt Ieruſalem, libera eſt quæ eſt mater noſtra.] Hæc eſt Chriſti noua

Eccleſia Xpi Eccleſia, quæ ſurſum eſſe dicitur, quia eius conuerſatio in cælis eſt, quia fide & ſpe tendit ad cæleſtia. Et hæc libera eſt, nempe a priſcæ legis ſeruitute liberata, ſpiritu timoris ſeruilis mutato in ſpiritum amoris liberalis. Et eſt mater noſtra, omnium qui in Chriſtum credidimus. Sicut autem ipſa libera eſt, ita proculdubio etiam populum parit liberum, quandoquidem partus ſequitur uterum. Naſcimur igitur ex Chriſto libertatis huius authore, & eius ſponſa Eccleſia, quam in libertatem uendicauit ex legis ſeruitute, & datur nobis ſpiritus ſanctus, in quo clamamus, Abba, pater, & per quem diffunditur charitas in cor-

Rom. 8 dibus noſtris, qua fit ut iam non ſeruili timore, ſed

Rom. 5 amore ingenuo ac liberali ſeruiamus Deo in iuſtitia & ſanctitate, carnem cum uitiis & concupiſcentiis ſponte crucifigamus. Scimus nanque debitores nos

Rom. 8 eſſe, non carni, ut ſecũdum carnem uiuamus. Si enim ſecundum carnem uixerimus, utique moriemur, & nihil nobis proderit parta per Chriſtum libertas, quæ ſane non carnis eſt, ſed ſpiritus, Si autem ſpiritu facta carnis mortificauerimus, uiuemus, nimirum uita gratiæ, idque tanto magis, quanto ſtudioſius carnis operibus profligandis & mortificandis incubuerimus, non tamen quaſi nolentes & inuiti, ſed uultu & uoluntarie, ita ut ipſa quoque ſacrata Quadrageſimæ ieiunia, ob carnis caſtigationem ſaluberrime diuinitus inſtituta, libentibus & alacribus animis ſeruemus. Nam cum dixiſſet Apoſtolus, Si autem filii ſumus

Rom. 8 Dei, ergo & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti, mox ſubiecit, Si tamen compatimur, ut & conglorificemur. Et ne obmurmuraret carnalis homo, Exiſtimo, inquit eodem loco, quod non ſunt condignæ paſsionis huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Ita etiam extenuat & paruipendit omnes uitæ huius perpeſsiones, nimirum ſpe futuræ beatitudinis, & promptitudine bonæ uoluntatis, quam efficit charitas, ultro iam ſe offerens ad compatiendum Chriſto, ut ſimul cum illo glorificetur. Neque enim libertas eſt, ubi ſeruitur iniquitati, ubi carnis obtemperatur concupiſcentiis, ubi fræna laxãtur prauis cupiditatibus, ubi licet quicquid libet. Non eſt hæc Chriſtiana libertas, ſed te-

Ioan. 8 terrima ſeruitus, quoniam qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati, & ira Dei manet ſuper eum, [Scriptum eſt enim. Lætare ſterilis, quæ non paris, erumpe & cla-

Eſai. 54. ma, quæ non parturis, quia multi filii deſertæ, magis quam eius quæ habet uirum.] Locus eſt ex Eſaia propheta, euidens ferens teſtimonium de fœcunditate

Synagoga repudiata, Eccleſia aſciſcitur. Eccleſiæ, & Sinagogæ deſolatione, Fuit enim ad Chriſtum uſque ſterilis gentilitas, & diu fœcunda Synagoga. Sed poſt Chriſti aduentum cum Synagoga nollet eum recipere, datus eſt ei libellus repudii, & meretrix gentilitas, quæ cum multis diis, immo dæmonibus fornicata erat, in ſponſam caſtiſsimam accita eſt, cuius poſtea longe plures fuere filii, quam Synagogæ unquam. Ita quæ prius deſerta erat a Deo, facta eſt fœcundiſsima parens, & Synagoga a Deo propudiata, & toto orbe diſperſa, ſterilis manet & infœcunda. [Nos autem fratres ſecundum Iſaac promiſsionis filii ſumus.] Non enim ſterilis tantum erat Eccleſia, ait Chryſoſtmus, quemadmodũ Sara: neque ſolum multorum liberorum mater facta eſt ut illa. ſed & ita genuit, quemadmodum illa. Vt enim illam non natura, ſed Dei repromiſsio fecit matrem, ſic & noſtra renaſcentia, natura quidem nulla eſt, cæterum uerba Dei, quæ norunt fideles, hæc in aquæ lauacro per ſacerdotem pronunciata, tanquam in utero quodam formant ac regenerant eum qui baptizatur, Proinde ſi ſterilis filii ſumus, ſumus & liberi. Hæc ille. [SED QVEMADMODVM tũc is, qui ſecundũ carnem natus fuerat, perſequebatur eum qui ſecundum ſpiritum, ita & nunc.] D. Auguſtinus in Sermone de

Agar & Iſmaele, dicit luſum illum Iſmaelẽ cum Iſaac *Luſus Iſaac & Iſmaelo.* fuiſſe perſecutionem, quod Iſmael tunc Iſaaco illuſerit, nam alioqui ſcriptura expreſſe non meminit perſecutum eſſe Iſmaelẽ fratrem ſuum Iſaac. Perſecuti ſunt autem etiam Iudæi Chriſtianos, perſequuntur hodieque hæretici Catholicos. Nam hæretici filii ſunt ancillæ, & a gratia alieni, filios gratiæ perſequuntur, nõ enim habent coagulum charitatis. Itaque non cohærẽt corpori Chriſti, nec uiuunt de ſpiritu Chriſti, ſed habent ſpiritum huius mundi, unde mirum non eſt, ſi corpus Chriſti, id eſt, Catholicam Eccleſiam perſequantur, cuius caput eſt Chriſtus, qui illi uitam impertit, & ſuo eam uegetat ſpiritu. [Sed quid dicit ſcri- *Geneſ. 21.*

ptura? Eiice ancillam & filium eius. Non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ.] Eiecta eſt Synagoga cũ filiis ſuis, & quanuis nati ſint ſecundum carnem ex Abraham, non tamen illi in hæreditate ſuccedunt: ſed filii liberæ, id eſt, Eccleſiæ, fiunt hæredes, & quod natura negat, præſtat gratia. Sic eiiciuntur etiàm omnes hæretici, de ancilla generati. Iactant quidem ſe Chriſtianos, iactant ſe filios Abraham, ſed propter ſuperbiam eiiciuntur. Non enim faciunt, quod Chriſtus *Ioan. 8*

ait. Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite. nolunt imitari obedientiam. Abrahæ, diuinæ uoluntati prõptiſsimè etiam in rebus difficilimus obtemperantis. Non ſunt igitur hęredes Abrahæ. [Itaque fratres non ſumus ancillæ filii, ſed liberæ, qua libertate Chriſtus nos liberauit.] Quare toties inculcat hanc libertatem Apoſtolus, niſi ut Chriſto liberatori grati ſimus, eius gratiam agnoſcamus eius gratiæ cooperemur, & aſſerti in libertatem, in ea conſtanter permaneamus: hoc deinceps uel maxime curãtes, ne regnet peccatum in mortali corpore noſtro, ne dominetur nobis iniquitas, & a gratia per peccati conſenſum excidamus? Hoc *Rom. 6*

etiam uult nobis inculcare, iſto præſertim tempore, mater Eccleſia, quia fruſtrà plangimus peccata præterita, niſi & in poſterum ab illis accuratè nobis caueamus. Fuimus ancillæ filij, ait Ambroſius in hunc locum, dum peccatis eramus obnoxij: ſed accepta remiſſione peccatorum, à Chriſto liberati ſumus. Hæc ille. Hanc igitur libertatem modis omnibus teneamur, ne peccati rurſus mancipia efficiamur. Quid ergo dicemus, ait Apoſtolus alibi: Manebimus in pecca- *Rom. 6*

to, ut gratia abundet? Abſit. Qui enim mortui ſumus peccato, quomodò adhuc uiuemus in illo? An ignoratis fratres, quia quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus? Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: ut quomodò Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus, hoc ſcientes, quia uetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, ut ultrà non ſeruiamus peccato.

Libertas chriſtiana. peccato. Ecce hæc eſt libertas noſtra, ut liberati a peccatis, ultra non ſeruiamus peccatis. Erimus autē procul dubio & nos non liberæ, ſed ancillæ filii, ſi in peccati permanſerimus, neq; nobis proderit Chriſti gratia quæ utique non eſt ſotrix ſed expultrix peccati: ne qu[illegible] ſic nos abſoluit a lege ueteri, ut iam ſimus prorſus ex leges, ſed liberat a ſpiritu ſeruitutis, & afficit nos ſpiritu amoris & dilectionis, atq; ex ſeruis facit filios, ad

1. Pe. 1 qu[illegible] a D. Petri adhortatio pertinet. Propter quod ſu[illegible] lumbos mentis ueſtræ, ſobrij, perfecti, ſperate [illegible], quæ offertur uo[illegible]is, [illegible]tia, in reuelationem [illegible] Chriſti, quaſi fil[illegible] obedie[illegible]tiæ, non cōfi[illegible] prio r[illegible]us ignora[illegible] ueſtræ deſideriis, ſed ſecundum eū, qu[illegible] uocau[illegible] uos, ſanctum, ut & ipſi in omni conuerſa-

Leuit. 11. 19. 20. tione ſan[illegible] ſitis, quoniam ſcriptum eſt. Sancti eritis, [illegible]iam e[illegible]o ſanctus ſum. Ita ergo agamus, freti gratia & [illegible] benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui eſt [illegible] m[illegible]atie & ſpiritu ſancto omnis honor & gloria in ſe[illegible]ula ſeculorum, Amen.

EADEM DOMINICA,
Ioann. 6.

In illo tempore: Abiit Ieſus trans mare Galilææ, qu[illegible] eſt Tiberiadis. Et ſequebatur eū multitudo ma[illegible], quia uiderant ſigna, quæ faciebat ſuper his q[illegible] [illegible]mabantur. Et reliqua. Homilia venerabilis B[illegible]a presbyteri.

Mi[illegible] cu[illegible] C[illegible] [illegible] pi[illegible]. QVi ſigna & miracula Dñi ac ſaluatoris re[illegible]e, cum legunt uel audiūt, accipiūt, non t[illegible]m in his quid fori[illegible] ſtupeant at[illegible]te[illegible]unt, quam quid horum exemplo ipſi [illegible]eus agere, quid in his myſticum perpendere debeant, inſpiciunt. Ecce [illegible] [illegible]ua[illegible]e paſcha die feſto Iudæorū, ſequē[illegible] [illegible] Dñs uerbo ſalutis pariter & ope cu-

Lu. 9. ra[illegible] e[illegible]. Nam ſicut alius euangeliſta ſcribit, [illegible] regno Dei, & eos qui cura indige-b[illegible], [illegible]emque doctrina & ſanatione cōpleta, pa[illegible]ci[illegible] de cib[illegible] abundantiſſimè refeci[illegible]. Et nos e[illegible] fr[illegible]s chariſſimi, huius exemplo facti, propinq[illegible] p[illegible]ha[illegible]e feſto, noſtræ redemptionis, adiun-cti [illegible]um caterua, Dñm toto corde ſequamur, quo [illegible]m i[illegible]inere ingreſſus ſit, diligentiſſimè contem[illegible] ut ueſtigia eius ſequi mereamur. Qui n. dicit

1. Io[illegible] [illegible] Chriſto manere debet ſicut ille ambulauit, & ip-[illegible]ambulare. Quicquid [illegible]n nobis imperitiæ nocentis [illegible] che[illegible]erimus, crebra uerbi illius auditione [illegible] mu[illegible] quicquid [illegible] te[illegible]tantis, morbi uidelicet [illegible], nos in[illegible]us uaſtare ſenſerimus, ſolitæ pieta ti[illegible]unere poſſulemus emundari. Sed & ſi ei uni e[illegible] uitæ dulce[illegible]ne conſpexerimus, eius [illegible]æ[illegible] e[illegible], u[illegible] neceſſariæ nos cōpunctionis, & [illegible] uirtutū ſpiritaliu donis ſatiare dignetur, qu[illegible]us te[illegible]pore ſacroſanctæ reſurrectionis illius in ter[illegible] exteri[illegible] decenter ornati, ſacramenta noſtræ ſa[illegible] puro c[illegible]po[illegible]e ſimul & corde ſumamus. Verū quia [illegible]reuiter [illegible] præ[illegible]bauimus, libet diligentius totam ſa c[illegible] ſeriem lectionis intueri, & quicquid in ea myſticum inda[illegible] [illegible]alemu[illegible] ne[illegible]iæ pādere charitati. [Abiit

M[illegible]re Gali[illegible]læa [illegible] T[illegible]-ri[illegible] nocetur I[illegible]s mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis.] Primo d[illegible] iuxta hiſtoriā q[illegible]ia mare Galilææ, quod mul t[illegible]ro [illegible]uerſitate circumiacentium regionum uoca-[illegible] uit[illegible] [illegible]lis tantum in locis Tiberiadis uo[illegible] [illegible] Tibe[illegible]iadi ciuitatē, aquis (ut aiunt) cali-[illegible]m [illegible] oc[illegible] te præmonſtrat. Siquidem [illegible]ue[illegible] Iordane, duodeuiginti paſſuum millibus in longum, & quinq; extenditur in latum. Myſticè autem mare, turbida ac tumentia ſeculi huius uolumina ſignificat, in quibus praui quilibet iniuſtè delectati, quaſi profundo dediti piſces, mentem ad ſuperna gaudia non intendunt. Vnde benè idem mare Galilææ, .i. rota cognominatur, quia nimirum amor labentis ſeculi, quaſi in uertiginē corda mittit, quæ ad perennis uitæ deſideria erigi non permittit. De qualibus pſal-

Pſ. 11 miſta, In circuitu, inquit, impii ambulant. Sed abeuntem trans mare Galilææ Ieſum multitudo maxima ſequebatur, quæ doct[illegible]inæ, ſanationis & refectionis ab eo cœleſtis ſumma munera perciperet: quia priuſquā Dominus in carne appareret, ſola illum gens Iudæa ſequebatur credendo. Poſtquam uerò per incarnationis ſuæ diſpenſationē, fluctus uitæ corruptibilis adiit, calcauit, tranſiit, maxima mox eum multitudo credētium ſecuta eſt nationum, ſpiritaliter inſtrui, ſanari ac

Pſ. 142 ſatiari deſiderans, & cum pſalmiſta deprecans, Domine ad te confugi, doce me facere uoluntatem tuam. Mi-

Pſ. 6. ſerere mei domine, quoniam infirmus ſum, ſana me Domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea. Et iterū de percipiendis ab eo uitæ perpetuæ alimoniis confi-

Pſ. 22. ſa, Dominus (inquit) paſcit me, & nihil mihi deerit, in loco paſcuæ ibi me collocauit. Quòd aūt ſubiens in montem Ieſus, ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis ſed ueniente ad eum multitudine deſcendit, atque hanc in ſuperioribus reficit, quā in inferioribus paulò ante curauerat, nequaquā fruſtra factum credamus, ſed ad ſignificandum myſticè, quia doctrinam & chariſmata ſua Dominus iuxta percipientium capacitatem diſtribuit. Infirmis quidē adhuc mentibus, ac paruulis ſpiritu, ſimpliciora credens ſacramenta, celſioribus autē quibuſque, & perfectioribus ſenſu, ſecretiora ſuæ maieſtatis arcana referans, arctiora deuotæ conuerſationis itinera ſuggerens, & altiora præmiorum cœle-

Matt. 19. ſtium dona promittens. Denique cuidam ſciſcitanti, quid faciens uitam æternam poſſideret, quaſi inferius

Lu. 18 adhuc poſito, communia ſuæ dona largitatis impendit, dicens, Non occides, non mœchaberis, non furtū facies, non falſum teſtimonium dices, honora patrem tuum & matrem. Cui poſtmodum maiora quærenti, & ueluti ad montem uirtutum accedere cupienti: Si

Ibid. uis, inquit, perfectus eſſe, uade, uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & ueni ſequere me. Cuius diſcretionem moderaminis nun per ſe ſolum Dominus in carne docens exhibuit, uerum nunc quoq; per uerbi ſui miniſtros exhibere

Lu. 12 nō ceſſat. Vnde de eiſdē ſub unius boni ſerui perſona teſtatur, quia dare debeant conſeruis in tēpore tritici menſuram, i. pro captu audientium opportune & menſurate uerbi dapes ſuggerere. Quòd uerò appropinquante paſcha, Dominus turbas docet, ſanat & reficit, poſſumus ita myſticè interpretari, quia paſcha tranſitus dicitur, & quoſcunq; Dominus interna munerum ſuorū ſuauitate recoperat, ad ſalubrē profectò trāſitū

Tranſitus ſpiritalis. præparat, ut carnis uidelicet concupiſcentias, mentis ſublimitate tranſcendant, infima mūdi deſideria, proſpera pariter & aduerſa, cœleſtis ſpe & amore conculcent. Etſi necdum anima uel carne ad ſuperna ualent pertingere, quia hoc nimirum in futuro promittitur, quicquid tamen carnales quaſi altum amplecti conſpiciunt, cōparatione æternorum quaſi nihili deſpiciāt, iuxta exemplum illius, qui uidens impium ſuper exaltatum & eleuatum ſuper cedros Libani, tranſiit tem-

Pſ. 36. poralia contemplando, & quaſi non eſſe uidebat, quem citò tollendum præuidebat. Quòd ſubleuaſſe oculos Ieſus, & uenientem ad ſe multitudinem uidiſſe perhibetur, diuinæ pietatis indicium eſt, quia uidelicet cunctis ad ſe uenire cupientibus, gratia miſericordiæ cœleſtis occurrere conſueuit, &

ne quærendo errare poſsint, lucem ſui ſpiritus aperire currentibus ſolitus eſt. Nam quòd oculi Ieſu dona ſpiritus eius myſticè deſignent, teſtatur in Apocalypſi Ioannes, [illegible] loquens de illo: Et uidi, inquit, agnum ſtantem, tanquam occiſum, habentem cornua ſeptem, & oculos ſeptem, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei miſsi in omnem terram. Quòd tentauit Philippum Dominus, [Vnde ememus panes, ut manducent hi?] prouidentia utique diſpenſatione facit, nó ut ipſe quæ nouerat [illegible] ut Philippus tarditatem ſuæ fidei, quã magiſtro [illegible] ipſe neſciebat, tentatus agnoſcat & miraculo facto caſtiget. Neque enim dubitare debuerat præſente rerum creatore, qui educit panem de terra, & uino lætificat cor hominis, paucorum denariorum panes ſufficere turbarum milibus non paucis, ut unuſquiſque ſufficienter acciperet, etiam ſaturari [illegible]. Quinque autem panes, quibus multitudinem populi ſaturauit, quinque ſunt libri Moyſi: quibus ſpiritalis intellectu patefactis, & abundantiore iam ſenſu multiplicati, auditorum fidelium quotidie corda reficit. Qui bene hordeacei fuiſſe referuntur, propter nimirum auſteriora legis edicta, & integumenta literæ groſsiora, quæ interiorem ſpiritalis ſenſus quaſi medullam celabant. Duo autem piſces quos addidit, pſalmiſtarum non inconuenienter & prophetarum ſcripta ſignificant, quorum unum canendo, alterum colloquendo ſuis auditoribus futura Chriſti & Eccleſiæ ſacramẽta narrabãt. Et bene per aquatilia animantia figurantur illius æui præcones, in quo populus fidelium ſine aquis baptiſmi uiuere nullatenus poſſet. Puer quinque panes, & duos piſces habuit, nec tamen eos eſurientibus turbis diſtribuit, ſed Domino diſtribuendos obtulit, populus eſt Iudæorum, literali ſenſu puerilis, qui ſcripturarum dicta clauſa ſecum tenuit, quæ tamen Dominus in carne apparens accepit, & quid intus haberent utilitatis ac dulcedinis oſtendit: quam multiplici ſpiritus gratia, quæ pauca ac deſpecta uidebantur, exuberarent patefecit, & hæc per apoſtolos ſuos, apoſtolorumq; ſucceſſores, cunctis nationibus miniſtranda porrexit. Vnde bene alii ferunt euangeliſtæ, quia panes & piſces Dominus diſcipulis, diſcipuli autem miniſtrauerunt turbis. Cum enim myſterium humanæ ſalutis initio cœpiſſet enarrari per Dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmatum eſt. Quinque ſi quidem panes & duos piſces fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, quando aperuit illis ſenſum, ut intelligerent omnia quæ ſcripta eſſent in lege Moyſi & prophetis & Pſalmis de ipſo. Diſcipuli appoſuerunt turbis, quãdo profecti prædicauerunt ubique, Domino cooperãte, & ſermonem confirmãte ſequentibus ſignis. Fœnum in quo diſcumbens turba reficitur, concupiſcentia carnalis intelligitur, quam calcare ac premere debet omnis, qui ſpiritalibus alimentis ſatiari deſiderat. Omnis enim caro fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni. Diſcumbat ergo ſuper fœnum, ut florem fœni conterat, id eſt, ut caſtiget corpus ſuum, & ſeruituti ſubiiciat, uoluptates carnis edomet, luxuriæ fluxa reſtringat. Quiſquis panis uiui cupit ſuauitate refici, quiſquis ſupernæ gratiæ dapibus renouari amat, ne infirmitate uetuſtate deſidat, caueat. Quinque milia uirorum qui manducauerunt, perfectionem eorum, qui uerbo uitæ reficiuntur, inſinuant. Virorum quippe nomine, ſolent in ſcripturis perfectiores quique figurari, quos fœminea mollities nulla corrumpit, quales cupit eos eſſe, quibus dicit Apoſtolus: Vigilate, ſtate in fide, uiriliter agite & confortamini. Millenarius autem numerus, ultra quem nulla noſtra computatio ſuccreſcit, plenitudinem rerum, de quibus agitur, indicare conſueuit. Quinario uerò numero, quinque notiſsimi

Oculi Ieſu myſticè. *Apo. 5* *Pſ. 103* *5. panes 5. libri Moyſi.* *Duo piſces.* *Puer populus Iudæorum.* *Matt. 14. Mar. 6 Lu. 9 Heb. 2. Lu. 24* *Marc. 16.* *Eſ. 40.* *1. Cor. 16.*

corporis noſtri ſenſus exprimuntur, uiſus uidelicet, auditus, olfactus, guſtus & tactus. In quibus ſingulis quicunque uiriliter agere & confortari ſatagunt, ſobrie & pie & iuſtè uiuendo, ut cæleſtis ſapientiæ mereantur dulcedine recreari, [illegible] quinque milibus uirorum, quos Dominus [illegible], figurantur. Nec prætereũdu quod refecturus multitudinem, gratias egit. Egit quippe gratias, ut & nos de perceptis cœlitus muneribus gratias ſemper agere doceret, & ipſe quantum de noſtris profectibus gratuletur, & de noſtra ſpiritali [illegible] gaudeat, [illegible] mitaret. Vult etenim noſſe fratres, quantum noſtræ congaudeat ſaluti. Narrat euangeliſta Lucas, dediſſe eum diſcipulis poteſtatem calcandi ſupra omnem uirtutem inimici, eorumque nomina ſcripta indicaſſe in cœlis, & ſtatim [illegible]. In ipſa hora exultauit in ſpiritu ſancto, & dixit: Confiteor tibi pater Domine cœli & terræ, quia abſcõdiſti hæc a ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Claret ergo quia ſalute ac uitæ fidelium congratulatur, qui patrem gratias [illegible] collaudat quòd ea quæ ſuperbientibus abſcondit, humilibus ſpiritu ſecreta reuelauerit. Quod autem ſaturata multitudine, iuſsit diſcipulos colligere quæ ſuperauerant fragmenta, ne perirent, hoc procul dubio ſignat, quia pleraq; ſunt arcana diuinorum eloquiorum, quæ [illegible] ſenſus non capit: nonnulla quæ per ſe quidem [illegible] aſſequi nequeunt, ſed a doctoribus expoſita mox intelligere queũt. Hæc ergo neceſſe eſt, ut qui ualent, diligentiùs ſcrutando colligãt, & ad eruditionem minorum ſuo uel dicto uel ſcripto faciant peruenire, ne alimenta uerbi illorum deſidia pereant, plebibusq; tollantur, qui hęc Domino donante interpretãdo colligere norunt. [Collegerunt ergo, inquit, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.] Quia duodenario numero ſolet perfectionis cuiuslibet ſumma figurari, rectè per duodecim cophinos fragmentorum plenos, omnis doctorum ſpiritalium chorus exprimitur, qui obſcura ſcripturarum [illegible] per ſe turbæ nequeũt, & meditãdo colligere & [illegible] & mãdata literis, ſuo pariter & [illegible] uſui conſeruare iubentur. Hoc ipſi fecere apoſtoli & euangeliſtæ, non pauca legis & prophetarum dicta [illegible] (ſua interpretatione addita) inſerendo [illegible] eorum Eccleſiæ toto orbe ma[illegible] etiam inter [illegible] nonnulli utriuſque teſtamenti libros [illegible] planatione [illegible], qui quanquam [illegible] ſpectu cœleſtis tamen gratiæ ſunt panes [illegible]. Nam ſeruilia cophinis [illegible] opera fieri. Vnde de populo, qui in luto quondã ac lateribus ſeruiebat in Ægypto, dicit Pſalmiſta: Manus eius in cophino ſeruierunt. Illi ergo homines cum uidiſſent quod fecerat Ieſus ſignum, dicebant: quia hic eſt uere propheta, qui uenturus eſt in mundum. Rectè quidem dicebant Dominum propheram, magnum magnæ [illegible] præconem iam mundo futurum. Nam & ipſe prophetam ſe uocare dignatur, ubi ait: Quia non capit prophetam perire extra Hieruſalem. Sed necdum plene fide proficiebant, qui hunc etiam Deum dicere neſciebant. Ergo illi uidentes ſignum quod fecerat Ieſus, dixerunt: Quia hic eſt uerè propheta, qui uenturus eſt in mundum. Nos certiori cognitione ueritatis & fidei, uidentes mundum quem fecit Ieſus, & ſigna quibus illum repleuit, dicamus: Quia hic eſt uerè mediator Dei & hominum, qui impleuit mundum diuinitate, & mundus per ipſum factus eſt, qui in propria uenit, genus humanum quærere & ſaluare quod perierat, ac recreare mundum quem fecerat: qui cum ſuis fidelis per præſentiam diuinitatis eſt in mundo omnibus diebus uſque ad cõſummationem ſeculi, qui in cõſummatione ſeculi per humanitatem uenturus eſt in mundum,

Lu. 10 *Fragmenta collecta in duodecim cophinos.* *Numerus duodenarius.* *Pſ. 80.* *Lu. 13* *Matt. 28. Matt. 25.*

mundum, ut reddat ſingulis ſecundum opera eorum, impios quidem & peccatores æternum proiiciens in ignem, iuſtos autem in uitam introducens æternam, in qua uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM DOMINICA,
Homilia Euſebii Emeſeni.

Abijt Ieſus trans mare Galilaeæ, quod eſt Tiberiadis &c. Ioannis 6.

MAgna Dominus miracula facturus, & noui mirabiliſque panis delitias populo daturus, montem aſcendit, quatenus & nos quotieſcunque ſpiritualibus nouiſque epulis ſatiari cupimus, nó montis, ſed mentis altitudinem & ingenii ſublimitatem aſcendamus. Quoniam autem talibus delitiis refecti, feſtiuitatem agere, & Chriſti carnem, & ſanguinē ſuſcipere digni ſunt meritò hic dicitur, quia proximum erat Paſcha, dies feſtus Iudæorum. Securi enim ad hanc feſtiuitatem ueniunt, qui talibus epulis ſunt repleti. [Cum ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus, & uidiſſet quia multitudo maxima uenit ad eum, dixit ad Philippum: Vnde ememus panes, ut manducent hi? Hoc autē dicebat tentans eum. Ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.] Sciebat enim Dominus quid facturus erat, ſed tentando Philippum, audire uolebat quid de eius omnipotentiam ſentiebat: ſimulque nouum illud miraculum diſcipuli reſponſione extollebat, cum ex quinque panibus tot homines reficeret, quibus (ſecundum illius teſtimonium) ducentorum denariorum panes non ſufficerent, ut unuſquiſque modicum quid acciperet. Sic enim Philippus reſpōdet, dicens: [Ducentorum denariorū panes nō ſufficiūt eius, ut unuſquiſque modicum quid accipiat. Dicit ei unus ex diſcipulis eius, Andreas frater Simonis Petri. Eſt puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos & duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos?] Puer iſte populus Iudaicus eſt, ſenſu adhuc & intelligētia puerilis: quinque uerò panes, quinque libri Moyſi intelliguntur. Quos panes populus ille ubique ſecum portat, & non comedit, quia legit tantum ſcripturas, & non intelligit. De his beatus Matthæus Euangeliſta ſic ait: [Veſpere autem facto acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes: Deſertus eſt locus, & hora iam præteriit, dimitte turbas, ut euntes in caſtella, emant ſibi eſcas. Ieſus autem dixit eis: Non habent neceſſe ire: date illis uos manducare.] Veſpere enim Dominus turbas reficit, quia nouiſſima hora & ultima ætate prædicare cœpit. Vnde Ioannes ait: Filioli, nouiſſima hora eſt. Et Apoſtolus: Nos ſumus, in quos fines ſeculorū deuenerunt. Hoc autem agit in deſerto, i. in populo ſylueſtri, indomito, indiſciplinato & indocto. De quo Pſalmiſta ait: In terra deſerta, & inuia, & inaquoſa, ſic in ſancto apparui tibi, ut uiderē uirtutem tuam & gloriam tuam. In hoc deſerto & Ioannes Baptiſta prædicabat, dicens: Ego uox clamantis in deſerto, Parate uiam Domino. Si autem diſcipuli eius ſcirent hoc, quod Dominus facturus erat, ſicut ſciebat mater eius ad nuptias inuitata, nequaquam ei dixiſſent: Dimitte turbas, ut euntes in caſtella emāt ſibi eſcas. Illa enim ſpiritu Dei plena, iam futura prænoſcens dicebat: Vinum non habent: quoniam ſciebat filium ſuum, nouum uinum ibi eſſe daturum. Sed quid ait Dominus? [Date illis uos manducare. Reſponderunt ei: Non habemus hic niſi quinque panes & duos piſces.] Vides igitur, quia

Cur Dominus Philippū tētarit. — *Matt. 14.* — *Deinceps euāgelium hoc ſecū dum Matthæū interpretatur.* — *1. Io. 2.* — *1. Cor. 10.* — *Pſ. 62.* — *Ioan. 1* — *Ioā. 2.*

nondum Chriſti diſcipuli intelligebant, quid duo piſces & quinque panes ſignificarent. Ideoque tantæ turbæ putabant non poſſe ſufficere, quod uniuerſo mundo ſufficiebat. Quinque enim panes, quinque ſunt libri Moyſi: in quibus (ſi ſpiritualiter intelligantur) totum & nouum & uetus teſtamentum pleniſſimè continetur. Quorum quidem diuitiæ cunctis hominibus ad manducandum ſufficiunt. Semper enim creſcunt, ſicut & iſti panes: & qui plus comedit, plus abūdat. Duo uerò piſces, intellectus & memoria ſunt. Sine his panes iſti neque comedi, neque in uentre animæ retineri ualent. Talis enim cibus intellectu comeditur, & memoria retinetur. Igitur nec panis ſine piſcibus, nec piſces ſine panibus ſaporem habent. Quid enim legere prodeſt, ſi non intelligas? quid uerò intelligere, ſi id quod intelligis, memoriæ non commendes? Comedamus igitur panes, comedamus & piſces. Legamus & intelligamus, & ea quæ intelligimus, memoria retineamus. Qui autem aliter agunt, uenit diabolus & tollit uerbū de corde eorum, ne credentes ſalui fiant. Iuſsit igitur Dominus panes illos ſibi afferri: [Et cum iuſsiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum, acceptis quinque panibus & duobus piſcibus, aſpiciens in cœlum benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis.] Ecce Saluator noſter ſuper fœnum turbas diſcumbere facit, quatenus hoc cibo ille ſe intelligat eſſe indignum, qui nondum ſupra fœnum diſcubuit. Propheta enim dicit: Verè fœnum eſt populus: ſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos. Quicunque igitur es, qui uis ſatiari de panibus Chriſti, diſcumbe prius ſuper fœnum, imò prius teipſum fœnum eſſe cognoſce. Non iam luxuriet in te uiriditas carnis. Audi Apoſtolum dicentem: Mortificate membra ueſtra, quæ ſunt ſuper terram. Intellige quia flos & pulchritudo huius uitæ citò areſcit. [Accipiens autem Dominus quinque panes & duos piſces, aſpiciens in cœlum, benedixit & fregit, & dedit diſcipulis ſuis.] Magna munera diſcipulis daturus, prius in cœlum Dominus aſpicit, ut & nos intelligamus, quoniam omne datum optimum, & omne donum perfectum, de ſurſum eſt deſcendens a patre luminum. Omnis enim ſapientia a Domino Deo eſt, & cum eo fuit ſemper, & eſt ante æuum. Vnde & de ſeipſo Dominus ait: Ego ſum panis uiuus, qui de cœlo deſcendi. Illuc igitur Dominus aſpicit, unde ueniunt omnia bona. Benedicit autem panes, ut ſua benedictione multiplicentur. Sic etenim primis ſeminibus à principio Dominus benedixit, cuius benedictione ſemel accepta, uſque hodiè fructificare nō ceſſant. [Et fregit,] quod ualdè neceſſariū erat. Quid eſt enim panes frangere, niſi ſcripturarū myſteria reuelare? Ipſe enim diſcipulis ſenſum apperuit, ut ſcripturas intelligerent. Ipſe eos panes frangere, & ſcripturas exponere docuit. Hoc eſt. n. quod ait, [Et dedit diſcipulis ſuis, diſcipuli dederūt turbis.] Ipſe. n. diſcipulos ſuos, diſcipuli uerò nos docuerūt. Vnde Apoſtolus ait, Ego. n. accepi à Domino, quod & tradidi uobis. Nos quoque panes aliis frangimus, quos a Chriſti diſcipulis fractos accepimus, eosq; quotidiè turbis apponimus, dū hæc ſacri Euangelii uerba exponimus. [Et manducauerunt omnes & ſaturati ſunt. Manducantum autem fuit numerus quinque millia uirorum, exceptis mulieribus & paruulis.] Non ſunt panes niſi quinq;, mādueātes aūt plus millibus quinq;. Illi mādu cāt, panes creſcūt, certamē fit inter panes & homines: Vincunt panes, ſuperātur homines: illi ſufficiunt, iſti deficiūt, niſi. n. māducare homines ceſſaſſent, fortaſſe in infinitum panes creuiſſent. Sic igitur & cibus ſpiritualis, ſic panis utriuſq; teſtamēti, quātò plus comeditur, tanto amplius creſcit. Nōnne uides quomodò pa-

V. panes. — *Duo piſces.* — *Lu. 8* — *Eſ. 40.* — *Diſcūbere ſuper fœnum.* — *Col. 3* — *Iac. 1.* — *Eccl. 1* — *Ioan. 6* — *Ge. 1.* — *Panes frangere.* — *Lu. 24* — *1. Cor. 11.*

nis iſte mihi quoque in faucibus creſcit? Pauca enim
uerba ſunt quæ exponuntur: quæ ſi quis comedendi
auidus & ruminandi ualidus, qui & dentes fortiores
& ſtomachum ſaniorem haberet, ruminare adhuc &
plus frangere uoluiſſet, multas adhuc delicias ex his
parare ſibi potuiſſet. Sequitur: [Et ſuſtulerunt reli-
quias, duodecim cophinos fragmentorum plenos.]
Valdè enim plures ſunt reliquiæ panum, quam fuiſ-
ſent ipſi panes. Duodecim enim ſunt cophini reliquia
rum, panes uerò omnes antequam mãducarentur in-
tra unum cophinũ poni potuiſſent. Si quis autem iſta
miratur, miretur & cætera omnia quæ Dominus ope-
ratur. Quid enim fecit Deus, quod mirabile non ſit?
Ge. 1. Cœlum & terram fecit, mirabile eſt: Homines & cun
Ibid. cta animalia creauit, & hoc mirabile. Sed cur quidem
illud quoque mirabile non eſt, quòd ex pauco ſemine
per ſingulos annos tanta nobis horrea replet? Quid,
cum terræ humor idem ſit & in unaquaque arbore uel
herba mutat ſaporem? & cum ſecundum ſe neque dul
cis neque amarus ſentiatur in aliis tamen dulcis, &
aliis amarus inuenitur? Sic igitur quære per ſingula,
& nihil inuenies, quod non ſit mirabile. Noli autem
iſta mirari, ſed potius illum mirare, qui hæc & alia om
nia tam admiranda creauit. Illud quoque conſideran-
12. Co- dum eſt, quòd tot ſunt cophini, quot & Apoſtoli.
phini. Vnuſquiſque Apoſtolorum ex iſtorum quinque pa-
num fragmentis cophinum ſuæ mentis repleuit, ut ha
beret unde ſibi commiſſum populum reficere poſſet.
Vide modò in hoc uno cophino beati Matthæi Euan-
geliſtæ, quem ante mentis noſtræ oculos effudit, quan
tæ deliciæ contineantur. Quem de piſcibus quoque
multum ſuſcepiſſe dubitare non poſſumus, cum tam
bene hæc intellexerit omnia, & intellecta memoriæ
Ioã. 6. commendauerit. Similiter autem & beatus Ioannes
cophinum ſuum ex his panibus impleuit, qui eos hor
deaceos fuiſſe deſcribit. Verè itaque hordeacei erant,
ad comedendum inſuaues & difficiles, ideoque Domi
nus eos fregit, & piſces eis addidit, cum quibus faci-
lius comedi potuiſſent.

FERIA SECVNDA,

Ioannis 2.

In illo tempore: Prope erat Paſcha Iudæorum, & aſcẽdit Ieſus Hieroſolymam, Et inuenit in templo uen dentes oues, & boues, & columbas, & nummularios ſedentes. Et reliqua. Homilia Erici.

BEatus Ioannes, quia ultimus omnium
euangeliſtarum ſuum ſcripſit euange-
lium, idcircò plenius ac profundius
ea, quę a tribus euangeliſtis omiſſa fue
rant, deſcibere curauit. Illi enim ea
tantum ſcripſerunt, quæ a Domino
duobus annis ante paſsionem eius geſta ſunt, incipien
tes a tempore, quo Ioannes Baptiſta miſſus eſt in car-
cerem. Ergo diligentiſsimè ſancti euangelii narra-
tione conſiderata, reperimus bis Dominum ſaluato-
Bis Xp̃s rem ad Paſchalem ſolennitatem celebrandam Hiero-
ad pa- ſolymam ueniſſe, ſemel primo anno ſuæ prædicatio-
ſcha ue nis, quod Ioannes ſcribit: & iterum ipſo quo paſſurus
nit Hie erat anno, quando quinta die ante paſcha aſino ſe-
roſoly- dens, Heroſolymam intrauit. Vtraque tamen uice
mam. auaritiam ſcribarum, ſacerdotumque impietatem de-
Ioã. 12 teſtatus, quam in templo exercebant, eos cum omni-
bus qui negotia ibi habebant, eiecit. Qua de re pa-
tet, non eſſe hanc ipſam lectionem, quæ apud Mat-
thæum & Lucam legitur, quoniam bis idem miracu- *Matt.*
lum in paſcha geſtum eſt: Primo ſcilicet anno prædica *21.*
tionis, qui eſt tertius ante paſsionem, & tertio immi- *Lu. 19*
nente iam hora ipſius paſsionis. His per exceſſum ne
ceſſariò præmiſsis, ad exponendam per ordinem acce- *Ioan. 2*
damus ſancti euangelii lectionem. [Prope, inquit, erat
Paſcha Iudæorum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam.]
Quòd Dominus appropinquante paſcha Hieroſoly-
mam aſcendit, nobis profectò exemplum dedit, quan-
ta cura & ſtudio diuinis ſubdi debeamus imperiis. Si
enim ille qui erat Dei filius, in infirmitate noſtræ car-
nis apparens, decreta legis à ſe datæ implebat, ſolenni
tates legitimas cum cæteris hominibus frequentan-
do, quid nobis qui ſerui ſumus, agendum eſt? quanto
ſtudio & hæ, & aliæ feſtiuitates bonis operibus ſunt
præueniendæ, & digna reuerentia cum uenerint cele-
brandæ? [Et inuenit in templo uendentes oues, & bo-
ues, & columbas, & nũmularios ſedentes. Et cum fe-
ciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes eiecit de
templo, oues quoque & boues: & nũmulariorum effu-
dit æs, & menſas ſubuertit.] Non eſt putãdum, quòd *Vbi ſe-*
hæc uenalia in ipſo templo fuerint, ſed potius in porti *derint*
cibus, quibus ipſum templum cingebatur. Oues er- *uẽdẽtes*
go & boues & columbæ ad hoc ibi emebantur, ut in ſa
crificio Domini offerrentur. Nũmularii uerò adhoc
ibi reſidebant, ut inter emptores uenditoreſque ho-
ſtiarum prompta fieret pecuniæ taxatio. Ergo quo-
dammodo honeſta erat & licita iſta negotiatio, quia
ad hoc (ut dictum eſt) emebantur hoſtiæ, ut Deo of-
ferrentur. Quid ergo putamus feciſſet Dominus, ſi in
ueniſſet eos rixis diſsidentes, aut fabulis ocioſis, aut
turpibus & obſcœnis colloquiis uacantes, aut quoli-
bet alio ſcelere reperiſſet occupatos, ita in eos deſæ-
uit, & de tẽplo eliminare feſtinauit, quia ea negocian-
tur in templo, quæ Domino offerre uolebant? Hęc *In eos,*
contra illos dicimus, qui eccleſiam ingreſsi, non ſicut *qui in*
in domo Dei cũ metu & reuerẽtia ibi cõſiſtunt, ſed la- *tẽplis*
ſciuiẽtibus obtutibus uagi, inanibꝰ fabulis occupant, *inſolen-*
cachinno ſoluuntur, ſpretaque intentione orandi, pec *ter ſe ge*
cata pro quibus exorare debuerant, augent. Quodque *runt.*
grauius eſt, ſi quis eos pro huiuſmodi ſtulta præſum-
ptione redarguere auſus fuerit, odiis eũ & maledictis
perſequuntur, nec diuinum ex hoc iudicium reformi
dant, cuius templum nefario auſu prophanant. Hoc
ſanè, quod tunc corporaliter geſtum eſt in templo,
quotidiè geri in Eccleſia nullus qui rectè ſapit, igno-
rat. Quotidiè nanque Dominus ſanctam ſpiritualiter
intrat Eccleſiam, & qualiter in ea unuſquiſque conuer
ſetur, attendit. Cauendum ergo & ualdè pauendum
eſt, ne improuiſus ueniens, peruerſum in nobis ali-
quid, unde meritò flagellari, & de Eccleſia eiici debea
mus, inueniat. Maximè uerò hoc obſeruare debemus
in ea, quæ ſpecialiter domus Dei uocatur, ne quid ibi
ineptum geramus, ne dicatur de nobis quoque quod
per prophetam Dominus dixit: Dilectus meus in do- *Hiere.*
mo mea fecit ſcelera multa. Nec obliuiſcamur noſip- *11.*
ſos templum Dei eſſe, ideoque ab omni immunditia *Tẽplũ*
& iniquitate conſcientiam noſtram immunem cuſto- *Dei ſu-*
diamus, illud cum tremore recolentes, quod dicit *mus.*
Apoſtolus: Si quis tẽplũ Dei uiolauerit, diſperdet illũ *1. Co. 3*
Deus. Notandũ aũt eſt, quòd uendebantur in templo
boues, & oues, & columbæ. Boues quippe terram exa-
rant, & ſuſcipiendis ſeminibus præparant. Quid ergo
per boues, niſi doctrina cœleſtis accipitur? Boues igi- *Boues*
tur uendunt, qui uerbũ euangelii nõ pro auditorũ uti *qui uen*
litate, nec cauſa amoris Chriſti, ſed intuitu tẽporalis *dant.*
lucri auditoribus impendunt. Oues, ſimplicia & man
ſueta animalia, ueſtiendis hominibus ſua uellera præ-
ſtant. Et quid per oues, niſi opera ſimplicitatis & in- *Qui*
nocentiæ ſignantur? Vẽdunt ergo oues, qui gratia hu- *oues.*
manæ

manæ laudis opera agunt pietatis. De qualibus di-
Mat. 6 citur: Receperunt mercedem ſuam. Quid uerò
per columbam, quæ felle caret, niſi ſpirituſſanctus in-
telligitur, qui in ſpecie huius uolucris ſuper baptiza-
Qui co tum Dominum oſtenſus eſt? Columbas igitur uêdunt,
lubas. qui ſpirituſſancti donum per impoſitionê manus, uel
ad præmium, uel ad uulgi fauorem tribuunt, qui ſa-
cros ordines non pro uitæ meritò, ſed pro gratia lar-
Numu giuntur. Numularii uerò ſunt in têplo, hi, qui in Eccle
lary. ſia apertè terrenis rebus inſeruiunt, quæ ſua ſunt quæ-
rentes, non quæ Ieſu Chriſti. Hos omnes Dominus fa-
cto flagello de reſticulis, eiecit de templo. Quid per
funiculum, niſi crementa intelligûtur malarum actio-
Eſa. 5. num? Hinc Eſaias dicit: Væ qui trahitis iniquitatem
Pro. 5 in funiculis uanitatis. Et Salomon: Funiculis peccato-
rum ſuorum unuſquiſque côſtringitur. Cum enim pec
cator aliquis prioribus peccatis grauiora accumulat,
quaſi funiculum quo flagelletur, paulatim agêdo pro
longat. Eiecit ergo hos Dominus, eiecit cum eis bo-
ues ſimul & oues, cæteraque uenalia, quia talium do-
ctrina pariter cum ſuis authoribus reprobanda eſt, &
a domo Dei depellenda. Numulariorum quoque æs
effunditur, & menſæ ſubuertuntur, quia damnatis in
fine mundi reprobis, etiam illarum rerum quas dilexe
1. Io. 2. ſunt, auferetur figura, iuxta quod Ioanes dicit: Mun-
dus tranſit, & concupiſcentia eius. [Et his qui colum-
bas uendebant, dixit: Auferte iſta hinc, & nolite face-
re domum patris mei domum negociationis.] Vendi-
tionem columbarum in templo fieri prohibet, quia
gratia ſpirituſſancti non ad premium dâda eſt, ſed gra
tis accepta, & gratis debet dari. Vnde omnes qui ean-
dê pro præmio uel accipere uel dare uoluerint, ſimiles
ſunt ſcribis & phariſæis. Domum uerò Dei faciunt do
mum negociationis, qui ſacros ordines dando uel ac-
cipiendo præmium uel manu, uel ab ore requirunt; &
miniſterium quod perceperunt, non ſimplici intentio
ne, ſed pro humana retributione in Eccleſia peragût,
nec ſtudent, ut Deus in his quæ agunt glorificetur, ſed
ut ipſi potius laudentur & remunerentur. Sed & hoc
non negligenter prætereundum, quòd hic utraque
Domini ſaluatoris natura nobis commendatur. Hu-
mana quidem, quia ſicut homo ad celebrandam paſ-
chæ ſolennitatem cum cæteris aſcendit. Diuina ue-
rò ſecundum quam his quos eiciebat de templo, di-
xit: Nolite facere domum patris mei domum nego-
tiationis. Apertè nanque ſe filium Dei oſtendit, qui
templum Dei patris ſui domum appellat. [Recorda-
Pſ. 68. ti uerò ſunt diſcipuli eius, quia ſcriptum eſt: Zelus
Zelus domus tuæ comedit me.] Zelus hoc loco, in bonam
bonus. partem accipitur. Eſt enim zelus feruor quidam, quo
mens reiecto humano timore, pro defenſione uerita-
tis accenditur. Zelo ergo Dei patris ſaluator impios
negociatores eiecit de templo. Sed & nos quantum
poſſumus, zelemus domum Dei, & ne quid prauum
in ea geratur, ſtudioſe curemus: Quod tunc rectè agi-
mus ſi fratrem, qui templum Dei eſſe debuerat, uide-
mus uel ſuperbia tumidum, uel luxuria eneruatum,
uel ebrietati deditum, ſeu cuilibet uitio ſubſtratum, &
inquantum uires ſuppetunt, corrigere, & ad emenda-
tioris uitæ ordinem reducere ſatagimus: Vel etiam in
ipſa domo orationis, ubi corporis Chriſti ſacroſancta
myſteria conſecrantur, ubi angelorum & ipſius Dei
præſentia anguſtius eſſe non dubitatur, ne quid inho-
neſtum aut indecens agatur, ſolicitè procuremus.
[Reſponderunt Iudæi, & dixerunt ei: Quod ſignum
oſtendis nobis, quia hæc facis? Reſpondit illis Ieſus:
Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo il-
lud.] De quo templo hoc dixeriſ, oſtendit euangeliſta
cum ſubdit: [Hoc autem dicebat de templo corpo-
ris ſui.] Templum dignißimè ſanctum corpus ſuum
dicit, ſacrarium diuinitatis, quia, ut Apoſtolus ait:
In ipſo habitat omnis plenitudo diuinitatis corpora- *Col. 2*
liter, & ſunt in illo omnes theſauri ſapientiæ & ſcien- *Têplũ*
tiæ abſconditi. Hoc templum ſoluendum erat in paſ- *corpo-*
ſione, excitandum citißima diei tertii reſurrectione. *ris Xpi.*
Non dicit, ſicut illi in paßione confinxerũt, deſtruam,
ſed honeſto uerbo, Vos, inquit, ſoluite. Neque enim
conuenit, ut noſipſi nobis manus inferamus. Vos er-
go, ait, ſoluite: quia ab illis impendendus, id eſt, excru
ciandus & crucifigendus erat. Meritò igitur de tem-
plo illo typico eiecti fuerant, qui ipſum uerum Dei
templum, in quo nulla prorſus peccati macula eſſe po
terat, ſoluere per mortem quærebant. [Dixerunt er-
go Iudæi; Quadraginta & ſex annis ædificatũ eſt hoc
templum, & tu in tribus diebus excitabis illud?] Car-
naliter Domino reſponderunt, quia carnaliter ſupe-
riora eius uerba intellexerunt. Quod enim ipſe de ſui
corporis templo dixerat, hoc iſti de materiali templo
dictum putabant. Verum quod dicunt quadraginta &
ſex annis templum ædificatum: non primũ, ſed ſecun
dum eius indicant ædificationem. Primo nanque tem
plum ipſum à Salomone, in maxima regni pace, decen
tißimo opere, ſeptem annorum ſpatio perfectum eſt:
Hoc deſtructũ poſtea a Chaldæis, rurſum poſt ſeptua-
ginta annos, iubente rege Perſarum, relaxata populi
captiuitate, a filiis tranſmigrationis ſub Zorobabel &
Ieſu principibus reædificari cœptum eſt. In quo ope- *2. Eſd.*
re ſic impediti ſunt, impugnãtibus ſe uicinis genti- *4.*
bus, ut una manu gladium tenerent, altera lapidem in
parietis ſtructuram ponerent. Atque ita factum eſt,
ut per quadraginta ſex annos inchoata têpli fabrica,
uix potuerit impleri. Hic autem annorum numerus,
perfectioni dominici corporis aptißimè congruit.
Tradunt nanque phyſici, tot dierum ſpatio formam
humani corporis in utero matris perfici. Suſceptum
nanque ſemen primis ſex a conceptione diebus la-
ctis habet ſimilitudinem, nouem ſequentibus uerti-
tur in ſanguinem, reliquis duodecim coagulatur, &
in carneam ſoliditatem redigitur, aliis uero decem &
octo formatur uſque ad perfecta membrorum li-
neamenta, hinc iam uſque ad tempus editionis magni
tudine ſemper augetur. Sex autem, & nouem, & duo
decim, & decem & octo in ſumma collecti, quadragin
ta quinque faciunt. Quibus ſi ipſum diem addicias,
quo diſcretum per membra corpus incipit ſumere cre
mentum; quadraginta ſex abſque errore reperies. Per *De his*
quod uidelicet tot dies in ædificatione corporis Do- *uide 3.*
mini, quot annos in fabrica templi legimus, numeran *partem*
tur. Poſſumus quoque hunc ipſum numerum in nomi *ſumma*
ne Adam, ſupputato ipſarum literarum numero, inue *S. Tho*
nire; cuius nomê ex principalibus quatuor climatum *ma A-*
mũdi literis apud Græcos côſtat. Per quod innuitur, ip *quina-*
ſum primum parentem noſtrum de paradiſo eiectum, *tis quæ-*
& in totum orbem fuiſſe diſſeminatum. Nomina quip *ſtio. 33.*
pe quatuor mundi partium ſecundum Græcos ſunt, ar- *arti. 1.*
ctós, díſis, anatolì, meſimbria, hoc eſt, ſeptentrio, oc-
cidens, oriens, & meridies. Nomen uerò Adam ex α,
δ, α, μ; conſtat Quarum literarum ſecundum Græcos
numerus eſt α unum, δ quatuor, & rurſum α unum,
& μ quadraginta, quæ ſimul ſunt quadraginta ſex.
Tot nimirum diebus corpus Chriſti in utero uirgina-
li formatum ac perfectum eſt. Per quod deſignabatur,
primum Adam per orbem diſperſum, per ſecundum
Adam, id eſt, Chriſtum, colligendum, atque in unio-
nem fidei congregandum. [Cum ergo ſurrexiſſet a
mortuis, recordati ſunt diſcipuli eius, quia hæc dice-
bat, & crediderunt ſcripturæ, & ſermoni quê dixit Ie-
ſus.] Nondum ſancti apoſtoli ſcripturas intelligebât,
quia necdum Chriſtus a mortuis reſurrexerat, non-
dum illis ſpiritum ſanctum apertè dederat. At ipſo

die reſurrectionis ſuæ apparens illis, aperuit illis ſenſum, ut intelligerent omnia, quæ de ipſo erant in lege (*Lu. 24*) Moyſi & prophetis & pſalmis ſcripta. Tunc recordati ſunt uerborum, quę ante paſsionem Dominum dicentem audierant. Et crediderunt, inquit, ſcripturæ prophetarum, quæ eum reſurrecturum prædixerat: & ſermoni quem dixit eis Ieſus, hoc uidelicet quod pręmiſſum eſt: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. [Cvm aũt eſſet Ieſus Hieroſolymis in paſcha in die ſeſto, multi crediderunt in eũ. Ipſe autẽ non credebat ſemetipſum eis, eo ꝙ ipſe noſſet oẽs, & non opus erat ei, ut quis teſtimonium perhiberet de homine. Ipſe.n.ſciebat, quid eſſet in homine.] Patet cauſa, quare Dominus ad feſtiuitates Iudæorum celebrandas corporaliter uenerit, ut uidelicet plures per eius prædicationem in eum crederent. (*Cur dominus ad feſta celebrãda acceſſerit.*) Ait.n.euangeliſta, quia cum eſſet Ieſus Hieroſolymis, multi crediderunt in eum: ſed ipſe non credebat ſeipſum eis, quia illi non ſic credebant in eum, ut digni eſſent, cum quibus Chriſtus familiariter habitaret. Licet.n.iã credere putarentur, ipſe introrſus corda eorum intuebatur. Hoc eſt.n.quod dicitur: Eò ꝙ ipſe noſſet omnes. Nec uolebat a talibus prædicari, quos præuidebat in ſua paſsione poſſe ſcandalizari. [Non.n.illi opus erat, ut quis teſtimonium perhiberet de homine. Ipſe.n.ſciebat, quid eſſet in homine.] Hi nimirũ typum tenebãt cathecumenorum, qui iam credunt in Chriſtum, ſed ipſe non ſe credit eis, quia nondum renati ſunt aqua baptiſmatis. (*Ioã. 3.*) Nemo.n.poteſt introire in regnum Dei, niſi prius renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto. Inde etiam mox eccleſiaſticus obtinuit, ut cathecuminis nõ credãtur myſteria corporis & ſanguinis Chriſti, quãquam ipſi ſe in Chriſtum credere fateantur. Nos uero, qui & in Chriſto iam renati, & uiuificis corporis eius ſacramentis ſumus initiati, agamus nomini eius æternas gratias, eiuſq; miſericordiam dignis inquãtum ſufficimus laudibus extollamus, qui nobis ita ſe credere, ita dignatus eſt incomprehenſibili pietate cõtradere, ut ipſe in nobis, & nos maneremus in eo. Magnũ eſt certẽ ꝙ præſumimus, ſed ſecuri ſumus de eius ueraciſsima promiſsione qua ait: Qui mãducat carnẽ (*Ioã. 6.*) meã, & bibit meũ ſanguinẽ, in me manet, & ego in eo. Proinde inſpiciamus diligenter penetralia cordium noſtrorum, & quicquid uitiis fœdum, quicquid ſordidum deprehenderimus, his præcipuè diebus feſtinemus orationibus, ieiuniis, & lachrymis emundare profuſis. Præueniamus modò faciem eius in confeſsione, ſi cupimus eius in futuro uultum cernere ſine confuſione. Ad cœleſtem patriam tendentes, nulla ſeculi obiecta præpediant, nec proſpera reuocent, nec aduerſa retardent. (*1. Co. 2*) Neq; enim uile aut caducũ aliquid nobis promittitur, ſed illud quod nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit. Ad quod mereamur peruenire, opitulante ipſo, qui nos dignatus eſt uocare, Amen.

HOC LOCO DESIDERATVR
Homilia Euſebi Emeſeni.

FERIA TERTIA,
Ioannis 7.

In illo tempore. Iam die feſto mediante, aſcendit Ieſus Hieroſolymam in templum, & docebat. Et mirabantur Iudæi, dicentes: Quomodò hic literas ſcit, cum non didicerit? Et reliqua. Homilia Erici.

IN lectione quæ hanc præcedit, narrat ſanctus euangeliſta, quia ambulat (*Ioan. 7*) Dominus in Galileam: non.n.uolebat ire in Iudæam, quoniam Iudæi quærebant eum occidere. Cum ergo ibi eſſet, & (ut ita dictum ſit) propter concitatam contra ſe perſecutionem deliteſceret, eſſetq; in proximo dies feſtus ſcenopegiæ dixerunt fratres eius ad eum: Tranſi hinc, & uade in Iudæam, ut & diſcipuli tui uideant opera tua quæ facis. Quos uidens Dominus labilem & caducam huius mundi gloriam quærere, & cœleſtẽ paruipendere, reſpondit: Vos aſcẽdite ad diem feſtum, ego non aſcendam ad diem feſtũ iſtũ. Cũ igitur hæc & plura alia ad redarguendos confundendoſq; humanæ laudis cupidos dixiſſet, tũc quidem manſit in Galilæa. [Iam autem mediante die feſto,] (nam per octonos dies agebatur ipſa ſolennitas) ſicut nunc lectum eſt, & ipſe Ieſus aſcendit. [Et mirabantur Iudæi, dicentes: Quomodò hic literas ſcit, cũ non didicerit?] Quidnam hoc eſt, ꝙ antequàm Dominus ad feſtiuitatem ueniret, quærebant eum, & murmur magnum de eo erat? Ecce adeſt, qui quærebatur, docet qui latebat, palàm loquitur, & non tenetur. Sed illud erat exempli, hoc poteſtatis. Latuit.n.ut nos doceret perſecutionem debere fugere, ſecũdum quod alibi præcepit: Si uos perſecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam. (*Matt. 10.*) Et mirabantur, inquit, Iudæi. Mirabantur, non tamen ab infidelitate cõuertebantur. Sed unde mirarentur, aperitur cum ſubditur: [Vnde hic literas ſcit, cùm non didicerit?] Nouerant ubi natus, & quomodò fuerit educatus. Nunquam eum uiderãt literas diſcentem, audiebant tamen eum de lege diſputantem, legis & prophetarum teſtimonia proferentẽ: quod nemo alius faceret, qui legem ipſam non legiſſet. Nemo autem ipſam legem legeret, niſi prius literas didiciſſet. Hac de cauſa mirabantur, non intelligentes eum legis authorem & Dominum. Quod ſi credere uoluiſſent, nequaquam mirarentur, ſi ille legem noſſet, qui ipſam legem dediſſet. Verum hæc illorum admiratio, facta eſt ueritatis magiſtro, altioris doctrinæ inſinuandæ occaſio. Reſpondit enim Dominus aliquid profundum, & attentius inſpiciendum. Nam ſequitur: [Respondit eis Ieſus: Mea doctrina non eſt mea, ſed eius qui me miſit.] Paucis uerbis quaſi contrarium aliquid Dominus dixiſſe uidetur. Non enim ait, iſta doctrina non eſt mea, ſed, Mea doctrina non eſt mea. Quærendum ergo quid ſit, Mea doctrina non eſt mea. Si enim ſua, quomodò non ſua? Sed recolamus quid beatus Ioannes in exordio huius euangelii dixerit, & ibi reperire poterimus ſolutionẽ huius quæſtionis. Ait.n. In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & (*Ioan. 1*) Deus erat uerbum. Quæ eſt ergo doctrina patris, niſi uerbum patris? Verbum enim, alicuius eſt uerbũ. Et ideò ſuam doctrinam dixit non ſuam, quia ipſe non à ſe eſt, ſed eſt uerbum patris. (*Doctrina patris uerbum patris.*) Quod ergo ait, Mea doctrina non eſt mea, tale eſt, ac ſi diceret: Ego qui doceo, non ſum a meipſo. Cum enim credamus & confiteamur filium patri eſſe ęqualem per diuinitatem, nec ullam recipiamus inter generantem & genitum, uel naturæ uel ſubſtantiæ differentiam, tamen ille pater, ille filius. Et pater quidem de nullo, quia de ſe Deus eſt. Filius uerò non de ſe, ſed de patre genitus eſt Deus, ſicut ſpiritus ſanctus a patre procedit & filio. Et hi tres unus Deus, unũ lumen, una potentia, una maieſtas. Et quia hoc tam profundum myſterium uidebat non oẽs poſſe intelligere, dat conſiliũ, quid agentes ad illud pertingere ualerent. [Si quis, inquit, uoluerit uoluntatẽ eius facere, cognoſcet de doctrina mea, utrum ex Deo ſit, an ego a meipſo loquar.] Si quis uoluerit

uoluntatem

uoluntatem patris facere, hoc eſt, ſi quis noluerit in filium eius credere, cognoſcet de doctrina mea, hoc eſt, intelliget. Ergo intellectus eſt merces fidei. Non ergo intelligendũ eſt ut credamus, ſed prius credendum ut intelligamus. Scriptum nanq; eſt: Si non credideritis, non intelligetis. Ergo faciamus uoluntatem patris, hoc eſt, credamus in filium Dei patris. Hæc eſt uoluntas patris, iuxta quod alibi idem filius dicit, hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum, quem miſit ille. Cognoſcenda ſanè eſt neceſſariò huius uerbi ſtructura. aliud enim eſt, cum dicimus per datiuum caſum, credo tibi: aliud per accuſatiuum, credo in te. Dicimus certè credere nos Paulo, ſed non in Paulum. Dicimus credere nos Petro, ſed non in Petrum. Ergo aliud eſt credere Deo, aliud eſt credere in Deum. Credere.n. Deo, eſt uerbis illius fidem accommodare, ſecundum quod & dæmones credunt ei, & contremiſcunt. Credere uerò in Deum, eſt Deum credendo amare, credendo diligere, membris eius credendo incorporari. Hæc eſt fides quam a nobis exigit Deus, quæ per dilectionem operatur. Si quis ergo facit uoluntatem patris credendo in filium eius, cognoſcet de doctrina Chriſti: quia non aliunde, non de nihilo, ſed de patre eſt, manens in patre, æqualis patri. [Qui a ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit.] Quibus uerbis Antichriſtũ notat, theſaurum malitiæ, & perditionis filium: Qui (ut Apoſtolus ait) aduerſatur & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur: ita ut in tẽplo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Hic ergo cùm uenerit, a ſemetipſo loquetur, ſua ſe authoritate ueniſſe, non a Deo miſſum dicens: nec Dei, ſed ſuam gloriam quæſiturus eſt. De quo alibi dicit: Ego ueni in nomine patris mei, & non ſuſcepiſtis me: ſi alius uenerit in nomine ſuo, illum accipietis. [Qui autem quærit gloriam eius qui miſit eum, hic uerax eſt, & iniuſtitia in illo non eſt.] Sic utiq; Dominus his uerbis inſinuat, qui cùm per diuinitatem æqualis eſſet patri, tamen per ſuſceptam ſerui formam apparens in tẽpore, qui erat creator temporum, non ſuam quæſiuit gloriam, ſed patris. Vel nobis certè per hoc præbuit humilitatis exemplum, ut nos qui puri homines ſumus, nec ex nobis boni quicquam poſſumus, totum Deo tribuamus, ad eius laudẽ & gloriam referamus, cùm uel boni aliquid facimus, uel eius largiente clementia rectè ſcripturas illius intelligimus. Sed nos econtrà bona quæ agimus, nobis ſuperbè aſcribimus, mala uerò noſtra creatori noſtro irrogamus, cauſantes quòd tales nos fecerit. Chriſtus uerò Dominus noſter gloriam patris quærebat, & idcircò uerax eſt, & iniuſtitia in illo non eſt. In Antichriſto uerò iniuſtitia eſt, & uerax nõ eſt, quia ſuam, non Dei gloriã quæſiturus eſt. Non eſt Deo miſſus, ſed uenire permiſſus. [Nónne moyſes dedit nobis legem, & nemo ex nobis facit legem? Quid me quæritis interficere?] illi quidẽ gloriabantur ſe legis præcepta implere, ſed aperta reuincuntur ſententia. Lex.n. homicidium uetat. quomodò ergo legem faciebant, qui ſaluatorem interficere cogitabant? Nã ſi legem rectè legiſſent, & opere impleſſent, in ipſis ſcripturis ſuis Chriſtum agnoſcerent, & nunquam de eius morte tractaſſent. [Reſpondit ei turba.] Turba, inquit, ſemper incerta & turbata, nulla rationis ordine prædita. [Dæmonium habes. Quis te quærit interficere?] O ſcelus inexpiabile: o blaſphemia, neque in hoc ſeculo neque in futuro remittenda. Nam peius fuit hoc dicere, quam Chriſtum occidere. Ei nanq; dicebant, Dæmonium habes, qui ſuo imperio dæmonia expellebat. Obturandæ eſſent aures ad tam ſceleſtam contumeliam, niſi ipſius Domini exemplo diſceremus habere patientiã. Neq;.n. a furioſis turbatis hæc audiens turbatus eſt, ſed in ſua ueritate tranquillus permanẽs, nõ reddidit malum pro malo, nec maledictũ pro maledicto. Quibus ſi reſpõdere uoluiſſet, Vos potius habetis dæmonium, uerũ utiq; diceret: quia niſi pleni dæmonio eſſent, tam peruersè de Deo loqui nõ poſſent. [Reſpondit ergo eis: Vnũ opus feci, & omnes miramini.] ac ſi diceret: Qui tantum miramini in ſanatione unius hominis, quantum miraremini, ſi omnia opera mea uideretis? Vnam.n. rem fecerat, ſanauerat in ſabbato paralyticum, qui triginta & octo annis decumbebat, & turbati ſunt, quia nõ intelligebant eum eſſe authorẽ ſabbati. Non deſtruxerat ſabbatũ, hominem in eo ſanando: quia ad ſalutem hominum, ſabbati cuſtodia hominibus data fuerat. [Propterea Moyſes dedit nobis circuncisionẽ, non quia ex Moyſe eſt, ſed ex patribus.] Moyſes quidẽ legem decreuit, ut circuncisio ſeruaretur, ſed non ipſe author eſt circuncisionis. Multò .n. ante legem tempore Abraham primus recepit circuncisionẽ a Domino, in ſignum magnæ fidei ſuæ. [Et in ſabbato, inquit, circunciditis hominem.] Tanquã diceret: Reuincit uos Moyſes. Præcipitur in lege, ut hominẽ octaua die circuncidatis: præcipitur ẽt, ut ſabbatizetis ſeptimo die. Si ergo octaua dies illius qui natus eſt euenerit die ſeptimo, hoc eſt, in ſabbato, quid facietis? Vacabitis, ut cuſtodiatis ſabbatum, an circuncidetis infantem, ut impleatis octaui diei ſacramentũ? Sed noui quia circuncidetis, quoniam ſignum ſalutis eſt, & non debet homo in ſabbato uacare a ſalute. Ergo nec mihi indignamini, quia totum hominem ſanũ feci in ſabbato: quia & curatus eſt, ut ſanus eſſet in corpore: & credidit, ut ſanus eſſet in anima. [Si circuncisionẽ accipit homo in ſabbato, ut non ſoluatur lex Moyſi: mihi indignamini, quia totũ hominẽ ſanum feci in ſabbato?] Illa quippe circũciſio ob tres præcipuè cauſas data fuerat. Primò, ut ſignũ eſſet magnę fidei Abrahæ. Secundò ut per eã a cæteris nationibus diſcernerentur in corpore, ſicut fimbriis palliorum diſtinguebantur in ueſte. Tertiò, ut illã in uirili membro ſuſcipientes, caſtitatem mẽtis & corporis ſe obſeruare debere cognoſcerent. Et tantundẽ ualebat tunc circuncisio, quantum & in nouo teſtamẽto baptiſma: quia omnia peccata per eam dimittebãtur, excepto q; ianuam regni cœleſtis nequaquam aperire poterat. Non ergo a tam utili & proficua re, propter inanis ocij ſabbatũ, uacare debebant. Myſticè uerò illa circuncisio figurabat baptiſma, quod nunc in Eccleſia geritur, quo uerisſimè omnia peccata dimittuntur, & cœleſte regnũ credentibus aperitur. Exhibebatur uerò circuncisio uirili membro, per quod humana propagatio miniſtratur, ut oſtenderetur, per unum hominem peccatum intraſſe in mundum, & per peccatum mortem, & ſicut omnis homo cum præputio naſcitur, ita etiam omnis homo cum originali peccato generatur, a quo cum omnibus uitiis per baptiſmum, quod eſt uera & ſpiritualis circuncisio, expoliamur. Petrinis autem cultris circuncidebantur homines, quia, ut ait Apoſtolus, Petra erat Chriſtus per cuius nominis inuocationem, ſimplex aqua baptiſmatis ſpirituali potentia fœcundatur, ut hominibus ſpiritualem poſſit præſtare generationem. [Nolite iudicare ſecundum faciem, ſed iuſtum iudicium iudicate.] Secundum faciem iudicare, eſt perſonam in iudicio conſiderare. Et iſti perſonaliter iudicabant, quia illis qui in ſabbato paruulos circuncidebant, nõ iraſcebantur: Domino autem indignabantur, quia in ſabbato totum hominem ſaluum feciſſet. Iuſtum, inquit, iudicium iudicate: quod ſi facitis, neque me, neque Moyſen condemnabitis: ſed ueritate perſpecta, nullatenus mea opera Moyſi præceptis contraire uidebitis. Sanè hæc Domini admonitio, non ſolis facta eſt

Eſ. 7. *Io. 5.* *Credere Deo.* *Iac. 2.* *Credere in Deum.* *Fides, quam Deus exigit.* *2. The. 2.* *Io. 5.* *Immanis Iudæorũ blaſphemia.* *Io. 5.* *Ex. 12* *Ge. 17.* *Leuit. 12.* *Circũciſio tres ob cauſas mã data.* *Circuncisio, typus baptiſmi.* *1. Cor. 10.* *Iudicare ſecũdum faciem.*

Iudæis: nos etiam Dominus monuit, nos inſtruxit. Sic ergo uerba eius audiamus, quaſi præſens nobis loquatur. Ait.n. [Nolite iudicare ſecundum faciem, ſed iuſtum iudicium iudicate.] Magni laboris eſt hoc uitium effugere, i. nõ ad intuitum perſonæ iudicare, ſed iuſtum iudicium proferre. Nullus quippe alius hoc poteſt implere, niſi ille qui omnes æqualiter diligit: qui in iudicandis cauſis non attendit ambitum, ſed meritum: neo conſiderat quis iudicandus, ſed unde ſit iudicandum. Nec hoc dicimus de illis, quos pro graduum honore diuerſo modo iubemur honorare: ſed de illis, quorum cauſas diſcere ac iudicare iubemur. [Dicebant autem quidam ex Hieroſolymis: Nónne hic eſt quem quærunt interficere? Ecce palàm nũc loquitur, & nihil ei dicunt.] Iſti qui hoc dicebant, noue rant, quia Dominus a Iudæis quærebatur, ſed non intelligebant, ꝙ ſua potentia non tenebatur: atq; ideò putauerunt principes iam crediđiſſe, quia ipſe eſſet Chriſtus. Dicunt.n. [Nunquid uerè cognouerunt principes, quia hic eſt Chriſtus?] Sed oſtendunt ſe nondũ crediđiſſe, cùm ſubiungunt: [Sed iſtum nouimus unde ſit. Chriſtus aũt cùm uenerit, nemo ſcit, unde ſit.] Quid eſt quod dicunt: Chriſtus cũ uenerit, nemo ſcit

Mat. 2 unde ſit? Nam Herode locum natiuitatis Chriſti requirente, reſpõderunt ꝙ in Bethleem naſciturus eſſet, & ipſa ſua uerba prophetica authoritate confirmauerunt. Sed nouerãt locum natiuitatis eius, non autem poterant comprehendere generationem diuinitatis eius, propheta dicente: Generationem eius quis

Eſ. 53. enarrabit? Ac ſi dicerent: Iſtum ſicut aliquem ex cæ-

Eſ. 53. teris hominibus nouimus: nihil in illo diuinum, nihil regale attẽdimus. Chriſtus uerò noſter Deus omnipotentiſſimus uenturus eſt, & uniuerſo mundo imperaturus. Hæc erat cauſa morbi illorũ. Ideò.n. in Chriſtum credere nolebant, quia humanitatem ſolam in eo conſiderabant, diuinitatem perpendere non ualebant. Vnde & Dominus illis ad utrunq; reſpondit, uidelicet & de humanitatis fragilitate, & de diuinitatis maieſtate. [Clamabat.n. docens in templo: Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis.] Hoc de ſua dixit humanitate ſecundum quam & locum natiuitatis eius, & parentum nobilitatem, & uultus effigiem nouerant. Sciebant ergo eum, quia de regali ſtirpe deſcenderat, & nobilitatis lãpade illuſtris, latere nõ poterat. [Et a meipſo non ueni, ſed eſt uerus qui miſit me, quem uos neſcitis.] Hoc ad ſuam retulit diuinitatem, ſecundũ quã ignorabant eum eſſe Dei filium, & a patre miſſum in mundum. Neſciebant ẽt Deum patrem, qui uerus eſt ipſius genitor ueritatis, quem neſciebant: quia ignorantes filium, nec in eum credentes, ad Dei patris notitiam peruenire non merebantur. Deniq; ſubiungit: [Ego autem noui eum.] Si ergo eum cognoſcere uultis, a me quærite ut ſciatis, quia ab illo ſum, & ille me miſit. Pulcherrimè & quambreuiſſimè diuinitatem ſimul & humanitatem ſuam complexus eſt. [Ab ipſo, inquit, ſum,] q̃a filius de Deo patre natus ſum. Quicquid.n. eſt filius, ab ipſo eſt, & ei debet, cuius eſt filius. [Et ipſe me miſit,] hoc eſt, incarnari cõſtituit, hoc eſt, quod me uidetis, quod præſentem attenditis. Cum autem audiamus Deum patrem miſiſſe filium, non cogitemus naturæ diſſimilitudinẽ, ſed patris authoritatẽ. [Quærebant ergo eum apprehẽdere, & nemo in eum miſit manus, quia nõdum uenerat hora eius.] Nemo, inquit, in illum miſit manus, hoc eſt nullus uim fecit, nullus eum rapere præſumpſit, quia nondum uenerat hora eius, hora uidelicet uoluntatis illius. Sicut enim uoluntate natus, ſic & uoluntate paſſus eſt. Nam ſicut ante ſecula præordinauit matrem uirginem de qua naſceretur, ſic etiam præſciuit & præelegit mortẽ quam pateretur, & tempus quando pateretur. Huius horæ

Chriſtus uluntaie & natus & paſſus.

reminiſcens dum penderet in cruce, dixit, Conſummatum eſt. Et inclinato capite tradidit ſpiritum. Non ergo potuerũt eum Iudæi comprehẽdere, quia ipſe mortem ſuam & miniſtros mortis ſuæ in ſua habebat poteſtate, ac cum ipſe uoluit pati, etiam ſi uoluiſſent a nece eius Iudæi abſtinere, nõ potuiſſent. In altero igitur miſericordia, in altero ueritas prærogata eſt. Miſericordia quidem in humilitate carnis, qua pati uoluit, ueritas in poteſtate diuinitatis, qua donec ipſe uoluit comprehẽdi nequiuit. Verunq; propter noſtram ſalutem geſtum eſt, propter quos homo factus fuerat, qui hominem fecerat, ne periret quod fecerat. Non ergo ſimus ingrati tãtis beneficiis, quæ ab ipſo immeriti accepimus & indigni. Obediamus præceptis eius, ut ſimus compotes promiſſionis eius. Quæramus ſpirituali deſiderio uultum eius, quæramus faciem eius ſemper. Quæramus eum, non ſicut Iudæi, ut eum occidamus, ſed ut ab ipſo uiuificemur. Quæramus non ut eum a nobis expellamus, ſed ut cum eo in perpetuum maneamus, Amen. *Io. 19.*

EADEM III. FERIA, HOMILIA Euſebi Emeſeni.

Iam die feſto mediante, aſcendit Ieſus in templum, & docebat, &c. Ioan. 7.

DIximus ſuperius hanc feſtiuitatem ſeptẽ diebus celebrari. quod igitur ait, [Iam die feſto mediãte,] tale eſt, ac ſi diceret, Cũ adhuc media pars dierum ſupereſſet de tota feſtiuitate, aſcendit Ieſus in tẽplum & docebat. Mirabantur autem Iudæi eum audiẽtes, quoniam mira loquendi ſuauitate de lege & prophetis eum ſcholaſtice diſputare audiebant, quẽ nunquã in ſcholis literas didiciſſe cognouerãt. Quia.n. ſolũ hominẽ uidebãt, nihil niſi hominẽ eum credebant. Sed latet diuinitas, omnis huius doctrinæ informatrix atq; magiſtra. Vnde ẽt ipſe Dominus ſubinferens, ait, [Mea doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me.] Sed ſi ſua erat, quomodò non ſua erat? & ſi ſua non erat, quomodò ſua erat? Ipſe .n. utrunq; dicit, ſuã & non ſuã. Sed ſua erat, quia diuinitatis erat, & ſua non erat, quia humanitatis nõ erat. ſic igitur & ſua erat, & ſua non erat. Similiter.n. & illud intelligitur, quod ſuperius ait, Quia deſcendi de cœlo, non ut faciam uoluntatẽ meã, ſed uoluntatem eius qui miſit me. Et quidem unum ſunt & pater & filius. Hoc.n. ipſe ait, Ego & pater unũ ſumus. Vna igitur uoluntas utriuſq;. Si igitur facit uoluntatem patris, facit & uoluntatem ſuam. Facit igitur & uolũtatem ſuam, & non uoluntatem ſuam. Facit.n. uoluntatem ſuam ſecundum diuinitatẽ, ſed non facit uoluntatem ſuam ſecundum naturam humanitatis. Dicebat igitur Dominus Iudæis admirãtibus in doctrina eius, [Mea doctrina non eſt mea.] Mea doctrina non eſt hominis, mea doctrina non eſt humanæ ſapientiæ, neq; ego ab homine didici eam nolite mirari, diuinitatis eſt, intus eſt magiſter, qui me talia docuit. De quo ſuo magiſtro per Eſaiã ſic ait, Erigit manè, manè erigit mihi aurẽ, ut audiã quaſi magiſtrũ. Idẽ igitur ipſe, & magiſter & diſcipulus eſt. Magiſter, ſecundum diuinitatem, diſcipulus, ſecundum humanitatẽ. Planum eſt itaq; quod ait, [Mea doctrina nõ eſt mea, ſed eius qui miſit me.] Tale quidẽ ẽt diſcipulis ait, Non.n. uos eſtis q̃ loquimini, ſed ſpirit⁹ patris ueſtri, q̃ loquitur in uobis. [Si q̃s uoluerit uolũtatẽ eius facere, cognoſcet de doctrinã,

Chriſti doctrina & ſua, & nõ ſua. *Io. 6.* *Io. 10.* *Eſ. 50.* *Matt. 10.*

ſtrina utrũ ex Deo ſit, an ego a meipſo loquar.] Soli
igit illi hãc doctrinã intelligere & cognoſcere poſsũt,
qui patris uoluntatem faciunt. Eſt autem uoluntas pa
Ioan. 6 tris, ut in eum credamus, quem ipſe miſit. Niſi igitur
Eſa. 7. crediderimus, non intelligemus. Vnde & Eſaias ait:
Niſi credideritis, non intelligetis. Fides igitur nobis
eſt neceſſaria, ut ad hanc doctrinam peruenire ualea-
mus. Sed quid eſt quòd ait: utrum ex Deo ſit, an ego a
meipſo loquar: niſi utrum ſecundum diuinitatem lo-
quar? Loquitur enim Dominus a ſeipſo, ſed ſecundum
alteram partem ſuipſius. [Quia a ſeipſo loquitur, glo
riam propriam quærit: qui autem quærit gloriam eius
qui miſit illũ, hic uerax eſt, & iniuſtitia in illo nõ eſt.]
Non generaliter de omnibus, ſed ſpecialiter de ſeipſo
Anti- & de Antichriſto dicit Ieſus. Ille enim non a ſpiritu
chriſtus ſancto loquetur, ſed a ſemetipſo: ille non Dei, ſed ſuam
2. Thes. gloriã quærit, qui ſupra omne quod dicitur Deus, aut
2. quod colitur, ſe exaltabit, ita ut in tẽplo Dei ſedeat,
oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Econtrà uero Chri-
ſtus, qui uerax eſt, imò, qui ueritas eſt, & in quo iniuſti
tia nulla eſt, ubique patris qui miſit illum, & nõ ſuam
Pſ. 68. gloriam quærit. Vnde ipſe ait: Zelus domus tuæ come
dit me, & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt
ſuper me. [Nónne Moyſes dedit uobis legẽ, & nemo
ex uobis facit legem?] Hoc autẽ quare dixerit, ſubiun
gens oſtendit. [Quid me quæritis interficere?] Si enim
legem feciſſent, ſi legis mandata cuſtodiſſent, nũquam
innocentem & iuſtum interficere quæſiſſent. [Reſpon
dit turba, & dixit: Dæmonium habes. quis te quærit in
terficere?] Sic enim reſpondit turba, ſicut ſordida, &
turbata, ſicut turbulenta & turbida. [Reſpondit Ieſus
& dixit eis: Vnũ opus feci, & omnes miramini.] Non
eorum reſponſione mouetur, non conuitiis conuitia
reddit: Vnum, inquit, opus feci, & omnes miramini.
Miramini quidem non quia magnum aliquid feci, (ta
lis enim admiratio bona eſt) ſed quia in ſabbato feci.
Quare ergo & uobiſipſis nõ indignamini, qui in ſab-
bato circũciditis hominẽ? [Si circuncisionem accipit
homo in ſabbato, ut non ſoluatur lex Moyſi, mihi in-
dignamini, quia totum hominem ſanum in ſabbato
feci? Proptérea Moyſes dedit circuncisionem,] Videli-
cet ut nos ab infirmitate ſanaret. [Non quia ex Moy-
ſe eſt circuncisio, ſed ex patribus.] Prius. n. quã de cir-
Ge. 17. cũcisione aliquid diceret Moyſes, circuncisi ſunt Abra
ham, Iſaac, & Iacob, & multi alii. Omni ergo die fieri
licet, quicquid ad ſalutem pertinet, & idcirco in ſabba
to circunciditis hominem. Iniuſtum eſt igitur ut mi-
hi indignemini, quia totum hominem ſanum feci in
ſabbato. Si enim mihi non licet, nec uobis licet. Licet
autem: ſi enim non licuiſſet, Moyſes non iuſsiſſet. Præ
Leuit. cepit enim Moyſes, ut octauo die circuncidatur infan
12. tulus, ſiue ipſum ſabbatum, ſiue alius quilibet dies oc-
currat. [Nolite iudicare ſecundum faciem, ſed iuſtum
iudicium iudicate.] Aut ſimul mecum Moyſe repre-
hendite, aut me quoque ſimul cum Moyſe iuſtificate.
Ambo enim idem facimus, ambo in ſabbato ſalutem
operamur. Sed illum non reprehenditis, quia timetis,
hoc etenim eſt ſecundum faciem iudicare. [Dicebant
ergo quidam ex Hieroſolymis: Nónne hic eſt, quem
quærunt Iudæi interficere? Ecce palam loquitur, & ni-
hil ei dicunt. Nunquid uerè cognouerunt principes,
quia hic eſt Chriſtus? Sed hunc ſcimus unde ſit: Chri-
ſtus autem cũ uenerit, nemo ſcit, unde ſit.] Hoc autẽ,
tale eſt, ac ſi dicerent: Decepti ſunt principes noſtri, ſi
Chriſtum hunc eſſe putant, cuius nos & natiuitatis
locum, & parentes cognouimus. [Quod enim dicũt
Chriſtus autem cum uenerit, nemo ſcit unde ſit, ex eo
loco hoc teſtimonium ſumpſiſſe uidentur, ubi dici-
tur: Generationem eius quis enarrabit? Sciebant
Eſ. 53. tamen Iudæi in Bethleem Iuda Chriſtum Dominum
naſciturum eſſe, ſecundum illud: Et tu Bethleem terra Mic. 5
Iuda, non eris minima in principibus Iuda, ex te enim
exiet dux, qui regat populum meum Iſrael. [Clama-
bat ergo docens in templo Ieſus, & dicens, Et me ſci-
tis, & unde ſim ſcitis, & à meipſo non ueni, ſed eſt ue-
rus qui miſit me, quẽ uos neſcitis.] Quid autem aliud
his uerbis ſignificatur, niſi quia & me ſcitis, & me ne-
ſcitis? Cum enim unũ ſit & pater & filius, qui patrem
neſcit, & filium neſcit. Sciebant igitur eum, quia ho-
minem eum eſſe credebant, & neſciebant eum, quia
Deum eſſe ignorabant. Sciebãt quoque eſſe de Naza-
reth, ſed non ſciebant eſſe de patre. Dicat igitur, Et me
ſcitis; & unde ſum ſcitis, & a meipſo non ueni, ſicut
de quo ſupra dixi, Alius ueniet in nomine ſuo, illũ ac Io. 5.
cipietis, ſed eſt uerus, qui miſit me pater. Verus igitur Io. 10.
& ego, ego enim & pater unum ſumus, quem uos
neſcitis. Ego ſcio eum, & ſi dixero quia neſcio eum, ero
ſimilis uobis mendax. Ego enim eum ſcio, quia ab ip-
ſo ſum, & ipſe me miſit. Ab ipſo enim eſt, quia Deus
de Deo, lumen de lumine, eiuſdem cum patre ſubſtan-
tiæ eſt. Pater enim de nullo, filius de patre, ſpiritus ue-
rò ſanctus ab utroque procedit. Quid eſt autem quod
ait, [Qui miſit me,] Niſi qui me hominem fieri & car-
nẽ ſuſcipere uoluit? Hæc autem operatio, totius Trini-
tatis, & non ſolummodo patris eſt. Notandum igi-
tur, quomodò ubique patrem honorat atque glori-
ficat. [Quærebant ergo eum apprehẽdere, & nemo in
illum miſit manus, quia nõdum uenerat hora eius.] Il-
la uidelicet, qua tradendus & crucifigendus erat. Hæc
autem hora, niſi eo uolente, uenire non poterat. Pote- Io. 10.
ſtatem enim habebat, (ſicut ipſe ait) ponendi animam
ſuam, & iterum ſumendi eam. [De turba autem multi
crediderunt in eum.] Hoc eſt enim quod ipſe alibi ait,
Confiteor tibi Domine pater cœli & terræ, quia ab- Matt.
ſcondiſti hæc a ſapientibus & prudentibus & reuela- 11.
ſti ea paruulis. [Et dicebãt, Chriſtus cum uenerit, nũ-
quid plura ſigna faciet, quã quæ hic facit?] Septimum
argumentum, & huic aſſertioni ualde idoneum. Sic
& ipſe Dominus ait, Opera quæ ego facio in nomine Io. 10.
patris mei, ipſa teſtimonium perhibent de me.

FERIA QVARTA,
Ioannis 9.

*In illo tempore: Præteriens Ieſus uidit hominem cæ
cũ à natiuitate. Et interrogauerunt eũ diſcipuli eius:
Rabbi, quis peccauit, hic aut parentes eius, ut cæcus na
ſceretur? Et reliqua. Homilia Erici.*

VEnerat Dei filius ad ſolennitatem ſceno Ioan. 7
pegiæ, & nouiſsimo die eiuſdem feſti- & 8.
uitatis ſtans in templo, docebat popu-
lum, qui ad diem feſtum confluxerat.
Redarguebat Iudæos infideles, & my-
ſteriis diuinitatis ſuæ inſtruebat fide-
les. Sed miſeri, & totius boni inimici Iudæi, uerba il-
lius ferre non ualentes, ad lapides confugerunt, quæ-
rentes obruere, quem non poterant intelligere. Ipſe au
tem tranſiens, per medium illorum ibat. Necdũ quip-
pe uenerat hora, quã præfinierat paſsioni: quia non
in ſcenopegia, ſed in paſcha pati diſpoſuerat. [Præte-
riens ergo Dominus,] Sicut nunc ſanctus Euangeliſta Io. 9.
loquitur, [Vidit hominem cæcum a natiuitate:] Hoc
eſt, cæcum natum, quem mater de tenebris uteri pro-
fuderat in noctem mundi. Vidit, inquit, illum, id eſt,
miſertus eſt illius. Videre. n. illius, miſerere eſt. Hinc
ſcriptum eſt: Reſpexit Dominus Petrum. [Et interro- Lu. 22
gauerunt eum diſcipuli eius: Rabbi, quis peccauit, hic
aut parẽtes eius, ut cæcus naſceretur?] Nouerant ſan-
cti

Morbi ob uarias cauſas corripiunt homines.

cti Apoſtoli, ob multas cauſas diſpenſatione Dei dari infirmitates huminibus, aliquando propter purgationem peccatorum, aliquando ad probationem, nonnunquam ad uirtutum cuſtudiam, ſed ignurabant, qua harum cauſa homo ille cæcus natus fuiſſet. ideoque interrogauerunt Dominum quaſi magiſtrum, ut ab eo diſcerent quod neſciebant. [Reſpondit eis Ieſus: Neque hic peccauit, neque parentes eius.] Quid eſt quod dicit Saluator, neque illum, neque parentes eius peccaſſe? Si enim nullus hominnm ſine peccatu, quomodò parentes cæci nuu peccauerant? aut nunquid ipſe cæcus cum originali peccato natus nun fuerat? Nunquid etiam uiuendo & cunuerſando in mundo, nun plura peccata addiderat? Si ergo & hic & parentes eius peccatum habebãt, quare Dominus dixit, Neque hic peccauit, neque parentes eius? Sed ſciendum, quia Dominus ad rem, de qua fuerat interrogatus, reſpondit. Illi enim interrogauerant, utrùm pro ſuu, uel parentum peccato cæcus natus fuiſſet. Ad hoc reſpondit Douiinus, neque illum, neque parentes eius peccaſſe, hoc nimirum, ut ille cæcus naſceretur. Habebãt ergo & ipſe & parẽtes eius peccata innumera, ſed nun propter ille ipſe cæcus editus fuerat. Quare ergo? [Sed inqnit, ut manifeſtarentur upera Dei in illo?] Veritatis magiſter docet, quòd ad huc natus ſit, ut opera Dei manifeſtarentur in eo, quatenus ab ingenita cæcitate illum liberando, & lumen reſtituendo, ſolius Dei eſſe omuibus apertè clareſceret. [Me opurtet operari opera eius qui miſit me, donec dies eſt.] Sicut ubique, ita & nũc oẽm gloriã Deo patri attribuit, ei⁹ ſe dicẽs opera facere, cuius eſt filius. Iſta erãt upera Dei patris, propter q̃ Dei filius uenerat, illuminatio uidelicet & ſanatio generis humani. Nã ꝑ illuminationẽ huius cæci, illuminatio ſignificabat humani generis. Miracula deniq; noſtri redẽptoris, ita iuxta literã facta credunt, ut myſticè couſiderata, aliquid innuãt faciendum.

Opera patris ꝑ Chriſtum.

Cæcus ergo iſte genus humanũ præſignat, quod in primu parente cæcatum eſt, quia ex illo oẽs traximus nõ ſolùm originẽ murtis, ſed etiã iniquitatis. Et benè nõ ſolùm cæcus, ſed etiam cæcus a natiuitate dicitur: quia omnes humines (excepto illo, qui de uirgine natus eſt) cum peccato origiuali naſcimur, & grauiſſima cæcitate depreſſi, in mũdum uenimus, quam cæcitatem de radice primi parentis cuntraximus. Qui benè uidens couditus fuerat, ſed diabolicis ſuaſionibus obtemperando, cæcitatem incurrerat, quam in omnes ſuos pufteros tranſmittebat. Præteriens autem Dominus uidit cæcum. Non enim ſtans, ſed præteriens uidit cæcum, quia in ſimilitudine peccati apparuit, ſed in uia peccatorũ nũ ſtetit, quoniã peccatũ nun fecit, nec inuentus eſt dolus in ure eius. Hinc eſt, quòd ſecũdum alterius loci parabolam, Samaritanus ſecus ſancium uenit. Quod enim ibi per ſaucium, huc ſignatur hic per cæcum. Et quòd ibi dicitur, uenit, hic, præteriit. Venit ergo Dominus ſecus ſaucium, & præteriẽs uidit cæcũ, quia appropinquauit uitæ mortalitatis nuſtræ, non tamen fixit ueſtigiũ in uia peccatorũ. Venit.n. ut cæcitatẽ peccatorũ noſtrorũ tolleret, nõ ut ipſe eã ſuſciperet. Hęc ergo opera pr̃is ſe dicebat oportere operari, quia uenerat quærere perdita, reſtaurare corrupta. Donec, inquit, dies eſt. [Venit nox, quaudo nemo poteſt operari.] Quam diem uellet intelligi, definitè expreſsit, eum ſubiungit, [Quandiu ſum in mundo, lux ſum mundi.] Sed quid eſt quod dixit, Me oportet operari donec dies eſt? Nunquid enim tantummodò operatus eſt, quando præſentia corporali fuit in mundo? Si enim hoc receperimus, iam poſt eius aſcenſionem eſt iſta terribilis & metuenda nux in mundo, qua nemo poteſt operari. Et certè ipſe alibi repromiſit: Ecce ego uobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi. Si ergo eſt cum ſanctis uſque ad finem ſeculi, utique ſemper operatur uſque ad finem ſeculi. Qui enim tunc præſentia eurpurali fuit in mundu, nnnc diuiua potentia ubique præſens eſt mundo.

Cæcus, typus humani generis.

1. Pe. 2

Lu. 10

Matt. 28.

Quęrendum ergo, quæ ſit iſta nux, qua nemu pureſt operari. Nux iſta impiorum eſt, quibus dicetur, Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatns eſt diabolo & angelis eius. Nux iſta erit, quaudo damnatis omnibus reprobis, nullus iam locus pœuitẽtiæ, uulla facultas ueniæ reſtabit, quia in inferno uemo confitebitur Dumino. Operatur ergo Dum inus dunec dies eſt, quia dum hic uiuimus, expectat, hortatur ad couſeſsionem, & punire detrectat, adeſt omuibus inuocantibus ſe in ueritate. Venit nox qua nemu operatur, quia finito mundu, receptis cœlo electis, clauſu oſtiu, uanus labur eſt, & ſera pœnitudo. Clamantibus enim. Dumine, Dumine aperi nobis, reſpõdebit: Neſcio uos, diſcedite a me operarii iniquitatis. Proinde audiamus Apoſtolum dicentem, Dum tempus habemus, operemur bonum. Nũc tempus eſt operandi, tunc uero recipiendi quod fueris uperatus. Sed uideamus quid Dominus fecerit. [Hæc cum dixiſſet, expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linuit ſuper oculos eius, & dixit: Vade, laua in natatoria Siloe, (quod interpretatur miſſus.)] Mirabilis & ipſa ſui nouitate ſtupenda cæci curatio, maguum ſi intelligamus, cummendat myſterium. Expuens quippe in terram fecit lutum, & oculus cæci inunxit. Sputũ quod à capite in os defluit, diuinitatem Chriſti ſignificat, quia caput Chriſti Deus. Et ſapientia loquitur: Ego ex ore altiſsimi prodiui, primogenita ante omnem creaturam. Et Salamou de ipſa, Vapor eſt enim uirtutis Dei, & emanatio quædam maieſtatis eius ſyncera. Lutum de terra, caru Chriſti eſt. Expuens ergo in terram lutum fecit, quia uerbum caro factum eſt, & habitauit in nubis. Inunctus iam cæcus nondũ uidet, donec uenit in nataturia Siloe, qđ interpretatur, miſſus. Nõ uacat a myſterio, quòd Euangeliſta huius nominis poſuit interpretationem, quod, inquiens, interpretatur miſſus. Quis enim miſſus, niſi ille qui dicit, Nou ueni a meipſu, ſed a patre miſſus ſum? Chriſtus igitur uerus eſt miſſus, quia niſi ille fuiſſet miſſus, nullus noſtrum a peccato fuiſſet dimiſſus. Piſcina ergo illa, baptiſmus eſt Chriſti. Lauit cæcus in piſcina Siloe, quod intepretatur miſſus, & illuminatus eſt: quia in Chriſto baptizati, illuminamur. Cum ergo inunctus eſt, quaſi catechumenus factus eſt: ſed egebat lauari, id eſt, baptizari, ut illuminaretur. Catechumenus enim inungitur, ut doceatur. Nam catechumenus grecè, latinè inſtructus dicitur. baptizatur uero, ut uerum lumen agnuſcat, & remiſsionem omnium peccatorum accipiat. [Itaque uicini, & qui nouerant eum prius, quia mendicus erat, dicebant, Nóone bic eſt, qui ſedebat & mendicabat? Alii dicebant, Quia hic eſt, alii autem, Nuu, ſed ſimilis eius eſt.] Hunc errorem aperti oculi fecerant, illuminatus quaſi mutauerat uultum. Sed ille nou ingratus, nec collati immemor beneficii, dicebat, [Ego ſum.] Cõfitebatur ſe eſſe, & laudabat eum, qui tam benè ipſum fecerat eſſe. [Dicebant ergo, Quomodo aperti ſunt tibi oculi? Reſpondit, Ille homo qui dicitur Ieſus, lutum fecit, & unxit oculos meos, & dixit, Vade ad natatoria Siloe, & laua, & abii, & laui, & uideo.] Benè iam uidebat, qui ſic gratiam ſibi præſtitam annunciabat. Iam ergo euangelizat Chiſtum, prædicat illuminatorem ſuum. [Dixeruut illi, Vbi eſt ille? Ait, Neſcio.] Adhuc inunctus, necdum ſpiritualiter illuminatus erat. Prædicabat Chriſtum, ſed quem prædicaret, ignorabat. Nam & ſupra, Ille, ait, homo, neſciens Deum dicere, quia quaſi catechumenus erat, & doceri neceſſe habebat. [Adducũt eũ ad phariſęos, qui cæcus fuerat. Erat aũt

Nox impiorum.

Matt. 25.

Pſ. 6.

Matt. 25.

Lu. 13

Gal. 6.

Sputũ.

Ec. 24

Sap. 7.

Lutũ è terra.

Ioan. 8

Piſcina

ſabbatum

ſabbatum in die illa, quando lutum fecit Ieſus, & aperuit oculos eius. Iterum ergo phariſæi interrogabant eum, quomodò uidiſſet. Ille ergo dixit eis: Lutum poſuit mihi ſuper oculos, & laui, & uideo. Dicebant ergo ex phariſæis quidam: Non eſt hic homo a Deo, qui ſabbatum non cuſtodit.] Non omnes hoc dicebant, ſed quidam. Iam enim inungebantur, iam ueritas eorum cordibus ſubrutilare incipiebat. Iſti uerò qui Dominum reprehendebant, potius cæci erant, nec in inuncti erant, nec uidebant. Reprehendebant enim Dominum, quòd non cuſtodiret ſabbatum, cum ipſe perpetuò ab omni ſeruili opere uacaret, quia peccatum non fecit. Hoc eſt nanque ſpiritualiter ſabbatum obſeruare, feriatum eſſe a peccato, quod eſt opus ſeruile: quia omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Sed illis iſta dicentibus, alii qui iam illuminationi appropinquabant, dicebant: [Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos.] Schiſma Græcè, Latinè ſciſsio. Sciſsi ergo erant, quia pars ueritati aſſentiebat, pars falſitati applaudebat. Chriſtus dies, inter lucem & tenebras diuiſus eſt. [Dicunt ergo cæco iterum, Tu quid dicis de eo, qui aperuit tibi oculos?] Interrogant quid de ſuo illuminatore ſentiret, ut occaſionem inuenirent, qua eum de Synagoga proiicerent. Sed ille quid de eo exiſtimaret, conſtanter aperuit. Ait enim, [Quia propheta eſt.] Necdum in corde illuminatus, ſed inunctus tantum, neſcit dicere filium Dei, ſed confitetur prophetam eſſe, nec tamen errans per omnia fallebatur. Ipſe enim de ſe ait, Non capit prophetam perire extra Hieruſalem. &, Nemo propheta ſine honore, niſi in patria ſua. [Nō crediderunt de illo, quia cæcus fuiſſet & uidiſſet, donec uocauerūt parentes eius qui uiderat, & interrogauerunt eos, dicentes, Hic eſt filius ueſter, quem uos dicitis, quia cæcus natus eſt, Quomodo ergo, nunc uidet? Reſponderunt eis parentes eius, & dixerunt, Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt, quomodo autem nunc uideat, neſcimus, aut quis eius aperuit oculos, nos neſcimus. Ipſum interrogate, ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.] Videbant enim & ſibi & illi calumniam ſtrui, & ideò dicunt, Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt. Si autem uultis ſcire quomodò nunc uideat, ipſum interrogare debetis, quia ætatem habet, olim loquitur. Iuſtè quippe pro infante loqui cogeremur, quia infans per ætatem loqui rationabiliter non poteſt. Hæc autem illos non ob ignorantiam, ſed ob metum dixiſſe Euangeliſta oſtendit, cum ſubdit, [Hæc dixerunt parentes eius, quia timebant Iudæos. Iam enim conſpirauerāt Iudæi, ut ſi quis eum cōfiteretur eſſe Chriſtum, extra Synagogā fieret.] Pro magno apud illos tunc temporis ducebatur, ſi quem de Synagaga eieciſſent. Sicut enim modo homicidæ, uel adulteri, uel cæteris capitalibus criminibus rei, ab Eccleſia pelluntur, ita tunc confeſſores Chriſti a Synagoga Iudæorum eliminabantur. Hoc metuebant incurrere parentes cęci, ideoque dixerunt, Ipſe de ſe loquatur. [Vocauerunt rurſum hominem qui cæcus fuerat, & dixerunt ei, Da gloriam Deo.] Gloriam Deo dare, eſt, ueritatē de aliqua re quaſi præſente Deo loqui. Sed iſti uolebant, ut negaret Chriſtum. Nam quid eſt aliud dicere, Da gloriam Deo, niſi, nega donum quod accepiſti? cum certè hoc non ſit gloriam Deo dare, ſed potius blaſphemare Deum. [Nos ſcimus, quia hic homo peccator eſt.] Sic illū uolebant dare gloriā Deo, ut ſicut ipſi, Chriſtum diceret peccatorem. Sed ille, ut neque pateret calumniæ, neq; ueritatē ſubcelaret, nō dixit, ſcio eū iuſtū, ſed reſpōdit, [Si peccator eſt, neſcio, unū ſcio, q̄a cæcus cū eſſem, modo uideo. Dixerūt ergo illi, Quid fecit tibi? quō aperuit tibi oculos?] Ille qui toties interrogatus, toties reſponderat, iam quaſi quodam tædio affectaretur, propter illorum duritiam & incrudelitatem, cum quadam aporia reſpondit, [Dixi uobis iam, & audiſtis, quid iterum uultis audire? Nunquid & uos uultis eius diſcipuli fieri?] Quia enim ipſe iam credebat, iam Domini diſcipulus factus erat, ideo dicebat, Nunquid & uos, ſicut & ego, uultis in eum credere, & diſcipulatui eius inhærere? [Maledixerunt ei, & dixerunt, Tu diſcipulus illius ſis.] Maledictum hoc ueniat ſuper nos Chriſtianos. Si enim cor eorum intuearis, maledictum eſt, quia hoc maledicentis affectu protulerunt. Si uero uerba ipſa perpendas, exoptabilis eſt benedictio. Quis enim non deſideret diſcipulus eſſe Chriſti? [Nos inquiunt, Moyſi diſcipuli ſumus.] Falluntur, ſemetipſos decipientes. Nam ſi diſcipuli Moyſi eſſent, crederent Moyſi Chriſtum annuncianti, & cognoſcerent eum, qui per Moyſen prænūciātus eſt. Sic enim ait Dominus, Si crederetis Moyſi crederetis & mihi. [Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus, hunc autem neſcimus unde ſit.] Deſpicientium uerba ſunt. Nam quomodo neſciebant unde eſſet, cum ubi natus fuiſſet, & de qua tribu eſſet, noſſent? Hinc & ſupra dixerunt, Sed hunc ſcimus unde ſit. Tale quid & in libro Regum legimus. Cum enim Dauid adoleſcēs Goliam uiris fortibus formidabilem ſtrauiſſet, ait Saul ad Abner, Cuius filius eſt iſte puer Abner? Certè armiger eius fuerat, citharam coram eo crebro percuſſerat, & nunc quis eſſet interrogabat. Quaſi enim non agnoſcebat, in quo ætatem adoleſcentis, & habitum paſtoralem contemnebat. Simili modo miſerandi homines, Dei filium cernentes hominem, in tantum cōtemptibilem & nouiſsimum indicabant, ut dicerent, Neſcimus unde ſit, conſueto more hominum, q̄ quos abiiciūt, neſcire ſe dicunt. [Reſpondit ille, & dixit, In hoc mirabile eſt, quia uos neſcitis unde ſit, & aperuit oculos meos.] Tanquam diceret, Hic quem uos neſcire dicitis, latet humilitate, proditur ſignorum uirtute. Neſcitur unde ſit, & ſicut Deus cæcos uidere facit. [Scimus autē, quia Deus peccatores non audit, ſed ſi quis Dei cultor eſt, & uoluntatem eius facit, hunc exaudit.] Tanquam inunctus, & necdum illuminatus loquitur, exaudit nanque Deus etiam peccatores. Denique exauditus eſt publicanus, qui in templo Dei a longè ſtans, & oculos in terram demittens, pectusque pugnis percutiens, dicebat, Deus, propitius eſto mihi peccatori. Qua confeſsione ſic exauditus eſt, ut iuſtificatus a templo rediret, qui iniuſtus uenerat ad templum. Exaudiuntur ergo, ut dictum eſt, peccatores, ſed reſipiſcunt a peccatis, ſi mala præterita lachrymis abluunt, & ex corde abnegant eſſe quod fuerant. [A ſeculo non eſt auditum, quia aperuit quis oculos cæci nati. Niſi eſſet hic a Deo, non poſſet facere quicquam.] Ingens fiducia, libera conſtantia, Principes ſæuiebant, ille indignatione eorum poſthabita, confeſſus eſt ueritatem. Quis enim alius tanta & talia faceret, niſi Deus? Sed & ſi qui ſunt, qui hæc aliquādo fecerunt, ab Ipſo ut facere poſſent, habuerunt. Ipſe enim dixit, Sine me nihil poteſtis facere. [Reſponderunt & dixerūt, In peccatis natus es totus,] id eſt eum clauſis oculis. Improperant enim, quod propter parentū peccata ſic natus ſit. Sed qui oculos aperuit, totum ſaluauit, quique foris illuminauit, ipſe cor illius ab omni iniquitatis nubilo purgauit. [In peccatis natus es totus, & tu doces nos?] Ipſi certè eū interrogauerant, ipſi eum coegerant, ut diceret quid de Chriſto ſuo illuminatore ſentiret, & nunc cōfitentem arguūt, & de ſynagoga propellunt. Nam ſequitur, [Et eiecerunt eum foras.] Illi quidem eum eiiciebant, ſed Chriſtus ſuſcipiebat. Tunc magis meruit cognoſcere Chriſtum, cum eiectus eſt de conſortio inimicorum Chriſti. [Audiuit nanque Ieſus, quia eieciſſent eum foras, &

Sabbatum ſeruare ſpiritaliter.
Io. 8.
Lu. 13
Matt. 13.
Eiici è Synagoga.
Io. 5.
1. Reg. 17.
Lu. 18
Peccatores ut exaudiātur a Deo.
Io. 15.

& cũ uenisset eũ, dixit illi: Tu credis in filium Dei?] Sed ille, qui eũ tantũ corporeis oculis uidebat, corde nõdũ intelligebat, respõdit: [Quis est Dñs, ut credã in eũ?] Quibus uerbis ostendit iã dudum paratũ se cor ad credendũ habuisse, sed in quẽ deberet credere ignorasse. [Ait illi Dñs: Et uidisti eũ, & qui loquit tecũ, ipse est.] Iam Dñs inuncti faciẽ lauat, iam cordis oculos illuminat. Deniq; ille lotus & illuminatus spiritualiter, respondit: [Credo Dñe.] Sed hoc parũ fuit. Non suffecit credere, quin ẽt procidẽs adorauit eũ, ꝑ hoc quodãmodò cõtestans se Deũ credere, quẽ adorabat. Sed inter hæc, quid nobis superest, qui ista legimus, propter quos ẽt scripta sunt? Quæcunq;.n. scripta sunt, ut ait Apostolus, ad nostrã doctrinam scripta sunt. Quid *Ro. 15.* igitur nobis agendũ est, nisi ut ea q̃ in scripturis legimus, uel audimus, imitari satagamus? Melius est dicere, ut imitemur Petrũ Apostolũ, cuius uestigiis mare se calcabile præbuit. Nõ igit Petrũ, nõ reliquos Apostolos nobis in exẽplũ ꝓponere necesse est: hũc saltẽ, hũc ante modicũ cæcũ, iã benè illuminatũ imitemur, quẽ nõ truculentorũ minæ principũ, nõ eatenus gestæ cæcitatis opprobriũ, non solũ sibi, sed & suis parentibus terribilis ac formidabilis de synagoga eiectio, nõ hæc neq; alia potuerunt seducere, & a cõfessione supprimere ueritatis. Audiamus prędicantẽ, & uerè profitentẽ, quia si quis Dei cultor est, & uoluntatẽ eius facit, hũc exaudit. Colamus ergo Dñm nõ thuris uaporibus, nõ taurorũ mugentiũ iugulis, sed gratissimis fidei & dilectionis uictimis: faciamus uoluntatẽ eius, hoc est, mãdata illius impleamus, & timorẽ illius, & sanctã spẽ promissionẽ eius in mentibus habeamus, qm̃ beneplacitũ est Dño super timẽtes eũ, & in eis qui sperãt ſup *Ps. 146* misericordia eius. Cui gloria ꝑ infinita secula, Amen.

EADEM FERIA HOMILIA, Eusebij Emeseni.

Præteriens Iesus, uidit hominem cæcum a natiuitate, &c. Ioan. 9.

IPse saluator noster apertissimè ostendit, ꝙ eius miracula aliquid significẽt, dũ ea faciendo aliquid agit, qđ ratione carere uideatur. Nisi.n. aliquid significaret, q̃d necessariũ fuit in huius cęci illuminatione ut lutũ faceret, quo oculos eius liniret, cui solũ dicere sufficiens erat? Ipse.n. dixit, & facta sunt: ipse mã- *Ps. 148* dauit, & creata sunt oĩa. Quæramus igitur significationẽ, & uideamus q̃d cæcus iste significet. Cæcus iste *Cæcus quem significet* & a natiuitate cæcus; genus humanũ esse vr̃. Sed quare a natiuitate, nisi quia a primo homine? Cũ.n. primo homini lignũ uetitũ comedere diabolus suaderet, dicens: Comedite & aperientur oculi uestri, nónne cæcũ eũ esse mõstrabat? Cęcus tamẽ adhuc nõ erat, sed co- *Ge. 3.* medendo cæcus factus est. Ab hoc ergo uno cæco, oẽs homines nascuntur cæci. Hæc aũt cæcitas, non corporis, sed animæ est. Hæc cæcitas facit, ut homines nõ cognoscant creatorẽ suũ. Sed audiamus, quid discipulis interrogantibus Dñs respõderit. [Neq; hic peccauit, inquit, neq; parentes eius, ut propter hoc cæcus nasceretur.] Quare ergo cæcus natus est? [Vt manifestentur opera Dei in illo.] Peccauerat.n. & iste & parẽtes eius sed nõ propter sua uel illorũ peccata cæcus natus est, sed potius ut manifestẽtur opera Dei in illo. Sequitur: [Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. Venit nox, qñ nemo põt operari. Quandiu in mũdo sum, lux sum mũdi.] Adhuc igitur operat̃ Dñs quia adhuc dies est. Operatus est.n. per se, operatus est & per discipulos suos, operat̃ nunc quoq;, & operabit̃ usq; ad seculi consummationẽ per fideles suos. Posteà *Gal. 6.* uerò sequetur nox, in qua nemo põt operari. Igit̃ dũ tẽpus habemus, operemur bonũ ad oẽs, maximè autẽ ad domesticos fidei. Et ne putes hunc diẽ citò finiri, *Matt.* audi quid ipse Dñs dicat: Ecce ego uobiscũ sum omni- *28.* bus diebus, usq; ad cõsummationẽ seculi. Sed quãdiu in mundo est, lux est mũdi. Est igitur & modò lux mũdi, quia modò est in mundo. Si.n. nobiscũ est, & in mũdo est, quia nos in mundo sumus. [Hæc cũ dixisset, expuit in terrã, & liniuit lutũ super oculos eius, & dixit ei: Vade, & laua in natatoria Siloe.] Quid aũt interpretatur Siloe, Euangelista subdit, dicens: [Quod interpretat̃ missus.] Diximus iã, quid cæcus iste significet: nunc aũt quomodò & quo medicamine cæci illuminẽtur, uideamus. Sputũ.n. quod naturaliter ex capite de- *Sputũ mysticè* scendit, Christi diuinitas est: cuius caput (ut ait Apo- *1. Cor.* stolus) Deus est. Hæc aũt in terrã recidit, qñ in uirginẽ *11.* uenit. Et factum est lutum, quia uerbum caro factum est, & habitauit in nobis. Hoc est igitur illud medicamen (id est, incarnatio filii Dei) quo cæci illuminantur. Cæci.n. sunt illi oculi, qui hoc luto non tanguntur. Hoc aũt luto illi tanguntur, qui Deũ & hominẽ Christũ esse credunt. Non sufficit tangere terrã, nõ sufficit tangere sputũ, sufficit aũt tangere & credere lutũ, qđ ex utroq; factũ est. Sic tũ, si ille qui lutũ tetigit, & Deũ & hominẽ Christũ credidit esse, uadat ad natatoriã Siloe, festinet ad baptismũ, ibiq; lauetur & regeneretur. Nisi.n. quis renatus fuerit ex aqua & spiritu *Ioan. 3* sancto, nõ intrabit in regnũ Dei. Vtrunq;.n. necessariũ est, & credere & baptizari: neq; alterũ sine altero ualet. Non aũt uacat a mysterio, ꝙ Siloe interpretatur missus: In Iordane cœpit baptismus, qui per apostolos regenerandis hominibus ubiq; gentiũ missus est. [Abiit ergo, & lauit, & uenit uidẽs. Itaq; uicini, & qui uiderant eũ prius, quia mendicus erat, dicebãt: Nónne hic est qui sedebat & mẽdicabat? Alii dicebant, Quia hic est, alii autẽ, Nequaquã, sed similis est eius. Ille uerò dicebat, q̃a ego sum. Dicebãt ergo ei: Qũo aperti sunt tibi oculi? Respondit, Ille homo, qui dr̃ Iesus, lutũ fecit & liniuit oculos meos.] Quid est.n. Lutũ fecit, nisi uerbũ caro factũ est? Tetigit aũt oculos mẽtis nostræ, ut eũ uideamus, & ueritatẽ intelligamus. [Et dixit mihi, Vade ad natatoriã Siloe, & laua, & abii, & laui, & uidi.] Cõsidera modò, quãta lætitia hæc uerba plena sunt, quãta exultatione redundãt. [Dixerunt illi, Vbi est ille? Ait, Nescio.] De homine illi interrogabãt, de homine ille respõdit. Nõ est igit̃ inconueniens qđ ait, [Nescio,] quia etsi iã Christianus erat, propheta tñ nõ erat. [Adducũt eũ ad pharisæos, qui cæc⁹ fuerat. Erat aũt sabbatũ, qñ lutũ fecit Iesus, & aperuit oculos ei⁹.] Qui igitur illuminari uolunt, sabbatizent a peccato, *Sabbatizare à peccato.* à seruili opere requiem habeant. Tale nanque sabbatũ colit Ecclesia, ex quo Deũ cognouit & uidit. [Iterũ ergo interrogabant eũ pharisæi, qũo uidisset. Ille autẽ dixit eis, Lutũ mihi posuit super oculos, & laui, & uideo. Dicebãt ergo ex pharisæis quidam, Nõ est hic homo a Deo, qui sabbatũ nõ custodit.] Nondũ.n. isti illuminati erãt, qui sabbati obseruantiã sic intelligebãt. Nondũ.n. tetigerant lutũ, nondũ uenerant ad lauacrũ. [Alii dicebãt, Qũo põt homo peccator hæc signa facere? Isti.n. iã quodãmodò propinquabant ad lucẽ, & uidere incipiebãt.] Et schisma erat inter eos. Dicunt cæco iterũ, Tu quid dicis de eo, q aperuit oculos tuos? Ille aũt dixit, quia propheta est. [Benè quidẽm dixit, sed melius dicere poterat, nisi timuisset. Nã ipse quo- *Matt.* que Dñs prophetã se esse ostendit, dicens, Nõ est pro- *13.* pheta sine honore, nisi in patria sua.] Nõ crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cęcus fuisset & uidisset, donec uocauerũt parẽtes eius qui uiderat, & interrogauerũt eos, dicentes, Hic est filius uester quẽ uos dicitis, quia cæcus natus est? qũo ergo nunc uidet? Respõderunt eis parẽtes eius, & dixerunt, Scimus quia hic est filius noster,

er,& qoia cęcus natos eſt,qũo aũt nũc uideat, neſcimus:aut quis eius aperuit oculos,nos neſcimus,ipſum interrogate,ætatem habet, de ſe loquatur.] Hæc auté quare illi dixerint,Euangeliſta exponẽs ait: [Hæc dicebant parétes eius,quia timebãt iudæos. Iam n.cõſpirauerant iudæi,ut ſi quis eũ cõfiteretur Chriſtũ,extra Synagogã fieret. Propterea parentes eius dixeruot: Aetaté hẽt,ipſum interrogate. Vocauerunt ergo rurſum hominé qui cæcus fuerat, & dixerunt ei: da gloriã Deo.]Quid eſt da gloriã Deo? Nega hũc eſſe Chriſtũ,oega te eſſe Chriſtianũ. Hoc aũt non eſt dare, ſed auferre gloriã Deo. [Nos ſcimus,quia homo peccator eſt. Dixit ergo ille: Si peccator eſt,neſcio.unũ ſcio, qa cæcus cũ eſſem, modò uideo.] Ego (inquit) eius peccata igooro, ego eũ de peccatis non accuſo, unũ ſcio, illud dico & prædico: Cęcus erã,& eo iubente modò uideo. [Dixerũt ergo illi:Quid ſecit tibi? qũo aperuit tibi oculos?] Ait ille indignatus, quia toties eadẽ uerba dicebãt,ait: [Dixi uobis iã,& audiſtis: qd iterũ uultis audire?]Quid toties eadẽ repetere iuuat?[Nũquid & uos uultis diſcipuli eius fieri?]Si ſciré uos quoq; ei⁹ diſcipulos fieri uelle, ſicut ego ſum,iterũ atq; iterũ, & adhuc multoties eadem dicere non recuſaré. [Maledixerunt ergo illi,& dixerũt:Tu diſcipulus illius ſis: nos aũt Moyſi diſcipuli ſumus.] Beati illi, ſuper quos talis maledictio cadit.Vtinã & ſuper nos iſta maledictio ueniat. Sequit: [Nos ſcimus, qa Moyſi loquutus eſt De⁹: huoc aũt neſcimus unde ſit. Reſpondit ille homo, & dixit eis:Io hoc mirabile eſt, qa uos neſcitis unde ſit, & aperuit meos oculos.] Vbi eſt ergo ſapiẽtia ueſtra? *Cæcus arguit phariſæos.* Vbi eſt doctrina,quã pdicatis? Cur legẽ legitis,ſi non intelligitis? Dicitis peccatoré hũc eſſe:inauditũ,& inoſitatũ eſt, ut peccatores talia operentur. [Scimus.n. quia peccatores Deus nõ audit,ſed quis Dei cultor eſt, & uoluntaté eius facit, hunc exaudit.] Non eſt mirandũ ſi rudis adhuc nouiterq; illominatus cõtra Eccleſiæ doctrinã aliquid ignoráter loquaſ. Neq;.n.uerum eſt,ut Deus peccatores nõ audiat. [A ſeculo nõ eſt auditũ,quia aperuit quis oculos cæci oati? Niſi eſſet hic à Deo,nõ poterat facere quicquã. Reſponderũt & dixerũt ei,In peccatis oatus es tot⁹,& tu doces nos?] Quia .n.cæcus oatus fuerat,plus cæteris eũ peccatorem eſſe putabant.Quod ipſos quoq; diſcipulos Chriſti ſenſiſſe intelligi põt,qui Dñm interrogãtes dicebãt, Quis peccauit,hic,aut parẽtes eius,ut cæcus naſcereſ? [Et eiecerũt eũ foras.] Multũ ei profuit, ꝙ foras eiecerũt eũ, quia foras eiectus Ieſum uidere & cognoſcere meruit. Non.o.Iudæi poſſunt uidere Ieſum, oiſi prius de Synagoga exeaot. *Synagoga nõ uidet Ieſum.* [Audiuit Ieſus, qa eiecerunt eũ foras, & cũ inueniſſet eũ, dixit ei,Tu credis in filiũ Dei? Reſpõdit ille,& dixit, Quis eſt Dñe,ut credã io eũ?] Non de eſſentia dubitat,ſed de perſona interrogat. Nondũ.n. perſooaliter eũ cognoſcebat, quẽ tamen Dei filiũ eſſe credebat.[Dixit ei Ieſus, Et uidiſti eũ, & qui loquitur tecũ,ipſe eſt. At ille ait, Credo Dñe,& procidens,adorauit eũ. Dixit ei Ieſus,In iudiciũ in hunc muodũ ego ueni,ut qui oõ uident uideant,& qui uidẽt,cæci fiãt.] His auté uerbis, quid hæc illius cæci illuminatio ſignificaret, oſtendit. In iudiciũ (inquit) ego ueni in hunc mundũ.In qoo iudiciũ?Iuſtificationis & damnationis. Iuſtificantur.o.inſipientes, dãnantur ſapieotes, iſti illuminaorur,illi excæcantur,iſti lucẽ ſequuntur, & illi in tenebras demerguntur. [Et audierũt quidã ex phariſæis qui cũ ipſo erant,& dixeruot ei,Nunquid & nos cæci ſumus?] Si illi(ioquiunt) qoi uident, cæci fiunt, nunquid & nos, quia uidemus, cæcos eſſe dices? [Dicit ei Ieſus,Si cæci eſſetis,non haberetis peccatũ. Nũc autem quia dicitis, uidemus, peccatum ueſtrum, manet.] Ideò (inquit) manet peccatum ueſtrom, quia dum uos uidere putatis, non quæritis ut uideatis. Si enim apud uos cæci eſſetis, id eſt, ſi uos cæcos eſſe intelligeretis, peccatum noo haberetis, quia lucem quæreretis.

FERIA QVINTA,
Lucæ 7.

In illo tempore, Ibat Ieſus in ciuitatem, quæ uocatur Naim, et ibant cum eo diſcipuli eius, et turba copioſa. Et reliqua.

Require Homiliam Dominica 17. poſt feſtum Pentecoſtes.

EADEM FERIA V. HOMIlia Euſebii Emeſeni.

HAec.n. uidua, quam multa turba ſequitur,ſancta Eccleſia eſt,de qua dicitur, Viduam eius benedicens benedicam. *Pſ.131* Vidua quidẽ eſt, non ꝙ uirũ non habeat,ſed quia uidere eũ nõ poteſt,quẽ adhuc poſt multa tẽpora uenturũ expectat. Dicitur.n.uidua,quaſi a uiro diuiſa. Idipſum aũt & per uiduã mulieré, & per hanc ciuitatẽ figuraſ. Huic aũt ciuitati Dñs appropinquat,qui quotidiè Eccleſiam ſuã uiſitare non ceſſat. De hac ciuitate toties defunct⁹ effertur, quoties aliquis in peccato mortuus ab ea ſeparatur, *Defunctus effertur.* quẽ tamẽ pia mater lachrymis proſequitur,quia nec fugiẽtis filii Eccleſia obliuiſcitur. Luget.n. (ut Apoſtolus ait) quotidiè de oĩbus illis qui *2. Cor. 12.* peccauerunt, & pœnitentiã non egerunt de peccatis ſuis. [Quã cũ uidiſſet Dñs, miſericordia motus ſuper illã, dixit ei, Noli flere,& acceſſit,& tetigit loculum. Hi aũt qui portabant ſteteruot, & ait illi, Adoleſcens, tibi dico,ſurge & reſedit qui erat mortuus,& incœpit loqui, & dedit illũ matri ſuæ.] Mœrentiũ conſolator Deus,illorũ maximè lachrymas intuetur, qui aliorũ deflent peccata. Tãgit loculũ,ſiſtit portitores, & mortuũ ſuſcitat, dũ ſuæ uiſitationis attactu ad pœnitentiã hominẽ reducit. Mali iſti portitores, qui ad ſepeliendũ hominẽ ferũt, booi illi,qui a ſepulchris ad uitã homioẽ reducũt. *Mali portitores.* Iſti.n.portitores,uitia & maligui ſpiritus,hæretici & ſeductores intelligũtur.Hos.n.niſi Dominus ſiſteret, quoſcunq; ſemel acciperet, ſepulturæ & æteroę dãnationi tradereot. Suſcitatus igitur adoleſcens, ſedet, loquitur,& matri redditur,quia ad pœnitentiã conuerſus,iã nõ ad flagitia & morté ruit, ſed in Eccleſiæ pace quieſcit, Dei magnalia loquitur, ſua peccata confitetur, & Deo & Eccleſiæ per oĩa recõciliatur. Non aũt uacat a myſterio,ꝙ cũ plures mortuos Dñs ſuſcitauerit, tres tantũ Euangeliſtæ eũ ſuſcitaſſe ſcripſerunt. Suſcitauit.n.filiã Archiſynagogi adhuc *Lu. 8* intra domũ manentẽ,& in abditis peoetralibus iacentẽ. Suſcitauit aũt & hunc uiduæ mulieris filiũ, iã qui- *Lu. 7* dẽ extra ciuitatis portas elatũ,ſed nondũ humatũ. Suſcitauit ꝑtereà Lazarũ,nõ ſolũ ſepultũ,uerũ etiã fętẽtẽ *Ioã. 11* quatriduanũ. Iſti ergo tres mortui tria mortis genera ſigoificãt. *Tres mortui 3. genera mortis animæ.* Moritur.n.homo cogitatione,moritur operatiooe,& moritur peccandi conſuetudine. Sed hæc tertia mors illis aliis duabus peior eſt,ſicut & ſecunda ualdè prima deterior eſt. Peccat.n.mala cogitãdo, ſed plus peccat malè operando, & eò amplius in peccato perſeuerando. Qui.n.cogitando illicita & nefaria cõcupiſcit,mortuus eſt, ſed adhuc in domo manens, & peccatum interius celans, ooodũ ad ſepulchrũ efferẽ. Et iſte quidẽ facilè ſuſcitatur,ſi eũ uiſitauerit,uocauerit,& tetigerit Ieſus. Talẽ.n.animã,quia facilè excitatur,noo penitus mortuã, ſed quaſi dormientẽ Dñs reputat,dicens, Non eſt mortua puella, ſed dormit. Si *Lu. 8* uerò malũ quod intus cogitauit, foris oſtendat, & in

effectum

effectũ perducat, non ſolũ mortuus eſt, uerũ etiã extra domũ, tuiò extra ciuitatẽ elatus, & longè ab Eccleſia factus, iã ſepulchro & perditioni proximus eſt. Pro hoc igitur neceſſe eſt ut ploret, lachrymetur, & oret mater Eccleſia, quatenus ad perditionẽ ruenti occurrat Ieſus, ſuſcitet eũ, ad uitã reducat, portitores ſiſtat, matri reddat, & Eccleſiæ reconciliet. At uerò ſi & cogitatione, & operatione, & longa conſuetudine peccandi mortuus eſt, hic quaſi Lazarus quatriduanus iã fœtet. Suſcitatur tñ & iſte, ſe nõ tã facilè ſicut illi. Quãtò .n. amplius in peccato aliquis perſeuerat, tãtò difficilius ab eo ſeparatur. Hoc autem ex eo oſtenditur, ꝙ in morte Lazari lachrymatus eſt Ieſus, & nõ qualicunq;, ſed magna uoce uocauit eũ, dicẽs: Lazare ueni foras. Qui quaſi longis prauæ conſuetudinis funibus irretitus, manibus pedibusq; legatis prodiiſſet refertur.

FERIA SEXTA,
Ioan. 11.

In illo tempore: Erat quidam languens Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ ſororũ eius. Et reliqua. Homilia Erici.

INter oĩa miracula q̃ Dei filius, ut ſuam pãderet diuinitatẽ, operat⁹ eſt, ſupereminet hoc, & quaſi quendã obtinet principatũ, qđ circa Lazarũ fecit. Et quidẽ ſingula opera eius admiratione digniſſima ſunt. Quis .n. nõ uenerabiliter admiretur, ꝙ claudi rectis greſſibus inceſſerunt, ꝙ mutis linguarũ clauſtra ſoluta ſunt, ꝙ cæcorũ diu clauſa lumina, & tactu ſacræ manus eius reſerata ſunt? Quis hæc & plura alia cõſiderans, nõ diuinam potentiam ſtupẽs admiretur? Sed hæc oĩa parua ad ingentẽ Chriſti maieſtatẽ uidebantur, niſi amicus eius Lazarus moreretur. Quẽ idcirco mori permiſit, ut eũ nouo & oĩbus ſeculis admirãdo ordine ſuſcitando, ſe ſe uitæ mortisq; Dñm eſſe declarare. Acceſſit ẽt ad ſingularẽ dignitatẽ miraculi, ſpeciale meritũ digniſſimi deſcriptoris. Nullus quippe alius oĩum Euangeliſtarũ hoc deſcripſit, ſed ſoli dilecto Dñi Ioanni reſeruatum eſt, quia nimirũ res tã noua & tã egregia nullũ alium, q̃ dilectiſſimũ Chriſto uirginẽ habere debuit relatorẽ. Verũ qm̃ hæc lectio ex maiore ſui parte per ſe clara eſt, & per ſingula expoſitione nõ eget, capitulatim magis q̃ uerbatim eã explanandã ſuſcepimus, ut ad ea

Lazari ſuſcitati præcipuũ miraculũ.

Ioã. 10 quæ magis neceſſaria ſunt ueniamus. Deniq; ſuprà legitur, ꝙ cũ eſſet Dñs in templo, & in porticu, quæ Salomonis appellatur, doceret, non ferentes Iudæi uerba diuinitatis eius, ſuſtulerunt lapides ut lapidarent eũ: Dñs uerò inter manus ſe lapidare uolentiũ illæſus exiuit de tẽplo, & abiit trans Iordanẽ, ubi prius fuerat Ioannes baptizans. Cũ ergo ibi eſſet, infirmabatur Lazarus in Bethania, quod erat caſtellũ Mariæ & Marthę proximũ Hieroſolymis. [Maria aũt erat, q̃ unxit Dñm unguento, & extersit capillis ſuis pedes eius.] Qm̃ tũc tẽporis plures erant huius nominis, ne erraremus ex nomine, oſtendit ex notiſſima actione. Ipſa .n. eſt Ma-

Luc. 7. ria, quæ quondã, ut Lucas Euãgeliſta narrat ſuperius, peccatrix ueniens pedes Dñi unguento perunxit, lachrymis rigauit, capillis deterſit, ſicq; multorũ criminũ ueniã à Dño promeruit: Miſerunt ergo ad illũ, quoniã abſens erat trans Iordanẽ, nunciãtes ꝙ frater illarũ Lazarus infirmaretur, ut tã ſibi quã fratri ſuccurreret, illas dolore, illũ ægritudine liberaret. Sed uideamus, quid nunciantes dixerunt. [Dñe, ecce quẽ amas, infirmatur.] Non dixerunt, Veni ut languentẽ ſanes, nõ hoc certè auſæ ſunt dicere: ſufficiebat illis, ſi tãtum noſſet ꝙ infirmaretur. ſciebant .n. ꝙ nõ deſereret quẽ amabat. Ecce, inquiunt, quem amas, infirmatur. Tanquã dicerent; Sat eſt, ut hoc noueris Dñe, nec opus eſt ut ad nos ueniẽs fatigeris. Ibi præcipe, & hic quod iuſſeris fiet. [Audiens aũt Ieſus, dixit: Infirmitas hæc nõ eſt ad mortẽ, ſed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eã.] Quare dicis Dñe, ad mortẽ non eſt, cũ Lazarus ineuitabiliter ſit moriturus? Nouerat & hoc Dñs & ut ſic fieret ipſe uoluerat, ſed poſt mortẽ eum ſuſcitare decreuerat. Quod ergo reſpondit, Infirmitas hæc non eſt ad mortẽ tale eſt, ac ſi dicatur, Mors hæc non eſt ad mortem. Non enim moritur, ut ſicut cæteri homines mortui, a morte teneatur, ſed ut mirabiliter reſuſcitetur. Pro gloria Dei, ut filius Dei glorificetur per eã, ſubaudiendũ, infirmitatẽ. Hæc aũt glorificatio non ipſum auxit, qui ſummè perfectus eſt, & proficere non nouit, ſed nobis profuit, quatenus per hoc tantũ miraculũ in eũ crederemus, & æternã animæ mortẽ euaderemus. Sed uideamus diligentius, quid dixerit. Ait .n. Pro gloria Dei. deinde adiunxit: Vt glorificetur filius Dei per eã. Ergo filius Dei, Deus. Hoc contra hęreticos, qui dixerũt Chriſtũ nõ eſſe natura Deũ, ſed gratia. Vnde quidã illorũ dixit, Non inuideo Chriſto facto Deo. hoc & ego fieri poſſum, ſi uolo. [Diligebat aũt Ieſus Marthã, & ſororẽ eius Mariã, & Lazarũ.] Ille languebat, illæ dolebant, ſed ſpẽ maximã habebãt quoniã diligebãt ab eo, qui & dolentiũ eſt cõſolator, & languentiũ ſanator, ipſorũ ẽt mortuorũ reſuſcitator. [Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidem manſit in eodẽ loco duobus diebus.] Noluit tunc Dñs uenire, diſtulit ſanare, ut poſſet mirabilius reſuſcitare. Manſit ergo illic, donec quatriduũ impleretur. [Deinde poſt hæc dixit diſcipulis ſuis, Eamus in Iudæã iterũ.] Territi ſunt diſcipuli, ꝙ audiebant illũ uelle iterũ in Iudæã uenire. Nouerãt cõſpirationẽ iniquiſſimã, qua illũ Iudæi perſequebantur, & morti tradere laborabant, idcirco dicebant ei, [Rabbi nunc q̃rebant te Iudæi lapidare, & iterũ uadis illuc? Reſpondit eis,] qui humanã rabiẽ timere nõ poterat, [Nõnne duodecim horæ ſunt diei? Si qs ambulauerit in die, nõ offendit, qa lucẽ huius mũdi uidet. Si aũt ambulauerit in nocte, offendit, qa lux in eo nõ eſt.] Audierãt ſancti diſcipuli Dñm in Iudæã iterũ uelle uenire, & formidãtes ne bonus magiſter à Iudæis comprehenderetur, quaſi conſiliũ ei dare, & ab incepto reuocare uolebãt. Nõ adhuc perfectè intelligebãt diſpẽſationẽ, propter quam uenerat. Ad hoc .n. Deus hominẽ induerat, ut pro ſalute hominũ moreretur. Sic & B. Petrus cũ audiſſet Dñm de paſſione ſua loquentẽ, quaſi reuocare eũ uolens, dixit, Abſit hoc a te Dñe, non morieris. Cum ergo Apoſtoli *Matt. 16.*
Dño conſulere & quodãmodò conſiliũ dare uellent, redarguit eos dicens. Nõnne duodecim ſunt horæ diei? Se profectò diẽ appellauit, qui eſt dies ex die, lumẽ de *Ioã. 8.*
lumine, quiq; de ſe alibi dicit. Ego ſum lux mundi. Et ut ſe diẽ oſtẽderet, duodecim Apoſtolos elegit, de quibus nunc dicit, Nõnne duodecim horæ ſunt diei? Ac ſi diceret, Vos qui horæ eſtis diei, quare ſic conſiliũ dare uultis? Horæ diẽ ſequunt̃, & die moderãte peraguntur. Sed fortè dicat aliquis, Iudas ex duodecim unus erat, nunquid & ipſe hora diei erat, qui ipſam diem ad mortẽ tradebat? Sed qñ hoc Dñs dicebat, non ipſum Iudã attendebat, ſed Matthiã in locũ illius eligebat. Denique Iuda in locum ſibi debitum abeunte, ele- *Act. 1*
ctus eſt Matthias Apoſtolus, & ſic perfectus manſit Apoſtolic⁹ numerus. Chriſt⁹ ergo dies eſt, & q in hac *Chriſtꝰ dies.*
die ambulauerit, errare nõ poterit. Illi .n. adhæret, qui dixit, Ego ſum lux mũdi. qui ſequitur me, nõ ambulat *Io. 8.*
in tenebris, ſed habebit lumẽ uitæ. Nã qui ſine hac luce eſt, errare põt, ambulare nõ poteſt. [Hæc ait, & poſt hæc dixit eis, Lazarus amicus noſter dormit, ſed uado, ut a ſomno excitem eum.] Mortuus quidẽ erat, ſed Chriſto uiuebat. Nullus quippe tãta facilitate põt ali-

Heretici Arriani.

quem

quē excitare à ſomno, quāta Chriſt⁹ Lazarū reſuſcitare uolebat e tumulo. Deniq, & oēs defuncti ſi potentiā Dei cōſideres, a quo nouiſsimo ſunt reſuſcitandi, dor
1. Thes. 4. mientes poſſunt uocari iuxta qđ Apoſtolus ait: No lo uos ignorare fratres de dormientibus. Et alio loco:
1. Cor. 15. Oēs quidē dormiemus, ſed nō oēs immutabimur. Do mientes ſi dormit, ſaluus erit. Sed ut uerba Iēſu intellexe runt, ſic reſponderunt. Si dormit inquiūt, ſaluus erit. So let.n. ſomnus in ægrotantiv iuuenire iudicium eſſe ſalutis. [Et Dixit qdē dixerat de morte eius. illi aūt putauerūt, quia de dormitione ſomni diceret. Tunc dixit eis Ieſus manifeſte: Lazarus mortuus eſt, & gaudeo propter uos ut credatis, quia non erā ibi.] Lazarus languēs, nō
Heb. 4. mortuus fuerat nunciatus. Sed quia latere poſſet eum, cuius oculis oia nuda & aperta ſunt? Quomodo igitur ignoraret morē Lazari, qui ipſum Lazarū creauerat? Gaudebat igitur propter diſcipulos, qui mirabantur ſi eum cuncta noſſe, & per hoc uerū Deū certius & manifeſtiuſ eū eſſe credebant. Licet.n.iā crederent, tales tñ erat illorū fides, q̄ adhuc proficeret, q̄ miraculis ædificata creſceret. [Sed eamus ad eū. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad cōdiſcipulos: Eamus & nos, & mo riamur cū illo.] Quibus uerbis uerū prodidit amantis affectū. Amabāt quippe Apoſtoli incōparabiliter Do minū, quia eorū uita ex illius præſentia pēdebat, adeò ut aut cū eo uiuere, aut certè cū eo mori iucundū habe rent. Eamus, inquit, & moriamur cū eo. Quia, inquit, Videmus eū ad inimicos & ad mortē præparare, nō; eū a tali cōſilio ualemus reuocare: eamus & nos, & cū eo moriamur, ne poſt eius necē deſerti & inconſolati remaneamus. [Venit itaq; Ieſus, & inuenit eū quatuor dies iam in monumento habentē.] Sic ipſe uoluerat ad hoc antea uenire diſtulerat, ut illud quatriduum impleretur, & glorioſius ille reſuſcitaretur. Sed qm̄ ea q̄ ſunt ad literā, ſatis per ſe patent, ad indagandū myſte
Lazarus quē ſignificet. rium accedamus. Significatur ergo per hunc Lazarū peccator aliquis, qui iā non ſolū peccauit, uerū ēt peccādi cōſuetudinē recepit. Sed forraſsis aliquis tacitos di cat: Quomodò Lazarus typū peccatoris gerebat, quē ſic Dñs amabat? Solēt aliquādo ſignificationes rerum
2. Reg. 11. ex cōtrario accipi. Deniq; Dauid rex & propheta adul terio in Berſabee uxore Vriæ admiſit, & ipſum fidelē & innoxiū militē ſuū, gladio filiorū Ammon interfecit. In quo facto ſi ſpectas hiſtoriā, quis dubitet Vriā innocētē occiſum, mortuo iuſtitiæ & innocentiæ, Dauid adultero & homicidæ præferendū? Sed ſi arcanū interroges myſterium, per Vriā diabolus, per Dauid ex contrario intelligitur Chriſtus. Verū cū hoc fit, nō idcirco merita diaboli rū ſanctiū deprecantur. Et ſæpè vř nomem diaboli ... auro uel minio ſcriptū, nomen uero Chriſti ſpleo ... atramento notatū. Ergo per Lazarū, ut prædiximus peccator aliquis figu ratur. Amabatur à Chriſto, quia Chriſtus pro peccatoribus ſua dignatus eſt exhibere pſentiā. Ipſe.n.dixit:
Mat. 9. Nō ueni uocare iuſtos, ſed peccatores. Quærēdū nūc, quid deſignetur per quatuor dies, quibus mortuus in ſepulchro iacebat. Oīs homo mortuus naſcitur cum peccato originali. Hinc Apoſtolus dicit, quia per unū
Rom. 5 hominē peccatū intrauit in mundū, & per peccatum
1. dies mortis. mors. Hęc eſt prima dies mortis, quā dedit origo propaginis. Deinde creſcēdo adoleſcit homo, uenit ad an
Lex naturæ. nos rationis capaces, incipit in ſe habere naturalē legē, qua docentur naturaliter homines, ut quod ſibi fie ri nolunt, aliis non faciant. Sed & hanc tranſgrediunt,
2. dies. Ex. 20 & qui pati turtū nolunt, furtū faciunt. ecce altera dies mortis. Acceſsit adhuc lex data per Moyſen. Præcipiē nam ... bi: Non occides, non mœchaberis, non furtū facies, honora patrē tuū & matrē. Scripta eſt hæc lex, ſed ipſa quoq, contempta ... & ſic iā quaſi tertia dies
3. dies. mortis. Poſt oia uenit Chriſtus, attulit Euagelū, prædicauit regnū cœlorū, maleſaciētibus minatus eſt gehennā, benè uiuentibus uitā promiſit æternā. Quid plura? Totiā Euangeliū continetur, & eſt hæc quarta dies mortis. Poſſunt & aliter hi quatuor dies exponi. Diximus nanq; per Lazarū figurari peccatore, quia iā mala peccandi conſuetudine & deſperatione ſepultus eſt. Ad conſuetudinē uerò peccati quarto quodā pro greſſu peruenitur. Primò.n. eſt titillatio in corde, ſe-
4. dies. Quatuor pec catigra dus. cundo conſenſus, tertio factū, quartò cōſuetudo. Qui dā.n.quū illicita cogitatione pulſantur, ita eā a corde repellunt, ut penitus nulla mali delectatione moueantur. Quidam delectāt quidē, ſed non adducuntur ut conſentiant. Ad delectationē accedit conſenſus, & ſic in opus erūpitur. Iā factū in conſuetudinē uertitur, & imponitur illud mortis quatriduū, & quaſi quædā fit deſperatio, ut dicatur, Iā fœtet: quatriduanus.n.eſt. [Martha ergo ut cognouit qa Ieſus uenit, occurrit illi. Maria aūt domi ſedebat. Dixit ergo Martha ad Ieſum: Dñe, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus: ſed & nunc ſcio, quia quæcunq; popoſceris a Deo, dabit tibi Deus.] Quā moderatis uerbis utitur, quæ ita tem perante dolet interitū fratris. Non.n.dixit, Rogo te ut ſuſcites eū, ſed tantū, Scio, quia quæcunq; popoſceris a Deo dabit tibi Deus. Tanquā diceret, Certa qui dē ſum, quia potes, ſcio potētiā in te eſſe indeficieotē, ſed ſi uis, facis. Nō ergo præſumo petere, ut facias, qa neſcio ſi uelis. Dixit ei Ieſus: Reſurget frater tuus. Dixit ei Martha, Scio quia reſurget in reſurrectione in nouiſsimo die. Dñs quidē in præſenti fratri teſurre ctione promittebat, ſed Martha de ea reſurrectione, qua oēs homines reſurrecturi ſunt, eū dixiſſe putabat. Viderat certe crebrò Dñm mortuos ſuſcitaue, ſed hoc tantū erat, quantū nec ſua auſa eſt fidelis optare. De illa ergo reſurrectione ſecura erat, de hac autē incerta manebat. [Dicit ei Ieſus, Ego ſum reſurrectio & uita.] Ac ſi diceret, Quare dubitas nunc fratrē poſſe reſurge re, cū ego qui ſum reſurrectio & uita, illū reſurrecturū promittā? Per quē reſurgeť qn̄ reſurrecturi ſunt & cæ
Chriſtus reſurrectio & uita. teri homines, per eū poteſt & modò reſurgere. Ip.e er go eſt reſurrectio & uita, quia per eū reſurgimus. pec cato, ut uiuamus iuſtitiæ. [Qui credit in me, ēt ſi mor tuus fuerit, uiuet, hoc eſt, ſi mortuus fuerit carne, uiuet ſpiritu. Nō eſt.n. Deꝰ mortuorū. De morte.n. corpo
Matt. 22. ris hic loquiť. Quicūq;.n.in Chriſtū credit, & ſm̄ ē credit, uiuit, ēt ſi carne moriať, uiuet de cuſtodia Do minū perfectione deūū, quia tota in anima, Chriſto, q uita animæ eſt, in hæredo. Et ois, inquit, qui uiuit,] ſubaudiendū in carne, [Et credit in me,] & ſi mortuus fuerit ad tēpus morte corporis, [Nō morietur in æter num,] propter uitā ſpiritus, & immortalitatē reſurre ctionis. [Credis hoc?] Sciebat hoc, quē nil latere pōt, q̄ crederet, ſed confeſsionē qua ſaluaretur quærebat.
Ro. 10 Corde.n.creditur ad iuſtitiā, ore aūt fit confeſsio ad ſa lutē. [Ait illi, Vtiq; Dñe, Ego credidi, quia tu es Chri ſtus filius Dei uiui, qui in hunc mundū ueniſti.] Cū au tē credidit eū filiū Dei, credidit ēt uitā & reſurrectionē, quodq; ois, qui in eū crederet, in æternū nō moreretur. Nā ſupra Dñs utrū hoc crederet, interrogauerat. [Et cū hæc dixiſſet, abiit, & uocauit Mariā ſororē ſuā ſilentio, dicens, Magiſter adeſt, & uocat te.] Silentiū hic ſuppreſſā uocē dixit. Neq;.n.ſiluit, q̄ dixit, Ma giſter adeſt, & uocat te. [Illa ut audiuit, ſurgit cito & uenit ad eū. Nōdū.n. uenerat Ieſus in caſtellū, ſed erat adhuc in loco illo ubi occurrerat ei Martha. Iudæi igi tur qui erant cū ea in domo, & cōſolabantur eā, cum uidiſſent Mariā quia cito ſurrexit & exiit, ſecuti ſunt eā, dicentes, Quia uadit ad monumentū, ut ploret ibi.] Putantes Iudæi, qui ad illā conſolandā conuenerant, q̄ ad fratris tumulū feſtinaret, lachrymis ſolatiū quæſitura, & dolori ſuo fletibus ſatisfactura, ſecuti ſunt eā,

di uin

diuina id agente prouidẽtia: ut plures tã præclarũ miraculum quatriduani mortui reſurgentis cernerẽt, ſicque in Chriſtũ crederẽt. [Maria ergo cũ ueniſſet ubi erat Dominus, uidẽs eũ, cecidit ad pedes eius, dicens: Dñe, ſi fuiſſes hic, frater meus nõ fuiſſet mortuus.] Ac ſi queratur, dicens: Dũ nobiſcũ præſens fuiſti, nõ morbus, nõ infirmitas aliqua nobis appropinquare auſa eſt, apud quas uitã hoſpitari nouerat. At ubi abſceſsiſti, adfuit mors inuida, quæ fratrẽ noſtrũ te adhuc poſito in ſeculo, acerbo funere rapuit: quod ſi tu adfuiſſes, amicus tuus Lazarus mori non potuiſſet. [Ieſus ergo ut uidit eã plorantẽ, & Iudæos qui cũ ea uenerant plorãtes, infremuit ſpiritu, & turbauit ſemetipſum, & dixit, Vbi poſuiſtis eũ?]

Fremit & turbat Ieſus. O fremitus pietatis, o turbatio turbatorũ ſublatura meſtitia, & æternã pia rogatura lætitia. Turbauit ergo ſemetipſum Dñs poteſtate, quia nullus alius poterat eũ turbare. Turbatus eſt, quia uoluit: ſicut mortuus eſt, quia ipſe mortẽ ad ſe uenire permiſit. Sed magnũ aliquid in hac ſua nobis innuit perturbatione. Diximus ſupra per Lazarũ quatriduanũ, peccatorẽ ſignificari deſperatu, & longa peccati cõſuetudine quaſi mole ſepulchri depreſſum, ac mala opinione ſœtentẽ & abiectũ. Suſcitaturus eũ Chriſtus fremuit, & turbauit ſe, ut oſtẽdat, cũ qui talis eſt, perturbari & ingemiſcere, atq; intimo cordis rugitu fremere debere, & attẽdere quæ fecit, & ſic ſecũ agere: Quid mihi miſero contigit? Dimiſſa erant mihi in baptiſmo oĩa peccata, ſed ecce poſt ſanctũ lauacrũ peius ſordidatus ſum, poſt medicinã grauius uulneratus. Peccaui grauiter, nec unquã peccatis meis terminũ ponere uolui, & ſemper me Dei clemẽtia ad pœnitẽtiã expectauit, & peccantẽ ſtatim punire noluit: cũ ego miſerrimus & æternis cruciatibus dignus, eius manſuetiſsimã lenitatẽ ſemper nouis & ſubinde recrudeſcentibus ſceleribus irritare nõ timuerim. Qñ iſta peccator ſecũ plãgit, iã fremit & turbat in eo Chriſtus. Ad hoc .n. tunc fremuit, ut doceret peccatorẽ fremere, & peccata ſua accuſare debere, ſi uult ad uitã animæ redire. [Vbi inquit, poſuiſtis eũ?] Nũquid ignorabat ubi poſitus eſſet, quem uolebat reſuſcitare? Sed interrogat, ut oſtenderet ea ſolũ ſe cognoſcere, q̃ iuſta & ſancta ſunt: peccatorẽ uerò ignorat, quia reprobat. Vnde Adæ poſt

Ge. 3. peccatũ dr̃: Vbi es? Et reprobis in iudicio dicturus eſt:

Lu. 13 Neſcio uos unde ſitis. Quid eſt .n. dicere, Neſcio uos, niſi

Mat. 25. nõ uos in luce iuſtitię recognoſco? [Dicũt ei Dñe, ueni & uide.] Vide, hoc eſt, miſerere. Videre n. eius, miſereri eſt. [Et lachrymatus eſt Ieſus.] Lachrymatus eſt, quia fons pietatis erat. Sed illæ lachrymæ inexplebile gaudiũ erãt pariturę. Hinc pulchrè Sedulius: Lachrymis impleuit amicũ, Maieſtate Deũ. Flebat .n. eum pro parte humanitatis que reſuſcitare poterat per potentiã diuinitatis. Lachrymatus eſt ẽt Dominus ea de cauſa, qua ſuperius fremuit & turbatus eſt, ut peccatores doceret fletibus & lachrymis indigere poſſuis. [Dixerũt ergo Iudæi: Ecce quomodò amabat eũ. Quidã aũt ex ipſis dixerũt: Nõ poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere, ut hic non moreretur?] Poterat hoc certe Dominus. ſed permiſit ut Lazarus moreretur, quatenus maiore miraculo ſuſcitaretur. [Ieſus aũt iterũ fremens in ſemetipſo, uenit ad monumẽtũ: erat aũt ſpelunca, & lapis ſuperpoſitus erat ei.] Per lapidẽ,

Lapis lex. quo mortuus premebatur, figuratur lex qua peccator reus cõdẽnatur. Et bene lex per lapidẽ accipitur, quia in lapideis tabulis ſcripta fuit. Mortuus ergo ſub lapi

1. Ti. 1 de, reus eſt ſub lege. Nam hi qui benè uiuunt ſub lege non ſunt, quoniam iuſto lex non eſt poſita, ſed iniuſtis & peccatoribus. Hunc lapidem Dñs iuſſit remoueri, qñ gratiã ſancti Euangelii iuſſit per totum orbẽ prædicari. [Dicit ei Martha, ſoror eius qui mortuus fuerat, Dñe iã fœtet, quatriduanus eſt .n.] Iã quaſi deſperabat, potiusq; timebat remoto lapide fœtorẽ excitari, quã fratrem poſſe reſuſcitari. [Dixit ei Ieſus: Nõne dixi tibi, quia ſi credideris, uidebis gloriã Dei.] cũ uidelicet quatriduanũ & putentẽ ſuſcitauero. Sed & cũ deſperatus aliquis a ſepulchro peccatorũ eripitur, Dei potentia ab intuentibus prædicatur: quia ubi abundauit iniquitas, ſuperabundat gratia.

Rom. 5 [Tulerunt ergo lapidẽ. Ieſus aũt eleuatis ſurſum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, qm̃ audiſti me. Ego aũ ſciebam quia ſemper me audis, ſed propter populũ qui circũſtat, dixi, ut credant q̃a tu me miſiſti.] Quibus uerbis quid aliud, quã gloriã Dei patris in hoc, ſicut & in aliis operibus requirebat? Nam qui per humanitatẽ minor erat patre, ab illo Lazari quęrebat reſuſcitationẽ, atq; ab eo ſe dicebat exauditũ, & hoc propter circunſtantẽ turbã, ut eũ uel ſic crederẽt Dei filiũ, & ab eo miſſũ, quẽ patrẽ chari filii cõpellebat affectus. Iã inferi turbabantur, iã ſub pedib9 Dñi reſeratus patuit infernus. Oẽs mortui expectabãt nomina ſua uocari. [Clamabat ergo Ieſus uoce magna, dicens. Lazare ueni foras.] Vno nominatim uocato, cæteri interceperunt. Sed quãta in huius mortui reſuſcitatione facta eſſe dicuntur. Fremuit Dñs, turbatus eſt, uoce magna clamauit: quia uidelicet difficile & eum clamore peccati morte reſurgit, quẽ moles malæ conſuetudinis premit. [Et ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes inſtitis, i. faſciolis, & facies illius ſudario erat ligata. Dixit eis Ieſus: Soluite eũ, & ſinite abire.] Potuit quidẽ Dñs ſoluere mortuũ, quem ualuit reſuſcitare, ſed noluit ſecreti gratia ſacramenti. Ad magnã .n. uocẽ Dñi ſurgit mortuus, qñ magna Dei gratia reſipiſcit peccator. Prodit de monumento qñ confitetur peccata ſua:

Confeſſio peccatorum. ſed tamen adhuc ligatus eſt, adhuc reus, nec ſuis uiribus abſolui põt. Pręcipit ergo Dñs diſcipulis ut eũ ſoluant, & abire ſinant, quia ipſis & reliquis miniſtris ſanctæ Eccleſiæ, ſucceſſoribus eorum, data eſt poteſtas di

Abſolutio Mat. 18. mittendi peccata. Ait .n. Quæcunq; ſolueritis ſuper terrã, erunt ſoluta & in cœlo. Simul etiam oſtenditur hoc loco unitas Chriſti & Eccleſię. Quia etenim Chri

Vnitas Chriſti et Eccleſiæ. ſtus caput eſt, & Eccleſia corpus eius, Chriſtus ſuſcitat, diſcipuli ſoluunt, ut ſcilicet monſtretur, neminẽ ſine unitate fidei catholicæ poſſe a peccatorum morte ſuſcitari. Sane non eſt contemnendũ, qđ in ſancto Euangelio tres tantum mortuos reſuſcitaſſe Dominus legitur. Plures quidem reſuſcitaſſe non dubitatur, quoniam

Ioa. 20 quidem beatus Ioannes dicit: Multa alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu diſcipulorũ ſuorum, quæ non ſunt ſcri-

Luc. 8. pta in libro hoc. Sed tres tantum referuntur certi cauſa myſterii. Deniq; ſuſcitauit filiã archiſynagogi, adhuc intra domeſticos parietes conſtitutã, nec permiſit ſecum quenquã intrare niſi Petrum & Iacobum

Luc 7. & Ioãnem, & patrem & matrem puellæ. Suſcitauit ẽt filium unicum uiduæ mulieris, extra portam iam elatum, multis coram poſitis & cernentibus. Suſcitauit præterea Lazarũ iam ſepultum, iam fœtentem. Iſta tria

Tria genera peccatorum. genera mortuorum, ſignificant tria genera hominum peccatorum, quos & hodiè ſuſcitat Chriſtus. Nam per filiam archiſynagogi, quæ intra domum paucis uidentibus reſuſcitata eſt, deſignantur hi, qui peccatum intus in conſcientia clauſum habent, & necdum ad opus erumpunt. Verbi gratia: Commotus eſt aliquis mala concupiſcentia, deliberat ſi adſit facultas implere, quod illicite concupiuit. Iam mortuus eſt, ſed intra domũ clauſus eſt. Dicit .n. Dñs: Qui uiderit mulie-

Mat. 5 rẽ ad concupiſcendum eam, iã mœchatus eſt eam in corde ſuo. Necdum corpore ad eam acceſſit, ſed corde cõſenſit, mortuus iam eſt, ſed nondũ elatus eſt. Hic ſi aliquando diuina inſpiratione reprehenderit prauam concupiſcentiam, puniet negatum conſenſum, reuiuiſcit ad ſalutem in ſecreto cogitationis. Sunt alii,

qui

qui poſt conſenſum ad perpetrandum facinus exeunt, & quaſi mortuum de latebris animæ proferunt, ut quod latebat in ſecreto, appareat in publico. Sed hi tales plerunque diuinitùs admoniti conuertuntur, & ad uitam animæ reſuſcitantur. *Mala cõſuetudo.* Sunt præterea nonnulli, qui faciendo quod malum eſt, etiam ſe mala conſuetudine implicant, adeò ut ipſa mali conſuetudo non permittat eos intelligere malum eſſe quod faciunt. Nonnunquam defendunt malum quod agunt, iraſcũtur cùm reprehenduntur. Hi tales iam quaſi ſepulti, & ingenti mole, hoc eſt, pondere malæ conſuetudinis obruti ſunt. Ad hos quoque dignatur uenire Dominus occulto ſuæ miſericordiæ inſtinctu, ſi tamen habuerint ſorores, id eſt ſpirituales animæ uirtutes, quarũ interuentu poſsint reuocari ad uitam. Verum quaſi quandá oſtendit Dominus difficultatem, cum fremit ſpiritu, cum turbat ſeipſum, cum clamat uoce maxima, ut oſtẽdat magnæ obiurgationis clamore opus eſſe aduerſus eum, qui peccandi conſuetudine duruerit. Non ergo de his deſperandũ eſt. Ad uocẽ nãq; Domini contremuit infernus, ſurrexit quatriduanus mortuus, liberatus eſt peccator ẽt a conſuetudine committendi reatus. Sed priùs eum intrinſecus per ſeipſum uiuificat, poſteà per ſacerdotum miniſteriũ abſoluit. *Peccator quãdo abſoluendus.* Nullus quippe peccator abſoluendus eſt, anteq̃ per dignã pœnitentiã correctus, & intrinſecus appareat uiuificatus. [Multi autem ex Iudæis, qui uenerant ad Mariã & Martham, & uiderant quę fecit, crediderunt in eũ.] Facto tam glorioſo, & cunctis ſeculis prædicando miraculo, non omnes, ſed multi Iudæorum crediditſe dicuntur. Quo loco duriſsima infidelitas & inconuertibilis in malo pertinacia notata eſt. Et reuerà tantum erat peccatum illorum, ut aliter non poſſent digni fidem Chriſti ſuſcipere, niſi priùs filiũ Dei interficerẽt. *pſa. 82* Hinc Pſalmiſta: Imple facies eorũ ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Prius enim confuſione & ignominia repleti ſunt, cùm poſt Chriſti aſcenſionẽ, audientes Apoſtolos eius reſurrectionem prædicantes cœperunt erubeſcere, & perpendere quantum ſcelus in nece ſaluatoris admiſiſſent: ſicq; nomen eius quæſierunt, cùm perculſi timore Apoſtolis dixerũt: Quid faciemus uiri fratres? indicate nobis. Quibus Beatus *Act. 1.* Petrus: Pœnitẽtiam, inquit, agite, & baptizetur unuſquiſque ueſtrum in remiſsionẽ peccatorum. Sic enim ante ſecula decreuerat, ut morte ſua illum, qui habe- *Heb. 2.* bat mortis imperium, id eſt, diabolum, deſtrueret, ipſosque mortis ſuæ miniſtros mortuus ſibi ſubiugaret. Quocirca tam inſigni mortis triumphatori gratias digniſsima exultatione ſoluamus, illum diebus & noctibus meritis laudum præconiis extollamus, & præcipuè miſericordiam illius imploremus: quatenùs nos ita ſuis per omnia faciat obedire mandatis, quo nullo in nobis regnãte peccato, ipſi mẽte & deſiderio adhærere, atq; ad gaudiũ beatæ eius uiſionis mereamur feliciter peruenire, Amen.

EADEM VI. FERIA HOMILIA, Euſebii Emeſeni.

Erat quidam languens Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ ſororum eius, &c. Ioã. 11.

IN magnis laudibus Mariæ ſcripſit hæc Euãgeliſta, quæ dñm ungere, eiusque pedes tãgere meruit. Beatę illę aię quę ad ſimilitudinẽ huius Marię, cũ aromatibus, cum unguẽto, & bono odore ad Dñm accedũt. Hæc eſt illa, quæ in Canticis canticorũ loquitur, dicẽs: *Can. 1.* Cũ eſſet rex in accubitu ſuo nardus mea dedit odorẽ ſuũ. Tres mortuos dñm ſuſcitaſſe legimus: Filiã ſcilicet principis ſynagogæ, *Luc. 8.* in domo: Filium mulieris uiduæ, extra portã ciuitatis: *Luc. 7.* & hunc Lazarum, in ſepulchro quatriduanum. *Ioã. 11.* Per hos enim tres mortuos, tria mortis genera ſignificantur. *Peccatum cogitationis.* Moritur enim homo praua & illicita cogitando, moritur malè operando, moritur in peccatis perſeuerando. Cogitas aliquid agere, quod non licet, mortua eſt anima tua, ſed in domo adhuc & in occulto iacet mortua, quia latet peccatum & nondum diuulgatum eſt. *Opis, Praua cõſuetudinis* Si uero cogitationem ad effectum perducas, non ſolum mortua eſt, ſed iam etiam extra ciuitatis portam elata, & per peccatum ab Eccleſia ſeparata & perditioni proxima eſt. At uerò ille, qui peccatum aliquod magnum commiſit, & multo tempore in eo perſeuerat, non ſolum mortuus eſt, & ſepultus, uerum etiam iam fœtet, quia eius turpiſsimam famam circunquaque audire abhorret. Omnes tamen hos ſuſcitat Ieſus, ſi à peccato ceſſent, & ex corde pęniteant, & pro eis parentes, & ſorores, & mater uidua deprecetur. Vnde ſcriptum eſt: Confitemini alterutrum peccata ueſtra, & orate pro inuicem, ut ſaluemini. *Iac. 5.* Multum enim ualet deprecatio iuſti aſsidua. Sed quid per quatuor dies, quibus Lazarus in ſepulchro mortuus iacuit, niſi quatuor ætates intelligimus? Quatuor enim ætatibus, quaſi quatuor diebus fœtens *4. Aetates.* in peccati ſepulchro mortuus iacet ille, qui in pueritia, & adoleſcentia, in iuuentute, & ſenectute, in malo quod cœperat perſeuerat. Infantia enim, quia ignorantiæ plena eſt, his diebus non annumeratur. Conſidera igitur, quanta ſit benignitas Saluatoris noſtri, qui poſt tantam perſeuerantiam in malo, putidum & fœtentem reſuſcitare non dedignatur. [Miſerunt ergo ſorores eius ad eum, dicentes: Domine, ecce, quem amas infirmatur.] Audis igitur, quia Dominus amat peccatores, peccatores utique iam pœnitentes. Tales.n. ſignificat Lazarus, de qualibus ipſe dñs *Lu. 15* ait: Gaudeo magis ſuper uno peccatore pœnitẽtiã agẽte, q̃ ſuper nonaginta nouẽ iuſtis, qui nõ indignet pęnitẽtia. [Audiẽs aũt Ieſus, dixit eis: Infirmitas hæc non eſt ad mortẽ, ſed pro gloria Dei, ut glorificeť filius dei per eã.] Nõ ideo, inquit, moritur Lazarus, ut in morte maneat, ſed ut pro gloria Dei à mortuis reſurgat. [Diligebat Ieſus Marthã, & ſororẽ eius Mariã, & Lazarũ.] Diligit.n. dñs & actiuã uitã, & contẽplatiuã, & peccatores ad pœnitentiã conuerſos. De his aũt alias diſputabitur. [Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tũc quidẽ manſit in eodẽ loco duobus diebus: Deinde poſt hæc dicit diſcipulis ſuis: Eamus in Iudæã iterũ. Dicũt ei diſcipuli, Rabbi, nunc quærebant te iudæi lapidare, & iterũ uadis illuc? Reſpõdit Ieſus, Nõnne duodecim horæ ſunt diei? Si quis ambulauerit in die, nõ offendit, qa lucẽ huius mũdi uidet, ſi aũt ambulauerit in nocte, offendit, quia lux nõ eſt in eo.] Quid eſt (inquit) quod dicitis? Me ſequimini, poſt me uenite: ego ſum lux mũdi: ego sũ dies, uos horæ. Nõne duodecim ſunt horæ diei? *Xps, dies: Apoſtoli, horæ* Ideò ego uos duodecim elegi, quia duodecim ſunt horæ diei. Quia igitur horæ eſtis, diem ſequimini, hoc enim horarum proprium eſt. Si quis autem hunc diem ſequatur, ſi quis in eo ambulauerit, ſi quis mihi crediderit, non offendet. Quare? Quia lucem huius mundi uidet. Ego ſum lux mundi. Si uero in nocte ambulauerit, ſi errorem & tenebrarum principem ſequutus fuerit (hoc eſt.n. in nocte ambulare) offendet & cadet. Quare? quia lux nõ eſt in eo, quia erroris tenebræ obcæcauerunt oculos eius. [Hæc ait, & poſt hæc dicit eis: Lazarus amicus noſter dormit, ſed uado ut à ſomno excitẽ eũ. Dixerũt ergo diſcipuli eius: dñe ſi dormit ſaluus erit.] Aſſolet infirmis ſomnus ſignũ eſſe ſalutis. [Dixerat aũt (ait Euãgeliſta) Ieſus de morte eius: illi au

tem putauerũt,quia de dormitione ſomni diceret.]Et tale erat,ac ſi diceret,Dormit Lazarus,ſed mihi, alijs aũt mortuus eſt. Facilius ego eũ de morte reſuſcitare poſſum,q̃ aliquis homo eũ de ſomno excitare ualeat. Vado igitur,ut à ſomno excitem eum. [Tunc ergo dixit Ieſus manifeſtè, Lazarus mortuus eſt, & gaudeo ꝑꝑ uos,ut credatis,qm̃ non eram ibi.Sed eamus ad eũ. Gaudeo (inquit) quoniam non eram ibi.]Si enim Ieſus ibi eſſet,ille mortuus non eſſet. Vbi enim eſt uita, mors eſſe non poteſt.Ego(inquit Dominus)ſum reſur-

Ioã. 11. rectio & uita.Gaudeo,inquit,ſed propter uos. Quare propter uos? Vt credatis, ut illius reſurrectione fides ueſtra roboretur,cuius mortẽ ego abſens uobis annuncio.[Dixit ergo Thomas,qui dicitur Didymus,ad cõdiſcipulos,Eamus & nos,& moriamur cũ eo.] Hoc.n. dicit Thomas,quia tanto odio aduerſus Ieſum & diſcipulos eius iudæos inflãmatos eſſe ſciebat, ut nihil niſi mortẽ & pœnam ab eis expectaret.[Venit itaq;, & inuenit eũ quatuor dies iã in monumẽto habẽtẽ.]Quid quatuor dies ſignificẽt,ſuperiùs diximus.[Erat aũt Bethania iuxta Hieroſolymã quaſi ſtadijs quindecim. Multi autẽ Iudæorũ uenerant ad Marthã & Mariã, ut cõſolarẽtur eas de fratre ſuo.Martha ergo ut audiuit, q̃a Ieſus uenit,occurrit illi:Maria aũt ſedebat domi.] Quare aũt ubique Martha ſolicita ſit,& Maria quieta, illi ſciunt, qui per eas actiuam & contemplatiuã uitã ſignificari intelligunt.[Dixit ergo Martha ad Ieſum, Dñe, ſi hic fuiſſes, frater meus non fuiſſet mortuus.] Quõ.n.mori poſſet,ſi ibi uita fuiſſet?de ſe.n.dñs ait:

Ioã. 14 Ego ſum uia,ueritas, & uita. [Sed & nũc ſcio, quia quæcunq; popoſceris à Deo,dabit tibi Deus.Dicit illi Ieſus,Reſurget frater tuus.At illa,Scio,inquit,quia reſurget in reſurrectione in nouiſsimo die.] De illa reſurrectione certa ſum:hãc aũt te facere poſſe nõ dubito,ſed utrum facias, certa nõ ſum.[Dixit ei Ieſus,Ego ſum reſurrectio & uita.]per me reſurgunt & uiuunt, quicũque uiuũt & reſurgũt.[Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit,uiuet.]Qui igĩ nõ credit, nõ uiuet, uiuet aũt,ſed in pœnis.Talis aũt uita, mors eſt potius dicẽda,q̃ uita.Vera.n.uita mortis amaritudinẽ nõ habet.Qui igitur credit in Chriſtũ, quamuis tẽporaliter moriatur, uiuet tamẽ in æternũ. Similiter aũt ille qui uiuit,& credit in eum(credere enim, uiuere eſt, quia uita animæ,fides eſt)nunquã moritur. [Credis hoc? Ait illi,Vtique Domine,ego credidi, quia tu es Chriſtus filius Dei,qui in hunc mundũ ueniſti. Et cũ dixiſſet,abijt,& uocauit Mariã ſororem ſuam ſilẽtio,dicẽs: Magiſter adeſt, & uocat te.Illa ut audiuit,ſurrexit citò,& uenit ad eũ.Nondũ.n.uenerat Ieſus in caſtellum ſed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha. Iudæi igĩ,qui erãt cũ ea & cõſolabantur eã, cũ uidiſſent Mariã quia citò ſurrexit,& exijt, ſequuti ſunt eã, dicẽtes:Quia uadit ad monumentũ,ut ploret ibi. Maria igitur cũ ueniſſet ubi erat Ieſus,uidẽs eũ cecidit ad pedes eius,& dixit ei,Dñe ſi fuiſſes hic, nõ eſſet mortuus frater meus.]Ambæ ſorores idẽ dicũt, idẽ intelligũt,& uerã uitã Chriſtũ eſſe credunt, quo præſente & uolente nemo moriatur.[Ieſus ergo uidens eã plorantem,& Iudæos qui uenerant cum ea plorãtes,infremuit ſpiritu,& turbauit ſeipſum.]Nõ aliũdè turbatus

Fremitus & turbatio Xpi quid ſibi uelint.

eſt,ſed ipſe turbauit ſeipſum,& magnum aliquid ſignificauit nobis per hoc ipſum. Iſte enim fremitus & hęc turbatio nos docet, quid nos quoque in tali re agere debeamus, quando uel pro nobiſipſis, uel pro alijs in peccatis turpiter degentibus & fœtentibus Deum oramus. Nos enim(ait Apoſtolus)quid oremus neſcimus

Ro. 8. ſed ſpirituſſanctus orat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Vnde & Pſalmiſta, Sacrificium Deo ſpiritus

Pſa. 50 contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit.[Et dixit Ieſus: Vbi poſuiſtis eũ?]Sic.n.&

primo homini à Deo dicitur,Adam ubi es?Quod qui- *Gen.* 3

dam tale fuit,ac ſi diceret,Conſidera modo,de quanta gloria in quantam miſeriam deuolutus es.Et taliter quidem illi ponuntur, qui per Lazarum ſignificantur. Sed à quibus ponuntur, niſi à mulieribus? Mulierum nanque conſilio factũ eſt,ut oĩs homo moriatur, & in ſepulchro ponaĩ.[Et lacbrymatus eſt Ieſus.] Lachrymemur igitur & nos pro omnibus illis,quos in fætore uitiorum iacere ſentimus, ſi fortè noſtris lachrymis Dñs eos reſuſcitare dignetur.[Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum.Quidã aũt dixerũt ex ipſis:Non poterat hic,qui aperuit oculos cæci,facere,ut & hic non moreretur? Ieſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo,uenit ad monumentũ.Erat aũt ſpelunca, & lapis ſuperpoſitus erat ei. Ait Ieſus:Tollite lapidem.]

Non enim poſſunt reſurgere, qui lapide premuntur *Lapis, legis litera.*

& clauduntur. Lapis iſte litera legis eſt, qm̃ in lapide ſcripta data eſt,litera.n.occidit,ſpiritus aũt uiuificat. [Dicit ei Martha,ſoror eius qui fuerat mortuus, Do-

mine iam fœtet,quatriduanus.n.eſt.] Quid eſt.n.fœ- *2.Co.* 3

tor,& quid dies quatuor ſignificẽt,ſuperius diximus. [Dicit ei Ieſus:Nónne dixi tibi,quia ſi credideris, uidebis gloriã dei?Tulerũt ergo lapidẽ. Ieſus aũt ſurſum eleuatis oculis,dixit:Pater gratias ago tibi,qm̃ audiſti me.Ego aũt ſciebã quia ſemper me audis.]Ieſus.n.ſecundum eam partem,qua homo eſt,fremuit,turbatur lachrymatur,orat,exauditur,& gratias agit.Hæc antẽ quare dixerit, quare orauerit & gratias egerit, mox reddidit cauſam,dicẽs:[Propter populũ qui circũſtat dixi,ut credãt,quia tu me miſiſti.]Hinc eſt.n.qđ alibi

ait,Ego à meipſo nõ ueni,ſed pater meus miſit me. *Ioan.* 7 *&* 8

[Hæc cũ dixiſſet,uoce magna clamauit.] Qui magno ſomno grauatur, magna uoce excitãdus eſt.Magno.n.

ſomno grauaĩ,qui in peccato ſepultus, neque in pue- *Somnus peccati.*

ritia,neq; in adoleſcẽtia,neq; in iuuẽtute, neq; in ſenectute excitatur.Hoc.n.ſignificãt illi quatuor dies, quibus Lazarus iã fœtens iacuit in ſepulchro. [Et ſtatim prodijt qui erat mortuus,ligatus pedes & manus inſtitis,& facies illius ſudario erat ligata.]Nulla deſperationi daĩ occaſio,cũ Lazarus fœtẽs & quatriduanus à mortuis reſurgat.Et ualdè quidẽ mirabile, nõ ſolũ q̃a mortuus reſurrexit,uerumetiã quia pedibus manibuſque ligatus,foras proceſsit.Et hoc fortaſſe ſignificatio

eſt,ut intelligamus,quia peccator quacũq; hora cõuer- *Ezec.* 18.

ſus fuerit & ingemuerit,uita uiuet & non morieĩ.Ligatus tñ adhuc eſſe uĩ,donec ab epiſcopis ſolutus, Eccleſiæ ſacramentis reconcilietur. Iſte.n.talis, quamuis foris ligatus appareat,intus tamen ligatus nõ eſt,quia peccatorũ uinculis ſolutus,iã Deo per pœnitentiã iunctus eſt.Vnde & Lazarus,ac ſi penitùs ligatus nõ eſſet de ſepulchro liber exiuit. Quẽ tamẽ dominus ſoluere iuſsit,quatenus & nos eos oſtendamus eſſe ſolutos, q̃ audita uoce Euangelii,in anima per pœnitentiam ſuſcitari meruerunt. [Multi ergo ex Iudæis, qui uenerant ad Mariam & Martham, & uiderant quæ fecit Ieſus, crediderunt in eum. Quidam autem ex his abierunt ad Phariſæos,& dixerunt eis quæ fecit Ieſus.]Hoc autem utrum eius gloriam prædicando, an eum accuſando dixerint,dubitari poteſt.

SABBATO, IOANnis VIII.

In illo tempore, dicebat Ieſus turbis Iudæorum: Ego ſum lux mundi. Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen uitæ. Et reliqua. Homilia Erici.

Ioan. 8 POſtquã Dñs & redẽptor noſter mulierẽ in adulterio deprehenſam, à ſæuitia Iudæorũ eã lapidare uolentiũ eripuit, & à reatu adulterij miſericordiſsimè abſoluit, ne alicui fortaſsis in dubiũ ueniret, utrũ nã is, quẽ uerũ hoĩem uidebãt poſſet peccata dimittere, dignatur aperriſsimè quid ſit, ex diuinitatis potẽtia demõſtrare. Ait.n. [Ego ſum lux mundi.] Lux quippe erat incõprehenſibilis, & incircunſcripta diuinitas, quæ ſub uelamine aſſumptæ carnis latebat, cuius authoritate & huic mulieri, & cui-
Ioan. 1 cunque uolebat, peccata dimittebat. Hæc eſt illa uera lux, quæ illuminat omnem hoĩem uenientem in hunc mundum, Dei uidelicet ſapientia, quæ de illo lumine æterno & indeficienti proceſsit. Cuius ſplendorem humana fragilitas aliter ſufferre non potuiſſet, niſi ſe illa maieſtas nube carnis circundediſſet, per quam ueluti lucidiſsimũ ſpeculum diuini huius luminis claritas humanis mentibus innoteſceret. Ergo purgãda eſt interioris hominis acies, & ab omni uitiorũ labe, quaſi humore noxio, immunis cuſtodienda, ut ueri huius luminis aſpectu digna reddatur. [Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen uitæ.] Ac ſi uerbis alijs manifeſtius diceret, Qui in præſenti meis iuſsis obſequitur, & mea inquantum ſufficit exempla imitatur, in futuro non timebit tenebras ęternæ dam-
Tenebræ dãnationis. nationis, ſed lumine uitæ æternæ perfruetur, ubi ſublato metu mortis, de ſola dabitur perennitate gaudere. Hæ ſunt metuendæ tenebræ, omni nocte tetriores, non exteriorum oculorum, quibus alba & nigra uidemus, ſed interiorum, quibus iuſta & iniuſta diſcernimus, quibus non corporeas & uiſibiles formas aſpicimus, ſed ipſam ueritatẽ intelligibiliter contẽplamur. [Reſponderunt ei phariſæi: Tu de teipſo teſtimoniũ perhibes: teſtimoniũ tuum non eſt uerum.] Sic iſta reſpondent, tanquàm ſolus ipſe ſibi teſtimonium perhiberet, atq; uerum non eſſet eius teſtimonium, cũ conſtet quia antequam ueniret Dominus, & per carnem uiſibilis appareret, multos teſtes præmiſit, & quaſi lucernas ſpiritu prophetiæ accẽdit, qui eius natiuitatẽ, paſsionem, reſurrectionem, necnon & aſcẽſionem prędixerunt. Ex quibus præcipuus & maximus fuit Ioannes Baptiſta, cuius magnitudini ipſe ſaluator atteſta-
Mat. 11 tur, dicens: Inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta. Quem alibi idem Dominus lucernã
Ioan. 5 uocat, dicens: Ille erat lucerna ardens & lucens. Hic ergo teſtimonium Domino noſtro Ieſu Chriſto perhibens, dixit: Ego uos baptizo, ſed ille qui poſt me ue-
Luc. 3 nit, fortior me eſt, cuius non ſum dignus corrigiam calceamenti ſoluere. Sed Iudæi iſta non attendentes, & horum facti immemores, quaſi ſolus ſibi ille teſtimonium daret, dicebant: Tu de teipſo teſtimonium perhibes: teſtimonium tuum non eſt uerum. Sed audiamus, quid eis Dominus reſponderit. [Et ſi ego teſtimoniũ perhibeo de meipſo, teſtimoniũ meũ eſt uerũ, quia ſcio unde ueni, & quo uado.] Quibus uerbis ſe ſimul & deũ patrẽ oſtendit, cui oẽm gloriam dabat unigenitus filius. Si, inquit, ego perhibeo teſtimoniũ de me, uerũ eſt meũ teſtimoniũ, quod patris teſtimonio confirmatur. Scio.n. unde ueni, quia ab eo miſſus ſum: & quo uado, quia peracto myſterio meæ incarnationis, reuertar ad patrẽ. Nõ aũt quando ad nos uenit, patrẽ deſeruit, nec rurſum quãdo ad patrẽ redit, terras per implentẽ omnia diuinitatem reliquit. Neq;.n. tale lumẽ eſt Chriſtus, quod locis tẽporibusque comprehendatur, ſicut ſol iſte corporeus, qui non poteſt accedere ad occidentem, niſi recedat ab oriente. Non ita de illo uero lumine, quod eſt Chriſtus, ſentiendum
Ioan. 1 eſt, quod ubiq; totum eſt, & ubiq; ineffabiliter lucet. Ipſe.n. alibi dicit, deũ nemo uidit unquã. Vnigenitus filius qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit. In terris loquebatur, & apud patrẽ ſe eſſe dicebat, ſed per aſcẽſionẽ iã receſſurus de mũdo, promiſit fidelibus, dicens: Ecce ego uobiſcum ſum oĩbus diebus uſq; ad conſum- *Matt. 28.*
mationẽ ſeculi. Verũ ergo erat teſtimoniũ, quod de ſe perhibebat, quia a patre miſſus, eius teſtimoniũ habebat, atq; hoc impleto, eo unde uenerat, redibat. [Vos ſecundũ carnem iudicatis, ego non iudico quenquã.] Hoc de primo eius aduentu accipi debet. Duo ſiquidẽ *Duo aduentus Xpi.*
ſunt Domini aduentus: Primus miſericordiæ, ſecũdus iudicij: ille peractus eſt, iſte in fine ſeculi futurus eſt. Si.n. primo dñs iudicare ueniſſet, omnes puniendos reperiſſet. Prius ergo prærogãda erat miſericordia, poſt iudicium exercendum: Quia & Pſalmiſta dixit, Miſe- *Pſ. 100*
ricordiam & iudicium cantabo tibi domine. Prius miſericordiã, poſt iudicium ſe dixit domino cãtaturum. Per hanc miſericordiam factus eſt pro hominibus homo, opprobria, irriſiones, ſputa, flagella, poſtremò ipſam crucem ſuſtinuit, ut hominem perditum ſaluaret. De hoc ergo primo aduentu ſuo, quo miſericorditer uenerat genus humanum redimere, ait: [Ego non iudico quenquam.] Nam de ſecundo, quo iudex uenturus eſt, ſubiungit: [Et ſi iudico ego, iudiciũ meũ uerũ eſt.] Vnde autem uerũ eſſet iudiciũ eius, aperit cũ ſubdit: [Quia ſolus nõ ſum, ſed ego, & qui miſit me pater,] id eſt, incarnari me conſtituit. Miſsio.n. iſta, incarnatio eſt. Miſſus ergo a patre filius fuerat, ſed a patre non receſſerat. In mundũ nanque uenit per humanitatẽ, ſed mãſit cum patre per coæternã illi diuinitatẽ. Inde ergo uerũ erat iudiciũ eius, quia ipſe uerus erat Dei filius. [Et in lege, inquit, ueſtra ſcriptum eſt: Quia duorũ hominũ teſtimoniũ uerũ eſt.] In lege ueſtra dicit, in lege, quæ uobis data eſt. Sic quotidie di- *Deut. 19.*
cimus orantes, Panẽ noſtrum.i. quẽ nobis dari expoſcimus. Quærendum uero, quõ duorum hominum teſtimonium uerũ ſit. Nunquid enim duo falſi teſtes nõ fuerunt, qui in paſsione domini falſum teſtimonium protulerunt? Aut nunquid illi duo presbyteri falſi te- *Matt. 26.*
ſtes non fuerunt, qui in libro Danielis contra Suſannam caſtiſsimam, falſi criminis teſtimonium tulerunt? Sed hoc modo in lege cum diceretur, In ore *Da. 13*
duorum uel trium teſtium ſtabit omne uerbum: trinitatis commendatum eſt myſterium, quæ etiam Suſannæ caſtitati intus in conſcientia ſuo teſtimonio ſuffragabatur, cùm à duobus presbyteris falsò accuſaretur. Et eſt ſenſus, Si duorum hominum teſtimoniũ uerum eſſe ueſtra lex approbat, qui nonnunquam falſum dicere poſſunt, etſi non ſtudio mentiendi, tamen errore decepti, dum putant uera eſſe quæ falſa ſunt: Si ergo horum teſtimonium improbare uel reiicere non audetis, qua ratione meum, & dei patris, & ſpiritusſancti teſtimonium, quod ſumma ueritate ſtabilitum eſt, uerum non eſſe dicere præſumitis? Accipite potius noſtrum teſtimonium, ne ſentiatis iudicium. [Ego ſum, qui teſtimoniũ perhibeo de meipſo.] Ipſe de ſeipſo teſtimonium perhibet, nec requirit alium teſtem, quàm ſeipſum. quia omnia nouit etiam antequam fiant, & quicquid ex quo fonte procedat, euidentiſsimè cõſiderat. Oĩa enim nuda & aperta ſunt oculis eius: nec ab aliquo requirit qualis ſit uita ſingulorũ, qui iudex eſt *Heb. 4*
omniũ hominum, quique reddet unicuique ſ꞉m opera ſua. Sequitur. [Et teſtimoniũ perhibet de me, qui miſit me pater.] Nõ ſolus, inquit, de me teſtimonium perhibeo, quia pater qui miſit me, ipſe teſtimonium reddit mihi. Sed Iudæi uerba Chriſti carnaliter accipientes, patrem Chriſti carnaliter intellexerunt, ideoque dixerũt, [Vbi eſt pater tuus?] Videbant nanque in aperto hominẽ, ſed non intelligebãt in occulto Deũ. Vbi eſt, inquiũt, pater tuus? Audiuimus, aiunt, te dicentẽ, quia non eſſes ſolus, ſed qui te miſit pater, tecum eſſet. Te

autem ſolum uidemus, patrem tecum uidere non poſſumus. Oſtende igitur nobis patrem tuum. [Et dominus: Neq; me ſcitis, neque patrẽ. Ac ſi diceret:] Sic uultis ut patrẽ uobis oſtendam, quaſi me iam ſciatis: ſed adhuc neque me ſcitis, neque patrẽ meũ. Nã quia me ignoratis, idcirco patrem meum ſcire non poteſtis. Prius eſt ut me cognoſcatis, & tunc ad patris mei notitiam peruenire poteritis. [Si enim me ſciretis, forſitan & patrem meũ ſciretis.] Vna eſt enim cognitio patris & filij, quorum una eſt ſubſtantia, nec alter ſine altero
Ioan. 7 cognoſci poteſt. Nouerant igitur Chriſtum ſecundum carnem, ſecundum quam alibi eis dixit: Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis, ſed ignorabant eius diuinitatem. Dicit autem, forſitan, non dubitando, ſed infidelitatẽ illorum increpando. Hoc enim aduerbium cũ ab hoc homine dicitur, dubitationem ſignificat, cum à Deo, cui nihil occultum eſſe poteſt, increpationem. Nam
1. Co. 7 & Apoſtolus cum diceret: Puto quia ſpiritum Dei habeo, non ſe ſpiritum Dei habere dubitabat, ſed dubitantes & incredulos arguebat. Cum ergo dicit: Si me ſciretis, forſitan & patrem meum ſciretis, increpat infideles, qui neſciebant unam eſſe cognitionem patris & filij, nec alterum ſine altero poſſe cognoſci. Hinc alibi Philippo poſcenti, ut eis oſtenderet patrẽ,
Ioã. 14 reſpondit: Qui me uidet, uidet & patrem meum: Quia enim unum ſunt pater & filius, idcirco eorum una eſt uiſio, una & ſcientia. [Hæc uerba locutus eſt
Gazophylacium. Ieſus in Gazophylacio, docẽs in tẽplo.] Gazophylaciũ locus erat in templo, ubi theſauri recõdebãtur. Gaza quippe lingua Perſica diuitiæ, phylatio græcè dr̃ ſeruo. Gazophylacium ergo compoſito nomine uocatur quòd ibi diuitiæ ſeruarentur. Magna porrò conſtãtia, ingens fiducia loquentis Domini demonſtratur, qui in ipſis templi penetralibus, coram ſcribis & phariſæis inimicis ſuis, diuinitatis ſuæ uerba imperterritus lo-
Gazophylacia, myſteria ſcripturarum quebatur. Myſticè uero gazophylacia, myſteria deſignant ſcripturarum, quæ bene templo adhærebant. Chriſtus nanque templum eſt, cui omnia legis & prophetarum adhærent myſteria, & ad eum pertinent, atque non niſi in eo implenda erant. Hæc Gazophylacia ſpiritualia, poſt eius reſurrectionem aperienda erant, ipſo apoſtolis intelligentiam tribuente, & cuncta in
Lu. 24 ſe impleta monſtrante. Vnde Euangeliſta dicit, quia reſurgens à mortuis, illis aperuit ſenſum, ut intelligerent omnia quæ de ipſo ſcripta erant. Sed tunc Dominus in Gazophylacio locutus eſt, quia Iudæis in parabolis non intelligentibus & non credentibus loquebatur. [Et nemo apprehendit eum, quia nondum uenerat hora eius:] hora uidelicet uoluntatis & diſpoſitionis ipſius. Sicut enim uoluntate natus eſt, ſic & uoluntate paſſus eſt, quique ſi noluiſſet, nunquam pateretur ſi non pateretur, nunquam genus humanum redimeretur, ſi non redimeretur, nullus hominum ſaluaretur. Ad hoc ergo Deus homo factus eſt, ut ex infirmitate humanitatis redimeret, quos ex diuinitatis potentia creauiſſet. Vnus ergo idemq; eſt filius Dei & filius hominis, Deus & dominus noſter Ieſus Chriſtus, non confuſus, nec uerbo diuiſus, perfectus Deus & perfectus homo, cuius beneficijs æternis ſit ſempiterna gratiarum actio, Qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat, Amen.

EODEM DIE HOMILIA
Euſebij Emeſeni.

Ego ſum lux mundi. Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris. &c. Ioan. 8.

EGo, inquit, ſum lux mundi, ego ſum illa lux, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum: ego ſum illa lux, quæ ſoli ſplendorem, oculis unum, & mẽti tribuit intellectum, per me ſol ſplendet, oculi uident, & anima
intelligit. Ego igitur ſum uera lux, per quem illuminã- Chriſtus uera lux.
tur cuncta, & ſine quo teneb reſcunt oĩa, hac luce illuminãtur cæci, reſurgunt mortui, & ad uidendũ Deum mentis oculi aperiuntur. Meritò itaq; hac luce abeunte, tenebræ factæ ſunt in uniuerſa terra. [Qui ſequitur
me, nõ ambulat in tenebris.] In quibus tenebris? Sunt Tenebræ multiplices.
enim tenebræ noctis, ſunt & tenebræ ignorantiæ & erroris. Si. n. de noctis tenebris intelligamus, nemo in nocte ſequitur lucẽ. Qui uero hanc lucem non ſequitur, non eſt Chriſtianus. Nunquid igitur in nocte Chriſtiani non ſumus, quia in nocte ambulamus in tenebris, & nemo qui Chriſtum ſequitur, ambulat in tenebris? Non eſt igitur hoc intelligendum de tenebris noctis, ſed potius de tenebris ignorantiæ & erroris. Chriſtus enim & ſapiẽtia & ueritas eſt. Vbi aũt ſapiẽtia & ueritas, ibi error & ignorantia eſſe non põt. Non ambulat igitur in tenebris ignorantiæ & erroris, qui Chriſtum ſequitur. In his aũt tenebris totus mũdus ſedebat, quã-
do lux mundi Chriſtus apparuit. Vnde ſcriptũ eſt: Po- Eſa. 9.
pulus qui ſedebat in tenebris, uidit lucẽ magnã. Dicat igitur ſaluator noſter, [Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumẽ uitæ.] Sequi aũt, imitari eſt, at uero lumẽ uitæ, quod uitã præſtat æternã. Per quod nimirũ doctrinã & agnitionẽ ueritatis intelligimus. [Dixerũt ergo ei Phariſæi: Tu de teipſo teſtimoniũ perhibes, teſtimoniũ tuũ non eſt uerũ.] Miſeri Phariſæi, qui teſtimoniũ ueritatis uerũ non eſſe dicunt. Veritas. n. mentiri non poteſt. Sed forſaſſe hoc ideò dice-
bant, quia ſcriptum eſt: Laudet te os alienum, & non pro. 27.
tuum. Non enim ad laudem ſui, neque pro uana gloria talia Dominus loquebatur, ſed ut eos inſtrue-
ret, qui credere debuiſſent. Vnde & ipſe ait, Si ego Ioan. 8
glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt. Sequitur, [Et ſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo, uerũ eſt teſtimonium meum.] Vnde hoc? [Quia ſcio unde uenio, & quo uado.] Mirabilis argumentatio. Ideo ergo uerum eſt teſtimonium tuum Domine, quia ſcis unde uenis, & qua uadis? Dic ergo nobis unde uenis, & quo
uadis. Exiui (inquit) a patre, & ueni in mundum. Ite- Ioã. 16
rum relinquo mundum & uado ad patrem. Si enim a patre exiſti, & ad patrem uadis, filius Dei es, Si filius Dei es, mentiri non potes. Verum eſt igitur teſtimonium tuum, quia ſcis unde uenis, & quo uadis, id eſt, quia filius Dei es. [Vos autem neſcitis, unde uenio & quo uado.] Quare neſcitis? Quia non creditis me eſſe filium Dei. Illi enim ſoli hoc ſciunt, qui dei filium me eſſe credunt. Scimus igitur nos quòd a patre exiuit, & ad patrem uadit, qualiter tamen a patre exiuit, & qualiter ad patrem iuit, neſcimus. Quomodo enim uadit uel uenit, qui ubique eſt? Qui enim uadit, illuc uadit ubi non eſt, aut quomodo exiit a patre & redit ad patrem, qui ſemper eſt in patre, & in quo ſem-
per eſt pater? hoc enim ipſe ait, Ego ſum in patre, & Ioã. 14
pater in me eſt. [Vos ſecundũ carnẽ iudicatis, ego non
iudico quenq̃.] Quid eſt ergo, qđ alibi dicit, Pater nõ Ioan. 5
iudicat quenquã, ſed oẽ iudicium dedit filio? ſic filius quoque nõ iudicat quenq̃. Iudicat igiť filius, ſed nõ ſicut Phariſæi, nõ ſecundũ carnẽ. Vnde & ſubditur, [Et ſi ego iudico, iudiciũ meum uerum eſt, quia ſolus non ſum, ſed ego & qui miſit me pater.] Eadẽ argumentatione iudicium ſuũ uerũ eſſe probat, quo teſtimoniũ ſuum eſſe probauit, uidelicet quia Dei filius eſt. Ideo (inquit) uerum eſt iudicium meum, quia ſolus non
ſum, quia homo ſolummodo non ſum, omnis enim Pſ. 115
homo

homo mẽdax, ſed Deus & homo ſum, & cum patre ſimul unũ idemq́ue ſum, quamuis in perſona alius ſum. *Deut. 19.* [Et in lege ueſtra ſcriptum eſt, quia duorũ hominũ teſtimonium uerũ eſt.] *Da. 13.* Alioquin iniuſtè damnati ſunt illi duo ſenes, quos Daniel occidere iuſsit. Quid igitur? Mentitur lex, quæ duorum hominum teſtimoniũ uerum eſſe dicit? Abſit. Si enim tales fuerint teſtes, quales leges & canones quærunt, duorum hominum teſtimonium uerum eſt. Quod ſi ſpiritualiter intelligatur, per duos homines duorum teſtamentorum uiri catholici figurantur, quorum utique teſtimonium uerum eſt. Si uerò duorum hominum uerum eſt, quis contradicere audeat, quod pater teſtatur & filius? Hoc eſt enim quod ait: [Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo, & teſtimoniũ perhibet de me, qui miſit me pater.] *Mat. 3* Perhibet. n. pater de filio teſtimoniũ, ubi ait: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacui. [Dicebãt ergo ei: Vbi eſt pater tuus? Reſpõdit, Neq; me ſcitis, neque patrẽ meũ.] De patre (inquit) me interrogatis, quaſi iam mei notitiam habeatis, prius me quem uidetis agnoſcite, & ſic *Mat. 11* poſteà, ſi poteſtis, ad patris notitiam peruenite. Nemo enim nouit patrem niſi filius, & cui uoluerit filius reuelare. [Si me ſciretis, forſitan & patrem meum ſciretis.] Quod enim, forſitan, dicit, non dubitando, ſed increpando dicit. Malus enim ſeruus Dominum ſuum non cognoſcit, niſi eum iratum uideat. Verum eſt igitur, quod dicitur, Cognoſcetur Dominus iudicia *Pſal. 9.* faciens. Sic enim propter ſuos diſcipulos magiſter dicere ſolet, Si ea quæ tibi parantur ſcires, tu forſitan lugeres. [Hæc uerba locutus eſt Ieſus in Gazophylacio, docens in templo.] Reponamus igitur hæc uerba in Gazophylacio pectoris noſtri, ſeruemus hunc theſaurum in ſecretario cordis noſtri, quatenus cum Apoſtolo dicere poſsimus, *2. Co. 4* Habemus theſaurum iſtum in uaſis fictilibus. Ideo enim in Gazophylacio hæc uerba dicta ſunt, quia ualde cuſtodienda, ſeruanda, & memoriæ commendanda ſunt. [Et nemo apprehendit eum, quia nondum uenerat hora eius.] Quare nondũ uenerat? quia ipſe nolebat. Non igitur ipſe horam, ſed hora ipſum expectabat. Omnia enim in eius poteſtate poſita ſunt. Erat igitur & hora eius in eius poteſtate tunc, ut non anteà ueniret, quàm ipſe iuberet.

DOMINICA IN PASſione, Sermo Leonis Papæ.

Eſt nonus inter Sermones de Paſſione domini

SAcramentum dilectiſsimi dominicæ paſsionis, in ſalutem humani generis ante tempora æterna diſpoſitum, & per multas ſignificationes omnibus retrò ſeculis nunciatum, non adhuc expectamus manifeſtandum, ſed iam adoramus impletum, concurrentibus ad eruditionem noſtram & nouis teſtimonijs & antiquis, dum quod prophetica cecinit tuba, euangelica pandit hiſtoria, & ſicut ſcriptum eſt, Abyſſus abyſſum inuocat in uoce cataractarum tuarum, *Pſ. 41.* quoniam ad enarrandam gloriã gratiæ Dei, paribus ſibi uocibus utriuſque teſtamenti altitudo reſpondet, & quod erat ſub uelamine figurarum profundum, ſit reuelata luce perſpicuum. Si enim inter illa miracula ſaluatoris, quæ ſub populorum gerebantur aſpectu, pauci ueritatis præſentiam ſentiebant, ipſiq; diſcipuli uoluntaria Domini paſsione turbati, non euaſerunt ſcandalum crucis ſine tentatione formidinis, unde fides noſtra intelligẽtiã ſumeret, unde conſtantia robur acciperet, niſi quæ facta cognoſcimus, prædicta legeremus? Peracto igitur dilectiſsimi, ſaluatoris triumpho, & conſummatis diſpenſationibus, quas omnia ueteris teſtamenti eloquia nunciarunt, lugeat carnalis Iudæus, ſed ſpiritalis gaudeat Chriſtianus, & feſtiuitas, quæ illis conuerſa eſt in noctem, nobis coruſcet in lucem, quoniam crux Chriſti eadem eſt & credentium gloria, & non credentium pœna. *Crux Chriſti credentiũ gloria.* Quamuis enim perſequentium furor, nihil aliud in Dominum maieſtatis operatus ſit, quàm atrocem crudelitatem, & immite ſupplicium, redemptis tamen hac Domini paſsione, uerior eſt iuſtiorq; lætandi ratio, quàm dolendi. Fuerit tunc diſcipulorũ excuſabilis pauor, nec diffidentiæ culpam apoſtolicus mœror inciderit, quando concurrentibus ad unũ ſcelus Iudæis Iudæorumque principibus, ſuperbus taurorum pinguium tumor, & proterua uitulorum petulantia ſæuiebat, quando ſub oculis ouium paſtoris iuſti ſanguinem frementium beſtiarum rabies expetebat, quando denique etiam ipſe qui pati uenerat, de noſtræ naturæ communione dicebat, *Matt. 26.* Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem. Nunc autem poſtquam per ſuſceptionem infirmitatis, potentia eſt clarificata uirtutis, nulla fidelium mœſtitudine paſchalis eſt obſcuranda ſolennitas, nec cum triſtitia nobis geſtorum ordo recolendus eſt, cum ita Dominus uſus ſit malitia Iudæorum, ut de intentione facinoris, uoluntas ſit impleta miſerentis. Si autem in exitu Iſrael de Aegypto agni ſanguis fuit reſtitutio libertatis, & ſacratiſſima eſt facta feſtiuitas, quæ per hoſtiam pecudis iram auerteret uaſtatoris, quanta populis Chriſtianis concipienda ſunt gaudia, pro quibus omnipotens pater filio ſuo unigenito nõ pepercit, *Rom. 8* ſed pro nobis omnibus tradidit illum, ut in occiſione Chriſti paſcha eſſet uerum & ſingulare ſacrificium, quo non ex dominatione Pharaonis unus populus, ſed ex diaboli captiuitate totus mundus eruitur? Hoc ergo illud eſt, dilectiſsimi, ſacramentum, cui ab initio omnia ſunt famulata myſteria. Nunc ſanguis iuſti Abel mortem ſummi paſtoris eloquitur, & in parricido Iudæorum Cain interfector fratris agnoſcitur. *Abel Chriſti, Cain Iudæorũ typus.* Nunc diluuium & Noe arca manifeſtat, quid ſit renouationis in baptiſmo, & quid ſalutis in ligno. Nunc Abraham gentium pater promiſſos acquirit hæredes, & in ſemine eius non germen carnis, ſed fidei propago benedicitur. Nunc ad prænunciatum feſtis omnibus feſtum, ſacer nouorum menſis *tenituit.* temicuit, ut in quo accepit mundus exordium, in eodem haberet Chriſtiana creatura principium. Quamuis ergo furentes Iudæi fecerunt in dominum Ieſum quæcunque uoluerunt, & ſuſcepti hominis ueritatem nullis eorum auſibus poteſtas diuina ſubtraxerit, patientia tamen Domini conſilij ſui munus impleuit, & pertinacia ſacrilegæ crudelitatis profecit operi ſaluatoris, quod non ſcribæ, non phariſæi, non ſummi intellexere pontifices. Si enim cognouiſſent, *1. Co. 2.* nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. Nec ipſe itaque diabolus intellexit, quòd ſæuiendo in Chriſtum, ſuum deſtrueret principatum, qui antiquæ fraudis iura non perderet, ſi ſe à Domini Ieſu ſanguine contineret. Sed malitia nocendi auida, dum irruit, ruit, dum capit, capta eſt, & dum perſequitur mortalem, incidit in ſaluatorem. Inuenit ſanè in illo mollimine imprudentis audaciæ dignum cooperatorem, dignumq́ue conſortem, cum impius Iudas maluit miniſter eſſe diaboli, quam apoſtolus Chriſti, quem non timoris perturbatione deſeruit, ſed pecuniæ cupiditate diſtraxit. *Deteſtatio auaritiæ.* Videte dilectiſsimi, & prudenter inſpicite, quæ germina, & quales fructus de auaritiæ ſtirpe naſcantur, quam meritò Apoſtolus radicem eſſe malorum omnium definiuit, *1. Tim. 6.* quia nullum peccatum ſine cupiditate committitur, & omnis illicitus appe-

titus iſtius auiditatis eſt morbus. Amori pecuniæ uilis eſt omnis affectio, & anima lucri cupida, etiam pro exiguo perire non metuit, nullumque eſt iuſtitiæ io illo corde ueſtigium, in quo ſibi auaritia ſecit habitaculum. Hoc perfidus Iudas inebriatus ueneno, dum ſitit, lucrum peruenit ad laqueum, & tam ſtultè impius fuit, ut triginta argenteis & dominum uēderet & magiſtrum. Cum autem ſe ad excipiendum iniquitatis iudicium Dei filius præbuiſſet, beatus apoſtolus Petrus, cuius fides ea deuotione ſeruebat, ut Domino & compati paratus eſſet & commori, ancilla ſacerdotis calumniante perterritus, infirmitate periculum negationis incurrit. Oh hoc, ſicut apparet, hæſitare permiſſus, ut in Eccleſiæ principe remedium pœnitentię conderetur, & nemo auderet de ſua uirtute cōfidere, quando mutabilitatis periculum nec B. Petrus potuiſſet euadere. Dominus autem Ieſus, qui intra pontificale concilium ſolo corpore tenebatur, trepidationem diſcipuli foris poſiti diuino uidit intuitu, & pauentis animum mox ut reſpexit, erexit, & in fletus pœnitudinis incitauit. Felices, ſancte apoſtole, lachrymæ tuę, quæ ad diluendam culpam negationis, uirtutem ſacri habuere baptiſmatis. Affuit enim dextera Domini Ieſu Chriſti, quæ labētem te prius quàm deijcereris exciperet, & firmitatem ſtandi in ipſo cadendi periculo recepiſti. Vidit in te dominus non fidem fictam, non dilectionem auerſam, ſed conſtantiam fuiſſe turbatam. Abundauit fletus, ubi non defecit affectus, & fons charitatis lauit uerba formidinis: nec tardum eſt remedium abolitionis, ubi non fuit iudicium uoluntatis: Cito itaque io ſoliditatem ſuam redijt petra, tantam recipiens fortitudinē, ut quod ruoc in Chriſti expauerat in paſſione, in ſuo poſt ſupplicio non timeret.

DOMINICA QVINTA Quadrageſimæ, in Epiſtolam Concio exegetica.

IAm ad Dominicam paſsionē accedimus, cui, ſicut par eſt, hoc ſacro ieiunij tempore pro modulo noſtro aut compatimur, aut compati debemus: nec quicquā omninò eſt, quod nos ad pęnitentiæ labores alacri animo perſeredos perinde inflāmare queat, atque paſsio Chriſti, quæ diligenter conſiderata poſſit uel ſaxea pectora permouere & compungere. Itaque hos paucos, qui ſuperſunt dies, cum Chriſto patiente ipſi pariter compatientes tranſigamus, & ſedulu uerſemur in pertractandis animo, quæ illa maieſtas noſtra cauſa pertulit. Hoc, dilectiſsimi, expedit nobis, hoc fructus nobis adferet immenſos, hoc nos ad gratitudinem & ad omnē pietatem mirabiliter excitabit. Sed ad lectionem diei huius nos conferamus, quæ excerpta eſt ex Epiſtolæ ad Hebræos capite nono: [Chriſtus aſsiſtēs pontifex futurorū honorū, per amplius & perſectius tabernaculum, non manuſactū. i. nō huius creationis: neq; p ſanguinē hircorū aut uitulorū, ſed per propriū ſanguinē introiuit ſemel in ſancta, æterna redēptione inuēta.] Chriſtus pontifex æternus ſecun-

pſ. 109

dū ordinem Melchiſedec, meliora nobis attulit bona: quæ ſtante etiamnum tabernaculo Moſaico futura di

Caro Chriſti taber-naculū perfe-ctius.

cebantur, ſed nunc in Eccleſia præſentia ſunt, & per Chriſtum fidelibus conferuntur: per amplius & perſectius tabernaculum, id eſt, propriam carnem, quæ ſecundum Chryſoſtomum ideò rectè maius & perſectius tabernaculum dicitur, quòd & Deus uerbum, & cuncta ſpiritus operatio habitet in ea, & tota plenitudo diuinitatis corporaliter. Ea uerò non eſt manufacta, id eſt, nō huius creationis, hoc eſt, neq ullo opere humano ſed ſanctiſpiritus potentia effecta. Nam etſi eiuſdem cum noſtra carne ſubſtantiæ eſt, nō tamen iuxta coniugale connubium nata eſt, ſed ipſe totius ſanctitatis ſpiritus, ut habent Græca Oecumenij ſcholia, eam præparauit. Itaque non eſt huius creationis, hoc eſt, non iuxta legem naturæ formata, adeoque diuinitati per ſubſiſtentiam coniuncta, ut nullo pacto ab ea ſeparari potuerit. Per hanc igitur carnem, & non per ſanguinem hircorum aut uitulorū, qui nunquā potuit auſerre peccatū, ſed per proprium ſanguinē introiuit ſemel io ſancta. i. in cælū empyreum, æterna redemptione inuenta. Per ſanguinē hircorum & uitulorū Iudaicus pōtifex ſemel in anno ingrediebatur in ſancta ſanctorum, ſed illo ſanguine

Hebr. 10.

impoſsibile erat peccata expiari: at Chriſtus æternus ſacerdos per propriū ſanguinē in cruce fuſum ita ſemel ingreſſus eſt in cœlum, ut æterna nobis redemptio parta ſit, & aditus in ipſum quoque cælum patefactus. Quid uero hac charitate benignius, quid hac beneuolentia admirabilius, q̄ proprio ſanguine, tam largiter & cruciabiliter fuſo, ab æterna morte redimere nos uoluit Chriſtus uerus Deus? [Si. n. ſanguis hircorū, & taurorū, & cinis uitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationē carnis, quanto magis ſanguis Chriſti, qui per ſpiritūſanctū ſemetipſum obtulit immaculatū Deo, emūdabit cōſcientiā noſtrā ab operibus mortuis, ad ſeruiendū Deo uiuenti?] Varijs modis olim Iudæi reddebantur immundi, & à templo arcebātur: porro ſanguine pecuino, & aqua expiationis,

Nu. 19

fuſa ſuper cineres uaccæ ruſæ, mundabantur, non tamen ſecundum interiorem, ſed exteriorem duntaxat hominē. Si ergo carnē, inquit Chryſoſtomus, pōt mūdare ſanguis taurorum, multò amplius animæ ſordes diluet ſanguis Chriſti: [Qui per Spiritumſanctum ſeipſum obtulit immaculatum Deo,] non per ignem, non per aliena quædam. [Emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis.] Bene dixit, Ab operibus mortuis. Si quis enim tangebat mortuum, polluebatur: & hic ſi quis tetigerit opus mortuum, contaminatur per conſcientiam. [Ad ſeruiendum Deo uiuo.] Hic manifeſtat, quia opera mortua habentes, non poſſunt ſeruire uero & uiuo Deo, quia illa mortua ſunt & falſa: & merito. Nullus igitur opera mortua habens ingreditur huc. Si enim eum, qui corpus mortuum tangebat, non oportebat intrare in templum: quanto magis eum, qui opera mortua habet? Pollutio quippe eſt peſsima. Mortua quippe omnia opera ſunt, quæ uitam non habent, quæ putorem ſpirant. Sicut

O per mor-tua.

enim mortuum corpus ad nullum ſenſum eſt utile, uerum etiam contriſtat appropinquantes: ſic & peccatum confeſtim rationem noſtram percutit, & non permittit neque mentem ipſam quieſcere, ſed perturbat & commouet. Hucuſque Chryſoſtomus. Emundat ergo Chriſti ſanguis conſcientiam noſtram à peccatis, ut deinceps ſeruiamus Deo uiuenti. Non e-

Heb. 6

Hebr. 10.

nim emundat Chriſti ſanguis illos, qui perſeuerant in operibus mortuis, rurſus crucifigentes ſibi filium Dei, & ſpiritui gratiæ contumeliam facientes. Huius autem oblationis, quæ facta eſt in cruce, perpe-

Miſſa ſacrifi-ciū incruētū.

tua fit repræſentatio io Miſſa, ubi incruentè Chriſtus Deo patri offertur in memoriam cruenti illius in cruce litati ſacrificij. Non enim uoluit Deus Teſtamentum nouum ſuo & ſacerdotio & ſacrificio carere, quorum typum uidemus in lege ueteri. Atque hæc oblatio illa munda eſt, quæ, iuxta Mala-

Mal. 1

chiæ uaticinium, in omni loco offertur Deo, ſicut hoc innumeris ſanctiſsimorum Patrum teſtimonijs doceri poteſt. Vnum Chryſoſtomum attuliſſe ſatis ſit. Is in Ca. X. Epiſtolæ ad Hebræos homilia 17. ſic habet,

tur, Quid ergo nos? Nónne per ſingulos dies offerimus? Offerimus quidẽ,ſed ad recordationẽ facientes mortis eius. Et una eſt hæc hoſtia,nó multæ. Q́uo una eſt,& non multæ? Quia ſemel oblata eſt,oblata eſt in ſancta ſanctorum,hoc autem ſacrificiũ exemplar eſt illius,idipſum ſemper offerimus. Nec nũc quidẽ alium agnum,craſtina alium,ſed ſemper eundem ipſum. Proinde unum eſt hoc ſacrificium hac ratione. Alioquin quoniam in multis locis offertur, multi Chriſti ſunt? Nequaquã, ſed unus ubique eſt Chriſtus, & hic plenus exiſtens,& illic plenus,unum corpus. Sicut enim qui ubique offertus,unum corpus eſt,& non multa corpora,ita etiam & unum ſacrificium. Pontifex autem noſter ille eſt,qui hoſtiam mundantem nos obtulit,ipſam offerimus & nunc,quæ tunc oblata quidem, conſumi nó poteſt. Hoc autem quod facimus,in com-

Lu. 22 memorationem quidem fit eius, quod factum eſt. Hoc enim facite,inquit,in eam commemorationem. Non aliud ſacrificium, ſicut pontifex, ſed idipſum ſemper facimus, magis autem recordationem ſacrificii operamur. Hæc Chryſoſtomus,quibus euidentiſsimæ,ſicut & reliqui ſancti Patres omnes, confutat huius calamitoſi æui noſtri hereticos, qui ualdè indignè ſentiunt de Eccleſiæ hoc ſanctiſsimo ſacrificio,illudque prorſus reijciunt, ut ampliſsima itinera uenienti parent Antichriſto. Sequitur, [Et ideo noui teſtamenti mediator eſt,ut morte intercedente,in redẽptionem earum præuaricationum,quæ erant ſub priori teſtamento, repromiſsionem accipiant qui uocati ſunt æternæ hæreditatis.] Volebat pater ille, aiũt Græca Oecumenij ſcholia,ut promiſsionum ſuarum fieremus hæredes, ſed nequibamus, cum & inimici eſſemus,bellumq́ue contra eum gereremus. Quid igitur? Ipſe per ſeſe filius medius interceſsit,ſuoque nos patri recõciliauit. Cæterum quia oportebat, ut & nos terrigenæ pœnas eorum, quæ deliquimus, lueremus (nam etſi clemens eſt Deus,iuſtus tamen eſt) & has ipſas pro nobis filius pertulit crucifixus. Hæc ſcholia Græca ex Chryſoſtomo. Inter homines non eſt ratum teſtamentum,dum uiuit qui teſtatus eſt. Chriſtus ergo moritur, & ſuo ſanguine nouum confirmat teſtamentum, & nos,qui ſupplicio digni eramus,adimus hæreditatem. Ipſa uerò Chriſti Ieſu immerita morte abolentur & eæ præuaricationes omnes, quæ erant ſub priori teſtamento,quas ſanguis pecorũ nul-

Apoc. 7. 22. lo pacto expiare potuit, & ſimul electi omnes, dum ſtolas ſuas lauãt in ſanguine agni, iam ſuper niuẽ dealbati & candidati,admittuntur in poſſeſsionem hæreditatis æternæ. In ueteri Teſtamento carnalibus promiſſionibus inuitabantur & fulciebantur, adhuc obſe-

Heb. 2 rato regno cœlorum,in nouo Teſtamento, ruptis per Chriſtum mortis uinculis, & deſtructo per eius mortem diabolo, qui habebat mortis imperium,adituque in cœlos patefacto, terrena potiùs contemnere iubemur,& uocamur ad cœleſtia,ut uideamus bona domi

Rom. 8 ni in terra uiuentium. Ibi enim eſt æterna & ſemper manſura hæreditas, promiſſa uocatis illis omnibus, de quibus alibi dicit Apoſtolus: Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ijs qui ſecundum propoſitum uocati ſunt ſancti. Nam quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui,ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædeſtinauit, hos & uocauit,& quos uocauit,hos & iuſtificauit, quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit. Hi nimirum ad æternam perueniunt hæreditatem,in ueteri Teſtamento ſub carnalibus promiſsionibus & figuris occultatam, in nouo euidentiſsimè declaratam. Vnde etiam D. Auguſtinus libr. 4. Quæſtionum ſuper Numeros,capit. 33. Eadem ſunt,inquit, in ueteri & no-

uo Teſtamento: ibi obumbrata, hic reuelata,ibi præfigurata, hic manifeſtata. Nam non ſolum ſacramenta diuerſa ſunt, uerumetiam promiſſa ibi uidentur temporalia proponi, quibus ſpiritale quibus præmium occultè ſignificetur, hic autem manifeſtiſsimè ſpiritalia promittuntur & æterna. Temporalium autem bonorum atque carnalium, & ſpiritalium atque æternorum; quæ clarior certiorque diſtinctio eſt, quàm paſsio domini noſtri Ieſu Chriſti, in cuius morte ſatis conſtitit, non iſtam terrenam tranſitoriamq́ue felicitatem à domino deo pro magno munere ſperandam & optandam,quandoquidem in unigenito filio ſuo, quem tanta illa perpeti uoluit, longè aliud a ſe peti expectarique oportere apertiſſima diſtinctione declarauit? Hæc Auguſtinus. Itaque ipſa Chriſti paſſio ad futuræ illius & ſempiternæ hæreditatis ſpem atque expectationem nos inuitat, hortaturq́ue ut huius uitæ blanda & proſpera contemnamus, quando Chriſtus tam dirè propter nos perpeti uoluit,ut ſpes noſtra ſit in cœlis,non in terris. Dolendum uero inprimis eſt,Chriſti paſsionem uſque adeo abire in obliuionem,ut rariſſimè animo reuoluatur.

Vetus & nouum teſtamẽ. ut differant.

Eſt ea exitialis prorſus ingratitudo, tantæ charitatis tam turpiter obliuiſci. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, ait Sponſa in Canticis, inter ubera mea commorabitur. D. Benardus Sermone 10. in Cantica, Sponſæ hæc ubera interpretatur congratulationem & compaſsionem, iuxta illud Apoſtoli, Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Porro Sermone 43. in eadem Cantica etiam hæc addit de Sponſa: Quia uero,inquit,inter aduerſa & proſpera uerſans,nouit utrobique pericula non deeſſe,medium huiuſcemodi uberum ſuorum uult habere dilectum, cuius aduerſus utraque continua protectione munitam,nec læta extollant,nec triſtia deijciant. Tu quoque ſi ſapis, imitaberis Sponſæ prudentiam, atque hunc myrrhæ tam charum faſciculum de principali tui pectoris nec ad horam patieris auelli, amara illa omnia, quæ pro te pertulit, ſemper in memoria retinens, & aſsidua meditatione reuoluens, quo poſſis dicere & tu: Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi: inter ubera mea commorabitur. Et ego fratres ab ineunte mea conuerſione pro aceruo meritorum,quæ mihi deeſſe ſciebam, hunc mihi faſciculum colligare, & inter ubera mea collocare curaui, collectum ex omnibus anxietatibus & amaritudinibus domini mei. Primum uidelicet infantilium illarum neceſſitatum: deinde laborum, quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, uigiliarum in orando, tentationum in ieiunando, lachrymarum in compatiendo: poſtremo periculorum in falſis fratribus, conuiciorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobationum, clauorum, horumq́ue ſimilium, quæ in ſalutem noſtri generis ſylua Euangelica copioſiſsimè noſcitur protuliſſe. Et poſt pauca, Hæc meditari, dixi ſapientiam, in his iuſtitiæ mihi perfectionem conſtitui, in his plenitudinem ſcientiæ, in his diuitias ſalutis, in his copias meritorum. Ex his mihi interdum potus ſalutaris amaritudinis,ex his rurſum ſuauis unctio conſolationis. Hæc me erigũt in aduerſis,in proſperis reprimũt, & inter læta triſtiaq; uitæ præſentis uia regia incedenti tutum præbent utrobique ducatum, hinc inde mala imminentia propulſando. Hæc Bernardus, uir eximia ſanctitate & inſigni eruditionem, quem utinã nos dilectiſsimi pro modulo noſtro imitemur, &, hoc præſertim tempore, domini Ieſu acerbiſsimam paſsionem ſedulis & gratis mentibus cogitemus, atque eius contemplatione libentiſsimè breues huius ſacri ieiunij & totius uitæ labores perferamus.

Hominũ erga Xp̃um ingratitudo. Gen. 1 Ro. 11.

Præſtet id nobis idemipſe Dominus Ieſns Chriſtus,
qui cum Patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat in æter
na ſecula, Amen.

EADEM DOMINICA,
Ioannis 8.

In illo tempore, Dixit Ieſus turbis Iudaeorum & principibus ſacerdotum: Quis ex uobis arguet me de peccato? Si ueritatem dico, quare non creditis mihi? Et reliqua Homilia beati Gregorij Papæ.

PEnſate fratres chariſsimi manſuetudinem
Dei. Relaxare peccata uenerat, & dice-
bat: [Qvis ex uobis arguet me de pec-
cato?] Non dedignatur ex ratione oſten
dere ſe peccatorem non eſſe, qui ex uirtu
te diuinitatis poterat peccatores iuſtificare. Sed terri-
bile eſt ualde, quod ſequitur. [Qvi ex Deo eſt, uerba
Dei audit: propterea uos non auditis, quia ex Deo nō
eſtis.] Si enim ipſe uerba Dei audit qui ex Deo eſt, &
audire uerba Dei non poteſt, quiſquis ex illo non eſt:
interroget ſe unuſquiſque, ſi uerba Dei in aure cor-
dis percipit, & intelliget unde ſit. Cæleſtem patriam
deſiderare ueritas iubet, carnis deſideria conteri, mun
di gloriam declinare, aliena non appetere, propria lar
giri. Penſet ergo apud ſe unuſquiſque neſtrum, ſi hæc
uox Dei in cordis eius aure conualuit, & quia iam ex
Deo ſit, agnoſcit. Nam ſunt nonnulli, qui præcepta
Verbū dei non uno modo ab oībus auditur. Dei nec aure corporis percipere dignantur. Et ſunt
nonnulli, qui hæc quidem corporis aure percipiunt,
ſed nullo ea mentis deſiderio complectuntur. Et ſunt
nonnulli, qui libenter uerba Dei ſuſcipiunt, ita ut etiā
in fletibus compungantur, ſed poſt lachrymarum tem
pus ad iniquitatem redeunt: hi profecto uerba dei nō
audiunt, quia hæc exercere in opere contemnunt. Vi-
tam ergo ueſtram fratres chariſsimi, ante mentis ocu-
los reuocate, & alta conſideratione pertimeſcite hoc,
quod ex ore ueritatis ſonat, Propterea uos non auditis
quia ex Deo non eſtis. Sed hoc quod de reprobis neri-
tas loquitur, ipſi hoc de ſemetipſis reprobi ſuis operi-
bus oſtendunt. Nam ſequitur: [Reſponderunt ergo Iu
dæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Sa-
maritanus es tu, & dæmonium habes?] Accepta autē
tanta contumelia, quid Deus reſpondeat, audiamus.
[Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico patrem
meum, & uos inhonoraſtis me.] Quia enim Samarita
nus interpretatur cuſtos, & ipſe ueraciter cuſtos eſt,
Pſ. 126 de quo Pſalmiſta ait: Niſi Dominus cuſtodierit ciuita-
tem, fruſtra uigilat qui cuſtodit eam. Et cui per Eſaiā
Eſa. 21 dicitur, Cuſtos quid de nocte, cuſtos quid de nocte? re
ſpondere Dominus noluit, Samaritanus non ſum, ſed
Ego dæmonium non habeo. Duo quippe ei illata fue
rant, unum negauit, aliud tacendo conſenſit. Cuſtos
nanque humani generis uenerat, & ſi Samaritanum
ſe non eſſe diceret, eſſe ſe cuſtodem negaret: Sed tacuit
quod recognouit, & patienter repulit, quod dictum
fallaciter audiuit, dicens: Ego dæmonium non habeo.
In quibus uerbis quid aliud, niſi ſuperbia noſtra con-
funditur? quæ ſi exagitata uel leuiter fuerit, atrocio-
res iniurias reddit, quàm acceperit, facit mala quæ po
Patientia Chriſti nobis imitanda. teſt, minatur quæ facere non poteſt. Ecce iniuriam ſu-
ſcipiens Deus non iraſcitur, non contumelioſa uerba
reſpondet. Qui ſi eiſdem iſta dicentibus reſpondere
noluiſſet, dæmonium uos habetis, uerum profectò di-
ceret, quia niſi impleti dæmonio, tam peruerſa de deo
loqui non poſſent. Sed accepta iniuria, etiam quod
uerum erat, dicere ueritas noluit, ne non dixiſſe ueri-
tatē, ſed prouocatus contumeliam reddidiſſe uidere-
tur. Ex qua re quid nobis innuitur, niſi ut eo tempore,
quo à proximis ex falſitate cōtumelias accipimus, eo-
rum etiam uera mala taceamus, ne miniſterium iuſtæ
correptionis in arma uertamus furoris? Sed quia quiſ-
quis zelo Dei utitur, ſæpe à prauis hominibus deho-
neſtatur, in ſemetipſo nobis Dominus patientiæ præ-
buit exemplum, qui ait, Sed honorifico patrem meum
& uos inhonoraſtis me. Sed quid uobis ad iſta facien-
dum ſit, adhuc exemplo nos admonet, cum ſubiūgit,
[Ego autem non quæro gloriam meam, eſt qui quæ-
rat & iudicet.] Scimus certè quod ſcriptum eſt, quia *Ioan. 5*
pater omne iudicium dedit filio, & tamen ecce idem
filius iniurias accipiens, gloriam ſuam non quærit,
illatas cōtumelias patris iudicio reſeruat, ut nobis pro
fecto inſinuet, quantum nos eſſe patientes debeamus
dum ſe adhuc ulciſci non uult & ipſe qui iudicat. Cū
uero malorum peruerſitas creſcit, non ſolum prædica-
tio † frangi non debet, ſed ēt augeri. Quod ſuo Domi- *† minimè*
nus exemplo nos admonet, qui poſtquàm habere dæ-
monium dictus eſt, prædicationis ſuæ beneficia lar-
gius impendit, dicens, [Amen amē dico uobis, ſi quis
ſermonem meum ſeruauerit, mortem non uidebit in
æternum.] Sed ſicut bonis neceſſe eſt, ut meliores etiā
per contumelias exiſtant, ita ſemper reprobi de bene-
ficio peiores fiunt. Nam accepta uera prædicatione,
iterum dicunt, [Nunc cognouimus, quia dæmonum
habes.] Quia enim æternæ morti inhæſerant, & ean-
dem mortem cui inhæſerant non uidebant, dum ſo-
lam mortem carnis aſpicerent, in ueritatis ſermone ca
ligabant, dicentes, [Abraham mortuus eſt, & prophe
tæ, & tu dicis, ſi quis ſermonē meum ſeruauerit, mor-
tem non guſtabit in æternum?] Vnde & ipſi ueritati
eundem Abraham & prophetas quaſi uenerantes præ
ferunt. Sed aperta nobis ratione oſtenditur, quia qui
Deum neſciunt, Dei quoque ſamulos falsò ueneran-
tur. Et notandum, q̄ uidit eos Dominus aperta ſibi im
pugnatione reſiſtere, & tamen eis ſe iterata non deſi-
nit uoce prædicare, dicēs, [Abraham pater ueſter exul
tauit ut uideret diem meū, uidit, & gauiſus eſt.] Tunc *Ge. 18.*
quippe diem Domini Abraham uidit, cū in figura ſum
mæ trinitatis tres angelos hoſpitio ſuſcepit. Quibus
profecto ſuſceptis, ſic tribus quaſi uni locutus eſt, quia
etſi in perſonis numerus trinitatis eſt, in natura uni-
tas diuinitatis eſt. Sed carnales mentes audientiū, ocu
los à carne non ſubleuant, dum in eo ſolā carnis ætatē
penſant, dicentes, [Quinquaginta annos nondū ha-
bes, & Abraham uidiſti?] Quos benignè redemptor
noſter à carnis ſuæ intuitu ſubmouet, & ad diuinitatis
contemplationem trahit, dicens, [Amen amen dico
uobis, antequā Abrahā fieret, ego ſum.] Ante. n. præte
riti tēporis eſt, ſum, præſentis. Et quia præteritū & fu-
turū tēpus diuinitas non habet, ſed ſemper eſſe habet,
nō ait, ante Abrahā ego fui, ſed, ante Abrahā ego ſum.
Vnde & ad Moyſen dicitur, Ego ſum qui ſum, & ſic
dicēs filiis Iſrael, Qui eſt, miſit me ad uos. Antè ergo & *Exo. 3*
poſt Abrahā habuit, q̄ & accedere potuit ꝑ exhibitio
nē præſentiæ, & recedere per curſum uitæ. Veritas ue-
ro ſemper eſſe habet, quia ei quicquā nec priore tēpo-
re incipitur, nec ſubſequenti terminatur. Sed ſuſtine-
re iſta æternitatis uerba mentes infideliū non ualētes,
ad lapides currunt, & quem intelligere non poterant,
obruere quærebant. Quid antē contra furorē lapidan
tiū dominus fecerit, oſtenditur, cum protinus ſubin-
fertur, [Iesvs autē abſcondit ſe, & exiuit de tēplo.] Mi
rum ualde eſt fratres chariſsimi, cur ꝑſecutores ſuos
dominus ſe abſcondendo declinauerit, quid ſi diuinita
tis ſuæ potentiam exercere uoluiſſet, tacito nutu men
tis in ſuis eos ictibus ligaret, aut in pœna ſubitæ mor-
tis obrueret. Sed qui pati uenerat, exercere iudicium *Ioā. 18*
nole-

nolebat. Certè ſub ipſo paſſionis tempore, & qnantũ
poterat oſtendit, & tamen hoc ad quod uenerat pertu
lit. Nam cum perſecutoribus ſuis ſe quærentibus dice
ret, Ego ſum, ſola hac uoce eorum ſuperbiam perculit
& omnes in terram ſtrauit. Qui ergo & hoc in loco
potuit manus lapidantium non ſe abſcondendo euade
re, cur abſcondit ſe, niſi quod homo inter homines fa
ctus, redemptor noſter alia nobis uerbo loquitur, alia
exemplo? Quid autem nobis hoc exemplo loquitur,
niſi ut etiam cũ reſiſtere poſſumus, irã ſuperbientium
Ro. 12. humiliter declinemus? Vnde & per Paulum dicitur,
Credẽ- Date locum iræ. Quanta humilitate iram proximi ſer
dũ furo- re debeat, perpendat homo, ſi furores iraſcentium ab-
ri perſe- ſcondens ſe declinauit deus. Nemo ergo ſe contra
quẽtiũ. acceptas contumelias erigat, nemo conuicijs conui-
cium reddat. Imitatione etenim dei, glorioſius eſt
iniuriam tacendo fugere, quam reſpondendo ſupera-
re. Sed contra hoc ſuperbia dicit in corde, Turpe
eſt, ut accepta iniuria taceas. quiſquis conſpicit q̃ a cõ-
tumeliã accipis & taces, nõ putat quia patientiã exhi
bes, ſed crimẽ agnoſcis. Sed unde uox iſta in corde no
ſtro cõtra patiẽtiã naſcitur, niſi q̃a in imis cogitationẽ fi
ximus, & dũ in terra gloriã quærimus, placere ei q̃ nos
de cœlo conſpicit, non curamus? Accepta ergo contu
melia, meditemur in opere, uocem dei, Ego non quæ
ro gloriam meam, eſt qui quærat & iudicet. Hoc au
tem quod de domino ſcriptum eſt, Abſcondit ſe, intel
ligi & aliter poteſt. Multa quippe Iudæis prædicaue
rat, ſed prædicationis eius uerba deridebant. Dete-
riores quoque ex prædicatione facti ſunt, qui uſque
ad iaciendos lapides peruenerunt. Et quid abſconden
do ſe dominus ſignat, niſi quod eis ipſa ueritas abſcon
ditur, qui eius ſequi uerba contemnunt? Eam quippe
quam non inuenit humilem, ueritas fugit mentem.
Et quam multi ſunt hodiè, qui Iudæorum duritiam
deteſtantur, quia prædicationem domini audire no-
luerunt, & tamen quales illos arguunt fuiſſe ad fi-
dem, tales ipſi ſunt ad operationem. Præcepta dei
audiunt, miracula cognoſcunt, ſed conuerti a ſuis pra
uitatibus renuunt. Ecce uocat, & redire nolumus, ecce
ſuſtinet, & eius patientiam diſsimulamus. Dum er-
go tempus eſt fratres, prauitatem ſuam unuſquiſque
deſerat, dei patientiam pertimeſcat, ne quẽ nunc tran
quillum deſpicit, iratum poſtmodum nequaquam eua
dere poſſit.

EADEM DOMINICA, Homilia Euſebii Emeſeni.

Quis ex uobis arguet me de peccato, &c. Ioan. 8.

PRæceperat dominus per Moyſen ſacer-
dotibus Iudæorum, ut nullum omni-
no mortuum accederent, niſi ad patrẽ,
& matrem, & fratres, & ſorores, quæ ui
rum non haberent. Præceperat præ
Leu. 21 terea de ſummo ſacerdote, ut neq; ante
Ibid. patrem, neque ad matrem, neque ad aliquem omnino
mortuum accederet. Sed quid per mortuum, niſi pec
catum? Peccatum enim mortis cauſa fuit, quoniã niſi
Mor- primus homo peccaſſet, nemo unquam hominũ mo-
tuur, reretur. Accedere igitur ad mortuum, hoc eſt, accede-
peccatũ re ad peccatum: & eſt effectus pro cauſa. Præcepit igi
tur Dominus, ut ſacerdotes ad mortuum non accedãt
id eſt, ut mortalia peccata non committant. Quamuis
enim ſine peccato eſſe non poſsint, ſine crimine tamẽ
eſſe oportet. Sed quia ſine originali peccato nullus eſ-
ſe ualet, ad parentum & propinquorum mortem ſacer
dotes accedere non prohibentur. Omnium enim com
mune eſt originale peccatum, omnes igitur ad illud
accedere non dubium eſt. Sed quid per ſororem, quæ
uirum habet intelligere debeamus, niſi illas animas, *Soror*
quæ à patris domo & ab Eccleſia ſeparantur? Iudæi *nupta*
nobis & hæretici ſunt in exemplum, qui ſuas ſequẽtes *uiro.*
uoluptates, extra Eccleſiam pereunt. Iſti igitur ſunt il-
læ ſorores mortuæ, ad quas accedere non licet. Hoc
audiant noſtri ſacerdotes, & ab omni opere mortuo,
ab omni peccati contagione ſe immunes cuſtodiant.
Omnia enim in figura contingebant illis: ſcripta ſunt
autem ad correctionem noſtrã. Nunc autem de ſum- *1. Co. 10*
mo ſacerdote uideamus: per quem Dominum & ſalua
torem noſtrum intelligimus, ſacerdotũ omnium ma- *Põtifex*
ximum. Ipſe enim ad nullum mortuum acceſsit, quia *Chri-*
neque originale peccatum à parentibus traxit, neque *ſtus.*
à ſe peccatum aliquod commiſit. Ipſe eſt enim, de quo
ſcriptum eſt: Qui peccatum non fecit, nec inuẽtus eſt *1. Pe. 2*
dolus in ore eius. Ipſe igitur ſolus eſt, qui ad patris &
matris mortem & peccatum nõ acceſsit. Dicat igitur,
& confidenter dicat: [QVIS ex uobis arguet me de pec
cato?] Hoc enim ſignificabat illa vacca ruſa, quæ ſi-
ne macula fuiſſe deſcribitur. De qua modò in Apoſto-
lo cum legeretur audiuimus. Sic enim dixerat Domi- *Heb. 9*
nus Moyſi: Præcipe, inquit, populo, ut adducat ad te *Leu. 19*
uaccam ruſam, non habentem maculam, ætatis inte-
græ, & quæ nunquam portauit iugum, & cætera quæ
ſequunt. Sed quid Vacca ruſa, niſi caro Chriſti ſaluato-
ris, de armento patriarcharum & prophetarum aſſum *Vacca*
pta intelligitur? Sed quare ruſa, niſi quia proprio ſan *ruſa.*
guine cruentata? Cur autẽ ætatis integræ, niſi quia in
iuuentute paſſus eſt Dominus? Iugum autem non
traxit, quia peccatum non fecit. Nolite (inquit Apoſto
lus) iugum ducere cum infidelibus. Vnde & immacula *2. Co. 6*
ta dicitur. Vnde & modo dominus ait, [QVIS ex uobis
arguet me de peccato? Si ueritatem dico, quare uos
non creditis mihi? Quis (inquit) ex uobis arguet me
de peccato? quid uidiſtis in me, quod meritò reprehen
dere debeatis? Si ueritatem dico, quare uos non cre-
ditis mihi, niſi quia ex Deo non eſtis? [QVI enim eſt
ex Deo, uerba Dei audit, & propterea uos non audi-
tis, quia ex deo non eſtis.] Si enim ex Deo omnia ſunt,
quomodo iſti ex deo non ſunt? Omnia enim ex Deo
ſunt, quia ab eo creata ſunt. Vnde & de ſaluatore no-
ſtro ſuperius dicitur. Omnia per ipſum facta ſunt, & *Ioan. 1*
ſine ipſo factum eſt nihil. Sunt igitur iſti ex deo ſe-
cundum naturam, ſed non ex deo ſecundum malitiã,
ſunt ex deo ſecundum creationem, ſed nõ ſunt ex deo
ſecundum corruptionem. Quicquid enim ex deo
eſt, bonum eſt, & quicquid bonum non eſt, à deo non
eſt. Sic igitur mali ex deo ſunt, & ex deo non ſunt.
[Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Nónne be
nè dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmoniũ
habes?] Miſeri Iudæi, uos ipſi uerum eſſe probatis
id, quod modo dominus ait, quia ex deo non eſtis.
Si enim ex deo eſſetis, hæc dei filio nõ diceretis. Ideo
enim hæc dicitis, quia ex patre diabolo eſtis. [Reſpon
dit Ieſus: Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico
patrem meum, & uos inhonoraſtis me.] Vbique domi
nus ad patientiæ & mãſuetudinis exemplum nos pro-
uocat. Accepta iniuria non iraſcitur, neque cõuitia
conuitiis reddit, & dæmonium ſe non habere reſpon-
dit, ſe tamen Samaritanum eſſe non negat. Si enim
Samaritanum ſe eſſe negaſſet, ipſemet ſuis uerbis con-
tradixiſſet, quia alibi ſeipſum Samaritanum uocat.
Recordare illius euangelij, ubi Samaritanus ſanat uul
neratum hominem à latronibus, qui deſcendebat ab *Lu. 10*
Hieruſalem in Hiericho. Et quia Samaritanus inter
pretatur cuſtos, meritò Dominus Samaritanus uoca-
tur. De quo ſcriptum eſt: Cuſtos quid de nocte? Et Pſal
miſta:

Eſa.21 miſta: Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, inuanum
Pſ.126 uigilant, qui cuſtodiunt eam. [Ego non quæro gloriā
meā, eſt qui quærat & iudicet.] Non enim quærebat
Dominus gloriam ſuam, qui de tanta ſublimitate ſe
humiliando, factus eſt opprobrium hominum, & abie
Pſ.21. ctio plebis. [Sed eſt pater, qui quærat & iudicet.] Quæ
rebat enim pater gloriam filij, ipſumque ſuper omnia
Mat.3 iudicabat, quando dicebat: Hic eſt filius meus dile-
& 17. ctus, in quo mihi benè complacui, ipſum audite. Hæc
igitur gloria ſuper omnem gloriam eſt. Sequitur:
[Amen dico uobis, ſi quis ſermonem meum ſeruaue-
rit, mortem non guſtabit in æternum.] Quare (inquit)
non creditis mihi? quare ſermonem meum non ſerua-
tis? [Amen amen dico uobis, ſi quis mihi crediderit, &
ſermonem meum ſeruauerit, mortem non guſtabit in
æternum.] Quid eſt mortem non guſtabit? Mortis do-
lorem & amaritudinem non ſentiet, mortis utique nō
temporalis, ſed æternæ: Quod enim dixit, in æternum,
tale fuit, ac ſi diceret: Mortem non guſtabit æternam.
[Dixerunt igitur Iudæi: Nunc cognoſcimus, quia dæ-
monium habes. Abraham mortuus eſt, & prophetæ,
& tu dicis, Si quis ſermonem meum ſeruauerit, mor-
tem non guſtabit in æternum? Nunquid tu maior es
patre noſtro Abraham, qui mortuus eſt? & prophetæ
mortui ſunt: quem teipſum facis?] Ac ſi dicant: Talis
homo nūquam fuis, qualis tu es. Si uerum eſt quod di-
cis, ſi uerum eſt, ut illi non moriantur, qui ſermonem
tuum ſeruabunt, maior es tu quàm Abraham, & om-
nibus prophetis maior es tu, Illi enim mortui ſunt,
tu uerò non ſolum immortalis es, ſed hos etiam im-
mortales facis, qui tibi credūt & obediunt. Nimiùm
te exaltas, nimiùm te glorificas. [Reſpondit Ieſus: Si
ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt. Eſt pater
meus qui glorificat me, quem uos dicitis, quia Deus
ueſter eſt, & non cognouiſtis eum. Ego autem noui
eum. & ſi dixero quia non noui eum, ero ſimilis uo-
bis mendax. Sed ſcio eū, & ſermonē eius ſeruo.] Sed di
cet aliquis: Quō ipſe non glorificat ſeipſum, ſi pater
glorificat ſeipſum cū idē ſic pater & ipſe? Ipſe.n. dicit:
Ego & pater unum ſumus. Si.n. unū ſunt, quem pater
Ioā.10 glorificat, & filius glorificat: glorificat igitur & ipſe
filius ſeipſum. Quid eſt ergo quod ait, Si ego glorifico
meipſum, gloria mea nihil eſt? Quia enim Saluator
noſter & deus & homo eſt, ſi ſecundum diuinitatem
gloriorificat ſeipſum, magna eſt gloria eius. Magna
quippe gloria eſt, paralyticos curare, cæcos illumina-
re, leproſos mundare, uentis imperare, ſuper mare ſic
cis pedibus ambulare, & mortuos ſuſcitare. Sed omnis
iſta gloria, diuinitatis eſt. Si uero ſecundum humanita
tem glorificat ſeipſum, gloria eius nihil eſt, Glorifican
tur enim homines, non quia homines ſunt, ſed quia
ſapientia & fortitudine, aliiſque uirtutibus prædíti
ſunt. Hæc autem ubicunque ſunt, nō hominis, ſed dei
ſunt. Ideoque Apoſtolus ait: Mihi autem abſit gloria-
Gala.6 ri, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem
mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Itemque:
1.Co.2 Gloria noſtra hæc eſt, teſtimoniū conſcientiæ noſtræ.
ſequitur: [Abraham pater ueſter exultauit, ut uideret
diē meū: & uidit, & gauiſus eſt.] Oēs.n. patriarchæ &
prophetæ, Chriſti natiuitatis diem cum magno deſi-
derio expectabant, per quem ad ſupernæ beatitudinis
gloriam ſe uenturos eſſe ſciebant. Poteſt tamen per
hunc diem illius temporis dies intelligi, quo dum ſta
ret Abraham ad ilicem Mambræ, uidit tres uiros, in
quibus per ſpiritum ſanctum Chriſtum agnoſcēs, unū
Ge.18. adorauit. Sed quid mirum, ſi prius quam Chriſtus ho-
mo fieret, Abraham eum uidit, cum ipſe quoque Na-
buchodonoſor in fornace ignis eum ſe uidiſſe teſte-
Dan.3 tur. [Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta
annos nondum habes, & Abraham uidiſti? Dixit eis
Ieſus: Amēn dico uobis, antequam Abraham fie-
ret, ego ſum.] Secundùm diuinitatem loquitur,
ſed illi hoc non intelligunt, quia non Deum,
ſed hominem uident. Hominem utique paruæ ætatis,
& longè à temporibus Abrahæ. Et cùm uerborum
rationem quærere debuiſſent ab eo, cuius uerba non
uana & otioſa eſſe ſciebant, ut quia ipſi per ſe eum in-
telligere non poterant, ipſe eis uerba ſua expoſuiſſet,
ad lapides concurrunt, & eum occidere uolunt. Vnde
& ſubditur, [Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in
eum, Ieſus autem abſcondit ſe, & exiuit de templo.
Abſcondit ſe Ieſus, & exiuit de templo, non ſecūdùm
quod eſt antequam Abraham, ſed ſecūdum hoc, quod
eſt filius Abrahæ. Facile eſt itaq; duas naturas in Chri- Gemina in Chriſto natura
ſto cognoſcere, unam, ſecundum quam omnis creatu-
ra ei obedit, alteram, ſuper quam turba iniquorum im
pia ſæuit. Quòd autem Ieſus ſe abſcondit, non timor
eſt, ſed ſignificatio, figura eſt, non trepidatio. Abſcon-
dit ſe Ieſus, ſed malis occultatur uita & iniquis. Vſque
hodiè nanque quærunt Iudæi Ieſum, & non inueniūt.
Legunt in lege, & prophetis, ueritatem tamen inueni
re non poſſunt. Quare hoc? Quia Ieſus abſcondit ſe,
& exiuit de templo. Vnde ipſe ait, Ecce relinquetur Matt.
uobis domus ueſtra deſerta. Voces quoque angelorū, 23.
ut Ioſephus refert, in templo auditæ ſunt dicentium,
Relinquamus has ſedes. Beati igitur Chriſtiani, qui-
bus ſolis uita reuelatur. Beati mundo corde, quoniam
ipſi Deum uidebunt. Mat.5

FERIA SECVNDA,
Ioannis 7.

*In illo tempore: Miſerunt ſcribæ & phariſæi mi-
niſtros, ut comprehenderent Ieſum. Dixit ergo eis Ie-
ſus: Adhuc modicum tempus uobiſcum ſum, & uado
ad eum, qui me miſit. Et reliqua. Homilia Erici.*

NEmo ſatis dignè ſufficit admirari, quan Duritia ſcribarū et phariſæorū.
ta fuerit in ſcribarum & phariſæorum
corde duritia. Cum enim redem-
ptor noſter aſsidua prædicatione &
miraculorum operatione illos ad fidē
uocaret, turbis ſimplicibus credenti-
bus, & facta Domini ſimul & uerba glorificantibus, il
lie contrariò non ſolùm in eum credere nolebant, ue-
rum etiam eum apprehēdere laborant. In amore nan
que ſeculi radicem cordis fixerant, idcirco uerba do-
ctrinæ cœleſtis recipere non ualebant. [Miſerunt ergo
miniſtros, ut comprehenderent eum.] Sed dominus, q
in ſua poteſtate habebat, quando, & quomodò nellec
mori, reſpondit dicens, [Adhuc modicum tempus uo
biſcum ſum.] Ac ſi diceret, Præproperum eſt; quod
nunc agere uultis. Quod enim uultis, facturi eſtis, ſed
non modò, quia ego nolo. [Adhuc modicum tempus
uobiſcum ſum, & uado ad eum, qui miſit me.] Prius
ego implere debeo diſpenſationem ſuſceptæ carnis,
& ſic peruenire ad locum ſuſcipiēdæ paſsionis. [Quæ
retis me, & non inuenietis, & ubi ſum ego, uos nō po-
teſtis uenire.] Quibus uerbis deſignauit tempus ſuæ
reſurrectionis. Qui enim præſentē loquentē ſibi, & mi
raculis ſe Deum conteſtantem recipere noluerunt,
poſt eius reſurrectionem eum quæſierunt, cum
ubique uiderent innumeram multitudinem iam
credentem, & lōgè lateque ſigna & miracula per Apo Ioā.15
ſtolos fieri, illo in eis & per eos operante, qui alibi di-
cit, Sine me nihil poteſtis facere. Tunc ergo quæ ſie-
runt eum, & non inuenerunt, quia iam præſentia cor-
porali

porali de mundo receſſerat,& aſcenden do ad patrem, cœlos penetrauerat.[Et ubi ſum ego,uos non poteſtis uenire.]Perpendendum,quòd de futuro dixit,Quæretis me,& non inuenietis:de præſenti nunc dicit, Vbi ego ſum,uos non poteſtis uenire. In ſinu quippe patris conſempiternus & conſubſtantialis illi filius erat. In terra loquebatur, ſed apud patrem & in patre com morabatur: quo illi uenire non poterant,qui eum patri æqualem credere nolebant. Ad ipſum enim non loco,ſed fide ueniendum eſt.Sed iudæi more ſibi conſueto uerba ipſius non intelligentes, & carnaliter illum loqui putantes,cœperunt adinuicem conqueri & dicere: [Quo hic iturus eſt,quia non inueniemus eum? Nunquid in diſperſionem gentium iturus eſt,& docturus gentes?]Quod dicentes, ignorauerunt quid dicerent,tamen quia ille uoluit,prophetauerunt. In diſperſionem nanque gentium iturus erat, illaſque docturus, non corporali præſentia, ſed per Apoſtolos ſuos,per quos & quibus ipſe loquebatur, ſicut quidã

2.Cor. 13.

illorum loquitur,dicens: An experimentum quæritis eius,qui in me loquitur Chriſtus? Sancti enim prædicatores,pedes Chriſti erant,propheta dicente:Quam

Eſai. 52.

ſpecioſi pedes euangelizãtium pacem,euangelizantiũ bona. Per hos pedes iturus erat ad gentes, ut fidem & ſalutem,quam Iudæi ſpreuerant, gentes reciperẽt. [In nouiſsimo autem die magno feſtiuitatis ſtabat Ieſus,& clamabat,dicens: Si quis ſitit,ueniat & bibat. Qui credit in me(ſicut dicit ſcriptura) flumina de uẽtre eius fluent aquæ uiuæ.]

Solẽnitas, Scenopegia.

Solennitas ſcenopegiæ tũc celebrabatur,id eſt,tabernaculorũ,in memoriã illius temporis,quando per quadraginta annos in umbraculis habitauerunt in deſerto. Agebatur autem hæc ſolẽnitas menſe ſeptimo,qui à latinis ſeptember appellare conſueuit. Solennizabantque eam per octo dies, &

Le. 23

octaua,id eſt,nouiſsima dies erat celeberrima & ſanctiſsima.In hac nouiſsima die ſolennitatis huius ſtabat Ieſus, & non utrunque loquendo, ſed clamando omnes ad ſe uocabat,dicens: Qui ſitit,ueniat ad me, & bibat.Sitis iſta non eſt corporis,ſed mentis. Si quis ergo ſitit,hoc eſt,ſi quis uult credere & diligere Chriſtum,ueniat non paſsibus corporis,ſed affectibus mentis: ueniat non migrando corporaliter ad Chriſtum, ſed amando Chriſtum: recedat ab amore ſeculi,& ſuſcipiat amorem Dei.Qui credit in me(ſicut dicit ſcriptura)flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ. Quã aquam intelligere deberemus,neceſſario curauit Euãgeliſta exponere,ſubdens:[Hoc autem dicebat de ſpiritu,quem accepturi erant credentes in eũ.]

Aqua, charitas.

Quæ igitur hæc eſt aqua, niſi charitas, quæ per ſpiritum ſanctum diffuſa eſt in cordibus fidelium? Ait enim Apoſtolus: Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per

Rom. 5

ſpiritum ſanctum,qui datus eſt nobis. Venter, quo hanc aquam recipere debeamus, interior conſcientia eſt: quæ cum hanc ſpirituſſancti aquam biberit,id eſt, cùm Chriſti charitatem habere cœperit,habebit fontem aquæ uiuæ,imò ipſa efficietur fons.

Fõs, beneuolẽtia.

Fons enim iſte de uentre conſcientiæ fluens,beneuolentia eſt,quę de charitatis aqua procedens, uult conſulere proximo.Nam qui bonum quod habet, ſibi ſoli putat ſufficere,nec ad aliorum ſatagit deriuare profectum, non fluunt aquæ uiuæ de uentre eius. Si uerò alijs uult ex bono quod accepit,prodeſſe,fluit aqua de uentre eius quia diffunditur ad proximos beneuolẽtia illius. Nec ulla ariditate fons iſte ſiccabitur, ſed magis magiſque profluo curſu ſemper augebitur. Hoc autem dicebat de ſpiritu,quem accepturi erant credentes in eum. Spiritum ſanctum dicit, quem nos tertiam in ſancta trinitate ueneramur perſonam. Sciendum nanque omnibus fidelibus eſt, quia tota trinitas deus ſpiritus eſt,Domino dicente: Deus ſpiritus eſt. Pater ergo ſpiritus,& filius ſpiritus: atque ideo ut diſtinctio fiat patris & filij,tertia trinitatis perſona iam non abſolutè ſpiritus, ſed cum epitheto ſpirituſſanctus appellatur.

Ioan. 4

Hunc ſpiritumſanctum ante aſcenſionem Apoſtolis promiſit,& poſt aſcenſionem die pentecoſtes in linguis igneis miſit.Atque ideo Euangeliſta dicit.Quem accepturi erant credentes in eum. Habebat quidem ſancti Apoſtoli & reliqui fideles ſpiritumſanctum ante reſurrectionem Chriſti, ſed non ita aperta datione illum acceperunt,ſicut poſtea accepturi erant. Habebant ſpiritum ſanctum, ut ipſi rectè uiuerent, & quibuſdam prodeſſent:acceperunt poſtmodum ſpiritumſanctum, ut omne genus hominum ad fidem Chriſti conuertere poſſent.

Spiritus ſanctus adeſt Eccleſia.

Hoc ſpiritu uniuerſaliter tota Eccleſia,illuminatur,inſtruitur, & inter ſeculi preſſuras ſpe futurorum bonorum conſolatur. Cuius efficaciſsimam potentiam Apoſtolus enumerans, ait: Alij datur per ſpiritum ſermo ſapientiæ, alij ſermo ſcientiæ, alij genera linguarum, & cætera uſquequo concludens, dicit: Hæc autem omnia operatur unus atque idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout uult.

1.Cor. 12.

Hunc igitur deuoti poſcamus, ut ſic mentes noſtras ab omnibus deſideriorum carnalium ſordibus euacuet, quatenus nos ſua inhabitatione dignos efficiat, tota id operante omnipotentiſsima trinitate,Quæ uiuit,& cæt.

EADEM II. FERIA, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Miſerunt principes & phariſæi miniſtros, ut apprehenderunt Ieſum,&c. Ioan. 7.

IN uanum (inquit) laboratis & uos & principes ueſtri. Ad hoc miſsi eſtis & ad hocueniſtis,ut me apprehendatis. Hoc autem non in ueſtra, ſed in mea eſt poteſtate. [Adhuc modicum tẽpus uobiſcum ſum,] expectate dum tempus adueniat,ut ſuo ordine omnia compleantur. Cito uos relinquam,non diutius uobiſcum morabor,prope eſt ut ad eũ reuertar,qui miſit me.[Quæretis me,& nõ inuenietis,& ubi ſum ego,uos nõ poteſtis uenire.] Quærebant enim Iudæi Ieſum, & quia malè quærebant,non inueniebant.

Iudæi malè quærũt Ieſum.

Quærunt enim adhuc, & non inueniunt,ſcripturas legunt, & non intelligunt. Ibi quærunt Ieſum,ſed quia carnaliter quærunt,non inueniunt.Vis inuenire Ieſum? Vade ad templum,uade ad Eccleſiam,ibi ſedet in medio doctorum, in conuentu epiſcoporum & presbyterorum. Sed quid eſt,quod ait,[Vbi ſum ego,uos non poteſtis uenire.] Vbi enim tunc erat Ieſus? nonne inter eos? Quomodo ergo uenire non poterant,ubi ipſe erat? Erat enim in cælis Ieſus ſecundum diuinitatem,quo utique uenire non poſſunt,quicunque in eum credere nolunt.[Dixerunt ergo Iudæi ad ſemetipſos,Quo hic iturus eſt, quia non inueniemus eum? Nunquid in diſperſionem gentium iturus eſt,& docturus gentes? Quis eſt hic ſermo,quẽ dixit,Quæretis me,& non inuenietis,& ubi ſum ego, uos non poteſtis uenire?] Non poſſunt Iudæi uerba

1.Co. 2

Chriſti intelligere, quia animalis homo non percipit ea,quæ ſpiritus Dei ſunt. Putant eum corporaliter ad gentilem populum pergere uelle, quaſi illuc eum ſequi non potuiſſent,ſi illuc ire Dominus uoluiſſet. [In nouiſsimo autem die magno feſtiuitatis, ſtabat Ieſus & clamabat,dicẽs,Si quis ſitit,ueniat ad me, & bibat? Qui credit in me,ſicut dicit ſcripturæ,flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ.] Inuitat eos Dominus ad bibendum,

bibendum, quia fons eſt: inuitat utique, ſed ſitientes,
& bibere & credere cupientes. Quod autem ait, Flu-
mina de uentre eius fluent aquæ uiuæ, Euangeliſta ex-
Spiri- poſuit dicens: [Hoc autem dixit de ſpiritu, quem acce
tus, a- pturi erant credentes in eum.] Viua igitur aqua, ſpiri-
qua ui- tus. Hac enim aqua & lauamur & uiuificamur. Proxi-
ma ſibi ſunt ſpiritus & aqua. Vnde & ſpiritus Dei fere
ua. batur ſuper aquas. Hinc eſt etiam quod dicitur: Niſi
Gen. 1 quis renatus fuerit ex aqua & ſpirituſancto, non intra
Ioan. 3 bit in regnum Dei. Meritò igitur ſpiritus aqua uoca-
tur, & non qualiſcunque, ſed uiua aqua. Hac autem
aqua plenus eſt, qui in Chriſtum credit. Hac Apoſtoli
abundabant: huius flumina de eorum uentre fluebãt.
Vide modò, quàm magnum flumen de iſtius qui hic
Pſ. 45. loquitur pectore fluit, cuius fluminis impetus lætifi-
cat ciuitatem Dei. Omnia igitur flumina, omnia ſan
ctarum ſcripturarum uolumina ex hac aqua fluunt.
Sed quare dixit, [Quem accepturi erant credentes in
eum?] Vis audire quare? [Quia nondum erat ſpiritus
datus, quia Ieſus nõdũ fuerat glorificatus.] Poſt Chri
ſti nanque glorificationem & aſcenſionem, uiſibiliter
Act. 2. in linguis igneis ſpirituſſanctus Apoſtolis datus eſt,
quod nunquam anteà factum eſt. Vnde & Saluator no
ſter eiſdem ſuis diſcipulis dicebat: Niſi ego abiero, pa
racletus non ueniet ad uos. ſi autem abiero, mittam
Ioã. 16 eum ad uos. Oportebat igitur prius glorificari Ieſum,
ut ſpirituſſanctus daretur credentibus. [Ex illa ergo
turba cùm audiſſent hos ſermones, dicebant: Hic eſt
uerè propheta. Alii dicebant: Hic eſt Chriſtus.] Et
illi benè dicebant: ſed meliùs illi, qui dicebant eũ
eſſe Chriſtum. Et ideò meliùs, quia plus quàm pro-
phetam eum eſſe credebant. [Quidã autem dicebãt:
Nunquid à Galilæa Chriſtus uenit? Nonne ſcriptura
Mic. 5 dicit, quia ex ſemine Dauid, & de Bethleem caſtello,
ubi erat Dauid, uenit Chriſtus?] Vides ergo, quàm ne-
ceſſarium fuit, ut Chriſtus naſceretur in Bethleem.
Puto enim iſtos ignoraſſe, Saluatorẽ noſtrũ in Beth-
leẽ natũ fuiſſe. [Diſſenſio itaque facta eſt in turba pro
Matt. pter eum.] Hoc eſt enim, quod Dominus ait: Nolite
10. putare quia ueni pacem mittere in terram: non ueni
pacem mittere, ſed gladium. [Quidã aũt ex ipſis uole-
bãt apprehẽdere eum, ſed nemo miſit ſuper illum ma-
nus.] Volebant illi apprehendere eum: ſed ille nole-
bat: & quia nolebat, nemo miſit ſuper illum manus.
Eſai. Oblatus eſt igitur, quia ipſe uoluit. Vnde ipſe quoque
53. ait: Nemo tollet à me animam meam, ſed ego pono
Ioã. 10 eam, & iterum ſumo eam. [Venerunt ergo miniſtri ad
Pontifices & phariſæos, & dixerunt eis: Quare nõ ad
duxiſtis eum? Reſponderunt miniſtri: Nunquam
ſic loquutus eſt homo, ſicut hic homo:] Ac ſi dice-
rent: Vtinam & uos præſentes fuiſſet, utinam &
uos eius uerba audiſſetis: nunquam fortaſſe ulteriùs
aduerſus eũ aliquid ageretis: Nunquã. n. ſic loquutus
eſt homo, ſicut hic homo, qui maius aliqd uĩ eſſe quã
homo: Ipſe. n. eſt Deus & homo. [Reſponderunt ergo
eis Phariſæi: Nunquid & uos ſeducti eſtis?] Seducti ita
que, ſed benè. Bene. n. ſeducuntur, qui de malo ad bo-
nũ ducunt. At illi, [Nũquid aliquis ex principibus cre
didit in eũ, aut ex phariſæis? Sed turba hæc, quæ nõ no
uit legem, maledicti ſunt.] Non. n. iſti maledicti ſunt,
ſed uos potius maledicti eſtis, qui in eum credere no-
luiſtis, per quẽ à legis maledictione ſolui debuiſtis.
Ioan. 9 Excæcantur igitur ſapientes, illuminantur inſipiẽtes,
ſicut ipſe Dñs ait, In iudicium ego ueni in hunc mun-
dum, ut qui non uident, uideant, & qui uident, cæci
fiant. [Dicit Nicodemus ad eos, ille qui uenit ad eũ no
cte, q unus erat ex ipſis, Nũquid lex noſtra iudicat ho
minem, niſi audierit ab ipſo prius, & cognouerit quid
faciat?] Nemo enim ſecundum legem damnatur, niſi
à ſeipſo confeſſus, uel ab aliis conuictus. [Reſponde-
runt & dixerunt ei, Nunquid & tu Galilæus es? ſcruta
re ſcripturas & uide, quia propheta à Galilæa non ſur
git.] Hoc igitur de Chriſto intelligũt, quem in Beth-
leem, & non alibi naſciturum prophetæ prædixerant.
[Et reuerſi ſunt unuſquiſque in domum ſuam,] ualdè
dolentes, quia facere non potuerunt uoluntatem ſuã.

FERIA TERTIA,
Ioannis VII.

In illo tempore, Ambulabat Ieſus in Galilaeam, non enim uolebat ambulare in Iudaeam, quia quaerebant eum Iudaei interficere. Et reliqua. Homilia Erici.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus per om- *Vita*
nia memor noſtræ ſalutis, in cunctis *Chriſti*
quæ faciebat, futuris fidelibus ſuis exẽ *exem-*
pla quæ imitari deberent, propone- *plar*
bat. Quia enim perſecutionem infide- *creden*
lium præuidebat cauſa ſui nominis in *tium.*
ſancta Eccleſia excitandam, ſciebat etiam infirmiora
membra ſua immanitatem, perſecutionis tolerare nõ
poſſe, ne hi tales ſalutem deſperarent, & quaſi à Chri
ſto ſe alienos arbitrarentur, ſi unquam territi paſſionẽ
refugiſſent, dignatus eſt eis Dominus præcepto ſimul
& exemplo conſulere. Præcepto quidem, quo tales in-
gruente perſecutionis tempore fugere permiſit, di- *Matt.*
cens: Si uos perſecuti fuerint in una ciuitate, fugite *10.*
in aliam. Exemplo uerò, quo adhuc puer ad declinan- *Mat. 2*
dam Hærodis ſæuitiam, non ſolum de ciuitate in ciui-
tatem, uerum etiam de regione in regionem fugere
dignatus eſt, delatus à parentibus in Aegyptum. Fa-
ctus etiam iuuenis, cum eum Iudæorum principes
propter Euangelii prædicationem uellent interficere,
crebrò Iudæam deſeruit, & ad alias tranſit regiones,
ne uidelicet mẽbra illius hoc facere metuerẽt, qđ none
rant in ſuo capite præceſsiſſe, néne alicui pro crimine
obiiceretur, ſi quando captus formidine, fugæ præſi-
dium requiſiſſet. Ait enim ſanctus Euangeliſta, qui le-
ctus eſt: [Quia ambulabat Ieſus in Galilæam. Non
enim uolebat ambulare in Iudæam, quia quærebant
eum Iudæi interficere.] Neque enim Dominus ſuam
amiſerat poteſtatẽ, ſed noſtram hoc faciens conſolaba
tur infirmitatem. Nam ſi uellet, poterat tutus inter il-
los ambulare, qui ipſam quoque mortem in poteſtate *Ioã. 10*
ſe habere teſtatur, dicens, Poteſtatem habeo ponendi
animam meam, & iterum ſumendi eam. Denique hãc
poteſtatem demonſtrauit, quando tempore paſsionis
ad uocem illius hi, qui ad eum comprehendendum ue
nerant, abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. *Ioã. 18*
Sed oĩa prouidentiſsima diſpenſatione diſponẽs, præ
bendi gratia exẽpli, ut dictũ eſt, dignatus eſt ad tẽpus
ſe perſecutoribus abſentare. [Erat autem in proximo
dies feſtus Iudæorũ Scenopegiæ.] Scenopegia erat fe- *Feſtum*
ſtiuitas tabernaculorum, quando menſe ſeptimo om- *Sceno-*
nes Iudæi in tabernaculis lege præcipiebãtur habita- *pegia.*
re, in memoriã illius tẽporis, quo per 40. annos in ta-
bernaculis abſq; ullis domibus commorati ſunt in de
ſerto. Dies autem feſtus dicitur, non quo tamen una
die iſta ageretur feſtiuitas (nam per 7. dies in taberna-
culis habitabant) ſed quotquot dies eſſent eiuſdem ce
lebritatis, unam diem propter unam ſolennitatem cõ
ſueuerant appellare Iudæi. [Dixerunt ergo ad eum fra
tres eius, Tranſi hinc & uade in Iudæam.] Fratres Do *Fra-*
mini uſitatiſsimo more ſacræ ſcripturæ, conſanguinei *tres do*
ipſius ſecundum carnem, cõſobrini uidelicet ipſius in- *mini.*
telliguntur. Nam quòd quidam hæretici dixerunt, fra
tres Dñi appellari filios Ioſeph ſponſi Mariæ ſemp uir
ginis, de quadã uxore eius Eſta nomine, nulla autho-
ritate

Vide Hierony. aduerſus Eluidium. *Le. 25.* *Ge. 13.*

ritate ſubnixū eſt, atq; ideo à fidelibus nullo modo recipiendū. Sciendū ſiquidē, q in ſacro eloquio fratres tribus modis dici ſolēt, natura, gente, & cognatione. Natura, ſicut Iacob & Eſau. Gente, ſicut omnes Iudęi, de quacūque tribu fuiſſent, fratres appellabantur. Vnde dicitur in lege: Si attenuatus frater tuus Hebræus uēdiderit ſe tibi. Cognatione, ſicut Abrahā & Lot fratres dicti ſunt, cū Abrahā patruus fuerit Lot. Scriptū eſt.n. Dixit Abrahā ad Lot: Ne quæſo ſit iurgiū inter me & te, & inter paſtores meos & paſtores tuos. fratres.n. ſumus. Quartus quoque modus addi pōt religionis, ſecundū quā oēs Chriſtiani fratres dicimur, q unū Deū patrē nos habere gaudemus. Illo ergo tertio modo, quo iuxta cognationē fratres uocari diximus, & hic & ubicūque fratres Domini legimus, hoc uocabulū recipere debemus. Hoc itaque modo Iacobus frater Dñi dictus eſt: quia filius fuit Mariæ materteræ Dñi. [Dixerūt ergo fratres eius ad eū: Trāſi hinc, & uade in Iudæā, ut & diſcipuli tui uideāt opera tua, quæ facis. Nemo quippe in occulto aliquid facit, & quærit ipſe in palā eſſe. Si hæc facis, manifeſta teipſum mundo.] Quare iſta dicerent, S. Euāgeliſta aperire curauit, cū ſubſecutus adiunxit. [Neque.n. fratres eius credebant in eū.] Potuerunt.n. ſecundū carnē conſanguinei Chriſti eſſe, ſed credere ipſa propinquitate dedignati ſunt, & qm̄ gloriā mundanā requirebant, in eū quem gloriæ huius contēptorem nouerāt, credere nolebāt. Putabāt ergo illū tantū eſſe hominē, atque ideo eū ex ſeſe metiētes, & ſicut ipſi honoris erāt cupidi, ita eum arbitrantes ab hac cupiditate nequaquā eſſe immunē, quaſi conſolātes & conſiliū ei dantes, dixerunt, Tranſi hinc, & uade in Iudæā, ubi caput regni totius eſt, ubi metropolis ciuitas, & uenerabile omni mundo tēplū, ut ibi hominibus innoteſcas, & ab oībus glorificeris. Quod uerò dicunt, Vt & diſcipuli tui uideant opera tua quæ facis, Videbant quidem ſancti Domini diſcipuli opera ipſius, ſed non ad hoc, quod illi quærebant ut ea terrenis & popularibus fauoribus attollerent, quoniam diuina opera diuinis laudibus nouerant eſſe renda. Sed audiamus, quid amatoribus gloriæ dominus reſponderit. [Tempus meum nōdum aduenit.] Illi quidem ſuadebant ire in Iudæam, & ſuam potentiā miraculis mundo innoteſcere, ne latens, ignobilis & inglorius haberetur. Verū dominus reſpondit, nondū adueniſſe tēpus gloriæ ſuæ. Prius fuit tēpus humilitatis eius, per quam ad cœleſtem ſublimitatē diſpoſuerat peruenire. Ait ergo, Tēpus meū, id eſt, tēpus meæ glorificationis nondum aduenit. Primo nanque paſſurus, & ſic demū reſurgēdo, & ad cęlos aſcendēdo erat glorificandus. [Tēpus autem ueſtrum, ait, ſemper eſt paratū.] Tempus uidelicet gloriæ, quam ſemper affectatis, propter quā omnia facienda putatis. Sed licet omni ſtudio mundi gloriam quærerent, eam conſequi non ualebant, quoniam gloria ſuos perſequitur & ambit contemptores, deſpicit & execratur ſuos appetitores. Quos benè notat illa fabula, qua dicuntur quidā ita apud infernum damnati, ut ſaxū ingens cōtra montem uoluant. Sicut.n. qui lapidē ad altiora impellit, retroactus pondere ſaxi, ad inferiora relabitur, ſic ambitioſi quique turpē patiuntur repulſam, nec ad id quod conantur ualent aſſurgere. Tempus ergo gloriæ Chriſti nondum aduenerat, quod pleniſſimè erit in fine ſeculi, qñ is qui uenit iudicandus, ueniet iudicaturus uiuos & mortuos, & qui ſe exhibuit in humilitate, apparebit in maieſtate. [Vos aſcendite ad diē feſtū hunc.] Ad hunc, inquit, diē aſcendite, in quo uos ad mundi gloriā extenditis, nec cæleſtē cogitatis. [Ego non aſcēdam ad diē feſtū iſtū, quia tēpus meū nondū impletū eſt.] Quare dicit Dominus, Non aſcendā, cū in ſequentibus mediante iam die feſto legitur aſcēdiſſe? Sed eſt attendendum, quòd dicit, Ad diem feſtum iſtū. Tūc.n. non cum illis aſcendit, ſed poſt aliquot dies feſtiuitatis emenſos. Quia tempus mēum, hoc eſt, gloriæ meæ, nondum impletum eſt. Tunc enim erit meus feſtus dies, non certis diebus pertranſiens, ſed continua celebritate permanens. [Hæc cum dixiſſet, ipſe manſit in Galilæa. Vt autem aſcenderunt fratres eius, tunc & ipſe aſcendit ad diē feſtū, non manifeſtè, ſed quaſi in occulto.] Quantum ad literam, occultè Dominus aſcendit, quia non fauores hominum requirebat, non pompis ſeculi & ſtipantium ſeſe turbarum obſequijs oblectabatur. Myſticè uerò, occultus aſcendit, quia ipſe in illis ſolennitatibus latebat, typicis hoſtiarum, quæ ibi offerebantur, ſacrificijs præſignatus erat, ſed non intelligebatur. Iam uerò ſub gratia ſancti Euangelij manifeſtus eſt, quia quod illis in umbra & figura exhibebatur, nobis reuelata ueritatis luce agitur. [Iudæi ergo quærebant eum in die feſto,] quia ipſe cū fratribus nō aſcēderat. Antequā ueniret, quærebāt eū, & dicebant, [Vbi eſt ille? Et murmur multū erat in turba de illo.] Murmur illud magnū de cōtentione factū eſt, quā inter ſe diſsidētes habebant. Nā ſicut Euangeliſta ſubiūgit, [quidā dicebāt quia bonus eſt, alij aūt, nō, ſed ſeducit turbas.] Alij.n. eum bonū aſſerebant, alij ſeductorē blaſphemabant. Sed quod tunc de Domino ab impijs dicebatur, hoc ipſum hodieq; de fidelibus ſeruis eius dicitur. Nam quicunque religioſus eſt, & Deo in ſimplicitate cordis ſeruiens, ab irreligioſis & malitioſis uituperatur, & ab alijs bonus, ab alijs impoſtor & ſeductor uocatur. Hoc igitur ualet plurimum ad conſolationē noſtrā. Quare enim exhorreſcant mēbra Chriſti, quod ipſi illatum eſt capiti ſuo? Non refugiant ſerui Chriſti audire à ſeculi amatoribus, quod dictum eſt de Chriſto à Iudæis murmuratoribus. [Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Iudęorum.] Quod dicit, Nemo palam loquebatur de illo, ad illos tantum reſpicit qui dicebant, Quia bonus eſt, hi enim ſilentio & uoce minima & ſono preſsiore loquebantur. Illi uerò qui dicebant, Seducit turbas, clarius reſonabant, eorum ſonitus clarius audiebatur tanquā arentium foliorum. Sed Deo gratias, permutatæ ſunt in melius uoces. Quamuis enim necdum uenerit illa gloria Chriſti, quam deuoti præſtolamur, per quam æternitatis præmia nos adepturos ſperamus, tamē ita per uniuerſum mundum iā dilatata creuit Eccleſia, ſic ſeſe per omnes orbis partes quaquauerſum diffundit, ut eius laudes ab omnibus fidelibus libera & excelſa uoce pſallantur, palamque dicatur ab uniuerſis, quoniā bonus eſt. Si qui uero ſunt hæretici, qui pauci uelut nauis tabulæ poſt naufragium remanſerunt, non apertè, ſed uelut in angulo ſuſurrant potius, quàm loquuntur, quia ſicut dicit Pſalmiſta, Obſtructum eſt os loquentium iniqua. Clauſo nanque ore infidelium, aperta ſunt ora fidelium, & iam laudant nomen Chriſti in choro, & pſallunt ei in tympano & pſalterio, quia exaltatus in cruce traxit ad ſe omnia, ut in omnibus gentibus ipſe ſolus colatur, & habeatur Deus ſuper omnia benedictus in ſecula, Cui eſt honor & gloria cum patre & ſpiritu ſancto per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Occultus Xpi aſcēſus *Laus Chriſti toto orbe.* *Pſa. 62*

EADEM FERIA HOMILIA Euſebii Emeſeni.

Ambulabat Ieſus in Galilaam:non enim uolebat in Iudaam ambulare,&c. Ioan.7.

HOoc enim faciebat Ieſus, nõ quòd mortem,uel ꝙ Iudæos timeret,ſed ut fidelibus ſuis exẽplum præberet. Vnde & alibi ait:Si uos perſequuti fuerint in ciuitate una, fugite in aliã . [Erat aũt in proximo dies feſtus Iudæorũ ſcenopegia.]Scenopegia nãq; feſtiuitas erat tabernaculorum & habitabãt filii Iſrael in umbraculis ſeptem diebus. Sed(ſicut Apoſtolus ait)oĩa hæc in figura cõtingebãt illis.Illa enim feſtiuitas hanc noſtrã feſtiuitatẽ ſignificabat,in qua uiri ſancti à Chriſti reſurrectione uſque ad ſeculi conſummationem à ſeruili & iniquo opere quieſcentes,in bono opere perſeuerant. Benè aũt fiebat diebus ſeptẽ,per quos ex runc oẽs iſti dies ſignificantur:ſiquidẽ nõ ſunt dies niſi ſeptẽ.Sed quare in umbraculis habitabant,niſi ꝗa umbracula citò deficiũt, utpotè non habentia fundamentũ, paruoq; tẽpore in eis habitatur?Vnde & Apoſtolus ait, Non enim habemus hic manentẽ ciuitatẽ, ſed futurã inquirimus. Et Pſalmiſta,Qm̃ incola ego ſum apud te in terra, & peregrinus , ſicut oẽs patres mei . [Dixerunt aũt fratres eius:Trãſi hinc,& uade in Iudæã, ut & diſcipuli tui uideant opera tua quæ facis , Nemo quippe in occulto aliquid facit, & quærit ipſe in palã eſſe.] Qui ſint autẽ iſti fratres,ſæpè iã diximus.Iſti.n.ſunt,qui eius ꝓpinqui erant ſecundũ carnẽ,conſanguinei uidelicet uirginis Mariæ.Mos etenim eſt ſanctarũ ſcripturarũ,quoslibet ualdè propinquos,fratres uocare. Carnales igitur fratres,carnale conſilium dabant,quò ſaluator noſter mundi gloriã acquireret,& ſuũ nomẽ longius dilataret.Ideoq; non in occulto,ſed palam in conuentu multorũ miracula Chriſtũ Dominũ facere admonebant.

Matt. 10. — *1.Co.10* — *Scenopegia quid ꝓfigurarit.* — *Heb.13* — *Pſa.38*

Oſtendunt enim plures diſcipulos in Iudæa eum habuiſſe,qualis fuit Nicodemus, & multi alij , qui eius opera uidere cupiebant,in eo quod dicunt,ut & diſcipuli tui uideant opera tua,quæ facis.[Si hæc facis,manifeſta teipſum mundo.]Hoc aũt tale eſt,ac ſi diceret, Aut ceſſa à miraculis,aut ſi ea facis,ita fac , ut mundo per miracula maniſeſteris . [Neque.n.fratres eius credebãt in eũ.]Quãuis.n.credebãt eũ eſſe prophetã,nõdũ tñ Dei filiũ eſſe credebãt.[Dicit ergo eis Ieſus, Tẽpus meũ nondũ aduenit,tempus autem ueſtrum ſemper eſt paratum.] Dicitis, inquit,mihi,ut me mundo manifeſtem,dicitis ut laudem & gloriam quæram,ſed tempus glorię meæ nondum aduenit . Veniet autem in iudicio , quando mihi curuabitur omne genu , & confitebitur omnis lingua.[Tẽpus autẽ ueſtrum ſemper eſt paratum,]quo & mundi laude, omniumq́ue fauore,& uana gloria decipiamini.[Nõ põt mũdus odiſſe uos.me autẽ odit,qnia ego teſtimoniũ perhibeo,de illo,quia opera eius mala ſunt.] Quid eſt.n.quod ait, Non põt mundus odiſſe uos,cũ ipſos mundi amatores (qui per iſtos ſignificantur)tam multa per odium inter ſe bella,lites ,& contentiones habere uideamus ? Quod igitur ait:[Non poteſt mundus odiſſe uos,]tale eſt,ac ſi diceret,Non poteſt mundus odiſſe ueſtros mores,opera ueſtra,& malitiã ueſtrã.ſi.n.odiſſet,non feciſſet,ac per hoc de hoc mũdo mũdus non eſſet. [Me aũt odit,quia ego teſtimonium perhibeo de illo, quia eius opera mala ſunt.] Hæc.n.maxima & principalis cauſa eſt,quare oẽs iniqui & ipſum Chriſtũ, & mẽbra Chriſti odio habẽt.Hinc eſt ꝙ tyranni,ſacrilegi,adulteri,periuri,oẽsq; facinoroſi in Eccleſiã inſurgũt.[Vos aſcẽdite ad diẽ feſtũ hunc, ego aũt non aſcendo ad diẽ feſtũ iſtũ,quia tẽpus meũ nondũ impletũ eſt.] Vos(inquit)qui hominũ laudẽ quæretis,qui populi fauorem cõcupiſcitis,qui mundi gloriã deſideratis,uos aſcẽdite ad diẽ feſtum hunc,ubi non miſericordia , non Dei gratia,non peccatorũ remiſsio , ſed laus ſola & inanis gloria quæritur. Ego.n.qui talibus non delector,& huiuſmodi gloriã non appero , non aſcendo ad diẽ feſtũ illum.Quare?[Quia tẽpus meum nondũ impletũ eſt.] Priùs.n.plenitudo Gentiũ intrabit,prius omnis Iſrael ſaluus fiet,priùs ad iudiciũ neniam,quàm huius tantæ gloriæ tẽpus adueniat.[Vt aũt aſcenderũt fratres eius, tunc & ipſe aſcendit ad diẽ feſtum.] Aſcendit utique ad diẽ feſtum,ſed non ad illum , ad quem fratres eius aſcenderunt.Alioquin uerum non eſſet,quod ipſe ait, Ego non aſcendo ad diem feſtum.Dies feſtus Domini non exterius, ſed interius , non in facie , ſed in mente agitur.De quo Pſalmiſta:Quia cogitatio(inquit) hominis confitebitur tibi,& reliquię cogitationũ diẽ feſtũ agent tibi.Sic igitur age diem feſtum,ſi ad tuã feſtiuitatẽ uis uenire Ieſum.Noli hoc agere in manifeſto, neque ut ab hominibus uidearis. Qui enim hoc agũt, receperunt mercedem ſuam . Nónne audis quia ipſe Dominus non in manifeſto, ſed quaſi in occulto uenit ad diem feſtum?Venit.n.Dominus in occulto ad diem feſtum,quia quamuis tota illa feſtiuitas in eius honore & gloria agebatur,ipſe tamen à paucis uel à nullis ibi intelligebatur. Erat igitur in die feſto,ſed occultus.Miſeri Iudæi, in quorum feſtiuitatibus ſemper manet occultus.Hoc enim ſignificabat Iſaac, quia quando Iacob filio ſuo benedicebat,eum non cognoſcebat. [Iudæi ergo quærebant eum in die feſto,& dicebant, Vbi eſt ille ?] Vſque hodie nãque in omni ſabbato & in omni ſua feſtiuitate legunt Iudæi , & quærunt Ieſum , non tamen inueniunt , quia non benè quærunt. quærunt.n.cum inuidia & murmuratione . Vnde & ſubditur,[Et murmur multũ erat de eo in turba.Quidam enim dicebant,quia bonus eſt , alij autẽ dicebãt, Non,ſed ſeducit turbas.]Quid igitur mirum,ſi de uiris ſanctis & religioſis,iniqui homines aliquando malè loquuntur,cum de ipſo Dei filio talia loquerentur? [Nemo tamẽ palàm loquebatur de illo,propter metũ Iudæorum .] Iidem igitur ipſi , qui bonũ eum eſſe dicebant,palam hoc dicere nõ audebant,quia magis homines quam Deum timebant.

Eſai. 45. — *Mali cur oderunt bonos.* — *Pſa.75* — *Vitãda in benefactis vana gloria.* — *Ge.27.*

FERIA QVARTA, Ioannis X.

In illo tempore , Facta ſunt encania in Hieroſolymis,& hyems erat. Et ambulabat Ieſus in templo,in porticu Salomonis. Et reliqua. Homilia Erici.

ENcænia plurali numero,uocabatur feſtiuitas dedicationis templi, quam populus Iudæorum ex antiqua patrum conſuetudine per annos ſingulos celebrare ſolebat. Encæniare nanque græce, initiare,uel inchoare latinè dicitur.Verũ non ab re eſſe credendũ eſt , ꝙ S.Euangeliſta tempus quoque , quo iſta dedicatio facta eſt,intimare curauit,dicẽs,[Et hyems erat.]Per hoc quippe oſtendit,ꝙ hæc encænia non ad primã templi dedicationem,ſed ad eã quę ultima fuit pertinent.Tertiò nanque templũ ipſum dedicatum in ſanctis literis inuenimus. Prima ſiquidẽ eius dedicatio a Salomone,magna gloria,& totius regni pace autumnali tempore facta eſt.Secunda a Zorobabel, & Ieſu ſacerdote magno,ac reliquis filijs tranſmigrationis ueris tempore perfecta eſt:Tertia à Iuda Machabæo & fratribus

Encænia. — *3.Re.8* — *1.Eſdr. 6.* — *1.Macha. 4*

fratribus eius hyemis tempore peracta eſt, quando ẽt ſpecialiter conſtitutũ eſt, ut ſingulis annis hæc eadem dedicatio ſolẽnitatibus frequẽtaretur officiꝭ. Quæ cõſtitutio uſque ad tẽpus Saluatoris ſeruata eſt, ſicut ex hac ſancti Euangelij lectiõne datur intelligi. Verũ hęc obſeruatio ab illis cœpta, ſalubriter nunc in Eccleſia, uenerabiliterque haberi dignoſcitur, cum per annos ſibi iugiter ſuccedentes dies anniuerſaria dedicationis Eccleſiæ diuinis laudibus à populo fidelium deuotẽ ſatis excolitur. tantoque propenſius ac maiori ſtudio celebratur, quanto eſſe gratiſsima redemptori nõ dubitatur: adeò ut in hac die ipſum templum intrare, & diuinitatis ſuæ myſteria populo pandere dignatus ſit. Sanè per aſperitatem hyemis, duritia denotatur in fidelitatis, quæ in mentibus quorundam Iudæorũ tũc erat, quibus conueniebat illud, quòd Dominus alibi dicit: Quoniam abundabit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum. [Et ambulabat Ieſus in tẽplo, in porticu Salomonis.] Porticũ Salomonis dicit, in qua rex ille quondam potentiſsimus ad adorandum ſtare ſolitus erat: atque ideo ex eius nomine cognominari cœperat. Solent autẽ porticus, quibus templũ illud cingebatur, noĩe tẽpli appellari. Si ergo tũc Dei filius in tẽplo, in quo ſanguis brutorũ animaliũ fundebatur, uoluit corporaliter ambulare, multo amplius nũc domũ ſuæ Eccleſiæ, ubi corporis & ſanguinis myſteria conſecrantur, inuiſere & inhabitare gaudebit. Si tũc in porticu, in qua rex ille, quanuis potentiſsimus & ſapientiſsimus, tamẽ mortalis atq; terrenus, ſtare ſolebat, perambulare nõ deſpexit, multò magis penetralia cordiũ noſtrorũ ſuæ præſentia maieſtatis dignabitur illuſtrare, ſi tñ noſtras mẽtes porticũ eſſe Salomonis. i. ſi eas timoris ſui plenas, qui eſt initiũ ſapientiæ, uiderit. Neque enim putare debemus, ꝙ hęc tm̃ domus, in qua ad adorandũ cõuenimus, ſit templũ Dei. Nos. n. ipſi qui cõuenimus, tẽplũ Dei & dici & eſſe debemus, Apoſtolo dicẽte: Vos eſtis templum Dei uiui. [Circundederunt ergo eum Iudæi, & dixerunt ei, Quouſque animã noſtrã tollis? Si tu es Chriſtus, dic nobis palàm.] Apparet cur præmiſerit Euangeliſta, Hyems erat. Circundederunt. n. Dominũ, nõ ſtudio agnoſcẽdæ ueritatis, ſed gratia ingerẽdæ tentationis, & ſtruẽdæ calũniæ, ut inuenirent quomodo eũ accuſarent. [Quouſque,] aiunt, [Animã noſtrã tollis?] Cauſantur, quòd animas eorũ, incertos ac ſuſpenſos eos dimittendo, tolleret, qui ad hoc uenerat, ut aĩas in ſe credentiũ ſaluaret. [Si tu es Chriſtus, dic nobis palã.] Iudæi Chriſtũ purũ tm̃ hominẽ futurũ, & regẽ cæteris excelſiorẽ credũt uenturũ, quod etiã poſteri eorũ uſque in præſens, & quouſque Antichriſtũ pro Chriſto ſuſcipiant, dementiſsimè arbitrari non deſinunt. Volebant ergo, ut ſe Dominus Chriſtũ eſſe diceret, quatenus poſſent eum quaſi Auguſto repugnantẽ, & imperium ſibi uſurpantẽ, præſidis poteſtati tradere puniendũ. Quapropter Dominus ita prudẽter ac tẽperanter ſuã reſponſionẽ circũtulit, ut & illis aditum calũniæ obſtrueret, & quia ipſe Chriſtus eſt, futuris fidelibus, aperta uoce panderet. [Reſpõdit. n. eis, dicens, Loquor uobis, & non creditis.] Ecce apertiſsimè oſtendit, quod ipſe ſit Chriſtus. Dicẽs. n. loquor uobis, reſpõdit ſe uerbũ, hoc eſt, filiũ Dei, coæternũ & cõſubſtantialẽ patri. tanquã diceret, Ego me iam per filiũ Dei eſſe operũ atteſtatione prodidi, ſed uos ueſtra infidelitate cæcati, nec mihi loquenti creditis, nec opera quæ facio attẽdere uultis. Quæ ſi dignè cõſideraretis, Dei filiũ me eſſe proculdubio crederetis. [Opera, loquit, quæ ego facio in nomine patris mei, ipſa teſtimoniũ perhibẽt de me.] Et nota, ꝙ ſuorũ operũ omnẽ gloriã Deo patri attribuit, cum ea in eius ſe nomine facere aſſerit. Ipſa ergo opera quæ faciebat, cæcos illuminando, paralyticos ſanitati reſtituendo, de paucis panib⁹ multa millia hominũ reficiẽdo, mortuos etiã, quatriduanos quoque fœtidos ad uitã reuocãdo, ipſa, inquã, opera teſtimoniũ reddebant, quòd eſſet uerus filius Dei, cuius gloriã in omnibus operibus ſuis requirebat. [Sed uos non creditis.] Cauſamque cur non crederent reddes, ſubdit, [Quia non eſtis ex ouibus meis.] Oues ſuas, fideles & ſibi obſequentes dicit, qui eum paſtorẽ diligunt & ſequuntur, atque ad paſcua æternæ ſatietatis, boni paſtoris ſequendo ueſtigia perueniunt. Ergo hos, qui in ſe nolebant credere, dicebat non eſſe ex ouibus ſuis, quia uidebat iam æternæ perditioni præparatos, nec ſui ſanguinis precio ad uitã perpetuã eſſe cõparandos. [Oues meæ uocẽ meã audiũt, & ego agnoſco eas, & ſequũtur me.] Viſitato more ſanctæ ſcripturæ agnoſcere pro eligere ponitur. Vnde ſcriptũ eſt, Nouit Dominus, qui ſunt eius. Neſcire uero ꝑ improbare. Illud enim Deus ignorat, quod dignũ æternæ uitæ non approbat. Vnde impijs in iudicio dicturus eſt, Neſcio uos. Oues ergo Chriſti uocẽ eius audiũt, quia præceptis illius ex aĩo obediũt. Et ipſe eas cognoſcit, quia ut Apoſtolus de ſe & ſui ſimilibus dicit, Elegit nos ante mundi cõſtitutionẽ, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu eius. Sequuntur autẽ eũ, & hic manſuetudinis & innocentiæ eius uias incedẽdo, & poſt cũ eo ad gaudia ſempiternæ uitæ feliciter intrando. Vnde ſequitur. [Et ego uitã æternã do eis.] Hæc ſunt illa paſcua, quæ pollicitus eſt ſe daturũ ouibus ſuis, nulla uoquã ariditate marcentia, ſed indeficiua amœnitate uernantia. [Et nõ peribũt, inquit, in æternũ,] quia paſtor eorũ & ſaluator talis eſt, apud quẽ nihil omnino poſsit perire. Videbantur quidẽ perire ſancti martyres oculis inſipientiũ, cũ hãc mortalẽ uitã per tormẽta amittebant, ſed nõ peribãt in æternũ, quia ſoluti uinculis carnis, debita ſibi præmia à Chriſto percipiebãt. Vnde conſequenter adiungit, [Et non rapiet eas quiſquã de manu mea,] id eſt, poteſtate mea. Eos. n. quos ſemel prædeſtinãdo Chriſtus aſſumpſerit, nulla uis diabolicæ tẽtationis, nõ immanitas humanæ perſecutionis de poteſtate eius põt auferre. Nam & ſi ſunt quidã, qui poſt perceptã gratiã de numero ouium Chriſti percunt, hi certè in Dei oculis oues non fuiit. Nitebantur quidem perſecutores rapere pios confeſſores Chriſti de manu eius, cum eos tormentis fidem Chriſti negare compellebant, ut eorum animas à Chriſto alienas efficerent, uel cum ſuperati conſtantia morientium, corpora eorum aut ignibus exurenda tradebant, aut aqua diſſoluenda immergebant, tanquam poſſent à Chriſto ea reſuſcitandi tollere facultatem. Sed nemo poteſt rapere de manu eius, qui ſanctos inter certamina ut uincat adiuuat, & uictores in cælis coronat. Quibus etiam uerbis illorũ redarguit temeritatem, qui ſibi mortis laqueos tetenderant. ſtultiſſimè enim de eius nece cogitabant, cum non ſolum in ipſum nihil poſſent agere, uerumetiam nec omnem de ſuis poſſent auferre. Verum ne hæc dicendo ſuam uideretur quærere gloriam, totam hanc potentiam ad patrẽ refert, ſubiũges, [Pater meus qđ dedit mihi, maius oĩbus eſt.] Hoc quod Deus pater mediatori Dei & hominum dedit, maius omnibus eſt, quia dedit illi, ut ſit eius unigenitus filius, nec natura diſſimilis, nec uirtute inferior, nec tẽpore poſterior. Et hoc gignẽdo dedit, quia Deus Deum genuit, hoc eſt, quod maius omnibus eſt. Idcirco idem Ioannes locuturus de uerbo dei, tranſcendit omnem angelicã & humanã creaturã, & ſic peruenit ad illud, quod maius eſt omnibus, & dixit, In principio erat uerbum. Hoc uerò, quod Dei filius habuit ante ſecula per diuinitatẽ accepit ex tẽpore per humanitatem. [Et nemo poteſt rapere de manu patris mei.] Supra dixit, Nõ rapiet eas quiſquã de manu mea. Hic dicit, Nemo poteſt rapere

Dedicationis ecclesiarũ festum. — *Matt. 24.* — *Porticus Salomonis.* — *Ps. 110* — *2. Co. 6* — *Oues Xpi.* — *2. Timo. 2.* — *Matt. 25.* — *Eph. 1* — *Pater quod dederit filio.* — *Ioan. 1*

re

re de manu patris mei: ut liquidò intelligeremus, hoc
eſſe uirtutem ſuam, eſſe & patris, atq; ideo Chriſtũ ſe
eſſe credendũ, qui nõ, ut cæteri ſancti, per gratiã acce-
perit ex tẽpore, ſed uerus ſemper extiterit Dei filius.
Quod etiam ſubſequenti ſententia oſtendit, cum di-
cit, [Ego & pater unum ſumus.] Vnum, inquit, ſumus,
una nobis ſubſtantia, una diuinitas, perfecta æquali-
tas. Quibus uerbis non ſolum iudæorum quęſtionẽ,
qui tentantes an ipſe eſſet Chriſtus interrogabant, ab
ſoluit, uerũ ẽt hæreticorũ, quos futuros præuidit inſa-
niã, quam ſit deteſtanda, mõſtrauit. Sabellius oanque
dogmatizat unã perſonam eſſe patris & filii, quẽ con-
uincit cum dicit, Ego & pater, ubi apertiſsimè duæ ſo
nant perſonæ. Sed iudæi, qui eatenus loquentem domi
num quaſi patienter audierant, cum dixiſſet, Ego & pa
ter unum ſumus, amplius uim uerborum eius ferre nõ
ualentes, quia ipſi lapidea corda geſtabant, ad lapides
cucurrerunt. Nam ſequitur, [Suſtulerunt lapides iu-
dæi, ut lapidarent eum.] Verum quia ille nec tunc uo-
lebat pati, nec ſe ab illis lapidari diſpoſuerat, elata &
iam iamque ferientia brachia ſuo nutu continuit, &
adhuc eos alloquitur. [Reſpondit eis Ieſus: Multa bo-
na opera oſtẽdi uobis ex patre meo,] uidelicet in ſani-
tatibus infirmorũ, in aſsidua exhibitione doctrinæ &
miraculorũ, quæ uniuerſa ex patre ſe dicit oſtẽdiſſe, ut
ſe indicaret eius per oĩa gloriã quærere. [Propter qđ,
inquit, eorũ opus me lapidatis? Et reſponderunt ei: De
bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia.]
Quanq̃ inuiti & nolẽtes confitẽtur, nec poſſunt nega
re multorũ beneficiorum bona ſibi a Chriſto impenſa
fuiſſe: ſed miſeri, qui quod ille de ſua & patris æqua-
litate dixerat, pro blaſphemia deputabant. Conſide-
raodum uerò, quod dicunt: [Tu homo cum ſis, facis
teipſum Deum.] Ecce infideles iudæi intellexerunt,
quod Arriani adhuc intelligere negligunt. Id.n. quod
dominus dixerat, Ego & pater unũ ſumus, intellexerũt
non poſſe dici unum, niſi ubi eſſet æqualitas, quod iſti
pro blaſphemia idcirco receperant, quia eum tantum
pſa. 81 hominem eſſe credebant, Deum nullatenus credere
Scri- uolebant. [Reſpondit eis Ieſus: Nónne ſcriptum eſt in
ptura lege ueſtra, Ego dixi, dij eſtis?] In lege ueſtra, dicit, in
ſacra lege uobis data. Sed & hoc notandum, quod hoc Pſal
oĩs, lex mographi teſtimonium in lege ſcriptum dicit, quia
dicitur nimirum omnes ſcripturæ aliquando lex appellantur
generali uocabulo, nonnunquam diſtinctè per ſe lex
Lu. 16 accipitur, & à prophetis diſtinguitur, ſicut ipſe domi-
Lu. 24 nus alibi dicit, Lex & prophetæ uſq; ad Ioannem.
Plerunque in tria eædem diſtribuuntur ſcripturæ, ut
eſt illud: Tunc aperuit illis ſenſum, ut intelligerẽt oĩa,
quæ de ipſo erãt ſcripta in lege Moyſi, & ꝓphetis, &
pſalmis. [Si illos dixit deos, ad quos ſermo dei factus
eſt, & nõ põt ſolui ſcriptura,] hoc eſt, nõ põt argui fal
ſitatis, atq; ideo non audetis illam reiicere. [Si ergo il-
los dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, quẽ pater
ſanctificauit, & miſit in mundũ, uos dicitis, Quia bla-
ſphemas, quia dixi filius dei ſum?] Ac ſi diceret, Si id-
circo hoĩs dij appellati ſunt, quia ſermo dei ad eos fa-
ctus eſt, ipſum uerbũ Dei (quod erat in principio apud
Deũ) quõ non eſt Deus? Si illi dij uocari meruerũt, qui
participes facti ſunt ſermonis dei, ipſe ſermo dei, unde
participãt, cur non ſit deus? Notandũ uero, quod dicit,
Pater [Quẽ pater ſanctificauit, & miſit in mundum.] Sancti
ut filiũ ficauit nanque pater filium, non quo unquam ille ſan-
ſanctifi ctus non fuerit, ſed ſanctificauit, quia illum ſanctum
carit genuit. Sicut enim Deus Deũ, immenſus immenſum,
ſic ſanctus ſanctum pater filium genuit, & miſit in
mundũ, quia eũ incarnari cõſtituit ꝓ ſalute hominũ.
[Si nõ facio opera patris mei, nolite mihi credere, Si
ãt facio, & ſi mihi nõ uultis credere, operibꝰ credite.]
Ac ſi diceret, Si tantũmodo nudis uerbis dei me filiũ
eſſe dico, & non etiam operũ exhibitione me id eſſe cõ
probro, cum eos quos aut natura imperfectos edidit,
aut uitium deprauauit, aut certè infirmitas afflixit,
potenti maieſtate reſtauro, nolite credere mihi. Si ue-
rò iſta facio, quæ nullus niſi Dei filius facere poſſet, ſi
mihi nõ creditis, his ſaltẽ operibus credite. [Vt cogno
ſcatis & credatis, quia in me eſt pater, & ego in pa-
tre.] Dixerat iam, Operibus credite, nunc iterum di-
cit, Vt cognoſcatis & credatis. Quod tale eſt, ac ſi dice
ret, Credite, ut credentes cognoſcatis. Eſt uero ſen-
ſus: Si mihi non creditis, operibus credite, ut cogno-
ſcatis credentes, quia in me eſt pater, & ego in patre.
Debemus ergo credere, ut poſsimus cognoſcere, quia *Cogni-*
cognitio merces eſt fidei. Credentes enim intrabimus *tio, mer*
in potentias Domini, ut cognoſcemus quomodo in fi- *ces fi-*
lio eſt pater, & filius in patre. Sanè ſciendum eſt, quia *dei.*
non ſic pater eſt in filio, uel filius in patre, quomo-
dò dicitur Deus eſſe in aliquo ſancto uiro, & ſanctus
quicunque in Deo. Filius quippe in patre eſt, per æqua
litatem unius eiuſdemque ſubſtantiæ, homo uero in
Deo eſt, per participationem gratiæ. Denique uir ſan-
ctus poteſt dicere, Quia Deus eſt in me, non autem po
teſt dicere, Ego & Deus unum ſumus. nec rurſus: Qui
uidet me, uidet Deum. Hoc enim unigenito ſolum
filio conuenit, qui ſic eſt in patre, ut ſit æqualis patri,
ſit unum cum patre: Cum quo illi eſt omnis honor &
gloria, in ſancti ſpiritus unitate per omnia ſecula ſecu
lorum, Amen.

EADEM FERIA, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Facta ſunt encænia in Hieroſolymis, et hyems erat. &c. Ioan. 10.

ENcęnia dicebant Iudęi illã feſtiuitatem
quam celebrabant pro templi ædifica
tione ſiue innouatione. In hac autem
feſtiuitate ambulabat Ieſus in templo
in porticu Salomonis, oſtendens ſe il-
lam ſapientiam eſſe, quæ laudatur in
libris Sapientiæ Salomonis. Sed quia hyems erat, &
quia inuidiæ gelu iudæi congelati erant, & charitatis
ignẽ nõ habebãt, Regẽ & dñm ſuũ occidere cupiebãt.
Proxima.n. ſibi ſunt frigus & mors. [Circundede-
rũt ergo eũ Iudæi,] nõ ut in eũ crederẽt, ſed ut eũ per-
derẽt. [Et dicebãt ei: Quouſq; animã noſtrã tollis? Si
tu es Chriſtus, dic nobis palam.] Quem nos regem di *Dolus*
cimus, Iudæi Chriſtum appellabant. Dolo igitur lo- *Iudæo-*
quebantur, ut ſi ſe Chriſtum eſſe Dominus reſponde- *rum.*
ret, quaſi qui Cæſari contradixiſſet, mox Romanorũ
miniſtris occidendus traderetur. Hinc eſt enim, quod
Pilato dicũt: Si hũc dimittis, nõ es amicus Cæſaris, oĩs *Ioã. 19*
enim q̃ ſe regẽ facit, cõtradicit Cæſari. [Reſpõdit eis
Ieſus: Loquor uobis & nõ creditis, opera quę ego facio
in noĩe patris mei, hæc teſtimoniũ perhibẽt de me.]
Cur me (inquit) interrogatis, cũ uerbis meis nõ creda
tis? Loquor uobis, & nõ creditis. Sed quia uerbis nõ cre
ditis, uel operibus credite: opera nõ mentiũtur. [Sed
uos non creditis uerbis meis, quia non eſtis ex ouibus
meis.] Manifeſtũ eſt igitur, ꝙ ex ouibus Chriſti non
ſunt, quicunque Euangelicis uerbis credere nolunt.
[Oues meæ uocem meam audiunt, & ego agnoſco
eas, & ſequuntur me: & ego uitam æternam do eis, &
non rapiet eas quiſquam de manu mea.] Et de his qui
dem ſatis iam ſuperius diximus. Probat autem,
quod non rapiat eas quiſquam de manu ſua, dum di-
cit: [Pater meus qđ dedit mihi, maius omnibus eſt: &

nemo poteſt rapere de manu patris mei.] Sed ne aliquis diceret. Quia non inde conſequitur, ut de eius manu rapi non poſsit, addidit, dicens: [Ego & pater unum ſumus.] Si enim ipſe & pater unum ſunt, cum nemo eas rapere poſsit de manu patris, nemo poteſt rapere de manu filij: ſed unde uel ille pater, uel iſte filius eſſe probatur. Ex eo utiq; , quod ait: [Pater meus quod dedit mihi, maius eſt omnibus.] Hoc autẽ quid aliud eſt, niſi quia ipſe me genuit? Hoc enim donum maius omnibus eſt: Ipſum enim dediſſe, genuiſſe fuit. Non enim prius fuit ille qui dedit, quàm ille cui dedit: quia non prius fuit ille qui genuit, quàm ille quẽ genuit. Neque enim aliquando pater ſine filio fuit: quia ſine uerbo, ſine uirtute & ſapientia, ſine uita, & ueritate nunquam eſſe potuit. Hoc enim totum filius Dei. Ipſe enim eſt ueritas & uita: ipſe eſt uerbum, uirtus & ſapientia patris. Sapientia utique, quam ipſe genuit, eſt uerax: quia ueritatem genuit. Sed quia nunquàm fuit non ſapiens & non uerax, nunquam fuit ante ſapientiam & ueritatem. Nunquam enim ſapiens ſine ſapientia eſſe poteſt. [Suſtulerunt ergo lapides Iudæi, ut lapidarent eum. Reſpondit eis Ieſus: Multa bona opera oſtẽdi uobis ex patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?] An quia ad ueritatis uiam uos reuoco? an quia uos ab æternæ mortis periculo ſeruo? an ideò fortaſſe, quia infirmos ueſtros ſanaui, cæcos illuminaui, leproſos mundaui, paralyticos curaui, & mortuos ſuſcitaui? Hæc enim opera nõ lapidatione, ſed honore digna ſunt. [Reſponderunt ergo Iudæi: De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia: & quia tu homo cum ſis, facis teipſum Deum.] Stulti Iudæi interrogant ipſum quis ſit, & palàm eum reſpondere rogant: & quia ueritatem eis reſpondet, eum occidere uolunt [Reſpondit eis Ieſus: Non ne ſcriptum eſt in lege ueſtra, Quia ego dixi, dij eſtis?] Legem hoc in loco pſalmos uocat, quia & ipſi iudicant, dum & nocentes damnant, & bonos iuſtificant. [Si illos dixit Deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolui ſcriptura: quem pater ſanctificauit & miſit in mundũ, uos dicitis quia blaſphemas, quia dixi, Filius Dei ſum?] Si, inquit, adoptiui filij, dij dicuntur, quare naturalis filius Deus non dicatur? Si illi dicuntur dij, ad quos ſermo Dei factus eſt, & ideò quidem dij dicuntur, quia ſermonem Dei cuſtodiunt, quare non magis ipſe ſermo Dei dicatur Deus? Non enim poteſt ſolui ſcriptura, quia non præteribit ex ea iota unum, neque unus apex, donec tota compleatur. Quòd aut ait. [Quem pater ſanctificauit.] Tale eſt, ac ſi diceret, Quem pater ſanctus genuit. Idem enim fuit & ſanctificaſſe, & genuiſſe. Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi.] Mirabilia ſunt opera patris, mirabilia ſunt & opera filij: facit ille quod uult, facit & iſte quicquid uult. Sequitur: [Si autem facio, & ſi mihi non uultis credere, operibus credite, ut cognoſcatis & credatis, quia in me eſt pater, & ego in patre.] Quia enim unum ſunt pater & filius, & filius eſt in patre, & pater in filio. [Quærebant ergo eum apprehendere, & exiuit de manibus eorum.] Queramus igitur & nos, ſed non ſicut illi, quæramus fide & pietate, & non effugiet de manibus noſtris. His enim manibus apprehenditur & tenetur Ieſus. [Et abijt iterũ trans Iordanem in eum locum, ubi fuerat Ioannes baptizans primum, & manſit illic. Et multi ueniebant ad eum, & dicebant, Quia Ioannes quidam nullum ſignum fecit. Omnia autem quæcunque dixit Ioannes de hoc, uera erant, & multi crediderunt in eum.] fortaſſe ad hoc iuerat Dominus illuc, ut iſti ad eum uenirent, eum uiderent, & in eum crederent.

Chriſto quid pater dederit
Ioã. 14
2. Cor. 1.
Mat. 5

FERIA QVINTA
Luc. vij.

In illo tempore, Rogabat Ieſum quidam phariſæus, ut manducaret cum illo. Et ingreſſus domum phariſæi, diſcubuit. Et reliqua.

Homiliam require de S. Maria Magdalena.

EADEM FERIA, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

IN hoc Euangelio Phariſæi ſuperbia deprimitur, & peccatricis mulieris humilitas cõmendatur. Phariſæus iſte, Iudęorum populus eſt, hæc mulier peccatrix, Gentilitas intelligitur. Illũ Dñs à lepra curauit, huic multa peccata dimiſit. Non eſt igitur qui faciat bonũ non eſt uſq; ad unũ. Oẽs.n. ut ait Apoſtolus, peccauerũt, & egẽt gloria Dei. Venit Ieſus in domũ phariſæi, uenit ad populũ Iudæorũ. Vnde ipſe ait, Nõ ſum miſſus, niſi ad oues, q̃ perierũt domus Iſrael. Sed quare uenit? Vt mãducaret cũ illo, ut carnalibus, & ſpiritualibus cibis frueretur cũ illo, & patris uoluntatẽ operaretur in illo. Ipſe.n. dixit, Meus cibus eſt, ut faciã uolũtatẽ patris mei, qui in cœlis eſt. Ad tẽpus.n. cõuerſatus cũ Iudæis, legis & ꝓphetarũ cibũ ſuſcipiebat cũ eis, & annonã diuini eloquij miniſtrabat eis. Hoc aũt cognouit mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, hoc Gẽtilitas intellexit, q̃ in huius mũdi ampliſsima ciuitate cõuerſabaẽ. Et quid egit? Vis audire quid? [Attulit alabaſtrũ unguẽti.] Per quod nihil melius, q̃ pectus, & cordis ſecretariũ, plenũ fide & charitate intelligere poſsumus. Tale.n. alabaſtrũ, huiuſmodi unguẽtum ſeruare cõſueuit. Idipſum.n. ſignificauit & regina Auſtri, quæ ueniens à finibus terræ audire ſapiẽtiã Salomonis, precioſiſsima ei aromata ſecum attulit. Nullũ autẽ unguẽtũ, nulla aromata ſic Dño redolẽt, ſicut fides & charitas cæterę q; uirtutes. [Et ſtans retro pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius.] In eo enim, ꝙ mulier retro ſtat, deuotio & humilitas agnoſcitur. In eo.n. ꝙ lachrymis pedes rigat, uera pęnitentia, & cõpũctio demõſtraẽ. Et qm̃ eaſdẽ lachrymas capillis tergit, & tergendo ne uideãtur abſcondit, & delet, ſeſe utiq; de illis non eſſe oſtẽdit, qui omnia opera ſua faciunt, ut uideãtur ab hominibus, de quibus Dñs ait, quia receperũt mercedẽ ſuã. [Et oſculabatur pedes eius, & unguẽto ungebat. In oſculo.n. pacẽ, amorẽ, & dilectionẽ mõſtrabat, in unguẽto uerò, cordis intima blãdimẽta, & deuoti in Chriſtũ obſequij affectionẽ ſignificabat. Huic aũt unguẽto illud oleũ cõtrarium eſt, de quo dicitur, Oleũ autẽ peccatoris nõ impinguet caput meum. Quàm ſimilis eſt iſte phariſæus illi alij, de quo alibi dicitur, Duo homines aſcẽderũt in tẽplum ut orarẽt, unus phariſæus, & alter publicanus, qui phariſæus in ſua cõfidens ſuperbia, ſtãs hæc apud ſe orabat, Deus, gratias ago tibi, ꝙ non ſum ſicut cæteri homines, raptores, iniuſti, adulteri, uelut etiam hic publicanus. Sicut.n. ille illũ publicanũ, ita & iſte iſtã peccatricẽ mulierẽ horrebat & deſpiciebat. Vñ & ſubditur, [Vidẽs aũt phariſæus qui uocauerat eũ, ait intra ſe, dicẽs, Hic ſi eſſet propheta, ſciret utique, quæ & qualis eſt mulier quæ tangit eũ, quia peccatrix eſt.] Neſcis pharisæe ſtultè, neſcis, nuper te mũdauit à lepra, quẽ modo non credis eſſe prophetam. Et propheta quidem eſt, & optime ſcit, quæ, & qualis ſit mulier, quæ tangit eum, & quia peccatrix eſt. Ad hoc enim ipſe uenit, ad hoc ipſe de cœlis deſcendit. Non enim uenit uocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. Hoc & ipſe teſtatur, eius uerba ſunt hæc. Non borret

Pſ. 13.
Rom. 3
Matt. 15.
Ioã. 4.
Alabaſtrũ myſticè
3. Reg. 10.
Matt. 23.
Mat. 6
Pſ. 140
Lu. 18
Mat. 9

igitur peccatores, qui pro peccatoribus factus eſt homo. [Et reſpondens Ieſus dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magiſter, dic. Duo debitores erant cuidam fœneratori, unus debebat denarins quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderenr, donauit ntriſque. Quis ergo cum plus diligit? Reſpôdens Simon, dixit: Aeſtimo, quia is cui plus donauit. At ille dixit ei: Rectè iudicaſti.] Valde.n.iuſtũ & rationabile eſt, ut ille plus diligat, cui plus donatur. Illud quoque æquum eſſe uidetur, ut qui plus diligit, magis ametur. Meritò igitur hanc peccatricẽ mulierem Dnminus diligebat, à qua ſe multum dili gi ſciebat. Ideò.n.dimiſſa ſunt ei peccata multa, quia dilexit multum. Vide ergo, quàm pulchra ſimilitudo de eo qui plus, & de eo qui minus debebat: in qua phariſæus ſecundum ſuam reſpnuſionẽ intelligere poterat, qa minus ipſe quàm Maria Chriſtum diligebat, ſiquidem ſe nec tantum debere, nec tãtum ſibi quantum illi dimiſſum eſſe credebat. Vnde & ſubditur. [Et conuerſus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? intraui in domũ tuã, aquã pedihus meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigauit pedes mens, & capillis ſuis terſit. Oſculũ mihi non dediſti: hæc autẽ ex quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo caput meũ non unxiſti: hæc autẽ unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, qm̃ dilexit multũ. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.] Ad mulierẽ conuerſus eſt Dominus, quia de muliere loquutus erat. Sed quid ait? Vides (anquit) hanc mulierẽ? non talis eſt, qualem tu eam eſſe arbitraris. Aliter uidetur à me, & aliter uidetur à te: tu exterius, & ego interius: tu in facie, & ego in corde uideo. Mihi eius fides, eius amnr non eſt occultus. [Intraui in domũ tuã, aquã pedibns meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigauit pedes mens.] Quantum igitur intereſt inter aquã & lachrymas, tantum eſt inter tuum & illius amorẽ. Sed hæc præter literam aliud ſignificare uidentur. Neq;.n. credihile eſt, eũ qui Chriſtum ad conuiuium inuitauerat, eius pedibus aquam dare noluiſſe. Diximus.n.per phariſæum Iudæos, per mulierem Gentiles ſignificari. Chriſti uerò pedes, humanitatem, ſicut eius caput, ipſius diuinitatẽ ſignificat. Hóc.n. Apoſtolus ait: Ois uiri caput, Chriſtus Chriſti caput, Deus Chriſti igit pedihus Iudæi aquã non dant, neq; eos lauant, imò uerò quantum poſſunt ſordidant & deturpant, quia ſaluatorem noſtrum cum iniquis deputantes uicinrũ puluere & terrena contaginne iudicãt eſſe pollutum. At uerò Apoſtolus Petrus, Chriſti pedes lauabat, cũ de eo diceret: Qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius. Nemo.n.ſic lotus, nemo ſic mũdus, ſicut ille qui ſine peccato eſt. Vnde & Eccleſia iã baptizata, & à peccatis mundata, dicit: Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Nos antẽ non ſolũ aquam, ſed & lachrymas Chriſti pedibus damus, qa eius humanitati nos humiliter inclinamus, & inde peccatorum ueniam expectamus, eamq; adoramus & ueneramur, & cum lachrymis deprecamur. Sequitur, [Oſculũ mihi non dediſti, hæc autẽ ex quo intrauir, non ceſſauit oſculari pedes meos.] Oſculũ.n.pacis & dilectionis ſignũ eſt. Oſculũ igitur iudæi Chriſto Domino non dederunt, quem gratis & ſine cauſa odio habentes, uſque ad mortem perſecuti ſunt. Vnde & ipſe ait, Quia odio habuerunt me gratis. Gentiles uerò eius pedes oſculari non ceſſant, quia ab eius amore non ſeparantur, & in ipſius nominis confeſsione mori uon timent. Quodãmodo.n. Chriſti martyres oſculabantur eum, dum eum cõfitentes, & bene de eo loquentes, moriehantur pro eo. [Oleo caput meũ nõ unxiſti, hæc autem unguento unxit pedes meos.] Maiorem igitur reuerentiam Chriſti humanitati ferunt Gentiles, q̃ eius diuinitati iudæi aliquando exhibuiſſent. Ipſi eum neque eſſe Deum, neque ſancti ſpiritus gratia unctũ credunt, nos aũt etiã ſecundum humanitatem omni uirtute & gratia plenum eſſe cõfitemur, dicentes cum Pſalmiſta, Dilexiſti iuſtitiã, & odiſti iniquitatẽ, propterea unxi te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortihus tuis. In ipſo.n. ut Apoſtolus ait, habitat ois plenitudo diuinitatis corporaliter. Hoc.n. Apoſtolus dicens, eius utique corpus, eius humanitatem & pedes ungebat. Audiamus igitur, quid beatiſsimæ mulieri, audiamus quid in eius figura Gentiũ Eccleſiæ pro huius tantæ ſeruitutis obſequio Dñs dicat. [Dixit autẽ ad illa, Mulier remittuntur tibi peccata.] Vide ergo, quid lachrymæ poſsint, uide, quid fides & dilectio operetur. Paruo temporis ſpatio iuſtificata eſt mulier, & ab omni peccato mundata, quæ tam peccatrix fuerat, ut eam uidere phariſæus dedignaretur. Nemo igitur deſperet, nemo de Dnmini miſericordia diffidat. Clemens eſt Dominus, qui ex corde conuerſis tam facilè miſeretur.

Alia Dei, alia hominum iudicia

1.Cor. 11.

1.Pe.2

Can.5.

Ioã.15

Pſ. 44

Col.2.

FERIA SEXTA
Ioannis. XI.

In illo tempore, Collegerunt pontifices & phariſæi cõcilium aduerſus Ieſum, & dicebãt, Quid faciemus, quia hic homo multa ſigna facit? Et reliqua Ho. Eri.

REſuſcitato à Saluatore Chriſto Lazaro, tam ingenti miraculo, multi ex Iudæis, qui præſentes fuerãt, uel uideranr, quæ fecit Ieſus, crediderunt in eũ. Quidã uerò ex ipſis, ſiue qui iã in eũ crediderant, ſiue qui ad Marthã, & Mariã cõſolãdi cauſa uenerant, ahierunt ad phariſæns, & nunciauerunt eis quæ fecit Ieſus, ſiue pio ſtudio, ut & ipſi in eum crederent: ſiue gratia deferendi, ut contra eum ſæuirent. Protinus illi malitia ſua cõtenebrati, & quo ſe uerterẽt neſcientes, (uidebãt.n.ſe ſignorũ euidẽtia ſuperari) collegerunt cõcilium, non ut cõuerterent, & crederent, ſed ut eũ neſanda cõſpiratione morte dãnarẽt. Ineunt cõſilium ut eũ perderẽt, nõ ut ſibi cõſulerẽt. [Quid, inquiũt, faciemus?] Miſeri, nõ dicebãt credamus, ſed uelut exacuẽtes, & ad necẽ eius ſeſe mutuò cohortantes, dicebãt, [Quid facimus, qa hic homo multa ſigna facit?] Velut nolint cõfitẽtur, quia ille quẽ quaſi hominem deſpiciebãt, ſicut Deus ſignis, & miraculis coruſcabat. [Si dimittimus eum ſic, omnes credẽt in eũ, & uenicẽt Romani, & tollẽt locũ noſtrũ & gẽtẽ.] Temporale regnũ amittere timuerunt, de uita autem æterna cogitare neglexerunt, atq; ideò utrunque iuſtiſsimo Dei iudicio amiſerunt. Nã quadrageſimo ſecundo anno poſt eius paſsionem, ſimulque glorioſam aſcẽſionem, ueniętes Romani ſub Tito, & Veſpaſiano prĩcipibus, locum ſimul & regnum & gentem illis abſtulerunt, & ipſos ferro, fameq; & captiuitate deleuerũt. Et qui in paſcha Chriſtũ occiderãt, in eadẽ ſolẽnitate ab hoſtibus captiuati ſunt. Quiq; in iniuria filij patrẽ offenderanr, ipſi à patre, & filio.i. Veſpaſiano, & Tito deleti ſunt, ſicq; rei & miſeri ad ęterna ſupplicia trãſierunt, iuxta qđ Dñs alibi de eis dixerat: Filij aũt regni eijciẽtur in tenebras exteriores. [Veniẽt, inquiũt, Romani, & tollẽt noſtrũ locũ & gentẽ.] Putabãt iudęi doctrinã Chriſti cõtra tẽplũ, & paternas traditiones eẽ, ideoq; timebãt, ne ſi oẽs in Chriſtũ crederẽt, nullus remaneret, qui pro ciuitate, & templo contra Romanos pugnando reſiſteret.] Vnus autem ex ipſis, Caiphas nomine, cum eſſet põtiſex anni illius, dixit eis, Vos neſcitis quicquã, nec cogitatis, qua expedit ut unus hõ moriatur pro populo, & nõ tota gens pereat.] Quod eũ à

Malitia Iudæorũ erga Chriſtum.

Vaſtatio Iudæorũ.

Mat.8

ſemetipſo

ſemetipſo non dixiſſe, ſed quia erat pontifex anni illius, prophetaſſe, agente ipſo pontificatus ſacramento quod indignus gerebat, ſubſecutus Euangeliſta oſtendit, dicens: [Hoc autem à ſemetipſo nõ dixi, ſed cum eſſet pontiſex anni illius, prophetauit, quia Ieſus moriturus erat pro gente.] Quo loco diſcimus, plerũque etiam malos per ſpiritum prophetiæ ſutora prædicere. Vode & in iudicio Domino dicturi ſunt: Domine, Domine, nónoe in nomine tuo prophetauimus?

Prophetiã habẽt etiã mali. *Mat. 7*

Quæri uerò poteſt, quomodo hic Caiphas dicatur põtiſex anni illius, com Dominus per legẽ præcepiſſet, ut unus rantum eſſet ſummus ſacerdos, cui mortno filius ſuccederet, & loco patris ſacerdotium adminiſtraret? Sed ſciendũ, hoc primo ab Aaron uſque ad Dauid regis tempora ſeruatum, qui uolens augere culturas templi, plures pontifices, Domino nihilominus agente, eſſe decreuit: qui per ordinem uicibus ſibi ſuccederenr, ac per annos ſingulos miniſtrarent. Hinc Lucas Enangeliſta de Zacharia refert, qoia cum ſacerdotio fungeretur in ordine uicis ſuæ ante Dominum, ſorte exijt, ut poneret incenſum ingreſſus in templum Domini.

Lu. 1

Poteſt etiam iotelligi, moderno tẽpore hoc per ambitiones dignitatum & contentiones conſtitutum fuiſſe apud Iudæos, ut plures eſſent pontifices, & uicibus in templo Domini miniſtrarent, quibus poſt annum alij ſuccedebant. Nam & de hoc Caipha refert Ioſephus, ꝙ precio ſibi unius anni ſacerdotium redemerit ab Herode. Qoid uerò prophetauerit, uideamos. [Vos neſcitis quicquam, neque cogitatis, quia expedit nt unus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem, ait Euangeliſta, à ſemetipſo non dixit: ſed cũ eſſet pontiſex anni illius, propheraoit, quia Ieſus moriturus erat pro gente: & non tantum pro gente, ſed ot filios Dei qui erant diſperſi, congregaret in unum.] Prophetauit ergo Caiphas, ꝙ pro Iudæorum tantum gente Chriſtum mori expediret: ſed Enangeliſta nouerat eum pro ſalute totius humani generis paſſurum: quatenus illo, qui ante ſecula prædeſtinati erant, ut eſſent filij Dei, in unum cõgregaret, & ex credentibus Iudæis & gentibus unum gregem, & unũ ouile perficeret, ſicut ipſe alibi dicit: Et alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & uocẽ meã audient: & fiet vnũ ouile, & unns paſtor.

Ioã. 10

Nõ.n. iam runc filij Dei, uel oues erant, ſed ipſe pro eis patiendo, eoſq; precioſo ſuo ſanguine redimendo, ex filijs diaboli fecit filios Dei, & ex nocentibus lupis, innocentes oues eſſe conſtituit. [Ab illo ergo die cogitauerunt ut ioterficerent eum.] Non quò & anteà iam ooo hoc cogitaſſeot, cũ ſuperius in eius necem conſpiraſſe, & crebro eum cõprehendere uoluiſſe legantur: ſed quia tunc ineuitabiliter ſe ſcelere perficiendæ mortis eius cõſtrinxerunt, & quò citius poſſent, iniqua ſua conſilia accelerare decreuerũt. [Ieſus ergo iã nõ palã ambulabat apud Iudæos: ſed abijt in regionẽ iuxta deſertũ in ciuitatẽ, quæ dicit̃ Ephrẽ, & ibi morabatur com diſcipulis ſuis.] Non utiq; ille, qui eſt Domions uirtutum, formidare poterat, nec eũ ſuæ dioinitatis poteſtas deſeruerat, quia ſi uellet, poterat palàm ioter Iudæos conuerſari, & nihil mali ab illis pati. Sed recedendo, ac ſæuitiam ioimicorum declinando, oobis exẽplũ dare dignatus eſt, ut ſi tẽpus pſecutionis ingruerit, oõ dubitemus refugij latebrã ꝗrere, & furorẽ ſceleratorũ hominũ latẽdo deuitare. Sanè ꝙ Dominus relictis Iudæis abijt in regionẽ iuxta deſertũ, ſignificat, qa illos, qui quondã plebs Dei, & populus acquiſitionis fueraot, propter ſuã perfidiã & incredulitatẽ relicturus erat, & ad gentes, quæ quondã deſertæ fuerant à Deo, per Apoſtolicã prædicationem erat tranſiturus. Nam & ciuitatis ipſius uocabulũ, in quac um diſcipulis cõmoratus eſt, huic rei aptiſsimè congruit.

Chriſtus cur Iudæorũ ſæuitiæ ſe ſubduxerit.

Ephrem nãque fructificatio interpretatur, nimirum ſanctam præſignans Eccleſiam ex gentibus, quondam ſterilis & infœcunda, poſtquàm uerbũ fidei Chriſti ſuſcepit, ſpiritualibus bonorum operum fructibus abundare ſtuduit. Et quæ aliquando terra peruſta ac ſqualida, oihil uirẽs gignere nouerat, modo fructiferis arboribus fœcunda, in diuerſorum fructuum prolatione gratiam ſimul & uſum latè per totum orbem propinat. Nec iam deſertum, ſed meliori nomine hortus deliciarum, & Paradiſus Dei digna eſt appellari.

Ephrẽ Eccleſiã præfigurauit.

Redemptor noſter, quia ſciebat inſtare tempus ſuæ paſsiõis, uoluit ſe abſentare modicũ à Iudæis, expectãs ut ueniente paſcha, quod in proximo erat futurum, ſeſe illorũ manibus, ſicut ante ſecula præfinierat, cõprehendendũ traderet, & crucifigendũ. Quam & nos ſolẽnitatẽ, ſacra dierũ quadrageſimaliũ obſeruatio cõmonet uigilantiſsimè expectare. Ideoq; neceſſe eſt, eius qui nos magno ſui cruoris precio redemit, clementiã uotis ſedulis exorare, ut nos cum remiſsione peccatorum, cũq; gratia & miſericordia ſua, ad eũ ſibi placitos faciat peruenire, qui uiuit & regnat, &c.

EADEM FERIA HOMILIA, Euſebii Emeſeni.

Collegerunt pontifices & phariſæi concilium, &c. Ioan. 11.

AVdierant pontifices & phariſæi Saluatorẽ noſtrum Lazarũ quatriduanũ reſuſcitaſſe, cuius miraculi magnitudine territi, inter ſe conſiliantes dicebant: [Quid facimus?] Occidamus Ieſum. Quare? [Quia multa ſigna facit. Si.n. dimittimus eũ ſic, oẽs credent in eũ,] uidentes ſigna & uirtutes, quæ fiunt per eum. Quod ſi fecerint, [Venieot Romani, & tollẽt noſtrũ locũ & gẽtẽ.] Timebãt.n. ne regẽ conſtituerẽt, & ob hoc cõtra ſe Romanorũ exercitũ cõcitarent, quorũ imperio ſicut cæteræ gentes. Iudæi quoq; ſubditi erãt. Sed ſicut Pſalmiſta ait, Illic trepidauerũt timore, ubi non erat timor. Si.n. Chriſto credidiſſent, ſi Ieſum nõ occidiſſent, nec locũ, nec gẽtẽ amiſiſſent. Sed quia Chriſtum occidere non timuerunt, & locũ & gẽtem perdiderunt.

Pſ. 13. & 25.

[Vnus autẽ ex ipſis Caiphas nomine, cũ eſſet pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quicquã, nec cogitatis, quia expedit uobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gẽs pereat. Hoc aurem (ait Euangeliſta) à ſemetipſo nõ dixit, ſed cum eſſet pootifex anni illius, prophetauit, quia Ieſus moriturus erat pro gente: & nõ tãtum pro gẽte, ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unũ.] Vos (inquit) neſcitis quicquã, neque cogitatis ea quæ neceſſaria ſunt. Ego autẽ ſcio, & cognoui, quia neceſſe eſt, ut unus moriatur homo pro populo, & nõ tota gẽs pereat. Hoc autẽ non dixit à ſemetipſo, ſed à ſpiritu ſancto, quia alirer quam ipſe intelligebat, uerba illa dirigebat in ipſo. Aliud Caiphas ſe dicere putabat, atque aliter ſua uerba intelligebat. Tota.n. eius intẽtio erat, ut Iudæi Chriſtũ occiderent, oe ipſi à Romanis occiderẽtur. Prophetabat tñ, ꝙ Ieſus moriturus erat pro Iudæorũ gente, & nõ tm̃ pro illa gẽte, ſed ut filios Dei, qui ubique geotium diſperſi erant, in unam fidem & Eccleſiam congregaret, ut fiereot unum ouile & unus paſtor. [Ab illo ergo die cogitauerunt ut interficerẽt eũ.] Quaſi enim utili accepto cõſilio, ex quo Caiphas hæc loquutus eſt, tota illa phariſæorum multitudo quomodo Chriſtum interficeret cogitabat. [Ieſus ergo iam non in palàm ambulabat apud Iudæos, ſed abijt in regionem iuxta deſertum in ciuitatẽ, quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cũ diſcipulis ſuis.]

Ioã. 10

Hoc.n.non timore fecit Ieſus, qui ubiq; ſecurus erat,
qui ipſos quoque inimicos in poteſtate habebat, quē
Ieſus Iudæi nec tenere, nec occidere poſſent, ſi oollet. Qua-
cur Iu- re ergo? Vt oos doceret, ut prouidos redderet, ut oos
dæis ceſ quoque ioiquorum hominū furori, & iræ cedamus, ſi
ſerit. eos fortaſſe oostra præſentia, & alloquutione nō cor-
rigi, ſed deteriores fieri uideamus. [Proximum autē
erat Paſcha Iudæorum, & acceſſerunt multi Hieroſo-
lymam de regiooe ante Paſcha, ut ſaoctificarent ſeip-
ſos.] Hoc paſcha miſeri Iudæi cruentum habuerunt,
hoc regem & Dominum ſuū interfecerunt. Hoc multi
Hieroſolymā undique confluxerunt, & qui ſeipſos
ſanctificare uenerant, Chriſto Domino interſecto, ual
de deteriores ad propria remearunt. [Quærebant er-
go Ieſum, & colloquebantur in templo ſtantes: Quid
putatis, ꝙ non uenit ad diē feſtū?] Quærebāt (inquit)
Ieſum: & ideò quærebant, quia occidere eū uolebant.
In templo ſtabant, oon orabant, ſed de Saluatoris mor
te inter ſe tractabant. Mirabantur quia oō uenerat ad
diem feſtum, qui eos docere ſolebat in diebus feſtis, &
eum perdidiſſe timebaot, quem occidere quærebant.
[Dederant autem pontifices & phariſæi mandatum,
ut ſi qs cognouerit ubi ſit, indicet, ut apprehēdāt eū.]
Qui enim ita quærunt Ieſum, oō poſſunt ſcire ubi ſit,
neque inueniunt eum. Si uultis ſcire Iudæi, & inueni-
re Ieſum, uenite ad Eccleſiam, oenite ad nos, & indica
bimus uobis eum, non prodendo, ſed credendo, nō ut
eum occidatis, ſed ut nobiſcum in eum credatis.

IN VIGILIA PALMArum. Ioan. 17.

In illo tempore, Subleuatis Ieſus oculis in cælum, dixit, Pater, uenit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te. Et reliqua.

Homiliam require in uigilia Aſcenſionis Domini.

EODEM DIE HOMIlia Euſebij Emeſeni.

Cogitauerunt principes ſacerdotum, ut & Lazarum interficerent, &c. Ioan. 12.

STulti Iudæi eum occidere uolebant, quē
nuper Dn̄s ſuſcitauerat, ac ſi iterū eū re-
ſuſcitare non poſſet. [In craſtinum autē
turba multa, quæ uenerat ad diē feſtum,
cū audiſſet quia uenit Ieſus Hieroſoly-
mā, acceperunt ramos palmarū, & proceſſerūt obuiā
ei.] Rami palmarū uictoriā ſignificāt, quā dn̄s illis die
bus de hoſte triūphās ſuſcepturus erat. Palma.n.in ſcri
pturis ſæpiſsimè pro uictoria ponitur. [Et clamabāt,
Hoſanoa, benedictus qui ueoit in nomine Domini,
rex Iſrael.] Hoſanna interiectio eſt, nihilq; aliud ſigni
ficat, niſi quēdā populi affectū, cōgratulantis & deum
Ioan. 5 laudātis. Venit aūt dn̄s in noīe dn̄i, ſecuodū quod ipſe
ait, Ego ueni in noīe patris mei, & non recepiſtis me,
Zac. 9. alius ueniet in noīe ſuo, & illū accipietis. [Et inuenit
Ieſus aſellū, & ſedit ſuper eū, ſicut ſcriptū eſt, Noli ti-
mere filia Sion, ecce rex tuus ueoit, ſedēs ſup pullum
Gene. aſinæ.] Hæc autē in Matthæo expoſuimus. De hac.n.
49. aſina & pullo Iacob patriarcha loqtur, dicens: Iuda,
te laudabunt fratres tui. Manus tuæ in ceruicibus ini-
micorū tuorū, catulus leonis Iuda. Ad p̄dā fili mi aſcē
Aſina, diſti, accubuiſti ut leo, & quaſi leæna, quis ſuſcitabit
Syna- eū? Et paulò poſt, Ligās ad uineā pullū ſuū, & ad uitē o
fili mi aſinā ſuā. Hæc n.aſina, Sinagoga eſt, q̄ alio noīe
goga. oinea nūcupatur, pullus uerò, populus gentium indo
Pullus mitus & laſciuus, uitis autē Chriſtus, qui ait, Ego ſum
gētiles uitis uera. Ligauit igitur ad uineā pullū ſuū, quia gēti-
Ioa. 15 lē populum Synagogæ cōiūxit, ut fieret unum ouile,
& unus paſtor. Sed quia prius ſm̄ quādā partē ſynago
gā ſibi cōiūxerat, aſinā quoq; ligauit ad uitē. Per ſe.o.
Synagogā, & per ſynagogā nos p̄dicauit, & p̄dicando
nos Synagogæ ſibiq; ligauit. Sequitur. [Hęc oō cogoo
uerūt diſcipuli eius primū, ſed qn̄ glorificatus ē Ieſus,
tūc recordati ſunt, quia hæc ſcripta erāt de eo, & hæc
fecerūt ei.] Quid hæc ſigoificarēt, oō cognouerūt di-
ſcipuli eius primū, ſed quādo glorificatus eſt.i. poſtq̄ *Lu. 24*
eorū ſenſus apuit, ut ſcripturas itelligerēt, [Tūc recor
dati ſunt, qa hęc ſcripta erāt de eo, & hæc fecerūt ei,]
nō alio modo, niſi eo quo ante p propheta ſuerāt præ
nūciata de eo. [Teſtimonium ergo perhibebat turba,
quæ erat cū eo, quādo Lazarū uocauit de monumēto,
& ſuſcitauit eū à mortuis. Propterea & obuiā ei oenie
t urba, qoia audierāt eū feciſſe hoc ſignum.] Miraculis
igitur trahebātur, qui uerbis oō mouebātur. [Phari-
ſæi ergo dixerūt inter ſe, & ad ſemetipſos, Videtis qa
nihil proficimus, ecce mūdus totus poſt eū uadit,] cu
ius nomē delere cogitauimus. Quæ ſuot.n.iſtę uoces,
quæ io eius gloria reſonāt? Quid ē, Hoſanna filio Da-
uid? quid eſt qđ populus dicit, Benedictus qui uenit in
noīe domini? Proximū eſt, ut rex ab omoi populo con
ſtituaẽ, & Romaois uenīētibus locus iſte funditus de-
ſtruaẽ. [Erant autē gētiles quidā ex his qui aſcēderāt,
ut adorarēt io die feſto.] De talibus.n.fuit Cēturio, de *Mat. 8*
quo ipſe Domious ait, Amē dico uobis, nō inueni tan-
tā fidē in Iſrael. [Hi ergo acceſſerūt ad Philippū, qui
erat à Bethſaida Galilææ, & rogabāt eū, dicētes, Do-
mine, uolumus Ieſum uidere. Et Iudæi, & Gētiles quæ
rūt Ieſum. Iudæi, ut p̄dāt, Gētiles, ut credant. [Venie
Philippus, & dicie Andreæ. Andreas rurſum & Philip
pus dixerūt Ieſu. Ieſus autē reſpōdit eis, dicēs, Veoie
hora, ut clarificeẽ filius hominis.] Modo (inquit) occi
deẽ filius homiois, modò cū iniquis reputabiẽ, modò
ſol iuſtitiæ obſcurabiẽ, ſed uenit hora poſt hæc, ut cla
rificeẽ, & nō tm̄ ab his, ſed à cūctis gentibus adoretur.
Hoc autē factū eſt poſt Chriſti reſurrectionē, ubique
Apoſtolis p̄dicātibus, & Chriſti nomē in ſignis & mi
raculis declarātibus. [Amē amē dico uobis, niſi gra-
oū frumēti cadēs in terrā mortuū fuerit, ipſum ſolum
manet, ſi autē mortuū fuerit, multū fructum affert.]
Hoc eſt.n.illud granū frumēti, quod uirgo & innarata
terra p̄duxit, de quo pſalmiſta ait, Veritas de terra or- *Pſ. 84.*
ta eſt, & iuſtitia de cœlo pſpexit. Etenim Dn̄s dabie
benignitatē, & terra noſtra dabit fructū ſuū. Huius au
tē grani imēſa multiplicatione, oīa eccleſiæ horrea re
pleta ſunt. De hoc frumēti grano ille panis cōficiẽ, de
quo ipſe Dn̄s ait, Ego ſum panis uiuus, qui de cælo de *Ioan. 6*
ſcēdi. Cōſtat autē hoc, & ad literā uerū eē, ꝙ frumēti
granū, ſi in arca ſerueẽ, nō creſcit, ſi autē ſemineẽ, ſi in
terra ſoluaẽ & moriaẽ, multū fructū affert. [Qui amat
aīam ſuā p̄det eā, & qui odit animā ſuā in hoc mūdo,
in uitā æteroā cuſtodit eā.] Hoc.n.nō dixiſſet, ſi aīas
noſtras, & benè & malè odiſſe oō poſſemus. Ipſe.n.ex
ponit, quid ſit malè amare, & ipſe exponit, quid ſit bn̄
odiſſe. Malè.o. animā ſuā amat io hoc mūdo, qui pro- *Malè*
pter hūc mūdū, & p̄pter hāc uitā p̄ſentē, eā amat. Iſte *amare*
enim p̄det eā, qui ſic amādo, æternę morti, & p̄ditioni *animā*
tradet eā. Qui.n. bn̄ amat animā ſuā, ſic eā amat, ut in *ſuam.*
æternū uiuat, nō ut breui tēpore in delicijs uiuat. Vn̄ *Benè*
& io uitā æternā eā cuſtodit, qui ſic in hoc mūdo ani- *amare.*
mā ſuā odit. Ille animā ſuā, & vitā ſuā odiſſe videẽ, q *Odire*
mori nō timet, qui ieiuoijs, & uigilijs, qui paupertate, *animā*
& nuditate, alijsque ſimilibus eā affligit. Ille denique, *ſuam.*
qui ſic amat animā ſuā, ut eā, ſi neceſſe ſit, pro Chriſti
fide ponere nolit, perdet eam. Qui uerò ſic odit, ut eā
in tali neceſsitate ponere oon recuſet, in uitam æter-
nā cuſtodit eam. [Si qnis mihi miniſtrat, me ſequaẽ,]
ut ſicut ego pro ipſo, ita & ipſe (ſi neceſſe ſit) p̄ me mo
riatur. Sequi.o.imitari eſt. Miniſtrant.n. Domino non
ſolum

ſolum epiſcopi & ſacerdotes,cæterique illius ordinis,
uerum etiam qui facit eleemoſynas, ueſtit nudos,uiſi-
rat infirmos,aliaque his ſimilia miſericordiæ,& pieta
tis opera facit,Domino miniſtrat. Vnde & ipſe quoq;
Matt. Dominus ait: Quod uni ex minimis meis feciſtis,mi
25. hi feciſtis:oſtendens eos miniſtrare ſibi,qui ipſius mē
bris miniſtrant.Sed quid eis ſibi miniſtraſſe proderit?
Sequit: [Et ubi ſum ego , illic & miniſter meus erit.]
Dicis fortaſſe,non hoc tibi ſufficit. Audi quod ſequi-
tur:[Si quis mihi miniſtrauerit,honorificabit eum pa
ter meus.]Magnus honor,magna gratia,immenſæ di-
1. Cor. uitiæ. Beatus ille,quem Dominus honorificabit. Ille
2. enim ditabitur illis bonis, quæ oculus non uidit, nec
auris audiuit,nec in cor hominis aſcendit, quæ præpa
rauit Deus diligentibus ſe. Denique qui ibi erit , ubi
ipſe eſt,quid melius unquam habere poteſt ? Hoc.n.
pſ. 83. Pſalmiſta deſiderans , ait: Beati qui habitant in domo
tua Domine: in ſeculum ſeculi laudabunt te. Itemq;:
Pſ. 22. Vnā petij à Domino,hanc requiram, ut inhabitem in
domo Domini omnibus diebus uitæ meæ.Et Apoſto-
Phil.1. lus,Cupio,inquit,diſſolui,& eſſe cum Chriſto. Sequi
tur:[Nunc anima mea turbata eſt: & quid dicam? Pa-
ter,ſaluum me fac ex hac hora. Sed propterea ueni in
hanc horam.Pater glorifica nomen tuū]. Dixit ſupe-
rius,Venit hora,ut clarificetur filius hominis:nūc aūt
dicit,ꝙ anima eius turbata eſt. Sed unde turbata,niſi
quia ex ipſa ſua clarificatione, multos ubique terrarū
non ſolū turbari,uerūetiā flagellari & occidi,cūctiſq;
tormentorum generibus affligi uidebat ? Quis in eum
crediſſet,ſi clarificatus non fuiſſet?Niſi.n.à mortuis
reſurrexiſſet,cęlos aſcēdiſſet, tantaq; fideles ſui in ip-
ſius nomine miracula feciſſent, nemo in eum credidiſ
ſet,dicat ergo: Nunc anima mea turbata eſt : nō meæ
mortis timore,ſed meorū fideliū cōpaſsione:homo.n.
ſum,& humanis affectionibus moueor.Et quid dicā,
cum pro meo nomine fideles meos ſic affligi, & cru-
ciari uideam? Pater ſaluum me fac:ſalua mēbra mea,
ſalua & cuſtodi fideles meos ex hac hora,ex hoc tem
pore meæ paſsionis,& illorū perturbationis.Simul.n.
Perſecu & paſsio Chriſti,& Eccleſiæ perſequutio cœpit : quia
tio Ec- dum ipſe capitur,Apoſtoli fugiunt, Petrus negat , &
cleſiæ ſcandalū patiuntur omnes.Sed propterea ueni in hāc
quando horā,ut ex hora hac fideles mei ſaluentur,& meo ſan
cœperit guine mundentur.Tunc uerò. [Pater clarifica nomen
tuū,]ut me die tertia reſurgente, clarū & manifeſtum
fiat,quod tu pater,& ego filius uocor. Si.n. cognoue-
rint nomen tuū,cognoſcent & nomen meū:quia pater
ſine filio eſſe non poteſt. [Venit ergo uox de cęlo,di-
cens: Et clarificaui , & iterū clarificabo,] Clarificaui
per miracula,& iterum clarificabo per reſurrectionē
Matt. & aſcenſionē.Clarificaui paucis,clarificabo multis,&
3.17. demū clarificabo omnibus.Pauci.n.fuerunt illi,qui eū
Phil.2. dicentē audierunt,Hic eſt filius meus dilectus.Multi
uerò ſunt,qui Dei filium eū eſſe credunt.Sed hoc in iu
dicio plenius declarabitur, quando omnis lingua con
fitebitur,quia Dñs Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei pa-
tris. [Turba ergo quæ ſtabat & audierat,dicebat toni
truū factū eē:alij dicebant, Angelus ei loquutus eſt.]
Illi igitur & illi uocem audierunt , ſed neque illi neq;
alij eā intellexerunt. [Reſpondit Ieſus , & dixit, Non
propter me hæc uox uenit,ſed propter uos.] Nulla.n.
tali colloquutione indigebat,qui patris uoluntatē per
1.Cor. omnia ſciebat. Linguæ.n. ut ait Apoſtolus, in ſignum
ſunt non fidelibus,ſed infidelibus. [Nūc iudicium eſt
14. mundi , nunc princeps mundi huius eijcietur foras.]
Prin- Hoc.n.iudicio agitur,ut bonū à malo, & iuſtū ab iniu
ceps ſto diſcernatur.Ex eo igitur tēpore mūdus iudicari,&
mundi, iudicare cœpit,ex quo Chriſti doctrinā ſuſcepit,quia
diabo- tunc primū ueritatē à mendacio diſcernere nouit. Ex
lus. tunc princeps mūdi huius.i.diabolus , rex & Dñs ini-
quorum,eiectus eſt foras,nō foras utiq; de mūdo, ſed
foras de populo baptiſmate mūdato,quē Chriſtus ſuo
ſanguine lauit,& baptiſmatis aqua mundauit.[Et ego
ſi exaltatus fuero à terra,oīa traham ad meipſum.]Il-
le,inquit,foras eiectus,amittet principatū,ego autem
exaltatus,ad meipſum oīa traham, oīa uidelicet, quæ
trahenda ſunt. [Hoc autē dicebat,] ait Euangeliſta,
[ſignificans qua morte erat moriturus. Reſpondit ei
turba, Nos audiuimus ex lege,quia Chriſtus manet in
æternū, & quomodo tu dicis,Oportet exaltari filium
hominis? Quis iſte filius hominis ?] Videntur Iudæi
hoc in loco intellexiſſe, quid hac tali exaltatione Dñs
ſignificauit,dū eū intelligunt,qui ſic exaltatur,nō poſ
ſe manere in æternū. [Dixit ergo eis Ieſus,Adhuc mo
dicū lumen in uobis eſt.Ambulate dū lucē habetis,ut
non tenebræ uos cōprehendāt. Qui ambulat in tene-
bris,neſcit quò uadit.Dū lucē habetis,credite in lucē,
ut filij lucis ſitis.] Adhuc,inquit,modicū lumen intel
ligentiæ in uobis eſt,dum neſcitis quis ſit filius homi-
nis.Illi.n. ſoli illuminati ſunt,qui eū cognoſcūt,& qui
eū eſſe credunt filiū Dei & filiū hominis. Ambulate,
feſtinate , currite ad lucē dū poteſtis, dū proxima eſt,
dū eā uidetis & ante oculos eā habetis,& nō tenebræ
erroris & mortis uos cōprehendant . Qui.n.ambulat
in tenebris ignorantiæ , & erroris , neſcit quò uadit.
[Ego ſum lux mundi,qui ſequitur me, nō ambulat in
tenebris,ſed habebit lumen uitæ.] Ergo dū lucē ha-
betis,credite in lucē,ut filij lucis ſitis. [Hæc loquutus
eſt Ieſus;& abijt,& abſcondit ſe ab eis.] Et hoc quidē
ſignificatio eſt. Ideo.n.Dñs tunc ab eis ſe abſcōdit, qa
uſque hodiè ab eis non inuenitur. Quotidiè.n.in lege
& prophetis loquitur eis,& tñ nō inuenitur ab eis , &
hoc erat quod ſignificabat, quando ſe abſcōdit ab eis.

DOMINICA IN RAMIS PALmarum,Sermo B. Auguſtini Epiſcopi, ſumptus ex ſecunda expoſitione. Pſalmi. XXI.

DEns Deus meus , reſpice me, quare me
dereliquiſti?]Iſtum uerſum primū in
cruce audiuimus,ubi Dominus dixit,
Eli Eli , quod eſt , Deus meus , Deus
meus lāma azabthani, qđ eſt, Quare
me dereliqſti ? Interpretatus eſt illud
euangeliſta,& dixit eū Hebraicè dixiſſe , Deus meus,
Deus meus,quare me dereliquiſti?Quid uoluit dicere
Dominus?Non enim dereliquerat illum Deus, cum
ipſe eſſet Deus,utique filius Dei Deus,utique uerbum
Dei Deus.Audi à capite illum euangeliſtam, qui eru-
ctabat quod biberat de pectore Domini, uideamus ſi
Deus eſt Chriſtus.In principio erat uerbum,& uerbū
erat apud Deum,& Deus erat uerbū. Ipſum ergo uer- *Ioā.13*
bum,quod Deus erat,caro factum eſt , & habitauit in *Ioan.1*
nobis.Et cum uerbum Deus factum eſſet caro,pende
bat in cruce,& dicebat,[Deus meus,Deus meus,reſpi
ce me, quare me dereliquiſti ?] Quare dicitur,niſi qa
nos ibi eramus? niſi quia corpus Chriſti Eccleſia? Vt
quid dixit, Deus meus,reſpice me,quare me dereliqui
ſti , niſi quodammodo intentos nos faciens,& dicens,
Pſalmus iſte de me ſcriptus eſt? [Longè à ſalute mea
uerba delictorum meorum.]Quorum delictorum,de
quo dictum eſt, Qui peccatum non fecit , nec inuētus *1.Pe.2.*
eſt dolus in ore eius ? Quomodo ergo dicit, Delicto-
rum meorum , niſi quia pro delictis noſtris ipſe pre-
catur, & delicta noſtra ſua delicta fecit, ut iuſtitiam
ſuam noſtram iuſtitiam faceret?[Deus meus clamabo
ad te per diem,& non exaudies,& nocte,& nō ad inſi
pientiā mihi.]Dixit utiq; de me, de te, de illo.Corpus
enim ſuum gerębat,id eſt , Eccleſiam:niſi fortè puta-

Matt. tis fratres, quia quando dixit Dominus: Pater ſi fieri
26. poteſt, tranſeat à me calix iſte, mori, timebat. Non eſt
Phil. 1. fortior miles, quàm imperator, ſufficit ſeruo, ut ſit ſi-
cut dominus eius. Paulus enim dicit miles regis Chri
ſti: Compellor è duobus, cõcupiſcentiam habens diſ-
ſolui, & eſſe cum Chriſto. Ille optat mortem, ut ſit cũ
Chriſto, & ipſe Chriſtus timet mortem? Sed quid ni-
ſi infirmitatem noſtram ipſe portabat, & pro his, qui
adhuc timent mortem, in corpore ſuo conſtitutis, iſta
dicebat? Inde erat illa uox: membrorum ipſius uox
erat non capitis, ſicut hic: Per diem clamaui, & non
exaudies. Multi enim clamant in tribulatione, & non
exaudiuntur: ſed ad ſalutem, non ad inſipientiam. Cla
2. Cor. mauit Paulus, ut auferretur ab eo ſtimulus carnis, &
12. non eſt exauditus ut auferretur, ſed dictum eſt ei: Suf-
ficit tibi gratia mea: nam uirtus in infirmitate perfici-
tur. Ergo non eſt exauditus, ſed non ad inſipientiam:
ſed ad ſapientiam; ut intelligat homo medicum eſſe
Affli- Deum, & tribulationem medicamentum eſſe ad ſalu-
ctio me tem, non pœnam ad dãnationem. Sub medicamẽto
dicina poſitus ureris, ſecaris, clamas: non audit medicus ad
ſalutis. uoluntatem, ſed audit ad ſanitatẽ [Tu autẽ in ſancto
habitas, laus Iſrael.] In illis habitas quos ſanctifica-
ſti, & quos facis intelligere, quia ad utilitatem quoſdã
nõ exaudis, & ad damnationem quoſdam exaudis. Ad
utilitatem non eſt exauditus Paulus, ad damnationẽ
Iob. 1. exauditus eſt diabolus. Petijt Iob ad tentandum, & cõ
Mat. 8 ceſſum eſt. Dæmones petierũt ſe ire in porcos, & exau
diti ſunt. Dæmones exaudiuntur, Apoſtolus nõ exau
ditur: ſed illi exaudiuntur ad damnationem, Apoſto-
lus non exaudiť ad ſalutem: quia nõ ad inſipientiã mi
hi. [Tu autem in ſancto habitas, laus Iſrael.] Quare
non exaudis & tuos? Quare dico iſta? Mementote
ſemper dici, Deo gratias: & magna eſt hic multitudo,
& qui non ſolent uenire, uenerunt. Omnibus dico, q̃a
in tribulatione poſitus Chriſtianus ꝓbať, ſi nõ dereſin
quit Deum ſuum. Nam quando bene eſt homini, de-
ſertus eſt ſibi Chriſtianus. Ignis intrat in fornacem,
& furnax aurificis magni ſacramenti res eſt. Ibi eſt au-
rum, ibi eſt palea, ibi ignis in anguſto operatur. Ignis
ille non eſt diuerſus, & diuerſa agit: Paleam in cinerẽ
uertit, auro ſordes tollit. In quibus aũt habitat Deus,
utique in tribulatione meliores fiunt, tanquàm aurũ
probati. Et ſi fortè petierit inimicus diabolus, & con
ceſſum illi fuerit, ſiue aliquo dolore corporis, ſiue dã-
no, ſiue amiſſione ſeruorum: fixum cor habeat in illo
qui ſe non ſubtrahit, & ſi quaſi ſubtrahit aurem plorã
ti, ſed apponit miſericordiam deprecanti. Nouit quid
agat, qui nos fecit: nouit & reficere nos. Bonus eſt
ſtructor, qui ædificauit domum, & ſi aliquid ibi ceci-
derit, nouit reſarcire. Et uide quid dicat. [In te ſpera-
uerunt patres noſtri, ſperauerunt, & eruiſti eos.] Et no
Exod. uimus & legimus, quàm multos patres noſtros ſperan
tes in ſe eruit Deus. Eruit ipſum populum Iſrael de
14. terra Aegypti, eruit tres pueros de camino ignis, eruit
Dan. 3 Danielem de lacu leonum, eruit Suſannã de falſo cri-
Dan. mine. Omnes inuocauerunt, & eruti ſunt. Nunquid
14. defecit ad filium ſuum, ut in cruce pendentẽ non exau
Dan. diret? Quare autẽ ipſe non eruitur modò? Quia ipſe
13. dixit, [In te ſperauerunt patres noſtri, ſperauerunt, &
eruiſti eos. Ego autem ſum uermis, & non homo.] Nã
eſt & hõ uermis: ſed ille uermis, & nõ hõ. Vñ non hõ?
Quia Deus. Quare ergo ſic ſe abiecit ut diceret, ſum
uermis? An q̃a uermis, de carne ſine concubitu naſci-
tur, ſicut Chriſtus de Maria virgine? Et uermis, & ta-
Ioan. 1. men non homo. Quare uermis? Quia mortalis, quia
de carne natus, quia ſine concubitu natus. Quare nõ
homo? Quia in principio erat uerbum, & uerbũ erat
apud Deum, & deus erat uerbum. [Opprobrium ho-
minum, & abiectio plebis.] Videte quanta paſſus eſt.

Iam ut dicamus paſſionem, & ad illam maiori gemi-
tu ueniamus, uidete quanta modò patitur, & deinde
uidete quare. Quis enim fructus? Ecce ſperauerunt
patres noſtri, & eruti ſunt de terra Aegypti. Et ſicut di
xi, tam multi inuocauerunt, & ſtatim ad tempus, non
in futura uita, ſed continuò liberati ſunt. Ipſe Iob *Iob. 2.*
diabolo petenti conceſſus eſt, putreſcẽs uermibus, tñ
in hac uita recuperauit ſalutem, dupla accepit quæ *Iob. 42*
perdiderat. Dominus autem flagellabatur, & nemo
ſubueniebat, ſputis deturpabatur, & nemo ſubue-
niebat, colaphis cędebatur, & nemo ſubueniebat,
ſpinis coronabatur, & nemo ſubueniebat, leuaba- *Matt.*
tur in ligno, nemo eruit, clamat, Deus meus, Deus *27.*
meus, ut quid dereliquiſti me, non ſubuenitur. Qua-
re fratres mei? quare? qua mercede tanta paſſus eſt?
Omnia iſta quæ paſſus eſt, precium erant. Cuius rei
precio tanta paſſus eſt recitemus, uideamus quæ di-
cat. Primò quæramus quæ paſſus ſit, deinde quare,
& uideamus quàm ſint hoſtes Chriſti, qui confiten
tur, quia tanta paſſus eſt, & tollunt quare. Hic au
diamus totum in iſto Pſalmo, & quæ paſſus ſit, &
quare. Tenete iſta duo, quid, & quare. Modò ipſum
quid explicem. Non ibi immoremur, & melius ad
uos perueniunt ipſa uerba Pſalmi. Videte quæ pati
tur Dominus, attendite Chriſtiani, [Opprobrium
hominum, & abiectio plebis. Omnes qui uidebant
me, ſubſanabant me, locuti ſunt in labijs, & moue-
runt caput. Sperauit in domino, eruat eum, ſaluum
faciat eum, quoniam uult eum.] Sed quare dicebant
iſta? Quia homo factus erat, dicebant tanquam in ho
minem. [Quoniam tu es, qui extraxiſti me de uen-
tre.] Nunquid dicerent talia in illud, quod in princi
pio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum? Ver
bum enim illud, per quod facta ſunt omnia, non ex-
tractum eſt de uentre, niſi quia uerbum caro factum
eſt, & habitauit in nobis. [Quoniam tu extraxiſti me
de uentre, deus meus ab huberibus matris meæ.] Nam
ante ſecula pater meus, ab huberibus matris meæ
Deus meus. [In te iactatus ſum ex utero,] id eſt, ut mi
hi tu ſolus eſſes ſpes, iam tanquam homo, iam tan
quam infirmus, iam uerbum caro factum eſt. [De
uentre matris meæ, deus meus es tu.] Non de te.
Deus meus: nam de te pater meus, ſed de uentre ma
tris meæ deus meus. [Ne diſcedas à me, quoniam tri
bulatio proxima eſt, & non eſt qui adiuuet.] Videte
deſertum, & uæ nobis ſi ipſe nos deſerat, quoniam
non eſt qui adiuuet. [Circundederunt me uituli mul
ti tauri pingues obſederunt me,] populus & princi
pes, populus, uituli multi, principes, tauri pingues.
[Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut leo rapiens & *Ioã. 19*
rugiens.] Audiamus rugitum eorum in Euangelio,
Crucifige crucifige. [Sicut aqua effuſus ſum, & diſper
ſa ſunt omnia oſſa mea.] Oſſa ſua, firmos ſuos dicit, *Matt.*
oſſa enim firma ſunt in corpore. Quando diſperſit *10.*
oſſa ſua? Quando dixit illis, Ecce ego mitto uos ue *Lu. 10*
lut agnos in medio luporum. Firmos ſuos diſperſit,
& ſicut aqua effuſus eſt. Aqua enim quando effundi
tur, aut abluit, aut irrigat. Effuſus eſt Chriſtus ſicut
aqua, abluti ſunt ſordentes, rigatæ ſunt mentes. [Fa
ctum eſt cor meum tanquam cera liqueſcens in me
dio uentris mei.] Ventrem ſuum, dicit infirmos in
Eccleſia ſua. Quomodo cor ipſius factum eſt ſicut ce
ra? Cor ipſius, ſcriptura ipſius, id eſt ſapientia ipſius,
quæ erat in ſcripturis. Clauſa enim erat ſcriptura, ne
mo illo illam intelligebat. Crucifixus eſt Dominus,
& liquefacta eſt ſicut cera ut omnes infirmi intellige- *Matt.*
rent ſcripturam. Nam inde & uelum templi ſciſſum *27.*
eſt, quia quod uelabatur, reuelatum eſt. [Exaruit ue-
lut teſta uirtus mea.] Magnificè quid dixit, Firmius fa
ctum eſt nomẽ meũ de tribulatione. Quomodo.n.te-
ſta

ſta ante ignẽ mollis eſt, poſt ignem ſortis, ſic Domini
nomen ante paſsionem contemnebatur, poſt paſsionẽ
honorificat. [Et lingua mea adhæſit ſaucibus meis.]
Quomodo mẽbrum illud in nobis non ualet niſi ad
loquendum: ſic prædicatores ſuos linguam ſuam di-
xit adhæſiſſe faucibus ſuis, ut de interioribus eius ca-
perent ſapientiam. [Et in puluerem mortis deduxiſti
me. Quoniam circundederunt me canes multi, con-
cilium malignantium circundedit me.] Etiam uidete
Euangelium. [Foderunt manus meas & pedes meos.]
Ioã. 20 Tunc facta ſunt uulnera, quorum uulnerum cicatri-
cẽs dubitans diſcipulus contrectauit ille, qui dixit: Ni-
ſi miſero digitos meos in cicatrices uulnerum eius,
non credam: quando ei dixit, Veni mitte manum tuã
incredule. Et miſit manum ſuam, & clamauit, Domi-
nus meus & Deus meus. Et ille: Quia uidiſti, & cre-
didiſti: beati qui non uident, & credunt.

DOMINICA PALMA-rum, in Epiſtolam Concio exegetica.

Ser. 1. huius Dominicæ. NOn fine cauſa, ait D. Bernardus, ſpiritũ
Sponſi pariter & Dei ſui habens Eccle-
ſia, proceſsionem hodiè noua quadam
& mira coniunctione addidit paſsioni.
Nam proceſsio plauſum habet, paſsio
planctum. Quoniam ergo ſapientibus, & inſipienti-
bus debitores ſumus, uideamus quid utriſque conſe-
rat hæc coniunctio. Et prius quidẽ, quid ſecularibus
pro 14 indicet: quoniam non prius quod ſprituale, ſed quod
animale. Videat ſecularis anima, uideat & intelligat,
quoniam extrema gaudij luctus occupat. Propter hoe
enim, qui cætera quoque cępit facere & docere, non
ſolum uerbis prædicans, ſed exemplis, quod antè prę-
Eſai. 40. dixerat per prophetam, Quoniam omnis caro fœnũ,
& omnis gloria eius tanquam flos fœni, etiam appa-
rens in carne, manifeſte ſtuduit probare in ſeipſo. Vn-
de & proceſsionis gloria uoluit ſublimari, qui paulò
poſt ſibi nouerat imminere diem ignominioſiſsimæ
paſsionis. Quis ergo ſperare iam debeat in incerto
glorię temporalis, cum uideat in ipſo quoque, qui pec
catum non fecit, creatore temporum & cõditore uni-
uerſitatis, poſt exaltationem tantam, tantam nihilo
minus humiliationem ſequi? In eadem enim ciuita-
te, à plebe eadem & eodem tempore, nunc quidẽ pro-
ceſsionis gloria, & diuinis eſt laudibus honoratus:
poſtmodum uerò interrogatus contumelijs & tormẽ
to, & cum ſceleratis deputatus. Hic eſt tranſitoriæ fi-
nis lætitiæ, hic fructus gloriæ temporalis. Hæc Ber-
nardus. Iam ad Apoſtolicam huius diei lectionẽ acce
damus, quæ eſt in Epiſtolæ ad Philippẽſes cap. 2. [Hoc
enim ſentite in uobis, quod & in Chriſto Ieſu: qui cũ
in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe
æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formã ſer-
ui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & ha
bitu inuentus ut homo.] Sic nos Apoſtolus uult eſſe
affectos, ut fuit Chriſtus Ieſus. Vis noſſe, ut ille affe-
Matt. 11. ctus fuerit? Audi eum dicentem, Diſcite à me, quia
mitis ſum & humilis corde. Ante huius lectionis uer
ba Apoſtolus præmiſit, ut in humilitate nobiſipſis in-
uicem nos ſuperiores arbitremur. Hoc non poſſunt
facere, qui non ſentiunt in ſe, quod fuit in Chriſto Ie-
ſu, id eſt, qui nolunt eius imitari manſuetudinem &
humilitatem. Superbia omnibus ſe præfert. Verum
etiã illud cogitandum, inquit Auguſtinus, nullũ eſſe
Lib. 83 Qõn. Quæſt. 71. hominẽ, qui nõ poſsit habere aliquod bonum, quod
tu nondum habes, etiamſi lateat, in quo ſine dubio poſ
ſit te eſſe ſuperior. Quæ cogitatio ad contundendam
edomandamq; ſuperbiã ualet, ne arbitreris quoniã bo
na tua quidem eminent & apparent, ideò alterum nul
la habere quæ lateant, & fortaſsis maioris ponderis
bona, qbus te ſuperat neſcientem. Hæc Auguſtinus,
docens nos quemadmodum alios nobis anteferre de-
beamus, & nobis ſuperiores non ſimulatè, ſed ex ani
mo exiſtimare. Quæ autem Apoſtolus poſteà ſubiun
git, nempe hodiernæ lectionis exordium, idem Augu
ſtinus libro octogintatrium Quæſtionum, Quæſtione
73. ſic interpretatur: Cum ergo Apoſtolus de unigeni
to Dei filio loqueretur, quantum pertinet ad eius di-
uinitatem, ſecundum id ꝙ ueriſsimus Deus eſt, æqua-
lem dixit eſſe patri: quod non ei fuit tãquam rapinã,
id eſt, quaſi alienum appetere, ſi ſemper manens in ea
ęqualitate, nollet hominem indui, & hominibus ut
homo apparere: ſed ſemetipſum exinaniuit, non for-
mam ſuam mutans, ſed formam ſerui accipiens: neq;
conuerſus aut tranſmutatus in hominem, amiſſa incõ
mutabili ſtabilitate, ſed tanquam uerum hominem
ſuſcipiendo, ipſe ſuſceptor in ſimilitudinem hominũ
factus, non ſibi, ſed eis quibus in homine apparuit, ha
bitu inuentus eſt ut homo: id eſt, habendo hominem,
inuentus eſt ut homo. Non enim poterat inueniri
Deus ab his, qui cor immundum habebant, & uerbũ
apud Patrem uidere non poterant, niſi hoc ſuſcipien
do quod poſſent uidere, & per quod ad illud lumen
interius ducerentur. Et paulò poſt: Hunc ergo nomi
ne habitus ſatis ſignificauit Apoſtolus, quemadmo-
dum dixerit, In ſimilitudinem hominum factus: qa
non transfiguratione in hominem, ſed habitu factus
eſt, cum indutus eſt hominem, quem ſibi uniens quo-
dammodo atque conformans, immortalitati æterni-
tatique ſociaret. Hæc Auguſtinus. Eximia autem
hic nobis imitanda, ut dixi, proponitur humilitas fi
lij Dei: qui cum in forma Dei eſſet, patreque nulla re
inferior, non rapinã arbitratus eſt eſſe ſe æqualẽ Deo,
quemadmodum Lucifer ille ſuperbus per rapinam uo
luit ſeſe efferre uſque ad Dei æqualitatem, cum non
ignoraret ſe longè abeſſe à præſtãtia naturæ diuinæ:
ſed ſemetipſum exinaniuit, & uſque ad incredibilem
abierit humilitatem, non quidem amiſſa forma Dei,
ſed formã ſerui accipiens. Vbi exclamans Chryſoſto
mus, Diſcite, ait, quid animi humilitas ſit, uos qui
diabolicam elationem habetis. Quid igitur eſt animi
humilitas? Humilibus affici. Humilibus uerò affici *Humilitas*
tur, non qui neceſſariò humili ſorte eſt, ſed qui ſeip- *animi.*
ſum humiliat. Hæc ille. Longè abſunt à Chriſti humi
litate ſuperbi omnes, quorũ rex eſt Lucifer ille ſuper-
bus & arrogans: in primis autem hæretici nihil com
mune habent cum humili filio Dei, qui ſuum iudiciũ
totius eccleſiæ iudicio intolerabili arrogantia antepo
nũt, & innumeras animas in errores inducũt. Porrò
huiuſipſius arrogãtiæ ea pęna eſt, ꝙ in ſua amẽtia ma
nẽt pertinaces, & ꝓficiũt in pei⁹, errãtes & in errorẽ mit *2. Timo. 3.*
tẽtes: ſed ſequitur ignominia & confuſio ſempiterna.
Verum ijs omiſsis, uideamus qd porrò dicat Apoſto
lus, [Humiliauit ſemetipſum, factus obediens uſq; ad
mortẽ, mortẽ autẽ crucis.] Creator hoĩs, inqt Auguſ. *Tract. 36. in Ioãn.*
hõ eẽ, dignatus eſt, factus ẽ qđ fecerat, ne periret qđ
fecerat. Quid huic miſericordię addi põt? Et tñ addi-
dit. Parũ fuit ei hoĩem fieri, ſed uoluit etiã ab hoib⁹ re
probari, Parũ fuit reprobari, & exhonorari. Parũ erat
exhonorari, & occidi. Sed & hoc parũ eſt, morte cru-
cis (.ſ. occidi uoluit) Nã & cũ eius obedietiã uſque ad
mortẽ factã cõmendaret Apoſtolus, parũ illi fuit dice
re, Factus obediẽs uſq; ad mortem, non.n. qualẽcũque
mortẽ, ſed addidit, Mortẽ autẽ crucis. Illa morte nihil
peius fuit inter oĩa genera mortiũ. Denique ubi dolo-
res acerrimi exagitant, cruciatus uocatur, à cruce no
minatus. Pendentes enim in ligno crucifixi, clauis
ad lignum pedibus manibusque confixi producta
morte necabantur. Non enim crucifigi, hoc erat oc-
cidi, ſed diu uiuebatur in cruce: non quia longior

uita eligebatur,ſed quia mors ipſa protendebatur,ne dolor citiùs finiretur. Mori uoluit pro nobis,parum dicimus: Crucifigi dignatus eſt,uſq; ad mortem crucis obediens factus. Elegit extremū & peſsimum genus mortis,qui omnem fuerat ablaturus mortem. De morte peſsima, occidit omnē mortē, peſsima.n. erat non intelligentibus Iudæis: nam à Domino electa erat. Ipſam enim crucem ſuam ſignū habiturus erat, ipſam crucem de diabolo ſuperato tanquam tropheū in frontibus fidelium poſiturus,ut diceret Apoſtolus, *Gal. 6.* Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt,& ego mundo. Nihil erat tunc in carne intolerabilius,nihil eſt nunc in fronte glorioſius. Quid ſeruat fideli ſuo,qui talem honorē dedit ſupplicio ſuo? Hæc Auguſtinus. Hanc patientiam & humilitatem, ait *In Philip.* D. Ambroſius, imitari nos decet,ut non ſolum coæqualibus nos non anteponamus, uerumetiam inclinemus nos,authoris noſtri ſecuti exemplum. [Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomē,ut in nomine IESV omne genuflectatur,cœleſtium,terreſtrium & infernorum: & omnis lingua cōfiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt patris.] Quid & quantum humi*Ibidem*litas mereatur,inquit Ambroſius, oſtendit,ut magis hanc appeteremus,calcata iactantia. Superbis Deus *1. Pe. 5* reſiſtit,humilibus autem dat gratiam. De quare, & *Matt. 23.* Dominus, Qui ſe,inquit,exaltauerit,humiliabitur? & qui ſe humiliauerit,exaltabitur. Hæc eſt ergo humili*Lu. 18*tas,ſi ſibi quis nec quod deberi nouit defendat. Denique Phariſæus ille uera de ſe dicēs,exaltaſſe ſe dictus eſt,ac per hoc humiliatus eſt. Chriſtus autem plus fecit: qui cum Deus ſit,caro factus,hominibus ſe inclinauit. Hæc Ambroſius. Si poſt incarnationem, ait Baſilius Magnus lib. 4. aduerſus Eunomiū, propter obedientiam nomen quod ſupra omne nomē eſt,filio qui Deus erat, pater donauit,omniſque lingua eū cōfeſſa eſt Dominum: ante incarnationē uerò neque nomen, quod ſupra omne nomē eſſet, habebat,neque ab omnibus confeſsionem ꝙ eſſet Dominus: maior igitur factus eſt poſt incarnationem,quàm fuerit ante incarnationem: quod eſt abſurdum. Tale porrò eſt & illud: *Matt. 28.* Data eſt mihi omnis poteſtas in cęlo & in terra. De humanitate itaque,& non de diuinitate,intelligenda hæc ſunt. Sic etiam D. Auguſtinus exponit hunc locū lib. 2. contra Maximinum, cap. 5. Homini,inquit, donauit iſta, non Deo. Neque enim cum in forma Dei eſſet,non excelſus erat, aut non ei genua flectabant cœleſtia,terrena & inferna. Sed cum dicitur, Propter quod eum exaltauit,ſatis apparet,propter quid exaltauerit.i. propter obędiētiam uſque ad mortem crucis. In qua ergo forma crucifixus eſt, ipſa exaltata eſt,ipſi donatum eſt nomen, quod eſt ſuper omne nomen,ut cum ipſa forma ſerui nominetur, filius unigenitus Dei intelligatur. Hæc Auguſtinus. Quid uerò, ait Chryſoſtomus in hūc locum,eſt cęleſtium,terreſtriū, & infernorum? hoc eſt, Omnis mundus,& angeli, & homines,& dæmones: aut & iuſti, & uiuentes,& peccatores. Hæc ille. Diſcimus hinc, etiā corporis & mēbrorum obſequio debere nos cultū & reuerentiā præſtare Domino noſtro Ieſu Chriſto. Ab illo.n. habemus & animam & corpus, & utrunque debemus eius cultui & uenerationi impēdere. Quod uerò ſequitur, Et omnis lingua cōfiteatur, qa Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris, ſatis indicat, & angelos & homines & dæmones cōfiteri & agnoſcere in Chriſto diuinam maieſtatem: & licet inuiti id faciant dæmones,tamen agnoſcunt in eo diuinam potentiam & maieſtatem. Græcè legitur, In gloriam, idq; Chryſoſtomus, Theophylactus & Oecumenius ſic exponūt, ꝙ omnis lingua confiteatur Chriſtum eſſe Dominū, idque in gloriam Patris. Verum qui obſeruauerit Apoſtolum præpoſitione eis ferè uti pro en, uidebit noſtrum latinum interpretem non temere uertiſſe, In gloria: & id quoque ſententiæ Apoſtolicæ rectè congruere uidetur. Diſcimus autem ex hac breui lectione permulta: imprimis autem ueram & uoluntariam humilitatem, quæ ſumma fuit in Chriſto: & promptam obediētiam, quam Chriſtus uſque ad probroſiſsimam crucis mortem exhibuit, Hæ uirtutes mirificè ornant Chriſtianum,ut è diuerſo ſuperbia,& inobedientia reddunt hominem contēptibilē,& Deo inuiſum. Quàm multos noſtra uidit ætas,intolerabili arrogantia & ſuperbia tumidos, ſuas ſtultiſsimas opiniones totius Eccleſiæ dogmatis anteferre: & eos quidem miratur mundus, ſed apud Deum nihil illis eſt uilius. Magnum malum arrogātia, inquit Chryſoſto- *Arrogantia quantū malum* mus Sermone 7. in Epiſtolā ad Philippenſes. Satius fuerit fatuum & inſipientem eſſe. Nā illic quidē ſtultitia ex ſolo mentis defectu eſt: hic uerò ſtultitia peior eſt,& ſtultitia cū inſania coniuncta. Fatuus ſibijpſi nocet,arrogans uerò & alios lædit. Ex dementia,iſta animi paſsio generatur. Non poteſt ſuperbus eſſe,q. fatuus non eſt. Qui uerò ſtultitia plenus eſt,is & arrogans eſt. Et paulò pòſt: Tumidus animus peiorē intercute morbū habet: ſedatus uerò ab omni paſsione liberatus eſt. Quanta igitur bona nobis animi parit *Humilitas quæ pariat bona.* humilitas? Quid uis? Clementiā? manſuetudinē? benignitatē? ſobrietatē? alacritatē? Omnia iſta bona à modeſtia, uel humilitate,& contraria ab arrogantia naſcuntur. Neceſſariò qui arrogans eſt,& contumelioſus eſt,& percuſſor, & iracundus,& amarulentus, & triſtis: beſtia magis quàm homo. Hæc Chryſoſtomus. Itaq; imitemur humilem filium Dei: glorioſum eſt, uel aliqua ex parte ad quandā filij Dei ſimilitudinem potuiſſe accedere. En alta pendet à cruce,ſaturatus opprobrijs,nouiſsimus uirorū. Clamat ut ſi cum ipſo gloria, & honore coronari uelimus, priùs ex animo humilitati ſtudeamus, tanto haud dubiò in cœlis futuri glorioſiores, quāto hic fuerimus humiliores,ipſo præſtante,cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt omnis honor & gloria in infinita ſeculorum ſecula, Amen.

EADEM DOMINICA
Matth. XXI.

In illo tempore, Cum appropinquaſſent Hieroſolymis,& ueniſſent Bethphage ad montem Oliueti, tunc Ieſus miſit duos diſcipulos, dicens eis, Ite in caſtellum, quod contra uos eſt. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

MEdiator Dei & hominū,homo Chriſtus Ieſus,q pro humani generis ſalute paſſurus,de cœlo deſcēderat ad terras,appropinquāte hora paſsionis,appropinquare uoluit, & loco paſsionis: ut etiā *Chriſti paſsio uoluntaria.* per hoc clareſceret, quia non inuitus, ſed ſpontè pateretur. In aſino uenire, & à turbis rex appellari ac laudari uoluit,ut ēt per hoc eruditus quiſq; agnoſceret ipſum eſſe Chriſtū,quē ſic illo uēturū prophetia olim ꝓmiſſa ſignauerat. Ante quinq; dies paſchæ *Ioā. 13* uenire uoluit,ſicut ex Ioānis euāgelio didicimus, ut etiā per hoc oſtēderet ſe eſſe agnū imaculatū,qui pec- *Ioan. 1* cata tolleret mūdi. Agnus quippe paſchalis, cuius immolatione populus Iſrael ab Aegyptia ſeruitute eſt liberatus, ante quinq; dies paſchæ.i. decima luna domū inferri,& ipſa die paſchæ.i. quarta decima luna ad ueſperā, iuſſus eſt i molari, ſignificās eū,q nos ſuo ſanguine redēpturus, ante quinq; dies paſchæ.i. hodierno die, magno

magno præcedentium ſequentiumque populorũ gau
dio ac laudatione deductus, uenit in templum Dei, &
erat quotidie docẽs in eo. Quinta demum peracta die
ubi ueteris paſchæ ſacramenta hactenus obſeruata cõ
ſummauit, ac noui deinceps obſeruanda diſcipulis ſa
cramenta cõtradidit, egreſſus in montem Oliueti, tẽ-
tus eſt a Iudæis, & mane crucifixus, ipſa nos die a dæ-
moniaca dominatione redemit, qua antiquus ille He
bræorum populus, per immolationem agni iugum
Aegyptiæ ſeruitutis abiecit. Ergo Dominus inſtar
agni paſchalis, ante quinque dies quam pati incipe-
ret, locũ paſsionis adiit, ut ſe inſinuaret eſſe illum, de
Eſ. 53. quo prædixit Eſaias. Sicut ouis ad occiſionem ducetur
& quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non
aperiet os ſuum. Et paulo ſuperius, Ipſe autem uulne
ratus eſt propter iniquitates noſtras, & liuore eius ſa-
nati ſumus. Sed inuidorum corda principum, in cun-
ctis quæ prouide geſsit, eum perſequi, quam in eũ cre
dere maluerunt, & multum miſeri, uitæ authorẽ mor
ti potius dare, quam per eum ipſi uiuificari ſtudebant.
Verum nos perfidorum cæcitate declinata, eorum ma
gis exemplo, qui fideliter Dominum laudauere, ſequa
mur, & iter eius myſticum, myſtica (ut decet) inter-
Aſina & pullus myſticè. pretatione ſcrutemur. Aſina & pullus, quibus ſedens
Hieroſolymam uenit, utriuſque populi, Iudæi uideli-
cet & gentilis ſimplicia corda deſignant, quibus ipſe
præſidens, quæque a noxia libertate ſuo frenans impe
rio, ad uiſionem ſupernæ pacis perducit: Hieroſolyma
etenim uiſio pacis interpretatur. Et bene cum ad mon
tem Oliueti ueniſſent Dominus, diſcipulos qui hæc
animalia adducerent, miſit, quia nõ noſtris ad eũ meri
tis, ſed ſola ipſius gratia largiente peruenimus, Ioãne
1. Ioã. 4 atteſtãte, qui ait. Et in hoc eſt charitas, nõ quaſi nos di
lexerimus Deũ: ſed qđ ipſe dilexit nos. Mõs nanq; Oli
Mons Oliueti ueti, celſitudinẽ dominicæ dilectionis, qua nos miſeri
corditer illuſtrare ac ſaluare dignatus eſt, inſinuat, nõ
ſolũ quia olei natura lucis miniſtra eſt, & laborũ dolo
rũque ſolamen, uerum etiam quia cunctis quibus im
miſcetur, ſolet excellere liquoribus. Et Apoſtolus de
charitate loquuturus. Adhuc, inquit, excellentiorem
uiam uobis demonſtro. Ad montem igitur Oliueti ue
1. Cor. 12. niens Dominus, aſinos ſibi, quibus Hieroſolymam pe
tat, præcipit exhiberi, figurate ſignificans hoc, quod
alibi dicit aperte, Quia ſic Deus dilexit mundum, ut fi
Ioan. 3 lium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in
ipſum, non pereat, ſed habeat uitam æternam. Duos
ad exhibenda ſibi iumenta miſit diſcipulos, ut ſignifi
Diſcipuli duo. caret in utrunque populum, circunciſionis ſcilicet &
præputii, prædicatores eſſe deſtinãdos. Vel certe duos
miſit, ut eoſdem prædicatores doctrina ſimul & ope
ratione perfectos eſſe moneret, ne uel erroris uerba in
docti ueritati miſcerent, uel ea quæ recte docuiſſent,
peruerſe uiuendo negarent. [Inuenietis, inquit, aſinã
Marc. 11. alligatã, & pullum eum ea, ſoluite, & adducite mihi.
Pullum quoque alligatum fuiſſe, alii euangeliſtæ teſtã
Luc. 19 tur. Vterque enim populus funibus peccatorum erat
circumplexus, & ſolutione diuina opes habebat iſte
lege quam acceperat male utendo, ille nunquam acci
piẽdo peccauerunt. Vnde bene dicit Apoſtolus, Quia
Rom. 3 non eſt diſtinctio omnes enim peccauerunt, & egent
gloria Dei, iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Et pul
chre alii tres euãgeliſtæ, qui gentibus ſcripſerunt, pul
Matthæus euãgeliũ ſcripſit Hebraicè. lum ſolummodo Domino allatum memorant. Ma-
thæus autem euangeliſta, qui ex Hebræis & Hebræo
ſermone ſcripſit euangelium, etiam aſinæ facit men-
tionem, prouida utique diſpenſatione, ut quorum ſa-
lutem ſcribendo quæſierunt, hos ſaluandos a Domi-
no myſtice docerent eſſe figuratos. [Et ſi quis uobis,
inquit, aliquid dixerit. dicite, quia Dominus his opus
habet, & confeſtim dimittet eos.] Et doctoribus præ-
cipitur, ut ſi quid eis obſtiterit aduerſitatis, ſi quis pro
hibuerit peccatores a laqueis diaboli ſolui, & per con
feſsionem fidei Domino adduci, non tamen prædicã
do deſiſtant, ſed conſtanter inſinuent, quia Dominus
ad ædificandam Eccleſiam talibus opus habet. Quan
uis enim ſæuus ſit perſecutor & immanis, non poteſt
eorum obſiſtere ſaluationi, quos nouit Dominus quia
ſunt eius quos ad uitam præordinauit æternam. Adhi
betur autem huic facto prophetæ teſtimonium, ut ap
pareat Dominum quidem in omnibus, quæ de ipſo e-
rant ſcripta, compleſſe, ſed inuidia cæcatos ſcribas &
phariſæos, ea quæ ipſi legebant, intelligere nequiuiſ-
ſe, [Dicite filiæ Sion. Ecce rex tuus uenit tibi manſue- *Zac. 9*
tus, ſedẽs ſuper aſinam, & pullum filium ſubiugalis.]
Filia Sion, Eccleſia eſt fidelium, pertinens ad ſupernã
Hieruſalẽ, quæ eſt mater omnium noſtrum, cuius por *Filia Sion, Eccleſia.*
tio tunc non minima erat in populo Iſrael, regem ha
bens mãſuetum, quia non terrena immitibus, ſed mã
ſuetis cæleſtia regna dare cõſueuit, dicẽs, Diſcite a me,
quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiẽ
animabus ueſtris, De quibus Pſalmiſta: Manſueti, in-
quit, poſsidebunt terram & delectabuntur in multitu *Matt. 11.*
dine pacis. Rex ergo manſuetus manſuetis, id eſt, hu-
milibus corde terram pacis tribuit, quos in terra bel
li & tribulationum quondam rex impius, id eſt, diabo *Pſ. 36.*
lus ſuperbiæ uulnere ſtrauit. [Sedens, inquit, ſuper aſi
nam & pullum filiũ ſubiugalis,] quia requieſcit in cor
de humilium & quietorum, & trementium uerba eius *Eſ. 66*
ſiue eorum, qui in ſynagoga iugum legis trahere no-
uerunt, ſeu illorum, qui gentili diu libertate effrenes,
eiuſdem ſynagogæ inſtantia ad fidei & ueritatis ſunt
gratiam conuerſi. [Adducentes autem aſinam & pul
lum diſcipuli, impoſuerunt ſuper eos ueſtimenta ſua,
& Dominum deſuper ſedere fecerunt.] Veſtimenta di *Veſtes apoſtolicæ.*
ſcipulorum opera ſunt iuſtitiæ, Pſalmiſta teſte, qui ait,
Sacerdotes tui induantur iuſtitia. Aſinos, quos nudos
inueniunt, diſcipuli ſuis ſternunt ueſtimentis, & ita *Pſ. 131*
Dominum deſuper imponunt, cum prædicatores ſan-
cti quoslibet a ſanctitatis habitu uacuos inueniunt,
hoſque uirtutum ſuarum exemplis ad ſuſcipiendam fi
dem, & dilectionũ ſui conditoris imbuunt. Non enim
nudam dominus aſinam, non nudum uoluit aſcende
re pullum, quia ſiue Iudæus, ſiue gentilis, niſi ſancto-
rum fuerit dictis ornatus & actis, non poteſt dominũ
habere rectorem, ſed regnat potius peccatum in mor
tali eius corpore ab obediendum concupiſcentiis eius.
[Plurima autem turba ſtrauerunt ueſtimenta ſua in *Turba plurima.*
uia.] Plurima hæc turba, innumerabilem martyrum
deſignat exercitum, qui corpora ſua, animarum uide-
licet tegumenta, pro Domino dabant, quo ſequentibus
electis planiorem recte uiuẽdi callem facerent, ne qui
uidelicet dubitarent ibi pedem bonæ actionis ponere
in pace, ubi non paucos uiderent in bello præceſsiſſe
martyrii. [Alii autem cædebant ramos de arboribus, *Rami arborũ*
& ſternebant in uia.] Rami arborum, dicta ſunt patrũ
præcedentium & exempla. Et quiſquis in exemplum
recte credendi ſiue operandi, quid prophetæ, quid apo
ſtoli, quid cæteri ſancti dixerunt ſeu fecerunt, pandit,
ramos profecto de arboribus cædit, quibus iter aſini
Dominum portantis complanet, quia ſententias de
ſanctorũ libris excerpit, per quas ſimplicium Chriſti
corda, ne in uia ueritatis errent, ædificet. [Turbæ aũt
quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant di-
cẽtes, Hoſanna filio Dauid.] Vna eademque cõfeſsio-
nis & laudationis uoce Dominum qui præcedunt &
qui ſequuntur, exaltant, quia una nimirum fides eſt eo-
rum, qui ante incarnationem dominicam, & qui poſt
ea fuere probati, quamuis ſacramenta habuerint pro
temporum ratione diſparia, Petro atteſtante, qui ait, *Actor. 15.*
Sed per gratiam Domini Ieſu credimus ſaluari, quem
admodum

admodum & illi. Quod autem aiunt, Hoſanna filio Da-
Pſal. 3 uid, hoc eſt, quod in Pſalmo legimus, Domini eſt ſalus & ſuper populum tuum benedictio tua. Hoc quod in magnæ deuotione laudis in Apocalypſi ſanctorũ chorus reſonat, Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronũ,
Apo. 7 & agno. [Benedictus, qui uenit in nomine Domini.]
Ioan. 5 In nomine Domini, in nomine Dei patris ſignificat, quod ipſe alibi Iudæis non credentibus dicit, Ego ueni in nomine patris mei, & nõ recepiſtis me, alius ueniet in nomine ſuo, illum recipietis. Venit enim Chriſtus in nomine Dei patris, quia in omnib. quæ geſsit & dixit, patrẽ glorificare, & glorificandũ hominibus prædicare curauit. Veniet Antichriſtus in nomine ſuo, qui cũ ſit homo omniũ hominũ nequiſsim*, & diabolo comi-
2.Theſ. 2. te plenus, dedignatur ſe filium Dei cognominari, aduerſatur & extollitur ſuper omne, quod dicitur Deus aut quod colitur. Aſſumunt autem uerſiculum laudis turbę de Pſalmo centeſimo decimoſeptimo, quem de
Pſ. 117 Domino cantatum nemo eſt qui dubitet. Vnde pulchrè de ipſo in eodem Pſalmo præmittitur, Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli, quia uidelicet Chriſtus, quem reprobauerunt Iudæi, ædificantes ſuarum decreta traditionũ, factus eſt in munimentum utriuſque populi credentis, Iudæis ſcilicet atque gentibus. Quod enim in Pſalmo lapis angularis uocatur Chriſtus, hoc eſt utique, quod in euangelio præcedentium ſequentiumque collaudatur uoce turbarum. Quod autem in eiuſdem laudis proſecutione ſubiungitur Hoſanna, id eſt, ſalus ſiue ſaluifica in altiſsimis, perſpicuè docet aduentum Domini in carne, non ſolum humani generis in terra, ſed & angelorum in cælis eſſe ſalutem, quia dum nos redempti ad ſuperna perducimur, eorum profectò numerus, qui ſatana cadente erat minoratus, impletur.
Epheſ. 1. Hinc enim Paulus ait, inſtaurari omnia in Chriſto, quæ in cælis, & quæ in terra ſunt, in ipſo. Rectè igitur Hoſanna in altiſsimis, in eius laude canitur, cuius tota incarnationis diſpenſatio, pro implenda gloria patriæ cæleſtis aderat. Proinde neceſſe eſt fratres mei, ut ad promiſſam nobis patriam tota mentis deuotione tendamus, ſemper recordantes, quia & ſi anguſta eſt uia qua ingredimur, beata eſt manſio ad quam feſtinamus. Felicius quippe eſt per aſperum iter ad regnum, quam per amœnum planumque ad ſupplitiũ duci. Felicius eſt continentia carnis temporali gaudiũ perenne mereri, quam pro laſciuia parui temporis, æternam luere uindictam. Ecce ieiunium quadrageſimale, Domino auxiliante, iam plurima ex parte com-
Ieiuniũ Quadrageſimale. pleuimus, teſtis eſt unicuique conſcientia ſua, quia quanto diſtrictius ſe ſanctis his diebus Domino mancipaſſe meminit, tanto amplius gaudens, ſanctum dominicæ reſurrectionis tempus expectat. At ſi quem forte adhuc conſcientia minus perfectè caſtigata accuſat, nulli dubium, quin pauidus & tremens tantæ ſolennitatis præſtoletur aduentum. Nec tamen hic talis de ſalute diffidat, ne aliqua ſuorum numeroſitate uel enormitate ſcelerum confuſus, barathrum deſpera-
Pro. 18 tionis incidat, iuxta illud Salomonis: Impius cum uenerit in profundum malorum, contemnit, ſed ſolicitus perpendat quia ſi tempus annuæ feſtiuitatis, qua de authoris noſtri reſurrectione lætamur, tanto uel gaudio caſtos, uel impuros metu & confuſione afficit, multo magis in tempore diſtricti examinis, quando generalis omnium reſurrectio celebratur, etiam audita iudicis ſententia, hos conſcientia munda excuſans lætificat, illos noxia accuſans in perpetuum damnat. Quicunque ergo, fratres dilectiſsimi, continentiæ armis accincti, ab initio iam quadrageſimæ cum tentatore ſuperbo certare cœperunt, uideant caute ne cœpta deſerant, prius, quã hoſte proſtrato miniſteriis donentur angelicis. Qui uero hactenus armaturam uirtutũ non induit, uel hodie incipiat, hodie cũ turbis illis fidelibus fidei opera aſſumat, imploret pietatem eius, qui in nomine patris adueniẽs, benedictionem mundo attulit, Hoſanna in altiſsimis proclamãs ſaluari ſe ſuperna in patria flagitet. Sternat ueſtimenta ſua in uia, id eſt, membra ſui corporis humiliet in præſenti, ut exaltet ea Deus in futuro, memor illius Dauidici, quia exultabunt oſſa humiliata. *Pſ. 50.*
Ramos de arboribus cædat, & ſibi ſternat in uia, id eſt, ſanctorum ſcripta ſedulus ad memoriam reuocet, quibus ſtantes ne cadant roborant, lapſos ne diutius iaceant hortantur, reſurgentes ut uirtutibus exerceant inſtruunt, exercitatos uirtutibus præmia in cęlis ut ſperent erigunt, hiſque greſſus ſuæ actionis, ne in lapidem offenſionis & petram ſcandali offendant, præmuniat, ac ſic etiam ipſe cum cæteris fidelibus redemptoris ſui ueſtigia ſequatur, paſsioniſque ac reſurrectionis eius myſteria digna mentis puritate ueneretur, quæ electis omnibus, membris uidelicet ſuis, in remedium uulnerum ſimul & cæleſtium gaudiorum pignus dare dignatus eſt Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM DOMINICA, HOMIlia Euſebii Emeſeni.

Scitis quia poſt biduum paſcha fiet, & filius hominis tradetur ut crucifigatur, &c. Matt. 26.

NVnciat Dominus Paſcha poſt biduum, nunciat & paſsionem ſuam, ut in Paſcha occidatur, qui per Paſcha ſignificatur. Tota enim illa feſtiuitas, per tot annos antea celebrata, nihil aliud niſi Chriſti paſsionem ſignificabat. Merito igitur ſimul conueniunt, & ſignificatio & ſignificatũ. Merito illa & non alia die iam tandem morti traditur qui per ſingulos annos in huius facti ſignificatione illa die immolabatur. Paſcha enim ſiue Phaſe, tranſitus *Paſcha tranſitus.* dicitur, ſiue quia tunc Dominus tranſiens per caſtra Aegyptiorum, omnia eorum primogenita interfecit, ſiue etiam, quia tunc Saluator noſter tranſiuit, ex hoc *Exod. 12.* mundo ad patrem. Vnde Ioannes ait. Sciens Ieſus, quia uenit eius hora, ut tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cũ dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos. Hæc autẽ *Ioã. 13* ſolennitas ſeptem diebus celebrabatur, de qua in Exodo ſufficienter diximus. [Tunc cõgregati ſunt principes ſacerdotũ & ſeniores populi in atrium principis ſacerdotum, qui dicebatur Caiphas, & cõſiliũ fecerũt ut Ieſum dolo tenerent & occiderent.] Sicut.n. per ſingulos annos, omnes Iudæi conuenire ſolebant, ut in hac ſolennitate unum hœdum immolarẽt, ita & nũc omnes colliguntur in unum, ut Chriſtum dolo teneãt & occidant, quem ille hœdus ſignificabat, de quo *Hœdus typus Chriſti* ſcriptum eſt, iuxta quem ritum tolletis, & hœdum, & immolabit eum omnis multitudo filiorum Iſrael ad ueſperum. Cui enim non uideretur ridiculũ eſſe, ut *Exod. 12.* ſexcenta millia hominum & eo amplius in unum conuenirẽt, ut unum hœdum interficerent, niſi quia hoc tã magnũ ſacramentũ in illo facto ſignificabatur? [Dicebant autẽ, Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo.] Timebant enim ne populi ſeditione de illorum manibus Chriſtus tolleretur, qui illuc ad diem feſtum undique cõuenerant. [Cum autem eſſet Ieſus in Bethania in domo Simonis leproſi, acceſsit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti precioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis.] Simon iſte lepro-

ſus

ſus fuerat, quem iam antea ſauauerat Dominus. Hæc
autem mulier utrum eadem ſit quæ lachrymis pedes
eius rigauit, an alia, non contendo. Mihi tamen non ui
detur inconueniens, ſi ad Chriſti caput ungendum ac
ceſsit, cui iam Dominus peccata dimiſerat, dicẽs. Mu
Luc. 7. lier, dimittũtur tibi peccata, Hoc autem unguentum
Marc. 14. alius Euangeliſta ſpicatum, alius piſticum uocat. Et
ſpicatum quidem dicitur, ab ea ſpecie quæ ſpica nar-
Ioã. 12 di nocatur. Piſticum aũt fidele interpretatur, cui illud
contrarium eſt, de quo dicitur, Oleum aũt peccatoris
Pſ. 140 non impinguet caput meũ. Manifeſtũ eſt igitur, quid
utrũque ſignificet. [Videntes aũt diſcipuli, indignati
ſunt, dicẽtes, Vt quid perditio hęc? poterat.n. hoc ue-
nũdari multo, & dari pauperibus. [Hoc aũt ſolũ Iudã
Ioã. 12. dixiſſe Ioãnes Euangeliſta narrat, & hoc ſurraſſe, quia
plus cæteris hoc ei diſplicuiſſet. Et cæteris quidẽ, pp
pauperes, Iudæ uero, q̃a fur erat, & loculos habebat.
Quia.n. huius rei ſignificatũ nõ intelligebant, inutili-
ter eis fieri uidebat. [Sciẽs Ieſus, ait illis. Quid moleſti
eſtis huic mulieri? opus.n. bonũ op̃ata eſt ĩ me.] Sciẽs
.n. Ieſus, quid hoc ſignificaret, defendit, & laudat mu-
lierẽ de opere bono. [Nã ſemper pauperes habebitis
uobiſcũ, me autẽ nõ ſemper habebitis.] Hoc.n. de præ
ſentia ſui corporis dicit, quã illi modicũ ſecũ habituri
erant. [Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus
Mos condendorum cadauerum. meũ, ad ſepeliẽdũ me fecit.] Significatio (inq̃t) eſt, nõ
perditio, in proximo .n. paſſurus ſum, ideoq; hæc mu-
lier hoc unguentũ mihi obtulit ad ſepeliendũ. Mos.n.
antiquitus fuit, ut nobiliũ corpora ſepelienda unguen
tis precioſis ungerentur, & cum aromatibus ſepeliren
tur. [Amen dico uobis, ubicunque prædicatum fuerit
hoc Euãgelium in toto mundo dicetur & ꝙ hæc fecit
in memoriã eius.] Vos, inquit, inſipiẽter pro eo facto
eã reprehẽditis, pro quo ipſa laudãda eſt in uniuerſo
mũdo. [Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur
Iudas Scarioth, ad principes ſacerdotũ, & ait illis.
Quid uultis mihi dare, & ego uobis eũ tradã? At illi
cõſtituerunt ei triginta argẽteos, & exinde quærebat
opportunitatẽ ut eũ morti traderet.] Hoc.n. totũ a pro
phetis prænunciatũ fuerat, & quod a diſcipulo trade-
retur, & quod triginta argẽteis uenderetur. Vnde Pſal
miſta. Homo pacis meæ, in quo ſperabam, qui edebat
Pſ. 40. panes meos, ampliauit aduerſum me ſupplantationẽ.
Et alibi. Appenderunt mercedẽ meã triginta argen-
Zac. 11. teis, de quorũ precio ironice dixit, quia indecorum &
inconueniẽs erat, ut mundi Saluator tã uili precio uẽ
deretur. [Prima autẽ die azymorũ acceſſerũt diſcipuli
ad Ieſum, dicẽtes. Vbi uis paremus tibi comedere Paſ
cha.] Paſcha.n. hoc in loco agnũ illũ uocat, qui in Paſ
cha immolabatur, quẽ nocte illa comedebant in azy-
mis & lactucis agreſtibus.] At Ieſus dixit, Ite in ciuita
tẽ ad quendã, & dicite ei, Magiſter dicit, Tẽpus meũ
prope eſt, apud te facio Paſcha cũ diſcipulis meis. Iſte
enim quidam non parui meriti fuiſſe credendus eſt,
apud quem non ſolum Dominus Paſcha fecit, uerum
etiam paſsionis reuelat arcanũ, dicẽs ei, Tempus meũ
prope eſt. Et fecerũt diſcipuli ſicut præcepit illis Ieſus
& parauerũt Paſcha. Veſpere autẽ facto, diſcũbebat cũ
duodecim diſcipulis ſuis, & edẽtibus illis, dixit. Amen
dico uobis, quia unus ueſtrũ me traditurus eſt. Et con
triſtati ſunt ualde, & cœperunt ſinguli dicere, Nun-
quid ego ſum Domine? At ipſe reſpõdẽs ait. Qui intin
git mecum manũ in paropſide, hic me tradet. [Prius
dicit, Vnus ueſtrum tradet me,] deinde dubitantibus
omnibus, & unoquoque timente pro ſe, (ſciebant.n.
eum mentiri non poſſe) manifeſtius eum oſtendit, di-
cens, [Qui intingit mecum manum in paropſide, hic
me tradet. Filius quidem hominis uadit, ſicut ſcriptũ
eſt de illo. Væ autem homini illi, per quem tradetur.]
Vtrumque enim prophetatum erat, & quod filius ho
minis traderetur, & quod uæ illi eſſet. per quem trade
retur. Vtrumque enim præuiderat Deus, & mortem
ſuam, & iniquitatem proditoris ſui. Vtrumque ergo
prædicere uoluit, ut eo amplius ſibi quiſque caueret,
& proditionem facere timeret. [Bonũ erat ei, ſi natus
nõ fuiſſet homo ille.] Simplici ſermone & uulgata lo-
quutione loquitur, non quod bonum uel malum ei ſit
qui omnino non eſt, niſi forte quis hoc ſubtilius intel
ligere uelit, ut formato corpore, & ſuſcepta anima, ſi
Iudas in matris utero, prius quam naſceretur, morere
tur, melius illi eſſet, quam ut ad hoc tãtum ſcelus per
ueniſſet, quoniam etſi gloriam beatitudinis non habe
ret, pœnam tamen proditionis non ſuſtineret. Credi-
mus enim omnes homines, etiam non natos reſurge
re, quibuſcunque uel ad horam conceſſum eſt uiuere.
[Reſpondens autẽ Iudas, qui tradidit eum, dixit. Nũ
quid ego rabbi? Ait illi. Tu dixiſti.] Ecce miſer: uide
Dominũ omnia ſcire, nec tuam conſcientiã eũ latere,
ceſſa igitur, & confitere. [Cœnantibus autem eis, ac-
cepit Ieſus panem, & benedixit ac fregit, deditq́ue di
ſcipulis ſuis, & ait, Accipite & comedite, hoc eſt cor-
pus meum.] Exponit Dominus hoc in loco, quid ſi-
gnificaret cum alibi diceret. Niſi manducaueritis *Ioan. 6*
carnem filii hominis & biberitis eius ſanguinem, non
habebitis uitam in uobis. Ecce ſacerdos in æternum,
ſecundum ordinem Melchiſedech, panem & uinum *Tranſſubſtantiatio.*
uirtute ineffabili in ſui corporis & ſanguinis ſubſtan
tiam conuertit. Sicut enim tunc & uiuebat & loqueba
tur, & tamen a diſcipulis comedebatur, & bibebatur,
ita & modo integer & incorruptus manet, & a fideli-
bus ſuis in panis & uini ſacramento, quotidie bibitur
& manducatur. Niſi enim panis & uinum in eius car-
nem & ſanguinem uerterentur, nunquam ipſe corpo-
raliter manducaretur & biberetur. Mutantur eum *Chriſtus corporaliter editur & bibitur*
iſta in illa, comeduntur & bibuntur illa in iſtis, quod
qualiter fiat, ipſe ſolus nouit, qui omnia poteſt, & om
nia nouit. Dixit enim tunc per ſe dicit & modo, per
ſuos miniſtros, Hoc eſt corpus meum. Et tanta eſt
eius uerbi uirtus & efficacia, ut ſtatim fiat quod dici-
tur. Similiter autem dum dicit. [Hic eſt ſanguis meus,
mox in eius ſanguinem uinum conuertitur.] Et acci-
piens calicem gratias egit, & dedit illis, dicens. Bibi-
te ex hoc omnes, [Hic eſt ſanguis meus noui teſtamen
ti, qui pro multis effundetur in remiſsionem pecca-
torum,] Hic, inquit, eſt ſanguis meus, qui fundendus
eſt, non alius iſte & alius ille, ſed unus idemque & iſte
& ille. Cras igitur fundetur ex hoc meo latere, quem
uos modo bibetis, & uidetis in calice. Aliter enim te
ſtamentum nouum confirmari non poteſt. Et hoc
eſt quod Apoſtolus ait. Vbi enim teſtamentum eſt, *Heb. 9*
mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris. Teſtamentum
enim in mortuis confirmatum eſt. Alioquin nondum
ualet, dum uiuit qui teſtatus eſt. Vnde nec primum
quidem ſine ſanguine dedicatum eſt. Sanguine igi-
tur uetus teſtamẽtum, ſanguine dedicatur & nouum:
ſed illud quidem ſanguine hircorum, hoc autem ſan-
guine Chriſti. [Dico autem uobis, Non bibam amodo *Regnũ Dei eccleſia.*
de hoc genimine uitis, uſque in diem illum, cum illud
bibam uobiſcum nouum in regno patris mei,] Re-
gnum Dei Eccleſia eſt, in qua uinum uetus nõ bibitur
nec uetus doctrina ſuſcipitur, quia non ad literam, ſed
ſpiritualiter ſcriptura intelligitur: In hac igitur Chri *Matt. 25.*
ſtus nouum uinum bibit nobiſcum quia in nobis ma-
nens in nobis eſurit & ſitit, in nobis cibatur, atque po
tatur. Sic enim ipſe ait. Eſuriui, & dediſtis mihi man
ducare, ſitiui, & dediſtis mihi bibere. Ipſe enim ſe-
cundum ſe iam nunc neque eſurit neque ſitit, neque
manducat neque bibit. Spreto igitur uino ueteri, ui-
num nouum nobiſcum in Eccleſia bibit, quia repulſa
Iudæorum fide atque doctrina, noſtram fidem & do-

ctrinam recepit. Quaſi enim de uno uino bibimus, dũ *Duo calices. Lu.22* unam fidem & doctrinam tenemus. Lucas enim duos calices ponit, duo ſignificans teſtamenta. Et in primo calice dicitur, Non bibam amodo de hoc genimine uitis, ut intelligamus uetus teſtamentum iuxta literam eſſe completum. Vnde & mox ſubdit.[Do nec bibam uobiſcum illud nouũ in regno Dei. Et himno dicto, exierunt in montem Oliueti.]Merito enim poſt talem refectionem hymnum dicunt, & in montẽ Oliueti aſcendunt, quoniam qui Chriſti carne & ſanguine reficiuntur, Deum laudare & montem pacis aſcẽdere digni ſunt.[Tunc dicit illis Ieſus, Omnes uos ſcandalum patiemini in iſta nocte in me.]Scandalum enim dubitationis paſsi ſunt, dum eum quaſi impotentem teneri, ligari, & flagellari uiderunt.[Scriptum eſt enim, Percutiam paſtorem, & diſpergentur oues gre *Zach. 13.* gis.]Scripturę teſtimonio probat, quod dixerat. Nam *Pſ.68.* & Pſalmiſta ait: Quoniam quem tu percuſsiſti, perſecuti ſunt. Percuſsit pater filium, quia (ſicut ipſe ait) nõ *Ioã.19* haberent in eum poteſtatẽ, niſi hoc eis datũ fuiſſet de ſuper. [Poſtquã autẽ reſurrexero, præcedã uos in Galilæã.]Hæc.n.prophetia cõſolatione plena eſt. In Galilæã eos præcedit, id eſt, in patriã eorũ: (omnes.n.Galilæi erant) ſignificans ſe tandẽ illos ad meliorẽ patriã reducere.[Reſpondens autem Petrus, ait illi. Et ſi omnes ſcãdalizati fuerint in te, ego nunquã ſcandalizabor.]Nõ enim putabat beatus Petrus, ut alicuius perſequutionis timore ſuæ fidei & dilectionis flamma extingui potuiſſet. [Ait illi Ieſus: Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus. Etiam, ſi oportuerit me mori tecum, nõ te negabo. Similiter & omnes diſcipuli dixerũt.] Nemo igitur in ſe, nemo in uiribus ſuis confidere poteſt. Omnis conſtantia, omnis uirtus & fortitudo, nõ hominis, ſed Dei eſt. [Tunc uenit Ieſus cum illis in *Gethſemani.* uillam, quæ dicit Gethſemani, & dixit diſcipulis ſuis. Sedete hic, donec uadam illuc, & orem.]Quia enim Gethſemani uallis pinguium interpretatur, illuc oraturus Dominus uenit ut ex ipſa loci appellatione oſtẽderet, quãta pietatis & miſericordiæ pinguedine abũdaret, qui pro ſuis quoque inimicis patrem oraret.[Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe.]Quod enim Dominus orat, quod contriſtatur & mœſtus eſt, omnia ad hominem referendo ſunt. Hoc autem tribus diſcipulis teſtibus agit, ſiue ut nos doceret pro inimicis noſtris orare, ſiue etiam ut ſe oſtenderet eos Iudæos uelle ſaluare, ſi *Matt. 23.* uoluiſſent. Vnde & ad Hieruſalem loquitur, dicens. Quoties uolui congregare filios tuos, ſicut gallina cõgregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti? Nemo enim ſaluabitur, qui ſaluari non uult. Tunc ait illis. [Triſtis *Triſtitia Xpi* eſt anima mea uſque ad mortem, ſuſtinete hic, & uigilate mecum.]Triſtis eſt enim Dominus de perditione Iudæorũ, ſed hæc triſtitia cito finitur, quoniam mors proxima eſt. Vſque ad mortem itaque triſtis eſt, quia poſt mortem nulli tali ſubiacet paſsioni. Vt enim de Domino taceamus, nemo ſanctorum poſt reſurrectionem, triſtitiæ & dolori ſubiacebit, alioqui beati non eſſent, Qui enim aliquo indiget, uel ſui uoti compos non eſt, beatus dici non poteſt. Triſtis non eſt lætitia indiget, & triſtitia carere deſiderat, non eſt igitur triſtis beatus.[Suſtinete hic, & uigilate mecum.]Mecum (inquit) uigilate, mecum hoc onus ſuſtinete, & quod me pro inimicis meis facere uidetis, hoc & uos facite pro inimicis ueſtris. Aliter enim non eritis hic, id eſt, in uilla Gethſemani, in loco pinguedinis & miſericordiæ.[Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam orans, & dicens. Pater mi, ſi poſsibile eſt, tranſeat a me calix iſte.]Separatus a diſcipulis, puſillum progreditur, in faciem procidit, quatenus nos doceat, quid in

noſtris orationibus agere debeamus. Nemo autem potet timore mortis eum orare, ut calix paſsionis ab eo transferatur, cum Petro de paſsione diſſuadẽti dicat, Vade retro Satana, ſcandalum mihi es, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt. Non enim abſolute orat, ut calix ab *Matt. 16.* eo transferatur, ſed calix iſte, quia etſi pro ſalute mundi mori uenerat, à Iudæis tamen, ſi fieri poſſet, occidi nolebat. Pater uero contra ab illis eum occidi uolebat qui aliis omnibus nequiores erant, quatenus, ad ſuæ damnationis cumulum hoc addidiſſent, qui utique damnandi erant, etiam ſi Chriſtum non occidiſſent, [Veruntamen non ſicut ego uolo, ſed ſicut tu uis:]His autem uerbis aperte oſtendit, ſe non diuinitatis, ſed humanitatis affectu omnia illa fuiſſe loquutum, quoniam una eademque uoluntas eſt ei cum patre ſecundum diuinitatem. [Et uenit ad diſcipulos ſuos, & inuenit eos dormientes, & dicit Petro, Sic non potuiſtis una hora uigilare mecum? Sic (inquit) agitis? ſic mei memores eſtis? ſic mecum uigilatis? Vigila *Intrare in tẽtatione* te & orate, ut non intretis in tentationem.]Ille enim intrat in tentationem, qui iam quaſi uictus ipſa tentatione tenetur illaqueatus. Aliud igitur eſt tẽtari, aliud in tentationem intrare. [Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.]Quanuis enim anima tentationibus potenter reſiſtat, caro tamen, quæ illam grauat, infirma & fragilis eſt, niſi oratione & attenta ſolitudine roboretur. [Iterum ſecundo abiit, & orauit dicens, Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum, fiat uoluntas tua.]Si non poteſt (inquit) fieri, ut me Iudęi non occidant, & ſic in uoluntate tua poſitum eſt, fiat uolũtas tua. Volũtas igitur patris fuit ut Chriſtum Iudæi interficerent. Quia enim pro ſalute mundi moriturus erat, ut aliqua gens eum occidere oportebat. Oportebat enim pati Chriſtum, & re- *Luc. 24.* ſurgere a mortuis, & ita intrare in gloriam ſuam. Sed quæ alia gens Chriſtum occidere debuit, niſi illa quæ iniquior erat, & quæ plus cæteris eius ſanguinem ſitiebat? Deus enim neminem cogit ad peccandum, eos tamen peccare permittit, qui uehementer peccare deſiderant. Vult igitur Deus ut hi tales, quorum tota uoluntas prona eſt ad malum, ſanctos ſuos interficiant, quatenus & his maior pœna & illis abundantior glo *In necem martyrum geminum bonum.* ria creſcat. Fit itaque in morte martyrum duplex bonum, quoniam & mali (qui etiamſi eos non occiderẽt tamen perituri erant) in eorum morte maiorem ſibi pœnam acquirunt, & boni, dum pro Chriſti fide occiduntur, maiori gloria cumulantur. Ac per hoc uoluit Deus pater, ut filium ſuum Iudæi interficerẽt, & quia nequiſsimi erant, maximum ſcelus perpetrarent, quatenus nullam habeant excuſationem, & maiori pœnæ ſubiiciantur, ut ueniat ſuper eos omnis ſanguis iuſtus *Matt. 28.* qui effuſus eſt ſuper terram. [Et uenit iterum, & inuenit eos dormientes, erant enim oculi eorum grauati.] Somnus iſte diſcipulorum, Eccleſię ſomnum & torporem ſignificabat, quæ in magnis tentationibus ſæpe tabeſcit & deficit, niſi Chriſti frequenti uiſitatione excitetur. [Et relictis illis, iterum abiit, & orauit tertio eundem ſermonem dicens. Tunc uenit ad diſcipulos, & dicit illis. Dormite iam & requieſcite. ecce appropinquauit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum, ſurgite, eamus, ecce appropinquauit, qui me tradet.]Hæc enim non præcipiendo, ſed redarguendo dicit. Non enim dormiendum uel quieſcendum ſed potius uigilandum eſt, & orationibus inſtandum, in magnis perturbationibus. Ideoque protinus eos excitans, ait.[Surgite, eamus.]Quod utique non dixiſſet, ſi eos dormire & quieſcere uoluiſſet[Adhuc ipſo loquente, Iudas unus de duodecim uenit, & cum eo turba multa cum gladiis & fuſtibus, miſſi a principibus ſacerdotum & ſenioribus populi.]Vbi enim ille

qui

qui impetitur, ſe defendere non uult, fuſtes & gladii neceſſarii non ſunt. Si enim Dominus ſe defendere uoluiſſet, neq; fuſtes, neque gladij ei reſiſtere potuiſſent. Hoc enim ipſe monſtrauit, cum ad unam reſponſionē
Ioã. 18 eos proſtrauit. Vt enim dixit, Ego ſum, abierunt retrorſum, & ceciderunt in faciem ſuam. [Qui autem tradidit eum, dedit eis ſignum, dicens, Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum. Et confeſtim accedens ad Ieſum, dixit. Aue rabbi, & oſculatus eſt eū.] Hoc enim ſignum propter Romanorum milites, qui Chriſtum non cognoſcebant, proditor Iudas dediſſe uidetur. [Dixitque illi Ieſus. Amice, ad quid ueniſti?] Amicum eum per contrarium uocat, qui ei inimicus erat. Sic & beatus Iob benedicere pro maledicere po-
Iob. 1 ſuit, dicens. Ne forte peccauerint filii mei, & benedixerunt Deo in cordibus ſuis. [Tunc acceſſerunt, & manus iniecerunt in Ieſum, & tenuerunt eū. Et ecce unus ex his qui erant cum Ieſu, extendens manum exemit gladium ſuum, & percutiens ſeruum principis ſacerdotum, amputauit auriculam eius] Iſte unus, beatus Petrus Apoſtolus fuit qui poſtquam Dominum ſuum teneri uidit, dolore commotus, ſe ulterius cohibere non potuit. Amputauit igitur auriculam ſerui principis ſacerdotum, quę nondum circuncisa fuerat, & idcirco malis conſiliis obedierat. Vocabatur autem Malchus ſeruus iſte, qui regnaturus interpretatur. Soli.n. illi regnabunt & uiuent, quæ aures circuncisas habebunt. Vnde & huius aurem Dominus tetigiſſe & ſanaſſe ab alio euangeliſta dicitur. Quæ enim aures ab
Lu. 22 Apoſtolis & doctoribus circunciduntur, illas Dominus tangit & ſanat. [Tunc ait illi Ieſus, Conuerte gladium tuum in locum ſuum. Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.] Diſplicet Deo factum Petri, quoniam etſi bonum ſignificabat, non tamē bono animo ferebat. Omnes enim qui acceperint gladium, id eſt, qui iniuſta animi commotione aliquem interfecerint, niſi forte digne pœnituerint, gladio peribūt, gladio utique perpetuæ ultionis. Omnis enim pœna gladius uocatur. Beatus autem Petrus iuſtam cauſam habebat, ſed neque iuſtè neque iniuſtè Dominus armis defendi uolebat. Vnde & ſubditur. [An putas, quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones angelorum.] Vos (inquit) duodecim homines eſtis, qui pro me utcunque pugnare contenditis, ego autem, ſi uolo plus quam duodecim legiones angelorum ſubito habere poſſum. Quod igitur me non defendo non eſt impotentia, ſed uoluntas. Si enim me defendero, nihil poterunt aduerſum me, quòd ſi nihil poterunt, [quomodo ergo implebuntur ſcripturæ quia ſic oportet fieri? In illa hora dixit Ieſus turbis. Tanquam ad latronē exiſtis cum gladiis & fuſtibus comprehēdere me: quotidie ſedebam apud uos in templo docens, & non me tenuiſtis.] Quod quidem non ſine ratione & Dei nutu eueniſſe, euangeliſta exponit, dicens. [Hoc autem totum factum eſt ut adimplerentur ſcripturæ prophetarum. Tunc diſcipuli omnes, relicto eo fugerunt. Et illi, tenentes Ieſum, duxerunt illum ad Caipham principem ſacerdotum, quo ſcribæ, & ſeniores conuenerant. Petrus autem ſequebatur a longe uſque in atriū principis ſacerdotum. Et ingreſſus intro, ſedebat cum miniſtris ut uideret finem.] Adhuc (inquit) Petrus ſequebatur Dominum, ſed a longe: iam proximus erat enim negationi. Vnde & non immerito cum miniſtris
Notā pietatē Iudæorum. ſedebat, finem rei uidere deſiderans. Vbi enim ſedet qui Chriſtum negat, niſi inter Iudæos, Iudæorumque miniſtros. [Principes autem ſacerdotum & omne conſilium quærebant falſum teſtimonium contra Ieſum, ut eum morti traderent, & non inuenerunt cum multi falſi teſtes acceſſiſſent.] Secūdùm legem Chriſtum damnare uolunt, & falſa teſtimonia quærunt, cum lex ipſa falſa teſtimonia non ſuſcipiat. Qua in re maxima Iudæorum iniquitas, & odium crudele & execrabile comprobatur. [Nouiſsimè autem uenerunt duo falſi teſtes, & dixerūt: Hic dixit, Poſſum deſtruere tēplum Dei, & poſt triduū reædificare illud.] Hoc enim Chriſtus non dixerat, quod ſi dixiſſet, facere utique potuiſſet. Dixerat enim, Soluite templum hoc, & in triduo *Ioan. 2*
excitabo illud. Quod quid ſignificet, euangeliſta exponēs ait. Hoc autem dicebat de templo corporis ſui. [Et ſurgens princeps ſacerdotum, ait illi. Nihil reſpōdens ad ea, quæ iſti aduerſum te teſtificantur? Ieſus autē tacebat.] Tacet Chriſtus & reſpondere non uult, tū quia uana & inutilia audit, tum quia ſcriptum eſt, Ex ore al- *Thrē. 3.*
tiſsimi non exierunt nec bona nec mala. [Et princeps ſacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum uiuum, ut dicas nobis, ſi tu es Chriſtus filius Dei uiui. Dicit ei Ieſus. Tu dixiſti.] Ad ea enim reſpondet Dominus, quæ uidet eſſe digna reſponſione. Si enim a principe ſacerdotum (qui pro ſui officii dignitate ab omnibus uenerabatur) ſic adiuratus non reſpondiſſet, Deum non timere & paruipendere uideretur. Sequitur. [Veruntamen dico uobis, A modo uidebitis filium hominis ſedentem a dexteris uirtutis Dei, & uenientem in nubibus cæli.] Hoc autem erit in iudicio, quando omnis oculus eum uidebit. [Tunc princeps ſacerdotum ſci- *Apo. 1*
dit ueſtimenta ſua, dicens, Blaſphemauit, quid adhue egemus teſtibus? Ecce nūc audiſtis blaſphemiā. Quid uobis uidetur? At illi reſpondentes, dixerunt. Reus eſt mortis:] Veſtimenta ſua ſcindit princeps ſacerdotum ſeipſum maximam & principalem cauſam eſſe ſignificans, cur Iudæorum ſacerdotiū ſcindat & deſtruatur. [Tūc expuerūt i faciē eius, & colaphis eū cæciderūt.] Sic.n. prophetarū fuerat. [Alii aūt palmas in faciem eius dederunt, dicētes. Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt qui te percuſsit?] Nuſquā reſpōdet Dominus, niſi ubi eius reſponſio neceſſaria & utilis eſt. [Petrus uero *Dominus nō temerè reſpondet.* ſedebat foris in atrio, & acceſsit ad eum una ancilla, dicens. Et tu cum Ieſu Galilæo eras. At ille negauit corā omnibus, dicens. Neſcio quid dicis.] Negat Petrus, ut magiſtri prophetia impleatur. [Exeunte antē illo ianuā, uidit eū alia ancilla, & ait his qui erant ibi. Et hic erat cū Ieſu Nazareno. Et iterum negauit cū iuramēto quia nō nouiſſet hominē. Et poſt puſillum acceſſerūt qui ſtabant, & dixerunt Petro. Vere & tu ex illis es, nā & loquella tua manifeſtum te facit. Tunc cœpit deteſtari & iurare, quia nō nouiſſet hominem.] Et ecce paſtor Eccleſię non ſolū a ueris, uerū etiā a mulieribus compellitur negare Dominum. Hoc autē non ſemel, ſed & bis, & ter. Qua in re & illi ad indulgendum regula datur, ut in ſeipſo aliorum fragilitatem cognoſcens, aliis miſereatur, & nobis etiam in maximis exceſsibus delictorum ueniam ſperare conceditur. [Et continuo gallus cantauit. Et recordatus eſt Petrus uerbi Ieſu, quod dixerat. Prius quam gallus cātet, ter me negabis. Et egreſſus foras, fleuit amare.] In alio uero Euangeliſta legitur, quia reſpexit Dominus Petrum. *Lu. 22*
Tenebatur Dominus a turbis, trahebatur & flagellabatur, & tamen diſcipuli memor, quem uerbis (ne proderetur & caperetur) conſolari timebat, ſolo reſpectu conſolatur & ſanat, & ſui uultus illuminatione ad ſpē ueniæ inuitat. Cognoſcit igitur Petrus reatum ſuum *Petri pœnitētia.*
cognoſcit & uoluntatem Domini ſui, dolet & pœniter, egreditur foras, relinquit conſilium malignantiū, locum petit ſecretum, lachrymis & pœnitētiæ amicū. Flet amare, certiſsime intelligens quia ſacrificiū Deo *Pſ. 50.*
ſpiritus eſt contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Hic eſt pœnitentiæ modus. *Modus pœnitēdi.*
peccaſti, quieſce, dole, & lachrymare, & diſce cum Apoſtolo flere amare. [Mane autem facto, conſilium

inierunt

inierunt omnes principes ſacerdotum & ſeniores populi aduerſus Ieſum, ut eum morti traderent. Et uinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præſidi.] In unum conueniunt, conſilium faciunt, coniurant aduerſus Ieſum, timent ne aliquis bonus & iuſtitiæ defenſor inter eos inueniatur. Vinctum Ieſum Pilato tradũt, ut ex hoc reus mortis & uenia indignus eſſe credatur. [Tunc uidens Iudas, qui eum tradidit ꝙ damnatus eſſet, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus ſacerdotum & ſenioribus, dicẽs: Peccaui tradens ſanguinem iuſtum.] Cognoſcit Iudas ſe peccaſſe, argenteos reddit, quaſi eodem precio, quo eum uẽdit, Chriſtum Dominum redimere poſsit. [At illi dixerunt: Quid ad nos? Tu uideris.] Tu (inquit) uideas qoid egeris, quia ad nos non pertinet, ſi tu peccaſti, & ſi iuſtum ſanguinem tradidiſti. [Et proiectis argenteis in templo, receſsit, & abiens laqueo ſe ſuſpendit.] Infelix Iuda, ad uiam ſalutis redire cœpiſti, ſed diabolus qui te ad tradendum magiſtrum & Dominũ incitauit, ipſe tibi ut teipſum occideres, conſilium dedit. Hoc enim ſolum ſufficiebat tibi ad perditionem, etiam ſi Dominũ non tradidiſſes. Quanto tibi melius fuerat, ut Chriſti pedibus te humiliares, & ab eo indulgentiam peteres, qui neminẽ ad ſe uenientẽ repellit. [Principes autem ſacerdotum acceptis argenteis, dixerũt. Non licer mittere eos in corbonam, qnia precium ſanguinis eſt.] Dico ergo. Si non licet mittere eos in corbonam, quia precium ſanguinis eſt, neque licet eos trahere de corbona, ut precium ſanguinis fierent. [Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum.] Iſte figulus nos finxit. Hui⁹ uaſa fictilia omnes nos ſumus, huius ager Chriſti precio emitur, in quo eius peregrini ſepeliuntur & requieſcunt. [Propter hoc uocatus eſt ager ille Acheldemach, hoc eſt, ager ſanguinis, uſq; in hodiernum diem.] Merito enim ager ſanguinis uocatur, qui Chriſti ſanguine comparatur. Ager enim iſte terrę uiuentium eſt, in qua qui ſepeliuntur, non moriuntur. [Tunc impletum eſt, quod dictum eſt per Hieremiam prophetam, dicentem. Et acceperunt triginta argenteos, precium appreciati, quem appreciaueruot a filiis Iſrael, & dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus.] Audis quia Dominus hoc conſtituit hoc ante tempora diſpoſuit, quod triginta argenteis Chriſtus Dominus uenderetur, ex quibus ager figuli emeretur. Hoc autem exemplum nõ in Hieremia, ſed in Zacharia iouenitur. Dicitur tamẽ in quibuſdã Hieremiæ exemplaribus hoc iouenîri, quibus nos non utimur. [Ieſus autem ſtetit ante præſidem, & interrogauit eũ præſes, dicens. Tu es rex Iudæorũ? Dicit ei Ieſus Tu dicis.] Quod præſes interrogatiuè dixit, Chriſtus affirmatiuè ſuſcepit. [Et cum accuſaretur a principib⁹ ſacerdotum & ſenioribus, nihil reſpondit.] quoniam ille ſimpliciter eum interrogauit, iſti uero malitioſè contra eum loquebantur. Per omnia enim ad contradicendum parati, indigni erant quibus Dominus reſponderet. [Tunc dicit illi Pilatus. Non audis, quanta aduerſum te dicunt teſtimonia? Et non reſpõdit ei ad ullum uerbum, ita ut miraretur præſes uehementer.] Non enim conueniens erat, ut tunc Pilato Dominus reſponderet, quando eum ad ligandum contra falſos & inuidos prouocabat. Nihil enim eſt niſi labor, reſpõdere iis, qui ueritatem audire oolunt. [Per diem autẽ ſolennem conſueuerat præſes dimittere populo unũ uinctum, quem uoluiſſent, habebat autem tunc uinctum inſignem, qui dicebatur Barrabas. Congregatis ergo illis, dicit Pilatus. Quem uultis dimittam uobis? Barrabã, an Ieſum qui dicitur Chriſtus? Sciebat enim quod per inuidiam eum tradidiſſent. Sedente autem illo pro tribunali, miſit ad eum eius uxor, dicens. Nihil

Deſperatio Iudæ.

Ager ſanguinis.

Zach. 11.

tibi & iuſto illi multa.n. hodie paſſa ſum per uiſum propter eum.] Quãuis enim & mali in uiſione multa præuideant, ego tamen hanc mulierem boni ſpiritus fuiſſe crediderim. [Principes autem ſacerdotum & ſeniores perſuaſerũt populis, ut peterent Barrabani, Ieſum uero perderent.] Vult Pilatus dimittere Chriſtum, inſtant Iudæi, ne dimittatur. Vnde & ipſi merito eũ crucifixiſſe dicuntur, quanuis non ab ipſis, ſed agentibus ſit crucifixus. [Reſpondens autem præſes, ait illis. Quẽ uultis uobis de duobus dimitti? At illi dixerunt. Barrabam. Dicit illis Pilatus. Quid igitur faciem de Ieſu qui dicitur Chriſtus? Dicunt omnes, Crucifigatur.] Occidunt Iudæi Dominum ſuum, damnãt & crucifigi præcipiunt Saluatorem ſuum, petunt ſibi Berrabam, qui filius magiſtri eorum interpretatur. Magiſter nanque eorum diabolus eſt, qni eos ſic clamare, & hanc adoptionem facere docuit, ut filiũ diaboli eligerent ſibi, & Dei filiũ crucifigerẽt. [Ait illis præſes. Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicẽtes. Crucifigat.] Iam nõ accuſatione, ſed clamare, non iudicio, ſed uiolentia. Chriſtum Iudæi occidere contendunt. Ioterrogat Pilatus, quid mali fecerint nihil huic interrogationi reſpondent, quoniam quid reſpondeant non habent. Clamant igitur, fremunt, & inſaninnt, nt ſcriptura impleatur, quæ ait. Quare fremuerunt gentes & populi meditati ſunt inania? aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in unum, aduerſus Dominum & aduerſus Chriſtum eius. [Videns autem Pilatus, ꝙ nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret, accepta aqua lauit manus coram populo, dicens. Innocens ego ſum a ſanguine iuſti huius, uos uideritis.] Lauat Pilatus manus ſuas, ut ſicut manus habet mundas a ſordibus, ita ſe innocentem a Chriſti morte eſſe oſtẽdat. Sed non eſt ita. Quanuis enim ipſe eum non iudicauerit uel damnauerit, reus tamen eſt, quia aliis eum ad indicandom tradidit, quẽ ſine cauſa & per inuidiã dãnari ſciebat. [Et reſpondens uniuerſus populus, dixit: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros.] Hanc enim hæreditariam maledictionẽ in poſteros ſuos Iudæi tranſmiſerunt, cui ſubiacent omnes, qui illos imitantur, & quibus hoc illorũ factũ nõ diſplicet. [Tunc dimiſit illis Barrabam. Ieſum autẽ flagellatũ tradidit eis, nt crucifigeretur.] Flagellauit Pilatus Ieſum, ſiue ut illa talis ſatisfactione Iudæi ſatiati, quieſcerent, & ſic eum emendatum dimitterent, ſiue etiã quia leges Romanę, eũ qui crucifigendos erat, prius flagellare iubebant. [Tunc milites præſidis ſuſcipienies Ieſum in prætorio, congregauerũt ad eum uoiuerſam cohortẽ. Et exuentes eũ, chlamydẽ coccineam circũdederũt ei. Et plectentes coronã de ſpinis, poſuerũt ſuper caput eius, & arundinem in dextra eius, & geou flexo ante eum, illudeban t, dicentes. Aue rex Iudæorũ.] Illi enim (ſicut hic dicitur) omnia hæc illudentes fecerunt: nobis autem magni ſacramenti ſignificationes ſunt, neque pro ludo, ſed omnia in ueritate hæc ſuſcipimus & ueneramur. Quod autem corona ſpinea eſt, regnum ex peccatoribus colligẽdum ſignificabat. Sceptrum ei ex arundine datur, ut iuſtos in cælis, peccatores io terra ſcribat, ſecundum illud. Domine omnes qui te oderunt, confundẽtur: recedentes a te, in terra ſcribeotur. Bonis autem Dominus ait. Quia nomina ueſtra ſcripta ſunt in cælis. Iudæi enim cum arundioe ſcribere conſueuerant. In ueſte oero coccinea ſiue purpurea, qua & cæteri reges utebantur, quocunque animo illud faciebant, regem tamen eſſe eum apertiſsimè prędicabant. [Et expuentes in eum, acceperũt arũdinem, & percutiebant caput eius.] Vt enim Apoſtolus ait, Caput Chriſti Deus. Caput igitur Chriſti arundine percutit, qui contra eius diuinitatem ſcripturam componit, uel ipſum Deum oon eſſe alicuius

Vxor Pilati laudatur.

Importunitas Iudæorum.

Pſa. 2.

Non eſt inſons Pilatus

Cur flagellatus Dominus.

Hier. 17.

Lu. 10

1. Cor. 11.

ſcripturæ

ſcripturæ authoritate defendit. [Et poſtquã illuſerũt ei, exuerunt eũ chlamyde, & induerunt eũ ueſtimẽtis ſuis, & duxerũt eum ut crucifigerẽt.] Neq;.n.cõuenie bat, ut cũ regio apparatu crucifigeretur, ſed humilis appareret in habitu, qui ſeipſum humiliauerat maieſtate. [Exeuntes autẽ inuenerunt hominẽ Cyrenæum nomine Simonẽ. Hũc angariauerũt, ut tolleret crucem eius.] Cyrenæus, hæres. Simon, obediẽs iterpretatur. Gẽtilis igitur homo patriæ cæleſtis hæres, & Deo obe diẽs, crucẽ Chriſti portat. De quo ipſe Dominus ali-
Luc. 9. bi ait: Qui uult uenire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucẽ ſuã, & ſequatur me. [Et uenerunt in lo cũ, qui dicitur Golgatha, quod eſt Caluariæ locus.] Locus aũt iſte ſic uocatus eſt, quia ibi dãnatitij filii de
Locus caluariæ. collabãtur, ibiq; capitis caluarias amittebãt. Fuerunt tamẽ, q̃ hũc locũ a Caluaria primi hominis ſic nomi- natũ fuiſſe putarũt. [Et dederũt ei uinũ bibere cũ felle & cum guſtaſſet, noluit bibere.] Vnde Pſalmiſta. Et de derunt, inquit, i eſcã meã fel, & in ſiti mea potauerũt
Pſa. 68 me aceto. Guſtauit autẽ, ſed bibere noluit, quia mortis amaritudinẽ, quã guſtaturus erat, momentaneã & cito in dulcedinẽ cõuertendã ſignificabat. [Cum ſero autẽ factũ eſſet, uenit homo quidã diues, ab Arimathæa, nomine Ioſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Ieſu. Hic acceſsit ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu. Tũc Pilatus iuſsit corpus reddi.] Quia.n. iſte Ioſeph diues & nobilis erat, ideo Chriſti corpus tã facile a Pilato potuit impetrare. [Et accepto corpore Ioſeph, inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumẽto ſuo nouo, quod exciderat in petra, & aduoluit ſaxum
Chriſti corpus ut ſumendũ magnum ad oſtiũ monumẽti, & abiit.] Docet nos Ioſeph, qualiter Chriſti corpus ſuſcipere debeamus, docet nos mũdo corde & pura cõſcientia illud ſuſcipere quod ipſe in ſindone mũda inuoluit, & in nouo mõnu mẽto ponit. [Erat aũt ibi Maria Magdalene, & altera Maria, ſedentes cõtra ſepulchrũ.] Merito eis Dñs poſt reſurrectionẽ ſuã pri⁹ apparuit, quæ ſic eũ cuſtodiebãt ſic eũ uidere cupiebãt, & quia eũ iã uidere nõ poterãt ante ipſius ſepulchrũ ſedebãt. Notabãt locũ, quẽ frequẽtare uolebãt, & a quo (ſi fieri poſſet) recedere nolebãt. Tædet iã Iudæorũ audire blaſphemias, cõueniunt iterũ, rogãt Pilatũ ut ſepulchrũ cuſtodiat, quaſi in ſepulchro teneri ualeat, qui ubiq; eſt, & omnia cõtinet. At ille iã fatigatus & eos iã audire contẽnens, [Ite (in quit) uos, & cuſtodite ſicut ſcitis.] Vadunt illi, ſepulchrum muniunt, cuſtodes ponunt, lapidem ſignant, & tam diligenter oĩa faciunt, ut & ipſi, quanuis nolentes, ſibi tamẽ teſtes ſint, Dominum reſurrexiſſe, & nul lo modo ſic poſitum furari potuiſſe.

FERIA SECVNDA, SERMO Leonis Papæ.

Eſt ſermo 14. de paſſione domini.

Gloria, dilectiſsimi, dominicæ paſsionis, de qua nos etiam hodie locuturos eſſe promiſimus, humilitatis maxime eſt miranda myſterio, quæ omnes nos & redemit & docuit, ut unde datũ eſt pre ciũ inde & iuſtitia ſumeretur. Omnipo tentia.n. filii Dei, quæ per eandem eſſentiã æqualis eſt patri, potuiſſet humanũ genus a dominatu diaboli ſo lo imperio ſuæ uoluntatis eruere, niſi diuinis operib⁹ maxime congruiſſet, ut nequitiæ hoſtis aduerſitas de
Ioã. 1. eo, quod uicerat, uinceretur, & per ipſam materiã na
1. Cor. 5. turalis repararetur libertas, per quam generalis fuerat illata captiuitas. Dicente autẽ Euangeliſta, quòd uerbum caro factũ eſt & habitauit in nobis, & dicente Apoſtolo, quod Deus erat in Chriſto, mundũ reconcilians ſibi, oſtenſum eſt, quia unigenitus patris ſummi tale inijt cum humana humilitate conſortium, ut ſuſcepta noſtræ carnis animæque ſubſtãtia, unus atq; idẽ Dei filius permaneret, noſtra augẽdo, nõ propria, quia infirmitas erat prouehẽda, non uirtus, ut cũ ſuo creatori creatura eſſet unita, nihil aſſumpto diuinum, nihil aſſumenti deeſſet humanũ. Hoc cõſiliũ iuſtitiæ & miſericordiæ Dei, licet in præteritis ſeculis quibuſdã uelaminibus fuerit obũbratũ, nõ tamẽ ita obtectũ eſt, ut ſanctorũ, qui ab initio uſq; ad aduentum Domini laudabiles extiterunt, intellectui negaretur, cum & propheticis uerbis, & rerũ geſtarũ ſignificationibus ſalus, quæ in Chriſto erat uentura, promiſſa ſit quã uõ ſolum qui prædicabãt adepti ſunt, ſed etiã omnes, qui prædicantibus crediderunt. Vna enim fides iuſtificat uniuerſorũ temporũ ſanctos, & ad eandẽ ſpem fideliũ pertinet, quicquid per mediatorẽ Dei & hominũ Ieſum Chriſtũ, uel nos confitemur factũ, uel patres noſtri adorauere faciendũ. Nec inter Iudæos atque gẽti- 1. Cor.
les ulla diſtinctio eſt. Siquidẽ ſicut ait Apoſt. circunci- 7.
ſio nihil eſt, p̃putiũ nihil eſt, ſed obſeruatio mãdatorũ Dei. Quę ſi cũ fidei integritate ſeruẽt, ueros Abrahæ
filios.i. perfectos faciẽt Chriſtianos, dicẽte eodẽ Apo- Gal. 3.
ſtolo, Quicũq;.n. in Chriſto Ieſu baptizati eſtis, Chriſtũ induiſtis. Nõ eſt Iudæus neq; Græcus, nõ eſt ſeruus neque liber, nõ eſt maſculus neque fœmina, omnes.n. uos unũ eſtis in Chriſto Ieſu. Si autẽ uos Chriſti, ergo Abrahæ ſemen eſtis, ſecundũ promiſsionẽ hæredes. Nõ eſt ergo dubiũ, dilectiſsimi, naturã humanã in tan tã connexionẽ a filio Dei eſſe ſuſceptam, ut nõ ſolũ in illo homine, qui eſt primogenitus totius creaturæ, ſed
etiã in omnibus ſanctis ſuis unus idemque ſit Chriſtus Proue.
& ſicut a mẽbris caput, ita a capite diuidi mẽbra non 10.
poſſunt. Quanuis.n. nõ iſtius uitæ ſit, ſed æternæ ut ſit Deus omnia in omnibus, tamẽ etiã modo tẽpli ſui, q̃ eſt Eccleſia, indiuiſus habitator eſt ſecundũ quod ipſe promiſit, dicẽs. Ecce ego uobiſcũ ſum omnibus diebus
uſq; ad conſummationẽ ſeculi. Quibus Apoſtolus con Matt.
ſonãs, ait. Ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt prin 28.
cipium, primogenitus ex mortis, ut ſit in omnibus ip Col. 1.
ſe primarum tenẽs, quia in ipſo cõplacuit omnẽ plenitudinem diuinitatis inhabitare, & per eũ reconciliari omnia in ipſo. His autem & pluribus aliis teſtimoniis quid inſinuatur cordibus noſtris, niſi ut per omnia ad eius imaginẽ renouemur, qui permanẽs in forma Dei carnis peccati forma eſſe dignatus eſt? Omnes.n. infir mitates noſtras, quæ ueniunt de peccato, abſque peccati communione ſuſcepit, ut & famis ac ſitis, ſomni & laſsitudinis, mœroris ac fletus affectionibus non careret doloreſque ſæuiſsimos uſq; ad mortis extrema pateretur, quia nemo poſſet laqueis mortalitatis abſolui, niſi ille, in quo ſolo innocẽs erat natura omniũ, ſineret ſe interfici manibus impiorũ. Vnde ſaluator noſter filius Dei uniuerſis in ſe credentibus, & ſacramẽtũ condidit, & exemplũ, ut unũ apprehenderent renaſcendo, alterũ ſequerẽtur imitãdo. Hoc.n. docet B. Petrus Apoſtolus dicẽs, Chriſtus paſſus eſt pro nobis re linquens exẽplũ, ut ſequamini ueſtigia eius, qui pecca-
tũ nõ fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Qui cũ 1. Pe. 2
malediceretur, non maledicebat cũ pateretur, nõ com minabatur. Tradebat autẽ iudicãti ſe iniuſtè, qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignũ, ut peccatis mortui iuſtitiæ uiueremus. Sicut ergo nemo eſt credentiũ, dilectiſsimi, cui dona neganda ſint gratiæ ita nemo eſt, qui non ſit Chriſtianæ debitor diſciplinæ: quia etſi remota eſt myſticæ legis aſperitas, uolũtariæ tamẽ obſeruãtiæ creuit utilitas, dicẽte Ioanne
Baptiſta. Quia lex per Moyſen data eſt, gratia aũt & Ioan. 1.
ueritas per Ieſum Chriſtũ facta eſt. Omnia enim quæ ſecundum legem, ſiue in circunciſione carnis, ſiue in diuerſitatibus hoſtiarum, ſiue in ſabbati obſeruantia præceſſerunt,

præceſſerunt, Chriſtum teſtificata, Chriſti ſunt gratiã
prælocuta, & ipſe eſt finis legis non euacuando ſigni-
Ro. 10. ficationes ipſius, ſed implendo. Qui licet idē ſit author
ueterũ qui nouorum, figuratarũ tamen promiſsionũ ſa
cramenta mutauit, quia promiſſa perfecit, & denũcia
tionibus ceſſationē impoſuit, quoniã denunciatus ad-
Legis uenit. In præceptis autē moralibus nulla prioris teſta
ueteris menti decreta reprobata, ſed Euangelico magiſterio
quæ mu multa ſunt aucta, ut pfectiora & lucidiora eſſent dan
tata, tia ſalutem, quã promittentia ſaluatorē. Omnia igitur
quæ nõ. quæ Dei filius ad reconciliationē mundi & fecit & do
cuit, nõ in hiſtoria tantũ præteritarũ actionum noui-
mus, ſed etiã in præſentium operũ uirtute ſentimus.
Ipſe eſt, qui de ſpirituſancto ex matre editus uirgine,
incontaminatã Eccleſiam ſuã eadē inſpiratione fœcũ
dat, ut per baptiſmatis partum, innumerabilis filiorũ
Dei multitudo gignatur. De quibus dicitur. Qui non
Ioã. 1. ex ſanguinibus, neq; ex uoluntate carnis, neque ex uo
luntate uiri, ſed ex Deo nati ſunt. Ipſe eſt, in quo ſe-
men Abrahæ totius mundi adoptione benedicitur, &
fit patriarcha gentium pater, dum promiſsionis filii fi
de, non carne, naſcuntur. Ipſe eſt, qui nullius gentis ex
ceptionem faciens, de omni natione quæ ſub cælo eſt,
unum ſanctàrum ouium efficit gregem & quotidie im
Ioã. 10 plet quod promiſerat, dicens. Habeo & alias oues, quæ
non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere,
& uocem meam audient, & erit unus grex, & unus pa
Ioã. 21 ſtor. Quamuis enim beato Petro principaliter dicat,
Paſce oues meas, ab uno tamen Domino ipſa om-
nium regitur cura paſtorum, & uenientes ad petram
tã lætis tamq; irriguis paſcuis alit, ut innumeræ oues
dilectionis pinguidine roboratę, ſicut bonus paſtor di
gnatus eſt pro ouibus ſuis animã ſuam ponere, ita &
ipſæ non dubitent pro nomine paſtoris occumbere. Ip
ſe eſt, cui non ſolum glorioſa martyrum fortitudo, ſed
etiam omnium renaſcentium fides in ipſa regenera-
tione compatitur. Dum enim renunciatur diabolo,
& creditur Deo, dum in nouitatem a uetuſtate tranſi-
tur, dum terreni hominis imago deponitur, & cæle-
ſtis forma ſuſcipitur, quædam ſpecies mortis, & quæ-
dam ſimilitudo reſurrectionis interuenit, ut ſuſceptus
a Chriſto, Chriſtumque ſuſcipiens, non idem ſit poſt
lauacrum, qui ante baptiſmum fuit, ſed corpus rege-
Pſ. 76. nerati, fiat caro crucifixi. Hæc cõmutatio, dilectiſsimi
1. Cor. dexteræ eſt excelſi. qui operatur omnia in omnibus, ut
12. ſingulis fidelibus per bonę conuerſationis qualitatem
ipſum piorum operum intelligamus authorem, gra-
tias agentes miſericordiæ Dei, qui innumeris chariſ-
matum donis ita uniuerſum Eccleſiæ corpus exornat,
ut per multos unius luminis radios idem ubique ſplē
dor appareat, nec poſsit niſi gloria eſſe Chriſti, cuius
libet meritũ Chiſtiani. Hoc eſt illud uerũ lumē, quod
Colo. 1 omnē hoīem iuſtificat & illuſtrat, hoc eſt quod eruit
1. Cor. de poteſtate tenebrarum, & trãſfert in regnũ filii dei:
hoc eſt, quod per nouitatē uitæ deſideria animæ pro-
5. uehit, & concupiſcentias carnis extinguit; hoc eſt, ꝙ
paſcha Domini in azymis ſynceritatis & ueritatis le-
gitime celebratur, dũ fermento malitiæ ueteris abie-
cto, noua creatura de ipſo Domino inebriatur & paſci
Matt. tur. Non enim aliud agit participatio corporis & ſan
guinis Chriſti, quam ut in id, quod ſumimus, tranſea-
mus, ut in quo commortui, & cõſepulti, & conreſuſci
tati ſumus, ipſum per omnia & ſpiritu & carne geſte-
mus, dicēte Apoſtolo. Mortui enim eſtis & uita ueſtra
Col. 3. abſcondita eſt cũ Chriſto in Deo. Cum enim Chriſtus
apparuerit uita ueſtra, nunc & nos apparebitis cum ip
ſo in gloria, qui cum patre & ſpirituſſancto uiuit & re
gnat in ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM FERIA HOMILIA
Euſebii Emeſeni.

Ante ſex dies Paſcha uenit Ieſus in Bethaniam, ubi fuerat Lazarus mortuus, quem ſuſcitauit Ieſus, &c. Ioan. 12.

MIrum ſi Euangeliſta omnia hæc ſine ali
qua ſignificatione tam officioſe dicere
uoluit. Bethania. n. domus obedientiæ *Cœna*
interpretatur. Eſto igitur Bethania, ſis *Chriſti,*
obediēs Deo, quatenus ad te Dominus *in ani-*
ueniēs, in domo pectoris tui hoſpitari *ma.*
dignetur. Præpara ei cœnã, crede in eũ, obſerua mãda *Apo. 3.*
re eius. tali. n. cœna delectatur Dñs. Vnde ipſe ait: Ego *Mar-*
ſto ad oſtiũ, & pulſo, ſi quis aperuerit mihi, intrabo ad *tha.*
illũ, & cœnabo cũ ipſo, & ipſe mecũ. Noli iſta quærere *Laza-*
extra te. Tu enim ipſe & Bethania, & Martha, & Laza *rus.*
rus, & Maria eſſe potes. Si bene miniſtraueris, ſi eleemo
ſynas dederis, nudos ueſtieris, infirmos uiſitaueris, a-
liaque his ſimilia feceris, eris Martha. Omnia enim *Ioã. 12*
hæc ad actiuã uitã pertinent, quæ per Martham ſigni *Ezec.*
ficatur. Vis eſſe Lazarus? Fuge mortem ueni ad uitam *18.*
age pœnitentiã, & reſuſcitaberis. Ideo enim hic dici-
tur, quia Lazarus unus erat ex diſcumbentibus cum
eo. Peccator enim quacunque hora conuerſus fuerit,
& ingemuerit, uita uiuet, & non morietur. Quod ſi *Maria*
hoc tibi fortaſſe non ſufficit, ſed altius aſcendere uo-
lens, uis eſſe Maria, uade, uende omnia quæ habes, &
da pauperibus, & ſpretis omnibus quæ mundi ſunt, ſo *Lu. 10*
li lectioni, & orationi, & diuinæ contēplationi uoca-
re ſtudeas. Hanc enim optimam partē elegit Maria,
quæ nõ auferet ab ea. Sequitur. [Maria ergo accepit lī
brã unguēti nardi piſticæ pcioſi, & unxit pedes Ieſu,
& extersit capillis ſuis pedes eiꝰ, & domus impleta eſt
ex odore unguēti] Hoc. n. unguētũ fidē ſignificat. Vn
de & merito piſticũ uocaẽ, quoniã piſtis fides interpre
tatur. Nullo unguēto magis quã hoc delectatur Ieſus.
Sine hoc unguēto ad eum accedere, eũ tangere nõ li-
cet. Impoſsibile eſt enim ſine fide placere Deo. Hoc
unguento impletur domus, hoc tota Eccleſia redolet. *He. 11*
Fœtent igitur Domino infideles, quia hoc unguentũ
non ferunt, Quod autem pedes ungit, & capillis ter-
git principium & finem, Deum & hominem eum
eſſe intelligit. Caput enim pedibus quodammodo
iungit, qui Deum & hominem eum eſſe credit. Vnde *Matt.*
non ſolum pedes, ſed etiam caput, hęc mulier Saluato *26.*
ri noſtro unxiſſe narratur. [Dicit ergo unus ex diſcipu
lis eius, Iudas Simonis Scariothis, qui erat eum tradi-
turus. Quare hoc unguentũ nõ uenditur trecētis dena
riis, & datũ eſt egenis?] Hoc autē ne pietatis affectu &
miſericordiæ ſtudio dixiſſe putaretur, Euãgeliſta ſub-
didit, dicēs. [Dixit autē hoc nõ quia de egenis pertine
bat ad eũ, ſed qa fur erat, & loculos habēs, ea quæ mit
tebãtur portabat.] Nemo igiẽ nos reprehendat, ſi ini-
quos hoīes toleramus & cito ab Eccleſiæ cõmunione
nõ ſeparamus, cũ ipſe Saluator noſter Iudã pateretur,
quem non ſolum proditorem, ſed furem quoque & ſa
crilegium eſſe ſciebat. [Dixit ergo Ieſus. Sine illã, ut in
diē ſepulturæ meæ ſeruet illud.] Hoc autē tale eſt, ac ſi
diceret. Myſterium eſt quod agitur, in quo mors & ſe-
pultura mea cito fieri ſignificatur. Vnde & alius Euan *Mar.*
geliſta dicit. Præuenit ungere corpus meum in ſepul- *14.*
turã [Pauperes enim ſemper habetis uobiſcum. me au
tē nõ ſemper habebitis.] Quid eſt igitur quod alibi ait.
Ecce ego uobiſcũ ſum omnibus diebus, uſq; ad cõſum *Matt.*
mationē ſeculi? Si enim omnibus diebus cum eis eſt. *28.*
quomodo eum non ſemper habebunt? Facilis eſt ſo-
lutio, ſi duarum in Chriſto naturarum memores ſi-
mus. Quod enim ait, Me autem non ſemper habebitis
de

de præſentia carnis intelligere debemus, qoia poſt re-
ſurrectionem die quadrageſimo cœlos aſcendit. [Co-
gnouit ergo rurba multa ex Iudæis, quia illic eſſet, &
uenernnt non propter Ieſum tantum, ſed ut Laza-
rum uiderent, quem ſuſcitauit a mortuis.] Iſti non
amore, ſed admiratione ducebantur, & ſicut ſe ha-
bebat cupiditas hominum, noua uidere & audire cu-
piebant.

FERIA TERTIA, SERMO Leonis Papæ.

Eſt Sermo 7. de paſſione Domini.

SCio quidem dilectiſsimi, paſchale feſtũ
tam ſublimis eſſe myſterii, ut non ſo-
lum humilitatis meæ tenuiſsimum ſen-
ſum, uerum etiam magnorum ingenio
rum ſuperet facultatem: ſed non ita mi
hi diuini operis conſideranda eſt ma-
gnitudo, ut uel diffidam uel erubeſcam de ſeruitute
quam debeo, cum ſacramentũ ſalutis humanæ non li
ceat taceri, etiamſi nequeat explicari. Auxiliantibus
autem orationibus ueſtris, affuturam credimus gratiá
Dei, quę inſpirationis ſuæ rore ſterilitatem noſtri cor-
dis aſpergat, ut linguæ paſtoralis officio, quæ ſancti
gregis auribus ſint utilia, proferantur. Dicente enim
Domino, bonorum omnium largitore, Aperi os tuũ,
Pſ. 80. & ego implebo illud: audemus eidem uerbis prophe-
Pſ. 50. ticis dicere: Labia mea aperies, & os meum annuncia
bit laudem tuam. Incipientes ergo dilectiſsimi,
Euangelicam de paſsione Domini hiſtoriam retracta-
re, diuino intelligimus diſpoſitum fuiſſe conſilio, ut
ſacrilegi iudæorum principes, & impii ſacerdotes, qui
ſæuiendi in Chriſtum occaſiones ſæpè quæſierant, nõ
niſi in ſolennitate paſchali exercendi furoris ſui acci-
perent poteſtatem. Oportebat enim, ut manifeſto
implerentur effectu, quæ diu figurato fuerant promiſ-
ſa myſterio, ut onem ſignificatiuam ouis uera remo-
ueret, & uno expleretur ſacrificio uariarum differen-
tia uictimarum. Nam omnia illa, quæ de immolatio-
ne agni diuinitus per Moyſen fuerant inſtituta, Chri-
ſtum prophetauerunt, & Chriſti occiſionem propriè
nunciauerunt. Vt ergo umbræ cederent corpori, &
ceſſarent imagines ſub præſentia ueritatis antiqua ob-
ſeruantia nouo excluditur ſacramento, hoſtia in ho-
ſtiam tranſit, ſanguine ſanguinis aufertur, & legalis
feſtiuitas dum mutatur, impletur. Vnde cum ſcribas
& ſeniores populi ad impietatis conſilium pontifices
congregarent, omniumque animos ſacerdotum cura
admittendi in Ieſum ſceleris occupaſſet, ipſi ſe docto-
res legis lege priuarunt, & ſpontaneo defectu ritus ſi-
bi patrios ſuſtulerunt. Incipiente enim feſtiuitate
paſchali, qui ornare templum, uaſa mundare, uicti-
mas prouidere, & legitimis purificationibus ſacratio
rem diligentiam adhibere debuerant, parricidialis
odii furore concepto, ad unum opus uacant, & in unũ
facinus ſimili credulitate coniurant, quid aſſecuturi
ſupplicio innocentiæ, condẽnatione iuſtitiæ, niſi ut &
noua myſteria non apprehenderent, & antiqua uiola-
rent? Prouidentibus ergo principibus, ne in ſancto
die tumultus oriretur, non feſtiuitati, ſed facinori ſtu
debatur: nec religioni ſeruiebat hæc cura, ſed crimini.
Diligentes enim pontificis & ſoliciti ſacerdotes, ſedi-
tiones turbarum fieri in præcipua feſtiuitate metue-
bant, non ut populus non peccaret, ſed ne Chriſtus,
euaderet. At Ieſus conſilii ſui certus, & in opere pa-
ternæ diſpoſitionis intrepidus, uetus teſtamentum cõ
ſummabat, & nouum paſcha condebat. Diſcumben-
tibus enim ſecum diſcipulis ad edendam myſticam
cœnam, cum in Caiphæ atrio tractaretur, quomodo
Chriſtus poſſet occidi, ille corporis & ſanguinis ſui *Euchariſtia ſacramẽtum & ſacrificium.*
ordinans ſacramentum, docebat qualis Deo hoſtia de
beret offeri, nec ab hoc quidem myſterio traditore
ſumoto, ut oſtenderetur nulla iniuria exaſperatus, qui
uoluntaria erat impietate præſcitus. Ipſe enim ſibi
fuit materia ruinæ, & cauſa perfidię, ſequẽs diabolum
ducem, & nolens Chriſtum habere rectorem. Di-
cens itaque Dominus: Amen dico uobis, quia unus *Matt.*
ueſtrum me traditurus eſt, notam ſibi proditoris ſui *26.*
conſcientiam demonſtrauit, nõ aſpera, nec aperta im-
pium increpatione confundens, ſed leni & tacita ad-
monitione conueniẽs, ut facilius corrigeret pœniten
do, quem nulla deformaſſet abiectio. Cur infelis Iu
da tanta benignitate non uteris? Ecce parcit auſibus
tuis Dominus, & nulli te niſi tibi indicat Chriſtus.
Nec nomen tuum nec perſona detegitur, ſed ueritatis
& miſericordiæ uerbo, cordis tui tantum arcana tan
guntur. Non Apoſtolici ordinis honor, nec ſacra
mentorum tibi communio denegatur. Redi in in-
tegrum, & depoſito furore reſipiſce. Clementia
inuitat, ſalus pulſat, ad uitam uita te reuocat. Ecce
immaculati & innocentes condiſcipuli tui, ad ſignifi
cationem facinoris expaueſcunt, & omnes ſibi non
edito impietatis authore formidant. Contriſtati
enim ſunt non de conſcientiæ reatu, ſed de humanæ
mutabilitatis incerto, timentes ne minus uerum eſſet,
quod in ſe quiſque nouerat, quam quod ipſa ueritas
præuidebat. Tu autem in hac trepidatione ſancto-
rum, abutereris Domini patientia, & abſcondi te tua cre
dis audacia. Addis impudentiam ſceleri, nec ſigno
euidentiore terreris. Cumque ſe alii a cibo, in quo
indicium Dominus poſuerat, continerent, tu manum
non retrahis a paropſide, quia animum non auertis a
crimine. Secutum itaque eſt, dilectiſsimi, ſicut Ioan
nes Euangeliſta narrauit, ut cum traditori ſuo Domi *Ioã. 13*
nus manifeſtius deſignando panem porrexiſſet intin
ctum, totum Iudam diabolus occuparet, & quem ma
lignis cogitationibus obligaret, iam ipſo impietatis
opere poſſideret. Corpore enim tantum cum cœ
nantibus recumbebat, mente autem ſacerdotum inui
diam, teſtium falſitatem, & furorem imperitæ plebis
armabat. Denique Dominus uidens cui Iudas fla- *Ibid.*
gitio eſſet intentus, Quod facis, inquit, fac celerius.
Vox hæc non iubentis eſt, ſed ſinentis; nec trepidi,
ſed parati, qui habens omnium temporum poteſta-
tem, oſtendit & moram non facere traditori, & ſe
ad redemptionem mundi, paternam exequi uolunta
tem, ut facinus quod a perſequentibus parabatur, nec
impelleret, nec timeret. Poſtquam ergo Iudas per
ſuaſus a diabolo, diſceſſit a Chriſto, ſeque a corpore
Apoſtolicæ unitatis abſcidit, nullo Dominus pauore
turbatus, ſed de ſola redimendorum ſalute ſolicitus,
omne temporis ſpatium, quod a perſequentium uaca
bat incurſu; myſticis ſermonibus, ſacratæque doctri
næ, ſicut Ioannis Euangelio declaratur, impendit, *Ioã. 17*
eleuans ad cœlum oculos, & pro uniuerſa Eccleſia
ſupplicans patri, ut omnes quos dediſſet, daturusquę
eſſet filio pater, unum fierent, & in gloria redem-
ptoris indiuidui permanerent, adiiciens poſtremò il-
lam orationem, qua ait: Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat ca *Matt.*
lix iſte a me. Vbi non exiſtimandum eſt, quòd Ieſus *26.*
paſsionem & mortem, cuius iam diſcipulis ſuis tradi-
derat notionem, uoluerit declinare, cum ipſe Apoſto-
lum Petrum deuota fide & charitate feruentẽ, uti ad
uerſus perſecutores gladio uetet, dicens: Calicem *Ioã. 18*
quem dedit mihi pater, non bibam illum? certum-
que ſit & quod ſecundum Euangelium Ioannis Do
minus ait: Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium *Ioan. 3.*
ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum,

non pereat, ſed habeat uitam æternam: & quod de ipſo ait Apoſtolus Paulus: *Eph. 5* Chriſtus uos dilexit, & tradidit ſemetipſum pro nobis hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis. In ſaluandis enim hominibus per crucem Chriſti, communis erat uoluntas patris & filii, commune cõſilium, nec ulla poterat ratione turbari, quod ante æterna ſecula & miſericorditer erat diſpoſitum, & incommutabiliter præfinitum. Qui ergo uerum, dilectiſsimi, totumque aſſumpſit hominem, ueros & corporis ſenſus, & animi ſuſcepit affectus. Nec quia omnia in illo plena erant ſacramentis, plena miraculis, ideo aut falſis lachrymis fleuit, aut mendaci eſurie cibum ſumpſit, aut ſimulato ſopore dormiuit. In noſtra humilitate contemptus, in noſtra mœſtitudine contriſtatus, in noſtro eſt dolore crucifixus. Paſſiones enim mortalitatis noſtræ ob hoc miſericordia ſubiit, ut ſanaret: ob hoc uirtus recepit, ut uinceret. *Eſ. 53.* Quod Eſaias apertiſsimè prophetauit, dicens: Hic peccata noſtra portat, & pro nobis dolet: & nos putauimus illum eſſe in dolore, & in plaga, & in uexatione, ipſe autem uulneratus eſt propter facinora noſtra, & infirmatus eſt propter peccata noſtra, & liuore eius ſanati ſumus. Cùm igitur Dei filius dicit: Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat calix iſte a me, noſtræ utitur uoce naturæ, & cauſam agit fragilitatis & trepidationis humanæ, ut in his quæ toleranda ſunt, & patientia roboretur, & formido pellatur. Denique ceſſans hoc ipſum petere, excuſato quodammodò noſtræ infirmitatis metu, in quo nobis remanere nõ expedit, in alium affectum tranſit, & dicit: Veruntamen non ſicut ego uolo, ſed ſicut tu. Et iterum: *Matt. 26.* Sed ſi non poteſt, inquit, calix iſte tranſire a me, niſi bibam illum, fiat uoluntas tua. Hæc uox capitis, ſalus eſt totius corporis. Hæc uox omnes fideles inſtruxit, omnes confeſſores accendit, omnes martyres coronauit. Nam quis mũdi odia, quis tentationum turbines, quis poſſet perſecutionum ſuperare terrores, niſi Chriſtus in oĩbus & pro omnibus diceret patri, Fiat uoluntas tua? *Fiat uoluntas tua.* Diſcant igitur hanc uocem omnes Eccleſiæ filii, magno precio redempti, gratis iuſtificati: & cùm aduerſitas uiolentæ alicuius tentationis incubuerit, præſidio potentiſsimæ rationis utantur, ut ſuperato tremore formidinis, accipiant tolerantiam paſsionis. Hinc iam, dilectiſsimi, ad perſtringendum ordinem dominicæ paſsionis ſermo eſt dirigendus, quem, ne uos cumulo prolixitatis oneremus, in ſextam ſabbati, diuiſo communi labore differamus. Aderit precantibus uobis gratia Dei, quæ mihi ſoluendi debiti tribuat facultatem, per Dominum noſtrum Ieſus Chriſtum, uiuentem & regnantem cum patre & ſpiritu ſancto, Amen.

EADEM FERIA, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Amen amen dico uobis, non eſt ſeruus maior domino ſuo, neque apoſtolus maior eo, qui miſit illum, &c. Ioan. 13.

SI, inquit, ſcitis quæ fecerim uobis, & hoc exẽplum ſequuti, feciſtis ſimiliter aliis quemadmodum ego feci uobis, beati eritis. Sed quare ueſtris æqualibus non facitis, qđ me uobis meis ſeruis & diſcipulis facere uidetis? [Non de omnibus uobis dico: ego ſcio quos elegerim.] Dixi, inquit, uobis. Beati eritis, ſed non omnibus dixi. illis dixi, qui facturi ſunt, ex illis dixi quos elegi, non tantùm ad Apoſtolatum, uerùm etiam ad beatitudinem. Ad Apoſtolatum enim & Iudas electus eſt. Vnde & ſuperius Dominus ait: Nónne ego uos duodecim elegi, & unus ex uobis diabolus eſt? *Ioã. 6.* [Sed ut adimpleatur ſcriptura: Qui manducat meum panem, leuabit contra me calcaneum ſuum.] Sic enim ſcriptum eſt: Homo pàcis meæ, in quo ſperabam, qui edebat panes meos, *Pſ. 40.* ampliauit aduerſum me ſupplantationẽ. [Amodò dico uobis priuſquam fiat, ut credatis cùm factum fuerit, quia ego ſum:] Ille, ſubauditur, de quo illa ſcriptura hoc dicit. [Amen amen dico uobis, qui accipit ſi quem miſero, me accipit, & qui me accipit, accipit eum qui miſit me.] Quamuis enim aliter ſit pater in filio, & aliter filius in Apoſtolis, tamen quia Chriſtus in eis eſt, quicũque accipit Apoſtolos, accipit & Chriſtum. [Cum hoc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu, & proteſtatus eſt, & dixit: Amen amen dico uobis, quia unus ex uobis tradet me.] Spiritu enim turbatur, *Turbatio ſpiritalis, Carnalis.* qui ſpiritaliter turbatur, Spiritualis enim turbatio, ad pietatem & miſericordiam ſpectat, carnalis autem turbatio iram excitat & furorem. Spiritu igitur turbatur Ieſus, ſiue quia diſcipulus eum tradit, & tradendo perit, ſiue ut nos doceat quid agere debeamus, quã do in magnum facinus & ſcelus aliquem hominem ruere uidemus. Erat autẽ Iudas unus ex eis, quia carnaliter conuerſabatur cum eis, quamuis mente & fide iam receſsiſſet ab eis. Inter eos ad Apoſtolatum electus fuerat, ſed cum eis ad uitam ęternam prædeſtinatus non fuerat. [Aſpiciebant ergo ad inuicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret.] Vnuſquiſque ſibi timebat, quod in conſcientia non habebat, quia eum mentiri non poſſe ſciebant. [Erat ergo recumbens unus ex diſcipulis in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus.] Quis eſt enim iſte diſcipulus, niſi idem ipſe qui hæc ſcribit, beatus Ioannes, qui ſecundùm conſuetudinem ſanctarum ſcripturarum, ſic de ſe quaſi de alio loquitur? Sic enim Moyſes frequẽter dicit, Loquutus eſt Dominus ad Moyſen, & alii prophetæ ſimiliter. Recumbebat autem diſcipulus iſte in ſinu. i. in pectore Ieſu, & ſuper illum fontem ſapientiæ, de quo omnia hæc haurire promeruit, quæ per totum hoc Euangelium tam affluenter nobis eructat. [Innuit ergo huic Simon Petrus, & dicit ei: Quis eſt de quo dicit?] Innuit (inquit). i. admonuit ſecretò, ut de quo diceret, interrogaret. [Itaque cum recubuiſſet ſupra pectus Ieſu, dicit ei, Domine, quis eſt qui tradet te? Reſpondit Ieſus, Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simonis Scariothis.] In eo fortaſſe quod panem intinctum ei dabat, eum diabolica nigredine tinctum & infectum ſignificabat, [Et poſt buccellam, tunc in illũ introiuit Satanas.] Introierat enim iam anteà in eum Satanas ad tentandum & decipiendum, ſed tunc primum intrauit in eum ad poſsidendum. *Satan occupat Iudã.* Et forſitan adhuc dubitabat, atque timebat, ne Iudas reſipiſceret & a proditione quieſceret, ſed poſtquam per buccellam deſignatũ uidit, quaſi proprium inuaſit, & ſuæ ſeruituti eum ſubiugauit. [Dicit ei Ieſus, Quod facis, fac citius.] Nõ præcipiẽdo hoc dixit, ſed prædicendo, quia uidebat eius animũ præ nimio deſiderio accelerandi quod cœperat, non poſſe quieſcere. [Hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium, ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quod dixiſſe ei Ieſus, Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, aut egenis ut aliquid daret. Cũ ergo accepiſſet buccellam, exiuit continuò. Erat aũt nox.] Bene, q̃a nox erat, quoniã in noctẽ & in mortẽ: & in tenebras ibat. [Cũ ergo exiſſet, dicit Ieſus, Nũc clarificatꝰ eſt filiꝰ hominis, & clarificatꝰ eſt Deus in eo. Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificauit eũ in ſemetipſo, & continuo clarificauit eum.]

Nunc,inquit,quia filius noctis & tenebrarum receſsit a diſcipulis meis, nunc filius hominis clarificatus eſt in eis,nunc nihil caliginis & tenebrarum ſentit in eis. Et Deus clarificatus eſt in eo, quia nihil tenebrarum
Ioã. 1 aliquando diuinitas ſenſit in eo. Ipſe eſt enim illa lux quæ in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Quanuis igitur clarificetur in aliis, in ſe
Chriſtus ut clarificetur. tamen clariſsimus eſt. In aliis enim clarificatur dum illi clarificantur, qui eius membra ſunt. Similiter autem & Deus clarificatus eſt in eo, quia clarum fecit eum. Et hoc eſt quod ait: Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificauit eum. In quo? In ſemetipſo. Quando? Continuò. Quid eſt continuò? ſtatim ut genitus eſt. Cæteri enim homines prius generantur & naſcuntur, deinde per pœnitentiam, per baptiſmum, & per miniſterium ſacerdotum regenerantur & clarificantur. Filius autem hominis non prius genitus eſt, quam clarificatus. Diuinitas enim humanitati coniuncta, ſtatim in ipſa unitione ſiue commixtione hominem illum aſſumptum ſanctificauit & clarificauit, & ab omni corruptela primæ præuaricationis mundauit. Dicatur ergo: Nunc filius hominis clarificatus eſt in diſcipulis ſuis, in quo filio hominis Deus clarificatus eſt continuò, ut ſe humanitati coniunxit, quam ipſe in ſemetipſo clarificauit & ſanctificauit. [Filioli, adhuc modicũ uobiſcum ſum.] Hoc autem de carnis præſen-
Ioã. 7 tia dicit, quæ non poſt multos dies aſcendit. [Quæretis me, & ſicut dixi Iudæis, quò ego uado, uos non poteſtis uenire, & uobis dico modò.] Quærebant enim diſcipuli uidere Ieſum, & deſiderio quærebant, quia ſemper cũ eo eſſe cupiebãt. Vnde Apoſtolus ait: Cupio
Phil. 1. diſſolui, & eſſe cũ Chriſto. Sed non poterant tunc uenire quò ipſe ibat, quanuis illuc poſteà ituri erant. Vnde & ſubdidit: [Et uobis dico modò.] Iudæis (inquit) abſolutè dixi, Quo ego uado, uos non poteſtis uenire: uobis autem dico, quia nõ poteſtis uenire modò, quò ego uado. Prius enim nos oportet ire, & prædicare Euangelium omni creaturæ. [Mandatum nouum do uobis, ut diligatis inuicem, ſicut dilexi uos.] Diligere
Leuit. 19. nanque non eſt nouum mandatum, ſed ſic diligere ſicut ipſe dilexit, nouum mandatum eſt. Lex enim proximos diligere præcepit, ſed pro eis mori non præcepit. [In hoc cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionẽ habueritis ad inuicẽ. Dixit ei Simon Petrus: Domine, quò uadis? Reſpondit ei Ieſus: Quò ego uado, nõ potes me modò ſequi, ſequeris autẽ poſteà. Dicit ei Petrus: Quare nõ poſſum te modò ſequi? animã meã pro te ponã. Reſpõdit ei Ieſus: Animã tuã pro me pones? Amen amẽ dico tibi, nõ cãtabit gallus,
Marc. 14. donec me ter neges.] Solus Marcus dicit, Non cantabit bis Gallus. Vt igitur Euangelia cõueniant, ſic dicatur: Non cantabit, id eſt, non complebit cantũ, donec me ter neges. Huic autẽ ſimile eſſet, ſi diceremus: Non prius cœnauit Ieſus, quam lauit pedes diſcipulorũ: id eſt, nõ prius cœnã cõpleuit, & ſi prius cœnare cœpit.

FERIA QVARTA, SERMO LEONIS PAPÆ.

Eſt Sermo 19. de paſſione Domini. SAcram, dilectiſsimi, dominicæ paſsionis hiſtoriam, euangelica (ut moris eſt) narratione decurſam, ita omnium ueſtrum arbitror inhæſiſſe pectoribus, ut unicuique audientium ipſa lectio quædam facta ſit uiſio. Habet enim hanc potentiam fides uera, ut ab his mente non deſit, quibus corporalis præſentia intereſſe non potuit: & ſiue in præteritum redeat, ſiue in futurum ſe cor credentis extendat, nullas ſentiat moras temporis cognitiu ueritatis. Adeſt ergo ſenſibus noſtris imago rerum pro noſtra ſalute geſtarum, & quicquid tunc diſcipulorum perſtrinxit animos, noſtros quoque tangit affectus, non quòd aut triſtitia deprimimur, aut ſæuitia furentium Iudæorum terremur, cum etiam eos, quo illius tempeſtatis magnitudo concuſsit, ad inuictam conſtantiam reſurrectio Domini aſcenſioque prouexerit: ſed quia in cognitionem uenit, quales tunc Hieruſalem populi, & quales fuerint ſacerdotes, cum magno accipimus tremore mentium tantum facinus impiorum. Quanuis enim ad ſalutem humani generis pertineret paſsio ſaluatoris, & æternæ mortis uincula temporali ſint Domini morte dirupta, aliud tamen crucifixi patientia, aliud crucifigentium egit inſania: nec ad eoſdem rerum exitus miſericordia & ira tendebant, cum eiuſdem ſanguinis fuſione Chriſtus ſolueret mundi captiuitatem, Iudæi interficerent om-
nium redẽptorem: Obdurauit igitur carnalem Iſrael *Obduratio iudaorũ.*
malignitas ſua, & nihil ei legis teſtificatio, nihil myſteriorum imagines, nihil prophetarum oracula profuerunt, cum paſcha Domini tot ſeculis celebratum, *Ioã. 1*
in eo Ioannes doceret impletum, de quo publica proteſtatione dicebat: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Repugnat iniquitas iuſtitiæ, cæcitas luci, mẽdacium ueritati: ſed de ſæuitia obluctantium, de ſcelere crudelium obtinuit Ieſus æternæ diſpoſitionis effectum: & ita humano generi ſua morte conſuluit, ut ſacramentum ſalutis etiam ipſis perſecutoribus non negaret. Qui enim uenerat uniuerſis credentibus omnia peccata dimittere, a generali indulgentia nec Iudaicum uoluit crimen excludere. Quorum itaque perfidiam deteſtamur, eorum fidem, ſi conuer-
tantur, amplectimur: & imitantes miſericordiam Do *Lu. 23*
mini, qui pro eis, a quibus erat crucifixus, orabat, nos *Ro. 10.*
quoque cum B. Paulo Apoſtolo noſtras iungimus preces, & ut ille populus miſericordiam conſequatur optamus, ob cuius offenſionem gratiam reconciliationis accepimus, quoniam ſicut ait idem magiſter gen-
tium: Concluſit Deus omnia incredulitate, ut om- *Ro. 11.*
nium miſereatur. Quid autem illud fuit, quod & Iudæis intellectum abſtulit, & ſapientium mundi corda turbauit, niſi crux filii Dei, quæ & philoſophicam uaneſcere prudentiam, & Iſraeliticam fecit caligare doctrinam? Omnem nanque ſenſum humanæ mentis exceſsit diuini altitudo conſilii, cum placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes, ut mirabilior fieret coſtantia fidei ex difficultate creden- *Crux Chriſti apud iudaos & philoſophos q̃d effecerit.*
di. Inconſequens enim & irrationabile uidebatur recipere animo, quòd creatorem omnium naturarum in ſubſtantia ueri hominis uirgo intemerata peperiſſet, quòd ęqualis patri filius Dei, qui impleret omnia, & contineret uniuerſa, furentiũ manibus comprehendi, iniquorum iudicio condemnari, & poſt dedecora illuſionũ cruci ſe permiſiſſet affigi. Sed in his omnibus ſimul ſunt & humilitas hominis, & celſitudo deitatis: nec miſericordiæ ratio maieſtatẽ miſerentis obſcurat, quia de ineffabili potẽtia factũ eſt, ut dũ homo uerus eſt in Deo inuiolabili, & Deus uerus eſt in carne paſsibili, cõferret homini gloria per cõtumeliã, incorruptio per ſupplicium, uita per mortẽ. Niſi enim uerbũ caro fieret, & tã ſolida exiſteret unitas in utraq; natura, ut à ſuſcipiente ſuſceptam, nec ipſum breue mortis tempus adiungeret, nunquam ualeret ad æternitatem redire mortalitas. Sed affuit nobis in Chriſto ſingulare præſidiũ, ut in natura paſsibili mortis conditio non maneret, quam impaſsibilis eſſentia recepiſſet, & per id quod nõ poterat mori, poſſet id q̃d erat mortuũ ſuſcitari. Huic ſacramento, dilectiſsimi, ut inſeparaliter

congruamus, magna nobis & animi & corporis intentione nitendum eſt, ut cum grauiſsimi ſit piaculi feſtū paſchale negligere, periculoſius ſit eccleſiaſticis quidem conuentibus iungi, ſed in dominicæ paſsionis cōſortio non haberi. *Matt. 10.* Nam dicente Domino, Qui nō accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus: *2.Ti.2* Et dicente Apoſtolo, Si compatimur, & conregnabimus, *Verus Chriſti cultor.* quis uerè Chriſtum paſſum, mortuum & reſuſcitatum colit, niſi qui cum ipſo & patitur, & moritur, & reſurgit. Et hæc quidem in omnibus Eccleſiæ filiis ipſo iā rege narrationis ſunt inchoata myſterio, ubi peccati interitus uita eſt renaſcentis, & triduanā Domini mortem imitatur trina demerſio, ut dimota quadam aggere ſepulturæ, quos ueteres ſuſcepit ſinus fontis, eoſdem nouos edat unda baptiſmatis. *Crux perpetuò ferenda.* Sed implendum eſt nihilominus opere, quod celebratū eſt ſacramēto, & natis de ſpiritu ſancto, quantumcunq; ſupereſt mūdani tēporis, non ſine crucis ſuſceptione ducendū eſt. Quamuis.n. forti & crudeli tyranno per potentiā crucis Chriſti uaſa antiquæ deprędationis erepta ſint, & dominatio principis mundi a redēptorū ſit eiecta corporibus: inſidiari tamen ēt iuſtificatis eadem malignitas perſeuerat, & multis modis eos, in quibus non regnat, impugnat: ut ſi quas animas negligentes imprudenteſq; repererit, ſeuerioribus eas laqueis rurſus innectat, & a paradiſo Eccleſiæ raptas, in conſortiū ſuæ damnationis inducat. Vnde cum quiſpiam ſe limites obſeruantię Chriſtianæ ſentit excedere, & in id cupiditates ſuas tendere, quod eū a recto itinere faciat deuiare, recurrat ad crucem Dñi, & ligno uitæ motus noxiæ uolūtatis affigat, ac uoce prophetica ad Dominū *Pſ. 118* clamet, & dicat: Confige clauis à timore tuo carnes meas: a iudiciis.n. tuis timui. Quid autem eſt clauis timoris Dei carnes habere confixas, niſi corporeos ſenſus ab illecebra illiciti deſiderii ſub metu continere diuini iudicij: ut qui reſiſtit peccato, & concupiſcentias ſuas (ne quid morte dignū operetur) interficit, audeat *Gala.6* cum Apoſtolo dicere: Mihi aūt abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mūdus crucifixus eſt, & ego mundo? ibi ergo ſe cōſtituat Chriſtianus, quò eū ſecum ſuſtulit Chriſtus: & ad id dirigat oēm uiā ſuā, ubi ſcit humanā ſaluatam eſſe naturā. Paſſio.n. Dñi uſq; ad finē producitur mundi, & ſicut in ſanctis ſuis ipſe honoratur, ipſe diligitur, & in pauperibus ipſe paſcitur, ipſe ueſtitur: ita in omnibus, qui pro iuſtitia aduerſa tolerant, ipſe compatitur: niſi forte æſtimandum eſt, multiplicata per orbem fide, & rareſcente impiorum numero, omnes perſecutiones, & omnia quæ aduerſus beatos martyres ſæuierunt, finita eſſe certamina, tanquam ſuſcipiendę crucis illis tātum neceſsitas incubuerit, quibus ad expugnandam Chriſti dilectionem atrociſsima ſunt illata ſupplicia. Sed aliud ſeruientium Deo pietas experitur, aliud etiā *2.Ti.3* Apoſtoli prædicatio proteſtatur, qui dicit. Omnes qui uolunt piè uiuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur. Qua ſententia nimis tepidus & ſegnis oſtenditur, qui nulla perſecutione pulſatur. *Pacem in mundo qui habeāt.* Pacem enim cū hoc mundo niſi amatores mundi habere non poſſunt, & nulla unquam iniquitati cum ęquitate communio, nulla mendacio cum ueritate concordia, nullus eſt tenebris cum luce conſenſus: quia etiam ſi pietas bonorum cupiat malos corrigi, conuerſionemq; multorum per gratiam Dei miſerantis obtineat: malignorum tamen ſpirituum aduerſus ſanctos inſidiæ non quieſcūt, & ſiue occulto dolo, ſiue aperto prælio, in omnibus fidelibus propoſitum bonæ uoluntatis infeſtant. Inimicum nanque illis eſt omne quod rectum, omne quod caſtum eſt, & quum eis nihil in quenquam amplius liceat, quàm iuſtitia diuina permiſerit, quæ dignatur ſuos aut corripere diſciplina, aut exercere patientia: agunt tamen uerſutiſsima arte fallaciæ, ut ex arbitrio *Verſutia dæmonū.* propriæ poteſtatis, aut lædere uideantur, aut parcere, & multis (quod dolendum eſt) ita per nequitiam ſimulationis illudunt, ut quidam illos & timeant pati inſenſos, & uelint habere placatos, quum beneficia dæmonum omnibus ſunt nocentiora uulneribus: quia tutius eſt homini inimicitiam diaboli meruiſſe, quàm pacem. Sapientes itaq; animæ, quæ unum timere, unū diligere, & in unum ſperare didicerunt, mortificatis cupiditatibus, & crucifixis corporis ſenſibus, ad nullum hoſtium metum, ad nullum inclinantur obſequium. Voluntatem enim Dei etiam ſibi præferunt, & tanto amplius ſe amant, quanto amplius pro Dei amore ſe non amant. Cumque audiunt ſibi diuinitus dici, *Ec.18.* Poſt cōcupiſcentias tuas nō eas, & a uolūtate tua auertere: diuidunt affectus ſuos, & legem mentis a corporis lege diſcernunt, ut ex quadam ſe parte ſibi denegent, perdentes ſe in his, quæ carnaliter diligunt, & inuenientes ſe in his, quæ ſpiritaliter cōcupiſcunt. Sanctum igitur paſcha dilectiſsimi, in talibus membris corporis Chriſti legitimè celebratur, & nihil illis deeſt †triumphi, quos paſsio ſaluatoris obtinuit: quoniā *†triumphis.* in his, qui Apoſtolico exemplo caſtigant corpus ſuū, & ſeruituti ſubiiciunt, iidem hoſtes eadem fortitudine conteruntur. *1.Co.9* Et nunc enim a Chriſto uincitur mūdus, & cum ſeruis eius quorumcunque uitiorum incētiua ſuperantur, ipſius uirtus eſt, ipſiuſque uictoria. Hæc, dilectiſsimi, quæ ad participationem crucis pertinent, ſufficienter (ut arbitror) ueſtris ſunt hodiè auribus intimata, ut paſchale ſacramentum etiam in mēbris corporis Chriſti legitimè celebretur. Supereſt, ut de obtinendo reſurrectionis conſortio diſſeramus. Quod ne continuato ſermone, & mihi & uobis fiat oneroſum, in diem ſabbati promiſſa differemus. Aderit, ut credimus, gratia Dei, ut debitum noſtrum ipſius auxilio compleatur, qui uiuit & regnat cum patre & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM FERIA, HOMILIA
Euſebij Emeſeni.

Appropinquabat autem dies feſtus azymorum, qui dicitur Paſcha, & quærebant principes ſacerdotum, quomodo Ieſum interficerent: timebant uerò plebem, &c. Luc. 22.

VEnit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha, & miſit Petrū & Ioannem, dicens: Euntes parate nobis Paſcha, ut manducemus. *Lu. 22*]Mittit Dominus Petrum & Ioannem parare Paſcha. Quibus introeuntibus ciuitatem, occurrit homo amphoram aquæ portans, quem ipſi ſequuntur in domum, in quam intrat. Et oſtendit eis paterfamilias cœnaculum magnū ſtratum. *Duo diſcipuli, 2. Teſtamenta.* Iſti enim duo Chriſti diſcipuli, duo teſtamenta ſunt, quæ dum diuina inſpiratione mittuntur ad ciuitatem pectoris noſtri, Paſcha ibi parant, quia quid agnus ille ſecundū legem immolatus ſignificet, & qualiter Paſcha noſtrū immolatus eſt Chrs, nos docent & intelligere faciūt, quibus interior homo occurrit, qui quoniam baptizatus eſt, amphoram aquæ non immeritò portare dicitur. *Homo interior.* Nemo enim non baptizatus, hanc amphorā portat. Hunc igitur ſequuntur uſq; in domum, uſq; in cordis ſecretarium interius, ibique inueniunt patremfamilias,

Intellectus. milias, i. intellectum, a quo interior noſtra familia regitur & gubernatur. [Et ipſe oſtendit eis cœnaculum *Fides uiua.* magnnm ſtratnm,] per quod fidem intelligimus, aliis uirtutibus ornatam. Ibi enim hæc cœna paratnr, quia *Eſ. 7.* per fidem reuelatur. Vnde rectè dicitur: Niſi credideritis, non intelligetis. Hoc enim cœnaculum infideles non habet. [Et cum facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo, & ait illis: Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare uobiſcum, antequam patiar.] Multum (inquit) hoc paſcha uobiſcum manducare deſideraui, ut uetera complerem, & ad noua tranſirem. [Dico enim uobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur io regno Dei.] id eſt, donec in Eccleſia ſpiritualiter intelligatur, & agatur. [Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis: & ego diſpono nobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus, regnum, ut edatis & bibatis ſuper menſam meã in regno meo, & ſedeatis ſuper ſedes, iudicantes duodecim tribus Iſrael.] Sic (inquit) ego uobis Eccleſiæ regnũ trado & diſpono, ſicut & pater meus mihi illud diſpoſnit, ut mea uice illud regatis, & ſuper menſam meam edatis panẽ uerum qui de cœlo deſcendit, & bibatis calicem noui teſtamenti. Hoc autem & de illa cœleſti mẽſa intelligi poteſt, in qua ſancti ſola ſummi boni contemplatione reficiuntur: De qua Pſalmiſta, *Pſ. 16.* Ego (inquit) cum iuſtitia apparebo conſpectui tuo: ſatiabor dum manifeſtabirur gloria tũa. [Ait autem Dominus Simoni: Simon, ecce Satanas expetiuit, ut cribraret uos ſicut triticum.] Sicut enim olim beatum Iob, ita & Apoſtolos ex Dei permiſſione cribrauit ſi quid forſitam zizaniæ & corruptionis in eis inueniret. [Et dixit eis: Quando miſi uos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit uobis? At illi dixerunt, Nihil.] Nihil enim eis deeſſe poterat, quos Dominus ipſe regebat. Vnde Pſalmiſta: *Pſ. 22.* *Matt. 10.* Dominus regit me, & nihil mihi deerit. Miſerat enim eos Dominus non prædicare, ſed infirmos ſanare, dicens eis: Ite, ſanate omnes languores, omneſq; infirmantes. Ideoque neque ſacculo indigebant, neque pera, neque calceamentis. Nondum enim calceati erant in pręparatione Euangelii pacis. [Dixit ergo eis: ſed nunc qui habet ſacculum, tollat, ſimiliter & peram.] Nunc (inquit) & ſacculum & peram uos ferre concedo, non ad colligendum, ſed ad tribuendum: non nt aliena in eis coaceruetis, ſed ut inde trahatis, quod aliis detis. Hæc enim duo præter *Sacculum & pera.* hoc quod miſericordiam & largitatẽ indicant, utrunqne etiam teſtamentum ſignificant. Ex his enim, quaſi ex ſacculo & pera, cunctis diuitiis plenis trahebant Apoſtoli unde mentes famelicas & ſitientes reficerẽt. Securi ſint igitur Apoſtoli, & nihil timeant, quia nihil deerit eis portantibus ſacculum & peram, quibus nec prius aliquid defuit ſine ſacculo & pera. [Et qui non habet, uendat tunicam ſuam, & emat gladium.] *Gladius ſpiritus.* Qui (inquit) non habet gladium ſpiritus, quod eſt uerbum Dei, uendat tnnicam ſuam, & emat eum, ut omnibus exutus, nudus nudam crucem ſequatur. His igitur uerbis apertè monſtratur, quòd illi ſoli prædicare & gladium ſpiritus ferre debent, qui ſimul cum *Matt. 19.* Apoſtolo dicere poſſunt: Ecce nos reliqnimus omnia, & ſequuti ſumus te. Qui enim nihil poſſidet, meritò nudus & abſque tunica dicitur. [Dico enim uobis, quoniam adhuc hoc, quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me. Et cum iniquis depntatus eſt. etenim ea quæ ſunt de me, finem habent.] Adhuc (inquit) parum quod reſtat, oportet impleri in me. Penè enim iam finita ſunt, quæ de me ſecundum carnem ſcripta ſunt: ſed adhuc illud reſtat, ut cum iniquis me deputantes Iudæi, crucifigant. Et tunc tandem ego a prædicatione ceſſabo: uos autem omnibus uenditis emite gladium, accingimini, & ad prædicandum uos præparate. [At illi dixerũt, Domine, ecce gladii duo hic. At illi dixit eis, Satis eſt.] Sufficiunt. n. duorum teſta- *2. Gladij duorum teſtamentorum.* mentorum gladii, ad totius prædicationis opus peragendnm. Vide quam benè omnia conueniant, quanuis quid uerba Domini ſignificarent, Apoſtoli nõ intelligebant. [Et apparuit illi angelus Domini de cœlo confortans eum, & factus eſt in agonia, & prolixius orabat, & factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.] Hæc enim pugna ſaluatoris noſtri, martyrum agones & certamina ſignificabat. Ille ſndor ſanguineus, eorum ſanguinem de toto eius *Sudor ſanguineus.* corpore (quod eſt Eccleſia) ubiq; fundendum manifeſtabat. Orabat autem prolixius, quatenus nobis oſtẽderet, quid in tali pugna agere debeamus, ut angelorũ conſolationem recipere mereamur. Cætera quæ ſequuntur, in Matthæo expoſita ſunt.

IN COENA DOMINI EX tractatu D. Auguſtini Epiſcopi in Pſalmum 63.

Exaudi Deus orationem meam dum tribulor, a timore inimici erue animam meam.] Sæuierunt inimici in martyres. Quid orabat iſta uos corporis Chriſti? Hoc orabat, ut eruerentur ab inimicis, & non eos poſſent occidere inimici. Ergo Exauditi non ſuot, quia occiſi ſunt, & de- *Ec. 2.* ſeruit Deus contritos corde ſeruos ſuos, & ſperantes in ſe deſpexit? Abſit. Quis enim inuocauit Dominum, & derelictus eſt ab eo? Quis ſperauit in eum, & deſertus eſt ab eo? Exaudiebantur ergo, & occidebantur, & tamen ab inimicis eruebantur. Alii timentes conſentiebant & uiuebant, & tamen ipſi ab inimicis abſorbe- *Pſ. 96.* bantur. Occiſi eruebantur, uiuentes abſorbebantur. Inde eſt illa uox gratulationis, Forſitan uiuos abſorbuiſſent nos. Multi abſorpti, & uiui abſorpti, multi mortui abſorpti. Qui putarunt inanem eſſe fidem Chriſtianam, mortui abſorpti ſunt. Qui antem ſcientes ueritatem eſſe prædicationem Euangelii, Chriſtũ eſſe filium Dei ſcientes, & hoc credentes, & hoc intus tenentes, ceſſerunt tamen doloribus, & idolis ſacrificauerunt, uiui abſorpti ſunt. Illi abſorpti, quia mortui, illi autem, qnia abſorpti, mortui. Nõ. n. abſorpti uiuere potuerunt, quanuis uiui abſorberentur. Ergo hoc erat uox martyrum, [A timore inimici erue animã meam,] Nõ ut me nõ occidat inimicus, ſed ut non *Matt. 10.* timeã occidentẽ inimicũ. Hoc orat in pſalmo impleri ſeruus, ꝙ modò Dñs iubebat in Euãgelio. Quid modò iubebat Dñs? Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non poſſunt occidere, ſed potius eum timete, qui haber poteſtatem & animam & corpus oc- *Lu. 12* cĩdere in gehennam ignis. Et repetiuit, Ita dico uobis, eum timete. Qui ſunt qui corpus occidunt? Inimici. Quid iubebat Dominus? Ne timerentur. Oretur ergo ut præſtet quod iubet. [A timore inimici erue animam meam.] Erue a timore inimici, & ſubde timnri tuo. Non timeam eum qui corpus occidit, ſed timeam eum, qui habet poteſtatem & corpus & animam occidere in gehennam ignis. Non eoim a timore uolo eſſe immunis, ſed a timore inimici liber, ſub timore Domini ſeruus. [Protexiſti me a conuentu malignantium, a multitudine operantium iniquitatem.] Iam ipſum caput noſtrũ intueamur. Multi martyres talia paſſi ſunt, ſed nihil ſic elucet, quomodò caput marty-

 rum.

rum. Ibi melius intuemur, quod illi experti ſunt. Pro-
tectus eſt à multitudine malignantium, protegente ſe
Deo, protegente carnem ſuam ipſo filio, & hominem
quem gerebat, quia filius hominis eſt, & filius Dei. Fi-
lius Dei propter formam Dei, filius hominis propter
Ioã. 10 formam ſerui: habens in poteſtate ponere animam
ſuam, & recipere eã. Quid ei potuerunt facere inimi-
ci? Occiderunt corpus, animam non occiderunt. In-
tendite. Parum ergo erat Domino hortari martyres
uerbo, niſi firmaret exemplo. Noſtis qui conuentus
erat malignantium Iudæorũ, & quæ multitudo erat
operantium iniquitatem. Quam iniquitatem? Quia
uoluerunt occidere Dominum Ieſum Chriſtum. Tan
Ioã. 10 ta opera bona, inquit, oſtendi uobis, propter quod ho-
rum me uultis occidere? Pertulit omnes infirmos eo-
rum, curauit omnes languidos eorum, prædicauit re-
gnum cœlorum, nõ tacuit uitia eorum, ut ipſa potius
eis diſplicerent, non medicus a quo ſanabantur. His
omnibus curationibus eius ingrati, tanquam multa
febri phrenetici, inſanientes in medicum, qui uene-
rat curare eos, excogitauerunt conſilium perdendi cũ:
tanquam ibi uolentes probare, utrum uerè homo ſit,
qui mori poſſit, an aliquid ſuper homines ſit, & mori
ſe non permittat. Verbum ipſorum agnoſcimus in ſa-
Sap. 2. pientia Salomonis: Morte turpiſſima, inquiunt, con-
dẽnemus eũ. Interrogemus eũ: erit.n. reſpectus in ſer
monibus illius. Si.n. uerè filius Dei eſt, liberet eũ. Vi-
deamus ergo, quid factũ ſit. [Quia exacuerunt tanquã
gladium linguas ſuas.] Filii hominum, dentes eorum,
arma & ſagittæ, & lingua eorũ gladius acutus. Quod
Pſ. 56. dicit & alius Pſalmus, ſic & hic: [Exacuerunt tanquã
gladium linguas ſuas.] Non dicant Iudæi, Non occi-
dimus Chriſtum. Etenim propterea eum dederunt iu
dici Pilato, ut quaſi ipſi a morte eius uiderentur im-
munes. Nam cum dixiſſet eis Pilatus, Vos eum occi-
Ioã. 18 dite, reſponderunt: Nobis nõ licet occidere quenquã.
Iniquitatem facinoris ſui in iudicem hominem refun
dere uolebant. Sed nunquid Deum iudicem fallebant?
Quid fecit Pilatus? In eo ipſo quod fecit, aliquantum
particeps fuit: ſed in comparatione illorum multo ip-
ſe innocentior. Inſtitit.n. quantum potuit, ut illum ex
eorum manibus liberaret. nam propterea flagellatum
produxit ad eos. Non perſequendo Dominum flagel-
lauit, ſed illorum furori ſatisfacere uolens, ut uel ſic
iam miteſcerent, & deſinerent uelle occidere, cum fla-
gellatum uiderent. Fecit & hoc. At ubi perſeuerauе-
runt, noſtis illum lauiſſe manus, & dixiſſe, quod ipſe
non feciſſet, mundum ſe eſſe à morte illius. fecit tamẽ.
Matt. 27. Sed ſi reus, quia fecit uel inuitus, illi innocentes, qui
coegerunt ut faceret? Nullo modo. Sed ille dixit in eã
ſententiam, & iuſſit eum crucifigi, & quaſi ipſe occi-
dit: & uos o Iudæi occidiſtis. Vnde occidiſtis? Gladio
linguæ. Acuiſtis.n. linguas ueſtras. Et quando percuſ-
ſiſtis, niſi quando clamaſtis, Crucifige, crucifige? Pro-
pterea enim non eſt prætermittendum, quia uenit in
mentem, ne fortè aliquem perturbet lectio diuinorũ
librorum. Quidam Euangeliſta dicit hora ſexta cru-
Ioã. 19 cifixum Dominum, & quidam hora tertia. Niſi intel-
ligamus, perturbamur. Et iam incipiente ſexta hora,
Marc. 15. dicitur Pilatus ſediſſe pro tribunali. Et reuerà quan-
do leuatus eſt Dominus in ligno, hora ſexta erat. Sed
alius Euangeliſta intuens animum Iudęorum, quia uo
lebant ſe immunes uideri a morte Domini, narrando
eos oſtendit reus, dicens Dominum hora tertia cruci-
fixum. Conſiderantes autem omnem circunſtantiam
lectionis, quanta agi potuerunt, cùm apud Pilatũ Do
minus accuſaretur ut crucifigeretur, inuenimus horã
tertiam eſſe potuiſſe, quando illi clamauerunt, Cru-
cifige, crucifige. Ergo uerius illi tunc occiderũt, quã-
do clamauerunt. Apparitores poteſtatis hora ſexta
crucifixerunt, præuaricatores legis hora tertia clama
uerunt. Quod illi manibus hora ſexta, hoc iſti lingua
hora tertia. Rei magis iſti, qui clamando ſæuiebant,
quàm illi, qui obtemperando adminiſtrabant. Ipſum
eſt totum acumen Iudæorum: hoc eſt, quod pro ma-
gno quæſierunt: Occidamus, & non occidamus. Sic
occidamus, ut non ipſi occidiſſe iudicemur.

EODEM DIE,
Ioan. 13.

Ante diem feſtum Paſchæ, ſciens Ieſus quia uenit hora eius, ut tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

SCripturus Euangeliſta Ioannes memo-
rabile illud Domini miniſterium, quo
diſcipulis in paſcha priuſquam ad
paſſionem iret, pedes lauare dignatus
eſt, primò ipſum nomen paſchæ quid
myſticè ſignificaret, aperire curauit,
ita incipiens: [Ante diem feſtum paſchæ, ſciens Ieſus
quia uenit horã eius, ut tranſeat ex hoc mundo ad pa-
trem.] Paſcha quippe tranſitus interpretatur, nomen *Paſcha tranſitus.*
ex eo uetus habens, quòd tranſierit in eo Dominus
per Aegiptum percutiens primogenita Aegypti, & fi-
lios Iſrael liberans: & ꝙ ipſi filii Iſrael tranſierint illa *Ex. 12*
nocte de Aegyptia ſeruitute, ut uenirent ad terrã pro-
miſſæ olim hæreditatis & pacis: Miſticè autem ſignifi-
cans, quòd in eo Dominus tranſiturus eſſet ex hoc mũ
do ad patrem, & quòd eius exemplo fideles, abiectis
temporalibus deſideriis, abiecta uitiorum ſeruitute,
continuis uirtutum ſtudiis trãſire debeant ad promiſ-
ſionem patriæ cœleſtis. Quomodò autem tranſierit
Ieſus ex hoc mundo ad patrem, pulchro ſermone de-
ſignat Euangeliſta, cum dicit: [Cum dilexiſſet ſuos
qui erant in mundo, in finem dilexit eos.] Id eſt, in-
tantum dilexit, ut ipſa dilectione uitam ad tempus fi-
niret corporalem, mox de morte ad uitam, de hoc mũ
do tranſiturus ad patrem. Maiorem nanque hac dile- *Ioã. 15*
ctionem nemo habet, quàm ut animam ſuam quis po-
nat pro amicis ſuis. Vnde rectè uterque tranſitus, &
legalis uidelicet & euangelicus, ſanguine conſecratus
eſt: Ille agni paſchalis, iſte eius de quo dicit Apoſto-
lus: Etenim paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. *1. Co. 5*
Iſte ſanguine fuſo in cruce, ille in crucis modum me-
dio limine & ſuperliminari, medius aſperſo in poſti-
bus. [Et cœna (inquit) facta, cum diabolus iam mi-
ſiſſet in cor, ut traderet eũ Iudas Simonis Scariothis,
ſciens quia omnia dedit ei pater in manus, & quia ex
Deo exiuit, & ad Deum uadit, ſurgit a cœna, & ponit
ueſtimenta ſua.] Locuturus de maxima humilitate aſ-
ſumptæ humanitatis, prius commemorat æternita-
tem diuinæ poteſtatis, ut & ipſum uerum Deum ho-
minemque demonſtraret, & nos illius præcepti ad- *Ecc. 3.*
moneat, ut quanto magni ſumus, humiliemur in om-
nibus. Homo nanque erat uerus, qui hominum pe-
des tangere ac lauare, per hominem tradi, atque ab ho
minibus poterat crucifigi: Deus erat uerus, cui omnia
dedit pater in manus, quia a Deo exiuit, & ad Deum
rediit. Sciebat ergo Dominus, quia diabolus iam miſe
rat in cor Iudæ ut traderet eum: ſciebat quia omnia
dedit ei pater in manus, inter quæ omnia & ipſum
traditorem, & eos quibus tradendus erat, & mor-
tem quam erat paſſurus, ut de his omnibus quæ uel-
let faceret, malumque eorum ſua potentia conuer-

teret in bonum. Sciebat, quia per humilitatem incarnationis a Deo exioit, & per uictoriam reſurrectionis ad Deum erat rediturus, nec Deum cùm inde exiret, nec nos deſerens cùm rediret. Sciebat quidem omnia hæc, & tamen in magnæ ſuę indicium pietatis, in magnæ noſtræ exemplom humilitatis, ſurgit à cœna, & ponit ueſtimenta ſua, lauat pedes diſcipnlorum, nõ Dei Domioi, ſed homiois ſerui implens officium, & eius quoque pedes humiliter abluens, cuius manus in ſua traditione oouerat procaciter eſſe polluendas.

Lauat Chriſt⁹ ſui pedes proditoris.

Quòd ſi altiori iodagine miniſterium hoc humilimũ noſtri ſaluatoris pertractare delectat, cœna hæc ſacroſancta, in qua cum diſcipulis recubuit Dñs tempus ſignificat uniuerſum, quo corporaliter in Eccleſia demoratus, & dapibus uerbi ſalutaris, ac miraculorum ſuorum dulcedine, cunctos longè lateq; pauit, & ipſe audientium fide ac dilectiooe paſtus eſt: quia quotquot ad gratiam neritatis conoertir, per hos nimirum corporis ſui, quod eſt Eccleſia, qoaſi more ueſcentinm fecit augmeotum.

Cœna, mystice.

Surrexit autem à cœna, & poſuit ueſtimenta ſua, qoando temporaliter cum hominibus amplius conuerſari deſiſtens, membra corporis aſſumpti depoſuit in cruce. Accepto linteo præcinxit ſe, quando accepto a patre mandato patiendi pro nobis, in ipſo paſsionis exercitio ſua membra circundedit. Solet nanqoe per linteum, quod multifario tormeotorum labore cooficitur, afflictio paſsionum figurari.

Linteũ mystice.

Et Dominos ponens ueſtimenta, linteo præcingitur, ut ſignificet ſe habitum corporis quem induit, non ſine preſſura dolorum, ſed longa crucis tribulatione deponere. Miſit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes diſcipulorũ, & extergere linteo quo erat præcioctus, quando defunctus in cruce, aquam una cum ſanguine de latere ſuo profudit in terram, quibus credentium opera mundaret, eademq; opera non ſolum paſsionis ſacramentis ſanctificare, ſed etiam eiuſdem exemplis confirmare digoatus eſt.

Ioã. 19

Quòd aotem iochoata pedum lauatione dicitur, [Venit ergo ad Simonem Petrum:] non inta intelligendum eſt, quaſi poſt aliquos ad illum uenerit, ſed quia ab illo, qui primus apoſtolorum erat, cœperit, & ille tale miniſterium, quia myſterium neſciebat, non fruſtrà horruerit. Quòd etiã quilibet eorum acturos fuiſſe noo dubitatur, ſi non illa terreretur ſententia, qua Petro dictum eſt, [Si non lauero te, non habebis partem mecum.]

Petrus primus apoſtolorum.

Vbi apertè mõſtratur, ꝙ hæc pedum lauatio ſpiritalem animæ & carnis purificationem, ſine qua ad conſortiom Chriſti peruenıri non poteſt, inſinnat.

Pedũ lotio myſticè.

Vnde Petrus hæc andiens, ſolito mox amoris diuioi feruore correptus, reſpondit: [Domioe, non tanrum pedes meos, ſed & manus & caput.] Ac ſi apertè dicat: Quia iam te docente intelligo, quod lauando pedes meos, errata mea te mũdare ſignificas, non ſolum pedes, ſed & manus & caput tibi lauandom offero: quia oon ſolum inceſſu, ſed etiam actu, uiſu quoq; auditu, guſto, olfactu, & tactu multa me commirtere, quæ a te debeant dimitti, noo ambigo. Sed feruido amori quid reſpõdeat Dominus, quomodò hunc ad intelligentiam myſticæ lauationis paulatim pronocet, audiamus: [Qui lotus eſt, inquit, non indiget niſi ut pedes lanet, ſed eſt mundus totus.] Manifeſtè denunciat, ꝙ lauatio pedum illa, remiſsionẽ quidem peccatorum deſignaret, non tamen eam quæ ſemel in baptiſmate datur, ſed illam potius, qua quotidiaoi fidelium reatus, ſine quibus in hac uita non uiuitur, quotidiana eius gratia mundãtur. Pedes naoq;, quibus incedentes terrã tangimus, ideoq; eos a contagione pulueris, ſicut reliquum corpus, immunes cuſtodire nequimus, ipſam terrenæ inhabitationis neceſsitatem deſignant, qua inquãtum quotidiè deſides nos & negligentes afficimur, iutantum etiam magni quiq; & ſummæ conuerſationis uiri a cœleſti, quam maximè diligunt, contemplatione reuocantur: ut ſi dixerimus quia peccatum noo habemus, noſipſos ſeducamus, & ueritas non ſit io nobis.

1. Io. 1

[Qui ergo lotus eſt, non indiget oiſi ut pedes lauet, ſed eſt mundus totus:] quia qui ablutus eſt fonte baptiſmatis in remiſſionem omnium peccatorum, nõ indiget rurſus, imò ooo poteſt eodem modo ablui, ſed quotidiana tantum mundanæ coouerſationis contagia oeceſſe haber quotidiana ſui redemptoris indulgentia tergantur. Eſt.n. toto actiooum ſuarum corpore mundus, exceptis duntaxat his, quæ menti neceſsitate curæ temporalis adhæſerunt. Ob quorum quotidianam ſordidationem ſimul & emundationem quotidiè dicimus, orantes: Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

Mat.6

Verum hæc de apoſtolis eorumq; ſimilibus dicta ſuot, beatis uidelicet & immaculatis, qui timentes Dominum, ambulant in uiis eius. At nos qui diuini turpe timoris obliti, iter læuum incedimus, non illa leui & quotidiana orationũ ſolennitate poſſumus ab erratuũ noſtrorũ ſorde liberari, ſed maior neceſſe eſt ioquinatio maiori orationũ, uigiliarum uel ieiuniorum, lachrymarũ atq; eleemoſynarũ exercitio purgetur, ipſo nimirũ Interius ueſtigia cordis noſtri mundante, qui ſedens in dextera Dei, per aſſumptæ habitũ humanitatis quotidiè interpellat pro nobis.

Ro.8.

[Poſtquã uerò lauit diſcipulorũ pedes Dñs, accepit ueſtimenta ſua, & cũ recubuiſſet iterum:] aperuit uerbo myſteriũ lauationis, quod eis paulò ante facto necdum ſcientibus exhibuerat, quia poſtquã patiendo in cruce lauacrum nobis remiſsionis conſecrauit, accepit membra iam immortalia, quę mortalia poſuerat & cũ poſt reſurrectionem apparuiſſet diſcipulis, ac familiariter cum eis eſſet etiam in cõueſcendo per dies quadragiota conuerſatus, expoſuit eis utilitatem ſuæ paſsionis, cuius eatenus, quia uirtutẽ myſticã oeſciebaot, euentũ ſatis timebant. [Si ergo ego, ioquit, laui ueſtros pedes Dñs & magiſter, & uos debetis alter alterius lauare pedes.] Qoæ uidelicet ſententia & ad literã & ad myſticum ſenſum rectè accipi, & deuotè debet impleri. Ad literam quidẽ, ut per charitatem ſeruiamus iouicem, oon ſolũ in lauando pedes fratrum, ſed io quibuslibet eorum neceſsitatibus adiuoandis.

Charitatis mutua officia.

Ad myſticum uerò iotellectum, ut ſicut nobis Dominus peccata pœnitentibus dimittere conſueuit, ita etiam nos peccantibus io nos fratribus dimittere feſtinemus. Sicut ille lauit nos à peccatis noſtris, interpellando patrem pro nobis, ita & oos ſi ſcimus fratrẽ noſtrum peccare peccatum ad mortẽ, petamus ut detur ei uita peccanti oon ad mortem.

1. Io. 5.

Et ſicut apoſtolus Iacobus admooet, confiteamur alterutrum peccata noſtra, & oremus pro iouicem ut ſaluemur: ſicut ille pro nobis animam ſuam poſuit, ſic & nos inſtaote tẽporis articulo, pro fratribus animas ponamus.

Iac. 5.

Sequitur: [Amen amen dico uobis, non eſt ſeruus maior domino ſuo, oeqoe apoſtolus maior eo qui miſit illũ.] Hoc ideo dixit, quia lauerat pedes ſeruorum Dominus: & ipſe qui miſit, eorũ quos miſit. Apoſtolus gręcè, latioè dicit miſſus, ut oſtẽderet ea quæ excelſus fecit humiliter multo magis homilibus & infirmis humiliter eſſe faciẽda: Sed ut & hoc in loco ſpiritualis intellect⁹ cõmooeret, quia ſi ipſe qui peccatũ nõ fecit, nec inuentus eſt dolos in ore eius, interpellat pro noſtris exceſſibus, multò magis ipſi debeamus orare pro inuicem.

1. Pe. 1

Sed & ſi dimittit nobis ille, coi nõ habemus quod dimittamus, multò magis oportet nos alterutrũ dimittere nobis debita noſtra. Quod ipſum Apoſtolus quoque præcipiens, ait: Eſtote autem inuicem benigni, miſericordes, donantes inuicem, ſicut & Deus in Chriſto donauit uobis. [Si hæc ſcitis, inquit, beati

Ephe. 2.

eritis, ſi feceritis ea.] Salutaris hæc multum noſtri ſal-
uatoris, & ſedulò eſt cogitanda ſententia, quia beati
erimus ſciendo cœleſtia præcepta, ſi tamen ea quæ no
uimus, operando ſectemur. Qui enim cognita eius mã
data ſeruare negligit, beatus eſſe non ualet. Qui hæc
uel cognoſcere contemnit, multò longius a beatorum
ſorte ſecluditur. Congruit his pſalmiſta, qui mortaliũ
corda perpendens, æquè omnes beatitudinem amare,
ſed paucos ubi eſt quærere cõſpiciens, ipſe quæ ſit ma
xima in hac uita hominis beatitudo, manifeſtè pro-
Pſ. 118 teſtatus eſt, dicens: Beati immaculati in uia, qui ambu
lant in lege Domini. Et ne putaretur hæc uita imma
culatorum ac beatorum, ab imperitis paſsim & rudi-
bus poſſe comprehendi, conſequenter adiunxit & ait:
Ibid. Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius, in toto corde ex-
quirunt eum. Quapropter, chariſsimi, rogemus eius
clementiam, qui mandauit mandata ſua cuſtodiri ni-
mis, ut dirigat ipſe uias noſtras ad cuſtodiendas iuſti-
ficationes ſuas: Ipſe poſt cuſtodiam mandatorum ſuo
rum, ad beatitudinem nos ſuæ perpetuæ uiſionis indu
cat, Ieſus Chriſtus Deus & Dominus noſter, qui uiuit
& regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti, per om-
nia ſecula ſeculorum.

EADEM FERIA HOMILIA
Euſebii Emeſeni.

Ante diem feſtum Paſcha, ſciens Ieſus quia uenit eius hora, ut tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos, &c. Ioan. 13.

NArrat ſuperius euangeliſta, ꝙ ante diẽ
Ioã. 12 feſtum Paſchæ ſaluator noſter in Be-
thaniam uenit, ubi Lazarum a mor-
tuis ſuſcitauit. Fecerunt autem ei cœ-
nam ibi, & Martha miniſtrabat. Laza-
rus autem unus erat ex diſcumbenti-
bus. Cogitauerunt autem Iudæi, ut & Lazarum inter
ficerent, quoniam multi credebãt propter eum. Quid
autem ſignificet Bethania (quæ domus obedientiæ in-
terpretatur) quid Maria & Martha, & quid Lazarus a
mortuis ſuſcitatus, iam ſuperius expoſuimus. Inde au
Ibid. tem cum ſuper pullum aſinæ ſedens Hieroſolymam
Dominus appropinquaſſet, ramos palmarum accipiẽ
tes, omnes obuiam procedunt. Cum tanto igitur ta-
liq; triumpho ciuitatem ingreſſus, ad tẽplum uenit,
omneſq; in eo & ementes & uendentes foras eiecit.
Cum autem frequenter illis diebus iret Bethaniam, &
rediret Hieroſolymam, uidens arborem fici, acceſsit
ad eam: quæ quia fructum non habebat, maledixit
Matt. 21. eam, & aruit. Hæc autem in Matthæo expoſita ſunt.
[Ante diem autem feſtum Paſchæ,] præmiſsis diſcipu
lis, qui ei paſcha pararent, uenit ad locum paſsionis,
& ad impiam ciuitatem, ut tandem ea compleret, quæ
de eo per prophetas fuerant nonciata. [Sciens igitur
quia uenit eius hora, ut tranſeat ex hoc mundo ad pa
trem, cum dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finẽ
dilexit eos.] Sciens (inquit) Ieſus, quia uenit eius ho
ra: ſciebat enim quando ueniret, qui ante mundi con
ſtitutionem, & tempus & annum & diem diſpoſuit,
in quo ueniret. Sed quæ hora? Vt tranſeat ex mun-
do ad patrem. Ab hoc enim tranſitu, Paſcha tranſi-
Paſcha tranſitus. tus interpretatur. Cum ſemper dilexiſſet ſuos qui
erant in hoc mundo, in finem dilexit eis, & uſque ad
mortem dilexit eos, & in fine oſtendit, quanto amore

dilexerit eos. Maiorem enim hac dilectionem ne- *Ioã. 15*
mo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro ami
cis ſuis. Hoc enim ipſe dixit, & hanc tantam dile-
ctionem & dicendo ſignificauit, & patiendo monſtra
uit. [Et cœna facta, cum miſiſſet diabolus iam in cor,
ut traderet eum Iudas Symonis Scariothis: ſciens quia
omnia dedit ei pater in manus, & quia a Deo exiuit,
& ad Deum uadit, ſurgit a cœna, & ponit ueſtimen-
ta ſua.] Ponit ueſtimenta ſua, accipit linteum, præcin
git ſe, mittit aquam in peluim, & tam charitatiuè,
tam honeſtè, tam officioſè præparatus, uenit lauare
& tergere pedes diſcipulorum. Et ut omnia ratione
& ordine faceret, & faciendo nos inſtrueret, uenit ad
Simonem Petrum. Ipſe enim inter alios maior erat. *Petrus primus inter apoſtolos.*
[Et dicit ei Petrus: Domine tu mihi lauas pedes?]
Non decet, non conuenit: tu Dominus ego ſeruus, tu
Deus, ego homo: tu creator, ego creatura: & tu mi-
hi lauas pedes? [Reſpondit Ieſus, & dicit ei: Quod
ego facio, tu neſcis modò: ſcies autem poſteà.] Hæc
mea humiliatio, magni eſt ſacramenti ſignificatio:
quam me docente & exponente, poſteà ſcies. At ille
de tanta filii Dei inclinatione perterritus, adhuc in ea
dem uoluntate perſiſtens, reſpondit: [Non lauabis
mihi pedes in æternum.] Nunquam hoc patiar, nun-
quam hoc feram, nunquam de manibus Domini mei
hoc tale ſeruitium recipiam. [Reſpondit ei Ieſus:
Si non lauero tè, non habebis partem mecum.] Illi
igitur partem habebunt cum Chriſto in regno ſuo,
quos ipſe dilexit, & lauit a peccatis in ſanguine ſuo.
[Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantum pedes
meos, ſed & manus & caput.] Iſti igitur ſunt illi
pedes, quos etiam illos qui iam loti & baptizati ſunt,
frequenter lauare oportet. Sed quid de animæ affe-
ctionibus dicam, cum ipſis quoque bonis actionibus,
ſuperbia & uanagloria ſæpè ſe immiſceat? Et hæc
igitur lauatio neceſſaria eſt. Sequitur. [Et uos mun-
di eſtis, ſed non omnes.] Hæc autem quia euange-
liſta expoſuit, nobis aliter exponere non licet. [Scie-
bat enim (ait euangeliſta) quiſnam eſſet, qui traderet
eum: propterea dixit: Non eſtis mundi omnes.
Poſtquam ergo lauit pedes eorum, & accepit ueſti-
menta ſua, cum recubuiſſet iterum, dixit eis, Vos
uocatis me magiſter & Domine, & benè dicitis, ſum
etenim.] Benè (inquit) dicitis, quia me magiſtrum
& Dominum uocatis, ſicut enim dicitis, ita eſt. Sed
quia magiſter ſum, meam doctrinam recipite, & quia
Dominus, meum mandatum cuſtodite. Quod man-
datum? Vultis audire quod? [Si ego laui pedes ue-
ſtros Dominus & magiſter, & uos debetis alter alte-
rius lauare pedes. Exemplum enim dedi nobis, ut
quemadmodum ego feci uobis, ita & uos faciatis.]
Quamuis enim hoc ad literam cuſtodire, plenum ſic
charitate & humilitate, maius tamen aliquid ſignifi-
care uidetur, ſicut & cuncta quæ ſaluator noſter ſimi-
liter egit. Et hoc eſt fortaſſe quod Apoſtolus ait, hæc
eſt forſitan illa lex, quam nos adimplere præcipit,
quando dixit, Alter alterius onera portate, & *Gala. 6*
ſic adimplebitis legem Chriſti, id eſt, man-
datum Chriſti. Vnde & Iacobus Apo-
ſtolus ait, Confitemini alter- *Iac. ul.*
utrum peccata ueſtra, &
orate pro inuicem, ut
ſaluemini. Dum
enim pro ſe
inui-
cem ſancti orant, alter
alterius pedes
lauant.

FERIA

FERIA SEXTA PARASCEVES, ex Auguſtini Tractatu in Pſalmum. 63.

EXacuerũt tanq̃ gladium linguas ſuas, intenderũt arcum rem amarã.] Arcum dicit inſidias. q. o. gladio pugnat, comioùs pugnat, apertè pognat: qui ſagittã mittit, fallit ut feriat. Prius enim ſagitta percutit, quàm uenire ad uulnus præuideatur. Sed quem laterent inſidiæ cordis homaoi? Nunquid & Dominom noſtrum Ieſom Chriſtum, qui non opus habebat orei teſtimonium quiſquam perhiberet de homine? Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine, ſicut euange- *Ioã. 2.* liſta teſtatur. Tamen audiamus eos, & intueamur eos, quaſi neſciente Domino facere quod moliuntur. [In tenderuot arcum rem amaram, ut ſagittarent in abſcoodito immaculatum.] Quòd dixit, Intenderunt arcum, hoc eſt, io abſcondito, quaſi fallentes ioſidijs. Noſtris enim quibus dolis id egerint, quemadmodùm diſcipulum ei cohærẽtem pecunia corruperint, ut ſibi traderetur: quomodò falſos teſtes procurauerint, quibus inſidijs & dolis egerint, ut ſagittareot in abſcoodito immaculatum. Magna iniquitas. Ecce de abſcondito uenit ſagitta. Quam maculam fecit in eo, qui oee tantam habebat maculam, quanta poteſt pungi à ſagitta? Agnus quippe Immaculatus, totus immaculatus, ſemper immaculatus: non cui maculæ ablatæ ſint, ſed qui maculas oullas conrtaxerit. Nã fecit multos immaculatos, donando peccata, ipſe immaculatus oon habendo peccata. [Vt ſagitteot in abſcoodito immaculatum. Repentè ſagittabunt eum, & non tioiebunt.] O cor durum, occidere uelle hominem, qui mortuos ſuſcitabat. Repentè, id eſt, inſidioſè, quaſi inopinatè, quaſi non præuiſè. Similis enim neſcienti erat inter ipſos Dominus, igoorantes quid neſciret, & quid ſciret, imò ignotantes eũ nihil neſcire, & omnia ſcire, & ad hoc ueniſſe ut illi facerent, quod ſe façere ſua poteſtate arbitrabantur. [Repẽtè ſagittabũt eũ & non timebunt, firmauerunt ſibi ſermonẽ malignũ.] O firmauerũt. Facta ſunt tanta miracula, & non ſuot moti. Perſtiterunt in cõſilio ſermonis maligni. Traditos eſt ille iudici, trepidat iudex, & non trepidant qui iudici tradiderunt. Cõtremiſcit poteſtas, & nõ contremiſcit malignitatis immanitas. Vult ille lauare manus & illi ioquinãt linguas. Sed quare hoc? Firoiaueruot ſibi ſermonem malignũ. Quaota egit Pilatus, quaota, ut refrenarentur? Quæ dixit? quid egit? Sed firmauerunt ſibi ſermonẽ malignum, crucifige, crucifige. Re- *Ioã. 19* petitio, cõfirmatio eſt ſermonis maligni. Vide acriùs, quomodò firmauerunt ſibi ſermonẽ malignum. Regem ueſtrum crucifigam? Dixerunt: Non habemus re- *Ibid.* gem niſi Cæſarẽ. O firmauerunt ſibi ſermonem malignum. Offerebat ille regem filium Dei, illi ad hominẽ recurrebant: digni qui illum haberent, & illum noo *Luc. 23* haberent. Adhuc audi, quomodò firmauerunt ſibi ſer- *Matt. 27.* monem malignum: Non inoenio aliquid in iſto homine, ait iudex, quo digous ſit morte: & illi, qui firmauerunt ſibi ſermonem malignum: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros. Firmauerunt ſibi ſermonem malignum. Firmauerunt ſermonem malignum, oon Domino, ſed ſibi. Quomodò enim non ſibi, cùm dicunt, Sanguis eius ſuper oos & ſuper filios noſtros? Quòd ergo firmauerunt, ſibi firmauerunt: quia ipſius vox eſt *Pſ. 56.* alibi: Foderunt ante faciem meam foueam, & ipſi inciderunt in eam. Dominum mors non occidit, ſed ipſe mortem. Illos autem iniquitas occidit, quia noluerunt occidere iniquitatem. Proſus fratres certum eſt: aut occides iniquitatem, aut occideris ab iniquitate.

Noli autem quærere occidere iniquitatem, tanquàm aliquid extra te. Ad teipſum reſpice. uide quid tecum pugnet in te, & caue ne expugnet te. Iniquitas tua eſt ioimica tua, quandiù interfecta non erit. Ex te enim eſt, & anima tua aduerſum te rebellat, noo aliud aliquid. Ex quadam parte cohæres Deo, ex quadam parte delectaris ſeculo. Illud quo delectaris ſeculo, pugnat aduerſus mentem quæ cohæret Deo. Sed quæ cohæret, cohæreat, non deficiat, ooo ſe dimittat. Magoum adiutorium habet. uincet quod in illa ſibi rebellat: perſeueret io pugnando. Eſt peccatum in corpore tuo, ſed oon regnet. Non ergo regnet, inquit, *Rom. 6* peccatum in ueſtro mortali corpore, ad obediendum deſiderijs eius. Si non obedieris, & ſi eſt quod ſuadeat qnod delectet ad malum, non obtemperando facis ut non regnet quod eſt: & ita fiet poſteà, ut noo ſit quod erat. Quando? Cum abſorbebitur mors io ui- *1. Cor. 15.* ctoria, cum corruptibile hoc induerit incorruptiooem. Ibi nõ erit quod tibi repugnet, & non erit quod te aliud delectet, niſi Deus. Ergo & iſti Iudæi inuiderunt Domioo. delectabat eos principatus quidam. Videbant ſibi ab eo auferri principatum, & ex delectatione ſua rebellauerunt aduerſus Dominum. Qui ſi rebellaſſent aduerſus delectationem ſuam malam, ipſam inuidentiam uineerent, nec uiocerentur ab ea, & eſſet illis Dominos ſaluator, qui uenerat ut ſanaret. Nunc autem fauerunt febri, repugnaueruot medico. Quicquid ſuggerebat febris, faciebaot; quicquid contrà iubebat medicus, negligebant. Ergo illi magis occiſi ſunt, oon Dominus. nã in Domino mors occiſa eſt, in illis ioiquitas uixit. Viuente autem in ſe iniquitate, illi mortui ſuot. [Narraueruot ut abſconderent muſcipulas: dixerunt, Quis uidebit eas?] Latere putabãt eum quem occidebant. Lateret Deum? Ecce puta, homo erat Chriſtus ſicut & cæteri homines, neſciebat quid de illo cogitaretur. Nunquid & Deus oeſcit? O cor humaoũ, quare tibi dixiſti, Quis uidet me, cum ille uideat qui fecit te? Dixerunt, Quis uidebit eas? Videbat Deus, uidebat & Chriſtus, quia & Chriſtus Deus. Sed quare uidebatur eis non uidere? audi ſequentia. [Perſcrutati ſuot iniquitatem, defecerunt ſcrutantes ſcrutatiooes,] id eſt, acerba & acuta conſilia. Non tradatur per oos, ſed per diſcipulum ſuum. nõ occidatur à nobis, ſed à iudice. Totum nos faciamus, & nihil feciſſe uideamur. Et ubi eſt clamor linguæ, *Luc. 23* Crucifige crucifige? Sic çeci eſtis, ut & ſurdi ſitis. Si- *Ioã. 19* mulata innocentia, non eſt inoocentia Simulata æquitas, non eſt æquitas, ſed duplex iniquitas, quia & iniqoitas eſt, & ſimulatio. Ibi ergo iſti defecerunt ſcrutantes ſcrutationes. Quanto acutius ſibi excogitare uidebantur, tantò magis deficiebant: quia à lumine ueritatis & æquitatis, in profunda conſiliorum malignorum demergebantur. Habet iuſtitia quandam lu- *Iuſtitia lux.* cem ſoam, perfundit & illuſtrat animam iohærentem ſibi. Anima uerò auertens ſe à luce iuſtitiæ, quãtò magis quærit quod inueniat contra iuſtitiam, tantò plùs à luce repellitur, & in tenebroſa demergitur. Meritò ergo & iſti perſcrutantes quod contra iuſtum moliebantur, à iuſtitia recedebant, & quantò à iuſtitia recedebant, tantò plus deficiebant perſcrutantes ſcrutationes. Magnum conſilium innocentiæ. Quando ipſum Iudam pœnituit, quod tradidiſſet Chri- *Matt. 27.* ſtum, & proiecit illis pecuniam quam dederant: illi ooluerunt eam mittere in gazophylacium, ſed dixerunt: Pecunia ſaoguinis eſt, non illam mittamus in ga- *Gazophylacium, arca Dei.* zophylacium. Quid eſt gazophylacium? Arca Dei, vbi colligebantur ea, quæ ad iodigentiam ſeruorum Dei mittebaotur. O homo cor tuum ſit potius arca Dei, ubi habiteot ſecreta Dei, ubi ſit oummus Dei mens tua, habens imaginem imperatoris tui. Cùm ergo

ergo hęc ita ſint, qualis illa innocentię ſimulatio fuit, pecuniam ſanguinis non mittere in arcam, & ipſum ſanguinem mittere in conſcientiam? Sed quid eis contigit? Defecerunt ſcrutantes ſcrutationes. Vnde? Quia dicebant, Quis uidebit eas? id eſt, quia eas nemo uidebit. Hoc dicebant, hoc apud ſe opinabantur, quòd nemo eas uideret. Vide quid contingat animæ malæ. recedit à luce ueritatis, & quia ipſa non uidet Deum, putat ſe non uideri à Deo. Sic & iſti recedendo ierunt in tenebras, ut ipſi non uiderent Deum: & dixerunt, Quis nos uidebit? Videbat & ille, quem crucifigebât. Illi deficiendo, nec ipſum filium, nec patrem uidebât. Si ergo & ille uidebat, quare ſe patiebatur teneri ab eis, occidi ab eis? Quare, ſi uidebat, uoluit conſilia eorum præualere in ſe? Quare? Quia homo erat propter hominem, & Deus latens in homine: quia uenerat neſcientibus exemplũ fortitudinis dare. ideò ſciẽs ipſe omnia, ſuſtinebat. Quid enim ſequitur? Accedat homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Illi dixerunt, quis nos uidebit? Defecerunt ſcrutantes ſcrutationes, id eſt, conſilia mala.

EADEM FERIA SERMO Leonis Papæ.

Eſt Sermo 8. de paſſione Domini.

DEcurſis, dilectiſsimi, ſermone proximo his quæ ad comprehenſionem Domini præceſſerunt, ſupereſt nunc, ut auxiliante gratia Dei, de ipſo iam paſsionis ordine, ſicut promiſimus, diſſeramus. Nam cùm uerbis ſacræ orationis ſuæ Dominus declaraſſet, uerisſimè ſibi atque plenisſimè & humanam & diuinam ineſſe naturam, oſtendens unde eſſet, quòd pati nollet, & unde quòd uellet, depulſa trepidatione infirmitatis, & confirmata magnanimitate uirtutis, rediit in ſententiam diſpoſitionis æternæ: & ſæuienti diabolo per miniſteria Iudæorum formam ſerui nihil peccati habentis obiecit, ut per eum ageretur omniũ cauſa, in quo ſolo erat omnium natura ſine culpa. Irruerunt ergo in lumen uerum filii tenebrarum, & utentes faculis atq; laternis, nõ euaſerunt infidelitatis ſuæ noctem, quia non intellexerunt lucis authorẽ. Occupant paratum teneri, & trahunt uolentem trahi. Qui ſi nellet obniti, nihil quidem in iniuriã eius impiæ manus poſſent, ſed mundi redemptio tardaretur, & nullũ ſaluaret illæſus, qui pro omniũ erat ſalute moriturus. Sinens igitur inferri ſibi quicquid ſacerdotum incitã mentis furor popularis audebat, ad Annam Caiphæ ſocerum ac deinde ad Caiphani ex Annæ tranſmisſione perducitur: & poſt inſanas calumniantium obiectiones, poſt commentitias ſubornatorum teſtium falſitates, ad † examen Pilati pontificum delegatione trãſfertur. Qui diuino iure neglecto, clamantes ſe regẽ non habere niſi Cæſarem, tanquam Romanis deuoti legibus, omne iudiciũ poteſtati pręſidis reſeruaſſent, expetierunt executorem magis ſæuitiæ, quàm arbitrum cauſæ. Offerebât enim Ieſum duris nexibus uinctum, colaphis & alapis frequentibus cæſum, ſputis oblitum, clamoribus prædamnatum: ut inter tot præiudicia, quem omnes uellent perire, non auderet Pilatus abſoluere. Denique nec in accuſato eo reperiſſe culpam, nec in ſententia ſua tenuiſſe conſtantiam, docet ipſa cognitio: in qua iudex, quem innocentem pronunciat, damnat, addicens iniquo populo ſanguinem iuſti, à quo abſtinendum ſibi & intellectu proprio ſenſerat, & ſomnio uxoris nouerat. Non purgant cõtaminatum animum manus lotæ, nec in aſperſis aqua digitis expiatur, quod ſamulante impia mente committitur. Exceſsit quidem Pilati culpam facinus Iudæorum, qui illum nomine Cæſaris territum, & inuidioſis uocibus increpatum, ad effectum ſui ſceleris impulerunt. Sed nec ipſe euaſit reatum, qui cooperatus ſeditioſis, reliquit iudicium proprium, & in crimen trãſijt alienum. quod ergo Pilatus, dilectiſsimi, implacabilis populi uictus inſania, multis Dominum Ieſum dehoneſtari ludribijs, & immodicis ueſſari permiſit iniurijs, quòdque eum flagris cæſum, ſpinis coronatum, & amictu irriſoriæ ueſtis indutum, ſcribarum & ſacerdotum oſtentauit aſpectui, mitigandos proculdubiò inimicorum animos exiſtimauit, ut exaturatis inuidię odijs, non ultrà iam crederent perſequendum, quem tot modis intuebantur afflictum. Sed cùm inardeſceret ira clamantium, ut Barrabam indulgentia relaxaret, & Chriſtum crucis pœna ſuſciperet, quum conſono fremitu diceretur à turbis, Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros: obtinuerunt iniqui in damnationem ſuam, quod pertinaciter exigebant, quorum dentes, ſicut propheta teſtatus eſt, arma, erant & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Fruſtrà enim à crucifigendo maieſtatis Domino manus impias continebant, in quem letalia uocum ſpicula & uenenata uerborum tela uibrauerant. Vobis uobis, ò falſi Iudæi & ſacrilegi principes populi, totum facinoris iſtius pondus incumbit: & licet immanitas ſceleris & præſidem obligarit, & milites, omnis tamen facti ſumma uos arguit: & ſi quid in ſupplicio Chriſti, uel Pilati peccauit iudicium, uel cohortis obſequium, hoc uos facit humani generis odio digniores: quia ueſtri furoris impulſu, nec illos innocentes eſſe licuit, quibus iniquitas ueſtra non placuit. Traditus itaque Dominus Ieſus ſęuientium uoluntati, ad irriſionem regiæ dignitatis, ſupplicij ſui iuſſus eſt eſſe geſtator, ut impleretur quod Eſaias propheta præuiderat, dicẽs: Ecce natus eſt puer & datus eſt nobis filius, cuius imperium ſuper humeros eius. Cum ergo Dominus lignum portaret crucis, quod in ſceptrum ſibi conuerteret poteſtatis, erat quidem apud impiorum oculos grande ludibrium: ſed manifeſtabatur fidelibus grande myſterium, quia glorioſisſimus diaboli uictor, & inimicarum uirturum potentisſimus debellator, pulchra ſpecie triumphi ſui portabat trophæum, & inuictę patientiæ humeris ſignum ſalutare adorandum regnis omnibus inferebat, tanquam & tunc ipſa operis ſui imagine omnes imitatores ſuos confirmaret, & diceret: Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus. Euntibus autem cum Ieſu turbis ad locum pœnæ, Simon quidam Cyrenæus inuentus eſt, in quem lignum ſupplicij transferretur à Domino: ut etiam tali facto præſignaretur gentium fides, quibus crux Chriſti non cõfuſio erat futura, ſed gloria. Non ergo fortuitum, ſed figurarum & myſticum fuit, ut Iudæis in Chriſtum ſæuientibus, ad compatiendum ei peregrinus occurreret, dicente Apoſtolo: Si compatimur, & conregnabimus. ut ſacratisſimo ſaluatoris opprobrio, nõ Hebręus quiſquam, nec Iſraelita, ſed alienigena ſubderetur. Per hanc enim tranſlationem à circunciſione ad præputium, à filiis carnalibus ad filios ſpirituales, immaculati agni propiciatio, & omnium ſacramentorum plenitudo tranſibat. Siquidem paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, qui ſe nouum & uerum reconciliationis ſacrificium offerens patri, non in templo, cuius iam erat finita reuerentia, nec intra ſepta ciuitatis ob meritum ſui ſceleris diruendæ, ſed foris & extra caſtra crucifixus eſt, ut ueterum uictimarum ceſſante myſterio, noua hoſtia nouo imponeretur altari, & crux Chriſti non templi eſſet ara, ſed mũdi. Exaltato igitur, dilectiſsimi, per crucem Chriſto, non illa tãtùm ſpecies aſpectui mentis occurrat, quæ fuit in oculis impiorum, quibus per Moyſen dictum eſt: Et erit

pendens

Margin notes: *† audientiam.* — *Pilati iniquitas.* — *Matt. 27.* — *Pſ. 65* — *Eſ. 9.* — *Crux Chriſti adoranda.* — *Matt. 10.* — *Simon Cyrenæus.* — *Ro. 8.* — *1. Co. 5* — *Deute. 28.*

Deut. 28. pendens uita tua ante oculos tuos, & timebis die ac
nocte, & non credes uitæ tuæ. Iſti enim nihil incruci-
fixo Domino præter facious ſuum cogitare potue-
runt, habentes timorem, non quo fides uera iuſtifica-
Gloria crucis. tur, ſed quo couſcientia iniqua torquetur. Noſter ue-
rò intellectus, quem ſpiritus ueritatis illuminat, glo-
riam crucis cœlo terraque radiantem, puro ac libero
corde ſuſcipiat, & interiori acie uideat quale ſit quod
Ioã. 12 Dominus ait, cum de paſsioois ſuæ loqueretur inſtan-
tia: Venit hora, ut clarificetur filius hominis. & in-
fra Nunc, inquit, anima mea turbata eſt, & quid di-
cam? Pater, ſalua me ex hac hora. Sed propter hoc
ue[illegible]i in hanc horam. Pater, clarifica filium tuum. Et
cum uox patris ueniſſet è cœlo dicens: Et clarifica-
ui, & iterum clarificabo: reſpondens Ieſus circunſtao-
tibus, dixit: Noo propter me hæc uox facta eſt, ſed pro
pter uos Nunc iudicium eſt mundi, nunc prioceps
mundi mittetur deorſum. Et ego ſi exaltatus fuero a
terra omnia traham ad me ipſum. O admirabilis po-
tẽtia crucis, o ioeffabilis gloria paſsionis, in qua & tri-
bunal Domini, & iudicium mundi, & poteſtas eſt cru
Eſ. 65. cifixi. Traxiſti enim Domine omnia ad te, & cum
expandiſſes tota die manus tuas ad plebem non cre-
deutem, & contradicentem tibi, confitendæ maieſta-
Chriſtus ut traxerit omnia ad ſe. tis tuæ ſenſum totus mundus accepit. Traxiſti Domi-
ne omnia ad te, quoniam in execrationem Iudaici ſce
leris unam tulerunt omnia elementa ſententiam, cum
obſcuratis luminaribus cœli, & conuerſo in noctem
die terra quoque motibus nutaret in ſolitis, uniuerſa-
que creatura impiorum ſe uſui negaret. Traxiſti Domi
oe omnia ad te, quoniam ſciſſo templi uelo, ſancta ſan
ctorum ab indignis pontificibus receſſerunt, ut figu-
ra in ueritatem, prophetia in manifeſtationẽ, & lex in
euangelium uerteretur. Traxiſti Domine omoia ad
te, ut quod in uno Iudææ Iudæorumque tẽplo obum-
bratis ſignificationibus agebatur, pleno apertoque ſa
cramento uniuerſarum ubique nationum deuotio ce-
lebraret. Nunc enim & ordo clarior leuitarum, & di-
gnitas amplior ſeniorum, & ſacratior eſt unctio ſacer-
dotũ: quia crux tua omniũ fons benedictionũ, omniũ
eſt cauſa gratiarum, per quam credentibus datur uir-
tus de infirmitate, gloria de opprobrio, uita de morte.
Confiteamur igitur, dilectiſsimi, quod beatus magi-
ſter gentium Paulus glorioſa uoce confeſſus eſt dicẽs:
1. Ti. 1 Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quia Chri-
ſtus Ieſus uenit in hunc mundum peccatores ſaluos fa
cere. Hinc enim mirabilior eſt erga oos miſericordia
Dei, quòd nõ pro iuſtis neque pro ſanctis, ſed pro ini
quis & impiis Chriſtus eſt mortuos: Et cũ mortis acu-
leum recipere non poſſet natura deitatis, ſuſcepit ta-
men na[illegible]do ex nobis, quod poſſet offerre pro no-
bis. Q[illegible]m enim morti noſtræ mortis ſuę poteotiã mi-
Oſee 13 nabatur, dicens per Oſee prophetam: Ero mors tua o
mors, ero morſus tuus inferne. Leges enim inferni mo
r[illegible]ndo ſubiit, ſed reſurgendo diſſoluit, & ita perpetui-
tatem mortis incidit, ut eam de æterna faceret tempo
1. Cor. 15. ralem. Sicut enim in Adam oẽs moriuntur, ita & in
Chriſto omnes uiuificabuntur. Fiat itaque, dilectiſsi-
2. Co. 5 mi, quod Apoſtolus ait, ut qui uiuunt, iam ſibi non ui-
uant, ſed ei qui pro omnibus mortuus eſt, & reſurre-
xit. Et quia uetera tranſierunt, & facta ſunt omnia no-
ua, nemo in carnalis uitæ uetuſtate permaneat, ſed om
nes de die in diem proficiẽdo renouentur. Quantum-
libet enim quiſque iuſtificatus ſit, habet tamen dum
in hoc corpore eſt, quo probatior eſſe poſsit & me-
lior. Qui autem non proficit, deficit: & qui nihil acqui
rit, ooo oihil perdit. Currendum ergo nobis eſt fidei
greſsibus, miſericordiæ operibus, amore iuſtitiæ, ut
diem redẽptionis noſtri ſpiritaliter celebrantes, non
1. Co. 5 in fermẽto ueteris malitiæ & oequitiæ, ſed in azymis
ſynceritatis & ueritatis, reſurrectionis Chriſti merea-
mur eſſe participes, Qui uiuit & regnat cum patre &
ſpiritu ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

IN VIGILIA PASCHAE, ex Auguſtini Tractatu in Pſalmum. 63.

ACcedet homo ad cor altum, & exaltabi
tur Deus.] Illi dixeruot, Quis nos ui-
debit? Defecerunt ſcrutãtes ſcrutatio
nes, cõſilia mala. Acceſsit homo ad ip
ſa cõſilia paſſus eſt ſe teneri ut homo.
Nõ.n.teneretur niſi homo, aut uidere
tur niſi homo, aut cæderetur niſi homo, aut crucifige-
ret & moreret niſi homo. Acceſsit ergo homo ad illas
omnes paſsiones, quæ in illo oihil ualerent, niſi eſſet
homo. Sed ſi ille oõ eſſet homo, nõ liberaretur homo.
Acceſsit homo ad cor altũ, Id eſt, cor ſecretum, obii-
ciens aſpectibus humanis hominem, ſeruans intus
Deum, celans formam Dei, in qua æqualis eſt patri, &
offerens formam ſerui, qua minor eſt patre. Ipſe enim
dixit utrunque. Sed aliud eſt ex forma Dei, aliud
ex forma ſerui. Dixit ex forma Dei, Ego & pa- Ioã. 10
ter unum ſumus. dixit ex forma ſerui, Quoniam pa- Ioã. 14
ter maior me eſt. Vnde ex forma Dei, Ego & pater
uoum ſumus? Quia cùm in forma Dei eſſet conſtitu- Phil. 2.
tus, non rapinam arbitratus eſt eſſe æqualis Deo. Vn-
de ex forma ſerui, Quoniam pater maior me eſt? Quia
ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens. Ac-
ceſsit ergo homo ad cor altum, & exaltatus eſt Deus.
Occiditur homo, & exaltatur Deus. Quòd enim occi-
ſus eſt, ex infirmitate humana fuit: quod reſurrexit &
aſcendit, ex poteſtate diuina. Accedit homo ad cor al-
tum, cor ſecretum, cor abditum, non oſtendens quid
noſſet, non oſtendens quid eſſet. Illi putantes hoc to-
tum eſſe quod uidebatur, occidunt hominem io corde
alto, & exaltatur Deus in corde diuino. Potentia enim
maieſtatis ſuæ exaltatus eſt. Et quò iuit exaltatus? Vn
de non receſsit humiliatus. Accedet hoio ad cor al-
tum, & exaltabitur Deus. Propterea iam attendite fra
tres mei cor altum hominis. Cuius hominis? Mater Pſ. 68
Sion, dicet homo, & homo factus eſt in ea, & ipſe fun
dauit eam altiſsimus. In ipſa ciuitate factus eſt homo,
quam idem ipſe fundauit altiſsimus, qui in ea factus
eſt homo. Ergo acceſsit homo ad cor altum. Intuere
hominem in corde alto. Vide quantum potes, ſi potes,
& Deum in corde alto. Acceſsit homo, & quia Deus
erat, & quia paſſurus erat uolens, & quia exemplum
præbiturus infirmis, & quia nihil ei facturi erant qui
ſæuiebant tanquam paſſuro Deo, ſed in homine, ſed
io carne, quid ſequitur? [Sagittæ infantium factæ ſunt
plagæ eorum,] Vbi eſt illa ſæuitia? Vbi eſt ille fremi
tus leonis, populi rugientis & dicentis, Crucifige cru
cifige? Vbi ſunt inſidiæ arcum tendentium? Nõnne ſa
gittæ infantium factæ ſunt plagæ eorũ? Noſtis quem-
admodum ſibi faciunt de caoniciis ſagittas infaotes.
Quid feriunt, aut unde feriunt? Quæ manus, aut quod
telum? Quæ arma, aut quæ membra? Sagittæ infan
tium factæ ſunt plagæ eorum. [Et infirmatæ ſunt ſu-
per eos linguæ eorum.] Acuant nunc lioguas ſuas tan
quam gladium, firmẽt ſibi ſermonem malignum. Me-
ritò ſibi eum firmauerunt, quia infirmatæ ſunt ſuper
eos linguæ eorum. Nunquid poterat eſſe hoc firmum
aduerſus Deum. Mentita eſt, ioquit, iniquitas ſibi.
Infirmatæ ſunt ſuper eos linguæ eorum. Ecce reſur- Pſ. 26
rexit Dominus, qui occiſus erat. Tranſibant ante
crucem uel ſtabant, & iotuebantur illum, ſicut tanto
aotè Pſalmus prædixerat: Foderunt manus meas Pſ. 21.
& pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea. Ipſi
uerò

uerò conſiderauerunt & aſpexerunt me. Tunc capue
Matt. 25. agitabant, dicentes: Si filius Dei es, deſcende de cruce.
Tentauerunt quodam modò, utrùm filius Dei eſſet, &
quaſi inuenerant quòd non eſſet, quia inſultantibus il
lis, de cruce non deſcendebat. Si deſcenderet de cruce,
filius Dei eſſet. Quid tibi uidetur, qui de cruce non de
ſcendit, & de ſepulchro ſurrexit? Quid ergo profece-
runt? Quòd & ſi Dominus non reſurrexiſſet, quid pro
feciſſent, niſi quod profecerunt & perſecutores marty
rum? Nam & martyres nondum ſurrexernnt, & tamen
Martyrum natalitia. illi non profecerunt: nondum reſurgentium iam nata
lia celebramus. Vbi eſt furor ſæuientium? Sagittæ in-
fantium factæ ſunt plagæ eorum, & infirmatæ ſunt ſu
per eos linguæ eorum. Quò perduxerunt illas ſcruta-
tiones ſuas, quas perſcrutantes defeceruot, ut etiam
mortuo Domino & ſepulto, cuſtodes ponerent ad ſe-
Matt. 27. pulchrum? Dixeroot enim Pilato: Seductor ille (hoc
appellabatur nomine Dominus Ieſus Chriſtus, ad ſola
tiom ſeruorum ſuorum, quando dicuntur ſeductores.
Ergo illi Pilato, Seductor ille inquiunt) dixit adhuc
uiuens: Poſt tres dies reſurgam. Iube itaque cuſtodiri
ſepulchrum uſque in diem tertium, ne fortè ueniant
diſcipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi, Surre-
xit à mortuis: & erat nouiſsmus error peior priore. Ait
illis Pilatus: Habetis cuſtodiam. Ite & cuſtodite ſicut
ſcitis. Illi autem abeuntes, munierunt ſepulchrum, ſi-
gnantes lapidem cum cuſtodibus. Poſuerunt cuſtodes
milites ad ſepulchum: concuſſa terra Dominus reſur-
rexit. Miracula talia facta ſunt circa ſepulchrum, ut &
ipſi milites, qui cuſtodes aduenerant, teſtes fierent, ſi
uellent uera nunciare: ſed auaritia illa, quæ captiuauit
diſcipulum comitem Chriſti, captiuauit & militem
cuſtodem ſepulchri. Damus uobis, inquiunt, pecu-
niam, & dicite, quia uobis dormientibus uenerunt di-
ſcipnli eius, & abſtulerunt eum. Verè defecerunt ſcru
tantes ſcrutationes. Quid eſt quod dixiſti, o infelix
aſtutia? Tantum ne deſeris lucem conſilii pietatis, &
in profunda uerſutiæ demergeris, ut hoc dicas: Dicite,
quia uobis dormiētibus uenerunt diſcipuli eius, & ab
Amentia Iudæorū. ſtuleruot eum? Dormientes teſtes adhibes? Verè tu ip
ſe obdormiſti, qui ſcrutando talia defeciſti. Si dormie
runt, quid uidere potuerunt? Si oihil uiderunt, quo-
modò teſtes ſunt? Sed defecerunt ſcrutantes ſcrutatio-
nes. Defeceruot à luce Dei, defecerunt in ipſo effectu
conſiliorum ſuorum: quando quod uoluerunt, nihil
perficere potuernnt, utique defecerunt. Quare hoc?
Quia acceſsit homo ad cor altū, & exaltatus eſt Deus.
Propterea poſteà cum ionotuiſſet Chriſti reſurrectio,
& ueniens ſpiritus ſanctus impleret fiducia timentes
quoſdam diſcipulos, ut auderent iam mortem oon ti-
mentes prædicare quod uiderant, exaltato Deo in ma
ieſtate ſua, qui propter noſtram infirmitatem humilis
iudicatus eſt: & ubi cœperūt tubæ cœleſtes perſona-
re iudicem uenturum, quem primò uiderant iudica-
tum, [Conturbati ſunt omnes, qui uidebant eos.] Exal
tato Deo, ut dixi, prædicato Chriſto, uiſi ſunt Iudæi a
quibuſdam Iudæis, uiſi ſunt deficientes in ſcrutatio-
nibus ſuis. Videbant enim illi in nomine crucifixi &
occiſi manibus ſuis, fieri tanta miracula, & receſſerunt
corde ab eis, qui permanſerūt io impietate, diſplicuit
eis illorum duritia, quæ fierunt conſilium ſalutis ſuæ,
Act. 2. & dixerunt apoſtolis: Quid faciemus? Conturbati
ſunt ergo omnes qui uidebant eos, id eſt, qui intellige
bant, quòd linguæ eorum infirmatæ ſunt ſuper eos:
qui intelligebāt, quia io omnibus ſuis malis perſcruta
tionibus conſiliorum utique defecerunt. Conturba-
ti ſunt iſti. [Et timuit omois homo.] Qui ooo ti-
muerunt, nec homines fuerunt. Timuit omnis ho-
mo, id eſt, omnis utens ratione ad intelligenda, quæ
facta erant. Vnde illi qui non timueruot, pec orapo-
tius nominandi ſunt, beſtiæ potius immanes & tru-
ces, leo rapiens & rugiens ille adhuc populus. At ue-
rò, omnis homo timuit, id eſt, qui credere uolueruot,
qui iudicium futurum contremuerunt. [Et timuit
omnis homo. Et anunciaueruot opera Dei.] Ille qui
dicebat, A timore inimici erue animam meam, timuit
omnis homo: à timore inimici eruebatur, ſed timori
Dei ſubdebatur. Non timebat eos qui corpus occi- Matt.
dunt, ſed eum qui poteſtatem habet & corpus & ani- 10.
mam mittere in gehennam. Prædicaueruot Domi-
oum. Nam primò Petrus timuit, & inimicum timuit:
nondum erat anima eius eruta ab ioimico. Ioterroga- Matt.
tus ab ancilla, qoòd inter diſcipulos eius eſſet, nega- 26.
uit Dominum ter. Reſurrexit Domious, firmauit co-
lumoam. Iam Petrus prædicat ſioe timore & eum ti-
more. Sine timore eorum, qui corpus occidunt: cum
timore eius, qui habet poteſtatem & corpus & ani-
mam occidendi in gehenoam ignis. Timuit omnis ho
mo, & anunciauerunt opera Dei. Nanque anunciātes Act. 5
iſtos Apoſtolos opera Dei, exhibuerūt ſibi principes
ſacerdotum, & comminati ſuot diceotes, ne in nomi-
ne Ieſu prædicarent. Et illi dixerunt: Dicite nobis, cui
magis obtēperare oporteat, Deo an hominibos? Quid
illi dicerent? Hominibus potius quam Deo? Sine du-
bio non reſponderunt, niſi Deo potius. Illi autem ſcie
baot quid iuberet Deus, & contempſeruot minantes
ſacerdotes. Quia ergo timuit omnis homo, oon ter-
ruit homo, & anunciaueruut opera Dei. Si timet ho-
mo, non terreat homo. Eum eoim timere debet ho-
mo, a quo factus eſt homo. Quod ſupra homines eſt,
time, & homines te oon terrebunt. Mortem ſempiter-
nam time, & præſeotem non curabis. Voluptatem il-
lam incorruptam, & quietem ſine labe coocupiſce, &
promittentem dona iſta temporalia, & totum muo-
dum deridebis. Ama ergo, & time, ama quod promit-
tit Deus, time quod minatur Deus, nec corrumperis
ex eo quod promittit, nec terreberis ex eo quod mina
tur homo. Et timuit omnis homo, & anuociauerunt
opera Dei. [Et facta eius intellexerunt.] Quid eſt, Fa-
cta eius intellexerunt? Hoc erat illud, o Domine Ieſu
Chriſte, quòd tacebas & ſicut ouis ad uictimam duce-
baris, & noo aperiebas coram tondeote os tuum.

IN EADEM VIGILIA, Matth. 28.

*Veſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabba-
ti, uenit Maria Magdalena & altera Maria uidere
ſepulchrum. Et ecce terræmotus factus eſt magnus.
Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ preſb.*

VIgilias oobis huius ſacratiſsimæ ooctis,
ſicut ex lectione euangelica audiuimus
fratres chariſsimi, reſurrectio Domini
ac ſaluatoris noſtri dedicauit. Iuſtè et-
enim hanc pro eius amore uigiliis cele
bramus & hymnis, qui pro ooſtro amo
re in ea dormire io morte, ac de morte uoluit exci-
tari. Nam ſicut Apoſtolus ait: Mortuus eſt propter de Ro. 4.
licta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem no-
ſtram. Quod ipſo quoque ſtatu temporis, quo uel
mortuus eſt in cruce, uel a mortuis reſurrexit, oſten-
dit. Circa horam quippe nonam, cum inclinata iam
eſſet ad ueſperam dies, & tepefactus a meridiano fer-
uore radius ſolis, myſterium uictorioſiſsimæ paſsionis
conſummauit, euidenter ſe inſinuans, propter aufe-
renda ſcelera, quibus a diuina luce & dilectione in
huius noctem peregrinationis incidimus, crucis ſu-
biiſſe patibulum. Surrexit mane prima ſabbati, quæ
nunc

nunc dies dominica uocatur: manifeſtè docens ſe nos
a morte animæ reſuſcitatos, in lucem perpetuæ ſelici-
tatis eſſe perducturum. Sed & aliud nobis memorabi-
Myſterium mortis & reſurrectionis Chriſti
le myſterium tempore ſuæ paſsionis, ſepulturæ & re-
ſurrectionis intimare curauit. Sexta quippe feria cru-
cifixus eſt, ſabbato quieuit in ſepulchro, dominica re-
ſurrexit a mortuis: ſignificans electis ſuis per ſex hu-
ius ſeculi ætates, inter pericula perſecutionum bonis
operibns inſudandum: in alia autem uita, quaſi io ſab-
bato perpetuo, requiem animarum ſperandam. Porrò
in die iudicii, quaſi in die dominica, corporum quo-
que immortalium receptionem eſſe celebrandam, in
quibus deinceps aoimæ ſuperno gaudio ſine fine ſruan
tur. Quòd autem in lectione euangelica dictum eſt,
quia ſanctæ mulieres ueſpere ſabbati, quæ luceſcit in
prima ſabbati, uenerint uidere ſepulchrum, ita intelli
gendum eſt, quia ueſpere quidem uenire cœperit, ſed
luceſcente mane io primam ſabbati, ad ſepulchrum
peruenerint: id eſt, ueſpere aromata parauerint, qbus
corpus Domini ungere deſiderabant, ſed parata ueſpe
re aromata, mane ad ſepulchrum detulerint. Quod
Matthæus quidem breuitatis cauſa obſcurius poſuit:
ſed alii euangeliſtæ qoo ordine ſit factum, euidentius
oſtendunt, ſepulto nanque ſexta feria Domino, reuer-
ſæ a monumento mulieres, parauerunt aromata & un
guenta, quandiù operari licebat, & ſabbato quidem ſi
luerunt ſecundùm mandatum, ſicut Lucas apertè deſi
Lu. 23 gnat. Cum autem tranſiſſet ſabbatum, ueſperaque
adueniente tempus operandi rediſſet, mox promptæ
ad deuotionem emerunt, quæ minùs parauerant aro-
Marc. 16. mata, ſicut Marcus commemorat, ut uenientes unge-
rent eum. & ualdè manè una ſabbatorum ueniunt ad
monumentum. Quærendum autem, cur noctem domi
nicæ reſurrectionis euangeliſta deſcribens, ait: Veſpe-
re autem ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabbati: cum
conſuetus ordo temporum habeat ueſperam magis te
oebreſcere in noctem, quàm io diem luceſcere. Sed
myſticè loquens euangeliſta, quantum dignitatis hęc
ſacratiſsima oox de gloria deuictæ mortis acceperit,
inſinuare ſtuduit, dum eius exordium, quo deuotæ
Chriſto fœmioæ io obſequium illius uigilare cœpe-
rint, io ſequentem iam diem luceſcere perhibuit. Nam
Dominus author & ordinator temporum qui in ulti-
ma noctis huius parte ſurrexit, totam eam oimirum
eiuſdem reſurrectionis luce feſtiuam reddidit & coru
ſcam. Siqoidem ab exordio mūdanæ creationis uſque
huc ita temporum curſus diſtioguebatur, ut dies no-
ctem præcederet, iuxta ordinem oidelicet primæ con
In Chriſti reſurrectione ordo temporū mutatus.
ditionis. Hac autem nocte per myſterium reſurrectio
ois Domini, temporum ordo mutatus eſt. nam quia
nocte reſurrexit a mortuis, die uerò ſequenti eiuſdem
reſurrectionis effectum diſcipulis oſtendit, ac partici-
pato cnm eis conuiuio, ueritatem uirtutis eius miran
tibus ſimul & gaudentibus aſtruxit: rectiſsimè nox il-
la ſequentis diei coniuncta eſt luci, ac ſic temporum
ordo ſtatutus, ut dies noctem ſequatur. Et quidem
aptiſsimè quondam diem ſequebatur nox, quia homo
a luce paradiſi peccando lapſus, in huius ſeculi tene-
bras ærumnasqoe decidit: aptiſsimè nunc dies ſequi-
tur noctem, quando per fidem reſurrectionis a pecca-
ti tenebris & umbra mortis ad lucem uitæ Chriſto lar
giente reducimur. Quapropter neceſſe eſt, fratres cha
riſsimi, ut quia noctem hanc præcipuè gratia doonini-
cæ reſurrectionis illuſtratam cognouimus, ipſi quoque
ſolicitè curemus, ne qua eius particula noſtro in cor-
pore tenebreſcat, ſed tota luceſcat in diem: & nunc ui-
delicet nobis uigilias eius digna deuotione laudis agē
tibus, & cōpletis quoq; uigiliis, ſobria ac pura cōſcieo
tia diei dominicæ paſchalia feſta expectantibns. [Ve-
nit, inquit, Maria Magdalene, & altera Maria uidere ſe

pulchrū.] Duæ unius nominis, eiuſdēq; amoris ac de- *Duæ Mariæ duarū gentiū typus.*
uotionis fœmioæ, quæ dominicum uenerunt inuiſere
ſepulchrū, duas fidelium plebes, Iudaicam ſcilicet &
gentilē deſignant: quæ uno atq; indiſsimili ſtudio paſ-
ſionem reſurrectionēque ſui redemptoris, quacunque
eius Eccleſia per orbē diffuſa eſt, celebrare deſiderant.
Quòd aūt terræmotus reſurgēte Dño de ſepulchro, ſi-
cut etiā moriēte in cruce, factus eſt magnus, ſignificat
terrena prius corda a cœleſti ſpe deiecta, per fidē paſ-
ſionis ac reſurrectionis eius concutienda ad pœniten-
tiam: ac ſaluberrimo pauore permota, ad uitam ſubli-
manda perpetuā. Quòd angelus aduenit, obſequium
ſuæ ſeruitutis quod Domino debuit, exoluit. Quia. n.
Chriſtus Deus & homo eſt, inter acta humanitatis
eius ſemper angelorum miniſteria Deo debita nō de-
ſunt, ſicut inquiſita ſancti euangelii copioſiſsimè pro-
bat hiſtoria. Reuoluit aūt lapidē, nō ut egreſſuro Do-
mino ianuā pādat, ſed ut egreſſus eius iā facti, homini
bus præſtat indicium. Qui enim mortalis adhuc clau
ſo uirginis utero potuit naſcendo mundum ingredi, *Lu. 2*
ipſe abſque ulla dubietate iā factus immortalis, clauſo
licet ſepulchro, potuit reſurgendo exire de monumen
to. Nec prætereundum, quare teſtis dominicæ reſurre-
ctionis angelus ſedens apparuerit, cùm is qui natiuita
tis eius mundo gaudium euangelizabat, iuxta paſtores *Ibid.*
ſtetiſſe legatur. ſtare quippe pugnantis eſt, ſedere re-
gnantis. Et rectè ſtans apparuit angelus, qui aduētum
Domini in mundo prædicabat, ut etiam ſtando ſigna-
ret, quia is quem prædicabat, ad debellandum mundi
principē ueniret. Rectè præco reſurrectionis eius ſe-
diſſe memoratur, ut etiam ſedendo figuraret, eum ſu-
perato mortis authore, ſedem regni iam conſcendiſ-
ſe perpetui, de qua ipſe paulò pòſt diſcipulis apparēs,
ait: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. *Matt. 28.*
Et euāgeliſta Marcus: Et Dominus quidē Ieſus, inquit,
poſtquā locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cœlū & ſedet *Marc. 16.*
a dextris Dei. Sedebat autē ſuper lapidē reuolutū, quo
oſtiū monumenti claudebatur, ut clauſtra inferorum
ſua dominum uirtute deieciſſe ac ſuperaſſe doceret,
quatenus oēs quos ibi ſuos inueniſſet, ad paradiſi lucē
requiemque ſubleuaret, iuxta illud propheticum: Tu
quoq; in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti uinctos de *Zac. 9.*
lacu, in qua non eſt aqua. [Erat autem aſpectus eius
ſicut ſulgur, & ueſtimenta eius ſicut nix.] ut ipſo quo
que habitu & uultu ſignificaret, quia is cuius gloriam
reſurrectionis nunciabat, & terribilis ad damnandum
reprobos, & benignus eſſet ac blandus ad conſolādum
electos. In ſulgure. n. terror timoris, in niue aūt blandi
mentū candoris exprimitur. In cuius indiciū diuinæ di
ſcretionis ipſe quoq; angelus qui apparet, & cuſtodes
ſepulchri impios timore perterret, ac mortuorū inſtar
terræ proſternit, & uiſitatrices eiuſdem ſepulchri piiſ-
ſimas benigna conſolatione refouet, ac ne paueāt coo
fortat: inſuper etiā familiari affatu prior ipſe, quia ſci-
ret eas Ieſum quærere, dicit, & quia iā ſurrexit, addit:
mox etiam ipſas honorifico ac lætiſsimo ſubditas mi-
niſterio, gaudium reſurrectionis eius euangelizare
præcipit. Et quàm felices fœminæ, quæ angelico do-
ctę oraculo, triumphum reſurrectionis mundo annun
ciare meruerunt, atque mortis (quam Eua ſerpentino
ſeducta affatu contraxit) imperium prædicare diru-
tum. Quanto feliciores animæ uirorum pariter & fœ
minarum, quotquot in die iudicii, percuſsis pauore ac
digna ultione reprobis, ipſæ cœleſti gratia adiutæ,
triumphare de morte, & gaudium beatæ reſurrectio-
nis intrare meruerint? [Currentibus autem eis euan-
gelizare diſcipulis, occurrit Ieſus, easq; ſalutat,] Oſtē-
dens ſe omnibus iter uirtutū inchoantibus, ut ſalutem
perpetuā peruenire queāt, adiuuādo occurrere. [Illę aūt
acceſſerūt, & tenuerūt pedes eius.] Videamus fratres,
in

in Domino reſurgente a mortuis, ueritatem noſtræ carnis, uideamus gloriam nouæ incorruptionis. Superius quippe lectum eſt, quia clauſo ſurrexit monumento: nunc autem legitur, quia mulieres tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Surrexit.n. clauſo oſtio monumenti & exiit, ut immortale iam factum doceret eſſe corpus, quod in monumento clauſum fuerat mortuum. Tenendas mulieribus præbuit plantas, ut ueram ſe habere carnem, quæ a mortalibus tangi poſſet, intimaret. [Ite, inquit, nunciate fratribus meis, ut eant in Galilæam: ibi me uidebunt.] O mira pietas ſaluatoris, mira benignitas. Quos ante paſſionem diſcipulos, & aliquando etiam ſeruos uocare conſueuerat, hos poſt reſurrectionem fratres appellat, ut & eiuſdē ſe humanitatis quam & antè habuerat, habitum reſurgendo reſumpſiſſe monſtraret, & illos quoque ad promerendam ſperandamq; in ſua carne coronam immortalitatis, qua ipſe iam præminebat, erigeret. Sanè ꝙ ſe in Galilæa uidendum à diſcipulis prædixit, & ſicut ſequentia ſancti euangelii declarant, exhibuit, etiā in hoc myſticè & ueritatem ſuæ reſurrectionis, & noſtræ profectum uitæ ſpiritalis inſinuant. Galilæa quippe tranſmigratio facta interpretatur. Et benè in Galilæa uidetur a diſcipulis, qui iam de morte ad uitam, de corruptione ad incorruptionem, de pęna tranſmigrauerat ad gloriam: & uictoriam reſurrectionis non ſolū oſtenſione corporis, & exhortatione ſermonis, ſed nomine quoque loci, in quo appareret & loqueretur, cōmendabat. Sed & ipſi gaudio reſurrectionis eius ita ſolum tunc frui ualemus, ſi nunc de corruptella uitiorum ad uirtutum opera tranſmigrare ſatagimus. Vnde curandum ſummoperè eſt, fratres mei, ut quia reſurrectionis Domini & & ſaluatoris noſtri tempus agnouimus, quia eius ſolennia celebramus, continuis bonorum operum profectibus ad contemplandam eius celſitudinem tranſmigremus, quia noſtræ reſurrectionis tempus ignoramus, quod tamen futurum nullo modo ambigimus, & omni quidem tempore, & in hac præcipuè nocte, ſolicitas pro eius expectatione uigilias agamus. Obſecremus miſericordiam illius, qui ſuſceptam pro nobis humiliter mortem, mox ſublimiter ſuperauit, ut noſtræ nos tempore reſurrectionis de morte ad uitam tranſgmigrare concedat. Rogemus eum, qui paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, ut inchoata paſchalis gaudii ſolennia, nos dignè peragere, & per hæc contingere ad gaudia præſter æterna. Inter hæc uerò notandum, ꝙ huius ſacratiſſimæ noctis ac redemptionis noſtræ, quam colimus, ſolennitas, iam olim eſt in antiquo Dei populo myſticè deſignata. Cum enim idem populus diu fuiſſet Aegiptia ſeruitute grauatus, nec eum dimittere uellent Aegiptii ad liberum ſui conditoris exire ſeruitium, tandē præcepit ei Dominus in celebratione paſchæ immolare agnum, eiusque carnes hac nocte aſſare, & edere: eiusque ſanguine, qui eſſet fuſus in limine, poſtē domuum ſuarum utrūque ac ſuperliminare, perungere, atque totus paratum ac uigilantem horam ſuæ redemptionis expectare. Quod dum faceret, ecce noctis huius medio Dominus adueniens, percuſſis Aegyptiorum primogenitis, liberauit populum ſuum a pōdere longæ ſeruitutis, atque ad terram promiſſæ olim patriæ perduxit, iubens eum hanc noctem in memoriā ſuæ ſaluationis omnibus annis immolatione agni paſchalis agere ſolennem. Quæ perfectò redemptio populi illius, ſpiritalis noſtræ redemptionis, quæ reſurgente a mortuis Domino ac nocte completa eſt, typum geſſit: ſicut etiam carnales eiuſdem populi oppreſſores Aegyptii, duriora nequitiæ ſpiritalis arma deſignant, quibus ſubiectum ſibi genus humanum impia dominatione premebat. Sed ueniens agnus immaculatus Ieſus Chriſtus, dignatus eſt immolari pro nobis, dedit ſanguinem ſuum noſtrę ſalutis precium: qui morte ad tempus ſuſcepta, mortis imperium perpetuò damnauit: mirandoq; ac deſiderabili ſpectaculo agnus innocenter occiſus, leonis qui eū occiderat, uires potenter attriuit. Agnus qui tollit peccata mundi, leonem qui intulit peccata mundo cōfregit. Agnus qui nos ſuæ carnis & ſanguinis libamine, ne pereamus, reficit, leonem qui nos rugiens circumit, & quem de nobis perdat inquirit, mira uirtute ſuperauit. Agnus qui ſuæ mortis ſignum frontibus noſtris ad decutienda tela mortiferi hoſtis impoſuit, (nam & ideò ſanguis agni legalis in limine ſuperliminari utroque poſte domorum, in quibus edebatur, iuſſus eſt poni, ut etiam quadripartita ſanguinis diſtinctio, quadrifidum dominicę paſſionis uexillum, quo nos ſignati liberamur, exprimeret) deiecit aduerſariū noſtræ libertatis & pacis, qui inſidiatur nobis in occulto, ſicut leo in cubili ſuo. Sic ergo nocte hac immolato agno in Aegypto, ſignatis eius ſanguine domibus fidelium, comeſtis eius carnibus, uenit Dominus repentè, & eos qui myſterii cœleſtis exortes manebant, puniens, econtrà populum, quem ſacramentis ſalutaribus imbutum uidit, redemit, ita nimirum Dominus & redemptor noſter, cum ſuum pro nobis corpus & ſanguinem hoſtiam patri obtuliſſet, ſubuertit potentiam diaboli & ſatellitum eius, ſpiritum uidelicet immundorum audaciam comminuit, diſiecit clauſtra inferni, electos qui ibidem quamuis in tranquillitatis ſinu tenebantur, eruit, & hac ipſe nocte reſurgens a mortuis, ad cœleſtis regni gaudia reduxit, impleta prophetia quæ dixit, Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem. Nec iuſtos ſolum, quos apud inferus inuenit, abſtulit, uerum etiam quos in carne adhuc poſitos, ſuos eſſe cognouit, necnon & nobis, quos in ſe credituros in fine tēporum præuidit, remedium ſalutis morte ſua ac reſurrectione procurauit, nobis & antequam crearemur ſpiritalem uitæ alimoniam qua recrearemur, ſacrauit, ſignum uictoriæ, quo ab hoſtiū inſidiis muniremur, parauit, uitæ perennis iter quod ſequamur, aperuit. Vnde & ipſi meritò nocte ac redēptionis noſtræ memores, uigiliis Domino dignis inſtamus & precibus, lectionibus diuinis, quæ datæ nobis gratiæ munera narrant, audiendis operam damus, nouam adoptionis plebem ſpiritalis Aegypti dominio ſubtractam, uni uero Deo fonte regenerationis ſacramus, Miſſarum ſolennia celebramus, corpus ſacroſanctum & precioſum agni noſtri ſanguinem, quo a peccatis redempti ſumus, denuò Deo in profectum noſtræ ſalutis immolamus. Et quia de reſurrectionis dominicæ ſimul & ereptionis noſtræ myſteriis annua ſolennitate lætamur, ſtudeamus, chariſſimi, hæc eadē myſteria interno mentis amore complecti, hæc uiuendo ſemper tenere, hæc quaſi munda animalia nunc oris locutione ruminanda, nunc cordis penetralibus retractanda ſeruemus. Et ante omnia talibus uitā ducere curemus actibus, quibus noſtræ quoque reſurrectionis euentum lætantes mereamur aſpicere, ut cum tuba nouiſſima totum genus humanum excitans, ad tribunal iuſti iudicis aduocauerit, nos a ſorte reproborum ſecernat ſignum eiuſdem iudicis noſtri quo ſacramur, a pœna negligentium ſecernant uigilię, quibus aduentum eius expectamus, eisque digna ultione mulctatis, ipſe nos ad manſionem ſupernæ pacis, quam ante ſecula promiſit, inducat, qui uiuit & regnat &c.

Chriſt' clauſo prodit ſepulchro.

Galilea.

Paſchatis noſtri typus.

Ex. 12

Agnus Chriſt' leonem diabolū protriuit.

1. Pe. 5

Pſ. 67.

Chriſti reſurrectio ut celebrāda.

EADEM

EADEM VIGILIA PASCHAE, Homilia Euſebij Emeſeni.

Veſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabbati, uenit Maria Magdalene & altera Maria uidere ſepulchrum, &c. Matth. 28.

Veſper enim, qui & Heſperus dicitur, ſtella eſt, quæ alio nomine Lucifer uocatur. Et Heſperus quidem ſiue ueſper uocatur in fine diei: Lucifer uero in principio. Sæpè enim quando oritur, pauciſſimo interuallo ſolem præcedit. Quòd autem Euangeliſta hoc de ſtella intellexerit, ex eo apparet, quòd fœminino genere dixit, Quæ luceſcit in prima ſabbati. Ad quid enim, niſi ad ſtellam, quæ pronomen referatur? Sabbatum autem unumquemque diem Iudæi uocabant. Dicatur ergo ueſpere autem ſabbati apparente, id eſt, illa ſtella, quæ Veſper & Lucifer uocatur, iam diem proximam nunciante: non autem illam dico, quæ apparet in fine diei, ſed illam quæ uidetur in principio, id eſt, quæ luceſcit in prima ſabbati, hoc eſt quæ lucere incipit in prima parte diei primi, qui nunc dies Dominicus appellatur, Venit Maria Magdalene & altera Maria uidere ſepulchrum. Hanc enim ſtellam, quia cæteris clarior eſt, iter agentes obſeruare ſolent. Huius igitur ſigno hæ ſanctæ mulieres ad ſepulchrum uenire cœperunt. Et ualdè manè, quum
Ioã. 20 adhuc tenebræ eſſent, ut Ioannes ait, ſole tamen iam
Marc. 16. oriente, ut Marcus dicit, ueniunt ad monumentum. Prius enim fit ortus ſolis, quam receſſio tenebrarum. Hæc autem recipiat qui uult, ad credendum autem neminem compello. Sequitur, [Surrexit enim, ſicut dixit, Venite & uidete locum, ubi poſitus erat Dominus.] Nam & Eccleſiæ doctores ſæpè nobis locum oſtẽdunt, in quo Dominus poſitus fuerat, dum ſanctarum exempla ſcripturarum exponentes, ubi eius natiuitas, paſſio, & reſurrectio ſit prophetata, nos docent. Vis uidere locum in quo Dominus fuerat poſitus? lege in
Pſal. 3. Pſalmis, Ego dormiui, & ſomnum cepi, & reſurrexi, quia Dominus ſuſcepit me. [Et citò euntes dicite diſcipulis eius, quia ſurrexit, & ecce præcedet uos in Galilæam, ibi eum uidebitis, ecce prædixi uobis.] Ecce mulier quæ fuerat ianua mortis, prima prædicat reſurrectionem, & oſtendit ianuam uitæ. In Galilæam præcedet Dominus, ibique diſcipulos expectat, quia tunc ſancti Deum uidebunt, quando in patriam reuerſi fuerint. Galilæam nanque, Apoſtolorum patria fuit, un
Act. 1. de & uiri Galilæi dicuntur. [Et exierunt citò de monumento, cum timore & gaudio magno, currentes
Marc. 10. nunciare diſcipulis eius.] Marcus autem dicit, quòd fugientes de monumento, quia terror inuaſerat eas, nemini quicquam dixerunt. Per quod datur intelligi, quia prius de uiſione angelorum nihil dixerunt, ſolummodò narrantes de monumento Dominum fuiſſe ſublatum. Sic igitur ſe habet ordo, Venerunt mulieres ad monumentum, uiderunt angelum (quem tamen non angelum, ſed iuuenem eſſe putabant) cucurrerunt ad Apoſtolos, & de angelo quidem & eius uerbis, quibus Dominum reſurrexiſſe audierant, nemini quicquam dixerunt, hoc ſolum nunciantes, Dominũ in monumento non eſſe. Cucurrerunt ergo ſimul Pe-
Ioã. 20 trus & Ioannes, & ſola linteamina poſita inuenerunt: quibus recedentibus, manſerunt mulieres ibi. Et tũc
Ibid. quidem Maria Magdalene inclinauit ſe & proſpexit in monumentum, & uidit duos angelos ibi ſedentes, qui cum eam conſolarentur, conuerſa eſt retrorſum, & uidit Ieſum ſtantem, quem non Ieſum, ſed hortulanum eſſe putabat. Quem cum in uoce cognouiſſet, acceſſit ad eum, & quamuis ei diceret, Noli me tangere, tenuit tamen, & oſculata eſt pedes eius. Tunc & aliæ mulieres uenerunt (plures enim Lucas fuiſſe comme- *Lu. 24*
morat) quas cum Dominus benignè ſalutaſſet, & ipſæ *Matt.*
tenuerunt pedes eius. Vnde & hic ſubditur, [Et ecce *28.*
Ieſus occurrit illis, dicens, Auete. Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Tunc ait illis Ieſus, Nolite timere, ite, nunciate fratribus meis, ut eant in Galilæam, ibi me uidebunt.] Certæ itaq; de reſurrectione, iam non ſicut prius Dominum de monumento ſublatum annunciant, ſed eũ ſe uidiſſe, & cum eo ſe loquutas eſſe affirmant. Dicũt diſcipulis ut uadant in Galilæã, & ibi eũ uidebunt, ſicut prædixerat. [Quæ cum abiiſſent, ecce quidam de cuſtodibus uenerunt in ciuitatem, & annunciauerunt principibus ſacerdotum omnia quæ facta fuerant. Et congregati cum ſenioribus, conſilio accepto, pecuniã copioſam dederunt militibus, dicentes, Dicite quia diſcipuli eius nocte uenerunt, & furati ſunt eum, nobis dormientibus. Et ſi hoc auditum fuerit a præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros nos faciemus. At illi accepta pecunia, fecerunt ſicut erant edocti. Et diuulgatum eſt uerbum iſtud apud Iudæos uſque in hodiernum diem.] Ergo ne tantum poteſt auaritia, tantum poteſt amor pecuniæ? Prius Chriſtum uendidit, nunc iterum eius reſurrectionem negari cõpellit. O miſeri Iudæi, ſufficiebat uobis ſemel Chriſtum occidiſſe, ſufficiebat uerbis eum emiſſe. Iterum pecunia emitis, & maiori quam prius pecunia comparatis. Et quantum in uobis eſt, ecce iterum eum occiditis, dum eum reſurrexiſſe & uiuere negatis.

IN DIE SANCTO PASCHAE, in Epiſtolam Concio exegetica.

Irupto in Chriſti morte templi uelamine, inquit beatiſſimus Cyprianus, *Sermo de Reſurrectione Domini.* uerus agnus, ſolus inter filios hominum ſine macula Chriſtus, ætate ultima, in qua mundi ueſperaſcit conditio, ab una populi Chriſtiani familia, in unitate Eccleſiæ, aſſus in cruce, proiectis foras hæreticorum fermentis, ſynceræ fidei ſolidata cõpagine, incõſumptibiliter editur, creditur & tenetur. Noua & uetera ſub hoc nomine conuenerunt, egreditur Iſrael de ſeruitute Aegypti, exit populus Dei de regno diaboli. baptizantur in nube & mari Hebræi, & iam Spiritu ſancto & ſanguine Chriſti mũdatur a peccatis populus Dei. Ex diuerſis familiis una fit domus, una fit tribus, unus eſt cibus, ſignificantia & ſignificata, res & ſigna, uirtus inuiſibilis & inuiſibilia ſacramẽta ſic faciunt unum corpus, ſicut caro & ſpiritus, & quod uidetur, & nomine & uirtute Chriſti corpus cẽſetur. In hac rerum conuenientia honorificatus eſt Chriſtus, & glorioſæ laudis triumphos læta bunda hodiè canit Eccleſia, in lapide angulari cõſocians diſiunctos olim parietes, quos in unum mirabilis artifex fuſo ſanguine glutinauit, & reprobato diu a malignis fidei fundamento, charitatis ſuæ nexibus diuiſas copulauit macerias, & redegit paries in totum, & multa in unum, & facti ſunt una domus confœderati parietes & ſtabile fundamentum. Honorificatus eſt Chriſtus reſurgens a mortuis, uictor mortis ſpolians inferos, & captiuos præmittens ad ſuperos. Hucuſq; per humilitatis gradus aſcendens, modò gloria & honore coronatus, nil mortale, nil paſſibile retinens, impaſſibilitatis & immortalitatis donauit nos gloria, &

reſurgentes in beatitudine conſtituit ſempiterna. Hęc Cyprianus. Magna hodiè ſolennitas agitur, & Chriſto reſurgenti, ipſa etiam elementa congratulari uidentur. Nouam uitam Chriſti noua reſurrectio exigit, ut qui cum illo uolunt coronari, cum illo prius in uitæ nouitatem reſurgant. In Quadrageſima planximus & caſtigauimus ueteris hominis errata: iam non licet nobis ad illa redire, ſed ſtudēdum eſt uirtutibus, ne ſemper in eodem luto uitiorum hæreamus, & nihil nobis proſit Chriſti paſsio, ſi non etiam illius reſurrectio appareat in nobis. Eò nos inuitat Apoſtolus hac ipſa lectione, quam Eccleſia uoluit hodiè recitari ex prioris ad Corinthios cap. 5. [Expurgate, inquit, uetus fermentum, ut ſitis noua conſperſio, ſicut eſtis azy-
Eph.4 mi.] Sic alibi Epheſios hortatur Apoſtolus, ut deponāt ſecundum priſtinam conuerſationem, ueterem hominem, qui corrrumpitur ſecundum deſideria erroris: renouentur autem ſpiritu mentis ſuæ, & induant nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt, in iuſtitia & ſanctitate ueritatis. Atque hæc eſt ſumma to-
Sūma totius ſcripturæ. tius ſcripturæ diuinæ, ut mortui peccato, iuſtitiæ uiuamus. In primo Adamo per peccati conſenſum mortui ſumus: in ſecundo, id eſt, Chriſto reſurgimus in uitæ nouitatem, eius ueſtigiis inſiſtentes, quandoquidem exemplum dedit nobis, ut quemadmodum ipſe fecit, ita & nos faciamus. Et qui ſic affecti ſunt, illi iam lętiſsimum celebrant Paſcha, & cantant in uiis Domini, in ſemitis Chriſti ſeruatoris ſui, quoniā magna eſt gloria Domini iam a mortuis reſurgentis, cuius paulò antè ſumma fuit ignominia pēdentis a cruce. Chryſoſtomus ſcribens in hunc locum, omnem malitiam dicit eſſe uetus fermentum: porrò Apoſtolum nō Purgate, ſed, Expurgate, dixiſſe, ut oſtenderet diligentiam adhibendam, ut neq; reliquiæ, neq; minima illius umbra ſuperſit. Quod autem ait, [Sicut eſtis azymi,] Id ſignificat, quemadmodùm uos decet eſſe ab omni uitiorum fermento alienos. Non enim dicit, teſte Chryſoſtomo, omnes puros fuiſſe, ſed ſicut eos eſſe decet. Ita nimirum ſanctus Apoſtolus non mediocrem exigit a Chriſtianis uitæ & animi puritatem, ne quis falſo perſuaſus putet ſolam fidem ſufficere. Habet in ſeipſo quiſque quandam ad mala propenſionem, cum qua perpetuò luctandum eſt, ne regnet peccatum in mortali corpore noſtro, & in hac lucta clamandum eſt ad Domi-
Pſ.118 num cum Propheta: Greſſus meos dirige ſecundum eloquium tuum, & non dominetur mei omnis iniuſtitia. Multo ſanè & diuturno ſtudio ac labore opus eſt, ut uetus peccati fermentum penitus expurgetur. Sed hic labor pro Chriſti amore ſuſceptus mercedem habet ſempiternam in cœlis, dicente Apoſtolo,
1.Co.3 Vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem. Si mercatores uilis lucelli cauſa per mare, per terras, per tot diſcrimina rerum iactantur intrepidi & alacres, quid nos pro uita æterna & Chriſti cauſa facere æquum eſt? [Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.] Non dixit, ait Chryſoſtomus, mortuus eſt, ſed propriè propoſitum, immolatus eſt. Noli igitur quærere huiuſmodi azyma, cùm talem agnum habeas. Noli igitur fermentum quærere, cum azyma tua non ſint talia. Oportet ut omnem malitiam fidelis abiiciat. Vt enim Iudæus perit, cùm apud eum uetus inuenitur fermentum, ſic apud nos is, in quo inuenitur malitia. Non enim in umbra quidem tantum ſupplicium, in nobis autem non multo maius. Nam ſi domus tantopere fermenta purgant Iudæi, & murium foramina diligenter inquirunt, longè magis nos animam inueſtigare oportet, ut omnem immundam abiiciamus cogitationem. Hæc ille. [Itaque epulemur, non in fermento ueteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſynceritatis & ueritatis.] Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, & ille nobis iam edendus proponitur, hoc præſentim ſacratiſsimo tempore, quo Chriſtiani omnes ſacroſanctam Euchariſtiam percipiunt. Sed hic neceſſe eſt, ut malitiæ & nequitiæ fermento ex conſcientia expurgato, in ſynceritate & ueritate accedamùs ad celſiſsimum ſacramentum, ne indignè ſumendo, iudicium manducemus, & rei efficiamur corporis & ſanguinis Domini. Eſt apud D. Bernardum ſaluberrima adhortatio, quæ ſit animis noſtris non negligenter affigenda. Quid nos dicimus,
inquit, qui ſacram Domini reſurrectionem. Paſchæ *Sermo. 1 de reſurrectione Domini.* priuamus nomine, ut ſit nobis in reditū magis quam in tranſitum? Luximus his diebus, compunctioni & orationi, grauitati & abſtinentiæ dediti, cæterorum negligligentias temporum ſacro hoc quadragenario redimere & diluere cupientes. Communicauimus paſſionibus Chriſti, complantati ei denuò ſumus per baptiſmum quendam lachrymarum, pœnitentiæ, confeſ- *Ro.6.*
ſionis. Si ergo mortui ſumus peccato quomodò uiuemus adhuc in illo? Si negligentia planximus, quid cauſę eſt, ut recidamus nunc in eadem? Inuenientur nunc iterùm curioſi, ut antè, uerboſi ut antè, pigri, & negligentes, ut antè, uani, ſuſpicioſi, detractores, iracundi, cæteriſque impliciti uitiis, quæ tam anxiè deplorauimus his diebus? Laui pedes meos, quomodò *Can.5.*
iterùm inquinabo eos? Exui me tunicam meam quomodò induam eam? Non eſt tranſmigratio hæc fratres: non ſic uidebitur Chriſtus, nō hoc iter, quo oſtendat nobis Deus ſalutare ſuū. Denique qui retro reſpicit, indignus eſt regno Dei. Sic amatores ſeculi inimi- *Luc.9.*
ci crucis Chriſti, cuius in uanum accepto nomine dicuntur Chriſtiani, toto hoc tempore Quadrageſimali ad inſtantes inhiant dies reſurrectionis, heu ut liberius indulgeant uoluptati. Obnubilat fratres ſolennitatis lætitiam materia triſtior, ſed ipſius plangimus ſolennitatis iniuriam, quam diſsimulare non poſſumus nec in ipſa, immo minus in ipſa. Pròh dolor peccandi tempus, terminus recidendi, facta eſt reſurrectio Saluatoris. Ex hoc nēpe comeſſationes & ebrietates redeunt, cubilia & impudicitiæ repetuntur, & la- *In eos, qui a Paſcha te recidunt in priſtinam uitam*
xantur concupiſcentiis fræna, quaſi ad hoc ſurrexerit Chriſtus, & non magis propter iuſtificationem noſtram. Sic honoratis miſeri Chriſtum, quem ſuſcepiſtis? Venturo parastis hoſpitium, confitentes peccata cum gemitu, caſtigantes corpora, eleemoſynas impendentes, & ecce ſuſceptum proditis inimicis, immo exire compellitis, priores, nequitias admittendo. Neque enim cohabitatio eſſe poteſt luci ad tenebras, Chriſti cum ſuperbia, cum auaritia, cum ambitione, cum fraterno odio, cum luxuria, cum fornicatione. Quid enim minus præſenti debetur quàm uenturo? Quid minus reuerentiæ reſurrectionis tempus exigit, quam paſsionis? Sed uos, ut manifeſtum eſt, neutram honoratis. Nam ſi compateremini, & côregnaretis, ſi commoreremini, & conreſurgeretis. Nunc autem ex ſola conſuetudine temporis & ſimulatione quadā humana ratio illam proceſsit, quam non ſequitur exultatio ſpiritualis. Propter hoc, ut ait Apoſtolus, multi infirmi & im-
becilles, & dormiunt multi. Propter hoc crebra in di- *1. Cor 11.*
uerſis regionibus hominū mortalitas, ſpecialiter his diebus. Quid enim? Deprehenſi eſtis inter anguſtias præuaricatores, non qui præuaricati eſtis, ſed qui perſtitis in peccato, addentes præuaricationem, aut penitus impœnitentes, aut tepidè pœnitentes, nec pericula fugientes, uel poſt miſeram experientiam incentiua peccati. Si hac conſcientia Chriſti ſacramenta reſurgitis, nihil uobis commune cum Chriſto, non habetis uitam in uobis. Si indignè ſuſcipitis, iudicium uobis manducatis, ſanctum Domini non diiudicantes. *Ibid.*

Redite ergo præuaricatores ad cor, & in toto corde quærite Dominum, & odite malum, pœnitentes non uerbo tantum & lingua, ſed ſpiritu & ueritate. Hæc D. Bernardus, quibus luculenter explicat, ut epulari debeamus, non in fermento ueteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſynceritatis & ueritatis. Chryſoſtomus hanc epulationem ſic interpretatur, ut ob maxima Dei beneficia perpetuò nos lætari debere oouetimus. Epulationis, inquit, præſens eſt tempus. Nam cum dixiſſet Apoſtolus, Epulemur, non quòd Paſcha eſſet, non quòd Pentecoſte, idcirco epulandum intellexit, ſed quod omne tempus epulationis tempus eſſet Chriſtianis, propter collatorum beneficiorum excellentiam. Quod enim non cōceſſum eſt bonum? Filius Dei propter te homo factus eſt, morte te liberauit, in regnum uocauit. Cum igitur huiuſmodi aſſecutus ſis & aſſequaris, qua ratione non omni tempore tibi epulandum eſt? Nemo igitur in paupertate, morbo, inſidiis contriſtetur. Epulationis enim noſtræ omne tempus eſt. Idcirco, inquit *Phil. 4* Paulus. Gaudete in Domino ſemper, iterum dico, Gaudete. In epulationibus nemo turpia induat ueſtimenta. Non de ueſtibus nobis ſermo eſt, ſed de operibus immundis. Hæc Chryſoſtomus, adhortans nos ad mentis alacritatem, qua perpetim Deo laudes gratesque agamus pro immenſis eis in nos collatis beneficiis. Nemo hic putet ſe ad comeſſationes & compotationes inuitari, quæ uitia excludūt a regno Dei. Spiritaliter epulari & gaudere iubemur omni tempore, idque præſertim hac ſacratiſſima ſolennitate, qua Chriſtus ruptis mortis uinculis aditum nobis patefecit ad patriam cæleſtem, a qua tot annorum millibus *Cæremoniæ eccleſiæ* exulauit totum genus humanum. Solennes hac die in eccleſia catholica cæremoniæ, piiſſimis ſignificationibus plenæ, ſeruantur, & feſtiuum creberrimè repetitur Alleluia, tamdiu intermiſſum, cunctaq; adeo elementa Chriſto reſurgenti, ut diximus, congratulari uidentur. Triſtia & lugubria pœnitentiæ cātica omittuntur, læta omnia & iucunda, non modo cantica, ſed etiam ueſtimenta & ornamenta cæremonialia repetūtur, ut qui per quadrageſimę ſacratos dies Chriſto morienti pro modulo noſtro pœnitentiæ laboribus ferendis compaſſi ac uelut commortui ſumus, hiſce rebus admoueamur cum Chriſto reſurgente, & admirabiliter de morte & diabolo triumphante lætari & exultare, maxime quod non ſibi duntaxat, ſed nobis quoque reſurrexerit, & certiſſimam noſtræ reſurrectionis ſpem attulerit. Tantum opera nobis danda eſt, ne a diaboli captiuitate per illum redempti, rurſus in illam teterrimam captiuitatem, peccando recidamus. Quod quidem hodie a pauciſſimis cauetur, imo plerique omnes tam negligenter & diſſolutè tantoque cum tædio agunt tempus quadrageſimæ, atq; ad peccatorum ſuorum faciendam confeſſionem exactam & accuratam adeo nihil ſeſe accommodant, immo tam nullam præ ſe ferunt uitæ emendationem, ut uerendū ſit maxima ex parte homines ad ſacroſanctam Euchariſtiam indignè accedere, quod eſt certè horrendum & grauiſſimum peccatum, cum, teſte Apoſtolo, rei *1. Cor. 11.* fiant corporis & ſanguinis Domini. Talibus fortiter inculcandum eſt, ut cōuenienter doctrinæ Apoſtolicæ, expurgent uetus peccati fermentum per puram & integram confeſſionem, cum firmo deinceps a peccatis abſtinendi propoſito coniunctam, atque ita in ſynceritate a uitiis, ut exponit Gloſa interlinearis, & ueritate bonorum operum accedant ad Chriſti uenerabile ſacramentum. Ipſe enim Paſcha noſtrum eſt, ipſe uerus agnus, qui abſtulit peccata mundi, qui mortem noſtram moriendo deſtruxit, & uitam reſurgendo parauit. Si qui uero manent in peccandi propoſito, & nihilo minus ad Domini menſam accedunt, ij cum ſceleratiſſimo Iuda proditore cibum uitæ ſibi uertunt in exitium, & Satanæ ſe tradunt occupandos, atque in omne uitiorum genus pertrahendos. Quod a nobis auertat Chriſtus Deus & dominus noſter, cui eſt cum patre & ſpiritu ſancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

EODEM DIE.
Mar. 16.

In illo tempore, Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata, ut uenientes ungerent Ieſum. Et reliqua. Homilia B. Gregorij Papæ.

MVltis uobis lectionibus, fratres chariſſimi, per dictatum loqui conſueuj, ſed quia laſſeſcente ſtomacho, ea quæ dictaueram, legere ipſe nō poſſum, quoſdam ueſtrum minus libenter audientes intueor. Vnde nunc a memetipſo exigere contra morem uolo, ut inter ſacra Miſſarum ſolennia, lectionem ſancti Euangelij non dictando, ſed colloquendo ediſſeram. Sicq; excipiatur ut loquimur, quia collocutionis uox corda torpentia plus quā ſermo lectionis excitat, & quaſi quadam manu ſolicitudinis ut euigilent, pulſat. Et quidem ad hoc opus me ſufficere poſſe non uideo, ſed tn̄ uires quas imperitia denegat, charitas miniſtrat. Scio namq; qui dixit. Aperi os tuum, & ego implebo illud. *Pſ. 80.* Bonū ergo opus nobis in uoluntate ſit. nam ex diuino adiutorio erit in perfectione. Dat loquendi auſum ēt reſurrectionis dominicæ tanta ſolennitas, quia & indignū ualdè eſt, ut hodie laudes debitas taceat ligua carnis, quo uidelicet die caro reſurrexit authoris. Audiſtis, fratres chariſſimi, ꝗ ſanctæ mulieres, quæ dn̄m fuerant ſecutæ, cum aromatibus ad monumentum uenerunt, & ei quem uiuentem dilexerant, etiam mortuo ſtudio humanitatis obſequuntur. Sed res geſta, aliquid in ſancta *Res geſta aliquid faciendū ſignificat.* eccleſia ſignat gerendum. Sic quippe neceſſe eſt, ut audiamus quæ facta ſunt, quatenus cogitemus etiā quæ nobis ſint ex eorum imitatione facienda. Et nos igitur in eum qui eſt mortuus credentes, ſi odore uirtutum referti, cum opinione bonorum operum dn̄m quærimus, ad monumentum profecto illius cum aromatibus uenimus. Illæ autem mulieres angelos uidēt, quæ cum aromatibus uenerunt, quia uidelicet illæ mentes ſupernos ciues aſpiciunt, quæ cum uirtutum odoribus ad Deum per ſancta deſideria proficiſcuntur. Notandum uero nobis eſt, quid nam ſit, quod in dextris ſedere angelus cernitur. Quid namque per ſiniſtram, niſi uita præſens, quid uero per dexteram, niſi perpetua uita deſignatur? Vnde ſcriptum eſt. Læua eius ſub capite meo, & dextra illius amplexabitur me. *Cāt. 2.* Quia igitur redemptor noſter iam præſentis uitæ corruptionem tranſierat, rectè angelus, qui nunciare perennem eius uitam uenerat, in dextera ſedebat. Qui ſtola candida coopertus apparuit, quia feſtiuitatis noſtræ gaudia nunciauit. Candor enim ueſtis, ſplendorem noſtræ denunciat ſolennitatis. Noſtræ dicamus, an ſuæ? Sed ut fateamur uerius, & ſuæ dicamus, & noſtræ. Illa quippe redemptoris noſtri reſurrectio, & noſtra feſtiuitas fuit, quia nos ad immortalitatem reduxit, & angelorum feſtiuitas extitit, quia nos reuocando ad cæleſtia, eorum numerum impleuit. In ſua ergo ac noſtra feſtiuitate angelus albis ueſtitus apparuit, quia dum nos per reſurrectionem dominicam ad ſuperna reducimur, cæleſtis patriæ damna reparantur. Sed quid ad uenientes fœminas affatur, audiamus. [No-

lite expaueſcere.]Ac ſi apertè dicat. Paueant illi, qui
non amant aduentum ſupernorum ciuium, pertime-
ſcant,qui carnalibus deſideriis preſſi, ad eorum ſe ſo-
cietatem poſſe pertingere deſperant.Vos aût cur per-
timeſcitis,quæ ueſtros conciues uidetis? Vnde & Mat
Matt. 28. thæus angelum apparuiſſe deſcribens, ait, Erat aſpe-
ctus eius ſicut fulgur,& ueſtimenta eius ſicut nix. Io
fulgure.n.terror tumoris eſt,in niue aût blandimentû
candoris. Quia uerò omnipotens Deus & terribilis
eſt peccatoribus,& blandus iuſtis,rectè teſtis reſurre-
ctionis eius angelus,& in fulgure uultus,& in cando-
re habitus demonſtratur,ut de ipſa ſua ſpecie & ter-
Ex. 13 reret reprobos,& mulceret pios. Vnde rectè quoq;
populum per deſerta gradientem, columna ignis in
nocte,& columna nubis præibat in die. In igne enim
terror eſt,in nube autem uiſionis lene blandimêtum.
Dies uerò uita iuſti,& nox accipitur uita peccatoris.
Eph. 5 Vnde & conuerſis peccatoribus Paulus dicit. Fuiſtis
aliquando tenebræ,nunc autem lux in Domino. Io
die ergo per nubem columna monſtrata eſt, & in no-
cte per ignem:quia omnipotens Deus & blandus iu-
ſtis,& terribilis apparebit iniuſtis.Iſtos in iudicio ue
niens, per lenitatis manſuetudinem demulcet, illos
uerò per iuſtitiæ diſtrictionem terret. Sed iam quid
angelus ſubiungat,audiamus. [Ieſum quæritis Naza-
renum.]Ieſus,latino eloquio ſalutaris,id eſt, ſaluator
Ieſus, Saluator. interpretatur. At uero multi tunc Ieſus dici poterât,
non tamen ſubſtantialiter,ſed nuncupatiuè. Ideo &
locus ſubiungitur,ut de quo Ieſum dictum ſit,maniſe
ſtetur, Nazarenum. Et cauſam protinus ſubdidit,
[Crucifixum.] Atque addidit.[Surrexit, non eſt hic.]
Non eſt hic dicitur,per præſentiam carnis, qui tamen
nuſquam deerat per præſentiam maieſtatis. [Sed ite,
dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedet uos in
Galilæam.] Quærendum nobis eſt,cur nominatis di-
ſcipulis, Petrus deſignatur ex nomine. Sed ſi hunc an-
gelus nominatim non exprimeret, qui magiſtrum ne-
gauerat,uenire inter diſcipulos non auderet. Voca-
tur ergo ex nomine,ne deſperaret ex negatione. Qua
in re conſiderandum nobis eſt,cur omnipotens Deus
eum,quem cunctæ eccleſiæ præferre diſpoſuerat, an-
cillæ uocem pertimeſcere,& ſeipſum negare permiſit.
Quod nimirum magnæ actum eſſe pietatis diſpenſa-
tione cognoſcimus, ut is qui futurus erat paſtor Ec-
cleſiæ,in ſua culpa diſceret, qualiter aliis miſereri de-
buiſſet.Prius itaque eum oſtendit ſibi, & tunc præpo-
ſuit cæteris,ut ex ſua infirmitate cognoſceret, quàm
miſericorditer aliena infirma toleraret. Bene autem
de redemptore noſtro dicitur.[Præcedet uos in Gali-
læam,ibi eum uidebitis, ſicut dixit uobis.] Galilæa
nanque tranſmigratio facta interpretatur. Iam quip-
pe redemptor noſter a paſſione ad reſurrectionem, a
morte ad uitam, a pœna ad gloriam, a corruptione
ad incorruptionem tranſmigrauerat.Et prius poſt re-
ſurrectioné in Galilæa bene a diſcipulis uidetur, quia
reſurrectionis eius gloriam poſt læti uidebimus, ſi mo
do a uitiis ad uirtutum celſitudinem tranſmigramus.
Qui ergo in ſepulchro nunciatur, in tranſmigratione
oſtenditur,quia is qui in mortificatione carnis agno-
ſcitur,in tranſmigratione mentis uî.Hęc,fratres cha-
riſſimi,pro tanta diei ſolennitate, de lectionis Euan-
gelicæ expoſitione tranſcurrimus,ſed libet, ut de hac
Duæ uitæ. eadem ſolennitate aliquid ſubtilius loquamur. Duæ
etenim uitæ erant, quarum unam nouimus, alteram
neſciebamus.Vna quippe mortalis eſt,altera immorta
lis,una corruptionis,alia incorruptionis, una mortis,
alia reſurrectionis. Sed uenit mediator Dei & homi-
num,homo Chriſtus Ieſus,ſuſcepit unam, & oſtendit
alteram. Vnam pertulit moriendo, & oſtendit alterá,
reſurgendo. Si igitur nobis mortalem uitam ſcienti-
bus,reſurrectionem promitteret carnis, & tamen hãc
uiſibiliter non exhiberet,quis eius promiſſionibus cre
deret?Factus itaque homo apparuit in carne,mori di-
gnatus eſt ex uoluntate, reſurrexit ex poteſtate, & o-
ſtendit exemplo,quod nobis promiſit in præmio. Sed
fortaſſe aliquis dicat. Iure ille ſurrexit,qui cum Deus
eſſet,teneri a morte non potuit.Ad inſtruendam ergo
ignorantiam noſtram, ad roborandam infirmitatem
noſtram,ſuæ tantum reſurrectionis exemplum nobis
ſufficere noluit.Solus illo in tempore mortuus eſt, &
tñ ſolus minimè ſurrexit.nam ſcriptum eſt. Multa cor *Matt. 27.*
pora ſanctorum qui dormierant, ſurrexerunt. Ablata
ergo ſunt omnia argumenta perfidiæ. Ne quis.n.di
cat.Sperare de ſe non debet homo, quod in carne ſuo
exhibuit homo Deus,ecce cum Deo homines reſurre
xiſſe cognoſcimus, & quos puros fuiſſe homines non
dubitamus.Si igitur membra noſtri redemptoris ſu-
mus,præſumamus in nobis,quod geſtum conſtat in ca
pite.Si multum nos abiicimus,ſperare in nobis debe-
mus nos membra ultima,quod de membris eius ſupe-
rioribus audiuimus. Ecce uerò ad memoriam redit, *Ibid.*
quod crucifixo Dei filio Iudæi inſultantes dicebant.
Si rex Iſrael eſt,deſcendat de cruce,& credimus ei.
Qui ſi tunc de cruce deſcenderet,nimirum inſultanti-
bus cedens,uirtutem nobis patientiæ non demonſtra
ret.Sed expectauit paulurum,tolerauit probra, irriſio
nes ſuſtinuit,ſeruauit patientiam,diſtulit admiratio-
nem,& qui de cruce deſcendere noluit, de ſepulchro
ſurrexit. Plus igitur de ſepulchro ſurgere,quã de cru
ce deſcendere, plus fuit mortem reſurgendo deſtrue
re,quam uitam deſcendendo ſeruare. Sed cum Iudæi
hunc ad inſultationes ſuas de cruce deſcendere mini-
mè cernerent,cum morientem uiderent,eum ſe uinciſ
ſe crediderunt, nomen illius ſe quaſi extinxiſſe gauiſi
ſunt.Sed ecce,clarificatum de morte nomen eius per
mundum creuit,ex qua hoc infidelis turba extinxiſſe
ſe credidit,& quem gaudebat occiſum,dolet mortuû,
quia hunc ad ſuam gloriam cognoſcit perueniſſe per
pœnam.Quod benè in li.Iudicum Samſonis illius fa *Iud. 16*
cta ſignificant,qui cum Gazam ciuitatem Philiſtino-
rum fuiſſet ingreſſus,Philiſtæi ingreſſum eius proti
nus cognoſcentes,ciuitatem repenté obſidionibus cir
cundederunt,cuſtodes deputauerunt, & Samſoné for
tiſſimum ſe iam comprehendiſſe gauiſi ſunt. Sed quid
Samſon fecit,agnouimus.Media nocte portas ciuitatis
abſtulit,& montis uerticem aſcendit. Quem frês cha
riſſimi hoc in facto,quem niſi redemptorem noſtrum
Samſon ille ſignificat? Quid Gaza ciuitas niſi io ter-
rani deſignat? Quid per Philiſtæos, niſi Iudęorum
perfidia demonſtratur?Qui cum mortuum Dñm uide *Sãſon.*
rét,eiusq; corpus in ſepulchro iam poſitum, cuſtodes *Gaza.*
ilicò deputauerunt, & eum qui author uitę clarueraт, *Philiſtæi.*
inferni clauſtris retentum, quaſi Samſonem in Gaza
ſe depræhendiſſe ſunt lætati. Sãſon uerò media nocte
non ſolum exiit,ſed êt portas tulit,quia uidelicet redê
ptor nř ante lucem reſurgens, non ſolum liber de in
ferno exiit,ſed ipſa êt inferni clauſtra deſtruxit, por-
tas tulit,& montis uerticem ſubiit, quia reſurgendo
clauſtra inferni abſtulit,& aſcendendo cælorum regna
penetrauit. Hanc ergo reſurrectionis eius gloriam,
fratres chariſſimi,quæ & prius demonſtrabatur ex ſi
gno,& poſt patuit ex facto, tota mente diligamus, ꝑ
eius amore moriamur.Ecce enim in reſurrectione au
thoris noſtri,miniſtros eius angelos conciues noſtros
agnouimus. Ad horum ergo ciuium illam frequen
tem ſolennitatem feſtinemus, his, cum necdum uiſio
ne poſſumus deſiderio ac mente iungamur. Tranſ
migremus ad uirtutes de uitiis, ut in Galilæa redem
ptorem noſtrum uidere mereamur. Adiuuat omnipo
tens Deus ad uitam deſiderium noſtrum, qui pro no
bis

bis in mortem dedit unicum filium ſuum, eundē Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui cum eo uiuit & regnat in unitate ſpiritusſancti Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

SERMO ALIVS EODEM DIE, ſumptus ex moralibus Gregorij.

Li. 30. ca. 31. in Iob. DVæ quippe uitæ ſunt hominis in corpore conſiſtentis, una ante mortem, alia poſt reſurrectionem. Quarum unam omnes agendo nouerant, alteram neſciebant, & humanum genus ſoli huic quam nouerat, intendebat. Venit per carnem Dominus, & dū ſuſcepit unam, alteram demonſtrauit, dum hanc nobis cognitam ſuſcepit, illam quæ nobis eſt incognita, oſtendit. Moriendo quippe uitam exercuit, quam tenemus, reſurgendo aperuit quam quæramus, exemplo ſuo nos docens, quòd hæc uita, quam ante mortē ducimus, non propter ſe amanda ſit, ſed propter alteram toleranda. *Li. 29. ca. 5. in Iob.* Nullus autem noſtrum, quid poſt mortem ſequeretur agnoſceret, niſi uitæ noſtræ conditor ad pœnam uſque noſtræ mortis ueniret. Niſi enim ipſe miſericorditer infima peteret, nequaquàm nos poſt ſuam imaginem perditos iuſtè ad ſumma reuocaret. *Iob 38* Vnde & rectè ad B. Iob dicitur. [Nunquid ingreſſus es profundum maris, & in nouiſſimis abyſſi deambulaſti?] Ac ſi dicat. Vt ego, qui non ſolum mare, id eſt, ſeculum per aſſumptam humanam carnem, atque animam petij, ſed etiam per eam ſpōtè in morte poſitus, uſque ad ultima inferni, quaſi ad maris profunda deſcendi. Si enim mare, more diuini eloquii, ſeculum debet intelligi, nil prohibet profunda maris, inferni clauſtra ſentiri. Quod profundum maris Dominus petiit, cum inferni nouiſſima electorum ſuorum animas erepturus, intrauit. Vnde & per prophetam dici- *Eſa. 51* tur. Poſuiſti profundum maris uiam, ut tranſirent liberati. Hoc nanque profundum maris ante redemptoris aduentum, non uia, ſed carcer fuit: quia in ſe etiam bonorum animas, quanuis non in locis pœnalibus clauſit. Quod tamen profundum uiam Dominus poſuit, quia illuc ueniens electos ſuos a clauſtris inferi (hodierna die) ad celeſtia tranſire conceſſit. Vnde & aptè illic dicitur, ut tranſirent liberati. Quod uerò profundum maris dixerat, hoc aliis uerbis replicans, abyſſi nouiſſimum uocat, quia ſicut aquarum abyſſus nulla noſtra uiſione comprehenditur, ita occulta inferni nullo a nobis cogitationis ſenſu penetrā- *Li. 29. ca. 6.* tur. Qui enim hic ſubtrahantur cernimus, ſed quæ illos iuxta meritum retributio ſuppliciorum maneat, non uidemus. Vigilanti uerò eſt cura penſandū, quod in nouiſſimis abyſſi deambulaſſe ſe perhibet. Deambulare quippe non conſtricti, ſed liberi eſt. Quem.n. uincula ſtringunt, eius nihilominus greſſus impediūt. Quia igitur Dominus nulla peccati uincula pertulit, in inferno deambulauit, liber quippe ad ligatos ue- *Pſ. 87.* nit. Vnde ſcriptum eſt. Factus ſum ſicut homo ſine adiutorio inter mortuos liber. In nouiſſimis ergo abyſſi Domino deambulare, eſt in loco damnationis nil ſuæ *Act. 2.* retentionis inuenire, atteſtante Petro, qui ait. Solutis doloribus inferni, iuxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo. Vel certè, quia deambulando nos cum de loco ad locum ducimur, hic illicque præſentes inuenimur, deambulaſſe in inferno Domious dicitur, ut electis animabus in locis ſingulis, per diuinitatis po- *Sap 7.* tentiam præſens fuiſſe monſtretur. Vnde & ſpiritus ſapientiæ mobilis deſcribitur, ut per hoc quòd nuſquam deeſt, ubique nobis occurrere deſignetur. Quā deſcenſionem ſuam Dominus tantò mirabilem reſpicit, quanto eam redempto homini crebrius infundit. *Iob 38* Eam nanque adhuc replicans, ſubdit. [Nunquid apertæ ſunt tibi portæ mortis, & oſtia tenebroſa uidiſti?] *Portæ mortis, dæmones.* Portæ enim mortis ſunt poteſtates aduerſæ, quas deſcendens Dominus aperuit, quia earum fortitudinem moriendo ſuperauit. Quæ appellatione quoque alia tenebroſa oſtia uocantur, quia dum per occultationis ſuæ inſidias non uidentur, deceptis mentibus uiam mortis aperiunt. Quæ tenebroſa oſtia Dominus uidet, quia immundorum ſpirituum fraudulentam malitiā, & reſpicit & premit, quos niſi ipſe, nobis neſcientibus, uidendo prohiberet, & nil de inſidiis eorum mēs noſtra cognoſceret, & iiſdem inſidiis capta deperiret. Quę tenebroſa oſtia nos etiam cernimus, quando ſupernæ lucis radiis illuſtramur. Vnde & per prophe- *Pſ. 117* tam dicitur. Dominus mihi adiutor eſt, & ego uidebo inimicos meos. Hoſtes igitur noſtros ipſe uidet, qui ſuo eos munere nobis uiſibiles facit. Vel certè tenebroſa oſtia tunc Dominus uidit, cum clauſtra inferni penetrans, crudeles ſpiritus perculit, & mortis præpoſitos moriendo damnauit. Quod idcircò hic non adhuc de futuro, ſed iam de præterito dicitur, quia hoc quod facturus erat in opere, nimirum iam fecerat in prædeſtinatione. Quia uerò poſt mortem reſurrectio nemq; eius creuit eccleſia, atque in cunctis eſt gentibus dilatata, aptè ſubiungitur. [Nunquid conſideraſti *Iob 38* latitudinem terræ?] Dum.n. Dominus anguſtias mor- *Li. 29. ca. 7.* tis petiit, fidem ſuam in gentibus dilatauit, atq; ad innumera corda credentium ſanctam eccleſiam extēdit, *Eſai. 54.* cui per prophetam dr̄. Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas. Lōgos fac funiculos tuos, & clauos tuos conſolida. Ad dexteram.n. & ad læuè penetrabis, & ſemen tuum gentes hæreditabit. Quæ latitudo terræ profectò non fieret, niſi ipſe prius & uitam quam nouimus moriendo deſpiceret, & uitam quam non nouimus, reſurgendo monſtraret. In morte quippe ſua noſtræ oculos mētis aperuit, & quæ eſſet uita, quæ ſequeretur, oſtendit. Vn- *Lu. 24* de & hunc in Euangelio ordinem tenens, diſcipulis dicit, Sic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſſionem peccatorum per omnes gentes. Pauci enim ex plebe Iſraelitica ipſo prædicante crediderunt, innumeri uerò gentium populi, uiam uitæ illo moriente ſecuti ſunt. Superbos nanq; dum adhuc paſſibilis uiueret, pertulit: a paſſibili uerò uita multos dum moreretur, ſtrauit. Quod benè Samſon in ſe- *Iud. 16* metipſo dudum figuraliter expreſſit, qui paucos quidem dum uiuèret interemit, deſtructo autem templo, hoſtes innumeros, cum moreretur, occidit. Quia nimirum Domious ab elatione ſuperbiæ paucos dum uiueret, plures uerò cum templum ſui corporis ſolueretur extinxit, atq; electos ex gentibus, quos uiuendo ſuſtinuit, ſimul omnes moriendo proſtrauit. Rectè itaq; poſtquàm inferna peoetraſſe ſe edocuit, conſiderandā mox terræ latitudinem ſubiunxit. Dominus itaque no- *Li. 33. c. 10 in Iob.* ſter ad humani generis redemptionem ueniens, uelut quendam de ſe in necem diaboli hamum fecit. Aſſumpſit enim corpus, ut in eo Behemoth iſte quaſi eſcam ſuam mortem carnis appeteret: quam mortem dum in illo iniuſtè appetit, nos quos quaſi iuſtè tenebat, amiſit. In hamo ergo eius incarnationis captus eſt, quia dum in illa appetit eſcam corporis, transfixus eſt aculeo diuinitatis. Ibi qoippe inerat humanitas, quæ ad ſe deuoratorem duceret: ibi diuinitas, quæ perforaret. Ibi aperta infirmitas, quæ prouocaret, ibi occulta uirtus, quæ raptoris faucem transfigeret. In hamo igitur captus eſt, quia inde interiit, unde deuorauit. Et quidem Behemoth iſte filium Dei incarnatum nouerat, ſed redemptionis noſtrę ordinem ne-

 ſciebat.

ſciebat. Sciebat enim, quòd pro redemptione noſtra incarnatus Dei filius fuerat, ſed omnino ꝙ idem redemptor noſter illum moriendo transfigeret, ne-
Li. 33. ſciebat. Ne ergo iſte humanis mortibus cerus inſi-
ca. 12. dians, quos nellet ultrà deuoraret, hamus hic rapto-
Li. 32. ris fauces tenuit, & ſeſe mordentem momordit. Su-
ca. 26. pereſt, ut unuſquiſque noſtrum tantò ſe plenius autho
ri ſubiiciat, quantò contra ſe nerius uiolentas aduerſarij uires penſat. Quid nanque nos niſi puluis ſumus? Quid uerò ille, niſi unus atque ex cæleſtibus ſpiritibus, & quod adhuc maius eſt, ſummus? Quid ergo de propria uirtute audeat, quando contra angelorũ principem puluis pugnat? Sed quia ſupernorum ſpirituũ conditor terrenum corpus aſſumpſit, rectè iam ſuperbientem angelum puluis humilis uincit. Inhærendo quippe ueræ fortitudini uires accipit, quas transfuga ſpiritus cum ſemetipſum ſequitur amiſit. Et dignum eſt ut uincatur a puluere, qui fortem ſe credidit deſerto creatore, ut ſuperatus inueniat, quia defecit elatus. Valdè autem anhelat ſæuiens, ꝙ cùm ipſum ima cruciem, homo ad ſumma conſcendat, ꝙ in illa celſitudine ſubiecta caro permaneat, a qua tantus ipſe ſpiritus ſine fine proiectus iacet. Sed loca mentium mutauit ordo meritorum. Sic ſuperbia meruit deiici, ſic humilitas exaltari, quatenus & cæleſtis ſpiritus erigendo ſe tartarum tolleret, & terra humilis ſine termino ſuper cælos regnet, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

EODEM DIE RESVRRECTIOnis, Homilia Euſebij Emeſeni.

Maria Magdalene & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata, &c. Mar. 16.

SAbbato enim neque uendere, neque emere aliquid licebat, quoniam tale aliquid in ſabbato fieri lex interdicebat. Veniunt autem hæ ſanctæ mulieres ungere Ieſum. Sed quomodo ueniunt? cũ aromatibus. Aliter enim ad Ieſum uenire non licet. Sunt autem hæc aromata, fides, ſpes, charitas, pax, patientia, humilitas, manſuetudo, concordia, miſericordia, & ſimilia. Hæc enim Deo ſuauil-
Pſ. 37. ter redolent, ſicut & è contrario uitia fœtent. Vndè Pſalmiſta, Putruerunt & corruptæ ſunt, inquit, cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ. Beatæ igitur illæ mulieres, beatæ illæ animæ, quæ ſicut Maria Magdalene, ſemper cum unguentis, ſemper cum aromatibus ad Dominum ueniunt. Hæc enim eſt, quæ alibi ait,
Cãt. 1. Cùm eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odo
rem ſuum. Hæc autem ſignificabat eccleſiam gentiũ,
Mar. 16. de qua Dominus ſeptem dæmonia eiecit, quæ quidem
qm̃ dilexit multum, dimiſſa ſunt ei peccata multa. Ma
Luc. 7. ria uerò Iacobi, quæ Chriſti matertera fuit, plebẽ Iudaicam figurabat, de qua ſecundum humanitatem Saluator noſter originem duxit. At uerò Salomæ, quæ interpretatur pacifica, tota ex utroque populo ſanctorũ collecta multitudo intelligitur. In hac igitur tota eccleſia, in illis uerò eccleſiæ partes figurantur. Poſſunt tamen hæ tres mulieres, tres mundi partes ſignificare, Aſiam, uidelicet Africamq́, & Europam, in quibus eccleſia tota conſiſtit. Et iſtæ quidem ungunt Ieſum, iſtæ eum delectant, iſtæ eius paſſionem prædicant, & odorem notitiæ illius cunctis gentibus manifeſtant. Ecce autem mulieres, quæ uſque ad hunc diem erubeſcebant, & ſe mortis ianuam, totius humani generis ruinam eſſe dolebant, hodie lætantur, hodie prædicant, hodie originale peccatum deletum affirmant, & ipſis quoq; Apoſtolis reſurrectionis gloriam annunciant. [Et ualde mane una Sabbatorum ueniũt ad monumentum, orto iam ſole.] Non eſt autem ſibi contrarium hoc, quod ait: Et ualde mane, & orto iam ſole. Vnde & alius Euangeliſta dicit. Cum adhuc tenebræ
eſſent. Solis itaq; ortum intelligere oportet, ex quo *Io. 20.*
eius ſplendore cælum illuſtratur, quamuis nondũ terris appareat, raris adhuc tenebris exiſtentibus. Quid *Valdè*
eſt igitur ualde mane, niſi iam rubeſcente aurora? Ne- *manè*
que.n. ſine cauſa Euangeliſta non mane ſimpliciter, *quid ſit*
ſed ualde mane dixit. [Et dicebant adinuicem. Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Et reſpicientes uiderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus
ualde.] Narrat.n. Matthæus Euangeliſta, ꝙ Chriſto re *Matt.*
ſurgente, angelus domini deſcendit de cælo, & acce- *28.*
dens reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum. Præ timore autem eius exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt uelut mortui. Et euntes in ciuitatem, nunciauerunt principibus ſacerdotum omnia, quæ facta fuerant. At illi dederunt eis copioſam pecuniam, dicentes. Dicite quòd uobis dormientibus nocte uenerunt diſcipuli eius, & furati ſunt eum. Sequitur. [Et introeuntes in monumentum, uiderunt iuuenem ſedentem in dextris, coopertum ſtola candida, & obſtipuerunt.] Sedet angelus in dextris, ſtola candida coopertus, quoniam & lætitiam & proſperitatẽ prædicat, gloriam reſurrectionis & carnis innouationem annunciat. Conſidera modò, quo dilectionis igne interius ardebant, quæ fœminei timoris & fragilitatis oblitæ, non ſolùm in nocte ueniunt. Verum et confidenter in monumentum ingrediuntur. Vnde & conſolationis uerba audire meruerunt, dicente angelo. [Nolite expaueſcere, Ieſum quæritis Nazarenum, crucifixũ, ſurrexit, non eſt hic, ecce locus ubi poſuerunt eum.] Locum, inquit, uidere poteſtis, ipſum aũt modò uidere non poteſtis. Surrexit.n. non eſt hic, ſed expectate pauliſper, & uidebitis eum. Non.n. ibi erat præſentia corporis, qui ubique eſt potentia diuinitatis. Sed ubi tunc eum fuiſſe putamus? Ego quidem dicere timeo, quod Euangeliſtæ non dicunt. Et fortaſſe ad matrem iuerat, quæ eius amoris deſiderio plus omnibus afficiebatur. Quod aſit ipſa inter oẽs mulieres beatiſſima uirgo ſimul cum aliis ad monumentum nõ uenit, hæc (ut opinor) cã fuit, quia ex quo unigenitum filiũ ſuũ teneri, flagellari, & crucifigi uidit, delicatis manibus delicata pectora tundens, & ſe dolore nimio, uigiliis, ieiuniisq; affligens iam uiribus pariter & ſpiritu attenuata, alicubi ſola in ſecreto ſedebat, & de his, quę ſibi acciderant, calamitatibus lamentabatur & flebat. Sed nos hæc uerba, pietate plena & cogitatione digna interim relinquamus, & quid angelus dixerit audiamus. [Ite (inquit) dicite diſcipulis eius, & Petro, quia præcedet uos in Galilæam, ibi eum uidebitis, ſicut dixit
uobis.] Niſi.n. B. Petrum ex nomine uocaſſet, fortaſſe *Cur Pe*
cum cæteris uenire timuiſſet, eo ꝙ ter dñm & magi- *trus no*
ſtrum negaſſet. Quòd.n. in Galilæa, quæ Apoſtolorũ *minatĩ*
patria fuit, a diſcipulis dominus uidetur, quid aliud ſi *expreſ-*
gnificat, niſi quia eum, quem nunc uidemus per ſpecu *ſus.*
lum in ænigmate, cùm nos ad antiquam patriam no- *1. Cor.*
ſtram reduxerit, tunc facie ad faciem uidebimus? Vn- *13.*
de & Galilæa tranſmigratio perpetrata interpretatur, Nulla enim poſt illam tranſmigrationem alia ulterius tranſmigratio fiet. Sciendum eſt autem, ꝙ illa hora, qua Saluator noſter inclinato capite emiſit ſpiritum, corpore in cruce derelicto, anima ſimul cum diuinitate ad inferna ſpolianda deſcendit. Et tunc quidem il-
lud Pſalmiſtæ adimpletum eſt. Tollite portas princi- *Pſ. 23.*
pes ueſtras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ, Quibus interrogantibus. Quis eſt iſte rex glorię? Reſponſum eſt eis: Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Ingreſſus igitur

Dominus

Dominus loca tenebrarum, omnia circunquaque ſuo ſplendore illuminauit. Fit clamor permixtus, bonis præ lætitia exultantibus, malis uerò præ timore fugere cupientibus. Tunc primi parentes occurrerunt, & uidentes creatorem ſuum, lætis uocibus clamant. Tandem Chriſte uenis magnis nos ſoluere pœnis. Tunc Patriarchæ & Prophetæ obuiam ruunt: tunc omnis ſanctorum exercitus eius pedibus ſe proſternit: O, inquiunt, diu deſiderate, o tanto tempore expectate, quæ te tantæ tenuere moræ? Tunc cithariſta Dauid, Hoc eſt, inquit, quod dicere ſolebam.

Pſ. 50. Auditui noſtro dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt oſſa humiliata. Ecce nunc uident, ecce nunc audiunt, quod eos & uidere & audire deſideraſſe Dominus ipſe dicebat. Ait enim, Multi prophetæ &

Lu. 10. reges uoluerunt uidere, quæ uos uidetis, & non uiderunt, & audire quæ auditis, & non audierunt. Tunc & Ioannes Baptiſta, Ecce, inquit, de quo dicebam uobis, uidetis illum, cuius aduentum nunciabam uobis. Sed quis per ſingula dicere ualeat, quanta ibi lætitia fuerit, cùm Chriſtus ſol iuſtitiæ eis apparuit? Tunc allegato diabolo, magno ſanctorum exercitu comitante, cum gloria & triumpho lætus Dominus ad ſuperos rediit, dicens. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis ſanctum tuum uide

Pſ. 15. re corruptionem. Notas mihi feciſtis uias uitæ, adimplebis me lætitia cum uultu tuo, delectationes mihi patet in dextra tua, ubi tecum ſedeo, & uiuo, & regno in ſecula ſeculorum, Amen.

FERIA SECVNDA PASCHAE, in lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

Ser. 1. de reſurrectione Domini.

CVm quadraginta dierum obſeruantia, inquit, Leo eius nominis I. Romanus, idemque ſanctiſſimus & doctiſſimus Pōtifex, hoc uoluerimus operari, ut aliquid ſentiremus crucis in tempore dominicæ paſſionis, adnitendum eſt nobis, ut etiam reſurrectionis Chriſti inueniamur eſſe conſortes, & de morte ad uitam, dum in iſto corpore ſumus, tranſeamus. Vnicuique enim homini, qui ex alio in aliud aliqua conuerſione mutatur, finis eſt, non eſſe quod fuit, & ortus, eſſe quod non fuit. Sed intereſt, cui quis aut moriatur, aut uiuat: quia eſt mors, quæ cauſa eſt uiuendi, & eſt uita, quæ cauſa eſt moriendi. Nec alibi, quàm in hoc tranſitorio ſeculo utrunque conquiritur, ut ex qualitate temporalium actionum, differentiæ retributionum pendeant æternarum.

Opera noſtra ſequuntur æterna retributio.

Moriendum ergo eſt diabolo, & uiuendum Deo: deficiendum iniquitati, ut iuſtitiæ reſurgatur. Occumbant uetera, ut oriantur noua, & quoniam, ſicut ait ueritas, nemo poteſt duobus dominis ſeruire, dominus ſit, non ille qui ſtantes impulit in ruinam, ſed ille qui deiectos erexit in gloriam. Dicente ergo Apoſtolo, Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de cælo cæleſtis, qualis terrenus, tales & terreni, & qualis cæleſtis, tales & cæleſtes, ſicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem eius qui eſt de cælo, multum nobis de hac commutatione gaudendum eſt, qua de ignobilitate terrena ad cæleſtem transferimur dignitatem, per illius ineffabilem miſericordiam, qui ut nos in ſua proueheret, in noſtra deſcendit, ut non ſolum ſubſtantiā, ſed etiam conditionem naturæ peccatricis aſſumeret, & ea ſibi pateretur inferri diuina impaſſibilitas, quæ miſerrimè experitur humana mortalitas. Hæc Leo Pontifex, quæ & ſolennitati præſenti mirificè ſunt accommodata, & pulchrè conueniunt cum lectione diei

Mat. 6 *1. Cor. 15.*

huius, quam nunc explicandam ſuſcipimus. Habetur autem in actibus Apoſtolicis, capite 10. ubi legimus Cornelium Centurionem uirum iuſtum, & eleemoſynis ac precibus mirificè uacantem, tantam apud Deū gratiam ſibi conciliaſſe, ut miſſo cælitus angelo iuſſus ſit accerſire Simonem Petrum, a quo diſceret Dei uoluntatem. Accerſitus Petrus incunctanter uenit, ut erat hominum ad Chriſti fidem traducendorum ſitientiſſimus, ingreſſuſq; domum Cornelij, cum multos illic congregatos inueniſſet, inter cætera ea quoque locutus eſt, quæ hac lectione continentur. [Vos ſcitis, inquit, quod factum eſt uerbum per uniuerſam Iudæam.] Fama de præclaris Seruatoris operibus iam longè lateque ſparſa erat, ut etiam ethnicos non lateret, quales erant iſti, quibus hæc Petrus loquebatur, deſignati per illa omnis generis animantia, quæ in linteo cælitus demiſſo in uiſione illi oſtenſa erant, de quibus Gregorius Nyſſenus ita ait: Beſtias, id eſt, beſtialem & irrationabilem ſpeciem hominum mactare Petrus iubetur, ut ipſis expurgatis, quod reliquum eſt, eſui aptum efficiatur. Et quidem tertiò id factum eodem capite legitur, cuius myſticam ſignificationem idem Gregorius exponens, Simpliciter, inquit, atque apertè pietatis ratio traditur, cū nō ſemel dixerit diuina uox, non eſſe commune id quod Deus purificauit, ſed ter, ut intelligamus prima uoce Deum patrem, altera Deum unigenitum, tertia Spiritum ſanctum purificare. Hæc ille.

Act. 10 *In commentarijs Græcis Oecumeny.*

[Incipiens enim a Galilæa, poſt baptiſmum quod prædicauit Ioannes, Ieſum a Nazareth, quomodo unxit eum Deus Spiritu ſancto & uirtute.] Omnia quæ in ſymbolo dicuntur, ait Beda in hunc locum, breuiter complexus eſt, quòd Ieſus ſit Chriſtus, quòd omnium Dominus, quòd mundum Deo reconciliare miſſus, (Hæc enim lectionem hanc præcedunt) quòd Ioannis uoce præconizatus, quòd Spiritu ſancto perunctus, quòd Deo inhabitante per miracula declaratus, quòd crucifixus, & a mortuis ſuſcitatus, ſuiſque manifeſtatus, ꝙ iudex omnium in fine uenturus, quodque eccleſiam ſuam per fidem totum ſit dilataturus in orbem. Hæc ille. Quod uerò dicitur hic Chriſtus unctus Spiritu ſancto, de humanitate eius accipiendum eſt. Rectè itaque Auguſtinus lib. 15. de Trinitate, cap. 26. Dominus ipſe Ieſus, inquit, Spiritum ſanctum non ſolum dedit ut Deus, ſed etiam accepit ut homo. propterea dictus eſt plenus gratia. Et manifeſtius de illo ſcriptum eſt in Actibus Apoſtolorum. Quoniam unxit eum Deus ſpiritu ſancto, non utique oleo uiſibili, ſed dono gratiæ, quod uiſibili ſignificat unguēto quo baptizatos ungit eccleſia. Nec tñ tūc unctus eſt Chriſtus ſpiritu ſancto, quando ſuper eum baptizatum uelut columba deſcendit. tunc enim corpus ſuum, id eſt, eccleſiam ſuam præfigurare dignatus eſt, in qua præcipuè baptizati accipiunt Spiritum ſanctū, ſed iſta myſtica & inuiſibili unctione tunc intelligendus eſt unctus, quando uerbum Dei caro factum eſt, id eſt, quando humana natura ſine ullis præcedentibus bonorum operum meritis Dei uerbo eſt in utero uirginis copulata, ita ut cum illo fieret una perſona. Hæc Auguſtinus.

Ibidem Chriſmate iā olim cū ſti baptizati

[Qui pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos a diabolo, quoniam deus erat cum illo.] Beneficia Seruatoris innumera præclarè commemorant Euangeliſtæ, nec tacent ſummam Iudæorum, quibus peculiariter miſſus erat, erga illum ingratitudinem. Dicebat ſe miſſum non niſi ad perditas oues domus Iſrael, & ab illa ipſa gente tanta perpeſſus eſt, ut nemo ſatis explicare ſufficiat. Cū eiiceret dæmones ex obſeſſorum corporibus, hoc recepit beneficij, ut in Beelzebub dæmoniorum principe eos eiicere diceretur, cum ægros ſanaret in ſabbatis, legis tranſgreſſor dicebatur: cum ſcele-

Matt. 15.

la nolnnt eſſe merita. Itaque nnltis locis homines ad quendam atheiſmum uel ethniciſmum relabuntur, & eſt miſeranda multis locis rerum confuſio. Atqui oportebat diſſolutos hominum animos & ſua ſponte in deteriora procliues religione obſtringere, diuini iudicij ſeueritate identidem commemoranda ad uitæ emendationem & iuſtitiæ ac pietatis opera ſectanda permouere. Præpotens ac miſericors Deus ſuam gratiam adſpiret miſerè euerſis & ſeductis hominibus, & præſter ut a morte uitiorum ſimul omnes excitati, cũ Chriſto in uitæ nouitatem reſurgamus, cui eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

FERIA SECVNDA Paſchæ. Ioan. 24.

In illo tempore. Duo ex diſcipulis Ieſu ibant ipſa die in caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Hieruſalem, nomine Emaus. Et reliqua. Homilia B. Gregorij Papæ.

IN quotidiana uobis ſolennitate laborantibus pauca loquenda ſunt, & fortaſſe hæc utilius proderunt, quia ſæpe & alimenta quæ minus ſufficiunt, auidius ſumuntur. Lectionis ergo Euangelicæ ſummatim ſenſum ſtatui, non per ſingula uerba diſcutere, ne dilectionem ueſtram ualeat ſermo prolixior expoſitionis onerare. Ecce audiſtis, fratres chariſſimi, quia duobus diſcipulis Ieſu ambulantibus in uia, non quidem credentibus, ſed tamen de ſe loquentibus Dominus apparuit, ſed iis ſpeciem, quam recognoſcerẽt, non oſtendit. Hoc ergo egit foris Dominus in oculis corporis, quod apud ipſos agebatur intus in oculis cordis. Ipſi nanque apud ſemetipſos intus & amabant, & dubitabant. Eis autem Dominus & foris præſens aderat, & quis eſſet non oſtendebat. De ſe ergo loquentibus præſentiam exhibuit: ſed de ſe dubitantibus cognitionis ſuæ ſpeciem abſcondit. Verba quidem contulit, ſed duritiam intellectus increpauit, ſcripturæ ſacræ myſteria, quæ de ſeipſo erant, aperuit: & tamen quia adhuc in eorum cordibus peregrinus erat a fide, ire ſe longius finxit. Fingere nanque componere dicimus, unde & compoſitores luti figulos uocamus. Nihil ergo ſimplex ueritas per duplicitatem fecit, ſed talem ſe eis exhibuit in corpore, qualis apud ipſos erat in mente. Probandi autem erant, ſi hi qui eum & ſi necdum ut Deum diligerent, ſaltem ut peregrinum amare potuiſſent. Sed quia extranei eſſe a charitate non poterant hi, cum quibus ueritas gradiebatur, eum ad hoſpitium quaſi peregrinum uocant. Cur autem dicimus, uocant, cùm illic ſcriptum ſit, Et coegerunt illum? Ex quo nimirum exemplo colligitur, quia peregrini ad hoſpitium non ſolùm inuitandi ſunt, ſed etiã trahendi. Menſam ponunt, panes ciboſque offerunt, & eum, quem in ſacræ ſcripturæ expoſitione non cognouerant, in panis fractione cognoſcunt. Audiendo ergo præcepta Dei, illuminati non ſunt, faciendo illuminati ſunt, quia ſcriptum eſt. Non auditoris legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. Quiſquis ergo uult audita intelligere, feſtinet ea quæ iam intelligere potuit, opere implere. Ecce Dominus non eſt cognitus dum loqueretur, & dignatus eſt cognoſci, dum paſcitur. Hoſpitalitatem ergo, fratres chariſſimi, diligite, charitatis opera amare. Hinc.n. per Paulum dicitur: Charitas fraternitatis maneat in uobis, & hoſpitalitatem nolite obliuiſci: per hanc enim quidam placuerunt, angelis hoſpitio receptis. Hinc Petrus ait: Hoſpitales inuicem ſine murmuratione. Hinc ipſa ueritas dicit. Hoſpes ſui, & ſuſcepiſtis me. Opinata res eſt ualdè, & ſeniorum noſtrorum nobis relatione tradita. Quidam paterfamilias cum tota domo ſua, magno hoſpitalitatis ſtudio ſeruiebat. Cúque quotidie ad menſam ſuam peregrinos ſuſciperet, quodam die peregrinus quidam inter alios aduenit, ad menſam ductus eſt. Dumque paterfamilias ex humilitatis conſuetudine aquam uellet in eius manibus fundere, conuerſns urceum accepit, ſed repentè eum, in cuius manibus aquam fundere uolebat, non inuenit. Cumque hoc factum ſecum ipſe miraretur, eadem nocte ei Dominus per uiſionem dixit. Cæteris diebus me in membris meis, heſterno autem die me in memetipſo ſuſcepiſti. Ecce in iudicium ueniens, dicet. Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Ecce ante iudicium d um per membra ſua ſuſcipitur, ſuſceptores ſuos etiam per ſemetipſum requirit, & tamen nos ad hoſpitalitatis gratiam pigri ſumus. Penſate fratres, quanta hoſpitalitatis uirtus ſit. Ad menſas ueſtras Chriſtum ſuſcipite, ut uos ab eo ſuſcipi ad conuiuia æterna ualeatis. Præbete modò peregrino Chriſto hoſpitium, ut uos in iudicio non quaſi peregrinos neſciat, ſed ut proprios recipiat ad regnum.

Cur ſe Chriſtus peregrinum oſtenderit.

Ro. 2.

He. 13.

1. Pe. 4

Matt. 25.

Exemplũ hoſpitalitatis.

Ibidẽ.

EADEM FERIA SERMO Sancti Maximi Epiſcopi.

EXultandum nobis eſt, fratres chariſſimi, in hac die, quam fecit Dominus, continuata lætitia & in eius feſtiuitate iugi gloria gratulandum. Nec quia nox ſolennitati interuenit, gaudia noſtra præcidit: nec quia obſcuritas diſtinxit tempora ueſpertina, reſurrectionis lux uota æterna deſeruit. Nobis enim heri & hodie dies unus, dies ipſe eſt, quia ſic dicit de ſaluatore B. Apoſtolus. Ieſus Chriſtus heri & hodie ipſe eſt. Ergo ſi Ieſus Chriſtus heri & hodie ipſe eſt, ipſe atque idem nobis ſemper eſt dies, quia in ipſo uiuimus, in ipſo mouemur, in ipſo non morimur. Non morimur, inquam, quia ſicut lucem Chriſti nulla peccati inceſſit obſcuritas, ita & uiuentes in ea nulla temporis abſumit uetuſtas. Lætemur ergo in Chriſti reſurrectionis die. Communis enim omnium, communis eſt noſtra lætitia. Communis planè, quia omnes illo reſurgente ſurreximus. Omnium enim reuixit ſaluti, qui pro omnium peccatis addictus eſt paſsioni. Reſurrexit igitur ſaluator a mortuis, noua res & mira, ſed habet hæc aſſertio ueritatem. Nam ut taceam prophetarum oracula, angelorum miniſteria, aperta ſepulchri penetralia, ipſum Dominum poſt reſurrectionem cum diſcipulis loquẽtem, conuerſantem, edentem. Thomam quoque clauorum uulnera etiam digito contrectantem: ut hæc omnia prætermittam, tamen fidem noſtram confirmat impietas Iudæorum. Nam ſufficit ad credulitatem nobis eorum nimium credulitas. Quò enim diligentius cuſtodierunt tumulum, eo conſtat illum manifeſtius reſurrexiſſe. Quò plures appoſuere cuſtodes, eò plures teſtium reliquere. Nam hoc procurauit diuina prouidentia, ut reſurrectioni dominicæ non ſolùm angeli, non ſolùm diſcipuli, ſed & teſtimonium perhiberent (quod eſt amplius) inimici. Libentius ergo accipimus, quòd eum diligentius obſeruarunt. Credimus enim ſub tot cuſtodibus potuiſſe illum prodire citius quàm perire, de tumulo iure domini progredi, quàm diſcipulorum fraude ſubduci. Tanta enim ſolicitudine ſepulchrum ob-

He. 13

Act. 17

Io. 20.

Fidem noſtrã confirmat curioſitas Iudæorum.

ſtruxis

ſtruxit impietas, ut id nõ præualeret manus humana
Matt. deſtruere, niſi ſola uirtus reſurgentis aperiret. Deoiq;
28. dicit ſanctus Euangeliſta, deſcendente aogelo, magno
terram tremore fuiſſe commotam, ut fuodameota tu-
muli mouerentur, & percuſſos pauore cuſtodes, qui
uenerant cuſtodire mortuum, eſſe factos ut mortuos.
Vt mortuos, inquam. Dignum planè iudicium, ſi cùm
iuſtus reſurgit, peccator emoritur: cùm reuiuiſcit io-
nocens, eius interficitur inimicus. Nam ideò nec pro-
gredientem Dominum cernere potuerunt, quia crimi
noſas mentes terror oppreſſerat, dum ſuſtioere fulgo
rem reſurrectionis rutilæ non ualebant. Maiore ergo
ſolicitudine phariſæi Dominum cuſtodierunt mor-
tuum, quàm uiuum ſuot perſecuti. Siquidem cauſa il-
los maior urgebat. Intelligebant enim faciliùs fuiſſe
apud ſuperos deſpici, quàm redeuntem ab inferis poſ
ſe contemni: & quòd tunc prædicans facilè potuerit
occidi, nonc autem reſurgens iam non poſſit occidi,
dicente Apoſtolo: Reſurgiens autem iam nõ moritur,
Ro.6. mors illi ultrà non dominabatur. Cuſtodiebant ergo
eum ſolicitè in ſepulchro, præſertim quia ſe die ter-
tia dixerat ſurrecturum. Cuſtodiebant autem ſolicitè
in ſepulchro, quia neceſſe illis erat eum iam non do-
ctorem timere, ſed iudicem. Iudicem, inquam, non fui
tantùm, ſed & crudelis ſententiæ ſuæ, qua filios poſte
rosque ſuos ſceleribus addixerunt, dicentes: Sanguis
Matt. eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros. Crudelis ſub
27. tali ſententia impietas Iudæorum, quæ facinore ſuo
Crudelitas Iudeorũ ĩ poſteros noo ſolùm præſentes liberos damnat, ſed etiam non
natos occidit. Quantos eoim hac uoce ad conſcien
tiam facinoris uocant, quos ſcientia criminis non te-
nebat? Crudelis, inquam, impietas, quòd poſteros
antè in reatum uocat, quàm producat in lucem, ut
priùs futuris contingeret peccare quàm uiuere. Cruē
ti planè genitores, qui antè parricidæ facti ſunt quàm
parentes, & antè eos ſocios ſuis ſceleribus aſſumpſe-
runt, quos utrum ſanguinis participes poſſent habe-
re, neſcirent. Non igitur mirandum eſt, ſi in ſaluato-
rem tam crudeles fuerunt, quia extiteruot in ſuos po-
ſteros tam crudeles. Non immeritò in hac die ſan-
ctus Dauid ſine exceptione exultandum præcepit &
pſ.117 lætandum, in qua die totius mundi gaudia celebran-
tur. Omnibus enim lætandum eſt, quia omnibus pro-
deſt. Cunctis exultandum eſt, quia cunctis eſt ſalutare.
& ideò non adulatoria eſt adhibenda, nec fucata læti-
tia. Quiſquis enim in Chriſti reſurrectione lætatur,
lætetur potiùs, quia in Chriſto ipſe ſurrexit. In illò
enim noſtra portio, noſtra conditio, & mortem pertu
lit, & reuixit. Et licet nos adhuc reſolutio corpuſcu-
li maneat, cœpimus tunc in Chriſto æterna uita iam
uiuere. Vnde quanuis fragilitatem noſtram accele-
ret immaturæ mortis occaſio, in ſaluatore tunc didici
mus priùs reſurgere, quàm perire. Antè enim futu-
rus homo reſurrexit in Chriſto, quàm uitam ſortire-
tur in ſeculo. Non enim tantum illi Dominus genera-
tioni reſurrectionis præſtitit gratiam, in cuius genera
tionis tempore reſurrexit: ſed etiam ſecuturis poſtea
populis hoc prouidit, ut priùs eſſemus de reſurrectio
ne ſecuri, quàm de morte ſoliciti: & antè cum Deo ui
ueremus in cælis, quàm cum hominibus conuerſare-
mur in terris. In ſaluatore enim omnes reſurreximus,
omnes reuiximus, omnes ad cæleſtia trãſmigrauimus.
Etenim in illo Chriſti homine uniuſcuiuſque noſtrum
carnis & ſanguinis portio. Vbi ergo portio mea re-
gnat, regnare me credo: ubi dominatur ſanguis meus,
me ſentio dominari, ubi glorificatur caro mea, me glo
rioſum eſſe cognoſco. Quanuis igitur peccator, de
hac communione gratiæ non diffidat: quia etſi pecca-
ta nos prohibent, ſubſtantia nos requirit: & ſi delicta
propria nos excludunt, naturæ communio non repel-
lit. Nam propter booitatem diuinitatis, peculiarem
nobis ſaluator debet affectum, ſcilicet quia ſicut Deus
noſter in ipſo eſt, ita & ſanguis noſter in illo eſt. Miſe-
ricordiam igitur mihi debet præſtare diuinitas, neceſ
ſitudinem exhibere debet affinitas. Neque eoim tam
immitis eſt Dominus, ut obliuiſcatur hominis, & non
meminerit illius quem ipſe geſtat, ut quem cauſa mei
ſuſceperit, noo eius cauſa quem ſuſceperit, me requi-
rat. Noo, ioquam, tam immitis eſt Dominus, ut non
diligat carnem ſuam, membra ſua, uiſcera ſua. Ait S.
Apoſtolus: Nemo unquam carnem ſuam odio habuit, Eph. 5
ſed nutrit & foueat eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam.
Nihil ergo de uenia deſperemus, fratres, nihil de o-
dio timeamus. Habemus prærogatiuam ſanguinis no
ſtri. Io Chriſto enim caro noſtra nos diligit. Sumus
enim membra eius & caro, ſicut dicit idem B. Apoſto Eph. 5
lus: Hoc ounc os ex oſſibus meis, & caro de caroe Gen. 2.
mea. Sacrameotum hoc magnum eſt: ego autem dico
in Chriſto & in eccleſia. Exultemus ergo fratres, ſicut
ait ſcriptura, in hac die Domini, exultemus planè, qa
cum uotis Domini gratulamur, magis noſtra uota cu
ramus. Quid tandem dicit propheta? Hæc eſt dies,
quam fecit Dominus. Bonus planè dies, qui lucem in- pſ.117
tulit uniuerſis: uerùm non huius ſeculi lucem, ſed re-
ſurrectionis æternæ. Lux enim iſta, non caliginem no-
ctis detulit, ſed mortis tenebras amputauit. Bonus, Ibidẽ.
inquam, dies, & melior hic quàm ille, in quo primùm
mundus enituit. Ille enim hominibus ad laborẽ crea-
tus eſt, hic factus eſt ad quietem. Ille mortem meruit,
hic formidinem mortis euaſit. Ille bonis maliſque cõ
munis eſt, hic proprius eſt iuſtorum. Illius diei lux te-
nebris ſepelitur, huius diei ſplendor etiam ſepulturas
illuminat. Ad poſtremum illius diei lucem mortui nõ
uident, huius diei lumen etiam defunctis emicuit, ſi-
cut ait propheta. Qui ſedebant in umbra mortis, lux Eſai. 9
orta eſt eis. Lætemur ergo in hac die, quæ & uiuos cir
cumfulget, & mortuos uiuificat, & uenturos illumi-
nat, ſicut ait beatus Euangeliſta. Erat lux uera, quæ il- Ioan.1.
luminat omnem hominem ueoientem in hunc mun-
dum.

EADEM FERIA, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Duo ex diſcipulis Ieſu ibant ipſa die in caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Hieruſalem, & cæt. Luc. 24.

VNus autem iſtorum, qui hæc ſcribit, B. Lu
cas fuiſſe putatur. Mos. n. fuit antiquorũ,
ut in ſuis ſcriptis ſic de ſe, quaſi de aliis
loquerentur. Vnde & Moyſes frequenter Mat. 9
dicit: Loquutus eſt Dominus ad Moyſen,
dicens. Et Matthæus, Præteriens Ieſus, inquit, uidit
hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine,
& multa alia. [Et factum eſt, dum fabularentur, & ſe-
cum quærerent, & ipſe Ieſus appropinquans, ibat cũ
illis.] Bonum eſt igitur loqui de Ieſu, bonum eſt eum
ſemper in mente habere, quia nec ipſe eorum obliui-
ſcitur, qui eius memores ſunt. Sicut & hic, quia iſti
duo de eo loquebatur, ipſe appropinquans, ibat cum
eis. Beati cum quibus ambulat Ieſus, beati cum
quibus ambulat ſalus & uita, qui quoniam cum lu-
ce uadunt, diù errare non poſſunt. Sequitur: [Ocu
li autem eorum tenebantur, ne eum agnoſcerent.]
Quia eoim dubitabant, quia nondũ perfectè crede-
bant, ideò eum uidentes non agnoſcebant. [Et ait ad
illos. Qui ſunt hi ſermones, quos confertis ad inuicẽ
ambulantes,

ambulantes, & eſtis triſtes? Et reſpondens unus, & cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu ſolus peregrinus es in Hieruſalē, & non cognouiſti quę facta ſunt in illa his diebus?] Ac ſi dicat: Tantum ſcelus nouiter in Hieruſalē perpetratum eſt, ut præ ſua magnitudine omnino celari nō poſsit: & quomodo tu ſolus es, ea quæ his dieb⁹ ibi facta ſunt, nō cognouiſti? [Quibus ille dixit: Quæ?] Et dixerunt de Ieſu Nazareno, qui fuit uir propheta, potens in opere & ſermone corā Deo & omni populo: & quomodo eū tradiderūt ſummi ſacerdotes et principes noſtri in damnationē mortis, & crucifixerūt eum. Nos autē ſperabamus, qđ ipſe eſſet redēpturus Iſrael.] Multum ægrotabāt iſti, multumq; eis neceſſe fuerat, ut eis medicus & ſaluator apparuiſſet. Quod enim dicunt, [Nos ſperabamus,] ſe iā à ſpe quodammodo decidiſſe oſtendūt. [Et nunc ſuper hæc omnia, tertia dies eſt hodie, quod hæc facta ſunt.] Hodie igitur ſecundū promiſsionē ſuam reſurrexiſſe debuerat. Qui tamen utrum reſurrexerit, ignoramus. [Sed & mulieres quædam ex noſtris terruerunt nos, quæ ante lucē fuerunt ad monumētum: & non inuento corpore eius, uenerunt dicentes ſe etiam uiſionem angelorum uidiſſe, q. dicunt eum uiuere. Et abierunt quidam ex noſtris ad monumētum, & ita inuenerunt ut mulieres dixerunt, ipſum uero non inuenerunt.] His auditis ſecretorum omnium cognitor, & uidens eos amare & dubitare, eorum infidelitati reſpondens, ait: [O ſtulti & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ loquuti ſunt prophetæ. Nōnne hæc oportuit pati Chriſtum, & reſurgere à mortuis, & ita intrare in gloriā ſuam? Et incipiēs à Moyſe & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcripturis, quæ de eo erant.]

Moyſes præcipuus inter prophetas.

Et merito quidē à Moyſe Dominus incipit, quoniam & inter alios prophetas maior eſt, & pluribus in locis Chriſti paſsionē & reſurrectionē pleniſsime ſignificat. Quale eſt illud de uacca rufa, quæ in libro Numeri immolari iubetur. *Num. 19.* Quale eſt & illud de agno & hœdo Paſchali, quorū alter per domos comedebatur, alter uerò ab omni populo circa ueſperam immolabatur. De quibus ad Moyſen & Aarō Dominus in Aegypto loquutus eſt, dicens: Loquimini ad uniuerſum cœtum filiorum Iſrael, & dicite eis, ut ſumat unuſquiſque agnum per familias & domos ſuas, ſecundum numerum animarum, quæ ſufficere poſsint ad ueſcendum agnū. *Exod. 12.* Sin autē minor eſt numerus ad eſum agni, aſſumat uicinum, qui coniūctus eſt domini eius. Erit autem agnus abſque macula, maſculus, anniculus. Iuxta quē ritum tolletis & hœdū, immolabitque eum uniuerſa multitudo filiorū Iſrael ad ueſperum. Chriſtus enim & agnus eſt, propter innocentiam, & hœdus dicitur, propter ſimilitudinē & carnis peccati.

Xps & agnus & hœdus.

De hoc enim dicitur: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. *Ioan. 1* De hoc ſimiliter dicitur: Ne coquas hœdum in lacte matris ſuæ. *Exod. 23. 34.* Ad hunc autem ueſcendum uicinos & propinquos inuitare debemus, ut qua charitate omnium ſalutem deſideramus, innoteſcat. Vicinus etenim omnis Chriſtianus eſt noſter, & quicunque ab Eccleſia longe nō eſt. Eſt autē agnus iſte abſque macula, quoniam (ſicut ſcriptum eſt) peccatū non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius. *1. Pet. 2* Eſt autem & maſculus, anniculus, q a nihil habet fœmineū, nihil corruptioni obnoxiū, nihil carnalis ſentiens titillationis. Et agnus quidē per domos comeditur, hœdus uero ab omni multitudine immolatur.

Eccleſiæ ſacrificium.

Per qđ aptiſsime deſignetur & hoc ſacrificium, quod modo in Eccleſia ſumitur, & illud quod à Iudæis inſanientibus in ara crucis eſt immolatum. Quanuis enim & hoc & illud unum idemq; ſit, tamē aliter & aliter fit. Vnde illi hœdum occidunt, inter iniquos & peccatores mundi ſaluatorē deputantes, ſicut ſcriptum eſt: Et inter iniquos deputatus eſt. *Eſai. 53.* Itemq;: niſi eſſet hic malefactor, nō tibi tradidiſſemus eū. *Ioā. 18* Nos autē, quia innocentē, ſanctum, & iuſtum, & ſine omni cōtagione peccati, Dei filium eſſe credimus, agnū abſq; macula & immolamus & ſumimus. Ideoq; quanuis agnus & hœdus immolatur, ſolus tamen agnus à populo manducatur. Illud .n. ſacrificium in iſto ſumitur, quia hoc in illud ueriſsime conuertitur. Nunquā .n. illud comederetur, niſi hoc in illud conuerteretur. Eſt autē hæc mutatio dexteræ excelſi. Omnis autē multitudo filiorū Iſrael hœdū immolauit. Sed quando? Ad ueſperā: quoniam proditor Iudas circa hanc horā cum Iudæis loquutus Chriſtum uendidit, nummos accepit, atque altera die circa horam ueſpertinā, id eſt, poſt nonā Saluator noſter ſpiritū emiſit. Vnde Pſalmiſta ait: Eleuatio manuū mearū, ſacrificium ueſpertinum. *Pſ. 140* Sequitur: Et ſument de ſanguine agni, & ponent ſuper utrūq; poſtē, & in ſuperliminaribus domorū, in quibus comedent illum. Super utrūque etenim poſtē agni ſanguinem ponūt, qui & ore & corde illum ſuſcipiūt. Qui uero uel indigne ſuſcipiūt, uel etiam ſuſcipientes, Chriſti ſanguinē eſſe non credunt, iſti in unū tantūmodo poſtē ſanguinē ponunt. De quibus Apoſtolus ait: Qui enim manducat & bibit indigne, iudicium ſibi manducat & bibit. *1. Cor. 11.* Nos igitur & ore ſumentes, & corde Chriſti ſanguinē eſſe credentes, in utrunq; poſtē eum ponamus, & corpore & mente ſuſcipiamus.

Signū crucis ī fronte.

Cum autem crucis ſignum, quæ Chriſti ſanguine cruenta eſt, in noſtris frontibus facimus, tunc in ſuperliminaribus domorum Chriſti ſanguinem ponimus. Sequitur, Et edent carnes nocte illa aſſas agni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus. Idem enim hoc in loco & per carnes & per panes azymos intelligimus. Et bene utrumque poſuit, quoniam de panibus hæc carne, fiunt. Has autem cum lactucis agreſtibus comedunt, qui corde compuncto & humiliato eas ſuſcipiunt, & crucis amaritudinē, Chriſto compatientes, in cordis palato quodammodo ſentiūt. Nō comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed aſſum tantū igni. Non ſunt enim hæ carnes crudæ, quia paſſus eſt Chriſtus: neque in aqua cocta, quia non occulte, ſed palam & cunctis uidentibus eſt crucifixus. Latent enim carnes, quæ in aquas coquuntur, apparēt autē quæ aſſantur. Talis igitur fuit paſſio Chriſti, quia cūctis uidentibus eſt crucifixus. Redolet caro cum aſſatur, redolet & paſſio Chriſti. Caput cū pedibus & inteſtinis uorabitis, nec remanebit ex eo quicquā uſq; mane. Caput .n. Chriſti (ſicut Apoſtolus ait) Deus eſt. *1. Cor. 11.* Pedes uero, qui terram tangunt, eius carnem ſignificant, quę de terra aſſumpta eſt. Quid uero eius inteſtina, niſi occulta omnia & profunda myſteria? Caput igitur illius cum pedibus & inteſtinis uorant, qui & Deū & hominem eſſe credunt eum, & quæcunque de eo ſcripta ſunt, digne fideliterq; ſuſcipiunt. Non .n. ſufficit, & Deum & hominem eum eſſe credamus, niſi inteſtina quoq; eius ſuſcipientes, & de uirgine natum, & circunciſum, & ueraciter paſſum, & die tertia reſurrexiſſe, & cætera, quæ de eo ſcripta ſunt, indubitanter crediderimus. Vnde & ſubditur, Nec remanebit ex eo quicquam uſq; mane. Omnia ſumantur, omnia credātur, nihil de hoc agno remaneat, quod in fidei pectore non claudatur. Mane aūt uitæ huius finis intelligitur, quādo Chriſtus ſol iuſtitiæ apparebit, & fugatis tenebris, nox ulterius nō erit. Tunc aūt non erit tempus conuertendi, uel agni carnes comedendi: quia tunc credere incipient, quando cum fatuis uirginibus audient, Amen dico uobis, neſcio uos. *Matt. 25.* Si quid reſiduum fuerit, igne comburetis. Reſidua enim ſunt, quæ comedi nequiuerunt, ut eſt pellis & oſſa. Pellis etenim agni, caro Chriſti eſt, quæ quidē qualiter Deo unita, qualiter uerbum caro factum eſt, neque dici, neque intelligi poteſt. Sed quis illa oſſa comedere, uel (ut ita dixerim) corrodere ualeat, ut qualiter

tus eſt apud Antiochiam Piſidiæ in Synagoga Iudæo
rum, in quam Oecumenius eum cum Barnaba ingreſ
ſum ſcribit habitu Iudæorum ne eijcerentur, atq; ita
rem bene geſsiſſe. Vocat autem eos filios Abraham,
quod ſic illi libenter appellarentur. Sed quid prodeſt
Ioan. 8 patrem habere Abrahamum, niſi fidem & iuſtitiam
Abrahæ ſecteris? Sic Chriſtus ad Iudæos, Si filij, in-
quit, Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite. Præclarius er
go eſt, quod ait, Et qui in uobis timent Deum. Illi .n.
germani ſunt filij Abrahæ, qui uſque adeo diuino timo
ri poſthabuit omnia, ut etiam chariſsimum filium ſuũ
Gene. 22. Iſaac, in quo ampliſsimas Dei promiſsiones accepe-
rat, ſuis manibus immolare uoluerit. [Vobis uerbum
ſalutis huius miſſum eſt,] quod de Meſsia iam miſſo
annunciabatur. Multum illi genti præſtitit Deus,
adeo ut Chriſtus ipſe teſtatus ſit, ſe non miſſum, niſi
Matt. 15. ad perditas oues domus Iſrael. Sed cum illi obſtinato
animo gratiam oblatam repellerent, ad ethnicos tranſ
lata eſt, & delictum Iudæorum ſalus eſt gentium. Mul-
ta Apoſtolus Paulus de illis præclara ſcribit: Optabã.
in quit, ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratri-
bus meis, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem, qui
Rom. 11 ſunt Iſraelitæ, quorum adoptio eſt filiorum, & gloria,
Rom. 9 & teſtamentum, & legislatio, & obſequium, & promiſ
ſa, quorum patres, ex quibus eſt Chriſtus ſecundum
carnem. Sed præpotens Deus dum ſuam gratiam ſen-
Gratia dei trãſfertur ab aliis ad alios tit negligi, tollit eam ab ingratis, & alijs largitur, qui
ea probe utantur. Sic primum ablata eſt Iudæis, & da-
ta gentibus. At ubi Græci & plerique alii Orientis po
puli eam habuere contemptui, atque in hæreſes & ui
tia alia prolapſi ſunt, impijſsimi Mahometani, Deo
permittente, eos ſibi ſubiungarunt, atq; fides Chriſtia
na in pleraſque Occidentis & Septentrionis regiones
propagata eſt, ubi aliquot ſeculis mirabiliter floruit,
adeo ut à Græcis imperium quoque Occidẽtis in Ger
manos translatum ſit. Sed his quoque nationibus hæ-
reſes & ſchiſmata amplectentibus, Chriſtus migrauit
ad Antipodes & remotiſsimas à noſtro orbe prouin-
cias, ubi innumera hominum idolloatrarum multitu
do intra annos non adeo multos conuerſa eſt ad fidem
Chriſti, ſic ut unus ſacerdos ſepties centena hominũ
milia baptizaſſe legatur, præter eos, quos alij baptiza-
runt. Quod ideo dictum ſit, ut qui ſtat, uideat ne ca-
dat: qui habet gratiam Dei, ſolicite eã cuſtodiat, eaq;
recte utatur. [Qui enim habitant Ieruſalem, & princi
pes eius, hunc ignorantes, & uoces prophetarum, quæ
per omne ſabbatũ leguntur, Iudicantes impleuerunt.]
Mirum eſt tot ſignis, tanta uitæ ſanctimonia, tanta do-
ctrinæ ſynceritate & maieſtate non potuiſſe adduci
Iudæos, ut crederent in Chriſtum. Conqueritur hoc
Ioã. 15 de illis Chriſtus ipſe apud Ioannem, Si non ueniſſem,
& locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent. nunc
autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Si
opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, pecca
tum non haberent. Porro non omnino ignoraſſe eos
Chriſtum, ex illa apparet parabola, quam Matthæi 21.
& Lucæ 20. eis Dominus propoſuit de homine qui
plantauit uineam, & ad extremum filium ſuum miſit
ad agricolas, quem illi uidentes dixerunt, Hic eſt hæ-
res, uenite occidamus eum, & habebimus hereditatẽ
eius. Nam & ipſi principes ſacerdotum & phariſæi,
quibus loquebatur, intellexerunt hanc parabolam ad
ipſos pertinere. Aliquo ergo modo cognouerunt, ſed
inuidentia & deteſtabili ambitione atque auaritia ex-
cæcati, cum illos acriter repræhenderet, omnia eius di
cta factaq; in peiorem partem interpretabantur, adeo
ut etiam dæmoniacum & populi ſeductorem eum
Sap. 2. appellarent, tantum abeſt, ut ſuum Meſsiam & filium
Dei eum agnoſcerent. Ita recte dictum eſt, Excæcauit
eos malitia eorum. Sed licet & ipſum & uoces prophe
tarum, quæ de illo per omne ſabbatum legebantur,
quibus etiam paſſurum ſignificabatur, ignorarent, ta-
men eas ipſas uoces dum Chriſtum necandum curãt,
impleuerunt. [Et nullam cauſam mortis inuenientes
in eo, petierunt à Pilato, ut interficerent eum.] Hoc
quidem maximè tanti ſceleris auget immanitatem-
quòd innocentiſsimum & ab omni noxa alienum ne
ci dare uoluerunt. Hinc ergo liquet, quòd ea, quæ co-
ram Pilato & Herode Domino obiecerunt, contra
ſuã conſcientiam impudentiſsimè confixerunt. ſcie-
bant enim, nihil dignum morte geſsiſſe eum: ſed & Pi
latus ipſe non ignorabat, quòd ſtimulante inuidia eũ
In pſalmũ 63. tradidiſſent. O cor durũ, inquit Auguſtinus, occidere
uelle hominẽ, qui mortuos ſuſcitabat. Facta ſunt mira
cula, nõ ſunt moti. Traditus eſt ille iudici: trepidat iu-
dex, & nõ trepidant qui iudici tradiderũt. Delectabat
eos principatus quidam. Videbant ſibi à Domino au-
ferri principatum, & ex delectationem ſua repellaue-
runt aduerſus Dominum. Qui ſi rebellaſſent aduer-
ſus delectationem ſuam malam, ipſam inuidentiam
uincerent, nec uincerentur ab ea, & eſſet illis Domi-
nus ſaluator, qui uenit ut ſanaret. Nunc autem fauerũt
febri, repugnauerunt medico. Ergo illi magis occiſi
ſunt, non Dominus. Nam in Domino mors occiſa eſt,
in illis iniquitas uixit. Viuente autem in ſe iniquitate,
illi mortui ſunt. Hæc Auguſtinus. [Cumq; cõſummaſ-
ſent omnia, quæ de eo ſcripta erant, deponentes eum
de ligno, poſuerunt eum in monumento.] Ab impijs
quidem occiſus eſt Dominus, ſed à pijs ſepulturæ mã-
Matt. 27. datus. Et ut maior eſſet certitudo & exploratior noti-
tia Domini re uera excitati, non abſque Dei prouiden
tia factum eſt, ut princeps ſacerdotum mirabili indu-
ſtria & monumentum obſignandum, & adhibita etiã
Matt. 28. militum cuſtodia ſeruandum curarint. Sed hic quoq;
eorum incredibilis extitit malitia, quod milites narrã
tes ea quę circa ſepulchrum contigerant tempore re-
ſurrectionis, pecunia copioſa corruperunt, ut dicerent
ipſis dormientibus ueniſſe diſcipulos, & eius corpus
eſſe ſuffuratos. Et licet id impudentiſsimam habeat ua
nitatem, tamen, perſuaſum eſt infelici turbæ populi Iu
daici, ſicut etiam hodie uidemus hereticos quantun-
uis abſurda multa proferant, tamen inuenire qui ip-
ſorum impijs commentis fidẽ commodent. [Deus au-
Ioan. 2. tem ſuſcitauit eum à mortuis tertia die.] Et Chriſtus
ſeipſum excitauit. Soluite inquit ad Iudæos, templum
hoc, & ego in tribus, diebus excitabo illud. [Qui ui-
ſus eſt per multos dies his, qui ſimul aſcenderant cũ
eo de Galilæa in Ieruſalem, qui uſq; nunc ſunt teſtes
Ser. 1. de Aſcenſione Domini. eius ad plebem.] Nõ ſine cauſa Dominus à reſurrectio
ne diu cum diſcipulis morari uoluit, &, ut ait Leo Põ-
tifex eius nominis primus, dies illi, qui inter reſurre-
ctionem Domini aſcenſionemque fluxerunt, nõ otio-
ſo tranſiere decurſum, ſed magna in eis confirmata ſa-
cramenta, magna ſunt reuelata myſteria. In ijs metus
diræ mortis aufertur, & non ſolum animæ, ſed etiam
carnis immortalitas declaratur. In ijs per inſufflatio
nem Domini infunditur Apoſtolis omnibus Spiritus-
ſanctus, & beato Apoſtolo Petro ſupra cæteros, poſt
regni claues, ouilis dominici cura mandatur. Per om-
Ioã. 20 ne hoc tempus quod inter reſurrectionẽ & aſcẽſionem
Domini exactum eſt, hoc prouidẽtia Dei curauit, hoc
docuit, hoc ſuorum & oculis inſinuauit & cordibus,
ut Dominus Ieſus uerè agnoſceretur reſuſcitatus, qui
uerè erat natus, & paſſus, & mortuus. Hæc Leo. Quan
ta autem ſit gratiæ efficientia, uel hinc ſatis liquet,
quod Apoſtolis, qui paulo ante prę nimio timore Do-
minum deſeruerant, & ob metum Iudæorum intra do
mum obſeratis oſtijs latitabãt, poſt acceptum Spiritũ
ſanctum palam & intrepidè Chriſtum omnibus præ-
dicarunt. Quicquid ergo in uobis boni eſt, id gratiæ
eſt.

1.Cor. eſt.Quid habes, ioquit Apoſtolus,quod non accepiſti?
Si autem accepiſti,quid gloriaris,quaſi noo acceperis?
4. Iſthuc qui nouerunt, non facile intumeſcuot ſuper-
bia, nec ſe alijs anteponunt. [Et nos uobis annuncia-
mus eam,quæ ad patres noſtros repromiſsio facta eſt:
quoniam hanc Deus adimpleuit filijs ueſtris, reſuſci-
tans Ieſum.]Quod illi priſci patres cum ingenti deſide
rio tot ſeculis, immo tot annorum milibus longanimi
ter expectarunt, uobis nunc exhibetur, ut in Chriſto
ſalutem adipiſcamini, & cum Deo per illius ſanguinē
in gratiam reſtituti, & de manu inimicorum ueſtrorū
liberati, poſsitis ad amiſſam poſtlīminio redire beati-
tudinem, à qua totum genus homanum à prima illa in
paradiſo trāſgreſsione exulauit. Abſurdum autem ni-
hil eſt, ut ait Oecumenius, quod Ieſus ſuſcitatus eſſe
à Deo dicatur. Nam ſi nihil aliud eſt Ieſus,quam uer-
bnm quod carnem aſſumpſit, Verbum autem, patris
uis eſt & potentia, quo uidelicet omnia operatur,iux-
ta illud.Chriſtus Dei uis,uel uirtus, ipſe ſeipſum etiā
1.Cor. ſuſcitaſſe intelligetur, etiamſi à Patre fuiſſe ſuſcitatus
1. dicatur, in quem ut prioeipium & cauſam rempore ca
rentem omnia reſeruutur. Hæc ille.In Chriſti ergo re
ſurrectione promiſsio diuina impletur, & morte de-
ſtructa reuocamur ad certam ſpem oitæ & reſurrectio
nis, ut quo capot præceſsit excitatum à mortuis, eo ſe
quantur & membra,uitam ex capite ſuſcipientia. Non
enim ſibi uni Chriſtus reſurrexit, ſed nobis omnibus,
quotquot ad eius eorpus pertinemns, reſurrectionem
in fine ſeculi donabit, quando triumphantes cantabi-
mus, Abſorpta eſt mors in uictoria. Vbi eſt mors uicto
ria tua? Vbi eſt mors ſtimulus tuus? Oportet enim cor
1.Cor. ruptibile hoc, induere incorruptionem, & mortale
15. hoc, induere immortalitatem. Sed interim, dum hæc
uita præſens agitur, adoerſus prauas cupiditates & pec
cati corruptionem pugnandum eſt, & per arctam ſalu
tis niam poſt Dominum Ieſum, accepta in humeros
cruce, conſtanter eundum, ut ſic prius peccato mor-
tui,& carne conuitijs & concupiſcentijs crucifixa, poſ
ſimus etiam cum Chriſto tandem reſurgere in illam
uitam ſempiternam. Si enim commortui fuerimus, &
2.Ti.2 conregnabimus. At non ſic faciunt filij huius ſeculi,
qui ex exilio ſibi paradiſum fingunt, qui ducunt in bo-
nis dies ſuos, edunt, bibnnt, ludunt, totoſque ſe lalla-
ciſsimis mundi præterlabētis ac inſtar fumi euaneſcen
tis oblectamentis tradunt, nec alicuius penſi habent,
Pſ. 30. quod Chriſtum audiunt in Pſalmo loquentē, Deſecit
Pſ. 87. in dolore uita mea, & anni mei in gemitibus, & rur-
Pſ. 37. lus, Pauper ſum ego & in laboribus à iuuentute mea,
itemque, Afflictus ſum & humilitatus ſum nimis, ru
giebam à gemitu cordis mei. Nolunt Seruatoris ſui ue
ſtigijs inſiſtere, ſed plane diuerſo itinere ingredi, ſed
hoc inter neceſſe eſt eo tandem eos perducat, ubi pro
momeotaneis uoluptatibus pœnas cogantur luere
ſempiternas. Quanto igitur ſatius, hic breui tempore
cum Chriſto & electis omnibus crucem ferre, & pecca
tis mori, ut poſtea liceat feliciſsime cum Chriſto re-
ſurgere, & in omnem æternitatem illis bonis perfrui,
quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor ho
minis aſcendit? Præſtet id nobis per unigenitum ſuum
Deus Pater omoipotens, cum quo in unitate ſpirituſ-
ſancti uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

FERIA III. PASCHAE, Luc. XXIIII.

In illo tempore, Stetit Ieſus in medio diſcipulorum ſuorum, & dixit eis, Pax uobis, ego ſum, nolite timere. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

REſurrectionis ſuæ gloriam Dominus &
redemptor noſter paulatim diſcipulis
& per incrementum temporis oſtendit,
quia nimirum tanta erat uirtus miracu-
li, ut repente hanc totam capere fragilia
mortalium pectora non poſſeot. Conſulens igitur ip-
ſe imbecillitati qoærentium, primo uenientibus ad
monumentum, & fœminis ſuo amore ſerueutibus &
uiris, reuolutum lapidem, & ablato ſuo corpore, lintea Marc.
mina, quibus inuolutum erat, ſola poſita monſtrauit. 16.
Deinde curioſius inquirētibus fœminis, & de eo quod Ioā. 20
inueneraot mente conſternatis, angelorum uiſionem
oſtendit, qui illum reſurrexiſſe certa manifeſtatione
patefacerent, ac ſic præcurrente fama patratæ reſurre-
ctionis, tandem ipſe Dominus uirtutum & rex gloriæ
apparet, quanta potentia mortem, quam ad horam
guſtauerat, deuiciſſet, aperuit. Et quidem quantum ex
euangelicæ ſerie lectionis inuenimus, quinques ipſa,
qua reſurrexit, die uiſus eſt hominibus Primo Mariæ Ioā. 20
Magdalene ad monumeotum, quando ei deſideranti
pedes eius amplecti, dictum eſt, Noli me tangere, non- Matt.
dum enim aſcēdi ad patrem meum. Deinde duabus à 28.
monnmento currentibus nunciare diſcipulis, quæ ab
angelis de perfecta eius reſurrectione didicerant, de Lu. 24
quibus ſcriptum eſt: Quia acceſſerunt & tenuerunt pe
des eius, & adorauerunt eū. Apparuit ipſo die aduespe
raſcente, duobus euntibus in caſtellum Emaus, qui eū Ibidē.
ad hoſpitium uocantes, in panis fractione cognoue-
runt. Apparuit & Petro, quod ſi euangeliſta quando
uel ubi factum ſit, minime deſignauerit, tamen quia fa Lu. 24
ctum ſit Lucas non tacet, ſcribens, quia cum præſati
duo diſcipuli cognito Domino in Emaos, ſtatim rediſ
ſent Hieruſalem, inuenerint congregatos undecim,
& eos qui cum ipſis erant, dicentes, quia ſurrexit Do-
minus uere, & apparuit Simoni. Ac deinde ſubiūgit, Et
ipſi narrabant quæ geſta erant in uia, & quomodo co-
gnouerunt eum in fractione panis. Statimq; annectit Quinta Chriſti apparitio.
quintam eius apparitionem, de qua modo cū legere-
tur audiuimus, ita incipiens: [Dum hæc autem loquū-
tur, ſtetit Ieſus in medio eorū, & dixit eis. Pax uobis,
ego ſum, nolite timere.] Vbi primo notandum, & dili-
genter memoriæ comendandum eſt, quod de ſe loquē
tibus diſcipulis, Dominus adſtare in medio, & præſen
tiā ſuæ uiſionis reuelare dignatus eſt hoc eſt.n. quod fi
delibus cunctis alibi promiſit, dicens: Vbi ſunt duo uel Matt.
tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eo- 18.
rum. Ad confirmandam nanq; fidei noſtræ conſtantiā,
quod ſemper agit præſentia diuinæ pietatis, aliquan-
do etiā præſentia nolnit corporalis oſtendere uiſionis.
Nam & de nobis, quanuis porro infra apoſtolorum pe
des iacentibus, hoc ipſum eius miſericordia fieri confi-
dere debemus, ipſum uidelicet eſſe in medio noſtri,
quotieſconqne conuenientes in nomine illius con-
gregamur. Nomen quippe illios eſt Ieſus, id eſt ſalua-
tor. Et cū de acquiſitione perpetuæ ſalutis locuturi con Adeſt Chriſtus pijs colloquiis
uenimus, conſtat nimirum, quia in nomine Ieſu con-
gregamur. Nec dubitare fas eſt, de his quæ ipſe amat
conferentibus nobis, eum eſſe præſentem, & tanto
utique uerius, quanto ea quæ ore proferimus, perfe-
ctiori corde retinemus. Deinde uidendum, quod appa
rens ſaluator diſcipulis, pacis eis ſtatim gaudia man-
dat, idipſum celebrata immortalitatis gloria iterans,
quod ad paſsionem mortis iturus, quaſi pignus eis ſpe
ciale ſalutis ac uitæ commendauerat, dicens, Pacem Ioā. 14
relinquo uobis, pacem meam do uobis, Cuios gratiā Luc. 4.
muneris, eo quoque nato, uiſi mox paſtoribus angeli
prædicabant, laudantes Deum, & diceotes, Gloria in Luc. 2.
excelſis deo, & in terra pax hominibus bonæ uolunta-
tis, Quia nimirum tota redemptoris noſtri in car-
ne diſpenſatio, mundi eſt reconciliatio. Ad hoc quip-
pe

pe incarnatus, ad hoc paſſus, ad hoc reſuſcitatus eſt à mortuis, ut uos, qui peccando iram Dei incidimus, ipſe reconciliando ad Dei pacem reduceret. Vnde rectè & à propheta pater futuri ſeculi, princeps pacis nominatur: Et Apoſtolus de eo ſcribens his, qui ex gentibus crediderant, ait, Et ueniens euangelizauit pacem uobis, qui longe fuiſtis, & pacem his qui prope, quomodo per ipſum habemus acceſſum ambo in uno ſpiritu ad patrem. [Apparente autem ſibi Domino, conturbati & territi diſcipuli, exiſtimabant ſe ſpiritum uidere.] Agnoſcentes quidem Dominum eſſe qui apparuit, ſed putantes, quia non in corporis eum, ſed in ſpiritus ſui ſubſtantia uiderent, id eſt, quia nõ corpus ipſius, quod defunctum & ſepultum nouerant, iam reſuſcitatum à morte conſpicerent, ſed ſpũm potius, quẽ relicto corpore, in manus patris commendauerat, præ oculis haberent. Sed hũc eorum errorem ſimul & pauorem, quo ad nouã incognitamque uiſionẽ fuerãt, perculſi, benigna magiſter piiſſimus gratia cõſolationis & admonitionis abſtergere curauit. [Quid, inquiẽs, turbati eſtis, et cogitationes aſcendunt in corda ueſtra? Videte manus meas & pedes, quia ego ipſe ſum.] Non autem ſine cauſa manus ſuas & pedes potius, quam uultũ, quẽ æquè nouerant, eos uidere ac recognoſcere iubet, ſed ut uiſis clauorũ ſignis, quibus, cruci erat affixus, nõ ſolum corpus eſſe quod uidebant, ſed ut ipſum Domini ſui corpus eſſe, quod crucifixũ nouerãt, intelligere poſſent. Vnde bene Ioannes huius dominicę apparitionis memoriã faciẽs, latus quoque ſuum, quod a milite fuerat uulneratũ, diſcipulis eum oſtẽdiſſe perhibet, ut quo plura notiſsimæ paſsionis, ac ſuſceptæ mortis indicia cognoſcerent, eo certiori patratæ iã reſurrectionis ac dirutę mortis fide gauderent. Qui ut illos per omnia de fide reſurrectionis certos redderet, nõ tãtum oculis intuendum, ſed attrectandum quoque manibus corpus, quod immortale illis oſtenderat, exhibuit, dicens: [Palpate & uidete, quia ſpiritus carnẽ & oſſa non habet, ſicut me uidetis habere:] Quatenus gloriã reſurrectionis prædicaturi, modũ quoque nobis reſuſcitati corporis qualis eſſet ſperãdus, abſque omni ambiguitate monſtrare ualerent. Vnde cũ magna fiducia beatus Ioãnes apoſtolus auditores ſuos, ad ſequenda fidei & ueritatis, quę didicit, arcana prouocat, dicẽs: Quod fuit ab initio, quod audiuimus & uidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectauerunt de uerbo uitæ. Solent aũt gentiles hoc in loco ſimplicitati fidei noſtræ deceptionũ tendere laqueos, dicẽdo: Qua temeritate confiditis, quia Chriſtus quẽ colitis, ueſtra de puluere corpora poſsit incorrupta reducere, qui nec ſuorũ uulnerum, quę in cruce ſuſcepit, potuit cicatrices obducere, ſed reſuſcitato, ut dicitis, ſuo corpore à mortuis, ſigna adhuc mortis ineſſe non celauit? Quibus reſpondemus: Quod Chriſtus cum omnipotens ſit Deus, & noſtra, ut promiſit, corpora de corruptione ad corruptionẽ, dę morte ad uitã, de terræ puluere cæleſtẽ ſuſcitabit ad gloriã: & ſuũ, quod moriendo exuerat, corpus quale uoluit reuocauit ad uitã: quod cũ abolitis paſsionis, indicijs oſtendere diſcipulis poſſet, certæ utique diſpenſationis gratia paſsionis in eo maluit inditia reſeruare: Primo uidelicet, ut diſcipulis qui hæc uidebant, manifeſte poſſent dignoſcere, nõ ſpiritum ſine corpore, ſed corpus eſſe ſpirituale quod uidebãt, certãq; fidẽ peractæ reſurrectionis eius certã ſpẽ futuræ omniũ hoium reſurrectionis mũdo prædicarent. Deinde, ut ipſe Dñs & Deus noſter Ieſus Chriſtus, qui in humanitate patrẽ interpellat pro nobis, oſtenſis uulnerũ ſuorũ cicatricibus, quãtũ pro humana ſalute laborauerit, ei perpetuò demõſtret, miroque & ineffabili nobis ordine, eum qui nil unquam poteſt obliuiſci, qui ſemper miſereri paratus eſt, abſque intermiſsione admoneat, quàm congruè hominibus miſereatur, quorum particeps naturę doloris & paſsionis ipſe Dei filius effectus ſit, pro quibus ipſe cõfligẽs, mortis imperiũ moriendo proſtrauerit. Tertio, ut oẽs electi in perpetua beatitudine ſuſcepti, uidẽtes in Deo ac Domino ſuo ſigna paſsionis, nũquã illi gratias agere deſiſtãt, per cuius mortẽ ſe uiuere cognoſcunt, ſicq; fieri ualeat, quod uoce totius Eccleſiæ cantat propheta in Pſalmis, Miſericordias Domini in æternũ cãtabo. Ad extremũ, ut etiam reprobi in iudicio ſigna eiuſdẽ paſsionis aſpiciãt, ſicut ſcriptum eſt: Videbunt in quẽ transfixerunt: ac ſe iuſtiſsimè damnãdos intelligant, non ſolum hi, qui ei impias intulere manus, ſed & illi, qui uel ſuſcepta eius myſteria pro nihilo contẽnunt, uel ſibi oblata nunquã ſuſcipere curarũt, uel etiã maiori impietate in eis, qui ſuſceperant, odijs ac perſecutionibus extinguere aut corrumpere laborant. Non ergo fallit nos fides reſurrectionis Chri, nõ decipit nos ſpes reſurrectionis noſtræ: quia Deus pater & Dñm ſuſcitauit, & nos ſuſcitabit per uirtutẽ ſuã. Et ſicut alibi idẽ Apoſtolus ait: Quod ſi ſpũs eius, inquit, qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis, uiuificabit & mortalia corpora ueſtra per inhabitantẽ ſpiritũ eius in uobis. Quod de electis ſpiritualiter dictũ cõſtat, quoniam quidẽ oẽs reſurgemus, non aũt oẽs immutabimur, ſed ſoli qui nũc ſancti ſpiritus inhabitatione reguntur, tunc in æternæ uitæ beatitudine, maiori eiuſdem ſpũs gratia ſubleuantur: Igitur Dominus ad confirmandam reſurrectionis fidem, ſeipſum uiuum diſcipulis præbuit, uerba exhortationis attulit: ueſtigia paſsionis non ſolum intuenda, ſed & palpanda demonſtrauit. Sed infirma adhuc eorum præcordia nouitatem tantæ potentię capere nequeunt, magiſque mirari præ gaudio quod uidebant, quam credere quod docebantur incipiunt. Verũ Dominus, ne quid in eorum mente reſideret ambigui, ſumptis etiam epulis comedit coram eis, ut ſi uiſibus oculorum, ſi ſuorum tactibus non crederent digitorũ, uel alimentorũ carnalium perceptione carnẽ eſſe quæ apparuit cognoſcerent. Quia in re fratres, cauenda eſt hæreſis ſtulta Cerinthianorum, ne quis uidelicet pueriliter deſipiens, æſtimet uel mediatoris Dei & Domini noſtri corpus excitatũ à mortuis, ſuſtẽtaculo eguiſſe ciborum, uel noſtra poſt reſurrectionem corpora in uita & conuerſatione ſpiritali eſcis reficienda carnalibus, ubi diuinæ contẽplatio claritatis eſurire & ſitire, ſicut & bonorum cæterorum penuriam pati, nullatenus ſinit. Vnde ardẽtiſsimus uitæ illius amator, de ſua certus deuotione, Deo ſpe lætabundus loquitur: Ego autem cum iuſtitia apparebo in cõſpectu tuo, ſatiabor dum manifeſtabitur gloria tua. Et Philippus eodẽ feruens amore, Domine, inquit, oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. Simpliciter itaque & piè ſentiendũ eſt, reſuſcitatum à morte, & immortale iã factum corpus dominicum, nullam quidem neceſsitatem attamen facultatem habuiſſe ueſcendi. Ideoque ubi opportunitas probandæ ſubſtantię naturalis exigebat, cibis eſſe refectum, qui nimirum cibi nullũ saginæ adiumẽtũ, ut mortalium corporibus ſolent, illi præbuerint, ſed quomodo in ignem miſſa aqua, ita mox comeſti, ſpirituali ei⁹ ſint uirtute abſumpti. Sed & noſtra poſt reſurrectionem corpora cæleſti gloria prædita, credendum eſt ad quicquid uoluerint agendum eſſe potentia, ad perueniendum ubicunque libuerit eſſe promptiſsima. Sed quia tunc nulla manducandi neceſsitas uel utilitas aliunde poteſt incurrere, nullatenus immortale ſeculum cibis mortalibus eſt fruiturum, ubi filijs reſurrectionis non aliud eſca & potus, quam uita & ſalus, gaudium, pax, & omnia bona, quum illud nimirum fit, ꝙ in Pſalmo canitur, Beati qui habitãt in domo tua Domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te. Et iterum, Videbitur

Eſa. 9. Epheſ. 2. Ioã. 20. 1. Ioã. 1. Cur Chriſtus uulnerum ſigna reſurgens reſeruauerit. Pſa. 88. Ioã. 19. 1. Cor. 6. Ro. 8. 1. Cor. 15. Hereſis Cerinthi. Pſa. 16. Ioã. 14. Pſal. 83. Ibid.

debitur Deus deorum in Sion. Vnde & Apoſtolus illius ſeculi arcana deſcribens, ait: Quando erit Deus omnia in omnibus. Expleta autem refectione, Dominus adhuc exhortatiōis monita ſubiūxit, dicens. [Hæc ſunt uerba, quæ locutus ſum ad uos, cum adhuc eſſem uobiſcum,] id eſt, cum mortali adhuc & paſſibili carne ueſtri eſſem ſimilis. [Quoniam neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & prophetis, & Pſalmis de me.] Omnem magiſter ueritatis tollit ſcrupulum ſimulationis, vndique ueritatis iura confirmat. Videtur, palpatur, reficitur, ſermo exhortationis per ſingula præbetur. Et ne ſolū eius teſtimonium minus ſufficere putaretur, etiam Moyſi & prophetarum authoritas, qui eius incarnationem, paſſionem, & reſurrectionem ſuis præſignauerunt ſcriptis, ad medium producitur. Ne uerò ad intelligenda horum myſtica dicta tardi fortè remanerent, ſenſum quoque illis, quò hæc intelligere poſſent, aperuit. Quo facto nil ultra priſcæ dubietatis in eorum mente reſidere permiſit, nec tamen illis adhuc rationem paſsionis ac reſurrectionis ſuæ reddere deſtitit. Nam ſequitur. [Et dixit illis: Quoniam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis die tertia, & prędicari in noīe eius pœnitentiam & remiſsionem peccatorum in oēs gentes.] Ideo autem Chriſtum pati & reſurgere oportebat à mortuis, quia impoſsibile erat mundum ſaluari, niſi Deus homo ueniret, qui in hominis habitu apparēs, & homines quæ eſſent diuina inſtrueret, & mortem ut homo ſuſcipiens, diuina uirtute reuinceret, ſicque in ſe credentes, & ad contemptum ſubeundæ mortis accenderet, & certitudine ſperandæ reſurrectionis ac uitæ perpetis animaret. Quo enim aptius exemplo poterant homines ad fidem participandæ gloriæ, & promerendæ uitæ immortalis erigi, quam cum ipſum Deum cognoſcerent humanitatis ac mortalitatis ſuæ factum fuiſſe participem? Quo efficacius ordine ad toleranda pro ſua ſalute aduerſa quæq; prouocarentur, quam cum authorem ſuū didiciſſent, pro eorum ſalute & innumera ab impijs genera probrorum, & ipſam mortis ſubijſſe ſententiam? Qua ratione congruentius ſpem reſurrectionis acciperent, quam cum eius ſe ſacramentis ablutos & ſanctificatos, eius corpori adunatos eſſe meminiſſent, qui pro ipſis morte guſtata, citius exemplum reſurgendi à morte præberet? Oportebat itaque pati CHRISTVM, & reſurgere à mortuis die tertia. [Et prædicari, inquit, in nomine eius pœnitentiam & remiſsionem peccatorum in omnes gentes.] Qui nimirum ordo erat neceſſarius, ut prius pro ſalute mundi ſanguis funderetur CHRISTI, poſtque per eius reſurrectionem & aſcenſionem pateficeret hominibus cæleſtis ianua regni, & ſic demum mitterentur, qui cunctis per orbem nationibus uerbum uitæ prædicarent, ac ſacramenta fidei, quibus ſaluari, atque ad gaudia ſupernæ patriæ pollent attingere, miniſtrarent, cooperante ipſo mediatore Dei & hominum, homine CHRISTO Ieſu, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritusſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

1. Cor. 15.

Paſsio & reſurrectio xp̄i cur neceſſaria

EADEM FERIA HOMIlia Euſebii Emeſeni.

Stetit Ieſus in medio diſcipulorum ſuorum, & dixit eis, Pax uobis. & c. Luc. 24.

LOquebantur diſcipuli de Ieſu, & ea quæ uiderant, in commune referebant, cum ſtatim ipſe adfuit, & ſua eos pſentia reddidit certiores. Semper enim in medio illorum eſt Ieſus, qui piè loquūtur de eo, & qui congregantur in nomine eius. Vnde ipſe ait, Vbi duo uel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Pacem autem eis commendat, pacem eos habere perſuadet, quia ſine pace impoſsibile eſt placere Deo. In eis enim habitat Dominus, qui pacem & concordiam diligunt. Vnde Pſalmiſta, Et factus eſt (inquit) in pace locus eius. Sequitur: [Ego ſum, nolite timere.] Ego (inquit ſum, cognoſcite uocem meam, non in ſpiritu, ut putatis, ſed corporaliter me uidetis. [Conturbati enim & conterriti,] non ipſum Dominum quem uidebant, ſed [ſpiritum ſe uidere putabant. Et dixit eis, Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in corda ueſtra.] Nihil eſt quod cogitetis, quia non phantaſticum aliquid, ſed ueritatem uidetis. Et protinus eis manus & pedes oſtendens, ait: [Videte man⁹ meas. & pedes meos, quia ipſe ego ſum.] Cognoſcite uel uulnerum cicatrices, ſi me nec in perſona, nec in uoce cognoſcitis. [Palpate, & uidete, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me uidetis habere.] Ideo enim ſuorum uulnerum circatrices Dominus reſeruauit, ut in eis diſcipulorum ſuorum corda ſanaret, & in ſeipſo oſtendendo uulnera carnis, ſanaret in eis uulnera mentis. Sciebat enim quod Apoſtolus Thomas aliquando dicturus eſſet: Niſi uidero in manibus eius figuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Propter hoc igitur cicatrices delere noluit, quas ſi uoluiſſet, omnimodo delere potuiſſet. Nemo autem hinc argumentando, nos cum omnibus noſtri corporis cicatricibus reſurgere arbitretur, quoniam nihil in ſanctorum reſurget corporibus, quod inconueniens uel indecens uideatur. [Adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixit, Habetis hic aliquid, quòd manducetur? At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & fauum mellis. Hoc igitur offeramus & nos, ſemper hæc oblatio inueniatur in nobis. Hoc enim cibo ipſe delectatur, quia in hoc cibo noſtra fides continetur. In quo Chriſti paſsio & reſurrectio, in quo & uitæ noſtræ perfecta forma ſignificatur. Quia enim & de ipſius paſsione dolemus, & iterum de eiuſdem reſurrectione gaudemus, utique offerimus ei & piſcem aſſum pro paſsione, & fauum mellis pro reſurrectione. Nam & beatus Paulus piſcem aſſum ei offerebat, cum diceret: Caſtigo corpus meum & in ſeruitutem redigo, ne forte cum alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar. Itemque, Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror? Multum enim ille piſcis aſſatur, qui pro omnibus uritur. Omnes enim piſces ſumus, quicūque in baptiſmo natauimus. Offerimus autem & Domino fauum mellis, quando eius amori dulcedine pleni, ſimul cum Pſalmiſta dicimus. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel & fauum ori meo? Hoc enim cibo nobiſcum reficitur Ieſus, quo & ipſe delectať, & mentes noſtrę pingueſcunt. Vnde & ſubditur, [Et cum manducaſſet coram eis, ſumens reliquias, dedit eis.] Chriſti nanque reliquias ſumimus, ſi eum imitamur & eius ſermonem. Eius nanque reliquię ſunt hæc euangelia, quæ ad comedendum & agendum ipſe nobis reliquit. His enim mens nutritur, reficitur anima, pingueſcit intellectus. Vnde & ſubditur, [Hæc ſunt uerba quæ loquutus ſum ad uos, cum adhuc eſſem uobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & prophetis, & Pſalmis de me. Tunc aperuit illis ſenſum, ut intelligerent ſcripturas.] Dedit igitur eis reliquias, dedit & dentes, quibus eas comedere poſſunt. Has. n. comedere nequeunt, quib⁹ ſenſus diuinitus non aperiť. [Et dixit eis, Qm̄ ſic ſcriptū eſt.] Quod uos quidē, quia uſq; nunc ſcripturas nō intelligebatis, ſicut ſcriptū eſt, eſſe neſciebatis. [Et ſic oportebat Chriſtū pati, & reſurgere à mortuis die tertia, & p̄dicari in nomine

Matt. 18.

Pſ. 75.

Vulnerum cicatrices cur Chriſtus ſeruarit.

Ioā. 20

Piſcis aſſus et fauus mellis ſemper offerendus.

1. Cor. 9.

2. Cor. 11.

Pſ. 118

Chriſti reliquiæ.

mine eius pœnitentiam et remiſsionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hieruſalem. Vos autem eſtis teſtes horum.] Vobis prædicantibus, teſtantibus, ubi hæc omnia firmabuntur. [Et ego mittam promiſſum patris mei in uos.] De quo propheta, Erit (inquit) in diebus illis, effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt. [Vos autem ſedete in ciuitate, quoad uſque induamini uirtute ex alto.] Nemo igitur ab Eccleſia recedat, quicunque hac uirtute indui deſiderat. Hæc enim uirtus nulli datur, qui extra hanc ciuitatem inuenitur. Vnde & ſacri canones negant hæreticos dare poſſe Spiritum ſanctum. Ideo que à catholicis cōſignari præcipiunt, qui ab eis baptizati ſunt.

Iohel. 2.

Hæretici non poſſunt dare Spiritum ſanctum.

FERIA IIII. PASCHAE, Ioannis XXI.

In illo tempore: Manifeſtauit ſe iterum Ieſus diſcipulis ſuis ad mare Tiberiadis. Manifeſtauit autem ſic. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

Lectio ſancti euangelij, quæ modo in auribus ueſtris lecta eſt fratres mei, quæſtione animum pulſat, ſed pulſatione ſua uim diſcretionis indicat. Quæri etenim poteſt, cur Petrus, qui piſcator ante conuerſionem fuit, poſt conuerſionem ad piſcationem redijt, & cum ueritas dicat, Nemo mittens manum ſuam ad aratrū, & aſpiciens retro, aptus eſt regno Dei: cur repetijt quod dereliquit? Sed ſi uirtus diſcretionis inſpicitur, citò uidetur, quia nimirum negocium quod ante conuerſionem ſine peccato extitit, hoc etiam poſt conuerſionem repetere culpa non fuit. Nam piſcatorem Petrum, Matthæum uero telonarium ſcimus. Et poſt conuerſionem ſuam ad piſcationem Petrus redijt, Matthęus uero ad telonei negocium non reſedit, quia aliud eſt uictum per piſcationem quærere, aliud telonei lucris pecunias augere. Sunt enim pleraque negocia, quæ ſine peccatis exhiberi aut uix, aut nullatenus poſſunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc neceſſe eſt ut poſt conuerſionem animus non recurrat. Quæri etiam poteſt, cur diſcipulis in mari laborantibus, poſt reſurrectionem ſuam Dominus in litore ſtetit, qui ante reſurrectionem ſuam coram diſcipulis in fluctibus maris ambulauit. Cuius rei ratio feſtinè cognoſcitur, ſi ipſa, quæ tunc inerat, cauſa penſetur. Quid enim mare, niſi preſens ſeculum deſignat, quod ſe t caſuum tumultibus, & undis uitæ corruptibilis illidit? Quid per ſoliditatem litoris, niſi illa perpetuitas quietis æternæ figuratur? Quia igitur diſcipuli adhuc fluctibus mortalis uitæ inerant, in mari laborabant. Quia autem redemptor noſter iam corruptionem carnis exceſſerat, poſt reſurrectionem ſuam in litore ſtabat, ac ſi ipſum reſurrectionis ſuæ, myſterium rebus diſcipulis loqueretur, dicens. Iam uobis in mari non appareo, quia uobiſcum in perturbationis fluctibus non ſum. Hinc eſt, quod in alio loco poſt reſurrectionem ſuam eiſdem diſcipulis dicit, Hęc ſunt uerba quæ locutus ſum ad uos, cum adhuc eſſem uobiſcum. Neque enim cum ipſis non erat, quibus pręſens corporaliter apparebat. Sed tamen iam ſe cum ipſis eſſe denegat, à quorum mortali corpore carnis immortalitate diſtabat. Quod illic cum ipſis poſitus fatetur, non ſe eſſe cum ipſis, hoc quoque hic ſitu corporis indicat, cum adhuc eis nauigantibus eſſe ſe iam in litore demōſtrat. Facta eſt autem diſcipulis piſcationis magna difficultas, ut magiſtro ueniente fieret admirationis magni ſublimitas. Qui protinus dixit, [Mitte in dexterā nauigij rete, & inuenietis.] Bis in ſancto euangelio legitur, quia Dominus iuſsit ut ad piſcandum retia mitterentur, ante paſsionem uidelicet, & poſt reſurrectionem. Sed priuſquam redemptor noſter pateretur & reſurgeret, mitti quidem rete ad piſcandum iubet, ſed utrum in dexteram, an in ſiniſtram mitti debuiſſet, non iubet. Poſt reſurrectionem uero diſcipulis apparens, mitti rete in dexteram iubet. In illa piſcatione tanti capti ſunt, ut retia rumperentur, in illa autem & multi capti ſunt, & retia tamen rupta non ſunt. Quis uero neſciat bonos in dextera, ac malos in ſiniſtra figurari? Illa igitur piſcatio, in qua ſpecialiter in quam partem mitti rete debeat nō iubetur, præſentem Eccleſiam deſignat, quæ bonos ſimul & malos colligit, nec eligit quos trahat, quia quos eligere poſsit, ignorat. Hæc autem piſcatio poſt Domini reſurrectionem facta, in ſolam dexteram miſſa eſt, quia ad uidendum claritatis ipſius gloriam ſola electorum Eccleſia pertingit, quæ de ſiniſtro opere nihil habebit. In illa piſcatione præ multitudine piſcium rete rumpitur, quia nunc ad fidei confeſsionem, etiam cum electis reprobi tanti intrant, qui ipſam quoque Eccleſiam hæreſibus ſcindant. In iſta uero piſcatione, & multi piſces & magni capiuntur, & rete non rumpitur, quia ſancta electorum Eccleſia in continua authoris ſui pace requieſcens, nullis iam diſſenſionibus dilaniatur. [Captis autem tam magnis piſcibus, aſcendit Simon Petrus & traxit rete in terram.] Iam credo, quod ueſtra charitas aduertat, quid eſt, quod Petrus rete ad terram trahit. Ipſi quippe ſancta Eccleſia eſt commiſſa, ipſi ſpecialiter dicitur, Simon Ioannis, amas me? paſce oues meas. Quod ergo poſtmodum aperitur in uoce, hoc modo ſignatur in opere. Quia igitur prædicator Eccleſię nos à mundi huius fluctibus ſeparat, nimirum neceſſe eſt, ut rete plenum piſcibus Petrus ad terram ducat. Ipſe enim piſces ad ſoliditatem litoris pertrahit, quia ſanctæ predicationis uoce, ſtabilitatem æternæ patriæ fidelibus oſtendit. Hoc egit uerbis, hoc epiſtolis, hoc agit quotidiè miraculorum ſignis. Quoties enim per eum ad amorem quietis æternæ conuertimur, quoties à terrenarum rerum tumultibus ſeparamur, quid aliud quàm miſsi intra rete fidei, ut piſces, ad litus trahimur? Sed cum rete magnis piſcibus plenum dicitur, additur & quantis, ſcilicet centum quinquaginta tribus. A magno myſterio numerus non uacat, ſed intentos uos tanti myſterij profunditas expectat. Neque etenim quantitatis ſummam ſolerter euangeliſta exprimeret, niſi hanc ſacramento plenam eſſe iudicaſſet. Scitis nanque, quòd in teſtamento ueteri omnis operatio per decalogi mandata pręcipitur. In nouo autem eiuſdem operationis uirtus per ſeptiformem gratiam ſpiritusſancti multiplicatis fidelibus datur, quem propheta denuncians, dicit, Spiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini. Sed ille in hoc ſpiritu operationem percipit, qui fidem trinitatis agnoſcit, ut & patrem & filiū, & eundem ſpiritum ſanctum unius uirtutis credat, unius ſubſtantiæ eſſe fateatur. Quia igitur ſeptem quæ ſuperius diximus, per nouū teſtamentum latius data ſunt, decem uero per uetus præcepta, omnis noſtra uirtus & operatio per decem & ſeptem poteſt plene comprehendi. Ducamus ergo per trigonum decem & ſeptem, & ueniunt quinqoaginta & unum. Qui profecto numerus à magno myſterio non uacat, quia in teſtamento ueteri legimus, quod annus quinquageſimus Iubileus uocati iuſſus eſt, in quo uidelicet cunctus populus ab omni operatione quiſceret. Sed uera requies in unitate eſt. diuidi quippe unum non poteſt.

Luc. 9.

Mare, preſens ſeculū. tcauſarum.

Luc. 24

Luc. 5.

Boni, dextra Mali, ſiniſtra

Ioā. 21

Petrus rete trahit ad litus.

Piſces 153. myſticè

Eſa. 11

Leuit. 25.

Vera requies ī unitate

ſtit. Vbi enim ſciſſura diuiſionis eſt, uere requies non eſt. Ducamus igitur per trigonum quinquaginta & unum, & fiunt centum quinquaginta tres. Quis igitur omnis noſtra operatio, in fide Trinitatis exhibita, ad requiem tendit, decem & ſeptem ter ducimus, ut ad quinquaginta & unum uenire debeamus. Et quia uera noſtra requies tunc eſt, cum ipſam iam claritatem Trinitatis agnoſcimus, quam in unitate diuinitatis eſſe certum tenemus; quinquaginta & unum ter ducimus, & electorum ſummam in ſuperna patria, quaſi centum quinquaginta trium piſcium, numerum tenemus. Poſt reſurrectionem ergo Domini miſſum rete dignum fuit, ut tot piſces caperet, quot ſolummodo electos ciues ſupernæ patriæ deſignarent. Inter hæc uero, & heſterna ſancti euangelij lectio, & hodierna nos admonet, ut uigilanter debeamus inſpicere, cur Dominus & redemptor noſter poſt reſurrectionem ſuam piſcem aſſum legitur comediſſe. Non enim uacat à myſterio, quod iteratur in facto. In hac etenim lectione panem, & aſſum piſcem, in illa uero, quæ heſterna die lecta eſt, cum aſſo piſce etiam fauum mellis comedit. Quid autem ſignare piſcem aſſum credimus, niſi ipſum mediatorem Dei & hominum paſſum? Ipſe enim latere dignatus eſt in aquis generis humani, capi uoluit laqueo mortis noſtræ, & quaſi tribulatione aſſatus eſt tempore paſsionis ſuæ. Sed qui piſcis aſſus fieri dignatus eſt in paſsione, fauus mellis nobis extitit in reſurrectione, & qui in piſce aſſo figurari uoluit tribulationem paſsionis ſuæ, in fauo mellis utranque naturam exprimere uoluit perſonæ ſuæ. Fauus quippe, mel in cera eſt: mel uerò in cera, eſt diuinitas in humanitate. Quod ab hac quoque lectione non diſcrepat, nam piſcem comedit & panem. Qui enim aſſari ut piſcis potuit ex humanitate, pane nos reficit ex diuinitate, qui ait, Ego ſum panis uiuus, qui de cælo deſcendi. Aſſum ergo piſcem comedit & panem, ut ipſo ſuo cibo nobis oſtenderet, quia & paſsionem ex noſtra humanitate pertulit, & refectionem noſtram ex ſua diuinitate procurauit. Quod ſi uigilanter inſpicimus, nobis quoque qualiter ad imitandum congruit uidemus. Sic enim ſua facta redemptor indicat, ut imitationis uiam nobis ſequentibus ſternat. Ecce in cibo ſuo Dominus noſter piſci aſſo coniungere fauum uoluit, quia uidelicet illos in ſuo corpore ad æternam quietem ſuſcipit, qui cum hic tribulationes pro Deo ſentiunt, ab amore internæ dulcedinis non recedunt. Cum aſſo piſce fauus ſumitur, quia qui hic afflictionem pro ueritate ſuſcipiunt, illic dulcedine uera ſatiantur. Notandum quoque, quod ultimum conuiuium Domini cum ſeptem diſcipulis habuiſſe deſcribitur. Petrus nanque & Thomas, Nathenael, filij Zebedæi, & alij ex diſcipulis eius duo, in eo fuiſſe memorantur. Cur autem cum ſeptem diſcipulis ultimum conuiuium celebrat, niſi quod eos tantummodo, qui ſeptiformi gratia ſpiritusſancti pleni ſunt, futuros ſecum in æterna refectione denunciat? Septem quoque diebus omne hoc tempus euoluitur, & ſæpe ſeptenaria numero perfectio deſignatur. Illi ergo ultimo conuiuio de præſentia ueritatis epulantur, qui nunc perfectionis ſtudio terrena tranſcendunt, quos mundi huius amor non ligat, quibus & ſi utcunque per tentamenta non obſtrepit, cœpta tamen eorum deſideria non retundit. De hoc extremo conuiuio alias per Ioannem dicitur: Beati qui ad cœnam nuptiarum agni uocati ſunt. Idcirco enim non ad prandium, ſed ad cœnam uocatos narrat, quia nimirum in fine diei conuiuium, cœna eſt. Qui ergo finito præſentis uitæ tempore, ad refectionem æternæ contemplationis ueniunt, non ad agni prandium, ſed ad cœnam uocantur. Quæ uidelicet cœna hoc ultimo conuiuio exprimitur, cui ſeptem diſcipuli adeſſe memorantur: quia illos, ut diximus, tunc interna refectio reparat, qui pleni nunc ſeptiformi gratia in amore ſpiritus anhelant. Hæc ergo nobiſcum fratres agite, huius ſpiritus repleri præſentia deſiderate, quid uos ſequi in futurum poſſit, ex præſenti perpendite. Penſate ſi hoc ſpiritu pleni eſtis, & noſtis, ſi ad illud conuiuium peruenire ualeatis. Quiſquis nanque ille eſt, quem nunc ſpiritus iſte non reparat, profectò ab illa æterni conuiuij refectione ieiunat. Mementote quid de eodem ſpiritu Paulus dicat, Si quis ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. Quaſi quidam titulus diuinæ poſſeſsionis, eſt iſte ſpiritus amoris. Nunquid nam ſpiritum Chriſti habet is, cuius mentem odia diſsipant, elatio inflat, ira uſque ad diuiſionem mentis exaſperat, auaritia cruciat, luxuria eneruat? Penſate quis ſit ſpiritus Chriſti. Profectò ille, qui facit amicos & inimicos diligi, terrena deſpici, pro cæleſtibus æſtuari, carnem propter uitia conteri, mentem à concupiſcentijs refrænari. Si ergo uultis ius cognoſcere poſſeſsionis Dei, perſonam perpendite poſſeſſoris ueſtri. Ecce enim quod diximus, uoce ueridica Paulus clamat: Si quis ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. Ac ſi apertè dicat: Qui nunc Deo inhabitante non regitur, de diuinæ claritatis ſpecie poſtmodum non lætatur. Sed nos tamen, ſi ad hæc quę dicta ſunt infirmamur, necdum culmen perfectionis attingimus, in uia Dei quotidiè ſancti deſiderij greſſus ponamus. Conſolatur nos ueritas, quæ per Pſalmiſtam dicit: Imperfectum meum uiderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur. Non omnino erit nobis noxia noſtra imperfectio, ſi in Dei itinere conſtitui, & ad tranſacta nõ reſpicimus, & ea quæ reſtant, tranſire feſtinamus. Nam qui imperfectorum deſideria dignanter inflammat, hæc quandoque ad perfectionem roborat, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui cum eo uiuit & regnat Deus in unitate ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Piſcem aſſum cur Dominus comederit. — *Ioan. 6* — *Vltimum Domini conuiuium.* — *Apoc. 19.* — *Cœna Agni.* — *Rom. 8* — *Rom. 8* — *Pſ. 138*

EADEM FERIA IIII. Paſchæ, Sermo ſancti Auguſtini.

Liberatoris noſtri † piſcatio, noſtra eſt liberatio. Duas autem aduertimus in ſancto euangelio Domini piſcationes, id eſt, quando ad uerbum ipſius miſſa ſunt retia. Vnam prius, quando diſcipulos elegit, & hanc alterã, quãdo à mortuis reſurrexit. Illa piſcatio ſignificauit Eccleſiam, qualis modo eſt: iſta uero poſt reſurrectionẽ Dñi ſignificauit Eccleſiã, qualis futura eſt in fine ſeculi. Denique in illa priore piſcatione iuſsit mitti retia, & non dixit in quam partem, ſed tãtũmodo ut mitterentur præcepit. Miſerunt diſcipuli. non dictum eſt, in dexteram, non dictum eſt, in ſiniſtram. Piſces enim, homines ſignificabant. Si ergo diceretur, in dexterã, ſoli boni futuri erant ſi diceretur, in ſiniſtram, ſoli mali. Quia uero permixti futuri erant in Eccleſia, & boni & mali, ſine differentia miſſa ſunt retia, ut caperẽtur piſces, ſignificãtes mixturam bonorũ & malorũ. Deinde & hoc ibi ſcriptũ eſt, quia tãtũ piſcium ceperunt, ut duæ nauiculę mergerẽtur, hoc eſt, ad ſubmerſionẽ premerẽtur. Nõ.n. ſubmerſa ſunt illa duo nauigia, ſed periclitata. Vnde periclitata? Multitudine piſcium. Significatũ eſt hinc, quia per multitudinem, quam collectura erat Eccleſia, periclitatura erat diſciplina. Et hoc adiũctũ eſt in illa piſcatione, atq; narrat, quia & retia præ multitudinẽ piſciũ dirupta ſunt. Dirupta retia quid ſignificauerunt, niſi futura ſchiſmata? Tria ergo iſta in illa piſcatione ſignificata ſunt, mixtura bonorum, & malorum, preſſura turbarum, ſeparationes

† prædicatio. Eſt ſermo 5. inter eos, qui Louanij ſeparatĩ excuſi ſunt anno 1564. — *Luc. 5. Piſces, hõies.* — *Ibidem.* — *Dirupta retia. ſchiſmata.*

ſeparationes hæreticorum. Mixtura bonorum, & ma
lorum, quia nec in dexteram, nec in ſiniſtram miſſa
ſunt retia. Preſſura turbarum, quia tãtum captum eſt,
ut nauiculæ premerẽtur. Separationes hæreticorum,
quia tanta fuerat multitudo, ut retia rumperentur. Re
ſpicite nunc ad iſtam piſcationem, quæ hodiè recitata
eſt. Facta eſt enim poſt reſurrectionem Domini, ut ſi-
gnificaret talem futuram eccleſiam poſt noſtrã reſur
Ioã. 21 rectionem. Mittite, inquit, rete in dexteram partem.
Diſcretus eſt ergo numerus eorum, qui ad dexteram
Matt. 25. ſtabunt. Meminiſtis enim dominum dixiſſe, uenturũ
ſe eſſe cum angelis ſuis, & ꝙ congregabuntur ante eũ
omnes gentes, & diuidet eas ſicut paſtor diuidit oues
ab hędis. Oues ponet ad dexteram, hœdos ad ſini-
ſtram. Ouibus dicturus eſt, Venite, percipite regnũ.
Hœdis dicturus eſt, Ite in ignem æternum. [Mittite
in dexteram.] Tanquam diceret, Iam reſurrexi. Ec
cleſiã uolo ſignificare, quæ erit in reſurrectione mor
tuorum. Mittite in dexteram. Miſſa ſunt retia in dex
teram, nec poterant ea leuare præ multitudine piſciũ.
Et ibi dicta eſt multitudo, ſed hic certus numerus, &
multitudo, & magnitudo, ibi autem nõ eſt dictus nu
merus. Modo enim antequam ueniat reſurrectio, &
Pſ. 29. ſeparentur boni à malis, illud impletur, quod ait pro-
pheta: Annunciaui, & locutus ſum. Quid eſt, An-
nunciaui, & locutus ſum? Retia miſi, & quid? Mul-
tiplicati ſunt ſuper numerum. Eſt numerus, ſunt ſuper
numerũ. Numerus ad ſanctos ptinet, q ſunt regnaturi
cũ Chriſto. Sup numerũ modo in Eccleſiã intrare poſ
ſunt, in regnũ cœlorũ nõ poſſunt. Quare admoneo, ut
eripiatis uos de pſenti ſeculo malo. Quare admoneo,
ut q uultis uiuere, non imitemini malos Chriſtianos.
Non dicatis: Quare? ille non fidelis eſt, & inebriatur?
Quare? ille non fidelis eſt, & concubinas habet? Qua-
re? Ille non fidelis eſt, & quotidiè fraudes facit? Qua-
re? Ille non fidelis eſt, & mathematicos conſulit? Mo
do enim qui uolueritis eſſe grana, tunc inueniemini
cum maſſa. Qui autem uolueritis eſſe palea, inuenie
mini in magno aceruo, ſed magno igne incendendo.
Quid ergo? Adduxerunt, inquit, retia ad litus. Petrus
attraxit retia ad litus. Modo cum euangelium legere
tur, audiſtis. Vbi audiſtis litus, intelligite finem ma-
ris: ubi audiſtis finem maris, intelligite finem ſeculi.
In illa piſcatione non ad litus attracta ſunt retia, ſed
ipſi piſces qui capti ſunt, in nauiculas fuſi ſunt. Hic
autem traxerunt ad litus. Spera finem ſeculi. Ven-
turus eſt finis, bono dextrorum, malo ſiniſtrorum. At
traxerunt, inquit, retia habentia piſces centum quin-
quaginta tres. Et adiecit euangeliſta rem neceſſariã:
Et cum tam magni eſſent, non eſt ſciſſum rete. Ma-
gni erunt, ſed hæreſes non erunt, & ideo magis hære-
ſes non erunt, quia magni erunt. Qui ſunt magni?
Mat. 5 Lege uerba Ipſius Domini in euãgelio, & inuenies ma
gnos. Ait enim quodam loco, Non ueni legem ſol-
uere, & prophetas, ſed adimplere. Amen enim di-
co uobis, ꝙ quicunque ſoluerit unũ de mandatis iſtis
minimis, & docuerit. Soluerit, & docuerit. Soluerit
malè uiuẽdo, & docuerit bona docẽdo, minimus uo-
cabit̃ in regno cęlorũ. Sed in quo regno cælorũ? In ec
cleſia, q̃ modo eſt, quia & ipſa uocat̃ regnũ cęlorũ. Nã
Matt. 13. ſi non uocaretur regnum cęlorum, & iſta eccleſia,
quæ colligit malos, & bonos, non diceret ipſe Do-
minus in parabola loquens: Simile eſt regnum cælo-
rum ſagenæ miſſæ in mare, & congregat omnia ge-
nera piſcium. Sed quid ſequitur: Simile eſt regnum
cælorum ſagenæ miſſæ in mare. Sagena, retia ſunt,
congregat omnia genera piſcium. Sed quid? Tra-
hunt illa ad litus. Hoc in parabola Dominus dicit.
Et cum traxerint ad litus, ſedent, & colligunt bonos
in uaſcula, malos autem proijciunt. Et expoſuit, quod
propoſuit, quid enim ait? Sic erit in conſummatione
ſeculi. Intellexiſtis litus? Venient, inquit, angeli,
& colligunt malos de medio iuſtorum, & mittunt in
caminum ignis ardentibus; ibi erit fletus, & ſtridor
dentium. Tamen regnum cælorum eſt appellata ec-
cleſia, & quia mare habet piſces ſimul natantes, &
bonos, & malos, in iſto regno cælorum, id eſt in ec-
cleſia huius temporis, minimus uocatur ille, qui do
cet bona, & agit mala, quia ibi eſt & ipſe. Nõ.n. non eſt
ibi: ibi eſt in regno cęlorũ. i. in eccleſia, qualis ẽ iſto tẽ
pore. Docet bona, agit mala. Neceſſarius eſt, mercena *Mat. 6*
rius eſt. Amẽ dico uobis, ait, pceperũt mercedẽ ſuam.
Prodeſt aliqd. Nã ſi nihil pdeſſent, qui bona docẽt, &
malè uiuunt, nõ diceret ipſe Dñs ſuo populo: Scribæ *Matt.*
& Phariſæi cathedram Moyſi ſedent: quæ dicunt, fa- *23.*
cite, quæ autem faciunt, facere nolite? Quare? Di
cunt enim, & non faciunt. Intendat ergo charitas
ueſtra. Volo enim exponere, qui ſint piſces magni. *Mat. 5*
Qui ſoluerit (inquit) unum de mandatis iſtis mini-
mis, minimus uocabitur in regno cælorum: ibi erit,
ſed minimus erit. Qui autem fecerit, & docuerit
ſic, magnus uocabitur in regno cælorum. Ecce, iſti *Magni*
ſunt illi piſces magni, ad dexterã capti. Qui fecerit, & *piſces*
ſic docuerit. Bona fecerit, bona docuerit, non ſibi lo- *qui ſint*
quẽti malè uiuẽdo cõtradixerit, cũ malæ uitæ teſtẽ ha
beat linguã bonã. Qui ergo fecerit, & ſic docuerit, ma
gnus uocabit̃ in regno cælorũ. Et ſequitur: Dico.n. uo
bis, quia niſi abũdauerit iuſtitia ueſtra ſup ſcribarũ, &
phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum.
Modo quomodo intelligitis regnum cælorum? Illud,
unde dicitur dextris: Venite benedicti patris mei, *Matt.*
percipite regnum. Niſi abundauerit iuſtitia ueſtra *25.*
pluſquàm ſcribarum, & phariſæorum, non intrabi-
tis in regnum cælorum. Quid eſt, plus quàm ſcri-
barum, & phariſæorum? Reſpice ſcribas illos, & pha
riſæos, qui cathedrã Moyſi ſedent, de quibus dictum
eſt, Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere
nolite, dicunt enim, & non faciunt. Ergo iuſtitia pha
riſæorum eſt, dicere, & non facere. Abundet iuſti-
tia ueſtra ſuper ſcribarum, & phariſæorum, ut & bo
na dicatis, & bene uiuatis. Iam ergo de numero centũ
quinquaginta triũ piſciũ quid opus eſt eadẽ retexere.
Noſtis illa. A decẽ & ſeptẽ naſcit̃ numerus creſcẽs. In-
cipe ab uno, perueni ad decẽ & ſeptẽ, ut oẽs addas. i. unũ
addas ad duos, & fiãt tres, addas tres, & fiãt ſex, addas
quatuor, & fiãt decẽ, ſic oẽs adde uſq; ad decẽ & ſeptẽ,
& peruenis ad cẽtũ quinquaginta tres. Tota ergo inten-
tio noſtra eẽ nõ debet, niſi qd ſibi uolũt decẽ & ſeptẽ,
ibi eſt.n. fundamẽtũ centũ quinquaginta triũ. Quid ſi
bi uolũt decẽ & ſeptẽ? In lege agnoſce decẽ. Decẽ pce *Exod.*
pta data ſunt prima. Decalogus dicit̃ ſcriptus in tabu- *20.*
lis digito Dei. In decẽ agnoſce legẽ, in ſeptẽ agnoſce
ſpiritũ ſanctũ. Septenario.n. numero cõmendatur ſpiri
tus ſanctus. Ideò in lege nõ noiat̃ ſanctificatio, niſi ſe-
ptimo die. Fecit Deus lucẽ, non dictũ eſt, ſanctificauit *Gen. 1.*
eã, Fecit firmamẽtũ, nõ dictum eſt, ſanctificauit firma
mẽtũ. Diſcreuit mare à terra, iuſſit germinare terrã:
nõ dictũ eſt, ſanctificauit eã. Fecit lunã & ſydera, nõ di
ctũ eſt ſanctificauit. Iuſſit aĩalia pcedere de aqs natan
tia & uolãtia, nõ dictũ eſt, ſanctificauit. Iuſſit de terra
exire aĩalia quadrupedia & oĩa reptãtia, nõ dictũ eſt,
ſanctificauit. Fecit ipſum hominẽ, nõ dictũ eſt, ſanctifi
cauit. Ventũ eſt ad ſeptimũ diẽ, ubi requieuit, & ipſum
ſanctificauit. Per requiẽ ſuã Deus ſanctificauit requiẽ
noſtrã. Ibi ergo erit ſanctificatio noſtra plena, ubi cũ
illo ſine fine requieſcamus. Nã quare Deus requieſceret? *Sancti*
Nõ.n. operãdo fatigatus eſt. Tu ſi uerbo facias, nõ fati- *ficatio*
garis. Si iubeas, & continuò fiat, ſtas, integer manes. *noſtra*
Pauca uerba dixit, vñ totũ fecit, & ſubitò laſſatus ẽ? Er *plena.*
go legẽ agnoſce I decẽ, ſpiritũſanctũ agnoſce in ſeptẽ.

V Iungatur

Iungatur ſpiritus legi: quia ſi acceperis legem, & de-
fuerit tibi adiutorium ſpiritus, non imples quod le-
gis: nno imples quod iubetur tibi, ſed homo ſub lege
inſup pręuaricator tenetur. Accedat ſpiritus, adiuuet:
& fit quod iubetur. Si deſit ſpiritus, litera occidit te.
Quare litera occidit te? Quia præuaricatorem te fa-
ciet, nec potes te excuſare de ignorantia: quia legem
accepiſti, iam quod facere didiciſti. Ignorantia te nõ
2.'Cor. excuſat, ſpiritus te non adiuuat, ergo periſti. Sed
3. quid ait Apoſtolus? Litera occidit, ſpiritus autem ui
uificat? Quia facit impleri literam, ne occidat. Iſti
ſunt ſancti, qui faciunt legem Dei ex dono Dei. Lex
iubere poteſt, iuuare non poteſt. Accedit adiutor ſpi
ritus, & fit iuſſum Dei cum gaudio, cum delectatione.
Nam multi faciunt ex timore. Sed qui faciunt legem
timendo pœnam, mallent noo eſſe quod timerent.
Qui autem faciunt legem, amando iuſtitiam, gaudent
Mat. 5 ibi, quia non habent inimicam. Ideo dicit Dominus:
Concorda cum aduerſario tuo citò, dum es cum illo
in uia. Quis eſt aduerſarius tuus? Sermo legis. Quæ
eſt uia? uita iſta. Quomodo eſt ille aduerſarius? Di-
cit, Non mœchaberis, & tu uis mœchari. Dicit, Non
cõcupiſces rem proximi tui, & tu uis rapere res alie-
nas. Dicit, Honora patrem, & matrem, & tu contume
lioſus es in parentes. Dicit lex, Noli dicere falſum te
ſtimonium, tu à mẽdacio oon recedis. Quando uides,
quia ille ſermo aliud iubet, & tu aliud facis, eſt aduer-
ſarius tuus. Aduerſarium habes malum, non tecum
intret in ſecretarium: compone, dum es cum illo in
uia. Adeſt Deus, qui uos concordet. Quomodo uos cõ
cordat Deus? Donando peccata, & inſpirando iuſti-
tiam, ut fiant opera bona. Cum ergo concordaueris
cum aduerſario tuo, id eſt, cum decalogo legis per ſpi
ritum ſanctum, pertinebis ad decem, & ſeptem. Cum
pertinueris ad decem & ſeptem, iam exinde excreſcet
numerus ad centum quinquagintatres. Eris ad dex-
tram coronandus, oe remaneas ad ſiniſtram dam-
nandus.

EADEM FERIA, HOMILIA Euſebii Emeſeni.

*Manifeſtauit ſe Ieſus diſcipulis ſuis ad mare Ti-
beriadis. Manifeſtauit autem ſic, &c. Ioan. 21.*

QVid eſt enim, quod Apoſtolus Petrus de
piſcatione à Domino uocatus, ad piſca-
tionem iterum redit? ſimiliter autem
& filij Zebedæi? ipſi enim ſunt, quibus
Dominus dixerat: Venite poſt me, fa-
ciam uos fieri piſcatores hominum. In hoc igitur
oſtenditur, in his & ſimilibus uictum quærere quoti-
dianum, non eſſe peccatum. Vnde & Apoſtolus pro-
prijs manibus laborans, unde uiuar, cæteros quoque
Ephe ſ. ad laborandum inuitat, dicens: Laboret unuſquiſque
4. operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut habeat,
unde tribuat neceſsitatem patientibus. [Exierunt &
aſcenderunt nauem, & illa nocte nihil prendiderunt.
Quia in nocte nihil laborabant, & nondum ad eos
uenerat Ieſus. Inſuper quia per ſe ad piſcandum ue-
Nõ miſ nerant, & ab alio miſsi non fuerant. Eos enim adhuc
ſi, nõ de ſignificabant, qui nõ ex præcepto canonum, ſed pro-
bent. prio arbitrio Eccleſiam prædicare, & regere ueniuot.
prædi- Tales eoim, piſces Dei fugiunt, & eorum retia in-
care. trare, eorumque prædicationes audire dedignantur.
[Mane autem iaoi facto, ſtetit Ieſus in litore, non ta
men cognouerunt diſcipuli, quia Ieſus eſt.] Ecce
iam aliud ſignificare incipiunt, quia iam non in no-
cte laborant, ad diem ueniunt, & Dominum ui-
dent. [Dicit ergo eis Ieſus: Pueri, nunquid pul-
mentarium habetis? Reſponderunt ei, Non. Dicit
eis, Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis.]
Ac ſi diceret, Ego hac uice non miſi uos, in nocte
ueniſtis, ſiniſtrorſum laboraſtis nihil prendidiſtis,
nunc ergo mittite in dextram nauigij rete, ex meo
præcepto laborate, meam doctrioam prædicate, ne-
ſciat ſiniſtra ueſtra, quid faciat dextra ueſtra, & inue- In dex-
nietis. In dextera igitur piſcari eſt ueram, & catho- tera pi-
licam doctrinam ſyncero affectu, & mundo corde ſcari
prædicare. Piſcatores enim Apoſtoli ſunt, prædica- quid ſit
tores, & doctores, retia uerò hæc, Euangelia, om-
niſque ſermo diuinus. Piſces autem, omnes fideles
intelliguntur. Tales enim piſces in baptiſmatis flu
mine oatant, tales retibus Euangelij, & amore fi
dei rapiuntur. [Miſerunt ergo, & iam non ualebant
illud trahere præ multitudine piſcium.] Magnum
miraculum, per totam noctem laborantes nihil ce
perunt, & tam ſubito ad Domini iuſsionem tanta pi
ſcium conuenit multitudo. Poſſumus autem per hanc
primam, & nocturnam piſcationem, intelligere eam,
quam tunc apud Iudæos Apoſtoli habueruot, quao
do eis ooleotibus credere Apoſtolus ait: Vobis pri-
mum oportuit prædicari uerbum Dei, ſed quia repu Act. 13
liſtis illud, & indignos uos feciſtis æternæ uitæ, ec-
ce conuertimur ad gentes. Quid eſt enim: Ecce
conuertimur ad gentes, niſi quod hic dicitur, Mit-
tite in dexteram nauigij rete? Quia enim piſces Iu
daici fluminis, Apoſtolorum retia intrare noluerunt,
à flumina gentium Apoſtoli miſsi ſunt. Et tunc
quidem doctores piſcantur io nocte, quando audito- Piſcari
res interiùs excæcati ueritatem non intelligunt. Mi in no-
ſerunt ergo ad dexteram nauigij rete, & iam non ua- cte.
lebant illud trahere præ multitudine piſcium. Hoc
eſt enim, quod Pſalmiſta ait, Aonunciaui, & lo- Pſ. 39.
quutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. Quo
uiſo miraculo, [diſcipulus ille quem diligebat Ieſus
dixit Petro, dominus eſt. Simon ergo Petrus, cum
audiſſet, quia dominus eſſet, tunica ſuccinxit ſe, (erat
enim nudus) & miſit ſe in mare.] Vbique Petrus
feruentioris fidei, & maioris dilectionis inueoitur.
[Alij autem diſcipuli nauigio uenerunt, non enim
longè erant à terra.] Quid enim per hanc terram,
niſi terram uiuentium intelligimus? à qua iſti non
longè erant, quia corporeis uioculis reſoluti, citò il-
luc ituri erant. [Quaſi cubitis ducentis, trahentes
rete piſcium.] Centenarius numerus perfectus eſt, Nume-
qui tunc quidem duplicatur, quando ſermone, & rus Cẽ-
opere adimpletur. Trahunt igitur doctores rete pi tenari⁹
ſcium cubitis ducentis, quando & ſermone, & opere
poſt ſe ad æternam uitam ducunt audientes. [Vt er-
go deſcenderunt in terram, uiderunt prunas poſi-
tas, & piſces ſuperpoſitos, & panes.] Hoc enim ci
bo Chriſti piſcatores, & prædicatores ſemper re-
creantur, & uires ſuſcipiunt, quotieſcunque fatiga-
ti ab hoc opere redeunt. Quoties enim prunas, & Cõtem-
piſcem ſuper prunis poſitum, & paoem uident, quo- platio
ties Chriſti paſsionis recordantur, toties laboris, & paſsio-
fatigationis, & omnium ſuarum anguſtiarum obli nis
uiſcuntur. Quid eſt enim piſcis prunis aſſus, niſi Chriſti
Chriſtus in cruce paſſus? Quid eſt panis, niſi Euan quid
gelica prædicatio, qua eos Dominus reficere ſolebat, p̃ſtet.
dicens, Nolite timere eos, qui occidunt corpus, ani
mam autem noo poſſuot occidere. His enim Apo-
ſtoli recreantur, his aoimantur & ſatiantur, & ad la- Matt.
borẽ iterũ incitantur. [Dicit eis Ieſus, Afferte de piſci 10.
bus, quos prẽdidiſtis nũc.] Semper.n. Apoſtoli, & do-
ctores piſces Dño offerũt, ſemper exẽplo, & doctrina
fidelium

fidelium animas ad eum ducunt. Vnde & ſubditur: [Aſcendit ergo Simon Petrus, & traxit rete in terrã, plenum magnis piſcibus, centum quinquaginta tribus. Et cum tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete.] Boni pi- *Mali piſces.* ſces erant iſti, à quibus rete ſciſſum non eſt. Mali piſces hæretici, & ſchiſmatici, qui Euangeliorum retia quotidiè ſcindunt. Sed quid per centum quinquaginta, & tres piſces, niſi omnes baptizatos, & fideles intelligimus? Hoc enim ſignificant tres, quod centũ quinquaginta. Si.n.in æquas partes centum quinquaginta diuidamus, tres & non amplius quinquagenæ fiunt. Tres.n.ſunt mundi partes, quæ per tres piſces, & tres quinquagenas ſignificantur, Aſia uidelicet, *Matt. 13.* Aphrica, & Europa. Inde eſt, ꝙ mulier abſcondit fermentum in tribus ſatis farinæ, donec fermentaretur. *Ioã. 19* Inde eſt, ꝙ in cruce titulus Hebraicè, Græcè, & Latinè, ſcribitur. Capiunt igitur Apoſtoli tres piſces, & centum quinquaginta, quoniam eorum exemplo, & ſermone ducuntur, quicunque ex his tribus mundi partibus ad Eccleſiam ueniunt. Meritò denique centum quinquaginta, & tres piſces capti referũtur, quoniam in huius numeri ſacramento.i. in fide Trinitatis, omnes Chriſtiani in baptiſmate fidei retibus capiuntur. [Dicit eis Ieſus: Venite, prandete. Et nemo audebat diſcumbentium interrogare eum: Tu quis es? ſcientes quia Dominus eſt. Et uenit Ieſus, & accepit panem, & dabat eis. Et piſcem ſimiliter.] Quotidiè nos dominus ad prandium inuitat, quotidiè nobis & panem, & piſcem apponit, quotidiè cibum Euãgelicum, & ſui corporis, & ſanguinis adminiſtrat. Dum hęc enim Euangelia legimus, ſui panis cibo nos interiùs reficit. Hic & piſcem aſſum nobis tribuit, quia qualiter pro nobis paſſus eſt, hic inuenimus. Nec bene Chriſti retia trahere poſſunt, qui his cibis aſsiduè non reficiuntur. [Hoc iam tertiò manifeſtatus eſt Ieſus diſcipulis ſuis, cum reſurrexiſſet à mortuis.] De illis hic manifeſtationibus loquitur, quæ, uel omnibus, uel pluribus in unum collectis factæ ſunt.

FERIA V. PASCHAE. Ioan. XX.

In illo tempore, Maria ſtabat ad monumentum foris plorans, Dum ergo fleret, inclinauit ſe, & proſpexit in monumentum. Et reliqua. Homilia Gregorij Papæ.

MAria Magdalene, quæ fuerat in ciuitate peccatrix, amando ueritatem, lauit lachrymis maculas criminis, & uox ueri- *Luc. 7.* tatis impletur, qua dicitur: Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quæ.n.prius frigida peccando remanſerat, poſtmodum amando fortiter ardebat. Nam poſtq̃ uenit ad monumentum, ibiq; corpus Dominicũ nõ inuenit, ſublatum credidit, atq; diſcipulis nunciauit. Qui uenientes uiderunt, atq; ita *Ioã. 20* eſſe ut mulier dixerat, crediderunt. Et de eis protinùs ſcriptum eſt: Abierunt ergo diſcipuli ad ſemetipſos. Ac deinde ſubiungitur: [Maria autem ſtabat ad monumentum foris plorans.] Qua in re penſandum eſt, huius mulieris mentem quanta uis amoris accenderat, quæ à monumento Domini etiam diſcipulis recedentibus non recedebat. Exquirebat quem non inuenerat, flebat inquirendo, & amoris ſui igne ſuccenſa, eius quem ſublatum credidit, ardebat deſiderio. Vnde contigit ut eum ſola tunc uideret, quæ remanſerat ut quæreret, quia nimirum uirtus boni operis perſeuerantia eſt. Et uoce ueritatis dicitur: Qui autem perſeuerauerit uſque in finem, hic ſaluus erit. Et præcepto legis, cauda hoſtiæ in ſacrificio iubetur offerri. In *Matt. 10. & 24.* cauda quippe finis eſt corporis. Et ille bene immolat, qui ſacrificium boni operis uſque ad finem debitæ perducit actionis. Hinc Ioſeph inter reliquos fratres *Leui. 3* talarem tunicam habuiſſe deſcribitur. Tunica quippe *Ge. 37.* uſque ad talum, eſt opus bonum uſque ad conſummationem. Sed Maria dum fleret, inclinauit ſe, & proſpexit in monumentum. Certè monumentum iam uacuũ uiderat, iam ſublatum Dominum nunciauerat. Quid eſt, ꝙ ſe iterum inclinat, iterum uidere deſiderat? Sed amanti ſemel aſpexiſſe non ſufficit, quia uis amoris intentionem multiplicat inquiſitionis. Quæſiuit ergo prius, & minimè inuenit: perſeuerauit ut quæreret, unde & contigit, ut inueniret. Actumque eſt ut deſideria dilata creſcerent, & creſcentia caperẽt ꝙ inueniſſent. Hinc eſt.n. ꝙ de eodẽ ſponſo Eccleſia in Canticis canticorum dicit: In lectulo meo per noctẽ quæſi- *Can. 3* ui, quem diligit anima mea. Quæſiui illum, & nõ inueni. Surgã & circũibo ciuitatẽ: per uicos & plateas quærã, quẽ diligit anima mea. Quæ defectũ quoque inuentionis ingeminat, dicens: Quæſiui illũ, & non inueni. Sed quia diù inuentio ſe non elongat, ſi inquiſitio non deſiſtat, adiungit: Inuenerunt me uigiles, *Ibidem* qui cuſtodiunt ciuitatem. Nũ quẽ diligit anima mea, uidiſtis? Paululũ dũ pertrãſiſſem eos, inueni quẽ diligit anima mea. Dilectũ nãq; in lecto quærimus, quando in præſentis uitæ aliquãtula requie redẽptoris noſtri deſiderio ſuſpiramus. Per noctem quærimus, quia etſi iam in illo mens uigilat, tñ adhuc oculus caligat. Sed qui dilectũ ſuũ non inuenit, reſtat ut ſurgat, ciuitatẽ circumeat.i.ſanctã electorũ Eccleſiã mente & inquiſitione percurrat: per uicos eũ & plateas quærat.i. per anguſta, & lata gradientes aſpiciat, ut ſiqua inuenire in eis ualeat, eius ueſtigia exquirat, quia ſunt nõnulli etiam uitæ ſecularis, qui imitandum aliquid habeant de actione uirtutis. Quærentes autem nos uigi- *Vigiles ſancti patres.* les inueniunt, qui cuſtodiunt ciuitatẽ, quia ſancti patres, qui Eccleſiæ ſtatũ cuſtodiũt, bonis noſtris ſtudijs occurrunt, ut ſuo, uel uerbo, uel ſcripto nos doceant. Quos cũ paululũ pertranſimus, inuenimus quẽ diligimus, quia redẽptor noſter etſi humilitate homo inter homines, diuinitate tamen ſuper homines fuit. Cum ergo tranſeunt uigiles, dilectus inuenitur, quia cum prophetas & apoſtolos infra ipſum eſſe cõſpicimus, illum qui natura Deus eſt, eſſe ſupra homines cõſideramus. Prius ergo non inuentus quæritur, ut poſt inuẽtus ſtrictiùs teneatur. Sancta.n.deſideria, ut prædiximus, dilatione creſcunt, ſi autẽ dilatione deficiunt, deſideria non fuerunt. Hoc amore arſit, quiſquis ad ueri- *Pſ. 41.* tatem pertingere potuit. Hinc nanq; Dauid ait, Sitiuit anima mea ad Deũ uiuũ, qñ ueniã & apparebo ante faciẽ Dei? Hinc nos admonet, dicẽs, Quærite faciẽ *Pſ. 104* eius ſemp. Hinc ꝓpheta ait, Anima mea deſiderauit *Eſai. 26.* te in nocte, ſed ſpiritu meo in ꝓcordijs meis de mane uigilabo ad te. Hinc iterũ Eccleſia in Cãticis cãticorũ dicit, Vulnerata charitate ego ſum. Iuſtũ qppe eſt, ut ex uiſione medici ꝑtingat ad ſalutẽ, quæ per æſtũ eius deſiderij uulnus amoris portat in pectore. Hinc rurſus *Can. 5.* ait, Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt. Mẽs nãq; hoĩs, cõditoris ſui ſpeciẽ nõ quærẽtis, malè dura eſt, qa in ſemetipſa remanet frigida, at ſi iã ardedere ex deſiderio cœperit, ad ſequẽdũ quẽ diligit, liquefacta ꝑ ignẽ amoris currit. Fit deſiderio anxia, uileſcũt in ſeculo cuncta q̃ placebãt, nihil eſt quod extra cõditorẽ libeat, & q̃ prius delectabãt aoimũ, fiũt poſtmodũ uehemẽter oneroſa. Nil eius mœſtitiã cõſolat, quouſq; adhuc qui deſideratur, non aſpicitur. Mœret mẽs, lux ipſa faſtidio eſt, taliq; igne in mẽte decoquitur rubigo culpæ, & ſuccenſus aoimus quaſi auri more,

re,quia per uſum ſpeciem perdidit,per incendium clareſcit. Iſta itaque quæ ſic amat, quæ ſe ad monumentũ quod perſpexerat iterum inclinat, uideamus quo fructu uis amoris in ea ingeminat opus inquiſitionis. Sequitur: [Vidit duos angelos in albis ſedentes , unũ ad caput,& unum ad pedes, ubi poſitum fuerat corpus Ieſu.] *Duo angeli in monumento.* Quid eſt ꝙ in loco Dominici corporis duo angeli uidentur, unus ad caput , atque alius ad pedes ſedens , niſi quod latina lingua angelus uocatur nuncius,& ille ex paſsione ſua nunciandus erat,qui & Deus ante ſecula eſt,& homo in fine ſeculorum?Quaſi ad caput ſedet angelus,cum per Apoſtolum Ioannẽ prædicatur,quia in principio erat uerbum,& uerbum *Ioan. 1.* erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Et quaſi ad pedes ſedet angelus,cum dicit: Verbum caro factum eſt, *Ibidem* & habitauit in nobis. Poſſumus etiam per duos angelos,duo teſtamenta cognoſcere,unum prius, & aliud ſequens. Qui uidelicet angeli per locum Dominici corporis ſibimet ſunt coniuncti , quia nimirum utraque teſtamenta dum pari ſenſu incarnatum & mortuum , ac reſurrexiſſe Dominum denunciant,quaſi teſtamentum prius ad caput, & teſtamentum poſterius ad pedes ſedet. *Exod. 25.* Vnde & duo Cherubin , quæ propiciatorium tegunt,ſeſe inuicem aſpiciunt,uerſis uultibus in propiciatorium . Cherubin quippe plenitudo ſcientiæ dicitur. Et quid per duo Cherubin,niſi utraque teſtamenta ſignantur ? Quid uerò per propiciatorium , niſi incarnatus Dominus figuratur ? de quo *1. Ioã. 2.* Ioannes ait: Ipſe eſt enim ꝓpiciatio pro peccatis noſtris. Et dum teſtamentum uetus hoc faciendum denunciat,quod teſtamentum nouum de Domino factũ clamat,quaſi utraque Cherubin ſe inuicem aſpiciunt, dum uultus in propiciatorium uertunt : quia dum inter ſe poſitum incarnatum Dominum uident , à ſuo aſpectu non diſcrepant , quæ diſpenſationis eius myſterium concorditer narrant. Requirunt angeli Mariam,dicẽtes: [Mulier,quid ploras ? Et dicit eis:Quia tulerunt Dominum meum , & neſcio ubi poſuerunt eum.] Ipſa nanque ſacra eloquia,quæ in nobis lachrymas amoris excitant,eaſdem lachrymas conſolantur, dum nobis redemptoris noſtri ſpeciem promittunt. Sed notandum iuxta hiſtoriam eſt, ꝙ mulier non ait: Tulerunt corpus Domini mei, ſed,tulerunt Dominũ meum. Vſus nanque ſacri eloquij eſt , ut aliquando ex parte totum, aliquando uerò ex toto partem ſignificet. Ex parte enim totum ſignificat , ſicut de Iacob filijs ſcriptum eſt : *Gē. 46.* Quia deſcendit Iacob in Aegyptum in animabus ſeptuaginta. Neque in Aegyptum animæ ſine corporibus deſcenderunt , ſed per ſolam animam totus homo ſignatur,quia ex parte totum exprimitur. Et ſolum Dominicum corpus in monumento iacuerat,& Maria non corpus Domini, ſed ſublatũ Dominum quærebat,uidelicet ex toto deſignans partem. [Hæc cum dixiſſet , conuerſa retrorſum,uidit Ieſum ſtantem , & neſciebat quia Ieſus eſſet.]Notandũ ꝙ Maria,quæ adhuc de Domini reſurrectione dubitabat,retrorſum conuerſa eſt,ut uideret Ieſum:quia uidelicet per eandem dubitationem ſuam quaſi tergum in Domini faciem miſerat, quem reſurrexiſſe minimè credebat. Sed quia amabat,& dubitabat,uidebat, & non agnoſcebat,eumq́ue illi & amor oſtenderat,& dubietas abſcondebat.Cuius adhuc ignorantia exprimitur,cũ infertur, Et neſciebat, quia Ieſus eſſet. [Qui dicit ei : Mulier,quid ploras ? Quem quæris?] Interrogatur doloris cauſa , ut augeatur deſiderium : quatenus cũ nominaret quem quæreret in amore eius ardẽtius æſtuaret. [Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet, *Ieſus hortulanus.* dicit ei: Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum , dicito mihi ubi poſuiſti eum , & ego tollam.] Forſitan,nec errando hæc mulier errauit,quæ Ieſum hortulanum credidit.

An non ei ſpiritaliter hortulanus erat, qui in eius pectore per amoris ſui ſemina uirtutum uirentia plantabat? Sed quid eſt, ꝙ uiſo eo quem hortulanum credidit,cui necdum dixerat,quem quærebat,ait:Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum? Quaſi.n.iam dixiſſet, ex cuius deſiderio plangeret , eum dicit , quem non dixerat. Sed uis amoris hoc agere ſolet in animo , ut quem ipſe ſemper cogitat,nullum alium ignorare credat. Rectè & hæc mulier quem quærit,non dicit , & tamẽ dicit, Si tu ſuſtuliſti eum,quia alteri nõ putat incognitum, quem ſic ipſa continuo plangit deſiderio. [Dicit ei Ieſus: Maria.] Poſtquàm eam communi uocabulo appellauit ex ſexu, & agnitus non eſt, uocat eã ex nomine , ac ſi apertè dicat: Recognoſce eum , à quo recognoſceris. Perfecto quoque uiro dicitur : Noui te ex *Exod. 33.* nomine : quia homo commune omnium noſtrum uocabulũ eſt, Moyſes uerò proprium,cui rectè dicitur, quia ex nomine ſcitur,ac ſi ei Dominus apertè dicat: Non te generaliter ut cęteros,ſed ſpecialiter ſcio.Maria ergo quia uocatur ex nomine, recognoſcit authorem, atque eum protinùs rabboni .i. magiſtrũ uocat, quia & ipſe erat,qui quærebatur exteriùs, & ipſe , qui eam interiùs ut quæreret docebat. Iam uerò ab Euãgeliſta non ſubditur quid mulier fecit,ſed ex eo innuitur,quod audiuit, cui dicitur,[Noli me tãgere, nõdũ enim aſcendi ad patrem meum. In his nanque uerbis oſtenditur , ꝙ Maria amplecti uoluit eius ueſtigia quem recognouit , ſed ei magiſter dicit,Noli me tangere,non quia poſt reſurrectionem Dominus tactum renuit fœminarum , cum de duabus ad ſepulchrum eius uenientibus ſcriptum ſit , Acceſſerunt & tenue- *Matt. 28* runt pedes eius,ſed cur tangi non debeat,ratio quoq; additur,cum ſubinſertur , Nondum.n.aſcendi ad patrem meum.In corde etenim noſtro tunc Ieſus aſcendit ad patrem,cum æqualis creditur patri . Nam quiſquis eum æqualem patri non credit,adhuc in eius pectore ad patrem Ieſus nõ aſcendit.Ille ergo Ieſum ue- *Ieſum tangere.* raciter tangit,qui patri filium coæternum credit. In corde etenim Pauli iam ad patrem Ieſus aſcenderat, cum idem Paulus dicebat, Qui cum in forma Dei eſ- *Phil. 3.* ſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, Vndę Ioannes quoque redemptorem noſtrum manu *Ioan. 1* fidei tetigit,qui ait, In principio erat uerbum,& uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbũ,hoc erat in principio apud Deũ.Omnia per ipſum facta ſunt.Tangit ergo Dñm,qui eũ patri æternitate ſubſtãtiæ æqualem credit.Sed fortaſſe aliquis tacita quæſtione pulſatur,quomodo filius patri eſſe æqualis poſsit. Qua in re humana natura quod admirando comprehendere nõ ualet,reſtat ut hoc ſibi eſſe credibile ex admiratione alia ſciat.Habet nãq; , q̃d ad hæc ſibi ſub breuitate reſpõdeat. Cõſtat.n. quia ipſe creauit matrẽ, in cuius uirgineo utero ex humanitate crearetur. Quid ergo mirũ , ſi æqualis eſt patri,qui prior eſt matre ? Paulo *1. Cor. 1.* quoq; atteſtãte didicimus Chriſtũ Dei uirtutẽ,& Dei ſapiẽtiam.Qui ergo filiũ minorẽ putat, patri ſpecialiter derogat, cuius ſapiẽtiã eſſe ei inæqualem fatetur. Quis etenim homo potẽs æquanimiter ferret , ſi quis ei diceret: Magnus quidẽ es , ſed tñ ſapiẽtia tua te mi- *Ioã. 10* nor eſt? Ipſe quoq; Dñs dicit : Ego & Pater unum ſu- *Ioã. 14* mus. Sed rurſus ait: Pater maior me eſt . De quo etiã *Luc. 2.* ſcriptum eſt,quia ſubditus erat parentibus ſuis . Quid ergo mirum,ſi ex humanitate ſua minorẽ ſe patre aſſerit in cœlo, ex qua ſubiectus erat etiam parentibus in terra ? Ex qua humanitate nunc Mariæ dicitur: [Vade ad fratres meos , & dic eis: Aſcendo ad patrẽ meũ, & patrem ueſtrum : Deum meum & Deum ueſtrum.] Cum meum dicat & ueſtrum , cur non cõmuniter dicit,noſtrum? Sed diſtinctè loquens indicat,quia eundẽ patrem , & Deum diſsimiliter habeat ipſe, quàm nos.

nos. Aſcendo ad patrem meũ, uidelicet per naturam, & patrem ueſtrum, per gratiam, ad Deũ meũ, quia de [illegible] ad Deum ueſtrum, quia aſcendetis. Quia.n. & c[illegible] h[illegible], Deus mihi eſt, quia uos ab errore liberati, D[illegible]us e[illegible] uobis. Diſtinctè ergo mihi pater & Deus eſt, q[illegible]uem aote ſecula Deũ genuit, hominẽ in fine ſe c[illegible]n me metũ creauit. [Venit Maria Magdalene a[illegible] diſcipulis, quia uidi Dñm, & hæc dixit mih[illegible], [illegible] humani generis culpa ibi abſciodiitur, unde p[illegible]it. Quia.n. in Paradiſo mulier uiro propinauit [illegible] [illegible]ulchro mulier uiris annunciauit uitã, & d[illegible] [illegible]ficatoris narrat, quæ mortiferi ſerpen-t[illegible] u[illegible] narrauerat, ac ſi humano geoeri, non uer-b[illegible]inus, ſe[illegible] rebus dicat: De qua manu uobis il-la[illegible]s eſt potus mortis, de ipſa ſuſcipite poculum uitæ. Hæc de expoſitione lectionis Euangelicæ ſuc-ci[illegible]c [illegible]nſcurrimus, nuuc opitulante eodem de quo lo[illegible]uimur Domino, & reſurrectionis eius glo-ria[illegible], & pietatis eius uiſcera conſideremus. Citiùs.n. à morte uoluit reſurgere, ne noſtra diù anima in infi-

Pſ. 109 d[illegible]tati morte remaneret. Vnde bene quoq; per Pſal m[illegible]ſtã [illegible]icitur De torrente in uia bibit propterea exal-tabit caput. In humano quippe genere, ab ipſo mundi i[illegible] torrens mortis effluxerat. Sed de hoc torrẽte Do[illegible]us in uia bibit, quia mortem in tranſitu guſta-u[illegible] at[illegible] [illegible]ò exaltauit caput: quia hoc quod moriẽ do [illegible]li[illegible]o poſuit, re urgeodo ſuper angelos ele-u[illegible]nde antiquum hoſtem in æternum perculit, [illegible]æ re cont[illegible]a ſe manus perſequeotiu tẽporaliter [illegible]. [illegible]uod apertè Dominus beato Iob indicat,

Iob. 40 [illegible]. Nun[illegible]uid capies Leuiathan hamo? Per Leuia-[illegible]pe quod additamentũ eorum dicitur, uetus [illegible]to humani generis deſignatur: qui dum ſe [illegible] homini addere ſpopondit, immortalitatẽ [illegible] [illegible]i præuaricationis quoque culpã, quã pri-[illegible]ni propinauit, dum ſe ſequentibus peſsima p[illegible]e multi[illegible]icat, pęnas eis ſine ceſſatione coa-ceruat. [illegible]b[illegible]mo autem eſca oſtenditur, aculeus occul-

Diabolus hamo captus. tatur. [illegible]go pater omnipotens hamo cepit, quia a[illegible]m[illegible]us unigenitum filium incarnatum mi-ſi[illegible]o paſſibilis uideri poſſ[illegible] & [illegible]unitas [illegible] [illegible]on poſſet. Cumq́[illegible]eo [illegible] pẽs [illegible]e[illegible]am corpori mo-[illegible] pe[illegible]oratur. Pri[illegible]ue [illegible]ouerat[illegible]d de cogni-[illegible], quando hunc [illegible]aſ-[illegible]a[illegible]h[illegible]us e[illegible]auces glutienti te-[illegible]e ca car[illegible]is patuit, qu[illegible] euorator ap-pe[illegible]et & diuinitas paſſionis tempore latuit quæ ne c[illegible]t. In hamo eius incaroationis captus eſt: quia dũ i[illegible]o appetijt eſcam corporis, transfixus eſt aculeo diuinitatis. Ibi quippe merat humanitas, quæ ad ſe deuoratorẽ duceret: ibi diuinitas, quæ perforaret: ibi ap[illegible]rta infirmitas, quæ prouocaret: ibi occulta uirtus, quæ raptoris faucem transfigeret. In hamo igitur ca-ptus eſt, quia iude interijt, unde momordit: & quos te nebat mortales, iure perdidit, quia eum in quo ius nõ hab[illegible]it, morte appetere immortalẽ præſumpſit. Hinc e[illegible]am, ꝙ hæc [illegible]pſa, de qua loquimur, Maria ui[illegible]it: qu[illegible]le pro humano geoere qui morti nil debebat, oc[illegible]. Hinc eſt, ꝙ nos quotidiè ad uitam poſt cul-pa[illegible]r uert[illegible]r, quia ad pœnã ooſtrã cõditor ſine cul-p[illegible]endi[illegible]. Ecce iam antiquus hoſtis, ea quæ de hu ma[illegible]o [illegible]re ceperat ſpolia amiſit, ſupplantatioois ſuæ u[illegible]o[illegible]am perdidit, quotidiè peccatores ad uitã redeu[illegible]t[illegible] quotidie de eius faucibus redemptoris ma-nu[illegible]piuntur. Vnde bene quoque ad beatum Iob uo-ce [illegible]ica iterum dicitur: Aut armilla perforabis

Ibidem. 40 maxi[illegible]am [illegible]ius? Armilla ubi ponitur, ambien[illegible]o con-ſtringit. Quid igitur per armillam, niſi circumplectens nos diuina miſericordia deſign[illegible]? Quæ Leuiathan iſtius maxillam perforat, dum nob[illegible]s poſt perp[illegible]ata uitia, quæ proh[illegible]buit, ad[illegible]uc pœnitentiæ reme[illegible]um oſtendit. Armilla Dominus Leuiathan maxill[illegible] per-forat, quando ipſe ineffabili miſericordiæ ſuæ poten-tia ſic malitiæ antiqui hoſtis obuiat, ut aliquando etiã ens quos iam cepit, amittat. Et quaſi ab ore illius ca-dunt, qui poſt perpetratas culpas ad innocentiam re-deunt. Quis enim ore illius ſemel raptus, maxillã eius euaderet, ſi perforata non eſſet? An non in ore Dauid tenuit, cum io tantam ſe luxuriæ uoraginem merſit? *2. Reg. 11* An non in ore Petrum tenuit, cum negauit? Sed dum ad uitam uterque per pœnitentiam redijt, Leuiathã *Matt. 26.* iſte eos aliquo modo quaſi per maxillæ ſuæ foramen amiſit. Per foramen ergo maxillæ ab eius ore ſubtracti ſunt, qui poſt pepetrationem tantæ nequitiæ pęnitẽ-do redierunt. Quis autem hominum Leuiathã illius os euadat, ut illicita nulla committat? Sed hinc co-gnoſcimus quantum redẽptori humani generis debi-tores ſimus, qui non ſolum oos in ore Leuiathan ire prohibuit, ſed ab ore eius etiam redire conceſsit: qui ſpem peccatori non abſtulit, quia maxillã eius ut eua dendi uiam tribueret, perforauit: ut ſaltem poſt mor-ſum fugiat, qui incautus prius cauere noluit, ne mor-deretur. Vbique ergo nobis occurrit ſuperna medici-na, quia & dedit homini præcepta ne peccet, & tamen peccaoti dedit remedia, ne deſperet. Vnde cauendum ſummopere eſt, ne quis delectatione peccati Leuiathã iſtius ore rap[illegible]atur, & tamen ſi raptus fuerit, non deſpe ret: quia ſi peccatum perfectè lugeat, adhuc foramen in maxilla eius inuenit, per quod euadat. Adeſt teſtis diuinę miſericordię hęc ipſa, de qua loquimur, Maria, de qua phariſæus, dum pietatis fontem uellet obſtrue re, dicebat, Hic ſi eſſet propheta, ſciret utique quæ & *Lu. 7.* qualis eſt mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix eſt. Sed lauit lachrymis maculas cordis & corporis, & re-demptoris ſui ueſtigia † terſit, quæ ſua itinera praua dereliquit. Sedebat ad pedes Ieſu, uerbumq́ue de ore il *† Tetigit.* lius audiebat, uiuenti adhæſerat, mortuum quærebat, uiuentem reperit, quem mortuum quæſiuit, tãtũque apud eum locum gratiæ inuenit, ut hunc ipſis quoque Apoſtolis, eius uidelicet nuncijs, ipſa ouociaret. Quid igitur fratres, quid in hac re debemus aſpicere, niſi im menſam miſericordiam conditoris noſtri, qui nobis uelut in ſigno ad exemplum pœnitentiæ poſuit eos, *Exempla pœnitẽtiæ.* quos per pœnitentiam uiuere poſt lapſum fecit? Per-pendo etenim Petrum, conſidero latrooem, aſpicio Zachæum, i[illegible]tueor Mariam, & nihil in his aliud ui-deo, ni[illegible] ante oculos noſtros poſit[illegible] ſpei & pœnitẽtiæ *Matt. 26.* exempla. [illegible]ortaſſe enim in fide l[illegible]pſus eſt aliquis, aſpi-ciat Per[illegible]ũ, qui amare fleuit, quod timidè negaue[illegible]at. Alius co[illegible]a proximum ſuum in malitia crudelitatis *Lu. 23.* exa[illegible]ſit, [illegible]iciat [illegible]rronem, qui & in ipſo mortis articu-lo ad ui[illegible] præn[illegible]a pœnitendo perucnit. Alius auari-tiæ æſtibus anh[illegible]ans, aliena di[illegible]ipuit, aſpiciat Za-chæum, qui ſi quid alicubi abſtulit, quadruplum red didit. Alius libidinis igne ſuccenſus carnis mundi-tiam perdidit, aſpiciat Mariam, quæ in ſe amorem *Lu. 19* carnis, igne diuini amoris excoxit. Ecce omnipo-teos Deus ubique oculis noſtris quos imitari debea-mus obijcit, ubique exempla ſuæ miſe[illegible]icordiæ oppo-nit. Mala ergo iam diſpliceant, uel experta. Liben-ter obliui[illegible]tur omnipotens Deus, quòd nocentes fuimus, paratus eſt pœnitentiam noſtram oob[illegible]d innocenti[illegible]m deput[illegible]re. I[illegible]uinati poſt aquas ſal[illegible]s, reoaſca[illegible]ur ex l[illegible]hrymis. It[illegible]que iux[illegible] pr[illegible] *1. pe. 2* ſtoris uocem, ſicut modo [illegible] in[illegible]ntes [illegible] co cupiſc[illegible]te. Redite ergo paruuli filij [illegible] ſinum ma-tris ueſtræ æternæ ſapientiæ ſugite larga hubera pie-tatis Dei, tranſacta plangite, immioentia uitate. Re-

demptor noſter momentaneos fletus noſtros æterno conſolabitur gaudio, qui uiuit & regnat cum Deo patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM FERIA, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Maria ſtabat ad monumentum foris plorans, &c. Ioan. 20.

Recedunt diſcipuli: ſtat mulier, & plorat. Adeſt Ieſus mærentium conſolator, & pias mulieris lachrymas intuetur. Expectat quid mulier agat, neque in loco ſe manifeſtat. Inclinat ſe illa, nec ſemel uidiſſe ſufficit. Nihil eſt ſatis amanti: proſpicit in monumentum, & uidet duos angelos, qui nihil melius, quàm duo teſtamenta ſignificabãt. Quibus nunciantibus Chriſti natiuitatem, paſsionem, & reſurrectionem, & quæcunque de eo ſunt, pleniſsimè inſtruimur & docemur. Qui quoniam gaudium & reſurrectionem modo ſpecialiter nunciare uenerant, nõ immeritò, ſed dignè ſatis in albis apparent. Stat unũ duorum teſtamentorum, quæ per angelos figurantur, ad caput Dominici monumenti, & unũ ad pedes: quia nunc de diuinitate, nunc de humanitate nobis loquũtur. Per Chriſti enim caput, diuinitatẽ, & per pedes, eius humanitatem intelligimus. Hoc enim ſignificauit Moyſes: qui cum de agno illo Paſchali & ſignificatiuo loqueretur, ait: Et comedetis carnes agni nocte illa, cum azimis & lactucis agreſtibus: caput & pedes cum inteſtinis uorabitis. Sed audiamus, quid flenti mulieri angeli dicant: [Mulier (inquiũt) quid ploras?] Non eſt plorandum, ſed plaudẽdum: hic dies lætitiæ, non mœroris. Læta uenimus nunciare tibi. Sed potius ad illum reſpice, quem tanto amore uidere deſideras. [Dicit eis: Quia tulerũt Dominũ meum, & neſcio ubi poſuerunt eum.] Magnus, inquit, dolor me flere compellit, magna triſtitia coarctat viſcera mea, quia tulerunt mihi Dominum meum, & neſcio ubi poſuerunt eum. [Hoc cum dixiſſet, cõuerſa eſt retrorſum, uidit Ieſum ſtantem, & neſciebat, quia Ieſus eſt. Dicit ei Ieſus: Mulier quid ploras? quem quæris?] Sciebat enim Dominus, quid illa quærebat: nec ignorando, ſed conſolando eam interrogabat, & ideo interrogationem duplicauit, ut audita uoce eum agnoſceret. Illa æſtimãs, quia hortulanus eſſet, dicit ei: [Domine, ſi tu ſuſtuliſti eũ, dicito mihi ubi poſuiſti eũ, & ego eũ tolli.] Quaſi de cognito loquitur, & quem ipſa diligebat, oẽs ſcire cogitabat. [Dicit ei Ieſus: Maria.] At illa ut ſe ſuo nomine uocari audiuit, mox eũ cognouit, & à monumẽto (à quo præ nimio amore oculos auertere, non poterat) ad illum conuerſa, ait: [Rabboni.] Quid autem ſignificet Rabboni, Euangeliſta expoſuit: [quod dicit, Magiſter.] Statim autem ut eũ cognouit, corruit ad pedes eius. Cui Dominus: [Noli me tangere, nondũ.n. aſcendi ad patrem meũ.] Ac ſi dicat, Noli me manibus tangere, quẽ nondum fide tetigiſti, crede quia ſurrexi, & quia inferno expoliato iã ſecundũ animã cælos aſcẽdi, nec me quæras in monumento, qui ubiq; ſum, & loco arctari non poſſum. Nondum me credis aſcendiſſe ad patrẽ, nõdũ me credis æqualẽ patri. Quid eſt.n. ad patrẽ aſcẽdere, niſi patri æqualẽ eſſe? non altius extenditur pater, q̃ filius, ubicũq; eſt pater, ibi eſt & filius. Non igitur eum tangat, neq; ad eũ accedere præſumat quicunq; talem & tñ eum eſſe non credit. Tenuit tñ illa pedes eius, ſicut & aliæ mulieres, de quibus alij Euangeliſtæ ſcribunt. [Vade ad fratres meos, & dic eis, Aſcẽdo ad patrem meũ, & patrẽ ueſtrum, ad Deum meũ, & ad Deum ueſtrũ.] Notiſsima uerba, & quæ per ſeipſum ſæpe eis prædixerat, illis mandat: quatenus ea audientes, facilius crederent uerum eſſe, quod mulier nunciabat. [Venit Maria Magdalene annuncians diſcipulis, quia uidit Dominum, & hæc dixit mihi.]

Duo angeli, duo teſtamenta.

Exo. 12.

Tangere Chriſtum fide.

Matt. 28.

FERIA SEXTA PASCHAE, Matthæi. xxviij.

In illo tempore, undecim diſcipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi conſtituerat illis Ieſus. Et uidentes eum adorauerunt, quidam autem dubitauerunt, Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

Euangelica lectio, fratres chariſsimi, quã modo audiuimus, & iuxta literã gaudio plena refulget, quia triũphum redemptoris noſtri, ſimul & redẽptionis noſtræ dona, plano ſermone deſcribit, & ſi hanc enucleatiùs pertractare uelimus, gratiorẽ in litera fructũ ſpiritalis ſenſus inditum eẽ cõperimus. Sermo etenim Dei, aromatũ more, quò ſubtilius quaſi terẽdo & cernendo diſcutitur, eo maiorẽ internæ ſuæ uirtutis fragrãtiã reddit. Planũ nãque, & dulce ad audiendũ pijs, ꝙ diſcipuli abierunt in Galilæã, in montẽ ubi conſtituerat illis Ieſus, & uidentes eum adorauerunt. Sed non uacat à myſterio, ꝙ Dñs in Galilæa poſt reſurrectionẽ, uel ꝙ in monte diſcipulis apparuit. In mõte etenim apparuit, ut ſignificaret, quia corpus quod de cõmuni humani generis terra naſcẽdo ſuſceperat, reſurgẽdo iã ſup terrena oĩa ſubleuatũ cæleſti uirtute induerit. In mõte apparuit, ut admoneret fideles, ſi illic celſitudinẽ reſurrectionis eius cupiunt uidere, hic ab infimis cupiditatibus [illegible] ſuperna ſtudeant deſideria trãſire. Nomẽ uerò Galilææ qd myſterij ſalutaris contineat, crebra patrũ expoſitione notiſsimũ eſt. Sed nõ ab re eſt, ſæpius uerbo repetere, quod ſemper neceſſe eſt animo retinere. Galilæa quippe trãſmigratio facta, uel reuelatio dicitur. Vtra [illegible] aut interpretatio nominis, ad u[illegible]ũ finẽ re[illegible] d[illegible] pra legimus dixiſſe ang[illegible] mulie[illegible] te [illegible] e[illegible] pulis eius, q a ſurrexit: & ecce [illegible] ede uos in [illegible] ibi eũ uidebitis, & nũc Euange[illegible]a narrante cog[illegible]o[illegible]mus, ꝙ abierũt diſcipu[illegible] in G[illegible]læã, & uidentes eum adorauerunt. Quid eſt ergo, ꝙ Ieſus p̃cedit diſcipulos in Ga[illegible]læã, ut uideatur ab eis, ſequuntur i[illegible], & uidentes eũ adorãt, niſi ꝙ ſurrexit Chriſtus à mortuis, pri[illegible]m[illegible]iæ dormiẽtiũ, ſequũtur aũt hi, qui ſunt Chriſti, & ipſi in ſuo ordine ad uitã de morte trãſmigrãt, ibique eũ uidẽtes adorant, quia in ſpecie ſuæ diuinitatis cõtẽplantes, ſine fine collaudãt? Cui uiſioni cõgruit illud, ꝙ Galilæa etiã reuelatio interpretatur. Tunc.n. reuelata facie (ſicut Apoſtolus teſtat) gloriã Dñi ſpeculantes, in eandẽ imaginẽ trãſformamur, quicunque modo reuelamus ad eũ uñi noſtrã, eiuſq; ueſtigia ſequimur fide nõ ficta. [Et uidẽtes (inqt) eũ adorauerũt, quidã aũt dubitauerũt.] †Sed qrẽtib. vnde dubitauerint, q uidẽtes Dñm adorauerũt, nulla magis cã occurrit, q̃ ea cuius Lucas meminit, quũ ipſo reſurrectionis ſuæ die diſcipulis eũ apparuiſſe narraret. Cõturbati uerò & cõterriti, exiſtimabãt ſe ſpiritũ uidere. Videntes ergo Dñm cognoſcũt, & quia hũc Deũ eẽ didicerãt, demiſſis in terrã uultibus adorãt. Sed inerat mẽtibus eorũ nõ contẽnẽda dubietas, quia ſe nõ corpus, in quo paſſus eſt, reſuſcitatũ, ſed ſpiritũ, quẽ ſi[illegible] p[illegible]one [illegible] adidit, ſolũ uidere putabãt. Vnde cõfeſtim magiſter pius, & eos qui iam crediderunt, in fide confortat, & illos qui

Sermo Deo aromatũ inſtar.

Galilæa [illegible]migratio [illegible], uel reuelatio

Matt. 28.

2. Cor. 3.

†Si quærimus.

Lu. 24.

qui adhuc dubitauerunt, ad fidei gratiam conuocat, omnibus ſcilicet intimans, ad quantam gloriæ magnificentiam aſſumpta pro hominibus, & morti data humanitas, reſurgẽdo peruenerit. [Data eſt mihi (inq̃t) omnis poteſtas in cœlo, & in terra.] Non enim hæc de coæterna patri diuinitate, ſed de aſſumpta loquitur humanitate: quam ſuſcipiendo, minoratus eſt paulò minus ab angelis, & in qua reſurgendo à mortuis, gloria & honore coronatus eſt, & conſtitutus ſuper opera manuum patris: omniaque ſubiecta ſub pedibus eius, inter quæ omnia etiam mors ipſa, quæ ei ad tempus præualere uiſa eſt, eius pedibus ſubſtrata eſt. *Pſal. 8.* Q̃d ergo Pſalmiſta de Domino reſurgente à mortuis ait patri, Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius, hoc eſt utique, quod reſurgens ipſe Dominus diſcipulis ait: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra. Et quidem etiam prinſquàm à morte reſurgeret, nouerãt angelicæ in cœlo uirtutes iure ſe ſubditas homini, quẽ a ſuo conditore ſpecialiter aſſumptum eſſe uidebant: ſed cæci homines in terra dedignabantur ei ſubijci, quem communi ſecum mortalitate cognouerant indutum, & contemnebant eius uirtutem in miraculis intelligere diuinam, cui infirmitatem in paſsionibus ineſſe cernebant humanã. Propter quod benignè mediator Dei & hominum etiam hominibus in terra notum fieri nolens, quia data ſit ei omnis poteſtas in cœlo, & in terra, quatenus & ipſi cum angelis in cœlo uitam poſsint habere perennem, miſit doctores, qui cũctis per orbem nationibus uerbum uitæ prædicarent. [Euntes, inquit, docete omnes gentes, baptizãtes eos in nomine patris & filij & ſpiritusſancti: docẽtes eos ſeruare omnia, quæcunque mandaui uobis.] *Quis ordo in prædicando ſeruandus.* Rectiſsimus autem ordo prædicandi, & modernis quoq; prædicatoribus Eccleſiæ diligentiſsimè ſectandus, ut primo quidem doceatur auditor, deinde fidei ſacramentis imbuatur, deinde ſeruandis Domini mandatis ex tẽpore liberius inſtruatur: quia neque indoctus quiſque & ignarus Chriſtianæ fidei, poteſt eiuſdem fidei ſacramentis ablui: neque lauacro baptiſmi à peccatis emundari ſufficit, ſi non poſt baptiſma ſtudeat quiſq; bonis operibus inſiſtere. Prius ergo docere gentes, id eſt, ſcientia ueritatis inſtituere, ac ſi baptizare præcipit: *Heb. 11* quia & ſine fide impoſsibile eſt placere Deo, & niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpirituſancto, non poteſt introire in regnum Dei. *Ioã. 3.* Ad extremũ uerò ſubiungit: *Luc. 2.* [Docentes eos ſeruare omnia, quæcunque mãdaui uobis:] quia ſicut corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt. Quanta autem merces piæ conuerſationis, quale pignus futuræ beatitudinis etiam in præſenti fideles maneat, ſubſequenter inſinuat, dicens: [Et ecce ego uobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſeculi.] Libet autem cõferre huic teſtimonio, quod Marcus ait: *Marc. 16.* Et Dominus quidem Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cęlum, & ſedet à dextris Dei. Quia.n. ipſe Deus & homo eſt, aſſumptus eſt in cęlum humanitate, quam de terra ſuſceperat: manet cum ſanctis in terra diuinitate, qua terram pariter implet & cęlũ. Manet autem omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi. *Hiere. 23.* Ex quo intelligitur, ꝙ uſque ad finem ſeculi non ſunt defecturi in mundo, qui diuina manſione inhabitatione ſint digni: nec dubitandum, eos poſt huius ſeculi certamina manere cum Chriſto in regno, qui in ſeculo certantes, Chriſtum in ſui cordis hoſpitio meruerunt habere manſorem. Notandum intereà, ꝙ præſens ubique diuina maieſtas aliter electis ſuis, *Pſ. 138* aliter adeſt reprobis. Adeſt.n. reprobis potentia naturæ incomprehenſibilis, qua omnia cognoſcit nouiſsima & antiqua, intelligit cogitationes à longe, & omnes uias ſingulorum præuidet. Adeſt electis gratia pię protectionis, qua illos ſpecialiter per præſentia donæ, uel flagella quaſi filios pater erudit, atque ad poſſeſsionem futuræ hæreditatis erudiendo prouehit. Adeſt electis, ut ſcriptum eſt, iuxtà eſt Dominus his qui *Pſ. 33.* tribulato ſunt corde, & humiles ſpiritu ſaluabit. Adeſt reprobis, ut præmiſſum eſt, & ſicut ibi ſequitur: Vultus autem Domini ſuper facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum. Vnde neceſſe eſt, ut ſemper in operibus nequam paueant mali, quorum etiam cogitationes ſingulæ conſpectui diſtricti iudicis patent: ſemper in operatione iuſtitiæ, & in his quæ propter iuſtitiam patiuntur, gaudeant boni, quibus Deum di- *Rom. 8* ligentibus omnia cooperantur in bonum, & in quacunq; tribulatione poſitis nunquam eius pietas abeſt, cui canitur in Pſalmo: Tibi derelictus eſt pauper, pu- *Pſ. 9.* pillo tu eris adiutor: contere brachium peccatoris, & maligni. Quam pietatis ſuæ præſentiam, non tantum nobis uerbo promiſit, ſed & euidentibus deſignauit indicijs, cum poſt reſurrectionem ſuam diſcipulis ſæpius uſque ad diem, quo cœlos petijt, apparuit, eorũque animos admonendo, increpando, ſpiritusſancti donum tribuendo roborauit. Et quibus quidẽ apparitionibus decem ſolummodo in Euangeliſtarum ſcriptis inuenimus, ſed plures fuiſſe docet Apoſtolus, dicens: Et reſurrexit tertia die ſecundum ſcripturas, & *1. Cor. 15.* uiſus eſt Cephæ, & poſt hæc undecim. Deinde uiſus eſt plus quàm quingentis fratribus ſimul, deinde uiſus eſt Iacobo, deinde Apoſtolis omnibus, nouiſsimè autem omnium tanquam abortiuo uiſus eſt mihi. Quibus enim locis, uel tẽporibus factę ſint uiſiones, quas commemorat, ignoramus: tantum ſcimus, quia quòd ſibi nouiſsimè uiſum eſſe Dominum confirmat, *Act. 9.* poſt aſcenſionem eius factum eſt, uel quando illum de *1. Cor. 12.* cęlo alloquens, de perſecutore doctorem Eccleſiæ fecit: uel quando in paradiſum & tertiũ cælum raptus, *Gal. 1.* audiuit arcana uerba, quæ non licebat homini loqui, *Apparitiones Domini.* & ſicut alibi dicit, myſterium Euangelij, quod ab homine non accepit, per reuelationem Ieſu Chriſti didicit. Decies uero uiſum, ut diximus, poſt reſurrectionẽ Dominum euangeliorum nobis, & Actuum Apoſtolorum prodit hiſtoria, ubi ipſo reſurrectionis ſuæ die *Ioã. 20* quinquies apparuiſſe legitur. Primo quidem Mariæ *Matt. 28.* Magdalene, flenti ad monumentum. Deinde eidẽ Mariæ, & alteri eiuſdem nominis fœminæ, regredientibus à monumento nunciare diſcipulis, quæ ibi compererant, occurrens apparuit. Tertiò, Simoni Petro. *Lu. 24* Quartò, Cleophæ, & ſocio eius, cum quibus ipſe gradiens in Emaus, ibidem in panis fractione cognitus eſt. Qui mox reuerſi Hieroſolymam inuenerunt diſcipulos loquentes, quia ſurrexit uerè Dominus, & apparuit Simoni, nam plenius alibi, quando Simoni apparuerit, non legitur. Quintò, apparuit eis in eodem lo- *Ioã. 20* co ianuis clauſis, ubi nõ erat Thomas. Sextò, poſt dies octo, quando erat cũ eis & Thomas. Septimò, piſcantibus ad mare Tiberiadis. Octauò, in mõte Galilææ, quod hodierna lectione audiuimus. Nonò, recumbentibus illis undecim, apparuit die quo aſcendit in cælum. *Marc. 16.* Decimò, uiderunt eum ipſa die non iam in terra poſitum, ſed eleuatum in aera, cæloſque petentem, dicentibus ſibi angelis, Sic ueniet, quemadmodum uidiſtis eum euntem in cælum. *Act. 1.* Hac ergo frequentia corporalis ſuæ manifeſtationis, oſtendere uoluit Dominus, ut diximus, in omni loco ſe bonorum deſiderijs diuinitus eſſe præſentem. *Vt Chriſtus ubique præſto ſit piys.* Apparuit nanque ad monumentum lugentibus, aderit & nobis abſentiæ eius recordatione ſalubriter contriſtatis. Occurrit reuertentibus à monumento, ut agnita reſurrectionis gaudia prædicarent. Aderit, & nobis, dum bona, quæ nouimus, proximis fideliter annunciare gaudemus. Apparuit in fractione pa-

SABBATO POST PASCHA, Ioan.xx.

In illo tempore Vna ſabbati Maria Magdalene uenit mane, cum adhuc tenebræ eſſent, ad monumẽtum & uidit lapidem ſublatum a monumento. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

Etiam paucis conſulendū.

FRactus longa moleſtia ſtomachus, diu me charitati ueſtræ de lectionis Euangelicæ expoſitione loqui prohibuit. Vox nanque ipſa a clamoris uirtute ſuccumbit, & quia a multis audiri non ualeo loqui (fateor) inter multos erubeſco. Sed hanc in me uerecundiam & ipſe reprehendo. Quid enim? Nũquid ſi multis ꝓdeſſe, nequeo nec paucis curabo? Et ſi ex meſſe portare manipulos multos non poſſum, nunquid nam debeo ad aream uacuus redire? Quanuis enim quantos debeo ferre non ualeo, certe uel paucos, certe uel duos, certe uel unum ferã. Habet nanque ipſa infirmitatis intentio mercedis ſuæ certitudinem, quia ſupernus arbiter noſter etſi pondus conſiderat in retributione, tamen uires penſat in pondere. Lectio ſancti Euangelii, quam modo fratres audiſtis, ualde in ſuperficie hiſtorica eſt apta, ſed eius nobis ſunt myſteria ſub breuitate requirenda. [Maria Magdalene, cum adhuc tenebrę eſſent, uenit ad monumentum.] Iuxta hiſtoriam notatur hora, iuxta intellectum uero myſticum, requirentis ſignatur intelligentia. Maria enim authorem omnium, quem carne uiderat mortuum, quærebat in monumento, & quia hunc minime inuenit, furatum credidit. Adhuc ergo erant tenebræ, cum uenit ad monumentum. Cucurrit citius diſcipulis nunciauit, ſed illi præ cæteris cucurrerunt,

Curſus Petri et Ioãnis.

qui præ cæteris amauerunt, uidelicet Petrus & Ioannes. Currebant autem duo ſimul, ſed Ioannes præcucurrit citius Petro uenit prior ad monumentum, & ingredi non præſumpſit. Venit ergo poſterior Petrus, & intrauit. Quid fratres, quid curſus iſte ſignificat? Nunquid nam hæc tam ſubtilis Euangeliſtæ deſcriptio à

Ioãnes, Synagoga Petrus, Eccleſia.

myſteriis uacare credenda eſt? Minime, Neque enim ſe Ioannes & præiſſe, & non intraſſe diceret, ſi in ipſa ſui trepidatione myſterium defuiſſe crediđiſſet. Quid ergo per Ioannem, niſi Synagoga, quid per Petrum, niſi Eccleſia deſignatur? Nec mirum eſſe uideatur, quod per iuniorem ſynagoga, per ſeniorem uero Eccleſia ſignificari perhibetur: quia etſi ad Dei cultum prior eſt ſynagoga quam Eccleſia gentium, ad uſum tamen ſeculi prior eſt multitudo gẽtium, quam ſynagoga, Paulo atteſtante, qui ait: Quia non prius quod ſpiritale eſt

1. Cor. 15.

ſed quod animale. Per ſeniorem ergo Petrum ſignificatur Eccleſia gentium, per iuniorem Ioannem, ſynagoga Iudæorum. Cucurrerunt ambo ſimul quia ab ortus ſui tempore uſque ad occaſum pari & communi uia, etſi non pari & communi ſenſu, gentilitas cum ſynagoga cucurrit. Venit ſynagoga prior ad monumentum, ſed minime intrauit: quia legis quidem mandata percepit, prophetias de incarnatione ac paſsione dominica audiuit, ſed credere in mortuum noluit. Vidit enim Ioannes poſita linteamina, non tamen introiuit quia uidelicet ſynagoga & ſcripturæ ſacræ ſacramẽta cognouit, & tamen ad fidem dominicæ paſsionis credendo intrare diſtulit, quem diu longeq́ue prophetauit, præſentem uidit, & recipere renuit, hominem eſſe deſpexit, Deum carne mortalem factum credere noluit. Quid ergo eſt, niſi quia & citius cucurrit, & tamẽ ante monumentum uacua ſtetit? [Venit autem Simon Petrus ſequens eum, & introiuit in monumentum:] quia ſecura poſterior Eccleſia gentium, mediatorem Dei & hominum, hominem Ieſum Chriſtum, & cognouit carne mortuum, & uiuentem credidit Deum. [Vidit linteamina poſita, & ſudarium quod fuerat ſuper caput eius, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim inuolutum in unum locum.] Quid eſſe credimus fratres quod ſudarium capitis Domini cum linteaminibus non inuenitur in monumento, niſi quia, Paulo atteſtante, caput Chriſti Deus, & diuinitatis in comprehenſibilia ſacramenta ab infirmitatis noſtræ cognitione diſiuncta ſunt, eiuſque potentia creaturæ tranſcendit naturam? Et notandum, quod non ſolum ſeparatim, ſed & inuolutum inueniri dicitur in unum locum. Linteum quippe quod inuoluitur, eius nec initium nec finis adſpicitur. Recte ergo ſudarium capitis inuolutum inuentum eſt, quia celſitudo diuinitatis nec cœpit eſſe, nec deſinit, nec per initium naſcitur, nec termino coanguſtatur. Bene autem additur, In unum locum, quia in ſciſſura mentium Deus non eſt. Deus quippe in unitate eſt, & illi habere eius gratiam merentur, qui ſe ab inuicem perfectarum ſcandala non diuidunt. Sed quia ſolet per ſudarium, laborantium ſudor detergi, poteſt etiam ſudarii nomine exprimi labor Dei, qui in ſe quidem quietus ſemper atque incommutabilis permanet, ſed tamen laborare ſe denunciat, cum duras hominum prauitates portat. Vnde per prophetam dicit: Laboraui ſuſtinens. Deus autem apparuit in carne laborauit ex noſtra infirmitate. Quẽ laborem paſsionis eius dum increduli uiderunt, eum uenerari noluerunt. Quem enim uidebant carne mortalem, dedignati ſunt credere immortalem eſſe diuinitate. Vnde etiam Ieremias ait. Reddes eis uicem Domine, iuxta opera manuum ſuarum, dabis eis ſcutum cordis, laborem tuum. Ne enim prædicationis ſpicula eorum corda penetrarent dum paſsionis eius laborem dedignati ſunt, quaſi eundem laborem illius pro ſcuto tenuerunt, ut eo ad ſe tranſire eius uerba non permitterent, quo eum laborare uſque ad mortem uiderent. Quid autem nos niſi capitis noſtri, id eſt, Domini membra ſumus? Per linteamina itaque corporis, laborem ligamenta ſignantur, quæ nunc electos omnes id eſt, eius mẽbra conſtringunt. Sudarium ergo, quod ſuper caput eius fuerat ſeorſum inuenitur, quia ipſe redemptoris noſtri paſsio, longe a noſtra paſsione diſiũcta eſt: quoniam ipſe ſine culpa pertulit, quod nos cũ culpa toleramus. Ipſe ſponte morti ſuccumbere uoluit, ad quã nos uenimus inuiti. Sequitur. [Tunc ergo introiuit & ille diſcipulus, qui uenerat prior ad monumentum.] Poſtquam intrauit Petrus, ingreſſus eſt & Ioannes. Poſterior intrauit, qui prior uenerat. Notũ eſt fratres, quod in fine mundi ad redemptoris fidem etiam Iudæa colligetur, Paulo atteſtante, qui ait. Donec plenitudo gẽtium intraret, & ſic omnis Iſrael ſaluus fieret. [Et uidit, & credidit.] Quid fratres, quid æſtimandus eſt crediđiſſe? Nunquid quia Dominus ſurrexerat, quam quærebat? Non utique quia adhuc tenebræ erant ad monumentum, & ſubiuncta quoque uerba contradicunt cum dicitur. [Nondum enim ſciebãt ſcripturas, quia oporteret eum a mortuis reſurgere.] Quid ergo uidit, & quid credidit? Vidit linteamina poſita, & credidit, quod mulier dixerat, de monumento Dominum fuiſſe ſublatum. Qua in re diuinæ diſpenſationis magnitudo penſanda eſt quod diſcipulorũ corda & accenduntur ut quærant, & differuntur ne inueniãt, quatenus infirmitas animi ipſo ſuo mœrore cruciata, purgatior ad inueniendum fiat & tanto ualidius teneat cũ inuenerit, quanto tardius inuenit quod quærebat. Hæc ſub breuitate, fratres chariſsimi, de euãgelica lectione tranſcurrimus, nunc reſtat ut de ipſa tantæ ſolẽnitatis nobilitate aliquid loquamur. Hãc enim

1. Cor. 11. — *Hier. 6* — *Thr. 3* — *Ro. 11.*

rectè

recte nobilitatem ſolennitatis dicam, quia ſolennitates cæteras antecedit. *Paſcha cæteras antecellit ſolennitates.* Sicut enim in ſacro eloquio ſancta ſanctorum, uel Cantica canticorum pro ſui magnitudine dicuntur: ita hæc feſtiuitas recte dici poteſt ſolennitas ſollēnitatum. Ex hac quippe ſolennitate exēplum nobis reſurrectionis datum eſt, ſpes celeſtis patriæ aperta, & facta ſuperni regni iam præſumptibilis gloria. Per hanc electi, qui quanuis in tranquillitatis ſinu, tamen apud inferni clauſtra tenebantur, ad paradiſi amœna reducti ſunt. Quod ante paſsionem dixit, in reſurrectione ſua Dominus impleuit. *Ioā. 12.* Si exaltatus fuero a terra, omnia trahā ad me. Omnia etenim traxit, qui de electis ſuis apud inferos nullum reliquit. Omnia abſtulit utiq; electa. Neque etenim infideles quoſque, & pro ſuis criminibus æternis ſuppliciis deditos ad ueniam Dominus reſurgendo reparauit, ſed illos ex inferni clauſtris rapuit, quos ſuos in fide & actibus recognouit. Vnde recte etiā per Oſee dicit. Ero mors tua o mors, ero morſus tuus inferne. Id nanque quod occidimus, agimus ut pœnitus non ſit. Ex eo autem quod mordemus, partē abſtrahimus, partem relinquimus. Quia ergo in electis ſuis funditus occidit mortē, mors mortis extitit, quia uero ex inferno partem abſtulit, & partē reliquit, non occidit funditus, ſed momordit infernum. Ait ergo, Ero mors tua o mors. Ac ſi aperte dicat. Quia in electis meis te funditus perimo, ero mors tua o mors. *Oſee 13.* Ero morſus tuus inferne, quia ſublatis eis, te ex parte transfigo. Quæ eſt iſta ergo ſolennitas, quæ inferni clauſtra deſtruxit, & ianuas nobis regni cæleſtis aperuit? Inquiratur ſubtilius nomen eius, requiratur egregius prædicator, uideamus quid de eius æſtimatione denūciet. Ait enim, *1. Cor. 5.* Etenim paſcha noſtrū immolatus eſt Chriſtus. Si igitur paſcha Chrīs, penſandū nobis eſt, quid de paſcha lex loquitur, ut indagemus ſubtilius, an de Chriſto dicta uideantur. Moyſes quippe ait. *Exod. 12.* Sument de ſanguine agni, ac ponent ſuper utrūque poſtem & in ſuperliminaribus domorum. in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed aſſum tantum igni. *Eſus agni paſchalis.* Caput cum pedibus eius & inteſtinis uorabitis, nec remanebit ex eo quicquam uſque mane: ſi quid reſiduum fuerit, igni comburetis. Vbi & additur: Sic autem comedetis illum: Renes ueſtros accingetis, calceamenta habebitis in pedibus tenentes baculos in manibus, & comedetis feſtinantes. Quæ uidelicet cuncta magnam nobis ædificationem pariunt, ſi fuerint myſtica interpretatione diſcuſſa. Quis nanque ſit ſanguis agni, non iam audiendo, ſed bibendo didiciſtis. Quis ſanguis ſuper utrunque poſtem ponitur, quando non ſolum ore corporis, ſed etiā ore cordis hauritur. *Paſsio Chriſti imitando.* In utroque etenim poſte agni ſanguis eſt poſitus, quando ſacramentum paſsionis illius cum ore ad redemptionem ſumitur, ad imitationem quoque intenta mente cogitatur. Nā qui ſic redemptoris ſui ſanguinem accipit, ut imitari paſsionem illius necdum uelit, in uno poſte ſanguinē poſuit, qui etiam in ſuperliminaribus domorum ponendus eſt. Quid enim ſpiritualiter domus, niſi mentes noſtras accipimus, in quibus per cogitationem inhabitamus? Cuius domus ſuperliminare eſt ipſa intētio, quæ præeminet actioni. Qui igitur intentionem cogitationis ſuæ ad imitationem paſsionis dominicæ dirigit, in ſuperliminari domus agni ſanguinem ponit. Vel certè domus noſtræ ipſa ſunt corpora, in quibus quouſque uiuimus, habitamus. Et in ſuperliminari domus agni ſanguinem ponimus, quia crucem paſsionis illius in frōte portamus. De quo adhuc agno ſubditur: *Agnus in nocte editur.* Et edent carnes nocte illa aſſas igni. In nocte quippe agnum comedimus, quia in ſacramento modo dominicum corpus accipimus, quando adhuc ab inuicem noſtras conſcientias non uidemus, quæ tamen carnes igni aſſandæ ſunt, quia nimirum ignis diſſoluit carnes, quas aqua coxerit quas uero ignis ſine aqua excoquit, roborat. Carnes itaque agni noſtri ignis excoxit, quia eum ipſa uis paſsionis illius ad reſurrectionem ualentiorem reddidit, atque ad incorruptionem roborauit. Qui enim ex morte conualuit, uidelicet carnes illius ab igne duruerūt. Vnde etiam per Pſalmiſtam dicit. *Pſ. 21.* Exaruit uelut teſta uirtus mea. Quid nāque eſt teſta ante ignem, niſi molle lutum? Sed ei ex igne additur ut ſolidetur. Virtus ergo humanitatis eius uelut teſta exaruit, quia ab igne paſsionis ad uirtutem incorruptionis creuit. Sed ſola redemptoris noſtri percepta ſacramenta, ad ueram ſolennitatem mentis non ſufficiunt, niſi eis quoque & bona opera iungātur. *Bona opera ſectāda.* Quid enim prodeſt corpus & ſanguinem illius ore percipere, & ei peruerſis moribus contraire? Vnde bene adhuc ad comedendum ſubditur. *Exod. 12.* Et azymos panes cum lactucis agreſtibus: Panes quippe ſine fermento comedit, qui recte opera ſine corruptione uanæ gloriæ exercet, qui mandata miſericordiæ ſine admixtione peccati exhibet, ne peruerſe diripiat, quod quaſi recte diſpenſat. Hoc quoque peccati fermentum bonæ ſuæ actioni miſcuerant, quibus prophetæ uoce per increpationē Dominus dicebat. *Amos. 4.* Venite ad Bethel, & impiā agite. Atque poſt pauca. Et ſacrificate de fermēto laudem. De fermento nanque laudem immolant, qui Deo ſacrificium de rapina parant. Lactucæ uero agreſtes ualde amaræ ſunt. *Eucharistiā ſumpturus, lachrymis ſe purget.* Carnes ergo agni cum lactucis agreſtibus ſunt edendæ, ut cum corpus redemptoris accipimus, nos pro peccatis noſtris in fletibus affligamus, quatenus ipſa amaritudo pœnitentiæ, abſtergat a mentis ſtomaco peruerſæ humorem uitæ. Vbi & ſubditur. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua. Ecce iam nos ipſa uerba hiſtoriæ ab intellectu hiſtorico repellunt. Nunquid, fratres chariſsimi. Iſraeliticus ille populus in Aegypto conſtitutus, comedere agnum crudum conſueuerat, ut ei lex dicat, Nō comedetis ex eo crudum quid? Vbi & additur. Nec coctū aqua. Sed quid aqua, niſi humanam ſciētiam deſignat iuxta hoc quod per Salomonem ſub hæreticorum uoce dicitur, *Prou. 9.* Aquæ furtiuæ dulciores ſunt? Quid crudæ agni carnes, niſi inconſideratam, ac ſine reuerentia cogitationis relictam illius humanitatem ſignificāt? Omne enim quod ſubtiliter cogitamus, quaſi mente coquimus. Sed agni caro nec cruda edenda eſt, nec aqua cocta quia redemptor noſter nec purus homo æſtimandus eſt, neque per humanam ſapientiam qualiter Deus incarnari potuit cogitandus. Omnis enim qui redemptorem noſtrum purum hominē credit, quid iſte aliud, quam agni carnes crudas comedit, quas uidelicet coquere per diuinitatis eius intelligentiam noluit. Omnis uero qui incarnationis eius myſteria iuxta humanā ſapientiam diſcutere conatur, carnes agni aqua uult coquere, id eſt, diſpenſationis eius myſterium, per diſſolutam uult ſcientiam penetrare. *Agnus nec aqua coctus, nec crudus edēdus.* Qui ergo paſchalis gaudii ſolennitatem celebrare deſiderat, agnū nec aqua coquat, nec crudum comedat, ut neque per humanam ſapientiam profunditatem incarnationis illius penetrare appetat, neque in eum tanquam in hominem purum credat, ſed aſſas igni carnes comedat, ut diſpenſari omnia per ſancti ſpiritus potentiā ſciat. De quo adhuc recte ſubiūgit. Caput cū pedibus & inteſtinis uorabitis, qa redēptor noſter eſt Alpha & Omega. Deus uidelicet ante ſecula, & homo in fine ſeculorū. *1. Cor. 11.* Sicut iā prædiximus fratres, Paulo atteſtāte, didicimus quia caput Chriſti Deus. Capur ergo agni uorare, eſt diuinitatē illius fide percipere. *Inteſtina.* Pedes uero agni uorare, eſt ueſtigia humanitatis eius amando, & imitādo perquirere.

perqu[illegible]e. Quid uero ſunt inteſtina, niſi uerborum il lius oc[illegible]ulta & myſtica mandata? quæ tunc uoramus, cū uerba uitæ cū auiditate ſumimus. In quo deuoratio nis uerbo, quid aliud quā pigritiæ noſtræ torpor repre henditur, quę eius uerba atq; myſteria & per noſmetip ſos no requirimus, & dicta ab alijs audimus inuiti? Nō remanebit ex eo quicquā uſque mane: quia eius dicta ſunt magna ſolicitudine d[illegible]cutienda, quatenus priuſquam dies reſurrectionis appareat, in hac præſentis uitæ nocte omnia illius mandata intelligendo & ope rādo penetrentur. Sed quia ualde eſt difficile, ut omne ſacrū eloquium poſsit intelligi, & omne eius myſteriū penetrari, recte ſubiungitur. Si quid aūt remanſerit, igni cōburetis. Quod ex agno remanet igni cōburim[illegible] qu[illegible]do hoc quòd de myſterio incarnationis eius intel ligere & penetrare non poſſumus, poteſtati ſanctiſpi ri[illegible]us humiliter reſeruamus, ut non ſuperbè quiſquam audeat uel contemnere uel denunciare, quod non intelligit. Sed hoc igni tradit, cum ſpiritui ſancto reſeruat. Quia igitur qualiter edendum ſit paſcha cognouimus, nūc a qualibus edi debeat agnoſcamus. Sequitur. Sic autem comedetis illum. Renes ueſtros accingetis:

Pſa. 25 Quid in renibus, niſi delectatio carnis accipitur? Vnde & Pſalmiſta poſtulat, dicens. Vre renes meos. Si n. uolupiatē libidinis in renibus eſſe neſciret, eos uri mi nime petiſſet. V ſi quia poteſtas diaboli in humano genere maxime per luxuriā præualuit, de illa uoce diuina dicitur. Poteſtas eius in lumbis eius. Qui ergo

Iob 40 [illegible]a comedit, habere renes accinctos debet, ut qui ſole[illegible]nitatē reſurrectionis atque incarnationis agit, corruptioni iam per uitia nulla ſubiaceat, uoluptates edomet, carnem a luxuria reſtringat. Neque enim

M[illegible] 7. c[illegible]g[illegible]ouit quæ ſit ſolennitas incorruptionis, qui adhuc per incontinentiam corruptioni ſubiacet. Hæc quibuſdam dura ſ[illegible]nt, ſed anguſta porta eſt, quæ ducit ad uitam. [illegible]t habemus iam multa exempla continentium. V[illegible]d[illegible] bene adhuc ſubditur. Calceamenta habebitis in ped[illegible]bus. Quid etenim ſunt pedes noſtri, niſi opera[illegible] uero c[illegible]ceamenta, niſi pelles mortuorum ani m[illegible]u[illegible]? Cal[illegible]enta autem pedes muniunt. Quæ u[illegible]t mortua animalia ex quorum pellibus noſtri [illegible]n[illegible] pedes, niſi antiqui patres, qui nos ad æter [illegible]iam præceſſerunt, quorum dum exempla cō [illegible]mus, noſt[illegible]i oper[illegible] pedes munimus? Calceamenta

Cal[illegible]e menta [illegible] b[illegible] [illegible]n pedibus habere, eſt mortuorum uitam conſpi ce[illegible] & noſtra ueſtigia a peccati uulnere cuſtodire. Te [illegible]es baculos in manibus. Quid lex per baculos, niſi [illegible]lem cuſtodiam deſignat? Et notandum, quod [illegible]pimur renes accingere, poſtmodū baculos [illegible]a i[illegible]li debent curam paſtoralem ſuſcipere, [illegible]o corpore ſciunt fluxa luxuriæ domare, u[illegible]s fortia prædicant, ipſi deſiderijs mollibus en[illegible]r non ſuccumbant. Bene autem ſubditur. Et com[illegible]is feſtinantes. Notate cariſsimi fratres, notate [illegible]od dicitur. Feſtinantes. Mandata Dei, myſteria redemptoris, cæleſtis patriæ gaudia cum feſtinatione cognoſcite, & præcepta uitæ cum feſtinatione implere curate. Quia enim adhuc hodie licet bene agere ſcimus, utrum eras liceat, ignoramus. Feſtinantes ergo paſcha comedite. i. ad ſolennitatem patriæ cæleſtis anhelate. Nemo in huius uitæ itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Nemo moras ad appetenda ſtudia inn[illegible]ctat, ſed cœpta perficiat, ne minime liceat imple re quod inchoat. Si ad amorem Dei pigri non ſumus, adiuuat ipſe quem amamus, Ieſus Chriſtus Do minus noſter, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiri[illegible]us ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EODEM DIE, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Vna Sabbati Maria Magdalene uenit mane, cum adhuc tenebræ eſſent ad monumentū, & cæ. Ioan. 20.

QVantum ad literam magnus amor com pellebat hāc mulierem, ut ante lucem ad monumentum Dominum quæreret. Quantum autem ad ſpiritualem in telligentiam, adhuc tenebris inuoluta erat, quia nondum interius illuminata Chriſti reſurrectionem credebat. Vnde etiam ei a Do mino dicitur. Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem meum. Sed quid mirum, ſi reſurrectionem mulier ignorabat, cum hic idem dilectus Domini diſ cipulus de ſeipſo dicat, quod nondum ſciebat ſcripturas, quia oporteret eum a mortuis reſurgere. [Cucurrit ergo, & uenit ad Simonem Petrum, & ad alium di ſcipulum, quem amabat Ieſus, & dicit eis. Tulerunt Dominum de monumento, & neſcimus ubi poſuerūt eum.] Quia enim in monumento Dominus non erat, non reſuſcitatum, ſed ſublatum eum eſſe credebat, Et hoc ideo, quia adhuc ei tenebræ erant, & nondum mē tis oculos apertos habebat. Dolebat tamen de corpore Ieſu, quod iam ubi quæreret, neſciebat. [Exiit ergo Petrus, & ille alius diſcipulus, & uenerunt ad monumētum.] Sed quo modo uenerunt? Currendo utique. Et hoc eſt quod ait: Currebant autem duo ſimul, & il le alius diſcipulus pcucurrit citius Petro, & uenit pri mus ad monumentum. Et cum ſe inclinaſſet, uidit lin teamina poſita, non tamen introiuit. Venit ergo Simon Petrus, ſequens eum, & introiuit in monumentū & uidit linteamina poſita, & ſudarium quod fuerat ſu per caput eius, non cum linteaminibus poſitum ſed ſe paratim inuolutum in uno loco. Tunc ergo introiuit & ille diſcipulus, qui uenerat primus ad monumentū, & uidit, & credidit.] Duo iſti diſcipuli, duos populos ſignificant, ad Chriſtum currentes, & ad fidem uenientes, Iudæos ſcilicet & Gentiles. Ex his enim tota conſiſtit Eccleſia. Et Ioannes quidem ſignificat Iudæos: Petrus uero Gentiles deſignat, quoniam Iudaicus populus minor & iunior eſt Gentilis uero maior & anti quior, ſicut Petrus eſt maior & antiquior Ioanne. Sed Ioannes præcucurrit citius Petro, quia Iudaicus popu lus prius quam Gentilis ad fidei cognitionem uenire cœpit. Et uenit ad monumentum, ſed non ſtatim introiuit, quia Chriſti reſurrectionem audiens, non credidit. Si enim ſtatim introiſſet, & linteamina te[illegible]ſet, cum ibi Chriſtum nō eſſe ſenſiſſet, reſurrexiſſe c[illegible]e didiſſet. Sed quid per linteamina Chriſti, per indumenta uerbi Dei, niſi literam intelligimus, qua uerbū indutum non apparet? Verbum utique quod in princi pio erat uerbum & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum, quod quidem niſi literæ uelamine expoliatum fuerit, neque uidetur, neque cognoſcitur. [Venit Ioannes ad monumentum, inclinauit ſe, uidit linteamina, ſed non tetigit,] quia & Iudæi uſque hodie ſe ad legendum inclinant, ſed non intelligunt. Tangere enim, intelligere eſt. Nunc autem uideamus, quid Petrus quoque fecerit, quid poſt Ioannem ad monu[illegible]tum uenit. [Venit, inquit, Simon Petrus, ſequēs e[illegible]] Et quid fecit? [Et introiuit in monumentum. [illegible]ō introiſſet, niſi cognouiſſet. Introiuit ergo, & [illegible], di ligenterque inſpexit ſola linteamina ibi eſſe po[illegible] & illum reſurrexiſſe cognouit, qui in illis linteam[illegible]us prius inuolutus latebat: Sic & nos cum ad librum accedimus, id eſt, ad monumētū Chriſti, in qua eius mor us & reſurrectionis recordamur, & admonemur, dum intelligendo

Duo diſcipuli, duorū typus populorum.

Lintea mina chriſti myſticè

intelligendo intramus, literæ uelamina reuoluimus,
pſal. 3. mox Chriſtum Dominum reſurrexiſſe cognouimus.
Cum enim legimus, Ego dormiui, & ſomnum cepi, &
reſurrexi, quoniam Dominus ſuſcepit me: (Si tū hoc
monumentum cum Petro intramus: intramus autem
ſi intel[illegible]mus, & literæ uel[a]mina reuoluimus) Chri-
ſtum Dominum reſurrexiſſe cognoſcimus. Hoc autē
Iudæi non cognoſcunt, quia & ſi monumentum & lin
te[a]mina, id eſt, librum & literas uideant, illuc tamē in
tel[l]igendo non intrant, uſitata locutione, ut in illā ſen
tentiam nos non poſſe intrare dicamus, quam intelli-
gere non ualemus. Videamus etiam quid ſudarium
i[l]lud ſignificet, quod ſuper eius caput [p]oſitū fuerat. Si
1. Cor. enim (ut Apoſtolus ait) caput Chriſti, Deus eſt, quid
11. ſudarium quo tegitur caput, niſi illam ſcripturam de-
Suda- ſi[g]nat, quæ loquitur de diuinitate? Vis uidere ſudariū
riū ca- quo [teg]itur caput Chriſt[i] lege huius Euangelii caput
pitis. In pri[n]cipio erat uerbū, & uerbum erat apud Deum,
& Deus e[r]at uerbum. Vnde & bene de hoc ſudario di
c[it]ur, quia non cum cæteris linteaminibus poſitū, ſed
ſeparatim in uno loco inuolutum erat, quoniam ma-
gna diſtātia eſt inter eas ſcripturas, quæ de Chriſti di-
uinitate, & eas, quæ de eius humanitate, loquuntur.
H[i]nc eſt, quod de quibuſdam ſeparatis ſacrificiis ne-
mo [c]omedit, niſi Aaron cum filiis maſculis. [Tunc er-
go [intr]oiuit & [i]lle diſcipulus, qui uenerat primum ad
monumentum, & uidit, & credidit.] Hoc eſt enim, quod
Rom. Apoſtolus ait. Cum plenitudo gentium introierit, tūc
11. I[ſr]ael [ſ]aluus fiet. Prius igitur neceſſe eſt ut Petrus in-
troe[a]t cum tota gentium plenitudine, quæ per eum ſi-
gni[fi]catur, & ſic poſtea intrabit Ioannes cum Iudęorū
populo, qui per eum deſignatur. Quod autem ait, Et ui
dit, & credidit, non plane de reſurrectione, ſed de his
quæ mulier dixerat, Dominum uidelicet de monumē
to fuiſſe ſublatum, intelligi debet. Vnde & ſubditur.
[Nondum enim ſciebat ſcripturam, quia oportuit eū
a mortuis reſurgere.] Ideo enim ſcripturam nondum
ſciebat, quia adhuc linteamina a longe uidebat. Dixi-
mus enim ſcripturam per linteamina ſignificari.

DOMINICA IN OCTAVIS Paſchæ, In Epiſtolam Concio exegetica D. Bernardi Abbatis ſanctiſsimi atque doctiſsimi.

1. Io. 5. Omne quod natum eſt ex Deo, uincit mū
Phil. 2. dum.] Poſtquam unigenitus Dei nō ra
pinā arbitratus eſt eſſe ſe æqualē Deo,
hominis quoq; dignatus eſt fieri filius,
& habitu inuentus ut homo non im-
merito iam de cæleſti generatione exi-
guitas humana præſumit. Neque enim indignum eſt
Deo, eorum fieri patrem, quorum ſe Chriſtus fecerit
fratrem. Hinc eſt quod B. Ioannes, qui ſæpius nobis ac
ſtudioſius hanc cōmendat adoptionem filiorum Dei,
Ioan. 1 in ipſo quoque Euangelii ſui principio. Quotquot, in
quit, receperunt eum dedit eis poteſtatem filios Dei
fie[ri.] Huic ergo uerbo ſimile eſt quod audiuimus ho-
die [d]e eius Epiſtola recitari. [Omne, inquit, quod na-
tū eſt ex Deo, uincit mundum.] Quotquot enim ſunt
Chri[ſti] cum Chriſto eos mundus odit ſed cum Chri
ſt[o] [su]peratur pariter & ab ipſis. Nolite, ait, mirari, ſi o-
Ioā. 15 dit uos [m]undus, ſcitote quia priorem me uobis odio
Io. 16 hab[…]item. Confidite, inquit, ego uici mundum.
Si n[…]rum manifeſta fit ſermonis [hu]is ueritas [q]uem
Rom. 8 ait Apoſtolus, Quos præſciuit, inquit, (haud d[ubi]um
quin Deus pater) & prędeſtinauit cōformes fieri ima
ginis filii ſui. Vide conformationem. Poſt ipſum ado-
ptantur, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus,
poſt ipſum odit mundus eos, poſt ipſum & ab eis uin-
citur mundus. Bene ergo quod natum eſt ex Deo, uin-
cit mundum, ut ſit teſtimonium cæleſtis generationis
uictoria tentationis, & ſicut is qui filius eſt per natu-
ram, mundum cum ſuo principe triumphauit. ſic &
nos uictores inueniamur, quotquot ſumus filii ado-
ptionis. Victoris ſane, ſed in ipſo qui conſortat nos in
quo & poſſumus omnia. [Quia hæc eſt uictoria, quæ *philp. 4*
uincit mundū, fides noſtra.] Fide ſiquidem in Dei fi-
lios adoptamur, fidem in nobis mundus in maligno *Hebr.*
poſitus odit atque perſequitur, fide quoque & uinci- *11.*
tur, ſicut ſcriptum eſt, Sancti per fidem uicerūt regna. *Haba.*
Quid ni attribuatur fidei uictoria, cuius eſt etiam ui- *2.*
ta? Iuſtus, inquit, ex fide uiuit. Quoties ergo tentatio-
ni reſiſtis, quoties uincit malignum, noli propriis tri-
buere uiribus, noli in te, ſed magis in Domino gloria-
ri. Quando enim fortis ille armatus tuæ cederet in fir- *1. pe. 5.*
mitati? Audi denique, quid dominici conſtitutus pa-
ſtor ouilis admoneat. Aduerſarius, inquit, ueſter dia-
bolus, tanquam leo rugiens circumit, quærens quem
deuoret, cui reſiſtite fortes in fide. Vides quemadmo-
dum ſibi ueritatis teſtimonia concinant? Paulus fide
regna uiciſſe ſanctos, Petrus principi mundi reſiſtēdū
in fide. Ioannes quoque. Hæc eſt, inquit, uictoria, quæ
uincit mundum, fides noſtra. Sequitur. [Quis eſt qui
uincit mūdum, niſi qui credit, quoniam Ieſus eſt filius
Dei? Certum id quidem fratres, omnem qui non cre-
dit in filium Dei, ex hoc ipſo iam non modo uictum *Ioā. 3.*
eſſe, ſed etiam iudicatum. Sine fide enim impoſsibile
eſt placere Deo. Veruntamē poteſt forte mouere, quod
tam multos uidemus credentes Ieſum filium Dei eſſe *Hebr.*
adhuc tamen mundi nihilo minus cupid[i]tatibus irre *11.*
titos. Quid ergo ait, Quis eſt qui uincit mundum, niſi
qui credit quia Ieſus eſt filius Dei, cum & ipſe iā mun
dus id credat? An non ipſi quoque dæmones & credūt *Iac. 2.*
& contremiſcunt? Sed dico. Putas ne filium Dei repu-
tat Ieſum, quiſquis ille eſt homo qui ipſius nec terre-
tur comm[ina]tionibus, nec attrahitur promiſsionibus
nec præceptis obtemperat, nec con[ſili]is acquieſcit?
Nonne is, etiam ſi fateatur ſe noſſe Deum, facti[s] tamē
negat? Porro fides ſine operibus mortua eſt in ſemetip *Iac. 2.*
ſa. Nec ſane miru uideri poteſt ſi nequaquam ui[n]cit
quæ nec uiuit quidem. Quæris quę nam ſit ui[u]ida &
uictorioſa fides? Illa ſine dubio per quam Chriſtus ha
bitat in cordibus noſtris. Chriſtus enim & uirtus eſt *Ephe. 3.*
& uita noſtra. Cum Chriſtus apparuerit uita ueſtra,
ait Apoſtolus, tunc & uos apparebitis cum ipſo [in glo-]
ria. Vnde gloria, niſi de uictoria? Aut quare [c]um [ipſo]
apparebimus, niſi quia in ipſo & uincimus? D[enique]
ſi his tantum d[a]ta eſt poteſtas filios Dei fier[i] q[ui re]ci-
piunt Chriſtum, de his quoque ſolis intellige[n]dū eſt
quod dicitur. Om[n]is qui natus eſt ex Deo, uincit mū-
dum. Inde eſt, quod hic quoque cum dixiſſet. Quis eſt
qui uincit mundum, niſi qui credit quia Ieſus eſt filius
Dei, ut planius faceret eam cōmendari [f]idem, per quā
ut dictum eſt, Chriſtus in cordibus noſtris habitat, ad
didit continuo de ipſius aduentu dicen[s]: Hic eſt qui
uenit per aquam & ſanguinem, Ie[ſ]us Chriſtus.] Ad-
huc autem ſupereminentiorem uiam oſtendens. [Et
ſpiritus eſt, inquit, qui teſtificatur, quoniā Ieſus eſt fi-
lius Dei.] ([S]ic legit D. Bernardus. Nos legimus, Quo
niam Chriſtus eſt ueritas) Sane quod interponit ſi[n]gulari- *Coloſſ.*
ter repetens. [Non in aqua ſolum, ſed in aqua & ſan- *3.*
guine,] Ad Moyſi differentiam arbitror accipiendum
Moyſes quidem in aqua uenit a qua & nomen acce-
cepit, ut Moyſes uocaretur. Recolant quibus nota eſt *Exod.*
hiſtoria ueteris teſtamenti, que[m]ad[m]od[um] in Aegy- *2.*
pto dum paruul[i] omnes Iſraelitici ger[minis] necaren-
tur, expoſitum in aquis Moyſen tulerit filia Pharao-
nis.

nis. Et uide ſi non manifeſte Chriſti & in hoc ipſo uidetur præceſſiſſe figura. Simili ſempe cum Pharaone *Matt. 2.* etiam Herodes ſuſpicione laborans, ad eadem conuerſus eſt crudelitatis argumenta, ſed eodem modo eſt & ipſe deluſus. Vtrobique pro unius ſuſpecta perſona trucidatur numeroſitas puerorum, utrobique qui quærebatur euadit. Et quomodo Moyſen filia Pharaonis, ita Chriſtum quoque Aegyptus, quæ non immerito Pharaonis intelligitur filia, ſuſcepit conſeruandum. Manifeſte tamen plus quam Moyſes hic, utpote qui non uenerit in aqua tantum, ſed in aqua & *Apoc. 17.* ſanguine. Aquæ enim multæ populi multi. Venit ergo in aqua tantum, qui congregauit, quidem populum, ſed populum non redemit. Nam & ipſa quoque de ſeruitute Aegyptia liberatio, non Moyſi ſed agni ſanguine facta eſt, liberandos nos præfigurans a uana noſtra conuerſatione huius ſeculi ſanguine agni *Ioã. 11* immaculati Chriſti Ieſu. Hic eſt uerus legiſer noſter, apud quem copioſa eſt redemptio. Mortuus eſt enim non tm̃ pro gente, ſed ut filios Dei, qui diſperſi erant, congregaret in unum. Memento ſanè hunc *Ioã. 19* eſſe Ioannem qui uidit, & teſtimonium perhibuit, & ſcimus quia uerum eſt teſtimonium eius, exiſſe de latere Domini dormientis in cruce, ſanguinem ſimul & aquam: quo uidelicet dormienti nouo Adæ noua de latere ſuo proferretur pariter & redimeretur Eccleſia. Sic ergo hodiè quoque ad nos per aquam & ſanguinem uenit, ut ſit aqua & ſanguis teſtimonium aduentus eius, fideique uictricis. Non ſolum autem, ſed teſtimonium eſt maius his, quod perhibet ſpiritus ueritatis. Horum trium teſtimonium uerum certumque eſt, & felix anima quæ meretur illud accipere. [Tres enim ſunt, qui teſtimonium dant in terra Spiritus, Aqua & Sanguis.] In aqua quidem baptiſmũ intellige, in ſanguine martyrium, in ſpiritu charitatem. Spiritus enim eſt qui uiuificat, & fidei, uita dile- *Ioan. 6* ctio. Denique ſi quæris, Quid ſpiritui & charitati? reſpondeat Paulus, Quia charitas Dei diffuſa eſt in cor- *Rom. 5* dibus noſtris per Spiritumſanctum, qui datus eſt nobis. Neceſſario quoq; additur ſpiritus aquæ & ſangui- *1. Cor. 13.* ni, cum eodem Apoſtolo teſte ſine charitate quicquid habeas, nihil proſit. Iam uero quia baptiſmum aqua, martyriũ diximus ſanguine deſignari, meméto & unicũ, & quotidianũ eſſe baptiſmũ, ſimiliter & martyriũ. Eſt.n. & martyrii genus & quædã ſanguinis effuſio in quotidiana corporis afflictione: eſt & baptiſmus aliquis in cõpũctione cordis, & lachrymarũ aſsiduitate. Sic quippe infirmis & puſillis corde neceſſe eſt, ut quẽ ſemel pro Chriſto ponere nõ ſufficiũt, ſaltem mitiori quodam ſed diuturniori martyrio ſanguinem fundãt. Sic & baptiſmi ſacramentum quoniam iterari nõ licet his qui ſæpius in multis offendunt, frequenti oportet *Pſal. 6* ablutione ſuppleri. Vnde & Propheta, Lauabo, inquit per ſingulas noctes lectum meũ, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Vis ergo noſſe, quis eſt qui uincit mundum? Quæ in eo uincenda ſunt, diligentius intue- *1 Ioan. 2.* re. Siquidem & hoc ipſum beatus iſte Ioannes indicat dicens. Chariſsimi, nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo ſunt. Omne enim quod in mundo eſt, cõcupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum & ambitio ſeculi. Hæ ſunt tres turmæ, quas fecerunt *Iob. 1.* Chaldei, ſed memini quoque ſanctum Iacob tres tur- *Ge. 32* mas, cum timeret a facie Eſau rediens de Meſopotamia. Et uobis ergo aduerſus triplex genus tentationis triplici opus eſt munimento, ut carnis quidem concupiſcentia ipſius mortificatione uincatur, quam, ſi meminiſtis, in ſanguinis teſtimonio diximus intelligẽdã oculorum uero concupiſcentiam ſuperet ſtudium compunctionis & aſsiduitas lachrymarum porro ambitionis uanitatem unius charitatis excludat, quæ tela caſtificat animum, ſola purgat intentionem. Certum quippe triumphati mundi teſtimonium eſt, ſi corpus caſtiges & ſubiicias ſeruituti, ne pernicioſa libertate ſeruiat uoluptati, ſi fletui præbeas oculos magis quam petulantiæ uel curioſitati, ſi denique ſpirituali dilectione flagrans, nulli animum dederis uanitati. Merito ſane unus eſt, qui in terra pariter & in cælo teſtimonium perhibet, ſpiritus quia ſiue corporis afflictio ceſſabit, ſiue lachrymarum fons, exiccabitur ſed charitas nunquam excidit. Prælibatio quædam eſt *1. Cor. 13.* in præſenti, cõſumatio & plenitudo in futuro manet. Verumtamen licet maneat poſt aquam & ſanguinem ſpiritus (aqua quippe & ſanguinis regnum Dei non poſsidebunt) interim tamen aut uix, aut nullo modo inuenire eſt ſpiritum ſine illis. [Quoniam hi tres, inquit, unũ ſunt,] ut quolibet ea his tribus deficiente, adeſſe cætera non præſumas. Simul uero iuncta teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis, nec poterit cui in terris ſuppetunt hæc, carere teſtimonio uel in cælis. Confitetur Dei filium coram hominibus, non uerbo neque lingua, ſed opere & ueritate, & filius quoque confitebitur eum coram angelis Dei. An uero ei deeſſe poterit in teſtimonio Pater, cui filium uideat atteſtantem? Sine dubio confitebitur & ipſe, quod uiderit in abſcondito. Sed neque Spiritus quidem a Patre Filioque diſſentiet, quippe qui Patris Filiique ſit Spiritus. Denique quo nam modo careat teſtimonio eius in cælo, qui habere illud meruit & in terra? [Tres ergo ſunt *Ioã. 17* qui teſtimoniũ dãt in cælo, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus. (Nos legimus, Pater, Verbũ & Spũs ſanctus.) Et nequam forte diſſonantiam ſuſpiceris, hi tres unũ ſunt: Magnũ profecto habituri ſunt teſtimoniũ, quos in cælo Pater ſuſceperit tanquam filios & hæredes, Filius aſciuerit tanquã fratres & cohęredes, Spiritusſanctus adhærẽtes Deo, unũ ſpiritũ faciat eſſe cum eo. Eſt enim Spiritus ipſe indiſſolubile uinculum Trinitatis per quem ſicut Pater & Filius unum ſunt, ſic & nos unum ſumus in ipſis, eo miſerante, qui pro diſcipulis hoc ipſum orare dignatus eſt, Ieſu Chriſto Domino noſtro. Hucuſque D. Bernardus in Sermone in Octaua Paſchæ. Reſtant autem pauca adhuc de lectione eadem, breuiter exponenda. [Si teſtimonium hominũ accipimus, teſtimonium Dei maius eſt, quoniam hoc eſt teſtimoniũ Dei quod maius eſt quòniã teſtificatus eſt de filio ſuo. Qui credit in filiũ Dei, habet teſtimoniũ Dei in ſe.] Hoc loco, ut ait Oecumenius, cõfirmationẽ a minori ſubiũgit Apoſtolus, atq; inquit. Si teſtimoniũ hominũ aliqua de re admittimus, nonne multo iuſtius Dei qui maior eſt, admittere teſtimoniũ debemus? At hoc teſtimoniũ de filio ſuo, id eſt de Chriſto, a Deo eſt. Qui igitur in filiũ Dei credit, ꝙ uidelicet Deus ſit, utpote Dei filius, in ſeipſo habet teſtimoniũ, cũ ſe adoptatum in filium credat per Ieſum qui adoptatus a Deo eſt. Qui nõ credit, obnoxius duobus malis manet, cum & Deum mendacem faciat, & adoptione, atq; ob id uita ęterna, ſeipſum priuet, quã quidem uitam adoptatis à ſe filiis promiſit Chriſtus atque in ſe habet, ſicut in Euangelio ſcribitur, In ipſo uita erat. *Ioan. 1* Quare qui habet filium per ſanctum baptiſma, uitam etiam habet. Quicunque enim bapti- *Gala. 3* zati in Chriſtum ſumus, id eſt, iuxta mandatum eius, Chriſtum induimus. At qui filium Dei per baptiſma non habet, neque uitam habet, ſed mortuus eſt. Nam mortuos nos peccatis ſuſcipiens, per ſanctum baptiſma ad uitam ſuſcitat. Sicut enim ſæpe dictum eſt, qui conſepultus cum Chriſto eſt per demerſionem in ſancto baptiſmate, is mundo, id eſt, mundanis cupiditatibus mortuus eſt, & non amplius ſibi, ſed Chriſto tantummodo uiuit, dum iuxta mandata eius in nouitate uitæ ambulat, nullumque aditum peccato amplius præſtat.

præſtat. Hæc Oecumenius. Multa in hac lectione tribuuntur fidei, ſed illi fidei, quæ eſt in illis Chriſtianis, qui ut præclare inquit Auguſtinus Tractatu 10. in priorem Ioannis Epiſtolam, non ſolum nomine Chriſtiani ſunt, ſed factis & uita. Fides enim Chriſtiani, ut ait Auguſtinus ibidem, cum dilectione eſt dæmonis ſine dilectione. Itaque fratres, inquit, nemo hæreticorum dicat uobis, Et nos credimus. Ideo enim de dæmonibus exemplum propoſui, ne gaudeatis ad uerba credentium, ſed exploretis facta uiuentium. Hæc Auguſtinus. Chriſtus Ieſus præſtet nobis ſuam gratiam, qui cum Patre & ſpiritusſancto uiuit & regnat per omnia ſecula, Amen.

IN OCTAVA PASCHAE

In illo tempore: Cum eſſet ſerò die illa una ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ, ubi erant diſcipuli congregati propter metum Iudæorum, uenit Ieſus, & ſtetit in medio eorum, & dicit eis: Pax uobis Et reliqua. Homilia B. Gregorij Papæ.

Humana ratio non capit opera Dei.

PRima lectionis huius euangelicę quæſtio animum pulſat, quomodo poſt reſurrectionem corpus dominicum uerũ fuit, quod clauſis ianuis ad diſcipulos ingredi potuit. Sed ſciẽdũ nobis eſt quod diuina operatio ſi ratione cõprehẽditur, nõ eſt admirabilis, nec fides habet meritũ cui humana ratio præbet experimẽtũ. Sed hæc ipſa redẽptoris noſtri opera, quæ ex ſemetipſis cõprehẽdi nequaquã poſſunt, ex alia eius operatione pẽſanda ſunt, ut rebus mirabilibus fidẽ præbeãt facta mirabiliora. Illud. n. corpus Dñi intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, quod uidelicet ad humanos oculos per natiuitatẽ ſuã clauſo exiit utero uirginis. Quid ergo mirũ ſi clauſis ianuis poſt reſurrectionẽ ſuam in æternum iam uicturus intrauit, qui moriturus ueniens, non aperto uirginis utero exiuit? Sed quia ad illud corpus, quod uideri poterat, fides intuentium dubitabat, oſtendit eis protinus manus & latus, palpandam carnem præbuit, quam clauſis ianuis introduxit. Qua in re duo mira, & iuxta humanam rationem ſibi ualdè contraria oſtendit, dum poſt reſurrectionem corpus ſuum & incorruptibile, & tamen palpabile demonſtrauit. Nam & corrumpi neceſſe eſt, quod palpatur: & palpari nõ poteſt, quod non corrumpitur. Sed miro modo atque inæſtimabili redẽptor noſter & incorruptibile poſt reſurrectionem, & palpabile corpus exhibuit, ut mõſtrãdo incorruptibile, inuitaret ad præmiũ præbẽdo palpabile, formaret ad fidem. Et incorruptibilem ſe ergo & palpabilem demõſtrauit, ut profectò eſſe poſt reſurrectionẽ oſtenderet corpus ſuum & eiuſdem naturæ, & alterius gloriæ. [Dicit eis: Pax uobis. Sicut miſit me pater, & ego mitto uos.] Pater filium miſit, qui hunc pro redemptione generis humani incarnari conſtituit. Quem uidelicet in mundũ uenire ad paſsionem uoluit, ſed tamen amauit filium, quẽ ad paſſionem miſit. Electos uero apoſtolos Dominus non ad mundi gaudia, ſed ſicut ipſe miſſus eſt, ad paſsiones in mundum mittit. Quia ergo & filius amatur a patre, & tamen ad paſsionem mittitur, ita & diſcipuli amantur a Domino, qui tamen ad paſsionem mittuntur in mũdo. Itaq; recte dicitur. Sicut miſit me pater, & ego mitto uos, id eſt, ea charitate uos diligo, cum inter ſcandala perſecutorum mitto, qua me charitate pater diligit quem uenire ad tolerandas paſsiones fecit. Quanuis mitti etiam iuxta naturam diuinitatis poſsit intelligi. eo enim ipſo a patre filius mitti dicitˀ, quo a patre generatur. Nam ſanctũ quoque ſpiritũ, qui cũ ſit coæqualis patri & filio, non tamen incarnatus eſt, idem ſe filius mittere perhibet, dicens, Cum uenerit paracletus, quem ego mittam uobis a patre. *Ioã. 15* Si enim mitti ſolummodo incarnari deberet intelligi, ſanctus procul dubio ſpiritus nullo modo diceretur mitti, qui nequaquam incarnatus eſt, ſed eius miſsio, ipſa proceſsio eſt, qua de patre procedit & filio. Sicut itaque ſpiritus mitti dicitur, quia procedit, ita & filius nõ incongruè mitti dicitur, quia generatur. [Hoc cum dixiſſet, inſufflauit, & dicit eis. Accipite ſpiritumſanctũ.] Quærendum nobis eſt, quid eſt, quod ſpiritumſanctum Dominus noſter & ſemel dedit in terra conſiſtens, & ſemel cælo præſidens. Neque enim alio in loco datus ſpiritus ſanctus apertè monſtratur, niſi nunc cum per inſufflationem percipitur, & poſtmodum cum de cælo ueniens, in linguis uariis demõſtratur. Cur ergo prius in terra diſcipulis datur, poſtmodũ de cælo mittitur, niſi quod duo ſunt præcepta charitatis, dilectio uidelicet Dei, & proximi? In terra datur ſpiritus, ut diligatur proximus, è cælo datˀ ſpiritus, ut diligatur Deˀ. Sicut ergo una eſt charitas & duo præcepta, ita unus ſpiritus, & duo data, prius à conſiſtente Domino in terra, poſtmodum è cælo, quia in proximi amore diſcitur, qualiter perueniri debeat ad amorẽ Dei. Vnde & idem Ioannes dicit: Qui non diligit fratrem ſuum quẽ uidet, Deum quẽ nõ uidet, quomodo poteſt diligere? *1. Io. 4.* Et ante quidem diſcipulorum mentibus idem ſpiritus ſanctus inerat ad fidem, ſed tamen manifeſta datione non niſi poſt reſurrectionem datus eſt. Vnde & ſcriptum eſt: Nondum erat ſpiritus datus, quia Ieſus nondum fuerat glorificatus. *Ioã. 7.* Vnde etiam per Moyſen dicitur. Suxerũt mel de petra, & oleum de firma petra. *Deute. 32.* Neque enim quicquam tale iuxta hiſtoriam legitur, ſi tota teſtamẽti ueteris ſeries recenſeatur: nuſquam de petra mel, nuſquã oleum ille populus ſuxit. Sed quia iuxta Pauli uocẽ, petra erat Chriſtˀ, *1. Cor. 10.* mel de petra ſuxerũt, qui eiuſdẽ redẽptoris noſtri facta & miracula uiderũt. Oleum uero de firma petra ſuxerunt, quia effuſione ſancti ſpiritus poſt reſurrectionẽ eius ungi meruerũt. Quaſi ergo infirma petra mel dedit quãdo adhuc mortalis Dominus miraculorum ſuorũ dulcedinẽ diſcipulis oſtendit, ſed firma petra oleũ fudit, quia poſt reſurrectionem ſuã factus iam impaſsibilis, per afflationem ſpiritus donũ ſanctæ unctionis emanauit. De hoc oleo per prophetã dicitur. *Eſai. 10.* Computreſcet iugum a facie olei. Sub iugo quippe tenebamur dęmoniacæ dominationis, ſed uncti ſumus oleo ſpiritusſancti. Et quia nos gratia libertatis unxit, dæmoniacæ dominationis iugũ putruit, Paulo atteſtante, qui ait. Vbi ſpiritus Dñi, ibi libertas. *2. Cor. 3.* Sciẽdũ uero eſt, ꝙ hi qui ſpiritũſanctũ priˀ habuerunt, ut & ipſi innocenter uiuerent, & in prædicatione quibuſdam prodeſſent, idcirco hũc poſt reſurrectionẽ Domini patenter acceperunt, ut prodeſſe nõ paucis, ſed pluribus poſſent. Vnde & in hac ipſa datione ſpiritus dicitur. [Quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorũ retinueritis, retẽta ſunt.] Libet intueri diſcipuli illi ad tãta onera humilitatis uocati, ad quantũ culmẽ glorię ſint perducti. Ecce nõ ſolũ de ſemetipſis ſecuri fiunt, ſed etiã alienæ obligationis, poteſtatem relaxationis accipiunt, principatum ſuperni iudicis ſortiuntur, ut uice Dei quibuſdam peccata retineant, quibuſdam relaxent. Sic ſic eos a Deo decebat erigi, qui tantum pro Deo conſenſerat humiliari. Ecce qui diſtrictum Dei iudicium metuunt, animarum iudices fiunt: & alios damnant uel liberant, qui ſemetipſos damnari metuebant. Horum profectò nunc in Eccleſia epiſcopi locum tenent, ligandi atque ſoluendi authoritatem ſuſcipiunt, qui gradum regiminis ſortiuntur. Grandis honor, ſed graue pondus iſtius eſt honoris.

Corpus Chriſti & palpabile, & incorruptibile.

Epiſcopi, ſucceſſores apoſtolorum.

noris. Durum quippe eſt, ut qui neſcit tenere moderamina uitæ ſuæ, iudex uitæ fiat alienæ. Et plerûq; contingit, ut hic iudicii locum teneat, cui ad locum uita minimè concordat, ac proinde ſæpè agitur, ut uel dânet immeritos, uel alios ipſe ligatus ſoluat. Sæpè in ſoluendis ac ligandis ſubditis ſuæ uoluntatis motus non autem cauſarum merita ſequitur. Vnde fit, ut ipſa hac ligandi ac ſoluendi poteſtate ſe priuet, qui hâc pro ſuis uoluntatibus, & non pro ſubiectorum moribus exercet. Sæpè fit, ut erga quemlibet proximum odio uel gratia moueatur paſtor. Iudicare autem de ſubditis dignè nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſua uel odia, uel gratiam ſequuntur. Vnde rectè per prophetam dicitur.

Ezec. 13.

Mortificabant animas, quæ non moriuntur, & uiuificabant animas, quæ non uiuunt. Non morientem quippe mortificat, qui iuſtum damnat: & non uicturum uiuificare nititur, qui reum à ſupplicio abſoluere conatur. Cauſæ ergo penſandę ſunt, & tunc ligandi atque ſoluendi poteſtas exercenda, uidêdum quę culpa, aut quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam, ut quos omnipotens Deus per cōpunctionis gratiam uiſitat, illos paſtoris ſententia abſoluat. Tunc.n. uera eſt abſolutio præſidentis, cum interni arbitrium ſequitur iudicis.

Soluēdi & ligādi poteſtas ut exercenda.

Quod bene quatriduani mortui reſuſcitatio illa ſignificat, quæ uidelicet demōſtrat, quia prius mortuum Dominus uocauit, & uiuificauit, dicens. Lazare, ueni foras: & poſtmodum is, qui uiuens egreſſus fuerat a diſcipulis eſt ſolutus, ſicut ſcriptum eſt: Cumque egreſſus eſſet, qui fuerat ligatus inſtitis tunc dixit diſcipulis. Soluite eū, & ſinite abire.

Ioā. 11

Ecce illum diſcipuli iam uiuentem ſoluunt, quē magiſter ſuſcitauerat mortuum. Si enim diſcipuli Lazarū mortuum ſoluerent, fœtorem magis oſtenderent quā uirtutem. Ex qua conſideratione intuendum eſt, quod illos nos debemus per paſtoralem authoritatem ſoluere, quos authorem noſtrum cognoſcimus per ſuſcitantem gratiam uiuificare.

Confeſſio peccatorū.

Quæ nimirum uiuificatio ante operationem rectitudinis in ipſa iam cognoſcitur confeſſione peccati. Vnde & huic ipſi mortuo Lazaro nequaquam dicitur. Reuiuiſce, ſed Veni foras. Omnis quippe peccator, dum culpam ſuam intra conſcientiam abſcondit, introrſus latet, in ſuis penetrabilibus occultatur. Sed mortuus uenit foras, cum peccator nequitias ſuas ſponte confitetur. Lazaro ergo dicitur, Veni foras, ac ſi aperte cuilibet mortuo in culpa diceretur. Cur reatum tuum intra conſcientiam abſcondis? Foras iā per confeſſionem egredere qui apud te interius per negationem lates. Veniat itaque foras mortuus .i. culpam confiteatur peccator. Venientem foras ſoluant diſcipuli, ut paſtores Eccleſiæ ei pœnam debeant amouere quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit. Hæc de ſolutionis ordine breuiter dixerim, ut ſub magno moderamine paſtores Eccleſiæ uel ſoluere ſtudeant, uel ligare.

Paſtoris ſnīa ēt iniuſta timēda.

Sed utrum iuſtè an iniuſtè obliget paſtor, paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt, ne is qui ſubeſt, & cum iniuſtè forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ ſententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor ergo uel abſoluere indiſcrete timeat, uel ligare. Is autem qui ſub manu paſtoris eſt, ligari timeat uel iniuſtè, nec paſtoris ſui iudicium temere reprehendat, ne, & ſi iniuſtè ligatus eſt ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa quæ non erat, fiat. Sed quia hæc breuiter per exceſſum diximus, ad expoſitionis ordinem reuertamur. [Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur didymus, non erat cum eis, quando uenit Ieſus.] Iſte unus diſcipulus defuit, reuerſus ꝙ geſtū eſt audiuit audita credere renuit. Venit iterum Dominus, & non credenti diſcipulo latus palpandum prębuit, manus oſtendit, & oſtenſa ſuorū cicatrice uulnerū, fidelitatis illius uulnus ſanauit. Quid fratres chariſſimi, quid inter hæc animaduertitis. Nū quid caſu geſtū creditis, ut electus ille diſcipulus tunc deeſſe, poſt autem ueniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet? Non hoc caſu, ſed diuina diſpenſatione geſtum eſt. Egit, nâque miro modo ſuperna clementia ut diſcipulus ille dubitans dum in magiſtro ſuo uulnera palparet carnis, in nobis uulnera ſanaret infidelitatis. Plus enim nobis Thomæ infidelitatis ad fidem, quam fides credentium diſcipulorum profuit, quia dum ille ad fidem palpando reducitur, noſtra mens omni dubitatione poſtpoſita, in fide ſolidatur.

Thomæ incrudelitas noſtrā cōfirmat fidem.

Sic quippe diſcipulum poſt reſurrectionem ſuam dubitare permiſit, nec tamen in dubitatione deſeruit, ſicut ante natiuitatem ſuam habere Mariam ſponſum uoluit, qui tamen ad eius nuptias non peruenit. Nam ita factus eſt diſcipulus dubitans & palpans, teſtis ueræ reſurrectionis, ſicut ſponſus matris fuerat cuſtos integerrimæ. Palpauit autem & exclamauit. [Dominus meus & Deus meus. Dicit ei Ieſus. Quia uidiſti me credidiſti.] Cum Paulus apoſtolus dicat.

Heb. 11

Eſt autem fides ſperandarū ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium, profecto liquet, quia fides illarum rerum argumentum eſt, quæ apparere non poſſunt. Quæ etenim uident, iam fidem non habent, ſed agnitionem. Dum ergo uidit Thomas, dum palpauit, cur ei dicitur, Quia uidiſti me, credidiſti? Sed aliud uidit, aliud credidit. A mortali quippe homine diuinitas uideri non potuit. Hominem igitur uidit, & Deum confeſſus eſt, dicens. Dominus meus & Deus meus. Videndo igitur credidit, qui conſiderando uerum hominem, hunc Deum, quem uidere non poterat, exclamauit. Lætificat ualdè, quod ſequitur. [Beati qui non uiderunt, & crediderunt.] In qua nimirum ſententia nos ſpecialiter ſignati ſumus, qui eum quem in carne nō uidimus mente retinemus. Nos ſignati ſumus, ſed ſi fidem noſtram operibus ſequimur. Ille etenim uerè credit, qui exercet operando quod credit.

Vera fides.

Quo contra de his, qui fidem nomine tenus retinent, Paulus dicit. Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant.

Tit. 1.

Hinc Iacobus ait. Fides ſine operibus mortua eſt.

Iac. 2

Hinc ad B. Iob de antiquo hoſte generis humani Dominus dicit, Abſorbebit fluuium, & non mirabitur, & fiduciam habet, quod influat Iordanis in os eius.

Iob. 40

Quis etenim per fluuium deſignatur niſi humani generis fluxus? Quod uidelicet genus ab ortu ad finem defluit, & quaſi aquæ more, uſque ad competentem terminum ex carnis liquore percurrit. Quid per Iordanem, niſi baptizatorum forma ſignatur. Quia enim in Iordanis flumine ipſe author redēptionis noſtræ baptizari dignatus eſt, rectè Iordanis nomine eorum multitudo exprimitur, qui intra ſacramentum baptiſmatis continentur. Antiquus ergo hoſtis generis humani fluuium abſorbuit, quia a mūdi origine uſque ad redemptoris aduentum, uix paucis electis euadentibus, in uentrē ſuæ malitiæ genus humanum traxit. De quo rectè dicitur: Abſorbebit fluuium, & non mirabitur, quia pro magno non habet, cum infideles rapit. Sed graue eſt ualde, quod ſubditur. Et habet fiduciam, quod influat Iordanis in os eius, quia poſtquam infideles quoſq; a mūdi origine rapuit, adhuc ſe poſſe decipere etiam fideles pręſumit. Nam ore peſtiferæ perſuaſionis eos quotidie deuorat, in quibus a confeſſione fidei reproba uita diſcordat. Hoc ergo, fratres, chariſſimi, tota intentione pertimeſcite, hoc apud uos ſolicita mente cogitate. Ecce paſchalia ſolennia agimus, ſed ita uidendū eſt nobis, ut peruenire ad æterna feſta mereamur. Trāſeunt cuncta quę temporaliter feſtiua celebrantur. Curate qui his ſolennitatibus intereſtis, ne ab æterna ſolennitate ſeparemini. Qui prodeſt intereſſe feſtis ho-

minum,

Solēnitates ut agēda.

minū ſi deeſſe cōtingat feſtis angelorū? Vmbra uēturæ ſolēnitatis eſt ſolennitas præſens. Idcirco hanc aonuæ agimus, ut ad illā, quę nō eſt annua, ſed cōtinua, perducamur. Cū hæc ſtatuto tempore geritur, ad illius deſiderium memoria noſtra refricatur. Frequeotationem ergo gaudii temporalis, ad æterna gaudia meos incaleſcat & ferueat ut ex ueritate lætitię perfruatur in patria, quod de umbra gaudii meditatur in uia. Vitā igitur ueſtrā fratres moresq́; componite. Is qui mitis reſurrexit ex morte, quàm diſtrictus in iudicio ueniat, præuideta. Certe in die tremēdi examinis ſui cū aogelis cum archangelis, cū thronis & dominationibus, cū principatibus & poteſtatibus apparebit, cælis ac terris ardentibus, cunctis uidelicet elementis in ſui obſequii terrore commotis. Hunc ergo tanti pauoris iudicem ante oculos ponite, hūc uenturum timete, ut hūc cum uenerit, non timidi, ſed ſecuri uideatis. Timendus ergo eſt, oe timeatur. Terror eius nos ad uſum bonæ operationis exerceat, metus illius uitam noſtram a prauitate compeſcat. Mihi fratres credite, quia tao to tunc erimus ſecuri de eius præſentia, quanto nunc eſſe ſatagimus ſuſpecti de culpa. Certe ſi aliquis ueſtrum cum ſuo aduerſario cauſam dicturus, io meo iudicio die craſtina eſſet exhibendus, totam ſortaſſe noctem inſommem duceret, quid ſibi dici poſſet, quid obiectionibus reſponderet, ſecum ſolicita & æſtuanti mente uerſaret, ne me inueniret aſperum, uehementer metueret, ne apud me appareret ooxius, formidaret. Et quis ego, aut quid ego? Nimirum non longe poſt futurus poſt hominem uermis, atque poſt uermem puluis. Si ergo tanta cura pertimeſcitur iudicium pulueris qua intentione cogitandum eſt, qua formidine prouideodum tantæ iudicium maieſtatis? Sed quia ſunt nonnulli, qui de reſurrectione carnis incerti ſunt, & hāc tunc rectius docemus, ſi etiam cordium ueſtrorū quæſtionibus occultis occurimus, pauca nobis de ipſa reſurrectionis fide loquenda ſunt. Multi etenim de reſurrectiooe dubitantes, ſicut & nos aliquando ſuimus, dum carnē in putredinem oſſaque in puluerem redigi per ſepulcra conſpiciunt, reparari ea puluere carnem & oſſa diffidunt, ſicq́ue apud ſe quaſi ratiocinantes ducunt. Quando homo ex puluere reducitur? Quando agitur, ut cinis animetur? Quibus breuiter reſpondemus, quia longe minus eſt Deo reparare quod fuit, quam creaſſe quod non fuit. Aut quid mirum ſi hominem ex puluere reficit, qui ſimul omnia ex nihilo creauit? Mirabilius oanque eſt, cælum & terram ex nullis exiſtentibus condidiſſe, quam ipſum hominem ex terra reparare. Sed cinis attenditur, & in carnem redire poſſe deſperatur, & diuina operationis uirtus comprehendi quaſi ex ratione quæritur. Qui ſcilicet hæc idcirco in ſuis cogitationibus dicunt quia eis quotidiana Dei miracula ex aſsiduitate uiluerunt.

Timendus Deus, ne timeatur.

Reſurrectio corporū aſtruitur

Quotidiana Dei miracula.

Nam ecce in uno grano paruiſsimi ſemenis, latet tota quæ naſcitura eſt arboris moles. Conſtituamus nanque ante oculos cuiuslibet arboris miram magoitudinem, cogitemus unde oriendo cœpit, quæ ad tantam molem creſcendo perueoit. Inueniemus proculdubio eius origiuem paruiſsimum ſemen. Conſideremus nunc, ubi io illo paruo ſeminis grano latet fortitudo ligni, aſperitas corticis, ſaporis odoriſq́ue magnitudo hubertas fructuum, uiriditas ſoliorum. Contrectatum nanque ſemenis granum non eſt ualidum, unde ergo proceſsit ligni duritia? Non eſt aſperum, unde aſperitas corticis erupit? Non eſt ſaporum, unde ſapor in fructibus? Olfactum nil redolet, unde odor in fructibus fragat? Nil in ſe uiride oſtendit, unde ſoliorum uiriditas exiuit? Cuncta ergo io ſemine ſimul lateot, quæ tamen non ſimul ex ſemiue prodeunt. Ex ſemine quippe producitur radix, ex radice prodit uirgultum, ex uirgulto oritur fructus in fructu etiam producitur ſemen. Addamus ergo, quia & ſemen latet in ſemine. Quid ergo mirum, ſi oſſa, neruos, carnem capilloſque reducat ex puluere, qui lignum, fructus, folia in magna mole arboris, ex paruo quotidie ſemine reſtaurat? Cum ergo dubitans animus de reſurrectionis potētia rationem quærit, earum rerum ei quæſtiones inferendæ ſuot quæ & inceſſanter fiunt, & tamen ratione cōprehendi nequaquam poſſunt, ut dum ooo ualet ex uiſione rei penetrare quod conſpicit, de promiſsione diuinæ potentiæ credat quod audit. Illa ergo uobiſcum fratres chariſsimi, promiſſa cogitate, quæ permanent quæ uero cum tempore tranſeunt, uelut iam dimiſſa deſpicite. Ad huius reſurrectionis gloriam, quam in ſe ueritas oſtendit, tota inteotione feſtinate, terrena deſideria, quæ ab authore ſeparant, fugite: quia tanto altius ad coospectum Dei omnipotentis pertiogitis, quāto mediatorem Dei & hominum ſingulariter amatis, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM DOMINICA, SERMO Beati Auguſtini epiſcopi ad Neophytos.

Eſt ſermo 157 de Tēpore.

PAſchalis ſolennitas hodierna feſtiuitate concluditur, & ideo hodie neophytorum habitus commutatur: ita tamen, ut cādor qui de habitu deponitur, ſemper in corde teneatur. In qua quidē primū oobis agendū eſt, ut quia paſchales dies ſunt, id eſt, indulgentiæ ac remiſsionis, ita oobis ſaoctorū dierū feſtiuitas agatur, ut relaxatiooe corporū puritas nō obfuſcetur, ſed potius abſtineotes ab omni luſu, ebrietate, laſciuia, demus operā ſobriæ remiſsioni, ac ſanctæ ſynceritati, ut quicquid modo corporali abſtinētia nō acquirimus, mentiū puritate quæramus. Ad omnes, quidē pertinet ſermo, quos cura oo ſtra complectitur, ueruntamē hodie terminata ſacramentorum ſolennitate uos alloquimur nouella germina ſanctitatis, regenerata ex qua & ſpiritu ſancto, germen pium, examen nouellum flos noſtri honoris & fructus laboris, gaudium & corona mea, omnes qui ſtatis in Domino. Apoſtolicis uerbis uos alloquor. Ecce oox præceſsit, dies autem appropinquabit, abiicite opera tenebrarum, & induite uos arma lucis, ſicut in die honeſtè ambulemus. Non in comeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, ſed induimioi Dominum Ieſum Chriſtum. Habemus, inquit, certiorem propheticum ſermonem, cui beoeſacitis intendentes, tanquam lucernæ in obſcuro loco, donec dies luceſcat, & luciſer oriatur in cordibus ueſtris. Sint ergo lumbi ueſtri præcinti, & lucernæ ardentes, & uos ſimiles hominibus expectaotibus domioum ſuum quando reuertatur a nuptiis. Ecce dies adueniunt oon in quibus Domious dicit. Puſillum, ioquit, & nō uidebitis me, & iterum puſillum, & uidebitis me. Hæc eſt hora, de qua dixit. Vos triſtes eritis, ſeculum autem gaudebit, id eſt uita iſta tentatiooibus plena, in qua peregrinamur ab eo. Sed iterum, inquit, uidebo uos, & gaudebit cor ueſtrum, & gaudium ueſtrum nemo tollet a uobis, cuius ſpei tam gratum & tam gratuitum etiā pignus ſanctum ſpiritū accepimus, qui io cordibus noſtris inenarrabiles gemitus operatur ſanctorū deſideriorū. Cōcepimus enim, ſicut ait Eſaias, & parturiuimus ſpiritum ſalutis. Et mulier cū parturit, ait Dominus, triſtitia eſt illi, quia uenit dies eius, ſed cum peperit, fit gaudium, quooiam natus eſt homo in

Ro. 13.

2. Pe. 1

Lu. 12

Ioā. 16

Ibid.

Ibidē.

2. Cor. 5.

Eſ. 26

Ioā. 16

in ſeculo. Hoc eſt gaudium, quod nemo auferet a nobis, quo in æternæ uitæ lucem de hac fidei conceptione transfundimur. *Nūc tēpus eſt ieiunādis & orandi.* Nunc ergo ieiunemus, & oremus, cum dies parturitionis eſt. Hoc totum corpus Chriſti in toto orbe diffuſum, id eſt, tota hæc agit Eccleſia, & illa unitas, quæ dicit in pſalmo. A finibus terræ ad te clamaui, dum anxiaretur cor meum. *pſ. 60.* Vnde iam nobis elucet, cur quadrageſima inſtituta ſit huius humiliationis ſolennitas. *Quare quadrageſima ijſtituta.* Qui enim a finibus terræ clamat, cum anxiaretur cor eius, a quatuor orbis terræ partibus clamat, quas frequenter etiam ſcriptura commemorat, oriente & occiduo, aquilone & meridie. Per hoc totum ille decalogus legis, iam non per literam tantummodo metuendus, ſed per gratiam charitatis implendus, indictus eſt. Vnde quater multiplicatis decem, uidemus quadraginta compleri, ſed adhuc in labore tentationis cum uenia delictorum. *Ex. 20* Quis enim perfectè implet, Non concupiſces? Vnde ieiunandum & orandum, a bono tamen opere nō ceſſandum. *Merces operū.* Cui labori merces illa redditur in fine, quæ denarii oomine nuncupatur. Sicut autem ternarius a tribus, quaternarius a quatuor, ita denarius a decem nomen accipit, qui cum iunctus eſt quadragenario, tanquàm merces labori redditur. Quinquagenarij numeri figura tempus illius gaudii ſignificat, quod nemo auferet a nobis, cuius in hac uita nondum perfectionem habemus, ſed tamen poſt ſolennitatem dominicæ paſſionis, a die reſurrectionis eius, per dies quinquaginta, quibus ieiunia relaxamus, hoc in dominicis laudibus perſonante alleluia celebramus.

Nunc itaque in perſona Chriſti, ut non poſſideamur a ſatana, exhortor uos dilectiſſimi, ut quotidianis & largioribus eleemoſynis, frequentioribus orationibus Dominnm propiciemus. Nunc tempus eſt, ut unuſquiſque abſtineat ſe non tantum ab illicitis, ſed etiam a quibuſdam licitis, & orationibus atque ieiunus uacet, quanuis & per totum annum certis diebus hoc facere debeat, & quanto crebrius tanto utique melius, quia & qui conceſſa immoderatè appetit, eum qui conceſſit, offendit. Oratio quippe ſpiritalis res eſt, & ideo tanto eſt acceptior, quanto magis ſuæ naturæ implet affectum. Tanto magis autem ſpiritali opere funditur, quanto magis animus qui eā fundit, a carnali uoluptate ſuſpenditur. Quadraginta diebus ieiunauit Moyſes legis adminiſtrator, *Ex. 24* quadraginta Elias prophetarum excellentiſſimus, *3. Reg. 19.* quadraginta ipſe Dominus, teſtimonium habens a lege & prophetis. *Mat. 4* Baptiſmus ille præponitur. Ioannes enim baptizauit Chriſtum, cum ſe Chriſto profiteretur minorem. Chriſtus autem baptizauit Chriſtianum, qui ſe oſtendit & Ioanne eſſe minorem, ſicut circunciſione carnis (quanuis eam & Chriſtus accepit, *Luc. 2.* & nemo Chriſtianus accepit) melius eſt ſacramentum reſurrectionis Chriſti, quo ad expoliendam carnalem hanc ueteremq; uitam corde circuncidereretur Chriſtianus, ut audiat Apoſtolum dicentem. *Ro. 6.* Sicut Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam patris, ſic & oos in nouitate uitę ambulemus, ſicut ipſum uetus paſcha, quod agni occiſione celebrari præceptum eſt, non ideo quia hoc cum diſcipulis celebrauit Chriſtus, iam melius eſt paſcha noſtro quod immolatus eſt Chriſtus. *1. Cor. 5.* Pertinuit enim ad præbendum nobis humilitatis & deuotionis exemplum, ut illa etiam ſacramenta ueniens ſuſcipere dignaretur, quibus uenturus ipſe pronunciabatur, ut hinc oſtenderet, quanta religione nos oportet accipere hæc ſacramenta, quibus iam ueniſſe nunciatur.

Quando ieiunandū. Non ergo quia Chriſtus poſt acceptum baptiſmum continuò ieiunauit, tanquam regulam obſeruationis dediſſe credendus eſt, ut poſt ipſius Chriſti baptiſmū acceptum, continuò ieiunare neceſſe eſſet, ſed planè illo exemplo docuit ieiunandum eſſe, quando fortè acriore luctamine cum tentatore confligitur. Ob hoe enim & Chriſtus, qui ſicut homo dignatus eſt naſci, non reſpuit ſicut homo tentari, ut Chriſtianus magiſterio eius inſtructus, non poſſit a tentatione ſuperari. Siue ergo continuò poſt baptiſmum, ſiue quolibet interuallo temporis interpoſito, quando ſimile prælium tentationis infertur, homini ieiunandum eſt, ut & caro impleat de caſtigatione militiam, & anima impetret de humilitate uictoriam. In illo ergo dominico exemplo, illius cauſa ieiunii, oon Iordanis tinctio, ſed diaboli tentatio fuit. *Rō ieiunij quadrageſimalis, & eius poſteà relaxationis.* Cur autem nos ante ſolennitatem paſſionis Domini ieiunemus, & illa ieiuniorum relaxatio quinquageſimo die perficiatur, hæc ratio eſt. Omnis qui rectè ieiunat, aut animam ſuam in gemitu orationis, & caſtigatione corporis humiliat ex fide non ficta, aut ab illecebra carnis inopia aliqua ſpiritali ueritatis & ſapientiæ delectatione ſuſpenſa, ad famem ſitimque patiendam deſcendit. Interrogantibus phariſæis, cur diſcipuli eius non ieiunarent, de illo primo, quod habet animæ humiliationē. *Mat. 9* Non poſſunt, inquit, lugere filii ſponſi, quandiu cum eis ſponſus eſt, ſed ueniet hora quando auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt. De illo autem altero, quod habet epulas mentis, ita conſequenter locutus eſt. Nemo aſſuit pannum nouum ueſtimento ueteri, ne maior ſciſſura fia*, neque mittunt uinum nouū in utres ueteres, ne rumpantur, & uinum effundatur, *Ibid.* ſed uinum nouum in utres nouos mittunt, ut utrunque ſeruetur. Proinde quia iā ſponſus ablatus eſt, utiq; nobis filiis illius pulchri ſponſi lugendum eſt. Speciosus enim forma præ filiis hominum, cuius diffuſa gratia in labiis eius, *pſ. 44.* inter manus perſequentium non habuit ſpeciem neq; decorem, & ablata eſt de terra uita eius. *Eſai. 53.* Et rectè quidem lugemus, ſi flagramus deſiderio eius. Beati quibus eum licuit ante paſſionem tunc hr̄e præſentem, interrogare ſicut uellent, audire ſicut audire dr̄ent. Illos dies concupierunt uidere pr̄es ante aduentum eius, neq; uiderūt, quia in alia diſpenſatione fuerant ordinati, per quos uenturus annūciaretur, non a quibus ueniens audiretur. De his. n. apoſtolus loquitur, dicens. Multi iuſti & prophetæ uoluerunt uidere quæ uidetis, & non uiderunt, & audire quæ auditis, & noo audierunt. *Matt. 13.* In nobis autem illud impletum eſt, quod idem ipſe dicit: Venient dies, quando deſiderabitis uidere unum de diebus iſtis, & non poteritis. *Lu. 17* Qui ſancti deſiderii flamma uritur, quis hic non lugeat, quis non laboret in gemitu ſuo, quis non dicat, Factæ ſunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi eſt Deus tuus? *Pſ. 41.* Credimus quippe eum iam ſedentem ad dexteram patris, *2. Cor. 5.* ſed tamen quandiu ſumus in corpore, peregrinamur ab eo, nec de eo dubitantibus uel negantibus & dicentibus, ubi eſt Deus tuus? Valemus oſtendere. Meritò Apoſtolus eius concupiſcebat diſſolui, & eſſe cum illo: *Phil. 1.* manere autem in carne, non ſibi optimum dicebat, ſed neceſſarium propter oos, ubi cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ, quoniā deprimit terreoa inhabitatio ſenſum multa cogitantem. *Sap. 9.* Inde tentatio eſt uita humana ſuper terram, & in hac nocte ſeculi circuit, ſicut leo quærens quem deuoret. *Iob. 7.* *1. Pe. 5.* Non leo de tribu Iuda rex noſter, ſed leo diabolus aduerſarius noſter. Ille enim quatuor animalium de Apocalypſi Ioannis figuram in ſe uno exprimens, *Apoc. 4. 5.* natus ut homo, operatus ut leo, immolatus ut uitulus, uolauit ut aquila, uolauit ſuper pennas uentorum, & poſuit tenebras latibulum ſuum. *Pſ. 17.* Poſuit tenebras, & facta eſt nox, in qua pertranſeūt omoes beſtiæ ſyluæ, catuli leonum rugientes, tentatores, uidelicet, *Pſ. 103.* ꝑ quos diabolus quærit quem deuoret, noo quidē habentes

bentes poteſtatem, niſi in eos in quos acceperint, quia in pſalmo ipſo ita ſequitur. Quærentes a Deo eſcam ſibi. In tam periculoſa & tentationibus plena huius ſeculi nocte, quis non timeat? quis non medullis omnibus contremiſcat, ne dignus iudicetur, quid deuorãdus dimittatur in fauces tam crudelis inimici? Vnde & ieiunandum & orandum eſt, & tanto potius, tanto inſtantius quanto propinquius & ipſa dominicæ reſurrectionis ſolennitate, paſſioniſque celebritate anniuerſaria, quodammodo nobis eiuſdem noctis memoria reſculpitur, ne obliuione deleatur, & nos non corpore, ſed ſpiritu dormientes, ille rugiens deuorator inueniat. Nam & ipſa dominica paſſio, quid nobis aliud in capite noſtro Ieſu Chriſto, quam ipſam uitæ huius tentationem maximè cõmendauit? Vnde adueniente iam mortis ſuæ tempore, Petro dixit. Poſtulauit ſatanas uexare uos ſicut triticum, ſed ego oraui pro te Petre, ne deficiat fides tua. unde & tu conforta fratres tuos. Et planè confortauit nos per Apoſtolum, uel quando el cum his duobus ieiunii huius celebratoribus, Moyſe, uidelicer & Elia, in monte ſe oſtendit. Nos autem quia tam longum ieiunium perpetuare non poſſumus, ut per tot dies & noctes nihil alimentorum, ſicut illi, accipiamus, ſaltem quantum poſſumus faciamus: & exceptis diebus, per quos certis de cauſis mos eccleſiæ prohibet ieiunare, Domino Deo noſtro uel quotidiana a nobis crebro ieiunia exigamus. Sed licet ſicut a cibo & potu abſtinentia, per tot dies non poſſit eſſe continua, tamen propter hominum errores, qui per uaniloquia & ſeductiones, & prauas conſuetudines, nobis moleſtam pro uobis curam inferre non ceſſant, tempus humiliandæ animæ quantum potui commendaui. Sunt enim quidam obſeruatores quadrageſimæ, delitioſi potius quàm religioſi, exquirentes nouas ſuauitates magis, quàm ueteres concupiſcentias caſtigantes, qui precioſis copioſiſque apparatibus, fructuum diuerſorum quorumlibet uarietates & ſapores ſuperare contendunt. Vaſa in quibus coctæ ſunt carnes, tanquàm immunda formidant, & in carne uentris & gutturis luxuriam non formidant. Ieiunant, non ut ſolitam temporando minuant edacitatem, ſed ut immoderatam differendo augeant auiditatem. Nam ubi tempus reficiendi aduenerit, opimis menſis tanquàm pecora præſepibus irruunt, uentreſque diſtendunt artificioſis, & peregrinis condimentorum diuerſitatibus, tantum capiunt manducando, quantum digerere non ſufficiunt ieiunando. Sunt etiam qui uinum ita non bibunt, ut aliorum expreſſionem pomorum, alioſque ſibi liquores, non ſalutis cauſa, ſed iucunditatis exquirant, tanquam non ſit Quadrageſima piæ humiliationis obſeruatio, ſed nouæ uoluptatis occaſio. Quanto enim honeſtius eſſet, ut qui propter infirmitatem ſtomachi aquam potare non poterat, uino uſitato & modico ſuſtentaretur? Quid autem abſurdius, quàm tempore, quo caro arctius eſt caſtiganda, tantam ſuauitatem carni procurare, ut ipſa faucium concupiſcentia nollet quadrageſimam præterire? Quid inconuenientius, quàm diebus humilitatis, quando paruus uictus omnibus imitandum eſt, ita uiuere, ut ſi toto tempore ſic uiuatur, uix poſſint uictum patrimonia ſuſtinere? Caueteiſta dilectiſſimi. Cogitate quod ſcriptum eſt. Poſt concupiſcentias tuas non eas. Quod ſaluberrimum præceptum ſi omni tempore obſeruandum eſt, quanto amplius his diebus, quando ita turpe eſt, ſi cupiditas noſtra ad inuſitatas relaxetur illecebras, ut meritò culpetur, qui non reſtrinxerit uſitatas?

Paſſio Chriſti quid nobis innuat. *Lu. 22* *In eos, qui in quadrageſima indulgent gulæ.* *Ec. 18.*

Præcipue ſane pauperum mementote, ut quod uobis parcius uiuendo ſubtrahitis, in cæleſti theſauro reponatis. Accipiat eſuriens Chriſtus, quod ieiunans minus accipit Chriſtiano. Caſtigatio uolentis, fiat ſuſtentatio non habentis, copioſæ uoluntatis inopia, fiat neceſſaria inopis. Copioſa ſit etiam in animo placabili & humili miſericors ignoſcendi facilitas, petat ueniam, qui fecit iniuriam, det ueniam, qui accepit iniuriam: ut non poſſideamur a ſatana, cuius triumphus eſt diſſenſio Chriſtianorum. Et hæc enim magni lucri eleemoſyna eſt, debitum relaxare conſeruo, ut tibi relaxetur a Domino. Vtrunque opus bonum cæleſtis magiſter diſcipulis commendauit, dicens. Dimittite, & dimittetur uobis, date, & dabitur uobis. Mementote ſerui illius, cui omne debitum Dominus eius quod donauerat replicauit, quia conſeruo ſibi debenti centum denarios, miſericordia non rependit, quàm de talentorum decem millibus, quæ debebat, accepit. In hoc genere operis boni nulla eſt excuſatio, ubi ſola uoluntas tota facultas eſt. Poteſt quiſque dicere, Ne ſtomachus doleat, ieiunare non poſſum. Poteſt etiam dicere. Volo dari pauperi, ſed unde, non habeo, aut tantum habeo, ut timeam egere, ſi dedero. Quanquam & in his operibus excuſationes plerique ſibi homines falſas faciunt, quas ueras non inueniunt, uerumtamen quis equidem dicat, ideo non ignoui ueniam petenti, quia me ualetudo impediuit, aut quia manus qua porrigerem, non fuit? Dimitte, ut dimittatur tibi. cordis hoc opus eſt, nullum uel carnis ſuæ membrum in adiutorium animæ aſſumitur, ut hoc impleat quod rogatur. Voluntate agitur, uoluntate perficitur. Fac ſecurus, nihil in corpore dolebis, nihil in domo minus habebis. Iam uerò fratres uidete, quid malum ſit, ut pœnitenti fratri non ignoſcat, cui præceptum eſt, ut inimicum adhuc diligat. Quæ cum ita ſint, & cum ſcriptum ſit, Sol non occidat ſuper iracundiam ueſtram, conſiderate fratres, utrum Chriſtianus ſit dicendus, qui his diebus inimicitias non uult finire, quas nunquàm debuit exercere.

Triumphus ſatanæ. *Luc 6.* *Matt. 18.* *Eph. 4*

EADEM DOMINICA HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Cum eſſet ſero die illo, una ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ, ubi erant diſcipuli congregati propter metum Iudaeorum, &c. Io. 20.

QVicunque intelligit illud, quod ſcriptũ eſt, Mors intrat per feneſtras noſtras, intelligit etiam, quid Apoſtoli ſignificabant, cum clauſis ianuis intus ſedebant propter metum Iudæorum. Vno enim Iudæorum nomine, omnes Eccleſiæ inimici ſignificantur. Nam & uitia, & maligni ſpiritus, hæretici, & tyranni, omneſque Eccleſiæ perſequutores, hoc uno nomine intelliguntur. Claudamus igitur feneſtras, claudamus ianuas corporis noſtri, non tantum propter metum Iudæorum, quantum propter metum dæmoniorum, & falſas perſuaſiones hæreticorum, & corruptelas innumeras uitiorum. Ideo enim Apoſtolus ait. Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Ideo & Pſalmiſta dicit. Auerte oculos meos ne uideant uanitatem. Multi enim uidendo, multi audiendo, multi loquendo & comedendo perierunt. Iſtæ igitur ſunt illæ feneſtræ, iſtæ ſunt illæ ianuæ, per quas mors ingreditur in hominem. Primi parentes ſint nobis in exẽplum, niſi.n. ſerpentis

Hie. 9. *1. Cor. 15.* *Pſ. 118*

pentis uocem audiſſent,& malè ſuadēti crediдiſſent, niſi lignum uetitum dediſſent, & pomum concupiſcentiæ comediſſent, in tantum barathrum non corruiſſent. Hoc igitur Apoſtoli ſignificabant, cum clauſis ianuis in domo ſedebant. Nemo aūt miretur, ſi clauſis ianuis, corpore iam per reſurrectionem glorificato, ad diſcipulos Ieſus intrauit, qui corpore mortali adhuc & corruptibili de matris utero exiuit, clauſa & incorrupta ſemper uirgine matre permanente. Caro enim noſtra poſt reſurrectionem & eiuſdem naturæ erit, & alterius gloriæ: Pacem autem eis comendat, quæ ſine pace impoſſibile eſt placere Deo, & ubi pax non eſt, diſcordia regnat. Vnde Pſalmiſta. Factus eſt (inquit) in pace locus eius. Pacem ueniens attulit, & hinc abiens pacem reliquit. [Et cum hoc dixiſſet, oſtēdit eis manus & latus. Gauiſi ſunt ergo diſcipuli, uiſo Domino.] Sed quare manus & latus? Vt uidentes uulnerum cicatrices, eum manifeſtius clariusq; cognoſcerent, neq; iam ulterius de illius reſurrectione dubitarent. Sed quod tunc Dominus egit ad ſananda uulnera mentis, inde hæretici uulnerantur in mente, qui hic male argumentantur, ſuis deformitatibus & accidentibus, nec ipſa reſurrectione corpora noſtra poſſe ſanari. Quod ſi (quod abſit) uerum eſſet, multos ſanctorum ſine oculis & manibus, ſine pedibus aliisque membris reſurgere oporteret. Hunc aūt errorem ille deſtruit, qui ſuis diſcipulis promiſit, dicens. Quod capillus de capite ueſtro non peribit. [Dixit ergo eis iterum, Pax uobis.] Freqnenter eis pacem commendat, quō perfectio tota Chriſtianæ fidei & religionis, in pace & dilectione conſiſtit. Vnde & ipſe diſcipulis ait. In hoc cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis adinuicem. [Sicut miſit me pr̄, & ego mitto uos,] Meos uicarios uos conſtituo, mea uice uos mando, meum officium uobis commendo, ad docendum, ad prædicandum, ad baptizandum, ad ſaluandum, ad meum & patris nomen glorificādum uos mitto. [Hoc cum dixiſſet, inſufflauit, & dixit eis. Accipite ſpūm ſanctum,] cuius auxiliō & ſpiratione hoc tm̄ onus ferre ualeatis. Et fortaſſe ideo inſufflauit, ut per hoc intelligamus, firmiterq; credamus, qui a ſpūs ſanctus ſicut a patre, ita & ab ipſo procedit. Sed dicet aliquis. Si modo diſcipulis ſuis dedit Dominus Spūm ſanctum: Sed non ea plenitudine, qua poſteà daturus erat. [Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.] Quorum (inquit) peccata remiſeritis, ſiue per baptiſmum, ſiue per pœnitentiam, ſiue per ſanctam confeſſionē, remittuntur eis: quorum retiuueritis, ſiue per illorum infidelitatem, ſiue per cor impœnitens, ſiue per inobedientiam, retenta ſunt. Hæc ſunt enim, quibus unuſquiſq; uel abſoluitur, uel ligatur. [Thomas autem unus de duodecim, qui dicitur, didymus, non erat cum eis, qn̄ uenit Ieſus. Dixerunt ergo & alii diſcipuli. Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis. Niſi uidero in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latū eius, nō credam.] Ecce ad quid Dominus ſuorum uulnerum cicatrices reſeruare uoluit, & delere noluit: qa per hoc eius diſcipulum ſanare, & eius mentis uulnera curare diſponebat. Tamen dubitatio hæc Apoſtoli Thomæ multos alios confirmat, & a dubitatione liberat. Hæc enim ſcripta non eſſent, ſi Thomas non dubitaſſet. Proderunt autem hæc multis legentibus & audientibus, uſque ad ſeculi conſummationem. [Et poſt dies octo iterum erant diſcipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Ieſus ianuis clauſis, & dixit eis. Pax uobis. Deinde dicit Thomæ, ut in eius latus digitū inferat, manus uideat, & iam nō ſit incredulus, ſed fidelis. Rñdit Thomas, & dicit ei, Dominus meus, & Deus meus.] Quid eſt dominus meus, & Deus meus? Iam nihil dubito, certus ſum, confirmo reſurrectionem, prædico immortalitatem. Tu es dominus meus, magiſter meus, ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ. Tu es denique Deus meus, qui me creaſti, pro me carnem ſuſcepiſti, quam ut me redimeres morti tradidiſti, & ut me tecum reſuſcitares, nunc a mortuis reſurrexiſti. Hæc eſt fides mea, ita ſentio, & ita credo. [Dicit ei Ieſus. Quia uidiſti me Thoma credidiſti, beati qui non uiderunt & crediderunt.] Si.n.ideo credidit, qui eū uidit, conſtat, quod ſi eum uidiſſet, non credidiſſet. Vnde meritò beati ſunt, qui corporeis oculis eum non uiderunt, & hæc & his ſimilia audientes, in eum crediderunt. [Multa quidem & alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc.] Signum.n.fuit, quod clauſis ianuis ad diſcipulos intrauit. [Hæc aūt ſcripta ſunt, ut credatis, quia Ieſus eſt Chriſtus filius Dei, & ut credentes uitam habeatis in nomine eius.] Hæc.n.ſola ſufficere poterant ad fidei documentum, etiamſi alii Euangeliſtæ cætera eius facta non ſcripſiſſent.

Chriſtⁱ ſūm corpus per clauſas intulit ianuas. — *Pſ. 75.* — *Lu. 21.* — *Chriſtianæ religionis perfectio.* — *Io. 13.*

DOMINICA SECVNDA POST Paſcha, in lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

PRoponitur hodie lectio ex prioris D. Petri Epiſtolæ cap. 2. uehementer ad Chriſti imitationem, & peccati uitationem nos extimulās. Expedit enim Chriſtianos ſedulo & continenter admoneri, ut in Dei gratia per Chriſtum nobis parta perſeuerent, quod fit extirpatione uitiorum, & ſtudio uirtutum, quæ in Chriſto uel maximè relucent. Qui uero in uitiis iacent, & Chriſtianæ profeſſioni congruenter uiuere nolunt, illis Chriſtus fruſtra paſſus eſt, & reſurrexit, ſi tales permaneant. Oportebat autem Chriſtianos in Chriſti uitam, paſſionem, reſurrectionem & clariſſima uirtutum exempla ſemper eſſe intentos, ut ad eorum imitationem ſeſe pro ſuo modulo componerent, alioqui ſanè ex Chriſtiano nomine non niſi ſummam ignominiam olim reportaturi. Sed Apoſtolorū principis omni maieſtate plenam orationem audiamus. [Chriſtus paſſus eſt pro nobis, uobis relinquens exemplum, ut ſequamini ueſtigia eius.] Multi noſtro ęuo de Chriſti paſſione mirabiliter gloriātur, ea ſe in libertatem uindicatos perpetim iactitāt, & adeo ſunt ex Chriſti paſſione ſecuri, ut de imitatione Chriſti uix quicquam unquam ſibi cogitandum putent, & ſic miſeri præpoſtera quadam fiducia grauiorem ſibi ex Chriſti paſſione damnationem conciliant, dum inde ſibi occaſionem ſumunt licentius & fidentius in uitiis permanendi, unde illos oportebat ad fugienda & deteſtanda uitia uel maximè incitari. Non enim hoc ſolo nomine Chriſtus pro nobis paſſus eſt, ut nos redimeret, ſed etiam ut ſuę paſſionis, id eſt, obedientiæ, humilitatis, patientiæ, manſuetudinis, charitatis, quę in illa ueneranda paſſione tam mirabiliter relucent, exēpla ſectemur. Hoc ſibi uult Petrus Apoſtolus, dum ait, Chriſtum pro nobis paſſum, & exemplum reliquiſſe, ut ſequamur ueſtigia eius. Audis, inquit Beda in hunc locum, quia paſſus eſt pro nobis, & gaudes quia pro te mortuus eſt, attende quod ſequitur. Relinquens uobis exemplum, ut ſequamini ueſtigia eius, exemplum tribulationum, non delitiarum, contumeliarum, flagellorum, dolorum, opprobriorum, ſpinarum, crucis, uulnerū, mortis. In Pſalmo ſcriptū eſt: propter uerba

Gratia Dei ut conſtruitur. — *1. Pe. 2* — *Cur Chriſtⁱ paſſus.* — *pſ. 16.*

labiorum tuorum ego cuſtodiui uias duras, Propter
quæ uerba labiorum Dei, niſi quibus promittit uitam
æternam? Hæc Beda. Proſper quoq;, Sequenda ſunt,
inquit, ueſtigia Chriſti præſtando beneficia ingratis,
non retribuendo ſecundum merita ſua maleuolis, orá
do pro inimicis, amando bonos, miſerendo peruerſis,
inuitando aduerſos, ſuſpiciendo in charitate conuer-
ſos, & æquanimiter patiendo ſubdolos ac ſuperbos.
Hæc Proſper. [Qui peccatum non fecit, nec inuentus
eſt dolus in ore eius.] Nullo Chriſtus neque hæredita
rio, neq; proprio unquam peccato fuit obnoxius, ſed
ideo uenit in hunc mundum, ut ex peccatoribus iu-
ſtos efficeret. Porrò dolus a ſimplici ueritate, quæ Chri-
Ser. 1. de Natiu. Domini. ſtus eſt, longiſſimè ſemper abfuit. Habes Chriſtianæ
quod imiteris. Agnoſce dignitatem tuam, inquit Leo
ſanctiſſimus Pontifex, & diuinæ conſors factus natu-
ræ noli in ueterem uilitatem degeneri conuerſatione
recidere. Memento cuius capitis & cuius corporis ſis
membrum. Reminiſcere quia erutus de poteſtate te-
nebrarum, translatus es in Dei lumen & regnum. Per
baptiſmatis ſacramentum, Spiritus ſancti factus es tẽ-
plum. Noli tantum habitatorem prauis de te actibus
Ser. 2. de Natiu. Domini. effugare, & diaboli te iterum ſeruituti ſubiicere. Venit
Dominus Ieſus, ait ille idem, contagia noſtra auferre,
non perpeti, nec ſuccumbere uitiis, ſed mederi. Hæc
ille. [Qui cum malediceretur, non maledicebat, cum
pateretur, non comminabatur. Fortè dicet quiſpiam,
inquit Oecumenius in hunc locũ, Quo pacto ait nunc
Petrus, Dñm cũ conuiciis afficeret, nõ conuiciatũ cõtrà
fuiſſe, & cum pateretur, nõ fuiſſe minatum? cũ tamen
Eſ. 56. uideamus ipſum & Iudæos canes mutos, & Phariſæos
Mat. 7 cæcos uocare: & Iudæ item minari, cum inquit: Bonũ
Matt. 26. erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille. &, Tolerabilius
erit Sodomis, quàm ciuitati illi. &, ubi uermis ipſarũ
Matt. 10. non deſinit. & alia complura huiuſmodi. Dicimus igi
tur, non aſſerere hic Petrum, Chriſtum conuiciatum
non fuiſſe, aut minatum non fuiſſe, ſed cum conuiciis
afficeretur, non fuiſſe contra conuiciatum, & cum pa-
teretur, non minatum fuiſſe, quaſi per contentionem
& uindictam: ſed ſi quid modò conuiciatus eſt alicui,
id increpando & exprobrando duritiam dixit. Nam
cum conuiciis afficiebatur a Iudæis dum dicerent, Dæ
Ioã. 7 monium habes, &, In principe dæmoniorum dæmo-
Matt. 12. nia eiicis, &, Ecce homo uorax & potator uini: nun-
quid ipſis uiciſſim quippiam contumelioſum per con-
Matt. 11. uicium reſpondit? Non ſanè, ſed manſuetè admodum
illis dixit: Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filii ue
ſtri in quo eiiciunt? Aliis qui uoracem & potatorem
eum uocabant, parabolam eam puerorum obiecit, qui
in platea aduerſus colluſores ſuos indignabantur, quòd
cum tibia cecinisſent ipſi, illi non ſaltaſſent: & cum
luctum præcinuiſſent, non planxiſſent. Cum uerò cru
ci affigebatur & patiebatur, magis orabat quam mina
batur, & Iudæ antequam eum prodidiſſet, & ſcelus il
lud perpetraſſet, ne mali aliquid pateretur minabatur
ut a prauo illo propoſito reprimeret. Simili modo eos,
qui non ſuſcepturi erant diſcipulos, peius quid paſſu-
ros eſſe quàm Sodomitas aſſerit, partim ut ad hoſpi
talitatem illos incitaret, partim ut terrore eo prædi-
cationi euangelicæ locum aperiret, Ita ut hæc mini-
mè dum malè pateretur minatus ſit, & uerisſima hæc
Petri oratio de Domini tolerãtia eſſe deprehendatur,
qua inquit nemini eum inſultanti & contumeliam in-
ferenti contumelioſè fuiſſe aduerſatum. Hæc Oecu-
menius. [Tradebat autem iudicanti ſe iniuſtè.] Paſſus
eſt ſe ab iniquo iudice, qui illum ſciebat innoxium &
Matt. 27. per inuidiam traditum, capite damnari, & morti tur-
piſſimæ adiudicari. Græca Oecumeni ſcholia hunc
Rom. 2 locum ſic interpretantur, Tradebat uindictã Deo qui
iuſtè iudicat, qui reddet unicuiq; ſecũdum opera ſua.

id.n. iuſtũ eſt. [Qui peccata noſtra ipſe pertulit in cor-
pore ſuo ſuper lignum, ut peccatis mortui, iuſtitiæ ui
uamus, cuius liuore ſanati eſtis.] Cum ſupra ad ſeruos
ſpecialem fecerit ſermonem, ait Beda, nunc generali-
ter admonet, ut etiam domini in memoriam reuocẽt,
quid pro illis Deus ſuſtinuerit, immò & totá Eccleſiá
inſtruit, quid pro eius liberatione ſuus author pertule
rit. Hæc ille. Porrò & hic quoq; dicit Apoſtolus, Chri
ſtum peccata noſtra pertuliſſe in corpore ſuo ſuper li
gnũ, nẽpe crucis, quod ſuis humeris pius Seruator tu-
lit, ut peccatis mortui, iuſtitiæ uiuamus. Sic ẽt Pau-
lus Apoſtolus, Deponẽtes, inquit, omne pondus & cir *Heb. 12*
cunſtans nos peccatum, per patientiam curramus ad
propoſitum nobis certamen, aſpicientes in authorem
fidei & cõſummatorẽ Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio
ſuſtinuit crucem, confuſione contempta. Et quanuis
uerisſimè dicat hic D. Petrus, [Cuius liuore ſanati
eſtis,] nẽpe a peccati uulneribus, tamen niſi in ea ſani
tate permaneamus, aut ſi interdum uulnerari contin-
gat, ad pœnitentiæ remedia cõfugiamus, nihil nobis
prodeſſe poſſunt liuores & uulnera Chriſti, quibus ſa-
nati ſumus. Cũ.n. ſua ſacroſancta paſſione & immenſis
corporis atq; animi doloribus hoc uoluerit Chriſtus
efficere, ut quæ nobis per peccatũ inflicta erant uulne
ra curarẽt, & deinceps ſanitati reſtituti peccatis mor
tui, iuſtitiæ uiuamus, nimis profectò erga tantam filii
Dei charitatem, tantosq; ea amore perpeſſos dolores
ingratũ ſe declarat, quiſquis ad iniquitatem ſpontè re
labitur, & in uitiis perſeuerat. Hoc.n. propemodũ eſt
rurſus crucifigere filiũ Dei, & eius renouare uulnera.
Porrò qui ea infirmitate nonnunquam ſuccumbũt ui
tiis, ſed citò ad pœnitentiæ medicinam recurrunt, nõ
ſunt aſpere repellendi. Nam ne quis deſperaret, pro-
pterea quòd baptiſmus repeti ſine ſummo ſcelere, non po
teſt, piisſimus Seruator pœnitentiæ ſacramentũ inſti-
tuit, datis Eccleſię clauibus, quibus ſoluãtur peccata. *Pœnitẽtia ſacramẽtum.*
Nec quiſquã omninò quantũuis ſceleratus & ſæpè in
uitia relapſus deſperare debet, quãquã nihil perindè
cauere debet Chriſtianus, quàm ne recidat in peccata mor
tifera, propterea quòd & uulnera repetita difficiliorẽ ha-
beant curationem, & nimiã erga Chriſtũ ingratitudi
nem declaret, qui eius contẽpta gratia, diabolo ſe ite-
rũ captiuũ tradit. [Eratis.n. ſicut oues errãtes, ſed con-
uerſi eſtis nunc ad paſtorẽ & epiſcopũ animarũ ueſtra
rũ.] Ita quoq; in Eſaia legimus, Oẽs nos quaſi oues er *Eſ. 53.*
rauimus, unuſquiſq; in uiã ſuã declinauit. Et Chriſtus *Mat. 9*
in Euangelio cum turbas uidiſſet, miſertus eis legitur,
quòd eſſent uexati, & iacentes ſicut oues non habentes
paſtorem. Hoc maximè uerum fuit ante aduentũ Ser-
uatoris, quando totum ferè humanum genus miſerè
a Deo creatore ſuo auerſum, colebat ligna & lapides,
& dæmones adorabat, quorũ impulſu ĩ omnẽ ſcelerũ
immanitatem ruebãt. At ubi Sol iuſtitiæ Chriſtus de
ſcendit in terras, radios ſuos diffudit in totum orbem
terrarum, quibus cæca mortalium pectora illuſtrata,
cœperunt agnoſcere Deum creatorem ſuum, & ita ſu
perioris ætatis damnato errore, ueritati nomen dede
re, credentes in Dominum Ieſum, paſtorem & epiſco-
pum animarum ſuarum, clamantem humanisſimè in
Euangelio ſuo, Venite ad me omnes qui laboratis & *Matt. 11.*
onerati eſtis, & ego reficiam uos, ego paſcam, ego enu
triam uos. De hoc paſtore legimus in Eſaia prophe *Eſ. 40.*
ta, Sicut paſtor gregem ſuum paſcet, in brachio ſuo
congregabit agnos, & in ſinu ſuo leuabit, fœtas ipſe
portabit. Item in Ezechiele, Saluabo gregem meum, *Ezec. 34.*
& non erit ultra in rapinam, & iudicabo inter pecus
& pecus, & ſuſcitabo ſuper ea paſtorem unum qui pa-
ſcat ea, ſeruum meum Dauid, ipſe paſcet ea, & ipſe erit
eis in paſtorem, quo in loco etiam ſecundum He-
bræos per paſtorem intelligitur Meſſias, dictus Da-
uid,

Pſ. 18. uidi, ꝙ ex ſemine Dauid futurus erat, Ad hunc ergo paſtorem & epiſcopum genus humanum, ab eo præſerrim tempore, quo in omnem terram ſonus Apoſtolicę prędicationis exiuit, conuerſum eſt magno & ineffabili Dei munere, & hodieque in nouo orbe ab Hiſpanis inuento in dies conuertuntur gentes innumeræ, quæ hactenus idola coluerunt ſuperſtitione intolerabili. In quo ſanè orbe & inſulis occidentalibus, quas nõ ſine Numinis ſingulari prouidentia Hiſpani noſtra memoria repererunt, dæmones per uias omnes & compita frequentiſſimè homines illic degentes alloquebantur, & quę fieri uellent admonebant: ſicut etiam auorum noſtrorũ memoria in Canaria & aliis inſulis Fortunatis dæmones uariis formis exhibebant ſe illis populis conſpiciendos, & eos alloquebãtur, inducebãtq; ad multa genera ſacrificiorum ſæua & horrenda, ut ad paruos filios iugulandos, exurendos, & alia huiuſmodi, quæ tamen omnia prorſus ceſſarunt, poſtquam eæ gentes ad Chriſtum paſtorem & epiſcopum animarum ſuarum conuerſæ ſunt. Quàm uerò nulla poteſt ratione ſatis quiſquam pro dignitate efferre laudibus & prædicatione gratiam Dei, ꝙ homines miſeros & perditos ſic uocat ad ſui cognitionem, fidem & amorem: tam non poteſt ſatis deplorari eorum ingratitudo, qui poſt ueritatis agnitionem, redeunt ad iniquitatem, & contempta ſui redemptoris uolũtate, in cœno uitiorum uſq; uolutantur, & neque ſummæ beatitudinis ampliſſimis promiſſionibus, neq; ineffabilibus gehennæ intentatis ſupplicii, poſſunt emolliri ad pietatem. Hi Chriſtum iudicem ſentiunt longè ſeueriſſimum in illo ſupremo mundi dic. Agamus ergo dilectiſſimi pro uiribus, & Chriſti paſtoris & Epiſcopi noſtri ueſtigiis inſiſtamus pec atauitemus, iuſtitię ſtudioſi ſimus, ne fruſtra, quod abſit, eius ſangu ine redempti ſimus. Spes noſtra non eſt de ſeculo, ut ait Auguſtinus: ab amore huius ſeculi uocati ſumus, ut aliud

Ioã. 10 ſeculum ſperemus, & diligamus. Præſtet id nobis Chriſtus Ieſus paſtor bonus, qui animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis, cui eſt cum Patre & Spiritu ſancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA SECVNDA, poſt Paſcha. Ioan. 10.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Ego ſum paſtor bonus. Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis. Et reliqua Homilia B. Gregory Papæ.

AVdiſtis fratres chariſſimi, ex lectione euangelica eruditionem ueſtram: audiſtis ex lectione euangelica periculũ noſtrum. Ecce.n. is qui nõ ex accidenti dono, ſed eſſentialiter bonus eſt, dicit: [Ego ſum paſtor bonus.] Atq; eiuſdem bonitatis formam, quam nos imitemur, adiungit, dicens. [Bonus paſtor animam ſuam ponit pro ouibus ſuis.] Fecit quod monuit, oſtendit, quod iuſſit. Bonus paſtor pro ouibus ſuis animam ſuam poſuit, ut

Eucharistiæ ſacramẽtum. in ſacramento noſtro corpus ſuum & ſanguinem uerteret, & oues quas redemerat, carnis ſuæ alimento ſatiaret. Oſtenſa nobis eſt de contemptu mortis uia quã ſequamur appoſita eſt forma cui imprimamur. Primũ nobis eſt, exteriora noſtra miſericorditer pro ouibus eius impendere. Poſtremum uerò ſi neceſſe ſit, etiam mortem noſtram pro eiuſdem ouibus miniſtrare. A primo autem hoc minimo peruenitur ad poſtremum maius. Sed cum incomparabiliter longè ſit melior anima qua uiuimus, qua terrena ſubſtantia quam exterius poſſidemus, qui non dat pro ouibus ſubſtantiam ſuam, quando pro his daturus eſt animam ſuam? Et ſunt nonnulli, qui dum plus terrenam ſubſtãtiam quã oues diligunt, meritò nomen paſtoris perdunt, de quibus protinus ſubditur, [Mercenarius autem & qui nõ eſt paſtor, cuius non ſunt oues propriæ, uidet lupum uenientem, & dimittit oues & fugit.] Non paſtor, ſed

Mercenarius quis. mercenarius uocatur, qui non pro amore intimo oues dominicas, ſed ad temporales mercedes paſcit. Mercenarius quippe eſt, qui locum quidẽ paſtoris tenet, ſed lucra animarum non quærit, terrenis cõmodis inhiat, honore prælationis gaudet, temporalibus lucris paſcitur, impenſa ſibi ab hominibus reuerẽtia lætatur. Illæ

Mercedes mercenarij. ſunt etenim mercedes mercenarii, ut pro eo ipſo quod in regimine laborat, hic quod quærit inueniat, & ab hæreditate gregis in poſterum alienus exiſtat. Vtrum uerò paſtor ſit an mercenarius, cognoſci ueraciter uõ poteſt, ſi occaſio neceſſitatis deeſt. Tranquillitatis.n. tempore plerunq; ad gregis cuſtodiam, ſicut uerus paſtor, ſic & mercenarius ſtat, ſed lupus ueniens indicat, quo quiſq; animo ſuper gregis cuſtodiam ſtabat. Lupus etenim ſuper oues uenit, cum quilibet iniuſtus & raptor fideles quoſq; atque humiles opprimit. Sed is qui paſtor eſſe uidebatur, & non erat, relinquit oues & fugit, quia dum ſibi ab eo periculum metuit, reſiſtere eius iniuſtitiæ non præſumit. Fugit autẽ non mutando locum, ſed ſubtrahendo ſolatium. Fugit, quia iniuſtitiam uidit & tacuit. Fugit, quia ſe ſub ſilentio abſcondit. Quibus bene per prophetã dicitur: Non aſcẽ-

Eze. 13 diſtis ex aduerſo, neq; oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis in prælio in die Dñi. Ex aduerſo quippe aſcẽdere, eſt quibuslibet poteſtatibus prauè agentibus rationis libera uoce cõtraire. Et in die Dñi pro domo Iſrael in prælio ſtamus, ac murũ opponimus, ſi fideles innocentes cõtra peruerſorum iniuſtitiam ex iuſtitiæ authoritate uindicam⁹. Quod quia mercenarius non facit, cũ uenientẽ lupũ uiderit, fugit. Sed eſt alius

Lupus, diabolus. lupus, qui ſine ceſſatione quotidiè non corpora, ſed mẽtes dilaniat, malign⁹ uidelicet ſpũs, qui caulas fideliũ inſidiãs circumit, & mortes animarũ q̃rit, de quo lupo mox ſubdit, [Et lupus rapit, & diſpergit oues.] Lupus uenit, & mercenarius fugit, quia malignus ſpiritus mentes fidelium in tentatione dilaniat, & is qui locum paſtoris tenet, cura ſolicitudinis non habet. Animæ pereunt, & ipſe de terrenis commodis lætatur. Lupus rapit & diſpergit oues, cum alium ad luxuriam pertrahit, alium in auaritiam accendit, alium in ſuperbiam erigit, alium per iracundiam diuidit, hũc inuidia ſtimulat, illum fallacia ſupplantat. Quaſi ergo gregem lupus diſsipat, cum fidelium populos diabolus per tẽtationes necat. Sed contra hæc mercenarius nullo zelo accẽditur, nullo feruore dilectionis excitatur: quia dũ ſola exteriora cõmoda requirit, interiora gregis dãna negligẽter patitur. Vnde & mox adiũgitur: [Mercenarius aũt fugit, quia mercenari⁹ eſt, & nõ pertinet ad eum de ouibus.] Sola ergo cauſa eſt, ut mercenarius fugiat, quia mercenarius eſt. Ac ſi aperte diceretur, Stare in periculo ouiũ nõ põt, qui in eo ꝙ ouibus pręeſt, nõ oues diligit, ſed lucrũ terrenũ quærit. Dũ.n. honorẽ amplectitur, dũ temporalibus cõmodis lætatur, opponere ſe cõtra periculũ trepidat, ne hoc quod diligit, amittat. Sed quia redemptor noſter culpas ficti paſtoris innotuit, iterum formam cui debeamus imprimi oſtendit, dicens: [Ego ſum paſtor bonus.] Atque ſubiungit: [Et cognoſco meas, hoc eſt, diligo, & cognoſcunt me meæ.] Ac ſi patenter dicat, diligẽtes obſequũtur. Qui.n. ueritatẽ nõ diligit, adhuc minimè cognouit. Quia ergo audiſtis frates chariſsimi, periculũ uoſtrũ, penſate in uerbis dominicis ẽt periculũ ueſtrũ. Videte ſi oues eius eſtis, uidete ſi eũ cognoſcitis, uidete ſi lumen ueritatis ſcitis. Scitis autem dico,

non per fidem, ſed per amorem. Scitis dico, non ex credulitate, ſed ex operatione. Nã idem ipſe qui hæc loquitur, Ioannes Euangeliſta teſtatur, dicens: Qui
1. Io. 2. dicit ſe noſſe Deum, & mandata eius non cuſtodit, mẽdax eſt. Vnde & in hoc loco protinus Dominus ſubdit: [Sicut nouit me pater, & ego agnoſco patrem, & animam meã pono pro ouibus meis.] Ac ſi apertè dicat: In hoc cõſtat, quia & cognoſco patrem, & cognoſcor a patre, quia animam meam pono pro ouibus meis, i. ea charitate qua pro ouibus morior, quantum patrem diligã, oſtendo. Quia uerò non ſolum Iudæam, ſed & gentilitatem redimere uenerat, adiungit dicens: [Et alias oues habeo, quę non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & uocem meam audient. & fiet unum ouile, & unus paſtor.]
Ouile Chriſti ex Iudæis et gentibus. Redemptionem noſtrã, qui ex gentili populo uenimus, Dñs aſpexerat, cum ſe adducere & alias oues dicebat. Hoc quotidiè aſpicitis fratres fieri, hoc reconciliatis gentibus factum hodie uidetis. Quaſi ex duobus gregibus unum ouile efficit, quia Iudaicum & gentilẽ populum in ſua fide coniungit, Paulo atteſtante, qui ait: Ipſe eſt pax noſtra,
Eph. 2 qui fecit utraque unum. Dum.n. ad æternam uitam ex utraque natione ſimplicis eligit, ad ouile proprium oues deducit. De quibus profectò ouibus rurſus ait:
Ioã. 10 [Oues meæ uocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequũtur me, & ego uitam æternam do eis.] De quibus & paulò ſuperius dixit: Per me ſi quis introierit, ſaluabitur, & ingredietur, & egredietur, & paſcua inueniet. Ingredietur quippe ad fidem, egredietur uerò a fide ad ſpeciẽ, a credulitate ad contemplationem: paſcua aũt inueniet in æterna refectione. Oues ergo eius paſcua inuenient, quia quiſquis illum corde ſimplici ſequitur, æternæ uiriditatis pabulo nutritur.
Paſcua electorum. Quæ autem ſunt iſtarum ouium paſcua, niſi interna gaudia ſemper uirentis paradiſi? Paſcua nanque electorum ſunt, uultus præſens Dei, qui dum ſine defectu conſpicitur, ſine fine mens uitæ cibo ſatiatur. In iſtis paſcuis de æternitatis ſatietate lætati ſunt, qui iam laqueos uoluptuoſę tẽporalitatis euaſerunt. Ibi hymnidici angelorum chori, ibi ſocietas supernorum ciuium, ibi dulcis ſolennitas a peregrinationis huius triſti labore redeuntium. Ibi prouidi prophetarũ chori, ibi iudex Apoſtolorum numerus, ibi innumerabilium martyrum uictor exercitus, tanto illic lætior, quantò hic durius afflictus, ibi cõfeſſorum conſtantia præmij ſui perceptione conſolata. Ibi fideles uiri, quos a uirilitatis ſuæ robore uoluptas ſeculi emolire non potuit. Ibi ſanctæ mulieres, quæ cum ſeculo & ſexum uicerũt. Ibi pueri, qui hic annos ſuos moribus tranſcenderunt. Ibi ſenes, quos hic & ętas debiles reddidit, & uirtus operis non reliquit. Quæramus ergo fratres hæc paſcua, in quibus cum tantorum ciuium ſolennitate gaudeamus. Ipſa nos lætantium feſtiuitas inuitet. Certè ſicubi populus nundinas celebraret, ſi ad alicuius Eccleſiæ dedicationem denunciata ſolennitate concurreret, feſtinaremus omnes ſimul inueniri, intereſſe unuſquiſq; ſatageret, graui ſe damno afflictum crederet, ſi ſolennitatem communis lætitiæ non uideret. Ecce in cœleſtibus electorum ciuium lætitia agitur, uiciſſim de ſe omnes in ſuo cõuentu gratulantur: & tamen nos ab amore æternitatis tepidi, nullo deſiderio ardemus, intereſſe tantæ ſolennitati non quærimus: priuamur gaudiis, & læti ſumus. Accendamus ergo animũ fratres, recaleſcat fides in id quod credidit, inardeſcant ad ſuperna noſtra deſideria, & ſic amare, iam ire eſt. Ab internæ ſolennitatis gaudio nulla nos aduerſitas reuocet: quia & ſi quis ad locum propoſitum ire deſiderat, eius deſiderium quęlibet uiæ aſperitas non immutat. Nulla nos proſperitas blandiens ſeducat, quia ſtultus uiator eſt, qui in itinere amœna prata conſpiciens, obliuiſcitur ire quò tendebat. Toto ergo deſiderio ad ſupernam patriam animus anhelet, nihil in hoc mundo appetat, quod conſtat quia citius relinquat: ut ſi cœleſtis paſtoris ueraciter oues ſumus, quia in uiæ delectatione non figimur, æternis paſcuis in peruentione ſatiemur, pręſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorũ, Amẽ.

EODEM DIE, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

EGo (inquit) ſum bonus paſtor.] Audite hoc paſtores, & a me uno paſtore boni
Bonus paſtor. paſtores eſſe diſcite. Bonus.n. paſtor eſt, qui animam ſuam dat pro ouibus ſuis. Hæc eſt definitio boni paſtoris, hoc ego feci, hoc & uos facite, ſi neceſſe fuerit. Maiorem.n. dilectionem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. [Mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cuius non ſunt oues propriæ, uidet lupum uenientem, & dimittit oues, & fugit.] Bonus paſtor fuit Iacob, bonus paſtor & Moyſes, bonus paſtor erat & Dauid, qui pro tuendis ouibus urſis & leonibus (quãuis puer eſſet adhuc) ſe obiicere non timebat. Nam & leonem & urſum ipſe interfecit, ſicut ad Saul loquens ipſe teſtatur.
1. Reg. 17. Illi .n. urſi, & illi leones, uitia & malignos ſpiritus, hæreticos & ſchiſmaticos ſignificabant, contra quos nunc
Vrſi & leones, hæretici. Eccleſiæ paſtores pugnant & dimicant. Non erat ille mercenarius, qui dimiſſis ouibus fugeret, & luporum impetus formidaret. Ille igitur bonus paſtor, hunc paſtorem optimum ſignificabat, qui modò in hoc Euangelio loquitur, dicens, [Ego ſum paſtor bonus.] Vis uidere etiam ipſum Dauid boni paſtoris definitionẽ, quæ hic deſcribitur, adimpleſſe? Cum.n. angelus in
2. Reg. 24. populum deſæuiſſet, & euaginato gladio multos interfeciſſet, morti ſeipſum obiiciens, clamauit, dicens. Ego ſum qui peccaui, ego iniquè egi, iſti q̃ oues ſunt, quid fecerunt? Vertatur obſecro manus tua cõtra me, & contra domum patris mei. Dicat itaque noſter Dauid, (filius autem illius Dauid, ſed fortior, quàm ille Dauid) Ego ſum paſtor bonus. Quod autem paſtorẽ ſe Dominus dicit, dignatio eſt, non promotio, inclinatio eſt, non dignitatis alicuius aliqua ſublimatio. Sed non dedignetur ſe paſtorem dicere, qui paſtoris officium, iniurias, & labores non eſt dedignatus ſubirẽ.
Eſ. 40. Ipſe.n. eſt, de quo propheta ait, Sicut paſtor gregem ſuum paſcet, & in brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu ſuo leuabit, fœtas ipſe portabit. Cui autem nõ uideatur iniurioſum eſſe, ut agnos & oues fœtas & ſordidas in ſinum congreget, & ſuper humeros portet? Tales tamen erant oues Chriſti, tales prius erant omnes Chriſtiani, quos ipſe ſuo ſanguine lauit, & aquis baptiſmatis mundauit, & propriis humeris ad paſcua reportauit. Sed dicat idem propheta, qualis ſecundum diuinitatem ſit, qui ſecundum humanitatem tantum humiliare ſe uoluit. Quis (inquit) menſus eſt
Ibid. pugillo aquas, aut cœlos palmo ponderauit. Quis appendit tribus digitis molem terræ, & librauit in pondere montes, & colles in ſtatera? Ipſe, inquit, qui paſtoris iniurias ſuſtinuit, ipſe eſt qui cœlum & terram fabricauit, ipſe eſt qui pugillo metitur aquas, qui pluuiæ guttas & ſtellarum numerum nouit, ipſe eſt, qui uirtute omnipotentis Trinitatis, quaſi trium digitorum operatione, librauit in pondere montes & colles in ſtatera. Ipſe in medio firmamenti terram ſtabiliuit, quæ ſuis librata ponderibus, cum

nullum

nullum habeat fundamentum, nuſquam tamen cadere poteſt. *Sap. 11* Deniq; ipſe eſt, qui in pondere, & numero, & menſura omnia feciſſe legitur. *Omnia in pondere, numero, & menſura.* Per certum.n.pondus, & certum numerum, certamq; menſuram omnia feciſſe legitur. Certum.n.pondus, & certum numerũ, certamq; menſuram omnibus poſuit, ultra quæ extendere ſe nulla ualet creatura. Tot igitur erũt homines, quot ipſe diſpoſuit: eius ponderis grauitatem, & fortitudinem eius uirtutis, ſapientiæ, honoris, dignitatis quantitatem & menſuram unuſquiſq; habebit, quã *Iob 28.* ipſe ante tempora habere diſpoſuit. Ideò.n.& uentis pondus dediſſe legitur, quia angelicis poteſtatibus & iuſtorum animabus grauitatem eam & fortitudinem tribuit, quam ſuperbiæ leuitas a proprio ſtatu mouere non poſſet. Hanc autem grauitatem & hoc pondus ille non habuit, qui ſuperbiæ leuitate eleuatus dixit: In *Eſ. 14.* cœlum aſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſoliũ meũ. *Eſther 13.* In uoluntate igitur tua Domine uniuerſa ſunt poſita, & non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere uoluntati. Sequitur. [Mercenarius autem & qui non eſt paſtor, cuius non ſunt oues propriæ, uidet lupum uenientem, & di*Mercenarius quis.*mittit oues, & fugit.] Mercenarius.n.eſt ille epiſcopus qui in paſcendis & regendis ouibus ſola temporalia & tranſitoria quærit: qui non amore cœleſtis patriæ, ſed pro lucro & mercede temporalium rerum, oues dominicas paſcit. Et iſte quidem apud Deum paſtor nõ eſt, etſi ab hominibus paſtor dicatur. Hic autem non habet oues proprias, ſed mercede conductas. Si.n.eius propriæ eſſent, diligeret ut proprias, & ſe pro eis periculis obiicere non dubitaret. Sed uidet lupum uenientem, uidet diabolum eiusq; ſatellites imminentes (ſa*Satellites diaboli.*tellites nanq; diaboli, hæretici & ſchiſmatici ſunt, omneſq; deceptores) & dimittit oues, & fugit. Dimittit utiq; non auxiliando, ueritatem non prædicando, conſtantiam & patientiam non admonendo, & hæreſi nõ *Ezech. 13.* reſiſtendo. Vnde per Ezechielem a Domino dicitur: Non aſcendiſtis ex aduerſo, neq; oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis in prælio in die Domini. Omnia.n. hæc uerba murus quidem ſunt, quibus ab hæreticis oues Eccleſiæ defendũtur. His lupus pellitur his uincitur & fugatur. [Mercenarius autem fugit quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ouibus.] Non.n.fugeret, ſi mercenarius non eſſet: non fugeret, ſi pro amore & charitate, & non pro mercede *1. Io. 4.* ſeruiret. perfecta.n.charitas foras mittit timorem. Et ideò quidem fugit, quia non pertinet ad eum de ouibus. [Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ.] Nouit.n.Dominus, qui ſunt eius. *2. Ti. 2* Cognoſcere aũt Dei, diligere eſt. Vnde & quibuſdam *Matt. 25.* in iudicio dicturus eſt: Amen dico uobis, neſcio uos, alioquin, qui omnia ſcit, quomodò ignorare aliquid poteſt? Quod igitur ait: [Et cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ:] tale eſt, ac ſi diceret, Diligo meas, & diligor a meis. Sed quomodò cognoſco? Vis audire quomodò? [Sicut nouit me pater, & ego cognoſco patrem.] Sic, inquit, cognoſco, i. diligo meas, & diligor a meis, ſicut diligo patrem. Vnde & in ſequentibus ait, *Ioã. 15* Sicut dilexit me pater, & ego dilexi uos. Itemq;, Non *Ioã. 17* pro his rogo tãtum, ſed pro eis, qui credituri ſunt per uerbum illorum in me, ut omnes unum ſint, ſicut & tu pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint. [Et animam meam pono pro ouibus meis.] Niſi .n. eas dilexiſſet, animã pro eis non poſuiſſet. [Et alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, uocem meam audient, & fiet unum ouile, & unus paſtor.] Hoc eſt.n. quod Apoſtolus ait, Ipſe *Eph. 2.* eſt pax noſtra, qui fecit utrunq; unum. Iunxit.n. duos parietes, unum ex circunciſione, & alterum ex præputio uenientem. Iudæis loquebatur Dominus, quibus ſe Gentiles iungere promittebat, ut ex duobus populis una domus ædificaretur, & una Eccleſia conſtrueretur. Facta eſt igitur pax inter Iudæos & Gẽtiles, unũ eſt ouile, unus eſt paſtor, unam legem tenent, unum Deũ adorant, & unius paſtoris uocem ſequuntur. Hos autem duos ouium greges, hos duos Eccleſiæ parietes, Moyſes quoq; ſignificauit, qui ex decem cortinis (iubentẽ Domino) tabernaculum fieri præcepit. Erãt *Exod. 36.* autem quinque cortinæ in pariete uno, anſulis hiacynthinis ſibi mutuò coniunctæ. Erant autem & aliæ quinque in pariete altero, ſimili modo ſibi mutuò conſortes. Quinq; uerò & quinq;, i. duo parietes aureis circulis ſibi inuicem iungebantur, ex quibus uidelicet duobus parietibus unum tabernaculum conſtruebatur. Omnes autem cortinæ opere plumario cõtextæ erãt, pulchraq; uarietate diſtinctæ. Hæc autem quid ſignificent, in Exodo expoſuimus.

DOMINICA TERTIA, poſt Paſcha, in Epiſtolam Concio exegetica.

RVrſus ex principis Apoſtolorum priori Epiſtola lectio depromitur, plena optimis inſtitutionibus, in qua ſanè perſpicuè uidere licet, quam longè diſtent pſeudoprophetæ a ueris doctoribus, tũ etiam quemadmodum nos uiuere conueniat, dum ſumus in hoc mundo. Pſeudoprophetæ pleriq; omnes ſua mendacia, quia ueritate & ratione non poſſunt, dolis & armis, concitãdiſq; ſeditionibus tueri ac promoueri ſolent, cum è diuerſo qui uera docent, modis omnibus ſtudeant paci, concordiæ, atque unitati Eccleſiaſticæ, quæ ſalua eſſe nõ poteſt, niſi ſubditi pareant Magiſtratibus, & pro ſe quiſque ſuum faciat officium, ad quæ nos hodierna lectio uerbis Apoſtolorum principe dignis, & quidem amãtiſſimè hortatur. [Obſecro uos tanquam aduenas & peregrinos, abſtinere uos a carnalibus deſideriis, quæ militant aduerſus animã.] Poſt illud primorum hominum peccatum, omne humanum genus è paradiſo in hoc exiliũ *Aduenæ ſumus & peregrini.* detruſum eſt, ubi ſumus aduenæ & peregrini. Sed multò maxima hominum pars exilium ſibi uertit in paradiſum, & degunt in hoc mundo, tanquam perenniter huius lucis uſura fruituri. Hoc quidẽ efficit malignus dæmon, uaſta quadam caligine offuſa interioris hominis oculis, ut non uideat ubinam ſit, ſed in ſumma miſeria haud ſecus atq; in uera beatitudine, in ſummis periculis, haud aliter atque in præcipua ſecuritate uerſetur. Itaq; D. Petrus Eccleſiæ paſtor tales amãter admodum obſecrat, ut meminerint ſe eſſe aduenas & peregrinos in hac uita, & eò minus terrenis rebus dediti ſint, quò magis agnoſcunt ſe patriam habere in cœlis. Eius rei præclariſſima exẽpla habemus in beatiſſimis patriarchis Abrahamo, Iſaac, & Iacob, de quibus in Epiſtola ad Hebræos ſic ſcribit Apoſtolus, Fide Abra*Heb. 11*ham demoratus eſt in terra repromiſſionis tanquam in aliena, in caſulis habitando cum Iſaac & Iacob, cohæredibus repromiſſionis eiuſdem. Expectabat enim fundamenta habentem ciuitatem, cuius artifex & conditor Deus. Et paulò infrà, Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed a longe ea aſpicientes & ſalutantes, & confitentes quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram. Qui enim hæc dicunt, ſignificant ſe patriam inquirere. Si ſic affecti fuere illi patres longè ante legem ueterem, quibus adhuc tot ſeculis expectanda erat cœle-

ſtis patriæ beatitudo, quanta magis nos debemus in
hac uita tanquam aduenæ & peregrni degere, qui iam
per Chriſtum habemus patefactum in cœlos aditum,
Luc. 9. & ſcriptis Apoſtolicis atq; Euangelicis iubemur mun
Lu. 13 dum hunc contẽnere, & ferre poſt Dñm crucem no-
ſtram, atq; per anguſtam portam & arctam uiã ingre-
di? Et rectè quidem hoc loco Beda ait, inter electos &
reprobos in hac uita hoc diſtare ſolere, ꝙ electi pere-
grini nunc & exules patriã expectãt in futuro, tantoq;
minus in præſenti gaudiis delectantur caducis quanto
futura ſine fine gaudia ſe ſperãt accipere, & in æternũ
regnare cum Chriſto: at uerò reprobi hic habent pa-
triam, cuius ſolum uitæ deſideriis norunt inhiare.
Ideoque poſt hanc uitam in exilium relegabuntur per
petuum, ubi cunctis carentes uoluptatibus, ſola in
tormentis patiantur aduerſa. Hæc Beda. Carnales aũt
cupiditates, ut ait Oecumenius, militare, inquit, ad-
uerſus animam, propterea ꝙ, ut inquit etiam B. Pau-
Gal. 5. lus, caro concupiſcit aduerſus ſpiritum: quippe cùm
carnis cupiditates circa fruitionẽ & uoluptatem ſenſi
bilium rerum uerſentur, rationem noſtram & conſi-
lium conturbent, ſeruilemq; animam noſtram effi-
ciant. Hæc Oecumenius. Videat hic unuſquiſq;, quam
ex animo abſtineat a carnalibus deſideriis, quæ certè
militant aduerſus animam. Illis ergo ſtudere atq; ope
ram dare, quod tam multi etiam Chriſtiani faciunt,
quid eſt aliud, quàm planè odiſſe animam ſuam, eam-
Veri que prorſus uelle perditam? Paulus Apoſtolus certam
Chri- quandam indicaturus notam, qua Pſeudochriſtiani a
ſtiani ueris internoſcantur, Qui autem, inquit, ſunt Chriſti,
qui ſint carnem ſuam crucifixerunt cum uitiis & concupiſcen
Gal. 5. tiis. Ergo è diuerſo, qui carnis fouent uitia & concupi
ſcẽtias, nouerint ſe eſſe alienos à Chriſto. Sed quotuſ-
quiſq; hæc alicuius penſi habet? Heu uiuũt homines,
tanquam mors nulla ſequatur, Et uelut infernus fabu
la uana foret. [Conuerſationem ueſtram inter gentes
habentes bonam, ut in eo ꝙ detrectant de uobis, tan-
quam de malefactoribus, ex bonis operibus uos conſi-
derantes, glorificent Deum in die uiſitationis.] Hæc
admonitio etſi nunquam nõ, tamen tum uel maximè
fuit opportuna, immò & neceſſaria, cùm fides Chriſti
apud ethnicos primum oriri cœpit, paucosq; habere
profeſſores comparatione idololatrarum, quorum im
probæ obtrectationes nulla re alia efficacius, quam ui-
tæ innocentia & inculpatis moribus cõfutari poterãt.
Vita in Atq; eodẽ omninò remedio aduerſum hæreticos uten
culpata dũ eſt Chriſtianis catholicis. Facilè.n. impia commen
deſtruũ ta prauorum dogmatum deſtruuntur, ſi in Catholi-
tur hæ- cis appareat uitæ integritas, cum alioqui, ſicut noſtra
reſes. ætate cõpertum eſt, parum apud illos poſſit profici,
quandiu habent, quod in Catholicorum uita & mo-
ribus carpere queant. Plerunque contigit, ait Beda, ut
pagani, qui fidem Chriſtianorum uituperabant, quia
deos ſuos dereliquiſſent, poſtmodum conſiderantes
caſtam eorum cõuerſationem, & inuictum in Chriſto
animum, ceſſarẽt eis detrahere, magiſque Deum glo-
rificare ac laudare inciperent, qui bonitate ac iuſtitia
cultorũ ſuorum bonus eſſe probaretur & iuſtus. Glo-
rificent, inquit Deum, in die uiſitationis, hoc eſt, in
tempore retributionis quanta uobis ſit gloria per
Deum donanda iam nunc agnoſcant increduli, cum
uos conſtanter inter obſtãtia pericula illum ſequi per
ſpexerint. Hæc Beda. [Subiecti igiť eſtote omni huma
næ creaturę propter Dominum: ſiue regi, quaſi præcel
lenti, ſiue ducibus, tanquàm ab eo miſſis ad uindictam
malefactorum, laudem uerò bonorum.] Humanam
creaturã, inquit Oecumenius, hic magiſtratus uocat,
qui a regibus creantur: quinetiam ipſos reges, propte-
rea ꝙ ipſi quoque ab hominibus conſtituuntur. Solet
Eph. 2. .n. ſcriptura conſtitutionẽ & poſitionẽ, creaturã etiã
quandoq; appellare, ut cum inquit, Vt duos creet in
unum nouum hominem, i. ponat & conſtituat. Inquit
igitur: Subditi eſtote mundanis principibus, ac ſubdi
ti quidem propter Dñm, i. eo modo quo Dñs pręcipit.
Sed quid præcipit Dñs? Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cę *Matt.*
ſari: & quæ ſunt Dei, Deo: ut ſi quid contra Dei inſtitu *22.*
tionem mandarint, obediendũ eis non ſit. Hoc.n. pror
ſus & Dominus & eius diſcipulus pręcipit ea cauſa, ne
dicere Græci poſſint, Chriſtianiſmum uitæ ſubuerſio
nem adferre, turbationiſq; & confuſionis cauſam eſſe.
Hæc Oecumenius. Quòd uerò ait, [Ad uindictã ma
lefactorum, laudem uerò bonorũ.] Beda ſic exponit,
Non ꝙ omnes quidem reges aut duces, uel malefacto
res punire, uel laudare bonos nouerint: ſed quæ eſſe
debeat actio boni iudicis ſimpliciter narrat, hoc eſt, ut
malefactores coerceat, bene agentes remuneret. Qui
etſi iniuſtè agit ſi bonos damnet, nihilominus ad lau-
dem eorum pertinent quæ facit, ſi patienter eius im-
probitatem tolerent, & patiẽter eius ſtultitiæ reſiſtãt.
Vis (inquit) non timere poteſtatem? Bonum fac, & *Ro. 13*
habebis laudem ex illa. Non dicit, Ab illa, ſed, Ex illa,
quia etſi poteſtas humana non laudat, immò ſi etiam
perſequitur, ſi occidit gladio, ut Paulũ, ſi cruci figit, ut
Petrum, habebis ex illa laudem, dum ex eo, quod illa
male facit in te iuſtum & innoxium, tuæ uirtutis pa-
tiẽtia coronam laudis meretur, Hæc ille. [Quia ſic eſt
uoluntas Dei, ut benefacientes, obmuteſcere faciatis
imprudentiũ hominum ignorantiã.] Præclarè hoc
admonet Apoſtolus, quia reuerà nulla ſunt ad confu-
tãdos tũ hęreticos, tum ethnicos & a fide Dei alienos
arma ualidiora, quàm ſtudiũ pietatis & bonorum ope
rum, ut omni ex parte caueamus nobis quidem a pec-
cato, proximis uerò a ſcãdalo. Cũ.n. cernunt nos incul
patè uiuere, & animo ſyncero minimeq; fucato cole-
re iuſtitiam, & bonis operibus eſſe addictos, non ha-
bent quod carpant: immo plerũq; ẽt hac ratione ho-
mines perditi ad ſanitatem reducuntur, & ab errore
& ſtultitia ſua reſipiſcunt. Quòd ergo noſtro æuo tan
tos progreſſus habuere impia hæreticorũ dogmata,
inde potiſſimũ accidit, ꝙ apud Catholicos penè nulla
ſecuta eſt morũ correctio, quæ ſi ſecuta eſſet, iampridẽ
mutuis odiis & armis hæreſum architecti cum ſuis cõ
mentis interiiſſent, & miſera plebs ab illis euerſa & ſe
ducta, celerrimè ad Chriſti unicũ ouile rediiſſet. [Qua
ſi liberi, & non quaſi uelamen habentes malitiæ liber
tatem, ſed ſicut ſerui Dei.] Liberi rectè uocamur, in- *Chri-*
quit Beda, qui per baptiſma a peccatorum ſumus nexi *ſtiani*
bus abſoluti, qui a dæmoniaca ſeruitute redẽpti, qui *ut ſint*
filii Dei effecti, non tanto dono libertatis potiorẽ pec *liberi.*
candi facultatem uel licentiam accepimus: quinimò ſi
peccamus, mox libertate perdita, ſerui efficimur pec-
cati. Et quiſquis ſe ad hoc liberatũ a Domino putat, ut
libentius peccet, talis ſuam libertatem in uelamen ma
litiæ mutat. Hæc Beda. Non ſumus ad carnis, ſed ſpiri
tus libertatem uocati, & licet a multis priſcę legis one
ribus ſimus abſoluti, at nihilominus habemus a Chri
ſto nobis praſcriptam Euangelii legem, & ſumus di-
uinæ obnoxii ſeruituti, ſed ſic ſeruire, regnare eſt. Nõ
eſt libertas, ubi dominatur iniquitas: ſumma libertas
eſt, ubi Chriſto addictis ſimè ſeruitur. [Omnes ho-
norate, Fraternitatem diligite, Deum timete, Regem
honorificate.] Sunt homines omnes conditi ad imagi
nem Dei, ſunt precioſo Chriſti ſanguine redempti,
ſunt capaces beatitudinis æternæ, ubi erunt filii & hæ
redes Dei: ergo non immeritò honorandi. Apud
Malachiam prophetam legimus: Nunquid non *Mala.*
pater unus omnium noſtrũm? Nunquid non *2.*
Deus unus creauit nos? Quare ergo deſpicit unuſ-
quiſque noſtrum fratrem ſuo uiolans pactum patrum
noſtrorum? Eſt quoque diligenda fraternitas, quia
diuites

diuites & pauperes, potentes & humiles unius magni patris filij, & proinde inter nos fratres ſumus. Multum deteſtanda eſt eorum ſuperbia, qui cum honore: diuitiis aut id genus alijs præditi ſunt. proximos ſuos, præſertim inopes & humilioris conditionis deſpiciunt, & [illegible] ſi olim a Deo deſpiciendi. Debebant rebus & facultatibus ſuis miſerorum leuare inopiam, & in *Lu. 16* pauperibus atque abiectis fratribus ſuis Chriſtum Ieſum intueri & uenerari. Cogitent diuitis epulonis & Lazari mendici exempla, & egenos atque calamitoſos non ſolum non contemnant, ſed etiam ſibi ipſis anteponant, in eiſque Dominum beneficiis & puro amore proſequantur. Iam quod addit Apoſtolus, [Deum timete,] omnia in ſe totius diuinæ *Eccl. 7* legis præcepta complectitur. Qui enim timet deum, nihil negligit. Eſt autem hic accipiendus caſtus filiorum timor, non ille ſeruilis, quem rectè Cicero uocat, non diuturni magiſtrum officii. Qui ſic timet Deum, puta, caſtè & purè, ut decet filios ingenuos, is ob Dei uoluntatem etiam Reges & magiſtratus honore afficit, & ex animo eos obſeruat ac ueneratur. [Serui, ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis.] Sic & *Eph. 6* Apoſtolus Paulus, Serui, inquit, obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis ueſtri, ſicut Chriſto: non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſerui Chriſti, facientes uoluntatem Dei ex animo: cum bona uoluntate ſeruientes Domino, & non hominibus, ſcientes quod unuſquiſq; quod fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, ſiue ſeruus, ſiue liber. Itaque in dominis ſuis contemplari debent ſerui Chriſtum, atque ita fiet, ut facilius præſtare queant, quod hic ait Petrus Apoſtolus, ut ſubditi ſint & morigeri non ſolum bonis & modeſtis atque humanis dominis, ſed etiam dyſcolis, difficilibus & moroſis, quos cauſa amoris Chriſti comodè & placidè ferent, & ſua fide, diligentia, alacritate, obediendi promptitudine commodos & tractabiles efficient. Quod autem hic ſeruis præcipitur, omnes Chriſtiani ad ſe pertinere putabunt, ut meminerint obtemperandum ſibi eſſe Eccleſiæ præpoſitis & antiſtitibus, *Prapoſitus Ecceſia.* non modò bonis & uitæ inculpatæ, ſed malis ac improbis, ſicut etiam in Euangelio Dominus ait, Super *Mat. 23.* cathędram Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſæi. Omnia ergo quæcunque dicunt uobis, facite. Pręſtet nobis Deus ſuã gratiam, qui eſt benedictus in ſecula, Amen.

DOMINICA TERTIA POST Paſcha, Ioan. 16.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Modicum, & iam uidebitis me, & iterum modicum, & uidebitis me. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

LAEta Domini & ſaluatoris noſtri promiſſa, fratres chariſsimi, læto cordis auditu percipere debemus, ſedulaque intentione perſiſtere, quatenus ad hęc pertingere mereamur. Quid eſt enim, quod merito lætius audiatur, quàm peruenire poſſe ad gaudium, quod nunquam poſsit auferri? Notandum autem, quòd tota lectionis huius Euangelicæ ſeries illis conuenit, qui eam præſentes audierunt a Domino: pars autem illius etiam nobis, qui [illegible] em & reſurrectionem Dominicam ad fidem [illegible] is, aptiſsimè congruit. Quòd ergo ait: [Modicum, & iam non uidebitis me: & iterum modicum & uidebitis me, quia uado ad patrem,] ad illos ſpecialiter pertinet, qui eius diſcipulatui prædicantis in carne adhærere, & poſt triſtitiam paſsionis uiſa reſurrectione & aſcenſione eius lætificari meruerunt. Nam quia hæc illa, qua tradebatur, nocte locutus eſt, modicum erat, id eſt, eiuſdem noctis & diei ſequentis tempus, uſque ad horam, qua illum non uidere inciperent. Tentus enim nocte illa a Iudæis, & in craſtinum crucifixus, cum ſerò factum eſſet, depoſitus eſt de cruce, & inter ſepta ſepulchri ab humanis ſecluſus obtutibus. Et iterum modicum erat, uſque dum illum uiderent. Reſurrexit enim a mortuis die tertia, & apparuit *Act. 1.* eis in multis argumentis per dies quadraginta. Quare autem modicum eſſet ut non uiderent eum, & iterum modicum ut uiderent eum, annectit cauſam, dicens: [Quia uado ad patrem.] Ac ſi aperte dicat: Ideo poſt modicum a ueſtris aſpectibus in monumenti clauſtris abſcondor, & iterum poſt modicum deſtructo mortis imperio, uobis intuendus appareo, quia tempus eſt, ut expleta diſpenſatione aſſumptæ mortalitatis, cum reſurrectionis triumpho iam reuertar ad patrẽ. Poteſt & aliter intelligi quòd ait, Modicum & iam non uidebitis me, & iterum modicũ, & uidebitis me. Modicum quippe tempus futurum erat quo eum non uiderent, illud ſcilicet triduum, quo erat quieturus in monumento: & iterum modicum erat futurum quo uiderent eum, illi uidelicet dies quadraginta, in quibus eis poſt paſsionem ſuam ſæpius uſque ad tempus aſcenſionis apparuit. Quod autem ſubiunxit, Quia uado ad patrem, iuxta hunc ſenſum ad illud ſpecialiter reſpicit quod præmiſit, Et iterum modicum, & uidebitis me. Ac ſi apertè diceret: Propterea me reſuſcitatum a mortuis modico tẽpore uidebitis, quia nõ ſemper in terra corporaliter mãſurus, ſed per humanitatẽ quam aſſumpſi, iam ſum aſcẽſurus in cœlum. Hæc quidem uerba Domini, ut diximus, illis ſpecialiter, qui eius reſurrectionem uidere potuerunt, conueniunt. Quod uero illis quærentibus exponẽdo ſubiungit, [Amen amen dico uobis, quia plorabitis & flebitis uos. mundus autem gaudebit, uos autem contriſtabimini: ſed triſtitia ueſtra uertetur in gaudium,] & ipſorum & totius Eccleſiæ ſtatui congruit. Plorabant quippe & flebant amatores Chriſti, cum illum comprehendi ab hoſtibus, ligari, ad concilium duci, damnari, flagellari, deriſui haberi, ad ultimum crucifigi, lanceari, & ſepeliri uiderent. Gaudebant mundi *Mundus mũdi amatores.* amatores (quos ob infimas cogitationes mundum uocat Dominus) quum morte turpiſsima condemnarẽt illum, qui grauis erat eis etiam ad uidendum. Contri- *Sap. 2.* ſtabantur diſcipuli poſito in morte Domino: ſed agnita eius reſurrectione, triſtitia illorum uerſa eſt in gaudium: uiſa aſcenſionis potentia, iam maiori gaudio ſubleuati, laudabant & benedicebant Dominum, *Lu. 24* Lucas teſtatur. Sed & cũctis fidelibus hic Domini ſermo conuenit, qui per lachrymas preſſuraſque præſentes ad gaudia æterna peruenire contendunt. Qui me- *Pij hic lugent.* ritò in præſenti plorant, flent, & triſtes ſunt, quia necdum ualent uidere quẽ diligunt: quia quandiu ſunt in corpore, peregrinari ſe a ſua patria & regno cognoſcũt, quia per labores & certamina ad coronã ſibi perueniẽdum eſſe non dubitãt. Quorũ triſtitia uertetur in gaudium, quum finito agone uitæ huius, brauium uitæ perennis accipiunt. De quo dicitur in Pſalmis: *Pſ. 125.* Qui ſeminant in lachrymis, in gaudio metent. Flentibus autem & contriſtatis fidelibus, mundus gaudet: *Impij hic lætãtur.* quia iure in præſentibus qualecunque gaudium habent, qui alterius uitæ uel nulla eſſe gaudia ſperant, uel ſe ad hæc pertingere poſſe deſperant. Quod tamen ſpecialiter de perſecutoribus fidei Chriſtianæ poteſt intelligi, quia cruciatis occiſiſque martyribus, ad

tempus

tempus ſe præualuiſſe gaudebant, ſed nō poſt multum illis in occulto coronatis, ipſi pœnas perfidiæ ſuæ ſimul & homicidiæ ſubibant æternas. Quibus diuina *Eſ. 65.* increpatione rectè dicitur per prophetam: Ecce ſerui mei lætabuntur, uos autem confundemini: ecce ſerui mei exultabunt in lætitia, uos autem clamabitis præ dolore cordis ueſtri, & præ contritione ſpiritus ululabitis. Sequitur. [Mulier cum parit, triſtitiam habet: *Mulier ſancta Eccleſia.* quia uenit hora eius.] Mulierē dicit ſanctā Eccleſiam, uidelicet propter fœcunditatem bonorum operum, & quia ſpiritales Deo filios gignere nunquam non deſinit. de qua & alibi dicit: Simile eſt regnum cœlorum *Lu. 13* fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatat[illegible], donec fermentaretur totum. Mulier quippe fermentum accepit, cū Eccleſia uim ſupernæ dilectionis & fidei, Domino largiente, conſecuta eſt. Abſcondit hoc in farinæ ſatatria, donec fermentaretur totum, cum Aſiæ, Europæ & Aphricæ partibus uerbum uitæ miniſtrauit, donec omnes terrarum termini, regni cœleſtis amore flagrarēt. Ad huius mulieris membra ſe pertinere ſignabat, qui recedentibus quibuſ*Gal. 4.*dam a caſtitate fidei, triſtis aiebat: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in uobis. Ad huius ſe membra pertinere teſtâtur, qui cœleſtibus de ſideriis accenſi, in conditoris ſui laude proclamant: A *Eſ. 26.* timore tuo Domine concepimus & parturiuimus, & peperimus ſpiritum. Hæc mulier cum parit, triſtitiam habet, quia uenit hora eius. [Cùm autem pepererit puerum, iam nō meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum.] Quia nimirum ſancta Eccleſia quandiu in mundum ſpiritualium uirtutum profectibus inſiſtit, nunquam mundi tentationibus exerceri deſiſtit. At quum deuicto laborum cèrtamine ad palmam peruenerit, iam non meminit preſſuræ præcedentis, propter gaudium perceptæ retribu*Rom. 8*tionis. Non ſunt enim condignæ paſsiones huius temporis ad ſuperuenturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Nō meminit, inquit, preſſuræ propter gaudiū, quia natus eſt homo in mūdū. Sicut enim mulier nato in hūc mūdū homine lætatur, ita Eccleſia nato in uitā futuram fidelium populo, digna exultatione repletur, prò qua eius natiuitate multum laborans & gemis in præſenti, quaſi parturiens dolet. Nec nouum debet cui quam uideri, ſi natus dicatur, qui ex hac uita migrauerit. Quomodò enim conſuetè naſci dicitur, cùm quis de utero matris procedens, hanc in lucem egreditur, ita etiam rectiſsimè poteſt natus appellari, qui ſolutus a uinculis carnis, ad lucem ſublimatur æternam. *Cur martyrū obitū natales & natalitia dicamus.* Vnde mos obtinuit eccleſiaſticus, ut dies beatorum martyrum ſiue confeſſorum Chriſti, quibus de ſeculo tranſierunt, natales uocitemus, eorumq́ue ſolennia non luctuoſa funebria, ſed natalitia dicātur. Sequitur Dominus, exponens ipſe paradigma, quod de muliere propoſuit. [Et uos igitur nunc quidem triſtitiam habetis, iterū autē uidebo uos & gaudebit cor neſtrum, & gaudiū ueſtrū nemo tollet a uobis.] Quod de ipſis quidē diſcipulis facilè intelligitur, quia triſtitiā habuerunt paſſo ac ſepulto Domino, ſed peracta reſurrectionis gloria, gauiſi ſunt uiſo Domino. Et gaudiū illorum nemo tulit ab eis, quia etſi poſtmodum perſecutiones pro Chriſti nomine ac tormenta paſsi ſunt, ſpe tamen reſurrectionis & uiſionis illius accenſi, libenter aduerſa quæque ferebant, imo omne gaudium exiſtimabāt, *Iac. 1.* cum in tentationes uarias inciderent. Denique cæſi a *Act. 5.* principibus ſacerdotum, ut ſcriptum eſt, ibant gaudentes a cōſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Gaudium eorum nemo tulit ab eis, quia talia patiendo pro Chriſto, meruerunt regnare ſine fine cum Chriſto. Sed & omnis Eccleſia per huius uitæ labores & anguſtias ad æterna cœleſtium tendit præmia gaudiorum, atteſtante Apoſtolo, Quia per multas tribulationes oportet nos *Act. 14* introire in regnum Dei. Quod autem ait, Iterum uidebo uos, & gaudebit cor ueſtrum. Videbo uos, dicit, eripiam uos aduerſariis, coronabo uos uictores, me uos decertantes ſemper uidiſſe probabo. Quādo enim non *Matt. ulti.* uideret ſuos, maximè preſſuris circundatos, cum quibus ſeipſe omnibus diebus, ſeculi manere promiſit? Sed morientibus inter tormenta fidelibus, arbitrabantur eos tortores diuino carere præſidio, dicentes, Vbi eſt Deus eorum? Vnde quidam ex his circumſeptus *Pſ. 113* ærumnis aiebat, Vide Dn̄e afflictionem meam, quo *Thr. 1* niam erectus eſt inimicus meus. Quod eſt apertè dicere, Quoniam inimicus inſequens ceruicem ſuperbiæ contra tuos humiles attollit, tuo nos auxilio conditor noſter omnipotēs ſubleua, te uictis repulſis hoſtibus, noſtros ſemper agones uidiſſe, tibi hos placuiſſe comproba. Videt itaque electos poſt triſtitiā Dominus, cum eorum patientiam, damnato impugnatore, remunerat. Poteſt etiam intelligi quod ait, Iterum autem uidebo uos, quaſi diceret, Iterū uobis uidendus apparebo, quo modo dixit Abrahæ, Nunc cognoui quod ti*Ge. 21.*meas Dominum, pro eo ut diceret, Nunc cognoſcere homines feci, quòd timeas Deum, qui hactenus neſciebant, quod apud me ſemper habui certum. Si ergo, fra*Ro. 12.*tres chariſsimi, ſalubri nunc triſtitia afficimur, ſi iuxta hortamenta Apoſtoli ſpe gaudentes, in tribulatione exiſtimus patientes, ſi noſtra errata corrigimus, ſi miſerias proximorum debita lamentatione deflemus, uidebit nos iterum Dominus, id eſt, uidendum ſe nobis oſtendet in futuro, qui quondam nos uidere, fidei ſuæ nobis agnitionem largiendo dignatus e[illegible] idebit ut coronet, qui quondam uidit ut uocaret. Videbit & gaudebit cor ueſtrum, & gaudium ueſtrum nemo tollet a uobis, quia hæc eſt uera & unica [illegible] es[illegible]ū, qui ſecundum Deum contriſtantur, de perpetua eius uiſione ga[illegible]dere. Quam profecto mercedem promiſit *Matt. 25.* ipſe ſublimiter, cum ait. Beati mūdo corde, [illegible] ipſi Deum uidebunt. Quàm deſiderabat a[illegible]en[illegible] propheta, cum dicebat, Sitiuit anima mea ad De[illegible]uiuum, quando ueniam & apparebo ante faciem [illegible]? *Pſ. 41.* Quam ſe Apoſtolus cum ſui ſimilibus accepturum eſſe gratulatur, qui certaminum ſuorum conſci[illegible] confidenter proteſtatur, dicens, Videmus nunc per ſpecu*1. Cor. 13.*lum & in ænigmate, tunc autē facie ad faciem. Quam nos quoque & fideliter quærere, & ueraciter apprehēdere donet ipſe certantium auxiliator, & remunerator uincentium, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EODEM DIE, HOMILIA Euſebii Emeſeni.

Modicum, & iam non uidebitis me, & iterum modicum, & uidebitis me, & cæt. Ioan. 16.

MOdico enim tempore in ſepulchro Dominus iacuit, quo eū diſcipuli uidere non *Act. 1* potuerunt. Et iterum modico tempore poſt reſurrectionem eum uiderunt, [illegible] (ut Lucas ait) per dies quadraginta apparuit eis, loquens de regno Dei. Et hoc eſt quod [illegible], [Modicum, & iam non uidebitis me, & iterum mod[illegible]cum, & uidebitis me.] Sed quare modicùm? [Quia ad patrē uado.] Si enim ad patrem non iuiſſet, non [illegible] odico, ſed multo tempore eum uidiſſent. Hoc autem [illegible] diſcipuli non intelligentes, dicebant, [Quid eſt hoc, quod

quod dicit nobis, Modicum, & non uidebitis me, &
iterum modicum, & uidebitis me, & quia uadn ad pa-
trem? Quid eſt, quod dicit, Modicum? Neſcimus quid
loqoitur.] Sciebant enim diſcipuli, quòd ad patrem
Ioã. 16 Dominus iret, quia iam multoties hoc eis nunciaue-
rat. Vnde & modò ſuperius ait: Vado ad eum qui mi-
ſit me, & nemo ex uobis interrogat me, Quò uadis?
Et ideo nemo me interrogat modò, Quò uadis, quo-
niam certiſsimè ſcitis, quia ad patrem uado. Hoc igi-
tur ſolum erat, quod Apoſtoli intelligere non pote-
rant, & hoc ſolum diſcere cupiebant, quid aliud mo-
dicum ſignificaret, quo eum & uiderent & non uide-
rent. [Cognouit autem quia uolebant eum interro-
gare. & dixit eis: De hoc quæritis inter uos, quia dixi,
Modicum, & nõ uidebitis me: & iterũ modicum, & ui-
debitis me. Amen amen dico uobis, quia plorabitis &
flebitis uos, mundus autem gaudebit: uos autem con-
triſtabimini, ſed triſtitia uertetur in gaudium.] Hæc
eſt igitur expoſitio, ſed obſcura: & tale eſt, ac ſi dice-
ret, Modo quidem non intelligitis, quid ſignificet, Mo
dicum, & non uidebitis me, ſed me poſt modicum
mortuo & ſepulto, ueſtriſque ab oculis ſublato, quan-
do pro morte mea plorabitis & flebitis, quando &
mundi amatores, ſcribæ uidelicet & phariſæi de mea
morte gaudebunt, tunc utique intelligetis, quid ſigni
ficet, Modicum, & nõ uidebitis me. Intelligetis etiam,
quid ſignificet illud quod ſequitur. Et iterum modi-
cum, & uidebitis me, quando me die tertia reſurgen-
te, triſtitia ueſtra uertetur in gaudium. Gauiſi ſunt
Ioã. 20 enim diſcipuli uiſo Domino. Vnde & Pſalmiſta, Ad ue
Eſ. 29. ſperum, inquit, demorabitur fletus, & ad matutinum
lætitia. [Mulier cùm parit, triſtitiam habet, quia uenit
hora eius: cum autem peperit puerum, iam non memi
nit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in
mundo. Et uos quidem nunc triſtitiam habetis.] Sic,
inquit, fiet uobis, ſicut fit mulieri prægnanti & partu
rienti, quæ quidẽ cũ parit, triſtitiã habet, quia mortis
horã timet adueniſſe, ſed tãta lætitia ſequit poſt partũ,
ut totius illius triſtitiæ & preſſuræ nõ recordetur, pro
pter pueri natiuitatem. Sic igitur & Apoſtoli quando
pariebant, quando prædicabant & baptizabant, quan-
do per fidem adoptionis filios generabant, tunc qui-
dem triſtitiam habebant, quia moriendo pariebant.
Gal. 4. Pariebant utique, ut Apoſtolos ait, Filioli mei, quos
1. Co. 4. iterum parturio, donec Chriſtus formetur in uobis.
Itemque, Nam & ſi multos pædagogos habeatis, ſed
non multos patres, in Chriſtu Ieſu per Euangeliũ ego
uos genui. Hoc autem ſignificabat Rachel, quæ pa
Ge. 35. riendo mortua eſt. Vnde & filium moriens uocauit Be
Partus oont, id eſt, filium doloris mei. Pariebant igitur Apo-
Apoſto ſtoli in dolore, quia propter hunc talem partum occi-
lorum. debantur, & cruciabantur, multos dolores multaſque
anguſtias patiebantur. Beatus iſte partus, quo tanta ſo
boles tam nobilium filiorum ubique gentium germi-
nauit. De hac quoque muliere prægnante & parien
te Ioannes Apoſtolus in Apocalypſi loquitur, di-
Apo. 12 cens: Et ſignũ magnum apparuit in cœlo, mulier ami
cta ſole, & luna ſub pedibus eius, & in capite eius coro
na ſtellarum duodecim, & in utero habens cruciaba-
Eccle- tur ut pariat. Hæc enim mulier, Eccleſia eſt, quæ ſolis
ſia, mu pulchritudine & ſplendore circũamicta, multos ſuæ
lier a- claritatis lumine ad ſeſe & poſt ſeſe attrahit amato-
micta res. Sole nãque ueſtitur, quatenus ſoli iuſtitiæ placeat.
ſole. Induite, inquit Apoſtolus, nouum hominem, qui ſe-
cundum Deum creatus eſt. Eſt & luna ſub pedibus
Eph. 4 eius. Luna enim propter defectionem, ſiniquę mutabi-
Lu. 10 litatem, mundum iſtum ſignificat. Vnde quia Ieri-
cho interpretatur luna, homo ille qui de Hieruſalem
ueniebat, in Iericho deſcendiſſe a Domino narratur.
Habet igitur Eccleſia lunam ſub pedibus, quoniam
cuncta terrena & tranſitoria, & mutabilia deſpiciens
& pro nihilo ducens, ſola cœleſtia concupiſcit. Coro-
nam uero in capite portat, duodecim ſtellis quaſi duo
decim margaritis ornatam. Hęc enim corona, Apoſto
lorum duodenus numerus intelligitur. Iſti enim ui-
cerunt, iſti Eccleſiam coronauerunt, iſti primi milites
in capite poſiti quaſi ſtellæ in Eccleſia fulgent. Et in
utero habẽs cruciabatur ut pariat. Multos enim in ute
ro habet, multos quotidie filios parit Eccleſia, non ta
mẽ ſine cruciatu quodã atque dolore. Vnde & in hoc
Euangelio Dominus ait, Mulier cum parit, triſtitiã ha
bet, quia uenit hora eius. Et Apoſtolus, Filioli mei, Gal. 4.
quos iterum parturio, donec Chriſtus formetur in uo
bis. Maiores tamen in perſequutionis tempore pa-
riendo Eccleſia cruciatus patiebatur. Ideo enim ſancti
occidebantur, quoniam parere cupientes, ad baptiſ-
mum alios inuitabat. Ibi enim parit Eccleſia, ibi legiti In ba-
mos filios generat. Et uiſum eſt aliud ſignum in cœlo, ptiſmo
& ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & partus
corona decem, & in capitibus ſuis ſeptem diademata, Eccle-
& cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum cœ- ſia.
li, & miſit eas in terram. Draco iſte magnus & rufus, Draco.
diabolus eſt, qui in ſpecie ſerpẽtis primum hominem diabo-
decepit. Et nunc quidem propter ſanguinem marty lus.
rum quem fundere non ceſſat, rufus apparet. Hic au-
tem ſeptem capita habere perhibetur, ſeptem uideli-
cet peccata principalia, quæ de matre ſuperbia exor-
ta ſunt, ex quibus quaſi principiis omnia alia uitia
oriuntur. Hæc autem ſunt, Vana gloria, inuidia, ira, 7. Pec-
triſtitia, auaritia, ingluuies, luxuria. Decem uero cor- cata ca
noa, omnia alia uitia ſunt, quæ ab his capitibus deri- pitalia.
uantur. Quæ quoniam multa ſunt, eum numerum po
nere uoluit, in quo omnes numeri continentur. Non
enim progreditur numerus ultra decem, ſed ipſe
in ſe reuolutus, omnes alios numeros complet. Coro-
Quid igitur cornua decem, niſi cornua multa? Habet na, dia
autem in capitibus ſuis ſeptem diademata, quia pro boli fla-
uno quoque uitio ſuam portat coronam. Quoties gitia.
enim per inuidiam uincit, toties per inuidiã coronatur. 7. Hæ-
Sic & aliis. Poſſunt autem ſeptem capita, ſeptem hære reſiar-
ſiarchæ, & decem cornua, decem reges intelligi, qui chæ.
in tempore Antichriſti, non ſolum falſis prædicationi
bus, uerum etiam tyrannica poteſtate ſanctam Eccle-
ſiam affligent. Et cauda eius trahebat tertiam partem
ſtellarum cœli, & miſit eas in terram. Quid enim per
caudam, niſi eius deceptionem intelligimus? Cau-
da igitur eius, id eſt, ipſius calliditatis & hæreticæ
prauitatis deceptio, tertiam partem ſtellarum cœli,
multos uidelicet qui in Eccleſia fulgere uidebantur,
trahebat, & miſit eos in terram, ut non iam cœle-
ſtia, ſed ſola terrena & tranſitoria diligerent. De hac
autem tertia parte iam ſæpiſsimè dictum eſt, quæ
quoniam neque in prælatorum, neque in ſubiecto-
rum numero continetur, hæreticos & falſos Chri-
ſtianos eam ſignificare diximus. Et draco ſtetit ante
mulierem quæ paritura erat, ut cum peperiſſet, de-
uoraret filium eius. Et peperit filium maſculum, qui
recturus erat omnes gentes in uirga ferrea. Et raptus
eſt filius eius ad Deum, & ad thronum eius. Et mulier
fugit in ſolitudinem, ubi habet locum paratũ a Deo,
ut ibi paſcant illam diebus mille ducentis ſexagin-
ta. Semper enim Eccleſiæ filiis diabolus inſidiatur.
Non enim magnoperè de aliis curam habet. Sunt
enim eſcæ eius electæ. Et, ſecundum illud prophe Haba-
ticum, fiduciam habet, ut influat Iordanis in os cuch 1.
eius. Neminem enim ita perſequitur, quem ad- Iob 40.
modum Eccleſiæ filios, & aqua baptiſmatis regenera
tos. Hoc eſt enim, quod dicit. Vt cum peperiſſet,
deuoraret filium eius. Quod autem ait, Et peperit fi-
lium maſculum, ſingularem pro plurali poſuit: Nul-
lum

Eccleſia non niſi maſculos parit. lum filium niſi maſculum parit Eccleſia. Nã & ſi multas filias habeat, ſolæ illius ſunt, quæ non mollitiem muliebrem, ſed uirile & maſculinum robur obtinere nituntur. Nam neque maſculi propter ſexum, ſed propter fortitudinem & conſtantiam filii eius eſſe dicuntur. Tales autem in uirga ferrea gentes regunt, tales uitia & malignos ſpiritus ſuperant, tales imperio forti & inſuperabili Dei populum per rectam uiam incedere docent. Et raptus eſt filius ad Deum & thronum eius. Quotidiè nanque Eccleſiæ filii ad Deum rapiuntur, quotidiè ad thronum eius ab angelis deferuntur, atque ab ipſius faucibus deuorare cupientis, ſæpiſſimè prædæ ſubtracta gaudens & trimphans cœlos aſcẽdit. *Fugere in ſolitudinẽ.* Mulier autem in ſolitudine fugit, quoties malorum uitans conſortia, ad mentis ſecretum, ad Dei contemplationem ſancta Eccleſia ſeſe confert. Vnde & ſcriptum eſt: Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitu- *Pſ. 54.* dine. Ibique locum habet a Deo paratum. Sed quomodò paratum? Vis audire, quomodò? Vt ibi paſcant illam diebus mille ducentis ſexaginta. Sed qui ſunt, qui *Cibus Eccleſia.* eam paſcunt, niſi ſacra uolumina ſcripturarum? Lege Eſaiam, & ipſe te paſcet. Lege & alios prophetas, & ibi paſcua inuenies, nullis deliciis cõparanda. De quibus *Pſ. 22.* dicitur, Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco paſcuæ ibi me collocauit. Per dies autem mille ducẽtos ſexaginta, omne tempus in quo Antichriſtus re- *Dan. 7* gnabit, intelligimus. Regnabit enim, ſicut ſcriptum *Apoc. 12.* eſt, per tempus & tempora, & dimidium temporis, i. per tres annos & dimidium, in quibus ſancta Eccleſia, uerbi Dei pane nutrita, nullatenus ab eo ſuperari poterit. Sequitur: [Iterum autem uidebo uos, & gaudebit cor ueſtrum, & gaudiũ ueſtrum nemo tollet a uobis.] Quando enim eos non uideat, qui ſemper & ubique omnia uidet? De illa igitur uiſione dicit, qua æterna eſt & finem non habet, quæ ſemper in gaudio eſt, cuius lætitia & beatitudo offerri non poteſt. Vnde & ait: Et gaudium ueſtrum nemo tollet a uobis.

DOMINICA QVARTA, POST Paſcha, in Epiſtolam Concio exegetica.

HAc die ex D. Iacobi Epiſtola nobis lectio recitatur. Fuerunt noſtro ſeculo hæretici, qui eam tanti Apoſtoli Epiſtolam è ſanctarum catalogo ſcripturarum reiicere, & ſtramineam appellare non dubitarint. Vſque eo progreditur cœca & impia humanæ arrogantiæ uæſania, ut in ipſas quoque ſcripturas diuinas, blaſphemias uomere non dubitet. Atqui uero ſanctiſſimi & eruditiſſimi Patres Hieronymus, Auguſtinus, & cæt. crebra ex hac Epiſtola teſtimonia proferunt, & Catholica Chriſti Eccleſia inter Canonicas noui teſtamenti ſcripturas non poſtremum illi locum ſemper tribuit. Hodierna lectio breuis eſt uerbis, ſed uberes habet ſalutaris doctrinæ ſententias, ipſam agè audiamus: [Omne da- *Error Pelagianus.* tum optimum, & omne donum perfectum, deſurſum eſt, deſcendens a patre luminum.] Fuerunt olim hæretici Pelagiani, qui dicerẽt noſtris uiribus poſſe nos iu- *Hi libri attribuũtur Proſpero Aquitanico.* ſtos effici: à Deo enim habere nos, quòd homines ſimus: a nobiſipſis uerò, quòd iuſti ſumus. Illos plane confutat his paucis uerbis per Apoſtolum ſuum ſpiritus ſanctus. Nam D. Ambroſius lib. 1. de Vocatione gentium, cap. 9. dicit Iacobum Apoſtolum hac oratione docere, omnis boni Deum eſſe authorem, cuius dona nec incerta ſunt, nec mutabilia, ſed ex æterna uolũtate uenientia. Beda hunc locum interpretãs, ait Apoſtolum oſtendere, quicquid boni agimus, hoc Deo donante nos percepiſſe. Vnde & eum patrem, inquit, luminum appellat, quem authorem nouit ſpiritalium chariſmatum. Hæc Beda. Itaque quicquid in nobis boni eſt, id totum ex Deo ad nos promanauit. Quid enim *1. Co. 4.* habes, ait Paulus Apoſtolus, quod non accepiſti? Inde eſt ergo etiam meritũ bonorum operum noſtrorum, quia Deo operante fiunt per nos. Hic iam neceſſe eſt & omnem in nobis ſuperbiæ tumorem prorſus comprimi, dum uidemus quicquid boni habemus, non noſtrum id eſſe, ſed Dei: & ingẽtem quoque erga Deum exiſtere gratitudinem, qui tot nos beneficiis affecerit. Omnia naturæ, omnia gratiæ, omnia gloriæ dona a Deo ad nos proficiſcuntur. Amemus ergo eum & illi perpetim gratias agamus, & ut ſua in nobis dona conſeruet & augeat obnixè rogemus. Gratitudinem enim exigit tam profuſa benignitas: ingratitudo fontem benignitatis prorſus obturat. [Apud quem non eſt trãſmutatio, nec uiciſſitudinis obumbratio.] Ipſa mutabilitas, inquit D. Gregorius, umbra eſt, quæ quaſi ob- *Li. 12. ca. 17. Moralium.* ſcuraret lucem, ſi hanc per aliquas uiciſſitudines permutaret. Sed quia in Deo mutabilitas non uenit, nulla eius lumen umbra uiciſſitudinis intercidit. Hæc Gregorius. Eſt enim natura Dei incommutabilis, qui ſemper idemipſe eſt: & cum ſupplicia in reos conſtituit, & cũ beneficiis afficit pios, unus atq; idẽ eſt, in ſeipſo immotus & trãquillus perſeuerans, [Volũtariè. n. genuit nos uerbo ueritatis.] Per uerbum enim, id eſt, Filium ſuum fecit omnia: per idem quoque uerbum, cum iam perditi eſſemus, regenarauit nos, donans nobis in baptiſmo omnia peccata. Et quidẽ utrunque puta quod creatione nos genuit, redemptione regenerauit, ſuæ uolũtatis fecit liberali bonitate, nõ uel noſtris meritis, uel ulla neceſſitate adactus. [Vt ſimus initiũ aliquod creaturæ eius.] Ne in eo quod ait, Genuit, hoc nos fieri putaremus, inquit Beda, quod ipſe eſt, ideò principatum quendam in creatura nobis hac adoptione conceſſum oſtendit. Hos etenim uerſiculos quidam ita tranſtulit: Volens genuit nos uerbo ueritatis, ut ſimus primitiæ creaturarum eius, id eſt, ut cæteris, quas *Ex. 23* cernimus, creaturis ſimus meliores. Primitias nanque *Deut. 26.* frugum uel animantium Domino conſecrari lex præcipit: primitias autem auri & argenti ad opus taberna- *Ex. 35* culi iuſſit conferri, id eſt, optima quæque in metallis. Hæc Beda, cui Oecumenius conſentanea ſcribit, dicẽs Deum nos procreaſſe, ut eſſemus primitiæ, id eſt, primi atque honoratiſſimi inter creaturas eius. Creaturas aũt, hic uiſibiles tantũ res creatas uocat. Hæc Oecumenius. [Scitis fratres mei dilectiſſimi.] Ea quæ dixi, arbitror uobis eſſe nota atq; perſpecta, tanquã ex lege eruditis atq; bene inſtitutis. [Si aũt oĩs homo uelox ad audiendũ,] haud dubiè uerbũ Dei, de quo ſcriptura diuina loquẽs, Nõ in ſolo, inquit, pane uiuit homo, ſed in *Deu. 8* omni uerbo, quod procedit de ore Dei. Qui ergo uult uiuere, auidè debet ſumere animæ cibum, id eſt, cupidè audire uerbum Dei: quod maxime pertinet ad uulgares & indoctos homines, qui debẽt ſtudioſè auſcultare ſacras conciones, ut nouerint quid in tota uiuendi ratione aut amplecti, aut reſpuere debeant. Talia enim debent pro concione diligenter inculcari, omiſſis illis, quæ tantum ad ingenii & eruditionis faſtuoſam oſtentationem, aut ad oblectandos inutiliter auditores faciunt. Porrò uelocitas hæc, quam hic exigit Apoſtolus, non ad ſimplicem, ut ait Oecumenius, au- *Auditio uerbi Dei operoſa* ditionem refertur, ſed ad operoſam auditionem, cum ſimul atque audiuit aliquis, ad ea quæ imperata ſunt, aggredienda incitatur. Intelligit enim de eo, qui ſtudioſè ita iis quæ dicuntur aures adhibet, ut ad opere ea implenda promptum ſe præſtet. Hæc Oecumenius. [Tardus autem ad loquendum.] Certe ſi nihil aliud,

uel

uel unica illa Chriſti æterni iudicis ſententia ab incautа locutione abſterrere nos poteſt, qua ait: De omni *Matt. 12.* uerbo otioſo, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicii. In uniuerſum autem, inquit Baſilius Magnus in Regulis breuioribus, Interrogatione 23. *Verbũ otioſum quod ſit.* omne uerbum, quod ad propoſitum in Domino uſum nõ facit, otioſum eſt: & adeò magnum eſt huiuſmodi uerbi periculum, ut licet genere ipſo de numero bonorum ſit quod dicatur, tamen niſi ad ædificationem fidei dirigatur, nequaquàm propterea quòd bonum ſit, liber ſit à periculo qui illud locutus ſit, quippe qui uidelicet ex eo, quod ad ædificationem illud non accommodauerit, contriſtaſſe noſcitur Spiritum ſanctum Dei. Hoc enim apertè docuit Apoſtolus, *Eph. 4* cum dixit, Omnis ſermo malus ex ore ueſtro non procedat, ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Et ſubiecit illud: Nolite contriſtare Spiritũ ſanctũ Dei, in quo ſignati eſtis. Quàm autem pernitioſa res ſit contriſtaſſe ſpiritũ ſanctum, de hoc uero qui opus eſt ut dicatur? Hæc Baſilius. Vidiſti hominem uelocem ad loquendum, ait ſapientiſſimus Salomon, *Prou. 29.* ſtultitia magis ſperanda eſt, quã illius correctio. [Et tardus ad irã.] Ne ſis uelox ad iraſcendũ, *Eccl. 7* ait idem Salomon: quia ira in ſinu ſtulti requieſcit. Et alibi, *Prou. 15.* Vir iracũdus prouocat rixas, & qui ad indignandũ facilis eſt, erit ad peccãdum procliuior. Nõ aũt ira uelocitate iræ uetat hic Apoſtolus, ut Beda inquit, ut huius tarditatem approbet, ſed hoc potius admonet, ut & hora perturbationis ac litium ne nobis ira ſubrepat caueamus, aut ſi fortè ſubrepſerit, intra oris ſepta eius cohibeamus impetum, & exacta hora diſcriminis, liberius eam ad integrum a noſtro corde per tempus expurgemus. Vel certè tardos ad irã nos eſſe præcipit, ut non quaslibet ob cauſas ſerenitatem noſtri uultus in auſteritatem uertamus, ſed certa exiſtente ratione. Verbi gratia: Si aliter corrigi proximos, maximè qui nobis ſunt comiſsi, non poſſe cernamus, ſeueritatem erga eos uerbi, uel etiã iudicii diſtrictioris exhibeamus, manente tamen, quantùm natura humana patitur, ſtatu mentis noſtræ ſereno. Hæc Beda. Porrò *Pſal. 4.* Oecumenius hunc locum interpretans, illam prophetæ ſententiam citat, Iraſcimini, & nolite peccare, id eſt, ut ipſe exponit, Ne iraſcentes ſtatim furorem, qui ab ira ſuggeritur, effundatis, ac deinde addit, Nam & in loquẽdo tarditas, & in iraſcendo lentitudo efficit, ut ad rectum & oportunum opus cunctando reducamur, atque ex conſideratione, quæ per moram fit, concitatus animi impetus uel omninò reſoluatur, uel ſicut res poſtulat, cohibeatur ac moderetur, & præcipuè iræ, quæ cum inconſideratè effertur, e iuſtitia Dei nos exturbat. Ita Oecumenius. Eſt ſanè cuiuis in id diligenter incumbendum, præſertim cholerico, ut iræ ferueſcentis impetus compeſcere, & animo ſuo moderari diſcat, ne dum uult improbæ huic perturbationi uel commotioni obſequi, Deum ipſum a ſe penitus expellat. Nil iracundia peius, inquit Chryſoſtomus, *Hom. 29. ad populũ Antiochenũ.* nil ira intempeſtiuius. Itaque uos hortor, ut omnia faciatis, ut hanc feram cohibeatis. Acutum eſt ira uitium, acutum & efficax animas noſtras furari. Propterea paſsim oportet ei aditum obſtruere, abſurdum enim eſt, feras quidem manſuefacere poſſe, animam uero noſtram inſoleſcentem deſpicere. Ignis eſt uehemens ira, omnia deuorans. nam & corpus perdit, & animam corrumpit, & reddit inſuauem, & uiſu quoque turpiſsimum. Quòd ſi furoris tempore poſſet iraſcens ſibimetipſi notus fieri, non alia foret opus admonitione. Nihil enim iraſcentis deformius aſpectu. Ebrietas quædam eſt ira, immo uerò difficilior ebrietate, & dæmone miſerabilior, ſed ſi modeſtè agere meditemur, optimam philoſophiæ uiam inueniemns. Hæc Chryſoſtomus. [Ira.n.uiri, iuſtitiam Dei non operatur.] Non habitat Spiritus ſanctus, ait idem Chryſoſtomus Homil. 30. ad populum Antiochenum, ubi ſutor, maledictus iracundus. Nihil ſani poteſt emanare, unde procedit ira. Sicut.n. in maris tempeſtate multus tumultus, clamor magnus, nec ibi quis Philoſophãdi tẽpus habet, ita nec in ira. Hæc ille. Si iuſtitia eſt habitus in anima noſtra, inquit in hunc locum Oecumenius, qui quod unicuique conuenit, pro dignitate diſtribuit, ira autẽ, ut ſcriptura inquit, prudentes etiam ipſos perdit, qui fieri poteſt, ut quæ *Prou. 15.* nimia perturbatione mentem obtenebrando prudente, etiam perdit, uirtutem illam conſtituat, quæ iuſto cum iudicio unicuique diſtribuit quod ſuum eſt? Vult igitur, ut dupliciter tarditatem exerceamus, & in loquendo uidelicet, & iraſcendo, quippe cum facere cunctatio ſoleat, ut ab incitatione atque impetu abſtineamus. Hæc Oecumenius. [Propter quod abiicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ, in manſuetudine ſuſcipite inſitũ uerbũ, quod põt ſaluare animas ueſtras.] Prius & corpus & mentem, ait Beda, a uitiis iubet expurgare, ut digni exiſtere poſsint, qui uerbum ſalutis percipiant. Qui enim non declinat prius a malo, non poteſt facere bonum. Omnem quippe immunditiam, & carnis & animæ nuncupat, malitia aũt propriè ad interioris hominis prauitatẽ reſpicit. Suſcipite, inquit, inſitum uerbum, id eſt, uerbum quod ueſtris cordibus prædicando imponimus uos diſcendo ſuſcipite. Hæc Beda. Vult ergo Apoſtolus, ut uitiis propudiatis, tranquillo ac ſereno pectore audiamus uerbũ Euangelii, & in intimos animi receſſus illud admittamus, ut non ſatis ſit audiuiſſe, ſed ẽt illi conuenienter uiuere conemur. Inſeritur enim illud nobis, dum prædicando inſtillatur, ſed non poteſt ſaluare animas noſtras, niſi cum amore & deſiderio ſuſcipiatur, & in opus conferatur. Non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. *Rom. 2* Quamobrem Dominus Ieſus, cum ſermonem illum prolixum in monte habuiſſet, & multa præclarè docuiſſet, ita tandem concluſit, Omnis ergo qui *Mat. 7* audit uerba mea hæc, & facit ea, aſsimulabitur uiro ſapienti, qui ædificauit domum ſuam ſuper petram, & deſcendit pluuia, & uenerunt flumina, & flauerunt uenti, & irrnerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat ſuper petram. Et omnis qui audit uerba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit uiro ſtulto, qui ædificauit domum ſuam ſuper arenam, & deſcendit pluuia, & uenerunt flumina, & flauerunt uenti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna. Itaque & hoc loco Iacobus Apoſtolus in manſuetudine uerbum Euangelii ſuſcipiendum docens, pectus exigit a uitiorum perturbatione expurgatum, trãquillum, ſerenũ. In pace enim factus eſt locus *Pſ. 75.* Dei, & non niſi in pacis ſtudioſo pectore habitat. Poſſunt autem uerbum Dei audire etiam impii, ſed illud in manſuetudine non ſuſcipiunt, dum inſtar maris feruent, quod quieſcere non poteſt. *Eſ. 57.* Vnde etiam rectè eodem loco Propheta ſubiungit, Non eſt pax impiis, *Ibidem* dicit Dominus. Sic ergo audiendum eſt Euangelium, ut eius præcepta & inſtitutiones, quæ militant contra uitia & prauas cupiditates noſtras, in operis exercitiũ ueniant, & ita paulatim ad id perfectionis & ſanctitatis pertingamus, ut in moribus noſtris & tota uiuendi ratione intus & foris reluceat Euangelium & doctrina Chriſti, & ita proculdubio inde uitam & ſalutem hauriemus. Porrò ſcienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi, *Iac 4.* & melius erat non cognoſcere uiam iuſtitiæ, *2.pe.2.* quam diſcimus ex uerbo Euangelii, quam poſt agnitionem retro conuerti a ſancto mandato. Nam qui eiuſmodi ſunt, iis contingit illud ueri prouerbii,

Canis

Canis reuerſus ad ſuum uomitum:&, Sus lota in uolu
Pro.16 tabro luti. Quòd a nobis prohibeat Chriſtus Ieſus,
Deus ac Dominus noſter, qoi cum Patre & ſpiritu ſan
cto uiuit & reguat io ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA QVARTA POST Paſcha. Ioan. 16.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſui s, Vado ad eum qui me miſit, & nemo ex uobis interrogat me, Quò uadis? Et reliqua. Homilia venerabilis Beda preſbyteri.

SIcut ex lectiooe euangelica fratres audiui
mus, Dominus & redemptor noſter im-
minente ſuæ paſsionis articulo, diſcipu-
lis & gloriam aſcenſionis, qua ipſe poſt
mortem & reſurrectioné etat clarifican-
dus, & aduentum ſpiritus ſancti, quo illi erãt illuſtran
di, patefecit: quatenus inſtante hora paſsionis eiuſ-
dem, minùs pro illius morte dolerent, quem poſt mot
tem ad cœlos ſubleuandum non dubitarent: minus de
ſua deſolatione trepidarent, quos, abeunte licet Do-
mino, ſpiritus ſancti gratia conſolandos eſſe ſperarẽt.
[Vado, inquit, ad eũ q miſit me, & nemo ex uobis ioter
rogat me, Quò uadis?] Ac ſi apertè dicat, Reuertor
aſcendendo ad eum, qui me incaroari conſtituit, &
tanta tamque manifeſta erit eiuſdem aſcenſionis clari
tas, ot nemini ueſtrum opus ſit interrogare quò ua-
dam, uidentibus cunctis, quia ad cœlos pergam. Benè
autem, quũ de aſcẽſione ſua dixiſſet, Vado ad eum qui
me miſit, addidit: Et nemo ex uobis interrogat me,
Quò uadis? Superius naoque cum de ſua paſsione pro
Ioã.13 teſtaretur, dicens: Quò ego uado, uos non poteſtis ue-
nire, interrogauit eum Petrus, & ait, Domine, quò ua
dis? reſponſumque eſt ei, Quo ego uado, nõ potes me
modò ſequi, ſequeris autem poſteà, quia nimirum paſ
ſionis mortisque eius myſterium necdum intelligere,
necdum poterant imitari, maieſtatem uerò aſcenſio-
nis ſtatim ut niderunt, cognouerunt, totisque animi
uotis, ot ſequi mererentur, optabant. [Sed quia hæc lo
cutus ſum uobis, triſtitia impleuit cor ueſtrum.] Scie-
bat Dominus ipſe, quid hæc ſua uerba io diſcipulorũ
cordibus agerent, quia uidelicet triſtitiam magis de
abſceſſu quo eos desereret, quã de aſcenſu quo patrem
peteret lætitiam generarent. Vnde benignè cõſolando
ſubiuoxit, [Sed ego ueritatem dico uobis, expedit uo-
bis ut ego uadam.] Expedit uobis, ut forma ſerui
ueſtris ſubtrahatur aſpectibus, quatenus amor diuini-
tatis arctius ueſtris figatur in mentibus. Expedit ut oo
tam uobis formam cœlo inferam, quatenus maiori
per hoc deſiderio illuc ſuſpiretis, ſicque ſuſpenſis ad ſu
perna cordibus ueſtris, ad accipienda iam ſpiritus ſao-
cti dona capaces fiatis. [Si enim oon abiero, paracletus
Ioã.20 nõ ueniet ad uos, ſi autem abiero, mittã eum ad uos.]
Non quia non poterat ipſe in terra poſitus dare ſpiri-
tũ diſcipulis, hæc loquitur, (cum apertè legatur, quia
poſt reſurrectionem apparens eis, inſufflauit & dixit
eis, Accipite ſpiritum ſanctum) ſed quia ipſo in terra
poſito, & corporaliter conuerſante cum eis, non uale-
bant illi erigere mentem ad ſitienda munera gratiæ
cœleſtis. Aſcendente autem ipſo ad cœlos, & ipſi pari
ter omne deſiderium ſuũ illò transferebãt, iuxta hoc
Mat.6 quod alibi audierunt, Vbi eſt theſaurus tuus, ibi & cor
tuum erit. Ideoque capaces ſpiritus iam facti erant,
Lu.24. non ultrà de morte eius contriſtati, ſed de promiſsio-
nis eius muoere lætati, Luca atteſtante, qui ait, Et fa-
ctum eſt dum benediceret illis, receſsit ab eis, & fere-
batur in cœlum. Et ipſi adorantes, regreſsi ſunt in Hie
roſalem cum gaudio magno, & erant ſemper in tem-
plo, laudantes, & benedicentes Dominum. Patet au-
tem, nec laborioſa expoſitione indiget, cur eundem
ſpiritum paracletum, id eſt, conſolatorem cognomi-
net, quia nimirum corda diſcipulorum, quæ receſtus *Spiritus ſanctus cur dictus paracletus.*
ipſius mœſta reddidiſſet, huius cooſolaretur & recrea
ret aduentus. Sed & ſingulis quibuſque fidelium uel
de peccati perpetratione mœrentibus, uel communi
ſeculi huius afflictiooe laborantibus, dum ſpem ueniç
& miſericordiæ cœleſtis ioſpirat, profectò ab angore
triſtitiæ mentem eorum illuſtrando ſubleuat. Quia
uerò ſpiritus idem meoti quam replet, non ſolum uim
diuinæ charitatis infundit interius, uerum etiam car-
nali timore depulſo, ad increpandam prauitatem ma-
lorum foris fiduciam præſtat, rectè ſubditur, [Et cum
uenerit ille, arguet mundũ de peccato, & de iuſtitia, &
de iudicio.] Claret nanque, quòd ipſe Dei filios Domi
nus noſter Ieſus Chriſtus, cum eſſet io mundo, argue
bat mundum, id eſt, ſectatores mundi de peccato ſuæ
incredulitatis, arguebat de iuſtitia, quia uidelicet iu-
ſtitiam fidelium nollent imitari, arguebat de iudicio,
quare uidelicet diabolum, qui iam iudicatus ac con-
demnatus erat, ſequerentur. Sed non ſine cauſa ſpiri-
tum, cum uenerit, hoc idem dicit acturum, quia profe
ctò per hoius inſpirationem corroborandus erat ani-
mus diſcipulorum, ne mundum, qui contra ſe freme-
bat, arguere timerent. Exponẽs ergo ſententiam ſoam
Dominus, adiunxit, [De peccato quidem, quia nõ cre-
diderunt io me.] Peccatum incredulitatis qoaſi ſpecia
le, poſuit, quia ſicut fides origo eſt uirtutum, ita ſoli-
damentum eſt uitiorum iocredulitate perſiſtere, Do- *Ioã.3.*
mino terribiliter atteſtaote, qui ait, Qui autem nõ cre *Haba.*
dit, iam iudicatus eſt, quia non credit in nomine uni-
geniti filii Dei. At contra, Iuſtus ex fide uiuit. [De iuſti *2.*
tia uerò, quia ad patrem uado, & iam non uidebitis *Iuſtitia diſcipulorum Chriſti*
me.] Iuſtitia diſcpulorum Chriſti erat, quòd Domi-
num, quem oerum hominem cernebant, uerum quo-
que filium Dei eſſe crediderunt, & quem ſibi corpora
liter ablatum nouerant, certo ſemper amore colebaot. *Iuſtitia fideliũ.*
Iuſtitia cæterorum fidelium, id eſt, eorum qui Domi-
num in carne non uiderunt, hæc eſt, quòd eum quem
corporali ioruitu nunquam uiderunt, Deum & homi-
nem uerum corde credunt ac diligunt. De qua profe-
ctò iuſtitia fidei arguontur infideles, cur ipſi uidelicet
cum ſimiliter uerbum uitæ audirent, crederet ad iu-
ſtitiam. Neque enim nequitia malorom ex ſua ſolum
tortitudine, uerum etiam ex comparatione rectorum,
quàm ſit damnanda, monſtratur. Hinc enim ſcri-
ptum eſt, Probata autem uirtus corripit inſipientes. *Sap. 1.*
Arguit ergo mũdum ſpiritus ſanctos de peccato ſuo.
quia noo crediderit in Chriſtum, arguit & de iuſtitia
credentium, quia exemplum eorum ſe noluerit, qui
hunc ad patrem aſcendiſſe, neque ultra corporali-
ter in terris conuerſaturum eſſe ſciebant, nec tamen
ab eius dilectione poterant ulla ratione ſeparari. Hoc
eſt, quod ait, Quia ad patrem uado, & iam non uidebi
tis me. Non uidebitis me poſtquam aſceodero, qua-
lem nunc uidere ſoletis, carne mortali & corruptibili
circundatum, ſed in maieſtate ad iudicium uenientem,
& peracto iudicio, in maiori gloria ſaoctis apparẽtem.
Sequitur, [De iudicio autem, quia princeps mundi hu *Princeps mũdi, diabolus.*
ius iudicatus eſt.] principem mundi diabolum dicit,
quia principatur eis, qui ordine peruerſo mundum
potius quam mundi conditorem diligunt. Qui iudica
tus eſt a Domino, qui ait, Videbam ſatanam ſicut ful-
gur de cœlo cadentem. Iudicatus eſt ab eo, cum & ip- *Lu. 10*
ſe demonia eiiceret, & diſcipulis daret poteſtatem cal *Ibidem*
candi ſuper omnem uirtutem inimici. Arguitur a ita-
que

quæ mundus de iudicio, quo diabolus eſt iudicatus, quando homines ne Dei uoluntati reſiſtere præſumant, exemplo damnati propter ſuperbiam terrentur archangeli. Arguit mundum ſpiritus ſanctus de iudicio, quo princeps mundi iudicatus eſt, cum loquens in ſpiritu ſancto Iudas Apoſtolus, ad corrigendam hominum prauorum nequitiam, pœnam ſuperbientium commemorat angelorum, dicens, Angelos uero, qui non ſeruauerunt ſuum principatum, ſed reliquerunt ſuum domicilium, in iudicium magni Dei uinculis æternis ſub caligenæ reſeruauit. Sequit:[Adhuc multa habeo uobis dicere, ſed non poteſtis portare modò. Cum autem uenerit ille ſpiritus ueritatis, docebit uos omnem ueritatem.] Certū eſt quidem, quia ueniente deſuper, ſpiritu, Apoſtoli maioré multo ſciétiam ueritatis, quam carnales eatenus potuere, conſecuti ſunt, maiori deſiderio certaodi pro ueritate ſucceſſi ſunt. Non tamen putandum eſt, in hac uita quempiam omnem ueritatem poſſe comprehendere, cum hæc fidei noſtræ merces in alia ſit uita promiſſa, ipſa

Ioan. 17

ueritate dicente: Hæc eſt autem uita æterna, ut cognoſcant te ſolum uerum Deum, & quem miſiſti Ieſum

Ioã. 8.

Chriſtum. Et alibi ad Iudæos, Si manſeritis in uerbo meo, ueré diſcipuli mei eritis, & cognoſcetis ueritatem.

2. Cor. 12.

Vnde & apoſtolus, quia tertiū cœlū raptus, audiuit arcana uerba, quæ non licebat homini loqui: Ex

1. Cor. 13.

parte, inquit, cognoſcimus, & ex parte prophetamus. Intelligendum eſt ergo quod ait de ſpiritu, Docebit uos omnem ueritatem, quaſi diceret, Diffundet in ueſtris cordibus charitatem, cuius magiſterio intus edocti, proficiatis de uirtute in uirtutem, dignique efficiamini peruenire ad uitam, in qua uobis & æterna claritas ſummæ ueritatis, & ueræ ſublimitatis, id eſt, contemplatio ueſtri conditoris appareat. [Non enim loquetur a ſemetipſo, ſed quacunque audiet, loquetur.]

Spiritus ſanctus ut non loquatur à ſeipſo

Non loquitur ſpiritus a ſemetipſo, id eſt, ſine patris & filii cõmunione. Neque enim diuiſus ac ſeperatus eſt ſpiritus: ſed quæcunque audiet loquetur. Audiet uidelicet per unitatem ſubſtantiæ, & proprietatem ſcientiæ. Non loquitur a ſemetipſo, quia non eſt à ſemetipſo. Pater quippe ſolus de alio non eſt. Nam & filius de patre natus eſt, & ſpiritus ſanctus de patre procedit, Ab ipſo autem audiet ſpiritus ſanctus, a quo procedit, quia non eſt a ſeipſo, ſed ab illo a quo procedit. A quo eſt illi eſſentia, ab illo utique & ſcientia. Ab illo igitur audientia, quod nihil eſt aliud quam ſcientia. Quod uerò adiunxit: [Et quæ uentura ſunt, annunciabit uobis.] Cõſtat innumeros fidelium per donum ſancti ſpiritus prænouiſſe ac prædixiſſe uentura. Sed quia ſunt nonnulli, qui ſpiritus gratia pleni infirmos curant, mortuós ſuſcitant, dæmonibus imperant, multis uirtutibus coruſcant, ipſi angelicam in terris uitam gerunt, nec tamen quæ ſibi ſunt uentura, ſpiritus eiuſdem reuelatione cognoſcunt: poteſt hic Domini ſermo etiā ſic accipi: Quia ſpiritus adueniés, quæ uentura ſunt nobis annunciat, cum gaudia nobis patriæ cœleſtis ad memoriam reducit, cum feſta illa ſupernæ ciuitatis per donum nobis ſuæ adſpirationis innoteſcit. Ventura nobis annunciat, cum nos a delectatione præſentium abſtrahens, promiſſi in cœlis regni deſideriis inflammat. [Ille me clarificaficabit, quia de meo accipiet, & annunciabit uobis.]

Spiritus ſanctus ut Chriſtũ clarificarit

Spiritus clarificauit Chriſtum, quia per eum tanta charitas in cordibus diſcipulorum accenſa eſt, ut abiecto timore carnali, effectum reſurrectionis eius conſtantes prædicarent, quo tempore paſsionis pauidi fugerant. Vnde ſcriptum eſt, Et repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto, & loquebantur uerbum Dei cum fiducia. Spiritus clarificauit Chriſtum, cum impleti gratia ſpirituali doctores ſancti, tot & tanta miracula in nomine Chriſti fe-

Act. 4.

cerunt, quibus orbem totum ad fidem Chriſti conuerterunt, tot ac tanta pro Chriſti nomine paſsionum certamina pertulerunt, donec ipſa etiam ſuperborum colla perſecutorum ſuauiſsimo Chriſti iugo ſubmitterent. Spiritus clarificat Chriſtum, cum ſua nos inſpiratione ad diligendam eius uiſionem accendit, cum illum patri in diuinitate æqualé eſſe credendum, fidelium cordibus intimat. [Quia de meo, inquit, accipiet, & annunciabit uobis.] De patre accipit ſpiritus ſanctus, unde accipit & filius, quia de hac trinitate de patre natus eſt filius de patre procedit ſpiritus ſanctus. Qui autem de nullo natus ſit, de nullo procedat, pater eſt ſolus. [Omnia quæcunque habet pater, mea ſunt, propterea dixi, Quia de meo accipiet, & annunciabit uobis.] De his dixit, quæ ad ipſam patris diuinitatem pertinent, in quibus illi eſt æqualis, omnia quæ habet pater, habendo. Neque enim ſpiritus ſanctus de creatura, quæ patri eſt ſubiecta & filio, erat accepturus quod ait, De meo accipiet, ſed utique de patre, de quo procedit ſpiritus, de quo natus eſt & filius. Sed quia donante Domino, lectionem ſancti euangelii, patrum ueſtigia ſequentes, exponendo tranſcurrimus, reſtat ueſtram fraternitatem, chariſsimi, mecum pariter admonere, ut eius memoriam ſolicita ſemper intentione ſeruemus, eius ſuauitatem & deuoto pectore ſcrutemur, & caſto ſæpius ore ruminemus. Quid enim prodeſt ad audiendum Dei uerbum conuenire, & expleto auditu ad inania mox & ſecularia colloquia uel acta conuerti? Recolamus ergo, iuxta quod eadem admonet lectio, quia Dominus noſter expleta paſsione rediit ad patrem, a quo miſſus eſt, nec patrem cum ad nos ueniret, nec nos deſerens cum rediret. Illuc eius ueſtigia toto mentis niſu ſectemur, & ut illò peruenire, & illius regni ianuam mereamur intrare, perpendamus magnoperè, quibus actionum greſsibus in terris degens inceſſerit. Qui enim dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ipſe ambulauit, & ipſe ambulare. Certè *1. Ioã. 2* ipſe per agones paſsionum ad coronam peruenit gloriæ. Meritò ergo intimatur & nobis, quia per multas *Ac. 14* tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Vnde & apoſtolus Petrus, obſeſsis feruore tentationum quibuſdam fratribus, conſolans aiebat, Nolite pauere, quaſi noui aliquid uobis contingat, ſed communican- *1. Pe. 4* tes Chriſti paſsionibus gaudete, ut & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes. Reuocemus ad mentem, quia gratiam ſpiritus diſcipulis & ſe miſſurum eſſe promiſit, & miſit, & curemus omni uigilantia, ne cogitationibus illecebroſis contriſtemus ſpiritum ſanctum Dei, in quo ſignati ſumus in die redemptionis. Sic enim ſcriptum eſt, Spiritus ſanctus diſciplinæ effu- *Epheſ. 4.* giet fictum, & auferet ſe a cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu. Vnde prouidè Pſalmiſta, cum huius ſpi- *Sap. 1.* ritus accipiendi deſiderio flagraret, prius cordis mundi hoſpitiū, in quo hunc recipere poſſet, & ſic demum tanti hoſpitis ingreſſum quærebat, Cor mundum, inquit, crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in ui- *Pſ. 50.* ſceribus meis. Prius quippe cor mundum in ſe creari, ac deinde ſpiritum rectum in ſuis uiſceribus precabatur innouari, quia utique ſciebat ſpiritum rectum in corde polluto ſedem habere non poſſe. Retineamus ſedulo corde, quia idem ſpiritus arguit mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio. Caueamus ne ima quærendo, ad mundum pertineamus, quia mundus tranſibit, & cõcupiſcentia eius. Quæ ſurſum ſunt quæramus, quæ ſurſum ſunt ſapiamus, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens. Conuerſationem noſtram cum Apoſtolo habeamus in cœlis, & ne de peccato incredulitatis arguamur, exerceamus operando credimus. fides enim ſine operibus ocioſa eſt. Ne ex compara- *1 Ioã. 2* tione iuſtorum, quos imitari noluerimus, acrius iudice- *Col. 3.* mur,

mur, ſolerti animo memoremus, quod de contempto
Lu.11 ribus ſuæ gratiæ Dominus ait: Regina auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta, & condemnabit eam, quia uenit a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ecce plus quam Salomon hic. Ne cum mundi principe damnemur, reſiſtamus illi fortes in fide, & fugiet a nobis. Loquamur ueritatem in corde noſtro, nec faciamus dolum in lingua noſtra, ut ſpiritus ueritatis magis magiſque diffundendo charitatem in cordibus noſtris, ducat nos in agnitionẽ omnis ueritatis. Huius ſpiritus gratiam in cunctis actibus noſtris, chariſſimi,
Pſ.124 huius precemur auxilium. Dicamus ſinguli Domino, dicamus omnes, Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Sicque fit, ut qui apoſtolis ſuperueniẽs, ea quæ uentura erant annunciauit, noſtris quoque mẽtibus uenturę uitæ gaudia patefaciat, nos adhæc inquirenda benignus incendat, cooperante ipſo, qui hũc & pollicerĩ ſuis fidelibus & dare conſueuit, Ieſu Chriſto Domino noſtro, qui uiuit & regnat cum patre in unitate eiuſdem ſpiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EODEM DIE HOMILIA Euſebii Emeſeni.

Vado ad eum qui miſit me, et nemo ex uobis interrogat, me Quò uadis? &c. Ioan 16.

Dixerat ſuperius beatus Petrus: Domine, quò uadis? ſed iam nunc eius ſermonibus omnes edocti & inſtructi, nemo eum interrogat quò uadit, quoniam certiſsimè ſciũt, quia ad patrem uadit. Vt quid enim interrogarent quod ſciebant, & unde non dubitabant. [Sed quia hæc locutus ſum uobis, triſtitia impleuit cor ueſtrum.] Videbat enim eos contriſtatos de receſſu ſuo, quem modò audierunt & cognouerunt in ſermone ſuo. Quis enim non doloret a talẽ, tam bono, tam dulci, tanque ſuaui Domino ſeparari? [Sed ego ueritatem dico uobis, Expedit uobis ut ego uadam.] Quid enim ueritas, niſi ueritatem dicere poteſt? Dicit igitur hoc non tantum ſermonem ſuum confirmando, quantum illorum corda conſolando. [Si enim non abiero, paracletus non ueniet ad uos, ſi
Sap.1. autem abiero, mittam eum ad uos.] Quanuis enim & ibi ubique ſpiritus paracletus erat, (ſi quidem ſpiritus Domini repleuit orbem terrarum) aliter tamen uenturus erat. Sic enim ante tempora prædeſtinatum fuerat, ut priꝰ Dei filius de uirgine naſceretur, moreretur, reſurgeret, cœlos aſcenderet, & ſic tandem Spiritum ſanctum conſolandis diſcipulis mitteret, ſic erat diſpoſitum, ſic præfinitum, & aliter uenire non poterat. [Et cum uenerit, ille arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio.] Hoc autem exponit. [De peccato quidem, quia non credunt in me, de iuſtitia uerò, quia ad patrem uado, & iam non uidebitis me, de iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus eſt:] Ecce tibi appoſuit, in quibus Spiritus ſanctus mundum redarguit, de quibus ipſe quoque Dei filius eum prius redarguerat. Tale eſt
Spiritus ſanctus per apoſtolos arguit mundũ. ac ſi diceret, Ego quidem ad patrem uado, ſed ſpiritum uobis paracletum mitto, qui mea uice uos doceat, confirmet, & corroboret, qui in uobis & per uos loquatur, & per uos arguat mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio, de peccato quidem infidelitatis, quia non credunt in me, & qui nõn credũt in me, iuſtitiam non operantur, & ideo arguet eos ſpiritus ſanctus etiã de iuſtitia. Sed quare ipſe uice mea, & non ego per me ipſum? Quia ego ad patrem uado, & iam non uidebitis me. Ipſe enim hanc redargutionem facere poterat, niſi quia ſecundum carnem cœlos aſcendebat, & quia corporaliter in hoc mundo ulterius non manebat. Et non ſolum de peccato & de iuſtitia, uerum etiam de iudicio arguet mundum ſpiritus ſanctus. De quo iudicio? De illo quidem, de quo ſuperius ait, Nunc iudicium eſt mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur Ioã.12 foras. Vnde & bene hic dicitur, De iudicio quidem, quia princeps huius mũdi iã iudicatus eſt, id eſt, foras eiectus eſt. De tali nanque iudicio ait pſalmiſta, Iudica Domine iudicium meum & cauſam meam. Itemque, Iudica iudicium meum, & redime me. Quod eſt Pſ.118 iudicium mundi niſi redemptio mundi? Quod eſt iudicium mundi, niſi iudicium, in quo iudicatur, damnatur, & de cordibus fidelium eiicitur princeps mundi? De hoc igitur iudicio arguitur mundus, quia tanti beneficii ingratus, adhuc ſequitur principem mundi. Arguitur ergo mundus de peccato, quia in Chriſtum credere noluit. Arguitur & de iuſtitia, quam eo docente audiuit, & ſeruare noluit. Arguitur & de iudicio, quo princeps mundi eſt damnatus, & mundus ipſe liberatus, ſed tanti beneficij ingratus, nondum Chriſtum ſequitur ſuę ſalutis authorem, ſed potius diabolum deceptorem. Poteſt autem & ſic intelligi quod ait, Ipſe arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & iudicio. Ac ſi diceret, Ipſe arguet mundum de peccato ſuo, & de iuſtitia mea, & de iudicio ſuæ prauę electionis. De peccato quidem, quia non credunt in me. Si enim non ue- Ioã.16 niſſem & loquutus eis fuiſſem, peccatum nõ haberẽt, nunc autem excuſationem non habent de peccato. Arguet autem mundum & de iuſtitia mea, quam ego quidem tunc habebam, cum me Dei filium eſſe dice- Ioã.19 bam. Ipſi uero contra iniuſtè clamabant: Secundum legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit. Hæc autem mea iuſtitia nunc manifeſtabitur, quia ecce ego nunc ad patrem uado, & iam nõ uidebitis me. Neque enim ad eum quaſi ad patrem ire potuiſſem, ſi eius filius nõ fuiſſem. Et alij quidem omnes ibunt ad eum quaſi ad Dominũ, ſolus filius ibit ad eum quaſi ad patrem. Arguet præterea ſpiritus ſanctus mũdum de iudicio prauæ ſuæ electionis, quo uidelicet iudicio mundi principi (qui iam & damnatus & iudicatus eſt) ſeruire elegit, & me ſuæ ſalutis authorem damnauit, & reprobauit. Sequitur, [Adhuc multa habeo uobis dicere, ſed non poteſtis portare modò. Cum autem uenerit ille ſpiritus ueritatis docebit uos omnem ueritatem.] Multa (inquit) iam dixi uobis, multa habeo dicere adhuc uobis'q; ideo nõ poteſtis portare modo, quia illam tantam mei ſpiritus plenitudinem nondum uobis infundere uolo. Quare? Vt omnia ſuo tempore fiãt, ut prius cœlos aſcendam, & tunc randem effundam de ſpiritu Ioel.2. meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt. Cum autem uenerit ille ſpiritus ueritatis, qui nihil docet niſi Spiritus ueritatis. ueritatem, de quibuſcunque rebus uos docuerit, ſine alicuius falſitatis admixtione, integram & perfectam omnemque ueritatem uos docebit. Et propter hoc quidem, quia ſpiritus docet omnem ueritatem, Dominus & Saluator noſter de ſpiritu ſancto dicere uidetur, quòd omne peccatum & blaſphemia remittetur, ſpi- Matt.12. ritus autẽ blaſphemiæ non remittetur. Et quicunque peccauerit in filium hominis, dimittetur ei, qui autem peccauerit in ſpiritum ſanctum, non dimittetur ei neque in hoc ſeculo, neque in futuro. Vnum igitur peccatum eſt, & præter ipſum nullum aliud eſt, quod hominibus non dimittatur. Hoc autem eſt, ueritati credere nolle. Ideo enim pereunt Iudæi & pagani, quia Vnum peccatũ irremiſſibile. ueritati credere nolũt. Quicunque igitur eſt, qui uult ut dimittatur ei peccata ſua, credat ueritati, & ſi Chriſtianus non eſt, conuertatur ad fidem & baptizetur.

Hoc

Marc. 16. Hoc enim ueritas dicit, Quia qui non crediderit, condemnabitur. Si uerò Chriſtianus eſt, credat ueritati, recedat à peccato, pœniteat & dimittetur ei peccatum. Dicit propheta de ſpiritu ſancto: Hodiè ſi uocem eius *Pſ. 94.* audieritis, nolite obdurare corda ueſtra. Dicit & Apoſtolus per ſpiritum ſanctum: Secundum duritiam au- *Rom. 2* tem tuam & cor impœnitens theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. Hoc autem uerum eſt, & omnino uerum eſt, cui ueritati quicunque indurato corde credere noluerit, non dimittetur ei neque in hoc ſeculo, neque in futuro. Sicut autem proprium eſt filio carnem ſuſcepiſſe, & mundum à morte perpetua ſuo ſanguine liberaſſe: ita & ſpiritui ſancto propriè pertinere uidetur, ut a patre filioq; procedēs, per Apoſtolos Eccleſiæque doctores omnem uerita- *Matt. 10.* tem doceat & prædicet. Vnde & Dominus ait: Non enim uos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris ueſtri qui loquitur in uobis. Quanuis igitur in totam Trinitatem peccet, quicunque in unam de tribus perſonis peccat, tamen propriè in ſpiritum ſanctum peccare *In ſpiritū S. propriè q's peccet.* uidetur, quicunque ueritati non credens, eius doctrinæ & magiſterio contradicit. Sequitur: [Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunque audiet loquetur, & quę uentura ſunt, annunciabit uobis.] Sic enim & *Ioā. 14* de ſeipſo Dominus ait: Ego à meipſo non loquor. *Ibi.* Itemque: & ſermonem quem audiſtis non eſt meus, ſed eius qui miſit me. Quod quidem, ſicut ſuperius, tale eſt, ac ſi diceret: Ego non ſum à meipſo. Pater enim à nullo, filius a patre, ſpiritus uerò ſanctus, a patre fi- *Ioā. 3.* lioque procedit. Nō igitur loquitur a ſemetipſo, quia nō eſt a ſemetipſo, quia ſpiritus ubi uult ſpirat, ſed nō ēm a ſemetipſo, quia nō eſt a ſemetipſo, quia unū ſunt pater & filius cū ipſo. Tres igitur in uno loquūtur, quia tres unum ſunt. Dicatur ergo, [Non.n. loquetur a ſemet ipſo, ſed quæcunque audiet loquetur.] Quid eſt, [Audiet?] Neque enim intelligendum eſt, ut in illa Trinitate inuiſibili uocalis aliqua & clamoſa colloquutio fiat. In eo ergo ſe audiunt, quo idem ſciunt & uolunt. Loquetur igitur ſpiritus ſanctus, quæcunque patrem & filium uelle cognoſcet. Sicut enim uoluntas communis eſt, ſic & auditus. [Ille me clarificabit, quia de meo accipiet & annūciabit uobis.] Et hoc exponit; [Omnia quæcunque habet pater, mea ſunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet, & annunciabit uobis.] Ille me (inquit) clarificabit, id eſt, meam claritatē uobis reuelabit, & per uos multis alijs me Dei eē filiū manifeſtabit, & hoc ideo, quia de meo accipiet. Si enim ſpiritus ſanctus accipit de his quæ patris ſunt accipit utique de his quæ ſunt filii, quoniam omnia quæcunque habet pater, filij ſunt. Eſt igitur ſpiritus ſanctus, ſpiritus filij, ſiquidem eſt ſpiritus patris. Pater enim ad filium refertur, & filius ad patrem. Spiritus uero ſanctus ad patrem & ad filium. Sed ad ſpiritum ſanctum nihil refertur. Eſt.n. pater, filij pater, & filius, patris filius. Spiritus uero ſanctus, ſpiritus eſt & patris & filij. Sed neque pater, ſpiritus eſt pater, neque filius, ſancti ſpiritus filius eſt. Nihil igitur refertur ad ſpiritum ſanctum. Quoniam autem & ſpiritus ſanctus, & patris & filij ſpiritus eſt, unde habet eſſe, inde habet & ſapientem & ueracem eſſe. Quod enim eſt eſſe ei, hoc eſt ei ſapientem & ueracem eſſe, & ſimilia, eſt.n. ſpiritus ſapiētiæ & intellectus, eſt & ſpiritus omnis ueritatis. Sed hoc de patre filioque habet & accipit. Et hoc eſt, unde Dominus ait, Quia de meo accipiet, & annunciabit uobis. Hęc autem quoniā omnium trium communia ſunt, & ſubſtantialiter communia, poterat dixiſſe Dominus, ſi uoluiſſet, Quia de meo & de ſuo accipiet, & annūciabit uobis. Nam & filius quādo prędicabat, & de ſuo, & de his quæ patris & ſpiritus ſancti ſunt, accipiebat, quoniam una eſt ſapientia & ueritas omnium trium. Vnde & ipſe dicebat, Mea doctrina non eſt mea. *Ioan. 7*

DOMINICA QVINTA post Paſcha, in Epiſtolam Concio exegetica.

NOn ſine cauſa putanda eſt Eccleſia Dei, quæ magiſtrum habet ſpiritum ſanctū ita conſtituiſſe & ordinaſſe, ut Dominicis omnibus, quæ inter Paſcha & Pētecoſten occurrunt, ex Epiſtolis illis, quas Canonicas uocamus, lectiones recitentur. Ne enim perſuaſum haberēt recens ad Chriſtum cōuerſi, & baptiſmatis undis expiati, (quod olim ſolebat in Paſcha & Pentecoſte fieri) ad ſalutem ſufficere ſolam fidem, quæ opinio, teſte Auguſtino, iā Apo- *Lib. de Fide et Operibus ca. 14.* ſtolorum temporibus exorta fuit, & contra eam apoſtolicę Epiſtolæ Petri, Ioannis, Iacobi, Iudæ uel maximè ſcriptæ ſunt, ut idem docet Auguſtinus, ex ijſipſis Epiſtolis lectiones propterea his diebus dominicis depromptæ uidentur, ut nouerint recens baptizati, quēadmodum uiuere debeant, nihilq; ambigāt, ut hic ait Auguſtinus, fidem ſine operibus nihil prodeſſe. Nam & D. Petrus, inquit idem Auguſtinus, ſciens de Apo- *Ibid.* ſtoli Pauli quibuſdam ſubobſcuris ſententijs uōnullos iniquos accepiſſe occaſionem, ut tanquam ſecuri de ſalute, quæ in fide eſt, benè uiuere non curarent, commemorauit quædam ad intelligendum difficilima eſſe in Epiſtolis eius, quæ homines peruerterent, ſicut & alias ſcripturas, ad proprium ſuum interitum, cum ta- *2. Pe. 3* mē & ille Apoſtolus (Paulus) de ſalute æterna, quæ niſi benè uiuentibus nō datetur, eadem ſentiret quæ cæteri Apoſtoli. Ita Auguſtinus. Et nos igitur diligenter animum aduertamus ad lectiones iſtas, prætertim quando hodiè per importunos homines rurſum ab inferis excitata eſt peruerſiſsima opinio, ſolam fidem ad ſalutem ſufficere, qua innumera hominum millia iam perierunt, & plurimi in dies pereunt. Hodiè ex Iacobo Apoſtolo lectio profertur; [Eſtote, inquit, factores uerbi, & non auditores tantum, fallentes uoſmetip- *Iac. 1.* ſos.] Eſt quidem laudādum eorū ſtudiū, qui ſedulos ſe præbent uerbi Dei auditores, adhibent operam ut poſsint ex ſacra concione ſcire uoluntatem Dei, ſed ſi hic interim hærent, nec ultrà progrediuntur, ut quod faciendum didicerint, opere exequi nitantur, oleū & operam perdunt, & ij certè luculēter fallūt & deludūt ſemetipſos. Seruus enim qui cognouit uoluntatem domini ſui, & non fecit, plagis uapulabit multis. Si hæc *Lu. 12* ſciris, ait Dominus Ieſus, beati eritis, ſi feceritis ea. Et *Ioā. 13* Propheta regius, Miſericordia, inquit, Domini ab æ- *Pſ. 102* terno & uſque in æternū ſuper timētes eū, & iuſtitia illius in filios filiorū, his qui ſeruant teſtamentū eius, & memores ſunt mandatorum ipſius ad faciendum ea. Et id genus ſententijs ſcriptura diuina abundat, ut iā meritò hanc in curam unicuique non fallaciter Chriſtiano incumbendum ſit, primo, ut ſedulo & diligēter audiat uerbum Dei, deinde etiam illi congruenter uiuat. Qui ſecus fecerit, ſibijpſi prorſus imponit. [Quia quis auditor eſt uerbi, & nō factor, hic cōparabitur uiro cōſideranti uultū natiuitatis ſuæ in ſpeculo. Cōſiderauit.n. ſe & abijt, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit.] Qui ſe in ſpeculo contēplatur, uidere quidē pōt næuos & maculas uultus ſui, ſed ſi id faciat perfunctoriè, nullo adhibito ſtudio corrigendi & abſtergendi maculas, manet qualis antè fuit. Sic ēt qui audiūt uel legūt uerbū Dei, hauddubiè cernūt & cognoſcunt uitia ſua, ſed ſi nulla adſit cura ea emēdādi, manēt in fęcib⁹ ſuis.

Nemo igitur contentus ſit uel auſcultatione, uel lectione uerbi Dei: ſed ſi nolit grauius inde condemnari, quod faciendum omittendumúe didicit, uel ſaciat uel omittat. *Matt. 25.* Piger ſeruus, qui unum à Domino talenrum acceperat, abiens ſodit in terram, & eo nomine damnatus eſt, quia noluit ex talento operari. Ridiculum eſt, immò ſtultum & impium laborare ut ſcias quid ſcriptura diuina, id eſt, uerbum Dei faciendum præſcribat, & tamen nolle facere quod illud præſcribit, ſed ſemper permanere in uita flagitioſa, quæ illi uel maximè aduerſa eſt. [Qui autem perſpexerit in lege perfectæ libertatis, & permanſerit in ea, non adiutor obliuioſus factus, ſed factor operis, hic beatus in facto ſuo erit.] Legem perfectæ libertatis, inquit Beda, gratiam dicit Euangelij. nihil enim ad perfectum adduxit Lex. *Heb. 7* Et alibi: Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum. *Rom. 8* Et iterum: Vbi enim ſpiritus Domini, ibi libertas. Et ipſe Dominus, Si uos, inquit, filius liberauerit, uerè liberi eritis. *Ioan. 8* Hæc Beda. Qui ergo Euangelium audiunt, quod eſt lex perfectæ libertatis, & in eo permanent, non contenti illud auditu percepiſſe, quod poſſunt etiam ſceleratiſsimi & perditiſsimi nebulones, ſed illi uitam moresq; ſuos ex animo accommodant, quod meritò deberent omnes è religione Chriſtiani, ij iam beati ſunt, non ex Euangelij auſcultatione, ſed accurata & liberali executione. Sumus enim per peccatum miſerè deprauati, & nihil eſt boni in nobis ex nobiſipſis. Ex Euágelio diſcimus, quo pacto reformari debeamus: Chriſtus nobis & uerbo & exemplo iter monſtrauit, quod amplecti nos oporteat, ſi ſanari uelimus. Si qua ergo in nobis eſt cura ſempiternæ ſalutis noſtræ, obtemperemus conſiliis redemptoris noſtri, eius iuſſa promptis animis capeſſamus, parum ſit nobis didiciſſe quid in Euangelium iuſſerit, etiam factis nos morigeros declaremus. Hoc nimirum & decet & declarat probè Chriſtianos. In libertatem à Domino Ieſu uocati ſumus, eam libertatem modis omnibus tueamur: id autem ita demùm conſequemur, ſi non ſimus uerbi auditores obliuioſi, ſed factores operis: id eſt, ſi à uitijs deinceps ſerio nobis caueamus, & Euágelio dignè uiuamus. Væ autem impijs & perditis, qui Euangelii gratiam ore iactitant, & tamen eamipſam gratiam ſceleratè uiuendo contēnunt & profligāt. [Si quis aūt putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam ſed ſeducens cor ſuum, huius uana eſt religio.] Monuerat ſupra, ait Beda, uerbum Dei non ſolum audire, ſed & facere: nunc addit, quia etſi quis mandata Domini, quæ didicit, factis exercere uideſ, ſi non ēt linguā à detractionibus, mēdacijs, blaſphemijs, ſtultiloquijs, ab ipſo etiam multiloquio, cæteriſque quibus peccare ſolet, refrænauerit, fruſtrà ſe de operum iuſtitia iactat. Hæc ille. Peccatum quod per linguam admittitur inquit Magnus ille Baſilius, omnium ferè propenſiſsimum, ſed & idem multiforme. *In pſa. 33.* Iratus es? mox lingua occurrit. Concupiſcentia teneris? Habes & hic linguam ante omnia quaſi lenam & conciliatricem, quæ cooperetur peccato, quæ per ſimulationem proximis imponat. *Ligua q̃ ferax uitiorū.* Eſt tibi lingua quoque uice ſcuti ad iniquitatem, cum non ex corde loquitur, ſed ea promit, quæ ad fraudem & impoſturam faciunt. Denique quid opus commemorare, quæ per linguam peccentur? Vita noſtra referta eſt linguæ delictis, turpiloquio, urbanitate, ſtultiloquio, & quæ non conueniūt, detractione, otioſo ſermone, periurio, falſis teſtimonijs. Hæc mala omnia, & adhuc illis plura, ſunt linguæ opera. Qui uero aduerſus Dei gloriam os aperiunt, & iniquitatem in excelſum loquuntur, alióne aliquo, quàm linguæ organo impietatem ſuam perficiunt? Quoniam igitur ex tuis uerbis iuſtificaberis, & ex uerbis tuis condemnaberis, prohibe linguam tum à malo, nec uana mendacique lingua iram tibi theſaurizabis. *Matt. 12.* Hæc Baſilius. In lubrico poſita eſt lingua, & difficilè poteſt cordis tueri innocentiam, & à grauibus ſe ſeruare peccatis, qui linguæ neſcit frænum inijcere. Nec poteſt ſanè religioſus iure appellari, qui linguæ laxat habenas, quæ nobis propterea data eſt, ut ea Deum laudemus, & proximos uerbis utilibus & ſalutaribus ad Deum trahamus. *Ligua cur homini data.* Dixi, Cuſtodiam uias meas, ait regius propheta, ut non delinquam in lingua mea: idemque ſic orat Deum: Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labijs meis. *Pſ. 38. Pſ. 140* Quare hoc? Quia nouerat, quàm difficile ſit inter loquendum immunem ſe ſeruare à peccato. Quod ſi etiam ſancti uiri tam ſunt ſoliciti cuſtodes oris ſui, quàm ſoliciros eſſe oportet homines in uitia pronos? Certè procax loquacitas etiam uitioſis alioqui hominibus moleſta & inuiſa eſt in aliis: contra uerò, uerecunda & prudens taciturnitas multam apud omnes gratiam meretur.

Scimus ergo memores futuri iudicij, uitæ præſentis incredibili celeritate continenter præterfluentis breuitatem accuratè penſitemus, & ita erimus linguæ frænandæ ſtudioſi. Sapienter nos admonet Sapiens immo per illum ſpiritusſanctus, dum ait: Qui cuſtodit os ſuum & linguam ſuam, cuſtodit ab anguſtijs animam ſuam. *pro. 21* Nam qui ſuo ori non inuigilant, ſed effutiunt quicquid in buccam uenit, innumeris ſeſe peccatis obſtringunt, quæ plerunq; tamen etiam ipſi præ cordis cæcitate non aduertunt. At ubi uentum erit ad extrema, cordis oculi aperientur, & aderunt dæmones, dictaque omnia nobis procaciſsimè ob oculos reuocabunt, & in ſummas nos anguſtias adducent: quæ res pleroſque ſolent in deſperationem adducere, eos præſertim, qui iam ſalutis ſuæ incurioſi uiuunt, & frenandæ linguę nullā nauant operam. [Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem hæc eſt, Viſitare pupillos & uiduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſeculo.] Quia dixerat factorem operis, inquit Beda, beatum in facto ſuo futurum, nunc quæ facta maximè Deo placeant dicit, miſericordia ſcilicet & innocentia. Nanque in eo, quòd pupillos & uiduas in tribulatione eorum uiſitare iuſsit, cunctaquę erga proximum miſericoditer agere debeamus inſinuat. Quod quantum ualeat, ipſo iudicij tempore pandetur, ubi dicturus eſt iudex: Quandiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. *Matt. 25* Porrò in eo, quòd immaculatos nos ab hoc ſeculo cuſtodire præcipit, uniuerſa in quibus noſipſos caſtos ſeruare decet, oſtendit: in quibus ſunt ea, quæ ſupra obſeruare monuerat, ut tardi ſimus ad loquendum, & tardi ad iram. Hæc Beda. Totius Chriſtianæ religionis ſumma eſt, declinare à malo & facere bonū. *Sūma religionis Xpianæ.* Hæc duo paucis cōpræhēdit hic Iacobus apoſtolus, dū hortatur ad opera miſericordiæ, & ad linguæ refrę nationé, atq; ut immaculatos nos ſeruemus ab hoc ſeculo, id eſt, à cōcupiſcentia carnis & oculorum, uitæque ſuperbia, quibus plenus eſt mundus, & ex quibus tanquam fontibus reliqua uitia omnia promanant. Hinc ergo poſſumus probè Chriſtianos à pſeudochriſtianis internoſcere. Multi habent Chriſtum in ore, iactant Euangelij gratiam, ſe Chriſti ſanguine redemptos prædicant, ſed moribus ſuis Chriſtum ipſum & eius gratiam impugnant. Horum certè impura eſt religio & cultus Deo inuiſus. Vult Chriſtus, ut ſuis inſiſtamus ueſtigijs, ſimus humani & benigni in proximos, præſertim inopes, afflictos, ac noſtri indigos, ſeruemus nos immunes à uitijs & flagitijs, cū quibus nihil cōmercij habere

re

tè pnteſt gratia & libertas Euangelij, mundi huius
prauas cupiditates, faſtum, ambitionem ſugiamus:
Hæc qni faciunt, eos iure dixetis Chriſtianos, qui
autem planè diuerſn gradiuntur itinere, à Chriſtn alie
nos eſſe nnn dubites, quantumuis Chriſti fidem & E-
uangelium iactirent. Chriſti religio munda & im-
maculata non tam oris iactatinne, quam uitæ innocentia,
bonorum operum ſtudio, mundi huius & uo-
luptatum omnium cnntemptu declaranda eſt. Au-
Mat. 7 di ueritatem ipſam, quæ nec ſallit, nec ſallitur, Non
omnis, inquit, qui dicit mihi, Domine, Domine,
intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit uolunta-
tem patris mei, qui in cælis eſt, ipſe intrabit in re-
gnum cælorum. Multi mihi dicent in illa die, Do-
mine Domine, nónne in nomine tuo prophetaui-
mus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in no-
mine tuo uirtutes multas fecimus? Et tunc confite-
bor illis, Quia nunquam noui uos: diſcedite a me
omnes, qui operamini iniquitatem. Nihil ergo fides
prodeſt, nihil Euangelij buccinatio, nihil miracula, ſi
te interim præſtes mancipium peccati & iniquitatis.
Chriſtianam religionem iactitas? fac eluceat in ſactis
& moribus tuis: ſis miſericors & pius in miſeros, dili-
genter exerceas te in charitatis & pietatis operibus,
ſtude humilitati, manſuetudini, temperantiæ, iu-
ſtitiæ, ſobrietati, pudicitiæ & uirtutibus omnibus, &
immaculatum te cuſtodi ab hoc ſeculo, id eſt, ſeculi ui
tijs omnibus: ita demum conſtare poterit, non ua-
nam, ſed puram & immaculatam eſſe religionem
tuam, quam omnibus nobis largiatur Chriſtus Deus
ac Dominus noſter, Amen.

DOMINICA QVINTA poſt Paſcha. Ioannis XVI.

In illo tempore: Dixit Ieſus Diſcipulis ſuis, Amen amen dico uobis, ſi quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Vſque modo non petiſtis quicquam in nomine meo. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presby.

POteſt monere infirmos auditores, quo-
modo in capite lectionis huius euange-
licæ diſcipulis ſalnator promittat, Si
quid, inquiens, petieritis patrem in no-
mine, meo, dabit uobis: cum non ſolum
noſtri ſimiles, multa quæ patrem in Chriſti nomine
uidentur petere, non accipiãt, uerumetiã ipſe Apoſto
2. Cor. 12. lus Paulus tertiò Dominum rogauerit, ut à ſe angelus
ſatanæ, a quo tribulabatur, abſcederet, nec impetrare
potuerit. Sed huius motio quæſtionis, antiqua iam
patrum explanatione reſerata eſt, qui ueraciter intelle
xerunt, illos ſolummodo in nomine ſaluatoris petere,
In Ieſu nõie q petãt. qui ea, quæ ad ſalutem perpetuam pertinent, petunt:
ideoque Apoſtolum nõ in nomine ſaluatoris petiſſe,
ut tentatione careret, quam ob cauſam humilitatis ac
ceperat: quia ſi hac caruiſſet, ſaluus eſſe non poſſet, ip
ſo affirmante, cum ait: Et ne magnitudo reuelationũ
extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, ange
lus ſatanæ, qui me colaphizet. Quotieſcunque ergo
petentes non exaudimur, ideo fit, quia uel contra au-
xilium noſtræ ſalutis petimus, ac propterea à miſeri-
corde patre beneficij gratia nobis quod ineptè peti-
2. Cor. 12. mus negatur: quod eidem Apoſtolo Paulo contigiſ-
ſe probatur, cui ter petenti reſponſum eſt: Sufficit ti-
bi gratia mea: nam uirtus in infirmitate perficitur.
Vel utilia quidem, & quæ ad ueram ſalutem reſpiciũt
petimus, ſed ipſi malè uiuendo, auditum à nobis iuſti
iudicis auertimus, incidentes in illnd Salomonis:
Qui auertit aurem ſuam ne audiat legem, oratio eius pro. 28
erit execrabilis. Vel dum pro peccantibus qnibuſ-
dam ut reſipiſcant nramus, & ſi ſalubriter petimus,
atque ex uoſtro merito digni ſumus andiri, ipſorum
tamen peruerſitas ne impetremus obſiſtit. Fit etiã
aliquando, ut ſalutaria prorſus & precibus ſolicitis &
deuotis quæramus actionibus, nec tamen ſtatim qnæ
petimus obtineamus, ſed in futurum petitionis no-
ſtræ differatur effectus. ſicut cum genibus flexis quoti-
diè rogamus patrem, dicentes: Adueniat regnum tuũ: Mat. 6
idem tamen regnum nõ mox oratione finiat, ſed tem-
pore congruo ſumus accepturi. Quod pia prouiſione
noſtri conditoris conſtat actitari, ut uidelicet deſide-
ria noſtræ deuotionis dilatione creſcant, & incremen
to quotidiano magis magiſque prouecta, tandem per
fectius capiant gaudia quæ requirunt. Inter quæ no-
tandum, quia cum pro peccantibus oramus, & ſi eo-
rum ſaluationem impetrare nequimus, nequaquam
tamen fructu precis noſtræ priuamur: quia & ſi illi di
gni non ſunt ſaluari, nos tamen amoris, quem illis im
pendimus, mercede donabimur, ſicque in tali petitio-
ne implebitur nobis illa Domini promiſsio, qua ait:
[Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uo-
bis.] Intuendum enim, quia non ait ſimpliciter, Dabit
ſed, Dabit, inquit, uobis, quia & ſi non eis, pro quibus
petimus, dabit, nobis tamen cum pro aliorum errati-
bus miſericorditer interuenimus, præmium noſtræ be
nignitatis reſtituet. Sequitur: [Vſque modò nnn peti-
ſtis quicquam in nomine meo.] Non petierunt eate-
nus in nomine ſaluatoris, quia dum ipſum ſaluato-
rem uiſibili præſentia complecterentur, minus ad in-
uiſibilia ſalutis dona mentis intuitum erexerant. Sed
& noſtra fragilitas patrem petens, nò in nomine Ieſu,
id eſt, ſaluatoris petit, dum contra rationem ſuæ petit
ſalutis: non, ut Apoſtolorum ſimplicitas, corporali ui
ſu ſui ſaluatoris ab ęternæ ſalutis petitione retardata,
ſed obſtaculo propriæ cupiditatis ab intuitu dñicæ uo
luntatis impedita. Quid autẽ principaliter petendum
ac ſine ulla dubietate eis, qui fideliter in petendo per
ſtiterint, ſit ſperandum a patre, Dominus ſubdendo
manifeſtat, dicens: [Petite, & accipietis, ut gaudiũ ue-
ſtrũ ſit plenũ.] Ordo quippe ſenſus eſt: Petite, ut gau-
dium ueſtrum ſit plenum, & accipietis. Plenum ergo
gaudium, beatitudinem perpetuæ pacis appellat. Nã
ut taceamus de gaudio reproborum, quo ſibi luctum
mercantur æternum, habent ſancti etiam in præſenti
gaudium de ſpe cæleſtium bonorum, cum pro Domi-
no terrenis exercentur aduerſis, habent gaudium, quũ
amore fraternitatis ſuadente, diſcũt gaudere cum gau Ro. 12.
dentibus, flere cum flentibus. Sed non eſt plenum gau
dium, quod fletu uariante miſcetur. Plenũ quippe gau
dium eſt, ubi nemine flente, cum ſolis datur gaudere
gaudentibus. Ait itaque: Petite & accipietis, ut gau-
dium ueſtrum ſit plenum, ac ſi patenter dicat: Non flu
xa ſeculi gaudia, quæ & mœrore ſemper mixta, & cer- Gaudia mundi uana.
to ſunt fini obnoxia: ſed illud ſingulare gaudium a pa
tre petite, cuius plenitudo nullo cuiuslibet inquietu-
dinis attactu minuitur, æternitas nullo unquam termi
no diſſoluitur. Si enim perſtiteritis in petendo, procul
dubio quæ petitis, percipietis. De huius plenitudine
gaudij Petrus fidelibus ſcribit, dicens: Credentes au- 1. Pe. 1
tem exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata, re-
portantes finem fidei ueſtræ ſalutem animarum ue-
ſtrarum. Petere autem huiuſmodi gaudium, eſt, non
uerbis tantummodo patriæ cæleſtis introitum flagita
re, ſed & digna operatione pro eius perceptione certa-

re. Neque enim quippiam utilitatis affert benè orando ſuperna quærere, qui non deſiſtit perversè uiuendo infimis implicari. [Hæc in prouerbijs loquutus ſum uobis. Venit hora, cum iam non in prouerbijs loquar uobis, ſed palàm de patre meo annunciabo uobis.] Illam nimirum horam ſignat, qua eis, peracta ſua paſsione ac reſurrectione, ſpiritus ſancti gratiam erat daturus. Tunc enim ſpiritualiter intus inſtructi, & ſpiritali dilectione ſucceſi, quo perſectius omnia, quæ de agnitione diuinitatis mortalibus erant capienda, ceperant, eo ardentius ſola quæ ad eius uiſionem promerēdam iuuarent, petere ac deſiderare curarunt. Hoc eſt enim, quod ſubiungit: [Illo die in nomine meo petetis.] Poſſumus horam quā pollicetur, in futura uita intelligere, in qua palā de patre annūciabit, id eſt, palam oſtendet patrem electis, quando ſicut Apoſtolus ait, uidebimus eum facie ad faciem.

1.Cor. 13. *1. Ioā. 3.* De qua annunciatione dicit Ioannes: Chariſsimi, nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit, quid erimus. Scimus quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus, uidebimus enim eum, ſicuti eſt. *Sancti in cælis pro nobis orant.* Vbi & ueraciter in nomine Ieſu petunt electi, dum pro noſtra fragilitate intercedunt, quatenus ad ſuæ ſaluationis ſortem pertingamus, a qua adhuc inter inſidias hoſtium peregrinamur in terris. Quam ſanctorum petitionem aptiſsimè in die futuram promiſit: Illo, inquiens, die in nomine meo petetis. In die etenim petunt, quia non inter tenebras preſſurarum, ut noſtra in præſenti, ſed in luce ſempiternæ pacis & gloriæ beatorum ſpiritum pro nobis interceſsio funditur. Poſſunt autem ijdem ſpiritus electorum in illa ciuitate cœleſti poſiti, etiam pro ſeipſis in nomine ſaluatoris petere intelligi, quia uidelicet tempus uniuerſalis iudicij & reſurrectionis corporum, in quibus pro Domino certauere, uenire deſiderant. *Apo.6* Vnde & Ioannes ait: Vidi ſub altare Dei animas interſectorum propter uerbum Dei, & propter teſtimonium quod habebant, & clamabant uoce magna, dicentes, Vſque quò Domine ſanctus & uerus, nō iudicas & uindicas ſanguinem noſtrum de his, qui habitant in terra? Vbi continuò ſubinfertur: Et datæ ſunt eis ſingulæ ſtolæ albæ, & dictum eſt illis, ut quieſcerent tempus adhuc modicum, donec implerentur conſerui eorum, & fratres eorum. *Stola ſingula Bina-* Singulas quippe ſtolas albas nunc habent animæ, quum ſola ſua felicitate fruuntur. Binas tunc accipient, quum impleto in fine numero fratrum, corporum quoque immortalium receptione lætabuntur.

[Et nō dico uobis, quia ego rogabo patrem de uobis.] Quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus, & Deus & homo eſt, modò ſumma deitatis, modò humanitatis humilia loquendo deſignat. Quod enim dicit, non rogaturum ſe patrem de diſcipulis, propter conſubſtantialem patri diuinitatis ſuæ potentiam dicit, in qua non patrem ipſe rogare, ſed rogata cum patre conſueuit donare. Quod uerò Petro ait, *Lu 22* Ego autem rogaui pro te, ut non deficiat fides tua: & de illo Ioannes: *1. Ioā. 2.* Aduocatū, inquit, habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum, propter diſpenſationē dictum eſt aſſumptæ humanitatis, cuius cum triūphum patris oſtendit oculis, pro noſtra infirmitate ꝓpitius interuenit. *Chriſtus ut pro nobis intercedat.* Poteſt & ita non inconuenienter accipi, quod ait: Et non dico uobis, quia ego rogabo patrem pro uobis: quia non de præſenti rogo, ſed de futuro tempore poſuit, rogabo, quòd ſanctis in ęterna pace receptis, non opus iam aliquid rogari de illis, quia nimirum tanta beatitudine donati ſunt, qua amplior eſſe non poteſt.

[Ipſe enim pater amat uos, quia uos me amaſtis, & credidiſtis quia a Deo exiui.] Non ita intelligendum eſt, quaſi amor & crudelitas diſcipulorum, præceſſerit amorem quo illos pater amaret, meritumque humanum prius ſit muneribus gratiæ cœleſtis, cum aperciſsimè dicat Apoſtolus: Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? *Ro.11* Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. Sed ita potius, quia pater illos gratuito amore præuenerit, atque ad amandum credendumque filium amando ſuſtulerit: & quia ipſi agnitam filij dilectionem atque fidem pio & ſolicito corde ſeruauerint, maioribus eos donis paternæ dilectionis eſſe remuneratos. Non autem arbitrandum, quia pater ſine filio & ſpiritu ſancto amare, uel amoris poſſit munera dare. Nec rurſus æſtimandum, quia filius ſine patre & ſpiritu ſancto ualeat amari uel credi. Quod ergo ait, Ipſe enim pater amat uos, intelligendum eſt, una cum filio & ſpiritu ſancto amare, quos amore dignos iudicat. Et qđ adiunxit, [Quia uos me amaſtis,] eadem ratione ſentiendum eſt, quia quicunque filium recte amat, hunc cum patre & amborum ſpiritum amet, quia quorū inſeparabilis eſt natura diuinitatis, horum eadem ſunt dona uirtutis. *Vt chriſtus à patre exierit* [Exiui a patre, & ueni in mundum. Iterum relinquo mūdum & uado ad patrē.] Exiuit a patre, & uenit in mūdū, quia mundo uiſibilis apparuit in humanitate, qui erat inuiſibilis apud patrem in diuinitate. Exiuit a patre, quia non in ea forma qua æqualis eſt patri, ſed in aſſumpta creatura minor apparuit. Et uenit in mundum, quia in forma ſerui quam accepit, etiam mundi huius amatoribus ſe uidendum præbuit. *Vt mūdū reliquerit.* Iterum reliquit mundum, & reddijt ad patrem, quia ab aſpectu amatorum mundi quod uiderant abſtulit, & ſe amatoribus ſuis æqualem patri eſſe credendum docuit. Reliquit mundum, & redijt ad patrem, quia humanitatem quam induit, per aſcenſionem ad inuiſibilia perduxit. Hæc quidem uerba Domini myſtica, & ſicut ipſe teſtatur, in prouerbijs ſunt dicta, ſed diſcipuli quibus dicebantur, adeo carnales adhuc erant, ut eorum profunditatem minime caperent, & non ſolum arcana dictorum, ſed nec ipſam ignorantiam ſuam intelligerent, putantes ſimpliciter & dilucidè prolata, quæ non intelligentibus prouerbia erant. unde continuò reſponderunt: [Ecce nunc palam loqueris, & prouerbium nullum dicis.] Palam igitur eum loqui autumabant, cuius myſteria dictorum necdum comprehendere ualebant. Quod adiungunt, [Nunc ſcimus quia ſcis omnia & non opus eſt tibi, ut quis te interroget, in hoc credimus, quia a Deo exiſti,] aperte oſtendunt, quia loquens ad eos Dominus, de his maxime diſputabat, quæ illos delectabat audire, & q̄ illi interrogare uolebant, hæc ipſe, pręueniens eos, ultro proferebat. Vnde merito illum ſcire omnia quaſi Deum, & quaſi Dei filium a Deo ueniſſe credunt & confitentur. Apertum nanque diuinitatis indicium eſt, cogitationum noſſe ſecreta, Salomone affirmāte, qui Deo ſupplicās, ait: Tu enim ſolus noſti corda omnium filiorum hominum. *3.Reg. 8.* Vnde etiam Ieremias ait, Tu autem Domine Sebaoth, qui iudicas iuſtè, & probas renes & corda. *Hiere. 11.* Neque enim hæc tranſeunter aut negligenter commemoranda ſunt, ſed ſolerter inuigilandum eſt fratres mei, ut non uerba tantum & opera noſtra, ſed ipſa quoque cordium ſecreta diuinis aſpectibus digna reddamus. Non in templo noſtri pectoris odiorum flamma, non inuidiæ rubigo reſideat, non inde turpis uel contumelioſi ſermonis radix orîatur, non ibi meditatio facti nocentis innaſcatur. Memores ſimus dominicæ comminationis, qua dicitur: *Eſai. 66.* Ego enim opera & cogitationes eorum uenio, ut congregem, & expulſis uitiorum ruderibus, talem cordis noſtri paremus manſionem, cuius ipſe dignetur ineſſe manſor, qui eius ineuitabilis inſpector & iudex eſt. *Triplices malæ cogitationes.* Sciendum autem, quia triplex eſt modus cogitationum nequam. Vnus earum, quæ deliberatione & propoſito peccandi mentem contaminant.

Alius

Alius earum, quæ delectatione quidem peccati pertur
bant mentem, nec tamen hanc ad peccandi cōſenſum
pertrahunt. Tertius earum, quæ naturali motu men-
tem percurrentes, non tam hanc ad perpetranda ui-
tia illiciunt, quàm à bonis quæ cogitare debuit, impe-
diunt: ueluti eſt cum phantaſmata eorum, quæ aliquā
do ſuperuacuè geſta uel dicta nouimus, ad memoriam
reducimus: quorum crebra retractatio, quaſi impor-
tuna muſcarum improbitas, cordis oculos circumuo-
lare, ac ſpiritalem eius aciem inquietare magis, quàm
excæcare conſueuit. A cunctis autem his cogitatio-
Prou. 4 num nequam generibus caſtigari monuit Salomon,
cum dicit: Omni cuſtodia ſerua cor tuum, quoniam
ex ipſo uita procedit. Cuius monita ſequentes, aga
Confeſ mus ſoliciti, ut ſi quid conſenſu perpetrandi facinoris
in animo deliquimus, cita hoc confeſsione, & dignis
ſio pec- pœnitentiæ fructibus abſtergamus. Si delectatione
catorū. peccandi nos tentari ſenſerimus, noxiam delectatio-
nem crebris precibus ac lachrymis, crebra amaritudi-
nis perpetuæ recordatione pellamus. Et ſi nos ſo-
los ad hanc propulſandam ſufficere non poſſe uideri-
mus, fratrum quæramus auxilia, ut quod noſtris ui-
ribus nequimus, illorum conſilio & interceſsione ſu-
mamus. Multum enim ualet deprecatio iuſti aſsi-
Iaco. 5. dua, & ſicut idem præmiſit: Oratio fidei ſaluabit in
firmum, & alleuabit eum Dominus: & ſi in peccatis
ſit, dimittentur ei. Quia ſuperuacuis cogitationibus
ad integrum carere non ualemus, has inquantum
poſſumus immiſsione bonarum cogitationum, &
maximè frequenti ſcripturarum meditatione fuge-
mus, iuxta exemplum Pſalmiſtæ, qui dicit: Quo-
Pſ. 118 modò dilexi legem tuam Domine, tota die medita-
tio mea eſt. Petamus ſupernam clementiam, quod
eſt uerè in nomine ſaluatoris petere, ut & cordis no-
bis munditiam, & boni operis præſtet efficaciam:
& ante omnia illam ſedula mente recolamus ho-
ram, illam citiùs uenire optemus, in qua non iam
per ſcripturas loquatur nobis Dominus, ſed palam de
patre annunciet nobis, cum quo uiuit & regnat Deus
in unitate ſpiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorum,
Amen.

EODEM DIE, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Amen amen dico uobis, ſi quid petieritis patrē in nomine meo, dabit uobis, &c. Ioan. 16.

SI conſideramus hæc uerba, quibus ſpe-
cialiter proprieq; dicantur, facilis eſt
ſolutio. Apoſtolis enim loquebatur do
minus, quos in nomine Chriſti Ieſu cæ
cos illuminaſſe, paralyticos curaſſe,
mortuos ſuſcitaſſe, & alia multa mira-
cula feciſſe legimus: nihilq; patrē in nomine filii eos
petiiſſe audiuimus, quod non acceperunt. Vnde &
Iaco. 4. quoſdā malè petētes Iacobus Apoſtolus redarguens
Iaco. 1. ait: Petitis & nō accipitis, eo quòd malè petatis. Itemq;:
Si quis indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omni
bus affluenter & non improperat, & dabitur ei. Po-
ſtulet autem in fide, nihil hæſitans. Apparet igitur his
uerbis, Apoſtolum quoq; ideo exauditum non eſſe, eo
2. Cor. quod non in nomine Ieſu, & non benè petiſſet. Si ta-
12. men non exauditum dicamus, qui quaſi melius exau-
ditus, ſe quod petebat, non accepiſſe lætatur. Noluit
enim exaudiri, poſtquam ſe malè petijſſe cognouit.
Atque in eo exauditus melius eſt, quod de his quæ
petebat, exauditus non eſt. Eſt enim exauditus
non de his quæ petebat, ſed de his quæ uolebat. Nemo
autem ſic exauditur, ſicut ille, qui utiliter accipit quod
uult. Sequitur: [Vſque modo non petiſtis quicquam
in nomine meo.] Quid eſt hoc? Legimus enim Chri-
ſti diſcipulos priùs etiā, quàm hæc eis Dominus diceret in
nomine Ieſu Chriſti infirmos multos ſanaſſe, & dæ-
monia eieciſſe. Vnde & ad eum reuerſi (ut Lucas Lu. 10
ait) cum gaudio dicebant: Domine, etiam dæmonia
ſubijciuntur nobis in nomine tuo. Legimus etiam eos Luc. 9.
increpaſſe quendam, qui eos non ſequebatur, eo quod
in nomine Ieſu dæmonia eieciſſet. Quid eſt igitur,
quod ait: [Vſque modo non petiſtis quicquam in no-
mine meo,] cū manifeſtū ſit eos in nomine Ieſu tam
multa petiſſe? Dicis fortaſſe eos non petiſſe in nomi-
ne Ieſu, id eſt, non petiſſe ea quæ pertinent ad ſalutē.
ſic enim hoc quidam intelligere uolunt. Sed non eſt
uerum. Quid igitur dicemus? dicunt diſcipuli: Etiam Lu. 10
dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo: dicit ma-
giſter: Vſque modo non petiſtis quicquam in nomi-
ne meo. Tene igitur, quod ſuperius ait, Si quid petieri-
tis patrem in nomine meo, dabit uobis, deinde iunge
quod ſequitur, Vſq; modo non petiſtis quicquā (ſub-
auditur, à patre) in nomine meo. Quia. n. non patrem
ſed filium uidebant, ad filium ſolummodo reſpicie-
bant. Sed poſtquàm filius cęlos aſcendit, melius inſtru
cti, & à ſpiritu ueritatis edocti, & patrem & filium
rogare cœperunt. Vult igitur filius, ut quod in no-
mine eius petitur, à patre petatur, ſemperque pater in
filio honoretur. Sequitur adhuc de ipſa petitione: [Pe
tite, & accipietis, ut gaudium ueſtrum plenum ſit.]
Dixit ut peterent, & ut à patre peterent, & in ſuo no-
mine peterent: nunc autem eos docet, quid petere de-
beant. Petite, ait. Quid? Vultis audire quid? ut gaudiū Quid
ueſtrum plenum ſit. Illud enim gaudium plenum eſt, petēdū
quod perfectum & integrum eſt, quod nunquam fi- à Deo.
nitur, & æternum eſt. Hoc igitur petendum eſt, ut ad
tale gaudium perueniatur. Quæ uero ab iſto gaudio
hominem ſeparant, ea petenda non ſunt. Sic igitur
temporalia quæramus, ut noſtrum deſiderium ab æter
no gaudio non ſeparetur, ſic tranſeamus per bona tē-
poralia, ut non amittamus æterna. Audiamus ſemper,
quod hic dicitur, Petite, ut gaudiū ueſtrum plenū ſit,
& accipietis: accipietis utique, ſed non modo, accipie
tis, ſed non in hac uita. Hoc enim gaudium non acci-
pitur, niſi poſt hanc uitam. Quærite igitur primum Mat. 6
regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcien- Lu. 12
tur uobis. [Hæc in prouerbiis loquutus ſum uobis. Ve
nit hora cum iā non in prouerbijs loquar uobis.] Hoc
eſt enim, quod alius Euāgeliſta ait: Quia in parabolis Matt.
loquebatur Ieſus, & ſine parabolis nō loquebatur eis. 13.
In prouerbijs enim aliud auditur, & aliud intelligitur. Palam
Per illā autē horā, qua non in prouerbijs, ſed palàm ſe quādo
loquuturū de patre dicit, ab eius reſurrectione omne locutus
tempus futurum ſignificatur, ſiue per ſe uiſibiliter, ſi- ſit Xp̄s
ue per ſpiritum ſanctum inuiſibiliter eis loquatur.
Adueniente nanque ſpiritu ſancto, tunc palàm & ma
nifeſtè nunciatum & reuelatum eſt eis, quod prius de
patre ignorabant. Neque fuit neceſſarium, ut ulte-
riùs dicerent, Domine oſtende nobis patrem, & ſuffi- Ioā. 14
cit nobis: uidentes in patre filium, & in filio patrem,
& in utroque ſpiritum ſanctum. [In illo die in nomi-
ne meo petetis.] In illo (inquit) die petetis in nomine
meo, ut in uirtutibus quæ per uos fient, glorificetur
& pater, quem uos petiſtis in nomine meo. Non enim
dixit, Nomen meum, ſed petetis in nomine meo, ut
oſtenderet nobis à quo, & in quo petere debeamus.
Superius dixerat. In illo die me non rogabitis quic-
quā: nunc autē dicit, In illo die in nomine meo pete-
tis, quod utique cōtrariū eſſet, ſi de eodē die intellige-
retur. Hic igitur dies huius ſeculi eſt, ille uero alterius

ſeculi:hic ante iudicium, ille poſt iudicium. Et non dico uobis, quia ego rogabo patrem de uobis. Ipſe.n pater amat uos, quia uos me amaſtis, & credidiſtis q̃ a Deo exiui. [Poſtq̃ (inquit) cælos aſcendero, non dico me rogare patrẽ de uobis, ſed uos ipſi rogate in nomine meo, & quod uolueritis, dabit uobis. Diligit.n. uos, quia uos me amaſtis, & credidiſtis, quia à Deo exiui. [Exiui à patre, & ueni in mũdũ: Iterũ relinquo mũdũ, & uado ad patrẽ.] A patre exiuit, quia à patre genitus eſt: In mundũ uenit, quia per ſuſceptã humanitatem mũdo ſe uiſibilẽ p̃buit. Q̃uo exiuit neſcitur, quia q̃uo genitus eſt ignoratur. Mundũ uero relinquit, & ad patrẽ uadit, non ſecundũ diuinitatẽ, qua ubiq; eſt, ſed ſecundũ humanitatẽ, qua localis eſt. Dicunt ei diſcipuli eius: [Ecce nunc palam loqueris, & prouerbium nullum dicis. Nunc ſcimus, quia ſcis omnia, & non eſt tibi opus, ut quis te interroget.] Volebamus (inquiunt) te interrogare, quia illa quæ dicebas minimè intelligebamus: ſed ſine omni noſtra interrogatione tu ipſe nobis ea expoſuiſti, de quibus te inrerrogare uolebamus. Vnde pro certo ſcimus, quia ſcis omnia, & nõ eſt opus tibi, ut quis te interroget. [Et in hoc modo credimus, quia à Deo exiſti.]

IN LITANIA MINORI.
Luc. XI.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Quis ueſtrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, Amice, commoda mihi tres panes, quoniam amicus uenit de uia ad me, & nõ habeo quod ponam ante illum. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ preſbyteri.

ROgatus à diſcipulis Dominus ſaluator, nõ modò formã orationis, ſed & inſtantiã frequentiãq; tradit orandi. Amicus ergo ad quẽ media nocte uenitur, ipſe Deus intelligitur, cui in media tribulatione ſupplicare, & tres panes. i. intelligentiã Trinitatis, qua præſentis uitæ cõſolentur labores, efflagitare debemus. Amicus qui uenit de uia, ipſe noſter eſt animus, qui toties à nobis recedit, quoties ad appetenda terrena, & tẽporalia foris uagatur. Redit ergo, cæleſtique alimonia refici deſiderat, cũ in ſe reuerſus, ſuperna cœperit ac ſpiritalia meditari. De quo pulchrè qui petierat adiũgit, ſe non habere quod ponat illũ: qm̃ animæ poſt ſeculi tenebras deũ ſuſpirãti, nil præter eũ cogitare, nilq; libet intueri: ſolũ quod recognouit, ſummæ Trinitatis gaudiũ contẽplari, atq; ad hoc pleniùs intuendum peruenire ſatagit. [Et ille deintus reſpondens, dicat: Noli mihi moleſtus eſſe: iã oſtiũ clauſum eſt, & pueri mei mecũ ſunt in cubili: nõ poſſum ſurgere, & dare tibi.] Oſtiũ amici, diuini eſt intelligentia ſermonis, quod ſibi Apoſtolus orat aperiri ad loquendũ myſteriũ Chriſti, clauſumq; eſt tempore famis, cũ intelligẽtia uerbi non datur. Et illi, qui Euangelicã ſapientiã tanquã panẽ erogantes, per orbẽ terræ prædicauerunt, pueri patris familiàs iã ſunt in ſecreta quiete cũ Domino: & tamen orando efficitur, ut accipiat deſiderans intellectum ab ipſo deo, etiam ſi homo deſit, per quẽ ſapiẽtia prædicetur. [Et ille ſi perſeuerauerit pulſans, dico uobis, & ſi non dabit illi ſurgens eo q̃ amicus eius ſit, propter improbitatem tamẽ eius ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios. Et ego dico uobis: Petite, & dabitur uobis: quærite, & inuenietis, pulſate, & aperietur uobis.] Cõparatio eſt à minore. Si ergo homo amicus ſurgit de lecto, & dat nõ amicitia, ſed tædio cõpulſus: quantò magis dat deus, qui ſine tædio largiſsimè donat quod petitur? dñs etenim ſaluator noſter, ad cæleſtis regni gaudia nos peruenire deſiderans, & nos eadẽ gaudia à ſe petere docuit, & nobis petẽtibus ſe hæc daturũ eſſe promiſit. Petite, inquit, & dabitur uobis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur nobis. Quæ nobis ſunt uerba domini noſtri, fratres chariſsimi, magnoperè ac toto corde penſanda, quia uidelicet regnum cælorum non ocioſis & uacantibus, ſed petentibus, quærentibus, & pulſantibus, dandum, inueniendum, & aperiendum eſſe teſtatur. Petenda eſt ergo regni ianua orando, quærenda rectè uiuendo, pulſanda perſeuerando. Non enim ſufficit uerbis tantummodo rogare dominum, ſi non etiã quærimus diligentius, qualiter nobis ſit uiuendum, ut digni ſimus impetrare quæ poſcimus, ipſo atteſtante, qui ait: Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: ſed qui facit uoluntatem patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum. Neque aliquid prodeſt bona inchoaſſe, ſi non quiſque ſtudeat ea quæ benè inchoauerit, uſque ad finem firmum perducere: quinimo melius erat non cognoſcere uiam iuſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſum conuerti. Vnde neceſſe eſt fratres mei, ut petamus ſedulò ſine intermiſsione, oremus & procidamus ante Deum, ploremus corã Domino qui fecit nos: & ut nos exaudiri mereamur, uideamus ſoliciti qualiter nos uiuere uelit, quid nos facere iuſſerit, qui fecit nos. Quæramus dominũ & confirmemur, quæramus faciem eius ſemper, & ut hunc inuenire ac uidere mereamur, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, quia non niſi corpore caſto in die reſurrectionis ad cælos ſubleuari, nõ niſi mundo corde gloriam ualemus diuinæ maieſtatis intueri. Pulſemus infatigabili deſiderio æternæ beatitudinis aures pij conditoris, nec deficiamus à cœptis, priuſquam illo aperiente, de carcere mortis huius eripi, ac portam mereamur cœleſtis patriæ ingredi. Nemo ſibi blandiatur de innocentia, nullus fidens ſuis actibus (quaſi qui miſericordia iuſti iudicis non egeat) à precibus ceſſet: quin potius etiam cum ſe aliquid boni quis egiſſe cognouerit, quia qua hoc diſtrictione iudicetur ignorat, tremens cum propheta clamet; Ne intres in iudicium cum ſeruo tuo; quia nõ iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis uiuens. Et cum beato Iob, Si iuſtificare me uoluero, os meum cõdemnabit me. Si innocentem oſtendero, prauum me comprobabit. Memor ſemper illius Apoſtolici ſermonis, quia ſi confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt & iuſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus, quoniam non peccauimus, mendacem facimus eum, & uerbum eius non eſt in nobis. Neque rurſus quiſpiam conſiderata peccatorum ſuorum qualitate ſeu quantitate, à petenda uenia mentem deſperando reuocet. Neminem uiſa ſuorum putredo uulnerum, ſui magnitudo languoris, à ſalute quærenda retrahat. Præbeat magnam obtinendæ ſanitatis fiduciam, quòd ipſe conditor noſter, medicus nobis fieri, ipſe ad nos uenire in carne, ipſe infirmitates noſtras ſuſcipere ut ſanaret, dolores noſtros ut auferret, portare dignatus eſt: ipſe ſuum pro nobis ſanguinem fudit, ſuam pro uita noſtra mortem obtulit. Ipſe magnis peccantium commiſsis, magna pœnitentiæ remedia oſtendit, dicens per præcurſorem ſuum: Genimina uiperarum, quis oſtendit nobis fugere à uentura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ. Et paulo poſt inquit: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat. Ipſe leuioribus quotidianiſque noſtris erratibus, ſine quibus hæc uita tranſigi non poteſt,

Amic⁹ Deus. Tres panes. Amic⁹ de uia.

Oſtiũ amici. Col. 4.

Pueri patriſa milias.

Petere. Quærere. Pulſare.

Mat. 7

2. Pe. 2

pſa. 94

pſ. 104

2. Co. 7

pſ. 142

Iob 9.

1. Ioã. 1.

Xp̃s. medicus noſter.

Luc. 3.

Ibid.

reſt, quotidiana confeſsionis & interceſsionis mutuæ medicamenta conceſsit, dicens per Apoſtolum Iaco- *Iacob. 5* bum: Confitemini alterutrum peccata ueſtra, & orate pro inuicem, ut ſaluemini. Ipſe rogari ut præſtet, amat, qui animos inopum ab ſe rogandam largus donator erigit. [Omnis, inquiens, qui petit, accipit, & qui quærit, inuenit: & pulſanti aperietur.] Non ergo dubitandum quod petentes accipimus, quærentes inuenimus, pulſantibus nobis aperietur, quia nimirũ fallere non potuit ueritas, quæ promiſit. Sed hoc eſt uigilantius intuendum, quia non omnes qui coram hominibus orare uidentur, in conſpectu æterni arbitri petere, uel quærere, uel cæleſtis regni aditum pulſare probantur. *pſ. 144* Neque enim propheta diceret, Propè eſt Dominus omnibus inuocantibus eum in ueritate, ſi non aliquos Dominum inuocare, ſed non in ueritate cognoſceret. *Inuocare Deũ in ueritate.* Inuocant quippe Dominum in ueritate, qui in hoc quod orando dicunt, uiuendo non contradicunt. Inuocant dominum in ueritate, qui ſuas ei preces oblaturi, primo iuſſa illius implere ſatagunt, qui dicturi ei in oratione, *Mat. 6* Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: illud eius mandatum impleuerunt, quo dicit: *Matt. 11.* Et cum ſtabitis ad adorandum, remittite ſi quis habetis aduerſus aliquem, ut & pater ueſter qui in cælis eſt, dimittat uobis peccata ueſtra. Vnde & de talibus aptè ſubiungit propheta: *P. 144* Voluntatem timentium ſe faciet, & orationes eorum exaudiet, & ſaluos faciet eos. Hi itaque in ueritate Dominum inuocant, qui eum timere comprobantur. Horum ipſe cum clamauerint, orationes exaudit: horum cum ad ſe ſuſpirauerint, pia deſideria perficit. hos cùm de hac uita tranſierint, ad ſalutem ſuſtollit æternam. At contra ſunt, qui Dominum, ſed non in ueritate inuocant, quos redarguẽs Iacobus, ait: *Iacob. 4.* Petitis, & non accipitis, eo quòd malè petatis. Malè nanque petunt, qui perſeuerantes in peccatis, pro eiſdem peccatis, quę ipſi minimè dimittunt, *Qui malè petant.* ut ſibi à Domino dimittantur, impudenter exorant, quales ipſe per Eſaiam reprobat, dicens: *Eſa. 1.* Et cum extenderitis manus ueſtras, auertã oculos meos a uobis: & cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam. manus enim ueſtræ ſanguine plenæ ſunt. Quibus adhuc conſulendo, qua ratione poſsint impetrare quæ poſcerent, oſtendit cùm ſubdit: *Ibid.* Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum ueſtrarum ab oculis meis. Malè petunt, qui uocem domini iubentis audire obtemperando contemnunt, & nihilominus Dominus ſuam uocem ſupplicantium exaudire miſerando depoſcunt, quos ipſe repellens in Euangelio loquitur: *Luc. 6.* Quid autem uocatis me Domine, Domine, & non facitis quæ dico? De quibus & Salomon in prouerbiis: *pro. 28* Qui declinat, inquit, aurem ſuam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Malè petunt, qui non ſupernæ mercedis intuitu, ſed ad exemplum phariſæorum humanæ gratia laudis, longis incũbunt precibus. De quibus ipſe teſtis & iudex terribiliter proteſtatur, *Mat. 6* quia receperunt mercedem ſuam. Malè petunt & illi, qui terrena magis in oratione quàm cæleſtia bona requirunt, quorum preces Apoſtolus in ipſa, de qua loquimur, ſententia ſpecialiter reprehendit. *Ia. 4. b.* Cum enim dixiſſet, Petitis & non accipitis, eo quòd malè petatis, adiunxit continuo: Vt in concupiſcentijs ueſtris inſumatis. *Quatenus petẽda bona tẽporaria.* Neque enim prohibentur ciues patriæ cæleſtis in terra peregrinantes, pro pace temporum, pro ſalute corporum, pro ubertate frugum, pro ſerenitate aurarum, pro cæteris huius uitæ neceſſariis dominum petere, ſi tamen hæc non omnimè petantur, & ſi ob id ſolummodo petantur, ut abundante uiatico in præſenti, liberius ad futura dona tendatur. Sed quia ſunt nonnulli, qui temporalem quietem & proſperitatem a ſuo creatore requirunt, non quidem ut eidem creatori deuotioribus animis obediant, ſed ut abundantius commeſſationibus, & ebrietatibus uacent, & ſecurius ac licentius concupiſcentiis ſuis, & carnis ſuæ ſeruiant illecebris, merito tales malè petere dicuntur. Verum quia omnes huiuſmodi petitores, eo quod malè petant, accipere non merentur, ſtudeamus dilectiſsimi & bene petere, & digni ad obtinenda quæ petimus exiſtere. Quod ita fit, ſi & ea quæ deus iuſsit, orando quærimus, & quales ipſe nos fieri docuit, tales ad orandum procedimus, & intenti in precibus, donec impetremus, inſiſtimus. Si autem ſcire cupimus, quæ ipſe nos petere uelit, audiamus illud Euangelicum: *Mat. 6* Quærite primum regnum dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adiicientur uobis. *Regnũ Dei & iuſtitiã ei' quærere.* Regnum autem dei & iuſtitiam eius quærere, eſt & cæleſtis patriæ dona deſiderare, & quibus iuſtitiæ meritis ad hæc perueniri debeat, indeſinenter inquirere, ne ſi à uia forte, quæ illò ducit, aberremus, peruenire quo nitimur, minimè queamus. Quod ſi uerba domini & ſaluatoris noſtri: quibus nos de exẽplo terreni parentis ad rogandum deum patrem hortatur, diligenter inſpicimus, citius agnoſcimus, quę ſit magna iuſtitia, quæ iter nobis cæleſtis regni aperiat. [Quis, inquit, ex uobis patrem petit panem: nunquid lapidem dabit illi? Aut piſcem, nunquid pro piſce ſerpentem dabit illi? Aut ſi petierit ouum, nũquid porriget illi ſcorpionem?] Aperta etenim eſt cõparatio hæc, & cũctis audiẽtibus facillima, quia ſi homo qlibet mortalis & fragilis, & peccati adhuc carne grauatus, petẽtibus ſe filiis quos diligit, quæ habet bona, quamuis terrena & fragilia, dare non denegat: multo magis pater cæleſtis petitoribus ſuis, ſuo timore & amore præditis, non defectiua in cælis bona largitur. *Panis, charitas.* Sed iuxta typicã intelligentiã, panis dilectionẽ ſignificat, quia ſicut ille principalis eſt cibus, ita ut ſine eo mẽſa inops eſſe uideatur, ita hęc principalis eſt uirtus, *Sine charitate nulla eſt uirtus.* ita ut ſine illa uirtutes reliquiæ ſpirituales, uirtutes eſſe nequeãt, quia omnirũ quicquid boni agitur, in ſola dilectione perficitur. Vnde dixit Apoſtolus, quia ſi linguis hominum loquerer & angelorũ, & ſi haberem prophetiã, & noſſem myſteria oĩa, & omnẽ ſcientiã, & ſi haberem omnẽ fidẽ, ita ut montes transferrem, & ſi diſtribuerem oẽs facultates ſuas in cibos pauperum, & ſi *1. Co. 13* traderem corpus ſuum ita ut arderet, charitatem autẽ non haberet, nihil ei prodeſſet. *Charitas uera.* Charitas autem uera eſt, qua & dominum deum ex toto corde, tota anima, tota uirtute, & proximum tanquàm noſipſos diligere præcipimur. Nec tantum proximis & amicis, uerumetiam inimicis perfectus quiſque beneficium dilectionis impendere debet, Domino dicente: *Mat. 5* Diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui oderunt uos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus uos, ut ſitis filii patri ueſtri, qui in cælis eſt. *Piſcis fides.* In piſce autẽ, fides nõ ficta exprimitur. Quomodo enim piſcis ſub tegumento aquarum naſcitur, uiuit & alitur: ſic & fides, quæ in deum eſt, quæ alterius uitæ gaudia per lamenta præſentia fletuſque requirit, inuiſibiliter in corde gignitur, inuiſibili gratia ſpiritus per aquam baptiſmatis conſecratur, inuiſibili auxilio diuinæ protectionis ne deficiat, nutritur, inuiſibilium præmiorum intuitu quęque bona ualet operatur, memor illius Apoſtolici, *2. Co. 4* Quia quę uidentur, temporalia ſunt, quę autem non uidentur, æterna ſunt. Poſſumus & hoc dicere, quòd piſcis in eo fidei typum teneat, quod ſicut ille crebris maris fluctibus tunditur, nec perimitur, ita fides firma quantiſlibet aduerſantis mundi preſſuris impugnetur, inconuulſa perſiſtat, immo etiam de certamine glorioſior exultat, adiuuante illo, qui miſsis ad prędicanda eiuſdem fi-

Ioã. 16 dei dona diſcipulis ait: In mundo preſſuram habebi-
tis, ſed confidite, ego uici mundum. Porrò per ouum,
Ouũ, ſpes. ſpei noſtræ certitudo figuratur: quia in ouo nondum
cernitur fœtus, ſed futuræ auis fœtus ſperatur. Et fide
les quique necdũ in præſenti ſupernæ patriæ gloriam
quam credunt intuentur, ſed futuram ſperando præ-
Ro. 8. ſtolantur. Vnde dicit Apoſtolus: Si autem quod non
uidemus, ſperamus, per patientiam expectamus. Hæc
igitur ſunt, fratres chariſsimi, bona, quæ principaliter
a Domino petere, hæc iuſtitia regni Dei, quam ante
omnia quærere debemus, fides uidelicet, ſpes & cha-
Haba. 2 ritas: quia & ſcriptum eſt: Iuſtus nanque ex fide uiuit:
ſperantes autem in Domino miſericordia circunda-
bit: & plenitudo legis, eſt dilectio. Omnis enim lex in
Pſa. 31 uno ſermone impletur: Diliges proximum tuum, ſi-
Ro. 13 cut teipſum. Et iterum: Dilectio proximi malum non
operatur. Nõ eſt autem metuendum, ne ſi gratiam di-
lectionis a Domino pia deuotione quæramus, ſi inti-
mo ex corde dicamus, Panem noſtrum quotidianum
da nobis hodie: ille cor noſtrum rigore odiorum con
ſtringi permittat. Hunc etenim rigorem per duritiam
Lapi-dis du-ritia. lapidis inſinuat, cum dicit: Quis ex uobis patrem petit
panem, nunquid lapidem dabit illi? Non eſt formidan
dum, ne ſi fortitudinem fidei contra hoſtis antiqui
tentamenta precemur, toto ex corde dicentes: Domi-
Lu. 17 ne adauge nobis fidem, ille nos infidelitatis ſinat inte-
Inſideli tatis uirtus. rire uenenis. Iure enim nomine ſerpentis, uirus infide
litatis, quod per ipſum generi humano aſperſum eſt,
exprimitur, cum dicitur: Aut ſi piſcem petit, nunquid
pro piſce ſerpentem dabit illi? Non eſt timendum, ne
ſi ſpem cœleſtium bonorum, per quam præſentia ad-
uerſa ſimul & proſpera contemnere poſsimus, à domi
no poſtulemus, ille auditum auertat, ac nos deſpera-
tione futurorum retroſpicere, id eſt, ea quæ reliqui-
mus, patiatur labentis ſeculi commoda uirulenta re-
quirere. Rectè nanque immutatio boni propoſiti
nociua, & concupiſcentiæ carnalis repetitio, ueneno
Scorpio myſticè ſcorpionis (quod retrò, id eſt, in cauda geſtat) compa-
ratur, cùm dicitur, Aut ſi petierit ouum, nunquid por
riget illi ſcorpionem? Hæc itaque petamus a Domino
A deo quæ pe-tenda. fratres chariſsimi, ut ſcilicet alimentum nobis puræ
charitatis, ſynceræ fidei, certæ ſpei tribuat, ut duritiã
odiorum, ut perfidiæ uirus, ut aculeum nobis deſpera
tionis, qui ad caduca retrahere ſolet, auferat, & abſq;
ulla dubietate quod petimus, accipiemus. Ait enim ue
1. Ioã. 5 ridica uoce Ioannes Apoſtolus: Quia quæcunque pe-
tierimus ſecundum uoluntatem eius, audit nos. Sed
& ipſe Dominus certam nobis fiduciam dat impetran
di, quæ rectè petimus, cùm ſubiungit, [Si ergo uos cũ
ſitis mali, noſtis bona data dare filijs ueſtris, quanto
magis pater ueſter de cælo dabit ſpiritum bonum pe-
tentibus ſe?] Malos autem uocat diſcipulos, qui uti-
que quantum ad humanum ſpectat iudicium, boni
erant, quia nimirum nemo eſt, qui in hac uita à cun
Eccl. 7 ctis ualeat immunis eſſe delictis, Salomone affirman
te, qui ait, Quia nõ eſt homo iuſtus in terra, qui faciat
bonum, & non peccet. Vnde prouidè dominus, qui
grauibus peccantium reatibus, grandiora pœnitendi
medicamenta demõſtrat, ipſe quotidianos electorum
erratus (qui uerbo maximè uel cogitatu contingũt)
quotidianis orationum ſtudijs docet debere curari,
Mat. 6 quos inter alia ſic orare præcipit, Et dimitte nobis de
bita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus no-
ſtris. Vel certè malos appellat diſcipulos, quia in cõ-
paratione diuinæ bonitatis, omnis creatura mala eſſe
probatur, dicente Domino: Nemo bonus, niſi unus
Marc. 10. deus, cum tamen participatione eiuſdem diuinæ bo-
nitatis, rationalis creatura bona fieri poſſe cognoſci-
tur. Vnde & dominus pia promiſsione teſtatur, quia
pater de cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe, ut
profectò oſtendat, quia qui ex ſeipſis mali ſunt, per ac-
ceptam ſpiritus gratiam boni poſſunt effici. Spiritum
bonum petentibus dandum à patre pollicetur, quia ſi-
ue fidem, ſpem, charitatem, ſiue alia quælibet bona cœ
leſtia deſideramus adipiſci, nõ aliter nobis hæc, quàm
per ſpiritusſancti donum tribuuntur: Hinc eſt e-
nim, quòd idem ſpiritus in Eſaia, ſpiritus ſapien- *Eſa. 11*
tiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiri
tus ſcientiæ & pietatis, ſpiritus timoris domini, &
in alio loco ſpiritus dilectionis & pacis, ſpiritus gra-
tiæ & precum nominatur: quia nimirum quicquid
boni ueraciter habemus, quicquid benè agimus,
hoc eodem ſpiritu largiente percipimus. Quod in- *Zac. 12*
telligens propheta, cum cordis munditiam quæreret,
dicens, Cor mundum crea in me deus, continuò ſub
iunxit, Et ſpiritum rectum innoua in uiſceribus meis. *Pſa. 50*
Quia ſi non interiora noſtra ſpiritus domini rectus
impleuerit, cor in nobis mundum unde ſit non ha-
bet. Cumque operis boni profectum concupiſcens *Pſ. 142*
dixiſſet, Domine ad te confugi, doce me facere uolun
tatem tuam: ſtatim quo hanc ordine conſequi debe-
ret, oſtendit, cum ſubdit: Spiritus tuus bonus deducet
me in terram rectam. Cuius ueſtigijs iuxta modulum
noſtrum, fratres dilectiſsimi, adhærentes, petamus *Gal. 5.*
Deum patrem, ut ſpiritus ſui gratia nos in uiam rectæ
fidei, quæ per dilectionem operatur, inducat. Et ut
optata mereamur obtinere, taliter uiuere ſtudeamus, *Filij*
ne tanto patre ſimus indigni: quin potiùs myſterium *Dei in*
regenerationis, quo in baptiſmate filij Dei ſumus effe *baptiſ-*
cti, illibato ſemper corpore pariter & mente ſerue- *mo effi-*
mus. Certum nanque eſt, quia ſi ſummi patris man- *cimur.*
data ſeruamus, remunerabit nos hæreditate ſem-
piternæ benedictionis, quam nobis ante ſecula para-
uit, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui cum
eo uiuit & regnat Deus in unitate ſpiritusſancti, per
omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EODEM DIE, HOMILIA Euſebii Emeſeni.

Quis ueſtrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, &c. Luc. 11.

HIs enim uerbis admonemur, ut ſpiritũ
ſapientiæ & intellectus ab eo quæra-
mus, à quo eſt omnis ſapientia, cum *Eccl. 1*
quo fuit ſemper, & eſt ante æuum: qua
tenus amicis noſtris de uia uenienti-
bus, & ſanctarum ſcripturarum panẽ
petentibus cibum ſpiritualem apponere ualeamus.
De hoc enim & Iacobus Apoſtolus ait: Si quis ueſtrũ *Iacob. 1*
indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus af-
fluenter & non improperat, & dabitur ei. Poſtulet
autem in fide, nihil hæſitans. Quando enim ſubie-
cti nos de ſcripturis interrogant, tunc amici noſtri ue
niunt de uia ad nos, & tanto quidem de longiori uia, *Amici*
quanto longiùs ſunt ab intelligentia. Oportet igitur *de uia.*
nos habere quod eis apponamus, & unde illorum mẽ-
tes famelicas reficiamus. Quòd ſi non habemus, ſur-
gamus media nocte. (Hæc enim nox ignorantia eſt:) *Nox,*
legamus, & ſcripturas perſcrutemur, rogemus Domi- *ignorã-*
num ut oculos mentis noſtræ aperiat, & tres panes il *tia.*
los nobiliſsimos nobis commodare dignetur. Tres *Tres*
enim iſtos panes, legem & prophetas & euangelia in- *panes.*
telligimus. De quibus Moyſes metaphoricè ait, do- *Deute.*
minus de Sina uenit, & de Seir ortus eſt nobis, ap- *33.*
paruit de monte Pharam, & cum eo ſanctorum mil-
lia. Tres iſti montes, tres panes ſunt, & tria modo
dicta

dicta ſanctarum ſcripturarum uolumina. Sina enim le
gem ſignificat, quia ibi lex data eſt. Seir prophetas,
quia hiſpidus interpretatur. Prophetæ enim ualdè hi-
ſpidi, & aſperi, & difficiles ſunt. At uerò mõs Pharã, q
frugifer dicitur, euangelia deſignat, cuius ſemina præ
cunctis ſeminibus ubique gentium fructificaſſe cogno
uimus. Venit igitur dominus de Sina, quia eius aduen
tus pluribus in locis in lege (id eſt, in libris Muyſi) an-
Deute. nunciatur, ſecundum illud: Prophetam uobis ſuſcita
18. bit dominus de fratribus ueſtris, tanquàm meipſum
audietis. Ortus eſt autem & de Seir, quia eius ortus &
natiuitas manifeſtiſsimè in prophetis inuenitur. Vn-
Eſa. 7. de Eſaias: Ecce uirgo concipiet & pariet filium, & uo
cabitur nomen eius Emmanuel. Apparuit autem
de monte Pharam, quia eius natiuitas, paſsio & reſur-
rectio, quid egerit, & qualiter uixerit in euangelijs de
claratur. Hos igitur tres panes quæramus, ſine qui-
bus anima non uiuit, qui cunctis eſurientibus ſuffice-
re poſſunt: quæramus, & non deficiamus: pulſemus,
& perſeueremus, etiam ſi ille amicus noſter unicui-
que noſtrum dixerit: [Noli mihi moleſtus eſſe, iam
oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubi-
li: non poſſum ſurgere & dare tibi.] Hoc enim amicus
Amic' noſter. i. Deus & Dominus noſter, qui intantũ dilexit
noſter nos, ut mori pro nobis nõ dubitaret, hoc (inquã) ipſe
Deus. nõ dicit: dicere tamẽ uidetur, cùm poſt multũ laborẽ,
poſt multas preces, poſt multum intelligendi deſide-
rium nos non exaudit. Quid enim ſic orat, ut ſan-
cta deſideria? Niſi deſiderium oraret, Pſalmiſta non
Pſal. 9. diceret: Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus.
Tunc igitur benè oramus, quando bonum aliquod de
ſideramus. Nemo autem eſt qui ſacras ſcripturas intel
ligere nõ deſideret. Nemo igitur eſt, qui Deum pro his
panibus non oret. Sed quia dominus iam cælos aſcẽ
dit, & oſtium clauſit, id eſt, à prædicatione quieuit,
Pueri qui iam pueros ſuos, ſanctos uidelicet Apoſtolos, in
dei, apo æternum quietis cubiculum ſecum collegit, iam ad
ſtoli. nos docendũ neq; ipſe, neq; illi huc ulterius corpora-
liter redire poſſunt. Et hoc eſt quod ait. Noli mihi mo
leſtus eſſe, iam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecũ
ſunt in cubili: non poſſum ſurgere, & dare tibi. Nos
tamen ab hac moleſtia, ab hac importunitate, & ab
hac uiolentia non ceſſemus. Ipſe enim Dominus ait:
Matt. Regnum cœlorum uim patitur, & uiolenti diripiunt
11. illud. Bona eſt igitur hæc uiolentia, bona eſt hæc mo-
leſtia & improbitas, & intantum bona, ut panes, quos
nobis Dominus pro ipſa amicitia dare non uult, pro-
pter improbitatem tamen ſurgens det nobis ad ſuffi-
cientiam & neceſsitatem. Hoc eſt enim, quod ait: [Et
ille ſi perſeuerauerit pulſans, dico uobis, & ſi non da-
bit illi eo quòd amicus eius ſit, propter improbitatem
tamen eius ſurgens dabit ei, quotquot habet neceſſa-
rios.] Vnde & adhuc ſubditur: [Et ego dico uobis: Pe-
tite & dabitur uobis, quærite, & inuenietis: pulſate
& aperietur uobis. Omnis enim qui petit, accipit, &
qui quærit, inuenit, & pulſanti aperietur.] Hac enim
tanta uerborum inculcatione manifeſtè Dñs oſten-
dit, quam ſolicitos, moleſtos, importunos, uiolentos,
& improbos ad petendum nos eſſe uelit. Vnde qui-
Virg. 1 dam ait: Labor improbus omnia uincit. Sed quomodo
Georg. uerum eſt, Omnis enim qui petit, accipit? Multi enim
Lu. 12 petunt, & non accipiunt quod petunt. Hoc autem de
illa petitione intelligatur, de qua ſupra dixit: Quæri-
te primũ regnum Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia
adiicientur uobis. Non enim in ſtultis petitionibus fi-
deles ſuos Deus exaudit. Ipſe enim ſcit, quid nobis
opus ſit. In illis igitur nos exaudit, quæ nobis ſalu-
taria eſſe cognoſcit. Oĩs igitur qui petit, accipit, ſi tñ
ipſa petitio digna ſit, quæ exaudiatur. Aliã aũt petitio
nẽ deus non exaudit. Vnde ſubditur: Aut quis eſt ex
uobis homo, quem ſi petierit filius ſuus panem, nun-
quid lapidem dabit? aut ſi piſcem petierit, nunquid
ſerpentem porriget? [Si ergo uos, cum ſitis mali, no-
ſtis bona data dare filiis ueſtris, quanto magis pater ue
ſter, qui in cœlis eſt, dabit bona petentibus ſe?] ac ſi di
ceret: Vos qui mali eſtis, non mala tamen, ſed bona da
ta datis filiis ueſtris, & Deus, qui naturaliter bonus eſt
bona data non dabit fidelibus ſuis? Dabit utique bo-
na data, & non niſi bona dabit eis, etiam ſi inutilia
quærant, dum ſe ſibi profutura quærere ſperant. Ali-
quando enim ſancti non recipiendo quod petunt, ma-
gis exaudiuntur, quam exaudirentur, ſi illud recipe-
rent. Plus enim non recipiendo beatus Paulus exau *2. Cor.*
ditus eſt, quàm ſi illud recepiſſet, pro quo (ſicut ipſe *12.*
ait) ter dominum rogauerat. Exauditus eſt igitur,
ne exaudiretur. Non enim niſi bona Apoſtolus quę-
rebat, quamuis illud non bonum ſibi eſſe non intellige
bat. Exauditus eſt igitur recipiendo bonum, ne exau-
diretur recipiendo non bonum. Qui enim ſibi bo-
num non quærit, dum ſe ſibi bonum quærere putat, ſi
id recipiat quod quærit, non exauditur, ſi non recipit,
exauditur. Deus igitur qui non aliud, niſi quærentis af
fectum conſiderat, bonũ ei reddit, qui ſe bonum quæ-
rere credit, etiam ſi ſibi non ſit bonum quod quærit.
Videamus autem, quid per panem, & piſcem, & quid
per lapidem & ſerpentem ſignificetur. Ego quidem in *Panis,*
pane ſanctarũ ſcripturarũ ſpiritualem intelligentiam *myſticè*
ſignificari puto, literam uerò in lapide, quoniam in ta *Lapis.*
bulis lapideis ſcripta eſt. At uero in piſce dominum *Piſcis.*
noſtrum intelligo, qui in baptiſmi flumine primus na
tauit, & ad piſcis ſimilitudinem ſine coitu de uirgine
natus eſt. In ſerpente uerò quis alius intelligatur, ni- *Serpẽs*
ſi ille, qui primum hominem in ſerpente decepit? Lu
cas uero euangeliſta præterea ouum quoque & ſcor- *Lu. 11*
pionem poſuit. In ouo igitur reſurrectionem intelliga *Ouum*
mus, in qua uelut pulli de ouis, omnes ſancti & electi
de ſepulchris reſurgentes, ſurſum ad cæleſtia conuola
bunt. In ſcorpione autẽ diabolũ uel Antichriſtũ, qui *Scorpio*
dum latenter hoĩes diripiunt, quaſi cauda eos percu-
tiunt. Boni itaque filii. i. Chriſtiani, panẽ petũt, quia in *Xpiani*
lege & prophetis ſpiritualẽ intelligentiã quærũt. Pe- *quid pe*
tunt aũt & piſcẽ, quia Chriſti carne ſaluari deſiderant. *tant.*
Petunt ſimiliter & ouũ, quia firmiſsima ſpe, carnis ex-
pectãt reſurrectionẽ. At uero mali filii, id eſt, Iudæi, *Quid*
lapidem petunt, quia in ſacris uoluminibus ſolam li- *Iudæi.*
teram quęrunt. Petunt autem & ſerpentem, quia in ue
neno & tortitudine diabolum imitantur. Petũt simili
ter & ſcorpionẽ, Antichriſtũ expectãtes, quẽ Meſsiam
uocat, ut qui in mũdi exordio in primo homine occi-
ſi ſunt a dracone, circa mundi finẽ percutiãtur à ſcor-
pione. Sic itaque bonis filiis, bona data petentibus, bo
nus pater bona data tribuit. Mali uero mala data petẽ-
tentes, a malo patre mala data ſuſcipiunt.

IN VIGILIA ASCENSIO-nis. Ioan. 17.

In illo tempore, Subleuatis Ieſus oculis in cœlum, dixit, Pater uenit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te. Et reliqua. Homilia Beati Auguſtini epiſcopi.

Ex
ANte iſta, quæ nunc ſumus adiuuante do- *Tract.*
mino tractaturi, dixerat Ieſus, Hæc lo- *140 in*
cutus ſum uobis, ut in me pacem habea *Euãge*
tis. Quæ non recentiora paulò ſupe- *liũ Ioã-*
rius ab eo dicta, ſed omnia debemus acci *nis.*
pere, ſiue quæcunque illis locutus eſt, ex quo eos cœ-
pit

pit habere diſcipulos, ſine certè ex quo poſt cœnam exorſus eſt hunc admirabilem prolixumque ſermonem. Talem quippe commemorauit cauſam, cur eis ſit locutus, ut ad eum finem ea ſſimè referantur, uel omnia quæ locutus eſt eius, uel ea maximè, quæ dixit iam pro eis moriturus, tanquam uerbo nouiſsima, poſtea quàm de conuiuio ſancto ille, qui eum ſuerat traditurus, egreſſus eſt. Hanc ergo commendauit cauſam ſermonis ſui, ut in illo pacem haberent: propter quod totum agitur, quòd Chriſtiani ſumus. Hæc enim pax finem temporis non habet, ſed omnis piæ noſtræ intẽtionis actionisque finis ipſa erit. Propter hanc ſacramentis eius imbuimur, propter hanc mirabilibus eius operibus & ſermonibus erudimur, propter hanc ſpiritus eius pignus accepimus, propter hanc in eum credimus & ſperamus, & eius amore quantum donat accendimur. Hac pace in preſſuris omnibus cõſolamur, hac à preſſuris omnibus liberamur. Propter hanc omnem tribulationem fortiter ſuſtinemus, ut in hac feliciter ſine ulla tribulatione regnemus. Cum ergo dixiſſet, propter quid omnia ſit locutus, ut in illo ſcilicet pacem haberent, in mũdo habentes preſſuram, exhortatusque fuiſſet ut confiderent, quia ipſe uicit mundum, eo qui erat ad illos, ſermone finito, deinde ad patrem uerba direxit, & orare iam cœpit. ſic enim Euangeliſta ſequitur, dicens: [Hæc locutus eſt Ieſus, & ſubleuatis oculis in cælum, dixit: Pater, uenit hora, clarifica filium tuum.] Poterat Dominus noſter unigenitus & coæternus patri, in forma ſerui, & ex forma ſerui, ſi hoc opus eſſet, orare ſilentio: ſed ita ſe patri exhibere uoluit precatorem, ut meminiſſet noſtrum ſe eſſe doctorem. Proinde eam, quam fecit orationem pro nobis, no tam fecit & nobis: quoniam tanti magiſtri non ſolum ad ipſos ſermocinatio, ſed etiam ipſius pro ipſis ad patrem oratio, diſcipulorum eſſet ædificatio. Et ſi illorum, qui hæc dicta erant audituri, profectò & noſtra, qui fueramus conſcripta lecturi. Quapropter hoc quod ait, Pater, uenit hora, clarifica filium tuum, oſtendit omne tempus & quid quando faceret, uel fieri ſineret, ab illo eſſe diſpoſitum, qui tempori ſubditus non eſt, quoniam quæ futura erant per ſingula tempora, in Dei ſapientia cauſas efficientes habent, in qua nulla ſunt tempora. Non ergo credatur hæc hora fato urgente ueniſſe, ſed Deo potius ordinante. Dicit ergo, Pater uenit hora mea, qui cum patre diſpoſuit omnes horas, tanquam diceris: Pater, quam propter homines & apud homines ad me clarificandum ſimul conſtituimus, uenit hora, clarifica filium tuum, ut & filius tuus clarificet te. Clarificatum a patre filium nonnulli accipiunt in hoc, quod ei non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Sed ſi paſsione clarificatus dicitur, quanto magis reſurrectione? Nam in paſsione magis eius humilitas, quàm claritas commendatur, Apoſtolo dicente, qui ait, Humiliauit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. Deinde ſequitur, & de eius clarificatione iã dicit: Propter quod & Deus illum exaltauit, & donauit ei nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Ieſu omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dñs Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Hæc eſt glorificatio Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ ab eius reſurrectione ſumpſit exordium. Vt ergo mediator dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus reſurrectione clarificaretur, prius humiliatus eſt paſsione. Non enim a mortuis reſurrexiſſet, ſi mortuus non fuiſſet. Humilitas, claritatis eſt meritum, & claritas, humilitatis eſt præmium. Sed hoc factum eſt in forma ſerui. In forma uero Dei ſemper fuit, ſemper erit claritas, immo nõ fuit, quaſi iam non ſit, nec erit, quaſi nondum ſit, ſed ſine

Pax, finis noſter. — *Ro. 8.* — *Phil. 2.*

initio, ſine fine ſemper eſt claritas. Quod ergo ait, Pater, uenit hora, clarifica filium tuum, ſic intelligendũ eſt, tanquam dixerit: Venit hora ſeminandæ humilitatis, fructum non differas claritatis. Sed quid ſibi uult, quod ſequitur: [Vt filius tuus clarificet te?] Nũquid etiam deus pater humilitatem pertulit carnis ſiue paſſionis, ex qua illum clarificari oporteret? Quomodo igitur eum clarificaturus erat filius, cuius claritas ſempiterna, nec ex forma ſerui potuit uideri minor, nec in diuina poſſet eſſe amplior? Sed glorificatum a patre filium ſecundum formam ſerui, quam pater ſuſcitauit a mortuis, & ad ſuam dexteram collocauit, res ipſa indicat, & nullus ambigit Chriſtianus. Sed quoniam non tantum dixit, Pater, clarifica filium tuum, ſed addidit etiam, ut filius tuus clarificet te, meritò quæritur quomodo patrem clarificauerit filius, cum ſempiterna claritas patris, nec diminuta fuerit in forma humana, nec augeri potuerit in ſua perfectione diuina. Sed in ſeipſa claritas patris nec minui, nec augeri poteſt, apud homines autem proculdubio minor erat, quando in Iudæa tantummodo deus notus erat, nondum à ſolis ortu uſque ad occaſum laudabant pueri nomen Domini. Hoc autem quia per Euangelium Chriſti factum eſt, ut per filium pater innoteſcere gentibus, profectò patrem clarificauit & filius. Si aũt tantũmodũ mortuus fuiſſet filius, nec reſurrexiſſet proculdubio nec a patre clarificatus eẽt, nec patrẽ ipſe clarificaſſet. Nũc aũt reſurrectione clarificatus a patre, reſurrectionis ſuæ ꝑdicatione clarificat patrẽ. Hoc quippe aperit ordo ipſe uerborũ: Clarifica, inquit, filiũ tuũ, ut filius tuus clarificet te, tanquam diceret: Reſuſcita me, ut in noteſcas toti orbi per me. Deinde magis magisq; pandens, quomodo clarificet patrem filius. [Sicut, inquit, dediſti ei poteſtatem omnis carnis, ut omne quod dediſti ei, det eis uitam æternam.] Omnem carnem, dixit omnem hominem, à parte totum ſignificans: quẽadmodum rurſus à parte ſuperiore ſignificatus eſt homo totus, ubi ait Apoſtolus: Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Quid enim dixit, Omnis anima, niſi Omnis homo? Et hoc autem, ꝙ poteſtas Chriſto à patre data eſt omnis carnis, ſecundum hominem intelligendum eſt. Nam ſecundum Deum omnia per ipſum facta ſunt, & in ipſo condita ſunt omnia in cælo & in terra, uiſibilia & inuiſibilia. Sicut ergo dediſti ei poteſtatem, inquit, omnis carnis, ita clarificet te filius, id eſt, notum te faciat omni carni, quam dediſti ei. Sic enim dediſti ut omne quod dediſti ei, det eis uitam æternam. [Hæc eſt autẽ uita æterna, inquit, ut cognoſcant te ſolum uerũ Deũ, & quẽ miſiſti Ieſum Chriſtum.] Ordo uerborum eſt: Vt te & quem miſiſti Ieſum Chriſtum, cognoſcant ſolum uerum Deum. Conſequenter enim & ſpiritus ſanctus intelligitur, quia ſpiritus eſt patris & filii, tanquam charitas ſubſtantialis & conſubſtantialis amborum, quoniam non duo dii pater & filius, nec tres dii pater & filius & ſpiritusſanctus: ſed ipſa Trinitas, unus ſolus uerus Deus, nec idem tamen pater qui filius, nec idem filius qui pater, nec idem ſpiritusſanctus, qui pater & filius, quia tres ſunt, pater & fili⁹ & ſpiritusſanctus: ſed ipſa trinitas, unus eſt deus. Si ergo eo modo te glorificat filius, ſicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis: & ſic dediſti, ut omne ꝙ dediſti ei, det eis uitam æternam, & hæc eſt uita æterna, ut cognoſcant te: ſic te igitur filius glorificat, ut omnibus quos dediſti ei, te cognitum faciat. Porro ſi cognitio Dei eſt uita æterna, tanto magis uiuere tendimus, quanto magis in hac cognitione proficimus. Non autem moriemur in uita æterna. Tunc ergo dei cognitio perfecta erit, quando nulla mors erit, ſumma eſt tunc Dei glorificatio, quia ſumma gloria, quæ Græcè dicitur doxa, unde dictũ eſt doxaſon,

Ex Tract. 105 in Ioãn. — *Pſ. 71* — *Pſ. 112* — *Ro. 13* — *Ioan. 1.* — *Col. 1.*

quod

quod Latini quidam ſunt interpretati, clarifica: qui-
dam, glorifica. A ueteribus autem gloria, qua glorioſi
homines dicuntur, ita eſt diffinita: Gloria eſt frequens
Cicero 2. de inuent. de aliquo ſama cum laude. At ſi homo laudatur, cum
fame creditur, quomodo Deus laudabitur, quando ip-
ſe uidebitur? Propter quod ſcriptum eſt: Beati qui ha
bitant in domo tua: in ſecula ſeculorum laudabunt
pſ. 83 te. Ibi enim erit Dei ſine fine laudatio, ubi erit dei ple
na cognitio. Et quia plena cognitio, ideò ſumma cla-
rificatio uel glorificatio. Sed prius hic clarificatur deus
dum annunciatus hominibus innoteſcit, & per fidem
credentium prædicatur, propter quod dicit: [Ego te
clarificaui ſuper terram: opus conſummaui, quod de-
diſti mihi ut faciam.] Non ait, iuſsiſti, ſed dediſti: ubi
commendatur euidens gratia. Quid enim habet, quod
non accepit, etiam in unigenito humana natura? An
non accepit, ut nihil mali, ſed bona faceret omnia,
quando in unitatem perſonæ ſuſcepta eſt à uerbo, per
quod facta ſunt omnia? Sed quomodo conſummauit
opus, quo acceperit ut faciat, cum reſtet adhuc paſsio
nis experimentum, ubi martyribus ſuis maximè præ-
buit, quod ſequerentur exemplum, (unde Apoſtolus
1. Pet. 2 Petrus: Chriſtus paſſus eſt pro nobis, relinquens uo-
bis exemplum, ut ſequamini ueſtigia eius) niſi quia cõ
ſummaſſe ſe dicit, quod ſe conſummaturum eſſe certiſ
ſimè nouit? Sicut longè ante in prophetia præteriti
temporis uſus eſt uerbis, quando poſt annos plurimos
pſ. 21 futurum erat quod dicebat: Foderunt, inquit, manus
meas & pedes meos, dinumerauerũt omnia oſſa mea.
Non ait, Fodient & dinumerabunt. Et ipſe in hoc euã
Ioã. 15 gelio: Omnia, inquit, quæ audiui à patre meo, nota
feci uobis: quibus ait poſteà: Adhuc multa habeo uo-
Ioã. 16 bis dicere, ſed non poteſtis portare modò. Qui enim
certis & immutabilibus cauſis omnia futura prædeſti-
nauit, quod facturus eſt, fecit. Nam & per prophetam
dictum de illo eſt. Qui fecit quæ futura ſunt. Secundũ
hoc etiam quod ſequitur, dicit: [Et nunc clarifica me
tu pater apud temetipſum, claritate quam habui priuſ
quàm mundus eſſet apud te.] Nam & ſuprà dixerat:
Pater, uenit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus
clarificet te. In quo uerborum ordine oſtẽderat prius
a patre clarificandum filium, ut patrem clarificaret &
filius. Modo autem dixit: Ego te clarificaui ſuper
terram, opus conſummaui quod dediſti mihi ut fa-
ciam, & nunc clarifica me: tanquàm ipſe prior clarifi
cauerit patrem, a quo deinde ut clarificetur expoſcit.
Ergo intelligẽdum eſt utroque uerbo ſuperius uſum,
ſecundum id quod futurum erat, eoque ordine quo fu
turum erat, clarifica filium, ut filius te clarificet: mo-
dò uero uſum fuiſſe uerbo præteriti temporis de re fu
tura, ubi ait: Ego te clarificaui ſuper terram, opus con
ſummaui, quod dediſti mihi ut faciam. Deinde dicen-
do, Et nũc clarifica tu me pater apud temetipſum, qua-
ſi poſterius eſſet clarificandus à patre, quem prius ipſe
clarificauerat: quod oſtendit, niſi ſuperius ubi ait: Ego
te clarificaui ſuper terram, ita locutum ſe fuiſſe, tan-
quam feciſſet, quod facturus eſſet: hic autem popoſciſ
ſe ut pater faceret, per quod illud filius facturus eſſet,
id eſt, ut pater clarificaret filium, per quam clarifica-
tionem filii, etiam filius eſſet clarificaturus patrem?
Sed hãc prædeſtinationem in ſua clarificatione mani-
feſtius aperuit, qua eum clarificauit pater, in eo quod
adiunxit, Claritate quam habui priuſquàm mundus
eſſet apud te. Ordo uerborum eſt: Quam habui apud
te, priuſquam mundus eſſet. Ad hoc ualet, quod ait: Et
nunc clarifica me, hoc eſt, ſicut tunc, ita & nunc. Sicut
tunc prædeſtinatione, ita & nunc perfectione. Fac in
mundo, quod apud te iam fuerat ante mundum. Fac
in ſuo tempore, quod ante omnia tempora ſtatuiſti.
Hoc quidam ſic intelligendum putat unt, tanquam na-
tura humana, quę ſuſcepta eſt à uerbo, conuerteretur
in uerbum, & homo mutaretur in Deum, immo ſi dili
gentius quod opinati ſunt cogitemus, homo periret
in Deo. Non enim quiſquam ex iſta mutatione homi-
nis, uel duplicari Dei uerbum dicturus eſt uel augeri,
ut aut duo ſint quod unum fuit, aut amplius ſit quod
minus fuit. Porro ſi natura humana in uerbum muta-
ta atque conuerſa, uerbum Dei quantum erat, & quod
erat, hoc erit, ubi eſt homo ſi non perit? Sed ad hanc
opinionem, quam ueritati prorsùs non uideo conue-
nire, nihil nos urget, ſi filio dicente, & nunc clarifica
me tu pater apud temetipſum, claritate quam habui
priuſquam mundus eſſet apud te, intelligamus præde
ſtinationem claritatis humanæ, quæ in illo eſt, naturæ
ex mortali immortalis apud patrem futuræ, & hoc
iam prædeſtinando fuiſſe factum antequàm mundus
eſſet, quod in mundo etiam ſuo tempore fieret. Si e-
nim de nobis dixit Apoſtolus, Sicut elegit nos in ipſo *Eph. 1*
ante mundi conſtitutionem, cur abhorrere putatur à
uero, ſi tũc pater caput noſtrum glorificauit, quando
nos in ipſo ut membra eius eſſemus, elegit? Hinc au-
diamus apoſtolum in ſuarum exordio literarum. Nã
& prima epiſtolarum eius quæ eſt ad Romanos, & ip- *Rom. 1*
ſius epiſtolæ principium eſt, ubi legitur, Paulus ſer-
uus Chriſti Ieſu, uocatus Apoſtolus, ſegregatus in E-
uangelium Dei, quod ante promiſerat per prophetas
ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo, qui factus eſt ei
ex ſemine Dauid ſecundum carnem, qui prædeſtina-
tus eſt filius Dei in uirtute ſecundum ſpiritum ſanctifi
cationis, ex reſurrectione mortuorum. Secundum hãc
ergo prædeſtinationem etiam clarificatus eſt antequã
mundus eſſet, ut eſſet claritas eius ex reſurrectione
mortuorum apud patrem, ad cuius dexteram ſedet.
Cum ergo uideret illius prædeſtinatæ ſuæ clarificatio
nis ueniſſe iam tempus, ut & nunc fieret in redditio-
ne, quod fuerat in prædeſtinatione iam factum, orauit
dicens, Et nunc clarifica me tu pater apud temetip-
ſum, claritate quam habui, priuſquàm mundus eſſet
apud te. Tanquam diceret, Claritatem quam habui
apud te, id eſt, illam claritatem, quam habui apud te
in prædeſtinatione tua, iam tempus eſt, ut apud te ha
beam etiam uiuens in dextera tua. [Manifeſtaui no- *Ex*
men tuum hominibus, quod dediſti mihi de mundo. *Tract*
Tui erant, & mihi eos dediſti, & ſermonem tuum ſer- *106. in*
uauerunt. Nunc cognouerunt, quia omnia quæ dediſti *Ioãnẽ.*
mihi, abs te ſunt, quia uerba quæ dediſti mihi, dedi eis
& ipſi acceperunt, & cognouerunt uerè, quia à te exi-
ui, & crediderunt quia tu me miſiſti.] Quanquam &
hæc omnia de futuris oĩbus fidelibus dici potuerunt
ſpecie perfecta, cum adhuc eſſent futura, ſed ut de his
ſolis, quos tunc habebat, diſcipulis hæc loqui intelli-
gatur, illud magis urget, quod paulò poſt ait, [Quum
eſſem cum eis ego ſeruabam eos in nomine tuo, quos
dediſti mihi, cuſtodiui, & nemo ex eis periJt, niſi filius
perditionis, ut ſcriptura adimpleatur.] Iudam ſignifi-
cans, qui tradidit eum. ex iſto quippe duodenario apo
ſtolorum numero ſolus perit. Deinde ſubiungit, [Nũc
autem ad te uenio.] Vnde manifeſtum eſt, eum de cor
porali ſua dixiſſe præſentia, Cum eſſem cum eis, ego
ſeruabam eos, ueluti iam cum eis ea præſentia non eſ-
ſet. Eo modo enim ſignificare uoluit aſcenſionẽ ſuam
mox futuram, de qua dixit: Nunc autem ad te uenio,
iturus utique ad dexteram patris, unde eſt uenturus
ad uiuos & mortuos iudicandos, præſentia itidem
corporali ſecundum fidei regulam, ſanamque doctri-
nam. Nam præſentia ſpiritali cum eis erat utique fu
turus poſt aſcenſionem ſuam, & cum tota Eccleſia ſua
in hoc mundo uſque ad conſummationem ſeculi.
Non itaque rectè intelliguntur, de quibus dixerit,
Cum eſſem cum eis, ego ſeruabam eos, niſi hi, quos in
ſe

ſe credentes ſeruare iam cœperat præſentia corporali, & quos relicturos erat abſentia corporali, ut eos cũ patre ſeruaret præſentia ſpiritali. Poſt uerò adiungit & cæteros ſuos, ubi dicit: Non pro his autem rogo tantum, ſed & pro eis, qui credituri ſunt per uerbum eorum in me. Vbi manifeſtius oſtendit, quòd non de omnibus ad eum pertinentibus ſuperius loqueretur, ab eo loco ubi ait, Manifeſtaui nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi: ſed de his tantum, qui eum cũ illa diceret, audiebant. Iam nunc ergo uideamus, quid de illis, à quibus tunc audiebatur, diſcipulis ſuis dicat: [Manifeſtaui, inquit, nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi.] Non ergo nouerant dei nomen, cum eſſent Iudæi? Et ubi eſt, quod legitur: Notus in Iudæa

Pſ. 75 Deus, in Iſrael magnum nomen eius? Ergo manifeſtaui nomen tuum hominibus iſtis, quos dediſti mihi de mundo, qui me audiunt hæc dicentem. Non illud nomen tuum, quo uocaris deus, ſed illud quo uocaris pater meus: quod nomen manifeſtari ſine ipſius filij manifeſtatione non poſſet. Nam quòd Deus dicitur uniuerſæ creaturæ, etiam omnibus gentibus, antequàm in Chriſtum crederent, nõ omnimodo eſſe potuit hoc

Vis uera diuinitatis. nomen ignotum. Hæc eſt enim uis ueræ diuinitatis, ut creaturæ rationali iam ratione utenti, non omnino ac penitus poſsit abſcondi. Exceptis enim paucis, In quibus natura nimium deprauata eſt, uniuerſum genus humanum Deum mundi huius fatetur authorem. In hoc ergo, quod fecit hunc mundum cælo terraq; conſpicuum, & antequàm imbuerentur in fide Chriſti, notus omnibus gentibus Deus. In hoc autem, quod non eſt iniurijs ſuis cum dijs falſis colendus, notus in Iudæa Deus. In hoc uero, quòd pater eſt huius Chriſti, per quem tollit peccata mundi: hoc nomen eius priùs occultum omnibus, nunc manifeſtauit eis, quos dedit ei pater ipſe de mundo. Sed quomodo manifeſtauit, ſi nondum uenit hora, de qua ſuperius dixerat, quod ueniet hora, cum iam non in prouerbiis, inquit, loquar uobis, ſed palam de patre meo annunciabo uobis? An uero annunciatio manifeſta putabitur in prouerbijs? Cur ergo dictum eſt, Palàm annunciabo uobis, niſi quia in prouerbijs non eſt palàm? Quod autẽ non in prouerbijs occultatur, ſed uerbis manifeſtatur proculdubio palàm dicitur. Quomodo ergo manifeſtauit, quod nondum palàm dixit? Proinde ſic intelligendum eſt, pro tempore futuro præteritum poſitum, quemadmodũ illud: Omnia quæ audiui a patre meo,

Ioã. 15 nota feci nobis: quod nondùm fecerat, ſed loquebatur quaſi feciſſet, quod immutabiliter eſſe præfixum ſciebat ut faceret. Quid eſt autem, [Quos dediſti mihi de mundo?] Dictum eſt enim de illis, quod non eſſent de mundo. Sed hoc illis regeneratio præſtitit, non generatio. Quid eſt etiam, quod ſequitur: [Tui erant, & mihi eos dediſti?] An aliquando erant patris, quando non erant unigeniti filij eius, & habuit aliquando pater aliquid ſine filio? Abſit. Verumtamen habuit aliquid aliquando Deus filius, quod nondum habuit idẽ ipſe homo filius, quia nondum erat homo factus ex matre, quando tamen habebat uniuerſa cum patre.

Quapropter quod dixit, Tui erant: non ſe inde ſaparauit Deus filius, ſine quo nihil unquam pater habuit, ſed ſolet ei tribuere omne quod poteſt, a quo eſt ipſe qui poteſt. A quo enim habet ut ſit, ab illo habet ut poſsit: & ſimul utrũq; ſemper habuit, qui nunquã nõ fuit, & nunquam non potuit. Quocirca quicquid potuit pater, ſemper cum illo filius potuit, quoniam ille qui nunquam non fuit, & non potuit, nunquam ſine patre fuit, nunquam ſine illo pater fuit. Ac per hoc ſicut pater æternus omnipotens, ita filius coæternus oĩpotens: & ſi oĩpotens, utiq; omnitenens. Id.n. uerbum potiùs uerbo interpretamur, ſi propriè uolumus dicere, quod a Græcis dicitur pantocrátor: quod noſtri nõ ſic interpretarentur, ut omnipotens dicerent, cum ſit pantocrátor omnitenens, niſi tantundem ualere ſentirent. Quid igitur unquam habere potuit æternus, omnitenens, quod nõ ſimul habuerit coæternus omnipotens? Quod itaque ait, & mihi eos dediſti, hominem ſe accepiſſe hanc poteſtatem, ut eos haberet, oſtendit: quoniam qui ſemper omnitenens fuit, non ſemper homo fuit. Quamobrem cum patri potius tribuiſſe uideatur, ut ab eo illos acceperit, quoniam ex ipſo eſt, quicquid eſt de quo eſt, etiam ipſe ſibi eos dedit, hoc eſt, cum patre Deus Chriſtus homini Chriſto, quod cum patre non eſt, homines dedit. Denique qui hoc loco dicit, Tui erant, & mihi eos dediſti, iam ſuperiùs eiſdem diſcipulis dixerat, Ego elegi uos de mundo. *Ioã. 15*

Conteratur hic cogitatio carnalis, atque diſpereat. De mundo ſibi a patre dicit filius datos homines, quibus alio loco dicit, Ego uos elegi de mundo. Quos Deus filius de mundo elegit cum patre, idem ipſe homo filius de mundo eos accepit a patre. Non enim illos pater filio dediſſet, niſi elegiſſet. Ac per hoc filius ſicut non inde ſeparauit patrem, quando dixit, Ego uos de mundo elegi, quoniam ſimul eos elegit & pater, ſic nõ inde ſeparauit & ſe, quando dixit, Tui erant, quia & ipſius filij pariter erant. Nunc autem homo idem ipſe filius accepit eos, qui non erant ipſius, quia & formã ſerui accepit Deus, idẽ, quæ non erant ipſius. Sequitur ac dicit, [Et ſermonem tuum ſeruauerunt. Nunc cognouerũt, q̃a omnia quæ dediſti mihi, abs te ſunt:] id eſt, cognouerunt, quia abs te ſum. Simul enim pater dedit omnia, cũ genuit qui haberet omnia. [Quia uerba, inquit, quæ dediſti mihi, dedi eis, & ipſi acceperunt.] Id eſt, intellexerunt atque tenuerunt. Tunc.n. uerbum accipitur, quando mente percipitur. [Et cognouerunt, inquit, uerè, quia à te exiui, & crediderũt, quia tu me miſiſti.] Et hic ſubaudiendum eſt, uerè. Quod enim dixit, Cognouerunt uerè, exponere uoluit adiungendo, Et crediderunt. Hoc itaque crediderunt uere, quod cognouerunt uerè. Id eſt enim, A te exiui, quod eſt, Tu me miſiſti. [Ego pro eis rogo, nõ *Ex*

pro mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi.] Mũ- *Tract.*

dum uult modo intelligi, qui uiuunt ſecundum con- *107 in*

cupiſcentiam mundi, & non ſunt in ea ſorte gratiæ, ut *Ioãnẽ.*

ab illo eligãtur ex mũdo. Non itaque pro mundo, ſed pro his, quos ei pater dedit, rogare ſe dicit. Per hoc nãq;, q̃ eos illi pater iam dedit, factum eſt ut non pertineant ad eũ mundũ, pro quo nõ rogat. Deinde ſubiũgit, [Quia tui ſunt.] Neq;.n. quia pater eos dedit filio, amiſit ipſe quos dedit, cum adhuc filius ſequatur, & dicat, [Et mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt.] Vbi ſatis apparet, quomodo unigeniti filij ſint omnia, quæ ſunt patris. Per hoc utique, quod etiã ipſe Deus eſt, & de patre patri natus eſt æqualis. [Et clarificatus ſum, inquit, in eis.] Nunc ſuã clarificationẽ tanquã facta ſic dicit, cũ adhuc eſſet futura. Dicendo enim eſſe iã factũ oſtendit iã fuiſſe prædeſtinatũ, & certũ haberi noluit, quod eſſet futurũ. [Et iã, inquit, non ſum in mundo, & hi in mundo ſunt.] Si horam prorſus illã, qua loquebatur, attendas, utrique adhuc in mundo erant, & ipſe ſcilicet, & illi de quibus hæc dicebat. Non enim ſecundũ profectũ cordis & uitæ hoc accipere poſſumus uel debemus, ut illi propterea adhuc eſſe dicantur in hoc mundo, quod mundana adhuc ſapiant, ille autem iam non eſſe in mundo, ſapiendo diuina. Poſitum eſt enim unum uerbum, quod nos ita intelligere omnino non ſinat, quia non ait, Et non ſum in mundo, ſed, Iam non ſum in mundo, per hoc oſtendens fuiſſe ſe in mundo, iam non eſſe. Nunquid ergo fas eſt, ut eum credàmus aliquando mundana ſapuiſſe, & ab hoc errore liberatum, iam illa non ſapere? Quis tam impio ſen-

ſu

ſu ſe induerit? Reſtat igitur, ut ſecundum id, quòd ipſe etiã in mundo prius erat, in mundo ſe dixerit iã nõ eſſe: profectò præſentia corporali, à mundo ſcilicet abſentiam ſuã iã citò futurã, illorum autem tardius: per hoc oſtendens, ꝙ ſe iã nõ hic eſſe, illos autẽ hic eſſe dixit, cũ & ipſe hic & illi adhuc eſſent. Sic enim eſt locutus homo congruens hominibus, ut mos loquendi ſeſe habet & humanus uſus. An non quotidiè dicimus, Iã non eſt hic, de aliquo quantociùs abituro? Et maximã hoc de morituris ſolet dici. Quanquam & ipſe Dominus, tanquam præuidens quid lecturos mouere poſſet, adiecit: Et ego ad te uenio, ſic exponens quodammodò cur dixerit, Iam non ſum in mundo.

IN ASCENSIONE CHRIſti, in lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

Ser. 2. de aſcẽſione Domini.

SIcut in ſolennitate Paſchali, inquit Leo I. Romanus pontifex, reſurrectio domini fuit nobis cauſa lætandi, ita aſcenſio eius in cœlos præſentium nobis eſt materia gaudiorũ recolentibus illam diem & ritè uenerantibus, qua naturæ noſtræ humilitas in Chriſto ſuper omnem cœli militiam, ſuper omnes ordines angelorum, & ultra omnium altitudinem poteſtatum, ad Dei patris eſt prouecta conſeſſum. Quo ordine operum diuinorum nos fundati, nos ædificati ſumus, ut mirabilior fieret gratia Dei, cum remotis a conſpectu hominum, quæ meritò reuerentiam ſui ſentiebantur indicere, fides non deficeret, ſpes non fluctuaret, charitas nõ teperet. Hæc ille. Sed ad ipſam ſacratiſsimè diei huius lectionem, ex actis Apoſtolicis ſumptam, iam agè accedamus. [Primum quidem ſermonem feci de omnibus, o Theophile, quę cœpit Ieſus facere & docere, uſque in diem, qua præcipiens Apoſtolis, per ſpiritum ſanctum quos elegit, aſſumptus eſt.] Hũc Theophylũ Oecumenius principem fuiſſe dicit, Ambroſius exponens prooemiũ S. Lucæ in Euangelium ſuum, ait illud ſcriptum ad eum, quem diligit Deus, ſic enim Theophylus latinè redditur. Si Deum diligis, inquit idem Ambroſius, ad te ſcriptum eſt. Si ad te ſcriptum eſt, ſuſcipe munus Euangeliſtæ, pignus amici in penetralibus animi diligẽter aſſerua. Hæc Ambroſius. Chryſoſtomus hic Euãgeliſtæ Lucæ obſeruat humilitatem, quòd non Euangelium, ſed ſermonem uocet priorem librum ſuum, tanquam ſe agnoſcat Euangeliſtę nomine indignum. Magna enim in illis beatiſsimis patribus, putà Apoſtolis & Euangeliſtis, modeſtia & humilitas fuit, adeo ut ipſe quoque Gentium Doctor Paulus ſe minimum uocet Apoſtolorũ, immò Apoſtoli uocabulo indignum aſſerat. Aduertẽdum autem eſt, Lucam Euangeliſtam ſe non omnia facta & dicta Domini Ieſu, ſed de omnibus ſcripſiſſe teſtari, ut ſecundum Chryſoſtomum, uo uerimus eum ſummatim & in genere ſe ſcripſiſſe intelligi uelle, aut certè de omnibus neceſſarijs. Iam quòd ait ſe ea ſcripſiſſe, quæ cępit Ieſus facere & docere, non temerè annotarunt ſanctiſsimi Patres, Chriſtum quæ uerbo docuit, prius factis præſtitiſſe. Et tu fac ſimiliter. Nihil enim eo doctore frigidius, teſte Chryſoſtomo in hunc locum, qui uerbis duntaxat philoſophatur. neque enim hoc doctoris eſt ſed hiſtrionis & hypocritæ. Eóque Apoſtoli, ut ait idem, prius uitæ exemplis docebant, deinde uerbis. Quid autem pręcepit Apoſtolis? Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, docentes eos ſeruare omnia, quæcumque mandaui uobis. Sic

Act. 1.

Theophilus quis fuerit.

1. Cor. 15.

Matt. 28.

Chryſoſtomus. [Quibus & præbuit ſeipſum uiuum poſt paſsionem ſuam, in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei.] Qua de cauſa, ait Chryſoſtomus hoc loco, non apparuit omnibus, ſed diſcipulis tãtũ? Quoniam multis illorum uiſum fuiſſet ſpectrum, uidelicet ijs, qui non nouerant arcanum myſterij. Etenim ſi ipſi diſcipuli diffidebant initiò ac turbabantur, & opus erat ut manibus contrectarent, opus erat menſa communi, quomodò uerisimile eſt affectos futuros fuiſſe uulgares iſtos? Diuus Cyprianus in Sermone de aſcenſione Domini, Celebrata, inquit, in cruce ſolenni uictoria, cum iam templum corporis ſui, quod perſecutio Iudæorum effoderat, Dominus reparaſſet, noluit ſtatim ad Patrẽ aſcendere, & glorificati corporis præſentiam inferre cœleſtibus, ſed neceſſaria diſpenſatione diſcipulorum infirmitati conſulens, utiliter diſtulit, & quadraginta diebus in terra conuerſatus, & uiſus eſt ſæpè, & locutus cum Apoſtolis, & manducauit & bibit, & uulnera, quę ad dubietatem eorum tollendam in corpore reſeruarat, & uidenda & palpanda expoſuit, & impleta in ſe, quæ in ſcripturis erant prædicta, euidentia rerum edocuit. Ad hoc neceſſaria fuit huius temporis mora, ut recollectis quos in fugam timor ĩpegerat, quos ſupplicium crucis terruerat, in multis argumẽtis apparẽs, mẽtes quæ diſfidẽtia titubauerãt, ſolidaret, nec eſſe phantaſticum ſed uerum corpus quod ſurrexerat, tam comeſſationibus quam contrectationibus probaret. Ad hoc dilata eſt aſcenſionis gloria, ut ſub hoc dierum interſtitio præcedens doctrina affectibus firmaretur, immò ut diſcipulorum deſideria receſsionem eius corporalem ambirent, quia ſpiritalis præſentiæ plenitudo, quandiu conſpectu carnis præſens aderat, aduentare non poterat: & paulatim in hoc conducti ſunt, ut libenter conſuetudine conuictus aſſueti carerent, cum inhabitator Spiritus ſanctus eorũ animas poſsidens, inuiſibili acceſſu ſynceriores eis affectus infunderet, & aperiret interiores oculos ad intuendum intellectu puro patrem luminum, & ſubſtantia rerũ ſperandarũ ꝓpoſita apparentia ſepeliret, nec incertitudinis ſcrupulus ſupereſſet, cum Dominus & Magiſter, quem uerum hominem probauerant, eis uidentibus cœlum aſcenderet: ſed iam ſecuri ſe crederent ſecuturos, nec eſſe impoſsibile, quin & ipſi in carne & ſpiritu ad ſuperos transferrentur. Hæc Cyprianus. Eſt autem hic obſeruandum, iuxta Chryſoſtomum, quod non dicitur diebus quadraginta, ſed per dies quadraginta apparuiſſe diſcipulis. Non enim ità erat perpetuò cum illis a reſurrectione, ut antea, ſed modo aduolabat, modo deuolabat, ut diſcipulorum animos ad altiora ſubueheret, ne ſic erga ipſum eſſent affecti, ut prius. Itaque & ſubinde ſe uiſendum præbebat, ut ueritas reſurrectionis oſtenderetur: & rurſum ſe ſubducebat, ut deinceps maior humana conditione haberetur. Nec de rebus friuolis cum illis locutus eſt, ſed de regno Dei, tam de militante quã triũphante Eccleſia, & quæ ad hanc flagranti deſiderio appetendã, ad illam diſponendam pertinerent. [Et conueſcens præcepit eis, ab Ieroſolymis ne diſcederent, ſed expectarẽt promiſsionem patris, quam audiſtis, inquit, per os meum: quia Ioannes quidem baptizauit aqua, uos autem baptizabimini Spiritu ſancto non poſt multos hos dies.] Conueſci uoluit, ut reſurrectionis fides adſtrueretur. Quemadmodũ uero milites, ait Chryſoſtomus, in multitudinẽ erupturos nemo patitur exire, priuſquam armati fuerint, neque quiſquam equos ſinit a carcere proſilire, priuſquã aurigam nacti ſint: ita nec Chriſtus diſcipulos ſuos paſſus eſt in acie conſpici, priuſquã deſcenderet Spiritus, ne facile caperentur & abducerentur a multitudine. Sed quam ob cauſam non tum protinus uenit Spiritus

Cur Dominus in cælos aſcẽſionẽ diſtulerit

Vt chriſtus diſcipulis apparuerit.

Cur dilat⁹ aduentus Spiritusſancti.

tuſſanctus? Oportebat illos deſiderio promiſsi teneri, atque ita donum accipere. Ideoque cum ipſe digreſſus eſſet, tum aduenit Spiritus, qui ſi ueniſſet eo præſente, non habuiſſet illos tam ardens expectatio. Et ideò non protinus ab aſcenſione Domini uenit ſpiritus, ſed poſt octo aut nouem dies. Itidem & nos tum maximè excitamur in Deũ, quoties in neceſsitate conſtituti ſumus. Hæc Chryſoſtomus. Fuiſſe autem Apoſtolos iam antè baptizatos baptiſmo Chriſti, ſatis indicare uidetur Auguſtinus Epiſtola 108. ad Seleucinã. Quòd uerò Dominus non certũ exprimit diẽ, quo uẽturus ſit ſpiritus ſanctus, eò facit, ut ad ſui præparationẽ accuratiorẽ eos excitet: nec tamen diu dilatum iri propterea ſignificat, ne animis deijciantur, ut uult Chryſoſtomus. [Igitur qui conuenerant, interrogabãt eum dicentes: Domine, ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſrael? Dixit autem eis: Non eſt ueſtrum noſſe tempora uel momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate.] Diſcipuli quidam adhuc rudes & ignari, quale eſſet regnum Chriſti, ſperaſſe uidentur Chriſtum regnum Iſraeliticum inſtauraturum: ſed meminiſſe debebant illum dixiſſe Pilato, Regnum meum non eſt de hoc mundo. Non ideo filius Dei dignatus eſt eſſe filius hominis, ut temporarium reſtituer regnum, ſed ut æternum cum ipſo regnemus in cælis. Placidè uero illorum caſtigat curioſitatem, qua id noſſe uolebant, quod nullo eis eſſet uſui futurum. Hac autem Domini reſponſione, ut innuit Oecumenius, Mathematici delirantes egregiè retunduntur, qui cum ab aſtris pendeant, non uident Deum Opt. Max. tempora in ſua poſuiſſe poteſtate. Et eſt certè dolendum tam multum tribui a pleriſque ſuperſtitioſæ huic aſtrologorum diuinationi, quæ a ſcripturis diuinis, a patribus ſanctiſſimis, & ciuilibus quoque legibus damnatur. [Sed accipietis uirtutem ſuperuenientis Spirituſſancti in uos, & eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.] Solent boni præceptores non id dicere diſcipulis, quod noſſe delectet, ſed quod expediat, ita & Chriſtus reſpondet diſcipulorum percontationi, uerum id dicit, quod eis ſciebat longè fore utiliſsimum, nempe eos propediem accepturos uirtutem Spirituſſancti, quæ adeò ipſos confirmaret, ut qui paulò antè ne Hieroſolymis quidem eum auſi fuerint prædicare, iam toto orbe illi ſint teſtimoniũ redditurі. Quibus uerbis etiam Catholica Eccleſia commendatur, quæ toto eſt terrarum orbe diffuſa, cum hæreſes plerunque in aliquo orbis angulo latitent, aut ſi propagentur longiùs, citò tamen in multas ſcindantur, eaſq; pugnãtes factiones. [Et cum hęc dixiſſet, uidentibus illis eleuatus eſt, & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.] Non aliena, ſed propria uirtute eleuatus eſt, & aſpectantibus diſcipulis e terris in cælum aſcendit, ut & illorum & noſtrum omniũ deſideria furſum attraheret, ne in his caducis rebus hæreamus. Suſcepit autem eum nubes, quod erat cæli ſymbolum, ut ait Chryſoſtomus. Papę, inquit idẽ, quo ſpectaculo dignatus eſt diſcipulos Dominus? [Cumq; intuerentur in cælũ euntẽ illũ, ecce duo uiri aſtiterũt iuxta illos in ueſtibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cælum? Hic Ieſus qui aſſumptus eſt à uobis in cælum, ſic ueniet, quemadmodum uidiſtis eum euntem in cælum.] His uerbis, inquit Leo pontifex ſermone 2. de aſcenſione Domini, omnes Eccleſiæ filij docebãtur, ut Ieſus in eadem, qua aſcenderat, carne uenturus uiſibilis crederetur, nec poſſet ambigi omnia illi eſſe ſubiecta, cui ab ipſo corporeæ natiuitatis exordio famulatus ſeruiſſet angelicus. Sicut.n. cõcipiendũ Chriſtũ de Spiritu ſancto beatæ uirgini angelus nunciauit, ſic & editum de uirgine uox cæleſtium paſtoribus cecinit. Sicut reſurrexiſſe à mortuis ſupernorum nunciorum prima teſtimonia docuerunt, ſic ad iudicandum mundũ in ipſa carne uẽturum angelorum officia prædicarunt, ut intelligeremus quantæ poteſtates ſint ad futuræ cum iudicaturo, cui tantæ miniſtrarunt etiam iudicando. Hæc Leo. Quòd ait, Nubes ſuſcepit eum, inquit Chryſoſtomus hoc loco, his uerbis declarat illum eſſe regem cælorum. Quemadmodum currus regalis declarat ipſum regem, ſic & ad illum miſſum eſt regale uehiculum, ne quid triſte loquerẽtur, nec idẽ illis accideret, quod accidit Eliſæo, qui magiſtro aſſumpto in cælum, dilacerauit tunicam ſuam. Quid autem dicunt angeli? Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt a uobis in cælum, ſic ueniet. Quum uero ſic eſſent locuti, ne conſternarent illorum animos, ſubiecerunt, Sic ueniet. Reſpirarunt aliquantulum, cum audiſſent eum denuò reditурũ, præterea ſic reditурũ, ut intelligerent illum ſic reditũ tum, ut adiri poſsit. Rurſus hæc particula, A uobis, nõ ſimpliciter addita eſt, ſed commendat Domini charitatẽ erga illos, quos è mundo ſelegerat, docetq; eum nunquam deſertum quos elegerat. Itaque ſuæ quidem reſurrectionis ipſe fuit teſtis; quòd id eſſet omniũ maximè mirandum, quæ acciderant poſt partum uirginis, immò & omnium quæ contigerunt ante uirginis partum, uidelicet quòd ipſe ſuſcitaret ſeipſum. Ait.n. Soluite templum hoc, & ego excitabo illud. Cæterũ poſterioris aduentus angeli fuere teſtes, dicentes, Sic ueniet. Proinde ſi quis deſiderat uidere Chriſtum, ſi quis dolet quod illum non uiderit, hoc angelorũ audito ſermone, Sic ueniet, uitam admirandis uirtutibus componat, & omnino uiſurus eſt, quem deſiderat, nec fruſtrabitur ſuo uoto. Nam maiore cum gloria ueniet: ſic tamen ueniet, cum nube: ſic ueniet, cum corpore. Sed multo magis admirandum eſt, uidere eum à cęlo deſcendentem, quàm è terris in cælum aſcendentẽ. Hæc Chryſoſtomus. Poſtquàm igitur Chriſtus aſcendit in cælum, aſcendat cum illo & cor noſtrum, ſit deinceps conuerſatio noſtra in cælis, & ſi Chriſtus eſt theſaurus noſter, ſit in cælis cor noſtrũ. Non habemus hic manentem ciuitatem, ſed domũ non manufactã, æternã in cælis. Ibi nos expectãt quotquot eo iã peruenerũt, liberati ab his periculis & tẽpeſtatibus, quibus plenus eſt hic mũdus. Cupiunt nos ſecũ habere in illis beatis & lucidiſsimis manſionibus. Age dũ incaleſcamus animis, tendamus ad illã uerã ſemperq; manſurã beatitudinẽ, & ſine tędio & abſq; pigritia tẽdamus. Tot nos ſanctorũ millia præceſſerunt, ut dubitare iã nõ licet patere etiã nobis aditũ, modo perueniendi nõ deſit ſtudiũ. O nos miſeros, qui immẽſa illa beatæ uitę gaudia, illas cæleſtis paradiſi ineffabiles delicias uſque adeo faſtidimus. Filij hominũ, ait ꝓpheta regius, in tegmine alarũ tuarũ ſperabunt, inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente uoluptatis tuæ potabis eos. Qm̃ apud te eſt fons uitæ, & in lumine tuo uidebimus lumen. Præſtet id nobis gratia & benignitate ſua Chriſtus deus ac dominus noſter, Amen.

Ioã. 18 · *Lu. 1.* · *Luc. 2* · *4. Re. 2* · *Ioan. 2* · *Pſa. 35*

IN DIE ASCENSIONIS, Mar. XVI.

In illo tempore: Recumbentibus undecim diſcipulis, apparuit illis Ieſus, & exprobauit incredulitatem illorum et duritiam cordis. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ

Cũctatio diſcipulorũ noſtrã cõfirmat fidem.

QVòd reſurrectionem dominicam diſcipuli tardè crediderunt, non tam illorum infirmitas, quàm noſtra, ut ita dicam, futura firmitas fuit. Ipſa nanque reſurrectio illis dubitantibus per multa argumenta monſtrata eſt, quæ dũ nos legentes agnoſcimus, quid aliud,

aliud,quam de illorum dubitatione ſolidamur?Minus
enim mihi Maria Magdalene præſtitit , quæ citius cre
didit,quàm Thomas,qui diù dubitauit. Ille enim du
bitando uulnerum cicatrices tetigit , & de noſtro pe-
ctore dubietatis uulnus amputauit. Ad inſinuandam
quoque ueritatem dominicæ reſurrectionis , notandū
Act.1. nobis eſt,qoid Lucas referat,dicens: Conueſcens præ
Ibi. cepit eis,ab Hieroſolymis ne diſcederent. Et poſt pau
ca : Videntibus illis eleuatus eſt,& nubes ſuſcepit eum
ab oculis eorum. Notate uerba,ſignate myſteria.
Conueſcens eleuatus eſt. Comedit & aſcendit , ut
uidelicet per effectum comeſtionis ,ueritas pateſceret
Mar. carnis.Marcus uerò priuſquàm cælum Dominus aſcē
19. deret,illum de cordis atque infidelitatis duritia incre
paſſe diſcipulos memorat. Qua in re quid conſide-
randum eſt , oiſi quod idcircò Dominus tunc diſcipu
los increpauit,cum corporaliter reliquit,ut uerba quæ
recedens diceret,in corde audientium arctius impreſ-
ſa remanerent? Increpata igitur eorum duritia,quid
admonendo dicat, audiamus : [Euntes in mundum
uniuerſum,prædicate euangelium omni creaturæ.]
Nunquid,fratres mei,ſanctum Euangelium uel inſen-
ſatis rebus,uel brutis animalibus fuerat prædicādum,
ut de eo diſcipulis dicatur,Prædicate omni creaturæ ?
Omnis creatura homo. Sed omnis creaturæ oomine ſignatur homo. Sunt
namque lapides,ſed ooo uiuunt nec ſentiunt. Sunt
herbæ & arbuſta , uiuunt quidem , ſed non ſentiunt ;
uiuunt dico non per animam , ſed per uiriditatē, quia
& Paulus dicit: inſipiens,tu quod ſeminas,non uiuifi-
1.Co.15 catur,niſi prius moriatur. Viuit ergo,quod moritur,
ut uiuificetur.Lapides itaque ſunt,ſed non oiuunt.Ar
buſta etiā ſunt & uiuuot,ſed non ſentiunt. Bruta uerò
animalia ſūt,uiuunt,ſentiunt,ſed noo diſcernunt. An
geli etenim ſunt,uiuunt,ſentiunt,& diſcernunt.Om-
nis autem creaturæ aliquid habet homo. Habet nan-
que commune eſſe cum lapidibus,uiuere cum arbori-
bus,ſentire,cum animalibus, intelligere cum angelis.
Si ergo commune habet aliquid cū omni creatura ho
Oīa ꝓꝑ hoīem cōdita. mo, iuxta aliquid omnis creatura eſt homo. Omni er-
go creaturæ prædicatur Euangelium,cum ſoli homini
prædicatur : quia uidelicet ille docetur , propter quē
Matt. 10. in terra omnia creata ſunt , & à quo omnia per quan-
dam ſimilitudinem aliena non ſunt.Poteſt etiam om-
nis creaturæ nomine,omnis natio gentium deſigna-
ri. Ante enim dictum fuerat : In uiam gentium ne
abieritis.nunc autem dicitur : Prædicare Euangelium
omni creaturæ,ut ſcilicet prius à Iudęa Apoſtolorum
repulſa prædicatio,tūc nobis in adiutorium fieret , cū
hanc illa ad damnationis ſuæ teſtimonium ſuperba re
puliſſet.Sed cum diſcipulos ad prædicandum ueritas
mittit , quid aliud in mundo facit , niſi grana ſeminis
ſpargit?& pauca grana mittit in ſemine,ut multarum
meſsium fruges recipiat ex noſtra fide. Neque enim
in uniuerſo mundo tanta fidelium meſsis exurgeret,
ſi de manu Domini ſuper rationalem terram illa ele-
cta grana prædicātium non ueniſſent.Sequitur. [Qui
crediderit , & baptizatus fuerit , ſaluus erit,qui uerò
non crediderit,cōdemnabitur.] Fortaſſe unuſquiſque
apud ſemetipſum dicat.Ego iam credidero,ſaluus ero.
Vera fides. Verum dicit,ſi fidem operibus tenet. Vera etenim fi-
des eſt,quæ in hoc quod uerbis dicit,moribus non cō
Tit. 1. tradicit. Hinc eſt enim,quod de quibuſdam falſis fi-
1.Ioā.2 delibus Paulus dicit.Qui confitentur ſe noſſe Deum ,
factis autem negant. Hinc Ioannes ait, Qui dicit ſe
noſſe Deum , & mandata eius non cuſtodit , mendax
eſt. Quod cum ita ſit, fidei noſtræ ueritatem in uitæ
Verè fideles. noſtræ conſideratione debemus agnoſcere. Tunc.n.
ueraciter fideles ſumus,ſi quod uerbis promittimus ,
operibus implemus.In die quippe baptiſmatis omni-
bus nos antiqui hoſtis operibus,atque omoibus pom
pis abrenunciare promiſimus.Itaque unuſquiſque ue-
ſtrum ad conſiderationem ſuam mentis oculos redu-
cat,& ſi ſeruat poſt baptiſmum , quod ante baptiſmū
ſpopondit,certus iam quia fidelis eſt,gaudeat.Sed ec-
ce qđ promiſit,minime ſeruauit , ad exercenda praua
opera,ad concupiſcendas muodi pompas dilapſus eſt,
uideamus ſi iam ſit plangere , ꝙ errauit apud miſeri-
cordem nanque iudicem nec ille fallax habebitur,qui
ad ueritatem reuertitur etiam poſtquam mentiē, quia
omnipotens Deus dum libenter noſtram pœnitentiā
ſuſcipit,ipſe ſuo iudicio hoc quod errauimus, abſcon
dit.[Signa aūt eos qui crediturì ſunt , hæc ſequentur.
In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur
nouis,ſerpeotes tollent , & ſi mortiferum quid bibe-
rint,non eis nocebit.Super ægros manus imponent ,
& bene habebunt.] Nunquid nam fratres mei , quia
iſta ſigna non facitis,minimè creditis ? Sed hæc neceſ
ſaria in exordio eccleſiæ fuerunt.Vt.n.ad fidem creſcē
ret,miraculis fuerat nutrienda, quia & nos cum arbu
ſta plantamus,tandiu eis aquam fundimus, quouſque
ea in terra iam conualuiſſe uideamus. At ſi ſemel radi
cem in terra fixerint,irrigatio ceſſabit. Hinc eſt.n. qđ
Paulus dicit. Linguæ in ſignum ſunt , non fidelibus, *1.Co.14*
ſed infidelibus.Habemus de his ſignis atque uirtuti- *Signa*
bus,quæ adhuc ſobtilius conſiderare debeamus. San- *eccleſia*
cta quippe eccleſia quotidie ſpiritaliter facit, qđ tunc *ſpirita*
per Apoſtolos corporaliter faciebat. Nam ſacerdotes *lia.*
eius cum per exorciſmi gratiam manum credentibus
imponunt,& habitare malignos ſpiritus in eorum mē
te contradicunt,quid aliud faciunt, niſi dæmonia eii-
ciunt? Et fideles quique , qui iam uitæ ueteris ſecula-
ria uerba derelinquunt , ſancta autem myſteria inſo-
nant,conditores ſui laudes & potentiam quantū præ-
ualent ,narrant, quid aliud faciunt , niſi nouis linguis
loquuntur?Qui dum bonis ſuis exhortationibus ma-
litiam de alienis cordibus auferunt, ſerpentes tollunt.
Et dum peſtiferas perſuaſiones audiunt,ſed tamen ad
operationem prauam minimè pertrahuntur, mortife
rum quidem eſt quod bibuot,ſed nō eis nocebit. Qui
quoties proximos ſuos in bono opere infirmari con-
ſpiciunt,dum eis tota uirtute concurrunt,& exemplo
ſuæ operationis illorum uitam roborant,qui in ꝓpria
actione titubant,quid aliud faciunt , niſi ſuper ægros
manus imponunt,ut beoe habeāt? Quæ nimirum mi *Miracula ſpiritalia*
racula tanto maiora ſunt,quanto ſpiritalia,tanto ma- *potiora*
iora ſunt,quanto per hæc non corpora, ſed aiæ ſuſcitā *exter-*
tur.Hæc itaq; ſigna,fratres chariſſimi , authore Deo, *nis.*
ſi uultis,uos facitis.Ex illis.n.exterioribus ſignis obti
neri uita ab hæc operantibus non ualet . Nam corpo-
ralia illa miracula oſtēdunt aliqñ ſanctitatem , non āt
faciunt.Hæc uerò ſpiritalia,q̃ aguntur in mente, uir-
tutem uitæ non oſtendunt,ſed faciunt.Illa hr̄e & mali
pñt,iſtis aūt perfrui niſi boni nō pñt. Vnde de quibuſ
dam ueritas dicit.Multi dicent mihi in illa die , Dñe; *Mat.7*
Dñe,nónne in nomine tuo prophetauimus , & in no-
mine tuo dæmonia eiecimus,& in nomine tuo uirtu-
tes multas fecimus?Et tunc confitebor illis,quia nun
q̃ noui uos,diſcedite a me oēs, qui operamini iniqui-
tatē.Nolite ergo fr̄es chariſſimi,amare ſigna,quæ poſ
ſunt cum reprobis haberi communia:ſed hæc,quæ mo
do diximus,charitatis atque pietatis miracula amate,
quæ tanto ſecuriora ſunt,quanto & occulta: & de qui
bus apud Dominum eò maior fiet retributio , quo a-
pud homines minor eſt gloria.Sequitur:[Et dominus
quidem Ieſus poſtquàm locutus eſt eis , aſſumptus eſt
in cælum,& ſedet à dextris Dei.] In ueteri teſtamen-
to cognouimus, quòd Elias raptus ſit in cælum . Sed
aliud eſt cælom aereum , aliud æthereum. Cælum
quippe aereum terræ eſt proximum: onde & aues cæli
dicimus,quia eas uolitare io aere uidemus . Io cælum
itaque

itaque aereum Elias ſubleuatus eſt, ut in ſecretā quan
dam terræ regionem repentè duceretur: ubi in ma-
gna iā carois & ſpiritus quiete uiueret, quouſque ad fi
nem mūdi redeat, & mortis debitum ſoluat. Ille enim
mortem diſtulit, non euaſit. Redemptor autem noſter
quia noo diſtulit, ſuperauit, eamque reſurgendo con-
ſumpſit, & reſurrectionis ſuæ gloriam aſcendendo de-
clarauit. Notandum quoque eſt, quod Elias legitur in
curru aſcendiſſe, ut uidelicet apertè mōſtraretur, quia
purus homo adiutorio egebat alieno. Per angelos
quippe facta illa & oſtenſa ſunt adiumenta, quia nec
ad cælum quidem aereum per ſe aſcendere poterat,
quem oaturæ ſuæ infirmitas grauabat. Redemptor au
tem noſter non curru, oon angelis ſubleuatus legitur:
quia is qui fecerat omnia, nimirū ſuper omnia ſua uir-
tute ferebatur. Illò etenim reuertebatur, ubi erat: &
inde redibat, ubi remanebat: quia cum per homanita-
tem aſcenderet in cælum, per diuinitatem ſuam & ter
Ge. 37. ram pariter cōtinebat & cælum. Sicut autem Ioſeph
Gen. 5. à fratribus uenditus, ueoditiooem redemptoris noſtri
figurauit: ſic Enoch translatus, atque ad cælum aereō
Elias ſubleuatus, aſcenſionem Dominicam uterque de
ſignauit. Aſcenſionis ergo ſuæ Dominus prænuncios
teſtes habuit, unum ante legem, alium ſub legē, ut q̄-
doque ueniret ipſe, qoi ueraciter cœlos penetrare po-
tuiſſet. Vnde & ipſe ordo in eorum quoque utroron-
que ſubleuatione, per quædam incrementa diſtingui-
tur. Nam Enoch tranſlatus, Elias uerò ad cælum ſub-
uectus eſſe memoratur, ut ueniret poſtmodū, qui nec
tranſlatus, nec ſubuectos, cœlum æthereum ſua uirtute
Carnis penetraret. Qui nobis in ſe credentibus, quia carnis
integri ſuæ quoque munditiam largiretur, & ſub eo per incre
tas cre menta temporom uirtus caſtitatis excreſceret, in ipſa
uit ſub quoque eorum tranſlatione, qoi aſcenſionem Domi-
euange nicā, ut uidelicet famuli deſignauerſit, & in ſeipſo qui
lio. ad cælum aſcendit, Dominus oſtendit. Nam Enoch
quidem uxorem & filios habuit: Elias uero neq; uxo-
rem, neque filios legitur habuiſſe. Penſate ergo, quo-
modo per incrementa temporū creuerit munditia ſan
ctitatis: quod & per tranſlatos famulos, & per aſcen-
dentis domini perſonam patenter oſtenditur. Tranſla
tus nanqoe eſt Enoch, & per coitum genitus, & per
coitum generans. Raptus eſt Elias, per coitum ge-
nitos, ſed non per coitum generans. Aſſumptus uero
eſt Dominus, neque per coitum generans, neque per
coitum generatus. Conſiderandū uero nobis eſt, quid
Marc. eſt, quod Marcus ait, Sedet à dextris dei, & Stephanus
16. dicit: Video cælos apertos, & filium hominis ſtantem
Act. 7. à dextris Dei. Quid eſt, quod hunc Marcus ſedentem,
Stephanus uero ſtantem ſe uidere teſtatur? Sed ſcitis
fratres, quia ſedere iudicantis eſt, ſtare uerò pugnantis
uel adiuuantis. Quia igitur redemptor noſter aſſum-
ptus in cælom, & nunc oīa iudicat, & ad extremū iu-
dex omniū ueniet, hunc per aſſumptionē Marcus ſede
re deſcribit, quia poſt aſcenſionis ſuæ gloriā, iudex in
fine uidebitur. Stephanus uero in laboris certamine
poſitus, ſtantē uidit, quem adiutorem habuit: quia ut
iſte in terra perſecutorū ioſidelitatē uinceret, pro illo
de cælo illius gratia pugnauit. Seqoitor: [Illi autē pro
fecti prædicaueronr ubique, Domino cooperante, &
ſermonē confirmante ſequentibus ſignis.] Quid in
his conſiderandū eſt, quid memoriæ commendandum
niſi quòd præceprum obedientia, obedientiam uero
ſigna ſecuta ſunt? Sed quia authore Deo breuiter le-
ctionem Euangelicam exponendo tranſcurrimus, re-
ſtat ut aliquid de ipſa tantæ conſideratione ſolennita-
tis dicamus. Hoc autem nobis primum quærendum
eſt, quidnam ſit quod nato Domino apparuerunt an-
geli, & tamen non leguntur in albis ueſtibus apparuiſ
ſe: aſcendente autem domino, miſsi angeli in albis le
guntur ueſtibus apparuiſſe. Sic etenim ſcriptum *Act. 1.*
eſt: Videntibus illis eleuatos eſt, & nubes ſuſcepit
eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in cælum
euntem illum, ecce duo uiri aſtiterunt iuxta illos in
ueſtibus albis. In albis autem ueſtibus, gaudium & ſo-
lennitas mentis attenditur. Quid eſt ergò, quod nato *Veſtes*
Domino in albis ueſtibus, aſcendente autem Domino *albæ*
in albis ueſtibus apparent, niſi quòd magna tunc ſolē- *quid in*
nitas angelis facta eſt, cum cælum Deus homo pene- *dicent.*
trauit? Quia naſcente Domino uidebatur diuinitas
humiliata, aſcendente autem Domino, eſt huma-
nitas exaltata. Albæ etenim ueſtes exaltationi
magis congruunt, quam humiliationi. In aſ-
ſumptione ergo eius angeli in albis ueſtibus ui-
deri debuerunt, quia qui in natiuitate ſua appar-
uit Deus humilis, in aſcenſione ſua oſtenſus eſt ho-
mo ſublimis. Sed hoc nobis magnoperè, fratres cha *Aſcēdē*
riſsimi, in hac ſolennitate penſandum eſt, quia deletū *te Xp̄o*
eſt hodierna die chirographum damnationis noſtræ, *abolitū*
mutata eſt ſententia corruptionis noſtræ. Illa enim na *dāna-*
tura, cui dictom eſt, Terra es, & in terram ibis, hodiè *tionis*
in cælum iuit. Pro hac ipſa nanque carnis noſtræ ſuble *chiro-*
uatione, per figuram beatus Iob Dominum auem uo- *graphū*
cat. Quia enim aſcenſionis eios myſterium Iudæam *Gen. 3.*
oon intelligere conſpexit, de infidelitate eius ſenten- *Iob 28*
tiam protulit, dicens, Semitam ignorauit auis. Auis
enim rectè appellatus eſt Dominus, quia corpus car-
neum ad æthera librauit. Coius auis ſemitam ignora
uit, quiſqois ad cælum aſcendiſſe non credidit. De *Pſal. 8*
hac ſolennitate per Pſalmiſtam dicitur, Eleuata eſt ma *Pſ. 46.*
gnificentia tua ſoper cælos. De hac rurſos ait, Aſcen- *Pſ. 67.*
dit Deus in iubilatione, & Dominos in uoce tubæ.
De hac iterum dicit, Aſcendens in altum, captiuam
duxit captiuitatem, dedit dona homioibus. Aſcen-
dens quippe in altum, captiuam duxit captiuitatem,
quia corruptionem noſtram uirtute ſuæ iocorruptio
nis abſorbuit. Dedit uerò dona hominibus, quia miſ
ſo deſuper ſpiritu, alij ſermonem ſapientiæ, alii ſermo *1. Co. 12*
nem ſcientiæ, alii gratiam uirtutum, alii gratiam cura
tionum, alii genera linguarum, alii interpretationem
ſermonum tribuit. Dedit ergo dona hominibus. De
hac aſcenſionis eius gloria etiam Abacuc ait, Eleua- *Aba. 3*
tus eſt ſol, & luna ſtetit in ordine ſuo. Quis enim ſolis
nomine, niſi Dominus: & quæ lunæ nomine, niſi eccle
ſia deſignatur? Quouſqoe enim Dominus aſceodit ad
cælos, ſancta eius eccleſia aduerſa mundi omnimodo
formidauit. At poſtquam eius aſcenſione roborata eſt
apertè prædicauit, quod occultè credidit. Eleuatus eſt
ergo ſol, & luna ſtetit in ordine ſuo, quia cum domi-
nus cælum petiit, ſancta eius eccleſia in authoritate
prædicationis excreuit. Hinc eiuſdē eccleſiæ uoce per
Salomonem dicitur, Ecce iſte uenit ſalieos in monti-
bos, tranſiliens colles. Conſiderauit nanque tanto-
rum operum culmina, & ait: Ecce iſte uenit ſaliens *Can. 2*
in montibus. Veniendo quippe ad redemptionem
noſtram, quoſdam (ut ita dixerim) ſaltos dedit.
Vultis, fratres chariſsimi, ipſos eius ſaltus cognoſce-
re? De cælo uenit in uterum uirginis, de utero uenit *Saltus*
in præſepe, de præſepio uenit in crucem, de cruce ue- *Xp̄i.*
nit in ſepulchrum, de ſepulchro rediit in cælum.
Ecce ut nos poſt ſe currere faceret, quoſdam pro no-
bis ſaltus manifeſtata per carnem ueritas dedit, quia
& exultauit ut gigas ad currendum uiam, ut nos ei
ex corde diceremus, Trahe me poſt te, curremus *pſa. 18*
in odore unguentorum tuorum. Vnde fratres cha- *Can. 1*
riſsimi oportet, ut illuc ſequamur corde, ubi eum
corpore aſcendiſſe credimus. Deſideria terrena
fugiamus, nihil nos iam delectet in infimis, qui
patrem habemus in cælis. Et hoc oobis magno-
perè eſt perpendendum, quia is qui placidus a-
ſcendit,

ſcendit, terribilis redibit: & quicquid nobis cum man ſuetudine præcepit, hoc à nobis cum diſtrictione exiget. Nemo ergo indulta pœnitentiæ tempora paruipendat, nemo curam ſui dum ualet agere, negligat: quia redemptor noſter tanto tunc in iudicium diſtrictior ueniet, quanto nobis ante iudicium magnam patientiam prærogauit. Hæc itaque nobiſcum fratres agite, hæc in mente ſedula cogitatione uerſate. Quāuis adhuc rerum perturbationibus animus fluctuet, iam tamen ſpei ueſtræ anchoram in æterna patria figite, intentionem mentis in uera luce ſolidate. Ecce ad cœlum aſcendiſſe Dominum audiuimus: hoc ergo ſeruemus in meditatione quod credimus, etſi adhuc hic tenemur in infirmitate corporis, ſequamur tamē eum paſsibus amoris. Non autem deſerit deſideriū noſtrum ipſe qui dedit, Ieſus Chriſtus Dominus noſter: Qui uiuit & regnat cum Deo patre in unitate ſpiritusſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO, Sermo Leonis Papæ.

Eſt Ser. 1. de aſcẽſione Domini. Poſt beatam & glorioſam reſurrectionem Domini noſtri Ieſu Chriſti, qua uerum Dei templum, Iudaica impietate reſolutum, diuina in triduo potētia ſuſcitauit, quadragenarius hodiè dilectiſsimi ſanctorum dierum expletus eſt numerus, ſacratiſsima ordinatione diſpoſitus, & ad utilitatem noſtræ eruditionis impenſus, ut dum à Domino in hoc ſpatio mora præſentiæ corporalis extenditur, fides reſurrectionis documentis neceſſarijs muniretur. Mors enim Chriſti multum diſcipulorum corda turbauerat, & de ſupplicio crucis, de emiſſione ſpiritus, de examinati corporis ſepultura, grauatis mœſtitudine mentibus, quidam diffidentiæ torpor *Marc. 16.* obrepſerat. Nam cum ſanctæ mulieres, ſicut Euangelica pandit hiſtoria, reuolutum à monumento lapidē, & ſepulchrum corpore uacuum, & uiuentis Domini *Lu. 24* teſtes angelos nunciarent, uerba earum Apoſtolis alijſque diſcipulis deliramentis ſimilia uidebantur. *Cur Apoſtoli permiſſi ſint hæſitare.* Quam utique hæſitationem, humana infirmitate nutantem, nequaquàm permiſiſſet ſpiritus ueritatis prę dicatorum ſuorum ineſſe pectoribus, niſi illa trepida ſolicitudo, & curioſa cunctatio, noſtræ fidei fundamēta ieciſſet. Noſtris igitur perturbationibus, noſtris periculis in Apoſtolis conſulebatur, nos in illis uiris contra calumnias impiorum, & contra terrenæ argumenta ſapientiæ docebamur, nos illorum inſtruxit aſpectus, nos erudiuit auditus, nos confirmauit attactus. Gratias agamus diuinæ diſpenſationi, & ſanctorum patrum neceſſariæ tarditati. Dubitatum eſt ab illis, ne dubitaretur à nobis. Non ergo hi dies, dilectiſsimi, qui inter reſurrectionem Domini Aſcenſionemque fluxerunt, ocioſo tranſiere decurſu, ſed magna in eis confirmata ſacramenta, magna ſunt reuelata myſteria. In his metus diræ mortis aufertur, & nō ſolum animæ, ſed etiam carnis immortalitas declara- *Ioã. 21* tur. In his per inſufflationem domini infunditur Apoſtolis omnibus ſpiritusſanctus, & beato Apoſtolo Petro ſupra cęteros poſt regni claues, ouilis dominici cu *Lu. 24* ra commendatur. In his diebus duobus diſcipulis tertius in uia dominus comes iungitur, & ad omnem noſtræ ambiguitatis caliginem detergendam, pauentiū, ac trepidantium tarditas increpatur. Flammam fidei illuminata corda concipiunt, & quæ erant tepida, reſerante ſcripturas domino, efficiuntur ardentia. In fractione quoque panis conueſcentium aperiuntur obtutus, multò felicius eorum oculis patefactis, quibus naturæ ſuæ manifeſtata eſt glorificatio, quàm illorum generis noſtri principum, quibus præuaricationis ſuæ eſt ingeſta confuſio. Inter hæc autem aliaq; miracula, cum diſcipuli trepidis cogitationibus æſtua- *Ibidem* rent, & appuruiſſet in medio eorum dominus dixiſſetq; ue, Pax uobis, ne hoc in eorum remaneret opinio- *Ioã. 20* nibus, quod uoluebatur in cordibus (putabant enim ſpiritum ſe uidere, non carnem) redarguit cogitationes à ueritate diſcordes, ingerit dubitantium oculis manentia in manibus ſuis & pedibus crucis ſigna, & ut diligentius pertractēur inuitat, quia ad ſananda infidelium cordium uulnera, clauorum & lanceæ erāt ſeruata ueſtigia, ut non dubia fide, ſed conſtantiſsima *Cur uulnerũ ueſtigia Chriſtus ſeruarit.* ſcientia teneretur, eam naturam in Dei patris conſeſſurā throno, quæ iacuerat in ſepulchro. Per omne ergo hoc tempus, dilectiſsimi, quod inter reſurrectionē, & aſcenſionem domini exactum eſt, hoc prouidentia Dei curauit, hoc docuit, hoc ſuorum & oculis inſinuauit & cordibus, ut dominus Ieſus Chriſtus uerè agnoſceretur reſuſcitatus, qui uerè erat natus, & paſſus, & mortuus. Vnde beatiſsimi Apoſtoli, omneſq; diſcipuli, qui & de exitu crucis erant trepidi, & de fide reſurrectionis ambigui, ita ſunt ueritate perſpicua roborati, ut domino in cœlorum eunte ſublimia, non ſolum nulla afficerentur triſtitia, ſed etiā magno gaudio replerentur. Et reuerà magna erat & ineffabilis cauſa gaudendi, cum in conſpectu ſanctæ multitudinis, ſupra omnium creaturarum cœleſtium dignitatē humani generis natura conſcenderet, ſupergreſſura angelicos ordines, & ultra archangelorum altitudines eleuanda, nec ullis ſublimitatibus modū ſuæ prouectionis habitura, niſi æterni patris recepta cōſeſſu, illius gloriæ ſociaretur in throno, cuius naturæ copulabatur in filio. Quia igitur Chriſti aſcenſio, noſtra eſt prouectio, & quò præceſsit gloria capitis, eò ſpes uocatur & corporis: dignis, dilectiſsimi, exultemus gaudijs, & pia gratiarū actione lætemur. Hodie enim non ſolum paradiſi poſſeſſores firmati ſumus, ſed etiam cœlorum in Chriſto ſuperna penetrauimus, ampliora adepti per ineffabilem Chriſti gratiam, quàm per diaboli amiſeramus inuidiam. Nam quos uirulentus inimicus primi habitaculi felicitate deiecit, eos ſibi concorporatos Dei filius ad patris dexteram collocauit, cum quo uiuit & regnat in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO HOMILia Euſebij Emeſeni.

Recumbentibus undecim diſcipulis, apparuit illis Ieſus, &c. Marc. 16.

Venit ad diſcipulos ſuos Dominus Ieſus, inuenit eos recūbentes, inuenit eos, manducantes & bibentes diſcubuit cū illis, manducauit & bibit cum illis, ut ſe non phantaſmaticum, ſed uerū corpus aſſumpſiſſe oſtenderet, & ſua eos præſentia roboraret. Redarguit eos de infidelitate ſua, confirmauit eos colloquio ſuo. Et ſicut ſcriptum *Act. 1.* eſt, conueſcens præcepit eis ab Hieroſolymis ne diſcederent, ſed expectarent promiſsionem patris. *Quid faciendũ expectãti Spiritũ ſanctũ.* Quicunque igitur es, qui ſancti ſpiritus promiſsionem expectas, noli ab Hieroſolymis diſcedere, noli Eccleſiam relinquere, noli ſanctorum conſortium deſerere: ibi expecta, ibi mane, quia nulli extra Eccleſiam datur ſpiritus ſanctus, & eos etiam qui habēt,

ſi ab ea ſe ſeparauerint, derelinquit. Redarguit au-
tem eos propter duritiam ſuam, reprehendit eos de
infidelitate cordis ſui. Quanuis enim Simon Petrus,
& Maria Magdalena, & duo illi diſcipuli, quibus in
ſpecie peregrini Dominus apparuerat, certiſsimè fir-
miſsimeque nunciarent Dominum reſurrexiſſe, ſeque
illũ uidiſſe, cæteri tamen illis non credebant. Et quid
mirum eſt, cum nec ſibijpſis, nec ſuis oculis crederẽt,
Matt. 28. & eum uidentes nõ uiderent? Narrat enim Matthęus
Euangeliſta, quòd undecim diſcipuli abierunt in Gali
læam in montem, ubi conſtituerat Ieſus illis, & uidẽ
tes eum adorauerunt: quidam autem dubitauerunt.
Non enim uerum corpus, ſed ſpiritum ſe uidere pu
Lu. 24 tabant. Vnde ipſe ait: Palpate, & uidete, quia ſpiritus
carnem & oſſa non habet, ſicut me uidetis habere. Et
fortaſsè hæc tãta illorum dubitatio ex imměſo amo-
re procedebat. Non enim facilè credimus, quod
multum deſideramus: ſicut econtrà quod timemus,
leuiter poſſe accidere credimus. [Et dixit eis: Euntes
in mundum uniuerſum, prædicate Euangelium omni
Matt. 10. creaturæ.] Prius enim dixerat: In uias gentium ne
abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueri
Matt. 15. tis. Non enim ſum miſſus, niſi ad oues quæ perie-
runt domus Iſrael. Nunc autem eos præcipit ire in
uniuerſum mundum. In quo Iudæorum abiectio, &
Pſ. 2. Gentium electio apertiſsimè monſtratur. Vnde &
illi à patre dicitur: Poſtula à me, & dabo tibi gentes
hæreditatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos
terræ. Quod autem ait, [Prædicate Euangelium
omni creaturæ]: Alius Euangeliſta exponit, dicens:
Matt. 28. Ite, docete omnes gentes. Idem enim per omnem
creaturam, & per omnes gentes ſignificatur. Sic
enim Apoſtolus ait de charitate, qui omnia credit,
1. Cor. 13. omnia ſperat, omnia ſuſtinet, quod quidem uerum
non eſt, niſi aliter determinetur. Si enim charitas
omnia credit, credit utique Phariſæis, & Saducæis,
alijs affirmantibus, alijs negantibus reſurrectionem:
quod fieri non poteſt. Non igitur charitas omnia
Charitas ut omnia credat. credit. Sic ergo determinetur: Omnia credit, quę
credenda ſunt. Similiter igitur & id quod dicitur,
Prædicate Euangelium omni creaturæ, determinan
dum eſt, ut ſic dicatur: Omni creaturæ prædicate
Euangelium, cui prædicandum eſt. Non enim eſt euã
gelium prædicandum, uel lapidibus, uel alijs quibuſ-
cunque rebus ſenſu & ratione carentibus. Sunt au-
tem qui hæc ſubtiliùs intelligentes, ea quę plana ſunt,
difficilia reddunt. Et multa quidem in prophetis, &
Apoſtolis, & in uerbis Dominicis reperiuntur, qui-
Ioã. 12 bus hæc una determinatio ſufficere poteſt. Quale eſt
illud: Cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad
meipſum: cui ſi addatur, quæ trahenda ſunt, nihil
erit inconueniens. Aliter autem, quanta inconue-
nientia ſequantur, quis non intelligat? Valde enim
pauca ſunt ea, quæ illuc trahuntur, ad comparatio-
nem illorum, quæ ad ſe Dominus non trahet: ſiquidẽ
ſolos homines, & ipſos non omnes trahet ad ſe. His
igitur & ſimilibus facilè intelligitur, quid in eo ſigni-
ficetur quod dicitur: Prædicate euãgeliũ omni creatu
ræ. Cui uidelicet euangelio, [qui crediderit & bapti-
Matt. 22. zatus fuerit, ſaluus erit.] Dicit tibi euangelium: Di-
liges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &
proximum tuum ſicut teipſum. Hoc enim conſilium
ſi credideris & feceris, ſaluus eris. Dicit autẽ & alia
multa, quæ & ſalutem parant & uitam æternã. [Qui
uerò non crediderit, condemnabitur. Quanuis enim
homo baptizatus ſit, & omnia peccata in baptiſmo
ſint ei remiſſa, condemnabitur tamen quicunque eſt
ille, niſi euangelio crediderit, eiusque conſilijs aſſen-
ſum præbuerit. [Signa autem eos qui crediderint, hęc
ſequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, linguis
loquentur nouis, ſerpentes tollent: & ſi mortiferum
quid biberint, non eis nocebit: Super ægros manus
imponent, & bene habebunt.] Omnia enim hæc in
primitiua eccleſia non ſolum Apoſtolos, ſed & alios
ſanctos feciſſe legimus. Neque enim aliter ab idolo-
rum cultura homines infideles conuerterentur, niſi
his tantis ſignis, & miraculis euangelica prædicatio
firmaretur. Prædicabant enim Chriſti diſcipuli (ut
Apoſtolus ait) Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem *1. Cor. 1.*
ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam. Sed cum ſu-
bitò dæmonia eijcerent, linguis loquerentur nouis,
ſerpentes ſolo uerbo aut occiderent, aut fugarent, ue
nenum ſine læſione biberent, & non ſolum tactu, ue-
rum etiam ſui corporis umbra ægros ſanarent, mox
in admirationem Gentiles conuerſi clamabant: Vnus
Deus, quem Apoſtoli prædicant, unus Dominus Ie-
ſus Chriſtus, qui talia operatur. Nobis autem ſigna &
miracula iam nunc neceſſaria non ſunt, quibus ea quę
facta ſunt, ſolummodo legere & audire ſufficit. Credi
mus enim euangelio, credimus & ſcripturis iſta narrã
tibus. Nemo modo in eccleſia dicit: Non tibi crędo,
niſi mortuos ſuſcites, niſi cæcos illumines, & niſi hæc *Signa quotidiana in Eccleſia.*
& ſimilia facias. Signa tamen in eccleſia quotidiè fiũt,
quæ ſi quis attendere uelit, multo maiora cognoſcet,
quàm illa, quæ tunc ab illis corporaliter fiebant. Quo-
tidiè enim ſacerdos populum baptizando, & ad pœni
tentiam uocãdo, dæmonia eijciunt: quotidiè linguis
loquuntur nouis, diuinas ſcripturas exponentes, dum
literæ uetuſtatem in ſpiritualis intelligentiæ nouita-
tem conuertunt. Serpentes uerò tollunt, quia concu
piſcentias malas, quia uitia & peccata ſua admonitio
ne à peccatorum cordibus auertunt. Bibunt autem
mortiferum, ſed non eis nocet, quia Paganorum & hę
reticorum libros legentes, & amara & uenenoſa con-
uitia ſibi illata ſæpiùs audientes, ſurda aure tranſeunt,
& pro nihilo ducunt. Super ægros uerò manus impo
nunt, & bene habent, quia animas infirmas ſuis ora-
tionibus ſanant, & Deo reconciliant. Eadem ſigna
igitur & nunc ſancti Dei faciunt, quæ tunc eos Do-
minus facturos eſt promiſit. [Et Dominus quidem Ie
ſus poſtquàm locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cœlum,
& ſedet à dextris Dei.] Qualiter autem aſſumptus eſt,
liber Actuum Apoſtolorum oſtendit, dicens: Et cum *Act. 1.*
hæc dixiſſet, uidentibus illis eleuatus eſt, & nubes
ſuſcepit eum ab oculis eorum. [Illi autem profecti,
prædicauerunt ubique, domino cooperante, & ſermo
nes confirmante ſequentibus ſignis.] & tunc quidem
adimpleta eſt prophetia, quæ ait: In omnem terram *Pſ. 18.*
exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eo-
rum.

DOMINICA INTRA OCTAuas Aſcenſionis, in Epiſtolam Concio exegetica.

ADuentante iam ſacratiſsimo illo die,
quo in Apoſtolos, & credentes deſcẽ-
dit uiſibiliter Spiritusſanctus, cõgruẽ
ter admodum in hodierna lectione in
ter alia ad orandum inuitamur, quò
poſsimus etiam nos capaces effici ſpi-
ritusſancti: Sic enim legimus in Actis Apoſtolicis, di-
ſcipulos à monte Oliueti poſt Chriſti Aſcẽſionem re-
uerſos Ieroſolymã, aſcendiſſe in cęnaculũ, & ibi unani *Act. 1.*
miter perſeueraſſe in oratione & obſecratione. Hac.n.
ratione præparabant ſeſe uẽturæ propediẽ gratiæ, ut
illorum exẽplo nos quoque diſcamus à Deo multis &
continuis precibus gratiã petere. Lectionem diei hu-
ius ex prioris D. Petri Epiſtolæ cap. 4. excerptam con
ſtat, quam nunc explicandam ſuſcipimus: Eſtote pru-
dentes,

dentes, & uigilate in orationibus.] Hoc maximè curandum eſt uolentibus larga ſancti ſpiritus chariſmata percipere, ut ſint prudentes, ſobrij, & uigiles atque attenti in precibus. Pulcherrimè D. Cyprianus martyr docet in Sermone de Oratione Dominica, quemadmodum orandum ſit: Quando ſtamus ad orationē, inquit, fratres dilectiſsimi, inuigilare, & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis & ſecularis abſcedat, nec quicquam tūc animus, quam id ſolum cogitet quod precatur. Ideò & ſacerdos ante orationem præfatione præmiſſa, parat fratrum mentes, dicendo, Surſum corda, ut dum reſpondet plebs, Habemus ad Dominum, admoneatur nihil aliud ſe, quàm Dominum cogitare debere. Claudatur contra aduerſarium pectus, & ſoli Deo pateat, nec ad ſe hoſtem Dei tempore orationis adire patiatur. Obrepit enim frequenter & penetrat, & ſubtiliter fallens, preces noſtras à Deo auocat, ut aliud habeamus in corde, & aliud in uoce: quando intentione ſyncera Dominum debeat non uocis ſonus, ſed animus & ſenſus orare. Quæ aut ſegnitia eſt, alienari & capi ineptis cogitationibus & profanis, cum Dominum deprecaris, quaſi ſit aliud quod magis debeas cogitare, quàm quod cum Deo loqueris? Quomodo te audiri à Deo poſtulas, cum teipſe non audias? Vis eſſe Deum memorem tui cum rogas, cum tu ipſe memor tui non ſis? Hoc eſt ab hoſte in totum non cauere, hoc eſt quando oras Deum, maieſtatem Dei negligentia orationis offendere, hoc eſt uigilare oculis, & corde dormire, cum debeat Chriſtianus, & cum dormit oculis, corde uigilare: ſicut ſcriptum eſt ex perſona Eccleſiæ, loquentis in Cantico canticorum: Ego dormio, & cor meum uigilat. Quapropter ſolicitè ſemper & cautè Apoſtolus admonet, dicens: Inſtate orationi, uigilantes in ea, docens ſcilicet & oſtendēs, eos impetrare quod poſtulant de Deo poſſe, quos Deus uideat in oratione uigilare. Hæc Cyprianus.

In precibus ut nos gerere debeamus.

Can. 5

Col. 4.

Qui igitur cupiunt in ſuas animas aduentantem recipere Spiritum ſanctum, imitentur Apoſtolos, ſedeāt unanimes in una Eccleſiæ Catholicæ domo, inſtent precibus attentis & aſsiduis, præparent intra ſeſe purum cordis ſui domicilium, quod ſit tanto hoſpite dignum, & ita nunc quoque ſentient copioſam ſibi diuinitus illabi gratiam, qua freti in alios planè homines mutentur cum Apoſtolis, quos certè imbecillos & imperfectos in ſummum totius ſanctitatis gradum repente euexit Spiritusſanctus, ut ex eorum omnium perſona non immeritò dicat Apoſtolus Paulus, ipſos primitias, id eſt, præcipua dona & chariſmata Spiritus accepiſſe. Sed quia ſine charitate nihil poteſt eſſe gratum Deo, rectè ſubdit Petrus Apoſtolus, [Ante omnia autem mutuam in uobiſmetipſis charitatem continuam habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum.] Imprimis, & ante omnia iubemur habere charitatem, ſymbolum certiſsimum germanę Chriſtianorum, dicente Domino Ieſu: In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis adinuicem. Hæc præcipuè uirtus Deo nos & ſimiles & gratos efficit, & ut fratribus eā libentiſsimis animis impendamus, ipſa nos natura & inuitat, & impellit. Omne enim animal diligit ſimile ſibi. Quid uero inſinuauit crebriùs diſcipulis ſuis Dominus, inquit, Cyprianus, quid inter ſalutaria monita & præcepta cœleſtia cuſtodienda ſeruandaque magis mandauit, quam ut eadem dilectione, qua diſcipulos ipſe dilexit, nos quoque inuicem diligamus? Hæc ille. Bene addidit, [Continuam,] ait Beda, quia ſemper diligere ualemus: ſemper autem uigilare in orationibus, fragilitate carnis obſtante, nequimus: ſemper his, quas ſubiungit, uirtutibus inſiſtere minimè ualemus, id eſt, hoſpitalitati, doctrinæ, adminiſtrationi gratiarum, uel communium, uel ſpecialium in proximos, cæteriſque eiuſmodi, quia hæc nimirum, & per officium corporis, & per tempora opportuna fieri neceſſe eſt: Ipſa autem charitas, cuius inſtinctu hæc foris aguntur, quia interiori homini præſidet, ſemper ibidem haberi poteſt, quamuis in publico non ſemper oſtendi poſsit. Hæc Beda. Præclarè autem ſubiungitur, quod charitas operit multitudinem peccatorum. Sic enim & Dominus de illa peccatrice muliere ait, Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Et in prouerbijs Salomonis legimus, Vniuerſa delicta operit charitas. [Hoſpitales inuicem ſine murmuratione.] Hilariter & ex animi beneuolentia, non cum tædio & inuitè uult nos ſtudere hoſpitalitati, cuius illuſtria exempla habemus in D. Iob, & Abrahamo, multiſque alijs ſanctis patribus. Et mirum profectò eſt, tā nullos ferè hoſpitalitati eſſe deditos, cum Dominus in illo tremendo iudicij die dicturus ſit, Hoſpes erā, & collegiſtis me, ut non dubitemus in peregrinis, & miſeris Chriſtum ipſum hoſpicio recipi. O ſi fides in nobis mortua non eſſet, bonorum operum non tam eſſemus incurioſi. [Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes, ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.] Sumus enim unius corporis membra: portò membrorum omniū non idem officium eſt: habent ſingula ſuas functiones, ita tamen ut in totius corporis uſum & utilitatem cedant officia ſingulorum. Neque enim ſibi duntaxat uident oculi, non ſibi tantum aures audiunt, non ſibi ſolis pedes ambulant, manus contrectant, ſed toti corpori proficit cuiuslibet membri miniſterium: ita & nos, qui pro menſura donationis Chriſti, ſinguli peculiarem accepimus gratiam, debemus eam in communem omnium utilitatem conferre, ne talentum diuinitus acceptum in terram defodiſſe, & turpiter neglexiſſe iudicemur. Multiformis eſt gratia Dei, ſicut Apoſtolus ſatis indicat, ubi ait, Vnicuique autem datur manifeſtatio ſpiritus ad utilitatem. Alij quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientientiæ, alij autem ſermo ſcientiæ, ſecundum eundē ſpiritum, alteri fides, in eodem ſpiritu, alij gratia ſanitatum, in uno ſpiritu, alij operatio uirtutum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituū, alij genera linguarū, alij interpretatio ſermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem ſpiritus, diuidēs ſingulis prout uult. Sed diuidit ille quidem dona ſua, non autē ut præclarè ait D. Hilarius, diuiditur in donis. Noſtrum uerò eſt donis Dei rectè atque ſapienter uti, ut digni ſemper reddamur potioribus augeri Spiritusſancti chariſmatis, qui nobis gratificare ſemper cupit, modo ne noſtra incuria & peruerſitate illi obicem ponamus. Multi habent magna Dei dona, ſed ijſpſis in Dei contumeliam abutuntur, quorum erit horrenda damnatio niſi reſipiſcant. Habent multa multi excellētia ingenia, multiplici ſunt eruditione inſtructi, & poſſent, modo uellent, & ſibi & alijs maximo eſſe uſui, cum tamen interim, quod dolendum ualdè eſt, ſuis ingenijs, & doctrina aut ad faſtum & ſuperbiam, aut ad praua comminiſcenda dogmata, quibus & ſe & alios ſecum trahant in tartara, ſceleratiſsimè abutātur. Vtinam illi aduerterent, quod in hac lectione ſequitur: [Si quis loquitur, tanquam ſermones Dei.] Solent quidem etiam hæretici ſuas prauas opiniones pro Dei uerbo & ſermonibus, obtrudere imperitis, ſed impia commenta facilè deprehenduntur, cum non unitati, ſed diſſenſioni, & ſchiſmati pleraque omnia ſeruiant, quando è diuerſo tota ſcriptura diuina ad animorum ſuauē concordiā, pacem, cōſpiratio-

Qui ſit locus præparandus Spiritui ſancto.

Ro. 8.

Ioā. 13

Ser. de Zelo & liuore.

Luc. 7

Prou. 10.

Matt. 25.

1. Cor. 12.

In c. 9. Matthæi.

nem nos inuitat. Vult ergo Apoſtolos, ut qui docēt & prædicant uerbum Dei, nihil dicant quod non ſit uerbo Dei conſentaneum: ſyocerè tradant uerbum, Dei, quemadmodum habet Catholicæ Eccleſiæ conſuetudo, ut re ipſa oſtendant, ſe non ſui cerebri figmenta, ſed Dei ſermones annunciare. Id autem tum demum conſequentur, ſi io interpretando, & prædicando uerbo à Catholicæ Eccleſiæ ſenſo, & conſenſu minimè diſcedant. Sed & in priuatis ſermonibus, quos inter ſe Chriſtiaoi conferunt, id curare debent, ut cedant in gloriam Dei, & ipſotum ſalutem atque profectum: quemadmodom Apoſtolus Epheſijs ſcribens, hortatur his uerbis: Omnis ſermo malus ex ore ueſtro noo procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ot det gratiam audientibus. [Si qois miniſtrat, tãquã ex uirtute quam adminiſtrat Deus.] Sub hoc miniſterio poſsint comprehendi officia omnia fraternæ charitatis, & beneuolentiæ, quæ in proximos conferuñtur, in quibus ſanè, ſicut & in alijs omnibus, quæ à nobis rectè geruntur, perſuadere nobis debemus, oon noſtra uirtute, ſed Dei gratia nos facere ea quæ facimus. Hoc qui ſapienter & accuratè penſare oorunt, ex nulla re ſuperbiunt, non ſeſe iactitant, non inaniter, & ſtolidè gloriantur, ſed laudem & glotiam Deo tribuunt, a quo tanquàm ex fonte inexhauſto bona omoia proficiſcuntur. Quid habes, quod noo accepiſti, ait Apoſtolus? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis. Hoc autem ſeruus ille neſcit, ut in caput 15. Ioaonis ſcribit Auguſtinus, qui neſcit quid faciat Dominus eius, & cum aliquid boni facit, ſic extollitur quaſi ipſe hoc faciat, non Dominus eius, & in ſe, non in Domino gloriatur, cum ſe ipſe deceperit, quia ſic gloriatur, quaſi non acceperit. Hæc Auguſtinus. Fuerunt olim hæretici Pelagiani, qui ad id uſque inſaniæ progreſſi ſunt, ut dicerent à Deo quidem ſe accepiſſe, quod eſſent homines, à ſeipſis uerò, quòd eſſent iuſti, quemadmoduoi id Auguſtinus commemorat Tractatu 81. In Ioannem: ſed eoſipſos ibidem meritò uocat homines mente corruptos reprobos circa fidem, additque paulò poſt: qui à ſemetpiſo ſe fructũ exiſtimat ferre, in uite non eſt: qui in uite non eſt, in Chriſto non eſt: qui in Chriſto non eſt, Chriſtianus noo eſt. Hæc ſunt profuoda ſubmerſionis ueſtræ. Et ne quiſquàm putaret ſaltem paruum aliquem fructũ poſſe à ſemetipſo palmitem ferre, cum dixiſſet Domious, Hic fert fructum multum, non ait, Quia ſine me parum poteſtis facere, ſed, Nihil poteſtis facere. Siue ergo parum, ſiue multum, ſine illo fieri non poteſt, ſine quo nihil fieri poteſt. Hæc Auguſtinus contra Pelagianos, qui nimium tribuebant libero arbitrio, atque ideo loco eodem rectè ab Aoguſtino uocantur oon aſſertores, ſed præcipitatores liberi arbitrij. Noſtra ætate quidam hæretici è contrario prorſus omne tollunt, & negant hominis liberum arbitrium, & incredibili blaſphemia audent Deum facere authorem omnium ſcelerum noſtrorum. Tales non uerbis, ſed uerberibos: non argumeutis, ſed tormeotis, & ſupplicijs reprimendi ſunt. [Vt io omnibus honorificetur Deus per Ieſum Chriſtum, cui eſt gloria, & imperium in ſecula ſeculorum, Amē.] Si ſecundum Iacobum Apoſtolum, omne datuoi optimum, & omoe donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre lominum: ſi Deus eſt, qui teſte Paulo operatur in nobis, & uelle, & perficere pro bona uolnotate, id eſt, largitur nobis, & bonæ uoluntatis feruorem, & boni operis effectum atque conſummationem, cur non illi uni omnis honor, & gloria, omnis laus, & prædicatio tribuatur? Quid uerò tam improbum, quàm cum rectè facta, & bona noſtra omoia illius ſint dona, tibi ex illis uſurpare laudem & gloriam, quæ illi uni debetur, & quam ille apud Eſaiam oon ſemel teſtatur ſe alteri minimè daturũ? Hic ergo facile poteſt diſcerni affectus filiotum ab affectu ſeruorum. Filius nihil habet antiquius, nihil charius fide & amore erga parentem: ita fit ut illius iniuriam omnem prorſus deteſtetur. Quid uerò tam iniquum, tamque iniurium, quàm honore, & gloria ſua ſpoliare Deom? Ergo qui id faciuot, non filij ſuot, ſed ſerui: oon id eis ſtudio eſt, ut in omnibus honorificent Deum ac Dominum ſuum: ſed ex illius donis iotumeſcunt, ioflantur, laude & prædicatione efferri, & pro magnis haberi uolunt. Non enim amore liberali inſtar filiorum, ſed pęnæ formidine qualemcunque Deo famulatum offerunt. Eſt autem certè etiam timendus Deus, ſed timore caſto & ingenuo, qui metuit ne qua iniuria offendat pijſsimum creatorem, ne quid tale admittat, quo eius gratiam, nullo, uel auro, uel argento æſtimandam perdat, libenter, & fideliter ſeruiturus Deo, etiamſi nulla forent ſupplicia ioferorum, nec ulla gaudia beatorum. Qui ſic affecti ſunt, ij io omnibus ſitiunt honorem Dei ac Domini ſui, idque per Ieſum Chriſtum, cuius meritis & gratia fit, ut noſtra quoque rectè facta ſint grata Deo & digna uitæ ęternæ præmio, cui cum patre, & Spiritu ſancto eſt gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Vt exponēdum dei uerbum.

Epheſ. 4.

1. Cor. 5.

Tract. 85.

Iacob. 1.

Pilip. 2

Eſai. 42. 48

Serui ſunt nō filij, qui ſuā gloriã uenantur.

DOMINICA POST ASCENſionem, Ioannis. XV.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Cum uenerit paracletus, quem ego mittam uobis à patre, ſpiritum ueritatis, qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ preſbyteri.

EX multis ſancti Euangelij locis inuenimus, quia diſcipuli aote adoeotũ ſpiritusſancti minus capaces erant ad intelligenda arcana diuinæ ſublimitatis, minus fortes ad toleranda aduerſa humanæ prauitatis, ſed eis adueoiente ſpiritu, cum angmento diuinæ agnitioois, data eſt etiam conſtantia uincendæ humanæ perſecutionis. Vnde illis nunc dominica promiſsione dicitur: [Cũ uenerit paracletus, quem ego mittam uobis à patre, ſpiritum ueritatis, qui à patre procedit, ille tiſtimoniũ perhibebit de me, & uos teſtimonium perhibebitis.] Notãdum autem io primis, q̃ Dominus ſpiritum ueritatis, & à ſe mittendum eſſe teſtatur, & eundem mox à patre procedere ſubiungit: non quia idem ſpiritus aliter à patre procedit, quam à filio mittitur: aut alio tempore à patre procedit, quàm cum à filio mittitur, ſed ideò filius eum à ſe mitti, & a patre dicit procedere, ut aliam patris, aliam eẽ ſuam perſonam deſignet, atque in eadem diſtinctione perſonarum, unam eſſe operationem ac uoluntatem ſuam cum patris uoluntate & operatione deounciet. Cum enim eiuſdem ſpiritus gratia datur hominibus, profectò mittitur ſpiritus à patre, mittitur & à filio, procedit à patre, procedit & à filio, quia & eius miſsio, ipſa proceſsio eſt, qua ex patre procedit & filio. Venit & ſua ſponte, q̃a ſicut coæqualis eſt patri & filio, ita eãdẽ hẽt uolũtatẽ cũ patre & filio cõmunẽ. Spiritus. n. ubi uult, ſpirat. Et ſicut enumeratis Apoſ. donis cęleſtib. ait. Hęc aũt oĩa opaẽ unus atq; idẽ ſpiritus, diuidẽs ſingulis ꝑut uult.

Spiritusſanctus à patre & filio ꝓcedit.

Ioan. 3

1. Cor. 12.

Aduenieus

Adueniens autem ſpiritus teſtimonium perhibuit de
Domino, quia diſcipulorum corda adſpirans, omnia
quæ de illo ſcienda erant mortalibus, clara illis luce
reuelauit, quòd uidelicet æqualis & conſubſtantialis
erat patri ante ſecula, quòd conſubſtantialis nobis ſa
ctus eſt in fine ſeculorum, ꝙ de uirgine natus ſine pec
cato uixit in mundo: ꝙ quando uoluit, & qua uoluit
morte tranſiuit de mundo: ꝙ ueraciter mortem re-
ſurgendo deſtruxit, ueram in qua paſſus eſt & reſur
rexit carnem ad cœlos aſcendendo leuauit, atque in
paternæ gloriæ dextera conſtituit: quòd omnia pro-
phetarum ſcripta illi teſtimonium perhibent: ꝙ con-
feſsio nominis eius uſque ad fines erat propaganda
terrarum, cæteraque fidei illius myſteria, ſpiritusſan-
cti teſtimonio ſunt relerata diſcipulis. Neque ills tan-
tummodo, ſed & omnibus, qui ſecundum uerbum eo-
rum credunt in dominum, quicquid rectè ſapiũt, eiuſ
dem ſpiritus eſt munere conceſſum. Ille ergo, inquit,
teſtimonium perhibebit de me, & uos teſtimonium
perhibebitis: quia quæ ſpiritu intùs docente percepe
runt, hæc abiecto timore priſtino, ſoris, loquendo &
alijs miniſtrabant. Ipſe nanque ſpiritus corda eorum
& ſcientia ueritatis illuſtrauit, & ad docéda quæ noſ-
ſent, culmine uirtutis erexit. Vnde rectè apud Eſaiam,
Eſai. 11. ſpiritus idem fortitudinis & ſcientiæ nuncupatur. Eſt
etenim ſpiritus ſcientiæ, quia per ipſum quæ rectè
Spiritus ſciẽtiæ, Fortitudinis. agere, oel etiam cogitare debeamus, agnoſcimus. Eſt
& fortitudinis, quia etiam per ipſum ut quæ bene oo-
uimus, uiriliter operemur, accipimus, ne aduerſitate
aliqua à bonis quæ cœpimus repellamur. [Et uos, in-
qoit, teſtimooium perhibebitis, quia ab initio mecũ
eſtis.] Cum data ſpiritus gratia etiam hoc fiduciam
diſcipulorum iuuit, quòd ab initio erant cum Domi-
no: ideoque quæ apud illum uiderunt & audierunt,
abſque ulla ambiguitate prædicare ualebant. Vode be
ne Petrus alium pro Iuda ordinare uoleos Apoſtolũ,
non hunc neophytum, ſed probatum ex tempore co-
Act. 1. rauit eligere, diceos: Oportet ergo ex his uiris, qui
nobiſcum congregati ſunt in omni tempore, quo in-
trauit & exioit inter nos Dominus Ieſus, teſtem reſur
rectioois eius nobiſcum fieri uoum ex iſtis. Hinc ip-
ſe gentibus Chriſtum euangelizans, confidenter aie-
Ac. 10 bat: Hunc Deus ſuſcitauit tertia die, & dedit eum ma
nifeſtum fieri non omni populo, ſed teſtibus præordi
natis à Deo nobis, qui manducauimus & bibimus cũ
eo, poſtquàm reſurrexit à mortuis. Sed quia creſcen-
tibus electorum meritis, ſtatim creſcere ſolet antiqui
hoſtis inuidia, qua uel per ſeipſum latẽter, uel per ho
mines ſuæ malignitatis ſubditos, patenter inchoata
pietatis germina conetur obruere: rectè Domious
promiſſa diſcipulis prædicandi fiducia, perſecutionẽ
quoq; eorũ, qui eidẽ ꝓdicationi reſiſterẽt, pariter exo
riturã oſtẽdit: dũ ſubdidit. [Hęc locutus ſum uobis, ut
non ſcandalizemini. Abſque ſynagogis facient uos.
Corauit nanque pius magiſter futura diſcipulis prauo
rum bella prædicere, quò minus hæc eos uenientia
poſſent offendere: quia ſolent nimirum leuiùs ferri
aduerſa, quæ poſſunt ante prænoſci. Naoque ſi impa-
rato ac noo præuidenti animo mala ingeruntur, gra-
uius hunc ſæpè ab integritatis ſuæ ſtatu deijciunt.
Vnde bene Salomoo admonet, dicens: Fili accedens
Eccle. 2. ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore, & præpara
animam tuam ad tentationem. Noo ſolum uerò di-
ſcipulos ſaluator à contribulium ſocietate pellendos,
ſed ab eis etiam mortis pericula paſſuros fuiſſe pręmo
nuit. Nam ſequitur: [Sed uenit hora, ot omnis qui
interficit uos, arbitretur ſe præſtare Deo.] Arbitra-
bantur autem obſequium ſe Deo præſtare Iudæi io
eo, quòd miniſtros noui teſtamenti odijs ioſequeban
Ro. 10. tur & mortibus: quia (ſicut illis teſtimonium perhi-
bet Apoſtolus) æmulationem Dei habent, ſed non
ſecundum ſcientiam. Et de ſeipſo loquitur, Et ego *Ac. 26*
quidem exiſtimaueram me aduerſus nomen Ieſu Na-
zareoi debere multa contraria agere, quod & feci
Hieroſolymis. Prædictis ergo preſſuris aduerſantiũ,
repentè quaſi conſolans diſcipulos adiunxit, [Sed ue-
nit hora, ut omnis qui interfecit uos, arbitretur ſe ob
ſequium præſtare Deo.] Ac ſi apertè dicat, Bella qui-
dem tribulationum à contribulibus ueſtris eſtis paſ-
ſuri, ſed eo tolerabiliùs hæc ſuſcipite, quo non tam
odio ueſtri, quàm diuinæ legis æmulatione ingeren-
tur uobis. Cuius memor admonitionis beatus mar-
tyr Stephanus, flexis genibus pro his qui ſe interficie
bant, pia uoce ſupplicabat, dicens, Domine, ne ſta- *Act. 7.*
tuas illis hoc peccatum. Arbirrabantur ergo legis
æmulatores obſequium ſe præſtare Deo, dum præco-
nibus gratiæ neces inferrent, ſed fruſtrà legem, quæ
per famulum data eſt, defendunt, qui gratiam, quam
ipſe filius offert, accipere renuunt. Incaſſum ſe Deo
patri placere exiſtimant, qui Dei filium contemnere,
imò etiam perſequi ac blaſphemare laborant. Vnde
rectè ſubiungitur. [Et hæc facient uobis, qui non
oouerunt patrem, neque me.] Quia enim filius in *Ioã. 14*
patre, & pater eſt in filio, & qui uidet filium, uidet
& patrem, profectò patet, quia quicunque filij cre-
dulitati obſtinata mente reſiſtunt, oec patrem noſſe
probantur. Vnde etiam idem Ioannes ueritatem di-
uinæ unitatis inſinuans, ait, Omnis qui negat filium, *1. Ioã. 2*
nec patrem habet, qui confitetur filium, & patrem
habet. Et iterum, Et omnis qui diligit eum qui ge-
nuit, diligit & eum qui natus eſt ex eo. Verum quia *1. Ioã. 5.*
diſcipuli, qui patrem bene nouerant & filium, multa pro eiuſdem ſcientiæ defenſiooe ac ꝓpalatione fue
rant paſſuri, prouida Dominus admonitione ſubiun
git, [Sed hæc locutus ſum uobis, ut cum uenerit ho-
ra, eorum remioiſcamini, quia ego dixi uobis.] Ma-
gnoperè peoſandum eſt, quod ait, Ego dixi uobis.
Ego, qui pro ueſtra uita ac ſalute moriturus ſum, qui
uos meo ſanguine redempturus, qui io tribulatione
uos ſemper adiuturus, qui æterna uobis præmia poſt
tribulationem daturus ſum. Magnum quippe cer-
tantibus leuamen, magnam conſolationis gratiam
præſtat, quando ille certamina eadem futura prædi-
xiſſe reminiſcitur, qui & milites ſuos oe uioci poſ-
ſint adiuuare, & ne incaſſum uincant, immortalem
poſt prælia ſolet rependere palmam. Qui enim hic
horam perſecutionis oenturam fuiſſe præmonuit,
ipſe paulò poſt in eadem perſecutiooe ſuum fideli-
bus auxilium pollicetur, dicens, In muodo preſſu- *Ioã. 16*
ram habebitis, ſed confidite, ego uici mundum. Ip-
ſe alibi legitimè certantibus coronam uitæ repromit-
tit, dicens, Beati qui perſecutionem patiuntur pro- *Matt. 5.*
pter iuſtitiam, quooiam ipſorum eſt regnum cœlo-
rum. Hæc de euangelica lectione, fratres chariſsimi,
breuiter explanando traoſcurrimus, nunc libet de ip-
ſa, quam colimus, Quinquageſimæ ſolennitate ſub- *Solẽnitas quĩquageſima.*
tilius aliqoid loqui. Sicut enim imminentibus ſo
lennijs paſchalibus, Quadrageſimam ieiuniorum
obſeruantia celebrauimus, ſic eiſdem peractis Quin
quageſimam, non ſine certi cauſa myſterij, feſta de-
uotione agimus. Nam quia ſaocta eccleſia io qui- *Quadrageſima cur inſtituta.*
buſdam ſuis membris adhuc pro æteroa requie labo-
rat in terris, in quibuſdam uerò omni finito labore,
cum Chriſto iam regnat in cœlis, in memoriam
utriuſque uitæ conſtituere patres noſtri gemina hęc
congruæ religioois ſolennia, Quadrageſimam uide
licet afflictionis, & ieiuniorum, inſtante iam domi-
nicæ reſurrectionis tempore, gaudijſque paſchalibus,
ut per eam nobis ſæpius ad memoriam reuocarent,
quia per labores, & continentiam, per uigilias, &

orationes, & per cætera, quæ Apoſtolus commemorat, arma iuſtitiæ ad uitæ immortalis præmia debeamus attingere. *2.Cor. 6.* Porro Quinquageſimam ab ipſo do oiinicæ reſurrectionis die inchoare, & gaudijs potiùs laudibusq; diuinis, q̃ ieiunijs uoluerũt eſſe celebrem: *Cur itẽ quinquageſima.* quatenus annuis eius ſeſtis dulcius admoneremur, deſiderium noſtrum ad obtinenda ſeſta, quæ non ſunt anoua, ſed cootinua, oon terrena, ſed cęleſtia, ſemper accendere, fixumq́ue tenere, quia nõ in tempore mortalitatis huius, ſed in æternitate futuræ incorruptionis, uera nobis quærenda felicitas, vera eſt inuenienda ſolennitas: ubi ceſtantibus cunctis languoribus, tota in Dei uiſione ac laude uita getitur, iuxta hoc quod propheta corde pariter & carne io Deum uiuũ exultans aiebat: Beati qui habitaot in domo tua, in ſecula ſeculorum laudabunt te. *Pſ. 83.* Vnde meritò Quinquagesimæ diebus in memoriam huius ooſtræ quietiſsimæ ac feliciſsimæ actioois, crebriùs ac feſtiuiùs Alleluia canere ſolemus. *Alleluia cur frequens à Paſcha uſque pẽtecoſten.* Alleluia nanque Hebræus ſermo eſt, & interpretator latinè, Laudate Dominum. Deoique io pſalmis ubi nos canimus, Laudate Dominum, pro hoc uerbo, apud Hebræos ſemper Allcluia canitur. Quod euangeliſta Ioannes in Apocalypſi ſua cęleſtium agmina uirtutum cantantia ſe audiſſe perhibet. *Apoc. 19.* Sed & ueoerabilis pater Tobias, ex uiſione angelica intelligens qualis lupernorum ciuium gloria, quanta ipſius Hieruſalem cœleſtis ſit claritas, hæc myſtica uoce dicebat: Ex lapide precioſo & mundo omnes plateæ eius ſternentur, & per uicos eius alleluia cantabitur. *Tob. 13.* Rectiſsimè autem & pulcherrimè generalis ſanctæ Eccleſiæ mos inoleuit, ut hoc diuinæ laudationis carmen propter reuerentiam primæ authoritatis, à cunctis per orbem fidelibus Hebræa uoce cantetur. *Alleluia cur Hebraicè cãtetur.* Quod ideò ſit, ut per talis conſonantiam deuotionis omnis admoneatur Eccleſia, quia & ounc in una fidei confeſsione ac dilectione Chriſti conſiſtere debeat, & ad illam in futuro patriam leſtinare, io qua nulla diuerſitas oientium, nulla eſt diſſonantia linguarum. *Act. 4.* Nam quomodo in Hieroſolymis quondam multitudinis credentium erat cor unũ & anima una, & erant illis omnia communia: ita in illa ſummæ pacis uiſione, multitudinis uidentium Deũ erit cor uuum, & anima una, uidelicet diligendi, ac laudandi eum, cuius ſe gratia uiderint eſſe ſaluatos. Et ibi ueraciter erunt omnibus omnia communia, quia, ſicut Apoſtolus ait: Erit Deus omnia in omnibus. *1.Cor. 15.* In cuius rypum temporis, ac laudabundæ noſtræ quietis ultimi ſeptem Pſalmi, qui ſpecialiter in Domini laudem canuntur, alleluia titulo prænotantur. Septima quippe dies ſabbati, id eſt requiei, per legem uocari & haberi præcepta eſt. Et aptè liber Pſalmorum poſt tanra cœleſtium præceptorum ioſtituta, tot arcanorum ſpiritalium myſteria decantata, tantas ſaluberrimæ confeſsioois ac deprecationis humilimæ uoces editas, ſeptem alleluia titulis finitur: quia quicquid io uita boni gerimus, quicquid in obſequium redemptoris noſtri lingua exultante proſerimus, quicquid pro æternæ patriæ deſiderio cogitamus, cuncta hæc nimirum ea nobis mercede recompenſantur, ut in requie ſempiterna, & audire uocem laudis eius, & ipſi cum ſanctis eius euin benedicere, gloriam regni eius dicere, poteotiam uirtutis eius loqui mereamur. *Alleluia cur in Quadrageſima intermittatur.* Idcircò autem plores Eccleſiæ magiſtri decantationem alleluia, tẽpore Quadrageſimæ intermittendam eſſe ſanxerunt: quanuis in eccleſia nunquàm à diuina laude ceſſetur, ſed alijs uerbis, quæ idipſum perfectè ſignificant, eius quotidiè dona cantantur, ut noua repetitin eius, maiorem gratioremq́ue paſchalibus gaudijs honorificentiam reddat & ſplendorem. *1. Cor. 13.* Sed & hoc in eo myſterium maximè deſignare uoluerunt, quòd in huius exilij peregrinatione, ſicut ex parte nouimus, & ex parte prophetamus, ita etiam ex parte Dominum laudamus, dicentes cum propheta: Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? *Pſ. 136* Cum uerò noſtrã patriam, terram ſcilicet uiuentiom, domumq́ue regni cæleſtis nobis olim a Domino repromiſſam intrare merebimur, tunc ut illum perfectè intueri, ſic etiã perfectè ualebimus laudare, iuxta illud Pſalmiſtæ: Et io templo eius omnes dicent gloriam. *Pſ. 28.* Vnde & alibi dicit: Cæli enarrant gloriam Dei. *Pſ. 18.* Cælos quippe, cæleſtis patriæ ciues appellat. Et quidem terrigenæ gloriam Dei oarrare poſſunt, non autom hanc enarrare niſi cæli ciues ſufficiunt, qui quo hanc uiciniùs uident, eo certiùs ualent eloqui. Vtranque ſanè hanc ſolennitatem, hoc eſt, & Quadrageſimæ, & Quioquageſimæ, non quorumlibet hominũ, ſed ipſius Domini ac ſaluatoris noſtri prima nobis ſanxit authoritas: *Quadrageſima & Quinquageſima à Chriſto inſtituta.* Quadrageſimam uidelicet in eo, quòd quadraginta diebus ac noctibus ieiunauit in deſerto, uictaque tentatoris uerſutia, miniſterijs fruebatur angelicis: ubi ſuo nos informauit exemplo, quia per macerationem carnis, aduerſatij ſpiritalis machinas euitare, & ad angelorum debeamus peruenire conſortiũ. Porrò Quinquageſimæ nobis in eo gaudia ſeruaoda mooſtrauit, quòd poſt reſurrectionem ſeipſum diſcipulis uiuum in multis argumentis per dies quadraginta præbuit, apparens eis, & loquens de regno Dei, & conueſcens, ut in eorum Actibus legimos, *Act. 1.* quia illos ſuæ frequentia uiſitationis lætabundum hoc tempus habere ſecit ac feſtiuum. Sed & in cælum aſcendens, nequaquàm eis priſcæ ſuæ præſentiæ dulcedioem abſtulit, ſed eandem potiùs promiſſo ſpritusſancti chariſmate cumulauit. *Ibidem* Denique cum promitteret eos ſpiritusſancto baptizandos poſt dies non multos, eisq́ue benedicens aſcenderet, ac ferretur in cælum, quadrageſima utique die ſuæ reſurrectionis, mox illi adorantes, regreſsi ſunt in Hieruſalem cum gaudio magno, & eraot ſemper in templo laudaotes, & benedicentes Deum. *Lu. 24* Hoc quoque nobis gaudio, ac laude, & benedictione cæleſti, qua ſpiritusſancti præſtolabantur aduentum, uſque ad diem quinquageſimam, quam Græci peotecoſten appellant ſolennitatis huius læticiam docueront eſſe protelandam. *penteceſten.* Inter hæc uerò ſolertius intuendum, fratres chariſsimi, quòd Dominus hac quadraginta dierum conuerſatione cum diſcipulis, noo ſolum futuri ſeculi gaudia, quæ cum illo ſumus habituri, præſignauit: uerumetiam ineffabilem circa nos ſuæ pietatis oſtendit affectum: qui depoſita iam infirmitate corporis, immò finita, & per reſurrectionis uirtutem io cæleſtem gloriam cõmutata, dignatur tameo adhuc diſcipulorum intereſſe conuiuio, ut eos ſocios poſsit habere in cælo, & ut præcepta, quibus ad regnum Dei perueniant, uiuaciùs ipſa familiaritate commender. Quid enim fratres mei, quid ſibi uult horum coniunctio uerborum, qua dicitur: Apparens eis, & loqueos de regno Dei, & conueſcens? niſi quia patenter oſtenditur, quòd ob hoc maximè conuictui ſociabatur eorum, cum de regno Dei loqueretur, ut terrenas io ter eos epulas ſumens, quibus cæleſte corpus ſnum monſtrabat, arctiùs eos uinculis ſui amoris obligaret, atque illius temporis memoria roboraret, de quo eis ante paſsionẽ ſuã promittẽdo prædixerat: Et ego diſpono uobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus, regnũ, ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo. *Lu. 22* Meritò ergo ſacroſanctis diebus his nos quoque maioribus epulis atq; hymnis cęleſtib. uacamus, ob reuerẽtiã nimirũ dñicę reſurrectionis, ob memoriã

Domioici

Cur genuflexo non oremus intra Quinquageſimam.

Dominici conuictus cum diſcipulis, ſimul & ob ſpem futuræ noſtræ quietis, ac uitæ immortalis. Sed & genu in oratione minimè iuxta morem flectimus, quia pro certo genuum inflexio, pœnitētiæ, & luctus indiciom eſt. Quod etiam omnibus Dominicis diebus obſeruaodum, propter eiuſdem reſurrectionis, uel Domioicæ, uel noſtræ ſacramenta patres inſtituerunt. De ſacrameoto autem quinquagenarij, uel quadragenarij numeri, multipliciter à patribus diſputatum eſt. Sed nos quia io longum duximus ſermooem, breuiter modo fraternitati ueſtræ dicere ſat eſt, ꝙ rectè ieiuniorum cæremoniæ quadragenario dierum oumero obſeruantur, ut ſ. per hoc inſinuetur, ꝙ toto huius uitæ tempore, pro æteroæ uitæ perceptione laborare debeamus. Quater n. deni, quadragiota ſunt. Et uita præſens congruè quaternario numero figuratur, uel q̃a quatuor anni temporibus tota uariatur, uel quia mūdus ipſe, in quo uiuimus, quatuor elemeotis ſubſiſtit, uidelicet igne, aere, aqua & terra. Futuræ autem uitæ beatitudo, denario numero oon inconuenienter exprimitur. Hinc eſt. n. ꝙ Dominus operarios uioeæ, denario renumeratos eſſe perhibet. Operarij quippe uineæ cultores ſunt ſanctę eccleſiæ. Denarius autē uitæ cæleſtis perfectionem deſignat, io qua gloriam Domini, ſummi uidelicet regis ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur: oon ſolum quidem in eo, ꝙ regis imaginem habet & inſcriptionem, uerumetiā in eo, ꝙ decem obolis, qui eſt perfectus numerus, conſtat, unde & nomen accepit. Rectè ergo quadragenario, hoc eſt, quater denario dierum numero ieiunium annuè celebramus, ut per hoc ſpecialius admoneamur, quia quandiù uiuimus in mūdo, pro cœleſtium præmiorum adeptiooe ſemper laborare debeamus.

Ieiunia cur continuantur numero quadragenario.

Matt. 20.

2. Cor. 3.

Myſterium numeri quinquagenarij.

Rectè etiam quinquagenario dierū numero, ſtatū futuræ noſtræ beatitudinis in imagine ueneramur, ieiunia uidelicet relaxando, alleluia canendo, ſtātes orando, quę ſunt aptiſsima perpetuæ quietis, reſurrectionis & laudis præſagia, ſepties. n. ſeptem, quadragintanouem faciunt. Et quidem per ſeptem, ſæpè requiem deſignari luce clariùs eſt. Septem uerò ſepties ducta, eiuſdem requiei perfectionem inſinuant, quæ nullo unqoàm fine clauditur, nulla labe maculatur, ſed ubi dies iudicij uoiuerſalis, ac reſurrectionis aduenerit, ampliori corporū receptorū gratia perficitur. Quòd enim ad ſeptem ſeptimanas monas additur. i. ipſa dies Dominica pentecoſtes, qua ſpiritum ſanctum accepit eccleſia primitiua, & ita quinquagenarius numerus perfectè completur, ipſum iudicij & reſurrectionis omnium tempus oſtendit, quando ſanctarum requies animarum, quæ nunc in illa uita geritur, etiam corporum immortalium receptiooe geminabitur, & ille Apoſtoli ſermo adimplebitur: Quòd ſi ſpiritus eius, qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis, habitat in uobis, qui ſuſcitauit Ieſum à mortois, uiuificabit & mortalia corpora ueſtra propter inhabitantem ſpiritū eius in uobis.

Rom. 8

Cur per octauas pēntecoſtes ſtātes oremus, &c.

Verum hoc quoque ꝙ nō ſtatim peracta die quinquageſima genu ad orandum curuamus, ſed & illa adhuc ſeptimana ſtantes Dn̄o ſupplicamus, & quāuis intermiſſa repetentes ieiunia, tamen alleluia quotidiè perſonamus, nemo abſque diſcretione, ſed apta, & congrua ratione myſterij putet actitari. Quia. n. ſpiritus ſancti ſeptiformis eſt gratia, iure ſolennitas aduentus eius per ſeptem dies laude hymoorum debita, ſimul & miſſarum celebratione colitur. Quia tempore Pentecoſtes, Eccleſia toto orbe nouos ſemper Deo populos per aquam regenerationis aggregare conſueuit, meritò ſaluti eorum congaudentes, quouſque albis induuntur ſtolis, & nitorem purificatæ mentis, ſplendore habitus præmonſtrant, hymnum Deo deuotæ laudis offerimus, iuxta præceptum ipſius pijſsimi paſtoris, ac redemptoris noſtri, quo ait: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quæ perierat. Meritò etiam tunc ſtantes oramus, ob ſignificantiam uidelicet liberationis eorundem, quia per donum ſpiritusſancti de morte animæ ad uitam reſuſcitari, ac reſurgere meruerunt, cuius donante gratia, etiam carnis immortalitate nos io nouiſsimo die ueſtiendos, atque ad gaudia beatæ reſurrectionis perducendos eſſe ſperamus, iuxta hoc quod paulò aotè Apoſtolo teſte docuimus.

Luc. 15

Ieiunia pētecoſtes ab Apoſtolis profecta.

Qoòd uerò inter hæc ieiuniorum caſtigatio repetitur, de ipſorum Apoſtolorum exemplo ſumptum credere debemus, qui accepto ſpiritu, quo perfectiùs noua cœleſtium bonorum ſuauitate fruebantur, eo altiùs mentem à memoria deliciarum abſtulere terreſtrium. Iam enim aduenerat tempus illud, de quo Dominus prædixit, quia diſcipuli ipſo ſecum conuerſante ieiuoare non poſſent, ablato autem eo ieiunarent. Nam cum interrogarent eum diſcipuli Ioannis, dicentes: Quare nos & phariſæi ieiunamus frequenter, diſcipuli autem tui non ieiunant? ait illis: Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere, quaodiù cum illis eſt ſponſus.? Veniet autem dies, cum auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabuot.

Matt. 19.

Qui ergo & ante paſsionem & poſt reſurrectionem Dominicam, propter ipſius Domini præſeotiam lugere ac ieiunare nequiuerant, conſtat profectò, quòd poſt ablationem eius, ſpontaneis ſeſe ſubdidere ieiunijs. Nanque ubi ſancti ſpiritus ſunt acceptione recreati, ſicut à cęteris mundialibus illecebris, ſic & ab epularum appetitu mentem prorſus auerterūt, animæ potiùs quàm corporis alimonia gaudentes, & pro memoria patriæ cęleſtis, orationibus ac lachrymis inſiſtentes ſalubribus. Denique Luca referente cognouimus de illis tribus millibus uirorum, qui ipſo die Pentecoſtes, Petro prædicante, crediderunt, quàm parco uictu contenti fuerint, quàm ſobriam cœleſtemq́ue in terris egerint uitam. Erant, inquit, perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Et paulò poſt: Quotidiè quoque perſeuerantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panes, ſumebant cibum cum exultatione, & ſimplicitate cordis, collaudantes deum, & cætera huiuſmodi.

Act. 2.

Imitari debemus primorū credētium exēpla

Ad quorum nos exemplum, uitam moresq́ue ſolerte aptare neceſſe eſt, quia perfectum uitæ magiſterium eſt, Eccleſiæ primitiuæ ſemper actus imitari, illamq́ue ædificij ſpiritalis oormam ad finem uſque ſeruare, quam ab ipſis Apoſtolis in fundamento fidei liquet eſſe propoſitam. Nec dubitandum, quia quorum nunc ueſtigia ſequimur, ad eorum in futuro ſumus præmia peruenturi. Et quidem, fratres mei, pulcherrimam etiam in præſenti futuræ beatitudinis figuram gerimus, de qua modo aliquanta perſtrinximus. Sed ita nobis uiuendum eſt, ut quæ exteriùs in imagine colimus, ante interni arbitri oculos ueraci corde ſeruemus.

Horæ Canonicæ.

Perſeueremus ergo & nos in doctrina ſanctorum, ut uidelicet diſcendo, & operibus exercendo quæ doceot orationibus incumbamus aſsiduis, dominici panis communione digni ſatagamus exiſtere, unanimiter in Eccleſia horis perſiſtamus canonicis, panem indigenti proximo, uel quicquid ualemus piæ conſolationis porrigamus, ita cibum corpori indulgeamus, ut memoria uiui panis potiùs mentis intima lętificet: ſimplicitatem cordis in omnibus teneamus, quod eſt ſola intentione ſupernæ retributionis bona operari, & quod præſentia feſta maximè decet, hymnum diuinæ laudis conſona uoce ſimul & mente perſonemus. Sic enim ſolūmodo Deo noſtro iucunda fit laudatio, ſi qđ ore canimus, nō impugnamus opere: ſi quū labijs alleluia ꝓferimus, à turpi & maligna cogi-

tatione præcordia caſta geſtamus. Et tantum ratione
ſuauis erit ei laudatio noſtra, ſi non in rebus caducis,
& infimis, ſed delectemur in Domino. Quod ipſe præ
ſtare dignetur, qui tanta nobis tamque præclara be-
neficiorum pignora, per paſchalia ſacramenta præro
gauit, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui uiuit & re-
gnat cum patre in unitate ſpiritusſancti, per omnia ſe
cula ſeculorum, Amen.

EODEM DIE HOMILIA Euſebii Emeſeni.

Cum uenerit paracletus, quem ego mittam uobis à patre, ſpiritum ueritatis, qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me, &c. Ioan. 15.

SEmper ſaluator noſter triſtibus miſcet læ
ta, ut diſcipulorum corda mœrentia cō
ſoletur. Cum, inquit, uenerit paracletus,
qui conſolator interpretatur, ille teſti-
moniū perhibebit de me: ille, & uos, &
alios multos perfectiſsimè intelligere faciet, quis, &
qualis ego ſum, ipſe.n. in uobis loquetur & per uos.
Cum igitur ſteteritis ante reges & præſides, nolite co
gitare quomodo aut quid loquamini: dabitur.n. uobis
in illa hora quid loquamini. Non.n. uos eſtis qui loqui
mini, ſed Spiritus patris ueſtri, qui loquitur in uobis.
Et ipſe quidem teſtimonium perhibebit de me, eiusq;
uirtute & inſpiratione innumerabilis hominum mul
titudo conuertetur ad me. Et non ſolum ipſe, [ſed
uos quoque teſtimonium perhibebitis, qui ab initio
mecum eſtis.] Multa (quaſi diceret) iam ſcitis, quæ ab
initio me referente audiſtis, quoniam ex tunc mecū
fuiſtis, in quibus teſtimoniū mihi perhibebitis. Nō.n.
Trinitatis una opatio. habebāt neceſſarium iterum diſcere, quæ ab ipſa ſa-
piêntia didicerant, & memoriæ iam cōmendauerant.
Vna.n. eadéque doctrina eſt & patris & filij & ſpiritus
ſancti. Et quāuis quædā perſonaliter agere uideantur,
una tamen omnium trium eſt operatio. Quos igitur
docet filius, docet pater & ſpiritusſanct9: ſic & in alijs.
Vnū.n. ſunt, ſimul ubiq; & inſeparabiles. Paucis.n. uer-
bis hoc in loco ſpiritus ſanctus & à ſe uenire, & à pa-
tre filioque procedere oſtēditur. In eo.n. ꝙ dicit, [Cū
uenerit] à ſeipſo oſtenditur, in eo uerò ꝙ Dominus
ait, [Quem ego mittam uobis à patre,] ab utroque
procedere monſtratur. Quid eſt.n. quem ego mittam
uobis à patre, niſi quem ego & pater mittam uobis?
Ab utroque.n. mittitur, quia ab utroque procedit. Sed
quia pater à nullo, filius à patre, ſpiritus ſanctus à pa-
tre, & filio, ideo Dominus ait, Qui à patre ꝓcedit. Et
tale eſt, ac ſi diceret: Ab illo procedit ſpiritus, à quo,
& ego genitus ſum, à quo & ego exiui, & ueni in mū
dū. Multa.n. (ut in hoc libro apparet) habet filius cū
patre cōmunia, quæ tamen non ad ſe, ſed ad patrē ho-
norādo refert. Quomodo autem & quando Spiritus
Act. 1. ſanctus ſuper Chriſti diſcipulos uenerit, Lucas euan-
geliſta in Actibus Apoſtolorū pleniſsimè narrat. Ait
enim: Cum complerentur dies Pentecoſtes, erant oēs
diſcipuli pariter in eodem loco. Et factus eſt repentè
de cœlo ſonus tanquàm aduenientis ſpiritus uehemē
Cur die quinquageſimo uenerit ſpiritus ſanctus tis, & repleuit totā domum ubi erant ſedentes. Et ap-
paruerunt illis diſpertitæ linguæ tāquàm ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum Spiritusſanctus. Et repleti
ſunt omnes Spiritu ſancto, & cœperūt loqui uarijs lin-
guis, prout ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis. Et meri-
to quidem die quinquageſimo uenit ſpiritusſanctus,
quia ipſe eſt remiſsio omnium peccatorum. Annus.n.
quinquageſimus, qui hūc diem ſignificabat, Iubileus
uocatur, ideſt, annus remiſsionis, in quo & ſeruis daba
tur libertas, & omnis hæreditas ad proprios reuerte-
batur. Quod quidem tunc completum eſt, quādo ec- *Le. 25*
cleſiæ duces ī ſpiritu ſancto baptizati, ab omni uitio-
rum ſeruitute liberati ſunt. Vnde ipſe Dominus ait:
Quia Ioannes quidē baptizauit aqua, uos autē bapti- *Act. 1*
zabimini in ſpiritu ſancto, non poſt multos hos dies.
Niſi.n. quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, nō *Ioan. 3*
intrabit in regnum Dei. Hac igitur die & hæreditas,
& libertas reddita eſt nobis, quia ille, ſine quo hæredi
tas & libertas haberi non poteſt, datus eſt nobis. Hære
ditas noſtra regnum Dei eſt, in quod non intratur, niſi
per aquam & ſpiritum ſanctum. Hac itaque die genus
humanum uenit ad Iubileum. Hac die uenit ad annū
libertatis & remiſsionis. Hoc anno cœperunt Apoſto-
li clangere tubis, & loqui & prædicare omnibus lin-
guis. Has.n. tubas illæ tubæ ſignificabant, quibus tūc *Le. 25*
incipiente Iubileo, tota illa terra ad feſtiuitatem para
batur. Apparuit autem in igne Spiritus ſanctus, ut ma
nifeſtiſsimè intelligamus, quia eius præſentia mentis
oculi illuminantur, peccata uruntur, & corda fideliū
igne charitatis accenduntur. Sed quia ignis iſte lin-
guarum ſpeciem habebat, ipſum qui in ſanctis loqui-
tur ſe oſtēdebat eſſe, & linguis quodammodo linguas
tangebat, & ſic ad loquendum Apoſtolos inſtruebat.
Sequitur. [Hæc loquutus ſum uobis, ut non ſcandali-
zemini.] Vnde? Vultis audire unde? Abſque ſynago-
gis facient uos,] & quaſi iniquos & cōtra legem faciē
tes à ſe repellent & à ſynagogis eijcient. Vos autē uer-
borum meorū memores, non ſcandalizemini, ſed pa-
tienter & fiducialiter omnia ſuſtinete. Dixi uobis, qa
abſque ſynagogis facient uos, ecce plus dico: [Venit
hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur obſequiū
ſe præſtare Deo.] Totus cōtra uos mundus cōiurabit,
totus exercitus ſatanæ contra uos armabitur. Hinc Iu
dæi inde Gentiles: illi propter legis obſeruationē, iſti
propter deorum religionem. Et intantum oēs abomi
nabuntur uos, & magnum obſequium arbitretur præ-
ſtare Deo, quicunque interfecerit uos. [Et hæc faciēt
uobis, quia non nouerunt patrem neque me.] Si.n. pa-
trem & filiū cognouiſſent, ſe erraſſe utique intellexiſ-
ſent, & ſic errorem reliquiſſent, & ad fidem ueniſſent.
[Sed hæc loquutus ſum uobis, ut cum uenerit hora,
eorum reminiſcamini, quia ego dixi uobis.] Quare
ergo reminiſcamini? Vt in ipſis tribulationibus & an-
guſtijs conſtantiùs firmiusque pugnetis, cum me om
nia præſciſſe & prædixiſſe cognoſcetis. [Hoc autē uo
bis ab initio non dixi, quia uobiſcum eram. Si.n. cum
eis ſemper corporaliter eſſet, hac tali conſolatione
eos prænunciare neceſſarium non eſſet.

IN VIGILIA PENTEcoſtes, Ioan. 14.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, ſi diligitis me, mandata mea ſeruate, & ego rogabo patrē, & alium paracletum dabit uobis, ut maneat uobiſcū in æternum. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

QVia ſancti ſpiritus hodiè, fratres chariſsi
mi, celebramus aduentum, debemus ip-
ſi congruere ſolennitati quam colimus.
Hoc etenim ordine tantæ feſtiuitatis hu
ius dignè gaudia celebramus, ſi nos quo
que Dn̄o opitulante aptos reddiderimus, ad quos ſpi-
ritusſanctus aduenire, & in qbus habitare dignetur.

Vt ſim' capaces ſpiritus ſancti.

Ea autẽ ſolummodo ratione, aduentu & illuſtratione ſpiritusſancti apti exiſtimus, ſi & corda noſtra diuino amore repleta, & corpora ſint Dominicis mancipata præceptis. Vnde in exordio lectionis huius Euangelicæ, diſcipulis ueritas ait. [Si diligitis me, mandata mea ſeruate, & ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis.] Paracletus quippe, cõſolator interpretatur. Et ſpiritusſanctus recte paracletus uocatur,

Act. 9

quia corda fideliũ, ne inter huius ſeculi aduerſa deficiãt, cæleſtis uitæ deſideriis ſubleuat ac reficit. Vnde in Actibus Apoſtolorum creſcente ſancta Eccleſia dicitur. Et ædificabatur ambulans in timore Domini, & cõſolatione ſancti ſpiritus replebatur. Quod ergo ait. Si diligitis me, mandata mea ſeruate, & ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis, in ipſis quidem diſcipulis, qui uerè eum dilexiſſe, uereque mandata eius obediſſe non dubitantur, hodierna die completum eſt, quando illis in cœnaculo orantibus, repente ſpiritusſanctus in igneis linguis apparuit, eosq́ue & in ore per diuerſitatem linguarum docuit, & in corde per amoris ſui conſolationes roborauit. Habeant autem & prius paracletum, ipſum uidelicet Dominum ſecum in carne commorantem, cuius & miraculorum dulcedine, & ope prædicationis, ne infidelium perſecutione ſcandalizari poſſent, erigi & confortari ſolebant. Verum quia ille poſt reſurrectionem aſcendens in cælum, eos corporaliter deſeruit, quibus tamen diuinæ præſentia maieſtatis nunquam defuit, rectè de hoc paracleto, id eſt, ſpiritu ſancto, ſubiunxit: [Vt maneat uobiſcum in æternum.] In æternum quippè manet cum ſanctis, quos in hac uita ſemper inuiſibiliter intus illuſtrat, & in futuro ad contemplandam perpetuo ſpeciem ſuæ maieſtatis introducit. Sed & nos, fratres chariſsimi, ſi Chriſtum perſectè diligimus, ita ut eiuſdem dilectionis ueritatem, mandatorum eius obſeruatione probemus, rogabit etiam pro nobis patrem, & alium paracletum dabit uobis pater. Rogabit patrem per humanitatem, qui dabit cum patre per diuinitatem. Neque enim putandum eſt, quod ante paſsionem ſuam tantummodo pro Eccleſia rogauerit, & non etiam nunc poſt aſcenſionem roget, cum dicat de illo Apoſtolus, Qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Habemus autem & nos paracletum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quẽ & ſi corporaliter uidere nequimus, ea tamen quæ in corpore geſsit & docuit, in Euangeliis ſcripta tenemus. Et ſi his audiendis, legendis, inuicem conferendis, corde & opere conſeruandis, curam impendimus conſtat nimirum, quod ærumnas ſeculi facilimè, quaſi Domino nobiſcum perpetuo commorante, ac nos conſolante, uincamus. Si ergo hunc paracletum diligimus, eiuſq́ue mandata ſeruamus, rogabit patrem, & alium paracletum dabit nobis, id eſt, ſpiritus ſui gratiam noſtris cordibus clementer infundet, quæ nos inter diuerſa præſentis exilii patriæ cæleſtis expectatione lætificet, ita ut cum propheta poſsimus dicere. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo ay paraclitꝭis, id eſt, conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Alium ergo inquit, paracletum dabit uobis, ut maneat uobiſcum in æternum. Et addidit [Spiritum ueritatis quẽ mundus nõ poteſt accipere.] Mundum autem appellat, homines mundi huius amori deditos, ſicut econtra ſancti, qui cæleſtiũ deſiderio flagrant, rectè cæli uocantur, dicente Pſalmiſta. Et annunciabunt cæli iuſtitiam eius populo qui naſcetur. Quod eſt aperte dicere. Annunciabunt excelſo mente, uoce, actione doctores iuſtitiam eius, populo qui ad fidem ueniendo nuper, in illo naſci deſiderat. Quiſquis igitur conſolationem foris in mundi rebus inquirit, hic diuinæ conſolationis munere intus reformari non ualet. Quiſquis infimis delectationibus inhiat, non poteſt ſpiritum ueritatis accipere. Fugit enim ſpiritus ueritatis cor, quod uanitati ſubditum cernit, ſolosq́ue eas, quos mandata ueritatis per dilectionem operari conſpicit, aduentus ſui luce reficit. Vnde bene cum diceret. Quem mundus non poteſt accipere, mox addidit, dicens. [Quia nõ uidet eum, nec ſcit eum, uos autem cognoſcetis eũ, quia apud uos manebit, & in uobis erit.] Dominum nanq; ſaluatorem & infideles ante paſsionem in carne uiderunt, ſed quia Dei filius eſſet, quia paracletus a Deo miſſus in mundum, non niſi fideles ſcire potuerunt. Spiritum autem ſanctum neque oculis uidere infideles, neque animo cognoſcere ualebant, quia non indutus humanitate diſcipulis apparuit, ſed ita ad eos uenire, ita apud eos maluit manere, ut in ipſis eorum cordibus gratiſsimã ſibi ſedem conſecraret. Hoc eſt enim quod ait. [Vos autem cognoſcetis, eum quia apud uos manebit, & in uobis erit.] Qui autem inuiſibiliter in hac uita manet cum electis inuiſibiliter utique eis gratiam ſuæ cognitionis exhibet [Non uos relinquam orphanos, ueniam ad uos.] Videbatur infidelibus, quod moriens in cruce Dominus, diſcipulos relinqueret orphanos, ſed non reliquit orphanos, quibus & ſeipſum præbuit uiuum poſt paſsionem ſuam in multis argumentis per dies quadraginta, & poſt dies decẽ aſſumptionis ſuæ, hoc eſt, hodierna die, ſpiritusſancti illos de cælo chariſmate, donauit, ubi ipsũ Chriſtũ ad eos ueniſſe nullus ambigit, qui inſeparabilem ſanctæ Trinitatis naturam, uirtutem & operationem eſſe cognouit. Quod ipſum latius exequens, quantum cauſa illorum de gente non ſancta ſit diſcreta, denunciat. [Adhuc modicum, & mũdus me iam non uidet. Vos autem uidetis me, quia ego uiuo, & uos uiuetis.] Nam quia hęc ad paſsionem iturus loquebatur, modicum erat uſque ad tempus expletę paſsionis, ex quo illum reprobi nunquam uidere ualebant. Soli etenim iuſti, qui morte illius erant contriſtati, gaudium reſurrectionis eius uidere meruerũt. At qui uiſa morte eius exultabant, nequaquam ipſi uiſa eius reſurrectione lætati, ſed audita conturbari, ac dolore, prout decebat, habebant. Vos autẽ uidetis me, inquit, quia ego uiuo, & uos uiuetis. Ego uiuo, præſentis temporis uerbo poſuit, & uos uiuetis, futuri, quia nimirum in proximo adeſſe cernebat, ideoq́ue quaſi præſentem nominabat horam, in qua ipſe morte deſtructa, in æternam reſurgeret uitam. Illorum uero uitam in futurum nouerat eſſe differendam: quos & uſque ad præfinitum mortis ſuæ tempus ſingulos pro ingreſſu uitæ perẽnis agonizari, & uſque ad finem ſeculi reſurrectionem ſui corporis expectare oportebat. ait ergo: Adhuc modicum & mundus iã me non uidet, uos autẽ uidetis me, quia ego uiuo, & uos uiuetis. Ac ſi aperte dicat. Adhuc modicum, & mundi amatores me mortalem ultra uidere deſiſtunt, reſurgentẽ uero a mortuis cernere nequeũt quia illam neſciunt uitam, cuius ſoli amatores gloriam meæ reſurrectionis merentur intueri. Vos autem ideo me poſt hæc uidere ualetis, quia & ego uiuo reſuſcitatus a mortuis, & uos digni eſtis meæ reſurrectionis exemplo confortari, qui & ipſi ad perpetuam uitam & beatæ reſurrectionis eſtis gaudia uẽturi. [In illo die uos cognoſcetis, quia ego in patre meo, & uos in me, & ego in uobis.] Nouerant etiam tunc apoſtoli Chriſtum eſſe in patre per unitatem indiuiduæ diuinitatis, nouerant ſe eſſe in Chriſto per ſuſceptionem fidei & ſacramentorum eius, nouerant in ſe eſſe Chriſtum per dilectionem & obſeruantiam mandatorum eius. Dixit enim eis ipſe: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus, & manſionem apud eum faciemus. Hæc uti

que

Rom. 8 — *Chriſtus noſter paracletus.* — *Hic ſpiritus ſanctus.* — *Pſ. 93.* — *Mundus myſticè.* — *Pſa. 21* — *Act. 1* — *Soli pij Chriſtũ uiderunt rediuiuũ.* — *vt Chriſtus in patre, nos in Chriſto et Chriſtus in nobis.* — *Ioã. 14*

que & tūc imbuti a Chriſto nouerant apoſtoli, & nūc apoſtolicis imbuta literis, nouit omnis Eccleſia Chriſti. Sed in illo nimirum die, quo ueraciter uiuere incipiunt longe melius ea iuſti cognoſcunt, id eſt, in die reſurrectionis, quando eo perfectius cuncta quæ ſcienda ſunt ſciunt, quo ipſum ſcientiæ fontem uicinius ſine fine conſpiciunt. Quod etiam de quibuſdam perfectioribus ſanctis & ante tempus reſurrectionis fieri dubium non eſt illis uidelicet, qui fiducia bonorum operum dicere cum Apoſtolo ualent. Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto, mihi uiuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Hæc quidem omnia Dominus quaſi apoſtolis ſpecialiter dicere uidetur, ſed ne putaremus eum illis ſolummodo & non etiam nobis, ſi illorum exempla ſequeremur, beatitudinem diuinæ cognitionis polliceri generalem poſt hæc ſententiam ſubintuluit, & omnibus ſe diligentibus eadem ſuæ uiſionis & cognitionis præmia promittit, dicens. [Qui habet mādata mea, & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me, qui autem diligit me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.] Vbi omni intentione conſiderādū quia Chriſtum uere diligere, eſt non ipſam dilectionē labiis profiteri, ſed mandata Chriſti, quæ diſcendo habemus, operando ſeruare. Vnde & Ioannes admonens ait: Filioli mei, non diligamus uerbo neque lingua, ſed opere & ueritate. Omni gaudio amplectendū eſt, quia merces ueræ noſtræ dilectionis illa erit, qua maior eſſe nulla poterit, nos ſcilicet a patre & filio diligi, nobis contemplandam perpetuo filii Dei gloriam reuelari. Non autem dubitandum, quia quibus gloria filii Dei reuelabitur, eiſdē quoque patris & ſpiritusſancti liceat adeſſe conſpectu, quia quorum una eſt diuinitas una utiq; & inſeparabilis uiſio eſt. Hinc etenim dicit. Qui me uidet, uidet & patrē. Et notandum quia cum præſentis temporis uerbo diceret. Qui autem diligit me, adiecit de futuro, Diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum, Diligit nanque etiam nunc dilectores ſuos cum patre filius, ſed nūc diligit ad hoc ut rectè uiuant ex fide, quæ per dilectionem operatur: tunc ad hoc diliget, ut perueniant ad uiſionem ueritatis, quam per fidem guſtauerant, & pro qua ad mortem uſque certauerant. Non autem fruſtra cum additamento ait. Et manifeſtabo ei meipſum. Se enim cunctis hominibus, ſeipſum uero ſolis manifeſtabit electis. Nā & reprobi in iudicio Chriſtum uidebunt, ſed, ſicut ſcriptum eſt. Videbunt in quem transfixerunt, ſoli autem regem in decore ſuo uidebunt oculi iuſtorum. Beati enim mundo corde, quoniam ipſi Deum uidebunt. Hæc de lectione euangelica fraternitati ueſtræ, chariſsimi, prout Dominus dedit, exponendo diximus. Videtur autem opportunū de ſolennitate adhuc hodierna breuiter aliqua diſſerere. In primis autem ſciendum eſt, quod hæc ſolennitas non euangelicis tantum cōſecrata chariſmatibus uerumetiam legalibus iam olim præſignata eſt myſteriis, ac Domino iubente per omnes annos ſacris obſeruata cæremoniis. Hodierna etenim die, ut nouimus, poſitis in cœnaculo diſcipulis factus eſt repente de cælo ſonus, & ſpiritusſanctus in uiſione ignis apparens, ſcientiam illis omnium linguarum tradidit: Facta autem hac uoce, conuenere uiri religioſi, qui de diuerſis nationibus, Hieroſolymam paſchalis feſtiuitatis gratia confluxerant, ſtupebantque mirantes, quoniam audiebat unuſquiſque lingua ſua illos loquētes magnalia Dei. Exponentibus autem diſcipulis, quia ſpiritus ſancti eſſet gratia quam cernebant, olim quidem uoce prophetarum promiſſa, tunc autem Chriſti munere miſſa, crediderunt ex eis tria milia uirorum, & baptizati acceperunt etiam ipſi donum ſpiritusſancti. Hæc eſt diei huius annua celebritas, hæc eſt gratiæ cæleſtis ſemper grata feſtiuitas. Ob huius memoriam fidelium cordibus arctius imprimendam, pulcherrimus ſanctæ Eccleſiæ mos inoleuit, ut annis ſingulis in ea baptiſmatis myſteria celebrentur, ablutisque fonte ſalutari credentibus, in perueniente ſpiritui ſancto templum uenerabile paretur, ac per hoc non ſolum ueteris facti recordatio, uerumetiam in nouos adoptionis filios nouus in ea ſpiritusſancti celebretur aduentus. Attendat ergo charitas ueſtra, fratres mei, qualiter huic noſtræ feſtiuitati, legalis feſti typus & figura concinat. Liberati de Aegyptia ſeruitute filii Iſrael per immolationem agni paſchalis, exierunt in deſertum, ut uenirent ad terram promiſsionis, perueneruntque ad montem Sinai. Et deſcendens Dominus in igne ſuper montem, comitantibus ſonitum buccinæ tonitruis ac fulgoribus, quinquageſimo die peracti paſchæ, legis decalogum eis aperta uoce diſpoſuit, atque in memoriā datæ legis ſtatuit, eo die per annos ſingulos ſacrificiū ſibi nouum de frugibus eiuſdem anni, panes uidelicet primitiarū duos ad altare deferri. Quæ autem ſit agni paſchalis immolatio, quæ Aegyptiæ ſeruitutis abſolutio, cunctis legentibus liquet quia uidelicet paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Et ipſe eſt uerus agnus qui abſtulit peccata mundi, qui ſui ſanguinis precio nos a peccatorum ſeruitute redemit, ſuæ reſurrectionis exemplo nobis ſpem uitæ & perpetuæ libertatis oſtendit. Quinquageſimo uero die poſt occiſionē agni data eſt lex, deſcendente Domino ſuper montem in igne, & quinquageſima æquè die poſt reſurrectionem noſtri redemptoris, quæ eſt hodie, data eſt gratia ſpiritusſancti diſcipulis in cœnaculo conſtitutis, quæ apparente foris igne uiſibili inuiſibiliter eorum pectora lucæ ſcientiæ irradiauit, ac inextinguibili charitatis ardore ſuccendit. Et hic autem altitudo cœnaculi, & ibi cacumen montis, ſublimitatem præceptorum & donorum indicat cæleſtium: & quia nemo infimis adhuc deſideriis inhærens, uel diuinis obtemperare mādatis uel ſupernis poſsit dignus exiſtere donis. Sed hic in maioris ſignum perfectionis, omnes qui accipiebāt ſpiritum, in cœnaculo erant poſiti: illic ad deſignāda infirmorum corda auditorum populus quidem omnis infra montem ſtabat, at pauci ſeniorum montis partem conſcenderant, ſolus autem Moyſes in ipſum eius uerticem, ubi in igne & caligine diuina maieſtas præfulgebat, aſcendit quia nimirum altiora & intima legis arcana, perfectiores ſolum capere & ſeruare nouerunt, populus uero carnalis literæ ſuperficie cōtentus quaſi exterius & infrà poſitus, uerbi cæleſtis adſtabat auditui, at nunc data latius gratia ſpiritusſancti, ad intelligenda ſublimius ſimul & implenda perfectius ſancti euangelii dicta, fidelium corda ſubleuantur. Ibi inter flammas ignium & micantiæ fulgura, fragor quoque tonitruorum & clangor ſonabat buccinæ, hic cū ignearum uiſione linguarum, ſonitus pariter de cælo tāquam ſpiritus uehementis aduenit. Sed cum in utraque datione, & legis uidelicet & gratiæ, foris audiretur ſonitus, hic tamen ampliori miraculo cum auditu ſonitus, adfuit uirtus doni cæleſtis, quæ intus ſine ſonitu diſcipulorum corda doceret. Ibi auditis legalibus edictis, reſpondit omnis populus una uoce concorditer, dicens: Omnia uerba quæ locutus eſt Dominus, audiemus & faciemus, hic accepta illuſtratione ſpiritus, naſcentis Eccleſię cœtus omnium nationum linguis Dei magnalia loquebatur, certæ utique diſcretionis gratia, quia legis obſeruatio uni tantum genti Iudææ data ſit, uerbum uero euangelii cunctis per orbē gentibus prædicandum, cunctorum linguis populorū Chriſtianæ fidei eſſent prçconia dicenda, impleta prophetia quæ dicit. A ſolis ortu uſque ad occaſum laudabile nomen Domini, excelſus ſuper omnes gentes Dominus

Philip. 1. — *Chriſtū q̄s uerè amet.* — *1. Ioan. 3.* — *Ioā. 14* — *Galat. 5.* — *Zach. 12.* — *Matt. 5.* — *Pētecoſte in utroq; teſtamento ſolennis.* — *Deut. 16.* — *Act. 2.* — *Cur in Pētecoſte celebr. baptiſm.* — *Exod. 12.* — *Exod. 19. & 20.* — *Leuit. 23.* — *1. Cor. 5.* — *Exod. 19. & 20.* — *Exod. 24.* — *Pſ. 112*

Leuit. 23. minus. Sed & hoc, quod in uenerationem acceptæ legis omnibus annis ſacrificium nouum Domino die Pẽtecoſtes offerri iuſſum eſt, & io noſtra quoque feſtiuitate ſpiritualirer agi ex acceptæ gratiæ tempore nunquam deſiie. *Nouũ Eccleſia ſacrificiũ in Pẽtecoſte.* Nouum quippe in eo ſacrificium offert Eccleſia, cum ſabbaro incipieotis ſanctæ Pentecoſtes, nouum adoprionis populum per baptiſma Domino conſecrat, ritu oerè decentiſsimo, ſicut & ſupra docuimus, nr oon ſolum populis Chriſtiaois ueteris facti memoria innouetur, ſed & io nouam renatorum ſobolẽ noua paracleti a patre miſsio celebretur. Nouum in ea ſacrificium Domino ipſi qooque apoſtoli mox accepto dono ſpiritus obtulerunt, cum euangelizantes his qui conuenerant, plurimos conuerterunt ad fidem, & hos fonte baptiſmatis renouatos, ac ſpiritus gratia ſanctificatos uiuas utique nooi teſtamẽti primitias, ad communionem dominici altaris obtulerunt. Bene autem duo panes primitiarum de nouis frugibus iubebantur offerri, quia nimirum Eccleſia de utroqne populo, Iudæorum ſcilicet & gentium, colligit, quos io oouam ſuo redemptori familiam confecret. *Numeri quinquagenarij myſteria* Inter hæc uero ſolerter intuendum eſt, quod non ſine magno myſterio quinquagenarius numerus in datione uel legis uel gratiæ obſernatus eſt. Nam quioquageſima die Paſchæ, & illa in monte populo data, & hæc diſcipulis in cœnaculo miſſa eſt. Sed hoc nimirum numero perpetuitas futuræ quietis oſtenditur, io quo recte uel legis decalogus mãdatur, uel ſpirituſſancti gratia datur hominibus, ut aperte monſtraretur, quia quicuoque diuinę legis ioſſa, iuuante ſpiritus gratia perficiunt, ad ueram profectò requiem tendunt. Quia enim quinquageſimus annus in lege iubileus, *Leuit. 25.* id eſt dimittẽs ſiue mutatus appellari iuſſus eſt, in quo populus ab omoi operatiooe quieſceret, omnium debita laxarentur, ſerui liberi redirent, annus ipſe maioribus ſolennis ac laudibus diuinis eminentior cæteris exiſteret, meritò per hunc numerum illa ſommæ pacis tranquillitas indicatur, quãdo, ſicut Apoſtolus ait *1. Cor. 15.* canente nouiſsima tuba mortui reſurgent, & nos immutabimur in gloriam: ubi ceſſantibus huius ſeculi laboribus & ærumnis, dimiſsis omnium culparum debitis, in ſola diuinæ uiſionis contemplatione cunctus electorum populus in æternum gaudebit, implero illo deſiderabili Domini ac ſaluatoris ooſtri mandato, *Pſa. 45* Vacate & uidete, quoniam ego ſum Deus. Ad quam profectò uacationem & uiſionem incommurabilis ueritatis, quia non niſi per obſeruantiam præceptorum cæleſtium, & ſpirituſſancti donum pertingitur, recte & legem decalogi, & eiuſdem ſpiritus gratiam, in eo dierum numero, qui requiẽ deſignaret, dari decebat. Neque hoc prætereundum, quod ideò numerus qoinquagenarius ſignificatione æternæ quietis aptaẽ, qoia ex ſeptem ſeptimanis & monade perficitur. Sex quippe diebus in lege populus operari, ſeptima quieſcere, *Exod. 20.* ſex annis arare & metere, ſeptimo iuſſos eſt ceſſare, *Exod. 23.* quia ſcilicet & ſea diebus Dominus mnndi ornatum perfecerit, ſeptimo ab opere ſuo ceſſauerit. Quibus omnibus myſticè admonemur, quod hi qui io hoc ſeculo, quod ſea ætatibus conſtat, bonis opeibus pro Domino inſtanr, in ſabbatom in futuro, id eſt, in requiem a Domino inducuotur æternam. Quod autem ſeptem dies uel anni ſepties ducuntur, multiplicum eiuſdem requiei abundantiam deſignant, in qua pmiũ illud ſublimæ daẽ electis, de quo Apoſtolus ait, Quod oculus non uidit, nec auris audioit, nec in cor *1. Cor. 2.* hominis aſcendit, quæ præparauit Deus his qui diligunt illum. Cuius præmii cognitionem quia in cor hominis, id eſt, humana adhuc ſapientis, aſcendere noo *Ibidem* poſſe teſtator, aperit ſubſeqoenter unde hæc diligentibus Deum poſsit oſtendi. Nobis autem (inquit) reuelauit Deus per ſpiritum ſuum. Per ſpiritum ergo reuelatur præmii magnitudo perennis, quia dum ipſe corda quæ implet, appetitu inuiſibilium inſtammat, eadem bona inuiſibilia quàm ſint præclara, quàm terrenis omnibus præferenda, manifeſtat. Vnde bene eiuſdem ſpiritus gratia ſeptiformis a propheta deſcribitur, *Eſa. 11* quia nimiium & per eius ioſpirationem ad requiẽ peruenitur, & in eius plena perceptione ac uiſione requies uero poſsidetur. Porro ipſe dies, uel annus quinquageſimus, qui ſeptem ſeptimanis ſupereſt, & maiore præ cæteris erat ſolennitate uenerabilis, tempus futuræ reſurrectionis indicat, in quo illa requies, qua nuoc aoimæ fruuntur electorum, corporum quoque receptorum gloria cumulabitur. Vſolicitius, fratres mei, intuendum eſt, quia ſpirituſſanctus non ſolum in futuro perfectam, ſed in præſenti maximam iuſtis quietem tribuit, cum eorum mentes cæleſtis igne charitatis acceodit. Dicit nanque Apoſtolus: *Rom. 5* Spes aotem non confundit quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſanctum, qui datus eſt nobis. Et hæc eſt uera, imo hæc eſt ſola in hac *Vera qes animi in hac uita.* uita requies animarum, diuina dilectione repleri, ſpe ſupernæ retributiooıs proſpera mundi ſimul & aduerſa contemoere, terrena a ſe deſideria funditus extirpare, concupiſcentiis renunciare ſecularibus, illatis pro Chriſto cõtumeliis & perſecutionibus gaudere, & cum Apoſtolo dicere poſſe. Et gloriamur in ſpe *Ibid.* gloriæ filiorum Dei. non ſolum autem, ſed & gloriamur in tribulationibus. Nam qui in rerum mundanarum delectationibus & opulentię ſe requieſcere poſſe confidit, fallitur, etenim & celeberrimis eiuſdem mundi perturbationibus, & ipſo fine cõuincitur, quia ſuper arenam fundamentum ſuæ quietis poſuerit. At quicunque ſancto afflati ſpiritu, ſuauiſsimum illud Dominicæ dilectionis iugum ſuper ſe leuauerint, atque exemplo illius mites eſſe & humiles corde didicerint, nõ nulla etiam in præſenti futuræ quietis imagioe fruuntur, dum a conturbatione hominum ſecu- *Matt. 11.* larium tota mente ſecreti, uultum ſui conditoris ſemper reminiſci gaudent, atque ad perfectam eius contemplationem pertingere ſitiunt, diceotes ſibi cum Ioanne Apoſtolo. *1. Ioan. 3.* Scimus quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus, uidebimus enim eum, ſicuti eſt. Ad cuius præmium uiſionis ſi peruenire deſideramus, oportet fratres chariſsimi, ut huius Euangelicæ lectionis perpetuò memores, a mundi nos illecebris immunes eahibeamus, quateous ad percipiendam ſpirituſſancti gratiam, quam mundus non poteſt accipere, digni exiſtere ualeamus. Diligamus Chriſtum, eiusq; mandata quæ habemus incipiendo, ſeruemus perſeuerando. Fit eoim iuſta mercede, ut illum diligendo diligi amplius mereamur a patre, ſed & ipſe maiorem dilectionis ſuæ oobis gratiam præſtare dignetur in futuro. Dat enim nunc diligendo nos, ut credentes ſperemus in eum, tuoc autem, ut uideamus eum facie ad faciem, manifeſtabitqoe ſeipſum nobis, hoc eſt, in claritate quam habuit, priuſquam muodus eſſet apud patrem cum quo uiuit & regnat in unitate ſpirituſſaocti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN SACRATISSIMA PENTE coſte, In Lectionem Epiſtolæ loco Concio exegetica.

HAc die longe celeberrima, qua Spiritus ſanctus in diſcipulos ſicut ſperabatur inſiuait, ex Actis Apoſtolicis lectio recitatur, ad cuius explanationem antequã accedamus, libet uerbis uti beatiſs. martyris Cypriani, ijs uidelicet. Adeſto ſaocte ſpiritus, *In ſer. de ſancto ſpiritu.*

&

& paracleſin tuam expectantibus illabere cælitus, ſan
ctifica templum corporis noſtri, & conſecrata in ha
bitaculum tuum: Deſiderantes te animas tua præ-
ſentia lætifica, dignam te habitatore domum compo-
ne, adorna thalamum tuum, & quietis tuæ reclinato-
rium circunda uarietatibus uirtutum, ſterne pauimē-
ta pigmentis, niteat manſio tua carbunculis flammeis
& gemmarum ſpleodoribus, & omnium chariſmatū
intrioſecus ſpirent odoramenta, affatim balſami li-
quor fragrantia ſua cubiculum tuum imbuat, & abi-
gens inde quicquid tabidum eſt, quicquid corruptelæ
fæminarium, ſtabile & perpetuum hoc facias gaudiū
noſtrum, & creationis tuæ renouationem in decore
immarceſsibili ſolides in æternum. Ita quidem Cy-
prianus in ſui exordio Sermonis, formam nobis effica
ciſsimæ precationis exhibeos, qua ſpiritum ſanctum
ut io nos quoque adueniat, obſecreoius. Sed iam quæ
ſit lectio incipiamus. [Dum complerentur dies Pente
Act. 2 coſtes, erant omnes pariter in eodem loco.] Die quin
Exod. quaſigeſimo ab exitu filiorum Iſrael ex Aegypto olim
20. data eis lex eſt in monte Synai, die itidem quinquage
ſimo a Domini reſurrectione miſſus eſt in credentiū
pectora Spirituſſanctus, qui legem Euangelicam non
io tabulis lapideis, ſed io tabulis cordis carnalibus ex
Ier. 31 araret, ſicut per Ieremiam Dominos erat pollicitus.
Solennis utrobique dies & apud ueteris, & apud oo-
uæ legis homines. Pulchre autem annotatum eſt fuiſ-
ſe diſcipulos omnes pariter io eodem loco, ut perſpi-
Spiritꝰ cuè intelligamus ſpiritum ſanctum capere non poſſe
ſancti niſi eos, qui unamines ī una catholicæ Eccleſiæ domo
commorentur. Noo.n. poſſunt uiuere de ſpiritu Chri
q. ſint ſti, qui non ſunt in Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia.
capaces Noo uenit ſpiritus ſanctus in hæreticos & ſchiſmati-
cos, licet plurimum ipſi iactitent ſe ſolos habere ſpiri
tum Dei. [Et factus eſt repente de cælo ſonus, tanquā
aduenientis ſpiritus uehementis, & repleuit totam
domum ubi erant ſedentes.] Recte Ambroſius, Neſcit
ioquit, tarda molimina ſpirituſſancti gratia. Repeote
factus eſt ſonus uehemens, ut turba rei oooitate per
mota ad tam inſigne ſpectaculum concurreret, & qui
Chriſtum crucifixerant, hoc quoque ſtupendum opus
coram ſpectarent, & ſuæ impietatis conuicti errorem
ſuum agnoſcerent, atque in Chriſtum immani ſcele-
re a ſe crucufixum crederēt, ſicque compleretur, quod
Ioan. 8 Dominus ipſe ante prædixerat, Cum exultaueritis, fi-
lium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum. Nam
hoc ipſo dei legimus conuerſa fuiſſe ad Dominum Iu
Act. 2 deorum tria millia, quibus inſigne reddit ſcriptura di
uina teſtimoniū, quòd perſeuerarint in doctrina Apo
ſtolorum, & communicatione fractionis panis, & ora
tionibus. D. Ambroſius lib. 2. cap. 5. de Sacramentis
ita hunc locum interpretatur. Poſt mortem, inquit,
Domini noſtri Ieſu Chriſti apoſtoli erant in uno loco
congregati, & orabant in die Pentecoſtes, & ſubito fa
ctus eſt magnus ſonus, quaſi cum in magna ſpiritus
ferretur, & uiſæ ſunt linguæ diſperſæ ſicut ignis. Quid
hoc ſignificat niſi deſcenſum Spiritus ſancti, qui ſe uo
luit incredulis etiam corporaliter demonſtrare? hoc
eſt, corporaliter per ſignum, ſpiritaliter per ſacramen
tum. Ergo maoifeſtum teſtimonium eius aduentus
nobis autem iam fidei prærogatiua defertur, quia in
principio ſigna incredulis fiebant, nobis iam in pleni-
tudine Eccleſiæ non ſigna, ſed fidei ueritas colligenda
eſt. Hæc ille. Implet autem totam domum, ſcilicet Ec-
cleſiæ, extra quam nemo poteſt eſſe capax Spirituſſan
cti, nec tamen etiam in ipſa Eccleſia domo quoslibet
replet, ſed ſedētes, id eſt, quietos & humiles. Sic apud
Eſai. Iſaiam loquitur ipſe Spiritus ſanctus ſecūdum ſeptua
66. ginta uerſionem: Super quem reſpiciam, niſi humi-
lem & quietum, & trementem ſermones meos? Vbi ſic
habet diuus Hieronymus. Conſiderantes iudicium
Dei, quietem agunt a malis operibus & ſedentes in do
mo, æterno requieſcunt ſabbato, ne moueāt ſe ad opus
ſeruile peccati. [Et apparuerunt illis diſpertitæ linguę
tanqnam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum.] Be-
ne in igne apparuit Spiritus, ait Diuus Gregorius pa-
pa Homilia triceſima, quia ab omni corde quod re-
plet, torporem frigoris excutit, & hoc in deſiderium
ſuæ æternitatis accendit. In igneis autem linguis mō
ſtratus eſt, quia idem Spiritus coæternus eſt filio, & ha
bet cognationem maximam lingua cum uerbo. Ver-
bum quippe Patris eſt filius, & quia una eſt Spiritus &
uerbi ſubſtantia, idem ſpiritus monſtrari debuit in lin
gua. Hæc Gregorius. Sedit autem ſupra ſingulos, id
eſt, ſecundum Chryſoſtomum, manſit apud illos, &
in illis requieuit. Nam ſedendi uerbum ſtabilitatem
ac manſionem declarat. [Et repleti ſunt omnes Spiri-
tu ſctō, & cœperūt loqui uariis linguis, prout ſpūs
ſanctus dabat eloqui illis.] Recte ſic locutus eſt, īquit
Chryſoſtomus, oec enim uulgariter acceperunt gra-
tiam ſpiritus, ſed eouſque, ut implerētur. Illud autem
conſidera inquit idem, cum inſtant deprecationi, cum
charitatem ioter ſe habent, tum aduenit Spiritus.
Hæc ille. Propter hanc ſingularem gratiæ plenitudi-
nem, quæ ueoit in Apoſtolos, Paulus quodam loco de
ſe cęteriſque loquens Apoſtolis, Et noſipſi, ait, primi-
tias ſpiritus habentes, per primitias utique præcipua *Rom. 8*
Spirtu ſancti chariſmata uolens intelligi. Sed ſic o-
portebat illos beatiſsimos patres impleri, ut poſſent
toti orbi de ſua plenitudine commuoicare. Facile au-
tem licet intelligi, non niſi ſublimia & admiranda eſ-
ſe locutos, qui ea dixerint, quæ Spiritus ſanctus ſug-
geſsit. Eſt hoc uero omni admiratione dignum quod
homioes rudes & imperiti, qui uix natiuum callerent *Quid*
idioma, repente gentium omnium loquuntur linguis *ſignifi-*
ſic ut ab omnibus quarumlibet regionum homioibus *carit,*
intelligereotur. Id autem iam tum præſignificabat, *q. Apo*
toto orbe terrarum diuulgatum iri Chriſti Euange- *ſtols lin*
lium, & oationes omnes Deum confeſſuras atque præ *guis ua*
dicaturas uno ore. Quis non ſtupeat, unum hominem *rys lo-*
ea uoce ſua ſenſa depromere, ut a diuerſiſsimorum *queban*
idiomatum nationibus tanquam ſingularum lingua *tur.*
utens facilime capiatur. Sed hoc non humanæ, ſed di-
uinæ uirtutis opus fuit, totumque cedit in laudem &
gloriam Dei, qui facit mirabilia magna ſolus, qui eſt
mirabilis in ſanctis ſuis. Non eſt hic Spiritus in ſchiſ- *Pſ. 135*
maticis & hæreticis, qui eodem etiam idiomate, ea- *Pſ. 67*
dem omnino lingua ſæpè diuerſa & pugnaotia docent
atque mirum in modum inter ſe diſſentiunt, atque in
uarias opiniones diſtrahuntur, quos propterea cauere
debent, quotquot ooluot deſtitui gratia Spirituſſan-
cti, qui habitare facit unanimes in domo Eccleſiæ.
[Erant autem io Hieruſalem habitantes Iudæi, uiri re
ligioſi, ex omoi oatione, quæ ſub cælo eſt.] Sub Cyro
rege Perſarum facta eſt poteſtas Iudæis, quos Nabu-
chodonoſor rex Babylonis in captiuitatem abduxerat
io Iudæam reuertendi, & molta quidem millia tūc re-
diere, ſed permulti in locis, in quæ diſperſi eraot per-
manere maluerunt, ſicque iuxta præpotentis Dei com
minationem in omnes fere regiones inter gentes diſ-
perſi ſunt, multiſque locis permiſſum eis eſt habere
ſuas ſynagogas, ut in Actis Apoſtolicis crebro uidere
licet. Fortaſſis autem quoſdam inceſsit cupido Iero-
ſolymis uel perpetuo, uel ad tempus commorandi,
aut certe ob dies ſolennes Paſchæ & Pentecoſtes ex di
uerſis prouinciis Ieroſolymam adorationis cauſa con-
fluxerunt. Chryſoſtomus ait, eos è tam multis profe
ctos nationibus, & patria, & domo, & cognatis reli-
ctis, habitaſſe Ieroſolymis. [Facta autem hac uoce, cō
uenit multitudo, & mente confuſa eſt, quoniam au-
diebat

diebat unuſquiſque lingua ſua illos loquentes.] Qui inter hos religioſi fuere, ij rei nouitate attoniti, turbantur, erat enim res admiratione digna: Porrò impij & ſceleſti irrident Apoſtolos & alios cum illis, & licet tempus illud, ut ait Chryſoſtomus, muſtum neutiquã haberet, tamen ſumma ueſania & malitia inaudita plenos muſto dicunt: & qui Deum in tam ſtupendo opere laudare & glorificare debebant, ad blaſphemias cõuertuntur. Recte proinde a Diuo Stephano paulo-
Act. 7. poſt audiunt. Dura ceruice & incircuncisi cordibus & auribus, uos ſemper Spiritui ſancto reſtiriſtis, ſicut & patres ueſtri. [Stupebant autem omnes & mirabantur, adinuicem dicentes. Nónne ecce omnes iſti qui loquuntur Galilæi ſunt? Et quomodo nos audiuimus unuſquiſque linguam noſtram in qua nati ſumus? Parthi, & Medi, & Elamitæ, & qui habitant Meſopotamiam, Iudęam & Cappadociam, Pontum & Aſiam, Phrygiam & Pamphyliam, Aegyptum & partes Libyæ, quæ eſt circa Cyrenen, & aduenæ Romani, Iudæi quoque & Proſelyti, Cretes & Arabes, audiuimus eos loquentes noſtris linguis magnalia Dei.] Non ſine cauſa tam inſigne miraculum uoluit edere Spiritusſanctus, ſed ut ſtuporem & admirationẽ adſerret Iudęis, qui Chriſtum crucifixerant, & ut ipſe Chriſtus teſta-
Ioã. 15 tus erat, & ipſum & patrem odio habuerant gratis, ut
ibid. ſic corde compuncti in Chriſtum crederent. Nam & hoc Dominus Ieſus proximus paſsioni fore prædixerat: Cum autem uenerit paracletus, quem ego mittam uobis a patre, Spiritus ueritatis qui a patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me: Nam paracle-
Tract. 92. tus, ut in eum locum ſcribit Auguſtinus, quando uenit ſpiritus ueritatis, eos qui uiderunt & oderant, teſtimonio manifeſtiore conuicit: immo uero etiam aliquos ex illis, qui uiderunt, & adhuc oderant, ad fidem quæ per dilectionem operatur ſui manifeſtatione conuertit. Venit enim Spiritusſanctus die Pentecoſtes in 120 homines congregatos, in quibus & Apoſtoli omnes erant, qui illo adimpleti cum linguis omnium gentium loquerentur, plures ex his qui oderant, tanto miraculo ſtupefacti, quandoquidem uiderunt loquente Petro tam magnum atque diuinum teſtimonium perhiberi de Chriſto, ut ille qui occiſus ab eis inter mortuos deputabatur, reſurrexiſſe & uiuere probaretur compuncti corde conuerſi ſunt, & tanti ſanguinis tam impie atque immaniter fuſi indulgentiam perceperunt, ipſo redempti ſanguine quem fuderunt. Hæc Auguſtinus. Ab ipſa igitur tam inſignis miraculi admiratione ueniunt ad agnitionem ſui facinoris, ſicut hoc eodem capite, unde præſens lectio ſumpta eſt, refertur, & ad tria millia hac ipſa die baptizantur. Horum ergo cauſa uiſibili & ſigno & ſonitu in credentes uenit Spiritusſanctus, qui alioqui tacito illapſu poterat ſuorum implere pectora, & largiſsimis chariſmatis ſuis ea perfundere ac illuſtrare. Verum ea res tantam admirationem non habuiſſet, nec tam illuſtre Chriſto rediuiuo & in cælis regnanti teſtimonium attuliſſe. Quis uero hanc capiat diuinæ miſericordiæ immenſitatem, quod etiam illos uoluit ad ſui cognitionem adducere, qui Chriſti ſanguinem fuderant? O duritiam cordis humani, quod tanta non poteſt ad ſui amorem permoueri benignitas. Videmus erga genus humanum incomprehenſibilem amorem Dei, & tamen non ſolum non redamamus, ſed contemnimus etiam. Enumerantur deinde regiones uariè, e quibus Ieroſolymam uenerant Iudæi, qui huic ſpe-
Parthi ctaculo interfuere. Primo loco ponuntur Parthi.
Medi. Eſt autem Partia regio Aſſyriæ. Inde Medi ex Media Aſiæ regione, quæ hodiè paret Perſarum regibus.
Elamitæ. Et Elamitæ, qui Plinio ſunt Arabiæ populi: porro ſecũdum Ioſephum, etiam Perſarum principes ab Elam filio Sem, ſic uocantur. Et qui habitant Meſopotamiam *Meſopotamia.*
quæ eſt regio inter Tigrim & Euphratem ſita. Sequitur Iudæa, quæ interdum pro tota Iudæorum regione, alias pro tribu Iuda & Beniamin accipitur. Et Cappadocia, quæ Pontica regio eſt. Et Pontus, prouincia Aſiæ minoris. Et Aſia. Aſia maioris, tertia eſt pars orbis. Aſia minor pars quædam eſt Aſiæ maioris. Et phrygia, quæ item eſt regio Aſiæ minoris. Et Pamphylia regio inter Ciliciam & Syriam. Et Aegyptus, & Libyæ Cyrenaciæ partes. Libya eſt Aphrica, cuius oppidum eſt Cyrene, a quo uocatur Libya Cyrenaica. Et aduenæ Romani, quos debemus profeſsione quidem Iudæos accipere, ſed uel natione, uel habitatione Romanos. Iudæi quoque & Proſelyti, quorum illi priores ſunt in Iudaiſmo nati, at iſti poſteriores ex gentibus ad Iudaiſmum traducti. Item Cretes ex Creta inſula in medio Ponto, centum urbibus clara. Poſtremo Arabes. Arabia regio eſt inter Iudæam & Aegyptum. Eſt uero obſeruandum triplicem eſſe Arabiam. Prima eſt Arabia felix, inter ſinum Arabicum & Perſicum. Altera, Arabia deſerta, finitima Meſopotamiæ. Tertia Arabia petrea, finitima Palæſtinæ. Hi omnes ex tam longinquis & diuerſis Deo ſic ordinante collecti prouinciis. [Audiuimus, inquiunt, eos loquentes noſtris linguis magnalia Dei.] Neque enim quidlibet garriebant, ut ait Chryſoſtomus, ſed admiranda quædam loquebantur. Notatu dignum eſt, quod idem pauló poſt ſubiungit de beatiſsimis Apoſtolis: Illud, inquit, mirabilius, quod Apoſtoli nudo corpore conſiſtebant aduerſus armatos, aduerſus principes qui publicum in ipſos ius habebant, imperiti, elingues ac ſimplices idiotæ, aduerſus impoſtores & circumuẽtores, aduerſus ſophiſtarum, rhetorum ac philoſophorũ turbam, qui in Academia Platonis & Ariſtotelis deambulationibus exercitati depugnarant, & in Stoicorum porticibus fuerant occupati. Hos ita ſuperauit Petrus, quaſi cum mutis piſcibus certamen fuiſſet. Ille Galilæus, ille Betſaidæ natus, ille ruſticanus uniuerſos illos deuicit. Hoc nimirum faciebat gratia Spiritusſancti, qui quoſcũque acceſſerit, eos pro luteis reddit aureos. Vtinam & nos ille adorandus Spiritus ſui faciat capaces, cui cum Patre & Filio par eſt poteſtas in æterna ſecula, Amen.

(Margin: *Iudæa. Cappadocia. Pontus Aſia, & cæt.*)

IN DIE SANCTO PENTECOSTES, Ioannis XIIII.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus, & manſionem apud eum faciemus. Et reliqua. Homilia beati Gregorii Papæ.

Libet, fratres chariſsimi, Euangelicæ uerba lectionis ſub breuitate tranſcurrere ut poſt diutius liceat in contemplatione tantæ ſolennitatis immorari. Hodie nanque ſpiritusſanctus repentino ſonitu ſuper diſcipulos uenit, menteſque carnalium in ſui amorem permutauit, & foris apparentibus linguis igneis, intus facta ſunt corda flammantia, quia dum Deum in ignis uiſione ſuſcipiunt, per amorem ſuauiter arſerunt. Ipſe nanque ſpiritusſanctus amor eſt. Vnde & Ioannes dicit. Deus charitas *1. Ioan 4.*
eſt. Qui ergo mente integra Deum deſiderat, profecto iam habet quem amat. Neque enim quiſquam poſſet Deum diligere, ſi eum quem diligit, non haberet. Sed ecce unuſquiſque ueſtrum ſi requiratur an diligat Deum, tota fiducia & ſecura mente reſpondet, Diligo.

ligo. In ipſo autem lectiouis exordio audiſtis, quid ueritas dicit. [Si qois diligit me ſermonem meum ſeruabit.] Probatio ergo dilectionis, exhibitio eſt operis.
1. Ioã. 2 Hinc in Epiſtola idem Ioannes dicit. Qui dicit quia diligo Deum, & mandata eius noo cuſtodit, mendax
Deum quis uere amet eſt. Vere enim diligimus, ſi mandata eius ſeruamus Verè diligimus, ſi a noſtris nos uoluptatibus coarctamus. Nam qui adhuc per illicita deſideria diffluit, profecto Deum non amat, quia ei in ſua uoluptate contradicit. [Et pater meus diliget, & ad eum ueniemus, & manſionem apud eum faciemus,] Penſate, fratres chariſsimi, quanta ſit iſta ſolennitas, habere in cordis hoſpitio aduentum Dei. Certe ſi domum ueſtram quiſquam diues & præpotens amicus intraret, omni feſtinantia domus tota mundaretur, ne quid fortaſſe eſſet, quod oculos amici iutrantis offenderet.

Tergat ergo ſordes praui operis, qui Deo præparat domum mentis. Sed uidete quid ueritas dicat. Veniemus, & manſionem apud eum faciemus. In quorundam etenim corda uenit, & manſionem non facit: quia per compunctionem quidem Dei reſpectum percipiunt, ſed tentationis tempore hoc ipſum quod compuncti fuerant obliuiſcuntur, ſicque ad perpetranda peccata redeunt, ac ſi hæc minime planxiſſent.
Apud quẽ de' mãſionem faciat. Qui ergo Deum uere diligit, qui eius mandata cuſtodit, in eius corde Dominus & uenit, & manſionem facit: Quia ſic eum diuinitatis amor penetrat, ut ab hoc amore tentationis tempore oon recedat. Ille ergo uere amat, cuius uidelicet mentem delectatio praua ex conſenſu non ſuperat. oam tanto quiſque a ſuperno amore diſiungitur, quanto inferius delectatur.

Vnde & adhuc ſubditur, [Qui oon diligit me, ſermones meos non ſeruat.] Ad uoſmetipſos ergo, fratres chariſsimi, intrurſus redite, ſi Deum uere amatis exquirite, nec tamen ſibi aliquis credat, quicquid ſibi animus ſine operis atteſtatione reſponderit. De dilectione conditoris, lingua, mens, & uita requiratur. Nunquam eſt Dei amor occioſus. operatur enim
Otia neſcit amor. magna, ſi eſt: ſi uero operari renuit, amor non eſt. [Et ſermonem quem audiſtis, non eſt meus, ſed eius qui miſit me patris.] Scitis, fratres chariſsimi, quia ipſe qui loquitur unigenitus filius, uerbum patris eſt: ideo ſermo, quem loquitur filius, uon eſt filii, ſed patris, qoia ipſe filius uerbum eſt patris. [Hæc locutus ſum uobis apud uos manens.] Quando non maneret apud
Matt. 28. eos, qui aſcenſurus cælum, promittit dicens. Ecce ego uobiſcum ſum omuibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi? Sed uerbum incarnatum & manet, & recedit, recedit corpore, manet diuinitate. Apud eos ergo tunc manſiſſe perhibet, quia is qui inuiſibili ſemper poteſtate præſens erat, corporali iam uiſione recedebat. [Paracletus autem ſpiritusſanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille uos docebit omnia, & ſuggeret uobis omnia, quæcunque dixero uobis.] Noſtis plurimi, fratres mei, quod Græca locutione
Spirit' ſanctus aduocatus. paracletus, Latina aduocatus dicitur, uel conſolator. Qui idcirco aduocatus dicitur, quia pro errore delinquentium apud iuſtitiam patris interuenit. Qui unius ſubſtantiæ cum patre & filio exorare pro delinquentibus perhibetur, quia eos quos repleuerit, exorantes facit. unde & Paulus dicit. Ipſe enim ſpiritus
Rom. 8 poſtulat pro uobis gemitibus inenarrabilibus. Sed diceret quis. Minor eſt qui poſtulat, quam qui poſtulatur. Quomodo ergo ſpiritus poſtulare dicitur, qui minor non eſt? Sed ipſe ſpiritus poſtulat, quia ad poſtulandum eos quos repleuerit, inflammat. Conſola-
Cõſolator. tor autem idem ſpiritus uocatur, quia de peccati perpetratione mœrentibus dum ſpem ueniæ præparat, ab afflictioue triſtitia mentem leuat. De quo recte promittitur. [Ipſe uos docebit omnia, quia niſi idem ſpiritus cordi adſit audientis, occioſus eſt ſermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit, quia niſi intus ſit qui doceat, doctoris lingua exterius in uacuum laborat. Ecce unam loquentis uocem omnes pariter auditis, nec tamen pariter ſenſum auditæ uocis percipitis. Cum ergo uos diſpar non ſit, cur in cordibus ueſtris diſpar eſt uocis intelligentia, niſi quia per hoc, quod uox loquentis communiter admonet, eſt magiſter ioterior, qui de uocis intelligentia quoſdam ſpecialiter docet? De hac unctione ſpiritus rurſus per Ioanuem dici- *1. Ioã. 2*
tur. Sicut unctio eius docet uos de omnibus. Per uo- *Vnctio ſancti ſpiritus*
cem ergo nou inſtruitur, quando mens per ſpiritum uon ungitur. Sed cur illte de doctrina hominum loquimur, quando & ipſe conditor non ad eruditionem hominis loquitur, ſi eidem homini per unctionem ſpiritus oon loquarur? Certe Cain priuſquam fratricidium opere perpetraret, audiuit. Peccaſti, quieſce. *Gene. 4*
Sed quia culpis ſuis exigentibus, uoce eſt admonitus, non unctione, audire Dei uerba potuit, ſed ſeruare contempſit. Requirendum uero nobis eſt cur de eodem ſpiritu dicatur, Et ſuggeret uobis omuia, nunc ſuggerere eſſe ſoleat minoris? Sed quia ſuggerere aliquando dicimus ſubminiſtrare, inuiſibilis ſpiritus ſuggerere dicitur, non quod nobis ſcientiam ab imo inferat, ſed ab occulto. [Pacem relinquo uobis, pacem meam do dobis.] Hic relinquo, illic do: ſequentibus relinquo, peruenientibus do. Ecce fratres chariſſimi, uerba ſacræ lectionis ſub breuitate diſcuſsimus, nunc ad conremplationem tantæ feſtiuitatis animum transferamus. Sed quia cum lectione Euangelica nobis eſt etiam Actuum Apoſtolorum lectio recitata, ex ea ergo aliquid in uſum noſtræ contemplationis trahamus. Audiſtis enim, quia ſpirituſanctus ſuper *Act. 2.*
diſcipulos in igneis linguis apparuit, omniumque linguarum ſcientiam dedit, quid ſcilicet hoc miraculo deſignans, niſi quod ſancta Eccleſia eodem ſpiritu repleta, omnium gentium erat uoce locutura? Qui uero contra Deum turrim ædificare conati ſunt, com- *Gene. 4*
munionem unius linguæ perdiderunt. In his autem qui Deum humiliter metuebant, linguæ omnes unitæ ſunt. Hic ergo humilitas uirtutem meruit, illic ſuperbia confuſionem. Sed quærendum nobis eſt, fratres dilectiſsimi, cur ſpirituſanctus patri & filio coæ- *Aliqđ queſtiones de S. ſancto.*
ternus, in igne apparuit cur in igne ſimul & liguis, cur aliquando in columba, aliquando uero in igoe monſtratur, cur ſuper unigenitum filium apparuit in ſpecie columbæ, & ſuper diſcipulos in igne, ita ut neque ſuper Dominum ueniret in igne, neque ſuper diſcipulos monſtraretur in columba? Per quatuor itaque hæc quæ propoſuimus, ſoluendo redeamus. Patri nanque & filio coæternus ſpiritus in igne monſtratur, quia incorporeus, inuiſibilis atque ineffabilis ignis eſt Deus atteſtante Paulo: Deus noſter ignis conſumens eſt, *Heb. 12*
Deus quippe ignis dicitur, quia per hunc peccatorum rubigo cõſumitur. De hoc igne ueritas dicit. Ignem *Luc. 12*
ueni mittere in terram, & quid uolo, niſi ut accendatur? Terra enim uocata ſunr corda terrena, quæ dum ſemper infimas in ſe cogitationes congerunt, a malignis ſpiritibus conculcantur. Sed ignem Dominus in terram mittit, quum afflatu ſancti ſpiritus corda carnalium inflammat, & terra ardet, cum cor carnale in ſuis prauis uoluptatibus frigidum, relinquit concupiſcentias præſentis ſeculi, & incenditur ad amorem *Cur S. ſanctus in linguis igneis apparuerit.*
Dei. Bene ergo iu igne apparuit ſpiritus, quia ab omni corde quod replet, torporẽ frigoris excutit, & hoc in deſiderio ſuæ æternitatis accendit. In igneis autem linguis monſtratus eſt, quia idem ſpiritus coæternus eſt filio, & habet cognationem maximam lingua cum uerbo. Verbum quippe patris eſt filius. Et quia una eſt

ſpiritus

ſpiritus & uerbi ſubſtantia, idem ſpiritus debuit mon
ſtrari in lingua. Vel certe, quia per linguam procedit
uerbum, in linguis igneis apparuit ſpiritus, quia quiſ-
quis ſpiritu ſancto tangitur, Dei uerbum, id eſt, uni-
genitum Dei filium confitetur, & negare Dei uer-
bum non ualet, quia iam ſancti ſpiritus linguam ha-
bet. Vel certe in linguis igneis apparuit ſpiritus: quia
omnes quos repleuerit, ardentes pariter & loquen-
tes facit. Linguas igneas doctores habent, quia dum
Deum amando prædicant, corda audientium inflam-
mant. Nam & ocioſus eſt ſermo doctoris, ſi præbere
non ualet incendium amoris. Hoc doctrinæ in-
Lu. 24 cendium ab ipſo ueritatis ore conceperant, qui di-
cebant: Nónne cor noſtrum ardens erat in no-
bis dum loqueretur in uia, & aperiret nobis, ſcri
pturas. Ex audito quippe ſermone exardeſcit ani-
mus, corporis frigus recedit, fit mens in ſuperno de-
ſiderio anxia, a concupiſcentiis terrenis aliena. A-
mor uerus, qui hanc repleuerit, in fletibus cruciat
ſed dum tali ardore cruciatur, ipſis ſuis cruciati-
Deut. 33. bus paſcitur: audire ei libet præcepta cæleſtia, &
quot mandatis inſtruitur, quaſi tot facibus inflam-
matur: & quę torpebat prius per deſideria, ardet poſt-
Nota quod ſermo dei efficiat in bonis modum per uerba. Vnde bene per Moyſen dicitur:
In dextera eius ignea lex. Siniſtra quippe reprobi,
qui ad ſiniſtram ponendi ſunt: dextera autem Dei ap
pellantur electi. In dextera ergo Dei ignea lex eſt,
quia electi mandata cæleſtia nequaquam, frigido
corde audiunt, ſed ad hæc amoris intimi facibus in-
ardeſcunt. Sermo ad aurem ducitur, & mens illo-
rem ſibimet irata, internæ dulcedinis flamma con-
crematur. In columba uero ſpiritusſanctus & in igne
monſtratus eſt, quia omnes quos repleuerit, ſimpli-
ces & ardentes facit, ſimplices puritate, ardentes æ-
Matt. 10. mulatione. Neque enim placet Deo aut ſimplici-
tas ſine zelo, aut zelus ſine ſimplicitate. Hinc ipſa
ueritas dicit: Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſim
plices ſicut columbæ. Qua in re notandum eſt quod
diſcipulos ſuos nec de columba ſine ſerpente, nec
1. Cor 13. de ſerpente ſine columba uoluit Dominus admone-
re, quatenus & columbæ ſimplicitatem aſtutia ſer-
pentis accenderet, & ſerpentis aſtutiam columbæ ſim
Iob. 1. plicitas temperare. Hinc Paulus ait. Nolite pue-
ri effici ſenſibus. Ecce prudentiam ſerpentis audiui-
mus, nunc de ſimplicitate columbæ moneamur. Sed
malitia paruuli eſtote. Hinc de B. Iob dicitur. Erat
uir ſimplex & rectus. Quæ eſt autem rectitudo ſine
ſimplicitate, aut quæ ſimplicitas ſine rectitudine?
Quia ergo & rectitudinem docet iſte ſpiritus, & ſim-
plicitatem, & in igne monſtrari debuit, & in colum-
ba, quatenus omne cor, quod eius gratia tangitur,
& manſuetudinis lenitate tranquillum, & zelo iu-
ſtitiæ accenſum fiat. Ad extremum uero quærendum
eſt, cur in ipſo redemptore noſtro, mediatore Dei
& hominum, per columbam apparuit, in diſcipulis
uero per ignem. Certe unigenitus Dei filius, iudex
eſt generis humani. Sed quis eius iuſtitiam ferret,
ſi priuſquam nos per manſuetudinem colligeret, cul-
pas noſtras per zelum rectitudinis examinare uoluiſ-
ſet? Homo ergo pro hominibus factus, mitem ſe
hominibus præbuit, noluit peccatores ferire, ſed col-
ligere. Prius uoluit manſuete corripere, ut habe-
ret quos poſtmodum in iudicio ſaluaret. In colum-
ba ergo apparere ſuper eum debuit ſpiritus, qui non
ueniebat ut peccata iam per zelum percuteret, ſed
adhuc per manſuetudinem toleraret. At contra ſu-
per diſcipulos in igne debuit ſpiritusſanctus demon-
ſtrari, ut hi qui erant ſimpliciter homines, atque
ideo peccatores, eos contra ſemetipſos ſpiritalis fer-
uor accenderet, & peccata quæ Deus per manſuetu-

dinem parceret, ipſi in ſe per pœnitentiam puni-
rent. Nec ipſi quippe eſſe poterant ſine peccaro, qui
adhærebant cæleſti magiſterio, Ioanne atteſtante, 1. Ioã. 1
qui ait: Si dixerimus, quia peccatum non habemus,
noſmetipſos ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt.
In igne uenit ergo in hominibus, in columba uero
apparuit in Domino: quia peccata noſtra, quæ piè
Dominus per manſuetudinem tolerat, nos per ze-
lum rectitudinis debemus caute conſpicere, & ar-
dore ſemper pœnitentiæ cremare. Igitur per co-
lumbam ſpiritus in redemptore monſtratus eſt, per
ignem uero in hominibus, quia quanto nobis noſtri
iudicis facta eſt ſeueritas temperata, tanto erga ſe de-
bet fieri noſtra infirmitas accenſa. Quatuor itaque
propoſitionum expleta ratione, ad eiuſdem ſpiritus
dona contemplanda tranſeamus. De iſto quippe
ſpiritu ſcriptum eſt: Spiritus eius ornauit cælos. Iob. 26
Ornamenta enim cælorum, ſunt uirtutes prædican-
tium, quæ uidelicet ornamenta Paulus enumerat, di-
cens: Alii datur per ſpiritum ſermo ſapientiæ, alii
ſermo ſcientiæ, ſecundum eundem ſpiritum: alteri 1. Cor. 12.
fides, in eodem ſpiritu: alii gratia ſanitatum, in uno
ſpiritu, alij operatio uirtutum, alij prophetia, alij di-
ſcretio ſpirituum: alij genera linguarum, alii in-
terpretatio ſermonum. hæc autem omnia, operatur
unus atque idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout
uult. Quot ergo ſunt bona prædicantium, tot ſunt
ornamenta cælorum. Hinc rurſum ſcriptum eſt. Ornamẽta celorũ ſtice.
Verbo Domini cæli firmati ſunt. Verbum enim Do-
mini, filius eſt patris. Sed eoſdem cælos, uidelicet
ſanctos Apoſtolos, ut tota ſimul Trinitas oſtenda- Pſ. 32.
tur operata, cuius uirtus firmauerit, repente de ſpi-
ritusſancti diuinitate adiungitur. Et ſpiritu oris eius
omnis uirtus eorum. Cælorum igitur uirtus de ſpi-
ritu ſumpta eſt, quia mundi huius poteſtatibus con-
traire non præſumerent, niſi eos ſpiritusſancti forti-
tudo ſolidaſſet. Quales nanque doctores ſanctæ Ec-
cleſiæ ante aduentum huius ſpiritus fuerint ſcimus,
& poſt aduentum illius cuius fortitudinis ſint facti
aſpicimus. Certe iſte paſtor Eccleſiæ, ad cuius ſacra
tiſsimum corpus ſedemus, quantæ debilitatis, quan-
tæque formidinis ante aduentum ſpiritus fuerit, an-
cilla oſtiaria requiſita dicat. Vna enim mulieris uo-
ce perculſus, dum mori timuit, uitam negauit. Et
penſandum, quia eum compræhenſum Petrus nega-
uit in terra, quem ſuſpenſum latro confeſſus eſt in Gratia euanta ſſica-cia.
cruce. Sed uir iſte tantæ formidinis, qualis poſt ad-
uentum ſpiritus exiſtat, audiamus. Fit conuentus ma
giſtratus atque ſeniorum, cæſis denunciatur apoſto- Act. 5.
lis, ne in nomine Ieſu loqui debeant. Petrus ma-
gna authoritate reſpondet. Obedire oportet Deo
magis quam hominibus. Et rurſum. Si iuſtum eſt
in conſpectu Dei uos potius audire quam Deum, iu-
dicate. Non enim poſſumus quæ uidimus & audi-
uimus, non loqui. Et illi quidem ibant gaudentes à
conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro Virtus ineffabilis Spiritus ſancti.
nomine Ieſu contumeliam pati. Ecce gaudet Pe-
trus in uerberibus, qui ante in uerbis timebat. Et qui
prius ancillæ uoce requiſitus timuit, poſt aduentum
ſpiritusſancti uires principum cæſus premit. Libet
oculos fidei in uirtute opificis huius attollere, atque
ſparſim patres teſtamenti noui ac ueteris conſidera- Dauid
re. Ecce apertis eiuſdem fidei oculis Dauid, Amos, Amos.
Danielem, Petrum, Paulum, Matthæum intueor, & Dan el.
ſanctus iſte ſpiritus qualis ſit artifex conſiderare uo-
lo, ſed in ipſa mea conſideratione deficio. Implet Petrus.
enim citharœdum puerum, & pſalmiſtam facit. Im- Paul.
plet paſtorem armentarium ſycomoros uellicantem,
& prophetam facit. Implet abſtinentem puerum, & Mattheus.
iudicem ſenum facit. Implet piſcatorem, & prædica-
torem

torem facit. Implet perſecutorem, & doctorem gentium facit. Implet publicanum & euangeliſtam facit. O qualis artifex eſt iſte ſpiritus? Nulla ad diſcendum mora agitur. In omne quod uoluerit, mox ut tetigerit mentem, docet, ſolumque tetigiſſe, docuiſſe eſt. Nam humanum animum ſubito ut illuſtrat, immutat, abnegat hinc repente quod erat, exhibet repente quod non erat. Penſemus ſanctos prædicatores noſtros quales hodierna die reperit, quales fecit. Certe qui in uno conclaui propter Iudæorum metum reſidebant, natiuitatis ſuæ ſinguli linguam nouerant, & tamen nec ea ipſa lingua quam nouerant, aperte Chriſtum loqui præſumebant. Venit ſpiritus, & in ore eos per diuerſitatem linguarum docuit, in mente autem ex authoritate roborauit. Cœperunt & in aliena Chriſtum eloqui, qui de illo prius & in ſua lingua loqui metuebant. Inflammatum enim corde ſpexit tormenta corporis, quæ ante metuebat. Vicit uim carnalis formidinis, præ amore conditoris, & qui prius ſuis aduerſariis ſuccumbebant formidine, eis iam præerant authoritate. Qui ergo in tantæ eos celſitudinis culmen erexit, quid aliud dixerim, niſi quod mentes terrenorum hominum cælos fecit? Penſate fratres chariſſimi, poſt incarnationem unigeniti filii, qualis ſit hodierna ſolennitas de aduentu ſpiritusſancti. Sicut enim illa, ita quoque & hæc eſt honorabilis. In illa quippe Deus in ſe permanens, ſuſcepit hominem: in iſta uero homines uenientem deſuper ſuſceperunt Deum. In illa Deus naturaliter factus eſt homo, in iſta homines facti ſunt per adoptionem dij. Si ergo remanere carnales in morte nolumus, hunc fratres chariſſimi uiuificantem ſpiritum amemus. Sed quia caro ſpiritum neſcit, dicat fortaſſe carnali cogitatione aliquis: Quomodo diligere ualeo, quem ignoro? Hæc & nos concedimus, quia mens uiſibilibus intenta, uidere neſcit inuiſibilem. Nulla enim niſi uiſibilia cogitat, eaque cum non agit, eorum imagines introrſus trahit, dumque in imaginibus corporeis iacet, ſurgere ad incorporea non ualet.

Præſtantia ſolennitatis Pentecoſtes.

Vnde fit, ut tanto deterius creatorem neſciat, quanto in cogitatione ſua familiarius creaturam corpoream portat. Sed cum Deum uidere non poſſumus, habemus aliquid quod agamus, unde iter fiat, quo ad eum noſtræ intelligentiæ oculus ueniat. Certe quem in ſe nullo modo uidere ualemus, hunc in ſeruis ſuis iam uidere poſſumus, quos dum mira conſpicimus agere, certum nobis fit in eorum mentibus Deum habitare. In re autem incorporea a rebus corporalibus uſum trahamus. Nemo etenim noſtrum orientem clarè ſolem, in ſphæram illius intendendo, ualet conſpicere, quia tenſi in eius radiis oculi reuerberantur: ſed ſole illuſtratos montes aſpicimus, & quia iàm ſol ortus eſt, uidemus. Quia ergo ſolem iuſtitiæ in ſeipſo uidere non poſſumus, illuſtratos, montes claritate illius uideamus, ſanctos uidelicet apoſtolos, qui uirtutibus emicant, miraculis coruſcant, quos nati ſolis claritas perfudit, et cum in ſeipſo inuiſibilis ſit, per eos nobis quaſi per illuſtratos montes ſe uiſibilem præbuit. Virtus enim diuinitatis in ſe, quaſi ſol in cælo eſt: uirtus diuinitatis in hominibus, ſol in terra. Solem ergo iuſtitiæ intueamur in terra, quem uidere non poſſumus in cælo, ut dum inoffenſo pede operis per hunc in terra gradimur, ad intuendum illum quãdoque oculos & in cælum leuemus. Sed inoffenſo pede iter noſtrum in terra agitur, ſi Deus ac proximus integra mente diligatur. Nec enim Deus uere ſine proximo, nec proximus uere diligitur ſine Deo. Hinc eſt, quod, ſicut in alio ſermone iam diximus, idem Spiritus ſecundo legitur diſcipulis datus: prius à Domino in terra degente, poſtea a Domino cælo præſidente. In terra quippe datur, ut diligatur proximus: è cælo uero, ut diligatur Deus. Sed cur prius in terra, poſtmodum è cælo, niſi quod patenter datur intelligendi, quia iuxta Ioannis uocem, qui non diligit fratrem ſuum quem uidet, Deum quem non uidet, quomodo poteſt diligere? Diligamus ergo proximum fratres, amemus eum qui iuxta nos eſt, ut peruenire ualeamus ad amorem illius, qui ſuper nos eſt. Meditetur mens in proximo, quod exhibeat Deo, ut perfecte mereatur in Deo gaudere cum proximo. Tunc ad illam ſupernæ frequentię lætitiam perueniemus, de qua nunc ſancti ſpiritus pignus accepimus. Ad iſtum finem toto amore tendamus, in quo ſine fine lætabimur. Ibi ſupernorum ciuium ſocietas ſancta, ibi ſolennitas certa, ibi requies ſecura, ibi pax uera, quę iam nobis non relinquitur, ſed datur per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui uiuit & regnat in unitate ſpiritusſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Cur ſpiritus ſanctus bis datus.

1. Ioã. 4

DE EODEM FESTO
Homilia Beati Maximi Epiſcopi.

Eſt ex Homilia prima de Pentecoſte.

NOſſe credo uos fratres, quæ ſit ratio, quod uenerabilem hanc Pentecoſtes diem non minori lætitia celebramus quam ſanctum paſcha curauimus celebrare, & quod eadem deuotione huius ſolennitatis obſeruantiam decurrimus, ſicut illius obſequia feſtiuitatis impleuimus. Tunc enim, ſicut modo fecimus, ieiunauimus ſabbato, uigilias celebrauimus, orationibus pernoctanter inſtitimus. Vnde neceſſe eſt, ut ſimilis obſeruantia ſimilem lætitiam conſequatur. Eſt lætitia plane conſimiles. Tunc enim ab inferis reſurgentem ſuſcepimus ſaluatorem, modo autem ſpiritum ſanctum expectamus è cælis. Tunc anxii uel ſoliciti Chriſti precabamur aduentum, modo trepidi uel ieiuni paracleti deſideramus aduentum. In omnibus enim Deus ſaluti prouidit humanæ. Tunc enim nobis ad reſurgendum tartara Saluator aperuit, modo nobis ad regnandum paracletus cæleſtia reſerauit, & quibuſdam quaſi profectuũ gradibus tunc de morte ad uitam didicimus remeare, modo autem de terris ad cælos meditamur aſcendere. Hæc autem omnia operatur in nobis Chriſtus Dominus, qui priuſquàm rediret ad cælos, promiſit diſcipulis ſuis, dicens. Cum autem aſcendero, rogabo patrem meum, & mittet uobis alium paracletum, qui uobiſcum ſit in æternum, ſpiritum ueritatis. Vnde credendum eſt ad patrem perueniſſe Chriſtum, cum uidemus ad apoſtolos deſcendiſſe paracletum. Credendum eſt, inquam, ſicut ait Dauid, ſaluatorem in Dei dextera conſidere, quia cernimus ſpiritum ſanctum, ſicut promiſit Dominus, in diſcipulis exultare. Hanc ſanctam Pentecoſtes diem qua ratione curemus, uel cur iſtorum quinquaginta dierum numero ſit nobis iugis & continuata feſtiuitas, ita ut hoc omni tempore neque ad obſeruãdum indicemus ieiunia, neque ad exorandum Deum genibus ſuccidamus, ſed ſicut Dominica ſolemnis iacere, erecti & feriati reſurrectionem Domini celebremus. Dominica enim nobis ideo uenerabilis eſt atque ſolennis, qui in ea ſaluator uelut ſol oriens, diſcuſſis infernorum tenebris, luce reſurrectionis emicuit, ac propterea ipſa dies ab hominibus ſeculi, dies ſolis uocatur, quod ortus

Ioã. 14

Pſal. 109.

Eſt ex Homilia 3. de Pẽtecoſte.

Dominicus dies cur Solis dicatur.

ortus eam ſol iuſtitiæ Chriſtus illuminet. Ad inſtar ergo dominicæ, tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes iſti dies uelut dominici deputantur. Reſurrectio enim dominica eſt. Nam in dominica reſurgens ſaluator, reuerſus ad homines eſt, & poſt reſurrectionem tota † quadrageſima cum hominibus commoratus eſt. Aequalis ergo eorum neceſſarium ut eſſet feſtiuitas, quorum æqualis eſſet & ſic quantitas. Sic enim diſpoſuit dominus, ut ſicut eius paſſione in quadrageſimæ ieiuniis mœrebamus, ita eius reſurrectione ĩ quinquageſimæ feriis lætaremur.

† quinquageſima.

In quinquageſima cur nõ ieiunemus.

Non igitur ieiunamus in quinquageſima, quia in his diebus nobiſcum Dominus commoratur. Non, inquam, ieiunamus præſente Domino, quia ipſe ait.

Mat. 9

Nunquid poſſunt filij ſponſi ieiunare, quandiu cum illis eſt ſponſus? Cur enim abſtineat corpus a cibo, cum anima præſentia Domini ſaginatur? Non poteſt enim eſſe ieiunus, qui reficitur gratia ſaluatoris. Societas enim Chriſti, quodammodo eſca eſt Chriſtiani. Reficimur ergo in quinquageſima Domino nobiſcum conuerſante. Cum autem poſt hos dies aſcendit in cælũ, iterum ieiunamus, ſicut ait idem ſaluator dicens. Venient autem dies cum auferetur ab eis ſponſus, & tũc ieiunabunt.

Ibid.

Lætemur ergo in hac ſancta die, ſicut in Paſcha lætati ſumus. Eſt enim in utroque die ſimilis eademque ſolennitas. In Paſcha enim omnes gentes baptizari ſolent: in Pentecoſte autem Apoſtoli baptizati ſunt, ſicut ait Dominus diſcipulis ſuis aſcenſurus in cælum, Ioannes baptizauit aqua, uos autem baptizabimini ſpiritu ſancto, quem accepturi eſtis, nõ poſt multos hos dies. Et ideo dicit Lucas. Cum autem complerentur dies Pentecoſtes, factus eſt ſubitò ſonus de cælo, tanquam aduenientis ſpiritus ualidi, ſeditque ſuper ſingulos eorum.

Act. 1.

Act. 2.

EODEM DIE HOMILIA
Euſebij Emeſeni.

Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, &c. Ioann. 14.

Io. 14.

DOminus & ſaluator noſter paulò ſuperius diſcipulis loquitur, dicens. Qui habet mandata mea ſeruat ea, ipſe eſt qui diligit me. Et mox quo fructu, quave mercede hoc faciat, ſubdens manifeſtat. Qui autem diligit me, diligitur a patre meo. Et quid inde? Et ego diligam eum. Qua utilitate? Et manifeſtabo ei meipſum. Si ergo non ſufficit tibi ut diligaris a patre, ſi non ſufficit tibi ut te filius diligat, ſufficiat tibi, quod ille qui ſapientia eſt, qui ueritas eſt, qui iuſtitia eſt, manifeſtabit ſeipſum tibi. In his enim omnis animæ beatitudo conſiſtit. Hoc ſolum deſiderabat Moyſes, cum domino diceret. Si inueni gratiam in oculis tuis, oſtende mihi faciem tuam ut uideam te.

Anima plena beatitudo.

Ex. 33

Hinc & Pſalmiſta ait. Ego autem cum iuſtitia apparebo in conſpectu tuo, ſatiabor dum manifeſtabitur gloria tua. Satiabor, inquit, ſatis mihi erit, nihil amplius quæram, poſtquam teipſum mihi manifeſtabis. Beatus igitur ille cui ille manifeſtabitur, quo manifeſtato nihil deerit ad beatitudinem. Scimus enim quia cum apparuerit & reuelabitur nobis, ſimiles ei erimus, quia uidebimus eum ſicuti eſt. Sed cui non ſufficit, ut ſit ſimilis filio Dei? Similis autem eius eſt, qui uidet eum ſicuti eſt. Sufficiat ergo nobis hoc, quod ſeipſum manifeſtabit nobis, dicit ei Iudas, non ille Scariothes, Domine, quid factum eſt, quia nobis manifeſtaturus es teipſum, & non mundo? Reſpondit Ieſus, & dixit ei. [Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus, & manſionẽ apud eum faciemus. Qui non diligit me, ſermones meos non ſeruat.] Magna qõ, magnæque qõnis nobiliſſima ſolutio. Ideo, inquit, mundo, i. mundi amatoribus me non manifeſto, quia me non diligunt. Quod ex eo quidem apertiſſimè probatur, quia ſermonem meum non ſeruant. Mei autem diſcipuli & fideles, quia diligunt me, & quia mandata mea cuſtodiunt, digni ſunt quibus meipſum manifeſtare debeam, ut cognita ſapientia ſint ſapientes, cognita iuſtitia ſint iuſti, cognita ueritate ſint ueraces, & uita cognita in æternum uiuant. Hæc.n. omnia Chriſtus eſt, omnia hæc manifeſtantur in Chriſto. Et nõ ſolũ oĩa hæc, inquit, habebit ille qui diligit me, ſed & pater meus diliget eum. Quanta dilectione? Vis audire quanta? [Et ad eũ ueniemus.] Et non tantum ueniemus, ſed manſionẽ quoque apud eum faciemus. In illis.n. manſionem dominus facit, in quibus ueniẽs manet, & a quibus poſtquam uenit non recedit. Venit.n dominus in eos, ſed manſionem non facit in eis, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Sequitur. [Et ſermonem quem audiſtis nõ eſt meus, ſed eius qui miſit me patris.] Hoc eſt.n. quod alibi ait. Mea doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me. In hoc.n. apertiſſimè monſtrat, omnia hæc uerba, quæ diſcipulis audientibus loquutus eſt, nõ humanitatis, ſed diuinitatis eſſe. Et eius igitur erat ſermo iſte ſecundum diuinitatem, & eius non erat ſecundum humanitatem. Poteſt aũt & altius intelligi, & ſic dicatur. [Et ſermonem quem audiſtis, non eſt meus, ſed eius qui miſit me patris,] i. Ego non ſum a meipſo, ſed a patre qui miſit me, cuius utique uerbum, & ſermo, & ſapientia ego ſum. Me igiť loquẽte quid audiſtis, niſi uerbum patris, quod in principio erat uerbum, & ſermonem, & ſapientiam patris? Verbum aũt, ſermo, & ſapientia, non a ſe, ſed ab alio ſunt. Sermo igitur quem audiſtis, non eſt meus, quia ego nõ ſum a meipſo. [Hæc loquutus ſum uobis apud uos manens.] Hæc, inquit, omnia uerba loquutus ſum ego uerbum, mea ſunt igitur hæc uerba, ſed ego non ſum meum uerbũ. Cuius ergo? illius de quo dr̃. Verbo domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis uirtus eorum. [Paracletus autem ſpiritus ſanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille uos docebit omnia, & ſuggeret uobis omnia, quæcunque dixero uobis.] Doletis, inquit, quia non ſemper uobiſcum corporaliter maneo, & quia hæc mea uerba meæque carnis præſentiam ſubtraho uobis, ſed nolite contriſtari, quia mea uice & in meo nomine magnus conſolator & doctor ſapientiſſimus dabitur uobis. Ille uos conſolabitur, ille uos docebit, ille uobis omnia ſuggeret & miniſtrabit, quæcunque dixero uobis. [Pacem relinquo uobis, pacem meam do uobis, ſed non quomodo mundus dat, ego do uobis.] Mundus enim non dat pacem niſi his, a quibus accipit pacem. Sed quid dicit Apoſtolus? Si fieri poteſt, quod ex uobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes, &cæt. Et Pſalmiſta, Cum his qui oderunt pacem eram pacificus, cum loquebar illis, impugnabant me gratis. Et talem quidem pacem dedit Ieſus diſcipulis ſuis, dicens eis. Diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui oderunt uos. Hanc autem pacem debemus habere cum malis, non ut eis in malitia conſentiamus, ſed ut ab iniquitate eos ad iuſtitiæ uiam trahamus. Inde eſt enim, quòd Dominus ait. Nolite putare quia ueni pacem mittere in terram, non ueni pacem mittere, ſed gladium. [Non turbetur cor ueſtrum neque formidet, audiſtis quia ego dixi uobis, uado & uenio ad uos.] Non turbetur cor ueſtrum de morte mea, neque formidet de abſentia mea. Eſtote ſemper memores, quia

Pſ. 16.

1. Io. 3.

Cur ſe Chriſt᷒ malis nõ manifeſtet

Io. 7.

Io. 1.

Pſ. 32.

Pax mundi.

Ro. 12.

Pſ. 119

Pax Chriſti

Mat. 5

Matt. 10.

ego dixi uobis, uado, & uenio ad uos. Non dixi ſolum modo, Vado, ſed, uado & uenio. Sicut igitur turbamini quia dixi, Vado, ita confortamini, quia dixi. Venio. Ad patrem uado, ſed uos non relinquo, maior eſt diuinitas quæ uobiſcum remanet, quàm humanitas quæ cælos aſcendet. Iam enim & illius imbecillitatem, & huius potentiam cognouiſtis. Vadit igitur Chriſtus ad patrem per humanitatem, qui ubique eſt per diuinitatem. Quomodo ergo uenit? Ipſe utrunque dicit, Et uado, & uenio. Venit enim, & inuiſibiliter uenit, præbendo auxilium, dando ſolatium, corroborando fidem, & confirmando charitatem. Sic enim dominus ad Apoſtolum uenerat, qui ait. An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? Hoc autem modo non ſolum filius, ſed pater quoque uadit & uenit. Vnde & modo ſuperius, Ad eum, inquit, ueniemus, & manſionem apud eum faciemus. [Si diligeretis me, gauderetis utiq;, quia ad patrem uado, quia pater maior me eſt.]

2. Cor. 13.

Amor diſcipulorum Chriſti imperfectus arguitur.

Diligebant enim eum Apoſtoli, ſed nondum ſpirituali perfectoque amore, dum ſolam carnis præſentiam ſe amittere dolebant. Hoc enim non fecit Ioannes Baptiſta, neque corporaliter cum eo conuerſatus eſt, quem ſecundum diuinitatem apud ſe ſemper habebat, ſemperque mentis oculis inſpiciebat. Si diligeretis me (inquit) ſicut me diligere deberis, & ſicut poſt aduentum ſpiritusſancti diligetis. unde uos modo doletis, inde utique gauderetis. Doletis igitur quia ad patrem uado, quia portas paradiſi aperio, quia cæli ianuam pando, quia uitæ ſemitam uobis oſtendo, & ſpiritum paracletum uobis mando. Niſi enim ego abiero, paracletus non ueniet ad uos, ſi autem abiero, mittam eum ad uos. Vado igitur ad patrem, quia pater maior me eſt, id eſt, ſecundum hoc uado ad patrem, ſecundum quod maior eſt pater. Aequalis eſt enim patri ſecundum diuinitatem, minor uero ſecundum humanitatem. [Et nunc dixi uobis prius quàm fiat, ut cum factum fuerit credatis.] Quid credatis? Quæcunque uobis dixi & credere iuſſi. [Iam non multa loquar uobiſcum.] Quare? Vultis audire quare? Quia iam paſsioni appropinquo, iam ſatellitibus ſuis princeps mundi huius ad prædam occurrit.

Io. 16.

Et hoc eſt, quod ait. [Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.] Venit aduerſum me, ſæuit & fremit contra me, ſed nihil habet in me. Poteſtatem enim habeo ponendi animam meam, & iterum ſumendi eam. Nemo tollit eam a me, ſed ego pono eam a meipſo. Conſidera modo, quid in aliorum exitu facit, qui contra ipſum mundi ſaluatorem, & Dominum uenire præſumpſit. Sed quare princeps mundi dicitur diabolus? quare huius? Non enim ſine cauſa dictum eſt huius. aliquid enim determinatur, dum dicitur. [Huius.] Non enim diceretur princeps mundi huius, ſi totius mundi princeps eſſet. Eſt igitur princeps mundi huius, huius nequam & præſentis, & Chriſtum occidere cupientis. Eſt denique princeps mundi huius, id eſt, omnium illorum qui non habent curam alterius, niſi ſeculi huius. Et quaſi aliquis diceret, Si princeps mundi huius non habet quicquam in te, & ſi nihil poteſt aduerſum te, quare te non defendis? quare te occidi permittis? ait. [Sed ut cognoſcat mundus quia diligo patrem, & ſicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio.] Amor, inquit, eſt, non impotentia, non eſt defectus, ſed obedientia. Poteram enim me defendere ſi uoluiſſem, nunquam morerer ſi noluiſſem. Sed ut cognoſcat mundus quia diligo patrem & cognoſcendo me imitetur, factus ſum obediens patri uſque ad mortem, & ſicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio, ſicut uoluit pater, ſic facio. Ipſum enim uoluiſſe mandaſſe fuit, quoniam una eademque uoluntas eſt in utroq;. [Surgite eamus hinc.] Non eſt hic locus noſtræ habitationis, cælum attendite, quia inde originem habetis.

Io. 10.

Cuius mundi prīceps ſit diabolus.

FERIA SECVNDA PENTECOſtes, in lectionem epiſtolæ loco, Concio exegetica.

Hodiernam ſolennitatem, ut uerbis beatiſsimi Leonis pontificis utamur, in præcipuis feſtis eſſe uenerandam, omnium catholicorum corda cognoſcunt, nec dubium eſt quanta huic diei reuerentia debeatur, quem ſpiritus ſanctus excellentiſsimo ſui muneris miraculo conſecrauit. Nam ab illo die, quo Dominus ſuper omnium cælorum altitudinem ad dexteram Dei patris conſeſſurus aſcendit, decimus iſte eſt, qui ab eiuſdem reſurrectione quinquageſimus nobis in eo, a quo cœpit, illuxit, magna myſteria ueterum ſacramentorum in ſe continens & nouorum, quibus manifeſtisſimè declaratur, & gratiam prænunciatam fuiſſe per legem, & legem impletam eſſe per gratiam. Sicut enim in Hæbreo quondam populo, ab Aegyptijs liberato, quinquageſimo die poſt immolationem agni lex data eſt in monte Sina, ita poſt paſſionem, qua uerus Dei agnus occiſus eſt, quinquageſimo a reſurrectione eius die, in Apoſtolos plebemque credentium ſpiritusſanctus illapſus eſt, ut facilè diligens Chriſtianus agnoſcat, initia ueteris teſtamenti euangelicis miniſtraſſe principijs, & ab eodem ſpiritu conditum fœdus ſecundum, a quo primum fuerat inſtitutum. Ita Leo. Porrò notatu dignum eſt, heſterno die lectionem fuiſſe depromptam ex actis Apoſtolicis, quæ ſpiritus ſancti in iudæos deſcenſum explicaret, hodie eam recitari, quæ non multum diſſimilem etiam in gentiles eiuſdem ſacratisſimi pneumatis illapſum exponat. Non enim iudæorum tantum Deus, ſed & gentium, nec ſolis iudæis hanc gratiam Chriſtus promiſerat, ſed etiam gentibus. Lectionem ipſam inſpiciamus. [Aperiens Petrus os ſuum, dixit. Nobis præcepit Dominus prædicare populo & teſtificari, quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt a Deo, iudex uiuorum & mortuorum.] Hæc uerba pars quædam ſunt concionis illius, quam habuit D. Petrus Apoſtolici agminis princeps in ædibus Cornelij Centurionis, quando ex uenit ex Ioppe accerſitus, & multos inuenit ibi congregatos ethnicos, amicos Cornelij. Et hæc quidem iam ſupra expoſuimus feria 2. Paſchæ. Certè autem nō immerito admiratiquis poſſit, cur hoc uel maximè D. Petrus commemoret Dominum mandaſſe, ut teſtificarentur ipſum eſſe iudicē uiuorum & mortuorum. Scilicet, admonitum unumquenque eſſe uoluit Dominus illius horrendi & ſeueri iudicij, ut norit ita hic omnem exigere uitam, quo tunc rationes ſuas omnes habeat promptas & expeditas. Sic ipſe Dominus in Euangelio ſæpe nos admonet ut uigilemus, Quia neſcitis, inquit, qua hora Dominus ueſter uenturus ſit, ſcilicet ad iudicium. Cur autem tam diſſolute uiuunt homines, niſi quòd huius iudicii prorſus aut immemores, aut incurioſi degūt? Qui autem ſic uiuunt, quo pacto poſſunt alacriter exire obuiam uenienti Chriſto? Cur non igitur potius cogitant diem iudicij, & cum incertum habeant, quis ipſis ſit futurus uitæ huius ſupremus dies, omnem diem ea pietate & ſolicitudine tranſigunt, tanquam eo ipſo hinc ſint emigraturi? Hoc quidem moleſtū eſt carni & ſanguini, ſed propterea nobis eſt caſu & pmittitur

Ser. 1. de Pentecoſte.

Ex. 20

Act. 2.

Ro. 3.

Act. 10

Dies iudicij ſeriò cogitandus

Matt. 24.

titur & mittitur ſpiritusſanctus, ut per eius gratiam
poſſimus, quod per nos neutiquam poſſemus. Inte-
Mat. 6 rim rogamus quotidie Deum & dicimus, Adueniat
regnum tuum, & tamen ſic uiuimus, ut nihil uidea-
mur minus optare, quàm aduẽtum illius regni. Quod
uero rogamus & petimus, inquit D. Cyprianus ſermo
ne de mortalitate, ut adueniat regnum cælorum, ſi ca
ptiuitas terrena delectat? Quid precibus frequenter
iteratis rogamus & poſcimus, ut acceleret dies regni,
ſi maiora deſideria & uota potiora ſunt ſeruire hic
diabolo, quàm regnare cum Chriſto? Hæc Cyprianus.
Optimè igitur & ſaluberrimè uoluit dominus Ieſus
prædicari futurum iudicium, & eius ſeueritatem no-
bis ob oculos proponi, ut uiuamus hic ſolicitè, & a ui
tiis atq; flagitiis abſtinẽtes, capaces in dies efficiamur
gratiæ abundantioris, atque tandem immenſæ illius
beatitudinis, quam promiſit Deus diligentibus ſe.
[Huic omnes prophetæ teſtimonium perhibẽt, remiſ
ſionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes
Ro. 10. qui credunt in eum.] Chriſtus finis eſt legis ad ſalutẽ
omni credenti: Chriſtus opus eſt omnium propheta-
rum. Multa in ueteri lege ſub typo præcepta fuere ſa-
crificia, ritus & cæremoniæ, ſed his omnibus non po-
tuit obtineri pctõrum remiſſio. Impoſſibile eſt enim
He. 10 ut ait Apoſtolus, ſanguine taurorum & hircorum au-
Ibid. ferri peccata. Et, ut idem inquit, omnis ſacerdos præ-
ſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem ſæpe offerẽs ho-
ſtias, quæ nun poſſunt auferre peccata: Chriſtus uerò
una oblatione con ummauit in ſempiternum ſanctifi
catos. Ipſe eſt enim, qui dilexit nos, & lauit nos a pec-
Apo. 1. catis noſtris in ſanguine ſuo. Atque hoc teſtantur pro
phetæ omnes, Chriſtum ſuo ſanguine humani gene-
ris peccata expiaturum. Itaque in eum crediderunt e-
lecti omnes & qui ante legem, & qui ſub lege fuerunt,
tanquam in redemptorem ſuum, ſicut & illi qui ſub
Euangelij gratia extitere. Nec tamen ita hoc accipien
dum eſt, quod pleriq; & ueteres, & noui hæretici bla-
terant, quaſi nuda fides ſufficiat ad ſalutem uel pctõ-
rum remiſſionem, ſed neceſſariò etiam in ipſis bapti-
zandis adſit oportet odium, peccati & propoſitum ui-
tæ in melius commutandæ. Hæc autem charitas effi-
Io. 14. cit in homine. Rectè.n. ait Chriſtus. Si quis diligit me,
ſermones meos ſeruabit. Amor enim facit ut fugias ea
quæ ſcis odire illum quem amas, & cupidè etiam fa-
cias, quæ noſti illi grata eſſe. Itaque etiam baptizan-
di ſine charitate manent in morte animæ. Quantum-
cunque enim quis credat in Chriſtum redemptorem
ſuum, ſi interim perſeuerat in peccandi uoluntate, uti
que diuinæ gratiæ obicem ponit, ut etiam baptiſmus
ipſe, quo peccata omnia penitus tolluntur, nihil ei
proſit. Sed qui ſic credunt in Chriſtum, ut deinceps
uelint illius præceptis conuenienter uiuere, ij remiſ-
ſionem peccatorum accipiunt per nomen eius, maxi-
mè in baptiſmo, ubi ſine ullis præcedentibus bonis
operibus, ſi hæc adſit bona uoluntas, peccata omnia
pleniſſimè condonantur. [Adhuc loquente Petro
uerba hæc, cecidit ſpiritusſanctus ſuper omnes, qui
audiebant uerbum.] De hoc loco ſic ſcribit Aug. lib. 2.
Quæſtionum Euangeliorum, Quæſtione 40. Corne-
lius etiam cum eleemoſynæ eius acceptæ, & preces e-
ius auditæ illi ab Angelo nunciarentur, propter do-
ctrinæ tamen ſacramentorumq́ue unitatem ad Petrũ
iubetur mittere, tanquam illi & ſuis diceretur, Ite,
oſtendite uos ſacerdotibus. Nam & cum irent munda
ti ſunt. Iam enim ad eos uenerat Petrus, ſed tamen ip-
ſi nondum accepto baptiſmatis ſacramento, nondum
ſpiritaliter ad ſacerdotes peruenerunt, & tamen infu-
ſione ſpiritus ſancti, & admiratione linguarum eorũ
mundatio declarata eſt. Hæc Aug. In eundem locum
Beda ſic habet: Ne baptiſma gentibus tradere dubitet,
ſpiritus ſancti teſtimonio confirmatur, ipſas lauacri
aquas, quas ſanctificare ſolet nouo ordine præcurren-
tis, quod ſemel in teſtimonium fidei gentium, nun-
quam uerò in Iudæis eueniſſe reperitur. [Hæc] Beda.
[Et obſtupuerunt ex circuncisione fideles, qui uene-
rant cum Petro, quia & in nationes gratia ſpiritus ſan
cti effuſa eſt. Audiebant.n. illos loquẽtes linguis, & ma
gnificantes Deum.] Nos iam non immerito admira-
ri poſſimus, uſqueadeo illos obſtupuiſſe ad tantam
Dei benignitatem & munificentiam, quaſi ſolis Iu-
dęis ſeruandis uenerit Chriſtus, & non etiam ethni-
cis. At Chriſtus etiam gentes ad ſe pertinere ſatis in
dicauit, cum & ante paſſionem dixit. Alias oues ha-
Io. 10. beo, quæ non ſunt ex hoc ouili (puta, ex Synagoga Iu
dæorum) & illas oportet me adducere, & uocem meã
audient, & fiet unum ouile, & unus paſtor: itemq́ue
poſt paſſionem iam in cælum aſcenſurus ait ad diſci-
Marc. 16. pulos. Euntes in mundum uniuerſum, prædicate E-
uangelium omni creaturæ. Non ergo mirandum
fuit, quòd etiam in gentiles effuſa eſt gratia ſpiritus
ſancti, quia facile erat Deo ex lapidibus, id eſt, gen-
tilibus ſaxea idola colentibus, facere filios Abrahæ,
& certè etiam permultis Iudæis longè meliores. Im-
mo uerò gratiam Chriſti Iudæis reſpuentibus, Do-
minus ipſe terribiliter dixerat, Auferetur a uobis re
Matt. 21. gnum Dei, & dabitur genti facienti fructum illius:
quibus uerbis Iudæi ob ſuam ingratitudinem & con-
temptum repudiantur: gentilium deuotio, ſtudium &
obedientia prædicatur. Sed tamen modis omnibus
laudanda & prædicanda eſt bonitas Dei, quòd im-
pios & a ſe prorſus alienos & auerſos, dæmonum &
ſcelerum cultores uoluit ad ſui agnitionem toto ter-
rarum orbe adducere, nullis præcedentibus bonorum
operum meritis, ut gratia Dei illuſtrior appareat, do-
nans eis in baptiſmo omnia peccata, & in filios atque
hæredes eos adoptans, ut conuerſi ad Deum uiuum
& uerum, deinceps illi ſeruiant in ſanctitate & iuſti-
tia coram ipſo omnibus diebus uitæ ſuæ. Oecume-
nius hoc loco ait, Deum magnam D. Petro defenſio
nem pręparaſſe. Facilè enim apud Iudæos, qui poſteà
cum eo contenderunt, quod ad ethnicos eſſet ingreſ
ſus, hac ſe ratione defendit, quod iis quoque gratia
ſpiritus ſancti eſſet collata. [Tunc reſpondit Petrus.
Nunquid aquam quis prohibere poteſt, ut non bapti
zentur hi, qui ſpiritum ſanctum acceperunt, ſicut &
nos?] Acceperunt ſanè etiam iſti ſpiritum ſanctum
ſigno uiſibili ſicut Apoſtoli, licet non ſit certum cuiuſ
modi hoc ſignum fuerit, ſed non ea plenitudine accu
Ro. 8. pere ſpiritum, quo Apoſtuli, qui primitias ſpiritus
adepti ſunt. Videtur autem Petrus hac uti preconta
tione ad Iudæos, ut ne quid temerè feciſſe diceretur,
ſi illos ſubitò baptizare iuſſiſſet, nulla prius reddita
ſui facti ratione. [Et iuſſit eos baptizari in nomine do
mini Ieſu Chriſti.] Tametſi Chriſtus iuſſerat, ut in no
mine patris & filii & ſpiritusſancti baptizarentur cre
dentes, at nihilominus aliquandiu Apoſtoli baptiza
runt in Chriſti nomine, ut apud gentes Chriſti Ieſu
nomen celebrius & illuſtrius redderetur, quod apud
Iudæos contemptibile habebatur. Nec dubium, quin
formam baptiſmi ab ipſo Domino diſertis uerbis tra
ditam Apoſtoli non aliqua leuitate, ſed ex ſancti ſpi
ritus inſtinctu ad tempus mutarint, licet nec ſic qui
dem ab ea forma, quam Dominus præſcripſit, diſceſ
ſum ſit. Vt enim D. Ambroſius ait lib. 1. de ſpiritu ſan
cto, cap. 3. ſi Chriſtum dicas, & Deum patrem, a quo
Eccleſia autoritas. unctus eſt filius, & ipſum qui unctus eſt filium, & ſpi
ritum quo unctus eſt deſignaſti. Hæc Ambroſius.
Vnde etiam poteſt intelligi, quanta ſit eccleſiæ autho
ritas, quæ utique eodem regitur ſpiritu ſancto, quo
Apoſtoli: & ideo ſi quid ea præſcribat, uel facien-

dum uel omittendum, non aliter debet accipi, quàm ſi Deus ipſe iuſsiſſet. Vt enim de eccleſiæ authorita te prorſus nihil dubitaremus, eccleſiæ præpoſitus di-
Lu.10. xit. Qui uos audit, me audit, & qui uos ſpernit, me ſpernit. Vbi ſanè illorum execranda impietas appa ret, qui nihil uolunt recipiendum, quod non ſit expreſ ſe in diuinis literis uel iuſſum uel uetitum, & confi- denter contemnunt generalium Conciliorum & Pon tificum decreta, nec uident quòd is contemptus in Deum ipſum redundet. Chriſtus non fallit eccle-
Matt. 28. ſiam ſuam, cum qua ſe futurum promiſit omnibus die bus, uſque ad conſummationem ſeculi, cui etiam pro- miſit paracletum, ſpiritum ueritatis, ut maneat cum ea in æternum. Is eſt ſpiritus pacis, ſpiritus concor
Io.14. diæ, quem non poſſunt habere filii deſertores, qui ſe a catholica eccleſia, id eſt, a Chriſti corpore ſeparant, atque ideo non uiuunt de ſpiritu Chriſti, quibus mi- rabiliter illudunt ſpiritus tenebrarum, & in horrenda eos errorum præcipitia abducunt. Oecumenius hunc locum exponens, Non dixit Petrus, inquit, Quid opus eſt aqua, cum ſpirituſſanctus in ipſos deue nerit, ſed iuſsit eos ſtatim in nomine domini baptiza- ri. Nouerat ſiquidem diuina in baptiſmate myſte- ria ac ſacramenta ineſſe, ſepulturam uidelicet, & mor tificationem, & reſurrectionem, & uitam. Quemad modum enim facile nobis eſt demergi & emergi, ita Deo ſepelire ueterem hominem, & nouum proferre facile eſt. Ter autem id fit, ut patris & filii & ſpiri- tus ſancti potentia id fieri intelligamus. Hæc Oecu menius. Noſtrum iam eſt rogare obnixè ſpiritum ſanctum, ut ſe nobis quoque impertire dignetur.

Eſt autem obſeruatu dignum, quòd & illi centum ni- ginti, de quibus heri dictum eſt, & iſti Cornelii Cen- turionis amici, de quibus hodie non temerè lectio ꝓ ponitur, intra unum locum collecti, unanimiter uer bum Dei audiuiſſe, & ſumma concordia locuti eſſe magnalia Dei, & Deum magnificaſſe ſcribuntur.

In quos ueniat ſpiritus ſanctus. Non enim uenit ſpirituſſanctus, niſi in illos, qui intra unam catholicæ eccleſiæ domum pacifici & concor- des in bono commorantur, qui idem dicunt, idem ſa- piunt, in quibus non ſunt ſchiſmata, qui uno ore lau- dant & magnificant Deum, atque hæc ipſa præſtari non poſſunt, niſi gratia ſpirituſſancti, ut non ſit mi-
1.Co.4 rum nihil horum conſpici apud ſchiſmaticos & hære ticos, cum illos certum ſit non eſſe capaces ſpirituſſan cti, qui non eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis. Quid uerò horrendum magis eſt, quàm eſſe deſtitutum gra tia ſpirituſſancti, cum ſine illo nihil omnino poſsi- mus boni, cum ſine illo neceſſe ſit penitus nos perire & areſcere, utpote omni gratiæ uitalis ſucco & humo re deſtitutos? Auertat hoc a ſeruis ſuis Chriſtus Ie ſus Deus & Dominus noſter, mittatque in corda no- ſtra hunc uiuificantem ſpiritum, qui ignem ſui amo- ris accendat in cordibus noſtris, & regat atque poſsi- debat nos per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

FERIA SECVNDA PEN- tecoſtes, Ioan. 3.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis. Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, ſed ha- beat uitam æternam. Et reliqua. Homilia B. Augu- ſtini Epiſcopi.

Tota cordis noſtri intentio, fratres, ad euangelium feratur. nemo aliunde co- gitet. Si enim qui totus adeſt uix capit, qui ſe per cogitationes diuerſas diui- dit, nonne & quod ceperat fundit? Au- dite auribus, accipite mentibus dile- ctiſsimi loquentibus nobis, ſed ipſo docente, qui non recedit a nobis. Dominus dicit commendans charita- tem patris in nobis, quam exhibuit ipſe filius morien do pro nobis, quomodo cum legeretur audiſtis. [Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigeni- tum daret, ut omnis qui credit in ipſo, non pereat.] Etenim filius mortuus eſt, & ipſa morte liberauit nos a morte: morte occiſus, mortem occidit. Et noſtis fratres, quia mors iſta per diaboli inuidiam intrauit in mundum. Deus mortem non fecit, ſcriptura loquitur. Sap.1. Nec lætatur, inquit, in perditione hominum. Creauit enim, ut eſſent omnia. Sed quid ibi ait? Inuidia diabo- li mors intrauit in orbem terrarum. Ad mortem a dia Sap.2. bolo propinatam, non ueniret homo ui adductus. Non enim cogendi potentiam diabolus habebat, ſed perſuadendi uerſutiam. Si non conſentires, nihil inue xerat diabolus. Conſenſio tua, o homo, te perduxit ad mortem. A mortali mortales nati, & ex immortali- bus mortales facti. Ab Adam omnes homines mor- tales. Ieſus autem filius Dei, uerbum Dei, per quod facta ſunt omnia, unicus, æqualis patri, mortalis fa- Io.1. ctus eſt, quia uerbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Ergo mortem ſuſcepit, & mortem ſuſpendit in cruce, & de ipſa morte liberantur mortales. Quod in figura factum eſt apud antiquos, commemorauit il lud Dominus. Et ſicut, inquit, exaltauit Moyſes ſer Io.3. pentem in eremo, ita exaltari oportet filium homi- Nu.21 nis, ut omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed ha- beat uitam æternam. Magnum ſacramentum, & qui legerunt, nouerunt. Deinde audiant uel qui non lege- runt, uel qui fortè lectum uel auditum obliti ſunt. Proſternebatur in eremo populus Iſrael morſibus ſer- pentum, fiebat magna ſtrages multarum mortium. Plaga enim Dei erat corripientis & flagellantis, ut e- rudiret. Demonſtratum eſt ibi magnum ſacramentum rei futuræ: ipſe dominus teſtatur in hac lectione, ut ne mo poſsit aliud interpretari, quàm quod ipſa ueri- tas de ſe indicat. Dictum eſt enim ad Moyſen a Domino, ut faceret ſerpentem æneum, & exaltaret illum in ligno in eremo, admoneretque populum, ut ſi quis morſus eſſet a ſerpente, illum ſerpentem exal- tatum in ligno attenderet. Factum eſt, mordebantur homines, intuebantur, ſanabantur. Quid ſunt ſerpen tes mordentes? Peccata de mortalitate carnis. Quis eſt ſerpens exaltatus? Mors Domini in cruce. Quia enim a ſerpente mors, per ſerpentis effigiem fi- gurata eſt mors. Morſus ſerpentium lætalis, mors Domini uitalis. Ergo fratres, ut a peccato ſanemur, Chriſtum crucifixum intueamur. Quomodo qui in- tuebantur illum ſerpentem, non peribant morſibus ſerpentum, ſic qui intuentur fide mortem Chriſti, ſa- nantur a morſibus peccatorum. Sed illi ſanabantur ad uitam temporalem: hic autem ait, ut habeant ui- tam æternam. Hoc enim intereſt inter figuratam imaginem & rem ipſam. Figura præſtabat uitam temporalem, res ipſa, cuius illa figura erat, præſtat ui tam æternam. [Non enim miſit Deus filium ſuum in mundum, ut iudicet mundum, ſed ut ſaluetur mundus per ipſum.] Ergo quantum in medico eſt, ſanare uenit ægrotum. Ipſe ſe interimit, qui præcepta medici obſer uare non uult. Venit ſaluator in mundum. Quare ſal- uator dictus eſt mundi, niſi ut ſaluet mundum, non ut iudicet mundum? Saluari non uis ab ipſo. ex teipſo iu dicaberis. Et quid dicam, Iudicaberis? Vide quid ait.

[Qui

Ex tractatu 12. in Io.

[Qui credit in eum, non iudicatur. Qui autem non credit,] quid dicturum ſperas, niſi, Iudicatur? [Iam, inquit, iudicatus eſt.] Nondum apparuit *2.Ti.2* iudicium, & iam factum eſt iudicium. Nouit enim Dominus qui ſunt eius. Nouit qui permaneant ad coronam, qui permaneant ad flammam. Nouit in area ſua triticum, nouit paleam, nouit ſegetem, nouit zizania. Iam iudicatus eſt, qui non credit. Quare iudicatus eſt? Quia non credidit in nomine unigeniti filii Dei. Hoc eſt autem iudicium, quia lux uenit in mundum, & dilexerunt omnes tenebras magis, quàm lucem. Erant enim mala opera eorum. Fratres mei, quorum opera bona inuenit Dominus? Nullorum. Omnium enim mala opera inuenit. Quomodo ergo quidam fecerunt ueritatem, & uenerunt ad lucem? Et hoc enim ſequitur. [Qui autem facit ueritatem, uenit ad lucem, ut manifeſtentur opera eius, quia in Deo ſunt facta.] Quomodo ergo quidam bonum opus fecerunt, ut uenirent ad lucem, id eſt, ad Chriſtum? Et quomodo quidam dilexerunt tenebras? Si enim omnes peccatores inuenit, & omnes a peccato ſanat, & ſerpens ille, in quo figurata eſt mors Domini, eos ſanat qui morſi fuerant, & propter morſum ſerpentis erectus eſt ſerpens, id eſt, mors Domini propter mortales homines, quos inuenit iniuſtos, quomodo intelligitur, Hoc eſt autem iudicium, quia lux uenit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem, erant enim mala opera eorum? Quid eſt hoc? Quorum enim erant bona opera? Nonne ueniſti, ut iuſtifices impios? Sed dilexerunt, inquit, magis tenebras, quàm lucem. Ibi poſuit eum. Multi enim dilexerunt peccata ſua, multi *Qui peccata ſua accuſat, cũ Deo facit.* confeſſi ſunt peccata ſua: quia qui confitetur peccata ſua, & accuſat ea, iam cum Deo facit. Accuſat Deus peccata tua: ſi & tu accuſes, coniungeris Deo. Quaſi duæ res ſunt, homo & peccator. Quod audis, homo, Deus fecit, quod audis, peccator, ipſe homo fecit. Dele quod feciſti, ut Deus ſaluet quod fecit. Oportet ut oderis in te opus tuum, & ames in te opus Dei. Cum autem cœperit tibi diſplicere quod feciſti, inde incipiunt bona opera tua, quia accuſas mala opera tua. Initium operum bonorum, confeſſio eſt operum malorum. Facis ueritatem, *Facere ueritatem. Venire ad lucẽ* & uenis ad lucem. Quid eſt, Facis ueritatem? Non te palpas, non tibi blandiris, non tibi adularis, non dicis, iuſtus ſum, cum ſis iniquus: & incipis facere ueritatem. Venis autem ad lucem, ut manifeſtentur opera tua, quia in Deo ſunt facta, quia & hoc ipſum, quod tibi diſplicuit peccatum tuum, non tibi diſpliceret, niſi Deus tibi luceret, & eius ueritas tibi oſtenderet. Sed qui & admonitus diligit peccata ſua, odit admonentem lucem & fugit eam, ut non arguantur opera eius mala, quæ diligit. Qui autem facit ueritatem, accuſat in ſe mala ſua, non ſibi parcit, non ſibi ignoſcit, ut Deus ignoſcat. Quia quod uult ut Deus ignoſcat, ipſe agnoſcit, & uenit ad lucem, cui etiam uberes gratias agit, quod illi quid in ſe odiſſet oſtendit, & dicit Deo: Auerte faciem tuam a peccatis meis, & qua fronte dicit, niſi primitus dicat: Facinus meum ego cognoſco, & peccatum meum coram me eſt ſemper? Sit ante te, quod non uis eſſe ante Deum. Si autem poſt te feceris peccatum tuum, retorquet tibi illud Deus ante oculos tuos, & tunc retorquet, quando iam pœnitentiæ fru- *Io.9.* ctus nullus erit. Currite, ne uos tenebræ comprehendant. Fratres mei, euigilate ad ſalutem ueſtram, euigilate dum tempus eſt. Nullus retardetur a templo Dei, nullus retardetur ab opere Domini, nullus auocetur ab oratione continua, nullus a deuotione ſolita fraudetur. Euigilate ergo, dum dies eſt. Lucet dies, Chriſtus eſt dies. Paratus eſt ignoſcere, ſed agnoſcentibus: punire autem defendentes ſe, & iuſtos ſe iactantes, & putantes ſe aliquid eſſe, cum nihil ſint. In dilectione autem eius, & in miſericordia eius qui ambulat, liberatur iam ab illis lethalibus & grandibus peccatis, qualia ſunt facinora, homicidia, furta, adulteria. Propter illa uerò quæ uidentur minuta eſſe peccata, linguæ, aut cogitationum, aut immoderationis in conceſſis rebus, facit ueritatem præueniendo faciem Domini in confeſſione, & uenit ad lucem in operibus bonis, quoniam plura minuta peccata ſi negligantur, occidunt. Minutæ ſunt guttæ, ſed flumina grandia implent. Minuta ſunt grana arenæ: ſed ſi multa arena imponatur, premit atque opprimit. Hoc facit ſentina neglecta, quod facit fluctus irruens. Paulatim per ſentinam intrat, ſed diu intrando, & non exhauriendo, mergit nauim. Quid eſt autem ſentinam exhaurire, niſi ſemper ſolicite bonis operibus inſiſtere, ut non obruant peccata, gemendo, petendo, ieiunando, tribuendo, ignoſcendo, omnes rupturas peccatorum occludere? Iter autem huius ſeculi moleſtum eſt, plenum eſt tentatoribus. In rebus proſperis ne extollat, in rebus aduerſis ne frangat. Qui tibi dedit felicitatem huius ſeculi, ad conſolationem tuam dedit, non ad corruptionem. Rurſus, qui te flagellat in hoc ſeculo, ad emendationem, non ad damnationem facit. Ferto patrem erudientem, ne ſentias iudicem punientem. Hæc quotidie dicimus uobis, & ſæpe dicenda ſunt, quia bona & ſalutaria ſunt.

FERIA TERTIA PENTEcoſtes, in lectionem loco Epiſtolæ, Concio exegetica.

CElebramus dilectiſſimi hodie ſpiritus ſancti ſolennitatem, tota cum iucunditate celebrandam, dignam omni deuotione. Dulciſſimum enim quiddam in Deo ſpiritus ſanctus eſt, benignitas Dei, & tandem ipſe Deus. Proinde ſi celebramus ſanctorum ſolennia, quanto magis eius, a quo habuerunt ut ſancti eſſent, quotquot fuere ſancti? Si ueneramur ſanctificatos, quanto magis ipſum ſanctificatorem conuenit honorari? Hodie itaque feſtiuitas eſt ſpiritus ſancti, qua uiſibiliter apparuit inuiſibilis, ſicut & filius, cum ſit nihilo minus inuiſibilis in ſeipſo, dignatus eſt exhibere ſe in carne uiſibilem. Hodie ſpiritus ſanctus reuelat nobis aliquid de ſeipſo, ſicut ante de patre & filio aliquid noueramus. Nam perfecta Trinitatis cognitio, uita æterna eſt. Sic nimirum D. Bernardus 1. Sermone de Pentecoſte, quæ ceu præfatiunculæ cuiuſdam loco dicta ſint, nunc ad lectionem hodiernam ueniamus. Habetur ea in Actis Apoſtolicis cap. 8. [Cum audiſſent Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis, quòd recepiſſet Samaria uerbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Ioãnem.] In ea perſecutione, quæ poſt necem Stephani Ieroſolymis graſſaba- *Act.8.* tur, præter Apoſtolos diſperſi ſunt omnes per regiones Iudeæ & Samariæ. In iis fuit etiã Philippus, unus ex ſeptem primis diaconis, qui uenit Samariã, & multos tum uerbo, tum ſignis admirandis conuertit ad dominum, atq; in nomine Ieſu Chriſti baptizabant uiros

Simon magus hæreſiarcha.

ac mulieres. Baptizatus eſt etiam Simon ille magus, qui multornm fuit author errorum, atque hæreticorum patriarcha. Ea fama conuerſæ Samariæ ubi Ieroſnlymam perlata eſt, primarins Apoſtolns Petrum & Ioannem ad eos miſerunt, qui eos in Dei gratia confirmarent. Ita habemus hic duo ſacramenta, baptiſmum quo abluimur a peccatis, & abrennnciamus ſatanæ. Confirmatinnem qua ad certandnm uiriliter cõtra uitia, diabolum, mundum & carnẽ corroboramur. in baptiſmo Chriſto nnmen damus. In confirmatione armis ſpiriralibus accingimur & communimur, ut cum Apoſtolo bonum certamen certare queamus.

Sacramenta baptiſmi & confirmãonis.

2. Ti. 4

nam & ſi in baptiſmo remittuntur peccata omnia, at nihiln minus manet quædam infirmitas & pronitas in malum, & fomes peccati, aduerſus quæ opus eſt gratia ſpiritusſancti, quam in confirmatione accipimus. Sed quare non contulit hanc gratiam Philippus? Quia, ut ait Chryſoſtomus, facultatem hanc non habebat dandi Spiritum ſanctum. hoc enim donum ſolorum Apoſtolorum erat. Rectè igitur in eccleſia etiam hodie non niſi epiſcopi, qui ſunt ſucceſſores Apoſtolorum, conferunt ſacramentum confirmationis, cum baptiſmum conferant presbyteri, & ubi nrget neceſsitas, etiam fœminæ ſeruata eccleſiæ forma conferre qneant. Vnde etiam Beda hunc locum interpretans, Notandum, inquit, ꝙ Philippus, qni Samariæ euangelizabat, unus de ſeptem fuerit. Si enim Apoſtolus eſſet, ipſe utique manum imponere potuiſſet, ut acciperent ſpiritum ſanctum, hoc. n. ſolis pontificibus debetur. Nam presbyteris ſiue extra epm̃, ſeu præſente epiſcopo baptizent, chriſmate baptizatos ungere licet, ſed quod ab epiſcopn fuerit conſecratũ, non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolis deberur epiſcopis, cum tradunt ſpiritum paracletũ baptizatis. Hæc Beda. Miſsi antem dicuntur Petrus & Ioannes, quos in ſcripturis diuinis ſæpe legimus coniunctos, quorum alter ardentius Chriſtum amauit, alter familiarius a Chriſto dilectus eſt. [Qui cnm ueniſſent, orauerunt pro ipſis ut acciperent ſpiritum ſctm̃. Iam quidem in baptiſmo acceperant ſpiritum ſctm̃, ſine quo non poteſt fieri remisſio peccatorum, at nihilo minus orant pro illis Apoſtoli, ut accipiant ſpiritum ſanctum, non ut iam in illis eſſe incipiat, ſed ut dona ſua in illis augeat & tueatur, quod etiam hic factum eſt ſigno uiſibili. Id quod facilè inde conſtare poteſt, quòd impius ille Simon magus, cum uidiſſet per impoſitionem manus Apoſtolorum dari Spiritum ſanctum, pecunia ab Apoſtolis eam poteſtatem mercari uoluit, qua poſſet etiam ipſe manibus impoſitis conferre ſpiritum ſanctum. Cur autem id fecerit, Epiphanius contra Simonianos ſcribens explicat his uerbis: Cum Philippus diaconus eſſet, non habebat poteſtatem imponendi manus, ut per hoc daret ſpiritum ſanctum. Cum autem Simon non haberet rectum cor, neque cogitationem rectam, ſed turpi lucro ac ſtudio pecuniarum intentus eſſet, & a prauo propoſito ſuo nuſquam decederet, offerebat pecunias Petro Apoſtolo, ut daret ipſi poteſtatem exhibendi ſpiritum ſanctum per manum impoſitionem, ita ratione ſecum inita, ꝙ dare uellet multis pro modica pecunia, atque ſic per exhibitionem ſpiritus multas pecunias cumulare ac lucrari. Hæc Epiphanius. [Nondum enim in quenquam illorum uenerat, ſed baptizati tantum erãt in nomine Domini Ieſu.] Hoc quidem ſic accipiendũ eſt, quod non uenerit ſigno uiſibili ſpiritusſanctus in illos. Nam alioqui non poſſunt in Chriſti membris uiuis numerari, qui non habent ſpiritum ſanctum. Si quis non habet ſpiritnm Chriſti, ait Apoſtolus, hic non eſt eius. Præclarè de his duobus ſacramentis in Epiſtola ad omnes Hiſpaniæ epiſcopos ſcribit Miltiades Papa, è qua pauca hic commemorare libet.

Soli epi cõferũt confirmonẽ.

Act. 8.

Ro. 8.

Claruit anno Domini 312.

Sed fortè cogitat aliquis, inquit: Quid mihi prodeſt poſt myſterium baptiſmatis, myſterium confirmationis? Aut quantum uideo, non totum de fonte ſuſcepimus, ſi poſt fontem adiectione nnui generis indigemus. Nnn ita, dilectisſimi. Attendat charitas ueſtra. Sicut exigit militaris ordo, ut cum Imperator, quemcunque in militum receperit numerum, non ſolum ſignet receptum, ſed etiam armis competentibus inſtruat pugnaturum, ita in baptizato benedictio illa munitio eſt. Dediſti militem, da ei adiumentum militiæ. Nunquid prodeſt, ſi quiſquam parentum magna pupillo conferat facultatem, niſi prouidere ſtudeat & tutorem? Itaque paracletus regeneratis in Chriſto, cuſtos & conſolator & tutor eſt. Ideo dicit ſermo diuinus: Niſi dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra uigilat qui cuſtodit eam. Ergo ſpiritus ſanctus, qui ſuper aqnas baptiſmi ſalutifero deſcendit illapſu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate uicturis, inter inuiſibiles hoſtes & pericula gradiendum eſt, in baptiſmo regeneramur ad uitam, poſt baptiſmũ confirmamur ad pugnam, in baptiſmo abluimur, poſt baptiſmum roboramur. At ſi continuo tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, uicturis tamen neceſſaria ſunt confirmationis auxilia, & cætera. [Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant ſpiritum ſanctum.] Diuus Auguſtinus lib. 2. contra literas Petiliani, cap. 104.

pſ. 126

Confirmationem uocat ſacramentum Chriſmatis, idemque in genere uiſibilium ſignaculorum ſacroſanctum eſſe dicit, ſicut & ipſum baptiſmum, at nihilo minus eſſe illud poſſe & in hominibus peſſimis, in operibus carnis uitam conſumentibus, & regnum cælorum non poſſeſſuris. Verum iſtiuſmodi homines, de quibus id aſſerit Auguſtinus, etſi extrinſecus epiſcopi miniſterio confirmantur, non tamen accipiunt ſpiritum ſanctum, cuius gratiæ per malam uoluntatem & improbam uitam obicem ponunt.

Augu. confirmonem dicit ſacramẽtum.

Adhibetur autem chriſma in confirmatione ex apoſtolica traditione, loco uiſibilis deſcenſionis ſpiritus ſancti, atque ipſum chriſma & impoſitio manuum, ſignum eſt externum ſacramenti huius, porrò eiuſdem ſacramenti res, eſt ungi ſpiritaliter notisſima illa ſeptiformi gratia ſpiritusſancti, puta ſpiritu ſapientiæ & intellectus, ſpiritu conſilij & fortitudinis, ſpiritu ſcientiæ, pietatis & timoris Domini.

Cur chriſma in confirmõne.

Porro confirmationis ſacramentum non niſi ab epĩs tribui, præter alia declarant illa uerba D. Hieronymi, quibus utitur in Dialogo aduerſus Luciferianos. Quod ſi hoc loco quæris, inquit, quare in eccleſia baptizatus, niſi per manus epiſcopi non accipiat ſpiritum ſanctum, quem nos aſſerimus in uero baptiſmate tribui, diſce hanc obſeruationem ex ea authoritate deſcendere, quod poſt aſcenſum Domini ſpiritus ſanctus ad Apoſtolos deſcendit. Hæc Hieronymus. Ipſa uero manus impoſitio ſignificat diuinam poteſtatem, uirtutem, robur, auxilium, & gratiam ſpiritus ſancti, quæ manus impoſitionem accipientibus, uel ad emundationem, uel reconciliationem, uel ſanctificationem, uel ad robur, uel ad felicitatis incrementum, Dominica authoritate hominibus conceſſa conferuntur. Eſt autem in ſcripturis diuinis frequens admodum, per Dei manum, Dei uirtutem ſignificare: cumque Dei munere fungantur eius miniſtri, quibus eſt ea collata poteſtas, perſuaſum quiſque habere debet, cum ij manus imponunt more & ritu eccleſiaſtico, Deum ſuam hominibus manum per illos imponere, & ſua

Eſai. 11.

Dei manus.

Dei uirtus,

dona

dona atque chariſmata impertiri. Vt enim luculenter ab D. Ambroſio de dignitate Sacerdotali cap. v. dicitur, Homo imponit manum, Deus largitur gratiam. Quod ſicut D. Ambroſius uerisſimè aſſerit, ita dubitandum non eſt, Confirmationem rectè inter ſacramenta reponi, quippe in quo ſub ſigno uiſibili inuiſibilis ſpiritus ſancti gratia confertur, non tamen quibuslibet, ſed iis qui gratiæ obicem non ponant. Vſqueadeo enim ſacramenta ſuam non habēt efficientiam in illis, quibus conferuntur, quod ad ſpiritalis gratiæ infuſionem attinet, ſi quis in peccandi propoſito perſeueret, ut etiam baptiſmus, qui eſt ſacramentorum omnium uelut ianua quædam & aditus, non emundet a peccatis baptizatum, niſi & peccaſſe ſe doleat, & deinceps a peccato cauere uelit, immo baptiſmus dari non debet in peccandi propoſito permanentibus. Multa hoc loco de confirmationis ſacramento dici poſſent, præſertim cum id hæretici horum temporum è numero ſacramentorum impiè excludant, ſed ſatis ſit ex Michaele Syngelo Ieroſolymitano preſbytero ea retuliſſe, quæ is in Encomio D. Dionyſij Areopagitæ ſcribit, quem certè teſtatur catechizatum, exorcizatum, baptizatum, candido ueſtitum, perfectione (i. confirmatione, ſic. n. Ambroſius li. 3. c. 2. de ſacramentis confirmationem notat) dignum fuiſſe habitum, & lucis armis indutum. Is uerò Dionyſius diſcipulus fuit Pauli Apoſtoli. Inde iam certo licet colligi, quàm ſit ab ipſo Chriſto in Apoſtolos, & ab iis in nos uſque deriuatum hoc ſacramentum. In quo etiam Chriſmatis uſum longè eſſe uetuſtiſſimum idem Michael Syngelus ibidem ſatis declarat, cum ſubiungit Dionyſium gratia illa, quæ ex baptiſmo eſt, obmunitum, diuino eſſe unguēto delibutum. Tò theyò, inquit, Chriſteís, aleímmatì. Nec quiſquā dubitare debet eū, qui ſacramentum confirmationis ex contemptu & incuria nolit accipere, graui ſe ſcelere obſtringere. Sicuti autem aqua corpus tangit, & cor abluit, quod ait Auguſtinus, ita confirmationis oleum frontem linit, & animam ſpiritali atque inuiſibili ſpiritus ſancti chariſmate inungit atque imbuit, & donis cumulatioribus auget. Noſtræ ætatis hæretici hoc ſacramentum & ſacrum chriſma per ſummum ſcelus audacter reiiciunt, & irrident, ſed illos non imitari, uerum fugere debemus tanquàm datos in reprobum ſenſum. Iam ſupra quædam attulimus ex Milciade Pontifice de hoc ſacramento, ex quo rurſus nonnulla adiicere libet, ut magis accendamur deſiderio cæleſtium chariſmatum, quæ nobis per ſpiritum ſanctum largisſimè conferuntur, Cum ſpiritus ſanctus, inquit Epiſtola ſupra memorata, infunditur, cor fidele ad prudentiam & conſtantiam dilatatur. Itaque ante deſcenſionem ſpiritus ſancti, uſque ad negationem Apoſtoli deterrentur, poſt uiſitationem uerò eius, uſque ad martyrium contemptu ſalutis armantur. Secundum hoc per Chriſtum redimimur, per ſpiritum uerò ſanctum dono ſapientiæ ſpiritualis illuminamur, ædificamur, erudimur, inſtruimur, conſummamur, ut illam ſancti ſpiritus uocem audire posſimus. Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in uia hac qua gradieris. De ſpiritu ſancto accipimus, ut ſpiritales efficiamur, quia animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei. De ſpiritu ſancto accipimus, ut ſapiamus inter bonum malumque diſcernere, iuſta diligere, iniuſta reſpuere, ut malitiæ ac ſuperbiæ repugnemus, ut luxuriæ ac diuerſis illecebris, & fœdis indignisque cupiditatibus reſiſtamus. De ſpiritu ſancto accipimus uitæ amorem, & gloriæ ardorem, ut luccenſi diuinitus, erigere a terrenis mentem ad ſuperna & diuina ualeamus. Hæc ille ſanctisſimus Pontifex. Supereſt dilectisſimi, ut gratiam ſancti ſpiritus in baptiſmo primum, deinde in confirmationis ſacramento nobis collatam, crebro in nobis reſuſcitemus, quemadmodum etiam diſcipulum ſuum Timotheum hortatur Paulus Apoſtolus, idque his præſertim ſacratisſimis diebus, quibus agitur ſolennitas ſpiritus ſancti. Sine gratia ſancti ſpiritus nihil poſſumus boni efficere. Itaque ſemper in eam curam incumbere debemus, ne nos illius gratia reddamus indignos. Res eſt incomparabilis precij, gratia, tametſi multo maxima hominum pars eam prorſus negligit, imo & abiicit & conculcat pedibus, dum ſpontè uitam uiuit a Dei gratia prorſus abhorrentem. Id quod a nobis auertat ineffabilis benignitas ſpiritus ſancti, cū patre & filio uiuentis & regnantis per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

Peccāt qui nolunt cōfirmari

Pſ. 31.

1. Co. 2

2. Ti. 1

FERIA TERTIA PENTECOſtes, Ioan. 10.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis. Amen amen dico uobis, qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini Epiſcopi.

De illuminato illo qui natus eſt cæcus, ſermo ad Iudæos Domini exhortus eſt. Huic itaque lectioni hodiernam eſſe contextam, ſcire debuit & commoneri charitas ueſtra. Cum enim Dominus dixiſſet, In iudicium ego in hunc mundum ueni, ut qui non uident uideant, & qui uident cæci fiant, quidam ex phariſæis dixerunt. Nunquid & nos cæci ſumus? Quibus reſpondit. Si cæci eſſetis non haberetis peccatum. Nunc autem dicitis, Quia uidemus, peccatum ueſtrum manet. His uerbis ſubiunxit ea, quæ hodie cum recitarentur audiuimus. [Amen amen dico uobis, qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro.] Dixerant enim ſe cęcos non eſſe. Videre autem tunc poſſent, ſi oues Chriſti eſſent. Vnde ſibi uſurpabant lumen, qui furebant contra diem? Propter illorum ergo uanam & ſuperbam & inſanabilem arrogantiam, Dominus Ieſus iſta contexuit, in quibus nos ſalubriter, ſi aduertamus, admonuit. Multi enim ſunt, qui ſecundum quandam uitæ huius conſuetudinem dicuntur boni homines, boni uiri, bonæ fœminę, innocentes, & quaſi obſeruantes ea quæ in lege præcepta ſunt, deferentes honorem parentibus ſuis, non mœchantes, non homicidium perpetrantes, non furtum facientes, non falſum aduerſus quenquam teſtimonium perhibentes, & cętera quę in lege mandata ſunt, uelut obſeruantes, & Chriſtiani non ſunt, & plerunque ſe iactant quomodo iſti, Nunquid & nos cæci ſumus? Quia uero iſta omnia quę faciunt, & neſciunt ad quem finem referant, inaniter faciunt, Dominus de grege ſuo & oſtio, quo intratur ad ouile, ſimilitudinem poſuit in hodierna lectione, Dicant ergo pagani, Benè uiuimus. Si per oſtium non intrant, quid eis prodeſt, unde gloriantur? Ad hoc. n. debet unicuiq; prodeſſe benè uiuere, ut detur illi ſemper uiuere. Nam cui nō datur ſemper uiuere, quid prodeſt benè uiuere? Quia nec benè uiuere dicendi ſunt, qui finē benè uiuendi uel cæcitate neſciunt, uel inflatione contēnunt. Non eſt āt cuiquam ſpes uera & certa ſp uiuendi, niſi agnoſcat uitā, quod eſt Chriſtus, & per ianuā intret in ouile. Querūt ergo plerunq; tales homines etiā perſuadere hominibus, ut benè uiuant, & Chriſtiani non ſunt. Per altā

Eſt tracta. 45 in Io.

Io. 9.

Io. 10.

Ethnici licet benè uiuāt, nō tamen norūt, quo id referāt

partem uolunt aſcendere, rapere & occidere, non ut paſtor conſeruare atque ſaluare. Fuerunt ergo quidam philoſophi, de uirtutibus & uitiis ſubtilia multa tractantes, diuidentes, diſfinientes, ratiocinationes acutiſſimas concludentes, libros implentes, ſuam ſapientiam buccis crepantibus uentilantes, qui etiam dicere auderent hominibus. Nos ſequimini, ſectam noſtram tenete, ſi uultis beatè uiuere. Sed non intrant per oſtium. Perdere uolebant, mactare, & occidere.

Philoſophi, fures, & latrones.

Quid de iſtis dicam? Ecce ipſi phariſæi legebant, & in eo quod legebant. Chriſtum ſonabant, uenturum ſperabant, & præſentem non agnoſcebant. Iactabant ſe etiam ipſi inter uidentes, hoc eſt inter ſapientes, & negabant Chriſtum, & non intrabant per oſtium. Ergo & ipſi ſi quos fortè ſeducerent, mactandos & occidendos, non liberandos ſeducerent. Et hos dimittamus, uideamus illos, ſi fortè ipſi intrant per oſtium, qui ipſius Chriſti nomine gloriantur. Innumerabiles enim ſunt, qui ſe uidentes non ſolum iactant, ſed a Chriſtô illuminatos uideri uolunt, ſunt autem hæretici. Fortè ipſi per ianuam intrauerunt? Abſit. Sabellius dicit. Qui filius eſt, ipſe eſt & pater: Sed ſi filius non eſt pater, non intrat per oſtium; qui filium dicit patrem. Arrius dicit, Aliud eſt pater, aliud filius. Rectè diceret, ſi diceret alius, non aliud. quando enim dicit, aliud, ei contradicit, à quo audit, Ego & pater unum ſumus. Nec ipſe ergo per oſtium intrat. Prædicat enim Chriſtum qualem ſibi fingit, non qualem ueritas dicit. nomen habet, rem non habet: Alicuius rei nomen eſt Chriſtus, Tene ipſam rem, ſi uis prodeſſe tibi nomen. Alius, neſcio unde, ſicut Photinus, Chriſtus homo eſt, inquit, Deus nô eſt. Nec ipſe intrat per oſtium, quia Chriſtus & homo eſt & Deus. Et quid opus eſt multa percurrere, & multa uana hæreſum enumerare? Hoc tenete, ouile Chriſti eſſe eccleſiam catholicam. Quicunque uult intrare ad ouile, per oſtiû intret, Chriſtum uerum prædicet. Non ſolum Chriſtum uerum prædicet, ſed Chriſti gloriam quærat, nô ſuam. Nam multi quærendo gloriam ſuam, oues Chriſti ſparſerunt potiùs, quam congregauerunt. Humilis n. ianua eſt Chriſtus dominus. Qui intrat per hanc ianuam, oportet humiliet ſe, ut ſano capite poſſit intrare. Qui autem ſe non humiliat, ſed extollit per maceriam uult aſcendere. Qui autem per maceriam aſcendit, ideo exaltatur, ut cadat. Tectè tamen adhuc loquitur dominus Ieſus, nondum intelligitur. Nominat oſtium, nominat ouile, nominat oues. Commendat hæc omnia, ſed nondum exponit. Legamus ergò, quia uenturus eſt ad ea uerba, in quibus aliqua quæ dixit, dignetur exponere, ex quorum expoſitione dabit nobis fortaſſe etiam illa, quæ non expoſuit, intelligere. Paſcit. n. manifeſtis, exercet obſcuris. Qui non intrat p oſtiû in ouile ouiû, ſed aſcendit aliunde, uæ miſero, quia caſurus eſt. Sit ergo humilis, per oſtium intret, plano pede ueniat, & non offendet. Ille, inquit, fur eſt & latro, Oues ſuas uult dicere oues alienas, ad hoc ſuas, id eſt, furto ablatas, non ut ſaluet, ſed ut occidat. Ergo fur eſt, quia quod alienum eſt, ſuum dicit. Latro, quia & quod eſt furatus, occidit. [Qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ouium huic oſtiarius aperit.] De oſtiario iſto tunc quæramus, qñ & ab ipſo domino audierimus quòd ſit oſtium, & qui ſit paſtor. [Et oues uocem eius audiunt. Et proprias oues uocat nominatim.] Habet. n. nomina eorû ſcripta in libro uitæ. Proprias oues uocat nominatim. Hinc dicit Apoſt. Nouit dominus qui ſunt eius. Et educit eas, & cum proprias oues emiſerit, ante eas uadit, & oues illum ſequuntur, quia ſciunt uocem eius. Alienû autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo, quia non nouerunt uocem alienorum]: Tecta ſunt uerba hæc, plenaque

Phariſæi non ingreſſi per oſtium.

Hæretici ſe illuminatos uideri uolũt

Io. 16.

Ouile Chriſti eccleſia

Fur.

Latro.

2. Ti. 2

quæſtionibus, grauida ſacramentis. Sequamur ergo, & audiamus magiſtrum ex his obſcuris aliquid aperientem, & per id quod aperit, nos fortè intrare facientem. [Hoc prouerbiû dixit illis Ieſus. Illi aût non cognouerunt, quid loqueretur eis.] Fortè nec nos. Quid ergo intereſt inter illos & nos, antequâ iſta uerba agnoſcamus & nos? Quia nos pulſamus, ut aperiatur nobis, illi autem Chriſtum negando nolebant intrare ſeruandi, ſed foris remanere perdendi. Quôd ergo nos audimus hæc piè; quòd antequam illa intelligamus, credimus uera eſſe atque diuina, magna ab iſtis diuerſitate diſtamus. Incipiamus ergo audire exponentem, quem audiuimus proponentem. [Dixit ergò illis iterum Ieſus: Amen amen dico uobis, quia ego ſum oſtium ouium.] Ecce ipſum oſtium, quod clauſum poſuerat, aperuit. Ipſe eſt oſtium. Agnoſcimus, intremus, aut nos intraſſe gaudeamus. [Omnes quotquot uenerunt, fures ſunt & latrones.] Quid eſt hoc Domine, Omnes quotquot uenerunt? Quid enim? Tu non ueniſti? Sed intellige, Omnes quotquot uenerunt dixit, Vtique præter me. Recolamus ergo. Ante aduentum ipſius uenerunt prophetæ. Nunquid fures & latrones fuerunt? Abſit: non præter illum uenerunt, quia cum illo uenerunt. Venturus præcones mittebat, ſed eorum corda quos miſerat poſſidebat. Vultis noſſe quia cum illo uenerunt? Quid eſt ipſe ſemper? Carnem quippe accepit ex tempore. Quid eſt ergo ſemper? In principio erat uerbum. Cum illo ergo uenerunt, qui cum uerbo Dei uenerût. Ego ſum, inquit, uia, & ueritas, & uita. Si ipſe eſt ueritas, cum illo uenerunt, qui ueraces fuerunt. Quotquot ergo præter illum, ſunt fures & latrones, id eſt, ad furandum & occidêdum. [Sed non audierunt eos oues.] Maior hæc quæſtio eſt, non audierunt eos oues. Ante aduentum Domini noſtri Ieſu Chriſti, quo humilis uenit in carne, præceſſerunt eum iuſti, ſic in eum credentes uenturum, quomodo nos credimus in eum qui uenit. Tempora uariata ſunt, non fides: quia & ipſa uerba pro tempore uariantur, cum uariè declinâtur. Aliû ſonum habet, Venturus eſt: alium ſonum habet, Venit. Mutatus eſt ſonus, uenturus eſt, & uenit. Eadem tamen fides utroſque coniungit, & eos qui uenturum eſſe; & eos qui eum ueniſſe crediderunt. Diuerſis quidem temporibus; ſed utroſque per unum fidei oſtium, hoc eſt, per Chriſtum uidemus ingreſſos. Nos credimus Dominum Ieſum Chriſtum natum ex uirgine, ueniſſe in carne, paſſum eſt, reſurrexiſſe, in cælum aſcendiſſe. Totum hoc, ſicut audiris uerba præteriti temporis, impletum eſſe iam credimus. In eius ſunt fidei ſocietate nobiſcum & illi patres, qui crediderunt de uirgine naſciturum, paſſurum & reſurrecturum, in cælos aſcenſurum. Illos enim oſtendit Apoſtolus, ubi ait: Habentes autem eundem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt: Credidi, propter quod locutus ſum: & nos credimus, propter quod & loquimur. Vt ſcias autem quod una ſit fides, audi dicentem, Habentes autem eundem ſpiritum fidei, & nos credimus. Quotquot ergo illo tempore crediderunt uel Abrahæ, uel Iſaac, uel Iacob, uel Moyſi, uel alijs patriarchis, alijſque prophetis Chriſtum prænunciantibus, oues erant, & Chriſtum audierunt; non alienam uocem, ſed ipſius audierunt. Iudex fuerat in præcone, quia & quando iudex loquitur per præconem, exceptor non facit, Præco dicit, ſed, Iudex dicit. Alij ſunt ergo quos non audierunt oues, in quibus non erat uox Chriſti, errante, falſa dicentes, inania garrientes, uana fingentes, miſeros ſeducentes, Quid eſt ergo quod dixi, maior hæc quæſtio eſt? Quid habet obſcurum & ad intelligendum difficile, audite obſecro:

Oſtiû ouium Chriſtus.

Ioã. 1.

Io. 14.

2. Co. 4

Pſ. 115

obſecro, Ecce Dominus ipſe Ieſus Chriſtus uenit, præ
dicauit. Vtiq; mulro magis uox paſtoris erat expreſſa
ipſo ore paſtoris. Si enim per propheras uox paſtoris
erat, quanto magis uocem paſtoris pröferebat lingua
ipſa paſtoris? Nõ omnes audierunt. Sed quid putamus?
Qui audierũt, oues erant? Ecce audiuit Iudas, & lupus
erat, ſequebatur, ſed pelle ouina tectus, paſtori inſidia
batur. Aliqui uero eorum; qui Chriſtum crucifixerũt,
non audiebant, & oues erant: Ipſos enim uidebat in
Ioan. 8 turba, quando dicebat. Cum exaltaueritis filium homi
nis, tunc cognoſcetis, quia ego ſum. Quomodo ergo
iſta ſoluitur quæſtio, Audiunt non oues, & non au-
diunt oues? Sequuntur uocem paſtoris quidam lupi, &
ei quædam cõtradicunt oues poſtremo paſtorem occi-
dunt oues? Soluitur quæſtio. Reſpondet enim aliquis;
& dicit, Sed quando non audiebant, oues nondũ erant:
tunc lupi erant. Vox audita eos mutauit, ex lupis oues
fecit. Quando ergo factæ ſunt oues, audierunt, & pa-
ſtorem inuenerunt, paſtoremque ſecutæ ſunt paſtoris
promiſſa ſper auerunt; quia iuſſa fecerunt. Soluta eſt
utcunque iſta quæſtio, ut cuiquam fortè ſufficiat, me
autem adhuc mouet, & quid me moueat communico
uobiſcum, ut quodammodo quærens uobiſcum, reue-
lante illo uobiſcum merear inuenire. Quid ergo me
moueat, accipite. Per Ezechielẽ prophetam Deus ob-
iurgat paſtores, & dicit inter cætera de ouibus, Erran-
Ez. 34 tem ouem non reuocaſtis. Et errantem dicit, & ouem
appellat. Si quãdo errabat, ouis erat, cuius uocẽ ut er
raret, audiebat? Proculdubio enim non erraret, ſi
uocem paſtoris audiret. Sed ideo errauit, quia uocem
audiuit alieni, uocẽ furis & latronis audiuit. Certe la
tronum uocem non audiũt oues. Qui uenerũt, Inquit,
& intelligimus, præter me, fures ſunt & latrones, & nõ
audierunt eos oues. Domine, ſi non audierũt eos oues,
quomodo erant oues? Si oues non audiunt niſi te, tu au
tem ueritas es quiſquis ueritatem audit, non utique er
rat. Illi autem errant, & oues appellantur. Nam ſi in er
rore ipſo oues non appellarentur, non diceretur per
Ezechielem, Errantem ouem non reuocaſtis. Quomo-
do & errat, & ouis eſt? Vocem alieni audiuit. Certe nõ
audierũt eos oues. Audiſtis fratres altitudinẽ quæſtio-
nis. Dico ergo, Nouit Dominus, qui ſunt eius, nouit
præſcitos, nouit prædeſtinatos. Nouit Dñs, qui ſunt
eius. Ipſæ ſunt oues. Aliquàndo ſe ipſæ neſciunt, ſed pa
ſtor nouit eas. Secundum iſtam prædeſtinationem, ſe-
cundum iſtam Dei præſcientiam, ſecundum electionẽ
ouium ante conſtitutionem mundi. (Nam hoc dicit
Eph. 1 Apoſtolus, Sicut elegit nos in ipſo ante conſtitutionẽ
mundi.) Secundum ergo iſtam pręſcientiam Dei &
prędeſtinationem, quam multę oues foris, quam mul
ti lupi intus, & quam multæ oues intus, & q̃ multi lupi
foris. Quid eſt quod dixi, quã multæ oues foris? Qua
multi modo luxuriantur, caſti futuri, quam multi bla
ſphemant Chriſtum, credituri in Chriſtum, quã mul
ti ſe inebriant, futuri ſobrij, quam multi rapiunt res
alienas, donaturi ſuas? Veruntamen modo alienam uo
cem audiunt, alienos ſequuntur. Item, quàm multi in-
tus laudant blaſphematuri, caſti ſunt fornicaturi, ſo-
brij ſunt ſe uino poſteà ſepulturi, ſtant caſuri, non ſunt
oues. De prædeſtinatis enim loquimur, de his loqui-
mur, quos Dominus nouit, qui ſunt eius. Et tamen ip-
ſi quandiù rectè ſapiunt, Chriſti uocem audiunt. Ecce
audiunt ipſi, non audiunt illi, & tamen ſecundum præ
deſtinationẽ non oues iſti, oues illi. Adhuc manet quæ-
ſtio, quę mihi interim nũc uř ita poſſe diſſolui. Eſt ali
qua uox, eſt, inquã, uox aliqua paſtoris, in qua oues nõ
audiunt alienos, in qua non oues non audiunt Chri-
Matt. ſtum. Quæ eſt iſta uox? Qui perſeuerauerit uſque ad fi
nem, hic ſaluus eric. Hanc uocem non negligit pro-
prius, non audit alienus. Nam & ipſe hoc ei prædicat,
ut perſeueret apud ipſum uſque in finem, ſed non apud
eum perſeuerando, non audit hanc uocem. Iſtam qui
audierit, ouis eſt Sed audiebat illam neſcio quis, & deſi
puit, refriguit, audiuit alienam. Si prædeſtinatus eſt,
ad tempus errauit, in æternum non perijt. Redit ut au
diat quod neglexit, faciat quod audiuit. Si enim de his
eſt qui prædeſtinati ſunt, & errorẽ ipſius Deus præſci-
uit, & conuerſionem futuram: Si aberrauit, redit ut
audiat uocem illam paſtoris, & ſequatur dicentem:
Qui perſeuerauerit uſque in finem, hic ſaluus erit. Pſ. 117
Bona uox, fratres, & paſtoralis. Ipſa eſt uox ſalutis in
tabernaculis iuſtorum. Perſeuerare uſque in finem,
hoc eſt ouium uocem paſtoris audientium. Tentatio
accedit, perſeuera uſque in finem, quia tentatio perſe-
uerat uſque in finem. Vſque in quem finem perſeue-
rabis? Quouſque finias uiam, hoc eſt, iſtam mortalem
uitam. Vt potui, ut Deus donauit, profundam multum
quæſtionem aut expoſui uobis, aut tractaui uobiſcum.
Per hoc ergo quod expoſuit Dñs, quia ipſe eſt oſtiũ, in
troeamus ad ea, quæ propoſuit, nec expoſuit. Et paſtor
quidem quiſnam ſit, quamuis non dixerit in iſta lectio-
ne, quæ hodie recitata eſt, tamen in ea quæ ſequitur,
apertiſsime dicit, Ego ſum paſtor bonus. Quod & ſi nõ Ioã. 10
diceret, quem aliũ præter ipſum intelligere debere-
mus in eis uerbis, ubi ait, Qui intrat per oſtium, paſtor
eſt ouium, huic oſtiarius aperit, & oues uocat nomina
tim, & educit eas, & cum proprias oues emiſerit, an
te eas uadit, & oues eũ ſequuntur, quia ſciunt uocem
eius? Quis enim ali' oues proprias uocat nominatim,
& educit eas hinc ad uitam æternam, niſi qui nouit no
mina prędeſtinatorum? Vnde ait diſcipulis ſuis: Gaude Lu. 10
te, quoniã nomina ueſtra ſcripta ſunt in cælo. Hinc.n.
eas uocat nominatim. Et quis alius eas emittit, niſi q
eorum peccata dimittit, ut eum ſequi duris liberatæ
uinculis poſſint? Et quis eas præceſſit, quo eum ſequan Rom. 6
tur, niſi qui ſurgens à mortuis, iam non moritur, mors
illi ultra nõ dominabitur? Vnde illud, quód ait, [Ego
ſum oſtium, per me ſi quis introierit ſaluabitur, & in-
gredietur & egredietur, & paſcua inueniet.] In hoc eui
denter oſtendit non ſolum paſtorem, ſed etiam oues
intrare per oſtium. Non pigeat nos, fratres, ſecundum Hæc in
quaſdam ſimilitudines ipſum accipere oſtium, ipſum ſerta
oſtiarium. Quid eſt enim oſtium? Quo intramus. Quis ſunt ex
eſt oſtiarius? Qui aperit. Quis ergo ſe aperit, niſi qui Tract.
ſeipſum exponit? Ecce Dominus dixerat oſtium, non 46. in
intellexeramus, qñ nõ intelleximus, clauſum erat, qui Ioãnẽ.
aperuit, ipſe eſt oſtiarius. Nulla eſt ergo neceſsitas ali-
quid aliud quærere, nulla neceſſitas, ſed forte eſt uolun
tas. Si eſt uolutas noli exorbitare, noli à Trinitate diſce
dere. Si perſonam aliam quæris oſtiarij, ſpiritusſanctus
occurrat. Non enim dedignabitur oſtiarius eſſe ſpi-
ritusſanctus, quando ipſum oſtium eſſe dignatus eſt fi-
lius. Vide oſtiarium, forte ſpiritumſanctum, ipſe Domi
nus diſcipulis ſuis de ſpiritusancto dicit Ipſe, uos doce Ioã. 16
bit omnẽ ueritatẽ. Oſtium quid eſt? Chriſtus. Quid eſt
Chriſtus? Veritas. Quis aperit oſtium, niſi qui docet Hæc
omnem ueritatem? Sed quid eſt, Ingredietur, & egre- rurſus
dietur, & paſcua inueniet? Ingredi quippe in Eccleſiã ſunt ex
per oſtium Chriſtum, ualde bonum eſt. Exire autem Trac.
de eccleſia, ſicut ait iſte ipſe Ioannes Euangeliſta in 45.
epiſtola ſua, Ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis:
non eſt utique bonum. Talis ergo egreſſus non poſſet 1. Ioã. 2.
à bono paſtore laudari, ut diceret, Et ingredietur, & e-
gredietur, & paſcua inueniet. Eſt ergo aliquis, nõ ſolũ
ingreſtus, uerum etiam egreſſus bonus per oſtium bo
num, quod eſt Chriſtus. Sed quis eſt iſte laudabilis & Egreſ-
beatus egreſſus. Poſſem quidem dicere ingredi nos, ſus bo-
quando interius aliquid cogitamus, egredi autem, quã nus.
do exterius aliquid operamur, & quoniam, ſicut di-
cit Apoſtolus: Per fidem habitat Chriſtus in cordi- Eph. 3
bus

bus noſtris, ingredi per Chriſtum, eſſe ſecundum
Pſ. 101 ipſam fidem cogitare, egredi autem per Chriſtum, ſe-
cundum ipſam fidem etiam foris, id eſt, coram homi-
nibus operari. Vnde & in Pſalmo legitur, Exiet ho-
Matt. 5. mo ad opus ſuum. Et ipſe Dominus dicit: Luceant ope
ra ueſtra coram hominibus. Sed plus me delectat,
quod ipſa ueritas tanquàm paſtor bonus, & ideo do-
ctor bonus, quodammodo nos admonuit, quemadmo
dum intelligere debeamus quod ait, Ingredietur, & e-
gredietur, & paſcua inueniet, cum ſecutus adiunxit:
[Fur non uenit niſi ut furetur, & mactet, & perdat:
ego ueni ut uitam habeant, & abundantius habeant.]
Videtur enim mihi dixiſſe, ut uitam habeant ingre-
dientes, & abundantius habeant egredientes. Non
autem poteſt quiſque per oſtium, id eſt, per Chriſtum
egredi ad uitam æternam, quæ erit in ſpecie, niſi per
ipſum oſtium, hoc eſt, per eundem Chriſtum, in Eccle
ſiam eius, quod eſt ouile eius, intrauerit ad uitam tem-
poralem, quæ eſt in fide. Ideo ait: Ego ueni ut uitam
Gal. 5. habeant, hoc eſt, fidem quæ per dilectionem operatur,
per quam fidem in ouile ingrediuntur ut uiuant, quia
iuſtus ex fide uiuit. Et abundantius habeant, qui per-
Abac. 2. ſeuerando uſque in finem, per illud oſtium, id eſt, per
fidem Chriſti egrediuntur, quoniam ueri fideles mo-
riuntur. Et abundantius habeant uitam, ueniendo quo
paſtor ille præceſsit, ubi nunquam deinde moriantur.
Quamuis ergo & hic in ipſo ouili non deſint paſcua,
quoniā ad utrunq; poſſumus intelligere quod dictum
eſt, Et paſcua inueniet, id eſt, & ad ingreſſum & ad e-
greſſum, tamen tunc uere paſcua inuenient, ubi ſatu-
rentur qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam, qualia paſcua
Lu. 23 inuenit, cui dictum eſt: Hodie mecum eris in para-
diſo.

FRIA QVARTA PENTECOSTES. Ioan. VI.

In illo tempore: Dixit Ieſus turbis Iudæorum: Nemo poteſt uenire ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eum. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini Epiſcopi.

CVm Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſi-
cut in Euangelio cum legeretur audi-
Extra cta. 26. in Ioā. uimus, panem ſe eſſe dixiſſet, qui de
cælo deſcendit, murmurauerunt Iu-
dæi, & dixerūt. Nónne hic eſt IESVS
filius Ioſeph, cuius nos nouimus pa-
trem & matrem? Quomodo ergo dicit hic, quia de
Ioan. 6 cælo deſcendi? Iſti à pane de cælo longe erant, nec
eum eſurire nouerant, fauces cordis languidas habe-
bant, auribus apertis ſurdi erant, uidebant, & cæci ſta-
bant. Panis quippe iſte interioris hominis quærit
eſuriem. Vnde alio loco dicit: Beati qui eſuriunt &
ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Iuſti-
Matt. 5. tiam uero nobis eſſe Chriſtum, Paulus Apoſtolus di
cit. Ac per hoc qui eſurit hunc panem, eſurit iuſti-
tiam, ſed iuſtitiam quæ de celo diſcendit, iuſtitiam
1. Cor. 1. quam dedit Deus, non quam ſibi facit homo. Si enim
nullam ſibi faceret homo iuſtitiam, non diceret idem
Ro. 10. Apoſtolus de Iudæis: Ignorantes enim Dei iuſtitiam,
& ſuam uolentes conſtituere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſu
biecti. Inde erant iſti, qui panem de cælo diſcenden-
tem non intelligebant, quia ſua iuſtitia ſaturati, iuſti-
tiam Dei non eſuriebant. Quid eſt hoc, iuſtitia Dei,
& iuſtitia hominis? Iuſtitia Dei hic dicit, non qua iu-
ſtus eſt Deus, ſed qua dat homini Deus ut iuſtus ſit ho
mo. Per quem? Per Deum. Quæ autem erat illorum iu-
ſtitia? Qua de ſuis uiribus præſumebant, & quaſi imple
tores legis ſeipſos ex ſua uirtute dicebant. Nemo au-
tem implet legem, niſi quem adiuuerit gratia, id eſt, pa
nis qui de cælo deſcendit. Legis enim plenitudo, com-
pendio, ut ait Apoſtolus, charitas eſt, charitas nō num
mi, ſed Dei, charitas non terræ, non cæli, ſed eius qui
fecit cælum & terram. Vnde iſta charitas homini? Ip- Ro. 13.
ſum audiamus, Charitas inquit, Dei diffuſa eſt in cor-
dibus noſtris per ſpiritum ſanctum, qui datus eſt no-
bis. Daturus ergo Dominus ſpiritum ſanctum, dixit ſe Ro. 5.
panem qui de cælo deſcendit, hortans ut credamus in
eum. Credere enim in eum, hoc eſt manducare panē
uiuum. Qui credit in eum, manducat, inuiſibiliter ſa
ginatur, quia inuiſibiliter renaſcitur. Infans intus eſt,
nouus intus eſt. Ibi nouellatur, ibi ſatiatur. Quid ergo
talibus murmurantibus reſpondit Ieſus, Nolite mur-
murare inuicem. Tanquam dicens, Scio quare non eſu
riatis, & iſtum panem non intelligatis, neque quæra-
tis. Nolite murmurare inuicem. [Nemo poteſt uenire
ad me, niſi pater qui miſit me, attraxerit eum.] Gratiæ
hæc magna commendatio. Nemo uenit niſi tractus.
Quem trahat, & quem non trahat, quare illum trahat,
& illum non trahat, noli uelle iudicare, ſi non uis er-
rare. Semel accipe, & intellige. Nondum traheris? ora
ut traharis. Quid hic dicimus fratres? Si trahimur ad
Chriſtum, ergo inuiti credimus, ergo uiolentia adhi
betur, non uoluntas excitatur. Intrare quiſquam eccle
ſiam poteſt nolens, accedere ad altare poteſt nolens,
accipere ſacramentum poteſt nolens, credere non po
teſt niſi uolens. Si corpore crederetur, fieret in
nolentibus: ſed non corpore creditur. Apoſtolum au- Ro. 10.
di. Corde creditur ad iuſtitiam. Et quid ſequitur? Ore Ibidem
autem confeſsio fit ad ſalutem. De radice cordis ſurgit
iſta confeſsio. Aliquando audis confitentem, & neſcis
credentem, ſed debes uocare confitentem, quem iudi-
cas non credentem. Hoc eſt enim confiteri, dicere q̃
habes in corde. Si autem aliud in corde habes, aliud
dicis, loqueris, non confiteris. Cum ergo in Chriſtum
corde credatur, quod nemo utique facit inuitus, qui
autem trahitur, tanquam inuitus cogi uidetur, quomo
do iſtam ſoluimus quæſtionem, Nemo uenit ad me, ni
ſi pater qui miſit me, traxerit eum? Si trahitur, ait ali-
quis, inuitus uenit, ſi inuitus uenit, non credit, ſi non
credit, nec uenit. Non enim ad Chriſtum ambulando
currimus, ſed credendo. Nec motu corporis, ſed uolun
tate cordis accedimus. Ideo illa mulier quæ fimbriā
tetigit, magis tetigit quā turba, quæ preſsit. Ideo Do- Luc. 8.
minus dixit, Quis me tetigit? Et mirantes diſcipuli, di
xerunt, Turba te comprimit, & dicis, Quis me tetigit?
Et ille repetiuit, Tetigit me aliquis. Illa tangit, turba
premit. Quid eſt tetigit, niſi credidit? Vnde & mulieri
illi poſt reſurrectionem dixit, uolenti ſe mittere ad pe
des eius, Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad
patrem meum. Quod uides, hoc ſolum me eſſe putas.
Noli me tangere, quid eſt? Hoc ſolum me eſſe putas,
quod tibi appareo. Noli ſic credere, hoc eſt, noli me tā Ioā. 20
gere, nondum enim aſcendi ad patrem meum. Tibi nō
aſcendi, nam inde nunquam receſsi. In terra non tan-
gebat ſtantem, quomodo tangeret ad patrem aſcendē
tem? Sic tamen, ſic ſe tangi uoluit, ſic tangitur ab eis,
à quibus bene tangitur, aſcendens ad patrem, manēs
cum patre, æqualis patri. Inde & hic ſi aduertis, Ne-
mo uenit ad me, niſi, quem pater attraxerit. Nolite co
gitare inuitum trahi. Trahitur animus & amore. Nec
timere debemus, ne ab hominibus qui uerba perpen-
dunt, & à rebus, maximè diuinis, intelligendis lōgè re
moti ſunt, in hoc ſcripturarū ſanctorum euangelico
uerbo forſitan reprehendamur, & dicatur nobis, Quo
modo uoluntate credo, ſi trahor? Ego dico, Parum eſt
uoluntate, etiam uoluptate traheris. Quid eſt uolupta
te trahi? Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones
cordis

cordis tui. Eſt quædam uoluptas cordis, cui panis dulcis eſt ille cæleſtis. Porrò ſi poetæ licuit dicere, Trahit ſua quenque uoluptas, non neceſsitas, ſed uoluptas, non obligatio, ſed delectatio, quanto fortius nos dicere debemus trahi hominem ad Chriſtum, qui delectatur ueritate, delectatur beatitudine, delectatur iuſtitia, delectatur ſempiterna uita, quod totum eſt Chriſtus? *Voluptates ſpiritalis animi.* An uero habent corporis ſenſus uoluptates ſuas, & animus deſeritur à uoluptatibus ſuis? Si animus non habet uoluptates ſuas, unde dicitur, Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum ſperabunt, inebriabuntur ab hubertate domus tuæ, & torrente uoluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te eſt fons uitæ, & in lumine tuo uidebimus lumen? *Pſ. 35.* Da amantem, & ſentit quod dico. Da deſiderantem, da eſurientē, da in iſta ſolicitudine peregrinantem atq; ſitientem, & fonti æternæ patriæ ſuſpirantem, da talem, & ſcit quid dicam. Si autem frigido loquor, quid loquor? Tales erant iſti, qui inuicem murmurabant. Pater, inquit, quem traxerit, uenit ad me. Quid eſt autem, Pater quem traxerit? Ipſe Chriſtus trahat. Quare uoluit dicere, Pater quem traxerit? Si trahendi ſumus, ab illo trahamur, cui dicit quædam, quæ diligit, Trahe me poſt te, poſt odorem unguentorum tuorum curremus. *Can. 1* Sed quid intelligi uoluit aduertamus, & quantū poſſumus capiamus. Trahi pater ad filium eos, qui propterea credunt in filium, quia eum cogitant patrē habere Deum. *Pater quos trahat ad filiū* Deus enim pater æqualem ſibi genuit filium. Et qui cogitat, atque in fide ſua ſentit & ruminat, æqualem eſſe patri eum in quem credidit, ipſum trahit pater ad filium. Arrius credidit creaturam, non eum traxit pater, quia non conſiderat patrem, qui filium non credit æqualem. quid dicis o Arri? Quid hæreticè loqueris? Quid eſt Chriſtus? Nō, inquit, Deus uerus, ſed quem fecit Deus uerus. Non te traxit pater, non enim intellexiſti patrem, cuius filium negas. Aliud cogitas. Non eſt ipſe filius, nec à patre traheris, nec ad filium traheris. Aliud eſt enim filius, aliud quod tu dicis. Photinus dixit: Homo ſolus eſt Chriſtus, non eſt & Deus. *Matt. 16.* Qui ſic credit, non pater eum traxit. Quem pater traxit, Tu es, inquit, Chriſtus filius Dei uiui. Non ſicut propheta, non ſicut Ioannes, non ſicut aliquis magnus iuſtus, ſed ſicut unicus, ſicut æqualis, Tu es Chriſtus filius Dei uiui. Vide quia tractus eſt, & à patre tractus eſt. Et Dominus quid? *Ibidē.* Beatus es Simon Bariona, quia non tibi reuelauit caro & ſanguis, ſed pater meus, qui in cælis eſt. Iſta reuelatio, ipſa eſt attractio. Ramum uiridem oſtendis oui, & trahis illam. Nuces puero demonſtrantur, & trahitur, & quia quod currit trahitur, amando trahitur, ſine læſione corporis trahitur, cordis uinculo trahitur. Si ergo iſta, quæ inter delicias uoluptateſque terrenas reuelātur amantibus, trahūt, quoniam uerum eſt, Trahit ſua quenque uoluptas, non trahit reuelatus Chriſtus à patre? Quid enim fortius deſiderat anima, quam ueritatem, quò auidas fauces habere debet? Vnde optare debet, ut ſanum ſit intus palatum uera iudicandi, niſi ut manducet & bibat ſapientiam, iuſtitiam, ueritatem, & æternitatem? Vbi autem hoc, ibi melius, uerius ibi, plenius ibi. nam hic facilius poſſumus eſurire, & hoc, ſi bonam ſpem habemus, quam ſatiari. *Matt. 5.* Beati enim, inquit, qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam hic, quoniam ſaturabuntur, ſed ibi. *Ioan. 6.* Ideo cum dixiſſet, Nemo uenit ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eum, ilicò ſubiecit: [Et ego reſuſcitabo eum in nouiſsimo die.] Reddo illi quod amat, reddo quod ſperat. Videbit, quod adhuc non uidendo credidit, manducabit quod eſurit, ſaturabitur eo quod ſitit. Vbi? In reſurrectione mortuorum: quia ego reſuſcitabo eum in nouiſsimo die. [Scriptum eſt enim in prophetis.] Et erunt omnes docibiles Dei. Quare hoc dixi o Iudæi? Pater uos non docuit, quomodo me poteſtis agnoſcere? Omnes regni illius docibiles Dei erunt. Non ab hominibus audient, & ſi ab hominibus audiunt, tamen quod intelligunt, intus datur, intus coruſcat, intus reuelatur. Quid faciunt homines forinſecùs annūciantes? Quid facio ego modò, cum loquor? Strepitum uerborum ingero auribus ueſtris. Niſi ergo reuelet ille qui intus eſt, quid dico, uel quid loquor? Exterior cultor arboris, interior eſt creator: qui plantat & rigat, extrinſecus operatur. Hoc facimus nos. Sed neque qui plantat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. *1. Cor. 3.* Hoc eſt: Erunt omnes docibiles Dei. Qui omnes? [Omnis qui audiuit à patre et didicit, uenit ad me.] Videte quomodo trahit pater? Docendo, nō neceſsitatem imponendo. Ecce quomodo trahit. Erunt omnes docibiles Dei, trahere Dei eſt. Omnis qui audiuit à patre & didicit, uenit ad me, trahere Dei eſt. Quid igitur fratres? Si omnis qui audiuit à patre & didicit, ipſe uenit ad Chriſtū, Chriſtus nihil docuit? Quid, quod patrē magiſtrū, homines non uiderunt, filium uiderunt? Filius dicebat ſed pater docebat. Ego homo cū ſim, quem doceo? quē fratres, niſi eū qui audit uerbum meum? Si ego cum homo ſim, illum doceo qui audit uerbum meum, illum docet & pater, qui audit uerbum eius. *Ioan. 1.* Si illum docet pater, qui audit uerbum eius, quære quid ſit Chriſtus, & inuenies uerbum eius. In principio erat uerbum. *Gen. 1.* Non in principio fecit Deus uerbum, quomodo in principio fecit cælum & terram. Ecce quia non eſt creatura. Diſce trahi ad filium à patre, doceat te pater, audi uerbum eius. Quod uerbum eius, inquis, audio? In principio erat uerbum. Non factum eſt, ſed erat. Quomodo homines in carne conſtituti, audiant tale uerbum? *Ioan. 1.* Quia uerbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Exponit hoc & ipſe, & oſtendit nobis quid dixerit. Qui audiuit à patre & didicit, uenit ad me. Continuò enim ſubiecit, quod cogitare poſsimus. [Non quia patrem uidit quiſquam, niſi is qui eſt à Deo, hic uidit patrem.] Quid eſt quod ait: Ego uidi patrem, uos non uidiſtis patrē, & tamen non uenitis ad me, niſi trahamini à patre. Quid eſt autem uos trahi à patre, niſi diſcere à patre? Quid eſt diſcere à patre, niſi audire à patre? Quid eſt audire à patre, niſi audire uerbum patris, id eſt, me? Ne fortè ergo cum dico uobis, Omnis qui audiuit à patre & didicit, dicatis apud uos, Sed nunquam uidimus patrem, quomodò diſcere potuimus à patre? à meipſo audite, Non quia patrem uidit quiſquam, ſed qui eſt à Deo, hic uidit patrem. Ego noui patrem, ab illo ſum, ſed quomodò uerbum ab illo, cuius eſt uerbum, non quod ſonat & tranſit, ſed quod manet cum dicente, & trahit audientem. Admoneat quod ſequitur, [Amen amen dico uobis, qui credidit in me, habet uitā æternam.] Reuelare ſe uoluit quid eſſet. Nam compendio dicere potuit, Qui credit in me, habet me. Ipſe enim Chriſtus uerus eſt Deus, & uita æterna. Qui ergo credit in me, inquit, it in me, & qui it in me, habet me. Quid eſt autem habere me? Habere uitam æternam. Vita æterna mortem aſſumpſit, uita æterna mori uoluit, ſed de tuo, non de ſuo. Accepit à te, ubi moreretur pro te. Ab hominibus enim carnem aſſumpſit, ſed non more hominum. Nam patrem habens in cælo, matrem elegit in terra. Et illic natus ſine matre, & hic ſine patre. Aſſumpſit ergo uita mortem, ut uita occideret mortem. Nam qui in me credit, inquit, habet uitam æternam, non quod patet, ſed quod latet. Vita enim æterna, uerbum erat in principio apud Deum, & Deus erat uerbum,

& uita

& uita erat lux hominum. Ipſe uita æterna, dedit & carni ſuſceptæ uitam æternam. Mori uenit, ſed die tertio reſurrexit. Inter uerbum ſuſcipiens & carnem reſurgentem, mors media conſumpta eſt. [Ego, inquit, ſum panis uitæ.] Et unde illi ſuperbiebant? [Patres, inquit, ueſtri manducauerunt in deſerto manna, & mortui ſunt.] Quid eſt unde ſuperbitis? Manducauerunt manna, & mortui ſunt. Quare manducauerunt, & mortui ſunt? Quia quod uidebant, credebant, quod non uidebant, non intelligebant. Ideo patres ueſtri, quia ſimiles eſtis illorum, & infidelium filiorum infideles patres. Nam quantum pertinet fratres mei ad mortem iſtam uiſibilem & corporalem, nunquid nos non morimur, qui manducamus panem de cælo deſcendentem? Sic ſunt mortui & illi, quéadmodum nos ſumus morituri, quantum attinet (ut dixi) ad mortem huius corporis uiſibilem atque carnalem. Quantum autem pertinet ad illam mortem de qua terret Dominus, quia mortui ſunt patres iſtorum, manducauit manna & Moyſes, manducauit manna & Aaron, manducauit manna & Phinees, manducauerunt ibi multi, qui Domino placuerunt, & mortui non ſunt. Quare? Quia uiſibilem cibum ſpiritaliter intellexerunt, ſpiritaliter eſurierunt, ſpiritaliter guſtauerunt, ut ſpiritaliter ſatiarentur. Nam & nos hodiè accipimus uiſibilem cibum: ſed aliud eſt ſacramentum, aliud uirtus ſacramenti. Quam multi de altari accipiunt & moriuntur, & accipiendo moriuntur? Vnde dicit Apoſtolus, Iudicium ſibi mandu-

1. Cor. 11.

cat & bibit. Non enim buccella Dominica uenenum fuit Iudæ, & tamen accepit. Et cum accepit, ſtatim in eum inimicus intrauit: non quia malum accepit, ſed quia bonum malè malus accepit. Videte ergo fratres: panem cæleſtem ſpiritaliter manducate, innocentiam ad altare portate. Peccata & ſi ſint quotidiana, uel non ſint mortifera. Antequam ad altare accedatis, attendite quid dicatis: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Dimittis, dimittitur tibi. Securus accede: panis eſt, non uenenum. ſed uide, ſi dimittis. Nam ſi non dimittis, mentiris: & ei mentiris, quem non fallis. Mentiri Deo potes, fallere Deum non potes. Nouit ille quid agatur. Intus te uidet, intus te examinat, intus inſpicit, intus iudicat, intus aut dam-

Matt. 6.

nat, aut coronat. Patres autem iſtorum, id eſt, mali patres malorum, infideles patres infidelium, murmuratores patres murmuratorum. Nam de nulla re magis Deum offendiſſe ille populus dictus eſt, quam cõtra Deum murmurando: ideo & Dominus eos uolens oſtendere talium filios, hinc ad eos cœpit: Quid murmuratis inuicem, murmuratores filij murmuratorum? Patres ueſtri manducauerunt manna, & mortui ſunt. Non quia malum erat manna, ſed quia malè manducauerunt. [Hic eſt panis, qui de cęlo deſcendit.] Hunc panem ſignificauit manna, hunc panem ſignificat altare Dei. Sacramenta illa fuerunt, In ſignis diuerſa ſunt: in re quæ ſignificatur, paria ſunt. Apoſtolum audi: Nolo enim uos, inquit, ignorare fratres, quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube & in mari, & omnes eandem eſcam ſpiritalẽ mãducauerunt. Spiritale utiq; eandẽ, nam corporalẽ alterã: quia illi manna, nos aliud: ſpiritalẽ uerò quã nos. Sed patres noſtri, non patres illorũ, quibus nos ſimiles ſumus, nõ quibus illi ſimiles fuerunt. Et adiungit: Et omnes eundem potum ſpiritalem biberunt. Aliud illi, aliud nos: ſed ſpecie uiſibili, quod tamen hoc idem ſignificaret uirtute ſpiritali. Quomodo enim eundem potum ſpiritalem bibebant? Bibebant autem, inquit, de ſpiritali ſequenti petra: petra autem erat Chriſtus. Indè panis, indè potus. Petra Chriſtus in ſigno: uerus Chriſtus in uerbo & in carne. Et quomodo biberunt? Percuſſa eſt petra de uirga bis. Gemina percuſsio, duo crucis ligna ſignificat. [Hic eſt ergo panis de cælo deſcendẽs, ut ſi quis ex ipſo mãducauerit, nõ moriat.] Sed ꝙ ptinet ad uirtutẽ ſacramẽti, non ꝙ ptinet ad uiſibile ſacramentum. Qui manducat intus, non foris qui manducat corde, non qui premit dente. [Ego ſum panis uiuus, qui de cælo deſcendi.] Ideo uiuus, quia de cælo deſcendi. De cælo deſcendit & manna: ſed manna umbra erat, iſte ueritas eſt. [Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea eſt, pro mundi uita.] Hoc quando caperet caro, quod dixit panem carnem? Vocatur caro, quod non capit caro: & ideo magis non capit caro, quia uocatur caro. Hoc enim exhorruerũt, hoc ad ſe multum eſſe dixerunt, hoc non poſſe fieri putauerunt. Caro mea eſt, inquit, pro mundi uita. Norũt fideles corpus CHRISTI, ſi corpus CHRISTI eſſe non negligant. Fiant corpus Chriſti, ſi uolunt uiuere de ſpiritu Chriſti. De ſpiritu Chriſti non uiuet, niſi ſit corpus Chriſti. Intelligite fratres mei, quid dixerim: Homo es, & ſpiritũ habes, & corpus habes. Spiritum dico, quæ anima uocatur, qua conſtat quod homo es. Conſtas enim ex anima & corpore. Habes itaque ſpiritum inuiſibilem, corpus uiſibile. Dic mihi quid ex quo uiuat. Spiritus tuus uiuit ex corpore tuo, an corpus tuum ex ſpiritu tuo? Reſpondet omnis qui uiuit: qui autem hoc non poteſt reſpõdere, neſcio ſi uiuit. Quid reſpondet omnis qui uiuit? Corpus utique meum uiuit de ſpiritu meo. Vis ergo & tu uiuere de ſpiritu CHRISTI? In corpore eſto CHRISTI. Nunquid enim corpus meum uiuit de ſpiritu tuo. Meum uiuit de ſpiritu meo, & tuum de tuo. Non poteſt uenire corpus Chriſti, niſi de ſpiritu Chriſti. Inde eſt, quod exponens nobis Apoſtolus Paulus hunc panem: Vnus, inquit panis, unum corpus multi ſumus. O ſacramentum pietatis, o ſignum unitatis, o uinculum charitatis. Qui uult uiuere, habet ubi uiuat, habet unde uiuat. Accedat, credat, uiuat in Deo, Deo incorporetur, ut uiuificetur. Non abhorreat à compage membrorum, non ſit putre membrum, quod reſecari mereatur: non ſit diſtortum, de quo erubeſcatur. Sit pulchrum, ſit aptum, ſit ſanum. Hæreat corpori, uiuat Deo de Deo. Nunc laboret in terra, ut poſtea regnet in cælo.

Mur-muratiõe uel maximè offenderũt Iſraelita Deum.

1. Cor. 10.

Num. 10.

Caro Chriſti in Eucharistia.

1. Cor. 10.

FERIA QVINTA PENTECOSTES, Lucæ IX.

In illo tempore: Conuocatis Ieſus duodecim Apoſtolis, dedit illis uirtutem & poteſtatem ſuper omnia dæmonia & ut languores curarent. Et reliqua. Homilia ex Ambroſio, Hieronymo, & alijs patribus contexta.

PRæcedentibus ſancti huius Euangelij locis narrat beatus Lucas, quia in illis diebus exijt Ieſus in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Et cũ dies, inquit, factus eſſet, uocauit diſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex ipſis. Forma tibi præſcribitᷓ, o homo, quã debeas ambulari. Qui enim te pro ſalute tua facere oportet, quando pro te Chriſtus in oratione pernoctat? Quid te facere conuenit, cum uis aliquod officiũ pietatis adoriri, quãdo Chriſtus miſſurus Apoſtolos, prius orare curauit: Non autem

Luc. 6.

Chriſtus orãs, nĩ ad orãdum inuitat.

tem omnis qui orat, aſcendit in mootem. Eſt enim
oratio, quæ peccatum facit. Sed qui bene orat, qui
Deum orando quærit, hic à terrenis ad ſuperiora
**cura.* progrediens, uerticem * curiæ ſublimioris aſcendit.
Qui uero de diuitijs, aut de honore ſeculi, aut certe
de inimici morte ſolicitus obſecrat, ipſe in infimis ia
cens, uiles ad Deum preces mittit. Orat autem Do-
minus, nō ut pro ſe obſecret, ſed ut pro me impetret.
Nam & ſi omnia poſuerit pater in poteſtate filij, fili*
tamen ut formam hominis impleret, obſecrandū pa-
trem putat pro nobis eſſe, quia aduocatus noſter eſt.
1. Ioan. 2. Aduocatum enim, inquit, habemus apud patrē, Ie-
ſum Chriſtū. Si aduocatus eſt, debet pro meis inter-
uenire pctis. Nō ergo quaſi infirmus, ſed quaſi pius ob
ſecrat. Vis ſcire quia oia q̄ uellet poſſet? Et aduocatus
& iudex eſt. In altero pietatis officiū, in altero inſigne
eſt poteſtatis. Vis quoque ſcire, quia mihi, non ſibi
Luc. 6. orauerit? Et cum dies, inquit, factus eſſet, uocauit di-
ſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex ipſis. Vbi notādū,
quod euangelica & apoſtolica ſcriptura noo ſolum il-
los duodecim appellat diſcipulos Chriſti, ſed & om-
Diſcipuli Chriſti qui ſint nes in eum credeotes, qui eius magiſterio ad regnum
cælorum erudiebantur. Diſcipuli quippe à diſcendo
ſuot uocati, de quorum multitudine quos ipſe uoluit
elegit, quos & apoſtolos nominauit. Apoſtoli Græcè,
Latinè miſsi dicuntur. Cuius ſacramentum nominis
exponēs euangeliſta Marcus, ait: Et fecit ut eſſent duo
Mar. 3 decim cum illo, & ut mitteret eos prædicare Euange-
lium. Et ipſe Dominus dicit: Sicut miſit me pater, &
Ioā. 20 ego mitto uos. Qui benè duodecim ſunt electi, ut ui-
delicet mundi ſalutem quam uerbo prædicarent, ſuo
2. Par. 4. quoque numero myſticè commendarent. Ter enim
quaterni, decas dipondius. Hinc eſt illud, quia cum in
typo Eccleſiæ Salomoo Domino templū conderet, fe
cit & mare æneum, in quo ſacerdotes lauarentur: duo
decimque hoc boum cluoibus impoſuit, quorum tres
aquilonem, tres occideotem, tres meridiem, & tres aſ-
picerent orientem: figuraliter iniinuās, quoniam apo
ſtoli apoſtolorumque ſucceſſores, cunctas orbis qua-
drati plagas fide & confeſsione ſanctæ Trinitatis eſ-
ſent à peccatorum labe purgaturi. Qui benè etiam in
monte eliguntur. Mons ille, in quo apoſtolos elegit
Dominus, altitudinem deſignat iuſtitiæ, qua inſtituen
di erant, & quam prædicaturi hominibus. Nam quia
miſſurus erat eos ad prædicandum euangelium regnī
cæleſtis, merito per ſublimitatem loci in quo electi
ſunt, admonere eos uoluit, nō in infimis deſiderijs ani-
mum diſſoluere, ſed ad ſuperna deſiderāda & quæren
da ſemper erigere debere. Sic etiam legem datur* prio
ri populo ſuo, in monte apparuit, de monte quæ agen
da eſſent innotuit. Verum quia necdum erat tempus
Matt. 3. ut diceretur: Pœnitentiam agite, appropinquabit .n.
regnum cælorum, ſed tantum dicebatur: Honora pa-
Exod. 20. trem tuum & matrem, ut ſis longæuus ſuper terram,
quam Dominus Deus tuus dabit tibi: quanuis hæc ea-
dem uerba typicè regnum nobis æternum, quod eſt
in terra uiuentium, promittant, nequaquam populus
Exod. 19. loquenti in monte Domino appropinquare ualuit,
ſed de inferioribus quæ uicerentur audiuit, quia necdū
mente capaci ad intelligenda myſtica quæ diceban-
tur, aſcendere nouerat: ſolusque Moyſes, quia legem
ſpiritaliter audire didicerat montis in quo erat Domi
nus, uerticem conſcendit. Bene autem dicitur, quia
aſcendens in montem Dominus, uocauit ad ſe quos uo
luit ipſe. Non enim illorum electionis ac ſtudij, ſed
diuinæ erat dignationis & gratiæ, ut in apoſtolatum
uocarentur. Vnde & alibi dicit: Non uos me ele-
Ioā. 15 giſtis, ſed ego elegi uos. Modo autem fratres, cum
euangelium legeretur, audiuimus, quia [conuocatis
Ieſus duodecim Apoſtolis, dedit illis poteſtatem &
uirtutem ſuper omnia dæmonia, & ut languores cura
rent.] Benignus & clemens Dominus ac magiſter non
inuidet ſeruis atque diſcipulis uirtutes ſuas exercere.
Et ſicut ipſe curauerat omnem languorem & omnem
infirmitatem, Apoſtolis quoque ſuis tribuit poteſta-
tem, ut curarent omnem languorem omnemque infir
mitatem. Sed multa diſtantia eſt inter habere & tri
buere, donare & accipere. Iſte quodcunque agit, po-
teſtate Domini agit. Illi ſi quid faciunt, imbecilli-
tatem ſuam, & uirtutem Domini confitentur, dicen-
tes: In nomine Ieſu ſurge & ambula. Notandum
autem, quod in duodecim loco ſecundum Matthæū, *Act. 9.*
prima poteſtas ſignorum Apoſtolis conceditur. Nec *Matt. 10.*
hoc myſterio caret, quod duodenario numero chorus
Apoſtolicus concluditur, ut ſcilicet mundi ſalus, quæ
uerbo ab eis prædicaretur, ſuo etiam numero commē
daretur. Ter etenim quaterni, duodecim faciunt.
Et ter quaterni ad prædicandum ſunt miſsi apoſtoli,
ut per uniuerſas quadrati orbis plagas baptizarent gē
tes in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. Vn-
de & de ciuitate ſancta Hieruſalem, deſcendente de cę *Apoc. 21.*
lo à Deo, ſcriptum eſt, quia erant ei ab oriente portæ
tres, & ab aquilone portæ tres, & ab auſtro portæ tres,
& ab occaſu portæ tres. Vbi figuraliter oſtendeba-
tur, quia prædicantibus apoſtolis, apoſtolorūq; ſucceſ-
ſoribus, cunctæ per orbem nationes in fide ſanctæ Tri-
nitatis Eccleſiam eſſent ingreſſurę. In quo etiam ſacra
mento ita quondam filij Iſrael circa tabernaculum ca
ſtra metabantur, ut ex omni parte per quadrum ternæ
tribus manerent. Quia primitiua nimirum Eccleſia,
quæ erat in Iudæa, uodique per circuitum ſui credeo-
tibus toto orbe nationibus, ſpiritualia Deo caſtra erat
in fide & confeſsione ſanctæ Trinitatis ſiaura. [Dedit,
inquit, illis uirtutem & poteſtatem ſuper omnia dæ-
monia, & ut languores curarent. Poſtquam Dominus
nefandos ſpiritus ſe prædicare prohibuit, elegit ſan-
ctos, qui & immundos ſpiritus eijcerent, & ipſi euan
gelium munda mente ac lingua prædicarent: quibus
etiam cæteras infirmitates curandi, nec non & mor-
tuos ſuſcitandi (ut Matthæus Euangeliſta ſcribit) con
tulit facultatem. [Et miſit illos prædicare regnum *Matt. 10.*
Dei, & ſanare infirmos.] Fortaſſe enim nemo crede-
ret hominibus illiteratis, promittentibus regna cælo- *Cur Apoſtolis collata facultas ſignorū.*
rum: ideo conceſsit illis primum poteſtatem ſignoo-
rum, & tunc miſit prædicare regnum Dei, ut promiſ-
ſorum magnitudini atteſtaretur etiam magnitudo fa-
ctorum, fidemque daret uerbis uirtus oſtenſa, & noua
facerent, qui noua prædicarent: atque ad hoc uiſibi-
lia miracula in ſanandis infirmitatibus exhiberent, ut
corda audientium ad fidem inuiſibilium pertraherēt.
Vnde nunc quoque cum fidelium numeroſitas excre-
uit, intra ſanctam Eccleſiam multi ſunt, qui uitam uir
tutum tenent, & ſigna uirtutum non habent, quia fru
ſtra miraculum foris oſtenditur, ſi deeſt quod intus
operetur. Nam iuxta magiſtri gentium uocem, lin
guæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus. Ve- *1. Cor. 14.*
rum ſigna quæ tunc per Apoſtolos corporaliter fie-
bant, quotidie in ſancta Eccleſia per ſanctos prædica- *Miracula ſpiritualia eccleſia.*
tores ſpiritaliter fiunt. Cum in fide quis infirmus, eo-
rum prædicatione roboratur ad fidem: cum mortuus
quis in peccatis, gratia & miſericordia Dei compuo-
ctus, per eorum eruditionem reſuſcitatur ad pœnitē-
tiam & confeſsionem peccatorum ſuorum, dignaque
emendatione uitam meretur ſempiterna, cum ſedu-
ctus quis à diabolo in fornicatione, aut auaritia, quæ
eſt idolorum ſeruitus, aut etiam quorundam capita-
lium criminum deceptus errore, quæ omnia eſſe lepra *Ephe. 5.*
animę iudicantur, per ora doctorum, uel etiam per
exempla ſanctitatis compuncti, redeunt ad ſinum ma-
tris Eccleſiæ, confitentes ſe iugiter in maximis deli-
quiſſe,

quiſſe, & gemitum peccatorum ſuorum inceſſabiliter oſtendentes, culpas ſuas eleemoſynis, cæteriſque operibus miſericordiæ redimunt, donec emendationem uitiorum, quibus implicati fuerant, in pœnitentia permanentes percipiant: nónne hi quaſi à lepra mundati, ſalutem merentur æternam? [Et ait ad illos, Nihil tuleritis in uia, neque uirgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.] Tanta ergo ſacerdotibus debet in Deo eſſe fiducia, ut nequaquam curis terrenæ negotiationis, nec deſiderijs ſeculi implicentur: & quanuis præſentis uitæ ſumptus non prouideant, tamen hos ſibi nunquam deeſſe certiſsimè ſciant, ſi in opere uoluntatis Dei, in uerboque prædicationis fideliter laborent, ne dum mens eorum occupatur ad temporalia, minus ſubiectis prouideant æterna. Pauperē uidelicet uitā ſacerdotes debere habere demonſtrat, ne uiderent causa lucri prædicare, quia qui diuitias detrūcauit, propemodū & neceſſaria uitæ amputauit, theſauriſq; prohibitis, etiam gulam prohibet, cum panem portare contra dicit. *Virga.* In uirgæ prohibitione nos admonet, non aliunde niſi à Domino auxilium quærere, ut qui Domini habemus auxilium, baculi præſidia non quæramus. *Lu. 12.* Vnde alibi dicit: Quærite ergo primum regnum Dei & iuſtitiā eius, & hęc omnia adijcientur uobis. *Pera.* Cum peram prohibuit, honores terrenos, uel etiam humanos fauores, necnon & delectationes carnis omnimodis nos uitare debere demonſtrat. Cum panem contradicit, *Panis.* monet ut non in crapula & ebrietate ſit conuerſatio noſtra, & qui alijs abſtinentiam prædicamus, nos uitium gulæ à nobis abſcindamus. Porro Marcus dicit, *Marc. 6.* ſandalijs eos calceatos eſſe pręcipi, ut neque pes tectus ſit, neque nudus terram tangat, id eſt, ut terreni commodi appetitu nequaquam prædicatio occultetur, nec etiam exempla praua à ſacerdotibus ſubditis demonſtrentur. *Pecunia.* Per pecuniam occulta ſapientiæ deſignantur. Qui enim ſapientiæ uerbum habet, ſed hoc erogare proximo negligit, quaſi pecuniam clauſam portat. Verum quiſquis officium doctoris accipit, neque oneribus ſecularium negociorum deprimi, neque deſiderijs carnalibus reſolui, *Duæ tunicæ.* neque commiſſum ſibi talentum uerbi ſub ocio debet lenti torporis abſcondere. Cum duas tunicas prohibet, monet nos non duplici eſſe animo, aliud ore loquentes, & aliud in corde geſtantes, ſed beneuolos & benignos eſſe ad omnes. In alio Euangelio ſcribitur Dominum Apoſtolos uetuiſſe poſsidere aurum *Matt. 10* uel argentum, neque pecuniam in zunis, non peram in uia, & cæt. Conſequenter hoc præcipit euangelizatoribus ueritatis, quibus antè dixerat: Gratis *Ibidē.* accepiſtis, gratis date. Si enim ſic prædicant, ut precium non accipiant, ſuperflua eſt auri argentique & nummorum poſſeſsio. Nam ſi habuiſſent aurum & argentum, uiderentur non cauſa ſalutis hominum, ſed cauſa lucri prædicare. Aes uero in ſacculis ideo amputauit, ut Apoſtoli doctores ueræ religionis, qui inſtituebant omnia prouidentia Dei gubernari, ſeipſos oſtenderent nihil cogitare de craſtino. Non peram, inquit, in uia. Et ex hoc præcepto arguit philoſophos, qui uulgo appellantur Bactroperitæ, quod contemptores ſeculi, & omnia pro nihilo ducentes, cellarium ſecum uehebant. Neque duas tunicas. In duabus tunicis uidetur mihi duplex oſtendere ueſtimentum, non quod in locis Scythiæ & glaciali niue rigentibus una quis tunica debeat eſſe contentus, ſed quod in tunica ueſtimentum intelligamus, ne alio ueſtiti, aliud nobis futurorum timore ſeruemus. Neque calceamenta. Et Plato præcepit duas corporis ſummitates non eſſe uelandas, nec aſſueſieri debere molliti ei capitis & pedum. Cum hæc enim habuerint firmitatem, cætera robuſtiora ſunt. Neque uirgam. Qui Domini habemus auxilium, baculi præſidium cur quæramus? Et quia quodammodò nudos & expeditos ad prædicandum miſerat apoſtolos, & dura uidebatur eſſe conditio magiſtrorum, ſeueritatem pręcepti ſequenti ſententia temperauit, dicens: Dignus eſt operarius cibo ſuo. Tantum (inquit) accipite, quantum in uictu & ueſtitu uobis neceſſarium eſt. Vnde & Apoſtolus replicat: Habentes uictum *2. Tim.* & ueſtitum, his contenti ſimus. Et in alio loco: Communicet autem is qui catechizatur uerbo, ei qui ſe catechizat, in omni bono ut quorum diſcipuli *Gal. 6.* metunt ſpiritualia, conſortes eos faciant carnalium ſuorum, non in auaritia ſed in neceſsitate. Hæc hiſtoricè diximus. Cæterum ſecundum anagogen: Non licet magiſtris aurum & argentum & pecuniam, quæ in zonis eſt, poſsidere. Aurum ſæpè legimus pro ſenſu, argentum pro ſermone, æs pro uoce. Hæc nobis non licet ab alijs accipere, ſed data à Domino poſsidere. Neque hæreticorum & philoſophorum, peruerſæque doctrinæ ſuſcipere diſciplinas, non ſeculi pondere premi, neque duplici eſſe animo, neque pedes noſtros mortiferis uinculis alligare: ſed ſanctam terram ingredientes eſſe nudos, neque habere uirgam, quæ uertatur in colubrum, neque in aliquo præſidio carnis inniti, quia iſtiuſmodi uirga & baculus arundineus eſt, quem ſi paululum preſſeris, frangitur, & manum transforat incumbentis. Item neque uirgam, id eſt, poteſtatis extraneæ iure non indigere, habentes uirgam de radice Ieſſe. Nam quæcunque alia fuerit, non erit Chriſti. Solet autem quæri, quomodo Matthæus & Lucas commemorauerint dixiſſe Dominum diſcipulis, ut nec uirgam ferrent, cum dicat Marcus: Et præcepit eis ne quid tol*Mar. 9.*lerent in uia, niſi uirgam tantum. Quod ita ſoluitur, ut intelligamus ſub alia ſignificatione dictam uirgam, quæ ſecundum Marcū ferenda eſt, & ſub alia illam, quæ ſecundum Lucam & Matthæum non eſt ferenda, ſicut ſub alia ſignificatione intelligitur tentatio, de qua dictum eſt, Deus neminem tentat: & ſub a*Iac. 1.*lia de qua dictum eſt: Tentat uos Dominus Deus ue*Deut. 13.*ſter, ut ſciat ſi diligitis eum. Illa ſeductionis eſt, hæc probationis. Vtrunque ergo accipiendum eſt à Domino apoſtolis dictum, ut nec uirgam ferrent, & ut non niſi uirgam ferrent. Cum enim ſecundum Matthæum diceret eis, Nolite poſsidere aurum & ar*Matt. 10.*gentum &c. continuo ſubiecit, Dignus eſt operarius cibo ſuo. Vnde ſatis oſtendit, cur hæc eos poſsidere ac ferre noluerit, non quod neceſſaria non ſint ſuſtentationi huius uitæ, ſed quia ſic eos mittebant, ut eis hæc deberi monſtrarent ab eis, quibus euangelium credentibus annunciarent. Claret autem hæc ita non præcepiſſe Dominum, tanquam euangeliſtæ uiuere aliunde non debeant, quam eis præbentibus, quibus annunciant euangelium. Alioquin contra hoc præceptum fecit Apoſtolus, qui uictum de manuum ſuarum laboribus tranſigebat, ne cuiquam grauis eſ*Act. 10.*ſet: ſed poteſtatem dediſſe, in qua ſcirent ſibi iſta deberi. Cum enim a Domino aliquid imperatur, niſi fiat, inobedientiæ culpa eſt: cum autem poteſtas datur, licet unicuique non uti, & tanquam de ſuo iure cedere. Hoc ergo ordinans Dominus, quod eum ordinaſſe dicit Apoſtolus, his qui euangelium annunciant, *1. Cor 9.* de euangelio uiuere, illa apoſtolis loquebatur, ut ſecuri non poſsiderent neque portarent huius uitæ neceſſaria, nec magna, nec minima. Ideò poſuit, Nec uirgam, oſtendens à fidelibus ſuis omnia deberi miniſtris ſuis, nulla ſuperflua requirentibus. Ac per hoc addendo, Dignus eſt enim operarius cibo ſuo, prorſus aperuit & illuſtrauit, unde hæc omnia loqueretur.

Hanc

Hanc ergo poteſtatem, uirgæ nomine ſignificauit, cum dicit, ne quid tollere it in uia, niſi uirgam tãtum: ut intelligatur, quia per poteſtatem à Domino acceptam, quę uirgę nomine ſignificata eſt, etiam quę non portantur, non deerunt. Hoc & de duabus tunicis intelligendum eſt, ne quiſquam eorum præter eam, qua eſſet indutus, aliam portandam putaret, ſolicitus ne opus eſſet, cum ex illa poteſtate poſſet accipere.
Quod uerò ſecundum Marcum non portari, uel haberi duas tunicas, ſed expreſsius indui prohibet, dicens: Et ne induerentur duab⁹ tunicis, quid eos monet, niſi nõ dupliciter, ſed ſimpliciter ambulare: (Sufficit.n. nobis ſemel Chriſtus indutus) neué p prauitatẽ intelligentiæ noſtræ, altera deinceps uel hæreſeos, uel ueſte legis induamur? Aliter: In prohitione duarum tunicarum, monemur omnia ſuperflua noſtra indigenti-
1.Ti.6. bus erogare. Vnde & Apoſtolus nos monet, ut habentes uictum & ueſtitum, his contenti ſimus.
Matth 6. Non mundi pompas quæramus, non diuitias ſeculi, ſed theſaurizemus nobis theſauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, neque furantur. Quia ubicunque theſaurus noſter eſt, ibi & neceſſario cor noſtrum erit. Ideò
Man⁹ pauperis, indigentibus dare oportet, quæ nobis ſuperſunt, quoniam manus pauperis, gazophylacium Chriſti eſt. Nos ergo fratres diſpenſatores Domini ſumus. Quapropter uideamus & recogitemus, quia cum magna à nobis diſtrictione exigetur, quod hic nobis ad erogandum tribuitur. Vnde fideles nos eſſe diſpenſa-
gazophylacium Chriſti tores oportet. Nam de ſubſtantia quam habemus, nullus fidelior eſt diſpenſator, quam noſipſi. Dum ergo licet, & dum tempus habemus, ſolicite tribuamus. Memores ſimus, quod quidam ſapiens dixit: Munera quæ tibi dat moriens, hæc munera non ſunt. Dicit ergo, non eſſe Deo placabilia munera noſtra data poſt mortem, ut ea, quæ incolumitate huius uitæ dantur. Quod ergo homo uoluerit habere in patria æterna, præparet ſibi quouſque moratur in hac præſenti uita: quia quæ hic recondit in manu pauperis, illic inueniet in præſentia diuinæ maieſtatis. Melius eſt ergo, ut quiſque uiuens quæ habet, Deo offerat, quam alius poſt mortem eius: quoniam qui ſemetipſum non negligit, poſt mortem non pœnite-
Matt. 25. bit. Vnde & Dominus fideli ſuo diſpenſatori in fine dicturus eſt: Euge ſerue bone, in modico fuiſti fidelis: intra in gaudium Domini tui. Sequitur: [Et quamcunque domum intraueritis, ibi manete, & inde ne exeatis.] Dat conſtantiæ generale mandatum, ut hoſpitalis neceſsitudinis iura cuſtodiant, alienum à prædicatore regni cæleſtis aſtruens curſitare per domos, & inuiolabilis hoſpitij iura mutare. Nec ocioſè ſecundum Matthæum domus, quam ingredientur apoſtoli, eligenda decernitur, ut mutandi hoſpitij neceſsitudinisque uiolandæ cauſa non ſuppetat. Sic
Matt. 10. enim ſcriptum eſt: In quamcunque ciuitatem aut caſtellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus ſit, & ibi manete donec exeatis. Super ordinatione epiſcopi & diaconi Apoſtolus loquitur: Oportet
1.Tim. 3. autem teſtimonium eos habere bonum ab his, qui foris ſunt. Apoſtoli nouam introeuntes urbem, ſcire non poterant, quis qualis eſſet. Ergo hoſpes fama eligendus eſt populi, & iudicio uicinorum, ne prædicationis dignitas ſuſcipientis infamia deturpetur.
Cum uniuerſis debeant prædicare, hoſpes unus eligetur, non tribuens beneficium ei qui apud ſe manſurus eſt, ſed accipiens. Hoc enim dicitur, quis in ea dignus ſit, ut magis ſe nouerit accipere gratiam, quam dare. [Et quicunque non receperit uos, exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem pedum ueſtrorum excutite in teſtimonium ſuper illos.] Puluis excutitur de pedibus in teſtimonium laboris ſui, quod ingreſsi ſunt in ciuitatem, & prædicatio apoſtolica ad illos uſque peruenerit. Siue excutitur puluis de pedibus, ut nihil ab eis accipiant, nec ad uictum quidem neceſſarium, qui euangelium ſpreuerint. Allegoricè autem, qui uerbo humiliter intendunt, ſi quibus ut homines, terrenæ leuitatis næuis obſcurantur, per ea mox, quæ recipiunt, euangelicæ prædicationis ueſtigia purgantur. Qui uero perfidia, uel negligentia, uel etiam ſtudio contemnunt, horum uitanda cõmunio, fugienda ſynagoga cenſetur. Excutiendus eſt pedum puluis, ne geſtis manibus, & pulueri comparandis, mentis calcæ ueſtigium polluatur. Aliter: Pedes diſcipulorum, ipſum opus, inceſſumque prædicationis ſignificant. Puluis uerò quo aſperguntur, terrenæ leuitas eſt cogitationis, à qua etiam ipſi ſummi doctores immunes eſſe nequeunt, cum pro auditoribus ſoliciti, ſalubribus curis inceſſanter intendunt, & quaſi per itinera mundi, uno uix calcaneo terrę puluerem legunt. Qui ergo receperint uerbum, ipſi afflictiones curasque doctorum, quas pro ſe tolerabant, in argumentum ſibi uertunt humilitatis. Qui uerò ſpreuerint doctrinam & docentium, ſibi labores & pericula, tædiumque ſolicitudinum ad teſtimonium
damnationis inflectunt. Et ipſe eſt puluis, qui in Luc.10
euangelij contemptores alibi extergi mandatur, & à quo per bonos auditores, euangeliſtarum iubentur pedes ablui, immò per ipſum ſaluatorem narrantur abluti. [Egreſsi autem circumibant per caſtella, euangelizantes & curantes ubique.] Quid euange Ioã 13.
lizarent, uel quomodò curarent apoſtoli, Marcus exponit plenius: Prædicabant, inquit, ut pœnitentiam Mar. 6
agerent, & ungebant oleo multos infirmos, & ſanabantur. Dicit & Iacobus, infirmatur quis ex uobis? Iac. 5.
inducat presbyteros Eccleſiæ, ut orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & alleuiabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Vnde Extrema unctio, Apoſtolica traditio.
patet ab ipſis apoſtolis hunc ſanctæ Eccleſiæ morem eſſe contraditum, ut pontificali benedictione conſecrato oleo perungantur ægroti. Prædicabant autem, ut pœnitentiam agerent. Et ſupra: Miſit illos, inquit, euãgelizare regnum Dei, quia uidelicet utrunque (iuxta Ioannis Baptiſtæ, uel ipſius Domini Luc. 9.
ſaluatoris exemplum) prędicabant, Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. Regni cælorum iam uis appropinquare, eſt de his quenque, quibus ab eo diſceſſerat, pœnitere.

FERIA SEXTA PENTE-costes, Lucæ V.

In illo tempore: Factum eſt una dierum, & Ieſus ſedebat docens. Et erant phariſæi ſedentes, & legis doctores, qui uenerant ex omni caſtello Galilææ & Iudææ, & Hieruſalem. Et uirtus Domini erat ad ſanandum eos. Et reliqua. Homilia ex Commentarijs uenerabilis Bedæ presbyteri in Marcum & Lucam maxima ex parte contexta.

SAluator omnium Dominus ſalutari omnia luſtrat inceſſu, & nunc in deſertis, Beda in 2.cap. Marci
nunc in ciuitate, nunc ad mare doctrinæ cæleſtis, & uirtutum dona turbis miniſtrat. Nunc in monte ſolus orat, nunc laborantes in mari ne perire debeant, adiuuat. Vbique munera ſalutis impertit, ut omnes gradus ac conditiones

ditiones ad ſuam gratiam pertinere demonſtret. Conueniebant, inquit euangeliſta, turbæ multæ ut audirent Ieſum, & curarentur ab infirmitatibus ſuis, ipſe autem ſecedebat in deſertum, & orabat. Iuxta myſticum intellectum, poſt factum in ciuitate miraculum, perfecta utique leproſi curatione, quem ſupra deſcribit euangelicus ſermo Domino tangente mundatum, ſecedit in deſertum, ibique conuenientes ad ſe turbas benigna pietate ſuſcipit, ut oſtendat ſe magis quietem, & a ſeculi curis remotam diligere uitam, atque ob huius appetitum ſe ſanandis curam adhibere corporibus. Et quidem more humano quaſi frequentiam ſe quærentium declinans, uolebat manifeſtè in ciuitatem introire, ſed allegoricè docebat, quia tumultuoſis carnalium mētibus apertam ſui manifeſtationem ueritas non exhibet, ſed quoſcunque ab illecebris rerum temporalium uiderit eſſe diſcretos, his ſuorum lucem donorum largius infundit. Verum quia nec carnales ſuperna pietas deſerit, quinetiam iis gratiā ſuæ uiſitationis, per quā & ipſi ſpirituales effici ualeant, indulget, poſt deſertum (ut Marcus ſcribit) Dominus redit in ciuitatem, multiſque eodem conuenientibus loquitur uerbum, ac ſanato paralytico, pluribus occaſionem internæ ſanationis, quæ eſt in fide tribuit. Aliter: Quod in urbe Dominus miracula facit, in deſerto uero, uel (ut legitur) in monte orando pernoctat, utriuſq; uitæ nobis, & actiuæ ſcilicet & contemplatiuæ, documenta præmonſtrat, ut nec contemplationis ſtudio quis proximorum curam negligat, nec cura proximorum immoderatius obligatus, contemplationis ſtudia derelinquat, quatenus nec amore Dei præpediat amor proximi, nec amorem proximi, quia tranſcendit, abiiciat amor Dei. In monte quippe orare, eſt relictis infimarum cogitationum curis, tota mente quemlibet ad æterna ſupernæ contemplationis gaudia feſtinare. In deſertum ſecedere, & orare, eſt exurgentem intrinſecus ſtrepitum terrenorum deſideriorum premere, & quoddam ſibi cum Domino intra ſe ſecretum quærere, ubi cum illo, ceſſante exteriore tumultu, per interna deſideria ſilenter loquitur. Quod uerò legitur ſecundum Marcum, quia docente Domino in domo, tam multi conuenerint ut non caperent, neque ad ianuā, noſtram propriè [illegible] ſaluationem, qui de gentibus ad fidem uenimus, deſignat: quia prædicante in Iudæa Domino nec dum intrare ad audiendum ualuimus, ad quos tamen etſi foris poſitos, uerba ſuæ doctrinæ fecit peruenire, quia nos ipſe per ſanctorum ora prædicatorum collegit, & quamuis extra ſynagogam, in qua ipſe prædicabat, inuentos euangelii ſui fecit eſſe participes.

Luc. 5.

Ibidem

Veritas quibus ſe reuelet.

Mar. 2.

Beda in 5. cap. Lucæ.

Marc. 2.

Hæc rurſus ex Beda in 2. capi. Marci

Conſideratis quæ ab euangeliſta compendio ſunt præmiſſa, quod ſequitur de euangelio, & hodiè lectum eſt, conſequenter & nos uideamus, & quod Dominus donauerit, hinc dicamus. [Et factum eſt in una dierum, & Ieſus ſedebat docens. Et erant phariſæi ſedentes & legiſdoctores, qui uenerat ex omni caſtello Galilææ, & Iudææ, & Hieruſalem. Et uirtus Domini erat ad ſanandum eos. Vbi Dominus ſedens docuerit, quando ſcribis & phariſæis conſedentibus paralyticum curauit, Lucas breuiandi cauſa præterit: ſed Matthæus & Marcus qui narrant, quæſtionem facere uidentur, quoniam quidem Matthæus in ciuitate ſua, Marcus in Capharnaum hoc eum feciſſe teſtantur. Quæ difficilius ſolueretur, ſi Matthæus etiam Nazareth nominaret. Nunc uerò uel ipſa Galilæa, in qua erat Nazareth, intelligenda eſt dicta ciuitas Chriſti, ad diſtinctionem uidelicet regionis tranſmarinæ Gerazenorum, de qua transfretando, ſicut Matthæus ſcribit, uenerat Galilæam: uel certè ipſa Capharnaum ciuitas Chriſti eſt dicta, quam non naſcendo, ſed uirtutibus illuſtrando, ſuam ipſe fecerat. [Et ecce uiri portantes in lectulo hominem, qui erat paralyticus, & quærebant eum inferre & ponere ante Ieſum.] Obtulerunt autem eum paralyticum iacentem in lectulo, quia ipſe ingredi non ualebat. Curatio paralytici huius, animæ poſt diuturnam illecebræ carnalis inertiam, ad Chriſtum ſuſpirantis indicat ſaluationem: quæ primo omnium miniſtris, qui eam ſubleuent, & Chriſto offerant, id eſt, bonis doctoribus, qui ſpem ſanationis opemque interceſsionis ſuggerant, indiget. Qui benè Marco narrante, quatuor fuiſſe reperiuntur, ſiue quia quatuor euangelij libris omnis prædicantium uirtus, omniſque ſermo firmatur: ſeu quia quatuor ſunt uirtutes, quibus ad promerendam ſoſpitatem fiducia mentis erigitur. De quibus in æternæ Sapientiæ laude dicitur: Sobrietatem enim, & ſapientiam docet, iuſtitiam, & uirtutem, quibus utilius nihil eſt in uita hominibus: quas nonnulli uerſis nominibus prudentiam, fortitudinem, temperantiam & iuſtitiam appellant. [Et non inuenientes qua parte illum inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum per tegulas.] Deſiderant paralyticum Chriſto offerre, ſed turba interpoſito, ab omni parte recluduntur: quia ſæpè anima poſt infirmi corporis deſidiam ad Deum reſipiſcens, ſupernæque gratiæ remedio cupiens renouari, priſcæ conſuetudinis obſtaculo retardatur. Sæpè inter ipſas orationis ſecretæ dulcedines, & quaſi ſuaue cum Domino colloquium, turba cogitationum interueniens, aciem mentis, ne Chriſtus uideatur, intercludit. Et quid inter hæc agendum? Non utique in infimis exterius, que turbæ tumultuantur, remanendum, ſed tectum domus in qua Chriſtus docet, aſcendendum, id eſt, ſacræ ſcripturæ ſublimitas eſt appetenda, lexque Domini cum pſalmiſta die noctuque meditanda. In quo enim corrigit iunior uiam ſuam? In cuſtodiendo, inquit, ſermones tuos. [Et ſubmiſerunt illum cum lecto in medio ante Ieſum.] Patefacto tecto, æger ante Ieſum ſubmittitur, quia reſeratis ſcripturarum myſterijs, ad notitiam Chriſti peruenitur, hoc eſt, ad eius humilitatem fidei pietate deſcenditur. Et benè domus Ieſu tegulis contecta deſcribitur: quia ſub contemptibili literarum uelamine ſi adſit qui reſeret, diuina ſpiritalis gratiæ uirtus inuenietur. Denudatio etenim tegulatum in domo Ieſu, apertio eſt in uilitate literæ ſenſus ſpiritualis, & arcanorum cæleſtium. Quod autem cum lecto deponitur, ſignificat ab homine in iſta carne adhuc conſtituto Chriſtum debere cognoſci. Iuxta myſticum uero ſenſum, iam in paralytico gentium uniuerſitas offertur medenda.

Beda in 5. cap. Lucæ.

Matt. 9.

Marc. 2.

Quatuor Virtutes Cardinales

Sapiēt. 8.

Pſal. 118.

Ibidem

Mar. 2.

Et curationis ipſius Domini uerba ſunt contuenda. Non dicitur paralytico, Saluus eſto: non dicitur, Surge & ambula: ſed (ut Matthæus ſcribit) tantum dicitur, Conſtans eſto fili, remiſſa ſunt tibi peccata. In Adam uno peccata uniuerſis gentibus remittuntur. Hic itaque angelis miniſtrantibus curandus offertur, filius nuncupatur, quia primum Dei opus eſt. Huic remittuntur animæ peccata, & indulgentia primæ tranſgreſsionis ex uenia eſt. Hoc eſt enim, quod ſubſequitur. [Quorum fidem ut uidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua.] Hominem Dominus à paralyſi curaturus, primò peccatorum uincula diſſoluit, ut oſtenderet eum ob nexus culparum, artuum diſſolutione damnari, nec niſi his relaxatis, membrorum poſſe recuperatione ſanari. Sic & illi paralytico, qui iuxta probaticam

Matt. 16.

Ioan. 5.

baticam piſcinam diu aquæ motum fruſtrà præſtola-
batur ſanato a Domino dicitur: Ecce ſanus factus es:
iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.
Et bene is, cui peccata dimittebantur, homo uocatur,
qui hoc ipſo, quòd homo erat, non poſſet dicere, non
peccaui. Simul etiam, ut ille qui homini errata di-
Mat. 9 mittebat, intelligeretur Deus. In Matthæo & Mar-
Marc. 2. co ei dicitur: Confide fili, remittuntur tibi peccata
tua. O mira humilitas, deſpectum & debilem, totiſq;
Hæc D. Hieron. in 9. capitu. Matthæi. membrorum compagibus diſſolutum filium uocat,
quem ſacerdotes non dignabantur attingere. Aut cer
tè ideò filium uocat, quia dimittuntur ei peccata ſua.
Iuxta tropologiam, interdum anima iacens in corpo-
re ſuo, totis membrorum uirtutibus diſſolutis, a per-
fecto doctore offertur curanda Domino, quæ ſi miſe-
ricordia eius ſanata fuerit, tantum roboris accipit, ut
Beda in 5. capi. Lucæ portet ſtatim lectulum ſuum. Intuendum ſanè, quan-
ti propria cuiuſque fides apud Deum ualeat, ubi tanti
ualuit aliena, ut totus homo repentè, id eſt, exterius
interiuſq; iam ſaluatus exurgeret, aliorumq; merito
aliis laxarentur errata. [Et cœperunt cogitare ſcri-
bæ & phariſæi, dicentes: Quis eſt hic, qui loqui-
tur blaſphemias? Quis poteſt dimittere pecca-
ra, niſi ſolus Deus?] Legimus in prophetis, dicente
Eſ. 43. Domino, Ego ſum qui deleo iniquitates tuas. Conſe-
quenter ergo ſcribæ, quia ipſum hominem putabant,
& uerba Dei intelligebant, arguunt eum blaſphemię.
Verum utique dicunt ſcribæ, quia nemo dimittere
peccata, niſi ſolus Deus poteſt, qui per eos quoq; di-
mittit, quibus dimittendi tribuit poteſtatem: & ideò
Chriſtus uerè Deus eſſe probatur, quia dimittere pec
cata quaſi Deus poteſt. Verum Deo teſtimonium
reddunt, ſed perſonam Chriſti negando falluntur.
Errant itaque Iudæi, qui cum Chriſtum & Deum eſ-
ſe, & peccata dimittere poſſe credunt, Ieſum tamen
Chriſtum eſſe non credunt. Sed multo dementius
errant Arriani, qui cum Ieſum & Chriſtum eſſe, &
peccata poſſe dimittere euangelii uerbis deuicti ne-
gare non audeant, nihilominus tamen Deum negare
non timent. At ipſe perfidos ſaluare deſiderans, &
occultorum cognitione, & uirtute operum, Deum ſe
eſſe manifeſtat. [Reſpondens autem, dixit ad illos:
Quid cogitatis mala in cordibus ueſtris?] Eidem nan-
que Deo, qui dicit, Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo
iniquitates tuas, ſapientiſſimus orator ait: Tu enim
3. Re. 8 ſolus noſti corda omnium filiorum hominum. Eadem
ergo, inquit, maieſtate & potentia, qua cogitationes
ueſtras intueor, poſſum & hominibus delicta dimit-
tere. Ex uobis intelligite, quid paralyticus conſe-
quatur. [Quid eſt facilius dicere: Dimittuntur ti-
D. Hieron. 9. capitu. Matthæi. bi peccata, an dicere, Surge & ambula?] Inter di-
cere & facere, multa diſtantia eſt. Verum ſint para-
lytico peccata dimiſſa, ſolus nouerat qui dimittebat.
Surge autem & ambula, tam ille qui ſurgebat, quam
hi qui ſurgentem uidebant, approbare poterant. Fit
igitur carnale ſignum, ut probetur ſpiritale, quanquã
eiuſdem uirtutis ſit, & corporis & animæ uitia dimit
tere. Et datur nobis intelligentia, propter peccata
pleraſq; euenire corporum debilitates, & idcircò for-
ſitan prius dimittuntur peccata, ut cauſis debilitatis
ablatis, ſanitas reſtituatur. Quinq; ſiquidem ſunt diſ-
Beda in 5. capitu. Marc. ferentiæ cauſarum pro quibus in hac uita moleſtiis
corporalibus affligimur. Aut enim ad merita augen-
da per patiẽtiam, iuſti corporis infirmitate grauãtur,
1. Cor. 12. ut beati patres Iob & Tobias, & innumeri martyres in
utroque teſtamento. Aut ad cuſtodiam uirtutum per-
ceptarum, ne ſuperbia tentante diſpereant, ſicut apo-
ſtolus Paulus, ne magnitudine reuelationum extolle-
retur, datus eſt illi ſtimulus carnis ſuæ, angelus ſata-
næ, qui eum colaphizaret. Aut ad intelligenda &
corrigenda peccata noſtra, ſicut Maria ſoror Aarõ
in eremo ob uerba temeritatis & ſuperbiæ, lepra per- *Nu. 12*
cuſſa eſt, & ſicut paralyticus de quo tractamus, qui nõ
niſi primò dimiſſis peccatis potuit ab infirmitate cu-
rari. Aut ad gloriam Dei ſaluantis, ſiue per ſeipſum, *Ioã. 9*
ſiue per famulos ſuos, ſicut cæcus natus in euangelio,
qui neque ipſe peccauit, neque parentes eius, ſed ut *Ioã. 11*
manifeſtarentur opera Dei in illo, & ſicut Lazarus cu-
ius infirmitas non dicebatur eſſe ad mortem, ſed pro
gloria Dei, ut glorificaretur filius Dei per eam. Aut
ad inchoationem damnationis æternæ, quod repro- *2. Macha. 9.*
borum eſt proprium, ſicut Antiochus & Herodes, qui
uterque ſuo tempore aduerſus Deum repugnantes,
quid tormentorum in gehenna perpetuò paſſuri eſ-
ſent, præſentium afflictionum miſeria cunctis oſten-
debatur. Quibus congruit illud prophetæ, Et dupli- *Hiero 17.*
ci contritione contere eos. Vnde neceſſe eſt in om-
nibus, quæ aduerſa temporaliter patimur, cum hu-
militate Domino gratias agamus, & infirmitatis no-
ſtræ conſcij, de collatis nobis remediis gratulemur.
Neceſſe eſt ut conſcientiam noſtram reuerſi, ſolerter
opera noſtra ſimul & cogitationes exploremus, &
quicquid nos peccaſſe deprehendimus, digna caſtiga-
tione purgemus, quicquid de his, quę nos rectè fe-
ciſſe credebamus, uitio nobis elationis periſſe compe-
rimus, & hoc humili ſatisfactione caſtigemus. Hæc
enim nobis ſæpius fuit cauſa flagellorum. Cæterum
innocentes & iuſtos ob augmenta præmiorum flagel-
lari, perfectorum eſt donum ſpeciale uirorum, uerbe-
ribus autem temporalibus ad æterna tormenta com-
pelli, impœnitentium eſt pœna reproborum. [Vt ſcia
tis autem, quia filius hominis poteſtatem habet in ter
ra dimittendi peccata.] Si & Deus eſt iuxta Pſalmiſtã, *Pſ. 102*
qui quantum diſtat oriens ab occaſu, elongauit a no-
bis iniquitates noſtras, & iuxta memoratum Eſaiæ te
ſtimonium, qui delet iniquitates noſtras, & filius ho-
minis poteſtatem habet in terra dimittendi peccata,
ergo idem ipſe & Deus, & filius hominis eſt, ut & ho
mo Chriſtus per diuinitatis ſuæ potentiam peccata dĩ
mittere poſſit, & idem Deus Chriſtus per humanita-
tis ſuę fragilitatem pro peccatoribus mori. [Dixit pa-
ralytico, Surge, tolle lectum tuum, & uade in domum
tuam.] Et anima paralytica ſi ſurrexerit, ſi priſtinum *Hiero. in 9. capi. Matt.*
robur recuperauerit, portat lectum ſuum in quo iace-
bat ante diſſoluta, & portat illum in domum uirtutũ
ſuarum. Spiritaliter de lecto ſurgere, eſt animam ſe a *Beda in 5. c. Lucæ.*
carnalibus deſideriis, ubi ægra quieſcebat, abſtrahere.
Lectum uerò tollere, eſt ipſam quoque carnem per
continentiæ frena correptam, ſpe cœleſtium præmio
rum deliciis priuare terrenis. Ipſe enim eſt lectus,
qui per ſingulas noctes lauatur a Dauid, id eſt, pro *Pſ. 6.*
uniuſcuiuſque noxę maculis, digno pœnitentiæ flu-
mine caſtigatur. Sublato autem lecto domum ire,
ad paradiſum redire eſt. Ipſa eſt enim uera domus,
quæ hominem prima ſuſcepit, non iure amiſſa, ſed
fraude, tandemque reſtituta per eum, qui fraudulen
to hoſti nihil debuit. Aliter, Sanus qui languebat,
lectum reportat domum, cum anima peccatorum re-
miſſione accepta, ad internam ſui cuſtodiam cum ipſo
ſe corpore refert, ne poſt ueniam quid, unde iterum
iuſtè feriatur, admittat. Per lectum enim, in quo car-
nis eſt requies, ipſa caro ſignatur, per domum uerò cõ
ſcientia figuratur. Et quia cum mente mortui in uicijs
iacemus, in carnis delectatione quieſcimus, infirmi
portamur in lecto. Cum uerò ſanati mente fuerimus,
ut iam uiciis carnis pulſantibus reſiſtamus, neceſſe eſt
ut tentationum contumelias de noſtra infirmitate to-
leremus. Aegro itaque mirè ad ſalutem reducto præ-
cipitur, Tolle lectum tuum, id eſt, illud in quo por-
tatus es, quia neceſſe eſt ut portet quiſque con-

tumeliam carnis, in qua prius iacebat ægrotus. Qnid ergo eſt dicere, Tolle lectum tuom, & uade in domum tuam, niſi, porta tentationes, in quibus hactenus iacuiſti, ac reuertere ad conſcientiam, ut nideas quæ feciſti? [Et confeſtim ſurgens coram illis, tulit in quo iacebat, & abiit in domum ſuam, magnificās Deum. Et ſtupor apprehendit omnes, & magnificabāt Denm.] Mira diuinæ potentiæ uirtus, ubi nulla temporis interueniente morula, iuſſu ſaluatoris ſalus ſeſtina comitatur. Meritò qui adfuerant, damnatis blaſphemiæ iaculis, ad laudem tantæ maieſtatis ſtupentia corda conuertunt. Nam primò Domini uirtutem ſuæ perfidiæ fore ultricem turbæ timent: dehinc ceſſante iam diſperationis timore, honor Dei redditur, ꝙ tantam dedit hominibus poteſtatem. Hoc.n. ſequitur, [Et repleti ſunt timnre, dicentes, Quia uidimus mirabilia hodiè.] Sed ſoli hoc Chriſto erat debitum, ſoli de communione paternæ ſubſtātiæ hoc agere erat ſamiliare. Nō ergo hoc oenit in admirationem, ꝙ poſſet iſta. Quid enim Deus oon poſſe creditur? Alioquin laus de uno homine, ono de pluribus extitiſſet. Sed delati Deo honoris huius cauſa eſt, ꝙ poteſtas hominibus ac uia data ſit per uerbum eius, & peccatorum remisſionis, & corpnrum reſurrectionis, & reuerſionis in cœlum.

SABBATO POST PENTECOSTEN. Lucæ 4.

In illo tempore: Surgens Ieſus de Synagoga, introiuit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, & rogauerunt illum pro ea. Et reliqua. Homilia beati Ambroſii in Commentarijs in Lucam.

SAcrilegia Iudæorum, quæ multò antè Dominns prænuuciauerat per prophetas, & Pſalmi uerſiculo declarauerat,
Pſ. 108 quæ paſſurus eſſet in corpore conſtitutus, dicens: Retribuebant mihi mala pro bonis, in euangelio docet eſſe completa. Nam cum ipſe per populos beneficia diffunderet, illi iniurias irrogabant. Nec mirum ſi perdiderūt ſalutem, qui eiecerunt de ſuis finibus ſaluatorem. Moralis enim Dominns, & qui dncuerat exemplo ſui apoſtolos ſuos omnibus omnia fieri, nec uolentes repudiat, nec inuitos alligat, nec eiicientibus reluctatur,
Lu. 8. nec rogantibus deeſt. Sic Geraſenos alibi cum uirtutes eius ſuſtinere non poſſent, quaſi infirmos & ingratos reliquit. Simul intellige, non ex necesſitate fuiſſe, ſed uoluntariam corporis paſſionem: nec captum a Iudæis, ſed a ſeipſo oblatum. Etenim quando uult capitur, quando uult elabitur, quando uult ſuſpenditur, quando uult nō tenetur. Et hic in ſupercilium mō
Luc. 4. tis præcipitādos aſcenderat, & ecce per mediū illorū, mutata ſubitò, uel obſtupefacta furentium mente, deſcendit. Nondum enim hora uenerat paſſionis, quinetiam malebat adhuc Iudæos ſanare quam perdere, ut ineſſicaci furoris exitu deſinerent uelle, quod implere nnn poſſent. Vides igitur & hic diuinitatis eſſe, qnòd nnn captus eſt, & illic uolūtatis eſſe, quòd captus eſt. Nam quemadmodum a paucis teneri potuit, qui a populo non tenetur? Sed noluit ſacrilegium eſſe multorum, ut in authores culpæ, crucis inuidiam retorqueret: atque a paucis quidem affigeretur, ſed pro toto orbe moreretur. [Et in Synagoga erat homo, habens ſpiritum immundum. Et infrà. Surgens autem de Synagoga intrauit in domū Simonis & Aodreæ. Socrus autē Simonis tenebatur magnis febtibus.] Vide clementiam Domini ſaluatoris. Nec indignatione commntus, nec ſcelere offenſns, nec iniuria uiolatus Iudęam deſerit: quinetiam immemor iniuriæ, memor clementiæ, nunc docendo, nunc liberando, nunc ſanādo, infidæ plebis corda demulcet. Et benè ſanctus Lucas uirum a ſpiritu nequitiæ liberatum antè pręmiſit, & ſubſtituit fœminæ ſanitatem. Vtrnnque enim ſexum Dominus curaturus aduenerat, & prior ſanari debuit, qui prior creatus eſt, nec prætermitti illa, qnæ mobilitate magis animi, quàm prauitate peccauerat. Sabbato medicinæ dominicæ opera cępta ſignificat, ut inde noua creatura cęperit, ubi uetus creatura antè deſiuit, nec ſub lege eſſe Dei filinm, ſed ſupra legem in ipſo principio deſignaret, nec ſolui legem, ſed impleri. Neque enim per legem, ſed uerbo factus mundus, ſicut legimus: Verbo Domini cęli firmati ſunt. *Pſ. 32.*
Nnn ſoluitur ergo lex, ſed impletur, ut fiat renouatio hominis iam labentis. Vnde & Apoſtolus ait: Ex- *Eph. 4*
poliantes uos ueterem hominem, induite nouum qui ſecundum Deum creatus eſt. Et benè ſabbato cœpit, ut ipſum ſe oſtenderet creatorem, qui opera operibus intexeret, & perſequeretur opus quod ipſe iam cœperat, ut ſi domum faber renouare diſponat, non a fundamentis, ſed a culminibus incipit ſoluere uetuſtatem. Itaque ibi prius manum admouet, ubi antè deſierat, deinde a minoribus incipit, ut ad maiora perueniat. Liberare a dæmone & homines, ſed in uerbo Dei poſſunt, reſurrectionem mortuis imperare, diuinæ ſolius eſt poteſtatis. Nec quenquam mouere debet, quòd Ieſu Nazareni nomen in hoc libro diabolus dixiſſe primus inducitur. Nec enim ab eo Chriſtus nomen accepit, quòd de cœlo angelus ad uirginem detulit. Eſt huius impudentiæ, ut in- *Dæmonis impudentia.*
ter homines aliquid primus uſurpet, & ad homines qoaſi nnuum deferat, quo terrorem ſuæ poteſtatis incutiat. Denique & in Geneſi primus Deum homini nnncupauit. Sic enim habes, Et dixit ſerpens mu- *Gen. 3.*
lieri, Quid utique dixit Dens, ne edatis ab omni li- *Gen. 2.*
gno? Vterq; igitur deceptus a diabolo eſt, ſanatus a Chriſto. Sequere cætera, & euangelicæ lectinnis diſce myſteria, atque io duorum ſanitate, publicæ ſacramentum ſalutis agnoſce. Sicut enim in Adam om- *1. Cor. 15.*
nes moriuntur, ita & in Chriſto omnes uiuificabuntur. Quis eſt ille, qui in ſynagoga ſpiritum dæmonii habebat immundum, niſi populus Iudæorum? qui quaſi ſerpentinis ſpiris reuinctus, & innodatus diaboli laqueis, ſimulatam corporis monditiam, interioris mentis ſordibus inquinabat. Et bene in ſynagoga homo erat, qui ſpiritum immundum habebat, quia ſpiritum ſanctum amiſerat. Introierat enim diabolus, unde Chriſtus exierat. Simul oſtenditur natura diaboli non improba, ſed opera iniqua. Nam quem per ſuperiorem naturam Deum confitetnr, opere negat. Et in *Nequitia diaboli.*
hoc apparet eius nequitia, & improbitas Iudæorom, quòd ita populo uæſanæ cæcitatem mentis offudit, ut populus neget, quem dæmones confitentur. O peior magiſtro diſcipulorum hæreditas, ille uerbo tentat Dominum, hi facto. Ille dicit, Mitte te, iſti adnriuntur ut mittant. Si altiori conſilio iſta pendamus, animi debemus intelligere & corporis ſanitatē, nt prius animus, qui ſerpentinis laborabat inſidiis, abſolotns ſit. Anima enim a corpore nunquam uinceretur, niſi prius a diabolo tentaretur. Nam cum anima corpus agat, oiuificet & gubernet, quemadmodum in eius illecebras captiua raperetur, oiſi & ipſa ſuperioris alicuius poteſtatis uinculis ſtringeretur? Denique non prius Eua eſuriit, quàm ſerpentis eam uerſutia tentauit, & ideò aduerſus ipſum authorē peccati prius debuit

buit medicina ſalutis operari. Fortaſsis etiam in typo mulieris illius, ſocrus Simonis & Andreæ, uariis criminum febribus caro noſtra languebat, & diuerſarũ cupiditatum immodicis æſtuabat illecebris. Nec minorem febrem amoris eſſe dixerim, quàm caloris. Itaq; illa animum febris, hæc corpus inflammat. Febris enim noſtra auaritia eſt, febris noſtra libido eſt, eò quòd ignitæ ſunt cupiditates. Vnde & Apoſtolus ait: Si non ſe continent, nubant. melius eſt.n. nubere, quàm uri. Febris noſtra luxuria eſt, febris noſtra ambitio eſt, febris noſtra iracundia eſt. Quæ licet corporis uitia ſint, ignem tamen oſsibus implicant, mentem, animum, ſenſumque pertentant. Hæc prior diaboli ſolicitatur arte. Etenim ager bonus, ueſtis, monile, ſuadela ſerpentis eſt: honorum gratia, ſublimitas poteſtatum, epularũ ſuauitas, forma meretricis laqueus eſt diaboli, & quaſi quidam nequitię ſpiritalis illecebroſus afflatus, qui per carnis illecebram, quæ citò fœminea quadam leuitate molitur, animam quoq; de gradu deiicit. Neque enim formam mulieris animus prius, quàm corporis oculus concupiſcit. Denique quod non uideris, non amabis. Sed ubi caro concupierit, compatientis quoque animi conſtantia defatiſcit, & mens conſortio amoris inflectitur. Duo enim in carne una ſunt, ad quam mors irrepit ſceleris effectu, tentante diabolo, carne ſuadente. Vehementior tamen eſt animi quàm corporis febris, & ideò pro animi uoluntate corporis ſalus plerunq; cõtemnitur, nec a periculis abſtinetur. Vnde non alienum uidetur repetere, quemadmodum Theotimus, cùm graui oculorum incommodo laboraret, & amaret uxorem, interdicta ſibi a medico facultate coeundi, cupiditatis impatiens, atq; impetu libidinis raptus, ſe moderari nequiuerit. Sciens enim prudensq;, quòd eſſet oculos amiſſurus, priuſquam conueniret uxori, in ipſo æſtu feruentis cupiditatis & conſuetudinis apparatu, Vale, inquit, amicum lumen. Sic febre libido flagrantior eſt, grauiusq; præcipitat & inflammat. Sed ubi quis reſipuerit a furore, tunc conſciẽtiæ interioris uiſus aperitur, factiq; ſuccedit pœnitentia, & pudenda ſui unuſquiſq; facinoris erubeſcit. Tũc Deus timetur, & peccator ſe celare cupit, ſed non poteſt. Tunc caro arguitur, diabolus accuſatur: hæc quaſi lena uitiorum, ille quaſi authore erroris. Pateſcit deformitas. nudum eſt enim Deo omne ſecretum, nec ullius ficus foliis, hoc eſt, tegmine corporali uel iactantia ſeculari, flagitiorum ſecreta uelantur, & unuſquiſque diuinum peccati conſcia formidat mente iudiciũ, dicens: Qui ſuper me montes cadent, in quibus me abſcondam fiſſuris petrarum, cum uenerit confringere terram? Tunc tribulos & ſpinas animo caro, hoc eſt, curarum morſus ſolicitudinumq; generat, æſtusq; quos ſibi per concupiſcentiam carnis animus ipſe circundedit. Etenim quaſi clauis quibuſdam ſuffigitur anima corporeis uoluptatibus, & cum ſemel adhæſerit cupiditatibus demerſa terrenis, difficilè in altum poteſt, unde deſcendit, ſine Dei fauore reuolare. Actuũ enim ſuorum uincta laqueis, & deliciarum ſecularium illecebris obnoxia iam tenetur. Hunc ergo Adam, hanc Euam Dominus liberaturus aduenit, quorum alter ad imaginem Dei factus, altera uirtutem ſui accipiens uiri, quandiu fuit ſubdita fortiori, unam gerebant in uno ſpiritu Deo placitam uoluntatem, & in paradiſo poſiti Dei, uitæ cœleſtis operabantur alimoniam. Poſtea uerò quàm caro ſuadere diuerſum, & legem cœpit primam non timere, paradiſi exules facti, in hunc inferiorem dimerſumque locum peccati merito reciderunt. Nec quiſquam putet incongruum eſſe, ſi Adam atque Eua in typo animæ & corporis æſtimentur, cum in typo Eccleſiæ æſtimentur & Chriſti. Nam cum duos eſſe in una carne Apoſtolus diceret,

Febris amoris

Auaritia, Libidinis 1. Co. 7 Luxuria, Ambitionis, Ira.

Libido febre flagrantior.

adiecit: Sacramentum enim hoc magnum eſt. ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. In quo ergo ſuperni Dei, in eo multo magis animi noſtri poteſt eſſe myſterium. Sed hæret, ſuffixus eſt, captus eſt, & corporeis ſuccenſus febribus, compaſsione carnis ægreſcit. Quærendus eſt medicus. Sed quis iſte tantus eſt, qui ſauciæ mentis medeatur hulceribus? Quis tantus eſt homo, qui poſsit aliis ſubuenire, cum ſibi ipſe non poſsit? Quis aliis poſsit uitam reddere, cum ipſe mortem non poſsit euadere? Omnes enim in Adam moriuntur, quia per unum hominem in hunc mundum peccatum introiuit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccauerunt. Illius igitur culpa, mors omnium eſt. Denique miſsi ſunt ſancti, miſsi ſunt & prophetæ, qui oracula diuina loquerentur, nec quicquam promouere potuerunt. Quæramus ergo aliquem de angelis aut archangelis medicum. Sed quemadmodum mihi poſſunt præſidium ferre ne peccem, cum ipſe archangelus a peccato non potuerit abſtinere? Quemadmodum ad paradiſum angelus reuocare me poterit, cum ipſe ſatanas & angeli ſui ſedem, quam acceperant, ſeruare non potuerint.

Eph. 5

1. Cor. 15.

Ro. 5.

EODEM SABBATO,

Luc. 4.

In illo tempore: Surgens Ieſus de ſynagoga, introiuit in domum Simonis. Et reliqua. Homilia ex Beda commentarys in Lucam magna ex parte confecta.

IN iſto ſancti Euangelij capitulo non idem ab Euãgeliſtis ſeruatus eſt ordo. Hoc denique factum Marcus & Lucas antequam de leproſo, qui Domino deſcendente de mõte mundatus eſt, quid dicerent, narrant. Matthæus uerò poſt terminatum in mõte ſermonem, leproſi præmiſſa mũdatione, pueriq; centurionis curatione, ſubiungit de reſtitutione ſocrus Simonis Petri. Sed nihil obſtat narrandi diuerſitas, ubi eadem res nunciatur. Et notandum, quòd leproſus ille apud Matthæum primus ſpecialiter curatus ſit, ſecundò puer centurionis, tertiò ſocrus Petri febriens in Capharnaum, quartò in loco qui oblati ſunt ei dæmonio uexati, quorum ſpiritus uerbo eiiciebat, quando & omnes malè habentes curauit. Quoniam inuidia diaboli mors intrauit in urbẽ terrarum, ideò contra ipſum mortis authorem primò debuit medicina ſalutis operari, primo lingua ſerpentina ne ultra uirus ſpargeret, occludi: ac deinde fœmina, quę prima ſeducta eſt, a carnalis concupiſcentiæ febre, curari, tertiò uir qui male ſuadentis dicta conugis audiuit, ab erroris ſui lepra caſtigari, ut ipſe apud Lucam Euangeliſtam eſſet ordo reſtaurationis, qui fuerat & caſus. Paulò ſuperius enim refert, quia in ſynagoga erat homo habens dæmonium immundum. Cuius integra reſtitutione ſanitatis deſcripta, ſubdit hoc quod ex lectione audiuimus hodierna: [Surgens autem de ſynagoga Ieſus, introiuit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus.] Sed & huius releuationis a Domino collatæ explicita narratione, nonnullis interpoſitis, uiri qui erat plenus lepra, ſubinfert mundationem. Benè autem ubi leproſus mundatur, certus non exprimitur locus ut oſtendatur, non unum populum ſpecialis alicuius ciuitatis, ſed omniũ populos fuiſſe ſanatos. Hæc per exceſsũ neceſſariũ præmiſimus, ut myſticũ ordinẽ ab

Mar. 1

Mat. 8

Hiero. in 9. c. Matthæi.

Sap. 2.

Euangeliſta ſeruatum monſtraremus, ut dictum eſt, re
ſtaurationis in Domino, qui erat & caſus in protopla-
ſtis. Intendamus nunc mentis obtutum ad hoc Euan
gelij capitulum, quod nobis exponendum hac lectio-
Beda ne propoſitum eſt. Si uirum à dæmonio liberatú, mo-
in 4. c. raliter, animum ab immunda cogitatione purgatú di-
Luc. xerimus ſignificare, conſequenter fœmina febribus tẽ
ta, ſed ad imperium Domini curata, carnẽ oſtẽdit a cõ
cupiſcentiæ feruore per cõtinentiæ præcepta frenatã.
Eph. 4. Omnis.n.amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor,
& blaſphemia, ſpiritus immundi furor eſt. Fornicatio-
nem uerò, immunditiam, libidinem, concupiſcentiã
malam, & auaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſeruitus,
Col. 3. febrẽ illecebroſæ carnis intellige. [Et rogauerunt illũ
pro ea. Et ſtans ſuper illã, imperauit febri, & dimiſit
Mat. 8 illã.] In Euangelio Matthæi ſcriptum eſt: Et tetigit
manũ eius, & dimiſit eã febris. Modò.n.ſaluator roga
tus, modò ultrò curat ęgrotos, oſtendens ſe cõtra pec-
catorum quoq; paſſiones & precibus ſemper annuere
fideliũ, & ea quæ ipſi minimè in ſe intelligunt, uel in-
telligenda dare, uel piè petentibus ẽt nõ intellecta di-
Pſ. 18. mittere, iuxta quod Pſalmiſta poſtulat: Delicta quis
intelligit? ab occultis meis munda me Dñe. Tangitur
uerò manus mulieris, & ſanatis operibus eius, pecca-
torũ infirmitas fugit. Et continuò ſurgens, miniſtra-
bat illis.] Naturale eſt febricitantibus, incipiente ſani
tate laſſeſcere, & ægrotationis ſentire moleſtiam. Ve-
rum ſanitas, quæ Domini confertur imperio, ſimul to
ta redit, nec ſolum ipſa redit, ſed & tanto robore comi
tante, ut eis continuò, qui ſe adiuuerãt, miniſtrare ſuf-
ficiat: & (iuxta leges tropologiæ) membra quæ ſeruie
rant immunditiæ ad iniquitatẽ, ut fructificarent mor
ti, ſeruiant iuſtitiæ in uitam æternam. Sed & ſecundũ
myſticos intellectus, ſaluato centurionis puero, ac fi-
de gentium in centurione laudata, conſequenter ſo-
crus Petri, hoc eſt, ſynagoga Iudaica ab æſtu febrium
ſanatur. Domus nanq; Petri, plebs Iſraelitica intelli-
Dom. gitur, in qua, iuxta quod Paulus Apoſtolus refert, ipſe
Petri. Petrus Apoſtolatus miniſterium accepit. Socrus uerò
Gal. 2. Petri, eiuſdem plebis eſt ſynagoga, quæ mater primi-
Socrus tiuæ Eccleſiæ, tanquam uxoris Petri, ob hoc conuenie
Petri. ter accipitur, quoniam ex ipſa ſynagoga, primaria di-
ſcipulorum Chriſti Eccleſia carnis originem tradu-
xiſſe cognoſcitur: quæ Petro ueluti deſponſate, ſed ſpi
ritus ſancti gratia inuiſibiliter fœcũdata, in exemplũ
beati Ioſeph & Mariæ uirginis, ſalubriter creditur. At
Ro. 11. uerò ſocrus Petri, hoc eſt, ſynagoga Iudaica interim
perfidię febribus æſtuat, donec plenitudo gentiũ in-
troeat, & ſic omnis Iſrael ſaluus fiat. Cuius manũ tan
gere, eſt in ea bonas actiones informare: quia niſi mun
datæ fuerint manus Iudæorũ, quæ ſanguine ſunt ple-
næ, ſynagoga eorum febricitans iacet. Sed tunc eam
febris dimittit, cũ multiplex perfidiæ languor ipſam
deſerit. Porrò ſurgit ac miniſtrat, cũ mortuis operib⁹
abrenuncians, atq; ea quę ſurſum ſunt quærẽs, in noui-
tate uitæ perambulat. [Cũ ſol aũt occidiſſet, omnes
qui habebant infirmos uarijs languoribus, ducebant
illos ad illũ. At ille ſingulis imponens manus, curabat
Mat. 8 eos.] Matthęus ita ſcribit, Veſpere, inquit, facto obtu-
lerunt ei multos dæmonia habẽtes, & eijciebat ſpiri-
tus uerbo, & omnes malè habentes curauit, ut imple-
Eſ. 53. retur quod dictum eſt per Eſaiam prophetam dicen-
tẽ: Ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes
portauit. Omnes non manè, non meridiè ſed ad ueſpe
ram curantur, qñ ſol occubiturus eſt, qñ granum triti-
ci in terra moritur, ut multos fructus afferat. Solis nã-
que occubitus, paſſionem mortemq; illius ſignificat,
qui dixit, Quandiu in mundo ſum, lux ſum mun-
Ioã. 9 di. Et ſole occidẽte plures dæmoniaci quam antè, plu
res ſanantur ægroti, quia temporaliter in carne uiuẽs,
paucos Iudæorum docuit, calcato regno mortis, om-
nibus per orbem gentibus fidei ſalutiſq; dona trãſmi-
ſit. Cuius miniſtris, quaſi uitæ luciſq; præconibus
Pſalmiſta canit: Iter facite ei, qui aſcendit ſuper occa- Pſ. 67.
ſum. Super occaſum quippe Dominus aſcendit, quia
unde in paſſione occubuit, inde maiorem ſuam gloriã
reſurgẽdo manifeſtauit. [Exibant aũt dæmonia a mul
tis, clamantia & dicentia: quia tu es filius Dei. Et incre
pans nõ ſinebat ea loqui, quia ſciebãt ipſum eſſe Chri
ſtum.] Dæmonia filium Dei confitebantur, & atteſtan
te Euangeliſta, ſciebant ipſum eſſe Chriſtũ, quia quẽ
dierũ quadraginta ieiunio fatigatum diabolus homi-
nem cognouerat, nec tẽtãdo ualebat, an & Dei filius
eſſet, experiri, iam nunc per ſignorum potentiam uel
intellexit, uel potius ſuſpicatus eſt eſſe filium Dei. Nõ
igit ideo Iudæis eũ crucifigere perſuaſit, q̃a Chriſtũ,
ſiue filium Dei non eſſe putauit, ſed quia ſe morte il-
lius non præuidit eſſe damnandum. Verè.n.de hoc mi
ſterio a ſeculis abſcondito dicit Apoſtolus, Quod ne- 1. Co. 2
mo principũ huius ſeculi cognouit. Si.n.cognouiſſent
nunquã Dñm gloriæ crucifixiſſent. Quare aũt dęmo-
nia Dñs ſe loqui prohibebat, manifeſtat Pſalmiſta
qui ait, Peccatori aũt dixit Deus, Quare tu enarras iu Pſ. 49.
ſtitias meas? ne q̃s dũ audit p̃dicantẽ, ſequat errãtẽ. Im
probus.n.magiſter eſt diabolus, qui falſa ueris ſemper
permiſcet, ut ſpecie ueritatis teſtimonium fraudis ob-
texat. Alias autem non ſoli dæmones, qui inuiti confi-
tebantur, iubentur ſilere à Chriſto, ſed & illi, qui ab
eo ſanati ſpontè confiteri uolebant, immò ipſi Apoſto
li, qui eũ poſt reſurrectionẽ toto erant orbe prædicatu
ri, ante paſſionẽ eius pręcipiuntur omninò reticere
de illo, ne diuina uidelicet maieſtate prædicata, paſſio
nis diſpenſatio differretur, & dilata paſſione, ſalus mũ
di, quæ per hanc futura erat, negaretur. [Facta autem
die, egreſſus ibat in deſertum locum. Et turbæ require
bant eum, & uenerunt uſque ad ipſum, & detinebant
eũ ne diſcederet ab eis. Quibus ille ait, Quia & alijs ci
uitatibus oportet me euangelizare regnum Dei.] Si
occaſu ſolis, Domini mors exprimitur, quare non die
redeũte reſurrectio illius indicetur? Cuius manifeſtata
luce, a credentium turbis inquiritur, & in gentium de
ſerto inuentus, ne abeat detinetur, maximè cum hęc
prima ſabbati, quo reſurrectio celebrata eſt, egreſsio,
quæſitio, & inuentio contigerit. Quod autem ſecun-
dum Marcum abiit in deſertum locum Dominus, ibi- Mar. 1
que orabat, hoc facto intimatur, quia reſurrectionis
ſuæ pateſacta gloria, abiit in deſertum gentium, ibi-
que in ſuis fidelibus orabat, quia corda eorum per gra
tiam ſui ſpiritus ad uirtutem orationis excitabat. Et
nos igitur, fratres, exemplo eorum qui Dominum fi-
deliter exquiſierunt, & ideo inuenire meruerunt, at-
que præſentiæ eius dulcedine capti detinebant illum
ne diſcederet ab eis, intendamus mentis obtutum, &
adiuuãte Domino, Dominum requiramus. Diuini can
tici uox eſt. Quærite Dominum, & uiuet anima ue- Pſ. 68.
ſtra. Quæramus inueniendum, quæramus inuentũ. Vt
inueniẽdus quæratur, occultus eſt, ut inuentus quæra-
tur, immenſus eſt. Vnde & alibi dicitur, Quærite faciẽ Pſ. 104
eius ſemper. Satiat enim quærentem in quantum ca-
pit, & inuenientem capaciorem facit, ut rurſus quæ
rat impleri, ubi plus capere cœperit. Nõ ergo dictum
eſt, quærite faciem eius ſemper, quemadmodũ de qui-
buſdã, ſemper diſcẽtes, & ad ueritatis ſcientiã nũquã
peruenientes, ſed potius ſicut ille ait, Cũ conſumma- 2. Ti. 3
uerit homo, tũc incipit, donec ad illã uitã ueniamus,
ubi ſic impleamur, ut capaciores nõ efficiamur, quia Ecc. 18
ita perfecti erimus, ut iã nõ proficiamus. Tunc enim
oſtenditur nobis quod ſufficit nobis. Hic autem ſem-
per quæramus, & fructus inuentionis non ſit finis in-
quiſitionis. Neque enim propterea non ſemper, quia
hic

hic tantum, ſed ideo hic dicimus eſſe quærendum, ne aliquando hic putemus ab inquiſitione ceſſandũ. Nã & de quibus dictũ eſt, ſemper diſcentes, & ad ueritatis ſciẽtiã nunquã peruenientes, hi ſunt utiq; diſcentes. Cũ uerò de hac uita exierint, iã non erũt diſcẽtes, ſed erroris ſui mercedẽ recipientes. Sic.n. dictũ eſt, ſemper diſcentes, & ad ueritatis ſcientiã nunquã peruenientes: tanquam diceretur, ſemper ambulantes, & nunquã ad uiam peruenientes. Nos aũt ſemper ambulemus in uia, donec eo ueniamus quo ducit uia. Nuſquã remaneamus in ea donec perducat ubi maneamus: atq; ita & quærendo tẽdimus, & inueniendo ad aliquid peruenimus, & ad id qđ reſtat, quærendo & inueniendo trãſeamus, quouſq; inueniẽdo ibi fiat finis quærẽdi, ubi poſt perfectionẽ non ſupereſt inuẽtio proficiẽdi, in Chriſto Ieſu dño noſtro, per quẽ nunc gratiã reconciliationis accepimus, & acceſſum habemus ex fide, iuſtificati ex ea in gratiã ſpei gloriç filiorũ Dei, qui & dedit nobis pignus ſpiritus: ipſi ſemper gloria, uirtus & in patre & ſpiritu ſancto ante ſecula, & nunc per immortalia ſecula ſeculorum, Amen.

Ro.5. *2.Co.5*

IN SOLENNITATE SACROſanctæ & ter adorandæ Trinitatis, in Epiſt. Concio exegetica.

HAc die, quæ eſt octaua Pentecoſtes, ſeruatur pleriſq; locis ſolennitas ſummæ & adorandæ Trinitatis. Et meritò quidẽ ſeruat, ſed ſi præſtẽt mortales oẽs, quicquid modis oibus poſſunt in laudẽ & cultũ eius incõprehenſæ Trinitatis, quantulũ quæſo eſt, ſi ad eius maieſtatis conferas immenſam dignitatem? Et tñ uult a creaturis ſuis laudari & coli Deus, non ꝙ id poſſint pro dignitate, ſed ꝙ ſic expediat earũ ſaluti. Cũ uerò certũ ſit cultũ oẽm, qui Deo uel a creaturis ſimul oibus impẽdit, nihil eſſe ad eius infinitã excellentiã: quã illi mortales deteſtabiles ſunt, qui non ſolũ pro modulo ſuo nõ colunt & laudant Deũ, ſed ẽt impiis facinoribus & prauis moribus quotidiè illũ dirè & atrociter offendunt, & ineffabili iniuria afficiunt? De talibus cõqueritẽ Deus per prophetã Malachiã: Filius, inquit, honorat patrẽ, & ſeruus Dñm ſuum. Si ergo pater ego ſum, ubi eſt honor meus? & ſi Dñs ego ſum, ubi eſt timor meus? Multa igitur ſunt in Eccleſia Dei inſtituta feſta, multæ ſolẽnitates, quia multiplici cultu, perpetua laude & ueneratione, oi ſtudio & deuotione proſequendus eſt nobis Dñs Deus noſter. Et quamuis ille noſtra deuotionis officia & obſequia grata habeat, & æternis cõpenſet præmiis, tñ quantũcunq; in eius cultu nos occupemus ſemper ex animo & poſſumus & debemus fateri, ſerui inutiles ſumus: qđ debuimus facere, fecimus: idq; ob immenſam Dei dignitatẽ. Sed nunc quid hodierna ſibi lectio uelit inſpiciamus, [O altitudo diuitiarũ ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quã incõprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles uiæ eius.] Cũ multa dixiſſet Apoſtolus de Iudæorũ occæcatione & gentiũ uocatione, tandẽ obſtupefactus ex contẽplatione incrutabiliũ conſiliorũ Dei, in hæc uerba prorupit: O altitudo diuitiarũ &c. Hæc uerò inſcrutabilia iudicia, inquit Auguſtinus lib. de Gratia & libero arbitrio, cap. 22. & inueſtigabiles uias peruerſi homines nõ cogitantes, & procliui ad reprehendendũ, nõ idonei ad intelligendũ, putabant & iactitabant Apoſtolos dicere, Faciamus mala, ut ueniant bona. Quod abſit ut Apoſtoli dicerent, ſed homines non intelligentes, hoc putabant dici, qñ audiebant quod dixit Apoſtolus, Lex aũt ſubintrauit, ut abundaret delictũ, ubi aũt abũdauit delictũ, ſuperabundauit gratia. Sed utiq; gratia id agit, ut iã fiãt bona ab eis, qui fecerunt mala, non ut perſeuerent in malis, & reddi ſibi exiſtiment bona. Non itaq; debent dicere, Faciamus mala, ut ueniãt bona, ſed, Fecimus mala, & uenerunt bona, iam faciamus bona, ut in futuro ſeculo recipiamus pro bonis bona, qui in hoc ſeculo recipimus pro malis bona. Hæc Auguſtinus. Ex hoc Apoſtoli loco diſcimus, ꝙ reuerenter oia Dei iudicia ſuſcipere & uenerari debeamus, non diſcutere curioſè, multo minus reprehendere. Fixum debet eſſe & immobile in corde noſtro, ut eiuſdem libri cap. 21. ait Auguſtinus, quia non eſt iniquitas apud Deum. Et ad hæc occulta Dei iudicia reuocandũ eſt, ſicut eodẽ lib. cap. 23. dicit, qñ in una cauſa, quã certè habent omnes paruuli, hæreditariũ malũ trahentes ex Adam, uidemus huic ſubueniri ut baptizetur, illi non ſubueniri, ut in ipſa obligatione moriatur, illũ baptizatũ in hac uita relinqui, quẽ præſciuit Deus impiũ futurũ, iſtum uerò baptizatũ rapi ex hac uita, ne malitia mutet intellectũ eius. Nec in his danda eſt iniuſtitia uel inſipiẽtia Deo apud quẽ iuſtitiæ fons eſt & ſapientiæ. Hæc ille. Chryſoſtomus non ſolũ incomprehenſibilia, ſed ẽt inſcrutabilia dicit eſſe iudicia Dei. Si ergo bonus es, noli altum ſapere, ſed time, ne corruas, memor illius ſeueritatis Dei, quia nec angelis peccãtibus, nec ramis naturalibus pepercit, ſi malus es, noli tanquam de miſericordia Dei ſecurus permanere in malo, ꝙ noueris multis eiuſmodi pepercisse Deum, ſed cogita ꝙ benignitas Dei ad pœnitentiã te inuitat, quã ſi differas, iã gladiũ ſuum illũ uibraſſe, arcũ intendiſſe, & in eo paraſſe uaſa mortis. Origenes hũc locũ interpretãs, Neq; .n. inſcrutabilia, inquit, iudicia, neque inueſtigabiles uiæ eius dicerentur, niſi quia nulla eſt creatura, quæ uel inueſtigare ualeat, uel ſcrutari. Solus eſt.n. filius, q nouerat Patrẽ, & ſolus eſt Spiritus ſanctus, qui ſcrutatur oia ẽt altitudinẽ Dei. Et ideò hanc altitudinẽ Dei, quã & inſcrutabilem dicit & inueſtigabilem, creaturæ omni inſcrutabilem & inueſtigabilem dicit. De filio uerò & ſpiritu ſancto dicere iſta nõ poterat, quia filius in Euangelio dicit ad Patrem, Pater, oia mea tua ſunt, & tua mea. Et de Spiritu ſancto ipſe Paulus pronuntiat, dicens, Nemo ſcit hominũ, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt. Ita & quæ in Deo ſunt nemo cognouit, niſi Spiritus Dñi. Vides ergo, quòd Paulus in præſenti capitulo, in his quæ dicit. [Quis.n. cognouit ſenſum Dñi? aut quis conſiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?] de creaturis dicat, naturam uerò Trinitatis excipiat, quippe cui nihil ſit cũ creatura cõe, niſi beneficentiæ opus. Sed & quod ait, Quis illi conſiliarius fuit? non quaſi minus ipſe ſufficiens, conſilio indigeret alterius, ſed conſilii participem nullam quidẽ in creaturis eſſe pronunciat. Conſilium uerò ſapienti neceſſariò in ſapientia ſua eſt quidem Chriſtus, & in ſanctitate quidẽ Spiritus ſanctus. Simili autem modo, & Quis prior dedit illi, & retribuetur ei, intelligẽdum eſt. Nemo enim aliquid factori ſuo prior contulit, quippe cum etiam hoc ipſum quod eſt, unuſquiſque a conditore ſuſceperit. Huc uſq; Origenes in 11. cap. ad Romanos. Hæretici hunc locum ſolent obiicere contra merita operũ noſtrorum, ſed inſulsè & imperitè, ut pleraq; oia. Cũ .n. apertiſſimè alibi dicat Apoſtolus, Deus eſt qui operatur in uobis & uelle & perficere pro bona uolũtate, ab illo certè eſt & initium bonæ uoluntatis noſtræ, & conſummatio operis. Inde ergo eſt ẽt meritũ noſtrũ. Itaq; Auguſtinus Enchiridii capitu. 107. uitam æternam dicit eſſe certam mercedem operum bonorum, & ipſa hominis bona opera eſſe Dei munera. Non.n. poſſunt fieri ſine gratia Spiritus ſancti, qua ſi ſint deſtituta opera noſtra, Deo utiq; grata eſſe non poſſunt. Idemq; Auguſtinus Epiſtola 105. Omne meritum noſtrum, inquit, non in nobis facit niſi gratia, & cũ Deus

Margin notes (left): *Mal. 1* · *Lu. 17* · *Ro. 11.* · *Ro. 3.* · *Ro. 5.*

Margin notes (right): *Ro. 9.* · *Occulta Dei, ſed tamen iuſta iudicia.* · *Ro. 11.* · *Pſ. 7.* · *Matt. 11.* · *1. Co. 2* · *Ioã. 17* · *1. Co. 2* · *Phil. 2.* · *Vita æterna, merces bonorũ operũ.*

coronat merita noſtra, nihil aliud coronat quàm munera ſua. Vnde & ipſa uita æterna, quæ utiq; in fine ſine fine habebitur, & ideo meritis præcedentibus redditur, tñ qui eadem merita quibus redditur, non a nobis parata ſunt per noſtram ſufficientiam, ſed in nobis facta per gratiam, ēt ipſa gr̃a nuncupatur, nō ob aliud niſi quia gratis datur, nec iō quia meritis non datur, ſed quia data ſunt & ipſa merita quibus datur. Hæc Aug. Chryſoſtomus ita ſcribit in hunc locum. Quod autem dicit Apoſtolus, tale eſt. Quòd adeò ſapiens eſt Deus, nō hoc ab alio quopiã habet; ſed ipſe per ſe fōs eſt bonorum. Et ꝙ tanta perfecit nobiſq; contribuit; non ab alio mutuatus eſt, ſed de ſuo copioſè effudit. Neq; aliquid retributionis cuiquam debet, quaſi quid ab illo acceperit, ſed ipſe perpetuò in beneficiis prior eſt. Nam illæ ueræ demum ſunt diuitiæ, in oībus exuberare, neq; alterius cuiuſquam opera indigere. Hæc Chryſoſt. [Qm̃ ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia.] Vides, inquit Origines, quò in ultimis oſtēdit, ꝙ in omnibus; quæ ſupra dixit, ſegregauit myſterium Trinitatis. Sicut. n. in pn̄ti loco quod ait, Qm̃ ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt oīa, conuenit illis dictis, q́ idem Apoſtolus in aliis memorat locis, cum dicit, Vnus Deus pr̃, ex quo oīa, & unus dn̄s nr̃ Ieſus Chriſtus per quem oīa, & iterum ſpū Dei dicit reuelari oīa, & per hæc deſignat in oībus eſſe prouidentiam Trinitatis. Ita & cum dicit, Altitudo diuitiarũ, Prēm, ex quo oīa dicit eſſe, ſignificat, & ſapientiæ altitudinem, Chriſtum qui eſt ſapientia eius oſtendit, & ſciæ altitudinē, Spūm ſctm̃, qui ēt alta Dei nouit. Veruntñ quod dicit, Ex ipſo, hoc ipſum ꝙ ſumus indicat. Per ipſum aũt, ꝙ per eius prouidentiam diſpenſamur in uita. In ipſo uerò, ꝙ perfectio oīm & finis in ipſo erit tunc, cum erit Deus oīa in oībus. Hæc Origenes. Poſſumus igitur ex hac Paulina ſoīa intelligere beatiſſimam Trinitatem, ut pr̃ ſit, ex quo oīa. Filius, per quem omnia, (per uerbum. n. quod eſt filius, facta ſunt oīa, & ſpūs ſanctus, in quo oīa. De hac Trinitate ſic habet Auguſtinus lib. de uera relig. c. 55. Religet ergo nos religio uni omnipotenti Deo, quia inter mentem nr̃am, qua illum intelligimus prēm, & ueritatem, i. lucem interiorem, ꝑ quam illum intelligimus, nulla interpoſita creatura eſt. Quare ipſam quoque ueritatem, nulla ex parte diſſimilem, in ipſo & cum ipſo ueneremur, quæ forma eſt omnium, quæ ab uno facta ſunt, & ad unum nituntur. Vnde apparet ſpiritalibus animis, per hanc formã eſſe facta oīa, quæ ſola implet quòd appetunt oīa Quę tñ oīa neque fierēt a prē per filium, neque ſuis finibus ſalua eſſent, niſi Deus ſummè bonus eſſet, qui & nulli naturæ, quæ ab ipſo bona eſſe poſſet inuidit, & in bono ipſo alia quantum uellent, alia quantum poſſent, ut manerent dedit. Quare ipſum donum Dei cum patre & filio æquè incommutabile colere & tenere nos conuenit, unius ſubſtantiæ Trinitatem, unum Deum a quo ſumus, per quem ſumus, in quo ſumus, a quo diſceſſimus, cui diſſimiles facti ſumus, a quo perire non permiſſi ſumus, principium ad quod recurrimus, formam quam ſequimur, & gr̃am qua reconciliamur, unum Deum quo authore conditi ſumus, & ſimilitudinem eius, per quam ad unitatem reformamur, & pacē qua unitati adhæremus, Deum qui dixit, Fiat, & uerbum per quod factum eſt oē qđ ſubſtantialiter & naturaliter factum eſt, & donum benignitatis eius, quo placuit & reconciliatum eſt authori ſuo, ut non interiret quicquid ab eo per uerbum factum eſt, unum Deum, quo creatorē uiuimus, per quem reformati ſapienter uiuimus, quem diligentes, & quo fruentes beatè uiuimus, unum Deum, ex quo oīa, per quem oīa, in quo omnia, ipſi gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Hæc Aug. loco memorato, qui idem lib. 1. de Doct. Chriſtiana, c. 5. ſic ait. Res igit̃ quibus fruendum eſt, pr̃ & filius & ſpūs ſctūs eſt, eadēq; Trinitas, una quædã ſumma res cōiſque oībus fruentibus ea, ſi tñ res & nō rerum oīum cã ſit, ſi tñ & cã. Non. n. facilè nomen, quod tantæ excellentię conueniat, poteſt inueniri, niſi ꝙ melius ita dr̃. Trinitas hæc unus Deus, ex quo oīa, ꝑ quē oīa, in quo oīa. Ita pr̃ & filius & ſpūs ſctūs, & ſingulus quiſque horum Deus, & ſimul oēs unus Deus, & ſingulus quiſque horum plena ſubſtantia, & ſimul oēs una ſubſtantia. Pr̃, nec filius eſt, nec ſpūs ſctūs. Filius nec pr̃ eſt, nec ſpūs ſctūs, ſpūs ſanctus nec pr̃ eſt, nec filius, ſed pr̃ tm̃ pr̃, & filius tm̃ filius, & ſpūs ſanctus tm̃ ſpūs ſanctus. Eadem tribus æternitas, eadem incommutabilitas, eadem maieſtas, eadem ptãs. In patre unitas, in filio æqualitas, in ſpū ſancto unitatis, æqualitatiſque concordia. Et tria hæc unum oīa ꝑꝑ patrem, æqualia oīa ꝑꝑ filium, connexa omnia ꝑꝑ ſpūm ſctm̃. Hæc Aug. Multa poſſent alia de ter adoranda Trinitate adduci, ſed omiſſis aliis, pauca ex D. Bernardo adſeremus, quæ faciant ad pn̄tem Apoſtoli locum. Is ergo ſanctiſſimus pr̃ de Conſideratione lib. v. ſcribit hunc in modum. Quid eſt Deus? Ex quo oīa, per quem oīa, in quo oīa. Ex quo omnia creabiliter, non ſeminabiliter, per quem omnia, ne alium authorem atque alium opificem arbitreris. In quo omnia, non quaſi in loco, ſed quaſi in uirtute. Ex quo oīa, tanquàm uno principio authore oīm, per quem oīa, ne alterum inducator principium artifex. In quo omnia, ne tertium inducatur, locus. Ex quo omnia, non de quo, quia non eſt materia Deus. Efficiens cã eſt, nō materialis. Fruſtra Philoſophi materiam quærunt, non eguit materia Deus. Non. n. officinam quæſiuit, non artificem. Ipſe per ſe in ſe omnia fecit. Vnde? De nihilo. Nam ſi ex aliquo fecit, illud non fecit, ac per hoc nec omnia. Abſit ut de ſua incorrupta incortuptibilique ſubſtantia tam multa fecerit, etſi bona, corruptibilia tñ. Quæris, Si in ipſo omnia, ipſe ubi? Nihil non minus inuenio. Quis capiat locus? Quæris ubi non ſit? Ne hoc quidem dixerim. Quis ſine Deo locus? Incōprehenſibilis eſt Deus, ſed non parum apprehendiſti, ſi hoc tibi de eo cōpertum eſt, ꝙ nuſquam ſit, qui non clauditur loco, & nuſquam tñ non ſit, qui non excluditur loco. Suo autē ſublimi atque incomprehenſibili mō ſicut omnia in ipſo, ſic ipſe in omnibus eſt. Denique, ſicut ait Euangeliſta, in mundo erat. Aliàs uerò, ubi erat antequã mundus fieret, ibi eſt. Non eſt quòd quęras ultra, Vbi erat? præter ipſum nihil erat. Ergo in ſeipſo erat. Hæc Bernar. Nobis iam ſupereſt, ut cum Apoſtolo totis animi uiſceribus dicamus. [Ipſi gloria ī ſecula ſeculorũ, Amē.] Sic alibi Apoſtolus dicit. Regi āt ſeculorum immortali, inuiſibili, ſoli Deo honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Ipſe eſt. n. dn̄s Deus nr̃, cui ſicut nos totos debemus, ita totos impendere debemus, nec unquam ab eius culto deficere, ſed in eo magis magiſque proficere, donec eo perueniamus, ubi ſine fine cum illo erimus. Præſtet id nobis Deus Pater, Deus filius, Deus Spiritus ſanctus, ex quo omnia, per quem omnia in quo omnia, qui uiuit & regnat per infinita ſecula, Amen.

Marginal notes, left column: *1. Cor. 8.* — *1. Cor. 2.* — *1. Cor. 15.* — *Fruendũ quibus ſit.*

Marginal notes, right column: *Deus quid ſit* — *Nuſquam Deus, & ubiq; Deus.* — *1. Tim. 1.*

IN OCTAVA PENTECOSTES
Ioann. 3.

In illo tempore. Erat homo ex phariſæis Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Hic uenit ad Ieſum nocte, et dixit ei. Rabbi, ſcimus quia a Deo uenisti magiſter. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

Sicut

Sicut ex lectione ſancti Euang. fratres chariſſimi, audiuitis, princeps Iudæorum uenit ad dñm nocte, cupiens ſecreta eius allocutione plenius diſcere myſteria fidei, cuius aperta oſtẽſione ſignorum aliquatenus iam rudimenta perceperat. Qui quoniam prudenter ea, quæ ab illo fieri uidebat, intelligere curauit, ſublimiter ea quæ ab illo quærebat, inueſtigare promeruit. [Rabbi, inquit, ſcimus quia a Deo ueniſti magiſter. Nemo.n. poteſt hęc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.] A Deo igitur Ieſum ueniſſe ad magiſterium cæleſte mundo adhibendum confeſſus eſt, Deum cum illo fuiſſe, miraculis prodentibus intellexit, necdum tñ ipſum Deum eſſe cognouit. Sed quia quem magrm nouerat ueritatis, ſtudioſè docendus adiit, meritò ad agnitionẽ diuinitatis eius perfectè doctus ſubiit, meritò utriuſq; natiuitatis eius, diuinæ.ſ. & humanæ, ſed & paſſionis & aſcenſionis ipſius arcana percepit, necnon ẽt modum ſecundæ gñationis, ingreſſum regni cæleſtis, aliaq; perplura doctrinæ euangelicæ ſacra, Dño reuelante, didicit. [Rñdit etenĩ Ieſus & dixit ei. Amen amen dico tibi, niſi quis natus fuerit denuo, non poteſt uidere regnum Dei.] Quæ ſnia tanto apertius cunctis fidelibus lucet, quanto cõſtat, quia ſine huius luce fideles eſſe nequeũt. Quis etenim ſine lauacro regñationis remiſſionem pctorum conſequi, & regnum ualet intrare cælorum? Sed Nicodemus, q nocte uenit ad dñm, necdum lucis myſteria capere nouerat, nam & nox in qua uenit, ipſam eius qua premebatur ignorantiam deſignat. Necdum.n. eorum numero ſociatus erat, quibus ait Apoſtolus. Fuiſtis aliqñ tenebræ, nunc autem lux in dño, ſed inter eos potius remanebat, quibus loquitur Eſaias. Surge, illuminare Hieruſalem, quia uenit lumen tuum, & gloria dñi ſuper te orta eſt. Rñdit ergo dño, & ait. [Quõ poteſt homo naſci, cum ſit ſenex? Nunquid poteſt in uentrem matris ſuæ iterato introire, & naſci?] Quonia.n. ſecundæ natiuitatis adhuc neſcius perſeuerabat, de ſalute autẽ ſua iam ſolicitus extiterat, neceſſariò de una quam nouerat natiuitate, an poſſet iterari, uel quo ordine regeneratio poſſet impleri quærebat, ne huius expers remanendo, uitæ cæleſtis particeps eſſe nequiret. Notandum aũt, quia quod de carnali dixit, hoc ẽt de ſpũali eſt regñatione ſentiendum, nequaquam uidelicet eam poſtquam ſemel expleta fuerit, poſſe repeti. Siue.n. hæreticus, ſiue ſchiſmaticus, ſiue facinoroſus quiſque in confeſſione S. Trinitatis baptizet, non ualet ille qui ita baptizatus eſt, a bonis catholicis rebaptizari, ne cõfeſſio uel inuocatio tanti nominis uideatur annullari. Et quia Nicodemus ad primam dñi rñſionem ſolicitus, quõ ſit intelligenda, diligenter inquirit, meretur iam planius inſtrui, & quia ſecunda natiuitas non carnalis, ſed ſpũalis ſit, audire. Rñdit nanque ille Ieſus. [Amen amẽ dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.] Cuius natiuitatis modum ſubſequenter exponens, prorſusq; a carnali diſtinguens, ait. [Quod natum eſt ex carne, caro eſt, & quod natum eſt ſpũ, ſpũs eſt.] Natura ſpũs, inuiſibilis: carnis, uiſibilis eſt, atq; ideo carnalis gñatio uiſibiliter adminiſtratur uiſibilibus incrementis, qui in carne naſcitur, per ætatum momenta pficit, ſpiritalis aũt gñatio tota inuiſibiliter agitur. Nã vr quidem baptizandus in fontem deſcendere, uidetur aquis intingi, vr de aquis aſcendere, quid aũt in illo lauacrum regñationis egerit, minimè poteſt uideri. Sola hoc fidelium pietas nouit, quia peccator in fontem deſcendit, ſed purificatus aſcendit, filius mortis deſcendit, ſed filius reſurrectionis aſcendit, filius præuaricationis deſcendit, ſed filius reconciliationis aſcendit, filius iræ deſcendit, ſed filius miſericordiæ aſcendit, filius diaboli deſcendit, ſed filius Dei aſcẽdit. Sola hæc eccleſia mr quæ gñat, nouit. Cæterum oculis inſipientium vr talis exire de fonte, qualis intrauit, totumq; ludus eſſe quod agitur. Vñ in fine uidentes gloriam ſctõrum, dicent gementes in tormentis. Hi ſunt quos aliqñ habuimus in deriſum, & ſimilitudinẽ improperij. Quõ ergo computati ſunt inter filios Dei? Et Apoſtolus Ioannes. Chariſſimi, inquit, nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus. Quod ergo natum eſt ex ſpũ, ſpũs eſt, quia qui ex aqua & ſpũ regeneratur, inuiſibiliter in nouum mutatur hoĩem, & de carnali efficitur ſpiritalis. Qui ideo rectè non ſolũ ſpiritalis, ſed ẽt ſpũs uocatur, quia ſicut ſubſtantia ſpũs inuiſibilis eſt noſtris aſpectibus, ita is qui per gratiam Dei renouatur, inuiſibiliter fit ſpiritalis, & Dei filius, cum uiſibiliter oĩbus caro & filius hoĩs appareat. Sequitur. [Non mireris, quia dixi tibi, oportet uos naſci denuo. Spũs ubi uult ſpirat, & uocem eius audis, ſed non ſcis unde ueniat, aut quo uadat. Sic eſt oĩs qui natus eſt ex ſpũ.] Spũs ubi uult ſpirat, quia ipſe habet in ptãte, cuius cor grã ſuæ uiſitationis illuſtret. Et uocem eius audis, cum te pñte loquitur is, qui ſpũ ſancto repletus eſt. Sed nõ ſcis unde ueniat aut quo uadat, quia ẽt ſi te pñte quempiam ſpũs ad horam impleuerit, nõ potes uidere quõ in eum intrauerit, uel quõ redierit, qui natura eſt inuiſibilis. Sic eſt oĩs qui natus eſt ex ſpiritu. Et ipſe.n. (inuiſibiliter agente ſpũ) incipit eſſe qđ non erat, ita ut infideles neſciant unde ueniat, aut quo uadat. i. quia a grã regñationis uenit in adoptionem filiorum Dei, & uadit in perceptionem regni cæleſtis. Quærente aũt adhuc Nicodemo, quõ poſſent hæc fieri, ſubiunxit Dñs, dicens. [Tu es magr in Iſrael, & hæc ignoras?] Non quaſi inſultare uolens ei, qui magr uocetur, cum ſit ignarus ſacrorum cæleſtium, ſed ad humilitatis illum uiam prouocans, ſine qua ianua cæleſtis non poteſt inueniri. [Si terrena dixi uobis, & non creditis, quõ ſi dixero uobis cæleſtia credetis?] Terrena illis dixit, ut in ſuperiori lectione inuenimus, cum de paſſione ac reſurrectione ſui corporis, quod de terra aſſumpſerat, loqueretur, dicens. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Non tñ credebant uerbo, qđ dixit, ſed nec hoc quidẽ intelligere ualebant, qa non de alio, q̃ de templo corporis ſui diceret. Qui ergo terrena audientes non capiebant, quãto minus ad cæleſtia. i. diuinæ regñationis capiẽda myſteria ſufficiunt? Addit ãt adhuc dñs & de cæleſtibus ſacris, & de terrenis inſtruere eum, quẽ uidit ſapienter ac diligenter his q̃ audit intendere. Cæleſtis nanq; eſt aſcẽſio eius ad uitã ſempiternã, terrena uerò exaltatio eius ad mortẽ tpalem. Dicit ergo de cæleſtibus. [Et nemo aſcendit in cælũ, niſi qui de cælo deſcendit, filius hoĩs qui eſt in cælo.] Subiungit uerò de terrenis. [Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpentẽ in deſerto, ita exaltari oportet filiũ hoĩs.] Merito ãt quærit, quõ dicat filius hoĩs, uel deſcendiſſe de cælo, uel eo tpe, quo hæc loquebat in terra, iã fuiſſe in cælo. Nota eſt nãq; confeſſio fidei catholicæ, quia deſcẽdẽs de cælo filius Dei, filiũ hoĩs in utero uirginali ſuſcepit, eũq; cõpleta diſpẽſatione paſſionis ſuæ, reſuſcitauit a mortuis, & aſſumpſit in cęlũ. Nõ ergo caro Chri deſcẽdit de cælo, neq; añ tps aſcẽſionis erat in cælo. Et quã rõne dicit, Niſi qui deſcẽdit de cælo fili' hoĩs q eſt in cęlo, niſi qa una Chri pſona eſt, in duabus exiſtẽs naturis? Atq; iõ filius hoĩs rectè dr & deſcẽdiſſe de cælo, & añ paſſionẽ fuiſſe in cælo, quia qđ in ſua natura hre non potuit, hoc in filio Dei, a quo ſumptus eſt, habuit: ſicut p p eandem unius Chriſti perſonam, quæ ex duabus extat naturis, Apoſtolus ait, Vos ſpirituſſanctus poſuit epos regere eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Neque enim Deus in ſua ſubſtãtia, ſed in homine aſſumpto ſangui-

Nicodemus q̃ a Chriſto didicerit.

Eph. 5
Eſaiæ 40.

Baptiſmus nõ põt repeti.

Generatio carnalis, ſpiritalis.

Effect' baptiſmi.

Sap. 5.
1. Io. 3.

Io. 2.

Filius hoĩs ut deſcẽderit de cælo, et cæt.

Chriſti una perſona, gemina natura

Ac. 20

 nem,

nem,quem pro eccleſia funderet,habuit. Hinc etiam
Pſalmiſta dicit. Aſcendit Deus in iubilatione. Quomo
Pſ. 46. do.n. Deus niſi in nomine aſcenderet, qui in ſuæ natu-
ra maieſtatis ſemper ubique præſens adeſt? Sed & hoc
quærēdum,quomodo dictum ſit, Et nemo aſcendit in
cælum , niſi qui deſcendit de cælo , cum omnes electi
ueraciter confidant aſcenſuros ſe in cælum,promittē-
te ſibi Dño , quia ubi ego ſum , illic & miniſter meus
erit? Cuius tamen nodum quæſtionis apertisſima ra-
Io. 12. tio ſoluit,quia uidelicet mediator Dei & hominum ,
homo Chriſtus Ieſus,electorum omnium caput eſt ,
itemq; omnes electi eiuſdem capitis membra ſunt, di
cente Apoſtolo. Et ipſum dedit caput ſupra omnem
eccleſiam. Et rurſum. Vos.n. eſtis corpus Chriſti,& mē
Eph. 1 bra de membro. Nemo ergo aſcendit in cælum,niſi
1. Cor. qui deſcendit de cælo,filius hominis qui eſt in cælo.
12. Quod eſt apertè dicere. Nemo aſcendit in cælum, niſi
Chriſtus in corpore ſuo,quod eſt eccleſia, qui in ſeip-
ſo quidem primum cernentibus apoſtolis, eminentio
ribus nimirum membris ſuis , aſcendit , & exinde in
membris ſuis quotidie aſcēdens,ſe colligit in cælum.
Hinc eſt.n.ꝙ ipſum corpus eius inter aduerſa præſen
tis ſeculi deprehenſum, gloriatur & dicit. Nunc autē
exaltauit caput meum ſuper inimicos meos. Ac ſi a-
Pſ. 26. pertè dicat. Qui occiſum a Iudæis Chriſtum , caput,
meum,ſuſcitauit a mortuis , ac fruſtratis omnibus ini
micorum inſidiis ſubleuauit in cælum , ſpero ꝙ me e-
tiam de præſentibus periculis eruens , meo capiti iun-
gat in regno. Quia ergo nemo aſcendit in cæ-
lum , niſi qui deſcendit de cælo , quiſquis in cælum a-
ſcendere deſiderat , ei qui deſcendit de cælo , & eſt in
cælo,ſe uera fidei dilectionisque unitate coniungat ,
apertè intelligens , quia nullo alio ordine , niſi per eū
qui deſcendit de cælo , poteſt aſcendere in cælum .
Vnde alias ipſe dicit. Nemo uenit ad patrem, niſi per
me. Hæc ideo Nicodemo , ideo cunctis dicuntur ca-
Io. 14. techumenis,ut diſcant eius membris renaſcendo in-
corporari,per quem posſint aſcēdere in regnum Dei.
Et quia aſcenſio uel ingreſſus regni cælorum fieri non
poteſt abſque fide & ſacramento dominicæ pasſionis,
rectè ſubinſertur. [Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpentē
in deſerto,ita exaltari oportet filium hominis,ut om-
nis qui credit in ipſum,non pereat , ſed habeat uitam
æternam.] Mira magiſterij cæleſtis arte dominus ma
giſtrum legis Moſaicæ ad ſpiritalem legis eiuſdē ſen-
ſum inducit,recordans hiſtoriæ ueteris, & hanc in fi-
guram ſuæ pasſionis atq; humanæ ſaluationis factam
edisſerens. Narrat quippe liber numerorum, ꝙ perte-
ſus in eremo populus Iſrael itineris longi ac laboris ,
Nu. 21 murmurauerunt contra dominum & Moyſen , ideoq;
dominus immiſerit in illum ignitos ſerpentes,ad quo
rum plagas,morteſq; plurimorum cum clamarent ad
Moyſen,& ipſe oraret pro eis,iusſit eum dominus fa-
cere ſerpentem æneum,& ponere pro ſigno. Qui per-
cuſſus,inquit,aſpexerit in eum,uiuet. Et ita factū eſt.
Plagæ igitur ſerpentum ignitorum, uenena ſunt, & in
Ictus centiua uitiorum,quæ animam quam tangunt,ſpirita
ſerpētū li morte perimunt. Et benè murmurās contra dñm po
ignito- pulus,ſerpentum morſibus ſternabatur , ut ex ordine
rum. flagelli exterioris agnoſceret,quantam intus perniciē
murmurando pateretur. exaltatio autem ſerpentis æ-
nei,quem dum percusſi aſpicerent ſanabantur,pasſio
eſt noſtri redemptoris in cruce,in cuius ſolum fide re-
gnum mortis & peccati ſuperatur . Rectè etenim per
ſerpentes peccata,quæ animam ſimul & corpus ad in
teritum trahunt exprimuntur,non ſolum quia igniti,
quia uirulenti,quia ad perimendum ſunt aſtuti , uerū

etiam quia per ſerpentem primi parentes noſtri ad
peccandum perſuaſi,ac de immortalibus ſunt peccan
do mortales effecti. Rectè per ſerpentem æneum do *Serpēs*
minus oſtenditur,qui uenit in ſimilitudine carnis pec *æneus*
cati, quia ſicut æneus ſerpens effigiem quidem ignitis *Chri-*
ſerpentibus ſimilem,ſed nullum prorſus in ſuis mem- *ſtus.*
bris habuit ardorem ueneni nocentis, quin potius per
cuſſos a ſerpentibus ſua exaltatione ſanabat,ſic nimi-
rum,ſic redemptor humani generis non carnem pec-
cati , ſed ſimilitudinem induit carnis peccati , in qua
mortem crucis patiendo,credentes in ſe ab omni pec-
cato,& ab ipſa etiam morte liberaret. Sicut ergo Moy
ſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita(inquit)oportet
exaltari filium hominis:quia ſicut illi , qui exaltatum
pro ſigno ſerpentem æneum aſpiciebant, ſanabantur
ad tempus a corporali morte & plaga , quam ſerpen-
tium morſus intulerat,ita & qui myſterium dominicę
pasſionis,credendo, confitendo , ſynceriter imitando
aſpiciunt , ſaluantur in perpetuum ab omni morte ,
quam peccando in animo pariter & carne contraxe-
rant . Vnde rectè ſubiungitur . [Vt omnis qui credit
in ipſo non pereat,ſed habeat uitam æternam.] Cuius
quidem uerbi patet ſenſus:quia qui credit in Chriſtū,
non ſolum perditionem euadit pœnarum , ſed & ui-
tam percipit æternam. Et hoc inter figuram diſtat &
ueritatem , quia per illam uitam protelabatur corpo-
ris,per hanc uita datur ſine fine manſura. Sed curan- *Fides*
dum ſolerter eſt,ut quod intellectus benè ſentit, ope- *operib.*
ratio condigna perficiat,quatenus confesſio rectæ no *decla-*
ſtrę fidei,piè & ſobriè conuerſando, ad perceptionem *randa.*
promiſſę nobis uitę mereatur attingere. Verum quia
hęc de filio hominis dicuntur , qui exaltari in cruce ,
& mortem potuit pati , ne putaret Nicodemus filium
tantum hominis eſſe eum,a quo uita eſſet expectanda
perpetua , curauit ei dominus etiam diuinitatis ſuæ
pateſacere ſacramentum , unumq; & eundem filium
Dei,& filium hominis,mundi oſtendere ſaluatorem.
nam ſequitur. [Sic.n. Deus dilexit mundum , ut filium
ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum ,
non pereat,ſed habeat uitam ęternam.] Vnde notan-
dum,ꝙ eadem de filio Dei unigenito replicat,quę de
filio hominis in cruce exaltato præmiſerat,dicens. Vt
omnis qui credit in eum , non pereat, ſed habeat uitā
ęternam,quia profectò idem redemptor noſter, filius
Dei ante ſecula exiſtens,filius hominis factus eſt in fi-
ne ſeculorum , ut qui per diuinitatis ſuæ potentiam
nos creauerat ad perfruendam uitæ beatitudinem pe-
rennis,ipſe per fragilitatem humanitatis noſtræ nos
reſtauraret ad recipiendam quam perdidimus uitam.
Vnde nobis ſatagendum eſt,fratres charisſimi, ut di- *Ro. 8.*
uinis beneficiis uicem rependentes , diligamus toto
corde,tota anima,tota uirtute Deum patrem, qui nos
tanto amore prior dilexit, ut proprio filio ſuo non par
ceret,ſed pro nobis omnibus traderet illum . Diliga-
mus ipſum filium,qui cum in forma Dei eſſet , noſtræ *Phil. 2.*
libertatis & uitæ gratia formam ſerui accepit, factuſ-
que eſt obediens uſque ad mortem,mortem autē cru-
cis,& (ſicut de eo dicit Ioannes Apoſtolus) qui dile-
xit nos & lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo, *Apoc.1*
diligamus ſanctum eiuſdem patris & filii ſpiritum,cu
ius unctione ſignati ſumus in die redemptionis , qui
ubi uult ſpirat, & ubicunque ſpirat,continuò flammā
eiuſdem diuinæ dilectionis accēdit . Credamus ipſum *Eph. 4*
patrem & filium & ſpiritum ſanctum unum eſſe Deū
& dominum noſtrum,ac debitis laudibus attollamus
nomen eius in inuicem, qui eſt gloria , imperium , &
poteſtas ante omnia & in omnia ſecula ſeculorū. Amē.

ALBINI FLACCI ALCVINI
LIBRI TRES DE SANCTA TRINITATE ET FIDE,
AD GLORIOSISSIMVM DEOQVE DEVOTVM IMPERATOREM CAROLVM.

DOMINO GLORIOSO CAROLO IMPERATORI AVGVSTISſimo atque Chriſtianiſſimo, humilis Leuita Alcuinus, Salutem.

PROLOGVS.

DVM Dignitas Imperialis à Deo ordinata, ad nihil aliud exaltata eſſe uidetur, niſi populo præeſſe & prodeſſe, proinde datur à Deo electis poteſtas & ſapiẽtia. Poteſtas, ut ſuperbos opprimat, & defendat ab improbis humiles. Sapiẽtia, vt regat & doceat pia ſolicitudine ſubiectos. His duobus, ſancte Imperator, muneribus diuina gratia ueſtram incõparabiliter ſublimitatẽ eiuſdẽ nominis & numinis anteceſſoribus ſuperexaltauit & honorauit, terrorẽ potẽtiæ ueſtræ ſuper oẽs undiq; gentes immittẽs, ut uoluntaria ſubiectione ad uos ueniant, quos prioribus bellicus labor tẽporibus ſibi ſubdere non potuit. Quid igitur, quid agendum eſt ueſtræ Deo deuotiſsimæ ſolicitudini tempore ſerenitatis & pacis, quo militaris laboris cingulo ſoluto, totus pacifica quiete populus concurrere feſtinat ad ueſtræ iuſsionis edictum, intentusque ante thronum gloriæ ueſtræ conſiſtens, quid cuique perſonæ ueſtra authoritas præcipere velit: niſi etiam omni dignitate iuſta decernere, rata præcipere, ſancta admonere, vt quiſq; lætus cum perpetuæ ſalutis præceptis domum redeat? Nec uero meæ in Domino deuotionis ſtudium ocio torpens, ueſtro in prædicatione catholicæ fidei defuiſſet adiutorio, direxi ſanctiſsimæ authoritati ueſtræ de fide ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, ſub ſpecie manualis libelli ſermonem, ut diuinæ laus & fides ſapientiæ, ſapiẽtiſſimi hominum probaretur iudicio. Nec videlicet alio quolibet veſtræ Imperialis maieſtatis munere digniorem æſtimabam ſapientiam, nec alium quemlibet tam excellenti dono in accipiendo æque dignum putabam, dum principem populi Chriſtiani cuncta ſcire & prædicare, quæ Deo placeant, neceſſe eſſe notiſsimum eſt. Neque enim quenquam magis decet vel meliora noſſe uel plura, quàm Imperatorem, cuius doctrina omnibus prodeſſe debet ſubiectis. Non quo Imperator inuicte & ſapientiſsime, ac refulgens rector, aliquid ſcientiæ ueſtræ fidei catholicæ incognitum eſſe, uel minùs exploratum cogitarem: ſed ut mei nominis, quo à quibuſdam magiſter (licet non meritò) uocabar, officium oſtenderem necnon ut conuincerem eos, qui minùs vtile exiſtimabant, ueſtram nobiliſſimam intentionem dialecticæ diſciplinæ diſcere uelle rationes, quas beatus Auguſtinus in libris de ſancta Trinitate apprimè neceſſarias eſſe putauit, dum profundiſsimas de ſancta Trinitate quæſtiones, non niſi categoriarum ſublimitate explanari poſſe probauit. Quod etiam in antè nominato eiuſdem patris opuſculo, pius & deuotus inquiſitor facilè inueniet, ſi philoſophiæ cognitionem in diſcendo habere non negligit. Hæc omnia deuotæ mentis acie conſiderans, tempore celeberrimi conuentus, quo ſacerdotes Dei, & populi prædicatores Chriſtiani in unum Imperiali præcepto conueniunt, non ignaua, ut reor, opum pondera in rationem catholicæ fidei ueſtræ excellentiſſimæ authoritati attuli: ſi Dominus, qui uoluntatem dicendi dederat, ſpiritu gratiæ cor, ut de eius confido miſericordia, in agnitione ueritatis illuminauit. Nec aliquid mea inuenire ualuit deuotio, quod liberiùs offerret, nec quod regalem beneuolentiam gratiùs accepiſſe putarem. Quid exinde efficere ſit ratum, ueſtræ probationis expectat iudicium, ſi dignè meus iſte labor in ſacerdotales procedere ualeat aures. Ergo ueſtræ dignitatis dextera dante ad legendum, nemo iuſtè mea dicta ſpernere poterit: quia probantis authoritas pluris æſtimabitur, quam ſcribentis deuotio. Multa eſt omnibus fidelibus in ueſtra pietate gloriandi facultas, dum clementiæ ueſtræ ſolicitudo ſacerdotalem, vt decet, habet in prædicatione uerbi Dei vigorem, & perfectam in catholica fide ſcientiam, & ſanctiſsimam pro hominum ſalute deuotionem. Quapropter uniuerſorum precibus fidelium optandum eſt, ut in omnem gloriam ueſtrum extendatur imperium, ut ſcilicet catholica fides, quæ humanum genus ſola uiuificat, ſola ſanctificat, ueraciter in una confeſsione cunctorum cordibus inſigatur: quatenus ſummi regis donante pietate, eadem ſanctę pacis & perfectæ charitatis omnes ubique regat & cuſtodiat unitas. Nec aliud omnipotenti Deo munus amabilius eſſe probatur, quàm in catholica fide diuinæ concordia charitatis, ut omnes unum ſint in Chriſto, qui pro omnibus mortuus eſt, per quem cuncti credentes in eum, afficiantur filij æternæ beatitudinis.

INDEX CAPITVM primi Libri.

1 *Quòd ad ueram beatitudinem, niſi per fidem catholicam, peruenire nemo poterit.*
2 *Quæ ſit uera fides.*
3 *Quòd ſit unus Deus, pater & filius & ſpiritusſanctus.*
4 *Quòd quædam de Deo ſubſtantialiter, quædam relatiuè dicuntur.*
5 *Quòd ſpiritusſanctus relatiuè dicitur ad patrem & filium.*
6 *Quòd ſpiritusſanctus communis eſt patris et filij ſpiritus.*
7 *Quòd de patre dicitur, ut etiam de filio dicatur.*
8 *Quòd neceſſario diſcernendum ſit, quid de Deo ſubſtantialiter, uel quid relatiuè dicatur.*
9 *Quòd non ſit manus aliquid pater et filius et ſpiritusſanctus ſimul dicti, quàm una quælibet perſona ex eis.*
10 *Quòd nihil ſecundum accidens in Deo dicatur.*
11 *Quòd non ſit diuerſum in ſubſtantia, patrē uel filium dicere.*
12 *Quæ ſint propria unicuique perſonæ in S. Trinitate.*
13 *Quòd quædam operá ſanctæ Trinitatis quibuſdam perſonis propriè conueniant.*
14 *Quòd ſancta Trinitas non ſit ſeparabilis natura, nec in perſonis dicenda.*
15 *Quid ſit inter ingenitum et patrē, et quod filius ſolus ſit genitus, ſpiritusſanctus nec genitus, nec ingenitus.*
16 *Quomodo intelligēdæ ſint locutiones prædicamentorum de Deo.*

Quod ad ueram beatitudinem, niſi per catholicam, peruenire nemo poterit. *Caput I.*

QVanuis in huius exilij ærumnoſam cæcitatem pro originalis peccati iuſtiſsima pœna gaudio beatæ felicitatis deiecti ſumus, non tamen ita inde preciſi atque abrupti ſumus, ut etiam in iſtis mutabilibus & temporalibus æternitatem, ueritatem, beatitudinem quærere uel deſiderare ignoremus. Quod ex eo perſpicuum eſt, quod nec mori, nec falli, nec miſeri eſſe, uoluntatem habemus. Vnde ex hoc naturali inſtinctu beatos eſſe uelle, omnibus commune eſt hominibus, licet diuerſo modo in animis ſingulorum beatitudinis appetitus fiat. Quidam uero beatum exiſtimant eſſe, regno potiri terreno, alij diuitijs abundare, alij honoribus exaltari. Quidam uero laudibus celebres eſſe gaudent, alij uoluptatibus inhiant carnalibus: ſed nequaquam in huius uitæ uolubilitate uera inueniri poterit beatitudo. Quocirca tota ſanctarum ſeries ſcripturarum nos a terrenis ad cœleſtia erigi hortatur, ubi uera & ſempiterna eſt beatitudo, ad quam niſi per fidem catholicæ pacis, cooperante charitate Dei & proximi, neminem peruenire poſſe certiſsimum eſt.

Omnes beati eſſe uolunt.

Quæ ſit uera fides. *Caput II.*

DEnique ad ueram beatitudinem peruenire uolentibus, primo omnium uera fides neceſſaria eſt, ſicut Apoſtolicà docet authoritas, dicens: Sine fide impoſsibile eſt Deo placere. Conſtat ergo neminem ad ueram peruenire poſſe beatitudinem, niſi Deo placeat: & Deo neminem placere poſſe, niſi per fidem. Fides nanque eſt bonorum omnium fundamentum. Fides humanæ ſalutis initium. Sine hac nemo ad filiorum Dei poteſt conſortium peruenire, quia ſine hac ipſa nec in hoc ſeculo quiſquam Iuſtificationis conſequitur gratiam, nec in futuro uitam poſsidebit æternam. Et ſi quis hic non ambulauerit per fidem, non perueniet ad ſpeciem beatæ uiſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Proinde omnis anima rationalis ætate congrua diſcat fidem catholicam: maximè populi prædicatores Chriſtiani, & eccleſiarum Dei doctores, ut poſsint ueritati contradicentibus reſiſtere, & catholicam amantibus pacem prodeſſe. Quomodo docet quis, quod non didicit? uel qualiter paſtor eſſe poterit ſi pane uitæ gregem ſibi commiſſum paſcere ignorat? Nec erubeſcat neſciens diſcere quod ignorat, nec ſciēs tardus ſit docere quod nouit. Sciat uterque ſe ſuo Domino acceptæ pecuniæ rationem redditurum. Tunc deſiderabilem fidelis ſeruus audiet, uocem Domini, dicentis: Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui.

Hebr. 11.

Matt. 25.

Ibidem

Quòd ſit unus deus, pater & filius & ſpiritusſanctus. *Caput III.*

OMnis itaque ſcriptura ueteris & noui teſtamenti diuinitus inſpirata, ſi chatolicè intelligitur, hoc inſinuat, quod pater & filius & ſpiritus ſanctus, unus ſit Deus, einſdem ſubſtantiæ, uniusque eſſentiæ, atque inſeparabilis in diuinitate unitatis. Ideoque non ſunt tres dij, ſed unus Deus pater & filius & ſpiritus ſanctus, quanuis pater filium genuerit, & ideo filius nō ſit, qui pater eſt filiusque a patre ſit genitus, & ideo pater non ſit, qui filius eſt: ſpiritusque ſanctus, nec pater ſit nec filius, ſed tantum patris & filij ſpiritus, patri & filio etiam ipſe coæqualis, & ad Trinitatis pertinens unitatem. Et hæc Trinitas unus eſt Deus, ex quo omnia, per quem omnia, & in quo omnia, B. Paulo Apoſtolo atteſtāte, ubi ait: Quoniam ex ipſo & per ipſum & in ipſo ſunt omnia: ipſi gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Teneamus igitur firmiſsimè, patrem & filium & ſpiritū ſanctum, unum eſſe naturaliter Deum: nec tamen ipſum patrem eſſe, qui filius eſt: nec filium ipſum eſſe, qui pater eſt: nec ſpiritum ſanctum ipſum eſſe, qui pater aut filius eſt. Vna eſt enim patris & filij & ſpiritus ſancti eſſentia, in qua nō eſt aliud pater, aliud filius, aliud ſpiritus ſanctus: quanuis perſonaliter ſit alius pater, alius ſpiritus ſanctus. Quod nobis maximè in ipſo ſanctarum ſcripturarum demonſtratur initio, ubi Deus dicit: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, cum enim ſingulari numero dicit, Imaginem, oſtendit unam naturam eſſe, ad cuius imaginem homo fieret, cum uero dicit pluraliter, Noſtram: oſtendit eundem Deus, ad cuius imaginem homo fiebat, non unam eſſe perſonam. Si enim in illa eſſentia patris & filij & ſpiritus ſancti, una eſſet perſona, non diceretur, Ad imaginem noſtram, ſed, ad imaginem meam: nec dixiſſet, Faciamus, ſed, faciam. Si uero in illis tribus perſonis tres eſſent intelligendæ uel credendæ ſubſtantiæ, non diceretur, Ad imaginem noſtram, ſed, ad imagines noſtras. Sed ad unā imaginem unius Dei homo factus dicitur, ut una ſanctæ Trinitatis eſſentialiter diuinitas intimetur. Hanc quoque Trinitatem perſonarum, atque unitatem naturæ, propheta Eſaias reuelatam ſibi non tacuit, cum ſe dicit Seraphim uidiſſe clamantia: Sanctus, ſanctus, ſanctus Do-

Ro. 11.

Gen. 1.

Eſa. 6.

minus

minus Deus ſabaoth. Vbi prorſus in eo, quòd dicitur tertio, ſanctus, perſonarum Trinitatem: in eo uero, quod ſemel dicitur, Dominus Deus ſabaoth, diuinæ naturæ cognoſcimus unitatem. Planè & abſque omni dubitatione credendum eſt, patrem & filium & ſpiritum ſanctum, unum eſſe Deum omnipotentem, æternum, incommutabilem, & ſingulus horum Deus, & ſimul omnes unus Deus. Et ſingulus quiſque horum plena & perfecta & æterna ſubſtãtia, & ſimul omnes una ſubſtantia. Quia quicquid eſt pater eo, quod Deus eſt, q̃d ſubſtãtia eſt, q̃d æternitas eſt, hoc fili⁹ hoc ſpiritus ſanctus eſt. Ita etiam & filius eo, quod Deus eſt, quòd ſubſtantia eſt, quod æternitas eſt, hoc pater eſt, hoc ſpiritus ſanctus eſt, & quicquid ſpiritus ſanctus eſt, eo quod Deus eſt, quod ſub ſubſtantia eſt, quod æternitas eſt, hoc pater eſt & filius eſt. Vna in tribus diuinitas, una eſſentia, una omnipotentia, & quicquid ſubſtantialiter de Deo dici poteſt. Si fortè de ſolo patre interrogatus fueris quid ſit pater, reſponde, Deus, interrogatus de filio, reſponde, Deus, interrogatus de ſpiritu ſancto, reſponde Deus. Si interrogatus fueris ſimul de patre & filio & ſpiritu ſancto, non deos, ſed Deum reſponde, unum, omnipotentem, incommutabilem.

Quòd quædam de Deo ſubſtantialiter, quædam relatiuè dicuntur. Cap. IIII.

SCiendum eſt, quod quædam de Deo ſubſtantialiter dicuntur, ut eſt, Deus magnus, omnipotens, & quicquid ad ſe dicitur. i. ſubſtantiam diuinitatis ſignificans. Quædam itaque relatiuè dicuntur, ut pater ad filium, & filius ad patrem, & ſpiritus ſanctus relatiuè ad patrem & filium. Ad ſe autem ſiue pater, ſiue filius, ſiue ſpiritus ſanctus, Deus ſubſtantialiter dicitur. Itaque pater eo quod Deus eſt, hoc ipſo ſubſtantia eſt. Quia eiuſdem ſubſtantiæ filius & ſpiritus ſanctus, procul dubio & filius Deus eſt, & ſpiritus ſanctus Deus. At uero Deus eo, quod pater eſt, relatiuè dicitur, quia nõ ſubſtantiæ nomen eſt, ſed refertur ad filium. Non ſic dicimus filium Patrem eſſe, quomodo dicimus filium Deum eſſe, nec ita dicimus patrem filium eſſe, ſicut dicimus Deũ eſſe, quia Deus ſubſtantialiter dicitur, pater & filius & ſpiritus ſanctus relatiuè dicuntur.

Quòd Spiritus ſanctus relatiuè dicitur ad patrem & filium. Caput. V.

Spiritus ſanctus ut dicatur relatiuè. PRorſus & ſpiritus ſanctus relatiuè dicitur ad patrem & filium, ſed non eo modo, quo inter ſe pater & filius. Sicut enim relatiuè pater & filius dicuntur, ita & ſpiritus ſanctus ad patrem & filium quodammodo relatiuè dicitur, quia patris & filij ſpiritus eſt. Sed ipſa relatio ſpiritus ſancti nõ ita reciproca ratione conuerti poterit, ſicut pater & filius. Nã pater filij pater dicit, & filius patris fili⁹ dicit: ſpiritus uero ſanctus uniformiter dicitur ad patrem & filium, quia patris & filij ſpiritus eſt. Dicimus enim ſpiritum ſanctum ſpiritum patris, ſed non uiciſsim dicimus patrem ſpiritus ſancti, ne filius eius intelligatur ſpiritus ſanctus. Item dicimus ſpiritum ſanctum ſpiritum filij, ſed non dicimus filium ſpiritus ſancti, ne pater eius intelligatur ſpiritus ſanctus. *Spiritus ſanctus donum Dei.* Dicitur & idem ſpiritus donum Dei, quia Deus donator doni ſui eſt. In quibus nominibus circunferri poteſt uiciſsim relationis regula, ut ſi dicamus donator doni, & donum donatoris, quia in his uocabulis potuit inueniri uſitata huic categoriæ, quæ dicitur ad aliquid, circumlatio.

Quòd Spiritus ſanctus communis eſt patris & ſpiritus. Caput VI.

ERgo hoc donum Dei. i. ſpiritus ſanctus, qui de patre & filio æqualiter procedit, ineffabilis quædã patris filijque communio eſt, & ideo fortaſſe ſic appellatur, quia patri & filio poteſt eadem appellatio conuenire. Nam hoc ipſe propriè dicitur, quod illi communiter dicuntur, quia & pater ſpiritus, & filius ſpiritus, & pater ſanctus, & filius ſanctus rectè dicitur. Ergo ut nominibus iunctis, quæ ſeparatim utrique perſonæ conueniunt, utriuſque communio propriè ſignificetur, uocatur ſpiritus ſanctus, qui eſt tertia in ſancta Trinitate perſona, patri & filio per omnia coæqualis, coæternus & cõſubſtantialis, & hęc Trinitas unus eſt Deus, ſolus bonus, magnus, æternus, omnipotens. Ipſe ſibi unitas, deitas, magnitudo, bonitas, omnipotentia, & quicquid ad ſe ſubſtantialiter dicitur. Non ita in relatiuis uocabulis intelligendum eſt, uel dicẽdum: quia dici non poteſt pater ſibi pater, uel filius ſibi filius, uel ſpiritus ſanctus ſibi ſpiritus ſanctus, ſed hæc relatiua uocabula proculdubio ad perſonas referri debent. *Cur dicatur ſpiritus ſanctus.*

Quòd de patre dicitur, ut etiam de filio dicatur. Caput VII.

QVicquid ergo ad ſe dicuntur pater & filius, non dicitur alter ſine altero, id eſt, quicquid dicuntur, quod ſubſtantiam eorum oſtendat, ambo ſimul dicuntur. Si hæc ita ſunt, iam ergo nec pater eſt Deus ſine filio, nec filius Deus ſine patre. i. non ita dicitur pater Deus, quaſi filius non ſit Deus, nec filius ita dicitur Deus, quaſi pater non ſit Deus, ſed ambo ſimul Deus, etiam & unus Deus. Quocirca quicquid ſecundum ſubſtantiam uel æternitatem de eis dici poteſt, ambo ſimul ſunt, Quamuis de filio dicatur, Deus de Deo lumen de lumine, ambo ſimul Deus ambo ſimul lumen: ſed non pater Deus de Deo, nec lumen de lumine, ſed filius Deus de Deo, & lumen de lumine, ambo tamen ſemper ſimul Deus unus, & unum lumen. Sic etiam & de alijs appellationibus, quæ ſecũdum ſubſtantiam dicuntur, id eſt, quod ſimul ambo ſunt, dici debet, ut omnipotens, magnus, bonus, æternus, & cætera, quę ad ſe dicuntur. Quod ſi ita eſt, hoc ſolum de eis dici non poteſt, illud de illo, quod ſimul ambo non ſunt: ſicut uerbum de uerbo dici nõ poteſt, quia non ſimul ambo uerbum, ſed ſolus filius uerbum. Nec imago de imagine, quia non ſimul ambo imago, ſed ſolus filius imago. Nec filius de filio, quia non ſimul ambo filius. Nec pater de patre, quia non ſimul ambo pater. Et ideo quod Euangeliſta ait, Et uerbum erat apud Deum, multum eſt ut ſic intelligatur, Verbum quod ſolus eſt filius, erat apud Deum, quod non ſolus eſt pater, ſed pater & filius ſimul Deus. *Ioan. 1* In quo perfectè intelligitur, quòd non præceſſerit genitor illud quod genuit, & quod ipſe in Euangelio ait, Ego & pater unum ſumus. Vnum ſumus, ait, id eſt, quod ille, hoc & ego ſecundum eſſentiam, non ſecundum relatiuum. *Ioan. 10.* Quod dicimus, Lumen de lumine, non duo lumina intelligenda ſunt, uel ſeparatio luminis, ſed ita intelligendum eſt, quod filius effulgentia æterna luminis eſt æterni, ſicut imago ſemp iternæ ſubſtantiæ ſempiterna eſt imago.

Quòd neceſſariò diſcernẽdum ſit, quid de Deo ſubſtantialiter, uel quid relatiuè dicatur. Caput VIII.

EXempli gratia, Si quæris quid ſit Abraham iuxta ſubſtantiam, reſpondetur, Homo. Si quæris de Abraham, cur pater ſit, relatiuè reſpondetur, Quia filium

lium habet Iſaac. Si quæris de Iſaac, cur ſit filius, relatiuè reſpondetur, Quia patrem habet Abraham. Omnis uero relatio ad aliud aliquid refertur. Et hæc regula relationis in perſonis ſanctæ Trinitatis intelligẽda eſt. Si ergo interrogatus fueris de Deo, cur dicatur pater, relatiuè reſponde, quia habet filium: Ita et ſi & de filio relatiue reſponde, ideò eſſe filium, quia habet patrem. Si ergo de Deo dictum tibi fuerit, Quomodò pater hoc eſt quod filius, & filius hoc eſt quod pater? reſponde, Secundum ſubſtantiam hoc eſt filius quod pater, & pater quod filius: quia unus eſt Deus & una ſubſtantia, pater & filius. Ad ſe enim Deus ſubſtantialiter dicitur, ad patrẽ filius, & filius ad patrem, relatiue dicitur. Iuxta perſonæ proprietatem non eſt pater qui filius, nec filius qui pater eſt. Iuxta ſubſtãtię unitatem, hoc eſt pater quod filius, id eſt, unus Deus omnipotens. Quicquid ergo ad ſeipſum dicitur Deus, & de ſingulis perſonis dicitur, patre & filio & ſpiritu ſancto, & ſimul de ipſa Trinitate, non pluraliter, ſed ſingulariter dicendum eſt. Quippe non aliud eſt Deo eſſe, & aliud magnum eſſe, uel aliud eſſe, & aliud bonum eſſe: ſed hoc idem illi eſt & eſſe & magnum eſſe, & eſſe & bonum eſſe. Propterea ſicut nõ dicimus tres deos, nec tres eſſentias, & ſic non dicimus tres magnitudines, nec tres bonitates, ſed unum Deum, unam eſſentiam, & unam magnitudinem, & unam bonitatem.

Quòd non ſit maius aliquid pater & filius & ſpiritus ſanctus ſimul dicti, quàm una qualibet perſona ex eis. Caput IX.

ABſque omni ſcilicet dubitatione credi neceſſariũ eſt, quòd pater plenus & perfectus eſt Deus, filius plenus & perfectus eſt Deus, ſpiritus ſanctus plenus & perfectus eſt Deus: non tamen tres dij pater & filius & ſpiritus ſanctus, ſed unus Deus plenus & perfectus. Nec aliquid maius tres ſimul dicti, pater & filius, & ſpiritus ſanctus, quam unuſquilibet, uel pater, uel filius, uel ſpiritus ſanctus, quia eadem magnitudo eſt in unaquaque perſona ſemel dicta, quæ eſt in tribus perſonis ſimul nominatis. Non ita dicimus in hominibus fieri poſſe. Abraham plenus homo, Iſaac plenus homo, Iacob plenus homo, & hi omnes unius ſubſtantiæ, quantum ad humanam pertinet naturam. Non tamẽ hi tres unus homo, ſed tres omnimodis homines: & aliquid maius in tribus cognoſcitur, quam in quolibet uno eorum. Item Abraham unus homo, non tamen tres perſonæ in eo, ſicut in uno Deo tres ſunt perſonæ plenæ & perfectæ: ſed una perſona in Abraham, ſicut in uno ſolet homine eſſe.

Quòd nihil ſecundum accidens in Deo dicatur. Caput X.

In Deo non eſt accidẽs

IN Deo autem nihil quidem ſecundum accidens dicitur, quia nihil in Deo mutabile eſt: nec tamẽ omne quod de Deo dicitur, ſecundum ſubſtantiam dicitur, ut in ſuperioribus diximus. Quanuis enim dicatur pater ad filium, & filius ad patrem, ſecundum aliquid, non eſt tamen accidens patri patrem eſſe, uel filio filium eſſe, quia & ille ſemper pater, & ille ſemper filius, quia æternitas & incommutabilitas negat accidentis alicuius in Deo inſtabilitatem, quia omne accidens ſecundum tempus uel eſſe uel non eſſe poteſt, uel potuit, uel etiam poterit, quia pater nunquam non pater, & filius nunquam non filius: nec cœpit unquam pater eſſe pater, nec filius eſſe filius. Quòd ſi aliquando cœpiſſet pater pater eſſe, uel filius filius eſſe, uel ſi deſineret eſſe qđ erat, ſecũdũ accidens diceretur pater & filius. Si uero quod dicitur pater, ad ſeipſum diceretur, non ad filium, & quod dicitur filius, ad ſeipſum diceretur, non ad patrem, ſecundum ſubſtantiam diceretur. Sed pater non dicitur pater, niſi ex eo quòd eſt ei filius, & filius non dicitur filius, niſi ex eo quòd habet patrem, non ſecũdum ſubſtantiam, ut dictum eſt in prioribus, quia non quiſque eorum ad ſeipſum, ſed ad inuicem atque alterutrum iſta dicuntur, neque ſecundum accidens, quia & quod dicitur pater, & quod dicitur filius, æternum atque incommutabile eſt eis.

Quòd non ſit diuerſum in ſubſtantia, patrem uel filium dicere. Caput XI.

QVanuis alius ſit pater, alius filius non eſt tamen diuerſa ſubſtantia patris & filij, quia hoc non ſecundum ſubſtantiam dicuntur, ſed ſecundum relatiuum. Quod tamen relatiuum non eſt accidens, quia non eſt mutabile. Cum itaque tantus eſt ſolus pater, uel ſolus filius, uel ſolus ſpiritus ſanctus, quantus eſt ſimul pater & filius & ſpiritus ſanctus, nullo modo triplex dicendus eſt Deus, quia non eſt quo creſcat illa perfectio ſummæ Trinitatis. Perfectus enim ſiue pater, ſiue filius, ſiue ſpiritus ſanctus, & perfectus Deus pater & filius & ſpiritus ſanctus, ideo Trinitas potius, quam triplex dicenda eſt.

Deus non eſt dicendus triplex, ſed Trinitas.

Quæ ſint propria uniciuique perſonæ in S. Trinitate. Caput XII.

HAbent itaque ſingulæ in ſancta Trinitate perſonæ aliquid proprium, quo in ſeparabili æqualitate aliquam in ſe oſtendant proprietatem. Pater ſolus eſt pater, & filius ſolus eſt filius, & ſpiritus ſanctus ſolus eſt ſpiritus ſanctus. Et pater hoc habet proprium, quod ex omnibus quæ ſunt, ſolus eſt, quia ab alio non eſt, ac per hoc ſolus eſt in paternitatis perſona, non in deitatis eſſentia. Vnigenitus uero filius Dei hoc habet proprium, quod ex ſolo, id eſt, patre conſubſtantialiter & coeſſentialiter ſolus genitus eſt, & in hoc eſt perſonæ ſuæ proprietas. Spiritus ſanctus itaque hoc habet proprium, quòd ex patre & filio æqualiter procedit, & eſt amborum ſpiritus, eiuſdemque ſubſtantiæ & æternitatis cum patre & filio. Sed hæc tria uerè etiam tria ſunt, ineffabiliterque tria, & eſſentialiter tria, habentia proprietates ſuas, & hæc tria unum, & uerè unum, & hoc unum tres. Sed non tres patres nec tres, filij, nec tres ſpiritus ſancti, ſed tres perſonæ, unus pater, unus filius, unus ſpiritus ſanctus. Et hi tres. i. pater & filius & ſpiritus ſanctus, unum ſunt in natura, omnipotentia, & æternitate. Sed hoc etiã atque etiam firmiter tenendum eſt, nihil in ſancta Trinitate ad ſe dictum, plurali numero eſſe dicendum, quia ſimplex illa ſummæ diuinitatis natura ſingulari numero deſignari debet, nõ plurali, ac ideo nec tres deos, nec tres omnipotentes, nec tres bonos, nec tres magnos, nec tres eſſentias in Deo dicere fas eſt. Cum enim perſonaliter alius ſit pater, alius filius, alius ſpiritus ſanctus, his tamẽ unum eſt naturæ nomẽ, quod dicitur Deus, uel ſubſtantia, uel eſſentia, uel omnipotentia, uel alia multa, quæ ſubſtantialiter, non relatiuè de Deo dicuntur.

Proprium patri.

Filio.

Spiritui ſancto.

Quòd quædam opera ſanctæ Trinitatis quibuſdam perſonis propriè conueniunt. Caput XIII.

INdubitanter ſi quidem credere debemus, ipſam ſanctam Trinitatem eſſe inſeparabilis ſubſtantiæ atq; eſſentiæ, inſeparabiliterq; operari, quicquid a

ſingulis

ſingulis perſonis legimus operatum eſſe, quanuis certiſsimum ſit patrem eſſe ſolum qui dixit: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui, & filium eſſe ſolũ, ſuper quem illa uox ſolius patris inſonuit, quando in Iordane ſecũdum hominem baptizatus eſt idem unigenitus Deus, qui carnem ſolus accepit, & ſpiritũ ſanctum patris & filij ſolum eſſe, qui in ſpecie columbæ ſup eundem baptizatum aſcendentem de aqua deſcendit, & quinquageſimo die poſt reſurrectionem Chriſti fideles in uno loco poſitos, in linguarũ ignearum uiſione adueniens repleuit. Illam tamen uerißimè uocem, qua ſolus locutus eſt Deus pater, & illam carnẽ, in qua ſolus homo factus eſt unigenitus Deus, & illam columbam, in cuius ſpecie ſpiritus ſanctus ſuper Chriſtum deſcendit, illaſque linguas igneas, in quarum uiſione fideles uno in loco conſtitutos repleuit, opera eſſe totius ſanctæ Trinitatis, id eſt, unius Dei, qui fecit in cœlis & in terra uiſibilia & inuiſibilia, uerißimè credendum eſt.

Mat. 1 — *Act. 2.*

Quòd ſancta Trinitas non ſit ſeparabilis natura, nec in perſonis dicenda. Cap. XIIII.

Omnia Deus & complet & cõtinet.

DEus ergo per immenſitatem naturæ ſuę, totam creaturam ſuam & implet & continet, ac per hoc totum quicquid eſt, implet pater, totum filius, totum ſpiritus ſanctus: quia pater & filius & ſpiritus ſanctus naturaliter unus eſt Deus. Inſeparabilis igitur naturæ unitas, non poteſt ſeparbiles habere perſonas. Hæc uero ſummæ Trinitatis atque indiuiduæ unitatis natura, quæ ſola eſt ubique tota, ſicut ubique inſeparabilem habet unitatem naturæ uel operis, ſic ſeparationem non poteſt recipere perſonarum. Nominantur quidem illæ perſonæ aliquando ſingulæ, ſed ita ſe uoluit ipſa Deus Trinitas inſeparabilẽ oſtendere in perſonis, ut nullũ ibi nomẽ ſit in qualibet perſona, quod ad aliam ſecundum relationis regulam non referatur, ſicut pater ad filium, uel filius ad patrem, uel ſpiritus ſanctus ad patrem & filium uerißime refertur. Ea uero nomina, quæ ſubſtantiam, uel potentiam, uel eſſentiam Dei ſignificant, uel quicquid proprie ad ſe dicitur Deus, omnibus perſonis æqualiter cõueniunt, ut, Deus magnus, bonus, æternus, omnipotens, & omnia quæ naturaliter de Deo dicuntur. Non eſt igitur aliquod nomen naturæ, quod ſic patri conuenire poſsit, ut aut filio aut ſpiritui ſancto æqualiter conuenire nequeat. Dicitur enim pater naturaliter Deus, ſed naturaliter eſt Deus & filius, naturaliter eſt Deus & ſpiritus ſanctus, nec tamen tres dij, ſed naturaliter unus Deus, pater & filius & ſpiritus ſanctus. Idcircò inſeparabilis eſt ſancta trinitas in perſonis ſenſu intelligenda, quanuis in uoce ſeparabilia habeat nomina, quia pluralem numerum in naturæ ſuæ nominibus nullatenus recipit. In hoc oſtenditur perſonas nõ poſſe diuidi in ſancta Trinitate, quia cuiuslibet perſonæ nomen ſemper ad alteram reſpicit perſonã. Si patrem dicis, filium oſtendis. Si filiũ nominas, patrem prædicas. Si ſpiritũm ſanctum appellas, alicuius eſſe ſpiritum neceſſe eſt intelligas, i. patris & filij. Et hoc regulariter tenere debemus, omnia naturę diuinæ nomina uel eſſentiæ, ſicut in una perſona ſingulariter, ſic etiam in tribus ſemper ſingulari numero dici debere. Si quis uero minus in talibus eſt exercitatus myſterijs ſummæ Trinitatis, uotis agat apud Deum, ut intelligat quæ Dei ſunt, non mecum querelis, quòd ea ſcripſi, quæ in ſanctorum dictis doctorum legebam.

Inſeparabiles perſonæ

Quid ſit inter ingenitum et patrem, et quod filius eius ſolus ſit genitus, ſpiritus ſanctus nec genitus, nec ingenitus. Capue XV.

Nõ idẽ eſt Pater, & Ingenitus.

SCiendum eſt, quod non per omnia idẽ eſt patrem dicere & ingenitum, quia etſi filium non genuiſſet, nihil prohiberet eum dici ingenitum, quia dum dicitur ingenitus, non quid ſit, ſed quid non ſit ille, de quo dicis ingenitus, ſignificatur. Pater itaque ſecundum affirmationem, ingenitus ſecundũ negationem dicitur. Negatur itaque genitum eſſe eundem, de quo hoc dicitur: nec tamen aliquid eum genuiſſe ſignificatur, cum dicitur ingenitus. Patrem itaque dum dicimus, ſignificamus filium eum genuiſſe, quia filius proprie ideo genitus dicitur, quia patrem habet qui eum genuit. Sed non eſt inter patrem & filium diuiſio uel ſciſsio, quia alter in altero eſt, ſicut in euangelio legimus ipſum Dominum dicentem, Ego in patre, & pater in me eſt. Vnus ab uno genitus, perfectus a perfecto, plenitudo diuinitatis in utroque, nihil differens alter ab altero, quia uita a uita eſt, filius a patre, ſicut ipſe ait, Sicut pater habet uitã in ſemetipſo, ſic dedit & filio habere uitam in ſemetipſo, id eſt, talem genuit filium, qui uitam haberet in ſemetipſo. Spiritus ſiquidẽ ſanctus nec ingenitus, nec genitus alicubi dr̃, ne ſi ingenitus diceretur ſicut pater, duo patres in ſancta Trinitate intelligerentur, aut ſi genitus diceretur ſicut filius, duo itidem filij in eadem æſtimarentur eſſe ſancta Trinitate, ſed tantummodo procedere de patre & filio, ſalua fide, dicendus eſt. Qui tamen non de patre procedit in filium, & de filio procedit ad ſanctificandam creaturam, ſicut quidam malè intelligentes, credendum eſſe putabant, ſed ſimul de utroque procedit, quia pater talem genuit filiũ, ut quemadmodum de ſe, ita de illo quoque procedat ſpiritus ſanctus.

Ioã. 14 — *Ioã. 5*

Spirit⁹ ſanctus nec genitus, nec ingenitus

Quomodo intelligendæ ſint locutiones prædicamentorum de Deo. Caput XVI.

Decem prædicamenta.

DEcem genera ſunt humanæ locutionis, quibus homines ſuos ſenſus ſolent inter ſe conſerre, non de illis dico, quas grammatici partes orationis uocãt, ſed de illis, quas philoſophi Græcè categorias, Latinè prædicamenta appellare ſolent, quæ quidem ab eis ſic nominantur, Subſtantia, quantitas, qualitas, ad aliquid (quod genus locutionis relatiuum dicitur) item habitus, ſitus, tempus, locus, facere, pati. Hæ ſunt igitur cauſæ locutionis noſtræ. Aut enim de ſubſtantia cuiuslibet rei loquimur, uel quantitate, id eſt, magnitudine, aut etiam de qualitate, in quo genere locutionis bonos dicimus qui boni ſunt. Aut uero ad aliquid, id eſt, dum perſonæ quælibet inter ſe conferuntur, ut dominus non dicitur, niſi ſeruus intelligatur, nec iterum ſeruus, niſi reſpiciat ad dominum. Item de habitu animi uel corporis, aut de ſitu, in quo conſideratur ſtare, ſedere, iacere. De loco & tempore, id eſt, quid in quo loco uel tempore fiat. Item quis quid faciat, uel quid patiaſ, ſæpè loquela noſtra oſtendit. His ergo omnibus modis ſolet ſancta ſcriptura de Deo loqui, ſed aliter propriè, aliter translatiuè, aliter relatiuè. Propriè Deus dicitur ſubſtãtia una ſumma & ineffabilis, quæ ſemper idẽ eſt quod eſt, cui nihil accidens uel recedens ineſſe poterit, quæ ſemper eſt quod eſt, quia ſemper immutabilis. Item Deus magnus dicitur, non alia magnitudine, niſi quia ipſe magnus eſt & immenſus. Ea igitur magnitudine magnus eſt, quæ ipſe eſt, & ea bonitate bon⁹ eſt, quæ ipſe eſt. Nec Deo aliud eſt eſſe, aliud magnum eſſe, aliud bonum eſſe, ſed eo quo eſt, magnus eſt & bonus. Ideo nec tres ſubſtãtias, nec tres magnos, nec tres bonos de Deo dicere fas eſt. Quod autem facere dicitur, de Deo uerißimè dicitur, per quem omnia facta ſunt quæ ſunt, Domino dicente, Pater meus uſque modo operatur, & ego operor.

Locutio de Deo propriè, tranſlatiuè, relatiuè. — *Ioã. 5*

Hæc

Hæc propriè in prædicamentis ſuprà nominatis de
Deo dicuntur, ſi tamē de illo propriè aliquid dici ore
hominis poteſt. Relatiuè itaque de Deo dicitur pater
& filius & ſpiritus ſanctus, ſicut ſuprà abundanter do-
cuimus. Situs uero & habitus, & loca, & tempora, &
pati, non propriè, ſed translatiuè per ſimilitudines di
cuntur in Deo. Nam & ſedere ſuper Cherubim dici-
tur, quod ad ſitum: & abyſſus tanquam ueſtimentum
Pſ. 77. amictus eius, qđ ad habitum, & anni tui nō deficient,
103. quod ad tempus, & ſi aſcendero in cœlum, tu ibi es,
501. quod ad locum pertinet. Dicitur & de Deo, Pœnitet
138. me feciſſe hominem, quod eſt pati, uel etiam, Labora-
Gen. 6. ui ſuſtinens. Neque enim aliquid Deus patitur, quātū
Eſa. 1. ad eius ſubſtantiam pertinet, quia Deus eſt, quia in-
commutabilis & impaſsibilis ſubſtantia eſt, dum aliæ
omnes ſubſtantiæ capiunt accidentia. quibus in eis fiat
uel magna, uel quantacunque mutatiō. Deo autem hu
iuſmodi aliquid accidere non poteſt, & ideo ſola eſt
incommutabilis ſubſtātia uel eſſentia, quæ Deus eſt,
cui profecto ipſum eſſe, unde eſſentia nominata eſt,
maximè & ueriſsimè competit. Cui ſoli optimè con-
1. Co. 1 gruit illud nomē, quod Græci dicunt on, Latini, Eſt, ſi
cut Apoſtolus ait: Non eſt in illo, Eſt, & Non, ſed eſt in
illo, Eſt. Iam uero ſublimitas huius tam arduæ diſputa
tionis, reſpirare aliquantulum dictantem admonet, ut
liberiori ſenſu ea quæ deinde dicenda ſūnt, ingredia-
tur explanare.

Finis primi libri.

INDEX CAPITVM
Secundi Libri.

1 *Quòd Deus omnium ſit cauſa, quæ ſunt ut ſint.*
2 *Quòd Deus ſuper omnia ſit.*
3 *Quòd melius ſit de Deo æqualia dicere, quàm ſi- milia.*
4 *De immenſitate Dei.*
5 *Quarè Deus dicatur magis in cœlo habitare, quam in terra.*
6 *Quanuis humano more ſcriptura de Deo loqua- tur, nil tamen commutationis in Deo eſſe.*
7 *Quòd Deus ubique ſit totus poteſtate naturali.*
8 *Quòd Deus aliter in ſanctis ſit, aliter peccato- ribus præſit.*
9 *De diuerſitate eorum, quæ ſunt.*
10 *Quòd quædam mirabilis facta eſt coniunctio creatoris ad creaturam.*
11 *Vtrùm anima Chriſti plenam habeat diuinita- tis ſuæ cognitionem.*
Marc. 13. 12 *Quomodò dicatur in euangelio, filium neſcire diem iudicij.*
13 *Quòd unum opus ſit patris & filij.*
14 *Omnia per Chriſtum facta eſſe, ipſum uero na- tum, non factum.*
15 *De eo quòd ſicut pater eſt uita, ita & filius eſt ui- ta.*
16 *Quòd ſuſtantia diuinitatis omnimodis inuiſi- bilis ſit & incomprehenſibilis in ſua natura creaturis.*
17 *Quòd illæ uiſiones, quæ in ueteri teſtamento patri bus apparuiſſe leguntur, per angelicas admini ſtrationes fierent.*
18 *Non de ſolo patre intelligendum quod dicitur. Qui facit mirabilia magna ſolus.*
19 *De unitate ſpiritusſancti cum patre & filio.*
20 *Quòd nihil tēporale debemus intelligere de ſpiri- tu ſancto, dum dicitur donum Dei.*
21 *Cur idem ſpiritusſanctus bis à Chriſto datus ſit.*
22 *Quanuis diuerſa ſint dona Dei in ſanctis, ab uno eodemq́; ſpiritu ſingulis ſingula dantur.*

PRAEFATIO IN LIBRVM
SECVNDVM.

OMnis itaque ſanctorum authori-
tas librorū hoc nobiſcum agit, *Scopus*
ut rectè de Deo credamus, eum *diuinæ*
quę tota intentione amemus. *ſcriptu*
Sed mentis humanæ uiſio inua- *ræ.*
lida eſt ad aſpiciendam diuinæ maieſtatis ex
cellentiſſimam lucem, niſi iuſtitiæ, fidei & di
lectionis, diuina donante gratia, illuſtretur
ſplendore. Quapropter diuina uotis omni-
bus poſtulanda eſt gratia, ut mundetur ocu-
lus cordis ad uidendum, quàm propriè Tri-
nitas ſit unus, & ſolus, & uerus Deus, & quā
rectè pater & filius & ſpiritusſanctus unius
eiuſdēq; ſubſtantiæ uel eſſentiæ dicatur, in-
telligatur, credatur. Ad huius ſacratiſſimæ
beatitudinis uiſionem nemo niſi per fidem
mundato corde attingere poterit, dicente ip
ſa ueritate: Beati mundo corde, quoniam ip *Mat. 5*
ſi Deum uidebunt. Hæc uero uiſio non car-
nalibus æſtimanda eſt oculis cerni poſſe, ſed
puræ mentis intuitu conſideranda eſt, ſe-
cundùm quòd ſpiritus ſancti gratia noſtræ
mentis aciem illuſtrare dignabitur.

Quòd Deus omnium ſit cauſa, quæ ſunt, ut ſint.
Caput 1.

EOrum igitur quæ ſunt uel fuerunt, uel
futura ſunt, cauſa eſt Deus, & horum
dator & creator. Et non eſt dicere, hoc
eſſe ipſum, quod ſunt illa, quibus ut eſ-
ſent dedit, nec alicui creaturæ partem
ſuæ ſubſtantiæ dedit, & cum ipſe ſit im
mutabilis, mutabilia ſine ſui mutabilitate creauit.
Ideo in illo hymno laudabili, quē peracta cœna mi-
ſtica coram diſcipulis ſuis in laudem patris Deus fi-
lius decantauit, non dixit de fidelibus ſuis, Vt unum *Ioā. 17*
ſint nobiſcum, ſed ut unum ſint in nobis, quia diuer-
ſa ſubſtantia eſt creatoris & creaturæ. Nec etiam dixit:
Ego & ipſi unum, quanuis per id quod Eccleſiæ caput
eſt, & corpus eius Eccleſia, poſsit dicere: Ego & ipſi
non unum, ſed unus, quia caput & corpus, unus eſt
Chriſtus. Sed diuinitatem ſuam conſubſtantialem pa-
tri oſtendit, dum ait: Vt ſint unum, ſicut & nos unum
ſumus. Vult ergo ſuos eſſe unum, ſed in ipſo, quia in *Ibid.*
ſeipſis non poſſent; diſſociati ab inuicem per diuer-
ſas uoluntates. Cum enim ſit ſancta Trinitas unus &
ſolus Deus, in ſubſtantia ſolus, in perſonis tria quæ-
dam, cum multa uoluit eſſe, non illud eſſe ea uoluit,
quod ipſe eſt, dum ea quæ uoluit eſſe, originem ha-
bent, illi ſi quidem ſine origine eſt eſſe.

Quòd Deus ſuper omnia ſit. *Caput II.*

DEum ſupra omnem exiſtentiam, ſupra omnem ni tam, ſupra omnem intelligentiam credimus eſſe: & illa eſt ſumma exiſtentia, ſumma intelligentia, ſumma uita, a quo omnis uita, omnis intelligentia, & omnis exiſtentia. Dei enim eſſe idem ipſum eſt, & potentia, & ſubſtantia, & diuinitas: & hæc omnia unum, & hoc unum ſimplex.

Quòd melius ſit de Deo æqualia dicere, quàm ſimilia. *Caput III.*

Phil. 2. DE Dei filio doctor egregius beatus Paulus Apoſtolus dicit, Cum eſſet in forma Dei, non rapinam arbitratos eſt eſſe ſe æqualem Deo. Proiode melius eſſe uidetur æqualitatem, de diuiois dicere perſonis, quàm ſimilitudinem, quanquam utruoque inueniatur, quia unaquælibet ſubſtantia ſecundum quod ſubſtantia eſt, nõ eſt alia, ut ſit ſimilis ad aliam. *Trinitatis una ſubſtantia.* Nec enim io ſancta Trinitate ſubſtantia ſubſtantiæ ſimilis eſt, ſed uoa & ipſa eadem ſubſtantia eſt patris & filij & ſpiritusſancti. Nec ſunt tres ſubſtantiæ ſimiles, ſed una triũ æqualiter: oec pater filio prior eſt, nec filius patre poſterior, ſicut Arriani uoluerunt. Nam & Abraham & Iſaac licet unius ſint ſubſtantiæ ſecundum humanitatem, tamen Abraham ptior eſt tempore, & Iſaac poſterior. Quanuis ſint ſimiles ſubſtantia, tamen illa ſimilitudo ſubſtãtiæ in filio poſterior eſt tempore: quod impium eſt io Deo dicere aliquid prius eſſe uel poſterius, quia noo ex tempore Deus cœpit eſſe pater, ſed ſicut ſemper Deus, ita ſemper pater, ſemper habens filium, quem ſemel genuit ex ſua æqualem ſibi natura. Addunt quoque dialectici, quod omne ſimile receptibile poſsit eſſe diſsimilitudiois, ſicut duo homines quanuis ſimiles ſint ſubſtantia, diſsimiles tamen poſſunt eſſe moribus. Ideo non poſſuot rectè per omnia æquales dici: & ſunt duæ ſubſtantiæ in eis diuiſæ, unuſquiſque in ſua ſubſtantia plenus homo. In patre uero & filio & ſpiritusancto uoo eſt ſimilis ſubſtantia ſubſtantiæ, ſed una æqualis per omnia: & ideo omouſios, id eſt, unius ſubſtantiæ, non omoiuſios, id eſt, ſimilis ſubſtantiæ, ſicut hæretici uoluerunt.

De immenſitate Dei. *Caput. IIII.*

QVicquid in natura creaturarum eſt, creatura eſt Dei, cuius omnipotentia, ea gubernat, regit & implet quæ creauit. Nec ideo Deum omnia implere dicimus, ut eum contineant, ſed ut ipſa potius contineantur ab eo. Nec particulatim Deus implet omnia, nec ullatenus ita putandũ eſt in omnibus eſſe Deum, ut unaquæque res pro magnitudine portionis ſuę capiat eũ, id eſt, maxima maius, & minima minus, dum ſit potius ipſe totus in omoibus, ſiue omoia in ipſo, cuius omnipotentia omnia concludit, oec euadendi potentiam eius quis aditum inuenire poterit. Qui enim eum non habet placatum, nequaquam euadet iratum. *Immẽſitas magnitudinis Dei.* Immenſitas diuioæ magnitudinis iſta eſt, ut iotelligamus eum intra omnia, ſed non ioclutum: extra omnia, ſed non excluſum: & ideo interiorem, ut omnia contineat: ideo exteriorem, ut incircunſcriptæ magnitudiois ſuæ immenſitate oia cooeludat. Per id ergo quod exterior eſt, oſtenditur eſſe creatori. Per id uero quod interior, gubernare omnia demonſtratur. Ac ne ea quæ creata ſunt, ſine Deo eſſeot, Deus intra omnia eſt. Verũ oe extra Deum eſſent, Deus exterior eſt, ut omnia concludantur ab eo, non locali magnitudine, ſed potentiali præſentia, qua ubique præſens eſt, & omoia illi præſentia, quanuis quidam hoc intelligant, quidam uero noo inelligant. Nam cæco ſol abſens, quanuis ſit in ſole, & ſoli præſens. Sed in talibus de Deo dictis, nihil humana meos localitatis, uel temporalitatis, uel mutabilitatis fingere uel cogitare debet.

Quare Deus dicatur magis in cœlo habitare, quã in terra. *Caput V.*

QVod uero io dominica oratione dicitur, Pater ooſter qui es in cœlis, *Mat. 6* uel quod in Pſalmis legitur, Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis, *Pſ. 124* non corporaliter intelligendum eſt, ſed ſpiritaliter, quia non ſpatio locorum continetur Deus. Sunt autem cœli excellentiſsima quædam mundi corpora, quæ ooo poſſunt eſſe oiſi in loco. Sed ſi in cœlis, tanquam io ſuperioribus muodi partibus, locus Dei eſſe creditur, meliotis meriti ſunt aues, quarum uita eſt Deo uicinior. Non autem ſcriptum eſt, Propè eſt Dominus excelſis hominibus, aut eis qui io mõtibus habitant, ſed ſcriptum eſt, Propè eſt Dominus obtritis corde, *Pſ. 144* quod magis pertinet ad humilitatem. *Gen. 3.* Sed quemadmodum terra appellatus eſt peccator, cum ei dictum eſt, Terra es, & in tertam ibis, ſic cœlum iuſtus è contrario dici poteſt. Iuſtis enim dicitur, Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis uos. *1. Co. 3* Quapropter ſi in templo ſuo habitat Deus, quia ſancti templum eius ſunt, rectè dicitur, Qui es in cœlis, id eſt, in ſanctis. Et accommodatiſsima iſta ſimilitudo eſt, ut ſpiritualiter tantum intereſſe uideatur inter iuſtos & peccatores, quaotum corporaliter inter cœlum & terram. *Cur orantes ad oriẽtem nos uertamus.* Cuius rei ſignificandæ gratia, cum ad orationem ſtamus, ad orientem conuertimur, unde cœlum ſurgit & lumen oritur, nõ taoquam ibi habitet Deus, quaſi cæteras muodi partes deſeruerit, qui ubique præſens eſt, oon locorum ſpatiis, ſed maieſtatis potentia, ſed ut admoneatur animus ad naturam excellentiorem ſe conuertere, id eſt, ad Deum, qui eſt lumen uerum, illumioans omnem hominem uenientem io hunc mundum, *Ioã. 1.* cum homo ipſum corpus ſuum, quod terrenum eſt, ad corpus excellentius, id eſt, ad corpus cœleſte coouertit. Nam ſi cœlum iſtud corporeum, quod oculis uidemus, iotellexerimus eſſe habitationem Dei, tranſitura eſt habitatio Dei, quia cœlum & terra tranſibunt. *Matt. 24.* Deinde antequã faceret Deus cœlum & terram, ubi habitabat? Sed dicit aliquis: Et antequam faceret Deus ſanctos, ubi habitabat? Cui reſpondẽdum eſt, Io ſe habitabat, apud ſe habitabat, & apud ſe eſt Deus, & in ſe manet. *Cur Deus ĩ cœlis habitare dicatur.* Sed ideo dicitur in cœlis habitare, quia maior cognitio eſt in cœlis illius ſummæ maieſtatis & eſſentiæ, id eſt, in angelis, uel in ſanctis animabus ſanctorũ, quam in terra habitãtibus ſaoctis, propter grauitatem carnalis habitationis, quæ uix permittit aoimá ad purum ueritatis lumen euolare, ſicut dicitur: Corpus quod corrumpitur, aggrauat aoimam, & deprimit terreoa inhabitatio ſenſum multa cogitantem. *Sap. 9.* Cum igitur eauta erit anima hac mortali habitatione, & ſereno reddita perpetuo, tunc uidebit facie ad faciem, *1. Cor. 13.* quod nunc per ſpeculum in ænigmate cooſiderat.

Quanuis humano more ſcriptura de Deo loquatur, nihil tamen in Deo commutationis eſſe. *Caput VI.*

SAnctæ ſcripturæ ad cognoſcendum Deum nobis diuinitus p ſanctos doctores adminiſtratæ, a terreno & humano ſenſu ad diuinũ & cœleſtẽ nos erigentes uſque ad ea uerba deſcenderũt, quibus humana utitur conſuetudo, ita ut etiam commotiones humanæ

mentis,& paſsiones uel affectiones Deo adſcriberēt,ſicut zelare,iraſci,pœnituiſſe, aliquid ex tempore uelle uel nolle Deum dicerent, quæ ſunt humanæ mentis inſtabilitates, non diuinæ ſerenitatis immutationes, quæ ſemper idem eſt. *Deus ut iraſcatur.* Quod ergo Deus iraſci dicitur, non eſt perturbatæ mentis motio, quia Dei ira nō eſt paſsibilis ſicut hominis. Iraſcitur itaque Deus ſine aliqua ſuæ ſimplicis naturæ paſsibilitate, uel perturbatione, aut etiam immutatione. De eo nanque dicitur: *Sap. 12* Tu autem Domine uirtutum cum tranquillitate iudicas. Quod autem tranquillum eſt, non eſt perturbatum. Sic etiam & humani corporis membra Deo adſcribuntur, ſicut, *Pſ. 118* Manus tuæ fecerunt me. Et iterum: *Pſ. 33.* *Leuit. 26.* Ambulabo inter eos. Et iterum, Oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum, dum omnimodis nihil tale uel corporale de Deo mens humana putare debet. *2. Co. 6* Tam clementer Deus humanæ conſuluit infirmitati ut quia eum ſicut eſt, non poſſumus agnoſcere, noſtræ locutionis more ſeipſum nobis inſinuare uellet, quatenus ad ſua per noſtra nos traheret, & dum condeſcendit per pietatem noſtræ infirmitati, aſcendamus nos per intelligentiæ puritatem ad illum ſecundum ſuæ donum gratiæ.

Quòd Deus ubique ſit totus poteſtate naturali. Caput VII.

Deus ubiq; totus. HOc maximè intelligere debemus, ſanctæ Trinitatis unam eandemque naturam ita totum implere, ut non ſit aliquid ubi non ſit, ſicut acutiſsimè quidam Chriſtianus philoſopho interroganti ubi eſſet Deus, reſpondiſſe fertur: Dic tu prius o philoſophe, ubi non ſit. Tota itaque diuinitas, ubique tota eſt, & nullo continetur loco, quia non eſt localis Deus. Tota ſcilicet in ſpiritualibus ſingulis & corporalibus, & tota ſimul in omnibus creaturis. Nec adhuc de gratia loquimur, quā ſe gratuito munere miſericordiæ ſuæ ſaluandis hominibus præbet, ſed de natura, qua Deus omnia quæ fecit, & implet & continet, ſecundū quam dicit: *Hier. 23.* Cœlum & terram ego impleo, & ſecundū quam ipſi Deo beatus Dauid dicit: Quò ibo à ſpiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? *Pſ. 138* & de Chriſto qui eſt ſapientia Dei, dicitur, *Sap. 8.* Attingit à fine uſq; ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. De ſpiritu quoque ſancto ſcriptura ſancta ſic loquitur: *Sap. 1.* Quia ſpiritus Domini repleuit orbem terrarum. Trinitas itaque, quæ eſt Deus unus, uerus, & bonus, æternus, incommutabilis, ubique tota eſt ſecundum immenſitatem atque omnipotentiam naturalem, quamuis non in omnibus inhabitet ſecundum gratiæ largitatem.

Quòd Deus aliter in ſanctis ſit aliter peccatoribus præſit. Cap. VIII.

Deus ut adſit pijs. DEus ergo bonis natura propinquat & gratia. Natura, qua eos facit homines, gratia, qua eoſdem peccatores iuſtificat. Natura, qua eos facit ex hominibus naſci: Gratia, qua dat eis poteſtatē filios Dei fieri. *Ioā. 1* Natura, qua facit ut uiuant: gratia, qua facit ut ſobriè & iuſtè & piè uiuant. Natura, qua eos facit in hoc mundo paruo tempore manere: gratia, qua eos facit in cœlo ſine fine regnare. *Deus ut ſit in malis.* In malis uerò ſola eſt Dei immenſitas atque omnipotentia naturalis, qua eos facit eſſe, uiuere atque ſentire, rationales eſſe, liberum quoque uoluntatis habere arbitrium, ſed liberum, non liberatum. Liberum enim arbitrium manet etiā nunc in hominibus per naturam, quod in quibus uoluerit Deus dignatur liberare per gratiam, ne malam habeant uoluntatē. Ex quo enim primus homo libero arbitrio uenundatus eſt ſub peccato, ideo mala cœpit eſſe libertas hominis, quia ipſi libero arbitrio ablata eſt bonitas uoluntatis, quā exinde nemo a ſeipſo habere potuit, niſi gratia diuinæ miſericordiæ adiutus habuiſſet, ſine cuius adiutorio liberum arbitrium nec conuerti poteſt ad Deum, nec proficere in Deum. Vtrunque tamen credere debemus, & gratiam Dei, & liberum arbitrium hominis. Si ergo non eſt Dei gratia, quomodo ſaluatur mundus? Et ſi non eſt liberum arbitrium, quomodo iudicabitur mundus?

De diuerſitate eorum, quæ ſunt. Caput IX.

OMne quod eſt, aut ſemper fuit, & non eſſe cœpit: aut non ſemper fuit, & eſſe cœpit. Quod itaque non cœpit eſſe, ſed ſemper fuit, ſolus Deus eſt, pater & filius & ſpiritus ſanctus. *Solus Deus ſemper fuit.* Quod uerò eſſe cœpit, omnis eſt creatura. Ideò in rerū natura hæc duo tantū ſunt, id eſt, creator & creatura. Sed quod ſemper fuit & ſemper eſt, aut ingenitum eſt, aut genitum, aut nec ingenitum, nec genitum, & ſunt hæc tria æternaliter tria. Quod ingenitum eſt, pater eſt ſolus, qui a nullo eſſe habet quod eſt, niſi a ſeipſo. Quod genitum eſt, filius eſt, cui a patre eſt eſſe quod eſt. Quod uerò nec ingenitum eſt nec genitum, ſpiritus ſanctus eſt, cui eſt eſſe a patre & filio procedere, & hæc tria Trinitas eſt uera, conſubſtantialis & coæterna. Quia igitur aliud eſt genuiſſe quam natū eſſe, aliud eſt procedere quam genuiſſe uel natū eſſe, manifeſtum eſt quomodò alius eſt pater, alius filius, alius ſpiritus ſanctus. *Trinitas. Vnitas.* Trinitas itaque ad perſonas patris & filij & ſpiritus ſancti refertur, unitas ad naturam æternæ deitatis pertinet. Porrò plurima in eis quæ facta ſunt, & eſſe cœperunt, diſtantia inuenitur eſſe. Nam quædam ex eis ſunt ſpiritalia, quędam corporalia, quædam inuiſibilia, quædam uerò uiſibilia. Quiddam itaque in eis factum dicitur & non natum, ut cęlū, terra, & multa in creaturis. Quiddam uerò factum dicitur & natum, ſed inſenſibiliter, ut arbores & herbæ de terra. Quiddā uerò eſt factum natumq; ſenſibiliter, ut homines & animalia. Aliquid etiam factum eſt & natum & renatum, ut homo factus a Deo, natus a parentibus, renatus gratia Dei miniſterio baptiſmatis. Quæ regeneratio in ſolo homine inuenitur, ſed non in omni. Quiddam uerò in his quæ facta ſunt, rationale eſt & mortale, ut idem homo, ſed hoc in ſolo homine & in omni reperitur. Quiddam uerò rationale tantum eſt, non mortale, ut angelus, & hoc ſimiliter in ſola angelica natura inuenitur, & in omni. Sed ex his, id eſt, angelis quidam ſunt æternaliter miſeri, quidam æternaliter beati, ſicut etiam de hominibus quidam ſunt pœnales propter merita malitiæ: quidam uerò cum angelis, qui ſuum ſeruauerunt principatum, beati æternaliter erunt per gratiam Dei. Sed hæ diuerſitates creaturarum & commutabilitates ab uno ſolo & incommutabili Deo creatæ ſunt, quia omnia quæ ſunt in cælo & in terra, abſque ulla dubitatione ſicut uoluit fecit. Hoc quoque ſciendū eſt, quod omnis ſubſtātia, quæ Deus non eſt, creatura eſt, & quæ creatura non eſt, Deus eſt.

Quòd quædam mirabilis facta eſt coniunctio creatoris ad creaturam. Cap. X.

INter has ſcilicet creaturarum mirabiles & ſpecioſas uarietates, ex quibus pulcherrima uniuerſitas formatarum conſtat rerum, de quibus dicitur, *Gen. 1.* Et erāt omnia ualde bona, bona uerò, quia a bono cōdita ſunt creatore, ſed nō ſic bona, ſicut creator, qui ſolus eſt ſummum & incommutabile bonum, homo ſolus *Ibid.*

ad

Ibid. ad imaginem & ſimilitudinem conditoris creatus eſſe legitur, & felicisſimus horti, qui paradiſus dicitur, habitator conſtitutus, uniſque tantummodò epulis prohibitus, quatenus tam facilis obſeruatione mandati cœleſtem mereretur beatitudinem. *Lapſus hominis.* Sed inuidia ruentis angeli de beatitudine ſua, huius mandati trãſgreſſor effectus eſt, atque in huius exilij, ſicut comminatus eſt ei creator, ærumnoſam deiectus eſt miſeriã, & pœnali mortis conditione mulctatus. Sed mitisſimus creator nolens facturam imaginis ſuæ æternaliter perire, miſit filium ſuum unigenitum Deum, per *Reparõ ꝑ Chriſtum.* quem creauit hominem, ut per eundem redimeretur, per quem creatus eſt. Qui carnem ex uirgine aſſumẽs, ita humanæ naturæ adunatus eſt, ut idem eſſet homo qui Deus eſt, & Deus qui homo, quia talis erat illa ſuſceptio, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum, nec ulla eſt in hac duarum coniunctione naturarum, id eſt, diuinitatis atque humanitatis perſonalis ſeparatio. Ergo quia forma Dei accepit formã ſerui, utrunque Deus, & utrunq; homo: ſed utrunque Deus propter accipientem Deum, utrunque homo propter acceptum hominem: non tamen illa ſuſceptione alterum eorum in alterum conuerſum eſt atque mutatũ. Nec diuinitas quippe in creaturam mutata eſt, ut deſiſteret eſſe diuinitas, nec creatura in diuinitatem, ut deſiſteret eſſe creatura, unum tamen horum miraculis claruit, aliud ſuccubuit iniuriis, ſed nullatenus alius fuit qui miraculis claruit, alius qui iniuriis fatigatus eſt, ſed unus atque idem, in forma Dei conſubſtantialis patri, in forma ſerui conſubſtantialis matri, anima & carne plenus homo.

Vtrùm anima Chriſti plenam habeat ſuæ diuinitatis cognitionem. Caput XI.

CONfidenter planè & indubitanter dicimus de ſanctis angelis atque hominibus ſanctis, ꝙ quamuis quilibet per adoptionis gratiam nuncupatiuè deus dicatur, nulla tamen ratione Deus angelorum, uel Deus ſanctorum naturaliter dici poteſt, ſicut de Chriſto dicitur: Et adorent eũ omnes angeli Dei. &: Omnia ſubiecit ſub pedibus eius. *Pſ. 96. Pſa. 8. Heb. 2.* In eo quòd ait, Omnia ſubiecit, nihil dimiſit nõ ſubiectum ei. Quamuis quilibet ſanctus diuinæ habitatione gratiæ præcipuus eſſet, nullus tamen eorum in unã cum diuinitate perſonam electus eſt, niſi Chriſtus Deus & homo. Anima quippe & caro Chriſti cũ uerbo, unus eſt Chriſtus & unus filius. *Vide hinc S. Thomã parte 3. Sũma q̃o. 10. arti. 1. 2. 3.* Proinde abſurdũ ualdè eſt, & a firmitate fidei penitus alienum, ut dicamus animam Chriſti non plenam ſuæ deitatis habere notitiam, cum qua naturaliter unam creditur habere perſonam. Vnde Ioannes Baptiſta Chriſto ſingulariter, ac ſine menſura datam ſpiritus largitatem dixit: *Ioã. 3.* Non enim, ait, ad menſuram Deus dat ſpiritum. Hominibus ad menſuram dat: unico autem filio ad menſuram non dedit, quia omnis plenitudo diuinitatis in eo habitat. *Col. 1.* Ipſe eſt enim qui dat ſanctis, ipſe eſt qui accepit, & quia potens eſt ad menſuram dare, ideo nõ potuit ad menſuram accipere. In forma enim Dei manens, ſpiritum dat, formam ſerui accipiens, ſpiritum accepit. Ipſum enim quem ad menſuram dat, totũ accepit. Ad menſuram quippe dat multis filiis, ſed non ad menſuram accepit, qui unicus eſt filius, qui ſic eſt naturaliter homo uerus, ut idem ſit naturaliter etiam Deus uerus. In Chriſto autem ſecundum catholicæ fidei ueritatem, in unitate perſonæ, ſimul & deitatem fatemur, & animam rationalem, & carnem, in quo tamen deitas ſpiritum accipere non potuit, quia ſecundum deitatem pater & filius & ſpiritus ſanctus unus eſt Deus. Non ergo potuit ſpiritum ſanctum diuinitas filii accipere, cum ipſe ſpiritus ſanctus ſic procedat a filio, ſicut procedit a patre, & ſic detur a filio, ſicut datur a patre. Reſtat itaque, ut anima Chriſti ſpiritum acceperit, quem tamen non ad menſuram accepit, quia totum accepit. Vbi enim menſura dicitur, non eſſe plenitudo perfectionis, & perfectio plenitudinis inuenitur, per quam etiam plenitudinem ſpiritus, plenitudinem diuinæ cognitionis habere manifeſtum eſt. Inquantum enim cuilibet ſanctorum ſpiritus datur, intantum cognitio diuinitatis accipitur ab eo. Non enim æſtimandum eſt animæ Chriſti in aliquo plenam diuinitatis deeſſe notitiam, cuius una eſt perſona cum uerbo, quam ſic ſapientia ſuſcepit, ut cum ipſa diuinitate ſua, una ſit in Trinitate perſona, idem Chriſtus crucifixus, quem Dei uirtutem, Deique ſapientiam Paulus Apoſtolus prædicat. *1. Co. 1.*

Quomodò dicatur in euangelio, filium neſcire diem iudicij. Caput XII.

IN ſcripturis ſanctis genus eſt locutionis, quod apud grammaticos metonymia dicitur, id eſt, dum per efficientem deſignatur id quod efficitur. Hoc enim genere locutionis Deus neſcire dicitur, quia neſcientes facit, & ſcire Deus dicitur, quia ſcientes facit, ſicut ſcriptum eſt: Tentat uos Dominus Deus ueſter, ut ſciat ſi diligatis eum. *Deute. 13.* Non enim ſic intelligendum eſt, quaſi Deus neſciat ſi diligant eum, de quibus hoc dicitur, ſed ut ipſi ſciant, quantum in Deum dilectione profecerint, quod niſi in tentationibus quæ accidunt, non plenè ab hominibus agnoſcitur, & ipſum, Tentat, pro eo poſitum eſt, quod tentari ſinat. Sic & cum dicitur neſcire Deum, aut pro eo dicitur quod non approbat, ſicut Impiis dicturus eſt. Neſcio uos, aut pro eo, quod utiliter neſcientes facit, ſine etiam pro eo, quod non eſt tempus ſciendi, ſicut in Euangelio dicitur. *Matt. 25. Marc. 13.* De die & illa hora nemo ſcit, neque angeli in cælo, neque filius, niſi pater. Hoc enim genere locutionis neſcire dicitur filius, quia neſcientes fecit, quod utile illis fuit neſcire, id eſt, quod non ita ſciebat, ut eos ſcire feciſſet, quia utilius illis fuit diem iudicij neſcire, quàm ſcire, ut ſemper parati eſſent & uigilantes, dum qua hora dies Domini quaſi fur ueniret, paratos inueniret eos.

Quòd unum ſit opus patris & filij. Caput XIII.

OPeratur enim pater per filium, per quem fecit omnia, & ſemper operatur, ſicut dictum eſt. Omnia per ipſum facta ſunt. *Ioan. 1. Ioã. 5.* Item pater meus uſque modo operatur, & ego operor, non diuerſitatem operis deſignans, quia opus patris, eſt & filij: ſed perſonarum proprietatem oſtendens. Ipſa itaque operatio Dei, id eſt, ſanctæ Trinitatis, uoluntas eſt Dei, & uoluntas Dei ſimplex eſt, & ſemper in requie beatitudinis. *Volũtas Dei.* Nec aliud eſt Deo operari, aliud uelle, ſed idem eſt illi uelle & operari, quia uoluntas Dei

effectiua eſt potentia: nec Deo aliud eſt eſſe, aliud uelle, ſed unum atque idem, & hoc totum ſimplex, totũ unitas, totũ Trinitas, totũ omoúſion, quia eſſe quod ſubſtantiale eſt, unum eſt in patre & filio & ſpiritu ſancto, & horum una actio eſt, ſicut una uoluntas. Fuerunt enim omnia ab æterno in Deo, operatione autẽ, id eſt, uirtute Dei, qui eſt filius, apparuerunt omnia, & facta ſunt ſicut uoluit, & quando uoluit, & quomodo uoluit, qui fecit oĩa: ſed non ille factus eſt, per quẽ facta ſunt omnia. Natus eſt ergo filius Dei ex æterno æternus, de Deo deus, de lumine lumẽ, ſicut ſæpiſſimẽ diximus, & ſemper dicemus.

Omnia per Chriſtum facta eſſe, ipſum uerò natum, non factum. Caput XIIII.

Gen. 1. Pſ. 103 IN principio fecit Deus cœlum & terram, id eſt, in Chriſto, qui eſt filius Dei, qui eſt uerbum Dei, qui eſt uirtus & ſapientia Dei, ſicut in Pſalmo dicitur: Omnia in ſapientia feciſti. Sed ipſe idem filius ante omnia ſemper eſt, & ſemper Deus, & ſemper in Deo, idcircò omoúſios, conſubſtantialis pater & filius. In eo uerò, 1. Co. 1 ꝙ filius dicitur & eſt, genitus eſt, non factus, quanuis Apoſtolus dixiſſet, Qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, non ꝙ factus ſit in ſubſtantia ſua ut eſſet, ſed et ſectus eſt, ut Dominus eſſet omnium, quæ facta ſunt, dum fuerunt quibus Dominus eſſet. Creaturas ergo fecit Deus per filium, ſed non filium fecit, per quem fecit omnia, ſed genuit de ſubſtantia ſua æqualem ſibi. Natus eſt ergo Chriſtus, non factus. Vbicunque ergo dicitur quoniam factus eſt, poſt primam generationẽ Act. 2. dicitur, quæ æterna eſt, & una eſt, & ſancta & ineffabilis. Legitur in Actibus Apoſtolorum, Certiſſimẽ igitur ſciat omnis domus Iſrael, quia hunc Chriſtũ Deus Gal. 4. fecit, quem uos ſuſpendiſtis in cruce. Et Apoſtolus, Ioã. 1 Qui factus eſt ex muliere. Et Euangeliſta, Verbũ caro factum eſt. Iſta omnia non in eius exiſtentiam uel ſubſtantiam, ſed in actus & in miniſtrationem eius poten- 1. Co. 1 tiæ atque uirtutis dicuntur. Quòd Apoſtolus ait Chriſtum Dei uirtutem, & Dei ſapientiam, non ita intelligendum eſt, ꝙ pater dici non poſſit uirtus uel ſapientia, ſicut dici non poteſt filius uel uerbum, quia hæc relatiua ſunt nomina, ſicut ſuperius dictum eſt, illa uerò, id eſt, uirtus & ſapientia, ſubſtantialia ſunt. Ideò pater uirtus & ſapientia, filius uirtus & ſapientia, & ſpiritus ſanctus uirtus & ſapientia, non tamen tres uirtutes, nec tres ſapientiæ, ſed una uirtus & una ſapientia, pater & filius & ſpiritus ſanctus, ſicut una ſubſtantia, Chriſto ut eſt patris ſapientia. & una omnipotentia, & alia, quæ de ſubſtantia diuinitatis dicuntur. Et ita intelligitur filius ſapientia patris, quomodò dicitur lumẽ patris, id eſt, ut quemadmodum lumen de lumine, & utrunque unũ lumen, ſic intelligatur ſapientia de ſapientia, & utrunque una ſapientia, quia in illa ſimplicitate diuinæ naturæ, non eſt aliud ſapere quàm eſſe, nec aliud eſſe quàm poſſe, nec aliud poſſe ꝙ̃ uiuere. Eadẽ ibi ſapientia quæ eſſentia, eadem potentia quæ eſſentia, eadem uita quæ eſſentia. Et hæc omnia unum & unus Deus.

De eo, quòd ſicut pater eſt uita, ita eſt & filius. Caput XV.

Ioan. 5 SIcut pater uiuificat, ſic & filius quos uult uiuificat, non tamen alios uel alter pater, & alios, uel aliter filius, ſed eoſdem quos pater uiuificat, uiuificat & filius ſimiliter, nec ſpiritus ſanctus ab hac uiuificatione ſecernendus eſt, quia unum opus eſt patri & filii & ſpiritus ſancti, ſicut una ſubſtantia atque eſſentia. Sicut enim pater uiuens uita eſt, ita & filius uita. Manet ergo pater uita, manet & filius uita. Pater uita in ſemetipſo, non ab alio, filius uita in ſemetipſo, ſed à patre, qui eum talem genuit, ut uitam haberet in ſemetipſo. Dictum quippe eſt, ſicut ipſe filius ait, Sicut Ibidem pater habet uitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio uitam habere in ſemetipſo, id eſt, genuit filium uitam in ſemetipſo habentem. Hoc ſolum intereſt, ꝙ pater uita eſt non naſcendo, filius uerò eſt naſcendo. Pater de nullo patre, filius de Deo patre. Pater propter filium pater eſt, filius uerò & ꝙ filius eſt, propter patrem eſt, & quòd eſt, à patre eſt, & à uita uita eſt. Pater qui eſt uita in ſemetipſo, genuit filium qui eſſet uita Ioã. 6. in ſemetipſo. Ideò quod ipſe filius ait, Sicut uiuit pater, & ego uiuo propter patrem, non ita dictum eſt, quaſi in ſemetipſo filius propriam non haberet uitã, ſed participatione paternæ uitæ uitam haberet, ſicut oculus carnalis participatione lucis alterius lumen accipit, quod non habet in ſemetipſo, niſi aliunde mutuet, ſed talis à patre genitus eſt filius, qui in ſemetipſo uiuat. Sicut pater non eſt indigens uitæ, ſic & filius non indiget alterius uitæ. Et pater uita, & filius uita, utrique tamen una uita, non duæ, quia unus Deus, non duo Dij. In hac uerò uita uiuit mun- Ioã. 6 dus, & uiuet quandiu obedierit huic uitæ. Vnde & Petrus ait, Tu uerba uitæ æternæ habes, id eſt, qui tibi obedierit, uitam æternam habebit. Et ipſe Dominus, Ioã. 5 Amen amen dico uobis, quia uenit hora, & nunc eſt, quando mortui audient uocem filii Dei, & qui audierint, uiuent. Quid eſt enim audient, niſi obaudient, i. obedient? Quantum enim pertinet ad auris auditum, non omnes qui audient, uiuent. Multi enim audiunt, & non credunt, uel non faciunt quæ credunt. Audiendo & non credendo, non obediunt, non obediendo nõ uiuent. Itaque hi qui audient, nihil eſt aliud, quàm obedient. Qui ergo obedient, uiuent.

Quòd ſubſtantia diuinitatis omnimodò inuiſibilis ſit, & incomprehenſibilis in ſua natura. Caput XVI.

SIcut igitur immutabilis eſt omninò Deus, ita & inuiſibilis eſt in natura magnitudinis ſuæ, quanuis multoties legatur, quod apparuiſſet Deus cuilibet in Vt Deo patrib. apparuerit. ueteri teſtamento patrum, ſed apparuit quibus uoluerat, per ſubiectam creaturam, in qua uoluerat ſpecie, & quomodo uoluit, ſed nullatenus a quolibet uiſus eſt in ſubſtantia diuinitatis ſuæ, quæ omninò inuiſibilis & incommutabilis eſt. Quod beatiſſimus & magnus propheta Moyſes intelligens, ait Deo, cum quo ut amicus ad amicum, facie ad faciem locutus eſſe dicitur, Si inueni gratiam ante te, oſtende mihi temet- Ex. 33 ipſum. Si itaque eius naturam ſubſtantiamque conſpicerer, nullatenus diceret, Oſtende mihi temetipſum. Ipſi ergo apparuit Deus in ea ſpecie qua uoluerat non in natura propria, quam Moyſes uidere cupiebat manifeſtè. Nouerat utique, quòd corporaliter uidebat quodcunque uidebat, & ueram uiſionem Dei ſpiritaliter requirebat. Locutio quippe illa quæ fiebat in uocibus, ſic modificabatur, tanquã eſſet amici loquentis ad amicum. Confirmat uerò Euangeliſta, Dei Io. 1. et 1. Io. 4. eſſe naturam omnimodis inuiſibilem, ubi ait, Deum nemo uidit unquam, quia plenitudinem diuinitatis, quæ in Deo eſt, nemo oculis uidit, nemo mente comprehendit. Nec etiam angelicæ naturæ comprehenſibilis eſt Deus, qui uerè incõprehenſibilis dicitur, ſed ſecundum menſuram donationis Dei, ita Deũ uel angeli, uel animæ ſanctorum intelligunt. Proinde quãuis uſque ad æqualitatem angelicam humana poſt reſurrectionem natura proficiat, & ad contemplandum Deum

Deum glorificata conſurgat, uidere tamen eius eſſentiam plenè non ualet, ſed unicuique ſanctorum ad ſuæ ſufficientiam beatitudinis, manifeſtabitur gloria eius.

Quòd illæ uiſiones, quæ in ueteri teſtamento patribus apparuiſſe leguntur, per angelicas adminiſtrationes fierent. Caput XVII.

QVòd uerò omnia, quæ patribus uiſa ſunt, congruis temporibus uel locis, ſecundum diſpenſationē Dei per angelicas eſſent adminiſtrationes, aperriſsimè eximius mundi doctor, qui in tertium raptus *1.Cor. 12.* cœlum audire meruit quædam arcana myſteriorum Dei uerba, oſtendit ubi ait: Nónne omnes ſunt *Heb. 1.* adminiſtratorij ſpiritus, ad miniſtrationem miſsi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis? uolens intelligi, illa omnia non ſolum per angelos facta, ſed etiam propter nos facta, quæ in ueteribus leguntur figurationi*Heb. 2.*bus, & paulò poſt: Si enim ſermo per angelos dictus, factus eſt firmus, omnia quæ data ſunt uel dicta populo priori per angelos miniſtrata eſſe oſtendit. Noſtræ uerò ſalutis originem & plenitudinem per ipſum Dei filium, mox in ſequentibus eiuſdem epiſtolæ uerbis *Act. 7.* miniſtratam eſſe demonſtrauit. Et beatus Stephanus protomartyr, angelum Moyſi locutum eſſe in flamma ignis aſſeruit in diſputatione, quam habuit contra lapidatores ſuos: dum in eadem uiſione dicitur Dominum apparuiſſe Moyſi, apparuerunt uerò angeli, & locuti ſunt in perſona illius, qui eos direxerat. Sed quæri poteſt, cur ſcriptura non dicat, Apparuit angelus, uel, Locutus eſt angelus cuilibet patrum. Quanuis quidem præco uerba referat iudicis, non ſcribitur in geſtis, Præco dixit uel fecit, ſed, Iudex dixit uel fecit. Quapropter probabili ratione uideri poteſt patribus noſtris ante incarnationem Chriſti ſub perſona Domini apparuiſſe uel locutos eſſe angelos. *Angelorum qualis apparitio.* Nec illos etiam in ſua apparuiſſe ſubſtantia credēdum eſt, ſed in ſubiecta creatura, quæ ab illis tempore opportuno aſſumpta eſt ad miniſtrationem officii ſui. Sicut anima hominis inuiſibilis eſt, ita etiam angelicam carnalibus oculis naturam inuiſibilem eſſe certiſsimum eſt.

Non de ſolo patre intelligendum quod dicitur, Qui facit mirabilia magna ſolus. Cap. XVIII

Solus Deus, ut accipiendū. VBicunque in ſcriptura ſancta legitur, ſolus Deus, non de unaqualibet perſona in ſancta Trinitate intelligendum eſt, ſed de tota ſancta Trinitate, quæ æqualiter operatur omnia, quæcunque operanda eſſe iudicat. Vnde quod in pſalmis dicitur: Qui facit mi*Pſ. 135*rabilia magna ſolus, qui fecit luminaria ſolus, non de ſolo patre, ſicut aduerſarii uolunt, intelligitur dictū, ſed de tota ſancta Trinitate, quæ eſt unus ſolus Deus. Similiter de patre ſolo non eſt intellligendum, quod *1.Ti. 6* Apoſtolus ait, beatus & ſolus potens, rex regum & Dominus dominātium, qui ſolus habet immortalitatem, & lucem habitat inaceſsibilem, quam nemo hominum uidit, nec uidere poteſt. In quibus uerbis nec pater propriè nominatus eſt, nec filius, nec ſpiritus ſanctus, ſed abſolutè, beatus & ſolus potens rex regum & Dominus dominantium, quod eſt, unus ſolus, beatus, potens, inuiſibilis, uerus Deus, ipſa Trinitas, quæ æqualiter beata eſt, æqualiter potens, imò omnipotens, etiam & unipotens, quia una potentia eſt totius ſanctæ Trinitatis. Neque enim quia ipſe filius alibi loquens uoce ſapientiæ (ipſe eſt enim ſapien*Ec. 24*tia Dei) ait, Gyrum cœli circuiui ſola, ſeparauit à ſe patrem. Quanto magis ergò non eſt neceſſe, ut tantummodò de patre præter filium uel ſpiritum ſanctum intelligatur, quod dictum eſt, Solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaceeſsibilem?

De unitate ſpiritus ſancti cum patre & filio. Caput XIX.

SPiritus itaque ſanctus, ſicut pater & filius, plenus eſt Deus & perfectus, imò unus Deus cum patre & filio, atque una ſubſtantia, ſicut ſuprà memorauimus, quoniam ipſe eſt ſpiritus ſanctus, qui in ſcripturis dicitur ſpiritus Dei, uel ſpiritus Chriſti, ſiue ſpiritus patris, ſiue ſpiritus paracletus, etiam & ſpiritus ueritatis, nec non & ſpiritus uitæ, qui a patre & filio æqualiter procedit, & cum patre & filio æqualiter adoratur, quia æqualiter eſt Deus. *Nomina ſpiritus ſancti in ſcripturis.* Totus patris & totus filii ſpiritus, quia unus naturaliter ſpiritus eſt & patris & filii. Proinde totus de patre procedit, & totus de filio, totus in patre manet, & totus in filio, quia ſic manet ut procedat, ſic procedit ut maneat. Vnde naturaliter hanc habet cum patre & filio unitatis plenitudinem, & plenitudinis unitatem, ut totum patrem habeat, totumque filium, ipſe quoque totus habeatur a patre, totus habeatur a filio. Qui etiam à patre & filio æqualiter datur, imò & a ſeipſo datur, ſicut filius de eo dicit: Spiritus ubi uult ſpirat. *Ioā. 3* Ipſe in prophetis locutus eſt. Per ipſum Apoſtoli ſine timore ſecularium poteſtatum teſtimonium proferebant de Chriſto, quia ipſe loquebatur in illis, ſicut ipſe Dominus ait: Non.n. *Matt. 10.* uos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris ueſtri, qui loquitur in uobis. In ipſo enim habent omnes fideles remiſsionem peccatorum, ſiue in baptiſmo, ſiue etiam in pœnitentia. *Ro. 5.* Ipſe charitas dicitur, quanuis pater & filius ſit charitas, ſicut & filius ſapientia Dei dicitur, quanuis ſit pater & ſpiritus ſanctus ſapientia. *Caue tamen, ne putes eandē eſſe charitatē qua Deus eſt & quæ uirtus eſt theologica.* Ipſe paracletus, id eſt, conſolator dicitur, quia reuerà dum dona ſacramentorum diſtribuit, conſolationem animæ præbet, per quem diffunditur in cordibus noſtris Dei charitas, per quam nos tota inhabitat Trinitas. Quocircà rectiſsimè ſpiritus ſanctus cū ſit Deus, uocatur etiam donum Dei. Quod donum propriè charitas intelligitur, quæ perducit ad Deum, & ſine qua quælibet alia uirtus boni operis non perducit ad Deum.

Quòd nihil temporale debemus intelligere de ſpiritu ſancto, dum dicitur donum Dei. Caput XX.

HOc uerò donū Dei, quod eſt ſpiritus ſanctus, coæternū eſt & conſubſtantiale donatori, quia donū donabile poteſt dici, quanuis non ſit cui donetur. Quod donum.i.ſpiritus ſanctus, non ex tempore, ſed ab æternitate procedit. Sed quia ſic procedebat ut eſſet donabile, iam donū erat & antequā eſſet cui daretur. Aliter.n.intelligitur cū dicitur donū, aliter cum dicitur donatum. Nā donū poteſt eſſe & antequàm detur, donatum autem, niſi cuilibet datum fuerit, nullo modo dici poteſt. Et hoc itaque donum Dei, occultum fuit ab æterno in patre & filio, manifeſtandum opportuno tempore, dum eſſent quibus manifeſtari deberet. Et hoc donū.i.ſpiritus ſanctus, in eadē unitate ſubſtātiæ & æqualiter cū patre & filio conſiſtit. Siue.n.ſit unitas amborū, ſiue ſāctitas, ſiue charitas: ſiue ideò unitas, q̄a charitas, & iō charitas, q̄a ſanctitas: nequaquā minor eſt in aliquo illis, ex qb' procedit. Et hæc eſt ſūma charitas, qua genitus a gignēte diligit, genitorēq; ſuū diligit, & ideò non amplius quā tria ſunt, unus diligens

eum qui de illo eſt, & unus diligens eum a quo eſt, & ipſa dilectio, de qua dicitur, quia Deus charitas eſt. Et hæc ſumma, & ineffabilis Trinitas, non unius Dei dici debet, ſed unus Deus. *1.Io. 4.*

Cur idem ſpiritus bis à Chriſto datus ſit. Capue XXI.

Cur bis datus ſpiritus ſanctus

ABſque dubitatione ideò ſpiritus ſanctus bis datus eſt, ut commendarentur duo præcepra charitatis. Duo enim ſunt præcepta, ſed una eſt charitas, ſicut ét unus ſpiritus, & duo data, nec alia charitas diligit proximum, quam illa quæ diligit Deum. In terra datur ſpiritus, ut diligatur proximus, de cœlo datur, ut diligatur Deus. Quanuis ſit aliud Deus, aliud proximus, tamen una charitate diligendus eſt Deus & proximus, dum plus ſeipſo Deum, proximum ut ſeipſum amator amet. In terra Chriſtus dedit ſpiritum, ſed de cœlo eſt quod dedit. Ille enim dedit, qui de cœlo deſcendit, hic inuenit cui daret, ſed inde attulit quod daret. Sed iſta charitas non tenetur, niſi in unitate Eccleſiæ Chriſti, nec illam habent, qui ſe diuidunt ab unitate catholicæ pacis.

Quanuis diuerſa ſint dona in ſanctis, ab uno tamē eodemq́; ſpiritu ſingulis ſingula dantur. Cap. XXII.

DOna ſancti ſpiritus membris Eccleſiæ ſingulatim diuiduntur, & ſingulis ſingula dona tribuuntur. In Chriſto ſiquidem ſolo omnis plenitudo donorum, quia omnis plenitudo diuinitatis in eo habitat. Vnde plenus gratiæ & ueritatis ab Euangeliſta prædicatur. In ſpiritu ſancto omnis gratia donorum exiſtit, ipſe enim prout uult, gratias donorum largitur, aliis dans ſermonem ſapientiæ, aliis ſcientiæ, aliis fidem, atque ita unicuique in uirtute ſancti ſpiritus gratia tribuitur ſecundum uoluntatem largitoris. Et in omnibus idem ſpiritus habetur, ſicut in prophetis unus atque idem locutus eſt ſpiritus. Ipſe etiam ineffabilia docet, quæ proferre humanus ſermo non poteſt. Ipſe enim dicitur ab Apoſtolo gemitibus inenarrabilibus poſtulare pro nobis. Poſtulare planè dicit, quia nos poſtulantes facit ineffabili cordis gemitu. Sed non nunc, ut quondam, dona ſancti ſpiritus ſunt in hominibus. Nam paucis in populo Iſrael dona emicuerunt ſancti ſpiritus per quælibet ſigna per prophetias, nunc autē in omni credentium multitudine ſpiritus ſancti gratia diffunditur ſecundum uolūtatem diſtribuentis ſpiritus. Et hoc eſt, quod in Euangelio dicitur, Nondum erat ſpiritus datus, quia Ieſus nondum fuerat clarificatus. Sicut enim unus corporis membra diuerſa habent officia, quæ tamen omnia una operatur anima & regit, & diſtribuēs unicuique membro quid faciat, oculo ut uideat, manui ut operetur, pedi ut ambulet, auri ut audiat, ſic ſunt etiam diuerſa dona fidelibus tanquam membris ad menſuram cuique propriā diſtributa. Quanuis enim & in omni fideliū multitudine diuerſæ ſint donorum gratiæ, unum tamen corpus eſt Eccleſiæ per unum ſpiritum, una charitatis cōpage conglutinatum atque connexum. Qui ſpiritus meæ humilitatis ſpiritū inſpirare dignetur, qui deinceps dicendum ſit de ineffabili Chriſti Domini noſtri natiuitate, de qua propheta ait, Generationem eius quis enarrabit? quod ab alio incipiendum eſſe exordio melius arbitror.

Col. 1. Ioā. 1. 1. Cor. 12. Ro. 8. Ioā. 7. Eſ. 53.

Finis libri ſecundi.

INDEX CAPITVLORVM Libri Tertij.

1 *De gratia Dei, qua Deus homo factus eſt.*
2 *Ad commendationem eiuſdem gratia euangeliſta Chriſtum ait plenum gratia & ueritate.*
3 *Quomodò non ſit Chriſtus filius ſpiritus ſancti, dum in ſymbolo dicitur, de ſpiritu ſancto & Maria uirgine natus.*
4 *Quomodò intelligenda ſit filij miſſio a patre.*
5 *Quomodò miſſio ſpiritus ſancti intelligenda ſit.*
6 *Cur ſolus pater miſſus non legatur.*
7 *Quare filius nunc æqualis, nunc minor patre dicatur.*
8 *Quare nuſquam ſpiritus ſanctus patre minor legatur.*
9 *Quòd aliter intelligendum ſit, Verbum caro factum, atque aliter uerbum Dei in quolibet ſanctorum.*
10 *Quòd nec pater nec ſpiritus ſanctus, ſed ſolus filius incarnatus ſit.*
11 *De eo, quòd uerbum Dei ſua carnis conceptione conceptum ſit in utero uirginis.*
12 *De mediatore Dei & hominum, homine Chriſto Ieſu.*
13 *De eo, quòd in Chriſto ſit naturarum diſtantia, non perſona: & in ſancta Trinitate perſonarum, non natura.*
14 *De Maria virgine, & incarnatione uerbi* Dei.
15 *Quid cuique natura in Chriſto conueniat.*
16 *Quòd diuinitas hominem quem aſſumpſit, nunquam dimiſit.*
17 *De baptiſmo Chriſti, & quòd omnia qua gerebātur in Chriſto, noſtra ſalutis cauſa geſta ſunt.*
18 *Quòd Deus pater quadam opera facit per filiū ſibi coæternum in forma Dei, quadam per eundem filium in forma ſerui filium hominis.*
19 *De nouiſſimis ſeculi temporibus.*
20 *De reſurrectione corporum in nouiſſimo die.*
21 *De iuſtorum, præmio, et pœna peccatorum.*
22 *De æterna beatitudine ſanctorum.*

PROOEMIVM LIBRI III.

DVas creaturas rationales condidit creator, unam cœleſtē, alteram terreſtrem: & utranque liberi arbitrij poteſtate nobilitauit, ut uoluntariè in dilectione Dei, & diuinæ potentiæ laude perpetualiter atq; beatè permanerēt. Sed quia prior, id eſt, angelica, nō tamen tota propria delectando potentia, ab amore ſummi boni recedens, in ſeipſam delapſa, ſui homicida facta eſt, ærumnoſam atque pœnalem impietatis ſuę æternitatem experta: proinde inuidia contra hominem inardeſcens, ne cœleſtem beatitudinis ſedem poſſideret, incitauit eum ad peccandum, efficiens eum ſuæ ſocium miſeriæ: quaſi quoddam ſolatium ſibi eſſet, cum plurimis pœnas pati, uel etiam ut iniu-

Liberū arbitriū in angelis & hominibus.

Dei erga perditũ hominem charitas.

ria creatori ingereretur, ſi creatura ad imaginem ſuam condita, perdito dignitatis ſuæ nomine, in æternum ignem ſuæ ſubderetur impietati. Quod pius conditor non paſſus, miſeratus hominem, reformare eum uolẽs ad priſtinæ dignitatis nobilitatem, miſit unicum filium ſuum hominem ſuſcipere, ut idẽ qui Deus erat ex Deo, eſſet homo ex homine, & immortalis haberet aliquid, unde mori potuiſſet. Aſſumpſit itaque Dei filius ex mortalitate noſtra, unde ſalua ſua immortalitate mortalis eſſet, & diabolum hominis uictorem magis uinceret iuſtitia, quàm potentia, ut oſtenderet utrunq;, & perpetuam æquitatis ſuæ iuſtitiam, & æternæ bonitatis miſericordiã: iuſtitiam in angelo homicida ſuiipſius atque hominis, in homine uero ab eodem perdito miſericordiam, quem gratuito magnæ pietatis ſuæ munere redimere uoluit. quod in ſequentibus diuina inſpirante nobis gratia, dicturi ſumus.

Dei iuſtuia. Miſericordia

De gratia Dei, qua Deus homo factus eſt. Cap I.

IN hoc euidenter commendatur, quòd ſpiritus ſanctus ſit donum Dei, ſicut ſuprà oſtendimus, dum dicitur in ſymbolo Catholicæ fidei, ꝙ Chriſtus de ſpiritu ſancto & Maria virgine ſit natus, cum aliter de illo, aliter de illa natus ſit, non de illo ſicut de patre, de illa uerò ſicut de matre. Quod tamen hic ſancti ſpiritus mentio facta eſt, quid eſt, niſi quòd magna Dei gratia commendatur? Quid.n. natura humana in homine Chriſto meruit, ut in unitatem perſonæ unici filij Dei ſingulariter eſſet aſſumpta? Quæ bona uoluntas, cuius boni propoſiti ſtudium, quæ bona opera præceſſerunt, quibus, mereretur ille homo una fieri perſona cum Deo, immò & homo ipſe Deus? Nempe ipſe ex quo eſſe homo cœpit, non aliud cœpit eſſe quàm Dei filius, & hoc unicus, unigenitus, & proprius, & propter Dei uerbum, quod caro factum eſt, utique Deus, ut quemadmodum eſt una perſona quilibet homo, anima rationalis & caro. Vnde naturæ humanæ tanta gloria, nullis præcedentibus meritis? Sine dubitatione gratuito munere, niſi quia magna hic & ſola Dei gratia, fideliter & ſobriè conſiderantibus, euidenter oſtenditur, ut intelligant homines, per eandem gratiam ſe iuſtificari poſſe a peccatis, per quam factum eſt, ut homo Chriſtus nullum poſſet habere peccatum? Sic ſanctam uirginem, matrem.ſ.filii Dei, angelus ſalutauit, quando ei futurum nunciauit partum: Aue (inquit) gratia plena. Et paulò poſt: Inueniſti (ait) gratiam apud Deum. Et hæc quidem gratia plena, inueniſſe apud Deum gratiã dicitur, ut Domini ſui, immò Domini omnium, ſalua uirginitate, mater eſſet.

Luc. 1.

Ad commendationem eiuſdem gratiæ, beatus Euangeliſta Chriſtum ait plenum gratia & ueritate. Caput II.

Ioã. 1.

DE ipſo autem Domino Ioannes Euangeliſta cum dixiſſet: Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, adiunxit: Vidimus (inquit) gloriam eius, gloriam quaſi unigeniti a patre, plenum gratiæ & ueritatis. Quòd ait, Verbum caro factum eſt, hoc eſt plenũ gratiæ. Quòd ait: Gloriam quaſi unigeniti a patre, hoc eſt plenum ueritatis. Veritas quippe ipſa unigenitus eſt Dei filius, non gratia, ſed natura. Gratia ſuſcepit hominẽ tanta unitate perſonæ, ut idem ipſe eſſet etiã filius hominis, qui Dei filius unicus unigenitus. In ipſo uno Deo & homine plena gratia humanitatis, plenaque diuinitatis ueritas agnoſcitur. Hæc plenitudo diuinitatis in ſeipſa plenitudinem habet gratiæ, qua eſt tota humanitas in diuinitate ſua: & plenitudo gratiæ plenitudinem in ſe habet ueritatis, qua eſt tota diuinitas in humanitate ſua, ita ut plenitudo ueritatis, plenitudinem in ſe habeat gratiæ, & plenitudo gratię, plenitudinem in ſe habeat ueritatis. Sic eſt ergo Chriſtus plenus gratiæ & ueritatis, ut ſicut a diuinitate plenitudo humanitatis ſuſcepta eſt, ita in humanitate eius plenitudo ſit diuinitatis, Apoſtolo teſtante, qui ait, In quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. *Col. 2.*

Quomodò non ſit Chriſtus filius ſpiritus ſancti, dum in ſymbolo dicitur, de ſpiritu ſancto ex Maria virgine natus. Caput III.

ILlud uerò mouere poterit, quomodò dictũ ſit Chriſtum de ſpiritu ſancto natum ex Maria uirgine, cum filius nullo modo ſit ſpiritus ſancti. An ideò dicitur de ſpiritu ſancto natus, quia fecit eum de uirgine naſci, quia hoc opus mirabile totum dono Dei factum eſt, & donum Dei dicitur propriè ſpiritus ſanctus? Neque enim quia mundum iſtum fecit Deus, dicit eũ fas eſt Dei filium, aut eum natum de Deo, ſed factum uel creatum, uel conditum, uel conſtitutum ab illo, uel ſi quid huiuſmodi rectè poſſumus dicere. Non ergo côcedendum eſt, quicquid de aliqua re naſcitur, continuò eiuſdem rei filio nuncupandum, ut de multis exẽplis hoc unũ proferam. Certè qui naſcuntur ex aqua & ſpiritu ſancto, non filios eos rectè quiſquam dixerit aquæ uel ſpiritus ſancti, ſed planè dicũtur filii Dei patris, & matris Eccleſiæ. Sic ergo de ſpiritu ſancto natus, eſt filius Dei patris, & non ſpiritus ſancti. Si.n. filius ſpiritus ſancti diceretur ſecundum humanitatẽ, duo patres eſſent in ſancta Trinitate, & Deus homo factus duos habuiſſet patres, unum diuinitatis, alterum humanitatis. Sed quis hoc dicere audebit?

Quomodò intelligenda ſit miſſio filij à patre. Caput IIII.

QVærendum eſt, quomodò intelligatur miſſio filii. Pater enim ſolus nuſquam legitur miſſus. de filio quidem ita ſcribit Apoſtolus: Cum autem uenit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erãt, redimeret. Cum autem ait, Miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, ſatis oſtendit eo ipſo miſſum filiũ, quo factus eſt ex muliere. Quòd ergo de Deo natus eſt Dei filius, in hoc mundo erat, ſicut Euangeliſta ait, In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt. Quòd autem de uirgine Maria natus eſt, in hunc mundũ miſſus aduenit. Nam & ipſe Dominus ait, Ego a patre exiui, & ueni in hunc mundum. Ergo a patre exire, & uenire in hunc mundum, hoc eſt mitti. Quid igitur eſt, quod de illo idem ipſe Euangeliſta dicit, In mundo erat, & mundus per eum factus eſt, & mundus eũ non cognouit? Deinde ſubiungit, In propria uenit? Illuc utique miſſus eſt, quò uenit. At ſi in hunc mundum miſſus eſt, illuc miſſus eſt, ubi erat, in mundo erat, & in mundum miſſus eſt. Quam miſſionem opus eſſe ſanctæ Trinitatis, nulli catholico dubitandum eſt.

Gal. 4. *Ioan. 1.* *Ioã. 16* *Ioã. 1*

Quomodò miſſio ſancti ſpiritus ſint intelligenda. Caput V.

SIcut à patre ſpiritus ſanctus mittitur, ita & a filio. Vbicunque enim in euangelio legitur, ipſo Domino dicente, *Ioã. 14* Dum autem uenerit paracletus, quem pater mittet in nomine meo, & illud de ipſo: *Ioã. 15* Cum autem uenerit paracletus, quem ego mittam in nomine patris mei. Sed iſta miſſio per quaſdam uiſibiles ad horam facta eſt creaturas. Facta eſt enim quędam creaturæ ſpecies ex tempore, in qua uiſibiliter oſtenderetur ſpiritus ſanctus, ſiue cum ſuper ipſum Dominum baptizatũ corporali ſpecie colũba deſcẽdit, uel ẽt corporali ſpecie in linguis igneis uiſus eſt ſuper Apoſtolos deſcendiſſe, hæc operatio uiſibiliter expreſſa, & oculis oblata mortalibus, miſſio ſancti ſpiritus dicta eſt, nõ ut appareret eius ipſa ſubſtantia, qua & ipſe inuiſibilis & incommutabilis eſt, ſicut pater & filius, ſed ut exterioribus uiſis hominum corda commonerentur, temporali manifeſtatione uenientis, ad occultam ſe æternitatem ſemper præſentis conuertere.

Spiritus ſanctus ut apparuerit. Mat. 3 Act. 2.

Cur ſolus pater miſſus non legatur. Caput VI.

IDeò pater miſſus non legitur, quia incarnatus non creditur. Congruenter dictus eſt miſſus ille, quia in carne apparuit, miſiſſe autem ille, quia in ea non apparuit. Forma igitur illa ſuſcepti hominis, filii perſona eſt, non etiam patris. Quapropter pater inuiſibilis unà cum filio ſecum inuiſibili, eundem filium uiſibilem faciendo, miſiſſe eum dictus eſt. Ita uerò accepta eſt forma ſerui, ut maneret incommutabilis forma Dei. Quòd uerò in filio apparuit carnalibus oculis, ab inuiſibili ſancta Trinitate factum eſt.

Quare filius nunc æqualis, nunc minor patre dicatur. Caput VII.

EX una ſententia Apoſtoli, duæ in filio Dei naturæ intelliguntur, una, in qua eſt per omnia æqualis patri, altera, in qua minor eſt patre, ubi ait: *Phil. 2.* Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui ſuſcipiens. Proinde quædam ita dicuntur in ſcripturis ſanctis, ut minor filius intelligatur, ſicut ipſe ait: *Ioã. 14* Pater maior me eſt. Quædam uerò ita dicuntur, ut æqualis patri oſtẽdatur, ſicut ibi, ubi idem ipſe ait: *Ioã. 10* Ego & pater unum ſumus, unum, propter ſubſtantiæ unitatem, ſumus, propter perſonarum proprietatem. Quòd diligentiſſimè prudẽs lector cõſiderare debet, quid pro qua dicatur forma, cũ tamẽ in forma ſerui, & in forma Dei idẽ ipſe ſit filius unus unigenitus Dei patris, in forma dei, ęqualis patri, in forma ſerui minor patre. Quapropter non immeritò ſcriptura utrunque dicit, & æqualem patri filium, & patrem maiorem filio. Illud enim propter formam Dei, hoc autem propter formam ſerui, ſine ulla perſonæ diſcretione intelligitur. In forma Dei: in principio erat uerbum, in forma ſerui, uerbum caro factum eſt, id eſt, Deus homo factus eſt, in illa ex æterno æqualis patri, in iſta ex tempore minor. In forma qua æqualis eſt patri, fecit hominem, in forma, qua minor eſt patre, factus eſt homo. Proinde in catholica fide ſine ulla dubitatione cõfirmatum eſt, hominem illum, quem ſuſcepit ſapientia Dei ex uirginali utero, nihil minus habuiſſe quàm cæteri homines, quantum pertinet ad integritatem humanæ naturæ, in qua homo creatus eſt, & nihil omninò ex eo quod deceptor homini inuexit. Quantum autem ad excellentiam perſonæ, longè aliud eſt quàm cæteri homines, quia idem homo una perſona cum Dei uerbo factus eſt.

In utraque forma unus idemque Chriſt

Quare ſpiritus ſanctus nuſquam patre minor legatur. Caput VIII.

IDeò autem nuſquam ſcriptum eſt, quòd Deus pater maior ſit ſpiritu ſancto, uel quod ſpiritus ſanctus minor Deo patre, quia non eſt ita a ſpiritu ſancto columba, in qua apparuit, aſſumpta, uel ille ignis in quo deſcendit ſuper apoſtolos, in unam diuinitatis ſuæ perſonam, ſicut aſſumpta eſt a filio Dei ex Maria uirgine humanitas in unam ſuæ deitatis perſonam. Neque enim columbam beatificauit ſpiritus ſanctus, uel illum flatum, uel illum ignem, ſibique & perſonæ ſuæ in unitatem habitumque coniunxit internum, ſed apparuerunt iſta, ſicut opportunè apparere debuerunt, creatura ſeruiente creatori, & ad nutum eius, qui incommutabiliter in ſeipſo permanet, ad eum ſignificandum & demonſtrandum, ſicut ſignificari & demonſtrari mortalibus oportebat, mutata & conuerſa. Quamuis ſpiritus ſanctus apparuiſſet in ſpecie columbæ uel ignis, non poſſumus tamen dicere ſpiritum ſanctum Deum & columbam, aut Deum & ignem, ſicut dicimus filium Deum, & hominẽ. Propter has ergo corporales formas, in quibus apparuit ſpiritus ſanctus, miſſus dicitur, non propter eas minor patre dici poteſt, ſicut filius propter formam ſerui, quia illa forma ſerui inhæſit illi ad unitatem perſonæ perpetualiter, illæ uerò ſpecies corporales, columba & ignis, ad demonſtrandum quod opus fuit, ad tempus apparuerunt, & eſſe poſteà deſtiterunt.

Ignis et colũba ad tempus durarunt duntaxat.

Quòd aliter intelligendum ſit, uerbum caro factum, atque aliter uerbum Dei in quolibet ſanctorum. Caput IX.

MVltis modis dicit deiloquus Paulus Deum locutum eſſe patribus in Prophetis, nouiſſimè uerò diebus iſtis locutum nobis eſſe in filio ſuo. *Heb. 1.* Et ut certiſſimè intelligeretur de quo filio dixiſſet, mox ſubdidit, dicens, Quem conſtituit hæredem uniuerſorũ, per quem fecit & ſecula. Per illum uerò, per quem omnia creauit, id eſt, Chriſtum Dei filium, locutus eſt nouiſſimis ſeculi tẽporibus ſanctis ſuis, quãuis Deum locutum eſſe in prophetis legamus, ſicut dicitur, Principium loquendi Domino in Oſee, uel etiã uerbum Domini factum ad quemlibet prophetam, *Oſea 1* ſicut legitur, Verbum Domini factum eſt ad Eſaiam prophetam. *Eſ. 38.* Non igitur Chriſtus ita uerbum dei habuit in ſe, ſicut alii ſancti, ſed ipſe eſt uerbum dei. Aliud eſt enim uerbum in carne, aliud eſt uerbum caro factum, aliud eſt deus in homine, aliud eſt deus homo. Ideò dei filius non ſolum ſecundum ueram diuinitatem, quam habet de natura dei patris, ſed etiam ſecundum carnem, quam habet ueram naturaliter de corpore beatæ genitricis, Deus uerus & creditur & prędicatur ab omnibus catholicis: quoniam æterna diuinitas filii cum plena humanitate ſua, & eadem plena humanitas filii

cum

cum æterna diuinitate ſua, una eſt in ſancta Trinitate perſona: hæc non adoptiua, ſed propria & perfecta, & ipſe totus in diuinitate ac humanitate ſua unigenitus & uerus filius Dei: ideo cum patre & ſpiritu ſancto unus eſt Deus: non nuncupatiuus, ſicut Hiſpanica hęreſis impia temeritate aſſirmare præſumpſit, aſſerens Dei filium in diuina natura Deum eſſe uerum, & in humana nuncupatiuum. Similiter & in diuina natura proprium filium Dei, & in humana adoptiuum, diuidens unam perſonam filii Dei cum Neſtorio in duas perſonas, id eſt, ueri filii & adoptiui, cum certiſſimũ conſtet, in illam perſonam, quam habuit æternaliter de patre genitus, Dei filium humanam aſſumpſiſſe naturam, quã nemo catholicus fide cõfirmatus adoptiuam eſſe auſus eſt dicere. Deus Dei filius humanam aſſumpſit naturam, non perſonam: in æternam ſuſcipiens perſonam diuinitatis, temporalem humanitatis ſubſtantiam: homo tranſiuit in Deum, non uerſibilitate naturæ, ſed propter diuinę unitatem perſonæ. Ideò non ſunt duo Chriſti, nec duo filii, ſed unus Chriſtus, & unus filius, Deus & homo.

De hac hæreſi uide in Tomis Conciliorum Synodũ Frãcofor-dien.

Quòd nec pater nec ſpiritus ſanctus, ſed ſolus filius ſit incarnatus. Caput X.

QVanquam una ſit ſanctæ Trinitatis natura, non tamen tota Trinitas incarnata eſt, ſed ſola filii perſona humanam ſuſcepit miſericorditer naturam, nec tamen ita Dei filius incarnatus eſt, ut una eſſet in eo natura diuinitatis & carnis. Neque.n.in Chriſto hoc deitas potuit eſſe quod caro, aut caro quod deitas, quia utraque natura, id eſt, diuinitatis & humanitatis in ſua permanſit proprietate. Propterea utique humanam naturam, id eſt, carnem, rationabilemque animam, non a tota Trinitate, ſed a ſolo filio confitemur ſuſceptam in unitatem perſonæ, non unitatem naturæ. Vtique perſona filii non eſt eadem, quæ patris aut ſpiritus ſancti. Vnitas ergo perſonæ, manente duntaxat utriuſque proprietate ſubſtantiæ, ſicut in Chriſto perſonam non fecit duplicem, ſic humanæ naturæ ſuſceptionem non fecit ſanctæ Trinitati communem. Ad perſonam quippe Dei uerbi tantummodo acceptio illa ſeruilis formæ pertinet, ſed nihil diuinæ plenitudinis abſtulit, nihil dominationis ademit in Chriſto, humanitatis ſuſceptio. Hinc eſt, quòd in uno eodemq; Chriſto, & humanæ naturæ ueritas claruit, & diuinæ naturæ incommutabilis permanſit eſſentia. Hoc tamen ſciendum eſt, quòd hanc ſeruilem formã, quam ſolus Dei filius accepit, tota Trinitas fecit, quã tamen certum eſt a tota ſancta Trinitate factam, ad ſolam filii Dei pertinere perſonam. Non enim pater carnem aſſumpſit, neque ſpiritus ſanctus, ſed filius tantum, ut qui erat in diuinitate Dei patris filius, ipſe fieret in homine matris uirginis filius, nec filii nomen in alteram tranſiret perſonam, qui non eſſet natiuitate filius. Dei ergo filius, hominis factus eſt filius, natus ſecundum ueritatem naturæ ex Deo Dei filius, & ſecundum ueritatem naturę ex homine hominis filius, in utraq; natura, nõ appellatione tantum uel adoptione, ſed ueritate Dei filius.

Solus filius naturam ſumpſit humanam.

De eo, ꝙ uerbum Dei ſuæ carnis conceptione conceptum ſit in utero uirginis. Caput XI.

SOlus itaq;, ſicut diximus, filius Dei accepit carnẽ, ut poſſet corporeis oculis uideri, & corporeis manibus contrectari. Solus humanam naturam ſic accepit, ut ſuam faceret, & per illam diuinitatis quoque ſuæ notitiam miſericorditer hominibus inſinuaret. Nec tamen ullatenus credi debet, carnem Chriſti ſine diuinitate conceptam in utero uirginis, priuſquam ſuſciperetur a uerbo, ſed ipſum uerbum Deum ſuæ carnis conceptione conceptum, ipſamque carnem uerbi Dei incarnatione conceptam, eandemque carnem humanæ naturæ ueram habere Dei filium, qua de uirgine uerbum Deus natus eſt. Non ergo ad beatam uirginem locali motu uerbi diuinitas uenit, ſed ineffabili potentiæ ſuæ manifeſtatione, uterum matris gignẽdus impleuit, nec dimiſit patrem, cum uenit ad uirginem, ubique totus, ubique perfectus. Nec plenitudo diuinitatis partiri poteſt, ſed totus filius in patre, totus filius in utero uirginis, totus filius ex utero eiuſdẽ beatæ uirginis carnem aſſumens: In qua crucifixus eſt & ſepultus, in qua reſurrexit, & in cœlum aſcendit, & in dextera Dei ſedet, in qua etiam uenturus eſt iudicare uiuos & mortuos, & in qua uidebunt eum omnes tribus terræ, non in ea humilitate qua iudicatus eſt, ſed in ea claritate, qua iudicaturus eſt uniuerſum mundum.

Dei filius ut uenerit in uirginem.

De mediatore Dei & hominum, homine Chriſto Ieſu. Caput XII.

NVllus planè ueram pacem cum Deo habere poterit, niſi per mediatorem Dominum Chriſtũ, qui eſt in duabus naturis uerus Deus, uerusq; homo, unus Chriſtus idem ſacerdos & ſacrificium, ueniens ad nos offerre pro nobis, quod ſimplex eſt nobis, ut auferret à nobis quod inuenit in nobis, id eſt peccata. Sicut enim diabolus mediator eſt ad mortem, qui ſuperbus ſuperbientem hominem perduxit ad mortem: ita Chriſtus mediator ad uitam, humilis hominem obedientem reduxit ad uitam, quia ille elatus cecidit, & deiecit conſentientem, iſte humiliatus ſurrexit, & erexit credentem. Idcircò autem mediator, quia idẽ Deus atque homo uerus, habens cum patre eandem diuinitatis naturam, & humanitatis eandem cum matre ſubſtantiam, habens ex nobis uſque ad mortem iniquitatis noſtræ pœnam, habens incommutabilem cũ Deo patre iuſtitiam, propter noſtram iniquitatem tẽporaliter mortuus, propter ſuã iuſtitiam, & ipſe ſemper uiuus, qui crucifixus eſt ex infirmitate noſtra, ſed uiuit ex uirtute ſua.

Chriſtus ſacerdos et ſacrificium.

Chriſtus cur mediator.

1. Cor. 13.

De eo, ꝙ in Chriſto ſit naturam diſtantia, non perſona: & in ſancta Trinitate perſonarum, non natura. Caput XIII.

NEque Dei filius Deus æternus ex patre, Deum deſeruit patrem, quamuis homo factus eſſet ex matre, ſed idem qui gerebat quæ hominis ſunt in terris, idem ipſe gerebat in cęlis quæ Dei ſunt, ſicut ipſe ait in Euãgelio, Nemo aſcendit in cęlum, niſi qui deſcendit de cælo, filius hominis qui eſt in cælo. Hæc loquebatur in terra filius hominis, ſed idem ipſe filius hominis erat in cælo. Quamuis in unius corpuſculi uideretur latuiſſe anguſtia, tamen omnium creaturarũ regebat latitudinem. Nec alius eſt per quem omnia creata ſunt, alius qui creatus eſt homo, idem ipſe & creator & creatura. Creator in diuinitate, & creatura in humanitate, non alius, ſed aliud, quia non una natura in eo, ſed una eſt omnimodis perſona, nõ alius in perſona, ſed aliud in natura. Non ita eſt in ſancta Trinitate dicendum uel intelligendum. Non enim fas eſt dicere de patre & filio & ſpiritu ſancto aliud,

Ioã. 3.

Chriſtus pariter in cælo et in terra.

quia una horum eſt natura: ſed alius, qoia perſonarum
diſtantia eſt io eis. In Chriſto itaque non eſt perſo-
narum diſtantia, ſed oaturarum: ideò alius dici oon
debet, ſed aliud de eo. Quocirca omuimodis uoos eſt
atque idem, mortalis & immortalis, paſsibilis & im-
1.Co.2 paſsibilis. Ideò Dominum gloriæ dixit Apoſtolus
crucifixum, quanuis ſola humanitas paſsionibus ſub-
iaceret. Crucifixus eſt Dei filius, ſed ſecuudum car-
1.Co.1 nem, ſicut io alio loco idem Apoſtolus ait: Nos autem
prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem
ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, ipſis autem oo
catis Iudæis & Græcis Chriſtum Dei uirtutem, &
Dei ſapientiam.

De Maria virgine, & in carnatione uerbi Dei. *Caput XIIII.*

BEatus Euangeliſta ot proprietatem unius perſoox
in Chriſto oſtenderet, ait: Verbum caro factum
Ioã.1. eſt. Verbum quod erat apud Deum antequam mun-
dus eſſet, per qood mundus factus eſt. Verbum quod
non amiſit æternitatem ſuam, qoamuis in tempore
ex uirginali otero carnem aſſumendo, bomo fieri uo
luiſſet. Quod uerbum per omniporentiam ſoam uo-
luit hunc hominem, quem aſſumpſit, hoc fieri ex tem
pore, quod ipſe ſemper fuit ſine tempore, id eſt,
proprius filius Dei, ut non poſsint dici duo filii Dei,
alius aute tempora geoitus, & alius natus ex tempo-
re, ſed unus Dei filius proprius & perfectus, Domi-
ous ooſter Ieſus Chriſtus, quem beata Maria uirgo,
ſalua ſui integritate corporis, Deum edidit & homi-
Enco- nem. Quæ fuit ut lana muodisſima, & uirginitate cla
mia ma riſsima, & incomparabilis uniuerſis, quæ erant ſub
tris dei cœlo, uirginibus, eratq; talis ac tanta, ut ſola digna
fieret diuinitatem in ſe recipere filii Dei, ſicut cõchy-
lii ſanguinem ſuſcepit lana, ut purpura, ex eadem im-
periali maieſtate tantummodò digna, fiat, qua mun-
dus nullus alius induatur, oiſi anguſta præditus digni
tate. Ita ſpiritus ſanctus ſuperoenit in beatam uirgi-
nem, & uirtus altiſsimi obumbraoit eam, ut quaſi la-
na fieret diuinitate purpurata, ſolummodò æterno
Imperatori indui digniſsima. Et ſic facta eſt beatiſsi-
ma uirgo Maria Theotocos, ſicut & Chriſtotocos. Nã
& aote eam fuerunt & aliæ io populo Dei Chriſtoto-
cæ, id eſt, Chriſtorum genitrices, noo tamen uirgines,
nec ſpiritu ſancto & uirtute altiſsimi obumbratæ, ut
Deum dignæ generare iouenirentur. Hæc autem &
Chriſtotocos, & ſola Theotocos, & ſola uirgo, ex ſpi
ritu ſancto & uirtute altiſsimi concepit, ac ſic glorifi-
cata, ut Deom Dei filium, coæternum & cooſubſtan-
tialem patri, geoeraret uirgo ante partum, uirgo in
partu, uirgo poſt partum. Digoum.n. erat, ut Deo na-
ſcente meritum creſceret caſtitatis, ne per eius aduen
tum uiolarentur integra, qui uenerat ſanare corrupta:
nec regnator cœli, uirginalis uteri dedignatus eſt an-
guſtias intrare, qui omnium creaturarum implet la-
titudinem, cui angelorum militia nato decantare ue-
Lu.2. nerat: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax homiui-
bus bonæ uoluotatis.

Quid cuique naturæ in Chriſto conueniat. Caput XV.

Gemi- FIrmisſimè credere debemus, ſub onins perſonæ
na in proprietate, duarum eſſe in Chriſto naturarum
Chriſto inſignia, nõ ut diuiſionem faciamus unius Chriſti, ſed
natura ut in uno Dei filio & uno Chriſto duas diſtinguamus
Luc.2. ſubſtãtias, unam quæ initium habuit ex uirginali ute
1.Co.1 ro, alteram quæ ſine initio coæterna eſt Deo patri, unã
Mat.8 quæ ætate proficiebat & ſapientia, alteram quæ æter-
na eſt Dei uirtus, & Dei ſapientia. Vt de plurimis pau-
ca dicamus, unam quæ dormiebat in naui, & excitata
eſt a diſcipulis: alteram quæ imperabat uentis & flu- *Ioã.11*
ctibus, unam quæ plorat amicum & mortuum, alterã
quæ uoce ſola uocat eum de ſepulchro, & reſuſcitat ad *Matt.*
uitam, onam quæ triſtatur uſq; ad mortẽ, aliam quæ *26.*
liberat ſanctos a triſtitia, & dat eis gaudiom uitæ per-
petuæ, unam quæ uidentibus Apoſtolis aſcendit in *Marc.*
cœlos, & ſedet ad dexteram Dei patris, alteram quæ *16.*
de ſinu patris ounquam abſceſsit, ſed ſemper cum pa-
tre & in patre fuit, & eſſe nõ deſinit. Salua igitur pro-
prietate utriuſq; naturæ, & in unam coeunte perſonã,
ſuſcepta eſt a maieſtate humilitas, a uirtute infirmi-
tas, ab æternitate mortalitas, & ad perficiendum opus
ſalotis humanæ, natura incommutabilis naturæ eſt
unita paſsibili, ut mediator Dei & hominum homo
Chriſtus Ieſus, & mori poſſet ex uno, & mori oõ poſ-
ſet ex altero. Propter unius uerò perſonæ identitatẽ,
communis Deo & homini dicitor uel gloria, uel coo
tumelia. Proinde ſic in uno Chriſto commonia natu-
ræ utriuſq; inueniontur officia, ut cum non diuidatur
io uirtutibus atque infirmitatibus Chriſtus, tamen in
opere aliquid utriuſq; naturæ nõ ſit commune. Quic-
qoid tamen geſtum eſt in Chriſto, unus hoc gerebat
Chriſtus, non duo Chriſti. In operibus proprietas di-
ſcernitor oaturarum io poteſtate uoitas perſooæ in-
telligitur.

Quòd diuinitas hominem quem aſſumpſit, nunquam dimiſit. Caput. XVI.

IN nulla ſiquidem proprietate operum, quæ natu-
ras diſtinguunt in Chriſto, diuinitas deſeruit hu-
manitatem, nec etiam in ipſa paſsione. Quod ut fa-
cilius intelligi poſsit, exemplis fides roboranda eſt.
Verbi gratia dicamus, Si ſecutis ictu arborẽ uerbera-
ueris, & ſplendorem in ea ſimul & calorem percuſſe-
ris ſolis, arbori quidem uulous infligis, ſolem uerò,
cuius & ſplendorem ſimul percutis & calorem, im-
paſsibilem derelinquis. Quòd ſi arborem ictu ſecutis
percuſſam ſol oou deſerit, quanto magis ſanctum ſuũ
Dei filius, quod eſt uerbum, in paſsione non deſeruit,
quanuis ipſa diuinitas impaſsibilis ſemper in ſua per-
maueat natura? Sicut Moyſe duce populi Dei uidente *Exo.3*
rubus flammam babuit, ſic uerè paſſa eſt humanitas
Chriſti. Et ſicut uerè non incenſus eſt, ſic uerè non eſt
paſſa diuinitas. Non tamen alicubi diuinitas humani-
tatem, ex quo io unitatem ſuæ perſonæ aſſumpta eſt,
deſeruit, uerum etiam de eodẽ matris utero idẽ Deus
homo factus exiuit, & in cruce idem Deus homo fa
ctus perpendit, & in ſepulchro idem Deus homo fa-
ctus iacuit, ſed in ſepulchro ſecundum ſolam carnem
idem Deus homo iacuit, & in infernum ſecundum ſo-
lam animam deſcendit. Quicquid.n. in Chriſto factũ
eſſe legitur, ab uno Chriſto & ab uno Dei filio geſtũ
eſſe nullus catholicus dubitare debet. Hæc uerò om-
nia perſonaliter totus Chriſtus dignatus eſt agere. Ip-
ſe quippe ſuas paſsiones inuenitur operatus, qui nihil
habuit quod pateret inuitus, ipſe ẽt & opus, & author
operis. Iam uerò cum Chriſtus uno eodemq; tempo-
re & in ſepolchro iacuit, & io infernũ deſcendit, quis
non inſeparabile naturæ utriuſq; opus oideat, & quis *Caro*
in ipſo uno atque inſeparabili opere propria carnis & *Chriſti*
animæ ac diuinitatis nõ euidenter agnoſcat? Vt enim *in ſepul*
ſecũdum carnem in ſepulchro iaceret, totus Chriſtus *chro.*
fecit, ſed ſepulturæ capax ſola caro naturaliter fuit. In *Ani-*
infernum quoq; ut ſecundum animam Chriſtus de- *ma a-*
ſcenderet, naturæ utriuſq;, id eſt, diuinæ atq; humanæ *pud in-*
unum fuit opus, ſed ſolius animæ naturalis fuit ille de- *feros.*
ſcenſus, ſicut eodem tempore totus in cœlo & in ter-

ranon ceſſabat Chriſtus operari, ſed ſolius diuinita-
Diuini- tis fuit & loco non cotineri, & quæ ad gubernationē
tas in uniuerſitatis pertinebant, cum patre naturaliter &
cælo & æqualiter operari. Inde eſt, quod in omnibus illis ope
in ter- ribus paſsionis & mortis, authoritas Apoſtolica,
ra. quod totus in ſe operatus eſt Chriſtus, ſic uni perſonæ
operantis aſsignat, ut quid cuius naturæ ſit, indubitan
ter oſtendat. Nam & beatus Paulus de uno eodem-
1. Cor. que Chriſto dicit: Et ſi crucifixus eſt ex infirmitate,
13. ſed uiuit ex uirtute Dei. Et beatus Petrus propheti-
Act. 2. cum ſic protulit de Pſalmis eloquium, ut Chriſti ani-
Pſ. 15. mam, quam in infernum nouerat deſcendiſſe, ipſam
diceret in inferno non derelictam. Qua de inferis ad
carnem die tertio reuertente, idem Deus homo ſecun
dum carnem, qua in ſepulchro iacuit, de ſepulchro re-
ſurrexit, & quadrageſimo poſt reſurrectionem die,
idem Deus homo factus, in cœlum aſcendens, in dex-
tera Dei ſedet, inde in fine ſeculi ad iudicandum uiuos
& mortuos uenturus.

De baptiſmo Chriſti, & quòd omnia quæ gerebãtur in Chriſto, noſtræ ſalutis cauſa geſta ſunt. Caput XVII.

Mat. 3 DIcit Euangeliſta, Chriſtum beato reſpondiſſe Ba-
ptiſtæ, dum ad eius uenit baptiſmum: Sine mo-
Vita dò, ſic enim decet nos implere omnē iuſtitiam. Quid
Chriſti eſt aliud quod ait, Omnem iuſtitiã implere, niſi quòd
noſtra in ſeipſo totius uitæ noſtræ ordinem oſtendere uo-
uitæ exē- luit, ut ipſe alio demonſtrat in loco, dicens: Qui ſequi-
plar. tur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen ui
Ioã. 8. tæ. Baptizatus eſt ergo Chriſtus, non ut eius ulla dilue
retur iniquitas, qui omninò nullam habuit, ſed ut eius
magna commendaretur humilitas. Ita quippe in eo ba
ptiſmus nihil quod ablueret, ſicut mors nihil quod pu
niret, inuenit: qui ſolus utique ſic naſci potuit, ut ei nõ
eſſet opus renaſci. Non enim renaſcebantur qui ba-
ptizabantur baptiſmate Ioannis, a quo & ipſe bapti-
zatus eſt. Quapropter baptiſmus Chriſti non fuit in
aqua tantum, ſicut Ioannis, ſed in ſpiritu ſancto in re-
Ioã. 3. miſsionem peccatorum, ipſo alibi dicente: Niſi quis re
natus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, nõ poteſt introi-
re in regnum Dei, ut de ſpiritu ſancto regenerati, qui
in Chriſtum credunt, habeant omnium remiſsionem
Mat. 3 peccatorum. De quo ſpiritu Chriſtus generatus, rege-
neratione non eguit, qui ſpiritus ſanctus eo baptiza-
to, in ſpecie columbæ deſcendiſſe ſuper eum uiſus eſt.
Nec credendum eſt tunc dona eum ſancti ſpiritus pri-
mò ſuſcepiſſe, qui à prima conceptione ſpiritu ſancto
plenus ſemper extitit, ſed ut ſanctæ & indiuiduæ Tri-
nitatis in baptiſmate demonſtraretur myſterium, fi-
Baptiſ- lius Dei baptizatur in homine, ſpiritus Dei deſcendit
mus ut in columba, pater Deus adeſt in uoce, ſine cuius inuo-
ſit inef- catione, id eſt, ſanctæ Trinitatis, nullum baptiſma pro
ficax. deſſe poterit. Ideo Dei filius primus ipſe ſuo in baptiſ-
Matt. mate totam perſonaliter oſtendere uoluit adeſſe Tri-
28. nitatem, qui ſacramẽtorum ſuorum diſpenſatoribus
erat præcepturus, docere omnes gentes, & baptizare
eas in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. quicquid
igitur geſtum eſt in cruce Chriſti, in ſepultura, in re-
ſurrectione tertia die, in aſcenſione in cœlum, & ſeſ-
ſione ad dexteram patris, ita geſtum eſt, ut his rebus
non myſticè tantum dictis, ſed etiam geſtis configura
retur uita Chriſtiana, quę hic geritur. Nam propter
Gal. 5. eius crucem dictum eſt: Qui autem Chriſti Ieſu ſunt,
carnem ſuam crucifixerunt cum paſsionibus & concu
Ro. 6. piſcentiis. Propter ſepulturam dictum eſt, Conſepul-
ti enim eſtis Chriſto per baptiſmum in mortem. Pro-
pter reſurrectionem: Vt quemadmodum Chriſtus re-
ſurrexit a mortuis in gloriã patris, ita & nos in nouita
te uitæ ambulemus. Propter aſcenſionem in cœlum,
ſeſsionemque ad dexteram patris, Si conſurrexiſtis *Col. 3.*
cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus
eſt in dextera Dei ſedens, quæ ſurſum ſunt ſapite, non
quæ ſuper terram. Mortui enim eſtis, & uita ueſtra ab-
ſcondita eſt cum Chriſto in Deo.

Quòd Deus quædam opera facit per filium ſibi coæternum in forma Dei, quædam per eundẽ filium in forma ſerui filium hominis. Caput XVIII.

IPſe Dominus de poteſtate, quam habet ex ęterno
cum patre, & de poteſtate, quam accepit ex tempo
re in forma ſerui, ſic ait, Sicut enim pater habet ui- *Ioã. 5.*
tam in ſemetipſo, ſic dedit & filio uitam habere in ſe-
metipſo. Et poteſtatem dedit ei iudicium facere,
quia filius hominis eſt. Genuit itaque Deus pater
filium, uitam & poteſtatem in ſemetipſo habentem.
Dedit poteſtatem eidem filio iudicium facere, qui in
forma ſerui factus eſt homo. Deus pater per duas in *Pater ĩ*
Chriſto operatur naturas, per unam, quæ ei com- *Chriſto*
munis eſt cum Deo patre, ex eo quòd Deus eſt, per *p̄ duas*
alteram, qua ex uirgine Maria homo factus eſt. Per *opera-*
has duas naturas in uno filio Dei duas facit Deus pa- *tur na-*
ter reſurrectiones humani generis, id eſt, animarum *turas.*
& corporum, habent enim & animæ mortem ſuam in
impietate atque peccatis, ſecundum quàm mortem
mortui ſunt, de quibus idem Dominus ait: Sine mor *Mat. 8*
tuos ſepelire mortuos ſuos, ut ſcilicet in anima mor-
tui, in corpore mortuos ſepelirent. Mors eſt uideli- *Mors*
cet animæ, quando Deus deſerit eam ob peccatorum *animæ,*
magnitudinem corporis, quando anima deſerit cor- *Corpo-*
pus. Ab his duobus mortis generibus reſuſcitatos, *ris.*
duas dicimus reſurrectiones. Nunc enim animarum
in Eccleſia per filium Dei, uerbum Dei fit reſurrectio,
quando per gratiam Dei uiuificatæ, reſurgunt a mor-
te iniquitatis. Et hæc eſt prima reſurrectio, quam qui
habent, in ſecunda, quæ eſt corporum, feliciter reſur-
gent in uitam æternam. Filius uero hominis accepit
poteſtatem iudicium facere, quod iudicium in fine
erit ſeculi. Et ibi non erit reſurrectio animarum, ſed
corporum. Ideò ipſe Dominus has duas deſignat in
eodẽ loco reſurrectiones animarũ, ubi ait: Amẽ amen *Ioã. 5.*
dico uobis, quia uenit hora, & nunc eſt, quando mor-
tui audient uocem filij Dei. Corporum uero Veniet *Ibid.*
hora, in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient
uocem eius. Hora enim nunc eſt ut reſurgant mor
tui, hora erit in fine ſeculi, ut reſurgant mortui, ſed
reſurgunt nunc in mente, tunc in carne. Reſurgunt
nunc in mente per uerbum Dei, filium Dei reſurgent
tunc in carne per uerbum dei carnem factum, filium
hominis. Animas ergo nunc ſuſcitat deus per uerbum
filium dei, ut uiuant in Chriſto. Corpora ſuſcitat
deus in fine ſeculi per eundem filium hominis, ut
æternaliter uiuant cum Chriſto. Neque enim ad iu-
dicium uiuorum & mortuorum pater, ipſe uenturus
eſt, nec tamen recedet a filio pater. Quomodò ergo
nõ ipſe uenturus eſt? Quia nõ ipſe indutus eſt forma *Zach.*
ſerui, nec uidebitur in iudicio, uidebunt nanque im- *12.*
pij, in quem compunxerunt. Forma illa erit iudex,
quæ ſtetit ſub iudice, illa iudicabit, quæ iudicata eſt.
Iudicata eſt enim iniquè, iudicabit iuſtè. Talis ap-
parebit iudex, qualis uideri poſsit & ab eis, quos coro
naturus eſt, & ab eis, quos damnaturus eſt. Forma
ergo ſerui uidebitur, occulta erit forma dei, quæ in-
ſtis uideri tantummodò permittitur, quibus ad
æternum beatitudinis præmium prædeſtinatum eſt
peruenire.

De nouiſſimis ſeculi temporibus. Caput XIX.

QVædam uidelicet ſigna, quæ ipſe Dominus in euangelio ante finem mundi futura eſſe prædixit, tranſacta legũtur, quædam uerò imminentia quotidiè ſentiuntur. Quædam itaque necdum acta ſunt, ſed futura eſſe certiſsimè creduntur, id eſt, fides Iſraelitici populi, de qua Apoſtolus ait: Cùm intrauerit plenitudo gentium, tunc omnis Iſrael ſaluus fiet, & regnum Antichriſti, & crudelitas eius in ſanctos. Hæc erit nouiſsima perſecutio nouiſsimo imminente iudicio, quam ſancta Eccleſia toto terrarum orbe patietur, uniuerſa ſcilicet ciuitas Chriſti ab uniuerſa diaboli ciuitate, quãtacunq; erit utra; ſuper terrã. Cuius perſecutionis authorem eſſe eundem Antichriſtum non dubium eſt, quem Apoſtolus filium nominauit perditionis, atque refugam utique a Domino Deo, qui extolletur ſuper omne id, quod dicitur Deus, aut quod colitur. Eccleſia equidem ſancta dicitur Deus. Colitur itaque rectè tantummodo ſancta Trinitas Deus, cuius honorem impuiſsimus ille refuga ſibi uendicare præſumet, alios adulationibus, alios terroribus, alios ſignis alliciens, ut ſe colant pro Deo, cuius perſecutionem trium ſemis annorum ſpatio excandeſcere ſuper terram, in Apocalypſi prædictum eſt. Sed ne tam immanis & crudelis perſecutio improuiſa ueniens, omnes minus paratos inuoluat, Eliam & Enoch maximos prophetas uenturos eſſe, Eccleſiæ habet fides, per quorum doctrinam populus Iſraeliticus conuertetur ad fidem. Qui cum ipſi primò tres ſemis annos prædicauerint, in ipſa eadem perſecutione cum aliis fidelibus Chriſti glorioſo coronabũtur martyrio. Percuſſo autem illo perditionis filio, & impiiſsimo totius iniquitatis magiſtro ab ipſo Domino, ſicut Apoſtolus ait, Quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione aduentus ſui, non continuò dies iudicii ſecuturus eſſe credendus eſt, ut impleatur quod ipſe Dominus in euangelio ait: De die autem illo & hora nemo ſcit, neqoe angeli, neque filius, niſi pater ſolus. Quæ Domini uerba quomodò intelligenda ſint, loco opportuno ſuperiùs expoſuimus.

Ro. 11. — *Antichriſti extrema perſecutio.* — *2. The. 2.* — *Apoca. 11. & 13.* — *2. The. 2.* — *Marc. 13.* — *Lib. 2. cap. 12*

De reſurrectione corporum in nouiſſimo die. Cap. XX.

IPſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus in reſurrectione carnis ſuæ, quam die tertia ſuſcitauit de ſepulchro, nobis noſtræ carnis ueram oſtendit reſurrectionem. Quam uidelicet abſque omni dubitatione firmiſsimè credere debemus, ut in ea carne, qua hic quiſque uiuebat in hac præſenti uita, in eadem reſurgere debeat. Nec alicui incredibile debet eſſe, potentiam diuinam corpora noſtra de cuiuſcunque conditionis corruptione reſuſcitare poſſe. Abſit hoc a fide noſtra dubitare, ut ad reſuſcitanda corpora uitæq; reddenda, non poſsit omnipotentiæ creatoris omnia reuocare, quæ uel beſtia, uel ignis abſumpſit, uel in puluerem cineremque conuerſum, uel in humorem reſolutum, uel in auras eſt exhalatum. Abſit, ut ſinus ullus ſecretumque naturæ ita recipiat aliquid ſubtractum ſenſibus noſtris, ut omnium creatoris aut cognitionem lateat, aut effugiat poteſtatem. Reſurgent equidem ſanctorum corpora ad gloriam ſine ullo uitio, ſine ulla deformitate, in quibus tãta facilitas erit quanta & felicitas. Quamuis enim aliquid deformitatis habeant corpora eorum in hac præſenti uita, uel minus habentia, quã humanæ naturæ deceat pulchritudinem, nihil tale habebunt in illa perpetuæ felicitatis perfectione: in ea ſcilicet menſura & dignitate, qua uel futura erant, ſi ante perfectæ ætatis [illegible]em moriuntur, ſiue etiam habuerunt [illegible] ad infirmitatem ætatis annos, membrorum omnium pulchritudine congruo decore ſeruata, ita ut nihil incongruum habeant in ulla corporis parte, quia ſpirituale erat corpus, non carnale. Et quamuis caro ſit, non ſpiritus, non tamen carnalibus ſubiacebit uitiis, de quibus Apoſtolus ait: Quia caro & ſanguis regnum Dei non poſsidebit. Procul erit ab eis omnis infirmitas, omnis deformitas, omnis tarditas, omnis corruptio, omnis egeſtas, omnis indigentia, & ſi quid aliud illud ſummi regis non decet regnum, in quo reſurrectionis & promiſsionis filij æquales erunt angelis Dei. Ergo quicquid de corporibus uiuis, uel poſt mortem de cadaueribus periit, humanosque effugit uiſus, ſimul cum eo quod in ſepulchris remanſit, in ſpiritalis corporis nouitatem ex animalis corporis uetuſtate mutatum, reſurget, incorruptione atque immortalitate ueſtitum. Reſurgent & impij, unuſquiſque cum ſua carne, ut cum diabolo & angelis eius puniantur. Verum ſane ipſi cum uitiis & deformitatibus eorum corporum reſurgant, quæcunque in eis uitioſa & deformia membra geſtauerunt, inquirendo laborare quid opus eſt? Neque enim fatigare nos debet incerta eorum habitudo uel pulchritudo, quorum erit certa & ſempiterna damnatio. Hoc certiſsimè ſciendum eſt, quia nemo niſi per indebitam miſericordiam dei liberabitur, & nemo niſi per debitum iudicium damnabitur. Tunc ſancti ſcient plenius, quid boni eis contulerit gratia, uel quid eſſent conſecuturi, ſi diuina eos gratuito munere non elegiſſet miſericordia, & quam uerum ſit, quod in Pſalmo canitur: Miſericordiam & iudicium cantabo tibi domine.

Corpora iuſtorũ qualia reſurgẽt. — *1. Cor. 15.* — *Corpora impiorũ.* — *Pſ. 100*

De iuſtorum præmio, et pœna peccatorum. Caput XXI.

DE igne diei iudicij Apoſtolus ait: Vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis declarabit. De igne purgatorio hoc eum dixiſſe non eſt dubitandum, quem ignem aliter impij ſentient, aliter ſancti, aliter iuſti. Impij ſiquidem de illius ignis cruciatu ad perpetuas ignium flammas detrudentur, ſancti uero, qui ſine omni peccatorum macula in corporibus ſuis reſurgent, qui ſupra fundamentum, quod eſt Chriſtus, aurum, argentum & lapides precioſos ædificauerunt, tanta facilitate illum peruolabunt ignem, quanta integritate fidei & dilectionis, Chriſti in hac uita cuſtodierunt præcepta, eritque illis ille ignis diei iudicij, ſicut tribus pueris caminus Babylonicæ fornacis fuerat, qui abſque omni flammarum læſione in domini laudes omnium pulchritudinem creaturarum conuocabant. Sunt ergo quidam iuſti minutis quibuſdã peccatis obnoxij, qui ædificauerunt ſupra fundamentum, quod eſt Chriſtus, fœnum, ligna, ſtipulam, quæ illius ignis ardore purgantur: a quibus mundati, ęternę felicitatis digni efficiantur gloria, illoque tranſitorio igne & toto extremi diei iudicio cõpleto, diuidentur duæ congregationes, ſanctorum & impiorum, una Chriſti, altera diaboli: una bonorum, altera malorum, utraque angelorum & hominum. Iſtis uoluntas, illis facultas non poterit ulla eſſe peccandi, nec ulla conditio moriendi, iſtis in æterna uita uere feliciterque uiuentibus, illis infeliciter in æternis tormentis ſine moriendi poteſtate durantibus. Quando utique extremi iudicij uentilabrum diſcernet frumentum à paleis, unuſquiſque ſecundum modum meritorum aut damnabitur aut coronabitur. Quidã uidelicet iuxta peccatorũ qualitatẽ mitius torquentur, qui minorum ſcelerum pondere grauantur.

1. Co. 3 — *Ignis purgatorius.* — *1. Co. 3* — *Dan. 3* — *1. Co. 3* — *Quiſq; accipiat pro meritis.*

grauantur. Sunt etiam & ſanctorum merita diuerſa, quorum quiſque ſecundum meritorum magnitudinem, æternę recipiet præmia beatitudinis, quod ipſe Dominus in euangelio ſignificabat, dicens: In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Sed nemo in illis ali cuius lætitiæ uel beatitudinis ſentient detrimentum, quia unicuique ſufficiet quod accipiet, quia Chriſtus erit omnia in omnibus.

De æterna beatitudine ſanctorum. Cap. XXII.

Quid uero acturi ſunt in illa requie ſummæ beatitudinis, Pſalmiſta expoſuit dicens: Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſecu la ſeculorum laudabunt te. Expreſsiusque ip ſe Dominus in euangelio, ubi ait: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum uidebunt. Hæc eſt abſque omni perturbatione beata Dei pax, quæ exuperat omnē ſenſum, in qua uidebitur Deus deorum in Sion. i. in ſpecu lo perpetuæ quietis. Omnia quippe membra & uiſcera incorruptibilis corporis, quæ nunc uidemus per uſus neceſsitatis diſtributa habere miniſteria, proficiēt laudibus Dei: quia nulla erit eis tunc neceſsitas laborandi, nulla cuiuslibet indigentiæ moleſtia, ſed plena certaq; ſecuritas, & ſempiterna felicitas, & indeficiens lætitia. Quàm ineffabilis felicitas erit illa, ubi nullũ erit malum, ubi nullum deerit bonum? Vacabitur Dei laudibus, qui erit omne bonum in omnibus, unus amor omnium, una concordia cunctis. Verus honor, qui nulli negabitur digno, nulli deferetur indigno, nec ad eum perueniet ullus indignus, ubi nullus permittetur eſſe niſi dignus, ubi pax, ubi nihil aduerſum à ſeipſo quiſquam, nec ab alio patietur. Præmium uirtutis erit ipſe qui uirtutem dedit, & qui ſeipſum, quo melius & maius nihil poſsit eſſe, promiſit, qui erit beata ſatietas omnibus. Quod propheta ſpiritu in ſpiratus ſancto præuidit optando, inquiens: Satiabor dum manifeſtabitur gloria tua. Tunc erit ipſe Deus ſanctorum ſatietas, beatorum iucunditas, & omnia quæcunque ab eis honeſtè deſiderari poſſunt, & uita & ſalus, & uictus & copia, & gloria & honor & pax & æterna beatitudo, & beata æternitas. Ipſe erit perfectio deſideriorum noſtrorum, qui ſine fine uidebitur, ſine faſtidio amabitur, ſine fatigatione laudabit. Tunc erit uera immortalitas, ubi nullus mori poteſt. Prima conditio hominis fuit, poſſe nõ mori, cui propter pec cati pœnam contigit, non poſſe non mori, reſtat illa felicitate illud tertium, non poſſe mori. Tunc plenè erit liberum arbitrium, quod, primo homini fuit ſic datum, poſſe non peccare: ſed illud beatius erit, quando tale erit, non poſſe peccare. Tunc ſabbatiſmus, æternæ quietis dies omnibus ſanctis erit: ibi uidebitur qui amabitur, & qui amabitur laudabitur, qui nobis huius ſermonis initium & cauſa fuit, ſic etiam perfectio & finis. Pro cuius amore legentes flagitamus pro nobis apud eius intercedere miſericordiam, ut cum eis miſerante mereamur ad illud peruenire regnum, cuius nul lus eſt finis.

Pſ. 83. *Mat. 5* *Phil. 4* *Deus præmiũ beatorum* *Pſ. 16.* *Sabatiſmus perpetuus.*

EPILOGVS.

Credimus ſanctam Trinitatem, id eſt patrem & filium & ſpiritum ſanctum, unum Deum omnipotentem, unius ſubſtantiæ, unius eſſentiæ, unius poteſtatis, creatorem omnium creaturarum, à quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Patrem à ſeipſo, non ab alio: filium à patre genitum, Deum uerum de Deo uero, lumen uerum de lumine uero, non tamen duo lumina, ſed unum lumen. Spiritum ſanctum à patre & filio æqualiter procedentem, conſubſtantialem, coæternum patri & filio. Pater plenus Deus in ſe, filius plenus Deus à patre genitus, ſpiritus ſanctus plenus Deus à patre & filio procedens. Non tamen tres deos dicimus, ſed unũ Deum omnipotentem, æternum, inuiſibilem, incommutabilem, qui totus ubique eſt totus ubique præſens eſt, non per partes diuiſus, ſed totus in omnibus, non localiter ſed potentialiter, qui ſine commutatione ſui mutabilia creauit, & creata gubernat, ſemper manens quod eſt, cui nihil accidens eſſe poterit, quia ſimplici diuinitatis naturæ nihil addi uel minui poteſt, quia ſemper eſt quod eſt. Cui proprium eſt, cui ſempiternum eſt, cui idem eſt eſſe, uiuere, & intelligere; & hæc tria unus Deus, & unus Deus hæc tria, idem Deus & Dominus, uera & ſempiterna Trinitas in perſonis, uera & ſempiterna unitas in ſubſtantia, quia una eſt ſubſtantia pater & filius & ſpiritus ſanctus. Hæc uerò ſancta Trinitas nihil maius eſt in tribus perſonis ſimul nominatis, quàm in una qualibet perſona ſemel dicta: quia unaquæque perſona plena eſt ſubſtantia in ſe, non tamen tres ſubſtantiæ, ſed Deus una ſubſtantia, una potentia, una eſſentia, una æternitas, una magnitudo, una bonitas, pater & filius & ſpiritus ſanctus, nec aliud eſt pater in natura, quàm filius uel ſpiritus ſanctus, nec aliud filius & ſpiritus ſanctus quàm pater in natura quibus una natura, ſed alius eſt pater in perſona, alius filius in perſona, alius ſpiritus ſanctus in perſona. In patre æternitas, in filio æqualitas, in ſpiritu ſancto æternitatis æqualitatisque connexio: unum omnes in ſubſtantia & eſſentia, omnipotentia & deitate. Sicut enim eadem ſancta Trinitas inſeparabilis eſt in ſubſtantia, ita inſeparabilis eſt in operibus, quamuis quædam opera Dei quibuſdam perſonis ſpecialiter conueniant, ſicut patri uox illa, quæ de cœlo ſonuit ſuper Chriſtum baptizatum: & ad filij perſonam humanitatis tantummodò pertinet ſuſceptio, & ſpiritus ſancti perſonæ propriè congruit illa columba, in cuius ſpecie idem ſpiritus ſanctus deſcendit ſuper eundem filium Dei, ſecundùm hominem baptizatum: tam abſque omni dubitatione illam uocem & illam columbam & Chriſti humanitatem, tota ſancta Trinitas operata eſt, cuiꝰ opera inſeparabilia ſunt.

Eſſe, Viuere, Intelligere. *Mat. 3* *Ibidem*

Credimus eundem filium Dei uerbum dei æternaliter natum de patre, conſubſtantialem patri per omnia, temporaliter natum de ſpiritu ſancto & Maria uirgine, duas habentem natiuitates: una ex patre æternam, alteram ex matre temporalem. Qui etiam filius Dei ſuæ carnis conceptione conceptus eſt, & ſuæ carnis natiuitate natus eſt. Deum uerum confitemur conceptum, Deum uerum natum. Eundem uerum Deum, & uerum hominem, unum Chriſtum, unum filium Dei unigenitum, proprium & perfectum in duabus naturis, in unius perſonæ ſingularitate, impaſsibilem & paſsibilem, mortalem atque immortalem, crucifixum in infirmitate noſtra, eundemque ſemper uiuentem in uirtute ſua, qui mortuus eſt carnis ſuæ morte, & ſepultus, atque ab inferis, damnato & ſpoliato principe totius iniquitatis, rediens tertia die reſurrexit, atque cum triumpho gloriæ uidentibus diſcipulis cœlum aſcendit, ſedens in dextera patris, id eſt, maieſtate diuinitatis, inde iam uenturus iudicare uiuos & mortuos. Quem impij uidebunt iudicantem in ea forma, qua crucifixus eſt, non in ea humilitate qua iniuſtè iudicatus eſt, ſed in ea claritate qua iuſtè iudicaturus eſt mundum. Cuius uiſio æterna erit omnium ſanctorum beatitudo & gloria. Gratia & pax à deo patre & filio eius Ieſu Chriſto domino

noſtro

noſtro ſit iſta confitenti in omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Finit liber tertius.

SEQVITVR EVANGELIVM feſti Trinitatis. Ioannis. 15. & 16.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Cum uenerit paraclitus, quem ego mittam uobis à patre Spiritum ueritatis, qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me. Et reliqua Homilia Erici.

POſitus in cœna Dominus cum diſcipulis, poſtquam myſteria noui teſtamenti corporis ſanguinisque ſui conſecratione ſignauit, iſtante iam hora ſuæ traditionis, inter cætera quibus eos dignatus eſt erudire, monuit, ne impio- *Io 15. & 16.* rum contra ſe perſecutione ſæuiente terrerentur, ne & ſeſsi crederent, ſed in omnibus inuictum robur conſtantiæ tenerent, aduentu etiam ſpiritus ſancti promiſſo, cuius gratia terreno timore priuarentur, & uirtutis cœleſtis robore fundarentur. Denique ſi diuinæ ſcripturæ oracula conſulamus, apertè cognoſcemus, quòd ſancti apoſtoli ante perceptionem ſancti ſpiritus, qui die decimo poſt eius aſcenſionem in cœlos ſuper eos miſſus eſt, minus idonei & capaces fuerant ad intelligenda myſteria diuinæ ſublimitatis, minus etiam fortes ad toleranda aduerſa illatæ perſecutionis. Adueniente autem ſuper eos ſpiritu ſancto, cum augmento diuinæ cognitionis conſtantiam perceperunt ad perferenda tormenta paſsionis. Quod ut exempli gratia euidentius pateat, ipſum apoſtolici culminis uerticem beatum Petrum in medium deducamus, qui antequam ſpiritu ſancto roboraretur, adeò infirmus & *Matt. 26.* pauidæ mentis fuit, ut ad uocem unius ancillæ Dominum ſe uel noſſe negauerit. Verum poſtquàm ſancti ſpiritus ignis timore antè frigidum pectus accendit, tantam ſubitò fortitudinem animo concepit, ut præ cunctis Apoſtolus ad gloriam reſurrectionis Chriſti publicè prædicandam emicaret, atque principum ter- *Act. 5.* riculamenta tranſiret, dicens: Obedire oportet Deo *Act. 4.* magis quàm hominibus. Et iterum: Non poſſumus quæ uidimus & audiuimus, non loqui. Admiremur ergo beatum Petrum prædicantem, quem doleramus inficiantem. Tanto enim ſpiritus ſancti fulgore illuſtratus eſt, tantaque ueritatis authoritate ſolidatus, ut ipſos qui paulò antè fuerant interfectores Chriſti, ita conuerteret, quòd etiam mori uellent pro amore Chriſti. Proinde loquens Dominus diſcipulis, & promittens eis aduentum ſpiritus ſancti, qui eos doceat ſcientiam diuinæ cognitionis, & corroboret ad fiduciam prædicationis, atque conſtantiam paſsionis, di- *Ioã. 15* cit: [Cum uenerit paracletus quem ego mittam uobis à patre, &c.] Ordo uerborum talis eſt, Cum uenerit paracletus, ille teſtimonium perhibebit de me. Paracletus nanque, hoc eſt, ſpiritus ſanctus, teſtimonium perhibuit de Domino Ieſu Chriſto, quia cordibus apoſtolorum illapſus, pleniſſimam eis diuinitatis & humanitatis Chriſti ſcientiam contulit, adeò ut quantum mortalis fragilitas patitur, quicquid de eo ſentiendum eſt noſſent, qualiter unius cum patre eſſet ſubſtantiæ, eiuſdemque maieſtatis, quòd is qui ante ſecula Deus erat apud Deum, homo inter homines apparuit in fine ſeculorum, quòd de uirgine natus acceperit, ut idem homo, idem eſſet & Deus, quòd ſpontè paſſus, ſua uirtute à mortuis reſurrexerit, atq; in cœlum aſcendens, in dextera patris ſederit, poſtremò quòd ipſe in fine mundi æquus omnium iudex uenturus ſit.

Spiritus ſanctus ut Chriſto perhibuerit teſtimonium.

Hæc omnia ſancti apoſtoli de Chriſto ſpiritus ſancti magiſterio didicerunt. Nec ſolum illi, uerumetiam omnes, qui rectè aliquid de Chriſto ſentiunt, huius ſpiritus gratia hoc promeruiſſe credendi ſunt. Perhibuit etiam teſtimonium, quando apoſtolis conſtantiam, ea quæ didicerant, prædicandi inſpirauit. Vno enim eodemque ſpiritu & ſcientiæ ſpiritualis dote, & uirtutis ad prædicandum ope donati ſunt. Quod autem ait, Quem ego mittam uobis à patre ſpiritum ueritatis, qui à patre procedit, per interpoſitionem dictum eſt, quæ figura Græcè dicitur parentheſis. quam ſententiam ideò interponere uoluit, ut apertè oſtenderet in patre & filio unam eſſe uoluntatem, & unam operationem cum diſtinctione perſonarum, ita uidelicet, ut intelligamus aliam quidem perſonam patris, aliam filij, aliam ſpiritus ſancti, ſed in tribus perſonis unam atque eandem poteſtatem maieſtatis. Intuendum uerò, quòd ſpiritum ſanctum & à ſe mitti, & à patre procedere dicit, nõ quò ſeparabilis ſit patris & filij operatio, ſed ut diſtãtia perſonarũ patris & filij manifeſtetur, in qua tamen perſonarum diſtinctione, una filij uoluntas atque operatio, cũm patris uolũtate & operatione concordat. Sicut ergo ſpiritus ſanctus mittitur à filio ſic mittitur & à patre, & ſic procedit à filio, quomodò & à patre. Ipſe ſpiritus ſanctus quia unius eſt uoluntatis, eiuſdemque operationis cum patre & filio, dicitur quoque ipſe ſua ſponte uenire. Quod patenter in eo loco Dominus oſtendit, ubi ait: Spiritus ubi uult ſpirat. Et Apoſtolus enumeratis *Ioan. 3.* diuinorum chariſmatum diſtributionibus, ſubdit: *1. Cor. 12.* Hæc omnia operatur unus atque idem ſpiritus. Idipſum quoque Dominus in hoc loco oſtendit, dicens, Cum uenerit paracletus. Quia uerò & à filio mittatur, ſubſequitur ipſe filius & dicit, Quem ego mittam uobis. Et ut oſtendat à patre illum etiam procedere, ſubinfert: Spiritũ ueritatis, qui à patre procedit. Propterea quæſitu indignũ nõ eſt, cur ſpiritus ſanctus nõ natus, nõ genitus, nõ ingenitus, ſed potius procedens dicatur. Cui quæſtioni hac ratione à patribus obuiat, Spiritus enim ſanctus de patre procedit & filio, ſed ideò non dicitur genitus, ne duo in Trinitate filij ſuſpicentur: ideò non uocatur ingenitus, ne duo ſimiliter in Trinitate patres credantur exiſtere. Procedens autem dicitur teſtimonio Chriſti, dicentis: Spiritum ueritatis, qui à patre procedit. Inter naſcentem uerò filiũ & procedentem ſpiritum ſanctum iſta diſtantia eſt, quòd filius ex uno naſcitur, ſpiritus uerò ſanctus ex utroque procedit. Aduentu autem ſuo ſpiritus ſanctus teſtimonium perhibuit de Domino, quia diſcipulorum mentibus infuſus, omnia quæ de eo mortalibus erant cognoſcenda, clara eius luce reuelauit, apertè uidelicet eis inſinuans, quomodò ſit pater ingenitus, filius genitus, ſpiritus ſanctus neque genitus neque ingenitus, ſed ex utroque procedens, & in his tribus perſonis una maieſtas atque una ſubſtantia.

Spiritus ſanctus cur procedere dicatur.

[Et uos, inquit, teſtimonium perhibebitis.] Teſtimonium perhibuerunt apoſtoli Domino Ieſu Chriſto, quando die pentecoſtes ſpiritu ſancto illuſtrati, quæ per illius aſpirationem agnouerunt intrinſecus, hæc forinſecus abiecto timore liberè altis prædicauerunt. [Quia ab initio mecum eſtis.] Quia enim ab initio prædicationis cum Domino fuerant, poterant, aliis prædicare quæ nouerant. Multum enim ad fidem prædicandam, & ad perhibendum teſtimonium de Chriſto Apoſtolis profuit, quòd ab initio dominicę prædicationis cum eo conuerſati ſunt, quia & temporis quantitate, & ſui aſſiduitate plenius cœleſtem diſciplinam cœperunt, & (ut ita dictum ſit) medullitus imbiberunt. Vnde & ea, quæ ab ipſo uiderunt & audierunt,

Teſtimoniũ apoſtolorum de Chriſto.

dierunt,

dierunt, abſque ambiguitate aliis prædicabant. Cui rei atteſtatur beatus Petrus, qui in locum Iudæ proditoris alium ſubſtituere uolens apoſtolum, non hunc neophytum, id eſt, rudem, ſed longa conuerſatione probatum, ex tempore uidelicet dominicæ prædicationis, eligere ſtuduit, dicens: Viri fratres, oportet ex *Act. 2.* his uiris qui nobiſcum conuerſati ſunt in omni tempore, quo intrauit inter nos Dominus Ieſus & exiuit, teſtem fieri reſurrectionis eius ad plebem, unum ex iſtis, Matthiam ſcilicet, qui fuit unus de ſeptuaginta diſcipulis, quos Dominus in ipſo prædicationis ſuæ exordio poſt Apoſtolos elegit. *Matthias è 70. diſcipulis.* Quanta etiam autoritate reſurrectionem Domini prædicaret, alibi inſinuat, ita de Chriſto dicens, Quem Deus ſuſcitauit à mortuis, & dedit eum manifeſtum fieri, non omni populo, ſed teſtibus à Deo præordinatis, nobis qui manducauimus & bibimus cum illo, poſtquam reſurrexit a mortuis. *Actor. 10.* [Hæc locutus ſum uobis, ut non ſcandalizemini.] *Ioã. 16* Præuidebat Dominus, quæ perſecutionũ procellæ contra prædicantes Apoſtolos reſurrecturæ eſſent, ideoq; prouidè dignatus eſt eis poſt uentura prædicere, quò uenientia facilius poſſent tolerare. Minus enim nos afficiunt mala quæ prænoſcuntur, grauiùs uerò improuiſa perturbant. Et intuendum, quia cum dixiſſet eos aduentu ſpiritus ſancti illuſtrandos, & ſibi teſtimonium reddituros, illicò futuræ perſecutionis aduerſa ſubiunxit. Quanto enim amplius ſancti ad uirtutum ſublimia enituntur, eo maior contra eos diaboli inuidia oritur, quæ eorum profectibus reſiſtere, & ſiue per ſe, ſiue per membra ſua inchoati boni operis initia quærit radicitus extirpare. Ait ergo Dominus: Hæc locutus ſum uobis, ut non ſcandalizemini, ac ſi diceret, Idcircò uobis uentura poſtmodum innoteſco, ut præſcientiæ clypeo muniti, nequaquàm à ſtatu ueſtræ ſoliditatis deiiciamini. [Abſque ſynagogis facient uos.] In euangelio inuenimus conſpiraſſe Iudeos, ut ſi quis confiteretur Chriſtum, extra ſynagogam fieret. *Ioã. 9* Quod nimirum apud illos pro magno piaculo deputabatur. Hanc apud Iudæos olim uiguiſſe conſuetudinem nemo dubitauerit, ut eos qui uel blaſphemiæ, uel alicuius ſceleris arguebantur, extra conuentum ſuum expellerent. *E Sinagoga quos Iudæi eiecerint.* Sicut enim nunc homicidæ uel inceſtuoſi, uel capitalibus criminibus obnoxij, imperio canonum ab Eccleſiæ conſortio & altari detruduntur, ita tunc temporis nominis Chriſti confeſſores à ſynagoga eliminabantur. Quod paſsi ſunt Nicodemus & Gamaliel, multique alii, qui elegerunt ad tempus hominum ſocietate priuari, ut Chriſto in perpetuum adhærerent. Quòd autem non ſolum à ſynagogis eiicerentur, uerumetiam morte à conciuibus ſuis plecterentur, manifeſtat Dominus cum ſubiungit, [Sed uenit hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur ſe obſequium præſtare Deo.] Iudæi dum præcones ſancti euãgelii odiis mortibusq́ue perſequerentur, obſequium ſe præſtare Deo arbitrati ſunt, putantes ſe per hoc legis exercere uindictam. *Iudæorũ cæcitas & Zelus præpoſterus.* Vnde & beatus Paulus teſtimonium illis reddidit, dicens, Aemulationem legis habent, ſed non ſecundum ſcientiam. *Ro. 10.* Vnde & hæc uerba Domini, non de gentibus, ſed de Iudæis ſingulariter oportet intelligi, ac ſi diceret: Tribulationes quidẽ à ciuibus gẽtis ueſtræ paſſuri eſtis, ſed tanto eas perferte libentius, quanto non tam odio ueſtro, quàm paternæ legis æmulatione uobis eas inferre tentabunt. Verum nihil prodeſt eis legem, quæ per ſeruum data eſt, defendere, qui gratiam euangelij, quæ per filium facta eſt, noluerunt recipere. Quibus uerbis non minimè apoſtoli conſolantur, dum uidelicet audiunt (ut diximus) non ſui odio, ſed zelo diuinæ legis perſecutionis aduerſum ſe rabiẽ cõcitari. [Et hæc facient uobis, quia non nouerunt patrem, neque me.] Satis iam ſanctę Eccleſiæ fides accepit, patrem & filium unius eſſe deitatis & potentiæ, atque ideò notitiam patris ſine filij cognitione haberi à nemine poſſe. Hinc idem Euangeliſta alibi dicit, Omnis qui negat filium, nec patrem habet, qui confitetur filium, & patrem habet. *1. Io. 2.* Et alibi, Qui diligit eum qui genuit, diligit & eum qui genitus eſt ab eo. *1. Io. 5.* Fruſtra ergo Iudæi de patris cognitione gloriantur, qui filium recipere obſtinato corde renuerunt. Iactent ſe de cultu Dei patris quantum uolunt, fidem noſtram, quæ in Chriſto & per Chriſtum eſt irrideant, nunquam certè Deo patri placere poterunt, nunquam ad notitiam illius peruenire ualebunt, niſi Chriſtum in quo ianua ad patris ſcientiam perueniendi eſt, per fidem receperint, & æqualem Deo patri per omnia crediderint.

Quid uerò utilitatis, quidúe leuaminis hæc uerba Domini apoſtolis conferrent, illicò manifeſtatur cum ſubditur, [Sed hæc locutus ſum uobis, ut cum uenerit hora eorum,] Id eſt, malorum quæ paſſuri eſtis, [Reminiſcamini quia ego dixi uobis.] Ac ſi diceret: Idcircò uobis ea, quæ mei nominis cauſa paſſuri eſtis, prænuntio, ut cum uenerit hora, hoc eſt tempus eorum quæ prædicta ſunt, ad memoriam reducatis me illa uobis prædixiſſe, ſicque præſentia mala ſufferatis, ſcientes quia ego qui potui uobis prædicere, potero cum uenerint liberare. Magnum ſiquidem genus conſolationis apoſtolis fuit, cum reminiſcerentur inter aduerſa à magiſtro ſuo de talibus ſe fuiſſe præmonitos, à quo ſe pro laborum exercitijs ſine dubio nouerant remunerandos. Magnoperè uerò hæc uerba Domini ſunt ponderanda, & non occioſè audienda quibus ait, [Ego dixi uobis.] Ego uidelicet Deus omnipotẽtiſsimus, ego qui pro uobis proq; ueſtra ſalute ſum moriturus, uosq́ue meo ſanguine redempturus, qui in tribulatione uobis ſemper adiutorium miniſtrabo, & poſt tribulationes immortalibus præmiis uos uictores remunerabo. Ego prædixi uobis, tanquàm diceret, Cum ea quæ futura uobis prædixi adimpleta uideritis, me filium Dei eſſe credatis, qui potui talia facere cum prædixiſſem, & prædicere antequàm facerem. Notandum uerò, quòd ipſe, qui hic perſecutionem futuram prædixit, ipſe poſt pauca in eadem perſecutione fidelibus ſuis auxilium promittit, dicens, In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite, ego uici mundum. *Ioã. 16* Ipſe quoque alibi eiſdem legitimè certantibus præmium pollicetur, dicens, Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. *Mat. 5* Qui & milites ſuos ne uinci poſsint adiuuare, & ne incaſſum uincant, immortalem ſolet poſt prælia palmam rependere, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat Deus per æterna ſecula, Amen.

DOMINICA II. POST PENtecoſten, in Epiſtolam Concio exegetica, D. Auguſtini ex Tractatu 7. 8. & 9. in Epiſtolam Ioannis.

HVius lectio diei prolixa eſt uerbis, ſed ſenſibus longè prolixior. Sumpta eſt ex prima Epiſtola dilecti diſcipuli, & mirificè nobis commendat charitatem, quam qui habet, eum ſolum ex Deo natum, Deumque cognoſcere, qua quiſquis caret, eum Dei quoque ignoratione prædium ait. Ipſa agè lectio in medium adferatur. [Deus charitas eſt.] Quid amplius dici potuit fratres? inquit in hunc locum Auguſtinus. Si nihil de laude dilectionis diceretur per omnes iſtas paginas huius Epiſtolæ, ſi nihil omninò

omnioò per cæteras paginas ſcripturarum, & hoc ſolùm unum audiremus de uoce ſpiritus Dei, quia deus dilectio eſt: iam uidere, quia facere contra dilectionem, facere contra Deum eſt. Nemo dicat, In hominem pecco, quando ooo diligo fratrem meom: & facile eſt peccatum io hominem, ſi io deum ſolum noo peccem. Quomodò non peccas in deum, quando iu dilectionem peccas? Deus dilectio eſt, Ecce habetis fratres ſcripturas dei, canooica eſt iſta Epiſtola, per omnes gentes recitatur, orbis terræ authoritate tenetur, orbem terrarum ipſa ædificauit. Audis hic ab ſpiritu dei deus dilectio eſt. Omnes qui noo diligunt deum, alieni ſunt, Antichriſti ſunt: & quanuis intrent baſilicas, non poſſunt numerari inter filios dei. Poſſuot habere baptiſmum & prophetiam, accipere ſacramentum corporis & ſanguinis domioi, habere oomeo Chriſti, id eſt, Chriſtiani uocari etiam mali: habere charitatē oiali non poſſunt. [Io hoc apparuit charitas dei in nobis.] Si pigri eramus ad amādū, nō ſimus pigri ad redamādum, prior amauit nos, nec ſic nos amamus. Iniquos amauit, ſed oon ad iniquitates congregauit, ægrotos amauit, ſed ſanandos uiſitauit. [Quooiam filium ſuum uoigenitum miſit deus in mundum, ut uiuamus per eum.] Ibi probata eſt dilectio Chriſti in nos, quia mortuus eſt pro oobis. Dilectio Patris unde probata eſt in oobis? Quia filium ſuum unicum miſit mori pro nobis. Sic & Paulus Apoſtolus dicit: Qui filio proprio oon pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit eum. Videte quid commendamus, quia noo diſcernuntur facta hominum, niſi de radice charitatis. Nam multa fieri poſſunt, quæ ſpeciem babent bonam, & oon procedunt de radice charitatis, habent enim & ſpinæ flores Quædam uerò uidentur aſpera, uideotur truculenta, ſed fiuot ad diſciplinam dictante charitate. Semel ergo breue præceptum tibi præcipitur, Dilige, & quod uis fac. Siue taceas, dilectione taceas: ſiue clames, dilectione clames, ſiue emendes, dilectione emendes, ſiue parcas, dilectione parcas. Radix ſit intus dilectionis, noo poteſt de iſta radice oiſi booum exiſtere. [In hoc eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus deum, ſed quooiam ipſe prior dilexit oos.] Non illum diligimus prius. nam ad hoc nos dilexit, ut diligamos eum. [Et miſit filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.] Sacrificauit filius pro peccatis noſtris. Vbi inuenit hoſtiam? Vbi inuenit uictimam, quam puram uolebat offerre? Aliud non inuenit, ſeipſum obtulit. [Chariſsimi, ſi ſic deus dilexit nos, & nos debemus alterutrū diligere.] Petre amas me. Et ille dixit, Amo. Paſce oues meas. [Deum nemo uidit unquam.] Res eſt inuiſibilis. non oculo, ſed corde quærendus eſt. Sed quemadmodum ſi ſolem iſtum uidere uellemus, oculum corporis purgaremus, unde uideri lux poteſt, oolentes uidere deum, oculum quo Deus uideri poteſt purgemus. Et obi eſt iſte oculus? Audi Euangelium, Beati mundo corde quoniam ipſi Deum uidebunt. Sed nemo ſibi pro concupiſcientia oculorum cogitet deum. Facit enim ſibi aut ingentem formam, aut magnitudinem aliquam inæſtimabilem, diſtendit per loca uelut lucem iſtam, quam uidet bis oculis, auget per campos quantum poteſt, aut facit ſibi aliquem quaſi uenerabilis formæ ſenem. Nihil horum cogites. Et quod cogites, ſi uis uidere deum, deus dilectio eſt. Qualem faciem babet dilectio? Qualem formam habet? Qualem ſtaturam habet? quales pedes habet? quales manus habet? Nemo poteſt dicere. Habet tamen pedes. nam ipſi ducunt ad eccleſiam: habet manus. nam ipſæ pauperi porriguot, babet oculos. nam inde intelligitur ille qui eget. Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem. Habet aures, de quibus dicit dominus: Qui habet aures audiendi, audiat.

Qui nō diligūt Antichriſti ſunt.

Ro. 8.

Dilige & fac qđ uis.

Ioā. 21

Mat. 5

Pſ. 40. Matt. 11. & 13.

Non ſuot enim membra diſtiocta per loca, ſed intellectum totum ſimul uidet. Qui habes charitatem, habita & inhabitaberis, mane & manebitur in te. [Si diligamus iouicem, deus in nobis manet, & charitas eius io oobis perfecta eſt.] Incipe diligere, perficieris. Cœpiſti diligere, cœpit in te Deus habitare, ama eum qui io te cœpit habitare, ut perfectius inhabitando faciat te perfectum. [In hoc cognoſcimus, quòd in eo manemus, & ipſe in oobis, quoniā de ſpiritu ſuo dedit nobis.] Beoè deo gratias, Cognoſcimus, quia habitat io nobis? Et hoc unde cognoſcimus, q̄a cognoſcimus, q̄a habitat in oobis? Quia hoc ipſe Ioānes dixit, Quia de ſpiritu ſuo dedit nobis. Vnde ſcimus, quia de ſpiritu ſuo dedit nobis? Hoc ipſum quia de ſpiritu ſuo dedit tibi, unde cognoſcis? Interroga uiſcera tua. Si plena ſunt charitate, habes ſpiritum Dei. Vnde cognoſcimus, quia inde cognoſcis habitare in te ſpiritum Dei? Paulum ioterroga Apoſtolum: Quoniam charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. [Et nos uidimus, & teſtificamur, quoniam pater miſit filium ſuum ſaluatorem mundi.] Securi eſtote qui ęgrotatis, talis medicus ueoit. Deſperabatis, magni erat morbi, inſanabilia erant uulnera, deſperata erat ægritudò. Magnitudinem mali tui attendis, omnipotentiam medici oon attendis? Tu deſperatus es, ſed ille omnipotens eſt, cuius teſtes ſuot iſti, qui primò ſanati, & annuntiaotes medicum, & ipſi tamen plus ſpe ſanati quàm re. Nam ſicut dicit Apoſtolus, Spe ſalui facti ſumus. [Quiſquis confeſſus fuerit, quoniam Ieſus eſt filius dei, deus in eo manet, & ipſe io deo.] Iam ſi a multis cooſeſſus fuerit, oon dicamus uerbo, ſed facto, ooo liogna, ſed facto. nam multi confitentur uerbis, ſed factis negant. [Et nos cognouimus & credimus charitati, quam babet deus in nobis. Deus charitas eſt.] Iam dixit ſuperius, ecce iterum dicit. Amplius tibi noo potuit dilectio commendari, quàm ut diceretur deus: Fortè muous dei contemptorus eras. Et deuoi contemois? [Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, io deo manet, & deus in eo.] Viciſsim ſe habitant, qui continet & qui continetur. Habitas io deo, ſed ut contincaris, babitat io te deus, ſed ut cootioeat oe cadas, oe fortè ſic te putes domum dei fieri, quomodò domus tua portat carnem tuam. Si ſubtrahat ſe domus in qua es, cadis, ſi autem tu te ſubtrahas, non cadet. Deus integer eſt, cum eum deſeris, integer, cum ad illum redieris. Tu ſanaris, oon illi aliquid præſtabis, tu mundaris, tu reficeris, tu corrigeris. Ille medicamentum eſt non ſano regula eſt prauo, lux eſt tenebraro, habitatio eſt deſerto. omoia ergo tibi conferuntur, non deo. Sit tibi domus deus, eſto domus dei, mane in deo, & maneat. Maneat in te deus, ut te contineat, maneas in deo, ne cadas, quia ſic de charitate dicit Apoſtolus, Charitas ounquam cadit. Quomodo cadit quem contioet deus? [In hoc perfecta eſt charitas dei nobiſcum, ut fiduciam babeamus io die iudicij, quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.] Quiſquis fiduciam habet in die iudicij, perfecta eſt in illo charitas. Quid eſt habere fiduciam io die iudicij? Noo timere, ne ueniat dies iudicij. Cœpit aliquis credere diem iudicij. ſi cœpit credere, cœpit & timere, ſed qoia timet, nōdum habet fiduciam in die iudicij, nondū eſt io illo perfecta charitas. Nunquid tameo deſperandum eſt? In quo uides initium, cur deſperas finem? Quod initium uideo, ioquies? Ipſum timorem. audi ſcripturam, Initium ſapientiæ timor Domini. Cœpit ergo timere dieoi iudicij, timeodo corrigit ſe, uigilat aduerſus hoſtes ſuos, id eſt, peccata ſua, incipit reuiuiſcere ioterius & mortificare membra ſua, quæ ſuot ſuper terram, ſicut Apoſtolus dicit, Mortificate membra

Ro. 5.

Ro. 8.

Vt De' habitet in homine.

1. Cor. 13.

Pſ. 110

Col. 3.

uestra,

Membra terrena. ueſtra, quæ ſunt ſuper terram. Spiritalia nequitiæ dicit membra ſuper terram. Nam ſequitur & exponit, Auaritiam, immundiciam, & cætera quæ illic exequitur. Quantum autem mortificat iſte, qui timere cœpit diem iudicij, membra ſua ſuper terram, tantum ſurgunt & corroborantur membra cœleſtia. *Membra cœleſtia.* Membra autem cœleſtia, omnia opera bona. Surgentibus cœleſtibus membris, cœpit deſiderare quod timebat. Timebat enim ueniret Chriſtus, & inueniret impium quem damnaret, deſiderat ut ueniat, quia inuenturus eſt quẽ coronet. Iam cum cœperit deſiderare uenientem Chriſtum caſta anima, quæ deſiderat amplexus, ſponſi, renunciat adultero, fit uirgo interius, ipſa fide, ſpe & charitate. [Quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.] Audiſti cauſam fiduciæ tuæ. Quia ſicut ille eſt, inquit, & nos ſumus in hoc mundo. Debemus hoc referre ad ipſam charitatẽ, & intelligere quid dictum ſit. *Mat. 5* Deus diligit inimicos ſuos, qui facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Si ergo ad hãc perfectionem nos inuitat Deus, ut diligamus inimicos noſtros, ſicut & ipſe dilexit ſuos, ea nobis fiducia eſt in die iudicij, quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo, quia ſicut ille diligit inimicos ſuos, faciendo ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluendo ſuper iuſtos & iniuſtos, nos quia inimicis noſtris nõ poſſumus præſtare temporalem ſolem & pluuiam, præſtemus lachrymas cum pro illis oramus. Iam ergo de ipſa fiducia uidete quid dicat. Vnde intelligitur perfecta charitas? [Timor, non eſt in charitate.] Quid ergo dicimus de illo, qui cœpit timere diem iudicij? Si perfecta in illo eſſet charitas, non timeret. Perfecta enim charitas facere perfectam iuſtitiam, & non haberet quare timeret, immò haberet quare deſideraret, ut tranſeat, iniquitas, & ueniat regnum Dei. Ergo timor non eſt in charitate. Sed in qua charitate? Non inchoata. In qua ergo: [Sed perfecta *Pſ. 110* charitas foras mittit timorem.] Ergo incipiat timor, quia initium ſapientiæ timor Domini. Cum autem cœperit charitas habitare, pellitur timor, qui ei præparauit locum. Quantum enim illa creſcit, ille decreſcit, & quantum illa fit interior, timor pellitur foras. Maior charitas, minor timor: minor charitas, maior *Timor introducit charitatẽ.* timor. Si autem nullus timor, non eſt qua intret charitas. Sicut uidemus per ſetam introduci filum, quando aliquid ſuitur, ſeta prius intrat, ſed niſi exeat, non ſuccedit filum, ſic timor primò occupat mentem, non autem ibi remanet timor, quia ideò intrauit, ut introduceret charitatem. [Quia timor pœnam habet.] Torquet cor conſcientia peccatorum: nondum facta eſt iuſtificatio. Stimulat timor, ſed noli timere: intrat charitas, quæ ſanat quod uulnerat timor. Opus eſt, ut intret timor primò, per quem ueniat charitas. Timor medicamentum, charitas ſanitas. [Qui autem timet, non eſt perfectus in charitate.] Eſt alia ſententia, quæ uidetur huic eſſe contraria, ſi non habeat intellectorem. *Pſ. 18.* Dicitur enim quodam loco in Pſalmo, Timor Domini caſtus, permanens in ſeculum ſeculi. Sed eſt timor alius, qui dicitur caſtus, eſt alius, qui non dicitur caſtus: Aliud eſt timere Deum, ne mittat te in gehennam cum diabolo, aliud eſt timere Deum, ne recedat à te. Ille timor, quo times ne in ignem mittaris cum diabolo, nondum eſt caſtus. non enim uenit ex amore Dei, ſed ex timore pœnæ. Cum autem times Deum, ne deſerat te præſentia eius, amplecteris eum, ipſo frui deſideras. Timorem non caſtum charitas excludit: timor caſtus permanet in ſeculum ſeculi. [Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.] Nam unde diligeremus, niſi ille prior diligeret nos? Diligendo amici facti ſumus, ſed inimicos ille dilexit, ut amici efficeremur. Prior dilexit nos, & donauit nobis ut diligeremus eum. Nondum diligebamus, diligendo pulchri efficimur. Anima noſtra, fratres mei, fœda eſt per iniquitatem, amando Deum pulchra efficitur. Qualis amor eſt, qui reddit pulchram amãtem? Deus autem ſemper pulcher eſt, nunquam deformis, nunquam commutabilis. Amauit nos prior, qui ſemper eſt pulcher: & quales amauit, niſi fœdos & deformes? Non ideò tamen, ut fœdos dimitteret, ſed ut mutaret, & ex deformibus pulchros faceret. Quomodò erimus pulchri? Amando eum qui ſemper eſt pulcher. *Charitas nos reddit ſpecioſos.* Quantum in te creſcit amor, tantum creſcit pulchritudo, quia ipſa charitas eſt animæ pulchritudo. Pulcher es iam, ſed noli te attendere, ne perdas quod accepiſti, illum attende, à quo factus es pulcher. [Si quis dixerit, Quoniam diligo deum, & fratrem ſuum oderit, mẽdax eſt.] Vnde probas quia mẽdax eſt? Audi [Qui enim non diligit fratrem ſuum, quem uidet, Deus, quem non uidet, quomodò poteſt diligere?] Quid ergo? Qui diligit fratrem, diligit Deum? Neceſſe eſt, ut diligat Deum, neceſſe eſt ut diligat ipſam dilectionem. Diligendo dilectionem, diligit Deum. Si enim Deus dilectio eſt, quiſquis diligit dilectionem, Deũ diligit. Dilige ergo fratrem, & ſecurus eſto. Quare autem non uidet Deum, qui fratrem non diligit? Quia non habet ipſam dilectionem. Ideò non habet dilectionem, quia non diligit fratrem. Propterea ergo non uidet Deum, quia non habet dilectionem, nam ſi habeat dilectionem, deum uidet, quia deus di- *Charitas purgat cordis oculos.* lectio eſt. Et purgatur ille oculus magis magiſque dilectione, ut uideat illam incommutabilem ſubſtantiam, cuius præſentia ſemper gaudeat, qua perfruatur in æternum coniunctus angelis. Sed currat modò, ut aliquando in patria lætetur. Non amet peregrinationem, non amet uiam. Totum amarum ſit, prȩter illum qui uocat, quouſque inhæreamus illi, & dicamus *Pſ. 72.* quod dictum eſt in Pſalmo. Perdidiſti omnes, qui fornicantur abs te. Et qui ſunt, qui fornicantur? Qui diſcedunt & amant mundum. [Et hoc mandatum habemus à deo, ut qui diligit deum, diligat & fratrem ſuum.] Prorſus non diligis deum, ſi odiſti fratrem. Dedit nobis deus præceptum, ut diligamus inuicem. Quomodò diligis eum, cuius odiſti preceptum? Dicis te diligere Chriſtum. Serua mandatum eius, & dilige fratrem. Si autem fratrem non diligis, quomodò eum diligis, cuius mandatum contemnis? Hæc ad uerbum ex Auguſtini Tractatu 7. 8. & 9. in Ioannis Epiſtolam excerpta ſunt, hic inde multis omiſsis ſtudio breuitatis. Præſtet omnibus nobis præpotens Deus, ut magis magiſque illum ſemper amemus, & eò tandem perueniamus, ubi illum ſemper uiſuri ſumus, & uidendo longè etiam ardentius amaturi, & amando laudaturi per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

DOMINICA II. POST PENtecoſten. Luc. 16.

In illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidiè ſplendidè. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

Scripta diuina quo ordine exponẽda. IN uerbis ſacri eloquij, fratres chariſsimi, prius ſeruãda eſt ueritas hiſtoriæ, & poſt modò requirenda ſpiritualis intelligentia allegoriæ. Tunc nanque allegoriæ fructus ſuauiter capitur, cum prius per hiſtoriam in ueritatis radice ſolidatur. Sed quia nonnunquam allegoria fidem ædificat, & hiſtoria mortalitatem, nos qui authore Deo iam fidelibus loquimur,

loquimur,non ab re credimus, ſi ipſum loquendi ordinem poſtponamus,quatenus qui fidem iam firmam tenetis, prius de allegoria aliquid breuiter audire debeatis, & quod uobis de moralitate hiſtoriæ ualdè eſt neceſſarium, hoc in expoſitionis noſtræ ordine ſeruetur poſtremum,quia ea plerunque ſolent meliùs recoli,quæ contingit poſtmodum audiri. Senſus ergo allegoricos ſub breuitate tranſcurrimus, ut ad moralitatis latitudinem citius uenire ualeamus. [Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidiè ſplendidè.] Quem fratres
Diues epulo cuius typus. charìſsimi, quem diues iſte, qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidiè ſplendidè,niſi Iudaicum populum ſignat, qui cultum uitæ exterius habuit,q acceptæ legis deliciis ad nitorē uſus eſt,non ad
Lazarus quorum figura. utilitatem? Quem uerò Lazarus ulceribus plenus, niſi gentilem populum figuraliter exprimit, qui dum conuerſus ad Deum, peccata ſua confiteri non erubuit, huic uulnus in cute fuit. In cutis quippe uulnere uirus à uiſceribus trahitur, & foras
Confeſſio peccatorũ. erumpit. Quid eſt ergo peccatorum confeſsio, niſi quædam uulnerum ruptio? quia peccati uirus ſalubriter aperitur in confeſsione, quod peſtiferè latebat in mente. Vulnera etenim cutis, in ſuperficiem trahunt humorem putredinis. Et confitendo peccata, quid aliud agimus,niſi malum quod in nobis latebat, aperimus? Sed Lazarus uulneratus cupiebat ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, & nemo illi dabat, quia gentilem quenque ad cognitionem legis admittere ſuperbus ille populus deſpiciebat, qui dum doctrinam legis non ad charitatem habuit, ſed ad elationem,quaſi de acceptis opibus tumuit,& quia ei uerba defluebant de ſcientia, quaſi micæ cadebant de menſa. At contrà iacentis pauperis ulcera lin-
Canes myſticè gebant canes. Nonnunquam ſolent in ſacro eloquio per canes prædicatores intelligi. Canum etenim lingua uulnus dum lingit curat, quia doctores ſancti dum in confeſsione peccati noſtri nos inſtruunt,quaſi uulnus mentis per linguam tangunt, & quia nos loquendo à peccatis eripiunt, quaſi tangendo uulnera ad ſalutem reducunt. Quia enim canum nomine prædicatorum lingua ſignatur, à Domino per Pſal-
Pſ. 67. miſtam dicitur: Linguæ canum tuorum ex inimicis ab ipſo. Ex Iudæis quippe infidelibus ſancti prædicatores electi ſunt, qui in aſſertione ueritatis contra fures latroneſque uenientes, magnos pro Domino (ut ita dicam) latratus dederunt. Quo contrà de quorun-
Eſai. 56. dam reprobatione dicitur: Canes muti, non ualentes latrare. Quia ergo prædicatores ſancti peccata damnant,confeſsionem uerò peccatorum approbant,
Iac. 5. dicentes: Confitemini alterutrum peccata ueſtra, & orate pro inuicem, ut ſaluemini: ulcera Lazari canes lingunt. Sancti etenim doctores dum gentilium confeſsiones accipiunt,mentium uulnera ſaluti reſtituunt. Vnde & benè Lazarus interpretatur adiutus,quia ipſi hunc ad ereptionem iuuāt,qui eius uulnera per linguæ correptionem curant. Poteſt etiam per linctionem canum, lata adulantium lingua ſi-
Adulatores. gnari. Adulantibus etenim uulnera noſtra lingere eſt, quòd plerunque ſolent etiam ipſa mala, quæ nos in nobis reprehendimus, improbo fauore laudare. Contigit uerò ut uterque moreretur, & diues qui induebatur purpura & byſſo, ſepultus eſt in inferno, in ſinum uerò Abrahæ Lazarus ab angelis ductus
Sinus Abrahæ. eſt. Quid Abrahæ ſinus, niſi ſecretam requiem ſignificat patrum? de qua ueritas dicit: Multi uenient & recumbent cum Abraham, Iſaac & Iacob
Mat. 8 in regno cœlorum, filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores. Qui enim purpura & byſſo indutus dicitur, rectè regni filius uocatur. Qui de longinquo ad uidendum Lazarum oculos leuat, quia dum per damnationis ſuæ ſupplicia infideles in imo ſunt,fideles quoſque ante diem extremi iudicij ſuper ſe in requie attendunt, quorum pòſt gaudia contemplari nullatenus poſſunt. Longè uerò eſt quod conſpiciunt, quia illuc per meritum non attingunt. In lingua autem amplius ardere oſtenditur, cum dicit: [Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam,ut refrigeret linguā meā,quia crucior in in hac flamma.] Infidelis populus uerba legis in ore tenuit,quæ opere ſeruare cōtēpſit. Ibi ergo amplius ardebit,ubi ſe oſtēdit ſcire,quod facere noluit. Quapropter benè de doctis & negligentibus per Salamonem *Ecc. 6.*
dicitur: Omnis labor hominis in ore eius, ſed anima eius non implebitur, quia quiſquis hoc ſolummodò laborat, ut ſciat quid loqui debeat, ab ipſa refectione ſcientiæ ſuæ mente uacua ieiunat. Ab extremo digiti ſe tangi deſiderat,quia æternis ſuppliciis datus, optat operatione iuſtorum uel ultima participari. Cui reſpondetur, quòd in hac uita bona receperit, quia omne ſuum gaudium felicitatem tranſitoriam putauit. Habere hic etenim poſſunt & iuſti bona, nec tamen hæc in recompenſatione recipere,quia dum meliora,id eſt,æterna appetunt, eorum iudicio quælibet bona adfuerint,quum ſanctis deſideriis æſtuant,bona minimè uidentur. Vnde Dauid propheta, qui regni diuitijs, multiſque obſequijs fulciebatur, quamuis & hæc ad neceſsitatem bona eſſe conſpiceret, uni tamen ſigulariter bono inhianter æſtuabat, dicens: *Pſ. 72.*
Mihi autem adhærere Deo bonum eſt. Inter hæc uerò notandum eſt,quòd ei dicitur, Memento fili. Ecce enim Abraham filium uocat,quem tamen à tormento non liberat,quoniam huius infidelis populi præcedentes patres fideles, quia multos a ſua fide deuiantes conſiderant, eos nulla compaſsione à tormentis eripiunt, quos tamen per carnem filios recognoſcunt. In tormentis autem diues poſitus, quinque fratres habere ſe perhibet,quia ſuperbus idē Iudaicus populus, qui ex magna iam parte damnatus eſt ſequaces ſuos, quos ſuper terram reliquit,quinque libris Moyſi carnaliter intellectis,uel quinque ſenſibus corporis deditos nouit. Quinario ergo numero fratres quos reliquerat, exprimit, & quia eos ad ſpiritualē intelligentiā non aſſurgere in inferno poſitus gemit, petit ut ad eos Lazarus mittatur. Cui quia Moyſen & prophetas habeant dicitur, ſed ait, quia non credent, niſi quis ex mortuis reſurrexerit. Cui protinus reſpondetur, Si Moyſen & prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent. Certè de Moyſe ueri- *Io. 5.*
tas dicit, Si crederetis Moyſi,crederetis utiq; & mihi. de me enim ille ſcripſit. Implet ergo, quod per Abrahæ reſponſionem dicitur. Ex mortuis enim Dominus reſurrexit. Sed Iudaicus ille populus quia Moyſi credere noluit,ei etiam qui reſurrexit a mortuis, credere contempſit. Cumque Moyſi uerba ſpiritualiter intelligere contempſit,ad eum de quo Moyſes locutus fuerat,non peruenit. Hæc nos,fratres charìſsimi, pro indagandis allegoriæ myſteriis, ſuccinctè tranſcurriſſe ſufficiat, nūc ad intuēdū latius rei geſtæ moralitatē animus recurrat,[Homo quidā erat diues,q induebat purpura & byſſo,& epulabatur quotidiè ſplēdidè. Et *Præcepta legis priſca nõ ſeueriora præceptis Euangelij.*
erat quidā mēdicus nomine Lazarus, qui iacebat ante ianuā diuitis,ulceribus plenus.] Nōnulli putāt præcepta ueteris teſtamēti diſtrictiora eſſe,quā noui, ſed hi nimirū improuida cōſideratione fallūtur. In illo enim non tenacia, ſed rapina mulctatur. Ibi res iniuſtè ſublata, reſtitutione quadrupla punitur, hic autem diues iſte nō abſtuliſſe aliena reprehēditur, ſed propria non dediſſe. Nec dicitur,quia ui quēpiā oppreſsit, ſed quia in acceptis rebus ſe extulit. Hinc ergo hunc ſummoperè

moperè colligendnm eſt, qua pęna mulctandis fit qui
alıena diripir, ſi inferni damnatione percutitur, qui
propria non largitur. Nemo ıtaque ſecurum ſe æſti-
met, dicens: Ecce alıena non rapio, ſed conceſsis licıiè /
rebus fruor, quia diues iſte non idcirco punitus eſt,
quoniam aliena abſtulit, ſed quia acceptis rebus ſemet
ipſum malè dereliquit. Hoc qnoque fuit, quod hunc
inferno tradidit, quia in ſua felicitate tumıdus fuit,
quia percepta dona ad uſum arrogantiæ inflexit, quia
uiſcera pietatis ignorauit, quia peccata ſua redımere,
etiam cũ ſibi abundaret precium, noluit. Et ſuot non-
nolli, qui cultum ſubtilium precioſarumque ueſtium
non purant eſſe peccatum. Qnod ſi uidelicet culpa
non eſſer, nequaquam ſermo Dei tam uigilanter ex-
prımerer, ꝙ dıues qui torquetur apud inferos, byſſo,
& purpura ındutus fuiſſet. Nemo quippe ueſtimen-
ta precioſa niſi ad inanem gloriam quærit, uidelicer
ut honorabilior cęteris eſſe uideatur. Nam quia pro
ſola inani glor iaveſtimenrum precioſius quęritur, res
ipſa teſtatur, quod nemo uult ibi precioſis ueſtibus
indoi, ubi ab alijs non poſsit uideri. Quam culpam
poſſumus meliùs etiam ex dıuerſo collıgere, quia ſi
abiectio uilis indumenti uirtus non eſſet, euangeliſta
Mat. 5. uigilanter de Ioanne non dıceret: Erat indutus pilis
camelorum. Sed notandum magnoperè eſt, in ore
neritatıs de ſuperbo diuite, & hunıili paupere, quan-
tus ſit ordo narrationis. Ecce enını dicitur: Homo
quidam erat diues, & protinùs ſubinfertur, Et erat
quidanı mendicus nomine Lazarus. Certè ın popu-
lo ſolent magis nomina diuitum quàm pauperum ſci
Cur medici expreſſum, diuitis ſuppreſſũ nomẽ. ri. Quid eſt ergo, ꝙ Dominus de paupere, & diuite
uerbum faciens, nomen pauperis dıcıt, & nomen diui
tıs non dıcit, niſi ꝙ Dominus humıles nouit atque ap
probar, & ſuperbos ignorar? Vnde & quibuſdam de
mıraculorum oirtute ſuperbientıbus in fine dicturus
Matt. 7. eſt, Neſcio uos unde ſcitıs, diſcedite a me omnes ope
rarıj iniquitatis. At contrà Moyſi dicitur, Noui te ex
nomine. Ait ergo de diuite, Hooıo quidam, ait de
paupere, Egenus nomine Lazarus, ac ſi apertè dıcat,
Exod. 33. Pauperem humilem ſcio, ſuperbum diuıtem neſcio.
Illum cognirom per approbationem habeo, hunc per
iudıcium reprobationis ignoro. Penſandum eſt etianı
nobis, conditor noſter quanta omnia conſideratione
Dei iudicia quàm exacta diſpenſet. Vna etenim res non pro una re agitur.
Nam ecce ulceribus plenus mendicus Lazarus ante
ianuam dıuıtıs iacet, qua de re una Domıous duo iu-
dicia expleuır Habnıſſet enım fortaſſe aliquam excu
ſationem diues, ſi Lazarus panper, & ulceroſus ante
eins ianuam non iacuiſſet, ſi remotus fuiſſet, ſi eius
inopıa non eſſet oculıs importuna. Rurſum ſi longè
eſſet diues ab oculis ulceroſi pauperis, minorem to-
leraſſet in animo tentatiooem pauper. Sed dum ege-
num & ulceratum anre iãnuam dıuıtıs, & delicijs af
fluentis poſnit, in una eademque re, & ex uiſione pau-
perıs non miſerenti diuitı cumulnm damnatıonis in-
tulit, & rurſum ex uiſione diuitıs tentatum quotidiè
pauperem probauit. Quantas nanque hunc egenum
& uulneribus obſeſſum tentaıiones creditis in ſua co
giratione toleraſſe, cum ipſe egeret pane, & non habe
ret etiam ſaluıem, atque ante ſe dioitem cerneret ſaln
tem & delicias habere cum uoluptate? ſe dolore, &
frigore affici, illum gaudere conſpicet, & byſſo, &
purpura ueſtiri? ſe deprımıi uulneribus, illum diffiue-
re acceptıs rebus? ſe egere, illum nolle largiti? Quan
tus putamus, fratres charıſsimi, tunc in corde paupe
ris tumultus tentationis fuir, cui certè ad pęnam ſuffi
cerer paupertas, etiam ſi ſanus fuiſſet, & rurſum ſuffe
ciſſet ægrıtudo, etiam ſi ſubſidıunı adeſſet? Sed ut
probaretur ampliùs pauper, ſimul hunc & paupertas
& ægritudo tabeſecir, atq; inſuper uidebat proceden-
tem dinitem obſequẽtibus cuneis circunfulciri, & ſe
in infirmitate, & ınopıa a nullo uiſitari. Nam quia
nemo ei ad uiſıtandunı aderat, teſtantur canes quì li-
cẽter eius uulnera lingebant: Ex una ergo re omnipo
tẽs Deus duo iudicia exhıbuit, dum Lazarum paupe
rem ante ianuam dıuıtıs iacere permıſit, ut & dıucs
impiùs damnationis ſibı augereı ultionem, & tẽtatus
pauper creſceret ad remuneratinoem. Conſpıcıcbat
ılle quotidiè, cui non mıſeretur, uidebat iſte, de quo
probaretur. Duo inferiùs corda, ſed unus deſuper in
ſpector, qui & hunc tẽtando exercebat ad gloriam, &
illum tolerando expectabat ad pęnam, nam ſequitur:
[Factum eſt autem, ut Lazarus moreretur, & portare
tur ab angelis inſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem
& diues, & ſepultus eſt in inferno.] Qui nimirum di
ues eũ, cui io hac uita miſereri noluit, in ſuo iam ſup
plicio poſitus, patronum quærit. Nam ecce ſubıungi
tur, [Qui eleuans oculos cum eſſet in tormẽtis, uidit
Abraham a longè, & Lazarum in ſinu eıus, & ıpſe cla
mans dıxit, Pater Abraham, miſerere mei, & mitre La
zarum ut intingat extremum digiti ſuı in aquam, ut
refrigeret lınguam meam, quia crucior in hac flãma.]
O qoanra eſt ſubtilitas iudıciorũ Dei, o quàm diſtri
ctè agitur bonorum actuum malorumque retributio.
Certè ſuperius dictum eſt, quia Lazarus ın hac uita ca
dẽtes mıcas de menſa dıuitis quærebat, & nemo ei da
bat, nonc de ſupplicio diuitis dıcitur, quia de extremo
digıto Lazari deſtıllari aquam in ore ſuo concupiſcit.
Hinc ergo, hinc fratres colligite, quanıa ſit diſtrictio
ſeueritatis Dei Diues enını iſte, qui uulnerato pauperi
menſæ ſuæ, uel minıma dare ooluit, in inferno poſitus
uſque ad minıma quærenda peruenit. Nam & gurtam
aquæ petijt, qui micas panıs negauit. Sed noıandum
ualdè eſt, quid ſit quòd diues io igne poſitus linguam
ſuam refrıgerari perıt. Mos quippe eſt ſacrı eloquij,
ur aliquando aliud dicat, ſed ex eodem dicto aliud ın-
nuat. Superius autem hunc ſuperbum diuitem Do-
minus noo loquacitati uacãtem dıxerat, ſed ſuperfluè
conoiuantem, neque hunc de loquacitate notauıt, ſed
cum elatione & tenacia de edacıtaıe peccaſſe. Sed
quia abundare in conuiuijs loquacitas ſolet, is qui hic *Loquacitas ſamiliaris conuiuijs.*
malè conuiuatus dicitur, apud infernum grauiùs in
lingua ardere perhibetur. Primo nanque malè conui
uantibus ſamulatur culpa loquacitatis, poſt loquacı-
tatem ludendi etiam leuitas ſequitur. Nanı quia eda *Item ludendi leuitas.*
cıratem luſus ſequatur, teſtatur ſacra ſcriptura, quæ
ait: Sedit populus ınanducare, & bibere, & ſurre-
xeruot ludere. Sed priuſquam ad luſum moueatur *Exod. 32.*
corpos, ad iocos, & uerba inania mouetur lıngua.
Quid ergo eſt quod innuitur, quia ın tormentis poſi
tus diues lioguam ſnam refrigerari poſtulat, niſi ꝙ
is, qui conuiuando magis de loquacitate peccauerar,
per retributionis iuſtitiã in lingua atrociùs ardebat.
Sed cnm graui ualdè eſt pauore penſandum hoc,
quod ei per Abrahæ reſponſionenı dicirur: Fili, recor
dare, quıa recepiſti bona in uita tua, & Lazarus ſimi-
liter mala. Nũc autẽ hic cnnſolatur, tu uero cruciaıis.
Iſta chariſsimi ſratres ſentẽtia pauore potius indıget,
q̃ expoſitione. Nã ſi quı eſtis, quı ın hoc mũdo exterio *Timenda uita bonis proſperitas.*
rıs boni aliq̃d accepiſtis, ipſum (ut ita dicã) donũ exte
rius ptimeſcere deberis, ne uobis pro quorũdã veſtro-
rũ actuũ recõpenſatione ſit datũ, ne iudex, quı hic bo-
na exterıora reſtiruit, a retributione boni ıntımı re-
pellat, ne honor hic, uel dıuitię nõ adiumẽtũ uırtutıs,
ſed remuneratıo ſint laboris. Ecce. n. dũ dicitur, Rece-
piſti bona in uita tua, indicatur, & diues iſte alı-
quid bonı habuiſſe, ex quo ın hac uita bona recepe-
rit. Rurſumque dum de Lazaro dıcitur, quıa re-

cepit mala, profectò monſtratur & Lazarus habuiſſe malum aliquod, quod purgaretur. Sed mala Lazari purgauit ignis inopiæ, & bona diuitis remunerauit felicitas tranſeuntis uitæ. Illum paupertas afflixit & terſit, iſtum abundantia remunerauit & repulit. Quicunque ergo bona in hoc ſeculo habetis, cum uos bona egiſſe recolitis, ualdè de ipſis pertimeſcite, ne conceſſa uobis proſperitas eorundem remuneratio ſit bonorum: & cum quoslibet pauperes nonnulla reprehẽſibilia perpetrare conſpicitis, nolite deſpicere, nolite deſperare: quia fortaſſe quos ſuperfluitas tenuiſsimæ prauitatis inquinat, caminus paupertatis purgat. De uobis omnino pertimeſcite, quia nonnulla etiam malè acta proſpera uita ſecuta eſt: de illis uerò ſolicitè pẽſate, quia eorũ uitã etiã magiſtra paupertas cruciat, quouſque ad uitæ rectitudinem perducat. Sequitur: [Et in his omnibus inter nos & uos chaos magnum firmatum eſt, ne hi qui uolunt hinc ad uos tranſire, nõ poſsint, neque inde huc tranſmeare.] Qua in re ualdè quærendum eſt, quomodo dicitur: Hi qui uolũt hinc ad uos tranſire, non poſſunt. Quia enim hi qui in inferno ſunt, ad beatorum ſortem tranſire cupiunt, dubium non eſt: qui uerò in beatitudinis ſorte ſuſcepti ſunt, quo pacto dicitur, quia tranſire ad eos, qui in inferno cruciantur, uolunt? Sed ſicut tranſire reprobi ad electos cupiunt, id eſt, à ſuppliciorum ſuorum afflictione migrare: ita ad afflictos atque in tormẽtis poſitos tranſire iuſtorum eſt, mente ire per miſericordiã, eosque uelle liberare. Sed qui uolunt de beatorũ ſede ad afflictos atque in tormentis poſitos tranſire, non poſſunt: quia iuſtorum animæ quanuis in ſuæ naturæ bonitate miſericordiam habeant, iam tunc authoris ſui iuſtitiæ coniunctæ, tanta rectitudine conſtringuntur, ut nulla ad reprobos compaſsione moueãtur. ipſi quippe iudici concordant cui inhærent, & eis quos eripere non poſſunt, nec ex miſericordia condeſcendunt: quia tantum illos, tunc à ſe uidebunt extraneos, quantum & ab eo quem diligunt authore ſuo conſpiciunt repulſos. Nec iniuſti ergo ad beatorum ſortem tranſeunt, quia damnatione perpetua cõſtringuntur: nec iuſti ad reprobos tranſire poſſunt, quia electi iam per iuſtitiam iudicis, eis nullo modo ex aliqua cõpaſſione miſerentur. Sed poſtquã ardenti diuiti de ſe ſpes tollitur, eius animus ad propinquos quos reliquerat, recurrit: quia reproborum mentem pœna ſua quandoque inutiliter erudit ad charitatem, ut iam tũc etiã ſuos ſpiritualiter diligãt, qui hic dum peccata diligerent, nec ſe amabant. Vnde nunc ſubditur: [Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis, ne & ipſi ueniant in hunc locum tormentorum.] Qua in re notãdum eſt, ardenti diuiti quanta ad ſupplicium cumulantur. Ad pęnam nanque ſuam ei & cognitio ſeruatur, & memoria: cognoſcit enim Lazarum quem deſpexit, fratrum quoque ſuorũ meminit, quos reliquit. Perfecta quippe ei ultio de paupere non eſſet, ſi hunc in retributione non recognoſceret: & perfecta pœna in igne non eſſet, ſi non hoc quod ipſe patitur, etiam ſuis timeret. Vt ergo peccatores in ſupplicio ampliùs puniantur, & eorum uident gloriam quos contempſerunt, & de illorum etiam pœna torquentur, quos inutiliter amauerunt. Credendum uerò eſt, ꝙ ante retributionem extremi iudicij iniuſti in requie quoſdam iuſtos conſpiciunt, ut eos uidentes in gaudio, non ſolum de ſuo ſupplicio, ſed etiam de illorum bono crucientur. Iuſti uerò in tormentis ſemper intuentur iniuſtos, ut hinc eorum gaudium creſcat: quia malum conſpiciunt quod miſericorditer euaſerunt: tantoque maiores creatori ſuo gratias referunt, quanto uident in alijs, quod ipſi perpeti, ſi eſſent derelicti, potuerunt. Nec illam tantæ beatitudinis claritatem apud iuſtorum animos fuſcat aſpecta pœna reproborum, quia ubi iam compaſsio miſeriæ non erit, minuere proculdubiò beatorum lætitiam non ualebit. Quid autem mirum, ſi dum iuſti iniuſtorum tormenta conſpiciunt, hoc illis eueniat in obſequium gaudiorum, quando & in pictura niger color ſubſternitur, ut albus, uel rubens clarior uideatur? Sicut dictum eſt, tanto bonis gaudia ſua excreſcunt, quanto eorum oculis damnatorum mala ſubteriacent, quæ euaſerunt. Et quanuis eis ſua gaudia ad perfruendum plenè ſufficiant, mala tamen reproborum abſque dubio ſemper aſpiciunt: quia qui creatoris ſui claritatem uident, nihil in creatura agitur, quod uidere non poſsint. Petenti autem diuiti, ut Lazarus mittatur, ab Abraham protinùs reſpondetur: [Habent Moyſen & prophetas, audiant illos.] Sed qui Dei uerba deſpexerat, hæc audire non poſſe ſuos ſequaces æſtimabant. Vnde & reſpondit, dicens: [Non pater mi, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pęnitentiam agent.] Cui mox ueraci ſententia dicitur: [Si Moyſen & prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent ei,] quia nimirum qui uerba legis deſpiciunt, redemptoris præcepta, qui ex mortuis reſurrexit, quanto ſubtiliora ſunt, tanto hæc difficiliùs implebunt. Minus eſt enim quicquid per legem dicitur, quàm hoc quod per Dominũ iubetur. Illa enim dari decimas præcipit: redemptor uerò noſter ab his, qui perfectionem ſequuntur, omnia dimitti iubet. Illa peccata carnis reſecat, redemptor uerò noſter cogitationes etiam illicitas damnat. Si ergo Moyſen, & prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent ei: quia hi qui uiliora præcepta implere negligunt, ſaluatoris noſtri mandatis altioribus obedire quando conualeſcunt? Et nimirum conſtat, quia cuius implere dicta renuunt, ei proculdubio credere recuſant. Hæc nos de ipſa rei geſtæ conſideratione dixiſſe ſufficiat. Sed uos fratres chariſsimi, & requiem Lazari, & pœnam diuitis cognoſcentes, ſolerter agite, culparum ueſtrarum interceſſores quærite, atque aduocatos uobis in die iudicij pauperes procurate. Multos enim nunc Lazaros habetis, ante ianuas ueſtras iacent? atque his indigent, quæ uobis iam ſatiatis quotidiè de menſa cadunt. Verba ſacræ lectionis debent nos inſtruere ad implenda mandata pietatis. Quotidiè Lazarum ſi quærimus, inuenimus, quotidiè Lazarum ſi non quærimus, cernimus. Ecce importunè ſe pauperes offerunt, rogant nos, qui tunc pro nobis interceſſores uenient. Certè nos omnino rogare debuimus, & tamen rogamur. Videte ſi negare debemus quod petimur, quando patroni ſunt qui petunt. Nolite ergo miſericordiæ tempora perdere, nolite accepta remedia diſsimulare, Ante ſupplicium cogitate de ſupplicio. Cum quoslibet in hoc mundo abiectos aſpicitis, etiam ſi qua reprehenſibilia eorum eſſe uideantur, nolite deſpicere, quia fortaſſe quos morum infirmitas uulnerat, medicina paupertatis curat. Quorum ſi qua ſunt talia, quæ debeant iure reprehendi, hæc ſi uultis, ad uſum ueſtræ mercedis inflectitis, ut ex ipſis eorum uitijs cumulentur uobis incrementa pietatis, quatenus panem pariter detis & uerbum, panem refectionis cum uerbo correptionis, & duo a uobis alimenta percipiat, qui unum quærebat, dum exterius cibo, & interiùs ſatiatur eloquio. Pauper ergo cũ reprehenſibilis cernitur, moneri debet, & deſpici non debet. Si uerò reprehenſionis nil habet, uenerari ſummoperè ſicut interceſſor debet. Sed ecce multos cernimus, quis

cuius

Iuſti in cœlis nulla erga dãnatos commiſeratiõe mouẽtur.

Iuſti in cœlis ſemper aſpectãt dãnatos.

Sancti in Deo qua uideant.

Euangelium longè maiora quàm lex exigit.

Non ſunt deſpiciendi pauperes.

cuius ſit meriti,neſcimus.Omnes ergo uenerãdi ſunt, tantoque neceſſe eſt ut omnibus te humiliare debeas, quãto qs ſit Chriſtus,ignoras.Rẽ fratres refero, quã bene is qui præſto eſt, frater & compresbiter meus Specioſus nouit. Eodem tempore quo monaſterium petijt anus quædam Redempta nomine in ſanctimoniali habitu conſtituta,in urbe hac iuxta Mariæ ſemper uirginis eccleſiam manebat. Hæc illius Herundinis diſcipula fuerat,quæ magnis nirtutibus pollens,ſuper Præneſtinos montes uitam eremiticam duxiſſe ferebatur.Huic duæ in eodem habitu diſcipulæ adhærebant,una nomine Romula, & altera quæ nunc adhuc ſupereſt,quam quidem facie ſcio, ſed nomine neſcio. Tres itaque hæ in uno habitaculo commorantes,morum quidem diuitijs plenam,ſed tamen rebus pauperem uitam ducebant. Hæc autẽ quam præfatus ſum Romula,aliam quam prædixi condiſcipulam ſuã,magnis uitæ meritis anteibat. Erat quippe miræ patientiæ, ſummæ obedientiæ,cuſtos oris ſui,ad ſilentiũ ſtudioſa ualdè,& ad continuæ orationis uſum. Sed plerũque hi quos iã perfectos homines æſtimant, adhuc in oculis ſummi opificis aliquid imperfectionis habẽt, ſicut ſæpè imperiti homines necdum perfectè ſculpta ſigilla conſpicimus, & iam quaſi perfecta laudamus,quæ adhuc artifex conſiderat & limitat: laudari iam audit, & tamen ea tundere meliorando non deſinit: hæc quam prædiximus Romula,ea quam græco uocabulo paralyſim medici uocãt, moleſtia corporali percuſſa eſt,multiſque annis in lectulo decũbens, penè omnium iacebat membrorum officio deſtituta, nec tamen hæc eadem eius mentem ad impatientiam flagella perduxerant. Nam ipſa ei detrimenta mẽbrorum facta fuerant incrementa uirtutum: quia tanto ſolicitiùs ad uſum orationis excreuerat, quanto & aliud quodlibet agere nequaquam ualebat. Nocte igitur quadam eandem Redemptam, quã præfatus ſum (quę utraſq; diſcipulas ſuas filiarũ loco nutrierat) uncauit,dicẽs: Mater ueni, mater ueni. Quæ mox cũ alia eius cõdiſcipula ſurrexit, ſicut utriſq; referentibus,& multis res eadẽ claruit,& ego quoq; eodẽ tẽpore audiui. Cumque noctis medio lectulo iacentis aſsiſterent,ſubitò cælitùs lux emiſſa,omne illius cellulæ ſpatium impleuit, & ſplendor tantæ claritatis emicuit, ut corda aſsiſtentium inæſtimabili pauore perſtringeret,atque, ut poſt ipſæ referebant,omne in eis corpus obrigeſceret,& in ſtupore ſubito remanerent.Cœpit nanque quaſi cuiuſdam magnæ multitudinis ingredientis ſonitus audiri,oſtium cellulæ concuti,ac ſi ingredientium turba præmeretur:atque ut dicebant,intrantium multitudinem ſentiebant, ſed nimietate timoris & luminis nil uidere poterant: quia earũ oculos & pauor depreſſerat, & ipſa tanti luminis claritas reuerberabat. Quam lucem protinùs miri odoris eſt fragrantia ſubſecuta, ita ut earum animum,quia lux emiſſa terruerat,odoris ſuauitas refoueret. Sed cum uim claritatis illius ferre non poſſent,cœpit eadẽ Romula aſsiſtentem & trementem Redemptam,ſuorum morum magiſtram,blanda uoce conſolari,dicens:Noli timere mater,non morior modo. Cumque hoc crebrò diceret,paulatim lux quæ fuerat emiſſa,ſubtracta eſt,ſed is qui ſubſecutus eſt odor remanſit,ſicque dies ſecundus & tertius tranſijt, ut aſperſa fragrantia odoris remaneret. Nocte igitur quarta eandem magiſtrã ſuam uocanit,qua ueniente,uiaticum petijt, & accepit. Necdum uerò eadem Redempta, uel alia eius diſcipula à lectulo iacentis diſceſſerat, & ecce ſubitò in platea ante cellulæ eiuſdem oſtium duo chori pſallentium conſtiterunt,& ſicut ſe dicebant ſexus ex uocibus diſcreuiſſe, pſalmodiæ cantus dicebant uiri, & fœminæ reſpondebant. Cumque ante fores cellulæ

Pauperes etiã uenerãdi ſunt

Romula magnis p̄dita uirtutibus.

Moritura petit & accipit Eucharistiam

exhiberentur cœleſtes exequiæ,ſancta illa anima carne ſoluta eſt.Qua ad cęlum ducta, quanto chori pſallentium altiùs aſcendebant,tanto cœpit pſalmodia leniùs audiri,quouſque & eiuſdem pſalmodiæ ſonitus, & odoris ſuauitas elongata finiretur. Hæc igitur quãdiù uixerat in corpore,quis illam haberet in honore? Indigna cunctis hominibus & deſpecta uidebatur. Quis enim ad illam accedere,quis ad illam uenire dignaretur? Sed latebat in ſterquilinio margarita Dei. Sterquilinium fratres hanc ipſam corruptibilitatem corporis appello,ſterquilinium abiectionem paupertatis nomino. Aſſumpta eſt ergo margarita, quæ iacebat in ſterquilinio, & poſita eſt in cęleſtis regis ornamento. Iam inter ſupernos ciues emicat, iam inter ignitos illos lapides æterni diadematis coruſcat. O uos qui in hoc mundo uos diuites, aut eſſe creditis aut eſtis,conferte ſi poteſtis, falſas diuitias ueſtras ueris diuitijs Romulæ. Vos in huius mundi uia omnia amiſſuri poſsidetis, illa nil quæſiuit in itinere,& omnia inuenit in peruentione. Vos lætam uitam ducitis, triſtem mortem timetis:illa triſtem uitam pertulit,ad lætam mortem peruenit.Vos ad tempus quæritis obſequia hominum, illa deſpecta ab hominibus, inuenit ſocios choros angelorum. Diſcite ergo fratres tẽporalia cuncta deſpicere,diſcite honorem temporalẽ contemnere,æternam gloriam amare. Honorate quos pauperes cernitis, & quos foris conſpicitis deſpectos ſeculi,intus arbitramini amicos Dei.Cum his participamini quod habetis,ut quandoque dignenẽ uobiſcũ participare quod habent. Penſate quod ore magiſtri gentium dicitur. In hoc tempore ueſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, ut & illorum abundantia ueſtræ inopiæ ſit ſupplementum. Penſate quod ipſa per ſeueritas dicit: Quandiù feciſtis uni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Ad tribuendum ergo pigri cur eſtis, quando hoc quod iacenti in terra porrigitis,ſedenti in cœlo datis? Sed hæc omnipotens Deus,qui per me in ueſtris auribus loquitur,per ſe in ueſtris mentibus loquatur: qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula &c.

Honorandi pauperes.

2.Cor. 8.

Matt. 25.

DOMINICA TERTIA POST Pentecoſten, In Epiſtolam Concio exegetica.

Multis locis ſcriptura diuina cõmendat charitatẽ,ſed neſcio, inquit Augu. Tractatu 5. in Ioannis Epiſtolam,ſi alicubi ampliùs,quàm in ea ipſa Epiſtola cõmendetur. Ex ea igitur ruſus nobis lectio depromitur, quam nunc tractandam ſumimus. [Nolite mirari fratres, ſi odit uos mũdus.] Mundum hic non cœlum , non terram,nec iſta opera quæ Deus fecit,ſed dilectores mundi uult intelligi,ut ait Auguſtinus. Mundus , inquit idẽ hoc loco, quãdo in laude ponitur,cœlum & terra eſt,& quæ in his opera Dei,unde dicitur,Et mũdus per eum factus eſt. Item mũdus plenitudo terrę, ſicut dixit ipſe Ioãnes: Non ſolum autem noſtrorum propitiatio peccatorum eſt, ſed & totius mundi, id eſt, omnium fidelium per orbem ſparſorum. Mundus autem in malo, amatores mundi ſunt. Qui amant mundum,fratres amare non poſſunt . Hæc ille. Contra hoç mundi odium.Chriſtus ſuos in Euangelio confirmat & conſolatur his uerbis: Si mundus uos odit, ſcitote quoniam me priorem uobis odio habuit . Quæ uerba Tractatu 87. in Ioannem exponens Auguſtinus. Cur ergo ſe membrum,ait,ſupra uerticem extollit? Recuſas eſſe in corpore, ſi non uis odium mundi ſuſtinere

Mundus mũdo huic deditis.

1.Ioã. 2.

Ioã.15

cum capite. Et paulò ſuperiùs dixerat: Pro dilectioue
patienter debemus etiam mundi odia ſuſtinere, neceſ
ſe eſt enim ut nos oderit, quos cernit nolle quod dili-
git. Sed & Chriſtus ipſe eodem loco cauſam huius
odij diſertis uerbis explicat, dum ait ad diſcipulos: Si
de mundo fuiſſetis, mũdus quod ſuum erat diligeret,
quia uerò de mundo non eſtis, ſed ego elegi uos de
mundo, propterea odit uos mũdus. Vbi Auguſtinus,
Totus, inquit, mundus Eccleſia eſt, & totus mundus
odit Eccleſiam. Mundus igitur odit mundum, inimi-
cus reconciliatũ, damnatus ſaluatum inquinatus mun
datum. Hæc ille. Rectè igitur Chriſtus prædixit ſuis,
ꝙ in mundo preſſuram ſint habituri: quia reuerà im-
probi homines multis modis affligunt pios: quos ta-
men blandiſsimè conſolans Dominus, Confidite, in-
Ioã. 16 quit, quia ego uici muudum. Itaque Chriſti uirtute
uincitur mundns etiam a pijs quos premit. Ad hunc
Tit. 1. autem mundum impiorum pertinent non ſolum infi
deles omnes, ſed etiam pſeudochriſtiani, qui confiten
tur ſe noſſe Deum, factis autem negant. [Nos ſcimus,
Quis quoniam tranſlati ſumus de morte ad uitam, quoniã
uerè di diligimus fratres.] Ille ueraciter charitatem habet, in
ligat. quit D. Gregorins Homilia 27. in Euangelia, qni &
amicum diligit in Deo, & inimicum propter Deum.
Nam ſunt nonnulli qui diligunt proximos, ſed per af
fectum cognationis & carnis. Hi nimirum & proxi-
mum diligunt, & tamẽ illa ſublimia dilectionis præ-
Ioã. 15 mia non aſſequuntur: quia amorem ſuum non ſpirita
liter, ſed carnaliter impendunt. Proinde cum Domi-
nus diceret, Hoc eſt præceptnm meum, ut diligatis in
uicem, protinùs addidit, Sicnt dilexi uos: ac ſi apertè
dicat: Ad hoc amate, ad quod amaui uos. Hæc Gre-
gorius. Ergo, ut ait Auguſtinus Tractatu 83. in Ioan-
nem, diſcernirur iſta dilectio ab illa dilectione, qna ſe
inuicem diligunt homines ſicut homines. Nam nt di-
ſcerneretur, adiunctum eſt, Sicut dilexi uos. Vt quid
enim diligit nos Chriſtus, niſi ut regnare poſsimus
cum Chriſto? Ad hoc ergo & nos inuicem diligamus,
ut dilectionem noſtram diſcernamus a cæteris, qui nõ
ad hoc ſe inuicem diligunt, quia nec diligunt. Qni an-
tem ſe propter habendum Deum diligunt, ipſi ſe dili
gunt. Ergo ut ſe diligant, Deum diligunt. Non eſt hæc
dilectio in omnibus hominibus. Pauci ſe propterea
diligunt, ut ſit Deus omnia in omnibus. Hæc Augnſt.
Qui igitur purè & ſyncerè dilignnt proximos, in Deo
quidem ſi ſint amici, & propter deum ſi ſint inimici,
ij iam tranſlati ſunt a morte ad uitam. Fieri enim non
poteſt, quin tales etiam Deum diligant. Vbi uerò hæc
charitas eſt Dei & proximi, ut Tractatu memorato
ait Auguſtinus, quid eſt quod poſsit deeſſe? Vbi autẽ
non eſt quod poſsit prodeſſe? [Qui non diligit, ma-
net in morte.] Eant igitur homines & iactent fidem
ſuam, iactent uerbum Dei & euangelium, ut hac æta-
te faciunt hæretici, in morte ut permaneant neceſſe
eſt, ſi non diligunt. Poteſt eſſe in hominibus etiã ma-
gna & firma fides, at ij ipſi poſſunt manere animo fri-
gidi & ad bona opera pigri ac torpidi, ſi non etiam
ament. Atqni ubi feruet charitas, ibi alacriter datur
opera exercitijs pietatis & omnibus rebus Deo gra-
tias. Odio habetur iniquitas, diligitur iuſtitia, carnis
coucupiſcentijs frenum inijcitur, Deus timetur, mun
dus contemuitur, præſentia in faſtidio ſunt, futura ap
Signa petũtur. Hæc uitæ interioris ſigna ſunt, quæ ſine cha-
uitæ ſpi ritate haberi non poteſt. [Omnis qni odit fratrẽ ſuũ,
ritalis. homicida eſt.] Iam ergo, inqnit hic Auguſtiuus, ſi cõ-
tẽnebat quiſquã odiũ fraternũ, nũquid & homicidiũ
in corde ſuo cõtẽpturus eſt? Non mouit manũ ad oc-
cidendũ hominẽ, homicida iam tenetur a Domino.
Viuit ille, & iſte iam interfector iudicatur. Hæc ille.
Terribilis hæc ſcripturæ ſententia eſt, & tamen ueriſ-
ſima. Qni enim fratrem odit, etiamſi illum nou occi-
dat, at certè tamen occidit ipſo odio auimam ſuam.
Longè uerò atrocius homicidium eſt animã occidiſ-
ſe ꝙ corpus. Plerũque autẽ ex odio naſci ſolet etiã pro
ximi cædes corporalis. Vt igitur ab immani ſcelere
homicidij tum corporalis, tum ſpiritalis longè ſem-
per poſsimus abeſſe, odium ex omnibus animi receſsi
bus procul arceamus. [Et ſcitis, quoniam omnis ho-
micida uõ habet uitã æternã in ſe manẽtẽ.] Quicũq;
igitur odit fratrem ſuũ, alienus eſt a gratia, quã ſequit
uita æterna: nec poteſt in ſe habere deum, qui chari-
tas eſt. Vbi autem Deus nõ eſt, diabolus ut adſit & do-
minetur oportet. Caueamus hoc deteſtabile uitium,
quod deum excludit, & ſatanæ dominio ſubdit. Faci- *Odiũ*
lè contẽnit & abijcit odiũ, qui deũ cupit habere pro- *ut facĩ-*
pitiũ: qui ſe cogitat in multis offendiſſe Deũ, & ideo *lè pro-*
libenter ignoſcit fratri in ſe peccanti, nec ullo modo *fligē-*
patitur erga ullũ in ſuo pectore hærere odiũ, quando- *tur.*
quidẽ non uult Deũ ſibi ſentire iratũ. Qui autẽ huic
mundo & mundi cupiditatibns dediti ſunt, facilè in-
ueniunt iræ, & odij, materiã: attamen quãto atrocins
proximos & ira, & odio proſequuntur, tanto ſibijpſis
exitialiùs nocent. A ſeipſis.n. deum & eius gratiã ex-
pellunt: quod nimirũ non facerent, ſi ſibi conſultũ uel
lent. Omne animal diligit ſimile ſibi, & homo ratione
prẹditus odit fratrẽ ſuũ? Ab odio autẽ facilè peruenit
ad homicidiũ. Qnẽ.u.quis habet odio, eũ extinctũ cu
pit. Porrò ſicut is qui uidet mulierẽ ad concupiſcendũ *Mat. 5*
eã, iam mẹchatus eſt eã in corde ſuo: ſic qui hominẽ
optat extinctũ, iam rens tenetur homicidij, etiãſi ma
num nunquã moueat ad cædem perpetrandã. Vnde
conſtat ſola uoluntate & animi conſenſu multa ſæpè
grauiſsima peccata admitti. [In hoc cognouimus cha
ritatem Dei, qnoniã ille animã ſuã pro nobis poſuit:
& nos debemus pro fratribus animas ponere.] Verè
charitas incõparabilis, Deũ mori pro hominibus, imò
pro inimicis & impijs, ſicnt Apoſtolus ait: Cõmendat *Rom. 5*
charitatẽ ſuã Deus in nobis: qnoniã cũ adhuc peccato
res eſſemus, ſecundum tẽpus Chriſtus pro nobis mor
tuus eſt. Eramns omnes natura filij iræ, nec erat ſpes
ulla redeundi cum Deo in gratiã: & ecce cauſam no
ſtrã heu nimis malã in ſe recepit unicus filius Dei, &
ut patris a nobis irã auerteret, factns inæſtimabili di- *Chriſti*
gnatione homo, pro nobis ſanguinẽ fudit. Quis hoc *imẽſus*
dubitet ĩmenſi fuiſſe amoris, & quẽ nulla mẽs capere *erga*
queat? Qnid uerò pro tãto amore repoſcit a nobis? Vt *nos*
& nos pro fratribus animas ponamus, ubi res poſtu *amor.*
lat. Et hæc quidẽ eſt ſumma & pcipua pbatio amoris,
pro fratribus animã ponere. Maiorem.n. dilectionẽ ne
mo habet, ut ait Chriſtus ipſe, ꝙ ut animã ſuã ponat *Ioã. 15*
quis pro amicis ſuis. Sed certè Chriſtus etiam pro ini
micis mortuus eſt. Non omnes hanc habẽt charitatis
perfectionẽ, nt poſsint pro fratribus animas ponere.
At tamen etiam imperfectos cõſolatur D. Auguſt. his
uerbis: Noli citò de te deſperare: fortè nata eſt chari
tas, ſed nõdum perfecta eſt: nutri eã, ne effocetur. Sed
quomodo nutriã, inquis? Audi quod ſequitur: [Qui
habuerit ſubſtantiam huius mundi, & uiderit fra
trem ſuum neceſsitatem habere, & clauſerit uiſcera
ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?] Ecce, *Vt cha*
inquit Auguſtinus, unde incipit charitas. Si nondum *ritas*
es idonens mori pro fratre, iam idoneus eſto dare de *nutriẽ-*
tnis facultatibus fratri, Iam percutiat uiſcera tua cha *da.*
ritas, ut non de iactantia facias, ſed de intimo adipe
miſericordiæ, ut conſideres illum in egeſtate poſi-
tum. Si enim ſuperflua non potes dare fratri tuo,
animam tuam potes dare pro frarre? Iacet pecunia
in ſinu tuo, quam tibi fures poſſunt auferre: & ſi
illam non auferent fures, moriendo illam deſeres, etiã
ſi te illa uiuentem non deſerat. Quid inde facturus es?

E.uris

Eſurit frater tuus, in neceſsitate poſitus eſt, fortaſsis ſuſpenditur, à creditore anguſtatur. Non habet ipſe, habes tu, frater eſt, ſimul empti eſtis, unum eſt precium ueſtrum, ambo ſanguine Chriſti redempti eſtis. Vide ſi miſereris, ſi habes facultates mundi. Quid ad me pertinet, fortè dicis? Ego daturus ſum pecuniam meam, ne ille moleſtiam patiatur? Si hoc tibi reſponderit cor tuum, dilectio patris non in te manet. Si dilectio patris non in te manet, non es natus ex Deo, quomodo te gloriaris eſſe Chriſtianum? Nomen habes, & factum non habes. Si autem nomen ſecutum fuerit opus, dicat te quiſquam paganum, tu factis oſtende Chriſtianum. Nam ſi factis non oſtendis Chriſtianum, omnes te Chriſtianum uocent, quid tibi prodeſt nomen, ubi res non inuenitur. Hæc Auguſtinus. Vbi iam ſunt diuites auari & tenaces, qui erga miſeros & inopes nulla mouentur miſericordia, & cũ Chriſtus dicturus ſit: Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis, nolunt in paupere Chriſtum ipſum paſcere, *Matt. 25.* iure propterea olim audituri à Chriſto, Ite maledicti in ignem æternum. *Ibidem* In id genus hominibus non eſt charitas, quia dominatur ijs mundi cupiditas, quæ eſt charitatis excidium. Et mirum certè eſt tam crudelia eſſe multorum diuitum uiſcera erga pauperes, cum tamen quicquid conferunt in miſeros, id Chriſtus in ſe collatum teſtetur. Fit autem iuſto Dei iudicio, ut plerunque tales habeant hæredes qui eiuſmodi ſunt, qui eorum facultates omnes multis curis multoque labore partes & aſſeruatas, egregiè dilapident, & ſuo indulgendo genio, breui ad ſummam egeſtatem redigantur. [Filioli mei, non diligamus uerbo, neque lingua, ſed opere & ueritate.] Multi diligunt Deum, ſed uerbo & lingua tantum, de quibus conqueritur Dominus in Eſaia, Appropiquat populus iſte ore ſuo, & labijs ſuis glorificat me, cor autem eius longè eſt a me. *Eſa. 29.* Sunt etiam qui diligant Deum, ſed dum eius fruũtur multis & magnis beneficijs, ad quorum gregem pertinet ille, de quo in Pſalmo dicitur, Confitebitur tibi, cum benefeceris ei. *Pſ. 48.* Præclare D. Bernardus libro de Diligendo Deo ſcribit in hunc modum: Eſt qui cõfitetur Domino, quoniam potens eſt, & eſt qui confitetur, quoniam ſibi bonus eſt, & item qui confitetur, quoniam ſimpliciter bonus eſt. *Seruus mercenarius. Filius.* Primus ſeruus eſt, & timet ſibi. Secundus mercenarius, & cupit ſibi. Tertius filius, & defert patri. Itaque & qui timet, & qui cupit, utrique pro ſe agunt, ſola, quæ in filio eſt charitas non quærit quæ ſua ſunt. Hæc ille. Talis ergo diligit Deum opere & ueritate. Multi etiam diligunt proximos, ſed lingua tantum. Si ſit præſtandum beneficium, amor omnis expirat. Quam multi ſunt miſeri & calamitoſi homines, qui re minima poſſent à diuitibus ſubleuari, & tamen parcitur pecuniæ uiliſſimæ, nec parcitur fame & inedia aut morbo pereuntibus. Vtinam attenderent illi, quod ait Ambroſius Sermone 81. Neque minus eſt criminis habenti tollere, quàm cum poſsis & abundes, indigentibus denegare. Eſurientium panis eſt, quem tu detines, nudorum indumentum eſt, quod tu recludis, miſerorum redemptio eſt & abſolutio, pecunia quam tu in terram deſodis, &c. *Lu. 16* Tales cum diuite Epulone quærent apud inferos guttam aquæ frigidæ, & non inuenient. Permittit omnipotẽs Deus permultos premi egeſtate & inopia, ut homines pecunioſi habeant materiam exercendæ charitatis, cuius certè tanta eſt uirtus, ut Chriſtus auaris illis phariſæis dixerit, Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt uobis. *Lu. 11* Diligamus ergo non uerbo neque lingua, ſed opere & ueritate. Qui habẽt ſubſtantiam huius mundi, eſurienti & pauperi Chriſto liberaliter impertiãtur, nec dubitent, & in præſenti & futura uita Chriſtum liberaliſsimè remuneraturum. Date, inquit, & dabitur uobis. *Luc. 6.* Sed hoc ille noſtris in cordibus agat, & operetur, qui cũ diues eſſet, propter nos egenus factus eſt, ut nos eius inopia ditaremur, Ieſus Chriſtus Deus ac Dominus noſter, *2. Cor. 8.* cui eſt cum Patre & ſpiritu ſancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA III. POST Pentecoſten. Luc. 14.

In illo tẽpore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Homo quidam fecit cœnam magnam, & uocauit multos. Et miſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis ut uenirent. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

HOc diſtare, fratres chariſsimi, inter delicias corporis & cordis ſolet, quòd corporales deliciæ cum non habentur, graue in ſe deſiderium accendunt, cum uerò habitæ eduntur, comedentem protinùs in faſtidium per ſatietatem uertunt. *Diſcrimen inter animi, & corporis delicias.* At contra ſpiritales deliciæ cum non habentur, in faſtidio ſunt: cum uerò habentur, in deſiderio: tantoque à comedente ampliùs eſuriuntur, quanto ab eſuriente ampliùs comeduntur. In illis appetitus placet, experiẽtia diſplicet, in iſtis appetitus uilis eſt, experientia magis placet. In illis appetitus ſaturitatem, ſaturitas faſtidium generat: in iſtis appetitus ſaturitatem, ſaturitas appetitum parit. Augent enim ſpiritales deliciæ deſiderium in mente dum ſatiant, quia quanto magis earum ſapor percipitur, eo ampliùs cognoſcitur, quod auidius ametur. Et idcirco non habitæ amari non poſſunt, quia earum ſapor ignoratur. Quis enim amare ualeat, quod ignorat? Proinde Pſalmiſta nos admonet, dicens: Guſtate, & uidete, quoniam ſuauis eſt Dominus. *Pſ. 33.* Ac ſi apertè dicat: Suauitatem eius non agnoſcitis, ſi hanc minimè guſtatis, ſed cibum uitæ ex palato cordis tangite, ut probantes eius dulcedinem amare ualeatis. Has autem homo delicias tunc amiſit, cum in Paradiſo peccauit, extrà exijt, cum os a cibo æternæ dulcedinis clauſit. *Deliciæ amiſſæ in Paradiſo per diũ a.* Vnde nos quoque nati in huius peregrinationis ærumna, huc faſtidioſi iam uenimus, neſcimus quid deſiderare debeamus, tantoque ſe ampliùs faſtidij noſtri morbus exaggerat, quanto ſe magis ab eſu illius dulcedinis animus elongat, & eo iam internas delicias non appetit, quo eas comedere diù longeque diſſueuit. Faſtidio ergo noſtro tabeſcimus, & longa inediæ peſte fatigamur. Et quia guſtare intus nolumus paratam dulcedinem, amamus foris miſeri famem noſtram: Sed ſuperna nos pietas nec ſe deſerentes deſerit. Contemptas enim illas delicias ad memoriæ noſtræ oculos reuocat, eaſque nobis proponit, in promiſsione torporẽ excutit, atq; ut faſtidiũ noſtrũ repellere debeamus, inuitat. [Ait nãq;: Homo quidã fecit cœnã magnam, & uocauit multos.] Quis iſte homo eſt, niſi ille de quo per prophetã dicitur: Et homo eſt, & quis cognoſcit eũ? Qui fecit cœnã magnã, quia ſatietatẽ nobis dulcedinis internæ præparauit. Qui uocauit multos, ſed pauci ueniũt, quia nõnunquam ipſi, qui ei per fidẽ ſubiecti ſunt, æterno eius cõuiuio malè uiuendo cõtradicunt. [Miſit autẽ ſeruum ſuũ hora cœnæ dicere inuitatis, ut uenirẽt.] Quid hora cœnæ, niſi finis eſt mundi? In quo nimirũ nos ſumus, ſicut iamdudum Paulus teſtatur, dicens: In quos fines ſeculorum deuenerunt. *1. Cor. 10.* Si ergo hora cænę iam eſt cũ uocamur, tanto minus nos debemus excuſare a conuiuio Dei, quanto appropinquaſſe iam cernimus finem ſeculi. *Hora cœnæ.* Quo enim penſamus, quia nihil eſt quòd reſtat, eo debemus pertimeſcere, ne tẽpus gratiæ quod præſtò

 eſt,

eſt, pereat. Idcircò autem hoc conuiuiũ Dei non prandium, ſed cœna nominatur, quia poſt prandium cœna reſtat, poſt cœnam uerò conuiuium nullum reſtat. Et quia æternum Dei conuiuiũ nnbis in extremo prçparabitur, rectum fuit ut hoc non prandium, ſed cçna uocaretur. Sed qnis per hunc ſeruum, qui à patre familias ad inuitandum mittitur, niſi prædicatorum ordo ſignatur? De quo uidelicet ordine, quãuis adhuc indigni exiſtimus, quãuis peccatorum noſtrorum põderibus grauamur, & nos tamen in iſtis diebus ſumus, & cum de ædificatione ueſtra unbis aliquid loquor, hoc eſt quod ago. Seruus enim ſum ſummi patrisfamilias: cum uos admnneo ad contemptum ſeculi, inuitare uos uenio ad cçnam Dei. Nemo me propter me hoc in loco deſpiciat. Etſi ad inuitandum nequaquam dignus appareo, ſed tamen magnæ ſunt deliciæ quas ptomitto. Sæpè ſolet, fratres mei, euenire quod dico, nt perſona potens famulum habeat deſpectum: cumque per eum ſuis fortè, uel extraneis aliquod reſponſum mandat, non deſpicitur perſona loquentis ſerui, quia ſeruatut in corde reuerentia mittentis Domini: nec penſant qui audiũt, per quem, ſed quid, uel à quo audiant. Ita ergo fratres, ita uos agite, & ſi nos forſan dignè deſpicitis, in mente tamen ueſtra uocantis Domini reuerentiam ſeruate. Conuiuæ fieri ſummi patrisſamilias libenter obedite, corda ueſtra diſcutite, atque ex eis mortale faſtidium pellite. Ad repellendum nanque faſtidium ueſtrum iam parata ſunt omnia. Sed ſi adhuc carnales eſtis, fortaſſe epulas carnales inquiritis. Ecce ipſæ carnales epulæ in ſpiritale unbis alimentum conuerſæ ſunt. Ad abſtergendum nãque mentis ueſtræ faſtidium, in cçna Dei ille uobis ſingularis agnus occiſus eſt. Sed quid agimus, qui hoc quod ſubiungitur, adhuc fieri à multis uidenius? [Et cœperunt omnes ſimul excuſare.] Offert Deus, quod rogari debuit: non rogatus dare uult, quod uix ſperari poterat, quia dignaretur largiri poſtulatus, & tamẽ contemnitur. Contemptoribus uerò paratas delicias refectionis æternæ denunciat, & tamen ſimul omnes excuſant. Ponamus ante oculns mentis minima, ut poſsimus dignè penſare maiora. Si quiſpiam potens ad inuitandum quemlibet pauperem mitteret, quid fratres rogo, quid pauper ille faceret, niſi de eadem ſua inuitatione gauderet, reſpõſum humile redderet, ueſtem mutatet, ire quantncyùs feſtinaret, ne prior ſe ad potentis conuiuium alter occurreret? Homo ergo diues inuitat, & pauper occurrere feſtiuat. Ad Dei inuitamur conuiuium, & excuſamus. Sed ecce inter hæc æſtimare poſſum, quid ſibi corda ueſtra reſpondeant. Occultis enim fortaſſe ſibimet cogitationibus dicunt: Excuſare nolumus. Ad illud enim ſupernæ refectionis conuiuium & uocari & peruenire gratulamur. Loquentes uobis talia menres ueſtræ, uerũ dicunt, ſi non plus terrena quam cæleſtia diligunt, ſi non ampliùs rebus corporalibus quam ſpiritalibus occupantur. Vnde hic quoque ipſa excuſantium cauſa ſubiungitur, cum protinùs ſubinfertur: [Primus dixit: Villam emi, & neceſſe habeo exire & uidere illã, rogo te, habe me excuſatum.] Quid per nillam, niſi terrena ſubſtantia deſignatur? Exit ergo uidere uillã, qui ſola exteriora cogitat propter ſubſtantiam. [Alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa, rogo te, habe me excuſatum.] Quid in quinque iugis boum, niſi quinque ſenſus corpnris accipimus? Qui rectè quoque iuga boum uocata ſunt, quia in utraque ſexu geminantur. Qui uidelicet corporales ſenſus, quia interna comprehendere neſciunt, ſed ſola exteriora cognoſcunt, & deſerentes intima, ea quæ extrà ſunt tangunt, rectè per eos curioſitas deſignatur, quæ dum alienam uitam quærit diſcutere, ſemper ſua intima neſciens, ſtudet exteriora cogitare. Graue nanque eſt curinſitatis uitium, quæ dum cuiuslibet mentem ad inueſtigandam uitam proximi exteriùs ducit, ſemper ei ſua intima abſcondit, ut aliena ſciens, ſe neſciat: & curioſi animus quanto petitus fuerit alieni meriti, tanto fiat ignarus ſui. Propter hoc nanque & de eiſdem quinque iugis bnum dicitur, Eo probare illa: rogo te, habe me excuſatum. Ipſa enim excuſantis uerba à uitijs ſui ſignificatione non diſcrepant, dum dicit, Eo probare illa: quia nidelicet aliquando pertinere prnbatio ad curioſitatem ſolet. Sed notandum, quòd & is qui propter uillam, & is qui propter probanda iuga boum à cçna ſui inuitatoris excuſat, humilitatis uerba permiſcet, dicens: Rogo te, habe me excuſatum. Dum enim dicit, Rogo, & tamen uenire contemnit, humilitas ſonat in uoce, ſuperbia in actione. Et ecce hæc dijudicat paruus quiſque cum audit: nec tamen ea, quæ dijudicat, agere deſiſtit. Nam dum cuilibet peruersè agenti dicimus, Conuertere, Deum ſequere, mundum relinque, ubi hũc niſi ad dominicam cœnam uocamus? Sed cum reſpondet, Ora pro me, quia peccator ſum, hoc facere non poſſum, quid aliud agit, niſi & rogat & excuſat? Dicens nanque, Peccator ſum, humilitatem inſinuat, ſubiungens autem, Conuerti non poſſum, ſuperbiam demonſtrat. Rogando ergo excuſat, qui & humilitatem ſuperducit in uoce, & ſuperbiam exercet in actione. [Alius autem dixit: Vxnrem duxi, & ideò non poſſum uenire]. Quid per uxorem, niſi uoluptas cаrnis accipitur? Nam quanuis bonum ſit coniuginm, atque ad propagandam ſobolem diuina prouidentia conſtitutum, nonnulli tamen non per hoc fçcunditatem prolis, ſed deſideria expetunt unluptatis, & idcirco per rem iuſtam ſignificari poteſt non incongruè res iniuſta. Ad cçnam ergo nos æterni conuiuij ſummus paterſamilias innitat, ſed dum alius auaritiæ, alius curioſitati, alius uoluptati carnis eſt deditus, nimirum reprobi ſimul omnes excuſant. Dum hunc terrena cura occupat, illum alieni actus ſagax cogitatio deuaſtat, alterius etiam mentem uoluptas carnis inquinat, faſtidioſus quiſque ad æternæ uitæ epulas non feſtinat. Sequitur: [Reuerſus ſeruus, nunciauit hæc Domino ſuo. Tunc iratus pater familias, dixit ſeruo ſuo: Exi citò in plateas & uicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, cæcos & claudos introduc huc.] Ecce qui terrenæ ſubſtantiæ plus iuſto incubat, uenire ad dominicam cçnam recuſat, qui labori curinſitatis inſudat, præparata uitæ alimenta faſtidit, qui carnalibus deſiderijs inſeruit, ſpiritalis cõuiuij epulas reſpuit. Quia ergo uenire ſuperbi renuunt, pauperes eliguntur. Cur hoc? Quia iuxta Pauli uocem, infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia. Sed notandum nobis eſt, quomodo deſcribantur, qui ad cçnam uocantur, & ueniunt. Pauperes, & debiles dicuntur, qui iudicio ſuo apud ſemetipſos infirmi ſunt. Nam pauperes, & quaſi fores ſunt, qui & pnſiti in paupertate ſuperbiunt. Cæci uerò ſunt, qui nullum ingenij lumen habent. Claudi quoque ſunt, qui rectos greſſus in operatione non habent. Sed dum morum uitia in membrorum debilitate ſignantur, profectò liquet, quia ſicut illi peccatores fuerunt, qui uocati uenire noluerunt: ita hi quoque peccatores ſunt, qui inuitantur, & ueniunt. Sed peccatores ſuperbi reſpuuntur, ut peccatnres humiles eligantur. Hos itaque elegit Dnminus, quos deſpicit mundus, quia plerunque ipſa deſpectio hominem reuocat ad ſemetipſum. Is enim qui patrem reliquit, & partem ſubſtantiæ quam perceperat, prodigè expendit, poſtquàm eſurire cœpit, in ſe reuerſus dixit: Quanti mercenarij in domo

patris

Ordo cõcionatorum. — *Cõtemnũt homines præmiſſa dei.* — *Villa, terrena ſubſtãtia.* — *V. iuga boum. 5. ſenſus.* — *Curioſitas.* — *Vxor, carnis uoluptas.* — *1. Cor. 1.* — *Pauperes & debiles Cæci Claudi* — *Lu. 15*

patris mei abundant panibus? Longè quippe à ſe diſceſſerat, quádo peccabat, & ſi nō eſuriſſet, in ſemetipſum minimè rediſſet: quia poſtquàm terrenis rebus indiguit, tunc cogitare cępit, quid de ſpiritalibus amiſit. Pauperes ergo & debiles, cæci, & claudi uocantur & ueniunt, quia infirmi quique atque in hoc mūdo deſpecti pleronque tanto celeriùs uocem Dei audiuot, quanto & in hoc mnndo non habent, ubi delectentur. Quod bene Amalechitarum puer ille Aegyptius deſignat, qui Amalechitis prædantibus atque currentibus æger remāſit in uia, & fame ſitique aruit. Quem tamen Daoid iouenit, & ei cibum potumque præbuit. Qoi ilicò conualeſcens, dux Dauid factus eſt, conuiuantes Amalechitas reperit, & eos qui ſe debilem reliquerant, cum magna fortitudine proſtrauit. Amalechita quippe populus lambens uocatur. Et quid per lambentem populum, niſi mentes ſecularium deſignantur, quæ terrena cuncta ambiendo quaſi lambunt, dum ſolis temporalibus delectantur.

1. Reg. 30.

Amalechitæ myſticè.

Quaſi enim populus lambens prædam facit, dum terrena diligentes, lucra de alienis damnis exaggerant. Sed puer Aegyptius æger in oīa relinquitur: quia peccator quiſque dum infirmari ab huius mundi ſtatu cępit, mox ſecularibus mentibus in deſpectum uenit. Quem tamen Dauid inuenit, eique cibum, & potum, præbet: quia manu fortis Dominus abiecta mundi non deſpicit, & plerunque eos qui ſequi mondum minimè ualeotes, qoaſi in uia remanent, ad amoris ſui gratiam conuertit, eiſque uerbi ſui cibum, potū que porrigit, & quaſi duces ſibi in uia eligit, dum ſuos etiam prædicatores facit. Dum enim Chriſtum peccatorum cordibus inferunt, quaſi Daoid ſuper hoſtes ducunt. Qui conoiuantes Amalechitas uelut Dauid gladio feriuot, quia ſuperbos quoſque, qui ſe in mundo deſpexerant, Domini uirtute proſternunt. Puer ergo Aegyptius, qui in uia remaoſit, Amalechitas interfecit: quia plerunque ipſi mentes ſecularium prædicando ſuperant, qui priùs cum ſecularibus in hoc muodo currere non ualebant. Sed deductis ad cœoam pauperibus, quid puer ſubiungat, audiamus: [Domine factum eſt ut imperaſti, & adhuc locus eſt.] Multi tales ad cęnā dominicā ex Iudæa collecti ſunt, ſed multitudo, q̄ ex Iſraelitico populo credidit, locū ſuperni cōuiuij oon impleuit. Intrauit iam frequentia Iudæorum, ſed adhuc uacat locus in regno, ubi ſuſcipi debeat numeroſitas gentium. Vnde & eidem ſeruo dicitur: [Exi io uias & ſepes & compelle intrare, ut impleatur domus mea.] Cum de uicis, & plateis ad cœnam quoſdam Domious inuitat, illum uidelicet populum deſignat, qui teoere legem ſub urbaoa conuerſatiooe oouerat. Cum uerò conuiuas ſuos colligi ex uijs & ſepibos præcipit, oimirom agreſtem populum colligere, id eſt, gentilem quærit. De cuius ſigoificatione per Pſalmiſtam dicitur: Tunc exultabunt omoia ligna ſyluarum ante faciem Domini, quoniam ueoit. Ligna enim ſyluæ geotes uocatæ ſunt, quia in infidelitate ſua tortæ, & infructuoſæ ſemper fuerunt. Qui ergo ex illo agreſti uſu conuerſi ſunt, ad cœnam dominicam, quaſi ex ſepibus uenerunt. Notandum uerò eſt, quòd in tertia hac inuitatione non dicitur, Inuita, ſed, Compelle intrare. Alij enim uocātur, & uenire contemnunt: alij uocantur, & ueniuot: alij autem nequaquàm dicitur quia uocantur, ſed cōpellunrur ut iotrent. Vocanrur & uenire contemnūt, qui donum quidem intellectus accipiunt, ſed eundē intellectum operibus ooo ſequuntur. Vocantur & ueniunt, qui acceptam iotellectus gratiam operando perficiunt. Qoidam uerò ſic uocantur, ut etiam compellantur. Nam ſunt oonnolli, qui bona facienda intelliguut, ſed hæc facere deſiſtunt: uideut quæ facere debeant, ſed hæc ex deſiderio non ſequuntur.

Iudæi ciuiles.

Gētiles agreſtes.

Pſ. 95.

His, ut ſuperius diximus, plerunque contingit, ut eos in carnalibos deſiderijs ſuis mundi huius aduerſitas feriat: apprehendere temporalem gloriam coneotur, & oequeant: & dum per alta pelagi, quaſi ad grandiores curas huius ſeculi nauigare proponunt, ſemper aduerſis flatibus ad deiectionis ſoæ litora repellantur. Cumque ſe frangi in deſiderijs ſuis aduerſante mundo conſpiciunt, quid de ſe authori ſuo debeant, commemorant, ita ut ad eum erubeſcentes redeant, qui eum ſuperbientes pro amore mundi deſerebant. Sæpè nanque oonnulli ad temporalem gloriam proficere uolentes, aut longa ægritudine tabeſcunt, aut afflicti iniurijs concidunt, aut percuſsi grauibus damnis affliguntur, & in mundi dolore uident, quia nihil confidere de eius uoluptate debuerunt, ſeque ipſos in ſuis deſiderijs reprehendentes, ad Deum corda conuertunt. De his quippe Dominus per propheram dicit: Ecce ego ſepiam uiam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non inueniet: & ſequetur amatores ſuos, & non apprehendet eos: quæret, & non inueniet eos, & dicet: Vadam & reuertar ad uirum meum priorem, quia bene mihi tunc erat magis, quàm nunc. Vir omniu cuioſque fidelis animæ, Deus eſt, quia hæc uidelicet ei eſt coniuncta per fidem. Sed illa quæ coniuncta fuerat Deo anima, amatores ſuos ſequitur, quando mens, quæ iam per fidem credidit adhuc ſe immundis ſpiritibus in operatione ſubſternit, mundi gloriam quærit carnali delectatione paſcitur, exquiſitis ooluptatibus nutritur. Sed plerunque omnipotens Deus talem animam miſericorditer reſpicit, & eius uoluptatibus amaritudines permiſcet, unde dicit: Ecce ego ſepiam oias tuas ſpinis. Viæ etenim noſtræ ſpinis ſeptæ ſunt, quando io hoc quod malè cupimus, dolorum punctiones inueoimus. Et ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non inoeniet. Viæ noſtræ maceria ſepiuntur, cum deſiderijs noſtris duræ in hoc mundo obiectiones reſiſtunt. Et ſemitas noſtras inuenire noo poſſumus, quia hoc quod malè quærimus, adipiſci prohibemur. Et ſequetur amatores ſuos, & non apprehendet eo: quæret, & non inueniet eos: quia maliguos ſpiritus, quibus ſe io ſuis deſiderijs anima ſubdit, ad deſideriorum ſuorum effectum minimè compreheodit. Sed de hac ſalubri aduerſitate quanta utilitas naſcatur, adiungit cum ſubditur: Et dicet: Vadam, & reuertar ad uirum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis, quam nuoc. Poſtquam ergo uias ſuas ſpinis ſeptas inuenit, poſtquam amatores ſuos apprehendere non ualet, ad amorem uiri prioris redit: quia plerunque poſtquam in hoc muodo non poſſumus obtinere quæ uolumus, poſtquam in terrenis deſiderijs de impoſſibilitate laſſamur, tunc ad mentem Deum reducimus, tunc placere incipit, qui diſpliceat, & is, cuius nobis amara fuerant præcepta repentè dulceſcit in memoria, & peccatrix aoima, quæ adultera conata eſt eſſe, nec tamen aperto opere potuit, decernit eſſe fidelis coniunx. Qui ergo huios mundi aduerſitatibus fracti, ad Dei amorem redeunt, atque à præſeotis uitæ deſiderijs corriguntur, quid iſti fratres chariſsimi, oiſi compelluntur, ut intrent? Sed ualdè tremenda eſt ſententia, quæ protinus ſobinſertur. Inteota hanc cordis aure percipite, fratres, & Domini mei: inquantum peccatores, fratres mei: inquantum iuſti, Domini mei: inteuta hanc aure percipite, ut tanto eam minus ſentiatis in examine, quanto nunc auditis formidoloſius in prædicatione. Ait enim: [Dico autem uobis, quòd nemo uirorum illorum, qui uocati ſunt, guſtabit cœnā meā.]

Plerique mūdi gloriā fruſtra aucupantur.

Oſea. 2

Vir aīæ fidelis, Deus.

Via noſtra ſpinis ſepta. Itē maceria.

Multis modis uocat nos Deus.

Ecce uocat p ſe,uocat per angelos , uocat per patres, uocat per prophetas,nocat per Apoſtolos , uocar per paſtores , uocat etiam per nos, uocat plerunque per miracula,uocat plerunque per flagella, uocat aliquando per mundi huius proſpera,uncat aliquandn per aduerſa.Nemo contemnat,ne, dum uocatus excuſat , cú uolnerit , intrare non ualeat. Audite quid ſapientia per Salomonem dicat : Tunc inuocabunt me , & non exaudiam : manè conſurgent , & non inuenient me. Hinc eſt, ꝙ fatuæ uirgines tardè uenientes clamant: Domine Dnmine , aperi nobis. Sed iam tunc aditum quærentibus,dicit: Amē dico uobis,neſcio uos. Quid inter hæc,fratres chariſsimi,niſi relinquere omnia debemus, curas mundi poſtponere,ſolis deſiderijs æternis inhiare? Sed hæc paucis data ſunt. Admonere uns unlo,ut relinquatis omnia, ſed non præſunio. Si ergo cuncta mundi relinquere non poteſtis, ſic tenere quæ huius mundi ſunt, ut tamen per ea non teneamini in mundo: ut terrena res poſsideatur, non poſsideat: ut ſub mentis ueſtræ ſit dominio quod habetis:ne ſi mēs ueſtra terrenarum rerum amore uincitur , à rebus ſuis magis ipſa pnſideatur. Sit ergo res tēporalis in uſu, æterna in deſiderio: ſit res temporalis in itinere,deſideretur æterna in peruentione. Quaſi ex latere reſpiciatur , quicquid in hoc mundo agitur: ante oos autē tendant menris oculi,dum tota intentinne illa cōſpiciunt,ad quæ perueniemus . Extirpentur funditus vitia,non ſolum ab actu operis,ſed etiam à cogitatione cordis euulſa . Noo uos uoluntas carnis non ſolicitudo curioſitatis,non æſtus ambitionis à dominica cœna præpediar: ſed ipſa quoque , quæ honeſta in mundo agimus,quaſi ex quodam mentis latere tangamus, ut terrena quælibet ſic noſtro corpori inſeruiant,quatenus cordi minimè obſiſtant. Non ergo fratres audemus uobis dicere,ut omnia relinquatis : ſed tamen ſi uultis,omnia eriam retinendo relinquitis, ſi ſic remporalia geritis,ut tamen tota mente ad æterna tendatis . Hinc etenim Paulus apoſtolus dicit: Tēpus breue eſt : reliquum eſt,ur qui habent uxores, ranquam oon habentes ſinr: & qui flent, ranquàm non flenres: & qui gaudent, tāquam non gaudentes : & qui emūt, tanquàm non pnſsidentes:& qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur. Præterit enim figura huius mundi. Vxorem nanque habet, ſed quaſi non habens, qui ſcit carnis debita exoluere,ut tamen per ea mundo tota mente non cogatur inhærere. Nam cum idem rurſum egregius prædicator dicat : Qui habet nxorē, eogitat quæ ſunt huius mundi , quomodo placeat uxori: ille uxorem habet quaſi non habens,qui ſic ſtuder placere coniugi,ut tamen non diſpliceat conditori. Fler quoque , ſed tanquàm non fleat , qui ſic temporalibus damnis affligitur,ut tamē de æteruis lucris ſemper aoimum conſolerur. Gaudet uetò,ſed tanquā non gaudeat , qui ſic remporalibus bonis hilareſcir, ut tamen ſemper perpetua tormenta conſideret,& in hoc ꝙ mentem gaudio ſubleuat, haoc continuò ponderé prouidi timoris premat. Emit autem, ſed quaſi non poſsidens,qui ad uſum terrena præparat, & tamē eanta cogitarione præuider , ꝙ hæc citiùs relinquat. Mundo qunque utitur , ſed quaſi nō utatur,qui & neeeſſaria cuncta exteriùs ad uitæ ſuæ miniſterium redigir,& tamen hæc eadem noo ſinit ſuæ mēti dominari: ur ſubiecta ſoris ſeruiant , & nunquā intentionem animi ad alta tendentis ſrangant . Quicunque igitut tales ſuot , eis profectò terrena omnia non ad deſiderium,ſed ad uſum aſſunt: quia rebus quidem neceſſarijs utuotur , ſed nihil habere cum peccato cupiunt, De ipſis quoque rebus habitis quotidiè mercedes acquiruot,& plùs gaudent bono opere,quàm bona poſſeſsione. Ac oe aliquibus iſta difficilia eſſe uideantur, rem de perſona refero , quàm multi ueſtrum mecum nnuerunt , quam uidelicet rem ipſe ante triennium in Centum celleoſi urbe a perſonis fidelibus didici. Nuper nanque in eadem ciuitate Theophanius comes fuit,uir miſericordiæ actibus deditus, bonis operibus intentus, hoſpitalitati præcipuè ſtudens . Exercendi comitatus actibus occupatus , agebat terrena & temporalia,ſed ut poſt ex fine eius claruit, magis ex debito , quàm ex iutentione . Nam cum propinquante mnrtis eius tempore,grauiſsioia aeris tempeſtas obſiſteret,ne ad ſepelieodum duci pntuiſſet,eumque coniunx ſua cum fletu uehementiſsimo inquireret,dicēs: Quid faciam,qunmodo te ad ſepeliendum eijcio,quæ oſtium domus huius egredi præ tempeſtate nimia nō pnſſum? Tunc ille reſpondit : Noli mulier flere,quia mox ut ego deſunctus ſuero,ſerenitas aeris redit. Cuius prntinùs & uocem mors, & mnrtem ſereoitas eſt ſecuta . Cuius manus & pedes podagræ humore tumeſcentes,& uerſi in uulneribus ſuerant, & profluente ſanie putrebant. Sed cum corpus illius ex more ad lauandum fuiſſet detectum , ita ſanum repertum eſt, ac ſi unquam uulneris nihil habuiſſet Ductus itaque ac ſepultus eſt , eiuſque coningi uiſum eſt , ur quarto die in ſepulchro illius marmnr,quod ſuperimpoſitum erat,mutari debuiſſer. Quod uidelicet marmor corpori eius ſuperimpoſitum,dum fuiſſet ablatum,tanta ex eius corpnre fragantia odoris emanauit , ac ſi ex putreſcente carne illius pro uermibus aromata ferbuiſſent. Hæc igitur dixi, ut è uicino exemplo oſtendere poſſem,nonnullns & ſecularem habitum gerere, & ſecularem animū non habere. Quos enim talis in mundo neceſsitas ligat , ut ex omni parte cxui a mundo non pnſsint,ſic ea quæ mundi ſunr, debenr tenere, ut tamen eis neſciant ex mentis factione ſuccumbere. Hæc ergo cogitate,& cum relinquere cuncta quæ mūdi ſunt nō poteſtis,exteriora exteriùs bene agite , ſed ardenter interiùs ad æterna feſtinate . Nihil ſit quod deſiderinm mentis ueſtræ retardet , nullius uos rei in hnc mundo delectatio implicer. Si bonum diligitur, mens in bonis melioribus,id eſt,in cæleſtibus delectetur: ſi malum metuitur , mala animo æterna proponātur , ut dum illic eſſe conſpicir & ampliùs quod diligar , & ampliùs quod pertimeſcat , hic omnino noo hæreat. Ad hæc agenda habemus mediatorem Dei & hominum adiutorem noſtrum, per quem citiùs cuncta obtinebimus , ſi ad illum uero amore flagramus: qui uiuit & regnat eum patre,&c.

Prou. 1 · *Matt. 25.* · *Mundi facultates ut habende.* · *1. Cor. 7.* · *Ibidem* · *Exemplū memorabile Theophanij comitis* · *Plerique ſub habitu ſeculari animos minimè ſeculares habent*

DOMINICA EADEM, HOmilia Euſebij Emeſeni.

Home quidam fecit cœnam magnam , & uocauit multos, &c. Luc. 14.

HIc enim homo , ipſe eſt qui hæc loquitur , Ieſus Chriſtus Dominus noſter. Magna autem eius cęna , hæc Euangelia ſunt, quæ ipſe quidem nobis præparauit , quæ & nos quoridiè legimus, legendo comedimus , & mentem reficimus . Magna quidem eſt hæc cęna , cunctiſque delicijs plena, quæ omnibus etiam ſufficienter adminiſtrat . Ad haoc autem cœnam uocauit Dominus multos , Iudęos , ſcilicet & Gentiles , ſed Iudęos primum , deinde Gentiles. Quia eoim Iudæi uenire noluerunt, Geotile uocati ſunt . Vnde & ſubditur : [Et miſit

ſeruos

ſeruos ſuos hora cœnæ dicere inuitatis ut uenirent, quia iam parata ſunt omnia. Et cœperūt omnes ſimul excuſare.] Tunc enim primum ſeruos ſuos Dominus miſit, quando ſuis diſcipulis ait: In uias Gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, ſed potius ite ad oues quæ perierunt domus Iſrael. Euntes autem prædicate, dicentes quia appropinquauit regnum cælorum. Hoc eſt enim, quod hic dicitur. Quia iam parata ſunt omnia Mortuos ſuſcitate, lepros mundate, dæmones eijcite, gratis accepiſtis, gratis date. Euntes igitur ſerui, dixerunt inuitatis ut uenirent. At illi cœperunt omnes ſimul excuſare. Ad hanc etenim cœnam iam ante Chriſti incarnationem omnes Iudæi inuitati fuerant, ad hanc & patriarchæ & prophetæ eos inuitauerant. Illi autem uenire noluerunt, ſed cœperunt omnes ſimul excuſare.[Primus dixit ei. Villam emi, & neceſſe habeo exire, & uidere illam, rogo te, habe me excuſatum. Et alius dixit. Iuga boum emi quinque & eo probare illa, rogo te habe me excuſatum. Et alius dixit. Vxorem duxi, et ideo non poſſum uenire.]In illo enim qui uillam emit, auariciam, in illo qui emit quinque iuga boum, falſam religionem, in illo uero qui uxorem duxit luxuriam & carnis uoluptates cognoſcimus. Multos enim hęc tria ſeparant a regno Dei. Villam enim emit qui huius mūdi poſſeſſiones, diuitias, honores, & dignitates quærit. Ad hanc autem uillam ille exire, ſemperque uidere eam deſiderat, qui in his multum del ectatur, omnemque ſuam ſpem in eis ponit. Talibus autem ſi quando Epiſcopi, & ſacerdotes melius perſuadent, promittunt ſe facere quod eis præcipitur, ſed impedimenta obiiciunt, excuſationes inueniunt, & ut ipſi pro eis Deum deprecentur exorant. Hoc autem quid eſt aliud dicere, niſi, Rogo te, habe me excuſatum? Quinque autem iuga boum, quinque ſunt libri Moyſi. Hos autem Iudæi emerunt, pro his circunciſi ſunt, pro his decimas & primitias & ſacrificia offerunt. Hos tamen nondum probatos habent, quia nondum eos intelligunt. Si enim eos intellexiſſent, nulla eſſet excuſatio, quin ad hanc cœnam iam ueniſſent. Sed quia eos non intelligunt, dum eos uenerari ſe ſimulant, iuam iuſtitiam quærentes ſtatuere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti, Vt enim Apoſtolus ait, Zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. His autem & ſi excuſationem quærant, excuſatio tamen nulla erit. Sic enim ait Dominus: Si non ueniſſem & loquutus eis fuiſſem, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Bene autem non per quinque boues, ſed per quinque iuga boum, hi quinque libri ſignificantur, quoniam dupliciter intellecti (id eſt, ſecundum literam & ſecundum ſpiritualem intelligentiam) quinque iuga faciūt. Qui uero ſic eos coniunxerit, confidenter cum eis in agro dominico laborare & arare poteſt, quorum quidem labor inutilis eſt, ſi ab inuicem ſeparari fuerint. Iudæi enim qui alterum bouem, id eſt, intellectum ſpiritualem non habent, in altero boue, id eſt, in ſola litera laborare uolentes, nullum de labore fructum ſuſcipiunt. Illi uero uxorem ducunt, qui ſe luxuriæ carneſque uoluptatibus per omnia ſubiiciunt. Inter quos illi computari non debent, quibus Apoſtolus ait. Qui habent, tanquam non habentes ſint. Et iſti quidem excuſari non quærunt, quia ſolam hanc uitam diligentes, aliam pro nihilo ducunt. Cogitant enim, ut Apoſtolus ait, de his ſolummodo quæ mundi ſunt quomodo placeant uxori.[Et aduerſus ſeruus, nunciauit hæc Domino ſuo.] Vnde Eſaias: Domine quis credidit auditui noſtro?[Tūc iratus paterfamilias, dixit ſeruo ſuo. Exi cito in plateas & uicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, cęcos, & claudos introduc huc.]Quia enim Iudæi ad cœnam uenire & credere noluerunt, ad Gentes Apoſtoli mittuntur. Vnde Apoſtolus: Vobis, inquit, primum oportebat prædicari uerbum Dei: ſed quia repuliſtis illud, & indignos uos feciſtis æternæ uitæ, ecce conuertimur ad gentes. Pauperes enim debiles, cæci, & claudi erant Gentiles, quia nec legis diuitias, nec uirtutum fortitudinem, nec ſcientiæ lumen habebant, nec in uia mandatorum Dei rectis pedibus incedebant. Inuitati tamen ad conuiuium Chriſti, diuites & fortes facti ſunt, & interius illuminati, iam in uia non erant, ſed recto tramite gradiuntur. [Et ait ſeruus: Domine, factum eſt ut imperaſti, & adhuc locus eſt.]Iſte enim locus tunc complebitur, quādo hæc uita finietur. Adhuc enim quotidie mittuntur ſerui, adhuc ad hanc cœnam ueniunt fideles, aliis per baptiſmum, aliis per pœnitentiam feſtinantibus. Iam neque uiæ, neque ſepes, neque locus ullus ſiue abditus ſiue manifeſtus relictus eſt ad quem Chriſti ſerui ſcrutandum non peruenerunt. Qui igitur huic cœnæ defuerint, non ſeruorum negligentiæ, ſed ſuæ hoc inobedientiæ deputent. Sequitur.[Dico autē uobis, quod nemo uirorum illorū qui uocati ſunt, guſtabit cœnam meam.] Nemo enim illorum qui uocati ſunt, & uenire noluerunt, Chriſti cœnā guſtabit, nemo ſimul cum ſanctis ad æterni conuiuii epulas intrabit.

Auaritia. Falſa religio Luxuria. — *V. Iuga boum.* — *Rō. 10.* — *Ioā. 15* — *Iudæi literæ inhærent, expertes ſpiritus.* — *1. Cor. 7.* — *Ibid. Eſai. 53.* — *Act. 3.*

DOMINICA IIII. POST PENtecoſten, In Epiſtolam Concio exegetica

Hodie nobis ex Apoſtolorum principis Epiſtola priore lectio profertur, digna quæ noſtris animis diligenter affigatur. Habet admonitiones uberrimas, non perfunctiorie duntaxat auribus hauriendas, ſed in opus conferendas. Ipſum Apoſtolum ſua, immo Spiritus ſancti uerba promentem auſcultemus.[Humiliamini ſub potenti manu Dei, ut uos exaltet in tempore uiſitationis.]Diabolus in cælo, & protoplaſtus Adam in paradiſo ſuperbia ceciderunt. Deteſtabile prorſus uitium quod ex angelo diabolum, ex homine beato & felice miſerum & calamitoſum fecit. Quamobrem non immerito ſanctus Dauid orat. Non ueniat mihi pes ſuperbiæ. Et quare ſic orat ſeroari a ſuperbia? Quia ibi, inquit, ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem expulſi ſunt nec potuerunt ſtare. Nec mirum, quia ſuperbis Deus reſiſtit. Superbia, inquit Auguſtinus in pſalmum 35, lapſi ſumus, ut ad illam mortalitatem perueniremus, & quia nos ſuperbia uulnerauerat, humilitas ſanos fecit. Hęc ille. In Euangelio cum diſcipuli quærerent a Domino, quis maior eſſet in regno cælorum, ille paruulum in medio eorum ſtatuit & ait, Quicūque humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic maior eſt in regno cælorum. Tanto ergo quiſque ſublimior eſt, quanto humilior. Et cur ſe non etiam infra omnes infimos abiiciat homo peccator, quando id fecit unicus filius dei? Eligat quiſque alterum e duobus aut hic humiliari cum filio dei & poſtea æternum cum illo regnare, aut hic ſuperbia intumeſcere cum Lucifero, & apud inferos extremo cum illo humiliari. Nec fruſtra additur, [Sub potenti manu dei, cui ſane reſiſtere nemo poteſt. Nihil igitur neque æquius, neque conſultius, quam ſponte humiliari ſub deo, cuius eſt manus ualida & omnipotens. Quod autem ſequitur,[Vt uos exaltet tēpore uiſitationis.] Oecumenius ſic exponit. In tēpore, inquit, addidit, ut de exaltatione, quæ in futurum tēpus ſit, intelligat, quæ uel ſolo exaltatio eſt, cū nō mutetur, ſed in perpetuū duret.

1. Pet. 5. — *Superbia deteſtabilis.* — *Pſ. 35.* — *Matt. 18.*

ret. Quæ uero hic ſit, cum inſtabilis ſit & caduca, ſem-
per ſibi ſuccedentem humiliationem habet, ut citius
quãdoque quã exaltatus quiſpiam ſit, in humiliatio-
nẽ delabatur. At ex humiliatione altitudinẽ & ſubli-
mitatem comparari, ipſe Dominus certus ſponſor te-
Matt. ſtatur, cum inquit. Vnuſquiſque qui ſe humiliat, exal-
23. tabitur, &c. Cũ igitur inquit, In tẽpore in futurũ ex
humiliatione exaltationẽ promitti ſignificat, quippe
cum inuariabiliom rerum tẽpus in futuro & incorru-
ptibili ſeculo ſit. Hæc Oecunienius. Tẽpos itaque uiſi
tationis, tempus iudicii accipitur. [Omnẽ ſolicitudi-
nẽ ueſtrã proiicientes in eum, quoniã ipſi cura eſt de
uobis.] Vt timorẽ omnem inquit Oecumenius, ex hu
miliatione hac auferat (fortaſſe enim uereri aliquos
uiuebat, ne ſi io hac uita ſeipſos humiliarent, mali ali
quid paterentur) idcirco ſubiungit. Ne timeas, curam
omnem & ſolicitudinẽ tui in Dominũ coniice, nã ſi id
feceris, prouido ac fido procoratori teipſum cõmiſe-
ris ipſi enim corã eſt de his omnibus. Hæc ille. Alludit
Apoſtolus ad eam Pſalmi ſententiam, Iacta ſuper Do-
Pſ.54. minũ curam tuam, & ipſe re enutriet Chriſtus in Euã
gelio præcipit, ne ſimus ſoliciti in craſtinum, ſed pri-
Matt. mum & ante omoia quæramus regnum Dei, quid igi
6. tur? Sedebunt homines otioſi, & expectabunt ut pluat
illis Deus manna e cælo, ut olim filiis Iſrael? Hoc
quidem eſſet tentare Deum. Non igitur prohibet ſcri
ptura, ne ſis ſolicitus, ſed ne ſis immoderate ſolicitus:
ut Deo tuo bene confidas, ac interim tamen eius ope
fretus facias quod io te eſt, ſed abſque mentis pertur-
batione, anxietate & nimia implicatione. Dicas cum
Propheta: Ego mendicus ſum & pauper: Dominus ſo
Pſ.36. licitus eſt mei. Porro qui inexplebili auaritia ſemper
ſoliciti ſunt de rebus ſuis magis magiſque cumulan-
dis, eorum plane rideuda & deteſtanda ſtultitia eſt,
de quibus recte dicitur, Auaro nihil ſcelellius. At-
tendant tales, quod in Pſalmo legitur: Videbuot iu-
Eccleſ. ſti & timebunt, & ſuper eum ridebunt & dicent, Ec-
10. ce homo qui non poſuit Deum adiutorem ſuum, ſed
pſ.51. ſperauit io multitudine diuitiarum ſuarum. Beatos
ergo illos, qui cum Apoſtolo dicunt ex ſententias. Ha
1.Ti.6. bentes uictum & quibus tegamur, his contenti ſimos.
[Sobrii eſtote & uigilate.] Eos qui intellectualiter, in-
quit Oecumenius, dormire, id eſt, uanis rebus oſcitan
ter uacare conſueuerunt, atque inde ſobrietatem ani-
mæ aggrauant, praua ac moleſta deſperationis fera in
uadit. Id quod euitans Chriſti diſcipulus, monet ut
uigilemos ſemper, & zizaniorum ſeminatorem cauea
mus, ne forte dormientibus nobis, id eſt, negligen-
ter & ignaue uiuentibus, malas cogitationes laten-
ter inſerat atque a uera uita nos ſeducat. Hæc ille. Hor
Luc.21 tatur autem ad ſobrietatem & uigilantiam Apoſtolus
ne grauentur corda noſtra io crapula & ebrietate, ſed
ſemper tanquam in ſtatione ſimus uigiles. [Quia ad-
uerſarius ueſter diabolus, tanquam leo rugiẽs circũit
quærens quẽ deuoret.] Præclare in hunc locũ ſcribit
D. Cyprianus in Sermone de zelo & liuore. Porro au
tem, inquit, Dominus prudentes eſſe nos iuſsit, & cau
ta ſolicitudine uigilare præcepit, ne aduerſarius uigi-
laos ſemper & ſemper inſidians, quando in pectus ob
repat de ſcintillis confler incendia, de paruis maxima
exaggeret, & dum remiſſis & incautis leniore aura &
flatu molliore blãditur, procellis ac turbinibus excita
tis, ruinas fidei & ſalutis, ac uitæ naufragia moliatur.
Excubãdũ eſt itaque fratres dilectiſsimi, atque omni-
bus uiribus elaborandum, ut inimico ſæuienti, & iacu
la ſua io omnes corporis partes qoibus percuti & uul
nerari poſſumus, dirigẽti ſolicita & pleoa uigilãtia re-
pugnemus, ſecũdum quod Petrus quoq; Apoſtolus in
Epiſtola ſua præmonet & docet, dicẽs. Sobrii eſtote &
uiglate quia aduerſarius ueſter diabolus, tanquã leo
rugiens, & aliquid deuorare quærens circumit. Circu
mit ille nos ſingulos, & tanquam hoſtis clauſos obſi- Nota
dens muros explorat & tentat, an ſit pars aliqua mem inſidias
brorum minus ſtabilis & minus fide, cuius aditu ad in diabo-
teriora penetretur. Offert oculis formas illices & faci li.
les uoluptates, ut oiſu deſtruat caſtitatem. Aures per
canoram muſicam tentat, ut ſonus dulciori auditu ſol
uat & molliat Chriſtiani uigorem. Linguam conuicio
prouocat, manus ioiuriis laceſſentibus ad petulaotiã
cædis inſtigat, Vt fraudatoreoi faciat, lucra opponit
iniuſta, ut animam pecuoia capiat, ingerit pernicioſa
compendia, honores terrenos promittit, ut cæleſtes
adimat, oſtentat falſa, ut uera ſubripiat. Et cum laten-
ter non poteſt fallere, exerre atque aperte minatur,
terrorem turbidæ perſecutionis iotentat, ad debellan
dos ſeruos Dei inquietatus ſemper & ſemper infeſtus
in pace ſubdolus, in perſecutione uiolentus. Quamo-
brem, fratres dilectiſsimi, cõtra omnes diaboli uel fal
laces inſidias, uel apertas minas ſtare debet ioſtructus
animus & armatus, tam paratus ſemper ad repugnãdũ
quam eſt ad impugnandum ſemper paratus inimicus.
Hæc Cyprianus. Ex his autem D. Petri uerbis licet a-
oimaduerti, quanta ſit amentia eorum, qoi diabolo tẽ Amen
tanti facile conſentiunt & ſuccumbuot, quandoqui- tia corũ
dem ſe illi ſæuiſsimo leoni deuorandos tradunt. Itaq; qui dia
ſi delectat peccatum, a peccato deterreat tam immane bolo ob
periculum, nedum ad momentaneam peccati delecta ſequun-
tionem cæcis diaboli laqueis implicati captamos eius tur
dentibus & unguibus laceremur, Si terroribus pul-
ſat inimicus & ſupplicia minatur, gehennæ ſupplicia
uerſentur ob oculos, ut horum contemplatione dolo
res omnes temporarii aut contemnantur, aut ſaltem
moderate ferãtur. [Cui reſiſtite fortes in fide.] Cõſen
tit hic locus cum ea Paulina ſentẽtia, quæ eſt in Epi-
ſtola ad Epheſios ca.5. In omnibus ſumentes ſcutum
fidei, in quo poſsitis omnia tela nequiſsimi ignea ex-
tinguere. Magnum præſidium eſt fides uera, fides oi-
ua, de qua dicit io Euangelio Dominus, Omnia poſ- Mar.9
ſibilia ſunt credenti. Reſiſtendum autem diabolo e-
tiam Iacobus Apoſtolus monet, dum ait: Reſiſtite dia Iac.4.
bolo, & fugiet a uobis. Ergo diabolus tentat quidem,
ſed non poteſt ab inuitis extorquere conſeoſum. Ille
praua ſuggerit, at in noſtro arbitrio ſitum eſt uel ad-
mittere, uel reſpuere. D. Ambroſius Officiorum lib. 1.
ca.49. Non inueoiat, inquit, in te aduerſarius imagi-
nem ſuam non rabiem, non furorem, in his enim ima
go nequitiæ eſt. Aduerſarius enim diabolus ſicut leo
rugiens quęrit quem occidat, quem deuoret. Non in-
ueniat auri cupiditatem, ooo argenti aceruos, noo ui
tiorum ſimulachra, ne auferat tibi uocem libertatis.
Vox enim libertatis illa eſt, ut dicas. Veniet huios mũ
di princeps, & io me ioueoiet oihil. Hæc Ambroſius.
O quam ſecure hinc emigrabunt, qui bono ſuæ teſti-
monio conſcientię perfruentur, quod reſtiterint for-
tes in fide & blaodienti & ſæuienti inimico, [Scientes
eandem paſsionem ei quæ in mũdo eſt, ueſtræ frater-
nitati fieri.] Quæ uerba ſic interpretatur Beda uenera
bilis. Tanto fortiores eſtote in fide, tanto maiorẽ ha-
betote fiduciam ad ſuperandas diaboli uerſutias, quã
to conſtat, quia non uos ſoli tentamioi, ſed ipſa paſſio
quæ uos fatigat, ei quoque quæ per totum mundũ eſt
Eccleſiæ Chriſti, oeſtræ uidelicet fraternitati, com-
munis eſt, & quod a conſtitutione mundi ſemper paſsi
ſunt iuſti, pudeat uos ſolos præ omnibus ſuſtinere oõ
poſſe. Huic Bedæ expoſitioni concordat Oecumenius
cuius hæc uerba ſunt: Hi ad quos Petrus ſcribit, ot ui
detur, multis ob Chriſtum calamitatibus affligeban-
tur, idcirco etiam ſubinde hinc & iode conſolari eos
conatur, dum modo ſicut ſocij ſunt Domioi paſsio-
num, ita gloriæ quoque, quæ reuelabitur futuros hæ-
redes

redes ait: modo non ſolos eos pati, ſed omnes qui in mundo ſunt fideles, iiſdem afflictationibus affici aſſerit, quippe cum ſociarum manuum admonitio, in ſubleuando pondere multum conferre conſueuerit. Hæc Oecumenius. Neceſſaria eſt igitur omni Chriſtiano

Patientia chriſtiano neceſſaria

patientia propter perpetuas diaboli infeſtationes, qui quod per ſeipſum non poteſt, ſæpè per ſuos miniſtros & ſatellites, homines impios efficere conatur: quos neceſſe eſt ut pii æquo animo ferant, donec adueniente Chriſto triticum colligatur in horrea patriæ cæleſtis, & paleæ igni comburantur inextinguibili. Abel eſſe renuit, inquit D. Gregorius, quem Cain malitia non exercet. Sic ab ipſo mundi exordio ſemper mali homines perſecuti ſunt bonos, ciues Babylonij ciues Hieroſolymæ cæleſtis, quando etiam ipſe Cain

Gē. 4.

primus homicida innocentem fratrem liuore ſtimulatus occidit, de quo D. Cyprianus in Sermone de Bono Patientiæ ſcribit in hæc uerba: Sic Abel originem martyrii & paſsionem iuſti hominis initians primus, & dedicans, aduerſus fratrē fratricidam non reſiſtit, nec reluctatur, ſed humilis & mitis patienter occiditur. [Deus autem omnis gratiæ, qui uocauit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto Ieſu, modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit ſolidabitque.] His uerbis mirificè erigit afflictos omnes. Id uero genus conſolationibus plena eſt omnis ſcriptura diuina, ut in rebus duris & aſperis diſcamus de Deo bene ſemper ſperare, nec ambigere, quin ſicut per gratiam ſuā dignatus eſt nos uocare in Chriſto Ieſu, qui dilexit nos & lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo in æternam ſuam gloriam? ita etiam modicum paſ-

Apoc. 1 Rom. 8

ſos (non ſunt enim condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, & propterea modicæ uocantur comparatione beatitudinis æternæ) per ſuam gratiam perficiet quod in nobis imperfectum eſt, confirmabit ac fulciet nos, ne a gratia excidamus, ſolidabitque ut ſtabiles in ipſo permaneamus. Et obſeruandum quod dicit, Modicum paſſos, conuenienter illi Paulinæ ſententiæ. Id quod

2. Cor. 4.

in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ &c. Sancti enim dum fidelibus oculis contemplantur tam immania propter ipſos in hac uita perpeſſum filium Dei, agnum ſine macula, tamque pro temporariis huius uitæ afflictionibus immenſam nobis paratam in cælis beatitudinem, pro nihilo ducunt labores & cruces ſuas omnes, immo cum Apoſtolo

Rom. 5 Heb. 12

gloriantur in tribulationibus: aſpicientes in authorem fidei & conſummatorem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta. Quid non faciunt plerique mortales, quæ non pericula intrepidi adeunt cauſa cuiuſdam lucelli aut compendii temporarii? Quid igitur nos pro Deo, pro uita æterna, pro iuſtitia recuſare debemus? Addit ad extremum Apoſtolus, quod nos ſemper & ubique & ſpectare & dicere conuenit. [Ipſi gloria imperium in ſecula ſeculorum. Amen.] Ita etiam Paulus Apoſto-

1. Tim 1.

lus ſcribens Timotheo ſuo, ait. Regi autem ſeculorum immortali, inuiſibili, ſoli Deo honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA IIII. POST PENtecoſten. Luc. XV.

In illo tempore: Acceſſerunt ad Ieſum publicani & peccatores, ut audirent illum. Et murmurabant phariſæi & ſcribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

AEſtiuum tempus, quod corpori meo ualde contrarium eſt, loqui me de expoſitione euangelii longa mora interueniente prohibuit. Sed nunquid quia lingua tacuit, ardere charitas ceſſauit? Hoc etenim dico, quod apud ſe ueſtrū unuſquiſque recognoſcit. Plerūque charitas quibuſdā occupationibus præpedita, & intus flagrat in corde, & tamen nō monſtratur in opere quia & ſol quum nube tegitur, non uidetur in terra & tamen ardet in cælo. Sic eſſe occupata charitas ſolet, & intus ſui uim ardoris exercet, & foris flammas operis non oſtendit. Sed quia nunc ad loquendum tempus rediit ueſtra me ſtudia accendunt, ut mihi tanto amplius loqui libeat quanto hoc ueſtræ mentes deſiderabilius expectant. Audiſtis nanque in lectione euangelica, fratres mei, quia peccatores & publicani acceſſerunt ad redemptorem noſtrum, & non ſolum ad colloquendum, ſed etiā ad conueſcendum recepti ſunt. Quod uidentes Pharifæi dedignati ſunt. Ex qua re colligite, quia uera iuſtitia compaſsionem habet, falſa iuſtitia dedignationem, quanuis & iuſti ſoleant recte peccatoribus indignari. Sed aliud eſt quod agitur typho ſuperbiæ, aliud quod zelo diſciplinæ. Dedignantur etenim, ſed non dedignantes, deſperant, ſed non deſperantes, perſecutionem commouent, ſed amantes, quia & ſi foris increpationes, per diſciplinam exaggerant, intus tamen dulcedinem per charitatem ſeruant. Præponunt ſibi in animo ipſos plerunque quos corrigunt, meliores æſtimant eos, quoque quos iudicant. Quod uidelicet agentes, per diſciplinam ſubditos, & per humilitatem cuſtodiunt ſemetipſos.

Vera iuſtitia cō paſſionē, falſa dedignationem habet.

At contra hi qui de falſa iuſtitia ſuperbire ſolent, cęteros quoſque deſpiciunt, nulla infirmantibus miſericordia condeſcendunt, & quo ſe peccatores eſſe non credunt, eo deterius peccatores fiunt. De quorum profecto numero phariſæi extiterunt, qui diiudicantes Dominum, quod peccatores ſuſciperet, arenti corde ipſum fontem miſericordiæ reprehendebant. Sed quia ægri erant, ita ut ſe ægros eſſe neſcirent, quatenus quod erant agnoſcerent, cæleſtis eos medicus blādis fomentis curat, benignum paradigma obiicit, & in eorū corde uulneris tumorem premit. Ait nanque. [Quis ex uobis homo qui habet centum oues, & ſi perdiderit unam ex illis, nónne dimittit nonagintanouem in deſerto, & uadit ad illam quæ perierat?] Ecce mira diſpenſatione pietatis, ſimilitudinem ueritas dedit, quam & in ſe homo ipſe recognoſceret, & tamen hæc ſpecialiter ad ipſum authorem hominum pertineret. Quia enim centenarius

Cētum oues.

perfectus eſt numerus, ipſe centum oues habuit, cum angelorum ſubſtantiam & hominum creauit. Sed una ouis tunc periit, quando peccando homo paſcua uitæ dereliquit. Dimiſit autem nonagintanouem oues in deſerto, quia illos ſummos angelorum choros relinquit in cælo. Cur autem cælum deſertum uocatur, niſi quod deſertum dicitur derelictum? Tunc autem cælum homo deſeruit, cum peccauit. In deſerto autē nonagintanouem oues remanſerunt, quando in terra Dominus unam ouem quærebat, quia rationalis creaturæ numerus angelorum uidelicet, & hominum, qui ad uidendum Deum conditus fuerat, pereunte homine erat imminutus, & ut perfecta ſumma ouium integraretur in cælo, homo perditus quærebatur in terra.

Cælum cur deſertū dicatur.

Nam quod hic Euangeliſta dicit, In deſerto, alius dicit, In montibus, ut ſignificet in excelſis, quia nimirū oues quæ non perierant in ſublimibus ſtabant. [Et cū inuenerit ouem, imponit in humeros ſuos gaudens.] Ouem ſuis humeris impoſuit: quia humanam naturā ſuſcipiens, peccata noſtra in ſe portauit.] Et ueniens domum, conuocat amicos ſuos & uicinos, dicens eis:

Matt. 18.

Congra-

Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam quæ perierat.] Inuēta oue ad domum redit quia paſtor noſter reparato homine, ad regnum cæleſtæ rediit, Ibi amicos & uicinos inuenit, illos uidelicet angelorum choros, qui amici eius ſunt, quia uoluntatem eius continue in ſua ſtabilitate cuſtodiunt. Vicini quoque eius ſunt, quia claritate uiſionis illius ſua aſsiduitate perfruuntur. Et notandum quod non dicit. Congratulamini inuentæ oui, ſed mihi, quia uidelicet eius eſt gaudium uita noſtra & cum nos ad cælum reducimur ſolennitatē lætitiæ eius implemus. [Dico uobis, quod ita gaudium erit in cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quam ſuper nonagintanouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia.] Conſiderandum nobis eſt, fratres mei, cur Dominus plus de conuerſis peccatoribus, quam de ſtantibus iuſtis in cælo gaudium eſſe fateatur. Vnde hoc? niſi quod ipſi per quotidianū uiſionis experimentum nouimus, quia plerunque hi, qui nullis ſe oppreſſos peccatorum molibus ſciunt, ſtant quidem in uia iuſtitiæ, nulla illicita perpetrant, ſed tamen ad cæleſtem patriam anxiæ non anhelant, tantoque ſibi in rebus licitis uſum præbent, quanto ſe perpetraſſe illicita nulla meminerunt, & plerúque pigri remanēt ad exercenda bona præcipua, quia ualde ſibi ſecuri ſunt, quòd nulla commiſerunt mala grauiora. At contra, nonnunquam hi, qui ſe aliqua illicita egiſſe meminerunt, ex ipſo ſuo dolore compuncti inardeſcunt in amorem Dei: ſeſeque in magnis uirtutibus exercent: cuncta difficilia ſancti certaminis appetunt omnia mundi derelinquunt, honores fugiunt, acceptis contumeliis lætantur, flagrant deſiderio, ad celeſtem patriam anhelant, & quia ſe erraſſe a Deo conſiderant, damna præcedentia lucris ſequentibus recompenſant. Maius ergo de peccatore conuerſo, quam de ſtante iuſto gaudium fit in cælo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui poſt fugam reuerſus, hoſtem fortiter premit, quam illum, qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter geſsit. Sic agricola illam amplius terram amat, quæ poſt ſpinas uberes fruges profert, quam eam, quæ nūquam habuit ſpinas, & nunquam fertilem meſſem produxit. Sed inter hęc ſciendū eſt, quia ſunt plerique iuſti, in quorum uita tantum eſt gaudium, ut eis quælibet peccatorum pœnitentia præponi nullatenus poſsit. Nam multi & nullorum ſibi malorum ſunt conſcii, & tamen in tāti ardoris afflictione ſe exercent, ac ſi a peccatis omnibus coanguſtentur. Cuncta etiam licita reſpuunt, ad deſpectum mundi ſublimiter accinguntur, licere ſibi nolunt omne quod libet, bona ſibi amputant etiam conceſſa, contemnunt uiſibilia inuiſibilibus accendūtur, lamentis gaudent, in cunctis ſemetipſos humiliāt & ſicut nonnulli pecca operum, ſic ipſi peccata cogitationum deplorant. Quid itaque iſtos, niſi & iuſtos dixerim, & pœnitētes, qui ſe & in pœnitentia de peccato cogitationis humiliant, & recti ſemper in opere perſeuerant? Hinc ergo colligendum eſt, quantum deo gaudium faciat, quādo humiliter plangit iuſtus, ſi facit in cęlo gaudium, quando hoc quod male geſſit, per pœnitentiam damnat iniuſtus. Sequitur. [Aut quæ mulier habens drachmas decem, & ſi perdiderit drachmam unam, nónne accendit lucernam, & euertit domum, & quærit diligenter donec inueniat? &c.] Quę ſignatur per paſtorem, ipſe & per mulierem Ipſe etenim Deus, ipſe & Dei ſapientia. Et quia imago ex primitur in drachma, mulier drachmam perdidit, quando ſcilicet homo, qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando a ſimilitudine ſui conditoris receſsit. Sed accendit mulier lucernam, quia Dei ſapientia apparuit in humanitate. Lucerna quippe lumen in teſta eſt: lumen uero in teſta eſt, diuinitas in carne. De qua uidelicet teſta ſui corporis dicit ipſa ſapientia. Exaruit uelut teſta uirtus mea. Quia enim teſta in igne ſolidatur, eius uirtus ſicut teſta exaruit, quia aſſumptam carnem ad reſurrectionis gloriam ex paſsionis tribulatione roborauit. Accenſa autem lucerna euertit domum, quia mox ut eius diuinitas per carnem clatuit, omnis ſe noſtra conſciētia concuſsit. Domus nāque euertitur, quum conſideratione ſui reatus humana conſcientia perturbatur. Qui euerſionis ſermo non diſcrepat ab eo, quod in aliis codicibus legitur, Emundat, quia nimirum praua mens ſi non prius per timorem euertitur ab aſſuetis uitiis non emundatur. Euerſa ergo domo inuenitur drachma, quia cū perturbatur conſcientia hominis, reparatur in homine ſimilitudo conditoris. [Et cum inuenerit, conuocat amicas & uicinas ſuas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram.] Quæ amicæ uel uicinæ, niſi illæ poteſtates cæleſtes ſunt iam ſuperius dictæ, quæ tanto ſupernæ ſapientiæ iuxta ſunt, quanto ei per gratiam continuæ uiſionis appropinquant? Sed inter hæc nequaquam relinquere debemus, cur iſta mulier, per quam Dei ſapientia figuratur, decem drachmas habuiſſe perhibetur, ex quibus unam perdidit, quam cum quæreret inuenit. Angelorum quippe & hominum naturam ad cognoſcendum ſe Dominus condidit, quam dum conſiſtere ad æternitatem uoluit eam proculdubio ad ſuam ſimilitudinem creauit. Decem uero drachmas habuit mulier, quia nouem ſunt ordines angelorum, ſed ut compleretur electorum numerus, homo decimus eſt creatus, qui à conditore ſuo nec poſt culpam periit, quia hunc æterna ſapientia per carnem miraculis coruſcans, ex lumine teſtæ reparauit. Nouem uero ordines angelorum diximus, quia uidelicet eſſe, teſtante ſacro eloquio, ſcimus angelos, archangelos, uirtutes, poteſtates, principatus, dominationes, thronos, Cherubin, & Seraphin. Eſſe nanque angelos & archangelos, pene omnes ſacri eloquii paginæ teſtantur. Cherubin uero atque Seraphin ſæpè, ut notū eſt, libri prophetarū loquunt. Quatuor quoque ordinum nomina Paulus apoſtolus ad Epheſios enumerat, dicens. Supra omnem principatum, & poteſtatem & uirtutē, & dominationem. Qui rurſus ad Coloſſenſes ſcribens, ait: Siue thronos, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſtates. Dominationes uero, principatus ac poteſtates iam ad Epheſios loquens deſcripſerat. Sed ea quoque Coloſſenſibus dicturus, præmiſit thronos, de quib. necdum quicquam fuerat Epheſiis locutus. Cum ergo illis quatuor, quæ ad Epheſios dixit, id eſt, principatibus, poteſtatibus, uirtutibus atque dominationibus coniunguntur thron i, quinque ſunt ordines, qui ſpecialiter exprimuntur. Quibus dum angeli & archangeli. Cherubin atque Seraphin adiuncta ſunt, proculdubio nouem eſſe angelorum ordines inueniūtur. Vnde & ipſi angelo qui primus eſt conditus, per prophetam dicitur. Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore, in deliciis paradiſi Dei fuiſti. Vbi notandum, quod non ad ſimilitudinem Dei factus, ſed ſignaculum ſimilitudinis dicitur, ut quo in eo ſubtilior eſt natura, eo imago Dei in illo ſimilius inſinuet expreſſa. Quo in loco mox ſubditur. Omnis lapis precioſus operimentum tuum, ſardius, topaſius, iaſpis, chryſolithus, onyx & beryllus, ſapphirus, carbunculus, & ſmaragdus. Ecce nouem dixit nomina lapidum, quia profecto nouem ſunt ordines angelorum. Quibus nimirū ordinibus ille primus angelus ideo ornatus & opertus extitit, quia dum cunctis agminibus angelorum prælatus eſt, ex eorum comparatione clarior fuit. Sed cur iſtos perſiſtentium angelorum choros enumerando perſtrinximus, ſi non eorum quoque miniſteria ſubtiliter

Marginalia (left column): *Amici et uicini, chori angelorum.* — *Feruor quorundā per ſectē pœnitētiā.* — *Iuſti pœnitētes.* — *Drachma quā do perdita.*

Marginalia (right column): *Pſ. 21.* — *Amicæ et uicinæ, uirtutes angelica.* — *Nouē ordines angelorum.* — *Eph. 1.* — *Col. 1.* — *Eze. 28.*

ſiter exprimamus? Græca etenim lingua angeli nuncii, archangeli uero ſummi nuncii uocantur. Sciendũ uero, quod angelorum uocabulum nomen eſt officii, nõ naturæ. Nam ſancti illi cæleſtis patriæ ſpiritus ſemper quidem ſunt ſpiritus, ſed ſemper uocari angeli nequaquam poſſunt, quia tunc ſolum ſunt angeli, cum per eos aliqua nunciantur. Vnde & per Pſalmiſtã dicitur. Qui facit angelos ſuos ſpiritus. *Pſ. 103.* Ac ſi patenter dicat. Qui eos, quos ſemper habet ſpiritus, etiam cum uoluerit angelos facit. *Angeli Archãgeli.* Hi autem qui minima nunciãt angeli, qui uero ſumma nunciant, archangeli uocantur. Hinc eſt enim quod ad Mariam uirginẽ nõ quilibet angelus, ſed Gabriel archãgelus mittitur. Ad hoc quippe miniſterium, ſummum angelum uenire dignũ fuerat, qui ſummum omnium nunciabat. Qui idcirco etiam priuatis nominib. cenſentur, ut ſignetur per uocabula, etiam in operatione quid ualeãt. Neque enim in illa ſancta ciuitate, quam de uiſione omnipotentis Dei plena ſcientia perficit, idcirco propria nomina ſortiuntur, ne eorum perſonæ ſine nominib. ſciri non poſsint, ſed cum ad nos aliquid miniſtraturi ueniunt, apud nos etiam nomina à miniſteriis trahũt. Michael namque, Quis ut Deus, Gabriel autem, Fortitudo Dei, Raphael uero, dicitur Medicina Dei. Et quoties miræ uirtutis aliquid agitur, Michael mitti perhibetur, *Michael.* ut ex ipſo actu & nomine detur intelligi, quia nullus poteſt facere, quod facere præualet Deus. Vnde & ille antiquus hoſtis, qui eſſe Deo per ſuperbiam ſimilis concupiuit, dicens. *Eſ. 14.* In cælum conſcendam, ſuper aſtra cæli exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis: aſcendam ſuper altitudinem nubiũ, ſimilis ero altiſsimo, dum in fine mũdi in ſua uirtute relinquetur extremo ſupplicio perimendus, cum Michaele archangelo præliaturus eſſe perhibetur, *Apo. 12.* ſicut per Ioannem dicitur. Factum eſt prælium cum Michaele archangelo, ut qui ſe ad Dei ſimilitudinem ſuperbus extulerat, per Michaelem peremptus diſcat, quia ad Dei ſimilitudinem per ſuperbiam nullus exurgat. Ad Mariam quoque Gabriel mittitur, *Gabriel.* qui Dei fortitudo nominatur. Illum quippe nunciare ueniebat, qui ad debellandas aereas poteſtates humilis apparere dignatus eſt, de quo per Pſalmiſtam dicitur. *Pſ. 23.* Tollite portas principes ueſtras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus fortis & potẽs; Dominus potens in prælio. Et rurſum: Dominus uirtutum, ipſe eſt rex gloriæ. Per Dei ergo fortitudinem nunciandus erat, qui uirtutum Dominus, & potens in prælio, ad debellandas poteſtas aereas ueniebat. Raphael quoque interpretatur (ut diximus) medicina Dei, *Raphael.* quia ſcilicet dũ Tobiæ oculos quaſi per officium curationis tetigit, *Tob. 11.* cæcitatis illius terſit tenebras. Qui ergo ad curandum mittitur, dignum uidelicet fuit, ut Dei medicina uocaretur. Sed quia angelorum nomina interpretando perſtrinximus, nunc ſupereſt, ut ipſa officiorum uocabula breuiter exequamur. *Virtutes.* Virtutes etenim uocantur illi nimirum ſpiritus, per quos ſigna & miracula frequentius fiunt. Poteſtates etiam uocantur hi, qui hoc potentius cæteris in ſuo ordine perceperunt, *Poteſtates.* ut eorũ ditioni uirtutes aduerſæ ſubiectæ ſint, quorum poteſtate refrenantur, ne corda hominum tantum tentare ualeant, quantum uolunt. Principatus etiam uocãtur, qui ipſis quoque bonis angelorũ ſpiritibus præſunt, qui ſubiectis aliis dum quæque ſunt agenda diſponũt, eis ad explenda diuina miniſteria principantur. *Principatus.* Dominationes autem uocantur, qui etiam poteſtates principatuum diſsimilitudine alta tranſcendunt. Nã principari, eſt inter reliquos priorem exiſtere, dominari uero, eſt etiam ſubiectos poſsidere. Ea ergo angelorũ agmina, quæ mira potentia præeminent, pro eo quod eis cætera ad obediendum ſubiecta ſunt, dominationes uocantur. *Dominationes.* Throni quoque illa agmina ſunt uocata, quibus ad exercenda iudicia ſemper Deus omnipotens præſidet. Quia enim thronos latino eloquio ſedes dicimus, throni Dei dicti ſunt hi, qui tanta diuinitatis gratia replentur, ut in eis Dominus ſedeat, & per eos ſua iudicia decernat. *Throni.* Vnde & per pſalmiſtam dicitur. Sedes ſuper thronum qui iudicas æquitatem. *Pſal. 9.* Cherubin quoque plenitudo ſcientiæ dicitur, & ſublimiora illa agmina idcirco Cherubin uocata ſunt, quia tãto perfectiori ſcientia plena ſunt, quanto claritatem Dei uicinius contemplantur, *Cherubin.* ut ſecundum creaturæ modum eo plene omnia ſciant, quo uiſioni creatoris ſui per meritum dignitatis appropinquant. Seraphin ẽt uocantur illa ſanctorũ ſpirituũ agmina quę ex ſingulari propinquitate conditoris ſui incõparabili ardent amore. *Seraphin.* Seraphin nanque ardentes uel incẽdẽtes uocant. Quæ quia ita Deo coniuncta ſunt, ut inter hæc & Deũ nulli ſpũs alii interſint, tãto magis ardẽt, quãto hunc uicinius uident. Quorum profecto flamma amor eſt: quia quo ſubtilius claritatem diuinitatis eius aſpiciũt eo ualidius in eius amore flammeſcunt. Sed quid prodeſt nos de angelicis ſpiritibus iſta perſtringere, ſi nõ ſtudeamus hæc etiam ad noſtros profectus congrua conſideratione deriuare? Quia enim ſuperna ciuitas illa ex angelis & hominib. conſtat, ad quam tantũ credimus humanum genus aſcendere, quantos illic contigit electos angelos remanſiſſe, ſicut ſcriptum eſt: Statuit terminos gentium ſecundum numerum angelorum Dei, *Deu. 23.* debemus & nos aliquid ex illis diſtinctionibus ſupernorum ciuium ad uſum noſtræ conuerſationis trahere, noſque ipſos ad incrementa uirtutum bonis ſtudiis inflammare. Quia enim tanta illuc aſcenſura creditur multitudo hominum, quanta multitudo remanſit angelorum, ſupereſt, ut ipſi quoque homines, qui ad cæleſtem patriam redeunt, ex eis agminibus aliquid illuc reuertentes imitentur. Diſtinctę nãque conuerſationes hominum, ſingulorum agminum ordinibus congruunt, & in eorum ſortem per conuerſationis ſimilitudinem deputantur. *Qui homines inter Angelos collocãdi.* Nam ſunt pleriq; qui parua capiunt, ſed tamen hæc eadem parua piè annunciare fratribus nõ deſiſtunt. Iſti itaque in angelorum numerum currunt. Et ſunt nonnulli, qui diuinæ largitatis munere refecti, ſecretorum cæleſtium ſumma & capere prȩualent, & nunciare. Quo igitur iſti, niſi inter archangelorum numerum deputantur? *Qui inter Archangelos.* Et ſunt alii, qui mira faciunt, ſigna ualenter operantur. Quo igitur iſti, niſi ad ſupernarum uirtutum ſortẽ & numerum congruunt? *Qui inter Virtutes.* Et ſunt nonnulli, qui etiam de obſeſſis corporibus malignos ſpiritus fugant, eoſque uirtute orationis & ui acceptæ poteſtatis eiiciunt. Quo itaque iſti meritum ſum niſi inter poteſtatum cȩleſtium numerum ſortiuntur? *Qui inter Poteſtates.* Et ſunt nonnulli, qui acceptis uirtutibus, electorum etiam hominum merita tranſcendunt, cumque & bonis meliores ſunt electis quoque fratribus principantur. Quo ergo iſti ſortem ſuam, niſi inter principatuum numeros accipiunt? *Qui inter principat'.* Et ſunt nonnulli, qui ſic in ſemetipſis cunctis uitiis omnibuſque deſideriis dominantur, ut ipſo iure munditiæ dii inter homines uocentur. Vnde & ad Moyſen dicitur: Ecce conſtitui te deum Pharaonis. *Exo. 7.* Quo ergo iſti, niſi inter numeros dominationum currunt? *Qui inter Dominationes.* Et ſunt nõnulli qui dum ſibimetipſis uigilanti cura dominantur dumque ſe ſolicita intentione diſcutiunt, diuino timori ſemper inhærentes, hoc in munere uirtutis accipiũt ut iudicare rectè & alios poſsint. Quorum profecto mentibus dum diuina contemplatio præſto eſt, in his uelut in throno ſuo Dominus præſidens, aliorum facta examinat, & cuncta mirabiliter de ſua ſede diſpenſat. *Qui inter Thronos.* Quid ergo iſti, niſi throni ſui conditoris ſunt? Vel

quo

quo niſi ad ſupernarum ſedium numeros aſſcribſitur. Per quos dum ſancta Eccleſia regitur, plerunque de infirmis quibuſdam actibus ſuis etiam electi iudicatur.

Qui inter Cherubin. Rō. 13.

Et ſunt nonnulli, qui tanta Dei & proximi dilectione pleni ſunt, ut Cherubin iure nominentur. Quia enim ut pręfati ſumus, Cherubin plenitudo ſcientiæ dicitur: & Paulo dicente didicimus, quia plenitudo legis eſt dilectio, omnes qui Dei & proximi charitate cæteris amplius pleni ſunt, meritorum ſuorum ſortem inter Cherubin oumeros pecceperunt, Et ſunt nonnulli,

Qui inter Seraphin

qui ſupernæ contemplationis ſacibus accenſi, in ſolo conditoris ſui deſiderio anhelant nil iam in hoc mūdo cupiunt, ſed ſolo æternitatis amore paſcuntur, terreua quæque abijciūt, cuncta temporalia mēte tranſcēdunt, amant & ardeot, atque in ipſo ſuo ardore requieſcunt, amando ardent, loquendo & alios accendūt, & quos uerbo tangunt ardere protinus in Dei amore faciunt. Quid ergo iſtos niſi Seraphin dixerim, quorum cor in igne conuerſum lucet & urit, quia & mentium oculos ad ſuperna illuminant, & compugēdo in fletibus, uitiorum rubiginem purgant? Qui ergo ita ob amorem ſui conditoris inflammati ſunt, quo niſi inter Seraphin numerum ſortem ſuæ uocationis acceperunt? Sed hæc, fratres chariſſimi, me loquente introrſus uos ad uoſmetipſos reducite, ſecretorum ueſtrorum merita cogitationesque diſcutite, uidete ſi quid booi iam uobiſcum intus agitis, uidere ſi in numero horum agminum, quæ breuiter tangendo perſtrinximus, ſortem ueſtræ uocationis inuenitis. Væ autem animæ, quæ in ſe de his bonis quæ enumerauimos, minime aliquid recognoſcit, eique adhuc uæ deterius imminet, ſi & ſe priuatam donis intelligit, & nequaquam gemit. Quiſquis ergo talis eſt fratres mei gemendus eſt ualde, quia non gemit. Penſemus ergo accepta electorum munera, & uirtute qua poſſumus, ad amorem tantæ ſortis aohelemus. Qui in ſe donorū gratiam minime recognoſcit, gemat, qui uero in ſe minora cognoſcit, aliis maiora non inuideat, quia & ſupernæ iſtæ diſtinctiones beatorum ſpirituum ita ſunt

Dionisius areopagita. Vide eius celaſtē Hierachiam.

conditæ, ut aliæ aliis ſint prælatæ. Fertur uero Dionyſius Areopagita, antiquus uidelicet & uenerabilis pater, dicere, quod ex minorum angelorum agminibus foras ad explendum miniſterium uel uiſibiliter uel inuiſibiliter mittuntur, ſcilicet quia ad humana ſolatia ant angeli, aut archangeli ueniunt. Nam ſuperiora illa agmina ab intimis nunquam recedunt, quoniam ea quæ præeminent, uſum exterioris miniſterii nequaquam habent. Cui rei illud uidetur contrarium, quod

Eſ. 6.

Eſaias dicit. Volauit ad me unns de Seraphin, & in manu eius calculus, quem forcipe tolerat de altari, & tetigit os meum. Sed in hac prophetiæ ſententia uult in

Hierarchia caleſtis cap. 13

telligi, qoia hi ſpiritus qui mittuntur, eorum uocabulum percipiunt, quorum officium gerunt. Quia enim ut peccata locutionis incendat, de altari angelus carbonem portet. Seraphin uocatur quod incendium dicitur.

Dā. 7.

Huic autem ſenſui & illud creditur non inconuenienter opitulari, quod per Danielem dicitur. Millia millium miniſtrabaot ei, & decies milles centena millia aſsiſtebāt ei. Aliud nanque eſt miniſtrare, aliud aſsiſtere, quia hi adminiſtrant Deo, qui ad nos nuociādo exeunt, aſſiſtunt uero, qui ſic contemplatione intima perfruunt, ut ad explendā foras opera minime mittant. Sed quia ī quibuſdā ſcripturæ locis quædā p Cherubin, quædā uero p Seraphin agi didicimus, utrū p ſe hæc faciant, an per ſubiecta agmina agantur, quæ, ſicut dicitur, in eo quod a maioribus ueniunt, maiorū uocabula ſortiuntur, nos affirmare nolumus, quod apertis teſtimoniis non approbamus. Hoc tamen certiſſime ſcimus, quia ad explendum de ſupernis miniſterium alii ſpiritus alios mittunt, Zacharia ſcilicet pro

Zac. 2 Angeli alij ab alijs mittuntur

pheta teſtante, qui ait: Ecce angelus qui loquebatur in me, egrediebatur, & alius angelus egrediebatur in occurſum eius, & dixit ad eum. Curte, & loquere ad puerum iſtum, dicens: Abſque muro habitabitur Hieruſalem. Dum enim angelis ad angelum dicit, Curte & loquere dubium non eſt, quia alius alium mittit. Minora uero ſunt quæ mittuntur, maiora quæ mittūt. Sed hoc quoque de ipſis agminibus quæ mittuntur, certum tenemus, quia & cum ad nos ueniuot, ſic exterius explent miniſterium, ut tamen nūquam deſint interius per contemplationem. Et mittuntur igitur & aſſiſtunt, quia etſi circumſcriptus eſt angelicus ſpiritus, ſummus tamen ſpiritus ipſe qui Deus eſt, circunſcriptus non eſt. Angeli itaque, & miſsi ante ipſum ſunt, quia quolibet miſsi ueniaot, intra ipſum currunt. Sciēdum quoque eſt, quia plerunque ipſi beatorum ſpirituum ordines, uicinorum ſibi ordinum uocabula ſortiuntur. Thronos enim, ſcilicet ſedes Dei beatorum ſpirituum ordinem ſpecialem diximus, & tamen per Pſalmiſtam dicitur: Qui ſedes ſuper Cherubin, appare. quia uidelicet dum in ipſis diſtinctionibus agminū

Pſ. 79.

Cherubin Thronis iunguntur, ſedere etiam ſuper Cherubin dominus ex uicini agminis ęqualitate perhibetur. Sic quippe in illa ſumma ciuitate ſpecialia quædam ſingulorum ſunt, ut tamen ſint communia omnium, & quod io ſe quiſque ex parte habet hoc in alio ordine totum poſsideat. Sed idcirco uno eodemque uocabulo communiter non cenſentur ut ille ordo uocari priuato uniuſcuiuſque rei nomioe debeat, qui hanc in munere plenius accepit. Seraphin nanque incendium diximus, & tamen amore conditóris ſimul omnes ardent. Cherubin uero plenitudinem ſciētiæ diximus, & tamen quis ibi aliquid neſciat, ubi ipſum ſimul omnes ſontem ſcientiæ Deum uident? Throni quoque illa agmina, quibus conditor præſidet uocantur, ſed beatꝰ eſſe quis poteſt, niſi creator ſuus eius mēti pręſideat? Quæ ergo ex parte ab omnibus habentur eis in priuato nomine oata ſunt, qui hæc ī munere plenius acceperunt. Nam & ſi qua illic ſic alii habent, ut haberi ab aliis nequaquam poſsint, ſicut ſpetiali nomine dominationes & principatus uocantur, cuncta ibi ſingulorum ſunt, quia per charitatem ſpiritus ab alio in aliis habentur. Sed ecce dum cæleſtium ciuium ſecreta rimamur, ab expoſitionis noſtræ ordine longe digreſsi ſumus. Suſpiramus ergo ad eos de quib. loquimur, ſed redeamus ad nos. Meminiſſe etenim debemꝰ, quia caro ſumus. Taceamus interim de ſecretis cæli, ſed ante conditoris oculos manu pœnitentiæ tergamus maculas pulueris noſtri. Ecce ipſa diuina miſericordia polliciter, dicens. Gaudium erit in cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente & tamen per prophetam Dominus dicit. Quia quacunque die iuſtus

Luc. 13 Eze. 33.

peccauerit, omnes iuſtitiæ eius erunt in obliuione coram me. Penſemos ſi poſſumus diſpenſationem ſupernæ pietatis. Staotibus ſi ceciderint minatur pœnā lapſis uero ut reſurgere appetant, promittit miſericordiam. Illos terret ne præſumant io boois, iſtos refouet ne deſperent in malis. Iuſtus es, iram pertimeſce, ne corruas, peccator es, præſumæ de miſericordia, ut reſurgas. Ecce autem lapſi ſumus ſtare nequaquam oaluimus ī prauis noſtris deſideriis iacemus. Sed qui nos rectos condidit, adhuc expectat & prouocat, ut reſurgamus.

Deꝰ lapſos reuocat ad pœnitētiā

Sinum ſuæ pietatis aperit, nos quoque ad ſe recipere per pœnitentiam quærit. Sed pœnitentiam agere digne nō poſſumus, nisi modum quoque eiuſdē pœnitentiæ cognoſcamus. Pœnitentiam quippe agere, eſt & perpetrata mala plāgere, & plāgenda nō perpetrare.

Vera pænitētia

Nā qui ſic alia deplorat, ut tn̄ alia cōmittat, adhuc pęnitētiā agere, aut ignoret, aut diſsimular. Quid enim prodeſt, ſi peccata quis luxuriæ deflcat, & tamē

adhue

adhuc auaritiæ æſtibus anhelant? Aut quid prodeſt, ſi auaritiæ culpas iam lugeat, & tamen inuidiæ facibus tabeſcat? Sed minus eſt ualde quod dicimus ut qui peccata deplorat, ploráda minime cómittat, & qui plangit uitia, perpetrare uitia timeat. Ná cogitandú ſummopere eſt, ut qui ſe illicita meminit cómiſiſſe, a quibuſdá etiá licitis ſtudeat abſtinere, quatenus per hoc conditori ſuo ſatisfaciat, ut qui cómiſit prohibita, ſibi metipſi abſcindere debeat etiá conceſſa, & ſe reprehendat in minimis, qui ſe meminit in maximis deliquiſſe. Minima ſunt quæ loquor, ſi hæc ex ſacri eloquii teſtimoniis nó affirmo. Lex certe ueteris teſtamenti alienã

Exo. 20. uxoré concupiſci prohibuit, a rege uero fortio iuberi militibus, uel deſiderari aquã non pœnaliter uetat. Et cuncti nouimus, quod Dauid mucrone concupiſcen-

2. Reg. 11. tiæ transfixus alienam coniugem & appetiuit & abſtulit. Cuius culpã digna uerbera ſunt ſecuta, & malú quod perpetrauit, per pœnitentiæ laméta correxit. Qui cú longe poſt, contra hoſtium cuneos ſederet, aquam bibere de Bethleemitica ciſterna ex deſiderio uoluit. Cuius electi milites inter cateruas aduerſantium medias erumpentes, aquam quam rex deſiderauerat, detulerunt illæſi. Sed uir flagellis eruditus, ſemetipſum protinus cum periculo militum aquam deſideraſſe reprehendit, eamque Domino fundens libauit, ſicut illic ſcriptum eſt: Libauit eã Domino. In ſacrificium quippe Domini effuſa aqua conuerſa eſt, quia culpam con-

2. Reg. 23. cupiſcentiæ mactauit per pœnitentiam reprehenſionis ſuæ. Qui ergo quondam concupiſcere alienam coniugem nequaquam timuit, poſt etiam quia aquam concupiſſet expauit. Quia enim ſe illicita perpetraſſe meminerat, contra ſemetipſum iam rigidus, etiam a licitis abſtinebat. Sic ſic agamus pœnitentiam, ut ea quæ commiſimus, perfecte defleamus. Penſemus ſuper nos diuitias conditoris noſtri. Peccare nos uidit & pertulit. Qui nos ante culpam peccare prohibuit, etiam poſt culpam expectare ad ueniam non deſiſtit. Ecce ipſe nos quem deſpeximus, uocat, auerſi ab illo ſumus, & tamen non auertitur. Vnde bene per Eſai-

Eſ. 30. am dicitur. Et erunt oculi tui uidentes præceptorum tuum, & aures tuæ audient uocem poſt tergum monentis. Quaſi in faciem ſuam homo monitus eſt, quãdo ad iuſtitiam conditus, pręcepta rectitudinis accepit. Sed cum hæc eadem præcepta contempſit, quaſi conditori ſuo dorſum mentis in faciem dedit. Sed ecce adhuc poſt tergum ſequitur & monet, quia iam & a nobis contemptus eſt, & tamen nos adhuc uocare non ceſſat. Quaſi dorſum ei in faciem dedimus, cuius uerba deſpicimus, cuius præcepta calcamus. Sed ſtans poſt tergum nos auerſos reuocat, quia & uidet

Dei erga peccatores patientia. quod deſpicitur & tamen per præcepta clamat, per patientiam expectat. Penſate ergo, fratres chariſsimi, ſi cuilibet ueſtrum loquenti famulus ſuus ſuperbiret, terga in faciem mitteret, nunquid non contemptus dominus eius ſuperbiam feriret, uulnera diſtrictæ animaduerſionis infligeret? Ecce nos peccando authori noſtro terga in faciem dedimus, & tamen ſuſtinemur. Superbè auerſos benigne reuocat, & qui ferire nos auerſanter potuit, ut reuertamur munera promittit. Tanta ergo conditoris noſtri miſericordia duritiam noſtri reatus emolliat, ut homo qui malum quod fecit, experiri percuſſus poterat, ſaltem expectatus erubeſcat. Rem fratres breuiter refero, quam uiro uenerabili Maximiano, tunc patre monaſterii mei atque presbytero, nunc autem Syracuſano epiſcopo, narrante cognoui. Hanc itaque ſi ſolerter auditis,

exẽplũ illuſtris pœnitẽtiæ. charitati ueſtræ non breuiter ſuffragari credo. Noſtris modo temporibus Victorinus quidam extitit, qui alio quoque nomine Aemilianus appellatus eſt, non inopis ſubſtantiæ iuxta mediocritatem uitæ. Sed quia plerunque regnat in rerum opulentia carnis culpa, in quodam facinore lapſus eſt, quod debuiſſet ualde pertimeſcere, ac de ſuæ mortis immanitate cogitare. Reatus ergo ſui conſideratione compunctus, erexit ſe contra ſe, mundi huius omnia dereliquit, monaſterium petijt. In quo nimirum monaſterio tantæ humilitatis tantæque diſtrictionis extitit, ut cuncti fratres qui illic ad amorem diuinitatis excreuerát, ſuã cogerentur uitam deſpicere, dum illius pœnitentiam uiderent. Studuit nanque toto mentis anniſu cruciare carnem, uoluntates proprias frangere, furtiuas orationes quærere, quotidianis ſe lachrymis lauare, deſpectum ſui appetere, oblatam a fratribus uenerationem timere. Hic itaque nocturnas fratrum uigilias præuenire conſueuerat. Et quia mons in quo monaſterium ſitum eſt, ex uno latere in ſecretiori parte prominebat, illuc conſuetudinem fecerat ante uigilias egredi, ut ſe quotidie in fletu pœnitentiæ quanto ſecretius, tanto liberius mactaret. Contemplabatur nanque diſtrictionem uenturi iudicis ſui, ac iam eidem iudici concordans, puniebat in lachrymis reatú facinoris ſui. Quadam uero nocte abbas monaſterii uigilás, hunc latenter egredientem intuitus, lento foras pede ſecutus eſt. Quem cum in ſecreto montis latere cerneret in oratione proſtratum, expectare uoluit, quando ſurgeret, ut ipſam quoque longanimitatem orationis eius exploraret, cum ſubito lux cælitus emiſſa, ſuper eum fuſa eſt, qui in oratione proſtratus iacebat tantaque ſe in illo loco claritas ſparſit, ut tota pars regionis illius ex eadem luce candeſceret. Quam abbas ut uidit, intremuit & fugit. Cumque poſt longum horæ ſpatium idem frater ad monaſterium rediſſet, abbas eius ut diſceret an ſuper ſe effuſionem tanti luminis agnouiſſet, requirere eum ſtuduit, dicens. Vbi fuiſti frater? At ille latere ſe poſſe credens, in monaſterio ſe fuiſſe reſpondit. Quo negante, abbas compulſus eſt dicere quid uidiſſet. At ille ſe uidens eſſe deprehenſum, hoc quoque quod abbatem latebat, aperuit, adiungens. Quando ſuper me uidiſti lumen de cælo deſcendere, uox etiam pariter uenit, dicens: Dimiſſum eſt tibi peccatum tuum. Et quidé omnipotens Deus peccatum eius potuit tacendo, laxare ſed loquendo per uocé, radiando per lumen exemplo ſuæ miſericordiæ, noſtra ad pœnitentiá uoluit corda conuertere. Miramur fratres chariſsimi, quod perſecutoré ſuú Saulum Dominus de cælo pro- Act. 9.
ſtrauit, de cælo allocutus eſt. Ecce noſtris quoque temporibus peccator & pœnitens uocem de cæleſtibus audiuit. Illi dictum eſt, Quid me perſequeris? Iſte uero meruit audire, Dimiſſum eſt tibi peccatum tuum. Longe eſt inferior meritis peccator pœnitens iſte, quam Paulus, Sed quia adhuc in hac re de Saulo loquimur, crudelitatem necis anhelante, liceat audẽter dicere, quia Saulus propter ſuperbiam uocem increpationis, iſte uero propter humilitatem uocem conſolationis audiuit. Hunc quia humilitas ſtrauerat, diuina pietas erigebat, illum quia ſuperbia erexerat, diuina ſeueritas humiliabat. Habete ergo, fratres mei, fiduciam de miſericordia conditoris noſtri, cogitate quæ facitis, recogitate quæ feciſtis. Largitaté ſupernæ pietatis aſpicite, & ad miſericordem iudicem, dum adhuc expectat, cum lachrymis uenite. Conſiderantes nanque quod iuſtus ſit, peccata ueſtra nolite negligere. Cóſiderantes uero quod pius ſit, nolite deſperare. Præbet apud Deum homini fiduciam Deus homo. Eſt nobis ſpes magna pœnitentibus, quia aduocatus noſter factus eſt iudex noſter, Qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DOMI-

DOMINICA EADEM, HOMIlia Euſebij Emeſeni.

Erant appropinquantes ad Ieſum publicani & peccatores, ut audirent illum, &c. Luc. 15.

1. Cor. 5.

APoſtolus enim Corinthiis ſcribens, ait: Si quis frater nominatur & eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax cum eiuſmodi nec cibum ſumere. Cũ talibus igitur Dominus cibum ſumit, cum quibus Apoſtolus præcipit cibum non ſumere. Et Dominus quidem ut conuertat. Apoſtolus uero, ut terreat. Iſte terret ſuos ille uocat extraneos. Verũ

Quib. terror, quib. blandimenta adhibẽda.

que igitur bonum eſt, & terrere proximos, & mulcere extraneos: illos mulcemus: ut conuertantur, iſtos terremus, ut erubeſcant & a malo quieſcant. Errant igitur pharisæi, peccatores penitus abominantes, nõ enim abominandi, ſed uocandi ſunt. Vocandi autem aut blanditis, aut minis. Vocat eos Dominus blandiendo, & manducando cum illis, uocat eos Apoſtolus terrendo, nolens cibum ſumere cum illis. Sequitur: [Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens. Quis ex uobis homo, qui habet centum oues, & ſi perdiderit unam ex illis, nónne dimittit nonagintanouem in deſerto, & uadit ad illam quæ perierat, donec inueniat illam? Et cũ inuenerit, imponit in humeros ſuos gaudens, & ueniens domum, conuocat amicos & uicinos dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quæ perierat.] Hoc autem quid ſignificet, ipſe ſubinferens ait: [Dico uobis, quod ita gaudium erit in cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quam ſupra nonaginranouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia.] Dicendum eſt igitur, quid homo iſte, quid centum oues, quid una perdita, & quid deſertum ſignificet, ut illud quoque ſcire poſsimus, quid ſignificent nonagintanouem iuſti, & unus peccator, qui pœnitentiam agit. Centum enim oues, tota angelorum & hominum multitudo intelligitur. Ex his autem una errauit, quando primus homo peccauit. Vnde Pſalmiſta ait: Erraui ſicut ouis quæ perierat, require ſeruum tuum Domine, quia mandata tua non ſum oblitus. Remanſerunt igitur nonaginta & nouem, per quas nouem angelorum ordines figurantur, ſiquidem totus hic numerus ex nouenis. Pro hac itaq; una ſaluator noſter de cælis deſcendit, nonaginta & nouem, de quibus modo diximus, ibi derelictis. Ibi, inquam derelictis, unde & cælum hoc in loco dici deſertum, Quodam enim modo cælum Dominus deſeruiſſe uidebatur, quãdo inter homines corporaliter conuerſabatur. Hanc.n. unam ouem imponens in humeros ſuos, (ibi.n.onera feruntur) gaudens domũ rediit, cælos aſcendit, uicinis & amicis, id eſt, angelis & archãgelis lætitiam fecit, & rantam lætitiam, quantam pro omnibus iuſtis, qui nunquam peccauerunt, unquam habuerunt. Vſitatiſsimum etenim eſt, ut quamuis eum plus non diligamus, maiorem tamen de illo lætitiã faciamus, quẽ de maiori periculo diuinitus liberari uidemus. Sequitur: [Aut quæ mulier habẽs drachmas decẽ, ſi perdiderit drachmã unã nónne accẽdit lucernã & euertit domũ, & diligenter quærit donec inueniat? & cũ inuenerit, cõuocat amicas & uicinas, dicẽs: Congratulamini mihi, quia inueni drachmã, quã perdidarem.] Hæc autem ſimilitudo eadẽ eſt, quæ ſuperior. Idem.n. ſignificant decẽ drachmæ, quod centũ oues, una quoque drachma & una ouis perdita idem ſignificant. Nouẽ uero quæ reſtant, nouẽ ordines angelorum ſunt. Quoniã autẽ regis imago in drachma exprimitur, non immeritò per drachmam homo figuratur, quoniã ad ſui regis imaginẽ factus eſt homo. Hãc igitur drachmã mulier (Dei ſapientia enim ſic uocatur, Chriſtus) quærere uenit, lucernam ſui corporis accendit (Diuinitas.n. in capite, lumen eſt in lucerna) & huius mũdi ampliſsimam domũ euertit, ſicur ipſe ait: Nolite putare, quia ueni pacẽ mittere in terrã. Nõ ueni pacẽ mittere, ſed gladiũ. Ex hoc.n. erunt quinq; in domo una, duo in tres, & tres diuidẽt ĩ duos. Sic igitur ut hãc drachmã ĩueniret, hãc domũ.i. hũc mũdũ Dñs euertit, inter filiũ & patrẽ, inter matrẽ & filiã, inter ſocrũ & nurũ diſcordiã ponẽs: aliis fidẽ & iuſtitiã impugnantibus, aliis defendẽtibus. Nemo enim prius pro fide pugnabat, cũctis in errore concordantibus. Hanc autẽ malã concordiã Dominus diſsipauit, domũ euertit, & drachmã reperit. Vnde & Apoſtolus ait. Oportet hæreſes eſſe, ut hi qui probati ſunt, manifeſti fiẽt. Pro huius igitur inuentione omnes uicinæ & amicæ, omnes uirtutes & dominationes ſimul cũ Dei ſapientia in cæleſtib. gratulãtur. Ceſſent igitur murmurare ſcribę & phariſæi, non dicãt nec inuidioſè reprehendãt. Quia hic peccarores recipit & manducat cũ illis. Venit.n. Dominus quærere & ſaluare, quod perierat, & non uenit uocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.

Cẽtũ oues.
Ouis errans.
pſ. 118
Oues 99.
Cælum deſertũ
Vicini & amici.
10. drachmæ.
1. drachma.
9. drachmæ.
Mulier Dei ſapiẽtia.
Euerſa domus, mũdus.
Matt. 10.
Luc. 12
1. Cor. 11.
Luc. 19
Matt. 9.

DOMINICA V. POST PENtecoſten, In Epiſtolam Concio exegetica.

DOminica, quæ hanc proximè antecedit, ex D. Petro lectio propoſita fuit, quæ ad moneret nos ad perferendas æquo animo dæmonum & malorum hominũ uexationes, quas neceſſe eſt ſentire eos omnes, qui uolunt in Chriſto pie uiuere, hodie commodiſsime proponitur lectio ex D. Paulo, quæ mirabiliter animare nos poteſt & conſolari in id genus perſecutionib. & quibuslibet rebus aduerſis. Eam igitur attentis auribus & cordibus audiamus. [Exiſtimo quod nõ ſunt cõdignæ paſsiones huius temporis, ad futurã gloriam quæ reuelabitur in nobis.] Exortatio hæc, inquit hic D. Ambroſius, ad ſuperiora pertinet, per quã oſtendit parua eſſe, quæ hic poſſunt a perfidis irrogari, ad comparationem decreti muneris in futuro ſeculo. Propterea ad omnia exitia paratos eſſe debere quia magna pro his repromiſſa ſunt præmia ut in tribulatione conſoletur ſe animus, & ſpes creſcat. Nã & quoſdam, immo multos ſcimus pro præſentibus lucris, ad modicum utique profuturis, quam aſperos & duros ſubire labores, & ad quæ aliquando (quia uita ipſa fragilis eſt & incerta) peruenire non poſſunt. Nautæ pro quibus commodis tantis ſe procellis & tempeſtatibus credunt, cum ſciant in his magis mortem ante oculos eſſe quam uitam? Et milites ſpe præſentis præmii cum incerta uictoria ſit, in gladios inſurgere non dubitant. Quanto ergo magis pro Chriſto patiendũ eſt, cuius etiam protelata ſunt nobis beneficia, qui pro paruis magnifica, & pro temporalibus perpetua præmia cum gloria pollicetur? Pro Chriſto dicimur pati, cum nobis, non illi proficiat quod patimur: Sed quia ille occaſionem quærit remunerandi nos, hoc præcipit. Vt bonus enim uel profuſus largitor cauſas quærit, quomodo donet aut indignis, aut uerecundis. Denique ut ipſa exitia tolerari poſsint, ipſe ſuggerit uires. Hęc Ambroſius. Porrò Chryſoſtomus locum hunc exponens, Confide, inquit, & conforrate illius gratia, iam ſiquidem parata labores tuos expectat. Si

Rom. 8
Exigua ut ſint uita huius afflictiones.

uerò

uerò contriſtat, ꝙ futura dicitur, ſcias hocipſum eſſe, quo debebas magis exhilarari. Ob id.n. ꝙ magnifica eſt, inenarrabilis, & quæ præſentis uitæ ſtatũ tranſcendat, in futurum repoſita eſt. Neq;.n. ſimpliciter poſuit, præſentis temporis paſsiones, ſed ut oſtendat gloriam illam aliquando reuelandam, non ſolum, qualitate, ſed & quantitate uictricẽ eſſe. Paſsiones ſiquidem illæ, qualeſcunque fuerint, præſentem tamẽ uitã tantummodo ſortitæ ſunt: futura uerò bona ad infinita ſecula extenduntur, quæ quidem quia non poterat ſigillatim connumerare, aut ſermone aliquo repræſentare, ab ea re ſumpto nomine, quæ nobis potiſsimũ deſiderabilis eſt, nimirum gloria, una dictione comprehendit. faſtigium quippe ac caput bonorum illorum uidetur eſſe gloria. Hæc Chryſoſtomus. Obiter tamẽ admonendi ſunt pij, ut uel in bonis operibus, uel in afflictionibus ſuis æquo ferendis animo, non tã ſpectent beatitudinis præmium, ut id potiſsimum pro ſcopo habeant, quàm æterni patris ſui honorem & gloriam: hoc eſt, ut amore liberali potius quam mercenario faciant, quæcunque agunt, & in tolerandis rebus duris atque moleſtis non tã ſuã mercedem cogitent, quàm ut diuino ex animę obtẽperent uoluntati. Hoc enim propriè ad filios pertinet, & eſt argumentum generoſi animi, non priuata ſua lucra uel commoda uenari, ſed Dei patris omnipotentis uoluntati non ob aliud parere, niſi quia ille dignisſimus eſt omni cultu & obſeruantia. Eiuſmodi affectum mirabiliter in hominibus Deus amat, & quæcunque tales uel faciunt, uel patiuntur, immenſa ab illo & ineffabili mercede in cælis afficiuntur. Hunc effectum feruens charitas efficit.

Afflictiones ſunt tẽporaria, p̃mium ſempiternũ.

Seruus timet uerbera, Mercenarius ſua captat emolumenta, Filius patrem colit liberaliter. [Nã expectatio creaturæ, reuelationem filiorum Dei expectat.] Creatura hoc expectat, ait Ambroſius, ut compleatur numerus filiorum Dei, deſtinatus ad uitam, ut tunc demum etiam ipſa creatura poſsit liberari à ſeruitute corruptionis. Hæc ille. D. Auguſtinus hunc Apoſtoli totũ locũ refert ad creaturã rationalem. Verba eius ex libro 83. Quæſtionum, Quęſtione 67. huc aſcribemus, quæ ſunt hæc: Quod itaque ait Apoſtolus, Nam expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat, hoc eum puto dicere. Nam & hoc ipſum, quod in nobis dolet, cum facta carnis mortificamus, id eſt, cum eſurimus aut ſitimus per abſtinentiam, dum frænamus delectationem concubitus per caſtitatẽ, dum iniuriarũ lacerationes & cõtumeliarũ aculeos per patientiã ſuſtinemus, dũ neglectis atq; reiectis uoluptatibus noſtris, pro fructu matris Eccleſiæ laboramus, quicquid in nobis in hac atq; huiuſmodi attritione dolet, creatura eſt. Dolet.n. corpus & anima, quæ utiq; creatura eſt, & expectat reuelationẽ filiorũ Dei, id eſt, expectat quando appareat quod uocatum eſt, in ea gloria ad quã uocatũ eſt. Quia.n. filius Dei unigenitus nõ põt appellari creatura, quandoquidẽ per ipſum facta ſunt omnia, quæcunq; deus fecit, diſtinctè etiam nos uocamur creatura ante illã euidentiã gloriæ, & diſtinctè uocamur filij Dei, quamuis hoc adoptione mereamur. nam ille unigenitus natura filius eſt. Ergo expectatio creaturæ. i. expectatio noſtra reuelationẽ filiorũ Dei expectat, id eſt, expectat quãdo appareat quod promiſſum eſt, quando re ipſa manifeſtũ fit, quod nũc ſpe ſumus. Filij.n. Dei ſumus, & nõdum apparuit quid erimus. Scimus aũt, quoniã cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniã uidebimus eũ ſicuti eſt. Ipſa eſt reuelatio filiorum Dei, quam nunc expectat expectatio creaturæ, non quòd creatura reuelationem expectet alterius naturæ, quæ non ſit creatura: ſed ipſa qualis nunc eſt, expectat quando ſit qualis futura eſt. Hæc Auguſtinus. [Vanitati enim creatura ſubiecta eſt non uolẽs

Creatura qd expectet.

Ioan. 1.

1. Ioã. 3

ſed propter eum, qui ſubiecit eam in ſpe.] In Domini & creatoris poteſtate, inquit Ambroſius, poſita creatura, non utique ſpontè ſubiecta eſt uanitati. Non enim proderit ſibi quòd ſubiecta eſt, ſed nobis. Quid eſt ergo, in quo uanitati ſubiecta eſt, niſi quia quæ generat, caduca ſunt? Operatur enim, ut fructus faciat corruptibiles. Corruptio ergo ipſa uanitas eſt. Omnia enim quæ naſcuntur in mundo, infirma, cauduca & corruptibilia, ac per hoc uana ſunt. Vana ſunt enim, quia ſtatum ſuum tenere non poſſunt. Nam cuncta deformata per fluxũ ſemper in ſe redeunt confuſa in naturam. Dicit de his & Salomon. Quia omnia hæc uanitas. Nec diſcordat ab his Dauid dicens: Veruntamen uanitas omnis homo uiuens. Manducare enim & bibere, & res mundi curare, nónne uanitas eſt? & prodeſt tamen ipſa uanitas. Proficit enim hominibus natis in mundo, ut per hæc in corporibus exercitati, diſcant myſterium creatoris. Ad comparationem.n. æternorum uana ſunt: nam ſuo modo bona ſunt, quippe cum ſint neceſſaria. Hæc Ambroſius. Porro Chryſoſtomus hunc locũ interpretans, Quid eſt illud, inquit, Vanitati creatura ſubiecta eſt? Corruptibilis facta eſt. Quam ob rem? Propter te uidelicet hominem. Poſtq̃ enim corpus mortale adeptus eſt paſsionibusque obnoxium, terra quoque maledictionem recepit, ſpinas ferens & tribulos. Quod uerò cælum etiam ipſum, cum terra ſimul inueteratum, ad meliorem tandem ſortem transmutandum ſit, audi Prophetam dicentem: A principio tu Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarũ ſunt cæli. Ipſi pereunt, tu uero permanes, & omnes uelut ueſtimentum uetuſtate conſumentur Propter te ergo, o homo, malè habet creatura corruptibilis facta, & tamen nihil iniuriarum ex hoc paſſa eſt. Rurſus enim propter te incorruptibilis etiam erit. Hoc enim eſt, quod dicit, in ſpe. Cum uerò dicit, Subiecta eſt non uolens, non ideò dicit, ꝙ uelit illam mentis eſſe compotem, ſed ut diſcas quòd totum hoc nõ illius uirtute, ſed Chriſti cura & diſpoſitione factum ſit. Hæc Chryſoſt. [Quia & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.] Quoniam, ait Ambroſius, contradicere non poteſt creatura conditori ſuo, eius cauſa ſubiecta eſt, non ſine ſpe. Habet enim in labore poſita hoc ſolatium, quoniam habebit requiem, cum crediderint omnes, quos ſcit Deus credituros, quorum etiam cauſa ſubiecit. Et Chryſoſtomus, Non ſolus liberaberis, inquit, ſed liberabitur & id quod te inferius eſt. Communicabit tecum in iſtis bonis, quod neque rationis neque ſenſus tecum particeps eſt. Liberabitur enim, inquit, à ſeruitute corruptionis. Hoc eſt, Nõ erit amplius corruptibilis, ſed corporis tui pulchritudinem ſequetur. Quemadmodum enim corpore tuo corruptibili facto, corruptibilis facta eſt & ipſa ita rurſus ſequetur, quãprimũ incorruptionis ſtatum indueris. Hoc ſcilicet indicat, ſubiungens: In libertatem gloriæ filiorum Dei. Hoc eſt, propter libertatem gloriæ filiorum Dei, Quemadmodum enim nutrix regium puerum educans, quamprimum is paternum adeptus fuerit principatum, bonis ſimul & ipſa fruitur: ita & creatura. inquit. Vides hominem undique principalem oſtendi, & propter ipſum omnia facta eſſe? Obſerua quo pacto certantem ſoletur, oſtendatque ineffabilem Dei benignitatem. Quid enim, inquit, tentationũ gratia doles? Non propter teipſum pateris, & creatura propter te? Non ſolum autem conſolatur, ſed fide quoque digna eſſe quę dicit oſtendit. Si enim creatura ſpem habet, quę tui gratia facta eſt, multo magis tibi ſperandum fuerit, propter quem futurum eſt, ut & creatura bonis illis omnibus fruatur. Ad eum quippe

Eccl. 1

Pſ. 38

Gen. 3.

Pſ. 101

Oĩa facta pp hoĩem.

modũ & homines, ſi quando futurũ eſt, ut filius ipſe
dignitatibus ſuis conſpicuus ſit appariturus, famulos
quoque ſplẽdidioribus ſtolis in gloriam filij exornãt.
Ita ſcilicet & creaturam Deus incorruptione circun-
dabit, idq́; in libertatem gloriæ filiorum Dei. Hæc
Chryſoſtomus. [Scimus enim, quòd omnis creatura
ingemiſcit, & parturit uſque adhuc.] Parturire, dolere
eſt, ait Ambroſius. Ipſe ſenſus eſt, quia omnis creatura
per quotidianum laborem ingemiſcit & dolet uſque
modo. Vſque modo, tamdiu ſignificat, quandiu legi-
tur. Ipſa enim elementa cum ſolicitudine operas ſuas
exhibent: quia ſol & luna non ſine labore ſtatuta ſibi
implent ſpatia: & ſpiritus animalium magno gemitu
arctatur ad exhibenda ſeruitia. Nam uidemus illa ge-
mentia, cogi inuita ad laborem. Hæc ergo omnia expe
ctant requiem, ut a ſeruili opere liberentur? Si autem
hæc eſſet ſeruitus, quæ ad Deum proficeret promeren
dum, gauderet non doleret creatura, ſed quia noſtri
cauſa ſubiecta eſt ſeruituti corruptionis, dolet. Videt
enim quotidiè opera ſua interire, quotidiè enim oti-
tur & occidit opus eius. Rectè ergo dolet, cuius opus
nõ ad æternitatem pertinet, ſed ad corruptionẽ. Quã-
tum ergo datur intelligi, ſatis de noſtra ſalute ſolicita
eſt, ſciens ad liberationem ſuam proficere, ſi modò
nos citius agnoſcamus authorem. Hæc itaque ſciẽtes,
oĩ cura diligentiaque dignos nos ꝓbeamus, alijs quo-
que ut exemplo ſimus. Hæc Ambroſius. Ingemiſcit
creatura, inquit Oecumenius, cupiens in poſterũ cor-
ruptionẽ deponere. Quòd ſi hæc creatura deſiderat,
quãto potiùs id nos uelle debemus, nec terrenis adeo
hic inhiare rebus, quippe qui & uerbo Dei honorati
ſumus, & adoptionẽ filiorum præſtolamur. Hæc ille.
[Nõ ſolũ aũt illa, ſed & noſipſi primitias ſpiritus habẽ
tes, & ipſi intra nos gemimus, adoptionẽ filiorũ Dei ex
pectantes, redemptionẽ corporis noſtri.] Poſt creatu
ram mundanam, inquit Ambroſius, adiecit etiam nos
hoc expectare, & ingemiſcere ad Deũ, ut hinc libere-
Xpia-nis mũdus hic pelag° eſt. mur cuncti deſtinati ad uitam, quia Chriſtianis mun-
dus hic pelagus eſt. Sicut.n. mare aduerſis excitatur
procellis, inſilit, & tempeſtatẽ nauigantibus facit, ita
& ſecula perfidorum conſpiratione commotum, per-
turbat fidelium mentes, & tanta peruerſitate agit ini-
micus, ut quid priùs euitandum ſit ignoretur. Si enim
poteſtas deſinit eſſe aduerſum nos, priuatorum men-
tes exagitat. Si & hi compeſcantur, per domeſticos cõ
flat incendium. Et ſi hoc ſopitum fuerit, arte ſua in-
ter ipſos germanos facit diſcordiam, ut quatuor angu
lis pulſata domus, ex aliqua parte faciat ruinam. Pro-
pter quod uno conſilio fugiendum eſt hinc Chriſtia-
Luc. 2. nis. Exemplum enim debẽr ſequi ſancti Simeonis, qui
ſciens bellum hic geri contra perfidiam, in pace dimit
ti ſe poſtulauit. Hoc eſt quod ſinguli orantes, pro om-
Mat. 6 nibus oramus, ut ueniat regnum Dei. Hæc ille. Alii
hæc uerba de Apoſtolis accipiunt, qui primitias, id
eſt, potiora & excellentiora ſpiritus ſancti chariſmata
perceperunt. Photius adoptionem filiorum interpre-
tari uolens, Qualẽ, inquit? Quid enim? an non eam
accepimus per baptiſmum? Nonne ipſe paulò ante di
xeras, Spiritum adoptionis filiorum accepiſtis? Sanè
inquit. Quam igitur expectamus? Illam, inquit, quæ
manifeſtatur per corpóris redemptionem. Num aliã
diuerſamúe ab ea, quam dixeras? Abſit, uerum ean-
dem ipſam manifeſtiorẽ, & experimento ipſo notio-
rem. Nam poſt redemptionem corporis, tunc bonorũ
retributio, tunc ipſius corporis reſurrectio & incorru
ptio, tunc cælorum regni hæreditas, tunc omnia ip-
ſius adoptionis inſignia & effectus perſpicua erunt.
Enimuero nunc ſub ſpe horum adoptionem accepi-
mus. Hæc Photius. Hæc igitur tota lectio eo pertinet,
ut nullis huius mundi aduerſitatibus frangamur, ſed
auidi aſpiremus ad futurã illã gloriã, ubi præparauit
deus diligentibus ſe, quæ nec oculus uidit, nec auris
audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, de qua præ- *1. Co. 2*
clarè dicit Chryſoſtomus in morali exhortatione Ser
monis 14. in Epiſtolam ad Romanos, Omni gehenna
grauius eſt ab hac gloria excidere, innumeris ſuppli-
cijs peius eſt, ab hac ſorte alienari. Faxit dñs deus
noſter gratia & benignitate ſua, ut ad eam quãdoque
pertingere mereamur, Amen.

DOMINICA V. POST PEN- tecoſten. Luc. VI.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Eſtote miſericordes ſicut & pater ueſter miſericors eſt. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Et reliqua. Homilia B. Auguſtini epiſcopi.

MOdò fratres cum euangelium legeretur *Eſt inter Sermones de Tẽpore 202.*
audiuimus dicente Domino, Nolite iu
dicare, ut non iudicemini. in quo enim
iudicio iudicaueritis, iudicabimini.
Quid eſt hoc, cum ipſe Dominus in
alio loco euangelij dixerit, Nolite ſecũ
dum faciem iudicare, ſed iuſtum iudicium iudicate? *Ioan. 7*
Non enim ſibi diuina lectio contraria eſſe poteſt, ſed
intellectum ſobrium quærit. In conuerſatione huma-
na, dilectiſsimi, ſunt aliqua, quæ rationabiliter repre-
henduntur, ſunt uero, quæ non ſine peccato iudican-
tur. Aperta.n. mala & iudicari & argui debent. Illa ue
rò quæ ignoramus, & utrum bono an malo animo
fiant, ſcire non poſſumus, iudicare penitus non debe-
mus. Verbi gratia, Vides hominem frequentius ieiu-
nare? Congaude, & noli nimis laudare, quia poteſt
hoc & pro humana gloria fieri, ſed & noli uitupera-
re, quia poteſt & pro Deo, & pro animæ remedio ieiu
nio publico uelle prandere? cum dilectione admone.
Si dixerit ſe pro ſtomachi laſsitudine ieiunare nõ poſ
ſe, crede, & noli iudicare, quia utrunque poteſt fieri,
ut pro gula uel pro luxuria prandere uelit, & præ in-
firmitate ieiunare non poſsit. Vidiſti alterum ſubditis
ſuis cum ſeueritate diſciplinam imponere, & indul-
gentiam tardius dare? noli iudicare crudelem, quia
forſitan non fit morbo iracundiæ, ſed zelo diſciplinæ
& amore iuſtitiæ, propter illud quod ſcriptum eſt, Ze
lus domus tuæ comedit me. Frattè aliquis uicinus aut *Pſa. 68*
amicus tuus, dum animum ſuum habet in rebus ſibi la
tis neceſſarijs occupatum, aut tardiùs te ſalutauerit,
aut tardiùs occurrerit quàm debuit, noli eum ſuper-
bum iudicare, noli malignum credere, ſed magis hoc
aut per obliuionem, aut per negligentiam, quam per
deſpectum, uel per ſuperbiam factum crede: quia for-
tè & tibi hoc (ut eſt humana fragilitas) frequẽter eue
nit, ut in rebus alijs nimis intentus, aliquid minus cau
tè, aut minùs ſolicitè feciſſe uidearis, & tamen nolui-
ſti te pro hac re malo animo iudicari. In iſtis ergo &
his ſimilibus, quæ utrum bono an malo animo fiant,
ſcire nõ poſſumus, melius eſt ut ad partem dexteram
animum noſtrum declinemus, quia tolerabilius eſt
nos in hoc præueniri; ut eos qui mali ſunt, bonos eſſe
credamus, quàm ut conſuetudine iudicandi, etiam de
bonis quod malum eſt ſuſpicemur. De iſtis ergo re-
bus, quæ ſunt Deo notæ, & nobis incognitè, peri-
colosè noſtros proximos iudicamus. De ipſis enim
Dominus dixit, Nolite iudicare, ut non iudicemi-
ni. De illis uerò quæ aperta ſunt & publica mala, *Mat. 7*
iudicare & redarguere (cum charitate tamen & amo-
re)

te) & poſſumus & debemus, odio habentes non homi
nem ſed peccatum: non nitioſum, ſed uitium: dete-
ſtantes morbum potius, quàm ægrotum. Nam publi-
cus, adultera, raptor, aſsiduè ebrioſus, proditor, ſuper
bus, ſi iudicati uel caſtigati non fuerint, implebitur in
eis illud, quod beatiſsimus martyr Cyprianus de tali-
Cypria-nus. bus dixit: Qui peccantem uerbis adulantibus palpat,
peccati fomitem ſubminiſtrar. Ad hanc rem pertinet
fratres chariſsimi, etiam illud, quod in hac ipſa euan-
gelica lectione audiuimus: [Quid enim uides feſtucã
in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo nõ uides?]
Vidiſti hominem ſubitò iraſci? noli continuò iudica-
re, ſed expecta paululum. forſitan quàm uelociter ira-
ſcitur, tam celeriter mitigatur. Quid tamen feſtuca,
Feſtu-ca. quid trabes ſignificet, uideamus. Subita enim iracun-
dia, feſtuca eſt: iracundia diu in corde ſeruata, trabes
Tra-bes. eſt. Ergo ira inueterata conuertitur in trabem. Et qua
fronte ille, qui odium ſeruat in corde, illum iudicare
præſumit, in cuius oculo non trabem, ſed feſtucam eſ-
ſe cognoſcit? nam cordis oculum feſtuca turbat, tra-
bes excæcat. Quod dixi, fratres, ſcripturarum debeo
teſtimonijs approbare. Quomodo ira cordis oculum
Pſal. 6. turbat, audi Pſalmiſtam: Turbatus eſt præ ira oculus
meus. Quomodo autem odium oculum cordis excæ-
cat, Ioannes euangeliſta teſtatur: Qui, inquit, odit, fra
1. Ioã. 2 trem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, &
neſcit quò uadat, quoniam tenebræ obcæcauerũt ocu
los eius. Secundum hæc ergo per ſubitaneam iracun-
diam cordis oculus turbatur, per odium lumen chari-
tatis extinguitur. Ergo, fratres chariſsimi, capitula uo
bis quædam & indicula, qualiter hæc intelligere & ac
cipere debeatis, inſinuo. nam uos, Deo propitio, me-
lius hæc capere & obſeruare poteſtis. Vt hęc quæ di-
xi, tenacius ueſtris cordibus inſerantur, breuiter repe
to quod ſuggeſsi. In his enim rebus, ſicut iam ſupra di
xi periculosè alios iudicamus, de his, quæ dubium eſt
utrum bono an malo animo fiant, id eſt, ieiunare, ui-
gilare, eleemoſynas facere, à uino & à carnibus uel
abſtinere, uel non abſtinere, & reliqua his ſimilia, quæ
& pro deo, & pro humana gloria fieri poſſunt. Et quia
ignoramus quo animo fiant, iudicare penitus non de-
bemus, Propter hæc dicit Dominus, [Nolite iudica-
re, ut non iudicemini.] Propter apertam uerò iniquita
tem dictum eſt, Argue, obſecra, increpa cum omni pa
1. Ti. 4 tiẽtia & doctrina. Et illud quod ſuprà memorauimus,
Iuſtum iudicium iudicate. Hæc enim, fratres chariſsi-
Ioan. 7 mi, ſi diligenter, ſicut credimus, cõſiderare, & cũ gran
di ſolicitudine Deo auxiliante obſeruare uolumus, de
non paruo peccato cum Dei adiutorio liberamur. Ma
xima. n. pars generis humani indiſcreto iudicio ad re-
prẽhẽdẽdũ prõpta & parata eſſe probatur, cũ tñ ſe nõ
ita uelit ab alijs iudicari, quõ uult alios iudicare. Pro-
pter hoc ſcriptura diuina admonẽs, dicit: Priuſq̃ inter
Eccl. 11 roges ne uituperes quẽquã, & cũ interrogaueris, corri
pe iuſtè. Oĩs homo priùs uult ſe interrogari, & poſtea
ſi reus eſt, patienter tolerat reprehendi. Et quia hoc
nobis oẽs uolumus ab alijs fieri, iuſtum eſt, ut hoc in
alijs ſtudeamus implere. Prius cũ patiẽtia interroge-
mus, & ſoliciti ſimus, & cũ aliquid certius cognoueri
mus, tũc aut ſi mala ſunt, reprehẽdere: aut ſi bona, de-
fendere ualeamus, propter illud quod ſcriptũ eſt, Oĩa
Mat. 7 quæcunq; uultis ut faciant uobis homines, & uos faci
te illis ſimiliter. hæc eſt. n. lex & prophetæ. Et quia, ſi-
cut ipſi uidetis, plures ex noſtris de eccleſia nunc ab-
ſentes eſſe uidentur, & illis qualẽcunq; admonitionẽ
in aliã baſilicam reſeruemus, forſan inſpirabit & illis
Deus, ut uel ibi pro animæ ſuæ ſalute conueniant.

Vide hac de re Auguſtinum libr. 1. de Sermone
Domini in monte.

EADEM DOMINICA, Lucæ VI.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Eſtote miſericordes, ſicut & pater ueſter miſericors eſt. Et reliqua. Homilia Erici.

DOminus Deus ea lege hominem inter *Cur ho-mo crea-*
omnia condidit, tantaque dignitatis *tus à*
præcellentia donauit, ut ſi in ſuæ crea- *Deo.*
tionis uoluiſſet beato perſeuerare in prin-
cipio, per ſe quæ agenda eſſent, ſciret,
ad ea implenda ſine ulla contrarij ferretur repugnan-
tia. At poſtquàm diaboli ſuaſionibus obtempera-
uit, tantam ſubito mutabilitatem in ſeipſo perſen-
ſit, ut non ſolum mortalis ex immortali fieret, uerum
ipſam quoque liberi arbitrij facultatem ita uitiatam
deterioratamq; experiretur, ut nil iam per ſe boni in-
telligere, nedum opere implere, ſine auxilij diuini ua-
leat miſeratione. Quia ergo impoſsibile erat, ſemel
prolapſum genus humanum per ſe agenda, quæ ſalu-
tis expoſcit, ratio, ſurgere, dignatus eſt Dominus ſub
habitu hominis apparens, per ſemetipſum apoſtolos,
quos ex omni humani generis maſſa elegerat, erudi-
re, & quo pacto ad filietatem Dei reparari poſſemus, *Mat. 5*
oſtendere. Dixerat enim ſuperius, Inimicos ueſtros di
ligite, ut ſitis filij patris ueſtri, qui in cælis eſt, manife
ſtæ intimans ſola dilectione diuinæ paternitatis gra-
tiam poſſe promereri. Et poſt pauca, [Eſtote, inquit,
miſericordes.] In hac lectione ſancti euãgelij, non ſo
lum miſericordes eſſe docemur, ſed etiam quomodo
ſimus miſericordes inſinuatur nobis, cum dicitur:
[Sicut & pater ueſter cæleſtis miſericors eſt.] Pa-
ter noſter omnipotens Deus duobus modis dici- *Deus*
tur: uel quia cum non eſſemus, nos creauit: uel *duobus*
quia cum perditi eſſemus, miſericorditer nos recrea- *modis*
uit. Miſericors igitur Deus pater noſter eſt, uel larga *pater*
ſua miſericordia ingratis & malis temporalia bona tri *noſter*
buendo, ſuper iuſtos & iniuſtos pluendo, ſuper bonos *eſt.*
& malos ſolem ſuũ oriri faciendo, qua etiam iumen-
ta paſcit, eos in præſenti temporalibus ad uotum ſuc-
ceſsibus nihilominus prouehi permittendo, uel etiã
ſpiritualium bonorum munera ſpeciali gratia ſuis ele
ctis conferendo, quos ita præſentibus uti concedit, ut
eos perpetuis bonis quandoque frui faciat. Iſta ma-
gna Dei miſericordia nobis imitanda proponitur, ſi fi
lij Dei eſſe deſideramus. Miſericors autem à miſe-
ro corde dicitur, quod noſtræ fragilitati propriæ coa-
ptatur, qui miſerijs ſubiacentes, ex nobis ipſis diſci-
mus, qualiter alijs miſereri debeamus. Miſeria au-
tẽ non modo in deũ cadere nõ põt, qui ſuę naturæ bea
titudine ſempiternè ſelix feliciterque permanet ſem
piternus: uerũ ne in hominẽ quidẽ iuſtũ cadit, cũ miſe
retur alterius. Quis. n. nõ cõtendit ab oĩ miſeria liberũ
eſſe debere ſapientẽ, cũ ſubuenit inopi, cũ cibũ p̃ſtat
eſuriẽti, potũq; ſitiẽti, cũ ueſtit nudũ, cũ recipit tecto
peregrinũ, cũ deniq; humanitatẽ ſuã uſq; ad ſepulturã
porrigit mortuorũ? Nã etſi id faciat mẽte trãquilla,
nullis aculeis doloris inſtinctus, ſed officio bonitatis
adductus, miſericors tñ uocãdus eſt, eo q̃ alijs condo
leſcẽdo, miſerũ cor habere uideatur. Huic. n. nihil ob-
eſt nomẽ, cui prodeſt diuinorũ impletio mãdatorũ. Mi
ſericors igitur dicitur oĩpotens deus, trãſlato ab ho- *Deus*
mine uocabulo, qui utique ſuper oẽm creaturã ſuã mi *ut dica-*
ſericors eſt, quã clemẽti protectione diſponit & ordi- *tur mi-*
nat, ne ad nihilũ redeat, ſed potius æterna ſtabilitate *ſeri-*
ſubſiſtat. Aliter: cũ ergo deus miſericors dr̃, nequaq̃ p *cors.*
hoc ſubſtãtiæ eius proprietas demõſtrat, ſed noſtro po-

Ee 2 tuit

tiùs intellectui cooſuluitur: & quia de eo ſicut eſt, oihil cogitare poſſumus, agitur ut ad eius cognitionem per id, quod nobis agitur, condeſcendamus. Miſericors enim Deus dicitur, quia humanum genus quod potentialiter condidit, miſericorditer gubernat & regit. Quòd enim ſalute corporum fruimur, quòd fructuũ hubertate gaudemus, & læto aere paſcimur, quod ipſius ſolis calore fouemur, totum miſericordiſsimi dei beneficio agi non dubitatur. Scire autem debemus, quòd aduerbium, ſicut, noo ſemper pro æqualitate ponitur, ſed nonnunquam etiam pro ſimilitudine. Patet eoim nos uulla ratione tãtam habere poſſe miſericordiam, quàm magnam deus habere probatur, ſed deus, ſicut immenſus eſt, immenſam etiam miſericordiam exhibet. Nos quoque ab eius potentia ualdè diſsimiles, utpote qui puri homines ſumus, inquantum intellectus & poſsibilitas ſuppeditat, miſericordes eſſe curemus, diligendo & beneficia cumulaodo, noo ſolum gratis & amicis, ſed etiam ingratis & inimicis. Quiſquis etiã bona tẽporalia uel ſpiritualia alijs, pro amore diuino largitur, quiſquis io ſe peccãtibus indulgentiam miſericorditer tribuit, ſicut à Domino ipſe ueniã impetrare deſiderat, hic proculdubiò imitator Dei efficitur. [Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemuare, & non condemuabimini.] Quæri poteſt

Pſa. 57

cum Dominus per Pſalmiſtã dicat: Rectè iudicate filij hominum, cur hic idem prohibeat fieri, dicens: Nolite iudicare? Hoc dicendo, non tollit nobis intelligentiam iudicandi, ſed illud admonet, ne damnemus aliquem, cuius uel cogitatio nobis cognita non eſt, uel neſcimus qualis poſteà futurus ſit. Nullatenus.n.eccleſiaſticis præiudicare putandum eſt iudicijs, quibus negligentium culpas puniri mos eſt, ſed neceſſarinm diſcretionis moderamẽ intimatur. Hæc.n.ſentẽtia ideo nobis principaliter imperatur, ut ea facta, de quibus dubitare poſſumus quo auimo fiaot (quia ſuut quædã media, quæ & bono & malo animo poſſunt agi) in meliorem ſemper partem interpretemur: Sicut (uerbi gratia) ſunt diuerſorum ciborom perceptiones, & exquiſitæ potionum uarietates, & cæteræ neceſſariæ corporũ curationes, de quibus ab Apoſtolo iudicare prohibemur: Qui manducat, inquir, nõ manducantem nõ ſpernat, & qui non manducat, manducantem oon iudicet, eò quòd poſſent humani cibi quilibet ſimplici animo ſine uitio concupiſcentiæ ſumi. Horum ergo & ſimilium operum, quæ indifferenter geri poſſunt, tempus quo iudicentur adueniet, cum, ſicut Apoſtolus docet, illuminabit Dominus abſcondita tenebrarum, & maoifeſtabit conſilia cordium. At uerò de illis iudicare permittimur, de quibus dubiũ non eſt, quin praua intentione gerãtur, qoalia ſunt, quæ Apoſtolus opera carnis oominat, inquiens: Homicidia, ebrietates, fornicationes, & cætera talia, quæ authores ſuos & à regno Dei excludũt, & æternæ morti obnoxios faciũt, niſi digna pœnitudine dũ uiuitur, expientur. De quibus ipſe Dominus alibi dicit: A fructibus eorũ cognoſcetis eos. Duo uero quædã præcipua ſunt, in quibus temerariũ iudiciũ debemus refugere, cũ uidelicet incertũ habetur, ut dictũ eſt, quo animo quid factum ſit, uel etiã cũ incertũ eſt qualis futurus ſit cras, qui hodiè uel bonus uel malus apparet. Verbi gratia, Si quis de infirmitate ſtomachi cõqueſtus, ante horã comedere uoluerit, & tu id nõ infirmitati, ſed edacitati deputaueris, temerè iudicaſti. De hoc non oportet nos iudicare, illo uidelicet iudicio dãnationis, ut de eius ſalute deſperemus. Rurſum ſi apertam ebrietatem edacitatemq; cognoueris, & ita reprehenderis, ut de correctione illius deſperes, qui huiuſmodi uitio ſubiacet oihilominus temerè iudicaſti. Non ergo reprehendamus ea quæ occulta ſuot, neq; ita reprehendamus quę

Quale iudiciũ Dominus prohibuerit.

Ro. 14

1.Co.4

Gal. 5.

Mat.7

manifeſta ſunt, ut quenquam de emendatione deſperemus, & tunc uitabimus iudicium, de quo dicitur: [Nolite iudicare, & non iudicabimini: dimittite, & dimittemini: date, & dabitur uobis.] Hac ſententia omnia, quæ de cõuerſando cum inimicis per campos ſcripturarum ſanctarum latiſsimè continentur, eximia breuitate cõplexa ſunt. Præcipit ut dimittamus peccãtibus in nos, ut noſtra Deo nobis dimitrantur peccata. Item præcipit ut demus beneficia, ut nobis quoque à Deo detur uita æterna. Dicendo ergo, Dimittite, & dimittemini: & mox addẽdo, Date, & dabitur uobis oſtẽdit, quia non ſufficit tantum dimittere his qui in nos peccant, niſi ẽt eis quæ poſſumus beneficia impẽdamus. Quiſquis ẽt bona tẽporalia uel ſpiritualia alijs aoiore diuioo largitur, quiſquis in ſe peccantibus iodulgentiã tribuit, ſicut ipſe à Domino ueoiã impetrare deſiderat, hic proculdubio imitator Dei efficitur. [Menſuram bonã, & confertã, & coagitatã, & ſupereffluentẽ dabunt in ſinum ueſtrũ.] Quia enim nos Dominus ac pietatis officiũ prouocabat, futuræ etiã retributionis modũ inſinuat, quatenus tanto magis largitati inſeruiamus, quanto de pleniſsima remuneratione ſecuri exiſtimus. Ait ergo, Menſurã bonã.i.iuſtã, & æquam: & confertã.i.plenã: & coagitatã.i.commotam, uel hinc inde.i.uodiq; concuſſam, & ſupereffluẽtem.i.ſuperabundantẽ dabunt in ſinum ueſtrum. Qui ſunt iſti, qui dabunt menſurã bonã, niſi pauperes quibus beneficia dederimus? Tale eſt & illud, quod ueritas alibi dicit de pauperibus: Facite uobis amicos de mammona iniquitatis &c. Nõ.n. pauperes ipſi mercedẽ reddẽt his, qui eleemoſynã illis largiũtur, ſed Chriſtus, pro cuius dilectione hoc faciunt. Quã tamen io ſinum dare dicuntur, quia ut ipſam mercedẽ largitores eleemoſynarum à Domino promereri potuiſſent, pauperes ipſi occaſionem dederunt, cũ aut miſerabiliter egẽtes, aut in petẽdo importuni exiſtẽtes, fortiorũ ſunt beneficio ſuſtentati, & nõnulli ẽt eorum ad fidẽ Chriſti per dulcia beneficia prouocati. Vel certè ot de inimicis aliquid dicamus, multi malorum contra bonos ſæuiẽtes, eorũ patiẽtia uel beneuolẽtia ad rectitudinẽ charitatis ſunt reuocati. Notaodũ, ꝙ in ſinũ nobis dare dicitur. Ea.n. quæ in ſinu habemus, ſecuri utique poſsidemus. Pulchrè ergo hæc remuneratio io ſinum dari dicitur, ut cum quanta ſecuritate poſsidẽda, quantaq; charitate retinẽda ſit, oſtendatur. [Eadẽ quippe mẽſura qua mẽſi fueritis, remetietur uobis.] Menſuræ nomine ipſam iudicij regulã ſignificatam accipimus. Quod alius euangeliſta apertius ponit, dicens: In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Sed nunquid ſi nos temerè iudicauerimus, temerè etiam Deus iudicabit, qui iuſtus iudex eſt? Aut ſi iniqua mẽſura menſi fuerimus, nunquid & apud Deum iniqua menſura eſt, unde nobis remetiatur? Sed hoc ideo dictum eſt, quia temeritas qua noces alij ipſa tibi noceat neceſſe eſt: & iuſtitia qua alium iuuas, reſtat etiã ut ipſa te adiuuet. Poteſt etiam hoc & de largienda eleemoſyna ſimpliciter accipi. Vode & egregius prædicator ſuis auditoribus dicit: Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictiooibus & metet. Quanto eoim quiſque in hac uita erga pauperes Chriſti magis miſericors fuerit, tanto potiorem in futuro à Domino recipiet mercedem. Hoc autem quod de eleemoſyna impendenda dicimus, generaliter de omnibus quæ cogitamus, loquimur, ſeu opere perficimus, ſentiendum eſt, quia unicuique ſecundum ſua reſtituendum eſt opera. [Dicebat autem illis & ſimilitudinem: Nunquid poteſt cæcus cæcũ ducere? Nónne ambo io foueam cadunt?] Huius uerſiculi ſenſus hęret ſenſui ſuperioris ſenteotiæ, ubi præcipitur eleemoſyna tribui,

Erga hoſtes ut nos gerere debeamus.

Pauperes qd reddẽt.

Lu. 16.

In ſinũ dari.

Mat.7

2.Co.9

bui, & peccātibus offenſa remitti. Ac ſi dicat: Si te con tra inimicum ira cæcauerit, aut contra illum qui à te eleemoſynā petit, auaritia obduxerit, nunquid eius uitium exhortando curare poteris, præſertim cū & tua mens eodem uitio teneatur obſtricta? Aut nūquid putas illum ſolum qui tibi iniuriam fecit, reum deputandum, & non etiam te, qui iniuriam portare patienter neſcis, condēnandum? E contrà uerò, ſi illius improbitas inuenerit mentem tuam mitē & tranquillam, & ille ad pœnitentiam mouebitur, & tu patientiæ munere donaberis. [Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrū. Perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter eius.] Magiſter cæleſtis, & Dominus omniū piè uiuentiū Chriſtus eſt: à quo & in quo totius uirtutis & religionis eſt diſciplina. Diſcipuli eius omnes ſunt, quos Chriſtianitatis exornat titulus, iuxta quod ab eo alibi audiūt: Magiſter ueſter unus eſt Chriſtus. Hic ergo tantus, tantęque ſingularitatis magiſter homo factus eſt, cum eſſet Deus, iniurias paſſus, læſionis uicem non redhibuit, qui utpotè Deus nutu ſolius uoluntatis obtrectatores ſuos punire ualuit. Poſtremo ipſam ſubitè mortem indignum non habuit, qui uitæ æternæ author extitit. Si ergo ille qui Deus erat, illatas ſibi iniurias patienter tulit, quare nos eius diſcipuli, qui puri homines ſumus, quiq; multa minari, parua implere poſſumus, cōtumelias perferre dedignemur? Si.n. uerè eius diſcipuli eſſe uolumus, neceſſe eſt ut perfectionis, quā ab eo diſcimus, normam tenere ſtudeamus. Quaſi enim diſcipulus ſuper magiſtrum erigitur, cum Chriſtianus quis iniurias audire dedignatur, ſeque ſuis uiribus ulciſci conatur. [Quid autem uides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo eſt non conſideras?] Et iſtud ad ſuperiora referendum eſt ubi cæcum à cæco duci, hoc eſt, peccantem ab eo qui grauioribus reus eſt criminibus, corrigi minimè poſſe dicitur. Multi igitur cū ſint ſuperbi, fures, raptores, odium in corde tenentes, ſi alios, uel ad modicum uiderint ira irrumpente, quaſi feſtuca irruente turbatos, & à ſolita mentis tranquillitate mutatos, aut in qualibet offenſa uel leui detentos, acriter eos dijudicant, ſua crimina aut leuia aut nulla, illorum autē grauia eſſe cenſentes. Et cū Domini præceptū habeāt, iudicare & condemnare prohibētis, ipſi immemores magis uolunt iudicare & condemnare, quàm emendare & corrigere. Vnde adhuc infertur: [Aut quomodo potes dicere fratri tuo, Frater ſine eijciā feſtucā de oculo tuo, ipſe in oculo tuo trabē nō uides?] Oculus hoc in loco, intētio cordis, & mētis perſpicacitas appellatur. Feſtuca uerò, eſt ira repētino animi impulſu excitata. Trabes aūt intelligitur odiū, hoc eſt, ira lōga meditatione cordis, quaſi aſsiduis arbor pluuijs enutrita. Quantūq; diſtat inter trabis magnitudinē, & feſtucæ gracilitatē, quaſi tm̄ intereſt inter irā & odiū. Odiū.n. eſt ira inueterata, ira autē ſubita animi turbatio, quæ nonnunq̄ ēt utilis eſſe probatur. Pōt nāq; fieri, ut ſi iraſcamur homini, uelimus eū corrigi, nunquā aūt fieri p̄t, ut cū quē odimus, corrigi aut meliorari cupiamus. Pro qua cauſa dn̄s impoſsibile eſſe teſtat̄, ut de oculo fratris ſui feſtucā auferat, q̄ in ſuo oculo trabē portat. Et quidem nō iraſci impoſsibile eſt, quia iraſcibilis eſt homo naturæ. Vnde & iraſci permittimur indulgētia Apoſtolica, ut ipſa ira breui coarctata cōpendio, modū nō excedat. Cū.n. dixiſſet, Iraſcimini, cōtinuo addidit, Et nolite peccare. Nihil uerò inter odiū & homicidiū diſtat, Ioāne atteſtāte, Qui odit fratrē ſuū, homicida eſt. Nō ergo pōt, ſicut pręmiſſum eſt, feſtucā educere è fratris oculo, qui ſuo in oculo trabē geſtat, quia nemo aliquē ab ira poteſt corrigere, qui odiū celat in mēte. Proinde meritò talis acri inuectione arguitur, cū dicitur, [Hypocrita, eijce primum trabē de oculo tuo.] Hypocrita græcus ſermo eſt, ex integro corruptoq; cōpoſitus. Hypo ſiquidē falſum, criſis iudicium Græcè dicitur. Hypocrita ergo ſimulator dici pōt, qui ſpecietenùs iuſtitiæ ſibi nomē uſurpat. Tractū eſt aūt hoc nomē à picturis, quæ diuerſorū fucis expreſſæ colorū, ſimitudinē tantū uerorum corporum repræſentāt. Hypocrita etiam dici poteſt ſubauratus. Hypo namque Græcè, Latinè dicitur ſub, chryſos aurum. Et hypocrita uocatur nō ſolū qui aliud corde gerit, & aliud opere agit, uerū & ille, qui cū ſit malus, quærit reprehēdere bonos. Et nōnunquā tales cū ipſi malitiæ atque odij pleni ſint, eorū quos per odiū corripiūt, cōſultores uideri uolunt. Quos tanto prudentius cauere atque obſeruare debemus, quāto faciliùs ſuperducta ſanctitatis ſpecie falli poſſumus. Dicit ergo dominus: [Hypocrita, eijce primū trabē de oculo tuo & tūc perſpicies ut educas feſtucā de oculo fratris tui.] Qđ eſt dicere, Primò repelle à te odiū, quod grauius eſt, & deinceps poteris ſecurius eū quē diligis, emendare de leuibus. Inter hæc uero ſciendū eſt nobis, & uigilātiſsimè attendendū, ut cuius aliqñ rei utilitas quēpiā popoſcerit corrigendū, primò cogitemus utrum illud peccatū, ex quo fratrem arguimus, aliquādo habuerimus necne, ſeu adhuc eodē impliciti teneamur. Et ſi quidē inuenerimus nos minimè habuiſſe, agamus deo gratias, cuius illud dono uitare potuimus, cognoſcamus nos tamē homines eſſe, & habere potuiſſe. Si uero perpenderimus nos tale aliquid cōmiſiſſe, & iā per donū Dei caremus, tāgat mentē cōmunis infirmitas, & quales erga nos cū adhuc ſimiles eſſemus, alios eſſe uolumus, tales quoque erga fratrē eſſe ſtudeamus, eadēque illi, qua nobis per alios ſubuentum nouimus, pietate cōſulamus. Quod ſi adhuc nos in eo, quo frater arguitur, errore perſiſtere deprehēderimus, nō reprehēdamus neque obiurgemus, ſed congemiſcamus, & illū nō ad obtēperandū nobis, ſed ad pariter conandū inuitemus, atque ad remediū pœnitētiæ unanimiter cōcurramus. Et hoc ſummo ſtudio prouidēdū, ut quolibet malo correctionis rigor procedat, intētio tñ ad ſalutē & emendationē eius qui corrigitur tēdat, quatenus ita erga fratrē diſtrictio foris ſæuiat, ne intus charitatis feruor tabeſcat. Sic.n. nobis pro aliorum ſalute certantibus, ſit ut ipſi noſtrorum conſequantur ueniā peccatorū. Vnde prudentiſsimè doctores ſancti inter modos, quibus peccata laxantur, hoc quoque poſuerūt, beato id authorante Iacobo, qui dicit, Quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uitæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum.

Xps, magiſter. Diſcipuli Xpiani — *Matt. 23.* — *Oculus cordis intētio. Feſtuca. Trabes.* — *Eph. 4* — *1. Ioā. 3* — *In reprehendendo quos modus ſeruandus.* — *Iaco. 5.*

EADEM DOMINICA V.
Homilia Euſebij Emeſeni.

EStote (inquit) miſericordes, ſed quomodo? Sicut pater ueſter miſericors eſt. Ipſe eſt enim, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Ipſe non ſolum miſericors, ſed ipſa quoque miſericordia eſt. Ipſe eſt qui neminem uult perire, ſed omnes uult ſaluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire. Sic igitur & uos eſtote miſericordes, hanc miſericordiæ regulam tenete. Magna eſt uirtus miſericordiæ, omnibus alijs uirtutibus ſuperior eſt. Vnde & per prophetam dicitur, Suauis Dominus uniuerſis, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Vnde & bene apud Græcos oleum uocatur. Sicut enim in liquoribus oleum, ita & in bonis operibus miſericordia ſupe

1. Ti. 2 — *pſ. 144*

Miſeri cordia Gracè Eleos. oleum Elaon. riot eſt. Quencunque.n.liquorem in oleum ſundas, nleum ſemper deſuper natat: oleo baptiſmus ſanctificatur, oleo Eccleſia conſecratur. Nos quoq; ideò oleo toties ſumus inuncti, ut ſemper miſericordiæ memores ſimus, & nunquam pietatis & miſericnrdiæ nbliuiſcamur. Hinc eſt etiam quod Dominus ait: Miſericnrdiam uolo, & non ſacrificium. Sunt autem & alia multa, quæ de miſericordia dici poſſunt, ſiquidem miſericordia Domini plena eſt terra. Sed quis ſapiens & cuſtodiet hæc, & intelliget miſericordias Domini? Eſtote ergo miſericordes, & ita miſericordes, ſicut & pater ueſter miſericnrs eſt. Omnes diligite, neminem odio habeatis. Orate pro perſequẽtibus & calumniantibus unbis, ut ſitis filij patris ueſtri, qui in cælis eſt.

Cur chriſmate ſi mus unĉti. Oſea 6 pſa. 32 pſ. 106 Mat. 5

[Nolite iudicare & non iudicabimini: nolite condẽnare, & non condemnabimini.] Quare ergo iudices conſtituti ſunt? quare & leges poſitæ ſunt? gaudeant igitur homicidæ, lætentur adulteri, exultent ſacrilegi: nihil eis ulterius timendũ eſt, ſi iã neq; indicãdi neq; damnandi ſunt. Qnare ergo ſcriptum eſt, Maledictus omnis, qui prohibet gladium ſuum à ſanguine? Quare laudantur filii Leui, qui zelo iuſtitiæ nec ipſis ſuis parentibus pepercerunt? Quare Dei ſapiẽtia dicit: Diligite iuſtitiã, qui iudicatis terram? Quare & Pſalmiſ. ait, Iudicate egeno & pupillo, humilem & pauperem iuſtificate? Quare in lege toties præcipitur, Si quis fecerit hoc uel illud, morte moriatur? Aliter igitur intelligendũ eſt. Nõ iudicãdi licentia aufertur, non iuſtitia prohibetur: temeritas tollitur, ambitio uetatur, & crudelitas interdicitur. Tale eſt igitur, ac ſi diceret: Nolite iudicare ſine miſericordia, ubi miſericordia haberi & cuſtodiri poteſt. Nolite condemnare, nolite in danda ſententia eſſe præcipites, expectate dum ira trãſeat, ſuſtinete dũ mens à furore cnnquieſcat. Nõ in uoluntate, ſed in iuſtitia ſit iudiciũ ueſtrũ, nõ ſecundum uoluntatẽ iudicetis, ſed diù deliberate ſentẽtiam, tandem nocentes & impios condemnetis. Sic enim facit pater ueſter qui in cælis eſt, ſicut facit ille, qui plenus eſt miſericordia, qui etiã damnando impios nunqnam recedit a miſericordia. Ille (inquã) hoc facit, qui non uult mortẽ peccatoris, ſed ut conuertatur & uiuat. Quare ergo eos occidit? quare eos damnat & iudicat? Non uult quidẽ ut moriantur, ſic tamen ſi conuertantur, ſi peruerſè agere quieſcant, & ad pœnitentiam redeãt. Hoc aũt ſi feceritis, & ſi ita iudicaueritis, neq; iudicabimini, neq; condẽnabimini. Iudicate iniquos. dãnate ſuperbos & impios, eos uidel icet ſuperbos & impios, qui neq; ad pœnitentiã redeũt, neq; à ſua iniquitate quieſcunt. In propriis aũt cauſis, & in quibus iudices cõſtituti nõ eſtis, oĩbus dimittite, oĩbus ueniã date, ut nõ plus cõtra uos fratres ueſtri ualeãt peccare, q̃ uos eis peccata dimittere. Si.n.dimiſeritis hominibus peccata eorum, & pater ueſter dimittet uobis peccata ueſtra. Cõtra uerò, niſi dimiſeritis hominibus peccata eorũ, nec pater ueſter dimittet uobis peccata ueſtra.

Hi. 48 Deute. 33. Sap. 1. Pſ. 81. Vt ſit iudicãdum. Ez. 18 Mat. 6

[Menſurã bonã, & conſertã, & coagitatã, & ſuperfluẽtẽ dabũt in ſinũ ueſtrũ.] His aũt uerbis quid aliud ſignificatur, niſi quia oĩbus bonis, oĩ lætitia, oĩ dignitate, oĩq; beatitudine abũdabiris, ſi & in uos peccãtibus dimiſeritis, & à pietate & miſericordia nõ receſſeritis? Vnde & ſubditur, [Eadẽ quippe mẽſura, qua mẽſi fueritis, remetietur uobis. Dicebat aũt illis & ſimilitudinẽ. Nũquid põt cæcus cæcum ducere? Nõnne ambo in foueã cadũt?] Ac ſi dicat: Nõ omnium eſt iudicare, nõ omnium eſt cõdemnare, nõ ad omnes pertinet de peccatis ſententiam dare. Hoc ſolummodo iudicium eſt, hoc ſolummodo prælatorum eſt. Cæci igitur ſunt, & mẽtis oculos amiſerũt, quicũq; id quidẽ quod ſui officij non eſt, & quod eis interdictũ eſt, agere præſumũt. Tales aũt dũ temeritate quadã alios quanuis iniquos, dãnant & iudicãt, ſimul cũ eis in foueã cadunt, in foueã utiq; dãnationis æternæ. Et illi quidẽ ꝑꝑ peccata ſua, iſti uerò ꝑꝑ temeraria & iniqua iudicia ſua. [Non eſt diſcipulis ſuper magiſtrũ, perfectus. aũt oĩs erit, ſi ſit ſicut magiſter eius.] Hoc aũt ad ſuperiora reſpicit, & tale eſt ac ſi dicat, Dixi uobis, Eſtote miſericordes, & ita miſericnrdes, ſicut & pater ueſter, ſicut Dominus & magiſter ueſter miſericors eſt. Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrũ, perfectus aũt oĩs erit, ſi ſit ſicut magiſter eius. Illũ ſequimini, illũ imitamini, illius formã & exẽplũ tenete, ad illius exẽplum & formam uiuite. [Quid.n.uides feſtucã in oculo fratris tui, trabẽ autẽ quæ in oculo tuo eſt, nõ cnnſideras? Et qũo potes dicere fratri tuo, Frater, ſine eijciam feſtucã de oculo tuo, ipſe in oculo tuo trabem non uides?] Nolite, inquit, iudicare, & non iudicabimini. Iudica prius teipſum quicunque es, damna prius & corrige peccata tua.

Indiciũ ad quos pertineat.

[Eiice prius trabem de oculo tuo, & tunc perſpicies, ut educas feſtucam de oculo fratris tui.] Hoc enim intereſt inter feſtucam & trabẽ, quod intereſt inter peccata & crimen. Apoſtolus autem loquitur, dicens, Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? Domino ſuo ſtat aut cadit. ſtabit autem, potens eſt enim Deus ſtatuere illum. Nolite itaque antẽ tempus iudicare, quoaduſque ueniat Dominus, & illuminabit aſcõdita tenebrarum, & manifeſtabit cõſilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo, qui uiuit & regnat, &c.

Ro. 14 1. Co. 4

DOMINICA VI. POST PENtecoſten, In Epiſtolam Concio exegetica.

HAbemus hac die ex Apoſtoli Petri Epiſtola priore lectionem auream, quæ nos præclarè docet, quemadmodũ uirtutibus nauare operam, mala declinare, & aduerſa forti animo ferre debeamus. Sæpè ex ſcripturis diuinis ſancta mater Eccleſia id genus ſaluberrimas admonitiones & inſtitutiones ſuis depromit filijs, non ignorans facilè in nobis areſcere ſemẽ uerbi diuini, nec facile fructus proferre, niſi crebris & identidem repetitis doctrinæ ſalutaris irrigationibus imbuatur. Ad ipſam beatiſsimi Apoſtoli lectionem ueniamus, [Omnes unanimes in oratione eſtote, compatientes, fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti, humiles.] Cum maritorũ, inquit Oecumenius, & uxorũ monitiones abſoluerit, communẽ ad omnes facit deinceps adhortationẽ, ad uiros, mulieres, ſenes, iuuenes, reges, ſubditos, peregrinos, ciues, diuites, pauperes. Quid, inquit, opus eſt de priuatis loqui? In uniuerſum omnibus dico. Hic enim finis eſt, & ad hoc ſcopus ſalutis omnibus ſpectat, & hæc lex oĩbus charitatis eſt, ex qua humilitas, miſericordia, cõpatientia & reliquæ ſimiliter uirtutes oriuntur, quas hic enumerat, quarũ unanimitas, cõſenſio quædã & cõcordia circa aliquid eſt, cum ſtudio, ſine cõtrouerſia. Cõpatientia, eſt erga malũ aliq̃d patientes affectio, perinde ac ſi noſipſi pateremur. Amor fraternus, eſt dilectio, quæ erga proximos tanq̃ fratres debetur. Miſericordia, eſt motio aĩæ benefaciẽdi & opẽ ferendi erga congeneres. Benignitas, (noſter textus habet, modeſtia) eſt mãſuetudo & humanitas erga oẽs, quæ inter amicos & familiares exhibet. Humiliatio ſeu humilitas, eſt cũ qs opprobrio afficit, ferre, agnoſcere peccatũ, accuſationes ſuſtinere. Hęc ille. Obſeruãdũ ãt hoc loco in Græcis tò dè télos. i. in ſumma, haberi. Nimis.n.lõgũ fuiſſet ſingulatim [illegible] oĩbus, quid cuiq; pręſtãdũ ſit. Itaq; Apoſtolus Petrus gene-

1. Pe. 3 Scopus ſalutis noſtræ.

generatim oēs alloquitur, dicens, In fine, id eſt, in ſum
ma, tanquam diceret, Et ut multa paucis comprehen-
dā, Sitis omnes unanimes. Multa latina exemplaria le-
gunt, In fide autem unanimes, ſed Græca habent, ut di
ximus, In fine, id eſt, In ſumma. Quis uero dignè expli
care ſufficiat, quantoperè deceat Chriſtianos unius
Pſ. 132 eſſe animi atque uoluntatis? Ecce quàm bonū, inquit
Propheta, & q̄ iocundū habitare fratres in unū. Hanc
unanimitatē nō efficit niſi charitas. Hæretici & ſchiſ-
matici, & impij omnes nihil habent cum hac uirtute
commercij. Quæ uero ſit huius unanimitatis utilitas
ſi quæras, lege Prophetam iam citatum, qui poſt pau-
Ibidē ca ſubiungit: Quoniam illic mandauit Dominus be-
nedictionem, & uitam uſque in ſeculum. Vbi manda-
uit? inquit Auguſtinus: In fratribus qui habitant in
Benedictio dei unum. Qui ſunt qui habitant in unum? Illi de quibus
dictum eſt: Et erat illis anima una & cor unum in deū.
in unanimes. Sic Auguſtinus. Iſtis ergo diuinitus præſtatur benedi-
ctio & uita uſque in ſeculum: atque è diuerſo diſcor-
Act. 4. dibus maledictio & mors ſempiterna. Qui ſic unani-
mes ſunt, hauddubio etiam inuicem ſibi compatiun-
tur. Cum enim alij alios ex animo diligant, qui poſ-
ſit fieri, ut alij aliorum miſerijs non condoleſcant?
Quòd autem ſequitur, Fraternitatis amatores, idem
eſt ac ſi dicat, Fratres amore proſequentes. Huius autē
Ro. 13. fraternæ dilectionis tāta eſt energia, ut Apoſtolus Pau
lus diſertis uerbis, dicat eum qui diligat proximum, le
Ioā. 13 gem impleuiſſe: immò Chriſtus ipſe dicat: In hoc co
gnoſcent omnes quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionē
habueritis adinuicem. Quid uero mirum eſt, ſi ſint mi
ſericordes erga eos quos diligunt? Audiunt Chriſtū
Lu. 6 in Euangelio ſibi dicentē: Eſtote miſericordes, ſicut
& pater noſter miſericors eſt. Multa ad miſericordiam
præſtandam nos inuitant: ſed ſecundum Ambroſium
lib. 2. Officiorum, ca. 28. hoc maximum incentiuum
eſt miſericordiæ, ut compatiamur alienis calamitati-
bus, neceſsitates aliorum quantum poſſumus iuue-
mus, & plus interdum quàm poſſumus. Hæc Ambro-
ſius. Quod autem ſequitur, ut ſimus modeſti & humi
les, iis uerbis admonemur cauere omnem moroſita-
tem & arrogantiam, præbere nos fratribus affabiles,
eſſe ab omni aſperitate & crudelitate atque aliorum
contemptione alieni. Addit deinde, [Non reddentes
malū pro malo, nec maledictum pro maledicto.] Scri-
Seruatus patientia. bit Gellius de Socrate philoſopho quiddam memorabi
le in hæc uerba, Cum uxorē Xantippem contumacius
ac clamoſius in ſe agētē diu tolerāſſet, poſtremò aqua
ab ea eſſet perfuſus, cœpit ridens dicere, Sciebam Xan
tippem tonantem quādoq; pluiturā. Quotuſquiſque
hodiè Chriſtianus eā ſeruat patientiam? Plerique pu-
tant effœminati hominis argumentū eſſe, niſi conuicia
conuiciis, iniurias iniurijs egregiè penſet. Verū hoc
1. Pe. 2 in Chriſti ſchola minimè didicerūt, qui cū pateretur,
nō comminabatur, cum malediceretur, nō remaledice-
bat. Eſt igitur Chriſtiani hominis nō ſolū talione non
repercutere, uerumetiā maledicētibus benè precari.
Sic. n. ſequitur in Apoſtolo Petro, [Sed è contrario be
nedicētes.] Hoc quidē eximiæ uirtutis eſt, & ꝓpterea in-
ter homines admodū rarę. Magnū eſt, ſi quis uel æquo
ferat animo alterius maledicta, porrò q ex animo ma-
ledicēti bene precetur, rara auis eſt in terris. Et tñ dñs
noſter Ieſus Chriſtus cū in illis ſummis eſſet cruciati
bus, & petulantiſsimis maledicorū iudæorum linguis
Lu. 23 atrociſsimè uerberaretur, Pater, inquit, dimitte illis,
non. n. ſciunt quid faciunt. Paulatim eo connitendum
eſt, ut ad hanc perfectionem peruenire queamus.
[Quia in hoc uocati eſtis, ut benedictionem hæredi-
Matt. 25. tate poſsideatis.] Sic. n. pijs oībus in ſupremo die dictu
rus eſt Chriſtus, Venite benedicti patris mei. Hanc uo
cē qui audire deſiderant, exerceant ſe nunc in ſyncera

& germana erga proximos oēs charitate. Hæc. n. uir-
tus facilè efficit, ut nullis iniurijs perturbemur, ſed ip
ſis etiā inimicis ex animo benè capiamus, benè prece
mur. Si tales nos iā præbuerimus, ueniemus ad illā ſem
piternam benedictionem, ſummam illam æternæ ui-
tæ beatitatem, nunquā illā amiſſuri, ſed hæreditario
poſſeſſuri. Beda in hunc locū ſcribens, Quod quiſque,
inquit, in futuro inuenire deſiderat, hoc in præſenti
meditari & agere ſatagat, & conditorem uidelicet &
proximum ſyncera uoce benedicere, & ſeipſum etiā
diuina pariter ac fraterna benedictione dignum redde
re. Hæc Beda. [Qui enim uult uitam diligere, & dies
uidere bonos, coerceat linguam ſuam à malo, & labia
eius ne loquantur dolum.] Hæc ex Pſalmo triceſimo-
tertio mutuatus eſt Apoſtolus. D. Auguſtinus eū Pſal-
mi uerſum exponens, Non hic quærat homo, inquit,
dies bonos. Bonam rem quærit, ſed non in regione eius
illā quærit. Semper dies mali in ſeculo, ſemper dies bo-
ni in Deo. Ipſe Dominus non habuit dies bonos in hoc
ſeculo, contumelias, iniurias, crucem, & tanta mala
patiebatur. Non ergo Chriſtianus murmuret, uideat
cuius ueſtigia ſequatur. Sed ſi dies bonos amat, audiat
docentem & dicentem, [Coerceat linguam ſuam à
malo, & labia eius ne loquantur dolum.] Facite illud.
Nolo, dicit homo miſer, & linguā meā nolo contine-
re à malo, & uitā uolo & dies bonos. Si operarius tuus
tibi diceret, Vaſto illam uineam, & exigo à te mercedē
meā, nōnne inſanum illum diceres? nōnne illum de
domo tua repelleres? Tales ſunt homines, qui & face-
re uolunt mala, & iurare, & blaſphemare, & murmu-
rare, & fraudem facere, & inebriari, & litigare, & adul
terari, & dies bonos uidere. Dicitur illi, Non potes ma
lè faciens quærere mercedem bonā. Ergo quid faciā?
Quid uis? Vitam uolo, dies bonos uolo. Contine lin-
guam tuam à malo, & labia tua ne loquātur dolum. i.
Nulli fraudē facias, nulli mendaciū. Sed quid eſt, [De-
clinet à malo, & faciat bonum?] Parum eſt ut non ex
polies ueſtitum, ueſti nudum. Si non expoliaueris, de *Nō ſatis ē abſtinuiſſe à malo.*
clinaſti à malo, ſed non facies bonum, niſi cum pere-
grinū ſuſceperis in domū tuā. Ergo ſic declina à malo,
ut facias bonū. [Inquirat pacē, & ſequatur eā.] Quæ-
rimus hic pacē, cōſequemur aūt in fine. Sed ex parte
hic habeamus, ut ex toto illic habere mereamur. Quid
eſt ex parte? Concordes ſimus, ſic diligamus proxi-
mū quo nos. Sic dilige fratrē, quomodo teipſum, habe
cū illo pacē. In iſta uita pax uera non eſt, nec trāquilli-
tas. Gaudiū immortalitatis, ſocietas angelorū promit-
titur. Sed quiſquis nō illam cum hic eſt quæſierit, nec
illā habebit cū uenerit. Huculque Auguſtinus in Pſal-
mū 33. Porrò D. Baſilius Magnus eundē Pſalmū ediſſe-
rens, in hunc poſtremū uerſum ita ſcriptū reliquit. In- *Pacem perſequi.*
quire, inquit Domini pacem, & perſequere eā. Perſe-
queris autē non aliter, quàm deſtinato ſtudio currēs,
& enitens ad brauiū ſupernæ uocationis Dei. Illic. n.
ſupra uera pax eſt. Etenim quandiu huic adſtricti ſu-
mus carni, multis admodum obnoxii uinculis ſu-
mus, quæ nobis turbas cieant. Inquire pacem, nimi-
rum ſolutionem à rumuluſculis mundi iſtius curis, pa
ra tibi mentem tranquillam, ſtatumque animæ unum
aliquem inquire, qui ſit ab omni fluctuatione ac tur-
bela curarum ſeiunctus, in quo nulla agiteris uitioſæ
affectionis intemperie, à quo nullis ſinas te auelli ac
diſtrahi ſectarum opinionibus, quamuis uerìſimili e-
menticis perſuaſione prolicientium te & inuitantium
ad conſenſionem, ut pacem illam Dei tibi concilies,
omnem prorſus exuperantem ſenſum, corque tuum
cuſtodientem. Qui pacē & quærit, Chriſtum inquirit.
[Quia oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in
preces eorum.] Quoniam omnis iuſti actio digna eſt,
quā deus uideat ac ſpectet, uerbū item omne, cum à iu

ſto nihil otioſè dicatur, efficax eſt & mirè operatoriũ, ideo ſemper inſpici iuſtum, ſemperq; exaudiri ſermo *Vultus dei.* hic explicat. Hactenus Baſilius. [Vultus autem domini ſuper facientes mala.] Vultus in ſcripturis non rarò pro indignatione accipitur. Caueant ſibi ab hoc uultu peccatis dediti & reſipiſcant, ne quandoque ad illorum numerum perueniant, de quibus Pſalmo 20. dicitur: Pones eos ut clibanum ignis in tpe uultus tui. [Et quis eſt qui uobis noceat, ſi boni ęmulatores fueritis?] De his, inquit Beda, dicit, quæ nobis ab aduerſarijs per uerba contumelioſa, per damna rerum temporalium, per tormenta corporis accidunt. Hæc enim & huiuſmodi omnia, cum fidelibus irrogantur, his duntaxat qui boni æmulatores ſunt, & hoc ſecundũ ſcientiam, nequaquam eis nocere poſſunt: ſed palmã magis patientiæ æquaminiter tolerantibus afferunt, & contrà illis qui irrogant pœnam accumulando æternam, plurimum nocent. Si quis autem huiuſmodi aduerſis ulctus deficit, non huic ille qui malum intulit, ſed ipſe ſibi, qui hoc patienter ferre recuſauit nocuit. Hæc Beda, qui etiam citat aureum Chryſoſtomi libel *Impij pijs nocere nõ poſſunt.* lum, Quòd nemo læditur niſi à ſeipſo. Poſſunt impij piorum corpora trucidare, ſed animas contingere nó poſſunt. Nulla ergo ratione pijs nocere poſſunt, modò ipſi ſibi per iniquitatis conſenſum non noceant. Illis autem, qui aduerſa patiuntur, præclarum D. Auguſtinus præſtat conſilium Concione ſecunda in pſalmum 34. Nullum, inquit, maius, nullum melius negotium eſt in tribulatione, quàm recedere ab eo ſtrepitu qui foris eſt, & ire in interiora mentis ſecretaria. Ibi Deum inuocare, ubi nemo uidet gementem & ſubuenientem. Illius cubiculi aduerſus omnem extrinſecus illatam moleſtiam oſtiũ claudere, humiliare ſeipſum in confeſſione peccati, magnificare & laudare Deum & corripientem & conſulentẽ. Hæc ille. [Sed & ſi quid *Mat. 5* patimini propter iuſtitiam, beati.] Hoc Chriſtus quoque in Euangelio dicit: Beati qui perſecutionem patiũtur propter iuſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum *2. Ti. 3* cælorum. Iam uero longè antè prædixit Paulus Apoſtolus, omnes in Chriſto piè uiuere uolentes, perſecu*Rom. 5* tionem paſſuros. Sed idem ipſe Apoſtolus iam didicerat gloriari in tribulationibus, ſciens quòd tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationẽ, probatio uerò ſpem: ſpes autem non confundit. [Timorem autem eorum ne timueritis, ut non conturbemini.] Qui ab hominibus intentatur timor, ait Oecumenius, in nulla æſtimatione haberi debet, cum & diarius ſit, & à diariis hominibus proficiſcantur. Si enim oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces ipſorum, ſuper uero facientes mala facies Domini eſt, quæ perditionem eis minetur: prorſus ſi mala hæc ſunt, qui bonorum eſt diſpenſator nullo modo uos ſibi dilectos malis remuneraret, mala enim malis mittit. Non malæ igitur ſunt afflictationes, quæ ob pieta*Eſa. 8.* tem contingunt. [Dominum autem Chriſtum ſanctificate in cordibus ueſtris.] Sanctificare Dominum in cordibus ſuis cum Eſaia hortatur, id eſt, non in aperto gloriari & iactare, ſed in occulto cordis conclaui ſanctificationem Domini exercere, quæ in ſcelerum, id eſt, prauarum conſuetudinum gentium ſegregatione exiſtit. Sanctificate, inquit, Dominum ita, ut ex boneſta ueſtra conuerſatione alij homines ipſum glorifi*Mat. 5* cent. Quemadmodum ipſe etiam Deus & homo Chriſtus præcipit, cũ ait, Ita fulgeat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona, & glorificent patrem ueſtrum qui in cælis eſt. Ita Oecumenius. Faxit Dominus Deus, ut Apoſtolicis inſtitutionibus conuenienter uiuamus in laudem & gloriam ipſius, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA VI. POST Pentecoſten. Luc. V.

In illo tempore: Cùm turba irruerent ad Ieſum, ut audirent uerbum Dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Geneſaree. Et reliqua. Homilia beati Ambroſij epiſcopi in 5. Caput Lucæ.

VBi Dominus multis impartiuit uaria genera ſanitatum, nec tempore nec loco cœpit à ſtudio ſanandi turba cohiberi. Veſper incubuit, ſequebantur, ſtagnũ occurrit, urgebant. Et ideo aſcendit in Petri nauim. Hæc eſt illa nauis, quæ adhuc ſecundum Matthæum fluctuat, ſecundum Lucam repletur piſcibus, ut & principia Eccleſiæ fluctuantis, & poſteriora exuberantis agnoſcas. Piſces enim ſunt, qui hanc enauigant uitam. Ibi adhuc diſci *Vt Xp̄s dormiat. Cant. 5* pulis Chriſtus dormit, hic præcipit. Dormit enim trepidis, perfectis uigilat. Sed quemadmodum dormiat Chriſtus, audi dicentem in propheta, Ego dormio, & cor meum uigilat. Et ſanctus Matthæus rectè non prætermittendum putauit æternæ iudicium poteſtatis, ubi imperat uentis. Non eſt enim humana doctrina, ſicut audiſti Iudæos dicere, Verbo imperat ſpiritib⁹ ſed cæleſtis maieſtatis inſigne. Quod turbatum ſedatur mare, & diuinæ uocis imperio obſequuntur elementa atque inſenſibilia ſenſum accipiunt obſequendi, diuinæ myſterium gratię reuelatur. Quòd fluctus miteſcunt ſeculi, uerbo immundus ſpiritus conquieſcit, nõ alterum altero refellitur, ſed utrunque celebratur. Habes miraculum in elementis, habes documentum in myſterijs. Ergo quia ſanctus Matthæus illa prælibauerat, ſanctus Lucas eam ſibi nauim, in qua Petrus piſcaretur, elegit. Non turbatur iſta, quæ Petrum ha*Petri nauis nõ turbatur.* ber, turbatur illa, quæ Iudam habet, etſi multa illic diſcipulorum merita nauigabant, tamen adhuc eã perfidia proditoris agitabat. In utraque Petrus. Sed qui ſuis meritis firmus eſt, turbatur alienis. Caueamus igitur perfidum, caueamus proditorẽ, ne per unum plurimi fluctuemus. Ergo non turbatur hęc nauis, in qua prudentia nauigat, abeſt perfidia, fides ſpirat. Quemadmodum enim turbari poterat, cui pręerat is in quo eccleſiæ firmamentum eſt? Illic ergo turbatio ubi modica fides, hic ſecuritas, ubi perfecta dilectio. Denique etſi alijs imperatur ut laxent retia ſua, ſolita *Petri priuilegiũ.* men Petro dicitur, [Duc in altum,] id eſt, in profundum diſputationum. Quid enim tam altum, quàm altitudinem diuitiarum uidere, ſcire Dei filium, & profeſſionem diuinæ generationis aſſumere? Quam licet mens non queat humana plenè rationis inueſtigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo complectitur. Nam etſi non licet mihi ſcire quemadmodum natus ſit, non licet tamen neſcire quod natus ſit. Seriẽ generationis ignoro, ſed authoritatem generationis agnoſco. Non interfuimus, cum ex patre filius dei naſceretur, ſed interfuimus, cum à patre filius dei diceretur. Si deo nó credimus, cui credemus? Oĩa quæ credimus, uel uiſu credimus, uel auditu. Viſus ſæpè fallitur, auditus in fide eſt. An aſſerentis perſona diſcutitur? Si uiri boni dicerent, nefas putaremus non credere. Deus aſſerit, probat filius, refugiens ſol fatetur, tremens terra teſtatur. In hoc altum diſputationis Eccleſia à Petro ducitur, ut uideat hinc reſurgentem filium Dei, inde ſpiritumſanctum profluentem. Quæ *Retia Apoſtolica.* ſunt autem apoſtolorum, quæ laxare iubentur, retia, niſi uerborum complexiones, & quaſi quidam orationis ſinus, & diſputationum receſſus, qui eos quos ceperint

perint non amittant? Er benè apoſtolica ioſtrumenta piſcandi retia ſunt, quæ oon captos perimuot, ſed reſeruant, & de profundo ad lumen extrahont, fluctuantes de infernis ad ſuperna transducunt. Eſt & aliud Apoſtolicum piſcandi genus, quo geoere ſolum Petrũ piſcari Dominus iubet, dicens: Mitte hamum, & eum *Matt. 17.* piſcem qui primus aſcenderir, tolle. Magnum quidem eſt & ſpiritale documenrum, quo Chriſtiani uiri ſublimioribus poteſtatibus docentur debere eſſe ſubiecti, ne quis conſtitutiouem regis terreni putet eſſe ſoluendam. Si enim cenſum filius Dei ſoluir, quis tu taotus es, qui ooo putes eſſe ſoluendum? Et ille cenſum ſoluit, qui nihil poſsidebat: tn autem qui ſeculi ſequeris lucrum, cur ſeculi obſequium non recognoſcas? Cur te ſupra ſeculum quadam animi arrogantia feras quum ſeculo ſis miſera cupiditate ſubiectus? Penditur igitur didrachma, quod erat precium noſtræ redemptioois & corporis, in lege promiſſuni, io euangelio perſolutum, non ocioſè in ore piſcis iouentum. Ex *Matt. 12.* ore .n. tuo iuſtificaberis. Etenim precium immortalitatis eſt nobis ooſtra conſeſsio, quia ſicut ſcriptum *Ro. 10.* eſt: Ore cooſeſsio ſit ad ſaluiem. Et fortaſſe primus hic *Primꝰ piſcis, proto-martyr* piſcis, primus eſt martyr, in ore habens didrachma, hoceſt, precium, cenſus. Didrachma ooſtrum, Chriſtus eſt. Habebat ergo primus ille martyr, Stephanus ſcilicet, in ore theſaurũ, cũ Chriſtũ io paſsione loqueretur. Sed reuertamur ad propoſitũ locũ, & diſcamus Apoſtolicam humilitatem. [Præceptor, inquit, per totam noctem laborantes nihil cepimus, ſed in uerbo tuo laxabo retia.] Et ego Domine ſcio, quia nox mihi eſt, quando oon imperas. Nemo adhuc oomen ſuum dedit, adhuc ooctem habeo. Miſi iaculum uocis per epiphaniam, & adhuc nihil cepi: miſi per diem, expecto ut iubeas, in uerbo tuo laxabo retia. O uacua præſumptio, o humilitas fructuoſa: qui nihil antè ceperant, magnam in uerbo Dei concluduot piſcium multitudinẽ. Nõ hoc humanæ facundiæ opus, ſed ſupernæ uocatioois eſt munus. Cedunt diſputationes hominũ, fide ſua plebs credit. Rumpuotur retia, nec labitur piſcis. Vocantor ad adiumentum ſocij, qui eraut in alia naui. Quæ eſt illa alia oauis, niſi fortè Iudæa, ex qua Ioannes & Iacobus alleguntur? Facta eſt enim Iudæa *Pſ. 113* ſanctificatio eios. Hi igirur de ſynagoga ad nauim Pe- *Nauis Petri, Eccleſia.* tri, hoc eſt, ad Eccleſiam conuenerunt, ut implerent ambas nauiculas. Omoes eoim io nomine Ieſu genu flectunt, ſiue Iudæos, ſioe Græcus: omoia, & in omoibus Chriſtus. Sed mihi cumulus iſte ſuſpectus eſt, ne plenitudine ſui naues penè mergantur. Oportet enim & hæreſes eſſe, ut probentur boni. Poſſumus tamen & aliam Eccleſiam iotelligere nauim alterius: Ab una *1. Co. 11* enim plures eccleſiæ deriuaotur. Ecce alia ſolicitudo Petri, cui ſui iam præda ſuſpecta eſt. Sed oonit perfectus, quemadmodum ſeruare poſsit recõditos, qui ſcit quemadmodom capere poſsit diſperſos. Quos in uerbo capit, oerbo credit: negat ſuam prædam, negat ſuũ moous. [Exi, inquit, à me Domine, quia homo peccator ſuni.] Admirabatur enim dooa diuina, & quò plus meruerat, hoc præſumebat mious. Dic & tu: Exi a me domine, quia homo peccator ſum, ut reſpondeat tibi Dominus, Noli timere indulgenti domino peccatum fateri, ooli timere etiam quæ tua ſunr Domino deferre, quia quæ ſua ſunt, oobis ille conceſsit. Neſcit inuidere, oeſcit eripere, neſcit auferre. Vides quàm bonus Dominus, qui tantum tribuit hominibus, ut niuificandi habeant poteſtatem.

EADEM DOMINICA HOMILIA Euſebij Emeſcni.

Cùm turba irruerent ad Ieſum, ut audirent uerbũ Dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnum GeneZareth, &c. Luc. 5.

STagnum Genezareth ipſum eſt, quod mare Galilææ, unde & Matthæus hæc eadem ſcribens, ait, Ambulans autem Ieſus ſecus mare Galilęæ, uidit duos fratres, Simooem qui uocatur Petrus & Andræam fratrem eius mittentes rete in mare: (erant enim piſcatores) & uocauit eos. Matthæus itaque alijs omnibus, quę in hoc Euangelio narrantur, prætermiſsis, ſolam uocationem Apoſtolorũ ſcribit. Lucas autem non ſolum Apoſtolorum uocationem, ſed alia quæ ouoc temporis Domious egit, latius narrat. Nemo hic narratioois ordinem quærat, ubi ea quæ poſterius ſcribuotur, tempore priora ioueniuntur. [Et uidit duas naues ſtantes ſecus ſtagoum: piſcatores autem deſcenderant, & lauabãt retia.] Duæ naues, duo populi ſunt, Iudæorum ſcilicet & Gentilium. Piſcatores autem, utriuſque populi doctores & *Duo naues, duo populi.* rectores iotelliguotur. Et in altera quidem pontifices & ſacerdoces, in altera uerò philoſophi & poetæ piſcari ſolebant. Retia autem lauare eſt, ſuæ prædicatiois ſententias exponere & dilucidare. [Aſcendens autem in unam nauim, quæ erat Simonis, rogauit eum a terra reducere puſillum, & ſedens docebat de nauicula turbas.] In nauiculam Simonis Dominus aſcendit, quia ad ſynagogam & Iudæorum populum prædicare uenit. Vnde ipſe air, Non ſum miſſus niſi ad oues *Matt. 15.* quæ perierunt domus Iſrael. De hac eoim Simonis nauicula Apoſtolus dicit, Qui operatus eſt Petro in *Gal. 8.* apoſtolatum circuncifionis, operatus eſt & mihi ioter gentes. Simoois igitur nauicula, Synagoga eſt, in qua Dominus reſidens turbas docebat, quia ibi Euangeliũ prædicauit, ubi omoes gentes docentur, & ad fidem uocantur. [Vt ceſſauit autem loqui, dixit ad Simoné, Duc io altum, & laxate retia ueſtra in capturam.] Tũc enim Domious loqui ceſſauit, quando poſt paſsionem ſuam a prædicatione quieuir. Et tunc quidem præcipit Simoni, aliiſque apoſtolis omnibus, ut nauiculam io altum ducereor, & retia in capturam laxarenr, dicens eis, Ite in uniuerſum mundum, prædicate euangelium omni creaturæ. Itemque: Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritus *Marc. 16.* ſancti. Mare igitur eſt mundus. Vnde Pſalmiſta, Hoc mare magnum & ſpatioſum, illic reptilia quorum nõ *Matt. 28.* eſt numerus. De cuius etiam altitudioe & profuodo ſic ait: Deus noſter refugium & uirtus, adiutor in tri- *Mare, mũdus* bulationibus quę inuenerunt nos oimis: propterea nõ timebimus dum conturbabitur terra, & transferẽtur mootes in cor maris. Retia uerò Euangelia ſunt, quo- *Pſ. 103* rum ſententiis fideles animæ capiũtur & illaqueãtur. *Pſ. 45* Multa eoim retia, multoſque piſcatores habet Eccleſia. [Et reſpondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus.] Sic enim & *Retia, euangelia.* Synagoga, qoanuis multum laboraſſet, retia miſiſſet, ſcripturas expoſuiſſet, legem & prophetas prædicaſſet, tamen quia hac in nocte, id eſt, io tenebris ignorãtiæ faciebat, ſiquidem quid diceret non intelligebat, ualdè paucos ex Gentili populo capere, & ad ſe conuertere potuit. [In uerbo autem tuo laxabo retia. Et cum hoc feciſſent, concluſeroot piſcium multitudinem copioſam.] Hoc eſt enim quod per Pſalmiſtam dicitur: Annunciaui & loquutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. Itemque: Mihi autem nimis hono

rificat

Pſ. 39 rificati ſunt amici tui deus, nimis confortatus eſt prin *Pſ. 138* cipatus eorum: dinumerabo eos, & ſuper arenam mul tiplicabuntur: [Rumpebatur autem rete eorum, & annuerunt ſocijs qui erant in alia naui, ut uenirent & adiuuarent eos. Et uenerunt, & impleuerunt ambas *Rete rũpitur.* nauiculas, ita ut penè mergerentur.] Tunc enim Eccleſiæ & Apoſtolorum rete rumpitur, quando Iudæi, hæretici, & infideles uiolentis argumentationibus Euangelicæ prædicationi contradicunt. Vnde Apoſtolus, *1. Co. 16* Oſtium mihi magnum apertum eſt & euidens, & aduerſarij multi. Veniunt igitur his in adiutorium ſocij de alia naui, quia ex alijs omnibus Eccleſijs epiſcopi & ſacerdotes undique in unum cõueniunt, ueritatem aperiunt, hæreticos damnant, & eos quos illi fraudulenter deceperant, ad fidem & Eccleſiam reuocant.

[Quod quum uideret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu dicens: Exi à me, quia homo peccator ſum Domine. Stupor enim circundederat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piſcium quam ceperant. Similiter autem Iacobum & Ioannem filios Zebedæi, *1. Co. 1* qui erant ſocij Simonis.] Apoſtolus enim dicit: Quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut perdat ſapientia: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ea quæ non ſunt, ut ea quæ ſunt deſtrueret. Itemque: *Ibid.* Quia non agnouit mundus per ſapientiam Deum, placuit Deo per ſtultos prædicatores ſaluos facere credẽtes. Quis igitur non obſtupeſcat? quis non miretur per tales prædicatores mundum conuerſum, philoſophos ſuperatos, mundi ſapientiam deſtructam, & intra fidei retia atque in Eccleſiæ nauiculam, tantam piſcium multitudinem eſſe collectam, præſertim quum *Ibid.* prædicarent Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam? Sed quid ſignificat, quòd Simon Petrus ait, [Exi à me Domine, quia homo peccator ſum,] niſi hoc quod in Canticis *Can. 8* Canticorum Eccleſia dicit, Fuge dilecte mi, fuge, aſsimilare capreæ hinnuloque ceruorum ſuper montes *Matt. 23.* aromatum? Vnde & ipſe iudæis Dominus loquitur, dicens: Ecce relinquetur uobis domus ueſtra deſerta. Diximus enim nauiculam Simonis, ſynagogam ſignificare. Hanc igitur Dominum relinquere Petrus ſignificabat, quando ut à ſe exiret, eum rogabat. [Et ait ad Simonem Ieſus: Noli timere, ex hoc iam homines eris capiens.] Ne timeas, inquit, ne obſtupeſcas, ſed potius gaude & crede, quia maiori piſcationi prædeſtinatus es. Vſque modo piſces cepiſti, amodo homines eris capiens: alia nauis, & alia retia dabuntur tibi. [Et ſubductis ad terrã nauibus, relictis omnibus ſequuti ſunt *Hæc ex ca. 6 Lucæ huc adiecta ſunt.* eum.] Factum eſt autem in ſabbato ſecundo primo, cũ tranſiret per ſata, uellebant diſcipuli eius ſpicas, & manducabant, confricantes manibus. Quia alia omnia in Matthæo expoſita ſunt, hoc ſolũ reſtat, ut quid ſignificet in ſabbato ſecundo primo, dicamus. Tria *Tria pͤcipua apud iudæos ſabbata.* enim prima, id eſt, principalia & maxima Sabbata habebant iudæi, quia tres in anno feſtiuitates primas & maximas celebrabant. Primum enim principale Sabbatum in Martio erat, id eſt, Paſcha. Secundum uerò, quando ſpicarum manipulos offerebant. Tertium autem in menſe ſeptimo colebatur. Secundum igitur primum, id eſt, principale & maximum Sabbatum, illud erat, in quo ſpicarum manipulos offerebant. Et de his quidem in Leuitico ſatis diximus.

DOMINICA VII. POST PENtecoſten, In Epiſtolam Concio exegetica.

HAbemus hac die lectionem ex Epiſtola ad Romanos, cuius hæc ferè ſumma eſt, ut etiam totius ſcripturę diuinæ, ut declinemus à malo & faciamus bonum. Multi ſępè gratia per Chriſtum nobis oblata abutuntur ad peccandi maiorem licentiam, & adeò pro peccatis noſtris Chriſtum ſatisfeciſſe putãt, ut nobis iam ſecuris liceat dormire in utramuis aurem, non uirtutibus gnauiter incumbere, non magnoperè charitatis, miſericordiæ, pœnitentiæ operibus uacare: omnia enim ſola fide tranſigi. Hi nimirum ſibijpſis miſerè imponunt, & Chriſti gratia ſe reddunt indignos. Porrò ea perſuaſio ex multa animi ruditate, & ſcripturæ diuinæ praua intelligentia proficiſcitur. Non opus habet longa confutatione: nam ipſa quoque recta ratio eam prorſus reſpuit & explodit. Apoſtolum Paulũ audiamus: [Qui- *Ro. 6.* cũque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus.] Hoc dicit, ſecundum Ambroſium, ut ſciamus baptizatos nos iã non debere peccare, quia cum baptizamur, commorimur Chriſto. hoc eſt in morte eius baptizari. Illic enim omnia peccata noſtra *In morte Xpi baptizari qd ſit.* moriuntur, ut innouati depoſita morte, reſurgere uideamur ad uitam renati, ut quomodò Chriſtus mortuus peccato reſurrexit, ita & nos per baptiſmum ſpẽ reſurrectionis habeamus. Baptiſmum itaque mors peccati eſt, ut alia ſequatur natiuitas, quæ corporis manẽte compagine, hominem mente innouat, ſepulta omnium malorum actuum uetuſtate. Sic Ambroſius Latinus. audi & Gręcum Chryſoſtomum: Quid eſt quod dicit, In mortem ipſius baptizati ſumus? Hoc ſcilicet baptiſma crux eſt, ut & nos quemadmodum ipſe mortuus eſt, moriamur. Quod igitur crux & ſepulchrum Chriſto fuit, id nobis baptiſmus factus eſt, licet non omnino in rebus iiſdem. Ipſe quidem carne & mortuus eſt & ſepultus: nos uerò peccato utrunque ſumus. Propterea non dicit, Complantati morti illius, ſed ſi- *Rom. 6* militudini mortis illius. Mors quidem utrinque eſt, & illa & iſta: uerum non eodem ſubiecto. Illa ſiquidem, quę Chriſti eſt, carnis, quę uero noſtra, peccati eſt. Quemadmodum autem uerax illa, ita uerax & iſta. Veruntamen ut ſit uera, oportet ut quæ noſtræ partis ſunt ſimul adiungantur. Hæc Chryſoſtomus. [Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortẽ, ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus.] Mori *Moriẽdũ peccato.* prius oportet peccato, inquit in hunc locum Origenes, ut poſsis ſepeliri cum Chriſto. Mortuo enim ſepultura debetur. Si enim uiuis adhuc peccato, conſepeliri non potes Chriſto, nec in nouo eius ſepulchro collocari, quia uetus homo tuus uiuit, & non poteſt in nouitate uitæ ambulare. Propterea nanque curæ fuit ſpiritui ſancto tradere per ſcripturas, quod & ſepulchrum nouum fuerit, in quo ſepultus eſt Ieſus, & quod in ſindone munda obuolutus ſit, ut ſciat omnis, qui conſepeliri uult Chriſto per baptiſmum, nihil uetuſtatis ad ſepulchrum nouum, nihil immunditiæ ad mundam ſindonem deferendum. Iſta eſt ergo mors beata, de qua dicit Apoſtolus, Quia ſemper mortem *2. Co. 4* Ieſu Chriſti in corpore noſtro circunferimus. Et in- *Eph. 4* fra, Nouitas uitæ eſt, ait, ubi ueterem hominem depoſuimus cum actibus ſuis, & induimus nouum qui ſecundum Deum creatus eſt, & qui renouatur in agni- *Col. 3.* tione Dei ſecundum imaginem Dei, ſecundum imaginem eius qui creauit eum. Neq; enim putes, quod innouatio

nouatio uitæ quæ dicitur, ſemel facta ſufficiat, ſed ſem
per quotidiè, ſi dici poteſt, ipſa nouitas innouanda eſt.
2. Co. 4 Sic enim dicit Apoſtolus: Nam etſi is, qui foris eſt, ho
mo noſter corrumpitur: ſed qui intus eſt, renouatur de
die in diem. Sicut enim uetus ſemper ueteraſcit, &
de die in diem uetuſtior fit: ita & nouus hic ſemper
innouatur, & nunquam eſt, quando non innouatio
eius augeſcat. Intuere denique eos, qui in fide profi-
ciunt, & quotidiè in uirtutibus eniteſcunt, quomodò
ſemper bonis operibus adijciant meliora, & honeſtis
actibus honeſtiora conquirant &c. Hæc Origenes. [Si
enim cõplantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius,
ſimul & reſurrectionis erimus.] Tunc nos feliciter di-
cit poſſe reſurgere, ait Ambroſius, ſi ſimilitudini mor-
tis eius fuerimus cõplantati. i. ſi in baptiſmo omnia ui
tia deponentes, in nouam uitam tranſlati, de cætero
non peccemus: per quod ſimul & reſurrectionis eius
ſimiles erimus. Similitudo enim mortis ſimilem præ-
ſtabit reſurrectionem. Ita Ambroſius, cui pulchrè con
Mors ſentiens Chryſoſtomus, Duas, ait, hic mortificationes
duplex mortemque duplicem ponit Apoſtolus. Priorem qui-
dem, qua ſumus à Chriſto in baptiſmate regenerati:
alteram uerò quæ debeat à nobis, poſt acceptam gra-
tiam, impenſa noſtra diligentia fieri. Quod enim prio
ra peccata noſtra ſepulta ſunt, illius donum factum eſt,
ut uerò poſt acceptum baptiſma peccato mortui per-
ſeueremus, noſtræ diligentiæ requirit operam, licet &
hic uideamus deum in multis & maximis auxilio ſuo
nobis adeſſe. Non enim ad hoc tantum ualet baptiſ-
mus, quòd priora delicta delet, ſed quòd & ad futura
cauenda munit. Quemadmodum igitur ad priora pec
cata delenda fidè attuliſti, ita & ad ea quæ futura ſunt
animi ueteris immutationem oſtendere oportet, ne
denuò teipſum priſtinis ſordibus contamines. His ad
iungamus etiam Adamantium Originem, ita dicen-
tem: Videamus quid eſt complantari ſimilitudini
mortis Chriſti: in quo uelut plantam alicuius arboris
oſtendit mortem Chriſti, cui nos complantatos uult
eſſe, ut ex ſucco radicis eius radix quoque noſtra ſuſci-
piens producat ramos iuſtitiæ, & fructus afferat uitæ.
Quod ſi uis de ſcripturis agnoſcere, quæ iſta ſit plan-
ta, cui complantati eſſe debeamus, & cuius generis ar
bor, audi quid de ſapientia ſcribitur, Arbor, inquit, ui-
Prou. 3 tæ eſt omnibus ſperantibus in ſe, & qui confidunt in
ea tanquam in Domino. Chriſtus ergo Dei uirtus &
Xps, ar Dei ſapientia, ipſe eſt arbor uitæ, cui complantari de-
bor ui- bemus, & nouo quodã atque amabilis Dei dono, mors
ta. illius arbor nobis uitæ efficitur. Igitur complantari
nos uult mortis eius ſimilitudini, qua peccato mor-
tuus eſt ſemel, ut poſsimus & reſurrectioni eius eſſe cõ
plantati. Ad utrunque enim ſubaudiri debet, complã-
tati. Et uide quam neceſſariò formam plantationis aſ-
ſumpſerit. Omnis etenim planta poſt hyemis mortẽ
reſurrectionem ueris expectat. Si ergo & nos in Chri-
ſti morte complantati ſumus in hyeme ſeculi huius &
præſentis uitæ, etiam ad futurum uer inueniemur fru
ctus iuſtitiæ ex ipſius radice proferentes, & ſi complã-
Ioã. 15 tati ſumus ei, neceſſe eſt ut pater agricola purget nos
tanquàm palmites uitis ueræ, ut fructum plurimum
afferamus. Hæc Origenes. [Hoc ſcientes, quia uetus
homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus
peccati, ut ultrà non ſeruiamus peccato.] Futuræ reſur
rectionis cauſam, ſecundum Chryſoſtomum, ſimul &
probationem ponit, & non dicit, Crucifixus eſt, ſed,
Simul crucifixus eſt cum illo, baptiſma cruci quam
proximè adducens. Vnde & ſuprà dixit, Complan-
tati facti ſumus ſimilitudini mortis ipſius, ut abolere-
tur corpus peccati, non hoc corpus ita uocans, ſed uni
uerſam illam malitiam noſtram, quemadmodũ & om
nem malitiam, ueterem hominem uocat. Quod uero
non ſit incerta quædam coniectura quod hic dicitur,
ex ijs quæ ſequuntur, ipſo Paulo idem ipſum interpre
tante, audire poteris. Cum enim dixiſſet, Vt abolere-
tur corpus peccati, ſubiunxit, ut poſthac iam non ſer-
uiamus peccato. Volo ſiquidem, ut corpus hoc no
ſtrum peccato ſit mortuum, non ut perdatur & interi-
matur, ſed ut non peccet. Sic Cryſoſtomus, cui Ori
genem placet adiungere, his uerbis locum hunc inter
pretantem: Veterem hominem diximus, qui ſecundũ *Vetus*
Adã uixit præuaricationi obnoxius & peccato, & cui *homo.*
dominata eſt mors peccati, de quo chirographa pecca
ti tenuit ille, qui habebat mortis imperium: Quæ quia
Chriſtus ſanguine ſuo delens, cruci ſuæ affixit, etiam *Col. 2.*
nos, qui peccato ſecundùm ueterem hominem obno-
xij fuimus, crucifixi eſſe debemus, ut deſtruatur cor-
pus peccati, ut ultra non ſeruiamus peccato. Huc-
uſque Origenes. Porrò Theodoretus per ueterem
hominem non naturam, ſed prauam mentem dicit ac
cipi oportere. Oecumenius, Vetus, inquit, homo,
hoc eſt, condemnata uita, ſimul cum Chriſto crucifi-
xa eſt per baptiſma. Vnde etiam dicit Apoſtolus in
eo deſtrui corpus peccati, hoc eſt, mala opera mortem
expectare, quippe quæ corpus uocat peccati. D. Am-
broſius per hominem ueterem actus præteritos (ſcili-
cet ante baptiſmum) intelligit, additque: Quia ſicut
nouus homo per fidem & puram uitam ducitur, ita & *Nouus*
uetus homo per diffidentiam & malos actus. Hos *homo.*
actus crucifixos dicit Apoſtolus, id eſt, mortuos, ut
corpus deſtruatur peccati, quod eſt cuncta crimina.
Omnia enim peccata ſimul, corpus appellat, quod de-
ſtrui dicit per bonam uitam & fidem catholicam. Hęc
Auguſtinus. [Qui enim mortuus eſt, iuſtificatus eſt à
peccato.] De quouis iſtud homine dicit, ait Chryſoſto
mus, nimirum quod quemadmodum qui moritur, li-
ber iam eſt à peccatis, quamprimum mortuus deponi
tur, ita & qui à baptiſmate aſcendit. Quandoqui-
dem enim qui baptizatus eſt, in baptiſmate peccato
mortuus eſt ſemel, oportet ut & in morte peccati per-
duret. Itaque ſi peccato in baptiſmate mortuus es,
perſeuera mortuus. Etenim quiſquis moritur, utique
iam amplius peccare non poterit. Si uero peccaueris,
perdes donum Dei. Hæc Chryſoſtomus. [Si autẽ mor-
tui ſumus cum Chriſto, credimus quia ſimul etiam ui
uemus cum illo.] Manifeſtum eſt, inquit Ambroſius, *Mori*
hos qui carnem crucifixerunt, id eſt, mundum cum ui *mũdo,*
tijs & concupiſcentijs eius, mori mundo & commori *& com*
Chriſto, æternæ quoque uitæ ac ſalutari coimaginari, *mori*
ut gloriæ Chriſti ſimiles effici mereantur. Caro ue- *Xp̃o.*
ro, id eſt, corpus ſic crucifigitur, ſi deſideria eius calcẽ-
tur, quæ manente in ea peccato, creantur ex præuari-
catione primi hominis cœpta. In carne enim diabo-
lus crucifigitur, ipſe enim eſt, qui fallit per carnem.
Caro ergo aliquando mundus, id eſt, elementa, aliquã *Caro ꝑ*
do uero corpus hominis intelligitur, uel ipſa anima ſe *quibus*
quens corporea uitia. Sic Ambroſius. Qui ergo uo- *accipia*
lunt uiuere in illa beata æternitate cum Chriſto, hic *tur.*
interim moriantur uitijs, & ambulent in uitæ nouita *Apo. 2*
te, carnis prauas cupiditates, mundi uanitatem & fa-
ſtum, ſatanæ peſtiferas ſuaſiones peſſum premant &
profligent, ſintque Domino ſuo pro ipſis crucifixo &
mortuo fideles uſque ad mortem, & accipient ab illo
coronam uitæ. [Scientes quod Chriſtus reſurgens ex
mortuis, iam non moritur, mors illi ultrà non domi-
nabitur. Quod enim mortuus eſt peccato, mortuus
eſt ſemel, quod autem uiuit, uiuit Deo.] Secundum
Ambroſium, ſecuritatem æternitatis in reſurrectio-
ne Saluatoris oſtendit, ad quam uenire contingit, ſi
melioris uitæ fuerit æmulatio. Qui enim bene agen
do uiuit Deo, hic uerè uiuit, quia æternam habet ui-
tam. Chryſoſtomi in hunc locum iſthæc eſt ora-
tio:

tio: Obſerua, inquit, iterum Pauli contentionem, quomodo ex contrarijs etiam hocipſum probet. Quandoquidem enim meritò quis propter crucem & mortem Chriſti turbari tumultuarijq́ue poſſet, oſtendit quòd propter hocipſum, quod crucifixus eſt & mortuus, cõfidentem deinceps eſſe oporteat. Non enim putandũ, inquit, ideò mortalẽ illum eſſe, quòd ſemel mortuus eſt. etenim propter hocipſum immortalis manet. Mors ſiquidem ipſius, non ipſius ſed mortis ſacta eſt mors. Propterea ſiquidem quòd mortuus eſt, iam nõ moritur. Mortem quippe illam peccato mortuus eſt. Quid eſt peccato? Hoc eſt, Non quòd illi eſſet obnoxius, ſed propter noſtrum peccatum mortuus eſt. Vt enim illud tolleret, neruosq́ue illius atque omnem ſimul potentiam abſcinderet, mortuus eſt. Vides quomodo terruerit? Si enim ſecundo Chriſtus non moritur, alterũ denuo non erit lauacrum. Si uero lauacrum non eſt alterum, noli ad peccatum procliuis eſſe. Hæc enim omnia dicit, ut reſiſtat ei conuicio, quo dicebant quidã, Faciamus mala, ut eueniant bona, &c. Maneamus in peccato, ut gratia abundet. Quod uero uiuit, Deo, inquit, uiuit, hoc eſt, ſine fine, ut qui diſſolui deinceps nequeat. Hæc Chryſoſtomus. [Ita & uos exiſtimate, nos mortuos quidẽ eſſe peccato, uiuẽtes autẽ Deo in Chriſto domino noſtro Ieſu.] Quo ſcilicet imitatione Chriſti, ait Origenes, peccato moriamur, alieni ab eo effecti, & Deo uiuamus, iungentes nos ei, ut unus cum eo ſpiritus facti. Non ſine cauſa hoc dixit, Exiſtimate uos mortuos eſſe peccato. Qui enim cogitat uel exiſtimat apud ſemetipſum, eſſe ſe mortuum, non peccat. Verbi gratia: ſi me concupiſcentia mulieris trahit, ſi argenti ſi auri, ſi prædij cupiditas pulſet, & ponam in corde in eo, quod mortuus ſim cum Chriſto, & de morte cogitem, continuo extinguitur concupiſcentia, & effugatur peccatũ. Aut ſi odio uel ira inflammatus, ad necem conciter inimici mei, ſi me exiſtimem mortuum eſſe cum Chriſto, & cogitationes mortis ponã in animo meo, extinguitur ſine dubio ira, furor ceſſat, odiũ conquieſcit, peccato nõ datur locus: & hoc modo peccato quis mori inuenitur, & uiuere Deo. Sed & hoc quod addidit, Viuentes Deo in Chriſto Ieſu, non mihi otioſum uidetur. Simile enim puto eſſe, quaſi dixiſſet, Viuentes Deo in ſapientia, in pace, in iuſtitia, in ſanctificatione, quæ omnia Chriſtus eſt. In his ergo uiuere Deo, hoc eſt in Chriſto Ieſu uiuere Deo. Quod ſi ſine iuſtitia, & ſine pace, & ſine ſanctificatione cęteriſq́ue uirtutibus nemo uiuit Deo, certum eſt quod nemo uiuat deo, niſi in Chriſto. Hæc Origenes. Faxit dominus Deus, ut peccatis moriamur, & ipſi uni uiuamus, qui eſt benedictus in ſecula, Amen.

Mors Xpi, mortis mors.

Rom. 5

Rom. 6

Viuere Deo in Xpo.

DOMINICA VII. POST Pentecoſten. Matth. V.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Amen dico uobis, quia niſi abundauerit iuſtitia ueſtra plus quàm ſcribarum & phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini epiſcopi, Libro 1. de Sermone Domini in monte.

POſteaquàm Dominus cohortatus eſt audientes, ut ſe præpararent ad omnia ſuſtinenda pro ueritate atque iuſticia, & ut non abſconderent bonum quod accepturi erant, ſed ea beneuolentia diſcernent, ut cæteros docerent, non ad laudem ſuam, ſed ad gloriam Dei bona opera ſua referẽtes, incipit eos iã informare & docere quod doceãt, tanquam ſi quærerent, dicentes: Ecce uolumus omnia ſuſtinere pro nomine tuo, & Doctrinam tuam nõ abſcondere: ſed quid eſt hoc ipſum quod uetas aſcondi, & pro quo iubes omnia tolerari? Nunquid alia dicturus es contra ea, quæ in lege ſcripta ſunt? Nõ, inquit: Nolite enim putare, quoniam ueni ſoluere legem, & prophetas. Non ueni ſoluere, ſed adimplere. In hac ſententia duplex ſenſus eſt: ſecundum utrunque tractandum eſt. Nam qui dicit, Non ueni ſoluere legem, ſed adimplere, aut addendo dicit quod minus habet, aut faciendo quod habet. Illud ergo prius conſideremus, quod primum poſuimus. Nam qui addit quod minus habet, non utique ſoluit quod inuenit, ſed magis perficiendo confirmat. Et ideo ſequitur & dicit, Amen quippe dico uobis, donec tranſeat cælum & terra, iota unum, aut unus apex, non peribit à lege, donec omnia fiant. Dum enim fiunt etiam illa quæ addũtur ad perfectionem, multo magis fiunt illa, quæ præmiſſa ſunt ad inchoationem. Quod autem ait, Iota unum aut unus apex non tranſibit à lege, nihil aliud poteſt intelligi, niſi uehemens expreſsio perfectionis, quando per literas ſingulas demõſtrata eſt, inter quas literas iota minus eſt cæteris, quia uno ducto fit: apex autem eſt etiam ipſius aliqua in ſummo particula. Quibus uerbis oſtendit in lege ad effectum etiam minima quæque perduci. Deinde ſubiecit: Qui enim ſoluerit unum de mandatis iſtis minimis, & ſic docuerit homines, minimus uocabitur in regno cælorum. Mandata ergo minima ſignificantur per unum iota, & unum apicem. Qui ergo ſoluerit & docuerit ſic, id eſt, ſecundum id quod ſoluit, non ſecundum id quod inuenit & legit, minimus uocabitur in regno cælorum, & fortaſſe non erit in regno cælorum, ubi niſi magni eſſe non poſſunt. Qui autem fecerit & docuerit ſic. Qui autem fecerit, hoc eſt, qui non ſoluerit & docuerit ſic, id eſt, ſecundum id quod non ſoluit, magnus uocabitur in regno cælorũ. Qui ergo magnus uocabitur in regno cælorũ, ſequitur ut etiã ſit in regno cælorũ, quo magni admittuntur. Ad hoc. n. pertinet, quod ſequitur, [Dico enim uobis, quia niſi abundauerit iuſtitia ueſtra plus quàm ſcribarum & phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum,] id eſt, Niſi non ſolum illa minima legis præcepta impleueritis, quæ inchoant homines, ſed etiam iſta quæ à me adduntur, qui non ueni ſoluere legem, ſed implere, non intrabitis in regnum cælorum. Sed dicis mihi, Si de illis mandatis minimis, cum ſuperius loqueretur, dixit minimum uocari in regnum cęlorum quiſquis unum eorum ſoluerit, & ſecundum ſolutionem ſuam docuerit, magnum autem uocari, quiſquis ea fecerit & ſic docuerit, & ex eo iam in regno cælorum futurum eſſe, quia magnus eſt, quid opus eſt addi præceptis legis minimis, ſi in regno cælorum poteſt eſſe, quia magnus eſt, quiſquis ea fecerit, & ſic docuerit? Quapropter ſic eſt accipienda illa ſententia, Qui autẽ fecerit & docuerit ſic, magnus uocabitur in regno cælorum, id eſt, non ſecundum illa minima, ſed ſecundum ea quæ ego dicturus ſum. Quæ ſunt autem iſta? Vt abundet, inquit, iuſtitia ueſtra ſuper ſcribarum & phariſæorum, quia niſi abundauerit, non intrabitis in regnum cælorum. Ergo qui ſoluerit illa minima, & ſic docuerit, minimus uocabitur. Qui autem fecerit illa minima, & ſic docuerit, non iã magnus habendus eſt & idoneus regno cęlorum, ſed tamen non tam minimus, quàm ille qui ſoluit. Vt autem ſit magnus, atque illo regno aptus, facere debet & docere, ſicut Chriſtus nunc docet, id eſt, ut abundet iuſtitia eius ſuper ſcribarum & phariſæorum. Iuſtitia phariſæorum eſt, ut non occidant, Iuſtitia eorum qui intraturi ſunt in regnum Dei, ut non iraſcantur

Mat. 5

Ibid.

Vide Aug. li. 1. Retractationum c. 19.

Ibid.

Mat. 5

Etiam Xpi præcepta ſeruanda.

tur ſine cauſa. Minimū eſt ergo nō occidere: & qui il-
lud ſoluerit, minimus uocabitur in regno cælorum.
Qui autem illud impleuerit ut nō occidat, non conti
nuò magnus erit & idoneus regno cælorū, ſed tamen
aſcendit aliquē gradū: perficietur autem, ſi nec iraſca-
tur ſine cauſa. Quod ſi perfecerit, multo remotior erit
ab homicidio. Quapropter qui docet ut non iraſca-
mur, non ſoluit legē ne occidamus, ſed implet potius,
ut & foris dum non occidimus, & in corde dum non
iraſcimur, innocentiā cuſtodiamus. [Audiſtis ergo, in
quit, quia dictū eſt antiquis, Nō occides Qui āt occide
Ex. 20 rit, reus erit iudicio. Ego āt dico uobis, quia oīs q iraſci
Deu. 5 tur fratri ſuo ſine cauſa, reus erit iudicio. Qui autem
Vide 1. dixerit fratri ſuo, racha, reus erit concilio. Qui autem
Retra. dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.] Quid intereſt
ca. 19. inter reū iudicio, & reū concilio, & reū gehēnæ ignis?
Nam hoc poſtremum, quod grauiſſimū ſonat, admo-
net gradus quoſdam factos à leuioribus ad grauiora,
donec ad gehennam ignis ueniretur. Et ideò ſi leuius
eſt eſſe reum iudicio, quam eſſe reum conſilio, item le
uius eſſe reū concilio, quàm reū gehennæ ignis, opor-
tet ut leuius eſſe intelligatur iraſci ſine cauſa fra-
tri, quàm dicere racha, & rurſum leuius eſſe dicere ra
cha, quàm dicere fatue. Non.n. reatus ipſe haberet gra
dus, niſi gradatim etiam peccata commemorarentur.
Vnum aut hic uerbum obſcurū poſitum eſt, quia nec
Græcū eſt nec Latinum, racha. Cætera uerò in ſermo-
ne noſtro uſitata ſunt. Nonnulli aūt de Græco trahere
uoluerunt interpretationē huius uocis, putantes pan
noſum dicere racha, quoniam Græcè pannu ráchos di
citur. A quibus tamen cū quæritur quid dicatur Græ-
cè pannoſus, non reſpondent racha. Deinde poſſet La
tinus interpres ubi poſuit racha, pannoſum ponere,
nec uti uerbo quod in lingua Latina nullum ſit, & in
Græca inuſitatum. Probabilius ergo eſt, quod audiui
Racha à quodā Hebræo, cū id interrogaſſem. Dixit.n. eſſe uo
qd ſit. cem non ſignificantē aliquid, ſed indignantis animi
motū exprimentē. Has interiectiones grammatici uo-
cant particulas orationis, ſignificantes cōmoti animi
affectū, uel ncū dicitur à dolente, heu, uel ab iraſcen-
te, hem. Quæ uoces quaruncunque linguarū ſunt pro
priæ, nec in aliā linguā facile transferuntur. Quæ cau-
ſa utique coegit tam Græcum interpretem, quàm La-
tinum, uocem ipſam ponere, cum quomodò eam in-
Tres terpretaretur, nō inueniret. Gradus itaq; ſunt in iſtis
gradus peccatis, ut primo quiſq; iraſcatur, & eum motū reti-
iræ. neat corde cōceptum. Iā ſi extorſerit uocē indignan-
tis ipſa cōmotio, non ſignificantē aliquid, ſed illū ani-
mi motū ipſa eruptione teſtantē, qua feriatur ille cui
iraſcimur, plus eſt utiq;, quàm ſi ſurgens ira ſilētio pre
meretur. Si uero nō ſolū uox indignatis auditur, ſed ēe
uerbū, quod iā certā uituperationē eius in quē profer
tur, deſignet & notet, quis dubitet amplius hoc eſſe, q̄
ſi ſolus indignationis ſonus ederetur? Itaque in primo
unū eſt.i. ira ſola In ſecūdo duo & ira, & uox quæ iram
ſignificat. In tertio tria, & ira, & uox quæ iram ſigni-
ficat, & in uoce ipſa certa uituperationis expreſſio.
Vide nunc etiā tres reatus, iudicij, concilij, & gehen-
næ ignis. Nā in iudicio adhuc defenſioni datur locus.
In cōcilio aūt quanquā & iudiciū eſſe ſoleat, tamē qa
intereſſe aliquid hoc loco fateri cogit ipſa diſtinctio,
uidetur ad cōciliū pertinere ſentētiæ prolatio, quādo
nō iā cū ipſo reo agitur, utrū damnandus ſit, ſed inter
ſe qui iudicant conferunt, quo ſupplicio dānari opor-
teat, quē conſtat eſſe damnandū. Gehenna uerò ignis,
nec dānationē habet dubiā, ſicut iudiciū, nec damnati
pœnā, ſicut concilium. In gehenna quippe ignis certa
eſt & damnatio, & pœna damnati. Videntur ergo ali-
qui gradus in peccatis & reatu, ſed quibus modis inui
ſibiliter exhibeantur meritis animarū, quis poteſt di-
cere? Audiendū eſt itaque, quantum inter ſit inter iu
ſtitiam phariſæorum, & iſtam maiorem, quæ in regnū
cælorum introducit, q cum ſit grauius occidere, quā
uerbo irrogare conuicium, ibi occiſio facit reum iudi
cio, hic autem ira facit reum iudicio, quod triū illo-
rum peccatorum leuiſſimum eſt, quia illi quæſtionem
homicidij inter homines agitabant, hic autem omnia
diuino iudicio committuntur, ubi finis damnatorum
eſt gehenna ignis. Quiſquis autem dixerit, quòd gra-
uiori ſupplicio in maiore iuſtitia punitur homicidiū,
ſi gehenna ignis punitur conuicium, cogit intelligi eſ
ſe differentias gehennarum. Sanè in tribus iſtis ſenten
tijs ſubauditio uerborum intuenda eſt. Habet enim
prima ſentētia omnia uerba neceſſaria, ut nihil ſubau
diatur. Qui iraſcitur, inquit, fratri ſuo ſine cauſa, reus *1. Re-*
erit iudicio. In ſecunda uerò cùm ait, Qui autem dixe *tract. c.*
rit fratri ſuo, racha, ſubauditur, ſine cauſa, & ita iun- *19.*
gitur, reus erit concilio. Iam in tertia ubi ait, Qui au-
tem dixerit fatue, duo ſubaudiuntur, & fratri ſuo, & ſi
ne cauſa. Hoc eſt unde defenditur, quòd Apoſtolus Ga *Gal. 5.*
latas uocat ſtultos, quos ēt fratres nominat. Non.n. id
facit ſine cauſa. Ideo autē hic frater ſubaudiendus eſt,
quia de inimico poſtea dicitur, quomodo etiā ipſe tra
ctandus ſit maiore iuſtitia. Deinde hic ſequitur: [Si er
go obtuleris munus tuum ante altare, & illic recorda-
tus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te
relinque ibi munus tuū ante altare, & uade prius recō
ciliari fratri tuo, & tunc ueniens offeres munus tuū.]
Hinc utique apparet de fratre dictū eſſe ſuperius, quo
niam ſententia quę ſequitur, ea coniunctione conne-
ctitur, ut ſuperiori atteſtetur. Non.n. ait: Si aūt obtule
ris munus tuū ad altare, ſed ait: Si ergo obtuleris mu
nus tuum ad altare. Nam ſi iraſci non eſt fas fratri ſine
cauſa, aut dicere racha, aut dicere fatue, multo minùs
fas eſt animo tenere aliquid, ut in odium indignatio
conuertatur. Ad hoc pertinet etiam quod alio loco di
citur: Non occidat ſol ſuper iracundiam ueſtram. Iu- *Eph. 4*
bemur ergo illaturi munus ad altare, ſi recordati fue-
rimus aliquid aduerſum nos habere fratrem, munus
ante altare relinquere, & pergere ac reconciliari fra-
tri: deinde uenire & munus offerre. Quod ſi accipiatur
ad literam, fortaſsis aliquis credat ita fieri oportere, ſi
præſens ſit frater. Nō.n. diutius differri pōt, cū munus
tuū relinquere ante altare iubearis. Si ergo de abſente,
& quod fieri poteſt, etiam trans mare conſtituto ali-
quid tale ueniat in mentem, abſurdum eſt credere an-
te altare munus relinquendum, quod poſt tot terras
& maria peragrata offeras Deo. Et idcirco prorſus in-
tro ad ſpiritalia refugere cogimur, ut hoc quod dictū
eſt, ſine abſurditate poſſit intelligi. Altare itaque ſpi-
ritaliter in interiore Dei templo ipſam fidem accipe- *Altare*
re poſſumus, cuius ſignum eſt altare uiſibile. Quodli- *ſpirita-*
bet.n. munus offerimus Deo, ſiue prophetiam, ſiue do *le, fides*
ctrinā, ſiue orationē, ſiue hymnū, ſiue pſalmum, & ſi *uera.*
quid tale aliud ſpiritaliū donorū animo occurrerit, ac
ceptū eſſe nō poteſt Deo, niſi fidei ſynceritate fulcia-
tur, & ei fixæ atque immobili tanquā altari imponatur
ut poſſit integrum atque illibatum eſſe quod offer-
tur. Nam multi hęretici nō habentes altare, id eſt, ue-
ram fidem, blaſphemias pro Dei laude dixerunt, terre
nis uidelicet opinionibus aggrauati, uotum ſuum tan
quā in terrā proijciētes. Sed debet eſſe ſana etiā offerē
tis intentio. Et ppea cū tale aliquid oblaturi ſumus in *1. Co. 3*
corde noſtro.i. in interiore Dei tēplo, (Tēplum.n. Dei *Eph. 3*
ſanctū eſt, inquit, qd eſtis uos, Et in interiori homine
habitare Chriſtū per fidē in cordibus noſtris) ſi in mē
tē uenerit, q aliquid habeat aduerſum nos frater.i. ſi
nos eum in aliquo læſimus: tunc.n. ipſe habet aduer-
ſum nos. Nam nos habemus aduerſus illum, ſi ille nos
læſerit, ubi nos non opus eſt pergere ad reconciliatio
nem.

rem. Non enim ueniam poſtulabis ab eo, qui tibi fecit iniuriam, ſed tantum dimittes, ſicut tibi à domino dimitti cupis, quod ipſe cõmiſeris. Pergendum eſt ergo ad reconciliationem, cum in mentem uenerit, quòd nos fortè fratrem in aliquo læſimus. Pergendum autem non pedibus corporis, ſed motibus animi, ut te humili affectu proſternas fratri, ad quẽ chara cogitatione cucurreris, in conſpectu eius cui munus oblaturus es. Ita enim etiam ſi præſens ſit, poteris eum non ſimulato animo lenire, atq; in gratiam reuocare ueniã poſtulando, ſi hoc prius coram Deo feceris, pergens ad eum non pigro motu corporis, ſed celerrimo dilectionis affectu. Atque inde ueniens, id eſt, intentionem reuocans ad id quod agere cœperas, offeras munus tuum. Quis autem hoc facit, ut fratri ſuo uel non iraſcatur ſine cauſa, uel racha non dicat ſine cauſa, uel eum fatuum non appellet ſine cauſa, quod totum ſuperbiſsimè admittitur: uel ſi fortè in horum aliquo lapſus fuerit, quod unum eſt remedium, ſupplici animo ueniam deprecetur, niſi quiſquis inanis iactantiæ
Mat. 5 ſpiritu non inflatur? Beati ergo pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

EADEM DOMINICA, HOMIlia Euſebij Emeſeni.

Amen dico uobis, niſi abundauerit iuſtitia ueſtra plus quàm ſcribarum & phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum, &c. Matth. 5.

SCribarum enim & phariſæorum iuſtitia fuit, ut benè prædicarent, & benè populum admonerent, non tamen ea faciebant, quæ prædicabant & admonebant. Vnde alibi Dominus ait: Super
Matt. 23. cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſæi: omnia ergo quæ dixerint uobis facite, ſecũdum opera eorum nolite facere. Quare hoc? Dicunt enim, & non faciunt. Erat igitur eorum iuſtitia, dicere & non facere, legem ſoluere & non adimplere. Hæc aũt ad cælorũ regnũ properantibus non ſufficiũt. [Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autẽ dico uobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio, q aũt dixerit fratri ſuo racha, reus erit cõcilio: qui aũt dixerit fatue, reus erit gehẽnæ ignis.] Nõ, inquit, uobis ſufficiũt ad iuſtitiam ea, quæ ſcribæ & phariſæi ſibi ſuf
Euãgely pcepta maiora q legis. ficere nõ benè cogitabant. Maiora nouis quã antiquis præcepta dantur: illis dicitur ne occidant, iſtis dicitur ne iraſcantur: illi ab homicidio, iſti ab ira & odio coercentur. Sed quid eſt, quod Dominus ait: Qui autem occiderit, reus erit iudicio? Non enim omnis qui occidit, reus mortis in iudicio iudicatur: neque uero lex omnes damnat qui occidunt, quoniam & ipſa multos occidere iubet. Determinandus eſt igitur locus iſte, ſicut & cætera quæ breuiter dicta minus aliquid habere
Ex. 21 uidentur. Dicit enim lex: Quicunque ſpontè uel per odium & inſidias hominem occiderit, ipſe quoque occidatur. Cæteris uerò tres ciuitates conſtituit, ad quas fugiant ne moriantur. Quod quid ſignificet, non eſt huius loci exponere. Videamus quod ſequitur. [Ego autem dico uobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio.] In quo iudicio? In hoc enim quod in Eccleſia fit, non tenetur ita. In illo uerò diſtrictio iudicio, ſi omnis qui iraſcitur damnabitur, nulli aut pauci ſaluari poterunt. Quis enim tam quietæ mentis eſt, ut aliquando non iraſcatur? Determinandum eſt igitur & illud, ut non de omni ira, ſed de inſtanti & perſeueranti intelligatur, quæ iam alio nomine odium uocatur. Ira enim inueterata, odium dicitur. Vnde & benè non præterito uel futuro, ſed inſtanti tempore uritur, dicens, Omnis qui iraſcitur. Et hoc quidem manifeſtum eſt, quia ſic damnatur ille qui fratrem ſuum odit, ſicut & ille qui occidit, uterque enim homicida uocatur. Hoc enim Ioannes Apoſtolus dicit: Omnis *Ioã. 3* qui odit fratrem ſuum, homicida eſt, & ſcitis quod omnis homicida non habet uitam æternam in ſe manentem. Sic igitur omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio, qui autem dixerit fratri ſuo racha, reus erit concilio. Racha enim mentis affectum cum indignatione & irriſione ſignificat, uelut quum irridendo inflatis faucibus aliquem inſufflamus. Dicitur quòd racha interpretatur nanus. Sed nunquid tam magnũ peccatum eſt dicere. Racha, id eſt aliquem quolibet ſono uocis irridere, ut quicunque hoc dixerit, reus in concilio habeatur? Magnum enim peccatum eſt omnis iniuria. Dicatur ergo, Si quis dixerit fratri ſuo Racha, & eum irridendo qui irriſione dignus non eſt, ad indignationem & iram prouocauerit, in concilio epiſcoporum reus & culpabilis iudicabitur. Sæpè ex parua iniuria magnæ lites concitantur, quæ omnes in illius caput redundant, qui principalis cauſa earum extitit, ſecundum illud: Qui effundit aquas, caput eſt *pro. 17* iurgiorum. Vnde & in lege præcipitur, Si egreſſus *Ex. 22* ignis inuenerit ſpicas, & comprehẽderit aceruos frugum, ſiue ſtantes ſegetes in agris, reddet damnum qui ignem ſuccenderit. Nam & ipſe Dominus ait, Væ illi, *Matt. 18.* per quem ſcandalum uenit. Si enim de uerbo otioſo rationem reddituri ſumus, quanto magis de iniurijs & contumeliis? [Qui autem dixerit fatue, reus *Matt. 12.* erit gehennæ ignis. Quid eſt hoc ô Domine? quid eſt hoc ô magiſter ueritatis? Quid enim ſi hoc dixerit, & pœnitentiam egerit? Scimus enim multos ſanctorum non ſolum fatuos, ſed hæreticos alios dicere non timuiſſe, eoſque de hæreſibus accuſatos uictoſq; damnaſſe. Nam & Apoſtolus Paulus ſcribens ad Galatas, inſenſatos & ſtultos eos uocauit, quod quidem nõ mi *Gal. 3.* noris iniuriæ eſt, quàm ſi fatuos dixiſſet. Ait enim, O inſenſati Galatæ, quis uos faſcinauit non obedire ueritati? Et paulò pòſt, Sic ſtulti facti eſtis, ut quum ſpiritu cæperitis, nunc carne conſummamini? Sic igitur *Ibid.* dicamus, Qui ſuperbiæ ſpiritu inflatus, non corrigendi gratia, ſed inuidioſè & malitioſè fratrem ſuum fatuum dixerit, eumque contra ſe ad indignationem & odium prouocare nõ timuerit, tamdiu gehẽnæ ignis reus erit, donec pœnitentia ductus, eum quem iniuſtè commouerat, quolibet modo, quantum in ſe eſt, ſibi reconciliet. Vt autem ipſum Dominum hoc ſenſiſſe intelligas, audi quod ſequitur, [Si ergo offers munus tuũ ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & uade prius reconciliari fratri tuo, & tunc ueniens offeres munus tuum.] Ac ſi dicat: Fratrem tuum fatuum uocaſti, iratus eſt tibi, iuſtam cauſam habet aduerſum te, eius indignatio tuũ peccatum eſt, non te recipio, uade priùs & reconciliare fratri tuo. Et fortaſſe ideò has, quas prædiximus, iniurias nominatim Dominus poſuit, quia tunc temporis magis in uſu habebantur, & ut paruum aut nullum peccatum eſſe uidebantur. Dedit igitur nobis regulã, *Nullũ* nouamque legem conſtituit, ut nullum peccatum ne *peccatũ* gligamus, quoniam etiam illa quæ minima eſſe putan *negligendũ.* tur, niſi reſecata fuerint, animas perdunt & damnant. Neque uerò quaſi parua negligenda ſunt, pro quibus Deus offenſus, munera iam ante altare poſita recipere dedignatur. Sequitur: [Eſto conſentiens aduerſario tuo citò, dum es in uia cum eo, ne fortè tradat te aduerſarius iudici, & iudex tradat te miniſtro, & in carcerem

cerem mittaris. [Hoc autem tale eſt, ac ſi diceret: Audiſti quid dixerim. Hęc uerba uitę ſunt & ſalutis: eſto igitur conſentiens eis. Hic eſt enim aduerſarius tuus. Quis enim ſic aduerſatur homini, ut ſermo diuinus? Vult enim iſte occidere: dicit ille: Non occides. Vult iſte mœchari: dicit ille: Non mœchaberis. Vult iſte furari: dicit ille: Non furaberis. Et tandem uno ſermone penè omnia comprehendens, ait, Quod tibi non uis fieri, alij ne feceris. Eſto igitur cōſentiens huic aduerſario tuo. Hoc autem citò, interim dum es in uia cum eo, cito enim hæc uia finitur, pauca ſunt milliaria. Tanta eſt hęc uia, quanta eſt uita uniuſcuiuſque, Quamuis enim alijs longior, alijſque breuior ſit, nulli tamen ualdè prolixa eſt. Poſtquam uero uia completa fuerit, & uita finita, iam nihil proderit cōſentire uelle. Quid igitur? Accuſabit enim te aduerſarius tuus, tradet te iudici. Cur non dicis optime Domine, Tradetque te mihi? Tu es enim, qui conſtitutus es à Deo iudex uiuorum & mortuorum. Sed quid ſequitur? Et iudex tradet te miniſtro. O quam iniquo miniſtro ad cruciandum traditur, qui bono conſiliario conſentire noluit. Poſteà uerò quid fiet? Et in carcerem mittaris. Carcer iſte, infernus eſt. Qualis miniſter, talis & carcer. Ille enim eſt crudelior omnibus, ille formidoloſior & horribilior uniuerſis, in quo tenebræ nunquam deficiunt, in quo ignis nunquam extingitur, in quo uermis nunquam moritur. [Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouiſsimum quadrantem.] Magnum eſt hoc debitum, infinita & innumerabilis eſt pecunia iſta, ad cuius nouiſsimum quadrantem nunquam uenitur, qui ſemper ſoluitur, nunquam finitur.

Sermo dei aduerſarius noſter. *Tob. 4* *Ac. 10.* *Carcer infernus.*

DOMINICA, VIII POST PENTECOSTEN, In Epiſtolam Concio exegetica.

Ex eodem capite, unde Dominica ſuperiori lectio deprompta fuit, etiam hodiè profertur. Sedulo id agit ſancta mater Eccleſia, ut Apoſtolicis inſtitutionibus filios ſuos diligenter imbuens, & à uitijs faciat abhorrere, & iuſtitiæ ſtudioſos ſeſe præbere. Qui enim Chriſto nomen dedimus, Chriſti ueſtigijs inſiſtere debemus, qui peccatū non fecit. Monſtroſa res eſt Chriſtum ore confiteri, & interim tamen ab eius uita & doctrina improbis moribus turpiter diſcrepare. Ad Apoſtolicam lectionem accedamus, & ſenſa Spiritusſancti, beatiſsimi Apoſtoli ore expreſſa, attentis auribus excipiamus. [Humanum dico propter infirmitatem carnis ueſtræ. ſicut enim exhibuiſtis membra ueſtra ſeruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra ueſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem:] Pudorem quendam, ait Origenes, per hoc incutit Apoſtolus auditoribus, ut hoc ſaltem obſequij dependant iuſtitiæ & ſanctificationi, quod prius immunditiæ & iniquitati detulerant. Quid ergo tam humanum, hoc eſt, quid tam leue, quid tam ſine onere, & quod nulla ratione prorsùs poſsit infirmitatis excuſari? Sicut, inquit, exhibuiſtis membra ueſtra ſeruire iniquitati, ita nunc exhibete membra ueſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. Inglorioſum quidem eſt, ut ita quis uirtutibus ſicut uitijs ſeruiat. multo enim amplius, & multò intentius honoranda iuſtitia eſt. Sed & ego, inquit, humanè & communiter ago, eadem poſtulo, ſimilia requiro. Dudum currebant pedes ueſtri ad dæmonum templa, nunc autem concurrant ad eccleſiam Dei. Currebant prius ad effundendum, nunc autem ad liberandum ſanguinem currant. Protendebantur manus priùs ut aliena diriperent, nunc protendantur ut propria largiantur. Circunſpiciebant prius oculi mulierem aut alienum aliquid ad concupiſcendum, nunc circunſpiciant pauperes, debiles, egenos, ad miſerandum. Aures delectabantur auditu uano, uel bonorum derogationibus, nunc conuertantur ad audiendum uerbum Dei, ad explanationem legis, & ad capiendam ſapientiam & diſciplinam. Lingua, quæ conuicijs, maledictis & turpiloquijs aſſueta, nunc conuertatur ad benedicendum Dominum in omni tempore, ſermonem ſanum proferat & honeſtum, ut det gratiam audientibus, & ueritatem loquatur cum proximo ſuo. Sed quid opus eſt hæc ſingula perſequi, cum pateat etiam tibi, uniuſcuiuſque membri miniſterium, quod exhibuit uitijs, aptare uirtutibus, & actum quem exhibuit immunditiæ, ad caſtitatem nunc ſanctificationemque conuertere? Videtur ſanè hic iuſtitiam pro omnibus ſimul uirtutibus nominaſſe, ſicut è cōtrario iniquitatem pro omnibus ſimul uitijs poſuiſſe. Addit ſanè iuſtitiæ ſanctificationem, quò uidelicet caſtitatis partem & generaliter cum cæteris, & ſemetipſam ſpecialiter commendaret. Sed & illud aſpice, quòd undique per hæc arbitrij libertatem deſignat, & oſtendit unumquenque in ſua habere poteſtate, ut quæ antè iniquitati ad iniquitatem ſeruitia dependebant, hac conuerſo in melius propoſito iuſtitiæ ſanctificationiq; dependant. Quod utique fieri non poſſet, ſi neceſsitas naturæ, ut quibuſdam uidetur, repugnaret, aut caſtrorum curſus obſiſteret. [Cum enim ſerui eſſetis peccati, liberi fuiſtis iuſtitiæ. Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis?] Cum quis peccato ſeruit, iuſtitiæ liber eſt, hoc eſt, alienus à iuſtitia. hic enim liberum, alienum dicit, & rectè quidem. Nemo enim poteſt & peccato ſimul & iuſtitiæ ſeruire, ſicut Saluator dixit, Quia nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Illud ſanè notandum eſt, eſſe & libertatem culpabilem & laudabilem ſeruitutem. Nam liberum eſſe iuſtitiæ, crimen eſt: ſeruum uero eſſe, laudabile. Quod autem dicit, iuſtitiæ ſeruum fieri, ſimul intellige & ſapientiæ, & pietati, & pudicitiæ, & omnibus una uirtutibus, ſicut è contrario qui peccat, ſeruus eſt ſimul & concupiſcentiæ malæ, & iræ, & furoris, & impudicitiæ, & rapinæ, & omnibus ſimul uitijs ac ſceleribus ſeruit. Vnde noſmetipſos diſcutere ſemper debemus per ſingula quæ gerimus, & in unoquoque actu conſiderare cuinam ſeruiamus, peccatóne ad iniquitatem, an iuſtitiæ in ſanctificationem. Hucuſque Origenes. Addamus huic Chryſoſtomum, ita in hæc poſtrema uerba ſcribentem: Talis quippe erat ſeruitus illa (nempè, peccati) ut illius uel meminiſſe tantum, turpitudinem quandam & pudorem adferat. Si ergo ipſius commemoratio pudefacit, multo magis actus ipſe. Duplex itaque lucrum nacti eſtis, & quod à dedecore liberati eſtis, & quòd cognouiſtis in quibus aliquando fueritis, quemadmodum & tunc dupilci damno affecti eſtis, cū quod pudēda cōmittebatis, tū quòd erubeſcere etiam ignorabatis, id quod priori grauius erat, & tamē ſeruiendo perſeuerabitis. Hæc ille. Merito hic locus admonere homines deberet, ut ſibi a peccatis caueant, quippe quæ poſt breuem uoluptatem mirabiliter confundunt & pudefaciunt hominem, & intolerabiliter rodunt & angunt conſcientiam. Aulus Gellius libro primo capite octauo de Demoſthene commemorat, quòd cum nobiliſsimi ſcorti Corinthiæ Laidis expetijſſet concubitum, & illa more ſuo ingentem pecuniæ ſummam poſceret, iter auerterit petulantia

Ro. 6. *Membra ut in Dei cultum cōuertēda.* *Sāctificatio pro caſtitate.* *Liberū arbitrium.* *Mat. 6* *Seruitus peccati abominabilis*

lantia mulieris & pecuniæ magnitudine abſterritus, dixeritque, Ego tanti non emo pœnitere. Rectè nimirum, quia uoluptatis comes eſt pœnitentia. Cicero in officijs uoluptates blandiſsimas dominas uocat, ſed eſt earum ſeruitus turpiſsima atque moleſtiſsima. [Nam finis illorum mors eſt.] mors utique gehennę, de qua ſcriptum eſt, Mors peccatorum peſsima. Hæc eſt mors ſecunda, mors reuerà expaueſcenda, quæ depaſcet impios, non ut moriantur, ſed ut ad noua ſupplicia ipſa mortis perpetuitate reſtaurentur. Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. Hæc ſunt breuiſsimè uoluptatis certiſsima præmia, quæ ſtulti & impij & perditi longè maiori & ſtudio & labore ſibi comparant, quàm Deus exigat pro obtinendo regno cælorum. O filij hominum, uſquequo graui corde? Si tam eſtis appetentes uoluptatum, cur non inhiatis illi ſempiternæ beatitudini, in qua affatim & ſine ullo fine parauit Deus diligentibus ſe, quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt?

Pſ.33 *Pſ.48.* *Eſ.66.* *1.Co.2*

Quę uerò poteſt eſſe uoluptas in rebus nefarijs, in uitijs & ſceleribus, quæ ubi perpetrata ſunt, conſcientiam diſcrutiant, & obnoxius reddunt ſui ſectatores morti ſempiternæ? [Nunc uerò liberati à peccato, ſerui autem facti Deo, habetis fructum ueſtrum in ſanctificationem, finem uere uitam æternam.] Illorum (puta, peccatorum) fructus eſt ait Chryſoſtomus, turpitudo, etiam poſt adeptam liberationem: horum uerò, ſanctificatio: ubi uero ſanctificatio, illic & plurima eſt fiducia: illorum finis mors eſt, horum uero uita æterna. Vides quomodo oſtendat, quædam quidem iam data, quædam uero adhuc ſperanda eſſe, & quomodo ex ijs quæ data ſunt, futura fidem inueniant, uidelicet à ſanctificatione uita æterna? Etenim ne cauſeris hic omnia in ſpe tantummodo conſiſtere, oſtendit quod iam & fructum huius rei adeptus ſis. Primum, quòd à malitia liberatus es, malisque illis, quorum & recordatio pudorem adfert. Alterum, quòd iuſtitiæ ſeruus conſtitutus es. Tertium, quòd ſanctificatione potiris. Quartum, quòd & uitam conſecutus es, uitam ſcilicèt non temporariam ſed æternam. Itaque licèt hæc omnia, inquit, conſecuti ſitis, tantum uel ex æquo hic quoque ſeruite. Tametſi enim hic & excellentior multò ſit Dominus, & magna ſeruitutis præmiorumque, pro quibus ſeruitis, diſtantia, nihil tamen amplius exigo, quàm quantum antea iniquitati præſtitiſtis. Hæc ille. Legitur apud Gellium libro 16. capite primo, ſententia memorabilis Catonis, quæ cum hoc Pauli loco pulchrè quadrare uideatur. Eſt autem eiuſmodi, Cogitate, inquit, cum animis ueſtris, ſi quid uos per laborem rectè feceritis, labor ille à uobis citò recedet, benefactum à uobis dum uiueris non abſcedet. Sed ſi qua per uoluptatem nequiter feceritis, uoluptas citò abibit, nequitur factum illud apud uos ſemper manebit. Hoc igitur nos, qui in baptiſmo Chriſto nomen dedimus, ſedulo nobiſcū expendamus, ut & ad ſectandam iuſtitiam reddamur alacriores, & ad fugiendam peccati turpitudinem magis ac magis inflammemur. D. Ambroſius locum hunc exponens, Si accepta, inquit, remiſsione peccatorum, bonorum actuum æmuli fuerimus, acquirimus ſanctitatem: finem uerò habebimus, id eſt, exitum uitam perpetuam. A morte enim hac, quam finem dixit, tranſimus ad uitam, quæ ſine fine eſt. Hæc ille. [Stipendia enim peccati, mors, gratia autem Dei uita æterna, in Chriſto autem Domino noſtro.] Eant nunc peccati mancipia, & pro ſeruitute duriſsima, quam peccato exhibent, mortem expectent non qualemcunque, ſed ſempiternam. Iuſtitiæ autem ſtipendia, uita æterna, ſed ne quis eam ſuis uiribus tribueret, quod faciebant olim hæretici Pelagiani, addidit Apoſtolus, eam ex Dei gratia proficiſci. Cum enim Iacobus Apoſtolus apertiſsimè dicat, omne datum optimum & omne donum perfectum deſurſum eſſe, certum eſt ex nobis ipſis nihil nos habere boni, ſed ſi quid in nobis boni eſt, id nos gratiæ Dei merito acceptum ferre debere. Ergo etiam ipſa merita noſtra, quibus redditur uita æterna, rectiſsimè ab Auguſtino dicuntur eſſe dona Dei. Idemque Auguſtinus Epiſtola 105. ad Sixtum presbyterum, Vnde & ipſa, ait, uita æterna, quæ utique in fine ſine fine habebitur, & ideò meritis præcedentibus redditur, tamen quia eadem merita, quibus redditur, non à nobis parata ſunt per noſtram ſufficientiam, ſed in nobis facta per gratiam, etiam ipſa gratia nūcupatur, nō ob aliud niſi quia gratis datur, nec ideo quia meritis non datur, ſed quia data ſunt & ipſa merita quibus datur. Vbi autem inuenimus etiam uitam æternam gratiam nuncupari, habemus apud eundem magnificum gratiæ defenſorem Apoſtolum Paulum, Stipendium, inquit, peccati mors eſt, gratia autem Dei uita æterna, in Chriſto Ieſu domino noſtro.

Fruct' peccatis *Fruct' iuſtitia* *Sniā Catonis memorabilis.* *Iac. 1*

Vide, obſecro te, in quanta breuitate quàm uigilanter uerba poſuerit, quibus diligenter conſideratis, quęſtionis huius aliquantulum dilucefcat obſcuritas. Cum enim dixiſſet, Stipendium peccati mors, quis non congruentiſsimè & conſequenter addere iudicaret, Stipendium autem iuſtitiæ uita æterna? Et uerum eſt, quia ſicut merito peccati tanquam ſtipendium redditur mors, ita merito iuſtitiæ tanquam ſtipendium uita æterna. Aut ſi nollet dicere iuſtitiæ, diceret fidei, quoniam iuſtus ex fide uiuit. Vnde etiam & merces appellatur plurimis ſanctarum ſcripturarum locis, nuſquam porrò dicta eſt merces iuſtitia uel fides, quia iuſtitiæ uel fidei redditur merces. Quod eſt autem merces operanti, hoc militanti ſtipendium. Sed beatus Apoſtolus aduerſus elationem, quæ uſque adeò magnis tentat irrepere, ut & ſibi propter ipſam dicat datum angelum ſatanæ, à quo colaphizaretur, ne uerticem præſumptionis erigeret, Aduerſus hanc ergo elationis peſtem uigilantiſsimè militans, Stipendium, inquit, peccati mors. Rectè ſtipendium, quia debetur, quia dignè retribuitur, quia meritò redditur. Deinde ne iuſtitia de humano ſe extolleret bono merito, ſicut humanum meritum malum non dubitatur eſſe peccatum, non à contrariò retulit, dicens, Stipendium iuſtitiæ uita æterna, ſed Gratia, inquit, Dei uita æterna. Et hæc ne præter mediatorem aliqua alia uia quæreretur, adiecit, In Chriſto Ieſu Domino noſtro, tanquam diceret: Audito quod ſtipendium peccati ſit mors, quid te diſponis extollere o humana non iuſtitia, ſed nomine iuſtitiæ planè ſuperbia, quid te diſponis extollere, & contrariam morti uitam æternam tanquam debitum ſtipendium flagitare? Cui debetur uita æterna, uera iuſtitia eſt. Si uera iuſtitia eſt, ex te non eſt, deſurſum eſt, deſcendens a patre luminum, ut haberes eam, profectò accepiſti. Quid enim habes, quod non accepiſti? Quapropter, ò homo, ſi accepturus es uitam æternam, iuſtitiæ quidem ſtipendium eſt, ſed tibi gratia eſt, cui gratia eſt & ipſa iuſtitia. Hæc in Epiſtola ad Sixtum Auguſtinus, qui in libro de Gratia & libero arbitrio capitul. ſeptim. ſcribit in hæc uerba: Homines non intelligentes, quod ait ipſe Apoſtolus: Arbitramur iuſtificari hominem per fidem ſine operibus legis, putauerunt eum dicere, ſufficere homini fidem, etiamſi malè uiuat, & bona

Aba.2 *2. Cor. 12.* *Iac. 1* *Ro. 3*

opera

opera non habeat. Quod abſit, ut ſentiret uas electionis, qui cum dixiſſet quodam loco. In Chriſto Ieſu neque circuncisio aliquid ualet, neque præputium, mox addidit, ſed fides, quæ per dilectionem operatur. Ipſa eſt fides, quæ fideles Dei ſeparat ab immnndis dæmonibus. Nam & ipſi, ſicut dicit Apoſtolus Iacobus, credunt, & contremiſcunt, ſed non bene operantur. Non ergo habent iſtam fidem, ex qua iuſtus uiuit, id eſt, quæ per dilectionem operatur, ut reddat ei Deus uitam æternam ſecundum opera eius. Sed quia & ipſa bona opera nobis ex Deo ſunt, a quo nobis, & fides eſt, & dilectio, proprereà idem ipſe Doctor gentium etiam ipſam uitam æternam gratiam nuncnpauit. Sic Auguſtinus. Præſtet nobis uitam æternam ipſa uita æterna Dominus noſter Ieſus CHRISTVS, cui cum patre, & Spirituſancto eſt omnis honor, & gloria, in ſecula ſeculorum, Amen.

Gala. 5
Iac. 2.

DOMINICA VIII. POST Pentecoſten. Marc. 8.

In illo tempore, Cum multa turba eſſet cum Ieſu, nec haberent quod manducarent, conuocatis diſcipulis, ait illis. Miſereor ſuper turbam. Et reliqua.

ALtitudinem diuinitatis ſuæ, & miſericordiam humanitaris, multis & uarijs modis in ſcripturis ſanctis Dominus noſter Ieſus Chriſtus oſtendit, quemadmodum ſolet in myſterijs, & ſacramentis, ut & petentes accipiant, & quærentes inueniant, & pulſantibus aperiatur. Omnia enim quæ in hoc mundo ſub fragilitate noſtra exhibuit miracula, nobis proficiunt. Non utique ſine cauſa faciebat ea Dominus, uel quaſi fruſtrà & inaniter. Verbum Dei eſt Chriſtus, qui non ſolum ſonis, ſed etiam factis loquitur hominibus. Hoc enim etiã, quod hodiè de ſancto euãgelio lectum eſt, quærit intellectorem: & cum fuerit intellectum, ſpirituale facit gaudium. Et in hac lectione ſimul conſideranda eſt in uno eodemq; redemptore noſtro diſiuncta operatio diuinitatis, & humanitatis, atque omnimodis deteſtandus error Eutycheris, qui unam tantum in Chriſto dogmatizare præſumit operationem. In alterutra enim parte, uel qui ſolum hominem fuiſſe dixerit, gloriam negabit conditoris: uel qui ſolum Deum negabit miſericordiam redemptoris. Nempe quòd ſuper turbam miſeretur Dominus, ne, uel inedia, uel longioris uitæ deficiat labore, nouerimus affectum eſſe atque compaſsionem humanæ fragilitatis. Quòd autem de ſeptem panibus, & paucis piſcibus ſatiauit quatuor millia hominum, credimus diuinæ opus eſſe uirtutis. Attendat ergo ſanctitas ueſtra, quia hoc nobis propoſitum eſt, quod cum ueſtra charitate tractemus, quid ſibi uelit huius rei tantum myſterium, quòd eo modo ſe Deum diſcipulis demonſtraſſe ſancta teſtatur ſcriptura, quomodo euangelium narrat. Ait enim Euangeliſta in hodierna lectione: [Cum multa turba eſſet cum Ieſu, nec haberent quod mãducarent, conuocatis diſcipulis, ait illis: Miſereor turbæ huic.] Sed requiramus quod ait ſuperiùs, In illis diebus cum turba multa eſſet. Superiùs enim acceſſerũt Iudæi ad ſaluatorem, accuſantes diſcipulos eius, eo ꝙ non lotis manibus manducarent. Quos Dominus redarguit, quia ea quæ de corde mala procedũt, ea potiùs hominem conloquinarent. Et relictis illis, uenit in finibus gentium, ubi mulier Chananæa (quæ eſt mater gentilium) pro filia ſua, id eſt, Eccleſia Dominum deprecatur. Quæ tandiù pollulauit, donec acciperet quod petebat. Poſt hæc iterum curauit murum & ſurdum. Ergo in his diebus cum multitudo populi concurriſſet, nec haberent quod manducarent. Turbas enim hic omnes gentes ſignificare creaturas intelligimus, pro quibus ipſe Dominus miſericordia commouetur, quod non haberent quod manducarent. Hic ſpiritualiter debemus intelligere, quòd ideo non habebant quod manducarent, quia gentes legem non habebant, id eſt, quinque libri Moyſi, non prophetas, non prædicationem ſancti Ioannis, quia gentes non per legem, ſed per fidem uenerunt ad redemptorem. Ideo triduo perſeuerant, hoc eſt, in natiuitate, in paſſione, in reſurrectione Domini: ſiue in patre, in filio, & ſpirituſancto. Perſeuerare enim, permanere eſt in confeſsione, ſicut ipſe Dominus ait: Qui autem perſeuerauerit uſque in finem, hic ſaluus erit. Dicit ergo Dominus: [Non habent quod manducent:] Quia legem non habẽt: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in uia, ut qui per fidem Chriſti crediderunt, per fidem Chriſti ſaluarẽtur. [Quidam autem ex his de longè uenerunt.] Longè enim erant gentes a Deo, errando per idola: & modo omnis qui peccat, longè eſt a Deo. [Dicunt diſcipuli eius: Vnde illos quis poterit ſaturare panibus in ſolitudine?] Adhuc Apoſtolos tenebat incredulitas, donec myſteria reuelarẽtur, nec recordabantur quod fecerat de quinque panibus, & duobus piſcibus. [Et interrogauit eos Ieſus: Quot panes haberent. Qui dixerunt: Septem. Et præcepit turbæ ut diſcumberent ſuper terram. Et accipiens panes, gratias egit, & dedit diſcipulis ſuis, ut apponerẽt. Et piſces ſimiliter benedixit, & poſuit ante illos. Et manducauerunt & ſaturati ſunt, & ſuſtulerunt ſeptem ſportas plenas. Erant autem qui manducauerũt, quaſi 4. millia, extra mulieres & infantes.] Et uirtutes quidem Domini manifeſtiſsimè credimus eſſe factas in præſenti, ſed quid lateat in myſterio, ipſius gratia donante requiramus. In ſuperiori enim lectione de quinque panibus, & duobus piſcibus, quinque millia hominum ſatiauit. hic ſeptem panibus ſaturauit quatuor millia hominum. Ibi diſcipuli ſuggerunt Domino, dicentes: Locus deſertus eſt, & hora præterijt: dimitte turbas, ut euntes in Caſtella, emant ſibi eſcas. Hic penitùs tacent diſcipuli, ſed ipſe Dominus pro eis ſolicitus eſt. Videamus quare tacent. Quia nec dum miſsi fuerant prædicare gentibus, ſed potiùs ad oues perditas domus Iſrael. Prior ergo illa parabola pertinet ad Iudæos, iſta uerò ad gentes. Ibi quinque panes fuerunt, hoc eſt quinque libri Moyſi: hic uerò ſeptem panes, qui ſunt ſeptiformis ſpiritus dona, ſicut ait ſanctus Eſaias propheta: Spiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilij, & fortitudinis ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini. Ibi duodecim cophini pleni ſpirituſancto, hic ſeptem eccleſiæ, ſiue ſeptem candelabra aurea. Ibi duo piſces, qui ſunt duo teſtamenta, ſiue unus liber omnium prophetarum, uel ſancti Ioannis prædicatio: hic indefinitus numerus ponitur, quæ ſunt dona gratiarum, ſicut Apoſtolus ait: Alij per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, alij ſermo ſcientiæ, alij prophetia, alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum, omnia uerò hæc operatur unus atque idem ſpiritus. Ibi ſuper fœnum recumbunt, & hic ſuper terram. Vtrinque una conuerſatio, una gratia, una uirtus, una deitas. Ibi ſuper fœnũ diſcumbunt, hoc eſt, mortificant opera carnis, quia omnis caro fęnũ, ait propheta. Hic ſuper terrã diſcumbunt, id eſt, opera terrena conculcat.

Eſt in Sermonibus Augu. 209. ſed hic mentio fit Eutychetis, qui errorẽ ſuũ pridiẽ defuncto Auguſtino prodidit. Eutyches in Synodo Chalcedonen. dãnatus eſt.
Matt. 15.
Triduũ myſticè.
Matt. 10. & 24.
Marc. 9.
Eſai. 11
1. Cor. 12.
Eſai. 40.

Ibi quinque millia refecti, qui numerus pertinet ad Iudæos, nam poſt aſcenſionem Domini loquente ſancto Petro, *Act. 9.* quinque millia ſunt baptizati: hic autem quatuor millia, hoc eſt, de tota terra omnes gentes, a quatuor cardinibus cœli de ſeptiformis ſpiritus gratia eſſe repletas in uitam æternam. Et ideo dilectiſsimi nos, qui non per legem, ſed per fidem credimus in Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui non ex operibus, ſed ipſius gratia ſumus redempti, qui non ex quinque panibus, id eſt, ex quinque libris Moyſi, ſed ex ſeptiformi gratia ſpirituſſanctis ſumus repleri, ſicut beatus Eſaias prophetauerat, dicens: *Eſai. 11.* Spiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilij, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit illum ſpiritus timoris Domini. In hac ergo ſeptiformi ſpirituſſancti gratia maneamus, in qna uocati ſumus, repleti dono ſpirituſſancti per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui uiuit & regnat in unitate eiuſdem ſpirituſſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA EADEM HOMIlia Beati Auguſtini Epiſcopi ex libro. 83 Quęſtionum, Quæſtione 61. in Euangelium de ſeptem panibus, &c.

SEcunda paſtio populi, quæ de ſeptem panibus ſacta eſt, ad noui Teſtamenti prædicationem rectè intelligitur pertinere. Nnn enim ab aliquo euangeliſta dictū eſt, quòd iſti panes hordeacei fuerint, ſicut de illis quinque dixit Ioannes. Hæc ergo paſtio de panibus ſeptem, ad gratiam pertinet eccleſiæ, quæ notiſsima illa ſeptenaria ſancti ſpiritus operatione cognoſcitur. *Eſa. 11.* Et ideo non hic duo piſces fuiſſe ſcribuntur, ſicut in ueteri lege, ubi duo ſoli ungebantur, rex, & ſacerdos: *Vngebātur iterdum et propheta.* ſed pauci piſces, id eſt, qui primi Domino Ieſu Chriſto crediderunt, & in eius nomine uncti ſnnt, & miſsi ad prædicationem euangelij, & ad ſuſtinendum turbulentum mare huius ſeculi: ut pro illo magno piſce, id eſt, Chriſto legatione fungerentur, ſicut Paulus apoſtolus dicit. *Vide Augu. in li. 1. Retra. ca. 26.* Neque in ipſa turba quinqne millia hominum fuerunt, ſicut illic ubi carnales legem accipientes, id eſt, quinque carnis ſenſibus dediti ſignificantur: ſed quatuor millia potiùs, quo numero ſignificantur ſpiritales, propter quatuor animi uirtutes, quibus in hac uita ſpiritaliter uiuitur, prudentiam, tēperantiam, fortitudinem, & iuſtitiam. *2. Cor. 3.* Quarum prima eſt cognitio rerum appetendarum & fugiendarū: *prudentia.* Secunda refrænatio cupiditatis ab ijs quæ temporaliter delectant: *Tēperantia.* Tertia, firmitas animi aduerſus ea, quæ tempnraliter moleſta ſunt: *Fortitudo.* Quarta, quæ per cæteras omnes diffunditur, dilectio Dei & proximi. *Iuſtitia.* Sanè & ibi quinque millia hominum, & hic quatuor millia, exceptis mulieribus, & pueris fuiſſe memorantur: quod mihi uidetur ad hoc pertinere, ut intelligamus ex ipſo populo ueteris teſtamenti fuiſſe quoſdam infirmos ad implendam iuſtitiam, quæ ſecundum legē eſt in qua iuſtitia apoſtolus Paulus ſine querela ſe cōuerſatum eſſe dicit: *phil. 3.* fuiſſe item alios, qui facilè ſeducerentur in cultum idolorum. Quæ duo genera, id eſt, infirmitaris & erroris, mulierum, & puerorum nominibus figurata ſunt. Infirmus eſt enim mulierū ſexus ad actionem, & facilis ad luſum pueritia. Quid autem luſui puerili tam ſimile eſt, quàm idola colere, *1. Cor. 10.* quando & Apoſtolns ad hoc retulit hoc genus ſuperſtitionis, cum ait: Neque idolis ſeruiamus, quemadmodum quidam eorum, ſicut ſcriptum eſt: *Exod. 32.* Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere. Mulieribus ergo ſimiles erant, qui in laboribus expectationis, quouſque ad promiſſa Dei peruenirent, non uiriliter perſeuerantes tētauerunt Deum: pueris autem, qui ſederunt manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere. Non ſolum autem ibi, ſed etiam in populo noui teſtamenti, qui non perdurant occurrere in uirum perfectum, uel infirmitate uirium, uel mentis leuitate, mulieribus, & pueris comparandi ſunt. Nam illis dicitur: *Heb. 3.* Si tamen initium ſubſtantiæ eius uſque in finem firmum retineamus, illis autem: *1. Cor. 14.* Nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia infantes eſtote, ut ſenſibus perfecti ſitis. Et ideo neque in ueteri, neque in nouo teſtamento tales admittuntur ad numerum: ſed ſiue ibi qninque millia, ſiue hic quatuor millia, exceptis mulieribus, & pueris fuiſſe dicnntur. Quanuis uerò & illic & hic propter ipſum Chriſtum, qui aſsiduè in ſcripturis mons appellatur, congruenter in mnnte uterque populus paſcatur: hic tamen non in fœno diſcumbitur, ſed in terra. Ibi enim celſitudo Chriſti propter carnales homines, & Hieruſalem terrenam, carnali ſpe, & deſiderio tegitur: hic autem remota omni cupiditate carnali, conuiuas noui teſtamenti, ſpei permanentis firmamentum, tanquàm ipſius montis ſoliditas, nullo fœno interpoſito cnntinebat. Et quoniam rectiſsimè dicit Apoſtnlus, *Gal. 3.* Priùs autem quàm ueniret fides, ſub lege cuſtodiebamur: hoc ſignificare uidetur & Dominus, cum dicit de his, quos quinque panibus paſturus erat: Non opus habent ire, ſed date illis uos manducare. Sub his enim uerbis figuraliter tanquàm cuſtodia detinentur, cum hoc admonuiſſent diſcipuli, ut dimitteret eos. Huius uerò turbæ, quæ ad ſeptem panes pertinet, ultro miſereri ſe dicit, quòd iam tertius dies eſſet, ex quo eī ieiuni adhæſiſſent. In toto enim ſeculo generis humani tertium tempus eſt, quo fidei Chriſtianæ gratia data eſt. *Tria mundi tēpora.* Primum eſt ante legem, ſecundum ſub lege, tertium ſub gratia. Et quoniam quartum adhuc reſtat, quo ad pleniſsimam pacem Hieruſalem cęleſtis uenturi ſumus, quo tendit quiſquis rectè credit in Chriſtum, *Quartū, uita futura.* propterea ſe dicit turbam illam reficere Dominus, ne deficiant in uia. Iſta enim diſpenſatio, quā nnbis Dominus temporaliter & uiſibiliter in homine apparere dignatus eſt, & dedit nobis pignus ſpiritum ſanctum cuius operatione ſeptenaria uegetaremur, Apoſtolica authoritate quaſi paucorum piſcium ſapore coniuncto: hæc ergo diſpenſatio quid aliud agit, niſi ut ad palmam ſupernæ uocationis ſine defectu uirium peruenire poſsimus? Per fidem enim ambulamus, non per ſpeciem. *2. Cor. 5.* Et ipſe Apoſtnlus Paulus nondum ſe dicit comprehendiſſe regnum Dei, ſed ea, quæ retro ſunt oblitus, in ea, quæ ante ſuut extentus, *phil. 3.* ſecundnm intentionem ſequor, inquit, ad palmam ſupernæ uocationis. Veruntamen in quod peruenimus, in eo ambulemus, quia tertio die Domino adhærentes, & ab illo paſti, non deficimus in uia. Etiam hic ſanè peruenire ad comedendi finem turba non potuit, ſed relictæ ſunt eſcæ. Non enim fruſtrà de futuro dictum eſt: *Luc. 18.* Putasne ueniens filius hominis inueniet fidem ſuper terram? Et credo ita futurum, propter mulieres, & pueros: ſed tamen ſeptem ſportas reliquiæ fragmentorum impleuerunt, ad quas eccleſia ſeptiformis, quæ in Apocalypſi etiam deſcribitur, pertinet, *Apoc. 1.* id eſt, omnis qui perſeuerauerit uſque in finem. Ille enim qui dixit, putasne ueniens filius hominis inueniet fidem ſuper terram? ſignificauit quidem in extremo conuiuio relinqni pnſſe, & deſeri eſcas ſuas: ſed quoniam ipſe item dicit, Qoi perſeuerauerit uſque in finem, hic ſaluus erit, ſignificauit non defuturam Eccleſiam,

cleſiam, quæ ſeptenario numero eoſdem ſeptem panes abundantiùs recipiat, & latitudine cordis, quæ ipſam perſeuerantiam in ſportis uidetur ſignificare, contineat.

EADEM DOMINICA Homilia Euſebij Emeſeni.

Cum turba multa eſſet cum Ieſu, nec haberent quòd manducarent, &c. Marc. 8.

LEgitur ſuperiùs, quum ueniſſet Ieſus ſecùs mare Galilææ, aſcendens in montem, ſedebat ibi. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos, & proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos, ita ut turbæ mirarentur, uidentes mutos loquentes, & claudos ambulantes, & cæcos uidentes, & magnificabant Deum Iſrael. Meritò enim Ieſus in montem aſcendit tanta & talia miracula facturus, ut in monte, in quem aſcendit, eius poteſtatis altitudo, & in miraculis quæ fecit, eius diuinitatis uirtus appareat. Sequantur igitur eum ſuper montes aromatum, quicunque illum imitari & ſanari deſiderant. De quibus montibus Eccleſia dicit: Fuge dilecte mi, aſsimilare capreæ, hinnuloque ceruorum, ſuper montes aromatum. Ieſus autẽ

Cant. 8. uocatis ſuis diſcipulis, dixit: [Miſereor ſuper turbã, quia ecce iam triduò ſuſtinent me, nec habent quod

Tres dies, tria mundi tẽpora. manducent.] Tres enim dies, tria ſeculi tempora ſunt, ante legem. ſ. ſub lege, & ſub gratia. Tribus igitur diebus turbæ Domino perſeuerant, quia totis his tribus temporibus uiri ſancti ſpiritu Dei pleni in Chriſtum credunt, Chriſtum expectant, eiusque panibus & doctrina magno deſiderio refici cupiunt: & non habent quod manducarent, quia panis uiuus, qui de cęlo de-

Ioã. 6. ſcendit, nondum eis appoſitus fuerat, nondum leo de

Apoc. 5. tribu Iuda librum aperuerat, neque ſeptem ſignacula eius ſoluerat. Tertio igitur die, id eſt, hoc luæ incarnationis tempore turbas reficit, neque ulteriùs eas fa-

Matt. 15. me perire patitur. Vnde & dicit: Et dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in uia. Omnes enim in uia ſumus, omnes ad patriam tendimus. De hac enim uia

Pſ. 118. Pſalmiſta ait: Viam mandatorum tuorũ cucurri. Itẽq;

Ibidem Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege Domini. In hac autem uia deficiunt ieiuni, per hanc uiam currere non poſſunt, qui Chriſti pane non ſunt refecti,

Ibidem præſertim ſi de longè uenerunt. Longè eſt enim a peccatoribus ſalus. Sicut enim hæc uia breuis, & facilis eſt bonis, ita longa & difficilis eſt malis. [Et dicunt ei diſcipuli: Vnde illos poterit quis hic ſaturare panibus in ſolitudine?] Fortaſſe immemores erant Chriſti di-

Matt. 15. ſcipuli, ꝙ Dominus ex quinque panibus quinque millia hominũ iam ſuperiùs ſatiauerat. Et ait illis Ieſus:

7 panes. Quot panes habetis? At illi dixerunt, Septem, & paucos piſciculos. Septem enim panes, ſeptem libri, ſunt ueteris teſtamenti, quos Heptateuchum uocamus: ſi-

Pauci piſciculi. ue etiam ſeptem gratiæ ſpiritus ſancti. Pauci uerò piſciculi, pauci libri noui teſtamenti. Valdè enim pauci ſunt libri noui teſtamenti comparatione ueteris. Iſti tamen pauci ſi illis ſeptem panibus coniunguntur, cũctis hominibus ad animarum refectionem ſufficiunt. Sine illis enim neque comedi poſſunt, neque ſaturitatem, uel fortitudinem comedentibus tribuunt. Sunt enim ſeptem panes, ſapiẽtia, & intellectus, conſiliũ, & fortitudo, ſcientia, & pietas, & timor Domini. Sed quis ſine ſapientia ſapiat? quis ſine intelligentia intelligat? quis ſine conſilio prouidus? quis ſine fortitudine fortis? quis denique ſine ſcientia ſciens? ſine pietate pius? & ſine Dei timore fidelis? Non igitur iſti piſces ſine illis panibus comedi poſsũt. Et meritò piſces libri iſti dicuntur, quoniam in nouo fonte natant, de quo ſcriptum eſt: Quoniam apud te eſt fons uitæ, &

Pſ. 35. lumine tuo uidebimus lumen. [Et præcepit turbæ, ut diſcumberent ſuper terram.] Super terrã enim diſcũbunt, quicunque terram, & puluerem ſe eſſe cogno-

Eccl. 10. ſcunt. Vnde & dicitur: Quid ſuperbis puluis, & cinis? [Et accipiens Ieſus ſeptem panes, & piſces, gratias agens fregit, & dedit diſcipulis ſuis. Frangit autẽ Dñs & panes, & piſces, quoniam prout uult, & ſancti ſpiritus gratias unicuique tribuit, & profunda ſanctarum ſcripturarum myſteria pãdit. Sed quibus dat, niſi diſcipulis ſuis? quibus hæc prædicanda largitur, niſi Epiſcopis, & ſacerdotibus? Iſti enim ſunt, quos cõ-

Matt. 24. ſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ut dent illis cibum in tempore. Iſti cæteros paſcunt, illi pane diuini eloquij totam Eccleſiæ turbam reficiunt. [Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt.] Comedamus igitur & nos, ut ſaturemur: legamus, ut intelligamus. Hunc enim cibum qui plùs comedit, plùs comedere appetit. Hic cibus mentem exhilarat, & quantò plùs comeditur, tantò ampliùs creſcit. Vnde ſubditur. [Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas plenas.] Plura ſunt fragmenta, quàm panes: quia

Fragmenta multa. plures ſunt, qui nunc fragmenta ſuſcipiunt, quam illi qui tunc illos panes, & piſces comederunt. Nónne uides quanta librorum uolumina ex his quatuor Euan-

Sepiẽ ſportæ. gelijs multiplicata ſunt? Sed quid per ſeptem ſportas, niſi ſeptem eccleſiæ ſignificãtur, per quas omnes aliæ

Apoc. 1. eccleſiæ intelliguntur? Vnde & Ioannes euangeliſta ſeptem eccleſijs ſcribit. Vnde & Eſaias ait: Apprehen-

Eſai. 4. dent ſeptem mulieres uirum unum in die illa, dicentes: Panem noſtrum comedemus: Panem nobis modo datum, panem quo repletæ, & refectæ ſumus. Et quaſi dicerent: Nos enim ſumus illæ ſeptem ſportæ, quas plenas fragmentis olim in deſerto apoſtoli ſuſtulerunt. Quia igitur panem habemus, panem noſtrũ comedamus. [Erant autem qui manducauerunt quatuor millia hominum,] extra paruulos, & mulieres. Quare autem paruuli, & mulieres non numerantur, niſi quia in Dei populo computari digni nõ ſunt, qui

2 Cor. 14. uel paruulos in ſtultitia, & fatuitate, uel mulieres in mollitie, & debilitate imitantur? Vnde Apoſtolus. Nolite (inquit) pueri effici ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote.

DOMINICA IX. POST PENtecoſten, in Epiſtolam Concio exegetica.

RVrſus ex Apoſtolo inſignis nobis lectio depromitur, id procul dubio ſpectante ſpiritu Dei, cuius inſtinctu ſapientiſsimè omnia ſunt in Eccleſia ordinata, & inſtituta, ut dum perpetuò noſtris in auribus ſaluberrima uitę præcepta perſonant, animus inflammetur ad ſtudiũ pietatis, & feruenti deſiderio ſeſe cupiat componere ad uoluntatem Dei ac Domini ſui, quam ex literis diuinis tam crebro ac propè indeſinenter ſibi ſentit innoteſcere. Intonãte enim quotidiè, ut inquit Leo Papa 1. Sermone 5. de Epiphania, auribus noſtris eloquio Dei, omnis homo quid diuinæ iuſtitiæ placeat ſcire conuincitur. Nec tamẽ ſatis eſſe debet cognouiſſe quid uelit Deus, ſed oportet in eam quoque curã diligenter incũbere, ut cognitionem ſequatur operis effectus, & quæ facienda cognouimus, opere exequi conemur. Nec hoc

pijs filijs difficile admodum erit, quando, ut idem inquit Pontifex, & gratia prætendit auxilium, & obediētia mollit imperium. Apoſtolicam agè tubam audiamus: [Fratres, debitores ſumus, non carni, ut ſecundũ carnem uiuamus.] Spiritum Chriſti habitare in nobis, inquit Origenes, & dona Spiritus nobis collata, ſuperius docuit. Conſequenter ergo nunc addit, quia debitores ſumus eorum ſine dubio, quæ a Chriſti ſpiritu conſecuti ſumus. Carnis autem, inquit, debitores non ſumus. Non.n. propterea nos fecit Deus ad imaginem ſuã, ut carnis ſeruitio eſſemus obnoxij, ſed potiùs ut creatori ſuo anima deſeruiens, ipſa ſeruitio ac miniſterio carnis uteretur. Sed fortaſsè dicat aliquis: Quomodo carni non ſumus debitores, cum & uictum & ueſtimētũ prouidere naturæ neceſsitate cogamur? Sed ut oſtendat, non carni aliquid conferre: ſed ipſam uitã carni mancipare, culpabile haberi, ideo addit. [Si enim ſecũdum carnē uixeritis, moriemini.] Quid ſit autem ſecũdum carnem uiuere, ſæpè iam dictum eſt: hoc eſt, carnis deſiderijs indulgere. In hoc ergo negat nos eſſe debitores, ſicut & alibi dicit: Et carnis curam ne feceritis in deſiderijs, & in cõcupiſcētijs: nõ utiq; negans carnis curã habendã in neceſſarijs, ſed in cõcupiſcentijs. Sic Origenes. Audi, & Chryſoſtomũ, pulchrè cum hoc concinētem: Cum dixiſſet, inquit, Nõ ſumus debitores carni, ne rurſus quæ dicta ſunt, aduerſus carnis naturam rapias, non quieuit quin ſubiungeret, Vt ſecundum carnem uiuamus. Multa ſiquidem carni debemus, nimirum, ut illam nutriamus, foueamus, refocillemus, morbidam curemus, ueſtiamus, & reliqua, quæ innumera ſunt, adminiſtremus. Ne ergo putes miniſterium huiuſmodi tolli, cum dixiſſet, Nõ ſumus debitores carni, interpretatur quid dicat, ſubiũgens, Vt ſecundum carnem uiuamus. Illud enim, inquit, carnis ſtudium tollo, quod ad peccatum ducit: ea uerò quæ illam curant, fieri ſeruarique nolo. Ergo quod dicit, Ne ſecundum carnem uiuamus, nihil eſt aliud, quàm ne dominam illam uitæ noſtræ faciamus. Non enim decet, ut illa imperet, ſed obediēdo ſequatur oportet: neque ut uitam noſtrã dirigat, ſed ut ſpiritus leges quibus obtemperet accipiat. Hæc ille [Si autem ſpiritu facta carnis mortificaueritis.] Hoc eſt opus noſtrũ in hac uita, ait Auguſtinus Sermone 13. de uerbis Apoſtoli, actiones carnis ſpiritu mortificare, quotidie affligere, minuere, frenare, interimere. Quàm multa enim proficientes iam non delectant, quæ anteà delectabant? Quando ergo delectabat, & non ei conſentiebatur, mortificabatur: quia iam non delectat, mortificatum eſt. Calca mortuum, tranſi ad uiuum. Calca iacentem, confligе cum reſiſtente. Mortua eſt enim una delectatio, ſed uiuit altera: & illi dũ non conſentis, mortificas: cum cœperit omnino non delectare, mortificaſti. Hæc eſt actio noſtra, hæc eſt militia noſtra. In hoc agone cum confligimus, Deum habemus ſpectatorem: in hoc agone cum laboramus, Deum poſcimus adiutorem. Hæc Auguſtinus. Vides, inquit Chryſoſtomus, ꝙ non de natura corporis, ſed de carnalibus actibus dicat? Non enim dicit, Si uerò ſpiritu naturam carnis mortificaueritis, uiueris, ſed actus, neque illos omnes, ſed tantum malos. Declarat autem hoc in ſequentibus: Si enim hoc, inquit, feceritis, uiuetis, Et quomodo poterit hoc fieri, ſi de omnibus hic corporis actibus diceret? Nam & uidere, & audire, & loqui, & ambulare corporis actus ſunt, quos ſi mortificaturi ſumus, tantum aberit ut uiuamus, ut & homicidij pœnas daturi ſimus. Quales itaque actus mortificandos dicit? Eos ſcilicet, qui ad nequitiam diriguntur, qui ad malitiam tẽdunt, quos neque aliter mortificare licet, quàm per ſpiritum. Alios ſiquidem ſi occideris, nihil aliud feceris, quàm quòd teipſum ſuſtuleris, id quod fas non eſt, hos uerò licet per ſpiritum mortificare. Hic quippe ſi adfuerit, omnes illas affectuum undas contrahet, paſsioneſque peſsũdabit, ita ut nihil ſit, quod nobis obſiſtere queat. Hæc Chryſoſtomus. Si quis facta, uel opera carnis noſſe uelit, legat Epiſtolam ad Galatas, in cuius capite 5. enumerantur his uerbis: Manifeſta autem ſunt opera carnis: quæ ſunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſeruitus, ueneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia. Mortificat autem quis actus carnis, inquit Origenes, hoc modo. Fructus eſt ſpiritus, charitas: odium carnis eſt actus. Odium ergo per charitatem mortificatur & extinguitur. Gaudium ſimiliter fructus eſt ſpiritus: triſtitia uerò huius ſeculi, quæ mortem operatur, carnis eſt actus. Hæc ergo extinguitur, ſi ſit in nobis gaudium ſpiritus. Pax, fructus eſt ſpiritus: diſſenſio & diſcordia, carnis eſt actus: ſed certum eſt diſcordiam mortificari per pacem poſſe. Sic & patientia ſpiritus, uiolentiam carnis extinguit, & bonitas malitiam perimit, & manſuetudo ferociã, & continentia intemperantiam, & caſtitas impudicitiam necat: talique ordine qui per ſpiritum actus carnis mortificat, uiuet. Sed ſcire debemus, ꝙ iſta mortificatio actuum carnis per patientiam fiat, & non ad ſubitum, ſed paulatim primò langueſcere eos neceſſe eſt in his qui incipiunt. Tum deinde, cum ardentiùs proficere cœperint, & abundantiori ſpiritu repleri, actus carnis nõ ſolum lãgueſcere, ſed & tabeſcere incipiẽt. Vbi uerò ad perfectum iam uenerint, ita ut nulla in eis prorſus, uel in facto, uel in dicto, uel in cogitatu peccati oriantur indicia, tandem actus carnis mortificaſſe, & ad integrum morti tradidiſſe credendi ſunt. Hæc Origenes. [Quicunque.n. ſpiritu Dei aguntur, ij ſunt filij Dei.] Corona ſanè hæc, ut uerbis Chryſoſtomi utamur, priore multò eſt maior. Vnde neq; ſimpliciter dicit, Quicũq; Dei ſpiritu uiuunt, ſed, Quicũque ſpiritu Dei ducuntur, ut oſtendat, ꝙ ſpiritus ipſe ita uitæ noſtræ uelit eſſe dñs, quemadmodum nauigij eſt nauclerus, & iugatorũ equorũ auriga. Neq; uero corpus tantũmodo, ſed & animã ipſam quoq; eiſdē habenis ſubijcit. Neq;.n. ipſam ſuo uult uti arbitrio, ſed & ipſius poteſtatem potentiæ dñoque ſpiritus ſubdidit. Etenim ne ablutionis dono confiſi, eã uitæ, quæ ſubſequi debet, conuerſationē negligamus, dicit: Etiãſi baptiſma acceperis, niſi & ſpiritu poſteà ducaris, exhibitã ſimul dignitatē, adoptioniſq; ꝓrogatiuã, & excellētiã perdidiſti. Propterea nõ dicit, Quicũq; patrē deũ acceperunt, ij filij ſunt: ſed, Quicũq; ſpiritu dei ducuntur, hoc eſt, Qui per omnē uitã ita conuerſanẽ, ij ſunt filij dei. Hæc Chryſoſtom⁹, quē ſecutus Oecumenius, Non dixit, ait, Quotquot ſpiritũ Dei acceperũt: uerũ, Quotquot ſpiritu dei ducũtur, hoc eſt, totius uitæ ſuę aurigã & ducē eum ꝯſtituent. Nã oēs dum baptizant, accipiunt Spiritumſanctum, at nõ omnes ei præſidatum permittunt. Hæc ille. Hinc ergo licet intelligi, quinam ſint filij dei, ij nimirum, qui ſpiritu dei agantur, quem ſanè dubium nõ eſt, ad uirtutum omnium & religioſæ ac integræ uitæ ſtudium hominem impellere, ſicut è diuerſo nequam ſpiritus in uitia & flagitia omnia miſeros impellit. Itaque quorum eſt pudica, religioſa, honeſta, uirtutum ſtudioſa uita, ij filij ſunt Dei: qui uerò diuerſo gradiuntur itinere, nouerint ſe ad filiorum Dei numerum minimè pertinere. [Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore.] In Exodo legimus, cum Iudæis in monte Sina promulgata lex eſt, ut illic omnia plena fuerint terroris. Totus mons Sinai fumabat (ſic.n. habet textus) eò ꝙ deſcendiſſet Dominus Deus ſuper eum in igne, & aſcen

deret

Rom. 8

Cur ad Dei imaginē conditi ſimus.

Ro. 13.

Opus bonis in hac uita.

Qui carnis actus mortificãdi.

Opera carnis.

2. Cor. 7.

Qui ſint filij Dei.

Exod. 19.

deret fumus ex eo quaſi de fornace:eratq; omnis mõs terribilis, & ſonitus buccinæ paulatim creſcebat in *Exod. 20.* maius,& prolixiùs tendebatur. Cunctus autem populus uidebat ooces, & lampades, & ſonitum buccinæ, montemq́ne fumantem,& perterriti ac pauore cõcuſſi,ſteterunt procul. Horum autem cauſam ibidem explicans Moſes,dicit ad populum: Vt probaret uos uenit Deus,& ut terror illius eſſet in uobis,& non peccaretis.Incuſſus eſt igitur ſpiritos ſeruitutis,ſeu timor ſeruilis illi populo duræ ceruicis: qui etſi oonnunquã retrahit a peccato formidine pęoæ, non tameo aufert peccandi libidioem.Niſi enim pœna timeretur, non deeſſet peccandi uoluntas. Qui adhuc ideo bene agit,inquit Auguſtious Sermone 13. de Verbis Apoſtoli,quia pœnam timet, Deum non amat, nõdum eſt *Timor ſeruus charitatis.* inter filios.Vtinam tamen,uel pœnam timeat. Timor ſeruus eſt,charitas libera eſt,&,ut ſic dicamus, timor eſt ſeruus charitatis. Ne poſsideat diabolus cor tuũ, præcedat ſeruus in corde tuo,& ſeruet dominæ uẽturæ locum. Fac, fac, uel timore pęnæ,ſi noodum potes amore iuſtitiæ.Veniet domina, & ſeruus abſcedet, qa *1.Ioã 4.* conſummata charitas foras mittit timorẽ. Hæc Auguſtinus. [Sed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba,pater.] Gratia Dei a timore liberati, inquit Ambroſius,accepimus ſpiritum adoptionis filiorum, ut conſiderantes quid eramus,& qd dooo Dei ſimus adepti,magoa cum diligentia uitam noſtram ordinemus, oe nomen Dei patris in nobis iniuriam patiatur,& ea omnia, quæ euaſimus, ueluti ingrati incurramus,ut audeamus dicere Deo, Abba, id eſt,pater. Ideoq́ue commonet, ne accepta fiducia in temeritatem oertatur.Si enim hoic uoci, qua dicimus,Abba, pater,diſsimilem uitam exhibeamus,iniuriam Deo facimus,uocantes eum patrẽ. Idcirco enim bonitate ſua hoc nobis indulſit, quod ſuper oaturam noſtram eſt,ut quod ſubſtantia indigni ſumus,operibus mereaoiur. Hæc Ambroſius. Si uis Originẽ quoque audire,eius hæc uerba ſunt: Quale ſit uideamus, *Malach. 1.* inquit.Scriptum eſt,& in Malachia propheta: Filius hooorificat patrem,& ſeruus dominum ſuom.Et ſi pater ego ſum, ubi eſt honor meus? Et ſi dominus ego ſum,ubi eſt timor meus? dicit Dominus omnipoteus. Certum eſt autem,ꝙ filius quis Dei per adoptionis ſpiritum fiat: ſeruus autem Dei per ſpiritum timoris ſer- *Pſ.110* uiat. Initium ergo ſeruiendi Deo,quia ioitium ſapiẽtiæ tioior Domini eſt,per ſpiritum timoris impletur, *Eccl. 1* cum paruulus adhuc quis dicitur. Et paruulis quidẽ pedagogus eſt timor.Hoc eſt ergo quod docet Paulus, quia poſteà quàm commortui ſumus Chriſto,& ſpiritus eius factus eſt io oobis, noo iterum ſpiritum ſeruitutis accepimus in timore,hoc eſt,nõ rurſus paruuli & initia habentes effecti ſumus, ſed quaſi perfecti ſemel iam accepimus ſpiritum adoptionis,in quo ſpiritu clamamus,Abba, pater. Neque enim parrẽ alius quis niſi filius uocat. Quòd uerò addit, Abba, patriæ linguæ uocabulo idipſum iterauit, uelut ſi dixiſſet, Pater.Hæc Origenes. [Ipſe enim ſpiritus teſtimoniũ reddit ſpiritui noſtro,ꝙ ſumus filij Dei.] Bene agentibus oobis,ait Ambroſius, & per hoc ipſo manente in nobis ſpiritu ſancto,huic uoci, & animo noſtro,quo clamamus in oratione Abba, id eſt,pater,ſpiritus Dei teſtimonium dat,dum maoet in nobis, quooiam noo temere dicimus,Abba, pater. Dignam enim uitã huic uoci exhibemus, & hoc eſt teſtimonium filiorum, ſi in eis per ſpiritum uideatur ſignum paternũ. Ita Ambroſius. Audi & Origenem. Ipſe ergo ſpiritus adoptionis,inquit,per quem in filiũ quis adoptatur,reddit teſtimonium & confirmat ſpiritum noſtrum,ꝙ ſumus filij Dei,poſteaquàm a ſpiritu ſeruitutis in adoptioois ſpiritum uenerimus,cum iam oihil ineſt timoris.i.nihil propter pęnam gerimus,ſed propter amorem patris cuncta perficimus. Poteſt autem ad diſcretionem eorum, qui ſpiritu ſeruitutis aguntur in timore,& eorum qui ſpiritu filiorum, etiam illud aſſumi, ꝙ Abraham hæreditatem quidem toam dedit Iſaac,fi- *Gene. 25.* lijs uerò ancillarum, uel concubinarum non hæreditatem,ſed dona dicitur dediſſe,uel munera. In quo ſine dubio hoc obumbrabatur, ꝙ nec illis quidem penitùs ſpernereotur, qui adhuc in timore ſeruiunt Deo, ſed ſunt illis dona, ſuot monera: hæreditas tamẽ, per qoam Chriſto cõglorificantur,eorum eſt qui adoptionis ſpiritum merentur accipere. [Si autem filij,& hæredes,hæredes quidem dei, cohæredes autẽ Chriſti.] Chriſtus filius Dei patris unigenitus noluit ſolus pateroa frui hæreditate, ſed multos ſibi fratres & tantæ beatitudinis coolortes aſciuit,qui & patris per gratiã hæredes, & ipſius æquè per gratiam ſint cohæredes. Noſtrum eſt tales oos præſtare, qui tanta gratia non ſimus indigni, ipſo nos adiuuante, qui cum patre & ſpirituſancto uiuit & regnat in æterna ſecula, Amen.

DOMINICA IX. POST PENtecoſten.Matt. VII.

In illo tempore. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Attendite à falſis prophetis, qui ueniunt ad uos in ueſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini epiſcopi,lib. 2. de Sermone Domini in monte.

DE inueſtigãda ac poſsidẽda ſapiẽtia dñs iam incipit loqui,quod eſt lignũ uitæ: cui utiq; inueſtigãdæ ac poſsidẽdæ.i. cõtẽplãdæ talis oculus per omnia ſuperiora perductus eſt, quo uideri iam poſsit & arcta uia, & anguſta porta. *Matt. 7.* Quia ergo deinceps dicit: Intrate per anguſtã portã, quia lata porta & ſpacioſa uia eſt, quæ ducit ad perditionẽ,& multi ſunt qui intrãt per eã: ꝗ anguſta porta, & arcta uia eſt quæ ducit ad uitã, & pauci ſunt qui inueniũt eã:nõ ideo dicit,qa iugũ Dñi aſperũ eſt, & ſarcina grauis,ſed quia labores finire pauci uolunt, minus *Matt. 11.* credẽtes clamãti: Venite ad me oẽs qui laboratis, & onerati eſtis,& ego reficiã nos: tollite iugũ meũ ſuper uos,& diſcite a me,quia mitis ſum, & humilis corde, iugũ.n.meũ ſuaue eſt,& ſarcina mea leuis eſt.Hinc ergo ſermo ſumpſit exordium de humilibus & mitibus corde,qm̃ iugũ leoe & leuẽ ſarcinã multi reſpuũt,pauci ſubeũt,eo ꝙ ſit arcta uia,quæ ducit ad uitã,& angu- *Heretici cauendi.* ſta porta qua iotrãt in eã.Hic ergo illi, qui promittũt ſapiẽtiã cognitiooemq; ueritatis, quã nõ habent, ꝓcipuè cauendi ſunt,ſicut ſunt hæretici,q plerũq; ſe paucitate cõmendãt.Et ideo cum dixiſſet paucos eſſe, qui inoeoiunt aoguſtã portã & arctam uiã,ne ſe illi ſuppooãt nomine paucitatis,ſtatim ſubiecit:[Cauete a pſeudo prophetis, qui ueniunt ad uos in ueſtimeotis ouiũ, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.]Sed iſti nõ fallũt oculũ ſimplicẽ, qui arborẽ digooſcere ex fructibus nouit,Ait.n.[A fructibus eorũ cognoſcetis eos.] Deinde ſimilitudines adiũgit: [Nunquid colligont de ſpinis uuas,aut de tribulis ficus? ſic omnis arbor bona bonos fructus facit, mala autem arbor malos fructus facit. Nõ põt arbor bona fructus malos facere,neque arbor mala fructus bonos facere.Omnis arbor q̃ nõ facit fructũ bonũ,excidetur, & in ignẽ mittetur.Igiť a fructibus *Error Manichæi.* eorũ cognoſcetis eos.] Quo loco illorũ error maximẽ canẽdus eſt, qui de ipſis duabus arboribus, duas naturas upioantur eſſe, quarum una ſit Dei, altera uo-

rò neque Dei, neque ex Deo. De quo errore, & alijs li
bris diſpuratum eſt uberiùs, & ſi adhuc parum eſt,
diſputabitur. Nunc autem nō eos adiuuare duas iſtas
arbores dncendum eſt. Primò, quia de hominibus eū
dicere tam clarum eſt, ut quiſquis præcedentia, & ſe-
quentia legerit, mirerur eorum cæcitatē. Deinde attē
dunt quod dictum eſt: Non poteſt arbnr bona malns
fructus facere, neq; arbnr mala fruct⁹ bnnos facere: Et
ideo putant neq; anĩmam malam fieri poſſe, ut in me-
lius commutetur, neque in deterius bonam: quaſi di-
ctum ſit, Non poteſt arbor bona, mala fieri, neque ar-
bor mala, bona fieri. Sed dictum eſt: Non poteſt ar-
bor bona fructus malos ſacere, neque arbor mala fru-
ctns bonos facere. Arbor eſt ipſa anima. i. ipſe homo:
fructus uerò opera hominis. Non ergo poteſt malus
Arbor, homo. homo bona operari, neque bonus mala. Malus ergo ſi
uult booa operari, priùs bonus fiar. Sic alio loco eui-
dentiùs dicir ipſe Dominus: Aut ſacite arborem bo-
Fructus, opera. nam, & fructus eius bonos: aut arborem malam, &
fructus eius malos. Quòd ſi duas naturas iſtorum his
duabus arboribus figuraret, non dicerer, Facite. Quis
enim hominum poteſt facere naturam? Deinde etiā
Matt. 12. ibi, cum ipſarum duarum arborum mentionem ſeciſ-
ſet, ſubiecit: Hypocritæ quomodn poteſtis bona loq,
cum ſitis mali? Quandiù ergo quiſque malus eſt, non
poteſt facere fructus bonos. Si enim fructus bonos ſe
cerit, iam malus non erit. Sic uerisſimè dici potuit,
Nō pōt eſſe oix calida. Cū. n. calida eē cęperit, nō iā eā
niuem, ſed aquam uocamus. Poteſt ergo fieri, ur quæ
nix fuit, non ſit: non poteſt antem fieri, ut nix calida
ſit: Sic poteſt fieri, ur qui malus fuit, non ſit malus: nō
tameo poteſt fieri, ut malus bene faciar. Qui etiam ſi
aliquando utilis eſt, non hoc ipſe facit, ſed ſit de illo
diuina procurante prouideotia, ſicut de phariſæis di-
Matt. 23. ctum eſt: Quæ dicunt, facite, quæ autē ſaciunt, ſace-
re oolite. Hoc ipſum quod bona dicebant, & ea quæ
dicebant, utiliter audiebantur, & fiebant, non erat il-
lorum. In cathedra enim, inquit, Moyſi ledenr. Per di
uinam ergo prouidentiā legem Dei prædicantes, poſ
Hie. 12 ſuot eſſe audientibus utiles, cum ſibi non eſſent. De ta
libus alio loco per prophetam dictum eſt: Seminaſtis
triticum, & ſpinas metetis: quia bona præcipiunr, &
mala faciunt. Non ergo qui eos audiebant, & facie-
bant, quæ ab eis dicebantur, de ſpinis legebanr uuas,
ſed per ſpinas de uite legebaot uuas: tanquàm ſi ma-
oum aliquis per ſepem mittat, aut certè de uite, quæ
ſepi ſuerit inuoluta, uuam legat, non ſpinarum eſt fru
ctus ille, ſed uitis. Rectiſs. ſanè quæritur, quos fructus
nos attendere uoluerit, quibus cognoſcere arborem
poſsimus. Multi. n. quædam in frnctibus deputant, quę
ad ueſtitum ouium pertinent, & hoc modo a lupis
decipiuntur, ſicut ſunt, uel ieiunia, uel orationes, uel
eleemoſinæ, quæ omnia niſi fieri etiam ab hypocritis
Matt. 6. poſſenr, oō ſuperiùs diceret: Cauete iuſtitiā ueſtrā ſa
cere corā hominibus ut oideamini ab eis. Qoa ſenren
tia propoſita, ipſa tria exequitur, eleemoſynā, oratio-
nem, ieiuniū. Multi. n. multa pauperibus nō milericor
dia, ſed ambitione largiuntur. Et multi orant, uel po-
tius uidētur orare, nō intuētes Deum, ſed homioibus
placere conātes. Et multi ieiunāt, & mirabilē abſtinē-
tiā prætēdūt eis, quibus iſta difficilia uidētur, & hono
re digna exiſtimaotur, & huiuſcemodi dolis eos ca-
piūt, dū aliud oſtētaot ad decipiēdū, aliud exerunr ad
depredādū, uel inrerficiendū eos, qui ſub iſto ueſtitu
ouino lupos uidere non poſſunt. Hi ergo nō ſnot fru-
ctus de quibos cognoſci arborem monet. Iſta. o. quum
bono animo in ueritate fiūt, propriæ ſunt ouibus ue-
ſtes Cū aūt malo in errore, nō aliud q̃ lupos cōregunt.
Sed nō ideo debēr oues odiſſe ueſtimētū ſuū, ꝙ plerū-
que illo ſe occultāt lupi. Qui ſunt ergo fructus, quibus

inuentis cognoſcamns arborem malam? Dicit ergo
Apoſtolus: Manifeſta autem ſunt opera carnis, quæ *Gala. 5*
ſunr fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum ſerui- *E quibus fructibus mali cognoſcātur.*
tus, ueneficia, inimicitiæ, cōtenriones, æmulationes,
iræ, rixæ, diſſenſiones, hæreſes, ſectæ, inuidiæ, homici-
dia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia, quæ præ-
dico uobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunr, re-
goum Dei non conſequenter. Et qui ſunt fructus, per
quos cognoſcamus arborem bonam? Idem ipſe Apo-
ſtolus conſeqnenter dicit: Fructus aūr ſpiritus eſt cha *Item boni.*
ritas, gaudiū pax, lōganimitas, bonitas, benignitas, fi-
des, manſuetudo, modeſtia continentia. Sanè ſciēdum
eſt, hic gaudiū propriè poſitum, Mali. n. homines non *Mali nō gaudent.*
gaudere, ſed geſtire propriè dicūtur, ſicut ſuperiùs di-
ximus uoluntatē propriè poſitā, quā nō habent mali,
ubi dictum eſt, Oia quæcūq; uultis ut ſaciāt uobis ho- *Mat. 7*
mines & uos facite illis. Ex iſta proprietate uerbi, qua
gaudiū nō dicitur niſi in bonis, etiā p prophetā loqui
tur, dicēs: Nō eſt gaudere impijs, dicit Dñs. Ita quoq; *Pſ. 57.*
poſita eſt fides: nō quæcūq; utiq;, ſed uera fides: & cæ
tera quæ hic poſita ſunt, habeot quaſdam imagioes
ſuas in malis hominibus & deceptoribus ut omnino
fallant, niſi quiſque iam mundum oculum & ſimplicē
habuerit, quo iſta cngnoſcat. Optimo itaque ordine
primo actum eſt de oculo mundando, & deinde dicta
ſunt, quæ cauerentur. Sed quooiam quanuis quiſque
oculo mundo ſit. i. ſyocero & ſimplici corde uiuat, nō
pōt tamen cor alrerius inrueri: quæcnoq; in factis, uel
in dictis apparere non poterunr, tētationibus aperiū-
tur. Tenratio autem duplex eſt, aut in ſpe adipiſcendi *Tentatio duplex.*
aliquod cōmodū tēporale, aut io terrore amittēdi. Et
maximè cauēdū eſt, ne tendētes ad ſapientiā, quæ io
ſolo Chriſto inueniri poteſt, in qno ſuot omnes rhe
ſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi: canendū ergo
eſt, ne ipſo Chriſti oomine ab hæreticis, uel quibuſli *Colo. 2*
bet malè intelligentibus & ſeculi huius amatoribus
decipiamur. Nam ideo ſequitur, & monet. [Nō omnis
qui dicit mihi, Domine Domine, intrabir io regnū cę
lorū,] ſed qui ſacit uolūtatem patris mei, qui in cœlis
eſt, ipſe intrabit in regnū cęlorū: oe putemus ad illos
fructus iam pertinere, ſi quis Dño noſtro dicat, Dñe
Dñe, & ex eo nobis arbor bona oideatur, ſed illi ſunt
fructus, ſacere uoluntarē patris, qui io cœlis eſt, cuius
faciendæ ſeipſum exēplum præbere dignatus eſt. Sed
meritò poteſt moueri, quomō huic ſentētię cōueniat
illud Apoſtoli, ubi ait: Nemo in ſpiritu Dei loquēs di *1. Cor. 12.*
cit anathema Ieſu: & nemo pōr dicere Dñs Ieſus, niſi
in ſpiritu ſancto: qa neq; aliquos habētes ſpūſanctum
poſſumus dicere nō intraturos in regnū cęlorū, ſi per-
ſeuerauerint oſq; in fioē: neq; illos qui dicūt Dñe Do
mine, & tamen non intraot in regnuoi cęlorum, poſ-
ſumus, dicere habere ſpūſanctū. Qūo ergo nemo dicit
Dñs Ieſus, oiſi io ſpūſancto, niſi quia propriè Apoſto
lus poſuit uerbū quod eſt, Dicit, ut ſigoiſicet olunta
tē atq; intellectū dicētis? Dñs uero geoeraliter poſuit
uerbū, quod ait: Nō omnis qui dicit mihi Dñe Dñe, *Dicere propriè quid ſit*
intrabit in regnū cęlorū. Videtur. o. dicere etiam ille,
qui oec uult, nec intelligit quod dicit. Sed ille propriè
dicit, qui uoluntatē ac mētem ſuam ſooo uocis enuo
ciat, ſicut paulo ante quod dictum eſt gaudium io fru
ctibus ſpiritus, propriè dictum eſt, non eo modo, quo
alibi dicir idē Apoſ. Nō gaudet ſuper iniquitate: quaſi *1. Cor. 13.*
quiſq̃ poſsit ſuper iniquirate gaudere, quia illa elatio
eſt animi turbidè geſtiētis, non gaudium: nam hoc ſo
li boni habent. Ergo dicere uidentur etiam illi, qui oō
hoc quod ſonant, & iotellectu cernunr, & ooluotate
agunt: ſed tanrum uoce looaot, ſecundum quē ſonum
Dñs ait: Nō omnis qui dicit mihi: Dñe Dōe, iotrabit
in regnū cęlorum, ſed qoi facir uolūtatem patris mei
qui in cęlis eſt, ipſe intrabit in regnū cęlorū. Verè autē
ac propriè

ac propriè illi dicunt, a quorum uolntate atque mẽte non abhorret probatio ſermonis ſui, ſecũdum quam
1.Cor. 12. ſignificationem dixit Apoſtolus: Nemo poteſt dicere Dominus Ieſus, niſi in ſpirituſancto.

AEDEM DOMINICA Homilia Euſebij Emeſeni.

Attendite, inquit, & cauete uobis a falſis prophetis, a malis ſacerdotibus, & Epiſcopis, attendite a Simoniacis, & hæreticis, qui ueniunt ad uos in ueſtimentis ouium. Ouium ſimplicitatem ſimulant, ouium innocentiam fingunt, & ouium patientiam mentiuntur. Quos quidem ſi interiùs uideretis, ſi ſub ueſtibus cerneretis, aliud ibi quàm ouem eſſe, cognoſceretis. Latet enim Lupus ſub

Lupi rapaces qui. ouina pelle: & quos exteriùs oues eſſe putatis, intrinſecùs ſunt lupi rapaces. Lupi enim rapaces ſunt, qui ad hoc non uenerunt ut gregẽ cuſtodiant, ſed ad hoc ut furentur & rapiant, mactent & perdant. Quomodo autem eos cognoſcere poſsitis, audite. Sicut enim unaquęque arbor a fructu ſuo cognoſcitur, ita unuſquiſque homo in operibus ſuis cognoſci poteſt. Ideoque non dixit a folijs eorum, ſed [a fructibus eorum cognoſcetis eos.] Si enim uerba attendamus, non facilè boni diſcernuntur a malis. Vnde & alibi Domi-

Matt. 23. nus ait: Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Pharisæi: quæcunque dixerint uobis facite, ſecundum opera eorum nolite facere. In quo apertiſsimè eos bene dicere, & male facere oſtendit. Qui igitur in uerbis non diſcernuntur, in operibus comprehendũtur. Prædicent igitur quicquid uelint, uos autem opera conſiderate, ſi fideles ſunt, ſi mites, ſi patientes, ſi miſericordes, ſi humiles, ſi pacifici, ſi caſti, ſi beneuoli, ſi auaritiam oderint, ſi pecuniam non abſcondunt, & ſimilia, quæ enumerare longum eſt. Iſti ſunt fructus bonæ arboris: horum laudes, folia ſunt. Qui enim laudant hæc, & non agunt, folia tantum & nõ fructus oſtendunt. Sic igitur a fructibus eorum cognoſcetis eos: Nam & ſpinæ & tribuli a fructibus ſuis cognoſcuntur: quoniam neque in ſpinis uuæ, neque in tribulis ficus colliguntur. [Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autẽ arbor malos fructus facit. Nõ põt arbor bona fructus malos facere, neq; arbor mala fructus bonos facere.] Verũ eſt. n. & omnis arbor bona

1.Ioã. 1. facit fructũ bonũ, & omnis arbor mala facit fructũ malum. Sed quomodo illud uerũ eſt, quod uerũ eſſe ueritas dicit, ut nulla bona faciat malũ, & nulla mala faciat bonum? Nemo. n. tã iuſtus, qui aliqñ non peccet. Hoc. n. Ioan. Apoſto. ait: Si dixerimus quia peccatum nõ habemus, noſipſos ſeducimus, & ueritas in nobis nõ eſt. Oẽ autẽ peccatũ, malus fructus eſt. Malus igĩ fructus etiã in bona arbore reperitur. Similiter autem

Peccatũ fructus malus. nemo tã iniquus, qui aliqñ bonũ nõ agat. Neq;. n. fieri põt, ut ſaltẽ uerum aliqñ non dicat. Verum autẽ dicere bonum eſt. Inuenitur igitur bonus fructus & in arbore mala. Quid igĩ? quo uerũ eſſe probabimus, quod uerũ eſſe nõ dubitamus? Veritas. n. mẽtiri non potuit.

Vt nulla arbor bona fructus malos edat. Verũ eſt itaque, ꝙ nulla arbor bona malos fructus facit, & nulla arbor mala fructus bonos facit. Verũ utique eſt, ſed cũ determinatione uerũ eſt. Dicatur ergo: Nulla bona arbor, ſm hoc ꝙ bona eſt, fructus malos facit. Nullũ. n. cõtrariũ, ſuũ contrariũ generat. Nã neque dulce facit amarũ, neque ſanitas egritudinẽ, neq; frigus calorẽ, neq; ueritas falſitatẽ. Nõ igiẽ bonũ facit malum, neq; malũ bonũ, cõtraria. n. ſunt. Ois. n. arbor

arbor, homo. ſm ſuã naturã bona eſt, & bonos fructus facit. Secũdũ corruptionẽ uerò mala eſt, & malos fruct⁹ facit. Quid autẽ in arbore ſignificet intelligis. Arbor. n. iſta, homo eſt. Sed uis uidere, quia nõ hominis natura, q̃ utiq; bo- Rom. 7

na ẽ, facit fructũ malũ, ſed eius corruptio & peccatũ? Audi qd Apoſtolus dicat: Nõ. n. quod uolo bonũ, hoc ago, ſed quod nolo malũ, illud facio. Si autẽ quod nolo, illud facio, iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Inde igitur dicitur arbor mala, non ꝙ ſecundum ſe mala ſit, ſed quia in ea eſt corruptio mali. Et ſi parum quidem corrupta eſt, quaſi iam a corruptione ſana, non mala, ſed bona uocatur. Si uerò multum corrupta eſt, mala & non bona uocatur. Ab eo enim ſuſcipit nomen, quod magis in ea abundat. Cognoſcuntur igitur falſi prophetæ a fructibus ſuis; quoniam & ſi aliquando bonum aliquid facere uideantur, tamen quia uel pro lucro, uel pro laude faciunt, eorum ſimulatio diù celari non poteſt. Quia enim omnia opera ſua faciunt ut uideantur ab hominibus ipſum quoque quod bonum eſſe uidetur, bonum non eſt. Sequitur: [Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.] Tunc enim arbores excinduntur, quãdo homines moriuntur. In ignem uerò tunc mittentur, quando dicetur eis, Ite maledicti in ignem æternum. [Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum: ſed qui facit uoluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum.] Matt. 25.

Dicere enim. Domine Domine, adulatio eſt: ſeruire autem ei ſicut Domino, amor eſt, dilectioniſque probatio, & patris filijque uoluntas. Tantum autem intereſt inter dicere & facere, quantum inter folia, & fructus. Hæc igitur ad ſuperiora ſpectant, ubi ait, A fructibus eorum cognoſcetis eos. Sequitur: [Multi dicent mihi in illa die: Domine Domine, nónne in nomine tuo prophetauimus, & in tuo nomine dæmonia eiecimus, & in tuo nomine uirtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nũquã noui uos. Diſcedite a me, qui operamini iniquitatem.] Qui ſunt iſti multi, niſi illi quos modo paulò ſuperiùs falſos prophetas nominauit? Iſti autem multi, hæc turba non modica, dicent in illa die. In qua die? Non quæras nomen eius, quia notiſsimum eſt. Quid dicent? Domine Domine, nónne in nomine tuo prophetauimus? prophetauit autem Balaam propheta-

uit & Caiphas. Hoc enim dicit euangeliſta, quia quũ eſſet pontifex anni illius prophetauit, dicens: Expedit uobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Dæmonia uerò uſque hodiè eijciunt, aliaſque multas uirtutes faciunt, & qui baptizant, & qui prædicant. Quot enim ſunt crimina, Prophetia põt eſſe etiã i malis Ioã. 11

tot ſunt & dæmonia in unoquoque. Vnde & Dominus de Maria Magdalena dicitur expuliſſe ſeptem dęmonia, quoniã (ſicut alibi dicitur) dimiſit ei peccata multa, quia dilexit multum. Marc. 16. Luc. 7.

Hæc autem dæmonia eijciuntur, quando euangelica prædicatione, a quocunque nuncietur, peccatores pœnitent, & conuertuntur. Faciunt autem & alias multas uirtutes, quia cæcos illuminant, leproſos curant, & mortuos ſuſcitant. Has enim uirtutes fecerunt in corpore aliquanti prædicatores, in anima uerò faciunt omnes. Neque uerò minus eſt animam ſanare, quàm corpus. Corpus enim ſanatur, & moritur: anima uerò ſanatur & nunquam moritur. Vis autem ſcire, quæ anima ſit Anima cæca.

cæca? Anima enim infidelis, quæ Deum non uidet, & ueritatem non intelligit, cæca eſt. Leproſa uero eſt illa, quæ uitiorum maſculis ſordeſcit. Illa uerò mortuus eſt, quæ in crimine perſeuerat. Toties igitur Leproſa. prædicatores cæcos illuminant, leproſos curant, & mortuos ſuſcitant, quoties iniqui homines eorum Mortua. monitis, & prædicatione conuertuntur, & pœnitentia ducti, diabolo, & omnibus operibus eius abrenunciant,

abrenunciant,& ſuæ ſalutis medicinam ab illis ſuſci-
piunt. Sed quid hoc eis prodeſt, quum illis Dominus
dicat. Nunquàm noui uos, diſcedite a me, qui opera-
mini iniquitatem? Quid eſt, Nunquàm noui uos? Nũ-
quàm dilexi uos, nunquàm uram opera mihi placue-
runt. Nouit enim eos Dominus atque dilexit ſecundũ
naturam, qnam in eis creauit: Non nouit uerò, neque
dilexit, ſecundum corruptionem, qua eos uitiauit dia-
bolus. [Omnis ergo homo, qui audit uerba mea hæc,
& facit ea, aſsimilabitur uiro ſapienti, qui ædificauit
domum ſuam ſupra petram. Non ergo ſufficit audire
Rom. 2 uerba Dei. Hoc enim & Apoſtolus ait: Non audito-
res legis iuſtificabuntur apud Deum, ſed factores. Au-
dire enim omnium eſt, facere paucorum. Domus autẽ
quæ ſuprà petram fundata eſt, firmum & ſtabile funda
mentum habet. Sapiens igitur eſt, qui ſic ædificat. Fun
damentum priùs quærendum eſt. Sed uideamus, quid
hæc petra ſignificet. Apoſtolus enim dicit, quia petra
1. Cor. erat Chriſtus. Itemque, Fundamentũ enim aliud ne-
10. mo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, qnod
2. Cor. eſt Chriſtus Ieſus. Inueniſti fundamentum, hic do-
3. mum ædifica. Hic enim domum ædificabis, ſi hæc mã
Crede, data ſeruabis. Crede, & fac, quæ præcepit Chriſtus, &
& fac. fundabis in fundamento Chriſti. Ipſe erit tibi funda-
mentum: idenque non timebis pluuias, & uentũ. Hoc
eſt enim, quod ait: [Et deſcendit pluuia, & uenerunt
flumina, & flauerunt uenti, & irruerunt in domum il-
lam, & non cecidit: fundata enim erat ſupra petram.]
Vis autem uidere domũ ſupra petram fundatã, quo-
modo nec pluuias, nec flumina, nec uentos timeat?
Rom. 8 Certus ſum, inquit Apoſtolus, quia neque mors, neq;
uita principatus, neque poteſtates, neque aliqua perſe
quutio poterit me ſeparare a charitate Dei, quæ eſt in
Chriſto Ieſu. Quanuis enim furore, & terrore, flagel-
lis, & minis, omniumque tormentorum generibus,
quaſi quibuſdam magnis uentorum, & tempeſtatum
procellis, ſuper ſanctos ſæuientes irruerent, eos tamẽ
a Chriſti fide ſeparare nullatenus poterant. Hoc autẽ
ideo fiebat, quia bene ſupra petram fundati erant. Vi
deamus etiam de illa domo, quæ nõ ſuper petram, ſed
ſuper arenam fundata eſt. [Et omnis, inquit, qui audit
uerba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit uiro ſtulto,
qui ædificauit domum ſuam ſuper arenam. Deſcẽdit
pluuia, & uenerunt flumina, & flauerunt uenti, & ir-
ruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina eius
magna.] Qui enim uerba Dei audire delectantur, & cu
ſtodire non curant, ſuæ fidei domum ſeque ipſos ſuper
arenã ædificant, quia facili aura perſequutionis deij-
ciunt. Quorum quidem ruina tunc magna erit, quan
do malignorum ſpirituum furore, & ira, quaſi quodã
magno impetu procellarum, in tartara præcipitabun
tur. De quo naufragio nos liberare dignetur Ieſus
Chriſtus Dominus noſter, qui cum patre & ſpiritu ſan
cto uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA X. POST PENtecoſten, in Epiſtolam Concio exegetica.

HAbemus hodiè lectionem ex prioris ad
Corinthios cap. 10. qua Apoſtolus il-
lius ueteris populi peccata quædã com
memorat, à quibus nos uult abſterrere,
dum & pœnas illis irrogatas refert, &
ob noſtri correctionem ſcriptas ait. Ipſum Apoſtolũ
nobis loquentem attendamus: [Non ſimus concupi-
ſcentes malorum, ſicut & illi concupierunt.] Aleba-
tur populus ille Iudaicus in deſerto annis quadragin-
ta pane cęlitùs miſſo, de quo in Pſalmo dicitur: Panẽ
cœli dedit eis, panem angelorum manducauit homo. *Pſ. 77.*
Fuit hoc incredibili præpotentis Dei benignitate il-
lis conceſſum & præſtitum. Sed quid illi dura ceruice
fecerunt? Faſtidito pane angelorum, muſsitabundi
dixerunt: Quis dabit nobis ad ueſcendum carnes? Re
cordamur piſcium, quos comedebamus in Aegypto *Nu. 11*
Gratis, in mentem nobis ueniunt cucumeres, & pepo
nes, porrique & cæpe, & allia. Ita hodieque per multi
Chriſtiani faſtidiunt panem illum de cęlo uerum, qui *Ioan. 6*
dat uitam mũdo, & toti ſemper inhiant dapibus, qui-
bus non nutriant, ſed farciant, & onerent putres uen-
tres ſuos. Si ſit uacandum rebus diuinis, ſi ſacra cõcio
auſcultanda, iandudum animus illis in patinis & po-
culis eſt. Nulla in eis cœleſtis patriæ deſideria, cogita-
tio & appetitio omnis in rebus uilibus caducis, noxijs
uerſatur. Hoc prohibet hic Apoſtolus, hortaturque ut
pernicioſis calcatis deſiderijs, ſalutaria, & æterna ap-
petamus. [Neque idololatræ efficiamur, ſicut quidã
ex ipſis quemadmodum ſcriptũ eſt. Sedit populus mã
ducare, & bibere, & ſurrexerũt ludere.] Quàm pro-
nus ille populus fuerit in idololatriã, multis locis ſcri
pta diuina teſtantur. Vix ex Aegypto egreſsi fuerant,
& ecce cum iam tãtos terrores ex Domini in mõtem
Sinai deſcendentis præſentia cõſternatis animis uidiſ
ſent, & Moſes aliquãto tardiùs è mõte rediret, uitu-
lum fecere cõflatilẽ, dixeruntq;, Hi ſunt dij tui Iſrael, *Exod.*
qui te eduxerunt de terra Aegypti. Quid hac amẽtia *32.*
deplorariùs? Porrò uerò quid aliud faciunt homines
auari, qui Mãmonã colunt, ut non immeritò Apoſtolus
auaritiam uocet idolorum ſeruitutẽ? Liberati a tyrã *Gal. 5.*
nide ſatanæ, ampliſsimis futurorum bonorum promiſ
ſionibus inuitati, auertunt ſe a uiuo, & uero Deo, &
nũmum pro Deo colunt. Et quod omnino ridiculum,
& amentiæ plenum eſt, plerunque nec ipſi ſuis opibus
fruuntur, ſed uiuunt omnino ſordidè ac miſerè, ut re-
ctè de illis dixerit Seneca, Auaro tam deeſt quod hẽt,
q̃ quod non habet. Alij Venerẽ colunt, permulti Bac- *Multi*
chũ, ut dubium non ſit permultos Chriſtiana licet re- *Chri-*
ligione initiatos, Chriſtum ſolis labijs colere, re autẽ *ſtiani*
uera idololatras eſſe & dæmonũ rerũque uiliſsimarũ *idola-*
cultores, quod q̃dem in Chriſtianis tãto maiorem ha *træ.*
bet uituperationẽ & grauiorẽ dãnationẽ, quãto nobis
maiora diuinitus ſunt collata beneficia, q̃ illis rudi-
bus Iudæis, q̃ ferè carnalibus & tẽporarijs promiſsis
fulciebantur, cũ nobis mox ab ipſo prædicationis ſuæ
exordio Chriſtus regnũ cęlorũ annunciauerit. Sũt ho
diè nõ pauci hæretici, qui Catholicos idololatriæ im
pudenter inſimulãt, eò q̃ diuos & diuorum imagines
piè uenerãtur. Sed horum inſania iam multis ante ſe-
culis dãnata eſt, q̃ iſti miſeri in hac lucẽ fuerint editi.
Longè alius cultus eſt quem Deo impendimus, quàm
ſit ille, quo ſanctos, & eorum imagines proſequi-
mur, immo quicquid uenerationis ſanctis exhibe-
mus, id totum in præpotentis Dei cedit honorem, &
gloriam, quem in ſanctis ſuis mirabilem prædica
mus. [Neque fornicemur, ſicut quidam ex ipſis for
nicati ſunt, & ceciderunt una die uigintitria millia.]
Balaam ariolus uictus auaritiæ ſtimulis, ſuggeſsit re *Nu. 25*
gi Moabitarum conſilium, quo populus Iſrael a fœmi
nis gentis eius ad illicitos prouocatus concubitus,
mox etiam ad earum colẽda idola pertractus eſt, ſicut
uidere licet Nume. 25. cap. Eam rem grauis ſecuta
eſt ultio diuina, adeò ut etiam principes omnes Iſrae-
litarum iubente Domino patibulis affixi ſint. Nec
Balaam impune tulit tam nefarium conſilium, non
diu poſt ab Hebræis gladio peremptus. Cæca res
auaritia, quæ Balaam ad tantam impietatem addu- *Nu. 31*
xit, nec minùs cæca libido, quæ unius Dei cultores
ad

ad turpiſsimū Beelphegor idolum colendum impulit. Fuit enim hoc fœdiſsimum Madianitarū idolum, & uſque adeo turpi honorabatur cultu, ut pudor ſit referre. An non uero inſana libido ad abominandas turpitudines homines ipſi deditos adducit? In quæ non mala ſunt præcipites impuris amoribus addicti? Vitā ipſam perdunt, & gehennæ incendia breui eaque ſpur ca uoluptate ſibi ipſis ultro aſsiſcunt, longe utique bea tiores futuri, ſi Chriſti amore carnis petulantiam calcarent, & uas ſuum, iuxta Apoſtoli conſilium, poſside
1.Theſ. 4. rent in ſanctificatione & honore, non in paſsione deſi derii. Non uocauit nos Deus in immunditiam, inquit
Ibidē. idem Apoſtolus, ſed in ſanctificationem. [Neque tentemus Chriſtum, ſicut quidam eorum tentauerunt, & a ſerpentib. perierunt.] Locus eſt Num. 21. cap. Obſeruandum antè Apoſtolum hic Chriſtum tentatum dicere, uidelicet ob unitatem perſonæ Dei & hominis. Sic etiam Iudas Apoſtolus dicit Ieſum populū de terra Aegypti ſaluaſſe. Porro notatu dignum eſt, quod cō tra illam mortem, a ſerpentib. illatam, iuſſus eſt Moſes erigere ſerpentem æneum, qui Chriſtum in cruce ſi
Serpēs æneus, typus Chriſti gnadum præfigurabat, cuius morte nos ſanati ſumus a morte peccati. D. Ambroſius in hunc locum ita ſcri bit. Detrahentes de Deo, Chriſtum tentaſſe dicuntur, quia Chriſtus erat, qui ad Moyſen loquebatur. Deniq; ne nos in eadem cauſa inueniamur commonet, ne dia bolo tradamur, cuius ſerpentes habent figuram. Sic il le. [Neque murmuraueritis, ſicut quidam eorum mur muraeurunt, & perierunt ab exterminatore.] Frequē ter durus ille populus murmurauit in deſerto. Dictū eſt autem illis a Moyſe. Nō contra nos eſt murmur ue
Exo.16 ſtrum, ſed contra Dominum. Murmurabant quidem illi cōtra Moyſen & Aaron, ſed in Dominū illud mur mur redundabat. Ipſe enim ait de Eccleſiæ præpoſitis
Luc.10 Qui uos audit, me audit & qui uos ſpernit, me ſpernit. Cauendum in primis eſt ſubditis, ne contra paſtores ſuos improbe murmurent. Murmurare, inquit hic Am broſius, eſt falſo adinuicem de præpoſitis & rectorib. queri, quarum ad mentem loci pertinet. Hæc ille. Quod uero Apoſtolus dicit hic, murmuratores periiſ ſe ab exterminatore, Oecumenius uirtutem quandam
Extermina-tor quis fuerit. exitialem interpretatur. Alii exterminatorem dicūt eſſe angelum illum, de quo Dominus loquens, Ecce, ait, mitto angelū meū, qui præcedat te, obſerua eum
Exo. 23. quia non dimittet cum peccaueris. Valde familiare eſt hæreſum & ſchiſmatum architectis, quo plures ſibi al liciant, obtrectare Eccleſiæ præfectis, eorum lacerare uitam, & in murmur concitare miſeram plebem. Cauendi ſunt igitur tanquam ſatanæ adminiſtri, & Chri ſtus potius audiendus, qui ait: Super cathedram Moyſi
Matt. 23. ſederunt ſcribæ & phariſæi. Omnia ergo quæcuoque dicunt, facite, ſecundum opera uero eorum nolite facere. Nihil illis ſcribis & phariſæis fuit ſceleratius, & tamen illis obtemperari uoluit Chriſtus. Nemo igitur putet ſibi contemnenda eſſe præcepta paſtorum Eccleſiæ, etiam ſi uita eorum mala fortaſsis ſit. Habent il li iudicem ſuum. [Hæc autem omnia in figura contin gebant illis, ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram, in quos fines ſeculorum deuenerunt.] Per hæc exempla, teſte D. Ambroſio, ad correctiorem nos uitā prouocat, ut monitis eius aut præmium, ſi obedientes fuerimus, aut propenſiorem pœnam mereamur inobedientes. Non eſt enim ambignum illos peccantes plus ſubiiciendos tormentis, quib. peccantium pœnæ ad hoc relatæ ſunt, ne peccarent. Fines autem ſeculorum nos ſumus, quia tunc hæc ideo ſacta noſcuntur, circa retributionem illorum, ut nobis eſſent exemplo qui poſtremo ſeculo futuri eramus in fide Chriſti. Pro utilitate enim noſtra geſta ſunt, ut ſi terrore horum in Dei timore manſerimus, gloriam illis promiſſam accipiamus, ſi quo minus, geminabitur nobis pœna illorum, quia maior notitia legis magis facit reum. Ha ctenus Ambroſius. Quantum præſtat ueritas figuris tā tum beneficia nobis collata beneficiis prioris illius po puli, ſub priſca lege degentis, tanto quoque noſtra ſup plicia ob maiorem ingratitudinē illorum ſuppliciis grauiora erūt, ſicut etiam Chryſoſtomus indicat hoc loco. Si ergo non mouet nos amor Chriſti ad cauenda peccata, uel intentata gehennæ inextinguibilis ſupplicia impellant, ſicque ſenſim ueniemus, in quandam non peccandi conſuetudinem, atque iam ex amore ul tro præſtabimus, quod prius uix natus a nobis extor quere potuit. [Itaque qui ſe exiſtimat ſtare, uideat ne cadat.] Chryſoſtomus ſic habet in hunc locum. Iterū eorum contundit ſuperbiam, qui de ſe magna præſumunt. Itaque ſi ſteriſti, caue ne cadas. Hoc in loco par Ca uen da cōſi dentia, ne labe ris.
ticula, ſtare, nō firmiter ſtare ſignificat, quouſque præ ſentis uitæ fluctibus liberemur, & ad tranquillum por tum appellamus. Nolito igitur ſi ſtas, nimium tibi cō fidere, ſed caue ne cadas. Nam ſi Paulus, qui omnium firmiſsimus erat, formidauit, longe magis nobis formidandum eſt. Hæc Chryſoſtomus. Extat D. Bernardi memoralibus ſententia, huic loco pulcbre quadrans. In ueritate didici, inquit Sermone 54. in Cantica, nihil æquè efficax eſſe ad gratiam promerendā, retinen dam, recuperandam, quam ſi omni tempore corā Deo inueniaris non altum ſapere, ſed timere. Beatus homo qui ſemper eſt pauidus. Time ergo cum arriſerit gra Pro.28
tia, time cum abierit, time cum denuo reuertetur, & hoc eſt ſemper pauidum eſſe. Hæc Bernardus, qui in eodem ſermone ueriſsime dicit, ſiue iam exiſtentem, ſiue nondum exiſtentem ſuperbiam ſemper cauſam eſ ſe ſubtractæ gratiæ. Nemo ergo animo extollatur, ne gratia deſtitutus corruat turpiter. Superbia deſertores angelos è cælo, primos homines è paradiſo eiecit. [Tentatio uos non apprehendat, niſi humana.] D. Au guſtinus libr. de Baptiſmo paruulorum, ut citatur a Beda. Homines, inquit, ſumus. Vnde aliquid aliter ſa pere quam ſe res habet humana tētatio eſt. Nimis aūt amando ſententiam, aut inuidendo melioribus, uſque ad præcidendæ communionis, & condendi ſchiſmatis uel hæreſis ſacrilegium peruenire diabolica eſt præ ſumptio. In nullo autem aliter ſapere, quam ſe res habet, angelica perfectio eſt. Quia itaq; homines ſumus, ſed ſpe angeli, quibus æquales in reſurrectione futuri ſumus, quandiu non habemus perfectionem angeli, nō habeamus præſumptionem diaboli. Ideo dicit Apo ſtolus. Tentatio uos non apprehendat niſi humana. Hæc Auguſtinus. Græci non apprehendat ſed apprehendit hic legunt, ut idem ſit huius loci ſenſus qui illius ad Hebræos, Nondum uſque ad ſanguinem reſtitiſtis, aduerſus peccatum repugnātes. Chryſoſtomum ipſum audiamus. Cum Corinthios perterruiſſet, me- Heb.12
riro, inquit ueterum exemplorum narratione, etiam ſolicitudinem his uerbis iniecit, ne cadant. Sunt autē qui multas tentationes tulerunt, & qui in his ſæpenu- 1.Cor.
mero exerciti ſunt etenim io infirmitate, inquit, in ti- 2.
more & tremore multo fui apud uos, ne dicerēt, Quid nos perterres? quid formidinem incutis? non ſumus horum malorum immemores, etenim diminuti ſumus, & perſecutiones accepimus, & multa & frequen tia pericula ſubiuimus, ut eorum ſedaret ſuperbiā, inquit. Tentatio uos non apprehendit niſi humana, hoc eſt, parua, breuis, mediocris. Quod enim humanam eſt id paruum dicit. Nolite igitur ſuperbire, inquit, tanquam tempeſtatem ſuperaueritis. Nondum enim nouiſtis periculum mortis, nondum tentationem mor tis. Ita Chryſoſtomus. [Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur uos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione prouentum, ut po

ſitis

ſitis ſuſtinere.] Hæc ſententia perpetuo debet affixa manere eorum animis, qui multis iactantur difficultatibus, uariis fatiganť tentationibus, & rebus duris cōflictantur, ut ſeipſos ſpe bona conſolentur, certi non defuturum ipſis diuinum auxilium tempore opportuno. Deus nanque ut ait Chryſoſtomus, & patientiam dat, & celeritatem mutationis inducit, ut in hac parte tolerabilis fiat tentatio. Et Auguſtinus in Pſalmum 61. diabolo, inquit, poteſtas quædam eſt, plerunque tameo uult nocere & non poteſt, quia poteſtas iſta ſub poteſtate eſt. Nam ſi tantum poſſet nocere diabolus quantum uult, num aliquis iuſtorum remaneret, aut aliquis fidelium eſſet in terra? Ipſe per uaſa ſua impellit quaſi parietem inclinatum, ſed tantum impellit, quantam accipit poteſtatem. Vt autem non cadat paries, Dominus ſuſcipiet, quoniam qui dat poteſtatem tentatori, ipſe tētato præbet miſericordiá. Ad menſuram enim permittitur tentare diabolus. Noli ergo timere permiſſum aliquid facere tentatorem. habes.n. miſericordiſſimum ſaluatorem. Tantum permittitur ille tētare, quantum tibi prodeſt, ut exercearis, ut proberis, ut qui te neſciebas, a teipſo inuenìaris. Hæc Auguſtinus. Præſtet nobis Dominus Deus, ut nulla uincamur unquam tētatione, in laudem & gloriam ſuam qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

Diabolus certos ſibi hēt præfixos tētandi limites.

DOMINICA X. POST PENtecoſten. Luc. XVI.

In illo tempore. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc. Homo quidam erat diues, qui habebat uillicum, & hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius. Et reliqua. Homilia de eadem lectione.

QVis eſt homo diues, niſi Chriſtus? Diues in cælo, & diues in terra, diues ubique diues, plenus gratiæ & ueritatis, & nos omnes de plenitudine eius accepimus. Diues, apud quem abſconditi ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ. Diues in omnib. & in omnes, qui inuocāt illú. Villicus autem eſt unuſquiſque Chriſtianus, qui in baptiſmo uillicationem ſui accepit, & proximi. Chriſtianus enim unuſquiſque non tantum ſui cauſa uiuit, ſed & proximi, & non tantú rediturus eſt rationem pro anima ſua, ſed & pro eius cum quo uiuit in hac uita, exercens ſe corpore & animo, & adiuuás proximú documentis & exēplo, nec tantum quærens quæ ſua ſunt ſed & quæ aliorú. Hęc eſt Chriſtianorú cura nobilis, & ſancta uillicatio. Hinc eſt iudicium Chriſti tremendum, & ſutura exactio. [Et hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius.] Quotidie diffamamur apud Deum quia angeli noſtri ſemper uident faciem patris, & nunciant ei omnia opera noſtra. Quid ergo faciemus? Vbi abſcondemur? Illi nos diffamant, qui noſtra interiora uident. Illi nos diffamant, qui omni nos intuentur & Deum. Intuentur omnia noſtra & Deum, quia noſtra intuendo, nunciant Deo. Non eſt obſtaculum non ſunt tenebræ quibus impediantur uidere omnia noſtra, quia diuinum lumen quo illuminantur, penetrat omnia. Quia lux in tenebris lucet, & nox ſicut dies illuminabiť. [Et hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius.] Quis omnia ſibi tradita bona bene diſpenſat in omnib. Quis non aliqñ dormitat? Quādoque bonus dormitat Homerus, & in multis offendimus omnes. Et ſi dixerimus quia pctūo nō habem⁹, nosmetipſos ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt. [Et uocauit illum, & ait illi, Quid hoc audio de te?] Quotidie nos uocat Dominus. Venite filii, audite me. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis. Et O uiri ad uos clamito, & uox mea ad filios hominum. Quotidie loquitur nobis. Loquitur per prophetas, loquitur per apoſtolos, loquitur per ſeipſum in euangelio, loquitur per doctores, loquitur in conſcientia. [Quid hoc audio de te?] Increpat malè cogitantes, increpat male loquētes, increpat prauè agentes, increpat malè uiuentes. Quid hoc audio de te? [Redde rationem uillicationis tuæ?] Quia de omni uerbo ocioſo quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicii. [Redde rationem uillicationis tuæ.] Quid agas apud te, quid apud proximum, quid cogites in corde, quale proferas uerbum, quid auditu delectet, & cui infigas oculum. Redde rationē uillicationis tuæ. Bona mea diſſipas, bonis meis male uteris, bona mea das extraneis. Voco, & non reſpōdes porrigo manum, & non reſpicis. Redde rationem uillicationis tuæ. [Iam enim non poteris uillicare.] Ad finem perueniſti, tempus eſt iudicii & rationis reddendæ. Iā non poteris uillicare. Cito hinc abiturus, cito moriturus es, iam non poteris uillicare. Poſt hanc.n. uitam non eſt uillicatio. Hic uillicando ſeruimus, ibi requieſcendo mercedem capimus. Hic acquirimus, ꝙ ibi poſſideamus. Hic labor, ibi præmium. [Ait autem uillicus intra ſe: Quid faciam, quia Dominus meus aufert a me uillicationem?] Felix qui de fine cogitat, felix qui quotidie cogitat ſe moriturum, quia melior eſt finis orationis quam principium. Et ſancti dum finiūtur in ſeculo, fiunt in cæleſti ſede perpetui, quib. finis uitæ uiuendi initium confert. Quid faciam? Quomodo de male diſpēſate uillicatione euadam [Fodere nō ualeo.] Poſt quá defecit huius uitæ uillicatio, nō relinquitur actio poſt hanc uitam, pro qua mereamur æternam uitam. Ibi iam non ualeo fodere, quia ibi non eſt pauperes recreare, infirmos uiſitare, uigiliis ſacris & rationib. inſiſtere. Quid eſt enim aliud fodere, niſi ſanctorum exercitiis actionum terram mentis & corporis excolere? Terram fodimus, cú a nobis extirpamus uitia, & uirtutes inſerimus. Quod fieri nō poteſt poſt hanc uitam, quia tempus illud non eſt pœnitentiæ aptum, ſed retributioni bonorum ſiue malorum operú. [Mendicare erubeſco.] Ne mihi dicatur, quod fatuis uirginib. dictum eſt: Ne forte non ſufficiat nobis & uobis: ite potius ad uendentes, & emite uobis. Eſt mendicatio bona, eſt mendicatio mala. Mendicatio bona hic. Hic enim bene mendicamus, a doctorib. ſapientiá & doctrinam, a ſanctis mendicamus in litaniis, ut orēt pro nobis. In alia uita mendicatio erubeſcenda. Quis enim non erubeſcat dicere: Date nobis de oleo ueſtro quia lāpades noſtræ extinguunť? Iden mendicare erubeſco. Vere mendicatio erubeſcenda, ubi nihil recuperatur, & egeſtas omnium bonorum perpetua comitatur. Ideo mendicare erubeſco. Ibi non prodeſt alieni boni mendicatio ubi deficit oē bonum ſuum. Nec pōt ab alio quiſquā expectare quod ipſe non meruerit, cú unicuique uix ſua ſufficiant, & iuſtus uix ſaluabitur. Ideo mendicare erubeſco. [Scio quid faciam, ut cum amotus fuero a uillicatione, recipiant me in domos ſuas.] Salubre conſilium reperit ad finem, qui male diſpenſauit uillicationem, ſcilicet ut daret pauca, recepturus plura & reciperetur in domos aliorum cui propria deficiebant. [Conuocatis itaque ſingulis debitorib. Domini ſui, dicebant primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei.] Communem Dominum habemus, qui unum Deum colimus cui omnes debemus, quicquid boni poſſum⁹. Sed quia omnes uillici ſumus, de iure uillicationis noſtræ debitorum Domini pars ad nos refertur, ut non ſolum inueniamur

Ioan. 1. *Coloſ. 2* *Ro. 10.* *Villicus quis.* *Matt. 18.* *pſ. 138* *Iaco. 3.* *1. Ioā 1* *pſ. 33* *Matt. 10.* *Eccl. 7* *Fodere miſtyce* *Matt. 25* *Mendicatio bona. Mala. Ibidē.* *1. pet. 4*

ueniamur debitores Dei, ſed etiam inuicem noſtri. Non.n.ſolum iubemur diligere Deum, ſed & proximum.

Debitores ſumus & proximi.

Debitores ergo ſumus Dei, debitores ſumus & proximi. Deo tamen totum debemus, etiam id quod ad proximum referimus, ut quicquid debemus, Deo debeamus. Habemus autem ſpiritualia bona, habemus & corporalia. Spiritualia, ut, fidem, iuſtitiam, charitatem, & cætera, quæ Deo debemus & proximo. Corporalia, ut aurum, argentum, triticum, & uinum, & cætera, unde Deo ſeruimus, & proximum adiuuamus.

Oleum myſtice

Quid melius per oleum poſſumus intelligere, quam ſpiritualia quod rarius eſt & leuius triticea ſoliditate, & lumen fouet, ut cultus uirtutum illuminat mentem ad intuendam ueritatem, & præſtat omnib. liqnidis, ut ſpiritualia corporalibus? Quid per triticum, niſi corporalia? Siquidem per ſpeciem ſæpè genus intelligitur.

Triticũ myſtice.

Villicus autem primum debitori loquitur olei, quia priora ſunt ſpiritualia corporalibus. Qui debet centum cados olei, quia debet Deo quicquid ſpiritualis habet boni. Sic enim ſunt olei cadi plures, ſicut ſpiritualis boni multæ ſpecies. Vas enim olei centenarium, ſpecies deſignat omnes ſpiritualium bonorum. Nam & centenarius plenitudinem ſæpe ſignificat, & finitus ſæpe ponitur pro infinito. Debet ergo centum cados olei, qui debet Deo perfectionem ſpiritualis boni. Sed multum pertinet proximo de hoc, quod debetur Deo. Multum enim offendimus niſi fidem, iuſtitiam, & charitatem proximo reddamus. Cum igitur de centum cadis olei uillicus quinquaginta ſcribi iubet, quod debetur Deo confirmatur ſcripto, quia non dimittitur quod ſibi debetur, non iubet ſcribi, quia dimittitur. Dimittit quod ſuum eſt, relinquit quod Dei eſt. De hoc qood ſibi debetur; uenia facit ſecurum, de hoc quod debetur Deo, ſcripto facit ſolicitũ. Vnde ſequitur. [Dixit illi. Accipe cautionem tuam, & ſede cito, & ſcribe quinqoaginta.] Ac ſi aperte diceret: Quod mihi debes, dimitto tibi, quod debes Deo, cautelam aſſume. Et qui ſuperbus ſtas, ſede cito & humiliare, & quod paruipendebas, uel obliuione pro nihilo ducebas, ſcribe in tabulis cordis & memoria tene, ut freqnenter pœniteas & expies? donec & ipſum dimittatur tibi. Sede cito, id eſt, ne differas de die in diem. Scribe quinquaginta.

Numerus quinquagenarius.

Numerus pœnitentiæ & remiſsionis. Vnde & annus quinquageſimus remiſsionis, & Pſalmus qninqnageſimus pœnitentialis. Quinquaginta ergo ſcribuntur & quinquaginta dimittuntur. Similis numerus ſimilem ſignificat offenſionem in Deum & hominem. Vnde Dominus dicit in euangelio. Diliges Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua: hoc eſt primum & magnum mandatum. Secundum autem ſimile eſt huic. Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

Matt. 22.

Nam quotum ſimilis eſt dilectio ſimilis eſt & offenſio, Seqnitur. [Deinde alio dixit. Tu uero quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici.] Cadus liquorum menſura eſt, & corus ſeminum. Valde timendum eſt nobis, qui plenitudinem corporaliũ bonorum debemus proximis, debemus, & tamen nõ ſoluimus: debemus totum, & uix patum ſoluimus.

Proximis qd debeamus.

Quid ergo faciemus? Si non poſſumus ſoluere totum quod debemus aliis, dimittamus ſaltem quod debetur nobis. Vnde ſequitur. [Ait illi. Accipe literas tuas, & ſcribe octoginta.] Qui enim de centum ſcribit octoginta, quintam partem dimittit, quia de corporalib. hoc debetur proximo, quod quinque ſenſus corporis exigunt. Hoc ſcripto commendatur, quod diuinæ gratiæ per octonarium relinquitur. Rapuiſti meum, abſtuliſti præſtitum, negaſti commendatum. Si dimitto tibi, quid mea refert? ſcribe octoginta, id eſt, commenda memoriæ, quod adhuc eges uenia diuinæ gratiæ. Siquidem euangelii gratia ſignificatur per octonarium, ſicut auſteritas legis per ſepteuarium.

Octonarius & ſeptenarius qd ſignificent.

Sed meretur octonarii gratiam, qui præcepta cuſtodit quæ ſignificantur per decem, ut per octonarium iuncto denario gratiam intelligamur acquiſitam præcepto, ut qui ſcribit octoginta, per decalogi cuſtodiam perueniat ad octonarii gratiam [Et laudauit Dominus uillicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet. Mira res, malus eſt uillicus, & laudatur, male diſpenſauit, & parcitur, non emendauit qnod fecit, & indulgetur. Vere prudenter egit, quia dimiſit, pauca, ut reciperet plura dimiſit temporalia, ut æterna perciperet. Audierat enim. Dimittite, & dimittetur uobis. Et, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitorib. noſtris.

Luc. 6. Matt. 6.

Vere prudenter egit, qui Deum molitur facere debitorem ſuum, ut exigat ab eo debitam remiſsionem, quia remiſit. Prudenter egit, quia cui erat obnoxius, ipſum ſibi facit obnoxiũ, & quem habebat durũ exactorẽ nunc piũ habet debitorẽ, ut fiducialiter dicat: Dimitte, quia dimiſit, redde quã debes ueniã, quia ego dedi ueniã. [Quia filii huius ſeculi prudentiores filiis lucis ĩ gñatione ſua ſunt.] Filii lucis laborãt, & uix merentur precium, currunt, & uix ad brauium perueniũt, parturiunt, & uix euadũt. Filii ſeculi poſt fraudes & illecebras ac illicitos mores, ſolummodo dimittunt, & Deum debitorem tenent, parcunt, & parcitur eis condonant, & donantur. Ideo prudentiores ſunt filii ſeculi filiis lucis in generatione ſua, id eſt, qnando regenerantur Deo, & renouantur ſpirituali uita. [Et ego dico uobis. Facite uobis amicos de mammona iniquitatis.] Mammona, id eſt, diuitiæ, quæ iniquitatis dicuntur, quia ſine iniquitate non captantur, & quia iniquum eſt eas reuocare in proprios uſus, quas creauit communes Dominus.

diuitiæ iniquitatis cur dicantur.

Vnde ſcriptum eſt: Pro iniquitate uidi tentoria Aethiopiæ, id eſt, pro diuitiis captãdis uidi homines factos tabernacula nigredinis, id eſt, uitiorum & dæmonum, ut qui poterant eſſe tabernacula uirtutum ſectando paupertatem, facti ſint uitiorum tentoria pro iniquitate congreganda.

Abac. 3.

Quis non uideat multos periuria incurrere, homicidia facere, dolos machinari contra proximos, rerum domeſticarum & dominorum proditores eſſe propter diuitias? Hi ſunt pro iniquitate tentoria Aethiopiæ. Sed cũ uillicus fecerit ſuperius & de ſpiritualib. & corporalib. cur Dominus finem concludit parabolæ ſuæ de ſolis corporalibus? Citius dimittimus iniuriam factam, quam præſtitam pecuniam, facilius damus fidem quam poſſeſsionem proniores ſumus dimittere odia quam expendere noſtra. Ideo Dominus parabola nobis ad miſericordiam inſtructis, in ea parte miſericordiæ concludit ſermonem, quam nouit eſſe apud homines difficiliorem, & ad eam nos enixius hortatur in fine ad quam uidet nos difficilius inclinari, quia melior eſt finis orationis, quàm principium. Faciamus ergo de diuitiis iniquitatis amicos pauperib. eas diſtribuendo & debitorib. atque his qui eas abſtulerint dimittendo.

Eccl. 7

Diuitiæ multis parãtur modis.

Sed quia iniqoitatis diuitiæ aliæ paterna poſsidentur ſuſceſsione, aliæ iuſto conquiruntur labore, aliæ uſurpantur ex ſcelere uel impietate, de his certe amici non fiunt, quæ de ſcelere uel impietate ueniunt. Nec putet quiſquam ex his adiutores quærere ſalutis, quas ex mercimonio corraſit, iniquitatis. Scriptum eſt enim. Hoſtiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex ſcelere. Et immolantis ex iniquo, oblatio eſt maculata: Et: Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pauperis, quaſi qui uictimat filium in cõſpectu patris.

Prou. 21. Eccle. 34.

Cum ergo præcipitur fieri amicos de mammona iniquitatis, diſcernendum eſt, ut eas intelligamus, quæ de ſucceſſione uel iuſto labore ꝑueniũt. Quæ tamen & ipſæ iniquitatis dicuntur, quaſi inæqualitatis:

litatis, quia cum eas in proprietate tenemus, æqualitatem cum aliis hominib. non ſeruamus. Sunt ergo illæ, de quib. amicos facere præcipimur, diuitiæ & iniquitatis, & iuſtitiæ. Iniquitatis quidem, quantum ad Deum, qui omnia communib. creat uſibus. Iuſtitiæ uero quantũ ad ſecolum, quia iuſtitia ſeculari poſsidentur ab hominibus. Diuitiæ ergo quæ iuſte poſsidentur in terra, & iniuſtè ſuot quantum ad diuinam iuſtitiam, & iuſtè qoantum ad terrenam. Diuioa iuſtitia cuiuslibet, proprietas alicuius poſſeſsionem defendit. Per terrenam iuſtitiam homines propria colligunt, per diuioam iuſtitiam ſua communia faciunt. Diuitiæ uero quæ ſunt ex ſcelere, omnino ſunt iniuſtæ, nec illas iuſtitia diuina comprobat, quas etiam terrena coodẽnat. Et iſtę Deo nullo modo ſunt offereodæ, quæ de ſcelere ſont acquiſitæ. Et cito tamen reddẽdæ ſunt, immo proiiciendæ, ne malefactor inueniator io malo cœpto perſeuerare. [Vt cum defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula.] Exponit hic quod dixerat, Recipiaot uos in domos ſuas. Mãſiooes enim æterna domus ſunt eorum, quib. impenditur miſericordia. Domus inquam eorum non poſſeſsione, ſed cauſa. Non poſſeſsione, quod eas poſsideant, quas forſitan noo poſsidebunt, ſed cauſa, quòd ſcilicet cauſa ſunt ſuis benefactorib. poſsidẽdi. Io ſuos ergo domos nos recipiunt, quando in æternas manſiones nos ire faciunt. Suas enim reputamus, quas non niſi per eos accipimus. Quas nobis quaſi retribuunt propter beneficia quæ receperunt, & propter miſericordias quas acceperunt temporalium, ęternorum retributores exiſtunt, per eum qui pro ipſis reddidit quod debuerunt, Dominum ooſtrum Ieſum Chriſtum, qui uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Ameo.

EADEM DOMINICA
Homilia Euſebij Emeſeni.

Homo quidam erat diues, qui habebat uillicũ, &c. Luc. 16.

HAec autem ſecũdom literam plana ſunt & per ſingula exponere non eſt neceſſe. Dicat tamẽ ipſe Dominus, ad quid. Hanc ſimilitudinem dederit. [Quia, inquit, filii huius ſeculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.] Nõ enim uillici ioiquitatem, ſed prudentiam dominus laudat. Hic autem dominus, qui uillicum iniquitatis laudat, non Dominus omnium, ſed domious uillici intelligi debet. Non laudat cum de fraude quam fecit, ſed de ingenio, quod ſibi in futurum proſpexit. Neſciens enim quomodo uiueret (ſiquidem fodere nõ ualebat, mẽdicare erubeſcebat:) hoc ſingulare inuenit præſidium, ut qui prius domini ſui bona diſsipauerat, haoc in finem fraudem committeret. Laudatur igitur noo de bonitate aliqua, ſed de calliditate & fraudandi aſtutia, ut qui bona domini ſui iam furando tapere oon poterat, celando & abſcondendo ſubtraheret. Cui prudentiæ non ſolum dominus uillici, ſed & Dominus omnium applaudere uidetur, dum dicit: [Quia filii huius ſeculi prudentiores filiis lucis in generatiooe ſua ſunt.] Prudentiores ſunt illi in malo, quam iſti in bono. Vix enim inueniuotur aliqui ſancti qui tantam prudentiam habeant in acquirendis bonis æternis quantam calliditatem iſti habent in acquirendis bonis temporalib. & fugitiuis. Pro his enim die noctuque uigilant, loboraot, anguſtiaotur & per fraudes, rapinas, furta, proditiones, periuria, homicidia, & his ſimilia, has tales diuitias coaceruare nõ ceſſant. Denique quis dicere ualear, quantam uiciſsim decipiendo huius ſeculi prudentiam & calliditatem habeant? Audiant igitur hæc filii lucis, & a filiis huius ſeculi uinci erubeſcant. Ideo enim hæc ſcripta ſunt, ut audiendo prudentiores fiant, non autem ot iniquitatis uillicum imitaodo, fraudem aliquo uel iniuſtitiam agant. Vode & ſubditur. [Et ego uobis dico. Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, ut quum defeceritis, recipiant uos in æteroa tabernacula.] Facite, inquit, uobis amicos de mammona iniquitatis, ſed oon eo modo, quo fecit uillicus ioiquitatis, Nou fraudando aliena ſed largiendo ueſtra. Sicut igitur uillicus iniquitatis, qui domioi ſui bona diſsipauerat, ſciens quia iam olterius uillicare ooo poſſet, fecit ſibi amicos, ad quorum auxilium poſt uillicationem confugeret, ita & uos facite de mammona iniqoitatis, & diuitiis Domini ueſtri quas diſsipaſtis, quia auarè eas retinuiſtis, & ſecundum eius uoluntatem non expendiſtis. Eas igitur pauperib. erogate de his oobis amicos uos facite, ut quum defeceritis, io æterna recipiant uos tabernacula. Quæ diuitiæ quum ſub oatura bonæ ſint, ueſtra tenacitate iniquæ fiunt. Omoes enim diuitiæ iniquæ ſunt quæ auarè retentæ propriis domiois noceot, uel quæ ex æqualitate non expenduntur. Tuoc enim ex æqualitate eas expendis, ſi & tibi tantum reſerues quãtum ſufficere poſsit, & cætera indigentibus largiaris. Vnde Apoſtolus. Non enim ut aliis ſit remiſsio, uobis autem tribulatio, ſed ea æqualitate in præſenti tempore, ueſtræ abundantia illorum inopiam ſuppleat, ut & illorum abundantia ueſtræ inopiæ ſit ſupplementum. In quo manifeſte oſteoditur, quia oon neceſſaria, ſed ſuper abundantia dare iubemur. Non enim uult Apoſtolus, ut ſic in dando prodigi ſimus, ut ipſi poſtea penuria tribolemur. Diuitiæ igitur, quæ per ſe quidem iniquæ ſunt, ſi ſic diuidantur, æternos uobis amicos & æterna tabernacula pariunt. Per ſe quidem diuitiæ iniquæ ſunt, quia niſi diuidantur, æquæ non ſunt. Diuiſę autem, iam non ſuot, iniquæ igitur ſunt, quandiu ſunt. Non enim dicuntur diuitiæ quæ non ad ſuperfluitatem, ſed ad neceſsitatem reſeruaotur. Si igitur tollas ab eis ſuperfluitatem, tolles & oomen iniquitatis. Sequitur. [Qui fidelis eſt in minimo, & in maiore fidelis eſt, & qui in modico ioiquus eſt, & io maiore iniquus eſt.] Hæc enim ſpecialiter de Apoſtolis, & p eos de cęteris Eccleſiæ diſpenſatorib. & prælatis dicuotur. Vnde & in huius Euangelii principio dicitur, quòd hæc Domious dixerit ad diſcipulos ſuos. Maiora igitur Eccleſiæ negotia eis committenda & credenda non ſunt, qui in uita priuata fideles non extiterunt, & de illo modico quod habebant, pietatis & miſericordiæ opera non fecerunt. At uerò illos in prioratu fore fideles dubitare non debemus, quos de modico quod poſſident, libẽter aliis ſubuenire uidemus. Hic enim Apoſtolus præcipit Epiſcopos noo cupidos eſſe, nec turpis lucri ſectatores. Valde igitur cooſideraodum eſt in electiooe præpoſitorũ, quales in modico fueriot, & quid pietatis & miſericordiæ habuerint, quoniam qui in modico fideles non ſunt io magnis quoque fideles nõ ſunt. Vnde & ſubditur. [Si ergo in iniquo mammona fideles non fuiſtis, quod ueſtrum eſt, quis credet uobis?] Si de dioitiis, quæ fugitiuæ & fallaces & tranſitoriæ ſunt, miſericordiam non feciſtis, quis Eccleſiæ diſpenſationem & regiolen, quod uerum, æquum, & ſanctum eſt, & ſine dolo diſpenſari debet, uobis credere & committere audeat? Et ſi in alieno fideles non fuiſtis, quod ueſtrum eſt quis dabit uobis? Illa eoim aliena ſunt, & non noſtra, quæ ſic poſsidemus, ut ſemper amittere timeamus. Noſtra uero ſunt, de quib. ſecuri

Calliditas hominum mundo deditorum.

2. Cor. 8.

Eccleſiæ maiores functiones qb. non demãdanda.

Tit. 1.

ſumus, & nunquam amittere timemus Temporales
igitur diuitiæ alienæ ſunt, noſtræ uerò æternæ, ſi bo-
ni fuerimus & in his temporalibus ſpem nou habue
rimus. Sed illa quæ noſtra ſunt,& nobis prædeſtinata
ſunt, nobis non dabuntur,ſi in hoc alieno fideles non
fuerimus, quoniam ſub ea condirione & data & præ-
deſtinata ſunt nobis, ſi huius fidelitatis uirtus inue-
niatur in nobis.

DOMINICA XI. POST PENtecoſten, In Epiſtolam Concio exegetica.

MVlta Sancti ſpiritus chariſmata & dona
nobis in hodierna lectione commemo
rat Apoſtolus, ad quam explicandam
1. Cor. 12. iam accedimus.[Scitis quoniam cum
gentes eſſetis,ad ſimulacra muta prout
ducebamini euntes.]Spiritalia illis tra
dituius, inquit Ambroſius,exemplum prioris conuer
ſationis memorat, ut ſicut ſimulacrorum fuerunt ſor
ma,colentes idola,& ducebautur duce uoluntare dæ-
moniorum:ita & colentes Deum,ſint ſorma legis do-
minicæ,ambulátes ſicut placet Domino. Forma enim
uniuſcuiuſque legis in profeſsione & conuerſatione
cultoris debet uideri. Ille enim forma & imago legis
Dei eſt,in cuius fide & conuerſatione Euangelii ueri-
tas lucet. Hæc ille. Fuit hoc miſerabile ſane & triſte
ſpectaculum uidere homines ad Dei imaginem ſactos
contempto creatore, diuinos honores habere dæmo-
nibus, qui in ſimulacris ſurdis & mutis nec ullo ſenſu
præditis colebantur. In ea cæcitate & noſtri maiores
quōdam fuere,& nos hodieque eſſemus, niſi per Chri
ſti gratiā ad unius ueri Dei notitiam perueniſſemus:
quæ tamen notitia parum nobis contulerit, immo ob
fuerit potius,ſi nō illi quoque congruenter uiuamus.
Vt ergo ueri ſimus unius ueri Dei cultores corde,ore
opera & tota uita illum colamus. [Ideo notum uobis
facio,quòd nemo in Spiritu Dei loquens,dicit anathe
ma Ieſu.]Multi hæretici, dū uel affirmarent quæ Chri
ſti nō cōgruebāt uel negarēt quæ ſine ſcelere & impie
tate de illo negari nō poſſunt,dixerūt anathema Ieſu.
Longū nimis eſſet enumerare portētoſas hæreſes de
Chriſto impiè & indignè ſentientes. Cōſtas igitur nō
Dei, ſed ſatanico ſpiritu illos impulſos fuiſſe. Porro
qui ſpiritu Dei mouente loquuntur, fieri non poteſt
Verorū & falſorū uatū diſcrimē. ut de Domino Ieſu male loquantur,aut illi maledicāt
cum idem ſit patris & filii ſpiritus, Oecumenius Chry
ſoſtomum ſequens,colligit ex hoc loco uatum ſatani-
corum & uerorum prophetarum duplicem differen-
tiam. Veri,inquit,prophetæ,conſtantes ac maxime ſo
brii futura prædicunt, falſi uero,inconſtantes, atque
inſani,ac ueluti per uim à monentibus aguntur dæmo
nibus. Deinde ueri nihil blaſphemum, nihil non de-
cens loquuntur, ſed tanquam theologi de Deo opti-
ma ſantur,caſteque omnia,ſalſi uero blaſphemas & ab
ſonas uoces, hasque cum fremitu eructant. Hæc Oecu
menius. [Et nemo poteſt dicere Dominus Ieſus, niſi
in ſpiritu ſancto. Quis Dominum Ieſum, ait Auguſti-
nus in Tractatu 74. in Ioannem,niſi qui eum diligit,ſi
eo modo dicit, quo Apoſtolus intelligi uoluit. Multi
enim uoce dicunt, corde autem & factis negant,ſicut
de talibus ait, Confitentur ſe noſſe Deum, factis autē
Tit. 1. negant. Si negatur factis, proculdubio etiam dicitur
factis. Nemo itaque dicit Dominus Ieſus animo uerbo
facto corde,ore,opere nemo dicit Dominus Ieſus,niſi
in ſpiritu ſancto,& nemo ſic dicit, niſi qui diligit.[Di-
uiſiones uero gratiarum ſunt idē autem Spiritus. Et di
uiſiones miniſtrationū ſunt,idem autem Dominus. Et
diuiſiones operationū ſunt,idem uerò Deus, qui ope
ratur omnia i omnibus:]His uerbis cōſolatur Apoſto
lus eos,qui minora dona acceperant, ne inuideāt illis
qui donis ſint potiorib. aucti,& hoc rurſus ad humili
tatem inuitat,de donis acceptis extollantur,quod la-
bor maior exigatur ab iis, qui maiora chariſmata ſint
conſecuti. Porrò Chryſoſtomus gratiarū,miniſtratio
num, operationum nomina quidem diuerſa, ſed res
eaſdem eſſe dicit. Simul etiam aduertendum,quàm lu *Trinitas perſonarū.*
culenter hoc loco Apoſtolus ſacroſanctam exprimat
Trinitatem,ſpiritum,dominum,& Deum nominans,
primo quidem loco ſpiritumſanctū ponens ut indicet
parem eſſe trium perſonarum maieſtatem & dignita
tem,quanquā ſunt,qui & ſpiritus & domini & Dei uo
ces ad ipſum ſpiritumſanctum referendas cenſeant,cō
tra impios Macedonianos hęreticos, qui ſpirituiſan-
cto diuinitatem auſi ſunt detrahere, non utique detra
cturi, ſi ſpirituſancto deſtituti non fuiſſent. Cum au-
tem dicit Apoſtolus Deum operari omnia in omni-
bus,ea ſcilicet dona,quæ hic enumerātur, facile licet
intelligi, quam nulla cuiquam relinquatur ſeſe efferē
di materia, cum Deus ſit bonorum omnium largitor
& effector. Hoc igitur unuſquiſq; ſedulo curet,ut om
ni calcata animi elatione & arrogantia, donis ſibi col
latis fideliter utatur in laudem & gloriam præpoten-
tis Dei,a quo illa habet.[Vnicuique autem datur ma-
nifeſtatio Spiritus ad utilitatem.]Olim plerunque ui
ſibili ſigno declarabatur Spirituſſanctus ueniſſe in eos
qui crediderant, & ideo Chryſoſtomus per manifeſta
tionem ſpiritus dicit hic ſigna accipi debere. Cui igi-
tur dantur Sanctiſpiritus chariſmata, idcirco haud du
biè dantur, ut & accipienti & proximo proficiant ad
ſalutem. Hæc autem ita demū conſequemur, ſi donis
Dei non ad noſtram ſed Dei gloriam utamur,ſi modis
omnibus id agamus,ut noſipſos in primis,& deinde e-
tiam proximos prouocemus ad ea ſectanda & actitan *Matt.*
da,quæ cedant in gloriam omnipotentis Dei. Non .n. *25.*
temere neque fruſtra ſua Deus dona largitur,immo ue
rò etiam uſuras inde repoſcit,ut non immeritò nos ali
bi hortetur Apoſtolus, ne in uacuum gratiam Dei re-
cipiamus. In uacuum autem gratia Dei recipitur,ſi nō *2. Cor.*
utamur ea in gloriam Dei, quod faciunt multi inepti *6.*
& uites homunciones, qui ex donis Dei ſuam uenan-
tur glorioſam,ſeſe inſipienter iactitant, & uaniſsimas
hominum laudes aucupātur,atque ita donis Dei abu
tuntur in ſuam perniciem.[Alij quidem per Spiritum
datur ſermo ſapientiæ: alii ſermo ſcientiæ, ſecundum
eūdem Spiritum.[Oecumenius ex Chryſoſtomo hūc
locum interpretans, Sermo ſapientiæ eſt,inquit,ut ip
ſe habet Paulus,Petrus,Ioannes & huiuſmodi,idcir- *Sermo ſapientia, Scientia.*
co etiam primo loco poſuit hunc. Sermo uero ſcien-
tiæ eſt, quem illiterati fideles habent:quippe qui no-
runt ſane, ſed alios docere nequeunt. Auguſtinus li-
bro 12. de Trinitate, cap. decimoquarto dicit æterno-
rum contemplationem,ſapientiæ,actionem uero,qua
bene utimur tēporalibus rebus,ſciētiæ deputari,Quā
ob rem,inquit paulò infra, quicquid prudenter,forti-
ter,temperanter & iuſtè agimus,ad eam pertinet ſciē
tiam ſiue diſciplinam, qua in euitandis malis, bonis
que appetendis actio noſtra uerſatur,& quicquid pro-
pter exempla uel cauenda, uel imitanda, & propter
quarumque rerum quæ noſtris accommodata ſunt uſi
bus neceſſaria documenta,hiſtorica cognitione colli-
gimus. De his ergo ſermo cum ſit, eum ſciētiæ ſermo-
nem puto diſcernēdum a ſermone ſapientiæ,ad quam
pertinēt ea:quæ nec fuerunt, nec futura ſunt, ſed ſunt
& propter æternitatem, in qua ſunt, & fuiſſe & eſſe &
futura eſſe dicuntur ſine ulla mutabilitate temporum.

Non enim ſic fuerunt, ut eſſe deſinerent, aut ſic futura ſunt, quaſi nunc non ſint, ſed idipſum eſſe ſemper habuerunt, ſemper habitura ſunt. Manent autem non tanquam in ſpatiis locorum fixa ueluti corpora, ſed in natura incorporali ſic intelligibilia præſto ſunt mẽtis aſpectibus, ſicut iſta in locis uiſibilia uel contrectibilia corporis ſenſibus. Hæc & multa alia Auguſtinus. [Alteri fides in eodem ſpiritu.] Diuus Ambroſius, fidem exponit, fidei profitendæ ac uindicandæ, preſſa uerecundia, facultatem. Igitur hoc loco nõ accipitur fides pro uirtute theologica, ſed pro fidei confitendæ inuicta conſtantia. [Alij gratia ſanitatum in uno Spiritu.] Obiter aduertendum, dona quæ hic enomerat Apoſtolus, ad eam gratiam pertinere, quam Theologi in ſcholis uocant gratis datam, quę poteſt etiam à malis haberi: quemadmodum etiam ſceleratiſsimus Iudas inſtar aliorum Apoſtolorum curauit ægros, & miracula fecit. Sunt ergo hæc munera, ſigna quidem præſentiæ Spiritusſancti ſine cuius dono haberi non poſſunt, non tamen certo declarant eum, a quo habentur habere ſpiritusſancti, eam gratiam, quæ uocatur gratum faciens quæ reddit homines Deo acceptos. Atque eam ob rem non eſt quod doleat quiſquam, ſi ſe hic donis omnibus non ſentiat præditum, modo id curet, ut feruenter amet Deum. Charitas enim eſt, quæ nos uel maxime commendat Deo, ſine qua cætera omnia parum proſunt. [Alii operatio uirtutum,] id eſt, ſignorum ac miraculorum, naturæ facultatem excedẽtium quę omnipotens Deus in fidei Chriſtianæ confirmationem fieri uoluit, ut tarda hominum pectora admirandis operibus & effectibus citius ad credendum promouerentur. Et licet miracula non faciant, ſed plerunque oſtendant ſanctitatem eorum per quos fiunt, attamen cum à bonis fiunt, maximam habent uim & efficaciam ad perſuadendum. Noſtris temporibus permulti extitere hæreſum fabricatores, ſed nullus eorum uel canem cæcum, uel equum claudum curare potuit, & interim tamen, omni licet deſtituti uirtutum & ſignorum operatione, atque inſuper omnibus cooperti flagitiis & uitiis, innumeros habuerunt, qui illorum errores pro ipſiſsima Euangelii luce amplecterentur. [Alii prophetia.] Id eſt, inquit Ambroſius, ut ſpiritu repletus, dicat futura. Habent hoc donum

Aſtrologi reſpuendi interdum etiam mali, ut Balaam & Caiphas. Aſtrologi quoque ex aſtrorum inſpectione uolunt de rebus diuino humanoque arbitrio ſubiectis futura prædicere, ſed talis diuinatio nec pili quidem facienda eſt, imo ut ſuperſtitioſa repudianda eſt. [Alii diſcretio ſpirituum. Hocquidem præclarum eſt donum, quod a multis feruet periculis eos qui Deo ſeruire cupiunt.

2.Cor. 11. Sæpè ſatanas transfigurat ſe in angelum lucis, & cum ad apertum & manifeſtum ſcelus hominem pertrahere nõ poteſt, ſub ſpecie uirtutis fraudem machinatur. Sic multos noſtra quoque ætate ſub ſpecie uerbi dei & puræ doctrinæ & Euangelii in fœdiſsimos pertraxit errores. Oportebat autem, iuxta beati Ioannis docti-

1.Io.4. nam, probare ſpiritus, utrum, ex Deo ſint. D. Auguſtinus lib. 12. de Geneſi ad literam cap. 13. & 14. Diſcretio ſane difficilima eſt, inquit, cum ſpiritus malignus quaſi tranquillus agit, ac ſine aliqua uexatione corporis, aſſumpto humano ſpiritu dicit, quod poteſt. Quando etiam uera dicit, & utilia prædicat, transfigurat ſe ſicut ſcriptum eſt, uelut in angelum lucis, ad hoc ut cum illi in manifeſtis bonis creditum fuerit, ſeducat ad ſua. Hunc diſcerni non arbitror, niſi dono illo, de quo ait Apoſtolus, cum de diuerſis Dei muneribus loqueretur, Alii diſcretio ſpirituũ. Non enim magnum eſt tunc eum diſcernere, cum ad aliqua peruenerit uel perduxerit, quæ ſunt contra bonos mores uel regulam fidei. tunc enim a multis diſcernitur. Illo autem dono in ipſo primordio, quo multis adhuc bonus apparet, continuo diiudicatur, an malus ſit. Hæc Auguſtinus. [Alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum.] Frequens fuit in primitiua Eccleſia donum linguarum, & id Corinthii omnium maximum exiſtimabãt, propterea quod id Apoſtoli primi accepiſſent. Porrò interpretatio ſermonum dono linguarum ab Apoſtolo præferri uidetur 1.Cor. 14. eo quod ad maiorem cedat Eccleſiæ ædificationem. Poteſt autem interpretatio ſermonum dici, uel cũ linguæ aliæ in aliam transferuntur, uel cum obſcure dicta dilucide explicãtur. [Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, diuidens ſingulis prout uult.] Quod ſuperius trium perſonarum dicit, ait Ambroſius, nunc per unũ Spiritum ſanctum agi profitetur, ut quia unius naturæ ſunt & uirtutis, quod unus operatur, operãtur tres, unus tamen eſt Deus, cuius gratia diuiditur ſingulis prout uult, non ad meritum magis hominis, ſed ad ædificationem Eccleſiæ ſuæ, ut omnia quæ mundus imitari uult, ſed non implet, quia carnalis eſt, hæc in Eccleſia, quæ domus Dei eſt, ſingulorum officiis & dono & magiſterio Spiritus ſancti indulta, ad probationem ueritatis in his, qui contemptibiles mundo ſunt, uideantur. Sic Ambroſius. Audi & Tertulianũ libro de Trinitate de Spiritu ſancto loquentem. Hic eſt, inquit Spiritus, qui prophetas in Eccleſia conſtituit, magiſtros erudit, linguas dirigit, uirtutes & ſanitates facit, opera mirabilia gerit, diſcretiones ſpirituum porrigit, gubernationes contribuit, conſilia ſuggerit, quæque alia ſunt chariſmatum dona componit & digerit. Ideo Eccleſiam Domini undique & in omnibus perfectam & conſummatam facit. Hæc ille. Facile ex hac Apoſtoli ſententia, qua ait Spiritum ſanctum diuidere ſua dona ſingulis prout uult, cum tamen ipſe in donis non diuidatur, poteſt intelligi, & eum qui minora accepit, non debere inuidere maiora habentibus, ſed uti bene illis quæ percipit, maiora à benigniſsimo Spiritu percepturus ſi acceptis bene norit uti, & eum contra, qui magna conſecutus eſt, non ſibi tribuere, non animo inflari, ne perdat gratiam quàm accepit, meminiſſe uero debere eius dominicæ ſententiæ, Cui plus datum eſt, *Lu. 12* plus requiretur ab eo. Maxime autem cauenda ſuperbia eſt uolẽtibus augeri donis Dei quia ſuperbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Orandum ſæpè *1.Pe.5* eſt & feruenter atque humiliter implorãda benignitas clementiſsimi Spiritus, ut in nobis ſua dona cumulet. Non enim dormientibus & otio atque ignauia torpentibus datur gratia Dei, ſed orantibus & obnixè laborantibus. Seruus piger qui unum talentum ac- *Matt. 25.* ceperat, deſidiæ & inertię ſe tradens, non ſolum nullis eſt pluribus auctus donis, ſed etiam ob gratiam non bene collocatum affectus ſupplicio eſt. Præſtet nobis Dominus Deus, ut tales nos præbeamus, qui maiorũ ſemper chariſmatum & donorum capaces ſimus in ipſius laudem & gloriam ſempiternam, Amen.

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEN. Luc. XIX.

In illo tempore: Cum appropinquaſſet Ieſus Hieruſalem, uidẽs ciuitatem fleuit ſuper illam, dicens Quia ſi cognouiſſes, & tu. Et reliqua Homilia beati Gregorij Papæ.

Breuem lectionem ſancti Euangeli, breui, ſi poſſum, uolo ſermone percurrere, *Euerſio Hieroſolimæ.* ut illis in ea prolixior detur intentio, qui ſciunt ex paucis multa cogitare. Quod flẽte Domino illa Hieroſolymorum ſubuerſio deſcribatur, quæ à Veſpaſiano & Tito

Romanis

Romanis principibus facta eſt, nullus qui hiſtoriam euerſionis eiuſdem legit, ignorat. Romani enim principes denunciantur, cum dicitur. [Quia uenient dies in te, & circundabunt te inimici tui uallo, & circundabunt te & coanguſtabunt te undique, & ad terram proſternent te, & filios tuos, qui in te ſunt.] Hoc quoque quod additur: [Et non relinquent in te lapidem ſuper lapidem,] etiam ipſa iam eiuſdē ciuitatis tranſmigratio atteſtatur quia dum nunc in eo loco conſtructa eſt, ubi extra portā fuit Dominus crucifixus, prior illa Hieruſalem, ut dicitur, funditus eſt euerſa. Cui ex qua culpa euerſionis ſuæ pœna fuerit illata, ſubiungitur. [Eo quod nō cognoueris tēpus uiſitationis tuę.] Creator quippe omnium per incarnationis ſuæ myſterium hanc uiſitare dignatus eſt, ſed ipſa timoris & amoris illius recordata non eſt. Vnde etiam per prophetam in increpatione cordis humani, aues cæli ad teſtimonium deducuntur, cum dicitur. Miluus in cælo cognouit tempus ſuum, turtur & hirundo & ciconia cuſtodierūt tempus aduentus ſui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini. Sed quærendū prius eſt, quid ſit quod dicitur. [Videns ciuitatem, fleuit ſuper illam, dicens: Quia ſi cognouiſſes, & tu.] Fleuit enim prius redēptor ruinam perfidæ ciuitatis, quā ipſa ſib ciuitas non cognoſcebat eſſe uenturam. Cui à flente Domino rectè dicitur. Quia ſi cognouiſſes, & tu ſubaudi fleres, quæ modo, quia neſcis quod imminet, exultas. Vnde & ſubditur. [Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi.] Cum enim carnis ſe uoluptatibus daret, & uentura mala non proſpiceret, in die ſua quæ ad pacem ei eſſe poterant, habebat. Cur uero bona præſentia ad pacem habuerit, manifeſtatur cum ſubditur: [Nūc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.] Si enim a cordis eius oculis mala quæ imminebant, abſcondita non eſſent, læta in præſentibus proſperis non fuiſſet. Cuius mox etiam pœna, quæ de Romanis, ſicut prædixi, principibus imminebant, adiuncta eſt.

Hier. 8

Qua deſcripta, quid Dominus fecerit, ſubditur. [Quia ingreſſus templum, cœpit eiicere uendentes de illo & ementes, dicens illis. Scriptum eſt quia domus mea, domus orationis eſt: uos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.] Qui enim narrauit mala uentura, & protinus templum ingreſſus eſt, ut de illo uendentes & ementes eiiceret, profectò innotuit, quia ruina populi maxime ex culpa ſacerdotum fuit. Euerſionem quippe deſcribens, ſed uendentes in templo & ementes feriens, in ipſo effectu ſui operis oſtendit, unde radix prodiit perditionis. Sicut autem Euangeliſta alio teſte didicimus, in templo columbæ uendebantur. Et quid per columbas, niſi ſpiritusſancti donum accipitur? Sed uendentes & ementes è templo eliminat quia uel eos qui pro munere impoſitionem manuum tribuunt, uel eos qui donum ſpiritusſancti emere nituntur, damnat. De quo templo mox ſubditur: [Domus mea, domus orationis eſt: uos autem feciſtis illam ſpeluncam latronū.] Qui enim ad accipienda munera in templo reſidebant, profectò quia à quibuſdam nō dantibus læſiones exquirerēt, dubium non erat. Domus ergo orationis, ſpelunca latronum facta fuerat, quia ad hoc in templo aſſiſtere curabant, ut aut non dantes munera ſtuderent corporaliter perſequi, aut dantes ſpiritaliter necare. Quia uero redemptor noſter prædicationis uerba nec indignis & ingratis ſubtrahit, poſtquam diſciplinæ uigorem eiiciendo peruerſos tenuit, donum gratiæ mox oſtendit. Nam ſubditur. [Et erat docens quotidie in templo.] Hæc iuxta hiſtoriam breuiter tractando tranſcurrimus. Sed quia euerſam iam Hieruſalem nouimus atque euerſione ſua in melius commutatam, quia expulſos latrones è templo, atque ipſum iam templum erutum ſcimus, debemus ex

Eſ. 56

Matt. 21.

Qui uēdētes et emētes è tēplo eijciuntur.

rebus exterioribus introrſus aliquam ſimilitudinem trahere, atque ex euerſis ædificiis parietum, morum ruinam timere. Videns enim ciuitatem, fleuit ſuper illam, dicens: Quia ſi cognouiſſes, & tu. Hoc ſemel egit, cum perituram ciuitatem eſſe nunciauit. Hoc quotidie redemptor noſter per electos ſuos agere nullatenus ceſſat, cum quoſdam ex bona uita ad mores reprobos perueniſſe conſiderat. Plangit enim eos, qui neſciunt cur plangātur, qui iuxta Salomonis uerba, lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus peſſimis. *prou. 2.* Qui ſi damnationem ſuam quæ eis imminet agnouiſſent, ſemetipſos cum lachrymis electorum plangerent. Bene ergo perituræ animæ ſententia quæ ſubditur, conuenit, [Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.] ſuam hic diem habet anima peruerſa, quia tranſitorio gaudet in tempore, cui ea quæ adſunt, ad pacem ſunt, quia dum ex rebus temporalibus lætatur, dum honoribus extollitur, dum in carnis uoluptate reſoluitur, dum nulla uenturæ pœnæ formidine terretur, pacem habet in die ſua quæ graue damnationis ſuæ ſcandalum in die habebit aliena. Ibi enim affligenda eſt, ubi iuſti lætabuntur, & cuncta quæ modo ei ad pacem ſunt, tunc in amaritudinem rixæ uertentur, quia rixari ſecum incipit, cur damnationem quam patitur, non expauit, cur a proſpiciendis malis ſequentibus oculos mentis clauſit. Vnde ei dicitur. Nunc autē abſcondita ſunt ab oculis tuis. Peruerſa quippe anima rebus præſentibus dedita, in terrenis uoluptatibus reſoluta abſcondit ſibi mala ſequentia, quia præuidere futura refugit, quæ præſentem lætitiam perturbent, dumque in præſentis uitæ oblectatione ſe deſerit, quid aliud quam oculis clauſis ad ignem uadit? Vnde bene ſcriptum eſt. In die bonorū ne immemor ſis malorum. *Eccl. 11* Et unde per Paulum dicitur, Qui gaudent, tanquam non gaudentes ſint, *1. Cor.* quia & ſi qua eſt præſentis temporis, ita eſt agenda lætitia, ut nunquam amaritudo ſequentis iudicij recedat a memoria, quatenus dum mens pauida extremæ ultionis timore transfigitur, quantum nunc præſens lætitia, tantum poſt ira ſubſequens temperetur. Hinc quoque ſcriptum eſt: Beatus homo, qui ſemper eſt pauidus: qui uero mentis duræ, corruet in malum. *prou. 28.* Sequentis enim ira iudicii tanto tunc diſtrictior portabitur, quanto nūc & inter culpas minimè timetur. Sequitur: [Quia uenient dies in te, & circundabūt te inimici tui uallo.] Qui unquam ſunt humanę animæ maiores inimici, quam maligni ſpiritus, qui hanc a corpore exeuntem obſident, quam in carnis amore poſitam, deceptoriis delectationibus fouent? Quam uallo circundant, qa ante mentis eius oculos reductis iniquitatibus quas perpetrauit, hāc ad ſocietatem ſuæ damnationis coarctāt, ut in ipſa iā extremitate uitæ deprehenſa, & à quibus hoſtibus circunclusa ſit uideat, & tamen euadendi aditum inuenire non poſſit: quia operari iam bona non licet, quæ cum licuit agere contēpſit. *Damones egūt animā maam* De quibus adhuc aptè quod ſequitur, intelligi ualet: [Circundabūt te, & coanguſtabūt te undique.] Maligni quippe ſpiritus undique animam coanguſtant, qū ei non ſolū operis, uerumetiā locutionis, atq; inſuper cogitationis iniquitates replicant, ut quæ prius ſe per multa dilatauit in ſcelere, ad extremum de omnibus anguſtet in retributione. Sequitur. [Et ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt.] Tunc anima per cogitationem reatus ſui ad terram conſternitur, cum caro quam uitam ſuam credidit, redire ad puluerem urgetur. *Anima ad terrā proſternatur.* Tunc in mortem filii illius caduot, cum cogitationes illicitæ, quæ modo ex illa prodeunt, in extrema uitæ ultione diſſipātur, ſicut ſcriptum eſt. In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. *pſ. 45.* Quæ ſcilicet dutæ

cogitationes

cogitationes intelligi etiam per lapidum ſignificatio
nem ualent. Nam ſequitur. [Et non relinquenr in te la
pidem ſuper lapidem.] Peruerſa etenim mẽs cum per
uerſæ cogitationi adhuc peruerſiorem adiicit, quid
aliud qnam lapidem ſuper lapidem ponit? Sed in de-
ſtructa ciuitate ſuper lapidem lapis non relinquitur,
quia dum ad ultionem ſuam anima ducitur, omnis ab
illa cogitationum ſuarum conſtructio diſsipatur. Quę
cur hoc patiatur, adiuogitur. [Eo quod non cognoue
ris tempus uiſitationis tuæ.] Prauam quanque ani-
mam omnipotens Deus multis modis uiſitare con-
Vt De⁹ uiſitet prauã animã. ſueuit. Nam aſsidue hanc uiſitat præcepto, aliquando
autem flagello, aliquando uero miraculo, ut & uera
quæ neſciebat audiat, & tamen adhuc ſuperbiens atq;
contemnẽs, aut dolore compuncta redeat, aut benefi
cus deuicta, malum quod fecit erubeſcat. Sed quia ui
ſitatioois ſuæ tempus minime cognoſcit, illis in extre
mo uitæ inimicis traditur, cum quibus in æterno iudi
cio damnationis perpetuæ ſocierate colligatur, ſicut
ſcriptum eſt: Cum uadis cum aduerſario tuo ad prin-
Luc. 21 cipem in uia, da operam liberari ab illo, ne forte tra-
hat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exa-
Aduerſari⁹ noſter, ſermo dei. ctor mittat te in carcerem. Aduerſarius quippe noſter
in uia, eſt ſermo Dei, contrarius noſtris carnalibus de
ſideriis ĩ præſenti uita à quo ipſe liberatnr, qui præce
ptis eius humiliter ſubditur. Alioquin aduerſarius iu
dici, & iudex tradet exactori, quia ex ſermone Domi-
oi contemplo, reus peccator tenerur in examine iudi-
cis, quem iudex exactori tradet, quia hunc maligno
ſpiritui ad ultionem trahere permittet ut compulſam
animam ipſe ad pœnam de corpore exigat, quæ ei ad
culpam ſponte conſenſit. Exactor mittit in carcerem
quia per malignum ſpiritum in inferno retruditur,
quouſque dies iudicii adueniat, ex quo iam in inferni
ignibus ſimul & ipſe crucietur. Expleta igitur perdi-
tione ciuitatis, quam nos ad pereuntis animæ ſimili-
tudinem traximus, protious ſubditur: [Et ingreſſus
templum, cœpit eiicere uẽdentes & emẽtes in illo.]
Sicut Dei templum in ciuitate eſt, ita in plebe fideli
uita religioſorum. Et ſæpe nonnulli religionis habi-
tum aſſumunt, & dum ſacrorum ordinum locum per
cipiunt, ſanctæ religionis officium in commercium
Vendentes in tẽplo. terrenæ negociationis trahunt. Vendentes quippe
io templo ſunt, qui hoc quod quibuſdam iure compe
tit, ad præmium largiuntur. Iuſtitiam enim uendere
eſt hanc pro præmii acceptione ſeruare. Ementes ue-
Ementes in templo. ro in templo ſunt, qui dum hoc perſolnere proximo
quòd iuſtum eſt nolunt, dumq́ue rem iure debitam fa
cere contemnuot, dato patronis præmio emunt pec-
catum. Quibus bene dicitur: [Domus mea, domus ora
tionis eſt: uos autem feciſtis illam ſpelũcam latronũ.]
quia dum nonnunquam peruerſi homines locum reli
gionis tenent, ibi malitiæ ſuæ gladiis occidunt, ubi ui
uificare proximum orationis ſuæ interceſsione debue
Tẽplũ Dei. runt. Templum quoque & domus Dei, eſt, ipſa mens
atque conſcientia fidelium. Quæ ſi quando in læſione
proximi peruerſas cogitationes profert, quaſi in ſpe-
lunca latrones reſident, & ſimpliciter gradientes in-
terficiunt, quando in eos qui in nullo rei ſunt, læſionis
gladios defigunt. Mens enim fidelium oon iam domus
orationis ſed ſpelunca latronum eſt, quando relicta in
nocentia & ſimplicitate ſanctitatis, illud conatur age
re, unde ualeat proximis nocere. Sed quia contra per-
uerſa hæc omnia uerbis redemptoris noſtri, per ſacras
paginas, indeſinenter inſtruimur, nunc uſque hoc agi
tur quod factum fuiſſe perhibetur, cum dicitur. [Et
erat quotidie docens in templo.] Cum enim mentem
fidelium ad cauenda mala ſubtiliter erudit, quotidie
ueritas in templo, docet. Sed ſcieodum nobis eſt, quia
ueritatis uerbis ueraciter erudimur, ſi extrema noſtra
formidoloſe & indeſinẽter aſpicimus, iuxta hoc quod *Eccl. 7*
per quẽdam ſapientem dicitur. In omnibus operibus
tuis memorare nouiſsima tua, & in æternum nõ pec-
cabis. Penſare quippe quotidie debemus, qnod ex eiuſ
dem uoce noſtri redẽptoris audiuimus. [Et quidem in
hac die tua, quæ ad pacẽ tibi: nũc autẽ abſconditi ſunt
ab oculis tuis.] Dum.n. diſtrictus iudex ſuſtinet & ad-
huc manũ non exerit in perſecutionem, dum a retri-
butione ultionis ultimæ eſſe quædã tẽporis ſecuritas
uidetur, debemus penſare malũ quod ſequitur, pẽſan-
tes gemere, gemẽtes uitare, ea quæ cõmiſimus pecca-
ta, indeſinenter aſpicere, aſpicientes flere, flentes ab-
ſtergere. Nulla nos proſperitatis tranſitorie lætitia diſ
ſoluat, nec mentis noſtræ oculos ea quę ſunt tranſito
ria, obſtruant, ne cæcos ad ignem ducant. Si enim di-
ſtricte penſetur, cuius ſit ponderis improperiũ, ex ore
ueritatis agnoſcitur cum negligenti & futura non pro
ſpicienti dicit: Et quidem in hac die tua, quæ ad pacẽ
tibi: nuoc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis. Nam
cogitãdũ ualde eſt, quãtũ nobis erit terribilis hora no
ſtræ reſolutionis, qui pauor mentis, quantã tunc om-
niũ malorũ memoria, quæ obliuio trãſactæ felicitatis
quæ formido & conſideratio iudicis, Quid ergo eſſe
nobis de præſentibus ad delectationem debet quando
cunctis ſimul tranſeuntibus non ualet tranſire quod
imminet? qnando & hoc funditus finitur quod diligi
tur, & illud incipitur, ubi dolor nunquã finitur. Tunc
maligni ſpiritus egrediẽte anima ſua opera requirũt:
tunc mala quæ ſuaſerunt replicant, ut ſociam ad tor-
mẽta trahãt. Sed cur hoc de peruerſa ſolummodo ani
ma dicimus. cum ad electos quoque egredientes ue-
niant, & ſuum in illis, ſi præualeant, aliquid requirãt.
Vnus autem in hominibus extitit, qui ante paſsionem
ſuam libera uoce dixit. Iam non multa loquar uobiſ- *Ioã. 14*
cum, uenit enim princeps mundi huius, & in me non
habet quicquam. Quia enim hunc mortalem homi-
nem uidit ſuum in illo princeps mundi aliqnid inue-
nire ſe poſſe credidit Sed ſine ullo peccato a mũdi cor
ruptione exiit, qui ſine peccato ad mundum uenit.
Hoc de ſe contra mundi principem nec Petrus dice- *Matt. 16*
re præſumpſit, qui audire meruit. Quæcunque ligaue
ris ſuper terram, erunt ligata & in cælis, & quodcun-
que ſolueris ſuper terrã, ſolutum erit & in cælis. Hoc *2. Cor. 12*
nec Paulus dicere præſumpſit qui priuſquam mortis
debitum ſolueret, ad cœli tertij ſecreta peruenit. Hęc
nec Ioannes dicere auſus eſt, qui pro amore præcipuo
in redemptoris ſui pectore in cœna recubuit. Nam
cum propheta dicat, Ecce enim in iniquitatibus con *Ioã. 13*
ceptus ſum, & in delictis peperit me mater mea, ſine *pſ. 50.*
culpa eſſe in mundo non potuit, qui in mundum cum
culpa uenit. Hinc nanque idem propheta ait: Non iu *pſ. 142*
ſtificabitur in conſpectu tuo oĩs uiuẽs. Hinc Salomoo *Eccl. 7*
ait. Non eſt homo iuſtus in terra, qui faciat bonum,
& noo peccet. Hinc Ioannes dicit. Si dixerimus quia
peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & ueri- *1. Ioã. 1*
tas in nobis noo eſt. Hinc Iacobus ait. In multis of-
fendimus omnes. Conſtat enim quia ooioes qui de car *Iac. 3.*
nis delectatione concepti ſuot, in eorum proculdubio
uel actione, uel locutione, uel cogitatione aliquid
ſuum princeps mundi huius habuit. Sed idcirco il-
los uel poſt rapere, uel prius tenere non potuit, quia
eos ille à debitis ſuis eripuit, qui pro nobis ſioe debi-
to mortis debitum ſoluit, ut nos ideo ſub iure hoſtis
noſtri debita noſtra non teneant, quia pro nobis me-
diatur Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus gratui-
to reddidit, quod non debebat. Qui enim pro nobis
mortem carnis indebitam reddidit, nos a debita ani- *Ioã. 14*
mæ morte liberabit. Ait ergo. Venit enim princeps
mundi huius, & in me noo habet quicquam. Vnde cu
randum nobis eſt, & cum magnis quotidie fletibus co
gitandum

gitandum, quàm ſæuus, quàm terribilis ſua in nobis opera requirẽs in die noſtri exitus princeps huius mũdi ueniat, ſi etiam Deum carne morientem uenit, & in illo aliquid quæſiuit, in quo inuenire nihil potuit. Quid itaq; nos miſeri dicturi, quid acturi ſumus, qui innumera mala commiſimus? Quid requirenti aduerſario, & multa ſua in nobis inuenienti dicemus, niſi ſolum quòd nobis eſt certum refugium & ſolida ſpes, quia unum cum illo facti ſimus, in quo princeps huius mundi & ſuum aliquid requiſiuit, & inuenire nõ potuit, quoniam ſolus eſt inter mortuos liber, & a peccati iam ſeruitio ueraci libertate ſoluimur, quia ei qui uerè liber eſt, unimur? Conſtat enim, nec negare poſſumus, ſed ueraciter fatemur, quia princeps huius mũdi habet in nobis multa: ſed tamen mortis noſtræ rem pore iam nos rapere non ualet, quia eius membra effecti ſumus, in quo non habet quicquam. Sed quid prodeſt, quòd idem redemptori noſtro per fidem iungimur, ſi ab eo moribus diſiungamur? Ipſe etenim dicit: Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum. Recta ergo opera, fidei rectæ iungenda ſunt. Mala quæ fecimus, per quotidiana lamenta diluamus: tranſactas nequitias noſtras, ſurgentia ab amore Dei & proximi recta opera ſuperent, nulla quæ poſſumus fratribus impendere bona recuſemus. Neque enim aliter redemptoris noſtri membra efficimur, niſi inhærendo Deo, & compatiendo proximo. Sed quia ad amorem Dei & proximi plerunque corda audientium plus exẽpla quam uerba excitant, charitati ueſtræ indicare ſtudeo, quòd is qui præſtò eſt filius meus Epiphanius diaconus, in Iſauria prouincia exortus, in uicina factum terra Lycaoniæ ſolet narrare miraculum. Ait enim, ꝙ in ea quidam Martyrius nomine, uitæ ualdè uenerabilis monachus fuit, qui ex ſuo monaſterio uiſitationis gratia ad aliud monaſterium tendebat, cui ſpiritualis pater præerat. Pergens itaque, leproſum quendam, quem denſis uulneribus elephantinus morbus per membra fœdauerat, inuenit in uia, uolentem ad ſuum hoſpitium redire, ſed præ laſſitudine non ualentem. In ipſo uerò itinere ſe habere perhibebat hoſpitium, quò idem Martyrius monachus ire feſtinabat. Vir autem Dei, eiuſdem leproſi laſſitudinis miſertus, pallium quo ueſtiebatur, in terram protinus proiecit & expandit, ac deſuper leproſum poſuit, eumq; pallio ſuo undiq; conſtrictum, ſuper humerum leuauit, ſecumque reuertens detulit. Cumque iam monaſterii foribus propinquaret, ſpiritalis pater eiuſdem monaſterii magnis clamare uocibus cœpit: Currite, ianuas monaſterii citius aperite, quia frater Martyrius uenit Dominum portans. Statim uerò ut Martyrius ad monaſterii aditum peruenit, is qui leproſus eſſe putabatur, de collo eius exiliens, & in ea ſpecie apparens, qua recognoſci ſolet ab hominibus redemptor humani generis, Deus homo Chriſtus Ieſus, ad cœlum Martyrio aſpiciente rediit, eiq; aſcendens dixit: Martyri, tu me non erubuiſti ſuper terram, ego te non erubeſcam ſuper cælos. Qui ſanctus uir mox ut eſt monaſterium ingreſſus, ei pater monaſterii dixit: Frater Martyri, ubi eſt quem portabas? Cui ille reſpondit, dicens, Ego ſi ſciſſem quis eſſet, pedes illius tenuiſſem. Tunc idem Martyrius narrabat, quia cum eum portaſſet, põdus eius minimè ſenſiſſet. Nec mirum. Quomodò enim pondus ſentire poterat, qui portantem portabat? Qua in re penſandum nobis eſt, quantum fraterna compaſſio ualeat, quantum nos omnipotenti Deo miſericordiæ uiſcera coniungant. Inde enim ei qui eſt ſuper omnia, propinquamus, unde nos per cõpaſſionẽ proximi etiã ſub noſmetipſos deponimus. In rebus corporalibus nemo alta tãgit, niſi qui tenditur: in rebus uerò ſpiritalibus certum eſt, quia quanto plus per compaſſionem trahimur, tanto altis uerius appropinquamus. Ecce autem redemptori generis humani ad ædificationem noſtram minimè ſufficit, ꝙ in extremo iudicio dicturum ſe eſſe perhibuit: Quandiu feciſtis uni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis, niſi & ante iudicium hoc in ſe oſtenderet, quod dixiſſet, ut uidelicet demonſtraret, quia quiſquis nũc bona opera indigentibus exhibet, ei hoc ſpecialiter impendit, cuius hæc amore exhibuerit, & tanto plus quiſque maiorem mercedem recipit, quanto nec eum deſpicit, qui amplius deſpiciendus uidetur. Quid.n. in humana carne ſublimius carne Chriſti, quæ eſt ſuper angelos exaltata? Et quid in humana carne abiectius carne leproſi, quę tumeſcentibus uulneribus ſcinditur, & exhalantibus fœtoribus impletur? Sed ecce in ſpecie leproſi apparuit, & is qui eſt reuerendus ſuper omnia uideri deſpectus infra omnia dedignatus non eſt. Cur hoc, niſi ut nos ſenſu tardiores admoneret, quatenus quiſquis ei qui in cœlo eſt, feſtinat aſſiſtere, humiliari in terra & compati etiam abiectis & deſpicabilibus fratribus non recuſet. Loqui charitati ueſtræ ſub breuitate decreueram: ſed quia non eſt in homine uia eius, decurrens ſermo retineri non poteſt, quem diſponit ipſe de quo loquimur, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Mat. 7

Recta opera recta fidei iungenda.

Martyrij monachi exẽplũ

Cõmiſeratio erga proximos Deo gratiſſima.

Matt. 25.

EADEM DOMINICA, HOMIlia Euſebij Emeſeni.

Cum appropinquaret Dominus Hieruſalem, uidens ciuitatem fleuit ſuper illam, &c. Luc. 19.

REſuſcitato nanque Lazaro ueniens Dominus Hieroſolymam ſedẽs ſuper pullum aſinæ, quum iam appropinquaret ad deſcenſum montis Oliueti, cœperunt omnes turbæ diſcipulorum gaudentes laudare eum, uoce magna dicentes, Benedictus qui uenit in nomine Domini. Et quidam phariſæorum de turba dixerunt ad illum, Magiſter, increpa diſcipulos tuos. Quibus ipſe ait, Dico uobis quia ſi iſti tacuerint, lapides clamabunt. Lapides enim gentiles dicuntur, qui duri, ſteriles, & infructuoſi erant, & ligna & lapides adorabãt. Iſti autem modò clamant, & Chriſti uirtutes laudare non ceſſant. Vt igitur appropinquauit, uidens ipſam ciuitatem in ſuam necem conſpirantem, non de ſua morte quam illa machinabatur, ſed de illius ruina & perditione fleuit, dicens, [Quaſi cognouiſſes, & tu.] Sicut inquit, ego fleo quia omnia uideo, & futura cuncta cognoſco, ſic & tu fleres, ſi nunc uentura uideres. Nobis fratres, nobis iſtæ lachrymæ fiunt, ut magiſtrum imitemur, & ab hoc tanto præceptore noſtro diſcamus, quid de noſtrorum inimicorum morte & ruina agere debeamus. Vnde & ipſe ait, Diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui oderunt uos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus uobis. [Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.] In hac, inquit, die, in hoc tempore tua ſunt, quæ ad pacem tibi breui tempore data ſunt. Nunc abſcondita ſunt ab oculis tuis ea mala, quæ ſubitò uenient tibi in diebus tuis. Et hoc exponit, [Quia uenient dies in te,

Lu. 19

Lapides gentiles.

Mat. 5

& circundabunt te inimici tui uallo, & circundabunt te & coanguſtabunt te undiq;, & ad terram proſteruēt te, & filios tuos qui in te ſunt: & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem, eo ꝙ non cognoueris tempus uiſitationis tuæ.] Hæc autem omnia ſub Veſpaſiano & Tito filio eius completa ſunt, ſicut Ioſephus pleniſſimè narrat: quando ex dura & longa obſidione tanta calamitas Iudæos oppreſſit, ut ipſę matres filios deuorarent. Et hoc ideò, quia non cognouerunt tempus uiſitationis ſuæ, quando uiſitauit eos oriens ex alto. De qua uiſitatione Zacharias ait: Benedictus Dominus

Lu. 1 Deus Iſrael, quia uiſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ. Quod aūt ait: Non relinquēt in te lapidem ſuper lapidem, hyperbolicè dictum eſt. Siue lapis ſuper lapidem relictus non eſt, quo uel ipſa ciuitas, uel aliquis in tota ciuitate defendi potuiſſet. Prius enim ciuitas ipſa, deinde turris quæ Antonia dicebatur, poſtmodum uerò templum illud nobiliſſimū, ſuper quod aliquanti confugerant, magna ui captum & deſtructū eſt. Qui ſi ſe hoſtibus tradidiſſent, templum deſtructū non fuiſſet. In quod, quum iam incēderetur, Titus intraſſe, multumque illud laudaſſe dicitur. Huius autem ciuitatis deſtructio, cuiuslibet animæ perditionē ſignificare poteſt: in qua, fide corrupta & uirtutum populo deficiente, malignorum ſpirituum uitiorumque exercitus eam aggreditur, incēdit, & diſſipat. De tali autem anima, Domini noſtri Ieſu Chriſti exempla ſequentes, nos quoque flere debemus: & tanto amplius flere, quanto ipſa de ſeipſa flere ignorat. Si enim ſuas infirmitates intelligeret, & calamitates quæ ei superuenturæ ſunt cognouiſſet, fleret utique & ipſa. Nunc autem abſcondita ſunt ab oculis eius. Non enim muros ciuitatis, quamuis poſt modicum perituros, ſed animarum ruinam & perditionem flebat Ieſus: nobisque exemplum dabat, quid in tali re facere debeamus, quū peccatorem aliquem in æternam perditionem ruere uidemus.

Euerſa Ieroſolyma, typus pereuntis animæ.

Capta eſt autem ciuitas Hieruſalē poſt quadraginta & duos annos a Chriſti paſſione. Quod benè quidē Eliſæus ſignificauit, qui aſcendens Bethel, quū pueri ipſius loci illuderent ei, dicentes: Aſcende cal-

4. Re. 2 ue, aſcende calue: maledixit eis in nomine Domini. Et ſtatim egreſſi ſunt duo urſi de ſaltu, & occiderunt quadraginta duos ex illis. Ideò enim poſt quadraginta & duos annos a duobus urſis, Tito uidelicet & Veſpaſiano, Iudæi interfecti ſunt, quia Chriſto illudentes, in Caluariæ montem eum duxerunt, ibique eum crucifixerunt. Sequitur: [Et ingreſſus templum, cœpit eiicere uendentes in illo & ementes.] Vnde &

Matt. 21. Matthæus ait: Et intrauit Ieſus in templum Dei, & eiecit omnes uendētes & ementes in tēplo, & menſas nummulariorum, & cathedras uendētium columbas euertit. Audite hæc Simoniaci, audite nefandi negociatores: aut ceſſate a negociis, aut exite de templo. Non. n. unum uel duos, ſed indifferenter omnes & uendentes & ementes Dominus templi eiecit de templo. Ipſe & menſas nummulariorum, & cathedras uendentium columbas euertit. Vos nummularij eſtis, uos columbas uenditis, uos ſine nummo & precio nihil agitis. Colūbas enim uendunt, quicunque uel Eccleſias, uel Sancti ſpiritus gratias precio largiuntur. Horum autem cathedras Dominus euertit, ut per hoc eos non eſſe Epiſcopos intelligamus. [Et dicit eis: Scriptum eſt, quòd domus mea, domus orationis eſt: uos aūt feciſtis eam ſpeluncam latronum.] Latrones enim uos eſtis, quia

Ioā. 10 per oſtium nō intraſtis. Qui enim non intrat per oſtiū in ouile ouium, fur eſt & latro. Oſtium enim Chriſtus eſt, qui, quoniam per eum non intraſtis, ueſtras cathedras euertit. Per hoc enim oſtium illi ſoli intrant, qui ſecundum canonum inſtituta Epiſcopi conſtituuntur. Exite igitur de domo orationis, quæ quoniam uos in ea habitatis, facta eſt ſpelunca latronum. Nuſquam alibi corporaliter Dominus reſtitiſſe, alios impuliſſe uel eieciſſe narratur. Si igitur eum in hoc quoque imitari nolimus, ſi aliter non poſſumus, uiolenter Simoniacos ab Eccleſia pellere debemus, ſi tamen uires ſuppetunt, quibus hoc ſine Eccleſiæ detrimento facere ualeamus.

De iis dicit, q bus ad ex officii authoritate incūbit.

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEN, in Epiſtolam Concio exegetica.

EO capite, unde huius diei lectio excerpta eſt, beatiſſimus Apoſtolus prolixè *1. Cor. 15.* uerſat in adſtruēda fide reſurrectionis futuræ corporum noſtrorum, quā quidam tum temporis malè perſuaſi negabant. Porrò ut certius perſuadeat, qđ docere inſtituit, mortuos ſcilicet in ſupremo mundi die reſurrecturos, hodierna lectione Chriſtum reſurrexiſſe affirmat, & eius rei multos producit teſtes, a quibus poſt reſurrectionem uiſus ſit. Ipſum Apoſtolū Audiamus. [Notum uobis facio, fratres, Euangelium quod prędicaui uobis, quod & accepiſtis, in quo & ſtatis, per quod & ſaluamini, qua ratione prædicauerim uobis, ſi tenetis, niſi fruſtra crediditis.] Inde ab initio non ſolum immaniſſimis infidelium & tyranorū perſecutionibus, ſed etiam hæreticorum inſidioſiſſimis & pernicioſiſſimis dogmatis impugnata eſt & mirum in modū exagitata religio Chriſtiana, ſed ipſa ſui oppugnatione creuit ſemper & in dies maiora accepit incrementa. Ipſa Apoſtolorū ætate extiterunt qui reſurrectionem negarent, in qua, ut inquit Chryſoſtomus, cum uniuerſa fidei noſtræ ſpes ſita ſit, ad oppugnandam eam magno ſe ſtudio ſatan comparauit. Nō ergo debent pii uacillare, cum uident etiam hac tempeſtate uehementer affligi & laborare fidem catholicam, dum eam uariis hæreticorum commentis & inſidiis infeſtatur. Vetus hoc eſt in Eccleſia, & eò minus mirandum, quo frequentius & uſitatius eſt. Neceſſe eſt, ait Dominus Ieſus, ut ueniant ſcandala, propterea idem ipſe uigilare nos iubet, & eſſe ſolicitos ne circumueniamur a ſatana, qui ſuos mittit ſatellites, & ut facilius fallat incautos, prauos errores ſplendido uerbi Dei & puræ doctrinæ titulo fucatos obtrudit, ſicq; perplures citius in ſuam trahit perfidiæ naſſam, quàm ſe ſentiat irretitos.

Eccleſia iam inde ab initio a quibus infeſtata. Matt. 18. Matt. 25.

Euerſi ſunt olim etiam ex Corinthiis nonnulli fraude pſeudoprophetarum, ut crederent non eſſe futuram reſurrectionem. Ad eam euellēdam ex animis impiam perſuaſionem multa Apoſtolus argumenta adhibuit, ut decebat medicum tam peritum. Dicit ſe illis [notum facere,] id eſt, in memoriam reuocare [Euangelium,] quod iam antè prædicatum illis erat, ſed in obliuionem abierat. [Quod & accepiſtis,] inquit, uelut depoſitum quoddam, ut exponit Chryſoſtomus, repoſcens, oſtendensque non uerbis ſed re, ſed ſignis, ſed miraculis receptum, & quod teneāt prorſus. [In quo & ſtatis.] Vacillabant hi, ait Oecumenius, & tamen ſtare illos dicit, diſſimulans de induſtria, ne redderet impudentiores. Poteſt tamen ēt aliter locus hic exponi. Nā ſecundum Ambroſium, his dicit, qui firmi erant in fide traditionis huius. Promiſcuis enim loquitur, ait idem, ut & hi, qui in fide fixi ſunt, gaudeant, & qui nutant, corripi ſe doleant & corrigantur. [Per quod & ſaluamini.] Qui enim credunt Euangelio & illi conuenienter uiuunt, haud dubiè ſalui fiunt. Habeat enim Euangelium Chriſti nō ſolum ampliſſimas promiſſiones,

miſſiones, ſed etiam multa præcepta & ſalutares inſtitutiones, quibus debemus humiliter obtemperare, ut poſſimus etiam promiſſionum eſſe capaces. Itaque Chriſtus in cœlũ aſcendens, ait diſcipulis ut irent in mundum uniuerſum, & baptizarent omnes gentes, ac docerent eas ſeruare omnia quæcunque mandaſſet eis. Non enim Chriſtus Dei, patris æterna ſapientia fruſtra nobis tam multa in Euangelio facienda atque cauenda & omittenda propoſuit, ſed ut illis nos accommodemus, modò ſalui eſſe uelimus. [Tradidi.n. uobis imprimis, quod & accepi; ꝙ Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris, ſecundum ſcripturas.] Pertinent hæc ad tacitam Corinthiorum reprehenſionem, qui cũ ab Apoſtolo iampridem didiciſſent Chriſti & paſſionem & reſurrectionem, non debuerunt a cognita ueritate deſciſcere, & reſurrectionem negantibus aſſentiri. Hoc aũt in Apoſtolo uel maximè imitari debẽt præcones uerbi Dei, ut non ſui capitis ſomnia, ſed quæ ex diuinis literis & Eccleſiaſtica traditione acceperunt, pro concione loquantur: ſicut Apoſtolus id ſe tradidiſſe Corinthiis ſcribit, quod acceperat. Addit etiam ſcripturarũ teſtimoniũ, ut magis pudefiant Corinthii, qui de rebus teſtatiſſimis dubitent. Longũ eſſet oĩa ſcripturæ loca proferre, quibus Chriſti mors prædicta eſt. Apud Eſaiã c. 53. tam luculenter Chriſti paſſio & mors deſcribitur, ut non res futura prædici, ſed præterita referri uideatur. Inter cætera dicitur ibi: Ipſe aũt uulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra. Hoc autẽ mirabiliter faciebat ad confirmandã ueritatem Apoſtolicæ prædicationis de morte reſurrectione Chriſti, ꝙ iã longè antè prophetarũ uaticinia & moriturũ & reſurrecturũ Chriſtũ declaraſſent. Et licet crucifixus Chriſtus Iudæis ſcãdalũ, gẽtibus ſtultitia fuerit, attamen manet inconcuſſa ueritas ſcripturæ diuinæ, quæ longè antè Chriſtũ in cruce moriturũ prædixerat, atq; ex ipſa ſcriptura Iudæi pariter & gẽtiles confutãtur, dũ Chriſtũ crucifixũ reſpuunt, quẽ ſcriptura crucifigẽdũ non uno loco teſtať. Porrò credentiũ fides egregiè roborať, dũ qđ de morte Chriſti Apoſtoli docẽt, ſcripturas ueteris inſtrumẽti clariſſimè ꝓnunciauit. [Et quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die, ſecundũ ſcripturas.] Iam ad Chriſti reſurrectionẽ uenit, cuius multos adfert teſtes, ut ea aſſerta, euidentiſſimè euincat nos quoq; reſurrecturos. Cum.n. Chriſtus ſicut caput omniũ electorũ, neceſſe eſt, ut quò caput præceſſit eò ſequantur & mẽbra. [Et quia uiſus eſt Cephæ,] id eſt, Petro. Fide præcipuè dignũ teſtẽ ponit, ait Chryſoſtomus. Vni modò, inquit idem, & ei principi, & fide maximè digno uiſus eſt. Nã certiſſima mente præcipuè fuit opus, quæ prima clarificatũ Dominum uidere. Itaque Petro primũ apparet. Nam qui Chriſtum primus confeſſus erat, non ab re primus etiam reſurgẽtem uidit. Præterea cum huius ſe diſcipulũ eſſe negaſſet, quo minus reiectũ ſe putaret, præ cæteris hunc conſpectu ſuo dignatur, ad hæc, ꝙ huic primo paſcendas oues committit. Sic Chryſoſtomus. Porro Euangelium aſſerit, ut hic habet Oecumenius primũ apparuiſſe Chriſtum Mariæ Magdalenæ, inter uiros autem primum uiſus eſt Petro, utpotè eximii illius diſcipulorum chori principi. [Et poſt hoc undecim.] Chryſoſtomus, Auguſtinus, Oecumenius legunt hic duodecim. Auguſtinus per ſynecdochem locum hunc accipiendũ dicit. Ait.n. Quæſt. 117. ſuper Geneſ. Vbi pars maior eſt aut potior, ſolet eius nomine etiam illud cõprehendi, quod ad ipſum nomen non pertinet. Sicut ad duodecim apoſtolos iam nõ pertinebat Iudas, qui ẽt mortuus fuit, cũ Dñs reſurrexit a mortuis, & tamen ipſius duodenarij numeri nomẽ Apoſtolus in Epiſtola ſua tenuit, ubi ait, eũ apparuiſſe illis duodecim. Cum articulo.n. hoc Græci codices habent, ut non poſſint intelligi quicunque duodecim, ſed illi in illo numero inſignes. Sic Auguſtinus. Audi etiam Oecumenium: Cæterum poſt aſſumptionẽ Domini ſubrogatus fuit loco Iudæ Matthias, quomodo igitur ait, Deinde duodecim? Reſpondemus, uel errorem eſſe ſcriptoris, uel cum uidiſſet Dominus præſcio ſuo illo oculo hunc cũ undecim adnumerandum, ei quoque apparuerit, ne in hoc etiam minus quicquam haberet a cæteris Apoſtolis. Potius.n. dicere poſſumus, quòd gratia iuxta præſcientiam Matthiam cum cæteris annumerauit, quàm Iudam poſt ipſam traditionem atque ſuſpendium. Hæc ille. [Deinde uiſus eſt pluſquam quingentis fratribus ſimul, ex quibus multi manent uſque adhuc, quidam autem dormierunt.] Hic locus euidenter oſtẽdit in Euangelio non omnes ſcriptas eſſe uiſiones, niſi quæ ſufficerent ad fidem. Hic autem quoniam de Apoſtolis dixerat, etiam hoc addidit, ne Apoſtoli tanquã intimi eius, putarentur eſſe mentiti. Et ut maior fides multitudini teſtium haberetur, etiam multi uiuere dicuntur, qui poſſint interrogati dicere quæ uiderunt. Ambroſius hoc ſua fide Apoſtolum dicere ait. Chryſoſtomus hunc locũ exponens, ex Apoſtoli perſona dicit: Tametſi rem iamdudum geſtam narro, tamen teſtes uiuos adhuc proferre poſſum. [Deinde uiſus eſt Iacobo.] Hic Iacobus frater Domini & Iuſtus eſt cognominatus. quem Aegeſippus lib. 5. ſcribit ab utero matris ſanctum fuiſſe, uinum & ſicerã non bibiſſe, carnem nullam comediſſe, nunquam attonſum, nec unctum unguento, nec uſum balneo fuiſſe &c. D. Hieronymus in Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorũ inter cætera de hoc Iacobo ex Euangelio ſecundum Hebræos, quod ipſe ſe in Græcũ Latinũq; ſermonem tranſtuliſſe teſtať, hæc quæ ſubiicimus commemorat: Dñs cum dediſſet ſindonem ſeruo ſacerdotis, iuit ad Iacobum & apparuit ei. Iurauerat.n. Iacobus ſe nõ comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicẽ Dñi, donec uideret eum reſurgentẽ a mortuis. Rurſusque poſt paululũ, Afferte, ait Dñs, menſam & panẽ. Statimq; additur: Tulit panẽ, & benedixit ac fregit, & dedit Iacobo iuſto, & dixit ei: Frater mi comede panem tuũ, quia reſurrexit filius hominis a dormiẽtibus. Hæc ibi [Deinde Apoſtolis omnibus.] Hoc nõ ſolũ ad duodecim, ſed etiam ad alios referendũ eſt, qui Apoſtoli dicti fuere, ſeu quos Dñs extra duodecim ad prædicandũ miſit. Poſt Petrũ, inquit Chryſoſtomus, promiſcuè ſingulis apparet, paucioribus nunc, nũc pluribus, præceptores ſibi teſteſque mutuos, præſertim uerò fide dignos, per hoc illos faciendo. [Nouiſſimè omniũ, tanq̃ abortiuo uiſus eſt & mihi.] Apparuit illi primum, in cœlo, inquit Ambroſius, poſt oranti in tẽplo. Abortiuum ſe dixit, quia extra tẽpus natus in Chriſto, Apoſtolatũ accepit iã Chriſto in cœlos recepto cũ carne. Hæc ille. Humilitatis ſanè hoc uerbũ eſt, inquit Oecumenius: at non propterea minor Paulus quouis, ꝙ nouiſſimè ei uiſus ſit. Eſt aũt abortiuus embryo imperfectus atque informis. Hic quoq; inter oẽs perfectiſſimus Paulus, taliſq; ac tantus, per humilitatis redundantiam, quaſi nondũ ab initio per fidem Chriſti formatus, ſeſe nũcupat abortiuũ. Hæc Oecumenius. [Ego .n. ſum minimus Apoſtolorũ, q nõ ſum dignus uocari Apoſtolus, qm perſecutus ſum Eccleſiã dei.] Videmus hic quantũ ſe abiicit tantus Apoſtolus, ne id fictè & ſimulatè facit, ſicut illi qui ſe nequiter humiliãt, ſed ex animo. Didicit.n. a Chriſto eſſe mitis & humilis corde. Ex uera & ꝓfunda cordis humilitate iſta orõ Apoſtoli profecta eſt. Simul ẽt accuſat ſe, ꝙ olim perſecutus ſit Eccleſiam Dei. Iampridẽ hoc peccatum Chriſti clementia abolitum erat, ſed a Pauli memoria abolitũ nondum erat. Solent enim ſancti, ne rectè factis ſuis

Marginal notes: *Matt. 28.* — *Chriſti mors a prophetis prædicta.* — *1. Co. 1* — *Chriſtus Petro primũ apparuerit.* — *Marc. 16.* — *Iacobus frater Domini.* — *Matt. 11.*

& diuinitus acceptis chariſmatis extollantur, ad me-
moriam reuocare peccata ſua, & eorum cõtemplatio-
ne ſeipſos inflammare ad contemptum ſui, atque hac
ratione & ſeipſos a ſuperbia ſeruant immunes, & Dei
1.Pe.5 dona cumulatius accipere merentur. Humilibus .n.
Deus dat gratiam. Porrò uetò ſi tam ſublimes & om-
ni uirture conſpicui amici Dei tam ſeipſos humiliant
& abiiciunt, & tam nihil ſibi tribuunt, quàm turpe,
quàm fœdum & abominabile eſt hominis omni uir-
tute uacuos, imò multis etiam ſceleribus coopertos
animo intumeſcere, pre ſe alios contemnere, ſibiipſis
impendiò placere? Et tamen id genus miſeris homun
cionibus plenus eſt mundus. Vtinam diſcamus noſſe
noſipſos, & cum omnibus ſanctis ex animo contemne
re noſipſos, atque ipſo etiam noſtri contemptu gaude
re. [Gratia autem Dei ſum id quod ſum, & gratia eius
in me uacua non fuit.] His uerbis gratia Dei mirificè
commendatur, & ita tamen, ut ſimul etiam noſtra in-
duſtria excitetur. Multa de gratia Dei apud Auguſtinũ
diuerſis locis leguntur, præſertim ubi pugnat cum Pe
Pela- lagianis, qui auſi ſunt inſolentiſſima arrogantia tri-
giano- buere tantam uim libero hominis arbitrio, quod ſine gra
rum er tia Dei poſſit ſufficere ad bene beateq; uiuendum, ſed
ror. paucis hoc dixiſſe ſufficiat, nullam eſſe liberi arbi-
Ioã.15 trij uim ad rectè agendum ſine gratia Dei. Sine me ni
hil poteſtis facere, ait Chriſtus ipſe. Nec tamen gra-
tia Dei nos prouehet ad ſalutem, ſi nos uelimus in ma
lo perſeuerare. In Baptiſmo igitur ſine ullis præceden
tibus meritis datur gratia Dei, à Baptiſmo uerò ut gra
tia accepta conſeruetur, iam etiam hominis induſtria
& diligentia requiritur. Porrò, ut rectiſſimè ait Au-
guſtinus, libr. de Gratia & libero arbitrio, capi. ſexto,
cum data fuerit gratia, ibi planè incipiunt etiam eſſe
merita noſtra bona, per illam tamen. Nam ſi ſe illa
ſubtraxerit, cadit homo, non erectus ſed præcipitatus
libero arbitrio. Atque ſanè diligenter aduertendum
eſt, quod eodem loco ait Auguſtinus: Sed cum dicunt
Pelagiani, inquit, hanc eſſe ſolam non ſecundum me
rita noſtra gratiam, qua homini peccata dimittun-
tur, illam uerò quæ datur in finem, id eſt, æternam ui
tam, meritis noſtris præcedentibus reddi, reſponden-
dum eſt eis, Si enim merita noſtra ſic intelligerent, ut
etiam ipſa dona Dei eſſe cognoſcerent, non eſſet re-
probanda iſta ſententia. Quoniam uerò merita huma
na ſic prædicant, ut ea ex ſemetipſo habere hominem
1.Co.4 dicant, prorſus rectiſſimè reſpondet Apoſtolus, Quid
autem habes, quod non accepiſti? Hæc Auguſtinus.
Nos cum Apoſtolo ingenuè confiteamur, quatenus
boni ſumus, gratia Dei tales nos eſſe: ac nihilominus
cum eodem Apoſtolo demus operam, ne gratia eius
in nobis uacua ſit, ſed ea fideliter utamur in laudem
& gloriam eius, Amen.

DOMINICA XII.

Luc. 18.

In illo tempore: Dixit Ieſus ad quoſdam qui in ſe confidebant tanquam iuſti, & aſpernebantur cæteros, parabolam iſtam, dicens: Duo homines aſcenderunt in templum ut orarent: vnus phariſæus & alter publicanus. Et reliq. Homilia beati Auguſtini Epiſcopi.

Eſt Ser LEctio ſancti euangelii ædificat nos ad orã
mo 36. dum, & credendum, & non de nobis, ſed
de Ver- de Domino præſumendum. Quæ ad orã
bis Do dum maior exhortatio, quàm ut nobis
mini. de iudice iniquo proponeretur ſimilitu-
do? Iudex enim iniquus, nec Deum timens, nec homi-
num reuerens, audiuit tamen uiduam interpellantẽ
ſe, uictus tædio, non pietate inclinatus. Si ergo exau-
diuit qui oderat quod rogabatur, quomodò non exau
dit, qui ut rogemus hortatur? Cum ergo nobis iſta è
cõtraria comparatione Dominus ſuaderet, quia opor
tet ſemper orare, & non deficere, adiecit & ait: Verũ-
tamen cum uenerit filius hominis, putas inueniet fi- Lu. 18
dem in terra? Si fides deficit, oratio perit. Quis enim
orat, quod non credit? Vnde beatus Apoſtolus cum ad Ro.10.
orandum exhortaretur, ait: Omnis quicunque inuoca
uerit nomen Domini, ſaluus erit. Et ut oſtenderet fi-
dem fontem eſſe orationis, nec poſſe ire riuulum, ubi
caput aquæ ſiccatur, adiunxit atque ait: Quomodò er Ibidem
go inuocabũt, in quẽ nõ crediderũt? Ergo ut oremus,
credamus, & ut ipſa fides nõ deficiat quã oramus, ore
mus. Fides fundit orationẽ, fuſa oratio fidei impetrat
firmitatẽ. Etenim ne in tentationibus deficeret fides,
propterea Dominus ait: Vigilate & orate, ne intre- Matt.
tis in tentationem. Quid eſt in tentationem intrare, 26.
niſi a fide exire? Intantum enim tentatio proficit, in-
quantum fides deficit. Et intantum tentatio deficit,
inquãtum fides proficit. Nam ut apertius nouerit cha
ritas ueſtra de fide, ne deficeret & periret, dixiſſe Do-
minum, Vigilate & orate, ne intretis in tentationem, Lu. 22
eo loco euangelii ait: Hac nocte poſtulauit ſata-
nas uexare nos ſicut triticum, & ego rogaui pro te
Petre, ne deficiat fides tua. Rogat qui tuetur, &
non rogat qui periclitatur? Quòd autem ait Do- Lu. 18
minus: Cum uenerit filius hominis, putas inue-
niet fidem in terra? de fide dixit, quæ perfecta eſt. Ipſa
.n. uix inuenitur in terra. Ecce plena eſt Eccleſia Dei.
Quis huc accederet, ſi fides nulla eſſet? Quis non mon
tes transferret, ſi plena eſſet fides? Attendite ipſos
Apoſtolos: Dimiſſis omnibus ſuis, & calcata a ſpe ſe-
culi, Dominum non ſequerentur, niſi magnam fidem
haberent: & tñ ſi plenã haberent fidem, non dicerent,
domine auge nobis fidem. Vide etiam illum utrunq; Lu. 17
de ſe confitentem. Vide fidem, & non plenam fidem.
Quidam dum obtuliſſet domino filium ſuum a malo
dæmonio ſanandum, & eſſet interrogatus, utrum cre
deret, reſpondit & ait: Credo domine, adiuua incredu Marc.
litatem meam. Credo, inquit, credo domine, ergo eſt 9.
fides. Sed adiuua incredulitatem meam, ergo non ple
na fides. Sed quia fides non eſt ſuperborum, ſed humi-
lium, dixit ad quoſdam qui in ſe confidebant tanquã
iuſti, & ſpernebãt cæteros, ſimilitudinem hanc: [Duo
homines aſcenderunt in templum orare, unus phari-
ſæus, & unus publicanus. Phariſæus dicebat: Gratias
ago tibi deus, quia non ſum ſicut cæteri homines.] Di
ceret ſaltem, ſicut multi homines. Quid eſt, ſicut cæte
ri homines, niſi omnes præter meipſum? Ego, inquit,
iuſtus ſum, cæteri peccatores. [Non ſum ſicut cæteri
homines, raptores, iniuſti, adulteri &c.] Et ecce tibi
ex uicino publicano maioris tumoris occaſio. Sicut,
inquit, publicanus iſte. Ego, inquit, ſolus ſum, iſte de
cæteris eſt. Non ſum, inquit, talis qualis iſte, per iuſti-
tias meas, quibus iniquus non ſum. [Ieiuno bis in ſab-
bato, decimas do omnium quæ poſſideo.] Quid roga-
uerit deum, quære in uerbis eius, nihil inuenies. Aſcẽ-
dit orare, noluit deũ rogare, ſed ſe laudare. Parũ eſt
non deũ rogare, ſed ſe laudare, inſuper & roganti inſul
tare. [Publicanus aũt de longinquo ſtabat.] & deo ta-
men ipſe propinquabat. Cordis cõſciẽtia remouebat,
pietas applicabat. Publicanus de longinquo ſtabat, ſed
dñs eũ de propinquo attẽdebat. Excelſus.n. dominus, Pſ.137
& humilia reſpicit, excelſa aũt, qualis erat ille phari-
ſæus: excelſa aũt a lõgè cognoſcit, deus aũt a longè co-
gnoſcit, ſed non ignoſcit. Adhuc audi humilitatẽ pu-
blicani. Parum eſt, quia de longinquo ſtabat, ſed nec
oculos ſuos ad cœlum leuabat. Reſpicere ſurſum non
audebat.

rudebat. Premebat conſcientia, ſpes ſubleuabat: adhuc audi: [Percutiebat pectus ſuum.] Pœnas de ſeipſo exigebat, propterea Dominus confitenti parcebat. [Percutiebat pectus ſuum, dicens: Domine propitius eſto mihi peccatori.] Ecce quid roget. Quid miraris ſi Deus ignoſcit, quando ipſe agnoſcit? De phariſæo & publicano accepiſti controuerſiam, audi ſententiam. Audiſti ſuperbum accuſatorem, audiſti reũ humilem, audi nunc iudicem. Amen dico uobis, ueritas dicit, Deus dicit, iudex dicit: [Amen dico uobis, deſcendit iuſtificatus de templo publicanus ille magis, quàm ille phariſæus.] Dic domine cauſam. Ecce uideo publicanum iuſtificatum magis de templo deſcendere, quam phariſæum, quæro, Quare? Audi quare: [Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur.] Audiſti ſententiam, caue cauſam malam. Aliud dico, Audiſti ſententiam caue ſuperbiam. Videant nunc, audiant iſta neſcio qui impiè garrientes, & de ſuis uirtutibus præſumentes. Audiant qui dicunt, Deus me hominem fecit, iuſtum ip ſe me facio. O peior & deteſtabilior phariſæo. Phariſæus ille ſuperbè quidem iuſtum ſe dicebat, ſed tamẽ inde ille gratias Deo agebat, Gratias tibi Deus, quia non ſum ſicut cæteri homines. Gratias tibi Deus. Gratias deo agit, quia non eſt ſicut cæteri homines, & tamen tanquam ſuperbus, & inflatus reprehenditur, non quia deo gratias agebat, ſed quia uelut nihil ſibi addi cupiebat. Gratias tibi, quia non ſum ſicut cæteri homines iniuſti. Ergo tu iuſtus, ergo nihil rogas, ergo iam plenus es? Ergo non eſt tentatio uita humana ſuper terram? Ergo iam plenus es, ergo iam abundas? Ergo iam non eſt quare dicas, Dimitte nobis debita noſtra? Quid eſt ergo qui impiè opugnat gratiam, ſi reprehenditur qui ſuperbè agit Deo gratias? Et ecce poſt dictam controuerſiam, prolatamque ſententiam procedunt & paruuli, imò apportantur & offeruntur tangendi. Cui tangendi, niſi medico? Certè ſani, cui offeruntur infantes tangendi? Cui? Saluatori. Si ſaluatori, utique ſaluandi. Cui, niſi illi qui uenit quærere & ſaluare quod perierat? Vbi iſti perierant? Quantum ad ipſos propriè attinet, innocentes uideo, reatum quæro, unde? Apoſtolum audio, Per unum hominem intrauit peccatum in orbem terrarum. Per unum, inquit, hominem intrauit in mundum peccatum, & per peccatũ mors, & ita in omnes homines pertranſiuit, in quo omnes peccauerunt. Veniant ergo paruuli, ueniant. Audiatur Dominus, Sinite paruulos uenire ad me. Veniant paruuli, ueniãt languidi ad medicum, ueniant perditi ad redemptorem, ueniant, nemo prohibeat. In ramo adhuc nihil commiſerunt, ſed in radice perierunt. Benedicat igitur dominus puſillos cum magnis. Tangat medicus puſillos & magnos. Cauſam paruulorum commendamus maioribus. Loquimini pro tacentibus, orate pro flentibus. Si non fruſtra eſtis maiores, eſtote tutores. Tuemini eos, qui adhuc cauſam ſuam agere non poſſunt. Communis fuit perditio, ſit communis inuentio, ſimul perieramus, ſimul in Chriſto inueniamur. Diſpar eſt meritum, ſed communis eſt gratia. Nihil habẽt mali, niſi quod de fonte traxerunt. Nihil habent mali, niſi quod de origine traxerunt. Non eos impediant a ſalute, qui ad id quod traxerunt multa addiderunt. Qui maior eſt ætate, maior eſt & iniquitate. Sed gratia Dei delet qđ traxiſti, delet & quod addidiſti. Vbi n. abundauit peccatum, ſuperabundauit & gratia.

Contra Pelagianos hæreticos.

Iob 7.

Mat. 6

Luc. 19

Ro. 5.

Lu. 18

Ro. 5.

EADEM DOMINICA, Luc. 18.

In illo tempore: Duo homines aſcenderunt in templum, ut orarent: unus phariſæus, & alter publicanus. Et reliqua. Homilia Erici.

Enſus huius lectionis hæret per omnia ſuperioribus, ubi dominus diſcipulos ad inſtantiam orationis prouocat, iudicis Deũ non timentis, & uiduæ inclamantis introducta parabola, quamq; hoc modo terminauit, Veruntamen filius hominis ueniens, putas inueniet fidem in terra? Ne uerò ſibi quiſquam inprobè de fide applauderet, humilitatis ilicò documẽta ſubiunxit, eam inter cuncta bonorum operum exercitia plus ualere, mairemque uirtutum eſſe demonſtrans, ſicut conſtat ſuperbiam uitiorum omnium caput exiſtere. Ad huius ergo ſingulare meritum declarãdum uſus eſt comparatione duorum hominum, in altero quidem humilitatem laudans, in altero ſuperbiam reprobans. [Duo, inquiens, homines aſcenderunt in templum, ut orarent &c.] Videns dominus quoſdam Iudæorum de ficta ſe ſanctitate extollere, ac per hoc quaſi excellentioris meriti eſſent cæteris præferre, hanc parabolam deduxit in mediũ, in qua & uirtus humilitatis præcipuè commendatur, & præſumptiua ſuperbia quàm ſit cauenda oſtẽditur. [Dixit autẽ, inquit, euangeliſta, ad quoſdam qui in ſe confidebant tanquam iuſti, & aſpernebantur cæteros, parabolam iſtam, Duo homines aſcenderunt in templum.] Nobile illud templum & toto orbe famoſum, quod à Salomone Hieroſolymis affluentiſſimis ſumptibus fuerat ædificatum, in eminentiore ipſius ciuitatis parte ſitum fuerat, in monte uidelicet Moria. Pulchre igitur dictũ eſt, aſcenderunt, quia ciuitas Hieruſalẽ in cliuo mõtis, hoc eſt, in decliuo ſita, ex parte erat in mõte, & ex parte in ualle, tẽplũ aũt dũ, ut diximus, in eminentiori loco ipſius ciuitatis fuit collocatum, & qui ad illud uenire cupiebat, neceſſe erat ut illuc aſcẽdendo perueniret. Vnde & in ſequentibus legitur, Deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo, hoc eſt, templo, uel deſcendit iuſtificatus publicanus ab illo, id eſt, ex comparatione phariſæi. Et in alio euangelio homo legitur deſcendiſſe ab Hieruſalem in Iericho, & incidiſſe in latrones. Cauſa quoque aſcenſionis eorum ſubditur, [Vt orarent.] Ad hoc enim illud templum conſtat ædificatum, ut ibi populus tum primitiua ſua, & reliqua quæ in lege præcipiebantur, offerret, tum etiam pro ſe ſuique regni ſtatu, certis temporibus poſtularet. Ex his autẽ duobus hominibus, qui aſcenderunt in templum ut orarent. [Vnus erat phariſæus, & alter publicanus.] Phariſæi, clerici & presbyteri erant Iudæorum, qui pro eo quod a cæteris ſe diuidebant, tanquam ſanctioris ac potioris meriti diuiſi interpretantur, a Phares ſilio Iudæ mutuato uocabulo. E quibus iſte fuiſſe deprehenditur, qui arrogantia tumens, in templum aſcendit, non tam deum oraturus, quàm ſe laudaturus. Publicani autem dicebantur, uel qui publicis flagitiis incumbebant, uel qui publicis negociis inſeruiebant, uectigalia reipublicæ perſoluentes, id eſt, telonarijs uel etiam omnes qui per fas & nefas diuitias ſibi accumulabant. Deinde publicanus iſte ad membra ſupradictæ pertinet mulieris, ſanctæ Eccleſiæ, de quibus ſuprà dicitur: Deus autem non faciet uindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe? Phariſæus uerò ad illos, de quibus formidabilis in concluſione ſententia

Lu. 18

Humilitatis præſtãtia.

Lu. 10

Pariſæi qui.

Publicani q.

Lu. 18

tentia ſubditur: Veruntamen filius hominis ueniens, putas inueniet fidem in terra? [Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat.] Quòd ſtans phariſæus hic oraſſe perhibetur, ad morem illius populi refertur, qui ad templum Domini uenientes, non ſolo proſtrati, ſed toto corpore erecti orare conſueuerant, quod geſtus corporis atteſtatur. [Deus, gratias tibi ago, quia non ſum ſicut cæteri hominum.] Quatuor ſpecies a ſanctis doctoribus numerantur, quibus omnis tumor arrogantium deprehenditur. Prima quidem ſpecies eſt, cũ homo putat ſe habere bonũ, quod non habet: quem ſententia Apoſtoli ex obliquo repercutit, dicens: Si quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Secunda ſpecies eſt, cum aliquis bonum quod habet, a ſeipſo ſe arbitratur habere, diabolum profectò imitans, qui per elationem dixit: Neſcio dominum. Et, Ego feci meipſum, quem redarguit Apoſtoli ſentẽtia, dicentis: Quid enim habes, quod non accepiſti? Tertia uerò eſt, cum quilibet etſi bonum quidem quod habet, cælitus ſibi datum nouit, ſed tamen hoc pro ſuis meritis ſe accepiſſe confidit, contrarius Apoſtolo Paulo, dicenti: Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quarta nihilominus eſt, cum ſingulariter ſe aliquis bonum putat habere, & cæteris deſpectis, ſpecialiter bonus uideri appetit. Quo morbo phariſæus iſte potiſſimum laboraſſe probatur, qui ſub quadam generalitate, omnibus infrà ſe poſitis, ſuaque præponderans merita, etiam publicano orãti ſe prætulit. [Deus, inquiens, gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum, raptores, iniuſti, adulteri, uelut etiam hic publicanus.] Raptores ſunt, qui per uim aliena diripiunt: Iniuſti qui legem Dei, quæ ſummæ perfectæq; iuſtitiæ index eſt, non cuſtodiunt: adulteri, qui alienũ thorum uiolant. [Ieiuno bis in ſabbato.] Si quem mouet, cur ſe bis in ſabbato ieiunaſſe iactet, huiuſmodi quæſtio ſub tali citius ſenſu diſſoluetur: Iudæos omnes dies ſuos a ſabbato computaſſe maniſeſtiſſimum eſt, hoc modo: Prima ſabbati, ſecunda ſabbati; ſicque reliqui a ſabbato dies nuncupabantur uſque ſabbatum: ſicut & nos primam & ſecundam feriam dicere conſtat. Non incongruè hoc loco nomine ſabbati tota hebdomada intelligitur, quæ ſabbato clauditur. Nemo enim tam dementiſſimus eſſe poteſt, qui hunc in una die bis, quod utique impoſſibile eſt, ieiunaſſe putet. Bis ergo in ſabbato, id eſt, duobus diebus in hebdomada ieiunaſſe ſe perhibet. [Decimas do omnium quæ poſſideo.] Lege præcipiebatur, ut filii Iſrael annuatim omnium rerum ſuarum Domino decimas darent. Sed ſcribæ & phariſæi, ut cæteris decimas dantibus ſanctiores apparerent, non modò reditus frugum, uerumetiam minima quæque olerum decimabant. Vnde & dignè alibi a Domino redarguuntur, cum dicitur: Væ uobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ, qui decimatis mentam & anethum, & cyminum, & relinquitis quæ grauiora ſunt, legis, hoc eſt, altiora præcepta legis, dilectionem uidelicet Dei & proximi, uel iudicium & miſericordiam. Hoc loco breuiter commemorandum, quòd Ezechiel propheta in myſticiſſima uiſione, quam refert ſibi apparuiſſe iuxta fluuiũ Chobar, inter reliqua dicit ſe uidiſſe quatuor animalia plena oculis antè & retrò. Quæ cum multiplicibus ſint referta myſteriorum ſenſibus, ſpeciatim ſanctorum ſymbolum præferunt. Hæc ergo animalia rectè undique oculata eſſe dicuntur, quia ſanctorum actio undique magna uigilantiæ cura circunſpecta eſt. Ita enim bona deſiderabiliter prouident, ut mala quæq; ſolerter caueant. Sic denique terrenorum ſeſe impendũt actibus officiorum, ut a cœleſtibus non ſecernant animum. Sic poſtremò nouerunt frui temporalibus, ut ſemper intendant æternis: tantoque etiam in bonis, quæ agunt, ſoliciti & prudentes ſunt, quanto hoſtis uerſutiſſimi fraudes etiam in bonis ſubrepere ſolere non neſciunt. At hi quos minima uel nulla ſui cura exercet, dum aliis intendunt, frequenter alia negligunt, multumq; his ſanctis diſſimiles animalibus, circunſpectionis oculum prouidè ad cuncta non porrigunt. Quod huic phariſæo accidiſſe deprehenditur, qui ad Deo gratias agendas, ad eleemoſynam dandã, ad ieiunia facienda ſagaci oculo intendit, ſed ad humilitatis obſeruantiam negligenter torpuit, & quaſi omnes ſuę ciuitatis aditus diligenter emuniens, ſuperbiæ cicatricem reliquit, per quam feroci hoſtium deprædationi ſubiacuit. Quemadmodum enim nihil prodeſt, ꝙ tota ciuitas contra hoſtium cuſtoditur incurſum, ſi unũ in ea foramen relinquitur, per quod ab hoſtibus intretur, ſic nihil iuuat, ꝙ multas uirtutes congregamus, ſi unum in nobis uitium relinquimus per quod a diabolo capiamur. [Et publicanus a lõge ſtãs, nolebat nec oculos ad cœlum leuare, ſed percutiebat pectus ſuum.] Quot in phariſæo ſigna pręceſſere ſuperbiæ, tot conſequenter in publicano humilitatis indicia deſcribuntur. Ille.n. ſua merita prædicare, aliis ſe potiorem oſtendere, econtrà iſte ſuorum confeſſione peccatorũ, demiſſione luminũ, pectoris inſuper uerberatione diuinitatem ſibi conciliat. A longè ſtabat, quia ſe & peccatorẽ & prophanũ ueraciter intelligẽs, ſanctuario apropinquare non audebat. A longè utiq; ſtabat, quia peccando ſe longè a Deo receſſiſſe nouerat. Oculos ad cœlum leuare nolebat, quia ſciebat ſe illum qui in cœlis eſt, grauiter offendiſſe illicita conſpiciendo, dignũ certè exiſtimans iiſdem obtutibus Deum uel Dei templum aſpicere, quibus ad concupiſcendum illicita plurima fuerat conſpicatus, nec dũq; eorum numero ſe ſociare audebat, qui de peccatorum indulgentia fiſi, cum Pſalmiſta dicunt, Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Pectus quoque ſuum percutiebat, quoniam ſe nouerat plurima ibi cogitaſſe nefanda, unde Deum offenderat, & quaſi ſupplicium ſibi de ſeipſo exigens, ueniam ſcelerum non tam impetrabat, quàm extorquebat a Domino. [Deus, inquit, propicius eſto mihi peccatori.] Magna precis breuitas, ſed mira robuſtaque deuotione commẽdata, quæ & iudicis ſententiam permutaret, & ex iniuſto iuſtificatũ derepente publicanum efficeret. Vnde ſequitur, [Dico uobis, deſcẽdit hic iuſtificatus in domũ ſuã ab illo.] Maxima fiducia ſub exẽplo illius publicani dignè pœnitentibus prærogatur, Qui quoniam culpas præteritas humiliter defleuit, quamuis iniuſtus ad templum uenerit, iuſtificatus tamẽ a tẽplo receſſit. Quòd uerò dicit, Ab illo, dupliciter authores exponunt, uel ab illo.ſ. templo, uel ab illo, ſubaudiendum, phariſæo, id eſt, pluſquam ille. Hęc quia ad literã per ſe eminẽt, ſi quid myſterii ſupereſt, requiramus. Duo illi homines, duorum eſt typus populorum. Phariſæus quidẽ de meritorum excellentia inaniter ſe efferens, Iudaicum populum figuraliter exprimit, qui de acceptæ legis obſeruantia tumuit, & redemptoris ſui ad ſe in humilitate uenientis aduentum ſuperba mente recipere detrectauit, cum inter cætera, quæ culparum immanitas expoſcebat, illuc recto ſatis ordine peruenit, ut qui olim in prioribus patribus angelos hoſpitio receperat, iam ſecum ulterius habitare nolentes, in templo clamantes audiret, Recedamus ab his ſedibus. Per publicanum uerò, qui ſe humiliando, ſuaque peccata confitendo, exaltari meruit, gentilis æquè deſignatus eſt populus, qui Apoſtolicæ prædicationis, ueritate percepta, falſorum numinum portenta deſeruit, ſuumque creatorem condigna pœnitudine ſibi propiciare contendit, cuius dignè ſatis exaltationi

Quatuor arrogantiæ ſpecies. *Gal. 6.* *Exo. 5* *Ez. 29* *1. Co. 4* *Ro. 11.* *Iudei ut ſuos dies cõputauerint.* *Ex. 22* *Matt. 23.* *Ez. 1.* *Habetur Apocalypſis 4. c.* *Humilitas publicani* *Pſ. 122* *Phariſæus & Publicanus quorũ typum geſſerint.*

ni contigit, ut qui pridem fuerat mancipium diaboli, efficeretur filius Dei. Qui quoniam ad Deum conuerſus, peccata ſua recognouit, & ſcelerum ſuorum perfectè pœnituit, non ſolum ueniam, ſed etiam ut populũ Iudæorũ fidei dignitate præcederet, accepit. [Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur.] Hæc ſententia & de utroq; populo ualet intelligi, Iudaico ſcilicet atque gentili, quorum alter, ut dictum eſt, de diuinis beneficiis ſuperbiens, humiliari: alter uerò deuotè ſe in confeſsione peccatorum humiliãs, meruit exaltari: Et de omni ſuperbo & humili poteſt conuenientisſimè accipi, concordante ſuper hoc Salomonis ſententia: Ante ruinam exaltatur cor hominis, & ante gloriam humiliatur. (*Pro. 18*) At uidemus multos honoribus & diuitiis huius ſeculi florere, & in eis uſque ad finem perſeuerare: cernimus econtrà nonnullos paupertate & inopia laborare, & in eadem egeſtate uſq; ad exitum uitæ permanere. Cum ergo iſti in inchoata felicitate, & illi in priſtina paupertate uſque ad terminum uitæ permaneant, quomodò uerum eſſe conſtat, quod Dominus dicit, omnem hominem exaltatum humiliari, atq; humiliatum exaltari? Sed quoniam ueritas falli non poteſt, ſciendum quia ſi non in præſenti hoc ſemper adimpleri uidetur, in futuro tamen complendum non dubitamus. Omnis enim qui in præſenti uita ſe exaltat, ut diuinæ præceptis ſe ſubdere contemnat, hic in die iudicij cum ſuperbis & impiis ſociatus, humiliari cogetur, a Domino auditurus: Ite in ignem æternum. (*Matt. 25.*) Qui autẽ amore diuino hic ſe humiliare ſtuduerit, imitans illũ qui dicit: Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde, (*Matt. 11.*) ipſe in futuro iudicio à Domino exaltabitur, cum optabilẽ uocem audire meruerit: Venite benedicti patris mei. Nos autem nõ ſolum ex humilitate publicani exemplum humilitatis colligere debemus, uerum è diuerſo & de uerbis elati phariſæi formam humilitatis aſſumere. Ille enim conſiderauit aliorum mala, & cœpit iactanter ſua proferre bona, nos econtà noſtra mala debemus perpendere, & aliorum bona conſiderare. Vt ſicut ille cæteris ſe præferens, ex eo quòd alios deſpexit, humiliatus eſt ad ruinam, ita nos bonis fidelibus impares iudicantes, ex eorum imitatione exaltati, proficiamus ad gloriam. Cumq; huiuſcemodi deuotionis formam adſecuti fuerimus, in quotidianis precibus hanc orationem à beato Beda editam, breuẽ quidem, ſed omninò ſaluberrimam frequentando recitare ſtudeamus.

(*Precatio uenerabilis Beda.*) DEus omnipotens, miſerere ſupplici tuo, quia non ſum ſicut innumeri ſerui tui, contemptu ſeculi ſublimes, iuſtitiæ merito glorioſi, caſtitatis laude angelici, uelut etiam multi illorum, qui poſt flagitia publica pœnitẽdo tibi meruerunt eſſe deuoti, qui etiam ſi quid boni tua gratia largiente fecero, quo fine hoc faciam, qua ue à te diſtrictione penſetur, ignoro.

EADEM DOMINICA, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Dixit Ieſus ad quoſdam, qui in ſe confidebant, & cæt. Luc. 18.

NVnquam arrogantia placuit Deo, nunquã ſuperbia iuſtificata eſt. Vnde & de his, qui omnia opera ſua faciunt ut uideantur ab omnibus, alibi Dominus ait, Amen dico uobis, receperunt mercedem ſuam. (*Mat. 6*) Tales erãt & illi quibus hæc uerba Dominus loquebatur, qui ſe coram hominibus iuſtificãtes, cæteros quaſi peccatores abiiciebant & aſpernebãtur. Dominus autem, qui non uenit uocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam, (*Luc. 5*) neminem repellebat, ſed cum publicanis & peccatoribus manducabat. [Duo (inquit) homines aſcenderunt in templum ut orarent, unus phariſæus, & alter publicanus.] Dominus phariſæis loquebatur, qui inde et phariſæi dicuntur, inde diuiſi, quoniam ſe pre cæteris meliores eſſe putabãt. Hic autem unũ phariſæum appoſuit, in quo quaſi in ſpeculo cæteri ſe quales erant, uidere potuiſſent. Et fortaſſe idem ipſe ibi erat, de quo Dñs illa dicebat. [Phariſæus ſtãs hæc apud ſe orabat, dicẽs, Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominũ, raptores, iniuſti, adulteri, uelut etiã hic publicanus. Ieiuno bis in ſabbato, decimas do omniũ quę poſsideo.] Nihil horum reprehenſibile eſt. Nã & Deo pro beneficiis gratias agere, & bis in hebdomada ieiunare, & de oĩbus decimas dare, bonũ ualdè & laudabile eſt. Aliud eſt igitũ, pro quo phariſæus iſte dãnatũ. Hoc aũt intus eſt, in corde eſt, in intẽtione eſt, qđ quidẽ uiſi a Deo uideri nõ poteſt. Deus.n.non quid, ſed qua intentione aliquid dicamus, cõſiderat. Nõ oris, ſed uocẽ attendit cordis, non ad riuos, ſed ad fontẽ reſpicit. Vnde manifeſtũ eſt, phariſæum illum per ſuperbiã & arrogantiam cuncta dixiſſe. Atque in his quæ faciebat, magis hominibus, quã Deo placere uolebat. Stultus, qui pro tanto ſaliq; ſeruitio nihil niſi uanam gloriam pro mercede recipit. Sequitur, [Et publicanus à longe ſtans, nolebat nec oculos ad cœlum leuare, ſed percutiebat pectus ſuũ, dicens, Deus propitius eſto mihi peccatori.] A longè ſtabat publicanus, qualis erat, talem ſe oſtendebat. Inde.n.dicuntur publicani, ſiue quia nec publicè peccare erubeſcant, ſiue qui publica uectigalia colligebant. Ex his.n.fuit Matthæus publicanus, quem de telonio Dominus uocauit. (*Mat. 9*) Meritò ergo de publicanis ad phariſæus Dominus ait, Publicani & peccatores præcedent uos in regnum Dei. (*Matt. 21.*) Stabat igitur a longè publicanus, & quia peccatorem ſe eſſe ſciebat, proprius accedere timebat. Nolebat autem nec oculos ad cœlum leuare, ne in eo ipſo Dominum offendere, quòd ad ſuperiora & ad ſedem Dei, de limo profundi & de tanta uoragine peccatorum reſpicere præſumpſiſſet. [Sed percutiebat pectus ſuum, dicens, Deus propitius eſto mihi peccatori.] Meritò autem pectus percutiebat, quia ibi peccauerat, ibi erat fons & fouea & origo mali. Ibi enim eſt cor, bonorum omnium atque malorum ſecretarium, inde omnia bona & omnia mala procedunt. (*Cor, omnis boni & mali origo.*) Ex corde enim (ait Dominus) exeunt cogitationes malæ, homicidia, furta, periuria, adulteria, & ſimilia. (*Matt. 15.*) Hoc igitur publicanus percutiebat, & percutiendo ſe, de ſeipſo quodammodò uindicabat. Ideò enim Pſalmiſta dicit, Cor mundũ crea in me Deus. (*Pſ. 50.*) Quoniam ſi cor mundum fuerit, a quo conſiliario omnia noſtra conſilia ſuſcipimus, malum facere non poterimus, niſi fortaſſe tale aliquid, quod ignorantiæ imputetur, ſi tamen illud cor mundum dici poſsit, quod ignorantia maculatur. Propter hoc enim ſolis ſacerdotibus pectuſculum ſemper de ſacrificiis datur, (*Leui. 7*) quia in eis totius populi cor & conſilium, omniſque doctrina & ſcientia continetur, ut benè cordati & pectoroſi & ſemper ſufficienter habeãt, quod unicuique interroganti reſpondeant. Percutiebat igitur iſte pectus ſuum, & dicebat, Deus propitius eſto mihi peccatori. Non attendas huius cordis praua conſilia, dele peccata, & propitius eſto. Nihil in me eſt, unde tibi placere, & ueniam conſequi debeam, quoniam corde & corpore, cogitationibus & operationibus tibi peccaui. Omnibus iniquior ego ſum, & niſi per miſericordiam tuam ſaluari non poſſum. Ideoq; propitius eſto mihi peccatori. Sic igitur non minus iſte ſe accuſabat, quàm ille phariſęus ſe iuſtificabat.

ſtificabat. Sed quo fructu? qua mercede? Sequitur. [Amen dico uobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo.] A quo illo? à templo, an à Deo? templo utiq;, & a Deo. A templo enim deſcendit, ſed à Deo iuſtificatus. Quare hoc? [Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur.] Sicut igitur publicanus ſe humiliando exaltatus eſt, ita & phariſæus ſe exaltando humiliatus eſt. Radix omnium malorum ſuperbia, cuſtos omnium uirtutum humilitas.

DOMINICA XIII. POST PENTECOSTEN, in Epiſtolam Concio exegetica.

HAbemus hodiè breuem ex Apoſtolo lectionem, qua noui Teſtamenti excellentiam, & quantum ueteri præſtet explicatur: quadratque pulcherrimè cum hodierno Euangelio. Magno.n. ſtudio data opera eſt à ſanctis Patribus, ut Epiſtola & Euangelium inter ſe conſentirent, quod etiam quidam & ſuperiorum & noſtræ ætatis docti uiri indicare conati ſunt. Quamobrem tanto attentius ſemper & Epiſtolæ & Euangelij expoſitio catholica in ſacris concionibus auſcultanda & animo affigenda eſt, quãto maior ſtudio ſelecta & ordinata ſunt a ſanctis patribus, quibus utique curæ fuit ea ſeligere, quæ præcipuam poſſent Chriſtiano populo adferre utilitatem. Sed age Apoſtolus ipſe loquatur. *1.Co.3* [Fiduciam talem habemus per Chriſtum ad Deum, non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid a nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.] Vbique beatiſſimus Apoſtolus mirabili utitur modeſtia & humilitate, nuſquam quicquam ſibi arroganter tribuẽs, ſed bona ſua omnia Deo accepta ferens, & illi gloriã omnem concedens atque tranſſcribens. Quod quàm ſit gratum Deo, quàm ipſi homini ſalutare, dici ſatis non poteſt. *Humilitas q̃ grata Deo.* Nihil tam eſt capax diuinæ gratiæ, quam animus uerè humilis. Poteſt hoc innumeri ſcripturæ ſententiis confirmari. Exemplum unum protuliſſet ſatis ſit. Cum populus Iſrael regem ſibi poſceret, licet plurimum dehortante Samuele, ex omni eius populi frequentia electus eſt à Deo Saul, non minus animo humilis, quàm corporis ſtatura procerus. At idem ipſe poſteà à Deo reprobatus eſt, & regnum eius in Dauidem tranſlatum eſt. Cauſam tum electionis, tum reprobationis ex ipſa ſcriptura audiamus: *1.Re.5* Miſſus erat Saul ex Domini imperio, ut occideret Amalechitas. Non obtemperauit diuinæ uoluntati, ſed regem Agag & prædam multam ſeruauit. Diſplicuit hoc ſummoperè Deo, *Ibidem* & iuit ad eum Samuel, & dixit ei: Nónne cum paruulus, (id eſt, humilis) eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus es? Porrò pro eo quòd abieciſti ſermonem Domini (magnæ hoc utique ſuperbiæ fuit,) abiecit te Dominus, ne ſis rex. Ergo humilitas regnum eum fecit, ſuperbia regno exiuit. Itaque ſancti uiri nihil adeò ſolent cauere atque ſuperbiam, quòd hoc certiſſimè omnem Dei gratiam ab homine excludat. Ita ergo & Apoſtolus, cum ſe in ſuperioribus nonnihil commendaſſet, re ipſa id depoſcente, mox ſubiicit, eam fiduciam ſe authore Chriſto, ut exponit Chryſoſtomus, habere, additq;, ne cogitare quidem ſe poſſe quicquam ex ſeipſo, tantum abeſt, ut præſtare quicquam poſſit. Vbi etiam damnantur inſolentiſſimi hæretici Pelagiani, qui ſuis uiribus ſine gratia Dei hominem iuſtè uiuere poſſe in magnam Dei contumeliam affirmarunt. Vtinam cum Apoſtolo potius dixiſſent, Sufficientia noſtra ex Deo eſt. [Qui & idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamẽti, non litera, ſed ſpiritu. Litera enim occidit, ſpiritus autem uiuificat.] Quamuis præferat Apoſtolicam dignitatem, inquit Ambroſius, in Dei tamen laudem prorumpit, non iſtud meritis humanis adſcribens, ſed eius gratiæ, qui dignatus eſt pro uita humana ſalutarem prædicationẽ ordinare, quæ quos lex uetus reos tenebat, ſaluaret, data remiſſione peccatorum per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Literæ enim ad hoc datæ ſunt Moyſi, ut contemnentes legem occideret ſecundum ius naturæ. Spiritus autem, id eſt, lex fidei, quę non ſcribitur ſed animo continetur, uiuificat reos mortis, conuertentes tamen ſe, ut iuſtificati de cætero non peccent. Rectè ergo data fuerat lex, ut timor eſſet peccandi. Sed quia fragile eſt genus humanum, miſericordia Dei data eſt in prædicatione Apoſtolis, ut donatis peccatis euaderent mortem, credentes in Chriſtum. Hæc eſt prædicatio noui Teſtamenti, quod promiſerat Deus per prophetas. Ita Ambroſius. Quid igitur, inquit Chryſoſtomus, An lex illa nõ fuit ſpiritualis? *Ro.7.* Quomodo ergo dicit, Scimus quòd lex ſpiritualis eſt? Spiritualis quidem, at non præbebat ſpiritum. Non enim ſpiritum attulit Moyſes, ſed literas. Nobis autem credita eſt poteſtas dandi ſpiritum. Vnde & proſequitur idem, dicens: [Litera occidit, ſpiritus autem uiuificat.] Porrò hæc non temerè dicit, ſed illos tacitè taxans, qui ſibi placerent ob ritus Iudaicos. Cæterum literam hic uocat legem, quæ punit delinquentes: ſpiritũ uerò gratiam, *Litera, lex: Spiritus, gratia.* quæ per baptiſmum uiuificat a peccatis mortificatos. Et infra, In lege qui peccatum habet, punitur, hic autem qui habet peccata, accedẽs baptizatur, & fit iuſtus. Iuſtus autem factus, uiuit liberatus a morte peccati. Et poſt pauca, Poſteaquàm igitur uiuificauit nos, maneamus uiuentes, nec rurſus ad priorem mortem reuertamur. *Ro.6.* Nam Chriſtus non amplius moritur, quod enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel, neque uult nos ſemper ſeruare per gratiam, alioqui nos uacui futuri ſumus omnium. Quapropter uult & a nobis quiddam inferri. Offeramus igitur aliquid, & animam uiuam conſeruemus. Hucuſque Chryſoſtomus. Breuiter obſeruandum eſt, gratis nos & ſine præcedentibus meritis uocari ad gratiam iuſtificationis, quæ rectè credentibus confertur in baptiſmo, at uerò ut in hac gratia & iuſtificatione permaneamus, immò & proficiamus, noſtra quoque induſtria, noſter conatus & diligentia requiritur. Hoc qui probè animaduertunt, facile intelligunt plurimum errare noſtri temporis hæreticos, dum tantum tribuunt fidei, ut omne meritum detrahant operibus noſtris, contra innumera ſcripturæ teſtimonia. In baptiſmo gratis iuſtificamur, ſed ibi iam incipiunt etiam merita noſtra, ut rectè ait non uno loco Auguſtinus. Nã ſpiritu uiuificati & adiuti, non iam mortua ſed uiua facimus opera, quibus Deus dignatus eſt promittere uitam æternam. [Quòd ſi miniſtratio mortis literis deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non poſſent intendere filii Iſrael in faciem Moyſi, propter gloriam uultus eius quæ euacuatur, quomodò non magis miniſtratio ſpiritus erit in gloria?] Auguſtinus libro de Spiritu & Litera, c.14. Aduerte, inquit, quam dicat Apoſtolus literã quæ occidit, cui uelut è contrario uiuificantẽ ingerit ſpiritũ. Ea rectè eſt miniſtratio mortis in literis ſignata lapideis, & miniſtratio dãnationis, q̃a lex ſubintrauit, ut abundaret delictum. *Ro.5.* Porrò autem præcepta ipſa tam ſunt utilia faciẽti atq; ſalubria, ut niſi quis ea fecerit, uitã habere non poſſit. Et infrà, Attende & uide, utrũ quicquam propter circunciſionem uel ſabbatum, uel quid aliud umbratilis ſacramenti, ac non totum propter hoc dicat, quòd litera prohibens peccatum non uiuificat

uiuificat hominem, ſed potius occidit augendo concupiſcentiam, & iniquitatem præuaricatione cumulando, niſi liberet gratia per legem fidei, quæ eſt in Chriſto Ieſu, cum diffunditur charitas in cordibus *Ibid.* noſtris, per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Et poſt aliquam multa eodem capite: Apparet igitur literæ uetuſtatem, ſi deſit nouitas ſpiritus, reos facere potius cognitione peccati, quàm liberare à peccato. *Eccl. 1.* Vnde & alibi ſcriptum eſt Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem, non quia ipſa lex malum eſt, ſed quia mandatum bonum habet in litera demonſtrante, non in adiuuante ſpiritu. Quod mandatum ſi fit timore pœnæ, non amore iuſtitiæ, ſeruiliter fit non liberaliter, & ideò nec fit. Non enim fructus eſt bonus, qui de charitatis radice non ſurgit. Porrò autem ſi adſit fides, quæ per dilectionem operatur, incipit condelectari legi Dei ſecundùm interiorem hominem, quæ delectatio non literæ, ſed ſpiritus donum eſt, etiam ſi alia lex in membris adhuc repugnat legi mentis, donec ad nouitatem, quæ de die in diem in interiore homine augetur, tota uetuſtas mutata pertranſeat, liberante nos de morte corporis huius gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Hæc Auguſtinus, qui rurſus lib. 2. cap. 7. contra Aduerſarium legis & prophetarum, ſic habet: Putant illi diuinorum eloquiorum blaſphematores, malam fuiſſe legem, quæ data eſt per Moyſen, quia dicta eſt miniſtratio mortis in literis figurata lapideis, non intuentes propter eos eſſe dictum, qui ſuo libero arbitrio legé ſufficere arbitrabantur, & ſpiritu gratiæ nõ adiuti, rei præuaricationis ſub eiuſdem legis litera tenebantur. Et paulò pòſt: Quid ergo mirum, ſi illa dicta eſt miniſtratio mortis, ubi litera occidit, malum prohibendo quod fit, & bonum imperando quod non fit, iſta uerò dicta eſt miniſtratio ſpiritus, utique uiuificantis, ut à præuaricationis morte ſurgamus, & iuſtitiam non rei legamus in tabulis, ſed liberi in cordibus & moribus habeamus. Hoc eſt Teſtamentum nouum diſtans à uetere, quia ibi uetus homo formidinis coarctatur anguſtiis, hic nouus homo ſpatiatur latitudine charitatis. Quod autem dictum eſt de miniſtro ueteris Teſtamenti Moyſe, quòd non poterant intendere filij Iſrael in faciem eius propter gloriam uultus eius, ſignum erat, quia in lege Chriſtum intellecturi non erant. Et ideò uelamen inter faciem Moyſi & ipſos poſitum erat, ut non intenderent, ſicut ſcriptum eſt, filij Iſrael uſque in finem. Finis autem legis Chriſtus, ad iuſtitiam omni credenti. Et poſt pauca: Sed ideò dictum eſt, quòd euacuetur hæc gloria, quia omnes umbræ ſignificantes euacuantur, cum res quæ ſignificatur aduenerit. Quemadmodum enim ſcientia, quæ nunc eſt, euacuabitur, ſicut idem dicit Apoſtolus, cum uenerit illa, quam dicit facie ad faciem, ſic & iſta, quæ in umbris tradita erant Iudæis in ueteri Teſtamento, neceſſe fuit euacuari reuelatione Teſtamenti noui. Hactenus Auguſtinus, cuilibet adiungere Chryſoſtomum, ita hoc loco ſcribentem: Adminiſtrationem mortis, ipſam dicit legem. Vide interim, quomodò in ipſa etiam comparatione diligenter cauet, ne quam anſam præbeat hæreticis. Non enim dixit, lex facit mortem, ſed, eſt adminiſtratio mortis: Miniſtrat enim in mortem, non item ipſam mortem. Nam quod gignit mortem, peccatum erat, hæc autem pœnam induxit, & peccatum oſtendit, non genuit. Retexit enim euidentius malum ac puniit. Non autem impulit ad malum, fuitque miniſtra non ut fieret peccatum aut mors, ſed ut qui peccatum admiſerat daret pœnas. Vnde fit, ut peccatum hac ratione etiam ſuſtulerit. Siquidem lex dum oſtendit peccatum uſque adeò formidabile, hoc ipſo reddit illud manifeſtum, ac proinde fugiendum. Quemadmodum igitur qui gladio arrepto nocenti caput amputat, miniſter eſt iudici ferenti ſententiam, nec ipſe eſt qui interficit hominem, licet amputet illi caput, ut ne is quidem, qui pronunciauit mortis ſententiam, quique reum condemnauit, occidit illum, ſed ipſius qui punitur iniquitas, itidem & hic non ipſa lex interficit, ſed peccatum, hoc & occidebat & condemnabat. Hic uerò dum punitur, contraxit uim peccati, metu ſupplicij cohibens illud. At non ſat habuit Apoſtolus hoc ſolum protuliſſe ad eminentiæ probationem, uerum & aliud quiddam adijcit, dicens: [In literis deformata in lapidibus.] Vide ut rurſus premit Iudaicos ſpiritus. Nihil enim aliud erat lex quam litera. Nihil opis proſiliebat ac ſpirabat à literis, ad ſubleuandos eos qui periclitabantur, quemadmodum à baptiſmo, ſed erant columnæ ac ſyngraphæ mortem adferentes his, qui literas tranſgrediebantur. Hæc Chryſoſtomus. Audiamus & Ambroſium, Multum, inquit, intereſt inter legem & legem. Tunc enim maculati peccato, uultum Moyſi deſcendentis de monte, cum lege accepta in tabulis, intueri non poterant, quia glorioſa facta fuerat facies eius, ne à peccatoribus poſſet aſpici, quia digni erant morte. Quæ nunc gloria euacuatur per legem ſpiritus, cum accepta remiſſione peccatorum facti iuſti, digni ſunt aſpicere & poſſunt gloriã Dei, ſicut uiderunt in monte Petrus & Ioannes & Iacobus gloriam Chriſti. Hæc *Matt. 17.* ille, qui eodem capite aliquantò pòſt etiam his utitur uerbis: Spem habere nos dicit Apoſtolus uidendi gloriam, non talem, qualis fuit in uultu Moyſi, ſed eam quam uiderunt tres Apoſtoli in monte, reuelante ſe Domino. Hic igitur conijcere debemus, quantum nobis contulit diuina clementia, quantumque nos ſuperioris gratiæ dono ditare dignata eſt, quã dederat Iudæis. Iudæi enim, cũ minor eſſet gloria uultus Moyſi, eam ſpeculari non poterant. Nos uerò non Moyſi gloriam, quæ inferior eſt, ſed excellentem ſaluatoris gloriam uiſuros nos credimus. Iudæi ergo ſerui gloriam non meruerunt uidere, nos autem Domini communis gloriam ſumus uiſuri. Ideòque & nos uicem reddere inquantum poſſumus debemus beneuolentiæ Dei, ut propenſiores ſimus in eius amore, qui nobis fiduciã dedit, abluens nos à peccatis, uidendi gloriam Dei. Nũc itaq; opus eſt, ut creſcat in nobis fiducia, bonis actibus parata. Hactenus D. Ambroſius. [Nã ſi miniſtratio dãnationis in gloria eſt, multò magis abũdat miniſteriũ iuſtitiæ in gloria.] Sedulius hoc caput exponens, in comparatione, inquit, Euangelicæ gloriæ, obumbratur gloria legis, ſicut orto ſole obtunditur lunæ lumen, cum tamen ſuo tempore magnum habeat fulgorẽ. Sic ille. Porrò Apoſtolus miniſterium damnationis uocat legem: miniſterium iuſtitiæ, Euangelij gratiam. Obſeruandum tamen eſt, quod ait Chryſoſtomus, Apoſtolũ haud quaquam reprehendere uetus Teſtamentum, ſed uehementer etiam commendare. Siquidem comparationes, ut inquit hoc capite, in rebus cognatis fieri ſolent. Poſtremo loco Oecumenium audiamus, ita hæc uerba interpretantem: Et ſyllogiſmo rationabili comparationem facit. Si enim, inquit, gloria in lege & eſt, & quidem quæ mortis damnationiſque miniſtra erat, longẽ magis eadẽ conſequentia non modò gloria in nouo Teſtamento eſt, immò uerò exuperat, etenim exundat. Nam lege quidẽ peccatores & capiente & puniente, prædicatio peccatores in baptiſmate acceptos, nõ ſolũ emittit liberos (quippe qđ gratiæ eſſet) uerũetiã iuſtificat, ſanctificat, & in adoptionẽ uocat, ac futura eis pollicetur bona. Quamobrẽ & iuſtitiæ adminiſtrationẽ hãc uocat, quaſi impios iuſtificantẽ. Hæc ille. Præſtet nobis ſuã gratiã Chriſtus Ieſus Deus & Dñs noſter, in ſecula benedictus, Amẽ.

Eccl. 1.

Fruct⁹ bonus non niſi de radice charitatis.

Diſcrimẽ ueteris ac noui teſtamẽti

Ro. 10.

1. Cor. 13.

DOMINICA XIII.
Marc. 7.

In illo tempore: Exiens Ieſus de finibus Tyri, uenit per Sidonem ad mare Galilæa, inter medios fines Decapoleos. Et reliq. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

Surdus & mutus, humani generis typus.

SVrdus ille & mutus, quem mirabiliter curatum à Domino modò cum euangelium legeretur audiuimus, genus deſignat humanum, in his qui ab errore diabolicæ deceptionis diuina merentur gratia liberari. Obſurduit nanque homo ab audiendo uitæ uerbo, poſtquàm mortifera ſerpentis uerba contra Deum tumidus audiuit. Mutus à laude conditoris effectus eſt, ex quo cum ſeductore colloquium habere præſumpſit. Et meritò clauſit aures ab audienda inter angelos laude creatoris, quas ad audiẽdam eiuſdem creatoris uituperationem, ſermonibus hoſtis incautus aperuit. Meritò clauſit os à prędicanda cum angelis laude creatoris, quod uelut ad meliorandum eiuſdem opus creatoris, cibi uetiti præuaricatione ſuperbus impleuit. Et heu miſer generis humani defectus. Quod in radice uitioſum germinauit, uitioſius multo dilatari cœpit in propagine ramorum, ita ut ueniente in carne Domino, exceptis paucis de Iudæa fidelibus, totus penè mundus ab agnitione & confeſsione ueritatis ſurdus erraret & mutus.

Ro. 5.

Sed ubi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia. Venit nanque Dominus ad mare Galilææ, ubi nouerat ægrotare quem ſanaret. Venit ſuæ gratia pietatis ad tumentia, turbida & inſtabilia gentium corda, in quibus nouerat eſſe, qui ad ſuam gratiam pertinerent. Et benè inter medios fines Decapoleos ad mare Galilææ, ubi ægrotũ ſanaret, ueniſſe perhibetur, quia relicto ob perfidiam populo, qui decalogi mandata acceperat, exteras uenit ad gentes, ut, ſicut Ioannes ait,

Ioã. 11

filios Dei qui erant diſperſi, cogregaret in unum. [Et adducunt ei ſurdum, inquit, & mutum: & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.] Quia ipſe ſurdus ſaluatorem agnoſcere, mutus rogare nequibat, adducunt eum amici, & pro eius ſalute Domino ſupplicãt. Sic nimirum, ſic in ſpiritali neceſſe eſt curatione geratur, ut ſi quis humana induſtria ad auditum confeſsionemque ueritatis conuerti non poteſt, diuinæ pietatis offeratur aſpectibus, atq; ad ſanandum eum ſupernæ manus flagitetur auxilium. Nec tardat cœleſtis miſericordia medici, ſi intenta precantium non hæſitat nec deficit oratio. Vnde ſtatim ſubinfertur: [Quia apprehendens ægrotum Ieſus de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas eius, & expuens, tetigit linguam eius.] Digitos quippe ſurdo in auriculas mittit ut audiat, cum per dona ſpiritualis gratiæ diu non credentes, ad auditum ſui uerbi conuertit. Expuens, linguam muti ut loqui ualeat tangit, cum per miniſterium prædicationis rationem fidei, quam confiteri debeat, præſtat. Per digitos nanque Domini, ſpiritus ſancti dona ſignificari & ipſe docet, dicens, Si ego in digito Dei eijcio dæmonia, quod alius euangeliſta maniſeſtius ponit, Si ego in ſpiritu Dei eijcio dæmones:

Digiti Chriſti

Luc. 11

Matt. 12.

Pſ. 8.

Et Dauid ubi ait, Quoniã uidebo cœlos tuos opera digitorum tuorum, id eſt, uidebo ſanctos, non ſuæ merito uirtutis, ſed tui munere ſpiritus a terrenis ſuſpẽſos, cœleſti factos conuerſatione ſublimes. Sputum quoque capitis & oris Domini, uerbũ eſt euangelij, quod ex inuiſibili diuinitatis arcano ſumptum, uiſibiliter mũdo ut ſanari poſſet, miniſtrare dignatus eſt. Notandũ ſanè quòd Dominus priuſquã auriculas linguamque ſanandi tangeret ægroti, apprehendens eum ſeorſum duxit è turba.

Sputũ Chriſti

Prima nãque ſalutis ſpes eſt, quamlibet aſſuetos uitiorum tumultus turbaſque deſerere, & ſic ad ſuſcipienda ſanitatis munera humiliter caput inclinare. Neque ullatenus ſaluari putãdus eſt, qui ſi dũ quis inordinatis moribus adhęrere, ſuperuacuis uerbis delectari, turbulẽtis cogitationibus nõ timet deuaſtari: At qui miſerante & adiuuante Domino turbidam priſcæ conuerſationis uitam mutauit, qui inſpirationem diuinæ gratiæ corde concepit, qui uerbo doctrinæ cœleſtis confeſsionem ueræ didicit fidei, reſtat ut confeſtim optata ſanitatis gaudia conſequatur. Vnde benè poſtquàm de turba ſegregat infirmum Dominus, poſtquàm mittit digitos in auriculas, poſtquam ſputo tangit linguam illius, ſubinfertur, [Suſpiciens in cœlum ingemuit, & ait illi, Epheta, quod eſt, adaperire. Et ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt uinculum linguæ eius.] Et rectè ſanaturus ægrotum Dominus, ſuſpicit in cœlum & ingemuit, ut ubi nobis ſperanda ſalus, & qua compunctionis uel lachrymarũ ſit deuotione quærenda ac petẽda ſignificet. Suſpiciens in cœlum ingemuit, quia nos quos ad poſsidenda cœleſtia creauit, longè in terreſtria deiectos eſſe doluit. Suſpiciens in cœlũ ingemuit, ut nobis, qui à cœleſtibus gaudijs per terrena oblectamenta diſceſsimus, ad hęc per gemitus & ſuſpiria inſinuaret eſſe redeundum.

Chriſtus cur in cœlum ſuſpiciens ingemuerit.

Quod autem ait, Ehpeta, id eſt, adaperire, propter aures dicit ſanandas, quas ſurditas diutina clauſerat, ſed ad audiendum iam tactus patefecit ipſius. Vnde credo mos increbuit Eccleſiæ, ut ſacerdotes illius his, quos percipiendis baptiſmi ſacramentis præparant, prius inter cætera conſecrationis exordia, de ſaliua oris ſui nares tangant & aures, dicentes: Epheta: per ſaliuam quidem oris ſui, guſtum quo initiandi ſunt ſupernæ ſapientiæ deſignantes, per tactum uerò narium, ut abiectis delectationibus noxijs, ſolum Chriſti amplectetur odorem, de quo dicit Apoſtolus: Chriſti bonus odor ſumus Deo in omni loco; & ut meminerint ſe iuxta exemplum B. Iob, donec ſupereſt halitus in eis, & ſpiritus Dei in naribus eorum, non loqui iniquitatem labijs, nec lingua mendacium meditari debere. Porrò per tactum aurium, ut relicto auditu linguæ nequam, audiant uerba Chriſti, & faciant ea, ſimiles uiro prudenti, qui ædificauit domum ſuam ſupra petram.

Caremonia baptiſmi.

1. Co. 2

Iob 27.

Mat. 7

Et unuſquiſque noſtrum, fratres chariſsimi, qui baptiſma Chriſti ritè ſuſcepit, hoc ordine conſecratus eſt. Omnes quidem, qui ſalutare lauacrũ uel proximo hoc paſchæ tẽpore, uel aliquando alias ritè ſuſcepturi ſunt, ipſo ſunt ordine conſecrandi. Vnde multum neceſſe eſt, ut quod Dñs in nobis propitius abluere & ſanctificare dignatus eſt, ipſi paſsim cõtaminare & pro nihilo prophanare timeamus. Sed etſi qui cœnum nequitiæ ſordidantis incidimus, feſtinemus rurſum lachrymarum & pœnitentiæ fonte mundari. Renouemus aurium puritatem, quam nobis auditu fidei diuinitus conſtat fuiſſe collatam, cauentes illud Apoſtoli, quod quibuſdam exprobrans ait: A ueritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Cohibeamus linguam à malo, quæ confeſsione fidei ſanctificata eſt. Timeamus in ipſa, qua benedicimus Deum & patrem, maledicere homines, qui ad imaginem Dei facti ſunt. Qui enim putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, huius uana eſt religio. Ecce enim dicitur, [Quia apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt uinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.] Qui ergo rectè loqui baptiſmatis noſtri tẽpora didicimus, corde credendo ad iuſtitiam, ore autem confeſsionem faciendo ad ſalutem, curãdum ſummoperè eſt, ne poſt baptiſma ad iniuſta & noxia uerba declinemus. Si enim ipſo iudice atteſtante, omne uer-

2. Ti 4

Iac. 2.

Iac. 1

Ro. 10.

Matt. 12,

bum ocioſum quod locuti fuerint homines, reddent
rationem de eo in die iudicij, quid putamus fieri de il
lis, qui non ſolum ocioſa, ſed & criminoſa loquuntur,
qui impudicitiæ, iactantiæ, blaſphemiæ, & (quod ma-
ximè minus licet) detractationis ſermonibus ſeruire
non timent? qui proferunt mendacia, teſtes fallaces?
qui ſeminant inter fratres diſcordias? Non ſolum au-
tem à malis aures, linguamq; ſatis eſt caſtigare loque
Pſ. 77. lis, ſi non etiam iuxta Pſalmiſtam inclinemus aurem
Pſ. 48. noſtram in uerba oris Dei, ſi non os noſtrum loquatur
ſapientiam, & meditatio cordis noſtri prudentiam.
Sed & cunctos ſimul interioris exteriorisque hominis
noſtri ſenſus, qui cuncti in baptiſmo abluti ſunt, opor
tet mundos ac bonis operibus ſeruemus inſuper ſem-
per ornatos. Curato autem ſurdo & muto, uideamus
quid ſequitur. [Et præcepit, inquit, illis, ne cui dice-
rent. Quanto autem eis præcipiebat, tāto magis plus
prædicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes:
Bene omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos lo-
qui.] Quare fratres chariſsimi, hæc acta credamus?
Nunquid nam æſtimandum eſt, quòd unigenitus Dei
filius ſignum faciens, & hoc abſcondi uoluerit, & con
tra uoluntatem illius ſit patefactum in turbas, nec po-
tuerit ſilentio ſignum tegere ſi uellet, quod potuit fa
cere cum uoluit? An fortè nobis exemplum dare uo-
luit, ut uirtutum opera facientes, uitium iactantiæ
Iactan per omnia gloriamque uitemus humanam, ne bona
tia & noſtra actio per inanem uulgi fauorem ſupernæ retri-
uana- butionis munere priuetur? Et tamen ſciamus, opera
gloria noſtra ſi digna imitatione ſunt, nullatenus poſſe cela-
cauen- ri, ſed ad utilitatem fraternæ correctionis ipſo diſpen-
da. ſante patefieri, qui dicit, Non poteſt ciuitas abſcondi
ſuper montem poſita. Et alibi: Quoniam quæ in tene-
Mat. 5 bris dixiſtis, in lumine dicentur. Et reuerà ita omni-
Lu. 12 modis, ita intelligenda eſt dominici diſpenſatio præ-
cepti. Quod non ita tamen dictum quis æſtimet, quaſi
bona facientes, fraternos cauere debeamus aſpectus,
Mat. 5 cum Dominus dicat, Luceat lux ueſtra coram homini
bus, ut uideāt opera ueſtra bona, ſed ut per opera quæ
fratribus oſtendimus, non laudem ab illis, ſed profe-
ctum quæramus: hoc eſt enim, quod ſequitur, ut glori
ficent patrem ueſtrum, qui in cœlis eſt. Nam qui ea in
tentione bona oſtendunt opera, ut ipſi ſolum lauden-
tur, non autem ut laudantes in bono proficiant, neque
ut pater qui in cœlis eſt glorificetur, tales ſunt nimi-
rum illa terribili increpatione plectendi, qua dicitur,
Mat. 6 Amen dico uobis, receperunt mercedem ſuam. Sed &
hoc dicendum, quia ſi illi uirtutes dominicas tacere
nequeunt, qui tacendi præceptum acceperunt, multo
amplius ſit nobis diuinæ gratiæ præconiis ſemper inſi-
ſtendum, qui quotidianis inuicem nos uerbis ac cœle
ſtibus alimoniis reficere præcipimur, dicente Apoſto-
Apoc. lo Ioanne: Qui audit, dicat, Veni, id eſt, qui gratiam
22. ſupernæ aſpirationis mēte cōcepit, qui uerbum exhor
tationis, quo utiliter proximum confortare ualeat, di-
dicit, nequaquam quod nouit ſilentio abſcondat, ſed
ipſum protinus fratribus aperiendo communicet. Si
Col. 2. e.n. ea quę nouimus, benignè proximis dicere bona nō
negligimus, aderit ille in quo ſunt omnes theſauri ſa-
pientiæ & ſcientiæ abſconditi, & quod nunc ex parte
cognouimus, ad perfectum nobis lumen ueritatis inti
mare dignabitur Ieſus Chriſtus Dominus noſter uni-
genitus patris, qui cum eo uiuit & regnat in unitate
ſpiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM DOMINICA HOMI-lia Euſebij Emeſeni.

Exiens Ieſus de finibus Tyri, uenit per Sidonem ad mare Galilaa. &c. Marc. 7.

Deſcribit euangeliſta, per quam uiam in
Galilæam Dominus redierit. Sicut au-
tem Pentapolis a quinque, ita Decapo
lis a decē ciuitatibus nominatur. [Et
adducunt ei ſurdum & mutum, & de-
precabantur eum ut imponat illi ma-
num.] Qui ſunt iſti, qui ſurdum & mutum Domino
adducūt? Iſti enim ſunt Apoſtoli & doctores, iſti ſunt
epiſcopi & ſacerdotes, iſti ſunt quicunque alios ſana-
re deſiderant, & ad fidem peruenire perſuadent. Sur- Surdus
dus eſt enim omnis homo, qui audiendi aures non ha quis.
bet, & qui euangelij uerba audire contemnit. Surdi
erant illi, quibus Dominus dicebat, Qui eſt ex deo, Ioā. 8
uerba dei audit, ꝑpterea uos nō auditis, qa ex deo nō
eſtis. De talibus & Pſalmiſta ait, Furor illis ſecundum Pſ. 57.
ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ & obtu-
rantis aures ſuas, quæ non exaudiet uocem incantan-
tium, & ueneficia, quę incantantur à ſapiente. Mutus Mutus
uerò eſt, qui deum non laudat, qui Chriſtum non con quis.
fitetur, qui iuſtitiam nō defendit, & qui iniuſtitiā non
damnat. Tales illi ſunt, de quibus dicitur: Canes muti, Eſ. 56.
non ualentes latrare. Hos igitur debemus ducere ad
Ieſum, & pro eis rogare, ut eis manum imponat. Sana
tur enim quem tangit Ieſus, ſanatur quem tangit Sal-
uator, quia ipſe eſt ſalus & uita. Nō aliūde quærit her-
bas, ipſe eſt medicus & medicina, tangit, & ſanat reſpi
cit, & medetur. Vnde & ſubditur, [Et apprehendens
eum a turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas
eius, & expuens tetigit linguam eius, & ſuſpiciens in
cœlum ingemuit, & ait illi, Ephera, quod eſt, adaperi
te.] Cognoſcimus hic Eccleſiæ ſacramenta, hæc noui Cere-
ter ad fidem uenientibus ſacerdotes facere uidemus. monia
Dicunt Ephetha, quod eſt adaperire, non ut exterio- baptiſ-
ris hominis ſenſus qui clauſi non ſunt, ſed potius ut in mi.
terioris hominis aures aperiant, & linguam ſoluant,
quatenus & uerba uitæ diligenter intelligant, & intel
lecta alijs fideliter nunciēt. Niſi enim aliud hoc ſigni
ficaret, hunc tantum laborem in hoc homine ſanando
dominus non ſuſcepiſſet. Poterat enim eū ſolo uerbo
ſanare, ſicut multos alios ſanare cōſueuerat. Hoc tamē
non fecit. Sed quid fecit? De turba eum traxit, digitos
ei in auriculas miſit, expuit, & tetigit linguam, in cœ-
lum ſuſpiciens ingemuit, & ait illi, Ephetha, quod eſt,
adaperire. Hæc enim turba, de qua hic homo à domi- Turba
no trahitur, uitiorum eſt multitudo, & malignorum uitiorū
ſpirituum turbulētus exercitus. Qui enim de hac tur & dæ-
ba non trahitur, à Domino non ſanatur. Meritò igi- monū.
tur dominus de turba eum traxit, quem ſanare uole-
bat. [Et miſit digitos ſuos in auriculas eius,] Quia in
illius auditum ſancti ſpiritus gratiam infudit, ut ha-
beret ſpiritum ſapientiæ, & intellectus, ſine quibus au
res cordis non aperiuntur. De hoc enim digito ipſe Lu. 11
quoque alibi ait, Si ego in digito Dei eijcio dæmo- Mat.
nia, quod Matthæus exponens ait, Si ego in ſpiritu 12.
Dei eijcio dæmones, profectò peruenit in uos regnum
Dei. Expuit autem & tangit linguam eius, ut per hoc
eum doceat ſuperflua cuncta abijcere, ſi linguam uult
habere ſolutam, & ad loquēdum idoneam. Sæpè enim
ſputum ad loquendum linguæ facit impedimentum.
Eſt enim ſputus ſuperfluitas quædam, & ſtomachi ca-
pitisque purgatio. Qui igitur uult benè loqui, qui
uult ut deo & hominibus uerba ſua placeat, omni ſu-
perfluo humore omnique impedimēto & ſtomachum
releuet & mentem, quam per caput intelligimus. Poſ- Sputū
ſumus autem & per ſputum Chriſti, quod ex capite Chriſti
quidem deſcendit, eius diuinitatis dulcedinem intelli
gere. Chriſti nanque caput (ait Apoſtolus) Deus eſt. 1. Cor.
Hæc autem dulcedo, hæc ſaliux noſtri redemptoris, 11.
linguas infantum fecit diſertas, quas olim ueteris po-
mi amaritudo ligauerat. De hac autem dulcedine ait Pſ. 33.
Pſalmiſta:

Pſalmiſta, Guſtate & uidete, quoniam ſuauis eſt Dominus, beatus uir, qui ſperat in eo. Itemque: Dulcis & rectus Dominus. Et Petrus Apoſtolus: Deponentes *Pſ. 24.* (inquit) omnem malitiam, & omnẽ dolum, & ſimula *1.Pe.2* tiones, & inuidias, & detractiones, ſicut modo geniti infantes rationabiles lac ſine dolo concupiſcite, ut in eo creſcatis in ſalutem, ſi tamen guſtaſtis quàm dulcis eſt Dominus. Hæc igitur dulcedo, hæc ſaliua Chriſti, Pellit antiquum uenenum omnemque amaritudinem de lingua fidelium. Hæc autem ſaliua illorum linguas non tetigit, qui Chriſtum non confitentur, & qui de ſide interrogati, ſe credere non reſpondent. Si uideas hominem mendacem, litigioſum, maledicum, malè loquentem, male ſuadentem, & uaniloquijs uacantem; dic illius linguam non eſſe baptizatam, neque Chriſti ſaliuam eam tetigiſſe. Si uero uideas aliquem ueracem, ſapientem, benè loquentem, benè prædicantem, & Dei laudibus & orationibus uacantem, huius linguam Chriſti ſaliua non dubites eſſe infuſam. Sequitur, [Et ſuſpiciens in cœlum, ingemuit.] In cœlũ nanque Dominus ſuſpexit, quia ſecundum humanitatem *Cur Chriſt. ingemuerit* pro nobis ad patrem interpellat. Sed quare ingemuit, niſi quia hominem, quem ad imaginem ſuam creauerat, nunc ſurdum, mutum, & per omnia infelicem eſſe uidebat, quem etiam per multas tribulationes & anguſtias ad priſtinam dignitatem redire oportebat? Poſt hæc autem omnia [Ait illi, Ephetha, quod eſt, adaperire.] Quia non prius ſenſus noſtri Deo aperiuntur, non prius eius doctrinæ pluuiis fecũdantur, quàm a Chriſto de turba trahamur, eiusque manu tangamur & ipſius ſaliuæ dulcedine omni amaritudine mundemur atque ſanemur. Vnde & hic dicitur, [Et ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt uinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.] Non enim niſi rectè loqui poterat, quem Dei uirtus & ſapientia & ſic tangendo & medendo ſanauerat. [Et præcepit illis, ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eò amplius admirabantur, dicentes, Benè omnia fecit, & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.] Quid eſt hoc? Quare eis Dñs hoc præcipiebat, unde eos inobedientes fore ſciebat? Nobis fratres, nobis ſiunt iſta, ad nos reſpiciunt, & ad noſtram iactantiam inclinant, qui ſi aliquid dignum laude aliquando fecerimus, hoc non ad uulgi fauorem extollere & prædicare, imò humiliter abſcondere & celare debemus. Et hoc in contrarium uertitur, quia plus laudãtur illi qui facta ſua abſcondere uolunt, quàm illi qui ea pro uana *Iob 20.* gloria manifeſtare contendunt. Vnde beatus Iob dixit, quòd laus hypocritæ ad inſtar puncti. De ſanctis *Pſ. 62.* uero dicitur: Rex uerò lætabitur in Deo, & laudabuntur omnes qui iurant in eo, quia obſtructum eſt os loquentium iniqua.

DOMINICA XIIII. POST Pentecoſten, in Epiſtolam Concio exegetica.

Epiſtola ad Galatas cur ſcripta. HAbemus hodiè lectionem ex Epiſtola ad Galatas, quam Epiſtolam cur ſcripſerit Apoſtolus ſi quis noſſe uelit, legat præfationem D. Auguſtini in expoſitionẽ eiuſdem Epiſtolæ, ubi hæc ſcripta reperiet: Cauſa propter quam ſcribit Apoſtolus ad Galatas hæc eſt, ut intelligant gratiam dei id ſecum agere, ut ſub lege iam non ſint. Cum enim prædicata eis eſſet Euangelii gratia, non defuerunt quidam ex circuncisione, quamuis Chriſtiani nomine, nondum tamen tenentes ipſum gratiæ beneficium, & adhuc uolentes eſſe ſub oneribus legis, quæ Dominus Deus impoſuerat, nõ iuſtitiæ ſeruientibus, ſed peccato, iuſtam ſcilicet legem iniuſtis hominibus dando, ad demonſtranda peccata eorum, non auferenda, Non enim aufert peccata, niſi gratia fidei, quæ per dilectionem operatur. Sub hac ergo gratia iam Galatas conſtitutos illi uolebant conſtituere ſub oneribus legis, aſſeuerantes nihil eis prodeſſe Euangelium niſi circunciderentur, & cæteras carnales Iudaici ritus obſeruationes ſubirent &c. His ex D. Auguſtino breuiter præmiſsis, iam ipſam lectionem inſpiciamus, [Abrahæ dictæ ſunt promiſsiones, & ſemini eius. Non dicit, Et ſeminibus, quaſi in multis, ſed quaſi in uno, Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.] Hoc eſt, inquit Ambroſius, quod ſcriptum eſt in Geneſi ad Abraham; *Ge. 22* Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Quod utique impletum eſt in Chriſto, in cuius nomine omnes gentes benedicuntur per fidem. Ideò non in multis, ſed in uno firmata eſt promiſsio, qui eſt Chriſtus. Hac diſputatione ſua Apoſtolus quaſi reos fallati teſtamẽti deſignat, qui credentes in Chriſtum, & de lege aliquid ſperant, ut non ſolum ſalus promiſſa in Chriſto, ſed & in lege ſit. Ideo probat promiſsionem benedictionis in ſolo Chriſto factam. Hæc Ambroſius. Aduertendum eſt Apoſtolum multis id agere, præſertim in Epiſtola ad Galatas, ut doceat hominem ſine operibus ueteris legis iuſtificari, eum è diuerſo Iudæi de lege præſumerent, & Chriſti gratiam repudiarent. Sed quidam impudentes hæretici uerbis Apoſtoli malè detortis & olim ſuperioribus ſeculis, & noſtra quoque tempeſtate abuſi ſunt ad demonſtrandum ſolam fidem iuſtificare, opera bona non ad ſalutem neceſſaria, nec aduertunt neque Apoſtolum ipſum, neque ullas alias uel ſcripturæ diuinæ, uel ſanctorum patrum ſententias tantum tribuere ſoli fidei, ſed ubicunque tribuitur fidei uis iuſtificandi, neceſſariò intelligendum eſt de fide quæ ſit cũ charitate coniuncta, quam Apoſtolus dicit per dilectionem operari. *Gal. 5.* Sic igitur accipiantur tum ſcripturæ ſacræ, tum Patrum ſententiæ, & facilè error omnis euitabitur. Legat qui uolet Auguſtini librum de fide & operibus, & pleraque alia illius & aliorum Patrum ſcripta. Abraham igitur etiam prius quàm lex promulgata eſt, amicus Dei appellatus eſt, & diuinis eſt confirmatus promiſsionibus, quòd ex ipſo Chriſtus naſceretur, in quo omnes gentes benedicerentur, de qua benedictione loquens Apoſtolus ad Epheſios, Gratia, inquit, ſaluati *Eph. 2* eſtis per fidem, (& hoc nõ ex uobis, Dei enim donum eſt) nõ ex operibus (quæ utique ante fidem bona eſſe non potuerunt) ut ne quis glorietur. Ne tamen putaremus iam per fidem iuſtificatis, bonis operibus deinceps opus non eſſe, mox ibidem ſubiungit Apoſtolus: Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu, In operibus bonis, quæ præparauit Deus, ut in illis ambulemus. Vt autem id poſsimus, non eſt utiq; uirium noſtrarum, ſed gratiæ diuinæ, quæ ſicut iuſtificat gratis in baptiſmo impios ſine præcedentibus operibus, ita iam iuſtificatis præbet uires adeptam iuſtitiam per bona opera & uirtutum exercitia non ſolum conſeruandi, ſed augendi etiam. Fieri enim non poteſt, ut iuſtificationis gratiam diu tueatur, qui eſt bo- *Matt. 12.* norum operum incurioſus, immò neceſſe eſt illius hominis poſteriora peiora fieri prioribus, ſeptem nequam ſpiritibus, id eſt, omnis generis uitiis illum rurſus occupantibus, & in ſordes peccatorum eum retrahentibus. [Hoc autem dico, Teſtamentum confirmatum à Deo, quæ poſt quadringentos & triginta annos facta eſt lex, nõ irritum facit ad euacuandam promiſſionẽ.] Promiſerat Abrahæ Deus, ait Chryſoſtomus, fore ut per ſemẽ ipſius benedicerentur gentes. Semen autẽ eius ſecũdũ carnem fuit Chriſtus. Venit poſt quadringentos & triginta annos lex. Itaque ſi lex conferret

bene-

benedictiones,uitam & iuſtitiam, repromiſsio illa irrita eſt.Ita ne ſit igitur,ut cum hominis teſtamentum nullus irritum faciat, Dei teſtamentum poſt quadringētos triginta annos irritum ſit? Etenim ſi quod illud Teſtamentum promiſit,non præſtat ipſum,ſed lex pro illo præſtat,nimirū illud reiectū eſt.Et quomodò poſſent hæc congruere rationi? Hæc Chryſoſt. Vult hoc Apoſtolus,legem non ſufficere ad præſtandam homini ſalutem, ſed eam ex gratia Chriſti redemptoris obtineri,cui qui fide uiua inhæret,eos hæredes fieri uitę æternæ,quā Deus Abrahæ promiſit. Quòd ſi uerò ex lege ea poſſet obtineri ſalus & uita æterna, irrita eſſet promiſsio Dei, & Chriſtus fruſtra promiſſus, fruſtrà pro nobis paſſus eſſet. Sed abſit, ut quiſquā credat ex lege Moſaica noſtrā pēdere ſalutē, & nō potius ex gra-

Apo. 1 tia Chriſti, qui dilexit nos & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo:neque id ita tamen,ut iam nos de

Lu. 1 fides & otioſi uiuamus;ſed ut ſine timore de manu inimicorum noſtrorū liberati,ſeruiamus illi in iuſtitia & ſanctitate corā ipſo omnibus diebus noſtris.Quā autē probè ſibi conſtet numerus annorum quadringentorū & triginta,quem hic ponit Apoſtolus, ſi quis exactius noſſe uelit, legat Auguſtinum libr.16. de Ciuitate Dei cap.24.[Nā ſi ex lege hæreditas, iā nō ex promiſſione.]Si lex præſtat, ut hæredes ſimus uitæ æternæ,nihil opus eſt Chriſti gratia,per quem Deus Abrahæ promiſit gentes omnes benedictionem conſecuturas.Omnia hæc pugnant contra Iudæos, qui adeò de lege præſumebant, ut gratiam Chriſti non requirerent,nihil aūt faciūt pro eis,qui fidem ſolā uolūt ſufficere ad ſalutē, & operibus bonis omne meritum detrahunt.Nam ſimulatque per gratiam in baptiſmo iuſtificamur,ibi iam incipiunt etiam merita noſtra,modò in gratia permaneamus , qua freti , facimus opera Deo grata , immò ob immenſam præpotentis Dei di-

Phil. 2. gnitatem , qui in nobis operatur & uelle & perficere , etiā digna uita æterna . Qua de re non eſt magnoperè cum hæreticis contendendum,ſed ad mortiferas illarum Sirenarum cantus obturatis auribus,ea Apoſtoli ſaluberrima adhortatio animo retinēda & crebrò attendenda,qua ait:Bonum autem facientes non deficia-

Gal. 6. mus,ſuo enim tempore metemus non deficientes. Debemus diſtinguere opera legis ab operibus renatorū. Finis legis Chriſtus, q nos ab oneribus legis abſoluit,

Ro. 10. nec tamen noluit otioſos degere,ſed nouam condidit legem,ptiā Euangelicam, cui nos uult conuenienter uiuere,modò uelimus cum illo perenniter uiuere. Huius legis ſumma eſt,ut diligamus Deum ex toto corde,

Suma legis Euāgelica. ex tota anima, ex omnibus uiribus,& proximos ſicut noſipſos. Hoc fac & uiues. Habet hic Chriſtianus omnis ſatis ſuperque quod agat, & quò plus profecerit, eò plus ſibi ſentiet ſupereſſe quod agat. Verum non deficiat animo , nec ſuis nitatur uiribus, ſed ope diuinæ gratiæ , maneat ſemper in uia quæ Chriſtus eſt , illius

1.Io.2. inſiſtat ueſtigiis,& quemadmodum ille ambulauit, ſic ſibi quoque nouerit ambulandum.Id autem tanto facilius poterit , quanto plus amauerit.Sinat hæreticos de ſola fide diſputare,& ſub hoc prætextu uitis omnibus laxare habenas , ipſe Chriſtum ſequatur per arctam uiam, quæ ducit ad uitam . [Abrahæ autem per repromiſsionem donauit Deus.]Non ergo ex lege iuſtitia,ſed ex gratia Dei,quæ per Chriſtum nobis parta & collata eſt , quam cum etiam Abraham conſecutus ſit,fide uiua credendo in Chriſtum uenturum , ſicut nos credimus in eum iam miſſum,certum eſt non legē iuſtificare, quippe quæ longè poſt Abrahæ mortem promulgata ſit,ſed gratiā. Ex Chriſto ergo eſt iuſtitia noſtra, ſine quo nihil prodeſt lex. Inde eſt quod in ipſo quoque Abrahamo tanta enituit uitæ ſanctimonia,& præcipua in Deū & proximos charitas, tum præſertim,cum ad uocem præcipiētis Dei ſine ulla uel cunctatione uel calcitratione immolare uoluit filium *Ge. 22*
ſuum Iſaac,quem utique impēſè amabat, ſed longè infra Deum.Voluit autem Deus tētare illum hac re grauiſsima & naturæ moleſtiſsima,non ut ipſe ſciret, ſed ut nos potius cognoſceremus eximiā illius erga Deū obedientiam,& feruentiſsimo amore proficiſcentem, & facilius poſſemus contemnere eos, qui Abrahæ fidem iactant,inſignem obedientiam & præclara uirtutum opera aut non attendunt, aut eleuant , ut nos ab imitatione uirtutum eius ad ſterilem & inanem fidem abducant,cum ipſi Abrahæ Dominum dixiſſe ſcriptu-
ra Geneſis teſtetur,Ego Deus omnipotens,ambula co- *Ge. 17.*
rā me,& eſto perfectus . Quod certè ille quoque non ſegniter præſtare conatus eſt , mirabiliter ſe exercens in omni genere uirtutis & bonorum operum, in quibus illa fuit mirabilis animi uirtus,qua naturali omni calcato affectu, proprium filium iam iamque immolare uoluit , cuius facti nomine audiuit à Deo , Per me-
metipſum iuraui,quia feciſti hanc rē, & non peperci- *Ge. 22.*
ſti unigenito filio tuo,benedicam tibi , & benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ , quia obediſti uoci meæ. Ecce quam grata & quanti meriti fuit apud Deum,non ſola fides,quod mentiuntur hæretici , ſed fides, cum eximia in Deum charitate & incredibili obedientia coniuncta. Atque hæc eſt illa fides,qua ueteres ſancti omnes & ante legem , & ſub lege , atque etiam ſub Euangelij gratia iuſtificati ſunt,ſine qua nemo unquam ſaluus eſſe pŏtuit. Sequitur hinc quæſtio ſatis neceſſaria,inquit hoc loco Auguſtinus.Si enim fides iuſtificat,& priores ſancti, quia apud Deum iuſtificati ſunt,per ipſam iuſtificati ſunt,quid opus erat legem dari?Quam quæſtionem tractandam ſic intulit: [Quid ergo lex?Propter tranſgreſsiones poſita eſt, donec ueniret ſemē cui promiſerat,ordinata per angelos in manu mediatoris.Mediator autem unius nō eſt: Deus autē unus eſt.] Mediatorem, inquit ibidem Auguſtinus,Ieſum Chriſtum ſecundum hominem dici , ex illa eiuſdem Apoſtoli ſententia ſit planius,cum ait: Vnus enim Deus,unus & mediator Dei & hominum,
homo Chriſtus Ieſus.Itidem & Chryſoſtomus & Hie- *1.Ti. 2*
ronymus mediatorem hunc Chriſtum intelligunt.Reſtat ergo,ait porrò diuus Auguſtinus,ut qui mediatore ſuperbo diabolo ſuperbia perſuadente deiectus eſt, mediatore humili Chriſto humilitate perſuadentę erigatur.Et paulò pòſt, Sanati ſunt ergo ab impietate ſuperbiæ, ut reconciliarentur Deo , quicunque homines humilitatem Chriſti, & per reuelationem antequàm fieret, & poſt Euangelium poſtea quā facta eſt , credendo dilexerunt,diligendo imitati ſunt. Oecumenius hunc locum ferè ex Chryſoſtomo exponens, At nequaquam,inquit, perpetuò duratura lex data fuit , ſed quoad Chriſtus ueniret , cui fuerat repromiſſum, gentes uniuerſas per ipſum benedicendas. Data proinde lex fuit atque cōpoſita, hoc eſt, adminiſtrata atq; digeſta per interceſſores angelos,inquam,uel ſacerdotes,uel oīno angelos. In manu, inquit, interceſſoris, hoc eſt,per manum ipſius Chriſti. Nam oſtendere nititur,legem quoq; ipſam per Chriſtum datā,ut & abolendi eā ius ipſe habeat. Qui.n.dedit,etiam obliterādi poteſtatem habet. Interceſſorem aūt Chrm , ppea ꝙ homines patri reconciliauerit , hoc eſt, In amicitiam adduxerit, uocauit. Hæc ille.Senſus huius loci eſt, legem non temerè impoſitam , ſed ut peccandi licentia coerceretur , & ut homines cernentes ſe ſuis uiribus peccato reſiſtere & iuſtè uiuere non poſſe,gratiam requirerent,qua freti & peccatū uincere & iuſtitiam colere poſſent.Eam gratiā Chrs contulit,non litera legis Moſaicæ , quæ angelorum miniſterio quidem tradita fuit,ſed in manu, i.poteſtate mediatoris Chriſti , qui

eam

eam poſſet cum uellet abolere. Ita uidemus poſt Chriſti aduentum abolitam circũciſionem, & pleraſque alias legis cæremonias, interim tamen manente decalogo, quem Chriſtus in Euangelio confirmauit,
Matt. 19. diſertis uerbis dicens, Si uis ad uitam ingredi, ſerua mandata. Nec hoc renatis impoſsibile eſt, quippe in eorum cordibus diffundente charitatem Spiritu ſan-
Ro. 13. cto, qua lex poteſt impleri. Plenitudo enim legis, eſt dilectio: hoc eſt, charitas præſtat, ut lex poſsit impleri. [Lex ergo aduerſus promiſſa Dei? Abſit. Si enim data eſſet lex, quæ poſſet uiuificare, uerè ex lege eſſet iuſtitia.] Nó auferebat peccata lex, ſed oſtendebat, nec potuit ex ſe uitæ ſpiritum conferre. Itaque coercendo homines à peccato non ſolum non eſt remorata promiſsiones Dei, ſed ad eas capeſſendas etiam homines præparauit, nec ſanè mediocris & ea fuit utilitas, quod ſua ſeueritate peccandi libidiné cõpeſcuit, ut uel pœnæ formidine refrænarentur, qui nondum amore iuſtitiæ ducerentur. Non ergo lex uiuificauit, ſed tamen ad uitam per Chriſtum præſtandam nonnihil aptauit Iudæos, quibus etiã peculiariter miſſus eſt Chriſtus,
Matt. 10. ſicut ipſe ait, Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael. [Sed concluſit ſcriptura omnia ſub peccato, ut promiſsio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus.] Lex enim oſtẽdebat peccatum eſſe, inquit hic Auguſtinus quod illi per conſuetudinem cæcati, poſſent putare iuſtitiã, ut hoc modo humiliati, cognoſcerent non in ſua manu eſſe ſalutem ſuam, ſed in manu mediatoris. Maximè quippe humilitas reuocat, unde nos deiecit ſuperbia. Et ipſa humilitas accommodata eſt percipendæ gratiæ Chriſti, quæ ſingulare humilitatis exemplum eſt. Hæc ille. Breuiter ergo lex indicat homini ſuam infirmitatem & mittit ad Chriſtum, cuius gratia renouatus, charitate dilatante cor ipſius,
Pſ. 118 uiam mãdatorum Dei currat alacriter, & ſeruiat Deo in iuſtitia & ſanctitate omnibus diebus uitæ ſuæ, in laudem & gloriam illius, cui eſt omnis honor in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA XIIII. POST Pentecoſten. Luc. 10.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Beati oculi, qui uident quæ uos uidetis. Dico enim uobis, quòd multi reges & prophetæ uoluerũt uidere quæ uos uidetis, & non uiderunt, & audire quæ auditis, et non audierunt. Et reliqua. Homilia beati Ambroſij Epiſcopi libro 7. in Lucam.

APerit Dominus cœleſte myſteriũ, quòd placuerit Deo, ut paruulis magis, quam prudentibus iſtius mundi ſuam gratiam reuelaret. Quod Apoſtolus Paulus ſtylo
1. Co. 1 pleniore digeſsit, dicens: Nónne ſtultam fecit Deus ſapientiã huius mundi? Nam quoniam in Dei ſapientia non cognouit hic mundus per ſapientiã Deum, placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſal-
Paruulus qs ſit. uos facere credentes. Paruulũ ergo accipiamus, qui ſe exaltare non nouerit, & phaleratis ſermonibus artem ſuæ iactare prudẽtiæ, quod philoſophi pleriq; faciũe.
Pſalm. 130. Paruulus erat, qui dixit, Domine nó exaltaui cor meũ, neque elati ſunt oculi mei: Neq; ingreſſus ſum in magnis, neq; in mirabilibus ſuper me. Et ut ſcires paruulum hunc, non ætate, non ſenſu fuiſſe, ſed humilitate ſui, & quadã declinatione iactantiæ, addidit, Sed exaltaui animam meam. Vides quàm excelſus fuerit hic paruulus, quanto uirtutum ſublimis uertice? Tales
1. Co. 3 nos paruulos uult eſſe Apoſtolus cum dicit, Si quis, ui-detur inter uos ſapiens: Sapientia enim huius ſeculi, ſtultitia eſt apud Deum. Pulcherrimus connectitur fidei locus, quando omnia ſibi tradita dicit à patre ſuo. Cum omnia legis, omnipotentem agnoſcis, non decolorem, non degenerem patris. Cum tradita legis filium confiteris, cui per naturam omnia unius ſubſtantiæ iure ſint propria, non dono collata per gratiam. Addidit: Nemo ſcit quis eſt filius niſi pater, & quis pater niſi filius, & cui uoluerit filius reuelare. Ideò beatos dixit oculos illorum, quibus datum eſt, Dei ſalutare Chriſtum uidere. Vt ſcias autem, quia ſicut filius patrem quibus uult reuelat, ita etiam pater reuelat quibus uult filium: audi dicentem ipſum Dominum Ieſum, cum laudaret Petrum, quòd eum Dei filium eſſe confeſſus ſit: Beatus es, inquit, Simon bar Iona, quia Matt. 16.
non caro & ſanguis reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cœlis eſt. Adhæret his lectio, qua explodunt hi, qui ſibi legiſperiti uidentur, qui uerba legis tenent, uim legis ignorant, & ex ipſo primo legis capitulo docet eſſe legis ignaros, probans, quòd in principio ſtatim lex & patrem & filium prædicauerit, incarnationis quoque dominicæ annunciauerit ſacramentum, dicens, Diliges Dominum Deum tuum, & diliges proximum tuũ ſicut teipſum. Vnde Dominus ait ad legiſperitum: Hoc fac, & uiues. At ille qui neſciret proximum ſuum, quia non credebat in Chriſtum, reſpondit, Quis eſt meus proximus? Ita qui Chriſtum neſcit, neſcit & legem. Quomodo enim poteſt ſcire legem, cum ueritatem ignoret, cum lex annunciet ueritatem? [Homo quidam ab Ieruſalem deſcendebat in Iericho.] Vt eum locum, qui propoſitus eſt nobis, planius poſsimus abſoluere, ueterem ciuitatis Iericho repetamus hiſtoriam. Meminimus itaque, quòd Iericho, ſicut legimus in libro qui inſcribitur Ieſu Naue, Ioſ. 6.
magna ciuitas fuerit, muralibus ſepta parietibus, quæ non ferro peruia, non ariete poſſet eſſe penetrabilis: In ea Rahab habitaſſe meretricem, quæ exploratores quos direxit Ieſus, hoſpitio recepit, conſilio inſtruxit, poſtulantibus ciuibus abiſſe reſpondit, abſcondit in tecto, & ut ſe ſuoſque urbis excidio poſſet eripere, coccum in feneſtra ligauit. Vrbis autem ipſius inexpugnabiles muros, ſeptem tubarum ſacerdotalium ſono, & populi iubilantis ululatu conſono corruiſſe. Videte quemadmodum unuſquiſque proprium ſeruet officium: explorator excubias, myſterium meretrix, fidem uictor, religionem ſacerdos. Hi periculum pro laude non metuunt, iſta ſuſceptos nec in periculis prodit. Ille ſoliens magis fidem ſeruare, quam uincere, meretricis prius mandat ſalutem, quam excidium ciuitatis. Religionis autem inſignia, arma ſunt ſacerdotis. Iam illud quis non plenum putet eſſe miraculi, quòd ex tota urbe nemo ſeruatus eſt, niſi quem meretrix liberauit? Hæc ſimplicis hiſtoria ueritatis eſt, quæ ſi altius conſideretur, admiranda ſignat myſteria. Iericho Iericho typus huius mũdi.
enim figura iſtius mundi eſt, in quam de paradiſo, hoc eſt, de Ieruſalem illa cœleſti eiectus Adam, præuaricationis prolapſione deſcendit, hoc eſt, de uitalibus ad inferna demigrans, cui non loci, ſed morum mutatio, naturæ ſuæ fecit exilium. Longè enim mutatus ab illo Adam, qui inoffenſa beatitudine fruebatur, ubi in ſecularia peccata deflexit, incidit in latrones, in quos non incidiſſet, niſi his mandati cœleſtis deuius ſe feciſſet obnoxium. Qui ſunt iſti latrones, niſi angeli no- Latrones, mali dæmones.
ctis atque tenebrarum, qui ſe nonnunquam transfigurant in angelos lucis, ſed perſeuerare non poſſunt? Hi ante deſpoliant, quæ accepimus indumenta gratiæ ſpiritalis, & ſic uulnera inferre conſueuerunt. Nam ſi intemerata quæ ſumpſimus, indumenta ſeruemus, plagas latronum ſentire non poſſumus. Caue ergo ne antè nuderis, ſicut Adam antè nudatus eſt, mandati cœle-

cœleſtis cuſtodia deſtitutus,& exutus fidei teſtamento,& ſic letale uulnus accepit.In quo omne genus ceciđiſſet humanum, niſi Samaritanus ille deſcendens, uulnera eius acerba curaſſet.Non mediocris iſte Samaritanus,qui eum quem ſacerdos,quem leuita deſpexerat,non etiam ipſe deſpexit.Nec uocabulo ſectæ delpicias,quem uerbi interpretatione mirabere.Samaritani etenim uocabulo,cuſtos ſignificatur,hoc habet interpetatio. Quis eſt cuſtos,niſi ille de quo dictum eſt, Cuſtodiens paruulos Dominus? Itaque ſicut Iudæus alius in litera,alius in ſpiritu:ita & Samaritanus alius foris,alius in occulto.Hic ergo & Samaritanus deſcendit.Quis eſt qui deſcendit de cœlo, niſi qui aſcendit in cœlum,filius hominis qui eſt in cœlo? Vides feminam,quam nemo poterat antè curare, ſicut illam quæ fluxu ſanguinis profluens,in medicos erogauerat omne patrimonium ſuum:uenit ſecus,eum, hoc eſt, factus compaſsionis noſtræ ſuſceptione finitimus, & miſericordiæ collatione uicinus.[Et alligauit uulnera eius,infundens uinum & oleum.] Multa medicamenta medicus habet iſte,quibus ſanare conſueuit.Sermo eius medicamentum eſt. Alius eius ſermo conſtringit uulnera,alius oleo ſouet,alius uinum infundit. Conſtringit uulnera auſteriore præcepto, ſouet remiſsione peccati,ſicut uino compungit denunciatione iudicii.[Et impoſuit,inquit,eum in iumentū ſuum.] Audi quomodò te imponat. Hic peccata noſtra portat,& pro nobis dolet:& paſtor impoſuit ouem laſſam ſuper humeros ſuos.Homo enim iumentis ſimilis factus eſt. Et ideò ſupra iumentum ſuum nos impoſuit, ne nos eſſemus ſicut equus & mulus, ut per noſtri corporis aſſumptionem,infirmitates noſtræ carnis aboleret. Denique duxit nos in ſtabulum,qui eramus iumenta. Eſt autem ſtabulum, in quod feſsi longo itinere ſuccedere ſolent.[Duxit itaque illum in ſtabulum] Dominus, qui ſuſcitat à terra inopem,& de ſtercore erigit pauperem. [Et curam eius egit,]ne eger ea quæ acceperat, nequaquam præcepta ſeruaret, in quo cognouit aſina præſepe Domini ſui? Sed non uacabat. Samaritano huic diù in terris degere,redeundum eo erat,unde deſcéderat. [Itaq; altero die.] Quis eſt ille alter dies, niſi fortè ille dominicæ reſurrectionis, de quo dictum eſt,Hic eſt dies,quem fecit Dominus? [Protulit duos denarios,& dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe.] Qui ſunt iſti duo denarii,niſi fortè duo teſtamenta, quæ imaginem in ſe habent æterni regis expreſſam,quorum precio uulnera noſtra curantur? Redemptieenim ſumus precioſo ſanguine , ut ultimæ mortis ulcera uitaremus. Hos ergo duos denarios, licet horum quoque librorum quatuor formas nō abſurdum ſit intelligere,accepit ſtabularius. Quis? Ille forſitan qui ait: Aeſtimo ut ſtercora,ut Chriſtum lucrifaciam, quò curam haberet hominis uulnerati. Stabularius itaque ille eſt qui dixit, Miſit me Chriſtus euangelizare.Stabularii ſunt iſti,quibus dicitur,Ite in orbem uniuerſum,& prædicate euangeliū uniuerſæ creaturæ.&: Qui crediderit & baptizatus fuerit,hic ſaluus erit:Salus utiq; à morte,ſalu' à uulnere, qđ inflixū eſt à latronibus. Beatus ille ſtabularius,qui alterius uulnera curare pōt.Beatus ille,cui dicit Ieſus: [Quodcunq; ſupererogaueris, reuertens reddam tibi.] Bonus diſpenſator Paulus, cuius ſermones & Epiſtolæ ueluti ei ratio ni quam acceperat ſuperfluunt , moderatum Domini mandatum propè immoderato labore mentis & corporis exeeutus,ut multos ab ægritudine graui ſpiritalis alloqui diſpenſatione releuaret.Bonus ergo ſtabularius ſtabuli eius,in quo agnouit aſina præſepe Domini ſui & in quo greges clauduntur agnorum , ne frementibus ad caulas rapacibus lupis, facilis ſit ouilia ſit incurſus. Spondet ergo ſe rediturum. Quando reuerteris Domine, niſi in die iudicii? Nam licet ubique ſis ſemper,& ſtans in medio noſtrum , non cernaris à nobis, erit tamen tempus , quo uniuerſa caro te aſpiciat reuertentem. Reddes ergo quod debes. Beati, quibus es debitor. Vtinam nos ſimus idonei debitores. Vtinam quod accepimus,poſsimus exoluere , nec nos aut ſacerdotii,aut miniſterii munus extollat.Quo modò reddes bone Ieſu? Promiſiſti quidem in cœlo bonis copioſam eſſe mercedem,reddes tamen & cum dices:Euge bone ſerue & fidelis,quoniam ſuper pauca fuiſti fidelis,ſuper multa te conſtituam , intra in gaudium Domini tui. Ergo quoniam nemo magis proximus,quam qui uulnera noſtra curauit,diligamus eum quaſi Dominū, diligamus & quaſi proximum. Nihil enim tam proximum,quàm caput membris. Diligamus etiam eum , qui imitator eſt Chriſti, diligamus eum , qui inopiæ alterius corporis unitate compatitur.Non enim cognatio facit proximum , ſed miſericordia,quia miſericordia ſecundum naturam. Nihil enim tam ſecundum naturam , quam iuuare conſortem naturæ. Dictum eſt igitur de miſericordia , ſed non una eſt forma uirtutis.

Margin: Pſalm. 114. — Ioan. 3. — Luc. 8. — Multiplex Chriſti medicina. — Eſ. 53. — Luc. 15 — Pſalm. 48. — Pſ. 112 — Eſa. 1. — Pſalm. 117. — Duo denarij. — Phi. 3. — 1. Co. 3. — Matt. 16 — Matt. 25.

EADEM DOMINICA, Luc. 10.

In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis : Beati oculi, qui uident quæ uos uidetis. Et reliqua. Homilia Erici.

Familiare & quodammodò proprium eſt diuinæ ſcripturæ, ſequentia prę cedentibus iungere, & ex præmiſſorum ſcientia ad ſenſum eorum quæ ſequuntur,recto ordine informare.Vnde oportet ad huius lectionis ſeriem pernoſcendam, paulò ſuperius dicta ſancti Euangeliſtæ recolere , ubi legitur, ꝙ reuerſis de officio prædicationis diſcipulis,& ut moris eſt hominū exultantibus,quòd etiam dæmonia eis ſubiicerentur,ait eis Dominus:Noliter gaudere quia dæmonia uobis ſubiiciuntur, ſed gaudete,quia nomina ueſtra ſcripta ſunt in cœlis. Et paucis interpoſitis,conuerſus ad diſcipulos,ait:[Beati oculi,qui uident quæ uos uidetis.] In quibus uerbis illud quam maximè quæri debet, utrum omnium qui Chriſtum hominem uidere poterant oculi , ad hanc credantur beatitudinem pertinere , cum non ſolum boni quique & fideles , uerumetiam mali & infideles poſſent eum uidere,nec modò ad uidendum eum,ſed & ad iniurias irrogādas expoſitū haberent. Et ut ſcrupulus huius q̄ſtionis elucideř, neceſſe eſt , ut utriuſq; uiſionis modus diſtinctè , in Domino conſideretur. Aliter enim Apoſtolis ſpiritualibus, aliter ſcribis & phariſæis,ſeu turbis carnalibus apparebat. Apoſtoli & cęteri fideles hominem eſſe cernentes , uerum quoq; Deum eſſe non dubitabant , quod manifeſtat Petrus Apoſtolus , qui pro omnibus reſpondit Domino dicens:Tu es Chriſtus filius Dei uiui. Phariſæi uerò illud quod uidebant, hoc ſolummodò credebant. Videbant eum oculis cōrporeis,& tantum purum hominem eſſe credebant. Credebant dico, quia ab hominibus hoc credi uolebant , alioquin lege & prophetis edocti,Chriſtum illum eſſe non dubitabant, ſed propter gloriam humanam , quam perdere timebant , Chriſtum illum confiteri metuebant. Vel ita: Phariſæi uero ſolo uiſu corporis Dominum metientes , nihil in eo diuinum cæca mente intelligebant. Vnde nec eum perſequi, & iniuriis uel contumeliis ac probris inſectari metuebant. Nō ergo horū oculi beatificantur, qui

Margin: Luc. 10 — Chriſt' nō eodē modo ab omnibus conſpectus — Matt. 16.

qui eum, hominẽ ſolummodò eſſe putabant, ſed ocu-
li Apoſtolorum & fidelium beati, qui Chriſtũ in de-
core ſuæ diuinitatis cernere merebantur, hoc eſt, qui
illum & uerum Deum & uerum hominem eſſe crede-
bant, de quibus ipſe ſuperius ad patrem loquens, dice-
Luc.10 bat: Gratias ago tibi pater Domine cœli & terræ,
quòd abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus,
ſcribis uidelicet & pharisæis: & reuelaſti ea paruulis,
id eſt, humilibus & manſuetis Apoſtolis qui etſi illum
uiderunt communi infirmitate circundatum, credide-
runt tamen & intellexerunt in homine latenté unum
cum patre. Deum Felices etiam eorum oculi, & hu-
ius ſine dubio beatitudinis cum Apoſtolis cõſcii, qui
omni uitiorum effuſione deterſa, & omni labis humo
re, ad purũ excocto, purgatiſsima mẽtis acie Deum
contemplari merentur, qui non ſolum cum multis
Dominum per fidem cognoſcere, ſed eius inſuper di-
uinitatis naturam, quantum ipſe permittit, ſapienti ra
tione intueri feſtinant. [Dico enim uobis, quòd multi
prophetæ & reges uoluerũt uidere, quæ uos uidetis,
& non uiderũt, & audire quæ auditis, & nõ audierũt.]
Reges q. ſint. Reges, ſanctos & iuſtos appellat, qui omnes corporis
motus, omnes animi apetitus iuxta ſui conditoris uo-
luntatem regere & diſponere nouerunt, animi impe-
rio, corporis utentes ſeruitio. Sed cum conſtet
Deum à patribus priſcis temporibus uiſum, quid ſibi
uult quod dicitur: Multi prophetæ & reges uoluerunt
Gen.18 uidere quæ uos uidetis, & non uiderunt? Abraham ſi-
quidem Deum uidit, quem toties apparentem in tri-
Ex.33 bus etiam angelorum perſonis hoſpitio recepit. Moy-
ſes quoque, ut teſtatur ſcriptura, ſolitus erat cum Deo
loqui facie ad faciẽ, ſicut loquitur homo ad amicum
Eſai. 6 ſuum. Sed & magnæ uocis Eſaias, Vidi, inquit, Domi-
num ſedentem ſuper ſolium excelſum. Sic Michæas,
2. Par. 18. multique alii prophetæ ueriſsimè ſibi Deum appa-
ruiſſe cõfirmant. Vnde & uidentes ſunt appellati: &
penè cuncta ſcriptura relecta patres antiquos ferè oẽs
Deum uidiſſe demonſtrat. Si ergo ſancti patres & pro
phetæ Deum uiderunt, ut ſcriptura teſtatur, quid eſt
quod Dominus dicit, Multi prophetæ & reges uolue
runt uidere quæ uos uidetis? Sed aliud eſt uidere per fi
patres ut uiderũt Deum. dem, aliud per ſpeciẽ. Viderunt ſiquidẽ præmemorati
ſancti Deum omnipotentem ſed per ſpeculum, & per
imagines, & in ſubiecta creatura. Omnes enim mani-
feſtationes, quæ in ueteri teſtamento ad patres factæ
fuiſſe memorantur, per inferiores creaturas, hoc eſt,
per angelos peractæ à doctoribus affirmantur. Si enim
in ſua diuinitate ut eſt, abſque ullis imaginibus Deum
uidebant ſancti, quid eſt quòd Moyſes, ut iam dictum
eſt, cum Domino facie ad faciem loquebatur, tamen
obnixè Dominum obſecrabat, dicens: Si inueni gra-
Ex.33 tiam in conſpectu tuo, oſtende mihi teipſum manife-
ſtè, ut uideam te? Quem enim manifeſtè uidere quæ-
rebat, utique uſque ad illud tempus per imagines &
figuras uidiſſe declarabat. Et beatus Stephanus de eo-
dem Moyſe dicit: Hic eſt Moyſes, qui fuit cum angelo,
Act.7. qui apparuit ei in rubo. Verum ſancti Apoſtoli Domi
num ſemper præſentem habebant, & cum in omni fa
miliaritate, tum etiam in conuictu illi familiariſsimè
adhærentes, quicquid cognoſcere uoluiſſent, non per
ſpeculum, non per ænigma, ſed per ipſum Dominum
interrogando diſcebant. Vnde merito omnibus retro
Apoſtoli prioribus ſanctis plã. ſanctis lege beatitudinis præferuntur, audientes à Do
mino: Multi reges & prophetæ uoluerunt uidere quæ
uidetis, & non uiderunt: & audire quæ auditis, & non
audierunt. Nam illi qui in ueteri Teſtamento Deum
uidiſſe narrantur, iuxta fide defuncti ſunt omnes, non
He. 11. acceptis repromiſsionibus, ſed à longè aſpicientes &
ſalutantes. Sciendum uero per incrementa temporum
creuiſſe diuinæ cognitionis augmentum. Apparuit
enim Deus Abraham, ſed longè poſt Moyſi uiſus di-
cit: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus *Ex. 6.*
Iacob, & nomen meum Adonai non indicaui eis. Qui
bus uerbis plus aliquid de Deo Moyſes, quam præce-
dentes patres, cognouiſſe oſtenditur. Beatus etiam
Dauid multis poſt ſeculi temporibus natus, manifeſtè
clamat, dicens: Super ſenes intellexi. Quod eſt aperte *Pſ.118*
dicere: Præ cunctis, qui ante me fuere, patriarchis &
prophetis, ſubtilius aliquid de Dei maieſtate cognoui.
Quid uero de ſanctis iam dicatur apoſtolis, qui ab ip-
ſa & per ipſam dei ſapientiam eruditi, cuncta quæ de
cœleſtibus & diuinis humana poterat ſufferre ſciẽtia,
pleniſsime didicerunt? Quod enim antiqui ſancti ma
ximum deſiderium habuerint, ut deum uiderent in
carne præſentem, quod hic ipſe eos intueri deſideraſ-
ſe aſſeuerat, ipſorum uerba teſtantur, quibus ſe dei fi
lium incarnatum uidere totis affectibus concupiuiſſe *Eſ.64.*
declarant. Hinc Eſaias magno & incomparabili deum
uidendi feruens deſiderio, clamabat. Vtinam dirumpe
res cœlos, & deſcenderes. Hinc Dauid pari cupiditate *Pſ 143*
exæſtuans, aiebat, domine, inclina cœlos tuos, & de-
ſcende. Optabant enim ſinguli, ſi fieri poſſet, ut ſuo
quiſque tempore dei filium incarnatum uideret. No-
tãdum aũt, quia quos Lucas in præſenti lectione pro- *Matt. 13.*
phetas & reges dicit, Matthæus alibi diſtinctius lo-
quens, prophetas & iuſtos appellat. Ipſi ſunt enim re-
ges magni, qui & iuſti, qui tentationum ſuarum moti-
bus non conſentiendo ſuccumbere, ſed regendo præeſ
ſe nouerunt. [Et ecce quidam legiſperitus ſurrexit ten
tans eum, & dicens: Magiſter, quid faciendo, uitam
æternam poſsidebo?] Iſte legiſperitus, id eſt, legis do-
ctor, ut Dominum quæſtione tentaret, ex ipſius Domi
ni uerbis materiã ſumpſit, quæ ad diſcipulos ſuperius
ſpecialiter dicta fuerant. Gaudete quòd nomina ue- *Lu. 10.*
ſtra ſcripta ſunt in cœlis. Hoc iſte audiens, & ſuum
quoque nomen in cœlo aſsignari cupiens, percontа-
tus eſt, quid facere deberet, ut uitam æternam poſsi-
deret. Intellexerat enim, quia in cœlo ſcribi, nihil
aliud eſt, quàm in æternitatis memoria titulari. Verũ
quia legiſperito Dominus interrogatus fuerat, conſe
quens erat, ut eum ad legis ſcientiam mitteret, ut ſuis
uerbis ſibiipſi ſatisfaceret. Vnde ſequitur: [At ille di-
xit: In lege quid ſcriptũ eſt? quomodo legis?] Quia ip-
ſe legis doctor erat, ut dictũ eſt ideo de ipſa lege eum
interrogat. Sed ille non tam Domino reſpondit, quam *Dilectio dei*
ſibi quæſtionis obiectæ nondum aperit: [Diliges, in-
quiens, Dominum deum tuum ex toto corde tuo,] Id
eſt, ex toto intellectu: [Et ex tota anima tua,] Id eſt, ex
tota uoluntate tua, uel ex omni quod uiuis & ſapis: &
ex oĩbus uiribus tuis, hoc eſt, ex omni fortitudine:
[Et ex tota mente tua, id eſt, ex omni memoria uel ra- *Dilectio proximi.*
tione. Et proximũ tuum ſicut teipſum.] Poſt dilectio
nem dei iure ſecundo loco ponitur dilectio proximi,
quę iam quadam certa determinatur menſura, cum ſi-
cut nos, ita proximum diligere præcipimur. Nanque
in dilectione Dei nullus modus conſtituitur, ſed om-
nibus ſimul mentis & corporis officiis diligi manda-
tur. Ait enim apoſtolus Paulus: Quæcunque ſcripta *Ro.15.*
ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. Dum ergo
Dominus legiſperito ſe tentati reſpondere dignatur,
noſtram ignorantiam erudit: in qua reſponſione iter
patriæ cœleſtis nobis oſtendit. Cum enim ſuo tentato-
ri mandatum dilectionis exponenti dicit, [Rectè re- *Sola dilectio aditus ad uitã æternã.*
ſpondiſti. hoc fac, & uiues,] Apertè nobis declarat,
quia per ſolam dilectionem ad uitam æternam perue
nire poſſumus, ſi hanc non uerbo tantum, ſed opere
ſeruamus: ſcilicet ut diligamus deum ex toto corde,
& ex tota anima, & ex omnibus uiribus, & ex tota
mẽte. Tunc etiam diligimus proximum tãquam noſ-
metipſos, ſi oĩa quæ nobis à proximis fieri uolumus,

eadem & nos proximis ſaciamus. Sciendum præterea
oēm illum decalogum, in quo totius diuinæ legis per
fectio conſtat, his duab. charitatis complecti ſoiis. In
decalogo.n. tria ſunt præcepta ad dilectionem dei per
tinentia, & ſepteni, quib. fraternæ dilectionis mos in-
Matt. 22. ſtruit. Hinc dñs dicit. Quia in his duob. mandatis uni
uerſa lex pendet & prophetæ. Nulli ergo iam de igno
rantia excuſandi locus concedit, nulli de implendis
mandatis dei impoſſibilitatis argumentum relinqui-
tur. Omnia.n. legis & euangelii præcepta charitatem
commendant. Hæc in ſingulis ſola, in omnib. tota præ
cipitur. Hanc quiſquis eo, quo in Deum & ſm Deum
ſeruanda eſt, ordine tenuerit, oēm profectò legis &
euangelii ſummam, quæ ex hac pendet, implebit. So-
la.n. charitas uirtutes inchoat, ſola prouehit, ſola per-
Pſ. 83. ficit, ut merito de hac per pſalmiſtam dictum ſit, Ibūt
ſancti de uirtute in uirtutem. [Ait ille Ieſus. Rectè rñ
diſti. hoc fac, & uiues.] Dum legiſperiti dñs rñſionem
approbat, & obiectæ qōnis nodum ſoluit, & nobis,
qua uitæ æternæ iter ſequi debeamus, oñdit. Sed ille
dñi ſe ore laudatum uidens, maioris adhuc fauoris aui
dus, iteratò quem ſuum proximum ſcire dĕet, interro
gat. hoc eſt, quod euangelium ait. [Ille āt uolens iuſti
ficare ſeipſum] hoc eſt, iuſtum & ſapientem oñdere.
Neq;.n. dignus erat numero eorum, de quibus ſupra
ad patrem dixerat. Reuelaſti ea paruulis.i. humilib. &
Lu. 10 manſuetis Apoſtolis, ſed illorum ſocius exiſtebat, de
quibus ait. Abſcondiſti hæc a ſapientib. & prudentib.
ſcribis uidelicet & pharilæis. Quia ergo laudatus fue-
rat a dño, ꝙ optimè rñdiſſet, ut ſupra dictum eſt, quan
tulacunq; ex hoc percepta iactantia, uolens ſe iuſtum
oſtendere, dixit ad dñm. [Et quis eſt meus proximus?]
Quærit iſte legis doctor, utrum is, qui conſanguinita
te tm̃ aut propinquitate carnis affinis eſt, an potius
omnis homo, qui mīam alteri impendit, proximus in
telligi debeat, cui dñs ita rñdet, ut & omnem hominē
qui alterius miſeretur, proximum illius eſſe doceret,
& tñ quia ipſe per aſſumptam humanitatem proxi-
mus nobis fieri dignatus eſt, euidenter oñderet. Iam
uerò quid dñs fecerit, conſequenter aperitur, cū ſub-
ditur. [Suſcipiens aūt Ieſus, dixit.] Verbum, ſuſcipio,
duob. modis intelligitur. Aliqñ ponitur pro eo, quod
eſt accipio, ut eſt illud. Suſcipiens Ieſum in ulnas ſuas
Simeon. Aliqñ uerò ſignificat, rñdeo, ſicut in pñti lo-
Lu. 2 co cum dicit. Suſcipiens Ieſus.i. rñdens, dixit. [Homo
quidam deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & inci-
dit in latrones.] Interrogante legiſperito dñm, quis
eſſet eius proximus, proponit illi dñs parabolam ho-
minis deſcendētis de Ieruſalem in ciuitatem Iericho,
qui fit a latronibus in itinere deſpoliatus atque uulne
ratus, quem leuita & ſacerdos, qui erant ex gente ip-
ſius, inuenientes pertranſierunt, nec illi mīam impen-
dere ſtuduerunt. Præteriens āt Samaritanus quidam,
qui gentis erat alterius, mīa motus alligauit uulnera
eius, & imponens illum in iumentum ſuum, duxit in
ſtabulum ſuum, hoc eſt, ad hoſpitium ſuum, & curam
illius cœpit hr̃e. Sequenti āt die dans ſtabulario, uide
licet hoſpiti ſuo, duos denarios, petiuit ut curā illius
hr̃et, promittens in redeundo mercedem illi reſtituē
dam. Qua propoſita parabola, interrogat dñs doctorē
legis, quis horū trium fuerit proximus illi, qui fuerat
uulneratus: utrum leuita, uel ſacerdos, qui ex eadem
gente, imò ex eadem ciuitate erant, & mīam non fe-
cerunt, an potius Samaritanus alienigena, qui ei miſe
ricordiam impendit. Et ex reſponſione ſcribæ patēter
approbat, nullum nobis amplius proximum eſſe, quā
illum, qui noſtri miſeretur, cui & præcipitur a domi-
no ut pergat, & ſimiliter agere ſtudeat. [Homo quidā
deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho.] Quantum ad
literam, ideo hominem ab Ieruſalem in Iericho deſcē
diſſe narrat, quia Ieruſalem in montoſis, Iericho uerò
ciuitas in campeſtribus ſita eſt, atq; ideo de Ieruſalem
in Iericho, non niſi deſcendendo peruenitur. In quo
itinere ferunt latrones in quibuſdam ſpeluncis ac fo
ueis latitare, atque ſubinde de tranſeuntib. prædas age
re. Aliter. Ferunt, iuxta literam, inter Ieruſalem & Ieri
cho uallem fuiſſe frequentib. permeantium deprædatio-
tionib. & latrociniis famoſam, eo tpe quo decem trib.
a Dauid regno deſecerant, atque inter Roboā & Hie-
roboam inteſtina bella uigebant. Situs āt Ierichunti- *3. Reg.*
nus mirabilis fuiſſe a locorum ſcitis aſſeritur. Fuit.n. *12.*
urbs illa inſtar lunaris hemiſphærii, ſeptemplici mu- *Situs*
ro uallata, unde lunæ nomen accepit. nam Iericho lu- *Ierichū*
na interpretatur. Sed ita ea, quæ literæ ſuperficies ex- *tis.*
poſcit, tangenda ſunt, ut ueritas allegoriæ efficaciter
requiratur, eique inconcuſsè inhæreatur. Homo igiť *Hō in*
iſte, qui deſcendit de Ieruſalem in Iericho, & incidit *latrōes*
in latrones, Adam, & in eo cāliter genus humanū acci *incidēs*
piť. Ieruſalem āt ciuitas, de qua deſcendiſſe refertur, *myſticè*
quæ uiſio pacis interpretať, ſignificat cęleſtem Ieruſa *quis.*
lem.i. illam habitationem patrię cęleſtis, ad quam per
petualiter contemplandam atque poſſidendam, pri-
mus homo a Deo fuerat creatus. A cuius felicitate tūc
decidit, cum ſuperbiens ex paradiſo expulſus eſt, atq;
a uiſione diuinæ contemplationis alienatus. Quandiu
n. in paradiſo fuit, in conſortio & ſocietate angelorum
per mentis contemplationem manſit. At ubi ſerpentis
perſuaſione motus, contra creatorem ſuperbiuit, ſta-
tim a paradiſo ſimul & a contemplatione ſui condito
ris decidit. Et hoc ſignificat pñs parabola, quę narrat
homi deſcendiſſe de Ieruſalem, cuius noīe, uidelicet
Ieruſalem, deſignatur illa beatitudo patriæ cæleſtis.
Quo uero deciderit, ipſe primus parens nř, poſtquam
a contemplatione cæleſtis Ieruſalem alienatus eſt, ma
nifeſtat dñs cum addit. In Iericho, hoc eſt, in hanc ui-
tam mortalem, laboribus & defectib. plenam, in quā
merito inobedientiæ infęlix humana mortalitas ex-
pulſa, grauiſſimam pręſumptionem ſuperbiæ perpe-
tuo deflet exilio. Hæc uita pñs noīe Iericho deſigna-
tur. Et rectè per Iericho, quæ interpretatur luna, defe
ctus noſtræ mortis figuratur, qm̃ ſicut ſingulis menſi-
bus luna decreſcens deficit, ita & uita noſtræ mortali-
tatis ſingulis momentis deficiens, quotidie euaneſcit.
homo ergo iſte tunc ab Ieruſalē deſcendit in Iericho,
qñ parens humani generis, in quo omnes fuimus, pec
cando ab illis immortalib. ſedib. paradiſi ad hanc mor
talem & ærumnarum plenam deuolutus eſt uitā. Sed
uideamus qui ſint latrones, in quos primus homo in-
cidit, uel quo ab eis deſpoliatus atque uulneratus, ſe-
miuiuus euaſerit. [Et incidit in latrones.] Latrones o-
lim dicebantur, quos modo ſatellites uocamus, ꝙ te-
gum aſtarent lateribus. Sed modo latrones, a latendo
prædones & fures conſuetudo obtinuit nuncupari.
Per latrones, qui a latendo dicti ſunt, maligni ſpūs in *Latro-*
telliguntur, qui latrones dr̃, ꝙ eo nequius, quo occul *nes, ma*
tius ſæuiunt. Si enim præuiderentur, fortaſſis aliqua- *lignі ſpi*
tenus cauerentur. Pro eo enim quod inuiſibiles ſunt, *ritus.*
iter noſtrum latenter obſident. In hos latrones homo
ideo incidit, quia deſcendebat. Deſcenſus autem hic
non alius, quām ſuperbia intelligitur, de qua dñs ait.
Qui ſe exaltat humiliabitur. Niſi ergo ſuperbiendo de
ſcendiſſet, in latrones non incidiſſet, qui primū in ſe *Lu. 18.*
ſuperbiac deinde tentatus, hoſtib. ceſſit. Scriptum nan
que eſt. Ante ruinam exaltatur cor, & ante gloriam *Pro. 16.*
humiliatur. Bene āt prius deſcendiſſe, & deinde latro
nes incurriſſe dr̃. Iam.n. primus homo interius ante
Dei oculos per ſuperbiam ruerat, quando eum ſibi ho
ſtis tentando foris tam facile ſternebat. Qua de re co-
nici datur, neminem ſuggeſtione malorum ſpiri-
tuum, niſi uolentem, & ultro tentandi occaſiones ap-

 petentem,

petentem, ad peccandum poſſe impelli. [Qui etiã de ſpolianerunt eum] quando primum hominem illa immortalitatis & innocentiæ ueſte nudauerunt, & ex iuſtis & immortalib. peccatores & mortales fecerunt. Niſi.n.ſuperbiendo primus parens noſter Adam pec- *Gen. 3.* caſſet, immortalis utique permanſiſſet. Hoc.n.meritò deſignatum eſt per folia ficus, quibus pudenda texerunr, aſperitas.ſ.peccatorum, & pruritus illicitæ uoluptatis. Sed & in ueſtib. pelliceis conditio præfigurata *Lu. 15* eſt mortalitatis. Hæc eſt.n.illa ſtola, quam prodigus filius recipere meruit, ad pietatem patris reuerſus.

[Et plagis impoſitis abierunt.] Quid uulnera plagarũ niſi inflictæ corruptiones intelliguntur pctõrum? Sicut.n.plagis caro ſauciatur, ita peccatis aĩa cruentat. *Pſ.37.* Quod intuẽs Pſalmiſta, flebili lachrymatione ſemetipſum deplorat, dicens. Peccata mea ſicut ſagittæ infixa ſunt in me, tanto utique nequius quanto per hæc animæ, non corporis uita ſubducitur. Plagis igitur impoſitis.i. peccatis cumulatis abiiſſe dñr, non quò ab hominum impugnatione aliquatenus ceſſent, ſed ipſa ſuas fraudes & nequitias ſpirituales callidè, ne caueri uel deprehendi ualeant, occultando. [Semiuiuo relicto.] Ex ea parte, qua homo Deum cognoſcere poteſt, uiuit, ex qua uero peccando Deum offendit, mor- *Ezec. 18.* tuus eſſe probatur, ſicut legitur. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur. Licet.n. meliorem in homine partẽ .i. animam, occiderunt, neqnaquam tñ ei rõnis & diuinæ imaginis dignitatem auferre potuerunt. Inquantum.n. homo peccatis contabeſcit, moritur. Quãtum uero rõne uiget, & authorem ſuum cognoſcit, non mortuus, ſed uiuus hr̃. Latrones ergo.i. dæmones ſemiuiuum hominem reliquerunt, quia beatitudinem quidem ab eo immortalitatis tulerunt, ſed rationem animi, qua Deum noſſe poteſt, auferre minimè potuerunt. [Accidit autem, ut ſacerdos quidem deſcenderet eadem uia, & uiſo illo præteriuit. Similiter & Leuita cum eſſet ſecus locum, & uideret eum, pertranſiit.]

Sacerdos & Leuita lex uetus. Per ſacerdotem & Leuitam, qui inſpecto ſaucio tranſierunt, ſignificatur lex ueteris teſtamenti & ſacerdotium iudæorum, quod maximè quondam in ſacerdotibus & Leuitis emicuit. Vel ut diſtinctius loquamur, per ſacerdotem quidem Aaron ſacerdos cum omni ſua progenie, per Leuitam uero Moyſes ſimiliter cum ſua ſucceſſione intelligitur. Qui Leuita idcirco dr̃, ꝙ legis fuerit adminiſtrator. Qui eadem uia deſcenderunt, quia una qua & omnes mortis conditione per iter ſeculi decurrerunt. Sed uiſo ſaucio, ſine ullius remedii effectu pertranſierunt, quia uetus illa lex & ſacerdotium peccata quidem ualebant tantum oſtendere, ſed neminem a peccato liberare. Pctõrum.n. uulnera per legem & ſacerdotium iudæorum tantum mon- *He. 10* ſtrari poterant, non autem curari. Vt.n. Apoſt.ait. Impoſſibile erat ſanguine brutorum animalium auferri peccata, donec ueniret illud ſingulare ſacrificium, qđ in cruce oblatum, peccata mundi exterſit. unde ſequitur. [Samaritanus autem quidam iter faciens, uenit ſecus eum.] Samaritani non erant de populo iudæorum, ſed alienigenæ potius, & idolis ſeruientes. Cum *4 Reg. 17.* n. a rege Aſſyriorum X. tribus ꝑꝑ peccata ſua tranſlatæ fuiſſent de Samaria, ne terra eorum habitatore uacua, redigeretur in ſolitudinem, iuſſu regis Aſſyriorũ quidam de alienigenis, Aſſyriis uidelicet, miſſi ſunt in Samariam, quæ erat caput decem tribuum, ut habitarent ibi, & terram excolerent. Cumque cœpiſſent inibi degere, & idolis (utpotè Deum ignorantes) deſeruire, immiſit in eos dñs feroces beſtias, ad quarum deuaſtationem interibant. Quo comperto, rex Aſſyriorum cum ſuis communicato conſilio, direxit eis quendam de ſacerdotibus iudæorum, qui eos legitima Dei terræ doceret. Qui cum diuinam eis legem diſſet (ut Regum pleniſſimè narrat hiſtoria) cœperunt timore cogente Deum colere, ſed priſtina adhuc infidelitate uigente, nihilominus idola non deſtiterunt adorare. Iſtos ergo iudæi abominationi & contemptui deputantes, Samaritanos & plenos dæmonis uocabant, eo quòd dæmoniis deſeruirent. Vnde & *Io. 8.* hoc pro ſummo conuitio domino Chriſto obiecerũt, Samaritanus es tu, & dæmonium habes. Samaritanus hic, domini Ieſu Chriſti typus eſt, qui alibi iudæis ſe blaſphemantibus, & Samaritanum ac dæmonium eũ habere dicentibus, Samaritanum ſe eſſe non abnuit, ſed falsò illos quòd dæmonium haberet, ſuccenſere declarauit, dicens: Ego dæmonium non habeo. Non *Ibid.* ergo ſe Samaritanum uocari indignum tulit, quia in nota dedecoris, myſterium amplexus eſt ueritatis.

Samaritanus enim interpretatur cuſtos. Cuſtos autem noſter nemo competentius, quàm humani generis redemptor accipitur, cui propheta in perſona eccleſiæ dicit. Cuſtos quid de nocte? Et Pſalmiſta. Niſi *Eſ.21.* Dominus cuſtodierit ciuitatem, in uanum uigilant *Pſ.126* qui cuſtodiunt eam. Et idem Pſalmiſta ut hos latrones ſpirituales euitaret, hunc cuſtodem deprecabatur, dicens: Cuſtodi me a laqueo; quem ſtatuerunt mi *Pſ.40* hi. Hic ergo Samaritanus, id eſt, dominus Ieſus Chriſtus compaſſione finitimus, miſericordia uicinus, iter faciens ſecus ſaucium uenit, hoc eſt, iuxta genus humanum, quod peccatis erat uulneratum: quia Deus ſuper omnia, factus eſt homo inter omnia, temporum conditor & locorum, in tempore & loco uoluit cõmprehendi, quando aſſumpta humanitate in ſimilitudine carnis peccati apparuit, ut per peccatum damna- *Ro. 8.* ret peccatum. Quaſi enim quoddam iter habuit, quia de cælis uenit in uterum uirginis, de utero uenit in præſepe, de præſepi ad crucem, de cruce collocatur in monumento, de monumento iterum ſurgens aſcendit in cælum: Hinc & in epithalamio eccleſiæ uoce dicitur. Ecce iſte uenit ſaliens in montibus, tranſiliens *Can. 2* colles. Hoc iter peragens dominus, uidit ſaucium genus humanum, hoc eſt, miſertus eſt eius. Secus ſauciũ ueniſſe dicitur; quia quodammodo iuxta nos ſtetit, quando ſimilis hominibus in ueritate ſuſceptæ carnis apparuit, de quo bene dicitur. [Videns eum, miſericordia motus eſt.] Solius enim diuinæ pietatis & miſericordiæ fuit, quòd nos ſub duræ mortis imperio cõſtitutos indoluit. Hæc iuſſum uicit, & ut miſeris ſubueniretur, obtinuit. [Et appropians, alligauit uulnera eius.] Per alligationem uulnerum intelligitur abo- *Alligatio uulnerum.* litio peccatorũm. Tunc dominus appropians, ſauciati uulnera alligauit, quando ueniens in hunc mundum, peccata quæ in hominibus inuenit, redarguendo cohibuit, dicens: Pœnitentiam agite. Alligauit *Mat.3* ergo uulnera, dum peccandi conſuetudine ſummota, iuſtitiæ & ſanctitatis faſcia mentes ſaucias aſtrinxit.

Vnde & propheta peccatoris animam a prauo opere *Eſa.1.* dolens non reſipiſcere, dicit: Vulnus & liuor & plaga tumens, non eſt circumligata, neque fota oleo. [Infundens oleum & uinum.] Vinum plagis infuſum mor- *Vinum Oleum* det, oleum uero lenit & mollit. Per uinum autem aſpera & acerba inuectio peccati accipitur: per oleum uero lenis & blanda curatio deſignatur. Vinum enim putridas carnes reſecat. Et quodammodo uinum infudit, dum peccantes & non pœnitentes pœnarum ſe ueritate perterruit, dicens. Omnis arbor quæ non fa- *Mat.3* cit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Oleum nihilominus infudit, cum ſpem ueniæ pœni- *Ibid.* tentibus repromiſit, dicens. Pœnitẽtiam agite, appropinquabit.n. regnum cælorum. [Et imponens illũ in *Iumentũ corpus domini.* iumentum ſuum.] Iumentum accipitur caro ſaluatoris. Iumentum.n. a iuuando dicitur. Et caro dñi iumentum fuit, quia nobis ut ad uitam reparent ur æternam,

nam, adiumentum præſtitit. Impoſuit ergo ſauciũ in
iumentum, quando peccata noſtra pertulit in corpo
re ſuo ſuper lignum. Et mira deus dignatione iumen
Pſ. 31. tum factus eſt, ut homo iumentum, heret Deus. Iu-
menta enim irrationabilia erant homines, quibus di-
citur. Nolite fieri ſicut equus & mulus. Vnde & quaſi
Eſ. 19. iumenta in ſtabulũ inducuntur. De hac humanitatis
aſſumptione loquens propheta, dicit. Ecce Dominus
aſcendit ſuper nubem leuem, hoc eſt, aſſumet corpus
pondere peccatorum nequaquam grauatum. Hoc au-
tem eſt, quod hic dicitur uulneratum iumento ſuo im
poſuiſſe, quod & in alia parabola ſignificatur, in qua
Lu. 15 paſtor bonus inuentam ouem humeris ſuis impoſuit,
& ſic reportauit ad gregem. Moraliter aũt tunc quili-
bet ſuper iumentum Domini imponitur & in ſtabu-
lum ducitur, cum ad baptiſmum ueniens, fidem ſan-
ctæ Trinitatis percipit, & in ſocietate ſanctæ eccleſiæ
Stabu- collocatur. Nam ſequitur. [Duxit in ſtabulum.] Stabu
lum, ec lum autem in quod illum duxit, præſens ſancta eccle-
cleſia. ſia accipitur, in qua ſancta Dei animalia, hoc eſt, fide-
les, frumento uerbi Dei iugiter aluntur, & ſacratiſſi-
Pſ. 67 mo diuini corporis pane confirmantur, de quibus di-
Stabu- ctum eſt. Animalia tua habitabunt in ea. Stabularius
larius, autem ordinem prædicatorum deſignat, quibus ſan-
prædi- cta eccleſia commiſſa eſt a Chriſto, ut pabulo uerbi
catores diuini eam reficere ſtudeant. Stabulo etiam uiatores
feſſi ſuccedere ſolent, & ſancti quique tumultuoſis ſe-
culi actionibus defatigati, intra eccleſiam quieti con-
ſiſtunt. [Et curam illius egit.] Non enim ſuffecit Do-
mino quod peccata prohibuit, quod uitæ præcepta
propoſuit, niſi etiam ægerrimo generi humano con-
ferret, ut prohibita uitaret, & præcepta impleret. Sed
non uacabat Samaritano huic diutius in terris mora-
ri, redeundum erat illuc unde uenerat. [Et altera die
protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait. Cu-
Eſa. 9. ram illius habe.] Prima dies, eſt tempus dominicæ in-
carnationis, quando, ſicut ſcriptum eſt, ſedentibus in
tenebris & umbra mortis, lux orta eſt eis. Altera uero
dies, eſt poſt domini reſurrectionem, in qua ſplendor
lucis æternæ cum claritate euangelij cunctis per or-
bem gentibus radiauit. Duo uero denarii, duo teſta-
menta ſignificant, uetus ſcilicet & nouum, in quibus
æterni regis nomen & imago, hoc eſt, cognitio & con
templatio continetur. Altera igitur die dominus duos
denarios protulit, & dedit ſtabulario, quia reſurgens
ex mortuis, aperuit diſcipulis ſenſum, & utriuſque te-
ſtamenti myſteria ad eruditionem omnium gentium
illis pate fecit. Stabularius uero, ut præmiſſum eſt, or-
do intelligitur prædicatorum, è quibus unus eſt exi-
mius Paulus Apoſtolus, qui legis denarium in curam
Phil. 3. ſaucii expendens, dicebat. Hæc omnia contemno, &
arbitror ut ſtercora. Duos ergo denarios ſtabularius
accepit, quando Apoſtolis utriuſque teſtamenti ſcien
tia collata eſt, & ad prædicationem quaſi ad curatio-
nem humani generis directi ſunt. Quid enim eſt a-
liud dicere, Curam illius habe, niſi. Ite in mundum
Marc. uniuerſum, & prædicate euangelium omni creaturæ?
16. [Et quodcunque ſupererogaueris, ego cum rediero
reddam tibi.] Videamus quid ſupererogauerunt ſtabu
larii, id eſt, ſancti prædicatores. Supererogauerunt
Apoſtoli, quando ſuper euãgelii præcepta, dictis ſuis
& epiſtolis ſaluti hominum conduxerunt. Impleuit
hoc magiſter gentium, qui fuit unus ſanctæ eccleſiæ
ſtabularius, qui ſuper eam quam accepit rationem, ali
quid erogauit, quando moderatum mandatum Domi
ni prope immoderato labore executus eſt, quando e-
1. Co. 7. tiam de his, de quibus præceptum non acceperat, con
1. Co. 9. ſilium dabat, dicens. De uirginibus præceptum domi
ni non habeo, conſilium autem do. Et rurſum. Domi-
nus ordinauit his qui euangelium annunciant, de E-
uangelio uiuere. Nos autem non uſi ſumus hac pote-
ſtate inter uos, ne quem ueſtrum grauaremus. Cui
cum uenerit, hoc eſt, cum in fine ſeculi uniuerſæ car-
ni apparuerit, ſupererogata reſtituet, quia iuxta aliam
Euangelii parabolam, ſuper omnia bona ſua illum
conſtituet. Magni ergo meriti eſt hic ſtabularius, cui Matt.
debitor eſt Chriſtus. Quis enim non gaudeat ſaltem 25.
idoneus debitor eſſe Chriſti? Quantus eſt ergo iſte, cu
ius ille eſt debitor, qui omnes habet debitores? Hinc
ipſe certus gloriatur, dicens: Non negabit debitum,
qui donauit indebitum. Perducto uero hucuſque ſimi
litudinis huius tenorē, id quod ſuſceperat concluſu-
rus, legiſperitum interrogat, quis horum trium illi,
qui in latrones inciderat, proximus fuiſſe uideretur,
utrum uidelicet ſacerdos & Leuita, qui genere proxi-
mi, miſericordia fuerant extranei, an Samaritanus,
qui natione externus, compasſione fuerat uicinus.
At ille quod ratio perſuadebat reſpondit, illum ſcili-
cet magis illi fuiſſe proximum, qui fecit miſericordiã
in illum. Et dominus ad ſimilem eum pietatis operam
prouocans, [Vade, inquit, & tu fac ſimiliter.] Quod
eſt dicere. Vt oſtẽdas te ueraciter diligere proximum
ſicut teipſum, uade, & quicquid uales in utilitate il-
lius uel corporali, uel ſpirituali promptus operare.
Imitare huius prædicabile Samaritani exemplum, &
cuicunque potueris miſericordiæ munus impartire. Oĩs ho-
Tali argumento omnem hominem noſtrum eſſe pro- mo no
ximum & cognoſcendo diligamus, & diligendo ino- ſter pro
piæ ipſius affinitatis intuitu compatiamur. Plus enim ximus.
miſericordia quàm cognatio proximum facit, quia mi
ſericordia res eſt naturæ. Quid enim magis ſecun-
dum naturam, quam iuuare conſortem naturæ? Spiri- Chriſt⁹
tualiter uero proximus noſter nullus amplius eſt quã noſter
Chriſtus, qui uulnera noſtra curauit. Proximus utiq; proxi-
nobis eſt per diuinitatem, quia non longè eſt ab uno- mus.
quoque noſtrum. In ipſo enim uiuimus, mouemur, & Act. 17
ſumus. Proximus etiam nobis fieri dignatus eſt ex
humanitate, quia cum eſſet longè a nobis, utpotè im-
mortalis a mortalibus, iuſtus a peccatoribus, deſcen-
it ad nos, ut nobis fieret proximus, qui erat ante lon
ginquus. Veneremur ergo eum quaſi Dominum &
Deum noſtrum, diligamus & quaſi proximum, quia
ipſe eſt caput noſtrum. Et conſtat, quia nihil eſt proxi
mius quam caput membris. Hunc ſemper quaſi mem-
bra fideliſſima caput reſpectemus, eiusque miſericor-
diam iam de cætero ſecuri poſcamus. Non enim pote
rit non miſereri ſubditis, qui ſeſe proximum præbere
dignatus eſt indeuotis. Diligentes ergo ſe diliget, &
ad contemplationem ſuam patriſque introducet, Ie-
ſus Chriſtus dominus noſter.

EADEM DOMINICA HOmilia Euſebij Emeſeni.

Quidam legiſperitus ſurrexit tentans Ieſum et di cens, Magiſter, quid faciendo uitam æternam poſſide bo? &c. Luc. 10.

SVrrexit (inquit) legiſperitus conditorem
reprehendere uolens, ſed non eſt ſapien
tia, non eſt prudentia, non eſt conſilium
contra Deum. Peritus quidem erat, quẽ
ipſe Dei filius peritum fuiſſe teſtatᷓ. Sed
quæ peritia uel ſapientia ad diuinæ ſapientiæ menſu-
rã ſe extendere ualeat? In hoc.n.q ait, [Tentans eũ,]
Manifeſtè oſtendit, quia non ad hoc ut uitam æternã

 poſſideret,

poſſideret,ſed ut in aliquo eum reprehenderet ſi poſ-
ſet, eum interrogabat. [At ille dixit ad eum. In lege
quid ſcriptum eſt?quomodo legis?] Si,inquit,legis pe
ritus es,& legem noſti,utique quid de uita æterna lex
dicat,intelligis.Dic ergo quid de lege ſcriptũ ſit. [Ille
rñdens dixit.Diliges Dñm Deũ tuũ ex toto corde tuo
& ex tota anima tua , & ex omnibus uiribus tuis , &
ex omni mente tua,& proximum tuum ſicut teipsũ.
Dixitq; illi.Rectè rñdiſti, hoc fac & uiues.] Ecce quõ
1.Co.3. dñs comprehendit ſapientes in aſtutia eorum.Ipſe le-
giſperitus ſuam intentionem reuelat, & ad quid dñm
interrogauerit manifeſtat.Ipſe interrogat,ipſe rñdet,
ipſe ſuiipſius & magiſter & diſcipulus factus eſt.Scie-
bat.n.quid in lege ſcriptum erat:hoc.n.dñs eum fateri
coegit.Cur ergo interrogabat,quod ſciebat?Ideo uti-
que,quia dñm reprehendere uolebat. Dñs tñ eum nõ
reprehendit,ſed rectè eum rñdiſſe ait. [Ille ãt uolens
ſeipſum iuſtificare,dixit ad Ieſum . Et quis eſt proxi-
mus meus? Quia.n. Deum & proximum diligere ad
iuſtitiam & uitam æternam poſſidẽdam ſufficere poſ
ſe audierat,ilicò ſeipſum iuſtum oñdere uoluit,quaſi
qui Deum & proximum dilexiſſet , niſi forrè aliter q̄
ipſe quis ſit eius proximus,dñs intelligeret . Vñ & ait.
[Et quis eſt meus proximus?]Putabat.n.fortaſſe illum
ſolum ſibi eſſe proximum,qui uel amore uel carnis cõ
iunctione ſibi præ cæteris propinquior erat. Sed non
eſt ita,dicente dño.Si.n.diligitis eos qui uos diligunt,
Mat.5 quam mercedem hẽbitis?nõnne & publicani hoc fa-
ciunt?[Suſpiciens ãt Ieſus,dixit . Hõ quidam deſcen-
debat ab Ieruſalem in Iericho,& incidit in latrones,
qui ẽt deſpoliauerũt eum,& plagis impoſitis abierũt,
ſemiuiuo relicto.]Quid.n.hõ iſte,niſi genus humanũ?
Quid Ieruſalem,niſi paradiſus? Qnid Iericho,niſi mũ
Iericho myſticè mundũ ſignificat. dus iſte intelligitur?Iericho nãque interpretat̃ luna,
quæ tantæ mutabilitati ſubdita eſt , ut nunquã in eo-
dem ſtatu,nunc creſcendo,nunc minuendo ꝑmaneat.
Vñ & non immerito hunc mundum ſignificat , cuius
mutabilitas perpetua eſt,& niſi mutationib.ſtare non
põt.Vt.n.de cælo & tpe,de diebus & menſibus,& an-
nis taceamus,quæ ſꝑ uoluunt̃,&in ſe replicant̃,neque
aer,neque terra,neque mare , neque ipſi hoĩes ſuã per
petuo ſeruant figuram.Quorum oĩm mutationes lon
Deſcenſus ad Ieruſalẽ in Iericho. gum eſt narrare per ſingula. Tunc igr̃ genus humanũ
ab Hieruſalem deſcendit in Iericho,qñ in hunc mun
dum primus hõ de paradiſo abiectus eſt. Totum.n.hu
manum genus ſimul erat in eo,totum igr̃ ſimul deſcẽ
dit cum eo.Et incidit in latrones:latrones iſti,maligni
ſpũs ſunt,qui ſurtim & per latrocinium aĩarum theſau
rum cunctis diuitiis excellentiorem,uirtutes.ſ.& bo-
na opera,nobis ſubripiunt.Qui ẽt deſpoliauerunt eũ,
nimirum illa tunica immortalitatis , qua primus hõ
exutus,nudum ſe intelligens,Dño interroganti ubi eſ
Gen.3. ſet,rñdit,dicens:Audiui dñe uocem tuam, & abſcõdi
me,eo ꝙ nudus eſſem.[Et plagis impoſitis abierunt,
ſemiuiuo relicto.]Tot.n.plagas unicuique homini dia
bolus imponit,quot uitiis eum ſeruire cõpellit.Alios
n.per ſuperbiam,alios per auaritiam , alios per luxu-
riam,atque alios aliis modis uũlnerat & occidit.[Ac-
cidit ãt,ut ſacerdos quidam deſcenderet eadem uia,&
Sacerdos Aaron & eius ſucceſſores uiſo illo,præteriuit.]Quis eſt ille ſacerdos, niſi Aarõ
cum filiis ſuis,totusque ille ordo ſacerdotalis,quos ꝑ
cçteris orare dñs iuſſerat? iſte ãt eadem uia deſcende-
bat,quia ipſe morti & corruptioni ſubditus erat.Vñ &
uiſo eo p̃teriuit,quia eum liberare non potuit.[Simili
ter & Leuita,quum eſſet ſecus locum,& uideret eum,
Leuita trib. Leuitica. pertranſiit.] Leuita.n. non ſolum Moyſes , ſed & tota
tribus Leuitica intelligitur.Quanuis. n.ſoli filii Aarõ
ſacerdotio fungerentur,tota tamen tribus Leui ora-
tionibus inſtabat,quoniam de decimis & eleemoſynis
uiuebat. Pertranſiit igitur & Leuita , quia neque iſti

genus humanum a mortis periculo eripere potuerũt.
[Samaritanus autem quidam iter faciens , uenit ſecus
eum,& uidens eum,motus eſt miſericordia.] Seipſum *Samaritanus Chriſtus*
Samaritanum Dominus dicit , quod nomen inimici
ſui iudæi impoſuerunt ei , dicentes. Nõnne bene dici-
mus nos , quia Samaritanus es tu , & dæmonium ha- *Io.8.*
bes? Samaritanus autem interpretatur cuſtos. Quo *Eſ.21.*
nomine ille quidem dignus eſt, cui per prophetam di
citur: Cuſtos quid de nocte,cuſtos quid de nocte? & *Pſ.126*
Pſalmiſta. Niſi dominus cuſtodierit ciuitatem, in ua-
num uigilant qui cuſtodiunt eam. Hic autem iter fa-
ciens,& ſicut cæteri homines ad finem tendens , ſua
miſericordia hominem liberauit , & ſuo ſanguine re-
demit . Vnde & ſubditur . [Et appropians alligauit
uulnera eius,infundens oleum & uinum .] Qua in re
Dominus docuit , qualiter infirmis & ad pœnitentiã
uenientibus mederi debeamus . Vulnera enim liga-
mus,quando hominem a peccato ceſſare iubemus.
Quanto enim tempore in peccato homo perſeuerat ,
tanto tempore uulnera ſoluta & aperta habet. Oleum
autem infundimus,quando miſericorditer conſolan-
do indulgentiam peccatori promittimus.Infundimus
inſuper & uinum,quando aſperè redarguendo, ieiuna
re & carnem macerare iubemus . Non ſit igitur ſine
oleo uinum,nec oleum ſine uino.Vnde Apoſtolus.
Argue,inquit,obſecra,inſta opportunè,importunè.
Obſecrando enim oleum , & increpando uulneribus *2.Ti.4*
uinum inſundimus . [Et imponens illum in iumen-
tum ſuum,duxit in ſtabulum & curam eius egit.] Iu-
mentum Chriſti eius humanitas eſt . Hoc enim feri-
mur,hoc ad ſtabulum & ad eccleſiam ducimur . De *Pſ.72.*
quo ipſe.Vt iumentum,inquit,factus ſum apud te , & *Eſ.53.*
propheta.Verè languores noſtros ipſe tulit , & dolo-
res noſtros ipſe portauit.Chriſti enim humanitas nos
docuit , nos redemit , nos in unam fidem & in unam
eccleſiam collegit.Ibi curam noſtri agit , ibi nos quo-
tidie ſanat & alit.[Et altera die protulit duos dena-
rios,& dedit ſtabulario,& ait. Curam illius habe , &
quodcunque ſupererogaueris,ego cum rediero , red-
dam tibi:]Duo nanque dies,duo tempora ſunt . Pri- *Duo dies.*
mus dies ab Adam uſque ad Chriſtum , ſecundus ue-
ro uſque ad finem ſeculi , Hoc igitur ſecundo die , id
eſt,poſtquàm Dominus in mundum uenit,duos dena
rios protulit,eosque ſtabulario dedit. Duo nanque *Duo denarij.*
denarij , duo ſunt teſtamenta . Primo itaque die unus
tantum denarius datur , quia alter denarius nondum
compoſitus erat: nunc autem duo denarij dantur,qui
cunctis languentibus , ad eccleſiam uenientibus , ad
omnem expenſam ſufficere poſſunt . Stabulum enim, *Stabulum ſtabularius.*
eccleſia eſt:unde & in ſtabulo Dominus natus eſt .
Stabularius,epiſcopus : ipſe enim ſtabulum cuſtodit ,
Eccleſiam regit,& Dei animalia diuini eloquij pabu-
lo reficit. Bonus ſtabularius,B.Paulus:qui & duos de-
narios ſibi a Domino commiſſos fideliter diſtribuit ,
& magnum aliquid de ſuo ſupererogauit . Ait enim. *1.Co.7.*
De uirginibus præceptum Domini non habeo,conſi-
lium autem do.Audiamus igitur conſilium, quod ſu-
pererogando Apoſtolus ait. Exiſtimo.inquit,hoc bo- *Ibid.*
num eſſe propter inſtantem neceſſitatem , quoniam
bonum eſt homini ſic eſſe. Alligatus es uxori ? Noli
quærere ſolutionem.Solutus es ab uxore? noli quære-
re uxorem.Si autem acceperis uxorem , non peccaſti:
& ſi nupſerit uirgo,non peccauit.Hoc Apoſt.ſuperero
gauit,hoc in duobus denariis non accepit. Superero-
gauit autem & multa alia.Quum enim ei de Euange-
lio uiuere liceret,de Euangelio tamen uiuere nolebat, *1.Co.9*
ſed laborem labori ſupererogabat. Poſſumus autẽ per
hanc ſupererogationem , ipſam quoque bonam ope-
rationem intelligere.Qui.n.teſtamentorum uerba ex
ponit,denarios expendit,qui uerò agit quod exponit,
etiam

etiam ſuper denarios aliquid erogat. Cuius erogatio-
nis mercedem, Dñs ſe tunc redditurum eſſe promit-
tit, qñ ad iudicium reuertetur. Sequitur. [Quis horum
triũ uidetur tibi proximus fuiſſe illi, qui incidit in la
trones? At ille dixit. Qui fecit miſericordiã in illũ. Et
ait illi Ieſus. Vade & tu fac ſimiliter.] Ille.n.proximus
tibi, cui miſerendo appropinquas. Qui uerò nulli mi-
ſeretur, nullum proximum habet. Magna eſt igitur mi
ſericordia, quæ ignotis etiam & extraneis nos proxi-
mos facit: magna eſt igitur miſericordia, per quam ui
ta poſſidetur æterna.

DOMINICA XV. POT PEN-
tecoſten, in Epiſtolam
Concio exegetica.

HOdierna die inſignis nobis ex Epiſtola
ad Galatas lectio proponitur, quæ uel ſo
la ſufficiat ad inſtõnem hominis Chri-
ſtiani, abundeque demonſtret ut a ueris
ſecernendi ſint pſeudochriſtiani. Multi
.n.Chriſtum ore iactitant, ſed re ipſa nihil minus quã
Chriſtum colunt, de quibus non immeritò dici poſſit
illud Ieremiæ. Prope es tu ori eorum, & longè a reni-
Ier. 12 bus eorum. Præclara res eſt, noſſe uerum Deũ & eius
unicum filium Ieſum Chriſtum, ſed præclaræ profeſ-
ſioni mores quoque & actiones præclaræ iungendæ
ſunt, alioqui dedecori potius quàm honori fuerit ipſa
profeſſio. Sed ad Apoſtoli aurea uerba ueniamus. [Spi
ritu ambulate, & deſideria carnis non proficietis.] Ec
ce alterã, ut Chryſoſtomi uerbis utamur, indicat uiã,
quæ uirtutem reddit facilem, ac præſtat ea quæ dicta
ſunt, uiam, quæ gignit charitatem, quæq; ſtricta red-
dit a charitate. Nihil.n.nihil inquam, ſic charitatem
inferit nobis, ut ſi ſimus ſpũales, nec alia res æquè per
ſuadet ſpũi, ut apud nos maneat, atque uis charitatis.
Ambu Hæc Chryſ. Monemur igitur ſpũ.i.ex ſancti ſpũs uolũ
lare ſpi rate & inſtinctu, qui ſemper ad bona hortatur, ambu-
ritu. lare, uel ẽt ea ſectari, quæ ſpũs noſter ſancti ſpũs gratia
ſanatus appetit, & eſſe ſpũalibus exercitiis deditι, ita
.n.fiet, ut etſi carnis deſideriis afficiamur ex uitio na-
turæ deprauatæ, non rñ ea perficiamus, ſed potius peſ-
ſum premamus. Hoc nimirum ſaluberrimum eſt conſi
lium, ut qui nolunt carnis deſideriis ſubdi, ita uiuant
ut imperat ſpũs gratia ſanatus. Vult caro comeſſationi
bus, compotationibus, ludis, ſcortationi & id genus
noxiis ſtudiis uacare, ſed arripiant arma ſpũs, puta pre
ces feruentes ad Deum, piæ lachrymæ, ſanctæ medita
tiones, ſtudium ſobrietatis, caſtitatis, grauitatis & uir
tutum oĩm, & ita hauddubiò, ſi non deſit conſtantia,
cedunt impura carnis deſideria, & efficitur bõ tem-
plum ſpũs ſancti, eiusque in dies donis potioribus au-
ctus, ſit uerè ſpiritalis, ab omnib. carnis operib. fœdis
& immundis prorſus abhorrens. [Caro.n.concupiſcit
aduerſus ſpũm, ſpũs autem aduerſus carnem. hæc.n.ſi-
bi inuicem aduerſant̃, ut non quæcunq; uultis, illa fa-
ciatis.] Hæc concupiſcentia carnis non fuit in primis
Vnde parentib. noſtris ante lapſum. Vnde ãt illi a Dei lege
praua deſciuerunt, caro cœpit rebellare aduerſus ſpũm, non
concupi ꝙ caro per ſe mala ſit, ſed ꝙ anima pctõ deprauata car
ſcentia nis appetat uoluptates. Itaque caro corrupta appetit
multa, quæ non poſſit admittere ſpũs, mõ Deo uelit in
hærere, & ſpũs ſummo bono frui deſiderans, cupit car
nis appetitiones proterere, uerum ſub hac pugna ubi
anima carnis infirmitate preſſa, contra ſeipſam ꝑ car-
nem rebellat, licet ſpũs diuino ſpũ adiutus & ſanatus,
optima quæque appetat, at tñ ſępe cogitur ſentire uel
pati quod nõ uult, carnis grauatus infirmitate, donec
tandem a morte corporis huius liberatus, ad eam per
ueniat uitam, ubi ipſa quoque caro ſpiritalis erit. Ve-
rum hoc intereſt inter bonos & malos homines ĩ hac
uita, ꝙ boni, licet ſentiant prauas carnis appetitio-
nes, non tamen illis ſuccumbunt, aut ſi fortè interdum
uicti cadant, ilicò reſurgunt & agunt pnĩam: mali ue-
rò carnis deſideria perficiunt, iiſque obſequunt̃. Non
.n.dant operam exercitiis ſpiritalib. quib. caro dome
tur, & ſpũs magis ac magis corroboretur. D. Cypria-
nus in præfatione operis de Cardinalib. Chriſti operi
bus, ſcribit in hæc uerba: Inſolubilis uidetur hæc qõ,
Quare homo rationabilis in negata nitatur & uetita,
& ſemper illicitis delectetur. Omnino rarum & diffi-
cile fieri bonum, facile & pronum eſt eſſe malum, &
hac ſine magiſtro, ſine exemplo doctrina ſtatim a pu-
beſcentib. annis imbuimur & docemur. Et infrà, In
primis abraſa uerecundia pudoreque conuulſo, non
abſconditur ſcelus, nec mutat ratio, nec diſcretio relu
ctatur carnis affectibus, captiuus ſpũs conſentaneam
exhibet clientelã. Hoc ipſum, ꝙ dico, carnis affectus,
impropriè dico: quia hæc uitia propriæ animæ ſunt,
quæ ſentit & mouet & uiuit, cui imputatur peccatum
quia ipſi datum eſt arbitrium, & iudicium, & ſciẽtia,
& patientia, per quæ poſſit improbare malum, & eli-
gere bonum. Corpore autem ſic utitur anima, ſicut fa
ber malleo uel incude, in qua format omnium turpitu
dinum idola, & fabricatur quælibet quarumcunque
uoluptatum ſimulachra. Non eſt caro dictatrix pecca *Caro.*
ti, nec inuentrix malitiæ, nec cogitatus format, nec di *ſpũs of-*
ſponit agenda, ſed officina eſt ſpũs, qui in ea & per eã *ficina.*
quæcunque affectauerit, peragit & conſummat. Quod
uero caro aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus car-
nem contendere dr̃ & repugnare, impropriè arbitror
dictũm: quia ſolius animæ lis iſta eſt, quæ ſecum rixa-
tur, & cum proprio arbitrio litigat &c. ita Cyprianus
cui conſentit etiam Chryſoſtomus & Aug. cuius in
pſalmum 63. hęc ſunt uerba: Anima tua aduerſus te
rebellat, non aliud aliquid. Ex quadam parte cohæres
Deo, ex quadam parte delectaris ſeculo. illud quo dele
ctaris ſeculo, pugnat aduerſus mentem, quæ cohæret
Deo. Sed quæ cohæret, cohæreat: non deficiat: non ſe
dimittat, magnum adiutorium habet. Vincit quod in
illa ſibi rebellat, ſi perſeueret in pugnando &c. Hæc
Aug. Per carnem igitur, intelligenda ſunt carnalia ui
tia & deſideria, quæ, ut D. quoque Petrus ait, militant *1. pe. 2*
aduerſus animam, uel, ut in ſcholis loquuntur, per car
nem portio animæ inferior & appetitus ſenſitiuus, ꝑ
ſpũm, animæ pars ſuperior, & appetitus intellectiuus *Matt.*
accipiatur. Et quia uerisſimè dixit dñs Ieſus. ſpiritus *26.*
promptus eſt, caro autem infirma: ipſa carnis infirmi-
tate ſæpe præpeditur ſpiritus, ut non tantum poſſit
facere, quantum uelit, [Quòd ſi ſpiritu ducimini, non
eſtis ſub lege.] Qui ſpiritum ut oportet habet, ait
Chryſoſtomus, per hunc extinguit omnem prauam
concupiſcentiam. Porro qui liberatus eſt ab his, non
indiget legis auxilio, ſed multo factus eſt præceptis il
lis ſublimior. Et paulo poſt. Hic mihi uidetur, inquit,
magnas etiam & admirandas legis laudes retuliſſe.
Quas illas? Quanquam, inquit, lex erat loco ſpiritus,
iuxta ſuas uires, priuſquam ſpiritus adueniret, non ta
men ob id oportet manere in pædagogo. Tum qui-
dem merito ſub lege eramus, ut metu caſtigaremus
concupiſcentias, nondum prodito ſpiritu. Nunc ue-
ro poſteaquam uenit gratia, quæ non ſolum iubet ab
illis abſtinere, uerum & ad altiora prouehit, & ad per
fectiorem uitæ rationem adducit, quid opus eſt lege?
Etenim qui ex ſeſe ſuo fungitur officio, huic quid o-
pus eſt pedagogo? Hæc ille. Audiamus etiam Augu- *Sub le-*
ſtinum. Sub lege eſt (inquit libr. de Natura & Gra- *ge quis*
tia, capitu. 57.) qui timore ſupplicij quod lex mina- *ſit.*
tur, non amore iuſtitiæ ſe ſentit abſtinere ab opere

peccati,nondum liber nec alienus a uoluntate peccan
di. In ipſa.n.uoluntate reus eſt,qua mallet, ſi fieri poſ-
ſet,non eſſe qund timeat,ut liberè faciat quod occul-
tè deſiderat,ergo ſi ſpiritu,inquit, ducimini, non ad-
huc eſtis ſub lege,ſub lege utique,quæ timorem Incu-
Ro.5. tit , non tribuit charitatem , quæ charitas Dei diffuſa
eſt in cordibus noſtris,non per legis lr̃am, ſed per ſpi-
ritum ſanctum,qui datus eſt nobis. Hæc eſt lex liberta
tis,non ſeruitutis:quia charitatis utique,non timoris.
Et poſt pauca. Inquantum quiſque ſpiritu ducitur, nõ
eſt ſub lege: quia inquantum condelectatur legi Dei ,
non eſt ſub legis timore,quia timor tormentum hẽt,
Opera non delectationem.Ita Aug.[Manifeſta ſunt aũt opera
carnis. carnis,quæ ſunt,fornicatio,immunditia,impudicitia,
luxuria,idolorum ſeruitus,ueneficia,inimicitiæ,con-
tentiones,æmulationes,iræ,rixæ, diſſenſiones, ſectæ,
inuidiæ,homicidia, ebrietates,comeſſationes , & his
ſimilia:quæ prædico uobis,ſicut prædixi, qm̃ qui talia
agunt,regnum Dei non conſequentur.] Ex hoc loco
facile eſt intelligere,q̃ ſit homini neceſſaria multa ui
gilantia & conſtantia,ne a uitiis ſuperetur, præſertim
cum hic diſertis uerbis affirmet Apoſt. eum qui hæc
& id genus alia faciat,regnum Dei minime conſecu-
turum.Rectè ergo ſcriptura dicit , militiam eſſe uitã
Iob.7. hoĩs ſuper terrã,& Chriſtus atque Apoſtoli eius , oẽs
nos uigilare iubent. Nunquã.n. deſinit malignus ſpũs
his aliiſque uitiis nos impugnare,& certè reſiſtẽdum
eſt illi,ni iacturam ſalutis noſtrę facere uelimus.Nihil
aũt poſſumus noſtris uiribus,ergo confugiendum eſt
per preces attentas & aſſiduas ad Deum,ut is ſua gra-
tia nos confirmet.Nec deerit gratia petentibus,modò
ne nos gratiæ deſimus,ſed ipſa gratia freti,undique cir
cunſpecti & uigiles ſimus . Atque ita toto uitę ſpatio
ſp habemus quod agamus, & meritò explodẽdi ſunt,
qui ſola fide omnia effici putant , cum reuerà non id
ſolum exigatur ut credamus , ſed ut ẽt uitiis omnibus
nuncium remittamus , & uirtutibus operam ſtrenuã
nauemus.Fornicatio,immunditia,impudicitia,luxu-
Vitia ut ria uincendæ ſunt continentia & caſtitate, idolorũ ſer
ſuperã- uitus,quam Apoſt.uꝛ̃ auaritiam uelle intelligi,libera-
da. litate & beneficentia,ueneficia , quæ D. Hieronymus
artes maleficas exponit,inimicitiæ, cõtentiones,æmu
lationes,iræ,rixæ,diſſenſiones,ſectæ, inuidiæ, homici
dia,humanitate,beneuolentia,manſuetudine,& id ge
nus uirtutibus, ebrietates & comeſſationes, q̃ hoĩem
brutis animantibus uiliorem reddunt,ſobrietate & ui
ctus parſimonia.Hæc quidem carni moleſta ſunt , ſed
potius obtemperandum eſt Deo,quàm carni:labor im
probus omnia uincit,& omnia poſſumus in eo q nos
confortat.Atque utinam ſoliciti diuino timori inhæ-
Phil.4. reremus,& uirtutum ſtudia nobis in conſuetudinem
uerteremus,facilè tum uitiis nos impugnantibus ſu-
periores euadere poſſemus.Sed iam multo maxima hõ
minum pars totos ſe uitiis mancipant , & peſſima pec
candi conſuetudine adeo implicanť,ut nullo neque ge
hennæ metu, neque Dei timore a uitiis reuocari que-
ant.Sed tñ non debent tales deſpõdere animum , quia
plus põt gratia,q̃ quantumuis inueterata conſuetudo.
Erigant tandem ſeſe,pudeatque malorum dæmonum
& turpium uitiorum fœdiſſima premi ſeruitute , im-
plorent diuinum auxilium,matris Dei & ſctõrum cũ
Chriſto in cælis degentium ambiant ſuffragia,cogitẽt
mortem,diuinum iudicium,pœnas ignis ęterni,Chri
ſti uulnera & paſſionem,aliaque quæ mollire poſſint
animum,concipiantque correctius uiuendi propoſitũ
conentur pro ſuo modulo excutere a ſuis ceruicib.iu-
gum diabolicum,& ad Chriſtum totos ſe conuertere.
Et licet non ſtatim omnia pro uoto ſuccedant,non frã
gantur animo,perſeueret bona uoluntas & pius cona
tus,nec dubitent Chriſti miſericordiam ſibi ad futu-
ram.Sentient paulatim,quàm longè iucundius ſit ſer
uire Chriſto,quàm diabolo, ſicque eò tandem perue-
nient,ut iam toto animo ea deteſtentur, quæ prius cũ
magna uoluptate ſectabantur. Si quod.u. huius uitæ
gaudium eſt,id certè non alibi inuenire eſt , quàm in
bona conſcĩa. Carnis uoluptates & turpes & breues
ſunt,& non animæ tm̃,ſed ẽt corpori pernicioſæ ſunt.
[Fructus ãt ſpũs eſt,charitas,gaudium,pax,patientia,
longanimitas,bonitas,benignitas,manſuetudo, fides, *Fruct⁹*
moleſtia,continentia,caſtitas.Aduerſus hmõi non eſt *ſpũs.*
lex.]Hoc loco Chryſoſt.perfectam philoſophiæ ma-
giſtram uocat charitatem. Et D. Hieron. locum hunc *Chari-*
interpretans.Et quæ alia,inquit, inter fructus ſpũs de *tatis p̃-*
buit tenere primatum, niſi charitas , ſine qua uirtutes *ſtãtia.*
cæteræ non reputanť eſſe uirtutes,& ex qua naſcuntur
uniuerſa quæ bona ſunt?Siquidem & in lege,& in euã
gelio ipſa obtinet principatum . Gaudium ſtoici eſſe
aiunt elationem animi,ſuper his quæ digna ſunt exul
tantis.Pax Chriſti tũc nobiſcum eſt, ſi tranquilla mẽs
nullis paſſionib. perturbeť.Poſt pacem ſequiť longanĩ
mitas,ſine patientia , quia utroque mõ macrotymian
poſſumus interpretari.Hinc contraria eſt puſillanimi
tas.Benignitas,uirtus eſt lenis , blanda, tranquilla, &
oĩm bonorum apta conſortio, inuitans ad familiarita
tem ſui,dulcis alloquio,moribus temperata. Bonitas
a benignitate in eo differt: quia poteſt bonitas eſſe tri
ſtior,& fronte ſeueris moribus irrugata,bene quidem
facere , & præſtare quod polcitur , non tñ ſuauis eſſe
conſortio , & ſua cunctos inuitare dulcedine. hęc &
multa alia de his fructibus D.Hier.quæ omnia huc ad
ſcribere longum foret. Põt autem bꝛ̃ hi fructus ſic de-
ſcribi,ut charitas,ſit oĩum radix,gaudium internum,
ex Dei pñtia proficiſcens,pax cordis, ex conſciæ ſere-
nitate ac libertate procedens, patientia,in perferẽdis
duris & aduerſis rebus, Longanimitas, in ſuſtinendis
promiſſis Dei,bonitas,qua proſis & gratificeris proxĩ
mo,benignitas,qua idem facias libenter & ſuauiter,
manſuetudo,in uerborum & morum erga alios comi
tate,& iræ refrænatione. Fides,non uulgaris,ſed quæ
ẽt montes transferat. Modeſtia , qua in dictis & factis
modum & moderationem adhibeas. Continẽtia, qua
libidines,licet impugnent , rõnis imperio comprimũ
tur.Caſtitas,qua fit,ut impuræ carnis libidines faſti-
dio & abominationi ſint. [Aduerſus hmõi nõ eſt lex]
immo uerò pro his faciunt oẽs leges diuinæ , & hæc
exigunt a nobis.[Qui ãt ſunt Chriſti,carnem ſuã cru
cifixerunt cum uitiis & concupiſcentiis.] Hic ſe iam
unuſquiſque exploret,num Chriſti ſit,an diaboli . Si
ſeruit uitiis & prauis deſideriis , ad ſatanæ familiam
pertinet,ſi ea peſſum premit,in Chriſti mẽbris ſe gau
deat numerari.Qui igitur Deum ſyncerè diligunt,p-
petuam ſuſcipiunt pugnam cum uitiis, perturbationi
bus & cupiditatibus noxiis,& quia ſentiunt ad libidi-
nes & impuras uentris uoluptates & ad praua uitia ſe
incitari,carnem ieiuniis,uigiliis,& aliis duris ac mo-
leſtis exercitiis macerant & caſtigant, atque in ſerui-
tutem redigunt,incumbunt precibus , uacant ſanctis
meditationibus , deteſtantur otium , cibo & potu &
ſomno non ad uoluptatem ſed ad neceſſitatem utun-
tur,atque ita ſeſe gerunt & componunt intus & foris,
ut uita Ieſu in illorum conuerſatione reluceat . Hoc
eſt.n.re uera eſſe Chriſtianum,Chriſti uitam & exem
pla imitari.Prætet id omnibus uobis idem ipſe Deus
ac dominus noſter,in ſecula benedictus, Amen.

DOMINICA XV. POST
Pentecoſten. Luc.17.

In illo tempore: Dum iret Ieſus in Ieruſalem, tranſibat per mediam Samariam. Et cum ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem uiri leproſi. Et relıq. Homilia B. Aug. Epiſcopi, Euangelicarū quæſtionum lib. 2. q. 40.

IN decem leproſis, quos dñs ita mundauit, eum ait. Ite, oſtendite uos ſacerdotibus, multa quæri poſſunt, quæ meritò quærentes moueant, non ſolum de numero, quid ſibi uelit φ decē ſunt, & φ unus ex illis ſolus gratias agit. (Hæc
Luc. 5. n. liberè quæruntur, ut ēt non inueſtigata, uel nihil, uel non multum impediant intentionem legētis:) ſed illa potius, cur eos ad ſacerdotes miſerit, ut cum irēt, mundarentur. Nullum. n. eorum, quibus hæc corporalia beneficia præſtitit, inuenitur miſiſſe ad ſacerdotes, niſi leproſos. Nam & illum a lepra mundauerat,
Luc. 5. cui dixit. Vade, oſtende te ſacerdotibus, & offer pro te
Le. 14 ſacrificium, quod præcepit Moyſes in teſtimoniū illis. Deinde quærendum, qualis mundatio ſpiritalis poſſit intelligi eorum quos ingratos extitiſſe redarguit. Secundum corpus. n. facilè eſt uidere poſſe hoīem non hr̄e lepram, & tñ animi eſſe non boni. Scd'm ſignificationem aūt huius miraculi conturbat conſiderātem, quo mundus dici poſſit ingratus. Quærendum igitur eſt, quid ipſa lepra ſignificet. Non. n. lauati, ſed mundati dñr, qui ea caruerūt. Coloris quippe uicinm eſt, nō ualetudinis aut integritatis ſenſuum atque membro-
Leproſi hæretici. rum. Leproſi ergo non abſurdè intelligi poſſunt, qui ſcīam ueræ fidei non hn̄tes, uarias doctrinas profitent erroris. Non. n. uel abſcondunt imperitiam ſuam, ſed pro ſumma peritia proferunt in lucem, & iactantia ſermonis oſtētant. Nulla porrò falſa doctrina eſt, quæ non aliqua uera intermiſceat. Vera ergo falſis inordinatè permixta, in una diſputatione uel narratione hominis, tanquam in unius corporis colore apparentia, ſignificant lepram, tanquam ueris falſiſque colorum fucis humana corpora uariantem atque maculātem. Hi āt tam uitandi ſunt eccleſiæ, ut ſi fieri pōt longius remoti, magno clamore Chriſtum interpellent, ſicut iſti decem ſteterunt à longè, & leuauerunt uocem, dicentes. Ieſu præceptor, miſerere noſtri. Nam & φ præceptorem uocant, quo nomine neſcio, utrum quiſquā dñm interpellauerit pro medicina corporali, ſatis puto ſignificare, lepram falſam eſſe doctrinam, quam bo-
Sacerdotium iudaicū quod p̄figurauit. nus præceptor abſtergit. Sacerdotium uerò iudæorum nemo ferè fidelium dubitat figuram fuiſſe futuri ſacerdotij regalis, quod eſt in eccleſia, quo conſecrantur oēs pertinentes ad corpus Chriſti, ſummi & ueri principis ſacerdotum. Nam nunc & oēs unguntᷓ, qđ tunc regibus tm̄ & ſacerdotibus fiebat. Et quod ait Petrus, ad Chriſtianum populum ſcribens. Regale ſacerdo-
1. Pe. 2 tium, utrunque illi populo conuenire declarauit, quo illa unctio pertinebat. Cætera itaque uitia, tanquā ualetudinis & quaſi membrorum animę atque ſenſuum, per ſeipſum interius in conſcīa & intellectu dñs ſanat & corrigit. Doctrina uerò uel imbuendi per ſacr̄a, uel catechizandi per ſermonem ſonantem atque lectionem, ubi color quidam intelligitur uerus atque ſyncerus, quia in promptu eſt & foris eminentiſſimus (non n. in occultis cogitationibus, ſed in manifeſtis operationibus hæc aguntur) eccleſię propriè cōtributa eſt. Itaque & Paulus uoce dñi audita, Quid me perſeque-
Act. 9. ris? &, Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris: ad Ananiā tñ miſſus eſt, ut illo ſacerdotio, quod in eccleſia conſtitutum eſt, ſacr̄m doctrinæ fidei perciperet, & uerus eius approbaretur color, non quia non poteſt per ſeipſum dñs omnia facere (nam quis alius hæc facit etiam in eccleſia?) ſed ut ipſa ſocietas congregatorum fidelium approbando inuicem atque communicando ueræ fidei doctrinam in omnibus quæ dñr uerbis, uel ſignantur ſacr̄is, tanquàm unam ſpeciem ueri coloris obducat. Ad hoc etiam pertinet, quod idem dicit Apoſtolus. Deinde poſt annos quatuordecim aſcendi Hie-
roſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito. Aſcendi Gal. 2.
autem ſecundum reuelationem, & expoſui eis euangelium, quod prædico in gentibus, ſeorſum autem his qui uidentur, ne fortè in uacuum curro aut cucurri. Et paulò poſt. Cum cognouiſſent, inquit, gratiam quæ data eſt mihi, Iacobus, Petrus & Ioannes, qui uidebantur columnæ eſſe, dexteras dederunt mihi & Barnabæ ſocietatis. Ipſa. n. collatio unam doctrinæ ſpeciem, excluſa omni uarietate, monſtrabat, quod ſalubriter ēt
Corinthios monet, dicens. Obſecro autem uos fratres 1. Co. 1
per nomen dñi noſtri Ieſu Chriſti, ut idipſum dicatis omnes. Cornelius etiam cum & eleemoſynæ eius acce-
ptæ, & preces eius auditæ, illi ab angelo nunciarentur, Act. 10
propter doctrinæ tñ ſacramentorumque unitatem ad Petrum iubetur mittere, tanquàm illi & ſuis diceretur. Ite, oſtendite uos ſacerdotibus. Nam & cum irēt, mundati ſunt: iam. n. ad eos uenerat Petrus, ſed tamen ipſi nondum accepto baptiſmatis ſacramento, nondū ſpiritaliter ad ſacerdotes peruenerant, & tamen infuſione ſpiritusſancti, & admiratione linguarum, eorum mundatio declarata eſt. Quæ cum ita ſe habeant, iam facilè eſt etiam illud uidere, fieri poſſe, ut quiſque in eccleſiæ ſocietate doctrinam integram ueramque aſſequatur, & omnia ſecundum catholicæ fidei regulam ediſſerat, diſtinguat a creatore creaturam, eoque manifeſtetur uarietate mendaciorum tanquam lepra caruiſſe, & tñ ingratus ſit domino Deo mundatori ſuo, qui elatus ſuperbia, gratiarum agendarum pia humilitate non ſternitur, ſimiliſque efficitur illis, de quib.
Apoſtolus dicit. Qui cum cognouiſſent Deum, non
ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt. Qđ Ro. 1.
enim dicit eos Deum cognouiſſe, oſtendit quidem a lepra fuiſſe mundatos, ſed tñ ſtatim accuſat ingratos. ideoque tales in nouenario numero tanquam imperfecti manebunt. Vnum. n. ſi addatur ad nouem, quædā effigies unitatis impletur, quo fit tanta completio, ut ultra iam non progrediatur numerus, niſi rurſus ad unum redeatur, & hæc per infinitatem numeri regula cuſtodiatur. Nomen itaque indigent uno, ut quadam unitatis forma coagulentur, & decem ſint. Vnum autē non eis indiget, ut cuſtodia unitatem. Quamobrem ut illi nouem, qui gratias non egerunt, reprobi effecti, a conſortio unitatis excluſi ſunt, ita unus ille qui gratias egit, unicæ eccleſiæ ſignificatione approbatus atque laudatus eſt. Et quia illi erānt iudæi, amiſiſſe per ſuperbiam declarati ſunt regnum cælorum, ubi maximè unitas cuſtoditur. iſte uero Samaritanus, quod interpretatur cuſtos, illi a quo accepit tribuens quod ac-
cepit, & quodammodo cantans illud de pſalmo. Forti- Pſ. 58.
tudinem meam ad te cuſtodiam, per gratiarum actionem regi ſubiectus, unitatem regni humili deuotione ſeruauit.

DOMINICA EADEM,

Luc. 17.

In illo tempore: Dum iret Ieſus in Ieruſalem, trāſibat per mediam Samariam. Et reliq. Hom. Erici.

ITinera Domini & ſaluatoris noſtri, tum miraculis, tum ēt myſteriis plena ſemper fuiſſe ſanctorum euangeliſtarum euidentiſſima declarat aſſertio. Neque enim locali tantum ambulatione explebatur neceſſitudo, uerumetiam per hoc ſaluti aliquid prouidebatur humanæ. Ambulabat enim de

loco tranſiens ad locum, ut omnibus adeſſet, omnibus ſubueniret, occurreret ſingulis, concurreret uniuerſis, hos miraculis, illos prædicationibus ad fidem cogeret. Qui & idcirco cum diuinitate impleret omnia, humanitate loco uoluit circunſcribi, ut aſſumendo quod eramus, ſuæ nos diuinitatis participes eſſe donaret. Verùm non ſatis eſt, ſi hoc iter Dñi ſolûmodò carnaliter acceperimus, & non ẽt ſi fortè aliquid myſterij lateat, inueſtigauerimus. Iter ergo dñi, tranſitus eſt de terris ad cęlũ. Ibat.n. quia mox impleta paſſione, tranſito mundo, feſtinato ad patrem repedabat. Ibat, quia de mortalitate ad immortalitatem, de pœna ad gloriam, de contemptu ad regnum feſtinabat. [Dum ergo iret in Hieruſalem, tranſibat per mediam Samariam.] Memor dominus ſalutis humanæ, ob quá reſtaurandam cælitus aduenerat, inſtante iam ſuæ paſſionis articulo, ibat in Hieruſalem ciuitatem, nõ reformidans gentem quamlibet atrocem, quamlibet ſui effuſionem ſanguinis anxiè ſitientem. In Hieruſalem.n. erat templum domini, ibi ſacerdotium Iudæorũ, ibi erat cultus ſacræ religionis, ibi etiam ter in anno apparebat omne maſculinum Iudæorum ſecundum præceptum legale: & ideo dominus ſæpe adibat illam ciuitatem, cupiens ibi pluribus annunciare uerba ſalutis, & ſua oſtendere miracula. Vt ergo nec iter illius a miraculorum præconiis alienum atque immune uideretur, [Transeunte illo per mediam Samariam & Galilæam, & ingrediente quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem uiri leproſi,] ita ut erant legis decreto a communi domorum uel urbium cohabitatione diſereti. Samaria nanque ciuitas uel regio fuerat, in qua olim regnum decem uiguerat tribuum, antequam a cultura Dei deficientes, captiuitatem Aſſyriorum experirẽtur. Illis ergo a ſolo proprio in exilium ductis, terras eorum miſſæ gentes ab Aſſyriis incolebant. Galilæa uerò maxima pars erat iudaici regni, in qua & Nazareth ſuit, patria (ſi dici ſas eſt) dñi. Pergens ergo dominus in Hieruſalem, ad paſſionem, quæ è veſtigio implenda erat, properans, has quoq; prouincias in trã ſitu uiſitabat, & miraculorum inſignibus illuſtrabat. [Et dum ingrederetur quoddam caſtellum.] Pulchrè ſanctus euangeliſta caſtelli huius uocabulum nominatim exprimere noluit, ut oſtenderet hos, qui dño occurrere, leproſos nullam cum hominibus hr̃e ſocietatem, nuſquam certum conſiſtendi locum. Legis.n. decreto ſequeſtrati fuerant a conſortio cõis habitationis. Notandum aũt, quia non legimus occurriſſe iſtos leproſos dño in uico aut in caſtello uel ciuitate, ſed potius in itinere, quia lex præcipiebat, ut quiſquis leproſus eſſet, per miniſterium ſacerdotis ab omni plebe ſepararetur: & ideò iſti a cõi conſortio ſegregati, non occurrerunt domino in uico aut in caſtello, ſed potius in itinere. Ingrediẽti domino caſtellum occurrerunt, quia è uicino ſanandi erant. Vnde & auſpicato Dñm præceptorem inclamant, a quo cum ſalute corporis uitæ æternæ præcepta ſuſcipiebãt. Sed dominus ut docerẽt diuinæ legi ſemper eſſe parendum, legis a ſe conſtitutæ mandatum executus, eos ad ſacerdotes direxerit, dicens: [Ite, oſtendite uos ſacerdotibus.] Præcipiebat.n. lex, ut ſi quis lepræ maculam incurriſſet, ad ſacerdotem duceretur, & eius iudicio mundus uel immundus iudicaretur. Prouida ergo diſpenſatione dñs leproſos ad ſacerdotes mittebat, multas ob cãs. Primò quidem, ut eis aditũ calumniandi obſtrueret, illis magis parcens, qui eorum garrula obloquia curabant. Secundò, ut uidentes a dño leproſos mundatos, quos ipſi per ſacerdotium & legem curare nequiuerant, aut crederent & ſaluarentur, aut ſi non crederẽt, inexcuſabiles de eius aduentu redderentur. Tertiò, ut per hoc ſanctæ eccleſiæ ſacerdotium altius commendaret. Si.n. illud ſacerdotium, quod in typo & figura agebatur, adeo uenerabile ſuo tp̃e extitit, ut ab ipſo dño honoraretur, multo magis hoc, qđ nunc iam nõ in figura, ſed in ueritate adminiſtratur, reuerendum & omni ſit honore colendum. Aliter. [Quos ut uidit, dixit: Ite, oſtendite uos ſacerdotibus.] inter oẽs, quos dñs a diuerſis infirmitatibus multipliciter curaſſe narratur, neminem illorum, quibus curam impendit, præter leproſos ad ſacerdotes mittere uoluit. Cuius rei quidem ad lr̃am facilis eſt intellectus, quia patet illum ideo hoc egiſſe, ne calumniantibus ſibi aduerſariis, aduerſum ſe iacula uideretur miniſtrare, dum quærerentur illum ſacerdotibus ſuis debitum honorem ac reuerentiam non deferre, præſertim cum leproſorum curatio ſpãliter a ſacerdotibus eſſet diſcernenda. Si uerò ſpũalis in hoc facto intelligentia requiratur, conſtat quia illud ſacerdotium iudæorum, typus erat ſacerdotij regalis & Chriſtiani, quod nunc per Dei gr̃am in eccleſia manet, quo ẽt emundantur & conſecrantur oẽs, ad ueri ſacerdotis membra pertinentes. [Et factũ eſt, dum irent mundati ſunt.] Velocem obedientiam, aptè feſtina ſanitas eſt ſubſecuta. Et magna geſtum ꝓuidentia, ut antequam ad ſacerdotes uenirent, mundarentur, ne ſi in eorum præſentia mundari eos contigiſſet, arbitrarentur ſe fortasſis eorum miniſterio, & nõ uirtute mittentis fuiſſe curatos. Sed hæc quæ ad lr̃am curſim exequimur, plena ſacrorum eſſe, ipſe rerum ordo manifeſtat. Miracula.n. domini hoc ſibi ſpãliter priuilegium uendicant, ut & iuxta hiſtoriam ueraciter facta credantur, & ſpũaliter excuſſa, interius recõditam myſteriorum aperiant ſuauitatem. Quod quando agunt, quid aliud quã abſtruſis fauorum intimis mella producuntur? Leproſi ergo iſti hæreticos non incongruè deſignare poſſunt. Lepra nanque eiuſmodi eſt naturæ, ut cutem quam infecerit, diuerſis colorib. reſpergat. Sic & hæretici, ut uerum ſe dicere mentiantur, uera falſis permiſcent, & quaſi unius coloris dogma mendaciorum ſuperducta uarietate intertingunt, quia ſi ſemper uera proſequerentur, hæretici non eſſent, ſi aũt ſp falſa dicerent, nullus eis niſi dementisſimus crederet. Permiſcent ergo, ut dictum eſt, uera falſis, ut dum ueritas ſuperducta recipitur, latens intrinſecus ſalſitatis morbus irrepat, more eorum qui uenena propinantes, ora calicis melle liniunt, ut dum mellis dulcedo intenditur, uirus poculi auidius inſumat. Aliter. Sed quia læpra in una eademq́ue cute, diuerſis permixta coloribus fœdum hominem reddit, non incongruè iuxta ſignificationem ſpũalem leproſorũ nomine ſignantur hæretici, qui unitatem fidei nõ hñtes, diuerſis inficiunt errorib. Sciendũ uerò eſt, nullã prorſus eſſe ſalſam doctrinam, quæ non aliqua ſit ueritate permixta, ne ſi aut apertè mendax fuerit, non recipiatur, aut ſi ex toto uera, hæretica non ſit. Quèmadmodum ãt uulnera in unius corporis cute apparẽtia, diuerſis coloribus carnem obducunt, ita in uniuſcuiuſq; hæretici doctrina, falſa ueris reſpergunt, ut ſub obtentu ueritatis, falſitas inimica ꝓualeat. Nã & qui uenena porrigunt, prius ora calicis melle liniunt, ut per guſtum dulcedinis perueniatur ad poculũ mortis. Huiuſcemodi ãt peſtes, authoritate principum eccleſiæ ita ſunt propellendæ, ut authores earum a totius Chriſtianitatis ſocietate deiecti, magnis dñm Ieſum uocibus pro ſalute recipienda neceſſariò interpellare cogant. Et attẽdendum, ꝙ ſanctus euangeliſta ipſum quoque numerum ſignanter expreſſerit, cũ quot fuerint, indicare curauit. Ait.n. Occurrerunt ei decem uiri leproſi. Pulchra quidem quantitate commendabiles, ſed obſcœna cute deformes. Ergo hæretici intra denariã quodammõ perfectione ſeſe iactant comprehenſos, dũ diuinorũ, quæ decalogo accipiuntur, mandatorum

Iter domini, tranſitus ad cœlum.

Deut. 16.

Lc. 13

4. Reg. 17.

Lc. 13.

Ibid.

Chriſtus cur leproſos ad ſacerdotes miſerit.

Miracula domini q̃ habeãt prærogatiuã.

Hæretici falſis uera ꝑmiſcẽt.

Hæreticorũ uana iactãtia.

diuorum impleinres ſe eſſe confirmant, & Chriſtianæ fidei profeſſores ſe aſſeuerant. Delectat numerus, ſed offendit ſiniſtri dogmatis inſynceritas. Hoc eſt, *2.Ti.3* quod Apoſtolus de talibus ait: Habentes quidē ſpeciem ſanctitatis, uirtutem autem eius abnegantes. Hi tales à cohabitione ciuitatis Dei, hoc eſt, à cōmunione uniuerſalis Eccleſiæ proijciendi ſunt, ut ſaltem damnati, & ab omnium conſortio ſequeſtrati, tādē lōgo ſuæ eliminationis tædio fatigati, Chriſtum magnis uocibus inclamare, & eum ueritatis præceptorem fateri cogantur. Hoc enim eſt, quod euangeliſta ait: [Steterunt à longè, & leuauerunt uocem, dicentes: Ieſu præceptor miſerere noſtri.] Ideo à longe ſteterunt, nec Domino appropinquarunt, quia ut iam dictum eſt, à communi conſortio ſeparati erant. Et à longè ſtantes leproſi uocem ad Dominum extollunt, ne tumultuātis turbæ ſtrepitu poſſent aliquatenus impediri. Et meritò præceptorem iam ſanandi uocant, in cuius fide ac doctrina ſe erraſſe conſiderant. Sed & in parte ſpiritualis intelligentiæ quàm congruè Ieſum præceptorem hæretici uocant, in cuius uerbis ſe recolunt deliquiſſe, dumq́ue ad eius magiſterij regulam ſtudioſè feſtinanter currere, mox merentur optatæ ſalutis beneficia inuenire. [Quos ut uidit, dixit: Ite, oſtendite uos ſacerdotibus. Et factum eſt dum irent, mūdati ſunt.] *Lepra quadruplex.* Lepra quatuor habet differentias ſignificationum. Deſignat enim infidelitatem paganorum, perfidiam Iudæorum, errorem hæreticorum, & maculas grauiū peccatorum. Ab hac tam multiplici lepra quicunque expiari deſiderat, neceſſe eſt Eccleſiam adeat, ſacerdotes requirat, ut per eorum miniſterium exui ualeat maculis peccatorum, ſine quibus conſtat neminem ab huiuſcemodi ualetudine poſſe curari. Quod autē ad ſacerdotes leproſi miſsi ſunt, ſignificat quia conuerſi hæretici ſacerdotibus uel magiſtris ſanctæ Eccleſiæ ſeſe offerre debent, & praui dogmatis errorem, quaſi morbidæ cutis uarietatem ad examinādum pādere, ſicq́ue ab eis fidei catholicæ regulis inſtructi priſtinæ munditiæ & pulchritudini reſtituantur. Quamuis enim Dominus, qui ſummus pontifex uerúſque magiſter eſt, interna ſui eruditione quid tenendum ſit ualeat inſpirare, magna tamen diſpenſatione uult doctoribus obſequi, ut per hoc qui docendi ſunt, profunda humilitate ſolidentur, humiliati uerò *Gala.1.* ad capienda fidei ſacramenta potiores efficiantur. Sic etenim beatus Paulus, qui diuinis cælitus reuelationibus fuerat inſtructus, quiq́ue ſe dicit euangelium non *Actor 9.* ab homine neque per hominem accepiſſe, ſed per reuelationem Ieſu Chriſti, tamen miſſus eſt ad Ananiam, ut ab eo fidei ueritatē acciperet, & reliqua, quæ ordo eccleſiaſticus expoſcit, impleret. Quid uero ſibi uult, quod ante quam ad ſacerdotes ueniſſent, mundati ſunt? Fortè illud præſignat, quod multi fide feruentes, dum pro recuperanda animarum ſalute doctores ſanctos expeterent, tanta ſunt præuenientis Dei gratia donati, ut antequā per baptiſmi lauacrum animæ lepram deponerent, ſpiritusſancti illapſu ab originalibus peccatis emundari promeruerint. Hoc in Cornelio, eiſq́ue qui cum eo erant, impletum eſt, de qui*Act.10* bus legitur: Quia diſputante diu Petro, cecidit ſpiritusſanctus ſuper eos, qui audiebant uerbum. Et beatus *Ibidē.* Petrus: Quis, inquit, aquam prohibere poteſt, ut non baptizentur hi, qui ſpiritum ſanctum acceperūt, credentes ſicut & nos? Multiplex enim Dei miſericordia hanc prælatis Eccleſiæ ſacerdotibus poteſtatem contulit, ut & confitentibus pœnitentiæ ſanctionem darent, & eadem ſalubri ſatisfactione purgatos, ad ianuam reconciliationis admitterent, ſic diuinæ uoluntatis præſidijs ordinatis, ut indulgentia Dei niſi ſupplicationibus ſacerdotū nequeat obtineri. [Vnus autem ex illis ut uidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt cum magna uoce magnificans Deum.] Magni meriti ingentiſq́ue fidei iſtum unum fuiſſe, ex hoc uel maximè conijci datur, quod cæteris ingratis remanentibus, ipſe ſolus mundatori ſuo gratias acturus redijt, ſacerdotum ad quos miſſus fuerat, conſpectibus ſeſe oſtendere paruipendēs, uero ſacerdoti Chriſto, qui *Pſalm 109* eſt ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech, quique pontifex pontificum, & ſacerdos eſt ſacerdotum, ſua ora ſtuduit præſentare. Vnus iſte, qui cæteris ingratè abeuntibus, ſolus redijt, ſaluatori gratias agens, unius Eccleſiæ deuotam Deo humilitatem ſignificat, quæ uerè Deo quotidie grates exoluit quia repreſsis præſumptionis ſuæ cogitationibus infirmitatem ſuam humiliter aſpicit, de bonis quæ agit, nihil ſibi tribuit, ſed omnia à diuina clementia procedere confitetur. Pulchrè autem dicitur, quia regreſſus eſt cum magna uoce. Cum magna uoce redijt, quia magnam erga ſe Dei miſericordiam mente perſenſit. Rectè magna uoce Deū magnificans reuerſus eſt, cuius omnipotentiam in tam ſubita ſui reſtauratione expertus eſt. Quo in facto membrum ſe præcipuum ſanctæ Eccleſiæ eſſe oſtendit, quæ quotidiè Chriſtum inter blaſphemas hæreticorum & Iudæorum uoces collaudare, eique gratias agere non deſiſtit. De quo adhuc rectè ſubditur: [Quia cecidit in faciem ſuam, gratias agēs.] Caſus iſte propriè electorum eſt. Reproborum autem retrorſum ſemper eſt cadere, iuxta quod de Domini perſecutoribus ſcriptum eſt, quia dicente *Ioā.18.* Domino, Ego ſum, abierunt & ceciderunt retrorſum. Et de ſequacibus Antichriſti ſub figura Dan Iacob *Gene. 49.* dicit: Fiat Dan coluber in uia, ceraſtes in ſemita, mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor eius retrò. Qui enim retrò cadit ibi cadit ubi quid doli lateat neſcit. *Mali. cadunt retrorſum.* Qui uerò in faciem cadit, ibi utique cadit, ubi cūcta quæ fuerint aſpicit. Reprobi enim retrò cadunt, quia dum mala præterita modò ante mentis oculos ducere negligunt, poſtmodum retrò, hoc eſt, ad ſupplicia æterna quæ præuidere noluerūt, infeliciter deuoluuntur. In faciem uerò cadere, eſt de his quæ per ignorantiam ſeu per negligentiam commiſſa ſunt, erubeſcere. *Rō.6.* Taliter nanque in faciem cadentibus, Paulus apoſtolus loquitur: Quem ergo fructum habuiſtis tunc, in quibus nunc erubeſcitis? Quod uero ſanctus Euangeliſta de ſuo tam ſtudioſè interpoſuit, dicens: [Et hic erat Samaritanus,] non ex ſuperfluo aut ocioſè additum reperimus, ſi nominis myſterium conſideremus. Samaritanus enim interpretatur cuſtos. Quo nomine aptiſsimè declaratur is, qui perceptæ dona ſoſpitatis, humilis & gratus maluit cuſtodire, quam tumens & ingratus amittere. Ideoq́ue ueri illius Samaritani, qui ſaucij uulnera curauit, cognomine beatificari meruit. *Luc.10* Et hic erat Samaritanus, id eſt, alienigena. Sæpè legimus in Euangelio, quia gentiles uenientes ad Dominum ut eum audirent, & ſanarentur ab eo, ſanitate percepta, gratias Deo referre ſtuduerunt. Iudæi uero iugiter eius miracula uidentes, & ab eo emundationem *Samaritanus myſtice* percipientes, ſemper ingrati perſtiterūt. Spiritualiter Samaritanus, qui interpretatur cuſtos, ſignificat uniuerſitatem populi gentilis per fidem ad Deum conuerſi, qui cuſtodiam habet ad humilitatem conſeruandā. Dum enim gentilis populus ad Deum conuerſus, om*Pſal. 58.* ne bonum quod habet, ei tribuit à quo accepit, profecto beneficia diuinitus ſibi collata uigilāter cuſtodit, decantans cum Pſalmiſta: Fortitudinem meam ad te cuſtodiam, &c. [Reſpondens autem Ieſus, dixit: Nōne decem mundati ſunt, & nouē ubi ſunt?] Merito ſaluator eos qui ingrati perſtiterunt, quaſi ignotos requirit cum dicit, Nouē ubi ſunt? Sicut enim eos quos eligit, ſcire comprobatur: ita eos quos reprobat, non

incongruè

incongruè neſcire dicitur. Vnde & quibuſdam in fine dicturus eſt: Neſcio uos unde ſitis, diſcedite à me operarij iniquitatis, non quod Deum aliquid lateat, ſed quia impiorum uias, quorum figuram iſti prætendũt leproſi, quaſi ignotas reprobat. Sic & mentiri neſcire uir uerax dicitur, qui loqui per mẽdaciũ dedignatur, non quò ſi mentiri uelit neſciat, ſed quia falſa loqui ueritatis amore contemnat. Loquens ergo Dominus, dicit: [Nõne decem mundati ſunt, & nouẽ ubi ſunt?] Nouenarius numerus, ſi unum in augmentum ſui percipiat, quandam formulam unitatis explet, & in denariũ ſurgit. Quo numero, id eſt, denario tãta fit cõpletio, ut ultra illũ alius numerus non excreſcat, niſi hic idem denarius repetatur à capite, hoc eſt, ab unitate. Vnum ergo ad unitatem ſuam cuſtodiendam non indiget nouem, nouem uero indigent uno, ut quædam effigies unitatis compleatur, id eſt, denarius. Similiter & illi, qui intra unitatem ſanctæ Eccleſiæ ſunt collocati, qui deſignantur per unum, non indigent auxilio eorum, qui extra ſunt poſiti per infidelitatem: Illi uero qui foris ſunt, indigent adiutorio electorum, ut per eorum miniſterium atque interceſsionẽ mereantur ſanctæ Eccleſiæ incorporari, quoniã aliter ſaluari non poſſunt. Adhuc quoque de illis, qui ingrati remanſerant, ſubditur: [Non eſt inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena.] Suprà decem mundatos aſſeruit, nunc autem neminem dicit inuentum, qui rediret & daret gloriam Deo, niſi illum alienigenam. Iuxta literam facile eſt hominem uideri corpore ſanatum, & tamen perſiſtere ingratum. Spiritualiter autem mirum eſt, cur iſtos dicat eſſe ſanatos, qui gratia Dei de infidelitate ad fidem conuertuntur, & tamen permanere ingratos. Si enim perfectè mundus eſt aliquis per fidem & baptiſmum, quomodò eſt Deo ingratus, cuius miſericordia ab infidelitate adductus eſt ad fidẽ? Et ſi ingratus, quomodo mundus? Sed ſciẽdum, quia ſunt quidam in congregatione fidelium, qui mundantur quidem per fidem & baptiſmum, ingrati uerò perſiſtunt per bonam operationem. De quibus dicit Apoſtolus Paulus: Qui cum cognouiſſent Deũ, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt. Cum enim dicit eos Dominum cognouiſſe, oſtendit mundatos eſſe à lepra infidelitatis per baptiſmum: cũ uero addit, non glorificaſſe eos Deum, nec illi gratias egiſſe, accuſantur ingrati. [Non eſt inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo.] Qua ſententia & duritiam Iudæorum clam percutit, & gentium ad credendum facilitatem collaudat. Penè enim in omnibus ſancti euangelij locis, & Iudæos ad fidem tardos & gentiles ad credendum impigros, immò paratiſsimos fuiſſe inuenimus. Hoc in illo beato Centurione, de quo dictũ eſt, Non inueni tãtam fidem in Iſrael: hoc in gentilibus, qui circa paſsionem Chriſtũ uidere deſiderabãt, conſiderari apertiſsime poteſt. Ait ergo: [Non eſt inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena.] Tanquam diceret: Ciues me oderunt, alienigenæ complectuntur. Iudæi perſequuntur, gentes ambiunt & uenerãtur. Hi laborant, ut poſt tot beneficia perimant: illi certant, ut de perceptis gratias agentes, maioribus digni exiſtant. [Et ait illi Ieſus: Surge, uade, quia fides tua te ſaluum fecit.] Surge, uidelicet à uitijs peccatorum, & uade ad operationem uirtutum, iacentẽ & ſuppliciter ſe adorantẽ laudat Dominus, eumq́; ut ſurgat, diuini oris affatu animat, & qđ perfectè credẽs pfectè ſaluari meruit, approbat. Nihilominꝰ & qđ illi, q redire ut gratias agerẽt detrectarũt, meruerint indicat, quia ſi iſtum fides ſua ſaluauit, illos profectò ſua infidelitas damnauit. Sed & illis, qui iam de perpetratis peccatis erubeſcere cœperunt, ſurgendum primò, deinde indicitur ambulandũ. Prius enim quaſi ſurgimus, cum à peccatis reſipiſcimus, cũ malæ infixæ conſuetudini reſiſtimus, cum nobiſipſis quod tales fuimus diſplicemus. Ambulamus uero, cũ in uia mandatorũ Dei, boni operis greſſum ponimꝰ, cum uirtutum ſtudijs deſuetum iam & quaſi ignauum animum exercemus. Spiritualiter quoque poſſumus intelligere, quoniam ſi illos qui intra ſanctam Eccleſiam conſiſtunt, fides illorum ſaluos facit, proculdubio eos qui extra manent, infidelitas eorum damnat. Illud etiam in iſto, qui iacens ante pedes Domini ſurgere iubetur, nobis innuitur, quia qui fidem rectã cũ humilitatis obſeruatione tenent, atque conditori ſuo ſe humiliter ſubdunt, quorum figuram iſte prætẽdit, qui mundatus ad gratias Deo agendas redijt, per diuini uerbi cõſolationem à peccatis reſurgere, & ad opera uirtutum exercenda iubentur accedere, donec creſcentibus quotidiè uirtutum incrementis, ad illam pfectionem ſublimentur, in qua Deum deorum in Siõ perpetuo contẽplari mereantur, qui uiuit & regnat.

Lu.13.
Deus quos neſciat.
Ingratitudo pſeudochriſtianorum.
Rom.1.
Matt.8.
Ioã.12.
Surgere à uitijs, uirtutibus incũbere.

EADEM DOMINICA, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Dum iret Ieſus in Ieruſalem, tranſibat per mediã Samariam & Galilæam, &c. Luc.17.

OMnes in uia ſumus, omnes ad patriam feſtinamus: alij quidem ad cæleſtẽ Hieruſalem, alij uero ad terram miſeriæ & tenebrarum. Nulla mora eſt in itinere, quotidiè illuc quo tendimus appropinquamus. Hanc autem uiam Dominus & Saluator noſter currere non eſt dedignatus. Vnde & ipſe quoque alibi ait: Exiui à patre, & ueni in mundum, iterum relinquo mundum, & uado ad patrem. Hanc autem uiam quum Dominus teneret, quum mũdum relinqueret, & ad patrem iret, tranſibat per mediam Samariam & Galilæam. Sed quid per Galilæã, niſi Iudæos, & quid per Samariam, niſi Gentiles intelligimus? Inde eſt enim quod dicitur, Non coutuntur Iudæi Samaritanis. Per medium autem illorum tranſibat Ieſus, quia hos & illos uocabat, his & illis prædicabat, hos & illos ſanabat, & ad fidem conuertebat. Quũ autẽ hoc faceret, accidit ut ingrederetur quoddam caſtellum: per quod uidelicet ſanctam Eccleſiam intelligimus. Tunc enim prius in eam ingreſſus eſt, quando eam prædicando & baptizando conſtruere cœpit. Vnde ipſe ait: Ego ſto ad oſtium, & pulſo: & ſi quis aperuit mihi, intrabo ad illum, & cœnabo cum ipſo, & ipſe mecum. Cur autem caſtellum Eccleſia dicatur, multæ rationes reddi poſſunt. Sed qui ſunt decem uiri leproſi, niſi omnes peccatores? Quia enim hic numerus omnes in ſe numeros continet, frequenter decem pro omnibus ponuntur. Vnde & de ſanctis dicitur in Apocalypſi, Ecce miſſurus eſt ex uobis diabolus in carcerem, ut tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem, id eſt, diebus omnibus. Omnis enim qui numerat, poſtquam ad decem uenit, niſi iterum à capite incipiat, quid dicat nõ habet. Vnde manifeſtum eſt, quod idem ſunt decẽ quod omnes. Quãtum enim ad animam Chriſto Domino ueniente, omnes homines leproſi erant: quantum uerò ad corpus, non omnes. Omnis fornicator, adulter, homicida, periurus & ſacrilegus, ſecundum animam leproſus eſt. De leproſis autem præcipit Moyſes, ut eijciantur extra caſtra. Cum adulteris uero & fornicatoribus dicit Apoſtolus nec cibum ſumere. Quos enim pro ſuis iniquitatibus excommunicamus, quaſi leproſus extra caſtra eijcimus. Valde enim deterior eſt lepra animæ, quam lepra corporis. Sed uideamus quod ſequitur:

Ioã.16.
Ioã.4.
Caſtellum Eccleſia.
Apo.3
Decẽ leproſi, oẽs peccatores.
Apoc.2
Leui.13
1.Cori.5.

qui

[qui ſteterunt à longè, & leuauerunt uocem, dicentes: Ieſu præceptor, miſerere noſtri.] A longe enim ſtabant, quia tales uiri propius accedere non audebāt. Similiter autem & nos tandiu à longè ſtamus, quandiu in peccatis perſeueramus. Vt igitur ſanemur, & peccatorum noſtrorū lepra curemur, clamemus magna uoce, & dicamus: Ieſu præceptor miſerere noſtri. Clamemus autem non ore, ſed corde: cordis enim uox altior eſt, clamor cordis cælos penetrat, ante thronum Dei ſublimius eleuatur. [Quos ut uidit, dixit: Ite, oſtendite uos ſacerdotibus.] Reſpicere nanque Dei, miſereri eſt. Vidit igitur eos, & mox miſertus eorum, ad ſacer-
Leui.13 dotes ire præcepit. Non ut ſacerdotes eos mundarent ſed ut mundos eos eſſe iudicarent. Præcipit enim lex ut ſi plaga lepræ in homine appareat, ducatur ad ſacerdotem, & ſecundum eius arbitrium ſeparetur ſeptem diebus. Deinde ſacerdos contempletur: & ſi uiderit lepram non creuiſſe, mundum iudicabit. Omnia
Cor.10 autem hæc (ut ait Apoſtolus) in figura contingebant illis, ſcripta ſunt autem ad correctionem noſtrā. Nam & nos peccatores multis modis ſeparamus, alios qui
Peccatores multis modis ſeparantur. dem à cibis, quibus prius licite utebantur: alios à corpore & ſanguine Chriſti, alios ab Eccleſiæ introitu, atque alios à noſtra communione, & alios quidem ſeptem, alios plures uel pauciores & dies & annos ſeparamus: In quibus ſi uiderimus lepram non creuiſſe, mundos eos iudicamus & Eccleſiæ reconciliamus.
Hæc eſt igitur cauſa, quare Dominus ad ſacerdotes hos leproſos ire præcepit. [Et factum eſt dum irent, mundati ſunt.] Hoc peccatores audiant, diligenterq; intelligant. Facile eſt Dño peccata dimittere. Prius enim multoties peccatori debita remittuntur, quàm
Ezech. 18 ueniat ad ſacerdotem. Vna enim eademq; hora & pœnitet & ſaluatur. Peccator enim quacunque hora conuerſus fuerit, uita uiuet, & non morietur. Videat tamē
Ioel. 2. quomodò conuertatur. Audiat quid Dominus dicat: Conuertimini ad me in toto corde ueſtro, in ieiunio, & fletu, & planctu: & ſcindite corda ueſtra, & non ueſtimenta ueſtra. Intus igitur in corde conuertatur, quia
Pſal. 50. cor contritum & humiliatū Deus non ſpernit. Sed uide cuius obedientiæ fuerint iſti leproſi. Ad ſacerdotes eos ire Dñs iuſsit: adhuc ſe leproſos eſſe uidebāt, adhuc ægritudinem ſentiebant, tamen ad ſacerdotes pgebant, quia nō fruſtrà hoc eis Dominum iuſsiſſe cre-
4. Reg. 5. debant. Non tātæ obedientiæ fuit Naaman princeps militiæ regis Syriæ: cui quum Eliſeus præcepiſſet, ut ſepties ſe lauaret in Iordane, acquieſcere nolebat, ſed potius indignatus abibat, donec ſaniori accepto conſilio, fecit quod ei propheta imperauerat, lauit, mundatus eſt. Et hoc fortaſſe iſti audierant, eiusque exemplo admoniti, quid fides & obedientia poſsit intelligebant. [Vnus autem ex illis ut uidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt cum magna uoce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens. & hic erat Samaritanus.] Per hunc enim omnes illi figurantur, qui poſtquam aqua baptiſmatis mundati ſunt, aut per pœnitentiam curati, iam non diabolum ſequuntur, ſed Chriſtum imitantur, poſt eum uadunt, eum
Matt. 20. & 22. magnificans, eum adorant, illi gratias agunt, & ab eius ſeruitio non recedunt. [Reſpondens autem Ieſus, dixit: Nónne decem mundati ſunt, & nouem ubi ſunt? Non eſt inuentus qui rediret, & daret gloriam
Heb.11. Gē.15. Deo, niſi his alienigena.] Hoc eſt enim, quod alibi ait Quia multi ſunt uocati, pauci uero electi. Multi enim
Fidei uiua efficacia. ſunt baptizati: multi à peccatorum lepra mundati, qui quoniam non Chriſtum ſequuntur, & iterum ad peccata reuertuntur, in electorum numero non computabūtur. Valde enim pauci ſunt boni, ad malorum cōparationem. Sed quia iſte alienigena fuit, plures ex Gentibus quam ex Iudæis ſaluandos eſſe ſignificatur. [Et ait illi: Surge, uade, quia fides tua ſaluum te fecit.] Magna eſt igitur uirtus fidei, ſine qua (ut Apoſtolus ait) impoſsibile eſt placere Deo. Credidit enim Abraham Deo, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam. Fides igitur ſaluat, fides iuſtificat, fides interius & exterius hominem ſanat.

DOMINICA XVI. POST Pentecoſten, In Epiſtolam Concio exegetica.

IAm lectionem, quam proxima abhinc dominica audiuimus, hodierna concionenter conſequitur, & ubi illa deſinit, hæc porrò ſumit initium. Vtraque mirabiliter confutat eos, qui fidem ſolā putant ad ſalutem ſufficere, qui error & ſuperioribus ſeculis, & hoc noſtro infelici æuo per multos dementauit. Poterant autem homines, etiāſi nulla ſcripta diuina extarent, uel ipſo naturalis rationis lumine admoneri & conuinci, hominem ratione præditum non otio natum, ſed optimis, honeſtiſſimis ſanctiſsimis, actionibus & ſtudijs, cum utique humanæ dignitatis præſtantiam longo oporteat interuallo à brutis animantibus diſtare ad quorum certè uilitatem uel maximè ij adducunt hominē, quū eum aiūt ſola fide omnia poſſe efficere apud Deum: opera bona nullius eſſe meriti: quod ſi ita ſit, nihil ſupeſt aliud, niſi ut edamus & bibamus, & genio indulgeamus. Vtinam audiant tales uel ethnicum illum Ciceronem, tū alia multa, tum hoc præclare in Officijs dicentem, non ita à natura generatos nos eſſe, ut ludū iocūq; facti eſſe uideamur, ſed ad ſeueritatem poti⁹, & ad ſtudia quædam grauiora atque maiora. Sed Apoſtolum ipſum iam nobis concionatorem auſcultemus:
[Si ſpiritu uiuimus, ſpiritu & ambulemus.] Hoc eſt, *Gal. 5.*
Si de Chriſti ſpiritu uiuimus uita gratiæ, non carnalibus deſiderijs & oblectamētis dediti, ſed ſpiritalibus ſimus ſtudijs & exercitijs addicti, ita ut conuerſatio noſtra in cælis ſit, & uita noſtra nuſquam diſcrepet à uoluntate ſpiritusſancti. Audi Ambroſium in hunc locum: Hoc dicit Apoſtolus, inquit, quia ſi benè & honeſtè uiuimus, bonos debemus habere & mores. Hoc eſt enim ſpiritu uiuere, incontaminatam uitam habere: & ſic ſpiritu ambulamus, ſi paci ſtudeamus hæc .n. parit charitatem. [Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.] Prorſus magnificè, inquit hic Auguſtinus, & omninò diuino ordine, poſtea quam inſtruxit eos (Galatas) aduerſus illos, à quibus in ſeruitutem legis ſeducebantur, hoc in eis cauet, ne inſtrutiores facti, & uolentes iam calumnijs carnalium reſpondere, contentionibus ſtudeant, & appetitu inanis gloriæ, legis oneribus nō ſeruientes, uanis cupiditatibus ſeruiant. Hæc Auguſtinus. Chryſoſtomus hoc loco dicit inanem gloriam eſſe cauſam omnium malorum. Baſilius Magnus in Con- *Vana.*
ſtitutionibus Monaſticis, cap. 11. Fugiamus, inquit, *gloria,*
inanem gloriam, dulcem ſpiritalium opum exſpolia- *peſtis e-*
tricem, iucundum animarum noſtrarum hoſtem, ti- *xitiabi-*
neā uirtutū, blandiſsimā bonorū noſtrorum deprædatricē, eandemque mellis illitu fraudis ſuæ ueneni co- *lis.*
loratricē, & mortiferi hominū mentibus poculi porrectricem, quod opinor ea de cauſa facit, ut uitio ſe illi auidius ingurgitent, nec ulla illius expleantur ſatietate. Dulce quid humana imperitis gloria eſt. Quin & qui ab hac captiui tenentur, ij facilimè ab ea impellūtur, ut à recto rerum iudicio aberrent. Qui enim hanc concupiſcit, is ſpreto domeſticorum conſilio, id tantummodo perfectū & magnifaciendū iudicabit,

quod

quod apud imperitam ac promiſcuam multitudinem in admiratione eſſe animaduerterit. Hæc Baſilius, cuius ſi dicta probe inſpiciamus, inueniemus etiam impiorum dogmatum & hæreſum atque ſectarum architectos uanæ gloriæ & popularis applauſus ſtudio potiſſimũ impelli, ut in multorum perniciem prauos errores & quæ uulgo placeant dogmata comminiſcantur. Indeadeo efficiuntur obſtinati, ut etiamſi ipſi ſe errare non neſciant, tamen ne deſinant eſſe apud homines in precio & admiratione, nullo pacto eò adduci ſe ſinant, ut ſuum errorem confiteantur & corrigãt. Interim uerò id genus ſuperbos & arrogantes homũciones euidẽtiſsimè præpotens Deus hac ſolet ratione pudefacere, & apud cordatos & æquos rerum æſtimatores in ſummam ignominiam adducere, quod ſinit eos à malis dæmonibus in uarias pugnantesq́; opiniones diſtrahi, ita ut nulla ratione alij alios ſequi uelint, ſed certatim noui quippiam ſinguli comminiſcã tur, quod ab alijs planè diſcrepet, ut de ſuo omnino ſinguli ſuas conſtituant ſynagogas, unde incredibiles inter illos oriũtur inuĩdiæ, contentiones, mutuæ prouocationes & odia pluſquam Vatiniana. His autem malis omnibus facile carerent, ſi humiles eſſent, & à uanæ gloriæ & uiliſsimæ laudis ſtudio alieni. Ex inanis .n. gloriæ ſtudio, ut rectè inquit Chryſoſtomus, naſcitur inuidia: porrò ex inuidia hæc innumera mala. [Fratres, etſi præoccupatos fuerit homo in aliquo delicto, uos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris.] Nihil ſic probat ſpiritalẽ uirum, ait hic Auguſtinus, quam peccati alieni tractatio, cum liberationẽ eius potius quàm inſultationem, potiuſq́; auxilia quã conuicia meditatur, & quantum facultas tribuitur, ſuſcipit. Deinde ne ſibi quiſq; uideatur inſtruere, etiã cum proteruè exagitat irridetq; peccantem, aut ſuperbè tanquã inſanabilem deteſtatur. In ſpiritu, inquit, manſuetudinis, intendens teipſum, ne & tu tenteris. Nihil enim ad miſericordiam ſic inclinat, quam proprij periculi cogitatio. Ita eos nec deeſſe uoluit fratrũ correptioni, nec ſtudere certamini. Pax igitur, & dilectio, & communis periculi cogitatio in corde ſeruetur: modus autem ſermonis, ſiue acrius ſiue blandius proferatur, ſicut ſalus eius quem corrigis uidetur poſtulare, moderandus eſt. Et infra: Nunquam alieni peccati obiurgandi ſuſcipiendum eſt negotium, niſi cum interius interrogationibus examinantes noſtram conſcientiam, liquido nobis coram Deo reſponderimus, dilectione nos facere. Quòd ſi conuicium, uel minæ, uel etiam perſecutiones eius, quem argueris, lacerauerint animũ, ſi adhuc ille per te ſanari poſſe uidebitur, nihil reſpondeas, donec ſaneris prior: ne fortè carnalibus motibus tuis ad nocendũ conſentias, & exhibeas linguam tuam arma iniquitatis peccato, ad reddendũ malum pro malo, aut maledictũ pro maledicto. Quicquid .n. lacerato animo dixeris, punientis eſt impetus, non charitas corrigentis. Hactenus Auguſtinus. Ambroſij in hunc locum uerba ſunt hæc: Nunc hos alloquitur, qui firmiores erãt, ne inflatione bonæ uitæ eũ, qui forte à peccato circunuentus fuiſſet, ſpernendum putarent & abijciendum. Ideoq; conſulendum his. Cum manſuetudine enim prouocandi ſunt ad reformãdos ſe: quia ſi acrius autboritate fuerint correpti, non ſe patientur argui: ſed & defendere incipient ſe, ne turpes uideãtur, & incipient peiores fieri. Tolle .n. hominem à contentione & audacia, & habebis eum ſubiectum. Humilitas enim etiam ſuperbos ſolet inclinare. Hæc Ambroſius. [Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.] Quoniam fieri non poteſt, inquit Chryſoſtomus, ut homo uiuat abſque defectu, admonet ne rigidi ſint expẽſores alienorum delictorũ, ſed tolerent etiã proximorũ defectus, ut & ipſorũ delicta tolerent ab alijs. Et Auguſt. legem Chriſti dicit legẽ Charitatis, additque: Si autem implet legem, qui diligit proximum, dilectioque proximi etiam in ueteribus ſcripturis maximè cõmendat, in qua dilectione dicit alio loco idem Apoſtolus recapitulari omnia mandata legis, manifeſtum eſt etiam illam ſcripturã, quæ priori populo data eſt, legẽ Chriſti eſſe, quam uenit implere charitate, quæ non implebatur timore. Eadem igitur ſcriptura, & idem mandatum, cum bonis terrenis inhiantes premit ſeruos Teſtamentum uetus, cum in bona æterna flagrantes erigit liberos, Teſtamentum nouũ uocatur. Ita Auguſt. Quod autẽ dicitur, [Sic adimplebitis legẽ Chriſti,] Chryſoſtomus exponit, Simul oẽs implere, uos inuicem ferendo. Velut, Ille eſt iracundus, tu ſomnolentus. Tolera igitur illius acrem impetum, ut uicisſim ille tuam ferat ſegnitiem. Ita fiet, ut nec ille peccet, dum abs te toleratur: neque tu, dum in his, in quibus moleſtus es, ſuſtineris a fratre tuo. Ad hunc autẽ modum uobis inuicem, ubi lapſus imminet periculũ, manum porrigentes, mutuis officijs impleta legẽ, fiet ut unuſquiſque quod proximo deeſt, ſua tolerãtia ſuppleat. Hæc ille. [Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe cum nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.] Verum eſt, ait Ambroſius, nec latet quenquam, quia ſi actus noſtros & mentem conſideremus, nulli nos anteponimus, nec facilè quenquam iudicamus. Qui .n. extollitur quaſi aliquid ſit, errat: neſcit enim, quia de humilitate creſcitur. Verba .n. Saluatoris & geſta ante oculos non habet, qui cum ſit omnium Dominus, humiliauit ſe, ut nobis formam daret, quid ſequi deberemus, ſi creſcere uelimus: & ſi nos erigeremus, inclinaremur, quid facit imperitia cordis inflati, ut apud homines cõmendatior uideatur. Spernens .n. & deſpiciens peccatores, iuſtũ ſe uideri contendit, ſicut & phariſæus ille, quẽ Dominus denotat. Nunquid non uerè hic imperitus eſt, qui preſentis gloriæ cupidus eſt? Nunquid non uere de futuris deſperans, qui mercedem iuſtitiæ in præſenti uult conſequi? Quare? Quia non eſt iuſtus in opere, ſed per fallaciam fingit iuſtitiam. Qui .n. uult iuſtus eſſe, alterũ ſibi præponit, ut uere iuſtus ſit. Vnuſquiſque enim plus mala ſua nouit, quam alterius. Ita Ambroſius. [Opus autem ſuum probet unuſquiſque, & ſic in ſemetipſo tantum habebit gloriam, & non in altero.] Hic oſtendit, ait Chryſoſtomus, quod oportet nos uitæ noſtræ expenſores eſſe, nec leuiter, ſed exacta cura probare quæ nobis geſta ſunt: uidelicet, feciſti boni quippiam, conſidera ne forte propter inanem gloriam, ne propter neceſsitatem, ne in odium, ne per ſimulationem, ne ob aliam aliquam cauſam humanã. Sicut enim aurum uidetur quidem eſſe ſplendidum, priuſquam mittatur in fornacem, uerum ubi traditũ fuerit igni, tum uero certo dignoſcitur, eo quod adulterium eſt ab eo quod eſt ſyncerum ſeparato. Sic & noſtra opera, ubi diligenter examinaueris tum euidenter retegentur, uidebimusq́ue noſipſos multis criminibus obnoxios eſſe. Hæc Chryſoſtomus. Docet nos hic Apoſtoli locus, ut is qui ſibi benè conſcius eſt ob uitã ex Dei uoluntate traductam, non debeat uanas hominum laudes appetere, quod ſtultiſsimum eſt, ſed gloriari in Domino, & frui bono teſtimonio conſcientiæ ſuæ, ſicut ipſe Apoſtolus alibi dicit: Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Et habet reuera animus ſibi benè conſcius ueram ac ſolidam gloriam in Deo ſuo, cui totũ fert acceptum, quicquid habet boni: hominum uero laudes non appetit, quia uanæ ſunt, & non mediocriter pernicioſæ illis, qui ijs delectentur. [Vnuſquiſque enim onus ſuũ portabit.] Hoc qui ſapienter ſecum ipſe perpendit, nõ facile inaniter gloriatur.

Gal. 6.

Vir ſpiritalis unde agnoſcatur.

In obiurgandis proximis quid obſeruandum.

Lex Chriſti

Ro. 13.

Humilitate creſcimus.

Lu. 18

2. Cor. 1.

gloriaſ. Scit.n. alia eſſe Dei iudicia, alia hominũ:ſcit ſe habere onera ſua, que portet in illo æquiſsimo Dei iudicio:ſemperque intentus in mala ſua quæ ſe feciſſe nouit,nõ ſe effert nec iactitat, ob bona quæ ſecit.Eiuſ modi cogitatio hominem ſeruat à pernicioſiſsima animi elatione, quæ deſtructrix eſt & diſsipatrix omniũ Dei donorum.[Communicet autem is,qui catechizatur uerbo, ei qui ſe catechizat in omnibus bonis.]Illud uſitatum præceptum eſt, inquit Auguſtinus, ut prædicatori uerbi Dei præbeat neceſſaria cui prædicatur.Conſentit Auguſtino Chryſoſtomus, hunc locum ita exponens.Hic iã de doctoribus loquitur Apoſtolus. Vult enim illos diligenter curari ab his, quos inſtituunt.Et quamobrẽ,inquit?Chriſtus hoc ita præſcripſit,& in nouo Teſtamento lex hæc poſita eſt,ut q̃ Euangelium prædicant, ex euangelio uiuant:& in ueteri ſimiliter multi prouentus erant Leuitis è ſubditis. [Nolite errare: Deus non irridetur.] Homo hominem fallere poteſt, Deum fallere nemo poteſt.Locus hic etiam illos perſtringere uidetur, qui fortaſſis per mendacium ſuæ tenacitati paupertatem prætexentes,nolint illis,à quibus pro concione docentur & ſacramenta accipiunt, temporale ſubſidium præbere: qui etſi hominibus non ſe mentiri perſuadere queãt, fruſtrà tamen Deo imponere nituntur. [Quæ enim ſeminauerit homo, hæc & metet. Quoniã qui ſeminat in carne ſua,de carne & metet corruptionem.]Quẽmadmodũ in ſemẽte,ait Chryſoſtomus, qui ſeminat, non poteſt ex ordeo metere triticum, eo quod oportet & ſementem & meſſem eiuſdem eſſe generis, ſic & in operibus. Qui i carne depoſuerit delicias,temulentiam,concupiſcentiam abſurdam,quæ hinc proueniunt,metet.Quæ autem ſunt iſta?Supplicium,ultio, probrum, riſus, corruptio. Siquidem menſarum ſumptuoſarum & condimentorum nullus alius prouentus eſt,quàm corruptio. Nam ſimul & ipſa corrumpũtur, & corrumpunt corpora. [Qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet uitã æternã.] Seminatio in ſpiritu eſt,inquit hic Auguſtinus,ex fide cum charitate ſeruire iuſtitiæ, & non obaudire deſiderijs peccati, quanuis de mortali carne exiſtentibus. Meſsis autem uitæ æternæ,cũ inimica nouiſsima deſtruetur mors,& abſorbebitur mortale à uita, & corruptibile hoc induet incorruptionẽ.In hoc ergo tertio gradu,quo ſub gratia ſumus, ſeminamus in lachrymis, cum exiſtunt deſideria de animali corpore, quibus non conſentiendo renitemur,ut in gaudio metamus, cũ etiam reformato corpore,ex nulla parte hominis ulla nos ſollicitabit moleſtia,ullumue tentationis periculum. Huic ſententię propheta concinit, dicens, Qui ſeminat in lachrymis, in gaudio metet. Benè autem ſeminare ideſt bene operari, facilius eſt quàm in eo perſeuerare. Fructus enim ſolet laborem conſolari. Meſsis autem noſtra in fine promittitur: & ideo perſeuerantia opus eſt.Qui enim perſeuerauerit uſque in finẽ, hic ſaluus erit.Hæc Auguſtinus.[Bonũ autem facientes non deficiamus:tempore enim ſuo metemus non deficiẽtes.] Cohortatur eos ad ſtudiũ perſeuerãtiæ,inquit D. Hieronymus, qui in hac uita mercedem boni operis expectãt, neſcientes quia ſicut in ſemine aliud ſationis, aliud meſsis eſt tempus:ſic & in præſenti uita, ſementem eſſe opera,quæ uel in ſpiritu,uel in carne metantur,meſſem uero,futurum iudicium, & pro qualitate uel diuerſitate ſementis,diuerſas nos facere meſſuras, centeſimũ,& ſexageſimũ,& triceſimũ fructũ, quam ſegetem nemo poteſt metere deficiens. Qui enim perſeuerauerit uſque in finem,hic ſaluus erit,ſicut & alio loco præcipitur,Eſto non deficiens. Quale eſt autem, ut cum peccatores quotidiè in malis operibus augeãtur,nos in bono opere laſſemur? Hæc ille. [Ergo dum tẽpus habemus, operemur bonũ ad oẽs, maximè aũt ad domeſticos fidei.]Tẽpus ſementis,ut diximus, ait idẽ Hieronymus, tẽpus eſt præſens & uita quã currimus. In hac licet nobis q̃ uolumus ſeminare. Cũ iſta uita tranſierit,operandi tẽpus auſertur. Ira ipſa & libido,& iniuria,quæ deſiderant ultionẽ,ſi me refrænẽ, ſi propter Deum taceã,ſi per ſingulos commotionis actus & incentiua uitiorum Dei deſuper me uidentis recorder, fiunt mihi occaſio triumphorum. Ne dicamus in largiendo,Ille eſt amicus, hunc neſcio,hic debet accipere,iſte contemni.Imitemur patrem noſtrũ, q̃ ſolẽ ſuũ oriri facit ſup̱ bonos & malos, & pluit ſup̱ iuſtos & iniuſtos.Fons bonitatis omnibus pater. Seruus & liber,plebei⁹ & rex,diues & pauper ex eo ſimiliter bibunt.Lucerna cum accenſa fuerit in domo,omnibus lucet æqualiter. Quòd ſi in cunctos indifferenter liberalitatis fræna laxantur,quãto magis in domeſticos fidei,& in Chriſtianos,qui eundem habent patrem,eiuſdem magiſtri appellatione cenſentur? Hæc ille,Faxit præpotens Deus, ut perpetim memores lectionis huius,illi conuenienter uiuamus, Amen.

Semi-natio ĩ ſpiritu. 1. Cor. 15.

pſ. 125

Matt. 10. & 24.

Ibidem Apoc. 2.

Matt. 5.

DOMINICA, XVI. POST Pentecoſten, Matth. 6.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Aut enim unum odio habebit, & alterum diliget, aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Et reliqua Homilia beati Auguſtini epiſcopi,lib. 2. De Sermone Domini in monte.

HAec uerba diligẽter conſiderãda ſunt. Nam qui ſint duo Domini, deinceps oſtendit,cum dicit,[Non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ.] Mãmona apud Hebræos diuitiæ appellari dicuntur. Congruit & Punicum nomen,nam lucrum Punicè Mammon dicitur. Sed qui ſeruit mammonæ,illi utique ſeruit, qui rebus iſtis terrenis merito ſuæ peruerſitatis præpoſitus,magiſtratus huius ſeculi à Dño dicitur. [Aut.n.unũ odio habebit homo, & alterũ diliget,i.Deum:aut alterũ patietur, & alterum contẽnet. Patitur.n.durum & pernicioſum dñm, quiſquis ſeruit mãmonę.ſua.n.cupiditate implicatus, ſubditur diabolo,& nõ eũ diligit: Quis.n.eſt qui diligit diabolũ? ſed tñ patitur, ſicut in maiore aliqua domo,qui ancillæ alienæ coniunctus eſt, propter cupiditatẽ ſuã durã patitur ſeruitutẽ, etiã ſi nõ diligat eũ, cuius ancillã diligit. Alterũ aũt cõtẽnet,dicit,nõ,odio hẽbit. Nullius.n.uerè conſcia deũ põt odiſſe. Cõtẽnit aũt,i.non timet, cũ quaſi de eius bonitate ſecurus eſt. Ab hac negligentia & pernicioſa ſecuritate reuocat ſpũſſanctus,cum per prophetã dicit: Filii,ne adiicias peccatũ ſuper peccatũ,& ne dicas, Miſeratio Dei magna eſt:ignorans quia patientia dei ad pœnitentiã te adducit. Cuius.n.tanta miſericordia cõmendari põt, quã eius qui oĩa donat peccata cõuerſis,& oleaſtrũ facit participẽ pinguedinis oliuæ? Et cuius tanta ſeueritas,q̃ eius qui naturalibus ramis non pepercit, ſed propter infidelitatẽ fregit illos?Sed quiſquis uult diligere deũ,& cauere ne offendat, nõ ſe arbitretur duobus dominis poſſe ſeruire, & intentionem cordis ſui rectam ab omni duplicitate explicet.Ita.n.ſentiret de dño in bonitate,& in ſimplicitate cordis quæret illũ. [Ideo(inquit)dico uobis, non habere ſolicitudinem animæ ueſtræ quid edatis, neque corpori ueſtro quid induatis,ne fortè quãuis iã ſuperflua non quærantur, propter ipſa neceſſaria cor duplicetur, & ad ipſa conquirenda noſtra detorqueatur intentio, cũ quaſi miſe-ricorditer

Mãmona quid ſignificet.

Ioã. 12

Vide Auguſ. lib. 1. retractat. ca. 19.

Ro. 11.

Sap. 1.

ricorditer aliquid operamur.i.at cum conſulere alicui
uideri uoluimus,noſtrum emolumentum ibi potius,q̃
illius utilitatem attendamus,& ideo nobis non uidea
mur peccare,quia non ſuperflua, ſed neceſſaria ſunt q̃
conſequi uolumus.Dńs autem admonet,ut memineri
mus multo amplius uobis Deum dediſſe,ꝙ nos fecit &
compoſuit ex anima & corpore,q̃ eſt alimentum atq;
tegumentum , quorum curam nos duplicare cor non
uult. [Nónne anima,inquit,plus eſt quã eſca?] Vt tu
intelligas eum,qui dedit animam,multo facilius eſcã
eſſe daturum.[Et corpus quàm ueſtimentum,].i. plus
eſt,ut ſimiliter intelligas eum qui corpus dedit,mul-
to facilius daturum eſſe ueſtimentum. Quo loco quæ
ri ſolet,utrum & ad aïam cibus iſte pertineat,cum aïa
incorporea ſit,iſte autem cibus corporeus. Sed animã
hoc loco pro iſta uita poſitam nouerimus , cuius reti-
naculum eſt alimentum iſtud corporeum. Scd̃m hanc
Io.12 ſignificationem dictum eſt ẽt illud.Qui amat animam
ſuam,perdet illam.Quod niſi de hac uita acceperim',
quam oportet pro regno Dei perdere , quod potuiſſe
Matt. 16. martyres claruit,ꝑrium hoc præceptum erit illi ſniæ,
qua dictum eſt.Quid prodeſt homini ſi totum mundũ
lucref,animæ autem ſuæ detrimentum faciat?[Reſpi
cite,inquit,uolatilia cæli,qm̃ non ſerunt , neque me-
tunt,neque congregant in horrea ſua,& pr̃ ur̃ cæleſtis
paſcit ea.Nónne uos pluris eſtis illis?].i.carius uos ua
letis?quia utiq; rõnale animal,ſicuti eſt homo , ſubli-
mius ordinatum eſt in rerum natura, quam irrõnabi-
lia,ſicut ſunt aues.[Qui ãt ueſtrum,inquit,curans pôt
adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum? Et de ueſti
mento quid ſoliciti eſtis?].i. cuius ptãte atque dñatu
factum eſt,ut ad hanc ſtaturam corpus ueſtrum perdu
ceretur,eius prouidentia ẽt ueſtiri poteſt. Non aũt ue
ſtra cura factum eſſe,ut ad hanc ſtaturam ueniret cor
pus ueſtrum,ex hoc intelligi pôt , ꝙ ſi curetis & ueli-
tis adiicere unum cubitum huic ſtaturæ,non poteſtis.
Illi ergo ẽt tegendi corporis curam relinquite,cuius ui
detis cura factum eſſe,ut tantæ ſtaturæ corpus hẽatis.
Dandum ãt erat ẽt documentum ꝑꝑ ueſtimentum, ſi
cut datum eſt ꝑꝑ alimentum.Itaque ſequitur & dicit.
[Conſiderate lilia agri qũo creſcunt,non laborant,ne
que nent.dico ãt uobis,qm̃ nec Salomon in omni glo-
ria ſua ſic ueſtitus eſt,ſicut unum ex iſtis.Si ãt fœnum
agri quod hodie eſt,& cras in clibanũ mittitur , Deus
ſic ueſtit,quanto magis uos modicæ fidei?] Sed illa do
Nõ oĩa trahenda ad allegorias. cumenta non ſic allegoricè diſcutienda ſunt,ut quæra
mus quid ſignificent aues cæli aut lilia agri.Poſita sũt
n.ut de reb.minorib.maiora perſuaderentur , ſicut eſt
illud de iudice,qui nec Deum timebat,nec hominem
reuerebatur,& tñ ſæpe interpellanti uiduæ ceſſit , ut
eius cãm conſideraret,non propter pietatem aut hu-
Lu.18 manitatem,ſed ne tædium pateretur.Non.n ullo mo-
do ille iniuſtus iudex perſonam. Dei allegoricè ſuſti-
net,ſed tñ quantum deus,qui bonus & iuſtus eſt , cu-
ret deprecantes ſe , hinc coniici dominus uoluit , ꝙ
nec iniuſtus homo eos,qui illum aſſiduis precib. tun-
dunt,uel ꝑꝑ tædium deuitãdum poteſt contemnere.
[Nolite ergo,inquit,ſoliciti eſſe,dicentes. Quid ede
mus,aut quid bibemus,aut quo ueſtiemur? Hæc.n.oĩa
gentes inquirunt.Sic.n.pater ueſter, quia horum oĩm
indigetis. Quærite primum regnum dei & iuſtitiam
eius,& hæc omnia apponentur uobis.]Hic manifeſtiſ
ſimè oſtendit,non hæc eſſe appetenda tanquam talia
noſtra bona,ut ꝑꝑ ipſa dẽamus benefacere ſi quid fa-
Regnũ & iuſtitia dei, bonum noſtrũ. cimus,ſed tñ eſſe neceſſaria.Quid.n.interſit inter bo-
num quod appetendum eſt,& neceſſarium quod ſumẽ
dum eſt,hac ſnia declarauit,cum ait.[Quærite primũ
regnum dei & iuſtitiam eius,& hæc omnia apponenẽ
uobis.]Regnum ergo & iuſtitia dei , bonum noſtrum
eſt,& hoc appetendum,& ibi finis conſtituendus, ꝑꝑ

quod omnia faciamus quæcunque facimus. Sed quia
in hac uita militamus , ut ad illud regnum peruenire
poſſimus,quæ uita ſine his neceſſariis agi non poteſt,
Apponentur uobis hæc,inquit,ſed uos regnum dei &
iuſtitiam eius primum quærite. Cum.n.dicit illud pri
mum,ſignificauit quia hoc poſterius quærendum eſt,
non tp̃e,ſed dignitate.Illud tanquam bonum noſtrũ,
hoc tanquam neceſſarium noſtrum,neceſſarium autẽ
ꝑꝑ illud bonum. Neque.n. (uerbi gratia) ideo dẽmus
euangelizare,ut manducemus : ſed ideo manducare ,
ut euangelizemus. Nam ſi propterea euangelizamus
ut manducemus,uilius hẽmus euangelium quàm ci-
bum,& erit iam bonum noſtrum in manducando,ne-
ceſſarium ãt in euangelizando.Quod ẽt Apoſt. prohi *1.Co. 9*
bet,cum dicit,licere ſibi quidem & permiſſum eſſe a
domino,ut qui euangelium annunciant,de euangelio
uiuant.i.de euangelio hẽant ea,quæ huic uitæ ſunt ne
ceſſaria,ſed tñ ſe non eſſe abuſum hac ptãte. Erant.n.
multi , qui occaſionem hr̃e cupiebant acquirendi ac
uendendi euangelium,quib.eam uolens Apoſt.ampu
tare,manib.ſuis uictum ſuum tolerauit. de his.n. alio
loco dicit.Vt amputem occaſionem iis , qui quærunt *2.Cor. 11.*
occaſionem,quanquam ẽtſi ut cæteri Apoſtoli, ꝑmiſ-
ſu dñi de euangelio uiueret,non in eo uictu finem cõ
ſtitueret euangelizandi,ſed magis ipſius uictus ſui fi-
nem in euangelio collocaret.i.ut ſuperius dixi,non iõ
euangelizaret, ut perueniret ad cibum , & ſi qua ſunt
alia neceſſaria, ſed iõ iſta ſumeret , ut illud impleret ,
ne non uolens,ſed neceſſitate euangelizaret. Hoc.n.
improbat,cum dicit. Neſcitis qm̃ qui in templo ope- *1,Co.9*
rantur,quæ de templo ſunt,edunt,& qui altario deſer
uiunt,altario comparticipantur?Sic & dñs ordinauit
his qui euangelium annunciant,de euangelio uiuere,
ego ãt nullius horum uſus ſum.Hinc oſtendit permiſ
ſum eſſe,non iuſſum:alioquin contra præceptum do-
mini feciſſe tenebitur. Deinde ſequitur & dicit.Nõ ãt *Ibid.*
ſcripſi hæc , ut ita fiant in me. Bonum eſt mihi magis
mori, quàm ut gloriam meam quiſquam inanem fa-
ciat.Hoc dixit,quia iam ſtatuerat ꝑꝑ quoſdam occa-
ſionem quærentes,manib.ſuis uictum tranſigere.Si.n.
euangelizauero,inquit,non eſt mihi gloria.i. ſi euan-
gelizauero ut iſta fiant in me.i. ſi ꝑpea euangelizaue-
ro,ut ad illa perueniam,& finem euangelii in cibo &
potu & ueſtitu collocauero. ſed quare non eſt ei glo-
ria. Neceſſitas.n.inquit,mihi incumbit.i. ut iõ euan-
gelizem,quia unde uiuam non habeo, ut acquiram tẽ
poralem fructum de prædicatione æternorum. ſic.n.
iam neceſſitas erit in euangelio,non uoluntas . Væ.n.
mihi eſt,inquit,ſi non euangelizauero. ſed qũo debet
euangelizare?ſ.ut in ipſo euangelio,& in regno dei po
nat mercedem.Ita.n. poteſt non coactus euangelizare
ſed uolens.ſi.n.uolens,inquit,hoc facio, mercedem ha
beo,ſi autem inuitus , diſpenſatio mihi credita eſt.i.ſi
coactus inopia earum rerũ,quæ tp̃alis uitæ ſunt neceſ-
ſariæ,prædico euangelium,alii per me habebunt mer
cedem euangelii,qui euangelium ipſum me prædican
te diligunt,ego ãt non hẽbo,quia non ipſum euange-
lium diligo,ſed eius precium in illis tp̃alibus conſti-
tutum.Quod nefas eſt fieri, ut non tanquam filius mi-
niſtret quiſque euangelium , ſed tanquam ſeruus, cui
diſpenſatio credita eſt , ut tanquam alienum eroget ,
nihil inde ipſe accipiat præter cibaria,quæ non de par
ticipatione regni,ſed ad ſuſtentaculum miſeræ ſerui- *1.Co.4*
tutis dantur extrinſecus. Quanquam alio loco diſpen
ſatorem ſe dicat. Poteſt.n.& ſeruus in filiorum nume-
rum adoptatus,eam rem in qua cohæredis ſortem me
ruit,fideliter diſpenſare participibus ſuis.Sed nũc ubi
ait,ſi autem inuitus,diſpenſatio mihi credita eſt , talẽ
diſpenſatorem intelligi uoluit, qui alienum diſpẽſat ,
unde ipſe nihil accipiat.Ergo quæcunque res propter

aliud

alind aliquid quæritur, ſine dubio inferior eſt, q̃ id,
pp quod quæritur. & iō illud primum eſt, pp quod
iſtam rem quæris, non iſta res quam pp illud quæris.
Quapropter ſi euangelium & regnum Dei propter ci
bum quærimus, priorem facimus cibum, & poſterius
regnum dei, ita ut ſi non deſit cibus, non quæramus re
gnum Dei. Hoc eſt ergo primum quærere cibum, &
deinde regnum Dei. i. hoc priori loco ponere, illud po
ſteriori. Si āt iō quæramus cibum, ut habeamus regnū
dei, faciamus quod dictum eſt. Quærite primum re-
gnum dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia apponent
uobis. Quærentib. n. primum regnum & iuſtitiā dei,
i. hæc præponentib. cæteris reb. ut pp hæc cætera quæ
ramus, non dēt ſubeſſe ſolicitudo, ne illa deſint, quæ
huic uitæ pp regnum dei ſunt neceſſaria. Dixit. n. ſupe
rius. Scit. n. pater ueſter, quia horum oīm indigetis. &
iō cum dixiſſet. Quærite primum regnum dei, & iuſti
tiam eius, non dixit. Deinde iſta quærite, quamuis ſint
neceſſaria, ſed ait. Hæc oīa apponentur uobis. i. conſe-
quentur, ſi illa quæratis, ſine ullo ueſtro impedimen-
to, ne cum iſta quæritis, illinc auertamini, aut ne duos
fines conſtituatis, ut & regnum dei pp ſe appetatis, &
iſta neceſſaria: ſed hæc potius pp illud. Ita uobis non
Duob. domi- ni ſer- uire. deerunt, quia non poteſtis duob. dn̄is ſeruire. Duob. āt
dn̄is ſeruire conatur, qui & regnum dei pro magno bo
no appetit, & hæc tpalia. Nō poteſt āt ſimplicem hr̄e
oculum, & uni dn̄o Deo ſeruire, niſi quæcunque ſunt
cætera, ſi ſunt neceſſaria, pp hoc unum aſſumat. i. pp
regnum dei. Sicut āt omnes militantes accipiunt an-
nonam & ſtipendium, ſic omnes euangelizantes acci-
piunt uictum & tegumentum. Sed non omnes pp ſa-
lutem reip. militant, ſed pp illa quæ accipiunt, ſic non
omnes pp ſalutē eccleſiæ miniſtrant deo, ſed pp hæc
tpalia, quæ tanq̃ annonam & ſtipendia conſequūtur,
aut & pp hoc, & pp illud. Sed ſupra iam dictum eſt,
Non poteſtis duob. dn̄is ſeruire. Ergo ſimplici corde
tantummodo pp regnum dei debemus operari bonū
ad omnes: non aūt in hac operatione uel ſolam, uel cū
regno Dei mercedem tpalem cogitare. Quorum om
nium tpalium nomine, craſtinum poſuit, dicens. No-
lite ergo ſoliciti eſſe de craſtino. Non. n. dr̄ craſtinus
dies, niſi in tpe, ubi præterito ſuccedit futurum. Ergo
cum aliquid boni operamur, nō tpalia, ſed æterna co-
gitemus. Tunc erit illud bonum & perfectum opus.

EADEM DOMINICA
Matth. 6.

In illo tpe. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis. Nemo pōt duobus dominis ſeruire. Et reliq. Homilia Erici.

DOminus ad hoc homo factus eſt, ut nos
de ptāte tenebrarum eriperet, & regnū
deo patri nos faceret. Ait. n. ipſe in quo-
Lu. 19 dam euangelii loco parabolicos loquēs,
ꝙ homo quidam nobilis abiit in regio-
nem longinquam, accipere ſibi regnum. Quib. uerbis
nullum alium q̃ ſeipſum intelligi uoluit, qui ad hoc
de cæleſtib. in hanc ærumnarum ac mortis regionem
uenire dignatus eſt, ut imperium diaboli, quod fœde
re quodam peccati, mortiſque æternæ pacto perſuaſe
rat, diſſiparet, & regnum ſuum iuſtitiæ ac manſuetudi
nis legib. exaltaret. Cum ergo iam multi a regno dia-
boli deficerēt, & edictis cæleſtib. parentes, fidei ſigna
prompta deuotione ſubirent, hac orōne eos rex illevi
ctorioſiſſimus alloquitur. [Nemo poteſt duobus dn̄is
ſeruire.] Ac ſi uerbis aliis ad ſpūalis militiæ diſciplinā
exhortans, dicat. Si perfectè mei imperii ius eligitis,
oportet ut per omnia prioris dn̄i ſeruitium abnuatis.
Neq;. n. ſimul utriſque obtemperari poteſt, cum con-
traria ſibi ſint, quæ ego & quæ ille præcipimus. Ego de
niq; quæ ſanctitatis atque honeſtatis ſunt iubeo im-
pleri, ille turpia omnia atque honeſtati repugnantia
præcipit exerceri. Ego uirtutum arma meum militem
pro manſuetudine humilitateque ſeruanda alacriter
excipere, ille cogit ſuos pro ſuperbia mortem inſonti
bus irrogare. Quō ergo poteſt ambobus par exhiberi
famulatus, quorum diſpar eſt dn̄atus? Hæc uerba redē
ptoris noſtri ad curas illius ſeculi euitandas nos in-
ſtruunt, & ut contēnere tpalia, & cæleſtia ſtudeamus
ſp appetere, exhortatur? [Nemo, inquit, poteſt duob.
dn̄is ſeruire.] Quæ ſn̄ia iuxta lr̄am apertiſſimè ēt non
expoſita claret, quia nemo. ſ. duob. dn̄is carnalib. ita po
teſt ſeruire, ut ambobus æqualiter placeat, utriſq; æ-
qualiter obſequat̄. unde ſubdit̄. [Aut. n. unum odio ha
bebit, & alterum diliget, aut unū ſuſtinebit, & alterū
contemnet.] Spūali uero intellectu qui ſint iſti duo
dn̄i, ſubſequenter oñdit, cum ſubdit. [Nō poteſtis deo
ſeruire & mammonæ]. i. Chriſto & diabolo. Quæ. n. *2. Co. 6*
participatio Chriſto & diabolo? aut luci ad tenebras?
Adhuc uero de duob. dn̄is ſequit̄. [Aut. n. unum odio
habebit, & alterum diliget, aut unum ſuſtinebit, & al-
terum contemnet.] Vnum odio hēbit, ſi diabolum, q
odio hn̄dus eſt, non per hoc ꝙ ſubſtantia, ſed per hoc
ꝙ malus eſt, oderit: & alterum diliget. i. Chriſtum, qui
uelut manſuetus dn̄s ſolummodo ſe diligi, ſolummo-
do ex affectu præcipit amari. Diliges, inquiens, dn̄m
deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, *Matt. 22.*
& ex tota uirtute tua. Aut unum ſuſtinebit. ſ. diabolū
tanquam durum & immitem dn̄m. Ipſe. n. duriſſimis
imperiis amatores ſeculi quatit, & poſtquā ſemel ho-
minum dn̄ari potuerit, ēt nolentem inuitumq; ad ma
lè agendum compellit, nec ſine grauiſſimis laborib.
imperata peragunt. Frequenter. n. exilia, naufragia, &
rei familiaris damna, ipſam poſtremò mortem horū
gratia perferunt. De talib. ſcriptura dicit. Vt malè age *Hie. 9.*
rent, laborauerunt. Hunc ergo talem dn̄m ſuſtinent
potius inuiti, quàm ſeruiunt ſubditi, quia poſtquam
ſemel eius ſuper ſe dn̄ium ſpontè ſuſceperunt, nunquā
de cætero ſuis uirib. niſi ſola dei ualidiſſima manu eri
pi poſſunt. Et alterum, inquit, cōtemnet, hoc eſt deū.
Et notanda proprietas uerborum dn̄icorum. Cum. n.
præmiſiſſet dn̄s, dicens. Aut unum odio habebit, & al
terum diliget, non eſt ſubſecutus econtra, ut diceret.
Aut unum diliget. i. diabolum, & alterum odio habe-
bit, hoc eſt, Deum: quia nullius conſcīa quantumuis p
uerſiſſima ad hoc poteſt eripere, ut dicat ſe deū odio
hr̄e, aut diabolum diligere. Contemnet uerò. ſ. non ti
mebit. Contemnit̄. n. deus ab illis, qui peccantes ſibi
de impunitate ſcelerum blandiunt̄, putantes aut neſci
re ſua ſcelera deum, aut uiſa ſtatim indulgere, qui ne-
ſciunt ꝙ diſſimulando eos diuina bonitas ad pn̄iam
prouocet, dicente Apoſt. An neſcis, quia patientia dei
ad pn̄iam te adducit? Tu autem ſm̄ duritiam tuam, & *Ro. 2.*
cor impœnitens theſaurizas tibi iram in die iræ, & re
uelationis iuſti iudicii Dei. Aliter: Conuenienter aūt
addidit, aut unum ſuſtinendum, hoc eſt, diabolū; aut
alterum contemnendum, uidelicet Deum. Contem-
nit. n. deum, ſed tn̄ non odit, quiſquis præcepta illius
contradicendo deſpicit. Suſtinet uero diabolum, tan
quam ſi quis durum & crudelem habeat dn̄m, ſed ta-
men non diligit, quicunque per cupiditatem diuitia-
rum illi ſe ſubdit, qui princeps huius mundi habetur,
dicente domino. Venit princeps huius mundi, & in *Io. 14.*
me non habet quicquam. Sed licet illum ſuſtineat tan
quam crudelem dominum, non tamen diligit. Verbi
gratia. Si quis in maiori aliqua domo, ancillæ cuiusli-
bet hominis potentis copulatur, etiam ſi non diligat
eum cuius ancillam diligit, propter uim tamen ſuæ
cupidinis

cupidinis duram ſuſtinet ſeruitutem, ſubijciendo ſe il
li, cuius ancillam ſibi coniunctam diligit. Sic & homo
diligens diuitias, ſeruus diaboli eſt, qui caput & prin-
ceps eſt amatorum mundi. Diuitias enim poſsidere,
indifferens opus eſt. Nam nec diuiti obſunt opes, ſi eis
benè utatur, nec pauperem egeſtas commendabilioré
facit, ſi inter ſordes & inopiam peccata non caueat.
[Non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ.] Mammo-
na apud Hebræos uel Syrios, diuitiæ interpretatur La
tinè: Punicè autem Mammon lucrum dicitur. utrun-
que autem ad unum finem pertinet. Et rectè auaritiam
ſpecialiter poſuit, ut oſtenderet manifeſtè diuitiarum
ſeruos, diaboli quoque ſeruos exiſtere. Nam & Apo-
ſtolus auaritiam idolorum ſeruitutem uocare non du
bitauit, dicens: Et auaritiam, quę eſt idolorum ſerui-
Col 3. tus. Quo loco ſolerter notandum, quia non dicitur,
Non poteſtis Deo ſeruire & diuitias poſsidere: ſed,
Non poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ, id eſt, diui-
tijs. Multos enim ſanctorum patrum legimus tem-
poraliter & diuitias habuiſſe, & nihilominus Deo de
Ge. 14. ſeruiſſe. Abraham nanque ditiſsimus fuit, qui cũ tri-
centis decem & octo uernaculis reges quinque bel-
Iob 1. lica expeditione ſuperauit, & Lot fratrem ſuum à
captiuitate exemit. Iob quoque ille maximum exem-
plum patientiæ, inter omnes orientales diuitijs afflu-
xiſſe, ſcripturæ teſtimonio declaratur. Quid de ſan-
ctiſsimo Dauid dicemus, cui & diuitiarum copia, &
imperii magnificentia ſuppeditabat, eiq; a ſubiectis
per circuitum nationib. munera deferebãtur? Sed iſti
quanuis habuerunt diuitias, non ſeruierunt diuitiis,
ſed Deo, quia nequaquam ſpem ſuam diuitiis commi-
ſerunt, nec cuſtodierũt eas ut ſerui, ſed ingenuè diſpẽ
ſauerunt ut dñi, tenentes eas in uſu, non in deſiderio,
& tanquam ex latere ſibi datas utiliter diſponentes.
Hinc B. Dauid quanuis in regno ſolio cõſtitutus, ꝙ ni
pſ. 38 hil in fallacib. diuitiis fideret oſtendebat, dicens: Ege-
nus ſum & pauper, ſicut oẽs patres mei. Diuites ẽt uel
qui erant, uel qui eſſe poterant, alloquens dicebat. Di
pſ. 61. uitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Quiſquis ergo
cuſtodit diuitias ut ſeruus, & nõ diſtribuit ut dñs, ſer-
Seruus diuitiarũ quis ſit. uus eſt diuitiarum, & ſeruiendo diuitiis, compellit ſer
uire diabolo, quia cupiditate diuitiarum implicatus,
diabolo ſe ſubdit, qui merito ſuæ prauitatis terrenis re
bus præpoſitus eſt, & a Dño princeps huius ſeculi ap-
pellat. Quapp audiant iſta diuites, & eligant magis
Chriſti eſſe ſerui, ꝙ mancipia diuitiarum. Diſcant non
innitendum præſentib. ſed ſpem omnem inſerendam
perennib. ſolumq; ad hoc uelle hr̃e diuitias, ut ſit un-
de pauperum indigentia expleri, unde poſsint pecca
ta redimi. [Ideo dico uobis, ne ſoliciti ſitis animæ ue
ſtræ quid manducetis, neque corpori ueſtro quid
induamini.] tãquam dicat. Quia Deo ſimul & cupidi-
tatibus mundi ſeruire non poteſtis, quia in incerto di
uitiarum confidere non debetis, iõ dico uobis, ne ſoli
citi ſitis in aggregandis diuitiis, quibus mens implici
ta alienetur ab amore ſui creatoris. Quæri uero po-
teſt, utrum cibus iſte corporeus ad animam, an ad
corpus pertineat, cum conſtet animam incorpoream
cibum uero eſſe corporeum. Sed animæ nomine in
ſcriptura ſacra, uita præſens ſignari ſolet, iuxta quod
Dominus alibi ait: Qui amat animam ſuam, hoc eſt,
Io. 12. uitam ſuam, perdet eam. Et Apoſtolus Paulus: Non
facio, inquit animam meam precioſiorem quàm me.
Act. 20. Ergo & hic anima hoc ſenſu accipienda eſt, ut per ani
mam præſens uita intelligatur, quæ alimentis ac ue-
ſtibus retinetur, cuius uinculum, atque concilia-
tio quædam eſt cibus iſte corporeus, in cuius cau-
ſa labor exercendus eſt ad eam ſuſtentandam, ſo-
licitudo autem tollenda, ut habentes uictum, &
1. Ti. 6 ueſtitum, his contenti ſimus. Siue anima pro ipſo
corpore, quo continetur, eſt poſita, à parte uidelicet
totum, ſicut legimus Iacob deſcendiſſe in Aegyptum *Ge. 46.*
in animabus ſeptuaginta, cũ animas non abſque cor-
poribus deſcendiſſe manifeſtum ſit. Cæterum de ſpiri
tali cibo ac ueſtimento ualdè nos oportet eſſe ſolici-
tos. Adhuc tamen ipſa uerba Domini ponderatius
perpendenda ſunt. Non enim ait, Ne quæratis quid
manducetis, aut quo induamini: ſed, Ne ſoliciti ſitis,
ac propterea non labor, ſed ſolicitudo prohibita eſt.
Sed cum primo homini dictum ſit: In ſudore uul- *Gen. 3.*
tus tui ueſceris pane tuo: quid eſt quòd nunc diſci-
pulis, immò cunctis fidelibus præcipit, ne ſoliciti
ſint quid manducare uel bibere uel induere debeant?
Nunquid prohibet hominem laborare, qui prius iuſ-
ſit in ſudore uultus panem comedere? Nequaquam.
Cui etiam ob hoc exercendi ruris & proſcindendi
agri peritia data eſt, ut labore proprio aleretur & ue-
ſtiretur. Sed in his præceptis dominicis illa differen
tia eſt attendenda, ut ea quæ ad cibum uel indumen-
tum corporis ſunt neceſſaria, unuſquiſque procura-
re ſtudeat, ne deficientibus his quæ naturalis fragi-
litas expetit, utpotè ſine quibus non ualet ſubſiſtere,
etiam ipſa uita genuino adiutorio priuata deficiat.
Solicitudinem autem in his adhibere uetat, quod in-
telligitur cura ſuperflua. Vnde pulchrè hanc ueteres
ita definierunt, ut dicerent ſolicitudinem eſſe ægri-
tudinem animi cum immoderata cogitatione. Soli-
citudo ergo quaſi res ſuperflua & plus iuſto anxia tol *Ita ferè*
litur: labor uerò quaſi res neceſſaria exerceri permit- *Cicero*
titur. Intantum denique laboris uſus minimè prohi *4 Tuſ.*
betur, ut Pſalmiſta beatũ dicat, qui ſuis laboribus pa- *pſ. 127*
ſcitur, & Apoſtolus laborandum manibus quod bonũ *Eph. 4*
eſt dicit, ut quis habeat unde tribuat neceſsitatẽ patiẽ
tibus. Quapropter labor exercendus eſt, ut neceſsitas
eluctetur, ſolicitudo tollenda, qua nõ neceſsitati, ſed
cupiditati conſulitur. [Nónne anima plus eſt quàm
eſca, & corpus plus quàm ueſtimentum?] Ex his dua-
bus ſubſtantiis conſtat homo, anima uidelicet & cor-
pore. Omne quod appetimus, aut propter ſe, aut pro
pter aliud appetimus. Propter ſe enim ſapientia,
quę Deus eſt, appetenda eſt, propter aliud uerò, ſi
quis (uerbi gratia) emplaſtra habere cupiat, non ut
emplaſtra poſsideat, ſed ut ex eis ſanitas corpori pro-
uideatur. Nemo uerò dubitat maius eſſe illud quod
propter ſe, quàm illud quod propter aliud quæritur.
Datur ergo hic intelligi, animã plus eſſe quàm eſcã,
ꝙ ad hoc eſca requiritur, ut uita præſens illa ſuſtente
tur. Corpus quoque plus quàm ueſtimentũ, quod id-
circò requiritur, ut nuditas illo tegatur. Admonet
ergo nos Dominus hac ſententia, ut meminerimus
multo amplius nobis Deum dediſſe in eo, quòd nos
cum non eſſemus, compoſuit ex anima & corpore,
quàm ſit alimentum & tegumentum, ut ſit ſenſus:
Quia maiora nobis præſtitit, id eſt, corpus & animam
præſtabit utique & minora, uictum uidelicet & ue-
ſtitum. Quare ergo de minoribus ſoliciti ſumus,
qui maiora percepimus? [Reſpicite uolatilia cæli,
quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congre-
gant in horrea, & pater ueſter cæleſtis paſcit illa.] Vo
latilia cæli, aues per hunc aerem diſcurſantes appel-
lat. Quicquid cælo uicinius eſt, cælum in ſcripturis *Hominis præſtantia.*
nuncupari conſueuit. Ducit nos Dominus ad conſi-
deranda minora opera, quatenus ex rebus minori-
bus maiora nobis facilius perſuaderi poſsint. Nulli
enim dubium eſt, quòd homo maius ſit, quàm ali-
quod uolatile. Homo ad Dei imaginem & ſimilitu-
dinem factus eſt, uolatile uerò creatura quidem eſt,
ſed tamen irrationalis, & cum moritur corpore &
anima moritur, homo uerò quanuis moriatur corpo-
re, anima tñ uiuit Deo. Ait ergo: Reſpicite, id eſt, con-
ſiderate

ſiderate oolatilia cœli, quooiam ooo ſerunt.i.non ſe-
minant,neque metoot, hoc eſt, oon colligunt, oeque
cōgregant io horrea, oidelicet in granaria, & pater
ueſter cœleſtis paſcit illa.i.outu Dei aluntur. Si ergo
uolatilia,quorum mortalis eſt anima, prouidētia Dei
creatoris aluotur, multo magis homioes,quibos æter
nitas repromittitur, illius muoificentia gubernantor.
Qnidam plus appetentes ſapere q̃ oportet,uolueruot
hunc locum allegorica ioterpretatione diſcutere,di-
centes per uolatilia cœli angelos deſignari, qui abſq;
ulla cura uioentes, perpetua ſecuritate & quiete po-
tiuotur, oon atteodentes quod ſequitur,[Nónne uos
magis pluris eſtis illis?] Si ergo his uolatilibus,qui-
bus nulla colendi terras induſtria, nullus de ſegetum
fœcunditate prouentus eſt,indeficientē diuina proui
dentia ſufficit alimooiā,turpe eſt homioes cauſa ſoli-
citudinis fatigari,quibus & elemeotorum temperies,
& terræ fœcūditas famulatur. Et meritò taliũ impru
dentia exemplo irrationabiliũ aoiũ coercetur,q̃a aues
nil ſibi ſpeciale uendicant,neſciũt alijs iouidere,hi ue
rò propria defendũt,qui cōmunia amiſerunt,ad ſuam
proinde iotuendam dignitatē,ad cōſiderādam origi-
nem reuocantur,cũ ſubditur:[Nóooe oos magis plu
ris eſtis illis?] Nō dicit, Plures eſtis,quia plures ad nu
merum pertioet,ſed pluris,ad digoitatem reſpiciens,
id eſt,carioris precij eſtis vos, & plus q̃ illa valetis. Il
la.n.irrationabilia ſunt, nullo ſe intellectu regentia,
quæ cũ moriũtur, corpore iotereũt & anima,vos autē
ad imaginem Dei cōditi, & ad æternitatem prædeſti
oati,ac ſublimiùs in rerum natura cōpoſiti eſtis.Debe
tis ergo quid ſitis recolere, ne dum nimis terrenis de
diti eſtis,in terreoa & infima deficiatis.[Quis autē ue
ſtrum cogitans,pōt adijcere ad ſtaturā ſuam cubitum
uuum?] Vt faciliùs perſuaderet oobis poſsibilia ſine
ſolicitudine,dedit etiam de impoſsibilibus exemplũ:
Quis,ioquiēs, ueſtrũ cogitās, pōt adijcere ad ſtaturā
ſuā cubitũ vnum? q.d. Si eſt aliq̃s veſtrũ, q̃ ad ſtaturā
ſuā vnũ cubitũ adijcere poſsit, vt vel lōgior,vel latior
videaẽ,cogitet & elaboret qui eiuſmodi eſt,qualiter il
lud paſcat,& veſtiat,quod ipſe ſibi adiecit.Cæterũ q̃d
Deus creauit, etiā ſine veſtra ſolicitudine veſtire,ac
paſcere procurabit.Nũc ergo quia neq; qood Deo mi
nimũ eſt implere poteſtis,illius prouidētiæ curā tegē
di,& alēdi corporis relinquite, qui fecit vt ad hāc ſta
turā ueſtrũ corpus perduceretur. Sed quia de alimētis
datũ fuerat documētũ ex cōparatione uolatiliũ cœli,
dādum etiā erat & de ueſtimētis exēplum collatione
liliorũ agri.Vnde ſequitur:[Et de ueſtimēto quid ſoli
citi eſtis? Cōſiderate lilia agri,qũo creſcuot.Non labo
rāt]in creſcēdo,[oeq; neot,]id eſt oō filāt,ut ſuo labo
re operiantur.Quo morali præcepto pſuademur,quia
ſi etiā ea quæ ſunt ſenſu & ratione carētia,ſic Dei pui
dētia ueſtiuntur,ut nullo uſu, uel ad gratiā egeāt,uel
ad ornatũ:multo magis credas rationabilē hominem,
ſi omnē ſui ſpem Deo collocet, nũq̃ poſſe egere,eò q̃
præſumpſerit de fauore diuioo. Notandũ uerò,q̃ lilia
agri pro omnibus herbis agri Dn̄s poſuit,quæ non la-
borāt io creſcēdo, oeq; nent.i. fila non contorquēt,ut
pulchra ſibi indumenta coaptēt. De quibus ſeqoitur:
[Dico autē uobis, quoniā nec Salomō in omni gloria
ſua coopertus eſt,ſicut unũ ex iſtis.]Speciali oota pro
generali uſus eſt,quod in ſequeotibus aperitur,ubi fę
nũ agri euidētiſsimè pooitur. Nec illud omittendum,
quod quidā doctorũ aſſerũt, oos hic angelorũ exēplo
eſſe præmonitos.Dicũt.n nō ocioſè accipiēdũ,q̃ flos
homini,uel certè plus q̃ homini in Salomone cōferē,
qui pro ſui excellētia plus aliud fuit q̃ homo,adeò ut
tēplum Deo cōderet,& uerũ Salomonē,hoc eſt,Chri-
ſtum,in myſterio figuraret.Ergo per lilia,angelorum
cœleſtiũ expreſſa eſt gloria, quorũ & claritate orna-

Lilia agri, pro herbis oibus.

mur,& odore ſanctitatis delectamur. Hæc ergo lilia,
angelica.ſ.illa agmina,nulla ſolicitudine præpediuo-
tur,nullo laboris uſu exercentur,ſed diuinæ libertatis
gratiā,& cœleſtis ſeruant dona naturæ. Addēdũ etiā,
q̃ lilia nullũ requirant cultum, nec erga generatioоē
hoius floris, ſicut erga prouentum fructnũ cæterorũ,
redeat actos in orbē ſolicitis labor agricolis. Et licet
demiſſo flore,id quod extrinſecus eſt,uideatur areſce
re,interiùs tamen radicis uirtute alitur,& mox uerni
tēporis prouocata blanditijs, floris ſui honore ueſti-
tur. Sic & angelicæ dignitates ex ea quā adeptæ ſunt
originis ſuæ ſorte,ot ſint ſemper accipiuot.His ergo
floribus Salomon quanq̃ magno decore circundatus,
compooi ooo poteſt, quia licet infirmitatem oaturæ
corporeæ uirtute quadā mentis & operũ gloria exor-
naret, nollatenus angelicæ potuit cōparati celſitudi-
ni,qoæ homanæ fragilitatis expers,incorruptæ boni-
tatis ornatum ſeruaret.Hanc immortalitatis pulchri-
tudinē,huoc incorroptibilē habitum,in reſurrectio-
ne ſe Dn̄s electis daturũ repromittit,dicens:Erunt ſi-
cut angeli Dei io cœlo. [Dico autē uobis,quoniā nec
Salomon in omoi gloria ſua coopertus eſt,ſicut unum
ex iſtis.] Inter omnes reges Iſraelitarũ Salomonē di-
tiſsimum fuiſſe,Regũ narrat hiſtoria. Qui inter reli-
quas digoitatũ diuitias,p̃cipuè decore ueſtiũ,ac diuer
ſitate cũ p̃cioſitate pollebat,adeò ut ſingula miniſtrā-
tium officia,cũ omnibus ſibi ſubiectis,proprijs ac ſin
gularibus uterentur indumentis. Vnde & de Regina
Saba, qoæ a finibus terræ uenerat audire ſapientiam
eius,legitur: Quia uidens ordinem mioiſtrorũ,& ue-
ſtes quibos io miniſterio utebantur, nō habebat ultrà
ſpiritũ.Sed quāuis tāto honore ac ſplēdore ueſtiũ fue
rit decoratus,nō eſt tamē tanta pulchritudine coo-
pertus,ſicut unum ex iſtis,ſubauditur,lilijs. Et reuerà
quæ textura aut pictura texētium mulierũ, ualet flo-
rum pulchritudini coæquari? Quid.n.ſic rubet ut ro-
ſa? Quid ita cādet ut lilium? Iā uerò uiolæ colorē pul
cherrimũ,nulla purpura ſuperare,oulla ualet tinctura
ſupergredi.Quod outē ait: [Nec Salomō in omni glo
ria ſua coopertus eſt ſicut uoũ ex iſtis:]in omni gloria
dicit.i.in magnitudioe regni, in pulchritudine deli-
ciarum,uel,ot diximus,in diſtinctione & uarietate ue
ſtium. Cur autem hanc de delicijs ſimilitudinē præ-
miſerit,ſubdendo manifeſtat: [Si autem fœnum agri
quod hodiè eſt, & cras io clibaoum mittitur, Deus
ſic ueſtit, quanto magis uos minimæ fidei?]Fœnum
agri idem appellat, quod & ſuperius lilia agri,omnes
ſcilicet herbas pulchris coloribus decoratas.Hoc au-
tem aduerbium quod eſt, cras,ooo ſemper pro ſucce-
deoti die,ſed aliquando etiam pro futuro tempore io
ſcriptoris poni ſolet,iuxta illud quod Samuel à py-
thoniſſa excitatus, Sauli ait: Cras tu, & filij tui me-
cum eritis. Et Iacob: Exaudiet,inquit, me cras iuſti-
tia mea. Sic ergo & hic quod dicitur, Cras io cliba-
num mittitur, de futuro tempore intelligi debet, &
eſt ſenſus: Si Deus ea quæ citò decidunt, & marce-
ſcunt, fęnum uidelicet, quod hodiè eſt in ſua uiri-
ditate, & cras in clibanom,id eſt, io ignem mittitur,
tanto decore circundat, quanto impenſiore diligen-
tia ea, quæ uobis oeceſſaria ſunt prouidebit, qui ad
æternam hæreditatem præparati eſtis? Quod quia
oon ut oportet creditis, ſed adhuc ambigitis, idcir-
cò minimæ fidei eſtis. Mioimos aureio fide appellat
apoſtolos, qui oec dum fidei perfectæ culmen ſubie-
rant. Vnde & Domioo dicebant: Auge nobis fideoı.
[Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes, Quid mandu-
cabimus, aot quid bibemus, aut quo operiemur?]
Notandum qoòd non ait, Nolite qoærere, uel ſo-
liciti eſſe de cibo aut potu, ſed quid (ioquit) mao-
ducetis, aut bibatis. Vbi illi propriè notaotur, qui

Lilia angelorũ agmina.

Matt. 22.

3. Reg. 10.

Natura uincit artē

Fœnũ agri, pro herbis quibuslibet elegātis coloris.

1. Reg. 28.

Gene. 30.

Lu. 17

in congregationibus cõſtituti, ſpreta cõmonione aliorum, qui ſub uno præpoſito generaliter alũtur, aut ueſtiuntur, lautiora, uel auſteriora præ cæteris cum quibus habitant, alimenta, uel indumenta requirunt, ut p hoc, uel potẽtiores cæteris, uel fortiores æſtiment. Vtrũque ſanè reprehenſibile, utrunq; notabile, quia & de nimis ſuperbo habitu elatio gignitur, & de nimis abiecto & inculto ueſtitu, quaſi ex religioſa ſpecie, laus & appetendi fauoris materies miniſtratur. Inter utrunque proinde regia uia gradiendum, ut nec ueſtis precioſa deſignet elatum, nec uilis notet plus iuſto religioſum. Quibus uerò cibi & ueſtitus ſolicitudo cõueniat, intimatur cũ ſubinſertur: [Hæc enim omnia gentes inquirunt.] Exceptis paucis Iudæis, qui legem habentes Deum cœli uenerabantur, reliquæ per uniuerſum orbem nationes idolis ſeruientes, gentes appellabantur. De quibus hic loquens Dominus, dicit: Hæc omnia gentes inquirunt. Illi ſcilicet, qui ignorãt, qui neſciunt alia cogitare q̃ terrena, quorum eſt propriè mundanis angi curis, quibus nulla futurorum ſpes eſt, nullus laborum reſpectus, ſed tantũ præſentibus delectantur. Cõparati.n. ſunt iumẽtis inſipiẽtibus, & ſimiles facti ſunt illis. *Pſ. 48.* Vos autem aliter inſtituti, & ad cœleſtem cõpoſiti dignitatem, de ſpiritualibus & perpetuis cogitate. Nec timendum, quia iſta agentibus temporalium deſit uſus bonorum, nec de Dei potentia diffidendum, qui & melius quàm noſipſi nouit quibus indigeamus, & multò ſalubrius nobis proſpicit, quàm noſipſi prouidere ſciamus. Vnde & ſubditur: [Scit.n. pater noſter, quia his omnibus indigetis.] Hinc quidam ſuperfluè dogmatizantes obijciunt: Si Deus (aiunt) antequàm petamus ſcit quibus indigemus, quid neceſſe eſt, ut eum pro noſtris neceſſitatibus exoremus? Ergo fruſtrà ſciẽti loquimur. *Cur Deum oĩa ſciẽtẽ p̃cemur.* Quibus reſpondendum eſt, quia non ſumus narratores, ſed potiùs rogatores. Aliud eſt.n. neſcienti narrare, aliud ſcientem humiliter exorare. Vult ergo ſe peti a nobis, qui etiam nouit ea quæ petere debemus, ut noſtra petitio præmium conſequatur. Quid uerò nobis præcipuo mentis appetitu, ſummoque ſtudio ſit requirendum, ſubiecta ſententia perdocemur. [Quærite autem primum regnum Dei, & iuſtitiam eius.] Primum, non ponitur hoc loco pro numero, ſed potius pro quantitate. Primum, id eſt, ante omnia, & ſuper omnia quærite regnum Dei. Regnum autem Dei in ſanctis ſcripturis quatuor modis accipitur. *Regnũ Dei multa ſignificat.* Aliquãdo enim ſignificat præſentem Eccleſiam, ut illud: Omnis ſcriba doctus in regno cœlorum, hoc eſt in præſenti Eccleſia, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo noua & uetera. *Matt. 13.* Aliquando ſanctam ſcripturam, ut illud: Auferetur a nobis regnum Dei, id eſt, intelligentia diuinarum ſcripturarum. *Matt. 21.* Aliquando cœleſtem patriam, ut Ioannes dicit: Pœnitentiã agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. *Mat. 3* Aliquando uerò ſignificat ipſum Dominum Ieſum Chriſtum, ſicut ipſe loquitur ad Iudæos: Regnum Dei intra uos eſt, id eſt, Chriſtus per humanitatem intra homines habitat. *Lu. 17* Et ſicut in præſenti lectione dicit: Quærite primum regnum Dei, & iuſtitiam eius: ſiue regnum Dei ſupernæ illius ciuitatis gaudia nũcupat, ubi ſumma pax, ueraq́ue tranquillitas, ubi fructus certaminum, & laborum præmia ſanctis debentur. Hoc regnum Dei uitæ noſtræ ſtipendijs quæramus, ad illud cõtinuè ſuſpiremus, & pro eius perceptione quælibet dura, & aſpera libentiſsimè perferamus. Quæramus & iuſtitiam eius. *Iuſtitia regni Dei.* Iuſtitiam enim regni Dei, impletio ad mandatorum Dei. Iuſtitia regni Dei, omnia caduca & tranſitoria ſpernere, iacturam rerũ præſentium lucra ſequentium reputare. Ille nimirum iuſtitiam Dei quærit, qui bona opera exercens, dictis & præceptis illius in omnibus obtemperat. Ita ergo nobis regnum Dei & iuſtitiam eius requirentibus, illa quidẽ ſumma & uera bona dabuntur: hæc uerò quaſi minima adijcientur. Quæ licet in præſenti bona uideantur, media ſunt, & ad illa uera bona ſi comparentur, iam nec bona dicenda ſunt. Dantur uerò ſanctis in præſenti adhuc peregrinatione deſudãtibus, ut his quaſi quodam uiatico releuati, ad ea, quæ in patria ſunt percepturi bona perueniant. Debet.n. in uſu haberi tẽporalitas, in uoto æternitas. Nec ſi adſint bona præſentia, his eſt animus occupandus, ne nimis ingeſta onerent, & quaſi ne ad patriam perueniatur, quodam pondere mentem grauent. Sic ergo parcè & honeſtè bonis præſentibus uti debemus, quatenus excurſis longæui huius exilij ſpatijs, ſempiternis perfrui ualeamus. Aliter: [Et hæc omnia adijcientur uobis.] Quia adhuc in hac uita manentes, abſque alimentis, & indumentis illam trãſire non poſſumus, cũ præmiſiſſet: Primum quærite regnum Dei, & iuſtitiam eius, ſtatim addidit: Et hæc omnia (ſubaudiendum, bona temporalia) adijcientur uobis. Vbi notandum, ꝙ ideò iubentur maiora quæri.i. regnum Dei & iuſtitiã eius, ut minora poſsint conſequi.i. bona uitæ præſentis. De quibus non dixit, Dabuntur, ſed, Adijcientur, tãquàm uidelicet neceſſaria, quibus non ſtruamur, ſed quaſi in itinere poſiti utamur.

EADEM DOMINICA, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Nemo poteſt duobus dominis ſeruire, &c. Mat. 6.

MOdo enim Saluator noſter ſuperiùs de theſauro loquutus eſt, quem etiam quo in loco reponere debeamus oſtendit, dicens: Theſaurizate uobis theſaurum in cœlo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur. *Mat. 6* Nũc autem dicit quia non poſſumus duobus dominis ſeruire, Deo.ſ. & mãmonæ. Mãmonæ nãq; diuitiæ interpretantur. Reponat igitur in cœlo diuitias ſuas, qui Deo familiariter ſeruire deſiderat. Qui.n. diuitijs ſeruit, eius ſeruitiũ Deus non recipit. Facilius eſt camelũ per foramen acus tranſire, q̃ diuitem in regnum cœlorum introire. *Matt. 19.* Diuitijs autem ſeruire eſt, ſubiectionẽ quãdam eis exhibere, & pro neceſsitate, uel utilitate eas expendere timere. *Diuitijs ſeruire.* Aliud igitur eſt ſeruire diuitijs, aliud habere diuitias. Ille.n. diues a paupere nõ multum diſtat, qui in diuitijs ſpem non ponit, easque utiliter largiterque diſtribuit. Hoc autem ſi ad literã non intelligatur, ut ſimplex ſermo dicere uidetur, nõ ſolum duobus dominis, ſed & multis dominis non eſt impoſsibile ſeruire. Ideoque de quibus dominis hoc intelligere debeamus, confeſtim ſubdidit, dicens: [Nõ poteſtis Deo ſeruire & Mãmonæ.] Iſtis.n. duobus nemo ſimul ſeruire põt. Quis.n. ſeruit mãmonæ, niſi auarus? Auarus igitur Deum contemnit & hodie habet. *Epheſ. 5.* Vnde hoc? Quia idolis ſeruit. Sic.n. Apoſ. Ait: Hoc autem ſcitote intelligentes, ꝙ omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, qđ eſt idolorum ſeruitus, non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei. De auaritia nanque Zacharias propheta loquebatur, cum diceret *Zac. 5.* ſe uidiſſe amphoram egredientem, in qua mulier incluſa erat, quæ impietas uocabatur, cuius os ne egredi potuiſſet, maſſa plumbea claudebatur. Et ecce duæ mulieres, quæ habebãt alas ſicut milui, ferebãt amphorã in terram Sẽnaar, ut ponerent eã ibi ſuper baſim ſuã. Hæc autem ſuperiùs expoſuimus in eo Euangelio, ubi *Luc. 4.* Saluator noſter loquitur, dicens: Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me, euangelizare pauperibus

ribus miſit me. Sequitur. [Ideò dico uobis, ne ſoliciti
ſitis animæ ueſtræ quid manducetis, neq; corpori ue-
ſtro quid induamini.] Hæc enim ſpecialiter dicuntur
Apoſtolis, eorum ſucceſſoribus, cæteriſq; omnibus,
qui ad ſummum perfectionis culmen attingere cu-
1.Timo.6. piunt. Talibus enim nulla terrenorum bonorum eſt
ſolicitudo, qui habentes uictum & ueſtimentum, his
contenti ſunt. Facilè quidem & ſine omni ſolicitudi-
ne his abundant, qui totam ſpem ſuam in Deum po-
nunt. Vnde Pſalmiſta: Iacta, inquit, cogitatum tuũ
Pſ.54. in Domino, & ipſe te enutriet. Itemq́ue: Non uidi iu-
Pſ.36. ſtum derelictum, nec ſemen eius egens pane. [Nón-
ne anima plus eſt quàm eſca? & corpus plus quàm ue-
ſtimentum?] Noli, inquit, quicunq; es qui mundi glo
riam ſpreuiſti, & Deo ſeruire & contemplationi uaca
re decreuiſti, noli ſolicitus eſſe animæ tuæ, i. uitæ tuæ:
quia qui dedit uitã, dabit, uel unde regatur uita. Plus
eſt enim anima, quàm eſca, plus eſt uita, q̃ regimen ui
tæ. Qui igitur dedit quod maius eſt, & illud utiq; da-
bit quod minus eſt. Valde .n. hæc uerba Apoſtolis erãt
neceſſaria, qui ſine ſacculo, & pera ubiq; terrarũ erãt
Matt.10. ituri. Quibus & Dominus ait: Ecce ego mitto uos ſi-
cut oues inter lupos. His autem (ut Apoſtolus ait) con
Lu.10 ſtituit Dominus, ut de euangelio uiuerent. Dignus eſt
1.Cor.9. enim operarius mercede ſua. [Reſpicite uolatilia cœ
li, quoniã non ſerunt neq; metunt, neq; congregant
Lu.10 in horrea, & pater ueſter cœleſtis paſcit illa. Nónne
uos magis pluris eſtis illis?] Nullũ .n. animal in hoc
mundo Deus creauit, quod pluris amoris & dilectio-
nis, & pluris precij & honoris ſit apud Deum, q̃ ho-
mo. Si igitur ea quæ propter hominem facta ſunt, &
quæ ad ipſius cõparationẽ aut parua aut nulla ſunt, ſi-
ne labore & ſolicitudine oĩpotens Deus paſcit, quan-
to magis nõ derelinquet, qui ad eius imaginem facti,
eius gratiæ ſunt reconciliati? [Quis autẽ ueſtrũ cogi
tans, põt adijcere ad ſtaturã ſuã cubitũ unũ?] Hoc au-
tẽ tale eſt, ac ſi diceret: Quod uos quidẽ nec ſolicitudi
ne, nec cogitatione, nec arte, nec ingenio, nec labore
facere poteſtis, ut uidelicet ad ſtaturã ueſtrã unũ cu-
bitum adijciatis, hoc ſine ueſtra cogitatione & ſolici-
tudine Deus in uobis operatur, quos de matris utero
tam paruos egredientes, ad integram menſuram pfe-
cti hominis prouexit. Ergóne paſcere nõ poterit, qui
creare, uiuificare, & hæc incrementa dare potuit? [Et
de ueſtimento quid ſoliciti eſtis? Cõſiderate lilia agri
quõ creſcũt: nõ laborẽt, nec nẽt. Dico autẽ uobis, quo
niã nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt, ſi-
cut unum ex iſtis.] Putatis (inquit) ꝙ uos ſine labore,
& ſolicitudine ueſtire nõ poſsit, qui agros ueſtit flori-
bus, & lilia diſtinguit coloribus? Quõ .n. creſcũt lilia?
quõ tã pulchris opertmentis induuntur? Nã neq; la-
borare neque filare nouerunt: inſenſibilia .n. ſunt: ue-
rũtamen ſatis excellentiùs ipſo quoq; Salomone indu
ta ſunt, qui & diuitijs & ſapientia cæteris illius gẽtis
regibus excellentior fuit. Nemo .n. uel arte, uel ſapiẽ-
tia, Dei operationis pulchritudinẽ imitari poteſt. [Si
autẽ fœnũ agri, quod hodie eſt & cras in clibanũ mit
titur, Deus ſic ueſtit, quãto magis uos minimæ fidei?]
Si de his, quæ infrà nos ſunt hãc curã hẽt, quã curã de
uobis eũ habere putatis? [Nolite ergo ſoliciti eſſe, di
centes: Quid mãducabimus? aut quid bibemus? aut
quo operiemur?] Quoniã ille nihilo indiget, qui uo-
bis, ſi fidem habeatis, ſufficienter omnia miniſtrabit.
[Hæc .n. omnia gentes inquirunt.] Vos autẽ hæc quæ-
rere non eſt neceſſe. Quærere (inquã) cum labore & ſo
licitudine. Ideoq; Dñs non ait, Nolite quærere, ſed,
Nolite ſoliciti eſſe. [Scit .n. pater ueſter, quia his oĩbus
indigetis] Vnde Apoſtolus Petrus in epiſtolis ſuis lo-
1.Pe.5 quitur, dicens: Omnem ſolicitudinẽ ueſtram proijciẽ
tes in eum, quoniam ipſi cura eſt de uobis. [Quæri-
te ergo primum regnum Dei, & iuſtitiam eius, &
hæc omnia adijcientur uobis.] Quærite (inquit) Quærere regnum Dei qd ſit.
primum regnum Dei, quærite uitam æternam, quæ-
rite ut eccleſia creſcat, orate ut regnum Dei eue-
niat, ſuamq́ue nobis iuſtitiam tribuat, ut qui omnium
iudices facti eſtis, omnes in iuſtitia & æquitate iudica
re poſsitis, & hæc omnia adijcientur uobis. Hoc eſt .n.
quod alibi dicit, Cẽtuplum accipietis, & uitam æter-
nã poſsidebitis. [Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinũ.] Matt.
Craſtinum enim pro futuro poſuit. Nõ enim uult Do 19.
minus de futuro nos eſſe ſolicitos, qui neque de præ-
ſenti certi & ſecuri ſumus. Et in eo quidẽ, ꝙ nos in cra
ſtinum ſolicitos eſſe prohibet, præſentium quodãmo-
do ſolicitudinem concedere uidetur. Vnde & beatus
Paulus, quaſi de præſenti ſolicitus, manibus ſuis labo
rabat, quod ei ad uictum quotidianum ſufficere poſ-
ſet. Hac enim ſolicitudine ocioſitas tollitur, nec tamẽ
diuitijs ſeruitur. Cur autem de craſtino ſoliciti eſſe
non debeamus, adiunxit: [Craſtinus enim dies ſolici-
tus erit ſibijpſi.] Ac ſi dicat: Sicut hodiernam ſolici-
tudinem nõ interdico, ita neque craſtinam, poſtquàm
craſtinus dies aduenerit. Sit igitur hodiernus dies de
ſe ſolicitus, & non de alio, ſimiliter & craſtinus, & cæ
teri per ordinem. [Sufficit enim diei malitia ſua.] Suf
ficit tibi, ſi huius præſentis diei malitiam tranſire ua-
leas. Cur ergo malitiam malitiæ, laborem labori, an- Malitia diei pro fatigatione
guſtiam anguſtijs, fatigationem fatigationi ſuperad-
dere uelis? Non enim pro malo, hoc in loco malitia
ponitur, ſed pro fatigatione & labore. Sic enim dice-
re ſolemus: Multa mala hodiè paſsi ſumus, quãdo ali-
quo magno labore fatigamur. Hoc autem alicui incõ
ueniens eſſe uidetur, niſi fortè de ſolis Apoſtolis, & ſi-
milibus intelligamus. Ad quid enim oues, & boues, &
cętera animalia, quæ hodiè neceſſaria habuimus, com
pleto die teneamus & cuſtodiamus, ſi omnino de cra
ſtino ſolicitudinem non habeamus? Ad quid præter-
eà agros & uineas colimus, eorumq́ue fructum in cel
laria recõdimus? Patent & alia multa, quæ ſimili mo-
do contra hæc dicere poſſumus. De illis igitur hæc in
telligantur, quibus præter corporis neceſſaria, nihil
in hoc mundo poſsidere placet. Tales enim prophetæ
& Apoſtoli fuerunt, tales & multos alios fuiſſe legi-
mus. Si enim omnes homines tales eſſe uellent, nõ de-
eſſet Deo, unde eos paſceret.

DOMINICA XVII. POST Pentecoſten, In Epiſtolam Concio exegetica.

SCriptura diuina omnis hoc modis om-
nibus agere, & apud nos efficere uelle
uidetur, ut dum in corpore ſumus, dũ
in hoc exilio & peregrinatione uerſa-
mur, ad aduerſa & triſtitia perferenda
parati ſimus. Itaq́ue & ipſe unigenitus
Dei filius toto uitæ ſuæ ſpatio miſerias multas perpe-
ti uòluit, & ut quique ſanctitate illi proximi, ita mul
tis perferendis aduerſitatibus ſimillimi fuere, idq́ue
adeò, ut Apoſtolus, ueritus ne ad fidem conuerſis
gentibus offendiculo foret, aut certè quandam adfer-
ret puſillanimitatem, quòd ipſum cernerent & perci
perent tot agitari uexationibus, & moleſtijs, obni-
xè rogarit Epheſios, ne deficerent animo ob affli- Epheſ.
ctiones illius. Neque eſt certè, quòd doleant pij, 3.
ſi in hac uita miſera permulta triſtia, rarò læta,
& iucunda experiantur, cum uideant hoc itinere
ingreſſos eſſe ante ſe ſanctiſsimos quoſque: eſt au-
tem certè, quòd timeant impij, dum in hoc exi-
lio etiam inter multa ſcelera rebus ad uolunta-

tem fluentibus, nihil admodum moleſtiæ ſentiũt. Sed
Ibidem Apoſtolicam lectionem ueniamus. [Propter quod pe
to, ne deficiatis in tribulationibus meis ꝓ uobis, quæ
eſt gloria ueſtra.] Manifeſtata ſpe, inquit Ambroſius,
quæ eſt in myſterio Chriſti, commonet ne ſcandalum
patiantur propter tribulationes, quæ ſanctis a perfi-
dis irrogantur. Ad gloriam enim pertinet illorum, ſi
in tribulatione magiſtri non fuerint ſcandalizati di-
ſcipuli, hac ſpe firmati, quia fidelium preſſuræ futuri
ſeculi gloria erigentur. Hæc enim fidelium probatio
eſt, ſi ñdei ſuæ ſpem aduertant. Chryſoſtomus hunc
locum interpretans, Quomodo pro illis? inquit. Quo
modo illorum eſt gloria? Quoniam illos Deus uſque
adeò dilexit, ut & filium ſuum pro ipſis dederit, & ſer
ui ſui illorum gratia malis afficerentur. Vt enim illi
tantis potirentur bonis, uincula expertus eſt Pau-
lus. Iſtud utique multæ erat illos diuinæ dilectionis
indiciũ, quod quidẽ & de prophetis ſuis dicit Deus,
Oſee.6 Occiderunt, inquit, eos propter uerbum oris mei.
ſimili- Quomodo uerò defeciſſent propter alterius afflictio
ter. nem? Si uidelicet perculſi turbatique fuiſſent. Iſta &
1. Theſ Theſſalonicenſibus ſcribens, dicit, Ne quiſquam tur-
ſa.3. betur in afflictionibus iſtis. Non enim non dolere dũ-
taxat, ſed & gaudere oportet. Ita Chryſoſtomus. [Hu
ius rei gratia flecto genua mea ad patrem Domini no
ſtri Ieſu Chriſti, ex quo omnis paternitas in cęlis, &
in terra nominatur, ut det uobis ſecundum diuitias
gloriæ ſuæ uirtutem, corroborari per ſpiritum eius in
interiori homine, Chriſtum habitare per fidẽ in cor-
dibus ueſtris.] Genua hoc loco Chryſoſtomus ꝓ cor-
poralibus genibus, Hieronymus pro ſpiritalibus ho-
minis interioris accipit. Chryſoſtomi uerba ſunt hęc:
Quo affectu pro illis precatus ſit, oſtendit. Non dicit
ſimpliciter, Oro: ſed per id quod dicit, Flecto genua
mea, ita ſe precari declarat, quomodo ſolẽt, qui rebus
afflictis anxij precantur. Hieronymus uerò inter cæte
ra ſic habet: Hæc autem ſpiritualiter exponentes, nõ
Flexis ſtatim iuxta literam orandi conſuetudinem tollimus,
genibus qua Deum geno poſito ſuppliciter adoramus, & fixo
effica- in terram poplite, magis quod ab eo poſcimus impe-
cius ꝓ- tramus. Legimus enim & Paulum in litore ſic oraſſe,
camur. & geniculationes in oratione ꝑceptas. Et infra: Quo-
Ac.21 modo Deus eſſentiæ ſuæ nomen atque ſubſtantiæ etiã
cæteris impertit elementis, ut ipſa quoque eſſe dican-
tur: non quo ſecundum naturam ſint (fuit enim tem-
pus, quando uniuerſa non fuerunt, & rurſum ſi uolue
rit, in nihilum reuertentur) ſed ut eſſe dicantur: ha-
bent Dei bonitate donatum: ſic & paternitatis nomẽ
ex ſemetipſo largitus eſt omnibus. Et poſt pauca: Sicut
ergo ſolus bonus, bonos facit: & ſolus immortalis, im
mortalitatem tribuit, & ſolus uerus, ueritatis nomen
impertit: ita & ſolus pater, quia creator eſt omnium,
& uniuerſorũ cauſa ſubſtantiæ, præſtat cæteris ut pa-
tres eſſe dicantur. Hæc Hieronymus. Et quia nullæ
ſunt uires humanæ, niſi diuinitùs corroborentur, pe-
tit Apoſtolus, ut præporens Deus ſecundum diuitias
gloriæ, id eſt, gratiæ ſuæ præſtet Epheſijs uirtutẽ, qua
interior homo corroboretur. Id enim maximè neceſ-
ſarium eſt, uti ne deficiamus in tentationibus, quibus
abundat hæc uita. Petit etiam, ut Chriſtus habitet
per fidem uiuam in cordibus eorum, hoc eſt, in inte-
Aia riori homine. Eſt.n. pia & religioſa anima tẽplũ Spiri
pia, tẽ- tus ſancti, cuius gratia mirabiliter uegetatur & confir
plũ Spi matur atq; dirigitur in omnibus, quo nihil poteſt ho-
ritus ſã- mini optabilius contingere: ſicut è diuerſo impij, &
cti. ſceleroſi homines domicilia ſunt & habitacula immũ
dorum ſpirituũ, a quibus ad omnia uitia & flagitia in-
citantur: unde fit, ut piorum hominũ mores & uitia
inuiſa ſit impijs & horũ itidẽ ſtudia inuiſa ſint pijs,
quãdoquidẽ diuerſo ſpiritu ducuntur. Non.n. poteſt

Spiritus Dei quicquam habere cõmercij cum ſpiritu
diaboli. Vt autẽ Apoſtolus oſtendat, quæ ſit illa fides,
per quã Chriſtus habitat in cordibus noſtris, aptiſsi-
mè ſubiungit, [In charitate radicati & fundati.] Cha-
ritas.n. ſidei adiuncta, facit nos Chriſti habitatione di *Ioã.14*
gnos, ſicut ipſe euidentiſsimè teſtatur, ubi ait, Si quis
diligit me, ſermones meos ſeruabit, & pater meus di
liget eũ: & ad eũ ueniemus, & manſionẽ apud eum fa-
ciemus: quem locum exponens Auguſt. Tracta. 76. in
Ioannem, dilectio, inquit, ſanctos diſcernit a mundo,
quæ facit unanimes habitare in domo, in qua domo
pater & filius manſionẽ faciunt, qui donant & ipſam
dilectionẽ, quibus donent in fine etiã ipſam ſuã mani
feſtationẽ. Hæc ille. Nec negligentèr obſeruandũ ue-
nit, ꝙ Apoſtolus unit nos eſſe in charitate radicatos,
& fundatos. Nã qui parũ firmi ſunt in Dei & proximi
ſyncera charitate, uentis, & fluctibus & tempeſtati-
bus tentationũ irruentibus, facilè euertũtur & cadũt.
Vt autẽ altas in nobis radices agat & bñ fundeſ chari
tas, id multis a Deo precibus cõtendendũ & imperrã
dũ eſt: atque huc, uel maximè facit ſedula cõmemora
tio innũmerabiliũ & maximorũ erga nos beneficiorũ
Dei, præcipuè quæ Chriſtus in uita & paſsione ſua
incredibili dignatione & incõprehenſa, ac ſtupenda
prorſus beneuolentia in nos declarauit. Certũ eſt.n.q.
his cogitandis & animo reuoluendis diligenter, & ſe-
dulò ſeſe exercent, eos in Dei amore mirabiliter pro-
ficere & cõfirmari, & deo imprimis charos effici. His
cogitationibus ſancti & fortiſsimi martyres ſeſe ad-
uerſus cruciatus oẽs muniebãt, & dũ Dñi ſui uulnera
cogitarent, ſua aut non ſentiebãt, aut fortiter perfere-
bant amore illius. [Vt poſsitis cõprehendere cũ om-
nibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſubli-
tas, & profundum.] Chryſoſtomus hæc ſimpliciter
exponit de magnitudine dilectionis Dei, quomodo il
la nuſquã nõ ſe extẽderit. Ambroſius ſic hęc: Hoc pręſ-
ſtare dicit habitãtẽ Spiritũ, uel Chriſtum in nobis, ut
fundati ſimus in charitate Dei, deinde beneficijs
eius, & poſsimus cũ ſanctis, qui ſunt Apoſtoli, & pro-
phetæ imẽſum & inæſtimabile cognoſcere Deũ, oia
excedẽtẽ maieſtate uirtutis ſuæ. Cũ.n. dicit, latitudo,
& lõgitudo, & altitudo, & profundũ, hoc utiq; ſignifi
cat, ut ſicut in ſphera tãta lõgitudo eſt quãta latitudo,
& tãta altitudo, quãtũ & profundũ: ita & in Deo oia
æqualia ſunt imẽſitate iuſiniratis. Sphæra.n. definito
modo concluditur: Deus autẽ nõ ſolũ implet oĩa, ſed
& excedit. Hæc Ambroſius. Porrò Auguſtinus multis
locis copioſè hanc Apoſtoli ſentẽtiam pertractat: at
nos alijs prætermiſsis, ea tãtum huc adſcribemus, quæ
legũtur in Epiſ. 112. ad Paulinã. De uidẽdo Deo: Ego
hæc uerba Apoſt. Pauli, ait ibi Auguſ. ſic intelligere
ſoleo: In latitudine, bona opera charitatis: In lõgitu- *Latitu*
dine, perſeuerãtiã in bonis uſq; in finẽ: In altitudine, *do.*
ſpẽ cœleſtiũ præmiorũ: in profundo, inſcrutabilia iu- *Longi-*
dicia Dei, unde iſta gratia in homines uenit. Et hunc *tudo.*
intellectũ coaptare etiã ſacramẽto crucis, ut in latitu- *Altitu*
dine acciperatur tranſuerſum lignũ, quo extendunt ma- *do.*
nus, ꝓpter operũ ſignificationẽ: In lõgitudine, ab ip- *Profun*
ſo uſq; in terrã, ubi totũ corpus crucifixũ ſtare uidet, *dum.*
quod ſignificat perſiſtere, hoc eſt, lõganimiter pmã- *Sacra-*
nere: In altitudine, ab ipſo tranſuerſo ligno ſurſum ver *mẽtum*
ſus, quod ad caput eminet, propter expectationem ſu- *crucis.*
pernorum, ne illa bona opera atque in eis perſeueran
tia, propter beneficia Dei terrena atque temporalia
facienda credantur, ſed potius propter illud, quod
deſuper ſempiternum ſperat fides, quæ per dile- *Gal. 5.*
ctionem operatur: In profundo autem, pars illa li-
gni, quę in terræ abdito defixa latet, ſed inde con-
ſurgit omne illud quod eminet, ſicut ex occulta Dei
uoluntate uocatur homo ad participationẽ tãtæ gra-
tiæ,

tiæ, alius ſic, alius autem ſic. Supereminentem uerò
Phil. 4 ſcientiæ charitatem Chriſti, eam profectò, ubi illa eſt
pax, quæ præcellit omnem intellectum. Hæc Augu-
ſtinus. [Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ chari-
tatem Chriſti, ut impleamini in omnem plenitudinē
Dei.] Poſt Dei patris, inquit Ambroſius, infinitam, &
incomprehenſibilem cognitionem, & inenarrabilem
Chriſti erga nos incōprehēſa charitas. clementiam, Chriſti quoque agnoſcere nos uult cha-
ritatem, quia ſupereminentis eſt ſcientiæ, & ſubintel
ligitur humanæ, ut ſuper ſcientiam hominum habea-
tur dilectio Chriſti. Quis enim poteſt colligere my-
ſterij huius charitatis rationem, ut & Deus hominis
cauſa naſceretur, deinde moreretur pro hominibus,
pro ſeruis Dominus, pro creatura creator, pro impijs
pius? Propter quid ita dilexit nos? Aut ut quid no-
ſtrum haberet, qui nullius indiget? Nunquid nō cha-
ritas hæc ſuper ſcientiam hominum eſt? Aut qs ho-
minum hanc poterit charitatem alicui exhibere?
quanquam impar ſit, ac per hoc ſupereminet huma-
na commenta. Hoc ergo uult nos ſcire, quia ſenſus
noſter aſſequi non poteſt nec perſpicere profundita-
tem beneficiorum Chriſti erga nos, ut perinde ſemper
ei ſupplices & deuoti, & qui debitis nulla ratione ſa-
tisfacere poſſumus, uel in fide eius uſque ad mortem
perſeueremus. Ille enim pro magnificentia maieſta-
tis ſuæ ea geſsit pro nobis, quæ ſibi indigna ſunt, ut
& nos inquantum poſſumus ei famulemur. Hæc Am-
broſius. Quod autem dicit Apoſtolus, [Vt impleami
ni in omnem plenitudinem Dei,] non ſic accipere de
bemus, quemadmodum etiam Auguſtini ætate quidā
accepiſſe uidentur, quòd hoc omnino futuri ſimus,
quod Deus eſt: abſit hæc inſania a cordibus fidelium:
ſed ut impleamur omni gratia & plenitudine dono-
rum & chariſmatum Spiritusſancti: quod quidem tū
demum perfectè conſequemur, ubi ad illam futuræ
beatitudinis plenitudinem peruenerimus. Hic inte-
rim laborandum & ſudandum nobis eſt, ut poſsimus
in dies diuinæ gratiæ donis potioribus augeri, & iux-
Pſ. 83. ta Pſalmographi uocem ire de uirtute in uirtutem, do
nec ad illam plenitudinem pertingamus, ubi reuerā
1. Cor. 15. replebitur in bonis deſiderium noſtrum, & erit Deus
omnia in omnibus. [Ei autem, qui potens eſt omnia
facere ſuperabūdanter quàm petimus, aut intelligi-
mus, ſecundum uirtutem, quæ operatur in nobis: ipſi
gloria in Eccleſia & in Chriſto Ieſu, in omnis genera-
tiones ſeculi ſeculorum, Amen.] Hunc locum ſic in-
terpretatur Diuus Hieronymus: Ad id, quod ſuprà di
xerat, Propterea curuo genua mea ad patrem, &cæt.
nunc infert, Ei autem qui poteſt ſuper omnia facere
abūdantius quàm petimus aut intelligimus: hoc oſtē
dens, ſe quidem iuxta imbecillitatem hominis poſtu-
laſſe, quæ eis conducibilia uidebantur: cæterum quan
tum ad rei ipſius pertinet ueritatem, plus Deum uale
re tribuere quàm rogatē, & ſpes noſtras uinci effecti-
bus, quia ſecundum id quod oportet orare neſcimus,
& ſæpè contra nos petimus, æſtimantes eſſe pro no-
bis. Quanto enim melius erat fornicatori ægrotare,
& debilitate torqueri, quàm Chriſti templum facere
membra meretricis? Potens eſt ergo Deus, non ſolum
ſuper id quod petimus, ſed etiam ſuper id quod intel
ligimus tribuere. Euenit interdum, ut ſenſum noſtrū
non exprimamus in uocem, & mentem uerba non ex
plicēt, tacitoque cogitatu gemitibus inenarrabilibus,
Rom. 8 ut ipſe Apoſtolus ait, neſcio quid quod dicere nō poſ
ſumus, deprecemur. Præſtabit igitur ſuper quàm peti
mus, aut intelligimus, ſecundum eam uirtutem quæ
operatur in nobis: ut quomodo nunc non iuxta meri
tum noſtrū, ſed ſupra uota dat nobis aliqua, quæ nec
petere auſi fuimus, nec ſi petiſſemus, æſtimauimus
nos mereri: ita & cætera tribuat, quæ nec mens poteſt
cogitare, nec lingua proferre. Ipſi itaque Deo ſit glo-
Epheſ. 5. ria, primum in Eccleſia, quæ eſt pura, non habens ma-
culam neque rugam, & quæ propterea gloriam Dei
recipere poteſt, quia corpus eſt Chriſti: deinde in
Chriſto Ieſu, quia in corpore aſſumpti hominis, cu-
ius ſunt uniuerſa membra credentium, omnis diuini-
tas inhabitet corporaliter. Quæ quidem gloria nō in
præſens tantum tempus extenditur, & futuris ſeculis
terminatur, ſed in omnes generationes, & ſeculum ſe
culorum ineffabili æternitate permanet, creſcit auge
tur. Hæc Hieronymus. Porrò Oecumenius ſic habet
in hunc locum: Quoniam eum, qui tot tantáque lar-
gitus eſt, laudibus extolli oportet. Itaque etiam lau-
dationis ſermo, argumentum eſt magnitudinis con-
ceſſorum nobis bonorum, ſpem omnem expectatio-
nemque humananam excedentium. Et rectè gloria
eius eſt in Eccleſijs. Nam ex quo hæ manent conti-
nuè, in eis, inquit, ſit gloria Dei, ut a nobis iugiter lau
detur, atque in omnes id generationes & ætates deri-
uetur & ueniat. Hæc Oecumenius. Audi & Ambro-
ſium: Ideò gloria Deo in Chriſto Ieſu, quia per ip-
ſum omnia præſtat nobis: & quia honor patris in fi-
lio eſt. Et in Eccleſia, id eſt, in populo, quem ſibi ado-
Mat. 5 ptare dignatús eſt. In claritate enim filiorum, gloria
patris eſt, dicente Domino: Sic luceat lumen ueſtrū
coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona, &
magnificent patrem ueſtrum, qui in cœlis eſt, in ſecu
la ſeculorum, Amen.

DOMINICA XVII. POST Pentecoſten. Luc. 7.

*In illo tempore: Ibat Ieſus in ciuitate, quæ uoca-
tur Naim: & ibant cum illo diſcipuli eius, & tur-
ba copioſa. Et reliqua. Homilia Beati Ambroſij
Epiſcopi.*

HIc locus utrinque redundat ad gratiā, *Lib. 5. cōmētariorum in Lucam.*
& citò flecti diuinam miſericordiam
matris uiduæ lamentatione creda-
mus, eius præcipuè, quæ unici filij,
uel labore, uel morte frangantur, cui
tamen uiduæ grauitatis meritum, exe
quiarum turba conciliet: & hanc uiduam populorū
turba ſeptam, plus uideri eſſe quàm fœminam, quæ
reſurrectionem unici adoleſcentis filij ſuis lachry-
mis meruerit impetrare, eo quòd ſancta Eccleſia po-
pulum iuniorem a pompa funeris, atque a ſupremis
ſepulchri, ſuorum reuocet ad uitam contemplatione
lachrymarum. Quę flere prohibetur eum, cui reſur-
rectio debebatur: qui quidem mortuus in loculo ma
terialibus quatuor ad ſepulchrum ferebatur elemen
tis: ſed ſpem reſurgendi habebat, quia ferebatur in li
gno. Quod ſi nobis ante non proderat, tamen poſtea
quàm Ieſus id tetigit, proficere cœpit ad uitā, ut eſſet
indicio, ſalutem populo per crucis patibulum refun-
dēdam. Audito igitur Dei uerbo, ſteterunt acerbi illi
funeris portitores, qui corpus humanum letali fluxu
naturæ materialis urgebant. Quid.n. aliud, niſi euaſi
in quodam feretro, hoc eſt, ſupremi funeris inſtrumē
to iacemus exanimes, cum uel ignis immodicę cupidi
tatis exæſtuat, uel frigidus humor exundat, uel pigra
quadā corporis habitudine uigor hebetatē animorū,
uel concreta noſter ſpiritus labe, puræ lucis uacuus
alit mentem? Hi ſunt noſtri funeris portitores. Sed
quanuis ſuprema mortis, ſpem uitæ omnis oboleue-
rint, & tumulo proxima corpora iaceant defunctorū,
uerbo tamen Dei iam mortua reſurgūt cadauera, uox
redit, redditur filius matri, reuocatur a tumulo, eripiē
a ſepulchro. Quis ē iſte tumulus tu[?], niſi mali mores?

Tumulus, mali mores. *Pſ. 5.*

Tumulus tuus perfidia eſt, ſepulchrum tuũ guttur eſt. Sepulchrum enim patens eſt guttur eorũ, vnde verba mortua proferuntur. Ab hoc ſepulchro te liberat Chriſtus, ab hoc tumulo reſurgis, ſi audias Dei uerbum. Et ſi graue eſt peccatum, quod pœnitentiæ lachrymis ipſe lauare non poſsis, fleat pro te mater Eccleſia, quæ pro ſingulis tanquã nnicis filijs uidua mater interuenit. Compatitur enim quodam ſpiritali dolore naturæ, cum ſuos liberos letalibus uirijs ad mortem cernit urgeri. Viſcera ſumus de uiſceribus eius. Sunt enim & ſpiritalia uiſcera, quæ habet Paulus, dicens: Ita frater ego te fruar in Domino, refice uiſcera mea in Chriſto. Nos ergo uiſcera ſum⁹ Eccleſiæ, quoniam membra ſumus corporis eins, de carne eius, & de oſsibus. Doleat ergo pia mater: aſsiſtat & turba, non ſolum turba, ſed etiam multa, compatiatur bonę parenti. Iam reſurges in funere, iam liberaberis a ſepulchro. Stabunt illi miniſtri tui funeris, incipies ui talia loqui, timebũt omnes. Vnius enim exemplo plurimi corriguntur. Laudabnnt etiam Deum, qui tanta nobis remedia uitandæ mortis iudulſerit.

Ad philemonẽ. *Ephеſ. 5.*

EADEM DOMINICA
Luc. VII.

In illo tempore: Ibat Ieſus in ciuitatem quæ uocatur Naim: & ibant cum illo diſcipuli eius, & turba copioſa. Et reliqua. Homilia Erici.

Luc. 7.

SErmo euangelicus qui præcedit, narrat qualiter Dominus centurionis puerum ob tentu magnę eius fidei ſanauerit, & quomodo ipſius cẽturinnis, immò in eo gentium extulerit fidem. Illo igitur digeſto miraculo, ſequitẽ euãgeliſta, quia [poſt hæc ibat in ciuitatem, quæ uocatur Naim.] De miraculo properatur ad miraculũ, & quodam perfectu uirtutis, de ſanatione paralytici uenitur ad reſuſcitationem defuncti. Beato nanque Hieronymo dicente didicimus, quia Naim ciuitas eſt Galilææ prouinciæ Iudæorum, duobus miliaribus diſtãs a monte Thabor, in quo monte Dominus docuit octo beatitudines, & omnia penè mandata noui teſtamenti. Interpretatur uerò Naim fluctus, uel commotio. Cuius portæ appropinquans Dominus, obuium habuit cnrpus defuncti, quod tumulandum extra ciuitatem efferebatur. In hac ciuitate ferunt chronographi eſſe Eccleſiam, quæ quõdam fuerat domus uiduæ, cuius Dominus hic legitur filium ſuſcitaſſe. Ibat ergo Dominus uirtutis euentui copiam præbiturus, ibant cum illo diſcipuli, illi uidelicet, fidiſsimi comites itinerum, comparticipes laborum, cuius præſentia paſcebantur, prædicatione inſtruebantur, miraculis firmabantur. [Cum autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ, & hæc uidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.] Non ſimplex hanc mulierem doloris anxietas ſtimulabat. Vidua erat, filij ſolatio deſtituta fuerat, cuius utcunque mortem leuiùs toleraſſet, ſi non unicus fuiſſet, ſi alter, qui parentis dolorem leniret, ſuperfuiſſet. Verũ hinc iam beata erat, quòd Chriſti pietate mox eum receptura erat, quem ſortis humanæ in clemẽtia amiſerat. Nec illnd ſine diuina prouidentia geſtum eſt, ut & cum Dnmino, & cum hac muliere multa turba eſſet, quò gerendi miraculi multi fierẽt teſtes, multi etiam diuinæ potentiæ laudatores. Quare autem multa turba ierit cum Domino, Ioannes euangeliſta manifeſtat, cum dicit: Quia uidebant ſigna quæ faciebat. Quia enim Dnminus quocunque ibat, miracula faciebat, id eſt, euangelium prædicando, uerba ſalutis annũciabat, idcircò ibant cum eo diſcipuli eius adhærentes ei, ibat & turba copioſa. Hæc autem uirtus a ſaluatore mirabiliter patrata, inxta hiſtoriam apertiſsima eſt. Cæternm ſpiritualiter intellecta non modicã ædificationem audientium mentibus ſubminiſtrat.

Vide in locis Hebraicis. *Matt. 5.6.7.* *Ioã. 6.*

Defunctus myſticè, quem ſignificet.

Defunctus enim iſte iuxta ſpiritualem, uel moralem intelligentiam, qui exrra portam ſnæ ciuitatis multis intuentibus eſt portatus, ſignificat hominem peccatis mortuum, & letifero criminum funere ſoporatum. Qui cum in anima mortous exiſtat, ipſam tamen animæ ſuæ mortem non iam occũltis cogitationnm latebris contegit, ſed ſicut per oſtia cinitatis, ita per indicium prauæ collocutionis, uel malæ operationis ſuam peſsimam nitam malo exemplo ad multornm notitiã perducit: nec iam peccata ſua erubeſcẽdo abſcondit, ſed andacior in malnm factus, ea imitanda alijs proponit. De talibus propheta dicit: Peccatum ſuũ quaſi Sodoma prædicauerunt, nec abſconderunt. Et rurſum ad peccatricem animam: Frons (inquit) meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Per portam uerò ciuitatis, qua defunctus efferebatur, nnns de quinque ſenſibus intelligitur corporis. Quinque enim ſunt notiſsimi corporis ſenſus, locis ſibi conueniẽribus a natura compoſiti, uidelicet niſus, auditus, guſtns, odoratus, & tactus. Ciuitas enim uniuſcuiuſque animę corpus eſt eius, in quo tanquam in cinitate clauſa inhabitat. Per hnius cinitatis portas mortuus effertur, cum quis per aliquem corporis ſenſum malæ uoluntatis indicium oſtendens, mortuum ſe eſſe in anima declarat. Qui enim (uerbi gratia) mulierem ad concupiſcẽdum uiderit, qui ſublimes oculos, & in fines terræ por rectos habuerit, iſte per oculorum ſuorum portas ſigna ſuæ mortis emittit. Dum quilibet anrem ſuam aperit ad uerba ocioſa, & ad cantica turpia, uel luxurioſa, ſiue ad ſuſcipienda detractionis uerba, hic talis anrem ſuam efficit portam mortis animæ ſuæ. Qni odoribus meretricijs, & peregrini muris pellicula illectus, poſt odorem unguentorum Dei currere negligit, hic per narium iannam extrahitur mortuus. Qui uerò os ad proferendas in Deum blaſphemias, & diſſeminandas inter fratres diſcordias aperit, cuius os loquitur uanitatem, qui oon ſolum ocioſis, ſed & nociuis ſermonibns linguam accommodat, nil alind iſte niſi mortem ſuæ animæ foris per oris elatus oſtium prodit. Hinc & propheta quòd hi noſtræ ciuitatis aditus incantè pateant, deflet, dicens: Intrauit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domus noſtras. Rurſumque propheta: Oculus, inquit, meus deprædatus eſt animã meã. Quẽadmodũ.n. ſi hoſtis per feneſtras intra urbem iacula intorqueat, intus clauſos ſauciet, & occidat: ita malignus ſpiritus cum per aliquem de quinque ſenſibus telum tentationis in mentem adegerit, mox animã a ſuo ſtatu deijcit, & peſtiſera internecione perimit. Qui animæ penetralia irrũpere quærens, figuris ſe accõmodat, permiſcet ſe ſonis, odorib⁹ ſe ingerit, inſerit ſaporibus, ſicque dum minus uigilãter cauetur morti (quæ ſecùs delectationẽ poſita eſt) aditum pandit. Proinde diuina prouidentia à nobis eſt humiliter imploranda, ut cunctas noſtræ ciuitatis portas cuſtodiat, qnas ne ſæuiens inimicus obſideat, ipſe eas contra machinas illius miſericorditer claudat, & in portis noſtris laudem ſuam iugiter ao nunciari permittat. Non antem tranſeunrer eſt intuendum, ꝙ iuuenis hic defunctus, filius unicus matris uiduæ fuiſſe perhibetur. Licet.n. Eccleſia, quæ eſt mater cunctorũ credentium, ex multis ſit collecta pſonis, rectiſsimè tamen ſinguli quiqꝫ fidelium, qui fidei Chriſtianę characterę attitulanẽ, filij ſunt uni⁹ matris

Eſai. 3. *Hie. 3.* *porta ciuitatis.* *Ciuitas anima.* *Hier. 9.* *Thre. 3.* *Inſidiæ maligni dæmonis.*

Eccleſiæ

Eccleſiæ (dico catholicæ.) Quibus licet ætatis diuerſæ, diuerſique ſint ſexus, unum tamen in Chriſto gratia regenerationis efficiuntur, cum fiunt per adoptionem fratres unici filij. Sed & unuſquiſque fidelis cum rudimentis imbuitur fidei, filius eſt: cum uerò alios educat, mater. Sic Paulus apoſtolus materno affectu

Gal. 4.

Galatis loquebatur: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in uobis. [Quam cum uidiſſet dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit: Noli flere.] Quia duæ erant in Chriſto ſubſtantiæ, Dei uidelicet & hominis: idcirco pulchrè euangeliſta primò Dominum tanquàm uerum hominem, miſericordia motum fuiſſe demonſtrat, ac deinde tanquam uerum Deum commemorat mortuum ſuſcitaſſe: ut & in compaſsione qua uiduæ miſertus eſt, exemplū nobis imitandæ pietatis tribueret, & in effectu miraculi, potentiam diuinitatemque illius, qua etiam mortuū ſuſcitauit, admirandam prædicādamque proponeret. Noli, inquit, flere. Tanquàm diceret: Noli uelut mortuum flere, quem protinùs uidebis a morte reſurgere. [Et acceſsit, & tetigit loculum,] hoc eſt, feretrum in quo mortuus ferebatur, quod a ferendo nomen accepit. Tactu loculi in quo exanimis geſtabatur, euidēs ſuæ dignationis dedit indicium. Et quidem cum poſſet ſolo uerbo eum uitæ reſtituere, maluit primò feretrum tangere, ut per hoc & ſignum clementiæ ſuæ daret, & matris uiduæ deiectum mœrore animum erigeret. [Hi autem qui portabant, ſteterūt,] uirtutis effectum mirabilem ſuſtinentes. Cum uidiſſent enim Dominum appropinquantem, qui mortuum ferebāt ſteterunt, cupientes miſericordiam illius in reſurrectione mortui cernere. Sed hæc cum ad literam per ſe ſatis emineant, ſupereſt ut quid myſterij contineant, indagemus. Neque enim a ſacramento perſona huius uiduæ poteſt eſſe ocioſa, quæ & grauitatis honeſtæ, & continentiæ meritò, nec non & exequiarum frequentia commendata, reſuſcitationem unici filij a Domino meruit obtinere.

Vidua, typus eccleſiæ.

Significat utique ſanctam Eccleſiam, matrem omnium rectè credentium, quæ uerbo Dei fœta, ſpirituales illi quotidiè filios per lauacrum diuini fontis parere non deſinit. Bene uero uidua hęc mulier fuiſſe dicitur: Vidua quaſi a uiro diuiſa dicitur:

Iduare lingua Hetruſcorū, ē diuidere.

quia iduare Græci dicunt diuidere. Et ſancta mater noſtra uidua eſt, quia uirum ſuum Chriſtum in carne præſentem non uidet. Poſtquàm enim Chriſtus uir illius, qui & redemptor eius eſt, per aſſumptionem humanitatis abijt in cœlum, ſancta Eccleſia tanquā uidua remāſit in terris. Vnde Salomon quoque in perſona mulieris adulteræ, hoc eſt hæreticorum eccleſiæ,

Prou. 7

de Chriſti abſentia ſibi blandientis, dicit: Non eſt uir in domo ſua, abijt uiam longinquam, ſacculum pecuniæ ſecum tulit, in die plenæ lunæ reuerſurus eſt domum ſuam. Cuius ſententiæ talis eſt ſenſus: Non eſt uir in domo ſua, hoc eſt, per humanitatem non eſt iā Chriſtus in Eccleſia. Abijt uiam longinquam, quia ſurgens a mortuis, cœlorum ſublimia, longè ab hac luce & habitatione uaſti aeris interiectu diſtantia, penetrauit. Sacculum pecuniæ ſecum tulit, hoc eſt, carnem ſuam theſauro diuinitatis ſuper cęlos exaltatam, in patris dextera collocauit. In die plenæ lunæ reuerſurus eſt domum ſuam, id eſt, impleto numero electorum in Eccleſia, in fine mūdi rediturus eſt ad iudiciū, ut aſſumat ſibi ſponſam ſuam Eccleſiam.

Loculi defuncti. portitores loculi.

Per loculū uero, in quo defuncti cadauer baiulabatur, conſcientiam hominis peccatoris accipimus, in qua iam deſperando ſopitus malè quieſcebat. Baiuli autem, q exanimem in feretro, hoc eſt, ſupremo funeris inſtrumēto ad ſepeliendum ferebant, uel immunda deſideria, quæ hominem ad interitum pertrahunt, accipiūtur, uel colloquia mala ſociorum malè decipiētium. Qui dum blandis lenocinijs animam in ſecuritatem mittunt, & malè agentibus fauent, ac per hoc ad peiora próptiores efficiunt, quodammodo eos ſubiectā humo operiunt, & ne reſpirare ualeant, facto deſuper telluris aggeſtu obruunt.

Luc. 9.

De talibus Dominus dicit: Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos. Mortui nanq; mortuos ſepeliunt, dum peccatores peccatoribus adulantur. Domino ergo loculum funeris tangente, baiuli ſubſtiterunt: quia dum Dominus cor hominis peccatoris per internam inſpirationem compungit, carnalia, & immunda deſideria atque mala colloquia decipiētium ſociorum continuò conquieſcunt, ſicque in ſemetipſos reuerſi, Dominum ad uitam uocantem audiunt, uocantique dignis conuerſionis ſuæ operibus reſpondent.

Vide ſupra Ambroſiū in hunc locum.

Quidam magiſtrorum per loculum lignum primariæ præuaricationis intelligunt, in quo omnes ſub conditione reatus illius mortui portabamur a quatuor uectoribus, qui materialia quatuor ſignificant elementa. Quaſi his quatuor uectibus ad interitum raptabamur, cum uel cupiditatum noxio feruore exæſtuaremus, uel frigidus luxuriæ humor inundaret, uel pigra habitudo corporis nigorem obtunderet animorum, ſeu cum cōcreta noſter ſpiritus labe, uacuam ueræ lucis aleret mentem. Verum Domino loculum tāgente, acerbi huius funeris portitores gradum continuerunt, quia Domino mortalia tangente, & in ſimilitudine carnis peccati apparente, nos qui iam tumulo proximi eramus, curſu his portitoribus interdicto reſurgere meruimus. Tumulus enim noſter, mali mores erant, tumulus noſter, perfidia erat.

Pſ. 5.

Guttur noſtrum, ſepulchrum erat, iuxta quod Pſalmiſta de reprobis, Sepulchrum, inquit, patens eſt guttur eorum. Ab hoc ſepulchro tactu Chriſti, & auditu uocis ipſius liberati ſumus. Quid enim illi eſt tangere, niſi miſerando ſubuenire? Quid nobis uocem eius audire, niſi præcepta illius alacriter implere? [Et ait: Adoleſcens, tibi dico, ſurge.] Mortuus quidem erat ille, ſed quia Domino omnia uiuunt, mortuo uelut uiuo loquebatur, dicens: Tibi dico, ſurge. Inter dictum & factum domini nulla diſtantia eſt: Ipſe enim dixit & facta ſunt, ipſe mandauit & creata ſunt. Et omnia quæcunque uoluit fecit in cœlo, & in terra.

Pſ. 148 Pſ. 134

Audita ergo uoce Domini, [reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui.] Poſt reſuſcitationem ſuam mortuus loqui cœpit: ut uidelicet per hoc uera reſurrectio illius monſtraretur, quatenus nō phantaſma, ſed ueritas crederetur. [Et dedit illum matri ſuæ.] Reſuſcitato mortuo, & perfectè ſanitati reſtituto, dedit illum Dominus matri ſuæ.

Mortuū reſidere, ſpiritaliter quid ſit.

Spiritualiter uero mortuus reſidet, cum per internam compunctionem a morte animæ peccator ad uitam reſurgit, & poſt letiferum peccati ſomnum ad bona opera ſe erigit. Incipit loqui, cum fidem ſanctæ Trinitatis confitendo, indicia ſuæ uitæ alijs pandit: uel cum uerbo exhortationis, atque exemplo ſuæ conuerſionis alios ad pœnitentiam inuitat. Redditur matri, cum per ſacerdotale miniſterium communioni reformatur Eccleſiæ. [Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum.] Nouum, & ſeculis antea inauditum miraculum iuſtè magnus intuentium ſubſecutus eſt ſtupor, ita ut in laudes Dei prius ora tacentia repentè laxarent. Quo loco mortale aliquid datur aduertere. Sicut enim reſuſcitatio iſtius mortui, quæ uiſibiliter in corpore facta eſt, prouocauit homines ut exteriùs admirarentur: ita & reſuſcitatio ſpiritualis, quæ quotidiè in animabus fidelium fit, admonet nos, ut & interius a morte animæ reſurgere ſtudeamus. Quanto enim periculoſior ac deſperatior eſt mors animæ ad uitā redeūtis, tanto plures illius corriguntur exēplo, & ad uitam reuocantur. De gradu enim ſublimiore de-

teriùs labitur: quo uerò lapſus fuerit grauior, hoc fit ſubleuantis clementia gratior: ſicque dum is qui deterius ruerat erigitur, pluribns inde ſpes ſalutis generatur. Conſideremus nanque beatum Dauid, & Petrum, quorum alter cum eſſet rex, & propheta, in tantam perditionis deſcendit foueam, ut adulterium ſimul & homicidium perpetraret: alter de gradu apoſtolici culminis, ad præcipitium actus eſt trinæ negationis. Qui dum pœnitentes a morte animæ citò ſurrexerunt, multi pœnitentes ſalutem meruerunt. Qui quo maioris honoris, & altioris gradus fuerunt, eo periculoſius ceciderunt: & quo grauior fuit caſus illorum, eo pietas Domini erigentis gratior in eis emicuit. Quo uerò amplior Domini pietas in eis apparuit, eo firmior ſpes ſalutis cunctis ad pœnitentiam uenientibus creuit. [Quia propheta magnus ſurrexit in nobis.] Simplices turbæ, ignorantes legē, & prophetas, aduentum filij Dei Iudęis repromittentes, cum uiderent Deum, & hominem inter homines corporaliter conuerſantem, & ex uirtute diuinæ potentiæ mirabilia opera facientem, putabant eum unū eſſe ex prophetis, qui in populo Iſraelitico mirabilia facere ſoliti erant: & ideo errore decepti, clamabant dicentes: Quia propheta magnus ſurrexit in nobis. Magnum prophetam, non autem Deum, aut Dei filium appellabant, quia adhuc nubilo ignorantiæ cæcati erant, ac propterea in præcedentibus ſignanter tales turbatum ſunt uocabulo nuncupati. Turbæ enim erant, quia nec dum cum Apoſtolis diuinitatis ipſius intima penetrauerāt. Sed q̄uis cū quadā animi deuotione errarēt iſtæ turbæ, no in toto tn̄ errabant. In hoc.n.errabāt, quòd eum purum hominem tantum eſſe putabant: in hoc autem nequaquàm errabant, quòd cum prophetam eſſe dicebant. Ipſe enim uerus erat propheta, quia quæ uentura erant, uerisſima aſſertione prædicabat. Nam & ipſe Dominus prophetam ſe teſtatur eſſe, cum dicit: Non capit prophetam perire extra Hieruſalem. Et alibi: Non eſt, inquit, propheta ſine honore, niſi in patria ſua. Propheta ergo erat, cum dominus eſſet prohetarum, ſicut rex regum, & Dominus dominantium. Addunt etiam: [Quia Deus uiſitauit plebem ſuam.] Per iſtum uidelicet, qui talia miracula operatur, uiſitauit Deus pater plebem ſuam, mittendo uerbum ſuum incarnatum in mundum, quod pia ſubuentione illam redimeret, & a longa infirmitate, immo a morte, qua diutiùs torpebat, liberaret. Nec ſolum tunc plebem ſuam uiſitauit, ſed etiam quotidiè fideles ſuos uiſitat per euāgelium ſuum, per dicta prophetarum, atque exempla præcedentium patrum. Viſitat etiam Dominus plebem ſuam, cum unicuique electorum per adminiſtrationem ſanctiſpiritus, uel terrorem æterni ſupplicij, uel dulcedinem cęleſtis patriæ intrinſecus demonſtrat, & quemadmodum a morte animæ reſurgere ualeat, occulta inſpiratione edocet. Siue aliter: Viſitat quotidiè plebem ſuam, eam quam præſciuit, & præordinauit conformem fieri imaginis filij ſui, cum per internam uerbi ſui inſpirationem, ad amorem inuiſibilium excitat, eorumque mentibus ingerit, quanta ſint quæ eis in cœlo promiſſa ſunt gaudia: Incolumitas ſine debilitate, ſalus ſine dolore, uita ſine morte, facilitas ſine impedimento, ſecuritas ſine faſtidio: ubi electorum omnium ſocietas ſancta, ſolennitas certa, requies ſecura, pax uera, uita perpetua. Agamus ergo gratias Domino Deo patri creatori noſtro, qui prioribus noſtris patribus merito ſuæ iniquitatis infidelitate relictis, nouiſsimis huius ſeculi temporibus ſuper nos miſericordiam ſuam confirmauit, mittendo filium ſuum dominum noſtrum ad redimendum genus humanum. Agamus etiam gratias filio eius Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui per aſſumptam humanitatem ad nos uenire dignatus eſt, & præceptis mandatorum ſuorum obtemperantibus, cœleſtem beatitudinem repromittere. Ad quam ut peruenire quandoque, & cū ipſo feliciter uiuere mereamur, adiuuet ipſe, qui & præſentia ſuæ incarnationis nos uiſitauit, & ſanguine ſuæ paſsionis miſericorditer redemit. Interea collatis quatuor euangeliſtarum narrationibus, tres mortuos inuenimus à Domino ſuſcitatos, quanuis plures eum reſuſcitaſſe dubium non ſit, licet ſcriptum non legatur. Multi ergo ſine dubio ſunt corporaliter a Domino ſuſcitati, dicit beatus Aguſtinus, ſed nō fruſtrà tres commemorati, filia ſcilicet archiſynagogi, adhuc intra domum mortua iacens, & iuuenis iſte extra portam ciuitatis delatus, & Lazarus quatriduanus iam fętens. Qui tres mortui ſignificant tria genera hominum peccatorum, quos hodieque in ſancta Eccleſia a morte animæ ſuſcitat Chriſtus. Sed uideamus, quæ ſint iſta tria genera mortuorum. Sunt nanque nonnulli, qui malæ cogitationi conſentiunt, & peccatum quidem intus in corde habent, in facto tamen nondum oſtendunt. Sed ut ſaluator peccatores huiuſcemodi in ſe uiuificari poſſe ſignificaret, ſuſcitauit archiſynagogi filiā adhuc intra domum iacētem, quaſi nequitiam delicti in ſecreto cordis latentē. Alij peruerſę cogitationi inhærentes, poſt conſenſum peccati labuntur in factum, tanquàm extrà ferentes mortuum, ut quod latebat in ſecreto, iam appareat in publico. Sed ne iſti quoque, ſi pœniteant, ſint deſperandi, ꝙ in anima a Domino non poſsint uiuificari, Dominus iuuenem extra portam ciuitatis delatum ſuſcitauit, & matri reddidit: quia animam a peccato reſurgere faciens, unitati ſanctæ Eccleſiæ reſtituit. Quidam uerò non ſolum cogitando, uel faciendo illicita peccant, ſed ipſa etiam conſuetudine peccādi ſe quaſi ſepeliendo obruunt. Sed ut etiam talibus ſpes ueniæ non deeſſet, ſi tamen adſint cogitationes ſolicitæ, quæ ſuper eorum ſalute Chriſto inuigilent tanquam deuotæ ſorores, ſuſcitauit Lazarum quatuor iam dies in monumento habentem. Simul etiam ut oſtenderet Dominus leuiora peccata, quæ in corde & cogitatione fiunt, leuioris pœnitentiæ remedio poſſe curari, puellam in conclaui iacentem, breui ac facilima iuſſione euocat, dicens: Puella ſurge: quam & propter facilitatem reſurgendi, iam mortuam fuiſſe negauerat. Vt autem demonſtraret grauiora peccata, quæ abſque uerecundia alijs imitanda proponuntur, uel quibus longa conſuetudine peccator ne reſurgere ualeat deprimitur, ampliori remedio pœnitentiæ indigere, elato foras iuueni, pluribꝰ uerbis ut reſurgere ualeat, dicit: Adoleſcēs, tibi dico, ſurge Lazarū uerò reſuſcitaturus, clauſtra monumēti reuelli ꝓcepit, fremuit, ſpiritu rurſum fremuit lachrymatꝰ eſt, ac uoce magna clamauit: Lazare, ueni foras. Quartus uero mortuus Dn̄o a diſcipulis nunciaſ, ſed hūc nō reſuſcitauit, q̄a deſuerunt uiui, qui pro eius uita Dominum precarentur. Qui mortuus eos ſignificat, de quibus Ioānes ait: Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget q̄s. Peccatum enim ad mortem, eſt in peccato uſque ad mortem perſeuerare. Quicunque ergo in aliqua ex ſupradictis tribus mortibus animæ, ſeſe iacere cognouerit, pęniteat neceſſe eſt factorum: & fidelium preces ſibi coniungens, diuinam iugiter precetur clementiam, ut celeriter ad uitā reſurgere mereatur æternam, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto.

2. Reg. 11.

Matt. 26.

Chriſtus, propheta.

Lu. 13

Matt. 13.

Deus quotidiè ut uiſitet plebem ſuam.

Gaudia cœlorum.

Tres mortui à Chriſto ſuſcitati.

Marc. 5.

Luc. 8.

Ioā. 11

Tria genera peccatorum.

Luc. 8.

Ioā. 11

Mat. 8

1 Ioā 2

Peccatum ad mortē.

Homiliam Euſebij Emeſeni in Euāgelium huius Dominica, de uidua filio ſuſcitato, lector offendet ſupra feria 5. poſt Dominicam Lætare.

DOMINICA XVIII. POST PENtecoſten, In Epiſtolam Concio exegetica.

AD lectionem Dominicæ ſuperioris hodierna continenter conſequitur, quam nunc exponendam ſuſcipimus, breuem illam quidem uerbis, ſed grauidā apoſtolico ſpiritu dignis inſtitutionibus. [Obſecro uos ego uinctus i Domino.]

Epheſ. 4.

Præceptorum uirtus eſt, inquit hoc loco Chryſoſtomus, nihil honoris, nihil gloriæ à ſubditis, ſed ſalutē ipſorum quærere, atque huius nihil non facere, ita ut qui non illud, ſed gloriam ſuam quærit, non iam præceptor, ſed tyrannus ſit. Non enim propterea Deus te illis præfecit, ut maius acquiras obſequium ac famulitium, ſed ut neglectis rebus tuis, quicquid illorum eſt ritè diſpenſetur & ædificetur. Hoc uidelicet doctoris eſt, Talis erat beatus Paulus, qui quidem omni faſtu liber, non aliter erat affectus quam uulgaris quiſpiam immo & minimus etiam iſtorum. Propterea & ſeruum eorum ſeipſum uocat, & potiſsimum per ſupplicandi modū loquitur. Ita Chryſoſtomus, qui deinde prolixè admodum uerſatur in prædicandis uinculis & catena Pauli, è quibus ꝑpauca huc adferemus, tum ut accendamur ad libenter perſerenda aduerſa propter Chriſtum, tum ob confutandos noſtræ ætatis hæreticos, qui cum damnato iam olim Vigilantio Diuorum reliquias nullo nolunt in precio habendas. Ait ergo Chryſoſtomus ſparſim in loci huius expoſitione. Nihil ita ſplendidum, ut uinctum eſſe propter Chriſtum, ut catenæ ſunt ſanctis illis manibus circundatæ. Vinctum eſſe propter Chriſtum illuſtrius eſt, quam ſiue Apoſtolum, ſiue doctorem ſiue Euangeliſtam eſſe. Si quis Chriſtum diligit, is nouit quid dico. Si quis erga Dominum inſanit, ut ita dicam, & ardet, is nouit, quæ ſit uinculorum uirtus. Hic utique prius habebit, optione data, uincula ferre propter Chriſtū quam cælos inhabitare. Non enim caput ita ſplendidum reddit impoſita corona margaritis conſpicua, ut catena ferrea quæ propter Chriſtum fertur. Pudet diuitias & auream mundiciem huiuſmodi conferre uinculis. Quod ſi quis mihi uel uniuerſi cæli, uel huius catenæ copiam & optionem largitus eſſet, catenam hāc ego plane elegiſſem. Deinde ſi aut mihi cum angelis fuiſſet ſtandum ſurſum, aut cum Paulo uincto, carcerem utique præoptaſſem. Ad hæc ſi quis me aut in numerum & ordinem collocaſſet cæleſtium potentiarū, earum etiam qui prope ſunt thronum Dei, aut talem ligatum feciſſet, talis utique ligatus eſſe uoluiſſem. Nihil hac catena beatius. Vellem etiam nunc in eis eſſe locis, in quibus iſta dicuntur eſſe uincula. Et meritò. Celebrarem uiros iſtos, qui huius erga Chriſtum deſiderii fuerunt. Cuperem uidere catenas illas, quas quidem uerentur & horrent dæmones, uenerantur uero angeli. Non ita beatum dico Paulum, quod in paradiſum raptus, atque quod in carcerem eſt coniectus. Nō ita beatum æſtimo, quod uerba audiuit ineffabilia atque quod uincula ſuſtinuit. Non ob id adeo beatum illum prædico, quod in tertium cælum raptus eſt, atque propter uincula. O beata uincula, o beatas manus quas catena illa exornauit. Quod ſi mihi temporib. illis eſſe licuiſſet tum potiſsimum illas circūplexus fuiſſem, inque ſinus meos collocaſſem. Vtique non ceſſaſſem exoſculari illas, quib. pro Domino meo ligari licuit. Quod ſi liberum fuiſſet per curas eccleſiaſticas, & corpus habuiſſe ualidum, nihil utique cauſatus fuiſſem, quo minus tanta ſuſcepta peregrinatione, catenas duntaxat illas, & carcerem, ubi ligatus fuit, uidiſſem. Hæc pauca ex plurimis hoc loco è D. Chryſoſtomo commemoraſſe ſufficiat.

Propter Chriſtū uinculis aſtringi quāta ſit gloria.

Nota Chryſoſtomi excellētem uirtutem.

[Vt dignè ambuletis uocatione, qua uocati eſtis:] Hortatur eos, inquit Ambroſius, ut rectè incedentes in præceptis Domini, ad promiſſam gloriam poſsint peruenire. Sicut enim peritus medicus obſecrat infirmos, ut bene ſe agentes poſsint ſalutarem recipere ualetudinem ita & magiſter gentium hortatur, ut fidei ſuæ digna opera facientes, poſsint percipere quæ promiſſa ſunt ſanctis. Sic Ambroſius. Audi & Hieronymum, Digne uocatione ambulare credendus eſt, inquit, qui ingreditur per eum qui dicit, Ego ſum uia, & non declinat neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram & auertit pedem ſuum ab omni uia mala, completurque in eo, A Domino greſſus homines diriguntur. [Cum omni humilitate et manſuetudine, cum patiētia.] Qui terram & cinerem eſſe ſe nouit, ait idem Hieronymus, & poſt paululū in puluerē diſſoluendū, nunq̄ ſuperbia eleuabitē. Et qui Dei æternitate perſpecta, breue & bene ad puncti inſtar humanæ uitæ ſpatiū cogitarit, ante oculos ſuos ſemper habebit interitum, & erit humilis atque deiectus. Omnis autem humilitas non tam in ſermone, quam in mente eſt ut humiles nos eſſe conſcientia nouerit, & nunquam nos uel ſcire, uel intelligere, uel eſſe aliquid æſtimemus. Māſuetudo quoque illa eſt, quæ nulla paſsione turbatur, & ſpecialiter ira & furore nō rumpitur. Quam qui habuerit, beatitudinem quæ Domini uoce promiſſa eſt, conſequetur, ut poſsideat terram. i. imperet corpori ſuo domineturque ſubiecto, & hæc ſit eius prima hæreditas, in carne non carnaliter uiuere. Ita Hieronymus. Porro Chryſoſtomi in hunc locum uerba ſunt hæc. Cum omni animi ſubmiſsione non ea quæ in uerbis neque quę in rebus duntaxat, ſed quæ & in habitu & in uoce eſt, non erga hunc humilis quidem, erga illum uero arrogans ſis. Humilis eſto erga omnes, ſiue amici ſint ſiue inimici, ſiue magni, ſiue tenues. Illud enim demum eſt animo ſubmiſſo eſſe. Et in rectè factis etiam humilis eſto. Hæc Chryſoſto. [Supportātes inuicem in charitate.] Homines ſumus fragiles & infirmi, & neceſſe eſt, ut placidè & comiter alii alios feramus. Sunt plerique admodum lyncei in aliorum perſpiciendis uitiis, in ſuis talpæ, nihil uolūt diſsimulandum uel ferendum in aliis, cum ipſi plerunque omnibus ſint oneri. Si tu proximum, inquit Chryſoſtomus, ferre non potes, quomodo feret te Deus? Si conſeruum tuum ſeruus ipſe non fers, quomodo tolerabit te Dominus? Vbi dilectio eſt, ibi tolerabilia ſunt omnia. Hæc ille. [Soliciti ſeruare unitatem ſpiritus in uinculo pacis.] Hic locus, ut ait D. Hieronymus, uel maxime aduerſum hæreticos facit, qui pacis uinculo diſsipato atque corrupto putant ſe tenere ſpiritus unitatem, cum unitas ſpiritus in uinculo pacis conſeruetur. Quando enim non idipſum omnes loquimur, & alius dicit, Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego Cephę, diuidimus ſpiritus unitatem, &, eam in partes ac membra diſcerpimus. Hæc Hieronymus. Qui tales ſunt, inquit Chryſoſtomus, nempe dilectione fratribus alligati, omnia facile ferunt. Colliga teipſum illi, & illum tibi utrunque in tua poteſtate eſt. Poſſumus enim, ſi quem uoluerimus, facile nobis amicum reddere. Studentes inquit (noſter interpres habet ſoliciti) Nō obiter iſtud agendum, neque cuiuſuis eſt. Studentes, inquit ſeruare unitatem ſpiritus in uinculo pacis. Quid eſt unitas ſpiritus? Quemadmodum in corpore ſpiritus eſt omnia continens, quanquam diuerſa ſint membra, ita & hic. Nam ad hoc datus eſt Spiritus, ut gene

Ioā. 14

pro. 20

Humilitas animi.

Māſuetudo.

Matt. 5.

Vnitas ſpiritus in uinculo pacis.

re

re ac moribus diuerſis diſeretos uniat. Hic enim ſenex & iuuenis, paoper & diues, puer ephœbus & uir, mulier ac maſculus, & omnis anima unum quid fiunt, idque magis, quam ſi corpus unum eſſent. Eſt enim iſta

Propinquitas animæ.

cognatione illa maior, & plenior huius unitatis perfectio. Animæ ſiquidem propinquitas tanto eſt exactior, quanto eſt ſimplicior, & nō diuerſarum ſpecierū. Quomodo uero cuſtoditur? In uinculo pacis. In inimicitiis & diſſenſione conſiſtere non poteſt. Cum enim in

1. Cor. 3.

uobis ſint æmulationes, inquit, & contentiones, nonne carnales eſtis, & ſecundum hominem ambulatis? Quemadmodum enim ignis, ſi quando arida ligna nactus fuerit, unam pyram ex omnibus facit, ſi uero humida fuerint, neque in illis operatur, nec illo conglutinat: ita & hic nihil eorum quæ frigida ſunt, unitatē hanc completi poterit, ſed quicquid uelut magna ex parte feruidum fuerit. Ex hoc igitur & dilectionis feruor naſcitur. Vinculo itaque pacis oomnes nos colligari uult Apoſtolus, nec ſimpliciter pacificos eſſe, nec utcunque diligere, ſed in omnibus unam eſſe aoimā. Hæc ille. [Vnum corpus, & onos ſpiritus, ſicut uocati

Vnum corpus eccleſia

eſtis in una ſpe oocationis ueſtræ.] Quid eſt unum corpus? ioquit idem Chryſoſtomus. Omnes ubique terrarum fideles, & qui iam ſunt, & qui fuerunt, quique futuri ſunt, denique qui ante Chriſti aduentum Deo placuerunt, unum corpus ſunt. Quomodo? quoniam & illi Chriſtum uenerati ſunt, Itaque & illi unum corpus ſunt. Nos hic, quod ad unitatem attinet, corpus accipimus, quod ſub uno capite eſt. Si uero caput unū, unum eſt & corpus. Corpus ex honeſtis & inhoneſtis membris componitur. Veruntamen nec maius aduerſus minus, etiamſi uiliſsimum ſit, eleuatur aot inſoleſcit, nec iſtud uiciſsim huic inuidet. Sunt autem quædam membra potiora, quædam uero minus: ut caput omni reliquo corpore præſtantius eſt, quòd & omnes ſenſus, & imperium animæ habeat in ſeipſo, & quòd ſine capite nemo uiuere queat, cum amputatis pedibus multum temporis plurimi uixerint. Melius eſt itaque reliquis membris, non ſolum ſitu, ſed & ipſa energia, ipſoque ordinādi moderandique regimine. Quorſum iſta dico? Sunt in Eccleſia multi. Horum quidam in ſublime, capitis inſtar, euecti ſunt, cæleſtia quidam uelut in capite oculi, contemplantes, multumque a terrenis diſtantes, nihil cum illis commune habentes. Alii uero in pedum ſunt ordine, terrā calcantes: pedū inquam, ſanorum. Non enim culpabile eſt pedibus terram calcare, ſed ad malitiam currere. Neque iſti aduerſus pedes ſuperbiant, nec iſtis quicquam inuideāt illi, alioqui propria cuiuſque pulchritudo deſtruetur, & perfectus uſus impedietur. Et rurſus Sermone xj. in cap. 4. ad Epheſ. Charitatem, inquit, a nobis requirit

Charitas non vulgaris exigitur à nobis.

Paulus, nou uulgarē, ſed quæ nos coniungat, indiuulſeque mutuo conglutinet, denique eam unitatem itaque exactam pręſtet qualis eſt membri ad membrū. Ipſa enim eſt, quæ magna bona perficit. Propterea cū dicit. Vnū corpus per iſtud quomodo debeamus aliorum malis compacti, & rurſus aliorom bonis nō deiijci, & magis congaudere, & ſimul omnia oſtendit. Deinde quemadmodum uocati eſtis, inquit, in una ſpe uocationis ueſtræ. Deus, inquit, ad eadē uos uocauit. Omnibus immortalitatem, omoibus uitam æternam, omnibus gloriam immortalem, omnibus fraternam cognationem, omnibus hæreditatem largitus eſt. Cōmune omnium caput factus eſt, omnes pariter, & excitauit & ſecū ſedere fecit. Hactenus Chryſoſtomus.

Ioā. 14

Audiamus & Hieronymum. Quæritur, ait, quomodo una ſpes uocationis ſit, cum apud patrem diuerſæ ſint manſiones? Ad quod, unam ſpem uocationis, regnum

1. Cor. 15.

cælorum, quaſi unam domum Dei patris eſſe dicemus & in una domo uarias manſiones. Alia enim gloria ſolis, alia lunæ, alia ſtellarum. Hæc ille. [Vnus Dominus una fides, unum baptiſma.] Hæc omnia eo commemorat Apoſtolus, ut qui tam multa habemus communia unum eundemque Dominum, quem Ambroſius & Hieronymus Chriſtum interpretantur, unam eandemque fidem, a qua qui excidunt, nihil habent commercii cum corpore Chriſti myſtico, quod eſt Eccleſia catholica, atque idem deniq; baptiſma, unius quoque animi & ſumma inter nos concordia connexi ſimus. Olim D. Cyprianus & aliquot Africæ Epiſcopi in ea fuere ſententia, non niſi in Eccleſia catholica conferri baptiſma, ab hęreticis baptizatos rebaptizari oportere. Porro quàm non fuerit in hac opinione pertinax idem beatiſsimus martyr & pōtifex Cyprianus, uel inde ſatis liquet, ꝙ a ſua cōmuniōne minimè expellebat eos, qui diuerſæ eſſet opinionis. Secuti ſunt poſtea Donatiani hæretici, & pertinaciſsimè ex Cypriano aſſerere uoluerūt eſſe rebaptizandum. Sed hos ob ſuam pertinaciam catholica damnauit Eccleſia, cū interim beatiſsimum Cyprianum non immerito uel maxime ſuſcipiat ac ueneretur. Nulli enim dubium eſſe poteſt, libentiſsime eum in Catholicæ Eccleſiæ ſententia acquieturum fuiſſe, ſi œcumenici alicuius ea de re definitio extitiſſet, ſicut poſtea ſatis declaratum eſt, etiam ab hæreticis baptizatos neutiqoam denuo baptizari debere, quanquam certe a talibus baptizari periculoſum eſt, quòd uerendum ſit eos non debitam adhibere intentionem, cum nihil tam illis ſtudio ſit, quam animas perdere & iugulare. Noſtra quoque ætate multi ſuot Anabaptiſtæ hæretici, in uarias eaſque portētoſas ſpecies diſſecti, e quib. plerique uidentur eſſe arreptitii, multaſque abſurdas & abominandas ſequuntur opiniones. Vtinam uero & iſti & alii omnes huius calamitoſi ſeculi ſectarii ad Catholicæ pacis & Chriſtianæ concordiæ unitatem redeant. [Vnus Deus & pater omnium, qui ſuper omnes & per omnia, & in omnib. nobis.] Super omnes, inquit Chryſoſtomus, hoc eſt: Dominus in omnium ſupremus: Per omnia, prouidens uidelicet & gubernans. Et in omnibus nobis. i. inhabitans. D. Hieronymus locom hunc ſic interpretatur.

Super omnes. Per omnes In omnibus.

Super omnes eſt Deus Pater, quia author eſt omnium. Per omnes filius, quia cuncta tranſcurrit uaditque per omnia. In omnibus Spirituſſanctus quia nihil abſque eo eſt. Et paulo infra. Quidā, inquit, hoc quod eſt ſcriptū, Super oēs, & ꝑ oēs, & in omnibus, ad Patrē & Filium & Spiritūſanctū ſic æſtimāt eſſe referēdū, ut ſuper omnia Pater ſit, quia author eſt omnium per omnes Filius, quia per Filium creata ſunt omnia: in omnibus Spirituſſanctus, ipſe enim credentibus datur, & templū ſumus Spirituſſancti. Hæc ille. Cum igitur tam multis modis Apoſtolus commendet unitatē nihil ita horrere & fugere debet Chriſtianus, ſicut ea, quæ ab hac impediunt unitate. Hæretici & ſchiſmatici ab hac unitate ſe ſeparāt & ſeipſos reddūt indignos omni gratia & habitatione Spirituſſancti, cuius locus non eſt niſi in pace. Ecce quàm bonum & quàm iocundum, ait Propheta, habitare fratres in unum. Quoniam illic, (in ea animorum dulciſsima conſpiratione & Chriſtiana unanimitate) mandauit Dominus benedictionem & uitam uſq; in ſeculum: ergo hæreticis & ſchiſmaticis maledictionem & mortem ſempiternā, a qua nos ſeruet Chriſtus Deus ac Dominus noſter, cui eſt cum Patre & Spirituſancto omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum Amen

Pſ. 132

DOMI-

DOMINICA XVIII. POST PENTECOſten, Luc. XIIII.

In illo tempore. Cum intraret Ieſus in domum cuiuſdam principis phariſæorum ſabbato manducare panem, & ipſi obſeruabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ præſbyteri.

HYdropis morbus ab aquoſo humore nocabulũ trahit. Græcè enim hydor aqua uocatur. Eſt autem humor ſubcutanens de uitio ueſicæ natus, cum inflatiõe turgente, & hanelitu fœtido. Propriumq; eſt hydropici, quanto magis abundat humore inordi
Hydropicus myſticè nato, tanto amplius ſitire. Et ideo rectè comparatur ei
quem fluxus carnalium uoluptatum exhuberans aggrauat. Comparatur etiam diuiti auaro, qui quanto
eſt copioſior diuitiis, quibus non bene utitur, tanto ardentius talia concupiſcit. [Et reſpondens Ieſus, dixit
ad legiſperitos & phariſæos. Licet ſabbato curare? At
illi tacuerunt.] Quod dicitur reſpondiſſe Ieſus, ad hoc
reſpicit quod præmiſſum eſt, Et, ipſi obſeruabãt eum.
Pſ. 93. Dominus enim nouit cogitationes hominum. Sed merito interrogati tacent, qui contra ſe dictum quicquid
dixerint uident. Nam ſi licet ſabbato curare, quare ſaluatorem an curet obſeruant? Si non licet, quare ipſi
ſabbato pecora curant? [Ipſe uero apprehenſum ſanauit eum, ac dimiſit:] Prouida diſpentatione Dominus
ante legiſperitos & phariſæos hydropicum curat, &
mox contra auaritiam diſputat, ut uidelicet per huius
corporis ægritudinem in illis exprimeretur ægritudo
cordis. Denique poſt multa diſputationis eius horta-
Lu. 16. menta, ſubiunctum eſt: Audiebant autem omnia hæc
phariſæi qui erant auari, & deridebant eum. Hydropicus quippe quo amplius biberit, amplius ſitit. Et omnis auarus ſitim multiplicat, qui cum ea quæ appetit,
adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelant.
[Et reſpondens ad illos, dixit. Cuius ueſtrum aſinus
aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die ſabbati?] Sic obſeruatores ſuos phariſæos conuincit, ut eoſdem etiam auaritiæ condemnet. Si uos,
inquit, in ſabbato bouem, aut aſinum, aut aliud quodlibet animal in puteum decidens eripere feſtinatis, nõ
animali, ſed ueſtræ auaritiæ conſulentes, quanto magis ego hominem, qui multo melior eſt pecore, liberare debeo? Connenienterque hydropicum animali
quod in puteum decidit, comparauit. humore enim laborabat. Sicut illam mulierem, quam decem & octo
Lu. 13 annis alligatam dixerat, & ab eadem alligatione ſolnebat, comparauit iumento quod ſoluitur, ut ad aquam
ducatur. Et bene utroque loco bouem poſuit, & aſinũ
quia ſiue ſapientes quoſque & hebetes, ſiue (ut ſupra
dictum eſt) utrunque populum eos ſignificare ſentiamus, eum uidelicet cuius ceruicem iugum legis attriuit, atque eum quem quilibet ſednctor reperit, quaſi
brutum animal, atque nulla ratione renitens, quo uoluit errore ſubtraxit, omnes ſaluator aduenięns ſatanę
uinculis adſtrictos, omnes in uno concupiſcientiæ pu-
Ro. 3. teo demerſos inuenit. Nõ enim eſt diſtinctio. Omnes
enim peccauerunt, & egent gloria Dei, iuſtificati gratis per gratiam ipſius per redẽptorem quę eſt in Chriſto Ieſu. [Dicebat autem & ad inuitatos parabolam,
intendens, quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum inuitatus fueris ad nuptias, nõ diſcumbas in primo loco.] Aperta quidem ad literam eſt
hæc admonitio ſaluatoris, docens humilitatem non
ſolum apud Deum, ſed etiam apud homines eſſe laudabilem. Sed qnoniam hanc euangeliſta non fruſtra
parabolam nocat, breuiter intuendum quid etiam myſticè ſignet. Nuptias appellari Chriſti & Eccleſiæ coninnctionem, multis locis apparet, è quibus unum eſt.
Nunquid poſſunt filii nuptiarum quandiu ſponſus cũ
illis eſt, ieiunare? Aliud. Simile factum eſt regnum cæ *Marc. 2.*
lorum homini regi, qni fecit nuptias filio ſuo, & miſit ſeruos ſuos uocare inuitatos ad nuptias: Has ergo
nuptias quiſquis inuitatus adierit, id eſt, Eccleſiæ mẽ- *Matt. 22.*
bris ſe fidei gratia coniunxerit, non diſcumbat in primo loco, hoc eſt, non ſe de meritis gloriando quaſi cæteris ſublimior extollat, & quidem ſtudeat, iuxta alterius loci parabolam, ueſte nuptiali neſtitus, hoc eſt, *Ibidem*
uirtutum fulgore coruſcas apparere, ſed ipſarum habitum uirtutũ loco deuotæ humilitatis exornet. [Ne
forte honoratior te ſit inuitatus ab eo, & ueniens is
qui te & illum uocauit, dicat tibi. Da huic locum: &
tunc incipias cum rubore nouiſsimum locum tenere.
Honeratiori poſt inuitato locum dat ille, qui de longæ ſuæ conuerſationis cõfidentia ſecurior factus, cit
illorũ qui ſe in Chriſto ſecuti ſunt, agilitate præit. Et
cũ robore nouiſsimũ locũ tenet quando de aliis meliora cognoſcens, qnicquid de ſua operatione celſum ſentiebat, humiliãs, dicit ſibi cũ propheta. Egẽs ſum ego,
& in laboribus a iuuẽtute mea exaltatus autẽ, humilia- *Pſ. 87.*
tus ſum & cõfuſus. [Sed cũ nocatus fueris, uade & recũbe in nouiſsimo loco.] Quãto magnus es, inqt, hu- *Eccl. 3*
milia te in omnibus. Et Pſalmiſta gloriat. Humiliatus *pſ. 118*
ſum uſquequaq; Domine, uiuifica me ſecundum uerbũ tuum, manifeſte ſignificans, ita ſe a Domino poſſe
uiuificari, ſi de ſuis ipſe uirtutibus humilia ſentiret.
[Vt cum uenerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, aſcende ſuperius,] Veniens Dominus, quem humilem
inuenerit, amici nomine beatificans, ſuperius aſcen- *Matt. 18.*
dere præcipiet. Quicunque enim humiliauerit ſe, ſicut paruulus, hic eſt maior in regno cælorum. [Tunc
erit tibi gloria coram ſimul diſcumbẽtibus.] Pulchre
dicit. Tũc erit tibi gloriam, ne nunc quærere incipias
quod tibi ſeruatur in fine, quia ſicut Salomon ait: Hæ- *pro. 20*
reditas ad quam feſtinatur in principio, in nouiſsimis
benedictione carebit. Poteſt autem & in hac uita intelligi, qui in nouiſsimo loco recumbens inuenitur,
Domino ueniente ſublimatur, quia quotidie Dominus ſuas nuptias intrat, quotidie mores, fidem habitus
cõuiuantium diiudicat, & ſuperbos deſpiciens, humilibus ſæpe tanta ſui ſpiritus munera præſtat, ut eos merito ſimul diſcumbentium, hoc eſt, in fide quieſcentiũ
cœtus unanimi admiratione glorificet, ſtupensque
in authoris ſui laudationem proſiliat, dicens. Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus, nimis cõ- *pſ. 138*
fortatus eſt principarus eorũ. [Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur.]
Et ex hac concluſione manifeſte claret, præcedentem
Domini ſermonem typicè intelligendum. Neque .n.
mox omnis, qui ſe coram hominibus exaltat, humiliabitur, aut qui ſe in cõſpectu hominum humiliat, exaltabitur ab eis, ſed è contrario nonnunquam qui ſe uel
in apice dignitatis, uel in alia qualibet acquirẽda gloria ſubleuat, uſque in finem exaltari non ceſſat. Similiter & humilis quilibet ac uerecundus, in ſua, qua
contentus eſt, uſque ad uitæ terminum mediocritate
perſeuerat. Et ideo iuxta ueritatis ſententiam, omnis
qui ſe incautè de meritis alleuat, humiliabitur a Domino, & qui prouidè ſe de benefactis humiliat, exaltabitur ab eo. In eundem proculdubio ſenſum præmiſſus ſermo redemptoris, quo primos in nuptiis accubitus quæri uetat congruit. [Dicebat autem & ei, qui ſe
inuitauerat, Cum facis prandium, aut cœnam, noli uocare amicos tuos, neque cognatos, neque fratres tuos
neque uicinos diuites.] Fratres, amicos & diuites alte

rntrum

rutrum conniuia celebrare, non quaſi ſcelus interdicit, ſed ſicut cætera neceſsitatis humanę commercia *Luc. 6.* ubi & peccatores peccatoribus fœnerêtur, ut recipiât æqualia, ad promerenda uitæ cæleſtis præmia nil uale re oſtendit. Denique ſubiungit. [Ne forte & ipſi te reinuitêt, & fiat tibi retributio.] Non ait, & fiat tibi peccatum, ſed fiat, inquit, tibi retributio. Cui ſimile eſt, ꝙ *Ibi dē.* alibi dicit: Et ſi benefeceritis his qui nobis benefaciût quæ nobis eſt gratia? Neq; dicit, Peccatum eſt uobis, ſed, Quæ nobis eſt gratia? Siquidē & peccatores hoc faciunt, quanuis ſunt quædam mutua fratrum, amicorum cognatorum, uicinorumq́ue diuitum conuiuia, quæ non ſolum in præſenti retributionem, ſed & damnationem percipiunt in futuro. Denique ab Apoſtolo inter opera tenebrarum annumerantur. Sic ut in die, *Ro. 13.* inquit, honeſtè ambulemus, non in comeſſationibus *Comeſſatiões quaſint* & ebrietatibus: Comeſſationes quippe ſunt luxurioſa conuiuia, quæ aut collatione omnium celebrantur, aut uicibus ſolent a contubernalibus exhiberi, ut neminem pudeat inhoneſtè aliquid dicere aut facere, quia ad hoc conuenitur, ut fœda illic copia congeratur uini, & incitetur libidinis diuerſa uoluptas. [Sed cum facis côuiuium, uoca pauperes, debiles, claudos cæcos, & beatus eris, quia non habent retribuere tibi. retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum.] In reſurrectione iuſtorum dicit, quia etſi omnes reſurgant eorum tamen non immerito quaſi propria cognominatur, qui in hac ſe beatos non dubitant eſſe futuros. Ergo qui pauperes ad conuiuium uocat, in futuro præmium percipiet. Qui amicos, fratres & diuites uocat recipiet mercedem ſuam. Sed & ſi hoc propter Deum *Iob 42.* facit in exemplum beati Iob, ſicut cætera fraternæ dilectionis officia, ipſe qui iuſsit remunerat. Qui guloſos ac luxurioſos propter laſciuiam inuitat, pœna in futuro plectetur æterna. [Hæc cum audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit ei. Beatus qui manducabit panem in regno Dei.] Panis qui manducatur in regno Dei, non iuxta Cerintum corporalis intelligendus eſt cibus, ſed ille utique, qui ait. Ego ſum panis ui*Ioan. 6.* uus, qui de cælo deſcēdi. Si quis manducauerit ex hoc pane uiuet in æternum, id eſt, ſi quis meæ incarnationis ſacramēto perfectè incorporatus, meæ diuinæ maieſtatis uiſione frui meruerit, hic perpetua uitæ immortalis beatitudine gaudebit.

EADEM DOMINICA,
Luc. 14.

In illo tempore. Cum intraret Ieſus in domum cuiuſdam principis phariſæorum. Et reliqua Homilia Erici.

AEternus atque inuiſibilis rerum conditor, humanum genus quod per longa ſeculi tranſeuntis ſpatia mortis perpetuæ legib. aſtrictû erat, ſaluare diſponés, nouiſsimis téporibus homo fieri dignatus eſt, mirabili ordine, mirabili prorſus & natiuitate, ut hoies quos iuſtitia cenſente dãnauerat, clementia dictâte redimeret. Et ut maiorē circa nos ſuæ pietatis allegaret inſtantiam, non ſolum *nos pauper.* homo uerumetiam pauper & humilis homo factus eſt, ut noſtræ condeſcendendo paupertati, ſuarum nos diuitiarum participes eſſe donaret. Denique intãtum *Matt. 8.* pauper pro nobis factus eſt, ut ne tugurium quidem ad ſubeundum haberet, iuxta quod ipſe alibi ait. Vul*Luc. 9.* pes foueas habēt, & uolucres cæli nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput ſuum reclinet. Hac de cauſa dignabatur hominum adire conuiuia, non quo affectaret epulas mortali manu apparatas, ſed quo ſalutem doceret, fidemq́ue requireret. Ad hoc ſeſe feſtis hominum facile uocatus impertiebat, ut & conuiuas *Cur xp̃s ad cõuiuia acceſſerit.* miraculis illuſtraret, & familiæ quæ intra dominum ædes ſeruitio occupatæ erant, nec liberam accedendi ad eum copiam habebant, per hanc occaſionem uerbum ſalutis audirent & authorem ſuæ ſaluationis agnoſcerent. Nullam enim conditionem ſpernit, aut ſua miſericordia indignam ducit quia miſeretur omnium, & nihil odit eorum quæ fecit, ſimiliterq́ue de *Sap. 11.* omnibus illa cura eſt. Item aliud exordium. Adibat Dominus carnalia hominum conuiuia, nõ tam ut exterioribus miniſtrantium epulis ueſceretur, quam ut ipſe, qui eſt panis de cælo deſcēdens, auditoribus ſuis dapes ſuperni conuiuii erogaret. Quod inde uerum *Ioan. 6.* eſſe probatur, quia ubicunque pranſurus reſedit, aut docuit aliquid, aut ſigna patrauit. Quod factû in hoc conſtat conuiuio de quo præſens lectio texitur, in quo & miraculum patrauit, & prædicationem exhibuit.

Agebat etiam hoc clementiſsimo pietatis affectu, ut familia quæ ſeruitute dominorum ſemper occupata, libere ad illum ubicunque eſſet confluere nequibat, ipſo ad habitacula dominorum dignanter ueniente, præſentia illius communiter frui, & doctrinis refici, & miraculis poſſent lętificari. Simul etiam noui teſtamēti futuris prædicatoribus authoritatem præferebat, quatenus uerbum ſalutis dominis & ſubiectis, liberis & ſeruis, ſuperioribus & inferiorib. omnibus abſque differentia perſonarum impartirent, & ab his quibus uerbum uitæ nunciabat, humanitatis obſequia non refugerēt exhiberi ſibi digno commercio, ut quibus ſpiritualia ſeminant eorum carnalia metant. Vt ergo Do*1. Cor. 9.* minus ſuę diſpenſationis impleret officium, [Intrauit in domum principis phariſæorum ſabbato manducare panem.] Dies ſabbati ſacerrimus, & ritu ueteri celeberrimus habebatur, in quo ab omni opere ceſſantes meditationibus & conuiuiis indulgebant. Cuius ob*Sabbãtũ mutatũ in Dominicam Diem.* ſeruationem mos Chriſtianus ad diem dominicam cõpetentius tranſtulit, ob reuerētiam dominicæ reſurrectionis. Quod autem uocato ad principis conuiuium Domino dicitur. [Et ipſi obſeruabant eum,] de ſcribis & phariſæis ſubintelligendum eſt, qui ad hoc aderant ut eum potius potuiſſent reprehendere, duplici uidelicet malignitate. Vt ſiue curaret hydropicum, damnarent illum quaſi legis contemptorem, & ſabbati uiolatorem, ſiue non curaret, arguerent eum impietatis uel impoſsibilitatis. Sicut enim boni Dominû ſequebantur, ut eius prædicationem audirent, & miracula uiderent, ſic econtra ſcribæ & phariſæi aderant, ut eum in ſuis actibus potuiſſent calumniari. Obſeruare dicimus honeſtè & uigilanter cuſtodire. Obſeruabant ergo eû, hoc eſt, quod callide reprehenſioni eius intendebant. Quare uero eum obſeruarent, ex eo quod ſequitur, animaduerti poteſt, [Et ecce, inquit, homo hydropicus erat ante illum.] Quia enim ſabbatum erat, conſiderabant utrum languidum eo die curaret, nec ne. Et ſi qui*Ioan. 9* dem curaret, dicturi erant: Non eſt hic homo a Deo, qui ſabbatum non cuſtodit. Si uero eum curare nollet, infamarent eum de impoſsibilitate. [Ecce (inquit euãgeliſta) homo hydropicus erat ante illum.] Hydrops morbus, quem Latini ueternum nûcupamus, ab aqua trahit originem nominis, quia Græcè hydor aqua dicitur. Eſt uero intercutaneus morbus, ex interruptione ueſicę natus, tumorem uentris, & anhelitus fœtorem faciens: Habetq́ue hoc proprium, ut quo amplius biberit, eo magis noxiam in ſe ſitim excitet. [Et reſpõdens, dixit ad illos, Si licet ſabbato curare? At illi tacuerunt. Ipſe uero apprehenſum ſanauit eum, ac dimiſit.] Quod reſpondiſſe dicitur ad eos, qui nihil dixerãt ad illud reſpicit, quod præmiſſum eſt, Et ipſi obſeruabant eum. Qui enim non minus cogitatus quam opera

ta intuetur, non immerito ſie ad cogitata quaſi ad di-
cta uel facta reſpondit. Interrogantur, non quo eorum
Dominus ſpectaret ſententiã, ſed ut ex ſua melius re-
ſpõſione uel taciturnitate confutentur. Vnde & illi uo
dique concluſos ſe aſpicientes, merito interrogati ta-
cuerunt. Quicquid enim dixiſſent contra ſe dictum ui
debant. Si dicerent, Licet, audituri erant, Quare ergo
me obſeruatis? Si autem dicerẽt, Non licet, nec ſic eua
dere poterant. Nam diceret illis Dominus quod & ſub
inde eis obiecit. Quare uos ueſtra pecora curatis ſabba
to? Sua ergo eos conſcientia repercuſſos & tacentes in
ſpiciẽs, apprehenſum ægrum ſanauit, ac dimiſit: Ideo
ſanauit Dominus hydropicum ante præſentiam ſcri-
barum ac phariſæorum, ut oſtenderet eis, quia ſicut il
le ſanatus eſt corpore, ita illi ſi in eum credere uellẽt
in anima ſanari potuiſſent. Prudenti ſanè diſpenſatio-
ne Dominus ante legiſperitos & Phariſæos hydropi-
cum curat, & mox contra auaritiam diſputat, ut per
illam ægritudinem, quam iſte patiebatur in corpore
deſignaret illorum infirmitatem, qua tabeſcant in men
te. Myſticè uero hydropicus iſte ipſum Iudæorum ſi-
Hydropic° myſtice. gnificat populum, qui peſsimo quodam ueterno aua-
ritiæ & libidinis prægrauatus erat. Nihil enim auari°
gẽte Iudæorum fuit, nihil ad libidinem pronius. Hoc
Nume. 31. morbo aſſuetos eos Balaam ariolus præcognouerat,
quando Balach huiuſmodi conſilium dederat, ut eos
per mulierum pulchritudinẽ idololatriæ proſtitue-
ret. Quid uero de ſpirituali dicimus fornicatione, cui
adeo eadem plebs inſeruiuit, ut meretricis procacis, &
adulteræ mulieris nomine per prophetam appelletur?
Eze. 19 Hydropicus uero qui ſanatur ſynagogam præfigurat,
In qua pars illius populi fide a noxio auaritiæ & libidi
nis humore liberata eſt, adeo ut poſt Chriſti aſcenſio-
Act. 4. nem, quotquot ex eis domorum uel agrorum poſſeſſo
res erant uendentes quæ habere poterant, precium ad
te pedes apoſtolorum deferrent, & cauſa amoris Chri
ſti uxoribus & omnibus ſeculi affectibus renunciarẽt.
Hydropic° moraliter. Sed & moraliter hydropicis iſte quemlibet deſignat
auarũ uel luxurioſum. Sicut enim hydropici ſitis eſt
inexplebelis, ita omnis auarus quandam ſitim multi-
plicat, qui quo ampliora acquiſierit, eo plura per fas
& nefas acquirere laborat. Vnde Salomon ait: Aua-
Eccl. 5 rus non impletur pecunia. Quia ſitis eius nec inopia
minuitur, nec copia expletur, illa ſuper hoc concordã
te ſententia, qua dicitur: Semper auarus eget. Pari mo
do luxurioſus quiſque quo magis uoluptatem carnis
expleuerit, eo quoque ad peiora accenditur perpetran
da: ſicq; fit ut unde ad horam libidinis incendiũ ex-
tinguitur, inde mox deteriùs inflammetur. Diximus
enim morbo hydropici auaritiam ſignificari, quod ſi-
cut ille aquam, ita iſte ſitit pecuniam. Quo uitio pha
riſæos laboraſſe euangeliſta manifeſtat, cum poſt non
nullas parabolas ſubiungit, dicens. Audiebant enim
Luc. 16 hæc phariſæi qui erant auari, & deridebant illum. [Et
reſpondens, dixit ad illos.] Cum nullius interrogatio
præceſſerit, quid uult quod tam ſæpe reſpondiſſe dici
tur ad legisperitos & phariſæos? Sed hæc locutio in ſa
cris uoluminibus habetur uſitata. Solet enim ſcriptu
ra nullo interrogante, hoc modo reſpondentis uoce
proferre ſententiam. Vnde eſt illud, quod alibi in euã-
gelio legimus. In illo tẽpore reſpondens Ieſus, dixit:
Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ. Et certe il-
Matt. 11. lo in loco nulla uel patris uel alicuius ĩterrogatio præ
ceſſerat, ut eum reſpondiſſe ſancta illa authoritas teſta
retur. Hinc eſt etiam quod, ſanctis mulieribus ad ſe-
pulchrum Domini flentibus nihilque interroganti-
Matt. 28. bus, de angelo qui perennem Chriſti reſurrectionem
nuntiare uenerat, dicitur. Reſpondens autem angelus
dixit mulieribus. Nolite timere uos. Sanato uero ac di
miſſo hydropico, inuehitur mox in auaritiam calum-
niatorũ ſuorum: Nam ſequitur. [Et ait illis. Cuius ue
ſtrum aſinus aut bos in puteum cadet, & non conti-
nuo extrahet illum die ſabbati?] His uerbis ſic Domi
nus ſibi calumniantes coarguit, ut eos auaritiæ ſtu-
dere conuincat. Ac ſi aliis uerbis loqueretur. Si uos, lo
quiens, ueſtra animalia in die ſanctificato, ſi forte in
puteum cauſa ceciderint, eripere etiam cum labore fe
ſtinatis, non ipſis animalibus conſulentes, ſed auaritię
ueſtræ operã dantes, quare me reprehenditis, cur ho-
minẽ ad imaginẽ Dei conditũ, multoque animali præ
ſtantiorẽ, in die ſabbati curẽ? Et pulchra ratione hy-
dropicũ animali in puteum decidenti comparat, quia
animal in puteum labens, aquæ humore laborat, quẽ-
admodum humore grauatur hydropicus. Sicut & in *Luc. 13*
alio loco mulierem curuam, quam decem & octo an-
nis alligauerat ſatanas, iumento comparauit, quod
ſoluitur ut aquatum ducatur. Verum in aperriſsimis
hiſtoriæ uerbis intima redolet ſuauitas allegoriæ. Nã *Bos & aſinus myſtice*
per bouem & aſinum uterque populus, Iudæorum ui
delicet & gentium, intelligitur. Per bouem quidem,
cuius ceruix iugo teritur, cuiusque labore proſciſſa ter
ra uerſatur, Iudaicus conuenientiſsimè accipitur po-
pulus, qui legis iugum duriſsimum traxerat, cuius ſu
perbiam legis pondus premebat, quique ob terrenam
felicitatem, & rerum labentium copiam, Deo ſeruie-
bat. Graue enim iugum Iudæis fuit circuncisionem
ſufferre, feſtiuitates tabernaculorum ſub diuo, hoc eſt
ſub aſperitate imbrium, atque calore ſolis celebrare,
ocium ſabbatorum ſeu feſtiuitatum cuſtodire, & cæ-
tera legis onera grauiſsima, in quibus retro cunctis
temporibus iam ſeruierunt, obſeruare. Per aſinum ue-
ro, animal omnis irrationale, & præ cæteris animanti-
bus magis oneriferum gentilis populus figuratur, qui
peccatorum pondere, & malè inſitæ ſibi conſuetudi-
nis mole præpediti, nequaquam reſpirare, aut impo-
nentibus reſiſtere ualebant, ad ſimulacra muta prout
ducebantur, incedentes. Poſſunt quoque hæc anima- *1. Cor. 12.*
lia, duo hominum genera deſignare. Bos enim, qui
prouentui frugum inſudat, ſapientes exprimit, Aſinus
uero ignobile animal & inſipidum, ſtultos quoſque &
uerbi ratione carentes, per typum oſtendit. Recte igi
tur Dominus in utroque loco bouem & aſinum in pu
teum labentes, uel a præſepio ſolutos, ſub ſignifica tio
ne Iudaici populi atque gentilis poſuit, quia adueniẽs
ipſe mediator Dei & hominum in hũc mundum, om-
nes ſiue Iudæos ſiue gentilis, ſeu ſapientes ſiue hebe-
tes, duriſsimis peccatorum uinculis irretitos inuenit,
atque in imo uoluptatis & concupiſcentiæ carnalis,
tanquam in profunditate putei demerſos repcrit. Scri
ptum nanque eſt. Vinculis peccatorum ſuorum unuſ
quiſque conſtringitur. Et Apoſtolus: Omnes peccaue- *Prou. 5.*
runt, & egent gloria Dei. Aptè uero de inſultatori- *Rom. 3*
bus Domini ſequitur. [Quia non poterant ad hæc re-
ſpondere illi.] Splendiſsima nanque luce ueritatis eua
neſcere uidebant omnes tenebras falſitatis. Verum
Dominus cum uideret eos reſpondere non poſſe, &
tamen a malitia & inuidia nolle ceſſare, ad eorum qui
dem qui inuitati fuerant, exhortationem, qui fortaſ-
ſis ex eius prædicatione proficere poterant, ſermonem
conuertit. Intendebat enim non probo eos ſtudio pri
mos accubitus affectare. [Dicebat autem & ad inuita
tos parabolam, intendens quomodo primos accubi-
tus eligerent, dicens ad eos: Cum uocatus fueris ad nu
ptias, non diſcombas in primo loco.] Hæc admoni-
tio ſaluatoris ad literam utiliter intellecta, ſalutiferũ
cunctis documentum exhibet, humilitatem præcipuè
commẽdans, & non ſolum apud Deum, uerum etiam
apud homines laudabilem eſſe declarat. Sed non ab
re eſt, quod ſanctus euangeliſta hanc euangelicam le-
ctionem, parabolam uoluit nũcupare. Parabola enim
Græcè

Græcè, Latinè ſimilitudo dicitur. In ſimilitudine uero aliud eſt quod prætēditur per figuram: aliud quod innuitur per ueritatem. Quod per nuptias coniunctio
Marc. 2. Chriſti Eccleſiæque ſignetur, pluribus ea locis ſancti euangelii coniici datur. Ait enim: Nunquid poſſunt filii nuptiarum ieiunare, quandiu cum illis eſt ſponſus? Alibi quoque parabolicè loquens. Simile eſt, inquit, regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias
Matt. 22. filio ſuo. Deus enim pater filio ſuo nuptias fecit, quando per incarnationis myſterium ſanctam ei Eccleſiam fidei & dilectionis dote coniunxit. In nuptiis nanque ſponſus ſponſæ coniungitur, ut filii procreari poſſint.
Nuptiæ Chriſti & Eccleſiæ. Ita unigenitus Dei filius ſponſam ſibi de gentibus ſanctam Eccleſiam cōiunxit, & multos filios ſibi ſpirituales per adoptionem effecit. Cuius ſponſi thalamus uterus uirginis Mariæ fuit, in quo diuinitatem ſuam humanitati noſtræ per ſuam incarnationem dignanter ſociauit. Ad has nuptias omnes inuitati ſumus quicūque Chriſtianitatis titulo inſignimur, quicunque crucis ſtigmate præmunimur. Quiſquis ergo has nuptias uocatus adierit, hoc eſt, quicunque per gratiam fidei Eccleſiæ membris ſe coniunxerit, non diſcumbat in primo loco, hoc eſt, non de ſuis meritis gloriando quaſi de ſingulari priuilegio meritorum cæteris præferatur, ſed ſemper humilia de ſe ſentire ſtudeat. Neſcit. n. ſi forte alius honoratior ab illo inuitatus ſit. Honoratiori poſt ſe inuitato locum dat ille, qui ſecurus de cōfidentia priſtinæ ſuæ conuerſationis, uidet ſe præiri in bono opere cita agilitate ab illis, q poſt ſe uocati ſunt Verbi gratia. Qui ab ipſis ætatis teneræ incremētis ad diuinum ſeruitium conuertitur, plerunque eum in bonis operibus illi præcedunt, qui nouiter de ſeculi actibus reuertentes, in ſanctis actionibus fortes inueniuntur. Hi ergo & poſt inuitantur, & primi accumbunt, quia etſi ad religionis exercitium ſerò ueniūt, fortius tamen ſe iuſtitiæ & ſanctitatis lance edocent, & quod minus habent ea tempore ea ſtudii uiuacitate compēſant. Et cum rubore nouiſsimum locum tenere incipit cum de aliis quam de ſe meliora cognoſcēs, quicquid prius in ſua actione magnum putabat, ea comparatione alieni meriti infimū humilimumque diiudicat, cū propheta dicens. Pauper ſum ego, & in laboribus a iu
Pſ. 87. uentute mea, exaltatus autem, humiliatus ſum & confuſus. Quid uero nobis agendum, ſeu qualiter in Eccleſia conuerſandum ſit, præceptor diſciplinæ cæleſtis mox aperire curauit. Cum, inquiens, uocatus fueris ad nuptias, id eſt, cum ueneris in ſocietatem ſanctæ Eccleſiæ, recumbe in nouiſsimo loco, id eſt, humilia de te ſentire cura, iuxta quod ſcriptum eſt. Quanto magnus es, humilia te in omnibus. Et noli de tuis glo
Eccl. 3 riari uirtutibus, ſed omnes tibi æſtima ſuperiores, minimum te omnium iudica, inferiorem cūctis deputa. Tanto enim eris in Dei oculis precioſior, quanto fueris in tuis oculis deſpectior, quantoque amplius tibi uilueris, tanto magis Deo placebis. [Vt cum uenerit qui te inuitauit, dicat tibi, Amice: aſcende ſuperius.] Quam ſententiam etiam in præſenti conſtat impleri. Quotidiè enim Dominus nuptiarum, nuptias Eccleſiæ ingreditur, habitus, confeſſus, moresque diiudicat conuiuantium: & eum quem in humilitate inuenit fundatum, amici nomine ſublimatum beatificat dicens illi, Amice, aſcende ſuperius, & qui locum uidebatur habere inferiorem, ad ſummam eccleſiaſtici culminis promouet dignitatem, ut ſimul diſcumbentes hoc eſt, in fide quieſcētes, magna admiratione glo
Pſ. 138 rificent, & ſtupentes cum Pſalmiſta dicant. Mihi autē nimis honorati ſunt amici tui Deus. Veniens ergo Dominus Ieſus Chriſtus ad iudicium, quemcunque humilem inuenerit, glorificabit & exaltabit, atque ad ſuperiora aſcendere præcipiet, quia ſcilicet illos ſublimabit in æterna beatitudine, quos in hac uita de ſuis uirtutibus humilia ſentire perſpexit, iuxta quod Petrus apoſtolus ſuos auditores exortatur, dicens. Humi *1. pet. 5.*
liamini ſub potenti manu Dei, ut uos exaltet in die uiſitationis. Vnde & bene ſubditur. [Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus.] Tunc, id eſt, in fine mundi erit tibi gloria. Verum quia non de præſenti, ſed de futuro dicitur, Tunc erit, ad illam quæ in fine mundi omnibus dabitur electis beatitudinem referendum eſt, quando Deum quiſque uidebit ſicuti eſt. Bene autem dicitur, Tunc, ne uidelicet ſi quid boni agimus, laudem ab hominibus in præſenti requiramus,
ſed tunc, id eſt, in futura uita a Deo remunerationem *Pro. 20*
expectemus. Scriptum nanque eſt. Hæreditas ad quam feſtinatur in principio, in nouiſsimo benedictione carebit. Quiſquis enim gloria uitæ præſentis fuerit delectatus, & ſummam gloriæ, quæ in futurum debetur, in præſenti poſsidere deſiderauit, illa abſq; dubio æterna beatitudine carebit: quæ electis ad ſupernam patriam tendentibus reſeruatur. Quæ ſententia euangelica pōt & in hac uita iuxta literā ueraciter intelligi. Qui. n. in nouiſsimo loco recūbēs inuenit, ueniēte paterfamilias altius ſublimat, quia quotidie Dominus in conſortium electorum ſpiritualiter atque inuiſibiliter ueniens, ſuas nuptias intrat, quia quotidie, ut diximus habitus moresque fidelium conſiderat, & ſuperbis reſiſtens, eos quos humiles inuenit, ſæpe altis præfert, ac tantis muneribus ſpecialium donorum glorificat, ut tales illi qui ſimul diſcumbunt, hoc eſt, qui in eadem
fide quieſcunt, concordi admiratione efferant, pro- *Pſ. 138*
clamantes cum Pſalmiſta, Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus, &c. [Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabit.] Hæc ſubiecta concluſio euangelicæ lectionis, docet præcedentem quoque parabolam debere myſticè intelligi. Patet enim, quòd non omnis qui ſe coram hominibus exaltat, mox in hac uita humiliatur, aut qui ſe in conſpectu hominum humiliat, exaltatur cum e contrario nonnunquam contingere ſoleat, ut is qui in aliquo dignitatis apice ſublimari incipit, uſque ad finem uitæ exaltari nō deſinat. Et rurſum is, qui humilis ac uerecundus eſſe inchoat: in ipſa ſua mediocritate uſq; in terminum uitæ perduret. Ergo quia Deus falli non poteſt, cuius uerba ſunt iſta, & ſi hoc in præſenti uita nō impletur, teſtat ut in futuro ſine dubio impleatur tūc
ſcilicet, quando impii & ſuperbi humiliabuntur cum *Matt. 25.*
diabolo in inferno, audientes a Domino, Ite in ignem æternum, iuſti autem & humiles exaltabuntur a Do- *Ibidē.*
mino, percipientes ab eo uocem exoptabilem, Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod uobis paratum eſt ab origine mundi. Quam ut audire mereamur, ipſe nobis largiri dignetur, qui cum patre & ſpirituſancto uiuit & regnat Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM DOMINICA HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Cum intraſſet Ieſus in domum cuiuſdam principis phariſæorum ſabbato manducare panem, & ipſi obſeruabant eum, &c. Luc. 14.

IN eo enim, quod ad panem manducandum in domum principis phariſæorū Dominum intraſſe Euangeliſta ſcribit, eum ſolis neceſſariis contentū, & non delicioſis cibis inhiaſſe oſtendit, præſertim quum neque in ipſius principis domo aliud manducaſſe dicatur. In pane tamen,

quæ

qui in omnibus principatum cibis tenet, omnia ciborum genera intelligere poſſumus. Vnde & de Eccleſia dicitur, quia panem otioſa non comedit. [Et ipſi (inquit) obſeruabant eum,] id eſt, inſidiabantur ei, ut uel in uerbis eius aliquid audirent, uel in eius actionibus aliquid uiderent, unde eum reprehendere & accuſare potuiſſent. Quorum inquam uoluptatem Dominus cognoſcens, eiſdem ipſis materiam dabat, in qua ſuæ intentionis iniquitatem declararent. Hoc enim ſequentia manifeſtant. [Et ecce quidam hydropicus erat ante illum.] Hæc eſt enim materia, qua & Chriſti uirtus, & Phariſæorum perfidia manifeſtetur. [Et reſpondens Ieſus, dixit ad legiſperitos & ad phariſæos. Si licet Sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipſe uero apprehenſum ſanauit eũ, ac dimiſit.] Reſpõdit utiq; Ieſus, ſed cogitationibus reſpondit. Cogitabãt.n. Phariſæi, & intra ſe dicebãt. Ecce hydropicus adeſt, & Sabbatũ eſt, uideamus quid iſte agat. His.n. cogitationibus reſpõdens Dñs, ait: Si licet Sabbato curare? At illi utrobique timentes, tacuerunt. Si enim dixiſſent quia licet iam non erat in quo eum reprehendere poſſent. Si uero dixiſſent quia non licet, timebant ſibi, quia & ipſi multa in Sabbato operabantur. Tacuerunt igitur. Ipſe uero ſanauit eum, ac dimiſit. Et quia iam inſultare, & eum reprehendere cogitabant, utpotè qui contra legem feciſſet, & Sabbatum uiolare non timuiſſet, præoccupauit, & reſpõdens dixit. [Cuius ueſtrũ aſinus aut bos in puteũ cadet, &c. Et non poterant ad hæc reſpondere illi.] Quid enim reſponderent, qui ſe tã euidenti ſyllogiſsimo concluſos eſſe uidebant? Sed uideamus, quid hydropicus iſte ſignificet, ſignificat.n. aliquid. Hydropiſis enim ab aqua dicitur infirmitas. Hydropicus autem quamuis aqua plenus ſit, ſemper tamen ſitiens bibendo ſatiari non poteſt. Vnde & non immerito auaros deſignat, quia quanto plus habent, tanto plus habere deſiderant. Neque uero habendo ſatiantur, quia inſatiabilis amor habendi auaritia definitur. Hos tamen, ſi ad Chriſti conuiuium ueniant, & ibi abſtinentiã diſcant, & quid appetere & quid abiicere debeãt intelligant, ſanat Ieſus. [Dicebat autem & ad inuitatos parabolã, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum inuitatus fueris ad nuptias, &c.] Hæc autẽ ſubinferẽs exponit, dicẽs. [Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.] Inuitatus.n. Dñs ad conuiuiũ, conſiderãs & intendens quomodo digniores & primos accubitus omnes eligerent, & quomodo ſinguli ſe cæteris anteferre & exaltare deſiderarẽt, hanc eis parabolã dixit, quæ ad literã quoq; intellecta, cũctis honeſtatẽ diligẽtibus ualde utilis & neceſſaria eſt. Dat.n. & minoribus gratiam, & maioribus reuerentiam. Sed quia parabola dicitur, aliquid aliud præter literam ſignificatur.

pro. 31

Verſutia phariſæorũ Chriſto inſidiãtium.

Auaritia quid ſit.

Videamus igitur quę ſunt iſtæ nuptiæ, qui ſunt & illi qui ad nuptias inuitantur. Iſtæ enim nuptię quotidie in Eccleſia fiũt, quotidie Dominus nuptias facit, quia quotidie Dominus fideles animas ſibi coniungit, aliis ad baptiſmum uenientibus, aliis hinc ad cæleſtia regna migrantibus. Ad has enim nuptias omnes nos inuitati ſumus, quicunque Chriſti fidem & ſignaculum ſuſcepimus. Hic illa menſa nobis apponitur, de qua dicitur: Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos qui tribulant me. Hic panis propoſitionis, hic uitulus ſaginatus, hic agnus qui tollit peccata mundi, hic panis uiuus qui de cælo deſcendit, hic calix noui teſtamenti apponitur nobis. Hic euangelia & Apoſtolorum Epiſtolæ, hic Moyſi & prophetarum libri, quaſi quædam fercula deliciis omnibus referta apponuntur nobis. Quid igitur amplius quærimus? quid primos accubitus eligimus? Vbicunque enim ſedemus, omnibus abundamus & nihilo indigemus. Veruntamen hic ſi accubitus quæris uade & recũbe in nouiſsimo loco, non te ſuperbia eleuet, non ſcientia inflet, non nobilitas extollat, ſed quanto maior es, in omnibus te humilia, & coram Deo inuenies gratiam, ut ſuo tempore tibi dicatur, Amice aſcende ſuperius, & tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus. In nouiſsimo quidem loco, quantum ad ſe, recumbebat Moyſes, quem quum Dominus ad locum ſuperiorem inuitaſſet, & ad filios Iſrael mittere uoluiſſet, reſpondit: Obſecro Domine, mitte quem miſſurus es. Non enim ſum eloquens, neque tanti (ac ſi dicat) officii dignus. Saul quoque quum humilis eſſet in oculis ſuis, rex a Domino conſtitutus eſt. Sic & Hieremias in primum locum aſcendere timens, dicebat, A, a, a, Domine Deus, ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum. Similiter autem & Apoſtolus, qui dicebat. Ego ſum minimus Apoſtolorũ, qui nõ ſum dignus uocari Apoſtolus, quoniã perſequutus ſum Eccleſiam Dei. Primus igitur accubitus, primus in Eccleſia locus non ambitione, ſed humilitate, nõ nummis, ſed uirtutibus quærendus eſt. Ad hunc igitur & pueri, & loqui neſcientes, ad hũc indocti, & indiſciplinati aſcendere timeant, ne forte dicatur eis. Da huic locum, & tunc cum rubore tenere incipiant nouiſsimũ locum. [Omnis enim qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.]

Nuptiæ Chriſti quotidianæ.

pſ. 22.

Fercula nuptiarũ Chriſti.

Eccl. 3

Ex. 4.

1. Reg. 15.

Iere. 1.

1. Cor. 5.

FERIA QVARTA QVATVOR Temporum Mar. 9.

In illo tempore. Reſpondens unus de turba, dixit ad Ieſum. Magiſter, attuli filium meum ad te, habentem ſpiritum mutum, qui ubicunque eum apprehenderit, allidit illum, & ſpumat, & ſtridat dentibus, & areſcit. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

NArratur in præcedenti ſanctæ huius lectionis capitulo, quia ueniens ad diſcipulos ſuos Dominus, uidit turbã multam circa eos, & ſcribas conquirentes cum illis. Et confeſtim omnis populus uidens eum, ſtupefactus eſt, & expauerunt, & occurrentes ſalutabant eum. Notanda eſt omnibus locis diſtantia mentis ſcribarum & turbæ. Erat autem cum diſcipulis turba, erant & ſcribæ. Sed adueniente Domino, mox omnis turba ſtupefacta expauit, eumque ſalutans occurrit, ſcribæ nihil deuotionis fidei, humilitatis & reuerentiæ ei exhibuiſſe narrantur. Quid autem cum diſcipulis turbæ ſiue ſcribæ conquirerent, euangeliſta non dicit: poteſt uero (niſi fallor) aptè intelligi, de hoc quæſtionem fuiſſe motam, quare ipſi cum eſſent diſcipuli ſaluatoris, ſaluare dæmoniacũ qui in medio erat poſitus, nõ poſſent. Quod ex ſequentibus euangeli uerbis poteſt coniici, cum dicitur; Et interrogauit eos: Quid inter uos conquiritis? Statimque ſubinfert euangeliſta hoc, quod modo lectum eſt. [Et reſpõdens unus de turba, dixit: Magiſter attuli filium meum ad te habentem ſpiritum mutum; qui ubicunque eum apprehenderit, allidit eum, & ſpumat, & ſtridet dẽtibus & areſcit: & dixit diſcipulis tuis ut eijcerent illum, & non potuerunt.] Notandum autem, quòd ſemper loca rebus cõgruunt. In monte Dominus orat, tranformatur, diſcipulus arcana ſuæ maieſtatis aperit, in inferiora deſcendens, turbæ occurſu excipitur, miſerorum fletu pulſatur. Surſum diſcipulis myſteria regni reſerat, deorſum turbis peccata infidelitatis exprobrat. Surſum patris uocem his qui eum ſe qui poterãt, paudit: deorſum ſpiritus malos ab his qui uexa-

Mentalia ſcribarum alia plebis.

Loca ut congruãt geſtis Chriſti.

vexabantur, expellit. Qui etiam nunc pro qualitate meritorum aliis aſcendere, aliis uero non deſiſtit deſcẽdere. Nam caroales adhuc & incipientes, quaſi ima petentes conforiat, docer & caſtigat, perfectos autem quorum conuerſatio in cælis eſt, ſublimius eatollẽdo glorificat, liberius de æternis inſtruit, & ſæpe ea quæ a turbis ne audiri quidem ualeant, docet Dæmoniacũ hunc, quẽ deſcendens de monte Dñs ſanauit. Marcus

Matt. 17.

ſurdum mutũque deſeribit. Matthæus uero lunaticum fuiſſe cõmemorat. Significat autem eos de quibus ſcriptũ eſt. Stultus ut luna mutatur. Qui nũquã in eodem

Eccle. 27.

ſtato permanẽtes, nunc ad hæc, nũc ad illa uitia mutati creſcunt atque decreſcunt: qui muti ſunt nõ confitẽdo fidẽ, ſurdi nec ipſum aliquatenus ueritatis audiendo ſermonẽ. Spumant autẽ, cũ ſtultitia tabeſcunt. Stultorũ nãque & languentium atque hebetũ eſt, ſpumas ſaliuarum ea ore demittere. Strident dẽtibus, cũ iracũdiæ furoræ flammeſcunt. Areſcunt, quũ ocio torpẽte langueſcunt, & nulla uirtutis induſtria confortati, eneruiter uiuũt. Quod autẽ air. [Et diai diſcipulis tuis ut eiicerẽt illũ, & nõ potuerũt.] latẽter accuſat apoſtolos, cũ impoſsibilitas curandi interdũ nõ ad imbecillitatem curantiũ, ſed ad eorũ qui eurandi ſunt, fidẽ referatur, dicente Dño. Fiat tibi ſecundũ fidẽ tuã. [Qui

Matt. 6.

reſpondens eis, diait. O generatio incredula, quandiu apud uos ero? quandiu uos patiar? Non quòd tædio ſuperatus ſit manſuetus ac mitis, qui non aperuit ſicut agnus corã tondente os ſuum, nec in uerba furoris erupit: ſed quòd in ſimilitudinẽ medici, ſi ægrotũ uideat

Eſ. 53.

contra præcepta ſua ſe gerere, dicat. Vſque quo aecedã ad domũ tuã? quouſque artis perdã induſtriã, me aliud iubente, & te aliud perpetrante? Intantum autem nõ eſt iratus homini, ſed uitio, & per unum hominem Iudæos arguit infidelitatis, ut ſtatim intulerit. [Afferte illũ ad me, inquit, & attulerunt eum. Et cũ uidiſſet illũ, ſtatim ſpiritus cõturbauit illũ, & eliſus in terrã uoluit agatur ſpumans.] Allatũ Dño puerũ ſpiritus diſsipauit & allidit, quia ſæpè dũ conuerti ad Deũ poſt peccata conamur, maioribus nouisq; antiqui hoſtis pulſamur inſidiis. Quod ob id utique eallidus facit aduerſarius, ut uel odiũ uirtutis incutiat, uel eapulſionis ſuæ uindicet iniuriam. Hinc eſt enim, ut de ſpecie tranſeamus ad genus, quòd Eccleſiæ ſanctæ primordiis tot grauiſsima inferebat certamina perſecutionum quòd ſuo regno dolebat ſubito animarũ illata fuiſſe diſpendia. [Et interrogauit patrem eius. Quantum temporis eſt, ea quo hoc ei accidit? At ille ait: Ab infantia, & frequenter eum & in ignem & in aquas miſit, ut eum perderet.] Erubeſcat Iulianus, qui dicere audet omnes

Julian' pelagianus cui reſpondit Auguſtin Rom. 7

homines abſque ullo peccati cõtagio naſci in carne, tam innocentes per omnia, quàm fuit Adam quando creatus eſt. Quid enim habuit iſte puer, ut ab infantia dæmonio ueaarerur acerbiſsimo, ſi non ullo originalis peccati uinculo tenebatur, quem conſtat nullum adhuc proprium habuiſſe peccatum? Confitetur catholicus, quòd nemo immunis a noaa primæ præuaricationis naſcitur, & innocet gratiã Dei, qua liberetur de corpore mortis, per Ieſum Chriſtũ Dominum noſtrũ. Intelligat ſeriba doctus io regoo cęlorũ in hoc dæmoniaco a Domino eurato, ſaluatorem omnium fidelium eſſe deſignatam, qui originalis culpæ reatu adſtricti ueniunt in mundum, nec niſi unius redemptoris Ieſu Chriſti fide ſunt & gratia ſaluandi. Quod autem dictum eſt. [Er frequenter eum & in ignem, & in aquas miſit,] maxima humanæ uecordiæ facinora deſignat. Ignis nanque ardor ad feruorem iracundiæ referendus eſt, aqua ad uoluptatem carnis, quæ diſſoluere mentem per delitias ſolet. Vel certe in ignem mitti fertur dæmoniacus, quo adulterantium corda ſuc-

Oſee. 7

ceoſa ſunt: & in aquas, quæ ſolent extioguere charitatem. [Sed ſi quid potes, adiuua nos, miſertus noſtri. Ieſus autẽ ait illi. Si potes eredere, omnia poſsibilia credenti. Aptum Domious reſponſum reddit potenti. Ipſe enim ait. Si quid potes, adiuua nos. Et Dñs, Si potes, inquit, credere, poſſum uos miſertus adiuuare. Quia fi-

Fides nõ ficta Matt. 8.

des nõ ficta omnia quæ ſalubriter petit, impertare meretur. Cui contra leproſus, qui fideliter clamabat. Dñe ſi uis, potes me mundare, congruum fidei ſuæ accepit reſponſum. Volo: mundare. [Et continuo eaclamans pater pueri cum lachrymis, aiebat. Credo Dñe, adiuua incredulitatẽ mei.] Nemo repente fit ſummus, ſed in bona conuerſatione a minimis quiſque inchoat, ut ad magna perueniat. Alia nanque ſunt uirtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio. Si enim & ipſa fides ad perfectionem ſuam non quibuſdam gradibus duceretur, iſte interrogatus an crederet, nõ reſpõderet, Credo Dñe, adiuua incredulitatẽ meam. Si enim credebat cur incredulitatẽ dicebat? Si uero incredulitatẽ ſe babere nonerat, quomodo credebat? Sed quia per occultã inſpiratinnẽ gratiæ, meritorũ ſuorum gradibus fides creſcit, uno eodemque tempore, is qui necdũ perfecte crediderat, ſimul & credebat, & incredulus erat. [Er cum uideret Ieſus cõcurrentẽ turbam, cõminatus eſt ſpiritui immũdo, dicens illi. Surde & mute ſpiritos ego præcipio tibi, exi ab eo, & amplius nõ introeas in eũ.] Cõminario Dñi, diuini eſt uirtus impii. Nõ autem puero qui uim patiebatur, ſed dæmoni qui inferebar, cõminatus eſt, quia qui peccantẽ emendare deſiderat uitiũ utique increpando & execrando debet exterminare, ſed hominẽ amando reſouere. Benè autem Dñs qui ſpiritũ immundum pellit ab homine, ſimul ne amplius in eũ ingrediatur imperat: quia ille ueraciter à

Lber à ſeruitute diabols.

dæmoniaca dominatinne liberatur, qui ad peccata, à quibus ſemel pœnitendo mũdatus eſt, uitat male uiuẽdo reuerti. [Et clamans, & multũ diſcerpens eũ, eaiit ab eo.] Eaiturus ab homine ſpiritus immũdus, diſcerpſit eũ, ac furẽti clamore terruit intuẽtes: quia plerunque diabolus dũ de corde expellitur, acriores in eo tẽtationes generat, quã prius excitauerar, quãdo hoc quietus poſsidebat. [Et factus eſt ſicut mortuus, ita ut multi dicerent, quia mortuus eſt. Ieſus autẽ tenẽs manũ eius, eleuauit eum, & ſurrexit.] Quẽ hoſtis impius, iam fugere cõpulſus ſtrauit ac mortuo ſimilẽ reddidit hũc pius ſaluator miti ſuæ deateræ tactu leuauit. Qui ſicut uerum ſe eſſe Deũ potentia ſaluandi docuit, ita etiã uerã ſe carnis habuiſſe naturã more tactus humani declarauit. Negat nanque Manes inſaous ueraciter

Manes author ſecta Manichaorũ.

eũ caroe ſuiſſe indutũ, ſed ipſe cũ tot languentes ſuo tactu erexit, mundauit, illuminauit, hæreſim illius & antequã nata eſſet, damnauit. [Et cũ introiſſet domũ diſcipuli eius ſecreto interrogabãt eum. Quare oos nõ potuimus eiicere eum? Et diait eis. Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi io oratione & ieiunio.] Dum docet Apoſtolos, quomodo dæmon nequiſsimus debeat expelli, omoes inſtituit ad uitã, ut ſcilicet nouerimus grauiora quæque uel immundorũ ſpirituũ uel hominum tentamenta, ieiuoiis & orationibus eſſe ſuperanda, iram quoque Dõi, eum io ultionẽ noſtrorũ ſcelerũ fuerit accenſa, hoc remedio ſingulari poſſe placari. Ie-

Ieiuniũ ab eſcis & uitiis. Oratio.

iuniũ autẽ generale eſt non ſolum ab eſcis, ſed & a cũctis illecrebris abſtinere carnalibus, imo ab omnibus uitiorum cõtinere paſsionibus. Sic & oratio generalis non io uerbis ſolum eſt, quibus diuinaoi clementiam inuocamus, uerumetiã in omnibus, quæ in obſequiũ noſtri cõditoris fidei deuotione gerimus, teſtãte Apoſtolo, qui ait. Semper gaudete, ſine iotermiſsione orate. Quomodo enim quis omnibus horis atque momẽ-

1. The. 5.

tis ſine intermiſsione Deum poteſt inuocare ſermonibus? Sed tunc ſine iotermiſsione oramus, cum eo ſolũ opera gerimus, quæ oos pietati noſtri commodent authoris.

thoris. Qoo nimirom ieiuoio & qua oratiooe, iuuan
te Domino, cunctas antiqui hoſtis debellabimus ac
propulſabimus inſidias.

FERIA SEXTA QVA-tuor temporum. Luc. 6.

In illo tempore: Rogabat Ieſum quidam phariſæus, ut manducaret cum illo. Et ingreſſus domum phariſæi, diſcubuit. Et reliqua. Homilia beati Ambroſij epiſcopi, lib. 6. Commentariorum in Lucam.

VIdentur hoc loco plerique pati ſcrupu-
lum, & ſerere quæſtiones, utrumnam
uideantur euangeliſtæ duo diſcordaſ-
ſe de fide, an uerò aliquam in dictorũ
diuerſitate, diuerſitatẽ ſignare uoluiſſe
Matt. 26. myſterij. Habes.n.in euangelio ſecun-
dũ Matthęum, quia Ieſus cũ ueniſſet io Bethaniam in
domũ Simonis leproſi, acceſsit ad eum mulier, habẽs
alabaſtrũ onguenti precioſi, & recũbente illo fudit ſu
per caput eius. Deinde illhic phariſæus intra ſe dicit,
quòd ſi eſſet propheta peccatricẽ, & unguentum eius
uitare deberet: illic unguento effuſo diſcipuli conqoe
runtur. Vtruoq; igitur explicandũ eſt, ſed antè quod
ſcriptorũ ordine prius eſt, priorem quoque ordinẽ in
terpretatioois accipiat. Venit ergo Dominus Ieſus in
domũ Simonis leproſi. Apparet œcooomia, ꝙ lepro-
ſum non refugit, noo uitat immũdum, ut maculas hu
mani corporis poſsit abolere. Domus aũt leproſi erat
in Bethania, quæ per interpretatiooẽ domus obeditio
ois dicitur. Omnis igitur locus Bethania, portio autẽ
totius loci domus Simonis. Nóone tibi uidetur Betha
Bethania, mũdus. nia mundus hic eſſe, in quo ſeruitij obedientis debe-
mus obſequium? domus aũt Simonis leproſi terra eſſe
quæ mũdi portio eſt? Princeps aũt ſeculi huius quidã
leproſus eſt Simon. Ergo Dñs Ieſus Chriſtus ex illis ſu
Domus Simonis, terra. perioribus locis uenit in hunc mundũ, & deſcendit in
terrã. Nã erat in hoc mũdo, ſed obediente pietate miſ
ſus eſt io huoc mundũ. Ipſe dicit: Sicut miſit me pater
in hũc muodũ. Audiuit ergo mulier iſta ueniſſe Chri-
Ioã. 20 ſtũ, intrauit in domũ Simonis. Neq;.n.ſanari potuiſſet
hæc mulier, oiſi Chriſtus ueniſſet in terrã. Et fortaſſe
ideo ẽt ipſa ingreditur domum Simonis, ꝙ ſpeciẽ cu-
iuſdam habebat ſuperioris, animæ ſcilicet uel Eccle-
ſiæ, quæ deſceodit in terram, ut bono odore ſibi popu-
lum congregaret. Haoc ergo mulierem inducit Mat-
thæus ſupra caput Chriſti effuodentẽ unguentum: &
ideò fortè ooluit dicere peccatricem. Nam peccatrix
ſecundum Lucam ſupra Chriſti pedes effudit uoguen
tum. Poteſt ergo non eadem eſſe, oe ſibi contrarium
euãgeliſtæ dixiſſe uideantur. Poteſt etiã quæſtio, meri
ti & temporis diuerſitate diſſolui: ut adhuc illa pecca-
trix ſit, iam iſta perfectior. Etſi enim perſonam nõ mu
tet Eccleſia uel anima, tamen mutat profectum. Itaq;
ſi conſtituas animam fideliter appropinquantem Deo
non peccatis turpibus & obſcœnis, ſed piè ſeruientẽ
Dei uerbo; habentem immaculatæ fiduciam caſtita-
tis, aduertis quòd ad ipſum Chriſti aſcẽdit caput (Ca
put autem Chriſti Deus eſt) & odorem meritorũ ſuo-
1. Cor. 11. rum ſpargit. Chriſti enim bonus odor ſumus deo. Deũ
quippe honorat, bonum fragrans odorem uita iuſto-
2. Co. 2 rum. Si hæc iotelligas, uidebis hanc fœminam, uide-
bis planè beatam ubicunque prædicatum fuerit hoc
euangelium nominari, nec eius unquã exoleſcere me
moriam, eo ꝙ ſuper caput Chriſti bonorum fragran-
tiam, morum iuſtorumque factorum effudit ungueo-
Col. 2. tum. Qui accedit ad caput, neſcit extolli, ſicut ille fru-
ſtra inflatus meote carnis ſuæ, & oõ tenens caput. Sed
qui caput nõ teoet Chriſti, uel pedes teneat, quia cor-
pus unũ copulatũ & ſubminiſtratum, creſci in augmẽ
tum Dei. Altera eſt illa uel perſona, altera uel profectu
quæ appropinqua oobis eſt. Noodum enim peccatis
ooſtris renunciamus. Vbi ſuot lachrymæ? ubi gemi-
tus? ubi fletos? Venite, adoremus & procidamus ao-
te eum, & ploremus ante Deum qui fecit oos, ut ſal- Pſ. 94.
tem pedes Ieſu inuenire poſsimus. Nondum enim poſ
ſumus ad caput: peccator ad pedes, iuſtus ad caput.
Habet tñ & quæ peccauit, unguentũ. Defer mihi & tu
poſt peccata pœnitentiam, Quocunq; uel in domum
indigni, uel in domũ phariſæi audieris iuſtũ ueniſſe,
cõteode præripere hoſpitis gratiã, præripere regnum
cælorum. A diebus.n. Ioannis Baptiſtæ regnum cælo-
rũ cogitur, & cogentes diripiũt illud. Vbicũq; audie- Matt. 11.
ris Chriſti nomen, accurre: in cuiuſcunq; interiorẽ do
mũ Ieſum intraſſe cognoueris, & ipſe feſtina. Cũ repe-
reris ſapientiam, cum repereris iuſtitiã in alicuius pe
netrabilibus recũbeotẽ, accurre ad pedes: hoc eſt, uel
extremã partẽ quære ſapientiæ. Noli faſtidire pedes.
Fimbriã illa tetigit, & ſanata eſt. Lachrymis confitere
delicta. Dicat de te quoq; iuſtitia illa cæleſtis: Lachry Mat. 9
mis ſuis rigauit pedes meos, & capillis ſuis terſit. Et
fortaſsis ideò nõ lauit pedes ſuos Chiſtus, ot eos la-
chrymis nos lauaremus. Et bonæ lachrymæ, quę Effectꝰ
non ſolum noſtrum poſſunt lauare delictum, ſed piarũ
etiam uerbi cæleſtis rigare ueſtigium, ut eius io nobis lachry
greſſus exuberent. Bonæ lachrymæ, io quibus non ſo- marũ.
lũ redẽptio peccatorum, ſed ẽt iuſtorũ refectio eſt. Iu- Pſ. 41
ſti.n.uox eſt: Fueruot mihi lacrymæ meæ panis die ac
oocte. Et ſi ad caput Chriſti accedere nõ potes, tangat
pedibus ſuis caput tuũ Chriſtus: & fimbria eius curat,
& pedes curãt. Expaode capillos, ſterne ante eũ omoes
tui corporis dignitates. Nõ mediocres capilli ſuot, q Samſonẽ dicit
poſſunt pedes tergere Chriſti. Teſtatur hoc ille, qui
quãdiù capillos habuit, uinci nequiuit. Deniq; & mu Iudi. 16
lierẽ decaluatam orare nõ decet. Habeat plaoẽ capil-
los, quibus Chriſti circunuoluat ueſtigia, quibus ſuæ 1. Co. 11.
criniculis pulchritudinis & decoris ſapiẽtiæ pedes ter
gat, ut extremo ſaltẽ diuinæ rore uirtutis humeſcant.
Figat iuſtitiæ pedibus oſcula ſua. Non mediocris hæc
meriti eſt, de qua põc dicere ſapiẽtia: [Ex quo intrauit
non ceſſauit oſculari pedes meos: ut aliud niſi ſapien-
tiã loqui oeſciat, ut aliud niſi iuſtitiã diligere neſciat,
ut aliud niſi caſtitatem libare neſciat, ut aliud niſi
pudicitiã oſculari oeſciat. Oſculũ.n. mutui amoris in-
dicium eſt, oſculum pignus eſt charitatis. Beatus qui
poteſt & oleo ungere pedes Chriſti. Deoique adhuc
Simon oleo oon unxerat, ſed beatior quæ ungit uo-
guento. Moltorum enim florum io unũ collecta gra-
tia, ſpargit odorũ uarias ſuauitates. Et fortaſsis iſtud
unguentum non alius poſsit, oiſi Eccleſia ſola defer-
re, quæ diuerſi ſpiraminis inoumerabiles habet flores:
quæ meritò ſpeciem accipit peccatricis, quia Chri-
ſtus quoque formam peccatoris accepit. Et ideo ne-
mo tantum poteſt diligere, quaotum illa quæ io plu Ioã. 21
ribus diligit. Nec Petrus ipſe, qui dixit: Domine,
tu noſti, quia amo te. Nec Petrus ipſe, qui doluit,
quia interrogatus eſt: Amas me? Quod enim mani-
niſeſtum erat, dolebat quaſi incognitum quæri. Ergo Matt.
nec Petrus ipſe, quia Eccleſiam dilexit in Petro, nec 16.
ipſe Paulus, quia Paulus quoque eius eſt portio. Et tu
plurimum dilige, ut & tibi remittatur plurimum.
Multum peccauit Paulus, qui etiam perſecutor fuit,
ſed multum dilexit, qui uſque ad martyrium perſeue-
rauit. Remiſſa ſunt ei peccata multa, quia & ipſe mul
tum dilexit, qui ſaoguine proprio pro Dei oomine nõ
pepercit. Video œconomiã. In domo phariſæi pecca-
trix glorificatur, io domo legis & prophetiæ nõ phari

ſæus,ſed Eccleſia iuſtificatur. Phariſæus enim non cre
didit,iſta credebat. Denique ille dicebat: [Si eſſet hic
propheta,ſciret utique quæ & qualis eſſet mulier quæ
tangit eum.] Domus autem legis Iudæa,quæ non in la
pidibus ſcribitur,ſed in tabulis cordis. In hac iuſtifica
tur Eccleſia,iam lege maior. Lex enim peccatorum ne
ſcit remiſsionē,lex myſterium non habet quo occulta
mundantur:& ideò quod in lege minus eſt, cōſumma
tur in euangelio. [Duo(inquit)debitores erāt cuidam
Duo debitores, Iudæi & Gentiles. fœneratori:unus debebat denarios quingentos, alter
quinquaginta.] Qui ſunt iſti debitores duo, niſi popu
li duo: unus ex Iudæis, alter ex Gentibus, fœneratori
illi theſauri cæleſtis obnoxij? Vnus(inquit)debebat
denarios,quingentos alter quinquaginta. Non medio
cris eſt iſte denarius,in quo regis imago formatur,qui
trophæū habet imperatoris expreſſum. Non materia-
lem fœneratori huic debemus pecuniā, ſed meritorū
examina,æra uirtutum: quarum meritum grauitatis
pondere,iuſtitiæ ſpecie,ſono confeſsionis expenditur.
Væ mihi,ſi non habuero quod accipiam, quia diffici-
lè quiſquam eſt, qui fœneratori huic integrum de-
bitum poſsit exoluere. Væ mihi,ſi non petiero, con-
Mat.6 cede mihi debitum. Non enim nos ita Dominus ora
re docuiſſet, ut peteremus nobis dimitti debita no-
ſtra, niſi ſciret difficilè aliquos fore idoneos debi-
tores. Sed quis eſt populus iſte qui amplius debet,
Ro.3. niſi nos, quibus amplius creditum eſt? Illis credi-
ta ſunt eloquia Dei, nobis creditur uirginis partus.
Habes talentum, uirginis partum, habes fidei cen-
teſimum fructum. Creditus eſt Emanuel nobiſcum
deus credita domini crux,mors,reſurrectio. Etſi Chri
ſtus pro omnibus paſſus eſt, pro nobis tamen ſpecia-
liter paſſus eſt,quia pro Eccleſia paſſus eſt. Itaque nō
eſt dubium,quòd plus debeat,quæ plus accepit. Et ſe
cundum hominem plus fortaſſe offendit,qui plus de
buerit:ſed per miſericordiam Domini cauſa muta-
tur, ut amplius diligat qui amplius debuit, ſi ta-
men gratiam conſequatur. Gratiam enim & qui
reddit habet, & qui habet, in eo ipſo quod habet,
ſoluit. Nam & reddendo habetur, & habendo red-
ditur. Et ideo quoniam nihil eſt, quod Deo dignè
referre poſsimus: (Quid enim referamus pro ſuſce-
ptæ carnis iniuria? quid pro uerberibus, quid pro
cruce, obitu, ſepultura?) uæ mihi ſi non dilexero.
Audeo dicere, Non reddidit Petrus, & ideò plus
dilexit. Non reddidit Paulus. Reddidit quidem
mortem pro morte, ſed alia non reddidit, quia mul
ta debebat. Audi ipſum dicentem, quia non reddidit.
Ro.11. Quis prior dedit illi,& retribuet ei? Reddamus licet
crucem pro cruce, funus pro funere, nunquid reddi-
mus quòd ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo habemus
omnia? Reddamus ergo amorem pro debito,charita
tem pro munere, gratiam pro ſanguinis precio. Plus
enim diligit, cui donatur amplius. Sed reuertamur
ad illam ſuperiorem, cuius conſilium adhuc nec apo
ſtoli intelligunt, quod erat abſconditum à ſeculis in
Ibidem Deo. Quis enim cognouit ſenſum Domini? Conque
rebantur ergo diſcipuli,quia mulier ſuper caput effu-
dit unguentum,& querebantur,dicentes: Quare hoc
ſic perijt? Potuit uenūdari precio,& dari pauperibus.
Matt. 26. Quid utiq; in eorū ſermonibus diſplicuerit, non po-
tes deprehendere,niſi myſteriū intelligas. Luxurioſi
enim hominis, uel potiùs non hominis eſt olere un-
guentum. Certè & ipſi qui olent, ungere ſe, non per-
fundere ſolent. Quid diſplicuit,quia dictum eſt, Po-
tuit hoc uenundari precio,& dari pauperibus? Cer-
Matt. 25. tè & ipſe ſupra dixerat: Quicquid uni minimorū ho
rum feciſtis, mihi feciſtis. Sed ipſe mortem ſuam
pro pauperibus offerebat. Non eſt igitur ſimplex fi-
gura, & ideo reſpondit illis Dei uerbum, Quid mole-
ſti eſtis mulieri? Semper pauperes habetis uobiſcum,
me autem non ſemper. Semper ergo tecum pauperem
habes,& ideò bene fac. Num igitur differre debes pau
perem,quia tecum ſemper eſt, cum tibi propheta di- *Prou.3*
cat, Ne dixeris pauperi, cras dabo? Sed ille de ſola mi
ſericordia eſt locutus, hic autem miſericordiæ fidem
prætulit, quæ tunc habet meritum,ſi fide præcedente
conferatur. Mittens enim unguentum hoc corpus
meum,ad ſepeliendum me fecit. Non ergo unguen-
tum Dominus,ſed charitatem dilexit,fidem ſuſcepit,
humilitatem probauit. Et tu ſi deſideras gratiam, cha
ritatem auge, mitte in corpus Ieſu fidem reſurrectio-
nis, odorem Eccleſiæ, communis charitatis unguen-
tum, & ita progrediens pauperibus dabis. Plus tibi
pecunia illa proderit,ſi non tanquam affluentem tri-
buas,ſed tanquam profuturam Chriſti nomine largia
ris,ſi ita eam conferas pauperi, ut deferas Chriſto.
Non ergo iuxta literam tantummodò accipias ſuper- *1.Co.3*
fuſum capiti unguentum(litera enim occidit) ſed ſe-
cundum ſpiritum, quia ſpiritus uita eſt. Quod ergo
iſtius mulieris unguentum eſt? Quis hoc audire po-
teſt? Quis tales aures habet, ut dicente Ieſu uerbum
quod accepit à patre,imò quia ipſe uerbum eſt,poſsit
tantam altitudinem capere myſterij? Et diſcipuli ex
parte intelligunt,& ſi non totum intelligunt. Vnde &
quidam putant dixiſſe diſcipulos, unguēti precio emi
fidem gentium debuiſſe, quæ ſanguinis dominici tan
tum precio debebatur. quod uidetur ueriſimile. De- *Ioā.12*
nique Ioannes euangeliſta inducit ſermone Iudæ
Scarioth æſtimatum trecentis denarijs illud unguen-
tum,ſicut habes. Potuit enim uenundari trecentis de
narijs,& dari pauperibus. Trecentorum autem æra,
crucis inſigne declarant. Sed Dominus non perfuncto
riam myſterij præſcientiam quærit, ſed conſepeliri in
ſe fidem credentium mauult. Id tamen de cæterorum
apoſtolorum uocibus intelligimus. Iudas autem con-
demnatur auaritiæ,quia pecuniam dominicæ præru-
lit ſepulturæ. qui etiam ſi de paſsione ſenſit, errauit.
Tam uili auctione uult æſtimari Chriſtus, ut ab om-
nibus ematur, ne quis pauper deterreatur. Gratis *Matt.*
accepiſtis,gratis date. Pecuniam non quærit diuitia- *10.*
rum altitudo,ſed gratia. Ipſe nos precioſo ſanguine
emit,non uendidit. De quo pleniùs diceremus, niſi a
nobiſipſis tractatum alibi recordaremur. Ergo ſecun
dum dicta Domini, in quo ſunt theſauri ſapientiæ & *Col. 2*
ſcientiæ abſconditi, quos nemo potuit præuidere,
operari me oportet in ſepulturam eius, ut caro eius
requieuiſſe, non corruptionem uidiſſe credatur, &
mors corporis eius ita domum noſtram odore ſui
compleat,ut credamus quia in manus patris commen
dauit ſpiritum ſuum,& à morte ſequeſtrata diuinitas *Lu.23*
corporalium non ſubijt conſortium paſſionum. Intel *Corp.*
lige quemadmodum corpus filij unguentum oleat. *Xpi.*
Corpus illud eſt,quod exutum eſt,non quod amiſſum
eſt. Corpus eius, traditiones ſunt ſcripturarum, cor-
pus eius Eccleſia eſt. Corporis eius ordo ſumus, &
ideo decet,ut mortem corporis eius ornemus,& ſi no
ſtros illa non requirat ornatus, ſed requirunt paupe-
res. Ornabo corpus eius,ſi fiam ſermonum eius præ-
dicator,& poſsim gētibus crucis aperire myſterium.
Ornauit ille qui dixit, Quia prædicamus Chriſtū cru
cifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem
ſtultitiam, ipſis uero uocatis Iudæis atque Græcis *1.Co.1*
Chriſtum Dei uirtutem,& Dei ſapientiam. Ornatur
crux, cum id quod per imperitiam ſtultum putatur,
per euangelium ſapientius ęſtimatur, ut poſsimus di-
ſcere, quemadmodum uirtus aduerſaria per crucem
Domini deſtruatur. Miſſi in Domini corpus unguen-
tū,ſpirare incipit,quod mortuū putabatur. Ideo unuſ-
quiſq; adoriat emere labore ſuo, uiſuq; uirtutū alaba-
ſtrum

ſtrum unguenti, non uile aliquid atque commune, ſed precioſum onguentum alabaſtri, & unguentũ piſticũ. Si enim quis fidei congreget flores, & prædicet Ieſum Chriſtum crucifixum, io omnem Eccleſiam, quę Chriſti corpus eſt, mundo mortua, requieſcens Deo, fidei ſuæ transfundit unguentum. Olere incipit tota domus Domini paſsionem, olere iocipit mortem, olere incipit reſurrectionem, ut poſsit unuſquiſque ea hoc ſacræ plebis numero dicere: Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domioi ooſtri Ieſu Chriſti. Spirat odor, redolet unguentum in corpore, ſi quis poſsit, atque utinam ego poſsim, confidenter loqui, Mihi autem mundus crucifixus eſt. Non amanti diuitias, noo amanti honores ſeculi, non amanti quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti, non amanti quæ uidentur, ſed quæ non uidentur, non cupido uitæ, ſed ei qui feſtinat diſſolui, & cum Chriſto eſſe, crucifixus eſt mundus. Hoc eſt enim crucem tollere, & ſequi Chriſtum, ut & nos moriamur & ſepeliamur cum eo, ut unguentũ quod iſta mulier in ſepulturam eius miſit, olere poſsimus. Non mediocre iſtud unguentum eſt, quo Chriſti longè lateque diffunditur nomen. Vnde etiam propheticè dictum eſt, Vnguentum exinanitum eſt nomen tuum. Ideò exinanitum, ut maiore fides odore fragraret. Ex hac ergo muliere intelligimus illud apoſtolicum quid ſit: Superabundauit peccatum, ut ſuperabundaret gratia. Nam ſi in iſta muliere non ſuperabundaſſet peccatum, non ſuperabundaſſet gratia. Agnouit enim peccatum, & detulit gratiam. Et ideo lex neceſſaria. per legem enim peccatum agnoui. Si lex non fuiſſet, peccatum lateret. Agnoſcendo peccatum, ueniam peto. Per legem enim genera peccatorũ, præuaricationis quoque crimen agnoſco, eutro ad pœnitentiam, gratiam conſequor. Lex ergo author eſt boni, quæ mittit ad gratiam.

Gal. 6.
Ibidem
Mundus cui crucifixus.
Can. 1
Ro. 5.
Lex neceſſaria

SABBATO QVATVOR Temporum. Luc. 13.

In illo tempore: Dicebat Ieſus turbis ſimilitudinem hanc: Arborem fici habebat quidam plantatam in uinea ſua, & uenit quærens fructum in illa, & non inuenit. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

DOminus ac redemptor noſter per euangelium ſuum aliquando uerbis, aliquãdo rebus loquitur, aliquando aliud uerbis, atque aliud rebus, aliquando autem hoc uerbis, quod rebus. Duas etenim res ex euangelio fratres audiſtis, ficulneam infructuoſam, & mulierem curuam, & utrique rei eſt pietas impenſa. Illud autem dixit per ſimilitudinem, iſtud egit per exhibitionem. Sed hoc ſignificat ficulnea infructuoſa, quod mulier inclinata, & hoc ficulnea reſeruata, quod mulier erecta. Dominus nanque tertiò uenit ad ficulneam, & fructum minimè inuenit, & mulier quæ erecta eſt, decem & octo annis fuerat curua. Hoc autem decem & octo annorum numero ſignatur, quod tertiò dominus uineæ ad infructuoſam ficulneam ueniſſe perhibetur. Quia igitur præmittendo ſummatim totum perſtrinximus, iã per lectionis ordinem ſingula diſſeramus. [Arborẽ fici habebat quidã plantatã i uinea ſua, & uenit quærẽs fructũ io illa, & non inuenit.] Quid arbor fici, niſi humanã naturã deſignat? Quid mulier inclinata, niſi eandẽ naturã ſignificãdo denotiat? Quæ & benè plãtata eſt ſicut ficus, & benè creata ſicut mulier. Sed in culpã propria ſponte lapſa, neque fructũ ſeruat operationis, neque ſtatũ rectitudinis. Ad peccatũ quippe ea uoluntate corruẽs, quia fructũ obedientiæ ferre noluit, ſtatũ rectitudinis amiſit. Quæ ad Dei ſimilitudinem cõdita, dũ in ſua dignitate non perſtitit, quod plantata uel creata fuerat, ſeruare contẽpſit. Tertiò dominus uineæ ad ficulneã uenit, quia naturam generis humani ante legẽ, ſub lege, ſub gratia, expectãdo, admonendo, uiſitando requiſiuit. [Dixit aũt ad cultorẽ uineæ: Ecce anni tres ſunt, ex quo uenio quærens fructũ in ficulnea hac, & non inuenio.] Venit ante legẽ, quia per naturalẽ intellectũ quid unuſquiſque exẽplo ſui, qualiter erga proximũ agere debuiſſet, innotuit. Venit in lege, quia præcipiẽdo docuit. Venit poſt legẽ per gratiã, quia pietatis ſuæ præſentiã exhibendo mõſtrauit. Sed tñ in tribus annis fructũ ſe non inueniſſe cõqueritur: quia quorundam prauorũ mentes nec inſpirata lex naturalis corrigit, nec præcepta erudiunt, nec incarnationis eius miracula conuertunt. Quid uero per cultorẽ uineæ, niſi præpoſitorũ ordo exprimitur? Qui dum præſunt Eccleſiæ, nimirũ dñicæ uineæ curã gerunt. Huius n. uineæ primus cultor Petrus Apoſtolus extitit. Hunc nos indigni ſequimur, inquantũ pro eruditione ueſtra, docendo, deprecando, increpando laboramus. Sed eũ magno itã timore audiendũ eſt, quod cultori uineæ de infructuoſa arbore dicitur: [Succide eã, ut quid etiam terram occupat?] Vnuſquiſque iuxta modum ſuũ, inquantũ locũ uitæ præſentis tenet, ſi fructũ bonæ operationis non exhibet, uelut infructuoſa arbor terrã occupat, quia in eo loco, in quo ipſe eſt, & alijs operandi occaſionẽ negat. Sed in hoc ſeculo põt quilibet, ſi fructũ non habet bonæ operationis, etiam impedimentũ præſtat cæteris: quia quicunque ſub ipſo ſunt, exemplo prauitatis illius, quaſi umbra peruerſitatis eius premuntur. Stat deſuper arbor infructuoſa, & ſubter terra ſterilis iacet. Infructuoſæ arboris deſuper umbra denſatur, & ſolis radius ad terram deſcendere nequaquam permittitur: quia dum ſubiecti quilibet, patroni peruerſi peruerſa exempla conſpiciunt, ipſi quoque infructuoſi remanentes, ueritatis lumine priuantur: & preſsi umbra, calores ſolis non accipiunt: quia inde remanent a Deo frigidi, unde in hoc ſeculo male proteguntur. Sed de hoc peruerſo quolibet & potente, penè iam requiſitio Deo non eſt. Poſtquàm enim ſe perdidit, quærendum ſolummodò eſt, cur & alios premat. Vnde benè eiuſdem uineæ dominus dicit, Vt quid etiam terram occupat? Terram quippe occupat, qui mentes alienas grauat. Terram occupat, qui locũ quẽ tenet, in bonis operibus nõ exercet. Sed tamen noſtrũ eſt pro talibus deprecari. nã cultor uineæ quid dicat, audiamus. [Domine, dimitte illã & hoc anno, uſque dũ fodiã circa illã.] Quid eſt circa ficulneam fodere, niſi infructuoſas mentes increpare? Oĩs quippe foſſa in imo eſt. Et nimirũ increpatio dũ mentem ſibi demonſtrat, humiliat. Quoties ergo de peccato ſuo aliquem corripimus, quaſi ex culturæ debito circa infructuoſam arborem fodimus. Poſt foſsionem uerò quid dicatur, audiamus: [Et mittam cophinũ ſtercoris.] Quid eſt cophinus ſtercoris, niſi memoria peccatorum? Peccata etenim carnis, ſtercora uocantur. Vndè & per prophetam dicitur: Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo. Iumẽta quippe in ſtercore ſuo computreſcere, eſt carnales quoſque in fœtore luxuriæ uitam finire. Nos itaque quoties carnalem mentem de ſuis peccatis increpamus, quoties ad eius memoriam uitia anteactã reducimus, quaſi infructuoſæ arbori cophinũ ſtercoris uerſiam, ut malorũ quę egit memoriã recolat, & ad cõpunctionis gratiã quaſi de fœtore pingueſcat. Mittẽ

Fic9 et mulier contracta, myſtice.
Tertio ad homines uenit Deus.
Cultor uineæ, Eccleſiæ præfecti. † prædicando.
Fodere circa ficum.
Cophinus ſtercoris.
Iuel. 1.

ergo cophinus ſtercoris ad radicẽ arboris, quãdo prauitatis ſuæ conſcientia tangitur memoria cogitationis. Cumque ſe per pœnitentiam ad lamenta mens excitat, & ad bonæ operationis gratiam reformat, quaſi per tactum ſtercoris redit ad fœcunditatem operis radix cordis. Plangit quod feciſſe ſe meminit. Diſplicet ſibi, qualem fuiſſe ſe recolit: intentionem contra ſe dirigit, atque ad meliora animum accendit. Ex fœtore igitur ad fructum reuiuiſcit arbor, quia de conſideratione peccati ad bona ſe opera reſuſcitat animus. Et ſunt plerique, qui increpationes audiunt, & tamen ad pœnitentiam redire contemnunt, & infructuoſi Deo, in hoc ſeculo uirides ſtant. Sed audiamus, quid ficulneæ cultor adiungat. [Si quidem fecerit fructũ, ſin aũt, in futurũ ſuccides eam:] quia profectò qui hic non uult ad fœcunditatem pingueſcere per increpationẽ, illic cadet unde iam reſurgere ꝑ pœnitentiã nõ ualet, & in futurũ ſuccidetur, quanuis hic ſine fructu uiridis ſtare uideatur. [Erat aũt docens in ſynagoga eorũ ſabbatis. Et ecce mulier quæ habebat ſpiritũ infirmitatis annis decẽ & octo.] Paulò antè iam diximus, quia hoc trinus aduẽtus Domini ad infructuoſam ficulneã, quod decẽ & octo annorum numerus ad curuam mulierem ſignat. Sexto enim die homo factus eſt, atque eodem ſexto die opera Domini cuncta perfecta ſunt. Senarius autem numerus in trigonum ductus, decem & octo facit. Quia ergo homo, qui ſexto die factus eſt, perfecta opera habere noluit, ſed ante legem, ſub lege, atque in exordio inchoantis gratiæ infirmus extitit, decem & octo annis mulier curua fuit. [Et erat inclinata, nec omninò poterat ſurſum reſpicere.] Oĩs peccator terrena cogitans, cæleſtia non requirens, ſurſum reſpicere non ualet: quia dũ deſideria inferiora ſequitur, à mentis ſuæ rectitudine curuatur: & hoc ſemper uidet, quod ſine ceſſatione cogitat. Ad corda ueſtra fratres chariſsimi redite, quid horis omnibus in cogitationib⁹ ueſtris uoluatis aſpicite. Alius de honoribus, alius de pecunijs, alius de prædiorũ ambitu cogitat. Cuncta hæc in imo ſunt, & quando mẽs in talibus implicatur, à ſtatu ſuę rectitudinis flectitur: & quia ad cæleſte deſideriũ nõ aſſurgit, quaſi mulier inclinata ſurſum reſpicere nequaquam põt. [Hãc cũ uideret Ieſus, uocauit ad ſe, & ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua. Et impoſuit illi manum, & cõfeſtim erecta eſt. Vocauit & erexit, quia illuminauit ipſam mulierem & adiuuit. Vocat, ſed nõ erigit, qñ quidẽ per eius gratiam illuminamur, ſed exigentibus noſtris meritis, adiuuari non poſſumus. Plerunq; n. uidemus quæ agenda ſunt, ſed opere non implemus: nitimur, & infirmamur: mentis iudicium rectitudinem conſpicit, ſed ad hanc operis fortitudo ſuccumbit, qa nimirum iam de pœna peccati eſt, ut ex dono quidẽ
Pœna poſsit bonum conſpici, ſed tamen ab eo quod aſpici-
peccati tur, contingat per meritum repelli. Vſitata etenim cul-
*& ma*pa obligat mentem, ut nenuaq̃ ſurgere poſsit ad re-
*la cõſue*ctitudinem. Conatur, & labitur, quia ubi ſponte diu
tudinis perſtitit, ibi & cum noluerit, coacta cadit. Benè de hac
pſ. 118 noſtra incuruatione ex typo humani generis per Pſalmiſtam dicitur, Incuruatus ſum & humiliatus ſum uſquequaque. Contemplatus quippe, quòd ad ſupernam lucem intuendam homo conditus fuerat, ſed peccatis exigentibus foras miſſus, mentis ſuæ tenebras ſecum portat, ſuperna non appetit, infimis intendit, cæleſtia nequaquam deſiderat, terrena ſemper in animo uerſat, hoc quod de ſuo genere doluit, in ſeipſo exclamauit, dicens: Incuruatus ſum & humiliatus ſum uſque quaque. Contemplationem nanque cæleſtium perdens, ſi ſola carnis neceſſaria homo cogitaret, incuruatus & humiliatus eſſet, ſed tamen uſquequaque non eſſet. Quem ergo à ſupernis cogitationibus nõ ſolum neceſsitas deiicit, ſed ẽt uoluptas illicita ſternit, non ſolũ incuruatus, ſed uſquequaque incuruatus eſt.
Hinc alius propheta de immundis ſpiritibus dicit: *Eſ. 51*
Qui dixerunt animæ tuæ incuruare, ut tranſeamus. Recta quippe ſtat aĩa, cũ ſuperna deſiderat, & nequaquã flectitur ad ima. Sed maligni ſpiritus cum hanc in ſua rectitudine ſtare conſpiciũt, per eã tranſire nõ poſſunt. Tranſire nanque eorũ, eſt immunda illi deſideria ſpargere. Dicũt ergo, Incuruare ut tranſeamus: quia ſi ipſa ſe ad ima appetenda non deiicit, contra hanc illorum peruerſitas nullatenùs conualeſcit, & tranſire per eam nequeunt, quam contra ſe rigidam in ſuperna intentione pertimeſcunt. Nos ergo fratres chariſsimi, nos uiam malignis in nobis ſpiritibus damus, cum terrena concupiſcimus, cum ad temporalia appetenda curuamur. Pudeat ergo terrena cõcupiſcere, & dorſa mentiũ aſcendentibus aduerſarijs præbere. Terram ſemper intuetur qui curuus eſt, & quo præmio ſit redẽptus nõ meminit, qui ima quærit. Hinc per Moy-
ſen dicitur, ut qui gibbo premitur, nequaquã ad ſacer *Leu. 21*
dotium promoueatur. Et quotquot Chriſti ſanguine redempti ſumus, membra eiuſdem ſummi ſacerdotis efficimur. Vnde & nobis per Petrum dicitur, Vos autem genus electum, regale ſacerdotium. Sed qui gib-
bum tolerat, ima ſemper intuetur, à ſacerdotio ergo *1. Pe. 2*
repellitur, quia quiſquis ſolis terrenis intentus eſt, ipſe ſibi teſtis eſt, quòd membrum ſummi ſacerdotis nõ eſt. Hinc turſus piſces qui pennulas non habent, ab eſu
fidelis populi prohibentur. Piſces quippe qui pennu- *Leu. 11*
las ſquamarũ habent, dare ẽt ſaltus ſuper aquas ſolẽt. Quid ergo pẽnatis piſcibus, niſi electorũ aĩæ figurantur? Quæ profectò ſolæ in cæleſtis Eccleſię corpus trãſeunt: quæ modo uirtutũ pennulis fultæ, ſaltus dare ꝑ cæleſte deſideriũ ſciunt, ut ſuperna per contẽplationẽ appetant, quanuis in ſeipſis iterũ ex mortali carne relabantur. Si ergo iam bona patrię cæleſtis agnouimus, diſpliceat nobis, fratres chariſsimi, quòd curui ſumus. Ponatur ante oculos mulier curua, & arbor infrũctuoſa. Reminiſcamur malorũ quę fecimus, mittamus ad radicem cordis cophinũ ſtercoris, ut tunc in retributionis fructu pingueſcat, quod nobis hic per pœnitentiam fœtebat. Et ſi uirtutum ſumma operari non poſſumus, ipſo Deus noſtro gaudet lamento. Ex ipſa ei iuſtitiæ inchoatione placebimus, qui iniuſta quæ fecimus punimus. Nec mora erit in fletibus, quia tergũt citius tranſeunte lachrymas gaudia manſura, per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EODEM SABBATO, HOmilia Euſebij Emeſeni.

Arborem fici habebat quidam plantatam in uinea ſua, & uenit quærens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem uineæ: Ecce anni tres ſunt, ex quo uenio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio &c. Luc. 13.

IN hac ergo ſimilitudine quãta ſit dei ſapiẽtia, quãta ſit & hominis negligentia manifeſtatur. Dei. n. ager & uinea, mũdus dicitur, cuius arbores & uites, hoĩes ſunt. Et aliæ quidem fructuoſæ, aliæ uero infructuoſæ. Huius aũt uineæ cultores, epiſcopi ſunt & ſacerdotes. Tres aũt anni, tria tẽpora ſunt, ante legẽ, ſub lege, & ſub gratia. Toties. n. ad uineam ſuã Dominus uenit, toties in eius arboribus fructũ quærit, quoties hominẽ reſpicere & uiſitare

Ficus infructuoſa. uiſitare dignatur. Eſt igitur ficulnea infructuoſa, humana natura, ſecundùm partem malorum, id eſt, unuſquiſque iniquus & infidelis. Per tres igitur annos ad *Tres anni.* hanc ficulneam Dominus uenit, & fructum in ea non inuenit, quoniam tales arbores neque ante legem, neque ſub lege, neque ſub gratia in hac uinea defuerũt. Sæpe enim plus ficulneis infructuoſis, quàm arboribus fructiferis huius mundi uinea abundare uidetur. Pauci enim ſunt boni ad comparationem malorum. *Matt. 20. & 22.* Multi enim ſunt uocati, (ut Dominus ait,) pauci uerò electi Sequitur: [Succide ergo illam.] Quia (inquit) infructuoſa eſt, quia inutilis eſt, quia boni operis fructũ non reddit, ſuccide illam. Omnis enim arbor quæ non *Mat. 3* facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. [Vt quid etiam terram occupat?] Tales enim arbores inutiles terram occupãt, cæteriſq; impedimentũ faciunt, & harum umbra nociua cæteræ arbores circumpoſitæ corrumpuntur. Vna enim (ut dici ſolet) ab umbra trahit liuorem, & una ouis morbida totum gregem diſsipat, & modicum fermentum totam maſſam corrumpit, & qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. [At ille reſpondens, dixit illi: domine, dimit *1. Co. 5 Ecc. 13* te illam & hoc anno, uſq; dũ fodiam circa illã, & mittam ſtercora. Et ſi quidem fecerit fructum, ſin autem, in futuro ſuccides eam.] Sic aũt & Samuel pro arbore infructuoſa ne ſucciderετur orabat, lugens Saulẽ cun- *1. Re. 15* ctis diebus. Fodit enim epiſcopus circa ficulneã, quando peccatoris facta omnemque eius uitam & prauitatem per illius cõfeſsionem diligentiſsimè inueſtigat. Deinde uerò & circa illã ſtercora mittit, dũ illius peccata q̃ turpia, quàm inhoneſta & fœtida fuerint, oſtẽdit. Stercora enim circa ficulneam poſuerat Apoſto- *Rom. 6* lus, qui dicebat: Quem ergo fructum habuiſtis tũc, in quibus nunc erubeſcitis. Vnde & Dauid horum *Pſ. 37.* ſtercorum fœtorem ſentiens, ait: Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ. Neque enim aliter peccator ſanari poteſt, niſi priùs ſuorum uulnerum fœtorem ſentiat, & ſentiendo abhorreat. [Erat aũt docens in ſynagoga eorum Sabbatis: & ecce mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo, & inclinata erat, nec omnino poterat ſurſum aſpicere. Quã cũ uideret Ieſus, uocauit eã ad ſe, & ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua, & impoſuit illi manũ, & confeſtim erecta eſt, & glorificabat Deum.] Hoc.n.quod in muliere curua Dominus egit, expoſitio eorũ eſt, quæ de ficulnea infructuoſa dicta ſunt. Vnum enim idcq; ſignificat, & mulier curua, & ficulnea infructuoſa. Ille etenim homo curuus eſt, qui terrenis uoluptatibus deditus, ſola terrena & trãſitoria diligit, ad cæleſtia contemplanda mentis oculos non erigit, & æternæ felicitatis diuitias non requirit. Hunc autem ſi Dominus tangat, & ſuæ miſericordiæ manũ ſuper eũ ponat, ſtatim erigitur, & terrenorum oblitus cæleſtia contemplatur. Tales autem ſignifica- *Leu. 11* bat Moyſes, quum illa animalia immunda eſſe dicebat, quæcunq; ſuper manus ſuas gradiuntur: quorum morticina qui tetigiſſet, immundum eum uſque ad ueſperam eſſe præcepit. Illa enim animalia quæ gradiuntur ſuper manus ſuas, non reſpiciendo ad ſuperiora, faciem & oculos ad terram premunt. Omnes igitur illi immundi ſunt, quicunque cæleſtia ſpernentes, ſola terrena & tranſitoria contemplantur & diligunt. Horum autem morticina illi tangunt, qui eorum opera iniqua, mortua & fœtida imitantur & agunt. Tales igitur immundi ſunt uſque ad ueſperam, id eſt, uſque ad ipſius peccati occaſum & defectionem. Veſperam *Peccati ortus & occaſus.* enim hoc in loco non diei, ſed peccati intellige. Habet enim peccatum quoque & ortum & ueſperam: ortum quidem, prauæ cogitationis initium: ueſperam autem, malæ actionis & occaſum & finem. Sequitur: [Reſpondens autem archiſynagogus, indignans quia ſabbato Ieſus curaſſet, dicebat turbæ: Sex dies ſunt, in quibus oportet operari: in his ergo uenite & curamini, & non in die ſabbati.] Malæ ergo archiſynagogus legẽ intelligebat, qui pietatis & miſericordiæ opera in ſabbato fieri nolebat. Lex.n. nõ liberale, ſed ſeruile opus in ſabbato fieri prohibet. Bonũ.n. opus oĩ die fieri licet, malũ aũt nullo. [Reſpõdens ad illũ Dñs, dixit: Hypocrita, unuſquiſq; ueſtrũ nõ ſoluit bouẽ ſuũ aut aſinũ à præſepio, & ducit adaquare?] Si, inquit, in ſabbato operari nõ licet, quare ergo uos in ſabbato bouẽ & aſinũ ad potũ ducitis? Hoc n. opus ſeruile eſt, quod ſi ad literã intelligatur, oĩmodo in ſabbato lege fieri prohibetur. Meritò igitur hypocrita uocatur, qui non in his quibus debet, ſed in his quibus non debet, ſabbatum ueneratur, mala conſentiens, & bona reprehendens. Vobis, inquit, hypocritæ, uobis bouem & aſinum in ſabbato à præſepio ſoluere & adaquare licet, mihi autem hãc filiam Abrahæ, quam alligauit ſatanas ecce decem & octo annis, à uinculo iſto ſoluere nõ licuit? Quod ualet in minori, ualet & in maiori, quod ſi etiam in minori non ualuiſſet, in maiori tamen reprehendi non potuiſſet. Quis enim reprehẽdat, quod Dominus agit? Idipſum autem per hos decem & octo annos, & per tres annos ſuperiùs poſitos ſignificatur. Ter enim ſex, uel ſexies tres, decem & octo fiunt. Ponamus igitur ſex annos ante legem, & ſex ſub lege, & ſub gratia ſex, & erunt decem & octo. In his enim omnibus nec ficulnea infructuoſa defuit, nec mulier curua, quam ſanaret Ieſus. Hanc autem mulierem, quam ſatanas alligaſſe dicitur, propter peccata ſua hanc ęgritudinem incurriſſe intelligere poſſumus, ſicut & ille, *Ioã. 5* cui Dominus ait: Vade, & iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contigat. [Et quum hæc diceret, erubeſcebant omnes aduerſarij eius. Et omnis populus gaudebat in uniuerſis, quę glorioſè fiebant ab eo.] Et illi quidem erubeſcebant, quia ſe uictos eſſe uidebant. Iſti uerò gaudebant, quia & in uerbis & in miraculis Chriſti uirtutem & gloriam cognoſcebant.

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN, in Epiſtolam Concio exegetica.

ESt hodiè breuis lectio ex priori ad Corinthios Epiſtola, qua Apoſtolus mirè commendat Corinthios, quos tamen ipſos carnales uocat. Laudantur igitur, ut agnoſcant Dei beneficia, & ſe gratos præbere curent; reprehenduntur uero, ut qua in parte culpæ erant obnoxij, in ea ſe corrigerent. Optimus & peritiſsimus medicus Paulus, qui & blanda & auſtera nouit adhibere ſomẽta, uinũque & oleũ opportunè infundere. Ad ipſam lectionẽ accedamus, [Gratias ago Deo meo ſemper pro uo- *1. Co. 1* bis:] Quanq̃ oĩbus in Eccleſia ſcribat, ait Ambroſius, ſed ita ſignificat, cũ aliquãdo corripit, aliquãdo laudat ut unuſquiſq; cũ Epiſtola legitur, intelligat quid pro ſe, quid aduerſum ſe dicatur. In una.n. plebe duobus populis ſcribit, ut cum arguit, qui malè cõuerſantur, ſciãt ſibi hæc ſcripta. Similiter & cũ laudat, ſciat qui in regula manet, ad ſe hoc dici. Ita Ambroſius, Chry- *Phili. 4* ſoſtomi in hunc locum uerba ſunt hæc, Quod alios docet ut faciant, cum inquit, In gratiarum actione petitiones ueſtræ innoteſcant apud Deum, idem ipſe quoque facit, monens ut ab orationibus ſemper incipiamus, & ante omnia Deo gratias agamus, cui nihil gratius, nihil acceptius eſt, quàm & ſibi & alijs gratũ eſſe beneficiorum. Hæc Chryſoſtomus, qui conſequen

ter exponẽs uerba hæc, [Deo meo,] Et nimio, inquit, affectu Deum, qui communis eſt, ſuum appellat. qui *Pſ. 62* mos prophetarum frequentiſsimus eſt. Deus, Deus meus: & eos hortatur, ut idem loquantur. His enim uerbis ab humanis omnibus rebus ſecedit ad eũ, quẽ tanto ſtudio appellat. Hoc ingenuè dicere poteſt, quicunque à ſecularibus ad Deum erectus, & rebus omnibus eum ſemper præfert, & gratiam agit perpetuò, non ſolum pro iam data gratia, ſed ſi quando aliquod poſthac acceperit beneficium, pro hoc etiam ipſo eandem laudem reddit. Quare non ſimpliciter inquit, Gratias ago, ſed, [Semper pro uobis:] quibus uerbis oſtendit, ſemper habendas gratias. Hæc Chyſoſtomus. Et eſt ſanè Apoſtoli hoc ſaluberrimum exemplum, quo admonemur etiam nos in laudibus Dei & gratiarum actione aſsiduè uerſari. Sicut enim nullum momentum eſt, quo non magnis Dei beneficijs fruamur, ita nullum quoque momẽtum à laude & gratiarum actione uacare debet. Videmus etiam Prophetam ad id ſuo exemplo nos inuitantem: Benedicam, *Pſ. 33.* inquit, Dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. Diſcimus tamen in Apoſtolo etiam præclarius quiddam, non ſolum pro nobis, ſed etiam pro alijs diuinitus collatis beneficijs gratias ſemper agamus. Hoc quidem ſyncera gratia proximos eſt charitatis indicium, non minus illorum gaudere bonis, quàm proprijs. Inuidi aliorum rebus bonis torquentur, tantum abeſt ut pro ijs gratias agant Deo. Sed qui germanè & purè diligunt proximum, dona Dei in illo, haud ſecus quàm ſi ipſis collata eſſent diligunt, atque hac ipſa charitate id efficiunt, ut illorum ſint donorum participes, poſsideántque in alijs quæ in ſeipſis non inueniunt. Imitemur ergo Apoſtolũ, & in gratiarum actione ſedulo permaneamus, tanto proculdubio potiora & plura diuinitus acceptu ri chariſmata & dona, quanto pro iam acceptis erimus gratiores. [In gratia dei, quæ data eſt nobis in Chriſto Ieſu:] id eſt, per Chriſtum Ieſum, ut interpretatur Chryſoſtomus. Sic enim alibi ſeipſum quoque *Eph. 4* exponit Apoſtolus, cum ait: Vnicuique autem noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti: quo loco etiam uerſum illum Pſalmi 67. citat: Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus: ſic enim legit Apoſtolus, cum Pſalmus habeat, Accepiſti dona in hominibus, quæ licet uerbis inter ſe diſcrepent, re & ſenſu idem ſunt. Dedit enim, quatenus Deus eſt: accepit uero in *Ioan. 1.* corpore & membris ſuis, id eſt, in Eccleſia. Concor- *Ge. 12. & 22.* dat his præcurſor Domini Ioannes, cum dicit, De plenitudine eius nos omnes accepimus. Ipſe enim Chriſtus ſemen illud eſt, in quo benedicuntur omnes *Apo. 1* gentes, qui dilexit nos & lauit nos à peccatis noſtris *He. 12.* in ſanguine ſuo, & per gratiam ſuam mundatis & iuſtificatis dedit gratiam, per quam ſeruiamus placentes Deo, cum metu & reuerentia. Nam certum eſt per Chriſtum abundè nobis collatam eſſe atque etiam cõferri gratiam: ſed ne eam perdamus, immo auctiorem in dies & copioſiorem accipiamus, ſeruiẽdum eſt deo cum metu & reuerentia. Quæ ſit autem illa gratia, cuius nomine Paulus ſe ſcribit gratias agere Deo, uerba ſequentia aperiunt: [Quòd in omnibus diuites facti eſtis in illo, in omni uerbo & in omni ſcientia.] Olim in primis Eccleſiæ naſcentis initijs donum linguarum & prophetiæ & pleraque alia copioſè diuinitùs dabantur credentibus, & certè Corinthij ipſi donum linguarum plurimi faciebant. Apoſtolus illis hic reddit inſigne teſtimonium multiplicis acceptæ gratiæ, dum dicit in omnibus diuites factos in Chriſto, id eſt, per Chriſtum, hoc eſt donis & chariſmatis ſpiritalibus affatim locupletatos, & ſpecialiter in omni uerbo & in omni ſcientia, ut & ſpiritali ſunt pleni cognitione & intelligentia, atque ea quæ norunt & intelligunt, & ſapienter & copioſè eloqui poſsint. Sũt enim multi, ut hoc loco ait Chryſoſtomus, qui ſcientiam quidem habent, ſermonem autem minimè, quẽadmodum rudiores, qui quæ ſentiunt, manifeſtè eloqui non poſſunt. [Sicut teſtimonium Chriſti confirmatum eſt in uobis.] Oecumenius in hunc locũ citat Photij hãc expoſitionem: Vnde manifeſtum nos diuites factos & ſermone & ſcientia? Ex hoc ipſo uidelicet quod prædicatio fidei, quę eſt in Chriſtum, in uobis confirmata ſit. Huius, inquam, in uobis confirmatio ſermonis atque ſcientiæ uobis teſtimonium ſit. Teſtimoniũ Chriſti, uolũtaria ac ſalutaris paſsio eſt, apertaque pro nobis exinanitio & incarnatio Verbi. Vel *Teſtimoniũ Xpi.* teſtimonium Chriſti, ſignorum gratiam dicit ac munus. Sunt nanque iſta & fidei in Chriſtum, & diuinitatis ipſius maieſtatiſque teſtimonium. Erant profectò, erant, inquam, Corinthij diuites in his. Ex quo igitur, inquit, hæc in uobis uberè firmiterque cernuntur rectè ſanè iam diximus, in omni ſermone, in omni ſcientia uos diuites effectos. Enimuero pars quædam chariſmatum eſt tum ſermo, tum ſcientia. Sermo quippe ad docendum prodeſt, ſcientia uerò ad cognoſcendũ. [Ita ut nihil uobis deſit in ulla gratia.] Hoc quidem præclarum eſt encomium, ſed hauddubiè non ad omnes pertinens, uerum ad perfectos duntaxat. Sic enim accipienda ſunt ea, quæ in laudem & uituperationem uel reprehenſionem Corinthiorum hic Apoſtolus dicit, ut quæ laudis ſunt, ad firmos & perfectos: quæ reprehenſionis, ad imperfectos & uitijs quibuſdam obnoxios referantur. Etſi uerò, ut hic ait Chryſoſtomus non multum ueritatis laudes habeant (puta cum promiſcuè etiam infirmis & imperfectis tribuuntur) præparant tamen auditorem, & beneuolentiam cõciliãt. Quippe qui quamprimum aſperius exorditur, imbecilliorum aures claudit. Siue enim pares ſint auditores, læſi iraſcuntur: ſiue multò inferiores, triſtitia afficiuntur. Ne igitur hoc eueniat, ab his quæ laudem habere uidentur, facit exordium. Neque enim eorum laudi, ſed diuinæ gratiæ hoc erat adſcribendũ. Siquidem abſtinere ſe à peccatis, & iuſtos eſſe, ſuperni & id erat muneris: & propterea hic immoratur, quæ Dei oſtendunt benignitatem, ut maximè eorum purget peccatum. Hæc Chryſoſtomus. Solent Theologi gratiam diuidere in eam, quæ dicitis gratis data, *Gratia gratis data, et gratũ faciẽs.* quæ eſt bonis maliſque communis: & eam, quam uocant gratum facientem, quòd hominem Deo acceptum & charum efficiat, quæ non ineſt niſi in ſolis bonis. Apoſtolus uidetur utranque Corinthijs etiam cumulatè tribuere, ut mirum ſit eos, qui tot erant diuinitùs aucti chariſmatibus, in contentiones & ſchiſmata ſe pertrahi permiſiſſe. Verum in tanta credentium turba non eſt admirandum etiam permultos imbecillos fuiſſe, qui firmioribus nulla ex parte uacillantibus, ſed conſtanter in gratia Dei permanentibus, nonnihil titubarint, & in contentiones ac diſsidia quædam prolapſi ſint. Dolebant enim malo dæmoni Corinthum inſignem urbem Idololatriæ priùs addictiſsimam, deſerto idolorum cultu ita repentè ad Criſti fidem conuerſam. Itaque modis omnibus credentium fidem & charitatem euertere conabatur, *Homilia 1. in priorẽ ad Corinth. Epiſtolam.* maximè cum non deeſſent illi apta inſtrumenta, homines ſeculari ſcientia & philoſophiæ ſtudijs tumidi, quorum non pauci erant Corinthi: immò uero Chryſoſtomus plurimos ibi oratores & philoſophos fuiſſe ſcribit, & in ijs unum ex ſeptẽ ſapientium numero. Hi ergo quòd ęgrè ad fidem adduci poſſent, mundanæ ſapientiæ fumo occæcati, hauddubiè conati ſunt Corinthios à fide auertere, erant etiam *1.Co. 1* alij,

alij,qui in partes & factiones eos diſtraherent,ut alij
Pauli,alij Apollo,alij Cephæ ſe eſſe dicerent. Verum
hæc ad infirmos referenda ſunt,nec quicquã detrahit
perfectis,quibus rectè ab Apoſtolo hoc attributũ eſt,
q nihil illis defuerit in olla gratia, ſ.cõducibili & oe-
ceſſaria ad uerã ſalutẽ.Hoc aũt ẽt de gratia gratũ faciẽ
te accipiendũ eſſe , ſatis declarant ea quæ ſequuotur:
[Expectantibns reuelatinnẽ Domini noſtri Ieſu Chri
ſti.]Expectare.n.aduentũ iudicis Chriſti propriè non
niſi perfectorũ eſt , qui poſſunt cum Propheta dice-
Pſ. 41. re: Sitiuit anima mea ad Deũ fontẽ uiuum:quãdo ue-
niã & apparebo ante faciẽ Dei?& cũ Apoſtolo:Cupio
Phi. 1. diſſolui,& eſſe cũ Chriſto:itemq;: Mihi uiuere Chri-
ſtus eſt,& mori lucrũ. Porrò in iudicio reuelabitur &
Ibid. maoifeſtus apparebit Chriſtus bonis & malis omni-
Pſa. 9. bus,&,ſicut Propheta ait,cognoſcetur iudicia faciens
qui nunc interim ab impijs contẽnitur, aut etiã peni-
tus ignoratur. Ea aũt illius reuelatio ut iuſtis ſummũ
gaudiũ & ſelicitatẽ,ita iniquis extremã adferet miſe-
riã & calamitatẽ. Vt aũt tunc hilariter uideri poſsit,
curandũ nunc eſt,ut animus ab omni uitiorũ ſqualore
Mat. 5 & ſordibus repurgetur. Beati.n.mũdo corde , quoniã
ipſi Deũ uidebunt.Huc meritò ſtudia ſua oĩa confer-
re deberent homines Chriſtiani, ut idonei & digni
poſſent effici uidere Deũ , qui cũ ſit lumen immẽſum
& incircunſcriptũ, non poterit ſine magno tormento
uideri ab ijs,quorũ interiores oculi ſani nõ ſunt: quẽ-
admodũ uidemns etiã ſolis corporei lucẽ moleſtã eſſe
oculis ægris ac lippientibus. Eſt igitur hoc auctariũ
quoddã encomij,quo apoſtolus Corinthios proſequi
tur,q eos dicit expectare reuelationẽ Dñi noſtri Ieſu
Chriſti,qđ nõ facerẽt,niſi eximio in Chriſtũ amore fla
grarẽt.Nã qui ſibi malè conſcij ſunt, ſugiũt potiùs &
& pertimeſcũt q̃ deſiderent Chriſti aduentũ ad iudi-
ciũ,in quo certè exacta fiet inquiſitio in cogitationes,
uerba & facta hominũ,ut non immeritò trepidẽt, qui
ſe ſecùs uixiſſe norunt , quàm ſit diuina lege præſcri-
ptũ.Porrò uerò ut ſecuri & intrepidi Chriſto occur-
rere poſsimus , toties ille in Euangelio nos excitat ad
agendã pœnitentiam , ad uigilandũ, denique ad om-
nimodam uitæ ſanctitatẽ.Pœnitentiã agite , inquit in
Mat. 4 ipſo ſuæ prædicationis exordio:appropinquauit.n.re-
Lu. 12 gnũ cælorum.itemque , Eſtote ſimiles hominibus ex-
pectantibus dominũ ſuũ,quando reuertatur a nuptijs
ut cum uenerit & pulſauerit,cõfeſtim aperiant ei. Nõ
põt aũt confeſtim aperire , qui uitiorũ ſomno oppreſ-
ſus,& dẽſa mẽtis caligine cõfuſus,nihil minus q̃ adue
nientẽ dominũ expectat.Beati aũt ſerui illi:quos cum
Ibid. uenerit Dominus, inuenerit uigilantes,id eſt , ipſum
ad iudiciũ uenturũ alacriter expectanres. [Qui & con
firmabit uos uſq; in finẽ ſine crimine,in die aduentus
Dñi noſtri Ieſu Chriſti.] Qui ad baptiſmũ uenit,ſto-
lã primã innocẽtiæ,annulũ fidei & magnã à Deo gra-
Lu. 15 tiã accipit,occiditur ei uitulus ſaginatus, dũ in ſacro-
ſancto Euchariſtiæ ſacramẽto Chriſtũ re uera mãdu-
cat.Eſt iã ex ſeruo peccati adoptatus in filium Dei, &
Chriſti cohæredẽ. Ab hac gratia & innocẽtia nullo pa
cto diſcedendũ erat.Sed homines miſeri,dũ nõ uidẽt,
quãto labore & dolore, quãta charitate & beneuolen
tia Chriſti à peccati dura ſeruitute in ineffabilẽ filio-
rum Dei libertatem uindicati ſint, tãtam gratiam du
cunt pro nihilo , & incredibili ſtultitia ac amẽtia du-
cti,relabũtur in diaboli ſeruitutem,in ſummam opti-
mi creatoris contumeliam,& ita ſe totos addicunt ui
tijs & flagitijs , quaſi ludus & iocus ſit , Chriſtum ſuo
ſanguine & ineffabilibus cruciamentis nos patri ſuo
reconciliaſſe.Atqui uerò ingentem hic oportebat ad-
hibere ſolicitudinem,ne ſemel à peccatis liberati,rur
ſus peccatis implicaremur . Videmus quantoperè ca-
ueant homines , ne reſtituti ſanitati rurſus in morbũ
priſtinum recidant. Eam curam longè potius ad ani-
mæ caueoda uulnera adhibere conueniebat , & uel
maximè inuigilare , ne qua fraude inimici,uel pecca-
ti illecebra diuinitus accepta gratia perderetur. Dei
enim gratiam perdidiſſe , non leuis iactura putanda
eſt. Ita ergo & Apoſtolus ſibijpſi promittit fore ,
ut Deus ſua gratia confirmet Corinthios , quo ui-
tam agant inculpatã & oulli crimini obnoxiã, idq; uſ
que in finẽ uitæ huius,ut in die aduentus Domini læti
illi poſsint obuiã procedere.Porrò uerò ut ſine crimi-
ne uita tranſigatnr ,quod certè Chriſtianis omnibus
ſummoperè contendendum eſt,labore & ſolicitudine
multa opus eſt.Noo eſt autem detractandus labor,cui
in cælis merces immenſa repoſita eſt.Proh hominum
ſocordiam & ſtoliditatem , qui temporarij cuiuſdam
compendij cauſa nihil non agunt & patiuntur,Chri-
ſti cauſa oihil facere,nihil perpeti uolunt.Sed utinam
ille nos uſq; in finem confirmet ſine crimine, quo poſ
ſimus uenienti iudici hilariter ire obuiam , cui cnm
Patre & Spiritu ſancto eſt omnis honor & gloria in ſe-
cul ſeculorum,Amen.

DOMINICA XIX.
Matth.XXII.

In illo tempore, Acceſſerunt ad Ieſum phariſæi , & interrogauit eum unus ex his legis doctor, tentans eũ, Magiſter, quod eſt mandatum magnum in lege? Et reliqua. Homilia beati Ioannis epiſcopi.

FRequenter Iudæi diuerſis interrogatio- *Eſt ex*
nibus Chriſtũ tentantes ,ſibi quidẽ ac- *Homi-*
quiſierunt interitum , nobis autẽ pro *lia 42.*
uiderunt ſalutẽ. Nã uerba Chriſti illis *Operis*
profecerunt ad confuſionẽ, nobis antẽ *imperfe-*
ad ædificationẽ,quoniam reſpõſis eius *cti in*
uincebantur ,& non placabantur. Nam malitia fre- *Mat-*
queoter quidem uincitur , nunquam autem placa- *thaum.*
tur. Phariſæi ſunt omnes, qui contra ueritatem con-
tendunt , qui noo ueritatem defendere cupientes cer
tant,ſed ſubuertere feſtinant. Qui enim pro ueritate
contendunt , & cognita ueritate non conſentiunt ue-
ritati , manifeſtum eſt quoniam prius non pro ueri-
tate , ſed contra ueritatem certabãt. Audi igitur ho- *Hæreti*
mo fidelis,qui cõtra hæreticũ libẽter cõtendis.Si pha- *ci uinci*
riſæi uicti placati ſunt , & tu certãdo cõtra hæreticũ, *poſſunt*
putes eũ placare cũ uiceris.Si aũt phariſæi uicti quidẽ *placari*
ſunt, placati aũt nõ ſunt,quõ tu poteris eos placare cũ *nõ poſ-*
uiceris?Nũquid Chriſto fortior es,ut quos ille nõ pla- *ſunt.*
cauit, tu places? Debuerũt quidẽ timere Sadducæorũ
exẽplũ , ut ne ſimiliter interrogãtes cõfundantur, ſed
ardẽs malitia dũ ſe ſatiare feſtinat,nõ aſpicit exitũ rei,
ut tantũmodò alteri noceat,nec ſibi parcẽs.Si neminẽ
ante eos uiciſſet, forſitan iuſta rõne ſe ſperarent poſſe
eũ uincere,à quo nullus eſt uictus.Nũc ãt uidẽtes,qm
quotquot eum interrogare auſi ſunt,omnes uicti receſ
ſerunt, quid æſtimandi ſunt iſti? Nunquid fortiores
quàm cæteri,qui uictis omnibus uincere poſsint?Sed
impudentiores quam omnes , qui confuſis omnibus
ante ſe,ſimiliter erubeſcere non timuerunt. [Conue-
nerunt in unum, & interrogauit eum unus ex eis le-
gis doctor.] Conuenerunt , ut multitudine uince-
rent , quem ratione ſuperare noo poterant. A ue-
ritate nudos ſe eſſe profeſsi ſunt , qui multitudine ſe
armaueruot. Dicebant enim apud ſe: Vnus loqua-
tur pro omnibus,& omnes loquamur per unum , ut ſi
quidem uicerit,omnes uideamur uictores, ſi autẽ ui-
ctus fuerit,uel ſolus uideatur cõfuſus.O phariſæi,qui

omnia propter homines cogitatis & facitis. Primum quidē uenientes cum uno, uincendi eſtis per unum. Tamen pone quia uno uicto, homines non intelligūt omnes unos eſſe uictos. Nunquid conſcientiæ ueſtræ non ſentiunt ſe eſſe confuſas? Leuis eſt enim conſolatio, qui in ſeipſo cōfuſus eſt, ꝙ ab alijs ignoratur. [Magiſter, quod eſt mandatū magnū in lege?] Magiſtrum uocat, cuius non uult eſſe diſcipulus. Simpliciſsimus interrogator, & maligniſsimus inſidiator, de magno mādato interrogat, qui nec minimum obſeruat. Ille enim debet interrogare de maiore iuſtitia, qui iā minorē impleuit. Dominus autē ſic ei reſpondit, ut interrogationis eius fictam conſcientiam ſtatim primo reſponſo percuteret, dicens: [Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo,] id eſt, non ſicut tu, qui deuotionem oſtendis in ore, & fraudem meditaris in corde.

Magnū & minimū mādata. Magnum autem & minimum mandatum dicimus, quantum ad dignitatem mandatorum, non quantum ad utilitatem. Alioquin utilitas omnium mandatorum una eſt, & omnia mandata quaſi unum uidentur eſſe mandatum, quia ita ſibi cohærent, ut alterum ſine altero non poſsit. Vtputa, ſi interroget te aliquis, in ędificatione domus quæ pars eſt melior? dicis, fundamentum. Sed quemadmodum ædificatio non poteſt eſſe, niſi fuerit fundamentum, ita nec fundamentum poteſt eſſe, niſi ædificatio fuerit ſubſecuta. Nec dicitur fundamentum, niſi ſit ædificatio, cuius fundamentum dicatur. Ergo fundamentum ædificatione dignius eſt, non utilius. Sic & caput dignius eſt quàm membra: tamen nec membra ſine capite, nec caput ſine membris. Sic digniores ſunt ſacerdotes quàm populus, non tamen utiliores, quia nec populus ſine ſacerdotibus, nec ſacerdotes ſine populo eſſe poſſunt. Ita & dignius eſt hoc mandatum, Diliges Dominum deum tuum ex toto corde tuo, quam illud, Non concupiſces, Non occides: tamen utilitas una eſt. Nam qui diligit Deum, ille non occidit, nec concupiſcit: qui autem occidit aut concupiſcit, ille non diligit Dominum Deum ſuum. Eſſe autem *Mat. 5* minora mandata Dominus manifeſtat, dicens: Si quis unum ex minimis mandatis iſtis ſoluerit, & docuerit ſic homines, minimus uocabitur in regno cœlorum. Diliges, inquit, non, Timebis, quia diligere maius eſt quam timere. Minoratio enim culturæ Dei habet timorem, perfectio autem dilectionem,

De ſeruili timore dicit. dicente Ioanne: Perfecta autem dilectio foras mittit timorem. Donec enim homo timet Deum, non eum diligit. Cum autem diligere cœperit, iam non eum tantummodo timet, ſed etiam amplius diligit. *1. Ioā. 4* Timere enim ſeruorum eſt, diligere filiorum. Timor ſub neceſsitate eſt, dilectio in libertate. Qui in timore ſeruit Deo, pœnam quidem euadit, mercedem autem iuſtitiæ non habet, quia inuitus facit bonum propter timorem. Non uult ergo Deus, ut timeatur ab hominibus quaſi dominus, ſed ut diligatur quaſi pater, qui adoptionis ſpiritum donauit hominibus. Nam ſi conſideremur ab initio creati hominis cauſam, intelligimus quia Deus magis ſe patrem uoluit eſſe hominum, quàm dominum. Non enim *Gen. 1.* dixit tantummodo, Faciamus hominem, ſed, Faciamus hominem ſecundum imaginem & ſimilitudinem noſtram. Similare autem conuenit filijs ad patres ſuos, non etiam ſeruis ad dominos ſuos.

Diligere deū ex toto corde. Quid eſt diligere Deum ex toto corde? Vt cor tuum non ſit inclinatum ad ullius rei dilectionē amplius quàm Dei, nec delecteris ſpecie mundi amplius quàm Dei, non in honoribus, non in auro uel argento, non in poſſeſsionibus aut uineis, non in animalibus aut mancipijs, non in ornamentis aut ueſtibus, non in filijs, aut parentibus, aut amicis, ſed hæc omnia exiſtimes tibi eſſe in deo, ut præ his omnibus ames Deum. Si autem in aliquo horum amor cordis tui fuerit occupatus, iam ex toto corde non ames Deum. Pro quanta enim parte cor tuum fuerit ad aliquam rem, pro tanta parte minus eſt ad Deum. Ecce ſi uir habeat uxorem, quomodo cognoſcitur uxoris plena dilectio? Vxor neminem debet ſapientiorem putare, quam uirum ſuum: & ſi ſit alter ſapientior, tamen illa ſapientiorem eſſe alterum intelligere non debet. Vxor neminem fortiorem debet putare, quàm uirum ſuum: & ſi ſit alter fortior, tamen illa intelligere non debet alterum fortiorem. Vxor neminem debet formoſiorem putare, quàm uirum ſuum, & ſi ſit alter formoſior, tamen coram oculis eius alter formoſior non debet apparere. Perfectum enim odium, & perfectus amor rerum iudicium non cognoſcit, utputa, ſi perfectè odias aliquem, qualiacunque fuerint apud illum, omnia tibi diſplicent, ſiue quæ loquitur, ſiue quæ agit, & ſi ſint bona, tamen tibi mala uidentur. Sic & ſi perfectè aliquem amas, quæcunque ſunt apud eum, placent tibi, ſiue quæ loquitur, ſiue quæ agit, & ſi mala ſunt, tamen tibi bona uidentur. Ergo & uxor ſi uidēs aliquem, dixerit, Quàm ſapiēs uir, utinam uir meus talis eſſet, iam amor eius minus habet aliquid de perfecto amore. Si uidens aliquem, dixerit, Quàm formoſus homo, utinam uir meus talis eſſet, iā amor eius minus habet aliquid de perfecto amore. Et pro quanta parte ampliùs aliquid laudauerit in altero uiro, quàm in ſuo, tanto dilectio eius minor eſt ad uirum ſuum. Sic ergo & anima omnis Chriſtiana, quæ ſponſa eſt Chriſti, ita debet diligere Deum, ut nihil ſit in mundo, quod amplius amet quàm eum. Pro quanta enim parte plùs aliquid amauerit, pro tanta parte minus amat Deum.

Diligere in tota aīa. Quid eſt in tota anima diligere Deum? id eſt, Certiſsimum animum habere in ueritate, & firmum eſſe in fide. Alius eſt enim amor cordis, & alius eſt amor animæ. Amor cordis quodammodò carnalis eſt, ut etiam carnaliter Deum amemus, quod facere non poſſumus, niſi receſſerimus ab amore mundialium rerum. Sicut enim caſta mulier, quæ uirum ſuum amat, nullum alium amat, ſi autem alterum amauerit, iam non amat uirum ſuum, ita & homo ſi Deum amat, mundum non amat, ſi autem mundum amauerit, iam Deum ex toto corde non amat. *Amor cordis.* Ergo cordis amor non intelligitur in corde, ſed ſentitur, quia quodammodò carnalis eſt. *Amor animæ* Amor autem animæ non ſentitur in corde, ſed intelligitur, quia amor animæ iudiciū eſt, puta ꝙ didiciſti unū Deū ex quo oīa, & unū Deū per quē oīa, ſi iterū intellectus tuus alicuius doctrinæ ſeductione percuſſus, cœperit dubitare de ſubſtātia Dei, in tota anima nō diligis Deū. Itē qui putat incātationes aliquid poſſe, aut auguria aliquid intelligere, aut diuinationes aliquid nūtiare, ille nō in tota anima diligit Deū. Quis aūt diligit deum? Qui omne bonum credit apud Deum, & omne bonum credit eſſe Deum, extra deum non credit eſſe bonum, Qui omnem uirtutem & ſapientiam credit eſſe Deum, extra Deū neque ſapientiā aliquam eſſe credit, neque uirtutē, Qui credit deū omnia facere, & ſine Deo nihil poſſe fieri, ille tota anima diligit Deum.

Diligere tota mente. Quid eſt in tota mente diligere Deum? id eſt, ut omnes ſenſus tui qui pertinent ad mentem, Deo uacent. Cuius intellectus Deo miniſtrat, cuius ſapientia circa Deum eſt, cuius cogitatio ea quæ Dei ſunt tractat, cuius memoria quæ bona ſunt recordatur, tota mente diligit Deum, ſicut ait Apoſtolus, Pſallam ſpiritu, pſallam & mente. *1. Co. 14* Cuius autem aut intellectus quæ Dei ſunt non intelligit, aut non ſecundum Deum ſapit, aut ſcientia illius uana eſt & ſecularis, aut recordatio illius non eſt bona,

bona, aut cogitatio diſplicens deo, ille non tota mente diligit Deum. [Hoc eſt primum & maximũ mandatum. Secundũ aũt, ſimile eſt huic: Diliges proximũ tuũ ſicut teipſum.] Videtur Chriſtus non ad interrogata reſpondere. Ille enim interrogauit, Quod eſt mandatum magnum? puta dixit, Diliges Dominum. Si uoluit & alterum mandatum introducere, debuit minimum dicere, non ſecundum: ſecundum autem ad primum reſpicit. Sed uide quid uoluit oſtendere. Diliges Dominum, & primum & magnum eſt. Diliges proximum, magnum quidem eſt, primum autem non eſt, & ideo dixit, Simile eſt. Cõſidera ergo myſterium. Quis eſt proximus noſter? Chriſtus: qui ſuſcipiens carnem noſtram, factus eſt proximus nobis, ſicut in parabola illa Chriſtus oſtendit, cum dixiſſet phariſæus: Et quis eſt meus proximus? introducit hominem à latronibus uulneratum, & à ſacerdote deſpectum, à Samaritano autem receptum, qui eſt ipſe Chriſtus. Ergo primum mandatum eſt & magnũ, Deum patrẽ diligere. Secundum & ſimile, Filiũ Dei diligere, id eſt, cognoſcere. Vt aũt ſimpliciter intelligamus, proximum noſtrum omnẽ hominem eſſe fidelẽ, qui hominem amat fidelẽ, ſimile eſt ſicut qui deũ amat, quia imago dei eſt homo. Sicut rex in ſua imagine honoratur uel contemnitur, ſic & Deus in homine uel diligitur, uel oditur. Non poteſt hominem odire, qui Deum amat, nec poteſt Deũ amare, qui hominem odit, ſicut ait Ioannes Apoſtolus: Qui dicit ſe diligere Deum, & non diligit fratrẽ ſuũ, mentitur. Si.n. fratrẽ quẽ uides, non diligis Deũ quẽ non uides, quomodo potes diligere? Quis honorat regem, & contẽnit eius imaginem? aut quis honorat imaginẽ, & authorẽ contemnit imaginis? Aut ita: Quoniã phariſæi ſciebant quidem, quod eſſet magnũ mandatũ in lege, ſed tentantes interrogabant, uolens eis oſtendere, quia non ſufficiebat eis ſolius Dei patris agnitio ad ſalutẽ, non ſolum dixit: Diliges Dominum Deum tuũ in toto corde tuo, & in tota anima tua, ſed addidit: Diliges proximum tuum ſicut teipſum, qui erat ipſe. Alioquin ſi ad ſolam interrogationem eorũ reſpondiſſet, ſufficeret dicere: Diliges Dominum Deum tuum, & non adderet. Et proximum tuum ſicut teipſum, ſecundum quod & alibi dicit, Hæc eſt uita æterna, ut cognoſcant te ſolum uerũ deũ, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Et uide quia non dixit, Cognoſces dominũ deũ tuum, ſed, diliges, quoniam cognoſcere unũ deum, penè proprium eſt humanæ naturæ, diligere autẽ eum, religioſi cordis & recti. Et quicunq; dilexerit deum ex toto corde, non eſt poſſibile, ut non perueniat ad filij eius agnitionẽ, id eſt, proximi. Ipſa enim dilectio dei, quæ in eo habetur, illuminans eum, præſtat ei ducatum, ut poſt patrem cognoſcat & filium. [In his duobus mandatis tota lex pẽdet & prophetæ.] Qui proximum ſuum diligit, nec occidit, nec mentitur illi quem diligit, nec falſum teſtimonium dicit de eo quem diligit, nec concupiſcit rem illius quem diligit, nec mulierem eius inuadit. Sicut odium omne malum ſuggerit, ſic dilectio omne bonum. Vnde ait Apoſtolus, Eſt fides, quæ per dilectionem operatur. Aut ita, Quoniam de patre & filio omnis prophetarum & legis prædicatio exiſtebat, per quos prophetas agnoſcens quis proximum ſuum, hoc eſt, filium dei, ad primum & magnum mandatum perueniebat, ut diligeret Dominum deum, melius cognoſcens eum per ipſum.

Xps, proximus noſter.
Lu. 10
1 Ioã. 4
Ioã. 17
Gal. 5.

ADMONITIO F. LAVrentij Surij ad Lectorem.

IN præcedenti Homilia, ex Opere imperfecto in Matthæum excerpta, quædam habebantur in excuſis exemplaribus hæreſin Arianam reſipientia, qualia nõ pauca illo in Opere ſparſim uiſuntur ab hæreticis intermixta. Ea nos expunximus, quòd non haberentur in uetuſtis codicibus manuſcriptis. Quod idcircò Lectorem admonitum uolui, ne quis putet me quicquam mea temeritate mutaſſe. Teſtantur autem docti uiri, exemplaria quædam eius Operis uetuſtiſsima huiuſmodi errores non habere, ſed alia manu ad margines eſſe adſcriptos: deinde ijs ſublatis erroribus, reliqua inter ſe adeò aptè cohærere, ut prorſus nulla ſit ſententiæ mutatio: quod euidenti argumento eſt, ab alijs nequam hominibus Operi eſſe inſperſos: poſtremò pugnare hos errores cũ ipſo authore, qui aliquot locis perſpicuè oſtendat ſe à dogmate Arriano abhorrere. Sed de his ſatis.

EADEM DOMINICA HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Acceſſerunt ad Ieſum phariſæi, & interrogauit eum unus ex his legis doctor, tentans eum, &c. Matth. 22.

PHariſæi autem audientes, quòd ſilentium impoſuiſſet Sadducæis, conuenerunt in unum. Recedentibus Phariſæis, ueniunt Sadducæi. Iterum recedentibus Sadducæis, ueniunt Phariſæi. Nunc iſte, nunc illi eum tentant. & qa rationibus eum capere & tenere non poſſunt, frequenti congreſſu eum mouere & fatigare conantur. Ipſe tamen omnibus reſpondens, alijs ſatisfacit, alios ſapientiſsimè concludit. [Et interrogauit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum: Magiſter, quod eſt mandatũ magnum in lege?] Omnes eum tentant, omnes eum magiſtrum uocant: non tamen quaſi à magiſtro ueritatem ab eo uolunt diſcere, ſed potius (ſi fieri poſsit) eum quaſi incautum in aliquo ſermone capere deſiderant. Sed quid eis prodeſt? nihil enim ſapientia ignorat. Quid autem reſponderit Dominus, audiamus. [Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc eſt maximum & primum mandatum. Secundum autem ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. In his duobus mandatis uniuerſa lex pendet, & prophetæ.] Hęc eſt igitur cauſa, quare hæc duo mandata prima dicuntur & maxima, quia tãtum poſſunt hæc duo quantum & cætera omnia. Aliter enim hæc mandata neque prima neque ſecunda ſunt, quoniam in tabulis lapideis ſcripta non ſunt. Decem enim ſunt uerba legis, quorum primum eſt, Non habebis Deos alienos coram me. Primum igitur dicitur hoc mandatum, nõ quòd in ordine ſcripturæ primum ſit, ſed quòd in uirtute ſignificationis principale & maximum ſit. Huic autem ſecundum & ſimile eſt, Diliges proximũ tuum ſicut

Mãdata duo prima & maxima.

ſicut teipſum, quoniam ſecundas & ſimiles uires habet poſt ipſum. *1. Ioã. 4* Vnde Ioannes Apoſtolus ait: Qui.n. non diligit fratrem ſuum quem uidet: Deum quē non uidet quomodò poteſt diligere? Et hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum. Qui enim Deum non diligit, neq; ſeipſum, neq; fratrem diligit. *Ordo dilectionis.* Primum eſt igitur, ut Deum diligat, deinde ſeipſum poſtmodum uero fratrem ſuum tanquam ſeipſum. Qui enim ſeipſum odit, ſi fratrem ſuum diligat ſicut ſeipſum, & fratrem ſuum odit. *Pſ. 10* Omnis enim qui diligit iniquitatem, odit animā ſuam: odit igitur & animam fratris ſui, ſi fratrem ſuū diligat ſicut ſeipſum. Nulli igitur alij dicitur, ut diligat fratrem ſuum ſicut ſeipſum, niſi illi qui diligit ſeipſum. Nemo autem ſeipſum diligit, niſi ille qui deū diligit, Sic igitur primum mandatum eſt diligere deū deinde uerò proximum propter Deum. *Modus dilectionis.* Modus autē dilectionis hic eſt, ut ex toto corde, tota anima, tota mente, & cunctis uiribus Deum diligamus: proximū autem tanquam noſipſos. Plus eſt enim, ſi ex toto corde aliquem diligas, quàm ut ſicut teipſum eum diligas: quia poteſt fieri ut teipſum non diligas, quem ex toto corde & tota anima diligis. Si uis igitur teipſum diligere, priùs dilige Deum ex toto corde. Deinde uerò quia iam diligis teipſum, dilige proximum tuum ſicut teipſum. Toto enim corde, tota mente, & cunctis uiribus ſancti apoſtoli & martyres Deum dilexerunt: qui occidi quidem potuerunt, ab eius tamen amore & dilectione ſeparari nullo modo potuerunt. Et iſti quidem benè dilexerunt ſeipſos, quia uitam æternam, gloriam & honorem, omnemque felicitatem adepti ſunt ſibijpſis. Dilexerunt autem & proximos ſuos ſicut ſeipſos, quoniam hanc eandem gloriam & beatitudinem deſiderauerūt illis tāquàm ſibijpſis. [In his enim duobus mandatis uniuerſa lex pendet & prophetę.] Omnis enim qui peccat, aut in Deum, aut in ſeipſum, aut in proximum peccat. Qui uerò prædicto dilectionis modo Deum & proximum diligit, quomodo eos offendet, quos tantoperè diligit? Nam & in ſeipſum peccare timet, ne in hoc quoque Deum offendat. Si igitur in his duobus mandatis charitas adimpletur, & omnia peccata tolluntur, manifeſtum eſt quòd in eis *Sūma legis et prophetarum.* uniuerſa lex pendet, & prophetæ. Quid enim aliud lex & prophetæ præcipiunt, niſi ut Deum & proximū diligamus, & à uitijs & peccatis, cunctiſque offenſionibus nos abſtineamus? [Congregatis autem Phariſæis interrogauit eos Ieſus, dicens: Quid uobis uidetur de *Pſ. 190* Chriſto? cuius filius eſt? Dicunt ei, Dauid. Ait illis, Quomodo ergo Dauid in ſpiritu uocat eum dominū, dicens: Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? Si igitur Dauid uocat eum Dominum, quomodò eius filius eſt?] Idem enim ipſe & filius eſt, & Dominus Dauid, filius quidem ſecundum humanitatem, dominus autem ſecundum diuinitatem. De ſtirpe nanque Dauid ſecundum carnem natus eſt Chriſtus. Hoc autem Phariſæi non intelligebant, ſed ſicut cæteros, hominem tantum & non Deum, Chriſtum quem ipſi Meſsiam uocant, fore credebant. Hac igitur interrogatione ſeipſum & Deum, & hominem, omniumque creaturarum regem & principem eſſe oſtendit. Quia enim filius Dauid, homo eſt: Deus uero, quia eius Dominus eſt, & ad patris dexteram ſedet. In eo autem, quòd omnes inimici illius pedibus ſunt ſubiecti, omnium Dominus eſſe oſtenditur. Dauid enim in ſpiritu ſancto uidens Chriſtum Dominum noſtrū poſt reſurrectionem ſuam ad patrem reuertentem, illa quæ ibi agebantur ſecreta intelligens, ait: Dixit dominus pater domino meo filio ſuo, ſede à dextris meis ut ſicut in una ſede ſedemus, ita æquales ab omnibus eſſe credamur. Sede, inquam, donec ad iudicium reuertaris, omneſque tui inimici tuis pedibus ſubijciantur. Et hoc quidem quia phariſæi non intellexerunt, [Nemo illorum ei poterat reſpondere uerbum, neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum amplius interrogare.]

DOMINICA XX. POST PENtecoſten, in Epiſtolam Concio exegetica.

FRequens admodum eſt Apoſtolus in adhortandis fidelibus: ut ueterem hominē id eſt, uitia & peccata abijciāt, & induāt nouum, hoc eſt, ueris uirtutibus animū excolant, ut poſita uetuſtate, quā ex Adamo contraxerunt, totos ſe componant ad imitationē Chriſti, in cuius uita tanquam in ſpeculo ſic relucent uirtutes omnes, ut nuſquam alibi neque luculentius, neque perfectius appareant. Neque putandus eſt apoſtolus fruſtra hæc inculcate, quippe qui ſciret primorum parentum illa infauſta præuaricatione mirabiliter hominis naturam deprauatam, & ſemper in deteriora procliuem, porrò Chriſti ſanctiſsimum Euangelium, & uitam atque doctrinam omnem ad optima quæque nos adhortari, quæ omnia eo faciant, ut natura corrupta, ſi ea ſectari uelit, ad priſtinam reuocetur integritatem. Nō enim hoc ſolum ſpectauit Chriſtus uita & doctrina ſua, ut illi fidem commodemus, *Xps q̄d ſua uita et doctrina ſpectarit.* ſed ut eam imitemur, illi nos conformemus, & pro modulo noſtro, quemadmodum Chriſtus ambulauit, ita & nos ambulemus. Quòd cùm facimus, iam certè paulatim in nobis peccati corruptio aboletur, imago Dei in nobis per peccatū uitiata inſtauratur, uirtutes tranſeunt in habitum, & gratia Dei iam totos nos ſibi uendicat, qui prius eramus natura filij iræ & ſerui peccati. Sed quia huc ſine multo labore pertingi non poteſt, paucißimi mortales hac uolunt uia ingredi, *Eph. 2* plerique etiam eò amentiæ deuoluuntur, ut ſatis habeant crediddiſſe in Chriſtum, nihil uerò cogitent minus, quàm de imitando Chriſto. Verum ad Apoſtolicæ lectionis uerba ueniamus, *Eph. 4* [Renouamini Spiritu mentis ueſtræ, & induite nouum hominem qui ſecundum Deum creatus eſt, in iuſtitia, & ſanctitate ueritatis.] Renouari eſt, inquit Chryſoſtomus, quando quod inueterauit, aliud ex alio factū renouatur. Itaque eadē quidē manet ſubſtātia & idē ſubiectū, immutatio uero fit circa accidens. Quemadmodum unum quidē & idem eſt corpus, trāſmutatio uerò fit iuxta id quod accidit, ita & hic. Quomodo fit autem renouatio? In ſpiritu, inquit, mētis ueſtra. Itaque ſi ueterem actū quiſquam habuerit, nihil proficiet. Actus enim ueteres non feret Spiritus. Spiritu, inquit, mentis ueſtræ, hoc eſt, ſpiritu, qui eſt in mente ueſtra. Ita Chryſoſtomus. Vbi obſeruandum & Chryſoſtomum & græca ſcholia ſpiritum hic accipere pro ſpirituſancto, uerū alii pro humano ſpiritu, id eſt, ipſa mente accipiunt, in quibus eſt etiam Auguſtinus qui libro 14. de Trinitate cap. 16. & aliquot ſequentibus pulcherrimè ſcribit de hac renouatione, è quibus nonnulla huc adferemus. Quod ait Apoſtolus, inquit cap. 16. Secundum Deū creatū, hoc alio loco dicitur, Ad imaginē dei. Sed peccando iuſtitiam & ſanctitatem ueritatis amiſit, propter quod hæc imago deformis & decolor facta eſt, hanc recipit, cum reformatur & renouatur. Quod autem ait, Spiritu mentis ueſtræ, non ibi duas res intelligi uoluit, quaſi aliud ſit mens, aliud ſpiritus mentis, *Spūs mētis, ē ipſa mens.* ſed quia omnis mens ſpiritus eſt, non autem omnis ſpiritus mens eſt. Deinde commemorat, quàm mul-

tis

t is modis ſpiritus accipiatur: ac poſtea ſubiūgit: Quia ergo tot modis dicitur ſpiritns, ſpiritum mentix dicere uoluit eum ſpiritum, qui niens uocatur. Et poſt pauca: Fit ergo iſta renouatio reformatioque mentis ſecundum Denm, uel ſecundum imaginem Dei. Sed ideò dicitur, Secnndum Deum, ne ſecundum aliam creaturam fieri putetur. Ideo autem, Secundum imaginem Dei, ut in ea re intelligatur fieri hæc renouatio, ubi eſt imago Dei, id eſt, in mente. Et cap. 17. Sanè iſta rennuatio, inquit, non momento uno fit ipſius conuerſionis, ſicut momento uno fit illa in baptiſmo renouatio remiſsione omnium peccatorum: neque enim uel unum quantulumcunque remanec quod non remittatur: ſed quemadmodum aliud eſt carere ſebribus, aliud ab infirmitate, quæ febribus facta eſt, reualeſcere: itemq́ne aliud eſt infixum telum de corpore demere, aliud uulnus quod eo ſactum eſt, ſecunda curatinne ſanare: ita prima curatio eſt cauſam remouere languoris, quod per omnium fit indulgentiam peccatorum: ſecunda, ipſum ſanare languorem, quod fit paulatim proficiendo in renouatione hufus imaginis. Et poſt paululum: In agnitione igitur Dei, iuſtitiaque & ſanctitate ueritatis qui de die in diem proficiendo renouatur, transfert amorem à temporalibus ad æterna, à uiſibilibus ad intelligibilia, à carnalibus ad ſpiritalia, atque ab iſtis cupiditatem frenare atque minuere, illisque ſe charitate alligare diligenter inſiſtit. Item lib. 4. de Trinitate, capitul. 3. idem ſic habet: Reſuſcitatur anima per pœnitentiam, & in corpore adhuc mortali renouatio uitæ inc hoatur à fide, qua creditur in eum, qui iuſtificat impium, bonisq́ue moribus augetur & roboratur de die in diem, cum magis magisq́ue renouatur interior homo. Hæc Auguſtinus. Porrò Ambroſij in hunc locum commentaria ſane hæc: Iuſtum & uerum eſt rectam uiam ſequi. Hic antem rectam ſequitur, qui deuotus creatori ſuo, in uoluntate eius ambulat, quam gentilitas neſcit. Innouatus enim ſpiritu mentis, nouum hominem dicitur indutus, qui eſt Chriſtus. Chriſtum enim induitur, qui per fidem renatus in Chriſto, æmulus eſt uitæ, quam tradidit Chriſtus, ut iuxta Deum creatus uideatur. Hæc ille.

[margin:] Renouatio & formatio mentis ut fiat.

[margin:] Reſuſcitatur aīa per pœnitētiam.

[margin:] Xpm induere.

Quod autem dicit Apoſtolus, nouum hominem ſecundum Deum creatum, id Chryſoſtomus ad uirtutem refert, atq́ue nouum hominem non ex aqua neque ex terra creari amplius, ſed in iuſtitia & ſanctitate ueritatis, & ipſam noui hominis eſſentiam in iuſtitia eſſe & ſanctitate ueritatis. [Propter quod deponentes mendacium, loquimini ueritatem unuſquiſq; cum proximo ſuo: quoniam ſumus inuicem mēbra.] Quia in ueritate, inquit Ambroſius, & iuſtitia creati ſumus, renati in baptiſmate, idcircò ut in eo maneamus, mendacium deponere iubemur aſſumpta ueritate, nec dolo aliquid cum fratre agere: ut quia unius corporis membra ſumus, cauſis noſtris in ueritate inuicem faueamus. His conuenienter ſcribit etiā Chryſoſtomus. De eo, inquit mendacio Apoſtolus dicit, quo inter ſe alter alteri mentiebātur, hoc eſt, de dolo & fictione. Deinde adiungens qđ magis urget, Quoniam ſumus, inquit, inuicem membra, nemo decipiat proximum ſuum. Nihil enim eſt, nihil eſt, inquam, quod ita pariat inimicitias, atque ſeductio & deceptio. Vide quomodò ubique illos per exemplum corporis urgeat. Num pedem, inquit, fallit oculus, aut oculum pes? Vtpotè ſicubi ſouea profunda fuerit, quæ ſupernè inſperſis arundinibus humoq́ue occultis tecta, ſolidæ telluris ſpeciem ipſa ſuperficie ingerat oculis, nunquid utetur hic pede, & cognoſcet quale ſit ibi ſolum, num ſubſit uacuum, aut reſultet & repercutiat? Non fallit hic pes, ſed uerum indicat. Quid uerò ſi ſerpentem uiderit oculus, aut malam beſtiam, num fallit pedem? An non mox periculum annunciat? Et pes illud ex oculi iudicio cognoſcens, ultrà non progreditur. Quid uerò ſi quando contigerit nec pede nec oculo rerum cognitionem haberi poſſe, ſed totum ab odoratu percipi oportere, utpotè, utrum peſtiferum ſit pharmacum nec ne: num ab odoratu fallitur os? Nequaquam. Quare? Quia ſeipſum ſimul perderet odoratus. Itaque quod ſibi ſentit aduerſarium eſſe, hoc indicat. Quid uerò lingua? Num illa ſtomachum ſeducit? Non ſeducit, ſed ubi amarum quid & acerbum deprehenderit, proijcit dulce uerò immittit. Hæc Chryſoſtomus. Solent Theologi mendacium diſtinguere in Iocoſum, Officioſum & Pernitioſum. Auguſtinus duos egregios ſcripſit libros, alterum de mendacio, alterum contra mēdaciū, unde multa poſſunt ſcitu utilia peti. In horum priori, capitu. 3. mendacium hunc in modum definit: Ille mentitur, qui aliud habet in animo, & aliud uerbis uel quibuslibet ſignificationibus enuntiat. Eiuſdem libri capit. 21. concludit ex diuinæ ſcripturæ teſtimonijs, nunquam omnino eſſe mentiendum, additq; etiā hæc uerba: Quiſquis eſſe aliquod genus mendacij, quod mendacium non ſit, putauerit, decipiet ſeipſum turpiter, cum honeſtū ſe deceptorem arbitratur. [Iraſcimini, & nolite peccare. Sol non occidat ſuper iracundiam ueſtram.] Hæc uerba D. Ambroſius lib. 1. Officiorum, cap. 21. tribus modis exponit. Iraſcimini ubi culpa eſt, cui iraſci debeatis. Non poteſt enim fieri, ut non rerum indignitate moueamur, alioquin non uirtus, ſed lenitudo & remiſsio iudicatur. Iraſcimini ergo ita, ut à culpa abſtineatis. Vel ſic: Si iraſcimini, nolite peccare, ſed uincite ratione iracundiam. Vel certè ſic: Si iraſcimini, uobis iraſcimini, quia commoti eſtis: & non peccabitis. Qui enim ſibi iraſcitur, quia commotus eſt, deſinit iraſci alteri. Qui autem uult iram ſuam iuſtam probare, plus inflammatur, & citò in culpam cadit. Melior eſt autem ſecundùm Salomonem, qui iracundiam continet, quàm qui urbem capit, quia ira etiam fortes decepit. Cauere igitur debemus, ne in perturbationes prius incidamus, q̃ animos noſtros ratio componat. Examinat enim mētem plerunque aut ira, aut dolor, aut formido mortis, & improuiſo percellit ictu. Ideo peruenire pulchrum eſt cogitatione, quæ uoluendo mentem exerceat, ne repētinis excitetur commotionibus, ſed iugo quodam rationis & habenis conſtricta miteſcat. Et in eiuſdem capitis initio, Caueatur, inquit idem Ambroſius, iracundia, aut ſi præcaueri non poteſt, cohibeatur. Mala enim illex peccati indignatio eſt, quæ ita animū perturbat, ut rationi non relinquat locum. Primum eſt igitur ſi fieri poteſt, ut morum tranquillitas, uſu quodam, affectione propoſito, in naturam uertatur. Deinde quoniam ita plerunque motus infixus eſt naturæ ac moribus, ut euelli atque euinci non queat, ſi præuideri potuerit, ratione reprimatur. Aut ſi prius occupatus fuerit animus ab indignatione, quàm conſilio proſpici ac prouideri potuerit ne occuparetur, meditare quomodo motum animi tui uincas, iracundiam temperes. Et infra, Non mediocre eſt, inquit, mitigare iracundiam, non inferius, quàm omninò non commoueri. Hoc noſtrum eſt, naturæ illud. Hæc Ambroſ. Porrò Auguſtinus in Præfatione in ſecundam enarrationē Pſalmi 25. locum hunc exponens, Etſi, inquit, ex ipſa humana conditione & infirmitate mortalitatis quam portamus, ſubrepit ira Chriſtiano, non debet diu teneri & fieri pridiana. Eijce illam de corde, antequam occidat lux iſta uiſibilis, ne te deſerat lux illa inuiſibilis. Sed & aliter melius intelligitur, quia eſt noſter Sol iuſtitiæ & ueritatis Chriſtus, non iſte ſol, qui adoratur à paga-

[margin:] Mēdaciū quis dicat.

[margin:] Pro. 16

à paganis & Manichæis,& uidetur etiam à peccatoribus,ſed ille alius, cuius ueritate anima humana illuſtratur,ad quē gaudent angeli. Cū cœperit iſte Sol in hoīe habitare per fidē,non tantò ualeat iracūdia quæ in te naſcitur,ut occidat ſuper iracundiā tuam, id eſt, Chriſtus deſerat mentē tuam, quia non uult habitare Chriſtus cū iracūdia tua. Hæc Auguſt.[Nolite locū dare diabolo.]Tētat diabolus uarijs modis homioē, nec unquam tentare deſinit. Multa habet inſtrumēta nocēdi,& mille eſt artibus ad fallendū inſtructos: ſed certè inuitum cogere non poteſt. Cum ergo nos uincit, non id facit uiribus ſuis,ſed noſtrapte culpa & negligentia. Si locum nō daremus, abſcederet turpiter confuſus. Si intrauit & poſſedit, ait Auguſtinus in Pſalmum 141. attende quia tu negligenter clauſiſti oſtiū, aut claudere neglexiſti. Quid eſt autē claudere oſtiū? inquit ibidem. Hoc oſtium tanquàm duas habet ualuas, cupiditatis & timoris. Aut cupis aliquid terrenum, & hac intrat, aut times aliquid terrenum, & hac intrat. Timoris ergo & cupiditatis ianuam claude contra diabolū, operi ad Chriſtum. Quomodo ipſas ualuas aperis ad Chriſtum? Cupiendo regnum cælorum,timendo ignem gehennarum. Per cupiditatem ſeculi diabolus intrat, per deſiderium uitę æternæ Chriſtus intrat. Per timorem pœnarum temporalium diabolus intrat,per timorem ignis æterni Chriſtus intrat. Hæc & plura alia Auguſtinus. Cum ergo tentat nos diabolus ſiue blanditijs & illecebris,ut fallat: ſiue terroribus & cruciamentis, ut frangat: nos illi intus in animo locum non demus, & fruſtra erit quicquiquid ille fecerit. Cum proponit uoluptates & diuitias & honores huius uitæ, animus transferatur ad appetendas illas ueras & ſempiternas cæleſtis patriæ delicias,opes,dignitates. Cum minatur aduerſa & moleſta,cogitetur ignis æternus. Si moleſtū eſt momentaneos huius uitæ ferre dolores, quàm erunt intolerabiles gehennæ cruciatus? Ita clauus clauo repellitur.[Qui furabatur iā nō furetur: magis aūt laboret,operādo manibus ſuis,qđ bonū eſt, ut habeat unde tribuat neceſsitatē patiēti.] Vt noui hoīs cōuerſatio maneat,inquit Ambroſius,hortatur ne rurſum ad præterita uitia & peccata redeatur: & nihil proderit nouum dici,quando uetus homo malis operibus approbatur. Non ſolum ergo Chriſtianus aliena non tollere iubetur,ſed & de labore ſuo penuriā patientibus ſubminiſtrare: ut bonis operibus deditus, rependat quæ prius abſtulerat, & de cætero theſaurizet ſibi in futurū. Qui enim ceſſat à furto,ueniam poteſt habere non gloriam. Quid enim magnum, aut cuius meriti eſt ab alienis temperare? Ad meritum enim proficit, cum quis de proprio tribuit egenis. Hæc Ambroſius. Obſeruandum autem hic eſt, quòd Apoſtolus non ſolum iubet furem ceſſare à furto, ſed etiam labori incūbere, unde nō ſibi duntaxat uictum paret,ſed etiā egenis poſsit benignè facere & impertire. Hoc idē etiam in Pſalmo 33. iubet Spiritusſanctus his uerbis: Declina à malo,& fac bonum. Non ſatis eſt ad iuſtitiam abſtinuiſſe à malo,oportet etiam bonis operibus incumbere. Sic etiam præcurſor Domini Ioannes hortabatur ad ſe uenientes,ut facerent fructus dignos pœnitentiæ,quos certè non poſſunt facere, niſi qui & peccaſſe ex animo ſe dolent, & deinceps uirtutibus & bonis operibus gnauiter ſtudent. Itaq; qui à peccatis uolunt non fictè ſed ſyncerè reſipiſcere, inprimis lugere debent ſuperioris uitæ errata,atque una etiam totos ſe accingere ad opera pietatis & exercitia uirtutū, ut non modò à uitijs ſeſe retrahant, ſed etiam ſedulam nauent operam ueris uirtutibus, & quemadmodum peccando malo dæmoni ſeruierunt, ita bonis ſectandis operibus Chriſti ſe ſeruos declarent.

Cupiditas & Timor oſtia.

Mat. 3

Vtinam hæc attendant plerique mortales omnes, qui ſemper in ſuis hærent fæcibus, quos non pudet contempto creatore ſeruire iniquitati & impuris dæmonibus,qui nihil minus quàm Deo placere appetunt, quorum ſunt pectora uaſtiſsimis oppreſſa tenebris,ut non uideant neque in quæ mala ruant præcipites, neque quibus bonis ſeipſos per ſummam ſtultitiam priuent. Faxit Dominus Ieſus, ut apoſtolicis obtemperantes mandatis, poſt hanc breuem uitam ad illam æternam pertingamus, in qua ipſe cum Patre & Spirituſancto nobis uidendus & fruendus promittitur in ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA XX. POST Pentecoſten. Mat. 9.

In illo tempore: Aſcendens Ieſus in nauiculā, trāſfretauit, & uenit in ciuitatem ſuam. Et reliqua. Homilia B. Ioannis epiſcopi.

CHriſtum in humanibus actibus diuina geſsiſſe myſteria, & in rebus uiſibilibus inuiſibilia exercuiſſe negocia, lectio hodierna monſtrauit. [Aſcendit, inquit, in nauiculam, & transfretauit, & uenit in ciuitatem ſuam.] Nónne hic eſt, qui fugatis fluctibus, maris profunda nudauit, ut Iſraeliticus populus inter ſtupentes undas ſicco ueſtigio uelut montium concaua tranſiret? Nónne ipſe eſt, qui Petri pedibus marinos uertices inclinauit, ut iter liquidum humanis greſsibus ſolidum præberet obſequiū? Et quid eſt, q̄ ipſe ſibi maris ſic denegat ſeruitutē, ut breuiſsimi laci trāſitū ſub mercede nautica transfretaret? [Aſcendit, inquit, in nauiculam, & trāsfretauit. Et quid mirum fratres? Chriſtus uenit ſuſcipere infirmitates noſtras, & ſua nobis conferre medicamenta ſanitatis, quia medicus qui non fert infirmitates, curare neſcit, & qui non fuerit cum infirmo infirmatus, infirmo non poteſt conferre ſanitatem. Chriſtus ergo ſi in ſuis manſiſſet uirtutibus, commune cum hominibus nihil haberet, & niſi impleſſet carnis ordinem, carnis in illo eſſet ocioſa ſuſceptio. Suſtinuit ergo has neceſsitates, ut homo uerus humanis neceſſitatibus probaretur. [Aſcendit in nauiculam.] Chriſtus Eccleſiæ nauim à ſeculi fluctibus ſemper mitigaturus aſcendit, ut credentes in ſe, ad cæleſtem patriam tranquilla nauigatione perducat, & municipes ſuæ ciuitatis faciat, quos humanitatis ſuæ fecit eſſe conſortes. Non ergo Chriſtus indiget naui, ſed nauis indiget Chriſto, quia ſine cæleſti gubernatore nauis Eccleſię per mundanū pelagus, per tanta & talia diſcrimina ad cæleſtē portū non ualet peruenire. Hæc diximus, fratres, quantū ad intelligentiā ſpiritualē, uerū ipſius hiſtoriæ ordinē proſequamur. [Aſcendēs, inquit, Ieſus in nauiculā transfretauit, & uenit in ciuitatē ſuam.] Creator rerum, orbis Dn̄s, poſteaq̄ ſe ꝑ nos noſtra anguſtauit in carne, cœpit habere humanā patriā, cœpit ciuitatis Iudaicæ eſſe ciuis, parētes cœpit habere, parentū oīum ipſe parens, ut inuitaret amor, attraheret charitas, uinceret affectio, ſuaderet humanitas, quos fugarat dn̄atio, metus diſperſerat, & fecerat uis ꝑtātis extorres. [Venit in ciuitatē ſuā, & obtulerunt ei paralyticum iacentem in lectulo. Et uidens, inquit, Ieſus fidē illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittūtur tibi peccata tua.] Audit ueniā, & tacet paralyticus nec ullā reſpondet gratiam, quia plus corporis q̄ animæ tendebat ad curā, & tēporales ærumnas reſoluti corporis ſic deflebat, ut æternas pœnas reſolutioris aīæ non deflcret, gratiorem ſibi præſentem uitā iudicans

Huius Homilia ferè pars dimidia habetur in Homilia 12. Ex uarys in Matthæū locis.

Chryſoſtomus.

Ex. 14

Matt. 14.

eans quàm futurã. Meritò ergo Chriſtus offerentium fidem reſpicit, & uecordiam ſic iacentes reſpicit, ut ſi dei alienæ ſuffragio, paralytici anima antè curaretur quàm corpus. [Reſpiciens, inquit, fidem illorum.] Cernitis in hoc loco, fratres, Deum non quærere inſipiẽtium uoluntates, non expectare ignorantium fidem, non infirmi ſtulta deſideria perſcrutari, ſed ad alterius fidem ſubuenire. Et reuerà, fratres, quando medicus languentium aut quærit aut reſpicit uoluntates, cũ ſemper contraria deſideret & requirat ægrotus? Hinc eſt, quod nunc ferrum, nunc ignem, nunc amara pocula ingerit & apponit inuitis, ut curam ſani ſentiant, quam ſentire non poterant ægrotantes. Et ſi homo iniurias deſpicit, maledicta contemnit, ut ſauciatis manibus ſpontè uitam conferat & ſalutem, quanto magis Chriſtus medicus bonitate diuina morbis ſaucios peccatorum, & phreneſi criminum laborantes, ad ſalutem etiam inuitos attrahit & nolentes? O ſi uelimus fratres, ò ſi uelimus mentis noſtræ omnes paralyſes ſemper uidere, & animã noſtrã uirtutibus deſtitutam, iacere in uitiorum ſtratibus cerneremus, luceret nobis, quemadmodum Chriſtus, qui noſtras quotidiè noxias deſpicit uoluntates, & ad ſalutaria nos remedia pertrahit, & perurget inuitos. [Fili, inquit, remittuntur tibi peccata tua.] Hæc dicens, Deum ſe uolebat intelligi, qui per hominem oculis adhuc latebat humanis. Virtutibus etenim & ſignis comparabatur prophetis, qui per ipſum fecerant & ipſi uirtutes. Peccatis autem dare ueniam, quia penes hominem non eſt, & eſt ſingulare deitatis inſigne, Deum illum pectoribus inſerebat humanis. Probat hoc phariſaicus liuor. Nam cùm dixiſſet, Remittuntur tibi peccata tua, reſponderunt phariſæi: [Hic blaſphemat. Quis enim poteſt peccata dimitere, niſi ſolus Deus?] Phariſæe, qui ſciẽdo neſcis, confitendo negas, cum teſtaris, impugnas: Si deus eſt q remittit peccata, cur tibi Chriſtus Deus non eſt, qui in uno indulgentiæ ſuæ munere, totius mundi probatur abſtuliſſe peccata? Ecce, inquit, agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Vt aũt *Ioã. 1.* poſsis maiora capere diuinitatis eius inſignia, audi eum pectoris tui penetraſſe ſecretum, aſpice eum ad cogitationum tuarũ latebras perueniſſe, intellige eũ cordis tui nudare conſiliũ. [Et cũ uidiſſet, inquit, Ieſus cogitationes eorum, dixit: Quid cogitatis mala in cordibus ueſtris? Quid eſt facilius dicere, Remittuntur tibi peccata tua: an dicere, Surge & ambula? Vt ſciatis autem quia filius hominis poteſtatem hẽt dimittendi peccata, dixit paralytico: Surge, tolle lectũ tuum, & uade in domum tuam. Et ſurrexit, & abijt in domum ſuam.] Scrutator animorum præuenit mentium magna conſilia, & deitatis ſuæ potentiam operis atteſtatione monſtrauit, dum diſsipati corporis membra componit, neruos ſtringit, iungit oſſa, complet uiſcera, firmat uirtutem, & greſſus ad curſum ſuſcitat, in uiuo cadauare iam ſepultos. Tolle lectum tuum, hoc eſt, porta portantem, oneris muta uices, ut quod fuit infirmitatis teſtimoniũ, ſit probatio ſanitatis: ut lectus doloris tui, ſit meæ curationis indicium: ut receptę fortitudinis magnitudinem, ponderis afferat magnitudo. Vade, inquit, in domum tuam, ne Chriſtiana fide curatus, in uijs Iudaicæ perfidiæ iam moreris.

EADEM DOMINICA,

Matth. 9.

In illo tempore: Aſcendens Ieſus in nauiculam, transfretauit, & uenit in ciuitatem ſuam. Et reliqua. Homilia Erici.

CReator rerum Dominus, poſtquàm ſe propter nos noſtra anguſtauit in carne, cœpit habere humanam patriam, cœpit eſſe ciuis Iudaicæ ciuitatis, ut eos, de quibus humanitatem ſumpſerat, ad credendum ſibi amore inuitaret, charitate ſuaderet, & affectuoſa humanitate attraheret. Loquens ergo ſanctus euangeliſta Matthæus de Domino Ieſu, dicit, [Quia aſcendens in nauim, transfretauit,] hoc eſt, transfretum abiit. Fretum dicitur anguſtum mare a feruore ſcilicet & ebullitione, quoniam mare ibi amplius feruet, ubi anguſtius habetur. Fretum autem hoc loco mare Galilææ debemus intelligere, quod Dominus frequenter tranſnauigabat, ut multitudinem incolarum circunquaque habitantium ſua aſsidua prædicatione ad ſalutẽ inuitaret. *Mare Galilææ.* Ciuitas autem Domini ſecundum carnẽ Nazareth fuiſſe dicitur, conceptione pariter & nutrimento eius decorata. Quæſtio ſanè inter Marcum & Matthæum oboritur, Quia Marcus dicit hoc ipſum miraculum paralytici in Capharnaum factum, Matthæus uerò ita narrat, quaſi ueniente Domino in ciuitatem ſuam, quam Nazareth diximus, obtulerunt ei paralyticum, quem & curauit. *Mar. 2.* Quæ quæſtio difficilius ſolueretur, ſi Matthæus in hoc loco etiam Nazareth nominaſſet. Sed quia & Nazareth & Capharnaũ ciuitates utræque in Galilæa prouincia habentur, ueniens Dominus in Galilæam, rectiſsimè in ciuitatem ſuam ueniſſe dicitur, in quocunque oppido Galilææ fuiſſet. Nam & ipſa Galilæa, tota uidelicet prouincia, poteſt dici ciuitas Chriſti. Siquidem & illud regnum Iudæorum numeroſis ciuitatibus quondam ampliſsimum, una domus Iſrael dicitur, nedum etiam una ciuitas dicatur. Et hoc quid neceſſe eſt longiùs protrahere? Ipſa etiam Chriſti Eccleſia, quæ per totum orbem diffuſa eſt, ciuitas appellatur. Dicit enim Pſalmiſta, Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei. *pſ. 86.* Cum ergo Dominus hoc ſignum (ſicut Marcus dicit) in Capharnaum fecit, non eſt dubium quòd in ſua ciuitate hoc fecerit, præſertim quia & ipſa Capharnaum in Galilæa, quæ erat prouincia Domini, ita excellebat, ut tanquã metropolis haberetur. Alio quoque modo hæc quæſtio à doctoribus ſoluitur, ut quod dicit beatus Matthæus euangeliſta, transfretaſſe Dominum, & ueniſſe in ciuitatem ſuam, prætermiſerit, quid ibi fecerit Dominus, & trãſierit ad ſequẽs miraculũ, quod factũ eſt de paralytico in Capharnaũ. Marcus enim totũ ex ordine quõ geſtum ſit narrat. Vel certè ideo Capharnaum ciuitas Dñi dicitur, quia in ea uel in finibus eius aſsiduè prædicauerit, & ibi maxima miracula operatus ſit, ſicut ipſe Dominus alibi per ſemetipſum illi improperãs, loquitur, Vę tibi Capharnaum, quæ uſque ad cælum exaltata es, clarificatione ſcilicet miraculorũ meorum, uſque ad infernum detraheris. *Lu. 10* Quia ſi in Tyro & Sidone facta fuiſſent quæ in te facta ſunt, olim in cinere & cilicio pœnitentiã agerent. [Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto.] Paralyſin Græci dicũt diſſolutionẽ membrorum, qui morbus partẽ corporis quã occupauerit, officijs uniuerſis funditus deſtituit, plerũq; uerò & totũ corpus inuadit. [Et uidẽs Ieſus fidẽ illorũ, dixit paralytico: Cõfide fili, dimittuntur tibi peccata tua.] Hæc dicẽs, Deũ ſe uolebat intelligi,

telligi, qui adhuc per humanitatem latebat homines, ut uidelicet per hoc quòd peccata dimittere poterat, quod ſolummodo Dei eſſe conſtat, & non hominis, ad credulitatem fidei accedere non dubitarent. Intuendum autem, quantum impetrare ualeat fides uniuſcuiuſque propria, ſi tantum aliena ualuit, ut ſuo interuentu alteri ſalutem mentis & corporis ſubitò pro
Fidei efficacia. mereri potuerit. Non enim ait euangeliſta Dominum uidiſſe fidem illius qui portabatur, ſed eorum potius, qui hunc offerebant. Qua in re magna quædam & utilis nobis commendatur humilitas, ut ueraciter credamus per eorum, qui Deo accepti ſunt, interceſſionem adiuuari eos, qui aut minus digni ſunt per ſe exaudiri, aut etiam propriæ infirmitatis conſcij, bonorum hominum ſe interceſſioni commendant, ut eorum opere & temporale & ſpirituale a Deo auxilium conſequantur. Confide, inquit dominus, fili. Miranda eſt humilitatis in redemptore noſtro dignatio, qui hominẽ inualidum, & toto corpore tabefactum, filium uocare dignatur, quem ſcribæ & phariſæi nec dignabantur attingere. Quod ſi ad opus diuinum, quod in homine gerebatur, attendimus, meritò filium uocari, quem a peccatis abſoluit. In hoc etiam, quod curaturus a ſua infirmitate hominem, prius peccata illi dimittit, quibus eandem infirmitatem contraxit, & poſteà eum ſanitati reſtituit, oſtendit eum ob meritum culparum damnatum fuiſſe debilitate membrorum, nec aliter poſſe euadere ægritudinem corporis, niſi prius liberaretur ab infirmitate incommoda cordis. Dimittuntur, inquit, tibi peccata. Audiens igitur paralyticus ueniam delictorum libi a Domino repromitti, nec aliquid Chriſto reſpondet, nec gratiam uel laudem illi rependit: quia ſcilicet plus corporis quàm animæ deſiderabat ſalutem, & gratiorem ſibi præſentem uitam iudicabat, quàm futuram. Sed Chriſtus non uecordiam iacentis reſpicit, ſed fidem offerentium intendens, ingrato peccata dimittit. Et quia ſemper uirtutibus inuidia comes eſt, audiamus quid ſequitur. Et ecce quidam de ſcribis dixerunt intra ſe. [Hic blaſphemat.] Non uoce oris hoc dixerunt, ſed in ſecreto cordis. Quod manifeſtat euangeliſta, cum dicit. [Et cum uidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus ueſtris?] Quid autem uocarent blaſphemiam, Marcus manifeſtius exponit, dicens: Et cogitabant, inquit, quidam de
Mar. 2. ſcribis in cordibus ſuis, dicentes. Quis poteſt peccata dimittere, niſi ſolus Deus? Legerant ſiquidem ſcri-
Eſ. 43. ptum in prophetis, dicente Domino: Ego ſum, qui deleo iniquitates tuas. Et ideo indignabantur, quòd Chriſtus, quem purum hominem exiſtimabant, paralytico peccatorum ueniam promiſiſſet tanquam Deus. Quamuis ergo neſcientes, uerum dicunt ſcribæ & phariſæi, quia nemo poteſt peccata dimittere niſi ſolus Deus, qui per eos quoque dimittit, quibus poteſtatem dimittendi tribuit. Et ideo Chriſtus uerus Deus eſſe probatur, quia peccata quibus uult, dimittere ualet. [Et cum uidiſſet Ieſus cogitationes eorum, &c.] Scrutator animorum Deus, præueniens mentium mala conſilia, oſtendit ſcribis blaſphemantibus ſe Deum eſſe, qui poteſt ẽt occulta cordis eorũ euidenter agnoſcere, & quaſi tacens loquitur. Vt cognoſcatis me ueraciter Deum eſſe, manifeſtum uobis ſit, latebras etiam cogitationum ueſtrarum me apertiſſimè cognoſcere. Ea ergo poteſtate deitatis, qua cogitationes ueſtras intueri ualeo, cognoſcite etiam hominibus peccata me poſſe dimittere. [Quid facilius eſt, dicere, Dimittuntur tibi peccata tua, an dicere, Surge & ambula?] Verum paralytico peccata fuerint dimiſſa, ſolus Chriſtus nouerat, qui dimittebat: Surgentem autem illum & ambulantem omnes qui aſſiſtebant, uiſu approbare poterant. Et ideo Dominus carnale ſignum ſanitatis extrinſecus operatus eſt, ut ſpirituale ſignum, hoc eſt, ueniam peccatorum, intrinſecus probaretur feciſſe. [Vt ſciatis aũt, quia filius homi-
nis habet poteſtatẽ in terra dimittendi peccata, tunc *Pſ. 102*
ait paralytico, Surge, &c.] Patet quia & ſi Deus, qui quantũ occaſus diſtat ab oriente, lõgè fecit à nobis iniquitates noſtras, & filius hominis habet poteſtatẽ dimittẽdi peccata, ergo idẽ ipſe eſt Chriſtus, & Deus & filius hominis. Deus, qui per diuinitatẽ peccata dimittit, filius hominis, qui per humanitatẽ pro peccatoribus mori potuit. Quod aũt dicit, Tũc ait paralytico, uerba ſunt euãgeliſtæ. [Tolle, ait, lectũ tuũ.] hoc eſt, porta portantẽ te, ut quod fuit teſtimoniũ infirmitatis, ſit probatio ſanitatis. [Et ſurrexit, & abijt in domũ
ſuam.] Inter dictũ Domini & factum, nulla diſtantia *Pſ. 32.*
eſt. Ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandauit, & creata *& 148*
ſunt. Et oĩa quæcunque uoluit, fecit. Inter dicere autẽ *Pſ. 134*
noſtrum & facere, plurima diſtantia eſt, quia facilè quidem loqui poſſumus, ſed cum labore operamur. Chriſti uerò dictum mox opera comitãtur, quoniam ipſe dixit, & facta ſunt. Ait ergo, [Quid eſt facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata, an dicere, Surge & ambula?] Ac ſi dicat, Sicut facile eſt mihi, dicere paralytico, Surge, & continuò ſurget, ſic facile eſt, dicere, Dimittuntur tibi peccata, & continuò dimittentur. Videntes turbæ, id eſt, populi ſignum quod fecerat, timuerunt Deum, & glorificauerunt eum, qui dedit poteſtatem talem hominibus, ſcilicet, ut homo inter homines poſitus, poſſet ſanitatem cuicunque uellet, tribuere. Confutatis igitur illis, qui Dominum blaſphemiæ arguebant, meritò ſtupentes turbæ, in laudem creatoris proſiliunt, ad cuius imperium nulla interueniente mora, feſtina ſalus totum hominem repentè poſſedit. Ex curatione autem iſtius paralytici datur nobis intelligi, pleraſque incommoditates ho-
minibus propter peccata contingere. Quinque ſi- *Cauſæ quinq; corporaliũ moleſtiarum.*
quidem differentiæ cauſſarum traduntur, pro quibus corporibus humanis temporales moleſtiæ diuinitus inferuntur. Aut enim ad augenda merita per patiẽtiã electi in infirmitate corporis grauantur, ut B. Iob & Thobiæ contigit. Aut ad cuſtodiam uirtutum, ne ſuperbia tentante deijciantur, ſicut Apoſtolo Paulo da-
tus eſt ſtimulus carnis, ne magnitudine reuelationum *2. Cor.*
extolleretur. Aut ad intelligenda & corrigenda pec *12.*
cata, ſicut Maria ſoror Aaron, propter temeritatis uer *Nu. 12.*
ba lepra percuſſa eſt, ſicut etiam paralyticus, de quo agimus, qui ut potuiſſet curari, primùm remiſsione peccatorum indiguit. Aut ad gloriam Dei, ſicut in-
firmitas Lazari non ad mortem, ſed pro gloria Dei *Ioã. 11*
fuit. Aut ad inchoationem æternæ damnationis, quod propriè reproborum eſt, ſicut Antiochus & Herodes, qui quod in gehenna paſſuri erant, præſenti miſeria cunctis oſtendebant, quibus illud conuenit propheti-
cum, Et duplici contritione contere eos. Vnde *Iere. 17*
quoniam qua cauſa flagellemur, ſcire non poſſumus, neceſſe eſt ut in omnibus aduerſis, quæ temporaliter patimur, humiliter Domino gratias agamus, & quicquid nos peccaſſe deprehenderimus, humili ſatisfactione purgemus, ut quandoque de attributis diuinæ pietatis beneficijs perfectè gratulemur. Hæc curatio paralytici à ſaluatore mirabiliter patrata, iuxta literam manifeſta eſt. Sed quia in humanis actibus Chriſti diuina ſemper latent myſteria, conſiderandum quid transfretatio Domini in ſuam ciuitatem, allegoricè ſignificet. Ait enim euangeliſta: Aſcendens Ieſus in nauiculam transfretauit, & uenit in ciuitatem ſuam. Superius ſanctus Matthæus narrauit, *Mat. 8*
quia Dominus poſtquam in mari dormiuit, atque excitatus tempeſtates ſedauit, uenit in regionem Geraſe-

notum,

norum,ubi hominem curauit,quem legio dęmonum inuaſerat:moxque ſicut præſens lectio narrat, adiungitur,quia aſcenſa naui transfretauit,& uenit in ciuitatem ſuam. *Nauicula allegoricè.* Allegoricè per nauiculam quam Dominus aſcendit,ſignificatur crux dominicæ paſsionis, in quam Dominus ipſe aſcendit: uel ipſum corpus dominicum quod in ea pependit: uel ſpecialiter anima uniuſcuiuſque fidelis,ſiue generaliter uniuerſa ſancta Eccleſia. *Mare, ſeculũ.* Per mare autem , quod Dominus transfretauit,deſignatur præſens ſeculum, quod frequentiſsimis tribulationum anguſtijs quaſi quibuſdam procellis commouetur. Per Nazareth uerò ciuitatem, in qua Dominus conceptus & nutritus fuit,& interpretatur flos ſiue cuſtodita,non immeritò deſignatur ſancta Eccleſia,hoc eſt,multitudo electorum, quæ ne florem fidei,& boni operis froctum amittat, gratia Dei mundatur à ſordibus uitiorum,& euſtoditur ab incurſu inſidiantium dęmonum. Quòd ergo Dominus poſtquàm in mari dormiuit,regionem Geraſenorum, adiit,atque inde reuertens in patriam ſuam remeauit ſignificat,quia reſurgens à ſomno mortis ad populum gentium,ab incurſu dæmonum curandum, per apoſtolos tranſiuit. Sed cum intrauerit plenitudo gentium, mox ad ciues ſuos Iudæos per illius temporis prędicatores reuertetur. Ibi curauit paralyticum, populum ſcilicet Iudæorum à peccatis, tam originalibus quàm actualibus,emundando omnes,qui præordinati ſunt ad uitam æternam. Item alio modo: Aſcendens Dominus in nauim, transfretauit & uenit in ciuitatem ſuam. Quia aſcendens in crucem, quæ deſignatur per nauim, poſt deuictos & calcatos fluctus perturbationum iſtius ſeculi,uenit in ciuitatem ſuam,id *Pſ. 86.* eſt,Eccleſiam,quæ teſtante Pſalmiſta,ciuitas Dei appellatur. Glorioſa(inquit) dicta ſunt de te ciuitas Dei. In quo loco nomine ciuitatis Eccleſia,hoc eſt, multitudo electorum ſignificatur. Tunc autem Dominus in ciuitatem ſuam,id eſt,Eccleſiam,uenit, cum per prædicationem apoſtolorum in cordibus electorum aſcendit. Cum enim ſancti Apoſtoli auditores ſuos ad hanc fidem ſua prædicatione perducebant, ut crederent diuinitatem filij Dei in utero uirginis humanæ infirmitati ſociatam,& in eadem carne natum, crucifixum,atque ſepultum,& tertia die reſurrexiſſe, ac idẽ corpus ad cœlos aſſumpſiſſe,& in eo ad dexteram patris in cæleſtibus conſedere, atque in ipſo redditurum in fine ſeculi ad iudicandos uiuos & mortuos, tunc Chriſtus in ſancta Eccleſia,hoc eſt,in cordibus credẽtium per fidem aſcendit. [Et ecce offerebant ei paralyticum.] *Paralyticus, aĩa uitijs debilita.* Paralyticus iſte in lecto iacens, moraliter ſignificat animam infelicem,quæ in delectatione peccati tanquàm in lecto quodam miſerabiliter requieſcit. Cuius paralytici curatio, deſignat curationem ac reparationem eiuſdem languentis animæ, quæ poſt longum errorem carnalis uoluptatis,ad creatorem ſuum reuerti deſiderat. Sed & anima ut ſaluari queat, proprijs indiget portitoribus, hoc eſt,bonis doctoribus, *Portitores, doctores.* qui ſua doctrina ſpem ſalutis ei ſubminiſtrent, & ſua ſanctitate opem interceſsionis coram Domino impendant. Qui benè,ut Marcus oſtendit,quatuor fuiſſe reperiuntur, *Marc. 2.* propter quatuor uidelicet libros euangeliorum,quibus conſtat fundamentum totius doctrinæ: ſiue propter quatuor principales uirtutes, quibus ſanitas uniuſcuiuſque conſtat animæ, prudentiam ſcilicet,fortitudinem,temperantiam,atque iuſtitiã, quæ *Sap. 8.* ab alijs nominantur ſobrietas,ſapientia, fortitudo,atque iuſtitia, quibus utilius nihil eſt in uita humana. Quæcunque enim anima doctrina quatuor euangeliorum fuerit imbuta, & his quatuor uirtutibus ſuffulta, citò merebitur à Domino integram ſanitatem recipere,adeò ut ſurgat,lectum ſuum tollat,& ad domum redeat. Vnde & ſubditur:[Surge,tolle lectũ tuũ, & uade in domum tuam.] *Lectus quid ſignificet.* Per lectum deſignatur corpus uniuſcuiuſque hominis. Sic enim anima in corpore, quemadmodum corpus in ſtratu ſuo requieſcit. Vel certè per lectum proximus noſter intelligitur,ad quem tempore tribulationis & anguſtiæ tanquàm ad repauſandum ſecuri recurrimus. [Et ſurrexit & abijt in domum ſuam,magnificans Deum.] Fecit Dominus ſignum hoc tunc in paralytico corporaliter, facit & hoc quotidiè in ſancta Eccleſia ſpiritualiter. Sicut.n. tũc præcepit paralytico, ut ſurgeret & portaret lectũ ſuum,à quo portatus fuerat: ita quotidiè nobis in uitijs carnalibus tanquam delectabiliter in lecto iacentibus,iubet diuinitus ut ſurgamus. Et poſtquàm à peccatis ſurrexerimus, imperat ut infirmitates quoque aliorum ſiue corporum, ſiue morum portare curemus,quemadmodum & nos tempore noſtræ infirmitatis a fratribus portati ſumus. Et quoniam per lectũ carnem etiam corporis noſtri ſignificari diximus,imperat etiam ſurgentibus, ut lectulum noſtrum portemus,hoc eſt,ut carnem noſtram, quæ nos portauit ad uitia, nos reportare ſtudeamus ad uirtutẽ cõtinentiæ,ut quæ nos læta traxit ad culpam, afflicta reducat ad ueniam. Imperat autem hoc nobis Dominus quotidiè per ſemetipſum,hoc eſt,per annunciationẽ euangelij, per dicta prophetarum, & per uaria ac diuerſa ſanctorum exempla. Ait ergo Dominus paralytico: Surge,tolle lectum tuum: Ac ſi animæ dicat,in peccatis iacenti: Surge,de uitijs ſcilicet carnis, ad uirtutes ſpirituales,& porta lectum tuum, hoc eſt,carnem corporis tui,quæ te portauit ad peccatum & culpam, reporta ad ueniam. Vel,porta lectum tuum, id eſt, fratrem tuum,à quo & tu portatus es: & uade in domum tuam,id eſt, qui per diuerſa uitiorum flagiria aberraſti,reuertere ad cuſtodiam tui. *Domũ redire qd ſit.* Domum quippe redire,eſt unũquenq; errantẽ ad cuſtodiã ſui reuerti, & ſemetipſum in mãdatis ſui creatoris cõſtringere, ut totus homo, Interior uidelicet & exterior, Deo poſsit placere. Domus etiam noſtra intelligitur paradiſus,a quo quia per incontinentiam cecidimus,neceſſe eſt ut per continentiam redeamus. Sed dum talis anima: quæ peccatis languerat,recurrit ad ueniam,fit plerũq;,ut multi hoc uidẽtes, in Dei laude exardeſcant. Vnde & hic ſubditur:[Quia uidẽtes turbæ, timuerũt & glorificauerũt Deũ,qui dedit poteſtatẽ talẽ hominibus.] Hominibus dicit,uel paralytico ſcilicet,qui debilitate corporis contractus, ad iuſsionẽ Chriſti ſtatim reſurgere potuit, & lectum portare, uel potius Domino Ieſu Chriſto, qui ſolo ſermone ſanitatem animæ ſimul & corporis homini membris diſſoluto reſtituere ualuit. Similí modo & in anima hominis lãguentis ſpiritualiter fit. Nam dũ is, qui diutius in peccatis iacuerat, ad ueniã recurrere conſpicitur, multi filium glorificant Deum,qui dat poteſtatem talem hominibus,ut poſt longam uitiorum calamitatem reſurgere ualeant ad ſalutem animarum. Nam quæcunque ſanitas, ſiue in corpore, ſiue in anima alicui accedit, ab ipſo tribuitur. Vnde & ipſe Ieſus,id eſt, ſaluator uocatur, *Mat. 1* quoniam ipſe ſaluum facit populum ſuum a peccatis eorum: Qui uiuit & regnat cum patre & ſpiritu ſancto per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

EADEM DOMINICA,
homilia Euſebij Emeſeni.

Aſcendens Ieſus in nauiculam, transfretauit, & uenit in ciuitatem ſuam,&c. Matt. 9.

Hoc

HOc enim loco ciuitatem ſuam non Nazareth, ſed Capharnaum intelligere debemus. Vtraque enim ciuitas eius dicitur: illa qnidem, qnia ibi nutritus eſt: iſta uerò, qnia ad tempus in ea habitauit. Sic enim ſuperius dicitur, quia relicta ciuitate Nazareth, uenit & habitauit io ciuitate Capharnaum maririma. [Et ecce offerebant ei paralyticũ in lecto iacentẽ.] Spiritualiter aũt ciuitas Dei, Eeclefia eſt. Quicunq; igitur es, qui aliqua infirmitate grauaris, & ſanari deſideras, ueni ad Eccleſiã, ueni ad eiuitatem Dei. Ibi illum medicum inuenies, qui (ſicut de eo ſcriptum eſt) omnes languores ſanat, & omnes infirmitates: ibi inuenies illa medieamina, quibus ſuſceptis omnis infirmitas tollitur, & omnis ægritudo fugatur: ibi inuenies balneum, in quo æger ut lotus fuerit, confeſtim ab omni infirmitate ſanabitur. Ibi renouabitur ſicut aquilæ iuuentus, tua & in nouã creaturam uetera omnia commutabuntur. Illuminantur cæci, curantur paralytici, mundantur leproſi, & mortui ſuſcitantur. Hãc igitur ciuitatem illa ciuitas ſignificat, de qua modo hic dicitur, [Quia uenit Ieſus in ciuitatem ſuam: & ecce offerebant ei paralyticum in lecto iacentem.] Marcus autem dicit, quia paralyticus iſte à quatuor portabatur. Iſte paralyticus, ſpiritus hominis eſt, qui & anima uocatur. Hic autem in lecto, id eſt, in corpore iacet, & inde grauatur, unde quietem habere debuerat. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animã. Ideò .n. infirmatur ſpiritus, quia non benè iacet. Ille enim ſpiritus paralyticus eſt, qui ſuæ poteſtatis non eſt. Paralyſis enim quodcunque membrum arripuerit, quodammodo inſenſibile & quaſi mortuũ & inutile facit. Quæ enim anima paralytica, eſt, nec oculos uidẽdi, nec aures audiendi habet. Sed qui ſunt iſti quatuor, qui hunc paralyticum portant, & Domino offerunt? Per hos enim neſcio qui melius, quàm qnatuor Euangeliſtæ intelligi poſsint. Nulla enim anima, niſi per iſtos, Domino offertur, nulla anima niſi per iſtorum fidem ſanatur. Vnde & hic dicitur: [Et uidens Ieſus fidem illorum, dixit Paralytico, Confide fili, remittunrur tibi peccata tua.] Ac ſi dicat: Tu quidem infirmus es, ſed illi qui te ferunt, ſani ſunt: illorũ fides te ſanat, ſi in illorum fide confidis. Confide igitur fili, factus es mihi filius per fidem, remittuntur tibi peccata tua. Vides quomodò ipſe Dominus euangelium ſuum exponat? quomodo per ea quæ foris agũtur, ſi quis tamen oculos habeat, & nondum totus paralyticus iaceat, intus nos ſpiritualirer doceat? In hoc enim, quòd ait: [Remittuntur tibi peccata tua,] interiorem hominem, id eſt, ſpiritum, paralyticum eſſe demonſtrat. Quæ eſt enim infirmitas animæ, niſi peccata? Hæc igitur auferantur, hic morbus tollatur, & ſanabitur anima: Hoc enim non dixiſſet, ſi ad corporis infirmitatem reſpexiſſet. Non ideo corpus ſanatur, quia anima à peccatis liberatur. Apoſtolus enim dicit: Cum autem infirmor, tunc fortior ſum: ſignificans carnis infirmitate ſpiritum corroborari. Hoc amen ſcribæ, qui ibi aderant, malè intelligentes, & non animæ, ſed corporis paralyſin attendentes, Chriſtum Deum blaſphemaſſe dicebant. Vnde & ſubditur: [Et ecce quidam de ſcribis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat. Et quum uidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus ueſtris?] Nã & iſti interius paralytici erant, quanuis ſuã infirmitatẽ non ſentiebant, qui Deum blaſphemaſſe dicebãt. Nec minus Ieſus eorum cogitationes iniquas, q̃ illius infirmitatẽ cõſiderabat. Dicebat igitur: [Vt quid cogitatis mala io cordibus ueſtris?] Neq; .n. medicum ſcitis, neq; uim medicamentis agnoſcitis. Bonus enim medicus ad morbi uenam & radicem ſpectat, quam poſtqnàm amputauerit, cætera ad ſanandum faciliùs ducit. [Quid eſt .n. facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata tua: aut dicere, Surge & ambula?] Si enim ad ſolum dicere attendamus, neſcio quid horum facilius ſit. Vtrunque enim ualdè facile eſt. Peccata autem dimittere, uel paralytico ad ſurgendum & ambulandum uires ſufficere, difficile eſt. Sed qnia alterum inuiſibile, alterum uero uiſibile erat, per uiſibile probat inuiſibile, ut dum eum in corpore poteſtatẽ habere uidẽt, in anima quoq; poteſtatẽ habere nõ dubitent. Dicebant enim: Nemo põt peccata dimittere, niſi ſolus Deus. Verum utiqne dicebãt. Quanuis enim Eccleſia peccata dimittat, (hoc enim Dominus oſtendit, dicens: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt,) ſolus tamen ille peccata dimittit, qui ait, Sine me nihil poteſtis facere. Ipſe enim erat Deus, ipſe erat & homo, imò ipſe eſt Deus & homo, ſed Deus per ſe, homo uerò per Deum poteſtatem habet dimittendi peccata. Et hoc eſt, quod ait, [Vt autem ſciatis quia filius hominis poteſtatem habet dimittendi peccata,] uidete quod uidere poteſtis, ut credatis quod uidere non poteratis. Creditis quòd nemo poſsit dimittere peccata, niſi ſolus Deus, iam cognoſcetis etiam quia filius hominis poteſtatẽ habet dimittẽdi peccata. [Tũc ait paralytico, Surge, tolle lectum tuum, & uade in domum tuam. Et ſurrexit, & abijt in domũ ſuã.] Probatũ eſt igitur, quod quærebãt, iã dubitare nõ debent, credãt à peccatis animã eſſe ſolutã, dũ corpus & à paralyſi uident eſſe ſanatũ. Sed quid eſt quod ait, [Surge, tolle lectum tuum?] Diximus .n. per lectũ corpus ſignificari, in quo anima infirma iacebat. Aiæ ergo dicitur ut ſurgat. Quid eſt .n. ſurgere, niſi ad bonũ opus uigilare? Vnde Apoſtolus, Surge, inquit, qui dormis, ſurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. [Surge, tolle lectũ tuũ,] habeas poteſtatẽ in carne tua, dominare corpori tuo, tu porta, tu dirige, tu rege, tibi ſeruiat, tibi obediat, tibiq; amodò per oia ſubiiciatur. [Et uade in domũ tuã,] reuertere in patriã tuam, reduc in patriã carnem tuam, quia ipſe te eiecit de patria tua. [Videntes aũt turbæ timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.]

Mat. 4 — *Ciuitas dei, Eccleſia.* — *Pſ. 102* — *Ibid.* — *Marc. 2.* — *Sap. 9.* — *Spũs paralyticus.* — *Portitores quatuor.* — *Morbⁿ animi, peccatum.* — *2Co. 12* — *Marc. 2.* — *Ioã. 20* — *Ioã. 15* — *Eph. 5*

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEN, In Epiſtolam Concio exegetica.

MVlta ſunt pericula, innumeri laquei, multiplices tẽtationes uitæ huius, ut mirũ ſit tã altũ ſtertere cæcos mortales, & in utrãuis aurẽ intrepidos dormire, tanq̃ iã tranquilla & tuta ſint oĩa. Dici uerò nõ poſsit, quot mala pariat iſthæc temeritas & pernicioſa ſecuritas. Clamat talibus ſcriptura, Gẽs abſq; cõſilio eſt & ſine prudentia, utinã ſaperent & intelligerẽt, ac nouiſsima prouiderẽt. Quid tã ſtultũ & oĩs cõſilij alienũ, q̃ inter inſtructas & explicatas crudeliſsimorũ hoſtiũ acies iacere ſupinũ, & ultro ſe cõfodiendũ obiicere? Si quod corpori periculũ metuitur q̃ ſolẽt anxiẽ hoĩes illud anteuertere & à ſe depellere? Aiæ pericula ducuntur pro nihilo. Talibus ergo loquit̃ Apoſtolus io lectione hodierna, quæ ex 5. c. Epiſtolę ad Epheſios ſumpta eſt, [Videte quomodo cautẽ ambuletis, noo quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.] Sic etiam Chriſtus ipſe monet, Eſtote prudentes ſicut ſerpentes. O ſi hominibus cordi eſſet ſempiterna ſalus animarum ſuarum, expergiſcerentur tandem & inuigilarent ſibijpſis. Sed uerißimè dixit Salomon:

Deu. 32. — *Matt. 10.*

mon: Stultorum infinitus eſt numerus. Nolunt homi-
Eccle.1 nes cauere ſibi à ueris periculis, ludunt, ſaltant, tripu
diant tum maximè, cum in maximis uerſantur peri-
culis: cædunt, ſauciantur, iugulãtur ab hoſtibus atro-
ciſsimis, nec eſt tamen quiſquam ferè, quem uel ſui
misereat. O cæcas hominum mentes, ò pectora cæca.
Hóccine eſt, quemadmodum ſcriptura monet, cautè
ambulare? Infeſtat ira, lacerat inuidia, inflammat ſpur
ca libido, inflat ſuperbia, eneruat acedia, uaſtat auari
tia, uentris ingluuies exagitat, mille artibus inſidian-
tur dæmones, errores & hæreſes illiciunt, & tamen
nulla uſquàm cautio, nulla circunſpectio adhibetur.
An non hoc ſummæ dementię ſignum eſt euidens?
Monet ergo Apoſtolus, ut non ſimus inſipientes, ſed
ſapientes. Vera ſapientia eſt, declinare à malo & face-
Vera ſapientia re bonum, uera ſtultitia eſt, poſthabito timore Dei,
ſeruire iniquitati. Itaque qui in eam curam diligen-
ter intentus eſt, ut immunem ſe ſeruet à uitijs, & tem-
pus omne tranſigat in operibus bonis, ut poſsit ue-
nienti iudici paratus occurrere, is ſapiẽs eſt. Porrò qui
uoluptatibus, honoribus, diuitijs cumulandis nauat
operam, & precioſiſsimum tempus, quod agendæ pœ
nitentiæ indultum eſt, comeſſando, potando, & alijs
malis ſtudijs tranſmittit, is licet uel Ariſtotele uel Pla
tone ſit ſapientior, tamen ſtultus cenſendus eſt & ho-
Pſal.10 ſtis animæ ſuæ. Si enim qui diligit iniquitatem, odit
animam ſuam, non poteſt non ſtultiſsimus haberi, qui
ſic odit animam ſuam, ut amando iniquitatem, per-
dat illam in gehennam. Tales certè non redimunt ſed
perdunt tempus: redimunt autem, qui illud in obſer-
uatione mandatorum Dei & uerarum exercitatione
uirtutum diligenter & grauiter expendunt, nec ſine
fructu præterlabi ſinunt. Quòd uerò Apoſtolus dies
Dies cur mali. malos dicit, non propter eſſentiam, ut inquit Chryſo
ſtomus, neque propter creaturas, ſed propter ea, quæ
in illis fiunt, dicit. Quemadmodum & nos dicere ſole-
mus, Moleſtum duxi hunc diem & malum. Quomo-
do quæſo moleſtus eſt? Propter ea, quæ in illo contin-
gunt. Paulo apertius hæc in Oecumenij ſcholis ſic
promuntur, Nõ horæ, q̃ in illis ſunt, uel momenta ma
la ſunt: abſit ſed ex malis, quæ in eis à nobis perpetrã
tur, dies ipſos malos dixit, ut ipſi dicimus, Bonam ſeu
malam diem peregi, non hoc dicentes, quod ipſa diei
natura mala aut bona ſit, ſed ex ijs quæ nobis accidũt,
Mat.9 ita eam nominantes. Ob id etiam Chriſtus ait, Satis
ſit diei malitia ſua id eſt mala, quæ in ea à nobis fiunt.
Hęc ille. Auguſtinus Homilia x. in opere Homilia-
rum quinquaginta locum hunc Apoſtoli prolixè tra-
ctat. Inter cætera ait, Dies malos duæ res faciunt, ma-
litia & miſeria. Per malitiam hominum & miſeriam
hominum dicuntur dies mali. Sed miſeria hominum
communis eſt, non debet malitia eſſe communis, &c.
[Propterea nolite fieri imprudentes, ſed intelligentes
quæ ſit uoluntas Dei.] Philoſophi huius mũdi, qui &
ſibi & alijs ſapientiſsimi viſi ſunt, quia non nouerunt
uoluntatem Dei, immò plerique etiam Deum ipſum
Rom.1. ignorauerunt, meritò audiunt illud ex Apoſtolo, Di-
centes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, & obſcuratum
eſt inſipiens cor eorum. Quin & Chriſtiani multi cum
alia multa ſtudioſiſsimè noſſe nitantur, nihil curant
minus, quàm intelligere quæ ſit uoluntas Dei. Ergo &
ij omnes inſipientes dicẽdi ſunt. Non parua res eſt, noſ-
ſe in ſingulis uoluntatem Dei. Illi igitur cognoſcen-
dæ in primis ſtudeamus, & ubi cognouerimus, etiam
1.Co.3 exequi conemur. Hoc nimirum eſt uerè ſapere. Eſt ſa-
piẽtia huius mũdi, ſed ea ſtultitia eſt apud Deũ. Eſt e-
tiam prudentia carnis, ſed ea mors eſt. Hinc ergo nos
Ro.8. Apoſtolus reuocat, & hortatur ut intelligamus uolun
tatem Dei. Alibi Apoſtolus monet, ut probemus quæ
Ro.12. ſit uolũtas Dei bona, & beneplacens, & perfecta, quẽ
locum interpretans Chryſoſtomus (eſt autem ad Ro-
manos 12. cap.) Qui præſentibus, inquit, rebus afficiũ
tur, qui diuitias beatas exiſtimant, qui paupertatem
uilipendunt, qui potentatus ſectantur, qui ad extre-
mam gloriam anhelant, qui ſeipſos magnifaciunt, ſi
quando ſplendidas domos ædificarint, ſepulchra pre-
cioſa comparauerint, mancipiorum greges habue-
rint, illi ſcilicet ignorant & quæ ſibi utilia, & q̃ Dei ſit
uoluntas. Quæ ſunt ergo, q̃ Deus uult? Vt in pauperta
te uiuamus, in humilitate, in contẽptu gloriæ, in tẽpe
rantia, non delicijs, tribulatione, non in remiſsione: in
luctu, non in uoluptate ac riſu, inque alijs, quæ ſingu-
lis decreuit. Hæc ille. [Et nolite inebriari uino, in quo
eſt luxuria.] Quomodò non poſſumus duobus domi-
nis ſeruire, ait hic Hieronymus, Deo & mammonæ,
ſic non poſſumus ſpiritu impleri pariter & uino. Qui *Mat.6*
enim ſpiritu impletur, habet prudentiam, & manſue-
tudinem, uerecundiam, caſtitatem. Qui uino, habet
inſipientiam, furorem, procacitatem, libidinem. Hoc
quippe æſtimo uno uerbo ſignificare luxuriam. Ita
Hieronymus. Audi etiam Chryſoſtomum, pulchrè il-
li concinentem: Vini immodeſtia animoſos, temera-
rios, molles, iracibiles, & moleſtos homines facit. Ad
animi lætitiam datum eſt uinum, non ad ebrietatem. *Ec.30*
Nunc uerò res iſta eò abijt, ut effœminatæ ridendæ-
que ignauiæ loco habeatur, nolle inebriari, ubi om-
nium maximè res debebat eſſe ridicula, uino inebria-
ri. Et paulò pòſt: Vinum lętificat cor hominis. Quo-
modo eſt ergo ex uino ebrietas? Nequit enim fieri,
ut ſibijpſi cõtraria operetur uinum. Non eſt igitur ex
uino ebrietas, ſed ex immodeſtia. Vinum non datur
propter aliquid aliud, quam propter corporis ſanita- *Pſ.103.*
tem. Illam uerò impedit etiã immodeſtia. Audi quip-
pe, quid beatus iſte Paulus ad Timotheum ſcribat &
dicat: Vino, inquit, modico utere propter ſtomachum
tuum, & crebras infirmitates tuas. Nam eius gratiã *1.Ti.5.*
Deus corpora noſtra commenſurata fecit, & quæ mo
dicis ſaturentur, hinc nos inſtruens, quod ad aliam
nos uitam accommodarit. Volebat quidem illam etiã
ab initio dare, uerum quoniam indigni illa nosipſos
conſtituimus, aliquouſque diſtulit, & neque in eo
tempore, quo diſtulit, immodico rerum uſu nos frui
permiſit. Vini quippe hemina & panis unus ad implẽ
dum hominis uentrem ſufficiunt: & eum, qui brutto-
rum omnium dominium habet, minori contentum
quàm ipſa ſint bruta, ſi proportionem corporum ſpe-
ctes, fecit. Ad hæc & corpus breue dedit, nihil innuẽs
aliud, quàm quod ad aliam uitam feſtinamus. Ne ine-
briemini uino, inquit, in quo eſt luxus. Non .n. ſaluat
ſed perdit, nõ corpus dũtaxat, ſed & animã. Hęc Chry
ſoſtomus. Extat Homilia inſignis D. Baſilij Magni in
Ebrietatem & luxum, ubi inter cætera ſic ait, Tume- *Ebrietatis deterrimi effectus*
ſcit corpus (de ebrioſis loquitur) oculi humoribus
prægrauantur, ora ſiti ardentia, fauces continuè ſiccæ.
Nam ſicuti ualles, donec torrentibus inundãtur, ple-
næ eſſe uidentur, vnda verò deſinente, ſtatim ſiccæ ua
cuæque remanent, ſic & uinolentorum ora, uino ac
potatione durãtibus, exaturantur, ac madeſcunt, Pau
lò pòſt cõtinua ſiccitate laborãt, ex quo ad frequenter
bibẽdũ inuitantur, unde humor naturalis amittitur.
Quæ nãq; eſt hominis ſtructura adeò firma, quæ tãlis
ebrietatis malis reſiſtat? Quis unquã madidum ſemp
& innatans uino corpus conſeruabit, ut non exile, diſ-
ſolutũ & omnibus obnoxium morbis exiſtat? Hinc
tremores, hinc debilitates, confracto ac debilitato ui-
tali ſpiritu, & excedentibus robore membris ac diſſo-
lutis excitantur. Valetudo enim omni corporis infla-
tioni tumorique inest. Quis eſt, qui maledictionem
Cain in ſcipſum transfert? An non qui uino tremit & *Gene.4*
uacillat per omnem uitam? Naturali namque firmita-

te deficiente, neceſſe eſt corpus continuò uacillet atque moueatur. Quouſque tandem uinum? quouſque ebrietas? Periculum miſer eſt, ne pro homine cœnum lutumque fias. Sic penitus uino deditus marceſcis, ac quotidianam crapulam meri, & hoc tabidi, haud aliter quàm uaſa putida redoles. Ita Baſilius. Et eſt reuera infelicisſimum hominũ genus, quod ebrietate delectatur. Vt enim animæ grauiſsima dãna taceamus, tot mala ſuis corporibus afferunt potationi dediti, ut uel ob ea ſola cauenda, merito ab hac amen-
Eccle.1 tia ſe reuocare debeant. Sed ſtultorum infinitus eſt numerus, & pleroſq; etiam iuuat inſanire. [Sed impleamini Spiritu ſancto.] Prohibet Apoſtolus corporis ebrietatem, ſed ſpiritus ebrietatem etiam præcipit ut ſectemur. uult enim nos non uino, ſed ſpiritu ſancto
Impleri ſpiritu ſancto. impleri: quemadmodum etiam in hymno Ambroſiano canimus, Læti bibamus ſobriam ebrietatem ſpiritus. Impleri autem ſpiritu ſancto quid eſt aliud, quam eius donis & chariſmatis, quibus anima ceu præcioſiſſimis quibuſdam monilibus & ornamẽtis decoratur, affatim locupletari? quibus ſi ſit anima deſtituta, miſera eſt & egena, immò uerò etiam mortua, quemadmodum corpus, ſi ſit ſine anima. Hoc ergo uel præcipuum debet eſſe ſtudium Chriſtianorum, ut agant uitam rationi & uirtuti conſentaneam: ita enim fiet, ut capaces ſint ſpiritus ſancti, cui certè nihil eſt commercij cum iniquitate, ſed amat pectora uirtutis & pietatis ſtudioſa, in iisque libẽter habitat, & mirabiliter ea implet multiplici gratia ſua, quã quãto largiorem accipiunt tanto fiunt maioris & copioſioris capaciora. Audiamus Chryſoſtomum, in hæc uerba Apoſtoli ita ſcribentem: Quando mendacium, quando amarulentiam quando fornicationem, quando immunditiam, quando auaritiam à mente noſtra remouerimus, quãdo facti fuerimus comes miſericordes, largientes nobiſipſis mutuò, quando noſipſos dignè accommodauerimus, quid prohibebit quin ſpiritus ſanctus adueniat, immò aduolet? Non ſolum adueniet & ingredietur, ſed & adimplebit cor noſtrum. Tanta uerò intra nos exiſtente luce, non difficilis præſtitu nobis deinceps uirtus erit, ſed prompta & facilis. Hæc Chryſoſtomus. [Loquentes uobiſmetipſis in pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus ueſtris domino.] Et canere, inquit Hieronymus & pſallere & laudare Dominum magis animo quàm uoce debemus. Audiant hæc adoleſcentuli, audiãt hi, quibus pſallendi in Eccleſia officium eſt, Deo non uoce ſed corde cantandum, nec in Tragœdorum modũ guttur & fauces dulci medicamine colliniendas, ut in Eccleſia theatrales moduli audiantur & cantica, ſed in timore, in opere, in ſcientia ſcripturarum. Quanuis ſit aliquis ut ſolent illi appellare, cacophónos, ſi bona opera habuerit, dulcis apud Deum cantor eſt. Sic cantet ſeruus Chriſti, ut non uox canentis, ſed uerba placeant quæ leguntur, ut ſpiritus malus, qui erat in San-
1.Re.16 le, eijciatur ab his, qui ſimiliter ab eo poſſidentur, & non introducatur in eos, qui de Dei domo ſcenam fecere populorum. Hæc Hieronymus. [Gratias agentes ſemper pro omnibus, in nomine Domini noſtri Ieſu
1.Th.5 Chriſti.] Huic quid ſimile, inquit idẽ porrò Hieronymus, & in Epiſtola ad Theſſalonicenſes prima ſcirptũ eſt: Semper gaudete, ſine intermiſsione orate, in omnibus gratias agite. Quod præceptum ille ſolus cuſto-
Lu. 12 dire poteſt, qui prouidentia Dei nouit etiam quinque paſſeres, qui ueneunt dipondio, gubernari, quorum unus nõ cadit in laqueum ſine patris uolũtate. Quod autem ait. Gratias agentes, & ſemper, & pro omnibus, dupliciter intuendum: ut & in omni tempore, & pro omnibus quæ nobis accidunt, Deo gratias referamus: ut non tantum pro his, quæ bona putamus, ſed etiam quæ nos coarctant, & contra noſtram ueniunt uoluntatem, in Dei præconium mens læta prorumpat, & dicamus, Nudus exiui de utero matris *Iob. 1.*
meæ, nudus & redeam, ſicut placuit domino, ita factũ eſt. ſit nomen domini benedictum: Hæc actio gratiarũ apud prudentes uiros & generaliter, & ſpecialiter obſeruatur. Generaliter, ut gratias agamus deo, quòd nobis ſol oritur, dies currit, nox mutatur in requiem, ſplendore lunæ tenebræ temperãtur, & ortu occaſuq; ſtellarum tempora mutantur & redeunt: quòd nobis ſeruiunt pluuiæ, terra parturit, elementa famulãtur, quod tantæ animalium uarietates uel ad uehendum, uel ad operandum, uel ad ueſcendum, uel ad tegmen, uel ad exemplũ, uel ad miraculum datæ ſunt, & ad extremum quod nati ſumus, quod ſubſiſtimus, quod in mundo quaſi in quadam domo potentiſsimi patrisfamilias procurationem gerimus, & totũ quicquid in mundo eſt, noſtri cauſa intelligimus procreatum. Specialiter uero, quando in dei beneficiis, quæ nobis accedunt, gratulamur. Sed hoc & gentilis facit, & iudæus, & publicanus, & ethnicus. Chriſtianorum propria uirtus *In aduerſis laudare deũ, Xpiano rũ eſt uirtus.*
eſt, etiam in his, quæ aduerſa putãtur, referre gratias creatori: ſi domus corruerit, ſi amantiſsima uxor & filii, uel captiuitate, uel ueneno, uel naufragio intercepti ſint, ſi diuitias proſcriptione perdidimus, ſi ſanitatem innumerabiles morbi, & ſemper expectãda miſeris podagræ debilitas fregerit. Qui ſibi ſanctiores uidẽtur, ſolent deo referre gratias, quod de periculis uel de miſeriis liberati ſunt. Sed iuxta Apoſtolũ, hæc uirtus eſt maxima, ut in ipſis periculis atq; miſeriis deo gratiæ referant, & ſemper dicamus: Benedictus deus, minora neſcio ſuſtinere quã mereor: hęc ad mea peccata parua ſunt, nihil mihi dignum redditur. Hic animus Chriſtiani eſt, hic crucem ſuam tollens ſequitur ſaluatorem, quem nec orbitas, nec damna debilitant, quem ut, Flaccus in Lyrico carmine ait, ſi fractus illabatur orbis, impauidum ferient ruinæ. Hęc Hieronymus. Quod autem dicitur, [In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Deo & Patri,] Oecumenius exponit, quod per Chriſti nomen omnia nobis proueniant, & D. Hieronymus, Quod niſi per Chriſtum accedere non ualeamus ad patrem. [Subiecti inuicẽ in timore Chriſti.] Hoc eſt, inquit Chryſoſtomus, quod dicit, ut omnes affectiones ſuperemus, ut Deo ſeruiamus, ut dilectionem mutuam alius erga alium conſeruemus, atque tunc poterimus benignitate Dei digni eſſe. Hæc ille. Multi ſubiecti ſunt maioribus timore pœnæ, cur non potius timore Chriſti? O ſi hæc ſubiectio uigeret apud omnes, nullæ hæreſes, nulla ſchiſmata, nulla ſcandala lacerarent corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia. Pręſtet nobis Deus ſuam gratiam, qui eſt benedictus in ſecula, Amen.

DOMINICA XXI.

Matth. 22.

In illo tempore, dicebat Ieſus turbis parabolam hanc: Simile factum eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Et reliqua. Homilia beati Gregorij papæ.

TExtum euangelicæ lectionis, fratres Chariſsimi, uolo, ſi poſſum ſub breuitate trãſcurrere, ut in fine eius ualeam ad loquẽdum largius uacàre. Sed quærendum prius eſt, an hæc apud Matthæũ ipſa ſit lectio, quæ apud Lucam ſub appellatione cœnæ deſcribitur. Et quidem ſunt nonnulla, quæ ſibi *Luc.14*
diſſona eſſe uidentur, quia hic prandium, illic cœ-

na memoratur, hic qui ad nuptias non dignis ueſtibus intrauit, repulſus eſt, illic nullus, qui intraſſe dicitur, repulſus eſſe perhibetur. Qua ex re rectè colligitur, quod & hic per nuptias præſens Eccleſia, & illic per cœnã æternum & ultimum conuiuium deſignatur: quia & hanc nonnulli exituri intrant, & ad illam quiſquis ſemel intrauerit, ulterius non exibit. At ſi quis fortè contendat hanc eandem eſſe lectionem, ego melius puto (ſalua fide) alieno intellectui cedere, quàm contétionibus deſeruire: quoniam & intelligi congruè fortiſ potest, quia de proiecto eo, qui cum nuptiali ueſte non uenerat, quod Lucas tacuit, Matthæus dixit. Quòd uerò per illum cœna, per hunc autem prandium dicitur: nequaquam uel hoc noſtræ intelligentiæ obſiſtit, quia cùm ad horam nonam apud antiquos quotidiè prandium fieret, ipſum quoque prandium cœna uocabatur. Sæpè autem iam me dixiſſe memini, quod plerunque in ſancto euangelio regnum cælorum præſens Eccleſia nominatur. Congregatio quippe iuſtorum, regnũ cælorum dicitur. Quia enim per prophetam dicit Dominus, Cęlum mihi ſedes eſt. Et Salomon ait: Anima iuſti, ſedes ſapientiæ. Paulus item dicit, Chriſtum Dei uirtutem, & Dei ſapientiam, liquidè colligere debemus, quia ſi Deus ſapientia, anima autem iuſti ſedes ſapientiæ, dum cælum dicitur ſedes Dei, cælum ergo eſt anima iuſti. Hinc per Pſalmiſtam de ſanctis prædicatoribus dicitur: Cæli enarrant gloriam Dei. Regnum ergo cælorum eſt Eccleſia iuſtorum, quia dum eorum corda in terra nil ambiũt, per hoc quod ad ſuperna ſuſpirant, iã in eis Dominus quaſi in cæleſtibus regnat. Dicatur ergo: [Simile eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.] Iam intelligit charitas ueſtra, quis eſt ille rex, regis filij pater, ille nimirum, cui Pſalmiſta ait, Deus iudicium tuum regi da, & iuſtitiam tuã filio regis. [Qui fecit nuptias filio ſuo.] Tunc enim Deus pater Deo filio ſuo nuptias fecit, quando hunc in utero uirginis humanæ naturæ coniũxit, quãdo Deum ante ſecula uoluit fieri hominem in fine ſeculorum. Sed quia ex duabus perſonis fieri ſolet iſta nuptialis coniũctio, abſit hoc ab intellectibus noſtris, ut perſonam Dei & hominis, redemptoris noſtri Ieſu Chriſti, ex duabus perſonis credamus unitam. Ex duabus quippe atque in duabus hunc naturis exiſtere dicimus, ſed ex duabus perſonis compoſitum credi, ut nefas uitamus. Aptius igitur atque ſecurius dici poteſt, quia in hoc pater regi filio nuptias fecit, quo ei per incarnationis myſterium ſanctam Eccleſiam ſociauit. Vterus autem genitricis uirginis, huius ſponſi thalamus fuit. Vnde & Pſalmiſta dicit: In ſole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanquàm ſponſus procedens de thalamo ſuo. Tanquàm ſponſus quippe de thalamo ſuo proceſsit, qui ad coniungendam ſibi Eccleſiam incarnatus Deus de incorrupto utero uirginis exiuit. Miſit ergo ſeruos ſuos, ut ad iſtas nuptias amicos inuitarent. Miſit ſemel, miſit iterum, quia incarnationis dominicæ prædicatores & prius propheta, & poſtmodũ apoſtolus miſit. Bis itaque ſeruos ad inuitandum miſit, quia incarnationem unigeniti & per prophetas dixit futurã, & per apoſtolos nunciauit factam. Sed quia hi qui prius inuitati ſunt, ad nuptiarũ conuiuium noluerunt uenire, in ſecunda inuitatione iam dicitur, [Ecce prandium meũ paraui, tauri mei & altilia mea occiſa ſunt, & omnia parata.] Quid in tauris & altilibus, fratres charíſsimi, niſi noui & ueteris teſtamenti patres accipimus? Quia enim uulgo loquor, etiam ipſa me neceſſe eſt uerba euangelicæ lectionis explanare. Altilia enim ſaginata dicimus. Ab eo enim quod eſt alere, altilia quaſi alitilia uocamus. Cùm uerò in lege ſcriptum ſit, Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum, accepta tunc iuſtis licentia fuerat, ut Dei ſuoſque aduerſarios quãta poſſent uirtute comprimerent, eoſque iure gladij ferirent. Quod in nouo proculdubio teſtamento compeſcitur, cum per ſemetipſam ueritas prædicat, dicens: Diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui oderunt uos. Qui ergo per tauros, niſi patres teſtamenti ueteris ſignificantur? Nam cùm ex permiſsione legis acceperant, quatenus aduerſarios ſuos odij retributione percuterent, ut ita dicam, quid aliud quam tauri erant, qui inimicos ſuos uirtutis corporeæ cornu feriebant? Quid uerò per altilia, niſi patres noui teſtamenti figurantur? Qui dum gratiam pinguedinis internæ percipiunt, æternis deſiderijs innitentes, ad ſublimia contemplationis ſuæ pennis ſubleuantur. In imo quippe cogitationem ponere, quid eſt aliud, quàm quædam ariditas mentis? Qui autem intellectu cæleſtium iam per ſancta deſideria de ſupernis delectationis intimæ cibo paſcuntur, quaſi largiori alimento pingueſcunt. Hac enim pinguedine ſaginari Prophetas concupierat, cum dicebat, Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Quia ergo prædicatores dominicæ incarnationis miſſi, perſecutionem ab infidelibus, & prius prophetæ, & poſtmodùm ſancti apoſtoli pertulerunt, inuitatis & uenire nolentibus dicitur, [Tauri mei, et altilia occiſa ſunt, & omnia parata,] Ac ſi apertius dicatur, Patrum præcedentium mortes aſpicite, & remedia uitæ ueſtræ cogitate. Notãdum uerò, quod in priori inuitatione nil de tauris & altilibus dicitur, in ſecunda autem iam tauri & altilia mactata eſſe memorantur, quia omnipotens Deus cùm uerba eius audire nolumus, adiungit exempla, ut omne quod impoſſibile credimus tanto nobis ad ſperandum fiat facilius, quanto per hoc tranſiſſe iam & alios audimus. Sequitur, [Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in uillam ſuam, alius uerò in negotiationem ſuam.] In uillam quippe ire, eſt labori terreno immoderatius incumbere. In negotiationem uero ire, eſt actionum ſecularium lucris inhiare. Quia enim alius intentus labori terreno, alius mundi huius actionibus deditus, myſteriũ dominicę incarnationis penſare, & ſecundũ illud uiuere diſsimulat, quaſi ad uillam uel negotium pergens, uenire ad nuptias regis recuſat. Et plerunque quod eſt grauius, nonnulli uocantis gratiam non ſolum reſpuunt, ſed etiam perſequuntur. Vnde & ſubditur, [Reliqui uerò tenuerunt ſeruos eius, & contumelijs affectos occiderunt. Sed rex iſta cognoſcens, miſsis exercitibus perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum ſuccendit.] Homicidas perdit, quia perſequẽtes interimit. Ciuitatẽ eorũ igni ſuccẽdit, quia illorũ nõ ſolũ animæ, ſed caro quoque, in qua habitauerãt, æterna gehẽnę flãma cruciatur. Miſſis exercitibus extinxiſſe homicidas dicit, quia in hominibus omne iudicium per angelos exhibetur. Quid namque ſunt illa angelorum agmina, niſi exercitus regis noſtri? Vnde & idem rex Dominus ſabaoth dicitur. Sabaoth quippe exercituũ interpretatur. Ad perdẽdos ergo aduerſarios ſuos exercituũ mittit, quia nimirum uindictam Dominus per angelos exercet. Cuius uindictæ potentiã tunc noſtri patres audiebãt, nos autem iam cernimus. Vbi ſunt enim ſuperbi illi martyrum perſecutores? Vbi illi, qui contra conditorem ſuum ceruicem cordis erexerant, & de huius mũdi gloriam mortifera tumebant? Ecce iam mors martyrum floret in fide uiuentium, & hi qui contra illos de crudelitate ſua gloriati ſunt, nequaquam ad memoriam noſtram ueniunt, uel in numero mortuorum. Rebus ergo cognoſcimus, quod in parabolis audiuimus. Sed is, qui inimitãtem ſe contemni conſpicit, regis filij ſui nuptias uacuas non habebit. Ad alios mittit, quia etſi apud aliquos laborat uerbum

Eſ. 66. *Sap. 7.* *1. Cor. 1* *Pſ. 18.* *Pſal. 71* *Pſal. 18* *Tauri & altilia myſticè.* *Leu. 16* *Luc. 6.* *Pſ. 62.* *Ad nuptias q. uenire nolunt.*

Dei, quandoque tamen ſermo Dei inuenturus eſt, ubi requieſcat. Vnde & ſubditur. [Tunc ait ſeruis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui inuitati erant, nõ fuerunt digni. Ite ergo ad exitus uiarum, & quoſcunque *Via. Exitus uiarũ.* inueneritis, uocate ad nuptias.] Si in ſcriptura ſacra uias actiones accipimus, exitus uiarum intelligimus defectus actionũ: quia illi plerũq; facilè ad Deũ ueniũt quos in terrenis actionibus proſpera nulla comitãtur. Sequitur: [Et egreſſi ſerui eius in uias, congregauerũt omnes quos inuenerunt, bonos & malos, & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.] Ecce iam ipſa qualitate conuiuantium apertè oſtẽditur, quia per eas regis nuptias præſens Eccleſia deſignatur, in qua cum bonis & mali conueniunt. Permixta eſt quippe diuerſitate filiorum, quia ſic omnes ad fidem generat, ut tamẽ omnes per immutationem uitæ ad libertatem ſpiritalis gratiæ culpis exigẽtibus non perducat. Quouſq; nanque hic uiuimus, neceſſe eſt ut uitam præſentis ſeculi permixti peragamus: tunc autem diſcernimur, cũ peruenimus. boni enim ſoli nuſquam ſunt niſi in cœlo, & mali ſoli nuſquam ſunt niſi in inferno. Hæc autem *Boni malis pmixti in Eccleſia.* uita, quę inter cælum & infernum ſita eſt, ſicut in medio ſubſiſtit, ita utrarunque partium ciues communiter recipit, quos tamen ſancta Eccleſia & nũc indiſcretè ſuſcipit, & poſtmodum in egreſſione diſcernit. Si ergo boni eſtis, quandiu in hac uita ſubſiſtitis, æquanimiter tolerate malos. Nam quiſquis malos non tolerat, ipſe ſibi per intolerantiam ſuam teſtis eſt, quia bonus non eſt. Abel.n.eſſe renuit, quem Cain malitia nõ exercet. Sic in tritura areæ grana ſub paleis pręmuntur, ſic flores inter ſpinas oriuntur, & roſa quæ redolet, creſcit cum ſpina quæ pungit. Duos quippe filios habuit primus homo: unus horum electus eſt, alter reprobus fuit. Tres filios Noe arca continuit, ſed ex his duo electi ſunt, & unus reprobus fuit. Duos filios habuit Abraham, ſed unus electus eſt, alter reprobus fuit. Duos Iſaac filios habuit, ſed unus electus eſt, & alter reprobatus. Duodecim filios habuit Iacob, ſed ex his unus per innocentiam uenditus eſt, alii uerò per malitiam uenditores fratris fuerunt. Duodecim Apoſtoli ſunt electi, ſed unus ex his admixtus eſt qui proba- *Act. 6.* ret, undecim qui probarentur. Septem ſunt diacones ab apoſtolis ordinati, ſed ſex in fide recta permanentibus, unus extitit author erroris. In hac ergo Eccleſia nec mali ſine bonis, nec boni ſine malis eſſe poſſunt.

Anteacta itaque tempora, fratres chariſſimi, ad mentem reducite, & uos ad malorum tolerantiam roborate. Si enim filii electorum ſumus, reſtat neceſſe eſt, ut per eorum exempla gradiamur. Bonus enim non fuit, qui malos tolerare recuſauit. Hinc nanque eſt, ꝙ de *Iob. 36.* ſeipſo beatus Iob aſſerit, dicens: Frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum. Hinc per Salomonem ſponſi uoce ſanctæ Eccleſiæ dicitur: Sicut lilium inter ſpinas, *Cãt. 2.* ſic amica mea inter filias. Hinc ad Ezechielem Domi- *Ez. 2.* nus dicit: Fili hominis, increduli & ſubuerſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas. Hinc Petrus bea- *2. Pe. 2* ti Lot uitam glorificat, dicens: Et iuſtum Lot oppreſſum a nefandorum iniuſta conuerſatione eruit. Aſpectu enim & auditu iuſtus erat, habitans inter eos, qui de die in diem animam iuſtam iniquis operibus cru- *Phil. 2.* ciabant. Hinc Paulus diſcipulorum uitam & laudat & roborat, dicens: In medio nationis prauæ & peruerſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo, uer- *Apo. 2* bum uitæ continentes. Hinc Ioannes Pergami Eccleſiæ teſtatur, dicens, Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ, & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam. Ecce fratres chariſſimi, penè omnia percurrendo cognoſcimus, quia bonus non fuit, quem malorum prauitas non probauit. Vt enim ita loquar, ferrum animæ noſtræ nequaquam perducitur ad ſubtilitatem acuminis, ſi hoc non eraſerit alienæ lima prauitatis. Terrere autem nos non debet hoc, ꝙ in Ec- *In Eccleſia multi mali pauci boni.* cleſia & multi mali, & pauci ſunt boni, quia arca in undis diluuij, quæ huius Eccleſiæ typum geſſit, ampla in inferioribus, anguſta in ſuperioribus fuit, quæ in ſummitate etiam ſua ad unius menſuram cubiti excreuit. Inferius quippe beſtias, quadrupedia, atque reptilia, ſuperius uerò aues & homines habuiſſe credenda eſt. *Ge. 6.* Ibi lata extitit, ubi beſtias habuit, ibi anguſta ubi homines ſeruauit. Quia nimirum ſancta Eccleſia in carnalibus ampla eſt, in ſpiritalibus anguſta. Vbi enim beſtiales hominum mores tolerat, illic latius ſinum laxat. Vbi aũt eos habet, qui ſpiritali ratione ſuffulti ſunt, illic quidem ad ſummũ ducitur, ſed tamen, quia pauci ſunt, anguſtatur. Lata quippe uia eſt, quæ ducit *Mat. 7* ad perditionem, & multi ſunt qui uadunt per eam, & anguſta porta eſt quæ ducit ad uitam, & pauci ſunt q̃ inueniunt eam. Eò autem uſque arca anguſtatur in ſummis, quouſque ad menſuram unius cubiti perducatur, quia in ſancta Eccleſia quanto ſanctiores quique ſunt, tanto pauciores. Quæ in ſummo ad illum perducitur, qui ſolus homo in hominibus, & ſine alterius cõparatione natus eſt ſanctus, qui, iuxta Pſalmi- *Pſ. 101* ſtæ uocem, factus eſt ſicut paſſer unicus in ædificio. Tanto ergo magis mali tolerandi ſunt, quanto amplius abundant, quia & in areæ tritura pauca ſunt grana, q̃ ſeruantur horreis, & grandes acerui palearum, quæ ignibus comburuntur. Sed quia iam largiente Domino nuptiarum domum, id eſt, ſanctam Eccleſiam intraſtis, ſolerter fratres aſpicite, ne aliquid de mentis ueſtræ habitu rex ingrediens reprehendat. Cum magno enim cordis timore penſandum eſt, quod protinus ſubditur, [Intrauit autem Rex, ut uideret diſcumbentes, & uidit ibi hominem non ueſtitum ueſte nuptiali.] Quid, fratres chariſſimi, exprimi per nuptialẽ ueſtem putamus? Si enim ueſtem nuptialem baptiſma uel fidem dicimus, quis ſine baptiſmate & fide has intrauit? Eo enim ipſo foris eſt, quo necdum credidit. Quid ergo debemus intelligere per nuptialem ueſtẽ, *Veſtis nuptialis, charitas.* niſi charitatem? Intrat.n.ad nuptias, ſed cũ nuptiali ueſte non intrat, qui in ſancta Eccleſia aſſiſtens, fidem habet, ſed charitatem non habet. Rectè enim charitas, nuptialis ueſtis uocatur, quia hanc in ſe conditor noſter habuit, dum ad aſſociãdæ ſibi Eccleſiæ nuptias uenit. Sola quippe dilectione Dei actum eſt, ut eius unigenitus mentes ſibi electorum hominum uniret. & Ioannes dicit, Sic enim dilexit Deus mundum, ut fi- *Ioã. 3* lium ſuum unigenitum daret pro nobis. Qui ergo per charitatem uenit ad homines, eandem charitatem innotuit eſſe ueſtem nuptialem. Omnis ergo ueſtrũ, qui in Eccleſia poſitus Deo credidit, iam ad nuptias intrauit, ſed cum nuptiali ueſte non uenit, ſi charitatis gratiam non cuſtodit. Et certè fratres, ſi quis ad carnales nuptias eſſe inuitatus, ueſtem mutaret, congaudere ſponſo & ſponſæ ex ipſo ſui habitus decore oſtenderet, inter gaudentes & feſta celebrantes, deſpectis ueſtibus apparere erubeſceret. Nos ad Dei nuptias uenimus, & cordis ueſtẽ mutare diſſimulamus? Congaudent angeli, cum cælum aſſumuntur electi. Qua ergo mente hæc ſpiritalia feſta conſpicimus, qui nuptialem ueſtem, id eſt, charitatem, quæ ſola nos ſpecioſos exhibeat, non habemus? Sciendum uero eſt, quia ſicut in duobus lignis, ſuperiori uidelicet & inferiori ueſtis texitur, ita in duobus præceptis charitas habetur, in dilectione ſcilicet Dei & proximi. Scriptum quippe eſt, Diliges Dominum *Deu. 6* Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima *Matt. 22.* tua, & ex tota uirtute tua, & diliges proximum tuum ſicut teipſum. Qua in re notandum eſt, quia in dilectione proximi menſura ponitur amoris, cum dicatur,

citur, Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Dei au-
tem dilectio nulla menſura cõſtringitur, cum dicitur,
Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &
ex tota anima tua, & ex tota uirtute tua. Non enim iu
betur quiſque quantum diligat, ſed ex quanto, cum di
citur, Ex toto: Quia ille ueraciter Deum diligit, qui
ſibi de ſe nihil relinquit. Duo ergo hæc neceſſe eſt ut
charitatis præcepta cuſtodiat, quiſquis habere in nu-
ptiis ueſtem nuptialem curat. Hinc eſt enim, ꝙ apud
Ez. 40 Ezechielem prophetam portæ ipſius ciuitatis in mon-
te conſtitutæ ueſtibulum duobus cubitis menſuratur:
quia nimirum acceſſus nobis cœleſtis ciuitatis non
panditur, ſi in hac Eccleſia, quæ pro eo quòd adhuc
Ex. 25 foris eſt, ueſtibulum dicitur, Dei & proximi dilectio
non tenetur. Hinc eſt, quòd cortinis tabernaculi in-
texi coccus bis tinctus iubetur. Vos eſtis fratres, uos
eſtis cortinæ tabernaculi, qui per fidem in ueſtris cor-
dibus ſecreta cœleſtia uelatis. Sed cortinis tabernacu
li bis tinctus coccus debet ineſſe. Coccus quippe ignis
ſpeciem tenet. Quid uerò eſt charitas, niſi ignis? Sed
iſta charitas eſſe bis tincta debet, ut tingatur per amo
rem Dei, tingatur & per amorem proximi. Qui enim
ſic amat Deum, ut per contemplationem illius negli-
gat proximum, coccus quidem eſt, ſed bis tinctus non
eſt. Rurſus qui ſic amat proximum, ut tamen contem
plationem Dei per eius amorem relinquat, coccus eſt,
ſed bis tinctus non eſt. Vt ergo charitas ueſtra bis tin-
ctus coctus eſſe ualeat, & ad morem ſe Dei, & ad amo
rem proximi accendat: quatenus nec ex compaſſione
proximi contemplationem relinquat Dei, nec plus q̃
debet inhærens contemplationi Dei, compaſſionem
abiiciat proximi. Omnis itaque homo inter homines
uiuens, ſic ad eum anhelet quem deſiderat, ut tamen
hunc non deſerat, cum quo currebat: & ſic huic adiu
torium ferat, ut ab illo nullatenus torpeat, ad quem
feſtinabat. Sciendum quoque eſt, ꝙ ipſa dilectio pro-
ximi in duobus præceptis ſubdiuiditur, cum quidam
Tob. 4. ſapiens dicat: Omne quod tibi oderis fieri, uide ne ip-
ſe alteri facias. Et per ſemetipſam ueritas prædicat, di
Mat. 7 cens: Quæ uultis ut faciant uobis homines, & uos ea-
dem facite illis. Si enim & quod impendi nobis rectè
uolumus, aliis impertimur, & quod nobis fieri nolu-
mus, hoc aliis facere ipſe deuitamus, charitatis iura
illæſa ſeruamus. Sed nemo cum quempiam diligit,
habere ſed protinus charitatem putet, niſi prius ipſam
uim ſuæ dilectionis examinet. Nam ſi quis quemlibet
amat, ſed propter Deum non amat, charitatem nõ ha-
Charitas uera. bet, ſed habere ſe putat. Charitas autem uera eſt, cum
& in Deo diligitur amicus, & propter Deum diligitur
inimicus. Ille.n. propter Deũ diligit eos quos diligit,
qui iam & eos diligere a quibus non diligitur ſcit. Pro
bari enim charitas per ſolam odij aduerſitatem ſolet.
Vnde & per ſemetipſum Dominus dicit: Diligite ini
Lu. 6 micos ueſtros, benefacite his qui oderunt uos. Ille er
go ſecurus amat, qui propter Deum & illum amat, a
quo ſe intelligit non amari. Magna ſunt hæc, alta ſunt
hæc, & multis ad exhibendum difficilia: ſed tamen illa
eſt ueſtis nuptialis. Quiſquis autem hanc recumbens
in nuptiis non habet, iam ſolicitus metuat ingredien
te rege quando mittatur foras. Ecce.n. dicitur. [Intra-
uit aũt Rex ad nuptias, ut uideret diſcumbentibus, &
uidit ibi hominem non ueſtitum ueſte nuptiali.] Nos
ſumus fratres, qui in nuptiis uerbi Dei diſcumbimus,
qui iam fidem in Eccleſia habemus, qui ſcripturæ ſa-
cræ epulis paſcimur, qui coniunctam Deo Eccleſiam
eſſe gaudemus. Cõſiderate ergo rogo, ſi cum nuptiali
ueſte ad has nuptias uenistis, cogitationes ueſtras ſo-
licita inquiſitione diſcutite, de rebus ſingulis corda ue
ſtra trutinate, ſi iam contra nullum odium habetis,
ſi contra felicitatem alienã nulla uos inuidiæ face ſuc-
cenditis, ſi per occultam malitiam nemini nocere ſe-
ſtinatis. Ecce rex ad nuptias ingreditur, & cordis no-
ſtri habitum contemplatur, atque ei quem charitate
non ueſtitum inuenit, protinus iratus dicit: [Amice,
quomodò huc intraſti, nõ habens ueſtem nuptialẽ?]
Mirandum ualdè eſt, fratres charisſimi, quòd hunc &
amicum uocat, & reprobat, ac ſi ei apertius dicat: Ami *Ami-*
ce, & non amice. Amice per fidem, & non amice per *cus per*
operationem. [At ille obmutuit.] Quia, quod dici ſi- *ſolam fi*
ne gemitu non poteſt, in illa diſtrictione ultimæ incre *dem, re*
pationis omne argumentum ceſſat excuſationis, quip *proba-*
pe quia ille foris increpat, qui teſtis conſcientiæ intus *tur.*
animam accuſat. Sed inter hæc ſciẽdum eſt, quia quiſ-
quis hanc uirtutis habet ueſtẽ, ſed tñ adhuc perfectè
non habet, ad piis regis ingreſſum deſperare de uenia
non debet: quia ipſe quoq; ſpẽ nobis per Pſalmiſtã tri-
buens, dicit: Imperfectum meum uiderunt oculi tui, *Pſ. 138*
& in libro tuo omnes ſcribentur. Sed quia pauca hæc
in conſolatione labentis & infirmantis diximus, nunc
ad eum qui hanc omnimodò non habet, uerba uerta-
mus. Sequitur: [Tunc Rex dixit miniſtris: Ligatis
pedibus & manibus, mittite eum in tenebras exterio-
res: ibi erit fletus & ſtridor dentium.] Ligantur tunc
pedes & manus per diſtrictionem ſententiæ, qui mo-
dò a prauis operibus ligari noluerunt per melioratio-
nem uitæ. Vel certè tunc ligat pœna, quos modò a
bonis operibus ligauit culpa. Pedes enim qui uiſitare
ægrum negligunt, & manus quæ nihil indigentibus
tribuunt, a bono opere iam ex uoluntate ligatæ ſunt.
Qui ergo nunc ſpontè ligantur in uitio, tunc in ſup-
plicio ligantur inuiti. Benè autem dicitur, quòd in
exteriores tenebras proiiciatur. Interiores quippe te-
nebras dicimus cæcitatem cordis, exteriores uerò te- *Tene-*
nebras æternam noctem damnationis. Tunc ergo dã- *bræ inte*
natus quiſque non in interiores, ſed in exteriores te- *riores*
nebras mittitur, quia illic inuitus proiicitur in noctẽ *& exte*
damnationis, qui hic ſpontè cecidit in cæcitatem cor *riores.*
dis. Vbi fletus quoque & ſtridor dentium eſſe perhi-
betur, ut illic dentes ſtrideãt, qui hic de edacitate gau
debant: illic oculi defleant, qui hic ꝑ illicitas concupi
ſcentias uerſabant in mundo, quatenus ſingula quæq;
mẽbra ſupplicio ſubiaceant, quæ hic ſingulis quibuſq;
uitiis ſubiecta ſeruiebant. Sed repulſo uno, in quo ui-
delicet oẽ malorum corpus exprimitur, generalis pro
tinus ſentẽtia ſubinfertur, qua dicitur. [Multi aũt ſunt
uocati, pauci uerò electi.] Tremendum eſt ualdè, fra-
tres charisſimi, quod audiuimus. Ecce nos omnes iam *Non ſa*
uocati per fidẽ, ad cœleſtis regis nuptias uenimus, in- *tis eſt ꝑ*
carnationis eius myſteriũ & credimus & confitemur, *fidẽ eſſe*
diuini uerbi epulas ſumimus. Sed futuro die iudicii *uocatos*
rex intraturus eſt, qa uocati ſumus nouimus, ſi ſumus
electi neſcimus. Tãto igit neceſſe eſt ut unuſquiſq; no
ſtrũ in humilitate ſe deprimat, quãto ſi ſit elect⁹ igno
rat. Nonnulli.n. bona nec incipiunt: nonnulli uerò in
bonis quæ inceperunt, minimè perſiſtunt. Alter penè
totã uitã ducere in prauitate cõſpicitur, ſed iuxta finẽ
uitæ a prauitate ſua per diſtrictæ pœnitentiæ lamenta
reuocat. Alter electã uĩ uitã ducere, & tñ hunc contin
git ad erroris nequitiã iuxta finẽ declinare. Alius bo-
nũ benè inchoat meli⁹ cõſummat. Alius in malis acti-
bus a primęua ætate ſe exercet, & in eiſdẽ operib⁹ ſe
ſeipſo deterior cõſummat. Tãto ergo vnuſquiſq; ſibi ſo
licitè metuat, quanto ignorat qđ reſtat. Quia qđ ſæpè
dicẽdũ eſt, & ſine obliuione retinẽdũ, multi ſunt uoca
ti, pauci uerò electi. Sed qa nõnunquã mẽtes audiẽtiũ
plus exẽpla fideliũ, q̃ docentiũ uerba conuertunt, uolo
uobis aliquid de proximo dicere, quod corda ueſtra tã
to formidoloſius audeãt, quãto eis hoc de propinquo
ſonat. Neq;.n. res lõgè antè geſtas dicim⁹, ſed eas de q
bus teſtes exiſtũt, eiſq; interfuiſſe ſe referũt, memora-

 mus.

Exemplũ memorabile.

mus. Tres pater meus ſorores habuit, quæ cunctę tres ſacræ uirgines fueruot. Quarum una Tarſilla, alia Gordiana, alia Aemiliana dicebatur. Vno omnes ardore coouerſæ, uno eodemq; tempore ſacratæ, ſub diſtrictione regulari degẽtes, in domo propria ſocialem uitam ducebant. Cumq; eſſent diutius in eadem conuerſatione, cœperunt quotidianis incrementis io amorẽ conditoris ſui Tarſilla & Aemiliana ſuccreſcere & cũ ſolo hic eſſent corpore, quotidiè animo ad æterna trãſire. At contra Gordianę animus cæpit a calore amoris intimi per quotidiana detrimenta tepeſcere, & pauliſper ad huius ſeculi amorem redire. Crebrò aũt Tarſilla dicere Aemilianæ ſorori ſuæ cum magno gemitu ſolebat: Video Gordianã ſororẽ noſtrã, de ooſtra ſorte nõ eſſe. perpendo.n.quia foris defluit, & cor ad quod propoſuit, non cuſtodit. Quã curabant blanda quotidiè redargutione corripere, atq; à leuitate morum ad grauitatem ſui habitus reformare: quæ quidem reſumebat uultum ſubitò grauitatis inter uerba correptionis: ſed cum eiuſdem correptionis bora tranſiſſet, tranſibat protinus & ſuperducta grauitas honeſtatis, moxque ad leuia uerba redibat. Puellarum gaudebat ſocietate laicarum, eiq; perſona ualdè oneroſa erat, quæcuoque buic mundo dedita non erat. Quadam uerò nocte buic Tarſillæ amitæ meę, quę inter ſorores ſuas uirtute continuæ orationis, afflictionis ſtuioſæ, abſtinentiæ ſingularis, grauitate uitæ uenerabilis, in bunorę & culmine ſanctitatis excreuerat (ſicut ipſa narrauit) per uiſionem atauus meus Felis huius Romanæ Eccleſiæ antiſtes apparuit, eiq; manſionem perpetuæ claritatis oſtendit dicens: Veni, quia in hac te lucis manſione ſuſcipio. Quæ ſubſequente mox febre correpta, ad diem peruenit extremũ. Et ſicut nobilibus fœminis utriſq; morientibus multi conueninnt, qui eorum proximos conſulentur: eadem hora eius exitus multi uiri ac fœminæ lectulũ eius circunſteterunt, inter quas quoque mater mea affuit. Cum ſubitò illa ſurſum reſpiciens, Ieſum uenientem uidit, & cum magna animaduerſione cœpit circunſtantibus clamare, dicens: Recedite, recedite, Ieſus uenit. Cũq; io eum intenderet quem uidebat, ſancta illa aoima carne ſoluta eſt, tantaq; ſubito fragrantia miri odoris aſperſa eſt, ut ipſa quoqoe ſuauitas cunctis oſtẽderet illis authorẽ ſuauitatis ueniſſe. Cumq; corpus eius ex more mortuorum ad lauandum eſſet oudatum, lõgæ orationis uſu in cubitis eius & genibus, camelorum more, inuenta eſt obdurata cutis excreuiſſe, & quid uiuens eius ſpiritos ſemper egerit, caro mortua teſtabatur. Hæc autem geſta ſunt ante dominici natalis diẽ. Quo tranſacto, mox Aemilianæ ſorori ſuæ per uiſitationem oocturnæ uiſionis apparuit, diceos: Veni, ut quia oatalem Domini ſine te feci, ſanctam Tbeophaniam iam tecum faciam. Cui illa protious de ſororis ſuæ Gordianæ ſalute ſolicita, reſpondit, Et ſi ſola uenio, ſororem ooſtram Gordianã cui dimitto? Cui, ſicut aſſerebat, triſtis uultu iterũ dixit, Veni, Gordiana etenim ſoror ooſtra ioter laicas deputata eſt. Quam uiſionem mox moleſtia corporis eſt ſecuta, atque ita ut dictum fuerat, ante dominicæ apparitionis diem eadem moleſtia ingraueſcente defuocta eſt. Gordiana autem mox ut ſolam remaoſiſſe ſe reperit, eius prauitas excreuit, & quod prius latuit in deſiderio cogitationis, hoc poſt effectu prauæ actionis excreuit. Nam oblita dominici timoris, oblita pudoris & reuerentię, oblita conſecrationis, cooductorẽ agrorum ſuorum poſtmodum maritum duxit. Ecce omoes tres uno prius ardore conuerſæ ſunt, ſed nõ io uno eodemq; ſtudio permaoſerunt, quia iuxta dominicã uocem, multi ſuot uocati, paoci uerò electi. Hæc ergo dixi, oe quis in bono iam opere poſitus, ſibi uires boni operis tribuat, ne quis de propria actione coofidat.

Nota quantũ ſit facinus uirginem Deo ſacratam nubere.

Quia etſi iam nouit hodiè qualis ſit adhuc cras qualis futurus ſit, neſcit. Nemo ergo de ſuis iam operibus ſecurus gaudeat, quãdo adhuc in buius uitæ incertitudine qui ſe finis ſequatur, ignorat. Sed quia rẽ retuli, quæ uos ex diuina diſtrictione perterruit, aliud adhuc è uicino refero, quod ex diuina miſericordia perterrita corda ueſtra conſoletur. Quod tamen in ſermone alio iam dixiſſe me memini, ſed uos nequaquam affuiſtis. Ante biennium frater quidam in monaſteriũ meum, quod iuxta beatorũ martyrum Ioannis & Pauli Eccleſiã ſitũ eſt, gratia cõuerſionis uenit. Qui diu regulariter protractus, quandoque ſuſceptus eſt. Quem frater ſuus ad monaſterium, non conuerſionis ſtudio, ſed amore carnali ſecutus eſt. Is autem qui ad conoerſionem uenerat, ualdè fratribus placebat. At contrà frater eius longè a uita eius ac moribus diſcrepabat, uiuebat tamen in monaſterio neceſſitate potius quàm uoluntate. Et cum in cunctis actibus peruerſus exiſteret, pro fratre ſuo ab omoibus æquanimiter tolerabatur. Erat enim leuis eloquio, prauus actione, cultus ueſtibus, moribus incultus. Ferre uerò non poterat, ſi quiſquam illi de ſancti babitus conuerſatione loqueretur. Facta autem fuerat uita illius cunctis fratribus uiſu grauis, ſed tamen, ut dictum eſt, pro fratris ſui gratia erat cunctis tolerabilis. Aſperoebatur ualdè, ſi quis ſibi aliquid de prauitatis ſuæ correctione loqueretur. bona noo ſolum facere, ſed etiam audire non poterat. Nunquam ſe ad ſanctæ conuerſationis habitum uenire, iurando, iraſcendo, deridendo teſtabatur. In hac autem peſtilentia (quæ nuper huius urbis populum magna ex parte conſumpſit) percuſſus in inguine, eſt perductus ad mortem. Cumque extremum ſpiritum ageret, conuenerunt fratres, ut egreſſum illius orando protegerent. Iam corpus eius ab extrema fuerat parte præmortuum. In ſolo tantummodò pectore uitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autẽ fratres tanto pro eo cœperunt eoixius orare, quanto eum iam uidebãt ſub celeritate diſcedere. Tunc repentè cœpit eiſdem fratribus aſſiſtentibus aoniſu quo poterat clamare, & orationes eorum interrumpere, dicens, Recedite, recedite, ecce draconi ad deuorandum datus ſum, qui propter ueſtram præſentiam deuorare me non poteſt. caput meũ iã ore ſuo abſorbuit, date locum ut me amplius non cruciet, ſed faciat quod facturus eſt. Si ei ad deuorandũ datus ſum, quare ꝑ ꝑ uos moras patior? Tunc fratres cœperũt dicere, Quid eſt, quod loqueris frater? ſignum tibi ſanctæ crucis imprime. Reſpondebat ille ut poterat, dicens, Volo me ſignare, ſed nõ poſſum quia à dracone premor. Cumq; boc fratres audirent, proſtrati in terram, cum lachrymis cœperuot pro ereptiooe illius uebementius orare, & ecce ſubitò cœpit meliora tus æger quibus ualebat uocibus exultare, dicens, Gratias Deo, ecce draco qui me ad deuorandom acceperat, fugit orationibus ueſtris expulſus, ſtare nõ potuit. Pro peccatis meis modò intercedite, quia coouerti paratus ſum, & ſecularẽ uitã funditus relinquere. Homo ergo, qui ſicut iam dictũ eſt, ab extrema corporis fuerat parte præmortuus, reſeruatus ad uitam, toto ad Deum corde conuerſus eſt, longis & cootinuis in coouerſatione eadem flagellis eruditus atque ante paocos dies excreſceote corporis moleſtia defunctus eſt. Qui iam draconem moriens non uidit, quia illum per cordis immutationem uicit. Ecce fratres chariſſimi, Gordiana, quam ſoperius dixi, a ſanctimonialis habitus excellentia corruit ad pœnã, & frater hic de quo narraui iſta, ab ipſo mortis articulo rediit ad æternam oitam. Nemo igitur ſcit, quid de ſe io occultis Dei iudiciis agatur, quia multi ſunt uocati, pauci uerò electi. Quia ergo nulli de ſe certũ eſt electum ſe eſſe, reſtat ut omnes trepident, omoes

Aliud exemplum.

Signo crucis ſe munire.

de

de ſua actione formident, omnes in ſola diuina miſericordia gaudeāt, nullus de ſuis uiribus præſumat. Eſt qui perficiat fiduciam noſtram, ille ſcilicet, qui in ſe dignatus eſt aſſumere naturam noſtram, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, &c.

EADEM DOMINICA, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Simile factum eſt regnum cœlorum homini regi, &c. Matth. 22.

TVnc enim Deus pater, qui omnium rex & Dominus eſt, filio ſuo Domino noſtro Ieſu Chriſto nuptias fecit, quando eum ut carnem noſtram ſuſciperet in mundum miſit. Ipſe enim ſpecioſus forma præ filiis hominum, noſtræ carni coniunctus, tāquam ſponſus proceſſit de thalamo ſuo. *Pſ. 44. Pſ. 18* Ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam (ut Apoſtolus ait) ſponſam elegit, non habentem maculam neque rugam. *Eph. 5* In iſtarum enim laudibus nuptiarum, totus ille liber editus eſt, qui Cantica Canticorum uocatur. [Et miſit ſeruos ſuos uocare inuitatos ad nuptias, & nolebant uenire.] *Primi ſerui, patriarchæ & prophetæ.* Omnes.n.patriarchæ & prophetæ ad Chriſti nuptias Iudæos inuitauerunt, omnes eius aduentum prædixerunt, omnes noui teſtamenti delicias laudauerunt, ipſi tamen uenire & eas recipere noluerūt. [Iterum miſit alios ſeruos, dicens: Dicite inuitatis, ecce prandium meum paraui, tauri mei & altilia mea occiſa, & omnia parata ſunt, uenite ad nuptias. Illi autem neglexerunt.] *Alij ſerui, Apoſtoli & doctores.* Iſti enim alii ſerui, Apoſtoli ſunt & doctores, qui iam paratis nuptiis, & ſcripturis ad intelligendum apertis, prædicare & ad nuptias Iudæos inuitare à Domino miſſi ſunt. Totum enim hoc prandium quid aliud eſt, niſi ſpiritualis intelligentia utriuſque teſtamenti? Hic enim tauros & agnos, & aues, & cuncta ad alendum & edendum delicioſa inuenies. His.n. cibis reficitur anima, his deliciis ſaturatur & pingueſcit intelligentia. Quaſi enim tauri ſunt quæque ſententiæ maiores, & ad tenendum & intelligendum difficiliores. Aues enim ſunt ſiue alites, quæ altius uolando, & de ſpiritualibus loquendo, mentes noſtras ad cœleſtia eleuant. Hæc autem tunc occiſa & parata ſunt, quando intellectu & ratione ſuperata, & memoriæ commendata, iam neq; fugere, neque intelligentiæ reſiſtere poſſunt. De tauris.n.ſiue uitulis per Oſeā dicitur: *Oſe. 14* Omnem aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus uitulos labiorum noſtrorum. *Vituli laborū* Quid ſunt enim uituli labiorum noſtrorum, niſi ſententiæ ſcripturarum, & laudes Dei quæ in eis continentur? Quòd uerò etiam auis ſacra ſcriptura dicatur, audi quid per Moyſen Dominus dicat: Si ambulans per uiam, nidum auis in arbore uel in terra inueneris, & auem pullis uel ouis deſuper incumbantem, dimitte auem, captos tenens filios, ut benè ſit tibi, & longo uiuas tempore. *Deute. 22.* Hæc enim auis litera eſt, quæ ſub alarū uelamine pullos uel oua, id eſt, ſpiritualem intelligentiam clauſit. Quæ quidem per loca difficiliora in arbore, per planiora uerò in terra nidificat. Per huius igitur uoluminis uiam ambulātes, huius nidum aliquādo in arbore, aliquando in terra inuenimus. Vt igitur longo uiuamus tempore, dimittamus auem, & literā quæ occidit: teneamus pullos & oua, id eſt, ſpiritualē intelligentiam quæ uiuificat. Et iſti quidem ſunt illi tauri, hæ ſunt illæ aues, hæc ſunt illa altilia, quæ in nuptiis filii ſui nobis Deus præparauit. Has autem delicias Iudæi neglexerunt, has recipere & comedere noluerunt. Ideoque [abierunt alii in uillam ſuam, alii uerò in negociationem ſuam.] Nos enim in ciuitate Dei, nos in ſancta Eccleſia harum nuptiarum delicias edimus: illi autem in uilla morantur, illi autē in groſſo pane literæ & ruſticano cibo delectantur. In uilla enim ſunt, quicunque extra Eccleſiam ſunt. Poſſunt autem Iudæorum uillæ, ſinguli legis & prophetarum libri intelligi. Et quoniam Iudæi ubique terrarum de fraude mercato, uſura, & deceptione uiuunt, non immeritò ad negociationem ſuam abiiſſe dicuntur. [Reliqui uerò tenuerunt ſeruos eius, & contumeliis affectos occiderūt.] Per hos.n.illos intelligimus, qui primitiuam Eccleſiam perſequuti ſunt. Vnde & de *Act. 5.* Apoſtolis dicitur, quia ibant gaudentes a conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumelias pati. [Rex autem quum audiſſet, iratus eſt, & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum ſuccendit.] Hæc autem quia ſecundum literam facta ſunt, allegoricè exponere non uidetur eſſe neceſſarium. Poſt quadraginta nanque & duos annos, exercitus ſuos, id eſt, Romanorum principes aduerſus Iudæos Dominus miſit, qui eos occiderunt & uendiderunt, & non ſolum eorum ciuitates, uerumetiam ipſum templum famoſiſſimum ſuccenderunt. [Tunc ait ſeruis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui inuitati erant, non fuerunt digni.] Quid nuptiæ ſignificent, ſuperius diximus: quibus quoniam Iudæi indigni fuerunt, gentilis populus ad eas comedendas uocatur. Quid eſt autem præparatio nuptiarum, niſi ſanctarum expoſitio ſcripturarum? [Ite ergo ad exitus uiarum, & quoſcunque inueneritis, uocate ad nuptias.] *Act. 10* Non eſt enim perſonarum acceptor Deus, ſed in omni gente qui timet eum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. Vbique ſuos diſcipulos mandat, omnes ad fidem uocat, cunctos ad regni ſui gloriam inuitat. [Et egreſſi ſerui eius in uias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, bonos & malos, & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.] In hac enim area frumentum & paleæ, triticum & zizania, boni & mali ſimul uerſantur. Impletæ ſunt nuptiæ, conuenerunt gentes, annunciauerunt Apoſtoli & loquuti ſunt, multiplicati ſunt ſuper numerum. *Pſa. 39* [Intrauit autem Rex, ut uideret ſimul diſcumbentes, & uidit ibi hominem non ueſtitum ueſte nuptiali.] Quomodò enim alicubi intrat, qui ubique eſt? Quia enim omnipotens Deus non ſtatim punit, & in multa patiētia nos ſuſtinens peccata noſtra uidere diſſimulat, quaſi abiiſſe uidetur. Adeſt autem, quando nos punire & affligere incipit. *Veſte nuptiali deſtitutus.* Veſte autem nuptiali indutus nō eſt, qui fidem non habet, & Chriſtum non imitatur. Vnde Apoſtolus ait: Exuite uos ueterem hominem, & induite nouum. *Eph. 4* Quicunque enim baptizati eſtis in Chriſto Ieſu, Chriſtum induiſtis. *Gal. 3.* [Et ait ille: Amice, quomodò huic intraſti, non habens ueſtem nuptialem? At ille obmutuit.] Hoc enim illis ſpecialiter uidetur dicere, qui ad Chriſti corporis & ſanguinis ſacramentum indignè accedunt. Poterat enim ille reſpondere, ſe cum ueſte nuptiali ad conuiuium ueniſſe, ſed etiam poſtea amiſiſſe, niſi quia ſtupore & timore oppreſſus obmutuit. [Tunc dicit Rex miniſtris: Ligatis pedibus & manibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.] Hæc enim ſententia datur in illos, qui excuſationis uerbum nullum habent, quod Deo reſpondeat. Semper enim his nuptiis Deus intereſt, ſemper benè & malè indutos uidet: & quamuis ipſe à nemine uideatur, ſemper tamen alios ad pœnam, alios ad gloriam parat & iudicat. Quod enim pedes manusq; ligantur, ſiue uiribus & fortitudine eos

eſſe oſtendit. Tenebræ uerò exteriores ſunt, ultra quas aliæ tenebræ non ſunt. In fletu uerò & ſtridore dentium, doloris immenſitas ſignificatur. [Multi autem ſunt uocati, pauci uerò electi.] Multi enim uocantur ad nuptias, pauci uerò introducuntur in regis thalamum & gloriam.

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN, in Epiſtolam Concio exegetica.

LEctio huius diei, quæ ſumpta eſt ex 6. capit. ad Epheſios mirabiliter nos inſtruit aduerſus inſidias & tentationes deſertorum ſpirituum, qui per hunc aerem incredibili multitudine uolitantes, ſine ulla intermiſſione ſaluti hominum inuidia ſtimulante atrociſſimè inſidiantur, modiſque omnibus impedire conantur, ne illas quandoque in cœlis ſedes occupent, unde ipſi ſe norunt eſſe deturbatos. Apoſtolicæ tubæ aures accommodemus, & in intimos pectoris ſinus ſaluberrimas admonitiones recondamus: [Confortamini in Domino, & in potētia uirtutis eius.] Præcepta multa ediderat Apoſtolus, & unumquemq; ut ſe gereret inſtruxerat. hic iam oſtendit, unde petendæ ſint uires, quibus freti, poſſint homines facere quod iubentur. [Confortamini, inquit, in Domino, & in potentia uirtutis eius.] Ne metuatis, inquit, (Sic enim exponit Chryſoſtomus) proiicite ſpem in Dominum: is omnia reddet facilia. Hæc ille. Quod ergo uiribus noſtris non poſſumus, Chriſti uirtute poſſumus. Omnia, inquit alibi idem Apoſtolus, poſſum in eo qui me confortat. Cum igitur infirmum te ſentis, accede ad Dominum, & humiliter ac feruenter pete ab illo, ut te confirmet potentia uirtutis ſuæ, ut corroborer ſpiritu fortitudinis & gratia ſua. Propterea multi ſunt imbecilli, & facilè cedunt tentationibus, quia non ſunt ſeduli in precibus, non pulſant ad oſtium magni patrisfamilias, qui iuſſit ut petamus, & petentes ſe exauditurū promiſit. [Induite uos armaturam Dei.] Græcè eſt, tyn panoplian, panopliam, quæ uox ſignificat, ut uertit Ambroſius, uel interpres quo ille utitur, armorum uniuerſitatem. Vult igitur Apoſtolus, ut cum nihil non fraudis aduerſum nos machinentur inimici, nos omnia armorum genere ſic communiti ſimus, ut nulla ex parte lædere nos queant. Si admonet luxuriæ incitamenta, repellatur armis continentiæ. Si tentat ſuperbia, ſcuto humilitatis retundatur. Si inflammat iracundiæ facibus, manſuetudinis ſpiritu flamma exitialis diſpellatur, atque ita contra quæuis alia uitia, contrariarum arma uirtutum adhibeantur. Satis autem hinc indicat Apoſtolus, quam ſit uita hæc multis obnoxia periculis, & ideò ſtultiſſimos eos eſſe, qui ita uiuunt ſecuti, ac ſi tranquilla iam & tuta ſint omnia. [Vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli.] Non dixit, ut habet Chryſoſtomus, aduerſus pugnas, neque aduerſus bella, neque enim ſimpliciter nos, neque apertè impugnat hoſtis, ſed inſidiis. Quid eſt methodeia, methodia? methodeyſai eſt fallere, & per compendium & abruptè adoriri, quod & arte fit, uerbis & operibus, & certaminibus ſeducentium nos, ut exempli gratia, Nunquam aperta peccata proponit, idololatriam non dicit, ſed idem aliter inſidiosè ſtruit, hoc eſt perſuaſibilem ac ueriſimilem ſermonem adornat, operculis uſus. Nouerat igitur iſtud Apoſtolus, atque in eo milites excitauit uigilareque fecit, quòd perſuaſit ac docuit cum peritiſſimo nobis bellatore & hoſte pugnam eſſe, qui non ſimpliciter neque apertè bellum geras, ſed cum multis inſidiis. Et primum quidem ab arte ac fraude eius arguit, deinde uerò ab ipſius natura & multitudine diſcipulos excitat. Sophiſmata uerò diaboli non ideò dixit & uigilare fecit ut quos habebat ſub ſe milites deiiceret, ſed ut excitaret & erigeret. Nam ſi de aduerſariorum duntaxat potentia locutus ſermonem clauſiſſet, deieciſſet eos utique. Cum uerò antè & poſt oſtendit poſſe illum prehendi & uinci, magis eos excitauit. Quantò .n. clarius aduerſariorum robur domeſticis noſtris a nobis annunciatur, tanto illos diligentiores facit. Hæc ille. [Quoniam non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores, tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitię in cœleſtibus.] Ne quis exiſtimet, inquit Auguſtinus de Agone Chriſtiano, cap. 3. ibi habitare mala dæmonia, ubi ſolem, & lunam, & ſtellas Deus ordinauit: quæ mala dæmonia ideò Apoſtolus appellat ſpiritualia, quia etiā mali angeli in ſcripturis ſpiritus appellantur. Ideò autem rectores harum tenebrarum eos dicit, quoniam peccatores homines tenebras appellat, quibus iſti dominantur. Ideò & alio loco dicit: Fuiſtis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino, quia ex peccatoribus iuſtificati erant. Non ergo arbitremur in ſummo cælo habitare diabolum cum angelis ſuis, unde lapſum eſſe credimus. Et paulò ſuperius cap. 1. & 2. exponens cur dæmones uocentur mundi rectores, & ut in uincendi ſint, Per cupiditatem, inquit, regnat in homine diabolus, & cor eius tenet. Tales ſunt omnes, qui diligunt iſtum mundum. Mittitur autem diabolus foras, quādo ex toto corde huic mundo renunciatur. Sic enim renunciatur diabolo, qui princeps eſt huius mundi, cum renūciatur corruptelis & pompis & angelis eius. Multi autem dicunt, Quomodò poſſumus uincere diabolum, quem non uidemus? Ibi uincuntur inimicæ nobis inuiſibiles poteſtates, ubi uincuntur inuiſibiles cupiditates. Et ideò quia in nobiſipſis uincimus tēporalium rerum cupiditates, neceſſe eſt ut in nobiſipſis uincamus & illum, qui per ipſas cupiditates regnat in homine. Quando enim dictum eſt diabolo, Terram manducabis, dictum eſt peccatori, Terra es, & in terram ibis. Datus eſt ergo in cibum diabolo peccator. Non ſimus terra, ſi nolumus manducari a ſerpente. Sicut enim quod manducamus, in noſtrum corpus conuertimus, ut cibus ipſe ſecundum corpus hoc efficiatur, quod nos ſumus, ſic malis moribus per nequitiā & ſuperbiam & impietatem hoc efficitur quiſq; quod diabolus, id eſt, ſimilis eius, & ſubiicitur ei, ſicut ſubiectum eſt nobis corpus noſtrum. Hæc Auguſtinus, an de intelligimus ſpiritalia nequitiæ, id eſt, ſpiritales nequitias dæmones dici, eoſque habitare in cæleſtibus, id eſt, in aere, cui etiam Hieronymus conſentiens, ait omnium doctorum hanc eſſe opinionem, quòd aer iſte, qui cælum & terram medius diuidens, inane appellatur, plenus ſit contrariis fortitudinibus, i. dęmonibus. Intelligimus etiam mundi nomine, cuius rectores uocat dæmones, ſignificari homines peccatores, qui reuera tenebræ ſunt, i. intus in animo prorſus tenebroſi, de quibus ſcriptura ait, Excæcauit eos malitia eorū. Porrò carnem & ſanguinem, homines carni & ſanguini deditos accipiamus, qui etſi ſæpè affligant & perſequantur bonos, non tamen cum illis bonis pugna eſt, ſed cum principe tenebrarum, qui per illos nos infeſtat. Et ideò pro talibus, & non contra tales orandum nobis eſt, ſicut è diuerſo nō pro dæmonibus, ſed cōtra dæmones orandū eſt, ut ab illorum inſidiis liberemur. Præclarè hoc loco dicit Chryſoſtomus, Si bellum eſt, ſi tales ſunt inſtructæ acies, ſi incorporales principatus, ſi mundi domini, ſi ſpiritales nequitiæ aduerſum

Phil. 4.

Mat. 7

Lu. 11

Diabolus inſidias nos euertit.

Dæmones quarū rectores tenebrarum.

Eph. 5

Diabolus ut uincatur.

Ge. 3.

Ibidem

Dæmones in aere uerſantur.

Sap. 2.

uerſum nos ſunt, quomodò dic quæſo delitiaris? quomodò adeo diſſolutus ac diſtinctus es? quomodò inermes uincere poterimus? Iſta quiſque ſibiipſi ſingulis diebus dicat, quando per faſtum occupatur, quando per concupiſcentiam, quando mollem uitam incõſultò ac fruſtrà quærit, &c. [Propterea accipite armaturam Dei, ut poſsitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare.] Hic iterum monemur omniuariis non communire armis contra tela & bella undique imminentia. Quoniam contra atrociſsimos hoſtes, inquit Ambroſius, & omni tergiuerſatione callidos bellum gerimus, idcircò omni cautela & ſolicitudine uigilare debemus, ut quacunque tentauerit, munitos nos & præparatos inueniant. Neceſſe eſt enim, ut & Deus adiuuet, quos uiderit in præcibus uigilare, & de armis eius expectare uictoriam. In huiuſmodi autem bello ſobria mente opus eſt, & pura conſcientia, quia non contra carnalia nequitiæ, ſed aduerſus ſpiritalia dimicatur. Contra terrigenos enim hoſtes corpus ſagina roboratur, & poculis mens incitatur, ut repugnandi ſumat audaciam. Aduerſus ſpiritalia autem nequitiæ ſpiritaliter repugnandum eſt, & ſobrietatis & abſtinentiæ arma ſumenda ſunt, ut infuſi ſancto Spiritu, immundos & erraticos ſpiritus deuincamus. Ita Ambroſius. Porrò diem malum, authore Chryſoſtomo, præſentem uitam dicit Apoſtolus, & ſeculum malum præſens hoc uocat, à malis illis quæ in eo fiunt. Poſſumus autem diem malum, etiam intelligere diem tentationis, quia ſæpè uehemens eſt tentatio, & periculoſa cum hoſtibus dimicatio. Rectè igitur faciunt, qui ſoliciti & peruigiles ſemper in diuino ſe timore continent, & animo & ſobrio & ab amore uiſibilium abſoluto inhærent ſuo creatori, cuius auxilio & minime tuti ſunt ab hoſtium infeſtia machinamentis. Quod autem dicitur, [In omnibus perfecti ſtare,] Id eo pertinet, ut ſtudeat unuſquiſque edomitis & extinctis uitiis & perturbationibus omnibus, quoad eius fieri poteſt, eſſe perfectus: quo etiam ſpectat illa Prophetæ precatio, perfice greſſus meos in ſemitis tuis, ut non moueantur ueſtigia mea. Nam multi, ut ait Chryſoſtomus, iſtam adepti uictoriam denuò ceciderunt. Oportet autem & poſt uictoriam perſiſtere. Sed hæc pauciſſimi mortalium curant, cum plerique non modo nullum aduerſus uitia bellum ſuſcipiant, ſed etiam ultro in uitiis iaceant, atque in illis planè computreſcant. [State ergo ſuccincti lumbos, ueſtros in ueritate.] Ita in nobis totius corporis ſubiectũ ſunt lumbi, inquit Chryſoſtomus, quemadmodum fundamentum eſt, ſuper quod omnis ſtructura ædificatur, quemadmodum medicina ſtudioſi dicunt. Initium itaque ac fontem noſtrum conſtringit; dum lumbos cingit. Non autem iſtos lumbos intelligit, ſpiritaliter & intelligibiliter diſſerit. Sed lumbos iſtos corporales zona coriaria cingimus: qua uero nos ſpiritales cingemus? Ea ſcilicet, quæ ſumma & caput cogitationum noſtrarum eſſe debet. Nullum diligamus mendacium, res omnes per ueritatem metiamur, non inuicem alius contra alium mẽtiamur. Et ſi gloria quærẽda ſit, ueram quæramus, ſi uita, quæramus ueram. Si hoc pacto noſipſos communierimus, ſi in ueritate uixerimus, nemo nos uincet. Hæc ille. Audiamus etiam Hieronymum, Qui Chriſto, inquit, accinctus eſt ueritate, ueſtimenta in altum colligit, & ſurſum trahit, & nudorum laterum fœditatem balteo ſpirituali uelat, ſtringit, includit, & paratus ad prælium eſt, & opera habet lucentia, quæ lucernæ dicuntur ardentes. [Et induti loricam iuſtitiæ.] Sicut difficilè uulneratur, ait porro idem Hieronymus, in his uel maximè locis, quæ uitam tenent, qui conſertam hamis & ferreis inuicem circulis ſe tenentẽ loricam uirtutis indutus eſt, ita qui eſt circundatus multiplici ueſte iuſtitiæ, nec ad ſimilitudinem cerui in iecur accipiet ſagittam, nec in deſideria corruet & furores: ſed erit mundo corde, habens artificem huius loricæ Deum: qui unicuique ſanctorum omnia arma fabricatur, & non ſinit eum à iaculo uolãte per diem, & à ſagittis ardentibus percuti pariter & exuri. Hęc ille. Iuſtitiam uero, ut ait Chryſoſtomus, hic catholicam & uirtute præditam uitam uocat. Talem nemo unquam deiicere poterit: ſed uulnerare quidem conãtur plurimi, uulnerabit ac proſcindet tamen nemo, ne ipſe quidem diabolus. Ac ſi dicat quiſquam: Munitis pectoribus ueſtris per facta iuſta. Ita Chryſoſtomus. [Et calciati pedes in præparationem. Euangelij pacis.] Pedes ſæpè in ſcripturis pro affectibus ſumuntur. Eos igitur munire debemus, ne terræ inhæreant, ſed ad cœleſtia erigant: & ita parati erimus amplecti atq; etiã uita & moribus ſequi Euãgelium pacis: quod ideo pacis dicitur, quia illi obtemperantibus, & hic pectoris, & in futuro æternitatis pacem certiſsimè conſequi licebit. Dicitur enim propterea pacis Euangelium, quod pacem cum Deo per Chriſtum conciliatam nunciet: Verum ea pax non pertinet niſi ad eos, qui Euangelio conuenienter uiuunt. Non enim ſimpliciter & quibuslibet indiſcriminatim, ſed obtẽperantibus ſibi, ut habes in Epiſtola ad Hebræos Chriſtus factus eſt cauſa ſalutis æternæ. Vt autem pax, quam Euãgeliũ nunciat, inuiolata perſeueret, neceſſe eſt nullum dare locum peccato, quia non eſt pax impiis, ſed uiuere congruenter diuinæ uoluntati, quam nobis luculenter exprimit Chriſtus Euangelio. Veriſsimè enim dixit Propheta, Pax multa diligentibus legem tuam Domine. [In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſsimi ignea extinguere.] Magnũ præſidium eſt fides uera, fides uiua, qua diaboli ignitæ tẽtationes facilè eliduntur, ſed nemo hæc accipiat de ſterili illa fide, quam habent etiam mali. Fides ignita & feruens ſit oportet, qua ignea ſatanæ iacula retunduntur. Ignitæ ſunt cupiditatis, quas ſatanas immittit in pectora hominum: obiiciatur illis ſcutum fidei, & extinguuntur. Feruet carne libido, adſit fides, ſtatuat ob oculos æſtuantis gehennæ ignem inextinguibilẽ, uermen nunquam morientem, ipſius Dei omnia contemplantis præſentẽ uultum, ampliſsimas Dei promiſſiones, ſi peccato non conſentiamus, peccati turpitudinem, & id genus alia, maxime uero patientem pro nobis Chriſtum filium Dei, & omnibus pœnis miſerabiliter excruciatum, ut nos a peccato eximeret: & ſi adſit ſedulitas, haud dubiè abſcedet turpiter confuſus inimicus. Idem de aliis quoque tentationibus ſentiendum eſt: [Et galeam ſalutis aſſumite.] Spem intelligit, quæ futurorum expectatione bonorum erigit nos, & facit conſtanter obluctari peccato, & feruere ac lucere in operibus bonis, ne qua ex patre inimico in nos aditus pateſcat. [Et gladium ſpiritus, quod eſt uerbũ Dei.] Videmus certe ipſum Dominum Saluatorẽ, cum a ſatana inſidioſiſsimè tentaretur, hoc gladio uel maxime illum retudiſſe. Porrò qui hoc ſe Dei uerbo tueri uolunt, oportet ut etiam amore illud complectantur, ut poſsint dicere cum Propheta: Ignitum eloquium tuum uehementer, & ſeruus tuus dilexit illud. D. Auguſtinus in Pſalmum 34. Concione. 1. ſic habet: Dicit quodam loco arma noſtra Apoſtolus ſcutum fidei, & galeam ſalutis, & gladium ſpiritus, quod eſt uerbum Dei. Armauit nos talibus armis, qualibus auditis, laudabilibus & inuictis, inſuperabilibus & ſplendidis, ſpiritalibus ſanè atque inuiſibilibus, quia & hoſtes inuiſibiles expugnamus. Si uides hoſtem tuum, uideantur arma tua. Armamur earum rerum fide, quas non uidemus, & ſternimus hoſtes quos non uidemus. Veruntamen chariſsimi arma iſta ne putetis ſic eſſe, ut quaſi

quod

Dies malis præſens uita. *Pſ. 16.* *Lu. 12* *Euãgeliũ pacis cur dicatur* *Heb. 5.* *Eſ. 48. & 57.* *Pſ. 118* *Matt. 4.* *Pſ. 118*

quod ſcutum eſt,ſemper ſcutũ ſit:aut quod galea eſt, ſemper galea ſit:aut quod lorica eſt,ſemper lorica ſit. Tamen ipſum Apoſtolum uidemus dixiſſe quodam lo
1.The. 5. co loricam fidei,& alio loco dixiſſe,ſcutum fidei.Ergo ipſa fides & lorica poteſt eſſe & ſcutum. Scutum ergo
Eph. 6 eſt,quia tela inimicorum excipit & repellit:lorica eſt, qa interriora tua transfigi non ſinit. Hæc Auguſtinus. Habemus arma,armemur illis, ut diuina muniti uirtute,hoſtibus omnibus ſuperiores euadamus, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto,cui eſt cum Patre & Spiritu ſancto honor & gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

DOMINICA XXII.

Ioan. 4.

In illo tempore: Erat quidam regulus,cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic cum audiſſet quia Ieſus ueniret à Iudæa in Galilæam,abijt ad eum, & rogabat eum ut deſcenderet, & ſanaret filium eius. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

LEctio ſancti euangelij, quam modò fratres audiſtis expoſitione non indiget. Sed ne hanc taciti præteriſſe uideamur, exhortando potius quam exponendo, in ea aliquid loquamur. Hoc autem nobis ſolummodò de expoſitione uideo eſſe requirendum, curis qui ad ſalutem filio petendam uenerat,audiuit.[Niſi ſigna, & prodigia uideritis,non creditis.] Qui enim ſalutem filio quærebat,proculdubio credebat. Neque enim ab eo quæreret ſalutem,quem non crederet ſaluatorem. Quare ergo dicitur,Niſi ſigna & prodigia uideritis, non credi-
Reguli diffidentia. tis,qui antè credidit, quam ſigna uideret?Sed memen tote quid petijt,& aperte cognoſcetis, quia in fide dubitauit.Popoſcit nanque ut deſcenderet, & ſanaret filium eius. Corporalē ergo Domini pręſentiam quęrebat,qui per ſpiritum nuſquam deerat. Minus itaque in illum credidit,quem non putauit ſalutem poſſe dare,niſi præſens eſſet & corpore.Si enim perfectè credidiſſet,proculdubiò ſciret quia non eſſet locus, ubi non eſſet Deus. Ex magna ergo parte diſſiſus eſt, qui
† honorem † uirtutem non dedit maieſtati, ſed præſentię corporali. Et ſalutē itaq; filio petiit, & tamē in fide dubitauit, quia eum ad quem uenerat, & potētem ad curandum credidit,& tamen morienti filio eſſe abſentē putauit.Sed Dominus qui rogatur ut uadat,quia non deſit ubi inuitatur indicat: ſolo iuſſu ſalutem reddidit, qui uoluntate omnia creauit. Qua in re hoc eſt nobis ſolerter intuendum,quòd ſicut euangeliſta alio teſtāte didicimus,Cēturio ad Dñm uenit,dicens, Dñe,
Mat. 8 puer meus iacet paralyticus in domo, & male torquetur.Cui à Ieſu protinus reſpondetur: Ego ueniam & curabo eum.Quid eſt quòd regulus rogat ut ad eius filium ueniat,& tamen ire corporaliter recuſat, ad ſeruum autem Centurionis non inuitatur, & tamen ſe corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalem præſentiam non dignatur adeſſe Centurionis ſeruo non dedignatur occurrere. Quid eſt hoc,niſi quod ſuperbia noſtra retunditur, qui in hominibus non naturam,qua ad imaginem Dei facti ſunt, ſed honores & diuitias ueneramur? Cumq; penſamus quæ circa eos ſunt, profectò interiora minimè pernidemus: dū ea conſideramus quæ in corporibus deſpecta ſunt,negligimus penſare quod ſunt. Redemptor uerò noſter ut oſtēderet,quia quę alta ſunt hominum, ſanctis deſpicienda ſunt, & quæ deſpecta ſunt hominum, deſpicienda nō ſunt:ad filium reguli ire noluit,ad ſeruū Cēturionis ire paratus fuit.Increpata eſt ergo ſuperbia noſtra,quæ neſcit penſare homines propter homines:ſola (ut diximus)quæ circunſtant hominibus, pēſat:naturam non aſpicit, honorem Dei in hominibus non agnoſcit.Ecce ire non uult filius Dei ad filium reguli,& tamen uenire paratus eſt ad ſalutem ſerui.Certè ſi nos cuiuſpiam ſeruus rogaret, ut ad eum ire deberemus, protinus nobis noſtra ſuperbia in cogitatione tacita reſponderet,dicens: Non eas,quia temetipſum degeneras:Honor tuus deſpicitur,locus uileſcit.Ecce de cælo uenit, qui ſeruo occurrere in terra non deſpicit: & tamen humiliari in terra contemnimus, qui de terra ſumus. Quid uerò apud Deum uilius, quid eſſe deſpectius poteſt,quàm ſeruare honorem apud homines,& interni teſtis oculos non timere? Vnde & in ſa- *Lu. 16*
cro euangelio ad phariſæos ait: Vos eſtis qui iuſtificatis uos coram hominibus, Deus autē nouit corda ueſtra:quia quod hominibus altum eſt, abominabile eſt apud Deum.Notate fratres,notate quod dicitur.Si.n. quod hominibus altū eſt, abominabile eſt apud Deū: cordis noſtri cogitatio tanto apud Deū in imo eſt, quāto hominibus in alto. Et humilitas cordis noſtri tanto apud Deum in alto eſt, quanto hominibus in imo.Deſpiciamus ergo ſi quid boni gerimus: nulla nos noſtra inflet operatio:non rerum abundātia,non gloria extollat. Si quibuslibet bonis affluentibus intus intumeſcimus, Deo deſpecti ſumus. Quocontra Pſalmiſta de *Pſ.114*
humilibus dicit:Cuſtodiens paruulos Dominus. Qui quia paruulos humiles appellat,poſtquam ſententiam protulit,conſilium ſubiungit. Nā quaſi quæreremus, quid ipſe ad hæc faceret, adiunxit, Humiliatus ſum, & liberauit me.Hæc ergo cogitate fratres,hæc tota intentione penſate. Nolite in proximis ueſtris mundi huius bona uenerari. Hoc propter Deum honorate in hominibus,quibus tamen commiſsi non eſtis,quod facti ſunt ad imaginem Dei: quod tunc proximis uerè ſeruatis, ſi apud uoſmetipſos prius in corde non intumeſcitis. Nam qui ſe adhuc pro rebus tranſitorijs extollit neſcit in proximo uenerari quod maneat.Nolite ergo in uobiſmetipſis penſare quod habetis, ſed quid eſtis.Ecce mundus qui diligitur, fugit. Sancti iſti ad quorum tūbam conſiſtimus, florentem mundum mentis deſpectu calcauerunt.Erat uita longa, ſalus continua,opulentia in rebus, fœcunditas in propagine,trāquillitas in diuturna pace.Et tamen cum in ſetpſo floreret,iam in eorum cordibus mundus aruerat.Ecce iā mundus in ſeipſo aruit, & adhuc in cordibus noſtris floret.Vbique mors, ubique luctus, ubique deſolatio. Vndique percotimur, undique amaritudinibus replemur:& tamen cæca mēte carnalis cōcupiſcentiæ ipſas eius amaritudines amamus,fugientem ſequimur,labēti inhæremus. Et quia labentē retinere nō poſſumus, cum ipſo labimur,quem cadentem tenemus. Aliquando nos mundus delectatione retraxit a Deo, nunc tantis plagis plenus eſt, ut ipſe nos iam mundus † inuitet *† mittat*
ad Deum.Penſate ergo quia nulla ſunt, quæ temporaliter currunt.Finis temporalium oſtendit,quam nihil ſit quod tranſire potuit. Caſus rerum indicat,quia res tranſiens, & tunc propè nihil fuit, cū ſtare uideretur.

Hęc ergo fratres chariſsimi ſolicita cōſideratione penſate, in ęternitatis amore cor figite, ut dum terrena culmina adipiſci contemnitis,perueniatis ad gloriam quam per fidem tenetis, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit &c.

EADEM

EADEM DOMINICA, Ioan. 4.

In illo tempore: Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Et reliqua. Homilia Erici.

Diuina iudicia quàm ſint incomprehenſibilia, quamque inſcrutabilia, quantũque ab humanis iudicijs longè diſtantia, cum in omnibus diuinæ ſcripturæ locis, tum uel maximè in præſenti euangelij lectione ualemus aduertere. Ecce enim ſicut ſubſequens ſermo huius lectionis indicat, rogatus Dominus & redemptor ut ad reguli filiũ pergeret inuiſcendum, ire noluit, cum tamen alibi ad centurionis ſeruum etiam illo renitente, & indignum

Mat. 8

ſe reclamante, uenturum ſe promittere dignatus ſit. Quis autem ignorat regulum maioris eſſe poteſtatis, quàm centurionem? Sed apud omnipotentem Deum (cuius iudicia aliquando occulta ſunt, ſemper autem uera) plus fides centurionis ualuit, quã purpura reguli.

1. Reg. 16.

Sic quondam Dauid puer maioribus, & quantum ad hominum iudicia pertinet, prudentioribus fratribus reprobatis, ad regnum eligitur, & in fine ſeculi non oratores & nobiles, ſed piſcatores & ignobiles à Domino ad apoſtolatum uocantur. Hanc diuinorum iudiciorum ſubtilitatem Pſalmiſta cõſiderans, aiebat:

Pſ. 35.

Iudicia tua Domine, abyſſus multa. Et iterum: Iudi-

Pſ. 18.

cia Domini uera, iuſtificata in ſemetipſa. Et Eſaias de

Eſ. 11.

Chriſto præcinit: Non ſecundum uiſionem oculorũ iudicabit, neque ſecundum auditum aurium arguet. Sed hæc ſuo in loco melius uidebuntur, quę nos breuiter prælibaſſe non piguit, nunc ad exponendam ſancti euangelij lectionem accedamus. [Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum.] Regulus per diminutionem nominis, quod eſt rex, dicitur, paruus uidelicet rex, nec magna poteſtate ſublimis. Quod nomen benè iſti congruit, qui filio ſalutem popoſcit, quia uidelicet non plenam, ſed diminutam fidẽ habuiſſe probatur. Capharnaum autem ciuitas eſt Galilææ prouinciæ, in qua Dominus multa miracula oſtendit, in qua etiam infirmus iacebat iſtius reguli filius. Hic ergo audiens Dominum aduenire à Iudæa

Ioan. 2.

in Galilæam, ubi nuper aquam in uinum cõuerterat, abiit ad eum, rogaturus pro ſanitate filij morientis. Quamuis enim omnis terra duodecim tribuũ, in qua Iudæi habitabant, Iudæa generaliter appellaretur, præcipue tamen ac ſingulariter illa pars regni Iudæorũ, in qua duæ tribus conſiſtebant, Iudæ ſcilicet & Beniamin, Iudæa uocabatur. A qua parte ueniẽte Domino, acceſsit ad eum iſte regulus, rogans ut deſcenderet & ſanaret filium eius. Quare? Incipiebat enim mori, id eſt, urgebat eũ uicina mors. [Dicit ergo Ieſus ad eũ, Niſi ſigna & prodigia uideritis, nõ creditis.] Signa dicũtur eò, quòd ſignificent aliquid, prodigia uerò quaſi porrodicia, eò quòd porro, id eſt, longe prætendãt aliquid. Conſtat profectò Iudæos quaſi ex natura inſitam hanc conſuetudinam habuiſſe, ut quibunſcunque rebus, licet diuinis, fidem non niſi per ſigna commodarent. Vnde & apoſtolus Paulus dicit, Iudæi ſigna pe-

1. Co. 1

tunt. Sed quærendum uidetur, cur Dominus huic regulò dicat, Niſi ſigna & prodigia uideritis, non creditis, cum ille ante crediderit, quàm ſignum uideret. Quomodo non crederet, qui ſalutem filio popoſcit? Sed ſi attendamus quid petijt, aperte cognoſcimus, quia non plenæ fidei fuit. Popoſcit nanque Dominũ ut deſcenderet, & ſanaret filium eius, & ſic præſentiã corporalem expetijt, quaſi ſalutem in filio operari nõ poſſet, niſi præſens corpore fuiſſet. Qui ſi perfectè credidiſſet, proculdubio ſciret non eſſe locum, ubi nõ eſſet Deus. Arguit itaque hominem in fide tepentem, & tentare cupientem in ſanitate filij ſui quis eſſet, aut quantum poſſet. [Dicit ad eum regulus, Domine, deſcende priuſquam moriatur filius meus.] Vrgebat eũ infirmitas filij, & ideo in precibus perſeuerans, poſtulat illi ſalutẽ. [Dicit ei Ieſus, Vade, filius tuus uiuit.] Sicut alio euangelio narrante didicimus, centurio ad Dominum uenit dicens, Domine, puer meus iacet pa-

Mat. 8

ralyticus in domo, & malè torquetur. Cui reſpondit Dominus, Ego ueniam, & curabo eum. Centurio eſt, qui centum militibus præeſt. Cum ergo maioris dignitatis ſit regulus quàm centurio, uigilanter intuẽdum eſt, cur ad filium reguli rogatus corporaliter ire recuſat, ad ſeruum uerò centurionis etiam non rogatus ſe pergere pollicetur. Filio reguli non dignatur adeſſe, ſeruo centurionis non dedignatur occurrere. Sed in hoc facto, ſola humilitate, quæ nobis in redemptore noſtro ſemper imitãda proponitur, ſuperbia noſtra ſpecialiter retunditur, qui in hominibus non naturam, qua ad imaginem Dei facti ſunt, ſed honores & diuitias ueneramur. Vt enim oſtẽderet redemptor noſter, quia quæ alta ſunt hominibus, hoc eſt, dilectoribus huius ſeculi electis deſpicienda ſunt, & quæ deſpecta hominibus uidentur, ſanctis deſpicienda non ſunt, ad filium reguli noluit ire, ad ſeruum uero centurionis ire paratus fuit. [Credidit homo ſermoni, quem dixit ei Ieſus, & ibat.] Ex hoc iam apparet, quãtum profecerit iſte ex increpatione ſaluatoris. Quia enim Dominus dixerat ei, Niſi ſigna & prodigia uideritis, non creditis, ſtatim ut audiuit à Domino, Vade, filius tuus uiuit, continuo credens ibat. [Iam autem eo deſcendente, ſerui ei occurerunt & nunciauerunt, dicentes, quia filius eis uiueret. Interrogauit ergo horã ab eis in qua melius habuerat, & dixerũt ei, Quia heri hora ſeptima reliquit eum febris.] Nõ eſt uacuũ à magno myſterio, quod filium reguli euangeliſta narrat ſeptima hora ab infirmitate dimiſſum. Non ſolum

In miraculis Chriſti etiã myſteria contemplãda.

enim miracula Chriſti quæ corporaliter geſsit, miracula nobis exiſtunt, ſed etiam in ipſis operibus ſuis ſecreta ſunt myſteria conſideranda. Septenarius numerus ſacratus eſt donis ſpiritus ſancti, quoniam omnia dona ſpiritualia, quæ à Deo cunctis fidelibus largiuntur, eodem ſeptenario numero comprehendũtur. Septem enim ſunt uirtutes ſpiritualium donorum, quibus uita & ſtatus hominum in præſenti uita decẽtiſsimè ornatur, ſapientia uidelicet, intellectus, conſilium & fortitudo, ſciẽtia pietas, ac timor Domini. Sine gratia enim Dei nec ſapiens quis eſſe poteſt, nec intelligens, nec cõſiliarius, nec fortis, nec eruditus, nec pi⁹, nec plenus timore Domini. Quæ dona quia non aliter quàm gratia ſancti ſpiritus homini tribuuntur, merito etiam ipſe ſpirituſſanctus, qui nihil eſt aliud quàm uerus Deus, eiſdem nominibus nuncupatur. Sicut enim filius à patre procedens uocatur leo propter fortitudinem, ouis propter innocentiam, oſtium quia per ipſum introimus ad patrem, lux quæ illuminat omnem hominem, uocatur & ueritas atque reſurrectio, multiſque alijs nominibus ſecundum quaſdam proprietates, ita quoque & ſpirituſſanctus procedens à patre ſimul & filio, his ſeptem nominibus propriè appellatur, ſapientia ſcilicet, intellectus, conſilium, fortitudo, ſcientia, pietas, atque timor. Vnde & ſeptiformis

VII. dona Spiritus ſancti.

gratiæ dicitur, propter myſterium ſeptenarij numeri, in quo ſumma perfectio intelligitur. Eſt enim compoſitus ex ternario & quaternario. Habet nãque in ternario ſignificationem ſanctæ Trinitatis, in quaternario, euãgelij. Siue enim tres per quatuor, aut quatuor per tres multiplicentur, ad duodenarium numerum conſurgit,

Numeri ſeptenarij perfectio. Hĩc duodenarij

ſurgit, que ni etiam conſtat eſſe perſectiſſimum, quia
myſteriũ ſanctæ Trinitatis, & doctrina Euangelij per
duodecim apoſtolos in quatuor mundi partes, orien-
tẽ.ſ.& occidentẽ, ſeptentrionẽ ac meridiẽ deriuata eſt.
Sũt quoq; quatuor mũdi elemẽta, & quatuor orbis (ut
dictũ eſt) climata, totidẽq; anni tẽpora, quatuor etiã,
quibus Eccleſia ſubſiſtit, habentur euã gelia. Poſſumus
quoque ternarium numerum ad interiorem noſtrum
referre hominem, hoc eſt, ad animam, quæ triplicis
eſt naturæ. Eſt enim iraſcibilis, concupiſcibilis, & ra-
tionabilis. In unaquaque etiam rationali anima tria
inſunt, memoria, ingeniũ & intellectus. Spiritum quo
que ſanctum ſuper Dominum corporaliter requieturum,
Eſ. 11. Eſaias propheta cum de Chriſto propheraret,
prædixit, Egredietur, inquiens, uirga de radice Ieſſe,
Dominus uidelicet Ieſus Chriſtus de ſtirpe Dauid, &
requieſcit ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapien
tiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpi-
ritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum ſpiritus ti-
moris Domini. Ipſe enim ſpiritus requieuit ſuper Do-
minum Ieſum Chriſtum, quia in eius corpore omnis
plenitudo diuinitatis pleniſsimè habitauit, nequaquã
1. Cor. per partes, ut in cæteris ſanctis, quibus alijs datur ſer-
12. mo ſapientiæ, alijs ſermo ſcientiæ, alijs gratia uirtutũ,
& cæteris quibus unicuique datur ſecundum menſurã
fidei, ſed pleniſsimè requieuit ſuper eũ, & perpetua
manſit habitatione. Quia igitur per ſeptenarium nu-
merum ipſe ſpiritusſanctus deſignatur, à quo & per
quem omnis ſanitas, omnis fortitudo, atque uniuerſa
dona ſpiritualia cunctis fidelibus largiuntur, rectè
ſeptima hora diei filius reguli ſanitati redditus ab euã
geliſta refertur, quia quæcunque ſanitas, ſiue in corpo
re, ſiue in anima datur, eodem ſpiritu largiẽte tribui-
tur, qui per eundem ſeptenarium numerum deſigna-
tur. Benè ergo ſeptima hora filius reguli ſanatus eſt,
quia tunc perfectam ſanitatem totus homo conſequi-
tur, cum creatura creatorem ſuum agnouerit, eique ſe
digna humilitate ac ſeruitute ſubdiderit. Hic enim eſt
ordo rectiſsimus, ut anima Deo, corpus uerò ſpiritui
mancipetur. Idem quoque ſeptenarius numerus donis
ſeptiformis ſpiritus ſacratus eſt, in quo, & per quem
uera hæc ſanitas, & remiſsio omnium peccatorum tri
buitur. [Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in
qua dixit ei Ieſus, Filius tuus uiuit, & credidit ipſe, &
Ioã. 4. domus eius tota.] In hoc eodem euangeliſta paulò ſu-
perius legimus, quòd prædicãte Domino in Samaria,
ad uocem mulieris dicentis, Venite & uidete homi-
nem, qui mihi omnia dixit quæcunque feci, plurimi
Smaritanorum abſque ullius ſigni uiſione ſolo ſermo-
ne in illum crediderunt. Ad iſtud autem tã magnum
miraculum in Iudæa patratum, ſolus regulus cum do
mo ſua credidit. Et hoc eſt, quod Dominus ſuprà dixe
rat: Niſi ſigna & prodigia uideritis, nõ creditis. In quo
etiam facto præfigurabatur, quod paucitas Iudæorum
eſſet in Deum creditura, & multitudo gentium ad fi-
dem uentura. Iudæi nempe ipſum filium Dei ſigna fa-
cientem uiderunt, apoſtolos illius prædicatores & ma
giſtros habuerũt, & tamen pauci ex ei fidei iugo colla
ſubmiſerũt, cæteris in infidelitate perſiſtentibus. Por-
rò gentium populus etſi Chriſtum in carnis infirmita
te poſitum, miracula operantem uidere non potuit, ſo
la tamen prædicatione apoſtolorum contentus, penè
totus ſacræ fidei acquieuit. Proinde illis tormẽtis per-
petuis ob infidelitatem condemnatis, nobis, ſi quod fi
de credimus, operibus exornemus, æterna beatitudo
Ioã. 20 repromittitur, dicente nobis ſaluatore, Beati qui non
uiderunt, & crediderunt. Perfecta nanque Iudæorum
conuerſio circa finem ſeculi implenda eſt, quando ad
prædicationem Eliæ & Enoch conuertentur corda pa
trum in filios, & corda filiorum ad patres eorum, &
adimplebitur quod ait Apoſtolus, Cum plenitudo gẽ
tium intrauerit, tũc omnis Iſrael ſaluus fiet. Et Eſaias: Ro. 11.
Si fuerit numerus filiorum Iſrael quaſi arena maris, re Eſ. 10.
liquiæ ſaluæ fient. Et iterũm: In ueritate conuertien- Ibidem
tur. Quod ipſe præſtare dignetur, qui uiuit & re-
gnat, &c.

EADEM DOMINICA, HOmilia Euſebii Emeſeni.

Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum, &c. Ioan. 4.

Digni ſunt reges, qui exaudiantur: nulli ita
Deo familiares ſunt ſicut boni reges.
Valdè bonam ſignificationem tenent re
ges in diuina ſcriptura. Omnis enim ho Rex qui
mo qui ſeipſum, & uirtutum exercitum ſit.
qui in eo eſt, honeſtè ſapienterque diſponit & regit,
uera definitione rex dici poteſt. Si ergo teipſum & fa-
miliam tuam benè regere & diſponere uis, cuſtodi ſen
ſus corporis tui, neque eos per illicita uagari permit-
tas. Ipſi .n. duces ſunt, & in tota domo obtineat prin- Pſ. 118
cipatum. Auerte igitur oculos tuos, ne uideant uani-
tatem. Dic ſimul cum uiro iuſto: Pepigi fœdus cum o- Iob 31.
culis meis, ne de uirgine cogitarem. Audi etiam quid
Pſalmiſta dicat: Oculi mei ſemper ad Dominum, quia Pſ. 24.
ipſe euellet de laqueo pedes meos: Qui enim ſemper
oculos ad Deum habent, uana uidere non deſiderant.
Sic ergo regitur uiſus. Sed quid dicam de auditu? Nã
& ipſe regendus eſt. Claude igitur aures tuas, ne de-
tractionibus pateant, ne uerba uana & inutilia liben-
ter audiant: aperi eas ad Euangelium, aperi eas ad uer
bum Dei. Ideò enim Pſalmiſta dicit. Audi filia & ui- Pſ. 44.
de, & inclina aurem tuam. Ideò & Dominus ait: Qui Matt.
habet aures audiendi, audiat. Ideò & Eſaias dicit: Au 11.
di cœlum, & auribus percipe terra, quoniam Dominus Eſ. 1.
loquutus eſt. Lingua quoque regimine indiget: quam
qui non regit, rex dici non debet. Qui enim cuſtodit Pro. 18
linguam ſuam, cuſtodit & animam ſuam, mors & uita Iac. 3.
in manu linguæ. Qui in uerbo non offendit, hic perfe- Iac. 1
ctus eſt uir. Si quis putat ſe religioſum eſſe, non refre-
nans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius Pſ. 38.
uana eſt religio. Vnde Pſalmiſta ait, Dixi cuſtodiã uias
meas, ut non delinquam in lingua mea. Os quoque ni
ſi cuſtodiatur, in multis peccat. Peccat enim in crapu-
la & ebrietate. Quod quidem ſi primi parentes benè
cuſtodiſſent, de ligno uetito non comediſſent. Hoc au
tem Dominus nos regere docuit, qui diabolo malè
ſuadenti reſpondit, Non in ſolo pane uiuit homo, ſed Mat. 4
in omni uerbo Dei. Hoc & Apoſtolus benè regebat, Ac. 10
qui ait, Nunquam commune & immũdum introiuit
in os meum. Regamus & manus, ut pauperibus ape-
riantur, & ad furtum & rapinam non extendantur. Ta Eſ. 2.
les manus notabat propheta, cum diceret, Manus ue
ſtræ ſanguine plenæ ſunt. Regamus & pedes, ne cur
rant ad effundendum ſanguinem, ſed potius ſemper
ſint parati ad euangelizandum pacem, ad euagelizan-
dum bona, ut calcare ualeant ſuper ſerpentes & ſcor-
piones. De pedibus nanque Dominus ait, Qui lotus Ioã. 13
eſt, non indiget niſi ut pedes lauet. De pedibus & Ec- Cant. 5
cleſia dicit. Laui pedes meos, quomodo inquinabo il-
los? Sic igitur reguntur corporis ſenſus. Sed quid de in
teriori familia dicam? Et ipſe quidem regimine indi-
get. Vnde Pſalmiſta ait, Proba me Domine, & tenta Pſ. 25.
me, ure renes meos & cor meum. itemque, Cor mun- Pſ. 50.
dum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in Matt.
uiſceribus meis. Ex corde enim (ait Dominus) exeunt 15.
cogitationes malæ, homicidia, adulteria, furta, periu-
ria,

tia, fornicationes, blaſphemiæ: hæc ſunt quæ coinquinant hominem. *Ex. 28* Ideò rationale ſuper cor & ſuper pectus epiſcopi ponitur, ut benè regatur & cuſtodiatur. Nemo igitur ſe regem non eſſe dicat, qui tantas habet ad regendum familias. Tales itaq; reges iſte regulus ſignificabat. qui ad Chriſtum acceſſit pro filio rogaturus. Et fortaſſe ideò non rex, ſed regulus dicitur, quia nondum perfectè credebat. Vnde & Dominus ait: [Niſi ſigna & prodigia uideritis, non creditis.] Si.n. perfectè credidiſſet, filius eius infirmus non fuiſſet. Quid .n. per filium eius, niſi ſpiritum eius & niſi animam eius intelligamus? Hic autem filius reguli, id eſt, anima reguli, infirmabatur Capharnaum, quæ uilla conſolationis interpretatur. Mala uilla, mala conſolationis interpretatur. Mala uilla, mala conſolatio. Hæc uilla, caro eſt, in qua anima infirma iacet, & inde magis infirmatur, quia non benè conſolatur. Spiritus enim *Gal. 5.* (ait Apoſtolus) concupiſcit aduerſus carnem, caro autem aduerſus ſpiritum. Vult autem conuerti, & ad pœnitentiam redire, ſed dicit caro, & quaſi conſolando dicit: Noli adhuc, expectemus uſque cras, conſilio faciamus, iuuenes ſumus, multum nobis tēporis reſtat: melius eſt non uouere, quàm uota non reddere. Sic loquitur Capharnaum, ſic loquitur caro, ſic loquitur uilla conſolationis. Benè quidem loqui uidetur, ſed *Eccl. 5* benè loquitur. Vnde & Salomon: Ne tardes (inquit) cōuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: qui enim dedit hodiernum diem, non promiſit dubium cras. Imitare igitur illum regulum, o homo, quicunque es, cuius anima infirmatur: feſtina ad Ieſum, uade ad medicum, roga eum ut deſcendat, roga ut tibi condeſcendat, roga ut tibi peccata tua dimittat, roga ut ſanet animā tuam, & liberet eam a morte ſua: caue ne iaceat in Capharnaum, noli eam malè conſolari & morti eam perpetuæ ſubiugare: noli ſigna & prodigia quærere, crede tantum, & ſaluus eris. Inſta ſimul cum regulo, inſta & dic: [Domine, deſcende priuſquā moriatur filius meus.] hoc.n. ſi feceris, audies & tu à piiſſimo Domino, quod ille regulus tunc audire meruit: *Ez. 18* [Vade (inquit) filius tuus uiuit.] Verum eſt igitur, & ſine dubio uerum eſt, quia peccator quacunque hora conuerſus fuerit & ingemuerit, uita uiuet & non morietur. Non.n. dixit, [Viuet,] ſed, [Viuit,] quia una eademque hora & pœnitentia naſcitur, & uita datur. [Credidit homo ſermoni, quē dixit ei Ieſus, & ibat.] Iam non regulus, ſed rex iſte dicendus eſt. regulus erat quando uenit, ſed rex & plenus fide recedit. Credidit *Ge. 15.* .n. Abraham Deo, & reputatur ei ad iuſtitiam. Om- *Marc. 9.* nia poſſibilia ſunt credenti. [Iam autem eo deſcendente, ſerui occurrerunt ei, & nunciauerunt, dicentes quia filius eius uiueret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerat. Et dixerunt ei: Quia heri hora ſeptima reliquit eum febris.] Iſti ſerui, epiſcopi & ſacerdotes mihi eſſe uidentur, qui peccatori ad pœnitentiam conuerſo, uitam nunciāt & ſanitatem promittūt. Omnium enim ſerui ſunt, qui omnibus ex debito ſeruiunt. Vnde & Romanus epiſcopus, epiſcoporum omnium maximus, ſeruum ſeruorum Dei in ſuis epiſtolis ſe eſſe ſcribit. Neque enim uacat a myſterio, ꝙ ſeptima hora puerum febris reliquiſſe dicitur. Septima nanque hora, & ſeptima dies, hæc ætas ultima eſt, *1. Cor. 10.* de qua Apoſtolus ait, Nos ſumus, in quos fines ſeculorum deuenerunt. Hac autem ſeptima hora ad ſanandum & uiuificandum Dominus uenit. Ante hanc autem horam nemo ſanabatur. Quicunque itaque ſanatur, hac & non alia ſanatur. [Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit Ieſus, Filius tuus uiuit, & credidit ipſe, & domus eius tota.] Cognoſcamus igitur & nos, firmiterq; credamus quia in hac hora, in hoc tēpore præfinito, in hoc tempore ante tempora prædeſtinato, uenit Ieſus, & ꝓ nobis paſſus, præcepit ut uiuamus, & ulterius non moriamur, ſed ſani & immortales ad regna cœleſtia transferamur. Qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

DOMINICA XXIII. POST Pentecoſten, In Epiſtolam Concio exegetica.

EX Epiſtolæ ad Philippenſes cap. 1. hodiè nobis lectio depromitur, quæ inter cætera perſpicuè declarat, quantoperè Apoſtolus ſitierit animarum ſalutem. Hinc illæ in eius oībus Epiſtolis ignitæ & aſſiduæ adhortationes ad pietatem, quia ſciebat ſatis nō eſſe ad ſalutē, benè inchoaſſe, ſed oportere etiam perſeuerare uſque in finem. Ardua res uirius eſt, & cum labore ac diligentia multa obtinenda, nec tamen etiam tum, cùm parta eſt, licet eſſe plus æquo ſecuris, ſed ſemper in ſtatione permanendum eſt, nunquam non occaſionem nocendi captantibus illis atrociſſimis ſalutis noſtræ inimicis, qui per omnem orbem terrarum latè ſua tendunt retia, animasque innumeras proh dolor capiunt, captasque deuorant horrendum in modum. Sed Apoſtolicam lectionem ueniamus. [Cōfidimus in Domino Ieſu, quia *Phil. 1.* qui cœpit in uobis opus bonum, perficiet uſque in diē Chriſti Ieſu.] A Deo certè eſt & initium bonæ uoluntatis, & conſummatio boni operis. Sine me nihil poteſtis facere, ait ipſe Dominus in Euangelio. Sed hic *Ioā. 15* iam uidendum eſt, ne ſic omnia expectemus a Deo, ut nos interim deſides ac ſupini ſtertamus. Gratia Dei, ſine qua nihil poſſumus, parata eſt omnibus. Cur igitur non omnes eam amplectuntur? Vitio proculdubiò ſuo multi gratiam oblatam negligunt, quidam ēt reſpuunt & repellunt, quales ſunt illi, qui ſic huic mūdo & uitæ huius uoluptatibus deditì ſunt, ut nec audire quidem ſuſtineant ſalutares adhortationes. Itaq; Apoſtolus etiam perfectum diſcipulum Timotheum *1. Ti. 4* hortatur, ne negligat gratiam Dei. Nam ſi nos gratiæ cooperari nolimus, ſed prauis obſequi propenſionibus carnis & ſenſuum, citò nos inueniemus gratia deſtitutos. Porrò ubi adeſt ſtudium & diligentia, ibi ſanè non modò non ſe ſubtrahit, ſed largius etiam communicat gratia, & fit animus in dies ſeipſo robuſtior, maiori ſcilicet gratia in dies accedente. Poteſt hoc ēt multis ſcripturæ exēplis doceri, niſi res per ſe notiſſima, non tam probatione haberet opus, quàm ſolicitudine, tum ne gratia priuemur, tum in ea creſcamus. Ambroſius hunc locum exponens, Securus, inquit, de bonitate & iuſtitia Dei Apoſtolus, & de horum fide non ambigens, confidit quòd Dei auxiliis adiuti, perſeueraturi ſint in fide uſque ad diem Domini, in quo remunerandi ſint perſiſtentes in fide. Nec aliud debuit de his ſentire, quos ſemper inflexibiles in deuotione Dei expertus eſt, tam directum & infatigabilem eorū curſum uidens, ut cogitaret dignos hos ſibi partici- *Operū dignitas & meritū* pes gaudii eſſe. Sic Ambroſius. Poſſumus uerò ex hoc loco etiam operum bonorum colligere dignitatem & meritum, quippe quæ Deo operante fiant in nobis & per nos. Sic etiam alibi idem ait Apoſtolus, *Phil. 2.* Deus eſt, q operatur in uobis & uelle & perficere pro bona uoluntate. Ne ergo deſimus gratiæ Dei, ſed ui- *Pſ. 84.* gilemus & audiamus quid loquatur in nobis Dominus Deus, & uoluntati eius morem geramus, ne ſi ſe ſubtrahat iratus, nos deficiamus. Multi gratiam ore iactitant, & moribus profligant. Diem autem Chriſti

hic

hic Apoſtolus uocat ſupremum mundi diem, quo uenturus eſt Chriſtus ad iudicandos uiuos & mortuos. [Sicut eſt mihi iuſtum hoc ſentire pro omnibus uobis, eo ꝙ habeam uos in corde, & in uinculis meis, & in defenſione, & confirmatione Euangelii, ſocios gaudii mei omnes uos eſſe.] Multum hic deſiderii oſtẽdit, inquit Chryſoſtomus. ſiquidem in corde illos habuit, & in ipſo carcere uinctus, Philippenſium recordatus eſt: id quod nõ modicum exprimit uirorũ iſtorum encomium. Neq; .n. præſumptionis eſt ſancti huius dilectio, ſed iudicij rectarumq; rationum. A Paulo itaque adeo uehemẽter diligi, indicium eſt, magnum quẽdã & admirabilẽ eſſe. Et in defenſione mea, inquit, & confirmatione Euangelij. Et quid mirũ, ſi in carcere illos in corde ſuo habuit? Neq; tũ tẽporis, inquit, cum carcerem defenſurus me ingreſſus eſſem, memoria mea excidiſtis. Adeò quippe uiolentus eſt amor ille

Vis amoris ſpiritalis. ſpiritalis, ut nullo tempore cedat, ſed perpetuò amantis adhæreat animo, nulliq; tribulationi ſine dolori permittat, ut animum hunc uincat. Quemadmodum

Dan. 3 enim in fornace Babylonica flamma adeò uehementer in ſublime lata, ros quidam beatis illis pueris erat: ita & amicitia diligentis Deoſque placentis animum nacta, omnem flammam excutit, roremque ex illa mirabilem efficit. Et confirmatione erant Euangelii. Igitur uincula confirmatio erant Euangelij. Igitur erant ipſius defenſio. Admodum rectè. Nam ſiquidem uincula detrectaſſet impoſtorem agi uideri poterat. Cum uerò nihil non tolerat, & uincula quoque & tribulationem, declarat non humanam quampiam ſubeſſe cauſam, propter quam iſta patiatur, ſed omnia ſe ferre propter Deum, qui aliquando rependat. Nemo.n. utique eſt, qui & mori cupiat, & tanta ſubire pericula: nemo qui tantum regem offendere ſuſtineat (Nero nẽ dico) niſi alium regem iſto multò maiorem reſpiciat. Deinde oſtendit dilectionem ſuam non præſumptionem eſſe, ſed ſanum iudicium. Vnde? Habeo uos, inquit, in uinculis meis & in defenſione, proptereà ꝙ participes ſimul mecum eſtis gratiæ. Quid hoc eſt? Erat iſtud Apoſtoli gratia, uinciri, exagitari, innumera mala ferre? Erat certè. Nam ſufficit, inquit, tibi

2. Cor. 12. gratia mea. Potentia quippe mea in infirmitate perficitur. Proptereà, inquit, placeo mihi in infirmitati-

Ibidem bus & contumeliis. Cum itaque uideam uos uirtutem ipſis operibus exprimere, & tantæ gratiæ participes eſſe, idq; cum animi promptitudine, meritò iſta de uobis conijcio. Ita Chryſoſtomus, qui gratiæ legit, ubi nos habemus gaudii: ſed ſenſus idem eſt. Nam & pro Chriſto pati dura & aſpera, gratiæ eſt: & in iiſipſis duris & aſperis ſancti exultant. Sic eodem hoc capite ad Philippenſes ſcribit Paulus: Vobis donatum eſt

Phil. 1. pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed ut etiã

Rom. 5 pro illo patiamini. Et idem ad Romanos ſcribẽs, Glo-

Iac. 1 riamur, inquit, in tribulationibus. Et Iacobus Apoſtolus hortatur fideles, ut omne gaudium exiſtiment, cũ in uarias tentationes inciderint. [Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodò cupiam omnes uos in uiſceribus Ieſu Chriſti.] Deum teſtatur, inquit Ambroſius, ut affectum commendet iuſti. Qui enim multum de aliquo ſentit, ut credibile hoc faciat, teſtificatur: per quod & prouocat deſiderium illorum erga ſe, ut deſide[ra]nti deſiderent. Deſiderat ergo omnes hos, non humana cupiditate, ſed in amore Chriſti: non carnis affectu, ſed ſpiritus, ut participes hos habeat, & in ſenſu myſterij diuinitatis & incarnationis Dñi Ieſu Chriſti. Sic Ambroſius. Audi & Chryſoſtomũ: Deum teſtẽ, ait, non ideò citat, quòd fidem non mereatur: ſed multo [cum] affectu & ad hoc facit, ut uehementer perſuadeantur certoque confidant. Quoniam dixerat eos conſortes ſuos factos eſſe, ne putarent eum huius gratia iſto eſſe deſiderio erga ſe, proptereà ſubiunxit, In uiſceribus Ieſu Chriſti. Quid hoc eſt? Idem ſcilicet, quod, Secundum Chriſtum, quaſi dicat: Quoniam fideles eſtis, quoniam Chriſtum amatis, propter dilectionẽ quæ ſecundũ Chriſtum eſt. Et non dixit dilectionem, ſed quod feruentius erat, nempe, uiſcera Chriſti. Tanquam parens ueſter factus, inquit, propter cognitionem, quæ ſecundum Chriſtum eſt. Ipſa quippe uobis uiſcera largitur, uiſcera calentia & ignita. Germanis enim ſeruis ſuis uiſcera donat. In illis, inquit, uiſceribus diligo uos, uiſceribus non naturalibus, ſed feruentioribus, quippe ipſius Chriſti. Quã deſiderem, inquit, uos omnes. Quoniam omnes tales eſtis, ſermone conſequi nequeo, quomodò uos deſiderem. Dici itaque nequit. propterea Deo iſtud cognoſcendum permitto corda penetranti. Quod ſi adulatus illis fuiſſet, Deum utique teſtem non aduocaſſet. Neque enim iſtud periculo caret. Hæc Chryſoſtomus. Apoſtolus non uno loco in ſuis Epiſtolis Deum teſtem adhibet. Inde ergo liquet, cum grauis & iuſta ſubeſt cauſa, non eſſe licitum iurare. Sed hodiè plerique ad tertium quodque uerbum ferè adhibent iuramentum, quæ eſt reuerà peſſima conſuetudo: & dubium non eſt, quin tales ſæpè etiam ad res falſas magno ſcelere adhibeant iuramentũ, & multis modis periurij crimine ſe obſtringant. Audiant illi quid

dicat Auguſtinus Sermone de Decollatione Ioannis *Eſt Sermo 116. in ys, q. Louanij ſeparatim excuſi ſunt.*

Baptiſtæ, qui extat: Falſa, inquit, iuratio, non eſt leue peccatum. immò tam magnum peccatum eſt falſum iurare, ut propter reatum falſæ iurationis Dns prohibuerit omnem iurationem. Item Sermone alio in eodem feſto, qui etiam extat: Magnum malum eſt, inquit, falſa iuratio. Prius ergo laborare debetis & confligere aduerſus conſuetudinem ueſtram malam, malam, malam & ualdè malam, & tollere iurationem de oribus ueſtris, &c. [Et hoc oro, ut charitas ueſtra magis ac magis abũdet in oĩ ſciẽtia, & in oĩ ſenſu, ut probetis potiora.] Dilectionis menſura, inquit idem Chry- *Eſt ibi. Sermo 117.*

ſoſtomus, eſt, nequaquam gradũ figere. eſt enim iſtud inſatiabile bonum. Neque tamen ſimpliciter quamuis amicitiam, neq; ſimpliciter dilectionem admiratur & celebrat, ſed eã quæ eſt ex cognitione, hoc eſt, qua non erga omnes ſit utendum. Iſtud enim non dilectionis, ſed frigidi fuerit animi ac prorſus imbecillis. Quid eſt, In agni[t]ione? Cum iudi[ci]o, cum ratione, cũ ſenſu. Sunt enim, qui præter rationem quoſ[uis] ſimpliciter ac fortuito diligunt: unde & fit, ut non ſint admodum uehementes tales amicitię. In agnitione, inquit, & in ſenſu, ut probetis quæ ſint præ[ſtãtio]ra. Non propter me, ſed propter uos iſta dico. Timor enim eſt, ne quis hæreticorum dilectione corrumpatur. Sic Chryſoſtomus. Sunt quidem diligendi omnes, ſed non omnes familiariter. Hæreticum hominem, inquit Apoſto-

lus, poſt unam & ſecundam correptionem deuita. Pe- *Ti. 3. 2. Ti. 2*

riculoſum eſt cum hæreticis miſcere familiaria colloquia, quia ſermo eorum ut cancer ſerpit. Vitanda eſt omnis occaſio peccati, quãdoquidem fragiles ſumus, & multæ ſunt inſidiæ ſerpentis illius tortuoſi, qui per organa ſua multos euertit & perdit. Nec ſolum hæretici, ſed & omnes alii uitandi ſunt, qui nos ab animæ ſalute impediant, etiam parentes & fratres atque ſoro-

res. Docet hoc Dominus in Euangelio multis locis, ut *Matt. 18.*

cum ait de manu, pede, oculo ſcandalizante eruendo,

& alibi: Qui non odit patrem ſuum & matrem, &c. *Lu. 14*

Præclarè dictũ eſt a D. Gregorio Papa libr. 7. in D. Iob cap. 18. Sic propinquos ſicut noſmetipſos odio habere præcipimur, ut hos ad æterna rapientes, eorumque carnalem gratiam cum præpedit poſtponentes, diſcamus temperata eos diſcretionis arte & conuenienter diligere, & ſalubriter odio habere, quatenus ſic ſciat

pec

per amorem odium ſurgere, ut ualeamus eos uerius per odium amare. Et poſt pauca: Extra cognatos ergo quiſq; ac proximos debet fieri, ſi uult parēti omniū uerius iungi: quatenus eoſdem quos propter Deum uiriliter negligit, tanto ſolidius diligat, quanto in eis aſfectum ſolubilem copulæ carnalis ignorat. Debemus copulam terrenæ cognationis agnoſcere, ſed tamen hanc, cum curſum mentis præpedit, ignorare: quatenus fidelis animus diuino ſtudio accenſus, nec ea quæ ſibi ſunt in infimis coniuncta deſpiciat, & hæc apud ſemetipſum rectè ordinans ſummorum amore tranſcē dat. Hæc Gregorius. Eſt igitur ſemper in charitate progrediendum, & charitas impendenda omnibus, ſed tamen cum ſcientia. i. ut uulgo loquimur, cum diſcretione, cum prudentia, ut nouerimus illos cautè ſugere, a quibus ſaluti noſtræ periculum imminet, uti hac ratione probemus & amplectamur potiora atque utiliora ſaluti. [Vt ſitis ſynceri, & ſine offenſa in diem Christi.] Hoc eſt, inquit Chryſoſtomus, ne adulteriū

Ro. 12. dogma dilectionis prætextu ſuſcipiatis. Quomodò igitur alibi, Cum omnibus, inquit, hominibus quantū

Matt. 18. in uobis eſt pacem habete? Pacem dixit habere, non ita diligentes, ut amicitia damnum adferat. Si. n. oculus tuus dexter, inquit, offenſaculo tibi fuerit, erue illum & proiice abs te. Vt ſitis ſynceri, nimirum erga Deum: & ſine offenſione, erga homines. His Chryſoſtomi uerbis mox addit Oecumenius: Nam multum offendit, uidere fidelem cum infideli, uel cum hęretico amicitiam conſuetudinemúe habentem. Offendiculo autem eſſe alicui, ſupplicii expers nō eſt. [Repleti fructu iuſtitiæ per Ieſum Chriſtum, in gloriā & laudem Dei.] Id eſt, inquit Chryſoſtomus, Cum dogmatibus uitam quoque rectam habentes. Et non ſimpliciter rectam, ſed repletam etiam fructibus iuſtitiæ. Fructum uerò ait, authore Oecumenio, qui fit per Chriſtum Ieſum. Eſt. n. & iuſtitia ſanè, at non ſecundum Chriſtum, qualis eſt Græcorum iuſtitia, qui propter inanem gloriam, & ut hominibus tantummodò placeant: iuſtitiam curam gerunt. Hæc Oecumenius. Habet etiam Ambroſius breuem huius loci expoſitionē: Deo adiutore, inquit, ordinem diſciplinæ Chriſtianæ uult eos imbuere, ut quia firmati in fide ſunt, nō ſint neſcij ſacramenti credulitatis ſuæ, & ſcientes diſcernere utilia a contrariis iuſtitiæ operibus ornent doctrinā Domini, fructum facientes immortalitatis ad abondantiam omnium bonorum. Ita Ambroſius. Multa his Apoſtoli uerbis comprehenduntur, atque utinam tam monerent Chriſtianos, quam ſunt ab Apoſtolo magno ardore & deſiderio ſcripta. Quid eſt enim ſine offenſione eſſe uſque in diem Chriſti, niſi ſolicitè ſibi cauere ab omni peccato, idq; non uno aut altero die duntaxat, ſed quandiu ſpiritus hos regit artus? Quid uerò ſibi uult, Repleti fructu iuſtitiæ, niſi ut uirtutū oīum ſtudioſi ſimus, & bonis operibus ſtrenuā nauemus operam? Nec id tamen quaſi noſtris uiribus, ſed per Ieſum Chriſtum, cuius gratia niſi nos adiuuet, nihil profectò poſſumus. Neque etiam ut nos laudent & celebrent homines, ſed in laudem & gloriam Dei. Vt. n. ab illo bona omnia proficiſcuntur, ita in illum quoque referri debent, quod eſt propriè filiorum, non ſeruorum qui ducuntur formidine pœnę, neque mercenariorum, qui ſua lucra uenantur. Filiorum caſtus & purus eſt amor erga patrem, cuius honorem, laudem & gloriam omni priuato commodo longè anteponunt. Faxit præpotens Deus, ut nos quoque tales efficiamur. Amen.

DOMINICA XXIII.

Matth. 18.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis ſimilitudinem hanc: Simile factum eſt regnum cœlorum homini regi, qui uoluit rationem ponere cum ſeruis ſuis. Et reliqua, Homi. beati Auguſtini.

Heſterna die ſanctum Euangelium monuit nos, nō negligere peccata noſtrorum: ſed ſi peccauerit, inquit, in te frater tuus, corripe eū inter te & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum. Si autem contempſerit, *Eſt Sermo 15. De uerbis Domini.*

adhibe tecum duos uel tres, ut in ore duorum uel triū *Matt. 18.* teſtium ſtet omne uerbum. Si autem & ipſos contempſerit dic Eccleſiæ. Quòd ſi & Eccleſiam contempſerit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Hodierna ēt die ad ipſam rem pertinet capitulum quod ſequitur, quod modò cum legeretur audiuimus. Cum enim dixiſſet hoc Dominus Ieſus Petro, ſubiecit & interrogauit magiſtrum, quoties ignoſceret fratri qui in illum peccaſſet, & quæſiuit utrum ſufficeret ſepties. Reſpōdit illi Dominus: Non ſolum ſepties, ſed etiam ſeptuagieſſepties. Deinde narrauit ſimilitudinem ualdè terribilem: Quia ſimile eſt regnum cœlorum homini patrifamilias, qui poſuit rationem cum ſeruis ſui, in quibus inuenit debitorem decem millium talentorum. Et cum iuſſiſſet ut omnia quæ habebat, & omnis eius familia, & ipſe uenderetur, & debitum ſolueretur, aduolutus genibus domini ſui, rogabat eum dilationē, & meruit remiſſionem. Miſertus eſt enim eius dominus; (ſicut audiuimus) & omne debitum dimiſit illi. At ille debito liber, ſed iniquitatis ſeruus, poſteaquàm egreſſus eſt à facie domini ſui, inuenit etiam ipſe debitorem ſuum, qui debebat non decem millia talētorum, quantum ipſius debitum fuit, ſed centum denarios. Cœpit eum ſuffocatum trahere, & dicere: Redde quod debes. At ille rogabat cōſeruū, ſicut & ipſe rogauerat dominum, ſed non talem iſte inuenit conſeruum, qualem ille dominum. Non ſolum remittere illi debitum noluit, ſed nec dilationem dedit, contortū rapiebat ad ſolutionem, iam debito dominico liber. Diſplicuit conſeruis, & renunciauerunt domino ſuo quid factum eſſet. Et dominus fecit ad eſſe ſeruum, & dixit ei, Serue nequam, cum mihi tanta deberes, miſertus tui, omnia dimiſi tibi, nónne ergo & te oportebat miſereri cōſerui tui, ſicut & ego tui miſertus ſum? Et iuſſit omnia quæ illi dimiſerat, exigi cum tortura. Ergo hanc ſimilitudinem ad noſtram inſtructionem propoſuit, & admonendo nos perire noluit. Sic (inquit) & uobis faciet pater ueſter cœleſtis, ſi non remiſeritis unuſquiſque ueſtrum fratribus ueſtris ex corde ueſtro. Ecce fratres res in aperto eſt, admonitio utilis ac ualdè ſalubris, obedientia debetur, ut quod iuſſum eſt impleatur, quia omnis homo & debitor eſt Dei, & debitorem habet fratrem ſuum. Quis eſt enim, qui non ſit debitor Dei, niſi in quo nullum poteſt inueniri peccatum? Quis eſt autem qui non habeat debitorē fratrem, niſi in quem nemo peccauit? Putasnè quiſquam in genere humano reperiri poteſt, qui non & ipſe aliquo peccato obſtrictus ſit fratri ſuo? Debitor eſt ergo omnis homo, habens & ipſe debitorem. Ideò *Luc. 6.* Deus iuſtus conſtituit tibi regulam in debitore tuo, *Operū miſericordia efficacia.* quam faciet & ipſe cum ſuo. Duo enim ſunt opera miſericordiæ, quæ nos liberant, quæ breuiter ipſe dominus poſuit in euangelio, Dimittite, & dimittetur uobis, date, & dabitur uobis. Dimittite & dimittetur uobis, ad ignoſcendum pertinet. Date & dabitur uobis,

bis, ad præſtandum beneficium pertinet. Quod ait de ignoſcẽdo, & tu uis tibi ignoſci cum peccas, & habes alium cui poſsis ignoſcere. Rurſus quod pertinet ad tribuendum beneficium, petit te mendicus, & tu es Dei mendicus. Omnes enim quando oramus, mendici Dei ſumus, ante ianuam magni patrisfamilias ſtamus, immò etiam proſternimur ſupplices, ingemiſcimus aliquid nolentes accipere, & ipſum aliquid ipſe Deus eſt. Quid à te petit mendicus? Panem. Et tu quid petis à Deo, niſi Chriſtum qui dicit, Ego ſum panis uiuus qui de cœlo deſcendi? *Ioã. 6.* Ignoſci uobis uultis? ignoſcite. Remittite, & remittetur uobis. Accipere uultis? date & dabitur uobis. Sed quid in hac aperta præceptione mouere poſsit, audite. In remiſsione, ubi uenia petitur, & ab ignoſcente debetur, hoc poteſt mouere, quod & Petrum mouit: Quoties (inquit) debeo ignoſcere? ſufficit uſque ſepties? *Matt. 18.* Non ſufficit, ait Dominus. Non dico ſepties, ſed ſeptuagieſſepties. Iam tu enumera quoties in te peccauerit frater tuus: ſi potueris peruenire uſque ad ſeptuageſimam & octauam culpam, ut tranſeas ſeptuagies ſepties, tunc moliris uindictam. Itané uerum eſt quod dicit? Et uerè ita ſe res habet, ut ſi peccauerit ſeptuagieſſepties, ignoſcas. Si autem peccauerit ſeptuagieſoctíes, iam licet tibi non ignoſcere? Audeo dicere, & ſi ſeptuagies octies peccauerit, ignoſcas. ſi autem peccauerit, ut dixi, ſeptuagieſocties, ignoſce: & ſi centies peccauerit, ignoſce. Et quid dicam toties & toties? Omninò quoties peccauerit, ignoſce. Ergo ego auſus ſum ſupergredi modum Domini mei? Ille in ſeptuageſimo & ſeptimo numero ignoſcendi limitem fixit: hunc ego limitem tranſilire præſumam? Non eſt uerum, non ſum auſus plus aliquid. Ipſum Dominum meũ audiui loquentẽ in Apoſtolo ſuo, ubi modus & numerus præfixus non eſt. *Col. 3.* Ait enim: Donantes uobiſmetipſis, ſi quis aduerſus aliquem habet quærelam, ſicut Deus in Chriſto donauit uobis. Audiſtis formam. Si ſeptuagieſſepties peccata tibi Chriſtus donauit, ſi hucuſque ignouit, & ultra negauit: pone & tu limitem, & noli ulterius ignoſcere. Si autem Chriſtus millia peccata peccatorum inuenit, & tamen omnia donauit, noli ſubducere miſericordiam, ſed poſce illius numeri ſolutionem. Non enim ſine cauſa Dominus ſeptuagieſſepties dixit, cum omnino nulla ſit culpa, quam non debeas ignoſcere. Ecce ille ipſe ſeruus, de quo nobis ſermo eſt, decem millium talentorum domino ſuo inuentus eſt debitor. Decem uerò millia talentorum, ut parum ſit, decem millia peccatorum ſunt. Nolo enim dicere unum talentum, quod omnia peccata concludat. Seruus autem ille quantum ei debebat? Centum denarios debebat. Iam plus eſt quàm ſeptuagieſſepties, & tamen iratus eſt dominus, quia non ei dimiſit: Non ſolum enim centum plus ſunt quam ſeptuagintaſeptem, ſed centum denarij fortè mille aſſes ſunt. Sed quid ad decem millia talentorum? Ac per hoc omnes culpas, quæ in nos cõmittuntur, parati ſimus ignoſcere, ſi nobis deſideramus ignoſci. Si enim conſideremus peccata noſtra, & numeremus quid facto, quid oculo, quid aure, quid cogitatione, quid innumerabilibus motibus, neſcio utrum dormiamus ſine talento. Ergo quotidiè petimus, quotidiè diuinas aures orando pulſamus, quotidiè nos proſternimus & dicimus: *Mat. 6* Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Quæ debita tua? Omnia, an aliquam partem? Reſpondebis, Omnia. Sic ergo & tu debitori tuo. Hanc ergo regulam ponis, hanc conditionem loqueris, hoc pacto & placito quando oras commemoras, ut dicas: Dimitte nobis, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Quid ſibi ergo uult ſeptuagieſſepties? Audite fratres magnum myſterium, admirabile ſacramentum. Quando Dominus baptizatus eſt, Lucas euangeliſta ſanctus ibi commemorauit generatione eius, *Lu. 3* quo ordine, qua ſerie, quo ſtemmate ad illam generationem uentum fuerit, qua natus eſt Chriſtus. Matthæus cœpit ab Abraham, & uenit uſque ad Ioſeph deſcendendo: *Mat. 1* Lucas autem aſcendendo cœpit numerare. Quare ille deſcendendo, iſte aſcẽdendo? Quia Matthæus generationem Chriſti commendabat, qua deſcendit ad nos: ideò quando natus eſt Chriſtus, cœpit numerare deſcendendo. Lucas autem, quia tunc cœpit numerare, quando baptizatus eſt Chriſtus, ubi eſt initium aſcenſionis, iſte aſcẽdendo numerare cœpit: numerando autem compleuit generationes ſeptuaginta & ſeptem. A quo numerabat? Intendite à quo. Exorſus eſt numerare uſque ad ipſum Adam, qui primus peccauit, & nos cum peccati obligatione generauit. Peruenit uſque ad Adam, & numerantur generationes ſeptuagintaſeptẽ: hoc eſt, a Chriſto uſque ad Adam, quas diximus, ſeptuagintaſeptem, & ab Adam uſque ad Chriſtum ſeptuagintaſeptem. Sic ergo nulla generatio prætermiſſa eſt, nulla culpa præteritur, ubi non debeat ignoſci. Nam ideò ipſius ſeptuagintaſeptem generationes enumeratæ ſunt, quem numerum Dominus in peccatorũ remiſsione commendabat, quoniam a baptiſmo cœpit numerare, ubi omnia peccata ſoluuntur. Et in hoc fratres adhuc accipite ſacramentum maius. In ſeptuageſimo ſeptimo numero, myſteriũ eſt remiſsionis peccatorum. *Myſteria numeri ſeptuageſimi ſeptimi.* Tot generationes inueniuntur a Chriſto uſque ad Adam. Deinde paulò diligentius interroga ipſius numeri ſecretum, latebraſque inquire, pulſa diligentius ut aperiatur tibi. Iuſtitia lege Dei conſtat. Verum eſt. nam lex in decem præceptis commendatur: ideò ille debebat decem millia talentorum. Ipſe eſt ille memorabilis decalogus, ſcriptus digito Dei, traditus populus per Moyſen famulum Dei. Debebat ergo ille decem millia talentorum: omnia peccata ſignificat, propter numerum legis. Debebat & ille centum denarios, non minus ab eodem numero. Nam & centies centum, fiunt decem millia: & decies deni, fiunt centum. Et ille decem millia: & ille decies denos. A legitimo enim numero non receſſum eſt. In quo utroque inuenies utraque peccata. Vterque debitor, & uterque ueniæ deprecator & impetrator. Sed ille ſeruus malus, ſeruus iniquus, ingratus, noluit rependere quod accepit, noluit præſtare quod illi indigno præſtitum fuit. Videte ergo fratres, Quiſque incipit a baptiſmo, liber exit, dimiſſa ſunt ei decem millia talentorum, & cum exierit, inuenire habet conſeruum ſuũ debitorem. Obſeruet ergo ipſum peccatum, quia numerus undenarius trangreſsio legis eſt. Lex enim denarius, peccatũ undenarius, lex enim per decem, peccatum per undecim. Quare peccatum per undecim? quia traſgreſsio denarii eſt, ut eas ad undenarium. In lege autem modus fixus eſt, tranſgreſsio autem peccatum eſt. Iam ubi tranſgrederis denarium, ad undenarium uenis. Adeò magnum myſterium figuratum eſt, quando iuſſum eſt tabernaculum fabricari. *Ex. 36* Multa ibi numeroſa dicta ſunt in magno ſacramento. Inter cætera uela cilicina iuſſa ſunt fieri, non decem ſed undecim, quia per cilicium oſtenditur confeſsio peccatorũ. Quid autem amplius quæris? Vis noſſe omnia peccata contineri numero iſto ſeptuageſimoſeptimo? Septenarium ſolet pro toto computari, quoniam ſeptem diebus uoluitur tempus, & finito ſeptenario rurſus ad caput redit, ut eadem forma uoluatur. Per huiuſmodi formæ reuolutiones ſecula tranſeunt, a ſeptenario tamen numero non receditur. Omnia enim peccata dixit, quando ſeptuagieſſepties dixit, quia illud

undecim

undecim ſi ducas ſepties, fiunt ſeptuagieſſepties. Om-
nia ergo peccata dimitti uoluit, qui ea ſeptuageſimo-
ſeptimo numero præſignauit. Nemo contra ſe teneat
non ignoſcendo, ne contra illum teneatur quando
Luc. 6. orat. Dicit illi Deus: Dimitte, & dimittet tibi. Sed ego
prior dimiſi, dimitte, uel poſteà, nam ſi non dimiſeris,
renocabo te, & quicquid tibi dimiſeram, replicabo ti-
bi. Non enim mentitur ueritas, non fallitur aut fallit
Lu. 18. Chriſtus, qui ſubiecit, dicens: Sic & uobis faciet pater
ueſter, qui in cælis eſt. Inuenis patrem, imitare patrē.
Si enim imitari non uis, exhæredari diſponis. Faciet
ergo uobis iſta, inquit, pater ueſter cæleſtis, ſi non re-
miſeritis unuſquiſque fratribus ueſtris ex cordibus
ueſtris. Ne dicas in lingua, Ignoſco, & corde differas.
ſupplicium enim tibi oſtendit Deus, minando nindi-
ctam. Nouit Deus, ubi dicas. Vocem tuam homo audi
uit, conſcientiam tnam Deus inſpicit. Si dicis dimit-
to, dimitte: melior es cum clamas ore, & dimittis in
corde quàm blandus ore, & crudelis in corde. Iam er-
go obſecrant pueri indiſciplinati, & nolunt uapula-
re, qui ſic præſcribunt nobis, quando uolumus dare di
ſciplinam: Peccaui, ignoſce mihi. Ecce ignoui. Et ite-
rum peccat. Ignoſce, ignoui. Peccat tertiò: Ignoſce,
tertiò ignoui: Iam quartò napulet. Et ille: Nunquid
ſeptnagieſſepties te fatigaui? Sic hac præſcriptione
ſeueritas diſciplinæ dormiat, repreſſa diſciplina, ſæ-
uit impunita nequitia. Quid ergo faciendum eſt? Cor
ripiamus uerbis, & ſi opus eſt, & uerberibus, ſed deli-
ctum dimittamus, culpam de corde abijciamus. Ideò
enim Dominus ſubdidit, De cordibus ueſtris: ut ſi
per charitatem imponitur diſciplina, de corde lenitas
non recedat. Quid enim tam pium, quàm medicus
ferens ferramentum? Plorat ſecandus, & ſecatur: plo
rat urendus, & uritur. Non eſt illa crudelitas, abſit ut
ſæuitia medici dicatur. Sænit in uulnus, ut ſanetur ho
mo: quia ſi uulnus palpetur, homo perditur. Sic ergo
iſta monuerim fratres mei, ut fratres noſtros qui pec-
cauerunt, omnimodo diligamus, de corde noſtro cha-
ritatem in eos non dimittamus, & diſciplinam cum
1. Ti. 5 opus eſt demus, ne per ſolutionem diſciplinæ creſcat
nequitia, & incipiamus propter Deum accuſari, quia
recitatum eſt nobis: Peccantes coram omnibus cor-
ripe, ut cæteri timorem habeant. Certè ſi quis quod
ſolum uerum eſt, diſtinguit tēpora, & ſoluit quæſtio-
nem, uerum eſt. Si peccatum in ſecreto eſt, in ſecreto
corripe. Si peccatum publicum eſt & apertum, publi-
cè corripe, ut ille emendetur, & cæteri timeant.

*Ex libri primi de Baptiſmo contra Donatiſtas ca
pit. 12. ſententia eiuſdem Auguſtini.*

REdire dimiſſa peccata, ubi fraterna cha
ritas non eſt, Dominus apertiſsimè do
cet in Euangelio de illo ſeruo, quem
cum inueniſſet debitorem X. millium
talentorum, deprecanti omnia dimi-
ſit. Ille autem conſerui ſui, qui ei debe
bat centum denarios, quum miſertus non fuiſſet, iuſ-
ſit eum dominus reddere quæ ei dimiſerat. Tempus
ergo quo accipitur indulgentia per baptiſmum, tan-
quam tempus eſt redendæ rationis, ut omnia debita
quæ inuenta fuerint, dimittantur. Non tamen ille
ſeruus poſteà dedit conſeruo ſuo mutuam pecuniā:
quam cum ille non poſſet reddere, non eius miſertus
eſt, ſed iam ei debebat conſeruus eius, cum ipſe ratio-
nem domino ſuo reddens, tanti numeri debito ſolue-
retur, nec dimiſerat, cōſeruo ſuo quod ei debebat, &
ſic acceſſerat, ut ei dimitteret dominus. Hoc indicāt
uerba conſerui, dicentis: Patientiam habe in me, &
omnia reddam tibi. Alioquin diceret: Iam mihi hoc
dimiſeras, cur iterum repetis? Hoc & ipſius Domini
uerba manifeſtiùs aperiunt. Ait enim: Egreſſus autē
ſeruus ille, inuenit unum de conſeruis ſuis, qui debe-
bat ei centum denarios. Non dixit, Cui centum dena-
riorum iam debitum dimiſerat. Si enim dimiſerat, nō
ei debebat. Quia ergo dixit, Debebat ei, manifeſtum
eſt quia non dimiſerat. Et melius quidem fuerat at-
que hoc potius congruebat tanto debitori redditurо
rationem, & expectanti miſericordiam Domini ſui,
ut prior ipſe conſeruo dimitteret quod ei debebatur,
& ſic ad rationem reddendam, ubi miſericordia Do-
mini imploranda erat, accederet. Nec tamen illud
quod nondum conſeruo dimiſerat, impediuit Domi-
num eius, quò minus in tempore illo accipiendæ ra-
tionis dimitteret ei omnia quæ debebat. Sed quid
profuit, quandoquidem in caput eius propter odio-
rum perſeuerantiam rurſus omnia continuò replica-
ta ſunt? Sic non impeditur baptiſmi gratia, quò mi-
nus omnia peccata dimittat, etiam ſi odium frater-
num in eius cui dimittuntur, animo perſeuerat. Sol-
uitur enim heſternus dies, & quicquid ſupereſt ſolui-
tur, etiam ipſa hora momentumque ante baptiſmum
& in baptiſmo. Deinceps autem reus eſſe incipit con-
tinuò, non ſolum conſequentium, ſed etiam præteri-
torum dierum, horarum, momentorum, redeuntibus
omnibus quæ dimiſſa ſunt peccatis. Et ſæpè iſta con-
tingunt in Eccleſia.

EADEM DOMINICA, Matth. 18.

*In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis para-
bolam hanc: Simile eſt regnum cælorum homini re-
gi, qui uoluit rationem ponere cum ſeruis ſuis. Et re-
liqua Homilia.*

SAluator noſter, dilectiſsimi, cum homi-
nibus conuerſationem habens, nō ſolū
peccata uitare nos docuit, ſed & quali-
ter à reatu peccatorū abſolui poſſemus,
pio & quodā ſalubri cōſilio nos inſtrue-
re curauit. Eſt autē conſilium eius huiuſmodi, ut ſi uo
lumus a debitis peccatorū noſtrorū corā Deo abſolui
nos quoq; offenſores noſtros a culpis, qbus erga nos
rei tenetur, abſoluamus. Ad hæc autē non ſolū frequē
ti noſtrorū exhortatione, ſed & operis excuſatione,
nos inuitare dignatus eſt. Verborū exhortatione, cū
ait: Dimittite, & dimittemini. Et rurſum: Cum ſtabi-
tis ad orādum, dimittite, ſi quid habetis aduerſus ali- *Luc. 6.*
quē. Et iterū: Si dimiſeritis hominibus peccata eorū, *Marc.*
dimittet & nobis pater noſter cæleſtis peccata ueſtra. *11.*
Et cū interrogaretur a Petro, nū uſq; ſepties dimitten *Mat. 6*
dum eſſet fratri; ait: Nō dico tibi uſq; ſepties, ſed uſq;
ſeptuagieſſepties. Operis quoq; executione grāde ac *Matt.*
memorabile huius rei nobis reliquit exēplū. Quid. n. *18.*
ait, cū a crucifixoribus ſuis myrrha potaret & felle, &
ſubleuaret in crucē? Pater, dimitte illis, qa neſciūt qd
faciūt. Ita fratres Dñs Ieſus Chriſtus factus eſt nobis *Lu. 23*
ſicut aqla, prouocās ad uolādum pullos ſuos, & ſuper
eos uolitās. Parū illi uiſum eſt ſolis uerbis nos prouo- *Deut.*
caſſe ad uolādum uſq; ad eā perfectionē, qua diligunt *32.*
inimici, & ignoſcit debitoribus, niſi & in ſeipſo eiuſdē
rei nobis exēplū oſtēdiſſet, & quaſi quodā ſublimi uo
latu ſuo ad imitādum ſe nos inuitaſſet. Certè homini
ſenſato, & lapideū cor nō habenti, ſolū hoc ſufficere
debebat exemplum, & ſi omnis illa uerborum exhor-
tatio præmiſſa non fuiſſet. Et uerbis quidē aliquando
planis & manifeſtis ad hāc perfectionem nos inuitat,
ſicut in præmiſsis patet exemplis. Aliquando uerò &
parabolicis, ſicut in Euangelio quod præ manibus

 nunc

nunc habemus. Dicit enim: [Simile eſt regnum cœ-
lorum, &c.] Qui ſunt cæli, & quod eſt regnum cæ-
Sap. 7. lorum, quod aſsimilatum eſt hnmini regi? Si, ut ait
ſcriptura, anima iuſti ſedes eſt Dei, conſequens eſt, ut
animæ ſanctorum cæli ſint. Sed & angelici ſpiritus
pſ. 148 cæli dicuntur, quos ad laudem Dei inuitat Pſalmi-
ſta, dicens: Laudate eum cæli cælorum. Regnum cæ-
lorum, id eſt, beatorum omnium, quid eſt niſi uita
Ioã. 14 æterna? Vita autem æterna Chriſtus eſt, qui ait: Ego
ſum uia, ueritas & uita. Ipſe utique terra uiuentium,
hæreditas ſanctorum. Ipſe Paradiſus uolupeatis, lo-
cus ſpatioſus in quo ſtatuitur pes fidelium. Ipſe &
rex & regnum ſanctorum, in quo, cum quo, & per quẽ
regnant omnes electi. Regnum itaque cælorum,
Chriſtus eſt. Bene autem hoc regnum cælorum com-
paratur homini regi, qui miſericors eſſe perhibetur
debitorem abſoluendo, & iuſtus ingratum puniendo:
qnoniam & Chriſtus homo & rex regum, & multum
miſericors miſericordiam quærentibus, & iudex du-
Tres ſerui Chriſti, rationem repoſcendi. rus ingratis. [Qui uoluit rationem ponere cum ſer-
uis ſuis.] Tres ſunt ſerui regis noſtri, cum quibus ra-
tinnem ponere habet de debitis ſuis. Vnus eſt, qui
nunquàm a debito abſolui, uel poſtulat, uel meretur.
Alter, qoi ad tempus quidem abſoluitur, ſed ingra-
tus efficitur. Tertius, qui & abſoluitnr, & gratus
permaner Seruus qui nunquam a debitn abſoluitur,
uniuerſus infidelium eſt populus, qui inæſtimabili de
bito coram creatore ſuo conſtrictus, abſolutionem
nec unquam meretur, nec unquam inuenit, iamque a
Deo iudicatus eſt. Duo reliqui ſerui, duo genera ho-
minum ſunt, ad fidem Eccleſiæ uenientium. Nam
cum electi, & reprobi quotidiè ſacramenta eccleſia-
ſtica ſuſcipiunt, ſimul cum illis in eccleſiæ gremio nu
triuntur, ſed aduerſarij illis, & dnloribus multis eos
afficere non deſinunt, & coarctat Eſau, Iacob, in uiſce
Duo ſerui intra eccleſiam. ribus matris. Sunt ergo in eccleſia ſerui dun, bnnus,
& malus, electus, & reprobus. Nam tertius ille de quo
diximus, foris eſt. Et omnes quidem ſerui ſunt ſum-
mi regis, qui ad ſibi ſeruiendum ſeque laudandum
omnes ad imagioem ſuam condidit, ſed a ſeruitio
eius duo recedunt, unus autem permanet. Sed quod
eſt debitum, quod debent ſinguli Domino ſuo? Debi
ti oomine peccatum in ſcripturis appellari, ex hoc
perpendimus, quòd dum docuiſſet ſaluator ſic nobis
orandnm eſſe: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut &
Mat. 6 oos dimittimus debitoribus noſtris: ſtatim poſt pau-
ca ſubiecit: Si enim noo dimiſeritis hominibus pec-
cata eorum, oec pater ueſter cæleſtis dimittet uobis
peccata ueſtra. Hoc autem debito omnis homo obli
gatus eſt Deo. Omnes enim in peccatis concipimur,
& in peccatis naſcimur, & io peccatis omni tempore
uiuimus. Ponit autem rationem cum ſeruis ſuis Do-
minns, quando per ora prædicatorum, ſiue etiam per
occultam inſpirationem culpas quorumlibet delin-
quentium redarguit, & ſatisfactionem de peccatis
exigit. Audit ſeruus ille infidelis, cootemnit, indura-
tur ad increpationem, ueniam oec quærit, oec inue-
nit, ſed damoatur infidelitate ſua. Audit ſeruus ele-
ctus, compuugitur, ſatisfacit, de peccatis abſolui-
tur, & permanet gratus, quia & delinquentibus in ſe
cooſeruis ſuis libeuter ignoſcit. Quid autem agat
ille ſeruus reprobus, qui quidem cum electis ad tem
pus in Eccleſia conuerſatur, audiamus ex uebis euan-
gelicæ lectionis, is enim eſt, de quo dicitur: [Oblatus
eſt unus, qui debebat decem millia talenta.] Debitor
plnrium taleotorum, eſt homo multorum crimina-
lium peccatorum reus, qualia ſunt adulterium, homi-
cidium, ſacrilegium, furtum, periurium, rapina, aut
etiam infidelitas & ſimilia. Talenti autem oomioe
aptè deſignantur quæ huiuſmodi ſunt, pro eo quòd
hæc grauiſsima ſunt: ſicut hoc genus ponderis in-
ter cætera pondera, quæ certis ouncupationibus di-
ſtinguuotur, grauiſsimnm eſt. Vnde & in Zacharia *Zac. 5.*
propheta talenti nomine impietas deſignatur, cum di
citur: Et uidi, & ecce talentum plumbi portabatur,
& proiecit illud in medio amphoræ, & dixit: Hæc eſt
iompietas. Sicut antem talenti diuerſæ ſunr ſpecies,
ita & ipſa criminalia inter ſe differentia ſuot. Et re-
uerà fortaſſe, quia nomine talenti peccata grauiſ-
ſima intelligi uoluit, non adiecir ut diceret talenta
auri, aut argenti, quia nomina hæc precioſarum re-
rnm ſignificatiua ſunt, utpotè uirtutum atque ſcieo-
tiæ: ſed ſimpliciter dixit, Decem talenta. Mille ve-
rò talenta debere dicatur, qui quodlibet grande pec
catum toties iterauerit, ut etiam in conſuetudinem
duxerit. Aptè enim per millenarium, qui quartus *Conſuetudo peccandi.*
eſt in ordine eorum numerorum, a quibus inchoatur
oumerandi progreſsio, conſuetudo peccati intelligi
poteſt, quæ & ipſa in progreſſu peccatorum quar-
tum obtinet locum. Sicut enim ab unitate uſque ad
decem per adiectionem unitatum, & a decem uſque
ad centum per adiectionem denariorum, & a centum
uſque ad mille per adiectinnem centenariorum nu-
merãdo progredimur, ſic a delectatione peccati, quæ
prima eſt, uſque ad conſenſum: a cnnſenſu uſque ad
actum, ab actu uſque ad conſuetudinem progreſsio
fit Decies autem mille talenta debet, qui cuncta de-
calogi mandata iniqua cnnſuetudine uiolauit, iam-
que omnis iuſtitiæ contẽptor effectus eſt. Sicut enim
poſt mille, quintus inter limites numerorum eſt de-
cem millia, ita poſt peccandi conſuetudinem quin-
tum obtinet locum contemptus, iuxta illud quod ali
bi dicitur: Impins cum uenerit in profundum uitio- *Prou. 18.*
rum, contemnit. Quòd ſi cui oneroſa eſt expoſitio
hæc, dicat ſimpliciter decem millia talenta debere
eum qui multa criminalia peccata commiſit, ſitque,
ut fieri ſolet, numerus finitus pro infinito poſitus.
Sequitur: [Cum autem non haberet unde redderet,
iuſsit eum Dominus ſuus uenundari & cæt.] Pecca-
tor cnm arguitur a Domino, per os miniſtri ſui, ſi-
ue per propriam conſcientiam, noo habet unde red
dat debitom, dum adbuc ad correptionem cor ob-
durat, dum nec timore concutitur, nec ſalubri do-
lore compungitur, nec ad lachrymas uſque ſucceo-
ditur. Iubet ergo dominns miniſtris ſuis uenuodare
eum qui eiuſmodi eſt, cum uxore, & filijs, ut debi-
tum poſsit exolui. Iuxta eum loquendi modum, quo
uiuificare dicuntur animas, qui uiuere eas pronun-
ciant: & mortificare, qui mortuas eſſe reſtantur: etiã
uenundare peccatorem non iocongruè dici poſſunt
mioiſtri Domini, qui eum poſt ſimplicem, & blan-
dam admonitionem aſpera inuectione minis geheo-
næ perterrent, atque in poteſtatem ſatanæ uenunda-
tum eſſe pronunciant. Mooeta quippe diaboli pec-
catum eſt, pro cuius breui delectamento in manus
illius ſe tradit homo cum peccat. Vnde in perſona
peccatoris Apoſtolus loquens, ait: Ego autem car- *Rom. 7*
nalis, uenundatus ſum ſub peccato. Et per prophe
tam peccatoribus dicitur: Gratis venundati eſtis. *Eſai. 52.*
Vtique gratis, quia peccatum pro quo ſe vẽdit homo,
oullius eſt precij, & oihil eſt, & nihil fiũt homines cũ
peccãt. Vxorem quoq; peccatoris voa cũ filijs venun
dari, eſt cõcupiſcientiã eius prauã, atq; opera iniquita
tis, quæ ex ipſa ꝓpagata ſunt, pro æternis cruciatibus
venũdata, firmis aſſertiooibos cõprobare. Aliũ quoq;
uenundationis modũ in hoc loco poſſumus intueri.
Iubet eccleſiaſtica regula eos, qui manifeſtis crimini-
bus detinentur, & correctionem non tecipiũt, per ex-
cõmunicationis ſententiã à cõmnnione Eccleſiæ alie
nos fieri, & ſic ſatanæ tradi, ut ſpiritus ſaluus fiat ꝑ pœ-
nitentiam.

nitentiam. Nunquid enim non bona uenditio quædam eſt, cum tradimus ſatanæ peccatorem, ut recipiamus iuſtum pœnitentem? Sic uendidit Apoſtolus *1.Cor. 5.* fornicatorem, de quo ad Corinthios loquitur, dicẽs: Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iam iudicaui ut præſens eum qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, tradere huiuſmodi ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſaluus fiat in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. Sed quaſi alium uirum pro eo recepit, quando emendatum communio- *2.Cor. 2.* ni Eccleſiæ admiſit, ſcribens pro eo Corinthijs, ut conſolarentur eum, & confirmarent illum in charitate. Vxorem quoque obſtinati peccatoris uendere iubemur, quia non ſolum ſecundum ſpiritualem, ſed & ſecundum carnalem communionem a nobis alienandus eſt, ut & totus ſatanæ deditus appareat, uidelicet ſpiritu & carne. Vxoris quippe nomine caro ſolet intelligi. Hinc Apoſtolus ait: Si is qui nominatur frater eſt, auarus, aut fornicator, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum eiuſmodi nec cibum ſummere. Nónne ergo bene uxorem impij uendunt nonnulli prælatorum, qui eiſdem quos ſpirituali communione priuauerunt, uel ab alijs priuatos cognouerunt, alicuius familiaritatis cauſa carnaliter communicare non formidant? Filios ſimiliter uendere, eſt eos qui conſentiunt, uel communicant excommunicatis, eadem ferire ſententia. Horrendus eſt uterque modus uenditionis, & nonnunquàm duriſsima corda etiam reproborum non mediocriter conturbat, ita ut iniquitate ſua ad tempus dimiſſa, cum lachrymis humilientur coram miniſtris Domini, & ſatisfactionem quantumlibet aſperam exhibeant: quod eſt procedere ante dominum: de qualiũ numero eſt ſeruus hic, de quo dicitur: [Procidens autem ſeruus ille, rogabat eum, dicens Patientiam habe in me.] Ac ſi diceret: Domine, ne in *Pſ.6.* furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. [Et omnia reddam tibi.] Quod eſt dicere. Lauabo *Ibidem* per ſingulas noctes lectum meum, hoc eſt, per ſingula peccata quibus iram merui, conſcientiam meam emundare ſtudebo. Sequitur: [Miſertus autem Dominus ſerui illius, dimiſit eum, ac omne debitum dimiſit illi.] Miſerationes Domini ſuper omnia ope- *Pſ.144* ra eius: quia non ſolum electis, ſed & reprobis qui ad tempus credunt, ſiue ad tempus fructus pœnitentiæ exercent, per baptiſmum, aut pœnitentiam peccata dimittit, ſicut per prophetam pro- *Ezec. 33.* mittit, dicens: Si dixero impio, Morte morieris, & conuerſus egerit pęnitentiam a peccato ſuo, feceritque iudicium, & iuſtitiam, omnia peccata eius quæ peccauit, non imputabuntur ei. [Egreſſus autem ſeruus ille, inuenit unum ex conſeruis ſuis, qui debebat ei centum denarios.] Omne debitũ quod homo homini obligari poteſt, parui ponderis eſt reſpectu eius quo erga Deum reus tenetur, ac ſi decem millibus talentorum centum denarij comparentur. [Et tenens ſuffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et procidens ſeruus ille, rogabat eum, dicens: patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit: ſed abiens miſit eum in carcerem, quouſque redderet uniuerſum debitum.] In uerbo ſuffocandi, ſuperba & tyrannica debiti exactio notatur, quæ fit cum, uel per uim, uel per aſperas obiurgationes debitor ita opprimitur, & quaſi ſtrangulatur, ut uix reſpõdendi, aut excuſandi facultatem poſsit habere. In carcerem uerò mittitur, dum coram iudice ſtatuitur, ac per diſtrictam iuſtitiam undique coarctatur, ut nullus euadendi locus relinquatur. [Videntes autem conſerui eius quæ fiebant &c. Conſerui noſtri qui contriſtãtur ſuper iniquitate noſtra, & Domino eam annunciant, iuſti uiri ſunt, qui zelo iuſtitiæ accenſi, dũ enormitates noſtras corrigere non ualent, ad Deum ſuſpirant, & correctionem noſtram illi committunt. Sed & angeli Dei, conſerui noſtri dicuntur, qui ſemper uidẽt *Matt. 18.* faciem patris, & omnia noſtra intuẽtes, in conſpectu Dei ſingula annunciant. [Tunc uocauit eum Dominus ſuus &c.] Seruus nequã de ingratitudine iudicãdus a Domino uocatur, & tortoribus traditur, cũ de hac uita per mortem rapitur, & poteſtati peſsimorum ſpirituum torquendus ſubijcitur. [Tradidit, inquit, eum tortoribus, quouſque redderet uniuerſum debitum. Sic & pater meus cæleſtis faciet uobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus ueſtris.] Formidanda nimium & horrore plena ſentẽtia in hoc *Peccata etiã cõdonata in quibus puniantur.* loco fratres nobis intimatur, uidelicet ꝙ ſi immiſericordes extiterimus erga debitores noſtros, non ſolum ea peccata, quæ poſt remiſsionem commiſimus, ſed & ea quæ uel per baptiſmum, ſiue per pœnitentiam nobis dimiſſa ſunt, in nobis eſſe punienda. Vnde quidam ex patribus ait: Qui diuini oblitus beneficij, ſuas uult uindicare iniurias, non ſolum de futuris peccatis ueniam non meretur, ſed etiam præterita quæ ſibi dimiſſa credebat, ad uindictam replicabuntur. Idem rurſus: Peccatum quod ex Adam trahitur, tẽporaliter redditur, quia omnes propter hoc moriuntur, non autẽ in æternum eis, qui per gratiam renaſcuntur, ſi in ea permãſerint. Item alius. Ex dictis euangelij conſtat, quia ſi quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rurſus exigitur, quod iam per pœnitentiam dimiſſum gaudebamus. Alius quoque eadem affirmat, dicens: Conſiderandum eſt, quod dicit uniuerſum debitum: quia non ſolum peccata, quæ poſt baptiſmum gerit homo, reputabuntur ei ad pœnam, ſed etiã originalia peccata quæ in baptiſmo ei dimiſſa ſunt. Itẽ ex uerbis prophetæ eadem ſententia confirmatur, cũ *Ezec. 18.* dicitur: Si auerterit ſe iuſtus a iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecundum omnes abominationes, quas operari ſolet impius, nunquid uiuet? Omnes iuſtitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur. Si enim omnes iuſtitiæ quas fecit, in obliuionem ducũtur, ergo & pœnitentia quam pro peccatis exhibuit, in nihilum reputanda eſt. Reſtat igitur ad pœnam reuocari peccata, pro quibus pœnitentia exhibita fuerat, cum nihil ſit, quod illa excuſet. Sed fortè quæret aliquis, quomodo peccatum quod imputatur peccatori ad pœnam, remiſſum fuit ei in baptiſmo aut pęnitentia? Ad quod dicimus, quoniam eo tempore in tali ſtatu per gratiã Domini conſtitutus fuerat, in quo ſi permanſiſſet, nequaquam ei præterita peccata nocitura fuiſſent: quod utique fuit a peccatis eſſe ſolutum. Quid ergo fratres dicemus ad hoc? Horrenda planè, & ſupramodum timenda eſt ſententia quam audiſtis. Quid obſecro proderit nobis baptizatos eſſe, animas noſtras ſępiùs afflixiſſe ieiunijs, uigilijs, ac cæteris operibus pœnitẽtiæ, eleemoſynas quoque pauperibus diſtribuiſſe, ut remiſsionem acciperemus peccatorum, ſi peccata noſtra quæ his remedijs iam nobis à Deo dimiſſa ſunt, iterum prauitate noſtra aduerſus noſmetipſos ſuſcitamus? Quid prodeſt uulnerato plagã ſanaſſe, ſi ꝓpria negligentia cicatricem corrumpat, ac denuò uulnus aperiat? Planè iuxta ſermonẽ Dñi, & patrum aſſertiones, uulnera noſtra a cæleſti medico iam ſanata, uidelicet peccata iam nobis dimiſſa, in noſtrã perniciem ſuſcitamus, ita ut in futuro examine ſingula cruciatũ ſuũ nobis inſerãt, ſi odiũ erga debitores noſtros gerimus, ſi ueniã delictorũ poſtulãtibus, obſtinatè & immiſericorditer denegamus. Illud quoq; attendendũ, quod nõ *Simulata cõciliatio* ſimpliciciter, ſi non dimiſeritis, ſed ſi non dimiſeritis, inquit, in cordibus ueſtris. Hoc quippe additamento ſimulatam reconciliationem excludit, quæ ſit cum

quis importunitate rogantium euictus,odio in corde retento,pacem cum inimico ſimulat,opportunũ tempus uindictæ expectans. Reſtat ergo chariſsimi, ut grande illud remedium peccatorum, quod tanta diligentia ſæpiùs a ſaluatore nobis commendatum eſt, & ſine quo infructuoſum nobis eſt, quicquid pro obtinenda coram Deo uenia delictorum agimus, ſolerter ſeruare curemus. Supportemus cum omni mãſuetudine iniurias proximorum, ſimus ad ignoſcendum debitoribus manſueti, ad miſerendum miſericordiã quærentibus parati,ut & nos in conſpectu diſtricti iudicis noſtri miſericordiam inuenire poſsimus,præſtãte Domino noſtro Ieſu Chriſto,qui cũ patre, &c.

Grãde peccatorum remediũ, facilis ignoſcẽtia.

EADEM DOMINICA
Homilia Euſebij Emeſeni.

Simile eſt regnum cœlorum homini regi,qui uoluit rationem ponere cum ſeruis ſuis. Matth. 18.

ISte rex, ipſe eſt qui hæc loquitur, Deus & homo, Ieſus Chriſtus Dominus noſter. Qui quotidiè cum ſeruis ſuis rationem ponit, quoniam per Epiſcopos, & ſacerdotes hominum peccata diiudicat, dum unuſquiſque ad pęnitentiam ueniens, quantum debeat & in quibus peccauerit Domino cõfitetur. Ille autem unus, qui decem millia talenta debebat,quis alius intelligitur, niſi omnes illi, qui plus cæteris in omnibus peccant? Sed quare cũ hoc prius rationem Dominus ponere uoluit,niſi ut huius exemplo cæteri intelligerent, quid in ſuis rationibus reſpõderent,& quantam ſpem habere potuiſſent? Si enim ei,qui plus cęteris debebat,quoniam ſe humiliauerat, omne debitum Dominus dimiſit,quanto magis alijs qui non tantum peccauerunt, ſi dignè pęnituerint, omnia peccata dimittet? Ideò enim decem millia talenta poſuit, quia hoc debito nullum aliud debitum maius eſt. Omnes enim numeri in hoc numero continentur,quoniam ex denis numeris multiplicatur:cuius unaquæque pars tam perfecta eſt, ut replicari quidem poſsit,creſcere uerò non poſsit. Quẽ enim uſq; ad decem numeramus, niſi iterũ ab uno incipiamus, nihil habemus quod dicamus. Similiter autem fit, ut quum uenimus ad centum, & ſimiliter quũ uenimus ad mille,atque ſimiliter quum uenimus ad decẽ millia. Decies enim decem fiunt centum,& decies centũ fiunt mille,& decies mille fiunt decem millia. Hoc igitur debito maius debitum non eſt. Sed uideamus qd ſequitur. [Quum autem non haberet unde redderet, iuſsit eum dominus eius uenundari, & uxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi. Peccator enim ad pęnitentiam ueniens, non prius habet unde debitum ſoluat, donec ex toto humiliatus, ſacerdotũ conſilio,ſemper omnibus obedire promittat. Ideoque & a ſacerdotibus dicitur: Niſi debitum ſolueris & pęnitentiam egeris,tu & uxor tua,filij tui,& cuncta quę poſsides,in æternum perhibitis. Per quod datur intelligi, quod, ipſe totus carneus ſimul cum anima ſua, cunctisque ſenſibus corporis ſui, incendijs tradetur æternis:ut per uxorem animam, per filios uerò,ſenſus corporis intelligamus. Qui enim cum his omnibus cruciatur,in nulla parte ſui requiem habet. Si autem his auditis cõtremiſcat,& ſatisfacere & obedire promittat, procidensque a pijſsimo Domino pœnitẽtiã, & miſericordiam ſibi fieri deprecetur,fiet ei,quod ſequentia manifeſtant. [Miſertus (inquit) Dominus ſerui illius,dimiſit eum, & debitũ dimiſit illi.] Ecce dimiſſum eſt tibi debitum, in bono perſeueres, dimitte tu quoque debitoribus tuis, ſicut & tibi dimiſſum eſt debitum tuum. Quod ſi facere nolueris,audi,& expecta quod ſequitur. [Egreſſus autem ſeruus ille,inuenit unum de conſeruis ſuis,qui debebat ei centum denarios,& tenens ſuffocabat eum,dicẽs: Redde quod debes. Valde paruum debitum eſt centum denariorum, ad comparationem decem millium talentorum Stultiſsimus igitur eſt,qui centum denarios non uult dimittere ea conditione, ut ei decem millia talenta dimittantur, [Et procidens conſeruus eius rogabat eũ, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit,ſed abijt & miſit eum in carcerẽ, donec redderet debitum.] Fortaſſe iſte non audiuit, aut ſi audiuit non intellexit, & paruipendendo neglexit, quod alibi Dominus ait: Eadem quippe menſura qua menſi fueritis,remetietur uobis. Eſtote ergo miſericordes,ſicut & pater veſter miſericors eſt. Nolite iudicare,& non iudicabimini:nolite condemnare, & non condemnabimini: dimittite,& dimittetur uobis: date, & dabitur uobis. Ideò enim miſericordia inter alias uirtutes ſuperior eſt, quia quicunque miſericordiam non habuerint, ipſi quoque ſine miſericordia cruciabuntur. Vnde & diuiti illi famoſo & miſero ab Abraham dicitur: Fili, recordare quia recepiſti bona in uita tua,& Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur,tu uerò cruciaris. [Vidẽtes autem conſerui eius quæ fiebant, contriſtati ſunt ualdè, & uenerunt & narrauerunt Domino ſuo omnia, quæ facta fuerãt.] Iſti enim conſerui & angeli & homines intelliguntur, Omnes enim ſunt conſerui, qui unius ſunt Domini ſerui. Et iſti quidem iniquorum oppreſſionem & miſerorum afflictionem Domino narrant, qui pro his aſsiduè ad Deum clamant. [Tunc uocauit illũ dominus ſuus, & ait illi: Serue nequam, omne debitum dimiſit tibi,quoniã rogaſti me: nónne ergo oportuit & te miſereri cõſerui tui,ſicut & ego tui miſertus ſum? & iratus dominus eius tradidit eũ tortoribus, quoadusque redderet uniuerſum debitum.] Tortores iſti,maligni ſpiritus ſunt, quibus miſer homo ad puniendum traditur, neque de eorum poteſtate eripitur,donec uniuerſum debitum reddat. Nũquã igitur de illorum poteſtate eripitur,quoniã hoc debitum ſemper redditur,nunquam tamen in integrũ ſoluitur. Hanc autem totam ſimilitudinem ad quid attulerit,ipſe Dominus protinus exponit,dicens: [Sic & pater meus cœleſtis faciet uobis,ſi nõ remiſeritis fratri ſuo unuſquiſque de cordibus ueſtris.] Nõ enim ſufficit labijs dimittere, niſi & ora, & corda conueniãt.

Confeſſio ſacramẽtalis.

Peccatori, ut ſoluat debitũ, quid agẽdũ.

Luc. 6.

Miſericordia præſtãtia.

Lu. 16

Tortores, homines.

DOMINICA XXIIII. POST
Pentecoſten, In Epiſtolam Concio exegetica.

PVlcherrimè Apoſtolus huius diei lectione nos inſtituit, quid interſit inter ueros & falſos Chriſtianos, Multi Chriſtum ore prædicãt & iactitãt, ſed ſi eorũ uitã & mores intuearis, nihil dixeris minus eos eſſe, ꝙ Chriſtianos, quales a Chriſto dici uolunt. Ad id genus homines pertinet illud Ieremiæ: Propè es tu Domine ori eorum, & longè a renibus eorum. Horum animus præſentis uitæ oblectamentis totus addictus, faſtidit, & contemnit illa immenſa bona, quæ præparauit Deus diligentibus ſe,quos propterea rectè dicit Apoſtolus terrena ſapere. Atqui uerò Chriſtiani ſynceri, & germani

Iere. 12

& germani in hoc mundo ut exules & peregrini degunt corpore, animo uerſantur in cœlis tanquàm in patria, ad quam aſpirant, cui ſe præparant quotidiè, & cauent diligenter ea, quæ ab illa poſsint remorari, ut ſunt uitia, & peccata, & peccandi occaſiones, ſciũt enim nihil coinquinatum in illam ingreſſurum. Ad Apoſtolũ accedamus, & ab illo explicatiùs diſcamus: [Imitatores mei eſtote fratres, & obſeruate eos, qui ita ambulant, ſicut habetis formam noſtram.] Dixerat ſuprà, ait Chryſoſtomus: Cauete canes. Abduxerat eos ab illis, iam adducit, quos imitari oporteat. Si quiſquam eſt, inquit, qui uos imitari uult, ſi quis eſt eadem uia incedens, illos obſeruate. Licet ergo non adſim, noſtis tamẽ inceſſus mei modum, hoc eſt, uitæ conuerſationem. Non enim ſolis uerbis docuit, ſed & re ipſa. Quemadmodum in choro, & exercitu choragum & ducem reliquos imitari oportet, atque ita compoſitè incedendum eſt. Poteſt enim ordo, uel a ſtatione diſſolui & diſsipari. Exemplar ergo erant apoſtoli, primarij quandam exemplaris imaginẽ ſeruantes. Cogitate quàm exacta illis uita fuerit, ut archetypũ & exemplum uiuaſque leges alijs exhiberẽt. Quod enim literæ referebant, illud re ipſa omnibus conſpicuum faciebant. Ea demum eſt optima doctrina, ita diſcipulus induci, & pſuaderi poterit. Si enim doctor uerbis quidem doceat ac philoſophetur, operibus uerò contraria fecerit, nondum doctor erit. Nam iſthuc & diſcipulo facile præſtitu fuerit, nẽpe uerbis philoſophari. Sed opus eſt admonitione & inductione, quæ fit ex ipſis operibus. Iſta quippe & doctorem uenerabilem facit, & diſcipulum obſequentem. Et infrà: Paulum, inquit, imitemur, & nulla nobis erit mœſtitiæ cauſa. Quid enim talem, dic quæſo, contriſtare poterit? Nihil, quouſque a uirtute abſtracti non fuerimus. Omnibus erat hominibus iſte beatior etiam hic, nedum in alio ſeculo. Sit enim uirtute quiſquam prædiuus, etſi uxorem habeat, & liberos, & pecunias, & gloriam multam, cum his omnibus uirtute firmus, & ſolidus manebit, Si ea uerò amiſerit, & ſic quoque firmus & ſolidus erit, neque ab afflictionibus demerſus, neque ab ipſa rerum proſperitate tumidus, ſed ut petra tam procelloſo mari quàm tranquillo æquè firma perſiſtit, neque a procellis fracta, neque a tranquillitate aliud quicquàm perpeſſa, ita & animus ſolidus, tã in tranquillo, quàm in procellis firmus & inconcuſſus perſtat. Hæc Chryſoſtomus. Ambroſius uerò hũc locum exponit his uerbis: Vult illos ſolicitos eſſe, ne prauorum hominum ſubtilitate capiantur, & notare unumquemque qualiter & conuerſetur & doceat: ut his iungantur, in quibus ſenſum magiſtri ſui agnouerint. Ita Ambroſius. [Multi enim ambulant, quos ſæpè dicebam uobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus, quorum Deus uenter eſt, & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt.] Nihil eſt, ait Chryſoſtomus, quod adeò ſit inconcinnum & alienum a Chriſtiano, atque requiem & recreationem quærere, & ad præſentem uitam nimium affici, alienum eſt a profeſsione & militia noſtra. Dominus tuus crucifixus eſt, & tu requiem quæris? Dominus tuus affixus eſt, & tu deliciaris? Et ubi ſunt iſta militis generoſi? Propterea & Paulus dicit: Multi ambulant, de quibus ſæpè dixi uobis, nunc autẽ & flens dico, inimici crucis Chriſti. Erant. n. quidam ſimulantes quidem Chriſtianiſsimum, remiſsè, tamen & delicatè uiuentes, hoc autem contrarium erat cruci. Quapropter iſta dixit. Crux enim animi eſt ad aciem inſtructi & mortificati, nihilque remiſsi quærentis, illi uerò contraria ſunt conuerſatione. Itaque etſi dicant ſe Chriſti eſſe, ſunt tamen inimici crucis. Nam alioquin ſi crucẽ dilexiſſent, uitam ſtuduiſſent uiuere crucifixam. Non eſt crucifixus Dominus tuus? Imitare Dominum, crucifige teipſum, etiamſi nemo te crucifigat. Crucifige teipſum, non teipſum interimas, abſit, eſſet enim hoc impium, ſed quomodo Paulus dixit: Mihi enim, inquit, mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Si diligis Dominum tuum, mortem illius morere. Diſce quanta ſit crucis uirtus, quanta peregit, & quanta adhuc perficiat, quomodo ſit munimentum uitæ. Per hanc perfecta redduntur omnia: baptiſma quoque per crucem datur. Oportet enim ſignaculum iſtud aſſumere. Et manus imponuntur per crucem, & cruce utimur ſiue in itinere ſimus, ſiue in domo, aut certè ubicunque ſimus. Magnum bonum eſt crux, ſalutaris armatura, ſcutum inexpugnabile. Cum ergo ſis illi inimicus, geſtas crucem? Non ſolum obſignatus ſis cruce, ſed & crucem patiẽs. Et poſt pauca: Iſti degeneres, & uitæ & corporis amãtes, inimici ſunt crucis. Et quiſquis delicijs gaudet uitæque huius ſecuritate, inimicus eſt crucis. [Nũc autem,] inquit, [& flens dico.] Quare? Quoniam creuit malum, quoniam digni ſunt iſti, qui defleantur. Reuerà ſunt lachrymis digni, qui deliciantur, qui indumentum quidem, id eſt, corpus bene ſaginantes, futuri uerò ſupplicij, quod laturi ſunt, nullam rationem habẽt. Eſto delicieris, eſto inebrieris hodiè, & cras, & annos decem, & uiginti, & triginta, & quinquaginta, & centum etiam, quod eſt impoſsibile: immo ſi uoles, ponamus etiam quid ultra centum, quid uerò lucraberis? Nihil. Talem ergo uiuere uitam, non eſt lachrymis, & lamentis dignum? [Quorum Deus uenter eſt.] Quid eſt illis Deus? Hoc ſcilicet, Comedamus, & bibamus. Vides quantum malum ſint deliciæ? Alijs quidem pecuniæ, alijs uerò uenter Deus eſt. An nõ & iſti idololatræ ſunt, illis quoque peiores? Et gloria in dedecore eorum. De circuncisione quidã hoc intelligunt, ego uerò non hoc dico. Sed hoc eſt, quod dicit Apoſtolus: In quibus debebant pudefieri, in illis etiã gloriantur. Graue quidem eſt & malum turpia patrare: patrantem uerò pudefieri mediocriter malum eſt. Quòd ſi uerò quiſquam malè agens gloriatur etiam; excellens eſt ſtupiditas. Et infrà: Quorũ Deus, inquit, uenter eſt, & gloria in dedecore eorũ. Quinam ſunt illi? Qui terreſtria, inquit, curant: (Noſter interpres habet, Qui terrena ſapiunt) Aedificemus domos. Vbi? In terra, inquiunt: Poſsideamus agros. In terra rurſus. Acquiramus principatum. Iterum in terra. Potiamur gloria. In terra quoque. Diteſcamus. Omnia in terra. Iſti ſunt, quorum Deus uenter eſt. Qui enim nihil rerum ſpiritualium curant, ſed hic omnia poſsident, & terrena iſta curant, meritò Deum uentrem habent, dicẽtes: Comedamus, & bibamus, cras. n. moriemur. Võtrem accepiſti ut nutrias, non ut ſaginando extendas: ut domineris illius, nõ ut tibi eum dominum habeas: ut tibi ad alendas reliquas corporis partes inſeruiat, non ut tu ipſi inſeruias, non ut terminos naturæ excedas. Tanta mala non facit mare fines ſuos transgreſſum, quanta uenter, ſi corpus noſtrum cum anima ſuperauerit. Pone illi terminum, naturæ ſufficiẽtiã quẽadmodum Deus mari poſuit arenam. Videamus quomodo Paulus ſeruierit Deo, uideamus quõ & guloſi ſeruiant uentri. Non innumeras mortes ſuſtinẽt tales? an non ad impoſsibilia uentri ſeruiunt? Non mãcipijs quibuſuis peiùs habent? Noſtra uerò cõuerſatio, inqt, [in cœlis eſt.] Ne qramus ergo requiẽ in hac uita. In cælis ſplẽdidi ſumus, ubi & cõuerſamur. Vnde etiã ſaluatorẽ expectamus Dñm noſtrũ Ieſum Chriſtũ, q reformabit corpus humilitatis nřæ, cõfiguratũ corpori claritatis ſuæ.] Ex cœlo, inquit, ſaluator noſter ueniet, & a loco, & a perſona grauitatem & ſublimitatem Chriſti oſtendens. Qui transfigurabit, inquit,

Apoc. 21.
Phil. 3.
Ibidem
Vita Apoſtolorũ, archetypus, et uiua leges.
Nota Chriſtiane mollis, & delicatule.
Gal. 6.
Crucis nis & efficacia.
Crucis ſigno uti antiquiſſimum.
Quàm pernicioſa gula, et uentris ſtudiũ:

corpus noſtrum humile. Multa patitur nunc corpus, ligatur, uerberatur, mille mala patitur, ſed & Chriſti corpus tanta paſſum eſt. Hoc igitur innuit, dicens, Vt conforme fiat corpori ſuo glorioſo. Igitur idem quidem eſt, induet uerò incorruptionem. Transfigurabit. Ergo & habitum alium dabit, aut immutationem ita abuſiuè uocauit. Corpus uerò noſtrum humile dixit, eò quòd abiectum nunc ſit, & corruptioni ac doloribus obnoxium. Videtur uile eſſe, nihil præ cæteris habere præcipui. Vt conforme fiat, inquit, corpori ſuo glorioſo papæ, illi ne quod ad dextram patris ſedet, conforme fiet, hoc corpus? illi quod adoratur ab angelis? illi cui adſtant incorporales illæ uirtutes? illi quod eſt ſuper omnem principatum & poteſtatem, & uirtutem? illi conforme fiet? Si ergo totus orbis ſumptis lacbrymis eos defleret, qui ab iſta ſpe deciderunt, num dignè collachrymaretur? quòd cum promiſſio nobis ſit facta, futurus corpus noſtrum corpori Chriſti ita glorioſo conforme, illi cum dæmonibus abeunt? Nihil curabo ampliùs gehennam, quæcunque diaetis nullius æſtimabo ad iſtam collata ruinam. Quid dicis o Paule? Illi conforme fiet? Etiam, inquit. Deinde ne diffidas, rationem quoque adduxit: [Secundum operationem uirtutis ſuæ, qua etiã poſsit ſubijcere ſibi omnia.] Potentiam habet, inquit, ut omnia ſubijciat ſibi, itaque & corruptionem, & mortem. Poterunt ſpes iſtæ quamuis pigrum, ac ſomnolentum erigere. [Itaque fratres mei chariſsimi, & deſideratiſsimi, gaudium meum, & corona mea, ſic ſtate in Domino chariſsimi.] Sic. Quomodo? Immoti. Vide quomodo poſt adhortationem ſubiũgat encomia. Gaudium, & corona mea, non ſimpliciter gaudium, ſed & gloria, non ſimpliciter gloria, ſed & corona. Cui gloriæ non fuerit adæquandum, quòd Pauli corona iſti ſunt? Sic ſtate in Domino dilecti, id eſt, in ſpe Dei. [Euodiam rogo Syntichen deprecor, idipſum ſapere in Domino, Etiam rogo & te germane compar, adiuua illas, quæ mecum laborauerunt in euangelio cũ Clemente & cæteris adiutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro uitæ.] Quidam dicunt eum hic obſecrare uxorem ſuam. Sed non eſt, Hucuſque prolixè Chryſoſtomus. Porrò Oecumenij in hunc locum hæc ſunt: Ex hoc (puta, quòd dicit, Germane compar) quidam ſuſpicati ſunt uxorem habere Paulum, & huic ſcribere: ſed inluſum eſt hoc. Quale enim eſſet, ſi Philippis eam hoſpitem, & aduenam reliquiſſet, & neque Tarſi, unde oriundus erat, neque Hieruſalem, ubi nutritus? Sed dicimus, quòd uel maritus alterius fuit ex duabus illis, quarum fecerat mentionem, uel certè nomẽ proprium. Probatus autem fuit quidam, cui etiam quas dixerat mulieres commendat. Hæc Oecumenius, cui planè conſentanea ſcribit Theophylactus: Commendat, inquit, has mulieres uiro cuipiam admirãdo, qui aut frater fuit alterius ipſarum, aut maritus etiam. Forſan autem & cuſtos ille fuit carceris, perinde quaſi dicat: Iam tandem frater es germanus, nunc genuinus uir, ſi in opere Domini idem iugum trahas, adiuuans illas. Nonnulli hic in errorem inducti, aiunt Paulum hic propriam ſuam coniugem precari, uerumenimuerò hoc eſſe haudquaquam poteſt. Vt enim alia prætermittam, ſi ſuam uxorem intelligere uoluiſſet, debuiſſet dicere genere fœminino, gnisia sizyge, id eſt, germana coniuna. Ita Theophylactus. Audiamus etiam Theodoretum, hunc locum his uerbis interpretantem: Cõparem autem ſeu coniugem nonnulli ſtultè exiſtimarunt eſſe uxorem Apoſtoli, non attendentes ea, quæ ſcripta erant in Epiſtola ad Corinthios, quòd ſcilicet ſe retulerit in numerum cælibum. Dico enim ijs, qui matrimonio iuncti non ſunt, & uidnis, bonum eſt eis, ſi maneant ſicut ego. Et clarum quidem eſt, quòd ſiue eſſet cœlebs, hoc eſt, qui nunquàm duxiſſet uxorem, ſiue uiduus, uxorem non habebat. Vxorem autem nunquam eum duxiſſe, eſt uerius, adoleſcens enim uocatus eſt. Comparem ergo ſeu coniugem ipſum uocat, ut qui iugum pietatis ſecum trahat, & hortatur, ut optimarum ſit mulierum adiutor, & ut concordiam inter ſe ineant, procuret. Hæc Theodoretus. Certè D. Hieronymus in Epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia uirginitatis, diſertis uerbis Paulum virginem fuiſſe aſſeuerat, ita ſcribens; de virginibus, inquit Apoſtolus, præceptum Domini non habeo. Cur? Quia, & ipſe ut eſſet uirgo, non fuit imperij, ſed propriæ uolũtatis. Neque enim audiendi ſunt, qui eum uxorem habuiſſe confingunt, cum de continentia diſſerens, & ſuadens perpetuam caſtitatem, intulerit: Volo autem omnes eſſe ſicut meipſum, &c. Hæc Hieronymus. Quòd uerò Apoſ. ait adiutorum ſuorum nomina eſſe in libro uitæ, id his uerbis magis etiam illuſtrat Chryſoſtomus: Vides, inquit, quantæ uirtutis teſtimoniũ illis exhibeat? Quod apoſtolis dixit Chriſtus, Non gaudete, quòd dæmonia uobis obediunt, ſed quòd nomina ueſtra ſcripta ſunt in libro uitæ: huius teſtimonium iſtis dat Apoſtolus, dicens, Quorum nomina ſunt in libro uitæ. Hæc Chryſoſtomus. Quod ergo hortatur Apoſtolus, ſimus imitatores eius, & ad eam formam doctrinæ, & morum, quam ab apoſtolis accepimus, pro uiribus nos accommodemus, ut quemadmodum illorum, ita & noſtra cõuerſatio in cœlis ſit, non ſectemur eos, quorum Deus uenter eſt, qui terrena ſapiũt, qui uaſtiſsimis peccatorum immerſi tenebris, mundi huius uoluptatibus ſeſe dedunt. Erit merces magna omnium rectè factorum, ubi Chriſtus aduenerit, reformaturus corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ, cui cum patre, & ſpiritu ſancto eſt omnis honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Quam ſint miſeri, qui ſe priuat beatitudine.

Error eorum, qui putãt apoſtolũ habuiſſe uxorẽ.

1. Cor. 7.

Ibidem Paulus Apoſtolus uirgo fuit.

Lu. 10

DOMINICA XXIIII. POST PENtecoſten. Matth. 22.

In illo tempore: Abeuntes pharisæi conſilium inierunt, ut caperent Ieſum in ſermone. Et reliqua. Homilia beati Ioannis epiſcopi.

OMnis malitia confunditur quidem aliquoties ratione ueritatis, corrigitur autem nunquàm: maximè eorum, qui propoſito malo, & non ignorantia peccant. Sic etenim ſacerdotes poſtquàm terrere Dominum non potuerunt, dicentes: In qua poteſtate facis hæc? poſtquàm parabolarum ratione conſtricti, ſuo iudicio ipſi ſe reos fecerunt, dicentes: Malos malè perdet, nemine contra eos dicente teſtimonium, niſi conſcientia ſola, nunquid compunxit eos timor peccati? Nunquid compeſcuit eos, uel libertatis conſideratio? Sed quid? [Abierunt & conſilium acceperunt, ut eum caperent in ſermone.] Quemadmodũ ſi aliquis claudere uoluerit aquæ currentis meatum, ſi una ex parte excluſa fuerit aqua, uiolentia aliundè ſibi ſemitam rumpit, ſic & eorũ malignitas ex una parte confuſa, aliundè ſibi aditũ adinuenit. Sicut.n. nõ põt fieri, ut ligna mittẽdo extinguas incendium, ſic non poteſt fieri, ut rationẽ dicendo places hominem malum. Sicut ignis quanto ampliùs ligna ſuſceperit, in maiorem flammam erigitur, ſic animus malus quanto magis ueritatem audierit, eo ampliùs in malitiam excitatur. Abierunt ergo, & conſilium acceperunt. Quo abierunt? Ad Herodianos.

Eſt ex Homi. 42. Operis ĩpfecti ĩ Matthaeum.

Matt. 21.

Ibidem

Nam

Nam ex eo ꝙ non dicit, conſiliati ſunt, ſed conſilium acceperunt, & ex eo ꝙ pariter cum Herodianis uenerunt, apparet, quia cum illis eiuſmodi circunuentionis conſilium tractauerunt. Homo colonus, cuius terram poſſidet, illius auxilio opus habet. Qui iuſtitiã tenet, nullius patrocinio indiget, niſi Dei. Qui in diaboli iniquitatibus ambulat, diaboli adiutorium neceſſarium habet. Colonus enim Dei, diaboli auxilium non requirit. Colonus autem diaboli, auxilium Dei, & ſi quærit, non inuenit. Vidiſti aliquando euntem ad furtum, Deum orare, ut bene proſperetur in furto? Aut qui uadit ad fornicationem, nunquid ſignum crucis ſibi ponit in fronte, ut non comprehendatur in crimine? Quod ſi fecerit, non ſolum non adiuuatur, ſed adhuc ampliùs traditur, quia neſcit iuſtitia Dei patrociniũ dare criminibus. Sic & iſti expugnare Chriſtum cupientes, conuenienter non ad ſeruos Dei uiros religioſos, ſed ad gentiles ſe contulerunt, id eſt, ad Herodianos. Quale conſilium, tales & conſiliatores. Quis autem dare poterat conſilium contra Chriſtum, niſi diabolus, qui erat aduerſarius Chriſti? Conſultabant enim apud ſe ſacerdotes: Si nos ſoli euntes interrogauerimus Chriſtum, quanuis dixerit quia nõ licet Cæſari dare tributum, tamen nemo nobis credet dicentibus contra eum, iam enim omnes ſciunt, quia inimici eius ſumus. Inimicorum autem teſtimonium in iudicio, & ſi uerum fuerit, quaſi ſuſpectũ reprobatur. Sed nec per ſeipſos Chriſtum interrogare uolebant, quia in magna ſuſpicione inimicitiæ fuerant apud Chriſtum, ne fortè quaſi ſuſpecti circumuenire eum non poſſent. Nam inimicus manifeſtus melior eſt, quam amicus fictus. Ille dum timetur, facilè uitatur, iſte dum non cognoſcitur, præualet. Miſerunt ergo diſcipulos ſuos, quaſi adhuc minus cognitos, & minus ſuſpectos, ut aut abſconditè facilè deciperent eum, aut deprehenſi minus erubeſcerent apud eum. Nam conſilio malo deprehenſo, tanto minor naſcitur confuſio, quanto fuerit perſona deterior. Sed diſcipuli illi magiſtris ſuis ætate minores erant, malitia autem pares. Nam & pulli ſerpentium ſtatura breuiores ſunt, ueneno autem æquales, & catuli luporum adhuc teneri conſtituti, & ſi uenationem exercere non poſſunt, iam tamen ſanguine gaudent, & morſibus ludunt. [Magiſter, ſcimus quia uerax es, & uiam Dei in ueritate doces.] Magiſtrum eum uocant, & ueracem magiſtrum, ut quaſi honoratus, & laudatus, myſterium ſui cordis ſimpliciter eis aperiat, tanquam uolens eos habere diſcipulos. Hæc eſt enim hypocritarum prima potentia, ſimulata laudatio. Laudant enim quos perdere uolunt, ut per delectationem laudis paulatim corda hominum ad ſimplicitatem benignæ confeſsionis incliuent, ueluti ſi quis taurum ualidum, uiribus non poteſt ſubiugare, & uinculo flectere, mollibus manibus nodoſam eius fricat ceruicem, ut quem uirtute tenere non potuit, per blandimentum comprehendat. Sic & iſti catenam ſubdolæ laudis portantes in ore, & gladium malitiæ abſcondentes in corde, taurum eccleſiaſtici gregis dolo laudis comprehendere feſtinabant. De quo tauro propheta Iacob, iam tunc increpabat Leui filium ſuum, quia de Leui naſcituri erant ſacerdotes, qui interfecturi erant Chriſtum. Simeon, & Leui fratres conſummauerunt iniquitates ſuas. In cogitationes eorum non ueniat anima mea, & in conſilia eorum non cadant præcordia mea, quia in ira occiderunt uirũ, & in furore ſuo ſubneruauerunt taurum. De talibus dicit propheta: Molliti ſunt ſermones eorum ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. Quid tibi uidetur? Licet cenſum dare Cæſari, an non? Non eſt iuſtum ut ſerui ſummi regis terrenis regibus ſeruiamus. Si enim indignum eſt, ut duobus regibus homo alterius alteri obſequatur, & iniuriam facit ſuo, ſi ſubiacet alieno, quanto magis indignum eſt, ut cultores Dei, humanarum poteſtatum grauamina cognoſcamus? [Cognita autem nequitia eorum Ieſus,] non ſecundum ſermones eorum pacificos blandè reſpondit, ſed ſecundum conſcientiam eorum crudelem, & aſperam [dixit,] quia Deus plerunque ad animam loquitur, non ad corpus: uoluntatibus reſpondet, non uerbis. [Hypocritæ, quid me tentatis? Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.] Dicit eis, Hypocritæ, ut quod ab eo audierunt in aure, apud ſeipſos inuenirent in corde, ut cõſiderantes eum humanorum cordium cognitorem, quod facere cogitabant, perficere non auderent. Vide ergo, ꝙ phariſæi quidem blandiebantur ut perderent, Ieſus autem confundebat ut ſaluaret, quia utilior eſt homini Deus iratus, quàm homo propitius. [Et ait eis: Cuius eſt imago hæc & ſuperſcriptio? Dicunt ei: Cæſaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.] Imago Dei non eſt in auro depicta, ſed in hominibus figurata. Numiſma Cęſaris, aurum eſt, numiſma Dei, homo. In ſolidis Cæſar uidetur, in hominibus Deus agnoſcitur. Ideò diuitias ueſtras Cæſari date, Deo autem conſcientię ueſtræ ſolam innocentiam reſeruate, ubi Deus uidet. Cæſaris enim imaginem manus artificis ſculpſit, & corruptibilibus literis annotauit, Dei autem imaginem in homine diuina manus decem uiſis apicibus demonſtrauit. Quibus? Quinque ſenſibus carnalibus, & quinque ſpiritualibus, per quos conſideramus, & apprehendimus, quæ ſunt utilia, ſicut Deus.

Signũ crucis fronti imprimere. — *Teſtimoniũ inimicorũ ſuſpectũ.* — *Pulli ſerpẽtũ* — *Gene. 49.* — *Pſ. 54.* — *V. Senſus exterius & interius*

EADEM DOMINICA
Matth. 22.

In illo tempore: Abeuntes phariſæi conſilium inierunt, ut caperent Ieſum in ſermone. Et reliqua. Homilia Erici.

LVca referente Euangeliſta manifeſtum eſt, quia Domino ſaluatore nato ſub Cæſare Auguſto, in toto orbe celebrata eſt deſcriptio, & inter omnes nationes totius orbis, quæ Romano imperio ſubiectæ erant, Iudæa quoque eius ſtipendiaria facta fuerat. Quam ob cauſam magna ſeditio tunc temporis in populo ſeruebat. Quidam enim dignum eſſe iudicabant, ut quia Romani pro ſecuritate, & quiete omnium aſsiduè militabant, cenſum eis deberẽt perſoluere. At contrà phariſæi, qui ſibi de falſa iuſtitia applaudebant, nitebantur aſſerere, ꝙ populus Dei qui decimas ſolueret, primitiua daret, & cætera legis decreta obſeruaret, nõ deberet humanis legibus ſubdi. Quæ ſeditio intantum conualuit, ut poſt Domini paſsionem in hac ipſa pertinacia, & rebellione Iudæi perdurantes, Romanis ſub hac occaſione in uindictã necis ſaluatoris uenientibus, amitterent locum, & gentem, & regnum, uitam etiam præſentem perderẽt ac futuram dum maluerunt hæc omnia cæcante auaritia perpeti, quam tributa Romanæ militiæ pendere. Quia ergo principes ſacerdotum timore populi Dominum comprehendere non poterant, ſaltem ut in ſermone eum caperent, laborabant. [Abierunt ergo phariſæi, & conſilium acceperunt.] Quò abierunt? Vtique ad Herodianos, qui erant milites Herodis, ac exigendis tributis præpoſiti. Nam ex eo, ꝙ non dicit Euangeliſta, conſiliati ſunt, ſed conſilium acceperunt,

Luc. 2. — *Seditio apud Iudæos propter tributũ*

perunt,& ex eo ꝙ dicit,cum Herodianis pariter uene
runt,apparet, quia cum illis huiuſcemodi circuuuen
tionis couſilium tractauerunt. Cogitabãt enim apud
Perſu-aſio Iudæorũ. ſe ſacerdotes,dicentes: Si nos ſoli euntes interrogaue
rimus Christum quanuis dixerit quia non licet Cæſa
ri dare tributum,tamen talia dicentibus nobis contra
eum,nemo credet, quia omnes iam ſciunt,ꝙ inimici
eius ſumus. Inimicorum autem teſtimonium iu iudi
cio, & ſi uerum ſit,tamen quaſi ſuſpectum reproba-
tur.Per ſeipſos ergo Chriſtum interrogare nolebant,
quia in magna ſuſpicione inimicitiæ iam erant apud
Chriſtum, ne fortè quaſi ſuſpecti circunuenire eum
non poſſent.[Et mittunt ei diſcipulos ſuos,]qui ſe iu
ſtos ſimulantes, ſaltem in ſermone eum caperent, &
ſic poteſtati præſidis traderent, ut uult ipſi a morte
eius immunes eſſe uiderentur. Mittunt ergo diſcipu-
los ſuos ad illum, quaſi adhuc minimè ſuſpectos, ut
aut facilè eum deciperent: aut ſi uincerentur (ſicut &
contigit) illi qui eos miſerant, minus erubeſcerent.
Nam conſilio malo depreheuſo,tanto minor naſcitur
confuſio,quanto fuerit perſona deterior.Herodianos
autem (ut diximus) milites Herodis appellat, qui in
exigendis tributis erant præpoſiti. Dicunt ergo: [Ma
giſter,ſcimus quia uerax es.] Magiſtrum, & ueracem
uocant,ut quaſi homo eorum adulatione delectatus,
ſecretum ſui cordis eis ſimpliciter aperiat. [Scimus,
inquiunt, quia uerax es, & uiam Dei,]id eſt, legem
Dei[in ueritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo,]
id eſt,in proferenda ueritate,nullius, uel amicitiã,uel
inimicitiam curas. Quare hoc dixerint, manifeſtant
cum ſubdunt:[Non enim reſpicis perſonam homi-
num,] id eſt, nec propter pauperem, nec propter di-
uitem ueritate relicta mendacium loqueris, [Dic er-
go nobis,quid tibi uidetur? Licet cenſum dare Cæſa
ri,an non?] Tanquam dicerent: Nos ſerui ſumus ſum
mi regis, & ideò iniuſtum eſt, ut terrenis regibus ſer-
uiamus.Hoc autem dicentes, ad hoc illum perducere
laborabant,ut magis Deum quàm Cæſarem timens,
diceret non debere Romanis tributa ſolui,quatenus
hoc audientes Herodiani,id eſt, miniſtri præſidis qui
præſentes erant,tenerent eum quaſi ſeditionis princi-
pem contra Iudæos. Si uerò diceret tributum eſſe red
dẽdum,tanquàm deſtructorẽ legis illũ calumniaren-
tur.[Cognita autem Ieſus nequitia illorum,]hoc eſt,
cõſiderans dolum & fraudes eorum,dixit: [Quid me
tentatis hypocritæ?] Attendendum,quia non ſecun-
dum ſermones eorum fictos blandè reſpõdit,ſed iux-
ta conſcientiam eorum crudelem aſpera abiecit,cogi
tationibus illorum,non uerbis reſpondens. Hypocri-
tas autem idcircò eos nuncupat, ut audientes ex eius
ore quod ipſi cogitabant in corde,conſiderarent eum
humanorum cordium cognitorem,tanquam omnipo
tentem Deum,& quod facere in illum cogitabant,per
Hypocrita, ẽ aliena perſonæ ſimulator. ficere non auderent. Hypocritæ autem ſubaurati di-
cũtur.Hypo enim græcè ſub, chryſos aurum dicitur.
Meritò ergo tentatores ſuos hypocritas nuncupat,
qui aliud nitebantur opere, aliud ſimulabant uoce.
[Oſtendite mihi numiſma cenſus.] Sapientia ſapienter
egit,ut ſuos tentatores proprijs illorum ſermonibus
uinceret. Oſtendite,inquit, mihi numiſma,id eſt, in-
Numiſma idẽ ẽ quod numus. ſcriptionem denarij,uel ut alij dicunt, monetam. Di-
ctum autem eſt numiſma a nomine, quod inſcribeba-
tur denario. Eſt autem denarius genus numi, quod
pro decem numis imputabatur, & habebat nomen,
& imaginem Cæſaris. [Et ait illis: Cuius eſt imago
hæc & ſuperſcriptio?]Ex hoc loco conijcere poſſunt
ueritatem, qui dicunt Dominum Ieſum Chriſtum
cauſa ignorantiæ aliquando interrogaſſe Iudæos, &
non potius cauſa diſpenſationis. Interrogat enim,cu
ius ſit imago numi, & ſuperſcriptio eius, non ꝙ ipſe
neſciat, quod omnes ſcire poterant qui uidebant de-
narium,ſed ideo, ut ad ſermonem eorum competen-
ter reſpondere ualeat. [Dicunt ei: Cæſaris.] In hoc
loco Cæſar non Auguſtus Octauianus intelligendus
eſt, ſed Tiberius priuignus eius, qui ſucceſſerat in im
perio, ſub quo, & paſſus eſt Dominus. Sciendum ue
rò eſt, omnes reges Romanorum Cæſares eſſe appel-
latos,a primo Caio Iulio Cæſare. Qui ideò ſic appel
latus eſt, ꝙ uel cæſo utero matris in lucem eruperit,
uel ꝙ cum cæſarie capillorum fuerit natus. [Tunc ait
eis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ
ſunt Dei, Deo.] Reddite Cæſari, quæ eius ſunt,id eſt,
numũ,tributum,& pecuniam: & quæ Dei ſunt,Deo,
id eſt,decimas & primitias, & cætera donaria,quæ le
gis decreto mandantur. Quod Dominus faciendum
præcepit, ipſe quoque opere adimpleuit. Nam cum
ueniſſet Capharnaum,acceſſerunt qui didrachma ac-
cipiebant, ad Petrum, & dixerunt: Magiſter ueſter
non ſoluit didrachma? At ille ait: Etiam. Et cum in
troiſſet Petrus domum, præuenit eum Ieſus,dicens:
Quid tibi uidetur Simon? Reges terræ a quibus acci *Matt. 17.*
piunt tributum, uel cenſum? a filijs ſuis, an ab alie-
nis? At ille ait: Ab alienis. Dixit illi Ieſus, Ergo li-
beri ſunt filij. Ac ſi diceret, Si filij regum liberi
ſunt a tributo,ego qui ſum filius regis æterni, atque
de ſtirpe regis terreni generatus, a tributo liber eſ-
ſe deberem. Vt autem non ſcandalizemus eos, uade
ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem, qui pri-
mus aſcenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies ſta-
terem, illum ſumens, da eis pro me & pro te.In quo
loco dicit beatus Hieronymus ignorare ſe quid potiſ
ſimum mirandum ſit, utrum præſcientia ſaluatoris,
an magnitudo eius uirtutis. Præſcientia quidem, ꝙ
nouerit piſcem habere ſtaterem in ore, & quòd pri-
mum ipſe capiendus eſſet. Magnitudo autem uirtu-
tis, ſi ad uerbum illius ſtatim ſtater in ore piſcis crea-
tus eſt. Deo etiam reddidit Dominus Ieſus Chriſtus, *Io.ã.6.*
quæ Dei ſunt, quoniam in omnibus operibus ſuis uo
luntatem patris adimpleuit, iuxta quod ipſe loqui-
tur, Non ueni facere uoluntatem meam, ſed eius qui
miſit me patris.Spiritualiter ſicut Cæſar exigit dena-
rium a ſuis ſubiectis, in quo imago eius exprimitur,
ita Deus requiret a nobis animam lumine uultus ſui
inſignitam. Vnde Pſalmiſta ait, Signatum eſt ſuper *pſ.4.*
nos lumen uultus tui Domine. Quemadmodũ enim
denarius ſignatur regis imagine, ita anima noſtra di-
uini luminis illuſtratur claritate. Homo nanque ad
imaginem & ſimilitudinem Dei conditus eſt,non in
corpore,ſed in ſpiritu, id eſt, anima. Quod Paulus
apoſtolus manifeſtat, cum dicit, Renouamini ſpiritu *Ephes. 4.*
mentis ueſtræ, & induite nouum hominem, qui ſe-
cundum Deum creatus eſt, in iuſtitia, & ſanctitate
ueritatis. Quibus uerbis non in corpore,ſed in ſpiri
tu ad imaginem & ſimilitudinem Dei homo creatus
eſſe oſtenditur. Creatus eſt ergo homo ad imaginem
& ſimilitudinem Dei in ſpiritu, id eſt,in anima, ut ſi-
cut eſt Deus ſanctus,iuſtus & verus diſcernitque inter
bonum & malum, ita & ipſe homo ſanctus, iuſtus &
verus manens, diſcretionem æquè boni maliúe reti-
neat. Ad ſimilitudinem nihilhominus Dei factus eſt,
vt ſicut eſt Deus perpetuus & immortalis, ita eſſet
etiam homo (niſi peccaſſet) immortalis atque æter-
nus.Taliter ergo, vt diximus,ad ſimilitudinem & ima
ginem Dei eſt homo conditus, non in corpore,ſed in
anima,ea diſtinctione ſeruata, ut imago accipiatur in
ſanctitate,ſimilitudo autem in æternitate. Studeamus
ergo renouari ſpiritu mentis noſtræ, & induere nouũ
hominem,qui ſecundum Deum creatus eſt,ut merea
mur ei reddere denarium ſuum,hoc eſt uitã noſtrã ſan
ctã & immaculatã. Aliter, Phariſæos & Herodianos,
qui

qui ad tentandum Dominum ſunt miſsi, diuerſæ conſtat fuiſſe uolútatis. Alii enim nil reddere Cæſari, alii uero tantum Cæſari omnia cenſebant eſſe reddenda. Proinde duo iſti ordines tentatorum, duo ſignificant genera hæreticorum, quorum alterum docet tantummodo corpori obſequendum, & Cæſari, id eſt, uentri qui & in libro beati Iob exactor uocatur, ſolummodo militandum. Alterum uero genus hæreticorum ſuadet corporis curam penitus omittendam, & animæ tã tummodo profectibus inuigilandum, nonnunquam etiam ipſi corpori cauſa animæ perniciem inferẽdam. Sed Dominus utrunque abnuens, regia uia docet eſſe gradiendum: & corpori quidem ſubſidium non negandum, animæ uero profectui pro utilitate & tempore inſinuat inſiſtendum, diſcretione in omnibus conſeruata, quatenus & corpus ſubiicere ualeat, & animus inedia corporis non tabeſcat. Item alio ſenſu, Cæſaré intelligere diabolum, qui ſemel in paradiſo homini malæ perſuaſionis numum contulit, & quotidie ab eo huius debiti reatum quærit. Cui tunc non ſicut ille expetit, ſed ſicut utilitas noſtra poſcit cenſum reddimus cum peruerſa agere deſpicimus, cum peccatum quod ab eo ſuadente contraximus, digna pœnitentiæ ſatisfactione purgamus, cum uitia deſerimus eiſq́ue cum ſuo authore abrenunciamus, ut tali tributo reddito, liberi ac ſecuri deinceps uiuamus. Sed poſtquam ita diabolo quod ab illo accepimus reddimus, neceſſe eſt ut Deo omnipotenti quod ab illo ſumpſimus, intemeratum reſtituamus, animam uidelicet noſtram & lumine uultus eius inſignitam, & immaculatis actionibus adornatam. Moneta enim Dei ſumus, a theſauro eius decidimus, errore detritum eſt, quod in nobis fuerat impreſſum. Quocirca ſolerter eſt ſtudendum, ut ad imaginem Dei quam peccando in nobis corrupimus pœnitendo & dignè uiuendo reparari ſatagamus. Ipſo adiuuante, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

phariſæi, & Herodiani figura hæreticorum.

Corporis et animæ ut inſeruiendũ.

EADEM DOMINICA, HOMILia Euſebij Emeſeni.

Abeuntes Phariſæi conſilium inierunt, ut caperent Ieſum in ſermone; &c. Matth. 22.

STulti phariſæi, qui ſe in ſermone uerbũ Dei capere putabant, & ſuis conſiliis ſapientiam fallere arbitrabantur. [Et mittunt ei diſcipulos ſuos.] Cum quibus? [Cum Herodianis,] .i. cum Herodis miniſtris, qui tributa colligebant. Hæc eſt igitur eccleſia malignantium, hoc eſt conſilium uanitatis. Mali magiſtri, mali diſcipuli, malis miniſtris ſociantur, cum fraude ueniunt, cum calliditate loquuntur. Sed quid dicunt? [Magiſter, ſcimus quia uerax es, & uiam Dei in ueritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo, non enim reſpicis perſonam hominum.] Valde bene loquuntur phariſæi, ſed aliud ore & aliud corde loquuntur, è ueneno ſo fonte dulcia uerba prorumpunt. Huic enim tantæ ſimulationi Pſalmiſta reſpondens ait: Si uerè utique iuſtitiam loquimini, rectè iudicate filii hominum. Quem magiſtrum uocatis, & ueracem dicitis, ſicut magiſtrum & ueracem diligite colite, & ſequimini. [Dic igitur nobis, quid tibi uidetur? Licet cenſum dari Cæſari, an non?] Putauerunt.n. iſti Chriſtum Dominum noſtrum, quem pietatis & iuſtitiæ amicum eſſe cognouerãt, reſpondere, ut potius templo & Deo offerret, quàm Cæſari, homini ſcilicet cui tributa darent. Qua occaſione Herodiani commoti eum raperent, & ad iudicem traherent, & quaſi reũ accuſarent. Sed ſi cenſum dare non liceret, & ſi tributa ſoluere eſſet peccatum, ipſe utique tributum pro ſe non dari præcipiſſet. Sic enim ſuperius ait: Quid tibi uidetur Simon? reges terræ quibus accipiunt tributũ uel cenſum, a filiis ſuis, an ab alienis? Et ille dicit. Ab alienis. Reſpondit Ieſus. Ergo liberi ſunt filii. Vt auté non ſcandalizemus eos, uade ad mare, & mitte hamũ, & eum piſcem qui primus aſcenderit tolle, & aperto ore inuenies ſtaterem, illum ſumens, da eis pro me & te. Qui igitur ne ſcandalum fieret, quamuis non deberet, tributa perſoluit, non erat conueniens, ut ad lites & ſcandala cõcitanda cenſum dare alios prohiberet.

Simulatio phariſæorũ. pſa. 57

Matt. 17.

[Cognita autem Ieſus nequitia eorum, ait. Quid me tentatis hypocritæ?] Stultum eſt enim et per hypocriſim & ſimulatoriè loqui, quem occulta non fallunt, qui corda uidet, & cogitationes conſiderat. [Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.] In denario autem ſcripta erant Cæſaris nomen & imago: [Et ait illis Ieſus: Cuius eſt imago hæc & ſuperſcriptio? Dicunt ei, Cæſaris.] Vide quomodo ipſa ſua reſponſione eos ligat. Vide quomodo Dei ſapientia comprehendat huiuſmodi ſapientes in aſtutia eorum. Ipſi enim teſtes ſunt Cæſaris hoc eſſe quod oſtendunt, quod ſi Cæſaris eſt, quare Cæſari non reddatur? imo quarè Cæſari tollant, quod Cæſaris eſſe fatentur? [Tunc ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari.] Nolite Cæſari iniuriam facere, nolite ei ſua auferre, ne ſi ei ſua auferre uelitis, ipſe qui uobis potentìor eſt, & ſua & ueſtra auferat uobis. Quam bene huic loco conuenit, quod quidam ait: Arma tenenti omnia dat, qui iuſta negat. [Et quæ ſunt Dei, reddite Deo.] Nihil enim eſt, quod Dei non ſit: Illud tamen ſpecialiter eius eſſe dicitur, quod magis ab eo diligitur. Diligit enim omnem ſuam creaturam, (ſecundum illud: Miſereris omnium Domine, & nihil odiſti eorum quæ feciſti:) ſed illam præcipuè diligit, propter quam fecit cæteras creaturas. Sua igitur imago reddatur Cæſari, & ſua imago reddatur Deo. Ad imaginem nanque Dei factus eſt homo. Sic enim ipſe Dominus ait: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Magnus honor magna nobilitas ad Dei imaginem & ſimilitudinem eſſe hominem factum. Hanc autem imaginem in primo homine amiſimus in ſecundo recuperauimus. Primus enim homo (ait Apoſtolus) de terra terrenus, ſecundus de cælo cæleſtis, ſicut portauimus Imaginem terreni, portemus & imaginem cæleſtis. Reddamus Deo imaginem ſuã, reddamus Deo animas noſtras. Nil carius habemus. Hoc igitur tributum ſoluere habemus. Audiamus Salomonem, audiamus ſapientiam ipſam dicentem. Mementò creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequã ueniat tempus afflictionis tuæ, & dies de quibus dicas. Non mihi placent. Et paulo poſt: Antequam rumpatur funis argẽteus, & recurrat uitta aurea, antequã confringatur hydria ſuper fontem, & conteratur rota ſuper ciſternam, & puluis reuertatur in terram ſuam unde erat, & ſpiritus redeat ad Deum qui dedit illũ. Memento (inquit) creatoris tui, ad cuius imaginem & ſimilitudinem factus es, ipſum imitare, ne eius ſimilitudinem amittas. Quem enim imitatur homo, eius imaginem & ſimilitudinem habet. Antequam ueniat tempus afflictionis tuæ, per quod uidelicet mortis horam intelligimus. Et dies, de quibus dicas, Non mihi placent, Hos autem dies habent impii, & æternæ morti condẽnati, quia poſtq̃ de hac uita exeũt, nihil uidẽt, nihil audiunt, nihilq́ue ſentiunt, quod eis placeat. Hoc aũt faciat homo in diebus iuuẽtutis ſuæ, id eſt, in diebus letitiæ & proſperitatis, de quibus Apoſtolus ait: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. Sequitur. Antequàm funis argenteus rumpatur, &

Sap. 11.

Gen. 1.

1. Cor. 15.

Eccl. 12

Gal. 6.

recurrat

Corpus & anima ut inter ſe differant.

reeurrat uitta aurea:Hoc enim intereſt inter corpus & animam,quod eſt inter argentum & aurum, ut per argentum corpus , per aurum uero animam ipſam claram & ſapientem intelligamus. Hæc autem uitta aurea tunc recurrit , quando anima uinculis corporeis abſoluta, cæleſtia petit. Inde enim & funis uocaẽ corpus , quia quibuſdam naturæ legibus animam ſibi ligat & ſtringit. Hic autem funis tunc rumpitur,quando anima a corpore ſeparatur . Antequam confringatur hydria ſuper fontem,& conteratur rota ſuper ciſternam. Hydria uocatur homo , quia de terra factus eſt, frangitur autem hydria ſuper fontem, quando homo nimia infirmitate grauatur, itaque morti proximus nec ipſam aquam ſuſcipere ualet, quando alienis manibus uix de lecto erigitur,ut diu concupitam aquam ſuſpiciat, quam ori appoſitam, ſpiritu attenuato & iã gutture intercluſo glutire non ualet: Et tunc quidem
pſ. 145
conteritur rota ſuper ciſternam,quia (ſicut ſcriptum eſt) in illa die peribunt omnes cogitationes eorum . Rota enim cogitationum noſtrarum, quæ ſuper ciſternam cordis noſtri (de corde enim exeunt cogitatio-
Matt. 15.
nes) ſemper reuoluitur, tunc primum conquieſcit, q̃a iam ulterius neque facultas eſt, neque uoluntas, ut uana & inutilia cogitare debeat. Nouit enim Domi-
pſ. 93.
nus cogitationes hominum,quoniam uanæ ſunt. Puluis enim tunc reuertitur in terram ſuam unde erat,
Gen. 3.
quia(ſicut primo homini dominus ait) puluis es,& in puluerem reuerteris. Spiritus autem ad Deum redit, qui dedit ipſum,ut eius iudicio atque ſententia uel ad pœnam trahatur, ſi Dei imaginem & ſimilitudinem non habet: uel ducatur ad gloriam , ſi dei imaginem & ſimilitudinem cuſtodiuit. Sequitur: [Et audientes mirati ſunt,& relicto eo abierunt.] Mirantur phariſæi ſe tam facilè eſſe concluſos: & qui ad hoc uenerant, ut Chriſtum caperent in ſuo ſermone , ſeipſos in ſuis ſermonibus captos eſſe cognoſcunt .

DOMINICA XXV. POST Pentecoſten , In Epiſtolam Concio exegetica.

CVm omnium Chriſtianorum uita nihil ſit aliud, aut certe meritò nihil debeat eſſe aliud,quam continua quædam profectio ad illam beatiſsimam cæleſtis Ieruſalem patriam, extra quam hic degimus exules & peregrini , iſthæc autem profectio in eo potiſsimum ſita ſit, ut mundi huius illecebras, & omne uitiorum genus ſollicitè uitemus & ueris uirtutibus animum excolamus, conuenientiſsimè nobis tam multæ ſaluberrimæ atque ſanctiſsimæ ex ſacris literis proponuntur & identidem inculcãtur adhortationes,nos ad uirtutum ſtudium mirificè extimulantes , cuiuſmodi etiam ſcatet hodierna epiſtola, quam nunc explanandam ſuſcipimus. [Non ceſſa-
Col. 1.
mus,inquit Apoſtolus, pro uobis orantes & poſtulantes,ut impleamini agnitione uoluptatis eius,in omni ſapientia & intellectu ſpirituali:] quem locum ita exponit Ambroſius. Audiens Apoſtolus deuotã ad prõptam uoluntatem illorum (Coloſſenſium) circa fidẽ Chriſti, orat pro eis , ut propenſius agnita uoluntate Dei rationabili opere expleret deuotionem, quam audita fide Chriſti didicerant,ne tam fida mentis ædificatio, & robur fidei,dum inconſultè aliquid & imperitè conficeret , laboris ſui fructum amitteret. Hoc.n. libenter accepto fertur,quod deuoto fit animo & prudenter. Ita Ambroſius . Chryſoſtomi in hunc locum ſunt hæc. Quoniam audiuimus fidem ueſtram ac charitatem, quoniam ſpem bonam nacti ſumus,etiam de futuris ſpe bona Deum precamur . Quemadmodum enim in certaminibus eos potiſsimum excitamus,qui nõ procul,a uictoria ſunt,ita ſane facit & Paulus. Hos maxime adhortatur, qui plus cæteris aſſecuti ſunt. Ex quo die , inquit,audiuimus , non ceſſamus pro uobis orare. Non unum aut alterum, ſed tres duntaxat dies pro uobis intercedimus. Declarat hic quoque dilectionem ſuam,& ſimul tacite innuit, quòd nondum ad finem peruenerit. Hoc enim declarat, quòd dicit, Vt impleamini. Nõ dicit, Vt incipiatis : cœperant enim: ſed quod adhuc reliquum eſt, Vt impleamini. Hæc Chryſoſtomus , quem Theophylactus ſequens, ait: Obſerua hic , ꝙ multis orationibus nobis opus ſit & aſsiduis. Nam & Paulus citra intermiſsionem orat, ac, etiamſi nondum perficeret, non deſiſtit tamen. Sic Theophylactus. Itaque loci huius hæc eſt ſententia. Non ceſſamus orare & poſtulare , ut plenam diuinæ uoluntatis habeatis cognitionem. Hæc autem non a philoſophis diſcitur, qui Coloſſenſes teſte Chryſoſtomo ſeduxerãt ſed multis & aſsiduis precibus a Deo petendum eſt, ut nos omni uera & ſpirituali ſapientia & notitia uoluntatis ſuæ illuſtret. Neque tamen hic ſubſiſtendum eſt, ut ſatis eſſe putemus Dei uoluntatem didiciſſe,ſed adiungendum eſt, quod Apoſtolus mox addidit. [Vt ambuletis dignè Deo, per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes , & creſcentes in ſcientia Dei.] De uita hic & operibus dicit, ait Chryſoſtomus. Ete-
Fidei uita cõuerſatio iungenda.
nim & hoc ubique facit : ſemper coniungit fidei uitæ conuerſationem . Quemadmodum,inquit Apoſtolus confeſtim & abundè ſeipſum uobis reuelauit,& quẽadmodum tantam accepiſtis ſcientiam , ita & uitæ cõuerſationem,quæ digna ſit fide, oſtendite. Exigit enim iſta magnam rectè uitæ conuerſationem , & maiorem multo, quam uetus. Et infra: Non hoc ſolum oramus ut diſcatis, ſed ut & ipſis operibus declaretis & exprimatis. Qui enim cognoſcit & non facit, punietur etiã.
Luc. 12
Vt ambuletis,inquit,hoc eſt,ſemper,non ſemel duntaxat , ſed perpetuo. Quemadmodum neceſſarium nobis eſt ut ambulemus, ita quoque ut rectè uiuamus. Atque hoc ſemper deambulationem uocat,& merito declarans talem nobis præſcriptam eſſe uitam,ſed mũdana talis non eſt. Et multum hic eſt encomii,quod dicit,Vt dignè ambuletis Domino: &,In omni opere bo-
Sẽper pcedendum in bonis operibus.
no , ut ſemper pergatis ac creſcatis, & nuſquam pedẽ figatis. Et metaphoricè , Fructificantes,inquit,& creſcentes in cognitione Dei, quantum homini poſsibile fuerit. Hucuſque Chryſoſtomus . Audiamus etiam Theophylactum : Oro, inquit Apoſtolus, ut diſcatis uos, quòd ſeruati ſitis per unigenitum, ut ambuletis uos , hoc eſt, ut ſecũdum uirtutem uiuatis. Qui enim clementiam Dei didicerit, quòd filium ſuum pro nobis dederit,quomodo non ſtudebit ſeipſum dẽdere uirtutis laboribus , adeoque ea , ut crucem ipſius tollat ? Ambulare nanque ad uitam & conuerſationem pertinet,ut dictum eſt. Et poſt pauca: Vt ſic,inquit,uiuatis, ut per omnia placeatis Deo. Qui uerò hoc ſit?Non aliter, niſi in omni opere bono. Vbi enim omne opus bonum eſt, ibi & plena Deo complacentia. Ita Theophylactus. Diſcimus igitur ex his quam debeamus eſſe ſtudioſi cognoſcendæ uoluntatis Dei,ac deinde etiam illi congruenter uiuendi , tum quoque,quam non opoeteat unquam deſidiæ & inertiæ locum dare,ſed proficere ſemper,& creſcere tum in operibus bonis,tum in ſcientia & cognitione Dei. Id genus adhortationibus plena eſt ſcriptura diuina , & ne labore frãgamur,promittit nobis ampliſsimam in cælis mercedem,ubi proculdubio quandoque copioſiſsimè metemus,quicquid hic bonorum operum ſeuerimus. Debebant ergo hæc nos accendere & inflammare,ut tempus [illegible] in Dei

uoluntate,

uoluntate, & in ſtudiis illi placitis expendamus: ſed ô ſocordiam noſtram. Nullius rei minor nos cura tenet, quàm procurandæ dum licet ſalutis noſtræ, ita fit ut ubi è uita migrandum fuerit, nihil nobiſcum bonæ frugis auferamus, ſed omnibus bonis uacui, multiſque uitiis & flagitiis cooperti, ad Chriſti tribunal ſiſtamur, mercedem recepturi, qualem talis uita meretur.

Hominum ſocordia.

Sequitur: [In omni uirtute confortati, ſecundum potentiam claritatis eius, in omni patientia & longanimitate.] De tentationibus hic, ait Chryſoſtomus, & perſecutionibus loquitur. Precamur, inquit, ut impleamini corroboreminique, ne torpeſcatis neque deſperetis ut talem animi alacritatem recipiatis, qualem dare decet imperium gloriæ ipſius. Quod dicit, tale eſt: Breuiter oramus, ut ſtrenuam ac ſolidam uitam habeatis, conuerſationeque Chriſtiana dignam, & ſtetis firmiter, corroborati, quemadmodum à Deo corroboratś decet. Hæc Chryſoſtomus. Porro Theophylactus ea, quæ hactenus ex Apoſtolo allata ſunt, ita breuiter & ſummatim comprehendit. Vt in ſummam, inquit, cõtrahamus ſermonem, hoc dicit: Oramus, ut perfectè accipiatis agnitionem dogmatis, non in ſapientia mũdana, ſed ſpirituali: utque uitam uirtutibus præditam habeatis, ut poſsitis firmiter ſtare aduerſus tentationes confortati, ut par eſt a Deo confortari, ut & erga cæteros patientiam oſtendatis, & erga fratres longanimitatem. Sic Theophylactus. Refert autem etiã Chryſoſtomus longanimitatem ad fratres ferendos, patientiam ad exteros. Longanimes enim, inquit, erga eos ſumus, quos ulciſci poſſumus, patientes uero erga eos, quos ulciſci non poſſumus. Sic Chryſoſtomus. Patientia in rebus duris, in moleſtiis & afflictionibus æquũ præſtat animum: longanimitas uero ad æternæ illius beatitudinis præmium illum extendit. Optime igitur precatur Apoſtolus, ut Coloſſenſium intellectus lumine cognitionis illuſtretur, affectus ad uirtutis ſtudium & pietatis actiones inflammetur, roburque & uires illis diuinitùs præbeantur ad perferenda mala & contraria, quæ nunquam deſunt in hac uita, quæ perpetua quædam militia eſt, ubi ſane multa opus eſt patientia, ne animus mœrore frangatur, placidaque longanimitate, ne abs ſpe futuræ gloriæ excidamus.

Iob. 7.

[Cũ gaudio gratias agentes Deo patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine.] Hoc quidẽ raræ cuiuſdam uirtutis eſt, ut qui in afflictionibus degunt, non ſolum gratias agant, ſed etiam cum gaudio id faciant. Et tamen ſi uellemus æquo perpendere iudicio, quot bonorum nobis materiam concilient res triſtes & aduerſæ, ingentem haberemus occaſionem etiam lætantibus animis Deo gratias agendi, dum nobis aduerſa occurrunt. Omne gaudium, inquit Iacobus apoſtolus, exiſtimate fratres mei, cum in tentationes uarias incideritis. Sed quare id tandem? Scientes, ait, quod probatio fidei ueſtræ patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet. Itaque & Paulus Apoſtolus alibi ſcribit ſe gloriari in tribulationibus, neque id temere, ſed ſciens quod tribulatio patiẽtiam operatur, patientia autem probationem, probatio uerò ſpem.

Iac. 1.

Rom. 5.

Porrò quod hic dicitur. [Qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine,] id luculenter Chryſoſtomus hunc in modum exponit. Magnum eſt quod dixit. Talia ſunt, inquit, quæ data ſunt, ut non ſolum dederit, ſed & potentes fecerit ad accipiendum. Quod ergo dicit, Qui idoneos fecit, multũ eſſe dono huic ponderis oſtendit: utpote ſi tenuis quiſpiam fuerit rex factus, poterit præfecturam dare cuicunque uoluerit, & tantum poterit duntaxat, nempe dignitatem donare: idoneum uero ad principatum gerendum facere non poterit, quin plerunque talem collatus honor ridiculum facit. Si quando cum ipſa dignitate idoneum etiam ad honorem faceret, & accõmodum ad gubernandum, tum res iſta honoris eſſet. Hoc igitur & hic dicit, nempe, quod non ſolum honorem nobis, ſed & uires ad amplectendum eum dederit. Duplicatur enim honor per id, quod & idoneos ad collatum donum facit. Non dixit ſimpliciter. Qui dedit, ſed, Qui idoneos fecit ad partem ſortis ſanctorum in lumine, hoc eſt, qui nos in album ſanctorum retulit. Sed non ſimpliciter etiam hoc dixit, ſed qui iiſdem quoque cũ illis potiri dedis. Pars enim eſt, quod quiſque capit. Poteſt enim aliquis in eadem eſſe ciuitate, & tamen non iiſdem cum aliis potiri. Fieri uero nequit, ut qui eandem partem habet, non etiam iiſdem potiatur. Poteſt quiſquam in eadem ſorte eſſe, & tamẽ eandem non habere partem, utpote in eadem ſorte ſumus omnes, at non eandem partem habemus omnes. Hic uero iſthuc nõ dicit, ſed & partem ſimul cum ſorte coniungit. Hæc Chryſoſtomus.

Deus nos ſuis donis capeſſẽdis idoneos fecit.

[Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum dilectionis filii ſui.] Liberati de conditione tenebrarum, inquit Ambroſius, hoc eſt, eruti de inferno in quo tenebamur, a diabolo, tam ex proprio, quàm ex delicto Adæ, qui eſt pater omnium peccantium, tranſlati ſumus per fidem in regnum cæleſte filii Dei, ut oſtenderet nobis Deus, quo amore diligit nos, quando attollens nos de imo tartari, induxit in cælos cum uero filio ſuo. Iam enim omnes credentes, qui fixa mente deuoti ſunt, exeuntes de ſeculo, duce dextra patris angelo, inducuntur in cælos, quod ante deuicta in mortem cõceſſum nõ erat. Ita Ambroſius. Chryſoſtomus quoque, A poteſtate tenebrarum, inquit, id eſt, errorem, a tyrannide diaboli. Non dixit. A tenebris, ſed, A poteſtate tenebrarum. Habebat enim multam in nos poteſtatem, & dominabatur noſtri. Nam graue quidem eſt uel ſimpliciter eſſe ſub diabolo cum poteſtate uero, illud demum grauius eſt. Sic Chryſoſtomus, cuius fuſiorem expoſitionem comprehenſius reddens Theophylactus, ea quæ ſequũtur, [Tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ,] hunc in modum interpretatur. Ardua res eſt, & magna, a tenebris nos liberare at in regnum etiam nos introducere, eſt longe maius, nec ſimpliciter, uerum ut ſimul regnemus cum filio dilectionis, hoc eſt dilecto, qui hoſtes eramus ac tenebris immerſi, quod & alio in loco ait, Si compatimur, & cõregnabimus. Non dixit autem, Tranſpoſuit, quod totum trãſponentis eſſet: ſed metégiſen, tranſtulit, ſiue tranſmutauit, ut eſſet aliquid etiam noſtrum. Indicat autem per eam dictionem, facilitatem etiam potentiæ Dei, perinde ac ſi quis militem de loco in locum traducat. Hæc Theophylactus ex Chryſoſtomo.

Filius dilectionis, pro dilecto Hebraiſmus eſt.

[In quo habemus redemptionem, & remiſsionem peccatorum.] Niſi enim nobis remiſſa fuiſſent peccata, ait Chryſoſtomus, eo utique (puta, in regnum filii) tranſlati non eſſemus. Tanta ergo beneficientia potiti, inquit idem, nunquam illius obliuiſci, ſed ſemper donum hoc Dei in nobiſipſis uerſare, quibusque liberati & quæ conſecuti ſimus, cogitare debemus, atque ita erimus bene grati, ita dilectionem erga Deum intendemus. Quid dicis homo? Ad regnum uocatus, ad regnum filii Dei & oſcitabundus es totus ac deſidum more ſcalpis ac torpes? Si nanque ſingulis diebus uel in mille mortes inſiliendum fuiſſet, an non omnia ferre oportebat? At qui principatus gratia nihil non faceres, cum uero cõſors futurus ſis regni unigeniti Dei, non obiicies te uel mille gladiis? nõ inſilies in ignem? Et iſtuc nondum graue quicquam fuerit. At tu luges etiam, quod abiturus hinc es, & præſentibus libenter immoraris, plus æquo corporis curam agẽs. Quidnam hoc eſt? Et mortem etiam horrendum quid eſſe putas. Horum uero cauſa ſunt, deliciæ & uitæ remiſsio. Alioqui qui uitam

uiuit

uinit acerbam, auolare quoque nellet, & ab hac uita liberari. Nunc uero idem patimur, quod euenit & auiũ pullis pigreſcentibus, ſemperque in nido manere cupientibus. Illi quanto diutius hæſerint, tanto redduntur imbecilliores. Nidus enim quidam eſt præſens hęc uita, ex feſtucis & luto compactus. Etſi magnificas mihi oſtenderis ædes, etiam ipſas regias, auro multo & lapidibus precioſis ſplẽdidas nihil tamẽ illas ab hirũdinum nidis differre putabo. Ingruente nanque hyeme, cadent omnia ſponte ſua. Hyemen nero die millum dico, nõ quidem omnibus hyemen. Nam & Chriſtus illum noctem ſimul uocat & diem, noctem propter peccatores, diem propter iuſtos, ita & ego nunc hyemen illum noco. Hyems erit futurum illud tempus, imnio hyeme ſæuius. Non enim illic torrentes undarum præcipitabunt, ſed fluuii ignei, non fient ex nubibus tenebræ, ſed tenebræ inſolubiles, atque adeo craſſæ & obſcuræ ut neque cælum uidere liceat, neque aerem, maioreque premantur anguſtia improbi, quã ſi qui terram defodiendi ſint. Hæc & pleraque alia Chryſoſtomus, quæ certe permouere nos debent, ut gratia & miſericordia Chriſtl erepti de poteſtate tenebrarum, & remiſsionem peccatorum conſecuti, deinceps uitemus peccata, & bonis operibus ſtudiiſque pietatis intenti, mereamur ad regnum illius perueníre, illo ipſo nos adiunante, qui, ut Apoſtolus ait, omnibus obtemperantibus ſibi factus eſt cauſa ſalutis æternæ, Amen.

Similes pleriq; ſũt auibus pigreſcẽtib'.

Heb. 5

DOMINICA XXV. POST PENtecoſten. Luc. 8.

In illo tempore. Loquente Ieſu ad turbas, ecce princeps unus acceſsit, & adorabat eum, dicens. Domine, filia mea modo defuncta eſt, ſed ueni & impone manum tuam ſuper eam, & uiuet. Et reliqua. Homilia beati Ambroſij. lib. 6. Comment. in Lucam.

Reliquerat in Geraſenis ſynagogam Chriſtus, ut diximus, & quem ſui non receperant, excepimus alieni, excepimus quem expectabamus. Nec nobis igitur a quibus expectabatur diu abſuit, nec ad illos ſi rogetur, faſtidit redire. Vir enim iſte princeps ſynagogæ, cui filia erat unica, pro ſynagogæ pereuntis remedio precabatur, quæ urgebatur in mortem, quia deſerebatur a Chriſto. Quem putamus ſynagogæ principem eſſe, niſi legem? Cuius contemplatione Dominus ſynagogam non penitus dereliquit, ſed medicinam ſalutis credentibus reſeruauit. Ad hãc ergo principis filiã dũ properat dei uerbũ, ut ſaluos faceret filios Iſrael, ſctã Eccleſia ex gentib. congregata q̃ inferiorũ lapſu criminũ deperibat, paratã alíis fide pręripit ſanitatem. Moraliter hunc locũ ſatis putauimus exprimendũ, & iõ nõ illa quæ dicta ſunt recenſemus, ſed myſtica breui uolumus ſermone perſtringere. An non ita factum eſt, ut Dei uerbum cum ueniſſet ad Iudæos, aſciſceretur a gentibus & prius ab illis, qui in legem non crediderant, in gratiam crederetur? Nam ſicut illa, quæ in medicos erogauerat omnem ſubſtantiam ſuam, ita etiam congregatio gentium amiſerat omnia dona naturæ, & patrimonium uitale prodegerat, ſancta, uerecunda, religioſa, fide promptior, pudore conſtantior. Hoc enim pudoris & fidei, agnoſcere infirmitatem, non deſperare ueniam. Verecunda ergo fimbriam tetigit, fidelis acceſsit, religioſa credidit ſapiẽs ſanatam ſe eſſe cognouit. Sic ſancta plebs gentium, quę Deum credidit, peccatum erubuit, ut deſeret, fidem detulit, ut crederet, deuotionẽ exhibuit, ut rogaret, ſapientiam induit, ut ſanitatem ſuam & ipſa ſentiret, fiduciam ſumpſit, ut fateretur quod præripuiſſet alienum. Cur autem retro tangitur Chriſtus? An quia ſcriptum eſt. Poſt Dominum Deũ tuum ambulabis? Quid etiam ſibi uult, quod & principis filia annnorum duodecim moriebatur, & mulier iſta ab annis duodecim fluxu ſanguinis laborabat niſi ut intelligatur, quia quandiu ſynagoga, uiguit, laborauit Eccleſia? Defectus illius, huius eſt uirtus, quia illorum delictum, ſalus gentibus, & conſummatio illius, huius exordium eſt, non naturę exordium, ſed ſalutis, quia cæcitas ex parte in Iſrael contigit, donec plenitudo gentium intraret. Non igitur tempore, ſed ſpecie ſanitatis antiquior ſynagoga, quam Eccleſia, quia quandiu illa credebat, iſta non credidit, & per uarias corporis atque animæ paſsiones immedicabili remedio ægra languebat. Audiuit ægrotare populum Iudæorũ, ſperare cœpit ſalutis ſuæ remedium, tẽpus ueniſſe cognouit, quo medicus adſſet e cælo. Surrexit ut occurreret uerbo, uidit quia comprimebatur a turbis. Non enim credunt qui comprimunt, credunt qui tangunt. Fide tangitur Chriſtus, fide Chriſtus uidetur. Non corpore tangitur, non oculis comprehenditur. Neque enim uidet, qui uidens non uidet: neque audit, qui ea quæ audit non intelligit: neque tangit, qui non fideliter tangit. Denique ut fidem tangentis exprimeret, ait: [Tetigit me aliquis. Nã & ego cognoui, uirtutem de me exiſſe.] Quod eſt euidentis indicij, quia non intra poſsibilitatem conditionis humanæ, atque in corporis clauſtrum incluſa ſapientia, diuinitatis coarctata eſt: non capitur anguſtijs corporalibus, non tenetur, ſed ultra fines noſtræ mediocritatis uirtus exundat æterna. Non enim humana ope plebs gentium liberatur, ſed Dei munus eſt congregatio nationum, qui etiam breui fide miſericordiam inclinat æternam. Nam ſi conſideremus quanta ſit fides noſtra, & intelligamus quantus ſit Dei filius, uidemus quia comparatione eius fimbriam tantummodo tangimus, ſuperiorem uero ueſtimenti eius partem nequimus attingere. Si igitur & nos curari uolumus, fimbriam Chriſti fide tangamus. Non latet eum quicunque fimbriam tetigerit, qui tetigerit aduerſum. Ne enim Deus indiget oculis ut uideat, neque corporaliter ſentit, ſed in ſe habet cognitionem omnium. Beatus ergo, qui uel extremam partem uerbi contigerit. Nam totum quis poteſt comprehẽdere? Verum ut ad illam, quæ adhuc ægra eſt reuertamur, ne per noſtram moram, dum diu Chriſti moramur ingreſſum, mortua eſſe credatur. [Venerunt, inquit, ſerui, dicentes principi. Noli uexare illum, filla tua mortua eſt.] Et primum illud conſideremus, quod ſuſcitaturus mortuam, ad faciendam fidem, hæmorrhouſam antè curauit. Et ut ſcias (exempli gratia) ſtetiſſe ſanguinis fluxũ dum illa petitur iſta curatur. Sic & reſurrectio temporalis in Domini paſsione celebratur, ut & perpetua illa credatur, ſic & paritura ſterilis indicatur, ut conceptura uirgo credatur. Denique audiuit pariturã Eliſabeth Maria, nec de ſua generatione dubitauit. Venerunt (inquit) ſerui, dicentes principi: Noli uexare illum. Adhuc & hi increduli ad reſurrectionem ſunt, quàm Ieſus in lege pædixit, in euangelio compleuit. Itaque cum ueniſſet in domum, paucos futuræ reſurrectionis arbitros adſciuit, non enim a multis continuo eſt credita reſurrectio. Denique dicente Domino. [Non eſt mortua puella, ſed dormit, deridebant, inquit, eum.] Quicunque enim non credit, irridet. Fleãt igitur mortuos ſuos, qui putant mortuos, ubi reſurrectionis fides eſt, non mortis ſpecies, ſed quietis eſt. Nec illud abhorret Matthæi, quod dicit tibicines fuiſſe

Princeps ſynagoga lex.

Luc. 8.

Rõ. 11.

Synagoga ut antiquior Eccleſia.

Chriſtus ut tãgatur.

Luc. 1.

Matt. 9.

ſe in domo principis, & turbam tumultuantem: uel quia more ueteri tibicines ad incendendos excitandoſque luctus ſerebantur adhiberi, uel quia per legis & literæ cantilenam, exultationem ſynagoga non poterat capere ſpiritalem. Tenens ergo Ieſus manum puellæ, ſanauit eam, & iuſsit dare ei mãducare. Quod eſt teſtimonium uitæ, ut non phantaſma, ſed ueritas crederetur. Beatus ille, cui manum ſapientia tenet. Vtinam meos quoque teneat actus teneat manum iuſtitia, teneat Dei uerbum, inducat in penetralia ſua, ſpiritum auertat erroris, conuertat ſalutis, dari mihi iubeat manducare. Panis enim cæleſtis, eſt Dei uerbũ. Inde & illa ſapiẽtia, quæ diuini corporis & ſanguinis ſacroſancta altaria repleuit alimentis, Venite, inquit *Prou. 6* edite panes meos, & bibite uinum quod miſcui uobis. Quæ tamen tantæ diuerſitatis eſt cauſa? Supra publice uiduæ filius reſuſcitatur, hic remouentur plures arbitri. Sed puto, quod in eo quoque pietas Domini Ieſu declaretur, quia uidua mater unici nõ patiebatur moras, & ideo ne amplius aſſiceretur, maturitas additur. Eſt etiam forma ſapientiæ in uiduæ filio, cito Eccleſiã credituram, in archiſynagogi filia, credituros quidem Iudæos, ſed ex pluribus pauciores.

EADEM DOMINICA
Matth. 9.

In illo tempore. Loquente Ieſu ad turbas, ecce princeps unus acceſsit, & adorauit eum. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri, lib. 3. cap. 32. Comment. in Luc.

Luc. 8. Ecce uir uenit, cui nomen erat Iairus, & ipſe princeps ſynagogæ erat.] Priori lectioni, quam de abiectione ſynagogæ, fideque Eccleſiæ atque iterum inſtauratione ſynagogæ ſumus interpretati, cõſequenter archiſynagogi filia moriens ſubiungitur. Quamdum ſuſcitare properat Dominus præoccupat hæmorrhoiſſa mulier, præripit ſanitatem ſitque ut præueniens, prior ſalute potiatur. Aethiopia enim præueniet manus eius Deo, & cũ intrauerit ple- *Pſ. 67.* nitudo gentiũ, tunc omnis Iſrael ſaluus fiet. Princeps *Rõ. 11.* itaque ſynagogæ nullus melius, quam ipſe Moyſes intelligitur. Vnde bene Iairus, id eſt, illuminans ſiue illuminatus uocatur, quia qui accipit uerba uitæ, dare nobis, & per hæc cæteros illuminat, & ipſe a ſpiritu ſancto, quo uitalia monita ſcribere uel docere poſsit illuminatur. [Et cecidit ad pedes Ieſu, rogans eum ut intraret in domum eius.] Si caput Chriſti Deus pedes conſequenter incarnatio, qua terrã noſtræ mortalitatis tetigit, accipiẽdi ſunt. Cecidit igitur archiſynagogus ad pedes Ieſu quia legiſlator cũ tota patrũ progenie Chriſtũ in carne apparentẽ, longe ſibi dignitatis *1. Cor. 1* gloria præferendum eſſe cognouit, illud Apoſtoli ſedula deuotione proteſtans, Quia quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus. Rogauit eũ intrare in domũ ſuã, quia continuis gaudiorum uotis eius uidere deſiderabat aduentũ. Anima autem mea, inquit Prophe- *Pſ. 34.* ta, exultabit in Domino, & delectabitur ſuper Ieſu eius. Omnia oſſa mea dicent, Domine quis ſimilis tibi? Et hoc eſt ad pedes Ieſu cadere eum ſuper omnes ſingulariter magnum pia fide fateri. [Quia filia unica erat ei, ferè annorũ duodecim, & hæc moriebatur.] Ipſa ſynagoga, quæ ſola legali inſtitutione compoſita quaſi unica Moyſi nata erat, quaſi duodecimo ætatis anno, hoc eſt, tempore pubertatis appropinquãte moriebatur, quia nobiliter a prophetis educata, poſtquã ad intelligibiles annos peruenerat, poſtquam ſpiritales Deo fructus gignere debebat, ſubito errorum languore conſternata, ſpiritales uitæ uias ingredi deſperabiles omiſit, & ſi nõ a Chriſto ſuccurreretur, horrendã per omnia corruiſſet in mortem. [Et contigit dum iret, a turba comprimebatur.] Ad puellam pergens ſanandam Dominus, a turba cõprimitur, quia genti Iudææ ſalutaria monita præbens, quibus ægram uitiis eius conſcientiam erigeret, noxia carnalium populorum eſt cõſuetudine grauatus. [Et mulier quædã erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim.] Mulier ſanguine fluẽs, ſed a Dño curata, Eccleſia eſt ex gentibus congregata, quæ ingenito carnaliũ delectationum polluta fluxu, atq; a cœtu iam fuerat ſegregata fideliũ. Sed dũ uerbũ Dei Iudæã ſaluare decreuerat, paratã iã promiſſamque aliis præripuit ſpe certa ſalutẽ. Notãdũq; *Mulier ſanguine fluẽs, typus Eccleſia.* ꝙ archiſynagogi duodennis ſit filia, & mulier hęc ab annis duodecim ſanguine fluxerit, hoc eſt, eodẽ quo hæc nata ſit tpe, ille cœperit infirmari. Vna.n. pene eadẽque ſeculi huius ætate, & ſynagoga in patriarchis naſci, & gentilium natio per orbẽ cœpit idololatriæ ſanie fœdari. Nã & gemini fluxus ſanguinis, hoc eſt, & ſuper idololatriæ proſtitutione, & ſuper his quæ carnis ac ſanguinis oblectatione patrantur, poteſt intelligi. Vnde pulchre ſacra refert hiſtoria, tẽpore quo Dauid adhuc puer Goliath gigantẽ ſtrauit, Philiſtiim in *1. Reg. 17.* finibus Domim, id eſt, ſanguinũ fuiſſe caſtrametatos, quia uidelicet Dñs ad debellandũ mũdi principẽ humilis apparẽs, nõ modo operibus infructuoſis, ſed & religioni ſpurciſsimæ deditos gentiliũ populos inuenit. Ergo quãdiu ſynagoga uiguit, laborauit Eccleſia. Defectus illius, huius uirtus eſt, quia illorũ delicto, ſalus facta eſt gẽtibus. [Quæ ĩ medicos erogauerat oẽm ſubſtãtiã ſuã, nec ab ullo potuit curari.] Medicos ſiue falſos theologos, ſiue philoſophos, legũque doctores ſeculariũ, qui multa de uirtutibus uitiiſque ſubtiliſsimè differentes, utilia ſe uiuẽdi credendique inſtituta mortalibus dare promittebãt: ſeu certè ipſos ſpiritus immũdos ſignificat, qui uelut hominibus cõſulẽdo, ſe iã pro Deo colẽdos ingerebãt. Quibus uiciſsim audiẽdis, gẽtilitas quãto magis naturalis induſtriæ uires expẽderat, tãto minus potuit ab iniquitatis ſuæ ſorde curari. Vnde Marcus bene de hac muliere ſcribens, ait: *Marc. 5.* Et fuerat multa perpeſſa a cõpluribus medicis, & erogauerat omnia ſua, nec quicquã profecerat, ſed magis deterius habebat. Sed hæc ubi populũ Iudæorũ ægrotare, uerũque cælo cognouit adeſſe medicũ, cœpit & ipſa languoris ſui ſperare pariter & quæritare remediũ.] Acceſsit retro, & tetigit fimbriã ueſtimẽti eius, & cõfeſtim fluxus ſtetit ſanguinis eius.] Accepti, & Dñm tãgit Eccleſia, quæ ei per fidei ueritatẽ appropinquat. Accedit autẽ retro, ſiue iuxta id, quod ipſe ait: Si *Ioã. 12* quis mihi miniſtrat, me ſequatur. Et alibi præcipitur. Poſt Dñm Deũ tuũ ambulabis, ſiue quia præſentem in carne Dñm nõ uidens, peractis temporariæ diſpenſationis ſacramẽtis, eius iã per fidẽ cœpit ueſtigia ſubſequi. Tãgit autẽ fimbriã ueſtimẽti eius, & undã reſtringit ſanguinis, quia beatus & uere mũdandus, qui uel extremũ uerbi, fidei manu cõtigerit. Nã rarus ualde, qui eius uel in pectore recũbere, uel caput mereatur piſtica nardo perũgere, cũ & ille magnus fuerit, qui ſe *Mat. 3* indignũ dicebat eius calceamẽta portare, magna & il- *Lu. 7.* la, quæ ungere pedes eius, & capillis ſuis tergere pro- *Ioã. 11* meruit. [Et ait Ieſus, Quis eſt qui me tetigit?] Non ut *& 12.* ipſe quæ neſciat doceatur, ſed ut uirtus fidei quã nouerat, imo quã ipſe dederat, ĩ muliere declaretur, interrogat. [Negãtibus aũt omnibus, dixit Petrus, & qui cũ illo erãt. Præceptor, turbæ te cõprimunt & affligũt, & dicis, Quis me tetigit?] Quem turbæ paſsim comitãtes comprimunt, una credula mulier Dominum tangit:

git:quia qui diuerſis inordinate glomerantium hæreſi
bus affligitur, ſolo catholicę Eccleſiæ fideliter corde
quæritatur. Nam ſicut quidā uidētes nō uident & au-
dientes nō audiunt: ita etiā tangētes nō tangūt, qui nō
fideliter Chriſtum tangunt. Vnde cuidam amanti qui
dē, ſed nondū plene credēti dicit. Noli me tangere, nō
Ioā.20 dū. n. aſcēdi ad patrē meū apertè docēs, q̄d ſit eū uera-
citer tangere, patri ſcilicet æqualē credere. [Et dixit
Ieſus: Tetigit me aliquis. Nam & ego noui uirtutē de
me exiſſe.] Dicat Pelagi⁹, ſi placet, ſe ſuo conamine ſal
uari. Dicamus autem nos, quia uana ſolus hominis: in
Pſ. 59. Deo faciemus uirtutē. Nā & ipſe uirtutē, quæ propi-
Pſ. 102 cietur omnibus iniquitatibus noſtris, & ſanet omnes
languores noſtros, non ex nobiſipſis, ſed de ſe nouit
exire. Nō ergo latet eū qui fimbriā tetigerit. i. incarna
tionis myſteria, donec ad maiora capiēda perueniat,
perfecte amādo crediderit. [At ipſe dixit illi. Filia, fi-
des tua te ſalua fecit, uade in pace.] Ideo filia, quia fi-
des tua te ſaluā fecit. Nec dixit, fides tua te ſaluā factu
ra eſt, ſed ſaluā fecit. In eo. n. q̄ credidiſti, iā ſalua fa-
cta es. Adhuc illo loquēte, uenit quidā ad principē ſy-
nagogæ, dicens ei. Quia mortua eſt filia tua, noli uexa
re illum.] Saluata a profluuio ſanguinis muliere, mox
filia principis mortua núciatur, quia dū Eccleſia, a ui-
tiorum labe mūdata, & ob fidei meritū filia eſt cogno
minata, cōtinuo, ſynagoga perfidiæ ſimul inuidiæque
leto ſoluta eſt. Perfidiæ quidē, quia in Chriſtū crede-
re noluit: inuidiæ uero, quia Eccleſiā credidiſſe doluit.
Act. 13 Scriptum eſt. n. in Actibus apoſtolorū. Sequenti autem
ſabbato pene uniuerſa ciuitas cōuenit audire uerbū
Dñi. Vidētes aūt turbas Iudæi, repleti ſunt zelo, & con
tradicebāt his quæ a Paulo dicebātur, maledicētes oiā
Dñi corā multitudine. Noli uexare illū, per eos hodie-
que dicit, qui adeo deſtitutū ſynagogæ ſtatū uiuēt, ut
reſtaurari poſſe non credant, ideoq; pro reſurrectio-
ne illius ſupplicandū eſſe nō æſtiment, ſed quæ impoſ
Luc. 18 ſibilia ſunt apud homines, poſsibilia ſunt apud Deū.
Vnde ſequitur. [Ieſus autē audito hoc uerbo reſpōdit
patri puellę. Noli timere, crede tantū, & ſalua erit.] Pa
ter puellæ, cœtus doctorū legis accipitur, de quo Do-
minus ait. Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ &
Matt. pharisæi. Qui ſi credere ipſe uoluerit, etiā ſubiecta ei
23. ſynagoga ſalua erit.] Et cū perueniſſet domum, nō per-
miſit ſecum quenquā introire, niſi Petrū & Iacobū &
Ioannē, & patrē & matrē puellæ.] Supra publicè ui-
duæ filius ſuſcitatur, hic remouēter plures arbitri. Pu
Luc. 7. to ergo, q̄ in eo quoq; pietas ibi Dñi declaretur, quia
uidua mater unici nō patiebatur moras, & ideo ne am
plius afficeretur, maturitas addit ut. Eſt etiā forma ſa-
pientiæ, in uiduæ filio cito Eccleſiā credituram, in ar-
chiſynagogi filia, credituros quidē Iudæos, ſed e pluri
bus pauciores. [Flebant autē omnes, & plangebāt il-
Matt. lā.] Nūquid poſſunt, inquit, filii ſponſi lugere, quādiu
9. eū illis eſt ſponſus? Venient autē dies, cū auferetur ab
eis ſpōſus, & tūc ieiunabunt. Igitur ſynagoga quia ſpō-
ſi lætitiam qua uiuere poſſet, amiſit, quaſi inter plan-
gentes mortua iacens, ne hoc quidē ipſum quare plā-
gatur, intelligit. [At ille dixit. Nolite flere nō eſt mor
tua, ſed dormit.] Hominibus mortua, qui ſuſcitare ne
quiuerant. Deo dormiebat, in cuius ditione & anima
recepta uiuebat, & caro reſuſcitanda quieſcebat. Vn-
de mos Chriſtianus obtinuit, ut mortui qui reſurre-
cturi eſſe non dubitantur, dormientes uocentur, ſicut
Apoſtolos. Nolimus uos, inquit, ignorare de dormien
1. The. tibus, ut non contriſtemini ſicut & cæteri, qui ſpem
4. non habent. Sed & in parte allegoriæ cum anima quę
Ezech. peccauerint, ipſa moriatur, tamen ea quæ reſuſcitari
18. a Chriſto meruerit, nobis quidem mortua fuiſſe, ſed
ei obdormiſſe dici poteſt: [Et deridebant eum, ſciētes
quia mortua eſſet.] Quia uerbū reſuſcitantis deridere

quā credere malebāt, merito foras excluduntur, indi-
gni qui miraculum reſurgentis uiderent. [Ipſe autē te Marc.
nēs manū eius, clamauit dicēs, Puella ſurge.] In Mar- 5.
co ſcriptum eſt: Ait illi. Tabitacumi, quod eſt interpre
tatū. Puella (tibi dico) ſurge, & cōfeſtim ſurrexit. Vbi
diligēs lector inquirat, quare uerax euāgeliſta dictum
ſaluatoris exponēs interpoſuerit de ſuo, Tibi dico, cū
in Syro ſermone quē poſuit, non plus ſit dictū, quàm,
Puella ſurge. Tenens ergo manū puellæ Ieſus ſuſcita-
uit eā, quia niſi prius mūdatæ fuerint manus Iudæo-
rū, quę ſanguine plenæ ſunt, ſynagoga eorū mortua
nō cōſurgit: [Et reuerſus eſt ſpiritus eius, & ſurrexit cō Ibid.
tinuo.] Marcus ita dicit. Et cōfeſtim ſurrexit puella, &
ambulauit, ſpiritualiter inſinuās, quia quiſquis a mor
te animę Chriſto manū ſibi cōfortāte reſipiſcit, nō mo
do a ſordibus exurgere uitiorum, ſed & in bonis cōti-
nuo proficere debet operibus. [Et iuſsit illi dare man
ducare.] At teſtimoniū quidē uitæ reſuſcitatā mādu-
care præcepit, ut nō phātaſma, ſed ueritas crederetur.
Sed & ſi quis a ſpiritali morte reſurrexit cæleſti neceſ
ſe eſt mox pane ſatietur, & diuini ſcilicet uerbi, & ſa-
croſancti altaris participes effectus. Nam iuſta mora- Tria
lē intellectū, tres illi mortui, quos ſaluator ī corpori- genera
bus ſuſcitauit, tria genera reſurrectionis animarum ſi peccan
gnificant. Siquidē nōnulli cōſenſum malæ delectatio- tium.
ni præbēdo, latēte tantū cogitatione peccati mortem
ſibi cōſciſcūt. Sed tales ſe ſignificās uiuificare ſaluator
ſuſcitauit filiā archiſynagogi, nondū foras elatā, ſed in
domo mortuā, quaſi uitiū ſecreto in corde tegētē. Alii
nō ſolum noxiæ delectationi cōſentiēdo, ſed & ipſum
malū quo delectātur agēdo, mortuū ſuum quaſi extra
portas efferūt. Et hoc ſe, ſi pœniteāt, reſuſcitare demō
ſtrans, ſuſcitauit filiū uiduæ iuuenē extra portā ciuita
tis elatū, & reddidit matri ſuæ, quia reſipiſcentem a
peccati tenebris animam, unitati reſtituit Eccleſiæ, ſi-
cut & ſupra docuimus. Quidā uero nō ſolū cogitādo
uel faciendo illicita, ſed & ipſa peccādi cōſuetudine,
ſe quaſi ſepeliēdo corrūpunt. Verū nec ad hos erigen-
dos minor ſit uirtus & gratia ſaluatoris, ſi tamē adſint
cogitationes ſolicitæ, quæ ſuper eorū ſalute, uelut de
uotæ Chriſto ſorores, inuigilent. Nā & hoc intimādū
reſuſcitauit Lazarū, quatuor dies iā in monumēto ha Ioā. 11
bentē, & ſorore atteſtante iā fœtentem, quia peſsima
noxios actus ſolet fama comitari. Notandū autē quòd
quāto grauior animæ mors ingruerit, tanto acrior ne
ceſſe eſt, ut reſurgere mereatur, pœnitētis feruor inſi
ſtat. Quod occulte uolēs oſtendere Dominus, iacentem Luc. 8.
in cōclaui mortuā, modeſta lenique uoce reſuſcitat, di
cens, Puella ſurge, qui & ob facilitatē reſuſcitādi, iam Luc. 7.
mortuā fuiſſe negauerat. Delatū autē foras iuuenem,
pluribus ut reuiuiſcere debeat dictis corroborabat, cū Ioā. 11
ait. Iuuenis, tibi dico, ſurge. Quatriduanus uero mor-
tuus, ut lōga prementis ſepulchri clauſtra deponere
poſſet, fremuit ſpiritu Ieſus, turbauit ſeipſum, lachry-
mas fudit, rurſum fremuit, ac uoce magna clamauit.
Lazare, ueni foras, & ſic tandē qui erat deſperatus, di-
ſcuſſo tenebrarū pondere uitæ lucique redditur. Sed
& hęc notandū, quia publica noxa publico eget reme
dio, leuia autē peccata, leuiori & ſecreta queūt pœni-
tētia deleri. Puella in domo iacēs, paucis arbitris exur
git, eiſdemq; ne miraculū uulgarēt, indicitur. [Et ſtu-
puerunt (inquit) parentes eius, quibus præcepit ne ali
cui dicerent, quod factum fuerat.] Iuuenis extra portā
turba multa comitante, atque intuente ſuſcitatur. La
zarus de monumento uocatus, intantum populis in-
notuit, ut ob eorum, qui uidere, teſtimoniū plurimæ
Domino turbæ cū palmis occurrerent, & multi pro- Ioā. 12
pter illū abirēt ex Iudæis, & crederent in Ieſum. Qua
tum uero mortuum Dominus nunciante diſcipulo a-
gnoſcit, ſed quia qui pro eius ereptione Dominū pre-
carentur,

Luc. 9. carentur, uini defuerãt: Dimitte, inquit, ut mortui
Pſ. 140 ſepeliãt mortuos ſuos, id eſt, mali malos noxis laudib⁹
grauẽt, & quia nõ adeſt iuſtus qui corripiat in miſeri-
cordia, oleum peccatoris impinguet caput eorum.

EADEM DOMINICA
Homilia Euſebij Emeſeni.

*Loquente Ieſu ad turbas, ecce princeps unus acceſ-
ſit, & adorabat eum, & cæt. Matth. 9.*

QVid enim per hunc principem, niſi Abra
ham, Iſaac, & Iacob. Moyſen & Aaron,
& cęteros illius populi principes intelli
gimus, qui ſemper pro filiæ ſuæ, id eſt,
Synagogæ, morte & cæcitate ad Deum
accedunt & intercedunt? Rogant igitur Dñm ut ue-
niat, imponat manũ ſuam ſuper eam, & uiuet. Omnes
.n. patriarchæ & prophetæ hoc orabant, omnes Chri
ſti aduentum expectabant & deſiderabãt. Venit tandẽ
Dominus Ieſus, ſed pro itineris longitudine nondum
ad puellam peruenit, nondum ſuper eam manũ poſuit
adhuc mortua iacet. Ipſe tamẽ ad eam uadit, & ſimul
cum eo diſcipuli eius. Quotidie.n. ad huius puellæ re
ſurrectionem, quotidie ad ſynagogæ conuerſationem
propinquamus. Prius tamen altera mulier ſanabitur
quàm ad iſtam perueniamus, quia quum plenitudo
gẽtium introierit, tunc Iſrael ſaluus fiet. Sed quid eſt,
Filia mea modo defuncta eſt? quid eſt, Modo? Modo,
inquit, uenisti, modo prædicare cœpiſti, modo filia
mea defuncta eſt. Venit medicus, uenit ſanitas & uita
& quando ſanari & conualeſcere debuit, tunc defun-
cta eſt filia mea. Niſi enim ueniſſes, & loquutus eis
Ioã. 15 fuiſſes, peccatum non haberent, nunc autem excuſa-
tionem non habent de peccato ſuo. Sic igitur mortua
eſt filia mea, ſed ueni, impone manum ſuper eam, &
uiuet. [Et ſurgens Ieſus ſequebatur eum &, diſcipuli
eius.] Merito iſte princeps uocatur Iairus, quem Ieſus
Luc. 8. ſequitur, & diſcipuli eius. Iairus enim illuminatus in-
terpretatur. Vnde bene patriarchas & prophetas ſi-
gnificat, quorum oculos ſanctus ſpiritus illuminauit,
quibus incerta & occulta ſapientiæ ſuæ myſteria reue
lauit. Hos autem ſequitur Ieſus & diſcipuli eius, quia
eadem uia miſericordiæ & iuſtitiæ gradiuntur om-
nes, & quod illi prænunciauerunt, hoc iſti facere
& adimplere contendunt illi loquendo & prophe-
tando præcedunt, iſti agendo & confirmando ſequun
tur, [Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur
duodecim annis, acceſsit retro, & tetigit fimbriam
ueſtimenti eius.] Quæ eſt enim hæc mulier, niſi Eccle
ſia gentium? Ad ſynagogam ſanandam uenerat Domi
Matt. 15. nus, (hoc enim ipſe ait. Non ſum miſſus, niſi ad oues
quæ perierunt domus Iſrael.) & ecce mulier quæ ſan-
Leuit. 15. guinis fluxum patiebatur, & ſecundum legem immũ
da dicebatur, acceſsit retro, & tetigit fimbriam ueſti-
menti eius, & ſanata eſt. Fluxum enim ſanguinis patie
batur, quia in ſuorũ peccatorũ ſanguine uerſabatur,
quia ſanguinum rapina & occaſione nutriebatur. Re-
tro acceſsit, non in facie ſtetit, cum timore & uerecũ
Rom. 6 dia uenit. Vnde Apoſtolus ait: Quem ergo fructum
habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis. Ve
ſtimentum tetigit, incarnationis eius myſterium cre
Chriſti ueſtis. didit. Chriſti nãque ueſtimentum, humanitas eſt, qua
diuinitas induta uideri non poterat. [Dicebat autẽ in
tra ſe. Si tetigero tãtũ ueſtimẽta eius, ſalua ero.] Hęc
Marc. 5. autẽ (ut alij Euangeliſtæ dicũt) omnem ſubſtantiam
ſuam in medicos erogauerat, & nihil profecerat, ſed
Luc. 8. deterius habuerat. Per hos enim medicos, ariolos &
philoſophos intelligere poſſumus, quorũ perſuaſio-
nibus cæteri credentes, & a fidei ueritate oberrantes
ad animæ ſanitatem attingere non ualebant, quia lon
gè eſt à peccatoribus ſalus. Animæ autem ſubſtantia *Pſ. 118*
& diuitiæ, uirtutes ſunt & mores honeſti quas illi qui
dem amittunt, qui fidem & ſpem ſuam in uanitatibus
ponunt. [At Ieſus conuerſus, & uidens eam, dixit: Cõ
fide filia, fides tua te ſaluam fecit. Et ſalua facta eſt mu
lier ex illa hora.] Impoſsibile eſt ſine fide placere Deo.
Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt ei ad iuſti- *Hebr. 11.*
tiam. Iuſtus autem ex fide uiuit. Sancti per fidem uice
runt regna. Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis, *Ge. 15.*
mõtes transferre poteritis. Omnia poſsibilia ſunt cre *Abac. 2.*
denti. Magna eſt igitur fides, quam ſic ubique commẽ
dat, ſecũdum fidem ſuam unicuique tribuens. [Et quũ *Hebr. 11.*
ueniſſet Ieſus in domũ principis Phariſæorum, & ui-
diſſet tibicinis & turbã tumulantẽ dicebat. Recedite,
non eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebãt *Matt. 17.*
eum multi.] Quod enim tunc temporis factum eſt in
una puella, hoc in fine temporum futurũ eſt, ut fiat in *Marc. 9.*
tota ſynagoga. Tunc enim dominus Ieſus ueniet cum
diſcipulis in domum principis phariſæorum, quia tũc
Chriſti fidem & Apoſtolorum doctrinã ſuſcipiet om
nis multitudo iudæorum. Tunc enim iubẽte domino
tibicines & tumultuans turba recedet: quoniam tunc
litera ſuauiter, ſed infructuosè & inutiliter auditus
hominum demulcens, eiuſq; amatores ceſſabũt. Quid
enim niſi tibicines erant ſcribę & phariſæi, legem &
prophetas ad literam exponentes, & quid dicerent
non intelligentes? Tibia enim dulcem ſonum ſine in-
telligentia reddit. Recedant igitur tibicines, recedat
omnis turba tumultuans, recedant garruli perſtrepen
tes, uoce frementes & nihil intelligentes. Non eſt.n.
mortua puella, ſed dormit. Iſte cãtus mortuorum eſt
Quamdiu has tibias audiuit ſynagoga, mortua fuit.
imo iſtæ tibiæ eam interfecerunt. Litera enim occidit: *1. Cor. 5.*
ſpiritus autẽ uiuificat. Litera igitur recedat, ſpiritus
accedat, ſuſcitet dormientem, faciat intelligentem, &
conſoletur utrunque parentem. Sed qui ſunt illi ſtulti
qui Dominum deridebant, niſi illi qui reſurrectionẽ
non credebant? Et quidem multos tales & eſſe, & fuiſ-
ſe, & futuros eſſe non dubitamus. [Et quum eiecta eſ
ſet turba, intrauit & tenuit manum eius, & ſurrexit
puella.] Nondum igitur eiecta eſt turba, nondum ſur-
rexit ſynagoga. Adhuc turbatur, adhuc in litera dele
ctatur. Surget autem quando ueniet Ieſus, quando
intrabit ad eam, & tenebit manum eius. Tunc enim
Ieſus intrabit ad eam, quãdo fugata literæ uetuſtate,
hæc noua ſacri Euangelij uerba ſcribentur in corde
eius. Et tunc quidem dicere poterit: Tenuiſti manum *Pſ. 72.*
dexteram meam, & in uoluntate tua deduxiſti me, &
cum gloria aſſumpſiſti me.

DOMINICA XXVI. POST
Pentecoſten, In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

ACcedimus iam ad illud tempus, quo
Eccleſia quotãnis ſolenniter celebrat
Aduentum Domini, itaq; ex Ieremia
propheta hodie loco Epiſtolæ lectio
depromitur, eum aduentum longè an
te prænũtiens. Eſt enim illud tam inſi
gne & eximium Dei beneficium, quo dignatus eſt in-
ſtaurandæ ſalutis noſtræ cauſa è cælis ad nos deſcende
re inter homines perquam amanter & familiariter de
gere, pro maximis beneficiis, ab impiis Iudæis nihil
niſi conuicia, contumelias, iniurias recipere, deni-
que

que ab iiſdem propter nos cruci agi,ut oullum unquã
tempus ſatis eſſe queat ad eã filii Dei charitatem pro
dignitate commemorandam , & quales oporteret gra
tias agendas. Ad lectionis explanationem ueniamus.
[Ecce dies ueniunt , dicit Dominus : & ſuſcitabo Da-
uid germen iuſtum : & regnabit rex,& ſapiens erit,&
faciet iudicium & iuſtitiam in terra.] Manifeſta eſt
prophetia de Chriſto,qui ut Apoſtolus ait , factus eſt
Rom. 1 ſemine Dauid ſecundum carnem.Secundum naturam
enim,quam ex uirgine matre ſuſcepit, filius eſt Daui-
dis regis,cui diuinitus dictum erat, De fructu uentris
Pſ. 131 tui ponam ſuper ſedem ruam . Et ipſe eſt germen iu-
1.Pet.2 ſtum,qui peccatum non fecit , nec dolus inuentus eſt
in ore eius . Rex eſt autem ſecundum utranque natu-
ram, in forma Dei natus ex Deo patre,qui eſt rex ſecu-
1.Ti.1 lorum immortalis,inuiſibilis , in forma ſerui ex regio
Dauidis ſtemmate procreatus,cui etiam data eſt a pa-
Matt. 28. tre Deo omnis poteſtas in cælo & in terra .De regno
illius dixit angelus uirgini Mariæ, Et dabit illi Domi-
Luc. 1. nus Deus ſedem Dauid patris eius , & regnabit in do-
mo Iacob in æternũ,& regni eius non erat finis,quem
locum interpretans Theophylactus,Audiens,inquit,
thronum uel ſedem Dauid , ne putes ſenſibile quod-
dam regnum , ſed diuinum , quo regoauit ſuper om-
nes genres per diuinam prædicationem.Domus enim
Iacob ſunt hi, qui ex Hebræis crediderunt,atque etiã
qui ex aliis gẽtibus. Illi enim proprie Iacob & Iſrael.
Et quomodo dicitur ſedere ſuper ſedem Dauid? Audi.
Matt. 11. Dauid paruus erat inter fratres ſuos, & Dominus quo
que contemptus , & taxatus ut edax & uini potor , &
farbri filius. Ille cum benefaceret,perſecutionem pa-
tiebatur,& Dominus quoque miracula faciens accu-
ſabatur & lapidabatur. Ille per manſuetudinem uicit
& regnauit : & Dominus per manſuetudinem ſuſce-
pta cruce regnauit. Vides quomodo dicatur ſedere ſu
per ſedem Dauid? Nam ſicut Dauid ſenſibile regnum
ſuſcepit , ita & Dominus ſpirituale.Hæc Theophyla-
ctus. Regnat ergo rex Chriſtus in cordibus uere cre-
dentium per fidem & charitatem, qui ſunt in Eccleſia
militante,in qua etiam regnat per eos,quos uoluit eſ-
Luc.10 ſe præpoſitos populi ſui, quibus dicit: Qui uos audit
me audit. Regnat item in omnibus ſupernæ patriæ
beatis ſpiritibus, id eſt,in Eccleſia triumphante. Nec
1.Cor. 1. mirum id illi tribui, quod erit ſapiens,cum ſit Dei uir
rus & Dei ſapientia,uerbum Patris. Deus ex Deo ge
nitus , humanitati quoque illius longe ſupra creatu-
ras omnes ineffabilis inſula ſcientia & ſapientia eſt.
Ioan. 5 Faciet autem iudicium & iuſtitiam in terra , quia pa-
ter non iudicat quenquam , ſed iudicium omne dedit
filio , quo pertinet etiam illud Eſaiæ. Non ſecundum
Eſ. 11. uiſionem oculorum iudicabit, neque ſecuodum audi
tum aurium arguet, ſed iudicabit iu iuſtitia pauperes
& arguet in æquitate pro manſuetis terræ . Eius rei
multa poſſunt ex Euangelio peti exempla , & quæ-
dam etiam a D. Hieronymo hunc Eſaiæ locum expo
oeote adducuntur,ſed breuitatis ſtudio id omittimus.
[In diebus illis ſaluabitur Iuda , & Iſrael habitabit cõ
fidenter.] In primo Chriſti aduentu ſcimus paucos
ex Iudæis credidiſſe in illum. Itaque locus hic non de
carnalibus illis Iudæis & Iſraelitis accipiendos eſt,
Ap. 2. & 3. quos uidemus appellari ſatanæ ſynagogam , ſed de iis
potius, qui tam ex gentibus quam ex Iudæis in Chri-
ſtum ſyncere crediderunt , eius nomen & doctrinam
conſtanter confeſsi ſunt, non uerbis duntaxat,ſed to-
ta uiuendi ratione,Deumq́ue ſublimiter contemplati
ſunt.Illis enim per Chriſtum ſalus allata & aucta eſt:
habitaruntq́ue confideoter , quemadmodum innume
ra ſanctorum martyrum millia , inconſtanter ad hor
renda tyranorum ſupplicia ſeſe offerentium , ſatis
Act. 5. ſuperq́ue declararunt. Quin etiam de Apoſtolis ipſi

legimus , eos iuiſſe gaudentes a conſpectu concilij
quòd digni habiti eſſent pro nomine Ieſu contume-
liam pati. Tanta iam illis erat animi fidentia & ſecu-
ritas , ut inter uerbera & plagas etiam lætandum ſi-
bi exiſtimarent, tantum abeſt,ut uel tantillum iis in-
iuriis & doloribus frangerentur. Eam autem animi
fiduciam & ſecuritatem nulla res alia præſtat uerius
atque ingens Chriſti amor , qui certe erat in Apoſto-
lis maximus poſt acceptum cælitus ſpiritũſanctum.
Fortis eſt ut mors dilectio,inquit Salomon,dura ſicut
infernus æmulatio. Aquæ multæ non poterunt extin- *Cãt. 8.*
guere charitatem , nec flumina obruent illam. Certa
igitur ſalus & inconcuſſa fiducia præſtatur illis , qui
Deum medullitus amant , & pro illius amore cum
Apoſtolo omnia arbitrantur ut ſtercora , quo Chri- *phil. 3.*
ſtum lucrifaciãt. Atque ii propriè ſunt Iuda & Iſrael.
Et certe uidemus in illis , qui poſt miſſum ſpiritum
ſanctum primi Chriſto nomen dederunt , quemadmo
dum Chriſti charitate accenſi, mox rex facultatesq́ue *Act. 4.*
ſuas omnes abiecerint ad pedes apoſtolorum , maxi-
ma utique in Deum cõcepta fiducia quòd quæ eſſent
degendæ neceſſaria, ille ſuppeditaret. Itaque habita-
bant illi prorſus confidenter, tametſi infeſtos pateren
tur eos, qui in Chriſtum credere nolebant. Sed timo- *1. Ioan.*
rem omnem foras miſerat charitas Chriſti qua mira *4.*
biliter flagrabãt.[Et hoc eſt nomẽ quod uocabunt eũ,
Dominus iuſtus noſter.] In Hebræo hic aiunt haberi
nomẽ Dei tetragrãmaton , ꝙ nulli creaturæ poteſt cõ
municari. Satis ergo perſpicuè etiam hic locus oſtẽdit
Chriſti diuinitatem, ſed Iudæi, homines cæci & per-
diti,dum ſuum expectant Meſsiam,immo uero Anti-
chriſtum,nõ ceſſant torquere ſcripturam,adeo ut hic
quoque cauillẽtur in Hebræo legi , Et hoc eſt nomen,
quo uocabit eum Dominus iuſtus noſter.Sed habeant
illi ſuũ prodigioſum Meſsiã, nobis Chriſtus Ieſus eſt
Dñs iuſtus noſter,ſua gratia etiã nos iuſtificans tãquã
uerus Deus, qui dilexit nos & lauit nos a peccatis no-
ſtris in ſanguine ſuo. Hic iam neceſſe eſt,ut quãdoqui *Ap. 1.*
dem ab illo eſt iuſtitia & ſanctificatio noſtra, grati il-
li ſimus,& pro modulo noſtro illi nos conformare ſtu
deamus.Habemus maxima ab illo nobis collata ſubſi-
dia, præſertim illius ueneranda ſacramenta , quæ ceu
canales quoſdã nobis dereliquit , per quos eius in nos
gratiam deriuemus, quæ nos in omni iuſtitia & ſancti
tate cõſeruet. Meminiſſe crebro debemus ſaluberrimæ
illius admonitionis, quæ eſt apud Sanctũ Ioannẽ,Fi- *1. Ioã. 3*
lioli,inquit,nemo uos ſeducat. Qui facit iuſtitiam,iu
ſtus eſt,ſicut & ille iuſtus eſt.Qui facit peccatũ,ex dia
bolo eſt. Sicut ergo Chriſtũ uocamus Dñm iuſtum no
ſtrũ,a quo eſt omnis iuſtitia noſtra,ita debemus operã
dare, ut nos quoque iuſti efficiamur . Non enim ſter-
tentibus & otio ac inertia diffluentibus ſuam imper-
tit gratiam, qua fit ut nos etiam iuſti ſimus,ſed petere
quærere, pulſare nos iuſsit. Certum eſt autem quem- *Luc. 11*
admodum ille iuſtus eſt , ita quoque modis omnibus
illum id uel maxime exigere a nobis , ut iuſtitiæ ſtu-
dioſi ſimus. Inde eſt illa eius oratio . Eſtote perfecti *Matt. 5.*
ſicut & pater ueſter cæleſtis perfectus eſt. [Propter
hoc ecce dies ueniunt , dicit Dominus, & oon dice-
cetur ultra, Viuit Dominus,qui eduxit filios Iſrael de
terra Aegypti,ſed uiuit Dominus, qui eduxit & addu
xit ſemen domus Iſrael de terra Aquilonis,& de cun-
ctis terris, ad quas eieceram eos illuc, & habitabũt in
terra ſua, dicit Dñs omnipotens.] D.Hieronymus ita
ſcribit io hunc locũ.Huius ſenſus eſt, ꝙ nequaquã per
Moyſen populus Dei de Aegypto liberetur, ſed per Ie
ſum Chriſtũ de omni orbe terrarum, in quem diſper-
ſus fuerat.Quod ex parte & ounc completur in mũdo *Matt. 8.*
& ex toto cõplebitur, quando de oriente & occidẽte
ſeptentrione & meridie uenieot , & diſcumbant cum
Abraham

Abraham, Iſaac & Iacob: ut poſtquàm ſubintrauerit plenitudo gentium, tunc omnis Iſrael ſaluus fiat. Hæc ille. Celeberrimum fuit apud Iudæos beneficium illud, quo patres illorum eduxerat Dominus in manu ualida de terra Aegypti. ſed longè illud admirabilius, quo credentes omnes uerus Meſsias Ieſus Dominus noſter è toto orbe terrarum congregat in Eccleſiam ſuam, & ex hac uita migrantes introducit in terram uiuentium, quæ eſt terra pijs omnibus à Deo promiſſa, ut illic habitent. Itaque huius poſterioris beneficij magnitudo prioris illius memoriam propè obliterauit. Longè enim præſtantiora fuit Chriſti incarnationis & paſsionis beneficia, quibus ſumus è poteſtate & tyranni de ſatanæ extracti, quàm illa liberatio prioris populi è captiuitate tum Aegyptiaca, tum Babylonica. Poteſt autem huic loco non nihil lucis accedere ex illis, quæ apud Ioannem leguntur, ubi prophetante Caipha, quòd expediret unum hominem mori pro populo, ne tota gens pereat, Euangeliſta hæc ſubiungit: Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed cum eſſet pontifex anni illius, prophetauit, quòd Ieſus moriturus erat pro gente: & non tm̄ pro gēte, ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum: quę uerba Theophilactus his commētarijs illuſtrat, Vide quāta potentia ſpiritus, fecit enim, ut à mala mente procederent uerba mirabilem habentia prophetiam. Nā mortuo Chriſto, omnes qui crediderunt ex gente, à magno & æterno ſupplicio liberati fuerunt. Et non pro gente ſolum Iudaica mortuus eſt, ſed & ut alij filij Dei, hoc eſt, gentes, in unum congregarent. Filios autem Dei nominat gentes, uel ab eo quod erat futurum. Quando quidem enim erant futuræ filij Dei, ſic eas nominat, quēadmodum & alio loco inquit, Et alias oues habeo, ab eo quod futurum, erat, etiam iſtas uocans, uel ſecundum quòd omnium pater eſt, creando nos generans, uel ſecundum quòd decorauit nos, ad imaginem & ſimilitudinem propriam condens. Igitur ſicut & in Actis Paulus ad Athenienſes concionans inquit, Genus igitur cum ſimus Dei. Itaque quia homo animal eſt principale (archicòn) & ſecundum hoc aſsimilatum Deo, filius Dei dicitur omnis. Proinde cum diſperſos nos uarijs modis ſatanas à Deo & ab inuicem diuulſit, ut unuſquiſque ſæuiret contra proximum propter diuitiarum amorem & uanam gloriam: Chriſtus ita in unam nos collegit Eccleſiam, & ſub unum coëgit iugum tam eos qui propè, quàm eos qui longè erant unum corpus faciens, ut is qui Romæ habitet, eum qui in India eſt, ſuum membrum eſſe credat, & omnium unū caput fateatur eſſe Chriſtum. Hactenus Theophylactus. Hic iam penſet unuſquiſque quanti hoc beneficij ſit, quòd prępotens Deus cum totum ferè humanum genus ab eo ſe auertiſſet, & dæmonum cultui ſe miſerabiliter addixiſſet, in ſummam illius iniuriam contumeliam. (Quid enim poſsit in Deum fieri contumelioſius, quàm ſi diuini honores illi uni debiti, in teterrimos dæmones transferantur?) nihil tamen tantis motus iniurijs, cæcos & deploratos ad ſe clementiſſimè reuocauit, & innumeras gentes ſuo lumine illuſtrauit, atque ex dæmonum mancipijs ſuos effecit filios, hæredes regni ſui, cohæredes unici & ueri filij ſui. Eſt ea profectò mutatio dexteræ excelſi. Verum hic rurſus ingens doloris accerbiſsimi materia ſe offert, quòd ij proh dolor, quos tam incredibili benignitate Deus ex omni natione intra ſuam adunauit Eccleſiam, daturus illis quandoque poſsidendam terram ſuam ut habitent in ea, terram illam lacte & melle manantem, terram cæleſtis ſemperque uirentis paradiſi, multis modis tanta Dei gratia & benignitate ſe reddunt indignos, dum partim in uitia & omnis generis prauas cupiditates diffluunt, iterumque ſe diabolicæ tyrannidi & captiuitati ſuapte ſponte addicunt: partim in hęreſes & ſchiſmata turpiter deflectunt, atque à Catholicæ Eccleſiæ unitate ſe ſeparant, quibus certè melius fuiſſet non cognouiſſe uiam iuſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſum conuerti ab eo, quod illis traditum eſt ſancto mādato. Et eſt profectò nimis execrabile hominū genus, qui ſe miſeris ſectarum, ſchiſmatum, hæreſum duces & authores præbent, atque à Chriſto intra unum Catholicæ Eccleſiæ ouile collectos, rurſum horrendum in modum diſpergunt, quorum erit longè omnium grauiſsima damnatio. Præſtet uerò nobis Deus, ut ſub Chriſto rege & capite noſtro conſtanter in una ſancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia permaneamus, fide integri & moribus incorrupti, ad ipſius laudem & gloriam ſempiternam, Amen.

Rom. 11
Ioan. 11
Ioan. 10
Act. 17
Vnitas credentium.
Pſ. 76.
2. pet. 1

DOMINICA XXVI. POST Pentecoſten. Ioan. 6.

In illo tēpore: Cùm ſubleuaſſet oculos Ieſus, & uidiſſet quia multitudo maxima uenit ad eum, dicit ad Philippum: Vnde ememus panes, ut manducent hi? Et reliqua Homilia beati Auguſtini.

Eſt tractatus 24. in Euāgelium Ioānis.

Miracula quæ fecit Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſunt quidem diuina opera, & ad intelligendum Deum de uiſibilibus admonent humanam mentem. Quia enim ille non eſt talis ſubſtantia, quæ uideri oculis poſsit, & miracula eius quibus totum mundum regit, uniuerſamque creaturam adminiſtrat, aſsiduitate uiluerunt, ita ut penè nemo dignetur attendere opera dei mira & ſtupenda in quolibet ſeminis grano, ſecundum ipſam ſuam miſericordiam ſeruauit ſibi quædam, quæ faceret opportuno tempore præter uſitatum ordinem curſumque naturæ, ut non maiora, ſed inſolita uidendo, ſtuperent, quibus quotidiana uiluerant. Maius enim miraculum eſt gubernatio totius mundi, quàm ſaturatio quinque millium hominum de quinque panibus, & tamē hæc nemo miratur. Illud mirantur homines, non quia maius eſt, ſed quia rarum eſt. Quis enim & nunc paſcit uniuerſum mundum, niſi ille qui de paucis granis ſegetes creat? Fecit ergo quomodò Deus. Vnde enim multiplicat de paucis granis ſegetes, inde in manibus ſuis multiplicauit quinque panes. Poteſtas enim erat in manibus Chriſti, panes autem illi quinque quaſi ſemina erant, non quidem terræ mandata, ſed ab eo qui terram fecit, multiplicata. Hoc ergo ad motum eſt ſenſibus, quo erigeretur, mens, & exhibitum oculis ubi exerceretur intellectus, ut inuiſibilē Deum per uiſibilia opera miraremur, & erecti ad fidem, & purgati p fidē etiā ipſum inuiſibiliter uidere cuperemus, quem de rebus uiſibilibus inuiſibiliter noſceremus. Nec tū ſufficit hæc intueri in miraculis Chriſti. Interrogemus ipſa miracula, quid nobis loquantur de Chriſto. Habent enim, ſi intelligantur, linguam ſuam. Nam quia ipſe Chriſtus uerbum Dei eſt, etiam factum uerbi, uerbum nobis eſt. Hoc ergo miraculum ſicut audiuimus quàm magnum eſt, quæramus etiam quàm profundum ſit. Non tantum eius ſuperficie delectemur, ſed etiam altitudinem perſcrutemur. Habet enim aliquid intus hoc, quod miramur foris. Vidimus, expectauimus magnum quiddam, præclarum quiddam, & omninò diuinum, quod

Miracula Chriſti aliquid loquuntur nobis.

Nn fieri

ſieri niſi à Deo non poſsit: laudauimus de facto factorem. Sed quemadmodum ſi literas pulchras alicubi inſpiceremus, non nobis ſufficeret laudare ſcriptoris articulum, quoniam eas pariles, æquales, decoraſque fecit, niſi etiam legeremus quid nobis per illas indicauerit: ita factum hoc qui tantum inſpicit, delectatur pulchritudine facti, ut admiretur artificem: qui autẽ intelligit, quaſi legit. Aliter enim uidetur pictura, aliter uidentur literæ. Picturam cum uideris, hoc eſt totum, uidiſſe, laudaſſe: literas cum uideris, nõ hoc eſt totum, quoniam commoneris & legere. Etenim dicis cum uideris literas, ſi fortè non eas noſti legere, Quid putamus eſſe, quod hic ſcriptum eſt? Interrogas quid ſit, cum iam uideas aliquid. Aliud tibi demonſtraturus eſt, à quo quæris agnoſcere quod uidiſti. Alios ille oculos habet, alios tu. Nónne ſimiliter apices uidetis? Sed non ſimiliter ſigna cognoſcitis. Tu ergo uides & laudas, ille uidet & laudat, legit & intelligit. Quia ergo uidimus, quia laudauimus, legamus & intelligamus. Dominus in monte. Multo magis intelligamus, quia Dominus in monte, uerbum eſt in alto. Proinde non quaſi humiliter iacet, quod in monte factum eſt: nec tranſeunter prætereundũ eſt, ſed ſuſpiciendum. Turbas uidit, eſurientes agnouit, miſericorditer pauit, non ſolum pro bonitate, uerum etiam pro poteſtate. Quid enim ſola prodeſſet bonitas, ubi non erat panis, unde turba eſuriens paſceretur? Niſi bonitati adeſſet poteſtas, ieiuna illa turba & eſuriens remaneret. Denique & diſcipuli qui erant cum Domino in fame, & ipſi turbas uolebant paſcere, ut non remanerent inanes, ſed unde paſcerẽt non habebant. Interrogauit Dominus, unde emerentur panes ad turbas paſcendas. Et ait ſcriptura, [Hoc autem dicebat tentans eum,] diſcipulum. ſ. Philippum, quem interrogauerat. [Ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.] Cui ergo bono tentabat, niſi quia ignorantiam diſcipuli demonſtrabat? & fortè in demonſtratione ignorantiæ diſcipuli, aliquid ſignificauit. Apparebit ergo, cum ipſum ſacramentum de quinque panibus cœperit nobis loqui, & quid ſignificet, indicare. Ibi enim uidebimus, quare Dominus in hoc facto ignorantiam diſcipuli uoluit interrogando quod ſciebat oſtendere. Nam interrogamus aliquando quod neſcimus, audire uolentes, ut diſcamus. Aliquando interrogamus quod ſcimus, ſcire uolentes utrum & ille ſciat, quem interrogamus. Vtrunque hoc nouerat Dominus, Et quod interrogabat ſciebat, & quid eſſet facturus ipſe nouerat, & hoc neſcire Philippum ſciebat ſimiliter. Quare itaque interrogabat, niſi quia illius ignorantiam demonſtrabat? Et hoc quare fecerit, ut dixi, poſteà intelligemus. [Andreas ait, Eſt hic puer quidam, qui habet quinque panes, & duos piſces. Sed hæc quid ſunt inter tantos?] Cum dixiſſet Philippus interrogatus, ducentorum denariorum panes non ſufficere, quibus tanta illa turba reficeretur, erat ibi quidam puer, portans quinque panes hordeaceos & duos piſces. [Et ait Ieſus, Facite homines diſcumbere. Erat autem ibi multum fœnum, & diſcubuerunt ferè quinque millia hominum.] Accepit autem Dominus Ieſus panes, gratias egit, iuſsit frãgi, fracti ſunt panes, poſiti ante diſcũbentes, non iam quinque panes, ſed quod adiecerat qui creauerat quod auctum erat. Et de piſcibus quantum ſufficiebat. Parum eſt turbam illam fuiſſe ſatiatam, etiam fragmenta reſederunt: & etiam ipſa colligi iuſſa ſunt, ne perirent. [Et impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.] Breuiter ut curramus, quinque panes intelliguntur quinque libri Moyſi, meritò non triticei, ſed hordeacei, quia ad uetus teſtamentum pertinent. Noſtis autem hordeum ita creatum ut ad medullam eius uix perueniatur. Veſtitur enim eadem medulla tegmine paleæ, & ipſa palea tenax & inhærens, ut cum labore exuatur. Talis eſt litera ueteris teſtamenti, ueſtita tegminibus carnalium ſacramentorum. Sed ſi ad eius medullam perueniatur, paſcit & ſatiat. Ferebat ergo quidam puer quinque panes, & duos piſces. Si quæramus quis fuerit puer iſte, fortè populus Iſrael erat, qui ſenſu puerili portabat, nec manducabat. Illa enim quæ portabat, clauſa onerabant, aperta paſcebant. Duo autem piſces uidentur nobis ſignificare illas duas in ueteri teſtamento ſublimes perſonas, quæ ungebantur ad populum ſanctificandum & regendum, ſacerdotis & regis. Et ipſe in myſterio uenit aliquando, qui per illas ſignificabatur. Venit aliquando, qui per medullam hordei oſtendebantur, per paleam uerò hordei occultabatur, uenit ipſe unus utranque perſonam in ſe portans, ſacerdotis & regis, Sacerdotis, per uictimam quam ſeipſum obtulit pro nobis Deo, Regis quia regimur ab eo, & aperiuntur quæ clauſa portabantur, Gratias illi. Impleuit per ſe, quod per uetus teſtamentum promittebatur. Et frangi iuſsit panes, frangendo multiplicati ſunt. Nihil uerius: Quinque enim libri Moyſi, quàm multos libros cum exponuntur tanquam frangendo, id eſt, differendo fecerunt? Sed quia in illo hordeo, ignorantia primi populi tegebatur, de quo primi populo dictum eſt, Quandiu legitur Moyſes uelamen ſupra corda eorum poſitum eſt, nondum enim uelamen ablatum erat, quia nondum uenerat Chriſtus, nondum uelum templi fuerat illo in cruce pendente conſciſſum, Quia ergo ignorantia populi erat in lege, propterea tentatio illa Domini, ignorantiam diſcipuli demonſtrabat. Nihil igitur uacat, omnia innuunt, ſed intellectorem requirũt. Nam & ipſe numerus paſti populi, populum ſignificabat ſub lege conſtitutum. Cur enim quinque millia erant, niſi quia ſub lege erant, quæ lex quinque libris Moyſi explicatur? Vnde & quinque illis porticibus languidi prodebantur, non ſanabantur. Ille enim ibi curauit languidũ, qui & hic turbas de quinque panibus pauit. Nã & ſuper fœnũ diſcumbebãt. Carnaliter ergo ſapiebant, & in carnalibus quieſcebant. Omnis enim caro fœnum. Quæ ſunt autem illa fragmenta, niſi quæ populus non potuit manducare? Intelliguntur ergo quædam ſecretiora intelligentiæ, quæ multitudo non poteſt capere. Quid ergo reſtat, niſi ut ſecretiora intelligentiæ, quæ non poteſt capere multitudo, illis credantur, qui idonei ſunt & alios docere, ſicut erãt apoſtoli? Vnde duodecim cophini impleti ſunt. Factũ eſt hoc & mirabiliter, quia magnũ eſt: factum eſt & utiliter, quia ſpiritualiter factũ eſt. Qui tũc uiderũt, admirati ſunt, nos autem non miramur cum audimus. Factum eſt enim ut illi uiderent, ſcriptum eſt autem, ut nos audiremus. Quod in illis oculi ualuerunt, hoc in nobis fides. Cernimus quippe animo, quod oculis non potuimus, & prælati illi ſumus, quoniam de nobis dictum eſt. Beati qui non uident, & credunt. Addo autem, quia fortè & intelleximus, quod illa turba non intellexit, & uerè nos paſti ſumus, qui ad medullam hordei peruenire potuimus. Deniq; homines illi uiderũt hoc, quid putauerũt? [illi, inquit, homines cũ uidiſſent qđ fecerat ſignũ, dicebant, Quia hic eſt uerè propheta.] Fortè adhuc ideò prophetam Chriſtum putabant, quia ſuper fœnum diſcumbebant. Erat autem ille Dominus prophetarum, impletor prophetarum, ſanctificator prophetarum, ſed & propheta. Nã & Moyſi dictũ eſt, Suſcitabo eis prophetam ſimilem tui, ſimilem ſecũdum carnem, non ſecundum maieſtatem. Et de ipſo Chriſto illam Domini promiſsionem habere intellectum, apertè in Actibus apoſtolorum exponitur & legitur. Et ipſe Dominus de ſe ait, Non eſt propheta ſine honore,

Pictura & ſcriptura non eodem modò inſpicitur.

V. panes, 5. libri Moyſi.

puer, populus Iſraeliticus.

Duo piſces.

2. Co. 3

Ioan. 5

Eſ. 40.

Fragmenta colligi iuſſa.

Duodecim cophini.

Ioã. 20

Deu. 18

Act. 7.

Marc. 6.

honore, niſi in patria ſua. Propheta Dominus, & uerbum Dei Dominus, & nullus propheta ſine uerbo prophetat. Cũ ꝓphetis uerbũ Dei, & ꝓpheta uerbũ Dei. Meruerũt priora tẽpora ꝓphetas afflatos & impletos uerbo Dei, meruimus nos prophetã ipſum uerbũ Dei. Sic aũt propheta Chriſtus Dominus prophetarum: ſicut angelus Chriſtus Dominus angelorum. Nam & ipſe dictus eſt magni conſilij angelus. Veruntamen alibi quid dicit propheta? Quia nõ legatus neque angelus, ſed ipſe ueniẽs ſaluos faciet eos: id eſt, ſaluos faciendos eos non mittet legatum, non mittet angelum, ſed ueniet ipſe. Quis ueniet? Ipſe angelus. Certè non per angelũ, niſi quia iſte ſic angelus, ut etiam Dominus ſit angelorum. Etenim angeli, nuntij ſunt latinè. Si Chriſtus nihil annunciaret, angelus non diceretur: ſi Chriſtus nihil prophetaret, propheta non diceretur. Exhortatus eſt nos ad fidem, & ad capeſſendam uitam æternam. Aliquid præſens annunciauit, aliquid futurum prædixit. Ex eo quod præſens annunciauit, angelus erat. Ex eo quod futurum prædixit, propheta erat. Ex eo quod uerbum Dei caro factum eſt, & angelorum & prophetarum Dominus erat.

Eſ.9. ſecundũ ſeptuaginta. *Ioan.1.*

HOMILIA EVSEBII EMESENI, in Euangelium Matth. 13. Simile eſt regnum cœlorum homini, qui ſeminauit bonum ſemẽ in agro ſuo &c.

ET ego quidem aliud his ſuperaddere timeo, ne dum lucem illuminare uelim, potius obſcurem. Illud autem ualdè conſiderandum eſt, quòd Dominus ante meſſionis tempus zizania a tritico ſeparare interdicit, ne fortè ſimul cum eis & triticum eradicetur. Ibi enim tolerandi ſunt mali, ubi ſi commoueantur, in magnum periculum ueniunt boni. Vbi enim fides non perit, melius eſt eorum uitioſos mores & actus tolerare, quàm eos irritando, Eccleſiæ pacem & quietem ſoluere. Admoneantur igitur, non expellantur. Sunt enim qui facilius monitis uincantur, quàm minis. Illa igitur zizania maneant inter triticum, quæ ſine tritici eradicatione euelli non poſſunt. In omnibus enim eſt habenda diſcretio, neque omnes uno modo habere oportet.

Mali quando tolerandi.

Aliam parabolam propoſuit eis, dicens: [Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminauit in agro ſuo: quod minimum eſt quidem omnibus ſeminibus: quum autem creuerit, maius eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut uolucres cœli ueniant, & habitent in ramis eius.] Talis enim a principio fuit Eccleſia, quæ nunc regnum cœlorum appellatur, ad comparationem aliorum regnorum, quale eſt granum ſinapis ad ſimilitudinem aliorum granorum. Minimum eſt enim præ cunctis ſeminibus, quæ frequenti uſu ſeminari ſolent ab hominibus. Creſcens autem fit cæteris oleribus maius, quod ipſo uiſu probari poteſt. Similiter autem & Eccleſia ab uno uel a paucis incipiens, in infinitam creuit multitudinem. Vnde & per Pſalmiſtam Dominus ait: Annuntiaui & loquutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. Itemque: Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum. Dinumerabo eos, & ſuper arenam multiplicabuntur.

Pſ.39. Pſ.138

Aliam parabolam loquutus eſt eis. [Simile eſt regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totũ.] Hæc aũt parabola eadem eſt, quæ ſuperior. Sicut enim minimum granum ſinapis in arborem creſcit: ita & modicum fermenti magnam farinæ maſſam uiuificat & creſcere facit. Fermentum enim hoc in loco non corruptionem, ſed uiuificationem operatur. Regnum uerò cœlorum, Eccleſia eſt: mulier autem, Dei ſapientia: tria uerò ſata farinæ, tres mundi partes, Aſia ſcilicet, Africa, & Europa. Mulier igitur, id eſt, Dei ſapientia accepit fermentum, id eſt, primitiuam Eccleſiam, & abſcondit in farinæ ſatis tribus, dicens diſcipulis ſuis: Ite in uniuerſum mundum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Ex his enim totum penè mundum iam fermentatum & uiuificatum, in Eccleſiæ corpus creuiſſe uidemus. [Hæc omnia loquutus eſt Ieſus in parabolis ad turbas & ſine parabolis non loquebatur eis, ut adimpleretur quod dictum erat per prophetam, dicentem: Aperiam in parabolis os meum, eructabo abſcondita a conſtitutione mundi.] Eſt autem parabola, ſimilitudo in qua aliud dicitur, & aliud rationabiliter intelligitur.

Regnũ cœlorũ, Eccleſia. *Marc. 16.* *Pſ.77*

HOMILIA EVSEBII EMESENI.

DE die autem illa & hora nemo ſcit, neque angeli cœlorum, niſi pater ſolus.] (Alius autem euangeliſta addidit, neque filius) Matthæi 24. Magnum eſt igitur hoc ſecretum, quod nemo ſcit niſi pater, id eſt, uirtus & ſapientia patris, quæ ſimul una eadem eſt & filij & ſpiritus ſancti. Sola igitur Trinitas unus Deus ſcit hoc ſecretum, quòd ipſe quoque filius ignorat ſecundum hoc, quòd homo eſt & filius hominis. Si enim ſecundum hoc quòd homo eſt omnia ſciret, nequaquam dictum eſſet: Ieſus autem creſcebat ſapientia & ætate coram Deo & hominibus. [Sicut autem in diebus Noe, ita erit aduentus filij hominis.] Et hoc exponit. [Sicut enim erant in diebus diluuij comedentes & bibentes, nubentes & nuptum tradentes uſque ad eum diem quo intrauit in arcam Noe, & non cognouerunt donec uenit diluuium & tulit omnes: ita erit & aduentus filij hominis.] Mortuo enim Antichriſto, tunc terris reddita pace, ſanctis omnibus propter ſigna, quæ uidebunt, diem ultimum expectantibus, infideles & peccatores ſola terrena & tranſitoria cogitantes, omni uoluptati ſicut prius operam dabunt, uendentes & ementes, comedentes & bibentes, & nuptias contrahentes, & ſimilia facientes. Sed econtrà ſubitò cum dixerint, Pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperueniet interitus. [Tunc duo erunt in agro, unus aſſumetur, & unus relinquetur.] Ager enim, mundus eſt, ſicut ipſe Dominus ait, exponens parabolam qua dicitur, Simile eſt regnum cœlorum homini, qui ſeminauit bonum ſemen in agro ſuo. In hoc autem agro ſunt duo, populus ſcilicet fidelis & infidelis. Et fidelis quidem aſſumetur in gloriam, infidelis autem relinquetur in pœnam. [Duæ molentes in mola una aſſumetur, & una relinquetur.] Hæc enim mola, ſancta Eccleſia eſſe uidetur, in qua dum ſententiarum frumenta frangimus, dum ſcripturas exponimus, dum in farinam cuncta conuertimus, uerbi Dei panem, quo animæ nutriuntur, conficimus. Molentes autem non omnes, ſed ſoli boni in gloriam ſuſcipientur. Et meritò quidem non duo, ſed duæ dicuntur, quoniam ita molere ad animas pertinet. Quamuis hoc de Eccleſia & Synagoga ſatis congruè intelligi poſsit. Vtraque enim molit, utraque ſcripturas exponit, altera tamen, & non ambæ aſſumuntur. [Vigilate ergo, quia

Marc. 13. *Luc. 2.* *1.Theſ. 5.* *Ager, mundus* *Matt. 13.* *Mola, Eccleſia.*

neſcitis qna hora Dominus ueſter uenturus eſt.]Vnde
hoc? Qnia de die illa uel hora (ut modò diximns)ne
mo ſcit.[Illud autem ſcitote, quia ſi ſciret paterfami-
lias qua hora fur nenturus eſſet, uigilaret utique, &
nõ fineret perfodi domum ſuam.]Quia igitur neſcit,
quia dormiens negligit, ſæpè domus perfoditur, &
quicquid in ea melius eſt, fit rapina latronum. Vos au-
tem eſtote parati, eſtote ſoliciti, & quia horam illam
unam neſcitis, omnibus horis uigilate, ne in illa incau
ti & dormientes inneniamini. Et hoc eſt, qnod ait:
[Ideò & uos eſtote parati: quia neſcitis qua hora filius
hominis uenturns eſt. Quis putas eſt fidelis ſeruus &
prudens, qnem conſtituit Dominus ſuper familiam
ſuam, ut det illis cibum in tempore?]Quis, inqnit, niſi
unuſquiſque ueſtrnm, & cæteri ſimiles ueſtri, quis eſt
fidelis ſeruus & prudens, quos ad hoc ſuper familiam
ſuã, ſuper domũ & Eccleſiã ſuã Dominus cõſtituit, ut
eã regatis, doceatis, & nutriatis, & pro tẽpore & mẽſu
ra, ordine & rõne oĩa faciatis? [Beatus ille ſeruns, quẽ
quũ uenerit Dñs eius, inuenerit ſic facientẽ.]Sed un-
de beatus? Vis audire? [Amẽ dico uobis, quoniã ſuper
omnia bona ſua conſtituet eũ.] Quis illo enim beatior
Humi- erit, qui ſuper omnia conſtituetur? In hoc enim fidelis
lior qui ſeruus maior erit & ſuperior omnibus, in quo ſe ma-
fuerit, gis humiliauerit, & miniſtrauerit omnibus.[Si autem
idẽ erit dixerit malus ſeruus ille in corde ſuo, Morã facit Do-
& ſu- minus meus nenire, & cœperit percutere ſeruos ſuos,
blimior manducet & bibat cum ebrioſis: ueniet Dominus ſer-
ni illius in die qua non ſperat, & hora qua ignorat, &
diuidet eũ, partemq; eius ponet cum hypocritis. Illic
erit fletus, & ſtridor dentium.]Qui enim ſe multum
in hac nita uiuere ſperat, ſola caduca & tranſitoria di-
ligens, cunctis carnis uoluptatibus ſe ſubiiciens, non
cum ſobriis ſobriè, ſed intemperatè cum ebrioſis man
dncat & bibit, ſeruos percutit, familiã affligit, ſubie-
ctos deſpicit, iſte quidem & ſi non uoce, corde tamen
& opere clamat, Moram facit Dominus meus uenire,
ſecurus ſum, iam nihil timeo, meæ igitur obediam uo
luntati. Veniens igitur eius Dominus die qua non ſpe
Diuidi rat, & hora qua ignorat, ſubitò eum de hac uita exire
hominẽ compellens, diuidit eum. Quid eſt enim mors, niſi cor
quid ſit poris & animæ diuiſio & ſeparatio? Tunc igitur ho-
mo diuiditur, quando corpus ab anima ſeparatur. Po-
nit autem partem eius cum hypocritis, modò interim
crucians animam, pòſt uerò corpus & animam.

HOMILIA EVSEBII EMESENI.

QVum uideritis abominationẽ deſolatio-
Dã. 9. nis, quæ dicta eſt à Daniele propheta,
ſtãtem in loco ſancto (qui legit intelli-
gat.)]Et reliq. Matthæi 24. Videam⁹ mo
dò, quid Daniel propheta de hac abo-
Ibidẽ. minatione deſolationis uiderit, audie-
rit, dixerit. Scito (inquit angelns, qui ei loquebatur) &
animaduerte, ab exitn ſermonis, ut iterum ædificetur
Hieruſalem, uſque ad Chriſtnm ducem, hebdomades
ſeptem & ſexaginta duæ erunt, & rurſum ædificabi-
tur platea, & muri in anguſtia temporum. Et poſt heb
domas ſexaginta duas occidetur Chriſtus, & non erit
eius populus, qui negatnrus eſt eum. Et ciuitas, & ſan-
ctuarium diſsipabitur cum dnce uenturo, & finis eins
uaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio. Confirma
bit autem pactum cum multis, hebdomada una. Et
in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificinm,
& in templo erit abominatio deſolationis, & nſ-
que ad conſummationem & finem perſeuerabit
deſolatio. Videamus igitur quid iſta ſignificent, & ro-
gemus Deum omnipotẽtem, ut hæc ſua myſteria tam
occnlta nobis reuelare dignetur. Temporibus, Arta- *2. Eſ. 1*
xerxis regis. Neemias pincerna ei⁹ erat, ſicut ipſe teſta *2. Eſ. 2*
tur. Qui cum ei ad menſam miniſtraret, dixit ei Rex,
Cur facies tua triſtior ſolito eſſe uidetur? At ille, Rex
(inquit) in æternum uiue, quia ciuitas patrum meo-
rum deſtructa eſt. Cui ille, Vade (inquit) & reædifica
eam. Et hoc eſt quod dicitur: Scito (inquit) Daniel,
et animaduerte quia ab exitu illius ſermonis, qui Nee-
miæ à rege dicetur, ut iterum ædificetur Hieruſalem
uſque ad Chriſtum ducem, hebdomades ſexaginta &
duæ erunt. Si quis enini diligenter computare uolue- *Hebdo*
rit annos, menſes, & dies regum, qui ab eo tempore *mades*
fuerũt, inueniet ſexaginta & duas hebdomadas eſſe cõ *62. ut*
pletas ab eo die, quo hic ſermo ad Neemiam factus eſt *ſint cõ-*
uſque ad Chriſti paſsionem. Quinque autem plus hoc *pletæ.*
numero in chronicis eſſe uidentur, quod quidem ſcri
ptorum ignorantia factum eſſe puto. Illi enim facile
in numero falli potuerunt, Daniel uerò falli non po-
tuit. Quòd autem ait, hebdomades ſeptem, ſic eſt intel
ligere, ac ſi diceret. Ab exitu ſermonis, quo præcipitur
ut iterum ædificetur Hieruſalem, erunt hebdomades
ſeptem uſque ad integram murorum reſtaurationem.
Quæ uidelicet hebdomades ſeptem uſque ad diem
quinquageſimum perueniunt. Vnde & Neemias ipſe
ait, Quia completus eſt murus uiceſima quinta die *2. Eſ. 6*
menſis Elul, quinquaginta duobns diebns. Hæ nanque
hebdomadæ dierũ ſunt. Illæ autẽ ſexaginta duæ, quæ
à Neemia uſque ad Chriſti paſsionẽ perueniũt, anno-
rũ hebdomadæ uocãtur. Sicut. n. ſeptẽ dies, ita & ſeptẽ
anni unam hebdomadã faciunt. Cõplentur igitnr ſe-
xaginta & duæ hebdomadæ in annis quadringentis &
octoginta tribus. Et tot quidem cõputantur à Nee-
mia uſque ad Chriſtum. Sic igitur ſe habet ordo.
Scito (inquit) Daniel & animaduerte, quia ab ini-
tio ſermonis, qui factus eſt Neemiæ, ut iterum ædi-
ficetur Hieruſalem, erunt hebdomades dierum ſep-
tem nſque ad mnri completionem. Similiter autem
ab initio eiuſdem ſermonis uſque ad Chriſtum du-
cem, erunt hebdomades annorum ſexaginta duæ. Et
qnia in paucis diebus, id eſt, in quinquaginta duobus,
mnri ciuitatis ædificati ſunt, ideò ſubinferens, ait: Et
rurſum ædificabitur platea & muri in anguſtia tẽpo-
rum. Sequitur, Et poſt hebdomadas ſexaginta duas oc-
cidetur Chriſtus, & non erit eius populus, qui eum
negaturus eſt. Miſeri Iudæi, qui iſta non intelli-
gunt, qni quoniam Chriſtum negauerunt, & non *Ioã. 19.*
habemus regem niſi Cæſarem dixerunt, non Dei,
ſed diaboli populus facti ſunt. Videamns quod ſe-
quitur. Et ciuitas, & ſanctuarium diſsipabitur cum du
ce nenturo, & finis eius naſtitas, & poſt finem belli ſta
tuta deſolatio. Poſt quadraginta nanqne & duos an-
nos & ciuitas & templnm diſsipatum eſt. Dux au-
tem eorũ qui uenturus eſt, Antichriſtns intelligitur,
qui quanuis multò pòſt tempore ueniat, tamen quaſi
de præſenti loquitur, quia ſemper eum colunt & uene
rantnr. Finis autem ciuitatis uaſtitas erit, & poſt
finem deſolatio ſempiterna. Confirmabit autem
dux ille malignus pactum cum multis hebdoma-
da una, quia ſe omni tempore uiuere & regnare pro
mittet. Quid eſt enim hebdomada nna, niſi diebus
ſeptem? quid eſt autem diebus ſeptem, niſi diebns om
nibus? Non enim ſunt dies niſi ſeptem. Si igitur eſ-
ſet cum eis hebdomada una, eſſet utique cum eis die-
bus omnibus. Sed non erit ita. Vnde hoc? In dimidio
enim hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificium. Dimi
dium hebdomadis (ſi de annorum hebdomada in-
telligatur) tres annos facit & dimidium. Et tunc
quidem eo pereunte, deficiet hoſtia & ſacri-
ficium.

ficium. Sacrificium utique Iudæorum, quod ipſe prædicabit, quia ad ueteris legis cæremonias & conſuetudines uniuerſa transferre conabitur. Vnde & ſubditur: Et in templo erit abominatio deſolationis. In templo quidem erit, quia quaſi rex & ſacerdos in templo ſedebit. De quo Apoſtolus ait: Qui exaltabitur ſuper omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Meritò autem abominatio uocatur, quia ab omnibus abominandus eſt, per quem tanta ubique gentium deſolatio fiet. Quæ uidelicet deſolatio uſque ad eius conſummationem, & uſque ad finem illius turpiſsimum & indigniſsimum perſeuerabit. [Cum autem uideritis hanc abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtãtem in loco ſancto: (qui legit, intelligat.)] Quũ (inquit) uideritis abominationem deſolationis, quum uideritis abominandũ & deſolandũ Antichriſtũ, qui multas in populo Dei abominationes & deſolationes faciet, in tm̃ eleuatũ & exaltatũ, ut in tẽplo Dei ſedeat, oſtẽdẽs ſe tãquã ſit Deus: tũc qui hæc & alia legit, intelligas iã finẽ rebus adeſſe. Regnabit enim (ut in Daniele ſcriptum eſt) per tempus & tempora & dimidiũ temporis, id eſt, per unũ & duos & dimidium annum: in quibus tanta perſequutio fiet, ut omnis præterita perſequutio, & ſi magna fuerit obliuioni tradatur. [Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes, & qui in tecto, nõ deſcendat tollere aliquid de domo ſua: & qui in agro, non reuertatur tollere tunicã ſuã.] Magni terroris hæc uerba indicatiua uidẽtur, in quibus oĩum oblitis omnibus ſola fuga placere narraſ. Allegoricè aũt à Iudæa ad mõtes fugiũt, qui relicto Iudaiſmo, ſiue litera, in qua Iudæi confidebant ad ſpiritualem intelligentiam uel ad Eccleſiam ſe transferunt. Qui uerò in tecto ſunt, & in fidei ſublimitate, ſiue etiam qui maiores ſunt, & Eccleſijs præſunt, non deſcendant ad fugitiua bona, & uilem ſubſtantiam ſe induant: ſed potius omnibus relictis, iam Chriſto appropinquanti obuiam pergant. At uerò qui in agro ſunt, & nouum euangelij ſemen in populo ſeminant, nec reuertantur, nec prioris tunicæ recordentur: ſed currant, quia propè eſt ut ueteribus exuti, nouã immortalitatis tunicã induãtur. [Væ aũt prægnãtibus & nutriẽtibus in illis diebus.] Prægnãtes enim ſunt illæ animæ, quæ per hypocriſin peccata ſua abſcondere uolunt, ſed tamen per ſuperbiæ inflationem abſcondere nequeunt. Et intus igitur peccata latens, & foris quodammodò parent. Nutrientes autem ſunt, quæ iam quidem mala opera pepererunt, & in eis perſiſtentes, ea facere non erubeſcunt. Atque utinam adhuc prægnantes eſſent, alijsq́ue peccandi occaſionem ſuo exemplo non dediſſent. Malum eſt igitur peccata celare, ſed peius eſt hoc modo peccatum reuelare. Alter enim ſibi alter & ſibi & alijs nocet. [Orate autem, ut non fiat fuga ueſtra hyeme uel ſabbato,] Ne fortè tunc fugere incipiatis, quando fugere non poteſtis. Temporis enim aſperitate fuga in hyeme impedit. In ſabbato uerò fugere nõ licet, quia lex fieri interdicit. [Erit.n. tũc tribulatio magna, qualis nõ fuit ab initio mũdi uſq; modò, neq; fiet.] Erit (inquit) tũc tribulatio magna. Quãdo? Vis audire quãdo? Cum abominatio deſolationis ſtabit in loco ſancto. [Et niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fuerat ſalua omnis caro, ſed propter electos breuiabuntur dies illi.] Non enim breuiabuntur dies illi, quantum ad Dei diſpoſitionem: breuiabuntur tamen quantum ad ſpem & uotum iniquorum, quia non tantum regnabit Antichriſtus, quantum ipſe ſeipſum & ſui eum regnari ſperabunt. Hoc autem fiet propter electos. Si enim tantum uiueret, quantum eum infideles uiuere ſperabunt, ualdè pauci ſaluari potuiſſent. Quid enim ſi ſemper uiueret, faceret, qui in tribus annis tantas ſtrages faciet? [Tunc ſi quis uobis dixerit, Ecce hic eſt Chriſtus aut illic, nolite credere.] His enim uerbis non ſolum Antichriſtum, ſed & multos alios tunc fore ſignificat, quos propter uarias ſimulationes miſeri homines Chriſtum eſſe putabunt. [Vnde & ſubditur. Surgent enim pſeudochriſti & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi. ecce prædixi uobis.] Sed quare prædixi uobis? Vt cauti ſitis, & non ab eis decipiamini. [Si ergo dixerint uobis. Ecce in deſerto eſt nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.] Alij enim in deſerto, ut Elias & Ioannes Baptiſta: alij in Synagogis & in domibus, ſicut Chriſtus, prædicabunt. Omnia enim ſimulabunt, quæ hos feciſſe audient. Sicut enim fulgur exit ab oriente, & paret uſque in occidentem, ita erit & aduentus filij hominis.] Hoc eſt enim, quod Pſalmiſta ait, Deus manifeſtè ueniet, Deus noſter & non ſilebit. Non ut prius ueniet occultus, ſed quaſi ſol in ſua maieſtate præfulgens ubique apparebit, ubique lucebit, cunctis etiam nolentibus reuelabitur. [Vbicunque fuerit corpus, illud congregabũtur aquilæ] Aquilæ enim ſanctorum animæ ſunt, quæ altius uolant & clarius uident. Hæc autem tunc ad corpora propria uenientes, ubicunque & quomodocunque diſperſa ſint, ea iterum induentur, ut totus integer & immortalis homo reſurgat. Poteſt autem & ſic intelligi, ut ubicunque Chriſti corpus fuerit, illuc & animę conueniant, paratæ eius obedire præceptis. [Statim autem poſt tribulationem dierum illorum, ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo, & uirtutes cœlorum commouebuntur, & tunc parebit ſignum filij hominis in cœlo, & tunc plangent omnes tribus terræ, & uidebunt filium hominis uenientem in nubibus cœli, cum uirtute multa & maieſtate.] Quia enim tunc ſol iuſtitiæ Chriſtus Deus noſter omni luce ſplendidior de cœlo deſcendet, ſol iſte quem uidemus obſcurabitur, & hæc luna non dabit lumen ſuum, obſcurante immenſo ſplendore maioris lucis. Sicut enim luna & ſtellæ ſolis huius ſplendore palleſcunt, ita illius inenarrabili fulgore ipſe ſol in tenebras conuertetur. Quòd autem ſtellas cadere dicit, uel ſanctorum animas ad corpora deſcendere, uel ipſas iuxta literam quaſi decidentes, & obeuntes, lumen ſolitum amittere ſignificat. Cadent præterea ſtellæ, quia ſancti (qui per ſtellas ſignificantur) ab iniquis occidentur. Luna uerò non dabit lumen ſuum, quia ſancta Eccleſia ſolitum ſplendorem inſignis & uirtutibus non oſtendet. Sol autem obſcurabitur, quia hæretici, qui tunc erunt, ſolem iuſtitiæ Chriſtum Dominum eiuſq́ue fidem damnare & reprehendere non timebunt. Virtutes autem cœlorum commouebuntur, quia omnes illi angelorum exercitus Chriſtum Dominum noſtrum ad iudicium ſequentur. [Et tunc apparebit ſignum filij hominis in cœlo.] Per quod uel eius crucem, uel aliquod uictoriæ ſignum intelligere poſſumus. [Et tunc plangent omnes tribus terræ.] Vnde & in Zacharia propheta ſcriptum eſt, Et plangent eum planctu quaſi ſuper unigenitum, & dolebunt ſuper eum ut doleri ſolet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in Hieruſalem, ſicut planctus Adadremi in campo Mageddon, & planget terra, familiæ, & familiæ ſeorſum. Quomodò enim ſuper eum non & plangant, quum eum in tanta gloria uidebunt, quem cum tanto opprobrio crucifixerunt? Sequitur, [Et mittet angelos ſuos cum tuba & uoce magna, & cõgregabunt electos eius à quatuor uentis, à ſummis cœlorum uſque ad terminos eorum.] Angelorum enim miniſterio ex omnibus

2. Theſ. 2.
Abominatio deſolationis, Antichriſt. Dan. 7
Prægnãtes animæ.
Nutriẽtes.
Pſ. 49.
Aquilæ ſanctorũ animæ.
Signũ Chriſti
Zach. 12.

nibus mundi partibus ſancti Dei colligentur & reſurgent, à ſummis cælorum animabus deſcendentibus, & uſque ad eorum terminos uenientibus. Sed quoniam cæli ſancti uocantur, poſſumus per ſummos cælorum patriarchas & prophetas & apoſtolos, per eorum uerò terminos, quoſcunque alios fideles intelligere. Colligentur igitur electi Dei à ſummis cælorum uſque ad terminos eorum, quoniam & maiores & minores, & primi & nouiſsimi, omnes ſimul in unum conueniẽt. Quòd enim ait, [Cum tuba,] ipſe expoſuit, dicens, [& uoce magna.] Magna enim uox erit, quæ mortuos ſuſcitabit, & mundum uniuerſum replebit. [Ab arbore autem fici diſcite parabolam, quum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia propè eſt æſtas, ita & uos quum uideritis hæc omnia, ſcitote quia propè eſt in ianuis.] Sicut .n. ficus nouis ramis & folijs orientibus, æſtatẽ proximam adeſſe annunciat, ita & hæc omnia tam magna tamq; inuſitata, Chriſti aduẽtum maniſeſtiſsimè annuntiabunt. [Amẽ dico uobis, quia nõ præteribit generatio hęc, donec omnia fiãt.] Hoc .n. de ſcribarum, & phariſæorum generatione intelligitur, ſuper quam omnem ſanguinem iuſtum uenire ſuperius dixerat. Non prius illa generatio præteribit, nõ prius deficiet, nec tota à ſua iniquitate ceſſabit, quàm iſta omnia compleantur. [Cælum & terra tranſibunt, uerba autem mea non præteribũt.] Quod enim ueritas dicit, immutabile eſt, & præterire nõ poteſt: alioquin ueritas non eſſet. Cœlum igitur & terra tranſibunt, quia ſecundum hoc quod modò ſunt, in melius commutabuntur: ſed uerba ueritatis a ſtatu ſuo mutari non poterunt.

Matt. 23.

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ, in lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

Sermo 4. de Dedicatione Eccleſiæ.

VOtiuis laudibus celebramus hanc diẽ, ait D. Bernardus, & feſtiuis eam gaudiis honoramus. Quòd ſi nec religioſis competit, nec ſapientes decet ignorare quid uenerentur, aut celebrare quod neſciant: quærẽdum nobis eſt, in cuius id agatur uel in quorum commemoratione ſanctorum. Nec uerò id mihi ex me arbitror præſumendum: prius loquatur alter, cuius teſtimonium maius ſit, & credibilius uideat. Miramini fortè cur iſta præloquimur, cum ueſtris ſeſe obtutibus eccleſia præſens maniſeſtius ingerat, cuius anniuerſaria dedicatio celebratur. Quis .n. parietes eius ſanctos dicere uereatur, quos manus ſacratæ pontificum tantis ſanctificauere myſteriis? Extunc quoq; & deinceps ſanctarum inibi lectionum reſultare frequentia, ſanctarum orationum deuota murmurare ſuſurria, ſanctarum reliquiarũ honorari beata præſentia, ſanctorum ſpirituum indefeſſa noſcitur cuſtodia uigilare. Et infrà: Licet parietes hos & dici ſanctos & eſſe faciat conſecratio epiſcoporum, frequentatio ſcripturarum, inſtantia orationum, reliquiæ ſanctorum uiſitatio angelorum: minimè tamen eorum ſanctitas propter ſe credẽda eſt honorari, quos nec propter ſe certum eſt ſanctificari. Quinimmò ſancta eſt propter corpora domus, corpora propter animas, animæ propter ſpiritum inhabitantem. Hæc Bernardus. Iam ad ipſam lectionem ueniamus: [Vidi, (inquit S. Ioannes Euangeliſta,) ſanctam ciuitatem Ieruſalem nouam, deſcendente de cœlo, à Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam uiro ſuo.] Lectio hæc ex Apocalypſi Ioannis Apoſtoli ſumpta eſt, de qua præclarè dictum eſt à Hieronymo: Apocalypſis Ioannis tot habet ſacramenta, quot uerba. Parũ dixi, & pro merito uoluminis laus omnis inferior eſt. In uerbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Hæc ille. Auguſtinus quoq;, in hoc quidem libro, inquit, cuius nomen eſt Apocalypſis, obſcurè multa dicuntur, ut mentem legẽtis exerceant, & pauca in eo ſunt, ex quorum maniſeſtatione indagentur cætera cum labore. Eodem loco Auguſtinus ea quę ex Apocalypſi iam recitauimus, uerba ſic exponit, De cęlo deſcẽdere iſta ciuitas dicitur, quoniam cæleſtis eſt gratia, qua Deus eam fecit. Propter quod ei dicit etiam per Eſaiam, Ego Dominus faciens te. Et de cælo quidẽ ab initio ſui deſcendit, ex quo per huius ſeculi tempus, gratia Dei deſuper ueniente, per lauacrum regenerationis in ſpiritu ſancto miſſo de cælo ſubinde ciues eius accreſcunt. Sed per iudicium Dei, quod erit nouiſsimum per eius filium Ieſum Chriſtum, tanta eius & tam noua de Dei munere claritas apparebit, ut nulla remaneant uetuſtatis ueſtigia, quandoquidem & corpora ad incorruptionem atque immortalitatem nouam, ex uetere corruptione atque mortalitate tranſibunt. Hæc Auguſtinus. Aretæ Cæſareæ Cappadociæ epiſcopi in hunc locum ſunt hæc: Vetus quidem illa Ieruſalem ſanctiſsimum æſtimabatur tabernaculũ, in qua & templum, & omnia diuinæ religionis myſteria erant recondita. Hæc autem non ab ratione nunc dicitur noua quatenus illa per Domini aduentum uetuſtate abolita ſunt. Eſt itaque nũc etiam neceſſarium, ſub uniuerſi renouatione Ieruſalem maniſeſtari, etiam de cælo deſcendentem, vnde & innouator ipſe Dominus Ieſus Chriſtus deſcendit. Ieruſalem igitur noua quidem ob id dicitur, ciuitas uerò quòd omnium tum angelorum, tum hominum futura ſit domicilium. Ita Aretæ Commentaria, Audiamus etiam Haymonem, tertium epiſcopum Halberſtaten, uirum certè doctiſſimum. Hæc ciuitas, inquit, ſancta Eccleſia eſt, quæ idcircò ciuitas appellatur, quoniam à multis inhabitatur, & in quatuor mundi partes diſtenditur, habens habitatorem Deum. Hinc Paulus dicit, Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis uos. Sancta dicitur, quia quotidiè per baptiſmum ſanctificatur. Vocatur quoque Ieruſalem, quæ viſio pacis interpretatur, quia ad hoc laborat, ut uiſionem Dei in cæleſtibus percipiat. Noua dicitur, quia à uetuſtate peccati exuitur. Peccati .n. perpetratio ad ueterem Adam pertinet. Et ideò dum Eccleſia à peccato originali mundatur, à uetuſtate peccati ad nouitatem uenit. Vnde Apoſtolus, Expoliantes uos ueterem hominem, induite nouum, qui renouatur in agnitione Dei. Idcirco autem ciuitas hæc à Deo deſcendere dicitur, quia ab exordio ſui iam cũ capite ſuo deſcendit, cũ quo & per quod ſurſum aſcendit. Vnde idem Dominus dicit, Nemo aſcendit in cælum, &c. Aliter, In hoc de cælo deſcendere dicitur, quia cæleſtis eſt gratia, quòd Deus eam fecit Eccleſiã, iuxta illud: Ego Dominus faciens te. Quicquid enim habet in fide, ſpe & Charitate, cæteriſque uirtutibus & baptiſmo, deſuper datũ eſt illi. Vnde Iacobus, Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. [Paratam,] id eſt, fide cæteriſq; uirtutibus ornatam, ut mereretur fieri ſponſa. [Sicut ſponſam ornatam uiro ſuo.] Duo dicit, Sponſam & uirum, in quo ſubintelligitur uxor: quia conſuetudo eſt ſanctæ ſcripturæ, ut ſponſos appellet uiros, & ſponſas uxores. Vnde eſt: Egrediatur ſponſus de cubili ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo. Et Sephora ad Moyſen: Sponſus ſanguinum tu mihi es. In Euangelio quoque ab angelo dicitur: Ioſeph autem uir eius. Et in lege: Si inuenerit uir puellam in agro deſponſatam, & dormierit cum ea, morte moriatur, quia humiliauit uxorem proximi ſui. Sponſa

itaq;

Ap. 21
In Epiſtola ad Paulinum.
De ciui. Dei lib. 20. cap. 17
Lib. 7. Cõmentariorũ in Apocalypſin.
1. Co. 3.
Coloſ. 3
Ioan. 3.
Iaco. 1.
Ioel. 2.
Exo. 4
Mat. 1.
Deut. 22.

itaq; nunc eſt ſancta eccleſia, per fidem, ſpem & dilectionem. Sed tunc erit uxor, quando ad amplexus uiri, id eſt, ad contemplationem dei omnipotentis peruenerit. Quod quotidiè quidem in ſingulis agitur electis: generaliter autem in fine complebitur, cum oẽs in cõmune audierint, Venite benedicti patris mei, &c. (Matt. 25.) Ornatam dicit, id eſt, omnibus uirtutibus compoſitam, iuxta illud Pſalmiſtæ: Aſtitit regina à dextris tuis (Pſ. 44.) in ueſtitu deurato, circundata uarietate. Hactenus Haymo. Græca Aretæ commentaria, in ea uerba, [A Deo paratam,] iſthæc habent: Quid enim ſibi quiſquàm ſtrenuè præſtare poterit ſalutare, ſi expers fuerit auxilij Dei? Figuratè autem, etiam ut tantam decet maieſtatem, ueluti ſponſam ornauit, modò ex ſenſibiliter dictis, ad intelligibilem ſanctorum præſtantiſſimam beatitudinem ac conſuetudinem transferamus mentem noſtram. Hæc ille. [Et audiui uocem magnã de throno.] Thronus, inquit Haymo, hic intelliguntur angeli & homines ſancti, in quibus habitat Dominus. Ideoq; hæc uox magna, uox intelligitur Dei omnipotentis, quæ idcircò magna dicitur, quia de magnis loquitur, dicens, [Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.] Magna eſt enim Dei gratia, inquit idem Haymo, ut homines illius fiant tabernaculum, cuius magnitudinem non capit mundus. Tabernaculũ Dei cum hominibus, id eſt, ipſi homines ſunt tabernaculum Dei. Ioannes in hoc loco typum tenet ſanctæ eccleſiæ, quæ audit uocem dicentem. Ecce tabernaculũ Dei cum hominibus, quãdo per internam inſpirationem ſeipſam cognoſcit eſſe Dei tabernaculum. [Et habitabit cum eis.] id eſt, cum illis qui tabernaculum (Matt. 28.) Dei eſſe meruerunt. Vnde ipſe Apoſtolus dicit, Ecce ego uobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi. (Eſ. 19.) [Et ipſi populus eius erunt,] iuxta illud, Hæreditas mea Iſrael. [Et ipſe Deus eũ eis erit eorum Deus,] habitant in eorum fide & dilectione, ſi- (Ioã. 14) cut ipſe dicit, Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eũ, & ad eum ueniemus, (1 Io. 4.) & manſionem apud eum faciemus. Vnde & idem Ioãnes in epiſtola ſua ait: Qui manet in dilectiõe, Deus in eo manet. Et ipſorum Deus, eſt omnipotens Deus, cum quibus habitare dignatur. Vnde Pſalmiſta, Do- (Pſ. 15.) minus pars hæreditatis meę. Et ipſe in Lege loquitur, (Deute. 18.) dicens. Filijs aũt Leui non dabitis poſſeſſionẽ. ego.n. hæreditas illorum. Quando enim homo peccando recedit à Deo, nõ eſt Dei populus, nec Deum poſſider. Dum autem pœnitendo reuertitur ad Deum, populus Dei eſt, quia poſſidet Deum, & poſſidetur à Deo. [Et abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.] Hæc uerba non ad præſentem uitam, luctũ & lachrymis plenam pertinent, ſed ad futuram, quando omnis luctus auferetur à fidelibus, & perpetuum gaudium poſſidebitur, iuxta illud, Beati qui lugent, quo- (Mat. 5) niam ipſi conſolabuntur. Intuendum autem, quòd ſic ꝙ oẽm lachrymam ab oculis ſanctorum dicit auferẽdam, cum ſufficere potuiſſet, ſi diceret, Abſterget lachrymam ab oculis eorum. Sed ſciendum, quia diuerſæ ſunt qualitates lachrymarũ, quibus in hac uita affliguntur electi, aliquando ſcilicet propter timorem tormentorum, ne uidelicet meritò iniquitatis ſuę pœnis tradantur ultricibus. Aliquando uerò ꝓpter amorẽ & cõſortiũ supernorũ ciuiũ. Poſtquã .n. uenia peccatorũ cõſequũtur, iterũ incipiũt flere, nõ iã quia timẽt dãnari, ſed q̃a differũtur à regno. Aliquãdo quoq; deplorãt (Multiplices lachrymæ piorum.) aliorũ peccata, ſicut Samuel flebat Saul, eò quòd pœ- (1. Reg. 15.) nituiſſet Dñm, ꝙ cõſtituerit eũ regẽ ſup Iſrael, & ſi- (2. Cor. 12.) cut Paulus flebat Corinthios, qui poſt fornicationẽ & idololatriã nõ egerũt pęnitentiã. Oẽm ergo lachrymam ab oculis electorũ Dominus abſterget, quia neque timore arctabuntur pęnarum, neque iam differun-

tur à regno, quod præſentialiter poſſidebunt, neque etiam aliorum peccata deflebunt, quia iuſto Dei iudicio damnatis reprobis, nullus deinceps peccare poterit. [Et mors ultra nõ erit.] Poſtquam enim oẽs à mortuis reſurrexerimus, in electis iã ultrà mors non erit neque corporis, neque animæ. Primus nanque homo ea lege conditus eſt in paradiſo, ut niſi peccaſſet, immortalis manſiſſet, & completo electorum numero, ab illo paradiſo terreno abſque mortis interuentu trãſiret ad patriam cæleſtem. Sic autem eſt conditus, ut ſi peccaret, mori potuiſſet, quæ mors, quia eã per peccatum incurrit, destructa eſt per Domini mortem. Ideoque locum in electis non habet, poſtquàm omnes ad uitã reſurgemus, tales effecti, ut deinceps neq; mori, neq; peccare poſſimus. [Neq; luctus] erit in illa Eccleſia, quia, ut ſuperius dictũ eſt, multis modis fit in præſenti, [Neq; clamor, neq; dolor erit ultrà] Clamor in hoc loco intelligitur querela prauæ ſuggeſtionis. ꝙ Prius.n. ꝙ peccaret homo, in magna quiete erat, oĩaq; mẽbra ſibi ſubiecta, & nullo modo in aliquo repugnãtia poſſidebat: ſed poſtquã peccauit, ſtatim, clamorẽ prauæ ſuggeſtionis contra ſe exurgentẽ ſenſit, uidẽſq; mulierem cõcupiuit: factũq; eſt Dei iuſto iudicio, ut qui nolit eſſe ſubiectus, Deo non poſſet habere membra ſibi ſubiecta. Hunc clamorem oẽs deinceps ſuſtinemus, quo laborare ſe oſtendit Paulus dicens: Video (Rom. 7) aliam legẽ in membris meis, repugnantem legi mẽtis meæ, &c. Semper fit.n. hic clamor, quia ſemper caro ſpiritui reſiſtit. Sed cum corruptibile hoc induerit incorruptionẽ, & mortale hoc induerit immortalitatẽ, ceſſabit clamor tumultuari contra electos, qui eos in hac uita quieſcere non ſinebat. Ibi.n. ceſſabit omnis praua ſuggeſtio, ibi nulla erit carnis delectatio. Sed & dolor poſt hęc non erit: quia uidelicet caro electorum ultrà ſpinas & pũctiones peccatorum, pro quibus dolere debeant, non generabit. [Quæ prima abierunt,] quia in præſenti ſeculo hæc omnia ſuſtinent, ſed cum innouata cœlum & terra fuerint, tunc electi innouabuntur, & nequaquã præterita paſſiones ſuſtinebũt. [Et dixit qui ſedebat in throno,] id eſt, Deus omnipo- (Thronus, Eccleſia.) tens, qui præſidet ſuæ eccleſiæ: Ecce noua facio omnia, ea ſcilicet, quæ ſuperiùs dicta ſunt, inter quæ etiã cœlum & terra innouabuntur. Hactenus Haymo in Commentariis ſuis in Apocalypſim. Aretæ uerò com mentaria eum locum, [Quæ prima abierunt, ſic interpretantur, Prima illa, quæ a præuaricatione Adæ corruptionem comitabãtur, ſiue moleſta & doloroſa, quæ piis ac Dei amicis propter uirtutem nunquam deſunt ſiue ea, quæ propter ſuperbiam inſipientiamque impios ac Dei oſores à tergo ſequuntur, omnia abierũt. [Et dixit qui ſedebat in throno:] Thronus Dei hi ſunt (Thronus Dei, homines ſancti.) qui uirtutibus ſeſe uehiculum præſtiterunt ipſius: de quibus is etiam, qui in ipſis ſedet, dixit: Inhabitabo (2. Co. 6) in eis & in ambulabo. Hęc Græcæ Aretæ Commentaria. Porrò etiã Auguſtinus ea uerba, Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors iam nõ erit, neque luctus, neque clamor, ſed nec ullus erit dolor prorſus non uult de iſto tempore (puta huius mortalis uitæ) eſſe accipienda. Ait enim: Quis tam ſit abſurdus, & obſtinatiſsima contentione uelanus, qui audear affirmare in huius mortalitatis ærumnis, non dico populum ſanctum, ſed unumquemq; ſanctorũ, qui hanc uel ducat, uel ducturus ſit, uel duxerit uitã, nullas habentem lachrymas & dolores, cũ potius quanto quiſq; eſt ſanctior, & deſiderij ſancti plenior, tanto ſit eius in orando fletus uberior? Et infrà: An ipſe Apoſtolus Paulus non erat ſupernus Hieroſolymitanus, uel nõ multo magis hoc erat, qñ p Iſraelitis, fratrib. carnalib' ſuis, triſtitia illi erat magna, & cõtinuus (Rom. 9) dolor cordi eius? Qñ aũt mors nõ erit in iſta ciuitate, (Oſea 13)

niſi quando dicetur, ubi eſt mors contentio tua, ubi
eſt mors aculeus tuus? Aculeus autem mortis, eſt pec-
j.Co.15 catum, quod tunc utique non erit, quando dicetur,
Vbi eſt? Nunc uerò nô quilibet infimus ciuis illius ci-
uitatis, ſed idē ipſe Ioannes in Epiſtola ſua clamat: Si di
1.Ioā.1. xerimus quia peccatum non habemus, noſipſos ſedu-
cimus, & ueritas in nobis non eſt. Et poſt pauca: Verū
in his uerbis, ubi ait, Abſterget Deus oēm lacbrymā
ab oculis eorū, & mors iam non erit, neq; luctus, neq;
clamor, ſed nec ullus dolor: tanta luce dicta ſunt de
ſeculo futuro, & immortalitate atque æternitate ſan
ctorum, (tunc .n. ſolum, atque ibi ſolū iſta nô erunt)
ut nulla debeamus in libris ſacris legere uel quærere
manifeſta, ſi hæc putauerimus obſcura. Hæc Auguſti-
nus. Faxit aūt præpotens Deus gratia & benignitate
ſua, ut ſicut hodiè anniuerſariam templi huius dedica
tionem celebramus, ita etiam nos illius uerißimum
templum effici mereamur, illumque nos inhabitan-
tem & in nobis inambulantem perpetim ſentiamus,
Amen.

IN DEDICATIONE
Eccleſiæ uel altaris, Sermo B. Auguſtini Epiſcopi.

Eſt in ei' Ser-monib' de Tēpore 252. QVotieſcunque fratres charißimi, altaris
uel tēpli feſtiuitatem colimus, ſi fide-
liter ac diligenter attēdimus, & ſancti
ac iuſtè uiuimus, quicquid in templi
manufactis agitur, totum in nobis ſpi-
ritali ædificatione completur. Non .n.
mentitus eſt ille, qui dixit: Templum enim Dei ſan-
ctum eſt, quod eſtis uos. Et iterum, Neſcitis quia cor-
1.Co.3. & 6. pora ueſtra templum ſunt ſpiritus ſancti, qui in uobis
eſt? Et ideò fratres charißimi, quia nullis præcedenti-
bus meritis per gratiam Dei meruimus fieri templum
Dei, quantum poſſumus cum ipſius adiutorio labore-
mus, ne Dominus noſter in templo ſuo, hoc eſt, in no
bisipſis inueniat, quod oculos ſuæ maieſtatis offen-
dat, ſed habitaculum cordis noſtri euacuetur uitijs, &
Claues bonorū operum uirtutibus repleatur, claudatur diabolo, & aperiatur
Chriſto, & ita laboremus, ut nobis bonorum operum
clauibus ianuam regni cæleſtis aperire poßimus. Si-
cut enim malis operibus, quaſi quibuſdam ſeris ac ue-
ctibus, uitæ nobis ianua clauditur, ita abſque dubio
bonis operibus aperitur. Et ideò fratres charißimi,
unuſquiſque conſideret conſcientiam ſuam, & quan-
do ſe aliquo crimine uulneratum eſſe cognouerit, pri'
orationibus, ieiunijs uel eleemoſynis ſtudeat munda-
re conſcientiam ſuam, & ſic Euchariſtiam præſumat
accipere. Si enim agnoſcēs reatum ſuum, ipſe ſe à diui
no altari ſubduxerit, citò ad indulgentiam diuinę mi
Matt. 23. ſericordiæ perueniet. Quia ſicut qui ſe exaltat, humi-
liabitur, ita è contrario qui ſe humiliat, exaltabitur.
Qui enim, ſicut dixi, agnoſcens reatum ſuum, ipſe ſe
humiliter ab altari eccleſiæ pro emendatione uitæ re-
mouere uoluerit, ab æterno illo & cæleſti cōuiuio ex-
communicari penitus non timebit. Rogo uos fratres
diligenter attendite, ſi ad menſam cuiuſcunque poten
tis hominis nemo præſumit cum ueſtibus conſciſsis
& inquinatis accedere, quanto magis à conuiuio æter
ni regis, id eſt, ab altari Domini debet ſe unuſquiſque
inuidiæ uel odij ueneno percuſſus, iracundiæ furore
repletus, cum reuerēti & humilitate ſubtrahere, pro-
pter illud, quod ſcriptum eſt, Vade prius reconcilia-
re fratri tuo, & tunc ueniens offeres munus tuum.
Mat 5 & 22. & iterum, Amice, quomodò huc intraſti, non habens
ueſtem nuptialem? Sic enim habet textus euangelicę
lectionis, quòd quidam rex fecerit nuptias filio ſuo, &
intrauerit ut uideret ſimul recubentes, & uidens ibi
hominem non habentem ueſtem nuptialem, dixit ad
eum, Amice, quomodò huc intraſti, non habens ue-
ſtem nuptialem? Et illo obmuteſcente, dixit miniſtris:
Ligate illi manus & pedes, proijcite eum in tenebras
exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium. Ecce qua
lem ſententiam merebitur audire, qui ad conuiuium
nuptiale, id eſt, ad altare Domini, aut ebrioſus, aut a-
dulter, aut odium in corde retinens, præſumit accede
re. Auertat hoc Deus à nobis, fratres charißimi, & con
cedat ut mala iſta aut nunquā uelimus admittere, aut
ſi admiſſa fuerint, ſine ulla mora pœnitentia uel pace
ſtudeamus ſanare, & largioribus eleemoſynis feſtine-
mus abluere, ne fortè ſi cum peccatorum uulneribus
ante tribunal æterni iudicis uenerimus, ab illa æterna
Eccleſia, & ab illa cæleſti Ieruſalem pepetua excom-
municatione ſeparemur. Conſiderate fratres, rogo
uos, ſi hodiè aliquis à conuentu eccleſiæ huius pro
aliquo crimine proijciatur foras, in quanto dolore
uel tribulatione erit anima ſua? Et ſi intolerabilis do-
lor eſt de illa eccleſia foras proijci, ubi ille qui proijci
tur, & manducare, & bibere, & cum hominibus loqui
poteſt, & habet ſpem, ut iterum mereatur ad eccleſiā
reuocari, quantus putatis dolor ille erit, ſi aliquis pro
criminibus ſuis ab illa Eccleſia, quæ in cælis eſt, à con
uentu angelorum uel ſanctorum omnium congrega-
tione fuerit ſeparatus? cui nec hoc ſolum ſufficit ad
pœnam quòd foris proijcitur, ſed inſuper in tenebras
exteriores, æterno incendio concremandus, excludi-
tur. Qui enim in illa cæleſti Ieruſalem excommuni-
cari meruerit, nō ſolum hoc pœnæ habebit, quòd nec
manducare uel bibere poterit, ſed etiam flammas in-
fernales ſuſtinebit, ubi eſt fletus & ſtridor dentium, *Mat.8*
ubi ululatus, lamentatio & pęnitentia ſine ullo reme
dio, ubi eſt uermis ille qui non moritur, & ignis qui *Eſ.66.*
nunquām extinguitur, ubi mors quæritur & non inue *Apo.9*
nitur. Quare in inferno mors quæritur & non inueni
tur? Quia quibus in hoc ſeculo uita offertur & nolunt
accipere, in inferno quęrunt mortem, & non pote-
runt inuenire. Vbi erit nox ſine die, amaritudo ſine
dulcedine, obſcuritas ſine lumine, ubi nec diuitiæ, nec
parētes, nec cōiuges, nec filij, nec uicini poterūt ſubue
nire: ubi nihil peccator inueniet, niſi qđ de hoc ſecu-
lo caſtè & iuſtè uiuendo, per eleemoſynarum largita-
tem tranſmiſerit. Hęc ergo cogitantes, fratres charißi
mi, tam caſti, & tam ſobrij, & tam pacifici ad iſtud al-
tare, Deo auxiliante, ſtudeamus accedere, ut ab illo
æterno altari non mereamur excludi. Qui enim ad
iſtud altare caſto corpore & mundo corde, con ſynce-
ra & munda conſcientia uenit, ad illud altare, quod in
cælis eſt, felici tranſmigratione peruenier. Ad extre-
mum, fratres charißimi, non eſt graue nec laborioſum
quod ſuggero, hoc dico, quod nos frequenter facere
adſpicio. Omnes uiri quando cōmunicare deſiderant, *Reuerē*
lauant manus ſuas, & omnes mulieres nitida exhibēt *tia er-*
linteamina, ubi corpus Chriſti accipiant. Non eſt gra- *go ſa-*
ue quod dico fratres: quomodò uiri lauant aqua ma- *croſan-*
nus ſuas, ſic eleemoſynis lauent conſcientias ſuas. Si- *ctā Eu*
militer & mulieres quomodò nitidum exhibent lin- *chari-*
teolū, ubi corpus Chriſti accipiāt, ſic corpus caſtū & *ſtiam.*
cor mūdū exhibeāt, ut cū bona cōſcientia Chriſti ſa
cramenta ſuſcipiant. Rogo uos fratres, nunquid eſt a-
liquis, qui in arca ſordibus plena uelit mittere ueſtem
ſuam? Et ſi in arca ſordibus plena ueſtis non mittitur
precioſa, qua fronte in anima, quæ peccatorum ſordi-
bus inquinatur, Chriſti Euchariſtia ſuſcipitur? Et quia
iſtis uerißimis exemplis loqui cœpimus, etiam &
hoc quod non noſtis inſinuo. Non puto eſſe aliquē ho-
minē, qui in arca ſua, ubi precioſas ueſtes habet repo-
ſitas,

ſitas, acquieſcat aut carbonem uiuum, aut qualencũq;
ſciotillam includere. Quare hoc fratres. Quia timet
ne comburãtur ueſtimẽta, quibus io feſtioitate iodui-
tur. Rogo uos fratres, qui in arca ſua non uultis ſcintil
lam ignis includere, quare io anima ſua flamma iracũ-
diæ oon timet accendere? Sed qoare boc fiat, manife-
ſtè & euidenter cognoſcimus. Ideò.n.in arcam ignem
non mittimus, quia diligimus ueſtem ooſtram: flãmã
uerò iracuodiæ ideò non extinguimus, quia noo ſolũ
non diligimus, ſed etiam odio habemus animam no-
Pſ. 10. ſtram, ſecundum id qood ſcripium eſt, Qui diligit ini
qoitatem, odit animam ſuam. Et ideò fratres charisſi
mi exempla iſta attentius cogitantes, arcellas interio-
res, i.conſcientias ooſtras quantum poſſumus cũ Dei
adiutorio cuſtodire diligẽtius ſtudeamus: ut cum dies
iudicii aduenerit, in illa æterna & beata Eccleſia, ubi
nunquam habitare poterit malus, unde nunquam exi
torus eſt boous, noo cum paonis ueteribus foras in te-
nebras exteriores excluſi appareamus, ſed ſtola immor
talitatis induti, caſtitatis uel iuſtitiæ gemmis ornati,
eleemoſyoarum luce ueſtiti, audire mereamur, Veni-
Matt. te benedicti patris mei, percipite regnum. & illud: Ser
25. ue bone & fidelis, intra in gaudium Dñi tui: ad quod
Ibidem gaudium oos Domious ſua protectione perducat, qui
uiuit & regoat in ſecula ſeculorum, Ameo.

ITEM ALIVS SERMO eiuſdem Auguſtini.

Eſt Sermo 253. de Tempore.

REctè feſta Eccleſiæ coluot, qui ſe Eccle-
ſiæ filios eſſe recognoſcunt. Hæc.n.om
nium credeotium mater eſt, quæ na-
tos ad mortem regenerat ad ſalotem.
Hæc eſt poſt ſynagogam quidem uoca
ta, ſed ſynagogam promiſſa. Hæc.n.iã
in primo homine præfigurata eſt. Nam ſicut ex Adæ
Gen. 2. latere fabricata eſt Eoa, ita ex Chriſti corpore, & uul-
Gen. 7. oere redempta creuit Eccleſia. Hæc iotra arcam dilo-
Ge. 21. uio exuudãte ſeruata, crucis beneficium & baptiſma-
tis myſterium præfigurauit. Hanc Sara ſterilis & deſpe
rata in ſeoectute, unico pignore fœcũdata, præcinuit.
Eccleſia.n.unicum, i.dilectisſimum Deo populum, ſe-
culo ſeneſcente progenuit. Hæc eſt regina illa, de qua
Pſ. 44. ad Dñm dicitur: Aſtitit regina à dextris tuis in ueſtitu
deaurato, circomamicta uarietate, i.diuerſarum circũ
data precioſo decore uirtutum. Hæc eſt illa regina, q̃
uenit a partibus Aethiopiæ audire ſapiẽtiam Salomo-
3. Reg. nis. Sed hæc oon tam ex ona regione, quàm ex uniuer
10. ſis mundi partibus reges paritura conuenit, ſicut etiã
Matt. euangeliſta commemorat: Regina Auſtri uenit à fini-
12. bus terræ audire ſapientiam Salomonis. Venit Eccle-
ſia ad redemptorem & eruditorẽ ſuom, ut de ſtultitia
erroris, doctrioã perciperet ueritatis. De qua plenius,
ſicut audiuimus, Regnorum ſcribit hiſtoria ita dicens:
3. Reg. Et ingreſſa regina Hieruſalem cum multo comitatu
10. & diuitiis, cum camelis portantibus aromata, & aurũ
infinitũ nimis, & gemmas precioſas, uenit ad Salomo
nem, & locuta eſt ei uniuerſa, quæ habebat in corde
Regina Saba, typus Eccleſia. ſuo. Ergo in figura reginæ huius, Eccleſia uenit ex gẽ
tibus, & à finibus terræ, imponens finẽ copiditatibus
uitiisq; terrenis, ut audiret ſapieotiam Salomonis, i.
ueri pacifici Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui fecit utra
que unũ, ſoluens inimicitiam inter Deum & hominẽ,
in carne ſua. Venit poſt ueteres & prophanas ſuperſti
tiones, audire & diſcere de fidei illuminatione & iudi
cio futuro, de animæ immortalitate, de ſpe reſurrectio
nis & gloria. Venit ergo in Hieruſalem com molto co
mitatu, i.noo iam cum una tantum gente Iudæorum,
ſicut prius ſynagoga ſolos babuit Hebræos: ſed cũ to-
tius mondi gentibus, diuerſisq; nationibus. Venit er
go exbibẽs munera digna Chriſto, aorum & gemmas
precioſas, & boc camelis portantibus. i.ex gentili po- *Eph. 2.*
pulo uenientibus, qui prius fuerant uitiorum fœdita- *Cameli gentiles.*
te diſtorti, & malorum ooere curui, ac peccatorũ pra-
uitate deformes. Cum bis tanquam muneribus regi-
na bæc ingreditur ad pacificũ regẽ Chriſtũ, exbibens
ſecum redolẽtium aromata orationũ, fidei aurũ, puri-
tatis incenſa precioſa, ſplendoreſq; gẽmarum, morũ
.ſ.inſigoia & ornamenta uirtutũ, & locuta eſt ei uni-
uerſa, quæ habebat in corde ſuo. i. aperuit ei cor ſuum,
manifeſtauit ei occulta conſcientiæ ſuæ, in coofesſio-
oe & pœnitudioe præcedentium delictorum. Videa-
mus qoid agat bæc regina. Videns, inquam, regina Sa
ba omnem ſapientiam Salomoois, & domum quã ædi
ficauerat, & cibos menſæ eius, & holocauſta quæ of-
ferrebat io domo Domini, non babebat ultra ſpiritũ.
Quid erat rationis, ut præpotens regina, domus expẽ
ſas & cibos regios taotopere miraretur? Ergo boc lo-
co aliqua maiora oos oportet ioquirere. Vidit ergo
Eccleſia ex gentibus congregata, ſapientiam Chriſti,
i.poſt carnalia inſtituta gentilium, poſt bumanam &
animalem doctrinam philoſophorum, accepit intelle
ctum ſalutis & uitæ, ioſpexit ſpiritaliom membra bo-
norum, agnouit uerum fabricatorem cœli & terræ, &
potẽtisſimum bumani generis conditorẽ, de cuius ſa-
pientia dicitur: Omnia io mẽſura, & pondere, & nu- *Sa. 11.*
mero cooſtituiſti. Vidit & domũ quam ędificauerat,
.i.iocarnationẽ bomiois aſſumpti, in quo habitat om- *Col. 2.*
nis plenitudo diuinitatis corporaliter. Vidit & cibos
mẽſæ Salomonis, i.illos, de quibus Dominus dicebat:
Meus eſt cibus, ut faciam uoluotatem eius, qui miſit *Ioã. 4*
me patris. Cibus.n.Chriſti, ſalus noſtra eſt. Reficitur
cęleſtibus epulis, ꝑfectibus ooſtris. Cibus eius ſumus,
dum acquiſiti Eccleſię, in membra eius corpuſq; trãſi-
mus, uel cibus eius, altaris ſacramenta cæleſtia ſunt,
de quibus dicitur: Panem cæli dedit eis, paoem auge- *Pſ. 77.*
lorum manducauit bomo. Vidit & bolocauſta eius,
orationum ſine dubio ſupplicationumq; myſteria, &
obſtupuit, ubi uidit inæſtimabiles Dñi ſui diuitias, di-
xitq; ad regem: Verus eſt ſermo, qoẽ audieram in ter- *3. Reg.*
ra mea ſuper ſermonibus tuis, & ſuper ſapientia tua, *10.*
& noo credebam narrantibus, donec ipſa ueni & uidi
oculis meis: & probaui, ꝙ media pars nuociata mihi
oon fuiſſet. Maiora ſunt ſapientia tua & opera tua,
quàm rumor quem aodiui. Cum ergo peruene-
rit regioa hæc ſiue Eccleſia, ſiue quæque anima ſan-
cta io æternam Hieruſalẽ, i. uiſionem pacis, & ingreſſa
fuerit beatam requiem, & gloriaio promiſſorum cæle
ſtium multo plora & magnificẽtiora perſpiciet, quàm
ei ſunt in hac terra per ſacra eloquia propbetarom at-
que apoſtolorum nuociata. Nuoc.n.taoquam io ſpecu *1. Cor.*
lo & in ænigmate, tunc autem oculis ſuis uidebit. i. fa- *13.*
cie ad faciem. Tuoc beata & illuſtris anima, inter ſtu-
pendas remuneratoris ſui conſtituta diuitias, ioeffabi-
libus reginę buius uerbis uti ad Deum poterit dicens,
Verus eſt ſermo quem audiui in terra mea ſuper ſer-
monibus tuis, maiora ſunt opera tua, q̃ rumor quẽ au
diui. Et reuerà id quod parat Deus diligeotibus ſe, fide
ooo comprehenditur, ſpe oon attingitur, chari-
tate non capitur, deſideria & uota tranſgre-
ditur. Acquiri poteſt, æſtimari nõ po-
teſt. Habebit de perceptione fru-
ctum, oon habebit de ſatie-
tate faſtidiũ. Ad q̃ nos
bona perducat,
qui uiuit &
regnat
in
ſecula ſeculorum, Amen.

IN DEDICATIONE ECCLEſiæ. Luc. 6.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Non eſt arbor bona, quæ facit fructus malos: neque arbor mala faciens fructum bonum. Et reliqua. Homilia. venerabilis Bedæ presbyteri.

QVia propria diuinitate, fratres chariſſimi, ſolennia dedicationis Eccleſiæ celebramus, debemus congruere ſolennitati quam colimus: ut ſicut ornatis ſtudioſius eiuſdẽ eccleſiæ parietibus, pluribus accenſis luminaribus, amplificatio numero lectionũ, addita Pſalmorum melodia, lætis noctem uigiliis ex more tranſegimus, ita etiam penetralia cordium noſtrorum ſemper neceſſariis bonorum operum decoremus ornatibus. Semper in domibus flamma diuinæ pariter & fraternæ charitatis augeſcat ſemper in ſanctuario pectoris noſtri, cœleſtium memoria præceptorũ, & angelicæ laudationis dulcedo ſancta reſonet. Hi ſunt .n. fructus bonæ arboris, hi boni theſauri cordis, hæc fundamenta ſapienti architecti, quæ nobis hodierna ſancti euangelij lectio commendat, non nos formam ſolummodò, ſed uirtutem potius habere pietatis. Quod etiam myſtica ueteris inſtrumenti nobis hiſtoria diligenter inſinuat, quãdo uel Moyſes tabernaculum, uel templum Domino Salomon in ſanctæ Eccleſiæ typum condidit. Vtraque .n. domus firmiter fundata eſſe refertur: tabernaculum quidem quia compactos de tabulis habebat parietes ſuper baſes argenteas, templum autem ſuper lapides quadros ſuppoſitos. Ligna quoq; erant imputribilia, è quibus tabernaculum omne factum, & templum intus ornatum, ac deſuper tectum fulgebat. Aurum etiam de theſauro bono optimum proferebatur, de quo & tabernaculi parietes intus & foris ueſtiti, & templi non tantum parietes, uerumetiã laquearia, trabes, oſtia, portæ, & pauimẽta erant cooperta. Sed & uaſa uel utenſilia domus utriuſque cuncta penè aurea: neq; hæc niſi de auro puriſſimo fieri licebat. Fructus etiam arborum, qui in domum Domini offerebantur, puriſſimi & exquiſiti eſſe iubebantur, hoc eſt, uitis, oliuæ, thuris, myrrhæ, uel lactis, & cæterarum huiuſmodi. Quæ uidelicet cuncta ſpiritaliter intellecta, uerãm noſtræ fidei & operationis ſynceritatem denunciant. Domus nanq; utraq;, ut diximus, uniuerſalis Eccleſiæ figuram præmonſtrat. Neque incongruum quis arbitretur, quòd duæ ſunt domus domini in myſterio factæ, cum unam Chriſti domum eſſe Eccleſiam nullus fidelis ambigat. Duæ etenim ſunt conditæ domus, ob ſignificationem utriuſque populi in eandem fidem uenturi, Iudæi ſ. & gentilis. Vnde benè tabernaculum ſola plebs Hebræorum condidit in eremo: templi autem ſtructura proſelyti, i. aduenæ de gentibus, quot in populo Iſrael tũc inueniri poterãt, deuota fide compleuerunt. Sed & rex potentiſſimus Tyri conductus à Salomone, commodatis artificibus & lignis, gratantiſſimè iuuit, quia nimirum ante

Pſ. 75. incarnationem dominicã notus tantum in Iudæa erat Deus. At poſtquam ille in ea, qua natus & paſſus eſt, carne reſuſcitatus a mortuis, & exaltatus eſt ſuper cœlos Deus, cõtinuò ſuper omnem terram nominis eius gloria refulſit, orbiſq; uniuerſus ad ædificationẽ domus illius, accepta ab eo promiſſione donorum cæleſtium, gaudens accurrit. Quid ergo ipſe conditor & redemptor noſter de conſtructione ſuæ domus, quæ nos ſumus, in ea quæ nobis modò recitata eſt lectione ſancti euangelij dicat, audiamus. [Non eſt arbor bona, quæ facit fructus malos: neq; arbor mala, faciens fructum bonum.] Bonas ergo arbores, & bonos harum fructus, in conſtructionem ſui templi rex ſapiens quærit. At uerò malæ arboris quis ſit finis, idem alibi docet, dicens: Omnis arbor quæ non facit fructum bonũ, *Mat. 7* excidetur, & in ignem mittetur. Arbores nanque homines, fructus uerò dicit opera ipſorum. Vultis autem noſſe, qui ſunt arbores malæ, qui mali fructus? Apoſtolus docet, dicens: Manifeſta autem ſunt opera carnis, *Gal. 5.* quæ ſunt fornicatio, immũditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſeruitus, ueneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, hæreſes, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia. Vultis audire, an arbores quę tales fructus faciũt, ad æterni regis cæleſtę templum pertineant? Subiungit Apoſtolus, dicens: Quæ prædico uobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur. Bonæ quoq; arboris fructus ſubſequẽter enumerat, cũ ait: Fructus autem ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, patiẽtia, bonitas, benignitas, fides, manſuetudo, continentia, de quibus & aliàs admonens, ait: Vt *Eph. 5* filij lucis ambulate. Fructus .n. lucis eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & ueritate. Qui nimirum fructus cũ arboribus, è quibus prodeũt, & hic ad domum fidei, & illic ad habitationem ſupernæ beatitudinis ueraciter pertinent. Audiamus deniq; arborem bonam, de bonorum fructuum prouentu lætantem. Ego autem *Pſ. 51.* ſicut oliua fructifera in domo Dei, ſperaui in miſericordia Dei mei in æternum, & in ſeculum ſeculi. Fructus quippe oliuæ, lucidum eſt opus miſericordiæ, & *Fruct⁹ oliua.* ideò iurè in miſericordia Dei ſperat i templo æternitatis, q in domo Dei, pręſenti miſericordiæ gratia reſplendet. Iurè ſe talis ad templum magni regis pertinere confidens, alibi dicit: Et miſericordia tua ſubſe- *Pſ. 22.* quetur me omnibus diebus uitæ meæ, ut inhabitem in domo Domini in longitudine dierum. At contrà, mala arbor uideamus quales ferat fructus, & tales ipſi ferre uitemus. Dicit Propheta Ieremias: Maledictus *Ier. 17.* homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino ręcedit cor eius. erit enim quaſi myricæ in deſerto. Myrica nanque eſt infructuoſa arbor & humilis, guſtu nimis amara, omniq; humana cultura prorſus indigna, ac propterea fructificans in deſertis. Cui meritò comparatus is, qui à diuino timore & amore recedẽs, ab hominibus regnum uel diuitias ſperat. Qui quantum a decore domus Dei ſit extorris iudicandus, propheta ſubdendo manifeſtat; Et *Ibidem* non uidebit cum uenerit bonum, ſed habitabit in ſiccitate in deſerto, & in terra ſalſuginis, & inhabitabili. Nemo ergo ſibi fratres mei, in occulto malè uiues, de fauore uulgi, quaſi bonus ſit blandiatur: quia etſi folia uerborum perpulchra, & ſi florẽ famæ gignit odoriferũ, nõ eſt arbor bona, quæ facit fructus malos. Nemo cum recto corde bona, quæ ualet operatur, de ſua ſalute deſperet: quia non eſt arbor mala, quæ facit fructum bonum. [Vnaquæque .n. árbor de fructu ſuo cognoſcitur.] Hæc cognitio de apertis ſolummodò uitiis ſiue uirtutibus accipienda eſt, qualia ſuperius ex Apoſtoli ſententia commemorauimus. Nanque ſunt nonnulla, quæ quo animo gerantur, ignoratur à proximis, unde & in utranque partem poſſunt interpretari. Sed ambigua quęq; iuſtius ab his qui bona diligũt, interpretantur in bonum, ut impleatur illud Apoſto- *1. Co. 4* li: Noli ante tempus iudicare. [Neque .n. de ſpinis colligunt ficus, neque de rubo uindemiant uuam.] Spinæ & rubus plenæ aculeis arbores, illorum corda deſignant, qui uel luxuriæ, inuidiæ, concupiſcentiæ ſtimulis fœdantur: uel certè iracundiæ, detractionis, odij, superbiæ, amaritudinis aſperitatibus inſuaues proximis, & quaſi intractabiles exiſtunt. Ficus autẽ dulcem

Animus uirtutum ſtudiis ornandus.

Tabernaculũ & Tẽplũ typus Eccleſiæ.

Spina & rubus myſticè.

regni

regni cœleſtis memoriam, uua flagrantiam dominicæ dilectionis ſignificat. Non ergn de ſpinis colligunt ficus, neque de rubo uindemiant unam: quia quicunq; adhuc uitiorum aculeis ſordent, exempla uel doctrinam nirtutum proximis miniſtrare nequaquã dignæ præualent. [Bnnus homo de bonn theſauro cordis ſui profert bonũ, & malus homo de malo theſauro profert malum.] Theſaurus cordis intentio eſt cogitationis, ex qna prouẽtum operis internus arbiter iudicat. *Theſaurus cordis.* Vnde fit plerunque, ut minnra bona nnnnulli maiori cæleſtis gratiæ mercede operentur, uidelicet propter intentionem cordis, qua mainra uoluerunt patrare bona ſi poſſent, & alii mainra uirtutum npera oſtentantes, ob incuriam cordis tepidi, minnra a Domino præmia ſortiantur. *Lu. 21* Denique opus uiduæ, quæ duos numnos detulit ad templum, innumeris diuitum denariis ab interno cordium ſcrutatore præfertur. [Ex abundantia enim cordis os loquitur.] Humanũ quidem iudicium ſæpè fallit, quia cnr prnximi neſcit niſi ex nre & opere penſare: Dnminus autem ipſum opus & ſermones noſtrns ex cordis radice perpendit. Illius ergo ex abundãtia cordis ns loquitur, qui ex qua intentione promantur uerba, non ignnrat. Quod etiam ſubſequenter aſtruit, manifeſtè oſtendens, quia locutio bona abſque operum atteſtatione nihil omninò proſit: Quid autem uocatis me Domine, & non facitis quæ dicn? Dnminum nanque nocare, boni donum theſauri, bonæ uiderur eſſe fructus arboris. Oĩs.n. quicunque *Ioel. 2.* inuocauerit nomen Domini, ſalnus erit. Sed ſi is quis inuocat nomen Domini, præceptis Domini peruerſè uiuendo repugnat, profectò patet, quia de bono cordis theſauro prolatũ nnn fuit bonum, quod lingua ſonuit, nec talem fructum confeſſionis, fici radix, ſed ſpinæ, hoc eſt, horrida uitiis, & nou multitudine dnminicæ dulcedinis onuſta conſcientia procreauit. Quæ autem ſit uera fructuum bonorum malorumq; diſcretio, Dnminus ſub alia figura ſubdendo deſignat. [Omnis qui uenit ad me, & audit ſermnnes meos, & facit eos, oſtendam uobis cui ſimilis ſit: Similis eſt homini ædificanti domum.] *Chriſtꝰ ſuæ Eccleſiæ architectus.* Homo autem hic domum ædificans, ipſe eſt mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, qui dilectam ſibi domum, ſanctam uidelicet Eccleſiam, in qua perpetuò maneret, ædificare & cõſecrare dignatus eſt. [Qui fodit in altum, & poſuit fundamẽtum ſupra petram.] Quia in corde ſuorum fidelium quicquid terrenæ intentionis inuenit, funditus extirpare ſtuduit, quatenus eiectis priſcæ conſuetudinis, ruderibus ac cogitationibus ſuperfluis ſtabilem in eis ipſe & iuconcuſſam poſſit habere manſionem. Ipſe.n. eſt petra, ſupra quam huiuſcemodi domus fundamenta collocauit. Nam ſicut in domo ædificanda nil petræ, cui fundamentum imponatur, antefertur: ita ſancta Eccleſia petram ſuam, uidelicet Chriſtum, imo habet in corde reconditam, neque aliquid fidei illius ac dilectioni præponit, adeò ut pro hac etiã mortem pati non dubitet. Cui nimirum Petræ princeps Eccleſiæ qnia firmiſſimè adhæſit, ab ea nomẽ accepit, *Matt. 16.* quando audiuit: Tu es Petrus, & ſuper hanc petrã ædificabo Eccleſiam meam. [Iuundatione antem facta, illiſum eſt flumen dnmui illi, & non potnit eam mouere: fundata.n. erat ſupet petram.] *Eccleſia pulſantur quidẽ, at non deiicitur.* Patet expoſitio, qnia pulſata eſt ſæpè preſſuris. Eccleſia, nec deiecta. Qnòd ſi qui credentium malis uicti ceſſerunt, ad hãc utique domnm non pertinebant: quia ſi ſupra petram fidei, & non potius ſupra arenam perfidiæ uel leuitatis fundati conſiſterent, labefactari nunquam prorſus ualerent. Notandũ aũt, ꝙ hæc inundatio tentationũ, *Iac. 1* tribus modis Eccleſiam impugnat. Nam uel a ſua concupiſcentia tentatur qniſq; abſtractus, & illectus, uel falſorum fratrũ improbitate fatigatur, uel apertioribus externorum appetitur inſidiis. Quæ uidelicet tentamenta Dominus alibi portas inferni nuncupat: & meritò, quia nimirum ſi uicerint, in æternum trahunt interitum. Et ſuper hanc petram, inquit, ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. *Matt. 16.* Etſi ergn pulſant, non tameu deiiciunt Eccleſiam Chriſti portæ diaboli: & ſi irruit inundatin perfidiæ, nnn ſubruit domum fidei. Quæ.n. adiutori ſuo *Pſ. 60.* ueraciter dicere poteſt, Dum anxiaretur cor meum, in petra exaltaſti me: non debellatur ab extraneis, quia rabiem perſequentium infidelium, cum corona martyrij patiẽdn ſuperat. Nou corrumpitur à falſis fratribus, quia & hæreticorum dogmata rectè credendo refutat, & uitinſa qnorundam catholicnrum exempla, ſobriè & iuſtè & piè uiuendo deuitat. Non obcæcatur fumo propriæ cupiditatis, quia feruet interius ſnln ardore dominicæ charitatis. Huic autem homini. i. redemptnri noſtro, qui Eccleſiã ſibi nniuerſalem inuincibili mẽtis fortitudine copulauit, pro modn ſuo quique ſimilantur electi, quandn qund ipſe in tnta Eccleſia generaliter facit, hoc illi in ſuis ſinguli cordibus agere ſpecialiter curant. Nam quaſi in altum fodiendn, ſuam nigilanter conſcientiam diſcutiunt, ne quid in ea ſordidũ lateat, ſnlerter inqnirunt, cunctas a fundo cordis ſuperuacunrum cogitatunm latebras manu ſedulæ diſcretionis exhauriunt, quatenus firmam in ſe quietamque ſedem petræ illi fortiſſimæ, hoc eſt Chriſto præparent, ſitque ut per eius præſentiam inſuperabiles inter ſeculi terrentis aduerſa, & proſpera blandientis perdurent. Hæc adiuuante Domino fratres chariſſimi, de euangelicæ lectinnis expoſitione tranſcurrimus. Videtur autem congruum ſolennitati quã colimus, de ædificatione templi aliqna commemorare, & quã decenter ornatus illius Eccleſiæ ſignificationi conueniat, indagare. Narrat ergn ſacra ſcriptura, *3. Re. 5* qnia præceperit Salnmon, ut tollerent lapides grãdes, lapides precioſns in fundamentum templi, & quadrarent eos. Lapides autem grandes & precioſi, qui in fundamento locati, totum onus templi ſibi ſuperimpoſitũ portant, eximios ſanctæ eccleſiæ doctores inſinuant, *Lapides fundamenti, apoſtoli, & doctores.* grandes nimirnm excellentia meritornm, precioſos claritate ſignornm: qui ab ipſo Domino uerbum audientes, totam Eccleſiæ creſcentis fabricam ſua prædicatione genuerunt. Qñ.n. in ſcripturis fundamẽta plurali numero dicũtur, uel prædicatores ſanctos, uel firmas iuſtorum cogitationes ſignificant. *Pſ. 86.* Vnde eſt illud Pſalmiſtæ: Fundamenta eius in montibus ſanctis. At cnm ſingulari numero fundamentum ponitur, ipſum ſæpius authorem bonorum omnium indicat, de *1. Co. 3* quo Apoſtolus ait: Fundamentum.n. alind nemo poteſt ponere præter id, quod poſitum eſt, qnod eſt Chriſtus Ieſus. *Eph. 2* & de quo rurſns ad Epheſios: Sed eſtis, inquit, cines ſanctorum & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum apoſtolorum & prophetarum. In hoc ergo fundamento lapides grandes & precioſi, qui templum omne geſtarent, ſunt poſiti, quia per ipſum ad propagandam toto orbe Eccleſiam, & prius patriarchæ & prophetæ, & poſtmodum ſunt apoſtoli inſtructi, qui quò arctius amori eius inhærebãt eò fortius ſectatores ſuos in ædificio cæleſti ſuſtentabant. Quos uidelicet lapides rex quadrare ꝓcepit, ut magiſtros eccleſiæ cõpoſitos moribus, & immobiles animo eſſe debere ſignaret. Sicut.n. quadratũ quacunq; uertitur parte, ſtat, ita nimirum uita perfectorum, quæ ad ueritatis lineam ſolicitè directa eſt, nullis tentationum impulſibus a ſua nouit ſtabilitate deiici. Erat autem templũ de marmore Pario (qni eſt lapis albus) extructum, ut candorem eccleſiaſticæ caſtitatis exprimeret, de quo *Cãt. 2.* in amoris cãtico Dominus ait, Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. *3. Re. 6* Habebat uerò lx. cubitos

in

in longitudine, & xx. cubitos in latitudine, & xxx. cubitos in altitudine. Longitudo aũt templi, fidem ſanctæ Eccleſiæ deſignat, per quam longanimiter inter opera ſua bona, prauorũ aduerſa tolerat. Latitudo charitatẽ, qua ipſa intus per uiſcera pietatis ſpatiatur. Altitudo ſpem, qua propter bona, quæ ꝑ charitatem operatẽ, cæleſtis uitæ præmia expectat. Et benè longitudo ſexaginta eſt cubitorũ. Senario .n. numero, bonorum operũ ſolet pfectio deſignari, qa & Dñs mundi ornatũ ſex diebus ꝑfecit, & ſex ſunt huius ſeculi ætates, in q̄bus ſancta Eccleſia ꝓ æterna requie pijs actibus inſtat. Benè uiginti ſunt cubiti latitudinis, quia geminũ eſt præceptũ charitatis, qua Eccleſia in tribulatiōe dilatatur, quando perfectus quiſque & conditorem ex toto corde, tota anima, tota uirtute, & ꝓximũ tanquã ſeipſum diligere probatur. Benè triginta ĩ altitudine ſunt cubiti, quia omnis electorũ ſpes ad uiſionẽ ſanctę Trinitatis, quantũ ualet, ſe exercendo & purificãdo præparat. Sex igitur ad fidei longanimitatẽ, tria ad celſitudinem ſpei, duo pertinẽt ad latitudinẽ amoris, quibus tribus uirtutũ inſignibus, totũ ſanctę Eccleſiæ ſtatũ conſtat perfici. Quod autem per denariũ, q ꝑfectus eſt numerus, ſingula hæc multiplicantur, multiplex eiuſdem perfectionis augmentũ figuratè denunciat. Notandũ ſanè, quod triginta cubiti altitudinis, nõ uſque ad ſupremũ tẽpli faſtigiũ, ſed uſq; ad laquearia pertingebãt, deinde ad laquearia medij cœnaculi alij triginta cubiti altitudinis aſſurgebant. Porrò tertium cœnaculum quod ſupererat, ſexaginta habebat cubitos in altitudine, ac ſic omnis altitudo domus, in centum uiginti erat cubitos extenta. Prima igitur domus, triginta cubitis in altitudinẽ ſurgit, quia præſens Eccleſia ad uidendam ſpeciem ſanctæ Trinitatis, tota intentione ſuſpenditur. Superior domus triginta æquè cubitis in altũ ſe attollit, quia ſolutæ corporibus animæ perfectorũ, uſq; ad diẽ uniuerſalis iudicij, eiuſdem beatæ & indiuiduæ Trinitatis præſenti uiſione fruunt. Suprema domus bis tricenis alta eſt cubitis, quia reſuſcitati à mortuis omnes electi, in contemplatione eiuſdẽ ſui cõditoris, qui in tribus perſonis unus eſt Deus, æterna ſpiritus ſimul & carnis immortalitate gaudebunt. Factus eſt aũt medius paries in tẽplo de tabulatis cedrinis, uiginti cubitorũ altitudinis, q diuideret oraculũ, id eſt, ſancta ſanctorum à priore parte tẽpli, habebatque oraculũ uiginti cubitos lõgitudinis, & xx. cubitos altitudinis. Porrò ipſum templum pro foribus oraculi, quadraginta cubitorum erat, in quo erant mẽſa & candelabra de auro, ſed & altare aureũ ꝓpe oſtiũ oraculi, quatenus incenſo in eo thymiamate, uapor ſumi aſcendens operiret oraculũ, ubi erat arca teſtamẽti, ſuper quã erãt Cherubim gloriæ obumbrantia propiciatorium. Prior ergo domus, præſentis Eccleſiæ ſtatũ, interior, uitæ cæleſtis ingreſſum deſignat. Vnde rectè in priori menſa & candelabra ſunt facta, quia nimirum in hac uita lumine ſanctarũ ſcripturarũ, & ſacramentorũ cæleſtium refectione opus habemus, in futuro aũt talibus non egemus ſubſidijs, ubi iuxta Pſalmiſtæ uocem, quicũq; apparuerint cum iuſtitia, ſatiabuntur manifeſtata gloria Chriſti. In hac quoque uita corda iuſtorum, quaſi altare incẽſi aureũ, ſplendida fulgẽt per munditiam ſanctitatis, aromatibus ſunt referta deſideriorum ſpiritalium, incendio flagrant amoris continui, & quaſi in proximo cęleſtis introitus poſita, ſuauiſsimũ ſuæ orationis uaporẽ iuxta ſancta ſanctorũ in ſupna emittunt, ubi Chriſtꝰ eſt in dextera Dei ſedens. Quem aptiſsimè arca teſtamenti, quę erat intra uelum, deſignat, in qua urna erat aurea habens manna, & uirga Aaron quæ fronduerat, & tabulę teſtamenti. Ipſa nanque arca, naturam humanitatis eius, urna mannæ, plenitudinem diuinitatis uirga Aaron potẽtiam ſacerdotii eius inuiolabilem: tabulæ teſtamenti deſignãt, quia ipſe legem dedit, quiq; & benedictionem his qui legem faciunt dabit. Benè autem templum præ foribus oraculi quadraginta cubitorum erat lõgitudinis, quoniam in hac adhuc uita, ieiuniis & continentia nos caſtigari oportet, ut ad ſempiternæ dulcedinis ſatietatem peruenire mereamur. Nanq; hoc numero caſtigationẽ uitę præſentis ſignificari intelligit omnis, qui quadragenarium Moyſi, uel Eliæ, uel ipſius Domini ieiunium rectè intelligere nouit. Benè ipſum oraculum, in quo arca per Cherubim gloriæ tegebatur, uiginti cubitos longitudinis, latitudinis & altitudinis habebat, q numerus perfectionẽ, ut diximus, geminæ dilectionis inſinuat: qa quicquid in hac peregrinatione pro Deo geritur, totũ hoc in illa manſione patriæ perennis, ubi magnificentia eius continua beatorum ſpirituum laudatione ſuſtollitur, in ſola dilectionis amplitudine perficitur. Erat & porticus ante templum uiginti cubitorum longitudinis, iuxta menſurã latitudinis tẽpli, & decem cubitorũ latitudinis, habẽs oſtiũ cõtra oſtiũ tẽpli ab oriẽte. Quæ uidelicet porticus illam ſanctæ Eccleſiæ plebem deſignat, quæ dominicę incarnationis tempora præceſsit, nec tamen ab eiuſdem incarnationis fide uacua remanſit. Hoc eſt.n. oſtium porticus contra oſtium templi eſſe ad ortum ſolis, fidem populi prioris de Chriſto eandem eſſe quam ſequentis, eodemq; gratiæ orientis lumine cunctorum fideliũ corda illuſtrari. Vnde benè in eadem porticu duæ columnæ æreæ maximi & mirandi operis circa oſtium templi narrantur eſſe ſtatutæ, & bis capitella quaſi opere lilij ſuperimpoſita. Columnæ.n. ſtant ante oſtium templi, quia aduentum redemptoris noſtri (qui ait, Ego ſum oſtium: per me ſi quis introierit, ſaluabitur) pręceſſerunt doctores egregij, de qualibus dicit Apoſtolus: Iacobus & Cephas, & Ioannes, qui uidebantur columnæ eſſe, qui eidem aduentui eius teſtimonium perhiberent. Vna.n. a dextris oſtij, alia ſtabat a ſiniſtris: quia & populus Iſrael, qui tunc diuina fide & charitate calebat, incarnationem ſui redemptoris futurã præcinebant, & nõ minus gẽtibus, quæ adhuc quaſi ad aquilonem poſitæ, perfidiæ frigore torpebant, eiuſdẽ redẽptoris ingreſſũ prędicabant eſſe pandendum. Quòd uerò capitella columnarũ quaſi opere lilij fabricata erãt, ſignificat quia tota prædicationis eorum ſumma, de claritate perpetuæ beatitudinis inſonuit, eiuſq; uidendam gloriam ſuis adiutoribus promiſit, q æternus ante ſecula Deus, exiſtens, homo factus eſt in fine ſeculorũ, ut quaſi flos lilij interius colorẽ auroſum, exterius haberet cãdidũ. Quid nanque auri rubor in candore, niſi fulgor eſt diuinitatis in homine? Quem uidelicet hominẽ & prius uirtutibus clarum oſtendit, & poſt mortem niueo incorruptionis ſplendore ueſtiuit. Hæc nos, fratres chariſsimi, in præſentis noſtri feſti gaudium de ſtructura templi pauca ex pluribus fraternitati ueſtræ expoſuiſſe libuit, quatenus & mirãda terreſtris domus Domini fabrica delectaret auditũ, & hæc eadẽ ſpiritaliter intellecta, mẽtes noſtras ardentius ad amorẽ ſupernæ habitationis erigeret. Diligamus igitur, fratres mei, toto corde decorẽ domus æternę, quã ex Deo habemꝰ in cęlis, & de loco tabernaculi gloriæ eius ſedulò cogitare, ac nos alterutrũ admonere curemꝰ. Vnũ ante oĩa petamus ab eo, & hoc infatigabili intẽtione q̄ramus, ut inhabitare mereamur in domo eius oĩbus diebus uitę noſtrę hoc eſt, perẽni uita ac luce felices. Nõ autem ſpernit, neq; deſpicit preces pauperum, quando hoc qđ diligit ipſe precamur: ſed clemẽter exaudiẽs donabit nobis uidere bona ſua in terra uiuẽtium, Chriſtus Ieſus Dñs noſter, qui uiuit & regnat cũ Deo patre in unitate ſpiritusſancti &c.

Altitudo tẽpli Salomonis. — *Pſ. 16.* — *Arca teſtamẽti Chriſtũ deſignat.* — *Porticus tẽpli quos deſignet.* — *Columnæ æreæ.* — *Ioã. 10* — *Gal. 2.* — *Capitella columnarum.* — *Pſ 26.*

ITEM IN DEDICATIONE
Eccleſiæ. Ioannis. 10.

In illo tempore: Facta ſunt encænia in Hieroſolymis, & hyems erat. & ambulabat Ieſus in templo, in porticu Salomonis. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

Audiuimus ex lectione euangelica fratres charisſimi, quia facta ſunt encænia in Hieroſolymis. Encænia autem uocaban tur ſolennia dedicationis templi, quæ populus Dei ex antiqua patrum traditione per annos ſingulos celebrare cõſueuerat. Quorum ueſtigia nos hodie iuxta morem Chriſtiani orbis ſequẽtes, annuam dedicationis eccleſiæ noſtræ diem, diuinis laudibus & uigiliis ſtudeamus agere ſolennem. Et hãc nos feſtiuitatem eò maiore deuotione celebrare oportet, quò eam redemptori noſtro gratisſimam eſſe cognouimus, adeò ut in illa ipſe templum ingredi, & ſermonem facere ad populum, ac diuinitatis ſuę ſacramenta pandere dignatus ſit. [Facta ſunt, inquit, encęnia in Hieroſolymis, & hyems erat. Et ambulabat Ieſus in templo, in porticu Salomonis.] Si ergo uoluit in templo ambulare, in quo caro & ſanguis brutorum animalium offerebatur, multo magis noſtram orationis domum, ubi carnis ipſius ac ſanguinis ſacramenta celebrantur, uiſitare gaudebit. Si perambulare nõ deſpexit porticum, in qua rex quondam mortalis ac terrenus (quamuis potentisſimus & ſapientisſimus) ad adorandum ſtare ſolebat: quanto magis penetralia cordium noſtrorum inuiſere atque illuſtrare deſiderat, ſi tamen ea porticum eſſe Salomonis, hoc eſt, ſi ea timorem ſuum, quod eſt initium ſapientiæ, habere perſpexerit? Neq;.n. putandum eſt, aulam ſolummodò, in qua ad adorandum uel ad myſteria celebranda conuenimus, templum ſit Domini, & non ipſi, qui in nomine Dñi conuenimus, multo amplius templum eius & appellemur & ſimus, cum manifeſtè dicat Apoſtolus: Vos.n. eſtis tẽplum Dei uiui, ſicut dicit Deus: Inhabitabo in eis, & inter illos ambulabo. Si ergo templum Dei ſumus, curemus ſolerter, & bonis actibus ſatagamus, ut in eodem ſuo templo ſæpius ipſe & uenire & mãſionem facere dignetur. Caueamus hyemis exemplum, ne uidelicet corda noſtra Dominus adueniens a charitatis ardore torpentia reperiat, ideoq; ea citius auerſatus relinquat. Quid.n. pertinuit ad euangeliſtam hyemis tempus commemorare, niſi quia duritiam perfidiæ Iudæorum per aſperitatem aurarum uoluit deſignare brumalium, & quia plurimis eorum, quos tunc in templo inuenit, cõgruebat ſermo quem dixit: Quoniam abundauit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum. Sicut etiam ſubſequenter apertè denunciat, dicens: [Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebãt: Quouſq; animã noſtrã tollis? Si tu es Chriſtus, dic nobis palàm.] Non.n. hæc ueritatẽ fidei quęrendo, ſed illi quem interrogabant inſidiando, & calumniam ſtruendo dicebant. Chriſtum nanque, quem fides orthodoxa uerum Deum, uerum cõfitetur & hominem, illi purum tantummodò hominem futurum, non aũt & Deũ eſſe credebat, memores uidelicet quia de humanitate illius iurauit Dñs Dauid, de fructu uẽtris eius ſedere ſuper ſedem ſuam, ſed obliti quod ipſe de diuinitate ſua per eundem Dauid cecinit, dicens: Dñs dixit ad me, filius meus es tu. Credebãt ergo Chriſtum de ſtirpe Dauid naſciturum, & regẽ cæteris omnibus excellentiorem eſſe uenturũ. Qua ẽt dementia poſteri eorum uſque in præſens tempus, & donec Antichriſtũ pro Chriſto ſuſcipiant, errare non ceſſant. Et ſi ſe Dñs Ieſus Chriſtum eſſe reſponderet, cogitabant eũ tradere poteſtati præſidis puniendum, quaſi contra Auguſtũ repugnans, illicitũ ſibi uſurparet imperium. Sed ipſe noſtræ ſaluti conſulens, propter quos hæc ſcribenda erant, ita reſponſum tẽperauit ſuũ, ut & calumniatorum ora cõcluderet, & quia Chriſtus eſt, fidelibus aperta uoce proderet. Illi.n. de homine Chriſto quærebant, ipſi aũt diuinitatis ſuæ, qua æqualis eſt patri, palàm myſteria narrat. Circundemus ergo & nos eum charisſimi, non ſicut Iudæi, inſidiis appeten do, ſed ut fideliſſima domus eius, placidam illi in nobis ſedem parando, de quibus meritò dicatur: Sanctificauit tabernaculũ ſuũ altisſimus, Deus in medio eius non commouebitur. Petamus eum, non ut illi ueſaniendo, Quouſq; animã noſtram tollis? Si tu es Chriſtus, dic nobis palàm. (Quid.n. neſanius, q̃ ut magiſtrũ ueritatis ideò ſibi animam tollere quærerentur, quia non eis incredulis & contradicentibus apertè ſuæ maieſtatis arcana reſerauit?) ſed ut ſcriptura admonet, ſentiendo de illo in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærendo illum: quoniam inuenitur ab his qui nõ ten tãt illum, apparet aũt eis qui fidem habent in illũ. Dicamus ei ſupplices, Quia tu es Chriſtus te filium unigenitum Dei, patri & ſpirituiſancto coæternũ eſſe & conſubſtantialem in diuinitate, noſtrę ſubſtantiæ participem ex tempore factum eſſe cognouimus. Da ut quod interim pia fide ueneramur, plena in futuro uiſione ſpeculemur. Hæc eſt etenim unica animæ noſtræ ſalus & uita, tuum perpetuum uultum, tuamcernere lucem. Nec dubitandum, quia rogantes exaudiet nos, quando quod ipſe præcepit rogamus, quod dare ipſe deſiderat, intenta mente poſcimus. Quomodò.n. piè ſupplicantibus famulis negare credẽdus eſt bona, qui ẽt rebellibus ultrà quam petebant, aperire nõ renuit? Qui cum illum an homo Chriſtus eſſet interrogarẽt, ipſe non hominem tantum, ſed etiam Deum Chriſtũ, & Dei filium ſe eſſe non tacuit. [Reſpondit.n. eis, dicens: Loquor uobis, & non creditis. Opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me: ſed uos non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis.] Qui ergo ſe in nomine patris opera ſua facere teſtatur: profectò quia filius Dei ſit credendus inſinuat. Sed illi duplici reatu tenentur obnoxij, qui nec uerbis quæ locutus eſt, nec factis quibus ueritatẽ uerborum aſtruebat, ad fidem poterant inuitari: meritoque ex ouibus eius non eſſe dicuntur, quia non ouina ſimplicitate paſtorem bonum ſequi, ſed ferina potius rabie ſatagebant perſequi. Verum quia ſunt nonnulli, qui fidem uerbotenus ſeruant, & habitu ouium belluina corda prætexunt, ſubſequẽter ipſe paſtor quæ ouiũ ſuarũ uita, quæ ſit merces, edocet. [Oues meæ uocem meam audiunt, & ego agnoſco eas, & ſequuntur me: & ego uitam æternam do eis, & non peribunt in æternum.] Quicunq; ergo æternom declinare interitum, ac uitã deſiderat uidere perpetuam, uocẽ Chriſti neceſſe eſt non ſolum audiendo & credendo, & benè uiuendo ſequatur. Quòd aũt ſe oues ſuas cognoſcere dicit, eligere utique, & ad regnum cœleſte prædeſtinare ſignificat. Vnde Salomon ait, Vias quæ a dextris ſunt, nouit Dominus. Et è contraria de reprobis Apoſtolus, Qui autem ignorat, inquit, ignorabitur. Pulchrè autem de his, qui audirent uocem eius & ſequerẽtur, ait, [Et ego uitam æternam do eis, & non peribunt in æternum.] Viſi ſunt nanque martyres oculis inſipientium mori, uiſi ſunt perire, cum mortalem uitam diuerſis pœnarum generibus ſubacti amitterent, ſed non peribant in æternum, non uidebant mortem in æternũ, quia mox ſoluti carcere carnis, debita ſuo certamini præmia ſortiuntur. De quibus adhuc apertè ſubditur, [Non rapiet eas quiſquam de manu mea.] Niteban-

Encænia q̃d ſint.
Dedicationis per uetuſta ſolennitas.
Pſ. 110
1. Co. 6
Matt. 24.
Pſ. 131
Pſ. 2.
Pſ. 45.
Sap. 1.
Vita & ſalus hominum.
Seruari uolẽti quid agendũ
Pro. 4.
1. Cor. 14.
Sap. 3.

Nitebanť quippe perſecutores impij rapere pios Chri
ſti confeſſores de manu eius, quando uel eos ad negan
dam fidem tormentis cogebant, ut animas eorum alie
oas redderent à Chriſto: uel à morientibus uicti, nihi-
lominus exanima eorum corpora, aut in aquas diſſol-
uenda, aut in ignem comburenda iactabant, ut quaſi
Matt. Chriſto reſuſcitandi ea facultatem tollerent. Sed ne-
11. mo rapiebat eas de manu eius, cui ſicut ipſe alibi ait,
omnia tradita ſunt a patre: quia & certantes ut uin-
cant adiuuat, & uictores, ut perpetuè regnent, coro-
oet: & eiſdem etiam carnem in qua certauerunt, im-
mortalem ſuo tempore reddet. Quibus uerbis eorum
qunque temeritatem, qui ſibi laqueos mortis parabāt,
redarguit: manifeſtè inſinuans, quia ſtultiſsimè de eius
perditione dolis agerēt, qui uitam dare poſſet immor-
talem, cui nemo raperet aliquem de his, quos ſuos eſ-
ſe ante ſecula prænoſſet. Sed ne hæc loquendo, ſuam
uideretur gloriam quærere, totam ſuam potētiam ad
patris gloriam refert, cū ſubiungit: [Pater meus quod
Pater dedit mihi, maius omnibus eſt.] Maius autem omni-
quid p̄- bus, quod mediatori Dei & hominum Ieſu Chriſto
cipuum pater dedit, hoc eſt, ut ſit unigenitus Dei filius, in nul
dederit lo gignenti uel natura diſsimilis, uel uirtute inferior,
filio. uel tempore poſterior. Quam uidelicet æqualitatem
ipſe Domious in diuinitate habuit, priuſquam mūdus
eſſet apud patrem: ipſe in humanitate ex tempore io-
carnationis accepit. [Et oemo poteſt rapere de ma-
nu patris mei.] Suprà de ouibus ſuis dixit: Non rapiet
eas qniſquam de manu mea. Et nunc ſubiungit: Et
nemo poteſt rapere de manu patris mei: apertè dans
intelligi, uoum atque indiſsimilem eſſe manum, hoc
eſt, uirtutem ſuam & patris: atque ideò Chriſtum ſe
fore credeodum, qui non ſicut cęteri, ſanctificatus per
gratiam ex tempore, ſed uerus ſemper extiterit Dei fi-
lius. Quod etiam ſequenti ſentētia luce clarius aperit,
diceos. [Ego & pater unom ſumus.] Vnum, inquit, ſu
mus, una nobis ſubſtantia, una eſt diuioitas, una æter-
nitas, perfecta æqualitas, diſsimilitudo nulla. Quibus
profectò uerbis non præſentem ſolummodò Iudæorū
quæſtionem, qua an ipſe eſſet Chriſtus interrogabāt,
explicauit, ſed etiam hęreticorum perfidiam, quam fu
turam præuidebat, quantum ſit execranda, monſtra-
Circa uit. Photinus.n.dicit: Chriſtus homo eſt tantū, Deus
Chriſti non eſt. At cum ipſe dicat: Ego & pater unum ſumus,
diuini- manifeſtè patet, quia uoum cum Deo patre ſubſtan-
tatē er- tialiter homo purus eſſe non poteſt. Et quia Chriſtus
ror pho idem quod pater eſt, cauenda eſt hæreſis Photini, quæ
tini. hunc eredi Deum prohibet. Arrius autem, Chriſtus,
inquit factus a Deo, non ex Deo natus eſt: & ideò mi-
Arrij. nor patre credendus eſt. Cui contradicens ipſe: Ego,
inquit, & pater unum ſumos. Quis.n.non facilè uide-
rit, quia nulla creatura ooum cum illo, qui omnia crea
uit, oaturaliter exiſtere poſsit? Et q͂a naturaliter Chri
ſtus unū cū patre eſt, dānanda eſt Arrij peruicacia, q́
Sabel- illū creaturā affirmat. Porrò Sabellius, Non ſunt, io-
lij. quit, duæ perſonæ patris & filij confitendæ, ſed ipſe pa
ter quando uult pater eſt, quando uult filius eſt, quan-
do uult ſpiritus ſanctus eſt, ipſe tamen unus eſt, Quem
memorata ſententia filius ipſe condemnat. Conſtat
.n. quia ego & pater, de una perſona dici non potuit: ſu
mus, de uno dici oon congruit. Quapropter ēt Sa-
bellij errore cum cęteris abiecto, ſequendo nobis apo-
ſtolica B. Petri fides, qua Domioum confeſſus, ait: Tu
es Chriſtus filius Dei uiui. Hæc de lectione euangeli-
Matt. ca, prout Dominus donauit, explanādo trāſcurrimus.
16. ſed libet adhuc de encæniorum ſolennitate, quam &
tunc Ieroſolymitæ, & nos hodiè celebramus, fraterni
tati ueſtræ latius differere. Hoc autē in primis notan-
dum eſt, ꝙ encænia quæ io lectione euangelica facta
cognouimus, oon ad primam templi dedicationē, ſed
ad ultimam pertinent: quod ex eo facilè colligitur,
quia hyeme facta referuntur. Prima ſiquidem eius de- *3. Re. 8*
dicatio à Salomone tempore autumni, media a Zoro- *1. Eſ. 6*
babel & Ieſu ſacerdote tēpore ueris, ultima à Iuda Ma *1. Ma-*
chabæo tēpore hyemis facta eſt, quando ſpecialiter cō *cha. 4.*
ſtitutum eſſe legitur, ut eadē dedicatio per omnes an
nos in memoriā ſolennibus reuocaretur officiis, iuxta
quod ad tempus, uſq; dominicæ incarnationis obſerua
tum fuiſſe cognouimus. Hæc autē fuit cauſa ſecundæ
& tertię dedicationis, quia Salomon quidē tēpli opus,
quod Domino Deo condidit, ſeptem annis perfecit: *3. Re. 6*
octauo autem anno, hoc eſt, decima die mēſis ſeptimi,
qui à nobis October appellatur, io magna regui glo-
ria dedicauit. Quæ uidelicet dies & antea per legē erat *Leuit.*
ſtatuta ſolēnis, ita ut in ea tabernaculum omne per ſin *16. &*
gulos annos maioribus hoſtiis expiari deberet. Deni- *23.*
que Zacharias pater beati Ioānis baptiſtæ eiſdem ex- *Nu. 29*
piationibus ad altare deſeruiens, adueniēte angelo de *Luc. 1.*
dominicæ myſterio natiuitatis, gaudioq; humanę ſal-
uationis inſtruitur. Sed templum hoc poſt annos qua-
dringentos triginta incenderunt Chaldæi, & Hieroſo *4. Reg.*
lymorum urbe deſtructa, populū Iſrael in Babyloniā *25.*
adduxerunt captiuū. Qui poſt annos ſeptuaginta re- *1. Eſ. 2*
gnantibus Perſis in patriam eſt remiſſus, ruſuſque
ædificatum eſt templum per annos quadraginta ſex,
& tertia die menſis duodecimi, quem oos uocamus
Martium, opus ad finem uſq; perductum. Cui uideli-
cet tunc operi præfuerunt duces plebis ſtreouiſsimi,
ut diximus, Zorobabel de regio genere, & Ieſus ſacer
dos magnus, ſed & prophetæ Aggæus & Zacharias
adiuuantes eos, atque aduerſus inſidias hoſtium impe
dientium opus, cor populi corroborantes. Inde poſt
annos ferè trecentos & quinquaginta ſex, rex nefan- *1. Ma-*
diſsimus Græcorum Antiochus, fraude capta Hieru- *cha. 1*
ſalem, templum idem fordibus idolorum prophana-
uit, auferens inde & confringēs altare Domini aureū,
menſam propoſitionis, candelabrum luminis, & cæte-
ra uaſa templi aurea, quæ inuenire potuit, ſed & in tē-
plo, Iouis ſimulacrum ſtatuens, populumq; tormētis
ad ſacrificandum idolis cogēs. Qua perſecutione mul
ti de populo prò diuinæ legis cuſtodia trucidati ſunt,
inter quos & mater illa ſeptem filiorum meritò famo- *2. Ma-*
ſa, nobiliſsimā pro Dn̄o cum ſobole martyrij coronam *cha. 7.*
meruit. Sed Iudas Machabæus, cum eſſet de genere ſa
cerdotali, collecto exercitu iuſtorum, aduerſus Antio
chi duces arma arripiens, eoſq; de Iudæa expellens,
perſecutioni ſæuiſsimæ finem impoſuit, ac templū ab
idolorum imaginibus emundans, noua rurſus altaria
& cætera uaſa uel oroamenta faciens, atq; in templo
reponens, dedicauit ea ſimul cum templo, quod puri-
ficauit & reoouauit uiceſimaquinta die menſis ooni,
qui apud nos appellatur Decēber, & ad hyemem per-
tinere nulli dubium conſtat, ſtatuitq; decretum, ut di
ximus, annis omnibus diem encæniorū, i. inoouatio-
ois ac dedicatioois templi, feſta deuotione celebrari.
Quæ profectò omnia, ſicut Apoſtolus docet, in figu- *1. Cor.*
ra facta ſunt noſtri, & propter nos utiq; ſcripta ſunt, *10.*
ideoque nobis ſolertius ſpiritali ratione diſcutienda.
Salomō quippe rex, qui interpretatur pacificus, ipſum
redemptorem noſtrum typicè deſignat, de quo Eſaias *Eſ. 9.*
ait, Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit *Tēplū*
finis. Templum quod ædificauit, catholica eius Eccle- *Chriſti*
ſia eſt, quam de uniuerſis per orbem credentibus, qua- *Eccle-*
ſi de uiuis lapidibus in unam ſuæ fidei & charitatis cō *ſia ca-*
pagem aggregat. Quòd autem ſeptem annis ædifica- *tholica.*
tum eſt templum, ſignificat quia per totum huius ſe-
culi tēpus, quod ſeptem diebus euoluitur, ſanctę
ſtructura Eccleſiæ creſcere nunquam deſinit. Quòd
aūt anno octauo dedicatum eſt, & de celeberrima illa
ac maxima ſolennitas à Salomone rege cunctis filiis
Iſrael

Iſrael tempore completæ dedicationis exhibita, inſinuat myſticè, quia perfecto in fine mundi numero electorũ, diu deſideratæ immortalitatis eſt futura feſtiuitas, & peracto uniuerſalis reſurrectionis miraculo, mox oẽs, qui ad pacifici regis, ueri. ſ. Salomonis regnũ pertinent, æterna cũ eo gaudia patriæ cœleſtis intrabunt. Nam quia Dñs noſter octaua die. i. poſt ſeptimã ſabbati a morte reſuſcitati uoluit, rectè numerus octonarius noſtræ quoq; reſurrectionis feſta uentura deſignat. Quòd templũ ab hoſtibus incẽſum, rurſum Domino miſerante conſtruitur, ꝙ ab idololatris coinquinatum, denuò ſupernæ pietatis auxilio mundatur, *Eccleſia uarij euentus.* uarios ſanctæ Eccleſię inſinuat euentus, quæ nunc infideliũ perſecutione premitur, nũc a perſecutione reddita liberior, tranquilla Dño ſeruitute famulatur: nunc in quibuſdã ſuis membris hoſtis antiqui periclitatur inſidiis, nunc inſtante ſolertia doctorũ, fideles quos ad horam perdere uidebatur, per pœnitentiam iam caſtigatos recipit. Quòd uerò templum ſecundò quadraginta & ſex annis ædificatũ eſt, ad ſignificationẽ Dñi corporis, quod de uirgine aſſumpſit, ſpecialiter reſpicit, *Ioan. 2* de quo ipſe Iudæis: Soluite, inquit, templũ hoc, & in tribus diebus excitabo illud: quia uidelicet ſolutũ paſſione corpus ſuum, ipſe die tertia reſuſcitauit ad uitã. Ferunt ſiquidẽ, quia ipſum corpus hominis quadrageſimo ſexto die poſt conceptionis initium, in membrorũ diſtinctione formetur: atq; ideo non caſu geſtum, *Vide Sũ ma theolog. Sã. Thom. par. 3. quæſt. &c.* ſed diuinitus procuratum eſt, ut eo annorum numero templũ ædificaretur, quo dierum numero corpus dominicũ, quod per templum figurabatur, in utero uirginali perfici oportebat. Quòd aũt encænia per oẽs annos celebrari ſancitũ eſt, hoc profectò nos admonet, ut memoriã & dñicæ reſurrectionis, quã factã credimus, & noſtræ, quã futurã ſperamus, ſemper animo retineamus, taliterq; nos agamus, ut non ad iudicium, ſed ſicut Dñs his qui bona egerint, promiſit, reſurgere mereamur ad uitã. Nec ſine diſcuſſione prætereundũ, *2. Par. 7.* ꝙ dedicans templũ Salomon, ubi compleuit preces, ignis deſcendit de cœlo, & deuorauit holocauſta & uictimas. Holocauſta nãq; & uictimæ ueri Salomonis nos ſumus, holocauſta & uictimæ ſummi regis omnes electi eius ſunt, de quibus ait Apoſtolus Petrus: *1. Pe. 1* Quia & Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis, ut non offerret Deo mortificatos quidem carne, uiuificatos aũt ſpiritu. Ignis aũt cœleſtis, feruor eſt eximiæ dilectionis, qua ſupernæ ciues patriæ, & in ſua alterutrũ beatitudine, & in ſui conditoris conſpecta claritate ſemper ardere lætantur. *Seraphin cur ita dicantur.* Hinc eſt. n. quòd quædam cæleſtium uirtutum agmina, quæ ex ſingulari propinquitate conditoris ſui, incomparabili ardent amore, ſpeciali nomine Seraphin, i. ardentes uel incendentes uocantur. Completa ergo dedicatione templi, ignis è cœlo deſcendens, oblatas Dño hoſtias deuorat: quia expleto tẽpore noſtræ reſurrectionis, cum introierint in gaudiũ Dñi ſui fideles ſerui, flagrantia ueri amoris, quo nũc angelicæ uirtutes inflãmantur, *Matt. 25.* eorũ quoq; mẽtes uiſa ſpecie ſui redẽptoris abſorbet: qua quidẽ face dilectionis & nunc plurimos electorum in ſuperna illa ciuitate plenè abſorptos eſſe non dubium eſt. Sed tunc nimirum hoc multò perfectius adimplebitur, quũ recepta ſua carne immortali, recepti in eãdem beatitudinẽ conſeruis ſuis & fratribus cunctis, quos adhuc in terris certare conſpiciunt, non habebunt ultrà, quò intuitum cogitationis ſuę foras uel ad modicũ mittant, habentes ſecum intus Deum, de cuius uiſione ſempiterna gaudeant: habentes & proximos, quorum fælicitati ſempiternæ congaudeant, ubi illud primũ mandatum & maximum Dñi ad integrũ *Matt. 22.* perficietur, ad cuius perfectionẽ in hac uita, iuſti pro ſuis quique uiribus accingũtur: Diliges Dñm Deũ tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & in tota mente tua: & diliges proximũ tuũ, ſicut teipſum: quia quo uicinius præſentẽ Dei uultum cernunt, eo ſe ardentius eius dilectioni totus impendunt: quo proximos ſuos, oẽs eſſe electos Deo ac dilectos agnoſcunt, quo corda illorum non minus quàm ſua ſyncero amore referta perſpiciunt, eo illos ipſi non minus quàm ſeipſos amare delectantur. Sed & hoc notãdum, quia expoſita dedicatione ac feſtiuitate, ſubſecuta ita ſcriptura concluſit: Et dimiſit Salomon populos: qui benedicentes re- *3. Re. 8* gi, profecti ſunt in tabernacula ſua, lætantes & alacri corde ſuper oĩbus bonis, quæ fecerat Dñs Dauid ſeruo ſuo, & Iſrael populo ſuo. Dimittet. n. peracto reſurrectionis munere, Dominus electos ſuos in ęterna tabernacula lætantes, non eos utiq; ulterius a ſua pręſentia remouens, ſed à diſcrimine iudicij, quod in aere futurũ Apoſtolo docente nouimus, ad habitationem pa- *1. The. 4.* triæ cœleſtis immittẽs, ut pro ſuis quiſq; meritis promiſſam regni ſedem percipiat. Quod. n. hic populi in ſua tabernacula profecti eſſe dicũtur, hoc eſt profectò quod in euangelio Dñs ait: Multę manſiones in domo *Ioã. 14* patris mei ſunt. Benè autem dicitur, quia benedicentes regi profecti ſunt in tabernacula ſua, quia hæc eſt nimirum ſola actio quietiſſima ac feliciſſima ciuium ſupernorum, hymnos gratiarum ſuo dicere conditori. Hinc etenim ſcriptum eſt, Beati qui habitant in do *Pſ. 83.* mo tua Dñe, in ſeculum ſeculi laudabunt te. Hinc idẽ propheta ultimos ſeptẽ pſalmos in laudis diuinæ ſuauitatẽ cõpleuit. Porrò octauũ ante finẽ pſalterij, de uictoria pugnæ, qua gigantẽ ſtrauerat, Dñm benedicens cõfecit, ubi apertè dicit, quia oẽs, qui hic maligni ho- *Pſ. 143* ſtis certamina ſuperant, illic in requie uera laudẽ ſui redẽptoris & adiutoris decantant. Benedicentes, inquit, regi, profecti ſunt in tabernacula ſua, lætantes & alacri corde ſuper oĩbus bonis, quæ fecerat Dominus Dauid ſeruo ſuo, & Iſrael populo ſuo. Lætantes quippe iuſti ſuper bonis, quæ a Dño accipiũt, tabernacula introeunt cæleſtium manſionũ, quia quãuis graues huius ſeculi, quamuis longi fuerint labores, breue nimirũ uidetur & leue totum, quicquid totum, quicquid æterna beatitudine finitur. Vnde oportet chariſſimi, ut in ædificatione domus Dei unuſquiſque noſtrũ exhortando, obſecrando, increpando, ipſe piis actibus deſudando, quantum ualet inſiſtat, ne ſi quempiam rex cæleſtis nunc deſidem in opere ſui templi conſpexerit, hũc in tempore futuræ dedicationis, magnæ ſuæ ſolennitatis reddat exortẽ. Satagamus mutuo charitatis auxilio, ut omnes nos alacri corde, & indeſeſſos in operibus, quę ipſe præcepit, inueniens, omnes ad præmia quę promiſit perpetuę ſuæ uiſionis introducat, Ieſus Chriſtus Dñs noſter, qui uiuit & regnat cũ patre Deus in unitate ſpiritus ſancti, per oĩa ſecula ſeculorũ, Amen.

IN DEDICATIONE ECCLEſiæ. Luc. 19.

In illo tempore: Ingreſſus Ieſus perambulabat Hiericho. Et ecce uir nomine Zachæus: & hic erat princeps publicanorum, & ipſe diues. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

Habetur lib. 5. cap. 76. Cõmentariorum in Luc.

QVæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deũ. Ecce. n. camelus depoſita gibbi ſarcina, per foramen acus tranſit, hoc eſt, diues & publicanus relicto onere diuitiarũ, contẽptu cenſu fraudũ, anguſtã portã arctamque uiam, quæ ad uitam ducit, aſcendit, quia mira deuotione fidei ad uidendũ ſaluatorem, quod natura minus habebat, aſcẽſu ſupplet *Lu. 18* arboris.

Zacheus, figura gentium credituraꝝ. arboris, atque ideo iuſtè quanuis ipſe rogare non au-
deat, benedictionem dominicæ ſuſceptionis quam de
ſiderabat, accipit. Myſticè autem Zachæus, qui inter-
pretatur iuſtificatus, credentem ex gentibus populũ
ſignificat, qui qoanto curis ſecularib. occupatior, tan-
to flagitiis deprimentib. erar factus humilior. Sed ab-
lutus eſt, ſed ſanctificatus, ſed iuſtificatus in noīe dñi
noſtri Ieſu Chriſti, & in ſpiritu dei noſtri. Qui intran
tem Hiericho ſaluatorē uidere quærebat, ſed præ tur-
ba non poterat: quia gratiæ fidei, quam mundo ſalua-
tor attulit, participare cupiebat, ſed inolita uitiorum
conſuetudo, ne ad uotum perueniret, obſtiterat. Eadē
Lu. 18 nanq; turba noxiæ conſuetudinis, quæ ſupra cæcū cla
mantem, ne lumen peteret increpabat, etiam ſuſcipiē
tem publicanum, ne Ieſum uideat, tardat. Sed ſicut cæ
cus turbarum uoces magis ac magis clamando deui-
cit, ita puſillus neceſſe eſt turbæ nocentis obſtaculum
altiora petendo tranſcendat, terrena relinquat, arbor
crucis aſcendat. Sycomorus nanq;, quæ eſt arbor foliis
moro ſimilis, ſed altitudine præſtās, un de & a Latinis
celſa nuncupatur, ficus fatua dicitur. Et eadem domi-
nica crux credentes alit ut ficus, ab incredulis irride-
1.Co.1 tur ut fatua. Nos.n. prædicamus, ait Apoſt. Chriſtum
crucifixum, iudæis quidem ſcandalum, gentib. autem
ſtultitiam: ipſis uero uocatis iudæis atque gentibus,
Chriſtum dei uirtutem & dei ſapientiam. Quam ui-
delicet arborem puſillus Zachæus, quo exaltari poſ-
ſit, aſcendit, dum quilibet humilis & propriæ cōſcius
Gal. 6. infirmitatis, confidens in domino, proclamat: Mihi au
tē abſit gloriari, niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chri-
ſti. Aſcenſa autem ſycomoro, tranſeuntem propè dñm
cernit: quia per hanc laudabilem fatuitatem, & ſi nec
dum ut eſt, ſolidè, iam tamen raptim & quaſi in-tra nſi
tu luci ſapientiæ cæleſtis intēdit. [Et cum ueniſſet ad
locum, ſuſpiciens Ieſus, uidit illum.] Perambulans
Hiericho ſaluator, uenit ad locum, ubi præcurrēs Za
chæus ſycomorum conſcenderat: quia miſſis per mun
dum ſui uerbi præconibus, in quib. nimirum ipſe & lo
quebatur & ibat, uenit ad populum nationum, qui paſ
ſionis eius fide iam ſublimis exiſtens, etiam diuinita-
tis eius ardebat cognita facie beari. Suſpiciens uidit il
lum, quia per gratiam fidei a terrenis cupiditatib. ele
uatum, turbiſq; infidelib. præeminentem elegit. uide
re.n. dei, eligere uel amare eſt. unde eſt illud. Oculi do
Videre Dei. mini ſuper iuſtos. Nam & nos quæ amamus, uidere de
lectamur, ab his quæ execramur, intuitum feſtinamus
pſ. 33 auertere. Vidit ergo Ieſus uidentem ſe, quia elegit eli
gentem ſe, & amauit amantem ſe. Huoc ſanè ordinem
proficiendi, hoc eſt, per fidem dominicæ incarnatio-
nis, ad cognitionem diuinitatis perueniendi, quaſi ꝑ
ſycomorum Ieſu faciem ſpeculandi, doctor egregius
oſtendit, cum ait, Non.n. iudicaui me aliquid ſcire in-
1. Cor. 2. ter uos, niſi Chriſtum Ieſum, & hunc crucifixum. Itē-
que aliis exprobans. Facti eſtis, inquit, quibus lacte o-
Heb. 5 pus ſit, non ſolido cibo. Lac, infirma temporariæ di-
ſpenſationis, cibum, ardua perpetuæ maieſtatis appel
lans. [Et dixit ad eum, Zachee, feſtinans deſcende, quia
hodie in domo tua oportet me manere. Et feſtinans
deſcendit, & excepit illum gaudens.] Manebat aliqñ
dominus in domo principis phariſæorum, hoc eſt, in
iudeorum ſynagoga docebat: ſed quia non baptizatū
ante prandium, ſabbato curantem, publicanos & pec
catores recipientem, contra auaritiam diſputantem,
& cætera digna deo gerentem, lingua uenenata carpe
bant, pertæſus eorum facinora, diſceſſit & aufugit, di
cens. Relinquetur uobis domus ueſtra deſerta. Hodie *Mat. 23.*
autem in domo puſilli Zachæi oportet illum manere,
hoc eſt, nouæ lucis gratia coruſcante, in humili credē
tium nationum corde quieſcere. Quod autem deſcen
dere de ſycomoro Zachæus, & ſic in domo ſua Chri-
ſto manſionem præparare iubetur, hoc eſt qđ Apoſt.
ait. Quia & ſi cognouimus ſecundum carnem Chri- *2.Cor.*
ſtum, ſed iam nunc non nouimus. Et ſi.n. mortuus eſt *15.*
ex infirmitate, ſed uiuit ex uirtute Dei. [Et cum uide- *2.Cor.*
rent, omnes murmurabant, dicentes quia ad hominē *13.*
peccatorem diuertiſſet.] Manifeſtum eſt iudæos ſem-
per gentium odiſſe ſalutem. Scriptum eſt.n. Sequenti
uero ſabbato penè uniuerſa ciuitas conuenit audire
uerbum domini. Videntes autem turbas iudæi, repleti
ſunt zelo, & contradicebant his, quæ a Paulo diceban *Act.13*
tur blaſphemantes. Et alibi fideles etiam fratres ad-
uerſus apoſtolorum principem diſceptabant, dicen-
tes. Quare introiſti ad uiros præputium habentes, &
manducaſti cum illis? [Stans autem Zachæus, dixit ad *Act.11*
dominum. Ecce dimidium bonorum meorum domi-
ne do pauperib. & ſi quid aliquem defraudaui, reddo
quadruplum.] Aliis calumniantib. hominem peccato
rem, ipſe Zachæus ſtans, i. in ea quam cœperat fidei ue
ritate perſiſtens, non ſolum ſe ex peccatore conuerſū,
ſed etiam inter perfectos probat eſſe conuerſatum. Di *Matt.*
cente.n. domino. Si uis perfectus eſſe, uade & uende *19.*
omnia quæ habes, & da pauperib. quiſquis ante con-
uerſionem innocenter uixit, omnia conuerſus poteſt
dare pauperib. at qui aliqua fraude ſuſtulit, primò hęc
iuxta legem reddere, deinde quod ſibi remanſerit, de
bet dari pauperib. ac ſic & ipſe quia nihil ſibi retinet,
omnia ſua diſpergit & dat pauperib. iuſtitia eius ma- *pſ. 111*
net in ſeculum ſeculi. Et hæc eſt ſapiens illa ſtultitia, *Sapiēs*
quam de ſycomoro publicanus quaſi fructum uitæ le *uerè*
gerat, rapta uidelicet reddere, propria relinquere, uiſi *Chri-*
bilia contemnere, pro inuiſibilib. et mori deſiderare, *ſtiano-*
ſeipſum abnegare, & eius qui necdum uideatur dñi *rū ſtul-*
ueſtigia ſequi concupiſcere. [Ait Ieſus ad eum. Quia *titia.*
hodie ſalus domui huic facta eſt, eo ꝙ & ipſe filius ſit
Abrahæ.] Filius Abrahæ dicitur Zachæus, non quia
de eius ſtirpe generatus, ſed quia eius fidem eſt imita-
tus, ut ſicut Abraham terram, cognationem, domūq;
paternam ob ſpem futuræ hæreditatis domino iuben
te deſeruit, ita & ille, quo theſaurum in cœlis acquire
ret, bona ſua pauperib. partienda relinqueret. Et pul-
chrè dicit, Et ipſe, ut non ſolum eos qui iuſti perſeue-
rant, ſed & eos qui ab iniuſtitia reſipiſcunt, ad filios ꝓ
miſſionis pertinere declaret. Aliter: Salus quæ olim iu
dæorum domum implebat, hodie populo nationum
illuxit, eo ꝙ & ipſe populus filius ſit Abrahæ, creden *Gal.3.*
do in eum, de quo dicit Apoſt. Si autem uos Chriſti, *Ro.4.*
ergo Abrahæ ſemen eſtis. Et ſicut alibi dicit, ꝙ ipſe
Abraham pater ſit circuncifionis, non his tantum, q
ſunt ex circunciſione, ſed & his, qui ſectantur ueſtigia
fidei, quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ. [Ve-
nit enim filius hominis quærere & ſaluum facere, qđ
perierat.] Hoc eſt, quod alibi dicit: Non ueni uocare
iuſtos, ſed peccatores. Pius ſanè magiſter, qui murmu *Mat.9*
rantibus turbis ſua myſteria non dedignatur expone
re, adeò. ſ. peccatorum pœnitentiam non eſſe reſpuen
dam, ut ipſe dei filius ob hanc maximè quærendam
ſit deſtinatus ad terras. Qui ut pietatis ſuæ nobis di-
ſpenſationem inculcet, ſæpiſſimè ſe filium hominis
appellat, commendans ſolicitè nobis, quod factus eſt
benignè pro nobis.

Homiliarum de tempore. Finis.

HOMILIAE ET SERMONES DE SANCTIS.

IN VIGILIA SANCTI ANDREAE. APOSTOLI: IOANNIS I.

In illo tempore: Stabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo. Et reſpiciens Ieſum ambulantem, dixit: Ecce agnus Dei. Et reliqua. Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

TANTA ac talis eſt diuinæ ſcripturæ ſublimitas, ut non ſolum uerba, quæ à ſanctis uel ab ipſo Domino dicta referuntur, ſed etiam circunſtantia rerum, quæ ſimpliciter poſita uidetur, ſpiritalibus ſit plena myſterijs. Ecce enim narrante Euangeliſta, fratres chariſsimi, audiuimus: [Quia ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo: & reſpiciens Ieſum ambulantem, dixit: Ecce agnus Dei:] ſtatimque cognouimus, immò iam notum ad memoriam reuocauimus, quare Ieſum præcurſor ſuus agnum Dei uocauerit; quia uidelicet eum præ cæteris mortalibus ſingulariter innocentem, hoc eſt, ab omni peccato mũdum nouit, quia nos ſanguine ſuo redempturũ, quia dona ſui uelleris ſpontè largiturum, ea quo ueſtem nobis nuptialẽ facere poſſumus, id eſt, exempla uiuendi nobis relictnrum præuidit, quibus in dilectione calefieri deberemus. Hoc eſt ergo teſtimonium præcurſoris Domini, quod ſicut facilè patet fidelibus, citum amoris intimi fomitem, audientium cordibus infundit. Sed non eſt putandum, quia ſine certi ratione myſterij hoc relaturus euangeliſta, præmiſerit ſtetiſſe Ioannẽ cũ diſcipulis, Ieſum uerò ambulaſſe, & illo utique ambulaſſe, ubi ſequentibus ſe diſcipulis Ioannis, manſionẽ in qua habitabat oſtenderet, cæteraque huiuſmodi, quæ ſequentia lectionis euangelicæ commemorant, ſi enucleatiùs diſcutiantur, inuenimus cæleſtibus redundare myſterijs. Stabat enim Ioannes, & reſpexit Ieſum, quia in magno iam culmine perfectionis animi greſſum fixerat, unde iurè celſitudinem diuinæ maieſtatis mereretur intueri. Stabat, quia illã uirtutum arcẽ conſcẽderat, à qua nullis tentationũ poſſet improbitatibus deijci. Stabant cum illo & diſcipuli, quia magiſterium eius corde ſequebantur immobili [Et reſpiciẽs, inquit, Ieſum ambulantẽ, dicit: Ecce agnus Dei.] Ambulatio Ieſu, diſpẽſationem incarnationis, qua ad nos uenire, ac nobis exempla uiuendi præbere dignatus eſt, inſinuat: ſicut manſio eius, æternitatem diuinitatis, in qua ſemper eſt patri ęqualis, aptiſsimè deſignat. Reſpiciens ergo Ieſum ambulantẽ Ioannes, dicit: Ecce agnus Dei: quia uidens eũ inter homines cõuerſantem, profectumque illis uitæ cæleſtis & factis demonſtrantẽ & uerbis, apertè pronunciabat, quia non ipſe, ut putabant, ſed ille eſſet, qui ad redemptionem generis humani à Deo patre miſſus eſſet in mundum: ille, qui formã innocentiæ & patientiæ in ſe credentibus eſſet daturus, de quo in carne uenturo præcinens propheta dicebat: Sicut ouis ad occiſionem ducetur, & ſicut agnus coram tondente ſe ſine uoce, ſic obmuteſcet, Et iterũ: Ipſe aũt uulneratus eſt propter peccata noſtra, & liuore eius ſanati ſumus. [Et audierunt eum duo diſcipuli loquentẽ, & ſecuti ſunt Ieſum] Teſtimonium perhibente Ioanne, quia Ieſus eſſet agnus Dei, ſecuti ſunt illum duo diſcipuli, magis deſiderantes ab ipſo Ieſu, quàm à præcurſore illius uerbum gratiæ percipere, quò & ipſi mererentur in agnorum Dei ſorte computari. Benè autem duo diſcipuli ſunt inuẽti, qui Dominum primi ſequerẽtur, ut etiã myſticè deſignarent, omnes qui illum perfectè ſequerentur, gemina dilectione deuotos eſſe debere: hoc eſt, & ei uſdẽ ſui redẽptoris, & fratrum ſimul amore flagrãtes. [Conuerſus autẽ Ieſus, & uidẽs eos ſequẽtes ſe, dicit eis: Quid quęritis?] Nõ potuit ignorare Dominus, qd ſequẽtes ſe diſcipuli Ioannis quærerent: ſed in eo quòd ad illos ſe ſequentes conuertitur, quòd ipſe prior quid quærerent interrogat, ꝙ dat illis fiduciã quæque uellent rogandi, manifeſtè innotuit, quantum bonis noſtris ſtudijs delectetur, quàm libenter iter ueritatis inchoantibus, ipſe auxilium laturus occurrat. [Qui dixerunt ei: Rabbi, (quod dicitur interpretatum, magiſter) ubi habitas?] Nolebãt tranſitoriè magiſterio ueritatis perfrui, ſed manſionem potius in qua habitaret inquirebant, quatenus & tunc liberius in ſecreto uerbis illius imbui, & exinde ſæpius eum poſſent uiſitare plenius inſtruendi. Vnde & ipſe, quia illos benè petentes, quærentes, pulſantes uidit, libens eis ſecretariũ ſui reſerauit arcani, eoſque introducens, ueritatis euangelicæ rudimẽtis, quæ deſiderabant, illuſtrauit. Nam ſequitur: [Dicit eis: Venite & uidete.] Statimque ſubiũgitur: [Venerunt & uiderunt ubi maneret, & apud eum mãſerunt die illo.] Quod ſi altiore ſenſu libet inſpicere, quid nobis agendũ inſinuẽt diſcipuli in eo ꝙ ad Ieſum quidẽ ambulantem uenerunt, ſed locum continuo ubi habitaret inquirebant: admonent utique nos ut quoties incarnationis eius tranſitum ad mentem reducimus, ſolicito ſemper eum corde rogemus, ut habitationem nobis æternæ ſuæ manſionis, quæ eſt apud patrem, oſtendere dignetur, dicentes cum Moyſe: Domine oſtende nobis gloriã tuã. Quòd autem ipſe diſcipulos uenire, & ubi maneret uidere præcepit, uirtutũ ꝑfecto ſtudiũ, quibus ad æterna gaudia perueniamus, ſubeundũ nobis oſtendit. Venire etenim poſt Ieſũ eſt ut manſionem eius uidere poſsimus, bonis operibus, quæ ipſe prę monſtrauit, inſiſtere, horumque quotidianis profectibus ad celſitudinem diuinæ uiſionis attingere. [Venerũt, inquit, & uiderunt ubi maneret, & apud eũ manſerunt die illa: hora aũt erat quaſi decima.] Quia lex in decẽ præceptis data eſt, ſolet in denario numero perfectio legis indicari. Benè ergo decima hora uenerunt diſcipuli, ut manſionem Ieſu uiderent: quia nimirùm neceſſe eſt, ut qui Deum uidere deſiderat, Dei ſe mandatis humiliter ſubdat: quique luce diuinæ contemplationis poſtmodũ frui appetit, priùs adiuuante Domino decalogum legis per opera lucis, quaſi decem horas diei ſole illuſtrante cõpleat. Et illi quidem die illo manentes apud Dominum, feliciſsima ueritatis ſpeculatione ueſperam expectabant. At uerò omnes electi poſt operum

Chriſtus cur agnus Dei dictus.

Eſ. 53.

Ibid.

Ex. 33

Numeri denarij ſignificatio.

bonorum perfectionem, poſt impleta legis Dei præce
pta, perpetuum & nulli fini obnoxium diem ſunt
cum illo acturi, illum uidelicet, quem uidere deſide-
Pſ. 83. rans propheta, cantabat: Quia melior eſt dies una in
atrijs tuis ſuper millia. [Erat autem Andreas frater Si
monis Petri unus de duobus, qui andierant à Ioanne,
& ſecuti fuerant eum. Inuenit hic primùm fratrem
ſuum Simonem & dicit ei: Inuenimus Meſsiam, quod
eſt interpretatum Chriſtus: & adduxit eũ ad Ieſum.]
Andreas Dominum quem inuenit, etiam fratri Simo
ni ſequendum euangelizat: quia hoc eſt uerè, Dominũ
inuenire, uera illius dilectione feruere, fraternę quo-
que ſalutis curam gerere. Ille enim perfectè condito-
ris ſui ducatum ſequitur, qui etiam proximi quãtum
ualet habere comitatũ nititur. Inuenimus, inquit, Meſ
Meſſias. ſiam, quod eſt interpretatum Chriſtus. Meſsias Idē eſt,
quod Chriſtus. Sed Meſsias Hebręo ſermone, Chri-
Chriſtus. ſtus dicitur Græco, Latinè autē vnctus inrerpretatur.
Vnde & Chriſma Græcè, Latinè unctio dicitur. Chri
Vnctus. ſtus autē, id eſt, unctus appellatur Dominus, qa ſicut
Ac. 10 Petrus ait: Vnxit eũ Deus ſpiritusancto & uirtute. Vn
de etiam Pſalmiſta in eius laudem loquitur: Vnxit te
Pſa. 44 Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Cõ
ſortes autem eius nos uocat, qui ad accipiendam ſpiri
tus ſancti gratiam, in baptiſmo etiam chriſmate uiſibi
li perungimur, & à Chriſti nomine Chriſtiani uoca-
mur. Sed ille præ conſortibus unctus eſt, cui ſicut Ioã-
Ioã. 3. nes Baptiſta teſtatur, non ad menſurã dat Deus ſpiri-
tum, ſed omnia dedit in manu eius. Nã de cõſortibus
Eph. 4 eiuſdem unctionis dicit Apoſtolus: Vnicuiq; autem
noſtrum data eſt gratia ſecundùm mēſuram donatio
nis Chriſti. Vocabantur autē Chriſti, & ſacerdotes, &
reges in lege, in figuram nimirùm eiuſdem ueri regis
& põtificis magni, Domini ac ſaluatoris, in cuius ty-
po etiã materiali lineabantur oleo. Non ſolùm autē il
Chriani, à chriſmate Chriſti dicuntur. li, ſed & noſtri temporis fideles, ut à Chriſto Chriſtia
ni, ita etiam ab ipſa ſacri chriſmatis unctione, & ab ip
ſa ſpiritusſancti gratia, qua conſecrãtur, Chriſti rectè
nuncupantur, propheta teſte, qui ait: Exiſti in ſalutē
populi tui, ut ſaluos facias Chriſtos tuos. Exijt quippe
in ſalutem populi ſui, ut ſaluos faceret Chriſtos ſuos,
qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutē
deſcendit de cælis, & incarnatus eſt, ut nos ſpiritali
Aba. 3 iuxta ſeptuaginta. gratia perunctos ac ſanatos, ſui ſancti nominis dona-
ret eſſe participes. Sequitur: [Intuitus autem eum Ie-
ſus, dixit: Tu es Simon filius Ioanna. Intuitus eſt Simo
nem Ieſus, non exterioribus ſolùm oculis, ſed & inte-
riori diuinitatis intuitu, iuxta illud beati Samuelis:
1. Reg. 17. Homo uidet in facie, Deus autē intuetur cor. Vidit
cordis eius ſimplicitatē, uidit animi ſublimitatem, cu
ius meritò cunctæ eſſet præferendus Eccleſiæ. Vidit
quia uocante Andrea, feruenti ad ſe amore peruola-
uerit, ideoque uenientem mox familiari affatur elo-
quio, Tu es, inquiēs, Simon filius Ioanna. Nec magnũ
eſt Domino uocabulũ cuiuslibet hominis uel patris
eius dicere, qui omnium ſanctorum nomina ſcripta
tenet in cælo: ſed poſiturus diſcipulo nomen, meriti
ſublimioris ditaturus uocabulo, quod totius Eccleſiæ
præſuli congrueret, primò uoluit oſtendere, quia
quod à parētibus acceperat nomē, etiam ipſum ſigni
ficatione uirtutis non careret. Simon ergo obediens,
Ioanna dicitur Domini gratia. Tu es Simon filius Ioã
na, tu es obediens filius gratiæ Dei. Et merito ille obe
dientis nomine cenſetur, qui & prius inuitante An-
drea, mox Dominũ uidere curauit: & poſtmodũ cum
Mat. 4 ipſe Dominus eum ad diſcipulatũ uocaret, ſtatim cũ
eodem Andrea, quem pariter uocauit, relictis retibus
quorum uſu uiuebat, eum ſequi non diſtulit. Vnde &
Andreę quoq; nomē, uerã mētis eius imaginē pręfert.
Andreas namq; Græcè, Latinè dicitur uirilis. Et ille li
benter Dominũ uel ad prædicationem Ioannis, uel ad
ipſius Domini iuſſionem ſequendo, ad eorum ſe fortē
pertinere docet, qui temporalia quæ poſſident, forti-
ter æternorũ amore contemnunt: qui credentes uide-
re bona Domini in terra uiuentiũ, donec hæc perci-
piant, expectare Dñm cum Pſalmiſta, & uiriliter age *Pſ. 26.*
re, ac cor ſuum conſortare contendunt. Quòd autem
Simon filius fuit Ioanna, id eſt, gratia Dei, apertè de-
monſtrat, quia quicquid deuotæ obeditionis Domi-
no impendit, quicquid merito obedientiæ præmij pe-
rennis à Domino recepit, totum hoc nimirùm præ-
ueniente ſe gratia ſupernæ pietatis ut habere poſſet
accepit. Ecce audiſtis chariſsimi, quare primus apoſto
lorum priùs Simon dictus, quo myſterio filius ſit Ioan
na: reſtat perſcrutari, quid arcani contineat nomen,
quo eum denuò ſaluator appellauit. [Tu, inquit, uoca-
beris Cephas, quod interpretatur Petrus.] Neq; uerò
Petri uocabulo, quaſi Hebræo uel Syro, aliam inter-
pretationē quærere oportet, ſed pro certo noſſe, quia
idem Græcè & Latinè Petrus, quod Syriacè Cephas ſi
gnificat, & in utraque lingua nomen à petra deriuatũ
eſt. Vocatur autem Petrus, ob firmitatem fidei, uoca-
tur Petrus, inuincibile robur mentis, uocatur Petrus,
quia illi ſolidiſsimæ petræ, de qua Apoſtolus ait, Pe-
tra autem erat Chriſtus, unica deuotione adhæſit. *1. Cor.*
Hinc eſt enim, ꝙ eadem petra, uidelicet Chriſtus, cũ *10.*
interrogaret diſcipulos ſuos quem eum dicerent eſſe, *Matt.*
ac Petrus reſponderet, dicens: Tu es Chriſtus filius *16.*
Dei uiui: continuò puram eius confeſsionem iuxta
utriuſque nominis ſignificantiam digna remuneratio
nē donauit, ſed & ipſa Petri appellatio quid in ſe ſa-
cramenti geſtaret, aperuit. Primò nanque ait de Si-
mone: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis
non reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt. Ac
deinde ſubiunxit de Petro: Et ego dico tibi, quia tu es
Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiã meã.
Tu es, inquit, Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo
Eccleſiam meam. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram,
à qua tu nomen accepiſti, hoc eſt, ſuper memetipſum
ædificabo Eccleſiam meam. Super hanc fidei perfectio
nem, quam tu confeſſus es, ædificabo Eccleſiam meã:
à cuius ſocietate cõfeſſionis quiſquis deuiauerit, quã-
uis ſibi magna uideatur agere, ad ædificium Eccleſiæ
meæ non pertinet. Petrus igitur à firma petra, uideli-
cet Chriſto, quem ardenter amauit, nomen accepit.
Chriſtus etenim uocatur petra, quia inexpugnabile *Chriſtus cur petra dicatur*
ad ſe confugientibus præſidium tribuit, quoniam ſpe-
rantes in ſe, ab antiqui hoſtis inſidijs munitos reddit
& tutos. Nec prætereundum eſt, ꝙ ob hoc quoque Do
minus petra uocatur, quia ſpiritalium nobis chariſma
tum fluenta miniſtrat, quia ſacroſancta nos ſui ſangui
nis communione purificat. Quod faciliùs intelligetur
& iucundiùs fortè retinebitur, ſi ad memoriã reuoce-
tur, quæ ſit iuxta hiſtoriã petra, de qua Apoſtolus my *1. Cor.*
ſticè quia Chriſtũ ſignificaret exponit. Liberatus nan *10.*
que de Aegyptia ſeruitute populus, per mare rubrum *Ex. 15*
uenit in deſertum, in quo per annos quadraginta, do-
nec ad terrã repromiſſionis ueniret, iter agebat. Qui
quodam tempore fame ac ſiti fatigatus in eremo, cla-
mauit ad Moyſen. At Dominus orãte Moyſe, ſicut ſcri *Ex. 18*
ptum eſt, pluit illis manna ad manducandum, panem
cæl dedit eis. Rurſus quoque præcepit Moyſi, ut percu *Exo. 7*
teret uirga petram. Quod dum faceret, exijt aqua, & *Pſ. 77.*
bibit populus. Vnde dicitur in pſalmo: Quoniam per *Pſ. 77.*
cuſſit petram, & fluxerunt aquæ. Nos ergo, fratres cha
riſſimi, nos ſumus populus Dei, qui Aegyptiæ ſerui-
tutis iugũ per mare rubrũ liberati euaſimus, quia per
aquam baptiſmi remiſſionem peccatorũ, quæ nos præ
mebant, accepimus, nos qui inter ærumnas uitę præ-
ſentis, quaſi in ſiccitate eremi, promiſſum nobis patrię
cœleſtis

cœleſtis expectamus ingreſſum. In qua uidelicet ere
mo ſiti periclitamur, ac ſame ſpiritali deficimus, ſi nũ
redemptoris noſtri nos dona confirment, ſi nun incar
nationis eius ſacramenta renouent. Ipſe eſt enim mã-
na, quod nos uictu cęleſti, ne in huius ſeculi itinere
deficiamus, recreat: ipſe petra, quæ ſpiritalibus nos
donis inebriat, quæ ligno crucis percuſſa, poculum no
Ioan. 6 bis uitæ ſuo de latere manauit. Vnde dicit in euange-
lio: Ego ſum panis uitæ. Qui uenit ad me, non eſuri-
et: & qui credit in me, non ſitiet unquam. Et congruen
ti ſatis figurarum ordine, primò populus per mare ſal
uatus eſt, ac ſic ad cibum mannæ, atque ad petram my
ſtici potus peruenit: quia primùm quidem aqua nos
regenerationis abluit, ac deinde ad participationẽ ſa-
cri altaris, ubi redemptoris noſtri carni & ſanguini
communicemus, tranſmittit. Hæc de myſterio petræ
ſpiritalis, à qua & primus paſtor Eccleſiæ nomen ac-
cepit, & in qua totius ſanctæ Eccleſiæ fabrica immo-
bilis & inconcuſſa perſiſtit, & per quam ipſa Eccleſia
naſcitur & nutritur, latiùs exponendo dicere libuit,
quia ſolent arctiùs multo & aliquanto dulciùs inhæ-
rere cordibus audientium, ea quæ figurarum antiqui-
tate præmiſſa, ſic demũ noua ſpiritaliter explanatio-
ne dilucidantur, quàm quæ ſine ullis figurarum exem
plis, ſimplici tantùm ratione credenda uel agenda
mouentur. Curemus autem fratres chariſsimi, ut hu-
ius petræ præſidio ſemper adhærentes, nulla labentiũ
rerum contrarietate terrena, nulla blandiẽte ſerenita-
te, à fidei firmitate diuellamur. Neglectis delicijs tem
poralibus, ſola nos in præſenti redemptoris noſtri do-
na cæleſtia delectent, ſola inter ærumnas ſeculi ſpes
uiſionis illius conſoletur. Recolamus ſeduli egregiũ
Dauid prophetæ & regis exemplum, qui cum in tan-
tis regni affluentijs ac diuitijs nullum animæ ſuæ ſola
tium poſſet inuenire, tandem erecto ad ſuperna deſi-
deria mentis intuitu, memor fuit Dei, & delectatus
Pſ 7. eſt. Vtque ad eandem eius uiſionem peruenire merea
mur, obſtacula uitiorum, quæ hanc impedire ſolent,
ſatagamus à noſtro & corpore & mente excludere.
Neque enim ad eum niſi rectis operum greſsibus per
uenitur, neque facies eius munda, niſi à mundis cor-
de uidetur. Beati autem mundo corde, quoniam ipſi
Mat. 5 Deum uidebunt. Quod ipſe nobis præſtare digne-
tur, q hoc promittere dignatur, Ieſus Chriſtus Deus
& Dominus noſter, qui uiuit ꝙ regnat cum patre in
unitate ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum,
Amen.

IN VIGILIA S. ANDREAE
Homilia Euſebij Emeſeni.

ALtera die ſtabat Ioannes, & ex diſcipu
lis eius duo: & reſpiciens Ieſum ambu
lantem, dixit, &c. Ioan. 1.] In exordio
huius euangelij magna nobis quæſtio
oritur. Dicit. n. euãgeliſta, quia [altera
die iterũ ſtabat Ioãnes, & ex diſcipulis
eius duo.] Et reſpiciens Ieſum ambulantẽ, dixit: Ecce
agnus Dei.] In craſtinum autem ab hac die uoluit exi
Ioã. 1. re in Galilæam, & inuenit Philippum, & dicit ei: Se-
quere me. Tertia autem die nuptiæ factæ ſunt in Ca-
Ioan. 2. na Galileæ. Hæc igitur dies nuptiarum, quæ tertia eſt
ab ea, de qua modò diximus, quarta uidetur eſſe ab il
la die, in qua Dñs baptizatus eſt. Lege paulò ſuperiùs,
& diligenter attende quæ dicuntur. Dicit enim euan-
Ioã. 1 geliſta, quia miſerunt Iudæi ab Hieroſolymis ſacerdo
tes & Leuitas ad Ioannem, ut interrogarent eum ſi
eſſet Chriſtus, ſi eſſet Elias, ſi eſſet propheta. Quibus
B. Ioãnes ſe non eſſe reſpondit. Altera autem die poſt
hanc reſponſionem, uidit Ioannes Ieſum uenientem
ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mũ
di. Et tunc quidem baptizauit eum. Altera autem die
iterùm, de qua modò in principio huius euangelij di
citur, ſtabat Ioannes & ex diſcipulis eius duo, & uidit
Ieſum uenientem, & ſimiliter ait. Ecce agnus Dei. In
craſtinũ autem inuenit Philippum, & dicit ei: Seque-
re me. Tertia uerò die nuptiæ factæ ſunt in Cana Gali-
lææ. Sed quomodò uerũ eſſe poteſt, ut dies nuptiarũ
quarta ſit à die baptiſmi, quum alij euangeliſtæ dicãt, *Mat. 4*
quia ſtatim ut baptizatus eſt, in deſertum ductus eſt à *Mar. 1*
ſpiritu? Si enim à die baptiſmi quadraginta diebus & *Luc. 4.*
noctibus in deſerto Dñs ieiunauit, nequaquã fieri po-
teſt, ut quarta die ad nuptias inuitatus cum diſcipulis
manducaſſet. Illud quoque quomodò uerum eſſe po-
teſt, quod dicitur, quia uiſo uini miraculo, crediderũt *Ioã. 2.*
in eum diſcipuli eius, cũ apoſtoli ibi nõ eſſent, neque
adhuc uocati uel electi eſſent? Nullum enim niſi Phi-
lippum ſolum adhuc Dominus uocauerat, cui modò
dixit, Sequere me. Denique & illud quomodò uerum
eſt, quod tota Eccleſia uerũ eſſe credit, ut una eademq;
die hæc tria miracula facta fuerint, quum nõ eadem,
ſed quarta die ad nuptias Dñs uenerit? Hæc eſt igitur
quæſtio, ad cuius ſolutionem intentus modò uos eſſe
uolo. Eadem nanque die, qua Magi ad Dũm uenerũt, *Mat. 2*
id eſt tertiadecima die poſtquã natus eſt, eodẽ (inquã)
iam triceſimo anno incipiente, ueniens ad Iordanẽ,
baptizatus eſt. Vnde & euangeliſta ait: Erat aũt Ieſus *Luc. 3*
incipiens quaſi annorum triginta, ut putabatur filius
Ioſeph. Ab hac aũt die qua baptizatus eſt, iam penè to
to anno euoluto, quũ tres ſolummodò adhuc dies, re-
ſtarent, uenit iterũ ubi erat Ioãnes. Hoc eſt aũt illa al
tera dies, de qua modò in principio huius euãgelij au
diuimus, quia altera iterũ die ſtabat Ioãnes, & ex diſci
pulis eius duo, & uidit Ieſum uenientem, & ait: Ecce
agnus Dei. Altera autẽ hoc in loco non ad heſternam
refertur, ſed pro alia ponitur. propriè enim de duo-
bus dicitur altera. Ab hac autem altera die, tertia die
ueniente, nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. Quæ ui-
delicet dies nuptiarum anniuerſaria ei fuit, in qua præ
terito anno Dominus baptizatus fuerat, & ei in qua
Magi cum muneribus ad eum uenerant. Sic igitur tria *Quo*
iſta miracula una eademque die facta ſunt, quoniam *tria mi*
eadem die qua Magi uenerunt ad Ieſum, ipſa eadem *racula*
in trigeſimo anno incipiente, baptizatus eſt. Quo uide *eodem*
licet trigeſimo anno euoluto, eadẽ ipſa die ad nuptias *die ut*
Dominus uenit. Dies igitur nuptiarum non quarta, *ſint fa-*
ſed potiùs anniuerſaria eſt à die baptiſmi. Cõſtat ita- *cta.*
que Dominum & Saluatorem noſtrũ eo anno, quo ba
ptizatus eſt, neque publicè prædicaſſe, neque mira-
cula feciſſe. Quo completo uenit ad nuptias, ibi-
q́ue primum miraculum fecit. Deinde uerò eius no-
minis fama totam ſubitò terram repleuit. Quòd au-
tem ait, Et crediderunt in eum diſcipuli eius, non de
apoſtolis, quos nondum habebat, ſed de illis diſcipu
lis intelligendum eſt, qui eo tempore cum illo erant.
Habebat enim aliquantos diſcipulos, ſicut & Ioannes,
qui eum ſequebantur & audiebant. Nunc autem ad
euangelij uerba redeamus. [Altera (inquit) die ite-
rùm ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo: & reſpi-
ciens Ieſum ambulantem, dixit: Ecce agnus Dei. Et au
dierunt eum duo diſcipuli loquentem, & ſequuti ſunt
Ieſum.] Crediderunt enim magiſtro loquẽti, & Chri
ſto Domino teſtimonium perhibenti, & ſequuti ſunt
Ieſum, gaudẽtes ſe tandem illum inueniſſe, de quo to-
ties Ioannem loquentem audierant. Et relinquentes
Ioannem, ſequuti ſunt eum, quem ipſius Ioannis te-
ſtimonio cognouerunt eſſe magiſtrum ipſius quoque
Ioannis. [Conuerſus autẽ Ieſus, & uidens eos ſequen-
tes ſe, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rab-

bi,ubi habitas?] Quid autem ſignificet Rabbi,euangeliſta exponit,dicens. [Quod dicitur interpretatum magiſter.]Quod.n.ad eos dominus cõuertitur,eosq́; reſpicit,& cum eis loqnitur,clementiæ & bonæ uolun tatis indicium eſt.Sciebat.n.quales erant,& quales poſteà futuri erant,& quo affectu eum ſequebanrur.Omnes.n. diligit Ieſus, qui eum ſequuntur, neminem ad ſe uenientem repellit.Vnde & iſtis interrogantibus, Vbi habitas,reſpondit.[Venite & uidete.] Non dixit, In illo,uel in illo loco, quod ſi dixiſſet, potius locum oſtendere,quàm eos inuitare uideretur. [Venerunt, & uiderunt ubi maneret,& apud eum manſerunt die illo,]cunctis diebus manſuri cum illo. [Hora autem erat quaſi decima.Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus,qui audierant ab Ioanne, & ſequuti fuerant eum.Inuenit hic primum fratremſuum Simonem,& dicit ei:Inuenimus Mesſiam.] Quid ſit autem Mesſias,ait euangeliſta, [Quod eſt interpretatum,Chriſtus.]Expectabant.n.Iudæi Mesſiam, & adhuc quidem expectant.Sed fruſtra. Vnde & dominus ait.Ego ueni in nomine patris mei, & non recepiſtis me,alius ueniet in nomine ſuo,& illum recipietis.

Iudæi ſuum Meſſiã expectant.

Io.5

[Et adduxit eum ad Ieſum.] Boni fratres qui ſic deſiderant uidere Ieſum. [Intuitus autem eum Ieſus, dixit.Tu es Simon filius Ioanna, tu uocaberis Cephas.] Et hoc euangeliſta exponit,dicens.[Quod interpretatur Petrus.]Tu es(inquit)Simon,quod obediens dicitur,quem genuit Ioannes.i. gratia Dei, tu uocaberis Cephas.i.Petrus,a petra denominatus,a Chriſto corroboratus,quod tamen agnoſcens interpretatur. Ipſe n.præ cæteris deum agnoſcens,ait. Tu es Chriſtus filius Dei uiui.Cui dominus.Et ego dico tibi,quia tu es Petrus,benè reſpondens & bene agnoſcens. Non eſt autem intelligendum,ut Petrum & Andream tunc tẽporis dominus elegiſſet, quos (ſicut alij euangeliſtæ ſcribunt)de piſcatione Chriſtus uocauit.Vnde & hic dicitur,quia manſerunt apud illum die illo. Poſtquã n.eos elegit,non uno die, ſed omnibus cum eo manſerunt. [In craſtinum autem uoluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum,& dicit ei Ieſus.Sequere me.

Matt. 16.

Mat.4 Mar.1 Luc.5.

Erat autem Philippus a Bethſaida ciuitate Andreæ & Petri, [Secundum.n.hæc dicta beati Ioannis,primus omnium Apoſtolorum Philippus uidetur eſſe uocatus.Et meritò quidem primus uocatur ille,qui os lampadis interpretatur,quatenus & ipſe, & cæteri poſt ipſum intelligant,ad quale officium eligantur.Tale nanque os tunc oẽs receperunt,quando in linguis igneis ſpiritus ſanctus ſuper eos deſcendit. Legimus.n.quando Petrus & Andreas,Iacobus & Ioannes, Matthæus euangeliſta uocati ſunt:de cæteris autẽ non legimus. Habebat tamen iam tunc aliquantos diſcipulos Ieſus, cum quibus(ut in ſequentibus legitur)ad nuptias uocatus eſt.Sed qui illi fuerint,neſcimus. [Inuenit Philippus Nathanael,& dixit ei. Quem ſcripſit Moyſes in lege & prophetæ,inuenimus Ieſum, filium Ioſeph a Nazareth.] Rudis adhuc erat Philippus, prædicare uolebat,ſed neſciebat. Dicit ſe inueniſſe Ieſum, de quo & Moyſes ſcribit,& cæteri prophetæ. Verũ quidem dicit,ſed quod addit,Filium Ioſeph, uerum non dicit. [Et dicit ei Nathanael.A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe?] Ac ſi dicat. Bonum quidem aliquod poteſt eſſe a Nazareth, ſed Chriſtus Ieſus naſciturus eſt in Bethleem.[Dicit ei Philippus.Veni & uide,] Veni(inquit)& uide,loquere cum eo,audi uerba ipſius, ut quis & qualis ſit intelligere ualeas. Credidit Nathanael,& ſequutus eſt eum. [Vidit Ieſus Nathanael uenientem ad ſe,& ait de eo. Ecce uere Iſraelita, in quo dolus non eſt.]Magnus uir iſte Nathanael, cui ipſe dominus tale perhibet teſtimonium.Magnus utiq; eſt ille,in quo dolus non eſt.Sed quare Iſraelita uocatur,niſi quia iam Deum uidere & in eum credere incipiebat? Iſraelita nanque, uidens deum interpretatur. [Et dicit ei Nathanael:Vnde me noſti? Reſpondit Ieſus,& dixit ei: Priuſquam te Philippus uocaret, quũ eſſes ſub ficu,uidi te.] Hoc autem quamuis ad literam intelligatur,ut re uera ſub ficu eſſet Nathanael, quando eum Philippus uocauit,poteſt tamen altiori ſenſu intelligi.Primi nanque parẽtes noſtri,poſtquam peccauerunt,cognoſcentes ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & facientes ſibi perizomata, illas corporis partes operuerunt,in quibus generatio fit, & ex quibus totum genus hominum exiuit.Ibi igitur ſimul cũ aliis erat Nathanael. Et hoc eſt fortaſſe, quod ait. Cum eſſes ſub ficu(id eſt,ſub foliis ficus) uidi te. Vidit.n.dominus Nathanael etiam tunc, qui omnia cognoſcit & uidet antequam fiant.[Reſpondit ei Nathanael,& ait, Rabbi,tu es filius dei,tu es rex Iſrael.] Vnde.n.tam citò Nathanael eum cognoſcere potuit, niſi quia ſpiritus ſanctus(qui ubi uult ſpirat)eius mentem illuminauit? [Reſpondit Ieſus,& dixit ei. Quia dixi, Vidi te ſub ficu,credis,maius his uidebis.] Quia,inquit,ſub uno prophetiæ uerbo diuinitus illuminatus credidiſti,multa maiora uidebis ad tuæ fidei corroborationem.[Et dicit Ieſus. Amen amen dico uobis, uidebitis cœlum apertum, & angelos dei aſcendentes & deſcendentes ſupra filium hominis.] Hæc autem manifeſta ſunt,ſi ad illum diem referantur,quo in ſuæ maieſtatis ſede ad iudicium dominus ueniet, & omnes angeli cum eo. Tunc.n.cœlum apertum,& angelos aſcendentes & deſcendentes ſancti uidebunt. Tũc & Nathanael,qui tam facilè credidit,maiora uidebit quãdo in ſua maieſtate Chriſtus dominus apparebit.

Philippus uocat' ante oẽs.

Io.2.

Gen. 3.

Io.3

Matt. 25.

IN FERIIS S. ANDREAE,

In Epiſtolam Concio exegetica.

CElebrantes hodie glorioſum B. Andreæ triumphum,ait D.Bernardus, in uerbis gratiæ,quæ procedebãt de ore eius,exultauimus & delectati ſumus. Neque.n.locus poterat eſſe triſtitiæ, ubi tam uehementer lætabatur & ipſe. Nemo ex nobis compaſſus eſt ſic patienti, nemo auſus eſt plangere exultantem. Alioquin & nobis ipſe non incongruè dicere poterat quod Sàluator crucem baiulans ſequentibus ſe & lugentibus ait.Filiæ Ieruſalem nolite flere ſuper me,ſed ſuper uoſipſas flete.Denique cum duceretur ipſe beatus Andreas ad crucem,populus qui ſanctum & iuſtũ dolebat iniuſtè damnari, prohibere uoluit ne puniretur.Sed magis ipſe inſtantisſima prece prohibuit eus, ne non coronaretur, immo ne non pateretur. Deſiderabat ſiquidem diſſolui,& cum Chriſto eſſe,ſed in cruce quam ſemper amauerat,deſiderabat regnum intrare,ſed per patibulum.Quid enim dicit illi amatæ ſuæ? Per te,inquit,me recipiat,qui per te me redemit. Ergo ſi diligimus eum,congaudemus ei,non ſolum quia coronatus,ſed & quia crucifixus,quia deſiderium animæ eius tribuit ei Dominus, & poſuit in capite eius coronam de lapide precioſo.Hæc D. Bernardus, alludens ad hiſtoriam pasſionis Beati Andreæ, quam qui plenius noſſe cupit, legat quæ de ea ſcripſere presbyteri & diaconi eccleſiarum Achaiæ. Nos ad epiſtolam explicandum accingimur,ſumptam ex capite decimo Epiſtolæ ad Romanos.[Corde enim creditur ad iuſtitiam,ore autem confesſio fit ad ſalutem.] Cor

Sermone 1.in die S. Andr.

Lu. 23

Ro. 10.

ipſum

ipſum ore indiget, Inquit Theophylactus. Quæ enim
eſt commoditas credere quidem in animo, non confi-
teri autem coram hominibus? Fides quidem mētis in
ſtificat, cæterum perfecta ſalus eſt in confesſione ſita.
Tum.n.effulget fides, adeoque plures adiuuantur.
Eget autem & os ipſum corde. Siquidem multi ore cō
Fides cordis. fitentur Chriſtum per hypocriſin, corde longè ab eo
diſſiti. Hæc Theophylactus. Haymonis uero in hunc
locum ſic habent commentaria. Fides in corde locan
da eſt, quæ deum trinitatem habere in perſonis, & uni
tatem in omnipotentia maieſtatis credat, filiumq; hu
manatum, & ſecundum euangelium firmiter teneat
genus humanum ſanguine illius redemptum, & ea q̄
Confeſſio oris. circa humanationem eius ſunt facta, deificè exhibita
non hæſitet. In ore etiam confesſio debet eſſe, quia fi-
des cordis promenda eſt officio oris. Illa enim confeſ
Iac. 2. ſio fit ad ſalutem, ſi tamen exornata fuerit bonis ope-
ribus per ſpatium uitæ. Nam aliter fides ſine operib:
mortua eſt. Non dicit de ſalute corporis, qua potiun-
tur etiam qui non confitentur deum, ſed de ſalute in-
terioris hominis, id eſt, animæ, quæ ſaluatur cōfesſio-
ne ueræ fidei, non temporaliter, ſed æternaliter, quo-
niam ſalus huius confesſionis ſempiternalis eſt. Ita
Eſ. 28. Haymo. [Dicit enim ſcriptura. Omnis qui credit in il
Gal. 5. lum, non confundetur,] quod quidem idem Haymo
de ea fide dicit accipiendum, quæ dilectionem opera-
tur. Audiamus uero etiam Origenem: Quod ſi omnis,
Gen. 3. inquit, qui credit in illum, non erubeſcit: erubeſcit au
tē omnis qui peccat, ſicut Adam peccauit & erubuit,
& abſcondit ſe: qui adhuc ruborem peccati incurrit,
credere non uidetur. Hæc Origenes, qui etiam expo-
nens ea uerba, quæ huius epiſtolæ lectionem proxi-
mè antecedunt, nempe, Si confitearis in ore tuo domi
num Ieſum, & credideris in corde tuo, q deus ſuſcita
uit illum a mortuis, ſaluus eris: eiuſmodi adfert inter
pretationem, quæ etiam hodiernæ epiſtolæ pulchrè
conueniat. Ait enim. Qui uero & non falſo confitetur
ore dominum Ieſum, & corde credit, pariter confite-
tur ſe dominatui ſubiectum eſſe ſapientiæ, & iuſtitię,
& ueritatis, & omnibus quæ Chriſtus eſt, nec ſibi ul-
tra eſſe dominum mammonam, id eſt, neq; auaritiam
ſibi ultra, neque iniuſtitiam, neque impudicitiam, ne-
que mendacium dominari. Semel enim dominum Ie
ſum Chriſtum confeſſus, nulli horum ſe ſeruire profi
tetur. Sed & credens in corde ſuo, q deus eum ſuſcita
uit a mortuis, certum eſt quia ſuſcitauit eum ad iuſtifi
cationem ſui. Alioquin quid proderit ſcire me & cre-
dere, q Ieſum ſuſcitauit deus a mortuis, ſi in meipſo
non habeam eum ſuſcitatum? Ergo ſi non in nouitate
uitæ ambulo, & uetuſtatis peccandi conſuetudinem
fugio, nondum mihi Chriſtus ſurrexit a mortuis. Ita
Origenes. [Non enim eſt diſtinctio iudæi & græci.
Nam idem dominus omnium, diues in omnes, qui in-
uocant illum.] De utriſque enim dicitur, ait Haymo:
Omnis homo qui crediderit in illum, ſiue iudæus, ſiue
gentilis, non confundetur, & dominus, qui eſt creator
& dominus iudæorum, ipſe eſt creator & dominus gē
Diues Deus qui dicatur. tium, id eſt, omnium hominum. Diues autem idcircò
dicitur in omnes qui inuocant illum, quia poteſt om
nes in ſe credētes a præſentibus tribulationibus erue
re, & ad uitam æternam perducere, reddens eis præ-
mium a ſe promiſſum. Vel ideo dicitur diues, quia po
Act. 10 tens eſt gentiles exaudire & ſaluare, ſicut & iudæos:
quia perſonarum acceptio nō eſt apud illū, nec ſic ip
tendit uni, ut ſe deneget alteri. Ergo ſi uox noſtra ad
omnes, qui audiunt, æqualiter uenit, & tamen una
eſt: multo magis omnipotens Deus exaudire omnes
miſericorditer poteſt, nec dum unum audit, alterius
precum obliuiſcitur. Sic Haymo. Porrò Origenes;
Quod autem idem ſit, inquit, dominus omnium, ſecū
dum hæc accipies, quæ nuper edidimus, hoc eſt, ſi iu-
ſtitia nobis, & ueritas, & ſanctificatio, & ſapientia,
quod totum eſt Chriſtus dominus, dominetur. Hæc *Ioel. 2.*
Origenes. [Omnis enim quicunque inuocauerit no-
men domini ſaluus erit.] Quicunque inuocauerit no-
men domini, ait Haymo, ſicut inuocari debet, ſcilicet
fide, ore, opere, hic ſaluus erit. Origenes autem hunc
locum interpretans, Neque enim omnes, inquit, qui-
cunque inuocauerint nomen eius, ſalui eſſe poſſunt,
etiā ſi non egerint opera inuocati nominis digna, ma
ximè cum & ſapientia Dei in prouerbiis dicat: Erit *Prou. 1*
enim tempus, cum inuocabitis me, ego autem non
exaudiam uos. In quo uidetur mihi ſapientia coarcta-
re & perurgere eos, qui ſaluari uolunt, ut citius inuo-
cent ſapientiam, neque morentur, neque differant, ne
fortè cum ſtatutum tempus acceptabileque præterie
rit, in quo pœnitendi facultas eſt, tardè hi poſt hæc
inuocent, ubi pœnitentiæ locus non eſt. Hæc Orige-
nes. Eſt autem hæc ſententia ex Ioelis ſecundo capite
citata, quo in loco Diuus Hieronymus prophetam il-
lum explanans. Non leue, inquit, eſſe credamus quòd
ait. Omnis qui inuocauerit nomen domini, ſaluus *1. Cor.*
erit. Licet enim idem Apoſtolus ſcribat, Nemo dicit *29.*
dominum Ieſum, niſi in ſpiritu ſancto: tamen hoc ip-
ſum dicere, non ſermone ſed affectu cordis eſt ponde-
randum. Omnis enim qui inuocauerit nomen Domi-
ni, ſaluus erit. Vnde & Paulus & Soſthenes ſcribunt
eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, ſanctificatis in Chriſto *1. Co. 1*
Ieſu, uocatis ſanctis, cum uniuerſis qui inuocant no-
men Domini Ieſu Chriſti, ſecundum illud quod in
pſalmis legimus: Moyſes & Aarō in ſacerdotibus eius,
& Samuel inter eos, qui inuocant nomen eius. Inuoca
bant dominum, & ipſe exaudiebat eos: in columna nu
bis loquebatur ad eos. Si igitur de credentibus Cor in
thiis, & de Moyſe & Aaron ac Samuele ſcribitur, q in *Pſ. 98*
uocauerint nomen domini, non incipientium, ſed
perfectorum hanc gratiam eſſe credamus. Ita D. Hie-
ronymus. [Quomodo ergo inuocabunt eum, in quem
non crediderunt?] Docet Apoſtolus, inquit Orige-
nes, non poſſe inuocari nomen domini, niſi prius cre-
datur in Chriſtum. Cum autem crediderit quis Chri-
ſto, etiamſi nondum ſanctificatus ſit & eccleſiæ corpo
ri ſociatus, tamen neceſſe eſt ut iam inuocet eum cui
credidit. Chriſtus enim uenit mundum reconciliare
deo, & credentes ſibi offerre patri. Quos autem offert
patri, ſpiritus ſuſcipit ut ſanctificet eos, tanquam cœ-
leſtis eccleſiæ primitiuorum membra uiuificet, atque
in ſoliditatem totius corporis perfectionemque reſti-
tuat, ut ita demum eccleſia dei non habens maculam
aut rugam appellari mereantur. Prius ergo quàm ad
gradum iſtius perfectionis accedant, tāquàm media-
toris Dei & hominum, inuocent nomen Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti. Poſtea uero quàm ſpiritus Dei fuerit *Ro. 8.*
in corde eorum, clamans abba pater, ipſe ſpiritus etiā *Gal. 4.*
eos nomen patris edocet inuocare. Hæc Origenes.
Aut quomodo credent ei, quem non audierunt?]
Apertum eſt, ait Ambroſius, non poſſe credi illi, cui
obedientia denegatur. Audierunt iudæi Chriſtum,
inquit Haymo, & non audierunt. Audierunt aure
corporis, ſed non aure mentis. Ideoque non audie-
runt, quia non fuerunt obedientes. [Quomodo au-
tem audient ſine prædicante?] Nec hoc obſcurum
eſt, inquit Ambroſius: quia qui prædicanti reſiſtit,
authorem eius non recipit. [Quomodo uero prædica-
bunt, niſi mittantur?] Neque iſtud recipit quæſtio-
nem, ait idem Ambroſius: quia non erunt ueri Apo-
ſtoli, niſi a Chriſto mittantur, nec poterunt prædica- *Eſ. 52.*
re ſine authore, nulla enim his ſigna uirtutum perhi- *Naū 1*
bēt teſtimonium. Ita Ambroſius. [Sicut ſcriptum eſt.
Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pacem, euāge

 lizan-

lizantium bona.] Quod pedes hic ſpecioſos nón corporales, inquit Origenes, ſed ſpiritales dicat, puto ꝙ quanuis amicus ſit quis literæ, negare non poſsit. Neque enim in id ridiculi deducet apoſtolicum ſenſum, ut euangeliſtarum pedes, ꝙ corporeis oculis uideri poſsint, putem ab eo decoros dici & ſpecioſos. Sed illi ſunt decori & ſpecioſi pedes, qui ambulant per uiam uitæ, ſecundum illum, qui dixit. Ego ſum uia. Intelli-
Io. 14. ge decoros & ſpecioſos euangelizantium pedes, qui per talem uiam merentur incedere. Iſti ſunt ergo pedes, quibus & Paulus cucurriſſe curſum ſe dixit, ſed
1. Co. 9 ſic cucurriſſe ut comprehendat. i. animo quo tenditur & properatur ad cælum. Sic Origenes. Pedes dicendo ait Ambroſius, aduentum ſignificat apoſtolorum, circumeuntium mundum, & regnum Dei aduẽtare prædicantium. Aduentus enim ipſorum illuminabat homines, uiam oſtendens, qua itur in pace ad Deum,
Luc. 1. quam primus Ioannes Baptiſta uenerat præparare.
Io. 1. Hæc pax eſt, ad quam feſtinant credentes in Chriſtũ. [Sed non omnes obediunt euangelio.] Verum eſt, ait porrò Ambroſius: quia quamuis illuſtretur mundus ſplendore diſciplinæ dominicæ, ſunt tamen qui repugnent, qui lumen tenebras uocant. Horum enim ſic errore acies obtuſa eſt mentis, ut nec ueri luminis recipiant ſplendorem. Hæc Ambroſius. [Eſaias enim dicit: Domine, quis credidit auditui noſtro?] Hoc eſt, ait
Eſ. 53. idem Ambroſius: Qui credidit quæ audiuimus abs te & loquimur? Haymo uero, Hoc loco, inquit, Eſaias in perſona loquitur apoſtolorum: eodem enim ſpiritu repletus fuit, quo & Apoſtoli. Animaduertendum autem, quia in ſacra ſcriptura aliquando, Quis, pro nullo, aliquando pro raro ponitur. Pro nullo, ut eſt illud. Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino? id eſt,
Pſ. 88. nullus. Pro raro, ut hic: Pauci enim inuenti ſunt, qui crediderunt ex iudæis auditui apoſtolorum. Qui idcirco auditus illorum dicitur, quia intrinſecus in mẽ-
Auditus apoſtolorũ. te, Domino inſpirante, auditu ſpiritali audiebant, quid extrinſecus uoce corporali ad ſalutem auditorũ proferre debuiſſent. Vnde & Paulus aliàs ait. An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? Et Dauid quidem dicit: Audiam quid loquatur in me
2. Cor. 13. dominus Deus. Ab hoc auditu apoſtolorum, id eſt, a prædicatione illorum ſubtraxerunt ſe iudæi, renuen-
Pſ. 84. tes in Chriſtum credere. Hæc Haymo. [Ergo fides ex auditu, auditus autem per uerbum Chriſti.] Ergo qui non credit, inquit Theodoretus, diuinis oraculis non credit, & qui credit uerba diuina ſuſcipiens, refert fructum auditionis, fidem. Hæc ille. Haymonis ſunt iſta. Primum audit quis prædicatorem loqui quomodo debeat credere, deinde accipit fidem. Origenes porrò uerbum Chriſti hoc loco prædicationem de Chriſto ſignificare dicit. Neque enim illi ſoli, inquit, crediderunt, qui uerbum ab ipſo domino loquente audierunt, ſed multo plures ſunt, qui aliis eum prædicãtibus audierunt. Sic Origenes. [Sed dico: Nunquid audierunt?] Hoc eſt, ait Ambroſius: Audierunt, & credere noluerunt. Quamuis enim fides ex auditu ſit, ſunt
Sap. 2. tamen qui audientes non credunt. Audiunt enim &
Pſ. 18. non intelligunt: quoniam maleuolentia obcæcatum eſt cor illorum. [Et quidem in omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorum.] Vſqueadeo prædicationem Dei a iudæis auditam eſſe teſtatur, ut etiam impletum orbem diuina annunciatione pronunciet. Ipſa enim fabrica mũdi prædicat creatorem. Quod enim Pſalmographus de creatura dixit, hoc Apoſtolus de Euangeliſtis: quia ubique audita eſt, & peruenit in omnem locum prædicatio nominis Chriſti. Vbi enim præſentia hominis prædicantis defuit, ſonus tamen & fama peruenit, ſicut peruenerat
Ioſue 2 opinio factarum uirtutum in Aegypto ad omnes gentes, teſte Rahab meretrice. Si enim in omnem locum peruenit, non potuerunt non audire iudæi apoſtolicã prædicationem, ut nemo ex his excuſatus ſit a crimine diffidẽtiæ. Hęc Ambroſius. Noſtrum eſt modis omnibus in eam curam incumbere, ut corde ſyncero credamus, & fidem noſtram uerbis & factis teſtemur, ne nobis apoſtolica prędicatio, quę in omnem terram ſeſe diffudit, non ad ſalutem ſit, ſed ad exitium, ſi agnitę ueritati morem non geramus.

IN DIE S. ANDREAE.
Matth. 4.

In illo tempore: Ambulans Ieſus iuxta mare Galilaea, uidit duos fratres, Simonem qui uocabatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare. Et reliq. Homilia B. Gregorij Papæ.

AVdiſtis fratres chariſsimi, quia ad unius iuſsionis uocem Petrus & Andreas, relictis retibus, ſecuti ſunt redemptorem. Nulla uerò adhuc eum facere miracula uiderant, nihil ab eo de pręmio ęternę retributionis audierant, & tamen ad unum Domini præceptum, hoc quod poſsidere uidebantur, obliti ſunt. Quanta nos eius miracula uidemus, quot flagellis affligimur, quantis minarum aſperitatibus deterremur? & tamen ſequi uocantem contemnimus. In
Duritia cordis huic mundo deditis. cœlo iam ſedet, qui de conuerſione nos admonet. Iam iugo fidei colla gentium ſubdidit, iam mũdi gloriam ſtrauit, iam ruinis eius crebreſcentibus diſtricti iudicij ſui diem propinquantem denunciat, & tamen ſuperba mens noſtra non uult hoc ſponte deſerere, quod quotidie perdit inuita. Quid ergo, fratres chariſsimi, quid in eius iudicio dicturi ſumus, qui ab amore pręſentis ſeculi nec pręceptis flectimur, nec uerberibus emendamur? Sed fortaſſe aliquis tacitis ſibi cogitationibus dicat. Ad uocem dominicam uterque iſte piſcator quid aut quantum dimiſit, qui penè nihil habuit? Sed in hac re, fratres chariſsimi, affectum debemus penſare potius, quàm cenſum. Multum reliquit, qui ſibi nihil retinuit, multum reliquit, qui quãlibet parum, totum deſeruit. Certè nos & habita cum amore poſsidemus, & ea quæ minimè habemus, ex deſiderio quęrimus. Multum ergo Petrus & Andreas dimiſit, quando uterque etiam concupiſcentiis renunciauit. A ſequentibus ergo tanta dimiſſa ſunt, quanta a non ſequentibus concupiſci potuerunt. Nemo igitur etiam cum quoſdam conſpicit multa reliquiſſe, apud ſemetipſum dicat. Imitari mundi huius contemptores uolo, ſed quod relinquam, non habeo. Multum fratres relinquitis, ſi deſideriis terrenis renunciatis. Exteriora enim noſtra domino quamlibet parua ſufficiunt. Cor nanque, & non ſubſtantiam penſat, nec perpendit quantum in eius ſacrificio, ſed ex quanto proferatur. Nam ſi exteriorem ſubſtantiam perpendamus, ecce ſancti negociatores noſtri perpetuam angelorum uitam datis retibus, & naui mercati ſunt.
Cupiditati renunciaſſe, ꝓ uro maxima reliquiſſe eſt.
Aeſtimationem quippe precii non habet, ſed tamen regnum Dei tantum ualet, quantum habes. Valuit nãque Zachæo dimidium ſubſtantię, quia dimidium ali- Lu. 19
bud ad hoc quod iniuſtè abſtulit, reſtituendum in quadruplum reſeruauit. Valuit Petro & Andreæ dimiſsis Lu. 21.
retibus & naui. Valuit & uiduę duobus minutis. Valuit alteri calicem aquę frigidę. Regnum itaque dei, Matt. 10.
ut diximus, tantum ualet, quantum habes. Penſate igitur fratres, quid uilius cum emitur, quid carius cũ poſsidetur? Sed fortaſſe nec calix aquę frigidę ſuppetit, qui indigenti præbeatur. Etiam tunc ſecuri-

tatem

tatem nobis promittit ſermo diuinus. Redemptore
etenim nato, cœli ciues oſtenſi ſunt, qui clamarent.
Gloria in excelſis deo, & in terra pax hominib. bonæ
uoluntatis. Ante Dei nanque oculos nunquam eſt ua
cua manus a munere, ſi arca cordis repleta eſt bona uo
Pſ. 55. luntate. Hinc etenim pſalmiſta dicit. In me ſunt deus
uota tua, quæ reddam laudationes tibi. Ac ſi apertè
dicat. Etſi exterius offerenda munera non habeo, intra
memetipſum tamen inuenio, quod in ara tuæ laudis
impono: quia qui noſtra datione non paſceris, obla-
Volun- tioue cordis melius placaris. Nihil quippe offertur
tas bo- deo ditius bona uoluntate. Voluntas autem bona eſt,
na quæ ſic aduerſa alterius ſicut noſtra pertimeſcere, ſic de p
ſit. ſperitate proximi, ſicut de noſtro profectu gratulari:
aliena damna noſtra credere, aliena lucra noſtra puta
re, amicum non propter mundum, ſed propter deum
diligere, inimicum etiam amando tollerare: nulli qđ
pati non uis facere, nulli quod tibi iuſtè impendi deſi
deras negare, neceſſitati proximi non ſolum iuxta ui
res concurrere, ſed prodeſſe etiam ultra uires uelle.
Cupidi Quid ergo iſto holocauſto locupletius, quando per
tas, bo- hoc quod Deo immolat, in ara cordis anima ſemet
næ uolū ipſam mactat? Sed hoc bonæ uoluntatis ſacrificium
tatis ex Deo nunquam plenè perſoluitur, niſi mundi huius
cidium cupiditas perfectè deſeratur. Nam quicquid in eo
concupiſcimus, hoc proculdubio proximis inuide-
mus. Videtur enim quia nobis hoc deſit, quod alter aſ
ſequitur. Et quia ſemper inuidia a bona uoluntate di-
ſcordat, mox ut hæc mentem ceperit, illa diſcedit. Vn
de prædicatores ſancti ut poſſent proximos perfectè
diligere, ſtuduerunt in hoc ſeculo nihil amare, nil uſ
quam appetere, nil uel ſine appetitu poſſidere. Quos
Eſ. 60. bene Eſaias intuens, ait, Qui ſunt iſti, qui ut nubes uo
lant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? Vidit quippe
eos terrena deſpicere, mente cœleſtib. propinquare,
uerbis pluere, miraculis coruſcare, & quos a terrenis
contagiis ſancta prædicatio & ſublimis uita ſuſpende
rat, hos uolantes pariter & nubes appellat. Feneſtræ
autem noſtri ſunt oculi, quia per ipſos anima reſpicit,
Colūba quod exterius concupiſcit. Columba uero ſimplex eſt
ad fene animal, atque a malitia fellis alienum. Quaſi columbæ
ſtras. ergo ad feneſtras ſuas ſunt, qui nihil in hoc mundo cō
cupiſcunt, qui omnia ſimpliciter aſpiciunt, & in his
quæ uident, rapacitatis ſtudio non trahuntur. At con
tra miluus, & nō colūba ad feneſtras ſuas eſt, qui ad ea
quæ oculis conſiderat, rapinæ deſiderio anhelat. Quia
ergo fratres chariſſimi, B. Andreæ Apoſtoli natalitia
celebramus, debemus imitari quod colimus. Oſten-
dat noſtræ obſequium deuotionis, immutatæ ſolenni-
tas mentis. Deſpiciamus quæ terrena ſunt, relictis tē-
poralibus mercemur æterna. Si autem necdum poſſu
mus relinquere propria, ſaltem non concupiſcamus
aliena. Si necdum mens noſtra accenditur igne chari-
tatis, in ambitione ſua habeat frenum timoris, ut pro
fectus ſui paſſibus uegetata, dum ab alienorum appe-
titu compeſcitur, quandoque ad propria contemnen-
da perducatur.

IN EODEM FESTO SERMO B. Auguſtini Epiſcopi.

Eſt ſer Mirum quibuſdam uidetur fratres chariſ-
mo 11. ſimi, cum audiunt dominum dicentē.
de uer- Venite ad me omnes qui laboratis &
bis do- onerati eſtis, & ego reficiam uos, tollite
mini iugum meum ſuper uos, & diſcite a
Matt. me, quia mitis ſum & humilis corde, &
11. inuenietis requiem animabus ueſtris: iugum.n. meum
ſuaue eſt, & onus meum leue eſt, & conſiderant eos,
qui iugum ipſum intrepida ceruice ſubierunt, & illi
ſarcinam manſuetiſſimis humeris acceperunt, tantis
agitari & exerceri difficultatibus huius ſeculi, ut non
a laboribus ad quietem, ſed a quiete ad laborem uoca
ti uideantur, cum & Apoſt. dicat. Omnes qui uolunt *2.Ti.3*
in Chriſto piè uiuere, perſecutionem patientur. Ait er
go aliquis. Quomodo iugum lene eſt, & ſarcina leuis,
quando quidem iugum illud & ſarcinam ferre, nihil
aliud eſt, quàm piè uiuere in Chriſto. Et quomodo dr.
Venite ad me qui laboratis & onerati eſtis, & ego uos
reficiam, ac non potius dr. Venite qui uacatis ut labo-
retis? Nam & uacantes inuenit, quos conduxit in ui- *Matt.*
neam, ut ferrent æſtum diei. Et ſub illo iugo leni & ſar *20.*
cina leui audiamus Apoſtolum dicere. In omnib. com *2.Co.6*
mendantes noſmetipſos tanquam dei miniſtros, in
multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus,
in anguſtiis, in plagis, &c. Et alio loco in eadem epi-
ſtola. A Iudæis quinquies quadragenas una minus ac- *2. Cor.*
cepi, ter uirgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter na *11.*
ufragium feci, nocte & die in profundo maris fui. Et
cætera, quæ numerari quidē pericula poſſunt, ſed tole
rari niſi ſpiritu ſancto iuuante non poſſunt. Omnia er
go illa, quæ commemorauit grauia & aſpera, frequen
tius & abundantius ſuſtinebat. Sed profectò aderat ei
ſpiritus ſanctus, qui in exterioris hominis corruptio-
ne, interiorem renouaret de die in diem, & guſtata re
quie ſpirituali, in affluentia deliciarum dei, in ſpe futu
ræ beatitudinis omnia præſentia deliniret aſpera, &
omnia grauia releuaret. Ecce quàm ſuaue iugum Chri
ſti portabat, & quàm leuem ſarcinam, ut omnia illa,
quę ſuperius enumerata dura & immania hominis
auditus horreſcit, leuem tribulationem diceret, in-
tuens interioribus & fidelibus oculis, quanto precio
temporalium emenda ſit futura uita, non pati æter- *2.Co.4*
nos labores impiorum, & ſine ulla ſolicitudine per-
frui æterna felicitate iuſtorum. Secari & uri ſe homi-
nes patiuntur, ut dolores non æterni, ſed aliquanto
diuturnioris ulceris, acriorum dolorum precio redi-
mantur. Pro languida & incerta uacatione breuiſſi-
mæ atque ultimæ uitæ, immaniſſimis bellis miles atte
ritur, pluribus fortaſſe annis in laborib. inquietus, q̄
in ocio quieturus. Quibus tempeſtatibus & procellis,
quàm horribili & tremendæ ſæuitiæ terræ & maris im
ponunt ſe mercatores, ut diuitias uentoſas acquirāt,
maiorib. quàm quib. acquiſitæ ſunt, periculis & tem-
peſtatib. plenas? Quos æſtus, quæ frigora, quæ pericu
la, ab equis, a foſſis, a præcipitiis, a fluminibus, a feris
perferunt uenatores? quem laborem eſuriendi & ſitiē
di, quantas uiliſſimi & ſordidiſſimi cibi & potus an-
guſtias, ut beſtiam capiant? Et interdum nec ipſius be
ſtiæ carnes, propter quam hæc tanta ſuſtinent, epulis
ſunt neceſſariæ. Quanquam & ſi aper ceruusq; capia-
tur, magis fit ſuaue uenantis animo, quia captus eſt,
quàm comedentis palato quia coctus eſt: Quantis cru
ciatib. propè quotidianarum plagarum tenera puero-
rum ætas ſubditur? quantis etiam in ſcholis uigiliarū
& abſtinentię moleſtiis exercentur, non propter diſcē
dam ſapientiam, ſed propter opes honoreſque uanita
tis, ut numeros & literas & diſertas fallacias eloqui di
ſcant? Sed in his omnib. qui hæc non amant, eadem
grauia patiuntur. Qui uero amant, eadem quidem
ſed non grauia pati uidentur. Omnia enim ſæua & im
mania, prorſus facilia & propè nulla efficit amor.
Quanto ergo certius & facilius ad ueram beatitudinē
charitas facit, quod ad miſeriam quantum potuit cu-
piditas fecit? Quam facilè toleratur quælibet aduerſi-
tas temporalis, ut æterna pęna uitetur, æterna requies
comparetur? Non immeritò ille uas electionis cum
ingenti lætitia dixit: Non ſunt condignæ paſſiones *Ro. 8.*
huius temporis ad futuram gloriam, quę reuelabi-

tur in nobis. Ecce unde iugum illud ſuaue eſt, & ſarci-
na leuis. Etſi anguſta eſt uia paucis eligentibus, facilis
tamen omnibus diligentibus. Dicit Pſalmiſta. Pro-
pſ. 16. pter uerba labiorum tuorum, ego cuſtodiui uias du-
ras. Sed quæ duræ ſunt laborantibus, eædem ipſis mi-
teſcunt amantibus. Propter quod ita diuinæ pietatis
diſpenſatione actum eſt, ut interior homo, qui reno-
uatur de die in diem, non adhuc ſub lege poſitus, ſed
iam ſub gratia exoneratus ſarcinis innumerabilium
obſeruationum, quod erat reuerà graue iugum, ſed du
ræ ceruici conuenienter impoſitum, facilitate ſimpli-
cis fidei, & bonæ ſpei, & ſanctæ charitatis, quicquid
moleſtiarum exteriori homini forinſecus intuliſſet il
le princeps, qui miſſus eſt foras, interiori gaudio leue
fieret. Nihil enim tam facile eſt bonæ uoluntati, quã
ipſa ſibi. & hæc ſufficit Deo. Quantumlibet ergo ſæ-
uiat iſte mundus, ueriſsimè angeli, nato in carne Do-
Luc. 2. mino, clamauerunt: Gloria in excelſis Deo, & in terra
pax hominibus bonæ uoluntatis: quia qui natus erat,
1. Cor. ſuaue iugũ eius eſt, & ſarcina leuis, & ſicut dicit Apo-
10. ſtolus. Fidelis Deus, qui nos non ſinit tentari ſupra id
quod poſſumus ferre, ſed facit cum tentatione ẽt exi-
tum, ut poſsimus ſuſtinere.

EODEM DIE HOMILIA
Euſebij Emeſeni.

AMbulans dominus Ieſus iuxta mare Gali-
lææ, uidit duos fratres, Simonem qui uo
catur Petrus, & Andream fratrem eius,
mittentes rete in mare, erant enim piſca
tores. Et ait illis. Venite poſt me, & fa-
ciam uos fieri piſcatores hominum. Matthæi 4.
Mat. 4 Narrat ſuperius Euangeliſta, quia dominus & ſalua-
tor noſter cum audiſſet quod Ioannes traditus eſſet,
ſeceſsit in Galilæam. Et relicta ciuitate Nazareth, ue-
nit & habitauit in Capharnaum maritimam, in fini-
bus Zabulon & Nephthalim, ut adimpleretur, quod
Eſa. 9. dictum eſt per Eſaiam prophetam. Terra Zabulon &
Nephthalim, uia maris trans Iordanem Galilææ gen-
tium, populus qui ſedebat in tenebris, lucem magnã
uidit, & ſedentibus in regione umbræ mortis, lux or-
ta eſt eis. Manifeſtum eſt igitur, quia non alicuius rei
timore ſeceſsit dominus in Galilæam, relicta ciuitate
ſua Nazareth: ſed ut prophetia compleretur, quæ in
fines Zabulon & Nephthalim eum uenturum eſſe prę
dixerat. Sic enim ait Eſaias. Primo tempore alleuiata
Ibid. eſt terra Zabulon, & terra Nephthalim. Sed quare
primo tempore? Quia ſtatim in ſuæ prędicationis ini
tio, & antequam Apoſtolos elegiſſet, ueniens illuc,
Petrum & Andream, Iacobum & Ioannem de piſca-
tione uocauit, & eis ut poſt ſe uenirent imperauit.
Sic igitur primo tempore, ſuorum pondere peccato-
rum terra Zabulon & terra Nephthalim alleuiata
eſt. Quæ ideo & uia maris quidem dicitur, quia por-
Ge. 49. tuoſa erat & nauigiis dedita. Vnde & Iacob in benedi
ctionibus ait: Zabulon in littore maris habitabit, & in
ſtatione nauium, pertingens uſque ad Sidonem. Sed
Luc. 1. quare in Galilæam ſeceſsiſſe dicitur, cum Lucas euan
geliſta Nazareth in Galilæa eſſe dicat? Miſſus eſt Ga-
Mat. 2 briel angelus a Deo in ciuitatem Galilææ, quæ uoca-
tur Nazareth. In hoc quoque euangelio ſuperius legi
tur, quòd Ioſeph admonitus in ſomnis, uenit in par-
tes Galilææ, & habitauit in ciuitate Nazareth. Per
quod datur intelligi, quod Nazareth non in plena ꝓ-
uincia Galilææ, ſed in extremis finibus ſita eſt. Seceſsit
igitur in Galilæam, id eſt, in ipſius prouinciæ plenitu
dinem. Gentium autem illarum populus, qui ibi in te
nebris ſedebat, & ueritatis nuntium non habebat, qa
legem ſpiritualiter non intelligebat, tunc uidit lucẽ
magnam. Ipſa eſt enim, quæ illuminat omnem homi-
nem uenientem in hunc mundum, quam qui ſequi- Io. 1.
tur, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen ui- Io. 8.
tæ. Et ſedentibus in regione umbræ mortis, lux orta
eſt eis. Illi enim ſub umbra mortis ſedent, qui uitæ ar-
borem ignorant. Mala umbra, quæ ſic refrigerat ut oc
cidat, ſic obſcurat, ut penitus lumen tollat. His igitur
niſi lux iſta illuxiſſet, uita pariter & lumine caruiſſet,
quoniam & umbra lumen eis tollebat, & mors uitam
eis auferebat. Venit igitur lux, uenit Dominus Ieſus,
qui ſimul eos & illuminauit & ſanauit. Vnde & ſubdi
tur. [Exinde cœpit Ieſus prædicare, & dicere. Pœnitẽ
tiam agite: appropinquauit enim regnum cœlorum.]
His enim uerbis ſaluator noſter ſuos auditores & illu
minat & ſanat. Chriſti enim prędicatio, & lumen &
uita eſt. Sed ubi eſt neceſſarium accendere lumen, niſi
in tenebris? Quibus neceſſarium eſt dare medicinam, Anima
niſi infirmis? At uerò anima, quę in peccatis eſt, & in- pecca-
firma & ſine lumine eſt. Huic igitur pœnitentia da- trix, pę
tur, cuius medicamine ſanatur & illuminatur. Sic er- nitẽtia
go populus, qui ſedebat in tenebris, uidit lucem ma- curat.
gnam, & ſedentibus in regione umbrę mortis, lux or
ta eſt eis, & ſanitas data. Fugerunt tenebrę ueniente
luce, & mors ipſa periit ueniente uita. Chriſtus enim
Ieſus, & lux & uita eſt. Benè autem a pœnitentia præ- Pnĩa.
dicare Dominus inchoat, qui mentes hominum infir exordi
mas & errorum nebulis excęcatas, hoc uno ſingulari um præ
medicamine ſanare & illuminare uenerat. Idipſum dicatio
enim prædicationis exordium Ioannes quoque Bapti nis Xp̃i
ſta ſuſcepit. Niſi enim hæc medicina præceſſerit, nul- Mat. 3
lum aliud remedium eſt, quod infirmis mentibus ua-
leat ſubuenire. Nam & ſi paruuli pœnitere neſciant,
fides tamen & pœnitentia eos offerentium, pro eis
ſuſcipitur. [Ambulans autem iuxta mare Galilęę, ui-
dit duos fratres, Simeonem qui uocatur Petrus, & An
dream fratrem eius, mittentes rete in mare, erãt enim
piſcatores. Et ait illis. Venite poſt me, & faciam uos
fieri piſcatores hominum. At illi relictis retibus, ſe-
quuti ſunt eum.] Ecce primos diſcipulos ſuos de ma-
ri Dñs uocat, quoniam multos alios per eos de huius
mundi fluctuoſa amaritudine ad fidem uocare diſpo-
ſuerat: ut quia de mari a domino uocantur, ipſi quo-
que periclitantium animas de mundi huius naufra-
gio & de uitiorum inſurgentibus procellis liberare di
ſcant. Et ſicut ipſi ſecundum carnem fratres erant, ita
& cæteros & fide & dilectione fratres eſſe doceant.
Omnes enim fratres ſumus, qui ex una matre eccleſia Oẽs fra
geniti, & unius patris filij ſumus. Vnde & ſimul om- tres ſu-
nes dicimus. Pater noſter qui es in cœlis. Quia enim mus.
communis pater eſt omnium, communiter inuoca- Mat. 6
tur ab omnibus. Vocat autem dominus piſcatores,
quoniam tales ei neceſſarij erant, qui aquis aſſueti, &
piſcandi & baptizandi eſſent periti. Ideoque non ar-
tem mutare eis præcepit, ſed longè melioris piſcatio
nis & alterius generis piſcium eos piſcatores fore pro
mittit, dicens: [Venite poſt me, faciam uos fieri piſca-
tores hominum.] Niſi enim homines piſces eſſent, pi
ſcatores hominum apoſtoli fieri non poſſent. Tales
enim piſces digni ſunt conuiuio Dei, tales piſces in
baptimatis fluuio natant, tales piſces hamo fidei &
ſanctæ prædicationis retibus capiuntur. De mari igi-
tur in mare transferuntur, quoniam de mari Galilææ
in hoc magnum & ſpacioſum mittuntur, ubi ſunt re- Pſ. 103
ptilia, quorum non eſt numerus, animalia puſilla &
magna, per quæ omnia genera hominum ſignifican-
tur. Sed quid eſt dicere. [Venite poſt me.] Poſt Chri-
ſtum nanque ire, eſt eius ueſtigia ſequi, eius opera imi
tari, eiusque patientiam & humilitatem tenere. Ne-
que enim ſufficit nobis pedibus tantum ire poſt Ie-
ſum,

ſunt, niſi & mente & dilectione eum ſequamur. Operæprecium autem eſt conſiderare, quanta fuerit horum beatorum fratrum obedientia, [qui ſtatim relictis retibus ſequuti ſunt eum.] Vnde non immeritò Simon obediens, Andreas uero reſpondens uel decorus interpretatur. [Et procedens inde, uidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, in naui cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia, & uocauit eos. Illi autem ſtatim relictis retibus & patre, ſequuti ſunt eum.] Non minor autem in his, quã in illis aliis obedientia inuenitur, qui ad unius iuſſionis uocem, non ſolum retia, ſed & patrem relinquentes, Chriſtum dominum ſequuti ſunt. Et iſti quidem, ſicut & illi, non ſolum piſcatores, uerum etiam fratres erant. O felix militia, quæ ex fratribus colligitur. quibus eſt cor unum & anima una. De quibus etiam per
Pſ. 132 prophetam dictum fuerat. Ecce quàm bonum & quã iucundum habitare fratres in unum. Quid eſt autem retia reficere, niſi ſanctarum ſcripturarum ſententias, hæreticorum uiolentia conſciſſas & deprauatas, ſana
Retia, libri ſacræ ſcripturæ. intelligentia exponere & reſtaurare? Hæc enim quatuor euangelia quaſi quatuor piſcandi retia ſunt. Similiter autem & quinque libri Moyſi, omneſque prophetarum libri. Denique tot ſunt retia, quot & uolumina.
Marc. 16. His autem retibus Chriſtiani capiuntur, his omnes fideles in eccleſiam colliguntur. Ite, inquit dominus, in uniuerſum mundum, prædicate euangelium omni creaturæ, qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Vides igitur piſcatores, quibus dicitur, Ite in uniuerſum mundum. Vides & retia, id eſt, euangelium, de quo dicitur. Prædicate euangelium omni creaturę. Vides & flumina, in quibus piſces capiuntur. i. baptiſmum. Vides & ipſos piſces, eos uidelicet, qui baptizantur & credunt.

IN OCTAVA S. ANDREAE, Matth. 4.

In illo tempore, Ambulans Ieſus iuxta mare Galilææ, uidit duos fratres, Simonem qui uocatur Petrus & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare. Et reliq. Homilia Erici.

Cunctis notiſſimum eſt, quod mare Galilææ propter diuerſa loca ſibi adiacẽtia, diuerſis etiam appellationibus nuncupatur. Idem eſt enim mare Galilææ, quod
Vide Bedam in cap. 5. Lucæ. mare Tyberiadis, quod ſtagnum Geneſar, quod lacus Cenereth, quod etiam lacus Salinarũ. Vocatur nanque mare Galilææ ab adiacente ſibi prouincia Galilæa. Appellatur & mare Tiberiadis, a proxima ſibi ciuitate, quæ prius uocabatur Cenereth, ſed ab Herode tetrarcha inſtaurata, Tiberias eſt appellata in honorem Tiberij Cæſaris. Nuncupatur quoque & alio nomine ſtagnum Geneſar ſiue Geneſareth, eo quod ſtans ibi aqua generet ſibi auram. Agitante nanque uẽto aquas, de ipſo auram ſibi excitare perhibetur. Nec putandum hoc mare ſimile eſſe mari magno, aut mari mortuo, uel Oceano, ſed eſt lacus quidam, per cuius medium fluuius tranſiens Iordanis, ſuis eum replet copioſiſſimis aquis. Extenditur uerò in longitudine ſui centum quadraginta ſtadiis, hoc eſt, decem & ſeptem millibus paſſuum & ſemis, faciunt leucas Gallicas undecim, & partes duas duodecimæ. Nam milliarius unus octo in ſe continet ſtadia. Stadium autem centum uigintiquinque paſſibus conſtat. In latitudine autem dilatatur ipſe lacus ſtadiis quadraginta, hoc eſt, quinque millibus paſſuum, qui conficiunt leucas tres ac paſſus quingentos. Sed cum ſit ipſum ſtagnum hauſtu dulce & ad potãdum habile, quærendum quare mare uocetur, cum mare ab amaritudine nomen acceperit. Ad quod dicendum, conſuetudinem eſſe Hebrææ linguæ, omnem congregationem aquarum, ſiue ſit dulcis, ſiue amara, mare nuncupare, iuxta quod in Geneſi legitur. Congregationes aquarum appellauit maria. Oriuntur nanque duo fontes ad radices Libani montis, quorum unus uocatur Ior, & alter Dan, qui ſimul iuncti, faciunt unum fluuiũ, qui uocatur Iordanis, ex Ior & Dan compoſitum nomen habens. Qui morem cæterorum fluuiorum decurrens, maximum facit ſinum, quem ſuis replens abundantiſſimis aquis, tranſit per medium eius, & peruenit uſq; ad mare mortuum, ibique amittit laudabiles ſuas aquas. *Iordanis unde dictus.* Hoc ergo mare ſiue ſtagnum quia delectabiles aquas habebat ad bibendum, & copia piſcium redundabat, ideo multitudinem incolarum circa ſe continebat. Quod dominus idcircò frequenter tranſnauigabat, ſicut in euangelio legimus, ut populis circumiacẽtibus miracula ſua oſtenderet, atque uerbo ſuæ prædicationis eos ad uiam ſalutis inuitaret. Secus hoc mare ergo redemptor noſter ambulans, uidit duos fratres piſcatores, mittentes retia in mare. Sed meritò quæritur, cur ad noui teſtamenti gratiam in mundo prædicandam, non filij regum, non ſcribæ primò uocantur, ſed piſcatores eliguntur. Nimirum ideo, quia quæ infirma ſunt apud homines, fortia ſunt apud Deum. Piſcatores enim uocantur, & non nobiles, ne potentes ſeculi iſtius ſuperbirent, & dicerent, quia Chriſtus fidem ſuam non niſi per illos inducere mundo potuerit. Illiterati ad prædicandum mittuntur, ut materia ſuperbiendi huius ſeculi ſapientibus amputetur, dum uident euangelium non per eloquentes, ſed per ſimplices prædicatores uſque ad fines terrę dilatatum. Bini autem ideo uocantur, quia geminam dilectionẽ prædicaturi, geminum etiam teſtamentum mundo erant tradituri. Spiritualiter uero, quod ambulans dominus ſecus mare Galilææ, uidit Petrum & Andream retia mittentes in mare, ſignificat quia incarnatus dei filius in mari iſtius mundi ſpiritales piſcatores uidit, quos ante mundi conſtitutionem ad opus prædicationis aptos eſſe præſciuit. [Et ait illis. Venite poſt me, & faciam uos fieri piſcatores hominum.] Congruè piſcatores piſcium promittuntur eſſe futuri piſcatores hominum, ut artis ſimilitudine delectati, diſcipulatui ſaluatoris libentius colla ſubmitterent. [At illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eum.] Forſitan dicat aliquis. Quid uel quantum iſti dimiſerunt, qui penè nihil habuerunt. Sed penſandum eſt, quod multum reliquerunt, qui uoluntatem habendi deſeruerunt. Multum dimiſerunt, qui omnia quæ habebant, uel habere poterant aut concupiſcere, dimiſerunt. Si enim habuiſſent amplas diuitias, & latas poſſeſſiones huius ſeculi, omnia pro Chriſti amore relinquerent, ſicut nauim & retia reliquerunt. Tanta enim ab apoſtolis dominum ſequentibus dimiſſa ſunt, quanta a non ſequentibus concupiſci potuerunt. Affectus ergo illorum magis penſandus eſt, quàm ſubſtantia. Arguit ſanè Porphyrius & Iulianus Auguſtus atque apoſtata, uel imperitiam hiſtorici mentientis, uel in ſtultitiam Apoſtolorum, qui ad primam iuſſionis uocem ſecuti ſunt ſaluatorem, tanquam hominem quemlibet irrationabiliter uocantem, cum ſcriptum ſit. Ne ſis facilis ad credendum. *Hiero. in c. 9. Matt.* Sed ſi dominus huiuſmodi creaturas condidit, quæ alias ad ſe attrahere præualeant creaturas, uerbi gratia, ſicut in magnete lapide & ſuccinis cernimus, quibus tanta uis ineſſe dicitur atque potentia, ut ferrum uel ſtipulam ad ſe attrahant, & ſibi cohærere faciant, multo magis ipſe omnium creaturarum conditor

ditor ad ſe ſequendum attrahere poterat quos uolebat. Vt enim beato Hieroоymo referente compertum habetur, tantus ſplendor & maieſtas occultæ diuinitatis in humana facie Chriſti relucebat, ut ex primo ſuo aſpectu ad ſe uenieotes facilimè attraheret. [& procedens inde, oidit alios duos fratres, &c.] Hos apoſtolus uidit dominus, quemadmodum & ſuperiores, hoc eſt, miſertus eſt eorum. Videre enim illius, miſereri eſt. Vocauit illos, uocauit & iſtos. Illuminauit illos mente, illuminauit & iſtos corde. Dimiſerunt & iſti omnia, ſicut & illi. Secuti ſunt dominum, quemadmodum & illi. Sed quæri poteſt, quomodo primum duos uocauerit, Petrum & Audream, & poſt paolulum alios duos, Iacobum & Ioannem, ſicut Matthæus & Marcus narrant, cum Lucas dicat Petri ſocios fuiſſe filios Zebedæi, & impletis nauiculis multitudine piſciom, ad extrahenda retia ab eodem Petro fuiſſe uocatos. Vbi etiam cum dixiſſet dominos Petro, Ex hoc iam eris homines capiens, ſcribitur adductis ad terrã nauibus, dominum pariter fuiſſe ſecutos. Sed intelligendum eſt, hoc primò quidem factum eſſe quod Lucas narrat, nec tunc eos dominum uocaſſe ut ſequerentur, ſed tantum Petro prædixiſſe, quod homines eſſet capturus, & poſt hæc, ſicut Matthæus deſcribit, binos & binos eos uocaſſe ut ſe ſequerentur. Sciendum præterea, ot Ioannes Euangeliſta refert, quod Andreas adhoc diſcipulos Ioaonis Baptiſtæ, ipſum de Chriſto Ioannem audiuit dicentem: Ecce agnus Dei. Qua ilicò exhortatus ſententia, uoluntate propria ſimul cũ alio Ioaonis diſcipulo (cuius nomen tacet ſcriptura) ſecutus eſt dominum, apud qoem, ut idem Euangeliſta narrat, uno manentes die, protinus ad prædictum magiſtrum ſuum, uidelicet Ioannem reuertuntur Baptiſtam, eiuſque magiſterio inſeruiunt, quouſq; idem Aodreas a domioo poſtmodum, ſicut Matthæus io hoc deſcribit euangelio, ſimul cum Petro ad diſcipulatum uocatus eſt. Et notandum, quod iſti diſcipuli dominum ſecuturi, reliquiſſe dicuntur retia, & patrem ſuum Zebedæum. Zebedæus nanque interpretatur fugitiuus, & ſignificat diabolum. Retia autem implicamenta huius mundi ſignificant, Quiſquis ergo dominum fideliter ſequi cupit, neceſſe eſt ut primò ab impedimentis humanarum rerum, a curis uidelicet uitæ præſentis pedem excotiat, & ſic diabolum tota oirtute fugere ſatagat. Allegoricè iſti quatuor diſcipuli a domino de mari uocati, duos ſignificant populos, de ſolicitudinibus & inquiete huius ſeculi ad ſoli ditatem ſpiritualis ſtudii per gratiam dei uocatos. Nam Simon Petrus, qoi ioterpretatur obediens, ſiue agooſcens, & Iacobus, qui ſupplantator dicitur, populum Iudaicum ſigoificant, qui prior per legislationẽ creatorem ſuum agnoſcens, obedire præceptis eius promiſit, dicens ad Moyſen: Omnia quæ locutus eſt nobis dominus, faciemus, & erimus obedientes. Qui etiam geotilem populum ſupplaotauit, idola contemneodo, & deum colendo. Andreas uero, qui uirilis dicitur, & Ioannes, qui gratia dei interpretatur, gentilẽ populum deſignant, qui poſtquam ad fidem uenit, in præceptis dei uiriliter ambulare ſtuduit, & quicquid boni egit, non ſuis meritis, ſed totum gratiæ ſaluatoris attribuit. Moraliter quoque quatuor nomina iſta in ſe uouſquiſque fidelium ualet recognoſcere, ſi illorum interpreraciones in quatuor principalibus uirtotibus ſtuduerit obſeruare. Eſt enim unuſquiſque fidelis Simon Petrus, cum per prudentiam agnoſcit propria peccata, & his deletis, mandatis diuiois fortem exhibet obedieotiam. Eſt Aodreas, cum uiriliter per temperantiam ſuſtinet tentationes ſibi illatas. Iacobus quoque non indebitè dicitur, ſi per fortitudinem mentis uitia ſupplaotare probatur. Cooueniecter etiam Ioannes nominari poteſt, ſi per iuſtitiam mandata creatoris adimplens, nil ſibi deputat, ſed cuncta bonorum omnium largitori aſſignat. Quiſquis ergo ad patriam cæleſtem uenire deſiderat, ſtudeat neceſſe eſt, cum Simone Petro, qui interpretatur agnoſcens ſi ue obediens, præceptis obedire diuinis, & propria recognoſcere peccata, dicens cum propheta. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco. Curet etiam cum Andrea uirili tentationibus diaboli uiriliter reſiſtere, & cum Iacobo ſupplantatore, omni fortitudine uitia ſupplantare. Saragat quoque de bonis ſuis actibus, bonorum omoium largitori actiones gratiarum, cum Ioanne, qui interpretatur gratia Dei, rependere ut bonum quod agit, non ſibi, ſed deo per omnia deputans, ab ipſo in futuro remunerari mereatur, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorom, Amen.

Ibid. | *Mar.1* | *Luc.5.* | *Io.1.* | *Ibid.* | *Quatuor diſcipuli quos deſignarint.* | *Ex.24* | *Pſ.50.*

De ſancto Nicolao, quære in communi.

De conceptione beatæ Mariæ, quære in Natiuitate eiuſdem.

De ſancto Thoma Apoſtolo, quære in communi.

De ſancto Antonio, quære in communi.

IN NATALIS. AGNETIS, Homilia Maximi epiſcopi.

CVm in toto mundo uirgineus flos Mariæ immarceſſibiles coronas inoectat, & ſceptrigeram pudoris aulam immaculato conſeruet affectu, eouſque integritas perſeuerauit ad palmam, ut in puellis trophæum ſanctitatis arriperet, & per ueſtigia matris uirginis ad cœleſtem thalamum perueniret. Hinc eſt quod annulo fidei Agnes ſe aſſerit ſubarratam, & clamat ſe amore ſponſi conſtrictam. O quàm imitabile uirginibus, uirgo, tu amoris tradidiſti exemplum? o quàm ſanctum pectoribus dandum uirgineis tribuiſti reſpooſum, contemneodo muodi diuitias, execrando carois concupiſcentias, & ſolam Chriſti pulchritudioem adamando. Accedite ad puellam puellæ, & diſcite io annis infantiæ quales io pectore ſuo circa amorem Chriſti flammas accendit. Dicit ſe amatori ſuo ſeruare fidem, & eius corpus concupiſcere ſolum, qui pro amore hominum mortis non recuſauit ioteritũ. Diſcite oirgines Chriſti amorem in puella feruentẽ, & omnes mundi diuitias uelut ſtercora recuſanrem. Ideo enim ſanctorum per literas traduntur exempla, ut unuſquiſq; pro qoalitate ſexus, & pro ætate annorum, modom ſui propoſiti teneat, & ſicot per uirginẽ uirgines, ita per coningem coniuges uincere ſeculum pro Chriſti amore ſtudeant, ac repugoatione animi, muodi dulcia recuſantes, & eius non recoſantes auſtera, ad delectationes perpetoas, & ad gaudia æterna ptingaot. Hæc dicentes, non uituperamus coniugum caſta commercia, ſed uirginum perſeuerantiam adoramus. Non enim uirginitas malis rebus ſuperponenda eſt, ſed eſt rebus optimis preferenda. Quæ eoim mundis mundior, & ſanctis eſt ſanctior, noo indiget malarum rerum uituperatione laudari. Sequantur itaque ſancta coniugia patriarcharum, coniuges in religione poſitæ, ac diuinis literis informatæ, Saram, Rebeccam, Rachaelem, Aonam, Suſannam, Sephoram imitentur uxores: Chriſti uero uirgines ſolam uirginem, matrem luminis ſubſequantur. Huiuspediſſequa Agnes beatiſſima, magnum de ſe pudicitiæ excitauit exemplum, cum uirginitatem pretulit uitę, omnemque a ſe amorem ſceleſtum expellens, trophæum crucis Chriſti arripoit, & tam contra libidines, quàm ēt coo

Virginitas Mariæ plurimos ſui fecit ſectatores.

Sectorũ exẽpla cur proponantur.

contra ſupplicia uniuerſa, fide potius armata quã ferro fortiter dimicauit, & vicit. Aſpicit denique blãdiẽtem, & renuit: minantem incẽdium attendit, & ridet. Neſcit amare aliquid quod tranſit, & dum nimis uirginitatem diligit, nec ludibria, nec flammas, nec ſupplicia, nec carnifices metuit: poſtremò nec gladium furentis percuſſoris expauit. Compellitur uirgo ornamẽta ſuſcipere corporis, ſed renuit: quoniam iam ſuſceperat mentis. Et quia non de elegantia corporis humani placere ſtudebat, quia timebat de fœditate animæ Domino diſplicere, dabat intus per fidem ſuæ menti candorem, pulchritudinem excolebat animæ, & quantũ ſtiebat ut animam ſuam pulchram faceret, tãtum in corpore erubeſcebat ſe eſſe formoſam, tanto ſtudens diſplicere carnalibus in carnis aſpectu, quanto inſtitit Chriſto & eius angelis cõplacere. Turbatur iuuenis à puella contemptus, & ſe muneribus complacere poſſe exiſtimans, aurum, gemmas, congeminas ueſtes, prędia precioſa conuectat. Sed quia Chriſti charitas pecuniarum non habet precium, uirginitas ſacratiſsima in ſuo gradu uſque in ſanguinis effuſionem permanſit, quoniam ſuo illam ſanguine ſubarauerat Chriſtus.

Virginib⁹ uirorũ munuſcula reſpuẽda.

Ad concupiſcentem igitur reuertitur cenſus, & inconcuſſa uirginitas Chriſto ſemel oblata perdurat. Diſcite uirgines Chriſti, normam puellaris exempli, & oblata ſub ſpecie pietatis uirorũ munuſcula, tota intentione reſpuite, & quaſi rabidi canis morſus omni cum gaudio recuſate. A quo non receperis quò timeas Deum, non accipias quò diligas mundum. Accipe uirgo, ſed quod amor i æterno proficiat. Quotieſcunq; ab homine conſecuta fueris cenſum, ſic accipe, ut te ſpõſam Chriſti cognoſcas. Videt ille intus in mente quid facias, & quàm expetenter eius uirgines comiteris, attendit. Videte ergo quomodò Agnes ſequitur Mariam per opprobria. Nullum potuit penitus formidare ſupplicium, cui etiam lupanar turpitudinis, locus orationis efficitur, & ubi ei diabolus corruptiõis pręparauerat ignominiam, illic eam percipere fecit Dominus coronã ſuę uirginitatis & palmã. Hoc eſt i ſuis ſedibus hoſtes uincere, captiuã ductã uirginẽ ad penetralia regis libidinum, ipſum regem à uirgine, quã captiuauerat, uictũ & uinctũ cũ uirginis triumpho exire. Nã q tenuerat, tentus eſt, qui traxerat, tractus eſt qui occidere ſe putabat: occiſus eſt. Denique ut probemus diabolũm a uirgine iſta tũc fuiſſe uictũm, illius iuuenis factum ad animum reuocemus, quẽ contra Agnetis inſaniam ſic amauerat inimicus, ut nudam faceret trahi per uulgus ad lupanar, ſub uoce præconantis ducis, populum ad libidinem inuitantis. Hunc ergo ducem fuiſſe diaboli nemo qui dubitet, & uicto duce populum ſuperatum eſſe, omnibus notum eſt, ſuperatis aũt cum duce ſuo populis, tyrannum teneri captiuũ omnibus patet. Conſtat ergo diabolum ſuperatum, quoties contra uirginem arma arripuit, Nã expoliata uirgo tegitur crinibus & nudata ab hominibus malis, ueſtitur ab angelis bonis, & dannata in proſtibulo turpitudinis, in gremio apparuit caſtitatis. Efficitur oratorium angelorum, locus qui perditarum fuerat animarum, & ubi ſemper naufragauerat caſtitas, illic eſt coronata uirginitas. Denique populos quos præco ad libidinem inuitauerat, uirgo ad caſtitatem obtinuit: & quos ad eam diabolus inquinatos induxit, illa à ſe mundos eiecit. Oẽs nanque ſingulatim ingreſsi, vnus alterum ſuſtinebat ingreſſum. Quem egreſſum dũ non crederet mundum, ſe exhibebat immundum. Sed ingreſſum ad libidinem, ad adorandum Dominum meritis uirginis tenebatur, & exibat inde Dei ſeruus, qui ſeruus diaboli intus fuerat ingreſſus, & tot facti ſunt Chriſti cultores, quot diabolus uirginis ſe putauerat inueniſſe corruptores. Remãſit igitur iuuenis, qui autor huius extiterat probrationis, qui ſe putabat defenſorem uirginis ſuperare. Hic dum ſplendori cæleſti non ceſsit dãs honorem, uitam quam habere uidebatur amiſit, & mortem quam quærebat inuenit. Ridentibus lachrymæ ſuccedunt, & inſultantibus finem lamentationes imponunt. Attendit lugentem iudicẽ, & quem minantem antè contempſerat, nunc deprecãtem exaudit. Ilicò igitur ut cœpit orare pro mortuo, & à mortuis excitat ſaluum, qui morti fuerat deputatus, & ad gaudium euocat, qui fuerat præcipitatus ad luctum. Nam qui inceſtus fuerat mortuus, exurgit caſtus, & fit prædicator caſtimoniæ, qui perſecutor extiterat caſtitatis. Ad hæc ſacrilegi conturbantur in templis, & Chriſtum hæc mirabilia facientem contremiſcũt. Excitant ſeditiones ignobilis uulgi, ut ratio quæ ſuadebat fidẽ, ſeditionum clamoribus pulſa, locum in mentibus hominum inuenire non poſſet. Pater uerò ſuſcitato filio triſtis abceſsit, &, ut legitur, turbis furentibus uicarium dereliquit. Virgineo itaque corpori ſtridentes præparantur flammæ ſed corpus quod incendia libidinum ſuperauerat, refrigeriũ in mediis flammis inuenit, & quæ ad hoc focos ingreſſa fuerat ut arderet, cœpit per ſanctam uirginitatem algere, ut diſceret uirginitas ſibi flammas & incendia penitus dominari non poſſe. Nec illos periſſe æſtimes, quos pro nomine Chriſti conſumpſit incendium. Nanque cum legis Eliam ignibus raptum, & tres pueros in mediis flammis nulla ratione conſumptos, aut dum Laurentium in craticula aſſatum recolis, atque Agnem ſicut Teclã flammarum globos euaſiſſe cognoſcis, nullam in his ſuſpiceris uarietatem fidei tunc fuiſſe Vna etenim fides ſanctos Dei in paſsione exercuit, & diuerſo genere gloriarum reddidit utroſque uictores. Nam qui conſumptus eſt, martyr exultat, & qui euaſit, uictor exultat. Et Eſaias ſectus, martyrem ſe fecit, & Daniel leonum rabiem morſuſque contemnens, probatiſsimũ Dei confeſſorem expreſsit. Quo facto utroſq; Chriſtus diaboli oſtendit eſſe uictores. Vnus enim moritur & triumphat, alius euadit & regnat. Veni iã uirgo ad thalamum quem quæſiſti, & pro amore ſponſi gladium percuſſoris admitte, ut ſponſam te uirginitas imaculata cõprobet Chriſti, & martyrẽ cõfeſsio ꝓbata conſignet. Felix caterua uirginũ, qbus ſtudium eſt tuæ ſequi confeſsionis ueſtigia. Habebunt enim tecũ coronam in cælo, quæ tecum ſuperauerunt inimicum in mundo. Nam ſicut tibi ueſtigia Mariæ proſequẽti, participatio æternæ remunerationis apparuit, ita eis te imitantibus æterna credimus gaudia non neganda. Itaque ò ſplẽdida Chriſto, pulchra Dei filio, & omnibus angelis & archangelis grata, ut noſtri meminiſſe digneris, quibus poſſumus precibus exoramus, ut nobis ille tribuat peccatorum indulgẽtiam, qui tibi tuorum omnium laborum tradidit palmam, qui regnat cum patre & ſpiritu ſancto, quia ipſi eſt honor, laus, gloria, & poteſtas in ſecula ſeculorum, Amen.

Agnes oppugnãtẽ ſe diabolũ ut uicerit.

Mortuos excitatur precib⁹ Agnetis.

4. Re. 2

Dan. 3

Dan. 6 & 14.

Virginũ preconium

Innocat S. Agnetem.

IN CONVERSIONE S. PAVLI, Sermo Beati Auguſtini.

Eſt Ser. 14. de Sãctis.

Hodiè dilectiſsimi, de Actibus Apoſtolorum lectio hæc pronunciata eſt, ubi Apoſtolus Paulus ex perſecutore Chriſtianorum, annunciator factus eſt Chriſti. Proſtrauit enim Chriſtus perſecutorem, ut faceret Eccleſiæ doctorem, percutiens & ſanans, occidens & uiuificans. Occiſus agnus à lupis, & faciens agnos de lupis. Ita enim in præclara prophetia, cum Iacob patriarcha benediceret filijs ſuis, præſentes tangens,

Gẽ. 49

gens, futura proſpiciens, prædictum erat quod in Pau
lo contigit. Erat autem Paulus, ſicut ipſe teſtatur, de
Phil. 3 tribu Beniamin. Cum autem Iacob benedicens filios
ſuos, ueniſſet ad benedicendum Beniamin, ait de illo:
Beniamin lupus rapax. Quid ergo? Lupus rapax ſem-
per? Abſit. Sed qui manè rapit prædam, ad ueſperam
diuidet eſcas. Hoc in Apoſtolo Paulo impletū eſt, quia
& de illo prædictum erat: Iam ſi placet, audiamus illū
manè prædam rapientem, ad ueſperam eſcas diuiden
tem. Manè & ueſperum poſita ſunt pro eo, ac ſi dicere
tur prius & poſteà. Sic ergo accipiamus. Prius rapit,
poſteà diuidit eſcas. Attendite raptorem. Saulus, in-
Act. 9. quit, acceptis literis à principibus ſacerdotum ibat, ut
ubicunque inueniret Chriſtianos, ad ſacerdotes attra-
heret, & adduceret utique puniendos. Ibat ſpirans &
anhelans cædes. Hic eſt, manè rapiens. Nam & quan-
Act. 7. do lapidatus eſt Stephanus primus martyr pro nomi-
ne Chriſti, euidentius aderat & Saulus, & ſic aderat
lapidantibus, ut non ei ſufficeret, ſi tantum ſuis mani
bus lapidaret. Vt enim eſſet in omnium lapidantium
manibus, ipſe omnium ueſtimenta ſeruauit, magis ſæ-
uiens omnes adiuuando, quàm ſuis manibus lapidan
do. Audiuimus, Manè rapiet: uideamus, Ad ueſperum
diuidet eſcas. Voce Chriſti de cælo proſtratus, & acci-
piens deſuper interdictum iam ſæuiendi, cecidit in fa-
ciem ſuam, prius proſternendus, poſteà erigendus:
prius percutiendus, poſteà ſanandus. Nō enim poſteà
Chriſto uiueret, niſi occideretur in eo, q̄ malè antea
Act. 9. uixiſſet. Quid ergo proſtratus audit? Saule, Saule, q̄d
me perſequeris? Durum eſt tibi contra ſtimulum cal
citrare. Quis erat qui loquebatur? Chriſtus. Vnde lo-
quebatur? E cælo. Vbi loquebatur? In terra. Et cui lo-
quebatur? Saulo. Quid loquebatur? Quid me perſeque
ris? ait. Quis eum tangebat? Aliquis. Vt oſtenderet ſe
in cælo pati, quod membra patiebantur in terra, ait:
Quid me perſequeris? Ille caput, & nos membra. Quic
quid membra patiuntur, caput pro membris clamat.
Si tibi aliquis fortè pedem calcaret aut manum, ſiue la
tus foderet, caput pro membris clamaret, Calcas me.
Et Saulus ad Dominum: Quis es Domine? Et uox Do-
mini deſuper: Ego ſum Ieſus Nazarenus, quem tu per-
ſequeris. Membris adhuc in terra poſitis, caput in cæ-
lo clamat: et nō dicebat, Quid pſequeris fideles meos?
ſed. Quid me perſequeris? Et ille: Quid me iubes face-
re? Iam parat ſe ad obediendum, qui prius ſæuiebat ad
perſequendum. Iam informatur ex perſecutore prædi
cator, ex lupo ouis, ex hoſte miles. Audit quid facere
debeat. Cæcus ſanè factus eſt, ut interiori luce fulge-
ret cor eius. Exterior lux ad tempus ſubtracta eſt per-
ſecutori, ut redderetur prædicatori. Et eo tn̄ tpe quo cæ
tera non uidebat, Ieſum uidebat. Ita ex ipſa eius excita
te informabatur myſterium credentium, quod qui
credit in Chriſtum, ipſum intueri debet. Cætera nec
nata computare, ut creatura uileſcat, & ut creator in
corde dulceſcat. Videamus ergo. Adductus eſt ad Ana
niam: & Ananias interpretatur ouis. Ecce lupus ra-
pax adducitur ad ouem ſequendam, non rapiendam.
Sed ne † rapientem ouis expaueſceret lupum, ipſe pa-
Irrepentinum. ſtor de cælo, qui omnia faciebat, nunciauit lupum uē
turum oui, ſed non ſæuiturum: & tamen tam immanis
fama lupum illum præceſſerat, ut non poſſit ouis au-
dito eius nomine non cōturbari. Nam cum Dominus
Ieſus eidem Ananiæ nunciaret iam ueniſſe Saulum, ut
crederet ad eum Ananias ire ſe debere, ait Ananias:
Domine, audiui à multis de uiro hoc, quòd multa ma
la in ſanctis tuis operatus eſt in Hieruſalem & nunc li
teras accepit à principibus ſacerdotum, ut ubicunque
inueniret ſui nominis ſectatores, pertrahat. Dominus
autem ad illum: Sine, ego oſtendam illi, quanta illum
oporteat pati pro nomine meo. Mira & magna res ge-
ritur. Lupo ſæuitia interdicitur: lupus ad ouem capti
uus ducitur. Tanta autem præceſſerat ſama lupi rapto
ris, ut eius nomine audito, timeret ouis etiam ſub ma
nu paſtoris. Confortatur ne iam putet ſæuientem, ne ti
meat timentem. Ab agno pro ouibus mortuo, fit ouis
ſecura de lupo. Ego, inquit, illi oſtendam, quanta illū
oporteat pati p̄ nomine meo. Vbi terror? ubi Saulus?
Quod faciebat contra nomen paſtoris, patitur pro no
mine paſtoris. O ſæuitia, o miſericordia. Vides illum
præparare ferrum? ſecaturus eſt, non pempturus: cu
raturus, non occiſurus. Chriſtus dicebat, Ego oſtendā
illi, quanta oporteat illum pati pro nomine meo. Sed Rom. 8
quo fine? Ipſum qui patiebatur audite: Non ſunt con
dignæ paſsiones huius temporis ad ſuperuenturam
gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Ac ſi dicat: Sæuiat
mundus, fremat mundus, concrepet linguis, coru-
ſcet armis, quicquid poteſt faciat: Quid faciet ad id,
quod accepturi ſumus? Appendo quod patior con-
tra id quod ſpero. Hoc nunc ſentio, illud credo: & ta-
men plus ualet quod credo: quàm quod ſentio. Quic-
quid eſt quod ſæuit pro nomine Chriſti, ſi poteſt uiui,
tolerabile eſt: ſi non poteſt uiui, migrare hinc facit. Nō
extinguit; ſed accelerat ipſum præmium, ipſam dulce
dinem: quæ cū uenerit, ſine fine erit. Opus cū fine, mer
ces ſine fine. Nam & operarius deficeret in uia, niſi at-
tenderet quid accepturus eſſet in patria. Iſta cogitan-
tes, non deſperemus fratres: quia etſi peccatores ſu-
mus, magnum meditum habemus. Ipſum medicum
audite. Non ueni, inquit uocare iuſtos, ſed peccatores Luc. 5.
ad pœnitentiam. Hoc ipſe Apoſtolus commemorat
in epiſtolis ſuis. Dicit enim ad hoc ſibi ueniam datam 1. Ti. 1
peccatorum ſuorum; ut nemo deſperet de ſe, qui fue-
rit magnis peccatis inuolutus, & multis ſceleribus irre
titus, quaſi non ſit ueniam accepturus, ſi conuerſus
fuerit ad eum, qui pendens in cruce pro perſecutori-
bus orauit, dicens; Pater, ignoſce illis, quia neſciunt Lu. 23.
quid faciunt. Factus eſt ille ex perſecutore prædicator
& doctor gentium. Qui prius, inquit, fui blaſphemus
& perſecutor & iniurioſus. Vides quod meritum pro
pœna conſequitur. Gratia enim Dei efficimur ſalui à
peccatis noſtris, largiente ipſo Domino noſtro Ieſu
Chriſto, qui uiuit & regnat &c.

IN FESTO CONVERSIONIS S. Pauli, In lectionem Epiſtolæ loco. Concio exegetica.

SAulus autem adhuc ſpirans minarum &
cædis in diſcipulos Domini, acceſsit ad Act. 9.
principem ſacerdotum, & petijt ab eo
epiſtolas in Damaſcum ad ſynagogas, ut
ſi quos inueniſſet huius uiæ uiros ac mu
lieres, uinctos perduceret in Ieruſalem.] Opportunè,
inquit Chryſoſtomus, de zelo Pauli hic diſſerit, ut
oſtendat quòd medio zelo uehebatur, nondum ſatia-
tus cæde Stephani, neque perſecutione Eccleſiæ im-
pletus ac diſperſione, accedit ad principem ſacerdo-
tum. Vbi impletur, quòd à Chriſto ad diſcipulos di- Ioã. 16.
ctum: Quia uenit hora, quòd omnis qui occidit uos,
arbitratur ſe obſequium Deo offerre. Hic igitur ſic fa
ciebat, non ut Iudæi. Abſit. Nam quòd zelo faciebat,
manifeſtum ex eo, quòd in exteras ciuitates abibat, Il
li autem etſi ea quæ in Ieroſolymis erant curabant, ſo
lum ut gloriam obtinerent. Quare autem in Dama-
ſcum ibat? Magna ciuitas erat ac regia. timebat igitur,
ne & illa ciuitas præueniretur. Et uidere licet deſide-
rium ac ardorem, quomodò legitima operatus eſt.

Nam accedit ad principem, petit epiſtolas ab illo, ut quotquot inueniret eſſe in uia. Viam eos, qui credebant, uocat, qui apud omnes ſic tum nominabātur, for taſsis ob hoc, quòd uiam ſecabant ferentem in cælum. Quarè autem non accepit poteſtatem illic puniendi illos, ſed in Ieruſalem ducit? Vt ita maiore cum poteſtate ibi pœnam de illis ſumat. Et uide quali periculo ſeipſum committebat: attamen & ſic timet, ne quid mali patiatur. Sanè propter hoc & illos ſecum accipit, ut fidētius quotquot uiros ac mulieres inueniret, uinctos adduceret in Ieruſalem. [Et cum iter faceret, contigit ut appropinquaret Damaſco. Et ſubitò circunfulſit eum lux de cælo: & cadens in terram, audiuit uocem dicentem ſibi: Saule, Saule quid me perſequeris?] Quarè hoc non eſt factum in Ieroſolymis? quarè non eſt factum in Damaſco? Ita ut non poſſent illud alij aliter narrare, ſed ille fide dignus ut narret, qui propter hoc abierat. Hoc ſanè dicit & Agrippæ ra-
Ac. 26 tionem reddens. Laborat autem & uiſu, eò quòd excellens lumen grauare ſolet. habent enim ſuas menſuras oculi. Dicitur autem excellens ſonus ſurdos facere ac attonitos, ſed hunc ſolum excæcauit, & terrore ſuo furorem extinxit, ita ut audiret ille ea quæ dicebantur, Saul, Saul, quid me perſequeris? Non dicit illi. Crede, neque aliud tale quippiam, ſed crimen obijcit. Quid mali, quod aut magnum aut paruum tibi feci quòd hæc facis? [Qui dixit: Quis es Domine?] Iam confeſſus eſt ſe eſſe ſeruum. [Et ille: Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris. Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. Quaſi dicat:] Ne putes tibi cum hominibus ſolis eſſe certamen. [Et tremens ac ſtupens, dixit: Domine, quid me uis facere?] Hęc planè fratres, inquit D. Ber-
Serm. 1 nardus, perfectæ conuerſionis eſt forma. Paratum, in-
in Cō- quit, cor meum Deus, paratum cor meum. Paratus
uerſ. S. ſum & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua.
Pauli. Domine, quid me uis facere? O uerbum breue, ſed plenum, ſed uiuum, ſed efficax, ſed dignum omni acceptione. Quàm pauci inueniuntur in hac perfectæ obedientiæ forma, qui ſuam ita abiecerint uoluntatem, ut ne ipſum quidem cor propriū habeant, ut nō quid ipſi, ſed quid Dominus uelit omni hora requirant, dicentes ſine intermiſsione, Domine, quid me uis facere? [Et Dominus ad eum: Surge & ingredere ciuitatem, & dicetur tibi quid te oporteat facere.] O ſapientia ſuauiter uerè uniuerſa diſponens. Eum cui tu lo-
Sap. 8. queris, erudiendum de uoluntate tua mittis ad hominem, ut ſocialis uitæ cōmendetur utilitas, & edoctus per hominem, diſcat & ipſe ſecundum datam ſibi gratiam hominibus ſubuenire. Hæc Bernardus. Porrò Chryſoſtomus, Vide, ait, Quomodò non ſtatim omnia illi reuelat, ſed ſolum illius mentem præmitigat: & dum præcipit quid ei faciendum, ſtatim illi bonam ſpem dat quòd iterū uiſurus ſit. [Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, ſtabant ſtupefacti, audiētes quidem uocem, neminem autem uidentes.] Cur non crediderunt, ait Oecumenius, qui cum eo erant? Vt teſtificantes id de Paulo, fide digni haberentur. Si enim credidiſſent, uiſi fuiſſent ad gratiam teſtificari. Qui ſanè uocem quidem audiuerunt, non ſupernam, ſed Pauli, neminem tamen uiderunt, cui reſponderent. Nam ſupernam uocem Paulus ſolus audiuit. Procedens enim,
Ac. 22 eum ita loquentem inducit, Qui uerò mecum erant, lumen quidem uiderunt, & terrefacti ſunt, uocem tamen eius qui mecum loquebatur, non audiuerunt. Si enim uocem illam audiuiſſent, nequaquàm in diffidētia & perfidia perſtitiſſent. Sed cum uiderent Paulum reſpondentem, admirabantur. Ita Oecumenius. [Surrexit autem Saulus de terra, apertiſque oculis nihil uidebat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damaſcum.] Spolium diaboli, inquit Chryſoſtomus, uaſa eius quaſi capta ciuitate ac metropoli quadam introducunt. Et quid hoc mirum? Illi hoſtes & inimici introducunt illum omnibus uidentibus. [Et erat ibi tribus diebus non uidens, et non manducauit neque bibit.] Ligatus introductus eſt, non circumpoſitis illi uinculis & trahebant illum, qui ſe ſperabat alios tracturum. Quarè autem non comedit neque bibit? Compungebat ſe propter ea quæ fecerat, confitebatur, precabatur, orabat Deum. [Erat autem quidam diſcipulus Damaſci, nomine Ananias, & dixit ad illum in uiſu Dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego Domine. Et Dominus ad eum: Surge & uade in uicum, qui uocatur Rectus, & quære in domo Iudæ Saulum nomine, Tarſenſem. ecce enim orat: & uidit uirum Ananiam nomine introeuntem & imponentem ſibi manus, ut uiſum recipiat.] Quarè nam per nullum ex præcipuis apoſtolis hunc uocauit, neque miſit ad illius inſtitutionem aliquem ex his? Quoniam non oportebat illum per homines, ſed per Chriſtum erudiri. Quoniam & hic docuit illum quidem nihil, baptizauit autem ſolum. Simul autem cum baptizaretur, accepit magnam ſpiritus gratiam ob zelum & alacritatem plurimam. Quòd autem & Ananias ualdè in ſignis fuerit, manifeſtum fit ex is quæ ad illum dicit, & quæ ille reſpondet, dum dicit, [Domine audiui à multis de uiro hoc, quanta mala fecerit ſanctis tuis in Ieruſalem.] Si igitur contra Dominum locutus eſt, multò magis ſi angelus miſſus eſſet. Et propter hoc ante hunc neque Philippus audit quid futurum, ſed ſolum uidet angelum, & nondum ſpiritus iubet accedere & adhærere currui. Iam autem hoc loco metum illius minuit, & dicēdo, Ecce orat, quaſi hoc dicit, Cæcus eſt, & tu metuis? Ita & Moſes timet. Vnde magis uerba ſunt timentis, quàm non credentis, & audi uerba ipſa, Domine audiui à multis de uiro hoc. Quid dicis? Deus dicit, & tu dubitas? [Et hic habet poteſtatē à principibus ſacerdotum alligandi oēs, qui inuocant nomen tuum. Vnde hoc manifeſtum? Veriſimile erat illos, qui in timore erant, curioſiores fuiſſe. Non igitur hoc dicit, quaſi neſciat Chriſtus, ſed dubitat quomodò hæc fiant cum illa ita ſe habeant. Ita & alibi diſcipuli dicunt, Quis poteſt ſaluari? Et uide quot res gerantur, ut credat uēturo. In ſomnio uidit, prædixit illi. Orat, inquit: igitur ne time. Et quarè non dicit illi, quid factum ſit? Erudit nos, ne prædicemus opera noſtra. Immò & timentem uidens, neque ſic dixit, Ne ſis infidelis. Sed quid? Surge, uade. Vidit enim in uiſione uirum, qui poſuit illi manus. Ideò in uiſione, quia cæcus erat. Et neque miraculum excellentia rapuit diſcipulum: ita metuit. At tamen per illum, Paulum cum eſſet cæcus, uidere Deus fecit. [Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam uas electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filijs Iſrael. Ego enim oſtendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.] Non ſolū fidelis erit, inquit, ſed doctor, & magna dicendi libertate utetur. Coram gentibus & regibus. Ita creſcet doctrina, inquit, ut & populos & reges omnes uincat. [Et abijt Ananias, & intrauit in domum, & imponens ei manus, dixit, Saule fratres, Dominus miſit me Ieſus, quī apparuit tibi in uia qua ueniebas, ut uideas & implearis Spiritu ſancto.] Statim illum familiarem facit nomine, Ieſus, inquit, qui apparuit tibi in uia. Porrò hoc non dixerat illi Ieſus, ſed à ſpiritu ſancto didicerat. [Et confeſtim ceciderunt ab oculis eius tāquàm ſquamæ, & uiſum recepit, & ſurgens baptizatus eſt. Et cum accepiſſet cibum, confortatus eſt.] Solum illi manus impoſuit, & ſtatim ſquamæ ab oculis illius deciderūt. Has quidā dicūt cæcitatis illius fuiſſe cauſas. Et quarè non excæcauit illius oculis? Hoc admirabilius erat. Nam

Act. 8.

Exod. 3. et. 4.

Marc. 10.

Nam & apertis oculis non uidebat id quod patiebatur à lege, donec nomen appoſitum eſt Ieſu. Et ſtatim, inquit, baptizatus eſt, & ſumpto cibo conualuit. Igi-
Paulus unde infirmus. tur infirmus factus erat & ex itinere, & ex metu, & ex ieiunio, & ex triſtitia. Volens igitur illius augeri triſtitiam, cæcũ manere permiſit, donec uenit Ananias: & ut ne quis putet cæcitatem phantaſiam eſſe propter hoc erant ſquamæ. Igitur non opus habebat aliã doctrina, ſed quod acciderat, doctrina, erat. [Fuit autem cum diſcipulis, qui erant Damaſci, per dies aliquot: & continuò ingreſſus in ſynagogas, prædicabat Ieſum, quoniam hic eſt filius Dei.] Vide ſtatim doctor factus eſt in ſynagogis: non erubeſcebat mutationem, neque formidabat deſtruere ea, in quibus anteà clareſcebat. Non ſimpliciter erat doctor, ſed etiam in ſynagogis. Ita ab initijs homo & erat occidens, & ad cædes compoſitus. Vides ut manifeſtum ſignum in illo factum. Hoc ipſo & omnes obſtupeſcere faciebat. Ideò & hoc manifeſtans, addit & dicit: [Stupebant autem omnes qui eum audiebant, & dicebant: Nónne hic eſt, qui expugnabat in Ieruſalẽ eos, qui inuocabãt nomen iſtud? & huc ad hoc uenit, ut uinctos illos duceret ad principes ſacerdotum. Saulus autem multò magis conualeſcebat, & confundebat Iudæos qui habitabant Damaſci, affirmans quoniam hic eſt Chriſtus.] Vtpotè in lege edoctus, obturabat illos, & non ſinebat loqui. Liberati à Stephano, putarunt ſe liberatos ab huius rei diſputatione, & nunc alium inuenerunt Stephano potentiorem. Non quòd ſurrexit Chriſtus prædicauit, neque quòd uiuat: ſed quid? Valdè euidenter exponebat hoc dogma, quòd hic eſt filius Dei. Qui autem hæc audiebãt, adhuc incredulitate perſiſtebant. Oportebat autem non credere ſolum, ſed etiam obſtupeſcere. Et quarénam non ſimpliciter quòd perſecutor fuerit dicunt, ſed quòd expugnet inuocãtes nomen hoc? Valdè furibundum per hoc declarabant: & non dicebant Ieſum, præ inuidia neque nomen audire ſuſtinen-
Luc. 7. tes, ita erant exaſperati. Porrò Paulus qui poſt alios uenerat, magis quàm alij feruebat, opere implebat illud, Cui dimittitur multum, magis diligit. Vnde quò poſterius uenit, hoc magis dilexit. Et propter hoc etiã priorem uitam ſuam ſugillans, ſæpè ſeipſum notabat, nihil ſatis eſſe putans ad priora occultanda. Hactenus omnia ex Chryſoſtomus in Acta Apoſtolorum, demptis paucis, quorum authores annotauimus. Libet autem quædam his adijcere ex libri triceſimi tertij cap. 31. & 32. beati Gregorij Papæ in librum Iob, quæ lucem quandam adferant myſticorum ſenſuum, nonnullis ex his, quæ in hac lectione habentur. Carnali ſapientia (inquit capite triceſimo primo) contra Deum Saulus obdurucrat, quando cor eius nulla prædicationis euangelicæ ſagitta penetrabat. Sed poſtquàm forti cælitus increpatione iaculatus & ſuperno reſpectu excatus eſt, (lumẽ quippe ut acciperet amiſit) ad Ananiam ueniens illuminatur. In qua illuminatione quia
Squamæ in oculis Pauli. defenſionum ſuarum duritia caruit, benè de eo ſcriptum eſt: Ceciderunt quaſi ſquamæ ab oculis eius. Carnalis uidelicet tegumenti illum duritia preſſerat, & idcircò radios ueri luminis non uidebat. Sed poſtquã ſuperbæ repugnationes eius uictæ, ſunt defenſionum eius ſquamæ ceciderũt. Quæ quidem ſub Ananiæ manibus ab oculis ceciderunt corporis, ſed ante iam ſub dominica increpatione ceciderant ab oculis cordis. Cum enim altæ inuectionis iaculo confoſſus iaceret, humili iam & penetrato corde requirebat, dicens: Domine, quid me uis facere? Repulſis uidelicet ſquamis, iam ad cordis uiſcera ueritatis ſagitta penetrauerat, quando depoſita elatione ſuperbię, eum quem impugnauerat Dominum confitens, & quid ageret neſciẽs requirebat. Intueri libet, ubi eſt ſæuus ille perſecutor, ubi lupus rapax. Ecce in ouem iam uerſus eſt, qui *cap. 32. lib. 33. in Iob.*
percunctatur paſtoris ſemitam, quam ſequatur. Et notandum, quòd cum diceret. Quis es Domine? non ei à Domino reſpondetur, Ego ſum unigenitus patris, ego principium, ego uerbum ante ſecula. Quia enim Saulus incarnatum Dominum credere contemnebat, & eius humanitatis infirma deſpexerat, de cælo hoc quod contempſerat audiuit: Ego ſum Ieſus Nazarenus, quẽ tu perſequeris ac ſi diceret: Hoc à me audi de ſuperioribus, quòd in me de inferioribus deſpicis. Authorem cęli ueniſſe deſpexeras in terram, ex terra ergo hominem cognoſce de cælo, ut tanto in me amplius ſacramenta infirmitatis metuas, quanto & hæc perducta in cæleſtibus ad excellentiam poteſtatis probas. Proſterneus igitur te nequaquàm tibi hoc adſtruo, quòd ante ſecula Deus ſum: ſed illud à me audis, quod de me credere dedignaris. Poſtquàm enim dixit, Ieſus: adhuc in expreſſione terrenæ inhabitationis ſubdidit, Nazarenus: uelut ſi apertius diceretur: Humilitatis meæ infirma ſuſcipe, & tuæ ſuperbiæ ſquamas amitte. Hæc beatiſsimus Pontifex Gregorius. Vtinam uerò etiam nos cum apoſtolo toto pectore ad Deum conuertamur, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit, & regnat per infinita ſecula, Amen.

IN EODEM FESTO, Matth. XIX.

In illo tempore: Reſpondens Simon Petrus, dixit ad Ieſum: Ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis? Et reliqua. Homilia beati Hieronymi, in cap. 19. Matthæi.

TVnc reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis?] Grandis fiducia. Petrus piſcator erat, diues non fuerat, cibos manu & arte quærebat: & tamen loquitur confidenter, Reliquimus omnia. Et quia non ſufficit tantum relinquere, iungit quod perfectum eſt. [Et ſecuti ſumus te.] Fecimus quòd iuſsiſti. Quid igitur dabis nobis pręmij? [Ieſus autem dixit eis: Amen dico uobis, quòd uos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & uos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael.] Nõ dixit, Qui reliquiſtis omnia. Hoc enim & Socrates fecit philoſophus, & multi alij diuitias contempſerunt: Sed, Qui ſecuti eſtis me, quòd propriè apoſtolorum eſt atque credentium. In regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, quando ex mortuis de corruptione reſurgent incorrupti: ſedebitis & uos in ſolijs iudicãtium, condemnantes duodecim tribus Iſrael, quia uobis credentibus illi credere noluerunt. [Et omnis qui reliquerit domum, uel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & uitam æternã poſſidebit. Multi autem erunt primi nouiſsimi, & nouiſſimi primi.] Locus iſte cum illa ſententia congruit, in *Matt. 10.*
qua ſaluator loquitur: Non ueni pacem mittere, ſed gladium. Veni enim hominem ſeparare à patre ſuo, & matrem à filia, & nurum à ſocru: & inimici homi- *Mich. 7.*
nis domeſtici eius. Qui ergo propter fidem Chriſti & prædicationem euangelij, omnes affectus contempſerint, atque diuitias & ſeculi uoluptates, iſti centuplũ recipient, & uitam æternam poſsidebunt. Ex occaſione huius ſententię, quidam introducunt mille annos

poſt

poſt reſurrectionem, dicentes nobis tunc centuplum omnium rerum, quas dimiſimus, & uitam æternam eſſe reddendam: non intelligẽtes, quòd ſi in cæteris digna ſit repromiſsio, in uxoribus appareat turpitudo, ut qui unam pro Domino dimiſerit, centum recipiat in futuro. Seuſus ergo iſte eſt: Qui carnalia pro ſaluatore dimiſerit, ſpiritualia recipiet, quæ comparatione & merito ſui ita erunt, quaſi paruo uumero centenarius numerus comparetur. Vnde dicit & Apoſtolus, qui unam tantum domum, & uuius prouinciæ paruos agros dimiſerat: *2 Cor. 6.* Quaſi nihil habentes, & omnia poſſidentes. *Hucuſque Hiero. in Mattheum.* [Amen, inquit, dico uobis, quòd uos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & uos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael.] Hic diſcimus cum ſuis diſcipulis iudicaturum Ieſum. Vnde & alibi Iudæis dixit: Si ego in Beelzebub eijcio demonia, filij ueſtri in quo eijciunt? Ideò ipſi iudices ueſtri erunt. *Luc. 11* Nec quoniam ſuper duodecim ſedes ſeſſuros eſſe ait, duodecim ſolos homines cum illo iudicaturos putare debemus. *Matt. 12.* Duodenario quippe numero, uniuerſa ſignificata eſt iudicantium multitudo, propter duas partes numeri ſeptenarij, quo ſignificatur plerunque uninerſitas. Quæ duæ partes, id eſt, tria & quatuor, altera per alteram multiplicatæ, duodecim faciunt. Nam & quatuor ter, & tria quater, duodecim ſunt, & ſi qua alia huius duodenarij numeri, quæ ad hoc ualeat, ratio reperitur. Alioquin quoniam in locũ *Act. 1.* Iudæ traditoris apoſtolum Matthiam legimus ordinatum, apoſtolus Paulus, qui plus omnibus illis *1. Cor. 15.* laborauit, ubi ad iudicandum ſedeat, non habebit. Qui profectò cum alijs ſanctis ad numerum iudicum ſe pertinere demonſtrat, cum dicit: Neſcitis quia angelos iu*1. Co. 6.*dicabimus? De ipſis quoque iudicandis, in hoc numero duodenario ſimilis cauſa eſt. Non enim quia dictum eſt, Iudicantes duodecim tribus Iſral, tribus Leui, quæ terciadecima eſt, ab eis iudicanda non erit: aut illum ſolum populum, non etiam gentes cæteras iudicabunt. Quòd autem ait: In regeneratione, proculdubio mortuorum reſurrectionem nomine uoluit regenerationis intelligi. Sic enim caro noſtra regenerabitur per incorruptionem, quẽadmodũ eſt anima noſtra regenerata per fidem.

IN PVRIFICATIONE S. Mariæ, Sermo Beati Auguſtini.

eſt Ser. 20. de Tẽpore

HOdiernus dies, fratres chariſsimi, magnum nobis contulit gaudium, in quo Chriſtus infans in templo eſt præſentatus. Exulteut uirgines, uirgo peperit Chriſtum. Nihil in eo quod uouerunt putent exterminatum. Manſit uirgo poſt partum. Exultent uiduæ, in*Luc. 2.*fantem Chriſtum uidua Anna cognouit. Exultent coniugatæ, naſciturum Chriſtum Dominum Elizabeth nupta prophetauit. Nullus gradus pretermiſ*Luc. 1.*ſus eſt, de quo non haberet teſtimonium ſalus omnium. Nunquid enim ſolæ uirgines ad cœlorum regna perueniunt? Perueniunt & uiduæ. Magni meriti fuit illa uidua ſancta Anna. *Anna uidua laus.* A uirginitate enim ſua ſeptem annis uixerat cum uiro ſuo. Quo defuncto, uſque ad ſenilem ætatem peruenerat ſenectute ſancta. Octoginta nanque gerens annos, infantiam expectabat ſaluatoris, ut paruum uideret annoſa, paruum cognoſceret anicula, intrantem in mundum ſaluatorem uideret itura. Et in maſculino ſexu tria ipſa genera commendata ſunt. Ipſe Dominus Chriſtus natus puer, eſt in templo præſentatus, exultent pueri, continentia uouentes puero. Ipſe integritatem pueritiæ conſecrauit, qui ſuæ matri fœcunditatem attulit, uirginitatẽ nõ abſtulit. Simeon ille ſenex diù uixerat, cuius ætas comparata eſt Annæ, & audierat reſponſum, quòd non eſſet uiſurus mortem, niſi prius uideret Chriſtum Domini. Intelligite fratres, quantũ deſiderium habebant antiqui ſancti uidendi Chriſtum. Sciebant ipſum eſſe uenturum, & omnes qui piè uiuebant, dicebant: O ſi hic me inueniat illa natiuitas. O ſi quod credo in ſcripturis Dei, uideam oculis meis. Et ut noueritis quantum deſiderium habebant ſancti, qui nouerunt de ſcripturis uirginem parituram, ſicut audiſtis cum Eſaias legeretur, Ecce uirgo in utero concipiet & pariet filium, & uocabitur *Eſa. 7.* nomen eius Emmanuel. Emmanuel quid ſit, euangelium nobis aperuit, dicens: Quod interpretatur, Nobiſcum Deus, *Mat. 1* (Non tibi ergo ſit incredibile quęcunque infidelis anima, non tibi uideatur impoſsibile, ut uirgo pareret, uirgo pariens permaneret, Intellige natum Deum & non miraberis uirginis partum.) Vt ergo noueritis antiquos ſanctos & iuſtos deſideraſſe uidere, quod conceſſum eſt huic ſeni Simeoni, Dominus noſter Ieſus Chriſtus ad diſcipulos loquens, ait: Multi iuſti & prophetæ uoluerunt uidere quæ uos uideris, & non uiderunt: & audire quæ uos auditis, & *Matt. 13.* non audierunt. Multum ſenex iſte Simeon fuit ad audiendum ſerus, ſed ad uidendum maturus. Non expectauit ut Chriſtum audiret loquentem, quoniam uidit infantem. Et hoc illi conceſſum erat iam decrepito, quaſi deſideranti & ſuſpiranti, dicenti quotidiè in orationibus ſuis: Quando ueniet, & quando naſcetur? Putas hic me inueniet? Putas durabo? Putas iſti oculi uidebunt, per quem cordis oculi reuelabuntur? Dicebat iſta in orationibus ſuis, & pro deſiderio ſuo accepit reſponſum, quòd non guſtaret mortem, niſi uideret Chriſtum Domini. Geſtabat eum Maria mater eius infantem, uidit ille & agnouit. Vbi nouerat, quod agnouit? An intus eſt reuelatus, qui foris eſt natus? Vidit & agnouit. Agnouit Simeon infantem tacentem, & occiderunt Iudæi iuuenem miracula facientem. Cum ergo cognouiſſet, accepit eum in ulnas ſuas, hoc eſt, in brachia ſua, & amplexatus eſt eum, & portabat à quo portabatur & ipſe. Ipſe enim eſt Chriſtus ſapientia Dei, attingens à fine uſque ad *Sap. 8.* finẽ fortiter, & diſponẽs oĩa ſuauiter. Quãtus ibi erat, & q̃ magnus, & q̃ paruus factus erat. Paruus factus, paruos quęrebat? Quid eſt paruo quęrebat? Nõ ſuperbos, nõ elatos, ſed humiles & mites colligebat. In præſepi dignatus eſt poni, ut eſſet piorũ cibaria iumentorum. Accepit ergo eum Simeon in brachia ſua, & dixit: Nunc dimittis Domine ſeruum tuum in pace. *Luc. 2.* Dimittis in pace, quia uideo pacem. Quare ergo dimittis in pace? Quia uiderunt oculi mei ſalutare tuum. Salutare Dei Chriſtus Dominus. Annunciate diem ex die, ſalutare eius. Habetis ergo pueri puerum Chriſtum, ſancti ſenes ſenem Simeonem. Si autem quęritis, ut coniugatis aliquis teſtimonium Domino perhibeat, Zachariam conſiderate. Nemo ergo quærat aliud, fratres mei. Chriſtiani fideles, aut uirgo, aut uidua, aut coniugata: aut uir, aut contineus, aut uxoratus. Quicquid plus eſſe quiſque uoluerit, non inueniet quod ad Chriſtum pertineat. Non inueniemus teſtimonium perhibuiſſe Chriſto adulteros, fornicatores, immundos. Sed ut tales teſtimonium perhiberent, ipſe præſtitit, ipſe donauit.

nauit. Non enim quiſquam ſanctus uiribus ſuis. Sed
nunquid ſicut natus eſt Chriſtus, ſic remanſit? Creuit,
ad iuuentutem peruenit, ſed in ſenectutem non decli
nauit. Creſcat ergo & fides tua, robur inueniar, ad ſe-
nectutem perueniſſe neſciat. Sic pertinebis ad Chri
ſtum filium Dei, in principio uerbum apud Deum;
uerbum Deum, ſed uerbum caro factum eſt, ut habi-
taret in nobis. Maieſtas ibi latebar, ubi infirmitas ap
parebat. Simeon in manus ſuas infirmitatem accepit,
ſed maieſtatem intus agnouit. Nemo contemnat
Chriſtum natum, & infantem in templo præſenta-
tum, ſi uult eſſe renatus. Ad illum pertinuit pro-
pter nos naſci, ad nos pertineat in illo renaſci, qui ue
nit in hunc mundum peccatores ſaluos facere, de quo
Ioan. 1. Ioannes in euangelio dicit: Hic eſt agnus Dei, hic eſt
qui tollit peccata mundi, Ieſus Chriſtus Dominus no
ſter, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

IN FESTO PVRIFICAtionis Mariæ, In Lectionem Epiſtolæ loco Concio exegetica.

Sermone 2. de Purificatione
GRatias redemptori noſtro, inquit D.
Bernardus, qui tam copioſè præuenit
nos in benedictionibus dulcedinis, ſa
cramentis infantiæ ſuæ gaudia noſtra
multiplicans. Celebratis ſiquidem pau
lò antè Natiuitate, Circuncisione &
Apparitione eius, feſtus hodiè nobis oblationis eius
dies illuxit. Hodiè nanque ſiſtitur creatori terræ fru
ctus ſublimis, hodiè placabilis & Deo placens hoſtia
uirgineis manibus offertur in templo, portatur à pa-
rentibus, à ſenibus expectatur. Offerunt Ioſeph &
Maria ſacrificium laudis, ſacrificium matutinum, Si-
meon & Anna ſuſcipiunt. Ab his quatuor celebra-
ta proceſsio eſt, q̃ ꝑ quatuor orbis climata ſolennibus
hodiè gaudijs ad memoriam reuocatur. Hæc Bernar-
Mal. 3 dus. Sed iam lectionem ipſam tractanda ſuſcipia-
mus. [Ecce ego mitto angelum meum, & præparabit
Mat. 3 uiam ante faciem meam.] Hoc, ut inquit D. Hierony-
mus, ex perſona Chriſti dicitur, quòd Ioannem miſe
Mar. 1 rit in deſerto Iudææ prædicare baptiſmum pœniten-
tiæ in remiſsionem peccatorum. Quod autem ſequi
tur: [Et ſtatim ueniet ad templum ſuum dominator
Luc. 3. quem uos quæritis, & angelus teſtamenti quem uos
uultis:] Ita de ſe quaſi de altero loquitur, iuxta conſue
tudinem ſcripturarum. Nulliq́ue dubium eſt, quin
dominator iſte Saluator ſit, qui creator eſt omnium:
Eſa. 9. ſecūdū 70. & angelus teſtamenti, & magni conſilij angelus ap-
pellatur. Alij uerò hoc quod dicitur, Ecce ego mitto
angelum meum, & præparabit uiam ante faciem
meam: ex perſona patris dictum putant, & quod ſe-
quitur: Statim ueniet, ad templum ſuum dominator,
&c. de Domino Saluatore ab eo dictum intelligunt.
Præparat autem uiam Ioannes, & rectas facit ſemi-
tas Dei noſtri in cordibus credentium, in quibus pro
pter prauitatem & incredulitatem prius Deus ambu-
lare non poterat. Templum autem, uel Eccleſiam
interpretantur, uel unumquem libet credentium in
Eccleſia. Iudæi hoc quod dicitur, Ecce ego mitto an-
gelum meum, de Elia propheta dictum intelligunt.
& quod ſequitur: Statim ueniet ad templum ſuum do
minator, & cæt. referūt ad ileimménon, hoc eſt, Chri-
ſtum ſuū, quem dicūt ultimo tempore eſſe uenturum.
Sed miror quomodò eos rerum exitus non doceat ue
ritatem. Quod enim templū ſuum inueniet domina-
tor, quod uſque ad fundamentum deſtructum eſt? aut
ſi ab alio extruendum eſt, antequam Chriſtus adue-
niat, quid Chriſtus eorum amplius facturus eſt, cum
ab alio reſtituta ſint omnia? Hæc Hieronymus. Po-
teſt uerò per templum nō inconueniēter accipi illud
Hieroſolymitanum, in quo hodierna die ab illa uir-
gine ſingulari, quàm ſibi ex omni æternitate Chri-
ſtus elegit in matrem, idem ipſe eſt Deo patri ex legis
præſcripto oblatus, tametſi lege non teneretur: quip
pe legis conditor & ab omni peccato prorſus immu- *Luc. 2.*
nis: in quo etiam anno ætatis ſuæ duodecimo inuen-
tus eſt in medio doctorum ſedens illoſque & audiens
& interrogans, cunctis ad illius prudentiam & reſpō
ſa ſtupentibus. In quo denique poſt annum ætatis tri-
ceſimum ſæpè concionatus eſt & miracula edidit. Et
huc poteſt accommodari illud Dauidicum: Suſcepi- *Pſ. 42*
mus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui:
& quod ab Aggæo propheta luculenter imprimis di- *Agg. 2*
ctum eſt: Magna erit gloria domus huius nouiſsi-
mæ, magis quàm primæ. Illuſtrauit enim illud tem
plum poſterius Chriſtus præſentia ſua, & doctrina cę
leſti, ſtupendiſque operibus ſed infelicisſimi Iudæi ijs
omnibus nihil moti ſunt, tametſi Meſsiam, utpotè to-
ties promiſſum expectarent. Diuus Auguſtinus ait *Lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 35*
his uerbis Malachiā ſignificare, Iudęos quidem ſecū-
dum ſcripturas quas legunt, Chriſtum quærere & uel
le, ſed multi eorum, inquit, quem quęſierunt & uolue
runt, ueniſſe non agnouerunt, excæcati in cordibus
ſuis, præcedentibus meritis ſuis. Quòd ſanè hic eum
dixit angelum teſtamenti, nouum proculdubio teſta-
mentum debemus acccipere, ubi ſempiterna: non ue-
tus, ubi temporalia ſunt promiſſa, quæ pro magno
hic habentes plurimi infirmi, & Deo uero talium re-
rum mercede ſeruientes, quando uident impios abun
dare, turbantur. Hæc Auguſtinus, qui etiam eodem
loco paulò ſuperius, Nec mirandum eſt, inquit, quia
omnipotentis Dei angelus dictus eſt Chriſtus Ieſus.
Sicut enim ſeruus propter formam ſerui, in qua ue-
nit ad homines: ſic & angelus propter euangelium,
quod nuntiauit hominibus. Hæc ille. [Ecce uenit, di
cit Dominus exercituum. Et quis poterit cogitare
diem aduentus eius? Et quis ſtabit ad uidendum eū?]
Hæc uerba Auguſtinus loco memorato ad ſecundum
Domini aduentū uult pertinere. Poſſunt tamen etiam
de eius incarnationis myſterio accipi, quod reuerà
nemo pro dignitate cogitare poteſt. Et quanuis na-
to Saluatore paucis quibuſdam oſtenſi ſunt ſpiritus
angelici, laudantes & benedicentes Deum, quod *Luc. 2.*
quidem ad nati pueri maieſtatem pertinebat, at
tamen tanta fuit natiuitatis eius humilitas, ut pau-
ciſsimis innotuerit eius diuinitas, nec niſi perpauci
intelligerent eum Chriſtum eſſe, iamq́ue tandem ad-
ueniſſe in carnē. Hieronymus hunc locum exponens, *Mal.*
Suprà, inquit, legimus motam Domino quæſtionem
ab his, qui dicunt, Omnis qui facit malum, bonus eſt
in conſpectu Domini, & tales ei placent, aut certè ſi
diſplicent, ubi eſt Deus iudicij? hoc eſt, Vbi eſt iuſti-
tiæ ueritas? Ad quam diſſoluendam Domini ſermo
reſpondit, Mittam angelum meum, qui præparabit
uiam meam, & ueniet ad templum ſuum, dominator,
quem uos quæritis, qui iudex eſt ueritatis de quo dici
tur in Pſalmo, Deus iudicium tuum regi da, & iuſti-
tiam tuam filio regis. Non enim pater iudicat quen- *pſal. 71*
quam, ſed iudicium omne dedit filio. Et ille eſt an-
gelus teſtamenti, quem uos quæritis, cui mala non *Ioan. 5*
placent, qui perſonam in iudicio non accipit, qui
nulla nec miſericordia nec ſeueritate mutatur. Ca- *Pſ. 74*
lix enim in manu Domini uini meri, plenus mix-
to, & inclinauit ex hoc in hoc, ideſt, miſericordia
iuſtitiam temperat, & iuſtitia miſericordiam. Iſte
igitur ſtatim & uelociter ueniet ad templum ſuum,
id

id eſt, Eccleſiam. Et quis poterit cogitare diem aduen-
tus eius? Si cogitare præpotentia maieſtatis eius ne-
mo poteſt, ferre quis poterit? Et quis ſtabit ad uiden-
dum eum? Hoc eſt, quis eum poterit lippientibus, &
cæcutientibus oculis in ſua charitate conſpicere, qui
Mala. 4. eſt ſol iuſtitiæ, & in cuius pennis eſt ſanctitas? Ita Hie
ronymus. Quidam hæc uerba, [Et quis ſtabit ad ui-
dendum eum?] de primo Chriſti aduentu exponunt.
Cum enim diuinitatis maieſtatem incredibili humi-
litate, ſumma uitæ paupertate & abiectione diu mul-
tumque occultaret, nemo ferè dignatus eſt eum, uel
intueri: alijs porrò etiam grauis fuit ad uidendum,
quorum reprehendebat uitia & improbos mores. Et
Lu.23 Herodes ipſe cum nollet coram eo miraculum edere,
ſpreuit illum cum exercitu ſuo, cum eius admiran-
dam humilitatem & modeſtiam ſuſcipere potius &
uenerari debuiſſet. [Ipſe enim quaſi ignis conflans,
& quaſi herba fullonum.] Ignis enim in conſpectu
Pſ. 49. eius ardebit, ait Hieronymus, & in circuitu eius tem-
peſtas ualida. Tunc uocabit cælum deſuper & terrã,
ut diiudicet populum ſuum: flumina ignis trahent
Heb. 12. ante eum peccatores quoſque uoluentia. Ignis autem
dicitur Dominus, & ignis conſumens, ut ligna no-
1.Cor. 3. ſtra, fœnum ſtipulamque comburat. Et non ſolum
ignis, ſed & herba fullonum. Ipſe his qui peccant gra
uiter, ignis conflans eſt atque conſumens, qui autem
leuia peccata committunt, herba fullonum, ut lotis
munditiam reſtituat, ſecundum illud quod ſcriptum
Eſa.4. eſt in Eſaia: Lauabit Dominus ſordes filiorum & fi-
liarum Sion, & ſanguinem emundabit de medio eo-
rum, ſpiritu iudicij, & ſpiritu combuſtionis. Qui ſor-
des habent ſpiritu iudicij indigent, ut lauentur: qui
ſanguine pleni ſunt, ſpiritu combuſtionis, ut ſanguis
qui in eis extrinſecus litus eſt auferatur. [Et ſedebit
conflans, & emundans quaſi argentum:] ut ſecun-
dum Ezechielẽ, quicquid in auro noſtro & argẽto, id
eſt ſenſu & eloquio, ære ſtanno, ferro, plumboque
commixtum eſt, in camino Domini percoquatur, ut
Lu.12 purum aurum remaneat & argentum. Vnde & Domi
nus in Euangelio loquitur: ignem ueni mittere ſuper
terram, & quid uolo, niſi ut ardeat? Hæc Hierony-
mus. Iã uerò quòd ait, (inquit Theodoretus, hunc
prophetam explicans) Sicut argentum, & aurum: ſic
etiam per beatus Paulus: Quia in igne reuelabitur,
1.Cor. 3. & uniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit: ſi cu-
ius opus manſerit, quod ſuperædificauit, mercedem
accipiet, ſi cuius opus arſerit, detrimentum patietur.
Exiſtimo autem ex his prophetam non hunc ſolum
ſignificare, ſed etiam ſpiritus ſancti expiationem. Nã
Luc.3. in hoc myſticè adeuntes conflat & renouat igne ſpi-
ritus. Sic etiam Ioannes magnus inquit: Ille uos ba-
ptizabit in ſpiritu ſancto & igne: atque etiam diuina
gratia, tanquam herba quadam, peccatorum ſordes
eluit. Et ad Hieruſalem per beatus Ieremias dixit: Si
Iere. 3. laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbã borith,
maculata es iniquitate tua coram me, dicit Dominus
Deus. Hieruſalem enim legalem habuit gratiæ her-
bam. Hoc autem loco propheticus ſermo nobis Do-
minum tanquam quendam opificem oſtendit, ſordes
peccatorum ueluti herba quadam expurgantem, &
ceu igne quodam animas noſtras eiuſmodi ueneno li
1. Pe.4 berantem. Hæc Theodoretus. [Et purgabit filios Le-
Ezec. 9. ui.] Tempus eſt, ait Hieronymus, ut incipiat iudiciũ
a domo Dei, & alibi ſcribitur: A ſanctis meis incipi-
te. In filijs autem Leui omnem ſacerdotalem intelli-
ge dignitatem. Si autem ſacerdotes purgandi ſunt &
colandi, ut purum aurum remaneat, & argentum,
quid de cæteris eſt dicendũ? Ita Hieronymus. [Et co
labit eos quaſi aurũ & quaſi argẽtũ, & erũt Dño offe-
rentes ſacrificia in iuſtitia.] Qui cum emundati fue-
rint & colati, inquit idem, tunc offerent Domino iu-
ſta ſacrificia, & placebit ſacrificium eorum, quod of-
ferunt pro Iuda, & Hieruſalem, hoc eſt, pro his qui
Dominum confitentur, & pacem eius mente conſpi-
ciunt. Hæc ille. [Et placebit Domino ſacrificium Iu-
da, & Hieruſalem, ſicut dies ſeculi, & ſicut dies anti- *Legis euangelicæ ſacrificium.*
qui.] Hoc de ſacrificio corporis, & ſanguinis Chriſti,
quod lex euangelica habet ſummum atque ſanctiſsi-
mum, non immeritò plerique exponunt. Hoc enim
nouimus primò Ieroſolymæ oblatum, ac deinceps to
to orbe terrarũ. Id uerò multo etiam gratius eſt
præpotenti Deo, quàm uel legis ueteris, uel dierum
antiquorum, quæ legem anteceſſerunt, ſacrificia: de
quo præclarè dictum eſt ab Auguſtino: Vnde uerus
ille mediator, inquantum forma ſerui accipiens, me-
diator effectus eſt Dei & hominum, homo Chriſtus *Lib. 10 de ciui. Dei. c. 20.*
Ieſus, cum in forma Dei ſacrificium cum patre ſumat,
cum quo & unus Deus eſt, tamen in forma ſerui ſacri
ficium maluit eſſe quàm ſumere: ne uel hac occaſio-
ne quiſquam exiſtimaret cuilibet ſacrificandum eſſe
naturæ: Per hoc & ſacerdos eſt, ipſe offerens, ipſe &
oblatio. Cuius rei ſacramentum, quotidianum eſſe
uoluit eccleſiæ ſacrificium, cum ipſius corporis ipſe
ſit caput, & ipſius capitis ipſa ſit corpus, tam ipſa per
ipſum, quàm ipſe per ipſam ſuetus offerri. Huius ue-
ri ſacrificij multiplicia uariaque ſigna erant ſacrificia
priſca ſanctorum, cum hoc unum per multa figurare-
tur, tanquam uerbis multis res una diceretur, ut ſine
faſtidio multum commendaretur. Huic ſummo ue-
roque ſacrificio, cuncta ſacrificia falſa ceſſerunt. Hæc
Auguſtinus. Hoc igitur eccleſiæ ſacrificium non po-
teſt eſſe gratiſsimum Deo, cuius etiam non obſcurè *Mal.1.*
meminit idem propheta Malachias his uerbis: Ab or-
tu ſolis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meũ
in gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur
nomini meo oblatio munda. Quæ uerba citans Au- *Lib.18 de ciui. Dei. c. 35.*
guſtinus, Hoc ſacrificium, inquit, per ſacerdotiũ Chri
ſti ſecundum ordinem Melchiſedech, cum in omni
loco a ſolis ortu uſque ad occaſum Deo iam uidea-
mus offerri, ſacrificium autem Iudæorum, quibus di- *Mal.1*
ctum eſt: Non mihi uoluntas in uobis, nec accipiam
de manibus ueſtris munus, ceſſaſſe negare non poſ-
ſunt, quid adhuc expectant alium Chriſtum, cum hoc
quod prophetatum eſt legunt, & impletum uident;
impleri non potuerit niſi per ipſum? Longè ante Au-
guſtinum Irenæus martyr inſignis ſcribit in hæc uer-
ba: Sed & diſcipulis ſuis dans conſiliũ primitias Deo *Li.4. cap.32*
offerre ex ſuis creaturis, nõ quaſi indigenti, ſed ut ipſi
nec infructuoſi nec ingrati ſint, eum qui ex creatura
panis eſt accepit, & gratias egit, dicens: Hoc eſt meũ
corpus. Et calicem ſimiliter, qui eſt ex ea creatura,
quæ eſt ſecundum nos, ſuum ſanguinem cõfeſſus eſt,
& noui teſtamenti nouam docuit oblationem, quam
Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in uniuerſo mundo
offert Deo, ei qui alimẽta nobis præſtat primitias ſuorũ
munerum in nouo teſtamento, de quo in duodecim
prophetis Malachias ſic præſignificauit: Non eſt mi- *Mal.1*
hi uoluntas in uobis, dicit Dominus omnipotens, &
ſacrificium non accipiam de manibus ueſtris, quoniã
ab ortu ſolis uſque ad occaſum nomen meum glorifi-
catur inter gẽtes, & in omni loco incẽſum offert nomi-
ni meo, & ſacrificiũ purũ. Quoniam magnũ eſt nomẽ
meum in gentibus, dicit Dñs omnipotens, manifeſtiſ
ſimè ſignificãs per hæc, quoniã prior quidem populus
ceſſabit offerre Deo, omni autem loco ſacrificium of-
fertur ei, & hoc purum, nomen autem eius glorifica-
tur in gentibus. Hæc Irenæus ſanctiſsimus martyr.
Porrò uero ſummoperè in hoc omnibus nobis incũ-
bendum eſt, ut quemadmodum hodie filius Dei
iuxta legem Deo patri uoluit offerri, & eius pu-

riſsima mater inſtar cęterarum mulierum ſeſe gerere,
tametſi neq; filius, neque mater legi eſſet hac in parte obnoxia, ita nos quoque totos nos Deo ſemper offeramus, & filij, & matris ſummam erga Deum obedientiam & incomparabilem humilitatem pro modulo uirium noſtrarum imitemur, præſtante eodem Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpirituſancto uiuit & regnat per infinita ſecula, Amen.

IN EODEM FESTO,
Luc. II.

In illo tempore: Poſtquàm impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundum legem Moyſi, tulerunt Ieſum in Hieruſalem, ut ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

SOlennitatem nobis hodiernæ celebritatis, quam quadrageſimo dominicæ natiuitatis die debitis ueneramur officijs, maximè eiuſdem Domini ſaluatoris noſtri, ſimul & inuiolatæ uirginis genitricis eius humilitate dedicatam, ſacra euãgelij lectio deſignat, exponens eos, qui legi nihil debebant, implẽdis ſe legalibus per omnia ſubdidiſſe decretis. Sicut enim modò cum legeretur audiuimus, [Poſtquàm im-
Leuit. 12. pleti ſunt dies purgationis eius, (uidelicet matris illius) ſecundum legem Moyſi, tulerunt illum in Hieruſalem, ut ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt
Exod. 13. in lege Domini: Quia omne maſculinum adaperiens uuluam, ſanctum Domino uocabitur.] Præcepit
nanque lex, ut mulier quæ ſuſcepto ſemine peperiſſet
Nu. 8. filium, immunda eſſet ſeptem diebus, & in die octaua
Leuit. 12. circunciderei infantulum, nomenque aptaret, deinde etiam alios triginta tres dies ab ingreſſu templi ac uiri thoro abſtineret, donec quadrageſimo natiuitatis die filium cum hoſtijs ad templum Domini deferret. Primogenitum autem omne maſculini ſexus, ſanctũ Domino uocari, atque ideò munda quæque offerri Deo, immunda autem mundis mutari, uel occidi, & hominis primogenitum quinque ſiclis argẽti debere redimi. Si autem fœminam peperiſſet mulier, immũda fieri iuſſa eſt quatuordecim diebus, & ſexagintaſex alijs diebus a templi ingreſſu ſuſpendi, donec octogeſimo natiuitatis die, quæ dies purgationis eius uocabatur, illò ſe ſuamque ſobolẽ hoſtijs ſanctificatura ueniret, ac ſi demum ad thorum uiri libera redire deberet. Intueamur, fratres chariſsimi, diligentiùs uerba legis quæ propoſuimus, & uidebimus apertiſsimè quàm beatiſsima Dei genitrix & perpetua uirgo Maria ſimul cum filio quem genuit, ab omni fuerit legis ſubiectione liberrima. Cum enim dicat lex, mulierẽ quæ ſuſcepto ſemine peperiſſet, immundam decerni, & per longa tempora ſimul cum prole quam genuiſſet, oblatis uictimis debere mundari, patet profectò, quia illam, quæ ſine uirilis ſuſceptione ſeminis uirgo peperit, una cum filio qui natus eſt ei, neque immũdam deſcribat, neque per hoſtias ſalutares doceat eſſe
Gal. 4. mundandam. Sed ſicut Dominus ac ſaluator noſter, qui diuinitate legem dedit, apparens in homine fieri uoluit ſub lege, ut eos qui ſub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus, ita etiam beata ipſius genitrix, quæ ſingulari priuilegio ſupra legem fuit, pro oſtendendo tamen humilitatis exemplo, le-
Eccl. 3 galibus ſubdi non refugit inſtitutis, iuxta illud uiri ſa-
Leuit. 12. pientis: Quanto magnus es, humilia te in omnibus. [Et ut darent (inquit) hoſtiam, ſecundum quod dictũ eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.] Hoſtia hæc pauperum erat. Præcepit.n. Dominus in lege, ut qui poſſent, agnum pro filio, uel filia, ſimul & turturem ſiue columbam offerrent: qui uerò non ſufficeret ad offerendum agnum, duos iam turtures, uel duos columbæ pullos offerret. Ergo Dominus noſtræ per omnia memor ſalutis, nõ ſolum homo fieri cum eſſet Deus, ſed etiam cũ diues eſſet, pau-
per fieri dignatus eſt pro nobis, ut nos ſua paupertate *2. Cor. 8.*
ſimul & humanitate diuitiarum & diuinitatis ſuæ donaret eſſe participes. Sed libet pauliſper intueri, cur hæ maximè uolucres in hoſtiam Domini iubẽtur
offerri. Nam & Abraham patriarcha tanto ante legẽ *Gen. 15*
tempore has in holocauſtum Domini legitur obtuliſſe, & in plerisque legis cæremonijs, qui mundandus eſſet, per has iubebatur mundari. Columba ergo ſim-
plicitatem, turtur indicat caſtitatem, quia & colum- *Columba.*
ba ſimplicitatis, & caſtitatis amator eſt turtur, ita ut
ſi coniugem caſu perdiderit, non alium quærere cu- *Turtur.*
ret. Vnde & in laudibus Eccleſiæ loquitur Dominus: Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis. Et iterum: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui co-
lumbarum. Genas quippe ut turturis habet, quæ ab *Can. 1.*
omni impudicitiæ peſte caſtam ſe cuſtodit & immunem. Oculos habet columbarum, quæ nulli nocere deſiderans, etiam inimicos ſimplici amore contuetur. Sed utraque auis memorata, quia gemitum pro cantu edere ſolet, ſanctorum in hoc ſeculo deſignat ploratũ,
de quo Dominus memorat, dicens: Amen amen dico *Ioã. 16.*
uobis, quia plorabitis & flebitis uos, mũdus autẽ gaudebit, uos autẽ cõtriſtabimini, ſed triſtitia ueſtra uertetur in gaudium. Et rurſum. Beati lugentes, quoniã
ipſi conſolabuntur. Meritò ergo turtur, & colũba Do- *Mat. 5*
mino offeruntur in hoſtiam, quia nimirum ſimplex & pudica fidelium conuerſatio, gratum eſt ſacrificium illi iuſtitiæ, quia qui laborat in gemitu ſuo, qui lachry-
mis ſtratum ſuum per ſingulas noctes abluit, acceptiſ- *Pſ. 6.*
ſimam prorſus Deo uictimam mactat. Cũ ergo utraq; auis iſta propter conſuetudinem gemendi, præſentes ſanctorũ luctus & ſuperna deſideria deſignet, in hoc tamen differunt, quòd turtur ſoliuagus, colũba autẽ gregatim gemere conſueuit, & ob id iſte ſecretas orationum lachrymas, illa publicos Eccleſiæ conuentus inſinuat. Bene autem puer Ieſus primò circunciditur, ac ſic interpoſitis diebus Hieroſolymã cum hoſtia defertur, quia & ipſe iam iuuenis, prius omnẽ corruptionẽ moriendo ac reſurgendo calcauit, ac deinde interpoſitis diebus cum ipſa carne iam immortali, quã pro noſtra ſalute hoſtiam Deo fecerat, ad gaudia ſupernæ ciuitatis aſcendit. Et unuſquiſque noſtrũ prius aqua baptiſmi a peccatis omnibus quaſi uera circũciſione purgatur, ac ſic proficiẽte gratia nouæ lucis, ad altare ſanctum ſalutari hoſtia dominici corporis & ſanguinis conſecrandus ingreditur. Nam & ipſa ſingulariter ſimplex & caſta noſtri ſaluatoris humanitas, quæ oblata eſt patri pro nobis, non incongruè per immolationẽ columbæ ſiue turturis poteſt figuraliter exprimi. Sed & omnis in fine mundi Eccleſia, primò cõmuni reſurrectione cunctam terrenæ labem mortalitatis & corruptionis exuet, ac deinceps in regnũ cœleſtis Hieruſalem, bonorum uictimis operum Domino commendata, transferetur. Quòd autem Simeon & Anna, prouectæ uidelicet ætatis uir, & fœmina deuotis confeſsionum officijs Dominum, quem corpore paruum uident, ſed magnũ diuinitate intelligũt, excipiũt, illã profectò populi Iudæorũ ſynagogam figuratè denunciat, quæ lõga incarnationis eius expectatione fatigata, promptis illum mox ut aduenit, & piarum oñis actionũ, & fidei nõ fictæ uocib' exaltare ac magnifica-
re ſtuduit, acclamãs illi, & dicens: Dirige me in ueri- *Pſ. 24.*
tate

tate tua, & doce me, quia tu es Deus ſaluator meus, & te ſuſtinui tota die. Sed & hoc dicendum, quia meritò uterque ſexus ei gratulabũdus occurrerit, q utriuſque redemptor apparebat. Magno ſanè metu, fratres mei, audienda ſunt uerba, quibus idem Simeõ, de Domino prophetans, matrem eius alloquitur: [Ecce poſitus eſt hic in ruinam & in reſurrectionem multorũ in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur. Et tuam ipſius animã pertranſibit gladius, ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes.] Deſideranter nanque multum auditur, ꝙ poſitus dicitur Dominus in reſurrectionem multorum, quia ſicut in Adam omnes moriũtur, ita & in Chriſto omnes uiuificabuntur, quia ipſe dicit: Ego ſum reſurrectio & uita, quia ipſe dicit: Ego ſum reſurrectio & uita, qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, uiuet. Et omnis qui uiuit, & credit in me, non morietur in æternum. Sed non minus terribiliter ſonat, quod præmittitur: Ecce poſitus eſt hic in ruinam. Infelix nanque eſt, qui agnita reſurrectionis gloria, deterius cadit, qui uiſa luce ueritatis, grauioribus peccatorum nebulis obcęcatur. Vnde curandum nobis ſummopere eſt, ut recta quæ cognouimus, operando ſemper exercere meminerimus, ne de nobis dicatur illud Apoſtoli Petri: Quia melius erat eis uiã ueritatis nõ cognoſcere, quàm poſt agnitionem retrorſum reuerti ab eo quod traditum eſt illis, hoc eſt, ſancto mandato. [Et in ſignum, inquit, cui contradicetur.] Signo dominicæ crucis ſæpè multi Iudæorum exterius, multi contradixere gentilium, multi (quod eſt grauius) falſi fratres hoc interius profeſsionis ſuperficie ſequuntur, ſed feritate prauæ actionis nimiũ perſequuntur, dicentes ſe noſſe Deum, factis autem negantes. [Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius.] Gladium appellat effectum dominicæ paſsionis & mortis in cruce, qui Mariæ animam pertranſiuit, quia non ſine acerbo dolore potuit crucifixum morientemq́ue uidere: quem licet reſurrecturum a morte quaſi Deum nullatenus ambigebat, quaſi ſua tamen è carne procreatum mori pauida dolebat. [Vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.] Ante incarnationem dominicam uelatæ erant cogitationes multorum, nec latè patebat, quis æternorum amore flagraret, quis cęleſtibus bonis temporalia mẽte pręferret: ſed nato cœli rege in terra, cõfeſtim pius quiſque gaudebat. Herodes autem turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cum illo. Prædicante & miracula faciente, omnes turbæ timebant, & glorificabant Deum Iſrael: Phariſæi autem & ſcribæ, dicta ac facta eius ſalutaria rabido ore carpebant. Paſſo in cruce, impij letitia ſtulta, pij triſtitia iuſta replebantur, ſed reſurgente a mortuis, & aſcendente in cœlum, horum lætitia mærore, illorum męſtitia eſt gaudio mutata perenni. Sicq́ue iuxta prophetiam B. Simeonis apparente in carne Domino, reuelatæ ſunt ex multis cordibus cogitationes. Non hæc autem diſparium reuelatio cogitationum tunc ſolum acta in Iudæa, ſed nunc etiam apud nos credenda eſt actitari. Et nunc enim Domino apparente, reuelantur ex multis cordibus cogitationes, cum lecto, uel prædicato uerbo ſalutis, alij audientium libenter auſcultãt, gaudẽtes perficere actu, quæ auditu didicerint: alij faſtidientes quæ audiunt, non hæc agendo patrare, ſed his potius inſultando nituntur cõtraire. Vnde oportet, fratres, ut quoties uerbum doctrinæ cęleſtis aliquid contrarium a duris auditoribus pati ſenſerimus, imitemur triſtitiam cordis eorum, qui paſſum in carne Dei uerbum, digno dolore compaſsionis tenebant. Quoties uerò idem uerbum in auditorum fidelium mente per dilectionem reſurgere, atque ad gloriam conditoris noſtri per bona opera proficere uiderimus, gaudeamus cum eis, qui Chriſtum reſurrexiſſe a mortuis, atque ad cœlos aſcendere uotis aſpexere felicibus. Sanè quoniam caſtas, ſimplices & gemibundas aues Domino offerri cõſueuiſſe cognouimus, quibus noſtra ſobrietas, ſimplicitas, & compunctio cordis authori noſtro ſemper offerenda ſignatur, oportet intueri diligentius, quia non fruſtrà duo turtures aut duo pulli columbæ, & unus ex his pro peccato, alter in holocauſtum offerri debere præcipitur. Duo nanque ſunt genera compũctionis, quibus ſemetipſos Domino fideles in ara cordis immolant, quia nimirum, ſicut ex patrũ dictis accepimus, Deum ſitiens anima, prius timore compungitur, poſteà amore. Prius enim ſeſe in lachrymis afficit, quia dum malorum ſuorum recolit, pro his perpeti ſupplicia æterna pertimeſcit, ꝙ eſt unum turturem ſiue pullum columbæ pro peccato offerre. At dum lõga mœroris anxietate fuerit formido conſumpta, quædam iam de præſumptione ueniæ ſecuritas naſcitur, & in amorem cœleſtium gaudiorum animus inflammatur, & qui prius flebat, ne duceretur ad ſupplicium, poſtmodum flere amariſsimè incipit, quia differtur a regno, quod eſt de altero turture ſiue pullo columbino holocauſtum facere. Holocauſtum nanq; totum incenſum dicitur, & holocauſtum ſe ipſe Domino facit, qui ſpretis omnibus terrenis, ſolo ſupernæ beatitudinis deſiderio æſtuare, ſolam hanc per luctum ac lachrymas quærere dulce habet. Contemplatur etenim mens, qui ſunt illi angelorum chori, quæ ipſa ſocietas beatorum ſpirituum, quæ maieſtas æternæ uiſionis Dei, & amplius plangit, quia a bonis perennibus deeſt, quàm flebat prius, cum mala æterna metuebat. Vtranque autem noſtræ compunctionis hoſtiam gratanter accipere dignetur, qui & pro peccato lugentibus atque afflictis clementer errata dimittit, & pro ingreſſu uitæ cęleſtis tota mentis intentione feruentes, æternæ ſuæ uiſionis luce reficit, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

1. Cor. 15. *Ioã. 11* *2. Pe. 2* *Mat. 2* *Duo genera cõpunctionis.*

IN PVRIFICATIONE S. MARIę, ſermo Ambroſij Anſberti, uel Audberti, presbyteri ordinis ſancti Benedicti.

SI ſubtiliter a fidelibus, quæ ſit huius diei feſtiuitas perpẽdatur, eo deuotionis affectu hãc celebrandam ſuſcipiẽt, quo dominicæ Natiuitatis, Circunciſionis atque apparitionis ſolennia ſunt proſecuti. Illius eſt iſta ſolennitas, cuius & illa, ſed nec minor iſta quàm illa. Quod utique in hoc ſermone apertis monſtrabimus documentis. Huius quippe diei ſolennitas ſicut a quibuſdam Chriſtianis † ignoratur, ſic a multis præ cæteris anni ſolẽnitatibus honoratior habetur, maximè autem eo loco, quo primatum Eccleſia catholica in primo paſtore ſortita eſt. In tanta enim reuerentia ab illis habetur, ut ea die cuncta ciuitatis turba in unum collecta, immenſis cereorum luminibus coruſcans, miſſarum ſolennia deuotiſsimè concelebrent: nullusque aditum publicæ ſtationis intret, qui lumẽ manu non tenuerit, tanq̃. ſ. Dñm in tẽplo oblaturi, imò etiã ſuſcepturi fidei lumẽ, quo interius fulgẽt, exterius oblationis ſuæ religione demõſtrent. Hodiè nãq; iuxta legẽ atq; euãgeliũ peractis a natiuitate Chriſti quadraginta dieb9, in tẽplo eſt a parẽtibus idẽ Dñs præſentatus. Hodiè a ſancto Simeone ſuſcept9, patriq; cũ ſacris muneribus oblatus. Hodiè redemptionem Iſrael expectantibus, ab eodem Simeone & Anna publicè prædicatus. O

† nõ ig. *Celebritas feſti purificationis.*

quàm pium ſpectaculum, quo non niſi pij delectari probantur. Stat hinc uirgo & mater, non cuiuſcunq;, ſed Dei. Suſcipitur hinc paruulus uirginis filius, cuius diuininatem non capit mundus. Occurrunt hinc inde prophetæ, atque uterque ſexus de puero prophetat: offertur oblatio pro puero, non tamen quæ delicta emundet, ſed quæ ſacramenta declaret. Et quia huius diei præconiũ attollere cupio, libet ipſam euangelicam lectionem colloquendo tranſcurrere, in qua illa narrari agnoſco: quatenus ad ea quæ dico, illa reſpondeat, immò ad ea quæ illa narrat, uox exhortario ois meæ reſpondeat. Denique Lucas euangeliſta ueritatis hiſtoriam de Chriſti incarnatione plenius atque ordinatius cæteris euangeliſtis exequens, poſt annunciationem eius ab angelo factam, poſt natiuitatẽ angelorum uocibus declaratam, poſt circũciſionem octaui diei in domo parentum, hæc in ordine ſequitur, dicens: [Poſtquàm impleti ſunt dies purgationis matris eius, ſecundum. legem Moyſi, tulerunt illum io Hieruſalem, ut ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: Quia omne maſculiuum adaperiens uuluam, ſanctum Domino uocabitur.] Cunctis fidelibus liquet, nequaquàm redemptoris matrem ex eius natiuitate maſculam contraxiſſe, qua illorum dierum ſpatio a ſacris ædibus abſtinens purgaretur, quæ ſine humana concupiſcentia, ſine humano concubitu uirgo concepit, ſine aliqua carnis corruptione uirgo peperit, & ſine fine uirgo permanſit. Ac per hoc nec maſculus ex ea natus, uuluam eius aperuit, ſed hoc iuxta legis narrationem Euangeliſta contegens, claudit impijs ſacramentum diuinæ incarnationis, matremque legem obſeruantem introducit. Sed nec mirum, ſi mater obſeruaret legẽ, quam eius filius nõ uenerat ſoluere, ſed adimplere. Sciebat enim quo ordine cõceperat, quo uſu pepererat, & quis eſſet quem genuerat. Sed legem communem obſeruans, expectauit purgationis diem, celauit filij maieſtatem. Hinc eſt ꝙ eum in templo duodecim annorũ inter doctores legis inueniens, filium Ioſeph uocat, dicens: Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Quẽ proculdubio ſciebat ſe ſine concubitu Ioſeph concepiſſe, ſine corruptione uirginali edidiſſe. Sed cur abſcondit conceptionis ac natiuitatis illius ſacramentũ, quem nouit Deum immenſum? Nunquid nam quia inuidet alijs, quem ad templum deferens, ſancti ſenis tradidit manibus? Abſit. Sed ut ſpiritu prophetiæ repleta, redemptionem mundi impijs non aperiat. Sciebat enim iam tunc gratia plena, ſpiritu diuinitatis afflata, quia ſi hunc huius ſeculi principes cognouiſsẽt, nunquàm pro ſalute noſtra crucifixiſſent. Offer ergo beatiſsima uirgo, tanquàm legem obſeruans, in temploquem edidiſti, ut nõ omnibus, ſed paucis reueletur, quis eſt quem genuiſti. Appareat interim lapis humilis abſciſſus de monte ſine manibus, ut reprobetur ab ædificantibus, uſquequo ſtatuam in pedibus percutiens, creſcat in montem magnam, impleatque uniuerſum orbem terrarum. O quàm paruus, o quàm magnus eſt quem peperiſti: paruus in humanitate, magnus in diuinitate. Paruus in regno Iudæorum, magnus in regno gentium. Sed non ab omnibus in regno Iudæorum paruus æſtimatus. Nam & ipſa quæ genuiſti, ex ipſo populo Iſrael in uirgam creuiſti. Virga enim de radice Ieſſe ſurrexiſti, & floruiſti. Virga Aaron fronduiſti, & nucem peperiſti. Et quia præ omnibus immẽſitatem eius agnouiſti, quem tam paruiſsimum ex te natum uidiſti: proculdubio quem infantem genuiſti Deum omnipotentem tremens adoraſti, adorans tremuiſti, quem tamen, quia ſecundum humanitatem filium recognouiſti, lactaſti, fouiſti, aluiſti. Quiſputas nobis poſſet indicare, inter huiuſcemodi obſequia, animi tui ſenſum o beatiſsima uirgo, cum hinc cerneres ex te natum tantillum infantem, illinc attenderes Deum immenſum, hinc creatum, illinc creatorem, hinc infirmum, illinc fortiſsimũ, hinc alendum, illinc alentem, hinc non loquentem, illinc angelos docentem? Quis, inquam, tui pectoris arcana nobis reſerare ualeat, quibus modis cogitatum ad utraque flectebas, cum unum eundemque Dei atque hominis filium manibus tenens, hinc adorares ut Dominum illinc oſculareris ut paruulum? Quis ad tam ineffabile miraculum non obſtupeſcat? Quis non penè elinguis fiat? Generat puella ſuum, & omniũ creatorem, nutrit ſuum & omnium nutritorem, portat ad templum ſuum & omnium creatorem. O admirandum ſpectaculum, ad quod non ſolum humana, uerũetiam angelica ſtupeſcit natura. Ad hoc fratres chariſsimi, fidei oculos erigite, ad hoc pietatis affectu cõuenite. Ibi Chriſtum ſuſcipite pro nobis in carne humilitatum, ſed adorate in ſua diuinitate Deum excelſum. Amplectimini paruulum, ſed cogitate immenſum. Amate humiliatum, ſed timete excelſum. Iam uerò dilectiſsimi ſi quæritur, quid myſticè ſignificatum fuerit in eo, ꝙ redemptor noſter a matre, & parentibus ex propria ciuitate in Hieruſalem ad templum Domini ſe portari uoluit, inuenimus ipſam glorioſam matrem & uirginem, eiuſque propinquos, figuram geſsiſſe illius Eccleſiæ, quæ ex Iudæa in apoſtolis credidit. Quando enim Eccleſia non uirgo, cuius membra Apoſtolus affatur, dicens: Deſpondi uos uni uiro, uirginem caſtam exhibere Chriſto? Quãdo ipſa non mater, de qua per Pſalmiſtã dicitur: Mater Siõ, dicet homo, & Dominus in euangelio: Quicũque fecerit uoluntatem patris mei, qui in cęlis eſt, ipſe meus frater, ſoror & mater eſt? Quãdo electi non propinqui, qui fratres & ſorores ſunt appellati? Mater itaque ac propinqui, redemptorem noſtrũ a † Nazareth in Hieruſalem ad templum Domini deferũt, quia primitiua illa in primis diſcipulis Eccleſia a Iudæis repulſa, eiuſdem redemptoris diſpenſationẽ ad notitiã gentium perduxit. Ipſa enim Eccleſia nõ ſolũ ex gentibus, uerũetiã ex iudæis, Hieruſalem (.i. uiſio pacis) rectò uocatur, de qua per Pſalmiſtã dicitur: Hieruſalem quæ ædificatur, ut ciuitas, cuius participatio eius in idipſum. Ipſa & templũ, ſicut per Paulũ fidelibus dicitur: Tẽplum Dei ſanctũ eſt, quod eſtis uos. Ac per hoc cũ apoſtoli ex Iudæa Chriſtũ annũciantes, ueniunt ad gẽtes, nimirũ & Hieruſalẽ ad Hieruſalẽ conuenit, & tẽplum ad tẽplum occurrit, cũ hi omnes una ſint Hieruſalẽ ciuitas, unum & templũ. In hac itaq; ciuitate atq; in hoc tẽplo ab apoſtolis oblatus Chriſtus excipitur. Vnde & ipſa Eccleſia Pſalmiſtæ uoce Deo patri loquitur, dicens: Suſcepimus Deus miſericordiam tuam, in medio templi tui: Subaudis, In medio Eccleſiæ, quæ eſt templum tuum. Siue autem iuxta hiſtoriam, ſiue iuxta myſticum intellectum, cur Chriſtus a parẽtibus ad ſanctam ciuitatem & templum ducatur, cauſa manifeſtatur cum ſubiungitur: [Vt darẽt hoſtias, ſecundum quod dictũ eſt in lege Domini, par turturũ, aut duos pullos columbarum. Præceptũ ſiquidẽ legis fuerat, ut ſi cui fortè agnus defuiſſet, & unũ horum .i. aut par turturũ, aut duos pullos columbarum inueniſſet, Deo in oblationem filij offerret. Nec præiudicaretur ex altero, qui unumquodlibet horum obtuliſſet. Sed quia uterq; Chriſti Eccleſięque ſacramẽta ſignificat, credẽdũ eſt utrunq; ad ſacrificiũ matrẽ inueniſſe atq; obtuliſſe. Denique in hac oblatione auium, illa præfigurabatur oblatio, quæ pro ſalute mũdi oblata eſt ueſpera diei, Dñi uidelicet paſsio, per quã ſumus Deo reconciliati. De hac quippe hoſtia per Paulũ fidelibus dicitur: Ambulante in dilectione, ſicut & Chriſtus

dilexit

Marginal notes: *Virgo perpetua ſub dit ſe legi purificationis.* — *Mat. 5* — *Luc. 2.* — *1. Cor. 2.* — *Dan. 2* — *Eſa 11* — *Nume. 17.* — *2. Cor. 11.* — *Pſ. 86.* — *Matt. 12.* — *† fortè Bethlehem.* — *Pſ. 121.* — *1. Cor. 3.* — *Pſ. 47.* — *Leu. 12* — *Epheſ. 5.*

dilexit nos,& tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo,in odorem ſuauitatis.Et rurſum: *Gal.2.* Qui dilexit me, inquit, & tradidit ſeipſum pro me. Quia uerò omnes electi membra ſunt Chriſti,in turture.ſ.turtures, atque in columba columbæ, deſignat etiam hæc auium oblatio mortificationem electorũ, *Ro.12* quibus per eundem Apoſtolum dicitur: Obſecro uos per miſericordiam Dei,ut exhibeatis corpora ueſtra, hoſtiam uiuentem,ſanctam,Deo placentem. Sed nulla eſſe poteſt accepta Deo mortificationis oblatio, in *Caſtitas.* quibus non fuerit ueræ fidei caſtitas, ueræ charitatis concordia. Proinde non ſine cauſa ſacrificium, quod *Charitas.* pro Domino myſticè oblatum perhibetur,ex turturibus,& colũbis fuiſſe narratur. In turture enim caſtitas inuenitur,& in columba charitas commendatur. Turtur nanque intemeratam ſeruat uni uiro fidem: columba uerò aliarum cohabitantium non deſerit unitatem. Catholicus igitur Chriſtianus, tunc uerè *Chriſtianus turtur.* ſpiritualis turtur efficitur, ſi ueram Trinitatis fidem firma credulitate conſeruet, & hæreticæ prauitatis ſenſum, tanquam fornicationis inquinamenta repu- *Colũba* diet. Tunc uerè erit columba, ſi longanimiter uſque ad finem in catholica ſocietate permaneat, & contra tentationum ſcandala immobili firmitate perſiſtat,ut nec hæretica fornicatio corrumpat in corde fidei caſtitatem, nec amara diſſenſio eccleſiaſticæ charitatis diſſipet unitatem. Hæc eſt enim Eccleſia catholica, quæ fidem uni Domino tanquam legitimo uiro conſeruat,& congregationem multorum in fide multiplicat. Sequitur: [Et ecce homo erat in Hieruſalem, cui nomen Simeon, & homo iſte iuſtus & timoratus,expectans conſolationem Iſrael, & ſpiritusſanctus erat in eo. Et reſponſum acceperat a ſpiritusſancto, non uiſurum ſe mortem,niſi prius uideret Chriſtum Domini,& uenit in ſpiritu in templum.] Nihil minus de ſanctitate iſti ſpecialiter homini adſcribitur,qui & in *Simeonis laus.* Hieruſalem,id eſt, in uiſione pacis commoratur,& fidei operatione iuſtus,& reuerentia timoratus, & Iſraelis conſolatione attonitus, & ſpiritusſancto repletus,eiusque reſponſione de incarnati uerbi uiſione roboratus fuiſſe perhibetur. O quàm ardenti deſiderio homo iſte expectabat,ſecũdum ſpiritusſancti promiſſionem,uidere in carne redemptorem. Quæ putamus fuerit inſtantia orationis eius, qua diuino reſponſo meruit firmari de his quæ petebat? Quæ erant eius gemituum continuata uerba in ſancta deprecatione? Non enim in petendo ceſſauit, uſquequo reſponſum acciperet ſuper his quæ poſcebat. Fuerunt ſiquidem in retroactis temporibus multi ſimili deſiderio accenſi,Domino atteſtante,qui ad diſcipulos ait: Multi re- *Lu.10* ges & prophetæ uoluerunt uidere quæ uidetis,& nõ uiderunt, & audire quæ auditis, & non audierũt.Sed ex illis hoc iſti ſoli conceſſum eſt, qui in plenitudine temporis, horum ultimus apparuit. Sed ſi uigilanti ſtudio ſubſequentium ſanctorum attendimus deſide- *Phil.1.* rium,quibus Chriſtus uiuere eſt, & mori lucrum,inuenimus eos non minoris anxietatis ardore diuinitatem eiuſdem ſaluatoris intueri uelle, quàm ille concu- *Ibidem* piuit inſpicere carnem. Hinc Paulus dicit: Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto,multo autem melius. Hinc Pſalmiſta ex perſona Eccleſiæ dicit:Sitiuit anima mea *Pſ.41.* ad Deum uiuum,quando ueniam & parebo ante faciem Dei? Quis ergo iam hinc non uideat,in uno Simeone multos, per unum cunctos ſignificari electos, qui nunc iuſti ex fide atque operatione, & timorati ex futura expectatione,& attoniti inueniuntur ex uentura conſolatione? In quibus etiam ſpiritusſanctus ineſſe cognoſcitur, quia & per Apoſtolum dicitur: *Rom.5* Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſanctum,qui datus eſt nobis. Et rurſum fidelibus dicit: Corpora ueſtra templum ſunt ſpiritusſancti, *1.Cor.6.* quem habetis ex Deo. Quique reſponſum accipiunt a ſpiritusſancto,non uiſuros ſe mortem: niſi prius uideant Chriſtum Domini,quia in hac adhuc corruptibili uita eiuſdem ſpiritusſancti gratia reuelante,apertis fidei oculis eum,qui ſe cum illis uſque in finem ſe- *Matt.28.* culi manſurum eſſe repromiſit,aſpiciunt,non iam carne paruulum, ſed diuinitate immenſum. Qui etiam cum Apoſtolo dicũt: Et ſi noueramus Chriſtum ſecũ- *2.Cor.5.* dum carnem, ſed iam nunc non nouimus. Habitant etiam iſti in Hieruſalem, atque in ſpiritu in templũ, quo Chriſtus introducitur,ueniũt. Ipſi enim ſunt Hieruſalem,qui habitant in Hieruſalem, ipſi & templũ, *Hieruſalẽ q̃ ſint.* qui ueniunt in templum,in quibus & a quibus Chriſtus excipitur. Breuiter fratres iſta percurrimus, ne dum quæ ſint huius diei ſacramenta, quodque ſanctũ piumque præconium, indicare ſtudemus, cuilibet in faſtidium ueniamus. Sequitur. [Et cum inducerent puerum Ieſum parentes eius, ut facerent ſecundum conſuetudinẽ legis pro eo, & ipſe accepit eum in ulnas ſuas, & benedixit Deum & dixit: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecũdum uerbum tuum in pace: quia uiderunt oculi mei ſalutare tuum.] Hinc unius, hinc multorum, immò etiam omnium adimpletur expectatio iuſtorum. Sed dicamus prius de uno, & ſic loquamur de omnibus. Cupimus enim ad hoc ſtudium noſtrum inflectere, ut quòd de uno dicitur,de omnibus ueraciter ſentiatur. Et ecce dum ſpe- *Virginis Mariæ prudẽtia.* cialiter de uno uenerabili ſene cupimus loqui,occurrit prædicanda uirginis prudentia,non humana induſtria fulta, ſed ſpiritu diuinitatis afflata, quæ filium oblatura ueniens,ſuæque naturæ humilitatem ſeruãs, prophetæ tradidit manibus offerendum. Non ignara utique quis eſſet, cuius manibus Deum hominemq; tradebat ſacrificio dedicatum. Offert autem Dominum prophetarum prophetæ,offert unicum uni,immò omnibus in vno, quæ omnibus eundem peperit ſaluatorem.Non enim deſinit nũcuſque offerre quem genuit,cum ſuis ſanctis interuentionibus eundem redemptorem electis vniri facit. Et ut uerum fatear,materno affectu idipſum piiſſima facit. Oẽs.n.filios deputat quos diuina gratia Chriſto conſociat. Q̃ñ nõ ipſa mater electorum,quæ fratrẽ genuit eorum? Si, inquã, Chriſtus credẽtiũ frater,cur non ipſa, quæ Chriſtum genuit, ſit credentium mater? Quapropter obſecro,mi beatiſſima uirgo,offer nobis Chriſtum piis ſuffragiis, quæ neſcis inuidere filiis.Sed nec attẽdas filiorũ iniurias,a quibus non ut dignũ eſt honoraris. Tolerat.n. pia mater irreuerẽtiam filiorum,quia amore uincitur generationis. Foue ergo, etſi tãtis meritis indignos, piis orationibus, quos in uno genuiſti. Deprecare unicum filium,pro exceſsibus multorũ filiorum. Sed iam,fratres chariſsimi,Chriſtũ in vlnas ſuas ſuſcipiẽs, quid unus ſpecialiter. Simeon dicat,audiamus. Ait.n. [Nũc dimittis ſeruum tuum Domine,ſecundum uerbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei ſalutare tuum.] Ac ſi diceret: Longa me expectatione fatigaſti,diù retinuiſti,ſed tandem viſo quem expectaui, iã de humanæ uitæ ſcãdalis in pace dimittis.Dimittis in pace,q̃a ſm̃ ꝑmiſsionẽ tuã per incarnati uerbi myſterium ſolutis inimicitiis,tibi merui reconciliari. Dimittis in pace,quia video pacem.Ipſe eſt enim pax no- *Epheſ.2.* ſtra,qui facit vtraque unum. Hoc denique & omnes electi dicũt, qui Chriſtum in ulnas ſuſcipiũt,qui fidei oculis ſalutare Dei conſpiciũt. Quid.n. eſt Chriſtum *Chriſtũ accipere in ulnas.* in ulnas ſuſcipere,niſi piis hunc operibus in mẽbris ſuis amplecti? Per vlnas enim, id eſt,brachia,uirtus operationis exprimitur. Cum enim in alio eſurientem Chriſtum ſatiant,in alio ſitientem potant in alio hoſpitem ſuſcipiunt, in alio nudum operiunt, in

alio infirmũ, uel in carcere poſitum uiſitant, his proculdubio deuotis † actionibus tãquam brachijs, *† actibus.* quotidiè eundem ipſum puerum amplectuntur. Et quia hæc agentes, illũ ſe in his ſuſcipere plena fide cognoſcunt, illum ſe in his uidere non dubitant, qui dixit: *Matt. 25.* Quandiù feciſtis uni de his minimis meis, mihi feciſtis: atque eiſdem operibus ut ad pacem Dei redeant, a peccati ſcandalo abſolui ſe credunt, rectè idem Simeon exclamauit, dicẽs: [Nunc dimittis ſeruũ tuum Domine ſecundum uerbum tuum in pace: quia uiderunt oculi mei ſalutare tuum.] Ac ſi electi dicant: Ideò nos a peccati ſcandalo ſecundum promiſsionem tuam abſoluens, iam in pace reconciliatos, paſsibus amoris propinquare cęleſtibus facis, quia fidei oculis ſalutare tuum, id eſt, Dominum Ieſum Chriſtum in membris eius intueri, eumque pijs † operationibus *† operibus.* amplecti meruimus. De quo adhuc, ſiue ille, ſiue illi, Deo patri dicunt: [Quod paraſti ante faciem omniũ populorum.] Niſi a toto pars intelligenda ſit populorum, quæ ſaluatorem in carne uiderit, iuxta literã ratio non ſtabit, quia eũ nec carnis, nec fidei oculis oẽs populi conſpexerunt. Ante faciem ergo omnium populorum hoc ſalutare dicitur præparatum, quia ex omnibus populis in eum crediderunt, qui eum credẽtes fidei oculis aſpexerũt. *Ioã. 20* Nam quod Dominus Thomæ dicit, Quia uidiſti me, credidiſti: beati qui non uiderunt, & crediderunt, hoc de uiſione corporali locutus eſt, de quo & ſubditur: [Lumẽ ad reuelationẽ gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael. Hoc itaque lumine de tenebris reuelatæ, hoc inuentæ, hoc illuſtratæ ſunt gentes, ſicut ſcriptum eſt: *Eſa. 9.* Gentium populus qui ambulabat in tenebris, uidit lucem magnam: ſedentibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis. De hoc lumine Ioannes euãgeliſta teſtatur, dicens: *Ioan. 1* Erat lumẽ uerum, quod illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. De hoc in epiſtola ſua dicit: *1. Io. 1.* Deus lux eſt & tenebræ in eo non ſunt ullæ. De hoc lumine idem in Euangelio ait: *Ioan. 3* Lumen uenit in mundũ, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Et iterũ. *Ioan. 9* Quandiù ſum in mundo, lux ſum mundi. Quod eum ſit etiam gloria gentium in eo, ad gloriam Iſraelis dicitur præparatum. Quia ſiue in patriarchis, prophetis atque apoſtolis, immò etiam in ipſo omnium capite Chriſto, ſiue in eloquijs Dei, amplius gens illa quàm † gentes *† gẽtilitas.* glorioſa monſtratur, Apoſtolo atteſtãte, qui ait: *Rom. 3* Quid ergo amplius Iudæo? aut quæ utilitas circunciſionis? Multum per omnem modum. Primum quidem, quia credita ſunt illis eloquia Dei. Et rurſum: *Rom. 9* Quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & teſtamentum, & legislatio, & obſequium, & promiſſa, quorum patres, & ex quibus Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt benedictus Deus in ſecula, Amen. Sequitur. [Et erat Ioſeph, & Maria mater eius mirantes ſuper his, quæ dicebantur de illo.] Quibus mirantibus etiam nos ipſi miramur, cur ipſi ſint ſuper his, quæ de illo a propheta ſancto dicebantur, mirati, *Mat. 2* Nunquid.n. Ioſeph iam in ſomnis ab angelo non audierat, Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugẽ tuã. Quod enim in ea natũ eſt de ſpirituſancto eſt. Pariet autem filium, & uocabis nomen eius Ieſum, ipſe.n. ſaluum faciet populum ſuum a peccatis eorũ? Nunquid & ipſa ſacratiſsima uirgo, quæ ſalua uirginitate filiũ ſe genuiſſe ſciebat, prius quàm pareret, ab angelo non audierat, Aue gratia plena Dominus tecum, benedicta tu inter mulieres, *Luc. 1.* ſpirituſſanctus ſuperueniet in te & uirtus altiſsimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, uocabitur filius Dei? Quid ergo admirantur ſuper his, quę de illo narrantur, niſi quia cæteris mirantibus, ut ſacramentum impijs occultent, quid ſibi uelint talia, quæ de tantillo infantulo ab homine ſene dicuntur, & ipſi mirantur? Sed audiant adhuc de illo potiora, audiant adhuc de illo maiora. Denique ſequitur: [Et benedixit illi Simeon, & dixit ad Mariam matrem eius: Ecce poſitus eſt hic in ruinam et in reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur. In una redemptoris noſtri Dei hominiſque perſona perfectam Dei, perfectamque hominis ineſſe cõfitemur naturam: & ex una quidem Dominum, ex altera ſeruum, ex una fortem, *Gemina in Chriſto natura.* ex altera infirmum, ex una magnum, ex altera paruũ, ex una creantem, ex altera creatum, ex una paſcentẽ, ex altera eſurientem, ex una recreantem, ex altera ſitientem, ex una miraculis coruſcantem, ex altera iniurijs ſuccumbentem, ex una uiuificantem, ex altera morientem, ex una ſuſcitantẽ ex altera hunc predicamus ſuſcitatum. Et cum aliud ſit in eo Dominus, aliud ſeruus, aliud fortis, aliud ĩfirmus, aliud magnus, aliud paruus, aliud creans, aliud creatus, aliud paſcens, aliud eſuriens, aliud recreans, aliud ſitiens, aliud miraculis coruſcans, aliud iniurijs ſuccumbens, aliud uiuificans, aliud moriens, aliud reſuſcitans, aliud reſuſcitatus, Non tamen alius Dominus, alius ſeruus, alius fortis, alius infirmus, alius magnus, alius paruus, alius creans, alius creatus, alius paſcens, alius eſuriens, alius recreãs, alius ſitiẽs, alius miraculis coruſcãs, alius iniurijs ſuccũbẽs, alius uiuificãs, alius moriẽs, alius reſuſcitãs, alius reſuſcitat*, ſed unus idemq; Dei atque hominis filius, ex uno (ut dictum eſt) Dominus ex altero ſeruus, ex uno fortis, ex altero infirmus, ex uno magnus, ex altero paruus, ex uno creãs, ex altero creatus, ex uno paſcens, ex altero eſuriens, ex uno recreans, ex altero ſitiens, ex uno miraculis coruſcãs, ex altero iniurijs ſuccumbens, ex uno uiuificãs, ex altero moriẽs, ex uno reſuſcitans, ex altero intelligitur reſuſcitatus: Quique ante oculos mortalium poſitus, ex uno uenerabatur ut Deus, ex altero deſpiciebatur ut homo. Denique cũ hunc Iudæorum populus cerneret de quinque panibus tot millia hominum paſcẽtem, infirmos *Vnde diuerſa de Chriſto Iudæorũ opiniones.* curantem, leproſos mundantem, ac mortuos ſuſcitantem, Deum eſſe arbitrabatur. Rurſum cum eundem aſpiceret eſurientem, ſitientem, laſſeſcentem, dormiẽtẽ, atque iniurijs ſuccumbentem, purum eſſe hominem ſuſpicabatur. Et hæc quidem apud incertas turbas, ſed nõ apud diſcipulos. Neque enim ita in cordibus eorum uariabatur, qui illius aſsiduis priuatiſque eloquijs fruebantur, quibus & ab ipſo dicitur, *Matt. 13.* Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, ut uidentes non uideant, & audientes nõ intelligant. At ubi uentum eſt ad paſsionem mortis perijt fides, ablata eſt omnium ſpes. Denique ut Euangeliſta teſtatur, *Matt. 26.* omnes eo relicto fugerunt. Et quibus dum unus uictum a longè ſequitur, ad atrium perueniens, eundẽ ſe cognouiſſe denegat. Et quis in mortis paſsione, illo ruẽte, nõ rueret, cũ eũ pcipuus eius amator, cũ auidus eius imitator, unius ancillæ, uoce territus, nõ ſemel, ſed ter abnegauerit? Sed illo in carne a mortuis reſurgente, reſurrexerũt in anima diſcipuli. Vtrũq; autẽ ante paſsionẽ eius, eadẽ qua tradebatur nocte, in diſcipulis ſomno perfidiæ lapſis, ac ſuſcitatione eiuſdẽ redẽptoris deſignatũ eſt. Mors ergo eius, facta eſt ruina multorũ, reſurrectio uerò, uita multorũ. Dicat itaq;: [Ecce poſitus ẽ hic in ruinã & in reſurrectionẽ multorũ in Iſrael. Ac ſi diceret: Eo moriẽte, multi ex ſtãtibus ruẽt, eo reſurgẽte, multi ex lapſis reſurgẽt. Quia verò illo quidẽ moriẽte multi ruerũt, illo reſurgẽte multi ſurrexerũt, ſed in eũ qui ex mortuis reſurrexit, nõ oẽs crediderũt, rectè ſubiũgit: Et in ſignũ, cui cõtradicetur. Quod.n. ſignamus, ab aliorum notitia abſcondimus. Quid autem ante infidelium oculos aliud fuit caro redemptoris, quàm quoddam diuinita-

tis

tis eius ſigillum abſconſionis? In ſignum itaque redē
ptor noſter poſitus fuit: ſed cui, niſi illi cui contradi-
ctum fuit? Quæ cauſa contra dixit? Quid contradi-
xit? cui contradixit? Vt autem tanquàm interrogan
ti cuilibet breuiter reſpondeam. Quæ cauſa contradi
xit, niſi mors carnis? Quid contradixit, niſi non eſ-
ſe Deum, qui mori potuit ab hominibus ut homo?
Cui contradixit, niſi omni incredulo? Quæ uideli-
cet & contradictio quibuſdam in ſcandalum, quibuſ-
dam uerſa eſt in ſtultitiam, Apoſtolo atteſtante, qui
1. Cor. 1. ait: Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Iu
dæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam.
Sequitur itaque uenerabilis ſenex, iuſtus ac prophe-
ta, & dicit matri Ieſu [Et tuam ipſius animā pertrāſi
bit gladius, ut reuelentur ex multis cordibus cogita-
Gladiū myſticè tiones.] Solet nonnunquam in ſcriptura ſacra gladij
nomine, temporalis tribulatio figurari, Pſalmiſta at-
teſtante, qui illatas a perſecutoribus paſſiones in ip-
ſos exoptat reflecti, dicens: Gladius eorum intret in
corda eorum. Hinc idem Pſalmiſta de Ioſeph loquitū,
dicens: Ferrum pertranſiuit animam eius, donec ueni
Pſ. 36. ret uerbum eius. Ac ſi diceret: Tandiù fuit in illa
Pſ. 104 ſeruitutis, uel carceris tribulatione, donec illud quod
prædixerat futurum, ueniret. Sed nec aliud hoc loco
per gladium intelligimus figurari. Quanquàm autē
multæ tribulationes animam transfoderint beatiſſi-
mæ uirginis, illa tamen hic ſpecialiter deſignatur, quę
Domino in cruce moriente, materna uiſcera trāſfixit.
Dicatur ergo eidem a ſancto propheta: [Et tuam ip-
ſius animam pertranſibit gladius, ut reueleotur ex
multis cordibus cogitationes.] Ac ſi diceretur: Ma-
ternis uiſceribus tribulationis gladio tranſuerberatis,
uidebis in cruce prudentem, quem angelo nunciante
uirgo concepiſti, manente uirginitate filium edidiſti,
quatenus per hoc factum & Iudæorum inſultantium
iniquitas, & diſcipulorum fugientium infirmitas de-
nudetur. Denique illo in cruce pendente, Iudæi præ-
ſentes inſultabāt ut deſcenderet, apoſtoli fugiētes, de
cruce illum deſcendere poſſe non credebant, quæ ut
fierent, neceſſe fuit, materna piaque uiſcera ex eiuſdē
redemptoris paſſione gladio tribulationis transfigi.
Sed iam iſta, ut cœpimus, quid typicè ſignificent, bre-
uiter demonſtremus. Quis enim intra ſanctam Eccle-
ſiam conſtitutus, non uideat in morte redēptoris no-
ſtri illos cadere, qui hunc aut ſolommodo hominem
mortalem fuiſſe, aut ueram carnem in paſſione, uel
in reſurrectione non habuiſſe aſſeuerant? Et quis in
eius reſurrectione non conſideret illos reſurgere, qui
a perfidia malæ credulitatis diuina gratia ſeparati, &
in uera hunc carne, ſalua diuinitatis ſuæ in paſsibilita
te, ueraciter paſſum, & in uera carne ueraciter a ſua
maieſtate ſuſcitatum, affirmant? An nō alijs in ruinā,
alijs uero in reſurrectionem Chriſtus factus fuerat,
cum Paulus de ſe ſuiſque ſocijs diceret: Chriſti bonus
2. Cor. 2. odor ſumus deo, & in his qui pereunt, & in his qui
ſalui fiunt, & alijs odor mortis in mortem, alijs odor
uitæ in uitam? De illis uero, quibus humanitas car-
nis, diuinitatem abſcondit ſaluatoris, ita dicit: Et ſi
2. Cor. 4. opertum eſt euangelium noſtrum, in his qui pereunt,
eſt adopertum. Iam uero ſi deuotè (ut decet) attenda-
mus, ipſam beatā uirginem, cuius animā gladius trāſ-
fodiſſe perhibetur, typū Eccleſiæ prætendiſſe reperi-
† pertrāſijt. mus, cuius animā gladius † pertranſiſſet. ſ. uerbū præ-
dicationis. Quod. n. per gladium prædicatio ſancta fi-
Ephes. 6. guretur, Paulus Apoſtolus teſtatur, dicens: Et gladiū
ſpiritus, quod eſt uerbum Dei. Gladius etenim animā
Mariæ tranſuerberat, quia uerbum Dei electorū cor-
da penetrans, ab errore mortificans, in ueritatem uitę
cōmutat. [Vt reuelentur,] inquit [ex multis cordibus
cogitationes,] Ac ſi diceret: Idcirco [illegible] uerbi gla-
dius ſanctorum corda funditus ab errore mortificans,
in ueritatis doctrinam commutat, ut dum quorūdam
uitia uirtuteſque loquendo examināt, unicuique qui-
bus loquuntur, intima ſua manifeſtent. Hinc Paulus
ait: Si omnes prophetēt, intret autē quis infidelis, uel *1. Cor. 14.*
idiota, conuincitur ab omnibus dijudicatur ab omni-
bus, occulta. n. cordis eius manifeſta fiūt, & ita cadens *Ibidem*
in terrā adorabit Deū, pronuncians quod uerè Deus eſt
in uobis. Qui autē eſſent iſti prophetæ, ipſe paulò in-
ferius aperuit, dicens: Prophetæ duo uel tres dicant,
& cæteri dijudicent. Oremus autē neceſſe eſt, ut idē
gladius noſtra corda transfigat, quatenus fideliū tur-
bis nobis prædicantibus, & ſingulorū uirtutes ac uitia
exponentibus, unicuique interiora ſua pateſiant. Seq-
tur: [Et erat Anna propheteſſa filia Phanuel de tribu
Aſer, hæc proceſſerat in diebus multis, & uixerat cū
uiro ſuo annis ſeptem a uirginitate ſua. Et hæc uidua
uſque ad annos octoginta quatuor, quæ non diſcede-
bat de tēplo, ieiunijs & obſecrationibus ſeruiens no-
cte ac die. Et hæc ipſa hora ſuperueniēs, confitebatur
Dño, & loquebatur de illo omnibus, qui expectabant
redēptionē Hieruſalē.] Hæc iuxta hiſtoriā apta ſunt,
nec habent aliquid obſcuritatis. Cōmendant autē ca-
ſtitatē beatæ mulieris, inſtātiā ieiuniorū atq; obſecra
tionū die nocteque tēplo Dei inhærentis. Sed latent
in his quædā Eccleſiæ ſacramenta. Quæ. n. per Annā, *Anna,*
quæ gratia Dei interpretatur, niſi electorū eccleſia de *typus*
ſignatur? Ad cuius mēbra Apoſtolus loquitur, dicēs: *eccleſiæ*
Gratia ſalui facti eſtis per fidem. Quæ bene etiā filia *Ephes.*
Phanuel, ac de tribu Aſer fuiſſe perhibetur. Phanuel *2.*
quippe interpretatur facies Dei: Aſer uero, uocatur
beatus. Et qui alij per faciē Dei figurātur, niſi qui ſpi-
ritusſancti gratia repleti, ad cognitionē Dei humana
corda primi perduxerūt? Quia. n. per faciem quilibet
agnoſcitur, iure facies Dei uocātur hi, per quos cogni-
tio † ueritatis reuelatur. Quique nō immerito Aſer. i. *† diuinitatis.*
beati uocantur, quia ad æternā paternitatē, ſiue per in-
ſpiratā interius naturā, ſiue per datā exterius legē eru
diri meruerunt. Vnde ſcriptū eſt, Beatus homo quē tu *Pſ. 93.*
erudieris Dñe, & de lege tua docueris eum. In quibus
uerbis apertè monſtratur, electorū Eccleſiā filiā eē pa-
triacharū ac prophetarum, quæ. ſ. ſiue in ſpiritu, ſeu in
uerbo, rectè etiā prophetiſſa nūcupatur. De qua adhuc
ſubiungitur: Et uixerat cū uiro ſua annis ſeptē a uirgi
nitate ſua. Et quis eius alius eſt uir, niſi ille, de quo per
Eſaiam prophetā dicitur: In die illa apprehēdēt ſeptē *Eſa. 4.*
mulieres uirū unū, dicētes: Panē noſtrū comedemus,
& ueſtimētis noſtris operiemur, tantūmodo inuocetur
nomen tuū ſuper nos, aufer opprobriū noſtrum? Quis *Apoc.*
alius huius eſt uir, niſi ille, de quo in Ioānis Apocaly- *21.*
pſi dicitur: Ciuitatē ſanctā Hieruſalē nouā uidi deſcē
dētem de cœlo, a Deo paratā, ſicut ſponſam ornatā ui
ro ſuo? Quæ etiā anteq; Chriſto ſociaretur, ideo uir-
go uocabatur, uel quia tunc idola nō colebat, uel cer-
tè quia nō incorrupta, ſed infœcunda erat. Tunc aūt
hāc ſibi Chriſtus uniuit, cū naturā humanā ſuſcipiēs,
euangeliū exorſus fuit. Quod itaq; annis ſeptē cū ui
ro ſuo a uirginitate uixiſſe deſcribitur, tēpus eiuſdem
prædicationis ipſo ſeptenario numero figuraliter cō
cluditur, in quo & ſeptiformē ſpiritusſancti gratiā ab
ipſo accepit, & ipſa in ſeptē mulieribus, uel ſeptē ec-
cleſijs myſticè eidē uniri meruit, & quia illo aſcēdēte
ad cœlos, humanitatis eius præſentia deſolata eſt, iu-
re etiā uidua remāſiſſe narrat. An nō uidua rectè uoca
tur, de qua per beatū Iob hæreticorū facta mētione di
citur: Pauit ſterilē quæ nō parit, & uiduæ bene nō fecit? *Iob. 24*
Illud itaque gaudij tempus, quo præſentia uiri in car
ne fruebatur: illudque triſtitiæ, quo eius præſentia de *Matt.*
ſolanda erat Eccleſia, idem uir eius deſignans, di- *9.*
cit: Non poſſunt ieiunare filij ſponſi, quandiù cum

illis eſt ſponſus. Veniet tempus, cum auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt. In oumero autem annorum octogintaquatuor, quibus uidua eſſe deſcribitur, totum tempus uitæ præſentis exprimitur. Legimus.n. filios Iſrael, uſquequò terram repromiſsionis ingrederentur, quadraginta & duas manſiones in itinere habuiſſe.

Quadraginta dua manſiones.

Quibus ſcilicet quid aliud quàm peregrinatio uitæ præſeutis figuratur, in qua eremi tribulationibus exercemur, uſquequò ad terram uiuentium ueniamus? Sed propter geminom teſtamentum, uetus ſcilicet & nouum, idem quadragenarius ac ſecundus numerus duplicatur, & fiunt octoginra quatuor.

Apoc. 4. 5.

Sicut euim propter utrunque teſtamentum duodenarius numerus duplicatus, in uigintiquatuor ſeuioribus Eccleſiam deſignat: ſic etiam propter eadem duo teſtamenta quadragenarius ac ſecundus duplicatus, in octogenario quarto præſens Eccleſiæ tempus figurat: & quod ibi permanſiones, hoc hic explicat per annos. Vtrunque enim concorditer peregrinationem eiuſdem Eccleſiæ denunciat, de qua & bene ſubiungitur: Quæ non diſcedebat de templu, ieiunijs, & obſecrationibus ſeruiens nocte ac die. Ipſa enim eſt templum, quæ & uidua, ieiunijs, & obſecrationibus ſeruiens in templo. Quæque ablata ſpunſi ſui corporali ſpecie, quia hunc oec dum corporeis oculis intueri ualet, ad nil aliud magis, quàm ad ieiunium, & orationem uacat.

Ieiunũ & oratio. Pſ. 41.

Hinc Pſalmiſta ait: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidiè, Vbi eſt Deus tuus? Dignè itaque præmittit ieiunia, ac deinde obſecrationes coniungir. Quæ enim eſſe poteſt obſecratio, ubi regnat comeſſatio? Quæ eſſe puteſt deprecatio ubi dominatur aſsidua potatio? Sed hæc dicens, cordis etiam uult intelligi ieiunium:

Ieiunũ cordis.

quo niſi quis ab immuudis cogitationibus ieiunare ſtudeat, obſecrationibus Deo uniri non ualet. Siue autem iſto, ſiue illo ieiunio, ſimulque obſecratiouibus fulta, die ac nocte ſeruire deſcribitur: ſubaudis, Et in proſperis, & in aduerſis ab hoc opere non ceſſat. Sequitur: [Erut perfecerunt omnia ſecũdum legem Domini, reuerſi ſunt in Galilæam, in ciuitatẽ ſuam Nazareth.] Hic iam figuraliter ultima Iudæorũ conuerſio deſignatur, quando Enoch, & Elia prædicantibus, Chriſtus ad eos reuertitur, peractis ſcilicet omnibus in Hieruſalem, id eſt, in Eccleſia gentium, ſecuudum legem Dumini, noui uidelicet teſtamenti. Quaſi enim peracto ſacrificio, ab Hieruſalem in ciuitatem ſuam Chriſtus cum parentibus reuertitur, cũ adimpleta plenitudine geutium, nouiſsimè cum prædicatoribus ſanctis ad eos colligendos, ex quibus carnem ſuſcepit regreditur. Sequitur: [Puer autem creſcebat & confortabatur, plenus ſapientia, & gratia Dei erat in illo.] Hæc de illo ſecuudum humanitatem dicta ſunt, nõ ſecuudum diuinitatem. Neque enim in ſua natura creſcit, in qua pleuus eſt: ſed iu noſtra, in qua paulò minus quàm angeli minoratus eſt. Nec in ſua confortatur, in qua omnium fortitudo eſt: ſed io noſtra, in qua ꝑ uobis infirmatus eſt. Nec in ſua adimpletur ſapientia, in qua plenitudo ſapientiæ eſt: ſed io noſtra, in qoa pro uobis exinaoitus eſt.

Pſal. 8. Heb. 2.

Nec in ſua gratiæ indiget, in qua omoibus gratiam triboit: ſed in noſtra, in qua ea quæ cum patre habet, accepir. Quæ ſcilicet omnia melius ad eius corpus, quod eſt Eccleſia, quàm ad ipſum capur referri poſſuot. Vſqueqoò enim illud conſummetur, quod Apoſtolus dicit, Donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis filij Dei, in uirum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, & ut iam non ſimus paruuli:

Epheſ. 4.

quotidiè creſcit in fide puer Ieſus, qootidiè cõfortatur uirtutibus puer Ieſus, quotidiè uerbo ſapientiæ adimpletur puer Ieſus quotidiè gratia ſaluationis iuſtificatur puer Ieſus. Hæc de tanti diei ſolẽnitate breuiter diximus, hæc de tam myſticis ſacramentis ſuccinctè tranſcurrimus: quia & prolixitatem euangelicæ lectionis attendimus, & ad hæc agenda moras breues habuimus. De cætero dilectiouem ueſtram admoueo, chariſsimi frarres, ſi tamen animos ueſtros hæc locutio fecit inteutos, ut attendatis qua deuotioue huius diei ſolennitatem, de reliquo celebrare debeatis. Non ſit uile illud ſpectaculum, io quo filius uirginis Deus & homo complectitur, iu quo & uirgo & mater oſtẽditur, in quo prophetæ, immò pruphetarum omnium expectatio adimpletur, in quo multa Eccleſiæ ſacramenta declarautur. Quod ipſe cordibus ueſtris imprimere dignetur, qui hodierna die ſauctum iuſtumq; Simeouem ſpirituſſancti illuſtratiune interiùs pulſans, ad templum quo ipſe a parentibus offerebatur, docuit, immò certè compulit ire: qui cum Deo patre & eodẽ ſpiritu ſancto, æquali poteſtate, æquali uirtute, æquali æternitate, æquali maieſtate uiuit & regnat io ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO
Euangelium ſecundum Lucam.

Poſt quàm impleti ſunt dies purgationis Mariæ, ſecundum legem Moyſi, tulerunt Ieſum in Hieruſalem, ut ſiſterent eum Domino. Et reliq. Homi. Erici.

EX uerbis huius ſacræ lectionis, maxima nobis redemptoris noſtri dignatio, & intemeratæ genitricis eius beatæ Mariæ humilitas comendatur, quia uidelicet tã ipſe Dominus, q̃ glorioſa eius mater, cum legi nihil debereut, legalibus ramen decretis ſe ſubdere ſpontè uolueruut.

Leuit. 12.

Præcipiebat.n. lex, ut iuſans octauo die natiuitatis circuncifus, poſt triginta & tres dies ſuæ circuncifionis ad templũ Domini deferretur, & daretur hoſtia pro eo: & ſi eſſet primogenitus, ſanctus Domino fieret. Quòd ſi uerba legis diligenter inſpiciamus, uidebimus quia non ſolum Domiuus ſine peccato incarnatus, ſed & ipſa beata illius genitrix ab omui ſubiectione legis liberrima fuerit.

Ibidem

Dicit nanq; lex: Mulier ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum, immũda erit ſeptẽ diebus, & die octaua circũcidetur infautulus, ipſa uerò triginta & tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Dicens enim mulierem ſuſcepto ſemine pariẽtem, unà cum prole oblatis uictimis debere mundari, illam utique ab hac neceſsitate diſtiuguit, quæ ſiue ſuſcepto uiri ſemine, uirgo concepit, & uirgo peperit. Reliqui nanque bomines idcircò cum peccato originali oriuutur, quia cum delectatione caruis atque cũ ardore libidinis, in materno utero concipiuntur. Dñs autem Ieſus Chriſtus, quia ſicut abſq; uirili ſemiue, ita etiã abſque caruali delectatione in utero uirgiois, ſpirituſancto cooperante cooceptus eſt: ideo & ſine peccato natus eſt. Sed ſicut Chriſtus legi ſubiectus eſſe uoluit, ut nos à uinculo ſolueret legis, ita etiã beata Maria, cũ ſub lege uon eſſet, pro exẽplo humilitatis legis inſtituta non refugit obſeruare, memor illius præcepti, quod quidam ſapiens ait: [Quanto magnus es, humilia te in omnibus.

Eccle. 3.

Poſt q̃ ergo impleti ſunt dies purgationis eios, uel Dñi uidelicet, uel beatæ genitricis eios tulerunt illũ parentes illius ad tẽplum Dñi in Hieruſalẽ, ut ſiſterent eũ Dño,] hoc eſt, ſtatuerẽt, & cõſecrarẽt. Illi ergo paruuli, quid de toto regno Iudæorum ad templum Domini portabãtur, ſi fuiſſent quidem ex tribu Leuì, in miuiſterio domus Domini perpetuo teoebautur, quia eadem tribus tota in hoc ipſum

ipſum templum fuerat dedicata. Sin autem ex alia ali
qua tribu precio dato a parentibus primogeniti redi
mebātur, ad propria referendi. Et puerorum quidem
purgatio, in hoſtiarum oblatione conſtabat, matrum
uero in hoc, quod pro maſculo quadraginta, pro fœ-
mina uero octoginta diebus a uiri thoro, & ab ingreſ
ſu templi Domini arcebantur, non quo culpa ſit ex le
gitimo connubio filios gignere, ſed ipſe generis hu-
mani legitimus nuptialiſque coceptus non poteſt eſ
ſe a culpa iniquitatis extraneus. Bonum enim nuptia-
rum ab initio generis humani diuinitus inſtitutū no
uimus. Propter quod & Apoſtolus honorabile connu
Heb.13 bium in omnibus, & thronum immaculatum ſine du-
bitatione commēdat. Cum igitur nuptiæ laudabiliter
a Deo ſibi tributam poſsideant in fide & charitate mū
ditiam, tamen quia ſine delectatione libidinis non poſ
ſunt peragi, neceſſario prolem edunt peccato primi
hominis uitiatam. De nuptiis ergo bonis uſque adeo
bonum eſt quod naſcitur, ut malum nō ſit, etiam ſi de
adulterio uel fornicatione naſcatur. Deus enim huma
næ naturæ donum fœcunditatis contulit, libidinis ue
Libido, pœna peccati. ro malum eſt non creatura Dei, ſed pœna peccati. Pro
inde de mundicia nuptiarum, mundus homo non na-
ſcitur, quia interueniente ſordida libidine ſeminatur.
Quam libidinem caſtitas coniugalis non amat, ſed
ad propagandos filios neceſſario tolerat. Ob hoc ſan
ctus Dauid legitimo fidelique connubio natus, non ſi
ne grauiſsimo dolore maculam carnalis geniturę ita
deplorat. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum,
Pſ.50. & in peccatis concepit me mater mea. Hæc diximus
ut maculam originalis peccati nō in legitimis nuptiis
ſed in conceptu paruulorum eſſe nouerimus. Quod
autem mulieri pro maſculo filio quadraginta diebus
aditus templi interdicitur, ideo iuxta literam factum
eſt, ut quot diebus infans formatur in utero, tot etiā
diebus purgatio illius peragatur. Dicitur enim conce
ptio humana ſic perfici, ut primis ſex diebus quaſi la-
ctis habeat ſimilitudinem, ſequentibus nouem diebus
conuertitur in ſanguinem. Deinde duodecim diebus
ſolidatur, reliquis decem & octo diebus formatur uſ-
que ad perfecta lineamenta membrorum. Inde iam uſ
que ad tempus pariendi reliquo tempore magnitudi-
ne ſui augetur. Sex autem & nouem, & duodecim, &
decem & octo in unum coacti, faciunt. 45. Si ergo mi-
norem numerū in maiorem concludimus, uidebimus
præceptum eſſe tot penè diebus hominem purgari,
quot formatur in utero. Cur autem pro fœmina par-
tu diuturnior purgatio iniungatur, quam pro maſculo
inquirendum eſt. Sic enim dicitur. Sin autem feminā
Leu.12 pepererit, immūda erit quatuordecim diebus, & ſexa
ginta ſex diebus manebit in ſanguine purificationis
ſuæ. Quia ergo mulier & ſe & uirum decepit, ideo etiā
in ortu ſuo maiori ſubiacet maledictioni. Ferunt etiā
phyſici, fluxum ſanguinis pro maſculo ſeptem eſſe die
rum, pro fœmina uero dierum 14. ut quanto eſt ſexu
infirmior, tanto ſit ipſa natiuitate inquinatior. Porrò
quatuordecim & ſexaginta ſex, octoginta faciunt. In
quo numerus ſuperior, id eſt, quadraginarius duplica
tur, quia mulier ſerpentis perſuaſioni conſenſit, & ui-
rum perſuaſioni ſuæ conſentire coegit. Vir autem ſo-
li mulieri conſenſit. Hæc iuxta literam de diſtantia pu
rificationis dicta ſufficiāt. Quod uero Dominus prius
circunciditur, ac ſic poſt dies aliquot in templum cū
hoſtia offertur, ſignificat ſpiritualiter, quod nullus ho
minum in conſpectu Dei ualet eſſe acceptus, nullus
etiam cæleſtem Hieruſalem perfectam ualet conſcen-
Exod.13 dere, niſi circuncifus uitiis, & exutus omni fæce mor-
& 43. talitatis. [Sicut ſcriptum eſt in lege Domini, Quia om
Nu.8. ne maſculinum adaperiens uuluam, ſanctum Domino
uocabitur.] Quod dicit. Omne maſculinum adaperiēs

uuluam, & de hominibus & de pecoribus dictum in-
telligitur. Omnia enim primogenita Domino ſancti-
ficabantur, & ſacerdotum erant, ea tamen ratione, ut
pro hominis primogenito ſacerdoti precium daretur
primogenitum quoque peccoris quod immundum
erat, quinque redimeretur ſic lis argenti. Spiritualiter
autem omnia illa primogenita ſignificabant Dominū
Ieſum Chriſtum, qui cum eſſet unigenitus in natura
Dei patris, factus eſt primogenitus omnis creaturæ, id
eſt, omnium hominum. Et ipſe eſt ueraciter & ſingu-
lariter ſanctus Domino, quia peccatum non fecit, nec
dolus inuentus eſt in ore eius. Moraliter quoque om- 1.pet.2.
nia primogenita noſtra Deo offerenda ſunt ut quic-
quid boni in corde concipimus, diuinæ gratiæ tribua-
mus. Et ſicut illi immunda animalia quinque ſic lis re
dimebant, ſic nos praua opera quæ gerimus, redimere
debemus, perfectam agentes pœnitentiam de omni-
bus peccatis, quæ per quinque ſenſus corporis contra-
himus. Quod ergo dicit, Adaperiens uuluam, non eſt
credēdū, ut hęretici affirmare conati ſunt, quod Chri
ſtus uterum matris quem ingreſſus ſanctificauerat,
egreſſus uirginitate priuauerit. Ipſa eſt enim porta,
de qua ſcriptum legimus. Porta hæc clauſa erit, & uir Ez.44
non tranſiet per eam, quoniam dominus Deus Iſrael
ingreſſus eſt per eam, eritque clauſa principi. Deus nā
que ueram ex uirgine ſuſcipiens, carnem, perfectio-
nē ex eo humani corporis ſumpſit, uirginitatis ei gra-
tiam non ademit. Neque enim decebat, ut creator hu
manæ carnis Deus, qui in prima conditione homini
uirginitatem tribuerat, idem quod fecerat redemptu-
rus, uirginitatem carni de qua naſcebatur, auferret.
[Et ut darent hoſtias ſecundum quod ſcriptum eſt in
lege Domini, par turturum, aut duos pullos colum-
barum,] Hoſtia hæc pauperum erat. Præcipiebat nāque Leu.12
lex, ut qui poſſent agnum inuenire, offerrent illū pro
filio uel filia ſimul cum turture ſiue columba. Quod ſi
quis agnum reperire non poſſet duos ſaltem turtures
uel columbas iubebatur offerre. Dominus ergo Ieſus
memor ſalutis noſtræ, quū eſſet diues, pauper pro no-
bis fieri, pauperem pro ſe hoſtiā uoluit offerri, ut nos
ſua paupertate diuitiarum ſpiritualium, & æterni re-
gni donaret eſſe participes. Sed uideamus, cur hæ uo- Turtures &
lucres præ cæteris in ſacrificio Domini iubebantur of columba
ferri. Columba enim ſimplicitatem, turtur ſignificat cur præ
caſtitatem. Quæ adeo continentiam diligit, ut poſt- cæteris
quam ſemel ſocium perdiderit, ulterius alterum non iuſſa of-
requirat. Vtraque autem auis gemitum pro cantu ha- ferri.
bet. Et ideo non immeritò ſanctorum in hoc ſeculo
deſignāt ploratum. Merito ergo turtur & columba in
ſacrificio Domini offerūtur ut apertè deſignetur, quia
ſimplex & caſta iuſtorum conuerſatio gratiſsimum
omnipotenti Deo ſacrificium exhibet. Item columba
quæ gregatim uolat, actiuam uitā ſignificat, quæ mul
torum eſt. Turtur uero, qui ſoliuagus eſt, & ſingulari-
tatem diliget contemplatiuam uitam ſignificat, pau-
ciſsimis ac rariſsimis imitabilem. Moraliter, cum iux
ta præceptum euangelicum intrantes in cubiculum, Mat.6
oramus Dominum in abſcōdito, turturem offerimus.
Verum cum ad ſimile opus alios quos poſſumus inui-
tamus, dicentes cum Pſalmiſta, Venite adoremus &
procidamus & ploremus ante Dominū qui fecit nos co
lumbas ad diuinum altare portamus. [Et ecce homo Pſ.94
erat in Hieruſalem, cui nomen Simeon.] Aduenies in
carne Dei filius, non tantum ab angelis & prophetis,
ſed etiam a ſenioribus & iuſtis teſtimonium laudis
accepit. Decebat nanque, ut quia omnis ætas, omnis ſe
xus, omnis cōditio, per Chriſtum erat redimenda, om
nes etiam illi deuoto famularentur obſequio. [Et ho-
mo iſte iuſtus & timoratus, expectans conſolationem
Iſrael, & ſpiritusſanctus erat in eo.] Recte iuſtus & ti-
moratus

moratus dicitur, quia iuſtitia ſine timore Dei difficile cuſtoditur. Recuim uero iuſtus erat, qui non ſuam tantum, ſed totius populi conſolationem expectabat ut ſcilicet qui iam ex multis diebus dominio Herodis alienigenæ grauabantur, aduentu Domini ſaluatoris liberati, conſolationem acciperent. [Et reſponſum acceperat à ſpirituſancto, non uiſurum ſe mortem, niſi prius uideret Chriſtum Domini.] Magnum deſiderium antiqui ſancti habebant uidendi Domioum Ieſum Chriſtum, quem ſciebant eſſe uenturum: Quod huic Simeoni pro gratia meritorum ſanctorum conceſſum eſt. Accepit enim reſpoonſum in mente a ſpirituſancto, quod non eſſet uiſurus, mortem, niſi uideret Dominum. Videri autem pro experiri poſitum eſt. [Et uenit in ſpiritu in templum.] Quod dicit. Venit in tēplum io ſpiritu, oequaquam ſine corpore ueniſſe putandus eſt, ſed ioſpiratas a ſpirituſancto, a quo antea reſponſum acceperat aduenit in templum. [Et cum inducerent puerum Ieſum parentes eius, ut facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo, & ipſe accepit eum in ulnas ſuas,] hoc eſt, in brachia ſua Quis autē ualet perpendere, quanto animi gaudio & inenarrabili alacritate perſuſus fuerit Simeon, cum cæli terreq; creatorem & Domioum propriis amplectens teneret in brachiis, quē & a propheris prędictum, & ab uniuerſis retro ſanctis uotis multiplicibus oouerat expectatum; Figuraliter Simeon ſenex, mundum iſtum ſignificat, quaſi longo iam ſenio & ætate decliuem. *Simeō mundū figurale ſignificat.* Simeon iuſantē accepit, id eſt, mundus Chriſtum agnouit, & uetuſtate peccati exutus, ad innocentiam Chriſtianæ conuerſationis rediit. [Et benedixit Deum, & dixit. Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundū uerbum tuum in pace.] Sciebat beatus Simeon, quòd beati eſſent oculi, qui Chriſtum eſſent uiſuri, & ideo dooec illum ipſe uidere, nolebat morte diſſolui, quem tamen ut uidit, mox optabat in pace dimitti [Quia uiderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorum.] Salutare Dei patris, Chriſtum appellat, quem in primo aduentu ante faciem populorum Deus pater parauit, ut illum quicunque in eum credere uellent, fide ac dilectione conſpicerent. In ſecundo quoque aduentu, hoc ipſum ſalutare ante faciem omnium populorum parabitur, ut uideat eum omnis oculus, & reddat unicuique ſecunduoi opera ſua. [Lumen ad reuelationem geotium, & gloriā plebis tuæ Iſrael.] *Ap.1.* Vtriq; quidē populo, id eſt, iudaico & *Ap.22* Gētili Chriſtus lumē eſt, ſed Iſraelitico populo ſpecialiter gloria fuit. quia eſt prænūtiatus, in illis carnē aſſumpſit, inter eos miracula fecit. Gentiū quoq; reuelatio fuit, quia oculos meotis eorum, profunda infidelitatis cæcitate dimerſos, luminæ ſuæ illuſtrationis reuelaoit, id eſt, aperuit & illuminauit. Et recte Chriſtum prius ad reuelationem gētium, ac deinde ad gloriam Iſrael ueniſſe dixit, quia prius gentiles quam Iudæos credituros eſſe præuidit. Tale quid & Pſalmiſta ait. Notum fecit Dominus ſalutare ſuum, ante conſpectum gentium reuelauit iuſtitiam ſuam. *Pſ.97.* Prius enim dixit Deum patrem iuſtitiam ſuam, quæ Chriſtus eſt, gētibus reuelaſſe, ac deinde ſubiungit: Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & ueritatis ſuæ domui Iſrael. Hinc Paulus ait. Cum plenitudo gentium in trauerit, tunc *Rō.11.* omnis Iſrael ſaluus fiet. Hæc de lectione euāgelica breuiter ſunt dicta. Quæ licet cauſas hodiernæ feſtiuitatis plene aperiat, oon tamen ad res, ſi de eius nomine aliquid compendioſius indagemus. Græco naoque ſermone ypantáein obuiare dicitur. Inde utique illa dominica ſolenoitas ypantì uocatur, quòd ſcilicet hoc ipſa die allato in tēplum Domino, Simeon & Anna, & cætera fidelium perſonæ, quæ ibi erant, tempore ſuæ purificationis occurrerunt. Agitur ergo iſta feſtiuitas iocipiente menſe Februario, qui a Februo, id eſt, Plutone, qui luſtratiooum, hoc eſt, purgationum potens a gentilibus credebatur, ita uocatus eſt. Cum enim Romaoi tripartitum orbem ſub tributo redegiſſent, ita unaquæque ex ipſis tribus mūdi partibus. Africa uidelicet, Aſia & Europa, per quinque aooos ſolueret aurum, & rurſus per alios quinque aonos argentū, itemque per aliud quinquenoium æs, quinto demum peracto anoo, ac cenſu ſoluto, uoiuerſa ciuitas menſe Februario ab uniuerſo populo luſtrabatur, ut ſacrificia diis infernalibus ſoluerentur, quorum ſe præſidio nationes orbis ſubiugaſſe putabant. Sed hanc luſtrandi conſuetudinem bene mutauit Chriſtiana religio, cum hac ipſa die feſtiuitatis beatæ Mariæ, plebs clerusque & ſacerdotes cum cereis & hymnis eccleſiarum loca circumeunt, noo utique ob recordationem paganæ ſuperſtitionis, aut imperii terreſtris, ſed in perennem regni cæleſtis memoriam, quanto iuxta euāgelicam parabolam, omnes electi cum lampadibus ſponſo & ſpooſæ ſunt occurſuri, atque thalamum ſupernæ claritatis intraturi. *Proceſſio cū cereis & hymnis in feſto purificationis.* Et haoc quidem luſtrationem pagani faciebaot ſemper. 15. anno io fine menſis Februarii, hoc eſt. 7. Calendas Martij. Poſtmodom uero augeſcente Chriſtianitate, placuit ut in ueoerationem perpetuę uirginis, ad menſis initium transferretur. *Matt. 25.* Cuius inſtitutioois morē nos quoq; pro modulo ooſtro hodierna die deuote Deo iuuante imitaturi, Dei genetricem ſummiſsis uotis obſecremus, ut ſua potenti interceſsiooe oobis apud filium ſuum purgationē impetret criminū, quæ purgationem tpalem ſuſcepit ſine ſordibus peccatorū. Quæq; hac die cum filio templum Dei ſacrificium oblatura conſcendit, ſupernæ ciuitatis nobis obtineat iogreſſum, in qua diuinæ claritatis aſpectibus libero cōtuitu perfruamur præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Deo patre & ſancto ſpiritu uiuit & regnat per infinita ſecula, Amen.

IN EODEM FESTO, HOMIlia Euſebij Emeſeni.

Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundum legem Moyſi, &c. Luc. 2.

SCriptum eſt enim in lege Moyſi, quòd mulier, quæ ſuſcepto ſemine pepererit maſculum, immunda erit ſeptem diebus, & die octauo circunciditur infantulus. Ipſa uero triginta tribus diebus manebit i ſanguine purificationis ſuæ. Omne ſanctum noo tanget, oec ingredietur ſanctuarium donec impleantur dies purgationis eius. Hac. n. lege beata uirgo Maria noo teoetur, quæ nullo ſuſcepto ſemine, uirgo concepit, uirgo peperit, clauſa ante partum, & poſt partum clauſa permanſit: *Leu.12* Ad cuius diſtinctionem Moyſes non ſimpliciter dixit, Mulier quæ pepererit maſculum, ſed cum additameoto. Quæ ſuſcepto ſemine maſculum pepererit, immuoda erit ſeptem diebus. Spiritualiter autem oiulier iſta Syoagoga eſſe uidetur, quæ diuinæ legis ſemine ſuſcepto toties maſculum pariebat, quoties bonum aliquod agebat. *Mulier Sinagoga.* Maſculus enim filius booum opus eſt. Et quanuis maſculum peperiſſet, & multos boni operis filios genuiſſet, tamen ſeptem diebus immunda erat. Septem enim illi dies omne illud temporis ſpatium ſignificāt quod fuit a Moyſe uſque ad Chriſti incarnationem. Illa enim hebdomada finita natus eſt agnus, qui tollit peccata mundi. De quo ſcriptum eſt. Qui dilexit nos, *Ioan. 1.* & lauit nos a peccatis ooſtris in ſanguine ſuo. *Ap. 1.* Veruntamen

tamen quanuis ſeptimana finita eſſet, & quanuis Chriſtus natus eſſet, nõdum tamen Synagoga penitus mũdata erat, quia Chriſti ſanguis nondum ſuſus erat. Mãſit igitur adhuc triginta tribus diebus in ſanguine purificationis ſuæ, expectauit diẽ, immò annũ triceſimũ tertiũ. Ipſo. n. anno immolatus eſt Chriſtus, ſine cuius ſanguine mundus mandari & lauari nõ potuit. Quod autem dies pro anno ponatur, in Ezechiele inueniẽs, *Eze. 4.* ubi dicitur: Diẽ pro anno, diẽ, inquã pro anno fili hominis dedi tibi: Quare inſantulus circuncidatur, ualde notum eſt, ſed quare octauo die, dicendũ eſt. *Circũciſio cur octaua die facta.* Octaua autem dies ipſa eſt, quæ & prima. In hac enim mũdus cœpit, Chriſtus ſurrexit, in hac & uniuerſalis reſurrectio fiet. Tunc autem nõ ſolum circunciſi, ſed omnibus ab eis peccatis abſciſsis, mundi & immaculati æternum nomen ſancti ſuſcipient & hæreditatem. Et hæc quidem de filio maſculo dicta ſunt. Sin autem fœminam peperiſſet, immũda erat duabus hebdomadibus, & ſexaginta & ſex diebus manebat in ſanguine purificationis ſuæ. Toties enim Synagoga fœminam parit, quoties iniquitatem operatur, Pro hac autem filia duabus hebdomadibus eſt immunda Synagoga, una uidelicet ante Chriſti incarnationem, altera uero *Duæ hebdomadæ.* poſt Chriſti incarnationem. Per has enim duas hebdomadas totum & hoc, & illud tempus ſignificatur. Niſi igitur hanc iniquã filiam parere deſiſtat, & ad Chriſti fidem ſe totam conuertat, nunquam mundabitur Synagoga. Dãtur autem ei ſexaginta & ſex dies ad purificationem per quos omnes dies ſeculi uſq; ad conſummationẽ intelligere poſſumus. Hic. n. numerus totus ex ſenariis cõſtat. In ſex autẽ diebus etiã ipſis Iudæis operari licet. Neque. n. in ſex diebus ſabbatũ cõtinetur. Nulla igitur erit excuſatio, ſi in his ſexaginta & ſex diebus purificati non fuerint. Quanuis autẽ purgationis dies ad beatam Mariam uirginem non pertinerent, expectauit tamen ipſa, donec omnes purgationis dies complerentur, quos nõ ſibi, ſed aliis mulieribus lex conſtituerat. Non enim de ea dictum fuerat. *Leui. 12.* Omne ſanctum non tanget, quæ ipſum ſanctum ſanctorum in gremio tenebat, in ſinu fouebat, & uirgineo lacte nutriebat. [Cõpletis autem diebus, tulerũt puerum in Ieruſalem, ut ſiſterent eũ Dño, ſicut ſcriptum *Ex. 13 Nũ. 8.* eſt in lege Dñi, quod omne maſculinum adaperiens uuluam, ſanctum Dño uocabitur.] Ex eo nanque tẽpore, quo primogenita Aegyptiorum Dominus interfecit, omnia primogenita filiorũ Iſrael ſibi uendicauit, ſibiq; offerri prçcepit. Sed quare hoc, niſi ut omnia prima & maxima, omnia meliora & chariora Dño offeramus? Offeramus igitur ei fidem noſtrã, offeramus ei animas noſtras, quæ non de terris, ſed de cælis originẽ habẽt, & quæ prima in nobis, & præcipua, & maxima ſunt. [Et ut darent hoſtiam, ſecũdum quod dictum in *Leu. 12* lege Dñi, par turturum, aut duos pullos columbarũ.] Turtur. n. caſtiſsimũ animal eſt, columba uero felle & amaritudine caret. Qui igitur corporis & animæ caſtitatẽ & innocentiam cuſtodiunt, illi equidem par turturũ, aut duos pullos columbarum Domino offerunt. Et talis quidem hoſtia Domino placet, in qua noſipſos ei offerimus, & corpus & animã innocẽter caſteq́ue uiuentes, ei dedicamus. Talem igitur hoſtiam matrem Domini offerre decebat, cuius tota uita caſtitas & innocentia fuit. Quia igitur dictum eſt, quid iſta ſignificent, dicendum eſt etiam, qualiter offerri debeãt. Iubetur enim ſacerdos, qui ea offert, turturis & *Leui. 1* columbæ caput & collum retorquere. Debet autem ueſiculam gutturis & plumam ad orientalem plagam proiicere. Debet præterea earum aſçellas confringere, & non penitus facere, nec ferro eas diuidere debet Tunc enim ſacerdos turturis & columbæ caput ad collum retorquet, quando illum, qui per has aues ſignificatur, docet, & admonet, ut iam non erecta ceruice ſed humiliato capite incedere diſcat. Sicut enim in erecta ceruice ſuperbia, ita & in capite inclinato humilitas manifeſtatur. Sed quid per ueſiculam gutturis ubi aues reponunt unde uiuunt, niſi uẽtris ingluuies deſignatur? Quid uero per plumas niſi morum leuitas & mentis elatio ſignificatur? Hæc autem homini proiicere & a ſe repellere bonum eſt. Sed ubi proiicere, niſi ad orientalem plagam? Semper enim ab ortu ad occaſum tendimus, ſemper orientem fugimus, & ad occaſum propinquamus, eſt. n. occaſus, finis uitæ. Quæcunque igitur ad occaſum nobiſcum non ducimus, ea iam a nobis proiicientes, poſt dorſum relinquimus. Quibus denique ieiunium & abſtinentiam indicimus, eis proculdubio gutturis ueſiculã tollimus. Quibus uero omnem uagandi licentiam interdicimus, eis utique aſcellas frangimus, ut & nobiſcum maneant, & ad inutilia uolare deſiſtant. [Et ecce homo erat in Ieruſalẽ, cui nomẽ Simeõ, & homo iſte iuſtus & timoratus, expectãs cõſolationẽ Iſrael, & ſpiritusſanctus erat ĩ eo.] Qualis etenim & quãtus Simeõ iſte fuerit, breuiter oſtẽdit, dũ eũ iuſtũ & timẽtẽ Deũ, populique conſolationem expectare & deſiderare dicit, cui & ſpiritusſanctus, qui in eo erat, filii Dei aduẽtum reuelauerat, atque promiſerat. Et hoc eſt, quod ait. [Et reſponſum acceperat a ſpiritu ſancto, nõ uiſurũ ſe mortẽ, niſi prius uideret Chriſtũ Dñi.] Quãto deſiderio uidendi Dñm ſenex iſte beatiſsimus æſtuabat, quem iam ætas de hoc ſeculo exire cogebat, Sed Dei reſponſio retinebat? Mori enim cupiens, mori non poterat quia Chriſtum Dominum necdum uiderat, de quo ſibi factum reſponſum audierat, non uiſurum ſe mortem, niſi prius uiderat Chriſtũ Dñi. Hoc igitur deſiderabat, hoc mẽte tractabat, hoc ſemper cogitabat, dicens. Scio quia ueniet, ſcio quia uidebo eum. Sed *S. Simeonis pia ſuſpiria.* quando ueniet? quando uidebo eum? Veni Domine Ieſu, ſolue mihi hæc uincula, & me iã nũc in pace abire dimitte. Dũ autẽ hoc ſecũ diceret, dũ hoc deſiderio æſtuaret, dictũ eſt illi a ſpiritu ſancto. Ecce adeſt quẽ quæris, nũc eũ uidebis. Surge, propera, feſtina, uade ad tẽplum. [Et ſpiritu iubente, uenit ad tẽplum. Et cũ induceret puerũ Ieſum parẽtes eius, ut facerẽt ſecundũ conſuetudinẽ legis pro eo, & ipſe accepit eũ in ulnas ſuas.] Cũ, inquit, parẽtes eius puerũ Ieſum in tẽplũ inducerent, ut ſecundũ conſuetudinẽ legis pro eo, facerent, occurrit ſenex, brachia extẽdit, & parẽtibus ait. Mihi eũ date, mihi debetur, mei officii eſt, ad hoc miſ- *Simeonis alacris deuotio.* ſus ſum, huic obſequio reſeruatus ſum. Deinde lætus & exultans, accepit eũ in ulnas ſuas mox ſenectus fugit, & iuuenilis uigor adfuit & fortitudo. Qui prius ſeipſum, ferre uix poterat, nunc leuiter puerum ferẽs exultat. Eleganter igitur dictum eſt. Senex puerũ portabat: puer autem ſenẽ regebat, quẽ uirgo peperit, & *In officio Eccleſiaſtico.* poſt partũ uirgo permanſit, ipſum quem genuit, adorauit. [Et bñdixit Deũ, & dixit: Nũc dimittis ſeruũ tuũ Dñe ſecũdũ uerbũ tuũ in pace, &c.] Te inquit, Domine benedico: promiſsio tua cõpleta eſt, cõpletũ eſt & deſideriũ meũ, quia uideo Chriſtũ ſuũ Dñm meũ. Dimitte igitur ſeruũ tuũ in pace, quia uidi Dñm Ieſum quia uidi ſalutare tuũ. Ieſus enim Saluator ſiue ſalutaris interpretatur, de quo ſcriptũ eſt: Notum fecit Do- *Pſ. 97.* minus ſalutare ſuum, ante conſpectum gentium reuelauit iuſtitiam ſuam. Hoc enim lumen, hanc lucem, hunc ſolem, hunc tantum ſplendorem paraſti atque miſiſti ante faciẽ omnium populorum, ad quid? Ad reuelationẽ ad illuminationem gẽtium, & gloriã plebis tuæ Iſrael. Hoc enim lumine, & gentes illuminantur & Iudæi glorificantur. Magna enim gloria illis eſt, quia de eorum gente hoc tamen lumen exortum eſt.

IN CATHEDRA SANCTI PETRI
Sermo, partim S. Auguſtino adſcriptus, & eſt XV. de Sanctis.

INſtitutio feſtiuitatis hodiernæ, a ſenioribus ooſtris cathedræ nomē accepit, ideo quod primus apoſtolorum Petrus hodie epiſcopatus cathedram ſuſcepiſſe referatur. Recte ergo Eccleſiæ per orbem ſedis illius oatalem colunt, quam Apoſtolus pro earum ſalute ſuſcepit, dicēte Domino. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Super hanc (inquit) petram, *Matt. 16.* id eſt, ſuper Dominum ſaluatorem, qui fideli confeſſori ſuo participium ſui oomiois donauit. Et portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. *porta inferi.* Portæ inferi, tormēta & blandimenta ſunt perſecutionum, quæ a ſtabilitate fidei aliqoos deterrendo uel emolliendo, introitum eis æternæ mortis aperiunt. Multæ itaque ſunt portæ inferi, ſed harum nulla Eccleſię, quæ ſupra petram fundata eſt præualet. Meriro itaque cunctis eccleſiis honorandus, qui caput eccleſiæ, & qui firmiſsimæ petræ ſoliditatem ſecutos, ioimicos Chriſti authoritate ſancti ſpiritus confudit, & inſatigatæ patientiæ fortitudine triumphauit, nec inferni (ut dictum eſt) aduerſus eum porta præualuit, qui ſibi portæ æternalis iogreſſum, regem gloriæ cooteſſus aperuit. Aut quomodo ei noo pateret porta illa uitalis, qui plenitudine ſancti ſpiritus repletus, io patre filioque Dei inſcrutabile uoicæ maieſtatis aſſeruit ſacramentum, edocens & oſtendens, quæ eſſet io uno eodemque filio Dei & ſuſceptæ carnis ratio, & naturalis Priuilegium deitatis? Audierat profecto ſaluatorem ipſum dixiſſe. Ego & pater unum ſumus, &: Qui me uidet, uidet & pa-
Ioā. 10 trem. Hęc illum confeſsio & honorabilem terris, &
Ioā. 14 cælo reddidit glorioſum. Petrom itaque (ut diximus) fundamentum Eccleſiæ Dominus oomioauit, & ideo
Matt. 17. dignè fundamentum hoc generalis Eccleſia colit, ſupra quod ædificii ſui celſitudo conſurgit. Vnde conuenienter Pſalmiſta dicit. Exalrent eum in Eccleſia ple-
Pſ. 106 bis, & in cathedra ſeniorum laudent eum. Dignum ergo ut fundamentum hoc in Eccleſia honoretur, per quod ad cælum conſcendirur. Quod natalis ergo cathedræ hodie colitur, ſacerdotale officium honoratur. Quæ etiam taoto oeceſſe eſt plus habeat in Eccleſia dignitatis, quanto ſacerdotale officium plus honoris. Dies ergo hæc a nobis, fratres chariſsimi, merito hoooratur, quia dum oatalem cathedræ colimus epiſcopatum etiam Petri apoſtoli ueneramur. Tamen cum frequenter intra Quadrageſimæ dies euenerit, facere eam oobis debet ſanctorum dierum reuerentia gratiorem. Et bene natalem cathedræ ioter ipſa ieiuniorum initia nobis Deus præſtitit, ot dies, quæ erat prius intemperantiæ, none ſit ſobrietatis, quæ erat gulæ, ſit abſtinentiæ, quæ erat peccati, ſit ſanctitatis. Huius autem ſoleonii religio ſic eccleſiis introducta eſt. Cum enim pertranſiret apoſtolus diſſemioans oerbum uitę & iaciens fundamentum Eccle-
Feſtum Cathedra unde cœperit, ex lib. 10. Recognitionū Clemētis. ſiæ, cum appropinquaret Antiochiæ, cœpit per Nicetam & Aquilam tota ciuitas audire, quia Petrus aduentraret. Omnis autem populus Antiochiæ ciuitatis audientes Petrum aduenire Antiochiam, occurrerunt ei, & penè omnes maiores natu ac oobiles cineres ſparſerunt in capite, cilicio induti ſuot, oudis pedibus pœnitentiam agentes, quod contra prædicationem eius cum Simone mago conſenſiſſent. Hæc & his ſimilia proſequeotes, offerunt ei uexatos languoribus, & fatigatos dæmooiis, paralyticos quoque & diuerſa pericula patientes, & erat infinita multitudo ſimul languentiom. Quos uidens Petrus non ſolum pœnitentiam agere de his, qoę de Deo male ſenſiſſent per Simonem, uerum etiam tam iotegram fidem exhibere Deo, ut omnes diuerſas ægritudines patientes, crederent per eum poſſe ſaluari, expandit manus ſuas ad cælum, & cum lachrymis orationem effundens, gratiasque referens Deo, dicebat. Beoedico te pater prædicande, qoi omoe uerbum & promiſſum filii tui adimplere digoaris, ut agnoſcat omois creatura, quia tu ſolus es Deus in cęlo & io terra. Hæc & his, ſimilia dicēs, aſcendit in eminentiorem locum & iolsit ante ſe poni omnium ægrotantium multitudinem, quos omnes hac uoce alloquitur. Similem uobis hominem me eſſe uidentes, nolite putare quod a me poſsitis recuperare ſalutem, ſed per eum qui de cælo deſceodeos, oſtendit ſibi credentibus integram animæ & corporis medicioam. Vnde ueſtra fides teſtem habeat hūc omnem populum, quia ex toto corde creditis in Domioum Ieſum Chriſtum, ut ſciant etiam ſemetipſos ab ipſo poſſe ſaluari. Cunque omnis multitudo iofirmantium una uoce clamaret, hunc uerum Deum, quem Petrus annuotiat, ſubito immenſum lumen gratiæ Dei io medio plebis apparuit, & cœperūt paralytici currere ad pedes Petri ſani, cæci recepto uiſu clamare, claudi reſtaurato greſſu gratias agere, languentes recepta ſanitate gaudere, oonnulli etiam ſolo flatu uiuentes, iam ſine ſenſu & ſioe uoce recuperati ſunt: omnes quoque lunatici & dæmoniis pleni, liberati ſuot. Tantam itaque ſpiritus ſanctus io illa die gratiæ ſuæ uirtutem oſtendit, ut omnes a minimo uſque ad maximum una uoce confiterentur Deum. Et iotra ſeptem dies plus quam decem millia hominum credentes Deo, baptizari ſuot, & ſanctificatione conſecrati, ita ut omoi auiditatis deſiderio Theophilos qui erat cunctis potentibos in ciuitate ſublimior, domus ſuę ingentem baſilicam Eccleſię nomine conſecraret. In qua baſilica Petro Apoſtolo ab omoi populo conſtiruta eſt cathedra, & omois multitudo quotidie ad audiendum uerbum illuc, conueniens, credebat ſanæ doctrinæ quam efficacitas ſauitatum affirmabat. Tunc accedens Fauſtious, procedit ad pedes Petri dicens. Semina uerbi tui, quæ ager mentis meæ accepit, iam nata ſunt atque ad fœcuodam maturitatem prouecta, repone me in horreo dominico, faciēs me menſæ diuinæ participem. Tunc Petrus eum omni alacritate apprehendens manum eius, tradidit eum Clementi & fratribus ſuis, diceos. Sicut patri filios reſtituit Deus, ita te patrem filii reſtituunt Deo. Indixit aotem ieiunium omni plebi, & ueniente die domioica baptizauit eum, atque in medio populi ex conuerſione eius ſumens materiam, omnes cauſas eius expoſuit, ita ut omnis ciuitas quaſi angelum eum ſuſpiceret, & non minorem ei gratiam, quàm Apoſtolo exhiberet. Poſt hæc autem Petrus Romam ueniens, multas turbas populorum ad fidem Domioi noſtri Ieſu Chriſti ſua prædicatione conuertit, cui eſt gloria & honor in ſecula ſeculorum, Ameo.

IN EODEM FESTO,
Matth. 16.

In illo tempore. Venit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi, & interrogabat diſcipulos ſuos dicens. Quem dicunt homines eſſe filium hominis, Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

LEctio ſancti euangelii, quam modo fratres audiſtis, tanto intentius cogitanda, ac ſine obliuione eſt iugiter retinenda, quanto cõſtat, quia magnam nobis fidei perfectionem commendant, magnum eiuſdem perfectę fidei contra omnia tentamenta robur æque demonſtrat. Si enim ſcire uolumus, quomodo in Chriſtum credi oporteat qoid lucidius eo, quod *Matt. 16.* ait ad eum Petrus. Tu es Chriſtus filius Dei uiui (Rurſus ſi audire delectat, quantum hæc fides ualeat, quid apertius eo, quod ait Dominus de Eccleſia, quæ ſuper eum ædificanda erat, Et portæ inferi non præualebũt aduerſus eam? Sed hæc ſuis in locis plenius exponeneur. Nunc antem reuertentes ad explanandam ex ordine lectioneẽ dominicam, primo uideamus de loco, in quo habita memoratur. [Venit (inquit) Ieſus in partes *Luc. 3.* Cæſareę Philippi.] Philippus, ut Lucas teſtatur, erat tetrarca Itoræ & Trachonitidis regionis. Hic ergo ſtatuens ciuitatẽ loco, ubi Iordanis ad radices oritur Libani mõtis, & eſt terminus Iodææ contra ſeptentrionem, appellauit eam Cæſaream Philippi, in memoriam uidelicet ſui nominis, pariterque honorem Tiberii Cęſaris, ſub quo ipſe regnabat. In cuius partes ueniens Ieſus, interrogabat diſcipulos ſuos, dicens. [Quem dicunt homioes eſſe filium hominis?] Nõ autem quaſi neſciens ſententiam de ſe uel diſcipulorum uel extraneorum inquirit, ſed ideo diſcipulos quid de ſe ſentiant interrogar, ut confeſsionem rectæ fidei illorum digna mercede remuneret. Nam ſicut interrogatis generaliter omnibus, Petrus reſpondit unus pro omnibus: ita quod Petro Dominus reſpondit, in Petro omnibus reſpondit. Ideo quid alii de ſe ſentiant inquirit, ut expoſitis primo ſententiis errantium, diſcipuli probarentur ueritatem ſuæ confeſsionis; non de opinione oulgata, ſed de ipſo percepiſſe dominicæ reuelationis arcano. Quem inquit dicũt homines eſſe filium hominis? Pulchre homines appellat eos, qui de filio hominis tantum loqui nouerant qui diuinitatis eius arcana neſciebant. Nam qui diuioitatis eius myſteria capere norunt, merito ſupra homines eſſe dicun- *1. Cor. 2* tur, Apoſtolo atteſtante, qui ait: Quod oculos non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit quæ pręparauit Deus diligentibus ſe: Qui cum hæc de hominibus, hoc eſt, humaoa ſolum ſapientibus corde, aure & oculo, præmitteret, mox de ſe ac de ſui ſimilibus, qui generalem humanitatis ſcientiam tranſcenderent, adiecit: Nobis autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum. Cui ſimile eſt, quod hic Dominus cum interrogaſſet diſcipulos, quem eum dicerent eſſe homines, & illi diuerſas diuerſorum opiniones promp ſiſſent, dicit illis. [Vos autem quem me eſſe dicitis?] quaſi ab hominum generalitate illos ſequeſtrans, & deos ac Dei filios per adoptionem iam factos inſinuans, iuxta illud Pſalmiſtæ. Ego dixi, dii *Pſ. 81.* eſtis, & filii excelſi omoes. [Reſpondens Simon Petrus, dixit. Tu es Chriſtus filius Dei oiui.] Deum uiuũ appellat, ad diſtinctionem falſorom deorum, quos uario deluſa errore gentilitas, uel de mortuis ſibi hominibus inſtituit, uel maiore dementia de inſenſibili materia quos adoraret, creauit, de qualibus canitur *Pſ. 113* in Pſalmo: Simulacra gentium, argentum & aurum, opera manuum hominum. Os habent, & non loquentur, &c. Notet autem dilectio ueſtra, quam miranda diſtinctione ſit factum, ut cum de utraque eiuſdem Domini & ſaluatoris noſtri natura, ab ipſo Domino & a fideli eius diſcipulo eſſet proferenda ſententia, Dominus ipſe humilitatem aſſumptæ humanitatis profiteatur, diſcipulus excellentiam diuinæ æternitatis oſtendit. Dominos de ſe quod minus eſt, diſcipulus de Domino intimat quod maios eſt. Dominus de ſe qood factus eſt propter nos diſcipolus declarat de Domioo, quia ipſe eſt qui fecit nos, Sic & in euangelio Dominus multo crebrius ſe filium homiois, quàm filium Dei appellare conſueoit, ut nos admoneat eius diſpenſationis, quam pro nobis ſuſcepit. Sed nos neceſſe eſt tanto humilius diuinitatis eius ultra uenerari, quanto illum meminimus pro noſtra exaltatione ad humanitatis infima deſcendiſſe. Si enim inter ſacramenta incarnationis eius, quibus redempti ſumus, potentiam diuinitatis qua creati ſumus, pia ſemper mente recolimus, fit ut ipſi quoque cum Petro ſupernæ beatitudinis mercede donemur. Nam confitente illo Chriſtum filium Dei uiui, uideamus quid ſequitur. [Reſpondens autem Ieſus, dixit. Beatus es Simon Bar Iona.] Conſtat ergo, quia poſt ueram Chriſti confeſſionem, uera beatitudinis præmia reſtant. Sed intueamur attentè, quale quantumúe ſit nomen illud, quo perfectum ſui oominis confeſſorẽ glorificat, ut huius etiam nos ueraciter eum confitendo, mereamur eſſe cõſortes. [Beatus, inquit, es Simon Bar Iona.] Bar Iona Syriace, Latine dicitur filius colnmbæ. Filius autem columbæ recte oocator apoſtolus Petrus, quia uidelicet columba multum ſimplex eſt animal, & ipſe prudenti ac pia ſimplicitate Dominum ſequebatur, memor illius præcepti, quod cum ſuis condiſcipulis ab eodem magiſtro ſimplicitatis ac ueritatis accepit. Eſto te prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut colum- *Matt. 10.* bę. Vel certe qoia ſpirituſſanctus ſuper Dominum in columbæ ſpecie deſcendit, recte filius columbæ nuncupatur, qui ſpirituali gratia plenus extitiſſe monſtratur. Et iuſta ſatis laude dilectorem confeſſoremque ſuum Dominus remunerat cum eum ſanctiſpiritos filium eſſe teſtatur, a quo ipſe Dei uiui filius aſſeueratur: quanuis hoc ipſum multum diſsimiliter fieri nullius fidelium dubitet. Dominus enim Chriſtus filius Dei per naturam. Petrus, ſicut & cæteri electi, filius eſt ſancti ſpiritus per gratiam. Chriſtus filius Dei uiui, quia de ipſo oatus eſt petrus filius ſpirituſſancti, quia de ipſo renatus eſt: Chriſtus filius Dei ante tempora (ipſe eſt enim Dei uirtus & ſapientia, quæ dicit: Domious poſſedit me in initio uiarum ſuarum, ante- *Prou. 1.* quam quicquam faceret a principio,) Petrus filius ſpirituſſancti ex eo tempore, qoo ab illo illuminatus, gratiam diuinæ cognitionis accepit. Et quia una uoluntas, eadem eſt operatio ſanctę Trioitatis, recte cum dixiſſet. Beatus es Simon Bar Iona, id eſt, filius gratiæ ſpiritalis, prorinus adiunxit. [Quia caro & ſanguis oon reuelauit tibi, ſed pater meus, qui in cælis eſt.] Pater quippe filio columbę reuelauit, quia una eſt gratia patris & ſpiritoſſancti, eadem quoque & filii: quod facilimis ſacræ ſcripturæ probabitur exemplis. Dicit oanque de patre Apoſtolus. Miſit Deus ſpiritum filii *Gal. 4.* ſui in corda noſtra. Dicit ipſe filius de ſpirituſancto. Cum autem oenerit paracletus, quem ego mittam uobis a patre. Dicit de ſpiritu ſancto Apoſtolus. Hæc au- *Ioã. 15* tem omnia operatur unus atque idem ſpiritus, diui- *1. Cor. 12.* dens ſingulis proot uolt. Pater ergo miſit ſpiritum, ſpiritus ipſe ubi uult ſpirat, quia profecto, ut uidemus *Ioan. 3* una eſt uoluntas & operatio patris & filii & ſpirituſſancti. Et propterea conuenienter dicitur, quia pater qui in cælis eſt, reuelauerit filio columbę myſterium fidei quod ei caro & ſanguis reuelare nequibat. Caro *Caro et ſanguis.* autem & ſanguis recte intelliguntur hominis ſapientia carnis inflati, columbinæ ſimplicitatis neſcii, ideoque a ſapientia ſpiritus omnimodis auerſi, de quibus ſupra dictum eſt, quia Chriſtum non intelligentes, alii Ioanoem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii uero Ieremiam, aot unum ex prophetis eum eſſe dicerent. De qualibus dicit Apoſtolus. Carnalis autem homo *1. Cor. 2.* noo percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei. Sequitor. [Et

ego

ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.] Petrus, qui Simon anteà dicebatur, ad fortitudinem fidei, & confeſsionis ſuæ ſubſtantiam, a Domino Petri nomen accepit, quia uidelicet illi firma ac tenaci mente adhæſit. de quo ſcri *1.Cor. 10.* ptum eſt. Petra autem erat Chriſtus. Et ſuper hanc petram, id eſt, ſuper Dominum ſaluatorem, qui fideli ſuo cognitori, amatori, confeſſori participium ſui nominis donauit, ut uidelicet a petra Petrus uocaretur, ædificatur Eccleſia; quia non niſi per fidem & dilectionem Chriſti, per ſuſceptionem ſacramentorum Chriſti, per obſeruantiam mandatorum Chriſti ad ſortem electorem, & æternam pertingitur uitam, Apoſtolo *1.Cor. 3.* atteſtante, qui ait. Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. [Et portæ inferi non præualebunt ad- *Portæ inferi.* uerſus eam.] Portæ inferi, doctrinæ ſunt nequam, quę ſeducendo imprudentes, ad inferos trahunt. Portæ quoque inferi, & tormenta & blandimenta ſunt perſecutorum, quę infirmos quoſque deterrēdo uel emolliendo a ſtabilitate fidei, introitum eis æternæ mortis aperiūt. Sed & praua infidelium opera, ineptaque colloquia portæ utique ſunt inferi, inquantum ſuis uel auditoribus uel ſequacibus iter perditionis oſten- *Iac. 2.* dunt. Nam & fides ſi non habeat opera, mortua eſt in *1.Cor. 15.* ſemetipſa. Et corrumpunt bonos mores colloquia mala. Multæ itaque ſunt portæ inferi, ſed harum nulla Eccleſiæ, quæ ſupra petram fundata eſt, præualet, quia qui fidem Chriſti intimo cordis amore perceperit, omne quicquid exterius periculi tentantis ingruerit, facilime contemnit. At quicunque credentium fidem *Matt. 7.* uel opere uel negatione deprauatus prodiderit, nō hic ſuper petram Domino cooperante domum ſuæ profeſsionis ædificaſſe, ſed iuxta alterius loci parabolam ſuper arenam ſine fundamento poſuiſſe credendus eſt, hoc eſt, non ſimplici ac uera intentione Chriſtum ſequi, ſed terrenam quamlibet fragilemque ob cauſam habitum prætendiſſe Chriſtiani. Sequitur. Et tibi dabo claues regni cælorum.] Qui regem cælorum maiori præ cæteris deuotione confeſſus eſt, merito præ cæteris ipſe collatis clauibus regni cæleſtis donatus eſt, ut conſtaret omnibus, quia abſque ea fide & cōfeſsione regnum cęlorum nullus poſſet intrare. Cla- *Claues regni celorū.* ues autem regi cælorum, ipſam diſcernendi ſcientiam potentiamque nominat, quia dignos recipere in regnum indignos ſecludere deberet à regno. Vnde manifeſte ſubiungit. [Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.] Quæ ſoluendi atque ligandi poteſtas quamuis ſoli beato Petro uideatur a Domino data, abſque ulla tamen dubietate noſcendum eſt, quia & cæteris apoſtolis datur, ip *Ioā. 29* ſo teſte qui poſt paſsionis reſurrectionisque ſuæ trium pbum apparens eis, inſufflauit & dixit eis. Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. Necnon etiam nunc in epiſcopis ac presbyteris omni Eccleſiæ idem officium committitur, ut uidelicet agnitis peccantium cauſis, quoſcunque humiles ac uere pœnitentes aſpexerint, hos iam a timore perpetuæ mortis miſerantes abſoluant, quos uero in peccatis quæ egerint, perſiſtere cognouerint, illos perennibus ſupplicus obligandos inſinuent. Vnde alias Dominus de correpto ſemel & iterum, & tertio, ſed non pœni- *Matt. 18.* tentæ fratre, præcipit, dicens. Si autem Eccleſiam nō audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Et ne leue quiſquam putaret Eccleſiæ iudicio condemnari, mox terrebiliter adiunxit. Amen dico uobis, quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo. Omni ergo electorum Eccleſia, iuxta modum culparum uel pœnitentiæ, ligandi ac ſoluendi datur authoritas: ſed ideò beatus Petrus, qui Chriſtum uera fide confeſſus, uero eſt amore ſecutus, ſpecialiter claues regni cælorum, & principatum iudiciarię poteſta *Extra Eccleſiam quā ſit perīculoſū degere.* tis accepit, ut omnes per orbem credentes intelligant, quia quicunque ab unitate fidei uel ſocietatis illius quolibet modo ſemetipſos ſegregant, tales nec uinculis peccatorum abſolui, nec ianuam poſsint regni cæleſtis ingredi. Vnde nos neceſſe eſt tota intentione fratres chariſsimi, & fidei quam docuit, ſacramēta diſcere & congruentia fidei opera demonſtrare: Neceſſe eſt omni uigilantia multiplices ſubtileſque portarum inferi cauere inſidias, quatenus iuxta Pſalmiſta uocem, de his adiuuante Domino eripi, atque ad *Pſal. 9.* annunciandas eius laudes, portas filiæ Sion, hoc eſt, gaudia ſupernæ mereamur ciuitatis intrare. Nec ſufficere nobis ad ſalutem arbitremur, ſi turbis negligentium uel quorumlibet indoctorum fide uel actibus adæquemur, quibus in literis ſacris unica eſt credendi pariter & uiuendi regula præſcripta, ſed quotieſcunque nobis errantium ingeruntur exempla, nos confeſtim aduertentes oculos mentis noſtræ ne uideant uanitatem, magis quid ueritas ipſa decernat, ſedulo corde ſcrutemur, ſequentes exemplum beati Petri, qui ſpretis, errantium ſecti, ueræ fidei arcanum quod cognouerat, in dubia oris confeſsione protulit, in ſeparabili cordis cura ſeruauit. Nam de fiducia confeſsionis hoc loco cognouimus, de uirtute autem unicæ in Chriſtum dilectionis ipſe alibi teſtatur, qui cum di- *Ioan. 6* ſcederent, ab eo quidam diſcipulorum eius, diceretque ille ad duodecim. Nunquid & uos uultis abire? reſpondit ei Petrus, dicens, Domine, ad quem ibimus? Verba uitæ ęternæ habes, & nos credimus & cognouimus, quia tu es Chriſtus filius Dei uiui. Huius ergo fratres mei pro modulo noſtro exemplum firmitati ſatagimus, & nos cum illo beati & appellari & eſſe ualebimus, nobis quoque Simonis, hoc eſt, obedientis Chriſto nomen congruet, nos propter ſimplicitatem fidei non fictæ acceptamque a Domino gratiam uirtutum, filii columbæ uocabimur, congaudensque ipſe ſpiritalibus animæ noſtræ profectibus, dicet. *Can. 4.* Quam pulchra es amica mea, q̄ pulchra es, oculi tui columbarum. Sicque fit, ut nobis ſupra petram fidei aurum, argentum, lapides præcioſos, hoc eſt, perfecta uirtutum opera conſtruentibus, nil tribulationum ignis detrimenti afferat, nulli tentationum turbines præualeant, qu in potius aduerſitatibus probati, accipiemus coronam uitæ, quam ille nobis ante promiſit Qui uiuit & regnat Deus cum patre in unitate ſpiritus ſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN FESTO S. MATTHIAE APOſtoli, In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

Act. 1. IN diebus illis. Exurgens Petrus in medio fratrum, dixit.] Quā eſt feruidus? inquit Chryſoſtomus, Quàm agnoſcit *Petrus paſtor Eccl.* creditum a Chriſto gregem? Quàm in hoc choro princeps eſt? & ubique primus omnium incipit loqui. Hæc Chriſoſtomus. Porro Oecumenius, Surgit Petrus, ait, non Iacobus, tum quia feruentior, tum quia diſcipulorum præſidentiam ſibi commiſſam ſuſceperat. Accedit, quod manſuetus erat Iacobus, precibusque & quieti utilior atque aptior, cum alii uidelicet rem tractarent.

tractarent. Vnde etiam Ieroſolymitanam ei ſedem
cóncesſere. Ita Oecumenius. [Erat autem hominum
turba ſimul ferè centum uiginti.] Aderant, inquit
idem Oecumenius, centum & uiginti ex iis, qui Do-
mino crediderant: Licet enim quingenti & ſeptua-
1.Cor. ginta fuerint, quos uidiſſe Dominum aſſerit Paulus
15. poſtquàm reſurrexit, hic tamen non niſi tot numero
fuerunt, quos uerisimile eſt ſelectiores fuiſſe & fer-
uentiores, atque huiuſmodi, quibus arcana conſilia
crederentur. Hæc ille. Chryſoſtomus uero, Cur non
ſolus, inquit, a Christo poſtulauit, ut ipſe daret ali-
quem ſubſtituendum in locum Iudæ? Deinde cur
non potius per ſeipſos perficiunt electionum? Iam Pe-
trus erat ſeipſo factus melior, hoc ad priorem quæ-
ſtionem reſponſum eſto. Alterius uero, quamobrem
non ſimpliciter aut uulgari modo, ſed ex reuelatione
poſtularint ſuppleri miniſterium, duas cauſas adfere-
mus, unam quidem, quod aliis rebus eſſent occupa-
ti, alteram, quod hoc eſſet certiſsimum argumentum,
Chriſtum adhuc illis adeſſe. Quemadmodum enim
cum præſens eſſet elegerat, ita & abſens elegit. Ea
res non mediocre momentum habebat ad conſolan-
dos diſciplinarum animos. [Viri fratres, oportet im-
pleri ſcripturam, quam prædixit ſpiritus ſanctus per
pſ.108 os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum, qui comprehen
derunt Ieſum, qui connumeratus fuerat in nobis, &
ſortitus eſt ſortem miniſterii huius.] Iam & illud con
ſidera, quam Petrus agit omnia ex communi diſcipu-
lorum ſententia, nihil authoritate ſua, nihil cum im-
perio. Neque ſimpliciter dixit, Hunc in locum Iudæ
ſufficimus, ſed conſolans illos ſuper eo quod accide-
rat, uide quo pacto dicendi ſumit exordium. Neque
enim Iudæ factum mediocriter conſternauerat illo-
rum animos. Nec id tibi mirum uideri debet. Etenim
ſi nunc uulgus hoc factum traducit, quid illos tunc
dixiſſe conſentaneum eſt, Conſolatur autem illos
ex eo, quod antè fore prædictum ſit. Itidem & Chri-
ſtus ubique facit. Quem morem ſeruans & Lucas
oſtendit nihil accidiſſe noui, ſed quod iam olim præ
dictum erat fore. Non ait, Dauid dixit, ſed ſpiritus
per eum. Perpende quomodo prophetam reddit fa-
miliarem, eumque adducit in medium, ſciens & ip-
ſis fratribus expedire, ut intelligant hoc per Dauid
fuiſſe dictum, & non per alium prophetam. [De Iuda
inquit, qui dux fuit.] Vide & hic hominis pruden-
tem moderationem. Non dicit contumeliam, neque
inſultat, dicens, De ſceleſto illo, & omnibus ſceleri-
bus inquinato, ſed ſimpliciter quod accidit indicat.
Neque dicit, De eo qui prodidit, ſed in alios detor-
quet crimen, per quos ad hoc deuenit. Ac ne illos qui
dem acriter mordet. Ac priuſquam eloquatur, ubi
prædixerat hoc Dauid, narrat quod accidit Iudæ, ut
ex præſentibus crederent futura, oſtenderetque Iu-
dam iam dediſſe pœnas. Hæc Chryſoſtomus. [Et hic
quidem poſſedit agrum de mercede iniquitatis, & ſu-
ſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia uiſcera
eius, & notum factum eſt omnibus habitantibus in
Ieruſalem, ita ut appellaretur ager ille lingua eorum
Acheldemach, hoc eſt, ager ſanguinis. Scriptum eſt
pſ.68. enim in libro Pſalmorum. Fiat commoratio eorum
pſ.108 deſerta, & non ſit qui habitet in ea, & epiſcopatum
eius accipiat alter.] Poſſedit uel comparauit agrum,
non ad Iudam, ait Oecumenius, referens dixit. Non
enim ipſe fuit, qui emit agrum, ſed ſacerdotes pecu-
niis, quæ ab Iuda in templo proiectæ fuerunt, ſed quia
tamen mercedem eam proditionis Iudæ tradiderant
ei agri comparatio adſcribitur. Et quia ad ſepulturam
ager is aſsignatus erat, ſcriptura ea fuit expleta, quæ
ait: Et commoratio eius deſerta, quid enim ſepulchris
deſertius eſt? Cum uero, inquit. Et prinès genómenos,
id eſt, pronus ſuæ præceps effectus ac deiectus crepuit
id eſt, diſciſſus eſt medius, oſtendit eum ſimul ac Do-
minum prodidit, ex nimia negligentia & ignauia de
ſperando, ſine hoc deſunctum fuiſſe, dum ſeſe ſuſpen-
ſum præcipitem deieceſſet. Quanquam alii ſunt ru-
pto fune, quo ſuſpenſus fuerat, pronum ac præcipi-
tem in terram eum delapſum fuiſſe interpretentur,
atque ita crepuiſſe. Alii ſuperuixiſſe etiam aliquan-
diu poſt ſuſpendium autumant: Cum autem hæc de
ipſo poſt quadraginta dies commemoret, ſtatim poſt
proditionem contigiſſe ea oſtendit. Commemorat
autem hic Petrus præſentem Iudæ miſeriam, propte-
rea quod imbecilliorum animi præſentibus maximè
moueri ac corrigi conſueuerunt, neque auget atque
exaggerat peccatum, proditorem eum uocando, ſed
pœnam in quam incidit, dum quod paſſus eſt refert.
Acheldemach autem agrum eum non ab Iuda, ſed ab
Iudæis uocatum fuiſſe aſſerit, cum inquit. Propria ip- Matt
ſorum lingua, quippe cum etiam ipſi iniuſtè illud fa- 27.
ctum fuerint teſtificati. Hęc Oecumenius. Quod au
tem dicitur, Fiat cômoratio eius deſerta, etiam Chry
ſoſtomus de agro exponit, dicens, Quid enim deſer-
tius eſſe poſsit ſepulchro? Itaque merito debuit hoc
nomine uocari ager. Etenim qui precium numerauit
etiamſi fuerunt alii qui emerant, tamen is merito pro
Domino habebatur magnæ deſolationis. Hæc deſo-
latio procemium eſt. Iudaicæ deſolationis, ſi quis di
ligenter expendat. Nam & ipſi ſeipſos occiderunt fa-
me, multoſque peremerunt, & ciuitas uerſa eſt in ſe- Vide Io
pulchrum hoſpitum ac militum. Sic Chryſoſtomus. ſephũ.
Porrò Beda exponens ea uerba, Hic quidem poſſe-
dit agrum de mercede iniquitatis, ita ait, Qui Domi-
num uitæ uendidit, terra uiuentium amiſſa, agrum
ſanguinis, & mortis æternæ, ſceleris & nominis ſui me
moriam poſsidet. Alioquin non ipſe Iudas emptum
precio ſanguinis agrum figuli, poſsidere meruit, qui
relatis triginta argenteis t, raditionis crimen crimino-
ſiore in ſe protinus morte multauit. Sed more ſacri
eloquij, Poſſedit, dictum eſt, poſsidere fecit, ſicut B. Iob.9.
Iob ait: Et abominabuntur me ueſtimenta mea, id eſt,
abominabilem me membra corruptibilia reddent.
[Et ſuſpenſus crepuit medius.] Dignam ſibi pœnam
traditor amens inuenit, ut uidelicet guttur, quo uox
proditionis exierat, laquei nodus necaret. Dignum
etiam locum interitus quæſiuit, ut qui hominum an-
gelorumque Dominũ morti tradiderat, cælo terræ-
que perofus, quaſi aeris tantummodo ſpiritibus ſo-
ciandus, iuxta exemplum Achitophel & Abſalon, qui
regem Dauid perſecuti ſunt, aeris medio periret. Cui 3.Reg.
utique ſatis digno exitu mors ipſa ſucceſsit, ut uiſce- 17.
ra, quæ dolum proditionis conceperant, rupta cade- 2.Reg.
rent, & uacuas euoluerẽtur in aureas. Cuius ſimillima 18.
pœnæ mors Arrium hæreſiarcham damnaſſe refertur
ut quia ille humanitatem Chriſti, iſte diuinitatem ex
tinguere moliebatur, ambo ſicut ſenſu inanes uixerãt
ſic quoque uentre uacui perirent. [Fiat habitatio eius
deſerta, & non ſit qui inabitet in ea, & epiſcopatum
eius accipiat alter.] Plani quidem ſunt iſti uerſiculi, &
palam beato Petro interpretante expoſiti, quid & Iu-
das meritã præuaricationis ſuæ pœnam excepit, ab-
lenſque in locum ſunt, gehennam uidelicet inferna-
lem, communem humanæ conuerſationis habitatio-
nem immatura & impia morte deſeruit, & nihilomi-
nus accipiente ſancto Matthia, locum miniſterii il- Editio
lius & apoſtolatus, ſacratiſsima perfectionis Apoſtoli- uulga-
cæ ſumma reſtaurata eſt. Sed notandum, quod nequa- ta ho-
quam iuxta uulgatam editionem de uno centeſimo die ſic
octauo pſalmo totum teſtimonium eſt ſumptum, ue- non ha
rum extrema pars tantum, prior uero de ſexageſimo bet.
octauo, in quo dictum eſt de Iudæis. Fiat habitatio eo

rum

rum deſerta, & in tabernaculis eorum non ſit qui inhabitet. Dum enim uellet beatus Petrus & Iudæ abiectionem, & electionem Matthiæ teſtimoniis adſtruere propheticis, iunxit teſtimonium quod de epiſcopatu Matthiæ ſpecialiter, & illud quod de Iudæorum, in quorum numero etiam Iudas erat abiectione generaliter poſitum erat. Hucuſque Beda, qui eodem loco etiam addit, in pſalmo centeſimo octauo triginta eſſe maledictiones in Iudam Iſcariotum illatas, iuxta numerum argenteorum, quibus Dominum uendere non timuit. [Oportet ergo ex his uiris, qui nobiſcum ſunt congregati, in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus IESVS, incipiens a baptiſmate Ioannis, uſque in diem qua aſſumptus eſt a nobis, teſtem reſurrectionis eius nobiſcum fieri unum ex iſtis,] Communicat cum ipſis hoc, ait Oecumenius Chryſoſtomum ſecutus, ne res in certamen ueniat, in contentionemq́ue incidant. Propterea etiam in principio, Viri fratres, inquit, oportet ex uobis eligi, multitudini iudicium committens, ut ſimul & eligendos uenerabiles reddat, & ſeſe ab aliorum inuidia, abſoluat, quodq́ue hoc oporteat fieri, Prophetæ teſtimonium adducit, qui ait. Et præſidentiam eius accipiat alter. Ex quibus autem hoc faciendum eſt. (Ex iis nimirum, qui ex cóuentu cum ipſis mora temporis experimentum ſui exhibere potuerunt. Quocirca neque ex probis dixit, ne alios contumelia afficere uideretur atque offenderet. Addidit autem. A Ioannis baptiſmate. Propterea quod ea, quæ antea facta fuerant, nemo ex ipſis uiſu & præſentia nouerat, niſi ſolus ille, qui eos elegerat, ſed ſpiritu tantum perceperant. Teſtem uero reſurrectionis dixit, eo quod diuinitatis Ieſu ſumma ea præcipue eſt. Miraculorum enim, quæ ante paſsionem fecerat, etiam ex infidelibus qui inſpexerant, multi erant teſtes. Atenim explete Apoſtolorum numerum ſtudebant, ne magiſtri electio quaſi manca & detruncata relinqueretur. Sic Oecumenius: [Et ſtatuerunt duos, Ioſeph, qui uocabitur. Berſabas, qui cognominatus eſt Iuſtus, & Matthiam.] Quare nó multos? inquit Chryſoſtomus. Ne maior fieret animorum perturbatio, néue res in multos diſtraheretur. Neq; temere non præfert illum, uidelicet oſtendens eum frequenter, qui apud homines in precio eſt; apud Deum eſſe inferiorem. Omnes tamen communiter orant, dicentes. [Tu Domine, qui cordi noſtri omnium, oſtende quem elegeris ex his duobus unum, accipere locum miniſterii huius, & apoſtolatus, de quo præuaricatus eſt Iudas ut abiret in locum ſuú.] Tu inquiunt, non nos. Apte cordium cognitorem appellant, hinc enim erat electio facienda. Hoc pacto confitebant, quod oporteret omnes unum fieri. Non dixerunt. Elige, ſed Oſtende electum, hoc eſt, quem tu elegiſti, ſcientes, quod omnia prius a Deo fuerát deſtinata. Ex his duobus, ut unus accipiat ſortem huius miniſterii & apoſtolici muneris. Hoc ideo dicunt, quod eſſet & aliud miniſterium. Hæc Chryſoſtomus. Quod autem dicitur, [Vt abiret in locum ſuum.] Oecumenius uel de ſuſpendio putat intelligi, quo per proditionem dignum ſe reddidit, in quodq́ue abiit Iudas, uel de loco, in quem expulſo Iuda alter ſibi proprium, præſidentia eius accepta, erat ſucceſſurus. [Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Matthiam, & annumeratus eſt cú undecim Apoſtolis.] Non hoc exemplo, ait Beda, uel *Ioã. 1* quod Ionas propheta ſorte deprehenſus ſit, indifferenter ſortibus eſt credendum, cum priuilegia ſingulorum, ut Hieronymus ait, communem legem facere, *In primũ ca. Iona.* omnino non poſsint. Nam ibi & gentiles uiri tempeſtate coacti, authorem periculi ſorte quærebant, & hic Matthias ſorte eligitur, ne apoſtoli electio a mandato diſcrepare legis ueteris uideretur, ubi ſummus ſacerdos ſorte quæri iubebatur, ſicut de Zacharia dicitur, *Luc. 1.* Secundum conſuetudinem ſacerdotii, ſorte exijt ut incenſum poneret. Qui idcirco, ut reor, tunc ſorte le ebatur, ut typo figuraretur, uerum ſemper quærendum fuiſſe ſacerdotem, donec ueniret, cui repoſitum erat, qui non in hoſtiarum cruore, ſed per proprium *Heb. 9* ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. Cuius hoſtia tempore Paſchæ immolata, ſed die Pentecoſtes ſpiritu ſancto in igne apparente, uere conſumpta eſt. Veteris enim erat conſuetudinis, acceptas Deo uictimas cæleſti igne conſumi. Donec ergo ueritas compleretur, figuram licuit exerceri. Inde eſt, quod Matthias, qui ante Pentecoſten *Act. 6.* ordinatur, ſorte quæritur, ſeptem uero diaconi, qui poſtea, nequaquam ſortis agitatione, ſed diſcipulorum tantum electione, apoſtolorum uero oratione & manus impoſitione ſunt ordinati. Quod ſi qui neceſsitate aliqua compulſi, Deum putent ſortibus exẽplo apoſtolorum eſſe conſulendum, uideant hoc ipſos Apoſtolos non niſi collecto fratrum cœtu & precibus ad Deum fuſis egiſſe. Hæc Beda. Memorabile eſt, quod hoc loco Chryſoſtomus habet. Si credis, inquit, Dei eſſe electionem, ne indigneris, illi enim indignaris, & aduerſus illum iritaris. Illius enim eſt electio. Quod ſi ipſe elegit, tu uero audes huic indignari, idem facis quod Cain. Oportet enim probare quod Deo placuit. At ille quoniam prælata eſt uicti- *Gen. 4* ma fratris, incenſus eſt, indignatus eſt, cum oporteret compungi. Ego uero non hoc dico, ſed quod Deus nouit utiliter diſpenſare. Hæc & multa alia Chryſoſtomus, quæ nos debent admonere, ne temere carpamus eccleſiarum præpoſitos. Faxit præpotens Deus ut eius gratia & benignitate digni efficiamur, qui ab illo inter ſanctos eligi, & cum electis omnibus annumerari mereamur. Amen

Cætera huius feſti quærantur in Communi Apoſtolorum &c.

IN ANNVNTIATIONE B. Mariæ, Sermo beati Auguſtini epiſcopi.

VOs, inquam, conuenio ó Iudæi, qui uſque in hodiernum diem negatis filium *Habetur in Cócióe ad Catechumenos, contra Iudeos paganos, & Arrianos.* Dei. Nónne uox ueſtra eſt illa, quando eum uidebatis miracula facientem atque tentantes dicebatis. Quouſque animas noſtras ſuſpendis? Si tu es Chriſtus, dic nobis palam. Ille autem ad conſiderationem miraculorum nos mittebat, dicens. Opera quæ ego facio, ipſa teſtimonium perhibent de me, ut Chriſto teſtimonium dicerent, non uerba, ſed facta. Vos autem non agnoſcentes ſaluatorem, qui operabatur ſalutem in medio terræ noſtræ, adiicientes in malo, aiſtis. Tu de teipſo teſtimonium dicis, teſtimonium tuum non eſt uerum. Sed ad hæc ille quid uobis reſponderit, aduertere noluiſtis. Nónne ſcriptum eſt in lege ueſtra *Ioan. 8* quod duorum hominum uerum ſit teſtimonium? Præ- *Deut. 17.* uaricatores legis, intendite legem. Teſtimonium quæritis de Chriſto? In lege ueſtra ſcriptum eſt, quod duorum hominum teſtimonium uerum ſit. Procedant de lege ueſtra non tantum duo, ſed etiam plures teſtes Chriſti, & conuincant auditores legis, nec factores. Dic Eſaia teſtimoniú Chriſto. Ecce uirgo, inquit, *Eſa. 7* in utero concipiet, & pariet filium, & uocabitur nomen

Baruch 3. men eius Emmanuel, quod eſt interpretatū, nobiſcū Deus. Accedat & alius teſtis. Dic & tu Ieremia teſtimonium Chriſto. Hic eſt, inquit, Deus noſter, & non æſtimabitur alius abſque illo qui inuenit omnem uiā ſcientiæ, & dedit eam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. Poſt hæc in terris uiſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Ecce duo teſtes idonei ex lege ueſtra, ex quorum teſtimonio non ſunt compuncta corde noſtra. Sed alij atque alij ex lege Chriſti teſtes introducantur, ut frontes duriſsimè inimicorum conterantur. Veniat & ille Daniel, ſanctus iuuenis quidem ætate, ſenior uerò ſcientia ac manſuetudine, conuincat omnes falſos teſtes: ſicut conuicit ſeniores impudicos, ita ſuo teſtimonio Chriſti conterat inimicos. *Dan. 9* Dic ſancte Daniel, dic de Chriſto quod noſti. Cum uenerit, inquit, ſanctus ſanctorum, ceſſabit unctio.

Quare illo præſente, cui inſultantes dicebatis: Tu de te teſtimonium dicis, teſtimonium tuum non eſt uerum, ceſſauit unctio ueſtra, niſi quia ipſe eſt, qui uenerat ſanctus ſanctorum? Si, ut uos dicitis, nondum uenit, ſed expectatur ut ueniat ſanctus ſanctorum, demonſtrate unctionem. Si aūt (quod uerum eſt) ceſſauit unctio ueſtra, agnoſcite ueniſſe ſanctum ſanctorū. Ipſe eſt enim & lapis ille abſciſſus de monte ſine manibus concidentium, id eſt, Chriſtus natus de uirgine ſine manibus complectentium, qui tantum creuit, ut mōs magnus fieret, & impleret uniuerſam faciem terræ.

Eſa. 2. Pſ. 67. De quo monte dicit propheta: Venite, aſcendamus in montem Domini. Et de quo dicit Dauid, Mons Dei mons uberrimus, ut quid ſuſpicamini montes incaſeatos, montē in quo placuit Deo habitare in ipſo? Cū enim ipſe Dominus Chriſtus diſcipulos ſuos interrogaret, quem dicerent homines eſſe filium hominis, reſponderunt: Alij Eliam, alij Ieremiam, aut unū ex prophetis. Et ille: Vt quid ſuſpicamini montes incaſeatos montem in quo placuit Deo habitare in eo? Hunc cognouit Petrus, dicens: Tu es Chriſtus filius Dei uiui. *Matt. 16.* Agnouit montem, & aſcendit in montem: teſtimoniū dixit ueritati, & dilectus eſt à ueritate. Supra petram fundatus eſt Petrus, ut mortem ſuſciperet illum amando, quem ter negauerat timendo. Dic & tu Moyſes legislator, dux populi Iſrael, teſtimonium Chriſto. *Deute. 18.* Prophetam uobis excitabit Deus de fratribus ueſtris. Omnis anima, quæ non audierit prophetam illum, exterminabitur de populo ſuo. *Matt. 13.* Prophetam aūt dictū Chriſtum, audi in euangelio: Non eſt, inquit, propheta ſine honore, niſi in patria ſua. Accedat autem Dauid ſanctus, teſtis fidelis, ex cuius ſemine proceſsit ille, cui lex & prophetæ teſtimonium reddunt: dicat & ipſe teſtimonium Chriſto. *Pſ. 71.* Adorabunt, inquit, eum omnes reges terræ, *Pſ. 109* omnes gentes ſeruient illi. Cui ſeruient? Dic, cui ſeruient? Vis audire cui ſeruient? Dixit Dominus *Pſa. 2.* Domino meo, ſede ad dexteram meam: Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum. Expreſſius atque nominatim. Quare, inquit, tumultuatæ ſunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in unum aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius: *Abacuc 3.* Accedat & alius teſtis. Dic & tu Abacuc teſtimonium Chriſto. Domine, inquit, audiui auditum tuum, & timui: conſideraui opera tua Deus, & expaui. Quę opera Dei iſte miratus expauit? Nunquid fabricam mundi iſte miratus expauit? Abſit. Sed audi quid expauit. In medio, inquit, duum animalium cognoſceris. Opera tua Deus: Verbum caro factum eſt. In medio duum animalium cognoſceris, qui quonſque deſcendiſti, expaueſcere me feciſti, quia uerbum, per quod facta ſunt omnia, in præſepio iacuiſti. Agnouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui. *Eſa. 1.* In medio duum animaliū cognoſceris. Quid eſt in medio duū animaliū cognoſceris, niſi aut in medio duorū teſtamentorū, aut in medio duorū latronū, aut in medio Moyſi & Eliæ, *Luc. 23.* cū eo in monte ſermocinantium? Ambulauit, inquit, uerbum, & exiuit in campos. Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. *Matt. 17. Ioan. 1 Bar. 1.* Hoc & Ieremias ait: Poſt hæc in terris uiſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Ecce quemadmodum ſibi conueniunt teſtes ueritatis, ecce quemadmodum conuincunt filios falſitatis. Sufficiunt uobis iſta ò Iudæi, an adhuc ad ueſtram confuſionem ex lege, & ex gente noſtra alios introducemus teſtes, ut illi teſtimonium perhibeant, cui perdita mente inſultantes dicebatis: Tu de teipſo teſtimonium perhibes, teſtimonium tuum non eſt uerum? Quod ſi uelim ex lege & prophetis omnia, quæ de Chriſto dicta ſunt, colligere, facilius me tempus quàm copia deſerit. Veruntamen ſenem illum ex gente ueſtra natum, ſed in errore ueſtro, non relictum, Simeonem ſanctum introducam, qui meruit teneri decrepitus in hac luce, quo aduſque uideret ueram lucem, quem quidem iam ætas compellebat ire, ſed expectabat ſuſcipere, quem ſciebat uenire, cum iſte ſenex admonitus eſſet à ſpiritu ſancto, quòd non antè moreretur, quàm uideret Chriſtum Dei natum, quem *Luc. 2.* cognoſcens uenit ad templum. Vbi uerò eum portari matris manibus uidit, & diuinam infantiam pia ſenectus agnouit, tulit infantem in manibus ſuis. Ille quidem Chriſtum ferebat, ſed Chriſtus ſenem regebat. Regebat qui portabatur, ne ille ante promiſſum à corpore ſolueretur. Quid tamen dixerit, quem confeſſus fuerit, aduertite inimici, non Chriſti, ſed ueſtri. Benedicens Deum exclamauit ſenex iſte, & dixit, Nunc dimittis Domine ſeruum tuum, ſecundum uerbum tuum in pace, quia uiderunt oculi mei ſalutare tuum. Illi etiam parentes Ioannis, Zacharias & Elizabeth iuuenes ſteriles, in ſenecta fœcundi, dicant etiam ipſi teſtimoniū Chriſto, dicant de Chriſto quid ſentiant, & teſtem idoneum Chriſto nutriant. Aiunt enim ſuo *Luc. 1. Ibid.* paruulo nato: Tu puer propheta altiſsimi uocaberis, præibis enim ante faciem Domini parare uias eius. Ipſique matri & uirgini Elizabeth ait, Vnde mihi hoc, ut ueniat mater Domini mei ad me? Ecce enim ut facta eſt uox ſalutationis tuę in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo. Intelligēs. n. Ioannes matrē Domini ſui ueniſſe ad matrē ſuam, inter ipſas anguſtias uteri adhuc poſitus, motu ſalutauit, quem uoce non poterat. Qui poſtea ipſe Ioannes præcurſor & amicus, humilis & fideliſsimus ſeruus, teſtis idoneus factus, tanto maior in natis mulierum quanto æſtimabatur eſſe quod non erat, Chriſtū enim eum Iudæi eſſe credebant, ſed ille ſe non eſſe clamabat, dicens: Quem me eſſe ſuſpicamini, non ſum ego, *Luc. 3.* ſed ecce uenit poſt me, de cuius pedibus non ſum ego dignus ſoluere corrigiam calceamēti eius. O fidelis teſtis & amice ueri ſponſi, quantum te humiliaſtes, ſi ad corrigiā calceamenti eius ſoluēdam dignum te eſſe dixiſſes. Sed dum hoc non te dignum dicis, Iudęis falſis teſtibus contradicis. Et hæc à te dicta ſunt antè, quàm Chriſtum uideres qui cum ad te ipſe uenit excelſus & humilis implendæ diſpenſationis ſuæ gratia, ut à te baptizaretur, qui nullum habebat omnino peccatū, quid reſponderis, quem cognoueris, quales teſtimonium protuleris, audiant inimici qui audire nolunt. Ecce, inquit, agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. *Ioan. 1 Mat. 3* Et adiecit, Tu ad me uenis baptizari? Ego à te

debeo baptizari. Agnouit ſeruus Dominum, agnouit
peccati originalis uinculis obligatus, ab omni nexu
peccati liberum, agnouit præco iudicem, agnouit crea
tura creatorem, agnouit paranymphus ſponſum. Nã
Ioan. 3 & hæc uox Ioannis eſt: Qui habet ſponſam, ſponſus
eſt. Amicus autem ſponſi ſtat, & audit eum, & gaudio
gaudet propter uocem ſponſi. Sufficiunt uobis iſta o
Iudæi, ſufficiunt uobis tanti teſtes & teſtimonia ex le-
ge ueſtra, ex gente ueſtra, an adhuc impudentia nimia
audebitis dicere, quòd alterius gentis uel nationis ho
mines Chriſto debent teſtimonium perhibere? Sed ſi
Mar. 15. hoc dicitis, reſpõdet quidem ille uobis: Non ſum miſ
ſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael. Sed ſicut
Act. 13 uos in Actibus Apoſtolorum increpat Paulus: Vobis
primum oportuerat annunciare uerbum dei, ſed quia
repuliſtis illud, nec uos dignos uitæ æternę iudicaſtis,
ecce, inquit, conuertimus nos ad gentes, demonſtre-
mus etiam nos ex gentibus teſtimonium Chriſto fuiſ
ſe prolatum, quoniam ueritas non tacuit, clamando
Virgil. ecloga. 4. ét per linguas inimicorũ ſuorum. Nónne qſi poéta illa
facundiſsimus inter ſua carmina, Iam noua progeoies
cælo dimittitur alto, dicebat, Chriſto teſtimoniũ perhi
bebat? In dubium hoc neoiet, niſi alios ex gentibus
idoneos teſtes pluraque diceotes in medium introdu-
cam. Illum regem, qui ueſtram ſuperbiam captiuaodo
perdomuit, Nabuchodonoſor regem ſcilicet Babylo-
nis non prætermittam. Dic Nabuchodonoſor quid in
fornace, quò tres uiros iuſtos iniuſtè immiſeras, dic
Dan. 3 quid tibi fuerit reuelatum. Nónne, inquit, tres uiros
miſimus in fornacem ligatos? Et aiunt ei: Verè rex.
Ecce, inquit, ego uideo quatuor uiros ſolutos deambu
lantes in medio ignis, & corruptio nulla eſt in eis, &
aſpectus quarti ſimilis eſt filio Dei. O alienigena, unde
tibi hoc? Quis tibi annunciauit filium Dei? Nondum
quidem mundo naſcitur, & ſimilitudo naſcentis à te
cognoſcitur. Vnde tibi hoc? Quis tibi iſtud annuncia
uit, niſi quia ſic te diuinus ignis intus illuminauit, ut
cum illic apud te captiui tenerentur inimici Iudęi, ſic
diceres teſtimonium filio Dei? Sed quia in ore duo-
rum uel trium teſtium ſtat omne uerbum, ſicut ipſe
Ioan. 8 Dominus confutans ueſtram contumaciam, In lege,
Deu. 9 inquit, ueſtra ſcriptum eſt, quòd duorum hominum
teſtimonium uerum ſit, etiam ex gentibus tertius te-
ſtis introducatur, ut teſtimonium ueritatis omni ex
parte roboretur.

Quid Sibylla uaticinando etiam de Chriſto clama
uerit, in medium proferamus, ut ex uno lapide, utro-
rumque frontes percutiantur, Iudæorum ſcilicet
atque paganorum, atque ſuo gladio, ſicut Golias,
Chriſti omnes percutiantur inimici. Audite quid Si-
bylla dixerit:

Vaticiniũ Sibyl'a Erithrea.

Iudicij ſignum, tellus ſudore madeſcet.
E cælo rex adueniet per ſecla futurus,
Scilicet in carne præſens ut iudicet orbem.
Vnde Deum cernent incredulus atque fidelis,
Celſum cum ſanctis, æui iam termino in ipſo.
Sic animæ cum carne aderunt, quas iudicat ipſe.
Cum iacet incultus denſis in uepribus orbis.
Reijcent ſimulachra uiri, cunctam quoque ga-
zam.
Exuret terras ignis, pontumq́, polumq́,
Inquirens, tetri portas effringet auerni.
Sanctorum ſed enim cuncta lux libera carni
Tradetur, ſontes æternaq́, flamma cremabit.
Occultos actus retegens, tunc quiſque loquetur
Secreta, atq; Deus reſerabit pectora luci.
Tunc erit & luctus, ſtridebunt dentibus omnes.
Eripitur ſolis iubar, & chorus interit aſtris.
Voluetur cælum, lunaris ſplendor obibit.
Deijciet colles, ualles extollet ab imo.
Non erit in rebus hominum ſublime uel altum.
Iam æquantur campis montes, & cerula ponti
Omnia ceſſabunt, tellus confracta peribit.
Sic pariter fontes torrentur, fluminaq́, igni.
Et tuba tunc ſonitum triſtem demittet ab alto
Orbe, gemens facinus miſerum uarioſq́, labores.
Tartareumq́, chaos monſtrabit terra dehiſcens.
Et coram Domino reges ſiſtentur ad unum.
Decidet è cælo ignisq́, & ſulphuris amnis.

Hæc de Chriſti natiuitate, paſsione & reſurrectio-
ne, atque ſecũdo eius aduentu ita dicta ſunt, ut ſi quis
in Græco capita horum uerſuum diſcernere uoluerit,
inueniat Iiſoys Chriſtos yòs theonſotir, id eſt Ieſus
Chriſtus filius Dei ſaluator. Quod & in latinum tranſ
latis eiuſdẽ uerſibus apparet, præterquàm quòd Græ-
carum literarum proprietas non adeò potuit obſer-
uari.

Alios uerſus Sibyllinos, Chriſti paſsionem aper-
tius demonſtrantes, inteotiſsimè audiamus.

In manus iniquas infidelium poſteà ueniet.
Dabunt Deo alapas manibus inceſtis.
Et oribus immundis expuent ſalinas uenenoſas.
Dabit autem in uerbera omnino innocens dorſum.
Et colaphos accipiens tacebit, ne quis agnoſcat
Quòd uerbum, & unde uenit, ut mortuis loquatur.
Et coronam portabit ſpineam:
In cibum autem fel, & ad ſitim acetum dabunt.
Inhoſpitalitatis hanc monſtrabunt menſam.
Ipſa enim ſtulta, Deum tuum non cognouiſti
Ludentem mortalibus mentibus, ſed & ſpinis
Coronaſti corona, horridumq́, fel miſcuiſti.
Templi uerò uelum ſcindetur, & die
Media nox tenebroſa nimis tribus horis.
Et mortis fatum finiet trium dierum ſomno ſuſcepto.
Et tunc à mortuis regreſſus, in lucem ueniet.
Primus reſurrectionis initium reuocatus oſtendet.

Credo iam uos, ò inimici Iudæi, tantis teſtibus ita
obrutos confutatoſq; eſſe ipſa ueritate, ut nihil ultrà
repugnare, nihil quærere debeatis.

ITEM SERMO IN EODEM FESTO.

NObis adeſt, dilectiſsimi, optatus dies *Eſt in Sermonib' S.*
beatæ ac uenerabilis ſemper uirginis *Auguſtini de*
Mariæ. Ideò cum ſumma exultatio- *Sãctis decim'*
ne gaudeat terra noſtra, tãtæ uirginis il *octau'.*
luſtrata die ſolenni. Hæc eſt enim flos
campi, de qua ortum eſt precioſum lilium conual-
lium,

lium, per cuius partum mutatur natura protoplaſtorum, deletur & culpa. Præciſum eſt in ea illud Euæ in
Gen. 3. felicitatis elogium, quod dicitur: In dolore paries filios tuos: quia iſta in lætitia Dominum peperit. Eua enim luxit, iſta exultauit. Eua lachrymas, Maria gaudium in uentre portauit, quia illa peccatorem, iſta edidit innocentem. Virgo quippe genuit, quia uirgo concepit. Inuiolata peperit, quia in conceptu libido non fuit. Vtrobique miraculum: & ſine corruptione grauida, & in partu uirgo puerpera. Deſcendit angelus de cælo miſſus à patre Deo in noſtræ redemptionis exordium, ac beatam ſalutando Mariam, [Aue, ait, gratia plena, Dominus tecum.] Impleta eſt ergo gratia, & Euę euacuata eſt culpa. Maledictio Euæ, in benedictionem mutatur Mariæ. Aue, inquit, gratia plena, dominus tecum. Tecum Dominus in corde, tecum in uentre, tecum in utero, tecum in auxilio. Gratulare beata uirgo. Chriſtus rex è cælo ſuo, incarnatur in utero tuo, ex ſinu patris in uterum dignatur deſcendere matris. [Benedicta tu, inquit, in mulieribus,] quæ uitam & uiris & mulieribus peperiſti. Mater generis noſtri pœnam intulit mundo, genitrix domini noſtri ſalutem attulit mundo. Authrix peccati Eua, authrix meriti Maria. Eua occidendo obfuit, Maria uiuificando profuit. Illa percuſsit, iſta ſanauit. Pro inobedientia enim obedientia commutatur, fides pro perfidia compenſatur. Læta igitur Maria geſtat infantem, exultans amplexatur filium, portat à quo portabatur. Nec fortuitu (ut fingunt Sabelliani) reperit paruulum, ſed decurſis nouem menſibus peperit Chriſtum. Plaudat nunc organis Maria, & inter ueloces articulos, tympana puerperę concrepent. Concinant lætantes chori, & alternantibus modulis dulciſona carmina miſceantur. Audite ergo, quemadmodum tympaniſtria noſtra cantauerit. Ait enim, Magnificat anima mea dominum. Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, ecce.n. ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens eſt, &c. Cauſam igitur inualeſcentis errati, miraculum noui partus euicit, & Euæ planctum, Mariæ cantus excluſit. Denique poſt illius benedicibile angeli præſaginm, dum taciti ſecum uirgo mentis altercatione conflixit, qualis eſſet iſta ſalutatio, nuntius interim cæleſtis exequitur. [Ne timeas Maria, inueniſti enim gratiam apud Dominum. Ecce concipies in utero, & paries filium, & uocabis nomen eius Ieſum. Et illa: Quomodò, inquit, fiet iſtud, quoniam uirum non cognoſco? Et angelus ad eam: Spiritusſanctus ſuperueniet in te, & uirtus altiſsimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, uocabitur filius Dei.] Iam audiſti quomodò fiet hoc, reſponde nunc uerbum. Vitam quid tricas mundo? Audiſti quomodò fiet hoc, quia ſpiritusſanctus ſuperueniet in te, ut prolem gignas, & uirginitatem non perdas: filium proferas, & poſt partum incorrupta permaneas. O beata Maria, ſeculum omne captiuum tuum deprecatur aſſenſum, te apud Deum mundus ſuæ fidei obſidem fecit. Noli morari uirgo: nuntio feſtinanter reſpōde uerbum, & ſuſcipe filium, da fidem, & ſenti uirtutem. [Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi ſecundū uerbum tuum.] Nec mora, reuertitur nuntius, & uirginalem thalamum ingreditur Chriſtus. Efficitur ſubitò prægnans Dei beata genitrix, & cuncta per ſecula prædicatur felix. Concepit mox ad credulitatem uerbi, uirilis ignara conſortij. Impletur uterus, nullo humano pollutus complexu. Extat itaque uirgo cùm concepit, uirgo grauida, uirgo extat cum parit, & uirgo poſt partum. Præclara ergo illa uirginitas, & glorioſa fœcūditas. Exultet Maria, & matrem ſe læta mira tur, & de ſpiritu ſancto ſe protuliſſe gaudet, nec quia peperit innupta, terretur, ſed quia genuerit, cum exultatione miratur. Gaudeamus ergo & nos fratres in die tantæ uirginis, quæ dum deſponſaretur fabro, cæli nupſit architecto. Promittitur enim ei filius per uiſitationem ſancti ſpiritus. Hæc illa audiens gaudet, eupitque effici mater. Quid ergo mirum, ſi ſine corruptione naſcitur, qui de ſanctificatione concipitur? Non enim decebat, ut ille qui nobis afferebat ſalutē, matri præriperet integritatis dignitatem. Nam qui terra, mari cæloque non capitur, intra unius corpuſculi membra ſuſcipitur. Hæc eſt illa nouitas, Ieremiæ prophetæ uaticinio prænunciata, Faciet, inquit, Dominus nouum ſuper terram: fœmina circundabit uirum. O fœmina ſuper fœminas benedicta, quæ uirum omnino non nouit, & uirum ſuo utero circundedit. Circundat uirum Maria angelo fidem dando, quia Eua perdidit uirum ſerpenti conſentiendo. Salutat angelus puellam uiri ſalutationis ignaram, terretur uirgo nouitate uerborum. Ad quam angelus, ut ſuperius prætulimus, dixit, [Ne timeas Maria, inueniſti enim gratiam apud Dominum.] Ne, inquit, à conſpectu meo terrearis mater Domini mei. ego conceptionis tuæ miniſter adueni, non ut uirginitatem amitteres interueni. Ipſe me miſit ad te, qui eſt naſciturus ex te. Concipies & paries filium, non cuiuſlibet meriti hominem, ſed totius ſeculi ſaluatorem. Recole Maria in libro Eſaiæ prophetæ uirginem, quam parituram legiſti, & gaude atque exulta, quia tum eſſe meruiſti. Tu ibi præfigurata es uirgo. Tu ecce concipies in utero, non de uiro, ſed de ſpiritu ſancto, & grauida eris, & incorrupta permanebis. Paries quidem filium, & uirginitatis tu non patieris detrimentum, efficieris grauida, & eris mater ſemper intacta, ſenties pondera uentris, & pudorem non perdes caſtitatis. Intumeſcent hubera tua, & intacta erunt genitalia tua. At illa dixit, [Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum uerbum tuum.] O felix obedientia, o inſignis gratia, qui dum fidem dedit humiliter, cæli in ſe opificem corporauit. Impleuit in ea dominus, quod dudum prædixerat. Obedientiam, inquit, malo, quàm ſacrificium, & ſcientiam Dei plus quàm holocauſta. Hæc fuit uera obedientia, omnique ſacrificio gratior, hæc uoluntas cunctis hoſtijs accepitor, hinc promeruit gloriam, quam ipſa poſtmodum hauſit. Ecce ait. Ex hoc beatam me dicent omnes generationes. O beata Maria, quis tibi dignè ualeat iure gratiarum, ac laudum præconia rependere, quæ ſingulari ſuo aſſenſu, mundo ſuccurriſti perdito? Quas tibi laudes fragilitas humani generis perſoluet, quę ſolo tuo commercio recuperandi aditum inuenit? Accipe itaque quaſcunque exiles, quaſcunque meritis tuis impares gratiarum actiones, & cum ſuſceperit uota, culpas noſtras orando excuſa: Admitte noſtras preces intra ſacrarium exauditionis, & reporta nobis antidotum reconciliationis. Sit per te excuſabile, quod per te ingerimus: Fiat impetrabile, quod fida mente poſcimus. Accipe quod offerimus, redona quod rogamus, excuſa quod timemus, quia tu es ſpes unica peccatorum, per te ſperamus ueniam delictorum, & in te beatiſsima, noſtrorum expectatio præmiorum. Sancta Maria, ſuccurre miſeris, iuua puſillanimes, refoue flebiles, ora pro populo, interueni pro clero, intercede pro deuoto fœmineo ſexu. Sentiant omnes tuum iuuamen, quicunque celebrant tuam commemorationem. Aſsiſte parata uotis poſcentium, rependo omnibus optatum effectum. Sint tibi ſtudia aſsiduè orare pro populo Dei, quæ meruiſti benedicta

Iere. 31

Gen. 3.

Eſa. 7.

Mat. 1

Oſe. 6.

redemptorem ferre mundi, qui uiuit & regnat in ſe-
cula ſeculorum Amen.

IN FESTO ANNVNtiationis B. Mariæ, In lectionem Epiſtolæ loco Concio exegetica.

In Oration. de Annũtiatiõe, quæ habetur in Metaphraſte. De Sãctis mẽſis. Martij.

RVrſus lætitia nuntij, inquit Chryſoſto-
mus, rurſus libertatis indicia, rurſum
reuocatio, rurſum reditus, rurſum gau
dia, rurſum à ſeruitute liberatio. Ange
lus cum uirgine loquitur, quoniam ſer
pens cum muliere locutus fuerat. Miſ-
ſus eſt Gabriel, ut totius mundi ſalutem nuntiaret.
Miſſus eſt Gabriel, ut ſcriptum reuocationis Adam ad
ferret. Miſſus eſt Gabriel ad originem, ut mulieris de-
decus in honorem conuerteret. Miſſus eſt Gabriel, ut
puro ſponſo thalamum pararet. Miſſus eſt Gabriel, ut
inter creaturam & creatorem ſpõſalia celebraret. Miſ
ſus eſt Gabriel ad animatum palatium regis angelo-
rum. Miſſus eſt Gabriel ad uirginem deſponſatã qui-
dem Ioſeph, ſed ſeruatam filio Dei. Miſſus eſt lucernæ
ſplendor, qui iuſtitiæ ſolem annuntiaret. Miſſus eſt ni
tor auroræ, qui diei lumen præcurreret. Miſſus eſt mi
les, qui Imperatoris myſterium promulgaret: myſte-
rium quod fide cognoſcitur, & curioſitate non inue-
nitur: myſterium adorandum, non humana pruden-
tia ponderandum. myſterium diuinis, non humanis
Eſa. 7. rationibus explicandum. Hæc ex Chryſoſtomo præfa
ti, iam ad lectionis expoſitionem properemus. [In die
Ibidem bus illis: Locutus eſt Dominus ad Achaz: dicens: Pete
tibi ſignum à Domino Deo tuo in profundum infer-
ni, ſiue in excelſum ſuprà.] Hũc locũ ſic interpretatur
D. Hieronymus: Qui prius per prophetam locutus
fuerat ad Achaz, Vides ut ſileas: noli timere &c. illo
non credente, & ideo non intelligente, ipſe loquitur
ad Achaz, ut ſaltem authoritate Domini territus, ſu-
ſcipiat quę dicuntur. Quia tibi, inquit, uidetur eſſe dif
ficile, quòd regna potentiſsima breui tempore finien
da ſint, & tu cum populo tuo de magno periculo li-
bereris: pete tibi ſignum, nequaquam ab idolis, quorũ
errore retineris: ſed à Domino Deo tuo, qui tibi auxi-
lium pollicetur: & ipſum ſignum optionis tuæ eſt un
de poſtules, ſiue de profundo, ſiue de excelſo. Sicut
profundum, infernum ſignificat: ita excelſum, ſupra cę
los intelligere debemus: ut cum de inferno, ſiue de ex
celſo ſignum acceperis, credas futura, quæ dixi. Vis, in
quit, ut incindatur terra, & grandi hiatu inferi pa-
teant, qui in corde terrę eſſe dicuntur, an ut aperian-
tur cæli? Quod utrunque ad typum pertinet mortis
Dñi & aſcenſionis. [Et dixit Achaz: Non petam, & nõ
tentabo Dominum.] Nõ humilitatis eſt ſed ſuperbiæ,
quòd non uult ſignum à Domino poſtulare. Quanquã
Deu. 6 enim ſcriptum ſit in Deuteronomio, Non tentabis do
Mat. 4 minum deũ tuũ, & hoc cõtra diabolum ſaluator uſus
Iudi. 6. ſit teſtimonio: tamen iuſſus ut peteret, obedientia de-
& 13. buit explere præceptum: pręſertim cum & Gedeon &
Manue ſignum petierint & acceperint. Sciebat enim
2. Par. rex impius, quòd ſi ſignum peteret, acceptatus eſſet,
28. & glorificaretur Dominus. Ergo quaſi idolorum cul-
tor, qui in omnibus angulis platearum, & in mõtibus
locisque nemoroſis aras cõſtituerat, & pro Leuitis ha
behat phanaticos, non uult ſignum petere, quod præ-
ceptum eſt. [Et dixit: Audite ergo domus Dauid: Nun
quid parum uobis eſt moleſtos eſſe hominibus, quia
moleſti eſtis & Deo meo?] Hæc propheta dicit, & eſt
ſenſus: Quia non ſolũ prophetas perſequimini, & eorũ
dicta contemnitis, ſed & præſentis & iubentis dei ſen
tentiæ cõtradicitis, ita ut ei exhibeatis laborem. [Pro
pterea dabit dñs ipſe uobis ſignũ, Ecce uirgo cõcipiet
& pariet filiũ, & uocabitur nomen eius Emmanuel.]
Quando dicitur, Dabit Dominus ipſe uobis ſignum,
nouum debet eſſe atque mirabile. Sin autem iuuencu
la uel puella, ut iudæi uolunt, & non uirgo pariat, qua
le ſignum poterit appellari, cum hoc nomen ętatis ſit
non integritatis? Ergo halma, non ſolũ puella uel uir
go, ſed cum epitáſei uirgo abſcondita dicitur & ſecre
ta, quę nunquam uirorum patuerit aſpectibus, ſed ma
gna parentum diligentia cuſtodita ſit. Quodq́; ſequi-
tur, Et uocabis (ſic enim legit Hieronymus) nomen
eius Emmanuel, idem ſic exponit, Ergo iſte puer, qui
naſcetur ex uirgine, ò Domus Dauid, nunc a te appel
letur Emmanuel, id eſt, Nobiſcum Deus, quia rebus ip
ſis probabis, à duobus inimicis regibus liberata, Deũ
te habere præſentem, & qui poſteà uocabitur Ieſus, id
eſt ſaluator, eò quòd uniuerſum hominum genus ſal-
uaturus ſit, nunc à te Emmanuelis appelleſ uocabulo.
Verbum, quod omnes interpretati ſunt, uocabis, po-
teſt intelligi & uocabit, quod ipſa ſcilicet uirgo, quæ
cõcipiet & pariet, hoc Chriſtũ appellatura ſit nomi-
ne. [Butyrũ & mel comedet, ut ſciat reprobare malũ,
& eligere bonũ.] Ne eũ putes, ò domus Dauid, in phã
taſmate naſciturũ, cibis utetur infantiæ, butyrũ come
det & lac. Et licet multa poſt ſecula de eo Euangeliſta
teſtetur, Puer aũt proficiebat ſapiẽtia, & ætate, & gra
tia apud deũ & homines, & hoc dicatur, ut ueritas hu
mani corporis approbetur, tamen adhuc pannis inuo-
lutus, & butyro paſtus ac melle, habebit boni mali-
que iudicium, ut reprobans mala, eligat bona, non
quòd hoc fecerit, aut reprobauerit uel elegerit, ſed
quòd ſcierit reprobare & eligere, ut per hæc uerba
noſcamus, infantiam humani corporis diuinæ non
præiudicaſſe ſapientiæ. Hactenus D. Hieronymus, cui
adiungemus ea, quæ in hanc lectionem mellitis pla-
nè uerbis ſcribit mellifluus Bernardus Sermone ſecun
do in Aduentu Domini. Audiuimus, inquit, ſua-
dentem regi Achaz Eſaiam, petere ſignum à Domi- *Achaz*
no, ſiue in profundum inferni, ſiue in excelſum ſuprà. *ſimulata reli-*
Audiuimus reſponſionem eius, formam quidem ha *gio.*
bentem pietatis, ſed non uirtutem. Propter hoc deni-
que ab eo, qui intuetur cor, & cui confitetur homi- *1. Re. 17*
nis cogitatio, meruit reprobari. Non petam, inquit, *Pſa. 75*
& non tentabo Dominum. Elatus erat Achaz faſtigio
ſolij regalis, aſtutus humanæ ſapientiæ uerbis. Audie
rat igitur Eſaias à domino, Vade hic uulpi illi, petat ſi *1. Co. 13*
bi ſignum à Domino in profundum. Habet enim uul-
pes foueam, ſed in infernum quoque ſi deſcenderit,
adeſt qui comprehendat ſapientes in aſtutia ſua.
Item, Vade, ait Dominus, dic uolucri illi, petat ſi-
bi ſignum in excelſum ſupra. Habet enim uolucris ni- *Ec. 24*
dum: ſed etſi in cælum aſcenderit, illic eſt qui ſuper-
bis reſiſtens, propria calcat, uirtute ſuperborũ & ſubli
mium colla. Veruntamen diſsimulat ille poteſtatis ex
celſæ ſeu incomprehenſibilis profunditatis ſapientiæ
quærere ſignum, & propterea ſignũ bonitatis & cha-
ritatis domui Iacob ipſe Dominus promittit, ut quos
nec poteſtas nec ſapientia terruit, alliciat ſaltem ex-
hibitio charitatis. Poteſt tamen in eo quòd ait, In
profundum inferni, etiam charitas ipſa, qua maio-
rem nemo habuit, ut in infernum quoque pro amicis
moriendo deſcenderet, nõ immeritò deſignari, ut præ
cipiatur Achaz uel in excelſum regnantis expaueſce-
re maieſtatem, uel deſcendentis ad inferos amplecti
charitatem. Moleſtus eſt ergo non ſolum homini-
bus, ſed etiam Deo, quiſquis nec maieſtatem co-
gitat in timore, nec charitatem cum amore me-
ditatur. Propter hoc, inquit, dabit Dominus ipſe
uobis

nobis ſignum, in quo manifeſtè & maieſtas & charitas innoteſcat. Ecce uirgo concipiet & pariet filium, & uocabitur nomen eius Emmanuel, quod interpretatur, Nobiſcum Deus. Noli fugere Adam, quia no biſcum Deus. Ne timeas o homo, nec audito Dei nomine terrearis, quia nobiſcum Deus. Nobiſcum carnis ſimilitudine, nobiſcum utilitate. Propter nos uenit tanquàm unus ex nobis, ſimilis nobis paſsibilis. Deni que butyrum, inquit, & mel comedet: ac ſi dicat: Paruulus erit, & ueſcetur infantibus alimentis. Vt ſciat, inquit, reprobare malum, & eligere bonum. Etiam hic bonum & malum audis, ſicut in arbore uetita, ſicut in ligno tranſgreſsionis. Sed multo melius à primo Adam ſecundus iſte partitur. Eligens enim bonum, malum reprobat: non ſicut ille, qui dilexit maledictionem, & uenit ei, & noluit benedictionem, & elongata eſt ab eo. Nam & in eo quod præmiſit, Buty rum & mel comedet, aduertere poteris paruuli huius electionem. Tantum adſit eius gratia, ut quod præſtat utcunque ſentire, dignè & accommodatè ad intelligendum proferre concedat. Duo ſunt in lacte ouis, butyrum & caſeus: butyrum pingue & humidum, caſeus econtrà aridus & durus. Benè enim paruulus noſter eligere nouit, qui butyrum comedens, caſeum utique non comedit. Quæ eſt enim ouis centeſima, quæ errauit & in Pſalmo loquitur, Erraui ſicut ouis quę perijt? Vtique genus humanum, quod benignìſsimus paſtor quærit, alijs ſanè nonagintanouem ouibus in montibus derelictis. In hac igitur oue duo reperiens, naturam dulcem, naturam bonam, & bonam naldè tanquàm butyrum, & peccati corruptionem ut caſeum. Vide ergo, quàm optimè puer noſter elegit, qui naturam noſtram ſine ulla peccati corruptione ſuſcepit. Nam de peccatoribus legis, Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum, in quibus utique lactis puritatem corruperat fermentum malitiæ, coagulum iniquitatis. Sic & apis habet mellis dulcedinem, habet etiam aculei punctionem. Apis uero eſt, quæ paſcitur inter lilia, quæ florigeram inhabitat patriam angelorum. Vnde & ad ciuitatem Nazareth, quod interpretatur flos, adolauit, & ad ſuaueolentem perpetuæ uirginitatis florem aduenit, illi inſedit, illi adhæſit. Huius apis, mel & aculeum non ignorat, qui miſericordiam ei & iudicium cum Propheta decantat. Attamen ad nos ueniens, ſolum mel attulit, & non aculeum, id eſt, miſericordiam & non iudicium, ita ut ſuadentibus quandoque diſcipulis, ut io ciuitatè, quæ ſuſcipere eum noluit, præciperet igne cõſumi, reſpon derit filium hominis non ueniſſe ut iudicaret, ſed ut ſaluaret mundum. Non habebat aculeum apis noſtra, quodammodò depoſuerat illum, quando tãta iodigoa patiens, miſericordiam exhibebat & non iudicium. Sed nolite ſperare in iniquitate, nolite peccare in ſpe. Habet enim apis noſtra quandoque aſſumere aculeũ ſuum, & acriter nimis infigere illum in medullas hominum peccatorum. Quoniam pater nõ iudicat quẽquam, ſed filio dedit omne iudicium. Nunc autem par uulus noſter butyrum & mel comedit, quando bonũ naturæ humanæ diuinæ miſericordiæ ſic uoiuit in ſemetipſo, ut eſſet homo uerus, & peccatum non habens: Deus miſericors, & iudicium non exhibens. Ex his manifeſtum iam arbitror, quænam ſit uirga de radice Ieſſe procedẽs, quis uerò flos, ſuper quem requie ſcit ſpiritus ſanctus: quoniam uirgo Dei genitrix, uirga eſt. Flos, filius eius. Flos itaque filius uirginis, flos candidus, & rubicundus, electus ex millibus. Flos, in quem proſpicere deſiderant angeli, flos ad cuius odorem reuiuiſcunt mortui: & ſicut ipſe teſtatur, flos cam pi eſt, & non horti. Campus enim ſine omni humano floret adminiculo, non ſeminatus ab aliquo, non deſoſſus ſarculo, non impinguatus fimo. Sic omninò, ſic uirginis aluus floruit, ſic inuiolata integra & caſta Ma riæ uiſcera, tanquam paſcua æterni uiroris, florẽ protulere, cuius pulchritudo non uideat corruptionem, cuius gloria in perpetuum non marceſcat. O uirgo uirga ſublimis, in quàm ſublime uerticem ſanctum eri gis, uſque ad ſedentem in throno, uſque ad Dominum maieſtatis. Neque enim id mirum, quoniam in altum mittis radices humilitatis. O uerè cæleſtis planta, pre cioſior cunctis, ſanctior uniuerſis. O uerè lignum uitæ quòd ſolum fuit dignum portare fructum ſalutis. Deprehenſa eſt, maligne ſerpens, uerſutia tua, nudata eſt planè falſitas tua. Duo impoſueras creatori, menda cij & inuidiæ infamaueras eum. ſed in utroque conuictus es mentitus. Siquidem & ab initio moritur, cui dixeras, Nequaquam morieris: & ueritas Domini manet in æternum. Sed & nunc reſponde, ſi potes, quam ei arborem, cuius arboris fructum inuidere potuit, qui ne hanc quidem uirgam electam, & fructum ſublimem negauit? Etenim qui proprio filio non pepercit, quomodò non omnia ſimul cum illo donauit? Sed iam aduertiſtis, ni fallor, quoniam uirgo regia, ipſa eſt uia per quam ſaluator aduenit, procedens ex ipſius utero, tanquam ſponſus de thalamo ſuo. Tenentes ergo uiam, quam priore, ſi me miniſtis, cœpimus inueſtigare ſermone, ſtudeamus & uos dilectiſsimi, ad ipſum per eam aſcendere, qui per ipſam ad nos deſcendit, per eam uenire in gratiam ipſius, qui per eam in noſtram miſeriam uenit. Per te acceſſum habeamus ad filium, o benedicta inuentrix gratiæ, genitrix uitę, mater ſalutis: ut per te nos ſuſcipiat, qui per te datus eſt nobis. Excuſet apud ipſum integritas tua culpam noſtræ corruptionis, & humilitas Deo grata noſtræ ueniam impetret uanitati. Copioſa charitas tua noſtrorum cooperiat multitudinem peccatorum, & fœcunditas glorioſa fœcunditatem nobis conferat meritorum. Domina noſtra, mediatrix noſtra, aduocata noſtra, tuo filio nos reconcilia, tuo filio nos commenda, tuo nos filio repræſenta. Fac o benedicta per gratiam quam inueniſti, per prærogatiuam quam meruiſti, per miſericordiam quam peperiſti: ut qui te mediante fieri dignatus eſt particeps infirmitatis & miſeriæ noſtræ, te quoque intercedente participes faciat nos gloriæ & beatitudinis ſuæ. Hæc D. Benardus. Porrò Iuſtinus philoſophus & martyr explicans ea uerba, Dominus dabit ipſe uobis ſignum: Ecce uirgo concipiet & pariet filium, ita ait: Si enim eo modo, quo cæteri omnes primigenij, hic etiam ex concubitu gignen dus fuit, quodnam etiam Deus ſignum, quod non omnium primogeniorum commune eſt, ſe daturum eſſe prædixit? Sed quod eſt uerè ſignum, generique hominum † fidele futurum erat, hoc eſt, ut ex utero uirgineo primogenius creaturarum omnium filius caro uerè factus, naſceretur, id occupans ſpiritu propheticο, ut alio atque alio tropo uobis expoſui, prædixit, ut cum factum eſſet, ui & conſilio eius, qui om ia condidit, factum cognoſceretur, quemadmodũ ex uno Adami latere Eua facta eſt, & ſicuti cætera anima lia uerbo Dei initio facta ſunt. Vos autem in his etiam corrumpere & adulterare interpretationes ſenum ueſtrorum, qui apud Ptolemæum Aegypti regẽ fuerunt, audetis, cum dicitis non eſſe ſcriptũ, ut illi interpretati ſunt, ſed, Ecce, inquit, adoleſcẽtula in ute ro habebit, quaſi magnæ res ſignificarentur, ſi mulier ex concubitu paritura eſſet, quod omnes iuuenes mu lieres faciunt, exceptis ſterilibus, quæ etiam ſi deus ue lit, ut pariant facere poteſt. Hæc Iuſtinus. Eſt autẽ hic dies Annuntiationis Dominicæ admodũ inſignis, & plura de hac lectione ex patrib⁹ adduci poſſent, ſed in

Margin notes: Pſ. 118; Matt. 18.; Lu. 15; Pſ. 118; Pſ. 110.; Luc. 9.; Ioã. 5.; Eſ. 11.; Can. 5.; 1. Pe. 1; Cant. 1; Gen. 3.; Pſ. 116; Ro. 8.; Pſa. 18; In Dialogo cũ Tryphone.; † piſtòn al. credibile.; Septuaginta interpretes dicit.

præſens hæc ſufficiant in laudẽ & glotiam præpoteo-
tis Dei, Amen.

IN EODEM FESTO.

Luc. 1.

In illo tempore: Miſſus eſt angelus Gabriel à Deo
in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad uirgi-
nem deſponſatam uiro, cui nomen erat Ioſeph, de domo
Dauid: & nomen uirginis Maria. Et reliqua. Homi
Libro 2. Commentariorum su Lucam. *lia beati Ambroſij epiſcopi.*

LAteot quidem diuina myſteria, oec fa-
cilè, iuxta ptopheticum dictum, quiſ-
quam hominum poteſt ſcire conſiliũ,
Dei, ſed tamen ex cæteris factis atque
ptęceptis Domini ſaluatotis, poſſu-
mus intelligere & hoc ptopenſioris
conſilij fuiſſe, quòd ea potiſsimum electa eſt, ut Domi
num pareret, quæ erat deſponſata uiro. Cur autem
non antequàm deſponſaretut, impleta eſt? Fortaſſe ne
diceretur, quòd cõceperit ex adulterio. Et benè utruo
que poſuit ſcriptura, ut & deſponſata eſſet, & uirgo.
Virgo, ut expers uirilis conſortij uideretut. Deſpooſa
ta, ne temeratæ uirginitatis adureretur infamia, cui
grauis aluus corruptelæ uideretut inſigne præferre.
Maluit autem Dominus aliquos de ſuo ortu, quàm de
mattis pudore dubitare. Sciebat eoim tenerã eſſe uir-
ginis uerecundiam, & lubricam famam pudoris, nec
putauit ortus ſui fidem, matris iniurijs abſtruendam.
Seruatut itaque ſanctæ Mariæ ſicut pudore integra,
ita iouiolabilis opinione uirginitas. Oportet enim
ſanctos & ab his teſtimonium habere, qui foris ſunt.
Nec decuit ſiniſtra uirginibus opioione uiuentibus,
Mat. 5 uelamen excuſationis relinqui, quòd infamata mater
quoque Domini uideretur. Quid autem Iudæis, quid
Herodi poſſet aſſcribi, ſi oatum uiderentut ex adulte-
rio perſecuti? Quemadmodum autem ipſe diceret,
Non ueni ſoluere legem, ſed adimplere, ſi uideretur
cœpiſſe à legis iniutia, cum partus ionuptæ lege dam
netur? Quinetiam locupletior teſtis pudotis maritus
adhibetur, qui poſſet & dolere iniuriam, & uindicare
opprobriũ, ſi noo agnoſceret ſacrameotũ. Quid quòd
etiam fides Mariæ uerbis maior aſciſcitut, & mendacij
cauſa remouetut? Videretur enim culpam obumbta-
re uoluiſſe mendacio inoupta prægoans. Cauſam au-
tem mentieodi indeſponſata habuit, deſponſata oon
habuit, cum cõiugij ptæmium, & gratia ouptiatum,
partus ſit fœminarum. Non medioctis quoque cauſa
eſt, ut uirginitas Marię falleret principem mundi, qui
cum deſponſatam uiro cerneret, partum nõ potuit ha
bere ſuſpectum. Fallendi autem, ut dixi, principis mũ
di fuiſſe conſilium, ipſius Domini uerba declarant, cũ
1. Co. 2 apoſtoli iubẽtur tacete de Chtiſto, cũ ſanati prohibẽ-
tur glotiari de remedio, cum dæmones præcipiuotur
ſilere de Dei filio, quod etiam Apoſtolus declarauit,
dicens: Sed loquimur Dei ſapientiam in myſterio ab
ſconditam, quam nemo principum huius ſeculi co-
gnouit. Si enim cognouiſſeot, ounquam Dominum
glotiæ crucifixiſſent: hoc eſt, nunquã me Domini mor
te redimi feciſſent. Fefellit ergo pro nobis, fefellit ut
uinceret: fefellit diabolum cum tentaretur, cum ro-
garetur, cum Dei filius diceretur, ut nuſquam diuini-
Mat. 4 tatem ptopriam fateretut, ſed tamen magis fefellit
ptincipem ſeculi. Diabolus enim etſi aliquando dubi
tauit, cum diceret, Si filius Dei es, mitte te deor-
ſum: tamen uel ſero cognouit, & diſceſsit ab eo. Co-
gnouerunt & dæmones, qui dicebant: Nouimus te,
quia tu es Ieſus Dei filius, quid ueoiſti ante tempus Mat. 8
torquere nos? Et ideo ueoiſſe cogoouerunt, quia præ Mar. 1
cognitum habebant eſſe uenturum. Ptincipes autem
ſeculi oon cognouiſſe, quo maiore poſſumus, quàm
Apoſtolicæ ſententiæ ptobare documento? Si eoim
cognouiſſeot, ounquam Dominum maieſtatis crucifi
xiſſent: Dæmonum enim malitia, facilè etiam occulta
deprehendit: At uero qui ſecularibus uaoitatibus oc
cupantur, ſcire diuina non poſſuot. Beoè autem ſibi di
uiſerunt euaogeliſtæ, ut ſanctus Matthæus Ioſeph ab
angelo moneri induceret, ne dimitteret Mariam, Lu-
cas euaogeliſta teſtimonium ferret, quòd noo cogoo-
uiſſet, hic ipſa Maria fatetur, cũ dicit angelo: Quomo
do fiet iſtud, quooiam uirum noo cognoui? Sed & ip-
ſe S. Lucas uirginem declarauit, dicens: Et oomen uir
giois Maria. Et propheta edocuit, qui ait: Ecce uirgo Eſa. 7.
in utero concipiet. Et Ioſeph deſignauit, qui quoniam
prægnantem uidebat quam noo cognouerat, dimitte-
re geſtiebat. Et dominus ipſe in cruce poſitus maoife- Ioã. 19
ſtauit, cum dixit matri: Muliet, ecce filius tuus. Dein-
de diſcipulo: Ecce mater tua. Etiam uterque teſtatus
eſt, diſcipulus & mater: quia ex illa hora ſuſcepit eam
diſcipulus io ſua. Vtique ſi coouenisſent, nuoquam ui
rum propriom reliquiſſet, oec uir tam iuſtus paſſus eſ
ſet à ſe diſcedere. Quomodo autem Dominus diuor-
tium præcepiſſet, cum ipſius ſit ſenteotia, quia oemo
dimittere debet uxorem, excepta cauſa fornicatio- Mat. 5
nis? Pulchrè autem docuit S. Matthæus, quid facere
debeat iuſtus, qui ptobrum coniugis depteheoderit,
ut incruẽtum ab homicidio, caſtum ab adulterio pręſ-
ſtare ſe debeat. Qui enim coniuogitur meretrici,
unum corpus eſt. Ergo ubique io Ioſeph iuſti gratia 1. Co. 6
& perſooa ſeruatur, ut teſtis ornetur. Os enim iuſti pſa. 36
mendacium oeſcit, & liogua eius loquitut iudicium.
Iudicium eius loquitut ueritatem. Nec te moueat,
quòd frequenter ſcriptuta coniugem dicit. Noo e-
oim uirginitatis ereptio, ſed coniugij teſtificatio, ou-
ptiarum celebratio declaratut. Denique quam oon
accepit, oemo dimittit: & ideò qui uolebat dimit-
tere, fatebatur acceptam. Simul etiam mouere non
debet, quod ait euangeliſta: Et non cogoouit eam, Mat. 1
donec peperit filium. Illud enim uel ut idioma ſcri-
ptutæ eſt, ſicut habes alibi: Donec ſeneſcatis, ego
ſum. Nunquid poſt illorum ſeoectutem Deus eſſe
deſiuit? Et in Pſalmo, Dixit Dominus Domino meo, Eſ. 46.
ſede à dextris meis, Donec ponam inimicos tuos ſca-
bellum pedum tuorum. Nunquid poſteà non ſedebit?
Vel quooiã qui cauſam agit, ſatis putat quod cauſę eſt pſ. 109
dicere, redundantia non requirit? Satis enim eſt
ei, ut cauſam ſuſceptam aſtruat, incidentem diffe-
rat. Et ideo qui incarnatioois incotruptum ſuſce-
perat ptobare myſterium, non putauit uberius proſe-
quendum uirgioitatis Mariæ teſtimonium, ne defen
ſor magis uirginis, quàm aſſertor myſterij crederetur.
tur. Certè quaodo iuſtum docuit Ioſeph, ſatis decla
rauit, quòd ſancti ſpiritus templum, matrem Domi-
ni, uterum myſterij uiolare non potuit. Didicimus
ſeriem ueritatis, didicimus conſilium, diſcamus &
myſterium. Benè deſponſata, ſed uirgo, quia Eccle
ſiæ eſt typus, quæ eſt immaculata, ſed nupta. Con-
cepit nos uirgo de ſpiritu, parit nos uirgo ſine gemi-
tu. Et ideo fortaſſe S. Maria alij nupta, ab alio reple-
ta, quia & ſingulæ eccleſiæ ſpiritu quidem replẽtur &
gratia, iũguntur tamen ad tẽporalis ſpeciem ſacerdo-
tis. [Et iogreſſus angelus ad eã, dixit, Aue gratia ple-
na, Dominus tecũ, benedicta tu inter mulieres.] Ip-
ſa autem ut uidit eum, mota eſt io introitu eius.
Diſce uirginem motibus, diſce uirginem uerecun-
dia, diſce oraculo, diſce myſterio. Trepidare uirginũ
eſt, & ad omnes uiri ingreſſus pauere, oẽs uiri affatus
uereri.

uereri. Diſcant mulieres propoſitum pudoris imitari.
Solam in penetralibus, quam nemo uirorum uideret,
ſolus angelus reperit: ſola ſine comite, ſola ſine teſte,
ne quo degeneri deprauaretur affatu, ab angelo ſalu-
tatur. Diſce uirgo uerborũ uitare laſciuiam. Maria etiã
ſaluationem angeli uerebatur. [Erat tamen, inquit, co
gitans, qualis eſſet iſta ſalutatio.] Et ideo cum uerecun
dia, quia pauebat cum prudentia, quia benedictionis
nouam formulam mirabatur, quæ nuſquam lecta eſt,
nuſquam anteà comperta. Soli mariæ hæc ſalutatio
ſeruabatur. Benè enim ſola gratia plena dicitur, quæ
ſola gratiam quam nulla alia meruerat, conſecuta eſt,
ut gratię repleretur authore. [Et ait angelus ad eam:
Ne timeas Maria, inueniſti enim gratiam apud deũ.
Ecce concipies in utero, & paries filium, & uocabis
nomen eius Ieſum.] Erubeſcebat ergo Maria, erube-
ſcebat etiam Elizabeth. Et ideo cognoſcamus, quid
interſit inter mulieris, & uirginis uerecundiam. Illa
de cauſa erubeſcebat, hæc per uerecundiam. In mulie
re modus pudoris adhibetur, in uirgine pudoris auge
tur gratia. [Hic erit magnus, & filius altiſsimi uocabi
Luc. 1. tur.] Dictum eſt quidem etiam de Ioanne ab angelo,
qui erit magnus: ſed ille quaſi homo magnus, hic qua
ſi Deus magnus. Magnus enim Dominus & laudabilis
Pſ. 144 nimis, & magnitudinis eius non eſt finis. Et uerè ille
Matt. magnus, quia inter natos mulierum propheta maior
11. Ioanne Baptiſta nemo eſt. Habet tamẽ maiorem, quia
Ibidem qui minor eſt in regno Dei, maior eſt illo. Magnus au
tem Ioannes, ſed coram Domino: & magnus Ioan-
nes uinum & ſiceram nõ bibit, hic cum publicanis &
peccatoribus manducat & bibit. Ille abſtinentia
meritum colligit, cui potentia nulla naturæ: Chriſtus
autem, cui naturaliter ſuppetebat delicta donare,
cur eos declinaret? quos abſtinentibus poterat præ-
ſtare meliores? Simul myſticè non dedignatur eo-
rum conuiuium, quibus daturus eſt ſacramentum.
Hic ergo manducat, ille ieiunat. Vtriuſque populi ty
pus, in illo ieiunat, in hoc paſcitur. Sed ieiunauit
& Chriſtus, ne præceptum declinares: manducauit
cum peccatoribus, ut gratiam cerneres, agnoſceres
poteſtatem. Magnus ergo & Ioannes: ſed huius ma-
gnitudo habet principium, habet finem: Dominus
Matt. aũt Ieſus idẽ eſt finis atque principium, idem primus
11. & nouiſsimus. Nihil ante primum, nihil ultra nouiſ-
ſimum. Neque te generationis humanæ conſuetudo
ad uitium trahat, ut putes non primum eſſe, quia fi-
lius eſt. Sequere ſcripturas, ut errare non poſsis.
1. Ti. 6 Primus filius dicitur. Lectum eſt etiam, quia & ſo-
1. Ti. 1 lus pater, qui ſolus habet immortalitatem, & lucem
habitat inacceſsibilem, ſicut legiſti, Et immortali ſoli
Deo. Sed neque primus ante patrem, neque ſolus ſi-
ne filio. Si alterum negas, alterum adſtruis. Vtrun-
que ſequere, & utrunque confirmas. Non dixit, Ego
prior, & ego poſterior: ſed, Ego primus, & ego nouiſsi
mus. Primus eſt filius, & ideo coæternus. Habet enim
patrem, cum quo ſit æternus. Audeo dicere: Primus
eſt filius, ſed ſolus non eſt. Et benè dico, & religioſè di
co. Quid erigitis ad impietatem hæretici aures? La-
queos quos tenditis, incidiſtis. Primus eſt filius, & ſo-
lus non eſt. Primus, quia cum patre ſemper eſt. Solus
non eſt, quia ſine patre nunquam eſt. Non ego hoc di-
Ioã. 16 co, ſed ipſe dixit: Et non ſum ſolus, quia pater me-
cum eſt. Solus pater, quia unus Deus. Solus pater,
quia una diuinitas patris & filij & ſpiritusſancti. Et
quod unum eſt, ſolum eſt. Solus pater, ſolus unigeni-
tus & ſpiritusſanctus. Neque enim qui filius, & pa-
ter: aut qui pater, & filius: aut qui ſpiritusſanctus, &
filius. Alius pater, alius filius, alius ſpiritusſanctus.
Legimus enim: Rogabo patrem, & alium paracle-
Ioã. 14 tum mittet uobis. Solus pater, quia unus Deus, ex
quo omnia Solus filius, quia unus Dominus, per quem
omnia. Solum diuinitas facit. Generatio & patrem
teſtificatur & filium: ut nuſquam filius ſine patre, aut
pater uideatur eſſe ſine filio. Ergo nec ſolus, quia
non ſolus immortalis, non ſolus lucem habitat
inacceſsibilem: quia Deum nemo uidit unquam,
niſi unigenitus filius, qui eſt in ſinu patris, qui Ioan. 1
ſedet ad dexteram patris. Et hinc quidam audent
dicere inacceſsibilem lucem eſſe, quam habitat pa-
ter. Nunquid lux melior patre? Quę autem lux in-
acceſsibilis ei, cui non eſt inacceſsibilis pater? Et ipſe
lux uera, & genitor lucis æternę, de qua dictum eſt:
Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem ue- Ioan. 1
nientem in hunc mundum. Vide ne ipſa ſit lux in-
acceſsibilis, quam habitat pater, habitat & filius: quia
pater in filio, & filius in patre. Benè ergo magnus. la-
tè enim funditur Dei uirtus, latè cæleſtis ſubſtantiæ
magnitudo porrigitur. Nihil præſcriptum, nihil cir
cunſcriptum, nihil dimenſum, nihil emenſum Tri-
nitas habet. Non loco clauditur, non opinione com-
prehenditur, non æſtimatione concluditur, nõ ætate
uariatur. Dedit quidem Dominus Ieſus hominibus
magnitudinem. In omnem enim terram exiuit ſonus pſa. 18
eorum, & in fines orbis terræ uerba eorum. Non in fi-
nes tamen mundi, non in fines cæli, non ultra cælos.
At uerò in Domino Ieſu omnia condita ſunt in cælo
& in terra, uiſibilia & inuiſibilia, & ipſe eſt ante om-
nes, & omnia in ipſo conſtat. Cælum aſpice, Ieſus illic
eſt: terram intuere, Ieſus adeſt. Aſcende uerbo in cæ- pſ. 138.
lum, deſcende uerbo in infernũ, Ieſus adeſt. Etenim ſi
aſcenderis in cælum, Ieſus illic eſt: & ſi deſcenderis in
infernum, adeſt. Hodiè cùm loquor, mecum eſt intra
hoc punctum, intra hoc momentum, & ſi in Armenia
nunc loquitur Chriſtianus, Ieſus adeſt. Nemo enim 1. Co. 12
dicit Dominum Ieſum niſi in ſpiritusſancto. Abyſſos
opinione ſi penetres, illic quoque Ieſum uidebis ope-
rari. Scriptum eſt enim: Ne dixeris in corde tuo, Quis Ro. 10.
aſcẽdit in cælũ? id eſt, Chriſtum deducere, aut quis de
ſcendit in abyſſum? hoc eſt, Chriſtũ à mortuis reduce
re. Vbi ergo nõ eſt, qui cæleſtia, inferna, terrena cõple-
uit? Benè ergo magnus, cuius uirtus mundũ repleuit,
qui ubiq; eſt & erit ſemper, quia regni eius nõ erit fi-
nis. [Dixit aũt Maria ad angelũ: Quomodò fiet iſtud,
quoniã uirũ non cognoſco?] Videtur hic nõ credidiſ-
ſe Maria, niſi diligenter aduertas. Neq;.n. fas eſt, ut ele
cta ad generandum unigenitum Dei filium, fuiſſe ui-
deatur incredula. Quo autem modo fieri poſſet, licet
ſalua prærogatiua ſit matris, cui ꝑfecto fuit amplius
deferendum: ſed ut prærogatiua maior, maior etiam
fides ei debuit reſeruari, quo ego modo fieri poſſet, ut
Zacharias qui non crediderat, ſilentio condemnare-
tur: Maria autem ſi non crediniſſet, ſancti ſpiritus infu
ſione exaltaretur? Sed neque non credere Maria, neq;
tam temerè debuit uſurpare, non credere angelo, &
uſurpare diuina. Neque enim facilè erat ſcire myſte-
rium abſconditum à ſeculis in Deo, quod nec ſuperio
res poteſtates ſcire potuerunt. Et tamen non fidem re
nuit, non officium refutauit, ſed accommodauit affe-
ctum, ſpoſpondit obſequium. Etenim cum dixit:
Quomodo fiet iſtud? non de effectu dubitauit, ſed
qualitatem ipſius quæſiuit effectus. Quanto tempera
tior iſta reſponſio, quàm uerba ſunt ſacerdotis? Hæc
ait, Quomodo fiet iſtud? Ille reſpondit: Vnde hoc
ſciam? Hæc iam de negocio tractat, ille adhuc de nun
tio dubitat. Negat ille ſe credere, qui negat ſcire, &
quaſi fidei adhuc alium quærit authorem. Iſta ſe fa-
cere profitetur, nec dubitat eſſe faciendum, quod quo
modo fieri poſsit, inquirit: Sic enim habes: [Quõ fiet
iſtud, quoniam uirum non cognoui?] Incredibilis &
inaudita generatio antè audiri debuit, ut crederetur.

Virginem parere, diuini ſignum eſt myſterij, non humani. Denique accipe, inquit tibi ſignum. Ecce uirgo
Eſa. 7. in utero concipiet, & pariet filium. Legerat hoc Maria, & ideò credidit, futurum: ſed quomodò fieret, antè non legerat. Non enim quemadmodum fieret, uel prophetæ tanto fuerat reuelatum. Tanti enim inauditum myſterium non hominis fuit, ſed angeli ore promendum. Hodiè primum auditur: [Spiritusſanctus ſuperueniet in te:] & auditur, & creditur. Deniq; [Ecce, inquit, ancilla Domini, contingat mihi ſecundum uerbum tuum.] Vide humilitatem, uide deuotionem.

Humilitas B. Mariæ. Ancillam ſe dicit Domini, quæ mater eligitur, nec repentino exaltata promiſſo eſt. Simul ancillam dicendo, nullam ſibi prærogatiuam tantæ gratiæ uendicauit, quæ faceret quod iuberetur. Mitē enim humilemque parituta, humilitatem debuit etiam ipſa præferre. Ecce ancilla Domini, contingat mihi ſecundū uerbum tuum. Habes obſequium, uides uotū. Ecce enim ancilla Domini, apparatus officij eſt: contingat mihi ſecundum uerbum tuum, conceptus eſt uoti. Quàm cito ergo etiam de impari conditione credidit Maria? Quid enim tam impar, quàm ſpiritusſanctus & corpus? Quid tam inauditum, quàm uirgo prægnans, contra legem, contra conſuetudinem, contra pudorē, cuius carior cura eſt uirgini? Zacharias aūt nō de impari conditione, ſed de ſenili ætate non credidit. Nā conditio congruebat. Cum uiro & fœmina ſolennis eſt partus, nec incredibile debet uideri, ubi natura cōcordat. Cum enim ætas naturæ ſit, non natura ætatis, ſit plerunque, ut ætas impediat naturam. Non eſt tamen irrationabile, ut minor cedat cauſa maiori, & potior

Gen. 21 prærogatiua naturæ, uſum inferioris excludat ætatis. Huc accedit, quòd Abraham & Sara filium in ſenectute ſuſceperant, & Ioſeph filius ſenectutis eſt. Quod ſi quia riſit Sara reprehenditur, iuſtius Zacharias condemna

Gen. 18 tur, qui nec oraculo credidit, nec exemplo. Maria autem cum dicit: Quomodo fiet iſtud, quoniam uirum non cognoui? non uidetur dubitaſſe de facto, ſed de

Lu. 1. facti qualitate quæſiſſe. Liquet enim quia faciendum eſſe crediderat, quæ quomodò fieret, interrogauit. Vnde & meruit audire: Beata quæ credidiſti. Et uerè beata, quæ ſacerdote præſtantior. Cum ſacerdos negaſſet, uirgo correxit errorem. Nec mirum, ſi Dominus redempturus mundum, operationem ſuam inchoauit à matre: ut per quam ſalus omnibus parabatur, eadē prima fructum ſalutis hauriret ex pignore. Et benè quæ-

Eſa. 7. ſiuit, quomodo fieret. Legerat enim quia uirgo generaret, non legerat, quomodò generaret. Legerat, ut dixi, ecce uirgo in utero accipiet, quomodo autem acciperet, in euangelio primum angelus eſt locutus.

IN FESTO PHILIPPI & Iacobi, In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

Multa ſunt ſcripturæ diuinæ loca, quæ duplex hominum genus nobis indicant, bonorum & malorum: è quibus alij ad ciuitatem Dei, alij ad ciuitatem huius

Lib. 2. Retractat. mundi, ut Auguſtinus uocat, pertinēt, quorum cum ſint longè diſpares fines, alijs ſeſe ſuaque omnia ad Deum & beatam uitā, quæ in cælis ſine ulla quorumlibet malorum permixtione in æuum agetur ſempiternum, referentibus, alijs ad prauas cupiditates mortaliſque uitæ non breues ita deformes & ſpurcas uoluptates deflectentibus, neceſſario hinc exiſtit malorum in bonos odiū, quippe quos cernunt diuerſo longè itinere ingredi, atque ipſorum improbis ſtudijs non modò non aſſentiri, ſed obſiſtere etiā, eaque ubi poſſunt profligare. Porrò uero cū ſtul

Eccl. 1 torum infinitus ſit numerus, & iniquorum hominum naturę deprauatæ impetus & affectus proſequentium, ſemper longè fertiliores ſint prouentus quàm piorū, pij in hoc mundo ab impijs premuntur & diuexantur multis modis, Deo id permittente id augmentum uirtutis & felicitatis eorum, cum tāta ſit illius incommutabilis bonitatis ſapientia & uirtus, ut poſsit etiā malis benè uti. At ubi uentum erit ad illum extremū iudicij diem, qui hic ab improbis fuere oppreſsi, ad maximā filiorum Dei gloriam trāſlati & euecti, calcabunt hoſtes ſuos, ijſque in ſummas gehennæ æſtuātis miſerias præcipitatis, cū Chriſto regnabūt in æternū. Sed his de rebus nos lectio hodierna luculenter inſtituet, quam nunc exponere tentabimus. [Tunc ſtabūt

Sap. 5. iuſti in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt, & qui abſtulerunt labores illorum.] In ſupremo mūdi die omnes adſtabimus ad tribunal Chri-

2. Co. 5 ſti, ut referat unuſquiſque propria corporis prout geſſit, ſiue bonum, ſiue malum. Tunc ad uocem tubæ pa-

Hie. in Epi ad Heliodorū. uebit terra cum populis, iudicaturo Domino lugubre mundus immugiet, tribus ad tribum pectora ferient, potentiſsimi quondam reges nudo latere palpitabūt. Itaque quibus tunc bonum coram Deo teſtimonium conſcientia perhibebit, læti & alacres uenieti occurrēt iudici, & qui ſe hic meminerint dura ab impijs pperpeſſos, in magnas ſæpè coniectos anguſtias, contēptos & ludibrio habitos labores ſuos & ſtudia pietatis, maxima tunc erunt conſtantia præditi, & gladij ancipi-

Pſ. 149 tes in manibus eorum, ad faciendam uindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligādos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Crudeles enim reges, tyranni, principes & preſides, ſanctos Apoſtolos & martyres immaniſsimè trucidarunt, & inauditis ſupplicijs excruciarunt, eorumque uitam & labores licet ſanctiſsimo pro nihilo duxerunt. At in illo die fulgebunt iuſti ſicut ſol, &

Matt. 13. erunt terrori hoſtibus ſuis, quibus certè illorum gloria & ſtuporem adferet & dolorem, ſtuporem quòd à ſe contemptos atque olim in mundo pro nihilo habitos ad tantam ſublimitatem perueniſſe conſpicient, dolorem uerò, quòd eorum felicitate non poterunt non ſummè torqueri ob inuidiam, quæ in damnatis eſt maxima erga beatos, quos in hac uita ſunt perſecu

Pſa. 2. ti. [Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis.] Tunc enim loquetur ad eos Dominus in ira ſua, & in furore ſuo cōturbabit eos. Erit profectò timor horrendus prorſuſque intolerabilis, quo tunc impij corripientur, ubi uiderint iudicem immenſæ maieſtatis ferre ſententiam contra ſe, illos uerò ſummis afficere honoribus, & ineſtimabili beare felicitate, quos ipſi olim contempſerant. [Gementes præ anguſtia ſpiritus, dicentes intra ſe pœnitentiam agentes, Hi ſunt, quos aliquando habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperij.] Erit tunc quidem pœnitentia, ſed ſera. Nec tamen dolebunt impij ſe offendiſſe Deum, ſed ſe in eas inexplicabiles calamitates & pœnas incidiſſe. Ita ſit, ut ea pœnitentia non ex amore Dei, ſed priuato illo ac uitioſo ſui amore proficiſcatur. Videbunt autem tunc impleri, quod ab Eſaia longè antè prædictum eſt: Ecce ſerui

Eſ. 65. mei comedent, & uos eſurietis. Ecce ſerui mei bibent, & uos ſitietis. Ecce ſerui mei lætabuntur, & uos confundemini. Ecce ſerui mei laudabunt præ exultatione cordis, & uos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus ululabitis. Legimus in Eccleſiaſticis hiſtorijs Iulianum Apoſtatam Chriſtianos per contemptum uocaſſe Galilæos. immò longè antè Suetonius

nius in Nerone Chriſtianos nocat genus hominum ſuperſtitionis nouæ ac maleficæ. Sed uideamus ſequentia in hac lectione. [Nos inſenſati uitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore.] Hoc nimirum eſt iudicium huius mundi, ut qui cupiunt ſeſe totos accommodare ad uoluntatem Dei, illi inſanire & delirare uideantur: qui uero in hoc mũdo bonis omnibus affluunt, & magna uitæ labentis proſperitate fruuntur, rebus ad uoluntatem fluentibus, illi felices & beati prædicentur, etiamſi nulla eis cura ſit uitæ ex Dei uoluntate tranſigendæ. Sed mentitur iniquitas ſibi. Ipſe Dei filius, æterna patris ſapientia, quæ nec fallit, nec fallitur, licet in hac uita uiueret longe omnium ſanctiſsimè, tamen ab impijs ludibrio habitus eſt, & tandem ea morte affectus, ut finis illius probroſiſsimus & ignominioſiſsimus mundi iudicio ſit habitus. Sed abſit, ut propterea boni deſciſcant à ſectanda uirtute, quòd ea uita mundi amicis deſpectui eſt. Legimus in ueteri Teſtamento Heliſæũ

4. Re. 9 prophetam miſiſſe unũ è filijs prophetarum, qui ungeret Iehu in regem populi Iſraelitici: cunq; eo peracto negotio abiret, & unctus ab eo Iehu rediret ad principes exercitus, dixiſſe illos ad Iehu: Rectène ſunt

Epi. 4. ad Ruſticum monachum. omnia? Quid uenit inſanus iſte ad te? Filios prophetarum S. Hieronymus ueteris Teſtamẽti monachos fuiſſe dicit. Itaque inſanum uocant, propterea quòd ob diuerſam uitæ rationem non liberet illi cum ipſis pariter inſanire. Longum eſſet enarrare quàm mundo huic deſpecti fuerint priſcis ſeculis Chriſtiani. Ipſe Paulus palam de ſe cæteriſque apoſtolis ſcribit. Puto

1. Co. 4 quod deus nos apoſtolos nouiſsimos oſtendit, tanquã morti deſtinatos: quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & angelis, & hominibus. Vſque in hanc horam & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus, & laboramus operantes manibus noſtris. Maledicimur, & benedicimus, perſecutionẽ patimur, & ſuſtinemus: blaſphemamur, & obſecramus, tanquam purgamenta huius mundi facti ſu-

Sap. 3. mus, omnium peripſema uſque adhuc. Alibi in Sapiẽtiæ libro ſcriptum legimus: Iuſti uiſi ſunt oculis inſipientium mori. Inde adeò ſic illi Chriſtianorum hoſtes ferucbant ad inferendas illis neces, putabant illos perire penitùs, ſed addit ſcriptura: Illi autem ſunt in

Pſ. 4. pace. In ea utique pace, de qua Pſalmiſta ſcribit: In pace in idipſum dormiam & requieſcam. Verum priuſquã ad pacem Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, pertin-

Pſ. 16 gatur, multa præcedunt bella & certamina, ſub quibus dum pij homines gemunt & ſuſpirant, & propter uerba labiorum Chriſti Dei cuſtodiunt uias duras, ab impijs tanquam fatui deridentur, ac miſeri exiſtimantur: ſed ueniet ille dies, quando dicturi ſunt impij, qđ in hac lectione ſequitur: [Quomodo ergo computati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt?] Hæc planè erit mutatio dexteræ excelſi, quando ſancti Dei homines, quos hic infrà omnes infimos putauit mundus ſtultitia ebrius, illic habebuntur inter filios Dei. Planè tunc rebus in diuerſa mutatis id eueniet, quod à Malachia prædictum eſt: Et erunt mihi,

Mal. 3 ait Dominus exercituum, in die qua ego facio, in peculium, & parcam eis, ſicut parcit uir filio ſuo ſeruienti ſibi. Et conuertemini, & uidebitis quid ſit inter iuſtũ & impium, & inter ſeruientem Deo, & non ſeruientẽ ei. Ecce enim dies ueniet ſuccenſa quaſi caminus, & erunt omnes ſuperbi, & omnes facientes impietatem ſtipula: & inflammabit eos dies ueniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem & germen. Et orietur uobis timentibus nomen meum ſol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis eius, & egrediemini, & ſalietis ſicut uituli de armento. Et calcabitis impios, cum fuerint cinis ſub planta pedum ueſtrorum in die qua ego facio, dicit Dominus exercituum. Ioannes Apoſtolus etiam in hac uita pios dicit uocari fi- *1. Ioã. 3*
lios dei: Videte, inquit, qualem charitatem dedit nobis pater, ut filij Dei nominemur & ſimus, quem lo- *Trac. 4 in hãc Epiſtolam.*
cum interpretans Auguſtinus, Qui uocantur, ait, & non ſunt, quid illis prodeſt nomen, ubi res non eſt? Quàm multi uocantur medici, qui curare non norũt? Quàm multi uocãtur uigiles, qui tota nocte dormiũt? Sic multi uocantur Chriſtiani, & in rebus non inueniuntur, quia hoc quod uocantur non ſunt, id eſt, in uita, in moribus, in fide, in ſpe, in charitate. Hic autẽ quid audiſtis fratres? Ecce qualem dilectionem dedit nobis pater, ut filij dei uocemur & ſimus. *Multi pſeudochriſtiani.* Propter hoc mundus non cognouit nos, quia non cognouit eum. Totus mundus Chriſtianus eſt, & totus mundus impius. Per totum enim mundum impij, & per totũ mundum pij, illi illos non cognoſcunt. Quomodo putamus quia non cognoſcunt? Inſultant benè uiuẽtibus. Attendite & uidete, quia fortè ſunt & inter uos. Vnuſquiſque ueſtrum qui iam piè uiuit, qui contemnit ſecularia, qui non uult ire ad ſpectacula, qui non uult ſe inebriare quaſi ſolenniter, & quod eſt grauius, accedente patrocinio ſanctorum dierum fieri immundus, qui iſta facere noluerit, quomodò ei inſultatur ab his qui faciunt? Nunquid inſultaretur ei ſi agnoſceretur, Quare autem non agnoſcitur? Mundus eum non agnoſcit. Quid eſt mundus? Inhabitatores mundi, quomodo dicitur domus, inhabitatores eius. Iam cum audiris mundum in mala ſignificatione, non intelligatis niſi dilectores mundi, quia per dilectionẽ & per quod inhabitant, nomen habere meruerunt. Propter hoc mundus non cognouit nos, quia non cognouit eũ. Ambulabat & ipſe Dñs Ieſus Chriſtus in carne, erat deus, latebat in infirmitate. Et unde non eſt cognitus? Quia omnia peccata arguebat in hominibus. Illi amãdo delectationes peccatorum, non agnoſcebant Deũ, amando quod febris ſuadebat, iniuriam medico faciebant. Quid ergo? Nos iam nati ſumus ex ipſo? Sed quia in ſpe ſumus, Dilectiſsimi, inquit, nunc filij Dei ſumus. Iam nũc? Quid eſt ergo qđ expectamus, ſi iã filij Dei ſumus? Et nondum, inquit, manifeſtum eſt, quid erimus. Quid autem erimus aliud, quàm filij Dei? Audi quid ſequitur, Scimus quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam uidebimus eum ſicuti eſt. Videbunt & impij, ſed formam ſerui, formam Dei non uidebũt. *Mat. 5*
Quare? Quia impij ſunt, & ipſe Dominus dicit, Beati mundi corde, quoniam ipſi Deum uidebunt, Ergo ui- *1. Co. 2.*
ſuri ſumus quandam uiſionem fratres, quam nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, uiſionem quandam, uiſionem præcellentem omnes pulchritudines terrenas, auri, argenti, nemorum atque camporum, pulchritudinem maris & aeris, pulchritudinem ſolis & lunæ, pulchritudinem ſtellarum, pulchritudinem angelorum, omnia ſuperantem, quia ex ipſo pulchra ſunt omnia. Quid ergo nos erimus, quando uidebimus? Quid nobis promiſſum eſt? Similes ei erimus, quoniã uidebimus eum ſicuti eſt. Quomodo potuit, lingua ſonuit, cætera corde cogitentur. *Vita boni Xpiani*
Tota uita Chriſtiani boni, ſanctum deſiderium eſt. Quod autem deſideras, nondum uides, ſed deſiderando capax efficeris, ut cum uenerit quod uideas, implearis. Sicuti enim ſi uelles implere aliquem ſinum, & noſti quàm magnum eſt quod dabitur, extendis ſinum uel ſacci, uel utris, uel alicuius rei, noſti quantum miſſurus es, & ſi uides quis anguſtus eſt ſinus, extendendo facis capaciorem, ſic Deus differendo extendit deſiderium, deſiderando extendit animum, extendendo facit capaciorem. Deſideramus ergo fratres, quia implendi ſumus. Hæc eſt uita noſtra, ut deſiderando exerceamur. Tantum autem nos exercet ſanctum

deſideirum

deſideriū, quantū deſideria noſtra amputauerimus ab
amore ſeculi .Hęc Auguſt. quæ eò facit, ut uideamus,
Rom. 8 quæ maneat felicitas homines pios , qui in filios Dei
adoptati, hęredes illius erunt , & Chriſti cohæredes,
tanto illic maiori in omnem æternitatem gloria per-
fruituri, quanto hic ab improbis indignius & contu-
meliosius habiti fuere . Quantæ ſit autem præſtantiæ
& dignitatis & dici & eſſe Dei filios, nemo in hac ui-
ta ſatis poteſt comprehendere , nedum explicare .
Cuius ut quandoque capaces eſſe poſsimus, debemus
cum beatiſsimis apoſtolis & ſanctis martyribus in hac
uita æquanimiter perpeti uexationes, ludibria, ſannas
iniurias, perſecutiones, odia hominum malorum .
Certum eſt enim ad eximiam hanc filiorum Dei di-
gnitatem perueniri non poſſe , niſi per magnos labo-
res. Conſolari autem nos debet , quòd innumeros nos
anteceſsiſſe uidemus , qui iter ad hanc capeſſendam
gloriam tritum nobis reddiderint : de quibus dicit
pſ. 125 propheta regius : Euntes ibant & flebant , mittentes
ſemina ſua : Venientes autem uenient cum exulta-
tione, portantes manipulos ſuos . Felices planè illos,
& terque quaterque beatos , qui poſt momentaneos
huius breuiſsimæ uitæ labores inter Dei filios compu
tari , & inter ſanctos ſortem habere ſuam merebuo-
tur. Præſtet id omnibus nobis gratia & benignita-
te ſua, qui ut multos filios in gloriam adduceret,
per paſsionem, eamq́ue & acerbam & ignominioſam
uoluit conſummari , Ieſus Chriſtus Deus & Domi-
nus , cui cum patre & ſpiritusſancto eſt gloria ſempi-
terna, Amen.

IN FESTO PHILIPPI ET IA-
cobi. Ioannis. 14.

*In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Non tur
betur cor ueſtrum. Creditis in Deum, & in me credi
te. In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Et reli.
Homilia beati Auguſtini epiſcopi.*

In euā- ERigenda eſt nobis, fratres, ad Deum ma-
gelium ior intentio, ut uerba ſancti euangelij,
Ioānis quę modò in noſtris auribus ſonuerūt,
Tract. etiam mēte capere poſsimus. Ait enim
67. Dominus : [Non turbetur cor ueſtrū,
creditis in Deum, & io me credite.] Ne
ergo mortē homini tanq̄ timeret, & ideo turbarētur,
conſolatur eos, etiam ſe Deum eſſe conteſtans. Credi-
tis, inquit, in Deum, & in me credite . Conſequens eſt
enim, ut ſi in Deum creditis , & in me credere debea-
tis : quod non eſſet conſequens , ſi Chriſtus non eſſet
deus. Sed quid eſt quod ſequitur. [In domo patris mei
manſiones multæ ſunt,] niſi quia & ſibi metuebant?
Vnde audire debuerunt, Non turbetur cor ueſtrum .
Quis enim eorum non metueret, quum Petro dictum
Lu. 22 eſſet fidentiori atque promptiori , Non cantabit gal-
lus, donec me ter neges ? Tanquam ergo eſſent ab illo
perituri, meritò turbabantur. Sed cum audiunt , [Io
domo patris mei manſiones multæ ſunt : Si quo mi-
nus, dixiſſem uobis, quia uado parare uobis locum:] à
perturbatione recreantur, certi ad fidentes, poſt peri-
cula tentationum ſe apud Deum cum Chriſto eſſe
manſuros: quia & ſi alius eſt alio fortior , alius alio ſa-
pientior, alius alio iuſtior , alius alio ſanctior , in do-
mo patris mei manſiones multæ ſunt . Nullus eorum
alienabitur ab illa domo, ubi manſionem pro ſuo quiſ
Matt. que accepturus eſt merito. Denarius quidem ille æqua
20. lis eſt omnibus , quem paterfamilias eis qui operati
ſunt in uinea, iubet dari omnibus, ooo in eo diſcernēs
qui minus & qui amplius laborarunt. Quo utique de- *Dena-*
nario uita ſignificatur æterna, ubi nemo amplius uiuit *rius, ui*
alio, quia uiuendi non eſt diuerſa in æternitate menſu *ta ater*
ra, ſed multæ manſiones, diuerſa meritorum in una ui *na.*
tæ æterna ſignificat dignitates. Alia enim gloria ſolis, *1. Co. 15*
alia gloria lunę, alia gloria ſtellarum . Stella enim ab
ſtella differt in gloria : ſic & reſurrectio mortuorum.
Tanquam ſtellę, ſancti diuerſas manſiones diuerſæ cla-
ritatis tanquam in cælo ſortiuntur in regno. Atque *1. Ioā. 4*
ita deus erit omnia in omnibus, ut quoniam deus cha
ritas eſt, per charitatem fiat, ut quod habent ſinguli,
commune ſit omnibus. Sic enim quiſque etiam ipſe
habet, cum amat in altero, quod ipſe non habet . Non
erit itaque aliqua inuidia imparis claritatis , quia re-
gnabit in omnibus unitas charitatis. Proinde reſpuen
di ſunt à corde Chriſtiano, qui putant ideo dictū mul
tas eſſe manſiones , quia extra regnum cælorum erat
aliquid, ubi beati maneant ionocentes, qui ſine baptiſ
mo ex hac uita emigrarunt , qui ſine illo in regnum
cælorum intrare non poterunt. Hęc fides nō eſt fides,
quoniam non eſt uera & chatolica fides. [Et ſi abiero,
inquit, & præparauero uobis locum, iterum ueniam,
& accipiam uos ad meipſum, ut ubi ſum ego, & uos ſi *In Ioā-*
tis.] Quomodo uadit & parat locum , ſi iam māſiones *nem*
multæ ſunt? Si quo minus, dixiſſem, uado parare . Aut *Tract.*
ſi adhuc parandus eſt , cur non merito dixiſſet : Vado *67.*
parare ? An iſtæ manſiones & ſunt , & parandæ ſunt ?
Si quo minus enim eſſent , dixiſſet, Vado parare. Et
tamen qui ita ſunt ut parandæ ſint, non eas uadit para
re ſicut ſunt , ſed ſi abierit & parauerit , ſicut futuræ
ſunt, iterum ueniēs accipiet eos ad ſeipſum , ut ubi eſt
ipſe, ſint etiam & ipſi . Quomodo ergo manſiones in
domo patris non aliæ, ſed ipſæ, & ſine dubio iam ſunt
ſicut parandę non ſunt, & nondum ſunt ſicut parandæ
ſunt, quomodo putamus, niſi etiā quomodo prophe-
ta prædicat Deum, quia fecit quæ futura ſunt , ſed ,
Qui fecit quę futura ſunt. Ergo & fecit ea , & quæ fa-
cturus eſt ea. Nam neque facta ſunt , ſi ipſe non fecit,
neque futura ſunt, ſi ipſe non fecerit. Fecit ergo ea prę
deſtinando, facturus eſt operando . Sicut diſcipulos
quando elegerit, ſatis indicat euangelium , tunc uti-
que quando eos uocauit: & tamen ait Apoſtolus, Ele- *Eph. 1*
git nos ante conſtitutionē mundi, prædeſtinando uti-
que, non uocando. Quos autem prædeſtinauit, illos & *Rom. 8*
uocauit. Elegit prædeſtinando ante mundi conſtitu-
tionem , elegit uocando ante mundi conſummatio-
nem . Sic & manſiones præparauit & præparat, nec
alias: ſed quas præparauit , has præparat, qui fecit quę
futura ſunt. Quas præparauit præſtinando , præparat
operando. Iam ergo ſunt in prædeſtinatione . Si quo
minus, dixiſſet. Ibo & parabo ideſt prædeſtinabo . Sed
quia non ſunt in operatione : [Et ſi abiero, inquit, &
præparauero uobis locum , iterum uenio, & accipiam
uos ad meipſum.] Parat āt quodāmodò māſiones mā
ſionibus parando māſores. Quippe cum dixerit, In do
mo patris mei manſiones multę ſunt . Quid putabi-
mus eſſe domum Dei, niſi templum Dei? Quid autem
ſit, interrogetur Apoſtolus, & reſpondeat : Templum
Dei ſanctum eſt, quod eſtis uos. Hoc eſt etiam regnum *1. Co. 3*
Dei , quod filius traditurus eſt patri. Vnde dicit idem
Apoſtolus: Initium Chriſtus , deinde qui ſunt Chriſti *1. Co. 15*
in prę̨ſentia eius, deinde finis, cum tradiderit regnum
Deo & patri, id eſt, quos redemit ſanguine ſuo, tradi-
derit contemplando etiam patri ſuo. Hæc ergo domus
Dei hoc templum Dei , hoc regnum Dei adhuc ædifi
catur, adhuc fabricatur , adhuc paratur . In illo erunt
māſiones, ſicut eas adhuc parat Dominus , io illo iam
ſunt, ſicut prædeſtinauit iam Dominus. Sed quid eſt,
quod ut præpararet abiit , cum profectò nosipſos præ
pararet, quod non faciet, ſi reliquerit ? Agnoſco domi
ne,

ne,ut poſſum,Nimirum illnd ſignificans, quia ut parentur iſtæ manſiones,uiuere debet iuſtus ex fide. Qui enim à Domino peregrinatur, opus habet ex fide uiuere,quia per hanc ad ſpeciem contemplandam paratur.Beati enim mundo corde, quoniam ipſi Deum ui
Mat.5 debunt.Et fide mundat corda eorum. Illud in Euange
Actor. 15. lio,hoc in Actibus apoſtolorum legitur. Fides autem (qua eorum qui Deum uiſuri ſunt, quandiu peregrinantur,corda mundantur)quod non uidet credit.Nã ſi uides,non eſt fides.Credenti colligitur meritum,uidenti redditur præmium. Eat ergo Dominus & paret
In Ioãnem Tract. 69. locum:eat ne uideatur,latet ut credatur. Tunc enim locus paratur,ſi ex fide uiuatur.Creditus deſideretur, ut deſideratus habeatur.Deſiderium dilectionis,præparatio eſt manſionis. Nunc eſt,dilectiſsimi,ut quantum ualemus, intelligamus de uerbis Domini poſterioribus priora,& de conſequentibus præcedentia, in eo quòd audiſtis apoſtolo Thomę interroganti eſſe reſponſum. Dixerat enim ſuperius Dominus, cũ de manſionibus loqueretur, quas & eſſe dixit in domo patris ſui,& ire ſe ut præpararet eas: ubi intelleximus & eſſe iam manſiones ipſas in prædeſtinatione,& præparari eas,cum eorum,qui ibi manſuri ſunt, per fidem corda mundantur,quoniam ipſa Dei domus ipſi ſunt. Et quid eſt aliud manere in domo dei, quàm eſſe in populo Dei, cum ipſe populus eſt in Deo, & Deus in eo? Hoc ut præparet Dominus abijt, ut credendo in eum qui non uidetur, ea quæ in ſpecie ſemper futura eſt, nunc per fidem manſio pręparetur. Propterea ergo dixerat: [Et ſi abiero & præparauero nobis locum, iterum uenio & accipiam uos ad meipſum, ut ubi ego ſum,& uos ſitis:& quo ego uado,ſcitis,& uiam ſcitis. Ad hæc dicit ei Thomas: Domine, neſcimus quò uadis,& quomodo poſſumus uiam ſcire?] Vtrunque illos Dominus dixerat ſcire, utrunque dixit iſte neſcire,& locum quo itur,& uiam qua itur. Sed neſcit ille mentiri.ergo iſti ſciebant,& ſe ſcire neſciebant. Conuincat eos iam ſcire,quod ſe putant ad hucuſque neſcire. [Dicit ei Ieſus:Ego ſum uia,ueritas & uita.] Quid eſt fratres?Ecce audiuimus diſcipulum interrogantem,audiuimus & magiſtrum docentem, & nondum capimus etiam poſt uocem ſonantem, ſententiã latitantem.Sed quid non poſſumus capere? Nunquid poterant ei dicere Apoſtoli eius,cum quibus loquebatur,Neſcimus te?Proinde ſi eum ſciebant, & uia ipſe eſt, uiam ſciebant.Si eum ſciebant, & ueritas ipſe eſt, ueritatem ſciebant.Si eum ſciebant,& uita ipſe eſt, uitã ſciebant.Ecce ſcire cõuicti ſunt,quod ſe ſcire neſciebant.Quid ergo & nos in iſto ſermone non cepimus? Quid putatis fratres mei,niſi quia dixit, Et quò uado ſcitis,& uiam ſcitis? Ecce cognouimus quòd ſciebant uiam,quia ſciebant ipſum,qui eſt uia. Sed uia eſt qua itur,nunquid uia eſt & quò itur? Vtrunque autem illos dixerat ſcire,& quo uadit,& uiam.Opus ergo erat ut diceret,Ego ſum uia,ut oſtenderet eos,quia eũ ſcirent,uiam ſcire,quam putauerant ſe neſcire. Quid autem opus erat,ut diceret:Ego ſum uia,& ueritas & uita,cum uia cognita qua iret,reſtaret noſſe quò iret,niſi quia ibat ad ueritatem,ibat ad uitam? Ibat ergo ad ſeipſum,per ſeipſum.Et nos quò imus, niſi ad ipſum? Et qua imus,niſi per ipſum?Ipſe igitur ad ſeipſum per ſeipſum,nos ad ipſum per ipſum,immo uero ad patrẽ
Ioã.16. & ipſe & nos. nam & de ſeipſo alibi dicit: Ad patrem uado.Er hoc loco propter nos,[Nemo, inquit, uenit
In Ioãnem Tract. 70. ad patrem,niſi per me.Ac per hoc & ipſe per ſeipſum & ad ſeipſum & ad patrem,& nos per ipſum, & ad ipſum,& ad patrẽ.[Si cognouiſſetis me,inquit, & patrẽ meum utique cognouiſſetis.]Hoc eſt quod ait:Nemo ueniet ad patrem, niſi per me.deinde ſubiungit: [Et amodo cognoſcetis eum,& uidiſtis eum.] Sed Philippus,unus ex Apoſtolis,quid audierit non intelligens: [Domine,inquit,oſtende nobis patrem,& ſufficit nobis.Cui Dominus:Tanto, inquit, tempore nobiſcum ſum,& non me cognouiſtis? Philippe, qui uidet me, uidet & patrem.]Ecce increpat, quod tanto tempore cum ipſis erat,& non cognoſcebatur.Nónne ipſe dixerat,Et quò ego uado ſcitis,& uiam ſcitis? & ſe neſcire dicentes,hoc eos ſcire conuicerat, addendo atque dicendo:Ego ſum uia, ueritas & uita? Quomodo nunc dicit, Tanto tempore uobiſcum ſum, & non cognouiſtis me? cum profecto & quò iret, & uiam ſcirent, non ob aliud,niſi quòd ipſum utique ſcirent?Sed facilè iſta ſoluitur quæſtio,ſi dicamus quòd eum aliqui eorum ſciebant,aliqui neſciebant, atque in his qui neſciebant,& Philippus erat,& quod ait, Et quò ego uado,ſcitis,& uiã ſcitis,illis dixiſſe intelligatur, qui ſciebant,non Philippo,cui dictum eſt:Tanto tempore uobiſcum ſum,& non cognouiſtis me Philippe? His ergo qui filium iam nouerant,etiam illud de patre dictũ eſt,Et amodo cognoſcetis eum,& uidiſtis eum. Dictũ eſt enim propter omnimodam ſimilitudinem,quæ illi cum patre eſt, ut ideo amodo dicerentur noſſe patrem,quia nouerant ſimilem filium. Ergo iam ſciebãt filium,& ſi non omnes, certè quidam eorum, quibus dicitur: Et quo uado ſcitis, & uiam ſcitis. Ipſe enim eſt uia, ſed patrem neſciebant.Ideo audiunt,Si cognouiſſetis me, & patrem meum cognouiſſetis, per me utique & illum.alius enim ego ſum,alius ille. Sed ne putarent diſsimilem,Et amodò cognoſcetis eum, inquit,& uidiſtis eum. Viderunt enim ſimilimum eius filium,ſed admonẽdi fuerant, talem etiam eſſe patrẽ, quem nondum uidebant, qualis eſt filius quẽ uidebãt. Et ad hoc ualet, quod poſteà dicitur Philippo: Qui me uidet,uidet & patrem, non quòd ipſe ſit pater & filius,(quod in Sabellianis, qui uocantur etiam Patripaſsiani, catholica fides damnat) ſed quòd tam ſimiles ſint pater & filius,ut qui unum norit, ambos nouerit. Solemus enim de ſimilimis duobus ita loqui eis, qui unum illorum uident, & qualis ſit alius, uolunt noſſe,ut dicamus,Vidiſtis illum? iſtum uidiſtis.Sic ergo dictum eſt:Qui uidet me,uidet & patrem,non qa ipſe ſit pater,qui filius,ſed quod à patris ſimilitudine in nullo prorſus diſcrepet filius. Ideo magiſter diſcipulum arguebat,quoniam cor poſtulantis uidebat.Tãquam.n.melior eſſet pater quàm filius, ita Philippus patrem noſſe cupiebat,& ideo nec filium ſciebat,quo melius aliquid eſſe credebat.Ad ſenſum hunc corrigẽdum dictum eſt,[Qui uidet me,uidet & patrem.Quomodo tu dicis,Oſtende nobis patrem?]Video quomodò tu dicas.Non alterum quæris uidere ſimilem, ſed illum putas eſſe meliorẽ.[Non credis quia ego in patre,& pater in me eſt?] Cur in ſimilibus diſtantiam cupis cernere?Cur inſeparabiles ſeparatim deſideras noſſe? Deinde non ad ſolum Philippum, ſed ad eos pluraliter loquitur, [Verba quæ ego loquor uobis, à meipſo non loquor,pater autem in me manens,ipſe facit opera.]Ergo & uerba opera ſunt? Planè ita eſt.Nã profecto qui proximum loquendo ædificat,bonum *In Ioãnem* opus operatur.Sed quid eſt,A meipſo non loquor,niſi à meipſo non ſum qui loquor? Ei quippe tribuit quæ *Tract.* facit,de quo eſt ipſe qui facit.Pater.n. Deus nõ eſt de *71.* aliquo, filius autem Deus eſt quidem patri ęqualis, ſed de patre Deo.Ideo ille Deus, ſed non de deo & lumen, ſed non de lumine,iſte uero Deus de Deo, lumen de lumine. Verum quia ſic æqualis alter alteri, ut tamen alter ex altero, ideo non loquitur à ſemetipſo,quia non eſt à ſeipſo, & ideo pater in illo manens facit opera ipſe,quia per quem & cum quo facit, non eſt niſi ab ipſo.Deinde adiungit & dicit, [Non creditis,quia ego in patre,& pater in me eſt? Alioquin propter

pter opera ipſa credite.] Aoteà ſolus Philippus argue
batur, nunc autem oon euoı ibi ſolum ſuiſſe qui eſſer
arguendus, oſtenditut. [Propter opera, inquit, ipſa cre
dite, quia ego in patre, & pater in me eſt.] Neque enim
ſi ſeparati eſſemus, inſeparabiliter operari ulla ratione
poſſemus. Sed quid eſt, quod ſequitur: [Amē amen di-
co uobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe
faciet, & maiora horū faciet, quia ego ad patrē uado,
& quodcunque petieritis in nomine meo, hoc faciā?]
Ergo & illa maiora opera ſeipſum facturū eſſe promi
Matt. ſit. Nō ſe extollat ſeruus ſuper Dominū, nec diſcipu-
10. lus ſuper magiſtrum. Maiora quàm ipſe fecit, dixit eſ-
ſe facturos, ſed in eis uel per eos ſe faciente, non ipſis
tanquàm ex ſemetipſis. Ei quippe cantatur: Diligam
Pſ. 17. te Domine fortitudo mea. Sed quæ ſunt tandem iſta
maiora? An fortè quòd ægros ipſis tranſeuntibus e-
tiam eorum umbra ſanabat? Maius eſt enim, ut ſanet
Act. 5. umbra quàm fimbria. Illud per ſe, hoc per ipſos, ſed
Mat. 9 utrunque ipſe. Veruntamen quando iſta dicebat, uer-
borum ſuorum opera commendabat. Sic enim dixe-
rat: [Verba quæ ego loquor uobis, à meipſo non lo-
quor: pater aūt in me manens, facit opera ipſe.] Quæ
opera tunc dicebat, niſi uerba quę loquebatur? Audie
bāt & credebant illi, & eorundem uerborum fructus
erat fides illorum. Veruntamen euangelizantibus di-
ſcipulis non tam pauci quàm illi erant, ſed gentes e-
tiam crediderunt. Hæc ſunt ſine dubitatione maiora.
Nec tamen ait: Maiora horum facietis, ut ſolos apo-
ſtolos ea putaremus eſſe facturos: ſed, Qui credit in
me, inquit, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maio
ra horū faciet. Ita oe quicunque credit in Chriſtum,
facit quæ Chriſtus, uel maiora quàm Chriſtus? Si er-
In Ioānem go qui credit, faciet. oon credit utique, qui non faciet:
ſicuti eſt illud: Qui diligit me, mandata mea cuſto-
dit: unde profectò qui non cuſtodit, ooo diligit. Quid
Tract. eſt hoc fratres? Nunquid inter credentes in Chriſtū
72. non eſt computandus, qui non fecerit opera maiora
Ioā. 14 quàm Chriſtus? Durum eſt, abſurdum eſt, ferri non
Rom. 4 poteſt, non toleratur, niſi intelligatur. Apoſtolum igi
tor audiamus: Credenti, inquit, io eum qui iuſtifi-
cat impium, deputatur fides eius ad iuſtitiam. In hoc
opere facimus opera Chriſti, quia & ipſum credere in
Chriſto, opus eſt Chriſti. Hoc operatur io nobis, non
utique ſine nobis. Audi ergo iā & intellige. Qui credit
in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet. Prius ego fa
cio, deinde ipſe faciet, quia facio ut faciat. Quę opera,
niſi ut ex impio iuſtus fiat? Et maiora horum faciet.
Quorum obſecro? Nunquid nā omoiū operū Chriſti
maiora faciet, qui cū timore & tremore ſuam ipſius
ſalutē operatur, qđ utiq; in illo, ſed nō ſine illo Chri-
ſtus operator? Prorſus maius hoc eſſe dixerim, q̄ eſt
cælū & terra, & quęcūque cernuotur in cælo & in ter
ra. Et cælū. n. & terra tranſibit, prædeſtinatorum autē,
id eſt, eorum quos præſcit, ſalus & iuſtificatio perma-
nebit. In illis tantū opera Dei: in his autem eſt etiam
imago Dei. Sed io cælis ſedes, dominationes, principa
tus, poteſtates, archangeli, angeli, opera ſunt Chriſti.
Nunquid his operibus maiora faciet, qui operante in
ſe Chriſto, cooperatur ęternam ſalutem ac iuſtificatio
nem ſuam? Noo hic audeo pręcipitare ſenteotiam, in
telligat qui poteſt: iudicet qui poteſt, utrum maius
ſit iuſtos creare, quàm impios iuſtificare. Certè enim
ſi æqualis eſt utrunque potentiæ, hoc maioris eſt miſe
ricordiæ. Hoc enim magnū pietatis ſacramentū, quod
manifeſtatū eſt in carne, iuſtificatū eſt in ſpiritu, appa
In Ioānem ruit angelis, prædicatū eſt in gentibus, creditum eſt in
mūdo, aſſumptū eſt in gloria. Reſtat inquirere, qūo ac
Tract. cipiendū ſit, [Quodcunque petieritis patrē meū in no
73. mioe meo, hoc faciā.] Magnā ſpem Dominos ſuis pro
miſit orātibus, dicens, [Quia ego ad patrem uado, &
quodcuoque petieritis in nomine meo, hoc faciam.]
Sic ergo perrexit ad patrem, ut non relinqueret indi-
gentes, ſed exaudiret petentes. Sed quid eſt, Quodcun
que petieritis, cum uideamus plerunq; fideles eius pe
tere & non accipere? An fortè propterea, quia malè pe
tunt? Quando enim nos delectant mala & non dele-
ctant bona, rogare debemus potius Deum, ut delectēt
bona, quàm ut concedātur mala. Qn̄o ergo intelligen
dū eſt, Quodcūque petieritis, hoc faciā, ſi deus aliqua
petentibus fidelibus etiam conſulendo non facit? An
fortè ſolis Apoſtolis dictum debemus accipere? Abſit.
Nuoquid enim in eum ſoli Apoſtoli crediderunt? Ad
eos itaque loquebatur, dicendo: Qui credit io me, io
quibus eo donante etiam oos ſumus, qui utique non
quodcunque petierimus, accipimus. Ipſos quoq; bea-
tiſsimos ſi cogitemus apoſtolos, inuenimus eum, qui
plus oībus laborauit (non autē ipſe, ſed gratia Dei cū *2. Cor.*
illo) ter Dominū rogaſſe, ut ab eo diſcederet angelus *12.*
ſatanæ, nec tamen quod rogauerat accepiſſe. Euigila
homo fidelis, & uigilāter audi, quod illic poſitū eſt, In
nomine meo. Ipſum enim, quodcunque, noo ait petie
ritis utcunq;, ſed, In oomine meo. Qui promiſit ergo
tā magnum beneficiū, quid uocatur? Vtiqoe Chriſtus
Ieſus. Chriſtus ſignificat legē, Ieſus ſignificat ſaluato-
rem. Non itaq; ſaluos nos facit quicuoq; rex, ſed rex
ſaluator. Ac per hoc quodcunq; petimus adoerſus uti-
litatem ſalutis, noo petimus io oomine ſaluatoris. Et
tameo ipſe ſaluator eſt, non ſolom quaodo facit quod
petimus, uerometiam quando noo facit, quoniam qđ
uidet peti contra ſalutem, non faciendo potius ſe ex-
hibet ſaluatorem. Quapropter quando uolumus ut fa
ciat quodcuoq; petimus, non utcunq;, ſed in nomiue
eius, hoc eſt in nomine ſaluatoris petamus. Non ergo
contra ſalutem ooſtram petamus. Quod ſi fecerit, nō
ut ſaluator facit, quod eſt oomen eius, fidelibus eius.
Eſt quippe impijs & damnator, qui dignatur fidelibus
eſſe ſaluator. Qui ergo credit in eum, quodcuoq; pe-
tierit in eo nomine, quod eſt illis qui credunt io eum,
hoc facit, quoniam hoc ſicut ſaluator facit. Si autem
qui in eum credit, aliquid per ignorantiam contra ſa
lutem ſuam petit, non in oomine ſaluatoris petit, quia
ſaluator ei non erit, ſi qood eius ſalutem impedit, fece
rit. Vnde tunc expedit potius or nō faciendo propter
quod inuocatur, faciat quod uocatur. Propterea oon
ſoſum ſaluator, ſed etiam magiſter bonus, ut faciat qđ
cunque petierimus, in ipſa oratione quam nobis de-
dit, docuit quid petamus: ut etiam ſic iotelligamus oō
petere nos in nomine magiſtri, quod petimus præter
regulam ipſius magiſterij. Sanè quædam quanuis io
nomine eius petamus, id eſt, ſecuodum ſaluatorem &
ſecundum magiſtrum petamus, non tunc quando pe-
timus facit, ſed tamen facit. Neque enim quia & illud
petimus, ut ueniat regnum Dei, propterea non facit
quod petimus, quia non ſtatim cum illo in æternitate
regnamus. Differtur eoim quod petimus, non nega-
tur. Veruntamen orantes tanquàm ſeminantes, nō de *Gal. 6.*
ficiamus: tempore enim proprio metemus. Et ſimul
petamus, quando benè petimus, ut non faciat
quod non benè petimus, quia & ad hoc per
tinet, quod in eadem oratione domi-
nica dicimus, Ne nos inferas in
tentationem. Neque enim
parua eſt tentatio, ſi
contra tuā ſit cau *Mat. 6*
ſam tua po
ſtulatio.

IN FESTO APOSTOLOrum Philippi & Iacobi, Homilia Euſebij Emeſeni.

Non turbetur cor ueſtrum, neque formidet,&c. Ioan. 14.

EGo(inquit)uado, & quò ego uado, uos
noo poteſtis uenire modò: uenietis au
tem poſteà. Sed[noo turbetur cor ne-
ſtrũ]propter hoc, [neq; formidet.]Nã
etſi uado,uos tñ oon relinquo.Ecce ego
Matt. 28. uobiſcũ ſum oĩbus diebus uſque ad con
ſummatiooem ſeculi.[Creditis in deũ,& in me credi-
te.]Noo.n.ſufficit uobis credere in patrẽ, niſi & io fi-
liũ credatis.Ego.o.& pater unũ ſumus.[In domo pa-
Ioã. 10 tris mei mãſiones multæ ſuot.]Ex quibus eas, quæ no
biliores ſuot,uobis præparare & dare diſpoſui. Vos.n.
eſtis qui permãſiſtis mecũ io tẽtatiooibus meis:& ego
Lu. 22 diſpono uobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnũ,
ut edatis & bibatis ſuper menſam meã io regno meo,
& ſedeatis ſuper thronos,iudicantes duodecim tribus
Iſrael.[Si quò minus dixiſſem uobis,quia uado præpa
rare nobis locũ,]non tanẽ turbari, ſed lætari debere-
tis.Si,ioquit,minus in aliquo, & non tã ſufficienter di
xiſſem uobis,quia uado præparare uobis locũ, ualdè
tamẽ deſiderare debuiſtis,ut quantocyus illuc irẽ, &
in illius tantæ beatitudiois gloriã uos introducerem.
Nunc antem cũ toties uobis id dixerim atque promiſe
rim,quid trepidatis? Certi ergo eſtote,& nolite dubi
tare,quia[ſi ego abiero & præparauero uobis locum,
iterum oenio & accipiam uos ad meipſum.Quare? Vt
ubi ego ſum,& uos ſitis.]Vode & ſuperius dixit:Quia
Ioã. 12 ubi ego ſum,ibi & miniſter meus erit.Accipit.n. Do-
minus ſanctorum aoimas quotidiè ad ſeipſum,angelo
rum mioiſterio & ioeffabili potentia ſua. Hoc tamen
tuoc pleniùs & abuodaotiùs faciet, qoando ad iudi-
ciũ ueniẽs,corporibus animabus cooiunctis ſuis,fide-
libus loquetur,dicẽs:Venite benedicti patris mei,per
Matt. cipite regnum,quod uobis paratũ eſt ab origine muo
25. di.Neceſſe autem fuit,ut ipſe prius iret, & cæli iauuas
aperiret,ſuoq; introitu ſingulis quibuſq; conuenien-
tia loca pararet.Multæ.n.ſunt ibi manſiones, quia(ut
1.Co.15 Apoſtolus ait)ſtella differt à ſtella in claritate. Seqni-
tur:[Et quo ego uado ſcitis,& uiam ſcitis.]Quo enim
ibat,oiſi ad patrem? Sciebant autem Apoſtoli & pa-
trem & ipſum,noo ſpecie tamen,ſed fide.credendo e-
nim ſciebant,oon uidendo.Quia igitur & patrem ſcie
bant,& ipſum,ſciebant otique & quò ibat,quia patrẽ
ſciebant,& uiã ipſam ſciebant,quia ipſum ſciebant.
Sed quia hæc uerba ooodum intelligebant, idipſum
quod ſciebant,ſe ſcire neſciebant.Vnde & Thomas re
ſpondẽs,ait:[Domine,neſcimus quò uadis,& quomo
dò poſſumus uiam ſcire?]Quidam enim ex ipſis pu-
tabant,quia de morte diceret,ſicut Petrus, qui modo
Ioã. 13 ſuperius ait:Domine,quo uadis? Cui Dominus,Quo
ego uado,non poteſt me modo ſequi, ſeqoeris autem
poſtea.At ille, Qnare,inquit,noo poſſum te modo ſe
qui? animam meam pro te pono.Vides igitur quia de
morte iotelligebat, qui ſe ſimul cum ipſo ſuam ani-
mam ponere dicebat. Hioc eſt itaque,quod ait Tho-
mas: Neſcimus quo uadis: quia adhuc ignorabat, de
quo itinere loqueretur,an mortis,ao cęli. Et Domi-
ous contionò ſua reſpooſiooe eis expoſuit, qualiter
hæc uerba iotelligere debuiſſent.Ait eoim:[Ego ſum
uia,ueritas, & uita. Nemo uenit ad patrem, oiſi per
me.]Si me,inquir,ſcitis,& uiam ſcitis: quia ego ſum
uia: & ſi me ſcitis, patrem quoque ſcitis: quia ego &
pater uoum ſumus.Si uerò ad patrẽ ſcitis, & quo ego
uado ſcitis:quia ego ad patrem uado. Ego inquit,ſum Ioã. 10.
uia.Sed quare uia? Quia oemo uenit ad patrem, oiſi Xp̃s
per me. Ego ſum ueritas.Vnde hoc? Quia oemo co- uia,
gooſcit patrem,niſi per me. Nemo enim oonũit pa- Veri-
trem,niſi filins, & cui uoluerit filius reuelare. Nihil tas,
enim oiſi ueritate cognoſcitur.Ego ſum uita: quia ne- Matt.
mo uiuit,niſi per me.[Si cognouiſſetis me,& patrem 11.
meũ utiq; cognouiſſetis,& amodò cognoſcetis eũ, & Et Vi-
uidiſtis eum.]Vultis,ioquit,uenire ad patrem? uultis ta.
eum cognoſcere? Prius me cognoſcite quem uidetis,
& ſic poſteà cognoſcetis eum, quem nondum uidetis.
Iam enim uidiſtis eum,ſed io me.Vidiſtis quidem,ſed
mente & fide. Ipſe enim loquitur in me, (quia ego à
meipſo non loquor)quem dum auditis,uidetis. Qui
eoim mẽte audit,oidet utique quod audit, quia idem
ſuot & uiſus & auditus io mente,& nun ſolum iſti,ſed
guſtus quoque, odoratus & tactus.Vnde eſt illud,Gu-
ſtate & uidere,id eſt,guſtando uidere. Sic igitur eum Pſ. 33.
uidiſtis, dum eum loquentem audiſtis. Et amodo co-
gnoſcetis eũ,quia apud uos manebit, & in uobis erit.
[Dicit ei Philippus, Domine, oſteode nobis patrem,
& ſufficit nobis.]Iſte eoim non mente ſolummodo &
fide,ſed carnis etiam oculis eum uidere deſiderabat,
ſicut & Moyſes, qui ait, Si ioueni gratiam in conſpe-
ctu tuo,oſtẽde mihi faciem tuam,ut ſciam te.Cui Do Ex.33
minus,Non me,inquit,uidebit homo,& uiuet.[Dicit
ei Ieſus,Tanto tempore uobiſcũ ſum, & non cogooui
ſtis me? Philippe qui uidet me, uidet & patrem meũ.]
Ille de exteriori uiſu loquebatur, Chriſtus autem ad
ioteriorem,id eſt,ad iotelligeotiam & mentis oculos
eos prouocabat.Tanto tempore uobiſcum ſum, tanto
tempore inter uos conuerſatus ſum, uobiſque in do-
ctrina,io ſignis & miraculis diuioitatem & potẽtiam
meam reuelaui,& non cognouiſtis me? Philippe,qui
uidet me,noo(ſicut tu iotelligis)oculis carnis,ſed(ſi-
cut ego dico)oculis mentis,uidet & patrem.[Nõ cre
dis quia ego io patre,& pater io me eſt?] Si enim hoc
credis,& me & patrẽ uides,ſi hoc nõ credis,neqoe me
neque patrem uides.[Verba quæ ego loquor uobis,à
meipſo nõ loquor.]A quo igitur? A patre.Vbi eſt?[Pa-
ter in me manens, ipſe facit opera,] ipſe loquitur in
me, loquendo.n. operatur Deus.Ipſe.n. dixit & facta pſ.148
ſunt.Verbis.n.& nõ herbis ſanabat infirmos Ieſus.Sed
notandũ ualdè,quũ ipſe & pater unũ ſint, ubiq; tamẽ
patrẽ glorificat.Si enim dixiſſet, Ego à me ſecundum
humanitatem noo loquor, ſed diuinitas in me ma-
nens,ipſa facit opera,benè quidem dixiſſet. Hoc ta-
mẽ non dicit, ut omoem ad patrem gloriam referat.
[Non creditis ergo quia ego in patre, & pater in me
eſt? Alioquin p p ipſa opera credite.]Si uerbis,ioquit
non creditis,operibus credite. Opera enim quæ ego
facio,ipſa manifeſtà oſtendunt, quia ego ſum in patre
& parer in me eſt. Sed audite adhuc maius argumen-
tum,& cui oemo cõtradicere poſsit. [Amẽ amẽ dico
uobis,qui credit in me, opera quæ ego facio & ipſe fa-
ciet,& maiora horũ faciet,quia ego ad patrem uado.]
In hoc,inquit,apparet,quòd Dei filius ego ſum, quia
non ſolũ ego hæc omoibus admiranda opera facio,ue
rũ & illi,qui in me credunt,ſimilia & maiora opera fa
ciẽt,& hoc meritò:quia ad patrẽ ego uado,id eſt,quia
Dei filius ſum,& ille mihi pater,ad quẽ uado.Et mul-
tũ quidẽ conuenit,ut illi talia operentur, qui redũt io
filium Dei.Quòd autem ait: Et maiora horum faciet
tale eſt,ac ſi diceret,Qui credit io me,opera quæ ego
facio,& ipſe faciet,& horum.i.de his non qualiacuo-
que,ſed ea quæ maiora & mirabiliora ſunt faciet. Se-
quitur,[Et quodcunque petieritis patrẽ in noĩe meo,
hoc faciam,ut glorificetur pater in filio.]Multũ enim
glorificatur pater in filio,dũ talia fiũt in nomioe filij.

I N

IN FESTO INVENTIONIS Sanctæ Crucis, In Epiſtolam Concio exegetica.

Homil. de Cruce & Latrone.

CRux, inqnit Chryſoſtomus, nobis totius beatitudinis cauſa eſt. Hæc nos à cæcitate liberauit erroris, hæc è tenebris reddidit, luci hæc debellatos qnieti ſociauit, hæc alienatos Deo coniunxit, hæc longè conſtitutos, Deo proximos præſentauit, hæc peregrinantes ciues oſtendit, hæc diſcordiæ amputatio eſt, hæc pacis firmamētum, hæc bonorum omnium abnndans largitio. Sed ad epiſtolæ explicationem ueniamus, quam habemus hodiè depromptam ex quinto & ſexto capite Epiſtolæ ad Galatas: [Fratres, confido de uobis in Domino, quòd nihil aliud ſapietis.] Non dixit, Scio, ſed, Cōfido. Confido, inquit, Deo, & illins opem inuoco ad ueſtri correctionem. Nec ſimpliciter dixit, Confido de nobis, ſed adiecit, In Chriſto. ubique enim laudem miſcet accuſationi, quaſi dixiſſet: Noui meos diſcipulos, noui quàm ſitis correctu faciles. Confido, partim ob Chriſtum, qui non paritur quidlibet etiam perire: partim propter uos, qui facilè poteſtis reuocare uoſipſos. Simul autem adhortatur, ut ipſi etiam ſtudiū adhibeāt, tanquàm non poſsint à Deo conſequi, niſi pariter qđ in ipſis ſitnm erat, adhiberent. [Qui autem conturbat uos, portabit iudicium, quicunque eſt ille.] Vtrinque delinit illos, tum ex eo, quòd illis addidit fiduciam: tū ex eo, quòd pſendapoſtolos execratur, aut potiùs prædicit illis euenturum ſupplicium. Tu nerò iam illud mihi contemplator, ut nequaquàm nomen edidit inſidiantium, ne ſierent impndentiores. Quod autem dicit, illud eſt: Non qnia uos nihil alind ſentitis, eò ſeductionis anthores liberati ſunt à ſupplicio, ſed dabunt pœnas. Non.n. par eſt, ut aliorum probitas aliorū malitiam ſubleuet. Hoc autem facit, ne & alios rurſus inuadant. Nec ſimpliciter dixir, Qui conturbat, ſed exaggerauit ſermonem, dicens, Qniſquis fuerit. [Ego autem fratres, ſi circunciſionem adhuc prædico, quid adhuc perſecutionem patior?] Qnoniam tradncebatur Apoſtolus hoc nomine, qnod ubique Indaizaret, ſicteque prædicaret, uide quàm purè ſemel explicet à ſuſpicione, ipſos appellans teſtes. Nam uos quoque ſcitis, inquit, iſtam fuiſſe perſecutionum mearum cauſam, quòd à lege iubeo deſciſcere. Nam ſi circunciſionem prædico, cur perſecutionem patior? Neque enim aliud crimen mihi poſſunt intendere, qui ex Iudæis ſunt, præterquàm hoc ſolum. Nam ſi conceſsiſſem, ut ſeruatis maiorum ritibus crederent, haudquaquā mihi fuiſſent inſidiati, nec ij qui crediderunt, nec ij qui non crediderunt, cum nihil ex ipſorum inſtitutis labefactaretur. Quid igitur? An non prædicauit circunciſionem? an non circuncidit Timotheum? Circuncidit quidem, at non prædicauit. Quid igitur eſt, quod hic dicit? Diſce eius exactam in dicendo circunſpectionem. Non dixit, Non facio circunciſionē, ſed, Non prædico, hoc eſt, nō ita iubeo credere. Etenim ne hinc caperes dogmatum confirmationem, circuncidi quidem, ſed non prædicaui circunciſionem. [Ergo euacuatum eſt ſcādalum crucis.] Hoc eſt, obſtacnlum impedimentumque ſublatum eſt, uerum eſt quod dicitis. Neque enim perinde crux offendiculo erat Iudæis ut quòd non paremus patrijs legibns. Etenim cū Stephanum perduxiſſent in concilium, nō dixerunt, Hic eſt, qui crucifixum adorat, ſed loquitur, inquiunt, contra legem & locum ſanctum. Idem crimen Chriſto impegerant, quòd legem ſolueret. Propterea Paulus ait, Si conceſſa eſt circunciſio, ſoluta eſt quam habent aduerſum nos contentio, nulla iam inimicitia manet aduerſus crucem & prędicationem. Quòd ſi quotidiè cædem exercent contra nos, quomodo hoc intendunt nobis crimen? Me quidem propter hoc adorti ſunt, quòd incircunciſum induxiſſem in templum. An igitur adeò ſtultus ſum, inqnit, ut cū permiſerim circunciſionem, fruſtrà & incaſſum tantum in me reciperē mali, nt tantum offendiculum ponerem cruci? Videtis enim, quòd nullā aliā ob cauſam æquè nobis ſunt hoſtes, atque ob circunciſionem. Num igitur adeo uecors eram, ut pro re nihili & ipſe affligerer, & aliis eſſem offendiculo? Porrò crucis offendiculum uocauit, eo quòd etiam ſermo crucis hoc imperabat, idque potiſsimnm erat, quod offendebat Iudæos, & uetebat ne crucem reciperent, nidelicet, qnòd iuberentur à maiorum inſtirutis diſcedere. [Vtinam & abſcindantur, qui uos conturbant.] Vide quàm hic eſt amarulentus in eos, qui Galatas ſeduxerant. In initio torquebant accuſationem in ſeductos, ſemel atque iternm eos appellans ſtultos, uerum nbi illos rectè caſtigauit correxitque, deinceps in ſeductores fertur. Oportet aurem nos & hanc Apoſtoli ſapientiam perſpicere, quomodò hos tanquàm proprius filios, & tanquam correctionis capaces admonet, & ad mentem reuocat, eos ueto qni ſeduxerant, uelut alienos & inſanabili morbo laborantes reſecat, partim cum ita dicit, Porrabit iudicium ſuum quiſquis fuerit, partim cum ait, Vtinā & abſcindatur, qui uos conturbant. Qnod autem dicit, hoc eſt, Nulla eſt mihi cura de illis. Hęreticū enim inquit, hominem poſt unam & alteram admonitionē deuita. Si uolunt, non ſolum circuncidantur, uerum etiam exerentur. [Quicnnque enim uolūt placere in carne, hi cogunt uos circnncidi, tātnm nt crucis Chriſti perſecntionem non patiantur. Neque enim qui circunciduntur, legem cuſtodiūt, ſed uolnnt uos circuncidi, ut in carne ueſtra gloriētur.] Hic oſtendit illos nō ſpontè id facere, ſed coactos pati, præbēs illis occaſionem redeundi, ac propemodum illos excuſans, hortanſqne ut citò reſiliant. Qnid autem eſt placere in carne? Probari apud homines. Quoniam enim apud Iudæos probro dabatur, quòd à patris conſuetudinibus deſciſcerent, ne hoc, inquit, poſsit ipſis exprobrari, uolunt nos corrumpi, per ueſtram carnem illis ſatisfacturi. Hoc autem dicit, ut oſtēdat illos nequaquā propter Deum quæ faciebant facere, perinde quaſi dixiſſet, Quo ſit, non innititur pietati, propter humanā ambitionem hæc omnia fiunt, ut placeant infidelibns, qnòd fideles trucentur, & inducunt animum, ut Deū offendant, modo placeant hominibus. Hoc enim eſt in carne placere. Poſt hæc ut oſtendat & à diuerſo, eos procul eſſe à uenia, rurſus illos redarguit, non ſolum ob id, quòd alijs placere ſtuderent, uerum etiam quòd ſuæ glorię cauſa hæc alijs præciperēt, eoque ſubiecit, Vt in carne ueſtra glorientur, tanquàm uni diſcipulos habeant, ſintque doctores. Et unde hæc probantur? Non enim, inquit, ipſi legem ſeruant. Maximè igitur etiam ſi ſeruaſſent, erant accuſandi. Nnnc & ſcopus illorū in ſyncerus eſt. [Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti.] Attamen res uidentur eſſe probroſa, uerum in mundo & apud infideles. Cæterum in cælis & apud fideles gloria eſt, & quidem maxima. Nam & panpertas probroſa eſt, ſed nobis glorioſa. Item ſperni, apud uulgus ridiculum eſt, at nos eo gloriamur. Ita crux nobis eſt gloriandi mareria. Nec uero dixit, Ego nō glorior, aut, ego non uolo gloriari, ſed, Abſit ut ego glorier, perinde quaſi de re portentoſa loquens, abominatus eſt, & ad hoc pręſtandū, diuinam opem implorauit. Et quid eſt, quod de cruce gloriatur?

Apoſtolus cur inuiſus Iudæis. — *Actor. 16.* — *Act. 6.* — *Act. 21* — *Crucis ſcādalum.* — *Gal. 5.* — *Tit. 3.* — *Gal. 6.* — *Placere in carne.* — *Crux, materia gloriandi.*

gloriatur? Quòd Chriſtus mea cauſa formam ſerui accepit, & mea cauſa quæ paſſus eſt, pertulit: propter me inquam, qui ſeruus eram, qui inimicus qui ingratus: & ſic me dilexit, ut ſeipſum exponeret. Quid huic poſſit æquiparari? Etenim ſi ſerui dum tantum laudantur ab heris, hisque eiuſdem naturæ, uehementer ſibi placent: an non gloriandum eſt, cum ille Dominus, qui uerus eſt Deus, non erubeſcit pro nobis crucem ſubire? Proinde ne nos quidem illius ineffabilis erga nos ſolicitudinis pudeat. Illum non puduit tua cauſa crucifigi, & te pudet eius inenarrabilem profiteri diſpēſationem? Et interim perinde facis, ac ſi quis antè non erubeſcens de rege, poſtquàm is adſtans ipſi in carcere, uincula ſuis manibus detraxiſſet, ob hoc illius pudeſceret. Verum hæc extremæ fuerint dementiæ. ob

Mūdꝰ Paulo crucifixus. hocipſum enim maximè gloriandum eſt. [Per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.] Mundum hic appellat, non cælum neque terram, ſed res temporarias, laudem ex hominibus, famulitium, gloriam, opes. Hæc igitur omnia, quæ uulgo uidentur eſſe magnifica, mihi facta ſunt mortua. Talem oportet eſſe Chriſtianum, & hanc uocem ſemper habere in ore. Cōſidera & hinc huius beati erga Deum charitatem.

Et ipſe mūdo. Non contentus eſt priore mortificationis modo, ſed & alterum intulit, dicens, Et ego mundo: duplicem innuens mortificationem ac dicens: Et illa mihi mortua ſunt, & ego uiciſsim illis: nec illa me capere poſſunt, neque manibus iniectis captiuum ducere, quippe ſemel mihi mortua: neque ergo illorum cupidine, teneri quippe mortuus illis. Nihil hac mortificatione felicius. hoc eſt beatæ uitæ fundamentum. Hactenus omnia ex Chryſoſtomo. Hieronymus ea uerba exponēs, Mihi autem abſit gloriari, &c. Solus, inquit, poteſt in

Gal. 5. cruce Chriſti gloriari, qui tollit eam, & ſequitur ſal-
2.Co.4 uatorem, qui crucifixit carnem ſuam cum uitijs & cō-
1.Ioā. 2 cupiſcentijs, qui mortuus eſt mundo, & non contemplatur ea quæ uidentur, ſed quæ non uidentur: uidens mundum crucifixum, & tranſeuntem figuram eius.

Hæc Hieronymus. Audiamus & Ambroſium, hunc locum his uerbis ediſſerentem: Quomodo pſeudoapoſtoli tribulationes pro nomine Chriſti quaſi nihil profuturas, per hypocriſim redimebant, erubeſcēres in his: ita & Apoſtolus gloriabatur de his, ſciēs magnam pro iſtis fore mercedem, quemadmodum &

Act. 5. apoſtoli eius, ſicut ſcriptum eſt in actis Apoſtolorum: Tunc, inquit, cæſi exierunt apoſtoli de concilio, gaudentes quia digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Cuius ergo omnis ſpes in Chriſto eſt, hic gloriatur in cruce eius: huic & mundus crucifixus eſt, certus amorem crucis Chriſti uitam eſſe, mundi uero amorem parere mortem. Inuicem ergo ſibi mortui ſunt, & mundus Apoſtolo, & Apoſtolus mundo, dum nihil concupiſcit Apoſtolus mundi, & dum nihil ha-

Ioā. 14 bet mundus ſuum, quod agnoſcat in Apoſtolo, ſicut & Dominus ait: Ecce, inquit, princeps huius mundi uenit, & in me inuenit nihil. Ita Ambroſius. Quòd uerò ſuperius dictum eſt ab Apoſtolo, Quicūque enim nolunt placere in carne, hi cogunt uos circuncidi, tantum ut crucis Chriſti perſecutionem non patiantur, Hieronymus hunc in modum exponit: Caius, inquit Cæſar, & Octauianus Auguſtus & Tiberius ſucceſſor Auguſti leges promulgauerant, ut Iudæi, qui erant in toto Romani imperij orbe diſperſi, proprio ritu uiuerent, & patrijs cęremonijs deſeruirent. Quicunque

Iudæis à quibꝰ permiſſum ſuo ritu uiuere. igitur circuncisus erat, licet in Chriſtum crederet, quaſi Iudęus habebatur a gentibus. Qui uero abſque circūciſione ſe nō eſſe Iudæū præputio pręferebat, perſecutionibus tam gentilium quam Iudæorum fiebat obnoxius. Has igitur perſecutiones hi qui Galatas deprauauerant declinare cupientes, circunciſionem pro defenſione diſcipulis perſuadebant, quam nunc Apo-

ſtolus confidentiam in carne uocat, quòd ſcilicet tam *Phl. 3.* gentilibus quos timebant, quàm Iudæis quibus uolebent placere, circunciſionem in perſecutione proponerent. Nam nec Iudæi perſequi eos poterant, nec gētiles, quos uolebant & proſelytos circuncidere, & ipſos legis præcepta ſeruare. Hæc Hieronymus. De ſanctæ crucis inuentione ita ſcripſit Ambroſius in ea oratione, quam præſente Honorio Auguſto habuit de obitu Theodoſij Imperatoris: Venit Hælena, cæpit re- *Crux* uiſere loca ſancta inſudit: ei ſpiritus, ut lignum crucis *Xpi ut* requireret, acceſsit ad Golgotham, & ait, Ecce locus *inuēta.* pugnæ, ubi eſt uictoria? Quæro uel uexillum ſalutis, & non inuenio. Ego, inquit, in regnis, & crux Domini in puluere? Ego in aulis, & in ruinis Chriſti triūphus? Ille adhuc latet & palma uitæ æternæ? Quomodo me redemptam arbitror, ſi redemptio ipſa non cernitur? Video quid egeris diabole, ut gladius quo peremptus es, obſtrueretur. Sed Iſaac obſtructos ab alienigenis puteos eruderauit, nec latere aquam paſ- *Ge. 28.* ſus eſt. Tollatur igitur ruina, ut uita appareat. Promatur gladius, quo ueri Golię caput eſt amputatum. Aperiatur humus, ut ſalus fulgeat. Quid egiſti diabole, ut abſconderes lignum, niſi ut iterum uincereris? Vicit te Maria, quę genuit triumphatorem, quæ ſine imminutione uirginitatis edidit eum, qui crucifixus uinceret te, & mortuus ſubiugaret. Vinceris & hodiè, ut mulier tuas inſidias deprehendat. Illa quaſi ſancta Dominum geſtauit, ego crucem eius inueſtigabo. Illa generatum docuit, ego reſuſcitatum. Illa fecit ut Deus inter homines uideretur, ego ad remedium peccatorum diuinum de ruinis eleuabo uexillum. Aperit itaq; humum, decutit puluerē, tria patibula confuſa reperit, quæ ruina contexerat, inimicus abſconderat. Sed non potuit obliterari Chriſti triumphus. Incerto hæret ut mulier, ſed certam indaginem ſanctus ſpiritus inſpirat, eo quòd duo latrones cum Domino crucifixi fuerint. Quærit ergo medium lignum. Sed poterat fieri, ut patibula inter ſe ruina confunderet, caſus mutaret & inuerteret. Redit ad Euangelii lectionem, inuenit quia in medio patibulo prælatus titulus erat, Ieſus Nazarenus rex iudæorum. Hinc collecta eſt ſeries ue- *Ioā. 19* ritatis, titulo crux patuit ſalutaris. Hæc & plura alia Ambroſius. Videat etiam de hac inuentione ſanctæ Crucis, qui uolet, Nicephorum lib. 8. c. 29. Eccle. Hiſto. Simonem Metaphraſten in uita S. Helenæ, Caſsiodorum lib. ij. Tripart. Hiſt. Theodoretum. li. 1. ca. 18. Eccle. Hiſt. Sulpiciū Seuerum li. ij. Hiſtorię ſacræ. Ruffinum cap. 8. Hiſt. Eccleſi. Nos interim cum Apoſtolo in cruce Chriſti gloriemur, & eius amore mundum nobis habeamus crucifixum, & nos mundo crucifixos exhibeamus, faſtiditis omnibus mundi huius uanitatibus & uoluptatibus, præſtante eodem Deo ac Domino noſtro, Amen.

IN FESTO INVENTIONIS S. Crucis, Ioan. 3.

In illo tempore: Erat homo ex phariſæis Nicodemus nomine, princeps Iudaeorum. Hic uenit ad Ieſum nocte, & dicit ei: Rabbi, ſcimus quia à Deo uenisti magiſter. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini epiſcopi.

Nico-

Tract. in Euã gelium Ioan. *Ioã. 2.*

NIcodemus ex his erat, qui crediderant nomine Ieſu, uidentes ſigna & prodigia quæ faciebat. Superius enim euangeliſta hoc dixerat: Cum autem eſſet Hieroſolymis in paſcha in die feſto, multi crediderũt in nomine eius. Quare crediderunt? Sequitur & dicit: Videntes ſigna eius quæ faciebat. Et de Nicodemo quid dicit? [Erat homo ex phariſæis Nicodemus nomine, princeps Iudæorũ: hic uenit ad eum nocte, & ait illi: Rabbi, ſcimus quia a deo uenisti magiſter.] Et iſte ergo crediderat in nomine eius. Et ipſe unde crediderat? Sequitur: [Nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.] Si ergo iſte Nicodemus de illis multis erat, qui crediderant in nomine eius, iam in iſto Nico-

Ibidem demo attẽdamus, quare ſe Ieſus non credebat eis. [Reſpõdit Ieſus, & dixit ei: Amen amen dico tibi, niſi qs renatus fuerit denuò, non poteſt uidere regnum dei.] Ipſis ergo ſe credit Ieſus, qui nati fuerint denuò. Ecce illi crediderant in eum, & Ieſus nõ ſe credebat eis.

Catechumenis nõ ſe credite Ieſus. Crux Xpi in fronte.

Tales ſunt omnes cathecumeni. Ipſi iam credunt in nomine Chriſti, ſed Ieſus non ſe credit eis. Intendat & intelligat charitas ueſtra. Si dixerimus cathecumeno: Credis in Chriſtum? Reſpondet, Credo, & ſignat ſe. Iam crucem Chriſti portat in fronte, & non erubeſcit de cruce Domini ſui. Ecce credit in nomine eius. Interrogemus eum: Manducas carnem filij hominis, & bibis ſanguinem filij hominis? Neſcit quid dicimus, quia Ieſus non ſe credidit ei. Cum ergo ex illo numero eſſet Nicodemus, uenit ad Dominum, ſed nocte uenit. Et hoc fortè ad rem pertinet. Ad Dominum uenit, & nocte uenit, ad lucem uenit, & in tenebris uenit. Renati autem ex aqua & ſpiritu quid audiunt ab

Eph. 5. Apoſtolo? Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, ut filij lucis ambulate: Et iterum, Nos qui

1. Th. 5 diei ſumus, ſobrij ſimus. Qui ergo renati ſunt, noctis fuerunt, & diei ſunt, tenebræ fuerunt, & lumen ſunt. Iam credit ſe illis Ieſus, & non nocte ueniunt ad Ieſum, ſicut Nicodemus, non in tenebris quærunt diem.

Ioã. 6 Tales enim iam profitentur eum. Accedit ad illos Ieſus, facit in illis ſalutem, quia ipſe dixit, Niſi quis mãducauerit carnem meam, & biberit ſanguinem meũ, non habebit uitam in ſe. Et quòd ſignum crucis habẽt in fronte catechumeni, iam de domo magna ſunt, ſed fiat ex ſeruis filij. Non enim nihil ſunt, quia iam ad domum magnam pertinent. Quando autem magna manducauit populus Iſrael? Cum tranſiſſet mare rubrum.

1. Co. 10 Mare autem rubrum quid ſignificet, Audi Apoſtolũ, Nolo enim uos ignorare fratres, quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt. Vt quid per mare trãſierunt? quaſi cauſam quæreres ab illo, ſecutus ait, Et omnes per Moyſen baptizati ſunt, in nube & in mari. Si ergo figura maris tantum ualuit, ſpecies baptiſmi quantum ualebit? Si qđ geſtum eſt in figura, traiectum populum ad manna perduxit, quid exhibebit Chriſtus in ueritate baptiſmi ſui, traiecto per eum populo ſuo? Per baptiſmum ſuum traijcit credentes, occiſus omnibus peccatis, tan-

Ex. 14 quàm hoſtibus conſequentibus, ſicut in illo mari omnes Aegyptij perierunt. Quo traijcit fratres mei, quò traiicit per baptiſmum Ieſus, cuius figuram tunc gerebat Moyſes, qui per mare traijciebat, quò traijcit? Ad

Ioã. 6. manna. Quid eſt manna? Ego ſum, inquit, panis uiuus, qui de cælo deſcendi. Manna accipiunt fideles, iam traiecti per mare rubrum. Quare per rubrum mare? Iam

Mare rubrũ, typu. baptiſmi.

mare, quare rubrum? Significabat mare illud rubrũ, baptiſmum Chriſti. Vnde rubet baptiſmus Chriſti, niſi Chriſti ſanguine conſecratus? Quò ergo perducit credentes & baptizatos? Ad manna. Ecce dico manna. Notum eſt quod acceperint Iudæi, populus ille Iſrael, notum eſt quid eis pluiſſet Deus de cælo, & neſciunt catechumeni, quid accipiunt Chriſtiani. Erubeſcant ergo, quia neſciunt, tranſeat per mare rubrum, manducent manna, ut quomodo crediderunt in nomine Ieſu, ſic ſeipſis credat Ieſus. Ideo intendite fratres, quid reſpondeat iſte, qui nocte uenit ad Ieſum. Quanuis ad Ieſum uenerit, tamen quia nocte uenit, adhuc de tenebris carnis ſuæ loquitur. Non intelligit quod audit à Domino, non intelligit quod audit à luce, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Iam ei Dominus dixit: Niſi quis renatus fuerit denuò, non uidebit regnum Dei. [Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo poteſt homo naſci, cum ſit ſenex?] Spiritus ei loquitur, & ille carnem ſapit. Carnem ſuam ſapit, quia carnem Chriſti nondum ſapit. Cum enim dixiſſet Dominus Ieſus: Niſi quis man- *Ioã. 6*
ducauerit carnem meam, & biberit ſanguinem meũ, non habebit in ſe uitam: ſcandalizati ſunt quidam, qui eum ſequebantur, & dixerũt ad ſemetipſos, Durus eſt hic ſermo: quis poteſt eum audire? Putabant .n. hoc dicere Ieſum, quod eum poſſent conciſum ſicut agnũ coquere & manducare. Abhorrentes à uerbis eius receſſerunt, & amplius eum non ſunt ſecuti. Sic euangeliſta loquitur: Et Dominus ipſe remanſit cum duodecim. Et illi ad eum: Domine, ecce illi dimiſerunt te. Et ille: Nunquid & uos uultis abire? Oſtendere uolẽs, quia ipſe illis erat neceſſarius, non illi Chriſto erant neceſſarij, ne quis terreat Chriſtum, quando dicitur ut ſit Chriſtianus. Quaſi beatior erit Chriſtus, ſi tu fueris Chriſtianus. Bonum eſt tibi, ut ſis Chriſtianus. Nã ſi non fueris, malum Chriſto non erit. Audi uocem *Pſ. 15.*
Pſalmi: Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges. Ideo Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges. Si fueris ſine Deo, minor eris: ſi fueris cum Deo, maior Deus nõ erit. Nõ ex te maior ille, ſed tu ſine illo minor. Creſce ergo in illo. Noli te ſubtrahere, ut quaſi ille deficiat, ſi receſſeris. Reficieris, ſi acceſſeris, deficies, ſi receſſeris. Integer manet te accedente, integer manet te cadẽte. Cũ ergo dixiſſet diſcipulis, Nũquid & uos uultis abire? reſpondit Petrus, petra illa, uoce omnium: Domine, ad quem ibimus? Verba uitæ æternæ habes. Benè ſa- *Ioan. 6*
puit in ore ipſius caro Domini. Dominus autem expoſuit eis, & dixit: Spiritus eſt qui uiuificat, caro nõ prodeſt quicquam. Cum dixiſſet, Niſi quis manducauerit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit in ſe uitã: nec carnaliter intelligerent, Spiritus eſt, inquit, qui uiuificat, caro aũt nihil prodeſt. Verba quæ ego locutus ſum uobis, ſpiritus & uita ſunt. Hũc ſpiritum & hanc uitam non ſapiebat iſte Nicodemus, qui nocte uenerat ad Ieſum. Ait ei Ieſus, Niſi quis renatus fuerit denuò, non uidebit regnum Dei. Et ille carnem ſuam ſapiens in cuius ore nondũ ſapiebat caro Chriſti. [Quomodò, inquit poteſt homo naſci, cum ſit ſenex? Nunquid poteſt in uterum matris ſuæ iterum introire, & naſci?] Non nouerat iſte niſi unam natiuitatem, ex Adam & Eua: ex Deo & Eccleſia, nondum nouerat. Non nouerat niſi eos parentes, qui generant ad mortem: nondum nouerat eos parentes, qui generant ad uitam. Non nouerat niſi eos parentes, qui generant ſucceſſuros: nondum nouerat eos, qui ſemper uiuentes generant permanſuros. Cum

Duæ natiuitates.

ergo ſint duę natiuitates, ille unam intelligebat. Vna eſt de terra, alia de cælo. Vna eſt de carne, alia de ſpiritu. Vna eſt de mortalitate, alia de æternitate. Vna eſt de maſculo & fœmina, alia de deo & Eccleſia. Sed ipſæ duæ ſingulæ ſunt, nec illa poteſt repeti, nec iſta. Rectè intellexit Nicodemus natiuitatem carnis. Sic & tu intellige natiuitatem ſpiritus, quomodo intellexit Nicodemus natiuitatem carnis,

nis. Quid Nicodemus intellexit? Nunquid poteſt homo denuò in uentrem matris ſuæ intrare, & naſci? Sic quicunque tibi dixerit, ut ſpiritualiter iterum naſcaris, reſponde quod dixit Nicodemus: Nunquid poteſt homo iterum in uentrem matris ſuæ intrare, & naſci? Iam natus ſum de Adam, non me poteſt iterum generare Adam. Iam natus ſum de Chriſto, non me poteſt iterum generare Chriſtus. Quomodo uterus non poteſt repeti, ſic nec baptiſmus. Qui naſcitur de Eccleſia catholica, tanquam de Sara naſcitur, de libera naſcitur. Qui naſcitur de hæreſi, tanquàm ad ancilla naſcitur, ſed ex ſemine abrahæ. Aduertat charitas ueſtra magnum ſacramentum. Teſtatur Deus & dicit: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob. In iſtis tribus inuenimus parere liberas, parere & ancillas. Inuenimus ibi partus liberarum, inuenimus ibi & partus ancillarum. Intelligimus autem rem miram in iſtis partubus, id eſt, in iſtis fœtibus, in iſtis generationibus liberarum & ancillarum, quatuor ſcilicet genera hominum: in quibus quatuor generibus completur figura futuri populi Chriſtiani, ut non ſit mirum, quòd in iſtis tribus dictum eſt, Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob. In omnibus enim Chriſtianis (fratres intendite) aut per malos naſcuntur boni, aut per bonos naſcuntur mali, aut per bonos boni, aut per malos mali. Amplius iſtis quatuor generibus non poteſtis inuenire. Quæ iterum repetã, aduertite, retinete, excutite corda ueſtra, nolite pigri eſſe. Capite, ne capiamini, quomodo quatuor ſunt genera omnium Chriſtianorum: aut per bonos naſcuntur boni, aut per malos naſcuntur mali, aut per bonos mali, aut per malos boni. Puto quia planum eſt: Per bonos boni, ſi & qui baptizant, boni ſunt: & qui baptizantur, rectè credunt, & in membris Chriſti rectè numerantur. Per malos mali, ſi & qui baptizant, mali ſunt, & qui baptizantur, duplici corde accedunt ad Deum, & non tenent eos mores, quos audiunt in Eccleſia, ut ibi non ſint palea, ſed frumentum. Quàm enim multi ſint, nouit charitas ueſtra. Per malos boni: aliquando baptizat adulter, & qui baptizatur, iuſtificatur. Per bonos mali: aliquã do qui baptizant, ſancti ſunt: qui baptizantur, tenere uias Domini nolunt. Puto ergo fratres notum eſſe in Eccleſia, & quotidianis exemplis manifeſtari ea quæ dicimus. Sed in prioribus noſtris patribus ea conſideremus, quia habuerunt & illi iſta quatuor genera. Per bonos boni: Ananias Paulum baptizauit. Quid per malos mali: Dicit apoſtolus quoſdam prædicatores euangelij, quos dicit non caſtè annunciare ſolere euãgelium, quos tolerat in ſocietate Chriſtiana, & dicit: Quid enim? Dum omni modo ſiue per occaſionem, ſiue per ueritatem Chriſtus annuncietur: & in hoc gaudeo. Nunquid maleuolus erat, & de alieno malo gaudebat? Sed quia & per malos uerum prædicabatur, & per malorum ora Chriſtus annunciabatur: ſi quos illi ſui ſimiles baptizabant, mali malos baptizabant. Si quos iſti baptizabant, tales quales admonet Dominus, cum dicit: Quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, facere nolite, mali bonos baptizabant. Boni malos baptizabant, quomodo a Philippo ſancto Simon magus baptizatus eſt. Nota ſunt ergo iſta quatuor genera, fratres mei. Ecce iterum ea repeto. Tenete illa, numerate illa, aduertite illa: Cauete quæ mala ſunt tenete quæ bona ſunt. Per bonos boni naſcuntur, cum per ſanctos ſancti baptizantur. Per malos mali, cum & qui baptizant, & qui baptizantur, iniquè & impiè uiuunt. Per malos boni, cum mali ſunt qui baptizant, & boni qui baptizantur. Per bonos mali, cum boni ſunt qui baptizant, & mali qui baptizantur. Regeneratio ſpiritalis una eſt, ſicut generatio carnalis una eſt. Et quod Nicodemus Domino ait, uerum dixit, quia non poteſt homo cum ſit ſenex, redire rurſus in uterum matris ſuæ, & naſci. Ille quidem dixit, quia homo cum ſit ſenex, hoc non poteſt: quaſi & ſi infans eſſet, poſſet. Omnino enim non poteſt, ſiue recens ab utero, ſiue annoſa iam ætate, redire rurſus in materna uiſcera, & naſci. Sed ſicut ad natiuitatem carnalem ualent muliebria uiſcera ad ſemel pariendum, ſic ad natiuitatem ſpiritalem ualent uiſcera Eccleſiæ, ut ſemel quiſque baptizetur. Proptereà ne quis fortè dicat, ſed iſte in hæreſi natus eſt, & iſte in ſchiſmate natus eſt, amputata ſunt omnia, ſi meminiſtis quæ uobis diſputata ſunt de tribus patribus noſtris, quorum Deus dici uoluit, non quia ſoli erant, ſed quia in his ſolis expleta eſt integritas ſignificandi populi futuri. Dicit Dominus Nicodemo, & exponit ei: [Amen amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.] Tu, inquit, carnalem generationem intelligis cum dicis: Nunquid poteſt homo redire in uiſcera matris ſuæ? Ex aqua, & ſpiritu ſancto oportet ut naſcatur, propter regnum Dei. Si propter hæreditatem patris hominis temporalem naſcitur, naſcatur, ex uiſceribus matris carnalis: propter hæreditatem patris Dei ſempiternam, naſcatur ex uiſceribus Eccleſiæ. Generat per uxorem pater filium, moriturus ſucceſſurum: generat Deus de Eccleſia filios non ſucceſſuros, ſed ſecum manſuros. Et ſequitur: [Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt de ſpiritu, ſpiritus eſt.] Spiritaliter ergo naſcimur, & in ſpiritu naſcimur uerbo, & ſacramento: adeſt ſpiritus ut naſcamur. Spiritus inuiſibiliter adeſt unde naſceris, quia & tu inuiſibiliter naſceris. Sequitur enim & dicit: [Non mireris, quia dixi tibi, Oportet uos naſci denuò. Spiritus ubi uult ſpirat, & uocem eius audis: ſed neſcis unde ueniat, aut quo uadat.] Nemo uidet ſpiritum, & quomodo audimus uocem ſpiritus? Sonat pſalmus, uox eſt ſpiritus: ſonat prophetia, uox eſt ſpiritus: ſonat ſermo diuinus, uox eſt ſpiritus. Vocem eius audis, & neſcis unde ueniat, & quò uadat. Sed ſi naſcaris, & tu de ſpiritu, hoc eris, ut ille, qui non eſt natus adhuc de ſpiritu, neſciat de te unde uenias, & quò eas. Hoc enim ſecutus ait: [Sic eſt omnis, qui natus eſt ex ſpiritu. Reſpondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo poſſunt hæc fieri?] Et reuerà carnaliter intelligebat. In illo fiebat, quod dixerat Dominus. Vocem ſpiritus audiebat, & neſciebat unde uenerat, & quò ibat. [Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Tu es magiſter in Iſrael, & hæc ignoras]? O fratres, quid putamus Dominum huic magiſtro Iudæorum quaſi inſultare uoluiſſe? Nouerat Dominus quid agebat, uolebat illum naſci ex ſpiritu. Nemo ex ſpiritu naſcitur, niſi humilis fuerit, quia ipſa humilitas facit nos naſci de ſpiritu, quoniam propè eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde. Ille magiſterio inflatus erat, & alicuius momenti ſibi eſſe uidebatur, quia doctor erat Iudæorum. Deponit ei ſuperbiam, ut poſsit naſci de ſpiritu. Inſultat quaſi indocto, nõ quia ſuperior uult uideri Dominus. Quid magnum, Deus ad hominem? ueritas ad mendacium? Maior Chriſtus quàm Nicodemus dici debet, dici poteſt, cogitandum eſt, ſi diceretur maior Chriſtus quàm angeli, ridendũ erat? Incõparabiliter enim maior creator omni creatura, per quem facta eſt omnis creatura. Sed exagitat ſuperbiam hominis. Tu es magiſter in Iſrael, & hæc ignoras? Tanquam dicens: Ecce nihil noſti princeps ſuperbe, naſcere ex ſpiritu. Si .n. natus fueris ex ſpiritu, uias Dei tenebis, ut humilitatem Chriſti ſequaris. Sic enim altus eſt ſuper omnes angelos, qui cũ in forma Dei eſſet, nõ rapinam arbitratus eſt eſſe æqualis Deo,

R r ſed

Marginal notes: *Baptiſmus nõ poteſt repeti.* — *Quatuor hominũ genera* — *Act. 6.* — *Phil. 1.* — *Matt. 23.* — *Act. 8.* — *Ex Tra. 12. in Ioan.* — *Nõ niſi humiles de ſpiritu naſcũtur.* — *Pſ. 33.* — *Phil. 2.*

ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, in
ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus
ot homo, humiliauit ſemetipſum, factus obediens
uſque ad mortem. Et ne tibi mortis genus aliquod pla
ceat, mortem autem crucis. Pendebat, & inſultabatur
ei. De cruce deſcendere poterat, ſed differebat, ut de
ſepulchro reſurgeret: pertulit ſuperbos ſeruos Domi-
nus, medicus ægrotos. Si hoc ille, quid illi quos opor
tet naſci ex ſpiritu? Si hoc ille uerus magiſter in cælo,
non hominum tantum, ſed & angelorum? Si enim do
Ioan. 1 cti ſunt angeli, uerbo Dei docti ſunt. Si uerbo Dei do
cti ſunt, quærite unde docti ſunt, & inuenietis: In prin
cipio erat uerbum, & nerbum erat apud Deũ, & Deus
erat uerbum. Tollitur homini ceruix, ſed aſpera, &
Matt. 11. dura, ut ſit leuis ceruix ad portandum iugum Domi-
ni, de quo dicitur: Iugum meum lene eſt, & ſarcina
mea leuis. Et ſequitur. [Si terrena dixi uobis, & non
credıtis, quomodo ſi dixero nobis cæleſtia, credetis?]
Quæ terrena dixit fratres? Niſi quis natus fuerit de-
nuo, terrenum eſt? Spiritus ubi uult ſpirat, & uocem
eius audis, & neſcis unde ueniat, aut quò eat, terrenũ
eſt? Si enim de eſto uento diceret, ſicut nonnulli in-
tellexerunt, cum quæreretur ab eis quid terrenum di-
xerit Dominus cum ait, ſi terrena dixi nobis, & non
creditis, quomodo ſi cæleſtia dixero, credetis? Cum
ergo quæreretur a quibuſdam, quid terrenum dixerit
Dominus, anguſtias paſſi, dixerunt: Quòd ait, Spiri-
tus ubi uult ſpirat, & uocem eius audis, & nõ ſcis vn-
de ueniat, & quò eat, de uento iſto dixit. Quid enim
nominauit terrenum? Loquebatur de generatione ſpi
ritali, ſecutus ait: Sic & omnis qui natus eſt ex ſpiri
tu. Deinde fratres quis noſtrum non uideat (uerbi gra
tia) auſtrum euntem e meridie ad aquilonem, aut aliũ
uentum uenientem ab oriente ad occidentem? Quo-
modo ergo neſcimus unde ueniat, & quò eat? Quid
ergo dixit terrenum, quod non credebant homines?
An illud, quod de templo ſuſcitando dixerat? Cor-
pus enim ſuum de terra acceperat, & ipſam terram,
de terreno corpore ſuſceptam, parabat ſuſcitare: non
ei creditum eſt terram ſuſcitaturo. Si terreſtria, inqt,
dixi nobis, & non creditis, quomodo ſi dixero uobis
cæleſtia, credetis? Hoc eſt, ſi non creditis quia templũ
poſſum ſuſcitare deiectum a uobis, quomodo creditis
quia per ſpiritum poſsint homines regenerari? Et ſe-
quitur: [Nemo aſcẽdit in cælum, niſi qui de cælo de-
ſcendit, filius hominis qui eſt in cælo. Ecce hic erat,
& in cælo erat. Hic erat carne, in cælo erat diuinitate,
immò ubique diuinitate: natus de matre, non recedẽs
Chriſti duæ natiuitates. de patre. Duæ natiuitates Chriſti intelliguntur. Vna
diuina, altera humana. Vna per quam efficeremur, al-
tera per quam reficeremur: ambæ mirabiles. Illa ſine
matre, iſta ſine patre. Sed quia de Adam corpus acce-
perat, quia Maria de Adam, ipſumque corpus ſuſcita-
Ioan. 2 turus erat, terrenum quiddã dixerat. Soluite templũ
hoc, & in tribus diebus ſuſcitabo illud. Cæleſte autẽ
quiddam dixit: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpi
ritu, non uidebit regnum Dei. Eia fratres, Deus uoluit
eſſe filius hominis, homines uoluit eſſe filios Dei. Ip-
ſe deſcendit propter nos, nos aſcendamus propter ip-
ſum. Solus enim deſcendit & aſcendit, qui hoc ait:
Nemo aſcendit in cælum, niſi qui de cælo deſcendit.
Non ergo aſcenſuri ſunt in cælum, quos facit filios
Dei? Aſcẽſuri planè. Hæc. n. uobis promiſsio eſt, Erũt
Lu. 20 æquales angelis Dei. Quomodo ergo nemo aſcendit,
niſi qui deſcendit? Quia unus deſcendit, unus aſcẽdit.
Quid de cæteris intelligendum, niſi quia membra
eius erunt, ut unus aſcẽdat? Propterea ſequitur: [Ne-
mo aſcendit in cælum, niſi qui de cælo deſcendit, fi-
lius hominis qui eſt in cælo.] Miraris quia & hic erat,
Phil. 3. & in cælo? tales fecit diſcipulos ſuos. Paulum apo-
ſtolum audi dicentem: Noſtra autem conuerſatio in
cælis eſt. Si homo Paulus apoſtolus ambulabat car-
ne in terra, & conuerſabatur in cælo, Deus cæli, & ter
ræ non poterat eſſe & in cælo, & in terra? Si ergo ne-
mo niſi ille deſcendit & aſcendit, quæ ſpes erit cæte-
ris? Ea ſpes eſt cæteris, quia ille propterea deſcendit
& aſcẽdit, ut in illo & cum illo unum eſſent, qui per
illum aſcenſuri eſſent. Non dicit, Et ſeminibus, ait *Gal. 3.*
Apoſtolus, quaſi in multis, ſed tanquàm in uno, & ſe-
mini tuo, qui eſt Chriſtus. Et fidelibus ait: Vos autem *Ibidem*
Chriſti. Si autem Chriſti, ergo Abrahæ ſemen eſtis.
Quod dixit unum, hoc dixit omnes nos eſſe. Ideò in
Pſalmis aliquando plures cantant, ut oſtendatur quia
de pluribus fit vnus: aliquando unus cantat, ut oſten-
datur quid fiat de pluribus. Propterea unus ſanaba- *Ioan. 5*
tur in illa piſcina, & quiſquis alius deſcendebat, non
ſanabatur. Ergo iſte unus commendat unitatem Ec-
cleſiæ. Væ illis, qui oderunt unitatem, & partes ſibi fa
ciunt in hominibus. Audiant illum, qui uolebat eos
facere unum in uno ad unum: audiant illum dicentẽ:
Nolite uos facere multos: Ego plantaui, Apollo riga- *1. Cor.*
uit, ſed Deus incrementum dedit. Sed neque qui plã *3.*
tat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum
dat Deus. Illi dicebant: Ego ſum Pauli, ego Apollo,
ego uerò Cephæ. Et ille: Diuiſus eſt Chriſtus? In uno
eſtote, unum eſtote, unus eſtote. Nemo aſcẽdit in cæ-
lum, niſi qui de cælo deſcendit. Ecce uolumus eſſe tui,
dicebant Paulo. Et ille: Nolo ſitis Pauli, ſed eius eſto-
te, cuius eſt uobiſcum & Paulus. Deſcendit enim &
mortuus eſt, & ipſa morte liberauit nos a morte. Mor
te occiſus, mortẽ occidit. Et noſtis fratres, quia mors
iſta per diaboli inuidiam intrauit in hunc mundum.
Deus autem mortem nõ fecit, ſcriptura loquitur, nec *Sap. 1.*
lætatur in perditione uiuorum. Creauit enim ut eſ-
ſent omnia. Sed quid ibi ait: Inuidia enim diaboli *Sap. 2.*
mors intrauit in orbem terrarum. Ad mortem a dia-
bolo propinatam non ueniret homo ui adductus.
Non enim cogendi potentiam diabolus habebat, ſed
perſuadendi uerſutiam. Si non conſentires, nihil in-
uexerat diabolus. Conſenſio tua o homo te perduxit
ad mortem. A mortali mortales nati, & ex immorta-
libus mortales facti. Ab Adam omnes homines mor-
tales. Ieſus autem filius Dei, uerbum Dei, per quod
facta ſunt omnia, unicus æqualis patri, mortalis fa- *Ioan. 1*
ctus eſt: quia uerbum caro factum eſt, & habitauit in
nobis. Ergo mortem ſuſcepit, & mortem ſuſpendit in
cruce, & de ipſa morte liberantur mortales. Quod in
figura factum eſt apud antiquos, commemorauit il-
lud Dominus. [Et ſicut, inquit, Moyſes exaltauit ſer-
pẽtem in eremo, ita exaltari oportet filium hominis,
ut omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat ui
tam æternam.] Magnum ſacramẽtum, & qui legerũt, *Nu. 21*
nouerunt. Deinde audiant uel qui non legerunt, uel
qui fortè lectum, uel auditum obliti ſunt. Proſterneba
tur in eremo populus Iſrael morſibus ſerpentum: fie-
bat ſtrages magna multarum mortium. Plaga. n. Dei
erat corripientis & flagellantis, ut erudiret. Demon-
ſtratum eſt ibi magnum ſacramentum rei futuræ: ipſe
Dominus teſtať in hac lectione, ut nemo poſsit aliud
interpretari, quam quod ipſa ueritas de ſe indicat. Di
ctũ eſt. n. ad Moyſen a Dño, ut faceret ęneũ ſerpentẽ,
& exaltaret illum in eremo in ligno, & admoneret po
pulũ Iſrael, ut ſi quis morſus eſſet a ſerpente, illũ ſerpẽ
tẽ in ligno exaltatum attenderet: Factum eſt: morde- *Serpentes mordentes.*
bantur homines, intuebantur, & ſanabantur. Quid
ſunt ſerpẽtes mordentes? Peccata de mortalitate car-
nis. Quis eſt ſerpens exaltatus? Mors Dñi in cruce. *Serpẽs in ligno.*
Quia enim a ſerpente mors, per ſerpentis effigiem fi-
gurata eſt mors. Morſus ſerpentem letalis, mors Do-
mini uitalis. Attenditur ſerpẽs, ut nihil ualeat ſerpẽs.

Quid eſt hoc? Attēditur mors, ut nihil ualeat mors. Sed cuius mors? Mors uitæ: ſi dici poteſt mors nitæ, immò quia dici poteſt, mirabiliter dicitur. Sed nunquid non erit dicendum, quod fuit faciendum? Ego dubitem dicere, quod Dominus pro me dignatus eſt facere? Nónne uita Chriſtus? Et tñ in cruce Chriſtus. Nōne uita Chriſtus? & tñ mortuus ē Chriſtus. Sed in morte Chriſti, mors mortua eſt: q̃a uita mortua occidit mortē. Plenitudo uitæ deglutiuit mortē. Abſorta
1.Cor. 15. eſt mors in Chriſti corpore. Sic & nos dicemus in reſurrectione, quando iam triumphantes cantabimus: Vbi eſt mors cōtentio tua? ubi eſt mors aculeus tuus? Interim modo fratres, ut a peccato ſanemur, Chriſtum crucifixum intueamur: Quia ſicut Moyſes, inquit, exaltauit ſerpentem in eremo, ſic exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat uitam æternam. Quomodo qui intuebantur illum ſerpentem, non peribant morſibus ſerpentum: ſic qui intuentur fide mortem Chriſti, ſanantur a morſibus peccatorum. Sed illi ſanabantur a morte ad uitam temporalem. hic autem ait, ut habeāt uitam ęternam. Hoc enim intereſt inter figuratā imaginem, & rem ipſam. Figura præſtabat uitam temporalem, res ipſa, cuius illa figura erat, præſtat æternā.

IN INVENTIONE SANCTAE crucis, Homilia Euſebij Emeſeni.

Erat homo ex phariſæis Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Hic uenit ad Ieſum nocte, & cæte. Ioannis. 3.

Bonus homo iſte Nicodemus, iam credulus quidem, ſed nondum in charitate perfectus. Perfecta enim charitas foras
1.Ioā.4 mittit timorem. Hic autem nocte ueniebat, quia Iudæos timebat, & tamen illuminari uolebat. Sed quid dicit? [Scimus,] inquit, certi ſumus & firmiſsimè credimus, [quia a Deo uenisti magiſter.] Vnde autem hanc fidem ſuſcepit, adiungit. [Nemo enim poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum illo.] Valde melius dixit
Ioan. 1. Nathanael, qui ait: Tu es filius Dei, tu es rex Iſrael. Nondum enim Nicodemus Chriſtum eſſe confitetur Deum, quanuis Deum cum eo eſſe confiteatur. [Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Amen amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuò, non poteſt uidere regnum Dei.] Ad baptiſmum eum inuitat, ubi dum in Trinitate homo baptizatur, quid credere debeat, perfectè cognoſcit. Sed quia obſcurè loquitur, nondum Nicodemus eum intelligit. Vnde & ait: [Quomodo homo poteſt naſci, quum ſit ſenex? Nunquid poteſt in uentrem matris ſuæ iteratò introire, & renaſci?] Videns igitur eum Dominus ad huius ſacramenti intelligentiā per ſe uenire nō poſſe, manifeſtius ait: [Amē dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.] Apoſto-
Rom.6 lus enim dicit: Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem, ut quomodo ſurrexit Chriſtus a mortuis p gloriam patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus. His enim uerbis quid baptiſmus ſignificet oſtendit. Cum enim
Morimur in baptiſmo, ut reſurgamus. in fide Chriſti baptizamūr, & ſub aquas mergimur, quodammodo ei commorimur & cōſepelimur: ut inde abluti & penitùs innouati reſurgentes, ſic poſtea in nouitate uitæ ambulemus, ſicut Dei filius patris gloriam non amiſit. Tanta eſt enim uirtus huius ſacramēti, ut ſubitò mundet hominem ab omni peccato. Vnde ſubditur: [Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.] Sicut, inquit, ex carne corrupta & peccatrice caro ei conſimilis naſcitur, tota uidelicet uitiata & plena peccatis: ita & quod naſcitur ex aqua & ſpiritu ſancto, ſanctum eſt & ſpirituale & mundum ab omni peccato. [Non mireris quia dixi tibi, Oportet uos naſci denuò.] Non.n. hoc dixi tibi de carnali, ſed de ſpirituali natiuitate. Carnalis enim natiuitas non fit niſi ſemel, ſic & ſpiritualis. Sed qui ſemel ex carne oritur, niſi iterum ex ſpiritu oriatur, non ad uitam, ſed ad mortem oritur. [Spiritus ubi uult ſpirat.] Ideò (inq̃t) quod natū eſt ex ſpiritu, ſpiritus ē, q̃a ſpiritus ubi uult ſpirat, quē uult illuminat, quē uult ſanctificat, & ſpiritualē & mūdū facit. [Et uocē eius audis, ſed neſcis unde ueniat, aut quò uadat.] Ac ſi dicat: Ille ſpiritꝰ, qui ſanctificet omnia, qui ubi uult ſpirat, ille (inquam) eſt cuius nūc uocem audis, & qui nunc in me, & per me tibi loquitur. Sed quanuis uocem eius & in me, & in diſcipulis meis audire ualeas, neſcis tamen unde ueniat, aut quo uadat. Quis enim ſciat unde ueniat, aut quo ua- Sap.1.
dat, qui ubique eſt, & omnia complet? Spiritus enim Domini repleuit orbem terrarum. Nemo enim ſcit, quomodo a patre filioque procedat. Sacerdotem qui baptizat uidere potes, & ipſas baptiſmatis undas uidere potes, uocem quoque ſpiritus in ſacerdote audire potes, ipſum uero ſpiritum omnino uidere nō potes, quia inuiſibilis & incorporeus eſt. Sic omnis qui natus eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt, ſicut omnis qui natus eſt ex carne, caro eſt. Siue etiam, [ſic eſt omnis, qui natus eſt ex ſpiritu,] id eſt, ſic fit & ſic denuò oritur, ſemel quidem ex utero matris, iterum autem ex baptiſmatis aquis ſic ſanctificaē, ſic illuminatur, & ſic in nouum hominem reformatur. Poteſt autem & ſic intelligi: Sicut (inquit) ſpiritus ubi uult ſpirat, ſic & omnis qui natus eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt, ſi tamen nō ſeparetur a ſpiritu. Si enim a ſpiritu ſeparatur, fit carna- 1.Cor. 2.
lis & animalis. Animalis autem homo (dicit Apoſtolus) non percipit quæ ſunt ſpiritus Dei, ſpiritualis autem omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei. Spirat igitur ubi uult, ſiquidem omnia ſcrutatur. Nam & ſi modo fortaſſe nō ad plenum uideat, ſpiret, & intelligat, quæcunque uelit, neque ad omnia ſecreta rimanda introducatur, tamen poſt hanc uitam quicquid uoluerit uidebit & habebit homo ſanctus & ſpiritualis. [Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Tu es magiſter in Iſrael, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi, quia quod ſcimus loquimur, & quod uidimus teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accipitis.] Affirmat ſaluator noſter uerum eſſe quod dicit, utpotè qui ea loquitur quę ſcit, & id teſtatur quod uidit. Ignorantia enim parit mendacium, & teſtis non ſuſcipitur, niſi qui ſe & uidiſſe, & præſentem affuiſſe teſtatur. Et tale eſt, ac ſi diceret: Crede tantummodo, & noli dubitare, ne quæras de his, quomodo fiant. Cœleſtia enim ſunt, & terreno intellectu capi non poſſunt. Vnde & ſubditur. [Si terrena dixi uobis, & non creditis, quomodo ſi dixero uobis cœleſtia creditis?] Verũtamen aliquid tibi dicam de cœleſtibus: [Et nemo aſcēdit in cęlū, niſi qui deſcendit de cęlo, filius hominis qui eſt in cœlo.] Hæc.n. cœleſtia ſunt. Vnus.n. idēq; Chriſtus Ieſus, & filius Dei eſt, & filius hominis: ſed æternaliter filius Dei, & temporaliter filius hominis. Et iſte quidem filius hominis ſecundum alterum, id eſt, ſecundum diuinitatem deſcendit de cœlo, ſecundum quam ſemper eſt, & in terra, & in cœlo. Deſcendit enim non locum mutando, ſed ſe humiliando, & carnem ſuſcipiendo. Aſcendit uerò, quantum quidem ad humanitatem, locum etiam mutando: quantum uerò ad diuinitatem, gloriam propriam manifeſtando. Vn-

Pſ. 56. de Pſalmiſta: Exaltare (inquit) ſuper cœlos Deus, &
ſuper omnem terram gloria tua. Deus enim, quia ubi-
que eſt, aliter neque aſcendere neque deſcendere po-
teſt. Et ipſe quidem ſolus ac totus aſcendit in cęlum,
omnia membra ſua ſecum trahens in cœlum. Eius
nanque membra ſunt omnes fideles, & ipſe eſt caput
Matt. totius Eccleſiæ. Vnde & alibi ait: Quod uni ex mini-
25. mis meis feciſtis, mihi feciſtis. Nemo igitur aſcendit
in cælum, niſi ipſe & membra ſua ſimul cum ipſo, ſi-
ue etiam ipſe ſolus aſcendit per ſe, alij uerò per ip-
ſum, & non per ſe. Ad hoc igitur filius hominis
deſcendit de cælo, ut a terris exaltatus, omnia poſt ſe
Nu. 21 traheret in cælum. Et hoc eſt, quod ait: [Et ſicut Moy-
ſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari opor-
tet filium hominis, ut omnis qui credit in eum non
pereat, ſed habeat uitam æternam.] Ideò enim ſerpē-
tem æneum in deſerto exaltauit Moyſes, ut homines
a ſerpentibus percuſsi, eum uiderent & ſanarentur:
Ideò & Chriſtus in cruce exaltatus eſt, ut omnis qui
mentis oculis eum uidet, id eſt, omnis qui credit in
ipſum non pereat, ſed habeat uitam æternam. Nulla
Medicina crucis Chriſti eſt enim alia medicina, qua a primi ſerpentis ueneno
homo ſanari poſsit. Meritò autem in illo ſerpente ſe
Dominus ſignificari uoluit: quoniam ſicut ille ſerpen
tis quidem ſimilitudinem habebat, ſerpentis autem
Eſai. 53. uenenum & malitiam non habebat: Ita & ſaluator no
ſter cum iniquis deputatus & inter latrones crucifi-
Ro. 8. xus, carnis quidem peccati (ut Apoſtolus ait) ſimili-
tudinem habebat, peccatum autem nullum habebat.
Apparuit autem in ſimilitudine carnis peccati, ut de
peccato damnaret peccatum in carne. Vide ergo
quantum Deus hominem dilexerit, pro quo filium
ſuum morti tradidit, ut non periret. Hoc eſt enim,
quod ait: Sic enim dilexit Deus mundum, ut filium
ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum
non pereat, ſed habeat uitam æternam.

DE SANCTIS INTRA PAſchæ, & Pentecoſten, Ioan. 15.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Ego ſum uitis uera, & pater meus agricola eſt. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini Epiſcopi.

ISte locus euangelicus, fratres, ubi ſe
Tract. 80. in Ioanē. dicit Dominus uitem, & diſcipulos
ſuos palmites, ſecundum hoc dicit,
quòd eſt caput Eccleſiæ, noſque mē-
bra eius, mediator Dei & hominum,
homo Chriſtus Ieſus. Vnius quippe
naturæ ſunt, uitis, & palmites. propter quod cum eſ-
ſet Deus, cuius naturæ non ſumus, factus eſt homo: ut
in illo eſſet uitis humana natura, cuius & nos homi-
nes palmites eſſe poſſemus. Quid ergo eſt, Ego ſum
uitis uera? Nunquid ut adderet uera, hoc ad eam ui-
tem retulit, unde iſta ſimilitudo trāslata eſt? Sic enim
dicitur uitis per ſimilitudinem, nō per proprietatem,
quemadmodum dicitur ouis, agnus, leo, petra, lapis
angularis, & cætera huiuſmodi, quæ magis ipſa ſunt
uera, ex quibus ducuntur iſtæ ſimilitudines, non pro-
prietates. Sed cum dicit: Ego ſum uitis uera, ab illa
utique ſe diſcernit, cui dicitur: Quomodo conuerſa es
Iere. 2. in amaritudinem uitis alienæ? Nam quo pacto eſt ui-
Eſa. 5. tis uera, quæ expectata eſt ut faceret uuam, fecit au-
tem ſpinas? [Ego ſum,] inquit, [uitis uera, & pater
meus agricola eſt. Omnem palmitem in me non ferē-
tem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum,
purgabit eum, ut fructum plus afferat.] Nunquid
unum ſunt agricola, & uitis? Secundum hoc ergo
Chriſtus uitis, ſecundum ꝙ ait: Pater maior me eſt. *Ioā. 14*
Secundum id autem ꝙ ait, Ego & pater unum ſumus; *Ioā. 10*
& ipſe agricola eſt. Nec talis, quales ſunt, qui extrin-
ſecus operādo exhibent miniſterium, ſed talis, ut det
etiam intrinſecus incrementum. Nam neque qui plan
tat, eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum *1. Cor.*
dat Deus. Sed utique Deus eſt Chriſtus, quia Deus *3.*
erat uerbum. Vnde ipſe & pater unum ſunt. Et ſi uer-
bum caro factum eſt quod non erat, manet quod erat.
Denique cum de patre tanquàm de agricola dixiſſet,
ꝙ infructuoſos palmites tollat, fructuoſos autē pur-
get, ut fructum plus afferant, continuò etiam ſeipſum
mundatorem palmitum oſtendens. [Iam uos, inquit,
mūdi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum uo-
bis.] Ecce & ipſe mundator eſt palmitū, quod eſt agri
colæ; nō uitis officium, qui etiam palmites operarios
ſuos facit. Nam & ſi non dant incrementum, impen-
dunt tamen aliquod adiumentum: ſed nō de ſuo: quia
ſine me, inquit, nihil poteſtis facere. Aut etiam ipſos
cōfitentes. Quid autem eſt Apollo? Quid autem Pau- *Ioā. 15*
lus? Miniſtri per quos credidiſtis, & unicuique ſicut *1. Cor.*
Dominus dedit. Ego plantaui, Apollo rigauit. Et hoc *3.*
ergo, ſicut unicuique Dominus dedit. Non itaque de
ſuo. Iam uerò quod ſequitur: Sed Deus incrementum
dedit, non per illos, ſed per ſemetipſum facit. Excedit
hoc humanam humilitatem, excedit angelicam ſubli
mitatem, nec omnino pertinet, niſi ad agricolam Tri
nitatem. [Iam uos mundi eſtis:] mundi ſcilicet atque
mundandi. Neque enim niſi mundi eſſent, fructum
ferre potuiſſent: & tamen omnem qui fert fructum,
purgat agricola, ut fructum plus afferat. Fert fructum, *1. Ioā. 1*
quia mūdus eſt, atque ut plus afferat, purgatur adhuc.
Quis enim eſt in hac uita ſic mundus, ut non ſit ma-
gis magiſque mundandus? Vbi ſi dixerimus quia pec-
catum non habemus, nosipſos ſeducimus, & ueritas
in nobis non eſt. Si autem confeſsi fuerimus peccata
noſtra, fidelis eſt & iuſtus, qui dimittat nobis peccata,
& mundet nos ab omni iniquitate: Mundet itaque
mundos, hoc eſt, fructuoſos, ut tanto ſint fructuoſio-
res, quanto fuerint mundiores. [Iam uos mundi eſtis
propter uerbum, quod locutus ſum uobis.] Quare nō
ait, Mundi eſtis propter baptiſmum, quo loti eſtis, ſed
ait, Propter uerbum quod locutus ſum uobis, niſi quia
& in aqua uerbum mundat? Detrahe uerbum, & quid
eſt aqua niſi aqua? Accedit uerbum ad elementum, & *Verbū*
fit ſacramentum, etiam ipſum tanquàm uiſibile uer- *in aqua*
bum. Nam & hoc utique dixerat, quando pedes diſci *mūdat.*
pulis lauit. Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes la *Ioā. 13*
uet, ſed eſt mundus totus. Vnde iſta tanta uirtus aquę,
ut corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente uerbo? nō
quia dicitur, ſed quia creditur. Nam & in ipſo uerbo
aliud eſt ſonus tranſiens, aliud uirtus manens. Hoc eſt *Ro. 10.*
uerbum fidei quod prædicamus, ait Apoſtolus: Quia
ſi confeſsus fueris in ore tuo quia Dominus eſt Ieſus,
& credideris in corde tuo, quia Deus ſuſcitauit illum
a mortuis, ſaluus eris. Corde enim creditur ad iuſti-
tiam, ore autem fit confeſsio ad ſalutem. Vnde & in
Actibus apoſtolorum legimus: Fide mundans corda *Ac. 15*
eorum. Et in epiſtola ſua beatus Petrus: Sic & uos
(inquit) ſaluos facit baptiſma, non carnis depoſitio
ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio. Hoc eſt *1. Pe. 3*
uerbum fidei quod prædicamus, quo ſine dubio, ut
mundare poſsit, conſecratur & baptiſmus. Chriſtus
quippe nobiſcum uitis, cum patre agricola, dilexit Ec
cleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea. Lege apoſtolum, *Eph. 5.*
& uide quid adiungat: Vt eā ſanctificaret, inquit, mū-
dans eā lauacro aquæ in uerbo. Mundatio igitur ne-
quaquam fluxo & labili tribueretur elemento, niſi ad-
deretur, In uerbo. Hoc uerbum fidei tantum ualet in

Eccleſia Dei, ut per ipſum credeotem, offereotem, benediceotem, tingeotem, etiam tantillum mundet infantem, quanuis nondum ualentem corde credere ad iuſtitiam, & ore confiteri ad ſalotem Totum hoc fit per oerbum, De quo Dominus ait: [Iam oos mundi eſtis propter uerbum, quod locutus ſum uobis. Manete, inquit, io me, & ego in uobis.] Noo eo modo illi in ipſo, ſicut ipſe in illis. Vtrunque autem prodeſt, non ipſi, ſed illis. Ita ſunt quippe in uite palmites, ut uiti oon conferant, ſed inde accipiant, unde uiuaot.

Baptiſmus paruulorum. Tract. 81. in Ioã.

Ita uero uitis eſt in palmitibus, ut uitale alimeotum ſubminiſtret eis, non ſumat ab eis. Ac per hoc & manentem io ſe habere Chriſtum, & manere in Chriſto, diſcipulis prodeſt utruoque, non Chriſto. Nam præciſo palmite, poteſt de uiua radice alius pullulare: qui autem præciſus eſt, ſine radice ooo poteſt uiuere. Denique adiungit & dicit: [Sicut palmes non poteſt ferre fructum a ſemetipſo, niſi manſerit in uite: ſic nec uos, oiſi io me manſeritis.] Magna gratiæ commendatio, fratres mei: Corda inſtruit humilium, ora obſtruit ſuperborum. Ecce cui ſi audent reſpondeant, qui ignorantes Dei iuſtitiam, & ſuam uolentes conſtituere, iuſtitiæ Dei non ſuot ſubiecti. Ecce cui reſpondeant ſibi placentes & ad bona opera facienda Deum ſibi neceſſarium noo putantes. Nónoe huic reſiſtunt ueritati, homines mente corrupti, reprobi circa fidem, qui reſpondent & loquuntur iniquitatem, dicentes: A Deo habemus quòd homines ſumus, a nobiſmetipſis quòd iuſti ſumus? Quid dicit? quid uoſipſos decipitis, non aſſertores, ſed præcipitatores liberi arbitrij, ex alto elationis, per inania præſumptionis, io profunda ſubmerſionis? Nempe uox ueſtra eſt, quòd homo ex ſemetipſo facit iuſtitiam, hoc eſt altum elationis ueſtræ. Sed ueritas contradicit, & dicit: Palmes non poteſt ferre fructum a ſemetipſo, niſi manſerit in uite. Ite nunc per abrupta, & non habentes ubi figamini, uentoſa loquacitate iactamini. Hæc ſunt inania præſumptionis ueſtræ. Sed quid uos ſequatur, uidete, & ſi eſt in uobis ullus ſenſus, horrete. Qui enim a ſemetipſo ſe fructum exiſtimat ferre, in uite non eſt. Qui io uite non eſt, in Chriſto non eſt. Qui in Chriſto non eſt, Chriſtianus non eſt. Hæc ſunt profunda ſubmerſionis ueſtræ. Etiam atque etiam conſiderate, quid adhuc ueritas adiuogat, & dicat: [Ego ſum, inquit, uitis, uos palmites. Qui maoet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia ſine me nihil poteſtis facere.] Ne quiſquam putaret ſaltem paruum aliquem fructum poſſe a ſemetipſo palmitem ferre, dum dixiſſet, Hic fert fructum multum, non ait, Quia ſine me parum poteſtis facere, ſed, Nihil poteſtis facere. Siue ergo parum, ſiue multum, ſioe illo fieri non poteſt, ſioe quo nihil fieri poteſt. Quia & ſi parum attulerit palmes, eum purgat agricola, ut plus afferat: tamen niſi in uite permanſerint, & uixerit de radice, quantumlibet fructum a ſemetipſo oon poteſt ferre. Quanuis autem Chriſtus uitis ooo eſſet, niſi homo eſſet: tameo iſtam gratiam palmitibus ooo præberet, niſi etiam Deus eſſet. Verum quia ita ſine iſta gratia non poteſt uiui, ut mors in poteſtate ſit liberi arbitrij: [Si quis, inquit, io me noo manſerit, mittetur foras ut palmes, ut areſcet: & colligeot eum, & in ignẽ mittẽt, & ardet.] Ligna itaque uitis tanta ſuot contemptibiliora, ſi in uite non manſerint, quanto glorioſiora ſi manſerint: Denique ſicut de his etiam per Ezechielem prophetam Dominus dicit, præciſa nullis agricolarum uſibus proſunt, nullis fabrilibus operibus deputantur. Vnum de duobus palmiti congruit, aut uitis, aut ignis. Si in uite non eſt, in igne erit. Vt ergo in igne non ſit, in uite ſit. [Si manſeritis in me, ioquit, & uerba mea in uobis manſerint, quodcunque uolueritis petetis, & fiet uobis.] Manendo quippe in Chriſto, quid uelle poſſunt, niſi quod conuenit Chriſto? Quid uelle poſſuot maneodo in ſaluatore, niſi quod oon alienum eſt a ſalute? Aliud quippe uolumus, quia ſumus in Chriſto: & aliod uolumus, quia ſumus adhuc in hoc ſeculo. De maoſione nanque huius ſeculi oobis aliquando ſubtepit, ut hoc petamus, quod nobis non expedire neſcimus. Sed abſit ut fiat nobis, ſi manemus in Chriſto, qui oon facit quod petimus, oiſi quod expedit nobis. Manentes ergo io eo, cum uerba eius in nobis manent, quodcunque uoluerimus petimus, & fiet nobis, quia ſi petimus, & noo fiet, nô hoc petimus quod habet manſio in eo, nec quod habent oerba eius, quæ manent in oobis, ſed quod habet cupiditas & infirmitas carnis, quæ non eſt in eo, & in qua non maneot uerba eius. Nam utique ad uerba eius pertinet oratio illa, quam docuit, ubi dicimus: Pater noſter, qoi es in cęlis. Ab huius orationis uerbis & ſeoſibus noo recedamus io petitionibus ooſtris, & quicquid petierimus, fiet oobis. Tunc enim dicenda ſunt uerba eius io nobis manere quando facimus quæ præcepit, & diligimus quæ promiſit. Quando autem uerba eius manẽt io memoria, nec ioueniuntur io uita oon computatur palmes io uite, quia uitam non attraxit ex radice. Ad hanc differentiam ualet, quod ſcriptum eſt: Memoria retinentibus mandata eius, ut faciant ea. Multi eoim memoria retineot, ut contemnant, uel etiam derideant, & oppugoent ea. In his uerba Chriſti non manent, quia tangunt quodammodo, non cohærent. Et ideò non illis erunt io beneficium, ſed io teſtimonium, & quia ſic ioſunt eis, ut noo maneat io eis, ad hoc tenentur ab eis, ut iudicentur ex eis.

Ro. 10. — *2. Ti. 3* — *Sine Chriſti gratia nemo fert fructũ.* — *Ezec. 15.* — *Mat. 6* — *Verba Chriſti in quibus maneant.* — *Pſ. 102*

IN VIGILIA BEATI Ioannis Baptiſtæ. Luc. 1.

Fuit in diebus Herodis legis Iudaæ ſacerdos quidam nomine Zacharias, de uice Abia, & uxor illi de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabeth. Et reliqua Homilia uenerabilis Bedæ preſbyteri.

VEnturus in carne Dñs, & redẽptor noſter, multos diſpẽſationes ſuę teſtes ꝓmiſit & nũtios, qui diuerſis tẽporib⁹ diuerſis Iſraeliticæ plebis tribubus orti, nô diuerſa fide, ſed uoo eodemque per omnia ſeoſu, eiuſdem incarnations myſterium prophetando præcurrerent. Horum ultimus & quaſi limes quidam legis & euangelij, figuræ & ueritatis, Ioaones apparuit, Domino atteſtante, qui ait: Lex & prophetæ uſque ad Ioannem: ex eo regnum Dei euangelizatur. Vnde etiam pluſquàm propheta dictus eſt, quia quem cæteri a longè prophetando ſolum prædixeraut, ille & primò uenturum prophetando ſignauit, & mox uenientem oſteodendo monſtrauit. Qui certæ gratia diſpenſationis, non ſolum iuſtis, ſed & de pontificali ſtirpe ortis parentibus oatus aſſeritur. [Fuit enim ſacerdos] (ſicut ex lectione euangelica audiuimus) [nomine Zacharias, de uice Abia, & uxor illi de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabet. Erant autem iuſti ambo ante Deum.] Iuſtis quippe parentibus erat genitus, ut eo cõfidentiùs iuſtitię ꝓcepta populis daret, quo hæc ipſe non quaſi nouitia didiciſſet, ſed uelut hæreditario iure a progenitori-

Lu. 16 — *Mat. 11*

bus accepta ſeruaret. De ſacerdotali proſapia ortus eſt,ut eo poteſtiùs mutationem ſacerdotij præconaretur,quo ipſum ad ſacerdotale genus pertinere clareſceret. Redemptor etenim noſter in carne apparens,ſicut rex nobis fieri dignatus eſt, regnum cæleſte tribuendo,ita etiam pontifex factus eſt, ſemetipſum pro nobis offerẽdo Deo hoſtiam in odorem ſuauitatis. Vnde ſcriptum eſt: Iurauit Dominus,& non pœnitebit eum,tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Melchiſedech quippe(ut legimus) ſacerdos Dei ſummi , longè legalis ſacerdotij tempora præceſsit,offerens,Deo panem,& uinum.Et ideò redemptor noſter ſacerdos eſſe dicitur ſecundum ordinem Melchiſedech,quia ablatis uictimis legalibus , idem ſacrificij genus in myſterium ſui corporis , & ſanguinis in nouo teſtamento offerendum inſtituit.

Chriſtus rex & ſacerdos. Eph. 5 pſ. 109 Gen.14 Sacrificiũ nouũ legis.

Quis ergo coogruentiùs translationem legalis, & ſubſtitutionem euangelici ſacerdotij, quàm ſummi iuxta legem ſacerdotis filius prophetaret ? Qui cum & ipſe ſummus ſacerdos ſecundum legem exiſtere poſſe uideretur , maluit docente intrinſecus incõmutabili ratione ueritatis , noui ſacerdotis præco,quam ſucceſſor & hæres exiſtere ueteris . Maluit doctus in ſpiritu , uocatis in deſertum populis noui teſtamenti ſacramenta prędicare , quàm ad ſe uenientibus in templum, glorioſiſsimo illo tunc temporis ſacerdotij ueteris officio præeſſe. Prætulit longam ſolitudinis ſitim & eſuriem,continuis hoſtiarum ſolennijs : pilis camelorum, & cinctui zonæ pelliceæ,auro teſtas pontificum poſtpoſuit ſtolas . Vt quid enim hæc fratres mei , niſi ut is qui meritò iuſtitiæ perfectioris,authoritatem ſibi prædicandi aſciuerat , ipſe etiam oeglecto ordine paterni pontificatus oſtenderet , quia non dubiè melioris pontificatus præco , & præcurſor exiſteret ? Si uerò fraternitatem ueſtram audire delectat,quis ſit Abia, de cuius uice Zacharias genus duxiſſe perhibetur , hic temporibus Dauid regis ſummus erat ſacerdos. Siquidem iubente Domino per Moyſen , primò unus in lege pontifex Aaron eſt conſtitutus,poſt cuius mortem Eleazar filius eius ſacerdotium ſuſcepit. Et hoc quoque mortuo , Phinees filius eius ſacerdotij ſucceſſor extitit, & ſic uſq; ad tẽpora Dauid per annos circiter quadringentos ſeptuaginta,unus poſt unũ extitere põtificat* hæredes.

1. Par. 24. Exod. 28. Nu.20 Ioſ.22.

At uerò Dauid cum magno feruens ſtudio religioois,templum Domino condere deſideraſſet , Dominus autem magis hoc per filium eius Salomonem uellet impleri,nihilhominus ipſe Dauid omnia , quæ ad futuram eiuſdem templi conſtructionem,uel reuerentiam pertinerent , ſolicitiùs præparare curauit. Vnde etiam cantores ſtatuit , qui tempore ſacrificij quotidiè pſalmos cum melodia reſonarent , atque animos populi circunſtantis ad memoriam amoremque cæleſtium,non ſolum ſublimitate uerborum quæ dicebantur,ſed etiam ſuauitate ſonorum,qua dicebantur,erigerent. Voleníque ut creſcente cultu & magnificentia templi,decus quoque miniſterij illius,& miniſtrãtium creſceret cętus,conuocauit omnem progeniem filiorum Aaron,& eos uidelicet qui de Eleazar , & illos qui de Ithamar ſtirpe deſcenderãt , diuiſitque hos in partes uiginti quatuor,ac de his ſingulis ſingulos pontifices eligens,cæteros qui in partibus erant , ſacerdotij minoris, qui nunc presbyteratus uocatur,officio fungi præcepit: ea uidelicet prouiſione, ut dum quilibet pontificum uita decederet,quicunque in eius parte optimus putaretur,ei in pontificatu ſuccederet. Quas uidelicet partes taliter ordinauit,ut ſinguli põtifices cum ſubiectis ſibi ſacerdotibus , per octonos dies , hoc eſt,a ſabbato uſque ad ſabbatum miniſtrarent. Et cum omnes gradu ſacerdotali eſſent æquales,

2.Reg. 7. 1. par. 22. 1. par. 16. & 23. 1. par. 23. 1. par. 24.

uous tamen in eis , qui dignior uideretur,ſpeciali reuerentia ac poteſtate præminens , ſummi ſacerdotis nomen haberet. Qui autem ordo partium earundem ſeruari deberet, miſſa coram Dauid rege & principibus familiarum ſacerdotalium , & leuiticarum ſorte quærebatur. In quarum diſtributione ſortium, Abia, de cuius uice & genere Zacharias oritur octauo loco poſitus inuenitur . Et rectè præco noui teſtamenti (in quo gloria reſurrectionis mundo declaratur) loco octauæ ſortis naſcitur: quia & Dominus noſter una ſabbati,quæ eſt a die conditionis octaua,reſurrexit a mortuis,& nobis poſt ſex huius ſeculi ętates,ac ſeptimam quietis animarum, quæ eſt in alia uita,octaua iã ætas perpetuæ reſurrectionis in fine promittitur.

Ibidem

[Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.] Sæpè contingit, ut hi qui iam perfecti hominum æſtimatione iudicantur,adhuc in oculis interni arbitri minus aliquid perfectionis habeant: Et rurſus euenire ſolet,ut nonnulli quibuſdam uirtutũ operibus immoderatiùs ſtudeodo,dum ſine ſcientia Deo placere appetunt , proximorum oculos offendant. A qua utraque reprehenſione parentes beati Ioannes immunes eſſe declarantur: de quibus cum dictum eſſet, Erant autem iuſti ambo , continuò ſuboeditur, Ante Deum. Et cum adiunctum eſſet, Incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini , mox infertur, Sine querela. Ac ſi apertè dicatur : Adeò ſe in actibus pariter & in cogitationibus ſuis circũſpectè agebant,ut & diuinis obtutibus in occulto, & in humano foris iudicio placerent,iuxta illud Apoſtoli: Prouidemus enim bona, non ſolum coram Deo , ſed etiam coram hominibus.

Integritas parẽtum. S. Ioãnis. 2.Cor. 8.

[Et non erat illis filius, eò quòd eſſet Elizabet ſterilis , & ambo proceſsiſſent in diebus ſuis.] Diuinitus eſt procuratum,ut ſterili matre , & utroque parente prouectioris ætatis Ioannes naſceretur : quatenus etiam ipſo ortus eius miraculo pateſceret , uirum magnæ uirtutis futurum eſſe, qui naſcebatur,ubi deſinente omni laſciuia concupiſcentiæ carnalis, conſtaret quia nulla in conceptione cauſa uoluptatis,ſed ſola cogitata ſit ſpiritalis gratia prolis . Sic Iſaac filius promiſsionis , qui in figuram redemptoris noſtri factus eſt obediens patri uſque ad mortem,de ueteranis parentibus, & ſterili diu matre natus eſt. Sic Iacob,& Ioſeph, patriarchæ, ſic Samſon fortiſsimus ducum,& prophetarum eximius Samuel, ſteriles diù corpore,ſed fœcundas ſemper uirtutibus habuere genitrices , ut miraculo natiuitatis, natorum dignitas noſceretur , & probarentur ſublimes in uita futuri, qui in ipſo uitæ exortu conditionis humanæ iura tranſcenderent.

Gen.21

Quod uero ſequitur: [Factum eſt autem cum ſacerdotio fungeretur Zacharias,in ordine uicis ſuæ ante Deum, ſecundum cõſuetudinem ſacerdotij ſorte exijt, ut incenſum poneret,ingreſſus in templum domini:]Claret quidem omnibus,quia iam redeunte ex ordine ſeptimana uicis ſuæ , quæ ei de uice Abia contigerat , templum miniſtraturus intrauit. Sed fortè aliquibus obſcurum eſt, quia ſcriptura tacere uidetur, quo hæc ſint anni tempore geſta. Quibus intimandum, qui nec hoc ſcriptura prætermiſit,ſed ex eo quod addidit,latenter innuit: [Et omnis , inquiens , multitudo populi erat orans foris hora incenſi . Vna etenim tantummodo per annum ſolennitas erat , in qua pontifice ad orandũ ſancta ſanctorũ intrante,nullũ prorſus hominũ intra fores tẽpli remanere liceret,ſed oẽs tẽpore oblationis exterius iuberentur orare. Hæc autẽ erat ſtatuta ſolennitas ſeptimo paſchæ menſe, decima die menſis, quæ dies propiciationis, ſiue expiationis uocabatur : quia uidelicet oblatis in altari holocauſti uictimis,

Zacharia quãdo uiſus ſit Gabriel.

mis, ſanguis in ſancta ſanctorum ad expiandum inſe-
rebatur. Nec ſolum ſanguis ibi aſpergebatur, ſed
& thymiama adolebatur, quod in præſenti lectione
Zacharias feciſſe memoratur. Dicit ergo de hac ſo-
Leuit. 16. lennitate Dominus Moyſi: Menſe ſeptimo, decima
die menſis, affligetis animas ueſtras, nullumque facie
tis opus. Expiabit autem ſanctuarium pontifex, & ta-
bernaculum teſtimonij atque altare, ſacerdotes quo-
que, & uniuerſum populum, eritque hoc uobis legi-
timum ſempiternum, ut oretis pro filijs Iſrael, & pro
cunctis peccatis eorum ſemel in anno. Et paulò ſupe-
riùs cum ritum eiuſdem expiationis doceret, ait inter
alia: Nullus hominum ſit in tabernaculo, quando pô-
tifex ingreditur ſanctuarium, ut roget pro ſe, & pro
domo ſua, & pro uniuerſo cœtu Iſrael, donec egre-
diatur. Longum eſt de ſingulis huius diei cærimonijs
ſcripturæ teſtimonia ponere, longius multo ſingula
ſufficienter, quomodo nunc in Eccleſia ſpiritualiter
agantur, exponere. Vnde hoc maximè libet ueſtræ fra
ternitatis auribus intimare, quàm conuenienter ele-
ctum ſit tempus, in quo præcurſoris Domini natiui-
tas & uirtus futura nunciaretur. Septimus quippe mē
ſis, & decima huius dies, ſacratiſsimo huic oraculo
dedicatur: quia nimirum ille naſciturus prędicaba-
tur, qui conſummationem obſeruantiæ legalis, & euā
gelicæ gratiæ prædicaret initium: quia ortus mōſtra-
batur illius, qui primus omnium & uenire, & iam ad-
eſſe oſtenderet Dominum ſaluatorem, de quo ſcriptū
Ro. 10. eſt: Finis enim legis Chriſtus, ad iuſtitiam omni cre-
Dies denti. Nam & ſeptenario propter ſabbatum, & dena
propicia- rio numero propter decalogum, legis adimpletio re-
tionis ctè figuratur. Dies hæc propiciationis erat & expia-
& ex- tionis, in qua populus omnis ab operibus uacare, &
piatio- per orationes atque abſtinentiam affligi & caſtigari
nis. præceptus eſt. Quod B. Ioānis & uitæ, & prædicatio-
ni multum congruit, qui & ipſe a mundanis uacans
operibus, cœleſtibus ſolum ſtudijs ac deſiderijs ani-
mum dabat, & cōuenientes ad ſe turbas a malis ope-
ribus abſtinere, ac per pœnitentiam fidemque expia-
ri, & Chriſto conſecrari docebat, quia tempus iam
diuinæ propiciationis inſtaret, in quo cūctis piè quę-
rentibus regni cæleſtis pateret ingreſſus. Quod autē
ac die pontifex ſanctuarium, & tabernaculum teſti-
monij atque altare, ſacerdotes quoque & uniuerſum
populum expiare iuſſus eſt, Ioannes ipſe quis ſit iſte
pontifex, uel quæ expiatio, manifeſtat, cum illo ue-
Ioan. 1. niente ad baptiſmum ſuum loquitur, dicens: Ecce
agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Quæ uide-
licet expiatio ſemel in anno ſtatuta eſt, quia ſicut Apo
Heb. 9. ſtolus ait, Chriſtus ſemel oblatus eſt, ad multorum
exhaurienda peccata: ſecundo ſine peccato apparebit
expectantibus ſe in ſalutem. Quòd autem pontifice
ad rogandum ingrediente ſanctuarium, neminem ho
minum in tabernaculo eſſe licebat, donec exiret, infir
mitatem ſanctæ eccleſiæ deſignat, quæ pro fide eius
pati necdum erat idonea. Quod in ipſis patefactum
Matt. eſt Apoſtolis, qui inchoata eadem paſsione illius, oēs
26. relicto eò fugerunt. Egrediebatur autem expleta ex-
piatione pontifex, ut & alijs tabernaculum intrandi
facultas daretur, quia perfecto ſuæ ſacrificio paſsio-
nis, apparuit diſcipulis Chriſtus, & data ſpiritusſan-
cti gratia, ad offerendas Deo hoſtias, non ſolum de-
uoti operis & orationis, ſed & proprij ſanguinis, eo-
rum quoque corda roborauit. Hæc de obſeruantia fe
ſtiuitatis legalis latiùs expoſuimus, ut agnoſceret cha
ritas ueſtra, quàm cōgruenter in ea nouæ gratiæ prę-
conia ſumpſere exordium, in qua tam multipliciter
opus eiuſdem gratiæ, & totius mundi redemptio ſi-
gnabatur. [Apparuit autem oranti Zachariæ angelus,
ſtans a dextris altaris incenſi.] Qui notandum quòd
non ſolum uirtute ſermonum quos protulit, uerum-
etiam ſtatu temporis, & loci ſitu in quo apparuit gra-
tiæ quam euangelizare uenerat, teſtimonium perhi-
bet. Tempore quippe oblationis ſacerdoti apparuit,
ut uerum ſe æternumq; pontificē, uerā pro mundi ſa
lute hoſtiam uenturam prædicare ſignaret. Stabat
iuxta altare incenſi, ut noui teſtamenti præconem ſe
uniſſe doceret. Duo nanque altaria erant in templo, *Duo tē*
quæ duo teſtamenta ſignant in Eccleſia. Primum al- *pli al-*
tare holocauſti ære coopertum, & ante fores templi *taria.*
ad offerendas uictimas, & ſacrificia poſitum, quod
carnales ueteris teſtamenti cultores ſignificat. Dein-
de altare incenſi auro tectum, prope oſtium ſancti
ſanctorum, ad adolenda thymiamata erāt ſtatutum,
quod interiorem perfectioremque noui teſtamenti &
cultorum illius gratiam deſignat. Stabat etiam a dex-
tris eiuſdem altaris, ut non terrena, & infima, ſed
gaudia cæleſtis, & ſempiternæ beatitudinis, quæ per
dexteram ſolent ſignari, hominibus ſe monſtrare
promitteret: illis maximè, qui per cordis ſui mun-
ditiam ipſi altare aureum effici, qui prope ingreſ-
ſum regni cæleſtis ſedula cogitatione aſsiſtere, qui
aromata orationum per ignem amoris Deo incende- *Pſ. 140*
re, qui dicere poſſunt cum propheta: Dirigatur ora-
tio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. Quod au-
tem ait Zachariæ: [Quoniam exaudita eſt depreca-
tio tua, & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium.] Nō
eſt arbitrandum, quia pontifex, qui pro populo ora-
turus intrauerat, mutato repentè animo, pro priuatis
negocijs cœperit rogare, maximè pro liberis, a quo-
rum generatione tantum homo ſenex ac decrepitus
ſpem auerterat, ut neque angelo promittenti crede-
ret naſci ſibi filium poſſe. Sed hoc certiſsimè ſcien-
dum, quia pro populi ſaluatione rogabat, quem &
maximo peccatorum languore uexatum, & inſuper
alienigenæ regis dominio preſſum nouerat. Vnde
angelico oraculo, & ſe exauditum cognouit a Domi-
no, & quo ordine ſalus quam quærebat, eſſet aduen-
tura didicit, quia uidelicet naſceretur ſibi filius, qui
propheta & doctor eximius exiſtens, eundem popu-
lum ad uiam ueritatis ſpemque promerendæ ſalutis
conuerteret, & mox ſequeretur ipſe ſaluator, qui ei
regni cæleſtis gaudia præſtaret. [Et uocabis, inquit,
nomen eius Ioannes, & erit tibi gaudium & exulta-
tio, & multi in natiuitate eius gaudebunt.] Magnæ
laudis eſt & uirtutis indicium, quoties in ſcripturis
hominibus a Deo nomen imponitur, uel mutatur. Be
ne autem præcurſor redemptoris noſtri Ioannes uo-
cari iubetur. Ioannes quippe Domini gratia, ſiue in
quo eſt gratia, dicitur, quia & ipſe ſpecialem præ
cæteris ſanctis, eiuſdem præcurſionis gratiam acce-
pit, & inauditam eatenus mundo cæleſtis ingreſſus
gratiam prædicare uenit. Qui ergo & gratia ple-
nus extitit, & cæteris Dei gratiam euangelizauit,
rectè præconium gratiæ ipſo etiam ſuo nomine ſi-
gnauit. Meritoque in eius natiuitate multis exultan-
dum prædicitur, per quem ſuæ regenerationis mun
do author oſtenditur. [Erit enim magnus coram Do
mino.] Notandum quod idem laudis præconium
Ioanni ab angelo, quod ab euangeliſta parentibus
fertur illius. Et illi enim iuſti ante Deum, & hic
coram Domino magnus eſſe perhibetur. Quàm
Magnus autem coram Domino fuerit, ipſe qui ſolus
uirtutem magnitudinis eius & donauit & nouit, Do-
minus inſinuat, dicens: Non ſurrexit inter natos mu- *Matt.*
lierum maior Ioanne Baptiſta. Sed & angelus mul- *11.*
tifariam eius coram Dño magnitudinem ſubſequē-
ter expoſuit: [Et uinū, inquiens, & ſicerā nō bibet,
& ſpiritusſancto replebit adhuc ex utero matris ſuę:
et multos filiorū Iſrael cōuertet ad dñm Deū ipſorū.]

Siquidem in eo,quòd illum a uino & ſicera, id eſt,ab
omni quod inebriare poteſt, continentiam habiru-
rum aſſeruit, patenter indicauit, quia ab omnibus
uitijs, & muodi illecebris, quæ ſtatum mentis ſolent
euertere, futurus eſſet immuois.In eo autē, ꝙ illum
adhuc ex utero matris ſpiritusſancto repleudum eſſe
memorauit,profectò,quia oatus io muodum,cunctis
uirtutum fructibus eſſet clarificaodus, oſtendit.Quid
enim uiuenti, & conuerlanti ioter homines poterar
deeſſe uirtutis,qui etſi ut homo in iniqoitatibus con-
ceptus eſt, cootra morem tamen humaoæ conditio-
nis,non in delictis eum præuaticationis,ſed in gratia
remiſsionis mater ſua peperit? Neque enim dubitan-
dum eſt, quin ſpiritusſanctus qui eum repleuit,etiam
a peccatis omnibus abſoluit. Conſtat quippe ueridica
patrum ſententia,quia lege non ſtringitur ſpiritusſan
Ac.10 cti dooū. Et propterea qui Coruelium, & domū eius
ante perceptionem baptiſmi ſua gratia conſecrauit,
ipſe utique Ioannem oon lolum aote circūciſionem,
ſed & ante natiuitatem eiuſdem gratiæ munere per-
fudit,ita ut officium ſuæ pręcurſionis Domino adhuc
Luc.1, in utero poſitus,qoia loqoeodo oecdum poterat, iam
gratulando præberet:quando,ſicut ſequentia S.euan-
gelij teſtantur,intrante beata Dei geoitrice,& ſalutan
te Elizabet, exultauit In gaudio infans in utero eius.
Sed & io eo,ꝙ illum moltos filiorum Iſrael ad Do-
minum Deum ipſorum conuerſurum aſſeuerat, ma-
nifeſtè angelus quam magnus coram Domino eſſet
futurus, iodicat, quem optimo genere coouerſandi,
Vita uitam peracturum eſſe declarat. Quæ enim inter ho-
Deo mines ſublimior,& Deo gratior eſſe coouerſatio po-
gratiſ- teſt,quam eorum qui ſe caſtigant a uitijs, qui uirtutū
ſima. ſtudijs aoimum ſubiugant,inſuper etiam alios quoti-
diano exercitio ad authoris ſui gratiam ſtudent con-
uertere, & crebra animarum fidelium acquiſitione,
gaudium ſemper patriæ cęleſtis augere?[Et ipſe præ-
cedet aote illum in ſpiritu & oirtute Eliæ.] Ioannes
in ſpiritu & uirtute Eliæ Dominum præcedere dici-
tur,quia ſicut Elias io magna uirtute ſpiritus ſecundū
eius adueotom præueniet, ita Ioannes nō mioore ſpi
ritus potentia præditus, præuenit primum. Sicut ille
præcurſor futurus eſt iudicis, ita iſte præcurſor factus
eſt redemptoris.Nec ſolum aduentus ordioe,ſed do-
ctrinæ qooque ſimilitudine, Ioannes io ſpiritu & uir-
tute Eliæ Dominum præceſsit. Nam ſicut de Ioanne
angelus ſubiungit, [Vt conuertat corda patrum in fi-
lios,& incredulos ad prudētiam iuſtorum,] ita & Do
Mal.4 minus per prophetam ooo diſparem de Eliæ prædica
tione ſentcotiam protulit, dicens: Ecce ego mittam
uobis Eliam prophetam,aotequàm ueniat dies Domi
ni magnus & horribilis: & coouertet cor patrum ad
Opus filios & cor filiorum ad patres eorum.Vnū igitur atq;
Eliæ et idem utriuſq; opus eſt, fidem.ſ. atque intellectū, quē
Ioānis habuere patres,filiorum mentibus prædicando infun
Bapti- dere.Nam patres & iuſti, appellantur ueteres ſancti,
ſtæ. de quibus ſaluator ait diſcipulis: Multi prophetæ, &
Matt. iuſti cupieruot uidere quæ uos uidetis, & noo uide-
13. runt. Filij uerò & increduli, illius æui homines, quo
uel Elias prædicaturus eſt, vel Ioaooes prædicabat,
uocantur. Coouertit aotem Ioannes corda patrum
in filios, quia ſapientiam, quam habuerunt patres
Chriſtum credentes, ac deſiderātes in caroe uenire,
transfudit in filios,docendo eos credere, & gaudere
Chriſtum io carne ueniſſe. Coouertit incredulos ad
prudentiam iuſtorum, quia eos quos ſine fide Chriſti
inuenit de operibus legis fruſtrà gloriantes, docuit
credere io Chriſtum, eiusque ſe gratiæ tota inueo-
tione ſubmittere, ac præcedentium ioſtorum imita-
ri prudentiam, qoi & legem perficere diligentiſsimè
ſtudebant, & nihilominus in gratia Domini Ieſu,
non autem in operum ſuorum iuſtitia ſalutem ſpera-
re didicerant. Hinc oanque oous ex ijs dicit: Iuſtus *Aba-*
autem ex fide oioit. Vnde & aptè ſubiungitur:[Para- *cuc. 2.*
re Domino plebem perfectam.] Hæc etenim pul- *Perfe-*
cherrima dominicæ plebis perfectio eſt, quam & *ctio*
Ioannes ſuo tempore prædicaodo parabat, & nuoc *Chri-*
Dominus ipſe donando per orbem latiùs adimplet, *ſtiano-*
cum nos euangelicis uerbis ioſtituti, & imboti my- *rum.*
ſterijs,eādem fidem ac dilectiooem habere diſcimus,
quam legalibus præceptis edocti patres habuiſſe pro-
bantur. Hoc perfectiſsimum ſanctæ eccleſiæ decus
eſt, cum ad eadem quæ illos intraſſe cooſtat, ſuper-
næ pacis gaudia ſuſpiramus, atqoe ut hæc etiam nos
intrare mereamur, cœleſtem in terra exercere uitam
contendimus: cum eorum exemplo oulla quæ faci-
mus, uel percipimus bona, noſtris meritis aſſcribi-
mus, ſed ad authoris ooſtri per omnia gratiam reſpi-
cimus:de quo illorum quoque teſtimonijs edocemur,
quia ipſe eſt Deus,ipſe fecit nos, & non ipſi oos: oon *Pſ.99.*
ſolum ſcilicet ut homioes ſimus, uerumetiam ut ſan
cti & beati homioes ſimus? Cuius dooa gratiæ ſi pu-
ro ſemper & inſatigabili corde ſectamur, ipſe ioxta
eorundem patrum promiſſa, propitius fit omoibus *Pſ.102*
iniquitatibus noſtris, ipſe ſatiat in bonis deſiderium
noſtrum, ipſe noo in operibus iuſtitiæ, quæ ex no-
bis habere potuimus, ſed in miſeratiooe & miſeri-
cordia,quam ipſe donaoit nos in uitam cotonat æter-
oam, qui uiuit & regnat cum patre,&c.

IN NATIVITATE SANcti Ioannis Baptiſtæ, Sermo Beati Auguſtini Epiſcopi.

DIei hodiernæ ſolenoitas, ſolennem de *Eſt ſer.*
ſiderat tanta expectatione ſermonem. *23.de*
Ergo adiuuante Domino, miniſtra- *ſanctis:*
bimus uobis quod dederit, recolen- *in ijs ue*
tes,& animo teoentes noſtræ officium *rò,qui*
ſeruitutis, ut loquamur noo tanquàm *Loua-*
magiſtri, ſed tanquàm miniſtri, non diſcipulis, ſed *nyſ:pa*
condiſcipulis,quia nec ſeruis, ſed cooſeruis. Magi- *raūm*
ſter autem unus nobis,cuius ſchola in terra eſt, & ca- *excuſi*
thedra in cœlo. Cuius præcurſor Ioaoues eſt natus, *ſunt,*
cuius natiuitatis dies hodiernus traditur, hodiè ce- *110.*
lebratur. Hoc maiorum traditione ſuſcepimus, hoc
ad poſteros imitanda deuotione tranſmittimus.Ioau
nis ergo non euangeliſtæ, ſed baptiſtæ natalem ho-
diè celebramus. Qua prima re poſita, occurrit quę-
ſtio non prætereunda, quare natalem qoo eſt natos
ex utero Ioannes, potius celebramus, quàm cuiusli-
bet apoſtoli, uel martyris, uel prophetæ, uel patriar-
chæ. Si ioterrogemur, quid reſpondebimus? Quan-
tum mihi uidetur,quantum mearum uirium medio-
critati occurrit, eſt cauſa hæc. Diſcipuli Domini na-
ti ſunt, & per ætatis acceſſum ad annos capaciores
perducti, io diſcipulatum aſſumpti ſunt. Illorum *Cur na*
poſtea fides Domino adhæſit, ſed nullius illorum na- *talis*
tiuitas Domino militauit. Recordemur & prophe- *Ioānis*
tas, recolamus patriarchas, nati ſunt homines, æta- *celebre*
ris acceſſu pleni ſpiritu ſancto Chriſtum prophetaue *tur po-*
ruot. Nati ſunt, ut poſteà prophetarent. Ioannis *tius*
autem Dominum Chriſtum ipſa natiuitas propheta- *quam*
uit, quem conceptum ex utero ſalutauit. Iſta ut *aliorū.*
potuimus ſoluta quæſtione, alteram aggrediamur, *Luc.1.*
pro uiribus quas dederit Domino. Occurrit enim
alia qoæſtio, aliquaoto (ut mihi uidetur) obſcu-
rior, & ad perſcrutandum laborioſior: in qua me
multum

multum adiuuabit ueſtra intentio, & pro mea exiguitate ad Dominum deprecatio. Ioannes iſte tanta excellens gratia, ut quemadmodũ dictum eſt, Dñm etiã ex utero ſalutaret, nondũ loquendo, ſed exultãdo, cuius gratia in Deũ iam tunc erat aperta, qñ eius caro in carne erat excluſa. Hic ergo Ioannes nõ inuenit inter diſcipulos Dñi, ſed inuenit potius diſcipulos habuiſſe cũ Dño. Quid eſt hoc? Quid eſt iſte homo? Homo tñ. Quis homo tantus? quantus tantus homo? Tñ non ſequebatur inter diſcipulos Dominum, & ſequebantur eum diſcipuli, abſit ut dicam contra Dominũ ſed tamen quaſi extra Dominum. Diſcipulos habebat Chriſtus, diſcipulos habebat Ioannes. Docebat Chriſtus, docebat Ioannes. Quid iam dicam? Baptizabat Ioannes, baptizabat Chriſtus. Plus hic de baptiſmo dico, a Ioanne baptizatus eſt Chriſtus. Vbi ſunt, qui de

Cõtra Donatiſtas dicit.

miniſterio baptiſmi, arrogantia tumidæ animoſitatis inflantur? Vbi ſunt uoces carentes humilitate, elatæ ſuperbia, Ego baptizo, ego baptizo? Quid dixiſſes, ſi Chriſtum baptizare meruiſſes? Magna iam, quantum aduertit ſanctitas ueſtra, apparere & eminere cauſa cœpit, qua fuerat Chriſtus a patre mittendus, & Ioannes a patre præmittendus. Prior miſſus eſt Ioãnes, ſed ſicut ab obſequẽtib. antecedit index. Poſterior homo creatus eſt Chrs, ſed Ioannẽ creauit Deus Chriſtus. Erat igitur Ioannes homo perfectus quidem, & cuius tanta gratia commendata eſt, ut ipſe de illo Dominus diceret. In natis mulierum nemo exurrexit maior Ioãne baptiſta. Iſte ergo tam magnus agnoſcit Dominum in paruo magnum, agnoſcit homo eum, qui uenerat homo Deus.

Matt. 11.

Si enim in natis mulierum, hoc eſt, in hominibus, nemo exurrexis maior Ioanne baptiſta, quiſquis Ioanne plus eſt, non tantum homo, ſed & Deus eſt. Debuit ergo tantus iſte & diſcipulos proprios habere, & cum diſcipulis ſuis magiſtrum omnium Chriſtum cognoſcere. Quod enim eſt maius teſtimonium ueritatis, quã ſe humiliando eum agnoſcere, cui æmulando potuit inuidere. Putari Chriſtus potuit, & noluit, exiſtimari Chriſtus potuit, & noluit. Dixerunt homines cum fallerentur in eo, Nũ forte hic eſt Chriſtus? Reſpondit ille quod non erat, ut maneret quod erat.

Luc. 3.

Inde quippe Adã lapſus perdidit quod erat, quia quod non erat uſurpauit. Recolebat hoc iſte magnus, ſed in paruo Chriſto minimus. Nouerat hoc, recolebat hoc & tenebat, quia recipere quod perdiderat cogitabat. Homo ergo iſte, ut dixi, magnus Ioannes, cui Dñs tale perhibuit teſtimoniũ, quem ſic ueritas commendauit, ut diceret. In natis mulierũ nõ ſurrexit maior Ioã. baptiſta, potuit credi Chriſtus, imo iã ab eis, qui eius magnitudinis gratia fallebantur, credebatur Chrs, & in illo morerentur, niſi ab illo confitẽte corrigẽtur. Reſpõdit ergo putantibus, & ait, Non ſum ego Chriſtus, Tanquam diceret, Certe in honorem meum ita fallimini, & certe mihi hoc putando magnã additis laudem, ſed debeo cognoſcere, ut uobis errantibus ille poſsit ignoſcere.

Ioan. 1

Si enim quod non erat, fallaciter putaretur, ab illo qui erat, ueraciter amputaretur. Præmiſſus eſt ergo Ioannes, ut Dominum humilem baptizaret. Baptizari enim Dominus propter humilitatem uoluit, non propter iniquitatem. Dominus Chriſtus quare eſt baptizatus? Dominus Chriſtus Dei filius unigenitus quare eſt baptizatus? Inueni quare eſt natus, & inuenies quare ſit baptizatus. Ibi quippe inuenies humilitatis uiam, quam pede ſuperbo non capis. Quã niſi humili pede calcaueris, ad celſitudinem, quo ducit, peruenire non poteris. Baptizatus eſt propter te, qui deſcendit propter te. Vide quantus factus ſit tantillus. Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe æqualis Deo non enim erat rapina, ſed erat naturæ æqualitas filii cum patre. Ioãnes ſi ſe Chriſtum putari uellet, illi rapina eſſet. Non ergo rapinam arbitratus eſt eſſe æqualis Deo. Erat enim & ſine rapina, erat coæternus, & ab æterno natus erat. Tamen ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiẽs, hoc eſt, formam hominis. Qui cum in forma Dei eſſet, nõ formam Dei accepit, ſed cum in forma Dei eſſet, ſemetipſum exinaniuit. Suſcepit quod non erat, ita ut nõ perderet quod erat. Manens Deus, hominem aſſumpſit. Formam ſerui accepit, & factus eſt Deus homo a quo factus eſt homo. Vide ergo quæ maieſtas, quæ poteſtas, quæ ſublimitas, quæ cum patre æqualitas. Venit propter nos ad indumentem formę, & intellige illam a magiſtro tantæ humilitatis uiam, quoniam plus eſt quod uoluit homo fieri, quam quod uoluit ab homine baptizari, baptizat ergo, inquam, Ioannes Chriſtũ ſeruus Dominum, uox uerbum, Memẽtote enim, Ego ſum uox clamantis in deſerto & Mementote, quia uerbum caro factum eſt & habitauit in nobis. Baptizat ergo, inquam, Ioãnes Chriſtum, ſeruus Dominum, uox uerbum, creatura creatorem, lucerna ſolẽ, ſed ſolem, qui fecit hunc ſolem, ſolem de quo dictum eſt. Ortus eſt mihi ſol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis eius. De quo impii ſerò pœnitentes, in fine dicturi ſunt. Quid uobis profuit ſuperbia, aut quid diuitiarum iactantia contulit nobis. Tranſierunt illa omnia tanquam umbra, & cum umbris qui ſecuti ſunt umbras. Ergo, inquiũt, errauimus, a uia ueritatis, & iuſtitiæ lumen non luxit nobis, & ſol intelligentiæ non eſt ortus nobis. Illis nõ eſt ortus Chriſtus, a quibus non eſt agnitus Chriſtus. Sol ille iuſtitiæ, ſine nube, ſine nocte. Ipſe non oritur malis, non oritur impiis, non oritur infidelibus. Nam ſolem iſtum de cælo corporeum quotidie facit oriri ſuper bonos & malos. Baptizauit ergo, ut dixi, creatura creatorem, lucerna ſolem, & non ſe extulit baptizator, ſed ſubdidit baptizando.

xp̃s cur uoluerit baptizari. — *phil. 2.* — *Ioan. 1.* — *Ibid.* — *Mal. 4* — *Sap. 5.* — *Matt. 5.*

DE EODEM FESTO, SERMO beati Maximi epiſcopi.

Eſt Sermo. 1. in Natiuit. Ioan. Bapt.

Solennitatem nobis diuerſorum martyrum, fratres chariſsimi, uitæ præſentis occaſus, & ſuſcepta ab eis pro Chriſti nomine paſsio conſecrauit. Multimoda nanque ueterum relatione didicimus nonnullos martyrum proſtratos gladio igne alios concrematos, complures beſtiarum dilaceratos dentibus, innumeros etiam uariis tormentorum cruciatibus affectos, ſpreta ſui corporis morte, Chriſtianæ fidei teſtimonium reddidiſſe. Beatus uero Baptiſta Ioannes, cuius nunc feſtiuitate lætamur, cæleſtia mundo gaudia ſterili ab utero hodie natus inuexit. Et illi quidem indubitata iam gloria regnantem confeſsi ſunt Dei filium, hic autem & naſciturum Dominum prophetalis ſpiritus illuminatione præuidit, & natum priuilegio gratiæ ſingularis oſtendit. Intantum autem ſpecialis in eo pręfulſit electio, ut ante mereretur annuntiare Dñm, quã naſcendi initiũ uel linguam qua enũtiare poſſet, acciperet. Deniq; Eliſabeth illa uetus mulier & noua mater, quæ ante partum ſuũ de futuri filii lętabatur officio, ueniẽte ad ſe beata Maria, in ipſo ſalutationis occurſu, ait. Ecce ex quo facta eſt uox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo.

Luc. 1.

Quid eſt hoc miraculi fratres, quę tantorum nouitas gaudiorum, ut habere ſe in utero Eliſabeth teſtaretur infantem, qui necdum ſemetipſum ſentiens, dominicum iam ſentiret aduentum? Vere hic omnium beatiſsimus paruulorum, qui intra uiſcera adhuc materna concluſus, adeſſe ſaluatorem mundi, quia necdum ſermone poterat, propheti-

co

eo gaudio reuelauit. Nullus ignorat, chariſsimi, omnem paruulum materno ab utero prodeuntem, inter ipſa lucis exordia, mœſtis concrepare uagitibus ſolus baptiſta Domini ultra legem naſcentium, natiuitatē ſuam lætitiæ exultatione præuenit. Et quam decuit, fratres, ut de matre ſterili naſceretur, qui fœcunditatem uirginis reuelabat, quatenus mirabilem partum mirabiliter natus oſtenderet. Illud etiam quam ſtupēdum, quamq́ue magnificum, quod Zacharias ſacerdos pater futurus prophetæ, quia hoc ipſum quod gerebatur angelo loquenti non credidit, uſum loquentis amiſit, donec promiſsione completa, natus noui hominis præco, paternæ linguæ uincula relaxaret. Os enim quod angelus clauſerat, promiſſus ab angelo filius reſerauit. Nam cum de nuncupatione paruuli, cognatorum uicinorumq́ue hæſitaret arbitrium, proprietatem ueri nominis eius, quam angelo dictante didicerat recepta ſubito priſtini facultate ſermonis, pater mutus aperuit, ut cuius natiuitatem præceptione cæleſti tacitus expectabat, nati uocabulum loqueretur, & agnoſceret anxius ſenex per eum ſe ſibi redditum, quem de ſe non crediderat naſciturum, nec dubitaret ultra, cælitus illum uel promiſſum fuiſſe uel natum, cuius cauſa & amiſiſſe ſe probabat & recepiſſe ſermonem. Quid hac fratres religione glorioſius? quid hac inſignis fide? in qua ſterilis concipit, uirgo parturit, mutus loquitur, & in ſecreto maternorum uiſcerum, paruuli totius mundi gaudia futura præludunt. Nec enim poterat ueteri ſub legæ ordinem ſuum mortalis ſeruare natura, quando per nouam natiuitatis gratiam nouum ſaluti omnium myſterium parabatur. Hic ergo

Eſ.40. eſt Ioannes, de quo prophetauit Eſaias, dicens. Vox clamantis in deſerto, parate uiam Domini rectas facite ſemitas Dei noſtri. Vox, inquit, clamantis, quam bene uox dicitur, qui uenientem de cæleſtibus in carne hominis unigenitum Dei pleno lætus ore clamabat. Recte uox dicitur, cuius intonante præconio, ſacramentum redemptionis humanæ, ſurda dudum cœpit audire mortalitas. *Ioānes Baptiſta uox.* Vt enim uenerandus baptiſta muto patri aperuit linguam, ita aures hominum ſalutaris gratiæ innouauit auditu. Clamabat autem in deſerto, ubi prædicationem eius nec inſolens turba perſtreperet, nec infidelis rideret auditor, ſed hi tantum audire poſſent, qui prædicantem uerbum ſalutis, cura tantum diuini cultus expeterent, & aduerterent eum uera annuntiare de Chriſto, qui per aſſertionem iuſtitiæ ut illicitas Herodis nuptias increparet, nec regem timuiſſet offendere, nec ſqualorem carceris declinaſſet, nec tyrannico gladio refugiſſet occidit. Audiamus adhuc paululum fratres, quid ad profectum omnium noſtrum ſaluatoris nuntius prædicabat. Parate, inquit, uiam Domino, rectas facite ſemitas Dei noſtri. Vere dignus beatus Ioannes, cuius prophetica eſſet natiuitas, qui & illis de parentibus, quorum eſſet deſperata poſteritas, Dei munere naſceretur. Nam tanta authoritate, tantoque docendi pondere in uocem ſanctæ prædicationibus erupit, ut & inſtantem Domini nuntiaret aduentum, & in ſemitas rectas male uiuentium dirigeret prauitatem. Quid eſt enim parare uiam Domi-

parare uiā domino. Rectas facere ſemitas Dei. no, niſi aduentanti de cælo iudicii, purgato a uitiis pectore, ſimplicis cordis habitaculum præparare? Quid eſt, Rectas facite ſemitas Dei, niſi ut tales actuū tuorum tibi munias uias, quas perambulare proptius ueniens ad te Dominus delectetur? Ille uiam Domino ſuo parat, qui luxuriatis carnis reſpuens uoluptates, toto mentis ſuæ ſpiritu ſuſpenſus ad Deum, uigore ſe caſtitatis accingit. Optimam parat Domino uiam, qui cogitationes ſuas auaritiæ fluctibus æſtuātes, ſerenæ conſcientiæ tranquillitate compeſcit. Viā Domino parat, qui idolorum uana atque omnium ſuperſtitionum figmenta conculcans, unum Dei uiui cultum, & fidem ueritatis inquirit. Quicunque uero uoluptuoſis ſeculi huius lāguet illecebris, cupiditatibus auaritiæ ferventis inſanit, in fraterna odia feralis inuidiæ facibus inardeſcit, atque ad contumeliam Dei omnipotentis, per anfractas dæmonum ſemitas erraticus uiator incedit, non parat Domino uiam, ſed inimico miſer ſuo exitiabilē in ſemetipſum pateſacit ingreſſum. Hi mores, & uita huiuſmodi, ampla itinera, & largiſsimas uias barbaris nationibus in exitiū communis ſalutis aperiunt. *peccatorū effectus.* Hi mores plebem Dei inimicis gentibus iugo miſeræ captiuitatis addicunt. Hi mores armatos diſsipant populos, & munitas diruunt ciuitates. Et quid plura, chariſsimi? Quicquid potētiæ, quicquid uirum uidemus in hoſtibus, corruptione uitæ noſtræ, noſtraque infidelitate nutritur. Et inde eſt, quod nihil fuſa ad Deū ſupplicatione proficimus quia inceſſabiliter impiis prauiſq́ue deſideriis inhærentes, uiam Domino noſtro ſecundum prophetica monita non præparemus. Propter quod reuertentes ad beatiſsimi præcepta Ioannis, paremus Domino uiam, rectas faciamus ſemitas Dei noſtri, quatenus ueniens in nobis Dominus itinera bonæ uoluntatis, ouiculas ſuas multis iam periculis feſſas, benigniſsimus paſtor inquirat, ut ſicut de baptiſtæ dominici hodie natiuitate gaudemus, ita de Dei noſtri reconciliatione lætemur, cui honor & gloria.

IN FESTO NATIVITATIS S. Ioannis Baptiſtæ, In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

Matt. 11. HAc die, qua eius celebratur natiuitas, quem Chriſtus ipſe ſuo ore mirifice commēdauit, quiq́ue Chriſtum mundi peccata auferentem, ſolus baptizare meruit, lectio nobis ex Eſaia propheta recitatur, quæ licet ad Chriſtū proprie pertineat, poteſt tamen non inconuenienter etiam tam illuſtri, & eximio illius membro accommodari. *Eſ.49.* [Audite inſulæ, & attendite populi de longe. Dominus ab utero uocauit me, de uentre matris meæ recordatus eſt nominis mei.] Poſt uocationem reliquiarum Iſrael, ait Hieronymus, & abiectionem in incredulitate populi, permanentis, de quibus dixerat, *Eſ.48.* Non eſt pax impiis, dicit Dominus, tranſit ad Eccleſias de gentibus congregatas, & eis ſub inſularum nomine loquitur, quæ ita perſecutorum inſidiis, quaſi maris fluctibus patent, & ex omni parte ſæuiente naufragio, tūduntur potius quā mouentur. [Et attendite populi de longe,] hoc eſt, ab extremis finibus terræ. Ita D. Hieronymus. *Luc. 1.* [Dominus ab utero uocauit me, &c.] Videmus in euāgelio Gabrielem Zachariæ denuntiantem nomen filii ipſi naſcituri, ut etiam ante quam in utero conciperetur, nomen diuinitus impoſitum acceperit, idq́ue eiuſmodi, quo haud obſcure indicetur, quā fuerit gratiæ diuinæ largitate replendus, qui ab ipſa gratia appellatus eſt. *Pſ.56.* [Et poſuit os meum quaſi gladiū acutum.] De impiis alibi dicitur, Lingua eorum gladius acutus, ſed illi uerbis peſtiferis necant credulos & incautos auditores, porro Ioannes Domini precurſor peccata ſeueriter caſtigans, ne ab ipſis quidem He- *Matt. 14.* rodis regis obiurgatione abſtinuit, malens in præſens uitæ diſcrimen ſe conicere, quam impio regi blādiri. *Ho. 6. ī euāg.* Itaque de illo pręclare dictum eſt in Homilia quadā Gregorii Pontificis: Mollibus Ioannes ueſtitus non fuit, quia uitam peccantium non blandimentis fouit, ſed uigore aſperæ inuectionis increpauit, dicens: Ge- *Mat. 3.*

nimina

nimina uiperarũ quis uobis demonſtrauit fugure a uẽ
tura ira? Vnde & per Salomonẽ dicitur. Verba ſapiẽtiũ
pro. 22 quaſi ſtimuli, & ſicut claui in altũ defixi. Clauis quip-
pe atque ſtimulis ſapientũ uerba comparantur, quia
culpas delinquentium neſciunt palpare, ſed pungere.
Hæc Gregorius [In umbra manus ſuæ protexit me.]
Frequens hæc metaphora eſt in ſcripturis diuinis, ut
per umbram protectionẽ ſignificẽt. Vult ergo intelli-
gi, cæleſtis gratiæ aſsidua, & familiari protectione ſe
fuiſſe munitũ contra inſidias malignorum dęmonum,
quas declinare nemo poteſt, niſi diuinitùs protegatur.
[Et poſuit me ſicut ſagittã electam.] Sagittas Hieroni-
mus dicit eſſe prophetas & apoſtolos, qui in toto or-
be diſcurrũt. Euthymius quoque in pſalmum 44. ſcri-
bens, Per ſagittas, inquit, Chriſti apoſtolos poſſumus
intelligere. Ergo etiam beatiſsimus Ioannes ſagitta, &
quidem electa atque ſingularis appellatur, qui ignitis
ſermonibus corda audientium penetrans, ictu cer-
tiſsimo compungit & uulnerat, ſed non interimit:
immo uero etiam eos, qui ante uirtutibus erant mor
tui, uiuificat, & ad Dei amorem pertrahit, ut poſsint
cum Sponſa dicere etiam ipſi illud in Canticis. Vulne
Cant. 2 rata charitate ego ſum, id eſt, ſagittis & iaculis chari-
tatis. Verborum eius effectum in Euangelio agnoſci-
mus, cum loquente illo ad turbas ſanè acriter & fer-
uenter, turbæ dixerunt. Quid ergo faciemus? Qui
Luc. 3. cõſilium expetunt, metu ſe perculſos declarant, cu-
piuntque uitæ emendatius inſtituendæ rationem &
formam edoceri. Iam animis ſe ſaucios ſignificant, ſa-
gittis uerborum eius, immo ſpiritus ſancti per illum
Ibid. loquentis, compunctos ſe ſentiunt, timent ne ſi diffe
rant agere pœnitentiam, ſecuri, quam is ad radicem
arboris poſitam dixerat, repente præcidantur. In Iere
Ierem. 23. mia propheta legimus Dominum dicẽtem. Nunquid
non uerba mea ſunt, quaſi ignis, & quaſi malleus con
terens petram? Inde nimirum eſt, quod ſancti apoſto
li, pleni ſpiritu Dei, iam innumeros homines ab er-
roribus gentiliſsimi ad unius ueri Dei cultum ſacris
concionibus ſuis traduxerunt, quia uerba eorum, Deo
per illos loquente, inſtar acutiſsimarum ſagittarum
in animos eorum quouis alioqui ſaxo ſtupẽdiores pe-
netrabant, & pulſis uaſtiſsimis tenebris, lucẽ ſecũ ad-
ferebãt, qua & ſuam illi uiderent cæcitatem, & cogno
ſcerent unum uerum Deum, a quo longiſsime aberra-
rant. Itaque Apoſtolum confidenter pronuntiantem
audimus. An experimentum quæritis eius qui in me
loquitur Chriſtus? Nec dubium, quin etiam in Ba-
1. Cor. 13. ptiſta Ioanne idem ipſe locutus ſit, ut iure ſe ſagittam
electam uocet, ſpiritu Chriſti per os eius ſermones ef
ficatiſsimos maximeque penetrabiles proferente. [In
pharetra ſua abſcondit me.] Hoc quidem ſi de Chri-
ſto accipiamus, de eius corpore exponendum eſt, in
quo diuinitatis plenitudo habitauit. De Ioanne au-
Col. 2. tem ſic quidam interpretantur, ut ſit diuina uirtute
abſconditus, ne pateret ullis hoſtium telis. Hortatur
uero nos Apoſtolus, ut uita noſtra abſcondita ſit cum
Col. 3. Chriſto in Deo. [Et dixit mihi. Seruus meus es tu Iſra
el, quia in te glorificabor.] Eſt ſeruus non manens in
Ioan. 8 domo in æternum, & eſt ſeruus bonus & fidelis, intrãs
in gaudium Domini ſui. Talis ſeruus, id eſt, bonus
Matt. 25. & fidelis, fuit Ioannes, qui Iſrael uocatur, quod de po
pulo Iſraelitico traxerit originem, in eoque multis ſa
nè modis glorificatus eſt omnipotens Deus, cum eius
uita & exempla ſanctiſsima in maximam Dei gloriam
Mat. 5 ceſſerunt. Iubet enim Dominus Ieſus, ut luceat lux no
ſtra coram hominibus, ut uideant opera noſtra bona,
& glorificẽt patrem noſtrum qui in cælis eſt. Cum igi
Luc. 3. tur huius beatiſsimi Baptiſtæ uita tam fuerit illuſtris
& inſignis, ut Chriſtus etiam putaretur, haud uulga-
riter in eo glorificatus eſt Deus. Inde adeo factum eſt,
ut tam multi ad eum confluerent, & in iis etiam Pha
riſęi, Sadducei, publicani & milites, uitæ eius ſanctita *Ibid.*
te illecti & permoti, quibus omnibus ſaluberrimas
adhortationes adbibuit. Vt autem bonorum uita
cedit in Dei gloriam, ita propter malos Chriſtiano-
rum mores blaſphematur nomen Dei ab infidelibus
& hæreticis, quod ſummopere cauendum eſt. Sunt
autem prohdolor tales hodie multorum Chriſtiano-
rum mores, ut Turcis & Tartaris quoque poſsint abo
minabiles & execrabiles uideri. Et talibus ſanè præſta
ret Chriſti nomen nunquam cognouiſſe. Chriſtiani
enim ſunt ſolo nomine, uita omnis nihil habet, in quo
Chriſtum poſsis agnoſcere, tantum abeſt, ut laudare
& glorificare queas. Quod quidẽ turpe & probroſum
eſt. Sed demus operam, ut ita nos totos ad Dei uolun
tatem conformemus, ut ille ab omnibus in nobis glo
rificetur, [Et nunc hæc dicit Dominus, formans me ex
utero ſeruũ ſibi.] Apud Lucam Gabrielem dicentem *Luc. 1.*
legimus, Spiritu ſancto replebitur adhuc ex utero ma
tris ſuæ. Ibi ergo unctus eſt tanquam bonus athleta,
& indutus uirtute ex alto, quia ut ait Ambroſius, am
pliſsimo certamini uirtus eius parabatur. Præuenit eũ
Dñs in benedictionib⁹ dulcedinis, & intra ipſa mater-
na adhuc uiſcera conſtitutũ ſanctificauit. Rectè ab an
gelo dictũ eſt, Erit enim magnus corã Dño. In Mala- *Ibid.*
chia quoque angelũ eum uidemus nuncupari. Ecce, in *Mal. 3*
quit, mitto angelum meũ ante faciẽ tuã, qui præpara-
bit uiã tuã (ſic enim hunc locũ aduerſus Luciferianos
citat Hieronymus, ubi etiam mox addit. Planè ange-
lũ, qui poſt materni uentris hoſpitium eremi deſerta ſe
ctatus, paruulus de ſerpentibus luſit: qui oculis ſpectã
tibus Chriſtum, nihil aliud dignatus eſt aſpicere, qui
eloquiis Domini, quæ melle & fauo dulciora ſunt, di
gnam Deo uocem erudiuit, Hæc Hyeronymus. Fecit
ergo Chriſtus illum ſibi ſeruum ex utero, necdum na
tum ſanctificans, & a puero in deſertis locis commo-
rantem, omni gratia & uirtute confirmans. Sed ſic, ut
ait ibidem Hieronymus, decebãt creſcere precurſo-
rem Domini. [Dedi te in lucem gẽtiũ, ut ſit ſalus mea
uſque ad extremum terræ.] Dedi te, (inquit Hierony
mus, de Chriſto locum hunc exponens) in lucem om
nium gentium, ut illumines uniuerſum mundum, &
ſalutem meam, per quam omnes ſalui fiunt uſque ad
extrema terræ facias peruenire. Hæc ille. Si de Ioan-
ne interpretari uelimus, non incongrue dici poteſt,
illum quoque datum eſſe a Deo in lucem gentium,
quando Chriſti factus præcurſor. illum non ſolum uẽ
turum prædixit, ſed etiam præſentem demonſtrauit
quando ſaluberrima doctrina ſua omnes ad ſe uenien
tes piiſsime inſtituit, & Domino conatus eſt parare
plebem perfectam, quæ idonea foret capeſſcendæ do
ctrinæ euangelicæ. Et certe hodieque ſalutem eius do
ctrina adfert omnibus ubique terram degentibus, ſi
ei obtemperent, ſtudeantque illi conuenienter uiue-
re. Nam ab ipſa pœnitẽtiæ prædicatione exorſus, om
nibus uiam oſtendit ad beatitudinem, ad quam pec-
catori non datur aditus, niſi per pœnitentiam, idque
adeo, ut etiã baptiſmus Chriſti remiſsionem peccato-
rũ non conferat illi quem ſcelerum ſuorũ nõ pœnitet
Adfert itaque doctrina eius lucem toti mundo, & uo-
lentibus cum Deo redire in gratiam ueramque adipi-
ſci ſalutem, certiſsimam commonſtrat uiam. Nec de-
bent uerba illius tanquam hominis contemni, cum ſit
miſſus à Deo, uocatusque angelus, qui Chriſto uiam *Ioan. 1*
præpararet. Præco ergo Chriſti fuit, & quę ab illo di-
cta ſunt, non tam illius, quam Chriſti, per eum ſuam
uoluntatem omnibus ſignificantis, uerba exiſtimanda
ſunt. Longè uerò alia eſt doctrina hæreticorum, qui
iuxta Ezechielem, conſuunt puluillos ſub omni cubi-
to manus, & faciunt ceruicalia ſub capite uniuerſæ *Eze. 13*
ætatis

ætatis ad capiendas animas, quibus omnia blanda &
mollia proponunt, dicentes, Pax pax, cum non ſit pax.
promittentes miſeris libertatem, cum ſint ipſi ſerui
corruptionis, Sed illis contemptis, præco Chriſti Ioã
nes, & Chriſtus ipſe potius audiendi ſunt, qui ſuam
prædicationem a pœnitentiæ commendatione exorſi
ſunt. [Reges uidebunt & conſurgent principes, & ado
rabunt Dominum Deum tuum, quia fidelis eſt, & ſan
ctum Iſrael, qui elegit te.] Hoc quidem iam olim im-
pletum eſſe hodieque complere uidemus, ut diffuſa
per orbem terrarum fide Chriſti, & uera religione ubi
que diſſeminata, etiam reges & principes Dominum
Deum, & ſanctum Iſrael, id eſt, Chriſtum adorent, qui
Ioannem ſibi peculiariter elegit. Detecta eſt enim ido
lorũ uanitas, & homines a demonibus miſerere prius
dementati & faſcinati, conuerſi ad Deum uiuum & ue
rum, eum ut fidelem & uetacem adorant & colunt,
eiusque pedibus ſuas coronas etiam potentiſsimi re-
ges ſubſternunt, agnoſcentes ab illo ſe habere quic-
quid habeut. Et licet in primis naſcentis fidei initiis
longo tempore tyranni diuinam Chriſti religionem
omnibus modis ſibi oppugnandam & profligandam
ſumpſerint, at tamen uicit tandem Chriſtus, & ſuæ
religioni etiam maximos ſubdidit Imperatores, re-
ges & principes, per quos ubique auguſtiſsima ſunt
templa & baſilicæ constructo, & miniſtris Eccleſiæ
magni teditus attributi, ut poſſent liberioribus ani-
mis rebus uacare diuinis, & iis ſe totos mancipare,
quæ ad Dei cultum pertinent. Eius rei permulta ea-
que illuſtra exempla habemus in magno illo Conſtan
tino, qui religioni Chriſtianæ maxima attulit incre-
menta, quique, ut de eo ſcribit Euſebius in ipſius uita,
Li. 3. .47. in omnibus prouinciis eccleſias nouas extruxit, easq;
efficit prioribus longe prçſtabiliores. Ciuitatem au-
tem ipſius nomine nuncupatam (id eſt, Conſtantino-
polim) eximio ſplendore illuſtrare inſtituens, permul
tis, hoc eſt, præclariſsimis eccleſiis in honorem mar-
tyrum, illuſtriſsimisque ædibus ſacris adornauit, quæ
partim in ſuburbiis erant, partim in ipſa urbe, quibus
tum martyrum celebrauit memorias, tum ipſam ur-
bem martyrum Deo conſecrauit. Tantus item & tam
cap. 48 diuinus amor, ut idem Euſebius ait, Imperatoris ani-
mum complexus eſt, ut in ipſo palatii introitu, in ædi
ficio omnium excellentiſsimo, in medio tecti laqueari
inaurato, in tabula maxima explicata, ſalutaris paſsio
nis inſigne (id eſt, crucem.) Ex lapillis precioſis cuiuſ
que modi, auroque multo polite elaboratis confe-
ctum, figendum curauerit. Iſtud Imperatore ſan-
ctiſsimo regni firmum uidebatur eſſe propugnacu-
lum. Hæc Euſebius. Vtinam apud Chriſtianos ea pie-
tas perduraſſet. Faxit præpotens Deus, ut Baptiſtæ
& præcurſoris ſui monitis obtemperãtes, & precibus
ac meritis eius adiuti, ſalutem conſequamur ipſius
gratia & benignitate, qui uiuit & regnat per æterna
ſecula, Amen.

IN FODEM FESTO
Lucæ primo.

In illo tempore. Elizabeth impletum eſt tempus pariendi, & peperit filium. Et audierunt uicini & cognati eius, quia magnificauit Dominus miſericordiam ſuam cum illa, & congratu abantur ei. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

PRæcurſoris Domini natiuitas, ſicut ſacra
tiſsima lectionis euangelicæ prodit hi-
ſtoria, multa miraculorum ſublimitate
refulget, quia nimirum decebat, ut ille
Matt. 11. quo maior inter natos mulierum nemo
ſurrexit, maior e præ cæteris ſanctis in ipſo mox ortu
uirtutum iubare clareſceret. Senes ac diu infœcundi
parentes, dono nobiliſsimæ prolis exultãt. Ipſi patris
quem incrudelitas mutum reddiderat, ad ſalutandum
nouæ præconẽ gratiæ os & lingua, reſeratur, nec ſolũ
facultas Deum benedicendi reſtituitur, ſed de eo etiã
prophetandi uirtus augetur. Excitati fama facti om-
nes uicini admiratione ac metu percellũtur, omnium
qui tunc audiere, circunquaque ad aduentum noui
prophetæ corda præparantur. Vnde merito ſancta per
orbem Eccleſia, quæ tot beatorum martyrũ uictorias,
qui ingreſſum regni cæleſtis meruere, frequentat. hu-
ius tantummodo poſt Domini etiam natiuitatis diem
celebrare conſueuit. Quod nullatenus ſine euange-
lica authoritãte in conſuetudinem ueniſſe, credẽdum
eſt, ſed atentius animo recondendum, quia ſicut na-
to Domino paſtoribus apparens angelus, ait: Ecce euã
gelizo uobis gaudium magnum, quod erit omni po-
pulo, quia natus eſt uobis hodiè ſaluator, qui eſt Chri
ſtus Dominus, ita etiam angelus naſciturum Zacha *Luc. 2.*
riç prædicans Ioannem, Et erit, inquit gaudium tibi
& exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt, &
erit magnus coram Domino. Iure igitur utriuſque na *Luc. 1.*
tiuitas feſta deuotione celebratur, ſed in illius tanquã
in Chriſti Domini, tanquam in ſaluatoris mundi, tan
quam in filii Dei omnipotentis, tanquam in ſolis iu-
ſtitiæ natiuitate, omni populo gaudium euangeliza-
tur, in huius autem tanquam in præcurſoris Domini
in ſerui Dei eximii, in lucernæ ardentis & lucentis ex
ortu, multi gauiſuri memorantur. Iſte magnus coram
Domino eſſe narratur, de illo propheta teſtatur, quo-
niam magnus Dominus & laudabilis nimis, & magni *pſ. 144*
tudinis eius non eſt finis. Iſte peccatorum conſortia
declinans, ab omni quod inebriare poteſt abſtinebat:
ille inter peccatores conuerſatus, peccati omnis im-
munis permanſit. Hic adhuc ex utero matris ſpiritu-
ſancto repletus eſt in illo habitat omnis plenitudo di-
uinitatis, corporaliter, qui dono ſui ſpiritus ſedem ſi- *Col. 2.*
bi uteri uirginalis, in quo carnem ſuſciperet, ipſe con
ſecrauit. Iſte multos filiorum Iſrael ad Dominum ſuo
tempore prædicando conuertit. Ille multos quotidie
de uniuerſis per orbem nationibus, ad ſuam fidem &
charitatem, interius illuſtrando, conuertere non deſti
tit. Hic in ſpiritu & uirtute Eliæ præceſsit ante illum,
ut plebem eius aqua baptizans, ad ſuſcipiendum eum
ubi appareret, doceret eſſe perfectam huic ſuſceſsit il
le in ſpiritu & uirtute Dei patris, ut plebẽ ſuã ſpiritu
ſancto & igni baptizans, ad uidendã faciẽ patris ſui do
naret eſſe perfectam Ioanne nato, congratulabant ui-
cini & cognati genitrici illius, quia magnificauit Do
minus miſericordiam ſuam cum illa: Domino autem
nato, congratulabantur Eccleſiæ, quia uenit tempus
miſerendi eius, ſpiritus angelici. qui ſunt uicini & co-
gnati, ciues uidelicet eiuſdem patriæ cæleſtis, quam & *Mat. 3*
ipſa expectat, qui & hymnum gloriæ Deo canendo, *Matt. 11*
quid illa per orbem eſſet actura, priores ipſe de cçlis
admonebant. Recte igitur natiuitas celebratur illius,
qui talis potentia magnitudinis. dominicis propinqua
bat operibus. Recte ortus illius ſolẽnitas colitur, cui
tanta eſt uitæ ſublimitas, ut quicquid illo ſublimius
eſt, hoc iam hominis naturam tranſcendere dubium
non ſit. Siquidem Dominus cum maiorem eo neminẽ
in natis mulierum eſſe dixiſſet, mox ſubdidit, dicens:
Qui autem minor eſt in regno cçlorum, maior eſt il-
lo, ſeipſum uidelicet inſinuans, qui humana natiuita-
te poſterior Ioanne, ſed cçleſtis regni eſſet apice præ
ſtantior. Nec uacat a myſterio, quod Ioannis natiui-
tas cum dies decreſcere, Domini autem cum dies cre
ſcere inchoat, facta memoratur. Huius etenim ſe-
cretum diſtantiæ reuelat ipſe Ioãnes, qui cum prç ma
gnitudine uirtutum Chriſtus crederetur a turbis, Do
minus

Ioan. 3. *Xp̄s creuit. Ioānes decreuit.* minus autem præ infirmitate carnis a quibuſdam non Chriſtus, ſed eſſe propheta putaret. Illũ, inquit, oportet creſcere, me autem minui. Creuit Dominus, quia per totum orbem fidelibus quod Chriſtus eſſet, qui propheta credebatur, innotuit. Decreuit ac minoratus eſt Ioanoes, quia qui Chriſtus æſtimabatur, quod non Chriſtus ipſe, ſed præco Chriſti eſſet, apparuit. Ideoque iure nato Ioanne, lux diurna minorari incipit, cuius fama diuinitatis deſitura, & baptiſmus in breui finem erat accepturus. Iure etiam naſcente Domino, abbreuiata dies ad crementum luminis redit, quia ille nimirum apparuit, qui lucem ſuæ cognitionis, quam prius ſola Iudæa, & hoc ex parte habebat, cunctis gentibus aperiret, ſuǽque calorem dilectionis in totam mundi latitudinem diffunderet. Notandum autem, quod hæc eadem beati Ioannis natiuitas non nullam habet ſimilitudinem aduentus dominici, & gratiæ quam prædicare ueniebat. Nam & congruum ualde eſt, ut cui omnes prophetæ priores & patriarchæ, uel naſcendo, uel moriendo, uel uiuendo, uel prædicando teſtimonium præbuerunt, hunc multo amplius præcurſor ſuus, qui plus quàm propheta extitit, non tantum in uita & paſſione, ſed in ipſa quoque ſua natiuitate deſignet. Quid eſt enim, quod ueteranis parentibus natus eſt Ioannes, niſi quia illius mox ſecutura natiuitas ſignabatur, qui ſpiritalia noui teſtamenti proferens arcana, carnalem legis & ſacerdotii ueteris obſeruatiam, iam terminandā eſſe doceret? Quod enim antiquatur & ſeneſcit, prope interitũ eſt. Quid eſt quod muto patre, principe uidelicet tunc ſacerdotum, ortus eſt præcurſor Domini, niſi quia ipſo apparente Domino lingua iam ſacerdotii ueteris, magna ex parte a doctrina ſenſus ſpiritalis obmutuerat, ſolam literæ cuſtodiam curātibus ac docentibus ſcribis & legiſperitis, imo & ipſam literam pleriſque in locis per ſuas traditiones corrumpentibus, iuxta quod eis Dominus in euangelio ſæpius improperare probatur? Et quid quod diu ſterili genitrice naſcitur, niſi quia lex, quæ auxilio ſacerdotalis officii ſpiritalem Deo ſobolem gignere iuſſa eſt, neminem ad perfectum adduxit, quia nimirum ſuis cultoribus regni cæleſtis ianuas aperire non potuit? Sed factus ſub lege author ipſe legis, ſterilitatis opprobriũ legis abſtulit, qui hanc ſpiritaliter intelligendam monſtrauit, & ſupernæ beatitudinis gratiam quoq; in euangelio nunc apertiſſima lucer, in ea iam olim præfiguratam & quaſi cōceptam fuiſſe docuit. [Et factum eſt, inquit in die octauo, uenerunt circuncidere puerum, & uocabant eum nomine patris ſui Zachariam. Et reſpondēs mater eius, dixit. Nequaquam, ſed uocabitur Ioānes.] Ioannes interpretatur Domini gratia, ſiue in quo eſt gratia. Quo nomine & totam euangelicæ diſpenſationis gratiam quam prædicat, & ipſum ſpecialiter Dominum ſignat, per quem eadem gratia mundo donata eſt. Qui uero natum puerum, patris Zachariæ nomine magis quàm Ioannem uocandum eſſe decernebāt, eos profecto ſigurant, qui Domino noua gratiæ munera declarante, cuperent eum potius conſueta ſacerdotii ueteris edicta prædicare. Vnde bene Zacharias memor Domini interpretatur, quia uidelicet memoriam antiquæ obſeruationis, quæ utique a Domino data eſt, ſigurate denuntiat. Contendebant ergo de nomine nati prophetæ hi qui conuenerant, & Zachariam hunc uocari ſatagebant, at contra mater uerbis, & pater ſcriptis, quia Ioannes magis appellandus eſſet adſtruebant, quia fuerunt nonnulli cæleſtium ſacramentorum minus periti, qui in primordiis euangelii conſurgentis, carnalia adhuc legalis ſacerdotij ſtatuta ſimul obſeruanda eſſe decernerent. Quos pro certo ipſa legis doctrina de ſuſcipienda gratia Chriſti, quaſi

Heb. 8. *Zacharias priēces ſacerdotum.*

Heb. 7.

Elizabeth de nomine Ioannis uiua uoce, confirmat, diſcendo per legislatorem. Prophetam uobis ſuſcitabit Dominus Deus ueſter de fratribus ueſtris tanquam me, ipſum audietis iuxta omnia quæ locutus fuerit uobis. Ipſum quoque legale ſacerdotium, tacitis cæremoniarum ſuarũ typis, quaſi mutis literarum ſiguris Zacharias, eidem gratiæ naſcenti teſtimonium perhibet quia nihil prorſus in omnibus ſacerdotii ueteris obſeruationibus actum uel dictum eſſe credendum eſt, quod non euangelii gratiam ſi recte inteſ ligatur, expreſſerit. Quod autem declarato poſtmodum, & confirmato nomine Ioannis, apertum eſt os Zachariæ, & propheta uit benedicens Deum, patet utique, quia manifeſtata p angelos gratia noui teſtamenti, multa etiā turba ſacerdotum obediebat fidei, relictáque tacitur nitate uocium, ad confitenda, laudanda & prædicanda ſui dona redemptoris ſe deuote ſubmittebat. Et quidem in die circuncifionis Ioānis, quando & nomē accepit: [Factus eſt timor ſuper omnes uicinos eorum, & ſuper omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia uerba hæc.] Porro in tempore dominicæ reſurrectionis, ubi miſſo deſuper ſpiritu, gloria nominis eius per apoſtolos mundo innotuit, timor continuo ſaluberrimus, non ſolum Iudæorum (qui erant uicini, uel ſitu uidelicet loci, uel ſcientia legis) ſed & exterarum uſque ad fines terræ gentium corda concuſſit. Nec tantum montana cuncta Iudææ, uerumetiam omnia mōdani regni mundanæque ſapientiæ culmina, uirtutis eius fama tranſcendit, ita ut relicta ubique cultura ac uita priori, ad percipienda fidei illius ſacramenta confluerent. Recta etenim circuncifionis dies domi nicæ reſurrectionis imaginem præfert, quia & hæc octauo die, hoc eſt, poſt ſabbatum facta eſt, & ſicut illa a reatu perpetuæ mortis abſoluere ſolebat, ita iſta perfectam oritæ immortalis nouitatem & in authore noſtro exhibuit, & in nobis ſperādam monſtrauit. Quod uero inter hæc Zacharias impletur ſpirituſancto, ac de redemptore noſtro ſimul & noſtra redēptione prophetat, ſignificat myſtice, quia multi de ſtirpe ſacerdotali, qui a confeſſione Chriſti diutius ora continuerant, poſtmodum per ſuſceptionem fidei illius ſpirituſ ſancti uirtute replendi, dono prophetiæ ſublimandi, & magiſterii paſtoralis officio populis eſſent præferendi. Quãuis eadem acceptione ſpiritus, & prophetia Zachariæ, hoc quoque conuenienter figurari credendum eſt, quia tunc inſtaret tempus, quo fidelibus panderetur, omnes legālis ſacerdotii ritus & cæremonias, ſpiritali totus ſcientia & propheticis exhuberare myſteriis, quæ mediatoris Dei & hominum, hominis Ieſu Chriſti, uel diſpēſationi temporariæ, uel ęter næ diuinitati teſtimonium ferrent, iuxta quod ipſe Iudæorum duritiam increpans, dicit. Si crederetis Moy ſi crederetis forſitan & mihi de me etenim ille ſcripſit. Quid autem prophetans & benedicens Deum Zacharias dixerit, audiamus. [Benedictus Dominus Deus Iſrael, quia uiſitauit & fecit redēptionem plebis ſuæ.] In quibus profecto uerbis notandum, quia beatus Zacharias quod inchoatum & proxime futurum in ſpiritu præuiderat, prophetico more quaſi iam factum eſſet narrabat. Viſitauit enim nos apparens in carne Dominus, quaſi longius a ſe recedentes, quos in peccatis poſitos quærere & iuſtificare curauit. Viſitauit quaſi medicus ægrotos, qui ut inueteratum ſuperbiæ noſtræ languorem ſanaret, nouum nobis ſuæ humilitatis exemplum adhibuit. Fecit redemptionem plebis ſuæ qui nos uenundatos ſub peccato, & antiqui hoſtis ſeruitio addictos, dato ſui ſanguinis precio liberauit. Vnde benigne nos hortatur Apoſtolus, dicens. Empti enim eſtis precio magno, glorificate & portate Deũ in corpore ueſtro. Plebis autem ſuæ dicit, non utique quam ueniens

Deut. 18

Act. 6.

Circuncifionis dies, typus reſurrectionis Chriſti

Ioan. 5

1. Cor. 6.

uenlens plebē ſuam reperit, ſed quā uiſitando & redi
mēdo ſuā fecit. Vultis etenim audire fratres mei qua
lē inuenerit eā, qualē reddiderit? Finis cantici huius,
qđ ob notitiā ſimul & prolixitatē, ſui totum charita
ti ueſtræ recēſere & explanare longū duximus, aperte
denuntiant, dicens. [Viſitauit nos oriens ex alto, Illu-
minare his qui in tenebris & in umbra mortis ſedent,
ad dirigendos pedes noſtros in uiam pacis.] Inuenit
ergo nos ſedentes in tenebris & umbra mortis, hoc
eſt, longa peccatorum & ignorantiæ cęcitate depreſ-
ſos, atque hoſtis antiqui fraude deceptos, obſeſſosque
erroribus. Ipſe etenim recte mors & mendacium, ſi-
cut econtra Dominus ueritas uocatur & uita. Attulit
autem nobis ueram cognitionis ſuæ lucem, excluſis-
que errorum tenebris certum nobis iter patriæ cæle-
ſtis aperuit. Direxit greſſus operum noſtrorum, qua-
tenus per uiam ueritatis quam monſtrauit, incedere,
atque ad manſionem perpetuæ pacis poſsimus intra-
re, quam promiſit. Hæc igitur dona, fratres chariſsimi
ſupernæ bonitatis, hæc æternorum donorum promiſ-
ſa habentes, benedicamus & nos Dominum in omni
pſ.33. tempore, quia uiſitauit & fecit redemptionem plebis
ſuæ. Semper laus eius in ore noſtro uerſetur, ſemper
eius & memoriam retineamus, & inuicem annuncie-
mus uirtutes eius, qui de tenebris nos uocauit in ad-
mirabile lumen ſuū. Eius continue flagitemus auxiliū
ut lucem ſcientiæ quam contulit, in nobis ipſe conſer
uet, atque ad perfectum uſque diem perducat. Et ut di
1.pet.2 gni ſimus exaudiri precantes, abiiciamus ipſi opera te
nebrarū, & induamus nos arma lucis. Sic etenim ſup
plicantes, concitè quæ deſideramus accipiemus: quia
nimirum uerba deuotę orationis, adiuuat manus pię
operationis. Et quia beati præcurſoris hodie natalitia
celebramus, oportet ut quem ſalutis æternæ præconē
ſuſcepimus, hunc etiam noſtræ orationis adiutorem
quæramus. Ipſum itaque intercedendo rogemus impe
trare, ut ad eam cui teſtimonium perhibuit, lucem, ui
tam & ueritatem, peruenire mereamur, per Ieſum
Chriſtum Dominum noſtrum, qui uiuit &c.

IN EODEM FESTO HOMILIA
Euſebij Emeſeni.

Elizabeth impletum eſt tempus pariendi, &c.
Luc. 1.

pſal. 8.
NAſcitur hodie Ioannes baptiſta, maior
prophetis, minor angelis, imo minor
eo, qui minoratus eſt paulò minus ab
Matt. angelis. Vnde ipſe Dominus ait. Inter
natos mulierum non ſurrexit maior
11. Ioāne Baptiſta, qui autem minor eſt in
regno cælorum, maior eſt illo. Hoc autem Apoſtolus
Heb.2. expoſuit, dicens. Eum autem qui modico quam angeli
minoratus eſt, uidemus Ieſum propter paſsionē mor-
tis, gloria & honore coronatum. Hoc igitur ſolo, id
Ioan.3. eſt, Chriſto, minor eſt, Ioannes, quo nemo alius maior
Ioan.1. ſurrexit natus de muliere. Vnde ipſe quoque Ioannes
ait. Me oportet minui, illum autem creſcere, qui poſt
me uenit, ante me factus eſt, cuius non ſum dignus
Luc.3. corrigiam calceamenti ſoluere. Minuitur enim Ioan-
nes, capite truncatus, creſcit uero Chriſtus, in cruce
exaltatus. [Et audierunt uicini & cognati eius, quia
magnificauit Dominus miſericordiam ſuam cum il-
Steri- la, & cōgratulabantur ei.] Erunt enim ſteriles in opro
les mē- briū in Iſrael, quanuis hoc aliud ſignificaret. Corpo
te. ris nanque ſterilitas non eſt peccatum, Mente uero
ſteriles, apud Deum in opprobrium ſunt. Quantum

igitur ad literem, magnam ei Dominus miſericordiā
fecit, qui tanto pignore illam fœcundauit. Vnde & ip
ſa ſuperius ait: Sic mihi fecit Deus in diebus, quibus *Luc.1.*
reſpexit auferre oprobrium meū inter homines. [Et
factum eſt in die octauo, uenerunt circuncidere pue-
rum, & uocabant eum nomine patris ſui Zachariam.]
Hac circunciſione neque Chriſtus, neque Ioannes in
digebat, circunciſi tamen ſunt ne ſcandalum fierent, &
ut legem adimplerent. Lex enim & prophetæ uſque
ad Ioānem. De circunciſione multa ad Romanos Apo *Matt.*
ſtolus ſcribit, & non carnis, ſed ſpiritus circunciſionē *11.*
laudat. Spiritualis nanque circunciſio, non in uno, *Rom.2*
ſed in omnibus membris fieri debet, ut neque manus *Circun*
operentur malum, neque pedes ad fundendum ſangui *ciſio ſpi*
nem currant, neque aures detractionibus pateant. Sic *ritalis.*
omnia membra circunciduntur. Tali circunciſione
omnia uitia & peccata tolluntur. Vnde octaua die me *circūci*
rito fiebat, in qua & ultima reſurrectio fiet, quando *ſio cur*
membris omnibus circunciſis, id eſt, uitiis omnibus *octauo*
& peccatis abſciſsis, totus ex integro innouatus, omni *die.*
que ſuperfluitate mundatus homo, ad immortalitatē
reſurget. [Et reſpondens mater eius, dixit; Nequaquā,
ſed uocabitur Ioannes.] Nequaquam, inquit, Zacha-
rias uocabitur, quanuis & hoc nomen dignum ſit ue-
neratione, ſed uocabitur Ioannes, quod Dei gratia in-
terpretatur quia nullus inter natos mulierum familia-
rius illo Dei gratiam poſsidebat. [Et dicebant ad illā:
Quia nemo eſt in cognatione tua, qui uocetur hoc no
mine.] Hoc enim nomen angelus impoſuit, non co-
gnatio dedit. Sed unde Elizabeth hoc nomen ſcire po
tuit? Zachariæ nanque, non Elizabeth dictum fuerat:
Et uocabis nomen eius Ioannem. Quia in re creden-
dum eſt, quanuis id ſcriptum non eſt, uel angelica re- *Luc.1.*
uelatione, uel alia qualibet facta diuinitus inſpiratio-
ne eam hoc nomen didiciſſe. [Innuebant patri eius,
quem uellet uocari eum.] Qui quoniam uoce hoc eis
indicare non poterat, [poſtulans pugillarem, ſcripſit,
dicens, Ioannes eſt nomen eius. Et mirati ſunt uni-
uerſi.] Mirati enim ſunt, quare utique parenti hoc no-
men puero imponere placuit, quia quum nemo in
illorū cognatione ſic uocaretur, Dei nutu id heri intelle
xerunt. [Apertū eſt aūt ilico os eius & lingua eius, lo
quebatur benedicens Deum.] Sic enim angelus ei pro *Ibid.*
miſerat. Pro eo quod non credidiſti uerbis meis, quæ
implebuntur in tēpore ſuo, eris tacens, & non poteris
incēſi loqui uſque in diem, quo hæc fiant, ingreſſus eſt
enim (ut ſuperius legitur) in templum Domini, & om
nis multitudo populi erat orās foris hora incenſi. Ap-
paruit autem illi angelus Dñi, ſtans, a dextris altaris,
incenſi: cui quia credere noluit, linguā amiſit. Hæc aūt
ſolennitas decima die menſis ſeptimi agebatur, quan *Leu.8.*
do ſolus pontifex ſemel in anno non ſine ſanguine in- *Heb.6.*
grediebatur ſancta ſanctorum, nullumque alium in tē
plo eſſe licebat. Quod quid ſignificet, Apoſtolus ex
ponit in Epiſtola ad Hebræos. Nos quoque in Leuiti-
co de hac ſolennitate ſufficienter diximus. Apparuit
autem illi angelus Domini, ſtans a dextris altaris incē
ſi. Stabat autem angelus, & a dexteris ſtabat, quoniam
fortia & proſpera nūciabat. Et Zacharias turbatus eſt
uidens, & timor irruit ſuper eum. Ait autem ad illum
angelus, Ne timeas Zacharia, quoniā exaudita eſt de
precatio tua. Hæc enim angelorum conſuetudo eſt, *Boni*
(in qua etiam ab illis diſcernuntur, qui ſe transfigu- *angeli*
rant in angelum lucis) quod in ſuæ locutionis prin- *ut a ma*
cipio eos, quibus loquuntur, cōſolantur & ne timeāt *lis in-*
adhortantur: Quod autem ait, Quoniam exaudita eſt *ter no-*
deprecatio tua nemo putet Zachariam pro filio Deū *ſcātur.*
exoraſſe, præſertim, quum de ſua ſuæque uxoris æta-
te diffideret, angelo idipſum promittenti non crede-
ret. Quid igitur orabat, niſi id quod lex orare præci-
piebat?

Leuit. 16. piebat? Ait enim, Erit boc nobis legitimum ſempiternum, ut oretis pro filiis Iſrael, & pro cunctis peccatis eorum, ſemel in anno. Hoc eſt igitur quod orabat, bâc deprecationem angelus exauditam eſſe dicebat. Et dixit Zacharias ad angelum. Vnde boc ſciam? Ego enim ſum ſenex, & uxor mea proceſsit in diebus ſuis. *Luc. 1.* Et fortaſſe non recordatur Zacharias, qnod Abraham & Sara in ſenectutue filinm genuerunt. *Mar. 6.* Nihil enim Deo impoſsibile eſt credenti quoque omnia poſsibilia ſunt. Angelus promittit, & ſacerdos ſignum quærit, quaſi plus ſigno quam angelo credere debniſſet. Et reſpondens angelus, dixit ei. Ego ſum Gabriel qui adſto ante Deum, & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare, cur ergo dubitas? quare non credis? neque ille qui me miſit, neque ego tibi mentiri poſſum. Signum quæris. Iudæi enim ſigna petnnt dicis. Vnde hoc ſciam? dabitur tibi ſignum, qnod *1. Cor. 1.* poſtquam acceperis, te fortaſſe accepiſſe pœnitebit. hoc igitur erit tibi ſignnm. Ecce eris tacens, & non poteris loqui uſque in diem, qno hæc fiant, pro eo ꝙ non credidiſti uerbis meis, quæ complebuntur in tempore ſuo. Quia, inquit, uerbis meis credere noluiſti uel ſigno crede. Ecce eris tacens, donec ex te genita uox oriatur. Et quia uocem generaturus es, non te pœniteat aliquanto tempore tacniſſe. Ex te enim orietur ille, qni dicet. Ego uox clamantis in deſerto. *Ioan. 1* Et erat plebs expectans Zachariam, & mirabantur quod tardaret in templo. Egreſſus autem non poterat loqui ad illos. Et cognouerunt quod uiſionem nidiſſet in templo, & ipſe erat innuens illis, & permanſit mutus. Poſſumus autem per ſenem Zachariam, uetus teſtamentum, & per Ioânem puerum, nouum intelligere. Eo enim tempore uetus teſtamentum uocem amiſit, qno nouum ex ueteri fieri cœpit, quia poſtqnam nouam legem Apoſtoli & doctores prædicare & exponere cœperunt, uetus legis intelligentia ceſſauit. Sed uocem quam amiſerat, tunc tandem recepit, qſi nouo teſtamento iam nato & ubique diuulgato, ab eo didicit quod loqueretur. Loquitur enim uetus teſtamentum, ſed iam non ſuo & priori ſenſu. Loquente autem Zacharia [factus eſt timor ſuper omnes uicinos eorum, & ſuper omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia uerba hæc. Et poſuerunt omnes qui audierunt in corde ſuo, dicentes. Quis putas puer iſte erit?] qui contra naturam natus eſt, in cuius natiuitate os diu clauſum aperitur, mntus loquitur, & tam noua miracula fiunt? [Etenim manns Domini erat cum illo.] Ipſa igitur hæc omnia operabatur in illo. [Et Zacharias pater eius repletus ſpirituſancto prophetauit, dicens. Benedictus Dominus, Deus Iſrael, quia uiſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ.] Viſitauit per præconem, uiſitauit per filium prædicauit per utrunque fecit per alterum. Vterque ad baptiſmum popnlum uocauit, ſed alter ſolummodo plebem redemit, & in ſpirituſancto baptizauit. Vnde & eidem Ioãni dicitur. Super quem uideris ſpiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in *Ioan. 1* ſpirituſancto, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum.

IN VIGILIA APOSTOLORVM Petri & Pauli. Ioan. ultimo.

In illo tempore. Dixit Ieſus Petro: Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei. Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

VIrtutem nobis perfectę dilectionis, præſens ſancti euangelii lectio commendât. Perfecta etenim dilectio eſt, qua Deum ex toto corde, tota anima, tota uirtute, proximum autem tanquam noſmetipſos diligere iubemur. *Perfecta charitas.* Et neutra harum dilectio ſine altera ualet eſſe perfecta, quia nec Deus uere ſine proximo, nec ſine Deo uerè poteſt proximus amari. *Deut. 6 Matt. 22.* Vnde Dominus toties interrogato Petro, an ſe diligeret, & illo reſpondente, quod eum ipſo teſtante diligeret, adiungebat per ſingula ita concludens. Paſce oues meas, *Ioã. 21* ſiue agnos meos. Ac ſi aperte diceret. Hæc ſola & uera eſt probatio integri in Deum amoris, ſi erga fratres ſtuduerimus curam ſoliciti exercere laboris. Nam quicunque fratres opus pietatis quod ualet impendere negligit, minus iuſto ſe conditorem diligere oſtendit, cuius mandatum in ſubſtentanda proximi neceſsitate contemnit. Quæ profecto charitas, quoniam ſine diuinæ gratiæ inſpiratione minime poſsit haberi, tacitè quodammodo Dominus inſinuat, qui Petrum de illa interrogans, Simonem eum Ioannis, quod nuſquam alias, cognominat, Simon (inquit Ioannis, diligis me plus his? Vbi quamuis ſimpliciter mentio facta terreni parentes eius poſsit intelligi, non tamen ab re eſt, ſi quis nomine Ioannis donum ſupernæ generationis myſticè indicatum uelit accipere, de quo Apoſtolus Ioannes admonendo teſtatur. *1. Ioã. 4* Chariſsimi, diligamus inuicem, quoniam charitas ex Deo eſt, & omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum: Simon nanque obediens, Ioannes dicitur Dei gratia. Et propterea recte primus apoſtolorum cum de amore *Simon Ioãnis.* ſuo requiritur, Simon Ioannis, id eſt, obediens Dei gratiæ uocatur, ut liquido cunctis oſtendatur, hoc ꝙ maiore præ cæteris obedientia Domini iuſsis obſequitur, quod ardentiori illum charitate amplectitur, non humani meriti, ſed muneris eſſe diuini. Vnde & apoſtolus Paulus ea gratia confortatus, aiebat. Quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum-*Rom. 5* ſanctum, qui datus eſt nobis. Quis ergo cæteris flagrantius Dominum amare probatur, filius Ioannis cognominatur, quia nimirum uirtus eiuſdem amoris non niſi per gratiam ſpiritus percipitur. Qui tamen ipſe notandum quam cautè & circunſpectè teſtimonium reddat ſui amori, cum Domino ſciſcitante, an ſe plus aliis diligeret, non eſt auſus reſpondere, Tu ſcis quia amo te plus his, ſed temperata ac ſimplici uoce, Etiam, inquit, Domine, tu ſcis quia amo te. *Petri circunſpecta reſponſio.* Quod eſt aperte dicere: Scio quidem, quia ipſe te, ut tu melius noſtri, integro corde diligo: quantum uero te alii diligant, mihi quidem ignoratum, ſed tibi omnia ſunt nota. Cuius cautela reſponſionis, noſtræ profecto eſt inſtructio locutionis ſimul & cogitationis, ut uidelicet eius exemplo diſcamus, minus de noſtrę conſcientiæ puritate præſumere, minùs temerè de fraternæ cõſcientiæ occultis iudicare, in dubiis maximè rebus, & qua intentione uel neceſsitate gerantur, inſpicere nequimus. Nam de apertis fratrum erratibus non ſolum poteſtatem, ſed & præceptum indicandi ut corrigantur habemus, dicente Domino. *Luc. 17* Si peccauerit frater tuus, increpa illum, & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi. Ambigua autem eorum geſta, & quę in quamlibet partem interpretari poſſunt, diuino potiùs examini reſeruare iubemur. Dicit nanque Apoſtolus. *1. Cor 4.* Nolite ante tempus iudicare, quoaduſque ueniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Siquidem & ipſe Petrus idcirco ſe in hac Dominica interrogatione cautius reſpondendo cohibebat, quia meminerat ſe pridem imminente eius paſsione plus ſibi conſtantiæ tribuiſſe quam haberet, reſpondendo uidelicet ſe eſſe paratum

&

& in carcerem & in mortem ire cum illo, qui necdum erat idonens inſtãte periculo ſaltem confiteri quia noſſet illum, uel quia fuiſſet aliquando cum illo. Inſtructus ergo periculo priore, cautius loqui cum Domino, quem bene didicerat humanæ conſcientiæ ſtatum melius noſſe, quam ipſa ſe conſcientia ullatenus noſſe ſufficeret, de fraterni quidem cordis occultis nil prorſus audet definire, de ſui autem amoris integritate, non ſuimet ſolius, ſed & ipſius qui interrogabat Do- *Heb. 4.* mini teſtimonium pandit. Etiam, inquiens, Domine tu ſcis, quia amo te. O quam fœlix & pura conſcientia, quæ conditori ſuo, cuius nuda oculis & aperta omnia nouit, dicere non metuit, Domine, tu ſcis, quia amo te. Quam caſta & ſancta anima, quæ & ſuam cogitationem Domino patere non dubitat, & ſe nil aliud *Ap. 5.* quam ea quæ Dominus approbat, cogitare non ignorat. Vnde bene in Apocalypſi ſanctorum corda phialis aureis comparantur, dicente Ioanne. Et habebant ſinguli citharas & phialas aureas plenas odoramen- *Cithara aurea.* torum, quæ ſunt orationes ſanctorum. Citharas quippe aureas habent electi, quia omnis eorum ſermo, omne quod de illorum actibus ad notitiam proximorum fama uulgante perſonuerit, puræ dilectionis luce rutilum apparet. Phialas quoque habent aureas, quæ ſunt uaſa patula amplitudine diffuſa, quia corda ſua *phiala aurea.* quo uerius ſolo eiuſdem dilectionis ſentiunt igne ſplédeſcere, eo latius hæc diuinis gaudent pandere conſpectibus. Vnde recte ſubiungitur, Plenas odoramentorum, quæ ſunt orationes ſanctorum. Phialæ nanque aureæ odoramentorum plenitudine redundant, cum fulgida charitate iuſtorum præcordia, uirtutum quoque ſpiritalium opinione proximis innoteſcunt. Et pulchre ipſe qui hæc uidebat Ioannes, interpretando ſubdidit, Quæ ſunt orationes ſanctorum. Odoramenta etenim phialarum, ſunt orationes ſanctorum: quia quicquid boni operantur aut dicunt, qui ſimplici intentione Deo deſeruiunt, totum profecto hoc uicem pro eis orationis adimplet, quando deuotionem men- *1. The. 5.* tis eorum diuinis commendat aſpectibus. Neque uero aliter Apoſtolicum illud præceptum, quo ait. Sine intermiſſione orate, perficere ualem[9], niſi omnes actus, ſermones, cogitatus, ipſa etiam ſilentia noſtra ita Domino donante dirigamus, ut ſingula hæc cum timoris illius reſpectu temperentur, cuncta perpetuæ noſtræ ſaluti proficua reddantur. Prouida autem pietate Dominus tertio Petrum an ſe diligat interrogat ut ipſa trina confeſsione, uincula quæ illum ter negando ligauerant, abſoluat, & quoties territus eius paſsione quod eũ noſſet negauerat, tertius eius reſurrectione recreatus, quod illum toto amet corde, teſtetur. Prouida diſpenſatione tertio confitenti amorem tertio æque paſcendas ſuas oues commendat quia decebat ut quoties in paſtoris fide titubauerat, toties cum renouata fide paſtoris, membra quoque eiuſdem paſtoris iubeat curare. Quod enim hic dicit ei. Paſce oues meas, hoc eſt utique quod ei ante paſsionem apertius dixerat, Ego autem rogaui pro te, ut non deficiat fides *Lu. 22* tua, & tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos. Paſcere ergo oues Chriſti, eſt credentes Chriſto ne a *paſcere oues Chriſti qd ſit.* fide deficiant confirmare, & tu in fide magnis magiſque proficiant, inſtanter operam dare. Quamuis ſolertius intuendum, quod eadem paſtio gregis dominici non uniformi, ſed multimoda eſt ſolecitudine gerenda. Nam & terrena ſubſidia neceſſe eſt ut ſubditis rector ne deſint diligenter prouideat, & exempla uirtutis ſimul cum uerbo prædicationis eiſdem ſolicitus impendat, & ſi quos aut ſpiritalibus aut etiam communibus eorum commodis aduerſantes depræhende- *pſ. 140* rit, horum uiolentiæ quantum ualet obſiſtat, ipſoſque quoque cum forte errauerint ſubiectos, iuxta Pſalmiſtæ uocem, corripiat iuſtus & miſericordia & increper, neque oleo noxię contenſionis eorum corda demulceat. Et hoc enim ad pii paſtoris officium pertinet. Nam qui ſubditorum errata corrigere, & uulnera in eis peccatorum inquantum ſufficit curare neglexerit, inter paſtores ouium Chriſti qua fronte ſe annumerari præſumit? Sed & hoc paſtori eſt ſano corde tenẽdum, ut eos quibus præeſt, non quaſi ſuos proprios, ſed ut Domini ſui gregem tractare meminerit, iuxta illud quod Petro dicitur. [Si diligis me, paſce oues meas.] Meas, inquit, non tuas. Meas tibi oues commendatas ſcito, & has quaſi meas regere, ſi me perfecte amas, recole, ut meam uidelicet in eis gloriam, meum dominium, mea lucra, non tua propria quæras. Sunt enim qui oues Chriſti, non amore Chriſti, ſed ſuæ uel *Mali paſtores.* gloriæ, uel dominationis, uel quæſtus gratia paſcunt. Quorum multitudinem dolens Apoſtolus Paulus, ait Philippenſibus. Spero autem in Domino Ieſu Timo- *phil. 2.* theum me cito mittere ad uos, neminem enim habeo tam unanime, qui ſyncera affectione pro uobis ſolicitus ſit. Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Ieſu Chriſti. Vnde Dominus in euangelio tales non paſtores, ſed mercenarios potius uocat, dicens: Quia *Ioã. 10* lupo ueniente mercenarius fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ouibus. Veri autem paſtoris, & cui ſyncera eſt cura de ouibus, euidens ad ſpe- *Signũ ueri paſtoris.* ciale indicium eſt, cum quiſque non ſolum commodis omnibus uitæ temporalis carere, ſed ipſam quoq; uitam pro grege Chriſti ponere in promptu habet.

Vnde nunc ipſe, poſtquam paſcendas oues ſuas Petro hoc eſt, plebes docendas gubernandaſque commiſit, ſubſequenter addidit, dicens. [Amen amen dico tibi, cum eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas ubi uolebas, cum autem ſenueris, extendens manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non uis.] In extenſione etenim manuum, poſitionem membrorum eius, qua cruci erat aptandus, inſinuat. In cinctione alterius, impoſitionem uinculorum quibus a perſecutore arcendus erat exprimit. In ductu quo nollet, ipſam mortis ad paſsionis acerbitatem indicat, quã corporalis eius infirmitas horrebat, cuius animi firmitas ſpiritalis etiam aduerſa pro Domino lætabatur cuncta ſufferre. Neque enim uoluntatem ſuam, ſed uoluntatem quærebate, ius qui miſit eum Chriſti. Præmiſſa igitur ouiũ ſuarum paſsione, adiungit mox eidem primo paſtorum etiam paſsionis ſuæ triumphũ, Extendes, inquiẽs, manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu nõ uis. Ac ſi patẽter dicat. Quanta me charitate diligas, hinc liquido probabis, cum pro paruulorum meorum uita uſque ad mortem certando perueneris, & ut illi in corpore poſsint pariter & mente ſaluari, ipſa tormenta corporis omnia, quæ aduerſario affligere libet, forti mẽtis cõſtantia toleraueris. Quod ipſe quoque euãgeliſta ſubſequenter inſinuat, cum ait. [Hoc autem dixit ſignificãs qua morte clarificaturus eſſet Deũ.] Cla- *De*[9]*us ſit per petrum clarificatus.* rificauit quippe Petrus morte ſua Deum, quando hoc indicio cunctis quantum Deus eſſet colendus amanduſque, monſtrauit, dum ipſa data optione, mallet crucis ſubire tormentum, quam a cæleſtis uerbi prædicatione ceſſare. Qui notãdum quod non ſolum morte, ſed & uita ſua & paſsionibus quæ mortem præceſſerant, Deum clarificauit. Clarificauit nanque uita Deum, qui per omnia quæ geſsit, non ſuam, ſed conditoris propriam ſui uoluntatem laudẽmque quærebat. Clarificauit & paſsionibus, quem a propoſitis ſupernĩ amoris obſequiis, nulla perſequentium ualuit reuocare preſſura. Verum quia cum memoria B. Petri, etiã coapoſtoli eius Pauli hodie natalitia celebramus, uideamus fratres chariſsimi, utrum & ipſe uel uita, uel paſsionibus, uel morte clarificauerit Deum. Clarificauit

ſbramus; uideamus fratres chariſſimi, utrum & ipſe
uel uita, uel paſsionibus, uel morte clarificauerit Deū.
liē per Apoſto lū Paulum. Clarificauit utiq; & ipſe. Teſtatur enim Lucas Euan-
geliſta, qui librum Actuum Apoſtolorum maxima ex
parte agones ipſius & labores pro Chriſto deſcriben
do compleuit: teſtatur hoc & ipſe, qui opus ſcripto-
rum ſuorum, quod quatuordecim epiſtolis conclu-
ſit, ſolo (ut ita dixerim) Chriſti odore reſperſit. Quic
Sūma epiſtola rū Pauli. quid enim ibi legeris, aut fidei arcana reuelat, aut bo
norum operum fructus oſtendit, aut cæleſtis regni
gaudia promittit, aut quid ipſe tribulationum hæc
prædicans ſuſtinuerit, pandit, aut quid inter tribula-
tiones diuinæ conſolationis acceperit, refert, aut ge-
nerali exhortatione, quòd omnibus qui piè uolunt ui
uere in Chriſto, perſecutiones deeſſe non poſsint, in-
ſinuat. Teſtatur quantùm uita ſua Deum clarificaue-
rit, cùm in uinculis poſitus, & appropinquans paſsio
2.Ti.4 ni, Timotheo per epiſtolam exemplum ſui operis
proponit, dicens: Bonum certamen certaui, curſum
conſummaui, fidem ſeruaui: Monſtrauit qualiter
morte clarificaturus eſſet Deum, cum præmiſit: Ego
enim iam immolor, & tempus reſolutionis meæ in-
ſtat. O quàm precioſa in conſpectu Domini mors ſan
cti illius, qui apertiſsimè nouerat, qui libera uoce pręp
dixerat, ſe occidi pro Domino non aliud eſſe, quàm
gratiſsimam Deo mundiſsimamq; hoſtiam offerri.
Clarificauit ergo & Paulus Deum, clarificauerunt &
cæteri Apoſtoli, quia & ipſi puro corde Chriſtum di-
ligebant, ipſi ſyncera intentione oues Chriſti cura-
bant. Quod enim Petro dictum eſt, Paſce oues meas,
omnibus utique dictum eſt. Hoc nanque erant cæteri
Primatus Petri. Apoſtoli, quod fuit Petrus: ſed primatus Petro datur
ut unitas Eccleſiæ commendetur. paſtores ſunt oēs,
ſed grex unus oſtenditur, qui & ab apoſtolis omnibus
tunc unanima conſenſione paſcebatur, & deinceps
à ſucceſſoribus eorum communi cura paſcitur: quo-
rum plurimi conditorem ſuum morte, omnes aūt ui-
ta ſua clarificare probantur. Non ſolum aūt maxima
illa Eccleſiæ luminaria, ſed & reliqua electorum tur
ba, uel uiuendo uel moriendo, Deum ſuo quinque
tempore clarificat. Quorum ueſtigia nos quoque fra
tres mei noſtro tempore ſequi oportet, & uitæ uideli
cet noſtræ ordinem, ad exempla bonorum dirigendo
& in propoſita uitæ rectitudine ad mortem uſque per
ſiſtendo: ut ſocij conuerſationis eorum exiſtentes, ſo-
cij etiam remunerationis mereamur effici. Hoc autē
ita perficiemus, ſi iuxta huius ſacratiſsimæ lectio-
nis tenorem, & redemptorem noſtrum debito af-
fectu complectimur, & erga proximorum ſalutem
fraterna ſolicitudine uigilamus, ipſo opitulante;
qui hæc & nos facere iubet, & ſe facta remunerare
pollicetur, Chriſto Ieſu Domino noſtro, qui uiuit &
regnat, & cæt.

IN EADEM VIGILIA.
Homilia Euſebij Emeſeni.

Dixit Ieſus Simoni Petro: Simon Ioannis diligis me plus his & cæt. Ioan. 21.

IN terrogat Dominus Petrum, an ſe dili
gat, quem ſemper & ubique maiorem
amores affectionē erga ſe oſtēdere uide
bat. Sicut modo ſuperius cū cæteri ad eū
Ioā. 21 nauigio ueniſsēt, ipſe moras nauis expe-
ctare nō potuit ſed amoris immēſitate cogēte, in ma-
re ſe pręcipitauit, ut uelocius ad Dñm uenire poſſet.
[Simon (inquit) Ioannis, diligis me plus his?] qui
tui amoris affectum erga me oſtendis plus quam hi?
Dicit: [Domine, etiam, tu ſcis quia amo te.] Etiam
Domine amo te, & tu ſcis quia amo te, ſcis etiam
quantum diligo te: ego autem neſcio, an plus cæte-
ris diligam te. Dicit ei: [Paſce agnos meos.] Non *Oues ſuas cui commitat Ieſus.*
uult Dominus ſuos agnos alij committere, niſi illi
qui eum diligit, quos ipſe tantum dilexit, ut pro
eis mori dignaretur. Et ideò prius Eccleſiæ paſtorem
interrogat, an ſe diligat, & ſic poſtea paſcendos agnos
ſuos ei cōmittit. [Dicit ei iterum: Simon Ioannis dili
gis me? Ait illi. Etiā Domine, tu ſcis quia amo te. Di-
cit ei: Paſce agnos meos. Dicit ei tertio, Simō Ioannis
amas me?] Tunc [Petrus contriſtatus,] & timens ſe
haberi à Domino ſuſpectum, [quia dixit ei tertio,
Amas me,] reſpondens dicit: [Domine tu omnia no-
ſti: tu ſcis, quia amo te. Dicit ei: Paſce oues meas.] *Petrus, paſtor paſtorū*
Prius agnos, deinde oues cōmiſit ei: quia nō ſolū paſto
rē, ſed paſtorū Paſtorē eum conſtituit. Paſcit igitur
Petrus agnos, paſcit & oues: paſcit filios, paſcit & ma-
tres: regit & ſubditos & prælatos. Omnium igitur pa
ſtor eſt, quia præter agnos & oues in Eccleſia nihil
eſt: nihil (inquā) quàm quod ſuis paſtoribus Chri-
ſtus cōmiſerit. Ecce Petrus q ter negauerat, ter Dñm
ſe amare reſpōdet, quatenus amor deleat culpā, & dile
ctio tollat offensā. [Et dicit ei Ieſus: Amen amen dico
tibi, quū eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas ubi
uolebas: quū aūt ſenueris, extēdes manus tuas, & alius
te cinget, & ducet quò tu non uis.] Quod quid ſignifi
ſcet, euangeliſta exponēs, ait: [Hoc antē dixit, ſignifi
cans qua morte clarificaturus eſſet Deum.] In crucis
nanq; patibulo poſitus beatus Petrus, ibiq; manus ex
tendens, ab alijs cinctus & ligatus eſt. Et merito poſt-
quam ter Dominum ſe amaſſe reſpondit, mortem ſuā
ei Dominus nunciauit: in ea quantum eum dilexerit,
apertiſsimè demonſtrauit.

IN DIE APOSTOLORVM,
Petri & Pauli, Sermo B. Leonis Papæ.

DIlectiſsimi Omnium quidem ſolen- *Eſt Sermo 1. in natali Apoſtolorū borum.*
nitatū ſanctarū totus mundus eſt par-
ticeps, & unius fidei pietas exigit, ut
quicquid pro ſalute uniuerſorū geſtū
recolitur, communibus ubique gau-
dijs celebretur. Veruntamen hodierna feſtiuitas præ-
ter illā reuerentiam, quam toto terrarum orbe prome
ruit, ſpeciali & propria noſtræ urbis exultatione uene
randa eſt ut ubi præcipuorū apoſtolorū glorificatus
eſt exitus, ibi in die martyrij eorū ſit lætitiæ principa
tus. Iſti enim ſunt uiri, p quos tibi euangeliū Chriſti *Roma quid Petrus & Paulus præſtiterint.*
Roma reſplēduit, & quæ eras magiſtra erroris, facta
eſt diſcipula ueritatis. Iſti ſunt patres tui, ueriq; paſto
res, qui te regnis cæleſtibus inſerendā, multò melius,
multoq; felicius condiderunt, quàm illi, quorū ſtudio
prima mœniū tuorū fundamēta locata ſunt ex quibus
is qui tibi nomen dedit, fraterna te cæde fœdauit. Iſti
ſunt, qui te ad hanc gloriam prouexerunt, ut gens ſan
cta, populus electus, ciuitas ſacerdotalis & regia, per
ſacrā beati Petri ſedem caput orbis effecta, latius præ- *1.Pe.2*
ſideres religione diuina, quàm dominatione terrena.
Quamuis enim multis aucta uictorijs, ius imperij tui
terra mariq; protuleris, minus tamē eſt quod tibi bel
licus labor ſubdidit, quàm quod pax Chriſtana ſubie
cit Deus nanque bonus & iuſtus & omnipotens, qui
miſericordiam ſuam humano generi nunquam nega-
uit, omneſque in commune mortales ad cognitio-
nem ſui abundantiſſimis ſemper beneficijs erudiuit,
uoluntariam errantium cæcitatem, & procliuem in
deteriora nequitiam, ſecretiori conſilio & altiori
pietate miſeratus eſt, mittēdo uerbum ſuum, æquale

 ſibi

ſibi atq; coæternum. Quod caro factum, ita diuinam naturam naturæ vniuit humanæ, vt illius ad infima inclinatio, noſtra fieret ad ſumma prouectio.

Romanũ imperium cur diuinitùs præparatum.

Vt aũt huius inenarrabilis gratiæ per totum mundũ diffunderetur effectus, Romanũ regnũ diuina prouidentia præparauit: cuius ad eos limites incrementa perducta ſunt, quibus cunctarum vndique gentium uicina & contigua eſſet uniuerſitas. Diſpoſito nanq; diuinitus operi maximè congruebat, ut multa regna uno cõſœderarentur imperio, & citò peruios haberet populos prædicatio generalis, quos unius tenet regimen ciuitatis. Hæc autem ciuitas ignorans ſuæ prouectionis authorẽ, cum penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium ſeruiebat erroribus: & magnã ſibi videbatur aſſumpſiſſe religionem, quia nullam reſpuebat falſitatem. Vnde quanto erat per diabolum tenaciùs illigata, tanto per Chriſtum eſt mirabilius ab

Act. 2.

ſoluta. Nam cùm duodecim Apoſtoli accepta per ſpiritum ſanctum omnium locutione linguarum, imbuendum euangelio mundum diſtributis ſibi terrarum partibus ſucepiſſent, beatiſsimus Petrus, princips apoſtolici ordinis, ad arcem Romani deſtinatur imperij, ut lux ueritatis, quæ in omnium gentium reuelabatur ſalutem, efficacius ſe ab ipſo capite per totum mundi corpus effunderet. Cuius autem nationis homines in hac tunc urbe nõ eſſent, aut quæ uſquã gẽtes ignorarent, quod Roma didiciſſet? Hic conculcandæ philoſophiæ opiniones, hic diſſoluendæ erant terrenæ ſapientiæ vanitates, hic confutandi dæmonum cultus, hic omniũ ſacrilegiorũ impietas deſtruenda, ubi diligentiſsima habebatur ſuperſtitione collectũ. quicquid uſquã fuerat uanis erroribus inſtitutũ.

Petrus uenit Romã.

Ad hanc ergo urbẽ tu beatiſsime Petre Apoſtole uenire nõ metuis, & conſorte gloriæ tuæ Paulo apoſtolo aliarũ adhuc eccleſiarũ ordinationibus occupato, ſyluam iſtam frementiũ beſtiarũ & turbulentiſsimæ profun-

Matt. 14.

ditatis oceanũ conſtãtior quã cũ ſuper mare gradereris, ingrederis. Nec mundi dominam times Romã,

Matt. 26.

qui in Caiphæ domo expaueras ſacerdotis ancillam. Nunquid aut iudicio pilati, aut ſæuitia Iudæorũ minor erat uel in Claudio poteſtas, uel in Nerone crudelitas? Vincebat ergo materiam formidinis, uis amoris nec æſtimabas terrori cedendũ, dum horum ſaluti cõſulis, quos ſuſceperas alendos. Hunc autem intrepidæ charitatis affectum iam tunc profectò conceperas,

Ioã. 21

quando profeſsio tui amoris in Dominũ, trinæ interrogationis eſt ſolidata myſterio. Nec aliud ab hac mẽtis tuæ intentione quæſitum eſt, quàm ut paſcendis eius quem diligeres ouibus, cibum quo ipſe eras opimatus impenderes. Augebant quoq; fiduciam tuam tot ſigna miraculorum, tot dona chariſmatum, atq; experimenta uirtutum. Iam populos, qui ex circunci

Act. 11

ſione crediderant erudieras, iam Antiochenam Eccleſiam, ubi primùm Chriſtiani nominis dignitas eſt orta, fundaueras. Iam pontum, Galatiã, Cappadociam, Aſiam, atq; Bithyniam legibus euangelicæ prædicationis impleueras, nec aut dubius de prouectu operis, aut de ſpatio tuæ ignarus ætatis, trophæum crucis Chriſti Romanis arcibus inferebas, quò te diuinis præordinationibus anteibant, & honor poteſtatis & gloria paſsionis. Ad quam beatus Apoſtolus tuus,

Acto. 9
1. Ti. 1

uas electionis, & ſpecialis magiſter gẽtium Paulus occurrens, eodem tibi conſociatus eſt tẽpore, quo iam omnis innocentia, & omnis pudor, omniſq; libertas ſub Neronis laborabat imperio.

Nero primus perſequitur Chriſt.

Cuius furor per omnium uitiorũ inflammatus exceſſum, in hunc eum uſque torrentem ſuæ præcipitauit inſaniæ, ut primus nomini Chriſtiano atrocitatem generalis perſecutionis inferret: quaſi per ſanctorum neces gratia Dei poſſet extingui, cuius hoc ipſum erat maximum lucrum, ut contemptus uitæ huius occiduæ, perceptio fieret felicitatis æternæ. Præcioſa eſt ergo in conſpectu Domini mors ſanctorum eius, nec ullo crudelitatis generi deſtrui poteſt ſacramento crucis Chriſti fundata religio. *Pſ. 115*

Non minuitur perſecutionibus Eccleſia, ſed augetur, & ſemper dominicus ager ſegete ditiore ueſtitur, dum grana quæ ſingula cadunt, multiplicata naſcuntur. Vnde duo iſta præclara diuini germina ſeminis, in quantam ſobolem pullularint, beatorum martyrum millia proteſtantur, qui apoſtolicorum æmuli triumphorum, urbem noſtram purpuratis & longè lateq; rutilantibus populis ambierũt & quaſi ex multarum honore gemmarum conſerto uno diademate coronarunt. De quorum præſidio dilectiſsimi, diuinitus nobis ad exemplum patientiæ & confirmationem fidei præparato, uniuerſaliter quidem in omnium ſanctorum commemoratione lætandũ eſt: ſed in horum excellentia patrum meritò eſt exultantius gloriandum, quos gratia Dei in tantum apicem inter omnia Eccleſiæ membra prouexit, ut eos in corpore, cui caput eſt Chriſtus, quaſi geminum conſtituerit lumen oculorum. De quorum meritis atq; uirtutibus, quæ omnẽ loquendi ſuperant facultatem, nihil diuerſum, nihil debemus ſentire diſcretum: quia illos & electio pares, & labor ſimiles, & finis fecit æquales. Sicut autem & nos experti ſumus, & noſtri probauere maiores, credimus atq; confidimus inter omnes labores iſtius uitæ, ad obtinendam miſericordiam Dei, ſemper nos ſpecialium patronorum orationibus adiuuandos: ut quantum proprijs peccatis deprimimur, tantum Apoſtolicis meritis erigamur, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ, cui eſt cum patre & ſancto ſpiritu eadẽ poteſtas, una diuinitas in ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO,
Sermo B. Maximi epiſcopi.

Eſt Homil. 3. de hoc feſto.

Beatiſsimorum Apoſtolorum Petri ac Pauli inſeparabilem fidem paſsionemque germanam omni nos deuotione, fratres, neceſſe eſt celebrare: quia & laudabilis eos uita ad glorioſiſsimum perduxit occasũ, & mirificus obitus perpetuam tranſmiſit ad uitã. Et licet in Petro fides emineat, in Paulo doctrina præcellat: & magiſterium tamen Pauli, fidei plenitudo eſt: & credulitas Petri, doctrinæ eſt fundamentum. Quos tanta cæleſtis electionis dignatio uiſitauit, ut hic fieret de piſcatore doctor, ille de perſecutore defenſor. Sed in hoc omnipotentis Dei attollenda maieſtas eſt, qui inſpiratione mirabili, docendi gratiam tribuit imperito, & inimicum fecit amare quod oderat, & fidem quam impugnabat aſſerere. Illius piſcationem non abſtulit, ſed mutauit: huius cæcauit oculos, ut purgatiore recepto lumine, clariſſimæ mentis acie ultra humanum uidere poſſet aſpectum. *Act. 9.*

Petrus totius Eccleſia gubernator.

Quanti igitur meriti apud Dominum ſuum Petrus erat, ut ei poſt naniculæ paruæ remigiũ, totius Eccleſiæ gubernacula traderentur? Aut quantum in apoſtolatus ſui miniſterio complacuiſſe Chriſto credimus Paulum, qui tantum placere potuit perſecutor? Placuit enim, quia non iniqui pectoris ſtudio, ſed ſimplicis ignorantiæ incauta deuotione certabat. Deniqua ut primum ſenſibus eius ſpiritus ueritatis inſuſus eſt, oſtendit continuò non ſe Chriſti ſæuiſſe odio, ſed amore paternæ legis innocenter erraſſe. De quo quid ego potiſsimum dicam, cum ipſe fideliſſimus ſibi ſit teſtis: qui cum nec ſuas uellet iactare laudes, & Chriſti annunciare cuperet maieſtatem,

ſtatem; uerecundiùs quod in ſe geſtum eſt, confitetur.
.Cor. 12. Etenim uelut de altero quodam: Scio (inquit) hominem in Chriſto Ieſu, raptum uſque ad tertium cælum, raptum in paradiſum, & audiuit arcana uerba,
quæ non licet homini loqui. Quid hoc apoſtolo magnificentius, cui in medio mortalium conſtituto, &
ſupra cælos irradiatum, & ad terras redire conceſſum
eſt? Quid hoc beatius uiro, qui inter ſecreta paradiſi
ediſcere meruit, quod nec lingua hominis loqui poſſit, nec quiſquam mereretur audire? Et cùm tantæ ſint
ſublimitatis illa quæ docuit, ut comprehendere ea
mens humana non poſſit, quantæ illud putamus eſſe
gloriæ, quod prodere ſibi aſſerit non licere? Quid
etiam de Petro referam, cuius tanta à Deo eſt approbata iuſtitia, tantaque ei poteſtas attributa eſt iudi-
Matt. 16. candi, ut in arbitrio eius poneretur cæleſte iudicium?
Perſpicite ergo, & æſtimate, quanto nobis ſit Petrus
apoſtolus honore reuerendus, cuius ſententiam in terris prolatam, ſempiterni iudicis æquitas non repellit. Et ideò diligenter intendite, quæ ſit eius gloriæ
magnitudo: cui dum claues regni committuntur æterni, cælum illi claudere & aperire permiſſum eſt.
Horum itaque, chariſsimi, per uniuerſum mundum
ueneranda hodie paſſio celebratur, hodiè horum con
Romæ paſſi Petrus & Paulus curſu lætiſſimo excolit Roma martyrium: & quorum
dudum impia perſecuta eſt ſanguinem, eorum nunc
peculiari deuota patrocinio gloriatur.

IN FESTO APOSTOLORVM Petri & Pauli, In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

Maximus Hom. 2 de hoc feſto. APoſtolici natalis gaudio, fratres chariſſimi, Petri & Pauli, quorum hodiè
beatiſſimis paſſionibus iucundamur,
lætior per uniuerſum mundum Chriſti exultat Eccleſia: quæ licet omniũ
ſe ſanctorum martyrio certa ſit adornari, horũ tamen uictoria glorioſiùs illuſtratur, quan
doquidem uidet de hoc ſeculo ipſos fidei patres &
Idẽ Homil. 1. magiſtros martyrum triumphaſſe. Hi ſunt beatiſſimi Petrus & Paulus, qui ſacramentum cæleſtis regni
uno ſpiritu prædicantes, ſub unius paſſione diei doctrinam ſuam pio ſanguine & morte fortiſſima conſecrarunt: qui etiam tanquàm Eccleſiarum omniũ principes facti diſpenſatione cæleſti, Romam petentes, ſacratiſſima ſua corpora in illius urbis arce recõderẽt,
quæ totius orbis obtinuerat principatum: quatenùs
potentiam uirtutis ſuæ Chriſtus oſtendens, ubi mun
dus caput habebat imperij, ibi regni ſui principes
collocaret. Hæc ex Maximo epiſcopo præfati, ad lectionem hodiernam accedamus. [In diebus illis:
Ac. 12 Miſit Herodes rex manus, ut affligeret quoſdam de
Eccleſia.] Hunc Herodem Ioſephus Agrippam uocat: qua in re, ut inquit Euſebius libro ſecundo capite nono Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, licet quibuſdam uideatur à ſcriptura ſacra diſsidere, tamen tempus &
res geſta eundem fuiſſe declarant, & uel ſcribarum errore nomen eſſe immutatum, uel geminam eidem,
ut multis alijs impoſitam appellationem. Hæc Euſebius. Porrò Chryſoſtomus, Sicuti beſtia, inquit, abſque omni ratione omnes inuadit. Non iam Iudæi,
neque concilium, ſed rex immittit manus ut affligat. Maior poteſtas, difficilius certamen: & hoc
magis, quo gratificari Iudæis magis ſtudebat. [Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio.] Hoc
Marc. 10. eſt quod dicebat Chriſtus: Poculum quod bibiturus
ſum, bibetis: & baptiſmo quo ego baptizor, baptizabimini. Occidit autem eum ſimpliciter & quaſi
fortuitò. Si autem quis rogarit, quarè Deus permiſerit: dicemus quòd pro illis ipſis. Primùm quidem
perſuadebat illis quòd præualeant, licet occidantur:
id quod & de Stephano actum eſt. Secundò dabat
Iudæis, poſtquàm impleſſent furorem, ut reducantur ab inſania: & tertiò oſtendebat, quòd hæc per-
miſſione fierent. Et Iudæi quidem propter admoni- *Ac. 5.*
tionem Gamalielis continebant ſe in poſterum à cædibus: neque cauſas inueniebant, & ſic adumbrabant per alios ſua. Quoniam autem & alius Iacobus erat frater Domini, propter hoc aſsignauit dicens fratrem Ioannis. Vides quòd hi tres ſummi erant, maximè autem Petrus & Iacobus. Hæc maxima condemnatio illorum erat. non enim iam humana prædicatio oſtendebatur, & reuerà illud ad-
implebatur, Reputati ſumus ſicut oues occiſionis. *Pſ. 43.*
[Videns autem quia placeret Iudæis, appoſuit apprehendere & Petrum.] O miram inhumanitatem.
Qua in re gratificatur illis? Sine cauſa & ſimpliciter
cædes faciens. Grata res Iudæis cædes, atque iniuſta cædes. Magna dementia Herodis: illicitis eorum
deſiderijs miniſtrabat. Debebat diuerſum agere, &
illorum impetum morari: ille autem indulget ſicut
carnifex quidam ægrotantium, ſed non medicus,
quamuis innumera exempla habens, & aui & patris
Herodis: & quomodò ille quidem propter cædem
paruulorum innumera paſſus eſt mala, hic autem
Ioanne occiſo, graue bellum ſuſcitauit. Hactenùs
Chryſoſtomus, qui Herodem Herodis maioris filium, huius Herodis uel Agrippæ patrem dicere
uidetur: ſed ut res tota certiùs pateat, adſcribam
huc quæ in hunc locum commentatus eſt uir doctiſſimus Ioannes Gagneius Theologus Pariſienſis: Herode Antipa cum Herodiade ſua Lugdunum
in exilium miſſo à Claudio Imperatore, in eius locum Herodes Agrippa ſuffectus, primo ſui regni
anno, ut Iudæorum gratiam conſequeretur, Iacobum Ioannis fratrem gladio occidi iuſſit, ſecun-
do Claudij Imperatoris anno. Herodes iſte itaque *Matt. 14.*
non eſt ille Antipas, qui Baptiſtam decollauit propter Herodiadem, à quo Chriſtus in ſua paſſione *Lu. 23.*
illuſus eſt, ſed tertius Herodes Agrippa, filius Ariſtobuli & Berenices. Hic etiam fratrem quartum
Herodem habuit, & filium nomine Agrippam.
Hæc Gagneius. Multos igitur Herodes inuenimus. Primus Aſcalonita innocentes pueros iugulauit. Alter eius filius Herodes Antipas tetrarcha
Galilææ, Ioannem Baptiſtam neci dedit. Tertius
Herodes Agrippa filius Ariſtobuli & nepos Herodis Aſcalonitæ, Iacobum trucidauit. Quartus huius Agrippæ frater Chalcidis rex, pontifices inſtituendi poteſtatem ab Imperatore Claudio obtinuit: poſt cuius obitum Agrippa Iunior, Herodis
Agrippæ filius, rex Galilæorum à Claudio eſt appellatus, in eoque finem habuit regnum Iudaicum,
cùm mortuus eſſet anno Chriſti ſeptuageſimoſexto. Sed iam ad expoſitionis ordinem reuertamur. *Berenice, teſte Ioſepho filia fuit Salomes, Herodis ſororis.*
[Erant autem dies azymorum.] Iterùm ſuperflua
Iudæorum curioſitas, ait Chryſoſtomus. Occidere
quidem non prohibebant, in tempore autem tam ſacro talia committebant. Hæc ille. [Quem cum
apprehendiſſet, miſit in carcerem, tradens quatuor
quaternionibus militum ad cuſtodiendum, nolens
poſt Paſcha producere eum populo.] Quater quaternionibus, inquit Oecumenius, id eſt, ſexdecim numero. quater enim quatuor, ſexdecim euadunt. Fortaſſe quia per ſingulas cuſtodias, id eſt, per unumquodque trium horarum ſpatium, quatuor erant uigi
les qui cuſtodiebant. Tres horæ enim uigiliam unam *Vigilia quali-*
conſtituebant: ut in ſpatio totius noctis duodecim

bet triū horarū horarum quatuor uigiliæ continerentur, in quibus ſingulis per uices quatuor milites cuſtodientes, omnes ſimul numero ſexdecim erant. Hæc Oecumenius. Chryſoſtomus autem Herodem metuiſſe ait, ne Petrus propter timorem, quem ex morte Iacobi concepiſſet, ſecederet, & uolens illum ſecurè detinere, coniecit in uincula, tantò maiori diligentia cuſtoditum, quò mirabilior foret oſtentatio. Hoc autem erat pro Petro, qui hinc probatior factus, & fortitudinem ſuam declarauit. [Et Petrus quidem ſeruabatur in carcere: oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo.] Erat enim grauiſſimum certamen, meticuloſosque illos faciebat, & quòd ille in carcerem coniectus erat, & quòd iſte interſectus eſſet. Magni amoris inditium oratio. Patrem omnes quærebant, patrem manſuetum. Continua, inquit, oratio fiebat pro illo. Audite quomodò affecti erant erga præceptores: non comminantur, non tumultuati ſunt, ſed ad preces conuerſi, præſidium reuerà inexpugnabile: ad illud confugiebant. Non dicebant, Humilis ego & nihili homo pro illo orarem? Quoniam dilectio erat, nihil tale cogitabant. Vis ſcire quanta fecerint Iudæi, etiam non uoluntarij? Illos clariores reddiderunt, hos diligēriores fecerunt: Et uide in die feſto tentationes intenrari, ut clariores appareant hi. [Cùm aurem producturus eum eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, uinctus catenis duabus: & cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant carcerem.] Vide Petrum dormientem, & nequaquàm in mentis agone conſtitutum. Iſta nocte, qua producturus erat illum, dormiebat, cauſam totam proiecerat in Deum. Non ſimpliciter autem dormiuit, ſed inter duos milites, & catenis uinctus. Vides quam diligens cuſtodia? Et ecce angelus Domini aſtitit, & lumen refulſit in habitaculo: percuſſoque latere, Petri, excitauit eum dicens, Surge uelociter.] Simul dormientes erāt cuſtodes: ideò quid fieret, non ſentiebanr. Lux autem fulgebat, quam tamen nemo uidit præter illum, ne purer eſſe phantaſiam. Nam licet etiam hoc factum ſit, & nihilominùs putabant eſſe phātaſiam, eò quòd ſic inexpectatum erat: ſi hoc non fuiſſet factum, multo magis fuiſſet ſuſpicatus ſe illudi. ita ordinarar aciem contra mortem. Faciebat hoc, quòd multis diebus illic manſerat, & non ſeruatus erat. Et quarè, dicit quis, non permiſit illum Deus, ne caderet in manus Herodis, & mox tunc eripuit? Quia illud quidem attonitos eos feciſſet: hoc autem pro illis factum eſt. Nunquid habiti fuiſſent homines, ſi omnia diuino more feciſſet? Porrò ne ſir deſes Petrus, percutitur latus eius: & non ſimpliciter audir, Snrge, ſed, Velociter, cum additamento. ita grauiter dormiebar. [Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem angelus ad eum: Præcingere, & calceate caligas tuas. & fecit ſic. Et dicit illi: Circunda tibi ueſtimentum tuum, & ſequere me.] Iterùm hoc loco oſtendit, quòd non & dolis euaſit. Nullus enim feſtinans, & euadere effodiendo uolens, tantam diligenriam adhibet, ita ut etiam ſandalia accipiat, & ſe præcingat. [Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia uerum eſt, quod fiebat per angelum: exiſtimabat autem ſe uiſum uidere.] Meritò: maximæ enim res fiebant. Vides quantum ſignum? quomodò uidentem terret? quomodò non ſinit credibile eſſe? Si enim Petro uidebatur tantoperè, quòd uideret uiſionem, quamuis cinctus & calceatus, quid alius non paſſus eſſet? [Tranſeuntes antem primam & ſecundam cuſtodiam, nenerūt ad portam ferream, quæ ducit ad ciuitatem, quæ ultrò aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt uicum unum: & continuò diſceſſit angelus ab eo. Ea ſanè, quæ intùs geſta erant, magis mirabilia erant, hoc aurem iam humanius. recedit enim angelus, cùm nihil prohiberet. Non enim per tot obſtacula trāſiſſet Petrus: reuerà enim ſtupor erat. [Et Petrus ad ſe reuerſus, dixit: Nunc ſcio nerè, qnia miſit Dominns angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum.] Nunc cognoui, inquit, non tunc. Hactenus Chryſoſtomus. Porrò cùm in hac lectione dictum ſit, ab Eccleſia ſine intermiſsione ad Deum pro Petro preces ſuſas, & hoc eodem capite teferar Lucas Petrum iniſſe poſt ſui liberationem ad domnm Mariæ matris Ioannis, ubi multi erant congregati & orātes, libet ex Chryſoſtomo ſubiungere, quæ ille uir admirabilis hoc loco ſubijcit, exhorrans nos, ut noctis aliqnam partem etiam precibus impendamus. Ait ergo: Nihil Eccleſia illa clarius fuir. Imitemur illos, æmulemur. Non ideò facta eſt nox, ut per rotam dormiamus, & otioſi ſimus. Teſtātur hoc & opifices, nautæ, negotiatores. Eccleſia Dei medijs ſurgit noctibus: ſurge & tu, & uide aſtrorum choream, profundum ſilentiū, magnam quietem: obſtupeſce Dei tui miram diſpenſationem. Purior tunc eſt anima, leuior ſubtiliorque tunc eſt, ſublimia uidet ac expedita eſt. Tenebræ ipſę ſilentiumque multum in compunctionem inducere ſufficiunr. Si antem & cælum uideris quaſi innumeris interpunctum oculis, omni uoluptate frueris, ſtatim concepta opificis ſapientia. Si conſideraris eos, qui interdiu clamant, ridenr, laſciuiunt, ſaltant, ininſtè agunr, anaritiæ intenti ſunr, minantur, innumera mala inferunr', ibi tunc à morruis nihil diſtare, condemnabis omnem humanam infirmitatem. Somnus accedit & naturam redarguit: imago eſt mortis, imago eſt conſummationis. Si proſpexeris in plateam, nullam uocem audies: ſi uideris in domum, uidebis omnes quaſi in ſepulchris iacentes. Hæc omnia ſufficiunt excitare & inducere animam ad cogitandam mundi conſummationem. Hic ſanè mihi & ad uiros & ad mulieres ſermo eſt: flecte genua, ingemiſce, ora Dominum ut tibi miſericors ſit: immò inflectitur nocturnis precibus, ſi quando tu quietis tempus facias lamentorum tempus. Memor eſto regis, qualia uerba dicebar: Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Quantumuis delicatus fueris, non es illo delicatior: quantumuis diues, non es ditior Dauide. Et iterùm idem dicit: Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ. Tunc non interturbat uana gloria, omnibus ſcilicet dormientibus & non uidentibus: tunc non ignauia & oſcitantia inſidiantur, quandoquidem animam tot ac tanta excitant & alacrem reddunt. Poſt tales uigilias dulces ſomni, & uiſiones mirabiles. Hoc fac & tu nir, non ſola mulier. Si tibi etiam filij ſunt, excita & filios, & fiat modis omnibus domus noctu Eccleſia. Si aurem teneri ſnnt, & uigiliam ferre nequeunt, unam & alteram orationem faciant, & iterùm finito quieſcete. Tantùm ſurge, tantùm in conſuetudine conſerua teipſum. Crede mihi, non ſic ignis ſordes purgare ſolet, nt oratio nocturna ſordes peccatorum noſtrorum. Si nihil aliud, erubeſcamus quòd nocturni uigiles ac cuſtodes propter hominum leges obambulant in frigore multùm clamantes, & in uicis euntes ſæpè compluuntur, rigentque propter te ac tuam ſalutem, pecuniarumque tuarum cuſtodiam. Illi pro tuis pecunijs tantam habent curam, tu autem neque pro anima tua. Sanè ego non cogo ambulare ſub dio ſicut illi, neque clamore diſrumpi; ſed in ipſo promptuario concla-

Petri ſecuritas in ſummo periculo.

Noctibus ſurgendum ad preces.

Somnus, mortis imago.

Pſal. 6.

Pſ. 118

conclauique tuo flecte genua, ora Dominum. Quare ipſe Chriſtus pernoctauit in monte? nonne vt typus nobis fieret? Tunc reſpirant plantæ, in nocte dico: tunc & animæ maximè & magis quàm illæ rorem ſuſcipiunt. Nocturnæ lachrymæ quouis rore magis contra concupiſcentias & ardores omnes demittuntur, nec ſinunt grauiora pati. Hæc & multa alia Chryſoſtomus, quæ hoc frigidiſſimo ſeculo multis paradoxa uidebuntur, cùm tamen longè magis paradoxum ſit, quòd non pudet multos in multam ſtertere lucem, idque etiam feſtis diebus, quibus oportebat ſanctorũ alacritate permoueri ad precandum Deum, non ſolùm interdiu, ſed noctibus etiam, ut liberemur ab onere peccatorum, & Dei gratiam impetremus, ipſo eodem præſtante, qui uiuit & regnat per infinita ſecula, Amen.

Luc. 6.

IN EODEM FESTO, Matth. 16.

In illo tempore. Venit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi, & interrogabat diſcipulos ſuos, dicens. Quem dicunt homines eſſe filium hominis? Et reliqua. Homilia Erici.

HErodes maior, ſub quo Dominus natus eſt, quatuor traditur filios habuiſſe, Philippum uidelicet qui hic commemoratur, quique (ut Lucas narrat) fuit tetrarcha Iturææ, & Trachonitidis regionis: Archelaum quoque & Lyſaniã, ſed & Herodem, ſub quo paſſus eſt Dominus. Philippus ergo iſte princeps, ut præmonſtratum eſt, quartæ partis regni Iudæorum, in honorem Tiberij Cæſaris ciuitatem ſtatuit ad radices Libani montis, ubi Iordanis in duobus fontibus exoritur, quam Cæſaream Philippi in memoriam ſui nominis, pariterque in honorem Tiberij Cæſaris appellari conſtituit: quæ poſteà priſtino amiſſo uocabulo, Paneas dicta eſt, in qua etiam ciuitate tradunt antiquis regibus quondam tributa conſueuiſſe perſolui. Hoc autem fecit fauore huius Cæſaris ad imitationẽ patris ſui Herodis, qui ex nomine Cæſaris ciuitatem Cæſaream nuncupauit, quæ anteà Turris Stratonis uocabatur, qui etiam trans Iordanem Iuliadem urbem in monimẽtum filiæ ipſius Cæſaris cõdidiſſe in hiſtorijs inuenitur. Veniens ergo Dominus in partes Cæſareæ Philippi, diſcipulos, cuius apud homines opinionis haberet, inquirebat. Et pulchrè faſis hoc quammaximè his in partibus agere uoluit, ut ubi quondam rex terrenus cenſum tributarium exigere ſolitus erat à ſibi ſubditis, ibi ueniens rex cæleſtis reciperet cenſum fidei à diſcipulis ſuis. Vbi ſanctæ ſuæ Eccleſiæ rectoribus exempli quam ſequerentur normam præſignauit, qui uicem Chriſti in adminiſtrandis eius gerunt negocijs, quò ipſi quoque ab his, quos fidei & conuerſationis merito probato familiariùs cæteris colunt, cuius famæ apud ſubiectos ſint percontentur. Et ſi quidem dignos ſe laudibus famæ eſſe deprehenderint, Dei totum gratiæ deputent, taleſque eſſe, quales fama uulgauit, ſtudeant. Si uerò ſecùs quàm decet ferri de ſe teſtimonium ſenſerint, ſic illud in ſeipſis corrigere, tamq; piè & iuxta quod ſacer præcellentiæ ordo poſtulat, uiuere ſtudeant, ut tantus in eis ſanctitatis ſplendor eluceat, qui omnem maliloqui oris nebulam tergat, famamque de ſe mentiri prohibeat. Ait enim: [Quem dicunt homines eſſe filium hominis? Non hoc quaſi inſciens percontatur, tanquam ignorare potuerit, quid de ſe homines ſentirent: ſed ut confeſſionem rectæ fidei illorum digna mercede remuneraret, & populum traditionibus falſis ſcribarum & phariſæorum corruptum, ab errore liberaret. Scribæ nanque & phariſæi, qui in populo Iudæorum honore ac ſapientia eminebat, uidentes ſe à populo deſeri, & Dominum Ieſum Chriſtum ſequi propter uitæ ſanctitatem, ac prædicationem ſalutiferam, atque miraculorum ſigna, quæ ab eo aſſiduè fieri cernebant, zelo ducti inuidebant ei. Et licet lege & prophetis præ cæteris edocti, Chriſtum illum eſſe ſcirent, timentes tamen gloriam humanam perdere, ſi populus doctrinam eorum desereret, & Domini præcepta ſequeretur, laborabant quibus modis poterant corda populorum ſubuertere, ne Chriſtum illũ crederent, qui in lege & prophetis patribus eorum fuerat repromiſſus. Vnde & Iudæi uſque hodiè exiſtimant Dominũ Ieſum Chriſtum necdum in hunc mũdum ueniſſe, ſed adhuc uenturũ eſſe. Cernẽs ergo Dominus ſcribarum & phariſæorum traditionibus plebem corruptã, & ſe non Chriſtũ æſtimari à populo, ſed potius Ioannem, aut Eliam, uel Ieremiam, uoluit eos ab hoc errore liberare: & idcircò interrogans eos inquirit quid alij de ſe ſentiant, ut ex poſitis diuerſis opinantium erroribus, probarentur diſcipuli non de opinione uulgari percepiſſe ueritatẽ ſuæ confeſſionis, ſed potius reuelatione diuinæ inſpirationis. Ait nanque: Quem dicunt homines eſſe filium hominis? Tanquã dicat: Me qui filius hominis dicor, hoc eſt, filius Mariæ, quem dicunt homines eſſe? Nec ait: Quẽ me dicunt homines eſſe, ſed, filium hominis, ne iactanter uulgarem ſententiam de ſe requirere uideretur. Filius autem hominis ſæpiùs quàm filium Dei ſe conſueuit appellare, ut nos de diſpenſatione humanitatis, quam pro nobis aſſumſit, admoneat. Vbicunque autem in ueteri teſtamento filius hominis ſcriptũ eſt, beatus Hieronymus in Hebræo filium Adam haberi teſtatur. Nam & Adam, homo interpretatur. Et pulchrè homines appellat eos, qui de filio hominis tantum loqui nouerant, hoc eſt, de filij humanitate, quam oculis cernebant, & deitatis illius arcana neſciebant. Homines nanq; erant, id eſt, humana tantum de eo ſapiebant. Qui uerò de filio Dei iam loqui didicerunt, non iam homines, ſed dij appellari merentur: quales erãt ſancti apoſtoli, qui iam ſpiritusſancti magiſterio edocti, nõ ſolũ filium hominis Chriſtum, uerumetiã conſubſtantialẽ Dei patris filiũ illum eſſe intelligere meruerunt. Vnde & præmiſsis uarijs hominum opinionibus, ilicò apoſtolos quem ſe eſſe dicerẽt ſciſcitatur: per hoc eos à cæterorum hominum generalitate diſcernens, atque ſingularis priuilegio ſciẽtiæ ſupra humanam demonſtrans eſſe naturam. Quã formam interrogationis etiam doctores Eccleſiæ obſeruare oportet. Nam & ipſi perquirere debent à ſuis ſubiectis de fama ſui nominis, quales apud uulgares & extrinſecus habeatur, vt ſecundum quod de ſe audierint, proprios mores corrigere, & ſeipſos modeſtius cunctis ſtudeant conformare. At illi dixerunt: Alij Ioannem Baptiſtam, alij autem Eliam, alij uero Ieremiam, aut unum ex prophetis. Neceſſarium hic non eſt cauſas errorum uulgarium inquirere, cur ſcilicet Chriſtum alij Eliam, alij Ioannem, alij putauerũt Ieremiã: cum ſic infideles in Elia & in Ieremia errare potuerint, quomodo Herodes in Ioãne errauit, dicẽs: Quem ego decollaui Ioannẽ, ipſe ſurrexit à mortuis, & ideo uirtutes operantur in eo. Sicut enim Herodes Chriſto miracula facientem, Ioannem quem ipſe decollauerat, eſſe arbitratus eſt: ſic nimirum uulgus indoctum eundem Chriſtum Eliam, uel Ieremiam eſſe putauit: quorum alter raptus in cælum legitur, alterius uerò mors in ſcriptura canonica apertè memoratur. Sed quæri poteſt, quare Dominus Ie-

Luc. 3.

Scribæ & phariſæi inuident Chriſto.

Iudæorũ ſtulta perſuaſio.

Hierõ. in hunc Matthæi locum.

Mar. 6

4. Re. 2

2. Machab. 15

Sſ 3 ſus

ſus Chriſtus ab Herode uel à populo Ioannes ſit æſtimatus, cùm Ioannes nullis miraculorum claruerit ſignis, Chriſtus autem maxima ac præcipua patrauerit ſigna. Leproſos nanque mundabat, cæcos illuminabat, dæmones ob obſeſsis corporibus eliminabat, claudis & paraliticis greſſum reddebat, mortuos etiam ſuſcitabat: quod Ioannem nunquam feciſſe cognouimus. Ad quod dicendum, ideò ab Herode, ſiue à populo Chriſtum Ioannem æſtimari potuiſſe, qui poſt reſurrectionem à mortuis miracula facere potuerit, quod antè non fecerat: quoniam eandem, quam & nos, de reſurrectione mortuorum habebãt fidem, credentes uidelicet corpora mortuorum poſt reſurrectionem maioris dignitatis & gloriæ futura eſſe, quàm priùs. *Ier. 1.* Ieremias autem non immeritò Chriſtus opinari potuit, propter nimiam ſanctitatem, qua in populo excellebat: ſicut & Ieremias, qui in utero matris ſanctificatus, ſuis temporibus clarus emicuit. Elias uerò idcirco credi poterat Dominus, quòd illum ante ſaluatoris aduentum ſciebant eſſe uenturum, dicente *Mal. 4* Malachia propheta: Ecce ego mittam uobis Eliam Theſbitem, antequàm ueniat dies Domini magnus & horribilis, ut conuertat corda patrum in filios, & cor filiorum ad patres eorum. [Dicit eis Ieſus: Vos autem quem me eſſe dicitis?] Quaſi ab hominum generalitate illos ſequeſtrans: deos ac Dei filios per ado*Pſa. 81*ptionem factos inſinuat, iuxta illud Pſalmiſtæ. Ego dixi, dij eſtis, & filij excelſi omnes. Ac ſi diceret: Illis qui homines ſunt diuerſa æſtimantibus, uos qui dij eſtis, & per adoptionem iam filij Dei effecti, quem me eſſe dicitis? At uerò Petrus fide ardentior, præ cæteris amore confeſſionis promptior, ex uoce cunctorum reſpondit: [Tu es Chriſtus filius Dei uiui.] Omnibus generaliter apoſtolis interrogatis, B. Petrus cunctorũ in ſe perſonas aſſumens, ex abundanti ſenſu reſpõdit: *Petrus uertex Eccl.* Tu es Chriſtus filius Dei uiui. Et reuera ita expediebat, ut ille qui futurus erat uertex Eccleſiæ, ore loqueretur totius Eccleſiæ. Filium autem Dei uiui dixit, ad diſtinctionem falſorũ deorũ, quos erronea gentilitas ſibimet ad colendum, uel ex mortuis hominibus inſtituit, uel ex rebus inſenſibilibus quos adoraret creauit, *Pſ. 113* de quibus ſcriptum eſt: Simulachra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Et hac breui ſententia omnia, quæ de Chriſto diffuſis ſermonum excurſibus dici poſſunt, decentiſſimè comprehẽdit, ſimulque humanam laſciuiam, quæ ſecretorũ inueſtigandorum audax eſt, coercuit. Quarè enim nos de Chriſto quomodò ex Dei patris ſubſtantia natus ſit, cùm gignens ſine eo qui genitus eſt, nunquã fuerit: uel quomodò de matris uirginis utero homo factus exierit, & matrem integram intemeratamque reliquerit, quare hæc & id generis plura de Chriſto quæramus, cùm B. Petro tantùm credere ſuffecerit, quòd ipſe eſſet Chriſtus filius Dei uiui? Nam & B. *1. Co. 2* Paulus nil aliud ſe ſcire iudicauit, niſi Chriſtum Ieſum, & hunc crucifixum. Fidei igitur Chriſtianæ finis, in confeſſione conſtitutus eſt Chriſti filij Dei. Nõ quidem licet ſcire quomodò ſit genitus, licet tamen credere, quia ſit genitus. Sed & hoc intuendum, quia Chriſtus de filio hominis interrogauit, Petrus uero de filio Dei reſpondit. Oportet enim tanto magis diuinitatem illius uenerari à nobis, quanto ipſe humiliatus ſe ſubmiſit pro nobis. Iam uerò audiendum, quali Chriſtus laudatorem confeſſoremque ſuũ præconio proſequitur. [Beatus es, inquit, Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis non reuelabit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt.] Bar Iona Syriacè, Latinè dicitur filius columbæ. Iure autem Beatus Petrus apoſto*S. Petr⁹ cur*lus filius columbæ uocatur, quia prudenti ac pia ſimplicitate Domino adhærebat. Nam & columba ſimpliciſſimum atque innocentiſſimum animal eſt, & *filius columba dictus.* præ cæteris auibus ſimplicitate gaudet. Quod ſi alti ùs accipere uolumus, per columbam, in cuius ſpe*Mat. 3*cie ſpiritusſanctus ſuper Dominum baptizatum apparuit, eiuſdem ſpiritusſancti gratia figuratur. Meritò ergo Dominus Petrum filium colũbæ nominat, quẽ ſpiritualium donorum gratia ipſe repleuerat: qua docente interiùs didicerat, quod foris tam idoneè proferebat. Nonnulli ſimpliciter arbitrantur, quòd idem Petrus patrem habuerit nomine Ioãnem, iuxta quod alibi à Domino interrogatur: *Ioã. 21* Simon Ioannis, diligis me? uoluntque ut pro Bar Ioanna, quod eſt filius Ioãnis, uitio ſcriptorum Bar Iona ſcriptum ſit, una ſyllaba dempta de medio. Interpretatur autem Ioanna gratia Dei. Vtrunque autem nomen iſta myſticè ualet intelligi, ut Petrus dicatur filius columbæ, id eſt, ſpiritusſancti: & filius Ioannis, id eſt, gratiæ Dei, per quem dona ſpiritualia figurantur. Et notandum, quàm conuenientiſſima facta eſt laudis retributio. Beatus enim Petrus Dominum filium Dei eſſe dicebat: Chriſtus eum filium ſpiritusſancti conſequenter appellat. Ergo dum beatus Petrus ſpiritusſancti filius dicitur, Dei profectò filius eſſe confirmatur. *Ioan. 4* Deus enim ſpiritus eſt. Sed longè aliter, multumque diſtinctè Chriſtus Dei filius, aliter beatus Petrus. Qđ enim ille habet per naturam, hoc accepit iſte per gratiam: & quod illi eſt ſemper eſſentialiter proprium, iſti fuit temporaliter dono accidenti collatum. Quòd uerò dicit, [Caro & ſanguis non reuelauit tibi.] Carnis & ſanguinis nomine, carnalem ſcribarum & phariſæorum traditionem & doctrinam accipere debemus. Caro enim & ſanguis rectè intelliguntur homines ſapientia carnali inflati, columbinæ ſimplicitatis neſcij. Caro autem & ſanguis uaria in ſanctis ſcripturis ſignificatione ponuntur. Aliquando enim caro pro *Gen. 2.* ipſius naturæ ſubſtantia ponitur, ut in Geneſi: Hoc nunc os ex oſsibus meis, & caro de carne mea. Nonnunquam carnis appellatione ſynecdochicos totus *Ioan. 1* homo ſignatur, ſicut de Chriſto per Ioannem dicitur: Verbum caro factum eſt. Quod eſt apertè dicere, Deus homo factus eſt. Caro etiam & ſanguis pro cor*1. Cor. 15.*ruptione poni ſolẽt, Apoſtolo dicente, Caro & ſanguis regnum Dei non poſsidebunt. plerunque etiam carnis & ſanguinis nomine, carnalis & ſpiritualis intellectus ſubtilitate groſſeſcens doctrina accipitur, *Gal. 1* Paulo de ſeipſo dicente: Continuò non acquieui carni & ſanguini. Quo ſenſu in hoc loco accipienda eſt caro, carnalis uidelicet, & quantùm ad Deum ſtulta carnalium ſapientia: quæ quanto ſe latiùs ad inueſtiganda terrena & tranſitoria diffundit, tanto minùs ad intellectualis & ueræ philoſophiæ aditum peruenit. Non ergo caro & ſanguis illi reuelauit, quia non mundana ſapientia quòd Chriſtus Dei filius eſſet, accepit, ſed Deo patre, qui ſolus nouit filium, inſpirante didicit. *Matt. 11.* Siue etiam caro & ſanguis, ut præmiſſum eſt, appellantur homines carnaliter de Chriſto ſapientes, & columbinam ſimplicitatem non habentes, atque ideò gratia ſancti ſpiritus indigni: quales illi fuere, quorum ſuperiùs de Chriſto opiniones euãgeliſta retexit: de qualibus per Apoſtolum dicitur: *1. Co. 2* Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei. [Sed pater meus, qui in cælis eſt.] Cùm omnia dona ſpiritualia, quæ à Domino fidelibus tribuuntur, à ſpiritusſancto largiri certiſſimum ſit, dicente Apoſto*1. Cor. 12.*lo: Alij datur per ſpiritum ſermo ſapientiæ, & cæt. uſque quò dicitur, Diuidens ſingulis prout uult: quo Dominus Ieſus Chriſtus à patre dicit reuelatum fuiſſe B. Petro ſacramentum fidei? Sed ſciendum, quia ſicut una eſt ſubſtantia patris & filij & ſpiritusſancti, ita eſt in eis & una operatio atque uoluntas: ac

per

per hoc conuenienter dicitur, quia pater qui in cælis eſt, reuelauerit Petro myſterium fidei, quod caro & ſanguis reuelare nequibat. [Et ego dico tibi, quia tu es Petrus.] Ordo uerborum eſt: Quia tu dixiſti mihi, Tu es Chriſtus filius Dei uiui, & ego dico tibi, nō ſermone caſſo, & nullum habente opus, ſed dico tibi ueraciter, quia tu es Petrus. Non nunc primùm accepiſſe Petrum hoc nomen credendum eſt, ſed potiùs tūc, quando in initio dominicæ prædicationis (ſicut Ioannes teſtatur) per Andream ad Dominum adductus, in magnæ fidei ſuæ præſagium audiuit ab eo: Tu es Simon filius Ioanna, tu uocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, ut cum hoc nomine modò appellauerit Dominus, dicens: Tu es Petrus. non enim ait, Tu uocaberis Petrus, ſed, Tu es Petrus, quod utique dictum fuerat anteà. Sicut autem Chriſtus dedit apoſtolis nomen, ut lux uel ſal terræ uocarentur: ita huic egregio confeſſori ſuo, qui Simon, id eſt obediens anteà uocabatur, ob robur inuictæ fidei, Petri nomen indidit: quia uidelicet illi tenaci mente inhæſit, de quo ſcriptum eſt, Petra autem erat Chriſtus. Petra autem non per eſſentiam, ſed per ſignificationem. Quemadmodum enim leo propter fortitudinem, uel agnus propter innocentiam: ſic etiam petra dicitur propter firmitatem, quia ſperantibus in ſe turris eſt fortitudinis à facie inimici, de quo Pſalmiſta: Dominus, inquit, firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus. [Et ſuper hanc petram,] id eſt ſuper me, quem ore tuo confeſſus es dicens; Tu es Chriſtus filius Dei uiui. Ipſe eſt enim lapis ille precioſus, in fundamento Eccleſiæ conſtitutus, de quo Paulus, Fundamentum, inquit, aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, Chriſtus Ieſus. Siue ſuper hanc petram, hoc eſt, ſuper hanc fidem, qua me filium Dei uiui confeſſus es, ædificabo Eccleſiam meam. Super Chriſtum enim ædificat, qui fidem illius illibatè cuſtodit. Super Chriſtum etiam ædificat, qui per dilectionem Dei & proximi, & per obſeruantiam mandatorum Dei, ad ſortem electorum peruenire feſtinat. Meam uerò addidit, ad diſtinctionem eccleſiæ hæreticorum, de qua per Pſalmiſtam dicitur: Odiui eccleſiam malignantium, de quibus adhuc ſubditur. [Et portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.] Non hoc dixit de conditione temporalis mortis, qua legimus cunctos penè apoſtolos martyrio conſummatos, ſed portas inferi, uitia atque peccata uocat. Portæ nanque inferi, mortiſera hæreticorum dogmata ſunt, quibus imprudentes quoſque illiciunt, & ad perpetuæ mortis damnationem pertrahunt. Portæ etiam mortis ſunt perſecutorum callida blandimenta, ſiue aſpera crudelitatis intentamenta, quibus uel perſuadendo, uel terrorem incutiendo, fideles à ſuæ rectitudinis ſtatu deijcere, & æternæ morti cupiunt obnoxios reddere. Sed & prauorum hominum opera atque inepta colloquia, quæ infidelibus introitum mortis aperiunt, portæ ſunt utique inferi, in quantùm ſuis auditoribus uel ſequacibus iter perditionis oſtendunt. Sed ex his uitiorum portis nulla præualet aduerſus Eccleſiam, quæ ſupra petram fundata eſt: quia quicunque ſuper petram, quæ Chriſtus eſt, per fidem & bonam operationem firmiter fundatus fuerit, nullis tentationum inſidijs à ſtatu rectæ fidei deijci, nullis aduerſitatibus ad caſum impelli poterit. Qui uerò tentationi ſuccumbit, hic non ſuper petram ſolidam, ſed ſuper arenam pendulam fidei domum ædificaſſe credendus eſt: quia non amore ueritatis, ſed alicuius temporalis utilitatis obtentu, falsò nomen Chriſti aſſumpſit. [Et tibi dabo claues regni cælorum.] Claues regni cælorum non debemus pueriliter opinari cuiuſcunque eſſe materiæ, utputa argenti uel auri: ſed per claues ipſa diſcernendi ſententia potentiaque deſignatur, qua dignos ſciret in regnum recipere, impios uerò à beatitudine illius felicitatis excludere. Quæ claues idcircò B. Petro Apoſtolo, qui potiori confeſſione præ cæteris regem cælorum confeſſus eſt, ſpecialiter ſunt collatæ, ut conſtaret, quia abſque ea confeſſione, & fide, qua ipſe Chriſtum declarauit, regnum cælorum nullus poſſet intrare. [Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.] Hæc ſoluendi atque ligandi poteſtas, quamuis ſoli Petro à Domino collata eſſe uideatur, omnibus quoque generaliter apoſtolis ſub eius perſona collata eſt. Nam & poſt ſuę reſurrectionis nobilem triumphum apparens illis omnibus, apertè dixit: Quorū remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Nam ſicut interrogatis generaliter omnibus, Petrus reſpondit pro omnibus: ita & quod Dominus Petro reſpondit, in Petro omnibus reſpondit. Quinetiam omnibus epiſcopis ac presbyteris in Eccleſia idem officium committitur, ut uidelicet agnitis peccantium cauſis, iuxta modum culparum uel pœnitentiæ, ligandi atque ſoluendi exerceāt poteſtatem: ita duntaxat, ut quod etiam hoc tempore in nonnullis ſacerdotibus inuenitur, nec eos qui inſontes uel innoxij ſunt damnent, nec illos qui damnationem merentur, ſecuros tanquàm de ſolutione præſumant reddere. Sunt enim quidam, qui dum minùs cautè extraordinariè hac uolunt uti poteſtate, ſe ipſos priuant conceſſo munere, dum uidelicet putant ſe poſſe ligare eos, qui in diuino cōſpectu ſoluti ſunt, atque eos ſoluere, qui apud iudicium Dei proprio reatu ligati tenentur. Magna ergo uigilantia, magnoq; ſtudio ſanctis Eccleſiæ paſtoribus hæc iudiciaria ſeueritas æquè librāda eſt, & illud ſemper ſuſpectè cogitandum, quod de peruersè iudicantibus per prophetam Dominus dicit: Mortificabant animas quæ non moriuntur, & uiuificabant animas quæ non uiuunt. Perſpecta igitur cauſa peccati, quos uiderint digna compunctione errata deflere, hos à uinculis æternæ mortis pronuntient abſolutos: quos uerò probauerint ſegnes eſſe in pœnitentia agenda, nec ſolū peccata non plangere, uerùm in ipſis uelle permanere, illos debent damnationis perpetuæ ſupplicijs adiudicare, ut ſic apertæ damnationis exprompta diſtrictione, ſalubria pœnitentiæ & humilitatis decreta cogantur ſubire. Denique B. Petrus, ut dictum eſt, qui Chriſtum uera fide confeſſus, & inuicto eſt amore ſecutus, ſpecialiter & claues regni cælorum, & arcem iudiciariæ poteſtatis accepit: ut omnes in Chriſto credentes intelligant, quia quicunque ab unitate fidei uel ſocietatis illius quolibet modo ſe ſegregant, tales nec uinculis peccatorum abſolui, nec regni cæleſtis ianuam ingredi poſſunt. Cuius quia feſtiuitatem annuo recurſu uenerabilem, utpotè principis apoſtolorum, celebri frequentamus officiorum obſequio, eius inquantùm poſſumus exempla imitari ſatagamus, ubique ſuffragia poſcere: ut quia ipſi ſancta Eccleſia eſt ſpecialiter commiſſa, nos qui eius membra ultima ſumus, ſedulis patrocinijs adiuuare, & in regni cælorū gloriam piè interueniendo dignetur inducere, præſtante Domino Ieſu Chriſto, cui laus & gloria eſt cum patre Deo in unitate ſpiritusſancti, per cuncta ſemper ſecula, Amen.

Margin notes (left column): *Petrus quando ad nom. Ioannis primū acceperit.* — *Ioā. 1.* — *Mat. 5* — *1. Cor. 10.* — *Pſa. 60* — *Pſ. 17.* — *Eſa. 28.* — *1. Co. 3* — *Super Chriſtū quis ædificet* — *Pſ. 25.* — *Portæ inferi.* — *Claues regni cælo. quę*

Margin notes (right column): *Ioā. 20* — *Ez. 13*

IN EODEM FESTO, Homilia Euſebij Emeſeni.

Venit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi &c. Matth. 16.

INterrogat diſcipulos ſuos, quam opinionem de eo homines habeant, & quem eum eſſe putent: non quo diuerſas uulgi ſententias ignoret, ſed ut eos ueritatem inſtruat & doceat. [At illi dixerunt: Alij Ioannem Baptiſtam, alij autem Eliam, alij uerò Ieremiam, aut unum ex prophetis.] Iam enim Ioannes *Luc. 3.* defunctus erat: qui quum adhuc uiueret, omnes æſtimabant, ne fortè ipſe eſſet Chriſtus. Herodes autem *Matt. 14.* audiens famam Ieſu, dixit pueris ſuis: Hic eſt Ioannes Baptiſta, & ipſe ſurrexit à mortuis. Stultiſſimus populus, qui nunc Ioannem Chriſtum, nunc Chriſtum Ioannem eſſe putabat. *Stultitia Iudæorũ.* Stultiſſimus (inquam) qui dum uidet prophetas, eos perſequitur & uituperat: poſt mortem uerò eos ueneratur, & monumenta eis ædificat, neque tales ulteriùs naſci poſſe arbitrantur, quales illi fuerant quos ipſi occiderant. Vnde uidentes Ioannem, non Ioannem, ſed Chriſtum, uel Eliam, uel aliquem alium præcedentium prophetarum eum eſſe putabant. Similiter autem Chriſtum uidentes, Chriſtum non eſſe credebant. Sciebant enim eum eſſe uenturum: ſed quia non uidebant, credere non poterant. Quid enim? ſi Eliam uel Ieremiã iſti uidiſſent, non utique eis credidiſſent. Viderunt enim eos patres eorum, eis tamen credere noluerunt. [Dicit illis Ieſus: Vos autem quem me eſſe dicitis?] Hæc eſt (inquit) ſententia populi, ſic de me loquuntur qui me non cognoſcunt, non me dicunt eſſe quod ſum, dicunt me eſſe quod non ſum: priùs Ioannem Chriſtum eſſe dicebant, nunc me Ioannem eſſe dicũt: iam neque me, neque Ioannem putant eſſe Chriſtũ: uos autem quem me eſſe dicitis? nunquid & uos eandem opinionem habetis? [Reſpondens Simon Petrus, dixit: Tu es Chriſtus filius Dei uiui.] Decuerat enim hoc Petrum reſpõdiſſe, quatenùs ipſe eſſet princeps fidei Chriſtianorum, qui erat princeps Apoſtolorum. Sed uideamus quid interrogauerit Chriſtus, uideamus quid reſponderit Petrus. Dicit enim Chriſtus: Quem dicunt homines eſſe filium hominis? Dicit Petrus: Tu es Chriſtus filius Dei uiui. Ille de homine interrogat, iſte filium hominis eſſe Dei filium dicit. Ille igitur qui eſt filius Dei uiui, idem ipſe eſt & filius hominis. Vnde & beata uirgo Maria Theotocos uocatur, id eſt, Deum & hominem pariens. Quod *In prima Synodo Epheſina* quia Neſtorius confiteri noluit, ab Eccleſia expulſus eſt & condemnatus. [Reſpondens autem Ieſus, dixit ei: Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed pater meus qui eſt in cælis.] Beatus es (inquit) Simon Bariona. Simon, filius columbæ. Bariona enim filius columbæ interpretatur. Sed *Mat. 3* quare columbæ? Sanctum Spiritum ſuper Chriſtum Dominum noſtrum in ſpecie columbæ apparuiſſe narrat Euangeliſta. Huius igitur columbæ h[...]us eſt, qui tam ſanum atque ſpiritualem ſenſum habet. Vt *Ioã. 3.* enim Dominus ait: Quod natum eſt ex carne, caro eſt, & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Vnde & ſubditur: [Quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui eſt in cælis.] Non eſt hæc ſententia carnalis, non eſt hæc fides carnis & ſanguinis, non parentes tui uel caro tua iſta te docuerunt, ſed pater *Gal. 1.* meus qui eſt in cælis. Sic enim & Apoſtolus dicit: Quia non acquieuit carni & ſanguini, ſed uenit Hieroſolymam uidere Petrum. [Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.] Tu dicis, & uerum dicis, quia ego ſum Chriſtus filius Dei uiui: & ego dico tibi, quia tu es Petrus, fide fortis & doctrina ſtabilis. Niſi enim in hoc nomine fortitudinem & ſtabilitatem Chriſtus intellexiſſet, quarè ea quæ ſequuntur protinùs addidiſſet, dicens, [Et ſuper hãc Petram ædificabo Eccleſiã meã?] Si Petrum non intelligis, petram reſpice: Petra autẽ *1. Cor. 10.* erat Chriſtus. Sic igitur à petra Petrus, ſic à Chriſto Chriſtianus. Videamus itaque quid ſit, Et ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam. Super hanc petram, quam tu modò in fidei fundamentum poſuiſti: & ſuper hanc fidem ædificabo Eccleſiam meam. *1. Cor. 3.* Huic enim ſententiæ Apoſtolus concordans, ait. Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Ac ſi dicat: Nõ eſt aliud fundamentũ, niſi illa petra, quam Petrus poſuit in fundamentũ, quum diceret: Tu es Chriſtus filius Dei uiui. Super hanc petram ædificatur Eccleſia Dei. [Et portæ inferi non præualebunt aduerſus eã.] *Matt. 21.* Qui enim ceciderit ſuper hunc lapidem, cõfringetur: ſuper quem uero ceciderit lapis iſte, conteret eum. Tanto enim impetu, tantaque fortitudine hæc petra fertur, ut muros conterat, portas comminuat, & nulla uirtus uel fortitudo ei reſiſtere ualeat. Sed ſi uis & aliter intelligere portas inferi, cognoſce prius portas. *Portæ cæli.* Portæ nanque cæli, Apoſtoli ſunt, Epiſcopi & ſacerdotes, & alij quorũ doctrina & exemplis cæli palatiũ animæ ingrediuntur. Sunt igitur econtra portæ *Portæ inferi.* inferi, Iudæi & hæretici, omneſque ſeductores, & fidei catholicæ corruptores. Per hos enim infidelium animæ in infernum intrant, & in tenebras demerguntur. Et iſti quidem contra hanc peccare, & aduerſus Eccleſiam, quæ ſuper eam ædificata eſt, præualere non poterunt. [Et tibi dabo claues regni cælorũ.] Hoc enim quod principaliter Petro dicitur, cæteris quoq; Apoſtolis dictum eſſe intelligi debet: & non tantum Apoſtolis, uerum etiã epiſcopis & ſacerdotibus. Iſtis enim claues & poteſtas à Domino data eſt, ut non ſolũ Eccleſiam, ſed cœlos alijs aperiant. Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunq; ſolueris ſuper terrã, erit ſolutũ & in cœlis. Hoc epiſcopi audiant: de munere gaudeant, de poteſtate non ſuperbiant. Si enim ſic ligauerint ut Petrus, ſi ita ſoluerint ut Petrus, quicquid ligauerint ligatum erit, & quicquid ſoluerint, ſolutum erit. Imitentur igitur illum in diſcretione & iuſtitia, quẽ imitari uolũt in ligandi atque ſoluendi poteſtate. Si enim aliter egerint, non erit ratum quod egerint. Ideò enim hæc ſoli Petro dicta ſunt, quia nemo fidelior, nemo iuſtior, nemo diſcretior, & nemo melior erat, cui hæc dici potuiſſent. Ideò enim ſoli illi dicta ſunt, ut omnes alij ſe in illo quaſi in ſpeculo uideant, ſic uiuendo, ſic agendo, ſic ligando, ſic ſoluendo, & à pace & concordia non recedendo. Veruntamen ſicut prælati, ſi iniuſtè ligant, ligandi poteſtate ſeipſos priuant: ita & ſubiecti, etiam ſi iniuſtè ligati ſunt, ſi tamen ſe ligatos eſſe paruipendant, ipſa ſua ſuperbia ſeipſos arctius ligant. *Etiam iniuſta prælati ſententia non contemnenda.* Deſiderent igitur ſolui etiam illi qui ſic ligantur, ſpondeant ſatiſfactionem: quam ſi prælatus recipere uoluerit, tunc ſciant ſe eſſe ſolutos.

IN COMMEMORATIONE Sancti Pauli, Sermo beati Ioannis Chryſoſtomi.

Eſt Homil. 3. de Laudibus S. Pauli. Beatus Paulus, qui tantam uim humanę
alacritatis oſtendit, ut ad cælum quo-
que ipſum ualeat ſubuolare, præter-
mittens angelos & archangelos, alias
que uirtutes, aliquando quidem ſuo
exemplo Christi nos fieri imitatores
iubet, dicẽdo: Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chri
1.Co.11. ſti. Aliquando uerò de ſe reticens, ad ipſius nos Dei
imitationem extendit, dicens: Eſtote ergo imitatores
Dei ſicut filij chariſsimi. Iam uerò demonſtrans, quia
Eph 5. nihil ita hanc imitationem pariat, quàm ſi ita uiuat
aliquis, ut bonum eius in communi proficiat, atque
uniuerſis utiliora prouideat, adiunxit, Ambulate in
charitate. Ideò cum dixiſſet, Imitatores mei eſtote,
continuò de charitate diſſeruit, quia hæc præcipuè
uirtus homines Deo proximos facit. Quantæ enim
cunque ſint aliæ uirtutes inferiorem locum tenentes,
cunctæ erga hominum ſtudia uerſantur: ut eſt contra
concupiſcentiam pugna, ut quod aduerſus gulam ge-
ritur bellum, ut in auaritiæ interitum acies ordinata,
ut cum iracundiæ furore conflictus. Diligere uerò,
nobis Deoque commune eſt, propterea & Deus impe
rabat, Orate pro perſequentibus & calumniantibus
uos, ut ſitis filij patris ueſtri, qui in cælis eſt. Hoc ergo
Luc. 6. & Paulus cunctorum intelligens caput bonorum, om
ni in ſe ſtudio exprimere curauit. Nemo enim ita di-
Charitas, bonorũ caput. lexit inimicos, nemo inſidiatoribus ſuis ita beneficus
fuit, nullus pro afflictoribus ſuis tanta perpeſſus eſt.
Non enim illa quæ patiebatur, ſed naturę copulam
cogitabat, quantoque amplius efferebantur inimici,
tanto magis eorum miſerabatur inſaniam. Vt enim
aliquis indulgentiſsimus pater afficitur erga filium
phreneſi comprehenſum, cuius quantò magis cõui-
cijs ictibusque pulſatur, tantò eum potius miſeratur
ac defiet, ita Paulus qui de ipſa magnitudine paſsio-
num, eorum à quibus affligebatur, æſtimaret furorẽ,
maiora illis adhibebat fomenta pietatis. Audi igitur
quàm compatienter, quanque manſuetè nobis pro il-
lis loquatur, qui eum quinquies uerberauerant, qui
catenis onerauerant, qui ipſum eius ſitiebant cruo-
rem, quique illum quotidiè diſcerpere cupiebant. Te-
ſtimonium, inquit, illis ego perhibeo, quòd æmulatio
nem Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. Rur-
ſus eos, qui ſe ſupra illos ſuperbius efferebant, refre-
Rõ. 10. nans: Noli, ait, altum ſapere, ſed time. Si enim Deus na
turalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat.
Rom. 11 Quia enim cognouerat dominicam iam in illos pro-
ceſsiſſe ſententiam, quod unum & ſolum in ſua erat
poteſtate, præſtabat: ſæpè lachrymabatur, uehemen-
ter pro illis dolebat, uolentes eis inſultare prohibe-
bat, atque inquantum poterat, laborabat umbram eis
aliquam excuſationis obtundere. Et quia propter con
tumaciam eorum atque duritiam, perſuadere illis fi-
dem ſermone non poterat, ad orationes conuerteba-
tur aſsiduas. Fratres, inquit, uoluntas quidem cordis
mei & obſecratio ad Deum fit pro illis in ſalutem. Spe
Rõ. 10. quoque illos meliore ſolicitat, dicens: Sine pœniten
tia enim ſunt dona & uocatio Dei, ut non pertinaci
Rom. 11 uſque ad finem deſperatione moriantur. Quæ utique
omnia ſunt amantis, & ualdè eorum utilitatibus pro-
Ibid. uidentis, ut cum dicit, Veniet ex Sion, qui eripiat &
Eſ. 59. auertat impietatem Iacob. Mordebatur nanque uehe
menter, ac penitus diſſecabatur, cum eos pereuntes ui
deret, propter quod & multa ſolatia adhibebat dolo-
ri, aliquando quidem dicens, Veniet ex Sion qui eri-
piat & auertat impietatem Iacob, aliquando uerò; Et
iſti non crediderunt in illorum miſericordiam, ut &
ipſi miſericordiam conſequantur. Putas autem, quia
erga ſolos Iudæos talis extiterit, ad alios uerò uel do
meſticos uel extraneos nõ ſe multo etiã præbuerit mi
tiorem? Audi ergo quid ad Timotheum ſit locutus,
Seruum, inquit, Domini non oportet litigare, ſed mã
ſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem, cum mo *2.Ti. 2.*
deſtia corripientem eos qui reſiſtunt, nequando det
illis Deus pœnitentiam ad cognoſcendam ueritatem,
& reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo capti tenentur
ad ipſius uoluntatem. Vis autem probare, quã m mo-
deſtè etiam cum illis loquatur, qui in peccata corrue
runt? audi quid Corinthijs dixerit, Timeo, inquit, ne *2.Cor.*
cũ uenero, humiliet me Deus apud uos, & lugeã mul- *12.*
tos ex his, qui antè peccauerunt, & non egerunt pœ-
nitentiam ſuper immunditia & fornicatione & impu
dicitia quam geſſerunt. Et ad Galatas: Filioli mei, quos
iterum parturio, donec formetur Christus in uobis. *Gal. 4.*
Et in cauſa eius, qui fuerat fornicatus, non minus eo
ipſo, qui pro peccato ſuo lamentabatur, dolet, proq;
illo alios deprecatur, dicens, Confirmate in illo cha-
ritatem. Sed & quando ab Eccleſiæ illum corpore ſe- *2.Co. 2*
parabat, cum multis hoc lachrymis gemituque facie
bat. Ex multa, inquit, tribulatione & anguſtia cordis
ſcripſi uobis per multas lachrymas, non ut contriſte- *Ibid.*
mini, ſed ut ſciatis q̃ charitatẽ habeã abundantius in
uobis. Et rurſus, Factus ſum Iudæus ſicut Iudæis, his q̃
ſub lege erat quaſi ſub lege eſſem, factus ſum infirmis *1.Co. 9.*
infirmus, oĩbus oĩa factus ſum, ut oẽs facerem ſaluos.
Vidiſtine quęſo animam omnia terrena ſuperantem?
Omnem enim prorſus hominem Deo exhibere cu-
piebat, & omnes quantum ad ipſum ſpectabat, exhi-
buit. Quaſi enim uniuerſum mundum ipſe genuiſſet,
ſic perturbabatur, ſic currebat, ſic omnes in regnum
Dei feſtinabat inducere, docendo, tum orando pro ip
ſis, tum ipſis etiam ſupplicando, & terrendo, & dæmo
nes animarum corruptores fugando, aliqñ epiſtolis,
aliqñ pręſentia, nũc ſermone, nũc rebus, per diſcipu-
los, per ſemetipſum erigere labentes, ſtantes uerò fir-
mare, humi iacentes attollere, ſanare contritos, torpẽ
tes oleo exhortationis animare, inimicis inſonare ter
ribile, hoſtes minaciter intueri, more optimi cuiuſ-
dam ducis & medici, artis ſuæ inſtrumenta geſtantis.
Cum uerò celſus in omnium conſiſteret arce uirtutũ,
omnem tamen flammam præcipuo charitatis ardore
uincebat. Vt enim miſſum in ignem ferrum, totum
profectò ignis efficitur, ſic Paulus charitate ſuccen-
ſus, totus factus eſt charitas, qui quaſi communis to-
tius mundi eſſet pater, ita in amore hominum ipſos
eorum imitabatur parentes, immò cunctos non carna
les modò, uerumetiam ſpiritales patres ſolicitudine
ac pietate ſuperabat, & pecunias, & uerba, corpus, &
animam pro his quos diligebat impendens. Propter
hoc itaque charitatem, etiam plenitudinem legis uo *Rõ. 13.*
cabat, & uinculum profectionis, & omnium bono- *Col. 3.*
rum matrem, & initium finemque uirtutum, propte- *1.Ti. 1.*
reà dicebat: Finis autem præcepti eſt charitas de cor-
de puro & conſcientia bona, & fide nõ ficta. Et rurſus: *Rõ. 13*
Non adulterabis, non occides, & ſi quod eſt aliud *Bona*
mandatum, in hoc uerbo inſtauratur, Diliges proxi- *omnia,*
mum tuum ſicut teipſum. Quia igitur & initium & fi- *charitas.*
nis & bona omnino uniuerſa dilectio eſt, uel in ipſa
Paulum ſtudeamus imitari. etenim hic illius ope ta-
lis effectus eſt. Non enim mihi proponas mortuos,
quos ſæpius ſuſcitauit, neque leproſos quos eadem
uirtute mundauit, nihil à te horum requirit Deus.
Poſside charitatem Pauli, & perfectam adipiſceris co
ronam. Cuius uero iſta ſententia eſt? Ipſius nutrito-
ris utique charitatis, qui eam & mirabilibus & ſignis
&

& alijs bonis mille præpoſuit. Quia enim ipſe eam abũdè ac uehementer impleuerat, idcircò etiam acrius atque examinatius uim eius intelligit. Per ipſam enim ille ad tam celſum perfectionis cacumen aſcendit: nihilque eũ ita dignũ deo, ut uirtus præſtitit charitatis. & ideò dicebat: Imitamini dona meliora, & adhuc ex *1. Cor. 12.* celſiorem uobis uiam demonſtro, charitatem perfectò optimam uiam, planiſsimamque pronuncians. In hac etiam nos iugiter ambulemus, ut & Paulum, immò Dominum Pauli uidere mereamur, & in corruptibiles cõſequamur coronas, gratia & miſericordia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO, Matth. XIX.

In illo tempore: Dixit Simon petrus ad Ieſum, Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. quid ergo erit nobis? Et reliqua. Homilia beati Ioannis epiſcopi.

ex Ho. 33. Operis impfec. ĩ Mat. QVoniam poſsibile fuit Deo ſaluare Iudaicum populum, multas in lege diuitias poſsidentem, credentium Iudæorum multitudo teſtatur, ſiue per ipſum Chriſtum, ſiue per apoſtolos eius: ut bonitatis illius inueſtigabile pelagus humana æſtimatio non apprehendat, ſed uicta miretur, *Matt. 19.* tamen quia dixit Dominus, Apud homines hoc impoſsibile eſt, quantum ad humanam naturam, apud Deum autem poſsibile, ecce ſubitò excitatur Petrus, unus ex populo illo diuite & difficili, & ex perſona credentium Iudæorum, clamat quaſi teſtis potentiæ Dei ſactus, & confirmans Chriſti promisſionem, & dicit: [Ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis?] Quoniam autem & ipſe petrus, & omnes apoſtoli, cæterique credentium Iudęorum, contra poſsibilitatem humanam per Dei potentiam crediderunt in Chriſtum, ipſe teſtatur dicens ad *Matt. 16.* petrum; Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt. Sermo iſte conuenit ad omnes, ut ſingulis quibuſque dicatur, quoniam beatus es tu, quia non caro & ſanguis reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt. [Ieſus autem dixit eis, Amen dico uobis, quòd uos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & uos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael.] Futurum autem erat, ut in die iudicij reſponderent Iudæi, Domine, non te cognouimus filium Dei in corpore conſtitutum. Quis enim hominum uidere poterat theſaurum in terra abſconditum, ſolem nube celatũ? Quis ſuſpicabatur ſtellam matutinam naſci ſuper ter- *Maria porta paradiſi.* ram? Quis putabat mulierem, quæ clauſit paradiſum, ut nemo in eum intraret, ut ipſa fieret prima porta paradiſi, ut per illam lux procederet, per quam tenebræ intrauerunt? Ergo in iniuriam tuam nos non impulit contumacia cordis, ſed decepit conſideratio carnis. Vos reſpondebitis eis. Et nos homines fuimus ſicut & uos, ſimilem habentes animam, eandemque carnis naturam. In uno uiximus mũdo, eiſdem ſactionibus mundalium ſpirituum periclitantes, ipſis protectionibus Dei adiuti. In hoc autem nos meliores fuiſtis nobis, quoniam nos fuimus homines piſcatores, ruſtici & obſcuri in plebe, uos autem ſacerdotes & ſcribæ & principes populi. Nos illum cognoſcere potuimus, homines piſcatores & ruſtici, & uos eum cognoſcere non potuiſtis ſacerdotes & ſcribæ, qui habebatis præ oculis ueſtris ſcripturas, quaſi lampades ſcientiæ? Nos antequam mirabilia eius uideremus, intelleximus eum, uos autem uel poſt teſtimonia tantarum uirtutum intelligere non poteratis? Quomodò potuit fieri, ut penè tota gens ignoraret, quem duodecim cognouerunt? Eſto, quia non credidiſtis ei, neſciẽtes enim filium Dei, qua cauſa interfeciſtis eum, nullã culpam inuenientes in eo? Sed in nobis bona uoluntas facta eſt quaſi lucerna ruſticitatis noſtræ, in uobis autem malitia facta eſt quaſi caligo ſcientiæ ueſtræ. Adhuc autem audeo & ſubtiliorem introducere ſenſum, magis alterius cuiuſdam uiri ſapientis referre. Exponit enim, quoniam ſicut Iudæorum populus in duodecim tribus fuit diuiſus, ſic & uniuerſus populus Chriſtianus diuiſus eſt in duodecim tribus, ſecundum quaſdam proprietates animarum & diuerſitates cordium, quas ſolus Deus cognoſcere & diſcernere poteſt. Vt quædam animæ ſunt, quaſi de tribu Ruben, quædam autem de tribu Simeon, uel Leui, uel Iuda. Puto enim ſicut omnes ſancti quinque uirgines pru- *Matt. 25.* dentes eſſe dicuntur, quanuis ſint innumerabiles, propter quinque ſenſus ſpiritales, & omnes peccatores quinque uirgines fatuę, quanuis ſint innumerabiles, propter quinque ſenſus carnales. Et ſicut omnes *Apoc.* Eccleſiæ Chriſti, ſeptem dicuntur Eccleſiæ, quanuis *Eſa. 11.* multæ ſint, propter ſeptem ſpiritus. omnes enim ſancti, in quibus præ cæteris uirtutibus abundãtior eſt ſapientiæ uirtus, una habetur Eccleſia. Item in quibus præ cæteris uirtutibus abundantior eſt intellectus, altera dicuntur Eccleſia, & ſic per ſingulos ſpiritus tractans, inuenies Eccleſias ſeptem, ſimiliter & propter gratias duodecim, quas in perſonis duodecim uirginum exponit angelus in Paſtore, ſicut tamen placet illa ſcriptura, omnium Chriſtianorum inueniuntur duodecim tribus eſſe. Vtpotè omnes animæ, in quibus præcellit uirtus ueritatis, una eſt tribus. Nec .n. omnes gratiæ in omnibus æqualiter ſunt, ſed unus quidem amplius præcellit in iſta, alius autem in illa. Omnes autem Chriſtiani, in quibus habitat Chriſtus, ſedes ſunt Chriſti. Quod ergo ait, [In regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, & uos ſedebitis ſuper duodecim thronos,] promittit eis tempus Chriſtianitatis futurum poſt aſcenſionem ſuam, quando omnes ſuſcipient uerbũ Apoſtolorum in ſe, ſicut uerbum Chriſti. Illud enim eſt tempus regenerationis, quando homines regenerati per baptiſmũ, facti ſunt ex filijs hominũ filij Dei. Illud eſt tẽpus, quñ ſedet Chriſtus in ſede maieſtatis ſuæ, ſicut teſtat Propheta de gentium fide futura, Regnabit Deus ſu- *Pſ. 46* per gentes, Deus ſuper ſedem ſanctam ſuam. Quicumque enim Chriſtum in ſe ſuſcipiunt credendo, ſedes ſunt maieſtatis eius. Et uide quia non de tempore futuri iudicii dicit, ſed de uocatione gentium uniuerſarum. Nec enim dixit, Cum uenerit filius hominis ſedens ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, ſed ita. Cũ ſederit in *Matt. 25.* ſede maieſtatis ſuæ. In ſede autem maieſtatis ſuæ ex eo cœpit ſedere, ex quo gentes credere cœperunt in eum. Ex quo ergo Chriſtus ſedit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, ex eo & Apoſtoli ſederunt ſup duodecim thronos, id eſt, in omnibus Chriſtianis ſecundum diuerſitates animarum, quas ſupra tetigimus. Omnis Chriſtianus, q. ſuſcipit uerbũ Petri, thronus fit Petri, & Petrus ſedet in eo. Sic & omnium Apoſtolorum throni ſunt, qui omnium apoſtolorum doctrinam ſuſceperunt, & tenent in ſe. Hanc interpretationem de diuerſis tribubus populi Chriſtiani, & de ſeſſuris Apoſtolis in *Pſ. 121.* ſedibus, commendat propheta, dicens. Hieruſalem quæ ædificatur ut ciuitas, cuius participatio eius in idipſum. Illuc enim aſcenderunt tribus tribus Domini, teſtimonium Iſrael: quia illic ſederunt ſedes in iudicio.

cio. Si ergo Hieruſalem, quæ ædificatur ut ciuitas, Ec-
cleſia eſt, ſine dubio & qui illuc aſcenderunt, tribus,
Chriſtianorum ſunt tribus, & ſedes quæ ſederunt il-
lic, Apoſtoli ſunt. Apoſtoli enim ſunt ſedes Dei. Nec
modica gloria eſt apoſtolorum, ut ſermones eorum ſe
deant in hominibus fidelibus, ſicut Chriſti ſermones,
& in ſermonibus eorum uita hominum conſiſtat, ſi-
cut in ſermonibus Chriſti. Sic ergo ſedentes apoſtoli
in thronis Chriſtianis, in duodecim diſtincti, ſecun-
dum differentias animarum, iudicant duodecim tri-
bus Iſrael, id eſt, omnes Iudæos. Quando enim per
uerbum Apoſtolorum iudicant Iudæos, ipſi apoſtoli
iudicare eos uidentur. Sed uidendum, ſi omnes Chri-
ſtiani & apoſtolorum ſunt ſedes & Chriſti, quare om
nes Chriſtiani in perſona quidem Chriſti quaſi una ſe
des dicuntur. Nec enim dixit, Cum ſederit filius homi
nis ſuper ſedes ſuas, ſed, ſuper ſedem ſuam. In perſona
aũt Apoſtolorũ, duodecim throni eſſe dicunt oĩs po-
pulus Chriſtianus. Vide ſi hẽt rõnem iſta ſolutio, qm̃
oẽs apoſtoli oĩa quidẽ bona habuerũt, non aũt oĩa ad
perfectum, ſed unuſquiſque eorum in aliquo bono pri
uato magis perfectus fuit quàm alter, utpotè Petrus
in fide fortior quàm cæteri, Ioannes innocentia ſim-
plicior quàm cæteri: Et ſicut ſolus diſcernere poteſt
Chriſtus, qui animarum differentias nouit. Ita Petrus
requieſcit in fide, Ioannes in innocentia, & uniuſcuiſ-
que apoſtoli illa uirtus eſt thronus, in qua perfectior
cæteris fuit. Chriſti autem omnes uirtutes quaſi una
eſt ſedes, quia in omni uirtute æqualiter ille ſolus per-
fectus eſt. Nam quoniam de retributione in hoc mun
do Apoſtolis danda loquitur Chriſtus, illud eſt teſti-
monium quod ſequitur hoc modo dicens: [Et omnis
quĩ reliquerit hoc & hoc, centuplũ accipiet, & uitã
æternam poſsidebit:] id eſt, non ſolum uos, ſed & oẽs
qui ſecuti me fuerint ſicut nos. Si autem omnes in hoc
ſeculo centuplum recipiunt, ſine dubio & apoſtolo-
rum etiam in hoc ſeculo merces futura promitteba-
tur. Ait ergo Dominus: [Et oĩs qui reliquerit domũ,
aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem; aut
uxorem, aut filios, aut agros propter nomem meum,
centuplum accipiet, & uitã æternã poſsidebit.] Quo-
niam Petro interrogante ex perſona apoſtolorum cæ
terorumque fidelium Iudęorum, quaſi priore omniũ,
Chriſtus ita promiſit, non ſoli Petro, ſed apoſtolis om
nibus, ne forte poſtmodum legentes homines, hæc
Chriſti promiſſa, æſtiment Apoſtolis tantum aut ſo-
lis Iudæis eſſe promiſſa, utiliter addidit, dicens: Et om
nis qui reliquerit, id eſt, ſiue Iudæus, ſiue gentilis. Et in
alijs quidem Euangeliſtis ſecundum alium expoſui-
mus intellectum: hic autem, ſecundum quod adole
ſcentem illum, qui de uita æterna magiſtrum requiſi-
uit, propoſuimus in myſterio Iudaici populi eſſe, &
ipſum Petrum interrogantẽ, in myſterio credentium
Iudæorum, interpretatio conuenit talis, ut de genti-
bus relinquentibus oĩa quæ gentilia ſunt, & ad Chri-
ſti fidem confugientibus, omnia iſta tradamus: id eſt,
non ſolum omnis Iudæus, ſed etiam gentilis, qui reli-
querit patrem ſuum diabolum, & matrem ſuam igno
rantiam, per quam aſsiduè diabolus ex ſemine inter-
fecti, id eſt, interdicti erroris generat filios: aut fra-
tres, aut ſorores, uidelicet eiuſdem erroris ſocios ſo-
ciasq́;: aut ſi crediderit ille qui fuit ſacerdos, relinquẽs
idololatriam ipſam coniugem ſuam, per quam quoti-
diè filios generabat & filias, & ipſos pariter cum ma-
tre eorum relinquens, aut ſi alicuius profeſsionis ma-
giſter, relinquens ipſam profeſsionem quaſi agrum
fertilem, credat in Chriſtum: aut dignitatem ſecula-
rem, quaſi domũ optimè ſe adumbrantem, deſpiciat
propter fidem. Sed ſecundum traditionem ſimplicem
conuenit intellectus, ut cum quis intellexerit quocun-
que modo filium Dei eſſe Chriſtum, non propter af-
fectus parentum ſuorum, aut fratrum, aut filiorum,
aut ſaculeatum relinquat Chriſtum, manens in perfi-
dia ſua priore, ſed propter fidem Chriſti deſpiciat om
nia illa, & ſequatur ueſtigia Chriſti. Sed hoc uidea-
mus, qui reliquerit omnia, centuplum in hoc ſeculo
quomodò recipere poteſt? Hæc autem difficultas con
tingit, quia in hoc ſeculo recepturos dicit alter euan-
geliſta, alioquin in illo ſeculo difficile non eſt. Ergo ſe Mar.
cundum ſanam doctrinam ita nos conuenit intellige- 10.
re quod dicit, Centuplum recipiet, non ut ipſam rem
quam dimittit, centuplum recipiat, nec enim poſsibi
le eſt, ut qui patrem aut matrem reliquit, centum pa
tres aut matres recipiat, ſed ita, tantam gloriam, tan-
tam gratiam, tantam beatitudinem conſequatur, ut
centuplum ualeat illi, quàm res fuit quam dimiſit. Ec
ce reliquit patrem, & elegit ſibi patrem Deum. Nón-
ne plus centuplum conſtabit ei, quam pater carnalis,
ut illi obſequatur diebus ac noctibus, illius faciat uo
luntatem, illius hæreditatem expectet, qui poſtquam
ſubſtantiam tradidit ſuis, nunquam moritur, nec re-
linquit orphanos filios ſuos? ſed & filij quaſi perfecti
uiri poſſident diuitias eius, & pater ſemper illos ſic
tuetur, ſic protegit, quaſi ſemper infantes. Qui ma-
trem reliquit, ut diligat matrem Eccleſiam, nónne
plus eſt ei centuplum, quam mater carnalis? illa enim
carnem eius peperit corporalem, hæc autem animam
eius regenerauit ęternam. Qualis caro, talis & mater
carnalis. Cũ.n. mortua fuerit caro, perit generatio car
nis, & ſoluit gñationis affectus. Ex illo.n. nec ille illi
filius, nec illa illi mater, quia anima nec generat, nec
generatur, & nullum cognoſcit patrẽ, niſi eum cuius
uoluntate creata eſt, nullam cognoſcit matrem, niſi
Eccleſiam, quę illam regenerauit in fide, quæ dedit
ei mandata diuina ex duobus teſtamentis, quaſi eſcam
ſalutarem dulciſsimi lactis ex duabus mamillis, quæ
illi de aqua & ſpiritu texuit tunicam immortalẽ, quę
ad perfectum ſanctitatis adduxit, ut digna fieret pa-
tris ſui ſubſtantiam poſsidere. Qui reliquerit fratrem
ut habeat CHRISTVM fratrem, nónne melius eſt
ei, quàm centum fratres? Qui fratribus ſuis non inui
det, qui ſuper hæreditate non certat, qui propter lu-
crum non rumpit fraternitatis affectum, qui non ſo-
lum omnia ſua, ſed etiam ſeipſum dare paratus eſt,
qui cum omnia dederit, nihil ei minuitur. Nam hu-
mana ſubſtantia ſemper pauper eſt, & quantumuis ho
mo habuerit, nihil ſe putat habere. Illa autem ſubſtan
tia ſola eſt, quæ omnium deſiderium ſatiat, & adhuc
ſuperabundat. Qui reliquit ſorores, ſtatim eum reci-
piunt gratiæ Dei quaſi chariſsimæ ſorores. Non.n. ulla
ſoror ſic dulciter cõplectitur fratrẽ ſuũ, quõ gratiæ dei
cõplectuntur animã ſanctam. Nam quoties gratiæ Dei
in ſenſibus noſtris hærent, & delectant nos, toties ani-
mas noſtras complecti & oſculari uidentur. Si filios
dimiſerit, ꝓuidet ei deus filios ſpirituales, quos do-
ceat, quos erudiat, quibus dicat apoſtolica uoce, Nam
in Chriſto Ieſu per euangelium ego uos genui, qui 2.Co.4
patris mortem non expectent. Nam filij carnales, ſi
modicum fuerit pater eorum ſenex, tædiantur de uita
ipſius, deſiderant eum mori, & ſi citò mortuus nõ fue
rit, contẽnunt eum quaſi delirum. Filij autem ſpiri-
tuales, quanto perfectiores fuerint in fide, tanto am-
plius diligunt ſuum doctorem. Si dimittit ſubſtan-
tiam, ab omnibus diligitur, ab omnibus honoratur, à
quibuſdam autem & timetur. Nam ipſe Deus, cui ſe
tradit, dat ei gratiam coram hominibus. Nónne me-
lius eſt ei hoc, quàm uniuerſa terra? Aut quæ ſubſtan
tia tantam gloriam præſtat homini ſuper terram,
quantam opinio ſanctitatis? Adhuc pro terrena ſub
ſtantia datur illi ſubſtantia ſpiritualis, quam iunior
filius

filius & laſciuus accepit à patre ſuo, & conſumpſit uiuendo luxurioſè, id eſt, ſapientiam, ſcientiam, cæteraſq; uirtutes innumerabiles, quas conſequutus, qui relictis facultatibus mundialibus ſe Deo tradiderint.

IN EODEM FESTO Sermo beati Maximi Epiſcopi.

Eſt Homilia 5 de hoc feſto.

CVm omnes beatiſsimi apoſtoli parem gratiam apud Dominum ſanctitatis obtineant, neſcio quo tamen pacto Petrus & Paulus uidentur, præ cæteris peculiari quadam in ſaluatore fidei uirtute præcellere. Quod quidem ex ipſius Domini iudicio poſſumus approbare. Nam Petro, ſicut bono diſpenſatori, clauem regni cæleſtis dedit: Paulo, tanquam idoneo doctori, magiſterium eccleſiaſticæ inſtitutionis iniunxit: ſcilicet, ut quos iſte erudierit ad ſalutem, ille ſuſcipiat ad quietem, ut quorum corda Paulus patefecit doctrina uerborum, eorum animabus Petrus aperiat regna cælorum. *Matt. 16.* Clauem enim quodammodò à Chriſto ſcientiæ & Paulus accepit. Clauis enim dicenda eſt, qua ad fidem peccatorum dura corda reſerantur, mentium ſecreta panduntur, & quicquid intrinſecus clauſum tenetur, in palàm rationabili manifeſtatione producitur. *Confeſsio peccatorū.* Clauis, inquam, quæ & conſcientiam ad confeſsionem peccati aperit, & gratiam ad æternitatem myſterij ſalutaris includit. Ambo igitur claues à Domino perceperunt, iſte ſcilicet ſcientiæ, & ille potentiæ. Diuitias immortalitatis ille diſpenſat, ſcientiæ theſauros iſte largitur. Sunt enim ſcientiæ theſauri ſicut ſcriptum eſt. *Coloſ. 2* In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ reconditi.

Ergo beatus Petrus & Paulus eminent inter uniuerſos apoſtolos, & peculiari quadam prærogatiua præcellunt. Verum inter ipſos, quis cui præponatur, incertum eſt. Puto enim illos æquales eſſe meritis, qui æquales ſunt paſsione, & ſimili eos fidei deuotione uixiſſe, quos ſimul uidemus ad martyrij gloriam perueniſſe. Non enim ſine cauſa factum putemus, quòd una die, uno in loco, unius tyranni tolerauere ſententiam. *Petrus et paul' Roma una die paſsi.* Vna die paſsi ſunt, ut ad Chriſtum pariter peruenirent. Vno in loco, ne alteri Roma deeſſet. Sub uno perſecutore, ut æqualis crudelitas utrunque conſtringeret. Dies ergo, puto, pro merito, locus pro gloria, perſecutor decretus eſt pro uirtute. Et in quo tandem loco martyrium pertulerunt? In urbe Roma, quæ principatum & caput obtinet nationum, ſcilicet ut ubi caput ſuperſtitionis erat, ibi caput quieſceret ſanctitatis, & ubi gentilium principes habitabant, illic eccleſiarum principes morerentur. Cuius autem meriti ſint beatiſsimi Petrus & Paulus, hinc poſſumus intelligere, quòd cum Dominus orientis regionem proprio illuſtrauerit paſsione, occidentis plagam, ne quid minus eſſet, uice ſui apoſtolorum ſanguine illuminare dignatus eſt. Et licet illius paſsio nobis ſufficiat ad ſalutem, & tamen etiam horum martyrium nobis cótulit ad exemplum. Hodierna igitur die beati apoſtoli ſanguinem profuderunt. Sed uideamus cauſam, quarè iſta perpeſsi ſunt, ſcilicet quòd inter cætera mirabilia etiam magum illum Simonem orationibus ſuis de aerio uacuo præcipiti ruina proſtrauerunt. Cum enim idem Simon ſe Chriſtum diceret, & tanquam filium ad patrem aſſereret uolando ſe poſſe cóſcendere, atque elatus ſubitò magicis artibus uolare cœpiſſet, tunc Petrus fixis genibus precatus eſt Dominum, & precatione ſancta uicit magicam leuitatem. Prior enim ad Dominum aſcendit oratio, quàm uolatus, & antè peruenit iuſta petitio, quam iniqua præſumptio. Antè Petrus in terris poſitus obtinuit quod petebat, quàm Simon perueniret quò tendebat. Tunc igitur Petrus uelut uinctum illum de ſublimi aere depoſuit, & quodā præcipitio in ſaxo elidens, eius crura confregit. Et hoc in opprobrium facti illius, ut qui paulò antè uolare tentauerat, ſubitò ambulare non poſſet: & qui pennas aſſumpſerat, plantas amitteret. Sed ne fortè hoc mirum uideatur, quòd magus iſte præſente apoſtolo per aerem aliquandiu uolitauerit, hoc patientia Petri fecit. Permiſit enim illum ſublimius aſcendere, ut altius caderet. Voluit eum in excelſum leuari ad conſpectum omnium, ut ruentem illum de excelſo oculi omnium peruiderent. Hæc igitur iniquitatis eſt elatio, ut in altum ſe ferat, in ſublime ſe erigat, ſed ſancta oratio omnem humiliat ſuperbiam, uniuerſam deijcit uanitatem.

N EODEM FESTO, Sermo B. Auguſtini epiſcopi.

Eſt ſermo 25. de ſanctis.

FIlioli mei, audite nos, & liberate uos. Currite pro nobis, & nobis præſtatis, & uobis. Commune erit gaudium noſtrum, ſi nos uiderimus induere Chriſtum. Iuuenes & uirgines, ſenes cum iunioribus ad gratiam feſtinent. Mater noſtra pariendo non diſcernit ætates. Ipſa genuit Petrum, ipſa parturiuit & Paulū, ut ex lupo fieret agnus. Tanquam ergo natus eſt Saulus, credit, & factus eſt Paulus. Baptizatus eſt à matre, illuminatus à Deo patre, & cœpit uelle Petrum uidere, & cum quæreret eū uelle uidere, magis eum Petrus cœpit timere. Audiuit enim Petrus, quia quæreret eum Saulus. Noli timere B. Petre, quia non Saulus te quærit, ſed Paulus uas electionis te cupit uidere. O ſancte Petre benedic patrem, & ſuſcipe fratrem, & habes cum quo potes defendere matrem. O beate Petre, quia conuerſus eſt Saulus, miraris. Qualis es tu, erit & ipſe talis, & unus erit uobis natalis. Qui illum fecit ex Saulo Paulum, ipſe te fecit ex Simone Petrum. Vnus nos honorauit, unus nos coronabit. Mutauit perſecutorem, mutauit & piſcatorem. Et ſi te priorem, tamen ambos uno ditauit honore. Veni S. Paule, ueni, ſequere Petrum, ſed docentem, non fugientem. *Act. 9* Fugiebat, quando te neſciebat. Nam iſte beatiſsimus Paulus, ſicut in lectione Actuū Apoſtolorum cum recitaretur, audiuimus, cæleſti uoce proſtratus eſt. Dum furit ad caulas in lupina rabie & exoſum ſibi nomen innocentis agni perſequitur, dum quærit diſcerpere aut uexare gregem, audiuit altiſonam uocem: Saule Saule, quid me perſequeris? Quid fruſtrà inſaniſti contra nomen meum, & occidiſti martyrem meum? *Act. 7* Olim quidem debui perdere te. ſed Stephanus meus orauit pro te. Et ille, Quis es Domine? Et Dominus ad illum, Ego ſum, inquit, Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris. Caput de cælo pro membris clamat. Inquietatur corpus, & de cælo intonat Chriſtus, Saule Saule, quid me perſequeris? Quid eſt quòd rugiente Saulo mugit arcanū, & contra ſæuitiam Pauli militia conqueritur cæli, niſi ut qui non crediderat reſurgenti, ſaltem crederet in cælo ſedenti? Nam dicitur Ananiæ, Accede ad eum, & ſigna eum charactere meo, multa enim patietur pro nomine meo. Et ille, Domine, audiui à multis de uiro hoc, quia multa mala fecit ſanctis tuis: Ait illi Do-

minus

minus: Vade, quoniam uas electionis eſt mihi. O beate Anania, meriiò in timore trepidares, ſi forti manu non eſſet cui militares. Ideò proſternitur ſuperbia, ut erigatur ſanctitas. Venit ergo Ananias, baptizauit Saulum, & fecit Paulum, baptizauit lupum, & fecit agnũ, & cœpimus habere prædicatorem, quem habuimus perſecutorem. Denique cœpit prædicare Chriſtum, cui anteà reſiſtebat, poſteà paratus pati pro eo, contra quem anteà pugnabat. Patitur Paulus, quod fecerat Saulus. Saulus lapidauit, Paulus lapidatus eſt, Saulus Chriſtianos uirgis affecit, Paulus pro Chriſto quin-
2. Cor. 11. quies quadragenas uno minus accepit: Saulus perſecutus eſt Eccleſiam Dei, Paulus ſubmiſſus eſt in ſpor-
Act. 9. ta: Saulus uinxit, Paulus uinctus eſt, & dum Saulus ſæ-
Act. 21 uiens quærit minuere numerum Chriſtianorum, etiã ipſe acceſsit ad numerum confeſſorum, & dum infert alijs necem, ſuſcepit ipſe pro eo mortem. Dum intrat lupus rapax in ſtabula pecudis, ſubitò & ipſe factus eſt ouis. Itaque quis iam deſperet de magnitudine criminis, aut de humilitate generis? Nam beatiſsimum Petrum piſcatorem modò genibus prouolutis adorat gentium multitudo credentium, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, &c.

SERMO EIVSDEM, vnde ſuprà.

Eſt ſermo 26. de Sanctis eſt uero etiã am inter Ambroſij ſermones 68.

NOtum uobis omnibus eſt, fratres & uniuerſo mundo notiſsimum, quòd beatiſsimorum Petri & Pauli natalis eſt hodiè, nec aliquam partem orbis latere poteſt tanta deuotio. Si quidem de ijs dicat Dauid prophetia, In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorum: In omnem terram mirabilium Petri uirtus diffuſa eſt, & in fines orbis terræ epiſtolarum Pauli verba penetrarunt. Quis enim non audiuit, quòd primus apoſtolus Petrus ſedenti ad ſpecioſam portam templi claudo, & ex matris ſuæ olim uentre iam debili pedum reſtituerit firmitatem, ut quod natura minus contulerat, apo-
Pſ. 18. ſtolica gratia repararet? Cum enim idem claudus ſti-
Act. 3. pem rogans, aliquid pecuniæ ſe ab Apoſtolis crederet accepturum, ait illi Petrus, Argentum & aurum non habeo, ſed quod habeo, hoc do tibi. In nomine Ieſu Chriſti Nazareni, ſurge & ambula. Beata planè largi-
Ibid. tas, quæ petenti argentum quidem non contulit, ſed contulit ſanitatem. Beata largitas, quæ de theſauris ſuis aurum non protulit, ſed protulit medicinam. Beatus & ille claudus, qui dum ſtipem quærit pecuniæ, diuitias incolumitatis accepit. Hoc enim ab apoſtolis donatũ meruit, quod nullis theſauris à medicis redimere potuiſſet. Primum ergo ſignum mirabilium ſuorum Petrus fecit, claudo pedum reſtituendo ueſtigia. Diximus frequenter ipſum Petrum à Domino petram nuncupatum, ſicut ait. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Si er-
Matt. 16. go Petrus petra eſt, ſuper quam ædificatur Eccleſia, rectè prius pedes ſanat, ut ſicut in Eccleſia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Rectè, inquam, primum in Chriſtiano pedes curat, ut iam non trepidus nec imbecillis poſsit ſuper petram Eccleſiæ, ſed robuſtus & fortis incedere. Vbi autem uerba Pauli Apoſtoli non leguntur? quis locus ea non literis inſcribit, corde retinet, conuerſatione cuſtodit? Qui Paulus à Domino uas ele-
Act. 9. ctionis eſt nominatus. Bonum uas, in quo precioſa mãdatorum Chriſti præcepta conduntur. Bonum uas, de cuius plenitudine ſubſtantia uitæ populis ſemper erogatur, & plenum eſt. Optima apoſtolorum nomina, petra & uas, neceſſaria domui ſaluatoris. Domus .n. petrarum fortitudine conſtruitur, utilitate uaſis ornatur. Petra ad firmitatem, ne labantur, ſuſtentat populos, uas ad cuſtodiam: ne tentētur, operit Chriſtianos. Exitus uerò eorum de hoc ſeculo quàm beatus fuerit, nemo eſt qui neſciat. Nam prima hæc in illis beatitudo eſt, quòd ambo una die paſsi eſſe noſcuntur, ſcilicet, ut quos una fides ſeruitio deuinxerãt, una dies martyrio coronaret. Deinde ipſa paſsio licet diuerſa in ſingulis fuerit, tamen quanta referta eſt gratia ſanctitatis? Nam Petrus crucis, ſicut ſaluator, exitum tulit, & à dominicæ deuotionis ſimilitudine nec morte diſcretus eſt, ſcilicet, ut quem imitabatur fide, imitaretur & paſsione. De Pauli uerò ceruice, cum eam perſecutor gladio percuſsiſſet, dicitur fluxiſſe lactis magis unda quàm ſanguinis, & mirũ in modum S. Apoſtolum baptiſmi gratia in ipſa cæde extitiſſe ſplendidum potius quam cruentum. Quæ quidem res in S. Paulo ſtupenda non eſt. Quid .o. mirum, ſi abundat lacte nutritor Eccleſię, ſicut ipſe ad Corinthios ait: *1. Cor.*
Lac uobis potum dedi, non eſcam? Hæc eſt planè re- *3.*
promiſsionis illa terra, quàm patribus noſtris Deus promiſit, dicendo, Dabo uobis terrã fluentem lac & mel. *Ex. 3.*
Non enim de hac terra locutus eſt, quæ manantibus aquis cœnum inuoluit, lutumque permiſcet, ſed de illa terra Pauli, & ſimilium Pauli, quæ iugiter purum ſuaueque diſtillat. Quæ enim Pauli epiſtola non melle dulcior, non lacte candidior? Hæc epiſtolæ tãquam ubera eccleſiarum populos enutriunt ad ſalutem. De ceruice ergo Apoſtoli pro ſanguine lac manauit. Legimus in ipſo, quia caro & ſanguis regnum Dei non *1. Cor*
poſsidebunt. Igitur iam Paulus poſsidet regnum, quo *15.*
niam caret & ſanguine, qui impedire dicitur regnum. Adhuc ergo Paulus in terris poſitus, iam in regni cæleſtis ſubſtantiam transformatur. Ideò fratres chariſsimi, quotieſcunque martyrum memoriam celebramus, prætermiſsis omnibus ſeculi actibus, ſine aliqua dilatione concurrere debemus ad domum Dei, reddere illis honorificentiam, qui nobis ſalutem effuſione ſui ſanguinis pepererunt, qui tam ſacratam hoſtiam pro noſtra propiciatione Domino ſe obtulerunt, præſertim cũ dicat ad ſanctos ſuos omnipotēs Deus, Qui uos honorat, me honorat, & qui uos ſpernit, me ſpernit. Quiſqs ergo honorat martyres, honorat Chriſtũ, *Luc. 10*
& qui ſpernit ſanctos, ſpernit Chriſtum Dominũ noſtrum, qui uiuit & regnat, &c.

IN EODEM FESTO, Sermo B. Maximi Epiſcopi.

Eſt Homilia prima in hoc feſto.

GLorioſiſsimos Chriſtianæ fidei principes annuis ſolennitatibus honorantes, fratres chariſsimi, ipſum Dñm ac Deũ noſtrũ, qui huius author eſt fidei, debita religione ueneramur. Apoſtoli nãq; latino ſermone dicunť miſsi. Qui ergo honorãt miſſos, manifeſtũ eſt eos honorare mittentē, qm̃ dignitas, quæ defertur miniſtris, illi ſine dubio cuius miniſtris ſunt exhibetur, ut ait ipſe ſaluator ad diſcipulos ſuos, Qui uos audit, me audit, & qui *Luc. 10*
uos recipit, me recipit. Verè beata apoſtolorum me- *Matt. 10.*
rita, in quibus ſe Chriſtus & recipi prædicat, & audiri. Beati nihilominus & illi, quorum deuotio delata apoſtolis, recurrit in Chriſtum. Tenentes itaque, fratres, tantæ huius promiſsionis fidem, de ſuplicijs patrum noſtrorum pro Chriſti confeſsione ſuſceptis, fidelibus gaudijs exultemus, quoniam qui de martyriũ

morte

morte lætantur. martyres non dubitant cum Chtiſto
regnare poſt mortem: Nos uerò eccleſiarum omnium
reuerendiſsimos patres, Petrum dico & Paulum, pijſ-
Phil. 1. ſimis ſtudijs honoremus, quibus Chriſti prȩſtãte gra
tia, factus eſt hodiè de morte natalis, quibus finis uitȩ
uiuendi initium dedit, quibus, ut ait Apoſtolus Pau-
lus, uiuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Erat utique
eis Chriſtus ninere, quibus uita non erat ſine Chriſto.
Erat eis Chriſtus uiuere, quia totum Chriſti proficie-
bat eccleſijs, quod uiuebant. Erat eis & mori lucrum
qui tali morte uitam ſibi mercabantur æternam. Erat
eis mori lucrum, quorum corruptioni incorruptio ſuc
cedebat, & damna præſentium temporum lucra per-
petua ſequebantur. Sed iam neceſſarium, chariſsimi,
reor, ut proprias eorum ſpecialesque uirtutes prout
ariditas linguæ noſtræ ingenijque tenuitas patitur,
imò ut miſericors Deus annuerit, proloquamur. Hic
itaque ille eſt Petrus, qui confitendo Chriſtum Domi
num uiui Dei eſſe filium, ualidiſsima inuictaque no-
bis credendi fundamenta conſtituit. Nam percontan-
ti Domino, quis eſſe ab hominibus diceretur, reſpon-
Matt. dit: Tu es Chriſtus filius Dei uiui, id eſt, tu Domine
de carne uirginis factus es Chriſtus, qui uiui Dei es fi-
19. lius ſempiternus. Tu Domine hominibus natus es ho
mo, qui incogitabili maieſtate Deus es apud Deum.
Tu es Chriſtus, qui pro redemptione noſtra ad paſsio
nem ueniens, impaſsibilis permanes apud patrẽ. Quis
ergo unquam in tantam hoc incomprehenſæ deitatis
arcanum humani ſenſus attollere potuiſſet obtutum,
niſi ab ore Petri ſalutaris huius fidei ueritas radiaſſet?
Quis meritorum eius gloriam quanuis magno æqui-
parare poſsit eloquio, à quo nobis adorandæ diuinita-
tis fides & cœpit & permanet? Quid tanto glorioſius
uiro, qui fidem ſecreti inſcrutabilis loquendo edidit,
uiuendo docuit, patiendo firmauit? Vt autem confeſ-
ſionis huius quanta eſſet magnitudo ſaluator oſtende
ret, ait illi, Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & ſan
Ibidem guis nõ reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt,
& tibi dabo claues regni cælorum. Quis ergo Chriſtũ
per carnem & in carne natum omnipotentis patris eſ-
ſe filium ſentire potuiſſet, niſi propitius hoc ipſe pa-
ter per Petrum nobis reuelaſſet è cælo? Hæc illi con-
feſsio dedit, ut antè claues regni cælorum acciperet,
quàm cæli ianua introiret. Sed ne qua uos, fratres, de
creditis Petro clauibus regni more noſtrarum clauiũ
cogitatio terrena permoueat. Claues enim cæli, lin-
gua eſt Petri, quia ſingulorum merita cenſendo apo-
ſtolus unicuique regnum cælorũ aut claudit, aut ape-
rit. Nõ eſt ergo clauis iſta mortalis artificis aptata ma
Ioã. 20 nu, ſed data à Chriſto apoſtolis poteſtas eſt iudicandi.
Denique ait eis. Quorum remiſeritis peccata, remiſſa
erũt, & quorũ detinueritis, detẽta erũt. Hic eſt Petrus,
quem Chriſti eſſe confidentiſsimũ, ſubiecta ueſtigijs
Matt. eius maria probauerunt. Nam à Domino ſuo nouos ſi
14. bi dari in fluctibus greſſus ut fidelis popoſcit, & ut di
lectus emeruit, Qui ab hoc ſolũ trepidaſſe uiſus eſt,
ut fragilitas humana cognoſceret, quanta eſſet inter
Dominum ſeruumque diſtantia, dum aggrauata pec-
catis caro mergitur, & immaculati neſcit planta deſi-
dere. Simul & illud, ne dum ſuper aquas ambulans Pe
trus pede intrepido perueniſſet ad Chriſtum, Domi-
ni fortè ſui uirtutibus æquaretur. Sed quid illum tan-
topere dicimus trepidaſſe, cui pia trepidatio ſua ma-
iorem profecit ad fidem? Vt enim credidit Petrus im-
perio Domini ſui poſſe ſe à fluctibus ſuſtentari, ita ni-
hilominus dum mergitur, credidit ipſius Dñi ſui ſe uir
tute ſaluandũ. Verè beati Petri & dum trepidat, mira-
bilis fides, quam nec perurgẽtis periculi potuit turba-
Ibid. re formido. Clamando enim dum mergitur, Domine
libera me, de ſe diffiſus eſt, non de Domino dubitauit

Ne quis ergo timorẽ hunc glorioſiſsimi Petri ducat
in uitium, quoniam timor iſte quanuis primam eius
turbauerit fidem, confidentiam tamen in eo reparatæ
credulitatis ornauit. Hic eſt Petrus, cui Chriſtus Do-
minus communionem ſui nominis libenter indul-
ſit. Vt enim, ſicut Apoſtolus Paulus edocuit, petra erat
Chriſtus, ita per Chriſtũ Petrus factus eſt petra, dicen *1. Cor.*
te ei Domino: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædi *10.*
ficabo Eccleſiam meam. nam ſicut in deſerto domini-
co ſitienti populo aqua fluxit è petra, ita uniuerſo mũ *Matt.*
do perfidiæ ariditate laſſanti, de ore Petri fons ſaluti- *16.*
feræ cõfeſsionis emerſit. Hic eſt Petrus, cui Chriſtus
aſcenſurus ad patrem, paſcendas ouiculas ſuas agnoſ- *Exod.*
que commendat, ut quos ille pietatis miſeratione re *17.*
demerat, hic fidei ſuæ uirtute ſeruaret. Et rectè ſanè
ei arbiter occultorum Dei filius paſcendas oues ſuas *Ioã. 21.*
tuendasque commiſit, cui nouerat in nutriendo gre-
ge dominico nec ſtudium deeſſe nec fidem. Hic eſt Pe
trus, qui dum ad crucem tanquàm crucifixi diſcipu-
lus duceretur, uerſo ſe poſcens corpore crucifigi, paſ-
ſionem non renuit, ſed æqualitatem crucis dominicæ
declinauit, ut oſtenderet uniuerſis, admirandæ ſe hu-
militatis uirtutem, nouique myſterij diſciplinam &
inter tormenta ſeruaſſe. Quàm ſecurus, chariſsimi,
perrexit Petrus ad crucẽ, qui repulſo timore mortis,
moriendi ordinem tam acerba in paſsione quæſiuit.
Quid etiam de glorioſiſsimo referam Paulo, in quo
Dominus fidem nominis ſui, dum ipſam fidem perſe-
queretur, elegit? Qui dum uelut acerrimus perſecu-
tor Chriſtianam uaſtat Eccleſiã, inimico adhuc eius
in pectore amicum ſibi cor Chriſtus inuenit, dumque
temporalia rapit ad ſuplicia Chriſtianos, ipſe perpe-
tuam captus ad gratiam, factus eſt ſubitò paſtor ex lu
po, ex prædone cuſtos, ex hoſte defenſor. Vnde patuit,
nec Paulum malignæ mentis propoſito plebem domi-
nicam perſecutum, nec Chriſtum latuiſſe quem elige
ret in Paulo. Hic eſt Paulus, qui Chriſti uocibus in- *Act. 9.*
clamatus è cælo, oculis in ſe Iudaicæ infidelitatis ob-
tuſis, uidendi aciem non perdidit, ſed mutauit. Amiſit
oculos, & recepit, ut uno eodemque tempore & in p-
ſequentem cæcitatis uindicta procederet, & uocantis
Dei gratia illuminaret electum. Ait nanque illi de cæ
lo Dominus, Saule Saule, quid me perſequeris: id eſt,
cur me perſequeris Saule? Quæ mea odium erga me
tuum excitauit iniquitas? Nunquid quia illuminaui
cæcos, quia ſanaui ægrotos, quia fugaui dæmones, q a
eſurientes populos quinque panibus paui? An quia de
tumulis mortuos ſuſcitaui? an fortè magis, quia fideli
bus meis regnum cæleſte promiſi? Sed ſi præſtare me
poſſe dubitas quæ promitto, aſpice, ſi tamen potes, un
de te uel qualis appello. Sed quarè me perſequeris Sau
le? aut quid me perſequendo proficies? Nunquid ad-
uerſus regnantem in cœlo, ullum tua perſecutio habe
bit effectum? Nunquid nocere mihi quicquam pote-
ris, quem non potes intueri? Ego enim ſum Ieſus Na-
zarenus, quem tu perſequeris, qui terras cælo, crucem
regno, mortem perpetuitate mutaui. De quibus om-
nibus non te debere cunctari, & ereptus tibi nunc, &
poſt Paululum redditus ſuadebit aſpectus. At beatiſsi
mus Paulus repentina quidem cæcitate coercitus, in-
tellecta tamen maieſtate loquentis è cælo, continuò
fidelis effectus, & à perſecutione deſtitit, & nouos in-
tuendi Chriſtum oculos acquiſiuit. Hic eſt Paulus, q
pro ſuarum remuneratione uirtutum, ultra humana *2. Cor.*
merita tertium raptus ad cælum, ſecreta cæleſtia co- *12.*
gnouit, ut eccleſiarum futurus doctor, inter angelos
diſceret, quod inter homines prædicaret. Aut quis ei
impunè ultrà non credat, qui de ſacramentis domini
cis non ſolũ audita loquitur, ſed & uiſa teſtatur? Quan
ta hoc, fratres, Dei noſtri actum eſt gratia, ut qui de
cæleſtibus

cæleſtibus in apoſtolatū uocatus eſt, apoſtolatus eius conſecraretur in cælo? Et poſt omnia, hic eſt Paulus, qui ceruices ſuas, quas aduerſus Chriſti nomen ſuperbus erexerat, perſidorū cædendas gladio humilimus pro Chriſti honore ſubmiſit, nec piguit eum pro illo mori, quem ſæpè probauerat uiuere & regnare poſt mortem. Atque ita factum eſt, ut glorioſiſsimum Paulum, qui in diuerſis gentibus pro fide Chriſti multo certamine dimicando innumera bella peregerat, uelut uictorem mundi Roma ſuſciperet ad triumphum. Hi ergo ſunt beatiſsimi Petrus & Paulus, qui ſacramētum cæleſtis regni uno ſpiritu prædicantes, ſub unius paſsione diei, doctrinam ſuam pro ſanguine & morte
Petrus & paulus Romæ paſſi. fortiſsima conſecrarunt, Qui etiam tanquam eccleſiarum omniū principes facti, diſpenſatione cæleſti Romam petentes, ſacratiſsima ſua corpora, in illius urbis arce recondiderunt, quæ totius orbis obtinuerat principatum, quatenus potentiam uirtutis ſuæ Chriſtus oſtendens, ubi mundus caput habebat imperij, ibi regni ſui principes collocaret.

IN FESTO VISITAtionis B. Mariæ, In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

EX Euangelio ſecundum Lucā diſcimus uirginem Mariam concepto filio Dei properaſſe ad uiſitandam Elizabeth, non ſanè quadam animi leuitate permotam, ſed haud dubiè ſancti ſpiritus admonitione impulſam. Crebrò autem & quidem perlibenter ſancta Dei Eccleſia huius ſacratiſsimæ uirginis feſta celebrat, non ignorans totum cedere in honorem filij Dei, quicquid eius matri piè & religioſè impenditur. Solent uerò hoc die pleræq;
Cant. 2 eccleſiæ recitare lectionem ex Canticis Canticorum, quam nunc explanare conabimur. [Ecce iſte uenit ſaliens in montibus, tranſiliens colles.] Principiò hic diligenter aduertenda ſunt, quæ de his Canticis Canticorum ſcribit papa beatiſsimus Gregorius, ne quis
In prologo in Cant. Canticorum. impurus uerba ſanctiſsimi & caſtiſsimi Cantici huius ſecus atque par eſt accipiat. Ait ergo, Solerter intuendum eſt, ne cum exteriora audimus, ad exteriora audimus, ad interiora ſentienda remaneamus, & machina quæ ponitur ut leuet, ipſa magis opprimat & aggrauet. Debemus in uerbis exterioribus corporeis quicquid interius eſt quærere, & loquentes de corpore, extra corpus fieri. Debemus ad nuptias ſponſi & ſponſæ cum intellectu charitatis, id eſt, cum ueſte nuptiali uenire, ne ſi iſta careamus, ab hoc conuiuio in exteriores tenebras, id eſt, in cæcitatē ignorantiæ repellamur. Debemus per uerba paſsionis tranſire ad uirtutem impaſsibilitatis. Litera enim occidit, ſpiritus uiuificat. Si
2. Co. 3 cut enim palea frumentum, ſic & litera tegit ſpiritū. Sed quia iumentorum eſt paleis, hominum frumenti
In 1. ca Eccleſiaſt. ueſcis, qui humana ratione utitur, paleas abijciat, frumenta ſpiritus edere diſponat. Humanæ conuerſationis uerba audientes, quaſi extra humanitatem eſſe debemus, ne ſi humaniter quæ audiuimus capiamus, nihil diuinitus de his ſentire poſsimus. Hæc Gregorius. Porrò Hieronymus iam conſummatum uirum & calcato ſeculo præparatum, in Cantica Canticorum ſpō
1. Co. 2. ſi dicit iungi amplexibus. His ita præmiſsis, propter homines carnales & animales, qui nō percipiunt ea quæ ſunt ſpiritus Dei, noſtrum inſtitutum proſequamur. [Ecce,] inquit, [iſte uenit ſaliēs in mōtibus, tranſiliēs colles.] Vis audire quales ſaltus fecit? ait Angelomus. Tales, inquam, ſaltus fecit dilectus meus. De cælo uenit in uterum, de utero in præſepe, de præſepi uenit in crucem, de cruce uenit in ſepulchrum, de ſepulchro redijt in cælum. Ipſe eſt, qui eleuatus eſt etiam ſuper omnes montes & colles, id eſt, patres noui & ueteris teſtamenti, qui merito uirtutum & uertice fidei cæteris ſunt eminentiores. In his Dominus non ſolū inhabitare, ſed tranſilire dicitur, quia non tantum diuinitate, ſed humanitate incomparabilis apparuit. Hæc Angelomus. Theodoreti autē huius loci iſthæc eſt interpretatio: Docet hic ſponſa internecionem idolis illatam à ſponſo ſuo. Montes enim & colles uocat lucos & delubra dæmonum, in montibus olim ſita & ædificata, ſuper quæ uerborū ſapientia & miraculorū uirtute ſaliēs atq; tranſiliēs, penitus euertit atq; deſtruxit: Ita Theodoretus. [Similis eſt dilectus meus capreæ hinnuloque ceruorū.] Hæc duo animalia, inquit Origenes, Homilia ſecunda in Cantica, interprete diuo Hieronymo, in ſcripturis frequentius nominantur, &
quò amplius admireris, ſæpius iuncta ponūtur. Et hæc *De. 14*
ſunt, ait, quæ manducabis, poſt paululum inferens, capream & ceruū. In præſenti quoque libro pariter nominantur, ceruus & caprea. Quodammodo enim cognata ſibi ſunt & uicina iſta animalia. Caprea, id eſt, dorcas acutiſsimè uidet, ceruus interfector ſerpentū eſt, ita ut ſpiritu narium eos extrahat de cauernis, & ſuperata pernicie ueneni, eorum pabulo delectetur. Forſitan ſaluator meus caprea ſit iuxta theoriam, ceruus iuxta opera. Quæ nam iſta ſunt opera? Interficit ipſe ſerpentes, contrarias fortitudines iugulat. Hæc Origenes. Porrò Angelomus, Chriſtum capreæ, inquit comparatum nō per detrimenta diuinitatis, quę ſemper idem eſt, intelligimus, ſed per incarnationis
myſteriū, uidelicet quia apparuit in ſimilitudine car- *Rom. 8*
nis peccati: in quo augmenta conſecuta eſt, cælo recepta carnis natura. Hinnulus ceruorum ideò dicitur, quia genitus eſt ex ſtirpe patriarcharum, qui ceruorū nomine prænotantur, ſed hinnulo ceruorum, propter humilitatis formam, necdum adhuc potentiæ cornibus exaltatis, quibus in ſecundo aduentu cauſaturus eſt mundum. Hinnulus enim ceruorum ſine cornibus eſt, amorem in ſe potius uiſionis ſuæ, quàm terribilitatem oſtēdit, ſicut Dominus noſter Chriſtus in primo aduentu feciſſe dignoſcitur, de cuius primo aduentu mox ſubiungitur: [En ipſe ſtat poſt parietem noſtrū, reſpiciēs per feneſtras, proſpiciēs p cancellos. Indutus pariete noſtræ mortalitatis, latuit ſubſtantia diuinitatis, ſed proſpiciens ad nos per cancellos & feneſtras, dum miracula fecit, ut ex miraculis appareret, qui ex paſsionibus latuit. Quiſquis enim per feneſtras uel cācellos reſpicit, nec totus uidetur, nec totus non uidetur. Redēptor .n. noſter quia & diuina fecit, & humana pertulit, quaſi per cancellos & feneſtras ad hoīes uenit ut deus, ut appareret ex miraculis, ſicut dictū eſt, & latere a ex paſsionibus, & homo cerneretur ex paſſionibus. Hæc Angelomus. [Et dilectus meus loquitur mihi, ſurge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & ueni. Iam enim hyems tranſijt, imber abijt & receſsit: flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit. Vox turturis audita eſt in terra noſtra, ficus protulit groſſos ſuos, uineæ florentes odorē dederunt.] Verba iſta, inquit Rubertus Abbas Tuitienſis, profectò deſiderantis uerba ſunt. Quid autē eſt deſideriū dilecti, uel qd amor eius, niſi charitas, niſi ſpiritus ſanctus? Tali utiq; deſiderio deſiderare, eū amore
rectè dicit amare, dicit etiā lætari, ut illic: Lætabit Do- *Pſ. 103.*
min⁹ in operib⁹ ſuis. Quiuetiā petere dicit, nimirū eodē deſiderio, iuxta illud in Deuteronomio: Et nunc
Iſrael, inqt Moyſes, qd Dn̄s Deus tuus petit à te, niſi ut *De. 10.*
timeas Dn̄m Deū tuum, & ambules in uijs eius, & dili

do corrige, quod Eua peccauit, & abſcondit a me faciem ſuam. Vbi abſcondit? In medio ligno Paradi- *Gen. 3.* ſi, uidelicet in eodem, in quo peccauit, utpotè quæ in peccato ſuo ſibi complacuit, & peccatum ſuum defendit. Non oſtendit mihi faciem ſuam, cum dicerē, Vbi es? Non ſonuit uox eius in auribus meis, uox confeſsionis quæ ſonare debuiſſet, ſaltem cum dicerem, Quare hoc feciſti? ſicut & quando benedixi ei & uiro *Gen. 1.* eius, dicens, Creſcite & multiplicamini non ſonuit uox eius in auribus meis. Nullum enim cantauit canticum gratiarum actionis pro tam magno beneficio, quo illam conſtituebam matrem tantæ generationis, poſſeſſuræ tantam hæreditatem regni Dei. Tu autē oſtende mihi, ſicut & oſtēdis, faciem tuam, ſonet uox tua in auribus meis, & audiam ego, audiant & amici: quorum unus, uel primus audiuit, cum adhuc eſſet *Luc. 1.* clauſus in utero matris ſuæ, & exultauit ad uocem tuam, quæ hoc modo ſonuit in auribus meis: Magnificat anima mea Dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Ibi ad uocem meam, & ad uocem tuam audire atque exultare cœpit. Vnde & *Ioan. 3.* quodam loco dixit: Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: Amicus autem ſponſi, qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet propter uocem ſponſi. Hoc ergo gaudiū meū impletum eſt. Igitur quia & amici auſcultant, & me delectat uidere faciem fidei, & audire uocem confeſſionis atque gratiarum actionis, oſtende mihi faciem tuam, ſonet uox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. In quo uox tua dulcis? In eo uidelicet, quod columba mea es, & intenta in foraminibus iam dictis, ita ſicut columba gemitum pro cantu habes Canendo gemis, gemēdo canis, & ipſa exultatio, qua exultauit ſpiritus tuus in Deo ſalutari tuo, plena eſt gemitibus, plena lachrymis. In quo facies tua decora? In eo uidelicet, quod magna eſt fides, magna eſt humilitas. Iſte eſt decor, quem concupiuit rex, quemadmodum pſalmus dicit: Audi filia & uide, & *Pſ. 44.* inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum & domum patris tui, & concupiſcet rex decorem tuū. Hactenus Rubertus Tuitienſis Abbas, qui ut Abbas Spanhemienſis ſcribit, claruit multa ſanctitate, doctrina & miraculis coruſcans ſub Henrico V. anno Domini 1124 Porrò Angelomus, ex quo etiam nonnulla accepimus, monachus fuit Benedictinus, floruitq; anno Chriſti 830.

IN EODEM FESTO, Luc. I.

In illo tempore: Exurgens Maria, abijt in montana cum feſtinatione in ciuitatem Iuda: & intrauit in domum Zacharia, & ſalutauit Elizabeth, Et reliqua. Homilia beati Ambroſij Epiſcopi, li. 2. Commentariorum in Lucam.

MOrale eſt omnibus, ut qui fidem exigūt, fidem adſtruant. Et ideo angelus cū abſcondita nunciaret, ut fides adſtrueretur exemplo, ſenioris fœminæ ſterilisque conceptum uirgini Mariæ nunciauit, ut poſsibile Deo omne quod ei placuerit aſſereret. Vbi audiuit hoc Maria, non quaſi incredula de oraculo, nec quaſi incerta de nūcio, nec quaſi dubitans de exēplo, ſed quaſi læta pro uoto, religioſa pro officio, feſtina pro gaudio, in montana perrexit. Quo enim iam Deo plena, niſi ad ſuperiora cum feſtinatione contenderet? Neſcit tarda molimina ſancti ſpiritus gratia. Diſcite & uos ſanctæ mulieres ſedulitatē, quam prægnantibus debeatis exhibere cognatis. Mariam, quæ *Maria exēplū matronis proponitur* ante ſola in intimis penetralibus uerſabatur, non a publico uirginitatis pudor, non ab ſtudio aſperitas montium, non ab officio prolixitas itineris retardauit. In montana uirgo cū feſtinatione, uirgo officij memor, iniuriæ immemor, affectu uigente non ſexu, relicta perrexit domo. Diſcite uirgines non circūcurſare per alienas ædes, non demorari in plateis, non aliquos in *Itē uirginibus* publico miſcere ſermones. Maria in domo ſeria, feſtina in publico, manſit apud cognatam ſuam tribus mēſibus. Etenim quæ propter officium uenerat, inhærebat officio. Manſit menſibus tribus, non quod domus eā delectaret aliena, ſed quia frequentius uideri in publico diſplicebat. Didiciſtis uirgines pudorem Mariæ diſcite humilitatem. Venit propinqua ad proximam, iunior ad ſeniorem, nec ſolum uenit, ſed etiam prior ſalutauit. Decet enim, ut quanto caſtior uirgo, tanto humilior ſit. Nouerit deferre ſenioribus, ſit magiſtra humilitatis, in qua eſt profeſsio caſtitatis: eſt & cauſa pietatis, eſt etiam norma doctrinæ. Contuendū eſt enim, quia ſuperior uenit ad inferiorē, ut inferior adiuuetur: Maria ad Elizabet, Chriſtus ad Ioannem. Denique etiam poſteà ut ſanctificaret baptiſmum Ioānis, Dominus uenit ad baptiſmum. Citò quoque ad- *Matt. 3.* uentus Mariæ, & præſentiæ dominicæ beneficia declarantur. [Simul enim ut audiuit ſalutationem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in utero eius, & repleta eſt ſpiritu ſancto.] Vide diſtinctionem, ſingulorumque uerborum proprietatem. Vocem prior Elizabeth audiuit, ſed Ioannes prior gratiam ſenſit. Illa naturæ ordine audiuit, iſte exultauit ratione myſterij. Illa Mariæ, iſte Domini ſenſit aduentum: fœmina mulieris, & pignus pignoris. Iſtæ gratiam loquuntur, illi intus operantur pietatisque myſterium maternis adoriuntur profectibus, duplicique miraculo prophetāt matres ſpiritu paruulorum. Exultauit infans, repleta mater eſt, non prius mater repleta quàm filius, ſed cū filius eſſet repletus ſpiritu ſancto, repleuit & matrem. Exultauit Ioannes, exultauit & Mariæ ſpiritus. Exultante Ioanne repletur Elizabeth: Mariam tamen non repleri ſpiritu, ſed ſpiritū eius exultare cognouimus. Incomprehenſibilis enim incomprehenſibiliter operabatur in matre. Et illa poſt conceptum repletur, iſta ante conceptum. [Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui. Et unde hoc mihi, ut ueniat mater Domini mei ad me?] Nouit ſermonem ſuum ſpiritus ſanctus, nec vnquam obliuiſcitur, & prophetia non ſolum rerum completur miraculis, ſed etiam proprietate uerborum. Quis eſt iſte fructus uentris, niſi ille de quo dictum eſt, Ecce hæreditas Domini, filij merces fructus uentris? Hoc eſt; hæreditas *Pſ. 126* Domini filij ſunt, qui merces ſunt fructus illius, qui de Mariæ uentre proceſsit. Ipſe fructus uentris, eſt flos radicis, de quo bene prophetauit Eſaias, dicens: Exiet uirga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcen- *Eſa. 11.* det. Radix enim eſt familia Iudæorum, uirga Maria, flos Mariæ Chriſtus, qui ueluti bonæ arboris fructus, pro noſtræ uirtutis proceſſu, nunc floret, nunc fructificat in nobis, nunc rediuiua corporis reſurrectionem reparatur. [Et unde hoc mihi, ut ueniat mater Domini mei ad me?] Non quaſi ignorans dicit: Scit enim eſſe ſpiritus ſancti gratiam, & operationem, ut mater prophetæ a matre Domini ad profectum ſui pignoris ſalutetur. Sed quaſi non humani hoc meriti, ſed diuinæ gratiæ munus eſſe cognoſcat, ita dicit: Vnde hoc mihi? Hoc eſt, quantum bonum mihi accidit, ut mater Domini mei ueniat ad me? non cognoſco meum. Vnde hoc mihi? qua iuſtitia? quibus factis? pro quibus meritis? Non uſitata hæc officia fœminarum ſunt, ut ueniat Mater Domini mei ad me. Mira-

tulum ſentio, cognoſco myſterium. Mater Domini uerbo fœta, Deo plena eſt. [Ecce enim ut facta eſt uox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo. Et beata quæ credidiſti. Vides nó dubitaſſe Mariam, ſed credidiſſe, & ideò fructum fidei conſecutam. Beata, inquit, quæ credidiſti. Sed & uos beati, qui auditis & creditis. Quæcunque enim crediderit anima, & concipit & generat Dei uerbum, & opera eius agnoſcit. Sit in ſingulis Mariæ anima, ut magnificet Dominum, ſit in ſingulis ſpiritus Mariæ, ut exultet in Deo. Si ſecundum carnem una mater eſt Chriſti, ſecundum fidem tamen omnium fructus eſt Chriſtus. Omnis enim anima accipit Dei uerbum, ſi tamen immaculata & inmunis a uitijs, intemerato caſtimoniam pudore cuſtodiat. Quæcunque igitur talis eſſe potuerit anima, magnificat Dominum, ſicut anima Mariæ magnificauit Dominum, & exultauit ſpiritus eius in Deo ſalutari ſuo. Magnificatur enim Dominus, ſicut & alibi legiſti, Magnificate Dominũ mecum. Non ꝙ Domino aliquid humana uoce poſsit adiungi, ſed quia magnificatur in nobis. Imago enim Dei, Chriſtus eſt: & ideò ſi quid iuſtum religioſumq; fecerit anima, illam imaginem Dei, ad cuius eſt ſimilitudinem creata, magnificat. Et ideò dum magnificat eam, magnitudinis eius quadam participatione ſublimior fit, ut illam imaginem ſplendido bonorum colore factorum, & quadam æmulatione uirtutis in ſe uideatur exprimere. Magnificat autem anima Mariæ Dominum, & exultat ſpiritus eius in Deo, eò ꝙ & anima & ſpiritu patri filioque deuota, unum Deum, ex quo omnia, & unum Dominũ, per quem omnia, pio ueneretur affectu. Sed Mariæ quo perſona melior, eo prophetia plenior. Nec otioſum uidetur, ꝙ & ante Ioannem Elizabeth prophetat, & Maria ante Domini generationem. Serpunt enim iam tentamenta ſalutis humanæ. Nam ſicut peccatum a mulieribus cœpit, ita etiam bonum a mulieribus inchoatur, ut fœminæ quoque muliebria opera deponentes, infirmitati renuntient, & anima, quæ non habet ſexum, ut Maria quæ neſcit errorem, religioſo imitetur ſtudio caſtitatem. [Manſit autem Maria cum illa menſibus tribus, & reuerſa eſt in domum ſuam.] Bene inducitur ſancta Maria & exhibuiſſe officium, & myſticum numerum cuſtodiſſe. Non enim ſola familiaritatis eſt cauſa ꝙ diù manſit, ſed etiam tanti uatis profectus. Nam ſi primo ingreſſu tantus profectus extitit, ut ad ſalutationem Mariæ exultaret infans in utero, repleretur ſpiritu mater infantis, quantum putamus uſu tanti temporis ſanctæ Mariæ addidiſſe præſentiam? Manſit autem Maria cum illa menſibus tribus. Vngebatur itaque & quaſi bonus athleta exercebatur in utero matris propheta, ampliſsimo enim uirtus eius certamini parabatur. Denique tandiù manſit Maria, quandiù Elizabeth pariendi tempus impleret. Quod ſi diligenter aduertas, inuenies hoc nuſquam poſitum, niſi in generatione iuſtorũ. Denique impleti ſunt dies, ut pareret Maria, impletum eſt tẽpus, ut pareret Elizabeth, impletum eſt uitæ tempus, cum ſancti uiri ex hoc uitæ curriculo demigrarunt. Plenitudinem iuſti uita habet inanes autem dies ſunt impiorum.

Chriſtus quorum ſit fructus ſpiritaliter.

Pſ. 33.

Gen. 3.

Iuſtorũ uita plena. inanis impiorum.

IN IDEM HVIVS FESTI EVANGElium habentur ſuperius feria ſexta Quatuor temporum in Aduentu Domini, duæ egregiæ Homiliæ, altera uenerabilis Bedæ presbyteri, pagina 10. altera Euſebij Emeſeni, pagina 12. unde poteſt eccleſiaſtes copioſam concionandi materiam petere, quem etiam eò remittimus.

IN OCTAVA APOSTOLOrum Petri, & Pauli. Matth. 14.

In illo tempore: Iuſsit Ieſus diſcipulos ſuos aſcendere in nauiculam, & precedere eum transfretum, donec dimitteret turbas. Et dimiſſa turba, aſcendit in montem ſolus orare. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini.

EVangelium quod recentiſsimè recitatum eſt de Domino Chriſto, qui ſuper aquas maris ambulauit, & de apoſtolo Petro, qui ambulans timendo titubauit, & diffidendo merſus, confitendo rurſus emerſit, admonet nos intelligere, mare præſens ſeculum eſſe, Petrum uero Apoſtolum Eccleſiæ unicæ typum. Ipſe enim Petrus in apoſtolorum ordine primus, in Chriſti amore promptiſſimus, ſæpè unus reſpondet pro omnibus. Ipſe deniq; Domino Ieſu Chriſto requirenti, quem nam eum homines dicerent eſſe, & opiniones uarias hominum diſcipulis reſpõdentibus, rurſumque Domino interrogante & dicente, Vos autem quem me eſſe dicitis? reſpondit Petrus: Tu es Chriſtus filius Dei uiui, unus pro multis dedit reſponſum, unitas in multis. Tunc ei dominus ait: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus, qui eſt in cælis. Deinde addidit: Et ego dico tibi, tanquam diceret: Quia tu dixiſti mihi, Tu es Chriſtus filius dei uiui, & ego dico tibi, Tu es Petrus. Simon quippe antea uocabatur. Hoc autem ei nomen ut Petrus appellaretur, a Domino impoſitum eſt, & hoc in ea figura, ut ſignificaret Eccleſiam. Quia enim Chriſtus petra, Petrus populus Chriſtianus. Petra enim principale nomen eſt, ideo Petrus a petra, nó petra a Petro, quomodo non a Chriſtiano Chriſtus, ſed a Chriſto Chriſtianus uocatur. Tu es ergo, inquit, Petrus, & ſup hãc petram, quam confeſſus es, ſuper hanc petram quam cognouiſti, dicens: Tu es Chriſtus filius Dei uiui, ædificabo Eccleſiam meam, id eſt, ſuper meipſum filiũ Dei uiui, ædificabo Eccleſiam meam. Super me ædificabo te, non me ſuper te. Nam nolentes homines ædificari ſuper homines, dicebant: Ego quidem ſum Pauli, ego autẽ Apollo, ego uero Cephæ, ipſe eſt Petrus. Et alij qui nolebant ædificari ſuper Petrum, ſed ſuper petrã, Ego aute ſum Chriſti. Apoſtolus autem Paulus ubi cognouit ſe eligi, & Chriſtum contemni, Diuiſus eſt, inquit, Chriſtus? Nunquid Paulus pro uobis crucifixus eſt? aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Quomodo non in Pauli, ſic nec in Petri, ſed in nomine Chriſti, ut Petrus ædificaretur ſuper petram, non petra ſuper Petrum. Idem ergo Petrus a Petra cognominatus, beatus, Eccleſiæ figuram portans, apoſtolatus principatum tenens, continuo poſt paululum iam audito ꝙ beatus eſſet, iam audito ꝙ Petrus eſſet, iam audito ꝙ ſuper petram ædificatus eſſet, poſteaquàm audiuit futuram Domini paſsionem, quia prædixerat eam cito uenturam diſcipulis ſuis, diſplicuit ei: timuit ne perderet morientem, quem confeſſus fuerat uitæ fontem, turbatur, dicens: Abſit a te Domine, inquit, nõ fiat iſtud, propitius eſto tibi deus, nolo te mori. Petrus dicebat Chriſto, Nolo te mori, ſed melius dicebat Chriſtus, Volo pro te mori. Denique continuo reprehendit, quem paulo ante laudauerat, & quem beatum dixerat, ſatanam appellat. Redi, inquit, poſt me ſatana, ſcãdalũ mihi es, non enim ſapis quæ dei ſunt, ſed quæ hominũ. Quid nos uult facere ex hoc quod ſumus, q̃ ſic culpat q̃a homines ſumus? Vultis ſcire q̃d

Eſt Ser. 13 De uerbis Domini.

Matt. 14.

Matt. 16.

1. Cor. 10.

1. Cor. 1.

Matt. 16.

quo

Pſ. 81. nos uelit facere? Audite Pſalmum: Ego dixi, dij eſtis,
& filij excelſi omnes, ſed humana ſapiendo, Vos autẽ
ſicut homines moriemini. Idẽ ipſe Petrus paulò ante
beatus, poſtea ſatanas. In momento uno, infra pauca
uerba miraris differentiam nominum, differentias at-
tende cauſarum. Quid miraris, quia paulo ante bea-
tus, poſteà ſatanas? Attende cauſam quare beatus,
Quia non tibi reuelauit caro & ſanguis, ſed pater
meus, qui in cælis eſt. Ideò beatus, quia non caro &
ſanguis reuelauit. Si enim caro & ſanguis hoc tibi re-
uelaret, de tuo, quia nõ caro & ſanguis tibi reuelauit,
Ioã. 16 ſed pater meus, qui in cælis eſt, de meo, non de tuo.
Quare de meo? Quia omnia quæ habet pater, mea
ſunt. Ecce audiſti cauſam quare beatus, & quare Pe-
trus. Quare autem illud, quod horreſcimus, & repe-
tere nolumus? Quare, niſi quia de tuo? non enim ſa-
pis quæ Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum. Hoc intuẽ
tes nos Eccleſię mẽbrum, diſcernamus, quid de Dei,
quid de noſtro. Tunc enim non titubabimus, tunc in
petra fundabimur, fixi & ſtabiles erimus aduerſus uen
tos, imbres, flumina, tentationes uidelicet præſentis
ſeculi. Illum tamen uidete Petrum, qui tunc erat figu
ra noſtra. Modo fidit, modo titubat, modo immorta-
lem confitetur, modo timet ne moriatur. Proinde q̃a
Eccleſia Chriſti habet firmos, habet & infirmos, nec
Ro. 15 ſine firmis poteſt eẽ, nec ſine infirmis. Vnde dicit Apo
ſtolus Paulus: Debemus nos firmi, infirmorum onera
ſuſtinere. In eo quod dixit Petrus: Tu es Chriſtus fi-
lius Dei uiui, firmos ſignificat. In eo autem ꝙ trepi-
dat & titubat, & Chriſtum pati non uult mortem ti-
mendo, uitam non agnoſcendo, infirmos Eccleſiæ ſi-
Petrus apoſtolorum primus & præcipuus. gnificat. In illo ergo uno Apoſtolo, id eſt, Petro in or-
dine Apoſtolorum primo & præcipuo, in quo figu-
rabatur Eccleſia, utrunque genus ſignificandum fuit,
id eſt, firmi, & infirmi, quia ſine utroque non eſt Ec-
cleſia. Hinc eſt ergo & quod modo lectum eſt: [Domi
ne ſi tu es, iube me uenire ad te ſuper aquas.] Si tu es,
iube me: non enim poſſum hoc in me, ſed in te. Agno
uit quid ſibi eſſet a ſe, quid ab illo cuius uoluntate ſe
credidit poſſe, quod nulla humana infirmitas poſsit.
Ergo ſi tu es, iube, quia cum iuſſeris, fiet. Quod ego
non ualeo præſumendo, tu potes iubendo. Et Domi-
nus, [Veni,] inquit: Et ſine ulla dubitatione Petrus ad
uerbum iubentis, ad præſentiam ſuſtentantis, ad præ-
ſentiã regentis, ſine ulla cũctatione deſiliuit in aquas,
& ambulare cępit. Potuit quod Dominus, non in ſe,
Eph. 5 ſed in Domino. Fuiſtis enim aliquando tenebræ, nũc
autem lux, ſed in Domino. Quod nemo poteſt in Pau
lo, nemo in Petro, nemo in ullo alio Apoſtolorũ, hoc
poteſt in Domino. Ideò bene Paulus utiliter ſe contẽ
nens, illum commendans, Nunquid Paulus, inquit,
1. Cor. 1 pro uobis crucifixus eſt? aut in nomine Pauli bapti-
zati eſtis? Non ergo in me, ſed mecum, non ſub me,
ſed ſub illo. Ergo ambulauit Petrus ſuper aquas in iuſ
ſu Domini, ſciens hoc ſe a ſe habere non poſſe. Fide
ualuit, quod humana infirmitas non ualeret. Hi ſunt
enim firmi Eccleſiæ. Attendite, audite, intelligite, agi-
te. Neque agendum eſt cum firmis alibi, ut ſint infir-
mi, ſed agendum eſt cum infirmis, ut ſint firmi. Mul-
tos autem impedit a firmitate præſumptio firmitatis.
Nemo erit a Deo firmus, niſi qui ſe a ſeipſo ſentit in-
firmum. Pluuiam uoluntariam ſegregans Deus hære
Pſ. 67. ditati tuæ. Quid præceditis, qui quod dicturus ſum
noſtis? Temperetur uelocitas, ut ſequatur tarditas.
Hoc dixi, & hoc dico. Audite, capite, facite, Nemo a
Deo ſit firmus, niſi qui ſe a ſeipſo ſentit infirmum.
Pluuiam ergo uoluntariam, ſicut Pſalmus dicit, uo-
luntariam, non meritorum noſtrorum, ſed uolunta-
riam: Pluuiam ergo uoluntariam ſegregans Deus hæ
reditati tuæ: etenim infirmata eſt, tu uerò perfeciſti
eam. Quia pluuiam uoluntariam ſegregaſti, non at-
tendens hominum merita, ſed tuam gratiam & miſe-
ricordiam. Infirmata eſt ergo ipſa hæreditas, & agno
uit ſe infirmam in ſe, ut firma eſſet in te. Non firma-
retur ſi nõ infirmaretur, ut abs te in te perficeretur. Vi
de huius hæreditatis portiunculam. Paulum uide in-
firmatum, qui dixit: Non ſum idoneus uocari Apoſto
lus, quia perſecutus ſum Eccleſiam Dei. Quare ergo *1. Cor.*
Apoſtolus es? Gratia Dei ſum id quod ſum. Non ſum *15.*
idoneus, ſed gratia Dei ſum id quod ſum. Infirmatus
eſt Paulus, tu uerò perfeciſti eum. Iam uerò quia gra-
tia Dei eſt qđ ẽ, uide quid ſequatur: Et gratia eius in Ibidem
me uacua non fuit, ſed plus illis omnibus laboraui.
Vide ne præſumptione perdas, quod infirmitate me-
ruiſti. Bene hoc, bene, Non ſum idoneus uocari Apo-
ſtolus, gratia Dei ſum id quod ſum, & gratia eius in
me uacua non fuit. Omnia optimè, ſed, Plus omnibus
illis laboraui: Quaſi tibi cœpiſti tribuere, quod paulò
ante Deo dederas. Agnoſce & ſequere. Non autẽ ego,
ſed gratia Dei mecum. Bene infirme, firmiſsimè eris
exaltatus, quia non es ingratus. Tu es idem Paulus *2. Cor.*
ipſe, in te paruus, in Domino magnus. Tu es qui ter *12.*
Dominum rogaſti, ut ſtimulus carnis angelus ſatanæ,
a quo colaphizaberis, auferetur a te. Quid tibi dictum
eſt? quid audiſti quando hæc petiſti? Sufficit tibi gra-
tia mea, nam uirtus infirmitate perficitur. Etenim in-
firmatus eſt, tu uerò perfeciſti eum. Sic & Petrus: [Iu
be, inquit, me uenire ad te ſup aquas.] Homo audio,
ſed non hominem rogo. Iubeat Deus homo, ut poſsit
quod non poteſt homo. [Veni, inquit. Et deſcendens
cœpit ambulare ſuper aquas:] & potuit Petrus, quia
iuſſerat petra. Ecce quid Petrus in Domino. Quid in
ſe? [Videns uentum ualidum timuit. Et cum cœpiſ-
ſet mergi, exclamauit: Domine pereo, libera me.] Præ
ſumpſit de Domino, potuit de Domino, titubauit ut
homo, rediit ad Dominum. Si dicebam, motus eſt pes *Pſ. 39.*
meus, pſalmus loquitur, ſancti cantici uox eſt, & ſi
agnoſcamus, & noſtra: immò ſi uelimus, & noſtra eſt.
Si dicebam, motus eſt pes meus. Quare motus, niſi
quia meus? Et quid ſequitur? Miſericordia tua Domi-
ne adiuuabat me. Non uirtus mea, ſed miſericordia
tua. Nunquid enim Dominus deſeruit titubãtem, quẽ
audiuit inuocantem? Vbi eſt illud: Quis inuocauit *Eccleſ.*
Dominum, & deſertus eſt ab eo? Vbi & illud: Et om- *2.*
nis qui inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit? Con- *Ioel. 2.*
tinuò porrigens adiutoriũ dexteræ ſuæ, leuauit mer-
gentem, increpauit diſfidentem. [Modicæ fidei, quare
dubitaſti?] De me præſumpſiſti, de me dubitaſti? Eia
fratres ſermo claudendus eſt, attendite ſeculum quaſi *Mare,*
mare, uentus ualidus & magna tempeſtas. Vnicuique *ſeculũ.*
ſua cupiditas, tempeſtas eſt. Amas Deum? ambula ſu- *Tẽpe-*
per mare, ſub pedibus tuis eſt ſeculi tumor. Amas ſe- *ſtas, cu-*
culum? abſorbet te, & amatores ſuos uorare nouit, nõ *piditas*
portare. Sed cum fluctuat cupiditate cor tuum, ut uin
ces tuam cupiditatẽ, inuoca Chriſti diuinitatem. Pu-
tatis tunc eſſe uentum contrarium, quando eſt huius
ſeculi aduerſitas? Quando enim bella, quando peſti-
lentia, quando fames, quando tumultus, quando cuiq;
hominum etiam ſingulo euenit priuata calamitas,
tunc putatur uentus auerſus, ibi putatur inuocandus
Deus, quando autem temporali felicitate ſeculum ar-
ridet, quaſi non eſt uẽtus contrarius. Noli hinc inter-
rogare temporis tranquillitatem, interroga, ſed tuam
cupiditatem. Vide ſi tranquillus es in te, uide ſi non
te ſubuertit uentus interior, hoc uide. Magnæ uirtu-
tis eſt cum felicitate luctari ne illiciat, ne corrum-
pat, ne ipſa ſubuertat felicitas. Magnæ, inquam, uir-
tutis eſt cum felicitate luctari, magnæ felicitatis eſt
a felicitate non uinci: Diſcite calcare ſeculum, me-
mentote fidere in Chriſto. Et ſi motus eſt pes tuus,

 ſi titubas,

ſi titubas, ſi aliqua non ſuperas, ſi mergi incipis, dic: Domine, pereo, libera me. Dic, Domine pereo, ne peceas. Solus enim a morte carnis liberat te, qui mortuus eſt in carne pro te. Conuerſi ad Dominum Deum patrem omnipotentem, puro corde ei, quantum poteſt paruitas noſtra, maximas atque ueras gratias agamus, precantes toto animo ſingularem manſuetudinem eius, ut preces noſtras in beneplacito ſuo exaudire dignetur, inimicum quoque a noſtris actibus & cogitationibus ſua uirtute expellat, nobis multiplicet fidem, mentem gubernet, ſpirituales cogitationes cōcedat, & ad beatitudinem ſuam perducat, per Ieſum Chriſtum filium ſuum Dominum noſtrum, qui cum eo uiuit &c.

IN NATALI S. FELIcitatis, & 7. fratrum filiorum eius. Matth. 12.

In illo tempore: Loquente IESV ad turbas, ecce mater eius, & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei. Et reliqua Homilia beati Gregorij Papæ,

SAncti euāgelij, fratres chariſsimi, breuis eſt lectio recitata, ſed magnis myſteriorum ponderibus grauida. Ieſus etenim conditor & redemptor noſter matrem ſe noſſe diſsimulat, & quæ ei mater ſit, qui propinqui, non per cognationem carnis, ſed per coniunctionem ſpiritus deſignat, dicens: [Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Quicunque fecerit uoluntatem patris mei qui in cælis eſt, ipſe me⁹ frater, & ſoror, & mater eſt.] Quibus nobis uerbis quid aliud innuit, niſi quod obſequentes iuſsionibus ſuis multos ex gentilitate colligit, & Iudæam, ex cuius carne eſt genitus, non agnoſcit? Vnde & mater eius cum quaſi non agnoſcitur, foris ſtare perhibetur, quia uidelicet ſynagoga idcircò ab authore ſuo non recognoſcitur, quia legis obſeruationes tenens, ſpiritalem intellectum perdidit, & ſeſe ad cuſtodiam literæ foris fixit. Sed cum is qui uoluntatem patris fecerit, ſoror, & mater Domini dicitur, propter utrunque ſexum, qui ad fidem colligitur, mirum non eſt, mirandum uerò ualdè eſt, quomodo

Matt. 28. etiā mater dicatur. Fideles enim diſcipulos fratres uocare dignatus eſt, dicens: Ite nunciate fratribus meis. Qui ergo frater Domini ad fidem ueniendo potuerit, quærendum eſt, quomodo etiam & mater eſſe poſsit.

Chriſti frater, ſoror, mater. Sed ſciendum nobis eſt, quia qui Chriſti frater, & ſoror eſt credendo, mater efficitur prædicando. Quaſi enim parit Dominum, quem cordi audientis infuderit, & mater eius prædicando efficitur, ſi per eius uocem amor Domini in proximi mente generatur. Ad quam rem nobis idoneè confirmandam, adeſt beata Felicitas, cuius hodiè natalitia celebramus, quæ credendo extitit ancilla Chriſti, & prædicando facta eſt mater Chriſti. Septē quippe filios, ſicut in geſtis eius emendatioribus legitur, ſic poſt ſe timuit uiuos in carne relinquere, ſicut carnales parentes ſolēt metuere, ne mortuos præmittant. In perſecutionis enim labore deprehenſa, filiorum corda in amore ſupernæ pa-

Felicitatis inuicta conſtantia. triæ prædicando roborauit, & parturiuit ſpiritu, quos carne pepererat, ut prædicatione pareret Deo, quos carne pepererat mundo. Conſiderate, fratres chariſſimi, in fœmineo corpore uirile pectus. Ad mortem ſtetit imperterrita, amittere ſe in filijs lumen ueritatis timuit, ſi non ſuiſſet orbata. Nunquid ergo hanc fœminam martyrem dixerim? ſed plus quàm martyrem. Certè Dominus cum de Ioanne loqueretur, di-

xit: Quid exiſtis in deſertum uidere? prophetā? Vtique dico uobis, & plus quàm prophetam. Et Ioannes *Matt. 11.*

ipſe requiſitus, reſpondit dicens: Non ſum propheta. Quia enim ſe plus quàm propheta nouerat, eſſe ſe *Ioan. 1*

prophetam negabat. Qui idcircò plus quam propheta dicitur, quia prophetæ eſt officium uentura prænūciare, non etiam oſtendere. Ioannes uerò plus quàm propheta eſt, quia quem uerbo prædixit, digito oſtēdit. Non ergo hanc fœminam martyrem, ſed plus quàm martyrem dixerim, quæ ſeptem pignoribus ad regnū præmiſsis, toties ante ſe morientibus filijs moriebatur. Ad pœnas prima uenit, ſed peruenit octaua. Aſpexit mater & cruciata & imperterrita filiorū mortem, ſpei gaudium diluit dolorem naturæ. Timuit uiuentibus, gauiſa eſt morientibus. Optauit nullū poſt ſe relinquere, ne ſi quem haberet ſuperſtitem, nō poſſet habere conſortē. Nemo ergo ex uobis fratres chariſsimi exiſtimet, quod eius cor morientibus filijs, etiam carnalis affectus minimè pulſauerit. Neque enim filios, quos carnem ſuam eſſe nouerat, ſine dolore poterat morientes uidere, ſed erat uis amoris interior, quæ dolorem uinceret carnis. Vnde & paſſuro Petro dicitur: Cum ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non uis. Neque enim ſi pleniſ-

ſimè Petrus nollet, pro Chriſto pati potuiſſet, ſed *Ioā. 21*

martyrium quod per infirmitatem carnis noluit, per uirtutem ſpiritus amauit. Qui dum per carnem ad pœnas trepidat, per ſpiritum ad gloriam exultat. Actūq; eſt, ut cruciatum martyrij nolēdo uoluiſſet, ſicut nos quoque cum gaudium quærimus ſalutis, amarum poculum ſumimus purgationis. Amaritudo quidem in poculo diſplicet, ſed reſtituenda per amaritudinem ſalus placet. Amauit ergo iuxta carnem Felicitas filios ſuos, ſed pro amore cœleſtis patriæ mori etiam corā ſe uoluit quos amauit. Ipſa eorum uulnera accepit, ſed ipſa in eiſdem ad regnum præuenientibus excreuit. Rectè ergo hanc fœminam ultra martyrem dixerim, quæ & toties in filijs eſt deſiderabiliter extincta, & dum multiplex martyrium ſuſtinuit, ipſam quoq; martirij palmam uicit. Fertur apud ueteres mos fuiſſe, ut quiſquis conſul exiſteret, iuxta ordinem temporum honoris ſui locum teneret. At ſi quis poſterius ad conſulatum ueniens, conſul non ſemel, ſed bis fortaſſe aut tertiò fieret, etiam illos laude & honore trāſcenderet, qui non plus quàm ſemel conſules extitiſſent. Vicit ergo beata Felicitas martyres, quæ tot ante ſe morientibus filijs pro Chriſto frequēter occubuit, quia ad amorem illius ſola ſua mors ei minimè ſuffecit. Cōſideremus fratres hanc fœminam, cōſideremus nos, qui membris corporis uiri ſumus, in eius comparatione quid exiſtimabimur? Sæpè nanque agēda aliqua bona proponimus, ſed ſi unicus contra nos, uel leuiſsimus ſermo ab ore irridentis eruperit, ab intentione actionis noſtræ fracti protinus & confuſi reſilimus. Ecce nos plerunque a bono opere ſola uerba reuocant: Felicitatem uerò a ſancta intentione frangere nec tormenta potuerunt. Nos ad aurā maledictionis impingimur: hæc ad regnum etiam per ferrum exijt, nihilque eſſe quod obſiſtebat æſtimauit. Nos ad præcepta dominica largiri noſtra ſaltem ſuperflua nolumus, hæc non ſolum Deo ſuam ſubſtantiam contulit, ſed pro illo etiam propriam carnem dedit. Nos cum ex diuina iuſsione filios amittimus, ſine conſolatione lugemus, hæc eos uelut mortuos plangeret, ſi non obtuliſſet. Cum ergo ad illud terribile examen diſtrictus iudex uenerit, quid nos uiri dicemus, cum huius fœminæ gloriam uiderimus. De debilitate mentis ſuæ, quæ tunc uiris erit excuſatio, quando hæc oſtendetur, quæ cum ſeculo, & ſexum uicit?

Sequamur

Sequamur ergo, fratres chariſsimi, diſtrictam & aſperam redemptoris uiam. Viu quippe uirtutum ita iam plana facta eſt, ut per eam fœminis libeat ambulare? Deſpiciamus ergo cũcta præſentia, nulla ſunt etenim, quæ tranſire poſſunt. Turpe ſit diligere, quod conſtat citius perire. Non nos terrenarum rerum amor ſuperet, non ſuperbia inflet, non ira dilaniet, non luxuria pollnat, non inuidia conſumat. Amore noſtri, fratres chariſsimi, redemptor noſter occubuit, & nos amore eius diſcamus uincere noſmetipſos. Quod ſi perfectè agimus, non ſolum imminentes pęnas euademus, ſed communi cum martyribus gloria remunerabimur. Nam quanuis occaſio perſecutionis deſit, habet tamẽ pax noſtra martyrium ſuum, quia & ſi carnis colla ferro non ſubdimus, ſpiritali tamen gladio carnalia noſtra deſideria in mente trucidamus, ipſo adiuuante, qui uiuit & regnat, &c.

IN NATALI B. MARIAE Magdalenæ, ſermo ſancti Auguſtini.

Eſt in lib. 50. Homiliarũ, Homilia 23.

QVod admonemur Domini eloquijs de diuinis lectionibus, hinc credentes Deũ uelle nos loqui, proferimus charitati ueſtræ, Illo adiuuante, ſermonem de remiſsione peccatorum. Euangeliũ enim cum legeretur, attentiſsimè audiſtis, & res geſta narrata atque uerſata eſt ante oculos cordis ueſtri. *Luc. 7.* Vidiſtis enim non carne, ſed mente Dominũ Ieſum Chriſtum in domo phariſæi recumbentem, & ab illo inuitatum non faſtidientem. Vidiſtis etiam mulierem in ciuitate famoſam, malæ utique famæ, quæ erat peccatrix, non inuitatam irruiſſe conuiuio, ubi ſuus medicus recumbebat, & quæſiſſe pia impudentia ſanitatẽ, irruentem quaſi importunam conuiuio, opportunam beneficio. Nouerat enim quanto morbo laboraret, & illi ſanando idoneum eſſe ad quem uenerat, ſciebat. Acceſsit ergo non ad caput Domini, ſed ad pedes. Quæ diù malè ambulauerat, ueſtigia recta quærebat. Prius fudit lachrymas ſanguine cordis, & lauit Domini pedes obſequio confeſsionis. Capillis ſuis terſit, oſculata eſt, unxit, tacita loquebatur. Non ſermonem promebat, ſed deuotionem oſtendebat. Quia ergo tetigit Dominum rigando, tergendo, oſculando, ungendo pedes eius, phariſæus qui inuitauerat Dominum *Eſai. 52.* Ieſum Chriſtum, quia ex illo genere erat hominum ſuperborum, de quibus propheta Eſaias dicit: Qui dicunt, Longè recede a me, noli me tangere, quoniam mũdus ſum, putauit enim neſciſſe Dominum mulierem, hoc apud ſe cogitans, dicebat in corde ſuo: Hic ſi eſſet propheta, ſciret quæ mulier illi acceſsit ad pedes. Ideò neſcire credidit, quia ille non repulit, quia accedentem non prohibuit, quia tangi ſe a peccatrice permiſit. Nam illum neſciſſe unde ſciebat? Quid.n. ſciebas, o phariſæe inuitator & irriſor Domini? Dominũ paſcis, & a quo paſcendus ſis non intelligiſ. Vnde ſcis Dominum neſciſſe quæ fuerit illa mulier, niſi q̃a pmiſſa eſt accedere? niſi quia illo patiente oſculata eſt pedes eius? niſi q̃a terſit? niſi quia unxit? Hæc.n. nõ debuit permitti facere in pedibus mundis, mulier immunda. Ad illius ergo phariſæi pedes ſi talis mulier *Eſai. 52.* acceſsiſſet, dicturus erat, quod Eſaias de talibus dicit: Recede a me, noli me tangere, quoniã mundus ſum. Acceſsit autẽ ad Dñm imũda, ut rediret mũda. Acceſsit ægra, ut rediret ſana. Acceſsit cõfeſſa, ut rediret, pfeſſa. Audiuit.n. Dñs phariſæũ cogitãtẽ. Iã hinc intelligat phariſæus, ſi non poterat uidere peccantem, qui potuit audire cogitantẽ. Propoſuit ergo homini ſimilitudinem de duobus, qui debebant uni fœneratori. Etiã ipſum ſanare cupiebat, ne gratis apud eum panẽ comederet. Ipſum paſcẽtẽ eſuriebat, ipſum emẽdare, ipſum mactare, ipſum manducare, ipſum in ſuum corpus traijcere uolebat, ſicut & illi mulieri Samaritanæ dixit, Sitio. Quid eſt ſitio? Deſidero fidẽ tuã. *Ioan. 4* Dicuntur ergo uerba Dñi in hac ſimilitudine, & agiť utrũq;, ut & inuitator ille ſanetur cum ſuis condiſcumbentibus, Dñm noſtrũ Ieſum Chriſtũ pariter uidentibus, pariter ignorantibus, & ut illa mulier habeat fiduciã confeſsionis ſuæ, nec pungatur ulteriùs aculeis conſcientiæ ſuæ. Debebat, inquit, unus quinquaginta denarios, alius quingẽtos, & donauit ambobus. Quis eũ plus dilexit? Reſpondit cui ſimilitudo propoſita erat, quod reſpondere utique ratio cõpellebat. Credo Dñe, cui plus donauit. Et attendens mulierẽ, dixit ad Simonẽ: Vides hanc mulierẽ? Intraui in domũ tuã, aquam pedibus meis non dediſti, hæc lachrymis ſuis lauit mihi pedes, & capillis ſuis terſit. Oſculũ mihi non dediſti, illa ex quo ingreſſa eſt, non ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo caput meum non unxiſti, illa pedes meos unxit unguẽto. Ideò dico: Dimittunť ei peccata multa, quoniã dilexit multũ. Cui autẽ modicũ dimittitur, modicũ diligit. Oritur quæſtio profectò ſoluenda, quæ attentionẽ ueſtræ charitatis deſiderat, ne fortè ſufficere non poſsimus uerbis ad totã eius obſcuritatẽ remouendã, & dilucidandã pro anguſtia tẽporis, maximè cũ caro iſta æſtibus fatigata, iam recreari deſideret, & debitum ſuũ poſcens, atque animæ auiditatẽ impediens, oſtendat quod dictum eſt: Spiritus prõptus eſt, caro autẽ infirma. Metuendũ eſt, & ualdè metuendum, ne in his uerbis Dñi, non bene intelligenti- *Matt. 26.* bus his, qui concupiſcentijs ſuis carnalibus fauent, & ab eis in libertatẽ educi pigreſcunt, ſubrepat illa ſententia, quæ prædicantibus etiam Apoſtolis nata eſt in linguis maledicorum. Vnde dicit Apoſtolus: Et ſi- *Rom. 3* cut quidã dicũt nos dicere, Faciamus mala, ut ueniãt bona. Dicit.n. aliquis: Si cui modicũ dimittitur, modicum diligit, cui autẽ plus dimittitur, plus diligit, expedit plus diligere, q̃ minus diligere, oportet ut multũ peccemus, & multũ debeamus, quod nobis dimitti cupiamus, ut dimiſſorem magnorũ debitorum amplius diligamus. Peccatrix.n. illa mulier quanto plus debebat, tanto dimiſſorem debitorũ ſuorũ ampliùs diligebat, Domino ipſo dicente: Dimittuntur ei peccata multa, quoniã dilexit multum. Quare autem dilexit multum, niſi quia debebat multa? Deniq; addidit & adiunxit: Cui autem modicum dimittitur, modicum diligit. Nónne expedit (inquit) ut multum mihi dimittatur q̃ minus, unde amplius diligam Dñm meũ? Videtis certè profunditatem quæſtionis, ſcio, uidetis anguſtias temporis, & hoc uidetis & ſentitis. Accipite ergo pauca. Si magnitudini quæſtionis non ſatisfecero, interim præſentem recondite ſermonem, in futuro tenere debitorem. Da nunc duos homines, ut ſub exẽplis euidentioribus quod propoſui cogitetis. Vnus eorum plenus eſt peccatis, diù peſsimè uixit, alter eorum peccauit pauca. Accedunt ambo ad gratiam, baptizantur ambo. Intrant debitores, exeunt liberi. Plus donatum eſt uni minus alteri. Interrogo quantum quiſque diligat. Si inuenero plus diligere eum cui peccata plura dimiſſa ſunt, quàm illum qui minima peccauit, utilior erat multa iniquitas, ne eſſet tepida charitas. Interrogo alium quantũ diligat, inuenio minus. Nã ſi inuenero tãtum & illũ diligere, quantũ & ille diligit, cui multa ſunt dimiſſa, quomodo reſpõdebo uerbis Dñi? Quomodo nõ uerũ erit, qđ ueritas dixit, cui modicum dimittitur, modicum di-

ligit? Ecce, ait quis, mihi modicum dimiſſum eſt, non multa peccaui, & tantum diligo, quãtum iſte cui multa dimiſſa ſunt. Tu uerum dicis, an Chriſtus? Ad hoc tibi dimiſſum eſt mendacium tuum, ut mendacij dimiſſori crimen imponas? Si modicum tibi dimiſſum eſt, modicum diligis. Si enim modicum eſt tibi dimiſſum, & plurimum diligis, contradicis ei qui dixit, Cui modicum dimittitur, modicum diligit. Illi uerò plus credo, qui te plus nouit. Parum tibi dimiſſum putas? prorſus parũ diligis. Quid ergo (inquit) facere debui? Multa mala committere, ut multa eſſent quæ poſſet ille mihi dimittere, ut amplius poſſem diligere? Anguſtat nos, ſed Dominus qui hæc uera propoſuit, ab anguſtijs liberet me. Dictũ eſt hoc propter phariſæum illum, qui uel nulla, uel pauca ſe putabat habere peccata. Non enim Dominũ inuitaret, niſi aliquantulum diligeret. Sed quàm parum erat? Non oſculum dedit, non ſaltem aquam ad pedes, & ſi non lachrymas: non illo obſequio proſecutus eſt, quo illa mulier quæ nouerat quid ſanaretur, & a quo ſanaretur. O phariſæe, ideò parum diligis, quia parum tibi dimitti ſuſpicaris? Non quia parum dimittitur, ſed quia parum putas eſſe quod dimittitur. Quid ergo inquit ille? Ego qui homicidium non feci, homicida deputandus ſum? qui adulterium non admiſi, pro adulterio puniendus ſum? aut iſta mihi dimittẽda ſunt, quę non commiſi? Ecce iterum cõſtitue duos,

Pſ. 103 & loquamur ad eos. Venit unus ſupplex peccator, coopertus ſpinis tanquàm hericius, & nimis timidus tanquàm lepus, ſed petra eſt refugium hericijs & leporibus. Venit ergo ad petram, inuenit refugium, accipit auxilium. Alius non multa commiſit, quid ei faciemus ut multum diligat? quid perſuadebimus? Cõtra uerba Domini ueniemus, Cui modicum dimittitur, modicum diligit? Ita planè, cui modicum dimittitur. Sed o tu dicis te non multa commiſiſſe. Quare? Quo regente? Deo gratias, ꝙ motu & uoce ueſtra intellexiſſe nos ſignificaſtis. Iã ut uideo, ſoluta eſt quæſtio. Hic multa commiſit, & multorum debitor factus eſt. Ille gubernante Deo pauca commiſit. Cui deputat ille quod dimiſit, huic deputat & iſte quod non cõmiſit. Adulter non fuiſti in illa uita tua præterita plena ignorantia, nondum illuminatus, nondum bonum malumque diſcernens, nondum credens in illum qui te neſcientem regebat. Hoc dicit tibi Deus tuus: Regebam te mihi, ſeruabam te mihi. Vt adulterium nõ committeres, ſuaſor defuit: ut ſuaſor deeſſet, ego feci. Locus & tempus defuit, & ut hęc deeſſent, ego feci. Affuit ſuaſor, non defuit locus, non defuit tempus, ut non conſentires, ego terrui. Agnoſce ergo gratiam eius, cui debes & quod non admiſiſti. Mihi debet iſte quod factum eſt, & dimiſſum uidiſti, mihi debes & tu, quod nõ admiſiſti. Nullum enim eſt peccatum, quod fecit homo, quod non poſsit facere alter homo, ſi deſit rector, a quo factus eſt homo. Iam nunc quantum potuimus quæſtionem profundam in tantilla temporis breuitate ſoluimus, aut ſi non ſoluimus, debitores,

De remiſsione peccatorũ. ut dixi, teneamur. Illud potius breuiter uideamus de remiſsione peccatorum. Homo putabatur Chriſtus, & ab illo qui inuitauit, & ab eis qui pariter diſcũbebant. Neſcio quid illa peccatrix plus in Domino uiderat. Nã quare fecit illa omnia, niſi ut ſibi dimitterẽtur peccata? nouerat ergo illum poſſe peccata dimittere, illi autem nouerant hominem non poſſe peccata dimittere, & credendum eſt, ꝙ omnes, id eſt, & illi diſcumbentes, & illa mulier accedens ad pedes Domini, omnes hi nouerant hominem non poſſe peccata dimittere. Cum ergo omnes hoc noſſent, illa quæ credidit eum peccata dimittere, pluſquàm hominem eſſe intellexit. Denique cum dixiſſet mulieri, Dimittũtur tibi peccata tua, continuò ille: Quis eſt iſte, qui peccata dimittit? Quis eſt iſte, quem iam mulier peccatrix cognouit? Tu recumbens quaſi ſanus medicũ, ignoras, quia maiori forſitan febre mentem etiã perdidiſti. Nam & phreneticus ridens, ploratur a ſanis. Illud bene noſtis, bene tenetis, tenete quia homo nõ poteſt peccata dimittere. Illa quæ ſibi a Chriſto peccata dimitti credidit, Chriſtum non hominem tantum, ſed & Deum credidit. Quis eſt iſte, inquiunt, qui etiam peccata dimittit? Et Dominus, Quis eſt iſte dicentibus, non dixit, Filius Dei, uerbum Dei: non hoc dixit, ſed in eo quod putabant, aliquantum eos manere permittens, ſoluit quæſtionem & motus illorum. Qui enim uidebat diſcumbentes, audiebat cogitantes cõuerſus ad mulierem: Fides tua, inquit, te ſaluam fecit. Iſti qui dicunt, Quis eſt iſte, qui etiam peccata dimittit, qui me putant hominem, hominem putent, fides tua te ſaluam fecit. Medicus bonus ægros non ſolum præſentes ſanabat, ſed & futuros etiam præuidebat. Futuri erant homines, qui dicerent: Ego peccata dimitto, ego iuſtifico, ego ſanctifico, ego ſano quẽcunque baptizo. Ex iſto numero & iſti ſunt qui dicũt, Noli me tangere, uſque adeò ex ipſo numero ſunt, ut nuper in collatione noſtra, quod etiam in geſtis ipſi loqui poterimus, cum eis a cognitore eſſet confeſſus oblatus, ut ſederent nobiſcum, reſpondendum puta-

Nota Donatiſtarũ cacã arrogãtiã rent: Scriptum eſt nobis cum talibus non ſedere: ſcilicet ne per contactum ſubſelliorum, ad eos uelut noſtra contagio perueniret. Vide ſi non eſt, Noli me tangere, quia mundus ſum. Alio autem die, ubi opportunius erat, commonuimus eos huius miſerrimæ uanitatis, cum ageretur de Eccleſia, quia mali in ea non cõtaminant bonos, reſpondimus eis, quia ideò ſedere nobiſcum noluerunt, & dixerunt ſe ſcriptura Dei fuiſſe commonitos, quia uidelicet ſcriptum eſt: Non ſedi

Pſ. 25. in conſilio uanitatis, diximus, Si ideo nobiſcum ſedere noluiſtis, quia ſcriptum eſt, Non ſedi in conſilio uanitatis: quare nobiſcum ingreſsi eſtis, cum conſequenter ſcriptum ſit: Et cum iniqua gerentibus nõ introibo? Ergo in hoc quod dicunt, Noli me tangere, quia mundus ſum, ſimiles ſunt illi phariſæo, qui Dominũ inuitauerat, & proptereà putabat eum neſciſſe mulierem, quia eam non prohibuerat a contactu pedũ ſuorum. Sed in eo melior phariſæus, quia cum putaret hominem Chriſtum, non credebat ab homine poſſe dimitti peccata. Melior ergo Iudæis, quàm hæreticis apparuit intellectus. Iudæi dixerunt, Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit? Audet ſibi homo hoc uſurpare? Quid contrà hęreticus? Ego dimitto, ego mundo, ego ſanctifico. Reſpondeat illi, non ego, ſed Chriſtus: O homo, quando ego a Iudæis putatus ſum homo, dimiſsionem peccatorum fidei dedi. Non ego, ſed reſpõdet tibi Chriſtus: O hęretice, tu cum ſis homo, dicis, Veni mulier, ego te ſaluam facio: Ego cum putarer homo, dixi: Vade mulier, fides tua ſaluũ te fecit. Re-

1. Ti. 1 ſpondent neſcientes, ſicut ait Apoſtolus, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant, reſpondent & dicunt: Si non dimittunt homines peccata, falſum eſt

Matt. 18. quod ait Chriſtus: Quæ ſolueritis in terra, ſoluta erũt & in cælo. Neſcis quare hoc dictum ſit, quomodo dictum ſit? Daturus erat Dominus hominibus ſpiritũſanctum, & ab ipſo ſpirituſancto fidelibus ſuis dimitti peccata, non meritis hominum uolebat intelligi dimitti peccata. Nam quid es homo, niſi æger ſanãdus? Vis mihi eſſe medicus? mecum quære medicum. Nã ut hoc euidenter oſtenderet Dominus a ſpirituſancto, quem donauit fidelibus ſuis, dimitti peccata, non

Ioã. 20 meritis hominum, quodam loco ſic ait, reſurgens a mortuis: Accipite ſpiritumſanctum, & continuò ſubiecit: Si cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei, hoc

eſt,

eſt ſpiritus dimittit,non uos. Spiritus autem Deus eſt.
Ioan. 4 Deus ergo dimittit,non uos. Sed audi ſpiritum:Quid
eſtis uos? Neſcitis quia templum Dei eſtis,& ſpiritus
1. Cor. Dei habitat in nobis? Et iterum: Neſcitis quia cor-
3. pora ueſtra templum eſt ſpirituſſancti, quem habetis
1. Cor. a Deo? Deus ego habitat in tẽplo ſuo, hoc eſt,in ſan-
6. ctis fidelibus,in Eccleſia ſua. Per eos dimittit pecca-
ta,quia uiua templa ſunt. Sed qui dimittit per ho-
minem,dimittere poteſt & præter hominem. Neque
enim minus idoneus eſt per ſe dare,qui poteſt per aliũ
dare. Per Ioannem quibuſdam dedit, Ipſi Ioanni per
quem dedit? Meritò uolens hoc Deus oſtendere, &
huic ueritati atteſtari,cum quidam in Samaria euan-
Act. 8. gelizati eſſent, & baptizati eſſent,& baptizati a Phi-
lippo euangeliſta, uno de ſeptem diaconis primitus
electis,non acceperunt ſpiritum ſanctum,& baptiza
ti erant. Nunciatum eſt diſcipulis,qui erant Hieroſo-
lymis, & uenerunt ad Samariam, ut illi qui baptizati
erant,per impoſitionem manus eorum acciperent ſpi
ritumſanctum. Et ita factum eſt. Venerunt, & impo-
ſuerunt eis manus, & acceperunt ſpiritumſanctum,
quia tunc ſic dabatur ſpirituſſanctus, ut etiam appa-
reret datus. Qui.n.enm accipiebant, linguis omniũ
gentium loquebantur, ut ſignificarent Eccleſiam in
gentibus linguis omnium locuturam. Acceperunt er-
go ſpiritum ſanctum, & in eis euidenter apparuit.
Quod cum uidiſſet Simon, putãs hoc eſſe hominum,
uoluit eſſe & ſuum. Quod hominum putauit,ab ho-
minibus emere uoluit. Quantum, inquit, uultis a me
pecuniam ſumere,ut per impoſitionem manuũ mea-
rum detur ſpirituſſanctus. Tunc eum deteſtãs Petrus,
ait: Non eſt tibi pars, neque ſors in hac fide. Donum
Dei putas pecunia comparandum? Pecunia tua tecũ
ſit in perditionem, & cætera quæ ibi congruenter lo-
cutus eſt. Quare autem hoc ego commemorare uo-
lui, intendat charitas ueſtra. Oportebat ut Deus prius
oſtenderet ſe per homines operari, ſed deinde per ſe,
ne putarent homines, quod putauit Simon, hominis
illud eſſe,non Dei, quanquàm & ipſi diſcipuli hoc no
Act. 2. uerant,nam centum uiginti homines collecti erant,
quãdo in eos per nullius manus impoſitionem uenit
ſpirituſſanctus. Quis enim tũc eis manus impoſuerat?
& tamen uenit,& prius impleuit. Poſt illud ſcandalũ
Simonis quid egit Deus? Videte doctorem non ſermo
nibus,ſed rebus. Idem ipſe Philippus,qui baptizaue-
rat homines,& non in eos uenerat ſpirituſſanctus,ni-
ſi cum ueniſſent apoſtoli, & eis manus impoſuiſſent,
baptizauit eunuchum.id eſt, ſpadonem quendam Cã
Act. 8. dacis reginæ,qui adorauerat in Hieruſalem,& rediẽs
inde,legabat in curru ſuo Eſaiam prophetam, & non
intelligebat. Admonitus Philippus,acceſsit ad currũ,
expoſuit lectionem, inſtruxit fidem, euangelizauit
Chriſtum. Credidit enuchus in Chriſtum,& ait cũ
ueniſſent ad quandã aquã: Ecce aqua,quis me prohi-
bet baptizari? Ait illi Philippus: Si credis in Ieſum
Chriſtũ. Reſpondit ille: Credo filium Dei eſſe Ieſum
Chriſtum. Continuò deſcendit cum illo in aquam.
Impleto baptiſmatis myſterio & ſacramento,ne ho-
minum putaretur donum ſpirituſſancti,non expecta-
tum eſt,ſicut tunc,ut uenirent apoſtoli,ſed continuò
uenit ſpirituſſanctus. Soluta eſt Simonis cogitatio, ne
in tali cogitatione haberet imitatores. Deinde aliud
mirabilius exemplum: Petrus uenit ad Centurionem
Ac. 10 Cornelium,ad hominem incircunciſum,gentilem,cœ
pit prædicare Chriſtum Ieſum & illi, & eis qui cum
eo erant. Adhuc loquente Petro, non dico, nondum
manum imponente, ſed nondum etiam baptizante,
cum dubitarent qui erant cum Petro, utrum incircun
ciſi baptizandi eſſent, (Natum quippe erat inter eos
qui crediderant, & eos qui fideles ex gentibus facti
erant,ſcandalum, id eſt, Iudæos & Chriſtianos, qui
baptizabantur incircunciſi) ut hanc Deus tolleret
quæſtionem,cum loquitur Petrus, uenit ſpirituſſan-
ctus,impleuit Cornelium, impleuit eos, qui cum illo
erant,& ipſa atteſtatione rei magnæ quaſi clamatum
eſt ad Petrum: Quid de aqua dubitas? Iã ego hic ſum.
Secura ergo quælibet anima a multa nequitia per Do
mini gratiam liberanda, tanquàm inmũda proſtitu-
tione,mundanda in eccleſia, credat,accedat,ad pedes
Domini,quærat ueſtigia Domini,confiteatur lachry-
mas fundens,tergat capillis ſuis. Pedes Domini præ-
dicatores euangelij:capilli mulieris,ſuperfluæ poſſeſ-
ſiones. Tergat capillis,tergat prorſus,operetur miſe-
ricordiam,& cum terſerit,oſculetur, accipiat pacem,
ut habeat charitatem. Acceſsit ad talem, baptizata 1. Cor.
eſt à tali,qualis erat Paulus Apoſtolus, audiat ab illo: 11.
Imitatores mei eſtote,ſicut & ego Chriſti. Baptizata Matt.
eſt autem ab alio aliquo ſua quærente, non quæ Ieſu 23.
Chriſti, audiat a Domino: Quæ dicunt, facite: quæ Luc. 7.
autem faciunt,facere nolite. Secura ſit, & in illo, ſiue
in bonum euangeliſtam incurrat, ſiue in eũ, qui quod
dicit,non facit. A Domino enim ſecura audit: Vade
mulier,fides tua te ſaluam fecit.

IN FESTO B. MARIAE MAGdalenæ, In lectionem Epiſtolæ loco,Concio exegetica.

NOn eadem apud omnes hodiè lectio re-
citatur, ſed cum plerique eam, quæ de
muliere forti agit,ex Prouerbiorum ul-
timo capite uſurpent, eius expoſitionẽ
adferemus. [Mulierem fortem quis in- Mulier for
ueniet?] Mulier fortis Eccleſia catholica uocatur. Mu tis eccle
lier uidelicet,quia ſpirituales Deo filios ex aqua & ſpi ſia.
ritu ſancto gignere conſueuit,fortis,quia cuncta ſecu
li aduerſa ſimul & proſpera pro conditoris ſui fide cõ
temnit,quam ipſe in carne apparens, infirmam quidẽ
inuenit,ſed inuentione ſua,hoc eſt,pia uiſitatione for
tem reddidit. Vnde poſt eius redemptionem ad cœ-
los rediens,ſupernis ciuibus gaudens aiebat:Congra Lu. 15
tulamini mihi,quia inueni ouem meã, quæ perierat.
[Procul & de ultimis finibus precium eius.] Procul ui
delicet ſtatu temporis, quod a diebus Salomonis uſq;
ad partum uirginis intererat. De ultimis autem fini- Pſ. 18.
bus,quia a ſummo cælo egreſsio eius, qui non aliud
pro noſtra redemptione precium,quàm ſeipſum obtu
lit. Vnde apoſtolus: Qui dilexit,inquit,nos,& tradi- Eph. 5
dit ſemetipſum pro nobis oblationem, & hoſtiã Deo
in odorem ſuauitatis. [Confidit in ea cor uiri ſui, &
ſpolijs non indigebit. Virum ſanctæ Eccleſiæ Domi- Vir ec-
num ac redemptorem eius, qui etiam precium eius cleſiæ,
fieri dignatus eſt,dicit. Sicut autem is, qui fortem fi- Chri-
delemque & caſtam habet coniugem, confidit in ea ſtus.
certiſsimè, quia nil contra ſuam uoluntatem agere,
nulla adulterina ſaltem cogitatione poſsit contami-
nari,& quoſcunque ualet,ad ſuam amicitiam conuer
tere deſiderat,ſic nimirum redemptor noſter in eccle
ſia confidit. Nouit enim ſpiritum gratiæ, quem dedit,
nouit uirtutem charitatis,quam eius præcordijs inſu
dit. Ideoque non dubitat eam non ſolum a ſuæ fi-
dei integritate nequaquàm poſſe corrumpi,ſed etiam
perſeueranter inſiſtere, ut plures ad eiuſdem fidei cõ-
greget unitatem. Hoc eſt enim,quod ſequitur:[Et ſpo
lijs non indigebit.] Spoliat enim diabolum eccleſia,
cum per prædicatores ſuos eos, quos ipſe deceperat,
ad ueritatis iter reuocat. [Reddet ei bonũ & non ma-
lũ,omnibus diebus uitæ ſuæ.] Reddet quippe anima
Chriſto bonũ,cũ perceperis ab eo uitæ munerib⁹ rectè

uiuendo reſpondet, cum ea, quæ ipſa ſcire, uel facere ab illo adiuta potuit, etiã alijs intimare ſatagit. Bene autem cum dixiſſet, Reddet ei bonum, protinùs addidit, Et non malum, quia ſunt profectò, qui acceptis a Domino bonis mala rependunt, uel fidei myſteria, quæ perceperunt, hæretica fæce fœdando, uel fidem, quam profeſsione ſeruant, prauis operibus blaſphemãdo, uel mores bonos, quibus cum fide recta deſeruiunt, per colloquia mala corrumpendo.

Tit. 1. [Quæſiuit lanam, & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum.] *Lana. Linũ.* Poſſunt myſticè in lana, qui ouinus eſt habitus, omnia pietatis & ſimplicitatis opera, quæ proximis impendimus, accipi. Poteſt in lino, quod ex terra uirens oritur, ſed longo ac multiplici exercitio amittit humorem natiuum, atque ad gratiam noui candoris peruenit, caſtigatio noſtræ carnis imitari, cuius dum ingenitas uitiorum ſordes per continentiam excoquimus, dignam profectò eam, qua Chriſtum induamus, efficimus. Quærit ergo mulier fortis lanam, & linũ, & operata eſt conſilio manuum ſuarum, cum Eccleſia ſancta ſolicitè perquirit, quibus ſe pietatis fructibus exerceat, quomodo a carnalibus emundet illecebris.

[Facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longè portans panem ſuum.] Facta eſt fortis mulier quaſi nauis inſtitoris, quia ſicut nauis inſtitoris onuſta mercimonijs, quę in ſua patria magis abundant, porrò per mare petit peregrina, ut illic uenditis quæ attulerat, chariora ad domum reportet, ſic nimirum ſancta Eccleſia, ſic anima quæque perfecta, uirtutum diuitijs gaudet onuſtari, quibus maiora diuinæ gratiæ dona mereatur. Facta eſt ergo anima ſancta quaſi nauis inſtitoris, quæ tranſit deſiderio fluctus ſeculi præſentis, ſolaque ſe in cælis accipere ſperat æterna gaudia, & pro his abundantius adipiſcendis quicquid ualeat inſtanter agere, quicquid aduerſum occurrerit, fortiter ſuperare contẽdit. De qua rectè dicitur, quia de longè portat panẽ ſuũ, quia in cunctis, quæ temporaliter bona agit, æternam ſolummodo retributionem expectat, ſolam uiui panis ſaturitatem deſiderat.

[Et de nocte ſurrexit, deditque prædã domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis.] Surgit Eccleſia de nocte, cum in ſuis fidelibus ad agẽ-

Surgit eccleſia nocte. dam proximorũ curam ſe ſolicitè accingit. Dat prędã domeſticis ſuis, cum eos, quos ab antiquo hoſte docendo eripere potuit, ſocietati illorum, qui in fide præceſſere, conciliat. Dat, & ancillis cibaria, cum humiles quoque & debito timore ſua iuſſa ſeruantes, ne pro labore laſſeſcant, ſupernæ mercedis commemoratione reficit.

[Conſiderauit agrum, & emit eum, de fructu manuum ſuarum plantauit uineam, quia ſancta Eccleſia ſemper ſolicitè perquirit, quos ad fidem conuertere poſsit, & quoſcunque dociles inuenerit, hos data uerbi pecunia, in ſeruitium Chriſti emit, atque in eis uineam Chriſti plantare, uel potius eos uineam Chriſti facere ſatagit.

Accingere lũbos. [Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & roborauit brachiũ ſuum.] Accinxit Eccleſia lumbos ſuos fortitudine, cum supernorũ deſiderijs intenta, carnalibus illecebris ſuccumbere deſpexit. *Roborare brachium.* Roborauit brachium ſuum, cum ſe ad agenda uirtutum opera præparauit. Et bene primò lumbos fortitudine accingere, ac poſtmodum roborare brachium dicitur, quia nimirum actio boni operis acceptabilis eſſe Domino minimè ualet, ſi non fluxa luxuriæ quis prius a carne ſimul & mente reſtringat.

[Guſtauit & uidit, quia bona eſt negotiatio eius, non extinguetur in nocte lucerna eius.] Guſtauit Eccleſia ſancta, guſtauit quæque anima perfecta, id eſt, intimo mentis deſiderio cognouit, quia bona eſt negotiatio uitæ immarceſsibilis, quam relictis illecebris temporalibus, æternam mercemur in cælis, atque ideò nullis tribulationum tenebris, nec ipſa morte poteſt lucerna deuotionis eius extingui.

[Manum ſuam miſit ad fortia.] Fortia dicit perfecta in charitate Chriſti opera, quibus ſe gaudens Eccleſia, certa ſupernæ retributionis expectatione ſubdit, qualia ſunt, dilectio inimicorum, ſtudium perpetuæ continentiæ, & uirginitatis, contẽptio facultatum, quæ perfectionis ſtudioſi pro Chriſti amore ſolent amplecti. *Eſai. 1* Porro Synagogæ populus, cui dictum eſt. Si uolueritis & audieritis me, bona terræ comedetis, tanto infirmior erat in opere iuſtitiæ, quanto minùs ſpe perpetuæ remunerationis erectus. At ecclesia, quæ audit a Domino, Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum, *Mat. 3* merito pro huius rei perceptione, dura quæque lõganimiter ſuffert.

[Et digiti eius apprehenderunt fuſum.] Digiti quibus apprehendere fuſum dicitur, ipſam intentionem diſcretionis, qua quiſque operatur, inſinuant. *Phil. 3.* Quicunque ergo ueraciter dicere cum Apoſtolo poteſt, Noſtra autem conuerſatio in cælis eſt, huius profectò digiti dextri apprehenderunt fuſum, quia diſcretione ſedula pro æternis bonis laborare didicit.

[Manum ſuã aperuit inopi, & palmas ſuas extendit ad pauperem.] Quod & de pauperibus eleemoſynarum, quę generaliter fiũt in pauperes, accipi poteſt, ſed melius de uerbo Dei, quod indumentum ſalutis animabus confert, intelligitur. Aperuit autem Eccleſia manum inopi, cum myſteria fidei ignorantibus per operarios ueritatis reuelauit. Palmas extendit ad pauperem, cũ longè lateque prædicatores ad imbuendas æternæ ſalutis indigenas nationes diſperſit.

[Non timebit domui ſuæ a frigoribus niuis.] *Frigora niuis myſticè.* Frigora niuis, corda ſunt reproborum, perfidiæ ſuæ torpore rigentia, quę illa utique niue peſsimè deprimuntur, quæ ob primæ ſuperbiæ meritum de cælo corruens in profunda tenebrarum, nihilominus ſe uelut angelum lucis adhuc ſtultis oſtentare præſumit. Non timebit autem Eccleſia domui ſuæ a frigoribus memoratæ niuis, quia Domino pollicente credit, ꝙ portæ inferi non præualebunt *Matt. 16.* aduerſus eam.

[Omnes enim domeſtici eius ueſtiti ſunt duplicibus, & ſapientia uidelicet, ad repellendas *Sapientia.* hæreticas falſorum fratrum doctrinas, & patientia ad *Patientia.* tolerandas apertorum hoſtium pugnas. Vel induti ſunt ueſte duplici, una operis, altera mentis, fidei habentes factorumque uelamina, ſacramentis uidelicet ſui redemptoris imbuti, & informati exemplis.

[Stragulatum ueſtem fecit ſibi.] Stragulata ueſtis, quæ uariante textura ſolet firmiſsima confici, fortia Eccleſiæ opera, & diuerſa uirtutum eius ornamenta ſignificat, de quibus propheta in ſummi regis uiri uidelicet illius, laude cecinit: *Pſa. 44* Aſtitit regina a dextris tuis in ueſtitu deaurato, circumamicta uarietate.

[Byſſus quoque & purpura indumentum eius.] Byſſus in conuerſatione, purpura in effuſione precioſi ſanguinis. Byſſo induitur Eccleſia, cum caſtigant corpora ſua electi, & ſeruituti ſubijciunt, purpura autem, cum eandem continentiam non ob fauorem uulgi, ſed ad acquirendam beatitudinem regni perennis exercent.

[Nobilis in portis uir eius, quando ſederit cum ſenatoribus terræ. Vir ſanctæ Eccleſiæ, uir cuiuſque fidelis animæ, Dominus eſt, qui uidebatur ignobilis, cum ante tribunal præſidis ſtaret iudicandus, cum probra, flagella, ſputa & ipſam crucis mortem ſuſciperet, ſed nobilis apparebit, cum uenerit iudicaturus orbem in æquitate, & omnes angeli cum eo. Sedebit autem cum ſenatoribus terræ, id eſt, ſanctis apoſtolis. Veteres in portis ſedere ad iudicandum ſolebant.

[Sindonem fecit, & uendidit, & cingulum tradidit Chananæo.] Sindonem Eccleſia fecit, & uendidit, quia fidem, quam credendo texuerat, loquendo dedit, & ab infidelibus uitam rectè conuerſationis accepit. Quæ, & Chananæo cingulum tradidit,

tradidit, quia per uigorem demonſtratæ iuſtitiæ, fluxa opera gentilitatis aſtrinxit, ut hoc quod recipitur, uiuendo teneatur, Sint lumbi ueſtri præcin- *Luc.12* cti. Bene etenim nomine Chanaan, qui & gentilem populum procreauit, & interpretatur commutatus, conuerſa ad fidem gentilitas deſignatur, quę feliciſsima commutatione a uitiis ad uirtutes, a diabolo tranſmigrauit ad Chriſtum. [Fortitudo & decor indumen- *Fortitudo Decor.* tum eius, & ridebit in die nouiſsimo.] Fortitudo, ad tolerandam peruerſorum improbitatem, decor, ad exercendam uirtutum gratiam. Decor, quia operatur iuſtitiam, fortitudo, quia perſecutionem patitur propter iuſtitiam. Et ideo ridebit in die nouiſsimo, id eſt, gaudebit in retributione regni cæleſtis, quæ dolebat in certamine uitę præſentis. [Os ſuum aperuit ſapientiæ.] Ad hoc tantum loquens os aperuit, ut ſapientiá *Eph.4.* doceret, iuxta illud Apoſtoli. Omnes ſermo malus ex ore ueſtro non procedat, ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Vel certe os cordis aperuit ad diſcendam ab ipſa Sapientiam interius ueritatem, quam alios foris doceret. [Et lex clementiæ in lingua eius.] Illa uidelicet, ut non ſtatim more legis Moſaicæ peccantes puniret, ſed miſericorditer ad pœnitentiæ remedia uocaret. [Conſiderauit ſemitas domus ſuæ, & panē otioſa nō comedit.] Semitas domus ſuæ conſiderat, quia cūctas conſcientiæ ſuæ cogitationes ſubtiliter inueſtigat: Panem otioſa nó comedit, quia hoc quod de ſacro eloquio intelligēdo perceperat, ante æterni iudicis oculos exhibendo operibus oſtendit. Panem quoque otioſa non comedit, cum ſacrificium dominici corporis percipiens, ſtudet imitari actu, quod in myſterio celebrat, multum ſolicita, ne indigne panem Domini comedendo & calicem bi- *1.Cor. 11.* bendo, iudicium ſibi manducet, & bibat, ſed ut patiendo pro Chriſto, ac lachrymas fundendo, bonis quoque actibus inſiſtendo, paſsionum exempla ipſius quantum ualet ſequatur. [Surrexerunt filij eius, & beatiſsimam prædicauerunt, uir eius, & laudauit eam.] Quod futurum pro certo nouerat, more prophetico quaſi iam factum refert. Surgent enim filii Eccleſiæ, uidelicet omnes electi in nouiſsimo carnis immortalitate donati, & tunc matrem ſuam, quæ eos ex aqua & ſpiritu ſancto Deo genuit, beatiſsimam prædicabunt quæ nunc ab infidelibus quaſi miſera contemnitur. Surget uir eius, & laudabit eam, dicens in iudicio: *Matt. 25.* Venite benedicti patris mei, poſsidete paratum uobis regnum a conſtitutione mundi. [Multę filiæ congregauerūt diuitias, tu ſuper greſſa es uniuerſas.] Multas filias eccleſias dicit hæreticorum, & malorum turbas catholicorum. Quæ congregauerunt diuitias uidelicet bonorum operum, orationes, ieiunia, eleemo- *Opera ſine uiua fide* ſynas, afflictionem & caſtimoniam carnis, continentiam linguæ, meditationem ſcripturarum, & cætera huiuſmodi, quæ uero ſunt diuitiæ ſpiritus, ubi pura mentis ſynceritate geruntur. Vbi autem ſine fide, quæ per dilectionem operatur, fiunt, nihi agentibus proſunt. Sed omnes iſtiuſmodi filias Eccleſia catholica ſupergreditur, quæ fide caſta & opere perfecto redemptoris ſui ueſtigia ſectatur. [Fallax gratia & uana eſt pulchritudo, mulier timens Dominum ipſa laudabitur.] Fallax eſt gratia laudis, quam ab homine accipit: uana pulchritudo charitatis uel operationis bonæ, quam hominibus oſtentat anima, quæ timore caret diuino. At illa cōſcientia uera eſt laude digna, quæ timorem Domini in omnibus ſeruat. Ipſe eſt principium cunctarum cuſtosque uirtutum, ſcriptura dicente. Timor Domini principium ſapientiæ. [Date ei de fructu manuū ſuarū, & laudēt eā in portis ope- *Eccl. 1* ra eius.] Hæc ſunt uerba uiri illius, de quo dictum eſt, Vir eius, & laudabit eā, id eſt, Domini & Saluatoris noſtri, qui angelis in fine precepturus eſt, ut Eccleſiā poſt huius uitæ certamen, triturationem, afflictionē terreſtrium, ad cæleſtis regni gaudia introducant, ac uitæ immortalitatis ſibi ſociam aggregent. Date ei, in- *Gal. 5.* quit, de fructu manuum ſuarum, quia fructum ſpiri- *Fruct⁹ ſpiritus* tus ferre curauit charitatem, gaudium, pacem, benignitatem, bonitatem, modeſtiam, continentiam, fidem, patientiam, pro hoc illi debitam rependite mercedem. Et laudent eam in portis, hoc eſt, in iudicio, ſiue in ingreſſu patriæ cęleſtis, non hominum fauores ſuperuacui, ſed opera ipſa quæ fecit, examinante, probante ac remunerante illo, cuius hęc donante gratia perfecit. Hæc omnia (paſsim breuitatis ſtudio multis omiſsis) ad uerbum fere deſcripſimus ex illis Commētariis in Prouerbia, quæ in operibus D. Hieronymi habentur: non ſunt autem Hieronymi, quippe qui in iiſipſis nominatim citatur: ſed uetuſtiſsima manuſcripta exemplaria ea Bedæ attribuunt. Poteſt autem pręco uerbi Dei ea, quæ de Eccleſia dicta ſunt, facile B. Mariæ Magdalenæ accommodare, cuius utinam pœnitentiam imitemur, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO,

Luc. 7.

In illo tempore: Rogabat Ieſum quidam de phariſæis, ut manducaret cum illo. Et ingreſſus domum phariſæi, diſcubuit. Et reliqua. Homilia beati Gregorij papæ.

COgitanti mihi de Mariæ pœnitentia, flere magis libet, quam aliquid dicere. Cuius enim uel ſaxeum pectus illæ huius peccatricis lachrymæ ad exemplum pœnitendi non emolliant? Conſiderauit nanque quid fecit, & noluit moderari quid faceret. Super conuiuantes ingreſſa eſt non iuſſa uenit, & inter epulas lachrymas obtulit. Diſcite quo dolore ardet, quæ flere & inter epulas non *Ioā. 12* erubeſcit. Hanc uero quam Lucas peccatricem mulie- *Ma.16* rem, Ioannes Mariam nominat, illam eſſe Mariam cre- *Septem dæmonia uniuerſitas uitiorū.* dimus, de qua Marcus ſeptem dęmonia eiecta fuiſſe teſtatur. Et quid per ſeptem dæmonia, niſi uniuerſa uitia deſignantur? Quia enim ſeptem diebus omne tempus comprehenditur, recte ſeptenario numero uniuerſitas deſignatur. Septem ergo dæmonia Maria habuit quæ uniuerſis uitiis plena fuit. Sed ecce quia turpitudinis ſuæ maculas aſpexit, lauanda ad fontem miſericordiæ cucurrit, cōuiuantes non erubeſcit. Nā quia ſemetipſam grauiter erubeſcebat intus, nihil eſſe credidit quod uerecundaretur foris. Quid ergo miramur fratres? Mariam uenientem, an Dominum ſuſcipiētem? Suſcipientem dicam, an trahentem? Sed melius trahētem dicam & ſuſcipientem, quia, nimirum ipſe eam per miſericordiam traxit intus, qui per manſuetudinē ſuſcepit foris. Sed iam textum ſancti euangelii percurrentes, ipſum quoque ordinem quo uenerit ſananda, uideamus. [Attulit alabaſtrum unguenti, & ſtans retro ſecus pedes Ieſu, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pędes eius, & unguento ungebat:] Liquet, fratres, quod illicitis actibus prius mulier intenta, unguentum ſibi pro odore ſuæ carnis adhibuit. Quod ergo turpiter ſibi exhibuerat, hoc iam Deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena cōcupierat, ſed hos iam per pœnitentiam conterens, flebat. Capillos ad compoſitionem

uultus exhibuerat, ſed iam capillis lachrymas tergebat. Ore ſuperba dixerat, ſed pedes Domini oſculans, hoc in redemptoris ſui ueſtigia figebat. Quot ergo in ſe habuit oblectamenta, tot de ſe inuenit holocauſta. Conuertit ad uirtutum numerum, numerum crim inum, ut totum Deo ſeruiret in pœnitentia, quicquid ex ſe Deum contempſerat in culpa. Sed hoc phariſæus intuens deſpicit, & non ſolum uenientem mulierem peccatricem, ſed etiam ſuſcipientem Dominum reprehendit, dicens intra ſe. [Hic ſi eſſet propheta, ſciret utique quæ & qualis eſſet mulier quæ tãgit eum, quia peccatrix eſt.] Ecce Phariſæus ueraciter apud ſe ſuperbus, & fallaciter iuſtus, ægram, reprehendit de ægritudine, medicum de ſubuentione, qui ipſe quoque de elationis uulnere ęgrotabat, & ignorabat. Inter duos autem ægros medicus aderat, ſed unus æger in febre ſenſum integrum tenebat, alter uero in febre carnis & ſenſum perdiderat mentis. Illa quippe flebat quod fecerat, phariſæus autem falſa iuſtitia elatus, uim ſuę inualitudinis exaggerabat. In ægritudine ergo & ſenſum perdiderat, qui hoc ipſum quoque quod a ſalute longe eſſet, ignorabat. Sed inter hæc nos gemitus cogit quoſdam noſtri ordinis uiro, intueri, qui ſacerdotali officio præditi, ſi quid fortaſſe iuſtè exterius uel tenuiter egerint, protinus ſubiectos deſpiciunt, & peccatores quoſque in plebe poſitos dedignantur, eisque compati culpam ſuam confitentibus nolunt, ac uelut phariſæi more, a peccatrice muliere tangi deſpicipũt. Quæ profecto mulier ſi ad phariſæi pedes ueniſſet, nimirum calcibus repulſa diſcederet, Inquinari enim ſe alieno peccato crederet. Sed quia hunc uera ſua iuſtitia non replebat, de alieno uulnere ægrotabat. Vnde neceſſe ſemper eſt, ut cum peccatores quoſque conſpicimus, noſmetipſos prius in illorum calamitate defleamus, quia fortaſſe in ſimilibus aut lapſi ſumus, aut labi poſſumus, ſi lapſi non ſumus. Etſi cenſura magiſterii debet ſem per uirtute diſciplinæ uitia perſequi, oportet tamen ut ſolicite diſcernamus, quia diſtrictionem debemus uitiis, compaſsionem naturæ, Si enim feriendus eſt peccator, nutriendus eſt proximus. Cum uero iam per pœnitentiã percutit ipſe quod fecit, iam noſter proximus peccator non eſt, quia cum Dei iuſtitiam contra ſe dirigit, & hoc in ſe punit, quod iuſtitia diuina reprehendit. Sed ille ſuperbus & arrogans, qua ſententia conuincatur, audiamus. De duobus quippe debitoribus ei paradigma proponitur, quorum unus minus, & alius amplius debet. Vtrotumque debito dimiſſor quis amplius largitorem debiti diligat, interrogatur. Quibus uerbis protinus illo reſpõdit. [Ille plus diligit, cui plus dimititur.] Quia in re notandum eſt, quia dum ſua ſententia phariſæus conuincitur, quaſi phreneticus funem portat, unde ligetur. Enumerantur ei a Domino bona peccatricis mulieris, enumerantur mala falſi iuſti, cum dicitur. [Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis ſuis terſit. Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intrauit, nõ ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo caput meũ non unxiſti, hæc autem unguento unxit pedes meos.] Poſt enumerationem uero ſubinfertur ſententia; [Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum.] Quid fratres mei eſſe dilectionem credimus, niſi ignem? Et quid culpam, niſi rubiginem? Vnde nunc dicitur: Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum. Ac ſi apertè diceretur, Incendit plane peccati rubiginẽ, quia ardet ualde per amoris ignem. Tanto nanque amplius peccati rubigo cõſumitur, quãto peccatoris cor magno charitatis igne cõcrematur. Ecce ea quę ad medicum uenerat ægra, ſanata eſt ſed de ſalute eius adhuc alij ægrotant, nam ſimul diſcumbentes conqueſti ſunt, Intra ſe dicentes, [Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?] Sed cæleſtis medicus ægros non reſpicit quos etiam de medicamento fieri deteriores uidet: Eam quam ſanauerat, per pietatis ſententiam confirmat, dicens: [Fides tua te ſaluam fecit, uade in pace.] Fides etenim ſaluam fecit, quia hoc quod petiit, poſſe ſe accipere non dubitauit. Sed ipſam quoque ſpei certitudinem iam ab illo acceperat, a quo per ſpem etiam ſalutem quærebat. In pace autem ire præcipit, ne a ueritatis itinere in uiam ſcandali ulterius non deriuetur. Vnde & per Zachariam dicitur: Ad dirigendos pedes noſtros in uiam pacis. Tunc enim greſſus noſtros in uiam pacis dirigimus quãdo per illud actionum iter pergimus, in quo ab authoris noſtri gratia non diſcordamus. Hęc fratres chariſsimi, hiſtorica expoſitione tranſcurrimus: nunc ſi placet, ea quæ dicta ſunt miſtico intellectu differamus. Quem nanque phariſæus de falſa iuſtitia præſumens, niſi Iudaicum populum: quem peccatrix mulier ſed ad ueſtigia Domini ueniens, & plorans, niſi conuerſam gentilitatem deſignat? Quæ cum alabaſtro uenit, unguentum fudit, retrò ſecus pedes Domini ſtetit, lachrymis pedes rigauit, capillis terſit, eoſdemque, quos infundebat & tergebat pedes, oſculari non deſiſtit. Nos ergo nos illa mulier expreſsit, ſi toto corde ad Dominum poſt peccata redeamus, ſi eius pœnitentiæ luctus imitemur. Quid nanque unguento, niſi odor bonæ opinionis exprimitur? Vnde & Paulus dicit: Chriſti bonus odor ſumus Deo in omni loco. Si igitur recta opera agimus, quibus opinionis bonæ odoribus Eccleſiam reſpergamus, quid in Domini corpore niſi unguentum fundimus? Sed ſecus pedes Ieſu mulier ſtetit. Contra pedes enim Domini ſtetimus, cum in peccatis poſiti, eius itineribus renitebamur. Sed ſi ad ueram pœnitẽriam poſt peccata conuertimur, iam retro ſecus pedes ſtamus, quia eius ueſtigia ſequimur, quẽ impugnabamus Lachrymis mulier pedes eius rigat. Quod nos quoque ueraciter agimus, ſi quibus libet ultimis membris Domini per compaſsionis affectum inclinamur, ſi ſanctis eius in tribulatione compatimur, ſi eorum triſtitiam noſtram putamus. Capillis mulier pedes quos rigauerat terſit. Capilli quippe ſuperfluũt corpori. Et quid abundans terrena ſubſtantia, niſi capillorum ſpeciem tenet? Quæ dum ad uſum neceſsitatis ſuperfluit, etiam abſciſſa nõ ſentit. Capillis ergo pedes Domini tergimus, quando ſanctis eius, quibus ex charitate compatimur, etiam ex his quæ nobis ſuperfluũt, miſeremur, quatenus ſic mens per compaſsionem doleat ut etiam larga manus affectum doloris oſtendat. Rigat nanque lachrymis redemptoris pedes, ſed capillis ſuis non tergit, qui utcunque proximorum dolori compatitur, ſed tamen eis ex his quę ſibi ſuperfluunt, non miſeretur. Plorat & non tergit, qui uerba quidem doloris tribuit, ſed non miniſtrando quæ deſunt, uim doloris minimè abſcindit. Oſculatur mulier pedes quos tergit: Quod nos quoque plenè agimus, ſi ſtudioſè diligimus, quos ex largitate continemus: ne grauis ſit nobis neceſsitas proximi, ne ipſa eius indigentia quæ ſuſtentatur, fiat onerosa: & cum manus neceſſaria tribuit, animus à dilectione torpeſcat. Poteſt quoq; per pedes ipſum myſterium incarnationis eius intelligi, quo diuinitas terram tetigit, quia carnem ſumpſit. Verbum enim caro factum eſt, & habitauit in nobis. Oſculamur igitur redemptoris pedes, cum myſteriũ incarnationis eius ex toto corde diligimus. Vnguento pedes ungimus, cum ipſam humanitatis eius potentiam ſacri eloquij bona opinione prædicamus. Sed hoc phariſæus uidet & inuidet, quia cum Iudaicus populus gentilitatem Deum prędicare conſpicit, ſua apud ſe malitia tabeſcit

Oblectamẽta uerſa in holocauſta.

Vitia ut in atys caſtigãda.

Luc. 1.

phariſæus typ° Iudæorũ. peccatrix gẽtiliũ.

2. Cor. 2.

Ioan. 1

Chriſti pedes ungere

ſcit. Sed redemptor noſter facta eiuſdem mulieris qua
ſi bona gētilitatis enumerat, nt in qun malo Iudaicus
Iudæorum et gētiliū collatio. populus iaceat, agnoſcat. Nā ſic phariſæus retūditur
ut per eū, ſicut diximus, perfidus ille populus oſtenda-
tur. Intraui in domū tuam, aquam pedibus meis nō de
diſti, hæc autē lachrymis riganit pedes meos. Aqua
quippe extra nos eſt, lachrymarnm humnr intra nos
eſt, quia uidelicet infidelis ille populus, nec ea quæ ex
tra ſe erant, unquam pro Domino, tribuit, conuerſa
autem gentilitas, pro eo nnn ſnlum rerum ſubſtantiā
dedit, ſed etiam ſanguinem ſudit. Oſculum mihi non
dediſti, hæc autem ex quo intrauit non ceſſanit oſcu-
lari pedes meos. Oſculum quidem dilectionis eſt ſi-
gnum. Et fidelis ille populus Deo oſculum non de-
dit, quia ex charitate eum amare nnluit, cui ex timo-
re ſeruiuit. Vocata autem geutilitas, redemptoris ſui
ueſtigia oſculari non ceſſat, quia in eius amore con-
tinuo ſuſpirat. Vnde & ſponſæ uoce de eodem re-
demptore noſtro in Canticis canticorum dicitur.
Cant. 1 Oſculetur me oſculo oris ſui. Oſculum recte condito
ris ſui deſiderat, quæ ei obſequi per amotem parat.
Oleo caput meum non unxiſti. Si pedes Domini my-
ſterium incarnationis eius accipimus, congrue per ca
put illius ipſa diuinitas deſignatur. Vnde & per Pau-
1. Cor. 11. lum dicitur. Caput Chriſti Deus. In Deo quippe, &
non in ſe, quaſi in homine, credere Iudaicus pnpu-
lus fatebatnr. Sed phariſæo dicitur. Oleo caput meū
non unxiſti, quia ipſam quoque diuinitatis eius po
tentiam, in qua ſe Iudaicus populus credere ſpo-
pondit, digna laude prædicare neglexit. Hæc autem
unguento unxit pedes meos, quia dum incarnatio-
nis eius myſterium gentilitas credidit, ſumma lau-
de etiam eius ima prædicauit. Sed iam redemptor
noſter enumerata bona concludit, cum per ſenten-
tiam ſubdit: Propter quod diro tibi, remittuntur ei
peccata multa, quoniam dilexit multum. Ac ſi aper
tè dicat. Etſi durum eſt, ualde quod coquitur, abun-
dat tamen amoris ignis, quo etiam dura conſuman-
tur. Libet inter hæc conſiderationem tantæ pieta-
tis intueri, peccatricis multeris opera, ſed pœniten-
tis, qua æſtimatione neritas apud ſe ſeruat, qnæ eius
adnerſario ſub tanta diſtributione enumerat. Ad pha
riſæi prandium Dominus diſcumbebat, ſed apud pœ
nitētem mnlierem mentis epulis delectabatur. Apud
phariſæum ueritas paſcebatur foris, apud peccatri-
cem mulierem, ſed tamen conuerſam, paſcebatur in
tus. Vnde & ei ſancta Eccleſia, quem ſub ſpecie hin-
Cant. 1 nuli ceruorum quærit, in Canticis Canticorum di-
cit. Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi
Xps hinulus ceruorū paſcas, ubi cubes in meridie. Ceruorum itaque hin-
nulus Dominus appellatur, iuxta aſſumptam car-
nem antiquorum filius patrum. Feruentior uero in
meridie æſtus ardeſcit, & umbroſum locum hinnulus
quærit, quem æſtus igne non afficit. In illis cordibus
Dominus requieſcit, quæ amor præſentis ſeculi non
incendit, quæ carnis deſideria non exurunt, quæ in-
cenſa ſuis anxietatibus, in huius mundi concupiſcen-
Luc. 1. tiis non ardeſcunt. Vnde & Mariæ dicitur. Spiritus-
ſanctus ſuperueniet in te, & uirtus altiſsimi obum-
brauit tibi. Vmbroſa ergo loca in meridie ad pa-
ſcendum hinnullus quætir, quia talibus mentibus Do
minus paſcitur, quæ per reſpectum gratiæ tempera-
tæ corporalibus deſideriis non uruntur. Plus ergo pœ
nitens mulier paſcebat intus, quam phariſæus Do-
minum paſcebat foris, quia ab æſtu carnalium qnaſi
hinnulus redemptor noſter ad illins mentem fuge-
rat, quam poſt uitiorum ignem pœnitentiæ umbra
temperabat. Penſemus quantæ pietatis fuit, peccatri-
cem mulierem non ſolum ad ſe admittere, ſed etiam
ei ad tangendum pedes præbere. Conſideremus gra-
tiam miſericordis Dei, & damnemus multitndinem
reatus noſtri. Ecce peccatores nidet & ſuſtinet, & re-
ſiſtentes tolerat, & tamen quntidie per euangelium
clementer uocat. Confeſsionem noſtram ex toto cor-
de deſiderat, & cuncta quæ delinquimus, relaxar. Tem
perauit nobis diſtrictionem legis miſericordia redem
ptoris. In illa quippe ſcriptum eſt. Si quis hoc uel il-
lud fecerit, morte moriatur. Si quis hæc uel illa ſece-
rit, lapidibus obruatur. Apparuit conditor noſter in
carne, confeſsioni peccatorum non pœnam, ſed ui-
tam prnmittit. Mulierem ſua uulnera confitentem ſu-
ſcipit, & ſanam dimittit. Inflexit ergo ad miſericor-
diam duritiam legis, quia quos iuſte illa damnat, ipſe
miſericorditer liberat. Vnde bene quoque in lege ſcri
ptum eſt, Quia manus Moyſi erant graues. Sumentes *Ex. 17*
igitur lapidem poſuerunt ſubter, in quo ſedit. Aaron,
autem & Hur ſuſtentabant manns eius. Mnyſes quip- *Lex habuit graues manus*
pe ſedit in lapide, cum lex requieuit in Eccleſia. Sed
hæc eadem lex manus graues habuit, quia peccantes
quoſque non miſericorditer pertulit, ſed ſeuera diſtri
ctione percuſsit. Aaron uero mons ſortitndinis: Hur
autem ignis interpretatur. Quem itaque iſte mnns
fortitudinis ſignat, niſi redemptorem noſtrum, de quo
per prophetam dicitur: Erit in nouiſſimis diebus præ-
paratus mons domus Domini in uertice montium? *Eſa. 2.*
Ant quis per ignem, niſi ſpiritusſanctus figuratur? de
quo idem redemptor dicit: Ignem ueni mittere in ter
ram. Aaron ergo & Hur, graues manus Moyſi ſuſtinēt *Luc. 12*
atque ſuſtentandn leuiores reddūt: quia mediator Dei
& hominum cum igne ſancti ſpiritus ueniens, man-
data legis grauia, quæ dum carnaliter tenerentur, por
tari non poteraut, toterabilia nobis per ſpiritualem
intelligentiam oſtendit. Quaſi enim manus Moyſi le-
ues reddidit, quia pondus mandatorum legis, ad uir-
tutem confeſsionis retorſit. Hanc nobis ſequentis mi
ſericordiæ promiſsionem innuit, cum per prophetam
dixit. Nolo mortem peccatoris, ſed ut magis conuer- *Eze. 18*
tatur & uiuat. Hinc iterum ſub Iudeæ ſpecie unicui-
que peccatrici animæ dicitur. Si dereliquerit uir uxo- *Iere. 3.*
rem ſuam, & illa recedens duxerit uirum alium, nnn
quid reuertetur ad eum ultra? Nunquid non contami
nata & polluta erit mulier illa? Tu autem fornirata es
cum amatoribus multis tamen reuertere ad me, dicit
Dominus. Ecce paradigma turpis mulieris dedit, oſtē
dit quod poſt turpitudinem recepi non poſsit. Sed
hoc ipſum paradigma quod protulit per miſericor- *Miſericordia Dei erga reſipiſcētes*
diam uincit, cum dicit fornicantem mulierem nequa
quam recipi poſſe, & tamē ipſe fornicantem animam
ut recipiat, expectat. Pēſate, fratres, pondus tantæ pie
tatis, dirit quod fieri non poteſt, & demonſtrat, quia
hoc ipſe farere etiam contra morem poteſt. Ecce uo-
cat, & quos inquinatos dennnciat, hos etiam amplecti
quærit, a quibus deſertnm eſſe ſe qneritur. Nemo ergo
tantæ miſericordiæ tempus perdat, nemo oblata re-
media diuinæ pietatis abiiciat. Ecce ſupna benigni-
tas nos reuocat auerſos, & nobis reuertentibus ſuæ
clementiæ ſinum aperit. Vnuſquiſque igitur penſet,
quo debito conſtringitur, quando illum Deus expe-
ctat, nec contēptus exaſperetur. Qui ergo permane-
re noluit, redeat, qui ſtare contempſit, ſaltem poſt lap
ſum ſurgat. Quanto nos amore conditor noſter expe- *Ierē. 3.*
ctat inſinuat, cum per prophetam dicit. Attendi & au
ſcultaui, nemo quod bonum eſt loquitur, non eſt qui
recogitet in corde ſuo, & dicat, Quid feci? Certe nun
quam cogitare mala debuimus, ſed quia recte cogita
re noluimus, ecce adhuc ſuſtinet ut recogitemus.
Videte tantæ pietatis ſinum, conſiderate apertum no
bis gremium miſericordiæ: Quos male cogitantes per
dit, bene recogitantes quærit. Ad uos igitur, fratres
chariſsimi, ad uos oculos mentis reducite, & pœnitē
tem

tem mulierem peccatricem in exemplum uobis imita
tionis anteſerte. Quæcunque uos in adoleſcentia, quę
cunque in iuuentute deliquiſſe meniniſtis, deflete, mo
rum operumq́ue maculas tergite lachrymis. Amemus
iam redemptoris noſtri ueſtigia, quæ peccando con-
tempſimus. Ecce, ut diximus, ad recipiendos nos ſuper
næ pietatis ſinus aperitur, nec maculoſa in nobis uita
contemnitur. Per hoc quod inquinationem noſtram
perhorreſcimus, internę iam munditię concordamus.
Reuertentes nos Dominus clementer amplectitur,
quia peccatorum uita ei eſſe indigna iam non poteſt
quæ fletibus lauator, in Chriſto Ieſu Domino noſtro,
qui uiuit & regnat cum patre Deus in unitate ſpiritus-
ſancti, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN FESTO S. IACOBI Apoſtoli Concionem exegeticam Epi-ſtolam, quære in Com-muni.

IN EODEM FESTO, Matth. XX.

In illo tempore. Acceſsit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi cum filijs ſuis, adorans & petens aliquid ab eo. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

DOminus Ieſus Chriſtus conditor ac re
demptor noſter, uulnera ſuperbiæ no-
ſtræ ſanare deſiderans, & ipſe cum in
forma Dei eſſet, formam hominis aſſum
pta, humiliauit ſemetipſum factus obe
phil. 2. diēs uſque ad mortem, & nos quoque
ſi culmen ueræ ſublimitatis cōſcendere uolumus, iter
humilitatis arripere præmonet, nos ſi ueram uitam ui
dere cupimus, & aduerſa quæq; pñtis ſeculi, & ipſam
quoq; mortē patienter ferre ꝑcepit. Promiſit nobis do
Luc. 6. na gloriæ, ſed pmiſit certamina pugnę. Dixit promit
tens. Erit merces ueſtra magna, & eritis filii altiſsimi,
ſed ꝑdixit iubēs. Diligite inimicos ueſtros, bñ facite &
mutuū date, nihil inde ſperantes. Ita igit̃ præmia pol
licet̃ electis, ut & digna præmiis merita præmonſtret,
ſic uitam donat æternam, ut per anguſtam portam &
Mat. 7 arctam uiam ad hanc perueniendum eſſe decernat. Vn
de ait, Contendite intrare per anguſtam portam. Con
tētione etenim non parua opus eſt, ſi quis ad alta uelit
Luc. 13 aſcendere. Nam cum tanto ſudore uertices montium
ſubeamus, quantum neceſſe eſt conari, ut conuerſatio
nem in cælis habere, & in monte ſancto Domini me-
reamur quieſcere? Vnde etiam in hodierna ſancti euā
gelii lectione, cum filii Zebedæi ab eo ſedes regni pete
rent, confeſtim illos ad bibendum calicem ſuum, hoc
eſt, ad imitandum paſsionis ſuæ agonem reuocat, ut
meminiſſent, quia cęleſtium ſumma petere non niſi
per abiecta & aſpera terreſtrium deberent. [Acceſsit
inquit, ad eum mater filiorum Zebedęi cum filiis ſuis,
adorans & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei, Quid
uis? Ait illi, Dic ut ſedeāt hi duo filii mei, unus ad dex
teram tuam, & unus ad ſiniſtram in regno tuo.] Nemo
autem æſtimet matrem hæc pro filiis abſque illorum
conſenſu & uoto petiſſe, ſed potius intelligat, unani-
mi omnium eorum conſilio fuiſſe diſpoſitum, ut per
matrem, quam maxime dilectam a Domino nouerāt,
ſuum illi deſiderium patefacerent. Vnde hæc referēs
euangeliſta Marcus, tacito matris interuentu, diſcipu
lorum ſolummodo, quorum appetitum ſciebat, facit
mentionem. Et accedunt, inquit, ad eum Iacobus &
Ioannes filii Zebedæi, dicentes. Magiſter, uolumus ut Mar. 10.
quodcūque petierimus, facias nobis. At illi dixit eis:
Quid uultis ut faciam uobis? Et dixerunt. Da nobis,
ut unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram ſedea
mus in gloria tua. Illos ergo tantum accedere ad Do
minum, & cum rogare aſſerit, quorum uoluntatem in
rogando potiorum conſpicit, & quorum hortatu ma
trem ad rogandum nouit eſſe commonitam. Creden-
dum eſt autem quod illa maxime cauſa uel mulierem
matris affectus, uel carnales adhuc diſcipulorum ani
mos ad hæc poſtulanda concitauerit, quia meminiſ-
ſent ſermonis Domini, quem ait. Cum ſederit filius ho Matt.
minis in ſede maieſtatis ſuæ ſedebitis & uos ſuper ſe- 19.
des duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael, noſ
ſentq́ue inter diſcipulos ſpecialius ſe a Domino diligi
ſe ſpecialius cum B. Petrus conſcios ſæpe factos arca-
norum, quæ ignorarent cæteri, quod frequens ſancti
euāgelii textus indicat. Hinc eſt enim, quod ipſis quo
que quomodo Petro nouum ab illo nomen imponi-
tur, ut ſicut ille, qui prius Simon dicebatur, per forti- Marc.
tudinem ac ſtabilitatem fidei inexpugnabilis uocabu 3.
lum Petri meruit, ita & iſti Boanerges, hoc eſt, filii to
nitrui uocarentur: quia uidelicet & uocem patris ſu-
per Dominum in monte clarificatum una cum Petro Matt.
audirent, & plura aliis diſcipulis myſteriorum ſecre- 17.
ta cognoſcerent, quodq́ue ad rem plurimum pertine
bat, ſe integro corde Domino adhærere, & maxima
dilectione ſentiebant amplecti, ideoq́ue non diſcrede
bant fieri poſſe, ut circa eum uicinius ipſi in regno ſe
derent, præſertim cum uiderent Ioannem pro ſingula Ioã. 13
ri puritate mentis & corporis tanto amore habitum,
ut ſuper pectus ipſius in cœna recumberet. Sed quid
eis dignitatem ſedium quærentibus, ipſe cognitor me
ritorum, ac ſedium diſtributor reſpōderit, audiamus.
[Reſpondens autem Ieſus, dixit, Neſcitis quid peta-
tis.] Neſciebant enim quid peterent, qui in regno cæ-
leſtis patriæ quemquam ad ſiniſtram Chriſti ſeſſurum
eſſe putabant, cum in illa diſcretione nouiſsimi exa-
minis omnes electi ad dexteram ſummi regis ac iudi-
cis legantur eſſe ſtatuendi. Nihil quippe ſiniſtrum ui-
ta illa, nihil habet felicitas æterna reprobū, nihil pax
ſempiterna recipit caducum. Siniſtra autem Chriſti
cum in bono accipitur, pręſens ſanctę Eccleſiæ uita in pro. 3.
telligitur. Vnde ſcriptum eſt. Lōgitudo dierum in dex
tera eius in ſiniſtra eius diuitiæ & gloria. Longitudo
quippe dierum in dextera redemptoris noſtri eſt, quia
in illa ſupernæ habitationis patria, electis omnibus
lux indefectiua donatus, In ſiniſtra uero illius diuitiæ
& gloria, quia & in huius exilio peregrinationis, diui
tiis & gloria fidei, donec ad æterna perueniamus, refi
cimur. De qua uidelicet gloria dicit apoſtolus, Et glo
riamur in ſpe gloriæ filiorum Dei non ſolum autem, Rom. 5
ſed & gloriamur in tribulationibus. De quibus item
diuitiis. Quia in omnibus, inquit, diuites facti eſtis
in illo, in omni uerbo, & in omni ſcientia. Neſciebant 1. Cor. 1
quid peterent, qui autumabāt humano arbitrio præ-
eligi poſſe quibus quiſque ſedibus in futuro, qua retri
butione donetur. Et potius Dominum precabantur,
ut fiduciam & gloriam ſpei, quam habebant, uſque ad
finem firmiter bono inhærendo perducerent, ſcientes
quia quicquid boni agerent, ipſe inæſtimabili merce-
de remuneraret. Et quidem laude digna eſt pia ſimpli
citas eorum, qui fiducia deuotæ mentis ſedere in re-
gno circa Dominum poſcebāt, ſed multo dignius lau
dabilis erit prudens humilitas eius, qui conſcientia
propriæ fragilitatis ait. Elegi abiectus eſſe in domo
Dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis pecca-
torum. Neſciebat quid peterent, qui ſublimitatem po
tius præmiorum a Domino, quam operum perfectio

nem

nem quærebant. Sed cæleſtis eos magiſter, quid primo
quærendum eſſet inſinuans, reuocat ad uiam laboris,
qua ad brauium pertingere poſsint retributionis. [Po
teſtis, inquit, bibere calicem, quē ego bibiturus ſum?]
Calix, acerbitas paſſionis. Calicem ſcilicet dicit amaritudinem paſsionis, qui in
fidelium acerbitate crebro iuſtis offertur. Nam hanc
quicunque humiliter, patientur, ac gaudenter pro
Chriſto ſuſceperit, merito cum illo ſublimiter regna
bit. Quia ergo filii Zebedæi cum illo ſedere deſidera-
bant, admonet eos primo paſsionis ſuæ ſequi exem-
pla, & ita demum optatæ maieſtatis culmen appetere.
Rom. 6 Quem uiuendi ordinem cunctis fidelibus ſequendum
docet Apoſtolus, dicens. Si enim complantati facti ſu
mus ſimilitudini mortis eius, ſimul etiam reſurrectio
nis erimus. [Dicunt illi. Poſſumus.] Mentem quidem
deuotionemq́ue ſuam, qualis in præſenti erat, ſimpli-
citer Domino pandebant, dum ſe calicem eius bibere
poſſe teſtabantur, qui tamen quantæ infirmitatis ad-
huc eſſet, poſtmodum patenter oſtendebant, dum ad
ueniente tempore, quo ipſe Dominus eundem cali-
cem biberet, etiam illi cum cæteris diſcipulis eius re-
licto eo fugerunt. Sed non diu metus idem bibendi
calicis eorum corda premebat, quin potius qui paſ-
ſuro Domino fugerūt, eo reſurgente ocyus redierunt,
& qui paſsionis turbine terrente trepidauerunt, ful-
gente reſurrectionis eius triumpho, confirmati ſunt:
atque accepta ſancti ſpiritus gratia, firmum de reliquo
pectus ad bibendum Domini calicem tenebant, quia
ad patiendum moriendumq́ue pro illo iam inuinci-
biles eſſe cœperunt, impleta ſua paſsione, qua dixit
eos calicem ſuum eſſe bibituros. Nam ſequitur. [Ca-
licem quidem meum bibetis, ſedere autem ad dexte-
ram meam & ſiniſtram, non eſt meum dare uobis, ſed
Sedere an Xpi dextrā Itē ad ſiniſtram. quibus paratum eſt a patre meo.] Sedet ad dexteram
ſaluatoris, qui in ſuperna beatitudine de præſenti eius
uiſione lætatur. Sedet ad ſiniſtram, qui in hac peregri
natione ſanctæ Eccleſiæ ſacerdotali regimine præſi-
det. Sed intuendum ſolertius, quomodo ſe petentibus
diſcipulis dixerit uerax magiſter. Non eſt meum da-
re uobis, ſed quibus paratum eſt a patre meo; cum ali
bi dixerit. Omnia mihi tradita ſunt a patre meo, ideo
Matt. 11. que conſtet, quia omnia quæcunque pater dederit uel
parauerit dona fidelibus, hæc eadem una cū filio uole
parare ſiue dare. Nam & rurſum de patre dicit Domi-
Ioan. 5 nus. Quæcunque enim ille fecerit, hæc & filius ſimili-
ter facit. Si ergo omnia quæcunque pater fecerit, hæc
& filius ſimiliter facit, quomodo dicit filius, Non eſt
meum dare uobis, ſed quibus paratū eſt, a patre meo,
niſi quia idem filius & Deus & homo eſt? Ideoq́ue
per euangelium ſuum aliquando ex uoce diuinæ ma-
ieſtatis, qua æqualis eſt patri, aliquando ex uoce lo-
quitur humanæ aſſumptionis, qua æqualis factus eſt
nobis. In hac autem lectione, quia humilitatis formā
erat præbiturus hominibus, cuncta maxime ex aſ-
ſumpti hominis natura loquitur. Nam & in princi-
piis, ut mater ad eum cum filiis petitura aduenit, quæ
ſiuit ab ea quid uellet, interrogans, quaſi homo, quaſi
neſcius occultorum, quaſi ignarus futurorum, qui in
æternitate diuinæ Potentiæ omnia nouit antequam
fiant. Et quia illa in precibus humanitatis eius potius
quàm diuinitatis memoriam prætulit, poſtulans ſe-
dem filiis a dextris eius & ſiniſtris, qui in habitu cor-
poreo dextram habuit & ſiniſtram, ſed in diuina ma-
ieſtate, nulla eſt membrorum compoſitione formatus
conſequenter & ipſe tacita impaſsibilis gloria deita-
tis, memoriam paſsionis, quam humanitus erat ſuſce-
pturus in medium protulit, atque hanc diſcipulis imi
tandum propoſuit, cum deuotam eorum ſponſionem
ſua etiam atteſtatione confirmaſſet, dicens. [Calicem
quidem meum bibetis, ſedere autem ad dexterā meā
& ſiniſtram, non eſt meum dare uobis, ſed quibus pa
ratum eſt a patre meo.] Ac ſi aperte diceret: Paſsio-
nem quidem, quam ſecundum carnem ſubeo, uos pa-
tiendo eſtis ſecuturi, ſed non eſt meum, ſecundum ip
ſam, qua patior, humanæ fragilitatis ſubſtantiam, do
norum cæleſtium uobis munera dare, quę dignis qui-
buſque ad percipiendum ſunt a patre parata, me pari
ter cum illo eadem in diuinitate parante ac dante,
quia omnia quæcunque ille fecerit, hæc & ipſe per
diuinitatem ſimiliter facio. Quia uero iidem filii Ze
bedæi promptum gerebant animum ad bibendum
Domini calicem, conſtat eos cum cæteris apoſtolis di
gnitatem ſedium accepiſſe, non tamen ea diſtinctio-
ne qua petebant, ut unus a dextris illius in regno eius,
alter ſederet a ſiniſtris, ſed iuxta quod ſupra expoſui-
mus, ambo prius ad ſiniſtram eius ad tempus, ambo
nunc ad dexteram eius ſedere perpetuo meruerunt.
A ſiniſtris quippe Chriſti ſedebant, cum regendis in
hac uita fidelium populis, apoſtolico iure præſiderēt,
illo nimirum in regno, de quo ipſe ait: Regnum Dei *Luc. 17*
intra uos eſt. Sedent a dextris eius nunc in illa quæ
mortem neſcit, iudices mundi cum filio. utranque hāc
ſedem illis ipſo filio cum patre parante. Neque enim
largitio donorum in eis ſeparari poteſt, in quibus
unitas naturæ ſemper inſeparabilis manet, eodem fi-
lio atteſtante, qui ait. Ego & pater unum ſumus. Neq; *Ioā. 10*
hoc ſine conſideratione tranſeundum, quomodo dixe
rit Dominus indifferenter filios Zebedæi calicem ſuū
bibituros, cum non erimus ex eis unum, Iacobum ſcili
cet per effuſionem ſanguinis uitam finiſſe, alium ue-
ro, id eſt, Ioannem in pace Eccleſiæ quieuiſſe. Nam de
Iacobi martyrio Lucas aperte teſtatur, quia miſit He- *Act. 12*
rodes rex manus, ut affligeret quoſdam de Eccleſia,
occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio. De
cuius paſsione etiam hiſtoria eccleſiaſtica rem quan- *Euſeb.*
dam dignam memoria refert. Et is, inquit, qui obtule *Hiſto.*
rat Iacobum ad martyrium, motus etiam ipſe confeſ- *Eccleſ.*
ſus eſt ſe Chriſtianum, ductique ſunt ambo pariter ad *lib. 2.*
ſupplicium. Et cum ducerentur, in uia rogauit Iacobū *cap. 8.*
dari ſibi remiſsionem. At ille parumper deliberans,
Pax tibi, inquit, & oſculatus eſt eum. Et ita ambo capi
te plexi ſunt. Porro de Ioāne narrant hiſtoriæ fideles,
quia cum ſciret ſibi ſuperueniſſe diem receſſus ſui, cō
uocatis diſcipulis ſuis, in Ephæſo, per multa ſigno-
rum experimenta promens Chriſtum, deſcenderit
in defoſſum ſepulturæ ſuæ locum, & facta oratione
poſitus ſit ad patres ſuos, tam extraneus a dolore mor *Calix*
tis, quam a corruptione carnis inuenitur alienus: *paſſio-*
Quomodo ergo calicem Domini bibere dictus eſt, de *nis duo*
quo conſtat, quia nequaquam per mortem paſsionis *bus mo*
de corpore exiuit, niſi quia duobus modis idem ca- *dis bi-*
lix bibitur, uno uidelicet cum a perſecutione illata *bitur.*
mors, patienter ſuſcipitur, alio, cum mens ad paſsio-
nem prompta habetur, & uita martyrio digna geri-
tur. Nam & Ioannes ipſe quam ſit paratus ad potan
dum pro Domino mortis calicem, docuit, quando cū
cæteris Apoſtolis (ſicut in Actibus eorum legimus) *Act. 5.*
carcerem & uerbera gaudenti animo tolerabat, quan
do propter uerbum Dei & teſtimonium Ieſu, in Pa- *Ap. 1.*
thmos inſulam exilio relegatus eſt quando ſicut hiſto
ria narrat eccleſiaſtica) a Domitiano principe miſſus
eſt in feruentis olei dolium, de quo tamen, propitio
Domino, tam ſoſpes & mundus exiit, quam fuerat
mente & uita caſtiſsimus, & in exilium ab eodem miſ
ſus, quo magis humano ſolatio deſtitutus eſſe uideba
tur, eo ampliori ſupernorum ciuium meruit frequen
tia conſolari. Vnde ipſe quoque ueraciter calicem Do
mini cum fratre Iacobo, qui occiſus eſt gladio, bibiſ-
ſe intelligitur, quia qui tanta pro ueritate ſuſtinuit,
quam promptus etiam ipſam mortem ſi offerretur ex

cideret,

ciperet, oſtendit. Sed & nos, fratres chariſsimi, etiam ſi nil tale perpetiamur, ſi non uincula, non uerbera, non carceres, non ſupplicia corporis alia, non ullam hominum perſecutionem propter iuſtitiam toleremus, calicem tamen ſaluatoris accipere, & martyrii palmam obtinere ualemus, ſi caſtigare corpus noſtrū, & ſeruituti ſubiicere curamus, ſi in ſpiritu humilitatis, & in animo contrito, Domino ſupplicare aſſueſcimus, ſi illatas a proximo contumelias placida mente ſuſcipere ſatagimus, ſi & eos, qui nos odio habent, qui iniurias nobis inferunt, diligere, his benefacere, pro horum uita & ſuſpitate gaudemus exorare, ſi cum uirtute patientiæ, bonorum quoque operum fructibus adornari contendimus. Taliter enim conuerſantibus nobis, & corpora noſtra, iuxta Apoſtoli uocem, hoſtiam uiuentem, ſanctam, Deo placentem exhibentibus, Domino largiente dabitur, ut communi cum eis, qui membra ſua in mortem pro Chriſto dederunt, gloria remuneremur, quia ſicut mors illorum, ſic & uita noſtra precioſa ſit in conſpectu Domini diſruptisq́ue uinculis carnis, & ipſi atria ſupernæ ciuitatis intrare, atque inter choros beatorum martyrum, uota gratiarum redemptori noſtro reddere merebimur, qui uiuit & regnat, &c.

Martyres ut efficiamur.

Rō. 12.

SERMO IN VINCVLIS B. Petri Apoſtoli.

Matt. 16.

Simon Ioannis filius, Petrus a petra uocatus, poſt piſces piſcator hominum, Eccleſiæ fundamentum confeſſor Dei filii, paſtor ouilis dominici, quandam deſpectus cruciſer, modo cælorum clauiger, tres per anni circulum dies feſtiuos facit & celebres. Primam conſecrat Antiochię cathedra, ſecundam paſſio crucis glorioſa tertia eſt hodierna quæ titulatur ad uincula. De hac a plerisq́ue uoluuntur opiniones diuerſę, quas non ex ueritatis authoritate, ſed ex dubietatis cōfingunt errore. Videtur eis hodierna ſolennitas inde uenerationis exordium accepiſſe, quòd in hac nocte ſanctus apoſtolus abſolutus ſit carcerali cōpede. Sed ueritati non concordat ordo temporum cū non hodie, ſed azymorum diebus legatur in carcerem miſſus, & poſt paſcha de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum liberatus. Qui credunt in Auguſto legitimum celebrari paſcha, credant hodie Petrum euaſiſſe uincula. Et ſi uolunt opponere, ꝙ dicitur, Poſt paſcha, futurum aliquid ſignificare, quaſi a paſcha uſque ad præſentem diem ſeruaref in carcere, occurrit eis & Herodis ſæuitia & Iudæorum uæſania, qui uix quo tentus eſt die, ſuiſſent apoſtolum uiuere, ſi paſchale feſtum non timuiſſent uiolare. Sunt & alii, qui ſolutionem apoſtolicam minime credunt hodie factam, ſed ſtatutum eſſe a patribus, ut hodierna die ueneraretur a fidelibus, ſicut Apoſtolorum Simonis & Iudę commemorario quinto calendas. Nouembris agitur, quorum paſsio calendis Iulii facta deſcribitur. Legimus etiam de aliis ſanctis alium diem commemorationis, alium de ſeculo migrationis, de quibus plurima ſuppeterent, exempla. ſi faſtidium nō generaret oratio prolixa. Sed quid uiſum fuerit patribus hæc ita ordinaſſe, non eſt modo temporis per ſingula dicere tantum ſub breuitate perſtringam quam hodierna feſtiuitas habuerit cauſam. Si legentium diſplicuerit iudicio, iuſtæ reprehendi de ſalutate non timeo, quia non quaſi alicuius authoritatis publico mea, ſed minus capacibus aliorum aperio clauſa: Auguſti, menſis calendas ante ſaluatoris aduentum celebrauit antiquitas, cuius celebritatis principium uidetur ſua breuitate pandendum. Octauianus Cæſar Auguſtus Romanis imperauit faſcibus. Cui cum rebellaret Aegyptus, bellum ſuſcepit cōtra fines eius, in quo Cleopatram, in quam ceciderunt ultima regna Ptolemæorum, & inceſtuoſum cum copiis ſuis contriuit Antonium. Cunque uictor potitus Alexandria, uictrices aquilas reportaſſet Romam, ut uictorem decebat, ab utriuſque ſexus populo ſuſceptus eſt honorifice, Et quia intātum opibus Alexandriæ Romanum commodum auxit, ut duplicia, quā uſque ad id fuerāt poſſeſsionum aliarumq́ue rerum precia ſtatuerit, decretum eſt a primatibus ciuitatis, ut eius memoria uictoriæ, ſingulis recoleretur annis. Placuit igitur conſilio communi, commemorationem in ſextilibus calendis fieri, ut in ipſo menſe ageretur dies uictoriæ, qui ab aucta republica & Cæſare, Auguſtus denominaretur uocabulo. Exhinc conſuetudo inoleuit, magna deliberatione primatum, ut in gloriam tanti principis per omne anniuerſarium Romanus populus conueniret, in unum, & ob Cæſarianas uictorias coronata ciuitas ſexti menſis initia plauſibus & choreis honoraret, & nemo ex confluentium turba, in ſua remeares, prius quam ſimplicem panis ſcilicet & uitei liquoris ſumptum libaſſet. Sic ergo huius obſeruentia diei uiceſimooctauo ante incarnationem Domini cœpit anno, & præualuit apud gentiles per tempora quadringentorum ſeptem annorum, uſque in ultima Chriſtiani principis Archadii tempora. Tunc apud paganos finē fecit, & deinceps ad Chriſtianos tranſiuit. Tranſiuit ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, a gentium principe in Chriſtianorum principem, ab Auguſto Cęſare in euangelicum piſcatorem. Tunc ſolēnizabatur in templis idolorum nunc feſtiuatur in Eccleſiis ſanctorum. Tunc exhibebatur dæmonibus, nunc exhibetur ei, qui eſt Deus deorum, Procedat dicere ſermo, quomodo mutauit hanc Chriſtiana religio. Arcadius Imperator Auguſtus, magni Theodoſii filius. poſt mortem patris imperium gubernauit quatuordecim annis. Hic ſublatus de medio, regnum reliquit Theodoſio iuniori filio, qui uix ętatis annos contigerat octo. Cuius mater Eudoxia, memorabilis uitæ fœmina, uirilem induens animum, ſtrenue gubernauit imperium, & facta filio uirtutum diſciplina, docuit eum uitæ paternæq́ue bonitatis ſequi ueſtigia. De diuinis enim legibus eum admonebat, & perfecti ſeipſam cum ipſo erudiebat. Non regni faſtigiis eleuabatur, ſed potius diuino timore ſuccendebatur. Magnitudo beneficii auxit ei deſiderium benefaciendi. Non erubuit purpuram inclinare, & pauperum debiliumq́ue curam agere: Non ſeruos, non miniſtros ad infirmorum habitacula mittebat, ſed ipſa per ſe ueniens quæ neceſſaria erant miniſtrabat. Cibos ipſa parabat, panem frangebat, epulas miniſtrabat, calices lauabat, potum porrigebat. Læua ægrum ſuſtentabat, dextera manu cibabat. Alia etiam quæ ſeruorum erant officia, compleuit humilis regina, cupiens ab ipſo benè miniſtrandi gradum promereri, qui ſe in ſuis minimis poſitetur uiſitari. Propterea ſolicitudinem gerebat maximam, ſacrilego gentilium ritu mundare patriā, & hæreticæ paleas prauitatis, catholicæ fidei excutere granis. Inter hæc pietatis opera concepit animo Hieroſolymorum uiſitare loca, ſaluatoris ueſtigia lachrymis rigare, crucifixum in ſepulchro, nō iam cū mortuis quærere, ſed uiuentem & in cælis regnantem adorare. Effectum habuit affectus, quem inſpirauit ſpiritusſanctus. Cum regio comitatu profecta, ſuſcepta eſt ab Hieroſolymis regina & domina, magisq́ue muneribus a populo Iudeorum honorata. Interfuit dona ferentibus potioris muneris unus, licet aliorum oblatus

Tres S. Petri ſolennitates.

Act. 12

Calēda Auguſti ethnicis cur oli celebres.

Vide hiſtorias eccleſiaſticas in quibus hæc aliter narrantur Ex his enim quadā Pulchariæ ſorori quadā Eudociæ cōiugi Theodoſii tribuū tur non Eudoxiæ matri.

Matt. 25.

Hæc fuit Eudocia, Theodoſii iunioris coniux.

oblatis uideretur uilius. Alii argentum ſepties purgatum, alii aurum igne probatum, alii lapidem precioſum & multum, iſte argento & auro lapideque precioſius obtulit ferrum iſtas ſcilicet catenas, quibus Petrum in carcere uinxit Herodis feritas, quasque uerbi ſui claui diſiecit angelicæ uiſitationis claritas.

Si cui uidetur incredibile, Iudæos uincula Petri uel pro honore ſeruaſſe, uel pro honore dediſſe, quippe qui eius ſanctitati non ceſſabant detrahere, ſciat nihil impoſsibile diuinæ uoluntati, quæ quandiu uoluit talem margaritam apud immundos ſues conculcari permiſit, donec reuelaret eam in tempore, quo fieret ornamentum Eccleſiæ. Voluit qui potuit, ſui militis trophæum manifeſtare per Iudæum Eudociæ, qui per eiuſdem incredulæ gentis hominem, ſuæ crucis ſtigmata detexit Helenæ, ut contrarius ueritati populus tanto maiori ſuæ confuſionis ſuffunderetur rubore, quanto per ſeipſum crucifixi teſtes patroris cõfiteretur gloriæ. Quis dubitet Eudociam gaudio trepudiaſſe non minori, cum agnouiſſet catenas Petri, quam Helenam cum diu deſideratam uidiſſet crucem Domini? Vtriuſque inuentricis potuit par eſſe gaudium, utriuſque tamen theſauri non audeo par profiteri meritum. Quem inuenit Helena, maioris eſt meriti, quãtum ad perſonam imperatoris, ad perſonam Domini, ad perſonam magiſtri, ad perſonam ſponſi, ad perſonam filii Dei, quem Eudocia reperit, eſt minoris meriti, quantum ad perſonam militis, ad perſonam ſerui, ad perſonam diſcipuli, ad perſonam amici, ad perſonam pertinet hominis filii. Vterque tamen ſanctus, uterque magnus, uterque nullis terrenis diuitiis comparandus. Maior maiorem ſanctificauit, quia perſona perſonam iuſtificauit, imperator militem, dominus ſeruum, magiſter diſcipulum, ſponſus amicum, Dei filius hominis filium. Christus iuſtificauit Petrum. *Crucis encomion.* A Chriſto Petrus accepit, unde catenam ſuam conſecraret, a ſeipſo Chriſtus habuit, unde crucem ſuam ſanctificauit. Crux pœna latronum, facta eſt corona ſanctorum, crux reprobatio mundi, facta eſt gloria cæli, crux mortis ſupplicium, facta eſt uitæ remedium. Propter hæc libertatis priuilegium, meritis exuperat Petri uinculum, & quanuis ſancta, quanuis ueneranda boni piſcatoris catena, præcellit tamen clementiſsimi ſaluatoris crux glorioſa. Regina uero optati muneris largitate potita, grates reddidit ei, a quo bona procedunt cuncta, & pro quibus uenerat diſpoſitis ad mentem, feſtina Romanum reuiſit arcem. Intulit Latio uincula, quæ ſoluũt peccatorum ligamina, quæ iam nõ ligent iuſtum & ſanctum, ſed ab omni impietate ſoluant impium. Felicem ſilentio commiſit euentum, dum in medium proferendi tempus occureret aptum. Noluit famam rei ſubito intonare auribus uulgi, ne uerba quæ ad horam ſine opere ſonarent, hora tranſeunte tranſirent: Altiori conſilio tractauit ſic inuentum theſaurum Romanis commendare, ut quoad uiueret religio fidei Chriſtianæ, perpetuum haberet in ſancta Eccleſia memoriale.

Aſpirauit bonæ uoluntati cæleſtis gratia, unde optantis animo bene conueniens occurrit cauſa. Videns igitur fideles infidelibus in hoc gentilitatis conſentire ritu, ut ſingulis annis ob Cæſareanæ laudem uictoriæ Sextiles ſolennizarent calendas, copioſo togatæ plebis apparatu, uoluebat animo lactantem naſcentis Eccleſiæ infantiam, ſiue ſuperſtitioſi erroris cito maculari poſſe, niſi diuinæ clementia bonitatis, tantæ cladibus peſtilentiæ curaret quantocyus finem, imponere. Cogitauit regiæ maieſtatis authoritate incultores uti, ſed curiæ ſententiam, & primarum induſtriam euertere non erat ex facili. Durum erat a priſcæ conſuetudinis intentione ſenatus decretum reuocare, maxime eum per tot Chriſtianorum imperia principum, uſque ad illud temporis lõga ſenuiſſet ætate. Videbatur enim eiuſdem fautoribus obſeruantiæ, in hoc culto nihil ſe contra Chriſtianæ religionis propoſitum agere, cum nec ſacra imponerent aeris, nec thura incenderent diis, ſed publicæ rei augumentum, Cæſariani plauſus attolerent choreis. Et ſi ſtudia ſenatorii ordinis in ſuæ partis uoluntatem inclinaſſet, minoris manus officii, in ſeditionis uerſa tumultum, nal de reſtitiſſet, quippe quibus eſſet contrarium, exterminari annuum ſui ocii cultum. Ideo erat (ut dixi) difficile apud ipſos antiquitatis ritum ſuberſum ire, ſicut hodieque in Chriſtiano orbe, plurimi uanæ ſuperſtitionis obſeruantur ritus, quorum memoria deleri poteſt aut uix, aut nullatenus. Deo ergo amabilis regina, egregium reuocauit animum in id conſilii, nequaquam in regiæ maieſtatis honorem ſeditionem tumultuantis excitari populi, ne inconſulta res ſe uerteret in peius, dum uideretur tractari durius. Diſpoſuit humilitatis precibus impetrare quod credebat minarum terroribus ſine periculo extorqueri non poſſe.

Prudentis arcanum animi. Romanæ ſedis patefecit præſuli, qui eiuſdem iam exciterat uoti, ſed rudi timebat Eccleſiæ, ſi iret contra torrentem brachia tendere. Fecit eum ad plebem ſuæ precis oratorem, ut eadem qua eatenus obſeruantia cõſtrarent Auguſti calendæ, ſed potioris principis titularentur ex nomine. Sanior ergo pars populi aſſenſum præbuit uerbis apoſtolicis qui uero timuerunt cultum exterminari, uiſi ſunt excitare ſeditionem uulgi. Vt autem a prioribus intellexere, non de cultus exterminatione, ſed de nominis mutatione petitionem eſſe, tumultuantis turbæ ceſſauit commotio, & communi laude approbata eſt potioris nominis inſcriptio. Tunc Eudocia delati ab Hieroſolymis theſauri coram dedit confeſsionem, & ingrediens eum papa, de uinculis Petri ſermonem plenum deuotionis & compunctionis uerbum fecit ad plebem. Docuit in eis eſſe medicinam ſalutarem ad interioris & exterioris hominis ſalutem, & per eam, in cuius ſacratiſsimo conſecrata ſunt corpore, omnium peccatorum abſolutionem promereri poſſe, quia multum eſt ille facile quicquid uoluerit ab illo impetrare, a quo habet in poteſtate animarum nexus ſoluere atque ligare: Inſeruit etiam ſermoni mentionem de illa catena, quem tulit Apoſtolus ſub Neroniana cuſtodia, quam quintus a beato Petro papatus miniſter orationum largam edocuit Alexander, quamque in augumentum ſalutis ſuæ reuelauit Balbinæ Quirini filiæ. In concluſione aũt ſermonis ex Dei uoluntate obtinui hoc petitionis, ut (ſicut dixi) eadem obſeruantia conſtarent Auguſti menſis calendæ, ſed principis Apoſtolorum titularentur ex nomine, & eiuſdem celebritatis gaudia, quæ eatenus Cæſaris uictoria, deinceps Petri appellarentur uincula: Ad cuius deliberationis decretum ſine fine confirmandum, Auguſtæ ſumptus & papæ ſupplementum Domino eliminauerunt, & charismauerunt templum, in quo digne repoſita clementiſsimi Petri uincula, indigentibus plurima præſtant beneficia, ibique perpetui anathematis ſententia percuſſa eſt Cęſariani plauſus ueſania, ut apoſtolicæ liberationis uictoria, liberiori regnaret per orbem memoria. Imaginauit etiam pontifex ad impietatis ſimilitudinem, hanc pietatis formam, ſicut Auguſticulæ panis & uini hodierna die libauere ſumptum, ita Chriſticolas dominici corporis & ſanguinis guſtare ſacramentum, & educti mortis ergaſtulo, angelicum ſequerentur ducatum cum Petro, qui nos peccatorum abſolutos uinculis, introducat in ianuam regni cæleſtis, ubi nos reficiat ſui aſpectus ſatietate, in quem deſiderant angeli ſemper

proſpicere

proſpicere, cui proclamant Sanctus, ſanctus, ſanctus, ſine intermiſſione laudantes unum uerum Deum in trinitate, qui uiuit & regnat ſine fine, Amen.

SERMO B. MAXIMI EPISCOPI, in eodem feſto.

Eſt hō. 4. de petro apoſtolo, hoc initio, Adſtruximus ſuperiore &c.

Audiſtis, fratres chariſsimi, beatum Petrum in ſaluatoris paſsione ſuis erroribus profeciſſe, & poſteaquam negauit Dominum Deum, fuiſſe meliorē. Fidelior enim factus eſt, poſtquam fidem ſe perdidiſſe defleuit, atque ideo maiorem gratiam reperit quā amiſit. Tanquam enim bonus paſtor tuendum gregem accepit, ut qui ſibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum, & qui ipſe interrogationis tentatione nutauerat, cæteros fidei ſtabilitate fundaret. Denique pro ſoliditate deuotionis, eccleſiarum petra dicitur, ſicut ait Dominus: Tu es petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile, totius operis Chriſtiani compagem molemque contineat. Petra ergo pro deuotione Petrus dicitur & petra pro uirtute Dominus nuncupatur, ſicut ait Apoſtolus, Bibebant autem de ſpirituali ſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus. Recte conſortium meretur noīs, qui conſortium meret & operis. In eadē.n. domo Petrus fundamētum ponit. Petrus plantat, Dñs incrementū dat. Dñs irriguū ſubminiſtrat. Petrus ergo tētationibus ſuis proficit, fletibus ſuis gaudet, periculis ſuis creſcit. Sic nanque in mari, dum ſuper undas temerarius uiator ingreditur nutat inceſſu, ſed conualeſcit affectu, periclitatur corpore, ſed deuotione non labitur, mergitur pedibus, ſed Chriſti dextera ſuſtentatur. Suſtentabat enim fides, quem unda mergebat, & quem fluctuum procella turbabat, ſaluatoris dilectio confirmabat. Ambulauit enim in mari Petrus magis dilectione quam pedibus non enim uidebat, ubi pedum ueſtigium poneret, uidebat autem, ubi figeret ueſtigium charitatis. In naui enim poſitus conſiderat Dominum, & amore eius ductus, deſcendit in mare. Non cogitat labentes aquas, non fluenta currentia, & dum Chriſtum reſpicit, non reſpicit elementum. Credit fide etiam inter undas ſolidum inuenire ueſtigium. Iactetur licet fluctibus mare, uentis pelagus conturbetur, non tamen turbatur Petri ſemita, quæ ducit ad Dominum. Ambulat igitur ſuper aquas Petrus, & ſub pedibus eius mollis unda nō cedit. Legimus in ueteri teſtamento filios Iſrael per mare rubrum ſiccis itineribus ambulaſſe, & ad ſecuritatem gradientium, ne laberetur unda, in ſoliditatem quandam eam fuiſſe mutatam. Quanto hic melius, ubi ambulante Petro nec mutatur unda, nec lambitur, nec ſolidatur aqua, nec refugit. Melius, inquam, eſt ubi eadem unda, quæ fluctuat, & ſuſtentat, ubi idē gurges qui mergit, & famulatur. Illic ut portaretur per mare populus Iſrael, meatum ſuum natura perdiderat, hic portat in aquis Petrus, curſum ſuum flueta nō perdunt. Temerarius ergo uiator Apoſtolus, noui itineris uiā carpit, modo curuati gurgitis molē aſcendit, modo ſubſidentis ſinus undā deſcēdit, & inter marinos fluctus aſcenſus illi itineris deſcenſusque non deeſt. Sed ubi turbatus uentis, exagitatus procellis incipit timere quod credidit, ſtatim ei gurges ſubtrahitur, unda ſubducitur. Mox deſatiſcente fide, fatiſcit ſemita. Tunc exclamans Dominum Ieſum, ſaluum ſe fieri deprecatur, quem apprehenſa manu ſaluator liberat & obiurgat, dicens. Modice fidei, quare dubitaſti? cur hoc eſt, tam paruæ fidei es, ut qui credendo mare ambulare cœperas, non id perſeuerando tranſires, ſcriptum eſt enim. Qui perſeuerauerit uſque in finem, hic ſaluus erit. Sed dum cūctaris & dubitas, iter quod ingreſſus fueras, perdidiſti. Cur, inquam, tam modicæ fidei es ut non ea fide, qua uenire cœperas, peruenires intellige ergo, quia in mari credulitas te portabat, per fidia ſubmergebat. Igitur fratres, ſanctus Petrus dum fluctuat, dum mergitur, dum periclitatur, ſic peruenit ad Dominum, oſtendens nobis, quod non niſi per pericula properetur ad Chriſtum. Multi enim diaboli fluctus ſunt in hoc mūdo, tentationum multa naufragia, a quibus ita liberari poſſumus, ſi clamantibus manum ſuam ſaluator extenderit. Nos ergo clamare ad Dominum non ceſſemus, ille auxilium ſolitum nō negabit, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cum patre & ſpirituſancto uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

petrus, eccleſiarum petra.

Matt. 16.

1. Cor. 10.

Matt. 14.

Exod. 14.

Matt. 14.

Matt. 10.

Concionem exegeticam in Lectionem Epiſtolæ loco, & Homiliā in Euangelium quere ſupra in feſto apoſtolorum Petri & Pauli.

DE S. LAVRENTIO MARTYRE. Sermo B. Leonis Papæ.

Charitas uirtutū fōs & origo.

Cum omnium, dilectiſsimi, ſumma uirtutum, & totius plenitudo iuſtitiæ, de illo amore naſcatur, quo Deus proximuſque diligitur, in nullis profecto hic amor ſublimius excellere, clariuſque fulgere, quam in beatiſsimus martyribus inuenitur, qui Domino Ieſu Chriſto pro omnibus hominibus mortuo, tam propinqui ſunt imitatione charitatis, quam ſimilitudine paſsionis. Quannis enim illi dilectioni, qua Dominus nos redemit, nulla cuiuſquam benignitas poſsit æquari, quia aliud eſt, pro iuſto mori hominem ſua neceſsitate moriturum, aliud, pro impiis occumbere a debito mortis alienum, multum tamen uniuerſis hominibus etiam martyres contulerunt, quorum fortitudine ita eius largitor uſus eſt Dominus, ut pœnam mortis & atrocitatem crucis, nulli ſuorum uellet eſſe terribilem, ſed multis faceret imitabilem. Si ergo nullus bonus, ſibi ſoli eſt bonus, nec cuiuſquam ſapientis ſibi tantum ſapientia eſt amica, & hæc uerarū natura uirtutum eſt, ut multos a tenebroſo adducat errore, qui earum claros eſt lumine, ad erudiendum Dei populum nullorū eſt utilior forma, quàm martyrum eloquentia. Facilis ad exhortandum ſit ratio, efficax ad ſuadendum, ualidiora tamen ſunt exempla quam uerba, & plenius eſt opere docere quàm uoce. In quo exellentiſsimo genere doctrinę B. martyr Laurentius, cuius paſsiōe dies hodiernus illuſtris eſt, quàm glorioſa polleat dignitate, etiam perſecutores eius ſentire potuerunt, cum illa mirabilis animi fortitudo, de Chriſti principaliter amore conceptā, non ſolum ipſa non cederet, ſed etiā alios exemplo ſuæ tolerantiæ roboraret. Cum enim furor gentilium poteſtatum, in electiſsima quæque Chriſti membra ſæuiret, ac præcipue eos, qui ordinis erant ſacerdotalis, impeteret, in leuitam Laurentium qui non ſolum miniſterio ſacramentorum, ſed etiam diſpenſatione eccleſiaſticæ ſubſtantię præeminebat, impius perſecutor efferbuit, duplicem ſibi prædam de unius uiri comprehenſione promittens, quem ſi feciſſet ſacræ pecuniæ traditorem, faceret, etiam ueræ religionis

Coſtantia & fortitudo ſancti Laurentij.

ligionis exortem. Armatur itaque gemina face homo pecuniæ cupidus, & ueritatis inimicus: auaritia, ut rapiat aurum: impietate, ut auferat Chriſtum. Poſtulat ſibi ab immaculato ſacrarij Præſule opes eccleſiaſticas, quibus auidiſsimus inhiabat, inferri. Cui leuita caſtiſsimus, ubi eas repoſitas haberet oſtendés, numeroſiſsimos ſanctorum pauperum obtulit greges, in quorum uictu atque ueſtitu inamiſsibiles condiderat facultates, quæ tanto integrius erant ſaluæ, quanto ſanctius probabantur expenſæ. Fremit ergo prædo fruſtratus, & in odium religionis, quæ talem diuitiarum uſum inſtituiſſet, ardeſcens, direptione theſauri potioris aggreditur, apud quem nullam denariorum ſubſtantiā reperiſſet: ut illud depoſitum, quo ſacratius erat diues, auferret. Renunciare Chriſtum Laurentium iubet, & ſolidiſsimam illam leuitici animi fortitudinem diris parat urgere ſupplicijs.

Crucia tus Lau rentij. Quorum ubi prima nil obtinent, uehementiora ſuccedunt. Laceros artus & multa uerberum ſectione conſciſſos, ſubiecto præcepit igne torreri, ut per cratem ferream, quæ iam de feruore continuo uim in ſe haberet urendi, conuerſorum alterna mutatione mébrorum fieret cruciatus uehementior, & pœna productior: Nihil obtines, nihil proficis, ſæua crudelitas. Subtrahitur tormentis tuis materia mortalis, & Laurentio in cælos abeunte, tu deficis flammis tuis. Superari charitatis Chriſti flamma non potuit, & ſegnior fuit ignis qui foris uſsit, quàm qui intus accendit. Sæuiſti perſecutor in martyrem; ſæuiſti, & auxiſti palmam, dum exaggeras pœnam. Nam quid non ad uictoris gloriam ingenium tuum reperit, quādo in honorem tranſierunt triumphi, etiam inſtrumenta ſupplicij? Gaudeamus igitur, dilectiſsimi, gaudio ſpiritali, & de feliciſsimo incliti uiri fine glorie-

Pſ. 67. mur in Domino, qui eſt mirabilis in ſanctis ſuis, in quibus nobis & præſidium conſtituit, & exemplum, atque ita per uniuerſum mundum clarificauit gloriam ſuam, ut à ſolis ortu uſque ad occaſum, leuiticorum luminum coruſcante fulgore, quàm glorificata eſt Hieroſolyma Stephano, tam illuſtris fieret Roma Laurentio. Cuius orationem & patrocinio adiuuari nos ſine ceſſatione confidimus, ut quia

2. Ti. 3 omnes (ſicut Apoſtolus ait) quicunque in Chriſto piè uolunt uiuere, perſecutionem patiuntur, corroboremur ſpiritu ueritatis; & ad ſuperandas omnes tentationes, conſtantis fidei perſeuerantia muniamur, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum uiuentem & regnantem cum patre & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

SERMO B. MAXIMI Epiſcopi, in eodem feſto.

Eſt Homil. 1. de S. Laurētio.

SAnctū eſt, fratres, ac Deo placitum, ut natalem B. Laurentij præcipua deuotione ueneremur, cuius radiātibus flammis, uictrix in hūc quoque diē toto orbe Chriſti coruſcat Eccleſia. Qui cū in ſede glorioſiſsimi patriarchæ, diaconatus fungeretur officio puritate innocentis uitæ, fortiſsimæq; mortis triumpho, apoſtolico ſe cōſortio copulauit. Nec immerito eum apoſtolorum ſupparem prædicamus, cui & caſtitas animi leuiticum miniſterium dedit, & plenitudo fidei martyrij contulit dignitatem. Quem uenerabilis Sixtus Romanæ urbis antiſtes, cùm impietatē ſæuientis mundi per tormenta ſuperaret, & regnis eſſet cæleſtibus iam uicinus, uideretq; eum paterna de morte triſtiſsimum, ita illum ſpiritu præſcientiæ compellaſſe narratur: Noli fili mœſtus eſſe, poſt triduum me ſequeris. Vnde apparet, chariſſimi, beatum Laurentium non de ſacerdotis ſui uictoria habuiſſe triſtitiam, ſed doluiſſe quia non etiam ipſe mundū cū ſuo pariter ſacerdote uincebat. Noli, inquit, fili mœſtus eſſe, poſt triduū me ſequeris: hoc eſt, noli triſtis eſſe uelut apud ſeculū derelictus: nam nec te fides uitaq; tua tali morte priuabit. Nulla te de meo tranſitu, quo ego gaudeo, perturbet anxietas, quia mox & tu habiturus es de tua paſsione lætitiam.

Excellentia S. Laurentij. Verè beati Laurentij gloria ſingularis, qui tantum de Deo ſuo conſecutus eſt gratiæ, ut ei martyr de martyrio prophetaret, quē pro ſuorum prærogatiua meritorum, ante uictoriā lætificauit, quam pugna terreret. Ergo ut comperit ore ſacerdotis & martyris ſe quoque omnimodis aſſumendū, congregatis inopum turbis, eccleſiaſticum cenſum religioſa liberalitate diuiſit. Quam profundum ſpiritalis uiri, & quam cæleſte conſilium, ut & egenis conſuleret, & multitudine conſumēte quæ dederat, inueniri non poſſet quod raperet perſecutor, illam nimirum ſecutus ſentētiam: Diſperſit, dedit pau-

Pſ. 111 peribus, iuſtitia eius manet in æternum. Miſericordiæ fuit, quòd alimoniam pauperibus dedit: Iuſtitiæ autē, quod ut uir prudentiſsimus procurauit, ne ſanctorū ſubſtantiam auaris manibus ſacrilegus occuparet. Iuſtitia, inquit, eius manet in æternum. Quomodò non hæc in æternum manebit iuſtitia, quam & ſancto impleuit opere, & glorioſiſsimo martyrio conſecrauit? Hoc itaque dolore furor gentilis accenſus, craticulā continuo parat ignitam, ſuper quam cremādum Laurentium per membra diſtenderet, ut indignationis ſuæ flammas impijs ignibus uindicaret. Ardet profectò totis uiſceribus fortiſsimus martyr & uritur, ſed regnum cœli promiſſaque Dei fideli mente pertractās, refrigerio conſcientiæ uictricis exultat: nec pœnali flexus incendio, cuius in pectore inſuperabili ſancti ſpiritus flamma feruebat. Aut nūquid cedere poterat momentaneæ corporis uſtioni, cuius fides æternum gehennæ extinguebat ardorem? Superatis itaque flāmarum miniſtris, omne mundanæ inſaniæ refrixit incendium: & ad hoc uſque diabolica profecit intentio, ut & uir fidelis ad Dominum ſuum glorioſus aſcenderet; & crudelitas perſequentium, cum ſuis ignibus confuſa torpeſceret.

IN FESTO S. LAVRENTII, In Epiſtolam Concio exegetica.

Maximus epiſcopus Hom. 3 de S. Laurētio.

BEatiſsimi Laurentij, fratres chariſſimi, annua ſemperque noua feſtiuitas Eccleſiam Dei iugiter in gaudia lætitiæ ſpiritualis accendit, admonens uniuerſitatem credentium, ut ſicut ille perfectæ deuotionis ardore furentibus non ceſsit incendijs, ita nos diuerſarum tribulationum ignis, & malorum ſecularium flamma à Chriſti ſocietate non moueat. Sed his ex Maximo breuiter præmiſſis, ad diei huius Apoſtolicam lectionem ueniamus. [Qui parcè ſeminat, parcè & metet.] Significare uult hominem auarum, cui extorquetur cum uiolentia, ut aliquid largiatur. Ergo qui parce ſeminat, parcè & metet: id eſt, qui parum tribuit pauperi, parum accipiet mercedis. ſicut & ad literam ille qui parum ſeminat, parum colligit. Hæc Haymo. [Et qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet]. Remſemen uocauit, inquit Chryſoſtomus, ut ſtatim ad retributionem ſpectes, meſſiſque recorderis, & diſcas quòd plura accipis, quam das. Ideò non dixit. Qui das

pellatur. Aliter, Deus qui adminiſtrat bomini ſemen adſeminandum, id eſt, ſubſtantiam temporalem, unde eleemoſyuam poſsit erogare, ipſe utique ei præſtabit in futuro panem ad manducandum, æternam ſcilicet ſatietatem, quæ erit uiſio præſentiſsimi uultus omnipotentis Dei, de qno pane dicit Dominus in Euangelio, Beatus qui manducabit panem in regno Dei, & Pſalmiſta de eadem ſatietate, Satiabor, inquit, dum manifeſtabitur animæ gloria tua. Et non ſolum ibi præſtabit æternam ſatietatem, ſed hic multiplicabit ſubſtantiam eius, ſicut ſuprà diaimus, ut habeat unde ualeat eleemoſynam largiorem impendere, pro qua augebitur illi augmentum, id eſt, merces & retributio iuſtitiæ eius. Ergo qa omnia bona, quæ habemus, Dei ſunt, & ſemina, & naſcentia, & Dei nutu creſcũt, pullulant & multiplicantur ad uſus hominum, & ipſe præcepit de bis communicare eis qui indigent, debemus dare iſta temporalia, ut mereamur accipere æterna, ſicut pluri mi ſanctorum fecerunt, inter quos partem beatæ retributionis beatiſsimus martyr Chriſti Laurentius obtinet, qui uerus diſpenſator temporalium diuitiarũ exiſtens, meruit poſsidere cæleſtes & æternas atque immarceſsibiles coronas. Hactenùs Haymo. Audiamus etiam Chryſoſtomum, ita hũc locum exponentem. Maximè quis hinc ſapientiam Pauli admiretur, quòd cum à ſpiritualibus & à carnalibus adhortatus eſſet, iterum nunc iſtud in retributione facit, geminas retributiones ponens. Nam quòd dicit, Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia illius manet in ſeculum, ſpiritualis eſt retributionis. Quòd uerò dicit, Multiplicet ſemen ueſtrum, carnalis retributionis eſt. Et tamen non hic ſubſiſtit, ſed iterum ad ſpiritualia continuò tranſit, permutatim illa ponens. Nam quòd dicit, Augeat prouentus iuſtitię ueſtræ, iterum ſpirituale eſt. Hoc autem hac ratione facit, ut eatirpet radicitius illorum parum uirilem & flacceſcentem animum, paupertatiſque metum undiq; euernet, idq; exemplo hoc. Nam ſi terram ſeminantibus dat Deus, & ſi his qui corpus paſcũt liberaliter ſuppeditat: multo magis his, qui cælum colunt, animarum rationem habentibus. etenim hęc maiori cura dignatur. Cæterum iſtud quidem non ſyllogiſmo quodam ponit, nec quemadmodum nunc diai, ſed in orationem uertit, ſimul etiam manifeſtam ratiocinationem manifeſtans & magis illos in ſpem inducens, non ſolum ab his quæ ſiũt, ſed etiam à precibus ſuis. Et poſt pauca, Nõ enim ſimpliciter eleemoſynam petit, eam quæ cum largitate. ideò & ſemen iſtam continuo uocat. Quemadmodum enim triticum, quod ſeminatur, prægnantes ariſtas oſtendit: ita & eleemoſyna multos manipulos iuſtitiæ efficit, & ineffabiles prouẽtus profert. Ita Chryſoſtomus. Libet hoc loco ea D. Ambroſio commemorare ea, quæ ſanctus ille epiſcopus de batiſsimo martyre Laurentio refert, quæ propter tanti uiri authoritatem pondus apud nos habere debent. Ait ergo: Non prætereamus etiam ſanctum Laurentium, qui cum uideret Sixtum epiſcopum ſuum ad martyrium duci, flere cœpit, non paſsionem illius, ſed ſuam remanſioné. Itaque bis uerbis appellare cœpit: Quo progrederis ſine filio Pater? quò ſacerdos ſancte ſine diacono properas? Nunquam ſacrificium ſine miniſtro offerre conſueueras. Quid in me ergo diſplicuit pater? Num degenerem probaſti? Eaperire certè, utrum idoneum miniſtrum elegeris. Cui commiſiſti dominici ſanguinis conſecrationem, cui conſummandorum conſortiũ ſacramentorum, huic conſortium tui ſanguinis negas? Vide ne periclitetur iudicium tuum, dum fortitudo laudatur. Abiectio diſcipuli detrimentum eſt magiſtri. Quid quòd illuſtres & præſtantes uiri diſcipulorum certaminibus magis quàm ſuis uincunt? Denique Abraham filium obtulit, Petrus Stephanum præmiſit. Et tu pater oſtende in filio uirtutem tuam, offer quem erudiſti, ut ſecurus iudicij comitatu nobili peruenias ad coronam. Tunc Sixtus: Non ego te fili relinquo ac deſero, ſed maiora tibi debentur certamina. Nos quaſi ſenes leuioris pugnæ curſum recipimus te quaſi iuuenem manet glorioſior de tyrrano triumphus. Moa uenies, flere deſiſte, poſt triduum me ſequeris. Inter ſacerdotem & leuitam hic medius numerus decet. Non erat tuum ſub magiſtro uincere, quaſi adiutorem quæreres. Quid conſortium paſsionis meæ eapetis? Totam tibi hæreditatem eius dimitto. Quid præſentiam meam requiris? Infirmi diſcipuli magiſtrum pręcedãt, fortes ſequantur: uincant ſine magiſtro, qui iam non indigent magiſterio. Sic & Elias Eliſeum reliquit. Tibi ergo commendo noſtræ uirtutis ſucceſsionem. Talis erat contentio: digna ſanè, de qua certarent ſacerdos & miniſter, quis prior pateretur pro Chriſti nomine. In fabulis ferunt tragicis, excitatos theatri magnos eſſe plauſus, cum ſe Pylades Oreſtem diceret, Oreſtes, ut erat, Oreſtem ſe eſſe aſſeueraret, ille ut pro Oreſte necaretur, Oreſtes ne Pyladem pro ſe pateretur necari. Sed illis non licebat uiuere, quòd uterque eſſet parricidij reus, alter qui feciſſet, alter qui adiuuiſſet. Hic Laurentium ſanctum ad hoc nullus urgebat, niſi amor deuotionis. Tamen & ipſe poſt triduum, cum illuſo tyranno impoſitus ſuper craticulam eſureretur, Aſſum eſt, inquit: uerſa & manduca. Ita animi uirtute uincebat ignis naturam. Hæc Ambroſius. Propter quod, ut uerbis Maaimi epiſcopi ſermonem concludamus, exultemus & lætemur in Domino non dubitantes & perſecutorem martyris pro ignibus, quos accendit, præparata impijs incendia ſuſtinere, & ipſum beatiſsimum martyrem pro flamma, quam pertulit, apud omnipotentem Deum incorruptæ lucis illuminatione fulgere:

Lu. 14. *Pſ. 16.* *Pauli ſapientia.* *Gemina retributio.* *Libr. 1 officiorũ. c. 41* *Sacrificiũ miſſa.* *Ge. 22.* *Hom. 3 de S. Laurẽtio.*

IN EODEM FESTO,

Ioan. 12.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Amen amen dico uobis, niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini Epiſcopi.

HVmilitatis magiſter eſt Chriſtus, qui humiliauit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. Non itaque amittit diuinitatem, quando nos docet humilitatem. In illa patri eſt æqualis, in hac nobis ſimilis. Per quod patri eſt ęqualis, nos ut eſſemus creauit, per quod nobis eſt ſimilis, ne periremus redemit. Ecce, ſicut in præcedentibus loquitur euangelium, Iudęi uolunt eum occidere, gentes uidere. Ea occaſione igitur gentilium illorum, qui eum uidere cupiebant, annunciat futuram plenitudinem gentium, & promittit iam iamque adeſſe horam glorificationis ſuæ, qua facta in cælis, gentes fuerant crediture. Vnde prædictum eſt: Exaltare ſuper cælos Deus, & ſuper omnem terram gloria tua. Hæc eſt gentium plenitudo, de qua dicit Apoſtolus: Cæcitas ea parte in Iſrael facta eſt, donec plenitudo gentium intraret. Sed altitudinem glorificationis oportuit ut præcederet humilitas paſsionis. Ideò ſecutus adiunxit hoc, quod modò cum recitare-

Tract. 51. in Ioann. *Phil. 2.* *Pſ. 56.* *Ro. 11.*

Vu 2 tur,

HOc eſt enim illud granum frumenti,
quod uirgo & inarata terra produxit.
Pſ. 84. De quo Pſalmiſta ait, Veritas de terra
orta eſt,& iuſtitia de cælo proſpexit.
Etenim Dominus dabit benignitatem
& terra noſtra dabit fructum ſuum.
Huius autem grani immenſa multiplicatione, omnia
eccleſiæ horrea repleta ſunt. De hoc frumenti grano
Ioã. 6. ille panis conficitur, de quo ipſe Dominus ait, Ego
ſum panis uiuus, qui de cælo deſcendi. Conſtat autem
hoc & ad literam uerum eſſe, quòd frumenti granum
ſi in arca ſeruetur non creſcit, ſi autem ſeminetur, ſi in
terra ſeruetur & moriatur, multum fructum affert.
Nihil infructuoſum diligit Deus. Nihil in horto ſuo,
nihil in uinea ſua, nihil io agro ſuo uult eſſe infructuo
Mat. 7 ſum. Vnde & ipſe alibi ait, Omnis arbor quæ non facit
fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. Et in
alio loco, Ego ſum (inquit) uitis uera, & pater meus
Ioã. 15 agricola eſt. Omnem palmitem in me non ferentem
fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum pur-
gabit eum, ut fructum plurimum afferat. Hęc eſt enim
illa uera uitis, de qua totum hoc uinũ profluxit, quod
Vitis uera, Xpus. nobis in hoc euangelio propinatur. Hæc eſt illa uitis
ſemper fructuoſa, cuius oẽs palmites fructiferi ſunt,
quicunque ei fideliter inhærent. Ideo enim infructuo
Palmites infructuoſi. ſi de ea tollnotur, qui quanuis per baptiſmi ſacramen
tum in ea ſiot, per uitæ tamen meritum in ea nõ ſunt.
Talis arbor infructuoſa erat illa, de qua ad cultorem
uineæ Dominus ait, Ecce tres anni ſunt, ex quo uenio
quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio, ſuc
Lu. 13 cide ergo illam. Vt quid etiam terram occupat? Quæ
quidem illicò ſucciſa fuiſſet, niſi ille bonus uineæ cul
tor pro illa interceſsiſſet, dicens, Dñe dimitte illam
& hoc anno, uſque dum fodiam circa illam & mittam
ſtercora, & ſi quidem fecerit fructum ſin aũt, in futuro
ſuccides illã. Talis erat & illa ficulnea, in qua quia fru
Matt. 21. ctum non iouenit, Dominus eam maledixit, & aruit.
Tales ſunt & multæ aliæ arbores infructuoſæ, quæ tan
dem excidentur & in ignem mittentur. Et ego quidẽ
non crediderim aliquam arborem iofructuoſam in pa
radiſo fuiſſe plaotatam. præſertim quum primo homi
Gen. 2 oi dominus dicat, De omni ligno paradiſi comede, de
ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas, in qua
cunq; enim die comederis ex eo, morte morieris. In
Paradiſus, typus Eccleſiæ. eo enim quod de omnibus comedere dicit, omnes il-
las arbores fructuoſas fuiſſe oſtendit. Quũ igitur pa-
radiſus Eccleſiam ſignificet, Eccleſiæ quoque arbores
omnes fructiferas eſſe oportet. Multæ nanque arbores
ſunt in Eccleſia. Ibi enim eſt lignum uitæ, de quo qui
comederit, ſi tamen dignè comederit, non morietur.
Pſal 1. De hoc enim ligno ſcriptum eſt: Et erit tanquàm li-
gnum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum,
quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. Et alibi:
Apo. 2 Vincẽti dabo edere de ligno uitæ, quod eſt i paradiſo
Dei mei. Ibi eſt & illa arbor, quæ ait: Ego autem
Pſa. 51 ſicut oliua fructifera in domo Domini, ſperaui in mi-
ſericordia Dei mei in ęternũ & io ſeculum ſeculi. Sed
quid de illis nobiliſsimis arboribus dicam, quibus ip-
Ioã. 15 ſe Dominus ait: Non uos me elegiſtis, ſed ego elegi
uos, & poſui uos ut eatis, & fructum afferatis, & fru-
ctus ueſter maoeat? Tales igitur, quales fuerunt apo-
Arbor uetita, hæretici ſtoli, bonæ arbores ſignificabant: Illam autem arbo-
rem, de qua Domus primum hominem comedere in
terdixit, hæreticos ſignificare puto, qnorum quidem
fructus mortiferi ſunt, quorum poma uenenoſa ſunt,
quorum doctrinã qni ſuſceperit, mortẽ incurret ſem-
piternam. Sequitur: [Qui amat animam ſuam, perdet
eã, & qui odit animam tuã in hoc mũdo, in uitam æ-
ternam cuſtodit eam.] Hoc enim Dominus non di-
xiſſet, ſi animas noſtras & benè & malè amare, & iterũ
benè & malè odiſſe non poſſemus. Ipſe enim exponit,
quid ſit malè amare, & ipſe exponit, quid ſit benè odiſ
ſe. Malè enim amat animam ſuam in hoc mundo, qui
propter hunc mundum & propter hanc uitam præ-
ſentem eam amat. Iſte enim eam perdet, quia ſic aman
do æternæ morti & perditioni tradet eam. Qui enim
benè amat animam ſuam, ſic eam amat, ut in æternũ
uiuat, non ut breui tempore in delicijs uiuat. Vnde
& in uitam æternam eam cuſtodit, qui ſic in hoc mũ-
do ſuam animam odit. Ille enim animam ſuam & ui-
tam ſuam odiſſe uidetur, qui mori non timet, qui ieiu
nijs & uigilijs, qui paupertate & nuditate alijsq; ſimi
libus eam affligit. Ille deniq;, qui ſic aĩam amat ſuam,
ut eam (ſi neceſſe ſit) pro Chriſti fide ponere nolit, per
det eam. Qui uerò ſic odit, ut eam in tali neceſsitate
ponere non recuſet, in uitam æternam cuſtodit eam.
[Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur.] ut ſicut ego pro
ipſo, ita & ipſe (ſi neceſſe fuerit) pro me moriatur. Se-
qui enim, imitari eſt. Miniſtrant enim Deo non ſolum *Miniſtrare*
epiſcopi & ſacerdotes, cæterique illius ordinis: uerum *Xpo.*
etiam qui facit eleemoſynas, qui ueſtit nudos, uiſitat
infirmos, aliaque his ſimilia miſericordiæ & pietatis
opera facit, Domioo miniſtrat. Vnde ipſe quoque
dominus ait: Quod uni ex minimis meis feciſtis, mi- *Matt. 25.*
hi feciſtis: oſtendens eos miniſtrare ſibi, qui ipſius mẽ
bris miniſtrant. Sed quid eis ſibi miniſtraſſe proderit?
Seqnitur: [Et ubi ego ſum, illic & miniſter meus erit.]
Dicis fortaſſe non hoc tibi ſufficere. Audi quod ſequi-
tur, [Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum pa
ter meus.] Magnus honor, magna gratia, immenſæ di
uitiæ. Beatus ille, quem Deus honorificabit. Ille enim *1. Cor. 1.*
ditabitur illis bonis, quæ oculus non uidit, nec auris
audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præpa-
rauit Deus diligentibus ſe. Denique qui ibi erit ubi
ipſe eſt, quid melius unquã habere poteſt? Hoc enim *Pſ. 83.*
Pſalmiſta deſiderans, ait, Beati qui habitant in domo *Pſa. 26*
tua Domine, in ſeculum ſeculi laudabunt te. Itemque, *Phil. 2.*
Vnam petij à Domino, hanc requiram, ut inhabitem
in domo Domini omnibus diebus uitæ meæ. Et Apo-
ſtolus, Cupio, ioquit, diſſolui, & eſſe cum Chriſto.

IN VIGILIA ASSVMPTIOnis B. Mariæ. Luc. 1.

Exurgens Maria in diebus ilis, abijt in montana cum feſtinatione in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & ſalutauit Elizabeth. Et reliq. Homilia beati Ambroſij Epiſcopi.

Morale eſt omnibus, ut qui fidem exigunt, fidem adſtruant, &c. Hanc Homiliam ſupra habes in feſto Viſitationis beatæ Mariæ.

IN ASSVMPTIONE B. MAriæ Virginis, Sermo beati Hieronymi.

COgitis me, ò Paula, & Euſtochium, imo charitas Chriſti me compellit, qui uobis dudum tractatibus loqui cooſueueram, ut nouo loquendi genere ſanctis quæ uobiſcũ degunt uirginibus, latino utens eloquio, exhortationis gratia ſermonem faciam

de aſſumptione beatæ & glorioſæ ſemper uirginis Mariæ, more eorum qui declamatoriè in Eccleſijs ſolent loqni ad populum: quod utique genus docendi necdum attigeram. Sed quia negare nequeo quicquid iniungitis, nimia ueſtra deuictus dilectione, experiar quæ hortamini, affectu infantium more balbutientium, qui quæcunque audierint, ſari geſtiunt, cum nec dum poſsint ad plenum uerba formare, maximè quia propter ſimpliciores quaſque id me depromere compellitis, ut habeant ſermone latino, quibus ſe occupent laudibus eadem die, quibusúe diuinis uacent lectionibus: præſertim cum & eadem in multis feſtiuitatibus, multorum ſanctorum patrum ſtudia miro cuderint eloquio, quæ de hac quidem uberius ubique in ſcriptnris diuinis prædicata leguntur. Quid enim aliud ſonant euangelia, niſi naſcentem Dominum ex Maria uirgine? & omnia incrementa eius quouſque fuit in mundo dnntaxat, diuinis efferunt præconijs. Porrò ab exordio ſancti euangelij Gabrielem archangelum colloquētem Mariæ audiſtis, & deinceps reliqua omnia plenius legiſtis. Ad præſepe quoque, o Paula te teſte, nato puero, multitudinem angelorum inter crepundia noui partus, & qnerelas neſcij ploratus, proleſceninis, Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis, cantantem audiſti, & radiantem ſtellam uidiſti, paſtoribus inſuper euangelizantibus credidiſti. Magos præterea tria deferentes munera in uiſione beatis oculis conſpexiſti, ipſa eadem munera benè intelligendo, uotis omnibus fide Deo obtuliſti. Nam & cum eiſdem magis Deum puerum in præſepi adoraſti. Sed fortè conqueſta, me delatorem quòd te prodiderim, clamabis. Ad quod ego: Si celatum eſſe uolebas teſte conſcientia, mihi narrare ante præſepium, ubi plurimum lachrymata es, non deberes, qnod ut uerum fatear, Chriſti præconia, etiam ſi uoluero adiuratus, neque tuas laudes omnino tacere queo. Idcircò tuæ te interrogent filiæ, quas lacte nutris, tu ea melius referabis, quæ neſcio ſi per ſpeciem aliquam, aut certè in ſpiritu uidiſti. Vnde uos, o filiæ, pulſate matrem precibus, pulſate ad oſtium inuitantis amici, ſi quo modo nobis tandem aperiatur, quæ referata ſunt matri. Veruntamen de his quid plura dicam? Omnia ſaluatoris geſta, & beatæ Mariæ obſequia, nec non & actus uitæ ex euangelio didiciſtis. Et nunc quid ſupereſt, ut ab aliquo doctorum requiratis?

Paula uiſio
Luc. 2.

De aſſumptione tamen eius qualiter aſſumpta eſt (quia ueſtra id depoſcit intentio) præſentia abſens ſcribere uobis curaui, quæ abſentia præſens deuotus obtuli, ut habeat ſanctum collegium ueſtrum in die tantæ ſolennitatis munus latini ſermonis, in quo diſcat tenera infantia lactis experiri dulcedinem, & de exiguis eximia cogitare, qualiter, fauente Deo, per ſingulos annos tota hæc dies expendatur in laudem, & cum gaudio celebretur, ne forte ſi uenerit ueſtris in manibus illud apocryphum de tranſitu eiusdem uirginis, dubia pro certis recipiatis: Quód multi latinorum pietatis amore, ſtudio legendi chariùs amplectuntur: præſertim cum ex his nihil aliud experiri poſsit pro certo, niſi quòd hodierna die glorioſa migrauit à corpore. Monſtratur autem ſepulchrum eius cernentibus nobis uſque ad præſens in uallis Ioſaphat medio, quæ uallis eſt inter montem Sion & montem Oliueti poſita, quam & tu Paula oculis conſpexiſti, ubi in eius honorem fabricata eſt eccleſia miro lapideo tabulatu, in qua ſepulta fuiſſe, ut ſcire poteſtis, ab omnibus ibidem prædicatur, ſed nunc uacuum eſſe Mauſoleum cernentibus oſtenditur. Hæc idcircò dixerim, quia multi noſtrorum dubitant, utrum aſſumpta fuerit ſimul cum corpore, an obierit relicto corpore. Quomodo aũt, uel quo tempore, aut à quibus perſonis ſanctiſsimum corpus inde ablatum fuerit, uel ubi tranſpoſitum, utrumúe reſurrexerit, ne ſcitur, quanuis nonnulli aſtruere uelint eam iam reſuſcitatam, & beata cum Chriſto immortalitate in cæleſtibus ueſtiri. Quod & de beato Ioanne euangeliſta eius miniſtro, cui uirgini à Chriſto uirgo commiſſa eſt, plurimi aſſeuerant, quia in ſepulchro eius, ut fertur, non niſi manna inuenitur, quod & ſcaturire cernitur. Veruntamen quid horum uerius cenſeatur ambigimus, melins tamen Deo totum, cui nihil impoſsibile eſt, committimus, quàm aliquid temerè definire uelimus authoritate noſtra quod non probamus: ſicuti & de his, quos cum Domino, teſte euangelio, reſurrexiſſe credimus, ſed utrum redierint in terræ puluerem, certum non habemus, niſi quòd legimus, quia multa corpora ſanctorum qui dormierant, ſurrexerunt, ac uenerunt in ſanctam ciuitatem, ſcilicet Hieruſalem, & apparuerunt multis.

Sepulchrum B. Maria.

Ioã. 19

Matt. 27.

De quibus profecto nonnulli doctorum ſenſerunt, etiam & in ſuis reliquerunt ſcriptis, quò iam in illis perpetua ſit completa reſurrectio. Fatentur enim quòd ueri teſtes non eſſent, niſi & uera eſſet eorum reſurrectio. Vnde & B. Petrus dixiſſe legitur, cum de Dauid loqueretur in teſtimonium: Et ſepulchrum, inquit, eius apud nos eſt, quaſi non ſit auſus dicere, quòd ipſe aut corpus eius apud nos eſt, ſed tantum ſepulchrum, quo conditus fuerat. Hinc aiunt reſurrexiſſe & ipſum cum cæteris ſanctis, & ideo uacuum remanſiſſe Mauſoleum, uti nunc beatæ Mariæ cernitur. Quod ſanè factum & de alijs quibuslibet locis ſcripturarum affirmare conantur, quòd hi iam cum Chriſto regnent, reſuſcitati in æterna ſocietate.

Act. 2.

Quod, quia Deo nihil eſt impoſsibile, nec nos de beata Maria factum abnuimus: quanquam propter cautelā ſalua fide pio magis deſiderio opinari oporteat, quàm inconſultè definire, quod ſine periculo neſcitur. Vnde de his, ex quibus certi ſumus, tantiſper loquamur, ad exhortationem ueſtram qualicunque ſermone ad ædificationem & laudem nominis Dei, ut & religio conſeruetur pro famulatu, & deuotio augeatur pro affectu, quoniam hęc eſt uirgo, quæ ſola interemit uniuerſam hæreticam prauitatem, ſola poſt Deum, quæ nos confirmet in omni ueritate, ſuisque commendet meritis, & precibus auxilietur, ut & ipſi digni inueniamur in eius laudibus. Quòd ſi quæritur poſt aſcenſionem Domini quid egerit, unum pro certo eſt, quia uirgo ſancta corpore ac mente permanſit. Quam ſanè angelus Gabriel ac ſi cęleſtis paranymphus intactam cuſtodiuit, & Ioannes Apoſtolus atque Euangeliſta, cui Chriſtus eam de cruce commiſit, uirgo uirginem ſeruauit, ſuisque ei deſeruiuit obſequijs, non quòd eam eximius ille ſanctorum chorus apoſtolorum deſeruerit, inter quos poſt reſurrectionem domini intrans & exiens familiarius contulit de Chriſti incarnatione, tanto ſiquidem uerius, quanto ab initio plenius per ſpiritumſanctum cuncta didicerat, & perſpexerat oculis uniuerſa: licet & apoſtoli omnia per eundem ſpiritumſanctum cognouerint, & in omnem edocti peruenerint ueritatem. Quā ſanè beatā uirginem & ſi omnes uenerati ſunt diſcipuli, eiq; famulabantur officio dilectionis, Ioãnes tamē amplius ac ſpecialius uſq; ad finē uitæ, qui ſibi cōmiſſam accepit in ſuam, quaſi matrem filius, cui benignus magiſter de cruce: Mulier, inquit, ecce filius tuus, ad diſcipulum autem: Ecce mater tua: ut uirgo uirgini cohæreret, & deſeruiret officioſiſsimè cura adoptionis. Non enim pudiciſsima uirginitas alicui diſcipulorũ rectius, quā uirgini cōmēdaretur, ut eſſet ad inuicē grata ſocietas & floridus aſpectus, nec nō & uenuſtus

Ioã. 19

conuer-

conuerſandi uultus, uernanſque alternatim pudicitia
rum ſplendor decoratus. Vna ſiquidem uirtus uirgini
tatis in ambobus, ſed altera proportio in Maria, altera
quidem, quia fœcundior, ſed ipſa, ipſa uerò, ſed altera
quia etſi ipſa eademque incorruptio, tamen fœcundi
tas integritatis longè glorioſior quàm uirginitas. Id-
circò & fœcunditas in illa tota deifica eſt & uirgini-
tas. Alioquin nuſquàm ſecundum naturam naſcendi
uirginitas ubi fœcunditas prædicatur, neq; fœcũdi-
tas ubi uirginitas integra conſeruatur. ideoq; totũ ſu
per excellit de illa quæ dicuntur, quia ſunt diuina at-
que ineffabilia. Vnde uirginitas & fœcunditas prolis
ſupereminens nouitas eſt, quanquàm humanum cer-
natur, ex carne quod naſcitur. Veruntamen & ſi ma-
gnificentior multum uirginitas in Maria propter gra
tiæ excellentiam, una tamen integritas carnis & una
uirtus, quæ adinuicem quaſi cognata ſociatur. Hinc
quoque Ioannes quicquid eſt quod Maria genuit, euã
Ioan. 1 gelizando ſuo commendat eloquio, dicens: In princi-
pio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus
erat uerbum. Hoc quippe uerbum, quod erat
in principio, & apud Deum erat, & Deus erat, ipſum
genuit beata & glorioſa uirgo Maria ex ſe carnem fa-
ctum. Idcircò & uirginitas longè ſacratior, & fœcun
ditas (ut ita dicam) multo ineffabilior, quàm ſuo
potuerit ille explicare eloquio. Veruntamen quan
to uirginitas cognatior uirginitati, tanto B. euange-
liſta cæteris excellentior & uicinior uerbo. Ideo quic-
quid eſt quod uirgo genuit, totum prout potuit ho-
mo per ſpiritum ſanctum nobis reſerauit manifeſtius
& docuit: Cæterum ad exemplum humanæ uitæ, con-
uerſatio eius poſt aſcenſionem Chriſti generaliter cũ
Apoſtolis fuit, quouſque diſpergerentur, ſicuti Lu-
cas meminit, dicens quòd regreſsi quidem à monte
Act. 1. Oliueti, Hieroſolymam uenerunt, & aſcenderunt in
cœnaculum, ubi manebant Paulus & Ioannes, Iaco-
bus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus
& Matthæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes, &
Iudas Iacobi. Hi omnes, inquit, erant perſèueran-
tes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Ma-
ria matre Ieſu, & fratribus eius. Ecce Ieſu aſcenden-
te, cum quibus uirgo uacat in ſchola uirtutum, &
meditatur in lege mandatorum Dei, ut & ipſa ſit for
Conuerſatio B. Maria poſt Xpi aſcenſionem. ma diſciplinæ Chriſti, & exemplum perfectionis uir
ginibus. Conuerſatur autem cum teſtibus ſanctæ reſur
rectionis, & ipſa teſtis: conuerſatur cum ſenatoribus
cæli infra curiam paradiſi, ſub ſancti ſpiritus diſcipli-
na, & magiſterio totius diuinæ maieſtatis. Inuenitur
prima inter primas ſummi regis cohortes, quorum
uita iam non erat de terris, in quibus Chriſtus prælia-
batur, ſed de cęlis. Hinc aſcendiſſe leguntur in cœ-
naculum, quo paſcha digniſsimè celebratur. Ibi quip
pe manebant cum Maria matre Ieſu unanimiter aſpi
rati in charitate, perſeuerantes in oratione, donec in
duerentur uirtute ex alto. Cœperant enim iam orare,
qui dudum cum Domino conuerſantes, uirtutibus &
miraculis paſcebantur. Et benè perſeuerantes in ora-
tione, nihil hæſitantes, donec acciperent munera ſpiri
tusſancti quæ poſcebant. Quos & uos, o filiæ, imitami
ni, quæ in ſchola Chriſti permanere uouiſtis: perſeue-
rate in orationibus unanimiter uiuentes, quouſq; in-
trare poſsitis gaudia ęternæ uitæ, quo B. uirgo felici-
ter hodie introiuit, alternantibus hymnidicis angelo
rũ choris intra paſcua æternæ uiriditatis: ubi una ſo-
cietas omniũ ſuperuorũ, ubi dulcis ſolennitas angelo
rũ, ubi poſt labores & ærũnas felix & ſuauis refectio
animarũ. Hodiè nãq; glorioſa ſemper uirgo Maria cæ
los aſcendit, rogo gaudete, quia ut ita fatear, ineffabi-
liter ſublimata, cũ Chriſto regnat in æternũ. Regina
mundi hodiè de terris & de præſenti ſeculo nequã eri-
pitur, iterũ dico, gaudere, quia ſecura de ſua immarceſ
ſibili gloria, ad cæli iam peruenit palatiũ. Exultate, in-
quã, ac gaudete, & lætetur oĩs orbis, quia hodiè nobis
oĩbus eius interueniẽtibus meritis, ſalus aucta eſt. Vo
bis quoq; diligẽtibus eã honor & uirtus, unà cũ reli-
quis uirginibus ſacris, amplior præſtatur & gratia. Id
circò dilectiſsimę, lætamini & laudate, quia ſi Deum *Pſ. 150*
ore prophetico in ſanctis ſuis laudare iubemur, mul-
to magis eũ in hac celebritate B. uirginis matris eius
oportet cũ hymnis & cãticis ſpiritualibus diligentius
extollere, & dignis Deo iubilare præconijs, & myſti-
cis honorare muneribus. Nulli dubiũ, quin totum ad
gloriã laudis eius pertineat, quicquid dignè genitrici
ſuæ impensũ fuerit, atq; ſolẽniter attributũ. Ex quo ti-
meo ſatis, & ualdè pertimeſco, dũ ueſtris cupio pare-
re ꝑfectibus, ne fortè ſicut improbus, ita & indignus
laudator inueniar, profecto cũ nec ſanctitas uel facun
dia ſuppetat, ut beatã & glorioſam uirginẽ dignè lau
dare queã, qm̃ ut uerũ fatear, quicquid humanis dici
põt uerbis, minus eſt à laude cæli, quia diuinis eſt &
angelicis excellẽtius prædicata & laudata ꝑconijs. A
prophetis quidẽ prænũciata, à patriarchis figuris &
ęnigmatibus præſignata, ab euãgeliſtis exhibita & mõ
ſtrata, ab angelo uenerabiliter & officioſiſsimè ſaluta
ta. Præterea qualis & quãta eſſet, ab eodẽ diuinitus de
claratur, cũ ait: Aue gratia plena, Dominus tecum be- *Luc. 1.*
nedicta tu in mulieribus. Talibus nanque decebat uir
ginẽ oppignerari muneribus ut eſſet gratia plena, quę
dedit cælis gloriã, terris Deũ, pacẽq; refudit, fidẽ gen
tibus, finem uitijs, uitæ ordinem, moribus diſciplinã.
Et benè angelus ad uirginem mittitur, quia ſemper
eſt angelis cognata uirginitas. Profecto in carne præ
ter carnem uiuere, non terrena uita eſt, ſed cæleſtis.
Vnde in carne angelicam gloriam acquirere, maius *Virginitatis*
eſt meritum, quàm habere. Eſſe enim angelum, feli- *ſtudiũ.*
citatis eſt, eſſe uero uirginem, uirtutis, dum hoc obti- *uita cæleſtis.*
nere uiribus uirgo nititur cum gratia, quod habet an
gelus ex natura. Vtrunque tamen & eſſe uirginem
uel angelum, diuini muneris eſt officium, non huma-
ni. Aue, inquit, grãtia plena. Et benè plena, quia cæte-
ris per partes præſtatur, Mariæ uero ſimul ſe tota inſu
dit plenitudo gratiæ. Hoc quippe eſt, quod Dauid ca
nit: Deſcendet ſicut pluuia in uellus. Vellus itaque *Pſ. 71.*
cum ſit de corpore, neſcit corporis paſsionem. Sic &
uirginitas cum ſit in carne, uitia carnis neſcit. Cæle-
ſtis planè imber in uirgineum uellus placido ſe infu-
dit illapſu, & tota diuinitatis unda ſe contulit in car-
nem, quando uerbum caro factum eſt, ac deinde per
crucis patibulum expreſſum, terris omnibus pluuiam
ſalutis effudit, & ſtillicidia gratiæ humanis præſtitit
mentibus. Dominus tecum, inquit. Mira res: Et
iam erat cum uirgine, qui ad uirginem mittebat an-
gelum, & pręceſsit nuncium ſuum Deus, ſed a deo nõ
receſsit. Nec teneri potuit locis, qui omnibus habe-
tur in locis, & totus ubique eſt, ſine quo nihil. To-
tum ergo uerbum patris nunquam à patre diſcedẽs,
homo pro nobis fieri dignatus eſt, ſecreto ſuo myſte
rio quo ipſe nouit. Qui quoniam totum ſuſcepit
quod eſt hominis, homo totus eſt: & totum retinẽs
quod Dei eſt, omnino aliud quàm Deus, qui na-
tus eſt ex Maria, eſſe non potuit. Scit enim deus om-
nia & poteſt. Propterea quia ita eſt, ſciuit ſe ac potuit
in utero uirginis ſine ſui corruptione miſcere atque
unire, ut unus eſſet Chriſtus deus & homo, una per-
ſona, unaque ſubſtantia. Ob quod dei genitrix ele-
cta & prælecta, iure ab angelo gratia ſalutatur &
prædicatur plena. Verè plena, per quam largo ſan-
cti ſpiritus imbre ſuperfuſa eſt omnis creatura. Et
ideo ſatis eam deuotiſsimè primum angelus uenera
tur & ſalutat. Miratur itaque & ipſe, qualis aut quãta

ſit quam ſalutat. Noo enim ſimplex fateor, nel cõſue-
Saluta ta fuit illa ſalutatio, ſed omni admiratione oe digna.
tio an- Si quidem uenerationis fuit delatio, oblatio muneris,
gelica, famulatus obſequij: quia & ſi io ſanctis patribus &
õi ad- prophetis gratia fuiſſe creditur, noo tamẽ eateous ple
miratio na. Io Mariam uerò totius gratiæ, quæ io Chriſto eſt,
ne di- plenitudo uenit, quanquàm aliter. Et ideò inqoit: Be-
gna. oedicta tu inter mulieres, id eſt, plus benedicta quàm
omnes mulieres. Ac per hoc quicquid maledictionis
infuſum eſt per Euam, totum abſtulit benedictio Ma-
riæ. Inſuper & gratiam refudit Chriſti ortus, quã nõ
habuit priùs omnis mundus. Igitur quod natura oon
habuit, uſus neſciuit, ignorauit ratio, mens noo capit
humana, pauet cælum, ſtupet terra, creatura omnis
etiam cæleſtis miratur, hoc totum eſt, quod per Ga-
brielem Mariæ diuinitus nuociatur, & per Chriſtum
adimpletur. Qua de cauſa, de tali tantaque loqoi me
indignum fateor: Sed & puto quòd nemo præſumat,
oiſi qui qoaota ſiot quę panduntur, penitus ignorat.
Tameo etſi ad hæc oemo idoneus inuenitur, ootis ta-
men omnibus ceſſare oon debet quilibet etiam pecca
tor à laudibus, quanuis explere non queat quod ſentri-
tur. Vnde ſermo diuinus, com de peccatore ageret in
pſ.49 Pſalmis, Sacrificium, inquit, laudis honorificabit me.
protiòus addidit: Et illic iter, quo oſtendam illi ſaluta
re Dei: ac ſi patenter dicat: Illic iter eſt laodis ad æter
oam laudem ſine fine manſuram, ſed nemo apprehen-
Iter ſa- dit illud, niſi ego præmonſtrauero. Propterea cariſſi-
lutis in mæ, quia iter ſalutis noſtræ in laudibus eſt ſaluatoris,
laudib. hortor uos & commoneo in hac ſacra ſolennitate ge-
Dei. nitricis Dei Mariæ, nolite ceſſare à laudibus. Quòd ſi
uirgo es, gaude qnia meruiſti eſſe & tu, quod laudas:
tantum cura ut ſis, quæ dignè laudare poſsis. Quòd ſi
continens & caſta es, uenerare & lauda, quia nõ aliun
de conſtat ut poſsis eſſe caſta, quam de gratia Chriſti,
Ecc.15 quæ fuit pleoiſsimè in Maria qoam laudas. Quòd ſi
coniugata es certè aut peccatrix, nihilominùs confite
re & lauda, quoniam inde miſericordia omnibus pro
fluxit & gratia, ut laudent. Et quanuis noo ſit ſpecioſa
laus in ore peccatoris, noli ceſſare à laude, quia inde
tibi promittitur uenia, unde & omoibus, ut laudes.
pſ.150 Alioqnin oiſi iuxta modulum ingenii ooſtri Deũ lau
dare in ſanctis ſuis ſtudeamus, quomodo eum ſecun-
dum quod canimus, iuxta multitudinem magnitudi-
nis eius laudare poterimus? Omnino prætermitten-
dum non eſt, quod impleturi ſumos qnandoqoe ſecũ-
pſ.83 dum quod dicitur: Beati qui habitant in domo tua do
mine, in ſecula ſeculorum laudabunt te. Interim oerò
qoia immenſus eſt, quod noce non poſſumus, nec fa-
cundia ualemus, exeqoamor uotis & medullis cordis,
quia magnus & bonus eſt atque immenſus, tantus ac
talis, quaotom & qualem ipſe ſe nouit, ore ac ſpiritu
confiteamur ad iuſtitiam & ſalutem. Hinc rogo om-
nes pariter feſtiuitatem glorioſæ ſemper uirginis Ma-
riæ deuotiſſimè celebremos, quia hæc eſt dies omoi
ſeculo ueneranda, in qua meruit exaltari ſuper cho-
ros angelorũ, & peruenire ultrà, quàm ooſtræ huma-
nitatis eſt natura. Vbi non ſubſtaotia tollitor, ſed glo-
riæ magnitudo monſtratur, cum eleuatur in dexterã
Heb.6. patris, ubi Chriſtus pro nobis iotroiit pontifex factus
in æternum, ad cœli palatiũ. Hæc eſt, inquam, dies, in
qua uſque ad throni celſitudioem intemerata mater
& uirgo proceſſit, atq; in regni ſolio ſublimata, poſt
Chriſtum glorioſa reſedit. Sic itaque ubique confideo
ter ſancta Dei canit Eccleſia, quod de nullo alio ſan-
ctorum fas eſt credere, ut ultra angelorum nel archao
gelorum merita tranſcenderit, quia & ſi ſimilitudo re
promittitur ſanctis, ueritas tamen negatur. Hoc quip
pe priuilegium non naturæ eſt, ſed gratiæ beatæ uirgi
nis Mariæ, de qua natus eſt ipſe Deus & homo. Idcirco

& ipſa plus eſt meritis, & noo natura, quàm uirgo &
homo. Vnde etſi cæteræ uirgines imitantur illam uſ-
que ad cooceptum partus, & Gabrielis oouæ ſaluta-
tionis obſequium, deinceps totum diuinum eſt quod
operatur in ea, teſte angelo, quia ſpiritu ſaocto & uir-
tute altiſsimi obumbratur. Aote hoc ipſum ſanè ute- *Luc.1.*
rus Mariæ uirginis quanuis muodus, quanuis impollu
tus & alienus à contagiooe peccati, quanuis ſanctus,
tameo adhuc uilitate humanitatis ioduitur: (ut ita di
cam) ac ſi lana caodidiſsima, ſuoque colore dealbata.
Ad quã ſanè cũ acceſsiſſet, ſpiritusſaoctus quaſi ipſa ea
dẽq; laoa cũ inficitur ſanguioe cõchylij uel muricis,
uertitur io purpurã, uerſa eſt & ipſa ſine coitu in ma-
trẽ, ut noo ſit iam amodo quod fuerat, ſed porpura ue
riſsima ad indumentum & gloriam ſummi regis dioi
oiùs aptiſsimè dedicata, ut nulli deinceps ea uti uſu
fœmineo licuerit, niſi Deo. Quippe, ut ita loquar, bea
ta & glorioſa uirgo Maria eo modo, quanuis dudũ in
cõparabilis eſſet uniuerſis quæ ſub cælo ſunt uirgini-
bus, ut decenter poſſet in ſe ſuſcipere diu initatis ad-
mixtionẽ, ſalua utraque oatura, tamen cum gratia re-
pletur, cum ſpiritoſancto perfunditur, cum uirtute al-
tiſsimi obumbratur, fit precioſior meritis, celſis ſubli
mior faſtigijs, pulchrior ſanctitate, glorioſior ſuorum
prærogatiuis meritorum, ita ut nullis iam uſibus ſit
ipſa eadẽq; mancipanda, oiſi diuiois. Vnde, o ſanctiſsi
mæ uirgines, & ſi imitari oportet tantam ac talem uir
ginem, tamque præclaram, uenerari multum conue-
nit, & ultra angelicam quodammodò dignitatẽ, quan
tum fas eſt, cum gaudio laudibus digniſsimè efferre.
Quę, ut diximus, non temerè per Chriſti gratiam ſu-
per choros angelorũ exaltata, deuotiſsimè hodiè præ
dicatur, quia præceſsit eã Dñs & ſaluator noſter ex *Ioã.14*
ea uera ſide genitus, ad cæleſtia, ut pararet ei, ſicut ip-
ſe ſuis promiſit diſcipulis, io æthereis manſionibus lo
cum. Hinc quoque Dauid propheta olim gratulabun-
dus Chriſto canit: A ſummo, inquit, cælo egreſsio eius *pſ.18*
& occurſus eius uſq; ad ſummum eius. Aſcendit ergo
eandem gloriam reſumpturus, licet oon amiſerit, quã
prius habuerat, antequàm muodus fieret. Aſcendit &
præparauit huic ſanctiſsimæ & glorioſiſsimæ uirgini
locum immortalitatis, ut cũ eo regnare poſsit in per-
petuum. Et hæc eſt præſentis diei feſtiuitas, io qua glo *Feſtum*
rioſa & felix ad æthereum peruenit thalamũ. Quę pro *B. Ma-*
fecto feſtiuitas, ſicuti & uirgo iocomparabilis eſt cæ- *riæ cæ-*
teris uirgioibus, ita incomparabilis eſt omoiũ ſancto *teris fe-*
rum feſtiuitatibus, & admiranda etiam uirtutibus an *ſtiuita-*
gelicis. Propter quod ex perſona ſupernorum ciuium *tibus p̄-*
in eius aſceoſione admirans ſpiritusſanctus, ait in Can *ſtantiꝰ,*
ticis, Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertũ ſicut uirgu *Can.3.*
la fumi ex aromatibus? Et benè quaſi uirgula fumi, qa
gracilis & delicata, quia diuiois extenuata diſciplinis,
& cõcremata iotus in holocauſtũ incẽdio pij amoris,
& deſiderio charitatis. Vt uirgula, inqt, fumi ex aro-
matibus. Nimirũ quia multis repleta erat uirtutũ odo
ribus, manans ex ea fragrabat ſuauiſsimus odor etiã
ſpiritibus angelicis. Aſcẽdebat autem de deſerto præ-
ſentis ſeculi, uirga de radice Ieſſe olim exorta, ſed mi-
rabantur electorum animæ præ gaudio, quænam eſ-
ſet, quæ etiam meritorum uirtutibus aogelorum uin
ceret digoitatem. De qua rurſus idem ſpiritusſaoctus
in eiſdem Caoticis, Quæ eſt iſta, quæ aſcendit, inqoit, *Can.6*
quaſi aurora conſurgens, pulcha ut luoa, electa ut ſol,
terribilis ut caſtrorum acies ordinata? Admiratur au
tem ſpiritusſanctus, qnia omnes de aſcenſu huius uir-
ginis admirantes facit, quòd quaſi noui diluculi auro
ra rutilans aſcenſu ſuo reſplendeat, multis freta & ual
lata ſanctorum agminibus. Vnde dicitur, Terribilis ut
caſtrornm acies ordinata. Siquidem terribilis ſois fa-
cta uirtutibus, ut caſtrorum acies admodum ordina-
ta,

tá,hinc inde ſanctorum angelorum fulta præſidijs.
Pulchra,inquit,ut luna,imnò pulchrior quàm luna:
quia iam ſine defectu ſui coruſcat, cæleſtibus illuſtra-
ta fulgoribus;electa ut ſol,fulgore uirtutum, quia ip-
ſe eam elegit ſol iuſtitiæ,ut naſceretur ex ea. Ad cuius
profecto exequias,quantum fas eſt credere,famulabā
tur angeli,& uniuerſæ cælorum congratulabantur cu
riæ. Nec mirū,qa honor maternus eius,ē qui natus ē
ex ea,quem omnis cælorum ordo ueneratur, & ado-
rat ſuper ſe eleuatum,cum patre in ſede maieſtatis do
mini. Legimus enim quàm ſæpe ad funera & ad ſepul
turas quorumlibet ſanctorum angelos adueniſſe,& ad
exequias eorum obſequia prçſtitiſſe, nec non & ani-
mas electorum uſque ad cælos cum hymnis & laudi-
bus detuliſſe,ubi & utriuſque ſexus chori commemo
rantur frequenter auditi,laudesque ceciniſſe, intereà
& quod perſpicacius eſt,multo nonnunquàm lumine
eoſdem reſplēduiſſe, inſuper & adhuc uiuentes in car
ne,ibidem miri odoris fragrantiam diutius perſenſiſ-
ſe.Quòd ſi ad recreandam ſpem,dilectiſsimæ,& cor-
roborandam fidem interdum aſsiſtentium ſaluator
noſter Chriſtus,ob merita ſuorum amplius compro-
banda, talia & tanta dignatus eſt exhibere per ſuos
cæli miniſtros circa defunctos, quanto magis credeo-
dum eſt hodierna die militiam cælorum cum ſuis ag-
minibus feſtiuè obuiam ueniſſe genitrici Dei, eamq;
ingenti lumine circumfulſiſſe, & uſque ad thronum,
olim ſibi etiam ante mundi conſtitutionem paratum,
cum laudibus & canticis ſpiritualibus perduxiſſe? Nul
li dubium, omnem illam cæleſtem Hieruſalem tunc
exultaſſe ineffabili lætitia,tunc iucundatam eſſe inæ-
ſtimabili charitate, tuncque cum omni gratulatione
iubilaſſe,quoniam feſtiuitas hæc,quæ nobis hodiè re
uoluitur annua,illis omnibus facta eſt continua, nec
immeritò.Creditur enim,quòd ſaluator omnium ip-
ſe,quantum datur intelligi,per ſe totus feſtiuus occur
rit,& cum gaudio eam ſecum in throno collocanit.
Alias autem quomodo impleuiſſe creditur,quod in le
ge ipſa præcepit,Honora patrē tuū & matrē tuam?
Exod. 20. Porrò quòd patrem honorauerit, ipſe ſibi teſtis eſt,
cùm ad Iudæos ait,Ego gloriam meam nō quæro, eſt
Ioan. 8 qui quærat & iudicet, ſed honorifico patrem meum,
Lu. 2 & uos inhonoraſtis me.De matre uerò euangeliſta,cū
rediret,ueniens ait,Nazareth,erat ſubditus illis. Sed
alia eſt natura, qua Deus pater ſecundum ſe honora-
tur,alia,qua idem parentibus ſubditur,in utraque ta-
Ioã. 1 men unus idemque Chriſtus rectè creditur, eò quòd
uerbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, unus
Emmanuel,quod eſt, Nobiſcum Deus. Hanc quippe
unionem diuinitatis atque humanitatis, inconfuſam
indiuiſamque catholica fides ſeruat.Quam ſanè intel
ligendo cognoſcit naturalis,atque ſecundum ſubſiſtē
tiam connexio unitatis, ut neque conuerſio in alte-
rutram duarum ſubſtantiarum partem recipiatur,ne-
que diuiſio.Sic nanque credere, honorare eſt matrem
Domini,quæ & Deum nobis genuit & hominem,ne-
que ſine Deo hominem, neque ſine homine Deum,
ſed Deum & hominem, unum & uerum Ieſum Chri
ſtum. Alioquin Dei genitrix dici nō poſſet (quod mul
ti hæreticorum negare conati ſunt) niſi Deum uerè
Duæ in Chriſto natiuitates. genuiſſet incarnatum,& propterea in Chriſto duas re
ctè confitemur natiuitates, unam uidelicet de patre
ſine initio,& ſine tempore ſempiternam,& coæternā
Deo patri,aliam de matre cum tempore,quando miſe
rationem induens & miſericordiam, ſpontanea uolū
tate ad nos deſcendit natus homo Deus, ac per hoc
iuxta ueritatem,& matris geſtatur utero, qui ſemper
Deus agnoſcitur.Hinc etiam Theotocon eam ueraci-
ter cōfitemur,Dei ſcilicet genitricē, necnon & Chri-
ſtotocon,non quòd uerbum carnem ſecum detulerit,
neque olim præfatę carni copulatum ſit, ſed tūc quan
do uerbum caro factum eſt ex carne uirginis, diuini-
tatis atque humanitatis ſubſtantia in utero ita incon
fusè unitur, ut una perſona ſit Deus & homo Chri-
ſtus.Ex duabus ſiquidem naturis, ſine confuſione alte
rius, non niſi unus inuenitur Ieſus Dominus, manēs
Deus in forma Dei,qui ſemetipſum exinaniuit,formā
ſerui accipiens,manens unus idemque in forma ſerui *phil. 2.*
quam ſuſcepit. Totus quippe Deus in carne uirginis,
de qua natus eſt,& totus homo. Hinc quoque Apoſto
lus: In quo habitat,inquit,omnis plenitudo diuinita- *Col. 2*
tis corporaliter. Quapropter o filiæ eſtote prudentes *Matt. 10.*
ſicut ſerpentes,& ſimplices ſicut columbæ,ut ex pru-
dentia perfectæ intelligentiæ annulum fidei ueſtræ,
& margaritam pro qua omnia reliquiſtis, integram
inuiolatamque ſeruetis,ne dotem ſimul & arrhā ſpi-
ritusſancti,quod abſit,perdatis. Diligentius itaq; pro
curate,ſi quo modo ſimplicitas columbæ, quæ fuit in
Maria,illæſa inuiolataque cuſtodiatur. De qua Salo- *Can. 2*
mon in Canticis, quaſi in eius laudem, Veni (inquit)
columba mea,immaculata mea.iam enim hyems trā-
ſijt,imber abijt & receſsit. Ac deinde inquit, Veni de
Libano,ueni coronaberis. Non immeritò igitur ueni *Can. 4*
re de Libano iubetur,quia Libanus candidatio inter-
pretatur. Erat.n.candidata beata uirgo Maria multis
meritorum uirtutibus,ac dealbata niue candidius ſpi
ritusſancti muneribus,ſimplicitatem columbæ in om
nibus repræſentans, quoniam quicquid in ea geſtum *Pſa. 84*
eſt,totum puritas & ſimplicitas,totum gratia & ueri
tas fuit, totum miſericordia & iuſtitia, quæ de cælo
proſpexit,& ideo immaculata,quia in nullo corrupta
Circundedit enim uirum in utero,ſicut Ieremias ſan- *Iere. 31*
ctus teſtatur,& non aliunde accepit.Faciet,inquit,do
minus nouum ſuper terram, & mulier circundabit ui
rum. Verè nouum, & omnium nouitatum ſuperemi-
nēns nouitas uirtutum,quando Deus, quem ferè non
poteſt mundus,neque uidere aliquis ne uiuere poſsit, *Ex. 33*
ſic ingreſſus eſt hoſpitium uentris,ut corporis clauſtra
neſciret,ſicque geſtatus, ut totus Deus in eo eſſet, &
ſic inde exiuit, ut eſſet, ſicut Ezechiel fatetur, porta *Ez. 44*
omninò clauſa, Vnde canitur in eiſdem Canticis de *Can. 4*
ea, Hortus concluſus,fons ſignatus,emiſsiones tuæ pa
radiſus. Verè hortus deliciarum, in quo conſita ſunt
uniuerſa florum genera,& odoramenta uirtutum,ſic-
que concluſus,ut neſciat uiolari neque corrumpi ul-
lis inſidiarum fraudibus. Fons itaque ſignatus ſigillo
totius Trinitatis,ex quo fons uitæ manat, in cuius lu
mine omnes uidemus lumen,quia,iuxta Ioannem,ip *Ioã. 1*
ſe eſt,qui illuminat omnem hominem uenientem in
hunc mundum. Cuius profectò emiſsio uteri, ſuper-
norum ciuiū omniū eſt paradiſus. De iſto nanq; uētris
agro patriarcha Iſaac longè odorans,aiebat, Ecce o-
dor filij mei ſicut odor agri pleni,quem benedixit do
minus. Quanuis putēt parum intelligētes, quòd prio
res ſancti minus de Chriſto intellexerint myſterium *Ge. 27*
incarnationis,cum & ipſi eadem ſaluati ſint gratia.
Vnde conſtat tempus non prçiudicaſſe ſacramēto uni
ti hominis ac Dei,ita ut iam eſſet in illo per unitatem
perſonæ ab initio ſeculi,qui necdum erat natus de Ma
ria uirgine,quod multis ſcripturarum declaratur in-
dicijs. Vnde dominus ad Iudæos, Antequam Abrahā
fieret,inquit,ego ſum. Quibus utique uerbis oſtendit *Ioan. 8*
ſe qui loquebatur,in eo ſemper fuiſſe myſterio unita-
tis,quàm ut commendaret,ante Abraham,inquit,ego
ſum. Nam Abraham antequàm fieret,humanitatis eſt
breuitas,Ego autem ſum,æternitas declaratur natu-
ræ. In qua nimirum æternitate iam ſe fuiſſe qui loque
batur,per ſacramentum ſuæ incarnationis inſinuat.
Quod Apoſtolus Iudas uolens dilucidare apertius,Ie
ſus,inquit,populum ex Aegypto ſaluans,ſecundò eos
qui

qui non crediderunt, perdidit. Et alibi Paulus:
1. Cor. 10. Neque tentemus Chriſtũm, ſicut quidam eorum ten
tauerunt, non quòd iam eſſet Ieſus aut Chriſtus na-
tus ex Maria uirgine, ſed quia in illo unicn filin Dei,
Eph. 2 iam unitas perſonæ commendabatur, quæ occulta e-
rat in myſterin. Qund & alibi euidenter, Qui elegit
nos, inquit, ante mundi conſtitutinnem in ipſo, quia
profectò quicquid Deus fecit ab initio, Chriſtus fecit
totum per unitatem ſacramẽti. Et ideò iam Ieſus erat
in filio, qui pnpulum educebat, & Chriſtus in eo qui
tentabatur, quoniam ſemper per ſacramenti unitatem
in Deo fuiſſe non dubitatur. Alinquin niſi ita credide
Pſa. 80 ris, ant Chriſtus Deus non erit omnino, aut contra
prophetam Deus recens uidebitur. Sed ne talibns qua
tiamur calumnijs, ſcrutandæ ſunt ſcripturæ, in quibus
unitas in Chriſto commendatur perſonæ, qnoniã nõ
Act. 15 præiudicat tempus, ne unus ſemper dicatur. Hinc
quoque beatus Petrus loquẽs de patribus, ait: Per gra
Deute. 32. tiam Domini noſtri Ieſu Chriſti credimus ſaluari,
quemadmodum & illi. Nanque illos dominus ſolus
ducebat, & non erat cum eis Deus alienus. Vnde nec
nobiſcum Deus recens, quia unus idemque eſt, qui
eorum ductor fuit, & noſter per paſsinnem carnis ſuæ
redemptor. Vnus ſiquidem ſua in carne, unus in ſacra
mento, atque unus in ſpiritu, nec admittit ratio, ut a-
lius filius hominis, alius filius Dei intelligatur, qui
nec tempnre præſcribitur, nec paſsione ſeparatur, ſed
totus Deus in Chriſtum, & Chriſtus in Deum tran-
ſijt, ut quicqnid Dei filius eſt, Chriſtus dicatur: & qc-
qnid in carne Chriſtus pertulit, id Deus pertuliſſe re
ctè credatur. Alioquin ſi ad rationem reſpicias, & ad
ſenſus humanos, nequaquàm ita eatenus potuerũt in-
ter ſe conuenire deitas & humana conditio. Conue-
nerunt tamen in Chriſto, & unus ex ambabus Emma
nuel. Rogo uos o uirgines, rogo & uiduæ, imitamini
Paulam matrem uiduam, exemplar continentiæ & ca
ſtitatis, imitamini Euſtochium, quam habetis uobiſ-
cnm, uirginem, & formã perfectæ integritatis. Quòd
ſi minus eſt in illis, quàm in matre Domini, imo quia
eſt, habetis prole fœcũdam, & uirginem perpetuam:
quia ſicut in comparatione Domini nemo bonus, ita
in comparatione matris Domini nullã innenitur per-
fecta, quan uis eximia comprobetur. Vnus eſt pater
noſter, qui in cælis eſt, unus & magiſter: una eſt & for
ma uirginitatis in Maria, cui uos omnes ut imaginem
reformetis integritatis, faciem imprimere debetis in
ſculptura ſpiritus ſancti. Quoniam hæc eſt hortus cõ
cluſus, fons ſignatus, puteus aquarum uiuentium, ad
quam nulli potuerunt doli irrumpere, nec præualuit
fraus inimici, ſed permanſit ſancta mente & corpore,
multis donorũ priuilegijs ſublimata. Idcirco hãc imi-
tamini moribus, ſequimini caſtitate, huins implora-
te auxilium.

IN ASSVMPTIONE B.
Mariæ Virginis, In lectionem Epiſtolæ, loco Concio exegetica.

Homilia de Aſſumptione. LEctionis hnius capitulum, inqnit Haymo
ſpecialiter laudem æternæ Dei ſapiẽtiæ,
per quam omnia creata ſunt, commen-
dare uidetur. Sed hæc particula à catho-
licis & eruditis patribns in ſolennitate
perpetuæ uirginis Mariæ, de qua eadem Dei ſapientia
carnem aſſumpſit, ad legendum ordinata eſt. & poteſt
pars quędam illius non incongruè eidem Dei genitri
ci aptari, quæ ab ipſa Dei ſapientia talis creata eſt, ut
per illam ad redimendam humanam naturam, Dei fi-
lius ſine humana cõcupiſcentia crearetur. Quid enim
abſurdum, quidúe contrarium eſt, ſi hoc quod ait, [In
omnibus requiem quæſiui, & in hæreditate Domini
morabor,] Dei genitrici conuenire dicamns? Ipſa quip *Eccle. 24.*
pe in omnibus requiem quęſiuit, quæ ut in requie ſem
piterna partem inuenire poſſet, prima omnium uirgi *Ita ſentit & Auguſtinus lib. de ſancta Virginitate. cap. 4*
nitatem ſuam ſine macula ſeruare deuouit, ſicut ange
lo Gabrieli, Domini conceptionem nuntianti, reſpon
dit: Quomodo fiet iſtud, quoniam uirum non cogno-
ſco? id eſt, ne cognoſcerẽ diſpoſui. Ipſa in hæreditate
Dñi morata eſt, quæ non peccando à poſſeſsione Do-
mini diſceſsit, ſed integram ſuam animam à concupi-
ſcentia, & carnem à corruptione ſeruans, portio hęre
ditatis Dei effecta eſt, cantans cum propheta & dicẽs:
Etenim hæreditas mea præclara eſt mihi. Cuius perſo
næ conuenire uidetur, quod ſequitur: [Tunc præcepit
& dixit mihi creator omnium, & qui creauit me, re- *Luc. 1*
quieuit in tabernaculo meo.] Quis autem creator om *Pſa. 15*
nium credendus ſit, Ioannes in euãgelio declarat, qui *Ioan. 1*
cum dixiſſet, In principio erat uerbum, & uerbũ erat
apud Deum, adiecit: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſi
ne ipſo factum eſt nihil & Dauid: Omnia in ſapientia *Pſ. 103*
feciſti. Iſte igitur creator omnium in eius tabernaculo
requieuit, quando uerbum Dei, per qund omnia facta
ſunt, ut homo uerus fieret, intra uirginis uterum car-
nẽ ſuſcepit. Quapropter ceſſet latrare Manichænrum
hæretico grunnitu præſumptio, qui auſi ſunt dicere,
Chriſtum ex uirgine ueram non aſſumpſiſſe carnem,
dicat autem ipſa Dei Sapientia in perſona uirginis,
[Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, & di
xit mihi: In Iacob inhabita, & in Iſrael hæreditare.]
Iacob, qui ſupplantator interpretatur, illorum ſignifi
cat actiones, qui ut in uirtutibus animæ proficere ua-
leant, uiriliter uitiorum blandimenta calcant. In illis
ergo habet Dei Sapientia tabernaculum, qui uitia
ſupplantantes, hoc habẽt in opere, qund Iacob ſignat
ſui nomine, ſicut ipſe dicit, Et inhabitabo ĩ illis, & in-
ambulabo. Iſrael uerò idem Iacob appellatus eſt, poſt- *Ge. 32*
quam angelum ſuperans, Deum uidere meruit. unde
meritò uir uidens Deum interpretatur. Igitur poſt
ſupplantationem uitiorum, ad contemplationem Dei
tendens anima, hæreditas efficitur Dei ſapientiæ, id
eſt, Chriſti, iuxta illud Apoſtoli: Hæredes quidem dei *Rom. 8*
cohæredes autem Chriſti. [Et in electis meis mitte ra
dices.] Iubetur nihilominus & in electis mittere ra-
dices, id eſt, cogitationum ſuarum ſemina illorũ men
tibus occulta inſpiratione immittere, quos nouit fru-
ctum boni operis germinare. Non ergò in reprobis,
ſed in electis radices mittit, in quorum cordibus ita ra
dicibus ſpiritalibus bona ligatur uoluntas, ut antequã
ad maturitatis fructum perneniat, non areſcanr. Sed *Pſ. 125*
qui modò euntes & flentes mittunt ſemina ſua, in fu- *Matt. 25.*
turo uenientes uenient cum exultatione, portãtes ma
nipulos ſuns, à pio iudice audientes: Venite benedicti
patris mei, percipite regnum, quod uobis paratum eſt
à conſtitutione mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi
manducare, &c. Sequitur: [Et ſic in Sion firmata ſum,
& in ciuitate ſanctificata ſimiliter requieui, & in Ieru
ſalem poteſtas mea.] Sion ipſa Ieruſalem pnſita eſt, nõ
ſolum ad defenſionem munitior, ſed etiam ad cõtem
plandum ſublimior, nnde congruè ſpeculum uel ſpe-
culatio interpretatur. Cuius nominis interpretatio
congruit Eccleſiæ, quæ ne inuiſibilium hoſtium inſi-
dijs pateat, ſuperiora per ſpiritale deſiderium petit, at
que cæleſtia per mentis munditiam contemplatur,
orans cum Propheta & dicens: Eſto mihi Domine *Pſa. 60*
turris fortitudinis. Ciuitas autem ſanctificata, ſancta
Eccleſia eſt, quæ ab illo ſanctificari ſe nptat, cui quoti
diè in oratione dicit: Sanctificetur nomen tuum, con-
ſiderans

ſiderans ſolicitè admonitionē Domini,dicentis: Sācti
eſtote,quia ego ſanctus ſum Deus ueſter.In ciuitate er
Lu. 11 go ſanctificata Dei ſapientia requieſcit, quia in illorū
& 19. mētibus requieſcet,qui ſanctimoniam diligūt. Quòd
uerò ſubditur,[Et in Ieruſalē poteſtas mea,]Ad hoc
pertinet,quia quandam poteſtatem in illorum cordi-
bus tenent,qui uiſionem intimæ pacis toto affectu di
ligunt.Sequitur,[Et radicaui in populo honorifica-
to,& in partes Dei mei hæreditas illius.]Populum ho
Rom. 2 norificatum,populum dicit ſanctum,quia,ut ait Apo
ſtolus,gloria,honor & pax in omnem animam homi
nis operantis bonum.In tali ergo populo radicaſſe di
cuntur,qui non flatu tentationis uelut fauilla rapiun-
tur,ſed firmiter in amore Dei radicati perſeuerāt,iux
ta admonitionem Apoſtoli,dicentis: In charitate ra-
dicati & fundati,ut poſsitis comprehendere cum om
Eph. 3 nibus ſanctis,quæ ſit longitudo,latitudo,& ſublimi-
tas,& profundum.Huius igitur populi partes,Dei hę
reditas eſt, qui eius amori nil anteponunt,& in eius
comparatione nihil carum æſtimant,de quibus in le-
ge dicitur:Tribui autem Leui non dabis hæreditatem
Nu.18 ego enim pars & hæreditas illius,& de quibus ait Pſal
Deu.18 miſta:Beata gens,cuius eſt Dominus Deus eius,popu
Pſ. 32. lus quem elegit in hæreditatem ſibi.& ipſe clamās di-
Pſa.15 xit ad illum: Dominus pars hæreditatis meæ & cali-
cis mei,tu es,q̃ reſtitues hæreditatem meā mihi.Qui
ergo tales ſunt,ad perſeuerantiam tendere debent.
Vnde & ſubditur:[Et in plenitudine ſanctorum detē
tio mea.]Plenitudo ſanctorum,perfectio eſt operum.
Plenitudinem habent,qui in bonis operibus conſum
mantur.Hactenus Haymo.Porrò Radulphus Ardens
Pictauus, qui floruit ab anno Domini 1040. uſque ad
annum 1100.ita ſcribit in hunc locum,& ea quæ dein
ceps ſequuntur,[Et radificaui in populo honorifica-
Za 13 to,]cui dicit Dominus, Tu es populus meus,& ego
Deus tuus,quod exponens,ſubdit,[Et in partes Dei
mei hæreditas illius,] id eſt,in illo populo radicaui,
quem elegit Deus in partem,& qui Deum elegit in
hæreditatem.[Et in plenitudine ſanctorum detentio
mea.]Vbi enim maior ſanctimonia,ibi diuina magis
inuitatur & detinetur ſapientia. Cum autem in om-
nibus his diuina requieſcat ſapientia,præcipuè & ſin
gulariter requieſcit in Maria.Ipſa enim omnia hæc,&
plus quàm hæc habet.Quis enim ſic fuit Iacob,id eſt
luctator contra uitia,ut Maria? Quis fuit ſic electus
immò prælectus,ut Maria? Quis fuit ſic Sion,
id eſt,ſpeculatiuus,ut Maria?Quæ ciuitas ſic fuit ſan
ctificata,ut ciuitas & clauſtrum Dei Maria? Quis fuit
ſic Ieruſalem,id eſt,pacificus,ut mediatrix Dei & ho-
minum Maria? Quis fuit populus ſic honorificatus,
& pars uel hæreditas Dei,ut ſingularis Dei mater &
uirgo,& regina cælorum Maria? Quis habuit tantam
ſanctimoniæ plenitudinem,quantam Maria? Singula
riter igitur & ſuperexcellenter Dei ſapientia requie-
uit in Maria.Sequitur,[Quaſi cedrus exaltata ſum in
Libano.] Sed cum diuina Sapientia non poſsit eſſe
maior uel altior,quàm ſemper fuerit,quomodò dicit
ſe eſſe exaltatam? Non quia in ſe,ſed quia in ſuis,dum
eos exaltat,exaltatur. Diuina quippe ſapientia facit,
quòd ſancti à uitijs ſurgentes,in alto uirtutum ſe col-
locant,& quòd uirtutem uirtuti,bonum bono accu-
mulant.& hoc eſt,quod dicit,[Quaſi cedrus exaltata
ſum in Libano,& quaſi cypreſſus in monte Sion,qua-
ſi palma exaltata ſum in Cades.]Per Libanū,q̃ cādida
tio interpretatur,candor innocētis uitæ ſignificatur.
Virg. 3 Per cedrum uerò,cuius odor fugat ſerpentes,dicente
Georg. Poeta,Diſce & odoratam ſtabulis accendere cedrum,
& cuius reſina libros à tineis & uetuſtate conſeruat,fi
des accipitur,cuius intelligentia fugat hæreticos,&
ſenſum ſcripturarū à corruptione cōſeruat. Per Sion
altitudo ſpeculationis intelligitur,per cypreſſum ue-
rò,quæ odorifera eſt,fortitudo ſpei æterna odorantis
& ſuperari neſcientis,accipitur.Per Cades,quæ man
datum uel ſancta interpretatur,mandatum Dei intel-
ligitur.Per palmam uerò,quæ gracilis eſt circa radi-
cem,& deſuper dilatatur cum gratia foliorum ſem-
per uirentium,& ſuauium pomorum charitas,quę ab
anguſto incipit,& poſtea uſque ad inimicos dilatatur
& ſemper uiret & fructificat,ſignificatur. Diuina igi-
tur Sapientia quaſi cedrus in Libano,quaſi cypreſſus
in monte Sion,quaſi palma in Cades exaltatur,dū per
eam ſancti in innocentia fidem,in contēplatione ſpē,
in mandato charitatem obſeruantes,exaltantur.Se ue
rò ſpecioſam oſtendit,cum ſubdit,[Quaſi plantatio
roſæ in Iericho,quaſi oliua ſpecioſa in campis,&quaſi
platanus exaltata ſum iuxta aquam in plateis.]Per plā
tationē roſæ in Iericho,corona martyrij deſignatur. *Iacob.2*
Per oliuam,cuius liquor ſupernatat omnibus liquori
bus,miſericordia,quæ ſuperexaltat iudicium,accipi-
tur.Per platanum,ſic dictam à latitudine foliorum,
& quia patula & ampla eſt,quæ naſcitur iuxta aquam
in plateis,magnanimitatem ſignificat,quæ iuxta man
datum diuinæ ſapientiæ,& latitudine charitatis,&
animi amplitudine cunctos recipit,protegit,cunctiſ-
q́ue benefacit.Diuina igitur Sapiētia eſt ſpecioſa qua
ſi plantatio roſæ in Iericho,& quaſi oliua ſpecioſa in
campis,& quaſi platanus exaltata iuxta aquam in pla
teis,quoniam quoſdam odore bonorum operum,etiā
martyrio coronat,alios in campo huius uitæ,uirtute
miſericordiæ & compaſsionis decorat,alios latitudi-
ne charitatis,magnitudine benefaciendi latius illu-
ſtrat.Se uero eſſe odoriferam oſtendit,cum dicit,[Si-
cut cinnamomum & balſamum aromatizās,odorem
dedi,quaſi myrrha electa dedi ſuauitatem odoris.]
Per cinnamomum humilitas ſignificatur,quæ ſe qua
ſi breuem & uilem deijciens,etiam læſa magis humi-
liatur,& quaſi uiſibile ſpiramentum boni dicti uel fa-
cti,ſuis læſoribus reddit.Per balſamum uerò benigni-
tas ſignificatur,quæ ſemper albens & uirens,etiam læ
ſa læſoribus gratiam beneficiorum reddere nouit.Per
myrrham etiam,quæ amara eſt,& corpora incorrupta
conſeruat,caſtimonia & mortificatio carnalium deſi-
deriorum ſignificantur,quæ corpus & animam à ui-
tijs conſeruant incorruptam.Diuina igitur Sapientia
eſt odorifera ſicut cinnamomum & balſamum & myr
rha,quoniam ſanctos ſuos uirtute humilitatis,beni-
gnitatis & caſtitatis redolere facit.Et ſi,fratres mei,
Sapiētia Dei patris,Dn̄s noſter Ieſus Chriſtus ſic exal
tat,ſic decorat,ſic redolere facit cæteros ſanctos,quan
to magis dilectiſsimam & ſingularem matrem ſuam? *Ex.20*
& mandatum,quod de honorificatione patris & ma- *B. Ma*
tris nobis dedit,quanto magis ipſe cuſtodit? Exalta- *ria ſub.*
uit itaque dilectiſsimam matrem ſuam ſicut cedrum *limitas*
in libano,ſicut cypreſſum in monte Sion,& ſicut pal
mam in Cades,qui eam in uia ſuper altitudinem fi-
dei,ſpei & charitatis,cæterarumq́ue uirtutum omniū
ſuperexcellenter exaltauit,& in patria ſuper omnem
angelorum & archangelorum celſitudinem ſingulari *Decor.*
ter ſublimauit.Decorauit quoque eam ſicut plantatio
nem roſæ in Iericho,& ſicut oliuam ſpecioſam in cam
pis,& platanū exaltatam iuxta aquam in plateis,quo- *Luc. 2.*
niam eam etiam in uia,martyrij,teſtante Simeone,di
cente quòd eius animam pertranſiret gladius,& miſe
ricordiæ,& magnanimitatis,cæterarumq́ue uirtutum
operibus decorauit,& in patria omni corona,omniq;
gloria,omni pulchritudine,claritate & honore,plus *Suauis*
quàm cor hominis capere poſsit,mirificauit.Redole- *odor.*
re quoque fecit eam ſicut cinnamomum & balſamum
aromatizans,& ſicut myrrham electam,quoniam tā
bono odore,tam bona opinione humilitatis,benigni
tatis,

tatis, uirginitatiſq́ē ſingulari cæterarumque omnium
uirtutnm eam arnmatizauit, q̄ uniuerſi fideles, tā illi
qui adhuc ſunt in uiam, quàm illi qui iam ſunt in pa-
Can. 4 tria, omniſq́; militia cæleſtis in fragrantia illius incō
parabili delectentur & admirentur, dicentes: Quæ eſt
iſta, quæ aſcendit de deſerto ſicut uirgula fumi ex aro
matibus myrrhæ & thuris, & nmnis pulueris pigmen
tarij? Ineffabilem igitur fragrantiam ſacratiſsimę uir-
ginis & Dei matris, fratres chariſsimi, admiremur, ad
mirandn delectemur, delectando æmulemur, æmulan
do de lōgè pro uiribus nnſtris imitemur, omnem ma
culam, omnem turpitudinem fugientes, ſtudia uirtu-
tummn rumq́; bonnruni ſequentis, caſtitatem mētis
& corporis cnnſeruantes, ieiunijs & nratinnibus inſi-
ſtentes, operibus cnmpaſsionis & miſericordiæ ſem-
per radiantes, bonę npininnis exemplo alios inuitan-
tes, glnrioſam Dei mattem, ut nnſtram adiuuet tar-
ditatem, fletibus & ſuſpirjs flagitantes & dicentes: O
glorioſa Dei mater, meritis & precibus tuis trahe nos
poſt te: curremus in odore unguentorum tunrum.
Nec poterit eam non exaudire de nnbis, qui prn no-
bis de ea dignatus eſt naſci, Dnminus noſter Ieſus
Chriſtus, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & te-
gnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen. Hæc
ex Radulphi Ardentis Hnmilia in feſtn Aſſumptio-
nis beatiſsimæ Mariæ uirginis.

IN EODEM FETO.

Lucæ 10.

*In illo tempore: Intrauit Ieſus in quodam caſtel-
lu, & mulier quadā Martha nomine excepit i llū in
domum ſuam. Et reliqua. Homilia beati Augu-
ſtini.*

Eſt ſer mo 26. De uer bis Do mini.

VErba Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ
mndò ex euangelio recitata ſunt, ad-
monēt nos eſſe unum aliquid quò ten
damus, quando in huius ſeculi multi-
tudine labnramus. Tendimus autem
adhuc peregrinantes, nnndum manen-
tes: adhuc in uia, nnndum in patria: adhuc deſideran-
do, nnndum fruendo. Tamen tendamus, & ſine pigri-
tia, & ſine intermiſsinne tendamus, ut aliquando per-
uenire mereamur. Martha & Maria duæ ſorores erant
ambæ non ſnlnm carne, ſed etiam religione germanæ.
Ambæ Domino cohæſerunt, ambę Domino in carne
præſenti concorditer ſeruierunt. Suſcepit eum Mar-
tha, ſicut ſolent ſuſcipi peregrini, ſed tamen ſuſcepit
famula Dominum, ægra ſaluatorem, creatura creato-
rem. Suſcepit autem ſpiritu paſcenda, in carne paſcen
dum. Voluit enim Dominus fnrmam ſerui accipere,
& accepta forma ſerui, in illa paſci à ſeruis, dignatio-
ne, non conditione. Nam & illa dignatio fuit, ſe præ-
bere paſcendum. Habebat carnem, in qua eſuriret qui
Mat. 4 dem & ſitiret, ſed neſcitis, quia in eremo eſurienti an
geli miniſtrabant? Ergo quod paſci unluit, paſcenti
præſtitit. Quid autem mirum, ſi & de ſanctn Elia præ-
3. Re. 17 ſtitit uiduæ, quem prius coruo miniſtrante paſce-
bat? Nunquid paſcendo defecerat, quando ad uiduā
mittebat? Nō paſcendo defecerat, quando ad uiduam
mittebat, ſed religioſam uiduam per obſequium exhi
Ioan. 1 bitum ſeruo ſuo benedicere diſponebat. Sic ergo ſu-
ſceptus eſt Dominus tanquàm hoſpes, qui in ſua pro-
pria uenit, & ſui eū nnn receperunt. Sed quotquot re-
ceperunt eum, dedit eis poteſtatē filios Dei fieri, ado-
ptas ſeruos, & fratres faciens, redimens captiuos, & fa
ciens cohæredes. Ne quis tamen ueſtrum forſitan di-
cat: O beati, qui Chriſtum ſuſcipere in dnmum pro-
priam meruerunt. Nnli dolere, nnli murmurare, quia
temporibus natus es, quando iam Dominum nnn ui-
des in carne. non tibi abſtulit iſtam dignationem. Cū Mat.
uni, inquit, ex minimus meis feciſtis mihi feciſtis. Hęc 25.
de Dominn paſcendo, paſcente ſpiritu, pauca pro tem
pore dixerimus. Veniamus ad cauſam, quam de uni-
tate prnpoſui. Martha Dominum paſcere diſponens
& præparans, circa multum miniſterium occupaba-
tur. Maria ſnror eius paſci magis elegit à Domino, de
ſeruit qundammodò ſornrem ſuam circa multum mi
niſterium laborantem, & ſedit ipſa ad pedes Domini,
& uacans audiebat uerbum eius. Auris fideliſsima au- Pſa. 45
dierat: Vacate & uidete, quoniam egn ſum Deus.
Illa turbabatur, iſta epulabatur. Illa multa diſpone-
bat, iſta unum aſpiciebat. Vtrunque officium bonum,
ſed tamen quid ſit melius, quid nos dicamus? Ha-
bemus quem interrogemus, patienter audiamus
quid ſit melius. Iam cum legeretur, audiuimus, &
me cnmmemnrante iterum audiamus. Interpellabat
Martha hoſpitem, ad iudicem deponit poſtulationem
piarum querelarum, quòd eam ſornr deſeruerit, & ſic
laborantem in miniſterio adiuuate neglexerit. Non
reſpondente illa, ſed tamen præſente, iudicat Dnmi
nus. Maria cauſam ſuam tanquàm ocioſa iudici ma-
luit cnmmittere, nec in reſpondendo unluit laborare.
Si enim pararet reſpondendi ſermonem, remitteret
audiendi intentinnem. Reſpondit ergo dnminus qui
in nerbo nnn labnrabat, quia uerbum erat. Quid er-
go dixit? [Martha Martha,] repetitin nnminis, indi
cium eſt dilectinnis, aut fnrtè mouendæ intentionis.
Vt audiret intentiùs, bis nocata eſt: Martha Martha,
audi: [Tu circa multa es occupata, nnum autem npus
eſt,] id eſt, unum neceſſarium eſt. Non unum opus,
qnaſi ſingulare opus: ſed npus eſt, expedit, neceſſa-
rium eſt, quod unum elegerat Marla. Vnum cngita
te fratres mei, & uidete in ipſa multitndine ſi dele-
ctat niſi unum. Ecce Den prnpitin quàm multi eſtis.
Quis uos ferret, niſi unum ſaperetis? Vnde in mul-
tis quies iſta? Da unum, & pnpulus eſt, tolle unum
& turba eſt. Quid eſt enim turba, niſi multitudo
turbata? Sed audi Apnſtnlum: Obſecro autem uos 1. Co. 1.
fratres. Multitudini dicebat, ſed omnes unum facere
uolebat. Obſecro autem uos fratres, ut idipſnm dica-
tis nmnes, & nnn ſint in unbis ſchiſmata. Sitis autem
perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſcientia. Et in
in alio lnco: Vnanimes, unum ſentientes, nihil per phil. 2.
contentionem, neque per inanem gloriam. Et Domi-
nns ad patrem de ſuis: Vt ſint unum, ſicut & nos unū Ioā. 17
ſumus. Et in Actibus apoſtolorum: Multitudinis au- Act. 4.
tem credentium erat cnr unum, & anima una. Ergo Pſ. 33.
magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen
eius in unum, quia unum eſt neceſſarium. Vnum il-
lud ſupernum, unum, ubi pater & filius & ſpirituſſan-
ctus ſunt unum. Videte nobis commendari unitatem.
Certè trinitas eſt Deus noſter, Pater non eſt filius, fi-
lius non eſt pater, ſpirituſſanctus nec pater eſt, nec fi-
lius, ſed ambnrum ſpiritus, & tamen iſta tria non tres
dij, non tres omnipotentes, ſed unus Deus omnipotēs.
Ipſa Trinitas unus Deus, quia unum eſt neceſſarium.
Ad hoc unum non nos perducit, niſi multi habeamus
cor unum. Bona ſunt miniſteria circa pauperes, & ma
ximè circa ſanctns Dei ſeruitia debita, obſequia reli-
gioſa. redduntur enim, non dantur, dicente Apoſtolo, 1. Co. 9
Si nos uobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi
carnalia ueſtra metamus? Bona ſunt, exhortamur
ad hæc, & in uerbo Domini ædificamus uos. Noli-
te pigri eſſe ad ſuſpiciendos ſanctns. Aliquando
neſcientes ſuſcipiendo quos neſciunt, angelos ſu-
ſceperunt. Bona ſunt hæc, melius eſt tamen, quod
elegit

elegit Maria. Illud enim habet ex neceſsitate occupa-
tionem, iſtud autem ex charitate ſuauitatem. Vult ho
mo occurrere quando miniſtrat, & aliquando non po
teſt. Quæritur quod deeſt, paratur quod adeſt, diſten-
ditur animus. Nam ſi Martha ſola ſufficeret, adiuto-
rium ſororis non poſceret. Multa ſunt, diuerſa ſunt,
quia carnalia ſunt, temporalia ſunt. Et ſi bona ſunt,
tranſitoria ſunt. Mariæ autem quid ait Dominus? [Me
liorem partem elegit.] Nõ tu malam, ſed illa meliorẽ.
Audi unde meliorem. [Quę no auferetur ab ea.] A te
autem auferetur aliquando onus neceſsitatis, æterna
eſt dulcedo ueritatis. Non auferetur ab ea, quod ele-
git. Non auferetur, ſed tamen augebitur. In hac autẽ
uita augetur, in alia uita perficietur, nunquàm auferè
retur. Cæterum tu Martha (pace tua dixerim) in bono
miniſterio benedicta, pro illo labore tuo mercedem
quæris quietem: modò occupata es circa multum mi-
niſterium. Paſcere uis mortalia corpora, licet ſancto-
rum: nũquid cum ueneris ad illam patriam, inuenies
peregrinum quem hoſpitio ſuſcipias? Inuenies eſuriẽ
tem, cui panem frangas? Sitientem, cui potum porri-
gas? Aegrum, quem uiſites? Litigantem, quem concor
des? Mortuum, quem ſepelias? Omnia iſta ibi nõ erũt.
Sed quid ibi erit? Quòd Maria elegit. Ibi paſcimur,
non paſcimus. Ideò hoc erit plenum atque perfe-
Lu. 12 ctum, quod hic elegit Maria. De illa menſa opulenta,
de uerbo Domini micas colligebat. Nam uultis noſ-
ſe, quid ibi erit? Dominus ipſe dicit de ſeruis ſuis:
Amen dico uobis, quia faciet eos recumbere, & tran-
ſibit & miniſtrabit eis. Recumbere quid eſt, niſi uaca-
re? Recumbere quid eſt, niſi quieſcere? Quid eſt, trã
ſibit, & miniſtrabit eis? Prius tranſit, & ſic miniſtrat.
Sed ubi? In illo conuiuio ſuperno, de quo dicit: Amen
Mat. 8 dico uobis, multi ab oriente & occidente uenient, &
recumbent cũ Abraham & Iſaac & Iacob in regno cæ
lorum. Ibi Dominus paſcit, ſed prius hinc tranſit.
Nam ut noueritis, paſcha tranſitus interpretatur. Ve-
nit Dominus, fecit diuina, paſſus eſt humana. Nun-
quid adhuc conſpuitur? nunquid adhuc expalmatur?
nunquid adhuc flagellatur? nunquid adhuc crucifigi-
tur? nunquid adhuc lancea uulneratur? Tranſiuit. De
Ioã. 13 nique & euangelium ſic loquitur, quando paſcha fe-
cit cum diſcipulis ſuis. Quid dicit euangeliſta? Cum
autem ueniſſet hora, ut Ieſus tranſiret ex hoc mundo
ad patrem. Ergo ille trãſiuit, ut paſcat, nos ſequamur,
ut paſcamur.

ITEM IN EODEM FESTO, Luc. 10

*In illo tempore: Intrauit Ieſus in quoddam caſtel-
lum, & mulier Martha nomine excepit illum in*
Apo. 5 *domum ſuam. Et reliqua. Homilia beati Anſelmi*
1.Pe. 5. *epiſcopi.*

Leuit. 16.
IN ſcriptura ſacra res una & eadem mul
Matt. 25. toties inuenitur diuerſa ſignificare, ſi-
cut leo, hœdus, ignis & aqua, uel etiã
Lu. 12 ſol & alia multa. Eſt enim leo de tribu
pſa. 57 Iuda, eſt leo qui circuit quęrens quem
deuoret. Eſt hœdus emiſſarius, qui pec
Ioã. 70 cata noſtra portauit: eſt hœdus à ſiniſtris, qui damna
pſa. 67 tur. Eſt ignis quem miſit dominus in terram, & quem
Mala. 14. uult ut ardeat: eſt ignis, qui ſuper impios cadit, ut nõ
uideant ſolem. Eſt aqua cuius flumina fluunt de uen
pſ 120 tre credentis, eſt aqua, cuius tempeſtas non nos de-
mergat. Eſt ſol iuſtitiæ, qui nos illuminet, eſt ſol,
qui nos non urat per diem. Licet ergo caſtellum aliàs
malum ſignificet, ut illud de quo dicitur, Ite in caſtel-
lum: ubi & additur, Quod contra uos eſt. planè mani- Matt.
feſtat quid ſignificat: tamen hic caſtellum, in quod in- 21
trauit Ieſus, ſingularem & intemeratam uirginem,
eiuſdem Ieſu genitricem (ſalua ſcripturarum regula)
per ſimilitudinem accipimus. Caſtellum enim dicitur
quælibet turris, & murus in circuitu eius. Quæ duo
inuicem ſeſe defendunt, ita ut hoſtes per murum ab
arce, & à muro per arcem arceantur. Huiuſmodi ca-
ſtello non incongruè uirgo Maria aſsimilatur, quam
uirginitas mentis & corporis quaſi murus ita undiq;
uallauit, ut nullus unquam libidini eſſet ad eam acceſ
ſus, nec ſenſus eius aliqua corrumperentur illecebra.
Et quia uirginitatem, cum libido non poſsit, ſolet im
pugnare ſuperbia, eſt in eadem uirgine turris humi- Turris
litatis, quæ a muro uirginitatis omnem repellit ſu- humili-
perbiam. Et quia humilitatem cum ſuperbia nõ poſ tas.
ſit, ſolet impugnare libido, murus uirginitatis à turre Mur°.
humilitatis omnẽ repellit libidinem. Itaque hæc duo, uirgini
murus uidelicet uirginitatis, & turris humilitatis, ab tas.
alterutro muniuntur, ut nunquam in humili uirgine
fuerit nec ſuperba uirginitas, nec inquinata humili-
tas: ſed ſemper in ea permanſerit & humilis uirgini-
tas, & uirginalis humilitas. Quamuis autem quod di-
citur ita uerum ſit, ut nihil uerius fides Chriſtiana cre
dere poſsit, ponamus tamen aliqua de euangelio uir-
ginitatis ipſius & humilitatis teſtimonia. Quippe cũ
ab angelo filius ei promitteretur, reſpondit: Quomo- Luc. 1.
do fiet iſtud, quoniam uirum non cognoſco? Si cuili-
bet uirgini deſponſatæ, in aĩo ſuo diſponenti nubere
diceretur, Filium habebis, non miraretur, neque inter
rogaret quomodò illud fieret, utpote quia ſe deſpon-
ſatam, & in proximo nupturam ſciret, & à uiro fœcũ-
dari uſu ſperaret naturæ. Hæc autem non immeritò
mirata eſt, & quomodò quod promittebatur fieret,
ſciſcitata, quoniam quamuis deſponſatam, tamẽ ſe nũ-
quam nupturam, neque uirum cognituram certiſsimè
ſciebat. Hoc de uirginitate. De humilitate autem di-
cendum, quòd cum ab angelo ſalutaretur, mater Dei
eligeretur, quomodò fieret ſalua uirginitate, cui tan-
tum timebat, doceretur, benedicta ſuper omnes mulie
res prædicaretur, reſpondit: Ecce ancilla Domini. Et Ibidem
in alio loco: Quia reſpexit humilitatem ancillę ſuæ.
O ſublimis uirgo, mater Dei, ò humilis mater, ancilla
Dei. Quid ſublimius eſſe poſſet? quid humilius de ſe
ſentire poſſet? Sunt qui caſtellum hoc Magdalum eſſe
arbitrantur, à quo Maria Magdalena cognominatur.
Quod ſi uerum eſt, prædictæ interpretationi famula-
tur. Magdalus enim turris dicitur, & humilitati com-
paratur. hic uerò non nominatur, ſed tantum quoddã
dicitur, quod indiſcuſſum præterire non debemus.
Quoddam, id eſt, ſingulare caſtellum fuit uirgo Ma- Maria
ria. Quamuis enim multæ aliæ & murum uirginitatis caſtellũ
habeant, & turrim humilitatis, id eſt, uirgines ſint & ſingula
humiles, tamen ſalua uirginitate matres eſſe non poſ re.
ſunt, neque filios generare, quod iſta ſola fecit. Et ideò
caſtellum hoc meritò quoddam, id eſt, ſingulare dici
tur, quia iſta ſingulariter & uirgo & mater fuit, quod
nulla alia potuit uel poterit. Verum concedamus ali-
quam poſſe & matrem eſſe uirginem, quamuis ſit im-
poſsibile, etiã ſic uirgo Maria erit ſingularis, quoni-
am Dei filium genuit, qui ſicut eſt unicus unico pa-
tri, ita eſt unicus unicæ matri. Et ideò etiamſi uirgo
pariat, nulla uel eundem uel alium talem generabit.
Eſt ergo caſtellum quoddam, in quod intrauit Ieſus.
Porta uerò per quam intrauit, fides eſt. Quia enim cre Porta.
didit, perfecta ſunt ei à Domino quæ ab angelo dicta fides.
ſunt, ſicut ait ad eam Elizabeth. Nec quia Ieſus intra- Lu. 1
uit in caſtellum hoc, uiolatum eſt. Ieſus enim ſaluat,
non uiolat, confracta ſolidat, nec confringit ſolida.

Secundum

Secundum nomen eius, ita & opus eius.] Et quædam mulier Martha nomine, excepit illum in domũ ſuã, & huic erat ſoror nomine Maria.] Duę ſorores iſtæ, ſicut ſancti patres nobis pleniſsimè expoſuerunt, duas in Eccleſia ſancta uitas deſignant. Martha ſcilicet actiuam, Maria contemplatiuam. Iſta laborat ad exhibẽda indigenti omnia humanitatis officia, illa uacat & uidet, quoniam Deus eſt. Iſta circa exteriora occupatur, illa interiora contemplatur. Sicut autem mater Dei eſt ſingularis, ita & iſtarũ effectus uitarum, quarum iſtæ duæ ſorores typum tenent, in ea extitit, ſingularis. Nunquam in aliqua perſona Martha ſic operata eſt, nunquam alias Maria ſic contemplationi uacauit, nunquam illa uel hæc alias quod ſuum eſt, ſic exhibuit. Cum Martham uel Mariam dico earum, ſignificata intelligo. Sed iam uideamus actionem huius Marthæ, deinde coniiciamus contemplationem huius Mariæ. Et ut planius id faciamus, quid alij per Martham

B. Maria ut Marthã ſe p̃ſtiterit. operantur, & quid iſta operata ſit, conferamus. Alij quemlibet hoſpitem in domo ſuſcipiunt, iſta nõ quẽlibet, ſed proprium Dei filium, qui non habet ubi caput ſuum reclinet, non in domo, ſed in utero ſuſcepit. Alij nudum quemlibet ueſte mutabili atque corruptibili undelibet compoſita operiunt, uerbum Dei in eadem uirgine carnem in unitate perſonæ aſſumpſit, quæ ſine fine incommutabilis atque incorruptibilis permanebit. Alij quemlibet eſurientem & ſitientem cibo uel potu exteriori reficiunt, illa deum hominem humanitus indigentem, non ſolum exterioribus cibis uel potibus pauit, uerũ etiam uteri ſui lacte aluit.

Matt. 25. & ut breuiter ſex illa miſericordiæ opera percurramus. quæ cum uni ex minimis eius fiunt, Deus ſibi facta confitetur, iſta non quẽlibet ex minimis, ſed ſummum Dei filium hoſpitem ſuſcepit, nudum carne, uel etiam pannis operuit, eſurientem pauit, ſitientem lacte potauit, infirmum per infantiam & iacentem non ſolum uiſitauit, ſed etiam balneando, fouendo, leuando, geſtando frequentauit, ut meritò de ea dicatur: [Martha autem ſatagebat circa frequens miniſteriũ.]

Ioã. 19 Comprehenſo & crucifixo quaſi in carcere poſito affuit, ſicut ſcriptum eſt, Stabat autem iuxta crucem Ieſu mater eius. *Mat. 2* Inter hæc autem turbabatur & ſolicita erat, cum fugeret in Aegyptum à facie Herodis, qui ſuum talem filium adeò perſequebatur, ut multos ſuſpectæ ætatis pueros occideret. *Lu. 1* Turbabatur cum Iudæos inſidiantes, & mortem ei inferre molientes cognoſceret. Ad ultimum turbata eſt ualdè, & iuxta Simeonis uocem, ſuam ipſius animam pertranſiuit gladius, cum uideret ſuum talem filium comprehendi, ligari, flagellari, conſpui, ſpinis coronari, derideri, colaphyzari, crucifigi, mori, ſepeliri. Vnde benè ei cõgruit quod dicitur, Martha Martha, ſolicita es & turbaris erga plurima. Nemo uerò dubitet, quòd beata uirgo Maria filium ſuum uellet liberari de omni tribulatione, & ſeipſam adiuuari in turbatione à diuinitate, quam eidem filio ſciebat ineſſe per theoriam, quæ eſt pars Mariæ. Hoc eſt, quod Martha conqueritur, quòd eam ſoror reliquerit ſolam miniſtrare, & eius auxilium in

B. Maria ut ſe p̃buerit. miniſterio flagitat. Hæc de parte Marthæ. Porrò de parte Mariæ, quæ optima prædicatur, quanta uel qualis in beata fuerit Maria quis dignè loquatur? Si talis eſt, ut diximus, immo quia melior eſt quàm diximus, in beata Maria pars Marthæ, quæ quidem à Domino non laudatur, ſed tamen non uituperatur, qualis eſt pars, quam optimam Maria elegit, quæ ſic laudatur, ut ab ea non auferri dicatur? O quàm magna multitudo dulcedinis Dei fuit in beata uirgine, quando ſpiritus ſanctus in eam ſuperuenit, & uirtus altiſsimi obumbrauit ei, & de eodem ſpirituſancto cõcepit. Quid de Deo non ſapiebat, in qua ſapientia Dei latebat, & in cuius utero ſibi corpus aptabat? Chriſtus eſt, ut *1. Co. 1* ait Apoſtolus, Dei uirtus & Dei ſapiẽtia, & in eo ſunt *Col. 2* omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. Chriſtus autem in Maria, ergo Dei uirtus & Dei ſapientia, & omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ in Maria. Hæc non tantum ad pedes, ſed etiam ad caput Domini ſedens, audiebat uerbum ex ore eius. Hęc conſeruabat omnia uerba angelorum, paſtorum, magorum, necnõ ipſius filij ſui, conferens in corde ſuo. Nemo unquam, ſicut iſta, guſtauit, quàm ſuauis eſt Dominus. *pſa. 33* Inebriabatur ab ubertate domus Dei, & torrente uoluptatis *pſa. 35* eius potabatur. Nec mirum, quoniam apud eam, immo intra eam erat fons uitæ, de quo manabat tanta perfectio utriuſque uitæ. Circa plurima uero ut Martha occupabatur, circa unum ex Maria delectabatur, quia unum eſt neceſſarium, plurima auferuntur, unũ manet. Singulariter igitur partem Marthæ peregit; ſingulariter optimam partem Mariæ elegit. Sed pars Marthæ ei aufertur. Iam enim non erit ſolicita ut miniſtret ei ſicut puero, cui omnes angelorum ordines miniſtrant ſicut Domino. Iam non turbabitur fugiens in Aegyptum cum eo a facie Herodis, quia ipſe aſcendit in cælum, & Herodes deſcendit ad infernum à facie eius. Iam non turbabitur erga plurima, quæ fecerunt filio ſuo Iudæi, quia omnia ſubiecta ſunt ei. Iam filius Mariæ à Iudæis uel militibus non flagellabitur, nec occidetur, quia Chriſtus reſurgens à mor- *Rom. 6* tuis, iam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur. Pars ergo Marthæ ei aufertur, ſed bono ſuo: pars uero Mariæ ei perficitur, quæ non auferetur ab ea. Exaltata eſt enim ſuper choros angelorum. In bonis repletum eſt deſiderium ſuum, uidet Deum facie ad faciem ſicuti eſt, gaudet cum filio in æternum. Hæc eſt pars optima, quæ nõ auferetur ab ea, cuius & nos participes ſimus meritis & precibus eius, per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum qui uiuit, & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO, HOMILIA Euſebij Emeſeni.

Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum, &c. Lucæ 10.

OMnia opera Saluatoris noſtri plena ſunt ſacramentis, quicquid ubique agit, ſignificatio eſt. Quod enim tunc temporis in quodam caſtello corporaliter egit, quotidiè in ſancta Eccleſia ſpiritualiter agit. Nam hæc Eccleſia, caſtellum *Eccleſia caſtellum* eſt. & non qualecunque, ſed forte & inſuperabile, utpote ſuper montem poſitum, muro circundatum, turribus munitum, & angelorum exercitu uirtutumque præſidijs armatum. In hoc igitur caſtellum Dominus Ieſus quotidiè ingreditur, hoc aſsiduè uiſitare nõ dedignatur, in hoc à Martha ſuſcipitur, eiuſque in domũ inducitur. Videamus itaque quid ſignificet Martha, uideamus quid ſignificet Maria. Vtraque enim magnum aliquid ſignificat. In his enim duabus Eccleſia conſiſtit. *Martha Mariæ quid ſignifice* Altera enim actiuam, altera contemplatiuam uitam deſignat: Et actiuam quidem Martha, Maria uerò contemplatiuam. Vnde non Maria, ſed Martha Chriſtum in domum ſuam ſuſcepiſſe dicitur. Maria enim non habet domum: quia uita contemplatiua omnem

omnē huius ſeculi ſpernit habere poſſeſsionē. Sufficit ei ad pedes Domini ſedere, ſufficit ei ſemper legere & orare, & in Dei contemplationem uacare. Sufficit ei præterea uerbum dei ſemper audire, & mentem potius, quàm uentrem nutrire. Tales enim prophetæ fuerunt tales & Apoſtoli, tales & multi alij, omnia relinquentes, mundum fugientes, Domino ad hærente, tā quàm nihil habentes & omnia poſsidentes. Hanc autem uitam non habent niſi boni. Actiuam uerò habēt ſimul & boni & mali. Inde .n. & actiua dicitur, quia ſemper in actu eſt, ſemper in fatigatione & labore eſt, & uix aliquando in quiete eſſe poteſt. Sed nos de illa actiua non dicimus, quæ latrones exercet, tyrannos mouet, auaros ſolicitat, adulteros inquietat, & omnes iniquos ad iniquitatis opera icitat. Sicut enim nō loquimur de alia Martha, niſi de illa quæ ſoror eſt Mariæ: ita non loquimus de alia uita actiua, niſi de illa cui proxima eſt contēplatiua. Illa enim actiua, quæ munda & ſine peccato eſt, contemplationi proxima

Actor. eſt. Quòd enim Apoſtolus prædicat, quod baptizat,
20. quod manibus proprijs laborat unde uiuat, quod di-
1.Theſ ſcurrit per ciuitates, quòd ei ſolicitudo eſt omnium
3. Eccleſiarum, ad quam uitam niſi ad actiuam pertinet?
Vnde & hic de Martha dicitur, quia ſatagebat circa
2.Co.11 frequens miniſterium. Videmus enim uſque hodie eccleſiarum præpoſitos & miniſtros ſolicite diſcurrere, laborare, æſtuare, & multis modis frātrū neceſsitatibus inſudare, ut eos quoque non immeritò circa frequens miniſterium ſatagere dicamus. Quanuis igitur contemplatiua uita melior ſit quàm actiua, quia ſine ſolicitudine eſt, & nunquam fallit: actiua tamen tam neceſſaria eſt, ut ipſa contemplatiua quoque in hac uita ſine ea eſſe non poſsit. Altera igitur indiget altera. Hæc enim orát, illa labórat, altera mentem,

1.Co.6. & altera uentrem replet. Vnde Apoſtolus, Si nos, inquit: uobis ſpiritualia ſeminauimus, magnū eſt ſi carnalia ueſtra metamus? Qui enim ſic ſeminat, ad ſupernæ felicitatis contemplationem mentes audientium eleuat. Dicatur ergo. [Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium: quæ ſtetit, & ait, Domine, non eſt tibi curæ, quòd ſoror mea relinquit me ſolam miniſtrare? Dic ergo illi, ut me adiuuet.] Sæpè enim ſtat actiua, & (ſi dici poteſt) inuidet contemplatiuæ. Qui igitur ſoli contemplationi uacare deſiderat, ſolitariā uitam eligat, ne dum in conuentu multorum à contemplatione ſurgere non uult, cæteros ſtare faciat, & opus cunctis neceſſarium impediat. Quanuis enim Mariç partem Dominus laudat, in eccleſijs tamen & multorum congregationibus plus Martha quàm Maria uſus eſt. [Martha, Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima, porrò unum eſt neceſſarium.] Sed quod unum? Vis audire quod? [Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.] Illud igitur neceſſarium eſt, quod non auferetur, & æternum eſt. Veruntamen neque Martham à ſolicitudine Dominus ceſſare iuſsit, neque Mariam eam adiuuare præcepit. Oſtendit autem eis quid neceſſarium ſit, & ad quem finem utriuſque intentio tendere debeat. Bona eſt enim omnium Eccleſiarum ſolicitudo, quam ſe Apo-

2 Co 11 ſtolus quoque habuiſſe dicit, ſed non illa, quæ ab æternæ dulcedinis contemplatione mentem penitus extorqueat. Fruſtra enim ſolicitus eſt, qui non pro amore Dei, ſed pro uana gloria, & lucro temporali, & huius ſeculi dignitatibus ſolicitus eſt. De talibus enim Do-

Matt. minus ait, Quia receperunt mercedem ſuam. Benè
6. uerò ſoluto quid dicit? Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis; ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui. Bona eſt igitur
Matt. ſolicitudo Marthæ, ſi & tamen non mundo, ſed Domi
21. no miniſtret. Debet autem Maria aliquando ſurgere, & ſororem ſolicitam adiuuare. Surgens autem uideat ne aſſuetæ contemplationis penitus obliuiſcatur, ne fortè dum alijs prodeſſe deſiderat, ſui ipſius detrimentum faciat. Quum enim uiri religioſi, ſolitarij & quieti, & diuinæ contemplationi dediti, multorum precibus Eccleſiatica regimina ſuſcipiunt, tunc utique ſurgit, & ſororem ſoliciram Maria adiuuare uenit. Sic igitur fit, ut illa quæ prius quieta, ſterilis, & infœcunda erat, iam laborare incipiat, multoſque Deo filios pariat & nutriat. Hoc igitur ſignificauit Rachael,
prius quidem ſterilis, ſorore eius fœcunda & in mul- Gē.29.
torum filiorum progenie gloriante, ſed poſtea ipſa Gē.30.
quoque concepit, & filios parere cœpit. Hæ autem duæ mulieres prudentiſsime, totius Eccleſiatici exercitus duces & præuiæ ſunt. Has cætera turba ſequitur. Alij poſt Martham, alij poſt Mariam uadunt. Nulli enim cæleſtem illam patriam ingrediuntur, niſi qui hanc uel illam ſequuntur. Meritò ergo ſancti patres conſtituerūt, ut in hac ſolennitate beatæ uirginis Mariæ hoc Euangelium legeretur; quę ſpecialiter quidem per has duas mulieres ſignificatur. Ipſa enim inter omnes creaturas beatiſsima uirgo utriuſque uitæ actiuæ uidelicet & contemplatiuæ plus cæteris omnibus priuilegia cuſtodiuit. Ipſa quoque ſicut Martha, immò melius quàm Martha, ſuſcepit Chriſtum, non ſolum in domum ſuam, uerum etiam intra clauſtra uteri ſui. Ipſa eum concepit, ipſa eum genuit, ipſa eum peperit, & portauit, & plus quàm Martha & frequentius ei miniſtrauit. Ipſa denique ſicut Maria eius uerbum non ſolum audiebat, uerum etiam in corde ſuo conferebat, nobiſque ad legendum & audiendum cuſtodiebat. Sic enim ſcri-
ptum eſt: Maria autem conſeruabat omnia uerba Luc.2.
hęc, conferens in corde ſuo. Ipſa eum non ſolum ſecundum humanitatem, uerum etiam ſecundum diuinitatem, & contemplari & plus omnibus cognoſcere meruit. Ipſa igitur optimā partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

IN FESTO BARTHOlomæi Apoſtoli. Concionem exegeticam in Epiſtolam quære in Communi.

IN EODEM FESTO. Lucæ 20.

In illo tempore. Facta eſt contentio inter diſcipulos Ieſu, quis eorum uideretur eſſe maior. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbiteri, in caput 22. Lucæ.

SIcut bonis eſſe moris ſolet, in ſcripturis ſemper exempla patrum præcedentium, in quibus ad meliora proficiant, quibus agnitis de ſuis actibus humilientur, inquirere, ſic è contrario reprobi ſi quid fortè in electis reprehenſibile repererint, quaſi ſuas ex eo nequitias obtecturi, aut pro iuſto defenſuri, libentiſsimè ſolent amplecti. Ideo

que multo ardentius legunt, quòd facta eſt contentio
inter diſcipulos Chriſti, quis eorum uideretur eſſe Actor.
maior, quàm quòd multitudinis credentium erat cor 4.
unum, & anima una. Multo recolunt tenacius, quòd facta eſt diſſenſio inter Barnabam & Paulum, ita ut
diſcederent ab inuicem, quàm quod idem Paulus ait. Ac.15.
Cum

Iudic. tre cuſtodiuit. Dalila autem Samſonem circunuen-
16. tum illecebris, raſo etiam capite deformatum, alie-
nigenis tradidit. Dracones, & aſpides, & cornu-
tæ beſtiæ Ioannem Baptiſtam in deſerto uiuentem
ſubdita feritate tremuerunt: Herodias uerò eidem
caput abſcidit, & tanti uiri mortem in precium ſal-
tationis accepit. Eliam corui in monte pauerunt,
3.Reg. & Iezabel eum poſt illam redditæ per ipſum terris
17. pluuiæ gratiam perſequebatur, ut pœnam mortis
ei redderet, cuius orationibus depulſa generis hu-
mani fame & ipſa licet indigna, uiuebat. Quid
enim dixit poſt illud admirabile beneficium? Si tu
es Elias, & ego ſum Iezabel. Hæc mihi faciant dij,
& hęc apponant, niſi craſtina hac hora ponam ani-
mam tuam, ſicut animam unius eorum, qui inter-
fecti ſunt. Et timuit Elias, & abijt ſecundum ani-
mam ſuam, & perrexit in deſertum, uiam quadragin
ta dierum, & cœpit quaſi tædians in defectione ani-
mæ poſtulare ut moreretur, & dixit: Domine Deus:
ſufficit iam, accipe animam meam: quia non ſum
ego melior ſuper patres meos. Væ mihi. Quid
adhuc dicam, ſi ille tantus propheta timuit mu-
lierem, qui totius mundi ſtatum, & cœli pluuiam
& agri ſpeciem in linguæ poteſtate portauerat, qui
ignem è cœlo eduxerat, & per uirtutem orationis
mortuos ſuſcitauerat? Hic timuit mulierem? timuit
4.Reg. inquam. Nulla enim malitia æmulari poteſt mulie-
1. rem malam. Atteſtatur iterum huic uerbo meo
ſapientiſsimus Salomon: Quia non eſt caput ſuper
3 Reg. caput ſerpentis, & non eſt malitia ſuper malitiam
17. mulieris. O malum ſummum, & acutiſsimum dia-
Eccle. boli telum mulier. Per mulierem Adam in Paradi-
25. ſo proſtrauit, & de Paradiſo exterminauit. Per mu-
Gen. 3. lierem mitiſsimum illum Dauid, ut necem militis
2.Reg. ſui innocentis Vriæ Ethæi in Epiſtola dolo manda-
ret, armauit. per mulierem ſapientiſsimum Salo-
11. monem in præuaricationis ſacrilegium præcipita-
3.Reg. uit. Per mulierem fortiſsimum Samſonem illuſum
11. raſumque cæcauit, ut & uirtutè crinili, & decoris
Iudic. oculis ſpoliatus, ludibrio foret hoſtibus, quibus
16. fuerat ante terrori, & eum his captiuus moleret,
quibus dominabatur inuictus. Per mulierem ca-
ſtiſsimum illum Ioſeph uinculis alligatum detru-
ſit in carcerem. Per mulierem illam totius mundi
Gene. lucernam Ioannem capite truncauit. Et quid di-
39. cam de hominibus? Per mulierem angelos è cœ-
lo depoſuit, id eſt, homines ſanctos, qui ad cœlum
pergebant, per mulierem cuncta omnino proſternit
& iugulat, omnes interficit, omnes elidit, repletos
ignominia, & honore uacuos. Mulier enim impu-
dens nemini parcit, non leuitã honorat, non ſacer-
dotem reueretur, non prophetæ defert honorem.
O malum omni malo peius, muliere mala, ſiue illa
pauper ſit, ſiue diues, duplex malum eſt. Si habeat
facultatem malitiæ ſuæ cooperantem, malum du-
plex, intolerabilis uipera, immedicabile uenenum.
Scio ego & aſpides blandimentis incantantium mi-
tigari, & Leones, & Tigrides, & Pardos, domita fe-
ritate manſueſcere. Mulierem mala, & ſi iniuriam
patitur, inſanit, & ſi honorem accipit, extollitur.
At ſi potentis alicuius uxor ſit, non ceſſat die, ac no-
cte uirum ſuum callidis ſtimulare ſermonibus, blan-
da nequiter, & importuna uiolenter, donec mentem
extrudat, & ad ſui conſenſum furoris exacuat, ut ſi-
bi ſimilem faciant maritum: improbis malè ſuadet
conſilijs, ſicut Herodias fecit Herodi. Si uero pau-
perem uirum habeat, ipſum quoque ad iracundias,
& rixas incitare non deſinit. Et ſi uidua ſit, ipſa
per ſemetipſam omnes paſsim deſpicit, ad omnem

audaciam ſpiritu ſuperbiæ inflatur. Timore enim
Dei non refrenat linguam ſuam, nec futurum iudi-
cium proſpicit, neque ad Deum intendit. Non ami-
citiæ iura ſeruare, non religionis fidem nouit uere-
ri. Nihil ei eſt uirum ſuum tradere ad mortem. De-
nique iuſtum illum Iob mulier ſua ad mortem tra-
debat, dicens ei: Dic uerbum in Dominum, & more- *Iob. 2.*
re. O malignitas ineffabilis, o uoluntas impia.
Non miſerta eſt uiro ſuo, cum uideret omnia mem-
bra eius atque uitalia ulceribus ignitis ardentia, &
totam carnem eius uermibus inuolutam. Non in-
flexa eſt ad miſericordiam uidens eum totum dolo-
ribus inuolui, & duris cruciatibus conſtrictum, ago-
ne funereo dimicare, & ululatum lachrimabili do-
lores ſuos intentione laterum tabidorum expreſsis
uocibus decantare. Non mitigata eſt affectione meos
uxoris, cum illum quem regali quondam purpura
amictum uiderat, nunc in aggere ſtercoris nudato
corpore iacentem uideret. Non recordata eſt priſti-
næ cum eo conſuetudinis ſuæ, neque quanta per ip-
ſum gloria, & diuitijs, & honoribus floruiſſet, ſed
oblita omnium bonorum, quid ait? Dic uerbum in
Dominum, & morere. O gratia coniugalis, o ma-
gna doloribus leniendis accommodatum, o charita-
tis unanimæ conſtans fides. Dic mihi mulier, Pu-
taſne eum, ſi te in ſimili tribulatione poſitam ille ui-
diſſet, tale ad te uerbum potuiſſet emittere, & non
orationibus, & benefactis paſsionem tuam abſterſiſ-
ſet? Non ſufficiebat ſibi temporalis caſtigatio, niſi
tu doloribus, & uulneribus eius grauior accederes,
quæ ſempiternam illi blaſphemiæ peccato adduce-
res pœnam? An ignoras, quòd omne peccatum & *Matt-*
blaſphemia remittitur hominibus, in ſpiritum au- *20.*
tem ſanctum blaſphemanti non remittitur, neque in
iſto ſeculo, neque in futuro? Vis uidere & aliam ma- *Iudic.*
litiæ huius parem? Da mihi Dalilam. Nam & ipſa *16.*
fortiſsimum illum Samſonem uirum ſuum nouacu-
la raſum, & uinctum, Allophylis hoſtibus in præ-
dam & ludibrium tradidit: illum cubilis ſui coniu-
gem, cui molliſsimè blandiebatur, cui ſimpliciter
adulabatur, quem ſeipſa chariorem habere exiſtima-
batur, quem heſterno die unanimis amplectebatur,
hodiè ut inimica decepit. Quem paulò ante calli-
dis malè blanda palpabat illecebris uelut diligens,
hunc paulò poſt morti tradebat illudens. Et quid di-
cemus? Quibus odiorum cauſis diſplicuerat uxori?
Fortè non erat ſpecioſus. Et quis eo pulchrior ſub
illo tempore uidebatur, qui ſeptem crines ſacrato
uertice in ſeptiformis gratiæ imaginem præferebat?
An uero non erat fortis, & contemptu ignauiæ ſper-
nabatur? E quis illo fortior, qui leonem terribilem
uianti ſibi obuium, ſolus & inermis innexis ſibi ma-
nibus ſtrangulat, & ut ſcriptum eſt, ſicut hœdum
caprarum diſcerpſit? Et qui una de uetuſtis oſsibus
aſini arente maxilla Allophylos mille proſtrauit? Sed
præterea, & ſanctus erat, atque in tantum ſanctus,
ut cum ſitiſſet poſt laborem pugnæ, in loco ſicco
deprecatus in defectu animæ ſuæ Dominum, ſtatim
ex ipſa, quam in manu tenebat, maxilla erumpen-
te aqua biberit, atque inde ſitis æſtum ex eodem
mortui pecoris oſſe quo uicerat, refectus extinxe-
rit. Et hunc talem, & tantum uirum, & pul-
chritudine, & uirtute, & ſanctitate præſtantem,
ſua uxor ſicut inimicum decipiens, & alligans, Al-
lophylis tradidit. Vnde autem illa mulier illi tam
forti uiro præualuit, unde niſi ingenita illi ſimpli-
citate bonitatis, & ſuæ malitiæ caliditate? Non
ſolum enim curioſa, ſed, & ſubdola irrepſit in
præcordia mariti ſimplicis, & importunis obſecra-

tionibus atque illecebroſis blanditijs fatigatum, ar-
cano illo uirtutis ſuæ myſterio ſpoliauit, atque ita
deraſis crinibus, uirtute nudatum funditus euertit:
ut quem multa millia hoſtium armata nõ uicerant,
& ab inermi proſtrata corruerant, hunc una mulier-
cula ſine armis dolo malitiæ armata uicerit. Pro-
pter hoc annunciat tibi propheta, & dicit: A coniu-
Mic. 7 ge tua cuſtodi te, ne manifeſtes ei cor tuum. Dic ergo
mihi, quæ beſtia contra maſculum ſuum talia ali-
Eccleſ. quando meditata eſt? Quæ dracæna uult coniugem
ſuum perdere? uel quæ leæna marem ſuum iugulan-
25. dum tradidit? Vides ergo, quia aptè dixit ſapientia,
quoniam non eſt caput ſuper caput ſerpentis, & non
eſt malitia ſuper malitia mulieris. Et ideò quiſquis
Ibid. habet mulierem malam, cognoſcat quoniam iniqui-
tatum ſuarum mercedem portat. Non caret teſtimo
nijs ueritatis hic ſermo. Audi denuò ſapientiam di
centem: Mala mulier & iniqua, portio dabitur pro
operibus malis. Sed hactenus mihi de muliere ma-
la ſermo habitus, hic habeat finem. Oportet enim
nunc uiciſsim commemorare bonas, maximè pro-
pter eas, quæ adſunt. Bonæ enim fœminæ, bona-
rum uirtutes ſicut proprias intuentur, & illarum
4. Reg. caſtos labores ſuas eſſe coronas exiſtimant. Mulier
4. bona & hoſpitalis beata Sunamitis, quæ uirum ſuum
deprecata, manſionem Eliſeo ædificauit, ut præte-
riens & diuertens ad eos, quod facere conſueuerat, ſe
cretum haberet refectionis locum. Poſuit ergo ei le-
cticam (ut ſcriptura declarat,) & lucernam, & men
ſam. Lectum uerò non utique uacuum tegumentis,
ſed habentem competentia ſtrato indumenta, & lu-
cernam non ſine oleo, ſed cum ſtupa, & oleo haben-
tem lumen: & menſam non ſine panibus, ſed inſtru-
3. Reg. ctam cibis neceſſarijs. Quid autem dignè dicamus
17. & de beata illa uidua, quæ ſuſcepit Eliam, quam in
nullo impediuit rerum inopia, diuitem bona uolun-
tate, cui non erat neque frumentum, neque uinum,
neque pulmentum, neque aliud ullum terreſtris ali-
moniæ genus, ad paupertatis exhauſtæ conſolatio-
nem? Non ager illi frugifer ſemen panis præbebat,
non uinea prædulci fluentibus uuam racemis de uite
uberem miniſtrabat, non arbor fructum pomi ſua-
uiſsimum ramis felicibus afferebat, non ei palmo
terræ ad arandum locus proprius erat, neque uel cu-
biti ſpatium adminiculabatur: ſed ſemper meſsis in
tempore procedens in campos, & lento incuruata
progreſſu, raras ſegetis abſciſſæ reliquias ſcrutaba-
tur, & reſiduas, uel caducas progreſsis meſsibus ſpi-
cas, breui gremio colligebat, in quo uelut dimiſſa
ſibi æſtimatione, numeratam pro anni ſpatio repo-
nebat annonam. Ad hanc ergo miſſus a Domino
uenit Elias in tempore famis, quando totus defectu
pluuiarum ſiccatus penè aruerat mundus, & inopia
ingenti tabefactis animantibus uictum negabat, quã-
do cælum æſtiuo igne exaruerat, terra & craſſus aer
nebuloſis uaporibus caligabat, ſubductiſque imbri
bus nubila refrenata pendebant: quando non herbæ,
non flores, neque ulla germina pullulabant, quando
flumina tenuata hyemis algore, aluei breuitas age-
bat, & fontium uberatos riuos ſol diuturno ardore
reſtrinxerat. Tunc ergo Elias, uir cui totus mundus
erat inferior, ad illam inopem uiduam uenit: noſtis
fratres ſolitas uiduarum anguſtias: & omiſsis prophe
ta diuitibus, qui etiam in tempore famis ſolent pa-
nibus abundare, deſcendens a monte, ad illam pau-
perem uenit. Quare autem uir ille, qui uerbo ignem
de cælo adduxerat, panem ſibimetipſi non depoſuit?
Nunquid non poterat? Vtique poterat. Sed ideò non
fecit, ne præparata ad bonum opus uidua, hoſpi ali-
tatis mercede priuaretur, & ut illum modicum pugil-
lum farinæ, & ſtillicidium olei benedictio Domini
multiplicaret in ore ſuſcepti prophetæ. Non enim
pro ſua tantum requie ad eam miſſus eſt propheta, ut
ab inope paſceretur: quantum ut egentem paſceret,
& ut manifeſtaret occultum in corde bonæ illius uo-
luntatis affectum. Hoc facit etiam ipſe Dominus,
qui poteſt omnes ſanctos ſuos, qui ſunt in hoc mun-
do, per ſemetipſum ſufficienter alere, continet ta-
men manum ſuam ab impendio miniſtrandi, ut ad
bonum promptas mentes in tempore neceſsitatis de
fructibus humanitatis oſtendat, & animarum affe-
ctiones operum qualitate diſcernat. Quòd ſi non
fuerint uolentes aut digni, qui ſanctos Dei ſuſci-
piant, tunc eos Dominus aut per aues paſcit, ſicut *1. Reg.*
Eliam in monte ſecretum: aut per prophetam aliun- *17.*
de tranſmiſſum, ſicut Danielem in lacu Leonum: *Dan.*
aut per maritimum animal, ſicut Ionam per cetum, *14.*
aut ipſe per ſemetipſum Deus paſtor alimenta ſup- *Ioan. 2*
peditat, ſicut patribus noſtris in deſerto. Cum enim
non eſſent in ſolitudine, qui ſuſciperent filios Iſra-
el, de cælo manna eſurientibus miniſtrabat, & de pe- *Exod.*
tra aquam ſitientibus educebat. Cum ergo in hoc *16.*
mundo iuſti, & iniuſti, permixtim uerſantur, nunc *Exod.*
interim ſanctos ſuos tribulationem, & inopiam ſer- *17.*
re permittit, ut det gratiam eis, qui circa eos uolue- *Nu. 20*
rint opera pietatis, & humanitatis exercere, ut ſibi
per præſentia, & terrena beneficia theſaurizent æter-
na, & cæleſtia. Abijt ergo Elias ad uiduam illam, cui
nihil in promptuario erat, niſi pugillus farinæ, quo *3. Reg.*
accepto fame cogente moritura eſſet cum filijs. Et *17.*
quid ait ad eam propheta? Affer mihi modicum
aquæ in uaſculo, ut bibam. At illa mox abeunte,
poſt ipſam iterum clamauit: Affer mihi & panem in
manu tua. Illa ſimpliciter quod non habebat, dixit:
quod autem habebat, confeſſa eſt. Quid enim ait?
Viuit Dominus, ſi eſt mihi in repoſito, niſi hoc mo-
dicum farinæ, & exiguum olei. O rem laudabilem,
quòd in tanta eſcarum penuria modicum ipſum,
quod ei reſiduum erat, non negauit. O deteſtanda,
& inſatiabilis hominum auaritia. Quanti uerò nunc,
qui aurum, & argentum ſicut lutum habent, cum
rogantur ut indigentibus opem præſtent, aut ad tem-
pus commodent, renuunt, & non habere ſe iurant,
aut ſi quando per multas obſecrationes flectantur,
ut præſtent, ſcripturas, & cautiones ordinant, &
præiudicia quædam ferro duriora confingunt, & il-
lius mutuantis manum primum callidis conſcriptio-
nibus ligant, inſuper fideiuſſores, & interuentores
fœnoris commodati accipiunt. Illa autem pauper-
cula noſtra, ad unam uocem quod poſtulata eſt, ha-
bere ſeipſam non negauit, palmulam unam farinæ.
Et quid illi propheta reſpondit? Feſtina, inquit, &
fac ſubcinericium panem in primis mihi: poſtea ti-
bi facies & filijs tuis. Tentatio erat uerbum prophe-
tæ, probatio cordis, examinatio uoluntatis. Et erat
ſicut libra poſitum cor beatæ illius uiduæ, quod in
prophetici ſermonis imperio, quaſi quæſtionis tor-
mento interrogabatur, & anceps in utrunque pen-
debat, quónam urgeret uoluntatem, ſibi ne potius
& filijs conſuleret, an magis prophetæ obtempera-
ret. Verum illa elegit ſe potius & filios ſuos angu-
ſtare, quàm Dei prophetam renuere, atque illi po-
tius de inopiæ ſuæ reſiduo refectionem parare. Et il- *Matt.*
la quidem necdum CHRISTVM loquentem, *10.*
ut nos monentem, audierat, ita dicentem: Qui ſu-
ſceperit prophetam in nomine prophetæ, mercedem
prophetæ accipiet: & qui potauerit ſitientem cali-
ce aquæ frigidæ in nomine diſcipuli, non perdet
mercedem

mercedem ſuam. Quid eſt autem ꝙ propheta dixit, Feſtina? Nunquid tantum eſuriebat, ut indifferenter feſtinatione mulieris indigeret? Non utique, ſed docere illam uoluit, prompto animo eſſe & feruenti ſpiritu, & hilarem, & manu paratam ad boni operis effectum, oon ex triſtiria, & tanquàm ex neceſsirate
2. Cor. 9. præbentem. Hilarem enim datorem diligit Deus. Feſtina, inquit, & fac primum mihi. Sicut Abraham io
Ge. 18. angelorum aduentu feſtinauit ad boues, & uitulum ad eorum prandium detulit. Et ſicut Sara properauit ad panes ſubcinericios faciendos, ut acciperet illum in cælis abſconditum panē. Feſtina, & fac ſicut Abra-
1. Reg. 2. ham hoſtias Deo, non primum tibi, & poſteà mihi: non ſicut Càin, & Opbni, & Phinees filij Heli ſacerdotis qui deſpiciebant honorem Dei, primum ſibi ſacrificiorum primitias eligentes ex omnibus donis, quæ Deo offerebantur. Illa ergo uidua quod imperatum eſt ei a propheta, feſtinanter effecir, & fructum ſuum celeriter impleuit, prnuidens locupletem eſſe fructum operantibus in Deo repoſitum. Propheta uerò præparationem uiduæ ſuſcepit, guſtauit, locutus eſt, domum eius omnibus repleuit bonis. Non deficiet, inquit, farina hydriæ, & oleum de capſace, donec det Dominus pluuiam ſuper terram. Et quare uſque ad illud temporis, finem benedictionis dedit? Neceſſario utiq;. Oportebat enim noua gratia ſicut pluuia ſuperueniente in terram, ueterem legem terminum accipere, & conſequens eſt opus uerbo. Vides quomodo hoſpitalitatis mercedes benedicta uidua citò uindemiauit? Bonorum etenim laborum fructus glorio-
Sap. 3. ſus eſt, & incoocuſſa radix prudentiæ. Audiſtis o mulieres & malarum mulierum peſsimos actus, & bonarum glorioſos triumphos. Illarum ergo ſacinora calcate, harum uerò exempla ſectamini. Illas execramini, has uerò imitamini, ut cum ſanctarum fœminarum curſum & ueſtigia conſecutæ fueritis, io earum choro atque conſortio pari gratia annumerari mereamini, gaudentes, & lętantes ſemper cum Chriſto Ieſu, cui honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO
Matt. 14.

Concionē exegeticā in Epiſtolam quære in communi.

In illo tempore: Audiuit Herodes tetrarcha famam Ieſu, & ait pueris ſuis: Hio eſt Ioannes Baptiſta. Et reliqua. Homilia uenerabilis Beda presbyteri.

NAtalem, fratres chariſsimi, B. Ioannis diem celebrantes, oportet ut nō ſolum conſtantiam paſsionis illius pia deuotione recolere ſtudeamus, ſed & eorum a quibus paſſus eſt, malitiam io arma
In ſcripturis quæ contēplanda. uertamus ſalutis. Tunc ereoim ſcripturis ſanctis utiliter animum ioteodimus, cum ooo ſolas io eis uirtutes ac præmia iuſtorum, uerumetiam uitia uindictáq; reproborum ad incitameota nobis beoe agendi proponimus. Hoc ſiquidem & ipſius Domini docemur exemplo, qui ut humanæ ſuperbiæ ceruicem frangat, ac ſublime nobis humilitatis iugum imponat, nō ſuæ tātum humilitatis formam quam ſequamur inſinuat,
Matt. 11. dicens: Diſcire a me, quia mitis ſum & humilis corde:
Lu. 10 ſed etiam angelicæ ſuperbiæ deiectionem, quam caueamus, ad memoriam nobis reuocat, dicens: Videbā ſatanam quaſi fulgur de cælo cadentem, quatenus oō ſolo nos ſuæ diuinæ bonitatis, ſed & dæmoniacæ prauitatis exemplo ad obſeruaotiam ſummæ uirtutis aſcendat. [Audiuit igitur Herodes tetrarcha famam Ieſu, & ait pueris ſuis: Hic eſt Ioannes Baptiſta: ipſe ſurrexit a mortuis, & ideò uirtutes operantur in illo. Qui bene intellexit mortuum poſſe hominem reſuſcitari ad uitam, bene de reſurrectionis gloria ſenſit, qui iuſtos poſt reſurrectionem maioris potentiæ quàm mortalis fragilitas capit, futurus eſſe perſpexit: ſed miſerè deſipuit, qui quod de homine puro ſpontè credere potuit, hoc de Deo homine credere tot miraculis atteſtantibus, tantis prædicatorum præconijs conſonantibus, nulla ratione conſenſit. Quare hoc, fratres chariſsimi, niſi ut nos apertè intelligamus, non incredibile reſurrectionis miraculum, ſed prauorum animos a credendi gratia peccatis obſtantibus eſſe præpeditos, maioreſque illi gratias referamus, qui noſtris cordibus, ablato erroris uelamine, lucem ueritatis aperire dignatus eſt? [Herodes enim tenuit Ioannem, & alligauit eum, & poſuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris ſui. Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi ha-
bere eam.] Impletum uidemus de Ioanne, quod de *Luc. 1.* illo angelus Zachariæ priuſquàm naſceretur prædixit, quia præcederet ante Dominum in ſpiritu & uirtute Eliæ. Ambo nanque continenter uirtutes, ambo habitu inculti, ambo in ſolitudine degentes, ambo præcones ueritatis, ambo regis & reginæ perſecu-
tionem propter iuſtitiam perpeſsi ſunt. Ille, Achab, *4 Reg. 2.*
& Iezabei, iſte Herodis & Herodiadis. Ille ne ab impijs occideretur igneo curru eſt raptus in cælum: iſte ne ab impijs uinceretur, perfecto martirij certamine, ſpiritu cæleſtia regoa petiuit, angelorum utique
ſubuectus auxilio, de quibus ſcriptum eſt: Currus *Pſ. 67.*
Dei decem millibus multiplex, millia lætantium,
Dominus in illis. Et iterum: Qui facit angelos ſuos *Pſ. 103*
ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem urentem. Sed quærit fortè aliquis, quis ſit iſte Herodes, quiſue frater eius, quæ etiam Herodias, de quibus ſermo eſt. Herodes iſte, qui & Ioannem decollauit, & in paſsionem redemptoris noſtri Pilato aſſenſum præbuit, filius eſt Herodis illius, ſub quo Dominus natus eſt. Qui cum poſt natiuitatem dominicam pauco tempore regna-
ret, ſicut Euangelica teſtatur hiſtoria, Archelaus eius *Mat. 2*
filius ſucceſsit in regnum. Quo cum uix decem annis potiretur, accuſantibus inſolentiam eius Iudæis, pulſus eſt regno ab Auguſto, ac perpetuo damnatus exilio. Deinde Auguſtus ut regni Iudaici minueret potentiam, diuiſa in quatuor partes prouincia, quatuor fratres Archelai eidem regendæ præfecit, qui ſinguli a principatu quartæ partis græco ſermone ſunt tetrarchæ uocati. E quibus Philippus Herodiadem filiam Aretæ regis Arabum accepit uxorem, quam idē Areta poſtmodum ablatam ab eo, dedit Herodi, eò quòd ipſe eſſet maioris poteſtatis & famæ, factumque eſt adulterium publicum, quod ſicut perfidis cauſa eſt pereundi, ita fideliſsimo præconi noſtri redemptionis materia triumphandi, qui prohibendo regis iniuſti ſcelera, morte quidem iniuſta meruit plecti, ſed poſt mortis guſtum, a rege iuſtitiæ, cui teſtimonium perhibebat, iuſtam uitæ perennis coronam accepit. [Dicebat ergo illi Ioannes: Non licet tibi habere eam. Et uolens, inquit, eum occidere, timuit populum, quia ſicut prophetam eum habebant.] Nō populus tantum, ſed ipſe etiam Herodes Ioannem ſicut prophetam habebat, teſte euangeliſta Marco,
qui ait: Herodes enim metuebat Ioannem, ſciens eum uirum iuſtum, & ſanctum, & cuſtodiebat eum. *Marc. 6.*
Et audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Sed uicit amor mulieris, eumque in illum, quem ſanctum eſſe nouerat, & iuſtum, manus mittere coegit. Qui quoniam noluit cohibere luxuriam, ad homicidij reatū prolapſus eſt, minuſque illi peca-

tum,maioris erat cauſa peccati. Cui diſtricto Dei iu-
dicio contigit, ut propter appetitum adulteræ,quam
Apoc. deteſtandam ſciebat, ſanguinem funderet prophetæ,
22. quem Deo acceptum eſſe cognouerat. Hæc nanque
eſt illa diuini diſpenſatio examinis, de qua dicitur:
Qui nocet,noceat adhuc, & qui in ſordibus eſt, ſor-
deſcat adhuc. At contrà quod ſequitur, Et ſanctus ſan
ctificetur adhuc,ad beati Ioannis perſonam conueniē
ter aptatur,qui ſanctus exiſtēs,ſanctificabatur adhuc,
dum per officium euangelizandi ad martyrij perue-
nit palmam. [Die autem natalis Herodis ſaltauit fi-
lia Herodiadis in medio triclinio, & placuit Herodi.
Vnde cum iuramento pollicitus eſt ei dare,quodcun-
que poſtulaſſet ab eo.] Tria pariter impiorum ſcelera
audiuimus,celebrationem natalis infauſtam,ſaltatio-
nem puellæ laſciuam, iuramētum regis temerarium:
Quib. ſingulis oportet nos ne talia geramus, inſtrui.
Non enim feſtis diem noſtri natalis in memoriam re-
Eccl.7 uocare, non ullum tempus illecebris indulgere car-
nalibus,ſed diē potius exitus noſtri debemus lachry-
mis & precibus, crebriſque præuenire ieiunijs. Hinc
etenim uir ſapiens admonet,dicens: In omnibus ope-
ribus tuis memorare nouiſsima tua, & in æternum nō
1. Cor. peccabis. Sed nec membra noſtra, quæ iam Domino
6. conſecrata ſunt,luſibus atque ineptis dare motibus de
cet. Dicit nanque Apoſtolus: Neſcitis, quoniam cor-
Ro.12. pora ueſtra membra ſunt Chriſti? Tollens ergo mem-
bra Chriſti,faciam membra meritricis? Abſit. Vnde
& alibi obſecrat per miſericordiam Dei, ut exhibea-
Mat.5 mus corpora noſtra hoſtiam uiuentem, ſanctam,Deo
Iac. 5. placentem. Quantum uerò temeritatem iurandi ui-
tare debeamus, & ipſe in euangelio Dominus,& Ia-
cobus in epiſtola ſua docet, dicens: Ante omnia antē
fratres mei,nolite iurare,neque per cęlum,neque per
terram,neque aliud quodcunque iuramētum. Sit au-
tem ſermo ueſter, Eſt,eſt, Non,non, ut non ſub iudi-
cio decidatis: Illò uidelicet iudicio,ſub quo decidit
Herodes,ut uel peierare, uel ob periurium cauendū
aliud neceſſe haberet patrare flagitium. At ſi aliquid
incautiùs fortè nos iuraſſe contigerit, quod obſerua-
tum ſcilicet peiorem uergat in exitum, liberè illud
1.Reg. conſilio ſalubriori mutandum nouerimus, ac magis
25. inſtante neceſsitate periurandum nobis, quàm pro ui
tando periurio in aliud crimen grauius eſſe diuerten-
dum. Denique iurauit Dauid per Dominum occide-
re ſe Nabal uirum ſtultum & impium, atque omnia,
quæ ad illum pertinerent,demoliri,ſed ad primam in
terceſsionem Abigail fœminæ prudentis, mox remi-
ſit minas,reuocauit enſem in uaginam,neque aliquid
culpæ ſe tali periurio contraxiſſe doluit. Iurauit Hero
des dare ſaltatrici, quodcunque poſtulaſſet ab eo, &
ne periurus diceretur a conuiuis, ipſum conuiuium
ſanguine polluit, dum prophetæ mortem ſaltationis
præmium fecit. Non ſolū in iurando, ſed & in omni
quod agimus,hæc eſt moderatio ſolertiùs obſeruāda,
E duo- ut ſi talem fortè lapſum uerſuti hoſtis inciderimus in
bus ma- ſidijs,ex quo non ſine aliqua peccati contagione ſur-
lis mi- gere poſsimus, illum potiùs euadendi aditum peta-
nus eli- mus,in quo minus periculi nos perpeſſuros eſſe cer-
gendū. nimus,iuxta exemplum eorum, qui hoſtilibus clauſi
muris,dum euadere deſiderant, ſed portarum acceſ-
ſum ſibi interdictum conſiderant, ibi neceſſe eſt deſi-
liendi locum eligant, ubi muro exiſtente breuiore,
minimum periculi cadentes incurrant. Sequitur: [At
illa præmonita a matre ſua: Da mihi,inquit,hic in di
ſco caput Ioannis Baptiſtæ. Et contriſtatus eſt rex.]
Triſtitia regis non abſolutio eſt,ſed confeſsio ſceleris.
Hæc etenim eſt superni iuſtitia iudicij,ut plerunque
reprobi & agnoſcant ſe & fateantur erraſſe,certamq;
erroris ſui pęnitudinem gerant, nec tamen ab errore
quieſcant: quatenus eadem confeſsione ac pęniten-
tia contra ſe ipſi teſtimonium dent, quia non neſcij
delinquunt,dum ſe a peccato quod culpant,prohibe
re detrectant,eoque iuſtius pereant,quò foueam per-
ditionis,quam prænidere nalucrant, declinare negle-
xerant. Talis quippe eſt triſtitia Herodis, qualis pœ-
nitentia Pharaonis & Iudæ,quorum quiſque facinora
ſua,poſtquàm accuſante cōſcientia inuitus prodidit, *Simu-*
uecors augmentauit. Itaque Herodes caput Ioannis *lata*
petitus,triſtitiam quidem prætendebat in uultu, qua *Hero-*
ſe ipſe damnaret,oſtendendo cunctis liquidè,quia in *dis tri-*
ſontem & ſanctum nouerat,quem eſſet neci daturus. *ſtitia.*
Verum ſi diligentius cor nefandum inſpicimus,leta-
batur occultè,quòd ea petebantur,quæ & anteà face-
re,ſi excuſabiliter poſſet,diſponebat. Qui ſi caput He
ródiadis peteretur,nulli dubium quin illud dare ue-
raciter triſtis abnueret, [Propter iuramentum autem,
& eos qui pariter recumbebant, iuſsit dari. Miſitque
& decollauit Ioannem in carcere, & allatum eſt ca-
put eius in diſco.] Indignum quidem natali ſuo rex
ſpectaculum præbuit, qui cōuocatus ad epulas prin-
cipibus,tribunis ac ducibus gentis,ſpectandum in di-
ſco caput occiſi protulit, indigni æquæ conuiuæ, an
potius inuitatori ſuo condigni? E quibus nullus inuē
tus eſt,qui hominem inter feſta, qui ab adulteris iu-
ſtum,qui iudicem a reis capite plecti uetaret, præſer-
tim cum rex aſſumpta ſpecie męſtitię,coactum ſe hoc
facere proteſtaretur, eſſetque opportunum,quò hor-
tatu conuiuantium a promiſſo ſcelere reuocari debe-
ret,ſi non illum hæc induſtria præſtruxiſſe cognoſce-
rent, immò ipſos quoque par eiuſdem ſceleris amor
irretiret. Sed dignam ſupernis aſpectibus uirtutem
ſui certaminis beatus præcurſor dominicæ natiuita- *Sap. 3.*
tis,prædicationis & mortis oſtendit, qui, ut ſcriptura *Feſtum*
ait,etſi coram hominibus tormenta paſſus eſt,ſpes il *decola-*
lius immortalitate plena eſt. Cuius diem natalis me- *tionis*
ritò feſta celebritate repetimus, quem ipſe nobis ſo- *Ioānis*
lennem reddidit, quem roſeo ſanguinis ſui fulgore *Bapti-*
decorauit. Meritò memoriam illius cum ſpiritali *ſtæ.*
gaudio ueneramur,qui teſtimonium quod Domino
perhibuit,martirij ſignaculo concluſit. Neque enim
dubitandum eſt, quia beatus Ioannes pro redempto-
ris noſtri,quem præcurrebat, teſtimonio carcerem &
uincula ſuſtinuit,pro ipſo & animam poſuit. Cui non
eſt dictū a perſecutore,ut Chriſtū negaret, ſed ut ue- *Ioā.14.*
ritatem reticeret, & tamen pro Chriſto occubuit.
Quia enim Chriſtus ipſe ait: Ego ſum ueritas: ideò
utique pro Chriſto, quia pro ueritate, ſanguinem
fudit. Et cui naſcituro, prædicaturo, baptizaturo,
prius naſcendo, prædicando, ac baptizando teſti-
monium perhibebat, hunc etiam paſſurum prior ip-
ſe patiendo ſignauit. Quorum tamen paſsiones di-
uerſo ordine conſummari, certa ſupernæ prouiſionis
diſpenſatione geſtū eſt,ut uidelicet redemptor noſter
extra portam ciuitatis cuncto aſsiſtente populo ſub-
leuaretur in crucem, præcurſor uerò eius, collectis
in domum conuiuij magiſtratibus atque optimati-
bus plebis, miſſo tantum ſpiculatore in abdito car-
ceris capite truncaretur. Et quidem congruum ui-
debatur, ut myſterium dominicæ crucis crucifixus *Ioan.3.*
præfiguraret Ioannes, ſed quia idem Ioannes teſti-
monium Domino perhibens, aiebat: Illum oportet
creſcere, me autem minui: hoc eſt, illum quem pro-
phetam magnum eſſe miramini, Chriſtum Domi-
num ac Deum uerum oportet intelligi, me autem,
quem Chriſtum eſſe arbitramini, non Chriſtū, ſed
eſſe prophetā Chriſti patebit, diſparem utriuſq; qua-
litatē,diſpar modus paſsionis inſinuat, nō in carniſi-
cū poteſtate cōſtitutus, ſed cæleſti ratione prouiſus.
Quia.n.iterū dicit idem Ioannes: Qui eſt de terra, de *Ibidem*
terra

.terra eſt, & de terra loquitur, quia autem de cælo uenit, ſuper omnes eſt, præfatam minorationem eius, qui de terra eſt, decollatio illa in carcere, & in obſcuro patrata capitis ablatio deſignat. Porrò crementum eius, qui de cælo uenit, & ſuper omnes eſt, illa in cruce exaltatio, quæ ſub diuo & omni ſpectante populo facta eſt, apertè denunciat. *Miſtica interpretatio Chriſti in cruce pēdētis* Exaltatus quippe in cruce, caput erectum ad cælos tenuit, manus ſupra terras ad aquilonem tetendit & auſtrum, ut & cæli ſe eſſe Dominum, & uniuerſam terram omnesque poteſtates aereas ſuæ ditioni ſubditas, ipſo etiam corporis ſitu figuraret. Infima crucis ipſius terræ abdita penetrabãt, ut inferorum regnum paſsione illius transfixum ac deſtructum eſſe ſignaretur. Regem hunc eſſe credendum, ſcripto in cruce titulo, adſtantes Hebræi, Græci, & Romani legebant, ut uidelicet eius imperium appareret per omnes gentes eſſe dilatandum. *Philip. 2.* Quæ cuncta Apoſtolus breuiter una ſententia complectitur, dicens: Factus eſt obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus illum exaltauit, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & Infernorum, & omnis lingua cõfiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Decollato autem Ioanne, & allato capite eius in diſco, ſequitur: [Et datum eſt puellæ, & detulit matri ſuæ. Et accedentes diſcipuli eius, tulerunt corpus eius, & ſepelierunt illud.] Et hoc ad minorationem præcurſoris pertinet, ꝙ corpus eius ſepulturæ abſque capite datur. Nanque ut in Eccleſiaſticis inuenimus hiſtorijs, corpus eius in ciuitate Samaria, quæ nunc Sebaſte uocatur, caput autem in Hieroſolymis humatum eſt. *Vide Ioſephum antiq. lib. 18. cap. 7.* Decollatus uerò eſt in caſtello quodam Arabiæ, quod Macherunta nominant. In quibus uidelicet hiſtorijs hoc quoque reperimus, quod caput eius ſanctiſsimum longo poſt decollationem tempore ab ipſo reuelatum ſit duobus monachis orientalibus, qui orationis gratia uenerant Hieroſolymam, atque inde in Edeſſam Phœniciæ ciuitatem perlatum, debito fidelium ſit honore frequentatum. At uerò oſſa eius tempore procedente de Samaria Hieroſolymam trãſlata, ac mox Alexandriam miſſa, nunc ibidem in eccleſia, quæ nominis ipſius eſt honore conſecrata, ſeruantur. Quod diuina prouidentia conſtat actum, ut ſcilicet per plura loca deportatis beati martyris reliquijs, plura uirtutum ſigna fierent, pluresque per memoriam doctrinæ & uitæ illius ad fidem & dilectionem eius quem prædicabat, confluerent. Inter hæc ſanè conſiderandum eſt, & attentiùs memoriæ commendandum, quomodo omnipotens Deus electos dilectosque ſuos famulos, quos ad uitam regnumque prædeſtinauit æternum, intantum in hac uita prauorum patitur perſecutione conteri, tót ac tantis pœnarum mortiumque generibus conſumi, quatenus perſpectis perfectorum uirorum paſsionibus, minus de his, quæ nobis fortè aduerſa contigerint, doleamus, *Iac. 1.* ac potius diſcamus omne gaudium exiſtimare, cum in tẽtationes uarias inciderimus, memoriaq; retineamus, *Prou. 3* quia quem diligit Dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. *Hebr. 12.* Nam etſi principalis ſentẽtia conſtat, quia in multis offendimus omnes, *Iac. 3.* quis tamen noſtrum dicere audebit, beatum Ioannem in actu, uel dicto, uel habitu, uel uictu peccaſſe? Cuius auſteritatem indumenti, cuius parſimoniam alimenti euãgelica laudat hiſtoria: *Mat. 3* cuius omne quod loquitur, aut ueritati teſtimonium reddit, aut eos qui contradicunt redarguit: cuius opera iuſtitiæ etiam qui non amabant, uenerationi habebant. Quis in eius præcordijs peccato poterat eſſe locus, quem & ante natiuitatem ſpiritusſancti conſecrauit aduentus? Quando ſaltem humanæ conuerſationis intuitu ualuit a uirtutis uia, uel ad modicum deflecti, qui totam ab ineunte pueritia uitam ſolitarius peregit? Et tamen talis ac tantus uir, præſentis uitæ terminum poſt longam uinculorum afflictionem, ſanguinis effuſione ſuſcepit. Ille qui libertatem ſupernæ pacis euãgelizabat, ab impijs in uincula conijcitur, clauditur obſcuritate carceris, qui uenit teſtimonium perhibere de lumine, *Ioan. 1.* quique ab ipſa luce, quæ Chriſtus eſt, lucerna ardens & lucens appellari meruit, *Ioan. 5.* quo in natis mulierum maior nemo eſt, *Matt. 11.* ad petitionem mulierum turpiſsimarum capite plectitur, & ipſe proprio cruore baptizatur. *Mat. 3* Cui redemptorem mundi baptizare, cui uocem patris ſuper illum adire, cui ſpiritusſancti gratiam in eum deſcendentis uidere donatum eſt. Sed nõ erat graue, immò leue ac deſiderabile erat talibus tormenta pro ueritate temporalia perpeti, quæ perpetuis nouerant remuneranda gaudijs. Optabile habebant mortem, quæ naturæ neceſsitate ineuitabilis imminebat, confeſſo Chriſti nomine, cum palma uitæ perennis excipere. Vnde bene dicit Apoſtolus: Quia uobis donatum eſt a Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed etiam ut pro illo patiamini. *Phil. 2.* Qui ideò donum eſſe dicit Chriſti, ut pro illo patiãtur electi, quia, ſicut idem dicit, Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad ſuperuẽturam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. *Rom. 8* Cum ergo tam eximios regni cæleſtis hæredes tanta in huius exilio mortalitatis pati uiderimus, quid nobis inter hęc, fratres chariſsimi, reſtat agendum, niſi ut tanto magis humiliemur in cõſpectu pij conditoris & redemptoris noſtri, quanto nos patenter animaduertimus eos neque uitæ imitatione ſequi poſſe, nec mortis? Itaque iuxta uocem primi paſtoris, *1. Pe. 5* Humiliemur ſub potẽti manu Dei, ut nos exaltet in tempore uiſitationis. Humiliemur cum inãne, ieiunemus, & obſecrationes faciamus aſsiduas, exultemus minui coram hominibus, exerceamur, & deficiat pauliſper ſpiritus noſter: noſter utique, id eſt, carnalis & ſuperbus, qui ſolebat inflari, ut bonæ actionis profectibus ante illum creſcere, & cum illo exaltari ualeamus, qui de cœlo ad terras uenire dignatus eſt, ut nos qui de terra ſumus, ſubleuaret ad cœlos, Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui uiuit & regnat cũ patre in unitate ſpiritusſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO HOmilia Euſebij Emeſeni.

Audiuit Herodes tetrarcha famam de Ieſu, &c. Matt. 14

CVuius opinionis beatus Ioannes Baptiſta fuerit, & quàm ſanctus ab omnibus habebatur, ſatis manifeſtè his uerbis declaratur. Omnes enim (ut in alio euangelio legitur) exiſtimabant, *Luc. 3.* ne fortè ipſe eſſet Chriſtus. Audiens igitur Herodes uirtutes, quas per eum Dominus operabatur, neque credens aliquem eſſe præter Ioannem, qui talia facere potuiſſet, putabat eum reſurrexiſſe a mortuis, unde & maioribus ſumptis uirtutibus ea operaretur. Hinc autem Euangeliſta narrat, qualiter uirum ſanctum Herodes impius interfecerit. [Herodes enim tenuit Ioannem, & alligauit eum, & poſuit in carcerem, propter Herodiadem uxorem fratris ſui. Dicebat enim illi Ioannes? Non licet tibi eam

 habere.]

Leui. 18. *Deut. 25.*

habere.] Non enim licet fratri (ſicut lex dicit) fratris ſui uxorem accipere, niſi ad ſuſcitandum ſemen fratris ſui, ſi tamen ſine liberis defunctis fuerit. Iſte autem non ad ſemen fratris ſui ſuſcitãdum, ſed ad libidinis uoluptatem exercendam, Philippi fratris ſui, adhuc etiam uiuentis, ut dicitur, uxorem duxit. Quia igitur beatus Ioannes hoc tãtum ſcelus interdicebat, captus & ligatus, & in carcerem poſitus eſt. Volebat autem Herodes eum occidere, ſed non audebat, tum quia ſciebat eum uirum eſſe ſanctum & iuſtum, tum etiam quia timebat populum, quoniam ſicut prophetam eum habebat. Hac igitur cauſa eius mors aliquanto tempore dilata eſt. [Die autem natali Herodis ſaltauit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi.] Quid enim placeat uiro ſtolido & luxurioſo, niſi uana gloria, comeſſatio, luxuriæ uidelicet fomenta & inſtrumenta? In eo uerò, quòd puella non Herodis, ſed Herodiadis filia dicitur, Philippi filia fuiſſe monſtratur. Huius autem ſaltatio placuit Herodi, & nimium placuit. [Vnde cum iuramento pollicitus eſt dare, quodcunque poſtulaſſet ab eo.]

Ebrietatis effectus.

Ebrietas enim ſtultitiæ & uanitati coniuncta, intantum hominem præcipitat, ut ea quæ dicit non cõſideret. Quid enim ſi puella oculos ſuos Herodem poſtulaſſet, nunquid eos eruiſſet & dediſſet illi? Si enim non dediſſet, poterat eum de periurio appellare. Iurauerat enim ſe daturum illi eſſe, nihilo excepto, quodcunque ab eo poſtulaſſet. Et plus quidem illa poſtulat, quàm oculos Herodis: Non autem illa, ſed mater eius impia, & adultera per illam. [Præmonita enim a matre ſua, Da mihi, inquit, in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.] Meritò enim ſcriptum eſt de muliere mala: Non eſt malitia ſuper malitiam mulieris.

Eccleſ. 25.

Poterat enim regni medietatem habere, ſi uoluiſſet. Sed hoc pro nihilo ducit: petit caput Ioannis. [Et contriſtatus eſt rex, propter iuſiurandum autem & eos qui ſimul recumbebant, iuſſit dari.] Pœnituit eum iuraſſe, mentiri timet, uincit uerecundia, facies hominum erubeſcit, & iuſtitiæ obliuiſcitur. Malum eſt quidem mendacium, ſed peius eſt homicidium. Multo melius fecit Dauid:

1. Reg. 25.

qui quum ſe Nabal occidere iuraſſet, uictus tamen precibus Abigail, non eum occidit. Vbi igitur ſine maiori peccato aliquis euadere non poteſt minus peccatum, faciat illud quod minus eſt, ne maius peccatum incurrat. Si enim dixeris, quòd aliquem hominem innocentem hodiè interficies, ſi eum occideris, uerum dicis, ſi non occideris, mentiris. Sed melius eſt non occidere eum & mẽtiri; quàm occidere & uerum dicere. Melius fuerat Herodi de periurio iudicari, quàm ut de tanto homicidio damnaretur. [Miſit igitur, & decollauit eum in carcere, & allatum eſt caput eius in diſco, & datum eſt puellæ, & puella attulit matri ſuæ. O impietas, o crudelitas, iuſtus decollatur, caput eius in diſco affertur, conuiuantibus apponitur, magnum quidem ferculum, ſed ad uidendum horribile. [Et accedentes diſcipuli, tulerunt corpus eius, & ſepelierunt illud, & uenientes nun ciauerunt Ieſu.]

IN NATIVITATE B MARIAE Virginis, Sermo.

Creatoris matrem omnis creatura magnificet, eius glorioſæ maieſtati ſe inclinent cœlum & terra, & omnis plenitudo eorum. Exaltẽt matrem in Eccleſia filij, dicantque ei qui redempti ſunt a Domino: Mentem & oculos pariter cum manibus ad te regina mundi attollimus, & coram tuæ celſitudinis gloria genu flectimus, ceruicem inclinamus, ac plenas ſuſpirijs ad te preces in cœlum tranſmittimus. Tu de altitudine cœli beatos oculos tuos, quibus incõprehenſibilem illam gloriã lucis æternæ cum deſiderio ſemper intueris; ad tuos ſupplices, in hac mũdi ſentinam de alto proiectos, inclinare non deſpicias. Ecce coram tremendo iudice peccatores aſsiſtimus, cuius manus terribilis gladium iræ ſuæ uibrat ſuper nos. Et quis auertet eam? Nemo Domina tã idoneus, ut gladio Dñi manũ pro nobis obijciat, ut tu Dei amantiſsima, per quã primum in terris ſuſcepimus miſericordiã de manu Dñi dei noſtri. Aperi itaque tu mater clementiæ benigniſsimi cordis tui ianuam ſuſpirioſis precatibus filiorum Adam, qui ex omnibus finibus terræ ad tuæ protectionis umbraculum confugimus a facie formidinis Dñi. Ad te Dña ſtillant oculi noſtri, teque cum deuotionis clamore ualido obſecramus, ut filij tui irã, quam grauiter peccando ſuccendimus, erga nos mitiges, eiusque gratiã, a qua ingrati excidimus, nobis tua prece cõcilies. Eius liuore ſanati ſumus, eius iterum medelã depoſcimus,

Eſa. 53. *Pſ. 37.*

quia putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices noſtræ, & non eſt in nobis ſanitas. Attende Domina, & uide dolores uulnerum animæ noſtræ, quia tibi reuelauimus cauſam noſtram cum fiducia. Te.n. inæſtimabilis benignitatis fœminã, & uerã matrem miſericordiæ eẽ cognouimus, ex eo ꝙ tu, quæ mundum hunc immundum & lubricũ impolluto calle tranſiſti, & adhuc inter peccatores degens, tanta ante Deũ ſanctitate claruiſti, ut ſola ſolio æterni regis approximare merueris: tñ peccatorẽ quantũlibet fœtidum nõ horres, nõ deſpicis, ſi ad te ſuſpirauerit, tu umq; interuentũ pœnitenti corde flagitauerit.

Miſericordia matris Dei.

Tu illum a deſperationis barathro pia manu retrahis, ſpei medicamen aſpiras, ac toti mundo deſpectum materno affectu amplecteris, foues, nec deſeris, quouſque horrendo iudici miſerũ reconcilies. Famoſum huius tuæ benignitatis teſtimonium eſt per te reſtauratus gratiæ Theophilus. Nec mirũ, o Dña, ſi tã copioſo miſericordiæ oleo, tui cordis perfuſum eſt ſanctuariũ, cũ illud inæſtimabile opus miſericordiæ, quod prædeſtinauit Deus ante ſecula in redemptionẽ noſtrã, primũ in te a mundi artifice fabricatũ ſit. Quãdo.n. cõplacuit gratiæ ſupernæ, ut habitaret in nobis, a quibus diù elongata fuerat: tu ſola digna inuenta es, ut in tua uirginali aula rex regum & Dñs dñantium a regalibus ſedibus ueniens, primã ſibi manſionem inter filios hominũ eligeret. Verè beneplacitum erat Deo habitare in te, quando ex ipſa illibatæ carnis tuæ ſubſtantia, quaſi de lignis Libani, ineffabili architectura domum ſibi ædificauit Dei ſapientia.

Pro. 9.

Suffulſit eã ſeptẽ colũnis argenteis, reclinatoriũ aureũ in ea collocauit. Hi ſunt ſeptẽ ſpiritus Dei, & hæc eſt unica illa, in qua ſola quæſitã in omnibus requiẽ inuenit, atq; in eius ſinũ oẽs theſauros ſuos abſq; menſura transfudit.

Eccle. 24.

Bene in te ſpiritui ſancto cõplacuit, o Maria, cũ ad tã diuina myſteria uterũ tuum cõſecrare dignatus eſt. Ipſe eſt.n. ignis cõſumẽs, q ſanctiſsima animã tuã in ſeipſo inflãmauit, ac ſplẽdore diuinæ maieſtatis impleuit, tuũq; uterũ ineffabili modo impregnauit, fecitq; ut Deum & hominẽ clauſa cõciperes, clau-

Hebr. 12.

ſa

ſa pareres, & poſt partum uirgo permaueres. Iam er-
go uterum tuum Domina uelut ſacratiſsimum Dei
uiui templum totus mundus ueneratur, quia in eo ſa-
lus mundi initiata eſt. Ibi decorem indutus eſt Dei fi-
Pſ. 92. lius, ac prælectæ ſponſæ ſuæ Eccleſiæ formoſus in ſto-
la cadida exultanter occurrit, deſideratum diù oſcu-
lum porrexit, ac præordinatas a ſeculo nuptias uirgo
cum uirgine in uirgine prælibauit. Ibi primum ru-
ptus eſt paries inimicitiarum, quem inter cælum &
terram protoplaſtorum inobedientia conſtruxerat.
Pſ. 84. Ibi confœderata ſunt terrenis cæleſtia, & obuiauerũt
ſibi in oſculo pacis miſericordia & ueritas, quando in
unam eandemque perſonam concurrerunt diuinitas
& humanitas, factumque eſt nouum illud ſuper ter-
ram, ut eſſet Deus homo, & homo Deus. Ibi magnus
4. Reg. 4. Eliſeus in menſuram ſuſcitandi pueruli ſeſe contra-
xit. Ibi antiquus dierum patriarcha prælecto filio
Ge. 37. ſuo tunicam induit polymitam. Ibi Rebecca futuro-
Ge. 27. rum præſcia, magnificandi filij manibus pelliculas hę-
dorum circundedit, & colli nuda protexit. Ibi enim
cooperante gratia ſpiritusſancti, filius a Deo patre hę-
Pſ. 81. reditandus in omnibus gentibus, diuinæ maieſtatis
potentiam ſimilitudine carnis peccati cooperuit, qua
Eſai. 53. abſconditus eſt uultus eius, unde nec reputauimus
eum. Ibi alti cõſilij prouidentia ineſcatus eſt hamus,
Iob. 4. qui ad extrahendum ſerpentem antiquum in hoc ma-
Ibidem re magnum de cælo traiectus eſt. Inde egreſſa eſt ar-
milla aurea, unde perforaretur maxilla Leuiathan, ut
euomeret mortuos non ſuos, quos ab origine mundi
ſecurè deglutiuerat. Hortus deliciarum nobis eſt tuus
ſacratiſsimus uterus, o Maria, quia ex eo multiplices
gaudij flores colligimus, quoties mente recolimus,
quàm magna multitudo dulcedinis uniuerſo orbi in-
de profluxerit. Hortus concluſus tu es ſancta Dei ge-
Can. 4. nitrix, ad quem deflorandum manus peccatoris nun-
quam introiuit. Tu ſanctorum areola aromatum, a cæ-
leſti conſita pigmentario, uirtutum omnium ſpecio-
ſis floribus delectabiliter uernans, inter quorum pul-
cherrimos trium in te miramur excellẽtiam. Hi ſunt,
quorum odore ſuauiſsimo totam domum Dei reples,
o Maria, uiola humilitatis, lilium caſtitatis, roſa cha-
ritatis. Meritò de tali areola flos ille ſpecioſus forma
Eſa. 11. præ floribus Paradiſi egreſſus eſt, ſuper quem requie-
uit ſpiritus Domini. Et cui te aſsimulabimus, o mater
pulchritudinis? Verè Paradiſus Dei tu es, quia lignũ
uitæ mundo protuliſti, de quo qui manducauerit, ui-
Ioan. 6. uet in æternum. Fons uitæ, qui ex ore altiſsimi pro-
dijt, de medio uentris tui exiliuit, atque inde in qua-
tuor capita ſeſe diſpertiens, ad irrigandam faciem arẽ-
tis mundi emanauit, lætificans ciuitatem Dei. Omnis
Ioan. 4. enim qui biberit ex eo, non ſitiet in æternum. Ecce
pluſquàm Paradiſus hic. De illius enim aqua ſi quis
biberit, ſitiet iterum. O quantum mundo contuliſti,
quæ tam ſalubris aquæ, aquæductus eſſe meruiſti. O
lampas luculentiſsima, quantos lætificaſti, quãto ſplẽ-
dore gloriæ Dei illuſtrata, deſideratum illud lumen,
quo inuenta eſt drachma decima, ſedentibus in tene-
bris & umbra mortis protuliſti? Te nimirum ille di-
uini epithalamij præcentor a longè intuitus eſt, cum
in admirationis uocem ita prorupit, dicens: Quæ eſt
Can. 6. illa, quæ progreditur quaſi aurora cõſurgens, pulchra
ut Luna, electa ut Sol, terribilis ut caſtrorũ acies ordi-
nata? Sicut aurora ualdè rutilans in mundum progreſ-
ſa es, o Maria, quando ueri ſolis ſplendorem, tãtæ ſan-
ctitatis iubar præcurriſti, ut uerè diem ſalutis, diem
propiciationis, diem quam fecit Dominus a tua clari-
tate initiari dignum fuerit. Felix aurora, felicis diei
nuncia extitiſti. Talem auroram talis dies, & talem
diem talis aurora decuit. Et rectè quidem auroræ im-
pleſti officium. Ipſe enim ſol iuſtitiæ de te proceſſu-
rus, ortum ſuum quadam matutina irradiatione præ-
ueniens, in te lucis ſuæ radios copioſè transfudit,
quibus poteſtates tenebrarum, quas Eua induxerat, in
fugam conuertiſti, atque ita deſideratum cunctis gẽ-
tibus ſolem mundo inuexiſti. Tu pulchra ut Luna di-
ceris, eique non immeritò compararis. Illa enim aſtro-
rum omnium ſola ſoli ſimilima, & candore uenuſta
argenteo, cæteris in cælo præmicat ſyderibus. Tu ue-
ri ſolis imago expreſsiſsima, inter millia aſtrorũ Deo
aſsiſtentium, uirginali puritate in cælis glorioſa præ-
fulges. Illa transfuſo in ſe ſolari lumine noctem illu-
minat: tu uirtutum a Deo tibi inditarum, magnifi-
cis exemplis ad imitationem tui nos prouocas, ſicque
noſtram noctem illuminas. Qui enim uias tuas inſe-
ctatus fuerit, non ambulabit in tenebris, ſed lumẽ ui-
tæ inueniet. Tu ergo pulchra es ut Luna, immò & pul- Can. 4
chrior Luna, quia tota pulchra es, & macula non eſt
in te, neque uiciſsitudinis obumbratio. Tu electa ut
Sol, ille, inquam, ſol ſolis conditor. Ille enim electus Can. 5.
ex millibus uirorum, tu electa ex millibus fœmina-
rum. Ille electus ex omnibus, quæ per illum ſunt: tu
terribilis ut caſtrorum acies ordinata. Quid enim?
An non horruerunt principes tenebrarum, quando
uiderunt præter morem inſtructam omni armatura
fortium contra ſe procedere fęminam? Fœminam
fortem, & ad bella doctiſsimam, cuius enſis ſuper ſe-
mur ſuum propter timores nocturnos: & in circuitu
eius acies ualida ſpiritualium uirtutum, ſuo ſe inui-
cem ordine tuentium: ſiquidem ordinatione perſeue- Pſ. 118
rat dies: Sed & innumerabilem beatorum ſpirituum
militiam, ad miniſterium tanti principis delegatam
nullatenus ambigimus, utpotè qui cuſtodirent lectu-
lum Salomonis gratiſsimum, ac prouiderent, ne præ-
paratum æterno regi hoſpitium, alienus hoſpes inua-
deret. Nimirum timor & tremor uenerunt ſuper eos,
ita ut dicerent: Ecce pluſquàm Eua hic. Caſtra Dei Ge. 32
ſunt hæc. Fugiamus Iſraelem. Tu ergo bellatrix Exod.
egregia, primò eum, qui primus Euam ſupplantauit, 14.
expugnare uiriliter aggreſſa es. Tu enim ſpiritum
elationis ea uirtute humilitatis † comploſiſti, quam † fortè
in te reſpexit Dominus, ut ipſis merito ſupra omnes ex ploſi
choros angelorum te ſublimari dignam æſtimaue- ſti.
rit. Nunquam enim ſupra omnes angelos glorifica-
ta aſcendiſſes, niſi prius infra omnes homines humi-
liata deſcendiſſes. Tu & ardorem uetitæ concupi-
ſcentiæ uirtute caſtitatis in tua uirginea carne eate-
nus extinxiſti, ut is, in cuius conſpectu nec aſtra mũ- Iob. 25
da ſunt, tantæ mundiciæ carnem tuam iudicauerit,
ut etiam diuinæ puritati eam agglutinare non deſpe-
xerit. His ergo primarijs ducibus tenebrarum a te
fortiter expugnatis, omnis ante faciem tuam militia
ſpiritualium nequitiarum in fugam conuerſa eſt. Glo-
rioſa dicta ſunt de te genitrix Dei, ſed adhuc locus
eſt tuæ laudationi, adhuc in tuis laudibus omnis lin-
gua balbutit. Non enim ſunt loquelæ neque ſermo-
nes in omni natione, quæ ſub cælo eſt, quibus ampli-
tudo gloriæ tuæ ad plenum ualeat explicari. O ma-
gna, o pia, o multum amabilis Maria. Tu nec no-
minari quidem potes, quin accendas, nec cogitari
quin recrees affectus diligentium te. Tu nunquam
ſine dulcedine diuinitùs tibi inſita piæ memoriæ por-
tas ingrederis. Et nunc ſequimur te o Domina, ex
totis præcordijs uociferantes ad te: Adiuua imbecil-
litatem noſtram, aufer opprobrium noſtrum. Vi-
des hanc tunicam pelliceam, quæ nos circundedit?
Tunica Euæ parentis noſtræ hæc eſt, quam olim ad
nos transmiſit, ac ſuperueſtiuit carnem filiorum ſuo-
rum, ſicut diploide confuſione ſua. De manu quip-
pe illius duplicis mali ſeminium terra noſtra ſuſce-
pit, & concepit & peperit nobis ſpinas & tribulos ini-

quitatis in anima, calamitatis in corpore, & per hęc
mortem utrobique. O infelix hæreditas, ò dira huma
næ carnis infirmitas, uſquequo patiemur te? Multum
dorſa noſtra incuruaſti, quia grauis es ualdè, & diù te
Pſ. 48. portauimus, multùm nos minuiſti ab angelis, quos &
iumentis inſipientibus comparaſti. Nimis inualuiſti,
quæ non niſi morte filij Dei ſanari potuiſti. Nimis ſu-
pra nos te extuliſti, quãdo & uſque ad eum qui ſuper
omnia eſt, incautè aſcendiſti. Et quis nos liberabit a
corruptela miſerrimæ huius pelliculæ? Gratia Salua-
toris noſtri filij tui, ò Maria: qui ut infirma noſtra tol
leret, ſpontè infirmatus eſt, & ut mors mortis noſtræ
Oſe. 13 ipſe fieret, innocens pro peccatoribus mortuus eſt. Et
quis tam idoneus, ut pro nobis loquatur ad cor Domi
ni noſtri Ieſu Chriſti, ſicut tu felix Maria, quæ in ſecre
tiſsimis amplexibus amantiſsimi filij tui ſuauiter cu
bas in meridie ſempiterno, eiusq; familiariſsimo col-
loquio cum plena cordis lætitia perfrueris? Loquere
Domina, quia audit filius tuus. Inuoca bonum nomẽ
eius ſuper nos, ut curemur à lepra carnis & ſpiritus.
Exuge uirus hoc mortiferum, quod de pomi ſui reli-
quijs Eua nobis propinauit. Vtinam poculum ſuum
ebria illa aut totum ebibiſſet, aut totum effudiſſet.
Eſa. 10 Te exorante omne iugum noſtrum computreſcat a fa-
Pſ. 102 cie olei miſericordiæ Dei. Renouetur ut aquilæ iuuẽ-
tus noſtra, ut noui, noua uoce, nouum canticum, nouis
ciuibus aggregati, illic ubi noua ſunt omnia, iubileũ
ſempiternum celebrãtes, in cymbalis iubilationis cõ-
cinamus. Tollatur craſſa hęc nebula ab oculis noſtris,
ut reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in im-
menſum illud pelagus diuini luminis abſorbeamur
a Domini ſpiritu, ac Deo noſtro in uinculis charita-
tis aſtricti, unus cum ipſo ſpiritus efficiamur. Præſtet
hoc nobis, o Maria, filius tuus Dominus noſter Ieſus
Chriſtus, cui laus & gloria & gratiarum actio in ſem-
piterna ſecula, Amen.

IN NATIVITATE BEATÆ Mariæ Virg. In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

VEhementer quidem nobis, dilectiſsimi,
uir unus & mulier una nocuere, ſed gra
tias Deo, per unum nihilominus uirum
& mulierem unam omnia reſtaurantur,
nec ſine magno fœnore gratiarũ. Neq;
enim ſicut delictum, ita & donum, ſed excedit damni
æſtimationem beneficij magnitudo. Sic nimirũ prudẽ
tiſsimus & clementiſsimus artifex, quod quaſſatum
fuerat non confregit, ſed utiliꝰ omnino refecit, ut ui
delicet nouũ nobis formaret Adam ex ueteri, & Euã
transfunderet in Mariam. Et quidem ſufficere pote-
rat Chriſtus: ſiquidem & nunc omnis ſufficientia no
2. Cor. 3. ſtra ex eo eſt: ſed nobis bonum non erat eſſe hominẽ
ſolum. Cõgruum magis, ut adeſſet noſtræ reparatio-
ni ſexus uterque, quorum corruptioni neuter defuiſ-
ſet. Fidelis planè & potens mediator Dei, & hominũ,
homo Chriſtus Ieſus, ſed diuinam in eo reuerentur
homines maieſtatem. Abſorpta uidetur in deitatem
humanitas, non quòd mutata ſit ſubſtantia, ſed affe-
Pſ. 100 ctio deificata. Non ſola illi cantatur miſericordia,
cantatur pariter & iudicium, quia etſi didicit ex his
quæ paſſus eſt compaſsionem, ut miſericors fieret, ha
bet tamen & iudiciariam poteſtatem. Denique Deus
Deut. 4. noſter ignis cõſumens eſt. Quidni uereatur peccator
accedere, ne quemadmodum fluit cera a facie ignis,
Heb. 12 ſic pereat ipſe a facie Dei? Iam itaque nec ipſa mulier
benedicta in mulieribus uidebitur otioſa, inuenietur
equidem locus eius in hac reconciliatione. Opus eſt
enim mediatore ad mediatorem iſtum, nec alter no-
bis utilior quàm Maria. Crudelis nimirum Eua, per
quam ſerpens antiquus peſtiferum etiam ipſi uiro ui-
rus infudit, ſed fidelis Maria, quæ ſalutis antidotum
& uiris & mulieribus propinauit. Illa enim miniſtra
ſeductionis, hæc propinationis, illa ſuggeſsit præua-
ricationem, hæc iniecit redemptionem. Hæc diuus
Bernardus in ſermone de uerbis illis Apocalypſis, Si- *Apo. 12*
gnum apparuit in cælo &c. quibus in laudem tantæ
uirginis præmiſsis, iam ad huius diei lectionem expla
nandam nos conferamus, quam quidem Radulphus
Ardens, ſcriptor uetuſtus & eruditus, his uerbis in
Homilia, huic diei attributa, exponit. [Ego quaſi ui-
tis fructificaui ſuauitatem odoris, & flores mei fru- *Eccleſ. 24.*
ctus honoris, & honeſtatis.] Hæc uerba, fratres mei,
uerba ſunt ſapientiæ, non mundanæ, quæ reproba-
tur, ſed illius quæ ex ore altiſsimi prodijt, & per quã *Ibidem*
Deus pater mundum creauit & redemit. Hæc itaque
tanquàm pijſsima mater, ad ubera dulciſsimæ doctri-
næ ſuæ nos inuitat, & hoc modo: Primò ſe fructife-
ram demõſtrat, ſecundo nos ad ſe inuitat, tertiò qua-
lis ipſa ſit dicit, quartò quàm ipſa ſit utilis oſtendit.
Primò igitur demonſtrat ſe fructiferam eſſe, cum di-
cit: Ego quaſi uitis fructificaui &c. ac ſi apertè dicat:
Non ſum ſterilis ſicut mundana ſapientia, quæ non *Sapientia mũdana.*
generat niſi mortem, ſed ſicut uitis fructificaui per
prophetas, per Apoſtolos, cæteroſque ſanctos, qui
mihi adhærent tanquàm palmites uiti. Porrò uitis
tria habet: Nullum tibi fructum reddit, niſi diligen-
ter excolas: exculta uerò dabit tibi flores ſuauiter
olentes & fructus inebriantes. Diuina quoque ſapien
tia nihil tibi proderit, niſi eam cum ſummo ſtudio,
& labore excolueris, pigros enim & ſomnolentos
odit. Vnde & ipſa clamat: Beatus qui audit me, & *Prou. 8*
qui uigilat ad fores meas quotidiè. Exculta uerò da-
bit tibi flores redolentes, & fructus inebriantes.
Cùm enim diuinæ ſapientiæ cœperis indeſinenter
inuigilare, incipiet paulatim te magis ac magis ſuo
mirabili odore delectare & allicere, & tandem ſuo mi
rabili ſapore inebriare, & mentem tuam a terrenis
ad amorem cæleſtium alienare, ut poſsis dicere cum *Pſ. 22.*
Propheta: Et calix meus inebrians quàm præclarus *Act. 2.*
eſt. Hoc muſto erant ebrij apoſtoli in die Penteco-
ſtes. Hoc muſto uſque hodie ſunt ebrij uiri ſpiritua
les, qui ſola inuiſibilia deſiderantes, omnia terre-
na tanquàm ſtercora aſpernantur, unde quaſi ſtul-
ti & amentes in hoc ſeculo reputantur. Inebriat qui-
dem & calix Babylonis, id eſt, ſapientia mundanæ cu-
piditatis quoſdã, ſed calix iſte non eſt præclarus, quo-
niam non illuminat mentes hominum, ſicut diuina
ſapientia: ſed potius eas excæcat, & in foueam æter-
næ damnationis præcipitat. Et quid fructificauiſti?
[Suauitatem odoris,] & flores ſuauiter olentes, ui-
delicet uirtutes & opera earum, quæ ſanctos ita red-
dent famoſos & bonæ opinionis, quòd etiam abſen-
tes & remotiſsimos delectent. [Et flores mei, fru-
ctus honoris, & honeſtatis.] acſi dicat: Flores mei
non ſunt inanes & infructuoſi, quemadmodum flo-
res mundanæ, & carnalis ſapientiæ, de qua dicitur: *Eſa. 40.*
Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tanquàm
flos agri. Exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos: uer-
bum autem Domini manet in æternum. Sed flo-
res mei, id eſt, uirtutes, & bona opera, quibus
meos florere facio, generant fructus honoris, &
honeſtatis, id eſt, uitam æternam, & beatam, ubi
nullus honorabitur ſine honeſtate, & nullus honeſta-
bitur ſine honore, ſicut in hoc miſero ſeculo, ubi mul
ti habent honorem ſine honeſtate, & multi ha-
bent honeſtatem ſine honore. Deinde qui ſunt il-

li flores, & qui ſunt illi fructus, apertius exponit, cum ſubdit. [Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei.]

Charitas uirtutum omniũ cauſa.

Dilectionem Dei & proximi cæteris uirtutibus præponit ideo, quia ipſa eſt cauſa omnium uirtutum. Quam & pulchram uocat ad differentiam carnalis dilectionis, quæ plerunque turpis & fœda eſt: Cui etiam adiungit timorem, quoniã diligere debemus cum timore, & timore cum dilectione. Sed quia nec uere diligere, nec uere timere poſſumus, niſi quid ſit diligendum & quid timendum agnouerimus, adiungit agnitionem, id eſt, fidem, quam ideo agnitionem uocat, quia per eam ſolam agnoſcimus, quid timere & diligere debeamus. Quibus etiã adiungit ſpem, quoniam inutiliter diligimus, inutiliter timemus, inutiliter Deum credimus, niſi in eum ſanctam, id eſt, firmam ſpem habeamus. [In me, inquit, omnis gratia uiæ & ueritatis, in me omnis ſpes uitę & uirtutis:] id eſt, uitæ æternæ quę ſemper eſt uirtuoſa & uirens. Sequitur pars ſecunda, in qua Dei ſapientia nos ad ſe inuitat, cum ſubdit. [Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me, & a generationibus meis implemini.] Tria dicit, uidelicet, Qui, & quomodo, & qua utilitate ad eam accedamus. Qui concupientes.

Dan. 9

Vnde & Danieli diuina ſecreta per angelum reuelantur, quia uir inquit, deſideriorum es. Negligentes enim & tepidi ad ueram ſapientiam uenire non poſſunt. Quomodo? Tranſeundo, a malo ſcilicet ad bonum, ab ignauia ad probitatem, a ſomnolentia ad uigilantiam, a uitiis ad uirtutes, a temporalibus ad æterna. Soli enim Hebræi, id eſt, tranſeuntes, carnes agni digni ſunt manducare, & redemptor noſter ſe uidendum promittit in Galilæa, id eſt, in trãſmigratione.

Matt. 26.

Qua utilitate? A generationibus, id eſt, fructificationibus meis implemini. Porro uera ſapientia mentem reficit, mundana uero ſapientia non reficit, ſed inflat.

Luc. 15

Vnde & bene ſignificatur per ſiliquas ſonoras, inflantes non reficientes, quibus filius prodigus cupiebat implere uentrem ſuum, & non poterat, quoniam ſecularis ſapientia garrula eſt & inflatiua, cibus magis porcorum, quam hominum. Sequitur pars tertia, in qua diuina ſapientia oſtendit, qualis ipſa ſit. Oſtendit autem ſe eſſe dulcem, ſe eſſe æternam, ſe eſſe deſiderabilem. Sane ſe eſſe dulcem oſtendit, cum dicit, [Spiritus meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel & fauum.] Si aliquid dulcius inueniſſet, illud poſuiſſet. Et quidem inſpiratio diuinæ ſapientiæ in ſanctis, quamuis ſit particularis & umbratilis, tamen ſuper omnem dulcedinem eſt. Sed quanta putatis erit dulcedo in aperta perceptione & hæreditate illius, quæ in Dei uiſione fiet? Se uero æternam eſſe oſtendit, cum ſubdit. [Memoria mea in generatione ſeculorum,] ac ſi aperte dicat. Sapientia mũ-

Pſ. 145

danorum peribit, & non erit memoria eius, quoniam in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. At ego in æternum maneo, & mei memores in æternum manere facio, & noticia, quam habent de me in hac uita, non auferetur, immo perficietur eis in æterna uita. Se eſſe deſiderabilem oſtendit, cum ſubdit. [Qui edunt me, adhuc eſurient, & qui bibunt me, adhuc ſitient.]

Diſcrimẽ inter delicias uẽtris & mẽtis.

Hoc ſiquidem intereſt inter delicias corporales & ſpirituales, & inter terrenas & æternas, quod deliciæ corporales & terrenæ cum non habentur, magnæ putantur & deſiderantur, enimuero, cũ conſuetæ fuerint, uileſcunt & in faſtidium uertuntur. At contra ſpirituales & æternæ deliciæ, cum non habentur, nullæ putantur, habitæ uero deſiderium accendunt, ita tamen, quod in ipſo deſiderio ſatietas eſt, & in ipſa ſatietate deſiderium. Sequitur pars quarta, in qua diuina ſapientia oſtendit, quam nobis utilis ſit, cum ſubdit. [Qui audit me, non confundetur, & qui operantur in me, non peccabunt, & qui elucidant me, uitam æternam poſsidebunt.] Qui audit, inquit, me, ſubaudi, corde & propoſito obediendi, & ſi non habeat tempus operandi, tamen non confundetur in die iudicii ad damnationem, quia audierit hoc conſilium ſapiẽtiæ, ut confunderetur ad pœnitentiam. Hoc eſt, quod ipſa ſapientia patris dicit in euangelio. Qui nõ erubuerit me, nec meos ſermones, hunc filius hominis non erubeſcet, cum uenerit in maieſtate ſua, & ſanctorum angelorum.

Lu. 9.

[Et qui operantur, inquit, in me, non peccabunt.] ſubaudi, ad mortem, quoniam ſi peccabunt, iam non operabuntur in me. [Et qui inquit elucidant me,] id eſt, qui me uerbo & exemplo aliis, exponunt & explanant, [uitam ęternam poſsidebũt.] Hoc eſt, quod alibi legitur, quoniam ſicut ſtellę firmamenti fulgebunt, qui erudiunt multos.

Da. 12

Porro gradus eſt in his tribus, ſicut in merito, uel in præmio. Magnũ eſt audire corde ſapientiam, maius operari ſecundum ipſam, maximum eſt, uerbo & exemplo elucidare aliis illam. Similiter magnum præmium accipient, qui audiunt corde ſapientiam, maius qui operantur ſecundum illam, maximum qui uerbo & exemplo explanãt illam, omnes tamen uitam habebunt ſempiternam.

Cum itaque, fratres mei, hęc uerba ſint ſapientiæ, poſſunt & beatæ uirgini conuenire, quam ipſa patris ſapientia in ſingulare reclinatorium ſibi præelegit, fabricauit & ornauit. Eſt enim tropus, qui metonymia nuncupatur, quando uidelicet quod contenti eſt, continenti attribuitur. Poteſt igitur beata uirgo nos ad admirationem, & ad uenerationem, id eſt, ad exemplum ſui nos inuitando, dicere. [Ego quaſi uitiis fructificaui ſuauitatem odoris:] non ſolum exemplum ſanctæ uitæ & bonæ opinionis uniuerſo mundo præbendo, ſed etiam illum, cuius odore mortui reſurgunt generando: Ego enim ſum illa uirga, de qua prædixit Eſaias. Egredietur uirga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcẽdet. [Et flores mei] nõ ſunt inanes, ſed ſunt [fructus honoris & honeſtatis.]

Eſa. 11

Filius quippe meus ipſe flos, ipſe & fructus, flos ſuauitatis & fructus ſatietatis. De eius ſuauitate Iſaac in perſona Dei patris ait: Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.

Ge. 27

De eius ſatietate Pſalmiſta prædixit, dicens. Satiabor, cum apparuerit gloria tua: Ipſe eſt fructus honoris & honeſtatis, quoniam omnem honorem & honeſtatem & in ſe habet, & cui uult præbet.

Pſ. 16.

[Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitioni, & ſanctæ ſpei.] Harum ſcilicet cæterarumque uirtutum non ſolum exempla præbendo, ſed etiam illum, qui eſt dilectio, fides, timor & ſpes omnium fidelium, generãdo. [In me gratia omnis uiæ & ueritatis, in me omnis ſpes uitæ & uirtutis;] quoniam non ſolum hæc in me per exemplum oſtendo, ſed etiam illum, qui eſt plenus gratiæ & ueritatis, qui eſt uia, ueritas & uita, qui eſt ſpes, uirtus & refrigerium omniũ fidelium, in meo, utero geſto.

Ioan. 1

Ioã. 14

[Trãſite ad me] per imitationem, [qui concupiſcitis me,] id eſt, uitam ſanctimoniã & gloriã meã, [& a generationibus meis,] id eſt, ab unigeniti mei benedictionibus implemini. [Spiritus enim meus,] id eſt, ſpirituſſanctus, qui ſingulariter in me ſuperuenit & requieſcit, [ſuper mel eſt dulcis, & hæreditas mea,] quam ſcilicet habeo cũ filio meo ſuper choros angelorum, eſt [ſuper mel & fauum. Memoria mea in generatione ſeculorũ.] quia ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

Luc. 1.

[Qui edunt me, adhuc eſurient, & qui bibunt me, adhuc ſitient,] quia quanto aliqui fidelis mores & uirtutes meas percipere & imitari incipiẽt, tanto magis & magis eas admirabuntur, & eas magis ſitient [Qui audit me] per imitationem, [non confundetur, & qui operãtur in me,] id eſt, ſecundum me, [non peccabunt. Et

qui

qui elucidant me,] id eſt, mores, uirtutes & ſanctitatem meã uerbis & factis exponunt & prædicant, [ui tam æternam habebunt.] Ecce Domina & mater noſtra nos minimi ſerui tui tuam ſanctitatem & gloriam admiramur, laudamus, & prædicamus, ſed tamen digne imitari non ualemus. Ideo potentiſsimis precibus tuis nos adiuua, fac nos deſiderio trãſire ad te, fac nos fugere uitia & peccata noſtra, & tranſire ad mores & uirtutes tuas, fac nos contemnere terrena, & deſiderare cæleſtia, ſuſtine nos inter tentationes carnis, inter inſidias diaboli, inter tribulationes huius mundi, quibus te auxiliante, te duce ualeamus peruenire ad illa gaudia, in quibus tu in æternum cum filio tuo lætaris, cui eſt honor & gloria cum patre & ſpiritu ſancto, per omnia ſecula ſeculorum, Amen. Hactenus Radulphus Ardens.

IN EODEM FESTO, Matth. 1

Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid filij Abraham. Abraham genuit Iſaac, Iſaac autem genuit Iacob. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

Liber generationis Ieſu Chriſti. Secundũ hanc enim Chriſtus filius hominis eſt, quod etiam ſe ipſe ſæpiſsime appellat, commendans nobis, quid miſericorditer dignatus ſit eſſe pro nobis. Nam illa ſuperna & æterna generatio, ſecundum quam filius Dei unigenitus eſt ante omnem creaturam, quia omnia per ipſum facta ſunt, ita eſt ineffabilis, ut de illa dictum a propheta Eſaia intelligatur. Generationem
Eſ. 53. eius quis enarrabit? Quamquam & de temporali eius natiuitate dictũ ſit, qua uerbũ caro factũ eſt, & uirgo ſpiritu ſancto grauida filiũ peperit, & uirgo permãſit. [Filij Dauid, Filij Abrahã.] Ordo præpoſterus, ſed neceſſariè commutatus. Si enim primum poſuiſſet Abraham, & poſtea Dauid, rurſus ei repetẽdus foret Abraham, ut generationis ſeries texeretur. Ideo autem cæteris prætermiſsis, horum filium nuncupauit, quia ad hos tantum facta eſt de Chriſto repromiſsio. Ad Abra
Ge. 22. ham: In ſemine, inquit, tuo benedicentur omnes gentes terræ. Ad Dauid uero ait. De fructu uentris tui po-
pſ. 131 nam ſuper ſedem tuam. [Abraham genuit Iſaac, Iſaac autem genuit Iacob.] Exequitur ergo humanam generationem Chriſti Matthæus, ab ipſo promiſsionis Chriſti exordio, hoc eſt, ab Abraham genitores commemorans, quos perducit ad Ioſeph uirum Mariæ, de qua natus eſt Chriſtus. Myſtice autem quomodo de gentilitatis caligine, quaſi de Aegyptiaca ſeruitute, per quadragintaduos uiros demonſtrat, ac ſi per eiuſdem numeri manſiones ad uirginem Mariam, plenam ſanctiſpiritus gurgite fluentem, ac ſi intelligibilem Iordanem duce Domino Ieſu Chriſto, uelut Ioſue filio Nun uentum ſit, ipſumque Chriſtum de Maria natum eſſe teſtatur, qui uelut hamus in retis capite, ſic in fine genealogiæ poſitus, & in mare huius mundi a patre miſſus, tortuoſum ſerpentem aduncatum occiſus occidit, atque humani generis mortem mortuus mortificauit. Et ideo uelut fune duplicato, iterato uidelicet uniuſquiſque nomine, in retis ſimilitudinem genealogiæ ordo contexitur, donec, ab huius principio, hoc eſt, ab Abraham uſque ad hamum, id eſt, ad
Iob. 40 Chriſtum adueniatur, de quo ad ſanctum Iob dicitur Nunquid aduncabis Leuiathan hamo tuo, aut armilla perforabis maxillam eius? In hamo ergo incarnationis Chriſti iſte captus eſt, qui dum in illo appetit eſcam corporis, transfixus eſt aculeo diuinitatis. [Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar.] Notãdum quod in genealogia ſaluatoris nullam ſanctarum aſſumit mulierũ, ſed eas quas ſcriptura reprehendit, ut qui propter peccatores uenerat, de peccatricibus naſcens, omnium peccata deleret. Vnde & in ſequentibus Rahab meretrix, & Ruth Moabitis ponitur, & Bethſebee uxor Vriæ. Ad interiorem uero intellectum in omnibus iſtis quatuor, uentura ad Dominum Eccleſia de gẽtilitatis errore figuratur, quę prius aliena, ignominiis plena & ſterilis habebatur, ſed ad Chriſtum ut legitima coniuncta eſt matrona, & plu- *Eccleſia fœcũdior, quã Synagoga* res adoptiuos parit filios Deo, quam ſynagoga, quæ prius ut proprium uidebatur habere Dominum uirum. Thamar ergo interpretatur amaritudo, uel commutans, ſiue palma. Et merito hæc omnia conueniũt ſanctæ Eccleſiæ, quæ amara prius fuit in idololatria & turbida conuerſatione, ſed modo dulcis eſt per fletum compunctionis, & ſtudium pii laboris. Hæc commutans recte dicitur, quia ex peccatrice commutata eſt in iuſtam, & ex odioſa in amatam. Quæ palmæ rite aſsimilatur, propter certamen laborum, & uictoriæ præmium. De illa quippe bene per Pſalmiſtã dicitur. *pſ. 91* Iuſtus ut palma florebit, & ſicut cedrus Libani multiplicabitur. Rahab quoque latitudo, uel fames, ſeu impetus interpretatur. Et quid in hoc, niſi ſanctę Eccleſiæ nobilitas prædicatur? Cui Eſaias dicit. Dilata locũ *Amos. 8.* tentorii tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas. Habet ergo famem iſta, non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi uerbum Dei, & faciendi uoluntatem eius. De quo quidem impetus ingreditur, quia uelocitas prædicationis flante ſpiritu ſancto in totam mundi latitudinem dirigitur. Denique Ruth, quæ uel uidens, uel feſtinans, ſeu deficiens interpretatur, merito Eccleſiã ſignificat, quæ in puritate cordis Deum cõtemplatur, & ſecundum Pſalmiſtam, feſtinat manus eius dare Deo. Hæc deficit, id *pſ. 67.* eſt, firmiter in fide & dilectione Dei perſiſtere decernit. Bethſabee uero quæ interpretatur puteus ſeptimus, abundantiam gratiæ ſpiritusſancti in Eccleſia fieri deſignat. Dono denique ſpiritali, hoc eſt, ſeptenario facta eſt Eccleſia puteus ſatietatis, quia factus eſt in ea fons aquæ ſalientis in uitam æternam. [Naaſon autem genuit Salmon.] Ipſe eſt Naaſon princeps tribus Iuda, ſicut legimus in Numeris. [Ieſſe autem genuit Dauid regem.] Regem dicit Dauid, non quod ipſe ſolus in iſta genealogia regum fuerit poſitus, cum *pro Bethſabee legit Berſabee. Nu. 1.* ab ipſo uſque ad trãſmigrationem Babylonis qui ſcribuntur, plures regnauerint, ſed quia Dauid primus de tribu Iuda rex fuit, per quem ordo decurrit genealogiæ. [Dauid autem rex genuit Salamonem ex ea, quæ fuit Vriæ.] Quæritur, cum tres reliquæ extraneæ mulieres nominibus propriis ſint poſitę, cur ſolummodo non nominetur Bethſabee, ſed hoc ſolum dicatur, quæ uxor fuit Vriæ. Ideo hoc putatur factum, quia tres aliæ ſupradictæ licet crimìnoſæ fuerint, in partubus tamen filiorum, per quos currit genealogia, non ſolum non culpari, ſed etiam laudari meruerunt. Hęc uero adulterio & homicidio perpetrato. Dauid regi genuit fillium. intantum culpabili coniugio, ut merito in ſaluatoris genealogia non uideatur nominata. Nomen uero uiri eius, id eſt, Vriæ, quaſi iuſti hominis ponitur, ut ex hoc etiam ſceleris immanitas memoretur dum uxoris cauſa occiſus, in memoriam reuocatur. *Ap. 5.* Miſticè autẽ Dauid Chriſtum ſignificat, qui interpretatur manu fortis, & deſiderabilis. Et quid fortius leone, qui uicit de tribu Iuda, radix Dauid? Quomodo *Agg. 2* uero ſit deſiderabilis, ſcriptura oſtendit, dicens. Ecce:

1. *Pet.* 1 ueniet deſideratus cũ̸ctis gentibus: Et Petrus ait. In quem deſiderãt angeli proſpicere. Vrias uero, qui interpretatur lux mea Dei, ſignificat diabolũ, q transfigurat ſe in angelum lucis, audẽs Deo dicere. Lux mea Dei, & ero ſimilis altiſſimo. [Ioram autẽ genuit Ioathan.] In quarto regum uolumine, de Ioram Ocho ziam fuiſſe legimus generatum, quo mortuo, Ioſabeth filia regis Ioram, ſoror Ochoziæ, tulit Ioas filium fratris ſui, & eum internecioni quę exercebatur ab Athalia, ſubtraxit. Cui ſucceſsit in regnum filius eius Amaſias, poſt quẽ regnauit Azarias filius eius Cernis quod ſecundum fidem hiſtoriæ tres reges in medio fuerunt quos hic euangeliſta prætermiſit. Ioram quippe non genuit Oziam, ſed Ochoziam, & reliquos quos enumerauimus. Verum quia euangeliſtæ propoſitum erat, tres teſſaradecades in diuerſo temporum ſtatu ponere, & Ioram generi ſe miſcuerat impiiſsimæ Iezabel, idcirco uſque ad tertiam generationem eius memoria tollitur, ne in ſanctæ natiuitatis ordine poneretur. Dictum quoque ita erat per prophetam, non niſi quarta generatione in throno regni Iſrael quenquam de domo Achab eſſe ſeſſurum. Purgata igitur labe familiæ gentilis, tribuſque præteritis, tam regalis in quarta generatione conſequentium origo numeratur. [Et poſt transmigrationem Babylonis Iechonias genuit Salathiel.] Si uoluerimus Iechoniam in fine primæ teſſaradecadis ponere, in ſequenti non erunt quatuordecim, ſed tredecim. Sciamus ergo Iechoniã priorem ipſum eſſe, quem & Ioakim, ſecundum autem, id eſt, Ioachim filium, nõ patrem. Quorum prior per *k* & *m*, ſequens per *x* & *n* ſcribitur. Quorum nomẽ ſcriptorum uitio & longitudine temporum apud græcos latinosque confuſum eſt. Hæc beatus Hieronymus hiſtoriam ſequens ita expoſuit. Nam & ipſe Iechonias interpretatur præparatio Dei. Sic ergo iam non quadragintaduo, quæ faciunt ter quatuordecim, ſed propter unam bis numeratam, quadraginta generationes fiunt, ſi ipſum Chriſtum annumeremus qui huic regendæ uitæ noſtræ temporali atque terrenæ tanquam numero quadragenario regaliter præſidet.

Eſ. 14.

4. *Reg.* 11.

IN EODEM FESTO,

Matth. 1.

Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham, & reliqua, Homilia Albini.

Eze. 1 Beatus Matthæus euangeliſta, dilectiſſimi, non immerito inter cætera cæleſtium ſecretorum animalia, facie hominis deſcribitur, quia longe ab antiquis patribus exordium euangelij ſumens, lucidius cæteris genealogiam dominicæ humanitatis prænotauit. Sed ſciendum eſt, quia horum omnium nomina allegorici & moralis ſenſus plenitudinis contineant intellectus. Abraham pater multarum gentium, Iſaac gaudium, Iacob ſupplantator, Iudas confeſsio interpretatur. Phares diuiſio, Zara oriens, Eſrom ſagittam uidẽs, Thamar palma dicitur. Arã electus, Aminadab populus ſpontaneus, Naaſon augur fortis, Salmon ſenſibilis accipit. Booz in ipſo fortitudo, Rahab lata, Obeth, ſeruiens, Ruth feſtinans ſubauditur. Ieſſe incendium, Dauid manu fortis uel deſiderabilis, Salomon pacificus, Vrias lux mea Deus, Bethſabee filia iuramenti ſubintelligitur. Roboam latitudo populi, Abia pater Dominus, Aſa tollens, Ioſaphat Dominus iudicauit exprimitur. Ioram excelſus, Ozias robuſtus Domini, Ioathan perfectus; Achaz apprehendens dicitur. Ezechias fortitudo Domini, Manaſſes obliuioſus, Amon fidelis, Ioſias ſalus Domini interpretatur. Iechonias ꝑparatio Domini, Salathiel petitio mea Deus, Zorobabel iſte magiſter, Abiud pater meus iſte ſubauditur Eliachim Dei reſurrectio, Azor adiutus, Sadoch iuſtus, Achim frater meus ſubintelligitur. Eliud Deus meus, Eleazar Deus adiutor, Mathan donum, Iacob ſupplantatur ea primitur. Ioſeph appoſitus ſiue auctus, Maria illuminatrix ſiue ſtella maris, Ieſus ſaluator, Chriſtus unctus interpretatur. Igitur per hos patriarchas Chriſtus Dominus Deus noſter ueniens in mundum, horum omnium in ſeipſo allegorice geſsit officium & in eorum interpretatione nominum noſtram ſalutem deſignauit. In Abraham, pater eſt cunctorum credentiũ, in quo iuxta Apoſtolum, clamamus Abba pater. In Iſaac gaudium eſt omnium fidelium, de quo angelus dixit, Ecce annuncio nobis gaudium magnum, quod erit omni populo. In Iacob ſupplantator eſt, quia ipſe ſubneruauit, & conteruit diabolum uaſtatorem humani generis, & uaſa eius diripuit. In Iuda cõfeſsio, quia ipſe dixit. Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ. In Phares diuiſio, quia ſegregat oues ab hœdis, id eſt, bonos a malis, electos a reprobis. In Zara oriens, ſicut ſcriptum eſt, Viſitauit nos oriens ex alto: In Thamar palma uictoriæ, ſicut ipſe dixit, Confidite, ego uici mũdum. In Aram electus, de quo pater loquitur. Ecce puer meus quem elegi, electus meus, dedi ſuper eum ſpiritum meum. In Aminadab populus ſpontaneus, qui ſponte poſuit animam ſuam, ut nos efficeret populum ſibi ſpontaneum, Deoque acceptabilem. In Naaſon augur, id eſt, propheta fortis, cum dicit. Cum uenerit filius hominis in maieſtate ſua, tunc ſedebit ut iudicet orbem terræ in æquitate. In Salmone ſenſibilis, id eſt, intellectuales, de quo ſcriptum eſt, Ipſe aũt ut uidet cogitationes eorum, & iterum. Dominus nouit cogitationes hominum, & ſcrutans corda & renes Deus. In Booz fortitudo in ipſo eſt, quia a nemine fortitudinem accepit, de quo dictum eſt: Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Et ipſe in Euangelio: Omnia traham ad meipſum. In Rahab latitudo potentiæ eius exprimitur, quem totus non capit orbis, & cuius regni non erit finis. In Obeth ſeruiens, quia non uenit miniſtrari ſed miniſtrare, formam ſerui accipiens. In Ruth feſtinans ad ſalutem noſtram, qui feſtinanter uult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire, dicens in Euangelio. Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum cælorum. In Ieſſe incendium agnoſcitur, ut ait. Ignem ueni mittere in terram, & quid uolo, niſi ut ardeat? & ſicut Ioannes dixit: Ipſe uos baptizauit in ſpiritu ſancto & igne. In Dauid deſiderabilis, quia ſpecioſus erat forma præ filiis hominum. In eodem manu fortis, quando flagellum de funiculis in manu tenens, immenſam uendentium & ementium multitudinem eiecit de tẽplo: uel quando diabolum uicit, & calumniatorem noſtrum contriuit. In Salomone pacificus, ſicut ipſe dixit, Pacem relinquo uobis, pacem meam do uobis, & Apoſtolus: Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum. In Bethſabee filius iuramenti, de quo dictum eſt. Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternum. In Roboam latitudo populi eſt, cum dicit Matth. 8. Multi ab oriente & occidente uenient, & recumbent cum Abraham & Iſaac & Iacob in regno cælorum. In Abia pater Dominus, qui ait Matth. 23. Nolite uobis patrẽ uocare in terra, unus eſt enim pater ueſter, qui in cęlis eſt. In Aſa tollens, de quo Ioã nes Ioan. 1. Ecce agnus Dei, ecce, qui tollit peccata mundi: In Ioſaphath iudex, quia ipſe eſt iuſtus uiuorum & mortuorum, ſicut ipſe ait: Pater non iudicat quen-

Rom. 8

Luc. 2.

Matt. 11.

Matt. 25.

Luc. 1.

Ioã 16

Eſ. 42.

Matt. 25.

Luca. 11.

Pſ. 93.

Pſ. 23

Ioã. 12

Luc. 1.

Mat. 4

Luc. 12

Mat. 3

Ioan. 2

Ioã. 14

Eph. 2

Pſ. 106

Ioan. 5

quenquam, ſed omne iudicium dedit filio. In Inram
Ioã. 5. excelſus, quia ipſe aſcendit ſuper omnes cælos, ut ad-
Pſ. 112 impleret omnia, & ſicut Pſalmiſta dicit, Excelſus ſu-
per omnes gẽtes Dominus, & ſuper cælos gloria eius.
In Ozia robuſtus Domini, quia ipſe captiuitatem hu
mani generis in manu robuſta liberauit, & in alta cæ-
lorum deduxit. In Ioatham perfectus, ſicut in euange
lio ait Matth. 3. Nos enim decet implere omnem iuſti
tiam. In Achaz apprehendens, qui cælum palmo pon
derauit, & terram pugillo concludit. In Ezechia for-
1. Cor. 1 titudo Domini, quia iuxta Apoſtolum, Chriſtus
eſt Dei uirtus & Dei ſapientia. In Manaſſe obli-
uioſus iniquitatis, ſicut ſcriptum eſt Ezechielis 18. In
qua die conuerſus peccator fuerit ab iniquitate ſua,
omnium iniquitatum eius non recordabor. In Amon
fidelis, iuxta Paulum Hebr. 2. ut miſericors fieret & fi
delis pontifex ad Deum, & iuxta Ioannem, Qui eſt te
Apo. 1. ſtis fidelis. In Ioſia ſalus Domini quia omnis quicun-
que inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. In
Iechonia præparatio Domini qui ait: Si abiero &
Ioã. 14. præparauero uobis locũ. In Salathiel petitio mea Deus,
qui ait Ioan. 17. Pater ſancte, ſerua eos in nomine tuo
quos dediſti mihi. In Zorobabel magiſter peccatorũ
Matt. & publicanorum, ut eos ab errore uitæ ſuæ reuocaret
23. & ſicut ipſe ait. Nec uocemini magiſtri: quia magi-
ſter ueſter unus eſt Chriſtus. In Abiud pater meus, q,
ipſe eſt pr̃ & caput omniũ credentium. In Eliachim
Domini reſurrectio ut ait, Ioann. 11. Ego ſum reſurre-
ctio & uita, qui credit in me, non morietur in æternũ
ſed ego reſuſcitabo eum in nouiſsimo die. In Azor ad
iutus, ut ait Ioann. 8. Qui me miſit, mecum eſt, & non
reliquit me ſolum. Et iterum Ioan. 14. Opera quæ ego
facio, a meipſo non facio, ſed pater qui mecum eſt, ip-
ſe facit, opera. In Sadoch iuſtus, ſicut ſcriptum eſt Ro
ma. 3. Vt ſit ipſe iuſtus, iuſtificans eos qui ex fide Abra
hæ ſunt. In Achim fratres meos, ut ait Matth. 12. Si
quis fecerit uoluntatem patris mei, ipſe meus frater,
& ſoror, & mater eſt. In Eliud Deus meus, quia ipſe
Matt. eſt Deus ex ſubſtantia patris ante ſecula genitus, qui
27. in patibulo crucis dixit: Eli, eli hoc eſt, Deus meus,
Deus meus. In Eleazar Deus adiutor, quia ipſe adiu-
Pſal. 9. tor in opportunitatibus, in tribulatione, & protector
omnium ſperantium in ſe. In Mathan donum, quia ip
Pſa. 17 ſe aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem,
dedit dona hominibus, & quia per ipſum pater Deus
omnia dona perdonauit. In Iacob, ut ſupra diximus,
ſupplantatur eſt hoſtis antiqui, qui fidelibus dedit po
teſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſu
Pſal. 2. per omnem uirtutem inimici. In Ioſeph auctus, cui de
dit pater gentes in hæreditatem ſuam, & in poſſeſsio-
Ioã. 10 nem ſuam terminos terræ. Vel augumẽtum uitæ æter
næ eſt, ſicut ipſe dixit. Ego ueni ut uitam habeant, &
Ioã. 8. abundantius habeant. In ſancta & perpetua uirgine
Maria ſtella maris ipſe eſt, id eſt, lux mundi, ſicut ipſe
ait: Ego ſum lux mundi, & Ioannes, Erat, inquit, lux
uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in
hunc mundum. In proprio nomine Ieſu ſalutaris uel
ſaluator eſt, angelo exponente, qui ait Matth. 1. Ipſe
enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.
Idem uero Chriſtus, id eſt, unctus appellatus eſt,
quem unxit Deus in humanitate oleo lætitiæ, id eſt,
unctione ſancti ſpiritus in ſacerdotem & regem ſem-
piternum, quatenus Chriſtianos, ex ſuo nomine uo-
catos, per id Saluator eſt, à peccatis ſaluaret per id
quod ſacerdos eſt, Deo patri recõciliaret, per id quod
rex eſt, in regnum ſempiternum collocaret. Moraliter
hæ quoq; interpretationes nominum ad noſtram ædi
ficationem multimodis pertinere noſcuntur. Sicut
Chriſtus ubique noſtræ ſalutis gerebat cauſam; ita &
patriarcharum nomina noſtrum profectum deſignat:

In Abraham, ut patres ſimus multarum uirtutum, &
hæreditaris iure multiplicationem bonorum poſsi-
deamus. In Iſaac, ut gaudium habeamus in Domino
& non in hoc mundo, iuxta hoc quod ipſe dixit Luc. Phil. 4.
10. Gaudete quod nomina ueſtra ſcripta ſunt in cælo,
& iuxta Apoſtolum, Gaudete in Domino ſemper. In
Iacob, ut ſupplantatores ſimus uitiorum noſtrorum
& carnale deſiderium uinaci pede a diaboli poteſtate
calcemus. In Iuda, ut ſecundum Pſalmiſtam Pſal. 44.
præueniamus faciem Domini in confeſsione, & confi
teamur nomini ſancto eius. In Phares, ut diuidamus
nos ab impiis, & abſtrahamus ab omni fratre ambu-
lante inquiete, & non communicemus operib. eius
malis. In Zara, ut lucifer uerus oriatur in cordibus no
ſtris, & ſol iuſtitiæ ſplendeat in nobis ubique, & ut lu-
ceat lux noſtra coram hominibus, ut uideant opera
noſtra bona, & glorificent patrem noſtrum, qui in cæ- Pſalm.
lis eſt. In Efrom, ut ſagittæ ſimus ſalutis Domini, ut 119.
de nobis dici poſsit. Sagittæ potentis acutæ. In Tha-
mar, ut eum palma uictoriæ pompas diaboli & concu
piſcentias mundi ſuperemus propter eum, qui dilexit 1. Pe. 2
nos. In Aaron, ut ſimus genus electum, regale ſacerdo
tium, gens ſancta, populus acquiſitionis, & annun-
tiemus uirtutes eius, qui de tenebris nos uocauit in
admirabile lumen ſuum. In Aminadab, ut ſpontaneus
Domini populus ſimus, in ædificationẽ corporis Chri
ſti. In Naaſon, ut augurii gentium derelictis, diuinis
promiſsis fidem adhibeamus. In Salmon, ut ſenſibi-
les, id eſt, intellectuales ueritatis Dei & factores inue Eph. 6
niamur: quia non auditores legis, ſed factores iuſtifi-
cabuntur. In Booz, ut iuxta Apoſtolũ, confortemur in
Domino, & in potẽtia uirtutis eius ſuccincti lumbos
noſtros in ueritate, induti lorica iuſtitiæ, ſumentes ſcu
tum fidei, & galeam ſalutis, & gladium ſpiritus, quod
eſt uerbum Dei. In Rahab, ut latum mandatum Do-
mini nimis diligenter obſeruantes, Dominum Deum
ex toto corde, tota anima, tota uirtute diligamus, &
proximum ſicut noſmetipſos amplectamur. In Obeth
ut ſeruiamus Domino per ſpiritum timoris & dile-
ctione ſancta, quatenus rationabile ſit obſequium no-
ſtrũ, & acceptabile fiat ſacrificium noſtrum. In Ruth,
ut feſtinantes ingredi in illam requiem, id eſt, in cæle
ſtem Ieruſalem, dum tempus habemus, operemur bo
num ad omnes, quia non habemus hic manentem ci-
uitatem, ſed futuram inquirimus. In Ieſſe, ut incẽſum
orationum noſtrarum in ara cordis noſtri, in ſpiritu
contribulato & humiliato Domino offeramus, cum Pſ. 140
Pſalmiſta dicentes. Dirigatur Domine oratio mea ſi-
cut incẽſum in conſpectu tuo. In Dauid, ut manu for
tes contra Goliam ſpiritualem pugnantes, & exhiben
tes corpora noſtra hoſtiam uiuentem, ſanctam, Deo
placentem, deſiderabile templum efficiamur ſpiritui
ſancto. In Salomone, ut quantum ex nobis eſt, cũ om- Matt.
nibus hominibus pacem habeamus, illud dominicũ 5.
intendentes: Beati pacifici, quoniam filii Dei uocabun
tur. In Bethſabee, ut iuramentum omnimodis cuſto-
diamus, ne periurio incidamus in laqueum diaboli. In
Vria, ut lux noſtra Deus ſit, uidelicet ut eum ſequen-
tes, non ambulemus in tenebris mortis ſed habeamus
lumen uitæ. In Roboam, ut longe lateque per orbem
terrarum populus diſperſus, unitatem ſpiritus in uin-
culo pacis & charitatis habeamus, unum Dominum,
unam fidem, unum baptiſma profiteamur, de corde pu
ro, & conſcientia bona, & fide non ficta. In Abia, ut
charitate fraterna inuicem diligentes, unum patrem Iac. 1.
habeamus, Dominum in cælis, qui nos uoluntarie ge
nuit uerbo ueritatis, ut ſimus initium aliquod creatu
ræ eius, & benedictionem hæreditate poſsideamus, &
glorienur in ſpe gloriæ filiorum Dei. In Aſa, ut tolla-
mus membra noſtra de luto & ſterquilinio uitiorum

ue ſeruiant immunditiæ,& iniquitati ad iniquitatem
ſed iuſtitię in ſanctificationem, quia non uocauit nos
Deus iu immunditiam,ſed in ſanctificationem. In Io-
ſaphat, ut recte iudicemus omni perſonæ, ſicut ſcri-
ptum eſt Pſal.57. Recte iudicate filij hominũ,& quod
cunque uolumus ut faciant nobis homines, faciamus
& illis ſimiliter, ſcientes quia menſura, qua menſi fue
rimus, remitietur nobis. In Ioram, ut excelſi uel ſubli
mes effecti, quæ ſurſum ſunt quæramus, ubi Chriſtus
eſt in dextera Dei ſedens, quæ ſurſum ſunt ſapiamus,
Iac. 1. nou quæ ſuper terram, quoniam omne datum optimũ
& omne donum perfectum de ſurſum eſt, deſcendens
a patre luminum. In Ozia, ut robuſti in Domino effe
cti, in omnibus perſecutionibus noſtris & tribulatio-
nibus, quas ſuſtinemus, exemplum accipiamus labo-
Iacob. 5 ris & patientiæ prophetas, qui locuti ſunt in nomine
Domini Ieſu. In Ioatban, ut perfecti ſimus, ſicut & pa
Mat. 5 ter noſter cæleſtis perfectus eſt, in omuibus noſipſos
exemplum præbentes, & docentes omnem hominem
in omni ſapientia, ut exhibeamus omnem hominem
perfectum. In Achaz, ut apprehendamus diſciplinam
pſal. 2. nequando iraſcatur Dominus, & pereamus de uia iu-
ſta, quæ Chriſtus eſt, qui dixit: Ego ſum uia, ueritas &
uita. In Ezechia, nt fortes Domini reſiſtamus aduer
Ioã. 14 ſario noſtro diabnlo, qui tanquã leo rugiens circum-
it, quærens quem deuoret, non in noſtra uirtute cõ
fidentes, ſed Domini fortitudinem cum Pſalmiſta col
pſ. 117 laudantes, fortitudo mea & laus mea Dominus & fa-
ctus eſt mihi iu ſalutem. In Manaſſe, ut obliuioſi ſi-
mus iniuriarum noſtrarum, & eis qui coutra nos agũt
propter nomen Domini ignoſcamus, ne illud maledi
ctum incurramus, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut
& nos dimittimus debitoribus noſtris. In Amon, ut
Eph. 6 fideles in fide radicati & fundati, in omnibus ſuma-
mus ſcutum fidei, in quo poſſimus omnia tela nequiſ
ſimi ignea extinguere. In Ioſia, ut ſaltẽ Domini & ani
marum ſemper depoſcamus, ne obcæcemur in infide-
litate, ne claudicemus in uiis mãdatorum eius, ne ſur
di ad audiendum uerbum Dei efficiamur, ne moria-
mur in peccatis, ſed ut ſemper ſaluemus ab eo, qui ſal-
uos facit ſperantes in ſe. In Iechonia, ut præparati ſi-
mus in aduentu Domini ſecundo, uigilantes & oran-
tes ne intremus in tentationẽ, ſed cũ illis intrare ad nu
Luc. 12 ptias mereamur, de quibus ipſe dicit. Beati ſunt ſerui
illi, quos cũ nenerit Dñs, inuenerit uigilantes: In Sala
thiel quatenus petitio noſtra ad Deum ſemper diriga
tur, ut gaudinm noſtrum ſit plenum, non, huius ſeculi
mœrore permixtum, ſed infinita beatitudine ſem-
piternum, & boc in uomine ſaluatoris, ut impetra-
re poſſimus quod petimus. In Zorobabel, ut magi-
ſtri ſimus ueritatis prohibentes magiſteria & con-
fuſioues hæreticorum, & quæ uerbis docemus, exem
pſ. 49. plis commeudemus ne de nobis dicat Deus, Qua-
re tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamen-
tum meum per os tuum? Tu uero odiſti diſciplinam,
& proieciſti ſermones meos retrorſum. In Abiud, ut
ſit nobis Deus in patrem, & nos illi filios, habentes ſpi
ritum adptiouis, in quo clamamus, Abba pater. Si au-
Rom. 8 tem filii, & bæredes, bæredes quidem Dei, cohæredes
autem Chriſti. In Eliachim, ut reſurgamus a tumulis
uitiorum ad celſitudinem uirtutum, de terrenis ad cæ
leſtia, de morte ad uitam de Gaza ad Galilæam, id eſt,
de inferno ad æternam tranſmigrationem, ubi ſancti
ibunt de uirtute in uirtutem, donec uidebitur Deus
deorum in Sion. Iu Aror, ut adiuti diuina gratia, cun
cta nobis aduerſantia patienter ſupportemus, & Do-
pſ. 27. minum adiutorem noſtrum cum Pſalmiſta collaude
mus, dicentes. Dominns adiutor & protector meus,
in ipſo ſperauit cor meũ, & adiutus ſum. In Sadoch,
ut iuſti appareamus ante Deum, incendentes in omni
bus mandatis & iuſtificarinnibus Domini ſiue quere-
la, ut cum iuſtis mereamur audire uocem, dicentis. Matt.
Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod 25.
uobis paratum eſt a conſtitutione mundi. In Inachim
ut fratres Ieſu Chriſti mereamur appellari, non per
cogitationem carnis, ſed per unctinnem ſpiritus ſan-
cti, quem effudit in nos abunde, ut facientes uolunta-
tem ipſius, ſnbrie & iuſte & pie uiuendo in hnc ſecu-
lo, ad patrem ſuum & patrem noſtrum, ad Deum ſuũ
& Deum noſtrum aſcendere poſſimus in ſuturo. In
Eliud, ut nullum habeamus Deum, niſi Dominum
Ieſum Chriſtum, cui omne genu flectitur, & omnis
lingua confitetur, & ut ipſi ſali ſacrificium laudis im
molemus, & uota noſtra reddamus, ipſumque ſolum
adoramus, quem oportet adorari in ſpiritu & ueri ta-
te. In Eleazar, ut nullum quæramus adiutnrem, niſi phil. 3.
Dominum Ieſum Chriſtum, qui potens eſt omnia fa-
cere ſuperabundanter, quam petimus aut intelligi- Ioan. 4
mus, & ut quodcunque facimus in uerbo aut in ope-
re, omnia in nomine Domini faciamus, dicentes cum
Propbeta, Adiutorium noſtrum in nomine Domi-
ni, qui fecit cælum & terram, In Mathan, ut donum pſ. 123
ſupernæ gratiæ, ſpiritum ſcilicet ſapientiæ & intelle-
ctus, ſpiritum conſilii, & fortitudinis, ſpiritum ſcien- Eſa. 11
tiæ & pietatis, ſpiritumque timoris Domini retinen-
tes, diſcreptionem babeamus inter bonum & malum
quæ eſt mater omnium uirtutum. In Iacob, ut ſup-
plantemus a nobis zizania uitiorum, & plantemur in
nobis aromata uirtutum, ut ſicut cinnamonum & bal
ſamum aromatirans, & quaſi mirrha electa odorem
demus, & plãtati in domo Domini, floreamus in ęter
num ante Dominum. In Ioſeph, ut de die in diem uir
tuti uirtutem, ſanctificationi ſanctificatinnem oppo-
nentes, merito & numero augeamus, & in eo crefca-
mus in ſalutem, & ut per ſcalam in cælum erectam
quotidie de gradu in gradum aſcendamus, donec ſpi-
ritaliter formetur Chriſtus in nobis. In ſancta & per
petua uirgine Maria, quæ ſtella maris, uel illumina-
trix interpretatur, ut illuminationes mundi, id eſt, do
ctnres ſanctæ Eccleſiæ ſimus, & in cordibus creden-
tium lumen fidei & amorem Chriſti per doctrinam
ueritatis & exempla ſanctitatis oriri faciamus & Deo
habitaculum præparemus. In Ieſu Domino noſtro, ut
ſaluatores animarum noſtrarum eſſe ualeamus, mani
feſte declaratur. Quiſquis enim in fide, ſpe & charita
te, uigiliis, ieiuniis & orationibus, caſtitate, ſobrieta-
te, eleemoſynarum largitione, dilectioneq ue Dei & Iac. 5.
proximi uſque in finem perſeuerauerit, & conuerti fe
cerit peccatorem ab errore uiæ ſuæ, ſaluabit animam
eius a morte, & operis multitudinem peccatorum. In
Chriſto autem, ut ita Chriſtiani ſimus, quatenus ſicut
ille ambulauit, & nos ambulemus, & ſicut ille pro no
bis animam ſuam poſuit, ita & nos pro fratribus no-
ſtris animas ponamus, & ſicut ipſe horum nominum
interpretationes in ſe naturaliter gerebat, ita & nos in
omni actiua & contemplatiua uita, ut dictum eſt, ſpiri 1. pet. 2.
tualiter recolamus. Ad hoc.n. Chriſtus paſſus eſt, no-
bis exemplũ relinquens, ut ſequamur ueſtigia eius, &
abnegemus noſmetipſos, & tollamus crucem noſtram
& ſequamur eum perducentem nos ad gloriam
ſempiternam, quam oculus non uidit, nec
auris audiuit, nec in cor hominis aſ-
cendit, quam præparauit Deus
diligentibus ſe. Ipſi honor, 1. Cor.
laus & Imperium per 2.
infinita ſecula
ſeculorum,
Amen.

IN EODEM FESTO, Homilia Euſebij Emeſeni.

Liber generationis Ieſu Chriſti, &c. Matth. 1.

QVare beatus Matthæus Euangeliſta a
Chriſti generatione initium ſumat, hae
maximã & principalem cauſam eſſe pu
tamus, ut ſaluatorem noſtrum de proge
nie Dauid & de tribu Iuda ſecundum
carnem deſcendiſſe oſtendat. Incipiens
itaque ab Abraham, & per Iudæ lineam ueniens ad
Dauid, totam ſibi ſuccedentium genealogiam ex or-
dine texit, uſque dum neniat ad Ioſeph uirum Mariæ
de qua natus eſt Ieſus, qui uocatur Chriſtus. Nam &
Abrahæ & Dauid Chriſtus Dominus noſter promiſ-
ſus fuerat, & quod de tribu Iuda originem duce-
Geneſ. ret, prophetatũ fuerat. Dixerat enim Dominus Abra
22. hæ, In ſemine tuo hæreditabo omnes gentes. Hoc
autem Apoſtolus exponens, ait. Non dixit in ſemi-
Gal. 3. nibus, quaſi in multis, ſed quaſi in uno, Et ſemini tuo,
Ge. 17. quod eſt Chriſtus. Iudæ quoque filio ſuo Iacob pa-
Ge. 48. triarcha benedicens, ait: Iuda te laudabunt fratres tui:
manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum, & ado-
rabunt te filii patris tui. Catulus leonis Iuda, ad prę-
dam filii mi aſcendiſti, requieſcens accubuiſti ut leo
& quaſi leæna, quis ſuſcitabit eum? Non auferetur ſce
ptrum de Iuda, nec dux de femoribus eius, donec ue-
niat qui mittẽdus eſt, & ipſe erit expectatio gentium.
In hoc quoque euangelio (ſicut in ſequentibus) legi-
Mat. 2 tur, quum Herodes principes ſacerdotum & popu-
li interrogaret ubi Chriſtus naſceretur, reſponſum
illi eſt ab illis. In Betheleem Iudæ, ſic enim ſcriptum
Mich. eſt per prophetam: Et tu Bethleem terra Iuda, nequa-
5. quam es minima, in principibus Iuda, ex te enim ex
iet dux, qui regat populum meum Iſrael Vides igi-
tur, quia ſaluator noſter Abrahæ fuerat promiſſus, &
ſecundum prophetarum dicta de tribu Iuda naſcitu-
rus expectabatur. Videamus igitur, quid regi Dauid
pſ. 131 de eodem dictum fuerat. Dicat hoc ipſe Dauid. Iura-
uit (inquit) Dominus Dauid ueritatem, & non fruſta-
bitur eum, De fructu uentris tui ponam ſuper ſedem
tuam. Itemque. Semel iuraui in ſancto meo ſi Dauid
mentiar, ſemen eius in æternum manebit. Ecce enim
pſ. 88. non ſolum promittitur, uerum etiam & iurat, quod
de ſtirpe Dauid ſecundum carnem Chriſtus oriatur.
Vnde non immerito factum eſt, ut pluribus in loci
filius Danid Chriſtus uocetur. Hoc enim & pueri
Matt. clamabant, Hoſianna filio Dauid, benedictus qui
21. uenit in nomine Domini. Hoc & mulier Chananæa
Matt. dicebat. Miſerere mei Domine, filii Dauid. Vnde ip-
15. ſe quoque Iudæos interrogans ait: Quid uobis uide-
Matt. tur de Chriſto? cuius filius eſt? Dicũt ei, Dauid. Quis
22. igitur Chriſtum eſſe aliquem credere poſſet niſi prius
de ſtirpe Dauid certiſsime natum eſſe conſtaret? Me-
rito igitur euangeliſta de Chriſto loquuturus, ſtatim
in principio ſuæ locutionis eum de ſemine Abrahæ,
de tribu Iuda, & de progenie Dauid natum eſſe oſten
dit. Oſtenſa autem cauſa, cur tale exordium euange-
liſta ſcripſerit, Iudæis, & hæreticis cæteriſque reſpon
deamus, quibus hanc eandem cauſam nihil ad rem
pertinere uidetur, niſi filium Ioſeph Chriſtum creda
mus eſſe. Non enim hoc loco Mariæ, ſed Ioſeph gene
ratio texitur. Quid enim ad Chriſtum pertinet, quod
Ioſeph probatur eſſe filius Dauid, quum non de Io-
ſeph, ſed de Maria natus ſit Chriſtus? Sicut enim ſe-
cundum diuinitatem ſaluator noſter nullam habuit
matrem, ita & ſecundum humanitatem nullum ha-
buit patrem. Audiant igitur iſti hoc, quod in lege prę Nu. 36
cipitur, ut uidelicet omnes uiri ducant uxores de tri
bu & cognatione ſua, & cunctæ fœminæ maritos de
eadẽ tribu accipiãt, ut hæreditas pmaneat in familiis
nec ſibi commiſceantur tribus, ſed ita maneant, ut a
Domino ſeparatæ ſunt. Probatum eſt igitur legis te-
ſtimonio, uirginem Mariam atque Ioſeph de eadem
tribu & cognatione fuiſſe. Neque enim aliter ſecun-
dum legem coniungi potuiſſent, niſi de eadem tribu
ambo fuiſſent. Si enim aliquis mihi obiiciat, multos
de alia quoque & non tantum de propria tribu duxiſ-
ſe uxores, reſpondeo, non ſolum hoc ſed multa alia
plerunque contra legem Iudæos feciſſe. Ioſeph uero
cõtra legem agere non poterat, utpote qui iuſtus erat
& Deum in omnib. offendere timebat. Hæc autẽ lex
& ſi fortaſſe non ad plenum ab aliis cuſtodiebatur, ab
illis tamen mulieribus cuſtodiri neceſſariũ erat, quæ
quãdo fratres nõ habebãt, parẽtibus ſuis in hæredita Nu. 27
tẽ ſuccedebãt. Sic enim pręcipit Moyſes, immo Domi
nus per Moyſen, ut ſi aliquis ſine filiis defunctus fue-
rit, ad filias eius tranſeat illius hæreditas. Quæ ſi de
alia tribu maritos acceperit, hæreditatem quoque in
aliam tribum tranſire oporteret. Tales igitur neceſſe
eſt aut de ſua tribu accipere, aut omnino uiros non ac
cipere, ne ſi de alia accipiant, poſſeſsiones & hæredi-
tates commiſceantur, quod quidem nullatenus fieri li
cet. Vnde manifeſtum eſt beatiſsimam uirginem Ma-
riam, quæ nobiliſsima hæres parentibus ſuis in hæ-
reditatem ſucceſſerat, ſiquidem nec fratres habuit
nec habuiſſe legitur, neminem de alia tribu coniu-
gem accipere potuiſſe. Sed fortaſſe dicis eam non ha-
buiſſe hæreditatẽ. Lege ergo in Leuitico, & inuenies Leu.
quod nemo hæreditatem ſuam ex toto uendere pote- 25.
rat, etſi uſum eius uendere potuiſſet. Veniente nãque
Iubileo, omnis hæreditas ad proprium dominum re-
uertebatur. Quomodo ergo ſine hæreditate eſſe po-
terat, quæ ex tam nobiliſsimis parentibus orta fuerat?
His igitur rationibus manifeſtiſsime comprobatur, &
Ioſeph & beatam uirginem Mariam de eadem tribu
fuiſſe. Sed ideo per Ioſeph euangeliſta generationem
texere uoluit, quoniam uſus eſt ſanctarum ſcripturarũ
ubique per uiros, & nuſquam per mulieres generatio
nis ſeriem ordinare. Omnes ergo generationes ab
Abraham uſque ad Danid, generationes quatuorde-
cim. Et a Dauid uſque ad tranſmigrationem Babylo-
nis gñationes quatuordecim, & a trãſmigratione Ba
bylonis uſque ad Chriſtum, gñationes quatuordecim.
Hoc autem uerum eſt, ſi una eademque perſona bis nu
meretur, ſitque alterius ætatis initium quæ alterius fi
nis fuerat. Aliter autem non procedit. Chriſti autem
generatio ſic erat, Cum eſſet deſpõſata mater eius Ma
ria Ioſeph, antequam conuenirent, inuenta eſt in ute-
ro habens de ſpirituſancto.

IN FESTO EXALTATIONIS S. Crucis. Quęre ſupra in Inuentione S. Crucis.

IN VIGILIA MATTHAEI apoſtoli. Lucæ. 5.

*In illo tempore. Vidit Ieſus publicanum nomine Le
ui, ſedentem ad telonium, et ait illi. Sequere me. Et re
liqua. Homilia uenerabilis Bedæ. Lib. 2. Commenta-
riorum in Lucam.*

Idem

IDem Leui, qui & Matthæus eſt, ſed Lucas Marcusque propter uerecundiam & honorem euangeliſtæ noluerunt nomen ponere uulgatum. Ipſe autem Matthæus iuxta illud quod ſcriptum eſt, Iuſtus accuſator ſui eſt in primordio ſermonis. Matthæum ſe & publicanum nominat, ut oſtendat legentibus, nullum debere conuerſum de ſalute diffidere, cum ipſe de publicano in apoſtolum, de telonario in euangeliſtam ſit repentè mutatus. [Et relictis omnibus, ſurgens ſecutus eſt eum.] Intelligẽs Matthæus quid ſit ueraciter Dominum ſequi, relictis omnib. ſequitur. Sequi enim imitari eſt: ideoque ut pauperem Chriſtum non tam greſſu quam affectu cõ ſectari potuiſſet, reliquit propria, qui rapere ſolebat aliena perfectamque nobis abrenunciationis ſeculi formam tribuens, non ſolum lucra reliquit uectigalium, ſed & periculum contempſit quod euenire poterat a principib. ſeculi, quia uectigalium rationes imperfectas atque incompoſitas reliquerit. Tanta enim cupiditate ſequendi Dominum ductus eſt, ut in nullo prorſus huius uitæ reſpectum uel cogitationem ſibimet reſeruauerit, propter quod iuſta mercede dum humana ſedulus negotia deſerit, dominicorum fidelis diſpenſator meruit eſſe talentorum. [Et fecit ei conuiuium magnum Leui in domo ſua.] Qui domicilio Chriſtum recipit interno, maximis delectationib. exuberantium paſcitur uoluptatum. Itaque Dominus libenter ingreditur, & in eius qui crediderit, recumbit affectu. Et hoc eſt bonorum operum ſpirituale conuiuium, quo diues populus eget, pauper epulatur. [Et erat turba multa publicanorum, & aliorum, qui cum illis erãt diſcumbentes.] Viderunt publicanum a peccatis ad meliora conuerſum, locum inueniſſe pœnitentiæ, & ob id etiam ipſi non deſperant ſalutem. [Et murmurabant phariſæi & ſcribæ eorum dicentes ad diſcipulos eius. Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?] Conuiuantib. cum Domino publicanis, phariſæi murmurantes, de ieiunio gloriantur. Vbi primo legis & gratiæ quanta ſit diſtantia, declaratur, quia qui legem ſequuntur, ieiunæ mentis famem patiuntur æternam, qui uero uerbum in interioribus animæ receperunt, alimenti cæleſtis & fontis ubertate recreati, eſurire & ſitire non poſſunt. Deinde retributionis futuræ ſpecies præſignatur, quando epulantibus cum Chriſto electis, perfidia ſuperborum ieiunia torquebitur, quibus dicitur. Meretrices & publicani præcedent uos in regnum dei. Quod ſi
Matt. 21. per Matthæi electionem, fides gentium (quæ prius mũdi lucris inhiabant, ſed nunc corporis Chriſti ſedula deuotione reficiuntur) exprimitur, profectò ſupercilium phariſæorum, Iudæorum inuidiam, qua de gentium ſalute torquentur, inſinuat. [Et reſpondens, Ieſus, dixit ad illos. Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui male habẽt. Nõ ueni uocare iuſtos ſed peccatores in pœnitentiam. Sugillat ſcribas & phariſæos, qui iuſtos ſe putantes, peccatorum conſortia declinabant. Seipſum nanque medicum dicit, qui miro medicandi genere uulneratus eſt propter iniquitates noſtras,
Eſ. 53. & liuore eius ſanati ſumus. Sanatos autẽ, & iuſtos appellat eos, qui ignorantes Dei iuſtitiam, & ſuam uolẽtes ſtatuere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti, qui ex lege præſumentes, euangelii gratiam non quęrunt. Porro male habentes & peccatores uocat eos, qui ſuæ fragilitatis conſcientia deuicti, nec ſe per legem iuſtificari poſſe uidentes, Chriſti ſe gratiæ pœnitendo ſubmittunt. Vbi ſimul oſtenditur, quòd non in priſtinis uitiis permanentes, ut ſcribę & phariſæi murmurabãt, ſed pœnitentiam agentes publicani uenerint ad Ieſum, & ipſo quoque Ieſus conuiuia peccatorum, ut occaſionem haberet docendi, & ſpirituales inuitatoribus ſuis præberet cibos, adire dignatus ſit. Denique cum frequenter pergere ad conuiuium deſcribatur, nil refertur aliud, niſi quid ibi fecerint, quid docuerint, ut & humilitas Domini eundem ad peccatores, & potentia doctrinæ eius in pœnitentium conuerſione monſtretur.

IN FESTO S. MATthæi Apoſtoli, In Epiſtolam Concio exegetica.

VNicuique autem noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti.] Licet Deus pater, inquit D. Hieronymus, ſuper omnia ſit, & per omnes, & in omnibus tamen gratia iuxta menſuram credentibus datur, non quòd ad menſuram ſpiritum & gratiam tribuat Deus (magnificentiæ enim eius non eſt finis) ſed quòd iuxta menſuram uaſculorum infundat liquorem tãtum muneris largiens, quãtum poteſt ille cui donatur accipere. Nec enim ad mẽſuram dat Deus ſpiritum, aut poteſt habere menſurã quod ęqualiter ubique diffuſum eſt. Quod ut manifeſtum fiat, imperfectum licet & nõ implens ſimilitudinem, tamen per quod poſsit intelligi quod dicitur, ſumamus exemplum. Mare certe immenſum eſt, & capacitas eius Dei ſoli nota. Ex hoc ſi quis uelit multis hominibus ſecundum id, quod geſtare queunt, tradere, neceſſe eſt ut ad menſuram unicuique tribuat, & partes eius menſurã recipiant, cuius ſolium immenſurabile eſt. Ita & ſpiritus ſanctus immenſus quidem eſt, & nullo fine concluditur, tamen unicuique datur, ſecundum quod expedit. [Propter quod dicit. Aſcendẽs in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.] Quia ſupra dixerat, Vnicuique autem noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti, ut confirmaret hæc ipſa dona a ſaluatore eſſe donata, teſtimonium de ſexageſimoſeptimo pſalmo aſſumpſit, ut ſciamus illas eſſe manubias hominibus diſtributas, quas Chriſtus uictor emeruit. Aſcendens quippe in altum, captiuam duxit captiuitatem. Nos qui nunc in Chriſtum credimus de gentibus congregati, cum eſſemus creatura Dei, a diabolo capti ſumus, & eius ſatellitibus diſtributi. Venit igitur Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſecundum Ezechielem uaſa ſecum captiuitatis apportans, & operto capite, ne ab aduerſariis cognoſceretur, prædicauit his qui capti erant remiſsionem, & qui tenebantur in uinculis, ſolutionem, & nos de catenis hoſtium & de cõpedibus liberauit, ſicut illam in euangelio mulierem, de qua ipſe commemorat. Hanc autem filiam Abraham quã ligauit ſatanas iam decem & octo annis, nõ oportuit ſolui de uinculo hoc in die ſabbati? Liberatosque nos & per nouam captiuitatem de captiuitate ueteri erutos, ſecum duxit in cælum, & his ipſis, quos de inimicorum manu uictor eripuit, diuerſa gratiarum dona largitus eſt. Et eleganter hic poſuit, Dedit dona in hominibus, cum in Pſalterio ſcriptum ſit, Accepit dona in hominibus. Verum ibi quia necdũ factum erat, ſed futurum promittebatur, propterea dicitur accepiſſe. Hic uero cum Apoſtolus ſcribit, quia iam dederat, & in uniuerſo orbe eccleſiæ fundatæ erant idcirco nõ accepiſſe ſcribitur, ſed dediſſe. Hæc D. Hieronymus. [Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primũ in inferiores partes terræ.] Interrogabat Apoſtolus ſemetipſum, ait Haymo, & dixit: Quid eſt quod dixi, Aſcendit; Quomodo poteſt Deus aſcendere, qui ubique

Margin: Eph. 4 — Ibid. — Pſ. 67. — Eze. 9.

Theophylactus. Haymonis in hunc locum ſunt hæc: Ex ſuperioribus iſta pendent. Ipſe, inquit, dedit paſtores; qui ædificent corpus illius, donec occuramus omnes poſt reſurrectionem generalem in uirum perfectũ. Quidam hoc modo illud intelligunt, quòd in generali reſurrectione omnes in eadem ætate reſurgent, in qua Chriſtus reſurrexit, cuiuſcunq; etiam ætatis fuerint, & in nomine uirorum comprehenduntur & mulieres. Quòd dicit in uirum perfectum, licet contra fidem non ſit, tamen hoc melius eſt, ut aliter intelligamus. Virum appellat Chriſtũ cum omni corpore ſuo, quod non erit perfectum, quouſque omnes electi cõpleantur. Completo autem numero electorum, occurremus omnes in uirum perfectum: id eſt, omnes electi occurrent capiti ſuo Chriſto, ut iam poſtmodùm unus ſit uir Chriſtus & Eccleſia, perfectus & integer. Et in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Sicuti homo per ætates ſingulas creſcit, donec perfectus ſit uir ſic quotidie creſcit uſque ad diem iudicij Chriſtus, nõ in ſe, ſed in nobis, qui ſumus corpus eius. Completa autem menſura ætatis, id eſt, perfecto & integro numero electorum, ex quibus plenitudo corporis impletur, obuiabimus ei. Sic Haymo. Libet hic adijcere, quæ D. Ambroſius in quintum caput Lucæ ſcribit his uerbis: Sextum eſt opus, quo Matthæus Leui noua quadam figuratur forma, ſexto autem die factus eſt homo. Sexto igitur Chriſti opere reformatur iam non uetus ſed noua creatura, & quædam forma peregrina: & ideo tanquàm noua creatura conuiuium Chriſto exhibet, eo quòd & in ipſo Chriſtus delectaretur, & ipſe partem delectationis mereretur habere cum Chriſto. Ad hunc igitur informandum præcepta dat Dominus. Sequebatur enim iam lætus, alacer & exultans, dicens: Iam non publicanum gero, iam nõ porto Leui. Exui Leui, poſtquàm Chriſtum indui. Odi genus meum, fugio uitam meam priorem, ſolum te ſequor Domine Ieſu, qui ſanas uulnera mea. Quis enim me ſeparat à charitate Dei, quæ in te eſt? Tribulatio, an anguſtia, an fames? Ligatus ſum fidei clauis quibuſdam, & bonis compedibus charitatis innexus ſum. Omne mandatum tuum ſicut cauterium impreſſum tenebo. Et ſi urit cauterium mandati, tamen putrefacta carnis exurit, ne ad uiuum ſerpat contagio. Etſi mordet medicamentum, tamen uitium uulneris tollit. Aufer igitur Domine Ieſu potenti machæra ſua meorum putredines peccatorum. Dum me habes ligatum charitatis uinculis, ſeca quodcunque uitioſum eſt. Veni citò incidens occultas & latentes uariaſque paſſiones, aperito uulnus, ne noxius ſerpat humor. Emunda omne quod fœtidum eſt peregrino lauacro. Audite me terreni homines, qui peccatis ueſtris cogitationes ebrias geritis. Et ego Leui talibus paſsionibus eram ſauciatus. Inueni medicum, qui in cælo inhabitat, & in terra ſpargit medicamenta. Hic ſolus poteſt ſanare uulnera mea, qui ſua neſcit: hic auferre cordis dolorem, pallorem animæ, qui nouit occulta. Hæc Ambroſius. Præſtet omnibus nobis Chriſtus Ieſus, ut cũ beatiſsimo Matthæo apoſtolo, ſpretis omnibus, ipſum conſtanter ſequamur, Amen.

Xpi corpus quã do pfectũ erit

Gen. 1.

Rom. 8

IN EODEM FESTO, Matth. 9.

In illo tempore: Cum tranſiret Ieſus, uidit hominẽ ſedentem in telonio Matthaeum nomine, & ait illi: Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum. Et reliq. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

Rom. 3

LEgimus Apoſtolo dicente, Quia omnes peccauerunt, & egent gloria Dei, iuſtificati gratis per gratiam illius. Qui & iterum inæſtimabilem eiuſdem gratiæ magnitudinem, commendans, ait, Vbi autem abundauit peccatum, ſuperabũdauit gratia, quia nimirũ quãto grauiorẽ Dñs in electis ſuis peccatorũ lãguorẽ curauit, tãto ampliorẽ cũctis gratiæ medẽtis potentiã mõſtrauit. Vnde & ex lectione euãgelica audiuimus, quia ſedentẽ in telonio Matthæũ, ac tẽporalibus curis intẽtũ, repẽte miſeratus dñs uocauit, & de publicano iuſtũ, de telonario diſcipulũ fecit, quẽ ẽt ꝓficientibus eiuſdẽ gratiæ cremẽtis, de cõmuni diſcipulorũ numero ad apoſtolatus gradũ promouit, nec ſolũ prędicãdi, uerũetiã ſcribẽdi euãgeliũ illi miniſteriũ cõmiſit, ut qui curã terreſtriũ omiſerat, cæleſtiũ talentorũ diſpenſator eſſe inciperet. Qđ ob id utiq; prouidẽtia ſuperna fieri diſpoſuit, ut nullũ enormitas ſuorũ, aut numeroſitas ſcelerũ à ſperãda uenia reuocaret cũ hũc tãtis mũdi nexibus abſolutum tã cæleſtẽ factũ cõſpiceret, ut cõmunicato cũ angelicis ſpiritibus uocabulo, euãgeliſta noïaretur & eſſet. [Vidit, inquit, Ieſus hominẽ ſedentẽ in telonio Matthæũ noïe, & ait illi,] Sequere me.] Vidit aũt nõ tã corporei intuitus, q̃ internæ miſerationis aſpectibus, quibus & Petrũ negantẽ, ut reatum ſuũ cognoſcere ac deflere poſſet, reſpicere dignatus eſt, quibus populũ ſuũ Aegyptia ſeruitute depreſſum, ut eriperet aſpexit, dicẽs ad Moyſen, Vidẽs uidi afflictionẽ populi mei qui eſt in Aegypto, & gemitũ eius audiui, & deſcẽdi liberare eũ. Vidit ergo hominẽ, miſeratus eſt eũ, qui humanis tantũ ſtudijs deditus, necdũ angelico nomine dignus extiterat. Vidit ſedentẽ in telonio, pertinaci uidelicet animo tẽporalibus lucris inhiantẽ. Matthęũ, inquit, nomine. Matthæus Hebraicè, Latinè dicitur donatus. Quod ꝓfectò nomẽ illi aptè cõgruit, qui tm̃ gratiæ ſupernæ munus accepit. Nec prętereundũ eſt, ꝙ idẽ Matthæus eſt binomius, nam & Leui uocabatur, quod etiam nomẽ eidẽ gratiæ qua donatus eſt, teſtimoniũ perhibet. Interpretatur. n. additus, ſiue aſſumptus, ſignificãs qa aſſumptus eſt per electionẽ à Dño, & additus ad numerũ gradus apoſtolici. Hoc aũt illũ noïe Marcus & Lucas in hac lectione magis appellare uoluerũt, ne cõſortẽ operis euangelici de priſca cõuerſatione palam notabilẽ redderẽt. At uerò ubi ad deſcribendũ duodecim apoſtolorũ catalogũ peruenerũt, tacito Leui uocabulo, Matthæũ illũ apertè nũcupauerunt. Prior ipſe Matthæus (iuxta hoc quod ſcriptũ eſt, Iuſtus prior accuſator eſt ſui, uenit amicus eius, & inueſtigauit eũ) uulgato ſe noïe appellat, cũ de telonio uacatũ narrat. Sed & in catalogo apoſtolorũ cũ additamẽto ſe publicanũ cognominat. Thomas, inquit, & Matthæus publicanus, quatenus maiorẽ per hoc publicanis & peccatoribus adipiſcẽdæ ſalutis cõfidẽtiã præbeat. Quã docendi formulã Paulus quoq; ſecutus, ait: Quia Chriſtus Ieſus uenit in hũc mũdũ peccatores ſaluos facere quorũ primus ego ſum. Sed ideo miſericordiã cõſecutus ſum, ut in me primò oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patientiam, ad exemplum eorum, qui credituri ſunt illi in uitam æternam. Vidit ergo Ieſus publicanum, & quia miſerando atq; eligendo uidit, ait illi: Sequere

Ro. 5.

Matt. 26.

Exo. 3

Mar. 2
Luc. 5.

Mar. 3
Luc. 6.
Pro. 10.

Matt. 10.
1. Ti. 1

ca. 2 quere me. Sequere autem dixit: Imitare. Sequere dixit, non tam inreſſu pedum, quàm exerutione morum. Qui enim dirit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare, quod eſt, non ambire terrena, non caduca lucra ſectari, fugere honores ſeculi, contemptum mundi omnem pro cæleſti gloria libenter amplecti, cunctis prodeſſe, amare, Iniurias nulli inferre, at ſibi illatas patienter ſuſterre, ſed & inferentibus à Domino ueniam poſtulare, non unquam ſuam, ſed conditoris ſemper gloriam quærere, quotquot ualet ſecum ad amorem ſupernorum erigere. Hæc & huiuſmodi gerere, Chriſti eſt ueſtigia ſequi. [Et ſurgens, inquit, ſecutus eſt eum.] Non enim mirandum, quod publicanus ad primam iubentis Domini uocem terrena quæ curabat lucra reliquerit, opibuſque neglectis, illius comitatui, quem nil diuitiatum habere cernebat, adhæſerit. Ipſe enim Dominus, qui eum foris uerbo uocauit, intus inuiſibili inſtinctu ut ſequeretur

Vacabat, pro carebat edocuit, infundens menti illius lumen gratiæ ſpiritalis, qua intelligerent, quia is, qui temporalibus uacabat in terris, incorruptibiles in cælis dare theſauros ualeret. Surgens, inquit, ſecutus eſt eum. Surrexit ut

Eph. 5 ſequeretur, dimiſit caduca quæ gerebat, ut conſequeretur æterna, ad quæ illum ueritas inuitabat, quale eſt illud: Surge qui dormis, & exurge è mortuis, & illuminabi te Chriſtus. [Et factum eſt diſcumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores uenientes, diſcumbebãt cum Ieſu & diſcipulis eius.] Vnius publicani conuerſio, multis exemplum pœnitentiæ & indulgentiæ publicanis ac peccatoribus tribuit. Non enim dubitandum, quia publirani ac pecratores eſſe deſierant, qui cum Ieſu & diſcipulis eius diſcũbebant: nec ſi

Publicani. in peccatis perſeuerare decernerẽt, ei qui ſine peccato eſt, conueſci auderent. Publirani quippe uocantur, qui uel publicè freleribus fœdantur, uel publicis implicãtur negocijs, quæ ſine peccato aut uix aut nullatenus ualent adminiſtrari. Et pulrhro ſatis præſagio qui apoſtolus & doctor gentium erat futurus, in prima ſua cõuerſione peccãtium poſt ſe gregem trahit ad ſalutem, officiumque euangelizandi, quod proficiente merito uirtutum erat expleturus, à primis iam fidei ſuæ rudimentis incipit. Neque enim ſolum qui fratrem uerbo erudit, ſed etiam qui exemplo ad meliora cõuertit, miniſterium gerit doctoris. Denique iidem publicani non tunc ſolummodo cum Domino diſcumbebant, uerum & deinceps abiectis ſecularibus negocijs, ad

Mar. 2. imitationem Matthæi, illum ſequi gaudebant, teſte euangeliſta Marco, qui ait: Multi publicani & peccatores diſcumbebant cum Ieſu & diſcipulis eius. Erant enim multi, qui & ſequebantur eum. Notandum

Luc. 5. autem, quòd Lucas hæc referens, dicit quia Dominus in domo eiuſdem Matthæi cum publicanis diſcubuerit, & quia ipſe conuiuium illi magnum parauerit. Qui quidem Matthæus, quantum ad generale iudicium reſpicit, congruam beneficijs cæleſtibus uicem rependit, ut à quo perennia bona ſperabat, illi ſua temporalia commodaret: eumque corporalibus epulis reficeret, quo ipſe donante guſtum ſpiritalis acceperat ſuauitatis. Porrò ſi altiore intellectu quæ geſta ſunt indagere cupimus, non tantum in domo ſua terreſtri conuiuium Domino corporale exhibuit, ſed multo gratius illi conuiuium in domo pectoris ſui

Apo. 3 per fidem ac dilectionẽ parauit, ipſo atteſtante, qui ait: Ecce ego ſto ad oſtium & pulſo, ſi quis audierit uocem

Pulſat Xp̃s. meam, & aperuerit ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum. Stat quippe Dominus ad oſtium & pulſat, cùm memoriam ſuæ uoluntatis, uel

Nos aperimus per os docentis hominis, uel per ſuam intus inſpirationem noſtro cordi infundit. Audita autem uoce eius, ianuam ut recipiatur aperimus, quando illius ſiue ſecretis ſiue apertis admonitionibus libenter aſſenſum præbemus, & his perficiẽdis quæ facienda cognouimus, operam damus. Intret uerò, ut & ille nobiſcũ, & nos *Intrat ad nos.*

cum illo cœnemus, quia in cordibus electorum per amoris ſui gratiam inhabitat, ut & ea ſemper luce ſuæ præſentiæ reficiat, quatenus ad ſuperna deſideria magis magiſque proficiant, & ſtudijs eorum cæleſtibus quaſi gratiſsimis dapibus ipſe paſcatur. Sequitur: [Et uidentes pharisęi, direbãt diſcipulis eius: Quare cum publicanis & peccatoribus mãducat magiſter ueſter?] Duplici errore tenebãtur phariſęi, quum magiſtro ueritatis de ſuſceptione peccatorũ detrahebãt, q̃a & ſe iuſtos arbitrabantur, qui ſuperbiæ faſtu à iuſtitia longè diſceſſerant, & eos criminabantur iniuſtos, qui reſipiſcendo à peccatis, non parum iam iuſtitię propinquabant. Inuidia nanque fraternæ ſalutis obcæcati, recolebant quia publicanus erat Matthæus, publicani & peccatores erant multi alij, qui cum Domino diſcumbebant, ſed meminiſſe nolebant, quia idẽ *Luc. 5.*

Matthæus, ſicut Lucas ſcribit, relictis omnibus quę gerebat, ſecutus eſt eum. Sed & alij publicani ac peccatores eo animo cum illo diſcumbebant, quòd illi deinceps adhærere diſponebant. Errabant ergo phariſæi, *Luc. 19*

qui nec aliena, nec ſua ſaltem corda nouerant. Sed qui nouit occulta cordis, qui uenit quærere & ſaluum facere quod perierat, & eos quos iam pœnitentes ſuſceperat, amplius in fide confortar, & eos quos adhuc ſuperbos tolerat & impios, ad humilitatis gratiam ac pietatis prouocat. Nam ſequitur: [Non eſt opus ualentibus medico, ſed malè habentibus.] In eo etenim, quòd malè habentibus medicum ſe aduenisse teſtatur, auget ſpem obtinendę ſanitatis & uitæ eis, qui de peccatorum ſuorum languore turbati, ſaluatoris ac uiuificatoris magiſterium iam ſequi cœperant. In eo autem, quòd ualentibus non opus eſſe medico dicit, illorum temeritatem redarguit, qui de ſua iuſtitia pręſumentes, gratiæ cæleſtis auxilium quærere detrectabant. Quis nanque iuſtus eſſe poterit, ut diuina opi- *Matt. 11.*

tulatione non egeat, cum ille, quo in natis mulierum maior nemo eſt, de ſe Ioannes apertiſsimè dicat: Non *Ioan. 3*

poteſt homo accipere à ſe quicquam, niſi ei datum fuerit de cælo? Dum uerò ſubiungit: [Euntes autem, *Oſee 6.*

diſcite quid eſt, Miſericordiam uolo & nõ ſacrificiũ,] eiſdẽ phariſæis, de falſa iuſtitia tumentibus, etiã conſilium correctionis oſtendit. Admonet nanque eos, per opera miſericordiæ ſibimetipſis ſupernæ miſericordiæ præſidia conquirant, & non contemptis pauperum neceſsitatibus, per oblationem ſe ſacrificiorum Dominum placare confidant. Propoſuit autem eis teſtimonium de propheta, & hoc illos euntes diſcere iuſsit, euntes uidelicet à temeritate ſtultæ uituperationis, ad diligentiorem ſcripturæ ſanctæ meditationem, ut qui eum peccatores ſuſcipientem contra ſcripturarum decreta facere calumniabantur, ipſe ſe potiùs intelligerent quæ eſſent Dei præcepta, neſciſſe, uel agnita non feciſſe. Qui enim quotidianis in templo oblationibus inſtantes, nullis delinquentibus compaſsione miſerebantur, patet profectò, quia contra ſermonem propheticum ſacrificium potius quam miſericordiam quærebant. At uerò Do- *Act. 10*

minus, qui ſicut ſcriptum eſt, pertranſiuit benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à diabolo, & quoties templum intrauit, magis inibi languentes curare, erudire neſcios, contumaces redarguere, uel etiam foras deturbare, quàm uictimas ſtuduit offerre, liquet utique, quia uoluntatis diuinæ, quam propheta monebat, iuſſa perfecit, miſericordiæ ſcilicet opus exequendo, & non ſacrificium celebrando. Qui etiam reprehenſoribus ſuis, quarè cum publicanis & peccatoribus manducaret, rationem

reddere non deſpexit,ut uel ſic eos à ſuperuacua murmuratione cohiberet, atque ad ſequenda pietatis ſuæ dona prouocaret.[Non enim,inquit,ueni uocare iuſtos,ſed peccatores.] Idcirco igitur Dominus peccatorum conuiuia frequentabat, ut inſidiatores ſuos docendo,cæleſtes inuitaret ad epulas. Sed mouet fortè aliquem, quomodò Dominus dixerit non ſe uenisſe ad iuſtos,ſed magis ad peccatores uocandos,cum cunctis legentibus conſtet,quòd etiam illos,quos ſecundum Moſaicæ legis inſtituta iuſtos inuenit, ad euangelicæ perfectionis culmen plurimos uocauit. Si enim ſolos peccatores,& non etiam iuſtos uocaret,nequaquàm Nathanael diſcipulatus illius conſors exiſteret, quem ad ſe primò uenientem, tanta laude dignum putauit, ut diceret: *Ioan. 1* Ecce uerè Iſraelita,in quo dolus non eſt. Si non iuſtos uocaret, Petrum & Andræam in apoſtolatus arce non haberet, qui quanto amore iuſtitiæ flagrauerint, docuerunt cum ad teſtimonium præcurſoris continuò Dñm uidere & audire gauiſi ſunt. *Xps ut uocari peccatores. Lu. 5* Qũo ergo non uenit uocare iuſtos,ſed peccatores, niſi quia Lucas hæc referens, apertiùs dicit: Non ueni uocare iuſtos,ſed peccatores in pœnitentiam? Omnes nanque electos ad regnum cæleſte Dominus uocat, ſed illos ſolum ad pœnitentiam uocat, quos grauioribus peccatis inuolutos inuenit.

Quos uerò iuſtitiæ operibus deditos reperit, nõ eos ad pœnitẽtiam præteritæ conuerſationis, ſed ad profectum magis uitæ perfectioris inuitat. Vocat peccatores, ut per pœnitentiam corrigantur: Vocat iuſtos, ut magis magisq́ue iuſtificentur. Quanuis & ita rectè posſit intelligi, quod ait, Non ueni iuſtos uocare,ſed peccatores, quia non illos uocauerit, qui *Ro. 10* ſuam iuſtitiam uolentes conſtituere, Dei iuſtitiæ non ſunt ſubiecti,ſed eos potius,quia fragilitatis ſuæ conſcij,non erubeſcunt profiteri,quia in multis offendi- *Iaco. 3.* mus omnes. Si quos autem & de illis, qui fallaciter ſunt iuſti, correctos uocat ad ueniam, etiam in illis implebitur eius ſermo, quia non uenerit uocare iuſtos, ſed peccatores, id eſt, non elatos, ſed humiles, non de ſua iuſtitia inflatos, ſed ei qui iuſtificat impiũ, deuota mente ſubſtratos. Nam & tales ubi conuertuntur, nequaquàm ſe iuſtos, ſed peccatores neceſſe eſt ſyncero corde teſtentur. Libet autem meminiſſe, fratres chariſsimi, ad quantam Dominus arcem iuſtitiæ Matthæum (quem de publicanis actibus elegit, ut ſpẽ remiſsionis peccatoribus ampliaret) aduexerit. Qualis nanque ſit factus, ipſe apoſtolorum numerus, cui *Matthæus cõuertit Aethiopes.* inſertus eſt, docet. Docet & ipſa gens Aethiopum, quam de finibus terræ ultimis ad ſanctæ Eccleſiæ ſocietatem prædicando conuertit, ablutamq́ue fonte baptiſmatis, de fuſca formoſam reddidit, quia uitiorũ nigredine exuit, ac uirtutum decorauit ornatu. Docet ipſum euangelium, in quo ſcribendo noui teſtamenti conſecrauit exordium, cui ſpeciali priuilegio donatũ eſt, ut dominicæ incarnationis myſteria, quæ cuncti à ſeculo prophetæ futura præcinebant, ipſe primus omnium iam facta deſcripſerit, & credentibus legenda *Matthæus euangeliũ ſcripſit Hebraicè.* tranſmiſerit. Quod uidelicet euangelium ad ædificandam fidem Eccleſiæ primitiuæ, quæ ex Hebræorum maximè populo collecta eſt, Hebræo ſermone compoſuit. Dilatata autem per orbem Eccleſia, & Græcis ac barbaris in eiuſdem fidei unitatem confluentibus, curauerunt præſules fidelium, ut idem etiam in Græcum Latinumq́ue transferretur eloquium, quomodo etiam Marci, Lucæ & Ioannis euangelia, quæ deinceps Græca lingua ediderunt, mox in Latinum transfudere ſermonem, quatenus hæc omnes per orbem nationes legere & intelligere poſſent. Teſtatur & *Eze. 1.* Ezechiel propheta, quantum idem Matthæus inter præcipua ſanctæ eccleſiæ membra effulſerit, dum ſub figura quatuor animalium admirabiles omnium euãgeliſtarum uirtutes, quas cæleſti uiſione didicerat, pleniſsimo ſermone deſcibit. Sed & Ioannes apoſtolus, qui erat unus ex eis, & ipſe uiſione doctus ſpiritali, inter prima Eccleſiæ membra ſacra eorundem euangeli- *Ap. 4 Dignitas euãgeliſtarum.* ſtarum facit mentionem. Tantæ quippe erant dignitatis illi, qui redemptoris noſtri facta & dicta ſcribendo memoriæ tradiderunt, ut non ſolum prophetico, ſed & apoſtolico eſſent teſtimonio commendandi. Tantæ erant dignitatis, ut utriuſque teſtamenti ſcriptura eis meritò teſtimonium daret, eorumq́ue cælicitus non ante exortum tantummodò eorum, uerum etiam poſt inchoatum uel expletum ſanctiſsimi munus operis hominibus ad memoriã referrent, & quanti apud Deum habeantur, oſtenderent: Multa ergo de illis Ezechiel, multa eximius ipſorum commemorauit Ioannes. Sed nos in præſenti, quia ſermo claudendus eſt, unum Ioãnis teſtimonium commemorare ſufficiat. *Apo. 4* Et cum darent, inquit, quatuor animalia gloriam & honorem & benedictionem ſedẽti ſuper thronum, uiuenti in ſecula ſeculorum, procidebant uiginti quatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant uiuentem in ſecula ſeculorum, & mittebãt coronas ſuas ante thronum. Oportet nanque, ut quoties regis æterni magnificentiam in ſanctis euangeliſtarum libris prædicari cognouerimus, procidamus humiles ante illius miſericordiam, & deuotis precibus imploremus, & quicquid boni operis habere poſſumus, non noſtris meritis hoc, ſed eius gratiæ ſemper tribuamus, qui ſedens in throno patris, una cum ſpirituſſancto uiuit & regnat Deus in omnia ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO HOmilia Euſebij Emeſeni.

Cum tranſiret Ieſus, uidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. &c. Matth. 9.

SIc enim de ſe beatus Matthæus quaſi de alio loquitur. Quod & Moyſen & quoſdam alios feciſſe legimus, humilitatem docentes, & uanam gloriam amputantes. Vocatur autem alio nomine Leui, quod penè idem ſignificat. *Matthæus binominus.* Matthæus enim donatus, Leui autem appoſitus interpretatur. Appoſitus nanque Apoſtolorum ordini, pro magno munere ſanctæ Eccleſiæ donatus eſt. Et benè quidem de telonio uocatur, ut qui publica uectigalia colligebat, nos quoque tributa ſoluere doceat. Quid enim aliud nos in hoc euangelio docet, niſi quę & qualia & quomodò tributa noſtra Domino reddamus? In cunctis enim quæ iubente Domino agimus, nihil aliud facimus, niſi quòd tributa persoluimus. [Et factũ eſt, diſcumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores uenientes, diſcumbebãt cum Ieſu & *Lu. 5* diſcipulis eius.] Ait.n. Lucas, Quia fecit illi magnũ conuiuium Leui in domo ſua. Vnde factum fuiſſe puto, ut publicani & peccatores & cæteri eiuſdem ordinis homines illuc ad conuiuium conueniret. Veruntamen neque illud conuiuiũ, neque illum conuentum publicanorum, ſine aliqua ſignificatione fuiſſe intelligendum eſt. *Conuiuium Matthæi myſticè.* Illud enim conuiuium, quod tunc Leui domino pręparauit, hoc euãgelium ſignificabat, quod poſteà ſcripſit, cuius delicijs nunc in Chriſto animæ noſtræ reficiuntur. Ad hoc autem quia Iudæi uenire noluerunt, publicani & peccatores introire com-

Lu. 14 pulſi ſunt. Vnde alibi Dominus ait:Quia nemo illorũ
qui uocati ſunt,guſtabit cœnam meam. [Et uidentes
Phariſæi,dicebãt diſcipulis eius .Quare cum publica-
nis & peccatoribus manduc at magiſter ueſter?]Simili
Ac. 11 ter enim & fideles aduerſus beatum Petrum poſtea ſcã
dalizati ſunt, eo quòd Cornelio incircunciſo commu-
nicauerit.Quibus & ipſe rationem reddit,ſicut & Do-
minus iſtius rationem reddere non eſt dedignatus. Ait
enim: [Non eſt opus ualentibus medico, ſed malè ha
bentibus.] Ac ſi dicat: Ad ſanandum ueni nõ ad man
ducandum: Medicus ſum, non conuiua. immò ideo
conuiua,quia medicus. Hoc genus morbi nuſquam tã
benè ſicut in conuiuio ſanatur, in illo utique conuiuio
quod per hoc conuiuium ſignificatur. Tale nanque cõ
uiuium quotidie in Eccleſia fit. Hoc conuiuium animo
rum eſt. Quoties enim epiſcopi & ſacerdotes in Ec-
cleſia prædicant,toties hoc conuiuium præparatur. In
hoc autem conuiuio tales potiones,taliaque antidota
infirmis anteponuntur,quibus cæci illuminantur, le-
proſi mundantur,paralytici curantur, mortui ſuſcitan
tur, omneſque morbi & omnes infirmitates ſanantur.
Tale igitur conuiuium beatus Matthæus Apoſtolus
& Euangeliſta nobis præparauit, tale nos quoque alijs
præparare docuit. Et talis quidem conuiuij præparan-
1.Co.9 di,talis potionis & antidoti dandi peritiſsimus medi-
cus Apoſtolus fuit, qui ait: Factus ſum infirmis tan-
quàm infirmus, ut infirmos lucrifacerẽ, omnibus om-
nia factus ſum, ut omnes ſaluos facerem. Hæc igitur eſt
cauſa,quare Dominus & ſaluator noſter cum publica
nis & peccatoribus manducare uenit, ut eos uidelicet
ſanaret, & ueri medicaminis rationem monſtraret.
Non enim dedignatur Chriſtus eos in conuiuio reci-
pere,quorum mortalitatem nõ eſt dedignatus aſſume-
re. Reficit exterius corpora, reficit interius mentes. Nõ
poteſt ibi eſſe fames, ubi eſt panis uiuus, qui de cælo de
ſcendit. Panis igitur detur famelicis, de quibus dici-
Iohã.6 tur: Et famelici ſaturati ſunt. Medicus ſubueniat infir-
2.Re.2 mis, qui aliter ſanari non poſſunt. [Euntes diſcite quid
eſt: Miſericordiam uolo, & non ſacrificium.] Hoc enim
Oſe.6. in Oſea ſcriptum eſt. Quod ſi Phariſæi intellexiſſent,
hæc talia non loquerentur. Quæ ſit autem hæc miſeri-
cordia, ſubdidit dicens: [Non enim ueni uocare iuſtos,
ſed peccatores.] Quòd enim peccatores uocantur &
ſaluantur, miſericordia eſt, quòd uero illi reprobãtur,
qui ſe iuſtos eſſe iniuſtè arbitrantur, iuſtitia eſt. Non
potuit autem ſaluari mundus per ſacrificium, ſaluatus
eſt uero per miſericordiam, quia Chriſti ſacrificium
miſericordia fuit.

RELATIO DE DEDICATIOne Eccleſiæ Baſilicæ Michaelis, & miraculis oſtenſis.

MEmoriam beati Michaelis archangeli to
to orbe uenerandam, ipſius & opere cõ
dita, & conſecrata nomine demonſtrat
eccleſia, quæ non metallorum fulgore,
ſed priuilegio eſt commendata ſignorũ
uili facta ſchemate, ſed cæleſti prædita
uirtute, utpotè quam fragilitatis humanę memor ar-
changelus, è cælo ueniens, ad promerendam ibi mor-
talibus ſupernorum ciuium ſocietatem, propria ma-
nu condere dignatus eſt. Vertice ſiquidem montis ex-
celſi poſita, de corpore eiuſdem ſaxi ſpeluncæ inſtar
prænacata oſtenditur. Eſt autem locus in Apuliæ fi-
nibus, ubi inter ſinum Adriaticum & montem Gar-
ganum ciuitas Sipontina ſita eſt. Qui à mœnibus ci
uitatis adduodecim millia paſſuum erectus; in cacu-
mine ſupremo beati archangeli, quam præfatus ſum,
geſtat Eccleſiam. Hanc mortalibus hoc modo cogni-
tam, libellus in eadem eccleſia poſitus indicat. Erat in
ea ciuitate uir prædiues quidam Garganus nomine,
qui ex euentu ſuo monti uocabulum indidit. Huius
dum pecora, quorum infinita multitudine pollebat,
paſsim per deuexi montis latera paſcerentur, conti-
git taurum armenti gregis conſortia ſpernẽtem, ſingu
larem incedere ſolitum, & ad extremum redeũte pe-
core domum non eſſe regreſſum. Quem Dominus
collecta ſeruorum multitudine per deuia quæque re-
quirens, inuenit tandem in uertice eiuſdem montis fo
ribus cuiuſdam aſsiſtere ſpeluncæ. Itaque ira permo
tus, cur ſoliuagus incederet, arrepto arcu appetit
illum ſagitta toxicata: Quæ ueluti uenti flamine re-
torta, eum à quo iacta eſt, mox reuerſa percuſsit.
Turbati ciues & ſtupefacti, qualiter res fuerit effe-
cta: non enim accedere propius audebant, conſulũt
epiſcopum, quid facto opus ſit. Qui indicto ieiunio
triduano, à Deo monuit eſſe quærendum. Quo per-
acto, ſanctus Domini archangelus epiſcopum per ui-
ſionem alloquitur, dicens: Iam benè feciſti, quod
homines latebat, à Deo quærendo myſterium, cau-
ſam uidelicet hominis ſuo telo percuſsi. ſciatis au-
tem hoc mea geſtum uoluntate. Ego enim ſum Mi-
chael archangelus, qui in conſpectu Domini ſemper
aſsiſto, locumque hunc in terris incolere, tutumque
ſeruare inſtituens, hoc uolui indicio probare, omniũ
quæ ibi geruntur, ipſius quoque loci me eſſe inſpe-
ctorem atque cuſtodem. Hac reuelatione comper-
ta, conſuetudinem fecerunt ciues hic Dominum pre
cibus per ſanctum depoſcere Michaelem. Duas qui
dem ibi ianuas cernentes, quarum una auſtralis, quæ
& maior erat, aliquod gradibus in occaſum uergen-
tibus adiri poterat, ſed nec ultra cryptam intrare au
ſi, pro foribus quotidiè orationi uacabant. Inter hæc
Neapolitani paganis adhuc ritibus oberranter, Si-
pontinos & Beneuentanos, qui centum quinquaginta
millibus à Siponto diſtant, bello laceſſere tentant.
Qui antiſtitis ſui monitis edocti, tridui petunt in-
ducias, ut triduano ieiunio liceret eis quaſi fidele pa
trocinium ſancti Michaelis implorare præſidium.
Quo tempore pagani ludi ſcenicis falſorum inuitant
auxilia deorum. Ecce autem nocte ipſa, quæ belli præ
ceſsit diem, adeſt in uiſione ſanctus Michael antiſtiti,
preces dixit exauditas, uictoriã ſpopondit affuturã, &
quarta diei hora bello p̃monet hoſtibus occurrendũ.
Læti ergo mane, & de angelica certi uictoria, Domi-
ni cordati Spiritu, obuiam Chriſtiani paganis. At-
que in primo belli apparatu Garganus mons immen-
ſo tremore concutitur, fulgura crebra uolant, & cali-
go tenebroſa totum montis cacumen obduxit, imple
ta prophetia, quæ Dominum laudans ait, Qui facit Pſ.103
angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammã ignis.
Fugiunt itaque pagani partim ferro hoſtium, partim
igniferis impulſi ſagittis, ad Neapolim uſque ſequen-
tibus, atque extrema quæque cædentibus aduerſarijs,
mœnia tandem ſuæ urbis moribundi ſubintrant.
Qui autem euaſere periculum, comperto quòd an-
gelus Dei in adiutorium uenerit Chriſtianis, nam
& ſexcentos fermè ſuorum fulmine uidebant interem
ptos, regi regum Chriſto continuò colla ſubmitten
tes, armis induuntur fidei. Cumque domum reuer-
ſi uictores, uota Domino gratiarum ad templum re-
ferrent archangeli, uident manè iuxta ianuam ſe-
ptentrionalem (quam prædixi inſtar poſterulæ puſil-
læ) quaſi hominis ueſtigia marmori arctius impreſſa,
agnoſcunt beatum Michaelem hoc præſentiæ ſuæ
ſignum uoluiſſe monſtrare. Vbi poſteà culmen ap-
poſitum, & altare impoſitum, ipſa eccleſia ob ſigna
ueſti-

ueſtigiorum Pudonia eſt uocata. Multa dubitatio fuit inter Sipontinos quid de loco agerent, utrum intrare & dedicare ibi debeant eccleſiam. Vnde collatione facta, ad meridiem loci illius beati Petri apoſtolorũ principis nomine condunt Eccleſiam & dedicant: In qua etiam beatæ ſemper uirginis Mariæ, ſanctique Ioannis Baptiſtæ altaria ſtatuunt. Tandem antiſtes ſalubri reperto conſilio, Romanum epiſcopum, quid de his agendum ſit, per nuncium ſciſcitatur, qui tunc fortè in monte Soracti, quinquageſimo ferè milliario à Romana urbe diſtante, fuerat, quem incolæ ſancti Sylueſtri cognomine uocant, eò quòd ipſe ibi quondã exul pro fidei perſecutione delituerat cum ſuis. Taliaque mandata remittit, Si hominis eſt, illam dedicare baſilicam, hoc maximè die, quo uictoria data eſt, fieri oportet. Sin autem aliud ſancto prouiſori loci placuerit, eodem præcipuè die illius in hoc uoluntas eſt inquirenda. Hoc ergo tempore imminente, agamus ambo triduanum cum ciuibus noſtris ieiunium, ſanctam Trinitatem rogantes, ut munera, quæ per ſummum ſuæ ſedis miniſtrum conferre dignatus eſt, ad certum uſque finem perducat. Factum eſt, ut ſuggeſſerat antiſtes. Nocte uerò conſtituti ieiunij ſuprema, angelus Domini Michael epiſcopo Sipontino per uiſionem apparens: Non eſt, inquit, nobis opus hanc, quam ego ædificaui, dedicare eccleſiam. Ipſe enim qui condidi, etiam dedicaui. Vos tantùm intrare, & me aſsiſtente patrono, precibus locum frequentate. Et te quidem ibi cras miſſas celebrãte, populus iuxta morem communicet. Meum autem erit oſtendere, quomodò per memetipſum locum ſacrauerim illum. Illi adueniunt manè cũ oblationibus, & magna inſtantia precum intrant regiam auſtralem, & eccè longa porticus in aquilonem porrecta, atque illam attingens poſterulam, extra quã faſtigia marmori diaimns impreſſa. Sed priuſquàm huc peruenias, apparet ad orientem baſilica, qua per gradus aſcenditur. Hæc cum ipſa porticu quingentos ferè homines capere uidebatur, altare uenerandum, rubroque contectum palliolo, prope medium parietis ad meridiem oſtendens. Erat autem ipſa domus anguloſa, non in more operis humani parietibus erectis, ſed inſtar ſpeluncæ præruptis & ſæpius eminentibus aſperata ſcopulis, culmine quoque diuerſæ altitudinis, quod hic uertice tangi, alibi manu uia poſsit attingi. Credo docente archangelo, deum non ornatum lapidum, ſed cordis quærere & diligere puritatem.

Vertex uero montis extrinſecus partim corona ſylua tegitur, partim uirenti planicie dilatatur. Miſſarum itaque celebratione completa, magno attoniti gaudio, quique redierunt in ſua. Epiſcopus autem delegato miniſtrorum, cantorum, ſacerdotumque officio, & manſione conſtructa, omnem ibidem quotidiè pſalmorum, hymnorum, miſſarumque curſum congruo præcepit ordine celebrari. Nullus autem huc nocturno eſt tempore auſus ingredi, ſed aurora tranſacta matutinos ibidem cantat hymnos. Ex ipſo autem ſaxo, quo ſacra tegitur ædes, ad aquilonem altaris, dulcis & nimium lucida guttatim aqua dilabitur, quam incolæ ſtillam uocant. Ob hoc & uitreum uas, eiuſdem receptui præparatum, argentea pendet catena ſuſpenſum, morisque eſt populo communicato ſingulos ad hoc uaſculum aſcendere per gradus, donumque cæleſtis deguſtare liquoris. Nam & guſtu ſuauis eſt, & tactu ſalubris. Denique nonnulli poſt longas febrium flammas hac hauſta ſtila, celeri confeſtim refrigerio potiuntur ſalutis. Innumeris quoque & alijs modis ibi & crebro ſanantur ægroti, & multa, quæ angelicæ tantum congruunt poteſtati, geri illic miracula comprobantur: maximè tamen eiuſdem dici natali, cum & de prouincijs circumquaque poſitis plus ſolito confluat turba recurrat, & angelicæ uirtutis maior quodammodò credatur adeſſe frequentia, ut quod ſpiritualiter dixit Apoſtolus, etiam corporaliter agi uideatur: Quia angeli ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſsi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis, in Chriſto Ieſu Domino noſtro, qui uiuit, & cæt. *Heb. 1*

IN FESTO S. MICHAELIS

Archangeli, In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

IN diebus illis, Significauit Deus, quæ oportet fieri citò.] Hoc loco, Significauit, non ab oſtenſione, ſed à ſigno poſitum intelligere debemus, & hoc eſſe dictum, Significauit, quod eſt ſigillauit. *Ap. 1* Dicendo ergo, Significauit, & infidelibus claudi, & fidelibus ſpiritali exercitio oculi aperiri. Reuelat autem Chriſtus Ioanni, id eſt, Eccleſiæ ſuæ, & ea quæ citò tranſeunt, & ea quæ citò adueniunt, ut dum temporaliter ſe cernit affligi uel proſperari, cogitet breuitatem iſtius temporis, & quàm uelociter tranſeant gaudia & tribulationes cum tempore, & quàm uelociter appropinquent eadem ſine fine manſura, ac per hoc nequaquàm malorum proſperitatibus inuideat, ſed potiùs in ſuis aduerſitatibus gaudeat. [Mittens per angelum ſuum ſeruo ſuo Ioanni.] Iſte angelus in figura Chriſti apparuit beato Ioanni. Quia enim cum patre & ſpiritu ſancto filius unus eſt Deus, omnia reuelans, utique & angelum illum repleuit, atque in illius corde habitans, per eum locutus eſt Ioanni. Ipſe autem Ioannes figuram Eccleſiæ tenet. Quod autem dicit, Mittens per angelum ſuũ ſeruo ſuo Ioanni, morem ſanctorum patrum tenet, qui in ſuis dictis ſic de ſe quaſi de alio loquuntur. Vnde eſt: Erat Moyſes uir mitiſsimus ſuper omnes, qui morabãtur in terra. [Qui teſtimonium perhibuit uerbo Dei, & teſtimonium Ieſu Chriſti.] *Ioan. 1* Perhibuit teſtimonium uerbo Dei. Ioannes, cum dixit. In principio erat uerbum, & cæter. quæ in eodem loco de diuinitate uerbi ſequuntur. Perhibuit teſtimonium Ieſu Chriſto, cum dixit. Et uerbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. *Ibidem* Non tamen diuidimus perſonam cum iſta dicimus, ſed utranque oſtendimus naturam. Quòd uero ait: In his [quæcunque uidit,] ſubintelligendum eſt, Quæcunque de incarnato Dei uerbo ſiue in diuinitate, ſiue in humanitate cognouit. Aliud uerò uidit oculis corporeis, atque aliud oculis mentis. Oculis mentis uidit diuinitatem, oculis corporeis humanitatem. Vidit eum ante omnia ſecula à patre genitum, cum patre omnia feciſſe: uidit in fine temporum natum ex matre pro noſtra ſalute, deinde paſſum, à iniuſto homine ſepultum, à mortuis reſuſcitatum, atque in dextera patris ſubleuatum, deinde ad iudicium uenturum. *Ioã. 19 & 21.* Vidit itaque hæc omnia, & teſtimonium perhibuit, & ſcimus quia uerum eſt teſtimonium eius. [Beatus qui legit & qui audit uerba prophetiæ huius, & ſeruat ea, quæ in ea ſcripta ſunt.] In his uerbis duarum perſonæ comprehenduntur, Doctorum uidelicet, qui legunt, & alijs exponunt: & auditorum, qui audiunt & retinent, & opere perficiunt ea, quæ in ea ſcripta ſunt. Licet enim hic liber multa habeat in ſe profunda myſteria, tamen multa ſunt ibi, quæ etiam ad literam cuſtodita, magnam utilitatem & ſalutem præſtant ſuis obſeruatoribus.

Seruant autem ea quæ in ea ſcripta ſunt, qui fidem
Apocalypſis quãta authoritatis. Chriſti & Eccleſiæ non uiolant, qui cauent prohibita
& implent iuſſa, metuũt minata ſupplicia, amant pro
miſſa cæleſtia. Hinc autem liquidò colligitur, quantæ
ſit anthoritatis, quantæque excellentiæ, cum inter om
nes libros noui teſtameuti hic ſolummodo prophetia
nominatur: quam qui obſeruauerit, beatus eſſe per-
hibetur. Ad quod & ſubiungitur: [Tempus enim
Ap. 22 propè eſt,] iudicij ſcilicet, quando redditurus eſt
unicuique iuxta opera ſua. ac ſi diceret: Felix qui ſi
dei ſacrameutis imbutus, & quæ in his iubentur cu-
ſtodit, & quæ prohibentur non præſumit, quia & ob
ſeruationis tempus non longas moras innectit, & retri
butionis dies quodam modò in ianuis conſiſtit. [Ioan
nes ſeptem eccleſijs, quæ ſunt in Aſia.] Aſiæ duæ ſunt,
maior ſcilicet & minor: quæ minor in ſortem uenit
beato Ioanni: in qua ſunt ſeptem ciuitatis metropo
litanæ, quarum caput eſt Epheſus. Sed cum maior
minori iungitur, penè medietatem mundi occupant.
Huic tantæ regioni Deus omnipotens per ſuam miſe
ricordiam præpoſuit prædicatorem beatum Ioãnem,
& ideò ille ſpãliter eccleſijs Aſiæ ſuam dirigit prophe
tiam. Verum quod loquitur ſeptem eccleſiis Aſiæ, uti
pſ. 118 que omni Eccleſiæ dicit, quæ cum una ſit, ſepteoario
numero comprehenditur, quo ſæpè ſolet uniuerſitas
deſiguari, iuxta illud: Septies in die laudem dixi tibi:
uel propter innumera dona, quæ percipit à ſpiritu ſan
Sap. 1. cto, qui cum unus ſit ſpiritus, replens orbem terrarũ,
Eſ. 11. id eſt, uniuerſam Eccleſiam, dicitur etiam ſeptiſor-
mis à propheta ſuper Dominum requieuiſſe propter
ſeptem, id eſt, multiplicia dona, quæ præſtat fide-
libus. Vna eſt itaque Eccleſia, ſicut unus eſt ſpiri-
Zac. 4 tus: unde & Catholica Græce dicitur, id eſt, uni-
uerſalis, & ſeptiſormis ſpiritus munere eſt repleta.
Vnde & in Zacharia legimus candelabrum totum au
reum, habens ſuper ſe ſeptem infuſoria & ſeptem lu-
Eſa. 4. cernas. Quam etiam ſeptiſormem Eccleſiam Chri-
ſto coniungi Eſaias commemorat, dicens: Ap-
prehendent ſep:em mulieres uirum unum in die
illa, dicentes: Panem noſtrum comedemus, corpus ſci
licet tuum, nobis à Deo datum manducabimus: ueſti-
mentis uirtutum ornabimur, tantummodò inuoce-
tur nomen tuum ſuper nos, aufer opprobrium noſtrũ,
Prou. 9 ne ſis uir noſter, ne improperando dicãt nobis Iudæi,
quòd non habeamus uirum. Vnde & Salomou dicit,
quia ſapientia excidit ſibi columnas ſeptem. Colum-
nas ſeptem excidit & domum fecit, quia ab amore
præſentis ſeculi dura corda gentilium ſeptiſormi ſpi-
ritu implenda ſeparauit, atque ac fortitudinem cæ-
leſtis ædificij erexit. [Gratia uobis.] Gratia dici-
tur gratis data, non merces reddita, ſed uenia gra-
tis collata. Quæ gratia ſpecialiter in hoc eſt acci-
pienda, quia ſine merito hominum miſit Deus filium
ſuum, qui nos ſuo ſanguine redemit, & ad filiatio-
nem Dei perduxit. Vnde & ſequitur: [Et pax,] quia
uidelicet ipſe per ſuam paſsionem genus humanum
Deo patri pacificauit. Et notandum, quòd non di-
citur, Pax & gratia, ſed præmittitur gratia, ac de-
inde ſubiungitur pax, quia nullus ad pacem reconci-
liationis uenire poterit, niſi hunc gratia miſericor-
diæ præceſſerit, quia ut ad pacem Dei uenire poſsi-
mus, à Dei gratia præuenti ſumus. Generaliter au-
tem omnia, quæ à Deo percipimus, ſiue in fide, ſiue
in opere, in abſtinentia, in ieiunio, & in cæteris, gra
tis à Deo nobis tribuuntur ſola illius miſericordia.
[Ab eo qui eſt, & qui erat, & qui uenturus eſt,] ad
iudicium ſcilicet, ut reddat unicuique iuxta opera ſua.
Solus Deus ẽ In his enim uerbis filium oſtendit, qui ſolus cum pa-
tre & ſpiritu ſancto habet eſſe, quia ſemper eſt im-
Pſ. 111 mutabilis. Vnde Pſalmiſta: Tu autem idem ipſe es.

Erat uerò, quia antequam de beata uirgine naſce-
retur in tempore, cuncta cum patre fecit tempora. *Act. 1.*
Venturus eſt ad iudicium, iuxta illud angelorum pro
miſſum, Sic ueniet, quemadmodum uidiſtis eum eun
tem in cælum. Sed cum hæc non uiſi ſoli filio congrue
re uideantur, & hanc gratiam Eccleſia iuſtorum à pa
tre & filio atque ſpiritu ſancto percipiat, quia quorum
inſeparabilis eſt unitas, inſeparabilis eſt etiam opera-
tio, quid ſibi uult hoc, quòd ſolummodò mentio fit fi
lij uel ſpiritus ſancti? Sed ſciẽdum, quia mos eſt ſacræ
ſcripturæ, ut ubi unius fit mẽtio perſonæ de Trinita-
te, tota ſimul Trinitas intelligatur. Ergo ubi in perſo-
na filij fidelibus gratiam tribuere legentes audiui-
mus, ſimul in ipſa datione patrem & filium & ſpiritũ
ſanctum intelligere debemus. Iterum quæritur, cum
ſit unus ſpiritus, qui replet orbem terrarum, cur Ioan
nes in hac reuelatione ſeptem ſpiritus introducit?
Nimirum propter ſeptenariam, id eſt, multiplicem *Sap. 7.*
eius operationem. Simplex itaque eſt proprietate na- *Thronus dei*
turæ, multiplex uerò gratiarum diſtributione. Hinc
Salomon dicit eundẽ ſpiritum & unicũ & multiplicẽ.
[Et à ſeptẽ ſpiritibus, q in cõſpectu throni eius ſunt.]
Thronus Dei ſunt angeli ſancti & homines iuſti, in
quorum mentibus per fidem requieſcit, Vnde eſt, Ani
ma iuſti ſedes eſt ſapientiæ. In cuius throni conſpe
ctu ſpiritus ſanctus eſt, quia in ſanctorum memoria,
ut diximus, requieſcit, & illos poſsidet, eorumque
opera diſponit, & ad Dei amorem & proximorum
accendit dilectionem, ad quem etiam ſpecialiter
remiſsio pertinet peccatorum, quæ fit in baptiſmate
opere ſpiritus ſancti. Vnde dicit Apoſtolus, Ac- *Ioã. 20*
cipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis pecca-
ta, remittuntur eis. Quare ſeptem dicantur ſpiri-
tus, ſuprà dictum eſt. Hæc omnia ex Commentarijs
Haymonis in Apocalypſim. Vbi tamen aduerten-
dum eſt, quod hic dicitur, A ſeptem ſpiritibus, qui
in conſpectu throni eius ſunt, rectè etiam de beatiſ-
ſimis angelicis ſpiritibus accipi, eoſque omnes ſub
hoc ſeptenario numero contineri. Et ita hunc lo-
cum interpretatur Aretæ Cæſareæ Capadociæ epi-
ſcopi Commentaria. Nunc porrò ex Haymone au-
diamus eorum quæ ſequuntur explanationem. [Et à
Ieſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis.] Quia de Chriſto e-
rat plura locuturus, iterũ repetit eius perſonã, dicẽs,
Et à Ieſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis, id eſt, uerax,
quoniam patri perhibet teſtimonium, dicens Iudæis:
Pater in me manens ipſe facit opera, & multa his ſimi *Ioã. 14*
lia. Sed ſicut filius eſt teſtis fidelis, ita etiam pater, ita
& ſpiritus ſanctus. Ait enim pater de filio, teſtimo-
nium illi perhibens, Hic eſt filius meus dilectus, in
quo mihi benè complacui. Ipſeque filius de ſpiritu
perhibet teſtimonium, cum dicit, Spiritus eſt qui ui *Mat. 3*
uificat, &, Spiritus ubi uult ſpirat. &, Paracletus ip- *Ioã. 6*
ſe uos docebit omnia. Spiritus quoque ſanctus de filio *Ioã. 3*
teſtimonium dicit, quod ſit ueritas, ſicut ſcripum eſt, *Ioã. 14*
Spiritus eſt qui teſtificatur, quoniam Chriſtus eſt ue *1. Ioã. 5*
ritas. Et ipſe filius dicit, Ille teſtimonium perhibe- *Ioã. 15*
bit de me. Vnde ſciendum eſt, quòd ſicut hi tres unũ
ſunt, ſic eorum teſtimonium unicum eſt, quanquam
alterius teſtimonio alter inſinuetur. Specialiter au-
tem filius teſtis uocatur, quia pro teſtimonio ueritatis
uſque ad mortem peruenit carnis, quia & cum omnis
eccleſia in prædicatoribus Chriſto teſtimonium per-
hibeat, illi ſpecialiter teſtes uocantur, qui pro Chri
ſti nomine moriuntur. [Primogenitus mortuorum.]
Primus homo ea conditione creatus eſt, ut niſi peccaſ
ſet, immortalis manſiſſet. Sed quia peccauit, mor-
tuus eſt, & redijt in matrem ſuam, hoc eſt, in terram
de qua fuerat conditus, dicente ſibi Domino, Ter-
ra es, & in terram reuerteris, de qua aſſumptus es, qa
formatus

formatus ex limo terræ to animam uiuentem, quaſi ea matris utero uiuus proceſſerat. Poſtquam autem factus eſt ille mortalis, genuit filios mortales & peccatores, qui omoes mortui, in matrem ſnam reuertuntur. Veniens ergo Dens in carne, eadem lege mortuus eſt, atque in utero matris ſepultus. Sed quia tertia die à mortuis iam uicturus in æternum ſurreait, & mors illi ultrà oō dominabitur, primogenitus mortuorum appellari debuit. Licet eoim ſurrexerint alij antè, ſi- *Ioan. 11* cut Lazarus, non tamen ſurrexeruot in æternũ uicturi, qnia iterũ mortui, caroīs debitũ ſoluerũt. Vnde nō ſurrexiſſe uel uixiſſe cōputandi ſunt. Ille ergo primogenitus mortuorũ rectè uocatur, qui ſic ſurrexit à mortuis, ut ultrà non moreretur. Poteſt & aliter intelligi: Omnes electi, qui ſe mortificaot cum uitijs & peccatis, & uoluptates carnis in ſe occidũt, mortui ſuot peccato, & uiuunt Deo: quorum primogenitus dignè uo- *Reges terræ, iuſti.* catur Chriſtus, quia peccatum oon fecit, & mortificationem uitæ carnalis oſtendit. [Et princeps regum terræ.] Reges terræ appellaotur omoes electi, qui nitiorum tyrranidem in ſe conſurgere noo ſinunt, ſed eis iure dominantur. Poſſunt antem & reges terræ ſpecialiter intelligi prædicatores, qui dum corda carnalium à prauitate reſtringunt, ſuper terram ut reges imperant, cæterum bonis & ſpiritualibus uiris in oullo ſe *Ac. 10* præferunt. Hinc eſt, quòd Petrus Cornelio ſe co *Act. 5.* æqualem ſatetur, Ananiæ uerò animam gladio uerbi perimit. Sciendum eſt autem, quia prædicatores Eccleſiæ etiam ipſis carnalibus ita dominari appetũt, *Ap. 19* quateous & compaſsionem naturæ, & uitijs rectitudioem exhibeant. Eorum itaque prinoeps eſt Chriſtus, qui eſt rex regum & dominus dominantium. de quo adhuc ſeqnitur: [Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.] Quo enim amore filius Dei oos dilexerit, paſsiones illius oſtendunt, *Eph. 5* quas pro nobis pertulit. De hac dilectiooe ait Apoſtolus: Chriſtus dilexit Eccleſiam, & tradidit ſemetipſum pro ea. Ad cuius etiam dilectionem imitan- *Ibid.* dam hortatur fideles, dicens: Ambulate in dilectiooe, ſicut & Chriſtus dilexit oos, & tradidit ſemetipſum pro nobis. Dilexit autè nos pulcher fœdos, pius impios, ſine peccato peccatores: nec quales eramus nos dilexit, ſed quales ipſa dilectione nos fecit. Vnde & ſubditur: [Et lauit nos à peccatis in ſanguine ſuo.] *Rom. 5* Iſte eſt amor ineffabilis & iocōprehenſibilis, qnia cũ pro iuſto uix aliquis moriatur, Chriſtus ſecundum tempus mortuus eſt pro impijs, ut nos offerret Deo, iuſtus utique pro iniuſtis. Et cum eſſemus maculati delictis, lauit oos ſuo ſanguine ut exhiberet ſibi Eccleſiam non habentem maculam aut rugam, uel aliquid huiuſmodi. Qui etiam ſanguinem ſuæ paſsionis uertit oobis io myſterium ablutionis: ut in fide mor- *Rom. 6* tis eius baptizati, ab omnibus mundemur peccatis. Hinc Apoſtolus dicit: Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Eſt autem & ſecundum baptiſmum effuſio lachrymarum, quo momentis ſingulis baptizantur publicani & *Lu. 7* peccatores: quomodò uidelicet Maria poſt multas cri- *Matt. 26.* minum lachrymas, & Petrus ablutus eſt poſt ternam Domini oegationem. Hactenùs omnia ex Commentarijs Haymonis in Apocalypſim. Sed quia beatiſsimi Michaelis & omoium angelicornm ſpirituum ſolennitatem celebramus, ſummoperè curandum oo- *Ser. 1. de S. Michaele.* bis eſt, ut quemadmodum D. Beroardus ait, illorum offenſam caueamus, & in his maximè oos exerceamus, quibus eos oouimus oblectari. Sunt enim plurima quæ eis placent, & quæ in oobis inuenire delectat, ut eſt ſobrietas, caſtitas, paupertas uoluntaria, crebri io cælum gemitus, & orationes cum lachrymis & cordis intentione. At tamen ſuper omnia hæc unitatem & pacem à nobis exigunt angeli pacis, ut idipſum ſentiamus, idipſum dicamus omnes, & ſiot in nobis ſchiſmata, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO, Matth. 18.

In illo tempore: Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum dicentes: Quis putas maior eſt in regno cælorum? Et aduocans Ieſus paruulum, ſtatuit eum in medio eorum. Et reliqua. Homilia beati Maximi epiſcopi.

SI diligenter, fratres, audiſtis euangelicã lectionem, intelligere poteſtis, quæ miniſtris ac ſacerdotibus reuerẽtia debeatur, uel qua ipſos clericos inuicem humilitatis ſedulitate ſe oporteat præuenire. Ait enim Dominus percontantibus diſcipulis, quis eorum in regno cælorum maior eſſet futurus, ſtatuto coram omnibus puerulo: [Quicunque humiliauerit ſe ſicut puer iſte, hic maior erit in regno cælorum.] Vnde intelligimus, quòd humilitate peruenitur ad regnum, ſimplicitate penetratur *Humilitas iter ad gloria.* ad cælum. Quiſquis ergo cupit diuinitatis tenere faſtigia, humilitatis ima ſectetur. Quicunque uult fratrem præuenire regnando, prius illum præueniat obſequendo, ſicut ait Apoſtolus: Honore inuicem præue- *Ro. 12.* nientes. Vincat eum officijs, ut poſsit uincere ſanctitate. Si eoim te non læſit frater, obſequium meretur ut diligas. Quòd ſi forſitã læſit, magis obſequiũ meretur ut uincas. Hæc enim noſtræ Chriſtianitatis ſum- *S. ma Xpianiſmi.* ma eſt, ut amantibus uiciſsitudinem, lædentibus patientiam rependamus. Qui ergo fuerit patientior ad iniuriam, potentior conſtituetur in regno. Non enim ad imperium cælorum peruenitur ſuperbia, diui- *Mat. 7* tijs, præfectura, ſed humilitate, pauperie, lenitate. Arcta n. & anguſta uia eſt, quæ ducit ad regnũ. Quiſqs ergo honorib' inflatus fuerit, & auri theſauris dilatatus, tanquàm onuſtum & impeditum animal per anguſtũ regni iter tranſire non poterit. Simul etiam ut ſe exiſtimat peruenisse, ſarcinam eius exigua porta non capieos, repercuſſo limine retrorſum redire cogetur. Tam enim anguſta eſt diuiti porta cæleſtis, quàm eſt camelo acus foramen exiguum. Vnde ait Dominus: *Matt. 19.* Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum. Sicut enim camelum animal tortuoſum atque deforme, exigua cauerna præterire non patitur, ita diuitem auarum atque mendacem arcta cæli ianua minimè intrare permittit. Nam ideò oudi in ſeculo naſcimur, nudi etiam accedimus ad lauacrum, ut nudi quoque & expediti ad cæli ianuam properemus. Quam autem incongruum & abſurdum eſt, ut quem nudum mater genuit, nudum ſuſcipit Eccleſia, diues intrare uelit in cælum? Propterea adoleſcenti illi diuiti, qui ſibi iuſtus uidebatur & ſanctus, & omnia mandata legis compleſſe, in euangelio à ſaluatore dicitur, Si uis perfectus eſſe, uade, uende omnia tua, & da pauperibus. Vſqueadeò enim nuda uirtus apta cælo eſt, ut quan- *Ibidem* uis iuſtus, quamuis ſanctus, aurum uel diuitias poſsidens, nō poſsit eſſe perfectus. Talem enim uoluit adoleſcentem illum Dominus ad paradiſum redire, qualis Adam fuerit nondum de paradiſi ſublimitate deie- *Gen. 3.* ctus. Nudus enim Adam incola paradiſi fuit, denique poſt peccatum nuditatem ſuã peruidẽs, folijs pudẽda con-

conterit. Prius enim quàm peccaret, honeſtatis erat cole e ueſtitus: atque ideò nuditatem inhoneſtam nõ natura inſtitnit, ſed delicti reatus inuenit. Nam & ſancti angeli in ſplendidiſsimo habitu conſtituti, nunquid tunicis operiuntur & pallijs. Sed cum ſit in illis natiuitatis ſuæ nuda ſubſtantia, ueſtiti uidentur eſſe, quòd ſancti ſunt. Sic igitur & Adam cuſtodiens honeſtatis angelicæ dignitatem, erat qnidem nudus mundanis ueſtibns, ſed immortalitatis erat ſplendore ueſtitus. Nil pranum reſpicicbant eius oculi, non cor eius turpe aliquid cogitabat. Erat apnd honeſtas mentes nuditas ipſa ueſtita. Sicut enim apud nequam homines turpis cogitatio à concupiſcentia ueſtibus non arcetur: ita apnd ſanctos uiros honeſta ſimplicitas ad concupiſcendnm nuditate non trahitur. Sed ſicut uitioſis ad corruptelam nuda ſunt anima, ita religioſis ad caſtimoniam operta ſunt uninerſa. *Marc. 18.* Quid autem ait euangelica lectio? [Qui autem ſcandalizauerit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo eins, & mergatur in profundum maris.] *Paruuli nõ ætate, ſed malitia.* Puſilos hic non ætate puetos, ſed malitia paruulos dicit, ſicut Apoſtolus ait: Malitia paruuli eſtote, ut ſenſibus perfecti ſitis. Qui ſunt iſti, niſi clerici idonei, monachi religioſi uel laici? *1. Co. 14* Quiſquis igitur his irreuerens aut contumelioſus extiterit, hac beluina pœna plectetur, nt informi ſaxo religato illi ad colum, præcipitetur in mare. Sed uideamus cur ſcandalizantibus Chriſtianos iſta pœna decreta ſit, aut quid ſibi uelit iſta ſententia. Puto enim illam aliquod myſterium continere. Quaſi uero non ſufficeret in mare homini demergendo ſaxum qualecunqne, non magnum aut enorme, ſed molæ aſinariæ lapis ei religetur ad colum, ut cum perituro homine *Aſin⁹. typ⁹ gẽtilium.* pereat res uſui neceſſaria. Sed pnto hoc magis eſſe, ꝙ in ſcripturis aſini populus gentilinm nuncupatur, qui clauſis oculis circa ignorantiæ molam erroris ſui gyro pertrahitur, & ſine ulla curſus directione, ueſtigijs in ſe ſæpè redeuntibus, inuitus uſui laborat alieno. Nónne enim tibi nidetur molam aſinariam uoluere gentilis populus, quandiù in imperitiæ ſuę labore uerſatur, naturæ quidem uinculis alligatus, ut uerbũ dei molat, Dominum cæli quęrat, ſed opertæ mentis cæcitate ſuffuſus, uultum animi erigere ad Deum, oculos cordis leuare non poſsit ad cælum? Sed quoniam molam aſinariam ſaxum eſſe conſtat, uideamus ſi & paganorum talis eſt mola. Talis eſt planè. Saxea enim mola eſt paganorum Iupiter, Herculeſq́ue lapideus, *Cæcitas gẽtilium.* circa quos cæcis oculis frequenti errore circumeunt. Cæcos, inquam, dixerim eorum oculos, qui putant ſe uidere quod non uident. Aſpicientes enim ſaxum, deũ ſe uidere confidunt. Attamen qui molam noluit, conſummandi aliquando finem operis habet, exeũdi ſpẽ gerit laboris. Cui uerò mala aſinaria ad colla ſuſpẽditur, portat lapidem, qui portare debuerat iugũ domini. Aſinus ergo ad molam, cæcus ad lapidem gentilis ad ſaxum, qui adorat eum quem non *Act. 17* uidet, nec agnoſcit. Deus enim non in manufactis habitat, in metallo aut ſaxo cognoſcitur. Hic ergo gentilis populus cum perſecutionem Chriſtiano intulerit, hac pœna plectetur, ut cũ ſacrilegia ſua mola iudicandi ſeculi fluctibus demergatur.

IN EODEM FESTO HOmilia Euſebij Emeſeni.

Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Quis putas maior eſt in regno cælorum? & cæt. Matthæi XVIII.

ACceſſerunt utique diſcipuli ad Ieſnm, non loquendo, ſed cogitando. Audiebat enim Dominus eorum cogitationes non minns, quàm loqnutiones, quoniam ſimili modo in eius auribus utraque ſonabanr. Vnde & cogitationibus ſæpè reſpondet. Hoc autem ideò præmiſi, quia *Mar. 9 Luc. 9.* alij euangeliſtæ diſcipulos ad Ieſum non acceſsiſſe, ſed cogitaſſe inter ſe in uia tractaſſe dicunt, quis eorũ maior eſſe uideretur. Hanc autem diſceptandi ſiue litigandi occaſionem ex eo præcipuè Apoſtoli ſumpſiſſe uidentur, quòd Romanis miniſtris tribntum exigẽtibus, beato Petro Apoſtolo dominus præcipiens, ait: Vt autem nõ ſcandalizemns eos, nade ad mare & mitte hamum, & eum piſcem qui primus aſcenderit tolle, & aperto ore eius, inuenies ſtaterem: illum ſumens da eis pro me & pro te. *Matt. 17.* Quia enim dixerar, Da eis pro me & te, cæteris eum prætuliſſe arbitrati ſunt. Vnde & dicebant: [Qnis putas maior eſt in regno cęlorum? Et aduocans Ieſus paruulum, ſtatuit in medio eorum, & dixit: Niſi conuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.] Meritò paruulum Dominus nocat, ut eius exemplo inſtruantur, qui maiores uideri uolunt. Videtis (inquit) hunc paruulum? Niſi ab hac ſtulta dignitate, quæ ueſtros animos perturbat, ad huius patientiam & hnmilitatem *Luc. 1* conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli ſine inuidia, ſine odio, ſine ſuperbia, ſine ambitione, non ſolum maiores in regno cælorum non eritis, uerum etiam illuc non intrabitis. Ideò enim diabolus inde eiectus eſt, quia maior ibi eſſe uoluit. Deponit enim Dominus potentes de ſede, & exaltat humiles. [Quicunque ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic eſt maior in regno cælorum.] Quicũque (inquit) ex uobis plus ſe humiliauerit, plus exaltabitur, & maior fiet. Et ſi ad huius paruuli ſimilitudinem omnes uos humiliaueritis, omnes inter maiores ibi eritis. Non igitur ambitio, ſed humilitas maiores facit: ille maior, qui humilior. [Et qui ſuſceperit unum paruulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.] Talem uidelicet non ætate, ſed conuerſatione, ut quod iſti attulit ætas, hoc illi afferat ſanctitas & humilitas. Sit igitur humilis & patiens, ſit abſque odio & inuidia, ſit ſine dolo & ſimulatione, ſit ſine ſuperbia & ambitione, ſine his paruuli ſunt, ſine his & Apoſtoli fuerunt. Qualeſcunque enim prius fuerint, magiſtri tamen monita non ſurdis auribus ſuſcipientes, tales poſtea facti ſunt, quales eos fieri monnit. De his igitur paruulis dominus dicit: [Qui ſuſceperit unum paruulũ talem in nomine meo, me ſuſcipit.] Quid eſt in noïe meo, niſi ꝑ nomen meũ? q̃a Chriſtianus eſt, quia diſcipulus meus eſt, quia meo noïe inſignitus eſt. Qui aũt hũc in Chriſti noïe ſuſcipit, nõ ſolum ſuſcipit iſtum, uerũ ẽt Chriſtũ habitantem in iſto. *Multiplex ſcandalum.* [Qui autem ſcandalizauerit unum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundnm maris.] Multis enim modis ſcandalizantur homines, multiſq́ue modis dicuntur ſcandala, quocunque in modo aliquem offendas, & ad iram & indignationem commoueas, ſcandalum eſt. Tale autem ſcandalum

lum non eſt ad mortem. In fide uerò ſcandalizare ali-
quē, qualiter Iudæi & hæretici ſæpè Eccleſiā ſcandali
Mat. 11 zāt, ad mortē eſt. De hoc aū Dn̄s ait: Beatus q̄ nō fuerit
ſcādalizatus in me. Melius eſt igiť homini ut moriać
& non qualicunque morte, ſed illa quæ magis tremen
da uidetur, uidelicet ut eum magno lapide in profun
dum maris demergatur, quam ſimplicem aliquem &
puſillum in Chriſtum credentem ſcandalizet, & à fi-
de catholica deuiare faciat. Melius eſt enim occidi, q̄
occidere, qui enim occiditur, non ideò beatitudine
priuatur. Legimus enim quoſdam ſanctorum marty-
rum lapidibus collo ligatis in profundum maris fuiſ-
ſe demerſos: non ideò tamen eos credimus eſſe beati-
tudine priuatos, qua priuantur illi, qui aliquem ſcan-
dalizant. Melius eſt igitur homini, ut in corpore occi-
datur, quàm ut in fide aliquem ſcandalizet. [Væ mun-
do à ſcandalis.] Væ illis qui ſcandala concitant, & qui
ſcandalizantibus credunt, ut hæreticis & ſchiſmati-
cis, & his qui illorum ſequuntur errores. [Neceſſe e-
1. Co. 11 nim eſt, ut ueniant ſcandala.] Vnde Apoſtolus ait:
Oportet hæreſes eſſe, ut hi qui probati ſunt, manifeſti
Heretici ut ſint utiles Eccleſiæ. fiant. Quod igitur hæreticis & ſchiſmaticis fuit uæ,
hoc uiris chatolicis neceſſariū & utile fuit. Per hoc
enim eccleſiæ fides magis claruit, & illi multo am-
plius nocuiſſent, ſi ſemper occulti latuiſſent. Neceſſe
igitur fuit bonis, ut uenirēt ſcandala. [Veruntamen
uæ homini illi, per quem ſcandalum uenit.] Quamuis
enim multa bona ex hoc mala ſubſequuta ſunt, uæ ta-
men illi, per quem ſcandalum uenit. Non ideò mala fa
ciebat malus, ut bona uenirent, quæ ſi feciſſet, non ta
men pro ſe, ſed contra ſe feciſſet. Sicut & illi, de qui-
Rom. 3 bus Apoſtolus ait, Faciamus mala, ut ueniant bona,
quorum damnatio iuſta eſt. [Si autem manus tua uel
pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum & proijce abs
te. Bonum eſt tibi ad uitam ingredi debilem uel clau-
dum, quàm duas manus uel duos pedes habētem mit
Manus & pes myſticè ti in ignem æternum.] Quid enim per manum & pe-
dem intelligimus, niſi amicos & propinquos noſtros,
quos uelut propria membra diligimus, qui etiam qua
ſi manus & pedes nobis neceſſarij ſunt? Illi autem ſi
nos in fide ſcandalizant, & eorum iniqua conuerſatio
ne animas noſtras perire ſentimus, abſcindamus eos à
nobis, & à noſtro conſortio ſeparemus. Nihil enim eſt
quod contra animam diligere non debeamus, nō pa-
trē, non matrem, nō fratrem, neq; uxorem uel filios.
Melius eſt enim nobis, ut ſine his ad uitam intre-
mus, quàm ut ſimul cum eis ad pœnas & mortem du
Itē oculus. camur æternam. Idipſum autem & per oculum ſignifi
catur. Sic enim dicere ſolemus de his, qui nobis aliquē
ualdè amicum & neceſſarium auferunt: Oculum mihi
eruit, pedem mihi abſcidit, manum mihi abſtulit, nō
tamen ipſa re, ſed quadam rei ſimilitudine. [Videte ne
contemnatis unum ex his puſillis.] De illis puſillis di
cit, qui à ſuperba altitudine ſe humiliantes, patientia
& humilitate puſilli & paruuli ſponte ſua fiunt. Tales
autem contemnendi non ſunt. De quibus adhuc ſub-
ditur: [Dico autem uobis, quia angeli eorum in cælis
ſemper uident faciem patris mei, qui in cælis eſt.] De
Heb. 1. angelis eorum Apoſtolus ait, quia ſunt adminiſtrato-
res ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæ-
Lu. 19 reditatem capiunt ſalutis. Venit enim filius hominis
ſaluare quod perierat. Valdè igitur timendum
eſt, ne quis eos ſcandalizet & in errorem
inducat, pro quibus Dei filius in mun
dum ueniens & carnem ſuſcipiēs
ſemetipſum humiliauit,
factus obediens uſ-
que ad mor-
tem.

IN EODEM FESTO.

Matth. 18.

*In illo tempore: Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, di-
centes: Quis putas maior eſt in regno cælorum? Et re-
liq. Homilia Haymonis.*

QVoties legimus diſcipulos Domini de
ordine prioratus inter ſe contendiſſe
uel interrogaſſe, non liuori & inuidiæ
deputare debemus, ſed humanæ fragi-
litati ac infirmitati, quippe qui qui ru
des erant ac nouelli. Quia.n. audierant
eum ſuam reſurrectionem prædicantem, & nondum
ſpiritusſancti gratia illuminati, cæleſte regnum perfe
ctè amare didicerant, quia, ut ait Euangeliſta Ioānes, *Ioan. 7*
nondum erat ſpiritus datus, quia Ieſus nondum fue-
rat grorificatus, putabant quòd ipſe reſurgens à mor-
tuis, corporaliter regnum teneret, & ipſi honoribus
ſublimarentur. Vnde paſsionis illius tempore facta eſt *Lu. 22*
contentio inter eos, quis eorum maior eſſet in regno
cælorum. Hac ſuſpicione ſeducta fuerat mater filiorū
Zebedæi, quando acceſsit ad Dominum, dicens: domi *Matt.*
ne, dic ut ſedeant hi duo filij mei, unus ad dexteram *20.*
tuam, & alius ad ſiniſtram tuam in regno tuo. Hinc *Lu. 24*
Cleophas & alius diſcipulus, quibus cum Dominus
poſt reſurrectionem in ſpecie peregrini apparuiſſet,
dicebant: Nos autem ſperabamus, quòd ipſe eſſet re-
dempturus Iſrael. Et quidam diſcipulorum interro-
gantes eum, dicebant, Domine ſi in tempore hoc re-
ſtitues regnum Iſrael? Occaſio autem interrogandi *Act. 1.*
Dominum, quis illorum maior eſſet in regno cælorū,
fortaſsis ex ſuperioribus acciderat. Nam ut ſuprà euā *Matt.*
geliſta retulit, acceſſerunt ad Petrum qui didrachma *17.*
accipiebant, & dixerunt ei: Magiſter ueſter non ſoluit
didrachma? Ait, Etiam. Et cum intraſſet domum, præ- *Ibid.*
uenit eum Ieſus, dicens: Quid tibi uidetur Simon?
Reges terræ à quibus accipiunt tributum uel cēſum?
à filijs ſuis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit
illi Ieſus: Ergo liberi ſunt filij. Ne autem ſcādalizemus
eos, uade ad mare, & mitte hamū, & eum piſcem qui
primus aſcenderit, tolle, & aperto eius ore inuenies
ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me & te. Quia er-
go alij diſcipuli uiderant Petrum in redditione cen-
ſus Domino coæquari, computantes eum illis omni-
bus eſſe prælatum, [in illa hora acceſſerunt ad Ieſum,
dicētes: Quis putas maior eſt in regno cælorum?] Sed
magiſter humilitatis, qui ait in euangelio, Diſcite à *Mat. 11*
me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis re
quiem animabus ueſtris, ut oſtenderet regnum cælo-
rum non per ſuperbiam, ſed per humilitatem eſſe quę
rendum, illumque fore maiorem in eo, qui propter
Deum ſe humiliat, [Aduocans paruulum, ſtatuit eum
in medio eorum, & dixit: Amen dico uobis, niſi con-
uerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabi
tis in regnū cælorum.] Quod duobus modis poteſt in
telligi. Poſſumus.n. paruulū hic Dominū Ieſum Chri *Pſ. 144*
ſtū accipere, qui cum ſit magnus & laudabilis nimis,
& magnitudinis eius non ſit finis, ut nos excelſus fa-
ceret, paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt no-
bis: Et eſt ſenſus, Niſi meo exemplo uos humiliaueri- *Eſa. 9.*
tis, qui non ueni miniſtrari, ſed miniſtrare, & factus
ſum in medio ueſtrum ſicut qui miniſtrat, ſed non qui *Matt.*
uel quaſi recumbens, regnum cælorum, quod humili- *20.*
bus eſt præparatum, intrare non poteſtis. Si autem ſim *Lu. 22*
pliciter quemlibet paruulum intelligamus, facilè pa-
tet, quia non ſolum ad humilitatem, ſed etiam ad ſim
plicitatem

plicitatẽ ſeruandã hoc exẽplo nos hortatur. Ac ſi dice
ret: Sicut paruulus iſte, cuius uobis exẽplũ propoſui,
uidẽs pulchrã mulierẽ nõ cõcupiſcit, nõ alienas diui-
tias appetit, læſus nõ relędit, nõ aliud cogitat, aliud lo
quitur, & iratus nõ perpetuas tenet diſcordias: ita &
uos niſi talẽ habueritis innocentiã in mẽte, qualẽ iſte
habet in corpore, regnũ cælorum, quod humilibus &
ſimplicibus eſt præparatũ, intrare nequaq̃ poteſtis, cu
ius uiã nemo ſuperbus graditur, nemo tumidus ince-
Mat. 7 dit: quia ardua uia eſt & anguſta, quæ ducit ad uitam,
& pauci ſunt qui inueniũt eã. Cũ ergo ait: [Niſi cõuer
ſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, nõ intrabitis in
regnũ cælorũ,] tale eſt, ac ſi diaiſſet: Iã ſi uos delectat
locus ſublimis, priùs exerceat humiliatio uitę inno-
centis, non quod Apoſtolos corpore uellet eſſet par-
uulos, ſed ut innocẽtiã paruulorũ in mẽte poſsiderẽt.
Matt. Huiuſcemodi paruulos Dñs ſuos uolebat eſſe diſcipu
19. los, quibus dicebat: Sinite paruulos uenire ad me. taliũ
1. Cor. eſt.n. regnum cælorũ. Et Paulus Apoſtolus taliũ inno-
14. centia paruulorũ ſuos uolebat habere diſcipulos, qui-
bus per epiſtolã præcipiebat: Nolite pueri effici ſenſi-
bus, ſed malitia paruuli eſtote: ſenſibus aũt perfecti ſi-
tis. Talẽ ſe nouerat rea ille propheticus, qui in regali
Pſ. 114 ſolio ſublimis, ſed mẽte humilis, dicebat: Cuſtodiens
2. Re. 6 paruulos Dominus: humiliatus ſum, & liberauit me.
Et iterũ: Ludã, & uilior fiã plus q̃ factus ſum, & ero hu
milis in oculis meis. Paruulus.n. eſt, qui ſibi diſplicet,
ut Deo placeat, tãtoq; ante deũ erit pulchrior, quanto
apud ſemetipſum erit humilior. Vnde & ſubdit: [Qui
cunq; ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic ma
ior eſt in regno cælorũ.] Habeamus ergo uirtutẽ hu-
militatis, ſi uolumus habere in regno cælorũ locũ cel
ſitudinis, quoniam ſicut ſaluator ait in euãgelio, Om-
Lu. 14 nis qui ſe humiliat, exaltabitur, & qui ſe exaltat hu
Eccl 3 miliabitur. Vnde & nos alibi ſcriptura admonet, di-
1. Pe. 5 cens, Quanto magnus es, humilia te in omnibus, &
coram Deo inuenies gratiam. Et iterum, Humiliami-
ni ſub potenti manu Dei, ut uos exaltet in tempore ui
ſitationis. Et ne putares illum eſſe contemnendum,
qui propter Deum hic ſe humiliat, congruam ſenten-
tiam adiunxit, dicẽs, [Et qui ſuſceperit unũ paruulum
talẽ in noĩe meo, me ſuſcipit.] Hoc eſt, quod Dominus
in futurũ ſe promiſit dicturũ, Quandiu feciſtis uni ex
Matt. minimis meis, mihi feciſtis. Et ſignãter ait, Qui ſuſce
25. perit unũ paruulũ talẽ in noĩe meo, me ſuſcipit. Quã
uis.n. nõ ſit eligendum, cui iuxta ſcripturæ uocẽ bene
facere debeamus, illis tamẽ qui propter Deũ parui &
humiles eſſe eligũt, in cuius uitæ moribus Chriſtũ eſ-
ſe cognoſcimus, ſpecialẽ beneuolẽtiã impẽdere debe
Tob. 4 mus. Vnde cũ pius pater filiũ inſtrueret, ait. Panẽ tuũ
& uinũ tuũ ſuper ſepulturã iuſti cõſtitue, & ne cõmu-
Ec. 29 nicaueris ea eo cũ peccatoribus. Et iterũ. Deſudet elee
moſyna in manu tua, donec inuenias iuſtũ, cui tradas
Gal. 6. eã. Hinc & Apoſtolus ait, Dũ tẽpus habemus, opere-
mur bonũ ad omnes, maximè aũt ad domeſticos fidei.
Qui.n. bona tẽporalia illis impendit, in quorũ uita &
moribus Chriſtũ habitare cognoſcit, profectò illi tri
buit, pro cuius amore impẽdit. Vnde benè dicitur, In
nomine meo. Multi.n. bona tẽporalia non in nomine
Chriſti, ſed ut laudẽ hominũ captare poſsint, tribuũt.
Ioã. 12 De quibus ſcriptũ eſt, Quæſierunt gloriã hominũ ma
Matt. gis q̃ Dei. Et Dominus alibi, Oĩa.n. opera ſua faciunt,
23. ut uideantur ab hominibus. Et iterum, Amen dico uo
Mat. 6 bis, receperunt mercedem ſuã. Et ne ad ſuſcipiendos
hoſpites uel peregrinos pigri remaneremus, ſeipſum
in his ſuſcipi promiſit, cum ait, Qui ſuſceperit unum
Matt. paruulũ talẽ in noĩe meo, me ſuſcipit. Vnde & ipſe ali
10. bi dicit. Qui ſuſcipit prophetã in noĩe ꝓphetæ, mer
Ibidem cedẽ prophetæ accipiet, & q̃ ſuſcipit iuſtũ in noĩe iu-
ſti, mercedẽ iuſti accipiet. Et iterũ, Qui uos recipit, me

recipit, & qui uos ſpernit, me ſpernit. Sicut autẽ ſuſci- Lu. 10
piẽtibus merces promittitur, ita duris & auaris pœna
indicitur, cum ſubinfertur, [Qui autem ſcandalizaue
rit unum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei
ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demerga
tur in profundum maris.] Vbi conſiderandũ eſt, quàm
graue peccatum ſit ſcandalizare fratrem, quando etiã
ſcandalizãtibus talis uindicta comminatur. Quòd au
tem ait, Expedit ei, ut ſuſpẽdatur mola aſinaria in col
lo eius, & in profundum maris demergatur, iuxta mo
rem prouinciæ loquitur, ubi apud ueteres Iudæos ca-
pitalia crimina hoc ſupplicio puniebant. Nemo ergo
arbitretur leue peccatũ eſſe ſcãdalũ fratris, cũ ſcãdali Matt.
zãtibus talis pœna prædicitur, quoniã ſicut alibi in e-
uangelio ait, Qui dixerit fratri ſuo, Fatue, reus erit ge 5.
hennæ ignis. Quod ſe cauere omnino Apoſtolus oſtẽ Ro. 14
dit, cũ ait, Melius enim mihi eſt non manducare car- Ibidem
nẽ, neq; bibere uinũ, neq; aliquid in quo fratrẽ ſcãda-
lizem. A quo peccato etiam diſcipulos ſuos cõpeſcit,
dicens, Quare tu ſcandalizas fratrem tuum, aut qua-
re ſpernis illum? Igitur inquantum poſſumus, iuxta
Apoſtoli admonitionem ſcandalum fratris uitare de-
bemus. Si autem pro ueritate ſcandalum oriatur, ma-
gis ueritas eligenda eſt, quàm ſcandalum uitandum.
Vel certè per molam aſinariam, quæ pondus habet,
ſed nullum iter explicat, uolubilis amor ſeculi expri-
mitur. Cùm ergo ait, Expedit ei, ut ſuſpendatur mola
aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum
maris, carnales quoſque & mundi amatores à regi-
mine eccleſiaſtico prohibet, quoniã melius eſt quod
mundi amator in ſeculo uiuens carnaliter, ſe ſolum
perdat, quàm in regimine eccleſiaſtico conſtitutus, ſe
& alios peruersè uiuendo ad interitum trahat, quia
cuius uita deſpicitur, reſtat ut eius prædicatio cõtem
natur, quoniam dum infirmi diſcipuli patroni ſequun
tur exemplum, & ipſi pereunt, & illorum perditio in
eius caput redundat, qui author eſt criminis. Siue cer
tè per molam aſinariam doctores intelliguntur, quia
ſicut mola granum tritici frangitur, ut medulla eius
ad ſuſtentationem uel refectionem humanæ naturæ
oſtendatur, ita quoque & doctores occultas ſentẽtias
ſcripturę ſacrę aperientes, interiorem ſenſum earum
manifeſtant, uel uitam ſiue refectionem animarum
ſanctarum. [Væ mũdo ab ſcãdalis.] Mundus cui uæ di
citur, non ille eſt quem uenit filius hominis quærere 1. Ioã. 9
& ſaluare, ſed ille qui in maligno poſitus eſt, id eſt,
mundi amatores, de quo Dominus alibi ait, Pater iu- Ioã. 17
ſte, mundus te non cognouit. Qui enim mente & de-
ſiderio ſeculum incolunt, rectè mundus appellantur, 1. Ioã. 2.
de quibus Ioannes ait, Mundus tranſibit, & concupi-
ſcentia eius. Mundi enim amatores dum propter cupi
ditates ſeculi alios nõ metuũt ſcandalizare, tamen ip-
ſi ſcandalum ſuſtinent, aliquando quidẽ corpore, ſem- Iob. 21
per aũt mẽte. Et ideò uæ illis, quia ducũt in bonis dies Iac. 4.
ſuos, & in puncto ad inferna deſcendũt. Quibus per Ia
cobũ dicitur, Qui uoluerit amicus eſſe huius ſeculi,
inimicus Dei cõſtituitur. ad quos pertinet, quod ad-
huc ſubiungitur: [Neceſſe eſt.n. ut ueniant ſcandala,
uerũtamẽ uæ homini, per quẽ ſcãdalũ uenit.] Quod
autem ait, Neceſſe eſt, tale eſt, ac ſi diceret, Nõ põt eſ- 1. Cor.
ſe, ut ſcãdala nõ ueniant. Oportet.n. & hæreſes eſſe, ſi- 11.
cut ait apoſtolus, ut probati manifeſti fiãt. Et alia ſcri Ec. 27
ptura, Vaſa figuli probat fornax, & homines iuſtos tẽ
tatio tribulationis. Pacis aũt tẽpore nõ facilè decerni
poteſt, quis bonus malusúe ſit. Sed cũ ſcandalizatorũ
flauerit uẽtus, faciles & tenues proijciet, quaſi paleas
ante faciẽ uẽti, grana uerò cõgregabit in horrea Chri
ſti. Væ ergo homini illi, qui talẽ ſe exhibet, ut malũ Matt
quod uenturum eſt, per eius miniſterium impleatur. 13.
de quibus Dñs ait: Mittet filius hominis angelos ſuos,

& colligēt de regno eius oīa ſcandala, & tradent ea in caminum ignis ardentis. Quod faciliùs intelligimus, ſi unum ad medium deducamus, Iudam ſcilicet domini proditorem, de quo ipſe tempore paſsionis ſuæ ait: *Matt. 26.* Filius hominis uadit, ſicut ſcriptum eſt de illo. uæ autem homini illi, per quem tradetur. Neceſſe enim erat ut filius Dei pro nobis paſsionem ſuſtineret: ſed uæ Iudæ, qui noſtrum bonum, ſuum fecit malum. Et ne aliquis ſub occaſione proximorum uel amicorum à uia Dei ſibi recedendum putaret, omnem magiſter ueritatis errorē tollit, cū ſubiūgit: [Si aūt manus tua uel pes tuus ſcādalizet te, abſcinde eū, & proijce abs te. Bonū eſt tibi ad uitā ingredi debilē uel claudum, q̄ duas manus uel duos pedes habētem, mitti in gehennā ignis. Et ſi oculus tuus ſcandalizet te, erue illum, & proijce abs te. Bonum eſt tibi cum uno oculo intrare ad uitā, quàm duos oculos habentē, mitti in gehennā ignis.] Iuxta literam quantū abhorreat hoc, facilè patet. Sed cū à litera excludimur, ſpiritualis ſenſus eſt requirendus. Per hoc, q manus, pes, oculus, noſtris utilitatibus neceſſariora ſunt, propinquorum & chariſsimorum affectus his membris in hoc loco deſignatur, ac ſi diceret Dominus: Si quis tibi fuerit precioſus ut oculus, propinquus ut pes, neceſſarius ut manus, & à uia Dei te recedere perſuaſerit, huius amorem abſcinde, & abs *Mar. 8* te proiice. Melius eſt te ſolū intrare ad uitā, quàm cū multa turba propinquorū mitti in ignē æternū. Quid proficit homini, ſi totū lucretur mūdū, animæ aūt ſuæ detrimentum patiatur? Verbi gratia: Blanditur uxor, minatur pater, perſuadet mater, lachrymatur frater & ſoror: tu aūt in uia Dei ſta firmus, ne illos inutiliter *Mat. 8* amando à Dei amore recedas: ſed iuxta illud, quod alibi ait, Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos, tu autem ſequere me. Neque hoc dicimus, quòd parentibus & amicis ingrati & inobedientes eſſe debeamus: ſed quādo nos a uia Dei remouere uoluerint, tunc eorū amorē abſcindamus à nobis. Cæterū cū eos Deū amare cognouerimus, dupliciter nobis amandi & honorandi *Deu. 5* ſunt: Primum, quia iuſti ſunt, deinde, quia propinqui, Dño dicēte in lege, Honora patrē tuū & matrē, ut be- *1. Ti. 5* nè ſit tibi, & lōgo uiuas tēpore. Hinc & apoſtolus ait: Si quis ſuorū curā nō habet, & maximè fideliū, fidem negabit, & eſt infideli deterior. Quantā aūt ſollicitudinē & curā Dominus de his habeat, qui totā ſpē in eo ponunt, manifeſtat cū ſubiungit: [Videte, ne contēnatis unum ex his puſillis.] Qui.n. puſilli & humiles in præſenti uita pp Deū ſunt, nequaquàm contemnendi ſunt. Puſilli nāq; ſunt, ut diximus, qui corā oculis ſuis *Lu. 12* humiles ſunt & deſpecti, de quibus ſaluator ait in euāgelio, Nolite timere puſillus grex, quia cōplacuit patri ueſtro dare nobis regnū. Quiſquis ergo tales ſcandalizare nō metuit, offendit deū qui habitat in illis, ſicut ipſe per prophetā dicit: Qui tangit uos, quaſi qui tangit pupillā oculi mei. Et iterū: Nolite tāgere Chriſtos meos, & in prophetis meis nolite malignari. De quibus ualdè dulce eſt, quod adhuc ſubinfertur, quare nō ſint contēnendi. [Dico.n. uobis, quia angeli eorum in cælis ſemp uidēt faciē patris mei, qui in cælis eſt.] In hoc loco diſcimus, quia unuſquiſque fidelium angelum ob ſui cuſtodiam deputatum habet, qui eum *Heb. 1* & à tentationibus defendit, & in uirtutibus iuuat, ſicut Apoſtolus in Epiſtola ad Hebræos ait, Sunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſteriū miſsi propter eos, q *Pſa. 90* hæreditatē capiūt ſalutis. Et Pſalmiſta de iuſto quolibet, Angelis ſuis mādauit de te, ut cuſtodiāt te in omnibus uijs tuis, & in manibus tollent te, ne fortè offen- *Ac. 12* das ad lapidem pedem tuum. Hinc de Petro in Actibus apoſtolorum legimus, quia cum ab angelo de carcere eductus, ianuam pulſare cœpiſſet, fideles qui cōuenerant, dicebant, Non eſt Petrus ſed angelus eius.

Angeli ergo paruulorum ſemper uident faciē patris, quia ſic propter nos foras exeunt, ut ab eius uiſione nunquàm recedant, ſicut ipſe angelus Raphael ad Tobiam ait, Ego ſum unus de ſeptē ſpiritibus, qui aſsiſtimus ante Deū. Et Daniel, Millia millium miniſtrabāt *Tob. 12* ei, & decies millies cētena millia aſsiſtebāt ei. Angeli *Dan. 7* eorū, qui cuſtodes ſunt uitæ noſtræ, orationes & opera noſtra Deo nunciare credūtur, ſicut angelus ait Tobiæ, Cum orares, ego obtuli orationes tuas ante Deū. *Tob. 12* Et Daniel: Ex die qua poſuiſti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conſpectu Dei, exaudita ſunt *Da. 10* uerba tua, & ego ueni propter ſermones tuos.

SERMO IN NATALI ſancti Lucæ Euangeliſtæ.

CVm diuinis atq; ſacris uoluminibus ſtudioſè lectitādo perquirerē, ex qua ortus proſapia, à quibus inſtructus, quoſque imitatus ſit uiros, quibusúe in partibus beatiſsimus Lucas euangeliſta ſcripſerit atq; docuerit, quoúe pauſauerit, eiusq; ſacrum deportatū fuerit cadauer loco, in ſingulis ſingula reperi, & poſt pauca de pluribus carpens, prout ſenſu capere potui ingenioli mei, partim ſtylo proprio explicare conatus ſum, partim aūt ſicut à quibuſdā reperi ſcripta doctoribus exarās, ueſtræ intētis charitatis auribus noſter ſubſequens ſermo declarabit. Igitur glorioſiſsimus Apoſtolus & Euangeliſta Ieſu Chriſti Lucas, natione Syrus Antiochenſis, arte medicus, Apoſtolorum diſcipulus, almificos eorum actus prout uidit, lucido diſertoque ſermone proſecutus, in breui libello ad chariſsimū ſcripſit Theophylū. Deinde Paulū ſecutus egregiū doctorē gentiū uſq; ad triūphū paſsionis eius, quē cū Apoſtolo Petro Romæ excepit, indiuiduus comes peregrinationis eius exiſtēs, ubiq; cū eo permāſit. Cuius præcipuè peregrinationis & ſacræ doctrinæ geſta, eorundē annectens Apoſtolorum libello, ad laudē nominis & memoriā ipſorū, & uniuerſalis Eccleſiæ ſtabilimentum texuit. Dūq; eorūdē glorioſiſsimū Paulū idē uenerabilis Lucas ſequeretur in plurimis terræ mariſq; tribulationis dignè ab illo huiuſmodi teſtimonij elegantia meruit *Col. 4.* laudari. Sic.n. Colloſſenſibus ſcribēs, ait de eo: Salutat uos Lucas medicus chariſsimus meus in Domino. Et *2. Ti. 4* Timotheo illuſtri uiro ſcribēs, ait: Lucas ſolus mecū eſt. Et in alio loco epiſtolæ ſuæ ait de illo inter reliqua *2. Co. 8* ſalutationis Eccleſiæ Dei, quę eſt Corinthi, Miſimus ēt fratrē noſtrū, cuius laus eſt in euangelio per omnes eccleſias. Non ſolū aūt, ſed & ordinatus eſt ab Eccleſijs, comes peregrinationis noſtræ. Verè.n. (ut ita dicā) oīum ore laudabilis eſt hic Dñi euāgeliſta, qui meruit à tāto Apoſtolo & doctore gentiū prædicari. Laudemus ergo eū cū ipſo & nos pariter chariſsimi, & cōſona uoce, corde & ore extollamus, & uerū à deo miſſum medicū animarū prędicemus eū. Cuius oīa doctrinæ uerba nihil aliud reſonare uidētur, niſi animæ languētis medicinā. Propterea non immeritò iſte tale ſortitus eſt nomen, Lucas ſiquidem Aeolicè, in noſtra āt lingua interpretatur conſurgens ſiue eleuans. Rectè itaque conſurgens ſiue eleuans dicitur, qui terrenis deſpectis, ſeſe ad cæleſtia conſurgendo eleuauit, & toto mentis conamine liber expeditusque eſt dominum ſecutus. Vnde & eius prædicare euangelium adhuc in ergaſtulo corporis retentus, & ſuis ſequacibus ſcribere eſt dignus habitus, multosq; ēt uerbo ſuæ prædicationis ad Ieſu Chriſti dñi perduxit fidē. O Luca ſanctiſsime euangeliſta, dominica atque ueridica perſo-

nans

nans longè lateq; uerba, cuius fragor Aeolicis quidē primū intonās auribus, gyrat penetralia cælorū adinſtar tonitrui: at demū, ut pſalmographus ait uates, nō ſolū occiduas uſque protenditur partes, ſed omni ſua uitate melliflua, ſed & in omnibus terræ finibus perſonuit. *Pſa. 18* O inſignis præconij & almitatis euangelicæ lucifer, ab orientalibus partibus emittens nobis lumē fidei, & cæleſtis itineris patēter ſcādere uolētibus callē demōſtrans. O aiæ ſalubre medicamentū, beatiſsime Luca, qui uelut nardi piſticę precioſum unguētū redolēs, & interiora pectoris noſtri arcana permulcens, ad ſemper māſura gaudia, ubi nullus lāguor, nullus dolor, nullusq; gemitus inuenitur, uoce inceſſabili nos inuitare oī modo nō deſiſtis. Rectè.n. hinc uerſiculus poetę cuiuſdā epigrāmatis pt aptari: Viuere poſt obitū uatē uis noſſe uiator? Quod legis ecce loquor, uox tua nēpe mea eſt. Hic prorſus cū deſcripta eſſent euangelia, per Matthæū quidā in Iudæa, per Marcū uerò in Italia, inſtigāte ſpirituſancto, magis auditu q̃ uiſu, in Achaię Bithnięq; partibus hiſtoricē ſuū cōpoſuit euāgeliū Attico ſermone, ſicut ab his traditum habuit, qui ab initio uiderūt, eiq; magiſtri fuerunt ſermonis Dei. Incipiēsq; à ſacerdotū regūq; tēporibus, in hunc *Luc. 1* uidelicet modū: Fuit in diebus Herodis regis Iudææ ſacerdos quidā noīe Zacharias, eā hiſtoriā plena digeſtione proſequitur. Huius quoq; ſtrenuiſsimi euāgeliſtæ Lucæ librū, cū quatuor euangeliorū libris intelligendū, arbitrati ſunt doctores per uituli ſpeciē figurari. Vitulus deniq; ſacerdotalis eſt uictima, quæ in redēptoris noſtri immolatione completa eſt, qui pro ſalute totius mundi in patibulo crucis ſuſpēſus, ſemetipſum patri hoſtiā uiuam exhibuit. De quo euangeliſta pulchrā Sedulius presbyter in paſchalis deſcriptione carminis, heroico percurrens carmine ait: Iura ſacerdotis Lucas tenet ore uirenti. Et Paulinus Nolanę ſedis præſul de iſto Domini uenerabili uiro, bene ludēs uerſibus canit:

Bis medicus Lucas, prius arte deinde, loquela.
Bis medicus Lucas, ut quondam corporis ægros
Artus conſolidat, & nunc in mentibus ægris,
Compoſuit geminos uitæ medicamina libros.

Nam quid plura referam de tam ueridico eximioque euangeliſta, qui meruit à tantis ac talib⁹ laudari doctoribus, hoc eſt, Hieronymo, Ambroſio, alijsque plurimis, qui muri ſunt eccleſiarum, & eloquētiæ fontes? Quidue dignè reſonē ignoro, cum mihi ſi ferrea eſſet uox, & omniū membrorū meorū artus uerterētur in linguas, pleniter in eius laude minimè explere ualerē, quę meretur. Sed amore tāti uiri ductus, & nō præſumptionis temeritatē gerēs homo imperitus, ſed quorundā fratrū uictus precibus charitatis, hæc ueſtræ dilectioni cōpulſus ſum exarare. Nūc aūt quæ omiſimus ꝓſequamur. Ecce.n. ut noſtri oris ratio roboreť, eiuſdē *Ambroſi in ꝓfatione in Cōmentaria in Lucā.* luculēti doctoris Ambroſij exēpla noſtro huic cōpendioſo opuſculo annectemus. Sic.n. dicit: Sāctus Lucas uelut quendā hiſtoricū tenēs ordinē, plura nobis geſtorū Dñi miracula reuelauit: ita tñ, ut oīs ſapiētiæ uirtutes euāgelij huius ſcriptura cōplecteretur hiſtoria. Quid.n. præcellētius ad ſapiētiā naturalē, q̃ ꝙ ſpiritū ſanctū creatorē ēt dñicæ incarnationis extitiſſe reſerauit? Vnde & Dauid naturalē ſapientiā docens, *Pſ. 103* Emitte, inquit, ſpiritū tuū, & creabūtur. Docet moralia in eodē libro, cū me in illis beatitudinibus docet mores, queadmodum nō referire & repercutere uerberantē, quemadmodū benefacere, motuū dare cū deſperatione recuperationis, & cū remuneratione mercedis. Merces.n. facilius ſequitur nō expectantē. Docet ēt rationalia, cū lego: *Luc. 16* Qui fidelis eſt in minimo, & maiori fidelis eſt. Quid adhuc de naturalibus dicā, ꝙ docuit uirtutes cælorū moueri, Dñm ſolū eſſe unigenitū Dei filium, in cuius paſsione tenebræ per diē factę ſunt, terra tremuit, ſol refugiens radios ſuæ claritatis abſtraxit? Ergo omnē, quē mūdana ſibi prudentia falsò uēdicat principatū, ſapientia uerè poſsidet ſpiritalis, præſertim cū audacius, ut aliquid uſurpemus, ipſa fides noſtra, ipſum myſteriū Trinitatis ſine hac triplici ſapiētia eſſe non poſſit, niſi credamus & illū naturalē patrē, qui nobis genuit redēptorē: & illum moralē, qui patri uſq; ad mortem ſecundum hominem obediens, nos redemit, & illum rationabilem ſpiritum, qui rationem colendæ diuinitatis & uitæ regendæ humanis pectoribus infudit. Nulla ergo operationum diſtātia, nulla diſcretio eſt, ubi uel in patre, uel in filio, uel in ſpirituſancto, nulla ſecunda plenitudino uirtutis eſt. Nunc ad narrationis ordinem redeamus, Omnis ait Dominus, *Mat. 7* qui petit, accipit, & q̃ quærit, inuenit, & pulſanti aperietur. Aperi ergo nobis pulſantibus Domine, qui tenes clauem ſcientiæ, ut aliquid adhuc congruè in laudem tanti euangeliſtæ tui beati Lucæ, ad ædificationē audientium dicere ualeamus. Igitur ut idem Domini apoſtolus in prooemio euangelij ſui teſtatur, plures fuerunt qui euangelicam conati ſunt ordinare narrationem rerum, quæ in nobis completæ ſunt, ſicut tradiderunt nobis, ut ſuperius diximus, qui ab initio uiderunt ſermonem filij Dei, & miniſtrauerūt ei, & perſeuerantia uſque ad præſens tempus monomenta declarant, quæ diuerſis authoribus edita, diuerſarū hæreſum fuerunt principia, ut eſt illud quod appellatur euangeliū iuxta Aegyptios, ſecundū Thomam & Matthiā, & Bartholomæū, duodecim quoq; apoſtolos, ac *Vide ambroſiū in ꝓœmium Luc.* Baſilidē atque Apelē, & cæteros, quos enumerare longū eſt, dū hoc tm̃ in præſentia neceſſe eſt dicere, extitiſſe quoſdā qui ſine ſpiritu & gratia Dei conati ſunt ordinare magis narrationē, q̃ hiſtoriæ texere ueritatē. Quib⁹ iure illud propheticū cōgruit: Væ q̃ prophetāt de corde ſuo, qui ambulant poſt ſpiritū ſuū, qui dicūt: Hæc dicit dñs, & dñs nō miſit eos. *Ez. 13.* De qbus & ſaluator in euāgelio dicit, Oēs qui ante me uenerūt, fures & latrones fuerūt. *Ioā. 10* Qui uenerūt, dicit dñs, nō q̃ miſi ſunt. In uenientibus præſumptio temeritatis, in miſſis obſequiū ſeruitutis eſt. Eccleſia aūt, quæ ſupra petrā Dñi eſt uoce fundata, quā adduxit rex in accubitū ſuū & ad quā per foramen deſcenſionis occultè manū ſuā miſit, ſimilis hinnulo ceruorū, quatuor fluminū paradiſi inſtar, eructis de uno fonte quatuor euāgelia, quatuor & annulos & angulos habet, *Can. 5* per quos quaſi arca teſtamēti Dñi lignis imputribilibus uehitur. Hæc eſt & illa in Zacharia quadriga, quæ per orbē euecta, iugo fidei colla cunctarū gentiū ſubijcit. *Zac. 6.* Quatuor præterea flumina pulchrè dicuntur de uno paradiſi procedere fonte, per quæ quatuor euangeliſtarū numerus *Gen. 2.* demōſtratur, & quatuor perfectæ uirtutes. i. prudentia, tēperātia, fortitudo, atquē iuſtitia deſignātur. Nā ſicut à quatuor ſaluberrimis luculentiſq; fluminibus dñi irrigatur paradiſus, ita & cor noſtrū irrigatē à quatuor euāgeliſtarū inſtrumētis. Ex quo perlucido Ieſu Chriſti Dñi fonte ſanctus iſte uelut Eufrates procedēs de quo nobis ſermo eſt, apoſtolus Lucas euāgelici diſputator libri, cor noſtrū ſæpius rigare & madefacere nō ceſſat. Et ut Euphrates fertilis, ſeu fertilitas & ubertas nūcupatur, ita & iſte magnæ ferilitatis atque ubertatis, ſeu euāgelij dogmate ſanctæ Eccleſiæ toto terrarū orbe diffuſæ, augēs uerbo doctrinæ ſuæ, fidei incrementū, radio ſuæ claritatis uelut iubar ab æthere ueniens, ac multorū hominū pectora illuſtrans, quotidie illuminare non deſinit, cū eius uerba ueluti bonū nuncium in eccleſia leguntur. Euangelium quippe Atticè, Romanè bonum nuncium dicitur, ſed noua annūciāto. Nunciat.n. incarnationem factāq; natiuitatem Chriſti,

Chriſti, paſsionẽ quoq; ac reſurrectionẽ, necnó & in
cælos aſcenſionẽ, uenturúq; eũ eſſe ad iudiciũ cũ glo-
Ap. 5. ria & regno. Hæc ſunt qppe ſeptẽ ſigilla, quibus Ioan
nes dicit librũ eſſe ſignatũ, quẽ nullus põt aperire, ne-
que in cælo, neq; ſuper terrã, neq; ſub terra, & ſigna-
cula eius ſoluere, niſi ſolũmodo leo de tribu Iuda, id
eſt, Chriſtus. Vel ideò euangeliũ bonũ dr̃ nunciũ, quia
annũciat regnũ poſt laborẽ, uitã poſt mortẽ. Rectè er
go hoc ipſum euãgeliũ iſte euangeliſta Lucas ad eũdẽ,
ut præfati ſumus, ſcripſit Theophylũ, ad quẽ & librum
Actuũ apoſtolorũ. i. ad Dei dilectũ. Ergo & noſſe te con
uenit quiſquis es, ò homo, qa ſi deum diligis, ad te ſcri
ptũ eſt euangeliũ. Et ſi ad te ſcriptũ eſt, ſuſcipe preciosiſ
ſimũ margaritarũ munus euãgeliſtæ, & pignus amici
in penetralibus animi diligẽter obſerua. O quale mu-
nus uel quale pignus. Si cõſideres, ſi attẽdas, ſi mẽte p-
tractes, ſi benè & peruigil obſeruaueris, ad ſemper mã
ſura gaudia te felicẽ perducet, ubi ſociatus angelorum
choris, inceſſabiliter exultabis. Hic ẽt B. Lucas examuſ
ſim Græco fuit eloquio erudiens, cui extra ea, quæ euã
gelicæ diſputationis ordo depoſcit, ea maximè neceſsi
tas laboris fuit, ut primũ Græcis fidelibus incarnatio-
nẽ Dñi noſtri Ieſu Chriſti fideli narratione oſtẽderet,
ne uel Iudaicis genealogijs intẽti, ſolo legis deſiderio
tenerẽtur: uel hæreticis fabulis & ſtultis ſolicitationi-
bus ſeducti, excedẽdo laberẽtur. Deinde uelut cæleſtis
agricola ſemina doctrinæ euãgelij ſui innumerabilium
mẽtibus hominũ ſerẽs, ac uomere ſuæ inſignis linguæ
nũciando ſulcãs, ad creatoris ſui fidẽ cõuerteret. Dupli
citatis etenim talẽtis Dñi ſui, & cẽteſimũ ſecũ afferens
fructũ, ad gemmea cæli palatia perẽniter regnaturus,
ardẽti animi deſiderio ſatagẽs properauit. Nã marty-
riũ ſuo corpori aſsiduis lamẽtationibus, crebriſq; uigi
lijs mẽbra ſua macerãs, indixit. Hic ẽt ab ipſo pueritię
ſuæ tẽpore caſtus oĩmodò perſeuerãs, neq; uxorẽ, neq;
filios perhibeť habuiſſe. Ideoq; nõ immeritò inter an-
gelorũ agmina, & glorioſum Apoſtolorũ chorũ, inter
laudabilẽ prophetarũ numerũ, atq; cãdentia lilia uirgi
nũ, & immarceſsibiles martyrũ roſas & flores coruſcat
omniũq; beatorũ perfruitur conſortijs ſanctorum. Tra
dũt præterea nõnulli, hũc euãgeliſtam unũ eſſe ex illis
duobus diſcipulis, quibus in caſtellũ Emaus euntibus
Lu. 24 Dñs ſe ſociauit, atq; in peregrino habitu ſe oſtẽdẽs, il-
lis ſenſum aperuit, & in fractione panis ut eũ cognoſce
rẽt, mirabiliter patrauit. Hic dũ octuageſimũ & quar-
tũ ætatis ſuæ annũ ageret, obijt in Bithyniæ partibus
quintodecimo calẽdas Nouẽbris, & à uiris catholicis
corpus eius humatũ eſt. Cuius ſanctũ cadauer pluribꝰ
iã euolutis annorũ circulis, Cõſtantio Auguſto regnã-
te, ad Conſtantinopolitanã urbẽ cũ gloria eſt trãſlatũ,
& decẽter locatũ. Vbi quãta & qualia prodigiorũ mira
cula ad nominis ſui laudẽ, per merita huius glorioſiſsi
mi euãgeliſtæ Lucæ Dñs Ieſus Chriſtus frequẽter effi-
ciat, quia ad notitiã noſtrã minimè peruenerũt, omit-
to retexere. Hoc aũt diuina prouidẽtia cõſtat actũ, ut
per plura deportatis loca huius Lucæ Euangeliſtæ ue
nerabilibus reliquijs, plura uirtutũ ſigna fierẽt, pluresſ-
que per memoriã doctrinæ & uirtutis eius ad fidem ac
dilectionẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti, quem prædica-
uit, confluerent: Qui cum Deo patre ſanctoq; ſpiritu
uiuens, regnat per immenſa ſecula ſeculorum, Amen.

IN EODEM FESTO, Luc. 10.

*In illo tẽpore: Deſignauit Dominus Ieſus & alios
ſeptuaginta duos, & miſit illos binos ante faciẽ ſuã, in
oẽm ciuitatem & locũ, quò erat ipſe uenturus. Et dice-
bat illis: Meſsis quidẽ multa, operarij uerò pauci. Et
reliqua. Homilia B. Gregorij Papæ.*

DOminus & ſaluator noſter, fratres cha-
riſsimi, aliquando nos ſermonibus,
aliqñ uerò operibus admonet. Ipſa ete
nim facta eius, præcepta ſunt: qa dũ ali
quid tacitus facit, quid agere debeamꝰ
innoteſcit. Ecce enim binos in prædi-
catione diſcipulos mittit. Quia enim duo præcepta
ſunt charitatis, Dei uidelicet amor & proximi, & mi-
nus q̃ inter duos haberi charitas nõ põt (nemo etenim
propriè ad ſeipſum habere charitatẽ dicitur, ſed dile-
ctione in alterũ tẽdit, ut eſſe charitas poſsit) binos ad
prædicandũ diſcipulos dñs mittit: quatenus hoc nobis
tacitus innuat, quia qui charitatẽ erga alterũ nõ hẽt, p
dicationis officiũ ſuſcipere nullatenus debet. Benè aũt
dr̃, quia miſit eos ante faciẽ ſuã in oẽm ciuitatẽ & locũ,
quò erat ipſe uẽturus. Prædicatores. n. ſuos Dñs ſequit̃,
quia ꝓdicatio præuenit, & tũc ad mẽtis noſtræ habita-
culũ Dñs uenit, qñ uerba exhortationis ꝑcurrũt, atq; p
hæc ueritas in mẽte ſuſcipitur. Hinc nãq; eiſdẽ prædi- Eſ. 40
catoribus Eſaias dicit: Parate uiã Dñi, rectas facite ſe-
mitas Dei noſtri. Hinc illis Pſalmiſta ait: Iter facite ei, Pſ. 67
qui aſcẽdit ſup occaſum. Super occaſum nãq; dñs aſcẽ
dit, quia unde in paſsione occubuit, inde maiorẽ gloriã
ſuã reſurgẽdo manifeſtauit. Sup occaſum uidelicet aſcẽ
dit, quia mortẽ quã pertulit, reſurgẽdo calcauit. Ei er-
go qui aſcẽdit ſuper occaſum, iter facimus, cũ nos eius
gloriã ueſtris mẽtibus prædicamus, ut eas & ipſe poſt
ueniens, per amoris ſui præſentiã illuſtret. Miſsis aũt ꝓ-
dicatoribꝰ quid dicat, audiamus: [Meſsis quidẽ multa,
operarij aũt pauci. Rogate ergo Dñm meſsis, ut mittat
operarios in meſſem ſuã.] Ad meſſem multã, operarij
pauci ſunt, qđ ſine graui loqui mœrore nõ poſſumus,
quia etſi ſunt qui bona audiãt, deſunt q dicãt. Ecce mũ
dus ſacerdotibꝰ plenus eſt, ſed tñ in meſſe dei rarus ual
dè inuenit̃ operator, quia officiũ quidẽ ſacerdotale ſu-
ſcipimus, ſed opus officij nõ implemus. Sed pẽſate fra-
tres mei, pẽſate qđ dr̃: [Rogate ergo dñm meſsis, ut mit
tat operarios in meſſem ſuã.] Vos pro nobis petite, ut
digna uobis operari ualeamus, ne ab exhortatione lin
gua torpeat, ne poſtq̃ prædicationis locũ ſuſcepimus,
apud iuſtũ iudicẽ noſtra nos taciturnitas addicat. Sæ-
pe. n. p ſua neqͥtia, ꝓdicantiũ lingua reſtringit̃. Sæpe ue
rò ex ſubiectorũ culpa agitur, ut eis qui pſunt, ꝓdica-
tionis ſermo ſubtrahat̃. Ex ſua quippe nequitia ꝓdican Pſ. 34.
tiũ lingua reſtringit̃, ſicut Pſalmiſta ait: Peccatori aũt di
xit Deus: Quare tu enarras iuſtitias meas? Et rurſum
ex uitio ſubiectorũ uox ꝓdicantiũ prohibet̃, ſicut ad E- Eze. 3
zechielẽ Dñs dicit: Linguã tuã adhæreſcere faciã pala
to tuo, & eris mutus, nec quaſi uir obiurgãs, qa domus
exaſperãs eſt. Ac ſi apertè dicat, Idcircò tibi ꝓdicatio-
nis ſermo tollitur, quia dũ me in ſuis actibus plebs ex-
aſperat, nõ eſt digna cui exhortatio ueritatis fiat. Ex cu
ius ergo uitio ꝓdicatori ſermo ſubtrahat̃ nõ facilè agno
ſcitur, quia uerò paſtoris taciturnitas aliqñ ſibi, ſemp
aũt ſubiectis noceat, certiſsimè ſcit̃. Sed utinã ſi ad ꝓdi
cationis uirtutẽ nõ ſufficimus, loci noſtri officiũ inno-
cẽtia uitę teneamus. Nã ſubditur: [Ecce ego mitto nos
ſicut agnos inter lupos.] Multi. n. cũ regiminis curã ſu
ſcipiũt, ad lacerãdos ſubditos inardeſcũt, terrorẽ ptã-
tis exhibẽt, & quibus prodeſſe debuerãt, nocẽt, & quia
charitatis uiſcera nõ habẽt, dñi uideri appetũt, patres
ſe eſſe minimè recognoſcũt, humilitatis locũ in elatio
nẽ dñationis immutãt, & ſi qñ extrinſecus blãdiuntur,
intrinſecus ſæuiũt. De qbus aliàs ueritas dicit, Veniũt Mat. 7
ad nos in ueſtimẽtis ouiũ, intrinſecus aũt ſunt lupi ra-
paces. Cõtra quæ oĩa cõſiderandũ nobis eſt, quia ſicut
agni inter lupos mittimur, ut ſenſum ſeruãtes innocẽ-
tiæ, morſum malitiæ nõ habeamus. Qui. n. locũ prędi-
cationis ſuſcipit, mala inferre nõ debet, ſed tolerare, ut
ex ipſa ſua mãſuetudine irã ſæuiẽtiũ mitiget, & pecca-
torum

orũ uulnera in alijs ipſe afflictionib⁹ oulnerat⁹ ſauet.
Quem & ſi qñ zelus rectitudio is exigit ut erga ſubie-
ctos ſæuiat, foror ipſe de amore fit, nõ de crudelitate:
quatenùs & iura diſciplinæ foris exhibeat, & intus pa
terna pietate diligat, quos foris quaſi inſequendo ca-
ſtigat. Quod tũc benè rector exhibet, cũ ſeipſum dili-
gere per amorem priuatum neſcit, com oulla quæ mũ
di ſunt appetit, cũ terrenæ cupiditatis onerib⁹ nequaq̃
mẽtis colla ſupponit. Vnde & ſubdiſ: [Nolite portare
ſacculũ neq; perã, ueq; calceamẽta, & neminẽ p uiã ſa
lutaueritis.] Prædicatori.n.tãta in Deo dẽt eſſe fiducia
ur pſeotis uitæ ſumptus, q̃uis nõ prouideat, tñ ſibi hos
oõ deeſſe certiſsimè ſciat: ne dũ mẽs eius occupatur ad
tpalia, minùs alijs prouideat æteroa. Cui ẽt per uiã ne
Pecu-nia clauſa. minẽ ſalutare cõcediſ, ut ſub q̃ta feſtinatiooe iter pdi-
cationis peragere dẽat, oſtẽdatur. Quæ ſi quis oerba ẽt
per allegoriã uelit iotelligi, in ſacculo pecuoia clauſa
Ecc.41 eſt. Pecunia uerò clauſa eſt, ſapiẽtia occulta. Qui igiſ
Pera. ſapiẽtiæ uerbũ hẽt, ſed hoc erogare proximo oegligit,
Calceamenta quaſi pecuniã in ſacculo ligatã tenet. unde ſcriptũ eſt:
Sapiẽtia abſcõdita, & theſaurus, occultus quæ otilitas
in utriſq;? Quid uero per perã, niſi onera ſeculi, & quid
hoc loco per calceamẽtã, niſi mortuorũ operũ exẽpla ſi
gnãtur? Qui ergo officiũ pdicationis ſuſcipit, dignum
nõ eſt, ut onus ſeculariũ negociorũ portet: ne dum hoc
eios colla deprimit, ad prædicãda cæleſtia nõ aſſurgat,
nec dẽt ſtultorũ operũ exẽpla conſpicere, ne ſua opera
quaſi ex mortuis pellib⁹ credat muoiri. Sũt etenĩ multi,
q prauitẽ ſuã ex alieois prauitatib. tuẽtur. Qoia.n. alios
talia feciſſe cõſiderãt, ſe hæc facere licẽter putãt. Hi qd
aliud faciũt, niſi pedes ſuos ex mortuorũ aĩaliũ muoire
pellibus conãtur? Oĩs uerò qui ſalutat io uia, ex occa-
ſione ſalutat itineris, nõ ex ſtudio optãdæ eiuſdẽ ſalu-
tis. Qui igiſ nõ amore æternæ patriæ, ſed pmiorũ ambi
tu ſalutẽ audiẽribus pdicat, quaſi in itinere ſalutat, qa
ex occaſione & uõ ex intẽtione ſalutẽ audiẽtib⁹ exo-
ptat. Sequiſ: [In quancũq; domũ iutraueritis, primũ di
cite: Pax huic domui. Et ſi ibi fuerit filius pacis, reqoie
ſcet ſuper eã pax ueſtra. Sin aũt, ad uos reuertet.] Pax
quæ ab ore pdicatoris offertur, aut requieſcit io domo
ſi in ea filius pacis fuerit, aut ad eundẽ prędicatorẽ re-
uertitur, quia aut erit quiſq; pdeſtinatus ad uitã, & cæ
leſte uerbũ ſequitur qđ audit, aut ſi nullus audire uo-
luerit, ipſe pdicator ſine fructu nõ erit, quia ad eũ pax
reuertiſ, qm ei à dño pro labore ſui operis merces recõ
penſaſ. Ecce aũt qui ſacculũ & perã portare prohibuit,
ſumptus & alimẽta ex eadẽ prædicatiooe cõcedit. Nã
ſequitur: [In eadẽ aũt domo maoete, edentes & bi-
bẽtes, quæ apud illos ſunt. Dignus eſt.n. operarius mer
cede ſua.] Si pax noſtra recipiſ, dignũ eſt ut in eadẽ do
mo maueamus, edẽtes & bibẽtes quæ apud illos ſuot,
ut ab eis terrena ſtipẽdia cõſeqoamur, qbus pręmia ui
1.Co.4 tæ cæleſtis offerimus. Vnde ẽt Paulus hæc ipſa pro mi-
nimo ſoſcipiẽs, dicit, Si nos uobis ſpiritualia ſeminaui
mus, magoũ eſt, ſi ueſtra carnalia metamus? Et notãdũ
qđ ſubdiſ, [Digous eſt operarius mercede ſua,] quia iã
de mercede ſunt operis ipſa alimẽta ſuſtentationis, ut
Duplex merces unius operis. hic merces de labore pdicationis inchoeſ, quæ illic de
ueritatis uiſione perficiſ. Qua in re cõſiderandũ eſt, q
uoi ooſtro operi duæ mercedes debẽrur, una io uia, al-
tera in patria, una, quæ oos in labore ſuſtẽret, alia, quæ
nos io reſorrectione remuneret. Merces itaq; quæ in p-
ſenti recipitur, hoc in oobis dẽt agere, ut ad ſequentẽ
mercedẽ robuſtius tẽdatur. Verus ergo quiſq; prædica
tor, nõ ideò prædicare dẽt, ut in hoc tẽpore mercedem
recipiat, ſed ideo mercedẽ recipere, ut prædicare ſubſi
ſtat. Quiſquis nãq; ideo prædicat, ut hic uel laudis uel
muneris mercedẽ recipiat, æterna proculdubio merce
de ſe priuat. Quiſquis uero per ea quæ dicit, ideo place
re hoibus appetit, ut dũ placet qđ dr̃., per eadem dicta
nõ ipſe, ſed Dñs ametur, uel idcirco terrena ſtipẽdia in
pdicatione cõſequitur, ne à pdicationis uoce per indi-
gentiã laſſetur, huic proculdubio ad recipiendã merce
dẽ nihil obſtat in patria, quia ſumptus ſumpſit in uia.
Sed quid nos (qđ tñ dicere ſine dolore non poſſumus)
quid nos, o paſtores, agimus, qui & mercedẽ conſequi-
mur, & tñ operarij nequaq̃ ſumus? Fructus quippe ſan-
ctę Eccleſiæ in ſtipẽdio quotidiano percipimus, ſed tñ
p æterna Eccleſia mioimè in pdicatione laboramos.
Pẽſemus cuius dãnationis ſit, ſine labore hic percipe-
re mercedẽ laboris. Ecce ex oblatiooe fideliũ uioimus,
ſed nũquid pro aĩabus fideliũ laboramus? Illa in noſtrũ
ſtipeudiũ ſumimus, quæ pro redimẽdis peccatis ſois fi
deles obtulerũt, nec tñ cõtra peccata eadẽ uel oratio-
nis ſtudio, uel pdicationis, ut dignũ eſt, iſudamus. Vix
pro culpa ſua quẽpiã aperta uoce reprehẽdimus, & ad
huc (qđ eſt grauios) aliqñ ſi perſona in hoc mũdo po-
tẽs ſit, eius forſitan & errata laudãtur, ne ſi aduerſetor,
per iracũdiã munus ſubtrahat qđ impendebat. Sed de *Oſee 4*
bemos ſine ceſſatione meminiſſe, qđ de qoibuſdã ſcri- *Pecca-*
ptũ eſt, Peccata populi mei comedẽt. Cur aũt peccata *ta popu-*
populi comedere dicunſ, niſi quia peccata delinquẽtiũ *li qui*
fouẽt, ne tpalia ſtipẽdia amittãt? Sed & nos qoi ex ob- *come-*
latiouibus fideliũ uiuimos, quas illi pro ſuis peccatis *dant.*
obtulerũt, ſi comedimus & tacemus, eorũ proculdubio
peccata mãducamus. Pẽſemus ergo cuius ſit apud Deũ
criminis peccatorũ preciũ mãdocare, & oihil cõtra pec
cata prædicãdo agere. Audiamus quid de talibus beati *Iob. 31*
Iob uoce dr̃, Si aduerſum me terra mea clamat, & cum
ipſa ſulci eius deſluẽt, ſi fructus eius comedi abſq; pe-
cunia. Terra etenĩ cõtra poſſeſſorẽ ſuũ clamat, qñ con-
tra paſtorẽ ſuũ iuſtè eccleſia murmurat. Cuius ẽt ſulci
deflẽt, ſi corda audientiũ, quæ à pcedẽtibus ſont patri-
bus prædicationis uoce, & uigore inuectionis exarata,
uidẽt aliquid, qđ lugeãt de uita paſtoris. Cuius uideli-
cet terræ fructus poſſeſſor bonus ſine pecuuia nõ man
docat, quia diſcretus paſtor prærogat talentũ uerbi, ne
ad dãnationẽ ſuã de eccleſia ſtipendiũ ſumat alimeoti.
Tũc.n. de terra noſtra cũ pecunia fructus comedimus,
qñ ſumẽtes eccleſiaſtica ſubſidia, in prædicatione labo
ramus. Præcones nãq; oẽturi iudicis ſumus. Qois ergo
ſecuturũ iudicẽ oũciat, ſi præco tacet? Proinde conſide
randũ nobis eſt, ot inquantũ ualet quiſq;, ioqoantũ ſuf
ficit, & terrorẽ uẽturi iudicij, & dulcedinẽ regni ſuſce
ptæ eccleſię ioſinuare coutẽdat. Et quia ona eadẽq; ex-
hortationis uoce non ſufficit ſimul cũctos admonere,
dẽt ſingulos inqoaotũ ualet inſtruere, priuatis locutio
nibus ædificare, exhortatione ſimplici fructũ in filiorũ
ſuorũ cordibus quærere. Debemus oãq; pẽſare cõtinuè
qood ſanctis apoſtolis dr̃, & per apoſtolos nobis, Vos *Mat. 9*
eſtis ſal terræ. Si igitur ſal ſumus, cõdire mẽtes fideliũ
debemus. Vos igitur qui paſtores eſtis, pẽſate quia dei
aĩalia paſcitis. De quib. profecto aoimalibus Deo per *Pſa. 67*
Pſalmiſtã dr̃, Animalia tua habitabũt in ea. Et ſæpè ui-
demos, q petra ſalis brotis aĩalibus autepouit, ut ex
eadẽ ſalis petra lãbere debeãt & meliorari. Quaſi ergo
inter brota aĩalia petra ſalis, dẽt eſſe ſacerdos io popu
lis. Curare nãq; ſacerdotẽ neceſſe eſt, quæ ſiogulis di-
cat, unũquenq; qualiter moneat, ut quiſquis ſacerdoti
iungiſ, quaſi ex ſalis tactu æternæ uitæ ſapore condia-
tor. Sal etenim terræ nõ ſumus, ſi corda audieutiũ uon
cõdimus. Qđ profecto cõdimentũ ille ueraciter proxi
mo impẽdit, qui prædicationis uerbũ nõ ſubtrahit. Sed
tũc uerè alijs recta prædicamus, ſi dicta rebus oſtendi-
mus, ſi noſipſi diuino amore compungimur, & huma-
næ uitæ (quæ ſine culpa tranſiri nequaquã poteſt) quo
tidianas maculas lachrymis lauamus. Tunc aũt de no-
bis uerã compungimur, ſi ſtudioſè patrum præceden-
tiũ facta pẽſamur, ut ex conſpecta illorum gloria, in no
ſtris oculis noſtra oobis uita ſordeſcat. Tuoc uerè com
puogi-

pungimur, cum pręcepta Dei ſtudioſè perſcrutamr, & per hæc proficere ipſi contendimus, per quæ iam profeciſſe nouimus quos ueneramur. Hinc eſt

Ex. 38

enim qđ de Moyſe ſcriptũ eſt: Poſuit & labrũ æneũ, in quo lauarẽtur Aaron & filij eius, cũ ingrederentur in ſancta ſanctorum: quod fecit de ſpeculis mulierum, quæ excubabãt in oſtio tabernaculi. Labrũ quippe æneum Moyſes ponit, in quo ſacerdotes lauari debeant, & ſancta ſanctorũ ingredi, quia lex Dei prius nos lauari per cõpunctionẽ præcipit, ut noſtra immunditia ad penetrandã ſecretorũ Dei munditiã nõ ſit indigna. Quod

Labrũ aneũ.

benè labrũ de ſpeculis mulierũ perhibetur factũ, quæ ad tabernaculi oſtiũ indeſinẽter excubabant. Specula quippe mulierũ ſunt pcepta Dei, in quibus ſe ſanctæ aiæ

Specula mulierũ.

ſemper inſpiciũt, & ſi quæ in eis ſunt fœditatis maculæ deprehẽdũt, cogitationũ uitia corrigũt, & quaſi renitẽtes uultus uelut ex reddita imagine cõponunt: quia dũ præceptis dñicis ſolerter intẽdunt, in eis procul dubiò, uel quid in cæleſti uiro placeat, uel quid diſpliceat cognoſcũt. Quæ quãdiu in hac uita ſunt, æternũ tabernaculũ ingredi nequaq̃ poſſunt. Sed tñ ad oſtiũ tabernaculi mulieres excubãt, quia ſanctæ aiæ ẽt cũ infirmitate adhuc carnis grauãtur, amore tñ cõtinuo ingreſſum æterni introitus obſeruãt. Moyſes ergo labrũ ſacerdotibus de ſpeculis mulierũ feci, quia lex Dei lauacrũ cõpũctionis peccatorum noſtrorũ maculis exhibet, dũ ea per quæ ſanctæ animæ ſuperno ſponſo placuerunt, intuenda nobis cæleſtia præcepta præbet, quibus ſi diligẽter intẽdim⁹, ẽternæ nſæ imaginis maculas uidem⁹: uidẽtes aũt maculas, in pœnitẽtiæ dolore cõpũgimur, cõpũcti uerò quaſi in labro de ſpeculis mulierũ lauamur. Eſt aũt ualdè neceſſariũ, ut cũ de nobis in cõpũctione afficimur, etiam cõmiſſorũ nobis uitã zelemus. Sic ergo nos amaritudo cõpũctionis afficiat, ut tamẽ à proximorũ cuſtodia nõ auertat. Quid.n.prodeſt, ſi amãtes noſmetipſos, relinquamus ꝓximos? uel qđ rurſum

Ex. 27

ꝓdeſt, ſi amãtes uel zelãtes ꝓximos, relinquamus noſmetiſpſos? In ornamẽto quippe tabernaculi bis tinctus

Coccus bis tinctus, gemina charitas.

coccus offerri pcipitur, ut ante Dei oculos charitas noſtra Dei & proximi amore colorẽt. Ille aũt uerè ſe diligit, qui purè diligit authorẽ. Tũc ergo coccus bis tingitur, qñ erga ſe & proximũ ex amore ueritatis animus inflãmmatur. Sed inter hæc ſciendũ nobis eſt, ut ſic exerceaẽ zelus rectitudinis cõtra praua acta ꝓximorũ, quatenus in feruore diſtrictionis, nullo modo relinquatur uirtus mãſuetudinis. Ira etenim ſacerdotis nequaq̃ dẽt eſſe præceps & perturbata, ſed magis ex cõſilij grauitate metiãda. Et portare igiẽ debemus quos corrigimus, & corrigere quos portamus, ne ſi ex utroq; unũ deſue

3. Re. 7

rit, uel in feruore, uel manſuetudine actio ſacerdotalis nõ ſit. Hinc nãq; eſt, ꝙ in tẽpli miniſterio in baſibus tẽpli, ſculptorio opere leones & boues & Cherubin expreſſa ſunt. Cherubin quippe eſt plenitudo ſciẽtiæ. Sed

Baſes templi.

quid eſt, ꝙ in baſibus nec leones ſine bobus, nec boues ſine leonibus ſiũt? Quid.n.aliud ſignãt baſes in tẽplo, niſi ſacerdotes in Eccleſia, qui dũ ſolicitudinẽ regiminis tolerãt, quaſi more baſiũ ſuperimpoſitũ onus portant? In baſibus igitur Cherubin exprimũtur, quia decet nimirum, ut ſacerdotũ pectora plenitudine ſcientiæ ſint referta. Per leones aũt terror ſeueritatis, per boues uerò patiẽtia manſuetudinis figuratur. Itaq; in baſibus nec leones ſine bobus, nec boues ſine leonibus exprimũtur, quia ſemper in ſacerdotali pectore cũ terrore ſeueritatis cuſtodiri debet uirtus manſuetudinis, ut & iram manſuetudo condiat, & eandem mãſuetudinem, ne fortè diſſoluta ſit, zelus diſtrictionis accẽdat. Sed iſta cur loquimur, cũ adhuc pleroſque grauari factis atrocioribus uideamus? Vobis.n. ſacerdotibus lugẽs loquor, quia nonnullos neſtrũ cũ pmijs facere ordinationes agnouimus, ſpiritualẽ gratiã uẽdere, & de alienis iniquitatibus cũ peccati dãno tpalia lucra cumulare. Cur ergo ad memoriã ueſtrũ non redit, qđ uox dñica pcipiẽs dicit: Gratis accepiſtis, gratis date? Cur non ante mẽtis oculos reuocatis, O tẽplũ redẽ-

Matt. 10.

ptor noſter ingreſſus, cathedras uẽdẽtiũ colũbas euertit, & nummulariorũ effudit æs? Qui nãq; ſunt in tem-

Ioan. 2.

plo Dei hodiè qui columbas uendũt, niſi qui in Eccleſia preciũ de impoſitione manus accipiũt, per quã uidelicet impoſitionẽ ſpiritusſanctus cælitus datur? Columba igitur uenditur, quia manus impoſitio, per quã ſpiritusſanctus accipitur, ad pręciũ præbetur. Sed redẽptor noſter cathedras uẽdentiũ colũbas euertit, quia taliũ negociatorũ deſtruit ſacerdotiũ. Hinc eſt.n. ꝙ ſacri canones Simoniacã hæreſim damnant, & eos ſacerdotio priuari præcipiũt, qui de largiendis ordinibus preciũ quærũt. Cathedra ergo uendẽntiũ colũbas euertiẽ, qñ hi qui ſpiritualẽ gratiã uenũdant, uel ante humanos, uel ante Dei oculos ſacerdotio priuãtur. Et quidẽ multa ſunt talia pꝑoſitorũ mala, quæ humanos modò oculos latẽt, & plerũq; ſe paſtores ſanctos hominibus exhibẽt, atq; in occultis ſuis uideri turpes ante interni arbitri oculus nõ erubeſcũt. Veniet profectò ille dies, & nõ lõgè eſt, in quo paſtorũ paſtor appareat, & uniuſcuiuſque facta in publicũ deducat, & qui modò ſubditorũ culpã per pꝑoſitos ulciſcitur, tũc pꝑoſitorũ mala per ſemetipſum ſæuiẽs dãnet. Vnde & ingreſſus tẽplũ, per ſe quaſi flagellũ de funiculis fecit, & de domo dei prauos negociatores eijciẽs, cathedras uẽdentiũ colũbas euertit, quia ſubditorũ quidẽ culpas per paſtores percutit, ſed paſtorũ uitia per ſemetipſum ferit. Ecce modò hominibus negari põt, qđ latẽter agitur. Ille certè iudex uẽturus eſt, cui tacẽdo quiſq; nõ põt celare, quẽ negando nõ põt fallere. Eſt aliud fratres chariſsimi, quod me de uita paſtorũ ueheměter affligit, ſed ne cui iniurioſum uideaẽ fortaſſe qđ aſſero, me quoq; pariter accuſo, quãuis barbæ rici timoris neceſsitate cõpulſus, ualdè in his inuitus taceo. Ad exteriora.n.negocia dilapſi ſumus, & aliud ex honore ſuſcipimus, atq; aliud ex officio actionis exhibemus. Miniſteriũ prædicationis relinquimus, & ad pœnã noſtrã, ut uideo, epiſcopi uocamur, qui honoris nomen, nõ uirtutis tenemus. Relinqũr nãq; Deũ hi, qui nobis cõmiſsi ſunt, & tacemus. In prauis actib⁹ iacẽt, & correctionis manus nõ tendimus. Quotidiè per multas nequitias pereũt, & eos ad infernũ tẽdere negligẽter uidemus. Sed qñ nos uitam corrigere ualemus alienã, qui negligimus noſtrã? Curis.n.ſecularibus intẽti, tãto inſenſibiliores intus efficimur, quãto ad ea quæ foris ſunt ſtudioſiores uidemur. Vſu quippe curę terrenæ à cæleſti deſiderio animus obdureſcit, & dũ ipſo ſuo uſu durus efficitur per actionẽ

Can. 1

ſeculi, ad eã emolliri nõ ualet, quę pertinẽt ad charitatẽ Dei. Vnde benè ſancta Eccleſia de mẽbris ſuis infirmãtibus dicit: Poſuerũt me cuſtodẽ i uineis, uineã meã

Vinea, actiões noſtra

nõ cuſtodiui. Vineæ quippe noſtræ actiones ſunt, quas uſu quotidiani laboris excolimus. Sed cuſtodes in uineis poſiti, noſtrã uineã minimè cuſtodimus, quia dũ extraneis actionibus implicamur, miniſteriũ actionis noſtræ negligimus. Nullũ puto, fratres chariſsimi, ab alijs maius pꝛiudiciũ, q̃ a ſacerdotibus tolerat Deus, qñ eos quos ad aliorũ correctionẽ poſuit, dare de ſe exempla prauitatis cernit, qñ ipſi peccamus, qui cõpeſcere peccata debuimus. Plerũq;, qđ eſt grauius, ſacerdotes qui propria dare debuerãt, ẽt aliena diripiũt. Plerunq; ſi quos humiliter, ſi quos cõtinẽter uiuere cõſpiciũt, irridẽt. Cõſiderate rogo quid de gregibus agatur, qñ lupi paſtores ſiũt. Hi.n.cuſtodiã gregis ſuſcipiũt, qui inſidiari gregi dñico nõ metuũt, cõtra quos Dei greges cuſtodiri debuerũt. Nulla animarũ lucra quærimus, ad noſtra quotidiè ſtudia uacamus, terrena concupiſcimus, humanã gloriã intẽta mẽte captamus, Et quia eo ipſo,

quu cæteris ꝓlati ſumus, ad agenda quælibet maiorē li
centiā habemus, ſuſceptæ benedictionis miniſterium
uertimus ad ambitionis argumentū: Dei cās relinqui-
mus, a terrena negocia uacamus: Locū ſanctitatis acci
pimus, & terrenis actib. implicamur. Impletū eſt in uo
bis profectò, qđ ſcriptū eſt: Et erit ſicut populus, ſic ſa
Oſee 4. cerdos. Sacerdos. n. nuo diſtat à populo, qn̄ nullo uitæ
ſuæ merito uulgi trāſcēdit actionē. Ploremus Ieremię
lachrymis: cōſideret mortē noſtrā, & deplorās dicat:
Thr. 4 Q̄mo obſcuratū eſt aurū, mutatus eſt color optimus, di
ſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite oīum platearū?
Aurū obſcuratum. Aurū quippe obſcuratū eſt: q̄a ſacerdotū uita quondā
per gloriā uirtutū clara, nūc ꝑ actiones infimas oſtēdi-
tur reproba. Color optimus eſt mutatus: q̄a ille ſancti-
tatis habitus ꝑ terrena & abiecta opera ad ignominiā
Lapides ſanctuarij deſpectionis uenit. Lapides uerò ſanctuarij intrinſec⁹
habebātur, nec ſumebant in ſummi ſacerdotis corpo-
re, niſi cū ſancta ſanctorū ingrediēs, in ſecreto ſui cōdi
toris apparebat. Nos ergo ſumus, fratres chariſsimi,
nus ſum⁹ lapides ſanctuarij. q̄ apparere debemus ſem
per in ſecreto dei, quos nunq̄ neceſſe eſt foris cōſpici,
i. nunq̄ in extraneis actib⁹ uideri. Sed diſperſi ſunt la-
pides ſanctuarij in capite oīum plateaū: q̄a hi qui per
uitā & orationē intus ſemp eſſe debuerāt, per uitā re-
probam foris uacāt. Ecce iā penè nulla eſt ſeculi actio,
quā nō ſacerdotes adminiſtrēt. Dū ergo in ſancto ha-
bitu cōſtituti, exteriora ſunt quę exhibēt, quaſi ſanctua
rij lapides foris iacēt. Quia. n. Græca uoce platea á lati
tudine uocaē, ſanctuarij lapides in plateis ſunt, cū reli-
gioſi quiq; lata mūdi itinera ſectant. Nec ſolum in pla
teis, ſed & in capite plateaū diſperſi ſunt, quia & ꝑ de
ſiderū mūdi huius opera peraguot, & tū de religioſo
habitu culmē honoris quærūt. In capite ergo plateaū
diſperſi ſunt, q̄a & iacēt per miniſteriū operis, & hono
rari uolūt de imagine ſanctitatis. Quāto āt mūdus gla
dio feriaē aſpicitis, quibus quotidiè percuſsionibus in
tereat populus, uideris. Cuius hoc niſi nuſtro ꝑcipuè
peccato agiē? Ecce depopulatæ urbes, euerſa ſunt ca-
ſtra, eccleſiæ ac monaſteria deſtructa, ī ſolitudinē agri
redacti ſunt. Sed nos pereūti populo authores mortis
extitimus, cui eſſe debuimus duces ad uitā. Ex noſtro
etenī peccato populi turba ꝓſtrata eſt, q̄a faciēte no-
Anima, cibus Dei. ſtra negligētia, ad uitā erudita nō eſt. Quid āt aīas ho-
minū, niſi cibū Dn̄i dixerim? Quæ ad hoc ſunt cōditæ,
ut in eius corpore traijciantur. i. ut in æternæ Eccleſiæ
augmentū tēdāt. Sed huius cibi cōdimentū nos eſſe de
buimus. Sicut. n. paulò ſuperius ꝓfati ſumus, miſsis ꝓ-
Mat. 5 dicatoribus dr̄: Vos eſtis ſal terræ. Si igiē cibus Dei eſt
populus, cōdimentū cibi ſacerdotes eſſe debuerūt. Sed
quia dū nos ab ōronis & eruditionis ſanctæ uſu ceſſa-
mus, ſal infatuatū eſt, cōdiri nō ualet cibus Dei, atq; id
circo ab authore nō ſumiē, quia exigēte fatuitate no-
ſtra minimè condiē. Pēſemus ergo, qui unq̄ per linguā
noſtrā cōuerſi, qui de ꝑuerſo opere ſuo noſtra increpa
tione correpti pœnitētiā egerūt. Quis luxuriā ex no-
ſtra eruditione deſeruit? Quis auaritiā, quis ſuperbiā
declinauit? Pēſemus qđ lucrū fecimus deo. Nos talēto
accepto ab eo, ad negociū miſsi ſumus. Etenī dicit, Ne
Lu. 19. gociamini, dū uenio. Ecce iā uenit, ecce de noſtro ne-
gocio lucrū requirit. Quale ei aīarū lucrū de noſtra ne
gociatione mōſtrabimus? Quot eius cōſpectoi aīarum
manipulos de prædicationis noſtrę ſegete allaturi ſu-
mus? Ponamus ante oculos noſtros illū tātæ diſtrictio
Matt. 25. nis diē, quo iudex ueniet, & rōnem cū ſeruis ſuis, qui-
bus talēta credidit, ponet. Ecce ī maieſtate terribili, in
ter angelorū atq; archangelorū choros uidebiē, in illo
tāto examine electorū oīum & reproborū multitudo
deduciē, & unuſquiſq; quid ſit operatus oſtēdiē. Ibi Pe
trus cū Iudæa cōuerſa, quā poſt ſe traxit, apparebit. Ibi
Paulus cōuerſum (ut ita dixerim) mundum ducēs, ibi
Andręas poſt ſe Achaiā, Ioānes Aſiā, Thomas Indiā in
cōſpectu ſui iudicis cōuerſam ducit. Ibi oēs dn̄ici gre-
gis arietes cū aīarū lucris apparebūt, qui ſanctis ſuis ꝓ-
dicationibus Deo poſt ſe ſubditū gregē trahūt. Cū igi
tur tot paſtores cū gregibus ſuis ante æterni paſtoris
oculos uenerint, q̄d nos miſeri dicturi ſum⁹, q̄ ad dūm
noſtrū poſt negociū uacui redim⁹, qui paſtorū nomen
habuimus & oues quas ex nutrimēto noſtro debeam⁹
oſtēdere, nō habemus? Hic. n. paſtores uocati ſumus,
& ibi gregē nō ducimus. Sed nūquid ſi nos negligimus *Ezec. 34.*
omnipotēs Deus deſerit oues ſuas? Nullo modo nā ip-
ſe eas, ſicut per prophetā pollicitus eſt, per ſemetipsū
paſcit, omneſq; quos præordinauit ad uitā, flagellorū
ſtimulis, cōpūctionis ſpiritu erudit. Et per nos quidē ſi
deles ad ſanctū baptiſma ueniunt, noſtris precibus be
ne dicūtur, & per impoſitionē manuū noſtrarū a Deo
ſpiritūſanctū accipiūt, atque ipſi ad regnū cæleſte per
tingūt, & ecce nos per negligentiā noſtrā deorſum ten
dimus. Ingrediūtur electi ſacerdotū manibus expiati
cæleſtē patriā, & ſacerdotes ipſi per uitā reprobā ad in
ferni ſupplicia feſtināt. Cui ergo rei, cui ſimiles dixerī *Sacerdotes mali*
ſacerdotes malos, niſi aquæ baptiſmatis, quæ peccata
baptiſmatorū diluēs, illos ad regnū cæleſte mittit, &
ipſa in cloacas deſcendit? Timeamus hęc fratres, cōue *cui ſimiles.*
niat actioni noſtrę ipſum miniſteriū noſtrū. De pecca-
torū noſtrorū quotidie relaxatione cogitemus, ne ui-
ta noſtra peccatis obligata remaneat, per quā omnipo
potēs Deus quotidiè alios ſoluit. Cōſideremus ſine ceſ
ſatione quid ſumus, pēſemus negociū noſtrū, pēſemus
pōdus qđ ſuſcepimus, faciamus nobiſcū quotidiè rō-
nes, quas cū noſtro iudice habebimus, & ſic debemus
agere curā noſtrā, ut nō negligamus curā proximi, ut
quiſquis ad nos iungiē, ex linguæ noſtræ ſale cōdiatur.
Cū uacantē quempiā & lubricū uidemus, admouēdus
eſt, ut coniugio frenare ſtudeat iniquitatē ſuā, quate-
nus per hoc qđ licet, diſcat ſuperare qđ non licet. Cū
cōiugatū uidemus, admonēdus eſt ut ſic exerceat curā
ſeculi, ne poſtponat amorē Dei, ſic placeat uoluntati
cōiugis, ut nō diſpliceat conditori. Cū clericū uidem⁹,
admonēdus eſt, quatenus ſic uiuat, ut exēplū uitæ ſecu
laribus ꝓbeat, ne ſi quid in illo iuſtè reprehenditur, ex
eius uitio ipſa religionis noſtræ æſtimatio grauet. Cū
monachū uidemus, admonēdus eſt, ut reuerētiam ha
bitus ſui in actu, in locutione, in cogitatione ſua ſemꝑ
circūſpiciat, & ea quæ mundi ſunt, perfectè deſerat, &
& qđ oſtēdit humanis oculis habitu, hoc ante dei ocu
los motibus prætēdat. Iſte itaq; iā ſanctus, admoneaē
ut creſcat, ille uerò q̄ adhuc iniquus ē, admoneaē ut ſe
corrigat, quatenus quiſquis ſe ad ſacerdotē iūxerit, ſa-
le ſermonis eius conditus recedat. Hæc fratres uobiſcū
ſolicitè cogitate, hæc & ꝓximis ueſtris impēdite, oīpo
tēti Deo fructū uos reddere de negocio qđ accepiſtis, *Precatio.*
parate. Sed iſta quæ dicimus, melius apud uos orando
q̄ loquēdo obtinebimus. Oremus, Deus qui nos paſto-
res in populo uocari uoluiſti, præſta quæſumus, ut qđ
humano ore dicimur, in tuis oculis eſſe ualeamus, per
Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum,
qui tecum uiuit, &c.

In feſto undecim milliū uirginū, quære de uirginib.
De S. Seuerino, quære in communi.
De feſto SS. Simonis & Iudæ, quære de Apoſtolis.

IN VIGILIA OMNIVM Sanctorum. Luc. 6.

In illo tempore: Eleuatis Ieſus oculis in diſcipulos ſuos, dicebat: Beati pauperes, quia ueſtrū eſt regnū dei. Et reliq. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

Quanuis

Eſt in eius Cõmentarijs in 6. cap. Lucæ. *Mat. 5*

QVauuis gñaliter oĩb' luqẽ, ſpãlius tñ oculos ſaluator io diſcipulos leuat, ut his qui uerbũ intẽta aure cordis pcipiunt, latius ſaporis intimi lumen aperiat. Cui ſimile eſt, quod Matthæus ait: Et cũ ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, & aperieos os ſuum, docebat eos, dicens: Beati pauperes ſpiritu. Nã qbus os in mõte ſedẽs aperit, ut magna ſublimiter audiãt, in eos oculos ſtãs in cãpo dirigit, ut audita patẽter intelligãt. Beati itaq; pauperes, nõ utiq; oẽs, ſed illi tm̃mõ, qui uẽ præſentis ſeculi, tametſi altũ uideaẽ, pro nihilo culmen ducũt. Qui meritò regni cæleſtis perhibẽtur munere digni, quia delectationis humanæ probanẽ cupiditate nudati, qualẽ ſe rex Dauid pauperẽ

Pſ. 69. ſuſtinuiſſe declarãs, ait: Ego uerò egeu' & paup ſum. Et alibi nõ mõ terreſtria, ſed & ipſa pro Dño ſupercæ

Pſ. 72. leſtia paruipẽdẽs, dicensq;. Quid.n. mihi reſtat in cęlo, & a te quid uolui ſuper terrã? mox ubi ſpei fixiſſet ancorã, ſubdẽdo manifeſtat: Mihi autẽ adhærere Deo bunũ eſt, ponere in Dño Deo ſpem meam. Alioquin nõnulli miſerrima cõditione paupertatis, & hic ſeculi gaudijs ob inopiã rerũ, & ibi regno Dei ob meritorũ nequitiã carẽt. [Beati qui nũc eſuritis, quia ſaturabimini.] Quid eſurire beati, quid ſitire debeãt, Matthæus expoūit, uidelicet iuſtitiã, aptiſsimè nos inſtituẽs, nũquã nos ſatis iuſtus æſtimare debere, ſed quotidianũ iuſtitiæ ſemper amare, imò ardere profectũ. Cuius perfectã ſaturitatẽ uõ in hoc ſeculo, ſed in futu

Pſ. 16. ro poſſe prouenire, ſuperuorũ deſiderio Pſalmiſta flagrãs oſtẽdit, qui ait: Ego autẽ cũ iuſtitia apparebo io cõſpectu tuo: ſatiabor dũ manifeſtabirur gloria tua. Põt & ſimpliciler accipi: Beati qui nũc eſuritis, qui caſtigatis corpus ueſtrũ, & ſeruituti ſubijcitis, qui in fame & ſiti uerbo operã datis, quia cæleſtiũ tũc gaudiorũ habetis ubertate perfrui. [Beati qui nũc fletis, quia ridebitis.] Nõ tẽperaliũ dãna cõmodorũ, ſed uirtutũ detrimẽta ſpiritualiũ qui flẽt, æterna beatitudine conſolabũtur, ubi nõ nr̃a ſolũ, ſed & proximi iubemur cõmiſſa deflere. Quẽ ſi ut nos diligimus, ꝯũr illius & ꝓfectu gratulari, & defectu neceſſe eſt tribulari, nec ſolũ tribulari, uerũ ad lachrymas uſq; ſuccẽdi. Sic.n. Sa

1. Reg. 15. muel & Dauid peccatũ Saulis & interitũ lugẽt: ſic peccatricẽ Dñs ipſe fleuit ſuper ciuitatẽ, & mœſtis cõpaſ

2. Reg. 1. ſus ſororibus, Lazarũ quẽ diuina erat maieſtate reſuſcitaturus, humana prius miſeratione deflebat, myſticè

Lu. 16 ſignificãs, eos qui peccati morte ſopiũtur, ut reuiuiſcere queãt, a proximis eẽ plãgẽdos. Quòd autẽ nunc

Ioã. 11 flẽtes, riſuros eẽ promittit, nõ pueriliter accipiẽdum eſt, ſed ſcripturæ more, riſus nomine, mẽtis exultatio

Ge. 21. & affectus quidã lætior intelligẽdus eſt eſſe deſigna-

Iob. 8. tus, ſicut Sara: Riſum, inqt, fecit mihi Dñs. Et in Iob dictũ eſt: Os autẽ ueraciũ replebiẽ riſu. Per q̃, ut dixi, noĩa, gaudiũ animæ figuratur interius. [Beati eritis, cũ uos oderint homines, & cũ ſeparauerint uos, & exprobrauerint.] Qui propter diuitias hæreditatis Chriſti in ſanctis, propter pane uitæ æternæ, propter ſpẽ cæleſtiũ gaudiorũ, fletus, eſuriem, paupertatẽq; pati deſiderat, beatus eſt: Multo autẽ beatior, qui has inter aduerſa uirtutes ſeruare non trepidat, quia odiãt licet homines corde nefando, dilectum cor Chriſto lædere nequeũt, ſeparẽt & ſynagoga depellãt, Chriſtus inuenit & cõfirmat, exprobrẽt nomẽ crucifixi, ipſe commortuos ſibi cõreſuſcitat, & cõſedere facit in cæleſtibus. [Et eiecerint nomen ueſtrũ tãq̃ malũ propter filiũ hominis.] Nomẽ ueſtrũ quod dicit, nomen Chriſtianorũ ſignificat, quod a gẽtilibus Iudæisq; ſæpiſsimè (quãrũ ad ipſos) memoriæ abraſum, & ab hominibus eſt abiectũ, nulla iam exiſtẽte cauſa odij, niſi propter filiũ hominis, quia uidelicet nomẽ Chriſti credẽtes ſuũ uoluerũt facere cognomẽ, atq; ideò nominis ſummi perſecutores, hominum nõ immeritò nomine notãtur. Beati, inquit, eritis, cũ uos oderint homines, docẽs eos ab hominibus inſectãdos, ſed ultra homines eẽ beãdos. [Gaudete in illa die, & exultate, etenim merces ueſtra multa eſt in cælo.] Nõ hoc a quolibet patiente, ſed ab eo, qui ſupernæ tm̃ mercedis intuitu patitur, ꝓceptũ põt impleri, ut.ſ. inter odia cordiũ, inter probra linguarũ, inter ipſas perſequentiũ manus, æquali, immò lætiori adhuc corde uerſeẽ. Nõ ad hoc noſtri ſimiles ualẽt, ſed eorũ eſt, qui ibant gaudẽtes a

Act. 5. cõſpectu cõcilij, qm̃ digni habiti ſunt pro nomine Ieſu cõtumeliã pati. Qui ergo multa in terris pro Chriſto ſuſtinet aduerſa, multa in cælis a Chriſto recipiet dona. Cæterũ quãta ab Elia uerborũ iacula falſi ſuſti

3. Reg. 18. nuere prophetæ, quos deridens, aiebat: Clamate uoce maiore, deus enim eſt Baal, & forſitan loquitur, aut io diuerſorio eſt, aut in itinere, aut certè dormit, ut excitetur. Quantam dedere ſtragem, qui octin-

Ibid. gẽti ſimul & quinquaginta ſunt interempti? Verum quia Baal, & nõ Chriſtus in cauſa erat, nec irriſi gaudebãt, nec occiſi palmã, ſed pęnã meruere perennem. [Secũdum hæc.n. faciebant prophetis patres eorũ.] Bene exemplo adhortatus eſt, quia uera dicentes ſolent perſecutionẽ pati, nec tñ ideo prophetæ antiqui timore pſecutionis a ueritatis pdicatione defecerũt. Notandũ ſanè, quia ſicut Matthæus per octo, quas, poſuit, beatitudines, octauã ſpei noſtræ perſectionẽ, quę reſurrectionis gloria dedicatur, inſinuat, ita Lucas

Temperantia. per quatuor, uirtutes amplectitur cardinales. Beati.n. pauperes, qui per tẽperãtiã a mundi refrenãtur illece-

Iuſtitia bris. Beati eſurientes, qui ſua cõmoniti fame eſurientibus eſſe miſerẽdũ, & ipſi per iuſtitiã miſerentur ubi

Pſ. 111 ualent. Nã eleemoſynã, qua Chriſto nõ noſtra donamus, ſed ſua reddimus, iuſtitiã rectè dici teſtatur Pſalmiſta, qui ait: Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet, in ſeculũ ſeculi. Iuſtitia.n. eſt, qua ſua cuique tribuimus, nemini quicq̃ debentes, niſi ut inuicẽ dili-

Prudẽtia. gamus. Beati, qui per prudentiã inter bonũ dignoſcẽtes & malum, occidua flere, & ad æterna norũt anhe-

Fortitudo. lare. Beati, qui per fortitudinẽ fidei omnia ualent moleſta tolerare. Igitur qui necdum cõſummatæ uirtutis arcem conſcendere ualent, generalis interim perfectionis ſunt beatitudine perfouendi, quatenus a bonis paulatim ad meliora progreſsi, dum conſiſiente in planitie Dño libenter auſculiãt, ad hũc qñq; in mõte ſedẽtẽ ſublimiter aſcẽdãt. Nã quorũ adhuc edomãdis, inſtruẽdiſq; cordibus inſiſtit, hos quaſi ſtans (qui ſirus laborãtis eſt) affatur, quos uerò longo ſtudij ſpiritualis exercitio prõptos, iãiãque ac dociles inuenit, his liberrate ac dignitate magiſtri quaſi quietus ſaluator reſidẽs, myſtica quæque de ſuperuis intimat. Quæ ſpiritualiũ differentia profectuũ, in Iſraeliticæ plebis eſt habitu pulcherrimis expreſſa figuris, ubi uulgus oẽ quibuslibet ueſtibus utẽs, in quatuor angulis pal-

Nu. 15 liorũ hyacinthinas ſibi fimbrias eſt facere ꝓceptũ, ſa-

Exod. 39. cerdotes quatuor habere ueſtes, totidẽ myſticis colo-

Leui. 8 ribus mira uarietate diſtinctas, põtifices & ea q̃ ſacerdotes, & alia quatuor indumẽti genera, colorũ quidẽ eorũdẽ, ſed ſublimioris gratia dignitatis, & auro interlucẽte coruſca, & patriarcharum atque ipſius Dñi nomine redimita geſtare, q̃ per ſingula uel exponere, uel ſolũ proponere, ad ꝓprij induſtriã ſpectat operis.

SER. IN FES. OMNIVM SANCTORVM

Eſt ſer. 37. in Sermonibus Augu. de Sanctis.

HOdiè, dilectiſsimi, omniũ ſanctorũ ſub una ſolẽnitate lætitiæ celebramus feſtiuitatem, quos terra editos præcioſus Chriſti ſanguis gratuita pietate ad cæleſtia euocauit: quorum ſocietate cœlum exultat, quorum patrocinijs terra lætatur, quo-

Quidã codex manuſcript⁹ Albino eum attribuit.

rum triumphis Eccleſia ſancta coronatur, quorum
confeſsio quanto in paſsione fortior, tanto eſt cla-
rior in honore, quia dum creuit pugna, creuit &
pugnantium gloria, & martyrum triumphus multi-
plici paſsionum genere adornatur, quia per grauiora
tormenta grandiora fuere & præmia, dum catholi-
ca mater eccleſia, per totum orbem longè lateque dif
fuſa, in ipſo capite ſuo Chriſto Ieſu edocta contume-
lias, crucem & mortem non timere, magis magisque
roborata ſit non reſiſtendo, ſed perferendo. Vniuer-
ſos autem, quos carcer pœnalis incluſit, pati & ſimili
calore uirtutis ad gerendum certamen gloria trium-
phalis inſpirauit. O uerè beata mater Eccleſia, quam
ſic honor diuinæ dignationis illuminat, quã Vincen-
tium glorioſus martyrum ſanguis exornat, quam in-
uiolatæ confeſsionis candida induit uirginitas. Flori-
bus eius nec roſæ, nec lilia deſunt. Certent nunc, cha-
riſsimi, ſinguli utriuſque honoris ampliſsimas accipe
re dignitatis coronas, uel de uirginitate candidas,
uel de paſsione purpureis. In cæleſtibus caſtris pax,
& acies habent flores ſuos, quibus milites Chriſti co-
ronantur. Dei enim ineffabilis, & immenſa bonitas
etiam hoc prouidit, ut laborum quidem tempus, &
agonis non extenderet, nec longum faceret aut æter-
num, ſed breue, & ut ita dicam, momentaneum, ut in
hac breui, & exigua uita agones eſſent & labores: in
illa uerò, quæ æterna eſt, coronæ, & præmia merito-
rum ſine fine durarent, ut labores quidem citò finirẽ
tur, meritorum uerò præmia ſine fine manerent, ut
poſt mundi huius tenebras uiſuri eſſent candidiſsi-
mam lucem, & accepturi maiorem pro paſsionum
cunctarum acerbitatibus beatitudinem, teſtante hoc
Rom. 8 idem Apoſtolo, qui ait: Non ſunt condignæ paſsio-
nes huius temporis ad ſuperuenturam gloriam, quæ
reuelabitur in nobis. O quàm læto ſinu de prælio re-
uertentes ciuitas cæleſtis excipit, de hoſte proſtrato
trophæa ferentibus occurrit. Cum triumphantibus
uiris, & fœminæ ueniunt, quæ cum ſeculo ſexum
quoque uicerunt, & geminata gloria militiæ, uirgi-
nes cum pueris teneros annos uirtutibus tranſcenden
tes. Sed & cætera fidelium turba aulæ perpetuæ re-
giam intrant, qui ſynceritatem fidei inconcuſsis præ-
ceptorum cæleſtium diſciplinis unita pace obſeruaue
runt. Ergo nunc fratres agite, aggrediamur iter uitæ,
reuertamur ad ciuitatem cæleſtem, in qua ſcripti ſu-
Eph. 2 mus & ciues decreti. Non ſumus hoſpites, & adue-
næ, ſed ſumus ciues ſanctorum & domeſtici Dei. Hu-
ius nobis urbis ianuas aperiet fortitudo, & fidu-
cia latum præbebit ingreſſum. Conſideremus er-
go inclytam urbis illius felicitatem, inquantum con
ſiderare poſsibile eſt. Vt enim uerè eſt, compre-
Eſai. 35. hendere nullus ſermo ſufficiet. Dicitur de ea in quo-
dam loco ſic, quòd aufugiet ibi dolor, & triſtitia, &
gemitus. Quid hac uita beatius, ubi non eſt pauper-
tatis metus, non ægritudinis imbecillitas, nemo lædi-
tur, iraſcitur nemo, inuidet nemo cupiditas nulla
exardeſcit, nullum cibi deſiderium, nullius honoris,
aut poteſtatis pulſat ambitio, nullus ibi diaboli me-
tus, inſidiæ dæmonum nullæ, terror gehennæ pro-
cul? Ibi mors neque corporis erit neque animæ, ſed
immortalitatis munere uita iucunda. Nulla erit tũc
diſcordia, ſed cuncta conſona, cuncta conuenientia:
quia erit omnium ſanctorum una concordia. Pax cũ-
cta & lætitia continet, tranquilla ſunt omnia & quie-
ta, atque iugis ſplendor, non iſte qui nunc eſt, ſed tan-
to clarior quanto felicior, quia ciuitas (ut legitur)
Apoc. 21. illa non egebit lumine Solis, & Lunæ, ſed Deus om-
nipotens illuminabit eam, & lucerna eius eſt agnus:
Dan. 12. ubi ſancti fulgebunt ut ſtellæ in perpetuas æternita-
tes, & ſicut ſplendor firmamenti, qui erudiunt mul-
tos. Quapropter nox ibi nulla, nullæ tenebræ, concur-
ſus nubium nullus, nec frigoris ſiue ardoris aſperitas
ulla, ſed talis quædam erit rerum temperies, quam
nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor homi-
nis aſcendit, niſi illorum qui ea digni perfrui inue-
niuntur, quorum nomina ſcripta ſunt in libro uitæ, *Apo. 7*
qui & lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni, & ſunt
ante ſedem Dei, & ſeruiunt ei die ac nocte. Non eſt
ſenectus ibi, nec ſenectutis miſeria, dum omnes con-
currunt in uirum perfectum, in menſuram ætatis, ple
nitudinis Chriſti. Verum ſuper hæc omnia eſt con-
ſociari angelorum, & archangelorum cœtibus, thro-
nis etiam & dominationibus, principatibus, & pote-
ſtatibus, omniumque cæleſtium ſupernarumque uir-
tutum contubernijs perfrui, & intueri agmina ſan-
ctorum ſplendidius ſideribus micantia, patriarcha-
rum fide fulgentia, apoſtolorum in duodecim tribu-
bus Iſrael orbem iudicantia, martyrum purpureis ui-
ctoriæ coronis lucentia, uirginumque choros can-
dentia ſerta geſtantes inſpicere. De rege autem, qui
horum agminum medius reſidet, dicere uox nulla ſuf
ficiet. Effugit enim omnem ſermonem, atque om-
nem ſenſum humanæ mentis excedit decus illud, il-
la pulchritudo, illa uirtus, illa gloria, illa magnificẽ
tia, illa maieſtas. Vltra enim omnem ſanctorum eſt
gloriam, ipſius inæſtimabilem adipiſci conſpectum,
& ſplendore maieſtatis eius irradiari. Si enim quo-
tidie oporteret nos tormenta perferre, ſi ipſam ge-
hennam paruo tempore tolerare, ut Chriſtum uide-
re poſſemus in gloria uenientem, & ſanctorum eius
numero ſociari, non erat dignum pati omne quod
mœſtum eſt, ut tantæ bonitatis gloriæ participes ha-
beremur? Quæ erit illa, fratres chariſsimi, iuſtorum
gloria, quàm magna ſanctorum lætitia, cum unaquæ-
que facies fulgebit ut Sol, cum ordinibus diſtinctis
populum ſuum Dominus in regno patris ſui cœpe-
rit recenſere, & meritis atque operibus ſingulorum
præmia reſtituere, pro terrenis cæleſtia, pro tempora-
libus ſempiterna, pro modicis magna præſtare, ad-
ducere ſanctos in uiſionem paternæ gloriæ, & facere
in cæleſtibus conſedere, ut ſit Deus omnia in omni-
bus, æternitatemque ſuis amatoribus & immortali-
tatem largiri, ad quam eos ſanguinis ſui uiuificatio-
ne reparauit, denuò ad Paradiſum reducere, & re-
gna cælorum in fide, & ueritate ſuæ pollicitationis
aperire? Hæc hæreant firmiter ſenſibus noſtris, hæc
intelligantur plena fide, hæc toto corde diligantur,
hæc indeſinentium operum magnanimitate acquiran
tur. Res poſita eſt in poteſtate facientis, quia regnum
cælorum uim patitur. Res iſta, o homo, id eſt, re- *Matt. 11.*
gnum cęleſte aliud nõ quærit precium, niſi teipſum.
Tantum ualet, quantum es. Tu te da, & habebis illam.
Quid turbaris de precio? Chriſtus ſemetipſum dedit,
ut acquireret te regnum Deo patri. Ita & tu teipſum *Rom. 6*
da, ut ſis regnum eius, ac non regnet peccatum in
mortali tuo corpore, ſed ſpiritus in acquiſitionem ui-
tæ. Ad hanc igitur operum ſalutarium, dilectiſsimi,
delectemur palmam, libenter ac promptè certemus,
omnes in agone iuſtitiæ Deo, & Chriſto ſpectãte cur-
ramus, & qui ſeculo, & mundo maiores eſſe iam cœ-
pimus, curſum noſtrum nulla ſeculi, & mundi cupi-
ditate retardemus. Si ſic expeditos, & ſic celeres in
hoc operis agone currentes, dies nos ultimus inue-
nerit, nuſquam Dominus meriti, ac præmij deerit
remunerator. Qui coronam in perſecutione purpu-
ream pro paſsione donauit, ipſe in pace uiuentibus
pro iuſtitię meritis dabit & cãdidam. Nam nec Abra-
ham, nec Iſaac, nec Iacob, occiſi ſunt, & tamen fi-
dei, & iuſtitiæ meritis honorati, inter patriarchas
primi eſſe meruerunt. Ad quorum congregatur
conuiuium,

conuiuium, quiſquis fidelis & iuſtus ac landibilis inuenitur. Memores eſſe debemus, uoluntatem nos nnn noſtrã, ſed Dei facere debere, quia qui fecerit eius uoluntatẽ, manehit in æternũ. Quapropter, charißimi, mente integra, fide firma, uirtute robuſta, cbaritate perfecta parati ad nẽm uolũtatẽ Dei ſimus, conſeruãtes fortiter mãdata dñica in ſimplicitate innocẽtiam, in charitate cõcordiã, modeſtiã in humilitate, diligẽtiã in admioiſtratinne, uigilãtiã in adiuuãdis laborantibus, miſericordiã in fnuendis pauperibus, in defendẽda ueritate cõſtantiã, in diſciplinæ ſeueritate cẽſurã, ne aliquod exẽplum bonorũ factorum deſit in nobis. Hæc ſunt enim ueſtigia, quæ nobis ſancti quique reuerteotes in patriã reliqueruot, ut illorum ſemitis inhærentes, ſequamur & gaudia. Patriã quoque noſtram Paradiſum cum illis cõputemus parentes, patriarchas, & propbetas habere iam cępimus. Cur nõ properamus & currimus, ut ad patriã noſtrã uenire, & parentes ſalutare poſsimus? Magnus illuc nns charorũ numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum frequens nos & copioſa turha deſiderat, iam de ſua incolumitate ſecura, adhuc de noſtra ſalute ſolicita. Ad enrum, fratres, cõplexum & cõſpectum uenire, quãta & illis & nobis io cõmune lætitia eſt? Qualis illic cæleſtium uoluptas conſeruorum ſocietatẽ expectantiũ, q̃ ſumma & perpetoa exultatio? Illic apoſtolorũ glorioſns chorus, illic prnphetarũ exultantium numerus inſignis gaudet, illic populus innunierabilis martyrũ oh certaminum uictoriã coronatus tripudiat, illic cõfeſſorum fortitudo lætatur, illic etiã clariſsima uirginum turba exultat. Sed & illorum remuneratio cenſetur, qui ꝑcepta dñica ſeruantes, ad cæleſtes theſauros terrena patrimonia tranſtulerunt. Ad hos dilectiſſimi, tota auiditate properemus, nt cum his citò eſſe, & citò ad Chriſtũ peruenire nos cõtingat optemus, cumque illius itineris ducẽ habeamus, ſalutis authorẽ, lucis priocipẽ, lætitiæ largitorem, qui uiuit, &c.

1. Ioã. 2.

IN EODEM FESTO,

Sermo Rabani presbyteri.

LEgitur in eccleſiaſticis biſtorijs, ꝙ ſanctus Boniſacius, qui quartus a B. Gregorio Rnmanæ urbis epatum tenebat, ſuis precibus a Phoca Cæſare impetrauerit donari Eccleſiæ Cbriſti tẽplum Romæ, quod ab antiquis Pantheon anteà uocabat, quia boc quaſi ſimulachrum omnium uidebatur eſſe deorum. In quo eliminata omni ſpurcitia, fecit eccleſiã in honorẽ ſanctæ Dei genitricis Mariæ atque omnium martyrum Chriſti, ut excluſa multitudine dæmonũ, multitudo ibi ſanctorum in memoria baberetur, & plebs uniuerſa in capite calendarum Nouembrium ſicut in die natalis Dõi, ad eccleſiã in hooore omniũ ſanctorũ conſecratã conueniret. Ibique Miſtarom ſnlẽnitate a præſulæ ſedis Apnſtolicæ celebrata, omnibusque ritè peractis, unuſquiſque in ſua cum gaudio remearet. Ex hac ergo conſuetudine ſanctæ Romanæ eccleſiæ, creſcente religione Chriſtiana, decretum eſt, nt in eccleſiis Dei, quæ per orhem terrarum lõgè lateque conſtruuntur, honor & memoria omnium ſanctnrum in die qua prædiximus haberetur, ut quicquid bumana fragilitas per ignorantiã, uel negligentiã, ſeu per occupationẽ rei ſecularis in ſolẽnitatibus ſanctorum minus plenè peregiſſet, in hac obſeruatione ſnlueretur, quatenus eorum patrocinijs protecti, ad ſuperna polorum gaudia peruenire ualeamus. Nunc ergo, fratres chariſsimi, in omnium primordijs ſanctorum nns oominare, laudare, & glorihcare cnndecet eum, qui cunctos cõdidit ſanctos, per quẽ oĩa facta ſunt, ꝑ quẽ cuncta ſubſiſtunt elemẽta, cuius maieſtas nec incipit, nec definit in ſeculum. Vnde meritò oẽ principium ac finis creaturæ nominatur, ut de eo per quẽdã prudẽtẽ dictum eſt: Oĩs ſapientia a Dño Den eſt, & cum illo fuit ſemper, & eſt ante æuum. Altitudinẽ cæli, & latitudinẽ terræ, & profundum abyſsi quis dimenſus eſt? Arenam maris, & pluuiæ guttas, & dies ſeculi quis dinnmerauit? Ipſe ſolus inueſtigare, metiri ac dinumerare oĩa põt, qui cæli ambitum ſua circumit ſapientia, & prnfundum abyſsi ſua penetrat uirtute. Vnde egregius ille uerſificatnr Dei ſapientiã nĩa poſſe atque nnſ ſe cõſiderabat, dicens: Qui ſtellas numeras, quarum tu noĩa ſnlus, ſigna, poteſtates, curſus, lnca, tẽpora noſti. Cuius principatum atque uirtutẽ Apoſtolus ſpiritusãcto præuentus, ſupra modum eſſe humanum inueſtigare cõmemorat, dicẽs: O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, q̃ incõprebenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigahiles uiæ eius. Quis. n. cognouit ſenſum Dñi, ant quis cõſiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Qm̃ ex ipſo, & ꝑ ipſum, & in ipſo ſunt oĩa, ipſi honor & gloria in ſecula ſeculorum, amen: Qui ſuperna cælorum regna ſpiritibus angelicis ad laudẽ & gloriã atque honorem ſui nominis ac maieſtatis in perpetuum miro ordine collocauit: de quibus loqui plnra pertimeſcimus, quia ſoli Deo ſcire eſt, qũo uel queãdmodum eorum nobis inuiſibilis, & abſque ulla cognitione, ſeu diminutione in ſua ſola pnritate cõſiſtat natura. Sed tñ nonẽ eſſe ordines angelorum ad Dei iudicia ac miniſteria complenda, teſtante ſacro eloquio cognnuimus, quorum principatus atque poteſtates ſubtiliter ac mirabiliter Dei oĩpotẽtis nutu diſtiugunntur. Alij ex illis ad nos in mundum miſsi, futura prædicando perueniũt, alij ad hoc ſunt conſtituti, ut per eos ſigna & miracula frequẽti, ut fiãt, alij ſubiectis angelnrum ſpiritibus præſunt, eiſque ad explenda diuina miniſteria diſponendo principantur. Alij mira potentia cæteris præeminent, pro eo ꝙ eis ad obediẽdum alia angelorum agmina ſnbiecta ſint. Alij tanta diuinitatis gratia replentur, ut in eis Dõs ſedeat, & per eos ſua iudicia decernat. Alij uerò tãtò pſectiore ſciẽtia pleni ſunt, quãto claritatẽ Dei uicioius cõtẽplãtur. Alia uerò ita Deo cõiuncta ſunt angelorum agmina, ut inter hæc & deũ nulli alij ſpiritus interſint, qui tãtò magis ardẽt amore, quãtò ſubtilius claritatẽ diuinitatis eius aſpiciunt. Talibus, ut diximus a primordio incipiẽtis uitæ beatorum ſpirituum diſtinctionibus, ſuperna cęlorum regna a Deo cõditore in ꝑpetuum mirabiliter collocata ſubſiſtunt. His oĩbus, fratres tã decoris, ac Deo dilectis angelorum agminibus, huius diei ſolẽnitatẽ credimus cõſecratã. Sed ecce dum cæleſtium ciuium ſecreta rimamur, ſupra modum nr̃æ fragilitatis digreſsi ſumus. Taceamus interim de ſecretis cæleſtibus, & ante conditoris oculos tergamus peccatorum maculas, ue ad eos de quib. loquimur, ꝑuenire ualeamus Adhuc tñ aliquid de hac eadẽ tã pulchra atque ꝑclara ſolẽnitate loqui incipiamus, q̃ nõ ſolum ungelorum (ut ꝑdiximus) ſpiritibus, uerumetiã ſanctis oĩbus, qui in terra ſunt ab exordio mundi creari, honorabiliter dedicata cõſiſtit. E quibus primi fuerunt patriarchæ, uiri religinſi in uita ſua, patres ꝓphetarum & Apoſtolnrum, quorũ memoria nõ derelinquet, & nomẽ eorũ manet in æternũ, quia Deo digni inuẽti ſunt, fide ꝑclari, hoſpitalitate ꝑcipui, aſtuti in ſenſu, ſapiẽtes in opere, rebus ſecularibus locupletes, reparatores orbis ac recreatores, iuſtitia inſignes, lõganimes in ſpe, nbedientes in ꝑceptis, creduli in ꝓmiſsionib. ſuſcepturos angelorũ effecti, facie ad faciẽ Deũ uidẽtes, in cõſilio prudẽteſ, in ꝓlijs uictorinſi, ſtatũ mũdi regẽtes, ſceptrũ regni obtinẽtes. Quorũ imperij poſteritas nõ ceſſauit, quoaduſque Cbriſtus ex eorũ germine per uterum

Ita habẽt uetuſti codices manuſcripti. — *Eccl. 1* — *Ro. 11* — *Diſtincti ordĩnes & functiones angelorũ.* — *Patriarcha.*

Intactæ uirginis Mariæ (qui ſpes eſt omniũ gentium)
natus in mũdo coruſcans apparuit, & primatũ totius
orbis atq; monarchiã capiẽdo retinuit. Hos ſequitur
Prophe electio prophetarũ, cũ quibus locutus eſt Dñs, & oſtẽ
ta. dit illis ſecreta ſua, ut ea quæ uentura ſunt, quaſi prę-
ſentia illuminati ſpirituſancto, agnoſcere atq; annun-
tiare poſſent, principes populorũ uentura prædicãdo
facti, alij in utero, alij in pueritia, alij in iuuẽtute, atq;
alij in ſenectute Deo cogniti & ſanctificati inuenti
ſunt. Fide pleni, deuotione ſummi, induſtria ſolertes,
acuti ſenſu, excellentes ingenio, ſcientia præditi, in
exercitatione diſciplinæ ſanctæ inſtructi, in ſancta
meditatione aſsidui, metuq; mortis intrepidi. Verbe-
rauerunt tyrãnos, ſacrilegos interſecerunt, clauſerũt
refrenatis imbribus cælũ, iterum parcendo aperuerũt.
Peccata populi plãgentes, eorũ ſe ultioni opponẽtes,
multis quoq; miraculorũ ſignis effulſere. Hominum
nãq; infirmitates curabant mortuorũ corpora reſuſci
tabant. Chriſti uerò per uirginẽ natiuitatẽ, paſsionẽ
ac reſurrectionẽ ſiue aſcenſionẽ ſpirituſſancti aduẽtũ,
futurũ in conſummatione mundi iudiciũ edocti, clara
uoce pdixere. Hos oẽs proculdubio ueneranda huius
diei feſtiuitate, nullo modo priuatos credimus, ſed cõ
ſortes eſſe eius intuendo ſperamus. Nos ergo, fratres
chariſsimi, antiquorũ memoriã pcedẽtiũ patrũ, quos
ante legẽ, & ſub lege ſcriptura ſacra demonſtrãte co-
gnouimus, ad hoc tm̃ proferimus, ut facilius intellige
re ualeatis, quãta, uel qualis ſit huius ſacratiſsima p-
ſentis diei feſtiuitas. Nunc ergo reuertamur ad eos,
quos unda baptiſmatis, & effuſio ſanguinis Chriſti ab
ertore paterni delicti, ab ſqualore uetuſtę gentilitatis,
in nouo teſtamento per gratiã ſpirituſſancti abluẽdo
Lu. 10. purgauit, quorũ oculi beati, qui Chriſtũ in carne uide
Ioã. Ba re meruerunt. Huic tam præclaræ uiſioni Ioã. Baptiſta
ptiſta. ſociatur, qui eodẽ angelo, quo Chriſtus, denũciante
Ioan. 1. conceptus, in exordio pdicationis atq; baptiſmatis
Matt. primatũ tenebat, qui Chriſtũ peccata mundi tollẽtẽ
11. uidendo agnouit, & digito demnnſtrauit, quo inter
Luc. 1. natos mulierũ non ſurrexit, Chriſto atteſtãte, maior,
qui meritò pcurſor Dñi, pco iudicis, propheta altiſsi-
mi nuncupatur, quia nundũ editus, Chriſtũ mundo
ugnturũ prophetauit, & ad redẽptionẽ animarum ad
Apoſto inferos deſcẽdẽtẽ, glorioſa pcucurrit paſsione. Huic
li. athletæ Dei electo cõcordat duodenus apoſtolorum
numerus, quos primos miraculorũ uirtutibus ad com
ponẽdũ nouæ fidei fundamẽtum, erigendumq; adhuc
tenere ſtatum Eccleſiæ, prouidentia diuina ex omni-
Pſ. 18. bus quos capiebat mundus elegit, ut in omnẽ terram
ſonus eorum pdicationis exiret, & in fines orbis terræ
eorum procederet uerba. Qui ueræ uiti.i. Chriſto tã-
q̃ palmites adhæſerunt, quorum fructus in ſempiter-
num permanẽs, nõ mareſcet, quibus ipſe Dñs locutus
Mat. 5 eſt, dicens: Vos eſtis lux mnndi, &: Nõ põt ciuitas ab-
Ibid. ſcõdi ſupra montẽ poſita, neq; accendunt lucernã, &
ponunt eã ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut lu-
ceat omnibus qui in domo ſunt. Sic luceat lux ueſtra
corã hominibus, ut uideant opera ueſtra bona, & glo
Ioã. 15 rificent patrẽ ueſtrum, qui in cælis eſt. Et iterũ: Iã non
dicã uos ſeruos, quia ſeruus neſcit quid faciat domi-
nus eius. Vos autẽ dixi amicos, quia omnia q̃cũq; au-
Matt. diui a patre meo, nota feci uobis. Et q̃cunq; ligare uo-
18 luiſſent ſuper terrã, ligata eſſe in cælis, & q̃ ſoluerent
Matt. ſuper terrã, ſoluta eſſe promiſit. Et iterum cum uene-
19. rit ad iudicãdum ſeculum, eos ſuper ſedes duodecim
ſeſſuros & ſecum iudicaturos orbẽ terræ pdixit. Tali-
bus n: credimus, patronis hæc dies ſubiecta declara-
tur. His ſubiectum eſt triumphale martyrum nomen,
Marty qui per diuerſa tormẽtorum genera, Chriſti paſsionẽ
res. non lаſſeſcentibus pcordiorum mentibus imitabant,
alij ferro perempti, alij flãmis exuſti, alij flagris uer-
berati, alij uectibus perforati, alij patibulo cruciati,
alij pelagi periculo ſubmerſi, alij uiui decoriati, alij
uinculis mancipati, alij linguis priuati, alij lapidibus
obruti, alij frigore afflicti, alij fame cruciati, alij uerò
truncatis manibus, ſiue cæteris cæſis mẽbris, ſpectacu
lũ angelis & hominibus facti contumelias in populis
nudi propter nomẽ Dei portãtes. Hi ſunt triũphato-
res & amici Dei, qui cõtẽnẽtes ſceleratorũ iuſſa prin-
cipũ, mõ coronãtur & accipiunt palmas laborũ, quia
fundati erãt ſupra petrã firmã.i. Chriſtũ. De talibus,
& eiuſmodi Apoſtolus mẽte cõpũctus & ingemiſcẽs,
ait: Sãcti ludibria & uerbera expti, inſup & uincula & Heb. 11
carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tẽtati ſunt, in occiſio
ne gladij mortui ſunt. Circumierũt in melotis, in pel-
libus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus di-
gnus non erat mundus, & cætera, quæ ſequũtur. Et B. Homi.
Papa Gregorius in expoſitione cuiuſdã euangelij, de 27. in
iſtiuſmodi bellatoribus memoriã faciẽdo, Ecce, inq̃t, Euãg.
electi Dei carnẽ domãt, ſpiritũ roborãt, dæmonibus
imperãt, uirtutibus coruſcãt, pſentia, deſpiciũt, æter-
nã patriã uocibus moribusq; prædicant: etiã morien-
do diligunt, atque ad illã per tormenta pertingũt: oc-
cidi poſſunt, & flecti nequeunt. Et ſi corã hominibus Sap. 3.
tormenta paſsi ſunt, ſpes illorum immortalitate ple-
na eſt. In paucis uexati, in multis bene diſponenẽ: qm̃
Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos ſe. Tanquã
aurũ in fornace probauit illos, & quaſi holocauſti ho
ſtiã accepit illos. Nũc ergo martyrũ Chriſti certami-
na & uictorias audiuimus. Eis nimirũ hunc diẽ tanto
credimus ſanctificatũ, quãto in ſemetipſis ut ſanctifica
rentur, laborare per tormenta nõ ceſſauerũt. Chriſti
uerò ſacerdotibus atq; doctoribus ſiue cõfeſſoribus Cõfeſſo
huius feſtiuitatẽ diei nõ ignotã eẽ credimus, qui cor- res.
da fideliũ ſpiritaliter quaſi imbribus irrigauere cæle-
ſtibus, ut feliciter proferre immarceſsibilẽ bonorum
operũ poſſent fructũ, qui talenta ſibi credita non ſo-
lũ reddere, uerũetiã ſine fraude amplificare procura-
uerunt, quia bonum quod per gratiã ſpirituſſancti in-
telligendo didicerunt, nõ ſibimet tãtummodo, ſed &
alijs ſubiectorũ mentibus profuturum tradiderũt, at- 2. Ti. 4
que ſecũdum Apoſtoli præceptum, arguendo, obſecrã
do, increpãdo, curãq; faciẽdo, inſerere nitebant. Quo-
rum mens lucidiſsima, manus uerò plenæ fuere mun
ditia, eò q̃ in menſa altaris ſacroſancta Chriſti corpo
ris & ſanguinis myſteria celebrantes, & in ſui cordis
penetralibus hoſtiã uiuã, ſanctã Deo placẽtẽ.i. ſemet-
ipſos ſine macula, abſq; admixtione praui operis, of-
ferre non deſtiterunt. Et licet perſecutorũ nõ ſenſiſsẽt
gladiũ, tñ per uitæ meritum Deo digni, martyrio non
priuantur, quia martyriũ non ſola ſanguinis effuſio- Marty
ne, ſed abſtinẽtia peccatorũ, & exercitatione pcepto- res etiã
rũ Dei perficitur. Beata quoq; Dei genitrix & ſemper ſine fer
uirgo Maria, tẽplũ Dei, ſacrariũ ſpirituſſancti, uirgo ro.
ante partũ, uirgo poſt partũ, pſentis ſolennitatis diei Virgi-
cũ ſuis uirginibus expers nullo modo credẽda eſt, quę nes.
Dei populũ faciendo monebat ſpernere perituri lu-
xus ſeculi, & lenocinia mortalis naturæ declinare, car
nis pudicitiã cũ uirginitatis honore intra cordis ho-
ſpitia obſeruare, eãq; omniũ uirtutũ reginã, fructum
ſalutis perpetuæ, ſociã eſſe angelorũ, ſuis affirmabat
exẽplis, ita ut innumerabilis multitudo utriuſque ſe-
xus, eius ſequat ueſtigia, ut relictis nuptiarũ copula-
tionibus, ſpretaque liberorum propagine, ſponſo qui
in cælis eſt perenni, mente, actu, habitu, & geſtu ſeſe
applicare maluerint, orationibus inſtantes, ieiunijs
adhærentes, uigilias ſacras adamantes, eleemoſynas
ſectãtes, pauperes recreãtes, nudos ueſtiẽtes, infirmos
uiſitantes, in tribulatione gaudentes, in uerbis calum
niæ, uel contumeliæ patientes, in augmento ſuæ pro-
fectionis humiles, in dãno rerum temporalium Deo
gratias

gratias agentes. Hæc omnia & his ſimilia pro deſide-
rio regni cœleſtis, & propter ſpem æternæ remunera
tionis, ardentiſsimo amore indeſinenter atque liben-
ter inſiſtunt, & ſic in charitate Dei, ac proximorum
amore perſeuerantes, Deo ſoli gaudent uitam finire.
Anacho reta. Anachoretarũ ſingulare propoſitum ab huius diei ſo-
lennitate non ſeparatũ eſſe confidimus, qui per ſingu-
la loca eremi, ſpelũcis, & exiguis cellarũ tugurijs mu-
niti, modico contenti pabulo demorabantur, beſtijs
ſociati, multi auibus ſubminiſtrati, ciborum ſpernen-
tes delicias, luxus ſeculi calcãtes, laudẽ tẽporalem nõ
amantes, uiſus hominũ fugiẽtes, angelorũ aſſueti lo-
quelis, pluribus uirtutũ effulſere ſignis. Cæcis uiſum
Inouabãt, claudis greſſum firmabãt, ſurdis auditũ tri
buebãt, ſuperabãt dæmonia, mãcis man⁹ reſtituebãt,
mortuos ſuſcitabãt. Ergo, fratres chariſsimi, tãtorũ pa
trocinia interceſſorũ, de qbus locuti ſumus, tota men
tis intentione quæramus, ut per tẽporalia geſta, quæ
gerimus, eorũ meritis intercedẽtibus ad æterna per-
uenire ſolennia ualeamus. Tranſeunt cuncta, quæ tẽ-
poraliter feſtiuè celebrantur. Curate qui his ſolenni-
tatibus intereſtis, ne ab æterna ſolennitate ſeparemi-
ni. Quid.n. prodeſt intereſſe feſtis hominũ, ſi deeſſe
contingat feſtis angelorũ? Nolite ergo penſare in uo-
bis tẽporalia, quæ poſsidetis, ſed cõſiderate quid eſtis.
Ecce mundus qui diligitur, fugit. Sancti iſti, quorum
hodiè mentionem facimus, florentem mundum toto
mentis deſpectu calcauerunt. Tunc.n. erat uita longa,
ſalus continua, opulentia in rebus, fœcũditas in pro-
pagine, tranquillitas in diuturna pace, & tamen cum
in ſeipſo floreret, iam in eorũ cordibus mundus arue-
rat. Ecce iam in ſeipſo mundus aruit, & adhuc in cor-
dibus noſtris floreſcit. Vbique eſt luctus, ubiq; deſola-
tio, undique percutimur, undiq; amaritudinibus re-
plemur, & tñ cæca mente carnalis cõcupiſcentiæ, ip-
ſas eius amaritudines amamus. Fugientem ſequimur,
labenti inhæremus, & quia labentẽ retinere non poſ-
ſumus, cum ipſo labimur, quem cadẽtẽ tenemus. Ali-
quando nos mundus retraxit a Deo, nunc tantis pla-
gis plenus eſt, ut ipſe iam nos inuitet ad Dñm. Penſate
ergo, quia nulla ſunt, quæ tẽporaliter currũt. Finis.n.
temporaliũ oſtendit, quia nihil ſit, quod tranſire põt.
Caſus rerũ indicat, quia res tranſiens, & tunc propè
nihil fuit, cum ſtare uideretur. Hæc igitur uobiſcum
agite, hæc in mente ſedula cogitatione uerſate. Etſi
adhuc hic tenemur infirmitate corporis, tñ ad eos, de
quibus loquimur, toto corde tendamus, ut cum ipſis
poſtmodum in æterna ſecula gaudere mereamur, au-
xiliante Dño nřo Ieſu Chriſto, qui cũ Deo pře & ſpi-
ritu ſancto uiuit & regnat Deus per infinita ſecula
ſeculorum, Amen.

IN FESTO OMNIVM Sanctorum, In lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

Apo. 3 ECce ego Ioannes uidi alterum angelũ,
aſcendentem ab ortu ſolis, habentem
ſignum Dei uiui, & clamauit uoce ma-
gna quatuor angelis, quibus datum eſt
nocere terræ & mari, dicens: Nolite
nocere terræ & mari, neq; arboribus.]
Alius angelus Dñm ſignificat Ieſum Chriſtũ, de quo
Eſa. 9. ſcriptum eſt: Vocabitur nomen eius magni conſilij
angelus. Ab ortu ſolis aſcendit, quia tertia die reſur-
rexit a mortuis, & ſua reſurrectione totum mundum
Pſ. 67. illuminauit per euangelicam doctrinã. Vnde Pſalmi-
ſta dicit: Qui aſcendit ſuper occaſum, Dñs nomẽ eſt
illi. Venit ergo ab ortu ſolis, & præcepit quatuor an-
gelis, ne nocerent terræ & mari, quia ſurgens a mor-
tuis, prohibuit dæmones a læſione eorũ, qui ad uitam
æternam ſunt prædeſtinati. [Quoadusque ſignemus
ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum. Vbi intuendũ,
quia cum ſuperius unũ angelum ſe uidiſſe dicat Ioan-
nes, ipſe angelus nunc pluraliter loquitur, dicens:
Quoadusque ſignemus, Ego.ſ. & apoſtoli mei. Quod
enim fecerunt apoſtoli, ipſe Chriſtus fecit, qui in ip-
ſis habitat iuxta illud: Ecce ego uobiſcũ ſum uſq; ad *Matt. 28.*
cõſummationẽ ſeculi. Signũ hoc, quo ſignãtur omnes
ſerui Dei in frõtibus, ipſum ſignum eſt ſanctæ crucis, *Signũ S. crucis.*
quod fideles in Eccleſia dupliciter, in corpore.ſ. & ani
ma portant. In corpore.ſ. quia ſignantur in fronte in
nomine patris & filij & ſpiritusſancti. In anima uerò,
quia Chriſti paſsionẽ imitãtur, crucifigentes ſe cum
uitijs & cõcupiſcẽtijs. Vnde in ueteri Teſtamẽto pce- *Exod. 12.*
ptũ eſt, ut ſuper utrunq; limẽ de ſanguine agni pone-
rent, quia nõ prodeſt hoc ſignũ exterius quicquã, niſi
ipſum quis accipiat & interius. Fides.n. ſi non habeat *Iac. 2.*
opera, mortua eſt. [Et audiui numerũ ſignatorũ, cen-
tum quadragintaquatuor millia ſignati, ex omni tri-
bu filiorũ Iſrael.] In hoc loco numerus finitus poni-
tur pro infinito, nec pertinet ſolũmõ ad duodecim tri
bus filiorũ Iſrael, ſed ad oẽm Eccleſiã, quæ per hũc nu
merũ cõprehenditur in ſuis electis, qđ etiã natura ip-
ſius numeri demonſtrat. Ternarius.n. ſummũ bonũ ſi-
gnificat.i. ſanctã Trinitatẽ. Quaternarius uerò ſacra-
tus eſt ſimiliter, propter quatuor libros Euangelij, uel
propter quatuor flumina Paradiſi, ſeu ꝓpter quatuor
uirtutes principales. Siue igitur ducantur tria ꝑ qua-
tuor, ſiue quatuor per tria, duodecim faciunt, qui &
ipſe ſacratus eſt ꝓpter duodecim tribus Iſrael, & pro-
pter duodecim apoſtolos. Millenarius.o. numerus ꝑ-
fectionẽ ſignificat, quia ſæpè ꝓ uniuerſitate ponitur.
Vnde eſt: Verbi quod mãdauit in mille gñationes. Ec *Pſ. 104*
cleſia igitur, quia Trinitatis notitia ex uniuerſis gña-
tionibus aggregatur, quatuorq; Paradiſi fluminibus
irrigatur, & in quatuor mundi partes diſtẽditur, rectè
in duodenis millibus figuratur, ſed ſi in eo quod credi
dit ꝑficiatur, neceſſe eſt ut duodenarius milliũ nume-
rus quadra ſoliditate iungatur. Ducãtur ergo duode-
cim millia ꝑ quatuor, & quadragintaocto millia fiãt.
Vt uerò quod credidit, ad Trinitatis cõtẽplationẽ ꝑ-
tingat, rurſum quadraginta octo millia ter multipli-
centur, & de ſe centũ quadraginta quatuor millia red
dãt. Nã & cẽtenarius numerus, qui a læua transfertur
ad dexterã, gñalẽ ſignificat ſanctorũ numerum, qui in
perfectione operis inuenti, in dextera ſunt collocãdi.
[Ex tribu Iuda, duodecim millia ſignati.] Manifeſtè *Matt. 25.*
in hoc loco oſtenditur, nõ nos hic debere accipere car
nalẽ gñationẽ, per hoc quod non ſecũdum ordinẽ na
tiuitatis ſuæ filij Iacob ponũtur in hoc catalogo. Nam
Iudas, qui hic primus ponitur, utiq; quarto loco na-
tus eſt. Gad quoq; hic eſt tertius, ibi octauus inueniť.
Similiter de cæteris eſt intuendũ. Quod quare factum
ſit, ipſa nominũ interpretatio manifeſtat. Iudas quip-
pe interpretatur cõfeſsio ſiue laudãs, in quo Eccleſia
cõprehẽditur, quæ de peccatis præteritis pœnitẽtiã
agit, & a laude creatoris nõ ceſſat. Rubẽ dicit uidẽs fi
liũ, & in hoc loco ipſam Eccleſiã ſignificat, q̃ filios.i.
bona opera uidet, unde eſt, Videas filios filiorũ tuorũ. *Pſ. 127*
Filij q̃ppe filiorũ, intelligiť remuneratio operũ. Spiri-
tualis itaq; ẽ iſta ꝓſapia, quia & in Iuda pceſsit initiũ
confeſsionũ, & in Rubẽ ſuccedũt incremẽta uirtutũ,
q̃ ſi primus poneret, ordo natiuitatis ſuæ cõfunderet.
Prius.n. recediť per cõfeſsionẽ a malis, deinde ꝓfici-
mus ad ſubſequẽtia bona, ut informemur rectis & pla
citis. Hactenus oia ex Cõmẽtarijs Haymonis in Apo-
calypſim, ſed breuitatis ſtudio libet horũ nominũ in-
terpretationẽ ex Aretæ Cæſareæ Cappadociæ epiſco-
pi Cõmẽtarijs huc adſcribere. Tribum, inquit, ex Iu-
da ortã) quem ſi interpreteris, cõfeſsionẽ ſonat) eos

deſignare dicimus,qui per reſipiſcentiã & dilectionẽ
erga Chriſtum,qui ex ipſo ortus eſt,ſeruantur. Tribũ
autẽ Ruben,qui ſignificat quaſi uidens filius, ſeu ui-
ſio filij,illos qui mundi ſunt corde, & qui per ſpiritũ
uident.Tribum uerò Gad,qui ſignificat tentationem,
ſeu tentationis locum,eos innuit, qui per afflictiones
tentationesque,quaſi aurom igni, examinati ſunt fi-
dei probatione. At tribũ Aſer,per quem beatitudo ſi-
Mat.5 gnificatur,illos deſignare dicimus, qui obſeruatione
beatitudinum, quas Deus ipſe docuit, beatitudinem
illã nacti ſunt, quæ finẽ neſcit.Sed tribũ Nephtalim,
qui ſignificat intelligens, uel trũcus appẽſus, eos qui
eidem circũligati ſunt trũco, quæ eſt crux Chriſti,&
intelligentia coronati,& eodẽ dæmones quaſi cornu
petunt. Tribũ uerò Manaſſe, qui ab obliuione inter-
pretationem accipit eos, qui patriarum rerumq; fa-
miliarium obliti ſunt propter Chriſtũ, iuxta illud:
Pſ.44. Obliuiſcere populi tui ac domus patris tui.Tribum
autem Simeon,qui obedientiã indicat eos qui per bo
nos ac puros actus diuinis præceptis obtemperant.
Item tribum Leui,qui præuentum ſignificat, eos qui
a Deo præuẽti ſunt ad electionẽ,iuxta uerbũ Pſalmi,
Pſ.64. ac in diuinis inhabitaturi ſunt tabernaculis. Tribum
uerò Iſachar,qui eſt merces, eos qui uirtutibus operã
dare decreuerunt, quò earum mercede futura præ-
mia conſequãtur.Rurſum tribum Zabulon,quẽ poc-
cupatam liberationem interpretantur,eos deſignare,
qui diuitias diſtribuunt pauperibus,& a Chriſto acci
piunt.Tribum uerò Ioſeph,qui bonorum additio di-
citur, eos qui in additionis parte ad regnum cælorũ
nutriti ſunt,uitæq; neceſſaria a Dño, qui nõ mentit,
percipiũt. Porrò Beniamin tribũ quẽ interpretari po
tes filius doloris,uel fili⁹ dexteræ,eos denotare dicimus,
qui ꝓpter multitudinẽ dolorũ,qui in corde ſunt, diui
Ex tri nã inunctionem,quæ certantes expeditiſſimos aptiſ-
bu Dã ſimosq; reddit,accipiunt. Verum Dan cognominatio
oritur⁹ nem, quãuis & ipſe princeps tribus fuerit, cæteris
Anti- nõ copulauit,ꝙ ex ipſius tribu dubio procul naſcitu-
chriſt⁹. rus ſit Antichriſtus. Hæc ex Areta.Iam ad Haymonis
explicationem redeamus,qui Aretæ conſentiens, De
Dan, inquit, naſciturus eſt Antichriſtus, iuxta illud
Ge.49. Iacob,Fiat Dan coluber, & cæter. Eijcitur itaque ex
hoc loco Dan,ut oſtendatur Antichriſtus ex numero
ſanctorum eijciendus, & ſicuti Dan de hoc catalogo
ſpirituali eſt eiectus,ita oẽs reprobi eijcientur de cõ-
ſortio ſanctorũ in die iudicij.[Poſt hæc uidi turbã ma
gnã,quã dinumerare nemo poterat. Hoc ẽ,poſtꝗ̃ audi
ui numerum fideliũ,qui cõprehendũtur in duodecim
tribubus Iſrael,uidi turbã,quã dinumerare nemo po
terat.Numerus electorũ apud Deum finitus eſt, ſed
apud homines eſt infinitus. Vnde ad homines eſt refe
rendum,quod dicitur, Quã dinumerare nemo pote-
rat.[Ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis,
& linguis.Cum dicit,Ex omnibus gentibus, & dein-
de ſubinſertur, Et tribubus: oſtẽdit quia in omnium
gentium nomine cõprehenduntur fideles omniu tri-
bubum,& econtrà in tribuum nomine cõprehenduo
Tres tur fideles omnium gentium. Sancta Eccleſia in tres
ordines ordines diuiditur,in prælatos,coniugatos & continẽ
in Ec- tes. Numerus ergo præmiſſus non eſt accipiẽdus pro
cleſia. finito,ſed pro infinito. [Stantes ante thronũ,& in cõ
ſpectu agni.]Per thronũ intelligitur Eccleſia,quæ eſt
ſedes Dei, ſecũdum illud,Anima iuſti ſedes ſapiẽtię.
Stat Eccleſia ante thronũ.i.ante ſeipſam,quia circun-
ſpecta eſt & ſibi prouidet, ne aliquid indecens faciat.
Stat,dum animum ſuum in ſoliditate dilectionis & fi
Pſ 39. dei roborat. Hinc Pſalmiſta: Statuit ſupra petrã pe-
des meos.In conſpectu etiã agni ſtat, quia de ſua cõ-
ſciẽtia fida, omnia opera ſua uult uideri a Deo,a quo
remuneretur. Vnde & unus ex his adſtãtibus dicebat;

Viuit Dñs,in cuius cõſpectu ſto.[Amicti ſtolis albis.]
Per ſtolas albas accipe ſynceritatẽ & puritatem baptiſ *3.Reg.*
mi,purgationem occulti & aperti martyrij, ablutio- *18.*
nemq; fontis lachrymarũ. Ante mediatoris aduẽtum *Stola*
corda humani generis maculis peccatorũ erant reſp- *alba.*
ſa,ſed dealbata poſteà ſunt tribus modis ſuperius di-
ctis(.i. baptiſmo,martyrio, lachrymis) Sũt multi,qui
has ſtolas poſt baptiſmi ablutionem mundas conſer-
uant,quia nullum mortiferum crimẽ admittunt. Alij
ſunt, qui coinquinantur diuerſis ſceleribus, ſed ut ad
priſtinũ decorem redeant,ſe occulto, uel aperto mar-
tyrio,gemitibusq; lachrymarũ candificant:ſicq; fit,ut
omnes fideles ſtolas habeant ſuperius poſita. [Et pal-
mę in manibus eorum.]Per palmas triũphus uictorię
deſignatur, per manus uerò uirtus operationis expri-
mitur.Palmas ergo in manibus habent electi,dũ quo-
libet tẽpore triũphant de antiquo hoſte,& huius ſecu
li uoluptatibus. Vel per manus intellige poteſtatem.
Quòd.n.per manus poteſtas deſignetur,habes in Euã
gelio,dicẽte Dño: Nemo poteſt rapere oues meas de *Ioã.10*
manu mea, hoc eſt, de poteſtate. Poteſtatẽ.n. accepi- *Ioan.1.*
mus,ut filij Dei eſſemus,dicente B.Ioãne: Quotquot
crediderũt in eum, dedit eis poteſtatẽ filios Dei fieri,
his qui credunt in nomine eius. Palmas habemus in
manibus, hoc eſt,uictorias,cum operibus bonis cõtra
diabolum & incentiua carnis triũphamus, cuius omni
rum uictoriæ ſumma in capite mẽbrorũ conſiſtit. [Et
clamabant uoce magna,dicentes: Vocẽ magnã non
ſtrepitum uocis,ſed deſiderium ſummũ ſanctorũ acci- *Pſ 9.*
piamus. Vnde eſt: Deſiderium pauperum exaudiuit *Exod.*
Dñs. Hinc Moyſi cũ nihil exterius diceret,ſed intus tã-
tum gemens oraret, Dñs ait: Quid clamas ad me?[Sa *14.*
lus deo noſtro,qui ſedet ſuper thronũ & agno.]Salus
omnibus quæcunq; tribuitur hominibus, ſiue in cor-
pore,ſiue in anima,ipſi eſt deputãda. Vnde Pſalmiſta: *Pſal.3.*
Dñi eſt ſalus, & ſuper populum tuũ benedictio tua.Sa
lus Deo noſtro.i.deo patri, & agno.i. dei filio, qui ſe-
det ſuper thronum,qui agnus appellatur propter in-
nocentiam & uictimationem.Sicuti autem hic intro-
ducit patrem & filium ſedentem, & intelligitur ſpiri-
tus ſanctus, ita ſuperius,ubi ſolum filium cõmemora
uit,pater & ſpiritus ſanctus pariter intelliguntur. Ta-
le quid legimus in Euangelio, Dño dicente: Hæc eſt *Ioã.17*
uita æterna,ut cognoſcãt te uerum Deum, & quẽ mi-
ſiſti Ieſum Chriſtum.Iſta eſt.n.cõſuetudo diuinæ ſcri-
pturæ,ſicut ſupradictum eſt, ut ubi ponit patrem & fi
lium,ſimul intelligatur ſpiritus ſanctus.Super thronũ
ſedet.i.ſuper Eccleſiam, quæ eſt ſedes Dei,regnatq; in
cordibus fidelium habitando. [Et oẽs angeli ſtabant
in circuitu throni,& ſeniorum, & quatuor animaliũ.]
Quod ſunt throni,hoc ſunt ſeniores, hoc & quatuor
animalia. Genus in genere eſt in hoc loco, ſicut legi- *1.Pe.3*
mus ſuprà de arca, & de octo animab.Eccleſia.n. pro-
pter diuerſa officia diuerſis modis exprimitur. Quia
enim Dñs in Eccleſia regnans,ſingulariter cũcta exa-
minat,rectè per unum thronũ deſignat̃,quia uerò ip-
ſa Eccleſia in capite ſuo aliorũ facta iudicat,rectè ꝑ ſe-
niores,quia quoque paſcuis uirentibus per fidẽ iam in
quibuſdã mẽbris inhæret, in quibuſdã uerò ꝑ ſpeciẽ
fruitur,bene per animalia, quia hæc uentura prædicã
do annunciat, aptè per angelos, quia etiã ex diuerſis
gentibus aggregatur,iure per turbã figurat. Vñ & au-
thor huius reuelationis ut hãc turbã innumerabilem
ipſos eẽ angelos oſtẽderet,ſolũmõ eorũ caſum cõme-
morat.Neq;.n.cõuenit,ut angelis adorãtib. hoẽs rigi
da ceruice ſtarẽt. Angelos itaq; hic accipimus ipſos
electos,qui deſignantur per uigintiquatuor ſeniores,
qui rectè angeli uocantur, quia uitam æternã annun-
tiant. Ipſi ſunt in circuitu throni, quia Eccleſiam do-
ctrina,prece,exemplo undique ambiunt. [Et cecide-
runt

ſunt in conſpectu throni in facies ſuas.] Caſus iſte humilitatis indicium eſt, quia electi quicquid boni habent, non ſuis meritis, ſed gratiæ Dei deputant, a quo omnia bona ſumuntur ſecundum illud: Omne datũ optimum & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a patre luminum. Et nota, ꝙ electi in faciem, reprobi uerò retrò cadunt: quia electi uidelicet in futuro ſibi proſpiciunt, reprobi uerò quæ eos in futuro ſequantur, prouidere negligunt. [Et adorauerũt Deum, dicentes, Amen Benedictio & claritas & ſapientia & gratiarum actio, honor & uirtus & fortitudo Deo noſtro in ſecula ſeculorum, Amen.] Hæc omnia cum pertineant ad ſanctam Trinitatem, quæ unus & uerus eſt Deus, ſpecialiter tamen ad incarnati uerbi perſonam referũtur, & infidelium ora Iudæorum hac authoritate clauduntur. Hucuſque omnia ex Haymone. Pauca huc adferemus ex Catechiſmo, iuſſu Pij V. Pontificis maximi edito, de ueneratione & inuocatione ſanctorum. Veneratio, inquit, & inuocatio ſanctorum angelorum & beatarum animarum, quæ cæli gloria perfruuntur, aut etiam corporũ ipſorum ſanctorumque cinerum cultus, quem ſemper Catholica Eccleſia adhibuit, diuinæ legi non repugnat. Quis.n. adeò demens eſt, qui edicente rege, ne ſe pro rege quiſquam gerat, aut regio cultu atque honore affici patiatur, continuò putet nolle regem, ſuis ut magiſtratibus honos deferatur? Etſi .n. angelos Chriſtiani adorare dicuntur exemplo ſanctorum ueteris Teſtamenti, non eam tamen illis uenerationem adhibent, quam Deo tribuunt. Quòd ſi legimus interdum angelos recuſaſſe, ne ſe homines uenerarentur, eò feciſſe intelligendum eſt, ꝙ ſibi eum honorẽ haberi nolebant, qui ſoli Deo deberetur, & infrà: Tãtum abeſt, ut ſanctis, qui in Domino dormierunt, honore afficiendis atque inuocãdis, & ſacris eorum reliquijs cineribusque uenerandis Dei gloria minuat, ut eo maximè augeatur, quo magis hominum ſpem excitat, confirmat, & ad ſanctorum imitationem cohortatur, quod officium Niceno altero, & Gangrẽſi, ac Tridentino Concilijs & ſanctorum patrum authoritate comprobatur: ad quorum rationem, quod caput eſt, accedit conſuetudo ab Apoſtolis accepta & in Eccleſia Dei perpetuò retenta & conſeruata. Hæc ille inſignis Catechiſmus. Præſtet nobis bonus & præpotens Deus meritis & precibus ſanctorũ omnium, ut ita nos in hac uita geramus, ut in omnem æternitatẽ cum illis in cælis ipſum uidere, amare, laudare, benedicere mereamur, Amen.

Iac. 1.

In Explicatione Decalogi.

Apoc. 19.22.

IN EODEM FESTO.

Matth. 5.

In illo tempore: Videns Ieſus turbas, aſcendit in montem. Et cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius. Et aperiens os ſuum, docebat eos, dicens: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Et reliqua. Homilia beati Leonis Papa.

PRædicante, dilectiſsimi, Dño noſtro Ieſu Chriſto Euangelium regni, & diuerſos per totam Galilæam curante languores, in omnem ſe Syriã uirtutũ eius fama diffuderat, & multę ex uniuerſa Iudæa turbæ ad cæleſtem medicum cõfluebant. Quia.n. tarda eſt humanæ ignorantiæ fides ad credenda, quæ nõ uidet, & ſperanda quæ neſcit, oportebat diuina eruditione firmãdos corporeis beneficijs & uiſibilibus miraculis incitari, ut cuius tam benignã experiebantur potentiã, nõ ambigerent ſalutarẽ eſſe doctrina. Vt ergo exteriores medelas Dñs ad remedia interiora transferret, & poſt ſanitates corporũ curationes operaretur animarũ, ſegregatus a circunſtantibus turbis, ſeceſſum uicini mõtis aſcẽdit, aduocatis apoſtolis, quos ſublimioribus inſtitutis ab edito myſticæ ſedis imbueret, ex ipſa loci atque operis qualitate ſignificans ſe eſſe, qui Moyſen quõdã ſuo dignatus fuiſſet alloquio, illic quidẽ terribiliore iuſtitia, hic autẽ ſacratior clemẽtia, ut impleretur quod fuerat propheta Ieremia dicente promiſſum: Ecce dies ueniunt, dicit Dñs, & cõſummabo ſuper domũ Iſrael, & ſuper domũ Iuda teſtamẽtũ nouũ. Poſt dies illos, dicit Dñs, dabo leges meas in ſenſu ipſorum, & in corde ipſorum ſcribã eas. Qui ergo locutus fuerat, Moyſi, locutus eſt, & Apoſtolis, & in cordibus diſcipulorũ uelox ſcribentis manus, noui teſtamẽti decreta cõdebat, nulla, ut quõdã, circũfuſa nubium craſsitudine, neq; per terribiles ſonos atque fulgores populo ab acceſſu montis abſterrito, ſed patente ad aures circũſtantiũ tranquillitate colloquij, ut per gratiæ lenitatẽ remoueret legis aſperitas, & ſpiritus adoptionis auferret formidinẽ ſeruitutis. Qualis igitur doctrina ſit Chriſti, ſacræ ipſius ſententiæ proteſtant, ut qui ad æternã beatitudinẽ peruenire deſiderãt, gradus felicißimæ aſcenſionis agnoſcãt. [Beati, inquit, pauperes ſpiritu, quoniã ipſorũ eſt regnũ cęlorũ.] De quibus pauperibus Dñs loqueretur, fortè eſſet ambiguũ, ſi dicens, Beati pauperes, nihil adderet de intelligẽda pauperũ qualitate, & ſufficere uideretur ad promerẽdum regnũ cælorũ ea ſola inopia, quã multi ſub dura & graui neceſsitate patiuntur. Sed cũ ait, Beati pauperes ſpiritu, oſtendit eis regnũ cælorũ tribuẽdũ, quos humilitas cõmendat animorũ, magis q̃ indigentia facultatũ. Dubitari aũt nõ põt, ꝙ humilitatis iſtius bonũ facilius pauperes quã diuites aſſequãtur, dũ & illis in tenuitate amica eſt mãſuetudo, & iſtis in diuitijs familiaris elatio. Verũtñ & in pleriſq; diuitibus inuenitur hic animus, q̃ abũdãtia ſua nõ ad tumorẽ ſuperbiæ, ſed ad opera benignitatis utãtur, idq; ꝓ lucris maximis numerent, quod ad redimẽdã miſeriam alieni laboris impenderint. Omni generi atq; ordini hominũ datur in hac uirtute cõſortiũ, quia poſſunt eſſe propoſito pares & impares cẽſu, nec intereſt quãtũ ſint in terrena facultate diſsimiles, qui in ſpiritalibus bonis inueniũtur æquales. Beata igitẽ illa paupertas, quæ rerũ tẽporaliũ amore nõ capitur, nec mundi opibus augeri appetit, ſed cæleſtibus bonis diteſcere cõcupiſcit. Huius nobis magnanimæ paupertatis exẽplũ primi poſt dñm Apoſtoli ꝓbuerũt, qui omnia ſua ſine differẽtia relinquẽtes, ad uocẽ cęleſtis magiſtri, a captura piſciũ in piſcatores hominũ alacri cõuerſione mutati ſunt, & multos ſui ſimiles fidei imitatione fecerũt, quãdo illis primitijs Eccleſiæ unũ cor oĩum, & anima erat una credẽtiũ, qui uniuerſis rebus ſuis poſſeſsionibusq; diſtractis, per deuotiſsimã paupertatẽ bonis ditabantur æternis, & ex Apoſtolica ꝓdicatione gaudebãt ſe nihil habere de mũdo, & oĩa habere cũ Chriſto. Hinc beatus Petrus Apoſtolus, cũ aſcẽdens ad tẽplũ a claudo eleemoſynã poſceret, Argẽtũ, inquit, & aurum nõ eſt mihi, quod autem habeo, hoc tibi do, in nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula. Quid hac humilitate ſublimius? Quid hac paupertate locupletius? Nõ habet præſidia pecuniæ, ſed habet dona naturæ. Quem debilem edidit mater ex utero, ſaluũ fecit Petrus ex uerbo: & qui imaginẽ Cæſaris in numo nõ dedit, imaginem Chriſti in homine reformauit. Huius autem theſauri opibus non ſolũ ille adiutus eſt, cui greſſus eſt redditus, ſed etiã quinque millia uirorum, qui tunc ad exhortationem Apoſtoli ob eiuſdem curationis miraculum crediderunt

Iere. 31

Etiam diuites poſſunt eẽ pauperes ſpiritu.

Paupertatis magnanima exẽpla.

Mat 4

Act. 4.

Act. 5.

runt. Et ille pauper, qui non habebat quod petenti daret, rantam dedit diuinæ gratiæ largitatẽ, ut quẽadmodum unum hominẽ redintegrarat in pedibus, ſic tot millia credentium ſanaret in cordibus, facetetque eos in Chriſto alacres, quos in Iudaica perfidia inuenerat claudicantes. Poſt prædicationem huius feliciſſimæ paupertatis addidit Dominus, dicens: [Beati mites, quoniam ipſi hæreditate poſſidebunt terram.] Mitibus ac manſuetis, humilibus ac modeſtis, & ad omnium iniuriarum tolerantiam præparatis, poſſidenda terra promittitur. Nec parua æſtimãda eſt hęc, aut uilis hæreditas, tanquam a cæleſti habitatione diſcreta ſit, eum regnum cælorum alij intelligantur intrare. Terra ergo, promiſſa mitibus, & in poſſeſsionem danda manſuetis, caro ſanctorum eſt, quæ ob humilitatis meritum felici reſurrectione mutabitur, & immortalitatis gloria ueſtietur, in nullo iam ſpiritui futura contraria, & cum uoluntate animi perfectæ unitatis habitura conſenſum. Tunc enim exterior homo, interioris hominis erit quieta, & intemerata poſſeſsio. Tunc mens uidẽdo Deo intenta, nullis corporeæ molis impedietur obſtaculis, nec iam dici neceſſe erit: Corpus quod corrumpirur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum mulra cogitantem, quoniam habitatori ſuo uon reluctabitur terra, nec immoderatnm aliquid contra imperinm ſui rectoris audebit. Poſsidebunt enim illam mites pace perpetua, & nihil unqnam de eorum iure minuetur, cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, ut periculum uertatur in præmium, & quod fuerat oneri, ſit honori. Poſt hæc Dominus addit, & dicit: [Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabunt.] Luctus hic dilectiſsimi, cui conſolatio æterna promittitur, non eſt cum huius mundi afflictione communis, nec beatum quenquã faciunt iſta lamenta, quæ totius humani generis deploratione funduntur. Alia eſt ratio ſanctorum gemituum, alia beatarum cauſa lachrymarum. Religioſa triſtitia aut alienum peccatum luget, aut proprium, nec de hoc dolet, quod diuina iuſtitia agitur, ſed de eo męret, quod humana iniquitate committitur. Vbi magis plangendus eſt faciens maligna quàm patiẽs: quia iniuſtum malitia ſua demergit ad pęnam, iuſtũ autem tolerantia ducit ad gloriam. Deinde ait Dominus: [Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntnr. Nihil hæc eſuritio corporenm, nihil expetit ſitis iſta terrenum, ſed iuſtitiæ bono deſiderat ſaturari, & in omnium occultorum introducta ſecretum, ipſo Domino optat impleri. Felix mens, quæ hunc concupiſcit cibum, & ad talem æſtuat potum, quem utique non expeteret, ſi nihil de eius ſuauitate guſtaſſee. Audiens autem dicentẽ ſibi propheticum ſpiritum, Guſtate & uidete, quoniã ſuauis eſt Dominus: accepit quandam ſupernæ dulcedinis portionem, & in amorem caſtiſsimæ uoluptatis exarſit, ut ſpretis omnibus temporalibus, ad edendam bibendamque iuſtitiã toto accẽderetur affectu, & illius primi mandati apprehenderet ueritatẽ, dicentis: Diliges Dominum Deũ tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & ex tota uirtute tua: quoniam nihil eſt aliud diligere Deum, quàm amare iuſtitiam. Denique ſicut illic dilectioni Dei, proximi cura ſubiungitnr: ita & hic deſiderio iuſtitiæ uirtus miſericordiæ copulatur, & dicitur: [Beati miſericordes, quoniam ipſorum miſerebitur Deus.] Agnoſce Chriſtiane tuæ ſapientiæ dignitatem, & qualium diſciplinarum artibus ad quæ præmia uoceris, intellige. Miſericordem te miſericordia, iuſtum uult eſſe iuſtitia, ut in creatura ſua creator appareat, & in ſpeculo cordis humani per lineas imitationis expreſſa Dei imago reſplendeat. Secura eſto operantium fides: Aderunt tibi deſideria tua, & his quæ amas, ſine fine potieris. Et quoniam tibi per eleemoſynam omnia munda ſunt, ad eam quoque beatitudinem, quæ cõſequenter eſt promiſſa, peruenies, dicente Domino: [Beati mundo corde, qnoniam ipſi Deum uidebunt. Magna felicitas, dilectiſsimi, cui tãtum præmiũ præparatur. Quid ergo eſt habere cor mundum, niſi eis, quæ ſupra dictæ ſuut, ſtudere uirtutibus? Videre autem Deum quantæ ſit beatitudinis, quæ mens concipere, quæ lingua ualeat explicare? Et ramen hoc cõſequetur, cnm trãsformabitur humana natura, ut nõ iam per ſpeculum in ænigmate, ſed facie ad faciem, ipſam quam nullus hominum uidere potuit, ſicuti eſt, uideat deitatem, & quod oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, per ineffabile gaudium æternæ contemplationis obtineat. Meritò hæc beatitudo, cordis promittitur puritati. Splẽdorem etenim ueri luminis ſordens acies uidere non poterit, & qnod erit iucunditas mentibus nitidis, hoc erit pœna maculoſis. Declinentur igitur terrenarum caligines uanitatum, & ab omni ſqualore iniquitatis oculi tergantur interiores, ut ſerenus intuitus tantum Dei uiſione paſcatur. Ad hoc enim promerendum illud intelligimus pertinere, qnod ſequitur: [Beati pacifici, quoniã filij Dei uocabũtur.] Beatitudo iſta, dilectiſsimi, non cuiuslibet conſenſionis, aut qualiſcunque concordiæ eſt, ſed illius, de qua dicit Apoſtolus: Pacem habete ad Deum, & de qua dicit propheta Dauid: Pax multa diligẽtibus legẽ tuã, & non eſt illis ſcandalum. Hanc pacẽ etiã arctiſsima amicitiarum uincula, & indiſcretæ ſimilitudines animorum non ueraciter ſibi uendicant, ſi nõ cũ Dei uoluntate concordant. Extra dignitatem pacis ſuut improbarum parilitates cupiditatum, fędera ſcelerum, & pacta uitiorum. Amor mundi cum Dei amore nõ congruit, nec ad ſocietatẽ filiorum Dei peruenit, qui ſe a carnali generatione non diuidit. Qui autem ſemper mente cum Deo ſuut, ſoliciti ſeruare unitatẽ ſpiritus in uinculo pacis, nunquàm ab æterna lege diſsẽtiunt, fideli oratione dicentes: Fiat uoluntas tua ſicut in cęlo, & in terra. Hi ſunt pacifici, hi bene unanimes ſancteque cõcordes, uocandi ęterno nomine filij Dei, cohæredes autẽ Chriſti, quia hoc merebitur dilectio Dei & proximi, ut nullas iã aduerſitates ſentiat, nulla ſcandala pertimeſcat, ſed finito omniũ tentationũ certamine, in trãquilliſsima Dei pace requieſcat, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui cũ patre & ſpirituſancto uiuit & regnat in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

Terra mitibus promiſſa. — *Sap. 9.* — *1. Cor. 15.* — *Pſ. 33.* — *Deu. 6* — *Mat. 22.* — *Luc. 11.* — *1. Cor. 13.* — *Ioan. 1* — *2. Cor. 2.* — *Rom. 5* — *Pſ. 118* — *Eph. 4.* — *Mat. 6* — *Rom. 8*

IN FESTO S. MARTINI, quære in Cõmuni de Confeſſoribus.

De ſancta Catharina, quære in Communi de uirginibus.

IN DIE ANIMARVM, SERmo B. Auguſtini Epiſcopi, de Verbis Apoſtoli, ut de dormientibus non contriſtemur.

Eſt ſer. 32. de Verbis Apoſt.

ADmonet nos beatus Apoſtolus, ut de dormientibus, hoc eſt mortuis chariſſimis noſtris non contriſtemur, ſicut & cæteri qui ſpem nõ habẽt, ſpem ſcilicet reſurrectionis & incorruptionis æternæ. Nã ideò & dormiẽtes eos appellat ueraciſsima ſcripturæ conſuetudo, ut quũ dormientes

1. Theſſa. 4.

mientes audimus, euigilaturos minimè deſperemus. Vnde etiam cantatur in Pſalmo: Nunquid qui dormit, non adijciet ut reſurgat? Eſt ergo de mortuis eis qui diliguntur, quædam triſtitia quodammodò naturalis. Mortem quippe horret non opinio, ſed natura: nec huiuſmodi mors accederet, niſi ex pœna, quam præceſſerat culpa. Quapropter ſi animalia, quæ ita creata ſūt, ut ſuo quoq; tēpore moriantur, mortem fugiunt, diligunt uitam, quanto magis homo, qui ſic fuerat creatus, ut ſi uiuere ſine peccato uoluiſſet, ſine termino uiueret? Hinc itaq; neceſſe eſt ut triſtes ſimus, quando nos moriendo deſerunt quos amamus: quia etſi nouimus eos non in æternum relinquere nos manſuros, ſed aliquantulum præcedere ſecuturos: tamen mors ipſa quam natura refugit, cum occupat dilectum, contriſtat in nobis ipſius dilectionis affectum. Ideò admonuit Apoſtolus, ut non contriſtemur, ſed non ſicut cæteri, qui ſpem non habent. Contriſtamur ergo nos in noſtrorum mortibus neceſſitate amittendi, ſed cum ſpe recipiendi. Inde angimur, hinc cōſolamur, inde infirmitas afficit, hinc fides reficit: inde dolet humana cōditio, hinc ſanat diuina promiſſio. Proinde pompa funeris, agmina exequiarum, ſumptuoſa diligentia ſepulturæ, monumentorū opulenta conſtructio, uiuorum ſunt qualiacunque ſolatia, non adiutoria mortuorū. Orationibus uerò ſanctæ Eccleſiæ, & ſacrificio ſalutari, & eleemoſynis, quæ pro eorum ſpiritibus erogantur, non eſt dubitandum mortuos adiuuari, ut cum eis miſericordius agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerunt. Hoc enim à patribus traditum uniuerſa obſeruat eccleſia, ut pro eis, qui in corporis & ſanguinis Chriſti communione defuncti ſunt, cum ad ipſum ſacrificium loco ſuo commemorātur oretur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur. Cum uerò eorum commēdandorum cauſa, opera miſericordiæ celebrantur, quis eis dubitet ſuffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur? Non omninò ambigendum eſt iſta prodeſſe defunctis, ſed talibus, qui ita uixerint ante mortem, ut poſſint eis hæc utilia eſſe poſt mortem. Nam qui ſine fide, quæ per dilectionem operatur, eiuſque ſacramentis de corporibus exierūt, fruſtrà illis à ſuis huiuſmodi pietatis impēduntur officia, cuius dum hic eſſent, pignore caruerunt, uel non ſuſcipientes Dei gratiam & ſibi non miſericordiam theſaurizantes, ſed iram. Non ergo mortuis noua merita comparantur, cū pro eis boni aliquid operantur ſui, ſed eorum præcedentibus conſequentia iſta redduntur. Non enim dictum eſt, niſi cùm hic uiuerent, ut eos hæc aliquid adiuuarent, cum hic uiuere deſtitiſſent, & ideo iſtam finiens quiſque uitam, niſi quod meruit in ipſa, non poterit habere poſt ipſam. Permittantur ergo pia corda charorum de ſuorum morte contriſtari dolore ſanabili, & conſolabiles lachrymas fundant conditione mortali, quas cito reprimat fidei gaudium, qua creduntur fideles quando moriuntur, paululum à nobis abire, & ad meliora tranſire. Conſolentur eos etiam fraterna obſequia, ſiue quæ funeribus exhibentur, ſiue quæ dolentibus adhibentur, ne ſit iuſta querela dicentium. Suſtinui qui ſimul contriſtaretur, & non fuit, & conſolantes, & non inueni. Sit pro uiribus cura ſepeliendi & ſepulchra cōſtruendi, quia & hæc in ſcripturis ſanctis inter bona opera deputata ſunt. Nec ſolum in corporibus patriarcharum aliorumque ſanctorum, & humanis cadaueribus quorumque iacentium, uerum etiam in ipſius Domini corpore prædicati atque collaudati ſunt, qui iſta fecerunt. Impleant hæc homines erga ſuos officia poſtremi muneris, & ſui humani leuamenta mœroris. Verum illa quæ adiuuant ſpiritus defunctorum, oblationes orationes, erogationes, multo pro eis obſeruantius, inſtantius, abundantius impendant, qui ſuos carne, non ſpiritu mortuos, non ſolum carnaliter, ſed etiam ſpiritualiter amant.

Margin: pſ. 40. — Adiuuantur defuncti precib' & ſacrificijs eccleſiæ. — Gal. 5. — Dolor quis permittendus ob uita functos. — pſ. 68. — Defuncti ut adiuuandi.

SERMO B. AVGVSTINI EPIſcopi de uerbis Apoſtoli, Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut recipiat unuſquiſque prout geſsit, ſiue bona ſiue mala. 2. Cor. 5.

Eſt ſer. 34. de Verbis Apoſt.

Omnium Chriſtianorū ſpes, fratres chariſsimi, in futurum tempus extenditur, ut quod hic ſeruimus Deo, alibi nos ſeruiſſe lætemur. Hic enim nobis poſita ſunt certamina, ſed in futuro ſeculo certaminum præmia reſeruata. Iuſtè ſiquidem & prouidè diuina ſapientia ſeparauit tempus laboris & præmij. Hic ergo laboramus, hic Deo ſeruimus, & mandata eius ſeruamus, ut in futuro ſeculo, id eſt, in cælorum regno, ęterna præmia capiamus. Scire enim debemus, fratres dilectiſsimi, quid nobis ſcriptura diuina commendat, id eſt, futurum eſſe iudicium Dei, quod poſt reſurrectionem complebitur mortuorū. Hoc eſt, quod præcipuè Chriſtianos à gentili errore ſecernit, quia illi hanc tantum modò uitam eſſe credunt, & ideo ſine Deo eſſe, & diuerſis peccatis atque criminibus non metuunt inquinari. Nos uerò ita in hac uita conuerſemur, ut nos ad aliam pręparemus, in qua & bonis bona, & malis mala retribuentur, ſicut dixit Apoſtolus: Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut recipiat unuſquiſque pront geſsit, ſiue bona, ſiue mala. Sicut hic modò aſtamus in Eccleſia, & nos inuicem præſentes aſpicimus, ita etiam poſt reſurrectionem mortuorum aſtituri ſumus ante tribunal Chriſti. Hanc enim etiam ipſam animam tunc habebimus, quam modò habemus, & in hoc ipſo, quo nunc induimur, ſumus corpore reſuſcitandi. Nō enim ſicut muta animalia facti ſumus, non ſicut equi & boues, ut æterna morte pereamus, quia poſt quàm hic uixerimus, alibi iudicabimur, ut aut pro peccatis pœnas, aut pro bonis operibus præmia conſequamur æterna. Nemo ergo, fratres mei chariſsimi, de reſurrectione deſperet, in qua Chriſtianorum ſpes tota cōſiſtit. Credite fratres Apoſtolo prædicanti, & nihil de reſurrectione dubitantes, ad diem iudicij uos præparate. An fortè ſicut impij & increduli non putatis fieri poſſe, ut à mortuis reſurgamus? Planè dicat hoc, qui omnipotentem non credit eſſe Deum, qui hoc promittit futurum. Nos autem, qui ſimus Dei omnipotentis eſſe uirtutem, quia promiſiſſe Deum legimus, quòd reſurrectionem mortuorum faciat, non poſſumus de reſurrectione mortuorū dubitare, quam ſe facturum eſſe promittit, qui & omnipotens eſt, & mentiri neſcit. Sed te appello, quicunque infideli animo de reſurrectione dubitas, & putas non poſſe mortuos reſuſcitari. Quid eſt amplius, ex nihilo homines facere qui uiuant, an eos qui facti ſuot atque uixerunt, reparare poſt mortem? Vtique plus eſt facere quod nunquam fuit, quàm reparare quod fuerit. Quomodò ergo impoſsibile eſſe dicis, ut Deus qui hominem formauit ex nihilo, reformet? Quomodò non poteſt ſuſcitare conuerſos in puluerem, qui ſi etiam in nihilum redirèmus, facere poterat ut eſſemus, ſicut & fecit nos eſſe, cum anteà nūquā fuiſſemus? Ita enim beatus Apoſtolus Paulus dixit: Sed dicunt aliqui: Quomodò reſurgunt mortui? Quali autem corpore ueniunt? Inſipiens tu quod ſeminas non uiuificatur, niſi prius moriatur. Et quod ſeminas, non corpus

Margin: Spes Chriſtianorū. — 2. Cor. 5. — Quales adſtabim' ad tribunal Chriſti. — Præmia bonorum operū. — 1. Cor. 15.

corpus quod futurum eſt ſeminas, ſed nudum granũ, utpotè tritici, aut alicuius cæterorum: Deus autẽ dat illi corpus ſicut uoluit, & unicuique ſeminũ propriũ corpus. Noli ergo, incredule homo, de reſurrectione dubitare, qui grana ſeminum mortua & putrefacta uiuificat, per quæ in hoc ſeculo uiuas, multo magis teipſum reſuſcitabit ut uiuas in æternum. Qui illa reparat, quæ tibi ſunt neceſſaria, quomodo teipſum non reparat, propter quem & alia reparare dignatus eſt? Itaque ſi uelimus conſiderare, quæ in iſto ſeculo uidemus, diuinę adminiſtrationis opera, ſigna ſunt futurorum. Tota ergo huius mundi adminiſtratio, teſtimonium eſt reſurrectionis futuræ. Videmus certe hyemis tempore uel aduentu, arbores ſpoliari pomis, nudari foliis, ſed eas rurſus uerno tempore ſpeciem reſurrectionis exprimere, quæ primo quidem incipiunt turgere in gemmis, tunc ornari in floribus, ueſtri & foliis, & poſtmodum pomis grauari. Interrogo te, infidelis homo, qui de reſurrectione dubitas, ubi ſunt iſta, quæ tempore quo Deus diſpoſuit, producuntur? Dic mihi, ubi latitant antequam producantur, quæ nuſquam quidem uidentur, ſed tamen Deus qui omnipotens eſt, & ea ex nihilo condidit, ſecreta ſua uirtute producit? Hinc iam ad campos & prata reſpicite quæ æſtate tranſacta herbis ſuis ſpoliantur ac floribus, & nuda remanent ipſa ſpatia terrarum, ſed iterum uerno tempore reueſtiuntur, & nouo ubique germine incipiente lætatur agricola. Certe herba quæ ante uixit & moritur, rurſus reuiuiſcit ex ſemine, ſic etiam & noſtrum corpus reuiuiſcit ex puluere. Sed dicis, o homo incredule. Ideo credimus futurum, ut arbores & herbæ & omnia reuiuiſcant, quia illa iam facta cognoſcimus. Vnde autem cognoſcere poſſumus, quia mortui reſurgunt, quum adhuc a mortuis nemo ſurrexerit? Quiſquis hoc dicis uel cogitas, audi patienter, & intellige ſapienter: Ideo enim Dominus noſter Ieſus Chriſtus mori uoluit & reſurgere, ne tu de reſurrectione dubitares. Tamen quomodo potes dubitare, quia non ſumus reſurrecturi a mortuis, quũ hoc promittat Deus, qui neſcit aliquando mentiri, qui poteſt facere quicquid uult, quia omnipotens eſt, & implet omnia quæ promittit, quia uerax eſt, & mendacium in eo non eſt? Et dedit nobis pius & miſericors Dominus uirtutis ſuæ pignus, & grandi teſtimonio nobis ſpem reſurrectionis oſtendit, quia unigenitum filium ſuum pro nobis hominem factum & mortuum, a mortuis ſuſcitauit. Ideo enim Dominus noſter Ieſus Chriſtus naſci ex homine, id eſt, ex Maria uirgine eſt dignatus, & a Iudæis crucifigi, & die tertia reſurgere, ut nos tali exemplo animati, reſurrectionem ex mortuis certiſsime crederemus, quam qui nõ credit, futuram, nec hoc quidem credit quod Chriſtus reſurrexit a mortuis. Qui autem Dominum Ieſum reſurrexiſſe a mortuis confitetur, nec de ſua poterit dubitare. Abſtinete ergo uos ab omni opere malo, ab inimicitiis, ab ebrietate, à fornicatione, à furto, à periurio, à falſo teſtimonio, à detractione, quia hæc omnia odit Deus, & eos qui iſta faciũt, puniet in futuro. Eſtote autem benigni, miſericordes, inuicem honorem habentes, & ea ſemper operantes quæ in ſanctis ſuis diligit Deus, ut poſſitis cum ſanctis eius ad æternam & immortalẽ gloriam peruenire, & uiuere in ſecula ſeculorum, Amen.

Teſtimonia futuræ reſurrectionis.

TRACTATVS B. AVGVSTINI Epiſcopi de eo. Quod ſcriptũ eſt in euangelio S. Ioannis. cap. 11. Erat autem quidam languens Lazarus.

Eſt Tract. 49. in Ioan.

INter omnia miracula, quæ fecit Dominus noſter Ieſus Chriſtus, Lazari reſurrectio præcipue prædicatur. Sed ſi attendamus quis fecerit, delectari debemus potius quam mirari. Ille ſuſcitauit hominem, qui fecit hominem. Ipſe eſt enim unicus patris, per quem, ſicut noſtis, facta ſunt omnia. Si ergo per illũ facta ſunt omnia, quid mirum eſt, ſi ſurrexit unus per illum, cũ tot quotidie naſcantur per illum? Plus eſt homines creare quam reſuſcitare. Dignatus eſt tamen & creare & reſuſcitare, creare omnes, reſuſcitare quoſdam. Nam cum multa feciſſet Dominus Ieſus, non omnia ſcripta ſunt, ſicut idem ipſe ſanctus euangeliſta teſtatur, multa Dominum Ieſum & dixiſſe & feciſſe, quæ ſcripta non ſunt. Electa ſunt autem quæ ſcriberentur, quæ ſaluti credentium ſufficere uidebantur. Audiſtis enim quia Dñs Ieſus mortuũ ſuſcitauit: ſufficit tibi ut ſcias, quia ſi uellet, omnes mortuos ſuſcitaret. Et hoc quidem ſibi ad finem ſeculi reſeruauit. Nam quem audiſtis magno miraculo quatriduanum mortuum ſuſcitaſſe de ſepulchro, ueniet hora, ſicut ipſe dixit, quando omnes qui ſunt in monumentis, audient uocem eius, & procedent. Reſuſcitauit putentem, ſed tamen in cadauere putente adhuc erat forma membrorum. Ille in nouiſsimo die ad unam uocem cineres eſt reſtituturus in carnem. Sed oportebat ut modo aliqua faceret, quibus datis uelut ſuæ uirtutis indiciis, credamus in eum, & ad illam reſurrectionem præparemur, quæ erit ad uitam, non ad iudicium. Ita quippe ait: Veniet hora, quando omnes qui in monumentis ſunt, audient uocem eius, & procedent, qui bona fecerunt, ad reſurrectionem uitæ, qui mala egerunt, ad reſurrectionẽ iudicii. Tres tamẽ a Domino reſuſcitatos mortuos in euangelio legimus, & forte non fruſtra. Domini quippe facta nõ ſunt, tantummodo facta ſed ſigna. Si ergo ſigna ſunt, præter id quod mira ſunt, aliquid profecto ſignificant, quorum factorũ ſignificationem inuenire, aliquando eſt operoſius, quam ea legere uel audire. Admirantes audiebamus, tanquã magni miraculi ſpectaculo ante oculos noſtros conſtituto, cũ euãgeliũ legeretur, quemadmodũ reuixerit Lazarus. Si attendamus mira opera Chriſti, omnis qui credit, reſurgit. Si attendamus omnes & intelligamus deteſtabiliores mortes, omnis qui peccat, moritur: ſed mortem carnis omnis homo timet, mortem animæ pauci. Pro morte carnis, quæ ſine dubio quandoque futura eſt, curant omnes ne ueniat. Inde eſt, quod laborant. Laborat ne moriatur homo moriturus, & non laborat ne peccet homo in æternum uicturus. Et cum laborat ne moriatur, ſine cauſa laborat. Id enim agit, ut multum mors differatur, non ut euadatur. Si autem peccare nolit, non laborauit, & uiuet in æternum. O ſi poſſemus excitare homines mortuos, & cum ipſis pariter excitari, ut tales eſſemus amatores uitæ permanentis, quales ſunt homines amatores uitæ fugientis. Quid non facit homo ſub mortis periculo conſtitutus? Gladio impendente ceruicibus, prodiderunt homines quicquid ſibi unde uiuerent, reſeruabant. Quis non continuo prodidit, ne percuteretur? Et poſt proditionem fortaſſe percuſſus eſt. Quis non ut uiueret, continuo perdere uoluit unde uiueret, eligens uitam mendicantem, quam celerem mortem? Cui dictum eſt: Nauiga ne moriaris, & diſtulit? Cui dictum eſt, La

Ioã. ult.

Ioan. 5

Ibid.

Tres à Domino excitati.

Prepoſtera hominum cura.

hora ne moriatis, & piger fuit? Leuia Deus iubet, ut
in æternũ uiuamus & obedire negligimus. Non tibi
Deus dicit, Perde quicquid habes, ut uiuas exiguo tẽ
pore in labore ſolicitus, ſed, Da pauperi unde habes, ut
uiuas ſemper ſine labore ſecurus. Accuſant nos amato
res uitæ tẽporalis, quã nec cũ uolũt, nec quandiu uo-
lũt, habent, & nos inuicẽ nõ accuſamus, tã pigri, tã te
pidi ad capeſſendã uitã æternã quã ſi uoluerimus, ha-
bebimus, cũ habuerimus, nõ amittemus. Hãc autem
mortẽ quã timemus, etiã ſi noluerimus, habebimus.
Si ergo Dñs magna ſua gratia, & magna ſua miſericor
dia animas ſuſcitat, ne moriãtur in æternũ, bene intel
ligimus tres illos mortuos, quos in corporibus ſuſcita
uit, aliquid ſignificare & figurare de reſurrectionibus
animarũ, quæ ſiũt per fidẽ. Reſuſcitauit filiã archiſyna
Mar. 5. gogi adhuc in domo iacentẽ. Reſuſcitauit iuuenẽ fi-
liũ uiduę, extra portas ciuitatis elatũ. Reſuſcitauit La
Luc. 7. zarũ ſepultũ quatriduannũ. Intueatur quiſq; animam
Ioã. 11. ſuã, ſi peccat, moritr. Peccatũ, mors eſt animæ. Sed ali-
quãdo in cogitatione peccator. Delectauit ꝙ malũ eſt
Tria genera peccatorum. cõſenſiſti, peccaſti. Cõſenſio illa occidit te. Sed intus
eſt mors, quia cogitatũ malũ nõdũ proceſsit in factũ.
Talẽ animã reſuſcitare ſe ſignificãs Dñs, reſuſcitauit
illã puellã, quæ nondum erat foras elata, ſed in domo
mortua iacebat, quaſi peccatũ latebat. Si autẽ nõ ſolũ
malæ delectationi cõſenſiſti, ſed etiã ipſum malũ feci
ſti, quaſi mortuum extra portã, extuliſti, iã foris es, &
mortuus elatus es, tamen & ipſum Dñs reſuſcitauit &
reddidit uiduæ mr̄i ſuæ. Si peccaſti, pœniteat te, & re
Mala conſuetudo. ſuſcitat te Dñs, & reddet eccleſiæ mr̄i tuæ. Terti⁹ mor
tuus, eſt Lazarus. Eſt genus mortuis immane, mala cõ
ſuetudo appellatr. Aliud eſt.n. peccare, aliud peccandi
cõſuetudinẽ facere. Qui peccat & cõtinuo corrigit,
cito reuiuiſcit, quia nondum eſt implicatus conſue-
tudine, nõ eſt ſepultus. Qui autẽ peccare cõſueuit, ſe-
pultus eſt, & bene de illo dicitur, Fœtet. Incipit enim
habere peſsimã famã, tãquã odorẽ terrimũ. Tales ſunt
omnes aſſueti ſceleribus, perditis moribus. Dicis ei,
Noli facere, quando te audit, quẽ terra ſic premit, &
tabe corrũpitur, & mole cõſuetudinis prægrauatur?
Nec ad ipſum tamẽ reſuſcitandum minor fuit uirtus
Chriſti. Nouimus uidemus quotidie, uidemus homi-
nes peſsima conſuetudine permutata, uiuere melius,
quam uiuant qui reprehendebant. Deteſtabaris homi
nẽ. Ecce ipſa ſoror Lazari (ſi tamen ipſa eſt, quæ pedes
Dñi unxit unguento, & terſit capillis ſuis, quos laue-
rat lachrymis) melius ſuſcitata eſt, quã frater eius. De
magna malæ cõſuetudinis mole eſt liberata. Erat enim
Luc. 7. famoſa peccatrix & de illa dictũ eſt. Dimittũtur ei pec
cata multa, quoniã dilexit multũ. Videmus multos no
uimus multos, nemo deſperet, nemo de ſe præſumat
Et deſperare malũ eſt, & de ſe præſumere. Sic noli de-
ſperare, ut eligas de quo debeas præſumere. Ergo &
Lazarũ Dñs ſuſcitauit. Audiſtis qualẽ, id eſt, quid ſigni
ficet Lazari reſurrectio. Legamus itaq; iã, & qm̃ mul
ta in hac lectione manifeſta ſunt, expoſitionẽ in ſingu
lis nõ quæram⁹, ut neceſſaria pertractem⁹. [Erat ãt qdã
lãguẽs Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ & Mar
thæ ſororũ eius.] In ſuperiori lectione meminiſtis,
quòd Dñs exijt de manibus eorum, qui eum lapidare
uoluerant, & diſceſsit trãs Iordanẽ, ubi Ioannes ba-
ptizabat. Ibi ergo Dño cõſtituto, infirmabatur in Be-
thania Lazarus, quod caſtellum erat proximum Hie-
roſolymis. [Maria autem erat, quæ unxit Dñm unguẽ
to, & exterſit pedes eius capillis ſuis, cuius frater Laza
rus infirmabatr. Miſerũt ergo ſorores ei⁹ ad eũ dicẽtes.
Iã intelligimus quo miſerũt, ubi erat Ieſus, quoniã ab
ſens erat, trans Iordanẽ ſcilicet. Miſerunt ad Dñm, nũ
ciantes ꝙ ęgrotaret frater earũ, ut ſi dignaretur, ueni-
ret, & eũ ab ægritudine liberaret. Ille diſtulit ſanare,
ut poſſet reſuſcitare. Quid ergo renũciauerũt ſorores
eius? [Dñe, ecce quẽ amas, infirmatur.] Non dixerunt
Veni. Amãti.n. tantũmodo nunciandũ fuit. Non auſæ
ſunt dicere, Veni & ſana, nõ auſæ ſunt dicere, Ibi iube,
& hic fiet. Cur.n. nõ & iſtæ, ſi fides illius Centurionis *Mat. 8*
inde laudatur? Ait enim: Nõ ſum dignus, ut intres ſub
tectum meũ: ſed tantùm dic uerbo, & ſanabitur puer
meus. Nihil horũ iſtę, ſed tantũmodo, Domine, ecce
quem amas, infirmatur. Sufficit, ut noueris. Non.n.
amas, & deſeris. Dicit aliquis: Quomodò per Lazarũ
peccator ſignificabatur, & à Domino ſic amabatur?
Audiat eum dicentem. Nõ ueni uocare iuſtos, ſed pec *Mat. 9*
catores. Si enim peccatores Deus non amaret, de
cælo ad terram non deſcenderet. [Audiens autem Ie
ſus, dixit eis, Infirmitas hęc non eſt ad mortem,
ſed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei. Talis
glorificatio ipſius non ipſum auxit, ſed nobis pro-
fuit. Hoc eſt ergo, ꝙ ait, Non eſt ad mortẽ, quia & ipſa
mors non erat ad mortẽ, ſed potius ad miraculũ, quo
facto crederent homines in Chriſtum, & uitarẽt uerã
mortẽ. Sauè uidete, quẽadmodũ tanq̃ ex obliquo Do
minus Deum ſe dixit, propter quoſdam qui negant
filiũ Deũ eſſe. Nã ſunt hæretici, qui hoc negãt, quòd
filius Dei Deus ſit. Ecce audiant: Infirmitas hęc non
eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei. Qua gloria? Cuius
Dei? Audi quid ſequitur. Vt glorificetur filius Dei. In
firmitas ergo hæc nõ eſt ad mortẽ, ſed pro gloria Dei,
ut glorificetur filius Dei per eã. Per quã? Per illã infir
mitatẽ. [Diligebat autẽ Ieſus Martham & ſororẽ eius
Mariam, & Lazarum.] Ille languens, illæ triſtes, om-
nes dilecti, ſed diligebat eos & languentium ſaluator
immo etiã mortuorũ ſuſcitator, & triſtiũ conſolator.
[Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidẽ mãſit
in eodẽ loco duobus diebus.] Nunciauerunt ergo il-
li, manſit illic ille. Tandiu tẽpus ductũ eſt, quouſque
quatriduũ cõpleretur. Non fruſtra, niſi quia forte, im
mo quia certe & ipſe numerus dierũ intimat aliquod
ſacramentũ. [Deinde poſt hæc dicit diſcipulis ſuis. Ea
mus in Iudæam iterũ,] Vbi pene fuerat lapidatus: qui
propterea inde diſceſsiſſe uidebatur, ne lapidaretur.
Diſceſsit.n. ut homo, ſed in redeundo quaſi oblitus in
firmitatẽ, oſtẽdit poteſtatẽ. Eamus, inquit, ut Iudæã.
Denique hoc dicto, uidete quemadmodũ diſcipuli
territi fuerint. [Dicunt ei diſcipuli: Rabbi, nũc quæ-
rebant te lapidare Iudęi, & iterũ uadis, illuc? Reſpõ-
dit Ieſus: Nõnne duodecim ſunt horæ diei?] Quid ſi-
bi uult iſta reſponſio? Illi dixerunt: Modo te lapidare
uolebant Iudæi, & iterũ uadis illuc, ut te lapident? Et
Dñs Nõnne duodecim ſunt horæ diei? [Si quis ambu
lauerit in die, nõ offendit, quia lucẽ huius mũdi uidet.
Si autẽ ambulauerit in nocte, offendit, quia lux non
eſt in eo.] De die quidẽ locutus eſt, ſed in noſtra intel
ligentia quaſi adhuc nox eſt. Inuocemus diẽ, ut expel
lat noctẽ, & cor lumine illuſtret. Quid enim Dñs dice
re uoluit? Quantũ mihi uidetur, quantũ ſublucet alti
tudo profunditaſque ſententiæ redarguere uoluit du
bitationẽ illorũ & infidelitatẽ. Voluerunt.n. conſiliũ
dare Dño, ne moreretur, qui uenerat mori, ne ipſi mo
rerentur. Sic etiã quodã alio loco Petrus ſanctus dili-
gens Dñm, ſed adhuc nõ plene intelligens cur ueniſ-
ſet, timuit ne moreretur, & uitæ diſplicuit, id eſt, ipſi
Dño. Nã cũ indicaret diſcipulis, quod eſſet Hieroſoly
mis a Iudęis paſſurus, reſpondit Petrus inter cæteros *Matt. 16.*
& ait: Abſit a te Dñe: propitius eſto tibi non fiet iſtud.
Et continuo Dñs. Redi poſt me ſatanas, non.n. ſapis
quæ Dei ſunt, ſed quæ hominũ. Et paulo ante confitẽs
filiũ Dei, laudẽ meruerat. Audierat.n. Beatus es Simõ *Ibid.*
Bar Iona, quia non tibi reuelauit caro & ſanguis, ſed
pater meus qui in cælis eſt. Cui dixerat Beatus es, illi
dicit, Redi retro me ſatanas, quia beatus a ſe nõ erat

Sed

Sed unde? Quia non tibi renelauit caro & ſanguis, ſed
pater meus qui in cælis eſt. Ecce unde beatus es, non
Ioã.16 de tuo, ſed de meo. Nõ quia pater ego, ſed quia om-
nia quæ habet pater, mea ſunt. Si beatus de ipſius Do
mioi, ſatanas de cuius? Ibi dicit, rationẽ quippe reddi
dit beatitudinis, cũ diceret. Nõ caro & ſanguis tibi re
uelauit hoc, ſed pater meus qui in cælis eſt. Hæc eſt
cauſa beatitudinis tuæ. Quod uero dixit, Redi poſt
me ſatanas, audi etiam huius rei cauſam. Nõ.n. ſapis
quę dei ſunt, ſed quæ hominũ. Nemo ergo ſe palpet:
de ſuo ſatanas eſt, de Dei beatus eſt. Quid eſt.n. de ſuo
niſi de peccato ſuo? Tolle peccatũ ꝙ eſt tuũ, iuſtitia, in
1.Cor. quit, de meo eſt. Quid.n. habes quod nõ accepiſti? Cũ
4. ergo uellent dare conſiliũ homines Deo, diſcipuli ma
giſtro, ſerui Domino, ægroti medico, corripuit eos,
& ait: Nónne duodecim ſunt horæ diei? Si quis am-
bulauerit in die, non offendit: me ſequimini, ſi nõ uul
tis offendere. Nolite mihi conſiliũ dare quos a me cõ
ſilium oportet accipere. Quo ergo pertinet, Nónne
duodecim ſunt horę diei? Quia ut diẽ ſe eſſe oſtende
ret, duodecim diſcipulos elegit. Si ego ſum, inquit,
dies & uos horæ, nũquid horæ diei conſiliũ dant? Ho-
ræ diẽ ſequũtur, nõ dies horas. Si ergo illi horæ, quid
ibi Iudas? Et ipſe inter duodecim horas? Si erat hora,
lucebat, ſi lucebat quomodo diem ad mortem trade
bat? Sed Dominus in hoc uerbo non ipſum Iudã, ſed
ipſius ſucceſſorẽ prę uidebat, Iuda enim cadente, ſuc-
Act.1. ceſsit Matthias, & duodenarius numerus manſit. Nõ
ergo fruſtra duodecim diſcipulos elegit Dominus, ni
ſi quia ipſe ſpiritalis eſt dies. Sequantur ergo horæ
diẽ, prædicẽt horæ diẽ, horæ illuſtrẽtur a die, horæ il
luminentur a die, & per horarũ prædicationẽ credat
mũdus in diẽ. Hoc ergo ait de cõpendio, Me ſequimi
ni, ſi nõ uultis offendere. Et poſt hoc dicit eis. [Laza-
rus amicus noſter dormit, ſed uado ut a ſomno exci-
tem eũ.] Verũ dixit, ſororibus mortuus erat, Dño dor
miebat, hominibus mortuus erat, qui eũ ſuſcitare nõ
poterãt. Nã Dñs tanta eũ facilitate excitabat de ſepul
chro, quãta tu nõ excitas dormientem de lecto. Ergo
ſecundũ potentiã ſuam dixit dormientẽ, quia & alii
mortui dicti ſunt in ſcripturis ſæpe dormientes, ſicut
1.Th.4 Apoſtolus dicit: De dormiẽtibus aũt nolo uos ignora
re fratres, ut nõ cõtriſtemini ſicut & cęteri, qui ſpem
non habent. Ideo & ipſe dormiẽtes appellauit quia re
ſurrecturos prænunciauit. Dormit ergo omnis mor-
tuus, & bonus & malus. Sed quomodo intereſt in ip
ſis, qui quotidie dormiũt & exurgunt quid quiſq; ui-
deat in ſomnis (alii ſentiũt læta ſomnia, alii torquẽtia
ita ut euigilãs dormire timeat, ne ad ipſa iterũ redeat
ſic unuſquiſq; hominũ cũ cauſa ſua dormit, cũ cauſa
ſua ſurgit, & intereſt quali cuſtodia quiſq; recipiatur,
ad iudicẽ poſtea producẽdus. Nã & receptiones in cu
ſtodia pro meritis cauſarũ adhibentur. Alios iubẽtur
cuſtodire lictores humanũ & mite officiũ atq; ciuile:
alii tradũtur optionibus, alii mittũtur in carcerẽ & in
carcere ipſo nõ omnes, ſed pro meritis, grauiorũ cau-
ſarũ in ima carceris cõtrudentur. Sicut ergo diuerſæ
cuſtodiæ agentiũ in officio, ſic diuerſa cuſtodia mor-
Luc.16 tuorũ, & diuerſa merita reſurgẽtiũ. Receptus eſt pau
4.Sẽt. per, receptus eſt & diues, ſed ille in ſinu Abrahæ, ille
diſt.54 ubi ſitiret, & guttã aquæ nõ inueniret. Habent ergo
capit.1 omnes animæ, ut ex hac occaſione inſtruã charitatẽ
ueſtrã, habẽt omnes animæ cũ de ſeculo exierint, di-
uerſas receptiones ſuas. Habẽt gaudium bonæ, malæ
tormẽta, ſed cũ facta fuerit reſurrectio, & bonorũ am
plius gaudiũ erit, & malorũ tormẽta grauiora, quãdo
cũ corpore torquebũtur. Recepti ſunt in pace ſancti
patriarchæ, prophetę, apoſtoli, martyres, boni fideles
omnes tamen adhuc in fine accepturi ſunt, quod pro-
miſit Deus. Promiſſa eſt.n. reſurrectio etiã carnis mor
tis cõſumptio, uita æterna cũ angelis. Hoc oẽs ſimul
accepturi ſumus. Nã requiẽ quæ cõtinuo poſt mortẽ
datur, ſi ea dignus eſt, tunc accipit quiſq; cũ moritur.
Priores acceperũt patriarchę, poſteriores prophetę re
cẽtius apoſtoli, multo recẽtiores ſancti martyres quo
tidie boni fideles, & alii in iſta requie tãdiu ſunt, alii
nõ tãdiu, alii annis paucioribus, alii recẽti tẽpore. Cũ
uero ab hoc ſomno euigilabunt, ſimul omnes quod
promiſſum eſt accepturi ſunt. Lazarus amicos noſter
dormit, ſed uado ut a ſomno excitẽ eum. [Dixerunt er
go diſcipuli,] quomodo intellexerũt, ſic reſponderũt
[Dñe, ſi dormit, ſaluus erit.] Solet.n. eſſe ſomnus ęgro
tantiũ, ſalutis indiciũ. [Dixerat autẽ Ieſus de morte
eius: illi autẽ putauerũt, quia de dormitione ſomni di
ceret. Tũc ergo dicit eis Ieſus manifeſtè. [Subobſcure
.n. dixerat, Dormit. Ait ergo manifeſtè: [Lazarus mor
tuus eſt, & gaudio propter uos, ut credatis, quia non
erã ibi.] Et ſcio quia mortuus eſt, & nõ erã ibi. Aeger
.n. nõ mortuus fuerat nũciatus. Sed quid lateret eum
qui creauerat, & ad cuius manus anima moriẽtis exie
rat? Hoc eſt ꝙ ait: Gaudeo ꝑꝑ uos ut credatis quia nõ
ibi erã ut iã inciperẽt admirari, ꝙ a Dñs potuit dicere
mortuũ, quod nõ uiderat, nec audierat. Vbi ſane me-
miniſſe debemus, ꝙ adhuc etiã ipſorũ diſcipulorum,
qui in eũ iã crediderant, miraculis ædificabatur fides
non ut ea, quæ nõ erat, eſſe inciperet, ſed ut ea iã quæ
eſſe cœperat, creſceret, quãuis tali uerbo uſus ſit, qua
ſi tũc credere inciperẽt. Nõ enim ait: Gaudeo propter
uos, ut ueſtra fides augeatur, ſiue firmetur, ſed ait, Vt
credatis, quod intelligẽdũ eſt, ut amplius robuſtiusq;
credatis. [Sed eamus ad eũ. Dixit ergo Thomas, qui di
citur Didimus, ad condiſcipulos: Eamus & nos, & mo
riamur cum illo. Venit itaque Ieſus, & inuenit eum
quatuor dies iam in monumẽto habẽtẽ.] De quatuor Quatu
diebus multa quidẽ dici poſſunt, ſicut ſe habẽt obſcu or dies
ra ſcripturarũ, quę pro diuerſitate intelligẽtiũ multos myſtice
ſenſus pariũt. Dicamus & nos, quid nobis uideatur ſi
gnificare mortuus quatriduanus. Quomodo .n. in illo Ioan.9
cæco intelligimus quodammodo humanũ genus, ſic
forte & in iſto mortuo multos intellecturi ſumos. Di
uerſis.n. modis una res ſignificari poteſt. Homo quan
do naſcitur, iã cũ morte naſcitur, quia de Adã peccatũ
trahit. Vnde dicit Apoſt. Per unũ hominẽ peccatũ in- Rom.5
trauit in mundũ, & per peccatũ mors, & ita in omnes
homines pertranſiit, in quo omnes peccauerũt. Ecce
habes in unum diẽ mortis, ꝙ homo trahit de mortis
propagine. Deinde creſcit, incipit accedere ad ratio-
nales annos, ut legem ſapiat naturalẽ, quã omnes ha-
bent in corde fixã. Quod tibi fieri nõ uis, alii ne fece- Tob.4
ris. Nunquid hoc de paginis diſcitur, & non in natura
ipſa quodammodo legitur? Furtum uis pati? Vtique
nõ uis. Ecce lex in corde tuo: Quod non uis pati, face
re noli. Et hãc legẽ tranſgrediuntur homines. Ecce al-
ter dies mortis. Data eſt etiã lex diuinitus per famulũ
Dei Moyſen. Dictũ eſt illi: Nõ occides, nõ mœchabe-
ris, nõ falſum teſtimoniũ dices, honora patrẽ & matrẽ Ex.20
nõ cõcupiſces rẽ proximi tui, nõ concupiſces uxorem
proximi tui. Ecce lex ſcripta eſt, & ipſa contemnitur.
Ecce tertius dies mortis. Quid reſtat? Venit & euange
liũ. Prædicatur regnũ cælorũ, diffamatur ubiq; Chri-
ſtus, minatur gehenna, uita promittitur æterna, & ip
ſa contẽnitur. Tranſgrediuntur homines euangeliũ:
ecce quartus dies mortis. Merito iam putet. Nunquid
& talibus negãdi eſt miſericordia? Abſit. Etiam ad ta
les Dñs excitandos non dedignatur accedere. [Multi
autem ex Iudæis uenerãt ad Martham & Mariã, ut cõ
ſolarentur eas de fratre ſuo. Martha ergo ut audiuit
quia Ieſus uenit, occurrit illi. Maria aũt domi ſedebat.
Dixit ergo Martha ad Ieſum, Domine, ſi fuiſſes hic,
frater meus nõ fuiſſet mortuus. Sed & nunc ſcio quia
quæ-

quæcunque popoſceris a Deo, dabit tibi Deus.]Non
dixit, Sed & modo rogo te, ut reſuſcites fratrẽ meũ.
Vnde enim ſciebat, ſi fratri eius reſurgere utile fuerit.
Hoc tantũ dixit, Scio quia potes, ſi uis, facis, utrũ.n.fa
cias, iudicii tui eſt, nõ præſumptiunis meæ. Sed & nũc
ſcio, quia quęcũq; pupoſceris a Deu, dabit tibi Deus.
[Dixit illi Ieſus. Reſurget frater tuus.] Hoc ambiguũ
fuit, nõ.n.ait. Mudu reſuſcito fratrẽ tuũ, ſed, Reſurget
frater tuus. [Dicit ei Martha: Scio quia reſurget in re
ſurrectiune in nouiſsimo die.] De illa reſurrectione ſe
cura ſum, de hac uita iucerta ſum. [Dicit ei Ieſus. Ego
ſum reſurrectiu & uita.] Dicis, Reſurget frater meus
in nouiſsimo die, uerũ dicis. Sed per quẽ tũc reſurget,
poteſt & modo, quia ego ſum, inquit, reſurrectiu & ui
ta. Audite fratres, audite quid dicat. Certe tuta expe-
ctatio erat circũſtantiũ, ut reuiuiſceret Lazarus, unus
murtuus quatridnanus. Audiamus & reſurgamus.
Quã multi ſunt iu hoc populo, quos premit malæ cõ
Eph.5 ſuetudinis moles. Forte andiũt me quidã, quibus dici
tur. Nulite inebriari uino, in quo eſt luxuria. Dicunt,
Nũ poſſumus. Forte audiũt me aliq immũdi, laſciuiis
& flagitiis iuquinati, quibus dicitur. Nulite hoc face
re, ue pereatis. Et reſpũdẽt, Nõ puſſumus tolli a cõſue
tudine nuſtra. O Dñe, iſtos reſuſcita. [Ego ſum, in-
quit, reſurrectio & uita.] Ideo reſurrectiu, quia uita.
[Qui credit in me, etiãſi mortuus fuerit, uiuet. Et om
uis qui uiuit, & credit in me, nũ morietur iu æternũ.]
Quid eſt hoc? Qui credit in me, etiamſi mortuus
fuerit, ſicut Lazarus murtuus eſt, uiuet, Quia uon
eſt Deus mortuurum ſed uiuurum: De ulim mortuis
patribus, hoc eſt, de Abraham, & Iſaac, & Iacob
Mat. 22. tale Iudæis reſponſum dedit. Ego ſum Deus Abra-
hã, Deus Iſaac, & Deus Iacob non eſt Deus mortuorũ
ſed uiuorũ: Omnes.u.illi uiuũt. Crede ergo, & ſi mor
tuus fueris, uiues. Si autẽ uõ credis, & quũ uiuis, mor
tuus es. Probemus &, hoc, quia ſi nou credis & uiuis,
murtuus es. Cuidã Dñs differẽti ſequi eũ, & dicẽti, Eã
Mat.8 prius ſepelire patrẽ meũ: Sine, inquit, mortuos ſepeli
re murtuos ſuos, tu ueni, ſequere me. Erat ibi mortuus
ſepeliendus, erãt ibi & murrui mortuũ ſepulturi. Ille
murtuus in carne, illi in auima. Vude murs iu anima?
Quia non eſt fides. Vnde murs in curpore? Quia uõ eſt
ibi auima. Ergu animæ tuæ uita, fides eſt, [Qui credit
in me,] inquit, [etiã ſi mortuus fuerit] i carne, [uiuet]
in anima, donec reſurgat & caro, uunq̃ poſtea moritu
ra. Hoc eſt, qui credit iu me, licet muriatur, uiuet. Et
omuis qui uiuit in carne & credit in me, etſi muriatur
ad tẽpus propter murtẽ carnis, uõ murietur in æternũ
propter uitã ſpiritus & immortalitatẽ reſurrectiuuis.
Hoc eſt, quod ait. Omnis qui uiuit, & credit in me, nõ
murietur in æternũ. [Credis hoc? Ait illi: Vtiq; Dñe,
ego credidi quia tu es Chriſtus filius Dei, q iu hũc mũ
dũ uenisti.] Quãdo hoc credidiſti? Credidi qa tu es re
ſurrectiu, credidi qa tu es uita, credidi quia qui credit
iu te, etſi moriatur, uiuet: & qui uiuit & credit in te nõ
murietur in æternũ. [Et cũ hæc dixiſſet abiit, & uoca-
uit Mariã ſororẽ ſuã ſilẽtio, dicẽs Magiſter adeſt, & uo
cat te.] Aduertẽdũ eſt, quemadmodum ſuppreſſam uo
cẽ ſilẽtiũ uũcupauit. Nã qũo ſiluit quæ dixit. Magiſter
adeſt, & uocat te? Aduertendũ etiã, quẽadmodũ euan
geliſta nõ dixerit, ubi uel quãdo uel qũo Mariã Dñs uo
cauerit, ut hoc in uerbis Marthæ potius intelligeretur
narratiunis breuitate ſeruata. [Illa ut audiuit, ſurgit ci
to, & uenit ad eũ. Nõdũ.n. uenerat Ieſus in caſtellũ, ſed
erat adhuc iu illo luco, ubi occurrerat ei Martha. Iu-
dæi igitur qui erãt cũ illa iu domo, & cõſolabantur eã
cũ uidiſſent Mariam, quia cito ſurrexit & exiit, ſecuti
ſuut eã, dicẽtes. Quia uadit ad monumentũ, ut ploret
ibi.] Quare hoc pertinuit ad euãgeliſtã uarrare? ut ui
deamus quæ occaſio fecerit, ut plures ibi eſſent, qñ La
zarus reſuſcitatus eſt. Putãtes.n. Iudæi ꝓptera illã fe-
ſtinare, ut doluris ſui ſulatiũ lachrymis quæreret, ſecu
ti ſunt eã, ut tã grãde miraculũ quatriduani mortui re
ſurgentis teſtes plurimos inueniret. [Maria autẽ cũ ue
niſſet ubi erat Ieſus uidẽs eum cecidit ad pedes eius,
& dixit ei: Dñe, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet
murtuus. Ieſus aũt ut uidit eã plurãtẽ, & Iudæos qui
cũ illa erãt plorãtes, fremuit ſpiritu, & turbauit ſemet
ipſum & dixit. Vbi puſuiſtis eũ?] Neſciu quid nubis in
ſiuuauit fremẽdo ſpiritu, & turbãdo ſeipſum. Quis.n.
eũ poſſet, niſi ſe ipſe turbare? Itaq; fratres mei, primo
hic attẽdite poteſtatẽ, & ſic inquirite ſignificatiuuẽ.
Turbaris tu nulẽs, turbatus eſt Chriſtus, quia uoluit.
Eſuriuit Ieſus uerũ eſt, ſed quia uoluit. Durmiuit Ie-
ſus, uerũ eſt, ſed quia uuluit. Cõtriſtatus eſt Ieſus, uerũ
eſt, ſed quia uuluit. Murtuus eſt Ieſus, uerũ eſt ſed quia
uoluit. In illius poteſtate erat ſic uel ſic affici, uel uun
affici. Verbũ.n. animã ſuſcepit & carnẽ, totius humi-
nis ſibi coaptãs in perſuuæ unitate uaturã. Nã & ani-
ma Apoſtuli uerbo illuſtrata eſt, anima Petri uerbo il
luſtrata eſt, anima Pauli & aliorũ apoſtolorũ ac ſancto *Ioan. 1*
rũ prophetarũ uerbo illuſtratę ſunt animæ, ſed de uul *Ioã. 19*
la dictũ eſt, Verbũ caro factũ eſt, de uulla dictũ eſt, Ego
& pater unũ ſumus. Auima & caro Chriſti cũ uerbo
Dei, una pſuna eſt, uuus Chriſtus eſt, ac per huc ubi
ſumma poteſtas, eſt ſecũdũ uulũtatis uutũ tractatur in
firmitas, hoc eſt, turbauit ſemetipſum, Dixi poteſtatẽ
attẽdite ſignificatiunẽ. Magnus reus eſt, quem mortis
quatriduũ & illa ſignificat ſepultura. Quid eſt ergo, ꝙ
turbat ſemetipsũ Chriſtus, niſi ut ſignificet tibi, qũo
turbari tu debeas, cũ tãta mole peccati grauaris & pre
meris. [Attẽdiſti.n.te, uidiſti te reũ, cõputaſti tibi. Il-
lud feci, & pepercit mihi Deus, illud cõmiſi & diſtulit
me euãgeliũ audiui, & cõtẽpſi. Baptizatus ſum, & ite
rũ ad eadem reuolutus ſum. Quid faciu, quo eu? unde
euadu? Quãdo iſta dicis, iã fremit Chriſtus, quia fides
fremit. Iu uoce frementis apparet ſpes reſurgẽtis. Si ip
ſa fides eſt iutus, ibi eſt Chriſtus fremẽs. Si fides in uo *Eph.3*
bis, Chriſtus iu uobis: Quid [illegible] aliud ait Apoſtolus: Ha
bitare Chriſtũ per fidẽ [illegible] dibus ueſtris? Ergo fides
tua de Chriſto, Chriſtus eſt in curde tuo. Hinc eſt il- *Mat.8*
lud, ꝙ dormiebat iu naui, & cũ periclitarẽtur diſcipu
li, iã imminẽte naufragio acceſſerũt ad eũ, & excitaue
rũt eũ. Surrexit Chriſtus, imperauit uẽtis & fluctibus
& facta eſt trãquillitas magna. Sic & tu. Intraut uẽti
cor tuũ, utiq; ubi nauigas, ubi hãc uitã tanq̃ procello
ſum & periculuſum pelagus trãſis, intrãt uẽti, mouẽt
fluctus, turbãt nauim. Qui ſunt uẽti? Audiſti cõuiciũ,
iraſceris, cõuiciũ uẽtus eſt, iracũdia fluctus eſt. Pericli
taris, diſpuuis reſpõdere, diſponis maledictũ pro male
dicto reddere, iã nauis propiuquat uaufragio: Excita
Chriſtũ durmiẽtẽ. Ideo.n. fluctuas, & mala pru malis
reddere præparas, qa Chriſtus dormit iu uaui. Iu cor
de.n. tuo ſumnus Chriſti ubliuio eſt fidei. Nã ſi excites
Chriſtũ.i. recolas fidẽ, quid tibi dicit tanquã uigilans
Chriſtus in corde tuo? Ego audiui. Dęmoniũ habes &
pro eis orani. Audit Dñs & patitur, audit ſeruus, & in
dignatur? Sed uindicari uis. Quid.n.? Ego iã ſum uin-
dicatus? Cũ hæc loquitur tibi fides tua, quaſi impera-
tur uentis & fluctibus, & fit trãquillitas magna. Qũo
ergo hoc eſt excitare Chriſtũ iu uaui, excitare fidẽ: ſic
in curde hominis, quẽ premit magna moles & cõſue-
tudo peccati, in corde hominis trãſgreſſoris etiã ſan-
cti euãgelii cõtẽptoris pœuarũ æternarũ, fremat Chri
ſtus, increpet ſe homo. Audi adhuc. Fleuit Chriſtus,
fleat ſe homo. Quare.n. fleuit Chriſtus, niſi quia flere
hominẽ docuit? Quare fremuit, & turbauit ſemetip-
ſum, niſi quia fides hominis ſibi merito diſplicentis
fremere quodammodo debet iu accuſatione malorum
operum, ut uiolẽtiæ pœnitẽdi cedat conſuetudo pec
candi?

candi? [Et dixit: Vbi poſuiſtis eum?]Sciſti quia mor-
tuus ſit, & nbi ſit ſepultus ignoras? Et iſta ſignifica-
tio eſt, quia ſic perditum hominē quaſi neſcit Deus.
Non auſus ſum dicere, neſcit. Quid enim ille neſcit?
ſed quaſi neſcit. Vnde hoc probamus? Dñm audi dictu
Mat.7 rum in iudicio. Nō noui uos. Diſcedite a me. Quid eſt
& 25. Nō noui uos? Nō uos uideo in luce mea, nō uos uideo
in illa iuſtitia quā noui. Sic & hic tanquā neſciēs talē
peccatorē, dixit. Vbi poſuiſtis eū? Talis eſt uox Dei in
paradiſo, poſteaquā homo peccauit. Adā ubi es. [Di-
Ge.3. cūt ei Dñe, ueni & uide,] Quid eſt? Vide, Miſerere. Vi
det.n. Dñs, quādo miſeretur, unde illi dicitur. Vide hu
pſ. 24. militatē meā & laborē meū, & dimitte omnia pecca-
ta mea. [Et lachrymatus eſt Ieſus. Dixerūt ergo Iudæi
Ecce quomodo amabat eum, Quid eſt, Amabat eum?
Mat.9 Nō ueni uocare iuſtos, ſed peccatores in pœnitentiā.
Quidā autē ex ipſis dixerūt. Nō poterat hic, qui ape-
ruit oculos cæci, facere ut & hic nō moreretur?]Qui
noluit facere ut non moreretur, plus eſt quod factu-
rus eſt, ut mortuus ſuſcitetur. [Ieſus ergo rurſum fre-
mens in ſemetipſo, uenit ad monumētū.] Fremat & in
te, diſponis reuiuiſcere. Omni homini dicitur, qui pre
Ex.13 mitur peſsima conſuetudine. Venit ad monumētum.
Deu.9 [Erat autē ſpelūca, & lapis ſuperpoſitus erat ei.] Mor-
tuus ſub lapide, reus ſub lege. Scitis.n. quia lex, quę da
ta eſt Iudæis, in lapide ſcripta eſt. Omnes autē rei ſub
lege ſunt, bene uiuētes cū lege ſunt. Iuſto lex poſita nō
eſt. Quid eſt ergo, lapidē remouete? Gratiā prædicate.
1.Ti.1 Apoſtolus.n. Paulus miniſtrū ſe dicit noui teſtamenti
2.Cor. nō litera, ſed ſpiritu. Nā litera occidit, inquit, ſpiritus
3. autē uiuificet. Litera occidens, quaſi lapis eſt premēs.
[Remouete,] inquit, [lapidē.] Remouete legis pōdus
gratiā prædicate. Si .n. data eſſet lex quæ poſſet uiuifi
Gal. 3. care, omnino ex lege eſſet iuſtitia. Sed cōcluſit ſcriptu
ra omnia ſub peccato, ut promiſsio ex fide Ieſu Chri-
ſti daretur credētibus. Ergo remouete lapidē. [Dicit
ei Martha, ſoror eius qui mortuus fuerat. Dñe, iā fœ-
tet, quatriduanus.n. eſt. Dicit ei Ieſus, Nónne dixi tibi
quoniā ſi credideris uidebis gloriā Dei?] Quid eſt, Vi
debis gloriā Dei? Quia & putētē & quatriduanū reſu
Ro.35. ſcitat. Omnes.n. peccauerūt, & egēt gloria Dei: &, Vbi
abūdauit & gratia. [Tulerūt ergo lapidē. Ieſus autem
eleuatis ſurſum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi,
qm̄ audiſti me. Ego autē ſciebā, quia ſemper me audis
ſed propter populū qui circunſtat, dixi, ut credāt quia
tu me miſiſti. Hæc cū dixiſſet, uoce magna clamauit.]
Fremuit, lachrymauit, uoce magna clamauit. Quā dif
ficile ſurgit, quē moles malę cōſuetudinis premit. Sed
tamē ſurgit, occulta gratia intus uiuificat, ſurgit poſt
uocem magnā. Quid eſt factū? Voce magna clamauit.
Lazare, ueni foras. & ſtatim prodiit qui fuerat mor-
tuus, ligatus manus & pedes inſtitis, & facies illius ſu
dario erat ligata.] Qūo preceſsit ligatis pedibus mira
ris, & nō miraris quia ſurrexit quatriduanus? In utro-
que poētia Dñi erat, nō uires mortui. Proceſsit, & ad
huc ligatus eſt, adhuc inuolutus, tamen iam foras
proceſsit. Quid ſignificat? Quando contemnis, mor-
tuus iaces, & ſi tanta quanta dixi contemnis, ſepultus
iaces: quando confiteris, procedis. Quid enim eſt pro
Confeſ- cedere, niſi ab occulto uelut exeūdo te manifeſtare? Sed
ſio ſa- ut cōfitearis, Deus facit magna uoce clamādo, id eſt,
cramē- magna gratia uocādo. Ideo cum proceſsiſſet mortuus
talis. adhuc ligatus, confitens & adhuc reus, ut ſoluerentur
peccata eius, miniſtris hoc dixit Dominus. [Soluite il
lum, & ſinite abire.] Quid eſt, Soluite, & ſinite abire?
Quæ ſolueritis in terra, erunt ſoluta & in cælo.] Mul
Matt. ti ergo ex Iudæis, qui uenerant ad Mariam, & uiderāt
18. quę fecit Ieſus, crediderunt in eum. Quidā autem ex
ipſis abierunt ad phariſæos, & dixerunt eis quæ Ieſus
fecit.] Non omnes ex Iudæis, qui conuenerant ad Ma

riam, crediderunt, ſed tamen multi. Quidam uero ex
eis, ſiue ex Iudæis qui conuenerant, ſiue ex eis qui cre
diderant, abierunt ad phariſæos, & dixerunt eis quæ
fecit Ieſus, ſiue annuntiando, ut & ipſi crederent, ſiue
potius prodendo, ut ſeuirent. Sed quomodo libet & a
quibuslibet ad phariſæos iſta perlata ſunt: [Collège-
runt pontifices & phariſæi conciliū, & dicebāt: Quid
facimus? Nec tamen dicebant, Credamus. Plus enim
perditi homines cogitabant, quomodo nocerent ut
perderent, quam quomodo ſibi conſulerent ne peri-
rent, & tamē timebant, & quaſi conſulebant. Dicebāt
enim: [Quid faciemus, quia hic homo multa ſigna fa
cit? Si dimittimus eū ſic, omnes credēt in eū, & ueniēt
Romani & tollent locum noſtrum & gentem.] Tem-
poralia perdere timuerunt, & uitam æternam non co
gitauerunt, ac ſi utrumque amiſerunt. Nam & Roma
ni poſt Domini paſsionem & glorificationem tulerūt
eis locum & gentem, expugnando & transferendo, & *Mat.8*
illud eos ſequitur, quod eſt alibi dictum. Filii autem
regni huius ibunt in tenebras exteriores. Hoc autem
timuerunt, ne ſi omnes in Chriſtum crederent, nemo
remaneret qui aduerſus Romanos ciuitatem Dei tem
plumque defenderet, quoniam contra ipſum tem-
plum, & contra ſuas paternas leges, doctrinam Chri-
ſti eſſe ſentiebant. [Vnus autem ex ipſis Caiphas, cum
eſſet pōtifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quicquā
nec cogitatis, quoniam expedit uobis ut unus moria-
tur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc au
tem a ſemetipſo nō dixit, ſed cum eſſet pontifex anni
illius, prophetauit.] Hic docemur etiam homines ma
los prophetiæ ſpiritu futura prędicere. Quod tamen *prophe-*
euangeliſta diuino tribuit ſacramento, quia pontifex *tāt etiā*
fuit, id eſt, ſummus ſacerdos. Poteſt autē moueri, quo *mali.*
modo dicatur pontifex anni illius, cum Deus unū con
ſtituerit ſacerdotem ſummum, cui mortuo unus ſuc-
cederet. Sed intelligendū eſt, per ambitiones & cōten
tiones inter Iudæos poſtea conſtitutū, ut plures eſſent
& per annos ſingulos uicibus miniſtrarēt. Nā & de Za *Luc.1.*
charia hoc dicitur. Factū eſt autem, cum ſacerdotio
fungeretur Zacharias in ordine uicis ſuæ ante Deū, ſe
cundū conſuetudinē ſacerdotii, ſorte exiit, ut incen-
ſum poneret, ingreſſus in templum Domini. Hinc ap-
paret plures eos fuiſſe, & dices ſuas habuiſſe. Nam
incēſum non licebat ponere, niſi ſummo ſacerdoti, &
ſorte etiam unum annum plures adminiſtrabāt, qui-
bus alio anno alii ſuccedebant, ex quibus ſorte exibat
quis, ut incenſum poneret. Quid eſt ergo, quod pro-
phetauit Caiphas? [Quia Ieſus moriturus erat pro gē
te, & non tantum pro gente, ſed ut filios Dei, qui erāt
diſperſi, congregaret in unum.] Hoc euangeliſta addi
dit, nam Caiphas de ſola gente Iudæorum propheta-
uit, in quibus erant oues, de quibus ait ipſe Dñs: Non
ſum miſſus, niſi ad oues quæ perierunt domus Iſrael. *Matt.*
Sed nouerat euangeliſta eſſe alias oues, quæ nō erant *15.*
de hoc ouili, quas oportebat adduci, ut eſſet unū oui
le, & unus paſtor. Hæc autem ſecundum prædeſtina- *Ioā.10*
tionem dicta ſunt. Nam neque oues eius, nec filii Dei
adhuc erant, qui necdum crediderant. [Ab illo ergo
die cogitauerunt, ut interficerent eū. Ieſus ergo iā nō
palam ambulabat apud Iudęos, ſed abiit in regionem
iuxta deſertū ciuitatem quæ dicitur Effrem, & ibi mo
rabatur cum diſcipulis ſuis.] Non quia potentia eius
defecerat, in qua utiq; ſi uellet, & palam cum Iudæis
conuerſaretur, & nihil ei facerēt: ſed in hominibus in
firmitate, uiuendi exemplum diſcipulis monſtrabat in
quo appareret non eſſe peccatū, ſi fideles eius qui ſunt
membra eius, oculis perſequentium ſe ſubtraherent,
& furorem ſceleratorum latendo potius diuitarent,
quàm ſe offerendo magis accenderent.

COMMVNE SANCTORVM.

DE APOSTOLIS, SERMO FVLGENTII EPISCOPI.

DElectat tantorum tractare margaritas ſanctorum delectat gemmas intueri dulcium piſcatorum, nec modus in colore, nec numerus in uirtute, ſplendor uarius; & diuerſus ornatus. Hos lapides ſi cæcus aſpexit, illuminatus effulſit, ſi geſtauit, ſurdus, uerbo Domini claros percepit auditus: ſi aſpexit hos lapides claudus in porta Specioſa, curſum recepit, & templum fortiter intrauit. *Act.3.* Teſtis eſt Petrus ad Tabithan, qualis ſit ſplẽ- *Act.9.* dor harum margaritarum, quando tantus exultauit numerus uiduarum. Ergo & nos ſinguli, ſingulos contemplemur. Quis eligens Petrum, reſpuit Paulum? Quis quærens Andream, contemnat Iacubum & Ioannem? Nulla eſt diuerſitas nominum, quia una eſt corona gemmarum, unus natalis apoſtolorum, una eſt lętitia populorum. Remotum eſt omne naufragium, timor excluditur piratarum, qui ab arce ſubueniunt dulcium piſcatorum. Tuta ſunt litora per apoſtolica retia. Petrus in capite ſcaphæ cæleſtis triumphat in litore. Si Andream contempletis, unus eſt uterus, unus uſus, unus innocens captus. Per piſces, piſcatorum paupertas tollebatur, per animas in captura concluſas, gratia demonſtratur, & regni cælorum diuitiæ publicantur. In ſcapha Petri quis numerat piſces? Quis in euangelio Pauli enumerat gentes? Diuerſa nomina, & una captura. Ecce Iacubus & Ioannes neglecto patre, contempta matre, dimiſſo reti, ſecuti ſunt piiſsimum redemptorem. Fiat itaque in ſolennitate ſanctorum tam grande conuiuium. Ecce *Mat.9* Matthæus præparat prandium, & Chriſtus pranſor ingreditur cum multitudine peccatorum. Pranſor innocens, & rei conuiuæ. Unde cum conuiuii ſui ſocietate peccatores faceret in ſuo ſacramento gaudere, Iudæi dicebant? Quomodo cum publicanis & peccatoribus manducat; Nemo peccator ſecernitur, nemo reus auellitur. Omnes hoſpites Chriſti ſunt, commune conuiuium eſt omnibus. Præparat prandium gaudiorum ſolẽnitas apoſtolorum. Iuſtos paſcitur de gratia, peccator reficitur de indulgentia, & ſi murmurant Iudæi, ſed ditantur rei factum ſecum. Paraſti in *Pſ.22.* conſpectu meo menſam, aduerſus eos, qui tribulant me. Simon ille Chananæus, qui mutauit nomen gentis, & inſeruit florem ſuum coronæ uirtutis, aptatus manibus ſaluatoris, fulget de iſta corona igneo uigore decoratus. Iudas Zelotes zelans Domino, non commercium quærens Chriſtum uendendo: pro illo zelabatur, non de illo paciſcebatur. Inuenimus etenim ibi de iugato colore ſeparatum lapillum Iudam Domini traditorem, ſpeciem cum commercio defœdantem. O nomen & nomen. Ille dicebat, Zelans zelaui Domino omnipotenti, & Iudas proditor pacta crude- *Matt. 26.* lia deducebat. Quid uultis mihi dare, & ego uobis eũ tradam? Ille zelatus eſt affectu Domini, iſte excluditur dominici nota conuiuii. Sed delectat magis primum Petrum cernere piſcatorem, quia horreſcit nouiſsimum reſpicere traditorem. Excluſus eſt de corona, cõplenda eſt ipſa corona: Qui elegit, aſcendit, qui tradidit, male pependit. Quis ſuppleat numerum in iſta corona gẽmarum? Præponitur ſortis diuinæ iudicium. *Act.1.* Chriſtus Matthiam deligit in cælo, qui duodecim ornauit in campeſtri palatio. Aperiuntur ſancta ſanctorum, profertur urna aurea, ut uere de cæleſti auro decorata. O ſors bona, quæ elegit diſcipulum, ut integra permanſiſſet corona gemmarum, quia Iudas ſolus pependit in laqueo. Ecce duodecim a ueſtris oculis fulget picta corona, de cuius aſpectu ut uis afflata ſcintillis fulget congregatio ueſtra. Vbi eſt ille uas electionis? claudat coronam pietatis & lapidem euangelii toto mundo tonantis. Bonus ultimus quem elegit primus & nouiſsimus. Saulus durus, Paulos factus eſt mãſuetus, quibus tornulis aurificis iſte eſt lapis aptatus? Teſtantur fundamenta carceris nocte commota, reorum uincula ſoluta, optioni data gratia, & Apoſtoli *Act.16* probata corona. Pedes eius erant in neruo, & greſſus eius in cælo, dicebat per carceris tenebras canticum nouum, ut ultimo neruo chordarum tredecim citharæ lectorum cantet uocis lætitiam ſempiternam apoſtolica corona ſanctorum.

IN VIGILIA APOSTOLORVM. Ioan. 15.

In illo tempore. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis. Ego ſum uitis uera, & pater meus agricola eſt. Et reliqua Homilia B. Auguſtini epiſcopi.

ISte locus euangelicus, fratres, ubi ſe Dominus dicit uitem &c. Quære hanc homiliam ſupra de Sanctis intra Paſcha & Pentecoſten, pagina 314.

DE APOSTOLIS IN EPISTOLAM Concio Exegetica Radulphi Ardentis Pictaui.

IAm non eſtis huſpites & aduenę, &c.] *Eph.2.* Hæc loquitur Apoſtolus Paulus Epheſiis diſcipulis ſuis, ſed & eadem loquitur uobis, fratres chariſsimi, ſi tamen iuxta Dei præcepta & Apoſtolicam doctrinã uiuitis. Dicit itaq; tria. Primo dicit uos eſſe ciues ciuitatis Dei. Secũdo, quod maius eſt, etiam lapides eiuſdem ciuitatis, per ædificationẽ Chriſti. Tertio, quod maximum eſt, eſſe etiam templum Dei. Primo igitur oſtendit nos eſſe ciues ciuitatis Dei, cum dicitur. [Iã non eſtis hoſpites & aduenæ.] Porro hoſpites dicuntur, breuiter manẽtes, aduenæ, aliunde uenientes. Hoſpites uero in ciuitate Dei ſunt, falſi Chriſtiani, qui in Eccleſia iſta militante ſunt, numero non merito, nomine non numine, tandem tanquam inutiles paleæ uẽtilandi & comburendi. At uos, fratres mei, ſi in fide & charitate Dei perſeueratis, hoſpites non eſtis. Rurſus aduenæ non eſtis, quoniam in ille cęleſti ciuitate, in qua in primo homine creati eſtis, deſiderio & ſpe iã manetis. [Sed eſtis ciues,] id eſt, cõciues, [ſanctorum, & domeſtici Dei.] Porro tria faciunt conciuem eiuſdem ciuitatis, Cohabitatio, earundem legum & morum obſeruatio eiuſdem communionis & reipublicę dilectio. Eſt autem, fratres mei, ciuitas noſtra illa Ieruſalem cæleſtis & beata, cuius ciues omnes beati ſunt, qui iam ſunt. Cuius quoque nos ciues, Deo largiente, futuri

Hoſpites ciuitatis Dei, pſeudochriſtiani.

futuri ſumus, & etiã iam in parte ſumus, ſi in illa bea-
ta ciuitate ſpe & deſiderio habitamus, ſi mores & le-
ges ſanctorum obſeruamus, ſi communionem & rem
publicam ſanctorum toto ardore diligimus, deſidera-
mus & quærimus, ſi pro ea laboramus, & uſq; ad mor
tem decertamus. At qui in mundo amore habitant,
qui leges & mores mundanorum ſectantur, qui com-
munionem fraternitatis ſcindunt, & pro temporali-
bus proprietatibus litigant & pugnant, ab illa beata
ciuitate prorſus exules erunt. Duo quoque faciunt do
meſticum, uidelicet familiare obſequium & conſciē-
tia ſecretorum. Nos quoque fratres mei, ſi Deo iuxta
uoluntatem ſuam familiariter & ſpecialiter ſeruire ſa
tagimus, ſi per ſacram ſcripturam & ſpiritus reuelatio
nem ſecreta Dei iam ex parte cognoſcimus, iam pro-
culdubio nō ſolum ciues, ſed etiam domeſtici ſumus.
Sequitur pars ſecunda, in qua Apoſtolus oſtendit nos
ſi ueri Chriſtiani ſumus, eſſe etiam lapides supernæ ci
uitatis, cum ſubdit. [Superædificati ſuper fundamen-
Xps tum apoſtolorum & prophetarum, ipſo ſummo angu
funda- lari lapide Chriſto Ieſu.] Fūdamentum apoſtolorum
mētum & prophetarum unum ſolum Chriſtus qui dicitur fun
triplici damentum triplici ratione. Sicut enim fundamentum
ratiōe. ſuſtinet totum ædificiū, & a nullo ſuſtinetur, ita Chri
ſtus totam Eccleſiam regit & portat, & a nemine por-
tatur uel regitur. Rurſus ſicut ædificium ſine funda-
mento ſtare non poteſt, ita nulla ſtructura uirtutū uel
bonorū operum ſine fide Ieſu Chriſti ſtare poteſt. Im
Heb. 11 poſsibile eſt enim aliquid ſine fine Deo placere. Rur-
ſus ſicut fundamentum non uidetur, & tamen inde to
ta ſtructura ſurgit, ita fides Ieſu Chriſti de inuiſibili-
bus eſt, & ex ea omnis uirtutum & bonorum ędifica-
Apoſto tio procedit. Cui fundamento qa prophetæ & apoſto
li ſuda li primi adhæſerunt, & alios adhærere docuerunt, di-
menta. cuntur & ipſi denominatiue fundamenta Eccleſiæ.
pſ. 86. Vnde Pſalmiſta, Fundamenta, inquit, eius in monti-
bus ſanctis, id eſt, in Apoſtolis. Hi ad inſtar montium
primi radios fidei ſuſceperunt, ſuper quorum funda-
1. pet. 2 mentum ædificati ſumus, iuxta quod Petrus ait: Ad
quem accedentes lapidem uiuum, ab hominibus qui
dem reprobatum, a Deo uero electum & honorifica-
tum, & ipſi tanquam lapides uiui ſuperædificamini
in domos ſpiritu ales. Porro lapis, qui in ędificio eſt
collocandus, prius de lapidicidio malleis ſequeſtra-
tur. Deinde omnis impoſtura & tortura ferramen-
tis ab eo reſecatur, deinde ad regulam quadratur, ad
ultimum cum cemento in ædificio collocatur. Sic
unuſquiſque noſtrum, fratres mei, ut in ædificio cæle-
ſtis ciuitatis ualeamus collocari, primo a maſſa per-
ditionis malleis comminationum, gratia Dei operan-
te, ſequeſtramur. Quaſi enim quidam malleus eſt, cum
dicitur nobis. Agite pœnitentiam, quia ſecuris ad ra-
Mat. 3 dicem arboris poſita eſt. Deinde per diſciplinam do-
Luc. 3. ctorum omnis tortura & impoſtura uitiorum a nobis
reſecatur. Tertio, ad regulum diuinorum præcepto-
rum quadramur ut ſcilicet ſolidi ſimus & firmi, ut nec
per proſperitatem a dextris, nec per aduerſitatem a ſi
niſtris, nec per apertam tentationem ante, nec retro
per occultam deiiciamur: nec per ſuperbiam ſurſum,
nec per deſperationem deorſum commoueamur. Sed
& cementum charitatis neceſſarium eſt nobis, ſine
quo nec Deo nec proximo compaginari, nec in cæle-
ſti ædificio ualemus collocari. Hac enim non habita,
fruſtra habentur cætera. Hoc autem cæleſte ædificium
fundatur & perficitur, non homine authore, [ſed ip-
ſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu.] Tria dicit de
Chriſto, quod ipſe eſt lapis, quod ſummus, & quod an
gularis. Lapis eſt, quia immobilis & firmus, quia effuo
dit aquam uiuam, unde bibunt homines & iumenta,
quia ſcintillat uirtutibus & miraculis. Reprobis uero
eſt lapis offenſionis & petra ſcandali, ſuper quem qui
ceciderit, confringetur, ſuper quem uero ceciderit, cō *1. pet. 2*
teretur. Summus eſt, quia ſicut ipſe fundator & funda *Matt.*
mentum ſanctæ Eccleſiæ, ita eſt perfector & perfectio *21.*
eiuſdem. Ipſe quippe eſt principium & finis, finis non
conſumptionis, ſed conſummationis. Angularis eſt, *Ap. 1.*
quoniam ipſe mediator, reconcilians in ſe hominem
Deo, & Deum homini, pacificans in ſe angelos homi-
nibus, & homines angelis, uniens in ſe Iudæos genti-
libus, & gentiles Iudæis. Quicquid igitur, fratres mei
ædificamus, quantumque rectitudinem in moribus
& in bonis operibus habere uideamur, tam en ſuper
arenam & in uacuum ædificamus, niſi Chriſtum &
fundamentum & lapidem angularem, id eſt, princi-
pium & finem habeamus. [In quo omnis ædificatio
conſtructa, creſcit in templum ſanctum in Domino:]
ſiue conſtructa ſit ex pluribus perſonis in eiuſdem Ec
cleſiæ unionem: ſiue ex pluribus uirtutibus, bonis mo
ribus & bonis operibus, in eiuſdem perſonæ ſanctifi-
cationem. Eſt autem hæc pars tertia, in qua oſtendit
nos, ſi ueri Chriſtiani ſumus eſſe templum ſanctum
Domini, & etiam habitaculum Dei, cum poſt ſubdi-
tur. [In quo & uos coędificamini in habitaculum Dei
in ſpiritu ſancto.] Non ſolum, fratres chariſsimi, quot
quot ſumus fideles, ſumus ſimul unum templum &
habitaculum Dei, ſed etiam unuſquiſque fidelis tem-
plum & habitaculum eſt Dei, teſte Paulo qui dicit. Ne *1. Cor.*
ſcitis, quia membra ueſtra templum ſunt ſpiritus ſan *6.*
cti, quem habetis a Deo, & non eſtis ueſtri. Et templū
quidem eſt, quoniam ſicut in templo Deus adoratur
& ei ſacrificatur, & exoratur, ita in anima uniuſcuiuſ-
que fidelis Deus adoratur, & ei ſacrificatur, & exora-
tur. In anima quippe Deus per fidem uerius adoratur
Vnde ait Dominus ad Samaritanam. Venit hora, quā
do nec in monte hoc, neque Ieroſolymis adorabitis *Ioan. 4*
patrem, ſed ueri adoratores adorabunt in ſpiritu &
ueritate. Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in
ſpiritu & ueritate oportet adorare. In anima quoque
uerius Deo ſacrificatur per compunctionem & con-
tritionem, dicente Pſalmiſta. Sacrificium Deo ſpiri- *pſ. 50.*
tus contribulatus, cor contritum & humiliatū Deus
non deſpicies. In anima etiam Deus uerius exoratur,
dicente Domino: Cum oratis, non eritis ſicut hypocri *Mat. 6*
tæ triſtes, qui amant in ſynagogis & angulis platea-
rum ſtantes orare, ut uideantur ab hominibus. Tu au
tem cum oras, intra in cubiculum, id eſt, cordis ſecre-
tum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum, & pater tuus,
qui uidet, in abſcondito, redet tibi. Habitaculum ue-
ro ſiue domus Dei, eſt anima fidelis, quoniam ſicut
unuſquiſque dominus in domo ſua habitat, paſcitur
& requieſcit, ita Deus in anima fidelis paſcitur, habi-
tat & requieſcit. Habitat per gratiam inhabitantem
ipſo Domino dicente. Si quis diligit me, ſermonem
meum ſeruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum *Ioā. 14*
ueniemus & manſionem apud eum faciemus. Paſcitur
in anima per uoluntatis & deſiderii deuotionem, ipſo
dicente: Ecce ego ſto ad oſtium & pulſo. Si quis mihi
aperuerit, intrabo ad eum, & cœnabo cum illo, & ip *Ap. 3.*
ſe mecum: Requieſcit in anima per mentis pacem &
quietem. Vnde idem Dominus dicit: Super quem re-
quieſcam, niſi ſuper humilem & quietum, & tremen- *Eſ. 66.*
tem ſermones meos? Itaque fratres mei, quia tēplum
& habitaculum Dei dicimur & ſumus, eliminemus a
nobis omnem turpitudinem & immunditiam, ne ha
bitatorem offendamus, & a nobis excludamus. Si
enim grauiter fert Deus templum ſuum manufactum
immunditiis pollui & prophanari, multo grauius fert
& uindicat templum ſuum ſpirituale criminibus uio *1. Cor.*
lari & prophanari. Vnde Paulus. Neſcitis, quia mem- *6.*
bra ueſtra templum ſunt ſpiritus ſancti, qui habitat
in

in uobis? Si quis autem templum Dei uiolauerit, diſperdet illum Deus. Propterea, fratres chariſsimi, omnem ſordem, omne uitium & ſpurcitiam euitemus, uirtutum & morum ornamentis nos decoremus, & omni ſtudio tales nos præparemus, qui digni ſimus in quibus habitet Deus, & nos in eo. Quod ipſe intercedentibus ſanctis apoſtolis concedat, qui uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

ITEM DE APOSTOLIS, alia Concio exegetica in Epiſtolam, eiuſdem Radulphi Ardentis.

Ro. 8.

SCimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, &c.] Quatuor hic Apoſtolus, fratres mei, dicit. Primò ſiquidem dicit omnia electis in bonum cooperari. Secundò demonſtrat, quo ordine Deus propoſitum electionis ſuæ compleat in eis. Tertiò dicit neminem poſſe eis nocere. Quartò, nihil poſſe eos à Deo ſeparare. Primum igitur demonſtrat omnia in bonum electis cooperari, cum dicit: [Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum:] ac ſi dicat: Nos Apoſtoli Dei, quorum authoritati credendum eſt, ſcimus nõ per ſolam ſcientiam, ſed etiam per experimentum, ꝙ omnia cooperantur in bonum diligentibus Deum. Sed quoniam quidam diligunt Deum ad horam, addit: [His, qui ſecundum propoſitum] diuinæ electionis [uocati ſunt,] ut ſint [ſancti.] Aequè omnia, proſperitas & aduerſitas, ſanitas & infirmitas, fauor & contradictio, pax & certamen, amor & odium, uita & mors, & cætera uniuerſa. Sicut enim proſperitas, ſanitas, fauor & pax, amor & uita dant benè agẽdi opportunitatem & materiam electis: ita & ijs contraria dant eiſdem benè agendi occaſionem & exercitationem. Per aduerſitatem quippe exercetur ſanctorum patientia, per infirmitatem humilitas, per contradictionem ſapientia, per certamen fortitudo, per odium beneuolentia, per mortẽ ingreſſus ad requiem aperitur. Nec ſola iſta, fratres mei, cooperantur electis in bonum: ſed etiam ipſe exceſſus & caſus, quoniam humiliores reſurgunt & doctiores. E contrariò quoque reprobis omnia cooperantur in malum: nec ſolùm mala, ſed etiam ipſa bona, dum de eis ſuperbiunt, dum Deo ingrati exiſtunt, dum eis abutuntur, dum ea inutiliter occultant, dum non perſeuerant. Propterea fratres mei, ſemper timeamus, & Dominum ſuſpirijs, Dominum gemitibus & lachrymis inceſſanter exoremus, quatenus de numero reproborum nos eripiat, & in numero electorum ſuorum nos per miſericordiam ſuam adſcribat, & omnia nobis faciat in bonum cooperari. Sequitur pars ſecunda, in qua demonſtrat Apoſtolus, quo ordine Deus propoſitum electionis ſuæ perficiat in ſanctis, cum ſubdit: [Nam quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædeſtinauit, hos & uocauit. Et quos uocauit, hos & iuſtificauit. Et quos iuſtificauit, hos & glorificauit.] Sed quoniam præſcire & ad bona & ad mala ſe habet, determinat ad quantam gloriam eos præſciuit, cum ſubdit, [Conformes fieri imaginis filij ſui, &c.] Vt ſcilicet fiant prius mentis nouitate, & poſt immortalitate cõformes filij ſui, qui eſt imago patris: ut ſicut portauerunt imaginem terreni, portent & imaginem cæleſtis: ita tamen, ut ſit ipſe Chriſtus primogenitus, ſcilicet primus ſine peccato conceptus & natus, & primus reſurgẽs in multis fratribus, hoc eſt, inter multos fratres: quos non in eo ꝙ unigenitus, ſed in eo quòd primogenitus eſt, non confunditur fratres uocare. Quos prædeſtinauit, id eſt, antequàm eſſent, eis gratiam præparauit. Quos aũt prædeſtinauit, hos cũ iam eſſent, ad illã gratiã uocauit prædicatione, uel alio modo. Quos aũt ſic uocauit, hos per illius gratię collationẽ iuſtificauit, ut in æterna beatitudine ei ſimiles ſint. Similiter e cõtrariò dicere poſſumus de reprobis: quoniã quos Deus præſentit futuros ſimiles diabolo, hos reprobauit: & quos reprobauit, hos quãuis ad fidẽ aliquos eorũ uocauerit, abiecit. Et quos abiecit, hos in reprobũ ſenſum & in paſsiones ignominiæ tradidit, & quos in hoc tradidit, damnauit. Sed differt, quoniam dãnandos reprobauit Deus, quia præſenſit eos futuros malos: ſed electos non ideo prædeſtinauit, quia præſciuit eos futuros bonos: immò potius ideo futuri erant boni, quia Deus prædeſtinauit eos. Non enim, fratres mei, Deus electos propter futura merita eorum prædeſtinauit: ſed potius gratis prædeſtinauit, gratis uocauit, gratis iuſtificauit, gratis magnificauit, damnatos uerò propter merita eorum reprobauit, abiecit & damnauit. Quare? Quia electi non à ſe, ſed à Deo boni ſunt: mali uerò non ex Deo, ſed ex ſe mali ſunt. Neminem tñ, fratres chariſsimi, Deus a ſua gratia repellit: omnibus tã offert. Non repellit, niſi repellentem ſe. Itaq; ſi uolumus, & prædeſtinamur, & ſaluamur. Volumus, ſi benè operamur, quantũ poſſumus. Quòd ſi nõ operamur, patet quia pfectè non uolumus. Sequitur pars tertia, in qua demõſtratur neminem poſſe electis nocere, cum ſubditur: [Quid ergo dicemus ad hæc?] ſubaudi, niſi quòd ex Deo nobis omnia, & nemo poterit nobis nocere? [Si Deus eſt,] inquit, [pro nobis,] non exiſtentes ſcilicet prædeſtinando, aduerſos uocando, peccatores iuſtificando, mortales glorificando: [quis contrà nos,] ſubaudi, poterit ualere, ut non omnia nobis Deus cooperetur in bonum? Nullus prorſus. Sunt quidem mali cõtra ſanctos uoluntate, ſed non efficacia: immò potius dum eis nocere ſtudent, eis proſunt, & ſibi nocent: iuxta illud: Draco ille, quem formaſti ad illudendum ei. Qui etiam, inquit, hoc ſingulare & admirabile beneficium nobis contulit, [quòd proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro omnibus] etiam peccatoribus hoſtiam ſufficientem [tradidit illum. Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?] Argumentum eſt à maiori. Qui enim dedit nobis ipſum Dominum, dedit nobis res ipſius Domini. Vnde idẽ Paulus, Omnia, inquit, ueſtra ſunt, ſiue Paulꝰ, ſiue Apollo, ſiue Cephas, ſiue hic mundus, ſiue uita, ſiue mors, ſiue præſentia, ſiue futura. Boni quippe homines ſiue angeli, noſtri ſunt, quia nos iuuant. Mali, ſiue homines, ſiue dęmones, noſtri ſunt, quoniam nos exercent. Mundus noſter eſt, ut eius ſeruitio benè utamur. Vita præſens noſtra eſt, ut per eam benè mereamur. Mors noſtra eſt, ut per eam ad requiem tranſeamus. Præſentia bona noſtra ſunt, ut per ea in ſeruitio Dei conſolemur. Futura noſtra ſunt, ut eorum felicitate in æternum perfruamur. [Quis,] inquit, [accuſabit aduerſus electos Dei?] ita ſcilicet, quòd accuſatio eorũ noceat electis Dei? Nullus [Deus eſt, qui iuſtificat, quis eſt qui condẽnet?] id eſt, pro peccato inferat pœnã? Nullus: quia Deus non uult, alius nõ põt. [Chriſtus,] inquit, [Ieſus, qui] pro illis ſaluãdis [mortuus eſt: immò] qđ maius eſt, [qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Patris,] ei ęqualis in honore: [qui etiam] inter nos & Deum medius, humanitatis ſuę repręſentatione [interpellat pro nobis,] cuius poſtulatio inefficax eſſe nõ põt? Ecce, fratres, ſi fideles ſumus, & Chriſtus interpellat pro nobis, & Deus pr̃ eſt pro nobis, & oĩa ſunt noſtra, & oĩa nobis coope

Omnia electis cedunt in bonũ

Reprobis omnia in malũ.

Coloſ. 1
1. Cor. 15.

Gratia Dei nulli negatur.

Pſ. 103.

1. Co. 3. Omnia ut ſint noſtra.

rantur in bonum. Quis ergo poterit nobis nocere? Nullus. Sequitur pars quarta, in qua oſtēditur, quòd nulla res poteſt ſeparare electos à charitate Dei, cùm ſubdit: [Quis nos ſeparabit à charitate Dei?] acſi aperte dicat: Tantum nos diligit, & tanta beneficia nobis confert Deus: quis ergo nos ſeparabit à charitate Dei? Scilicet ſeparabit nos [tribulatio] corporis, [an anguſtia mentis, an fames, an nuditas], id eſt, penuria uictus & ueſtitus: [an perſecutio] de loco ad locum, [an periculum] mortis, [an gladius], id eſt, ipſa mors? Non utique. Et fiunt'ne iſta aliquib. ut ſeparentur à charitate Dei? Fiunt utique: [ſicut ſcriptum eſt: Quia propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis], quæ nihil ualent, niſi ad occidendum. [Sed in his,] inquit, [omnibus ſuperamus,] non propter nos, ſed [propter eum qui dilexit nos:] acſi dicat: Quãuis ea, quæ enumeraui, magis in hoc ſeculo timeantur, tamen nos propter Deum, quē timemus, & diligimus ſuper omnia, illa ſuperamus. [Certus enim ſum,] inquit, ex promiſsione Dei, dicentis, Non te deſeram, non te derelinquam: [quod neque mors,] quam ſcilicet minantur: [neque uita,] quam ſcilicet promittunt: [neque angeli, neque principatus, neque uirtutes,] id eſt, neque gloria minoris, uel mediocris, uel maioris ordinis promiſſa: uel minorum, uel maiorum, uel maximorum dæmoniorum minæ: [neque inſtantia,] id eſt, præſentia, [neque futura] bona uel mala: [neque fortitudo,] id eſt, alicuius uiolentia: [neque altitudo,] humanæ ſcilicet poteſtatis, uel eleuatio ſatanæ: [neque profundum,] id eſt, infernus oſtenſus à diabolo minante præcipitium: uel altitudinem & profundum uocat proſperitatem & aduerſitatem: [neque creatura,] inquit, [alia] quælibet, uel alia contra naturam facta, ut equus biceps, uel qualia fecerunt incantatores Pharaonis: [poterit nos ſeparare de charitate Dei,] quã Deus habet ad nos, & nos ad eum, [quæ eſt,] id eſt, apparet [in Chriſto Ieſu.] Enumerauit Apoſtolus tam ea, quæ magis timentur, quàm ea quæ magis amantur in hoc ſeculo: ut oſtendat electos & ea quæ magis timentur in hoc ſeculo, propter Deum, quem præ cæteris timent, non timere: & ea quæ magis hic amantur, propter Deum, quem præ cæteris diligunt, contemnere. Qui ergo plus timet aliquid uel diligit quàm Deũ, in hoc oſtendit ſe non eſſe de numero electorum. Porrò diuitias, honores & uoluptates Deo plus diligit, qui eas Deo præponit, qui propter eas contra Deum facit: de cuiuſmodi ipſe Dominus dicit: Qui amat patrem, aut matrem, aut uxorem, uel aliquid aliud plus quàm me, nõ eſt me dignus. Itaque fratres ſentiamus de nobis, quod Paulus ſentiebat de ſe & ſimilibus ſui, in amore Dei inardeſcamus, nimiam charitatem, quã ipſe habuit erga nos, ſemper recolamus, mandata eius ſequi contendamus, nullis amaritudinibus, nulliſque uoluptatibus à Deo diuellamur, pro eo animas noſtras ponere ſemper parati ſimus, quatenus ipſe faciat omnia nobis cooperari in bonum, & nos adſcribat in numero electorum ſuorum.

Pſ. 43. *Ioſ. 1.* *Ioſ. 1.* *Timor et amor Dei uincit omnia.* *Matt. 10.*

DE APOSTOLIS, Matth. 10.

In illo tempore: Miſit Ieſus duodecim diſcipulos ſuos, præcipiens eis & dicens: In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis: ſed potius ite ad oues, quæ perierunt domus Iſrael. Et reliqua. Homilia Beati Gregorij Papæ.

CVm conſtet omnibus, fratres chariſsimi, quia redemptor noſter in mundum pro redemptione gentium uenit, cũ Samaritanos quotidiè ad fidem uocari cõſpicimus, quid eſt, ꝙ in prædicationem diſcipulos mittẽs, dicit: [In uiã gentiũ ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorũ ne intraueritis, ſed potius ite ad oues quæ perierũt domus Iſrael:] niſi hoc, quod ex facti fine colligimus, quia prius ſoli Iudææ uoluit, & poſtmodũ cunctis gentibus prædicari: ut dum illa conuerti uocata renueret, prædicatores ſancti ad uocationẽ gentiũ per ordinẽ uenirent: quatenus redemptoris noſtri prædicatio à proprijs repulſa, gentiles populos quaſi extraneos quæreret: & quod Iudæis fiebat in teſtimoniũ, hoc gentibus gratiæ eſſet incrementũ? Erãt ẽt tunc, qui de Iudæa uocãdi eſſent, & de gẽtibus uocãdi non eſſent. Nã in apoſtolorũ Actibus prædicãte Petro legimus, & prius Hebræorũ tria millia, & poſtmodũ quinq; millia crediciſſe. Et cũ prædicare apoſtoli gentibus in Aſia uoluiſſent, per ſpiritũ prohibiti eſſe memorantur: & tñ ipſe ſpiritus, qui priꝰ prædicationẽ prohibuit, hãc Aſianorũ cordibus poſtmodũ infudit. Nam diù eſt, ꝙ Aſia cuncta iam credidit. Idcircò ergo prius prohibuit, quod poſtmodũ fecit: quia tunc in illa erant, qui ſaluandi nõ erant: tũc in illa erant, qui necdũ ad uitam reparari merebãtur, ſed tñ utiliter eis prædicationis officium ſubtrahitur, ne grauius de contẽpta prædicatione iudicari mererentur. Subtili ergo occultoq; iudicio, à quorundam auribus prædicatio ſancta ſubtrahitur, qa ſuſcitari per gratiã non merentur. Vnde neceſſe eſt, fratres chariſsimi, ut in omne quod agimus, omnipotentis ſuper nos Domini conſilia occulta timeamus, ne dum mens noſtra exterius fuſa à ſua ſe uoluntate non reuocat, intus contra eã iudex terribiliter aduerſa diſponat. Quod benè Pſalmiſta intuens, ait: Venite & uidete opera Dei, quàm terribilis in conſilijs ſuper filios hominũ. Vidit nãq;, ꝙ alius miſericorditer uocatur, alius iuſtitia exigente repellitur: & quia alia parcendo, alia iraſcendo Dñs diſponit, expauit quod penetrare non potuit: & quẽ non ſolum inueſtigabilem, ſed in quibuſdam ſuis ſententijs etiam inflexibilem uidit, terribilem in conſilijs eſſe memorauit. Miſsis autem prædicatoribus qd præcipiatur audiamus: [Euntes prædicate, dicentes, quia appropinquauit regnum cælorum.] Hoc iam, fratres chariſsimi, etiamſi euãgelium taceat, mundus clamat. Ruinæ nanque illius, uoces eius ſunt. Qui enim tot attritus percuſsionibus à gloria ſua cecidit, quaſi iam nobis è proximo regnum aliud quod ſequitur oſtendit. Ipſis iam & à quibus amatur, amarus eſt. Ipſæ eius ruinæ prædicant, ꝙ amandus non eſt. Si enim ruinam ſui domus quaſſata minaretur, quiſquis in illa habitaret fugeret, & qui ſtantem dilexerat, recedere quã tocyus à cadente feſtinaret. Si igitur mundus cadit, & nos eum amando amplectimur, opprimi uolumus potius quàm habitare: quia nulla nos ratio à ruina illius ſeparat, quos eius paſsionibus amor ligat. Facile ergo eſt nunc iam, cũ deſtructa omnia cernimus, animũ noſtrũ ab eius dilectione diſiungere: ſed hoc illo in tẽpore difficillimum fuit, quo prædicare cælorum regnum inuiſibile mittebantur, cum longè lateq; omnes cernerent florere regna terrarum. Vnde & adiũcta ſunt prædicatoribus ſanctis miracula, ut fidem uerbis daret uirtus oſtenſa, & noua facerent, qui noua prædicarent, ſicut in hac eadem lectione ſubiungitur: [Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mũdate, dæmones eijcite.] Florente mundo, creſcente humano genere, diù in hac uita ſubſiſtente carne, exuberante rerum opulentia, quis cũ audiret uitam eſſe aliam crederet? quis inuiſibilia uiſibilibus præferret? Sed ad ſalutẽ redeuntibus

Act. 3. *4.* *Act. 16.* *Pſa. 65* *Mũdi amor reſpuẽdus.* *Miracula cur Apoſtolis adiuncta.*

tibus infirmis, ad uitam reſurgeotibus mortuis, car
nis munditiam recipientibus leproſis, ereptis a iure
immundorum ſpirituum dæmoniacis, tot uiſibilibus
miraculis exactis, quis oon crederet, quod de iouiſibi-
libus audiret? Ad hoc quippe uiſibilia miracula coru-
ſcaut, ut corda uidentium ad fidem inuiſibilium per-
trahant: ut per hoc quod mirum foris agitur, hoc
quod intus eſt, longe mirabilius eſſe ſentiatur. Vn-
de ouoc quoque cum fidelium numeroſitas excreuit,
intra ſaoctam Eccleſiam multi ſuot qui uitam uirtu-
tum tenent, & ſigna uirtutum non habent: quia fru-
ſtra miraculum foris oſtenditur, ſi deeſt quod intus
1. Cor. 14. operetur. Nam iuxta magiſtri geotium uocem, Lio-
guæ in ſignum ſunt, oon fidelibus, ſed infidelibus. Vn
de & idem prædicator egregius inter prædicationis
Ac. 20 uerba dormientem cadeotemque de feueſtra Euty-
chum, atque a uita funditos extinctum, coram cun-
ctis infidelibus orando ſuſcitauit. Meliten ueniens,
& pleuam infidelibus inſulam ſciens, patrem Publij
dyſenteria febribusque uexatum, orando ſanauit. Pe
regrinationis uero ſuæ comitem, & ſa ictæ prædicatio
ois adiutorem Timotheum ex infirmitate ſtomachi
1. Ti. 5 laſſeſcentem, non uerbo curauit, ſed medicinali arte
reparauit, diceos: Modico uino utere propter ſtoma-
chum, & frequentes tuas infirmitates. Qui ergo in-
firmum infidelem ona prece ſaluat, cur ægrotum ſo-
cium prece non roborat? Quia nimirum ille foris per
miraculum ſaluaodus erat, qui uiuus interius nõ erat:
ut per hoc quod exterior poteſtas oſtenderet, hunc
ad uitam interior uirtus animaret. Aegrotaote au-
tem ſocio fideli, exhibenda foris ſigna non fuerant,
qui ſalubriter intus uiuebat. Sed conceſſa poteſtate
prædicationis, conceſsis uirtutum miraculis, quid re
demptor noſter adiungat, audiamus: [Gratis accepi-
ſtis, gratis date]. Præſciebat nanque nonnullos hoc
ipſum donum accepti ſpiritus in uſum negociationis
Act. 8. inflectere, & miraculorum ſigna ad auaritiæ obſe-
quium declinare. Hinc eſt enim, quod Simon magus
per impoſitionem manus edita miracula conſpiciens
percipere dooum ſpiritusſancti pecunia uoluit, ſcili-
Ioan. 2. cet ut deterius uẽderet, quod male comparaſſet. Hinc
de templo redemptor noſter, flagello de reſticulis fa-
cto, turbas eiecit, cathedras uendeotium columbas
Columbas uẽdere. euertit. Columbas quippe uendere, eſt impoſitionem
manus, qua ſpiritus ſanctus accipitur, non ad uitæ me
ritum, ſed ad præmium dare. Sed ſunt nonnulli, qui
quidem numorum præmia ex ordinatione non acci-
piunt, & tamen ſacros ordines pro humaoa gratia lar-
giuntur, atque de largitate eadem laudis ſolummodo
retributionem quærunt. Hi nimirum quod gratis ac
ceptum eſt gratis nõ tribuunt, quia de impẽſo uſficio
ſanctitatis, oumum fauoris expetunt. Vnde benè
Eſ. 33 cum iuſtum uirũ decriberet propheta, ait: Qui excu-
tit maous ſuas ab omni munere. Neque enim dicit,
Qui excutit manus ſuas a munere, ſed adiunxit, ab om
ni: quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus a
manu, aliud munus a lingua. Munus quippe ab obſe
quio, eſt ſubiectio indebite impenſa: munus a manu,
eſt pecunia: muous a lingua, fauor. Qui ergo ſacros or
dines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit,
quando in diuinis rebus noo ſolum nullam pecuniam
ſed etiam humanam gratiam oon requirit. Sed uos
fratres chariſſimi, quos ſecularis habitus tenet, cum
quæ ſint oostra cognoſcitis, mentis oculos ad ueſtra
reuocate. Cuncta ergo uos uiciſſim gratis agite: nolite
operis ueſtri in hoc mundo retributionem quærere,
quem cum tanta iam cernitis uelocitate defeciſſe. Si-
cut male acta abſcondi uultis, ne alij uideaot: ita & bo
na ne ad humanam laudem appareant cauete. Neque
mala quoquo modo, nec bona pro temporali retribu-
tione faciatis. Ipſum teſtem ueſtri operis quærite,
quem iudicem ſuſtinetis. Occulta nunc eſſe bona ue
ſtra uideat, ut ea retributionis ſuæ tempore in publi-
co oſtendat. Sicut carni ueſtræ, ne deficiat, cibos quo
tidiè præbetis ſic mentis ueſtræ quotidiana alimeota
bona ſint opera. Cibo corpus paſcitur, pio opere ſpi-
ritus nutriatur. Quod moritura carni tribuitis, ui-
cturæ in perpetuum aoimæ non negetis. Si quando
enim repentinus ignis habitaculum abſumit, quiſ-
quis eius poſſeſſor extiterit, rapit quod ualuerit, & fu
git. Lucrum deputat, ſi quid ſecum ex ignibus tol-
lat. Ecce tribulatiunum flamma muodum concre-
mat, & cuncta quæ in eo ſpecioſa uidebantur, finis iã
proximus uelut ignis deuaſtat. Lucrum ergo fratres
maximum credite, ſi uobiſcum aliquid de illo rapia-
tis, ſi quid fugientes tollitis, ſi hoc quod perire rema-
neodo poterat, ad retributionem perpetuam uobis
largiendo ſeruatis. Terreoa quippe omoia ſeruando
amittimus, ſed bene largiendo ſeruamus. Cum uelo-
citate tempora fugiunt. Ad uidendum ergo citius iu
dicem noſtrum quia cum magna importunitate com
pellimur, ei ex bonis actibus feſtinanter præparemur,
adiuuante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui uiuit &
regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti Deus, per
omoia ſæcula ſeculorum, Ameo.

DE APOSTOLIS, Ioan. 15.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Hæc mando uobis, ut diligatis inuicem. Si mũdus uos odit, ſcitote quia me priorẽ uobis odio habuit. Et reliq. Homilia beati Auguſtini epiſcopi.

IN lectione euangelica, quæ hanc ante
cedit, dixerat Dominus: Non oos me Tract.
elegiſtis, ſed ego elegi uos, & poſui uos 87. in
ut eatis, & fructum afferatis, & fructus Ioã. c.
ueſter maneat, ut quodcunque petie- Ioã. 15
ritis patrem io nomine meo, det uo-
bis. De quibus uerbis iam uos quod dedit Dominus
diſſeruiſſe meminiſtis. Hic autem dicit, ſequenti ſcili
cet lectione, quam modo cum recitaretur, audiſtis:
Hæc mando uobis, ut diligatis inuicem. Ac per hoc
intelligere debemus, hunc eſſe fructum noſtrum, de
quo ait: Ego elegi oos ut eatis & fructum afferatis, &
fructus ueſter maneat. Et quod adiunxit, Vt quodcun-
que petieritis patrem in nomine meo, det uobis: tunc
utique dabit nobis, ſi diligamus inuicem, cum & hoc
ipſum ipſe dederit nobis; qui nos elegit non habentes
fructum, quia noo eum nos elegeramus, & poſuit nos
ut fructum afferamus, hoc eſt, inuicem diligamus.
Quem fructum ſine illo habere non poſſumus, ſicut
palmites facere ſine uite nihil poſſunt. Charitas ergo
eſt fructus noſter, quam definit Apoſtolus de corde pu 1. Ti. 1
ro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Hac diligi-
mus inuicem, hac diligimus Deum. Neque enim ue-
ra dilectione diligeremus inuicem, niſi diligentes
Deum. Diligit enim unuſquiſque proximum ſuum
tanquam ſeipſum, ſi diligit Deum. Nam ſi Deum
non diligit, non diligit ſeipſum. In his enim charita
tis duobus præceptis tota lex pendet, & prophetæ. Matt.
Hic eſt fructus noſter. De fructo itaque nobis man- 22.
dans: [Hæc mando,] inquit, [uobis, ut diligatis inui
cem.] Vnde & Apoſtolus Paulus, cum contra opera
carnis commendare fructum ſpiritus uellet, à capite
hoc poſuit. Fructus, inquit, ſpiritus charitas eſt. Ac Gal. 5.
deinde cætera tanquam ex iſto capite exorta & reli-
gata, contexuit, quæ ſunt, gaudium, pax, longanimitas

benignitas, bonitas, fides, manſuetudo, continentia. Quis autem bene gaudet, qui bonum non diligit unde gaudet? Quis pacem ueram, niſi eum illo poteſt habere, quem ueraciter diligit? Quis eſt longanimis in bono opere perſeueranter manendo, niſi ſerueat diligendo? Quis eſt benignus, niſi diligat cui opitulatur? Quis bonus, niſi diligendo efficiatur? Quis ſalubriter fidelis, niſi ea fide, quæ per dilectionem *Ibid.* operatur? Quis manſuetus utiliter, eui dilectio non moderetur? Quis ab eo continer unde turpatur, niſi diligat unde honeſtatur? Merito itaque magiſter bonus dilectionem ſic ſæpe commendat, tanquàm ſola præcipienda ſit, ſine qua non poſſunt prodeſſe cætera bona, & quæ non poteſt haberi ſine cæteris bonis, quibus homo efficitur bonus. *Sine charitate nihil proſunt cætera.* Pro hac autem dilectione patienter debemus etiam odio mundi ſuſtinere. Neceſſe eſt enim ut nos oderit, quos cernit nolle quod diligit. Sed plurimum nos de ſeipſo Dominus conſolatur: qui cum dixiſſet, Hæc mando uobis, ut diligatis inuicem, adiecit atque ait: [Si mundus uos odit, ſcitote quia me priorem uobis odio habuit. Cur ergo ſe membrum ſuper uerticem extollit? Recuſas eſſe in corpore, ſi non uis odium mundi ſuſtinere eum capite. [Si de mundo, inquit, eſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret.] Vniuerſæ hoc utique dicit Eccleſiæ, quam plerunque etiam ipſius mundi nomine appellat, ſicut eſt illud: *1. Co. 5.* Deus erat in Chriſto, mundū reconcilians ſibi. Itemque illud. *Ioā. 3.* Non uenit filius hominis ut iudicet mundum, ſed ut ſaluetur mundus per ipſum. Totus ergo mundus Eccleſia eſt, & totus mundus odit Eccleſiam. *Mundus odit mūdum.* Mundus ergo odit mundum, inimicus reconciliatum, damnatus ſaluatum, inquinatus mundatum. Sed iſte mundus, quem Deus in Chriſto reconciliat ſibi, & qui per Chriſtum ſaluatur, & cui per Chriſtum omne peccatum donatur, de mundo electus eſt inimico, damnato, contaminato. Ex eadem quippe maſſa, quæ tota in Adam perijt, fiūt uaſa miſericordiæ, in quibus eſt mundus pertinens ad reconciliationem, quem mundus odit, ex eadem maſſa, pertinens ad uaſa iræ, quæ perfecta ſunt ad perditionem. Denique cum dixiſſet Dominus: Si de mundo eſſetis, mundus quod ſuum erat, diligeret, continuo ſubiecit: [Quia uero de mundo non eſtis, ſed elegi uos de mundo, propterea odit uos mundus. Ergo & ipſi inde erant, unde ut non eſſent, electi ſunt inde: non meritis ſuis, quorum nulla præceſſerāt bona opera: non natura, quæ tota fuerat per liberum arbitrium in ipſa radice uitiata: ſed gratuita, hoc eſt, uera gratia. Qui enim de mundo mundum elegit, fecit quod eligeret, non inuenit. Si autem quæratur, quomodo ſe diligat mundus perditionis, qui odit mūdum redemptoris: diligit ſe utique falſa dilectione, non uera: proinde falſo ſe diligit, & uere odit. *Mali homines ut ſe amēt.* Qui enim diligit iniquitatem, odit animam ſuam: *Pſ. 10.* Sed diligere ſe dicitur, quoniam iniquitatē qua iniquus eſt diligit, & rurſus odiſſe ſe dicitur, quoniam quod ei nocet, hoc diligit. Odit ergo in ſe naturam, diligit uitium. Odit quod factus eſt per Dei bonitatem, diligit quod in eo factum eſt per liberam uoluntatem. Vnde nos quoque illum diligere & prohibemur ſi rectè intelligimus, & iubemur. Prohibemur ſcilicet, ubi nobis dicitur: *1. Ioā. 2.* Nolite diligere mundum: iubemur autem, ubi nobis dicitur: *Luc. 6.* Diligite inimicos ueſtros. Ipſi ſunt enim mundus qui nos odit. Ergo prohibemur diligere in illo, quod ipſe diligit in ſeipſo: & iubemur diligere in illo, quod ipſe odit in ſeipſo, Dei ſcilicet, opificium & diuerſas bonitatis ſuæ conſolationes. Vitium quippe in illo diligere prohibemur, iubemurq́; diligere naturam: cum ipſe in ſe diligat uitium, oderitq́; naturam: ut nos eū & diligamus & oderimus recte, cum ſe ipſe diligat oderitq́; peruerſe. [Mementote ſermonis mei, quem ego dixi uobis, non eſt ſeruus maior domino ſuo:] *Tract. 88. in Ioānē.* Si me perſecuti ſunt, & uos perſequentur. Si ſermonem meum ſeruauerunt, & ueſtrum ſeruabunt. Dicendo autem: Nō eſt ſeruus maior domino ſuo, nōne euidenter oſtendit, quemadmodum intelligere debeamus, quod ſuperius dixerat. Iam non dicam uos ſeruos? Ecce enim ſeruos eos dicit. Nam quid eſt aliud, Non eſt ſeruus maior domino ſuo: ſi me perſecuti ſunt, & uos perſequentur? Manifeſtum eſt igitur illum ſeruum, qui non manet in domo in æternum, illum pertinentem ad timorem, quem foras charitas mittit, eſſe intelligendum, ubi dictum eſt, Iam non dicam uos ſeruos: hic autem ubi dicitur, Non eſt ſeruus maior domino ſuo: ſi me perſecuti ſunt, & uos perſequentur: illum ſignificari ſeruum, pertinentem ad timorem caſtum, qui permanet in ſeculum ſeculi. Hic enim ſeruus eſt auditurus. *Matt. 25.* Euge ſerue bone, intra in gaudium Domini tui. [Sed hæc omnia, inquit, facient uobis propter nomē meum, quia neſciunt eum qui me miſit.] Quæ omnia facient, niſi quæ dixit, odio habebunt ſcilicet, & perſequentur, ſermonemq́ue contemnent? Quoniam ſi ſermonem non ſeruarent eorum, nec tamen odiſſent eos, neque perſequerentur, uel etiam ſi odiſſent, nec tamen perſequerentur, non omnia facerent. Hæc autem omnia facient uobis, inquit, propter nomen meum. Quid eſt aliud dicere, quam me in uobis odio habebūt, me in uobis perſequentur, & ſermonem ueſtrum, quia meus eſt, ideo non ſeruabunt? Hæc enim omnia facient uobis propter nomen meum, non ueſtrum, ſed meum. Tanto igitur miſeriores, qui propter hoc nomen iſta faciunt, quāto beatiores, qui propter hoc nomen iſta patiuntur, ſicut ipſe alio loco dicit, *Mat. 5.* Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, hoc eſt enim propter me, uel propter nomen, meum, quia ſicut docet Apoſtolus, *1. Co. 1.* factus eſt nobis ſapientia a Deo, & iuſtitia & ſanctificatio, & redemptio, ut quemadmodum ſcriptum eſt, *Iere. 6.* Qui gloriatur, in Domino glorietur. Faciunt quippe iſta mali malis, ſed non propter iuſtitiam, & ideo miſeri utrique, & qui faciunt, & qui patiuntur. Faciunt & boni malis, ubi etū faciunt iſti propter iuſtitiam, non tamen illi propter iuſtitiam patiuntur. Sed quæri poteſt, ſi etiam mali perſecutionem faciunt malis, ſicut impij reges & iudices, cum eſſent perſecutores piorum, utique & homicidas & adulteros, & quoſcunque maleficos, quos contra leges publicas feciſſe cognoſcerent, puniebant, quomodo intelligendum eſt, quod ait Dominus. [Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum eſt, diligeret? Neque enim quos punit mundus, diligit, à quo uidemus ſupradicta ſcelerum genera plerunque puniri: niſi quia mundus eſt in eis, à quibus talia ſcelera uel puniuntur: mundus eſt & in eis, à quibus talia ſcelera diliguntur. *Mundus ſe et amat et odit.* Mundus itaque ille, qui intelligitur in malis atque impijs, & odit quod ſuum eſt, ex ea parte hominum qua ſceleratis nocet: & diligit quod ſuum eſt, ex ea parte hominum qua eiſdem ipſis conſceleratis fauet. Ergo hæc omnia facient uobis propter oomen meum, uel ita dictum eſt, propter quod uos patimini: uel ita, propter quod & ipſi faciunt, quia & hoc in uobis dum perſequuntur oderunt. Et addidit: Quia neſciunt eum, qui me miſit. Hoc ſecundum eam ſcientiā dictū intelligendum eſt, de qua & alibi ſcriptum eſt: *Sap. 6.* Scire autem te, ſenſus eſt conſummatus. Hac quippe ſcientia qui ſciunt patrem, à quo miſſus eſt Chriſtus, nullo modo perſequunt eos, quos colligit Chriſtus, quia & ipſi cum eis colliguntur à Chriſto. *Tract. 89. in Ioānē.* [Si non ueniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent.]

rent.] Superius dixerat Dominus, Si me pſecuti ſunt, & uos perſequentur: ſi ſermonem meum ſeruauerunt & ueſtrum ſeruabunt; ſed hæc omnia facient uobis propter nomen meum, quia neſciunt eum qui me miſit. De quibus autem hoc dixerit, ſi quæramus, inuenimus eum ad hæc verba ueniſſe, ab eo quod dixerat, Si mundus uos odit, ſcitote quia me priorē uobis odio habuit. Nunc uero quod addidit, Si non ueniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent, Iudæos oſtendit expreſsius. De his ergo & illa dicebat: nam hoc indicat uerborum ipſa contextio. Iudæi ergo perſecuti ſunt Chriſtum, quod euidentiſsimè indicat euangelium: Iudæis locutus eſt Chriſtus, nō alijs gentibus. In eis ergo uoluit intelligi mundum qui odit Chriſtum, & diſcipulos eius: immo uerò non in eis ſolis, ſed hos quoque ad eundem mundum pertinere monſtrauit. Quid eſt ergo, Si non ueniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent? Nunquid ſine peccato erant Iudæi, antequam Chriſtus ad eos in carne ueniſſet? Quis hoc uel ſtultiſsimus dixerit? Sed magnum quoddam peccatum; non omne peccatum, quaſi ſub generali nomine uult intelligi. Hoc eſt enim peccatum, quo tenentur cuncta peccata, quod unuſquiſque ſi non habeat, dimittuntur ei cuncta peccata. Hoc eſt autem, quia non crediderunt in Chriſtum, qui propterea uenit, ut credatur in eum. Hoc peccatum, ſi non ueniſſet, non utique haberent: Aduentus quippe eius, quantum credentibus ſalutaris, tantum non credentibus exitiabilis factus eſt: tanquam & ipſe caput & princeps Apoſtolorum, quod de ſe ipſi dixerunt, eſſet eis quibuſdā
2.Co.2
quidem odor uitæ in uitam, quibuſdam uero odor mortis in mortem. Sed quod adiunxit atque ait: [Nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo,] poteſt mouere quærentes, utrum hi ad quos nō uenit Chriſtus, nec locutus eſt eis, habeant excuſationem de peccato ſuo? Si enim non habent, cur hic dictum eſt propterea iſtos non habere, quia uenit & locutus eſt eis? Si autem habent, utrum ad hoc habent, ut à pœnis alienentur, an ut mitius puniantur? Ad hæc inquiſita, pro captu meo Domino donante reſpōdeo, habere illos excuſationem, non de omni peccato ſuo, ſed de hoc peccato, quo in Chriſtum non crediderunt, ad quos non uenit, & quibus non eſt locutus. Sed non in eo ſunt numero hi, ad quos in diſcipulis uenit, & quibus per diſcipulos eſt locutus, quod & nunc facit. Nam per Eccleſiam ſuam uenit ad gentes, & per Eccleſiam ſuam loquitur gentibus. Ad hoc enim pertinet, quod ait: Qui uos recipit, me recipit:
Matt. 10. Lu. 10
& qui uos ſpernit, me ſpernit. An uultis (inquit Apoſtolus Paulus) experimētum accipere eius, qui in me loquitur Chriſtus? Reſtat inquirere, utrum hi qui
1. Cor. 13.
priuſquàm Chriſtus in Eccleſia ueniret ad gentes, & priuſquàm euangeliū eius audirent, uitæ huius fine præuenti ſunt, ſeu præueniuntur, poſſint habere hāc excuſationem. Poſſunt plane, ſed non ideo poſſunt effugere damnationem. Quicunque enim ſine lege
Rom. 2
peccauerunt, ſine lege & peribunt: & quicunque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Tanta eſt autem ſuppliciorum, quanta eſt diuerſitas peccatorum. Quæ quomodo ſe habeat, altius iudicat ſapientia diuina, quàm coniectura ſcrutatur aut effatur humana. Illi certè ad quos uenit, & quibus locutus eſt Chriſtus, non habent de magno infidelitatis peccato illam excuſationem, qua poſſint dicere, Non uidimus, non audiuimus; ſiue non acceptaretur iſta excuſatio ab illo, cuius inſcrutabilia ſunt iudicia, ſiue acceptaretur, & ſi non ut ab omni damnatione liberarentur, certe ut aliquanto lenius damnarentur. [Qui me odit, inquit, & patrem meum odit.] Hic nobis fortaſſe dicatur: Quis poteſt odiſſe, quem neſcit? Et utique ante quam diceret, Si non ueniſſem, & locutus eis fuiſſem peccatum non haberent, dixerat diſcipulis ſuis: [Hæc facient uobis, quia neſciunt eum qui me miſit.] Non itaque diſsimulanda naſcitur quæſtio, quomodo poſſint odiſſe quem neſciunt? Si enim Deum non quod eſt ipſe, ſed neſcio quid aliud eum ſuſpicantur aut credunt, & hoc oderunt utique non ipſum oderunt, ſed quod ſua mendaci ſuſpicione uel uana credulitate concipiunt. Si autem quod eſt, hoc de illo ſentiūt quomodo eum neſcire dicuntur? Et de hominibus quidem fieri poteſt, ut eos ſæpe quos nunquam uidimus diligamus: ac per hoc nec illud econtrario impoſsibile eſt, ut eos quos nunquam uidimus oderimus. Fama quippe de aliquo ſermocinante, ſeu bene, ſeu male, ſic non immerito, ut amemus uel oderimus ignotum. Sed ſi fama ſit uerax, quomodo eſt de quo uera didicimus, dicendus ignotus? An quia eius faciem non uidimus? Quam cum & ipſe non uideat, nulli tamen poteſt notior eſſe quàm ſibi. Non igitur in eius facie corporali nobis intimatur cuiuſque notitia, ſed tunc nobis ad cognitionem patet, quādo eius mores & uita nō latent. Alioquin nec ſeipſum noſſe quiſquā poteſt, qui uidere faciē ſuam non poteſt. Sed utique tanto certius, quàm notus eſt alijs, ipſe ſe nouit, quanto certius interiori cōſpectu poteſt uidere quod ſapit, uidere quod cupit, uidere quod uiuit. Quæ cum aperiuntur & nobis, tunc uere fit cognitus nobis. Proinde ſicut fieri poteſt, ut homo bonus hominem bonum oderit neſciens, uel potius diligat neſciens: ipſum enim diligit, cum bonum diligit; quia id quod eſt ille, hoc iſte diligit: oderit autem neſciens, non ipſum, ſed quod putat eſſe ipſum: ita fieri poteſt, ut etiam homo iniuſtus dum æſtimat ſe ſui ſimilem iniuſtum diligere, neſciens diligat iuſtum, & tamen dum eum credit iniuſtum, diligat non ipſum, ſed quod putat eſſe ipſum: quemadmodum autem hominem, ita & Deum. Denique ſi interrogarentur Iudæi, utrum diligerent Deum, quid ſe aliud quàm diligere reſponderent? Nec ex animo mentientes, ſed errando potius opinantes. Quomodo enim diligerent patrē ueritatis, qui haberent odio ueritatem? Nolunt enim facta ſua damnari, & hoc habet ueritas, ut talia facta damnentur. Tantum igitur oderunt ueritatem, quantum oderunt ſuas pœnas; quas talibus irrogat ueritas. Neſciunt autem illam eſſe ueritatem, quæ tales quales ipſi ſunt damnat. Oderunt ergo quam neſciunt & cum illam oderint, profectò & eum de quo nata eſt, niſi odiſſe non poſſunt. Ac per hoc qui ueritatem, qua iudicante damnantur, de patre Deo natam neſciunt, utique etiam ipſum & neſciunt & oderunt. O miſeros homines, qui cum eſſe uolunt mali, nolunt eſſe ueritatē qua damnantur mali. Nolunt enim eam eſſe quod eſt, cum ſeipſos debeant nolle eſſe quod ſunt, ut ipſa manente mutentur, ne ipſa iudicante damnentur. Deinde Dominus addidit: [Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent]. Peccatum ſcilicet illud magnum, de quo & ſuperius ait: Si non ueniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent: hoc eſt, peccatum quo in eum loquentem & operantem non crediderunt. Neque enim nullum habebant peccatum, antequàm loqueretur eis, & operaretur in eis: ſed hoc peccatum, quo in eum non crediderunt, ideò ſic commemoratur, quia ipſo peccato tenentur & cætera: Hoc enim ſi non haberent, & in eum crederent, dimitterentur & cætera. Sed quid eſt hoc, quòd cùm dixiſſet, Si opera non feciſſem in eis, mox addidit, quæ nemo alius fecit? Nulla quippe in operibus Chriſti uidentur eſſe ma-
Tract. 91. in Ioānē.

lora, quàm ſuſcitatio mortuorum, quod ſcimus etiam
3. Reg. antiquos feciſſe prophetas. Fecit enim hoc Elias, fecit
17. Eliſeus, & cum in hac carne uiueret, & cū in ſuo mo-
4. Rrg. numento ſepultus iaceret. Nam quidam portantes
4. mortuum, cum irruentibus hoſtibus eo refugiſſent,
eumque ibi poſuiſſent, continuo reſurrexit. Fecit ta-
4. Reg. men aliqua Chriſtus, quæ nemo alius fecit, quòd ſci-
15. licet quinque millia hominum de quinque, & qua-
Matt. tuor millia de ſeptē panibus pauit, quòd ſuper aquas
14. ambulauit, & Petro vt hoc facere præſtitit, quòd aquā
Matt. mutauit in uinum, quòd aperuit oculos cæci nati, &
15. alia multa, quæ commemorare longum eſt. Sed re-
Matt. ſpondetur nobis, & alios feciſſe, quæ ipſe non fecit,
& quæ nemo alius fecit. Quis enim niſi Moyſes Ae-
14. gyptios plagis tot tantiſque percuſsit? diuiſo mari
Ioã. 2. rubro populum eduxit, & manna de cælo eſurienti-
Ioã. 9. bus impetrauit, aquam de petra ſitientibus ſudit?
Ex. 7. Quis niſi Ieſu Naue populo tranſituro Iordanis fluē-
Ex. 14 ta diuiſit, & currentem ſolem emiſſa ad Dominum
Ex. 16. oratione frenauit & fixit? Quis præter Sāſonem pro-
Exo. 7. pter ſuam ſitim maxilla mortui aſini exundante ſatia
tus eſt? Quis præter Eliam curru igneo in alta ſubue
Ioſu. 4. ctus eſt? Quis præter Eliſeum, quod paulo ante com-
Ioſ. 10. memoraui, ſepulto ſuo cadauere, cadauer alterius red
Iud. 15 didit uitæ? Quis præter Danielem inter ora incluſo-
4. Re. 2 rum ſecum leonum eſurientium uixit innocuus?
4. Rrg. Quis præter tres uiros Ananiam, Azariam, Miſaelem
13. in flammis ardentibus & non urentibus deambula-
Dan. 6 uit illæſus? Prætereo cætera, quoniam hæc ſatis ar-
Dan. 3 bitror eſſe, quibus demonſtretur & alios ſanctos quę
dam opera miranda feciſſe, quæ nemo alius fecit.
Sed qui tam multa uitia, & malas ualetudines uexa-
tioneſque mortalium tanta poteſtate ſanaret, nul-
lus omnino legitur antiquorum. Vt enim taceatur,
quòd iubendo ſicut occurrebant ſaluos ſingulos fe-
Mar. 1 cit, Marcus euangeliſta quodam loco ait: Veſpe-
re autem facto cum occidiſſet ſol, afferebant ad eum
omnes male habentes, & dæmonia habentes, & erat
omnis ciuitas congregata ad ianuam, & curauit mul
tos qui uexabantur uarijs languoribus, & dæmonia
multa eijciebat. Id autem cum commemoraſſet Mat
Mat. 8 thæus, etiam teſtimonium propheticum addidit,
dicens: Vt adimpleretur quod dictum eſt per Eſa-
Eſ. 53. iam prophetam, dicentem: Ipſe infirmitates no-
ſtras recepit, & ægrotationes portauit. Item in alio
Mar. 6 loco dicit Marcus: Et quocunque introibat in uicos
uel in uillas, aut in ciuitates, in plateis ponebant in
firmos, & deprecabantur eum, ut uel fimbriam ue-
ſtimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum
ſalui fiebant. Hæc nemo alius fecit in eis. Sic enim
intelligendum eſt quod ait, In eis, non inter eos, uel
coram eis, ſed prorſus in eis, quia ſanauit eos. Hæc
quippe intelligi uoluit, quæ non ſolum facerent ad-
mirationem, uerumetiam manifeſtam conferrent ſa
lutem: pro quibus beneficijs utique amorem, non
odium retribuere debuerunt. Omnia quidem cæ-
terorum miracula ſuperat, quòd eſt natus ex uirgi-
ne, matriſque integritatem ſolus potuit nec conce-
ptus uiolare, nec natus: ſed hoc nec coram eis fa-
ctum eſt, nec in eis. Ad cognoſcendam quippe hu-
ius miraculi ueritatem, nec communi cum eis aſpe-
ctu, ſed diſcreto ab eis diſcipulatu apoſtoli peruene
runt. Iam uero illud, quòd die tertia in carne, in
qua occiſus fuerat, de ſepulchro ſe reddidit uiuum,
& nunquam deinde moriturus cum illa aſcendit in
cælum, ſuperat etiam cuncta quæ fecit. Sed neque
hoc factum eſt in Iudæis, neque coram eis, & non-
dum hoc fecerat quando dicebat, Si opera non feciſ-
ſem in eis, quæ nemo alius fecit. Nimirum ergo ſunt
illa, quæ in eorum ualetudinibus tanta miracula fa-
cis oſtēdit, quanta in illis antea nemo donauit. Hęc
enim uiderunt, & hoc eis exprobrans adiungit, &
dicit: [Nunc autem & uiderunt, & oderunt & me
& patrem meum, Sed ut impleatur ſermo, qui in le- Pſ. 34.
ge eorum ſcriptus eſt, quia odio habuerunt me gra-
tis]. Eorum legem dicit, non ab ipſis inuentam, ſed
ipſis datam, ſicut dicimus: Panem noſtrum quotidia- Mat. 6
num, quem tamen a Deo petimus, addendo, da nobis.
Gratis autem odit, qui nullum ex odio commodum
quærit, nec in commodum fugit. Sic oderunt Deum
impij, ſic diligunt iuſti: hoc eſt, gratis, ut alia præter
illum non expectent bona, quoniam ipſe erat in om-
nibus omnia. Quiſquis uerò altius attenderit Chri
ſtum dicentem, Si opera non feciſſem in eis, quæ ne-
mo alius fecit, ſed hæc & ſi pater aut ſpirituſſanctus
fecit, nemo alius fecit, quia totius Trinitatis una eſt
ſubſtantia: inueniet ipſum feciſſe, ſi quando quiſpiam
homo Dei tale aliquid fecit. Poteſt quippe ipſe cun-
cta per ſeipſum, nemo autem poteſt aliquid ſine ipſo.
Chriſtus nanque cum patre & ſpirituſancto non ſunt
tres dij, ſed unus Deus, de quo ſcriptum eſt: Benedi-
ctus Dominus Deus Iſrael, qui facit mirabilia ſolus. Pſ. 71.
Nemo ergo alius fecit, quæcunque in eis opera fecit:
quoniam quiſquis alius homo aliquid eorum fecit, ip
ſo faciente fecit: hæc autem ipſe, non illis facientibus
fecit.

DE APOSTOLIS.
Ioan. 15.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis inuicem, ſicut dilexi uos. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

CVm cuncta ſacra eloquia dominicis
plena ſunt præceptis, quid eſt quòd de
dilectione quaſi de ſingulari mandato
Dominus dicit: [Hoc eſt præceptum
meum, ut diligatis inuicem,] niſi quia
omne mandatum de ſola dilectione eſt
& oīa unū præceptū ſunt? Quia q̄cquid præcipit, in ſo
la charitate ſolidatur. Vt n. multi arboris rami ex una *Charitas, uirtutum omniū origo.*
radice prodeunt, ſic multæ uirtutes ex una charitate
generant. Nec habet aliquid uiriditatis ramus boni
operis: ſi non manet in radice charitatis: Præcepta er
go dominica, & multa ſunt, & unū. Multa per diuer-
ſitatem operis, unum in radice dilectionis. Qualiter
autem iſta dilectio tenēda ſit, ipſe inſinuat, qui in ple
riſque ſcripturæ ſuæ ſententijs & amicos iubet diligi
in ſe, & inimicos diligi propter ſe. Ille enim ueraciter *Charitate quis ſit prædẽtus.*
charitatem habet, qui & amicum diligit in Deo, &
inimicum diligit propter Deum. Nam ſunt nonnulli
qui diligunt proximos, ſed per affectum cognationis
& carnis: quibus tamen in hac dilectione ſacra elo-
quia non contradicunt. Sed aliud eſt quòd ſponte im-
penditur naturæ, aliud quod præceptis dominicis ex
charitate debetur obedientiæ. Hi nimirum & proxi-
mum diligunt, & tamen illa ſublimia dilectionis præ
mia non aſſequuntur: quia amorem ſuum non ſpirita
liter, ſed carnaliter impendunt. Proinde cū Dominus
diceret: Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis inui
cem: protinus addidit, Sicut dilexi uos. Ac ſi apertè
dicat: Ad hoc amate, ad quod amaui uos. Qua in re,
fratres chariſsimi, ſolerter intuendum eſt, quod anti
quus hoſtis dum mentes noſtras ad rerum tempora-
lium dilectionem trahat, infirmiorem contra nos pro
ximum excitat, qui ea ipſa quæ diligimus, auferre mo
liatur. Nec curat antiquus hoſtis hæc faciens, ut ter-

rena tollat, ſed ut charitatem in nobis feriat. Nam in odium repentè exardeſcimus, & dum foris inuicti eſſe cupimus, intus grauiter ferimur. Dum parua foris defendimus, intus amittimus maxima: quia dum rem diligimus temporalem, ueram amittimus dilectionē. Omnis quippe qui noſtra tollit, inimicus eſt. Sed ſi odio cœperimus habere inimicū, intus eſt quod perdimus. Cū ergo aliquid exterius à proximo patimur, contra occultum raptorem interius uigilemus: qui nunquàm melius uincitur, niſi cum raptor exterior amatur. Vna quippe & ſumma eſt probatio charitatis, ſi & ipſe diligitur qui aduerſatur. Hinc eſt, quòd ipſa ueritas & crucis patibulum ſuſtinet, & tamen ipſis ſuis perſecutoribus affectum dilectionis impendit

Lu. 23 dicens: Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciūt. Quid ergo mirum, ſi inimicos diligant diſcipuli dum uiuunt, quando & tunc inimicos diligit magiſter, cū occiditur? Cuius dilectionis ſummam exprimens, cum ſubiungit: [Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.] Mori etiam pro inimicis Dominus uenerat, & tamen poſiturum ſe animam pro amicis dicebat: ut profecto nobis oſtenderet, quia dum diligendo lucrum de inimicis facere poſſumus, etiam ipſi amici ſunt qui perſequuntur. Sed ecce nos uſque ad mortem nemo perſequitur. Vnde ergo probare poſſumus, an diligimus amicos? Sed eſt quòd in pace ſanctæ Eccleſiæ fieri debeat, unde clareſcat, ſi perſecutionis tempore mori pro dilectione ualeamus. Certè idem Ioannes

1. Ioã. 3 dicit: Qui habuerit ſubſtantiam mundi huius, & uiderit proximum ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit uiſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in

Luc. 3. eo? Hinc etiam Ioannes Baptiſta ait: Qui habet duas tunicas, det non habenti. Qui ergo tranquillitatis tēpore non dat pro Deo tunicam ſuam, quando in perſecutionis tempore daturus eſt animam ſuam? Virtus ergo charitatis ut inuicta ſit in perturbatione, nutriatur per miſericordiam in tranquillitate, quatenus omnipotenti Deo primum diſcat ſua impendere, poſtmodum ſe. Sequitur: [Vos amici mei eſtis.] O quāta eſt miſericordia cōditoris noſtri, ſerui digni nō ſumus, & amici uocamur. Quanta eſt dignitas hominum, eſſe amicos Dei? Sed audiſtis gloriam dignitatis audite & laborem certaminis. [Si feceritis, quæ ego præcipio uobis.] Amici mei eſtis, ſi ea quæ præcipio uobis, facitis. Ac ſi apertè dicat, Gaudetis de culmine penſate quibus laboribus peruenitur ad culmen. Certe dū filij Zebedæi, interueniente matre, quærerent, ut unus à dextris Dei, & alius à ſiniſtris ſedere debuiſ-

Matt. 22. ſent, audierunt: Poteſtis bibere calicem, quē ego bibiturus ſum? Iam locum celſitudinis quærebā ad uiam, illos ueritas reuocat, per quam ad celſitudinem uenirent. Ac ſi dicatur: Iam uos delectat locus celſitudinis ſed prius uia exerceat laboris. Per calicē pertingitur ad maieſtatem. Si mens ueſtra appetit quod demulcet prius bibite quod dolet. Sic ſic per amarū poculum cō fectionis, peruenitur ad gaudium ſalutis. [Iam non dicam uos ſeruos, quia ſeruus neſcit quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos meos, quia omnia quæcūque audiui a patre meo, nota feci uobis.] Quæ ſunt omnia quæ audiuit à patre ſuo, quæ nota fieri uoluit ſeruis ſuis, ut eos efficeret amicos ſuos, niſi gaudia internæ charitatis, niſi illa feſta ſupernæ patriæ, quæ noſtris quotidiè mentibus per aſpirationem ſui amoris imprimit? Dum enim audita ſupercæleſtia amamus, amata iam nouimus, quia amor ipſe notitia eſt. Omnia ergo eis nota fecerat, quia a terrenis deſiderijs immutati, amoris ſummi facibus ardebāt. Iſtos

Pſ. 138 uerò amicos Dei aſpexerat propheta, cum dicebat: Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus.

Amicus enim quaſi animi cuſtos uocatur. Quia igitur Pſalmiſta proſpexit electos Dei à mundi huius amore ſeparatos, cuſtodire in mandatis cæleſtibus uoluntatē Dei, miratus eſt amicos Dei, dicens: Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus. Et tanquam ſi ab eo protinus cauſas honoris tanti nobis inſinuari quæreremus, ilico adiunxit: Nimis cōfortatus eſt principatus eorum. Ecce electi Dei carnē domant, ſpiritū roborant, dæmonibus imperant, uirtutibus coruſcāt, præſentia deſpiciunt, æternam patriam cum uoce & moribus prædicant, eam etiam moriendo diligunt, atque ad illam per tormenta pertingunt. Occidi poſſūt, & flecti nequeunt. Nimis ergo confortatus eſt principatus eorum. In iſta ipſa paſſione, qua ceciderunt in morte carnis, uidete quantū fuerit culmen mentis. Vnde hoc, niſi, quia confortatus eſt principatus eorū? Sed ſic magni forſitan pauci ſunt, ſubiunxit: Dinumerabo eos, & ſuper arenam multiplicabuntur. Totum mundum fratres aſpicite, martyribus plenus eſt. Iam pene iot qui uideamus non ſumus, quot ueritatis teſtes habemus. Deo ergo numerabiles, nobis ſuper arenam multiplicati ſunt, quia quanti ſint, à nobis comprehēdi non poſſunt. Sed quiſquis ad hanc peruenit dignitatē, ut amicus uocetur Dei; ſeſe in ſe conſpiſciat: dona aūt quę percepit ſuper ſe, nihil ſuis meritis tribuat ne ad inimicitias erūpat. Vnde & ſubditur: [Non uos me elegiſtis, ſed ego elegi uos, & poſui uos, ut eatis & fructum afferatis.] Poſui ad gratiam, plantaui, ut eatis uolendo, fructum afferatis operando. Eatis enim uolendo dixi, quia uelle aliquid facere, iam mente ire eſt. Qualem uero fructum afferre debeant, ſubditur. [Et fructus ueſter maneat.] Omne quod ſecundum præſens ſeculum laboramus, uix uſque ad mortē ſufficit. Mors nāque interueniens, fructum noſtri laboris abſcindit. Quod uero pro uita ęterna agitur, etiā poſt mortem ſeruatur, & tunc apparere incipit, cum laborum carnalium fructus cœperit non uideri. Ibi ergo illa retributio inchoat, ubi iſta terminatur. Quiſquis igitur iam æterna cognouit, apud eius animum temporales fructus uileſcant. Tales ergo fructus operemur, qui maneant. Tales fructus operemur, qui cū mors cuncta interimat, ipſi exordium à morte ſumāt. Nam quòd à morte incipiat fructus Dei, teſtatur propheta, qui ait: Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hæreditas Domini. Omnis qui dormit in morte, perdit hæreditatem. Sed eum dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hæreditas Domini: quia electi Dei poſtquam peruenerint ad mortem, tunc inueniunt hæreditatem. Sequitur: [Vt quodcunque petieritis patrem meum in nomine meo, det uobis.] Ecce hic dicit Quodcunq; petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Rurſum alibi per eūdē euāgeliſtam dicit: Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis uſq; modo non petiſtis quicquam in nomine meo. Si omne quod petimus in nomine filij, dat nobis pater, quid eſt quod Paulus ter Dominum rogauit, & exaudiri non meruit, ſed dictum eſt illi: Sufficit tibi gratia mea: nam uirtus in infirmitate perficitur? Nunquid ille tam egregius prædicator in filij nomine non petijt? Quare autem non accepit quod petijt? Quomodo ergo uerum eſt, quia quicquid petierimus patrem in nomine filij, dat nobis pater, ſi auferri à ſe angelū ſatanæ petijt Apoſtolus in nomine filij, & tamē quod petijt non accepit? Sed quia nomen filij Ieſus eſt, Ieſus autem ſaluator, uel etiam ſalutaris dicitur, ille in nomine ſaluatoris petit, qui illud petit, quod ad ueram ſalutem pertinet. Nam ſi id quod non expedit, petitur, non in nomine Ieſu petitur pater. Vnde & eiſdem Apoſtolis adhuc infirmantibus Dominus dicit: Vſque modò non petiſtis quicquam in nomine meo.

Marty ribus plenus eſt orbis.

Quales fructus adferēds.

Pſ. 126

Ioã. 16

2. Cor. 12.

In nomine Ieſu quis petat.

meo. Ac ſi apertè dicat: Non petiſtis in nomine ſalua,
toris, qui neſcitis quærere æternam ſalutem. Hinc eſt
quòd & Paulus non exauditur: quia ſi liberaretur à tẽ
tatione, ei non prodeſſet ad ſalutem. Ecce uidimus fra
tres chariſsimi quàm multi ad ſolennitatem marty-
ris conueniſtis: genua flectitis, pectus tunditis, uo-
ces orationis ac confeſsionis emittitis, faciem lachry
mis rigatis. Sed penſante quæſo petitiones ueſtras:
uidete ſi in nomine Ieſu petitis, id eſt, ſi gaudia ſalu-
tis æternæ poſtulatis. In domo enim Ieſu Ieſum nõ
quæritis, ſi in æternitatis templo importunè pro tem
poralibus exoratis. Ecce alius in oratione quærit vxo
rem, alius petit uillam, alius poſtulat ueſtem, alius
dari ſibi deprecatur alimentum. Et quidem cùm hæc
deſunt ab omnipotente Deo petenda ſunt. Sed memi
niſſe continuè debemus, quod ex mandato eiuſdem
Luc. 6. redemptoris noſtri accepimus: Primum quærite re-
gnum Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijciẽtur
uobis. Et hæc itaque ab Ieſu petere, non eſt errare, ſi
tamen non nimiá petantur. Sed adhuc, quod eſt gra-
uius, alius poſtulat mortem inimici, eumque quem
gladio non poteſt perſequi, perſequitur oratione.
Et uiuit adhuc qui maledicitur, & tamen is qui ma-
Mat. 5 ledicit, iam de morte illius reus tenetur. Iubet au-
tem Deus vt diligatur inimicus, & tamen rogatur
Deus ut occidat inimicum. Quiſquis itaque ſic
orat, in ipſis ſuis precibus contra conditorem pu-
Pſ. 108 gnat. Vnde & ſub Iudæ ſpecie dicitur: Fiat oratio
eius in peccatum. Oratio quippe in peccatum, eſt
illa petere, quæ prohibet ipſe qui petitur. Hinc ue-
Marc. 11. ritas dicit: Cum ſtatis ad orandum, remittite ſi quid
habetis in cordibus ueſtris. Quam uirtutem remiſsio
nis apertius oſtendimus, ſi unum teſtimonium uete-
ris teſtamenti proferamus. Certè cum Iudæa con-
ditoris ſui iuſtitiam culpis exigentibus offendiſſet,
prophetam ſuum ab oratione Dominus prohibet,
Iere. 7. dicens: Non aſſumes laudem & orationem pro eis.
Ier. 15 Si Moyſes & Samuel ſteterint coram me, non eſt
anima mea ad populum iſtum. Quid eſt quòd in-
termiſsis relictisque tot patribus, ſoli Moyſes & Sa-
muel in medium deducuntur, quorum mira obtinen
di uirtus oſtenditur, dum nec ipſi intercedere poſſe di
cuntur? Ac ſi apertè Dominus dicat: Nec illos audio,
quos, propter magnum petitionis ſuæ meritum mini
mè contemno. Quid ergo eſt, quòd Moyſes & Sa-
muel cæteris patribus in poſtulatione præferuntur,
niſi quòd duo hi tantum modo in cuncta teſtamenti
ueteris ſerie, etiam pro inimicis ſuis legũtur exoraſ-
Ex. 17 ſe? Vnus à populo lapidibus impetitur, & tamen
pro lapidatoribus ſuis Dominum deprecatur. Alter
ex principatu deijcitur, & tamen petitus ut exoraret,
fatetur dicens: Abſit à me hoc peccatum in Domi-
1. Reg. 12. num, quo minus ceſſem orare pro uobis, Dicit ergo:
Si Moyſes & Samuel ſteterint coram me, non eſt ani-
ma mea ad populum iſtum. Ac ſi aperte dicat: Nec il
los modo pro amicis audio, quos magnæ uirtutis me
rito, orare etiam pro inimicis ſcio. Virtus ergo ueræ
Virtus orationis. orationis, eſt celſitudo charitatis: & tunc quiſque
quod rectè petit adipiſcitur, cum eius animus in pe-
titione nec inimici odio fuſcatur. Sed plerunque relu
ctantem animum uincimus, ſi etiam pro inimicis ora
mus. Effundit os pro aduerſarijs precem, ſed utinam
cor teneat amorẽ. Nam ſæpè & orationem pro inimi-
cis noſtris impedimus, ſed hanc ex præceptione po-
tius fundimus quàm ex charitate. Nam & uitam ini-
micorũ petimus, & tamen ne exaudiamur, timemus.
Sed quia internus iudex mentem potius quàm uerba
conſiderat, pro inimico nil poſtulat, qui pro eo ex
charitate non orat. Sed ecce nobis inimicus graui-
ter deliquit, damna intulit, iuuantes læſit, amantes
perſecutus eſt. Retinenda hæc eſſent, ſi remittenda
nobis delicta non eſſent. Aduocatus etenim noſter
precem nobis in cauſa noſtra cõpoſuit, & ipſe eiuſdẽ
cauſæ iudex eſt, qui aduocatus. Preci autem quam cõ-
poſuit, conditionem inſeruit, dicens: Dimitte nobis
debita noſtra ſicut & nos dimittibus debitoribus no-
ſtris. Quia ergo ipſe iudex uenit, qui aduocatus
extitit, ipſe precem exaudit qui fecit. Aut ergo non
facientes dicimus, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut *Mat. 6.*
& nos dimittibus debitoribus noſtris, & noſmetipſos
hoc dicendo amplius ligamus: aut fortaſſe hanc con-
ditionem in oratione intermittimus, & aduocatus no
ſter precem quam compoſuit non recognoſcit, atque
apud ſe protinus dicit: Scio quid monui, non eſt ipſa
oratio quam feci. Quid ergo nobis agendum eſt fra-
tres, niſi ut ueræ charitatis affectum impendamus
fratribus? Nulla in corde malitia remaneat. Conſi-
deret omnipotens Deus erga proximum charitatem
noſtram, ut noſtris iniquitatibus impendat pieta- *Luc. 6.*
tem ſuam. Mementote quod monemur: Dimittite,
& dimittetur uobis. Ecce & debetur nobis, & debe-
mus. Dimittamus ergo quod debetur nobis, ut di-
mittatur quod debetur à nobis. Sed ad hæc mens reni
titur, & vult implere quod audit, & tamẽ reluctatur.
Ad martyris tumbam conſiſtimus, qui ad cæleſte re-
gnum ex qua morte peruenit ſcimus. Nos ſi pro Chri
ſto corpus non ponimus, ſaltem animum uincamus.
Placatur Deus iſto ſacrificio: approbat iudicio pieta-
tis ſuæ, uictoriam pacis noſtræ. Certamen enim cor
dis noſtri aſpicit, & qui poſt uincentes remunerat,
nunc decertantes iuuat Ieſus Chriſtus Dominus no-
ſter, qui uiuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum,
Amen.

IN NATALI APOSTOLORVM, Homilia I. Euſebij Emeſeni.

Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis inuicem, & cæt. Ioan. 15.

DEcem ſunt mandata legis: Quorum
primum illud eſt, quo dicitur: Non ha
bebis Deos alienos coram me. Secun-
dum autẽ: Nõ habebis ſimulachrum
in domo tua. Tertiũ uerò. Nõ accipies *Exod. 20.*
nomen Dei tui in uanum. Quartũ autem, Cole diem
ſabbati. At uerò quintum, Honora patrem tuũ & ma- *Deu. 5*
trem. Alia uerò quæ ſequuntur, hęc ſunt: Nõ occides:
Non mœchaberis: Non furtum facies: Non falſum te
ſtimonium dices. Non concupiſces rem proximi tui.
In his aũt omnia legis & prophetarum præcepta con
tinentur. Quare autem decem ſint mãdata legis, qua
re decem cortinæ tabernaculi, quare decem uirgines *Ex. 36*
in euãgelio, quare quoq; decem talenta, quare decem *Matt. 25.*
plagis flagellatur Aegyptus, quare decem diebus ſan
cti tribulationem patiuntur, eadem ratio, eademq; *Exo. 8. &c.*
ſignificatio eſt. Cùm igitur decem ſint præcepta legis
quid eſt quòd in hoc loco Dominus ait; [Hoc eſt præ *Apo. 2*
ceptũ meũ, ut diligatis inuicem, ſicut dilexi uos:] niſi
quia omnia in decem, & decem in hoc uno, pręcepta
cõcludũtur? Vnde & Apoſtolus ait: Quia plenitudo *Ro. 13.*
legis eſt dilectio: dilectio utiq; qua Deũ & proximũ
diligimus. In his enim duobus præceptis, uniuerſa
lex pẽdet & prophetæ. Sed hæc quoq; ideò unũ ſunt: *Matt. 22.*
quia quicũq; diligit Deũ, diligit & proximũ, ſecundũ
illud: Qui enim nõ diligit fratrem ſuum quem uidet,
Deum quem non uidet quomodò poteſt diligere? Et *1. Ioã. 4*
hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum
diligat & fratrem ſuum. Similiter autem qui proxi-
mum

mum diligit, & Deum diligit, ſi tamen uera dilectio-
ne eum diligat. Non eſt enim uera dilectio, quæ tem-
porales utilitates attendit, & non ad æternæ beatitu-
dinis gloriã tendit. Si enim pro talibus utilitatibus di
ligas fratrem tuum, ſic diligis eum, ſicut equum tuum
& aſinum tuum. In his enim ſimul cum ipſis utilitati-
bus deficit amor. At uerò charitas nunquam deficit.
Vnde ſcriptum eſt: Aquæ multę non potuerunt extin
Cant. 8 guere charitatem, nec flumina obruent eã. Quia for-
tis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus, æmula-
tio, de qua æmulatione Apoſtolus ait: Aemulor enim
2. Co. 11 nos Dei æmulatione. Vera igitur dilectione proximũ
diligit, qui non carnis affectione, nec terreno commo
do eum diligit, ſed propter Deum & præcepta Dei.
Talem enim dilectionẽ ſe habere ipſe Dominus oſten
Matt. debat, cũ diceret, Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fra-
12. tres mei? Qui fecerit uoluntatem patris mei qui in cę
lis eſt, ipſe mea mater, & ſoror, & frater eſt. Diligo, in
quit, matrem meam, & fratres meos, non quia mater
mea eſt, & fratres mei, ſed quia faciunt uoluntatem pa
tris mei. Apparet igitur, quòd quicunque diligit pro-
ximum, diligit Deum, ſi quidem proximũ diligit pro-
pter Deum. Similiter autem & qui Deum diligit,
proximum diligit, quoniam qui Deum diligit præce-
ptum eius cuſtodit. Et hoc eſt præceptum eius, ut nos
inuicem diligamus, ſicut ipſe dilexit nos. Quomodò
ipſe dilexit nos? plena & perfecta dilectione. [Maiorẽ
enim hac dilectionem nemo habet, quàm ut animam
ſuam ponat quis pro amicis ſuis.] Hanc autẽ dilectio-
nem erga nos habuit Ieſus. Hanc igitur & nos habea-
mus. [Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præci-
pio uobis.] Non ſunt igitur eius amici, qui eius præ-
cepta non cuſtodiunt. [Iã non dicam uos ſeruos.] Qua
re? [Quia ſeruus neſcit, quid faciat Dñs eius.] Quid igi
tur? [Vos autem dixi amicos]. Et hoc quare? [Quia om
nia quæcunque audiui à patre meo, nota feci uobis.]
Meritò eis mutat nomina, quibus mutat officia, Non
quia ſerui deſierint eſſe, ſed quòd magis familiares
eſſe cœperint. Iam non ſolũ ad laborem mittuntur ut
ſerui, ſed ad ſecreta conſilia uocantur ut amici. Quid
ſibi tamen uult, quod Dominus ait, [Iam non dicam
uos ſeruos, cum unicuique ſuorum fidelium in fine di
cturus ſit, Euge bone ſerue? Quandam mihi inter bo-
Matt. num & malum ſeruum differentiam facere uidetur.
25. Seruus enim non ideò quia ſeruus eſt, ſed quia amicus
eſt & fidelis, ad Domini ſui ſecreta & conſilia uocatur.
Serui nanque nomen, opprobrij eſt: amici uerò & ho-
noris & dignitatis. Poſſumus autem intelligere, quòd
Dominus & ſaluator noſter fideles ſuos non increpan
do uel imperando, ſed blandiendo congaudendo ſer-
uos dicat, ſi quando ſeruos eos dicit. Multa de bono &
Ex. 21. malo ſeruo loquitur Moyſes. Multa de ſeruo Hebræo,
qui poſt multum laborem dominum relinquit. Mul-
ta de illo bono ſeruo, qui quoniam dominum relinque
re noluit, aures ad audiendũ habet perforatas. Bonus
ille ſeruus Abrahæ, qui adducit uxorẽ dñi ſui Iſaac. Bo
Deut. 5 nus ille ſeruus Dauid, qui ait: Ego ſum ſeruus tuus, &
Gẽ. 24. filius ancillæ tuæ. De malo aũt ſeruo ꝙ dicitur. Serue
Pſ. 115. male & piger, quia non dediſti pecuniam meã ad mi-
ſericordiam. Itemque, Serue nequam omne debitum
Matt. dimiſi tibi, quoniam rogaſti me. Tales autem ſerui nõ
25. ſunt amici, & ideò tales ſerui non dicuntur, qui Dei
ſunt ſerui. Sequitur, [Quæcunq; audiui à patre meo,
Matt. nota feci uobis.] Omnia enim quæ audiui à patre, no
18. ta feci eis, illo tamen tempore notificanda eis, quando
& neceſſaria eis. Vnde & in ſequentibus ait: Adhuc
Ioã. 16. multa habeo uobis dicere, ſed non poteſtis portare
modò. Cum aũt uenerit ille ſpiritus ueritatis, docebit
uos oẽm ueritatẽ. Sic multa determinanda ſunt, quæ
Ioã. 12 uniuerſaliter dici uidentur. Quale eſt illud, Cum exal
tatus fuero à terris, omnia traham ad meipſum. Item-
que, Prædicate euãgelium omni creaturæ. Et Apoſto-
lus de charitate. Omnia credit, omnia ſperat, omnia
ſuſtinet. Et multa alia his ſimilia. Nam & id, quod mo Ma. 16
dò diximus, Docebit uos omnem ueritatem, ſimiliter 1. Co 13
determinandum eſt. Alioquin uerum non eſſet, quod
ait Apoſtolus, Nunc cognoſco ex parte, tunc cogno-
ſcam, ſicut & cognitus ſum. Nemo enim in hac uita
cognoſcit omnem ueritatem. Dicit ergo Ieſus diſci-
pulis ſuis, Quæcunque audiui à patre meo, nota feci
uobis. Hic igitur ſubauditur, neceſſaria uobis, & reue
landa uobis. Non enim ſunt modò omnia dicenda uo
bis, quia non eſt ueſtrum noſſe tempora & momenta,
quæ pater poſuit in ſua poteſtate. [Non uos me elegi-
ſtis, ſed ego elegi uos, & poſui uos ut eatis, & fru- Actor.
ctum efferatis, & fructus ueſter maneat.] Quid eſt, 1.
quod in canticis canticorum Eccleſia dicit, Dilectus
meus candidus & rubicundus, electus ex milibus, ſi Cant. 5
ipſi eum non elegerunt? Quid eſt etiam, quòd Pſal-
miſta ait, Et cum electo electus eris? Elegit igitur
Dominus diſcipulos ſuos, elegerunt & diſcipuli Do-
minum. Sed ipſe prius elegit eos, & ipſi poſteà ele- Pſal 17
gerunt eum. Quod utique non feciſſent, niſi prius eos
elegiſſet. Et ipſe quidem elegit eos, ut eius diſcipuli eſ
ſent, ipſi uerò elegerunt eum, ut eorum Dominus eſ-
ſet. [Ego] (inquit) [elegi uos.] Ad quid? ut eatis in uni
uerſum mundum, & prædicetis euangeliũ omni crea-
turæ [Et fructum afferatis.] Ille fructus omnium fide- Ma. 19
lium multitudo intelligitur. De quo benè ſubditur,
[Et fructus ueſter maneat.] Hoc eſt enim, quod alibi
ait, Qui credit in me, non morietur in ęternum. [Et
quodcunque petieritis patrem in nomine meo, dabit Ioan. 11
uobis,] Sic tamen, ſi talia petieritis, quæ ſint neceſſa
ria & utilia uobis, quæ Dei diſpoſitioni non ſint con
traria ueſtræque ſaluti inimica. Quod Dominus pro-
miſit futurum, nos uidemus eſſe completum. Scimus
enim apoſtolos in nomine Ieſu Chriſti cæcos illumi-
naſſe, paralyticos curaſſe, lepraſos mundaſſe, mor-
tuos ſuſcitaſſe, & alia omnia ſuſcepiſſe, pro quibus pa-
trem deprecati ſunt in nomine filij. Apoſtolus tamen
dicit. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus 2. Cor
eſt mihi ſtimulus carnis meę, angelus ſathanæ, ut me 12.
colaphizet. Propter quod & Dominum ter rogaui ut
diſcederet à me, & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea.
Nam uirtus in infirmitate perficitur. Ac ſi diceret, Ad
uerſum te rogas, & contraria poſtulas, uirtutis lorica
expoliari petis. Et mox Apoſtolus cognita ratione, læ
tus ualdè quòd exauditus non fuerat, ait, Libenter igi
tur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in
me uirtus Chriſti. Benè igitur exauditus eſt, qui mo-
dò lætatur, quòd exauditus non eſt.

IN NATALI APOSTOLORUM, Homilia II. Euſebij Emeſeni.

Hæc mando uobis, ut diligatis inuicem & cæt. Ioan. 15.

MAgna eſt uirtus charitas, quæ toties di-
ſcipulis à Domino commẽdatur. Qui
hoc unum mandatum cuſtodit, legem
& prophetas adimpleuit. De hoc enim
per prophetam dicitur: Quia uerbum
abbreuiatum faciet Dominus ſuper ter Eſa 10
ram. [Si mundus uos odit, ſcitote quia me priorem uo Rom. 6
bis odio habuit. Nolite (inquit) mirari, ſi mundi ama
tores uos perſequuntur & perdere nituntur, ſed po-
tius

eius ſcitote, & memores eſtote: quia me priorem uobis, quia me omnium hominum maiorem & Dominum, non ſolum odio habuerint, uerum etiam occiderint. [Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuũ erat diligeret.] Quomodò enim de mundo non ſunt, qui de hominibus nati ſunt, & de terra facti ſunt: Fuerũt, inquam, de mundo, ſed iam nunc non erant de mundo, quia nullum amorem habebant in gloria & uoluptate mundi. Vnde ſubditur: [Quia uerò de mundo non eſtis, ſed ego elegi uos de mundo, propterea odit uos mũdus.] Nõ n. dixit, Quia de mũdo nõ fuiſtis, ſed potius quia de mundo non eſtis, qm̃ & ſi tũc de mundi huius amatoribus non erant, de mundo tamen aſſumpti & electi erant. Et ideirco mundus, id eſt, mundi amatores eos non diligebant, quia ſibi operibusque ſuis contrarios eſſe uidebant. Vnde & de ſaluatore noſtro dicebant, Venite & interficiamus iuſtum, quoniá *Sap. 2.* contrarius eſt operibus noſtris. [Memẽtote ſermonis mei, quem ego dixi uobis, Non eſt ſeruus maior domino ſuo.] Hoc autẽ ad quid dixerit, audiamus. [Si me] (inquit) [perſecuuti ſunt, & uos perſequentur, Si ſermonem meum ſeruauerunt, & ueſtrum ſeruabunt.] Nec in uobis fieri dubitetis, quod in me fieri uidetis. [Sed hæc omnia facient uobis,] non propter uos, [ſed propter nomen meum,] quod prædicabitur à uobis. Et hoc ideò, [quia neſcierunt eum, qui miſit me.] Si enim ſcirent patrem, ſcirent & filium cuius eſt pater. Sed quare neſciunt? quia ſcire nolunt. Scire autem, credere eſt. Venit ad eos, locutus eſt eis, ſcripturas aperuit, ueritatem reuelauit, ſigna multa & inaudita miracula fecit, & tamen credere noluerunt. Nulla igitur eis eſt excuſatio. Hoc eſt, quod ait: [Si non ueniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent. Nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo.] Quid eſt hoc, Si non ueniſſem, peccatum non haberent? Ergo non habebant Iudæi peccatum, priuſquam ueniret ille, qui uenit peccata tollere? Habebant quidem peccata: hoc tamen peccatum non habuiſſent, ſi Chriſtus non ueniſſet. Non enim de quolibet peccato hoc debet intelligi, ſed de peccato infidelitatis, ꝙ in Chriſtum credere noluerunt, quòd eum oderunt & occiderunt. Vnde & ſubditur, [Qui me odit, & patrẽ meum odit.] Non parum igitur & leue uideatur eis qui me oderunt, quia ſimul mecum & patrem oderũt. Ego enim & pater unũ ſumus. [Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum nõ haberent.] *Ioã. 10* Hoc enim Iudæis ſolum ſufficere debuit, quòd Dei filium ſe eſſe dicebat, & tanta miracula faciebat. Quæ vtque facere non poſſet, ſi mentiretur. [Nunc autem & uiderunt, & oderunt, & me & patrem meum. Sed hoc totum factum eſt, ut adimpleatur ſermo, qui in lege eorum ſcriptus eſt: Quia odio habuerunt me gratis.] Sed dicet aliquis, Quid igitur ad eos, ſi ideo hoc *Pſ. 34. & 68.* Iudæi fecerunt, vt ſermo legis adimpleretur? Multum quidem, eorum enim iniquitas fuit cauſa, ut hoc de eis propheta prædiceret. Quod ſi ille non prædixiſſet, tamen nihilominus eueniſſet. Quamuis igitur qđ ille prædixit, non euenire non potuit, non tamen propheticus ſermo, ſed eorum iniquitas huius tanti mali cauſa fuit. Conſiderate uerò, fratres mei, quanta deuo*Apoſtoli quàm ſint honorãdi.*tione ſanctos apoſtolos honorare debeamus, quos ipſe Dominus iam non ſeruos, ſed amicos uocat. De quibus ipſe ait, Quia non ſunt de hoc mundo, ſed de mundo electi, mundum uicerunt cũ principe mundi. Quibus ipſe teſtimonium perhibet, dicens, Vos eſtis ſal terræ. Vos eſtis lux mundi. Vobis datum eſt noſſe my*Matt. 5. Luc. 8.*ſterium regni Dei, cæteris autẽ in parabolis. Iſti ſunt illi duodecim, quorum affluentia omnis terra ſanatur. Venit (inquit Moyſes) populus in Elim, vbi erant duo*Ex. 15.*decim fontes aquarũ. O quantus fons ille eſt, qui hæc ſcripſit beatus Ioannes euãgeliſta. Iſti ſunt duodecim horæ diei, & duodecim portæ cæleſtis Hieruſalem, de quibus dicitur: Ab oriente portæ tres, ab occidente *Ioan. 11.* portæ tres, a meridie portæ tres, ab aquilone portæ *Ap. 21.* tres. De quibus Propheta ait: Diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Iacob. Et reuerá magis diligit ſolas Eccleſiæ portas, quàm omnia ædi*Pſ. 86.*ficia Synagogæ. Iſti ſunt lapides uiui, qui uoluũtur ſuper terram. Qui poſiti in rationali ſummi pontificis, etiam ſine voce docent & prædicant. Prædicant enim *Ex. 39* non clamando, ſed ſignificando. Hos ſemper in pectore habere debemus, quibus corda noſtra & inſtruantur & muniantur. Ad hos totus populus reſpiciat, & quid ſignificet diligentes inquirat. Iſti ſunt fundamentum, turres, & columnæ Eccleſiæ. Iſti montes, qui exultauerunt ut arietes. Iſti cedri libani, iſti cerui uenenũ non timebunt, & ſerpentes interficient. Iſti galli in no*Pſ. 113*cte cantantes, & leones ſæuientes, qui ſuccinctis renibus & fortiſsimi beſtiarum, ad nullius timebunt *Pro. 30* occurſum. Sed quid dicam? Iſti ſunt cæli, qui enar*Pſal. 18*rant gloriam Dei.

IN NATALI APOSTOLORUM, Homilia III. Euſebij Emeſeni.

Ecce ego mitto uos, ſicut oues in medio luporum, &c. Matth. 10.

Dixerat ſuperius in hoc euangelio Dominus & ſaluator noſter diſcipulis ſuis, *Matt. 10.* Euntes prædicare dicẽtes, quia appropinquauit regnum cælorum. Gratis accepiſtis, gratis date: & nolite portare ſacculum, neque peram. Nolens autem eos uagos & inſtabiles eſſe, ait, In quamcunque ciuitatẽ aut domũ intraueritis, illic manete, donec exeatis inde, comedentes & bibẽtes, quæ apud illos ſunt. Dignus eſt enim operarius mercede ſua. Poſtea uerò dixit. [Ecce ego mitto uos, ſicut oues in medio luporum.] Ego, inquit, Dominus & magiſter ueſter. Ego Deus omnipotens. Ego cui nemo reſiſtere ualet. Ego (inquam) mitto uos: ſicut oues in medio luporum. Scitis, & benè ſcitis utriuſque naturam. Ad patiẽdum itis, patientiam & innocentiã cuſtodite. Non uos defendatis, quia oues eſtis. Sæuiant illi, qui lupi ſunt. [Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbę.] De ſerpente nanque dicit Moyſes, quia *Gen. 3.* callidior cunctis erat animãtibus terræ. Serpentes autem maligni ſpiritus & iniqui homines uocãtur, quoniam ueneno ſi ſunt, & recto itinere non incedunt. Sicut igitur illi prudentes ſunt in malo, ſic & uos, dicit Dominus, prudentes eſtote in bono. Videte ne uos decipiant aſtutia ſua, quia filij huius ſeculi prudentio*Luc. 19.*res ſunt filijs lucis in generatione ſua. Prudentes igitur eſtote, ſed ita prudentes, ut ſimplicitatẽ non amittatis. Sitis autem ſimplices, ſicut columbæ, Simplex, (inquit ſine fraude, ſine ueneno, ſine dolo, ſine felle omnique amaritudine, ſit prudentia ueſtra. [Cauete autem ab hominibus. Tradent enim uos in concilijs, & in ſynagogis ſuis flagellabunt uos, & ad reges & præſides ducemini propter me in teſtimonium illis & gẽtibus.] Cauete, inquit, uobis ab hominibus, ubi prudentia neceſſaria erit, ne uos decipiant, ne uos ſeducant minis & flagellis, ne uos blanditijs & perſuaſionibus à ueritate deuiare faciant. Multis enim modis uos tentabunt, multis argumentis, multiſque inſidijs uos decipere conabuntur, Tradẽt enim uos,

flagellabunt

flagelabunt uos, ad reges & præſides ducent uos. Hoc autem propter me, quatenus & illis & cunctis gentibus teſtimonium detis de me. [Cū aūt tradent uos, nolite cogitare quomodò aut quid loquamini. Dabitur enim uobis i illa hora, quid loquamini. Nō enim eſtis uos qui loquimini, ſed ſpiritus patris ueſtri, qui loquitur in uobis.] Quid enim loquerentur idiotæ & piſcatores, quid loquerentur ruſtici & illiterati? Quid loque-
Sap. 10 retur os mutum & mandibula aſini? Scriptum tamen eſt, quòd ſapientia aperuit os mutum, & linguas infan-
Iu. 15. tium fecit diſertas. Hos autem ſignificauit Samſon ille fortiſsimus, uir qui mille uiros & amplius cum ſola aſini mandibula interfecit. Sæpè equos hinnientes, & aues canentes, & aliorum animalium uoces audimus: nulla uos minus delectat, q̄ uox aſini. Tales igit̄ prius erāt apoſtolorū uoces, tales illorū mandibulæ & ora, de quibus Apoſtolus ait, Quæ ſtulta ſunt mūdi, elegit
1. Cor. 1 deus, ut confundat fortia, & ea quæ nō ſunt, ut ea quæ ſunt deſtrueret. Sic igitur & noſter Samſon cum mandibula aſini, id eſt, per ſtultos & illiteratos, p̄ ora prius muta & ī diſciplinata hoſtes ſuos uicit & mūdi ſapiētiā deſtruxit. Ipſe.n. eſt Dn̄s fortis & potēs, Dn̄s potēs
Pſ. 23. in prælio. Non igitur Apoſtoli loquebantur, ſed ſpiritus ſanctus in eis. Ipſi quaſi tubæ, per quas uoces ſonarent. Ipſi quaſi pſalterij chordæ, quæ ſapienter tactæ aures delectarent. Nec illud quidem uacat à myſterio,
Iu. 15. quod de mandibula aſini fons aquæ profluxit, quo Sāſon ille fortiſsimus ſitim extinxit. Magna nanque ſapientiæ flumina ex apoſtolorum ore manarunt, quibus in ſeruis ſuis Dominus ſatiatur. Ipſe enim ſatiatur
Matt. 25. in nobis, ipſe cibatur, & potatur in nobis. Hoc.n. ipſe ait, Eſuriui, & dediſtis mihi manducare. Quod enim uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Cum igitur ab iniquis ſancti apoſtoli ad concilia traherentur, quia non ipſi loquebantur, ſed Spiritus ſanctus in eis, ſecuri ibant quocunque ducebantur ab eis. Securus enim ad prælium uadit, qui talibus armis & ſub tali principe pugnat. Securus & ille ad concilium pergit, qui tali prolocutore cauſam ſuam defendit. Cum ſanctus philoſophos diſputaſſe legim⁹, ſed hos à puellis & hominibus illiteratis ſuperatos fuiſſe audimus. Hoc autē quis faciebat niſi Spiritus ſanctus, qui loquebatur in eis? [Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filiū, & ſurgent filij in parentes, & morte eos afficient. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum.] Hæc autem prophetia quia iam impleta eſt, expoſitione non indiget. Ipſa enim eius adimpletio, expoſitio fuit. [. Qui autem perſeuerauerit
Ezech. 18. uſque in finem, hic ſaluus erit.] Omnis enim homo in eo iudicatur, in quo inuenitur. Quacunque hora conuerſus fuerit, uita uiuet, & non morietur. Ser forte
Matt. 25. expectas, ut conuertaris in ultima hora, audi quid Dominus dicat, Vigilate, quia neſcitis diem neque horam. Illi igitur qui ultimam horam ſic expectant, falli poſſunt. Qui enim in bono perſeuerarint, falli non poſſunt. Nunquam enim niſi in bono iudicantur, qui ſemper in bono inueniuntur.

IN NATALI APOSTOLORUM, Homilia IIII. Euſebij Emeſeni.

Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, &c. Matth. 19.

NArrauit ſuperius euangeliſta, iuuenem quendam acceſsiſſe ad Ieſum, & dixiſſe ei, Magiſter bone, quid faciam ut habeā uitam æternam? Cui Dominus ait, Si uis ad uitam ingredi, ſerua mandata. Non
Matt. 16. occides, non mœchaberis, non furtum facies, non falſum teſtimonium dices, honora patrem & matrem, diliges proximum tuum ſicut teipſum. Dixit illi adoleſcens, Omnia hæc cuſtodiui à iuuentute mea, quid adhuc mihi deeſt? Et Dominus ad eum. Si uis (inquit) perfectus eſſe, uade & uende omnia quę habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo, & ueni ſequere me. Ille autem triſtis abijt, quia multas habebat poſſeſsiones. Si enim, ut Apoſtolus ait, plenitudo legis eſt dilectio, aut iſte benè non intellexit, Diliges Ro. 13.
proximum tuum ſicut teipſum, aut ſi intellexit, non benè reſpondit, dicens, Hæc omnia cuſtodiui à iuuentute mea. Quid enim ei deeſſe poteſt, qui totam legē cuſtodiuit? Putabat igitur iſte, ſicut uidetur, proximū ſuum ſe benè diligere: quia eum non occidebat, quia bona ſua ei non auferebat, aliaſque iniurias ei non faciebat. Ideoque qualiter hoc intelligere debeat, Dominus ſubinferens, ait, Si uis perfectus eſſe, uade & uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & ueni ſequere me. Hæc eſt uera menſura perfectionis. Ille implet legem, qui iſta cuſtodit, nec in Dei dilectione peccat, qui Chriſtum ſequitur, nec in dilectione proximi, qui indigentibus oīa largitur. Non deſperet tamen, cui ad hanc perfectionem uenire non datur. Multi enim ſaluātur, qui neque omnia liquunt, neque omnia pauperibus tribuunt, ad culmē tamen perfectionis non perueniunt, Zachæus enim Luc. 19
non omnia, ſed dimidium bonorum ſuorum ſe daturū promiſit, dicens, Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, & ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Confeſtim autem audire meruit, quòd eſſet filius Abrahæ. Sequitur autem, Cum audiſſet autem adoleſcens uerbum, abijt triſtis. Erat enim habēs multas poſſeſsiones. Ecce qualis erat adoleſcens, oſtendit. Bonus erat, quia alijs non nocebat. Sed non erat bonus, quia alijs nō ſubueniebat, nec ſua largiri, nec aliena rapere nouerat. Loquebatur cum Deo, qui ueras diuitias ei oſtendebat. Magis tamen in terrena poſſeſsione, quām in cæleſtis theſauri promiſſione ſpem habebat. De talibus ait Apoſtolus, Præcipe 1. Ti. 6
diuitibus huius ſeculi non ſperare incerto ī diuitiarū. Aliud eſt enim diuitem eſſe, aliud in diuitijs ſpem habere. Qui enim in diuitijs ſpem ſuam ponunt, ualdè difficile ſaluari poſſunt. Vnde & Dominus ſubinferēs, Matt.
ait, Amen dico uobis, quia diues difficile intrabit in 19.
regnum cælorum. Et iterum dico uobis, facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem introire in regnum cælorum. Prius difficile, deinde impoſsibile dixit. Impoſsibile eſt enim, ut diuites in diuitijs ſpem habentes, intrent in regnum cælorum. De illis enim hoc intelligitur. ſic enim Marcus narrat, Fi- M
lioli, quàm difficile eſt confidentes in pecunijs, regnū 10.
Dei introire. Sed quid per camelum, cui unicū & ſingulare officiū eſt onera portare, niſi eos intelligamus, qui peccatorū pondere prægrauentur? Quibus ſe Pſalmiſta connumerans, ait; Quoniam iniquitates meæ Pſ. 37.
ſupergreſſę ſunt caput meum, ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. De diuitibus autem quid dicit? Ecce Pſ. 51.
homo qui non poſuit Deum adiutorem ſibi, ſed ſperauit in multitudine diuitiarum ſuarum, & præualuit in uanitate ſua. Facilius igitur eſt camelum, id eſt, aliquem ualdè peccatorem tranſire per foramen acus, id eſt, per arctam & anguſtam uiam, quàm huiuſmodi diuitem intrare in regnum cælorum, quoniam ille facilius à peccatis, quàm iſte à diuitiarum ſpe ſeparari poteſt. Auditis autem his, diſcipuli mirabantur ualdè, dicentes, Quis ergo poterit ſaluus eſſe? Hoc enim diſcipuli non dixiſſent, ſi de quo diuite Dominus loquebatur intellexiſſent. Aſpiciens autem Ieſus, dixit illis, Apud homines hoc impoſsibile eſt, apud Deum autē omnia ſunt poſsibilia. Quod enim ait: Apud homines,

Hoc eſt, ſecundùm humanum intellectum, non ſecundum ſpiritualem & diuinum. Non eſt enim impoſsibile Deo qualemcunque diuitem ad ſuæ uoluntatis uiã conuertere: quã diuis ualdè difficile ſit, ut pauper eſſe uelit, qui ſemper diues fuerat. Si igitur ad literam intelligatur, ſicut homines intelligunt, impoſsibile eſt: ut per foramen acus tranſeat camelus. Si uerò ſpiritualiter, ſicut modò expoſuimus, & ſicut Dominus ipſe intelligebat, impoſsibile non eſt per arctum & anguſtã uiam peccatorem intrare in regnum cælorum. [Tunc reſpondens Petrus, dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis? [Ille, inquit, diues, de quo ſuperius loquutus es, neq; oĩa dimittere, neq; ſequi te noluit. Tu et quid reſpõdens, audiuimus, de nobis aũt q̃d dicis, qui & oĩa reliquimus & te ſecuti ſumus? Omnia enim Petrus reliquerat, quia nõ ſolum ea reliquerat quæ habebat, ſed & ea quæ habere poterat, ut ulterius in hoc mundo nihil proprium poſsideret, nihilque poſsidere deſideraret. Vñ Ioãnes

1. Ioã. 2 apoſtolus admonet, dicens: Nolite diligere mundum neque ea quæ in mundo ſunt. Et maius quidem eſt habendi uoluntatem, quàm ipſum habere, derelinquere. [Ieſus autem dixit illis: Amẽ dico uobis, quod uos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & uos ſuper ſedes duodecim; iudicantes duodecim tribus Iſrael.] Duo Petrus propoſuerat, ſed alterum Chriſtus aſſumpſit. Non enim dixit, Vos qui reliquiſtis omnia, ſed dixit, Vos qui ſecuti eſtis me. Omnia relinquit, qui perfectè ſequitur Ieſum. Sufficiens ergo fuit alterum dicere, quia utraque in unum continebantur. Vos, inquit, qui ſecuti eſtis me, qui mecum per eandem uiam inceditis, qui ad cæleſtia feſtinatis, qui terrea cuncta deſpicitis, qui iuſtitiam & ueritatem, pacem & miſericordiã diligitis, uos ſedebitis ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Sedebunt utique Apoſtoli ſuper ſedes duodecim, ſedebunt & alij ſuper ſuas, qui eorum exemplo uixerunt, & Chriſtum Dominum ſecuti ſunt. Plures enim ibi ſunt ſedes quàm duodecim, plures iudices ibi erunt. Non ſolum enim epiſcopi & ſacerdotes ibi iudicabunt, uerumetiam, ut ſuperius dicitur, regina Auſtri & Niniuitæ reſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam. Sed quæ ſunt iſtæ ſedes, ſuper quas iſti iudices ſedebunt? Iſtæ ſedes, ſingulæ eccleſię ſunt. Vnde & epiſcopi eccleſias quibus præſunt, ſedes ſuas uocare conſueuerunt. Sedebit igitur unuſquiſque in populo, quem rexit & prędicauit, & maior & ſublimior apparebit. Sedebit autem & Dominus in ſede maieſtatis ſuæ, quoniam excelſus ſuper omnes gentes Dominus, cunctis & angelis & hominibus præſidebit. Iudicabit igitur Dominus, iudicabunt & apoſtoli, iudicabunt inſuper epiſcopi & ſacerdotes. Omnes præterea iſti iudicabunt, quorũ exẽplo cæteri damnabuntur. [Et omnis qui reliquerit domum, & fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & uitam æternam poſsidebit.] Alij autem euangeliſtæ dicunt, centuplum accipiet, & poſt hanc uitam, uitam æternam. Quibus & Marcus addit, Cum perſecutionibus. Centuplum enim cum perſecutionibus in hac uita ſuſcipiunt ſancti: quia quicunque Deum diligunt, eiuſque uoluntatem faciunt, ſanctorum fratres & ſorores, patres & matres: amici & propinqui fiunt. Sic enim de ſeipſo Dominus ait: Quicunque fecerit uoluntatem patris mei qui ĩ cælis eſt, ipſe mihi frater, ſoror, & mater eſt. Fratres autẽ & ſorores, patres & matres, uxores & filij dicunt, nõ natura, ſed officio affectione. Quos enim multũ diligimus, his noĩbus uocare ſolemus.

Matt. 12.

Sedes, ſingulæ eccleſiæ

Pſ. 112

Mar. 10.

Luc. 18

IN NATALI APOSTOLORUM, Homilia V. Euſebij Emiſeni.

Meſsis quidem multa, operarij autem pauci. &c. Matth. 9.

Lu. 10.

Beatus Lucas euangeliſta ſic ait, Quia deſignauit Dominus & alios diſcipulos ſeptuaginta duos, & miſit eos binos ante faciem ſuam, in omnem ciuitatem & locum, quò ipſe erat uenturus, & ait illis, Meſsis quidem multa, operarij autem pauci. Duodecim filios habuit Iacob, ſeptuaginta uerò & duos uiros ex ſenioribus Iſrael, iubente Domino, elegit Moyſes, quorum conſilio & auxilio tãti populi onus facilius ferre potuiſſet. Sic igitur Dominus ſaluator noſter, qui per hos duos ſignificabatur, & duodecim apoſtolos elegit, & ſeptuaginta duos diſcipulos deſignauit. Et apoſtolorum quidem uicem modo tenent epiſcopi, aliorum uerò diſcipulorum officium gerunt presbyteri. Binos autem eos miſit Dominus ad prædicandum, quia duo ſunt præcepta charitatis. Inſuper etiam ſcriptum eſt, Væ ſoli, qui cum ceciderit, non eſt qui ſubleuet eum. Duo ſunt præterea teſtamenta, quæ ſemper ſimul pergunt, ſimul docent & prædicant. Quæ ſi noſtri pectoris ciuitatem intrauerint, Domino uenienti manſionem & hoſpitiũ parant, ſicut & illi diſcipuli tunc temporis faciebant. Miſeri Iudæi, ad quorum hoſpitium non duo diſcipuli, id eſt, duo teſtamenta, ſed unum ſolummodò uenit: & ideò quid dicat, non intelligunt. Hoc enim ſignificabant illi duo Cherubin, qui poſiti ſuper arcam teſtamenti ſe mutuò reſpiciebant, uerſis uultibus in propitiatorium. Cherubin namque ſcientię plenitudo interpretatur. Sed ubi quæſo tanta ſcientia, quanta in utroque teſtamento? Quòd autem duo Cherubin mutuò ſe reſpiciunt, amborum teſtamentorum amicitiam & concordiam ſignificant. Idem enim teſtantur ambo, idem dicunt & prędicant ambo. Habent autem uultus uerſos in propitiatorium, quo tegitur arca, quatenus ab omnibus uideantur & cognoſcantur, nullusque in arca, id eſt, in Eccleſia, ſanctorum congregatione ſit, qui eorum faciem extraneam & incogitatam habeat. Hoc autem illi audiant, qui ſacras literas meditari negligunt. Vt enim de alijs taceamus, ipſi quoque epiſcopi Cherubin iſtus aliquando non cognoſcunt, & quamuis ad eos ut cognoſcantur uultus conuertãt, ipſi tñ eos deſpiciũt. Nõ pergãt igitur ſingi ſe, qui tantum diligunt ſe, ſimul eant, ſimul prædicent, ſimul caſtellis & ciuitatibus Chriſtum uenientem annuncient. Sequitur, [Meſsis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum meſsis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.] Tantus eſt ager, quantus & mũdus. Multa igi͠t meſsis, quia multi ſunt homines. Pauci ſunt operarij, q̃a pauci ſunt p̃dicatores. Multi. n. officiũ p̃dicandi habẽt, qui tñ prædicandi laborẽ habere contemnunt, neque attendunt Apoſtolũm dicentem, Si non euangelizauero, uæ mihi erit. De quibus propheta ait, Canes muti, non ualentes latrare. Vult autem Dominus rogare, ut mittat operarios in meſſem ſuam, quatenus fideles ſui non ſolum de operatione, uerum & de affectu & uoluntate remunerentur. [Et conuocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut eijcerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.] Non mirum, ſi reges & principes, tyrannos & poteſtates Chriſti diſcipuli uincere potuerunt, qui ſuper

Nu. 11

Apoſtolis ſuccedũt epiſcopi

72. diſcipulis pſbyteri.

Ec. 4

Ex. 25

Ager, mũdus

operarij, prædicatores.

1. Co. 9.

Eſ. 59.

Matt.

ſuper ipſos malignos ſpiritus, eorum uidelicet impera tores & dominos poteſtatem ſuſceperunt. Et modò quoque epiſcopi & ſacerdotes hoc agunt in animabus, quod tunc Apoſtoli in corporibus operabantur. Nam & ſpiritus immundos eijciunt, & omnium mentes ab ægritudine omni curant, & animas iam defunctas ad uitam reſuſcitant. Cur enim Dominus & diſcipuli eius corpora ſanabant ſubitò, niſi ut per hoc ſanaretur anima in æternum uictura? Neque enim crediſſent, niſi ſigna & prodigia uidiſſent. Hoc enim
Ioan. 4 ipſe Dominus ait: Niſi ſigna & prodigia uideritis, non creditis. Si uerò non credidiſſent, ad ſalutem animæ peruenire non potuiſſent. Maius eſt animam ſanare corpus, quoniam maius eſt illud quod per ſe fit, quàm illud per aliud quod per aliud fit. [Duodecim autem apoſtolorum nomina hæc ſunt, Primus Simon, qui dicitur Petrus, et Andreas frater eius, Iacobus Zebedæi et Ioannes frater eius, Philippus & Bartholomæus, Thomas & Matthæus publicanus, Iacobus Alphæi & Thaddæus, Simon Cananæus, & Iudas ſcariothes,
Ex. 39 qui tradidit eum.] Iſti ſunt illi duodecim lapides pretioſi, de quibus toties loquuti ſumus, quos in rationa
Actu. 1 li pontificis Moyſes ponere iuſsit. Si quidem Iudæ proditoris locum Matthias ſuſcepit. [Hos duodecim miſit Ieſus præcipiens eis, & dicens: In uiam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, ſed potius ite ad oues, quæ perierût domꝰ Iſrael:] Quia per ſe & ſui corporis præſentiam Iudæis prædicare uenerat, gentibus uerò per Apoſtolos & docto res. Vnde & diſcipulis ſuis, quibus modò in uiam gen
Marc. 19. tium ire & in ciuitates Samaritanorum introire interdicit, poſteà præcepit, dicens: Ite in uniuerſum mundum, prædicate euangelium omni creaturæ. Prius .n. Iudæos, deinde gentiles uocare uoluit. Samaritani autem ſecuti Hieroboam, idola coluerunt, unde hic non immeritò gentibus aggregantur. [Euntes autem prædicate, dicentes, Quia appropinquauit regnum cælorum. Tollatur igitur regnum malorum, deſtruatur & pereat regnum dæmoniorum, quia iam in terris ædificatur regnum ſanctorum, quia nobiſcum & in er nos habitat rex angelorum. Huius ſermonis hæc erit probatio: [Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, lepro ſos mundate, dæmones eijcite, gratis accepiſtis, gratis date.] Hęc enim non humana ſunt, ſed diuina, non ter rena, ſed cæleſtia. Quis itaque cælorum regno, regem Dominum adeſſe dubitet, cum in nomine Ieſu infirmitas fugiat, mors pereat, uita & ſanitas redeat, lepra recedat, & maligni ſpiritus, (qui hominibus dominabantur) excludantur ab hominibus? [Gratis accepiſtis, gratis date.] Hoc audiant Simoniaci: Hoc audiát illi, qui ſancti ſpiritus gratias emere & uendere non timent. Sed dicet Simoniacus. Ego gratis non accepi, gratis dare non poſſum. Si gratis non accepiſti, à Domino nó accepiſtis. Dominus enim nulli dat niſi gratis. Non enim tibi iſta dicuntur? [Nolite poſsidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis ueſtris, non peram in uia, neque duas tunicas, neque uirgam: Dignus eſt enim operarius mercede ſua.] His enim uerbis omnis cupiditas, & auaritiæ occaſio tollitur, omne ſuperfluum amputatur, & ſola neceſſaria conceduntur. His denique expeditur uia, fugit timor, & creſcit ſecuritas. Vnde non immeritò quidam ait,
Iuuenalis Satyra. 10 Cantabit uacuus coram latrone uiator. Sed quare peram & ſacculum, quibus cogitare de craſtino non liceat? In his enim reponitur & cuſtoditur, quod in futurum reſeruatur. Sed quid reponet, qui ſibi nihil reſeruat? Neque uerò duas tunicas ferant, quatenus expeditius currant, & onere inutili & ſuperfluo non grauentur. In una enim tunica tantum ueſtimenti intelligitur, quantum ad frigus arcendum unicuique

ſufficere poſsit. Virga uerò & calceamenta in Marco
concedi, in Matthæo & Luca interdici uidentur. Ve- Mar. 9
runtamen quia dixit, Neque duas tunicas, & ſtatim Luc. 6.
calceamenta ſuppoſuit, poſſumus intelligere, ut neque duas tunicas ferant, neque calceamenta ferant, duplicia. Siue etiam illa calceamenta non ferant, quibus cæteri homines utebantur, ſed quoddam aliud calceamentorum genus iter agentibus habile, quo pes non conſtringitur, & planta ſalua cuſtoditur. Et hoc eſt quod Marcus ſignificare uidetur, dicens ſcilicet, calceatos ſandaliis. Hoc enim non dixiſſet, niſi aliquam diſtan- Mar. 6
tiam eos ab alijs in calceamentis habere uoluiſſe. Si quis autem hoc aliter interpretari uelit, hoc in eo ſit: ueruntamen euangeliſtas nemo putet eſſe contrarios. Ego quidem non crediderim Dominum penitus calceamenta interdixiſſe, cum cæteris corporis membris indumenta conceſſerit, quæ non tantum laboris ut pedes patiuntur, præſertim cum Apoſtolus dicat: Calceati pedes in præparatione euangelij pacis. De uir- Ep.
ga uerò quid dicemus? Dicunt alij, Neque uirgam. Dicit Marcus, Niſi uirgam. Hoc autem, niſi ſecundum diuerſa iſta diſtinguatur, ſolui non poteſt, ſi tamen de eadem uirga intelligatur. Virga enim ad paſtores pertinet. Paſtores autem nondum erant Apoſtoli. Nondum enim Petro dictum fuerat, Paſce oues meas. Nó Ioã. 21
dum ſpiritus erat datus, qui Ieſus nondum fuerat glo Ioan. 7.
rificatus. Nondum eis Dominus ſenſum aperuerat, ut Lu. 24
ſcripturas intelligerent. Nondum igitur erant paſtores, quia nondum nouerant paſcere oues. Nondum enim uirgam ferebant. Neque enim decebat ut uirgas ferrent, cum adhuc ille paſtorum omnium maximus inter eos corporaliter conuerſabatur. Virgam igitur & paſtoris officium corporaliter ſuſceperunt, quã do eis à Domino dictum eſt, Ite in uniuerſum mundũ,
prædicate euangelium omni creaturæ. Non eſt igitur Marc.
inconueniens, quòd uirgam ferre & non ferre dicun- 16.
tur, ſi quidem hæc ſecundum diuerſa tempora intelliguntur. Quod autem ait, [Dignus eſt operarius mercede ſua:] Tale eſt, ac ſi diceret, Nihil in euangelium feratis, in eo laborate, de ipſo uiuit. Dignus eſt operarius mercede ſua. Vnde Apoſtolus, Si uobis ſpiritua 1. Co. 9.
lia ſeminauimus, non magnum eſt, ſi carnalia ueſtra metamus. Itemque, Non alligabis os boui trituranti. Ibid.
[In quamcunque autem ciuitatem aut caſtellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus ſit, & ibi manete, donec exeatis inde.] Ibi (inquit) manete. Vbi? in domo illius qui dignus eſt. In hoc enim uagandi licentia tollitur, & de domo in domum tranſire prohibetur. In una domo manete, ibi uobis miniſtret qui miniſtrare uelit. [Intrantes autem in domum, ſalutate eam, dicentes, Pax huic domui. Etſi quidem fuerit domus digna, ueniet pax ueſtra ſuper eam. Si autem non fuerit digna, pax ueſtra ad uos reuertetur.] Meritò .n. pacem offerunt, qui Chriſtum prædicant. Ipſe enim Eph. 2.
eſt pax noſtra, qui fecit utraque unũ. Vbi non eſt pax & concordia, ibi Chriſtus manere & habitare non po Pſ. 75.
teſt. Vnde ſcriptũ eſt, Et factus eſt in pace locus eius. Illa igitur domus eſt digna eſt ut in ea habitet Chriſtus. Si autem non fuerit digna, pax ueſtra ad uos reuertetur. Quomodo enim ad eos reuertitur, quæ ab eis non receſsit? Reuertitur quidem, quia maior fit in eis & duplicatur, dum bonum quod ſentiunt in ſe eſſe, in alijs quoque deſiderant eſſe. Vnde fit ut mercedem ſuſcipiant, non ſolum de pace quam habuerunt, uerumetiam de illa quam alijs obtulerunt. Hæc igitur pax quam prædicant, duplicata ad eos reuertitur. [Et quicunque non receperit, neque audierit ſermones ne ſtros, exeuntes foras de domo & de ciuitate, excutite puluerem de pedibus ueſtris.] Quicunque (inquit) uos non receperint, uobiſque charitatis & miſericor-
diæ

diæ uiſcera non aperuerint, neque ueſtros ſermones & fidem quam prædicatis, audierint, relinquite illos, ſeparamini ab illis, exite de medio illorum, excutite puluerem de pedibus ueſtris, de illorum infidelitate & impietate, de illorum ſordibus & immunditia, de illorum iniqua operatione & terrena conuerſatione, nihil nobis adhæreat, ueſtroſque pedes & ſancta itinera commaculet. Propter hoc enim dicitur: Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lauet. Hoc autem erit illis in teſtimonium, quoniam iniqui & reprobi fuerunt, & à ſanctorum conſortio ſunt expulſi, tanquã puluis quẽ proijcit uentus à facie terræ. [Amen amen dico uobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quam illi ciuitati.] Per quæ utiq; intelligitur, quòd illi qui audita ueritate acquieſcere noluerunt, grauiori pœnæ ſubijciantur, quã illi, quibus ueritas nunciata non fuit.

Ioã. 13.

IN NATALI VNIVS martyris Sermo.

Gloriæ & patientia martyrum.

QVia beati martyris natalis hodiè illuxit dies, quem uobiſcum fratres chariſsimi, nos uoluit Dominus celebrare, aliquid donante illo de martyrum gloria & patientia diſſeramus. Gloria quidem mundana ab his contempta eſt, & ideò patientia probata eſt. Nam gloria eorum abſcondita latebat in cælis, quia patientia eorum exercebatur in terris. Qui non exhorret eorum patientiam, peruenit ad gloriam. Miſeria putatur pati dura & aſpera in carne, quia reuerà, moleſtum eſt. Niſi eſſet omnibus moleſtum, non eſſet martyribus glorioſum. Multis ergo laſciuis & auaris martyres ſancti inſaniare uiſi ſunt, quando pro Chriſti nomine tanta patiebantur. Et.n. ut eum negarent, urgebantur. Alij ergo uirgis & flagellis diutiſsimè ſunt uerberati, alij fuſtibus & plumbatis cæſi, alij membratim laniati, alij gladio occiſi, alij excoriati, pice plũboq; liquato perfuſi, alij ardore prunarũ excruciati, & alij flammis exuſti, alij quidẽ in mare merſi, alij beſtijs deputati, alij carcerũ ſunt horrore & fame necati. Quot.n. genera pœnarũ & mortiũ hoſtis excogitare poterat, tot martyribus ſine ulla miſeratione inſligebat. Sed ipſi licet in aperto horrida paterentur, in occulto tamen ineſſabiliter coronabantur. Multi quidem gloriam terrenam quæſierunt, multi uiri fortes pro patria ſanguinem fundendum eſſe duxerunt, nec fundere dubitauerunt, quò gloriã poſt mortem etiam apud poſteros haberent, ſed quæ illorũ gloria martyribus comparatur? Quis potuit inuenire Imperator, quod potuit inuenire piſcator? Imperatorum, conſulum & uirorum fortium, qui orbem armis domuerunt & ſubiugauerunt, ſepulchra ſunt Romæ. Ad cuius ſepulchrum intrare dignatus eſt Imperator? Et tamen diademate depoſito, ad ſepulchrũ ſuum orantem ſuſcepit eum piſcator. Ecce ſi terrena gloria fuerat concupiſcenda martyribus, nec ipſi fraudati ſunt, honorem tantum inter angelos quæſierunt. Videmus eorum glorias in terris, & ſtupemus, quid pateremur, ſi in cælis uideremus? Quantus nos ſtupor admirationis apprehenderet, uideremus martyres inter angelos gloriantes, quorum natalitia uidemus populos celebrãtes? Sed nos uolumus gaudere cũ ſanctis, & tribulationem mundi nolumus ſuſtinere cum illis. Qui enim ſanctos martyres inquantum potuerit imitari noluerit, ad eorum beatitudinem non poterit peruenire. Sic & Apoſtolus prædicat, dicens, Si fuerimus ſocij paſsionum, erimus & conſolationum. Et Dominus in euangelio, Si mundus, inquit, uos odit, ſcito te quia me priorem uobis odio habuit. Recuſat eſſe in corpore, qui odium mundi non uult ſuſtinere cum capite. Sed dicit aliquis: Et quis eſt, qui poſſit beatorũ martyrum ueſtigia ſequi? Huic ego reſpondeo, quia non ſolum martyres, ſed etiam ipſum Dominum cum ipſius adiutorio, ſi uolumus, poſſumus imitari. Audi non me, ſed ipſum Dominum generi humano clamantem, & dicentem, Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Audi & beatum Petrum apoſtolum admonentem, Chriſtus, inquit, pro nobis paſſus eſt, relinquens nobis exemplum, ut ſequamur ueſtigia eius. Similiter Paulus apoſtolus clamat, Imitatores Dei eſtote, ſicut filii chariſsimi. Quid ad hæc reſpondebimus fratres, uel quam excuſationem habere poterimus? Si tibi aliquis dicat, ut uirtutes quas fecit Deus debeas imitari, iuſta poteſt eſſe excuſatio tua, quia uirtutes & mirabilia facere, non omnibus datum eſt, iuſte & caſte uiuere, & charitatem cum omnibus cuſtodire, cum Dei adiutorio promptum eſt. Nam & ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus nõ dixit: Diſcite à me mortuos ſuſcitare, ſuper aquas ſiccis pedibus ambulare. Sed quid ait? Quia mitis ſum & humilis corde. Et iterum, Diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui oderunt uos, ut ſitis filij patris ueſtri qui in cælis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos. Et licet ſint alia multa, in quibus Deum debeamus & beatos martyres imitari, iſta tamen duo præcipua ſunt, id eſt, ut mites ſimus, & humiles corde & inimicos noſtros toto corde & totis uiribus diligamus. De diligendis inimicis, fratres chariſsimi, nullus unquam in ueritate ſe poterit excuſare. Poteſt mihi aliqs dicere. Nõ poſſum ieiunare, non poſſum uigilare non poſſum res meas omnes pauperibus dare & eccleſiis. Nunquid poteſt dicere, Non poſſum diligere? Sed dicit aliquis. Tanta mala inimicus meus mihi fecit, ut eum nulla ratione poſsim diligere. Attendis quid fecerit tibi homo, & non attendis quid tu feceris Deo? Si conſcientiam tuã diligẽter diſcutis & inquiris, ſine ulla cõpenſatione maiora tu peccata commiſiſti in Deum, q̃ in te commiſerit homo. Et qua fronte uis, ut tibi Deus dignet dimittere multũ, qui non uis dimittere parum? Vos autem fratres, quia quotidiè dicitis Deo in oratione, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, dimittite, & dimittetur uobis. Ipſa.n. ueritas clamat terribiliter & dicit, Si uos non dimiſeritis hominibus peccata eorum, nec pater ueſter cæleſtis dimittet uobis peccata ueſtra. Imitemur ergo ſanctos martyres in fide, in humilitate, in manſuetudine, in patientia, in longanimitate, in dilectione, & ſic poterimus ipſos martyres apud Dominũ habere interceſſores, ita ut peccata noſtra deleantur, & præmia nobis æterna conferantur, præſtante Domino noſtro. qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

Hæc habentur in Sermone 4°. Auguſtini. De ſanctis.

2. Co. 1. Ioã. 15.

Mat. 11.

1. Pet. 2.

Eph. 5.

Mat. 11. Mat. 5.

Mat. 6. Huiuſq; habetur in Auguſtini. Sermone ſuprad. cito.

DE VNO MARTYRE, Homilia beati Ioannis epiſcopi.

Eſt pars maxima Sermonis. De pẽtecoſte, Ioãnis Chryſoſtomi.

PEragrarunt à Domino miſsi Apoſtoli orbem terrarum, & infirmum eum inuenientes, ad ſanitatem reduxerunt, & in ruina poſitum, ad ſtabilitatem reuocauerunt, non ſcuta mouentes, non arcus tendentes, non ſagittas mittentes, non pecunias largientes, non eloquentia confidentes. Et erant nudi quidem ſeculo, ſed induti Chriſto, pauperes, ſed diuites, pecunia indigentes, ſed regnum

cælorum poſsidentes:non humana ſolatia habentes,
habentes autem Dominũ ſuũ. Ego,inquit, uobiſcum
Matt. ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſe-
28. culi. Peragrarunt uniuerſum orbem terrarum,oues ſi
mul cum lupis.Quis uidit?Quis audiuit?Dicit, Mittã
uos ut oues in medio luporum. Quis unquam paſtor
Matt. oues mittit in medio luporum? ſed magis ſi uiderit lu
10. pos,congregat oues. At uerò Chriſtus contraria fecit.
Oues ad lupos direxit, & uulneratæ à beſtijs nõ ſunt,
ſed magis lupi ad ouium manſuetudine ſunt conuerſi.
Et ut ne dicerent illi, Oues ſumus, & mittis nos in
eſcam luporũ, timoré illorũ uno ſermone abſtulit.Nõ
dicit,Ite:nec n.eorũ uirtute mittebat eos:ſed,Ecce,in
quit,ego mitto uos, infirmi quidé uos,ſed q mittit,po
tẽs eſt.Quis es tu?Ego ſum,qui cælũ extendi,qui terrã
fundaui,qui mare infrenaui, qui mortem diſſolui,qui
chirographum quod contra uos erat, cruci affixi,qui
ueterem legem immutaui, qui uos ad priſtinam pa-
triam reuocaui,qui ſortia diſſoluo,& diſſoluta conſor
to.Quid mari fortius? Sed parua arena intolerabilem
illius impetum retundit & continet.Ecce (inquit) ego
mitto uos, qui mortis & uitæ habeo poteſtatem, qui
de cælo deſcẽdi. Ecce ego mitto uos,quaſi oues in me
dio luporum. Tanquàm murus quidam beſtiæ fiebant
ouibus, ut nec fuga conſeruarent ſalutem circunualla
ti undique. O uirtus mittentis in medio luporũ oues.
In circuitu lupi,& mutati ſunt lupi,& facti ſunt oues.
Nec enim natura, ſed uoluntate lupi erant. Ecce ego
mitto uos. Quid ergo nobis præcipis?Eſtote pruden
tes ſicut ſerpentes, & ſimplices ut columbæ. Serpens
etſi millies uulneretur,caput autem ſuum ſaluet, to-
tus eſt ſanus. Sic & tu, ſi pecuniam aduerſarius tollere
uult, libens cede. Et ſi omnes facultates auferre cona-
tur, dimitte. Et ſi ipſam temporalem uitam tuam ex-
torquere cupit,ne reſiſtas. Tantummodò fidei tuæ ſim
plicitatem cuſtodi. Illa illæſa manent, uniuerſa in-
Eccl.5 gruentia mala facilima erunt. Nudus exiſti de uentre
matris tuæ,nudus & ibis. Sed forſitan in exilium mit-
Pſ.23. teris. Tu dicito: Domini eſt terra,& plenitudo eius.
Sed forſitan mors occupabit. Non eſt timẽda,quia trã
ſitus eſt.Tantummodò fidem ſerua,thesaurum indifi-
cientem,diuitias ſempiternas. Horum quæ dico,bea-
ti martyres teſtes ſunt,qui fidem non perdiderunt, &
poſt exceſſum de corpore fortiores ſunt uiuis. Propte
reà,inquit, homo factus ſum, propterà carnẽ indui,
ut orbem uniuerſum ſaluarem. Multũ enim Deo cha-
ra eſt Eccleſia,non muris circundata,ſed fide circunſe-
Ex.14 pta. Propter Eccleſiam nanque extenſum eſt cælum,
Ex.17 diffuſum eſt mare,diſtentus eſt aer, terra fundata eſt,
Ex.16 paradiſus plantatus,& mirabilia multa facta ſunt. Pe
lagus ſcindebatur,& iterum conſuebatur. Petra fin-
debatur,& iterum iungebatur. Manna pluebat de cæ-
lo,& tanquàm pruinoſa apponebatur menſa. Propter
Eccleſiam prophetæ, propter Eccleſiam apoſtoli. Et
quid plura dicam?Propter Eccleſiam unigenitus filius
Rom.8 Dei, homo factus eſt, ſicut dicit Paulus, Qui proprio
filio ſuo non pepercit,ut Eccleſiæ mederetur, ſangui-
nem filij ſudit propter Eccleſiam. Hic ſanguis irrigat
Eccleſiam:& ideo plantaria eius marceſcere non poſ-
ſunt,nec amittunt folia arbuſta eius. Non ſubiacet ne
ceſsitati temporis,nec eſt conditioni obnoxia, ut per
æſtatem coma foliorum tegatur,hyeme autem amit-
tat. Non tenetur temporum qualitate, ſed ſpiritus eã
ſancti gubernat gratia. Et ideo non ſeneſcit, nec con-
trahitur, & multis impugnantibus non opprimitur.
Quanti enim ab initio impugnauerunt Eccleſiam, cũ
fidei ſemina iacerentur, & arma contra eam commo-
ta ſunt?Sed quanto magis impugnabatur, tãto clarior
reddebatur.Sed nunc quidem propter Dei gratiam,&
reges,& duces,& milites, ac uniuerſus orbis fide re-
pletus eſt.Nam in principio,& (ut ita dicam) in euna
bilis Eccleſiæ, reges fuere impij, duces inſani, popu- *Initia*
lus ſeditioni deditus.Edicta iudicum ubiq; dabantur, *Eccle-*
aræ incẽdebantur dæmonibus, fumus & odor peſsi- *ſia in*
mus ipſum maculabat aerem: Terra coinquinabatur *quos ho*
ſanguine,dæmones debacchabantur, diabolus domi- *mines*
nabatur, Pater abdicabat filium, filius inhonorabat *incide-*
patrem. Natura quidem ſcindebatur,ſed pietas non di *rint.*
uidebatur. Vbi ſunt nunc,qui audebant Eccleſiæ con
traire?Quando nouella erat, in nullo potuit lædi: &
nunc quando uſque ad cælum peruenit, æſtimas eam
poſſe ſuperari? Et tunc quidem cum undecim eſſent
Apoſtoli,nullus eos ſuperare potuit, ſed pauci homi-
nes totum ceperunt mundum, & nunc quando terra
& mare & orbis terrarũ, & inhabitabiles regiones,&
ciuitates,& omnes ſinus terræ pietate repleti ſunt,pu
tas eã te poſſe lædere?Sed non poteris. Chriſtus enim *Matt*
propter eam paſſus eſt, portæ inferi non præualebunt *16.*
aduerſus eam. Facilius cælum exterminari poteſt, &
terra perire,quã aliquid mali pati. Eccleſia. Quis eſt,
qui hæc dicit? Ipſe Chriſtus loquitur: Cælum & terra *Matt.*
tranſibunt,uerba autem mea non præteribunt. Bene: *24.*
Verbum enim Dei ipſo cælo ualidius eſt, quia cælum
opus uerbi eſt.Dixit quippe Deus:Fiat cælum,& uer- *Gen.1.*
bum in opus apparuit. Currebant naturæ & nemo im
pediebat,quia naturæ Dominus imperabat, qui face-
re & immutare poteſt. Ego eam ædificaui,qui cælum
ſtatui. Sed propter cælum nõ fudi ſanguinẽ, propter
cælum crucifixus non ſum,nec propter cælum cæleſte
corpus accepi. Et quid dicam cæli? Angelorum cor-
pus non aſſumpſi, ut diſcas quàm cælo & angelis & oĩ
creatura honorabilior Eccleſia eſt. Ideò cælũ & terra
trãſibunt, uerba aũt mea nõ præteribũt. Aſsit gẽtilis.
Aſsit Iudæus: Si hæc inania ſunt uerba,redarguant. Si
autem ueritas eſt quæ dicta ſunt,adorent uirtutẽ Dei.
Dicit Chriſtus:Cælum & terra tranſibunt, uerba au-
tem mea non præteribunt,Facilius eſt cælũ præterire,
& terram deuorari, quàm uerba mea excidere. Quæ
autem ſint uerba, adducamus in mediũ uideamus ne
fortè interciderint. Non dubitans dico, ſed hæreticos
obcludo. Quæ ergo ſunt uerba?Cælum & terra tran- *Matt.*
ſibunt,uerba autem mea non præteribunt. Qui ſermo *16.*
nes?Quæ uerba?Tu es Petrus, & ſuper hanc petrã ædi
ficabo Eccleſiam meam,& portæ inferi non præuale-
bunt aduerſus eam. Super hanc petram, nõ dixit,ſu-
per Petrum. Nõ.n.ſuper hominẽ, ſed ſuper fidem ædi-
ficauit Eccleſiã ſuam. Quid aũt erat fides?Tu es Chri
ſtus filius Dei uiui. Petram uocauit Eccleſiam, ſuſti-
pientem fluctus,& non titubantem. Etenim Eccleſia
tot ſuſcipit tentationes,non tamen uincitur. Quid eſt
ſuper petram?Hoc eſt,ſuper confeſsionem Petri, ſup
ſermones pietatis. Sed forſitan interrogabis, utrũ hæc
ædificatio ſuſcipiat lapides aut ligna,aut ferrum? Nõ,
inquit, Nec enim eſt ſenſibilis ædificatio. Quòd ſi talis
eſſet,diſſolueretur tempore. Confeſsionem autem pie
tatis, neq; dæmones, neq; ulla creatura uincere põt.
Teſtant martyres,quorum latera radebãtur, ſed fides
non frangebatur. O noua rerum materies. Paries effo
ditur,theſaurus non aufertur. Caro ſcindit,& fides nõ
rumpitur. Talis quippe eſt martyrum uirtus. Etenim
ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam,& por
tæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Attendite *Porta*
diligentius uerbo: Portas inferi, pericula uocat quæ *inferi.*
mortem pariunt. Quid ergo? In inferno intrauit quiſ-
que, quando periclitatur?Etiam. Sicut enim portæ in *Eccle-*
troitus ciuitatum ſunt,ſic pericula introitus mortis *ſiã cur*
fiunt. Et cur, inquit,non prohibet tẽtationes? Vt oſtẽ *Deus ten*
dat uirtutem eius. Si nemo eam impugnare poſſet, di *tari ſi-*
cere poterant,Quoniam ſi impugnaretur,uti q; uince *nat.*
retur. Propterea permitto eam impugnari, ut non im-
becillitas

becillitas impugnantium, ſed fides uictoriæ imputetur, Et portæ inferi, nõ dixit, nõ appropiabunt ei, ſed
non præualebunt aduerſus eam. Quid ergo? Impugnabitur quidem, non tamen uinci poterit. Tempeſtates
ſuſcipit Eccleſia, ſed non demergitur. Iacula in eã mittũtur, ſed nõ perforaƭ. Machinaméta præparãtur, ſed
turbis nõ eliditƭ. Et quid dico Eccleſiã? Vnũ ſermonẽ locutus eſt piſcator, & ſicut turris imobilis perſeuerat.
Tu es (inquit) Chriſtus filius Dei uiui. Quanti tyrãni
Matt. uerbum hoc delere conati ſunt, ſed non potuerunt? Su
16. pra petrã.n. fundatũ erat. Cõſidera tyrãnos, reges, dia
demata, gladios acutos, beſtiarũ dẽtes mortẽ minãtes, caminos, ſartagines, ferreas manus & ancos, & omnia
machinamenta parata. Et pharetram quidem ſuam euacuauit diabolus, ſed nihil læſit Eccleſiã. portæ.n.
inferi nõ præualebunt aduerſus eam. Teſtatur res ipſa, teſtatur eorum quæ fiunt aſtipulatio. Quanti impugnarunt, & nemo præualuit? Et impugnatores
quidẽ taciturnitati & obliuioni ſunt dati. Eccleſia aũt quotidiè uirtutibus augmẽtatur. Vbi nunc Claudius?
ubi Auguſtus? ubi Nero? ubi Tiberius? Nomina ſunt nuda, eorũ aũt nemo, nec ulla eorũ mẽtio. Et quia Eccleſiã impugnarũt, ideò & memoriã perdiderũt. Eccleſia aũt clarior reſplendet. Vbicũq; ieris, ad Indos, ad
Mauros, ad Britãnos, ad Hiſpanos, uſq; ad ultimos terrarum fines, inuenies, In principio erat uerbũ, & uer-
Ioan.1. bũ erat apud Deũ, & Deus erat uerbũ, & uniuerſis reli
gione plena. Ante hoc .n. uniuerſa erant impietate repleta: nũc aũt nõ ſolũ ciuitates religione florent & fide Chriſti, ſed etiã eremus in noĩe Dñi gloriatur. Anteà nãq; & reginæ in cõuiuijs uirorũ ſaltabant, ſicut
filiam Herodiadis feciſſe legimus, nũc uerò uix famu
Mar.6 la dignatur hoc facere. Antiquitus gẽtis Perſarũ filij
parẽtib. ſociabãtur cõnubio, & ſoror fratri iungebaƭ impunè, nũc uerò uirginitatẽ appetũt. Ante hoc aũt
erat quædã gẽs, quæ humanisueſcebaƭ carnibus, nũc
Immſo- ieiunijs reficiunt animam ſuam. Maſſageiæ & Berbu-
nes, An ces miſeros putant, qui ægrotatione moriantur, & pa
thropo rente, cognatos, propinquos, eũ ad ſenectutẽ uenerit,
phagi. iugulatos deuorãt, rectius eſſe dicentes, ut a ſe potius
quàm à uermibus cõſumãtur. Nũc uerò poſt paſsionẽ Chriſti & reſurrectionẽ eius, abſtinentia & caſtitate
deuotè militãt Chriſto, & ꝓpè oẽs gẽtes paratæ ſunt pro nomine Domini fundere ſanguinẽ ſuũ. Ante hoc
impij & perſecutores erant reges, nũc uerò ad cælum proferũt pietatẽ, & ingrediẽtes limina eccleſiæ deponunt coronam, & crucẽ Chriſti in ſuis depingunt frõtibus. Foris arma, hic myſteria. Foris ſcuta, hic ſacramentorũ celebratio Theodoſius pater, & filius Theodoſij, religione ac pietate inſignes. Ideoq; pro his omnibus gratias agamus Dño, per Chriſtũ Ieſum Dominum noſtrum, cui eſt gloria & poteſtas cũ ſpiritu ſancto, per immortalia ſecula ſeculorum, Amen.

DE VNO MARTYRE,

In Lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica Radulphi Ardentis.

Sap 4

IVſtus ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.]Cũ præcipuè iuſti patianƭ in hoc ſeculo tribulationes, infirmitates & pſecutiones & plerũq; gladio, uel aliqua alia morte feſtinata. ſine teſtamẽto & ſine rerum diſpoſitione tolluntur de hoc mũdo. cõſiderãtes hoc mũdani hoĩes, putãt eos uel à Deo reprobatos eſſe, uel Deũ mũdana nõ curare. Cõtra iſtã igiƭ mũdanorũ opinionẽ loqƭ ſapiẽs in hac lectiõe, oſtẽdens
tria, Primo, ꝙ iuſtus quãtũcũq; præoccupatus uideatur, tñ reqẽ ingrediƭ. Secũdo, ꝙ in bona ſenectute moriƭ. Tertiò demonſtrat, quare tã citò de mũdo tollaƭ.
Primò igiƭ demõſtrat, ꝙ iuſtus quãtũcũq; præoccupatus uideaƭ, tñ requiẽ ingrediƭ. Benè aũt dico, Præoccupatus uideaƭ, qm̃ præoccupatus nõ ẽ, ſed uideƭ. Qui .n.
ſemp paratus expectat mortẽ ꝑoccupari nõ pt. Qui ue
rò paratus nõ ẽ, etſi ſenex & decrepitus moriaƭ, tñ ꝑoc *Pſ. 54*
cupatus moritur. Vnde Pſalmiſta, Viri ĩpij nõ dimidiabunt dies ſuos. At iuſtus, cui eſt oneri uita præſens, &
ꝙ uẽturã deſiderat, ad illã totis uirib. ſe ꝑparat, ſimilis *Luc.12*
hominibus expectãtibus dñm ſuũ, quãdo reuertatur à nuptijs. Et ſi in prima, uel ſecũda, uel in tertia, uel in
quarta uigilia uenerit beatus ẽ quẽ Dñs ſuꝰ inuenerit *1.Theſ*
uigilãtẽ, qm̃ ſuper oĩa bona ſua conſtituet eum. Quia *5.*
igiƭ dies Domini ſicut fur in nocte ueniet, ſemper fratres mei uigilemus, ſemper parati ſimus. mortẽ nobis
inſtare ſemp cogitemꝰ. Propter hoc quippe noluit Dominus mortis noſtræ terminũ nobis eſſe incertum, ut
ſemper mortẽ quaſi præſentẽ timeremus, & ad eã ſuſcipiẽdã præparemur. Secũdò demõſtraƭ, ꝙ iuſtus quãtũcũque ſit morte ꝑoccupatus, tñ in bona ſenectute moritur, cũ ſubditur, Senectus .n. uenerabilis eſt, non diuturna, id eſt, non ueterum neq; annorũ numero cõputata. [Cani.n. ſunt ſenſus hominis,] id eſt, ſapientia
eſt bona canicies hominis, [& ætas ſenectutis, uita im *Duæ ſe*
maculata,] id eſt, bona uita eſt bona ſenectus. Duæ ſe- *nectu-*
nectutes nobis demõſtrãtur, una annorum, altera mo *tes.*
rũ. Prima ſine ſecũda, eſt peſsima, prima ſimul & ſecũ-
da, bona, ſecũda ſine prima, optima. Senex.n. diebus & *Eſ. 65.*
nõ morib. abominabilis eſt. ſcriptũ eſt enim. Puer cẽtũ annorũ maledictus erit. Quæ.n. maior abominatio, ꝙ̃ caneſcere corpore & nõ corde, mẽto & nõ mẽte, quã
geſtare exterius rugoſum ſenẽ, interiꝰ iuuenẽ laſciuiẽ *Dã.13*
tẽ? Tales erant illi duo ſenes inueterati dierũ malorũ, ꝙ puellã tenerã Suſannã corrũpere uoluerũt: ſed ab ea ſuperati ſunt. Huiuſmodi ſenes ꝑ cũctis ætatibus tãto dãnabiliores ſunt; quãto in eis nec frigiditas ætatis ardorẽ libidinis, nec grauitas corporis leuitatẽ mẽtis ſuperare põt. Senex uero diebus ſimul & morib. bonus & uenerabilis eſt, qui conuenienter reſpondet maturitate cordis maturitati corporis, & candore mentis can-
dori menti, & grauitate animi grauitati carnis. Tales *Luc.2.*
erant illi duo ſanctiſsimi ſenes, Simeon & Anna, qui ante Deũ erant iuſti & timorati, nõ recedẽtes à tẽplo, ſeruiẽtes Deo ieiunijs & obſecrationib. die & nocte. Et ideò meruerũt à ſpũ ſancto illuſtrari & reſpõſum accipere uidẽdi Chriſtũ, antequã moreretur, & ipſum in ulnas accipere & de eo ꝓphetare Senex uerò mo-
rib. & non diebus, tãto ſanctior ẽ & admirabilior, quã *Dan.8*
to uirtute mẽtis ſuperat naturã ætatis, obſeruãs in iuuẽtute maturitatẽ, in carnis calore caſtitatẽ, in ætatis læuitate grauitatẽ. Tales ſenes fuerũt Daniel, & pueri in fornace miſsi. Talis ſenex fuit Ioſeph, talis ſenex fuit Ioãnes Baptiſta, & Ioan. euãgeliſta: tales ſenes fuerũt Inumerabiles uirgines, quæ nõ ſolũ ætatẽ, immò etiã ſexũ & ſeculũ & etiã ipſam mortẽ ſuperauerunt, & ꝑ immanitatẽ tormẽtorũ ad Deũ peruenerũt. Vera eſt igiƭ, fratres mei, ſentẽtia, quoniam iuſtus quãtũcũque præoccupatus moriatur, tamẽ non moriatur niſi canus & maturus. Caniciem igitur morum & maturitatem uitę habere ſatagamus, fratres mei, quã habentes, mortẽ ſecuri expectamꝰ, præueniri à morte nõ poſ
ſumus: nõ in dimidio, ſed in plenitudine dierũ de mũ- *Cur iu*
do ad cælum tranſmigramus. Tertiò demonſtratur, *ſti citò*
quare iuſti citò de mundo tolluntur, ponuntur au- *è medio*
tem hic quinque cauſæ. prima eſt, quoniam ideo ci- *tollan-*
tò de mundo tollitur iuſtus, quoniam Deus diligit *tur.*
eum, & uult eum citò in beatitudine ſua habere ſecum. Hanc cauſam innuit, cum ſubdit: [Placens Deo
factus

factus dilectus:] ac ſi dicat: Quia placuerat Deo immaculata uita, ideo uult Deus, ut fiat ei dilectus & familiaris in beata uita. Secunda eſt, quoniam iuſtus ideo citò de mundo tollitur, quoniam eo dignus non erat mundus. Hanc cauſam ponit, cum ſubdit: [Viuens inter peccatores, translatus eſt:] ac ſi apertè dicat: Quia ſanctè uiuebat inter peccatores, nec tamē peccatores ad exemplum & doctrinam eius corrigebantur, ideo meritò indignis ſubtrahitur ad eius gloriam, & ad illorum confuſionem. Ad eius quippe gloriam fuit, quòd inter peccatores bene uixit. Non enim gloria magna inter ſanctos ſanctè uixiſſe, ſed inter peccatores ſanctè uixiſſe, ualdè laudabile eſt. Hinc laudatur Iob, cum dicitur: Erat uir in terra Hus nomine Iob, ſimplex & rectus. *Iob 1.* Hinc & in Canticis canticorum dicitur: *Cāt. 2.* Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. Ad confuſionem eorum eſt, qui nec ad exemplum, nec ad doctrinam eius præſentem emendari uoluerunt, nec feſtinatam ſancti de gentis inter eos ſubtractionem, iram Dei eſſe contra illos intellexerunt. *Eſai. 57.* Hinc etenim ſcriptum eſt: Ecce quomodo moritur iuſtus, & nemo percipit corde: & uiri iuſti tolluntur, & nemo conſiderat. A facie iniquitatis ablatus eſt iuſtus, & erit in pace memoria eius. Hanc iram Dei fratres, multum formidare debemus, quando uidemus aliquem ſanctum de medio noſtrum ſubtrahi, ne uidelicet ideo nobis ſubtrahatur, quia eius contemnentes doctrinam, eo digni non eramus. Tertia cauſa eſt, quoniam aliquando iuſtus citò de mundo ſubtrahitur, ne in tam lubrica huius mundi uia aliquando labatur. Hanc cauſam ponit, cum ſubdit: [Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum illius, aut fictio deciperet animam illius:] id eſt, ne malitia eorum, cum quibus conuerſabatur, uel malo exemplo, uel mala doctrina, uel grauiori perſecutione mutare intellectum illius de bono ad malum, aut fictio, id eſt, tētatio occulta, uel carnis, uel diaboli deciperet animam illius, ſicut pleriſque multoties euenit. Quarta cauſa eſt, quoniam ideo iuſtus citò de mundo tollitur, quoniam in meritis erat conſūmmatus. Hanc cauſam ponit, cum ſubdit: [Conſummatus in breui, expleuit tempora multa,] ac ſi apertè dicat: Quanuis breui tempore uixerit, tamen plenus dierum & conſummatus meritorum mortuus eſt, quoniam illa, quæ alij per longa tempora comparant, merita iſte breui tempore comparauit. Et nónne fratres mei, probior, & felicior uidetur ille, qui in breui multa perficit, quàm ille, qui niſi per multa tempora illa perficere nō potuit? Nónne felicius eſt citò quàm tardè ad brauium peruenire? [Placita enim,] inquit [erat Deo anima illius.] Et propterea dedit ei in breui perficere, quæ cæteri non faciunt niſi in longo tempore. [Propter, hoc,] id eſt, propter hanc & propter prædictas cauſas, [properauit educere eum de medio iniquitatum.] Quinta uerò cauſa eſt, quoniam ideo aliquando iuſtum Dominus citò de mundo aufert, ut parcat laboribus eius. Hanc cauſam innuit, cum ſubdit: [Quia gratia Dei & miſericordia ĩ ſanctos eius, & reſpectus in electos illius.] Gratia, quando eis in uia huius ſeculi gratiam uirtutum confert. *Dei gratia, Miſericordia, Reſpectus.* Miſericordia, quando eos inter tribulationes, ne deficiant, ſuſtinet. Reſpectus, quandò citò de labore ad requiem eos transfert. Oremus igitur fratres mei, oremus gemitibus & ſuſpirijs Deum & Dominum noſtrum, quatenus nobis ſeruulis ſuis gratiam ſuam, per huius mundi tenebras illuminatricem & cōductricem conferat, ſuſtentamentum miſericordiæ ſuæ nobis inter tribulationes huius mundi, præbeat, de huius mundi laboribus ad refrigerium æternæ beatitudinis nos transferat, Amen.

DE VNO MARTYRE.

Luc. 14.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Si quis uenit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

SI conſideremus, fratres chariſsimi, quæ & quanta ſunt, quæ nobis promittuntur in cælis, uileſcunt animo omnia quæ habentur in terris. Terrena nanque ſubſtantia, ſupernæ felicitati comparata, pondus eſt, non ſubſidium. Temporalis uitæ æternę uitæ comparata, mors eſt potius dicenda quàm uita. Ipſe enim quotidianus defectus corruptionis, quid aliud eſt quàm quædam prolixitas mortis? Quæ autem lingua dicere, uel quis intellectus capere ſufficit illa ſupernæ ciuitatis quanta ſint gaudia, angelorum choris intereſſe, cum beatiſsimis ſpiritibus gloriæ conditoris aſsiſtere, præſentem Dei uultum cernere, incircunſcriptum lumen uidere, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari? Sed ad hæc audita inardeſcit animus, iamque illic cupit aſsiſtere, ubi ſe ſperat ſine fine gaudere. Sed ad magna præmia perueniri non poteſt, niſi per magnos labores. Vnde & paulus egregius prædicator dicit: Non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. *2. Ti. 2* Delectat ergo mentem magnitudo præmiorū, ſed non deterreat certamen laborum. Vnde ad ſe uenientibus ueritas dicit: [Si quis uenit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.] Sed percontari libet, quomodo parentes & carnaliter propinquos præcipimur odiſſe, qui iubemur & inimicos diligere? Et certè de uxore ueritas dicit: Quod Deus cōiunxit, homo nō ſeparet. *Matt. 19.* Et Paulus ait: Viri, diligite uxores ueſtras, ſicut Chriſtus Eccleſiā. *Eph. 5* Ecce diſcipulus uxorē diligēdā p̄dicat, cū magiſter dicat: Qui uxorē nō odit, nō pōt meus eſſe diſcipulus. Nūq̃d aliud iudex nunciat, aliud p̄co clamat? An ſimul & odiſſe poſſumus, & diligere? Sed ſi uim p̄cepti perpēdimus, utrūq; agere per diſcretionē ualemus, ut eos qui nobis carnis cognatione cōiuncti ſunt, & quos ꝓximos nouimus, diligamus, & quos aduerſarios in uia Dei patimur, odiēdo & fugiēdo neſciamus. *Cognati qui amādi, qui fugiendi* Quaſi.n. per odiū diligiť, qui carnaliter ſapiēs, dū praua nobis ingerit, non odiť. Vt autē Dn̄s demōſtraret hoc erga ꝓximos odiū non de affectione ꝓcedere, ſed de charitate, addit ꝓtinus, dicēs: Adhuc autē & animā ſuā. Odiſſe itaq; p̄cipimur proximos, odiſſe & animā noſtrā. Cōſtat ergo, q̃a amādo debet odiſſe ꝓximū, qui ſic eū odit, ſicut ſemetipſum. *Odiū ſui.* Tūc.n. bene noſtrā animā odimus, cū eius carnalibus deſiderijs nō acqeſcimus, cū eius appetitū frāgimus, eius uoluptatib⁹ reluctamur. Quæ ergo cōtēpta ad melius duciť, quaſi per odiū amať. Sic ſic nimirum exhibere ꝓximis noſtris odij diſcretionē debemus, ut in eis & diligamus ꝙ ſunt, & habeamus odio, ꝙ in Dei nobis itinere obſiſtūt. Certè dū Paulus Hieroſolymā pergeret, ꝓpheta Agabus zonā illius apprehendit, ſuiſq; pedibus alligauit dicēs: Virū cuius hæc zona eſt, ſic alligabunt Iudæi in Hieruſalē. *Ac. 21* Sed is qui animā ſuā perfectè oderat, q̃d dicebat? Ego nō ſolū alligari, ſed & mori in Hieruſalē paratus ſum ꝓ noīe Dn̄i Ieſu nec facio animā meā p̄cioſiorē q̄ me. Ecce quomodo amando animam ſuam oderat, immo odiens amabat, quā cupiebat pro Ieſu nomine morti tradere, ut hāc

ad uitam de peccati morte ſuſcitaret. Ab hac ergo diſcretinne odij noſtri, trahamus formam ad odium proximi. Anietur quilibet in hoc mundo aduerſarius, ſed in uia Dei contrarius non ametur etiā propinquus. Quiſquis enim iam æterna concupiſcit, in ea quam aggreditur cauſa Dei, extra patrem, extra matrem, extra uaorem, extra filios, extra cognatos, extra ſemetipſum fieri debet, ut eo uerius cognoſcat Deum, quo in eius cauſa neminem recognoſcit. Multum nanque eſt, quòd carnales affectus intentionem mentis diuerberant, eiusq́ue aciem obſcurant. Quos tamen nequaquàm nnains patimur, ſi eos premendo teneamus. Amandi ergo ſunt proximi, impendenda charitas omnibus, & propinquis & eatraneis, nec tamen pro eadem charitate a Dei amore flectendum.

Affectus carnales premendi

Scimus autem, quia cum de terra Philiſtinorum arca Domini ad terram Iſraelitarum rediret, plauſtro ſuperimpoſita eſt, & uaccæ plauſtro ſubiūctæ ſunt, quæ fœtæ fuiſſe memorantur, quarum uitulos clauſerunt domi. Et ſcriptùm eſt: Ibant autem in directum naccę per niam, quæ ducit Bethſamis. Vno itinere gradiebantur, pergentes, & mugientes, & non declinabant neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Quid igitur uaccæ, niſi fideles quoſque in Eccleſia deſignant? Qui dum ſacri eloquij præcepta conſiderant, quaſi ſuperpoſitā ſibi Domini arcam portant. De quibus hoc etiam eſt notandum, quòd fuiſſe fœtæ memorantur, quia ſunt plerique, qui in nia Dei intrinſecus poſiti, foris carnalibus affectibus ligantur. Sed non declinant a recto itinere, qui arcam Dei portant in mente. Ecce.n. uaccæ Bethſamis pgūt. Bethſamis q ppe dom⁹ ſolis dr, & propheta ait: Vobis aūt qui timetis Dominum, orietur ſol iuſtitiæ. Si igitur ad æterni ſolis habitationem tendimus, dignum profectò eſt, ut de Dei itinere pro carnalibus affectibus non declinemus. Tota enim uirtute penſandum eſt, quòd uaccæ Dei plauſtro ſuppoſitæ pergunt, & gemunt, dant ab intimis mugitus, & tamen de itinere non deflectunt greſſus. Sic nimirum prædicatores Dei, ſic fideles quique eſſe intra ſanctam Eccleſiam debent, ut compatiantur proximis per charitatem, & tamen de uia Dei nō eaorbitent per compaſsionem. Hoc ipſum uerò odium animæ qualiter exhiberi debeat, ueritas ſubdendo manifeſtat, dicens: [Et qui non baiulat crucem ſuam, & nenit poſt me, oon poteſt meus eſſe diſcipulus.]

1. Reg. 6.

Mal. 4

Crux fertur duobus modis.

Crux quippe a cruciatu dicitur. Et duobus modis crucem Domini baiulamus, quom aut per abſtinentiam carnem afficimus, aut per compaſsionem proximi, neceſsitatem illius, noſtram putamus. Qui enim dolorem exhibet in aliena neceſsitate, crucem portat in mente. Sciendum uerò eſt, quòd ſunt nonnulli, qui carnis abſtinentiam non pro Deo, ſed pro inani gloria eahibent. Et ſunt plerique, qui compaſsionem proaimo non ſpiritaliter, ſed carnaliter impendunt, ut ei non ad uirtutem, ſed quaſi miſerando ad culpas faueant. Hi itaq́ue crucem quidem uidentur ferre, ſed Dominum non ſequuntur. Vnde rectè hæc eadem ueritas dicit: [Qui non baiulat crucem ſuam, & uenit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.] Baiulare etenim crucem, & poſt Dominum ire, eſt, uel carnis abſtinentiam, uel compaſsionem proximo ſtudio æternæ intentionis eahibere. Nam quiſquis hæc pro temporali intentione eahibet, crucem quidem baiulat, ſed ire poſt Dominum recuſat. Quia uerò ſublimia præcepta data ſunt, protinus cōparatio ædificandæ ſublimitatis adiungitur, cum dicitur. [Quis enim ex uobis uolens turrim ædificare, non prius ſedens computat ſumptus qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum? ne poſteaquàm poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui uiderint, incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo cępit ædificare, & non potuit conſumare.] Omne quod agimus, præuenire per ſtudium conſiderationis debemus. Ecce enim iuxtà ueritatis uocem, qui turrim ædificat, prius ædificij ſumptus parat. Si igitur humilitatis turrim ædificare cupimus, prius nos præparare ad aduerſa huius ſeculi debemus. Hoc enim inter terrenū & cæleſte ædificium diſtat, quòd terrenum ædificium eapenſas colligendo cōſtruitur, cæleſte uerò ædificium expenſas diſpergendo. Ad illud ſumptus facimus, ſi non habita colligamus: ad iſtud ſumptus facimus, ſi & habita relinquamus. Iſtos ſumptus diues ille habere non potuit, qui multas poſſeſsiones poſsidens, magiſtrum requiſiuit, dicens: Magiſter bone, quid faciendo uitam æternam poſsidebo? Qui cum præceptum relinquendi omnia audiſſe, triſtis abſceſsit, & inde eſt anguſtatus in mente, unde foris fuit latior in poſſeſsione. Quia enim in hac uita amabat ſumptus celſitudinis, tendendo ad æternam patriam habere noluit ſumptus humilitatis. Conſiderandum uerò eſt, quod dicitur: Omnes qui uiderint, incipiant illudere ei: quia iuxta Pauli uocem, ſpectaculum facti ſumus mundo, & angelis, & hominibus: Et in omni quod agimus, conſiderare occultos noſtros aduerſarios debemus, qui ſemper noſtris operibus inſiſtunt, ſemper ea noſtro defectu gratulantur. Quos intuens propheta, ait: Deus meus in te confido, non erubeſcam, neque irrideant me inimici mei. In bonis enim operibus intenti, niſi contra malignos ſpiritus ſolicitè uigilemus, ipſos irriſores patimur, quos ad malum perſuaſores habemus. Sed quia de cōſtruendo ædificio comparatio data eſt, nūc ea minore ad maius ſimilitudo ſubditur, ut ex rebus minimis maiora penſentur. Nam ſequitur. [Aut quis rex iturus committere bellum aduerſus alium regem non ſedens prius cogitat, ſi poſsit cum decem millibus occurrere ei, qui cum uiginti millibus uenit ad ſe? alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt.] Rex contra regem ex æquo uenit ad prælium, & tamen ſi ſe perpendit non poſſe ſufficere, legationem mittit, & ea quæ pacis ſunt poſtulat. Quibus ergo lachrymis nos ſperare ueniam debemus, qui in illo tremendo eaamine cum rege noſtro ex æquo ad iudicium non uenimus, quos nimirum cōditionis infirmitas & cauſa inferiores exhibet? Sed fortaſſe iam mali operis culpas abſcidimus, iam praua quæque eaterius declinamus. Nunquid ad reddendam rationem cogitationis noſtræ ſufficimus? Nam cum uiginti millibus uenire dicitur is, contra quem minimè ſufficit iſte, qui cum decem millibus uenit. Decem millia quippe ad uiginti millia, ſimplum ad duplum ſunt. Nos autem ſi multū proficimus, uix eateriora noſtra opera in rectitudine ſeruamus. Nam etſi iam luauria carnalis abſciſſa eſt, tamen adhuc a corde funditus abſciſſa non eſt. Ille autem qui iudicaturus uenit, eateriora ſimul & interiora, iudicat facta pariter & cogitationes penſat. Cum duplo ergo exercitu contra ſimplum uenit, qui nos uix in ſolo opere præparatos, ſimul de opere & cogitatione diſcutit. Quid igitur agendum eſt fratres, niſi ut dum nos cum ſimplo exercitu contra duplum illius ſufficere non poſſe conſpicimus, dum longè eſt, legationem mittamus, rogemus ea quæ pacis ſunt? Longè enim eſſe dicitur, qui adhuc præſens per iudicium non uidetur. Mittamus ad hunc legationem lachrymas noſtras, mittamus miſericordiæ opera: mactemus in ara eius hoſtias placationis, cognoſcamus nos cum eo in iudicio non poſſe contendere. Penſemus uirtutē eius fortitudinis, rogemus ea q̄ pacis ſunt. Hæc eſt noſtra legatio, quæ regē uenientem placat.

Quicquid agis, prudenter agas.

Matt. 19.

1. Cor. 4.

Pſ. 24.

Legatio noſtra ad Deum.

eat. Penſate fratres quàm benignum ſit, quòd is qui ſuo aduentu ualet opprimere, tardat uenire. Mittamus ad hunc, ut diximus, legationem noſtram, flendo, tribuendo, ſacras hoſtias offerendo. Singulariter nanque ad abſolutionem noſtram, oblata cum lachrymis, & benignitate mentis ſacri altaris hoſtia ſuffragatur; quia is qui in ſe reſurgens a mortuis, iam non moritur, adhuc per hanc in ſuo myſterio pro nobis iterum patitur. Nam quoties ei hoſtiam ſuæ paſſionis offerimus, toties nobis ad abſolutionem noſtram, paſsionem illius reparamus. Multos, ut arbitror, ueſtrum fratres chariſsimi, contingit noſſe hoc, quod uolo ad memoriam ueſtram narrando reuocare.

Sacrificium miſſæ quantæ ſit efficacia. Rom. 6

Non longè a noſtris fertur temporibus factum, quòd quidam ab hoſtibus captus, longè traductus eſt. Cumque diu teneretur in uinculis, eum uxor ſua cum ex eadem captiuitate non reciperet, extinctum putauit. Pro quo iam uelut mortuo, hoſtias hebdomadibus ſingulis curabat offerre. Cuius toties uincula ſoluebantur in captiuitate, quoties ab eius coniuge hoſtiæ fuiſſe oblatæ pro animæ eius abſolutione. Nam longa poſt tempora reuerſus admirans ualdè ſua indicauit uxori, quòd diebus certis hebdomadis ſingulis eius uincula ſoluebantur. Quos uidelicet dies eius uxor atque horas diſcutiens, tunc eum recognouit abſolutum, cum pro eo ſacrificium meminerat oblatum. Hinc ergo fratres chariſsimi, hinc certa conſideratione colligite, oblata a nobis hoſtia ſacra quantum in nobis ſoluere ualeat ligaturam cordis, ſi oblata ab altero, potuit in altero ſoluere uincula corporis.

Exemplum memorabile.

Multi ueſtrum, fratres chariſsimi, Caſsium Narrienſis urbis Epiſcopum nouerunt, cui mos erat quotidianas Deo hoſtias offerre, ita ut penè nullus dies uitæ eius abſcederet, quo non omnipotenti Deo hoſtiam placationis immolaret. Cui cum ſacrificio ualdè etiam concordabat uita, nam cuncta quæ habebat in eleemoſynis tribuens, cum ad horam offerendi ſacrificij ueniſſet, uelut totus in lachrymis defluens, ſemetipſum cum magna cordis contritione mactabat. Cuius & uitam & exitum quodam uenerabilis uitæ diacono, qui ab eo fuerat nutritus, referente cognoui. Aiebat enim, quòd quadam nocte eius presbytero per uiſum Dominus aſtitit, dicens: Vade, & dic Epiſcopo: Age quod agis, operare quod operaris, non ceſſet pes tuus, non ceſſet manus tua, natali apoſtolorum uenies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Surrexit presbyter, ſed quia è uicino apoſtolorum natalitius dies imminebat, tam propinqui exitus diem epiſcopo nunciare pertimuit. Alia nocte Dominus rediit, eiuſque inobedientiã uehementer increpauit, atque eadem iuſsionis ſuæ uerba retexuit. Tunc presbyter ſurrexit ut pergeret, ſed rurſus infirmitas cordis, impedimentum facta eſt indicandæ reuelationis. Ad admonitionem quoque iteratæ iuſsionis obduruit pergere, & quæ uiderat, neglexit manifeſtare. Sed quia magnam manſuetudinem contemptæ gratiæ maior ſolet ſequi ira uindictæ, uiſione tertia Dominus apparens, iam uerbis addidit uerbera, & tam diſtricta cæde mactatus eſt, ut in eo duritiam cordis emollirent uulnera corporis. Surrexit ergo eruditus ex uerbere, perrexit ad Epiſcopum, eumque iam ex more iuxta beati Iuuenalis martyris ſepulchrum ad offerendum ſacrificium conſiſtẽtem reperit, ſecretum a circunſtantibus petiit, ſeque eius pedibus ſtrauit. Cumque eum uberrim flentem Epiſcopus uix ad ſe leuare potuiſſet, lachrymarum cauſas cognoſcere ſtuduit. Ille uerò relaturus ordinem uiſionis, prius ueſtimento ex humeris deuoluto, detexit plagas corporis (ut ita dicam) teſtes ueritatis & culpæ: monſtrauit quanta animaduerſione diſtrictionis membra illius accepta uerbera liuore inflicto ſulcauerant. Quæ mox ut Epiſcopus uidit, exhorruit; & quis ſibi talia facere præſumpſiſſet, cum magnæ obſtupefactionis uocibus inquiſiuit. At ille reſpondit, hæc ſe pro ipſo fuiſſe perpeſſum. Excreuit cum terrore admiratio. Sed nullas iam presbyter inquiſitioni eius moras adiiciens, ſecretum reuelationis aperuit, eique iuſsionis dominicæ, per ea quæ audierat uerba narrauit, dicens: Age quod agis, operare quod operaris, non ceſſet manus tua, non ceſſet pes tuus, natali apoſtolorum uenies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Quibus auditis epiſcopus in oratione ſe cum magna cordis contritione proſtrauit, & qui oblaturus ſacrificium ad horam tertiam uenerat, hoc pro extenſæ orationis magnitudine, ad horam nonam uſque protelauit: atque ex ipſo iam die magis magiſque aucta ſunt ei lucra pietatis fructuſque eſt tam fortis in opere, quàm certus ex munere, quippe qui eum cui ipſe debitor fuerat, ex ea promiſſione iam cœperat habere debitorem. Huic autem conſuetudo fuerat, ſingulis annis natalitio apoſtolorum die Romam uenire, iamque ex hac reuelatione ſuſpectus, uenire iuxta morem noluit. Eodem ergo tẽpore ſolicitus fuit, ſecũdo quoq; anno, uel tertio, in mortis ſuæ expectatione ſuſpenſus, quarto quintoque & ſexto ſimiliter. Qui deſperare iam de ueritate reuelationis poterat, ſi uerbis fidem, uerbera non feciſſent. Cum ecce anno ſeptimo uſque ad expectati natalis ſacras uigilias incolumis peruenit, ſed lenis hunc in uigiliis calor attigit, atque ipſo die natalitio filiis ſuis ſe expectantibus, Miſſarum ſolennia implere ſe poſſe recuſauit. Illi uerò quia de eius erant pariter agreſsione ſuſpecti, ſimul ad eum omnes uenerunt, ſeſe unanimiter adſtringentes, ut die eodem nequaquàm acquieſcerent Miſſarum ſolennia celebrare, niſi pro eis ad Dominum idem antiſtites ſuus interceſſor accederet. Tunc ille compulſus, in epiſcopi oratorio Miſſas fecit, & manu ſua corpus dominicum, pacemque omnibus tribuit. Qui euncto miniſterio oblati ſacrificij peracto, ad lectulum rediit, ibique iacens, dum ſacerdotes ſuos ac miniſtros circunſtetiſſe ſe cerneret, quaſi uale ultimum dicens, de ſeruando eos in uinculo charitatis admonebat, & quanta debuiſſent concordia inter ſe uniri, prædicabat, cum ſubitò inter ipſa ſanctæ exhortationis uerba uoce terribili clamauit, dicens: Hora eſt, moxque aſsiſtentibus ipſe ſuis manibus linteum dedit, quod ex more morientium ſibi contra faciem tenderetur. Quo tenſo, emiſit ſpiritum. Sicque ſancta illa anima ad gaudia æterna perueniens, a carnis corruptione ſoluta eſt. Quem fratres chariſsimi, quem uir iſte in morte imitatus eſt, niſi eum quem in uita ſua fuerat contemplatus? Dicens enim, Hora eſt, de corpore exiit, quia & Ieſus peractis omnibus, cum dixiſſet, Conſummatum eſt, inclinato capite tradidit ſpiritum. Quod ergo Dominus fecit ex poteſtate, hoc egit famulus ex uocatione. *Ioã. 19* Ecce quotidianæ hoſtiæ, illa cum eleemoſynis & lachrymis miſſa legatio, quantam cum rege ueniente gratiæ pacem fecit. Relinquat ergo omnia qui poteſt, qui autem omnia relinquere non poteſt, cum adhuc rex longè eſt, legationem mittat, lachrymarum, eleemoſynarum, hoſtiarum munera offerat. Vult enim placari precibus, qui ſcit quia portari non poſsit iratus. Quod adhuc moram facit uenire legationem pacis ſuſtinet. Veniſſet iam nanque ſi uellet, & cunctos aduerſarios ſuos trucidaſſet. Sed & quàm terribilis ueniat indicat, & tamen ad ueniendum tardat, quia non uult inuenire quos puniat, ſed reatum nobis contemptus noſtri denunciat, dicens: [Sic ergo omnis ex uobis, qui non renunciat omnibus

Caſsius Epiſcopus ſanctiſsimus.

A

quæ poſsidet, non poteſt meus eſſe diſcipolus, & tameo ſperandæ ſalutis remedium confert, quia qui per iram oon poteſt ferri, per poſtulatæ pacis uule legationem placari. Lauate ergo fratres chariſsimi, lachrymis maculas peccatorum, eleemoſynis tergite, ſacris hoſtijs expiate. Nolite poſsidere per deſideriũ, quæ adhuc per uſum mioime reliquiſtis. Spem in ſolo redemptore figite, ad æternam patriam meote trãſite. Si enim nihil in hoc mundo amando poſsidetis, & iam poſsidendo cuncta reliquiſtis. Ipſe uobis gaudia deſiderata concedat, qui oobis æternæ pacis remedia cootulit, Ieſus Chriſtus Dominus ooſter, qoi uiuit & regnat cum patre, &c.

DE VNO MARTYRE, Matth. 10.

In illo tempore: dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Nolite arbitrari, quia uenerim pacem mittere in terram. Non ueni pacem mittere, ſed gladium. Et reliqua. Homilia beati Hilarij Epiſcopi.

In Cõmentarijs in Matt. Canone 10.

Exod. 20.

Ioã. 14

Lu. 12

QVæ iſta dioiſio eſt? Inrer prima enim legis præcepta accepimus: Honora patrẽ tuũ, & matrẽ tuã. Et ipſe Dñs ait: Pacẽ meã do oobis, pacẽ relinq uo uobis. Quid ſibi uult miſſus potius gladius in terram, & ſeparatus a patre filius, & filia a matre, & nurus aduerſus ſocrum, & homiois domeſtici, eius ioimici? Igitur exinde publica authoritas impietati proferetor, ubiqne odia, ubique bella, & gladius Domini inrer patrem & filium, & inter filiam matremque deſæuiens? Et in Luca quidem talis de hoc ſermo eſt: Eront enim ex hoc quinqne in una domo diuiſi, tres in duos, & duo ſuper tres diuidentur. Nunquid non in maiorem numerum poteſt agnitionis domeſtica familia diffundi? Aut præſcripto temporis continebatur, ut ex hoc eſſent quinque tantum in domo uoa, ijdemque diuiſi? Ergo qui ſit gladios in terra, quæ proprietas nominum, & in numero quinque quæ ratio, & quomodo tres in duos, & duo ſuper tres in duos, & duo ſuper tres diuidendi, & qnatenus homini domeſtici eius inimici, contuendum eſt. Singularum quidem rerum & uoinerſæ quæſtionis primũ natura eſt explicanda, nec minus intelligentiam noſtram ſenſus & ſuperior & conſequens adiuuabit. Gladius, telorum omnium telum acutiſsimum eſt, in quo ſit ius poteſtatis, & iudicij ſeueritas, & animaduerſio peccatorum. Et huius quidem teli nomine, oouam euangelij prædicationem appellatam, frequẽs in prophetis authoritas eſt. Dei igitor uerbum nuncupatũ meminerimus in gladio, qui gladios miſſus in terram eſt, id eſt, prædicationem eius hominum cordibus infuſam. Hoc igitur quinque habitantes in una domo diuidit, & diuidit tres in duos, & duos ſuper tres. Sed tria tantum in homine reperimus, id eſt, corpus, & animam, & uoluntatem. Nam ut corpori anima data eſt, ita & poteſtas utrique utendi ſe ut uellet, indulta eſt: atque ob id lex eſt præpoſita uoluntati. Sed hoc in illis depreheoditur, qui primi a Deo figurati ſunt, in qnibus cœptæ origiois ortus effectus eſt, non traductus aliunde, ſed ex peccato atque infidelitate primi parentis, ſequentibus generationibus cœpit eſſe corporis noſtri pater, peccatum: mater animæ infidelitas. Ab his enim ortum per tranſgreſsionem primi parentis accepimus. Nam uolnntas unicoiqoe ſua adiacet. Ergo iam unius domus quinque ſunt, pater corporis peccatum, mater animæ infidelitas, & incidens uoluntatis arbitrium, quod totum hominem quodam coniugij ſibi iure aſtriogit. Huic infidelitas ſocrus eſt, nos ex ea natos, atque a fide metuque Dei peregrinantes accipiens, ut inter infidelitatem uoluptatemque poſſeſſos, & ignoratione Dei, & io omnium uitiorum oblectatione detioeat. Com ergo innouamur baptiſmi lauacro, per uirtutem eius ab originis noſtræ peccatis atque authoribus ſeparamur, reciſiq; quadam exectione gladij Dei, a patris, & matris affectionibus diſsidemus, & ueterem cum peccatis atque infidelitate ſua hominem exuentes, & per ſpiritum anima, & corpore iooouati, neceſſe eſt iogeniti & ueruſti operis cooſuetudioem oderimus. Et qnia corpus ipſum per fidem mortificatum, in naturam aniomæ, quæ ex afflatu Dei uenit, quãuis idipſum adhuc io materia ſua extet, euadat, quia communio ipſis inuicem concilietur ex uerbo, idcirco iam unum atque idem cum anima uelle cœpit effici, ſcilicet ut illa eſt ſpiritualis, quibus libertas uoluotatis a ſocru ſua, id eſt, ab infidelitate diuiſa, ius ſuum omne concedit, ut quod erat libertas uoluntatis, deinceps animæ ſit poteſtas. Fitque grauis in domo una diſſenſio, & domeſtica oouo homini erũt inimica, quia ille p uerbũ Dei diuiſ' ab illis, manere & interior, & exterior. i, & corpus & anima io ſpiritus oouitate gaudebit, ea uerò, quæ ingenita & a quadam prolapiæ antiquitate deducta, conſiſtere in his quibus oblectata ſunt concupiſcunr, & origo carnis, & origo animæ, & libertas poteſtatis, in dnos dinidentur, animam ſcilicet & corpus hominis noui, quæ uoum atque idem uelle cœperunt, diuiſique tres, duobus ſubiacebunt, in dominatum eorum de ſpiritus nouitate potioribus. Et idcirco illi, qui domeſticas oominum charitates dilectioni eius prætulerint, futurorum booorum indigni erunt hæreditate. Pergit deinde eorum præceptorum & Intelligentiæ decurſu. Nam poſteaquàm relinquenda omnia, quæ io ſeculo chariſsima ſunt, imperauerat, adiecit: [Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, noo eſt me dignus.] Quia qui Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunr cum uitijs & concupiſceotijs: & indignus eſt Chriſto, qui ooo crucem ſuam, in qua compatimur, commorimur, cooſepelimur, conreſurgimus, accipiens, Dominum ſit ſecutus, in hoc ſacramento fidei ſpiritus nouitate uicturus. [Qui inuenerit animam ſuam, perdet eam, & qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam,] uerbi ſcilicet poteſtate, & ueterum diniſione uitiorum, proficiet lucrum animæ in mortem, & damnum in ſalutem. Ergo ſuſcipienda mors eſt in oouitate uitæ, & cruci Domioi configenda ſunt uitia, & aduerſus perſequenres contemptu præſeotium glorioſæ confeſſionis retinenda libertas eſt, & damnoſum animæ lucrum refugiendum, ſcientes cuiqnam ius in animam non relinqui, & detrimento breuis uitæ fœnus immortalitatis acquiri. [Qui recipit uos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qni me miſit.] Voiuerſis doctrinæ affectum, & præceptorum ſedulitatem impendit. Et qui periculum non recipientium apoſtolos, excuſsi pulueris teſtimonio denunciaſſet, recipientiom merita ultra gratiam ſperati officij commendat, docetque in ſe etiam mediatoris officium, qui cum ſit receptus a nobis, atque ille profectus ex Deo ſit, Dens per illum trauſfuſus io nos ſit, atque ita qoi Apoſtolos recipit, CHRISTVM recipit: qui uerò CHRISTVM receperit, patrem Deum recipit, quia non aliud in Apoſtolis recipit, quàm quod in Chriſto eſt, neque in Chriſto aliud eſt quam quod in Deo eſt, perque hunc ordinem gratiarum, nõ aliud eſt apoſtolos recepiſſe quàm Deũ, quia & in illjs Chriſtus,

Gladi', uerbũ Dei.

Gal. 5.

Chriſtus, & in Chriſto Deus habitat. [Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet.] Qui prophetam recipit, habitantem recipit in propheta, fitque prophetę mercede dignus, prophetã prophetę nomine recipiens. Par quoq; receppiſſe iuſtum merces deputatur, fitq; iuſtus ex honore iuſtitiæ, ac ſic conſummatur iuſtitia ex fide, & mercedem acquirit officium, plures conſequendæ æternitatis occaſiones Deo largiente, quando in recipiẽdo iuſto & propheta, ipſe reuerentiæ affectus, & iuſti honorem accipiat & prophetæ. [Et quicunque potum dederit uni ex minimis meis, calicem aquæ frigidæ, tantum in nomine diſcipuli, amẽ dico uobis, nõ perdet mercedem ſuam.] Nõ inane eſſe bonæ conſcientiæ opus docuit, neque ſpem fidei alienæ infidelitatis crimine laborare. Prouidens enim plures futuros tantum apoſtolatus nomine glorioſos, omni uerò uitæ ſuæ opere improbabiles, eoſdemque diù fallere, diù mentiri, tamen obſequium quod ipſis ſub religionis opinione delatum ſit, mercede operis ſui ſpeique non fraudat. Nam licet ipſi minimi eſſent, id eſt, peccatorum omnium ultimi, (minimum autem eſt, quo minus nihil aliud eſt) non inania tamen in eos etiam leuia, quæ ſub frigidæ aquæ nomine deſignat, officia eſſe decernit. Non enim peccatis hominis, ſed diſcipuli nomini honor præſtitus eſt, atque ita probitatem obſequentis, fallentis de ſe probra non lædunt, cum mercedem ſuam dantis fide, non aſſumentis mẽdacio conſequatur.

Opus bona cõſcientia, mercede nõ fruſtra ſua.

DE VNO MARTYRE,

Luc. 9

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Si quis uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

QVia Dominus ac redẽptor noſter nouus homo uenit in mũdum, noua præcepta edidit mundo. Vitæ etenim noſtræ ueteri in uitijs enutritæ, contrarietatem oppoſuit nouitatis ſuæ. Quid enim uetus, quid carnalis homo nouerat, niſi ſua retinere, aliena rapere ſi poſſet concupiſcere ſi non poſſet. Sed cæleſtis medicus ſingulis quibuſque uitiis obniantia adhibet medicamenta. Nam ſicut arte medicinæ calida frigidis, frigida calidis curantur, ita Dominus noſter contraria oppoſuit medicamenta peccatis, ut lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis manſuetudinem, elatis præciperet humilitatem. Certè cũ ſe ſequentibus noua mandata proponeret, dixit: Niſi quis renunciauerit omnibus quę poſsidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Ac ſi apertè dicat: Qui per uitam ueterem aliena concupiſcitis, per nouæ conuerſationis ſtudium & ueſtra largimini. Quid uerò in hac lectione dicat, audiamus: [Qui uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum.] ibi dicitur, ut abnegemus noſtra, hic dicitur, ut abnegemus nos Et fortaſſe laborioſum non eſt homini relinquere ſua, ſed ualdè laborioſum eſt relinquere ſemetipſum. Minus quippe eſt abnegare quod habet, ualdè etenim multum eſt, abnegare quod eſt. Ad ſe autem nobis uenientibus Dominus præcipit, ut renunciemus noſtris, quia quique ad fidei agonem uenimus, luctamen contra malignos ſpiritus ſumimus. Nihil autem maligni ſpiritus in hoc mundo proprium poſsident. Nudi ergo cum nudo luctari debemus. Nam ſi ueſtitus quiſque cum nudo luctatur, citius ad terram deijcitur, quia habet unde teneatur. Quid enim ſunt terrena omnia, niſi quædam corporis indumenta? Qui ergo contra diabolum ad certamen properat, ueſtimenta abijciat, ne ſuccumbat. Nihil in hoc mundo amando poſsideat, nullas rerum labentium delectationes requirat, ne unde ad notum tegitur, ad caſum inde teneatur. Nec tamen ſufficit noſtra relinquere, niſi relinquamus & nos. Quid eſt quod dicimus, relinquamus & nos? Si enim noſmetipſos relinquimus, quo ibimus extra nos? Vel quis eſt qui uadit, ſi ſe deſerit? Sed aliud ſumus per peccatum lapſi, aliud per naturam conditi, aliud quod fecimus, aliud quod facti ſumus. Relinquamus noſmetipſos, quales peccando nos fecimus, & maneamus noſmetipſi, quales per gratiam facti ſumus. Ecce enim qui ſuperbus fuit, ſi conuerſus ad Chriſtum humilis factus eſt, ſemetipſum reliquit. Si luxurioſus quiſque ad continentiam uitam mutauit, abnegauit utique quod fuit. Si auarus quiſque ambire iam deſijt, & largiri didicit propria, qui prius rapiebat aliena, proculdubio ſemetipſum reliquit. Ipſe quidem eſt per naturam, ſed non eſt ipſe per malitiam. Hinc enim ſcriptum eſt: Verte impios, & non erunt. Conuerſi nanque impij non erunt, non quia omnino non erunt in eſſentia, ſed ſcilicet non erunt in impietatis culpa. Tunc ergo noſmetipſos relinquimus, tunc ipſos nos abnegamus, cum uitamus quod per uetuſtatem fuimus, & ad hoc nitimur, quo per nouitatem uocamur. Penſemus quomodo ſe Paulus abnegauerat, qui dicebat: Viuo autem iam non ego. Extinctus nanque fuerat ſæuus ille perſecutor, & uiuere cœperat pius prædicator, Si enim ipſe eſſet qui prius, pius profectò non eſſet. Sed qui ſe uiuere denegat, dicat: Viuo autem iam non ego. Vnde & poſt ſancta uerba, quæ per doctrinam ueritatis clamat, protinus ſubdit: Viuit uerò in me Chriſtus. Ac ſi apertè dicat: Ego quidem a meipſo extinctus ſum, quia carnaliter non uiuo, ſed tamen eſſentialiter mortuus non ſum, quia in Chriſto ſpiritaliter uiuo. Dicat ergo ueritas, dicat: Si quis uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum, quia niſi quis a ſemetipſo deficiat, ad eum qui ſuper ipſum eſt, non appropinquat, Nec ualet apprehendere quod ultra ipſum eſt, ſi neſcierit mactare quod eſt. Sic olerum plantæ tranſponuntur, ut proficiant, atque (ut ita dixerim) eradicantur ut creſcant. Sic rerum ſemina in terræ admixtione deficiunt, ut in reparatione ſui generis uberius aſſurgant. Vnde enim uidentur perdidiſſe quod erant, inde accipiunt hoc apparere quod non erant. Sed iam qui ſe a uitijs abnegat, exquirendæ ei uirtutes ſunt, in quibus creſcat. Nam cum dictum eſt; Qui uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum, protinus additur: Tollat crucem ſuam quotidiè, & ſequatur me. Duobus etenim modis crux tollitur, cum aut per abſtinentiam afficitur corpus, aut per compaſsionem proximi affligitur animus. Penſemus qualiter utroque modo Paulus crucem ſuam tulerat, qui dicebat: Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne fortè alijs prædicans, ipſe reprobus efficiar. Ecce in afflictione corporis audiuimus crucem carnis, audiamus nunc in compaſsione proximi crucem mentis, ait enim: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror? Perfectus quippe prædicator ut exemplum daret abſtinentiæ, crucem portabat in corpore: Et quia in ſe trahebat damna infirmitatis alienæ, crucem portabat in corde. Sed quia ipſis uirtutibus quædam uitia iuxtà ſunt, dicendum nobis eſt, quod uitium ab-

Chriſtus uitijs contraria oppoſuit pcepta.

Luc. 14

Relinquere ſeſe, quid ſit

Prou. 12.

Gal. 2.

Crux duobus tollitur modis.

1. Cor. 9.

1. Cor. 11.

ſtinentiam carnis, & quod obſideat compaſsionem mentis. E uicino nanque abſtinentiam carnis oonnunquàm uana gloria obſidet, quia dum tenuitas in corpore, dum pallor in uultu reſpicitur, uirtus pateſacta laudatur. Et tanto ſe celerius foras ſundit, quanto ad humanos oculos per oſtenſum pallorem exit. Et plerũque fit, ut hoc quod cauſa Dei agi creditur, pro ſolis humanis ſauoribus agatur. Quod bene Simoo ille ſignificat, qui inuentus in itinere, crucem dominicam in angaria portat. Aliena quippe onera in angaria portantur, quando per uanitatis ſtudium aliquid geritur. Qui ergo per Simonem deſignãtur, niſi abſtinentes & arrogantes, qui per abſtinentiam quidẽ carnem afficiunt, ſed fructum abſtinentiæ interius nõ requirunt? Crucem ergo dominicam io angaria Simon portat, quia cum ad opus bonum ex bona uoluotate non ducitur, rem iuſti ſine fructu peccator operatur. Vnde idem Simon crucem portat, ſed non moritur, quia abſtinentes & arrogantes per abſtinentiam quidem corpus afficiunt, ſed per deſiderium uanæ gloriæ mundo uiuunt. Compaſsionem uerò animi plerunque latenter obſidet pietas falſa, ut hanc nonnunquam uſque ad condeſcendendum uitijs pertrahat, dum ad culpas quiſque non debeat compaſsionẽ exercere, ſed zelum. Compaſsio quippe homini, & rectitudo uitijs debetur, ut in uno eodemque homine & diligamus bonum quod factus eſt, & perſequamur mala quæ fecit, ne dum culpas incautè temittimus, non iam per charitatem compati, ſed per negligentiam condeſcendiſſe uideamur. Sequitur: [Qui enim uoluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam, & qui perdiderit animam ſuam propter me, ſaluam faciet illam.] Sic dicitur fideli: Qui uoluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam, & qui perdiderit animam ſuam propter me, ſaluam faciet eam, ac ſi agricolæ dicatur: Frumentum ſi ſeruas, perdis, ſi ſeminas, renouas. Quis enim neſciat, q̃ frumentũ cum in ſemine mittitur, perit ab oculis, in terra deficit? Sed unde putreſcit in puluere, inde uireſcit in renouatione. Quia uerò ſancta Eccleſia aliud tempus habet perſecutionis, atque aliud pacis, redẽptor noſter ipſa eius tempora diſtinguit in præceptis. Nam perſecutionis tempore ponenda eſt anima, pacis autem tempore ea quæ amplius dominari poſſunt, frãgẽda ſunt deſideria terrena. Vnde & nunc dicitur: [Quid enim proficit homo, ſi lucretur totum mundum, ſe autem perdat, & detrimentum ſui faciat.] Cum perſecutio ab aduerſarijs deeſt, ualdè uigilantius cor cuſtodiendum eſt. Nam pacis tempore, quia licet uiuere, libet etiam ambire. Quæ profectò auaritia bene compeſcitur, ſi ipſe ſtatus ambientis ſolicitè conſideretur. Nam cur inſtet ad colligendum, quando ſtare non poteſt ipſe qui colligit? Curſum ergo ſuum quiſque cõſideret, & cognoſcet ſibi poſſe ſufficere parua quæ habet. Sed fortaſſe metuit, ne in huius uitæ itinere ſumptus deſint. Longa noſtra deſideria increpat uia breuis. Incaſſum multa portantur, cũ iuxtà eſt quo pergitur. Plerunque autem & auaritiam uincimus, ſed adhuc obſtat, q̃ uias rectitudinis minori tenemus cuſtodia perfectionis. Nam ſæpè labentia cuncta deſpicimus, ſed tamen adhuc humanæ uerecũdiæ uſu præpedimur, ut rectitudinem quam ſeruamus in mente, nondum exprimere ualeamus in uoce. Et tanto Dei faciem ad iuſtitiæ defenſionem negligimus, quanto humanas facies contra iuſtitiam ueremur. Sed huic quoque uulneri congruum ſubiungitur medicamentum, cũ Dominus dicit: [Qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc filius hominis erubeſcet, cum uenerit in maieſtate ſua, & patris, & ſanctorum angelorũ.] Sed ecce nunc apud ſe homines dicunt: Nos iam Dominum & ſermones eius non erubeſcimus, quia aperta eum uoce profitemur. Quibus ego reſpondeo, quòd in hac plebe Chriſtiana ſunt nonnulli, qui Chriſtum ideo confitentur, quia cunctos Chriſtianos eſſe aſpiciunt. Nam ſi nomen Chriſti in tanta hodiè gloria non eſſet, tot profeſſores Chriſti ſancta Eccleſia non haberet. Non ergo ad probationem fidei uox ſufficit profeſsionis, quam defendit a uerecũdia profeſsio generalitatis. Eſt tamen ubi ſe quiſque interroget, ut in confeſsione Chriſti ſe ueraciter probet, ſi non iam nomen eius erubeſcit, ſi plena uirtute mẽtis humanum pudorem ſubdidit. Certè enim perſecutionis tempore erubeſcere poterant fideles, ſubſtantijs nudari, de dignitatibus deijci, uerberibus affligi. Pacis autem tempore, quia hæc a noſtris perſecutionibus deſunt, eſt aliud ubi oſtendamur nobis. Veremur ſæpè a proximis deſpici, dedignamur iniurias uerbi tolerare. Si contingat iurgium fortaſſe cum proximo, erubeſcimus priores ſatisfacere. Cor quippe carnale dum uitæ huius gloriam quærit, humilitatem reſpuit. Et plerunque ipſe homo qui iraſcitur, diſcordanti ſibi reconciliari appetit, ſed ire ad ſatisfaciendum prior erubeſcit. Penſemus facta ueritatis, ut uideamus quo iaceant noſtræ prauitatis actiones. Si enim membra ſummi capitis ſumus, imitari eum cui connectimur, debemus. Quid nanque ad noſtræ eruditionis exemplum Paulus egregius prædicator dicit? Pro Chriſto legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos, obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo. Ecce inter nos & Deum diſcordiam peccando fecimus, & tamen ad nos Deus ſuos legatos prior miſit, ut nosipſi qui peccauimus, ad pacem Dei rogati ueniamus. Erubeſcat ergo humana ſuperbia, confundatur quiſque ſi non ſatisfaciat prior proximo, quando poſt culpam noſtram, ut ei reconciliari debeamus, & ipſe qui offenſus eſt, legatis interuenientibus obſecrat Deus. Sequitur: [Dico autem uobis: Verè ſunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec uideant regnum Dei.] Regnum Dei, fratres chariſsimi, non ſemper in ſacro eloquio uenturum regnum dicitur, ſed nonnunquàm præſens Eccleſia uocatur. Vnde ſcriptum eſt: Mittit filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala. In illo quippe regno ſcandala non erunt, ubi profectò reprobi non admittuntur. Quo uidelicet exemplo colligitur, quòd hoc loco regnum Dei præſens Eccleſia uocatur. Et quia nonnulli ex diſcipulis uſque adeo in corpore uicturi erant, ut Eccleſiã Dei conſtructam cõſpicerent, & contra huius mundi gloriam rectam, cõſolatoria promiſsione nunc dicitur: [Sunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec uideant regnum Dei.] Sed cum tanta Dominus ſubeundæ mortis præcepta ederet, quid neceſſarium fuit, ut ad hanc ſubitò promiſsionem ueniret? Quod ſi ſubtiliter perpendamus, quanta diſpenſatione pietatis agatur, agnoſcimus. Diſcipulis enim rudibus etiam de præſenti uita aliquid promittendum fuit, ut poſſent robuſtiùs in futura ſolidari. Sic Iſraelitico populo ex Aegypti terra liberando, repromiſsionis terra promittitur, & cum uocandus eſſet ad dona cœleſtia, terrenis promiſsionibus ſuadetur. Cur hoc? Vt dum eſſet aliquid, quod è uicino perciperet, illud iam fidelius crederet, quod de longinquo audire potuiſſet. Carnalis etenim populus ſi parua non acciperet, magna non crederet. Omnipotens ergo Deus largiendo terrena, ſuadet cæleſtia, ut percipiens quod uideret, ſperare diſceret quod minimè uidebat: & tanto ſolidior de inuiſibilibus fieret, quantò eum ad ſpei certitudinem uiſibilia promiſſa fulcirent. Vnde re-

Vana gloria ſe miſcet abſtinentia. *Matt. 27.*

Cõpaſsioni ſe iungit pietas falſa.

Auaritia remedia.

2.Cor. 5.

Regnũ Dei, eccleſia. *Matt. 13*

ctè quoque per Pſalmiſtam dicitur: Dedit eis regiones gentium, & labores populorum poſſederunt, ut cuſtodiant iuſtificationes eius, & legem eius requirant. *Pſ. 104* Sic ergo hoc loco rudibus diſcipulis ueritas loquens, uidendum regnum cælorum promittit in terra, ut hoc ab eis fidelius in cælo præſumatur. Ex ipſo itaque regno, quod iam uidemus in mundo eſſe ſublimatum, ſperemus regnum quod in cælo credimus percipiendum. Nam ſunt nonnulli, qui Chriſtianitatis nomine cenſentur, ſed Chriſtianitatis non habent fidem, ſola eſſe uiſibilia æſtimant, inuiſibilia non appetunt, quia nec eſſe ſuſpicantur. *Chriſtiani ſolo nomine.* Ad ſanctorum martyrum corpora conſiſtimus fratres mei. Núquid iſti carnem ſuam in mortem darent, niſi eis certiſsimè conſtitiſſet eſſe uitam pro qua mori debuiſſent? Et ecce qui ita crediderunt, miraculis coruſcant. Ad extincta nanque eorum corpora uiuentes ægri ueniunt, & ſanantur, periuri ueniunt, & dæmonio uexãtur, dæmoniaci ueniunt, & liberantur. Quomodo ergo uiuũt illic ubi uiuunt, ſi in tot miraculis uiuũt hic, ubi mortui ſunt? Rem, fratres, dico breuem uerbo, ſed nõ paruam meritò, quam religioſis quibuſdam ſenioribus enarrantibus agnoui. *Exemplum de inuocatione Sãctorum.* Gothorum tempore matrona quædam fuit ualdè religioſa, quæ ad horum martyrum eccleſiam crebrò ueniebat. Quadam autem die dum ex more ad orandum ueniſſet, egrediens duos ſtantes ſub peregrino habitu monachos inuenit: peregrinos credidit, dari eis aliquid eleemoſynę præcepit. Sed priuſquàm eius erogator eis ad largiendam eleemoſynam propinquaſſet, aſtiterunt illi uicinius, & dixerunt: Tu nos modo uiſitas, nos te in die iudicij requiremus, & quicquid poſſumus, præſtabimus tibi. Quo dicto, ab eius oculis ablati ſunt. Territa illa ad orandum rediJt, ſeſeque in lachrymis prolixius effudit, & facta eſt poſt hoc tanto inſtantior in prece, quanto certior de promiſsione. *Heb. 11.* Si autem iuxta Pauli uocem eſt, fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium, nequaquam iam dicimus, ut uenturam uitam credatis, quia ecce ipſi qui in illa uiuunt, humanis obtutibus uiſibiliter præſentantur. Quod enim uideri poteſt, melius dicitur ſciri quàm credi. Venturã ergo uitam nos Dominus magis uoluit ſcire quàm credere, qui eos quos inuiſibiliter recipit, apud ſe uiuere nobis etiam uiſibiliter oſtẽdit. *Sãctorũ capranda patrocinia.* Hos ergo, fratres chariſsimi, in cauſa ueſtri examinis, quam cum diſtricto iudice habetis, patronos facite, hos in die tanti terroris illius defenſores adhibete. Certè ſi apud quendam magnum iudicem cauſa quælibet ueſtra eſſet die craſtino uentilanda, totus hodiernus dies in cogitatione duceretur: patronum ueſtra fraternitas quæreret, magniſque precibus ageret, ut apud tantum iudicem ſibi defenſor ueniret. Ecce diſtrictus iudex Ieſus uenturus eſt, tanti illius angelorum archangelorumque concilij terror adhibetur. In illo conuentu cauſa noſtra diſcutitur, & tamen nos patronos modo non quærimus, quos tũc defenſores habeamus. Aſſunt defenſores noſtri ſancti martyres, rogari uolunt, atque (ut ita dixerim) quærunt ut quærãtur. Hos ergo adiutores ueſtræ orationis quærite, hos protectores ueſtri reatus inuenite: quia ne punire peccatores debeat, rogari uult & ipſe qui iudicat. Vnde & tam lõgo tempore cõminatur iram, & tamen miſericorditer expectat. Sic autem nos miſericordia eius refoueat, ut nullo modo negligentes reddat: ſic peccata noſtra perturbent, ut mens in deſperationem non proruat: Quia & ſi præſumẽtes metuimus, & metuentes ſperamus, æternum regnum citius adepturi ſumus, per eum, qui uiuit & regnat, & cæte.

IN NATALI VNIVS martyris, Homilia prima Euſebij Emeſeni.

SI quis uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum, &c. Matt. 16.] Paulò ante dixerat diſcipulis ſuis Dominus Ieſus, quia oportet eum ire Hieroſolymam, & multa pati a ſenioribus, & ſcribis, & principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere. *Matt. 16.* Et aſſumens eum Petrus, dixit: Abſit a te Domine, non erit tibi hoc. Et conuerſus, dixit Petro: Vade poſt me ſatana. Scandalum es mihi, quia non ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum. Inde uerò uolens oſtendere, qualiter poſt eũ ire, & qualiter illum ſequi debeamus, ſubdidit dicens: [Si quis uult poſt me venire abneget ſemetipſum.] In eo .n. ꝙ Dominus futura prædixit, & ſe ſpontè pati oſtendit, eorum fidem confirmat, ſecundum quod ipſe ait: Et nunc dico uobis priuſquàm fiat, ut cum factum fuerit credatis. *Ioã. 14* Quòd uerò beato Petro ait: Vade poſt me ſatana, ſcãdalum es mihi: tale eſt, ac ſi diceret: Vade poſt me, ſequere & imitare me: ut ſicut ego moriar pro te, ita & tu moriaris propter me. Noli mihi eſſe contrarius, noli meæ uoluntati reſiſtere, noli diuinis conſilijs obuiare. Sic enim oportet fieri, quia ſic eſt ante tempora prædeſtinatum, & a prophetis prænunciatum. *Lu. 24* Hoc eſt enim, quod alibi ait: O ſtulti & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ loquuti ſunt prophetæ. Nónne ſic oportuit pati Chriſtum, & reſurgere a mortuis, & ita intrare in gloriã ſuam? Sapiebat igitur Petrus quæ hominum ſunt, quia humanum conſilium dabat, ſed non ſapiebat quæ Dei ſunt, quia hęc ſecreta diuini conſilij, quibus homo redimeretur, ignorabat. [Tunc Ieſus dixit diſcipulis ſuis: Si qs uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum.] *Vt ſe negare quis debeat.* Debet enim unuſquiſque homo negare ſemetipſum, non ꝙ homo ſit, non ꝙ fidelis & Chriſtianus ſit: Sed ſi idololatra fuit, ſi infidelis, ſi adulter, & fornicator; ſi cupidus & auarus, talem ſe eſſe neget, talem ſe non eſſe oſtendat: Oſtendat autem non uoce tantum, ſed operatione. *Gal. 2.* Dicat cum Apoſtolo: Viuo autem iam nõ ego, uiuit uerò in me Chriſtus. Viuebat enim Apoſtolus, ſed non ipſe: uiuebat non Saulus, ſed Paulus. Negauerat igitur ſeipſum, multum differens a ſeipſo. Sequitur. [Et tollat crucem ſuam, & ſequatur me.] Crucem enim ſuam tollit, qui carnem ſuam cum uitijs & concupiſcentijs cruciat & affligit. Sed quia non ſufficit crucem tollere, ideo mox ſubdit, dicens: Et ſequatur me. Qui enim Dominum non ſequitur, ei quidẽ, neque crucem tollere, neque carnem affligere prodeſt. *Mat. 6* Et Dominus de ijs, qui omnia opera ſua faciunt ut uideantur ab hominibus, quamuis multum ieiunẽt, & carnem crucient & affligant, dicit tamen, quia receperunt mercedem ſuam. Non prodeſt igitur Iudæo, non prodeſt hæretico, & hypocritæ crucem portare. Quare? Quia non ſequuntur Chriſtum. *Chriſtũ quis ſequatur.* Chriſtum enim ſequitur, qui eum imitatur. Vis ſequi Chriſtum? Eſto humilis, patiens & miſericors. Eſto ſine odio, & ſimulatione. Sis Deo obediens, & proximum diligens. Hac enim uia Chriſtus incedit, per hanc igitur ambula, ſi uis eum ſequi. Niſi enim per hanc ambulaueris uiam, non ſequeris eum, etſi ſequi uidearis. Multi enim diabolum ſequuntur, qui Chriſtum ſequi uidentur. [Qui enim noluerit animam ſuam ſaluam facere, & perdet eam.] Quis igitur ſaluabit animam ſuam, ſi ille eam perdit, qui eam ſaluare contendit? *Anima pro uita pſente.* Quæ eſt iſta anima, quam perdere debemus? Iſta enim anima, uita præſens eſt. Qui igitur alterius uitæ oblitus, hanc ſo-

lam præſentem uitam diligit, & hanc quidem per-
dit,& aliam non habebit. [Qui autem perdiderit ani
mam ſuam propter me,inueniet eam.] Beati itaque
Martyres, qui hāc uitam perdiderunt, & animas ſuas
uſque ad mortem non dilexerūt. Iſti.n. inueniēt uitā.
[Quid.n.prodeſt homini, ſi mundum uniuerſum lu-
cretur,animæ uerò ſuæ detrimētum patiatur?] Quid
enim prodeſt Romanorum principibus mundum ad
tempus poſſediſſe,& pro animarum ſalute nihil egiſ-
ſe,cum illorum cadauera in puluerem conuertantur,
& animæ in inferno torqueantur? Si.n.diceretur tibi,
Sis toto hoc menſe diues & potens , facias quicquid
uelis,utere carnis uoluptatibus,ſicut placet,ea tamen
conditione,ut tibi oculi poſteà eruantur, omne ſola-
tium tollatur,& toto tempore uitæ tuæ in fame & ſi-
ti,in omni cruciatu, & omni miſeria uiuas , nunquid
tale illud bonum hoc tempore ſuſciperes ? Et quidē
tota hæc uita præſens , nec menſis eſt, nec unius diei,
uel horæ ſpatium,ad illius æternæ felicitatis,uel mi-
ſeriæ comparationem : Cui miſeriæ neque finis eſt ,
neque ſimilis pœna inuenitur. [Aut quam dabit ho-
mo commutationem pro anima ſua ?] Nulla.n.cōmu
tatio eſt,nullū precium eſt , quo ſaluari poſſit anima,
niſi fide & pœnitentia.Si.n. quis ſine his de hac uita
exierit,iam nullo precio ulterius redimi poteſt. Vn-
Pſ. 48. de Pſalmiſta ait: Qui confidunt in uirtute ſua, & in
multitudine diuitiarum ſuarum gloriantur, frater nō
redimet, redimet homo ? Non dabit Deo placatiouē
ſuam,& precium redemptionis animæ ſuæ : ideoque
laborabit in æternū , & uiuet in æternum uſque in fi-
nem. [Filius.n.hominis uenturus eſt, in gloria patris
ſui cum angelis ſuis,& tunc reddet unicuique ſecun-
dum opera eius.] Venit.n.prius humilis , ut iudica-
retur filius hominis, Veniet autem iterum ſublimis ,
& excelſus in gloria,& honore, & maieſtate paterna,
ut iudicat mundum , & reddat unicuique ſecundum
Pſ. 49. opera ſua . Deus.n.manifeſtè ueniet , Deus noſter , &
non ſilebit.Et quaſi aliquis diceret: Vtinam illam glo
riam aliquando uideamus,ſubdidit, dicens: [Amē di
co uobis, ſunt quidam de hic ſtantibus,qui non guſta
bunt mortem,donec uideant filium hominis uenien-
tem in regno ſuo.] Si.n.de illo regno, & de illa gloria
hoc intelligamus,in qua modo cum angelis ſuis ſe iu
dicaturum uenire promiſit, ſtare nō poteſt. Nemo.n.
ibi erat,ubi Dñs dicebat,qui mortem iam non guſta-
uit,ipſe tamen ad iudicium nondum uenit . Qualiter
hæc intelligi debeant,ſequentia manifeſtant: Et poſt
Matt. dies ſex aſſumpſit Ieſus Petrum,& Iacobum,& Ioan-
17. nem fratrem eius,& duxit illos in montem excelſum
ſeorſum,& transfiguratus eſt ante eos. Iſti igitur ſunt,
de quibus modo dixerat,qui non guſtabunt mortem,
donec uideant filium hominis uenientem in regno
ſuo.i.apparentē in uirtute & gloria regni ſui.Transfi-
guratus.n. Dñs, talis tūc in monte tribus iſtis ſuis di-
ſcipulis apparuit,qualis poſt hanc uitam in regno ſuo
cunctis ſuis fidelibus apparebit.

IN NATALI VNIVS martyris, Ho: 2. Euſebij Emeſeni.

Si uis uenit ad me,& non odit patrem ſuum, & matrem,&c. Luc. 14.

CVm enim alibi Dominus dicat : Diliges
proximrm tuum ſicut teipſum , & non
ſolum hoc,uerumetiam, Diligite inimi
cos ueſtros , benefacite his qui oderunt
Mat. 5 uos , quid eſt , ꝙ modo dicit,ut patrem,
& matrem, uxores & filios, fratres & ſorores , & ip-
ſas animas noſtras odio habeamus ? Ioannes quoque
Apoſtolus ait : Omnis qui odit fratrem ſuum,homi- 1 Ioā. 3
cida eſt.Et Pſalmiſta : Qui.n.diligit iniquitatem,odit Pſ. 10.
animam ſuam. Concluditur ergo, ut ſoli iniqui & ho
micidæ Chriſti diſcipuli eſſe poſsint , ſiquidem ſoli
ſunt eius diſcipuli, qui parentes ſuos , & ſeipſos odio
habent,quod eſt inconueniens. Dicit ergo. Si pater ,
aut mater , uel aliquis propinquorum tuorum , te a
Chriſti fide ſeparare uoluerit, hunc fuge, hunc quaſi
hoſtem time , & quaſi membrum ſatanæ odio habe .
Vnde & Matthæus manifeſtius ait : Qui amat matrē Matt.
aut patrem pluſquàm me,non eſt me dignus. Et alibi: 10.
Si oculus tuus ſcandalizat te,erue eum & proijce abs Matt.
te. Animam autem pro uita poſuit. Vitam.n. ſuā odio 18.
habent , qui pro iuſtitia & Chriſti fide mori deſide-
rant,& carnem ſuā cum uitijs & concupiſcentijs cru
cifigētes,nullas huius uitæ uoluptates ſequuntur. Iſti
quoque poſt Chriſtum crucē baiulant, quia omnibus
derelictis ſolam carnis mortificationē in corpore ſuo
ferentes,toto mentis & cordis deſiderio poſt eum va-
dunt. Sed ualdè notandum eſt,quod ait: Si quis hoc,
uel illud non fecerit,non poteſt eſſe meus diſcipulus.
Aliud eſt Chriſtianum eſſe, aliud Chriſti diſcipulum Lu. 10.
eſſe.Septuaginta nāque & duos diſcipulos Dominus
elegit,præter eos quos apoſtolos nominauit.Iſti autē
mundum ſpernentes , omnia relinquentes , Domino
adhærentes , Chriſti diſcipuli ſpecialiter dicti ſunt.
Horum igitur nomen & locum illi tenent,qui eos ui-
ta & moribus imitantur. Vnde & in concluſione hu-
ius euangelij dicitur: Sic ergo omnis ex uobis,qui nō
renunciat omnibus quæ poſsidet, non poteſt meus eē
diſcipulus.Ipſi.n.diſcipuli quāuis ſecundum nominis
interpretationem,omnes apoſtoli eſſent, non omnes
apoſtoli tamen dicuntur . Interpretatur.n.Apoſtolus
miſſus.De ipſis autem ſcriptum eſt,ꝙ miſit eos Domi Ibid.
nus ante faciem ſuam . Miſsi igitur erant,qui mitte-
bantur. Quare ergo Apoſtoli nō uocantur? Ideo qui-
dem,quoniā ſolos duodecim ex eis Dominus elegit,
quos & Apoſtolos nominauit.Similiter autem quan-
uis omnes Chriſtiani Chriſti diſcipuli ſint,ſoli tamē
ſeptuagintaduo,& cæteri,qui eos uita & moribus imi
tantur, hoc tanto nomine digni habentur . His enim Ibid.
præcepit Dominus, non ferre ſacculū, neque peram,
neque pecuniam in zonis habere . His præcepit , ut
nihil in hoc mundo poſsiderent,& de craſtino non co
gitarent. His denique præcepit , ut de euangelio ui-
uerent, & alia non haberent . Si ergo hæc omnibus
uniuerſaliter dicta ſunt, & nulli de craſtino cogitare
licet,quare domos ædificamus ? quare uineas planta-
mus ? quare agros ſeminamus ? cur frumenta in hor-
rea colligimus ? cur in cellaria uinum reponimus? cur
denique animalia cuſtodimus , & alia in futurum no
bis reſeruamus ? Nam neque Zachæus omnibus quæ Lu. 19.
poſsidebant renunciauit, ſed tantum dimidium bo-
norum ſuorum pauperibus dedit , & factus eſt filius
Abrahæ . Vnde manifeſtum eſt , alia quibuſdam , &
non omnibus , alia perfectis , & alia minus perfectis
Dominum præcepiſſe . Poſſumus tamen intelligere
eos etiam,qui multa poſsident , omnia reliquiſſe,ſi ta
men hoc ſecum & in corde ſuo propoſuerunt , ut ſi
fortè neceſsitas incubuerit , omnia pro Chriſti nomi
ne & fide tuenda amittere paruipendant. Qui igitur
Chriſti diſcipulus eſſe & dici deſiderat , ſedeat prius
& computet , ſi diſcipulorum uitam tenere,patien-
tiam habere, laborem ſuſtinere, & ſimul cum eis tur
rim poſsit ædificare , contra hoſtes pugnare , & cæ-
tera quæ ſequuntur agere ualeat . Hoc eſt enim, quod
ait . [Quis enim ex uobis uolens turrim ædificare ,
nonne prius ſedens computat ſumptus qui neceſſarij
ſunt ſi habeat ad perficiendum ? ne poſteaquàm po-
ſuerit

fuerit fundamentum: & non potuerit perficere, omnes qui uident incipiant illudere, dicentes. Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare.] Magnam enim turrim ædificare incipit qui mundi honores, diuitias, & dignitates contemnẽs, omnia relinquit, & apoſtolorum uitam & monachorum conuerſationem promittit. Sed iſte prius computare debet, quam arctam & laborioſam uitam ingrediatur, & quam magnum & difficile opus agere incipiat. Debet & cogitare, ſi habebat ſumptus qui neceſſarii ſunt ad perficiendum, ideſt, ſi humilitatem, patientiam, obedientiam tenere & cuſtodire ualeat, ſine quibus hoc ædificium ædificari non poteſt. Si enim aliter egerit, & a bono propoſito declinare cœperit, omnes incipient ei illudere, dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare. Sed quid ei cœpiſſe profuit? Non enim qui cœperit, ſed qui perſeuerauerit, ſaluus erit. Sequitur: [Aut quis rex iturus com- *Matt. 14.* mittere bellum aduerſus aliud regem, nónne prius ſedens cogitat, ſi poſsit cum decem millibus occurrere ei, qui cum uiginti millibus uenit ad ſe? Alioquin illo adhuc longe agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt. Hæc autem ſimilitudo eadem eſt, quæ eſt & ſuperior. Nihil enim aliud his uerbis admonemur, niſi ne ultra uires noſtras nos extendamus. Vnde *1.Cor. 7.* Apoſtolus ait: Si ſe non continet, nubat, melius eſt nubere, quam uri. Vnuſquiſque proprium donum habet ex Deo. Probet igitur ſeipſum homo, & ſic ad altiora conſcendat. Sit uel ſeruus, qui non poteſt eſſe diſcipulus. Nec omnes epiſcopi, nec omnes ſacerdotes, nec omnes monachi. Quanuis enim, ut Apoſtolus ait, omnes unum corpus ſumus in Chriſto, omnia tamen membra non eundem actum habent. Rex autem eſt unuſquiſque fidelis, qui ſeipſum & uirtutum exercitum, qui in eo eſt, benè regere nouit. Hic autem aduer- *Ro.12.* ſus regem alium bellum committit, per quem diabolum intelligimus. Quem quidem etſi maiorem exercitum habet, facile tamen ſuperamus, ſi non in noſtra ſed in Dei uirtute confidamus. Sed ſciendum eſt, quia fortius eos diabolus aggreditur, quos ad maiora & Deo propinquiora feſtinare cognoſcit. Vnde ſcri- *Eccl.2* ptum eſt. Fili accedens ad ſeruitutem Dei, præpara *Iob.40* animam tuam ad tentationem. Ideo & fiduciam habere dicitur, quod influat Iordanis in os eius. Ad hunc autem legationem mittere & pacem cum eo facere, eſt eius tentationibus acquieſcere. Et ſi quidem primę tentationi homo ſuccubuerit, adhuc eo longe agente, pacem facit. Multi enim ſunt, qui cum eo pacem non faciunt, quanuis prope ſit, & multo tempore eos uiolenter impugnet. Sicut igitur, iſti de quibus modo diximus, neque turrim ædificare, neque contra hoſtem pugnare ualent, niſi ſecum diligenter prius pertractent, ſi ſumptus ad ædificandum & uires ad pugnandum habent: Sic omnis, qui non renunciat omnibus quæ poſsidet, non poteſt Chriſti eſſe diſcipulus. Omnibus enim renunciat, qui quanuis aliqua poſsideat omnia tamen, ſi neceſſe ſit pro Chriſti nomine amittere paruipendit. Nam ipſi quoque Apoſtoli & ueſtimenta, & calceamenta qualiacunque habebant quibus tamen iam ſæpè renuntiauerant, & quoties neceſſe eſſet, ea ſimul cum ipſa uita perdere non timebant.

IN NATALI VNIVS MARtyris, Homilia 3. Euſebij Emeſeni.

Ego ſum uitis uera, & pater meus agricola eſt. Ioan. 15.

ECce uitis uocatur Chriſtus, & uitis uera. Sed quare uitis, & quare uera? Vitis enim uocatur, quia uinum fert. Omnia enim hęc euangeliorum uerba uinum ſunt, & non qualecunque ſed optimum *Xps quare uitis.* uinum non de alia, niſi de hac uite uindemiatum & expreſſum. Inde eſt enim, quod in ſuæ prædicationis initio, aquas Dominus conuertit in uinum, quatenus noua uitiis nouum uinum funderet, *Ioan.2* quo illas nuptias & architriclinum inebriaret. Dicitur enim & uitis uera fortaſſe ad illius uitis diſtinctionem, quæ pro uuis labruſcas, & pro uino dedit acetum. Huius uinum dulce ſemperque ſuaue, huius uerba ſemper uera & nullius falſitatis admiſtione corru- *Eſa.5.* pta. Dicat ergo. [Ego ſum uitis uera, & pater meus agricola eſt. Sed q̃d facit iſte agricola? Vis audire q̃d? [Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum, & omnem qui fert fructum purgabit eum, ut fructum plus afferat.] Quot ſunt Chriſtiani, tot ſunt *palmites chriſtiani.* & palmites huius uitis. Alii quidem boni, alii autem mali. Et boni quidem fructiferi, mali autem infructuoſi. Tolluntur infructuoſi & incenduntur, fructiferi uero purgantur, & gladio ſpiritus amputantur, ut fructum plus afferãt. Gladius ſpiritus, eſt uerbum Dei & *Eph.5* iſte ſermo ſancti euangelii, de quo ſubditur. [Iam uos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum uobis.] Audis igitur, quod ſermo Dei gladius eſt & ferramentum, quo ab omni nociua ſuperfluitate iſti & mundati & purgati ſunt. Primi enim palmites huius uitis, fuerunt apoſtoli, quibus modo Dominus ait: [Manete in me, & ego in uobis.] Et quare maneant, reddit cauſam. [Sicut palmes non poteſt ferre fructũ à ſemetipſo, niſi in uite manſerit, ſic nec uos, niſi in me mãſeritis, Ego ſum uitis, & uos palmites.] Ipſe dominus exponit, qualiter eius uerba intelligere debeamus. Siccatur enim palmes, ſi à uite ſeparetur, quoniã humorem totamque uitam habet in uite, Iã & Chri- *Ioã.14* ſtianus, ſi à Chriſto ſeparetur, moritur, quia ſeparatur à uita. [Qui manet in me, & ego in eo, hic affert fructum multum.] Ille, inquit, affert fructum multum, qui manet in me, & quaſi membrum adhęret mihi, & in quo ego maneo, qui ſapientia ſum & ueritas & uita. Ideo enim apoſtoli tantum fructum de ſuæ prædicationis ſemine attulerunt, quia ab eius fide & dilectione nullatenus ſeparari potuerunt. Inſuper & Dominus ipſe in eis erat, qui eorum ſemini incremẽtũ dabat. Nam, ut Apoſtolus ait. Neque qui plantat eſt *1.Co.3.* aliquid neque qui rigat, ſed qui incrementũ dat Deus. Vnde & ſubditur. [Quia ſine me nihil poteſtis facere. Et ſi quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet: & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.] Qui enim in Chriſti fide non manet, de Eccleſia & ſanctorum collegio foras eiicitur, areſcit & moritur, a malignis ſpiritibus rapitur, in ignem æternum & inextinguibilem mittitur, & ibi ſine fine cruciatur & ardet. [Si manſeritis in me, & uerba mea *In chriſto qui maneant.* in uobis manſerint, quicquid uolueritis petetis, & fiet uobis.] Beati igitur, qui manent in Chriſto, & in quibus manent uerba Chriſti. Illi autem manent in Chriſto, qui neque amore neque timore, qui neque minis neque blanditiis, qui ab eius dilectione, ab eius fide & amplexi-

amplexibus nulla ratione ſeparari ualent. Taliter quidem Apoſtolus in Chriſto manebat, qui de ſeipſo ſcri-
Rom. 8 bens, ait: Certus ſum autem, quia neque mors, neque uita, neque tribulatio, uel anguſtia, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliqua poterit me ſeparare a charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Manét
Chriſti uerba in quibus maneant. autem in eis uerba Chriſti, qui eius præcepta mente tenent, corde credunt, & nunquam eorum obliuiſcuntur. Præceptum nanq; Domini eſt: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere, ſed potius eum timete, qui poteſt animam & corpus perdere in gehênam. Præceptum Domini eſt:
Matt. 10. Si quis uult poſt me uenire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Prçceptum Domi-
Matt. 16. ni eſt: Si quis uenit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxoré, & filios, & fratres, & ſorores, ad-
Luc. 14 huc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Hæc igitur & ſimilia ſunt illa uerba, de quibus modo Dominus ait. Si manſeritis in me, & uerba mea in uobis manſerint, quodcunque uolueritis petetis, & fiet uobis. Magna promiſsio eſt, magnum & incomparabile donum. Qui manent in Chriſto, & in quibus manent uerba Chriſti, petant quod uolunt & fiet eis. Si enim uoluerint male, & male petierint, iam nec ipſi manét in Chriſto, nec in ipſis manét uerba Chriſti. Recordentur igitur uerborum Chriſti, immo non recordentur, ſed firmiter teneant, ſemperq; in memoria habeant, & ſic petant, ſicut uerba Chriſti
Mat. 6 petere docent. Quærant igitur primum regnum Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adiiciuntur eis. Petant in fide nihil hæſitantes, & ea petant, quæ ad ſalutem pertinent, & quæ Dei diſpoſitioni, & uerbis euangelicis nó ſint contraria. Sed hæc ſpecialiter dicuntur apoſtolis, quorum ſanctas petitiones ſemper & ubiq; Do-
2. Cor. 12. minus exaudiuit. Rogauit enim Apoſtolus Dominũ & ter rogauit, ſeque bene a Domino exauditum intellexit, poſtquam ſe contra ſeipſum petiſſe cognouit. Exauditur enim homo, ſi fiat, quod uult factum eſt autem quod Apoſtolus uoluit, quia poſtquam ſuam petitionem contra ſeipſum eſſe cognouit, iam exaudiri noluit. Vnde & ait. Libenter igitur gloriabor in infirmi-
Ibid. tatibus meis, ut inhabitet in me uirtus Chriſti. Nam, neque, hic ſimpliciter dicitur, Quodcunque petetis ſed, Quodcunque uolueritis, petetis & fiet uobis. [In hoc clarificatus eſt pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli.] In hoc, inquit & propter hoc, me reuelante & docente, pater meus, manifeſtatur & clarificatus eſt uobis, ut uos quoque ubique prædicando & clarificando, fructum plurimũ afferatis, & multas gentes ad eum conuertatis, & efficiamini mei diſcipuli, me imitando non ſolum uita & doctrina, uerumetiam in miraculorum operatione. Vere enim illi diſcipuli ſunt, qui magiſtrum per omnia imitantur. Vnde & Dominus alibi ait. Qui credũt in me, opera quæ ego facio, & ipſi facient, & horum quidem non ſolum minora, uerumetiam quæ maiora ſunt, facient. Sic enim ſe habet ordo & intelligentia Sequitur: [Sicut dilexit me pater, & ego dilexi uos, manete in dilectione mea.] Multum enim debet diligere, qui multum diligitur. [Si præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea: ſicut & ego patris mei præcepta ſeruaui, & maneo in eius dilectione. Hæc locutus ſum uobis, ut gaudium meum in uobis ſit, & gaudium ueſtrum impleatur:] In illis eſt gaudium Chriſti, qui tale gaudium habent, quale habet Chriſtus, ſiue de quorum conuerſatione ſancta gaudet Chriſtus. Plenum igitur gaudium habent, ſiquidem in tali gaudio mœror & triſtitia eſſe non poteſt.

DE MARTYRIBVS, SERMO Beati Leonis Papæ.

Eſt etiã in Sermonibus Auguſtini de Sãctis, nu. 47

QVotieſcunque, fratres chariſsimi, ſanctorum martyrum ſolennia celebramus, ita ipſis intercedentibus expectemus a Domino conſequi temporalia beneficia, ut ipſos martyres imitando, accipere mereamur æterna. Ab eis enim ſanctorum martyrum in ueritate feſtiuitatum gaudia celebrantur, qui ipſorum martyrum exempla ſequũtur. Solẽnitates enim martyrum, exortationes ſunt martyriorũ ut imitari nó pigeat, qđ celebrare delectat. Sed nos uolumus gaudere cum ſanctis, & tribulationem mundi nolumus ſuſtinere cum illis. Qui enim ſanctos martyres, uel inquantum potuerit, imitari noluerit, ad eorum beatitudinem non poterit peruenire. Sic enim Apoſtolus Paulus prædicat, dicens. Si fuerimus
2. Cor. 1. ſocii paſsionum, erimus & conſolationum. Et Domi-
Ioã. 15. nus in Euãgelio: Si mundus uos odit, ſcitote quia me priorem uobis odio habuit. Recuſat eſſe in corpore, qui odium mundi non uult ſuſtinere cum capite. Sed dicit aliquis. Et quis eſt, qui poſsit beatorum martyrũ ueſtigia ſequi? Huic ego reſpondeo, quia non ſolum martyres, ſed ipſum Dominum cum ipſius adiutorio, ſi uolumus, poſſumus imitari. Audi nó me, ſed ipſum Dominum generi humano clamantem. Diſcite a me
Matt. 11. quia mitis ſum & humilis corde. Audi & beatum Petrum Apoſtolum admonentem: Chriſtus pro nobis
1 Pet. 2 paſſus eſt, relinquens uobis exemplum, ut ſequamini ueſtigia eius. Ecce Chriſtus dicit, Diſcite a me. beatus Petrus dicit: Vt ſequamini ueſtigia eius. Similiter Paulus Apoſtolus clamat. Imitatores Dei eſtote, ſicut filii
Ep. 5. chariſsimi. Quid ad hanc reſpondebimus fratres, uel quam excuſationẽ habere poterimus? Si tibi aliquis dicat, ut uirtutes quas fecit Dominus, debeas imitari, iuſta poteſt eſſe excuſatio tua, quia uirtutes & miracula facere non omnibus datum eſt. Iuſte & caſte uiuere & charitatem cum omnibus cuſtodire ex Dei adiutorio, cunctis præceptum eſt. Nam & ipſe Dominus nó dixit: Diſcite a me mortuos ſuſcitare, ſupra aquas ſiccis pedibus ambulare. Nó hoc dicit. Sed quid ait? Quia
Mat. 5 mitis ſum & humilis corde. Et iterum. Diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui oderunt uos, atque orate pro perſequentibus & calumniantibus uos, ut ſitis filii patris ueſtri qui in cælis eſt, qui ſolẽ ſuum oriri facit ſuper bonos & malos. Et iterũ. Eſtote & uos per-
Ibid. fecti, ſicut & pater ueſter cæleſtis perfectus eſt. Et licet ſint alia multa, in quibus debeamus Dominum & beatos martyres imitari, iſta tamen duo præcipua ſunt,
Mãſuetudo, Humilitas. Dilectio inimicorũ id eſt, ut mites ſimus & humiles corde, & inimicos noſtros toto affectu diligamus. De diligendis inimicis, fratres chariſsimi, nullus unquam in ueritate ſe poterit excuſare. Poteſt mihi aliquis dicere, Non poſſum ieiunare, non poſſum uigilare, nunquid poteſt dicere, Non poſſum diligere? Poteſt dicere, Non poſſum res meas totas pauperibus erogare, & in monaſterio Deo ſeruire, nunquid poteſt dicere, Non poſſum diligere? Si dixeris, quia non poſſum a uino & carnibus abſtinere, credimus tibi. Si autem dixeris, ꝙ non poſsis in te peccantibus indulgere, omnino non credimus. Itaque nulla nobis remanet excuſatio, dũ nó de cellario, ſed de corde iſta eleemoſyna iubemur implere, ut per uiam uitæ ad æternam patriam mereamur peruenire. Duobus enim præceptis, id eſt, Diliges Dominum Deum tuum, & Diliges proximum, quaſi duobus ſpiritualibus pedibus, ſi per uiam ueræ chari-
1. Cor. 9. tatis uolumus currere, ad cæleſtem poſſumus patriam faciliter pertingere. Iſtis pedibus currebat Paulus Apoſtolus, quando dicebat: Ego igitur ſic curro, non

quaſ

quaſi in incertum. Qui ergo dilexerit inimicos ſuos il lud in eo impletur, quod dixit Dominus, uidelicet. Vt ſitis filij patris ueſtri, qui in cælis eſt. Eligite modo, *Mat. 5* quod tibi placuerit. Si inimicos dilexeris, non ſolum amicus, ſed etiam filius Dei eſſe mereberis. Si uero inimicos amare nolueris, propitium Deum habere non poteris, quia ſcriptum eſt. Qui odit fratrem ſuum, ho *1. Ioã. 3* micida eſt. Et iterum. Qui odit fratrem ſuum, in tene *1. Ioã. 2* bris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quo eat, quoniam tenebræ obcæcauerunt oculos eius. Et iterum alia ſcriptura eſt: Itinera eorum qui iniuriam retinent Dominus labefacit in mortem. Nunquid hæc uerba mea ſunt, fratres chariſsimi? De catholicis libris & ſanctis libris proferũtur. Vt ergo ne homicidæ ſimus, ne in tenebris remaneamus, ſtudeamus nõ ſolum ami *Mat. 6* cos, ſed etiam inimicos diligere, ut pium & miſericordem Dominum poſsimus ſecũdum cautionis ſuæ uinculum libera conſcientia conuenire. Ipſe enim dixit, Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & uobis pater ueſter cæleſtis peccata ueſtra. Si autem nõ dimiſeritis, nec pater ueſter dimittet uobis peccata ueſtra. Diligenter attendite fratres, & ſcitote aliud eſſe in Deum peccare, aliud in hominem. Quando enim in nos peccant homines, ſi pœnitentibus ueniam non indulgemus, peccatum incurrimus. Quãdo aliquis in Deum peccauerit, ſi ſine grandi diſtrictione indulgere uoluerimus; participes nos peccatis eorum efficimur. Dicit ergo Dominus. Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & uobis pater ueſter cæleſtis peccata ueſtra. Rogo fratres, quid dulcius dici poteſt? In poteſtate noſtra poſuit, qualiter in die iudicii iudicemur: Nõ dixit, Vade in orientẽ, quære iuſtitiã, nauiga uſque in occidentem, ut accipias indulgentiam. Dimitte inimico tuo, & dimittetur tibi, indulge, & indulgebitur tibi, da & dabitur tibi. Nihil a te extra te quæritur. Ad teipſum & ad conſcientiã tuam te Deus dirigit. In te enim poſuit, quod requirit. Non itaque medicamenta uulneribus tuis longe habes inquirere. Peccatorum tuorum indulgentiam ſi uis, intus in cellario cordis tui poteris inuenire. Sed dicit aliquis. Tã ta mala me inimicus meus compulit ſuſtinere, ut eum nulla ratione poſsim diligere. Attendis quid tibi fecerit homo, & non attendis, quid tu feceris Deo. Si con *Plus nos in Deum peccamus, q̃ pximi in nos.* ſcientiam tuam diligenter diſcutis & inquiris, ſine ulla compenſatione maiora tu commiſiſti in Deum peccata, quam in te commiſerit homo. Et qua fronte uis ut tibi Deus dignetur dimittere multum, cum tu non acquieſcis dimittere parum? Sed ſi hæc, quæ ſupra diximus, ſpiritalia medicamenta, ſicut Deo propitiante conſueuiſtis, libenter accipitis, & in armario ſanctoconſcientiæ ueſtræ recondita diligentiſsime cuſtoditis, auxiliante Domino uenena diaboli non timebitis, & per odium uel iracũdiam aut nunquam uobis amara uulnera ingerẽtur, aut ſi forte ſubrepſerint, per charitatem cito ad priſtinam ſalutem reuocantur, præſtãte Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

DE MARTYRIBVS.
Concio Exegetica Radulphi Ardentis in Lectionem Epiſtolæ loco.

Sap. 3. IVſtorum animę in manu Dei ſunt, & cæter.] In fideles & falſi Chriſtiani cum uident in hac uita iuſtos deprimi, contumelias, iniurias & tribulationes pati, & de hac uita per anguſtias & cruciatus egredi, putant uel Deum non eſſe, uel mortales nõ curare, & homines anima & corpore deperire. Nobis credentibus animas mori non poſſe, ſed animas iuſtorum ſemper beate uiuere, & animas iniquorum ſemper pœnas luere, dicunt, Vbi ſunt animæ iuſtorum? Contra hos igitur, fratres chariſsimi, loquitur hic ſacra ſcriptura, demonſtrans tria, Vbi ſcilicet animæ iuſtorum ſint, & quod illi mortui non ſint, & ad quanta bona per tribulationes peruenerint. Primũ igitur oſtẽdit, ubi animæ iuſtorum ſint cum dicit, [Iuſtorũ animæ in manu Dei ſunt.] Sed nónne omnia ſunt in manu Dei? Sunt utiq;, ſed alio alioq; modo. Manus quippe Dei, dicitur uel poteſtas Dei, in qua ſine exceptione ſunt omnia, quia in manu eius ſunt omnes fines terræ, uel pœna a Deo inflicta. Manus Dñi, inquit Iob, te *Man⁹ Dei.* tigit me, uel protectio Dei, unde propheta, Manus, in *Pſ. 94.* quit, Domini erat mecum, cõfortans me. Sic ergo, fra *Iob. 19* tres mei, iuſtorum animæ ſunt in manu Dei, quoniam *Eze. 3.* ſunt in protectione Dei. Quod exponens, ſubdit. [Et non tanget illos tormentum mortis] æternæ, uel tormentum malitiæ, quod ſcilicet debetur malitiæ reproborum, in perpetuum puniendæ. Animæ igitur iuſtorum ſunt proculdubio in cæleſtibus æternæ beatitudinis mãſionibus, quæ ab initio eis præparatæ ſunt, dicente Domino. In domo patris mei manſiones multæ ſunt, ubi utique ſunt in manu Dei omnia bona & *Ioã. 14* iucunda eis largientis, & omnia mala & triſtia ab eis auferentis, iuxta illud. Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum, & mors non erit amplius, *Ap. 21* neq; luctus, neque clamor. Animæ uero reproborum proculdubio in pœnis gehennæ perpetuo cruciantur quam ſubtus terram credimus, dicente propheta: Liberaſti animam meam ex inferno inferiori: cuius in *Pſ. 85.* Siciliæ montibus, perpetuum ignẽ eructãtibus † multi eſſe autumant, eo quod animæ multę reproborum *† deeſt aliquid.* a dæmonibus illic deferri uiſæ uel auditæ ſint. Refert enim Gregorius, quod quidam eremita, qui in Sicilia habitabat, uiderit animam Theodorici tyranni & hæ *Lib. 4. Dial. c. 30.* retici, qui Symmachum & Boethium uiros religioſos occiderat in illam ollam Vulcani præcipitari. Animas uero peccatorum, qui tamen in confeſsione & pœnitentia, & propoſito emendationis ab hac uita migrauerunt, legimus non in inferno, ſed in pœnalibus locis ſecundum Dei diſpoſitionem purgari, quouſque *purgatoriu.* penitus examinatæ, cæleſtes ſubeant manſiones. Vnde legimus in Dialogo, beatum Germanum Capuanum epiſcopum, Paſchaſij Romani diaconi animam *Li. 4. cap. 40* in caloribus balneorum inueniſſe, & eo orante ueniã conſecutam fuiſſe. Legimus ibidem quendam ſacer- *Li. 4. cap. 55* dotem ualde religioſum, cum quotidie ad uicina balnea, antequam Miſſas faceret, iret ſe lauatum, inueniſſe ibi quempiam ſub miſerabili habitu, qui calceamenta detraxit & ei miniſtrauit. Cui cum ſequenti die panem deferret, reſpondet ei illic ſe defunctum eſſe, & ibi ſe pœnitentiam agere, nec pane materiali egere, ſed potius ſacrificiis & orationibus. Hæc quæſo, inquit, fac pro me, & ſi rediens me non inueneris, ſcias pro certo me indulgentiam conſecutum eſſe. Quod & factum eſt. Animæ uero reproborum, quæ in tormentis gehennalibus cruciantur, timent iudicii diem aduenire, eo quod tunc reſumptis corporibus, ſupplicia quoque ſint eis duplicanda. Animæ uero electorum illum deſiderant, eo quod tunc ſicut in anima, ſic in corpore ſint perfectius glorificandæ. Vnde Ioannes in Apochalypſi, Vidi, inquit, ſub altare Dei, id eſt, in ſan *Ap. 6.* cta ſecretaque quiete animas interfectorum propter uerbum Dei, dicentes uoce magna: Vſquequo Domine, ſanctus & uerus, non iudicas & non uindicas ſanguinem noſtrum de his, qui habitant in terra? Et datæ ſunt illis ſingulę ſtolæ albæ, & dictum eſt illis, ut requieſcerent tempus adhuc modicum, donec impleatur

tur numerus fratrum ſuorum. Secundo demonſtratur
quod iuſti etſi mori uideantur, tamen æternaliter &
beate uiuunt, cum ſubditur. [Viſi ſunt oculis inſipien
tium mori, & exiſtimare eſt afflictio exitus illorum: il
li autem ſunt in pace.] Porro inſipientes habent ocu-
los tantum corporales, quos habent & bruta anima-
lia, ſpirituales uero non habent oculos, quibus Deus
& inuiſibilia uidentur. Et ideo nulla alia eſſe æſtimat
niſi quæ carnalibus oculis uident. Et ideo ſola uiſibi-
lia proni tanquam pecudes petunt, inuiſibilia uero
non curant, quia nec eſſe ſuſpicantur. [Et exiſtima-
ta eſt, inquit, afflictio exitus illorum, & quod a nobis
eſt iter exterminij,] ac ſi apertius dicatur: Mortem iu-
ſtorum, quæ eſt exitus ad requiem, & iter ab hoc ſecu
lo ad patriam, exiſtimant tantum eſſe afflictionem, id
eſt, ſupplicium, & exterminium, id eſt, a uita aliena-
tionem. Pulchre ſiquidem mortem ſanctorum uo-
cat exterminii exitum & iter, eo quod tunc exeant &
eant de carcere ad libertatem, de timore ad ſecurita-
tem, de tenebris ad lucem, de triſtitia ad iocundita-
tem, de exilio ad patriam, de miſeria ad beatitudinem
[Illi, inquit, ſunt in pace:] habentes uidelicet pacem
ab omnibus, & cum omnibus: a dæmonibus, ab
hominibus, a propria carne. Iam quippe de cætero
non dæmones poſſunt eos infeſtare, qui longius rele-
gati ſunt nec homines poſſunt eos infeſtare, qui ibi ni
ſi quieti eſſe non poſſunt, nec caro rebellionem face-
re, quæ a uoluntate ſpiritus non poterit diſſonare. Pa
cem cum omnibus, cum Deo, cum proximis, cum ſe-
metipſis. Tanta quippe, fratres mei, in illa beata uita
eſt conuenientia, quod ſancti nullatenus a diuina uo-
Octo luntate, nec ab inuicem poterunt diſſonare. Tertio ue
bona p ro octo bona ponuntur, quæ iuſti per tribulationes
afflic- huius mundi adipiſcuntur. Primum eſt, immortalitas
tiones animæ & corporis, de qua ſubditur. [Etſi corá homi-
obtinēt nibus tormenta paſsi ſunt, ſpes illorú immortalitate
iuſti. plena eſt.] Et ſpes quidē hypocritarum, qui propter
uanam gloriá patiuntur, uacua eſt. Vnde Iob, Spes, in
Iob. 8. quit hypocritæ peribit. Spes uero iuſtorum, qui pro-
pter Deum patiuntur, deſiderii ſui conſequetur pleni
Ap. 21 tudinem, quoniam abſterget Deus omnem lachrymá
ab oculis ſanctorum, & cæter. Secundum uero eſt di-
uinorum multiplicatio præmiorum, de qua ſubditur.
[In paucis uexat ut multis bene diſponentur. [Hoc eſt
Rom. 8 quod ait Apoſtolus. Exiſtimo quod non ſunt condi-
gnæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam
quæ reuelabitur in nobis. Paſsiones enim præſentes
paucæ, modicę & momētaneę ſunt, præmia uero mul
ta, ingentia & æterna erunt, Tertium eſt dignitas,
de quo ſubditur. [Quoniam Deus tētauit,] id eſt, pro
bauit [illos, & inuenit illos dignos ſe.] Quia nanq; per
multas tētationes a Deo ſeparari non potuerunt, ideo
digni ſunt meritis, quatenus ad tantam præmiorum
dignitatem ſublimentur, ut amici filiique Dei ſint, &
Rom 8 nuncupētur hæredes quidem Dei, cohæredes autem
Chriſti. Quartum uero bonum, quod ſancti per tribu
lationes adipiſcūtur, omnimoda eſt munditia, de qua
ſubiungitur. [Tanquam aurum in fornace probauit
eos.] Aurum per fornacem examinatum redditur &
mundum. Sic & ſancti per tribulationes ab omni ma-
cula purificantur, & omnino fiunt mundi & puri qua
tenus diuino ſint conſpectu digni. Quintum, eſt acce-
ptabilitas de qua ſubiungitur. [Et quaſi holocauſti
hoſtiam accepit illos.] Vnum ſolum uerum fuit holo-
cauſtum, id eſt, totum incenſum & concrematum flā-
ma charitatis in cruce, Dominus noſter Ieſus, in quo
Deus pater odoratus eſt odorem ſuauitatis. Ad cuius
fidem & exemplum ſancti quoque ſe totos in ſacrifi-
cium, ardore charitatis incenſum, Deo obtulerunt, in
quo quoque Deus odorem ſuauitatis odoratus eſt, &
ei beneplacitum eſt. Sextum, eſt fulgor, de quo ſubdi
tur. [Fulgebunt iuſti:] Hoc eſt, quod Dominus in euā *Matt.*
gelio dicit. Fulgebunt iuſti tanquam ſol in regno pa- *13.*
tris mei. Et ſi fulgebunt ſicut ſol ſinguli, quanto ma-
gis fulgebunt ſimul uniuerſi? Septimum, eſt poteſtas
iudicandi. de qua ſubditur. [Et tanquam ſcintilla in a-
rundineto diſcurrent, iudicabunt nationes. [Hoc eſt, *Matt.*
quod Dñs in Euāgelio dicit: Vos qui, ſecuti eſtis me, *19.*
ſedebitis ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim *Lu. 22*
tribus Iſrael: Porro per arundines deſignatur congre
gatio reproborum, qui adinſtar arundinis ſunt leues,
uacui & flammæ deſtinati Per ſcintillas uero, ſenten-
tię iudiciariæ ſignificantur, quæ adinſtar ſcintillarum
ſunt ſubtiles, lucidæ & ſuccendentes. Sancti igitur tan
quam ſcintillæ diſcurrent per iudiciariam ſententiam
reproborum, eos ſubtiliter diſcernendo, manifeſte iu
dicando, eos pro materia cremandorum, magis mi-
nuſque æternis incendiis concremando. Octauum,
eſt dominium ſiue regnum de quo ſubditur. [Et domi *Pſ. 48.*
nabūtur populis.] Hoc eſt, quod Pſalmiſta dicit. Et do
minabuntur eorum iuſti in matutino, haud dubium,
quin reproborum. [Et regnabit, inquit, Dominus illo
rum in perpetuum,] cum quo & ipſi regnabunt Do- *Matt.*
mino ex dicente. Venite benedicti patris mei, perci- *25.*
pite regnum quod uobis paratum eſt ab origine mun
di, quibus nos adiūgi faciat Deus & Dominus noſter
Ieſus Chriſtus, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit
& regnat Deus, Amen.

DE MARTYRIBVS.
Luc. 6.

In illo tempore. Deſcendens Ieſus de monte, ſtetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum eius, & multitudo copioſa plebis. Et reliqua. Homilia Haymonis.

NOn ſolum per myſterium incarnatio-
nis de cælo in terram deſcendens Do-
minus Ieſus Chriſtus, humanæ infir-
mitati cōdeſcendere dignatus eſt, ſed
etiam in ſuis ſanctis ſermonibus ad hu
manam ignorantiam inſtruendam, ita
doctrinam ſuam temperauit, ut non ſolum perfecti,
ſed etiam minus perfecti cibū uitæ inuenire poſſent.
Denique ut ſupra euangeliſta retulit, cum aſcendiſſet *Mat. 5.*
in montem, ſecuti ſunt enim diſcipuli eius, ubi cum
perfectiora mandata quaſi capere ualentibus dediſſet,
nolens propter eos ſimpliciores turbas relinquere, ite
rum deſcendens de monte ſtetit in loco campeſtri. In
quo ſuo facto, oſtendit, in prædicatione iuxta capaci-
tatem auditorum, temperandum eſſe ſermonem do-
ctorum. Mons enim in hoc loco perfectiorem ſignifi-
cat doctrinam, loca uero campeſtria, humiliorem præ-
dicationem atque communem. Qui enim tales ſunt, *Matt.*
ut cum apoſtolis audire poſsint. Vobis datum eſt noſ- *13.*
ſe myſterium regni Dei, ſublimius inſtruendi ſunt.
Quo uero propter mentis infirmitatem, ad altiorem
non poſſunt aſcendere doctrinam, minimis præce-
ptis ſunt erudiendi, ut qui idonei nequaquam exiſtūt
ad facienda bona, ſaltem non ſint procliues ad perpe-
trando mala. Quod alibi Dominus ſuo exemplo oſten
dit, quum cuidam quærenti, Magiſter, quid faciendo *Matt.*
uitā æternam poſsidebo? quaſi in conuallibus moráti *19.*
reſpondit. Mandata noſti? Non occides, non mæcha- *Luc. 18*
ris, non falſum teſtimonium dices, non concupiſces
rem proximi tui: honora patrem & matrem. Sed illo
reſpondente, Hæc omnia cuſtodiui a iuuentute mea,
oſtendit ei montem perfectioris doctrinæ, dicens, Ad-
huc

huc unum tibi deeſt. Si uis perfectus eſſe, uade & uen-
de omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis the
ſaurum in cælo, & ueni ſequere me. Sed quia hunc mõ
tem difficile, qui ſeculi diuitiis onerati ſunt, aſcende
re poſſunt, ſubiunctum eſt ilico. Ille autem abiit tri-
ſtis, quia multas habebat poſſeſsiones. Huius quoque
exemplum Paulus Apoſtolus ſecutus, cum diſcipulis
montem aſcenderat quibus dicebat. Sapiẽtiam loqui-
1. Cor. 2. mur inter perfectos. Quaſi cum quibuſdam in conual
libus morabatur, quando dicebat. Ego fratres non po
1. Cor. 3. tui uobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnali-
bus, tanquam paruulis in Chriſto lac uobis potum de
di, non eſcam. Non enim omnes omnia capiunt, neq;
omnes æqualiter inſtruuntur. Aliter quippe admonẽ-
di ſunt ſuperbi, aliter humiles, aliter caſti, aliter adul-
teri, aliter ebrioſi, aliter ſobri: aliter uiri, aliter fœmi-
næ: aliter coniugati, aliter uirgines: aliter pii, aliter im
pii, aliter contemptores mundi, aliter amatores: aliter
pacifici, aliter diſcordes: aliter ſua dantes, aliter aliena
rapientes, ut & iſti audiant de promiſsione æternæ ui
tæ quod amẽt & illi de ſupplicio æterno qđ timeãt.
Sæpe etenim quod uni morbo prodeſt, alteri nocet: &
uenenum cum ſit mors hominis, uita eſt ſerpentis, &
lenis ſibilus æquos mitigat, catulos inſtigat. Iuxta hoc
ergo exemplũ doctores ſuam prædicationem debent
temperare ut & perfecti inueniant quod ſemper diſcant
& infirmi talia audiant, in quibus nõ refugiant. Quod
ſuo nobis exemplo beatus patriarcha Iacob oſtendit:
qui cum oues auunculi ſui Laban paſceret, & uaria
quæque pro mercede recepturus eſſet, tulit uirgas po
puleas & amygdalinas, quas ex parte decorticauit, &
ex parte cum corticibus reliquit, poſuitque eas in ca-
nalibus tempore quo ducebãtur, ad aquam dum oues
ut in earum aſpectu conciperent uarios fœtus. Iacob
enim paſtor ouiũ, paſtores ſignificat animarum, quo-
rum primo dictum eſt: Si diligis me, paſce oues meas.
Ioã 21 Aqua autem ſcripturam ſacram deſignat, iuxta illud
Salamonis. Aqua profunda, uerba ex ore uiri, & tor-
rẽs redundans fons ſapientiæ. Virgæ autem uariæ, ſen
pro. 18 tentiæ ſunt ſcripturarum. Ducuntur ad aquandum o-
ues, cum ad audiendum uerbum Dei conueniunt fide
les. Cumque ex eloquiis diuinis diuerſæ ſententiæ ad
medium proferuntur, quaſi uirgæ in canalibus ponũ-
tur. Quæ ex parte cum decorticandæ ſunt, & ex parte
cum corticibus relinquendæ, quia (ut diximus)
perfectiores allegorico ſenſu inſtruendi, ſimplices ue
ro & minus intelligentes, iuxta ueritatem hiſtoriæ
ſunt paſcendi, Vnde & Dominos cum diſcipulos in
monte docuit, & turbas in conuallibus curare uoluit,
oſtendit ut illi qui ex doctrina uerborum credere nõ
poterant, ſaltem ex uirtutibus miraculorum crederẽt.
Quod (ut diximus) ſuo Dominus exemplo declarauit
quando [deſcendens de monte, ſtetit in loco campe-
ſtri & turba diſcipulorum eius, & multitudo copioſa
plebis ab omni Iudæa & Hieruſalem, & maritima Ty
ry & Sidonis, qui uenerant ut audirent eum.] Mariti-
ma enim hic magni maris loca intelligere debemus,
maxime cum de Tyro & Sidoneque in corde maris ſi
tæ ſunt, adfuiſſe memorantur. In quo loco cognoſci-
mus, quia uirtutes eius non ſolum ad Iudæorum re-
gnum ſed etiam ad uicinas & exteras regiones perue
nerant, quando omnes concurrebant, non ſolum ut
audirent uerbum Dei, ſed ut [ſanarentur a languori-
bus ſuis.] Vnde & ſubditur. [Et omnis turba quære-
bant eum tangere, quia uirtus de illo exibat, & ſana-
bat omnes.] Multi enim eũ tangere cupiebant, a quo
1 Cor. 1 omnis uirtus procedit, & qui eſt Dei uirtus, & Dei ſa
pientia, & in quo habitat omnis plenitudo diuinita-
Col. 2. tis corporaliter. Et ideo quia de illo omnis uirtus exi
Luc. 5. bat, omnes uolebant eum tangere. Nam & ſupra tan-

gendo leproſum curauerat, & nunc omnis turba quæ
rebat eum tangere, ut intelligamus quia tactus eius ſa
nitas eſt. Quod experta eſt illa mulier, quæ ſanguinis Luc. 8.
fluxum patiebatur duodecim annis, & cum tetigiſſet
fimbriam ueſtimenti eius, ſtatim ſanata eſt ab infirmi
tate ſua. Ad cuius tactum uirtus de illo exibat intan-
tum, ut quaſi neſcius Dominus quæreret, Quis me te
tigit? Et diſcipuli ad eum: Rabbi, turbæ te comprimũt
& affligunt, & dicis, Quis me tetigit? Et ille. Tetigit
me aliquis, nam & ego noui uirtutem de me exiſſe.
Spiritualiter uero Chriſtum tangit, qui eum uerum
Deum credit, & recta fide confitetur. At uero pagani, Xpm
Iudæi & hæretici Chriſtum minime tangunt, quia eũ quis tã
uerum Deum credere contemnunt, & fide recta hunc gat.
confiteri nolunt. Vnde & Mariæ, quæ Dominum reſur
rexiſſe non credebat, ſed eum mortuum inter mor-
tuos quærebat, uolenti illum tangere, dictum eſt: No- Ioã. 20
li me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem meũ.
Ac ſi ei diceretur. Quia manu fidei me tangere nolui
ſti, manu corporis noli me tangere. Curatio uero dæ-
monum, non ſolum per eius præſentiam fiebat, ſed
etiam inuocatione ipſius nominis in ſui abſentia, ſi-
cut diſcipuli quoque Domino gaudentes dicunt: Do- Luc. 10
mine, in tuo nomine etiam dæmonia uobis ſubiiciun
tur. Sequitur. [Et ipſe eleuatis oculis in diſcipulos, di-
cebat: Beati pauperes, quia ueſtrum eſt regnum Dei.]
Etſi generaliter Dominus omnibus loquebatur, ſpe-
cialiter diſcipulos oculos leuauit, quos maiori gratia
digniores fecit. Eleuatio quippe oculorum Chriſti,
amplioris miſericordiæ munere ſignificat. Et i diſcipu
los oculos leuauit, quos ſpecialius uirtutibus ditauit,
iuxta quod alibi legimus. Quia cum dixiſſet ei qui- Mar.
dam, Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant, quæren 3.
tes loqui tecum, ipſe eleuatis oculis in diſcipulus ſuos
dicebat: Ecce mater mea, & fratres mei. Quid autem
eleuatis oculis dicat, audiamus. [Beati pauperes, quia
ueſtrum eſt regnum Dei.] Et quæ uirtus talem inter re
liquas beatitudinis tenere debet principatum, niſi ſpõ paupertas
tanea paupertas? Ex ipſa enim cæteræ uirtutes exor- tas uo-
dium quoddam & originem ſumunt. Sicut denique lũtaria
ex una radice arboris multi rami & folia prodeunt, uirtutũ
ſic ex ſpontanea paupertate multę uirtutes generan- origo.
tur. Qui enim ſpontaneam amat paupertatem, erit
miſericors per largitatem, non tenax per auaritiam.
Erit conſequenter & mitis, quia non diuitias quæric
per iactantiam, qui paupertatem diligit cum humili-
tate. Erit etiam pacificus, quia non erit occaſio rixan-
di, ubi non eſt uoluntas acquirendi. Habebit etiam &
cordis munditiam, quia ſicut illi qui diuitias diligunt
turbulenti ſunt animo, ita qui ſpontaneam pauperta-
tem amant, ſoliciti ſunt quæ Dei ſunt, quomodo pla-
ceant Deo. Sed illud diligenter conſiderandum, quia
illa paupertas laudabilis eſt, qua aut habere non cu-
pit, aut ſi forte habet, propter Deum diſtribuendi re-
linquit. Vnde Matthæus euangeliſta ut hanc pauper-
tatem ad beatitudinem pertinere oſtenderet, cum ad-
ditamento ait: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſo-
rum eſt regnum cęlorum. Alii enim ſunt pauperes ſpi Mat. 5
ritu & rebus, alii nec rebus nec ſpiritu, alii rebus, & paupe-
non ſpiritu, alii ſpiritu & non rebus: Rebus ſunt pau- res ua-
peres & non ſpiritu, qui nihil habentes, multa habere rij.
concupiſcunt. Spiritu ſunt pauperes, & non rebus, ſi-
cut illi qui ſecundum Apoſtolum, tanquam nihil ha-
bentes, & omnia poſsidentes ſunt, quales fuerũt Abra
ham, Iacob: & Dauid, qui regali ſolio ſublimatus erat 2. Cor.
pauperem ſe oſtendit ſpiritu, dicens. Ego autem men 6.
dicus ſum & pauper. Et iterum. Egens ſum, & in labo pſ. 39.
ribus a iuuentute mea. Nec rebus nec ſpiritu ſunt pau pſ. 87.
peres, diuites ſuperbi, qui facultatibus locupletati, ni-
hilominus mente ſunt turgidi, de quibus dicitur in
Pſalmo

Pſalmo. Ecce ipſi peccatores & abundanres in ſeculo
pſ.72. obtinuerint diuitias. Rebus & ſpiritu ſunt pauperes
perfecti monachi, qui propter Deum omnia relinquẽ
tes, nec corporis proprii poteſtatem in ſuo arbitrio re
linquunt, & ideo quanto hic propter De pauperio-
res, tanto in futura uita ſunt ditiores, iuxta promiſsio
Matt. nem Domini, dicentis: Omnis qui reliquerit domum
19. agros, patrem & matrem, fratres & ſorores, uxorem
& filios propter me, centuplum accipiet, & uitam æ-
ternam poſsidebit. [Beati qui nunc eſuritis quia ſatu
rabamini.] Quia eſurire uel ſitire debeant, qui ad bea
titudinem peruenire deſiderant, alius euangeliſta ma
niſeſtius declarat, dicens: Beati qui eſuriunt & ſitiunt
Mat.5 iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Iuſtitiam quip
Iuſtitiã pe eſurire & ſitire, eſt præceta Dei libenter audire, &
eſurire libẽtius opere implere. Tales enim ſaturabuntur, quã
& ſiti- eo ad uidendum Deum, cuius hic mandata cum ma-
re. gna mẽtis eſurire ſuſceperunt, perducentur, dicentes
cum Pſalmiſta. Ego autem in iuſtitia apparebo conſpe
pſ.16. ctui tuo, ſatiabor dum maniſeſtabitur gloria tua. Vn-
de Salomon ait: Diligite iuſtitiam, qui iudicatis terrã.
Sap. 1. [Beati qui nunc fletis qnia ridebitis.] Beati dicuntur
flentes, non illi qui flent propter temporalium damna
commodorum propter amiſsionem charorũ, ſed qui
flent propter remiſsionem peccatorum, uel pro expe
ctatione regni cælorum qui ueraciter cum Pſalmiſta
dicere poſſunt: Deus uitam meam annunciaui tibi, po
pſ. 55. ſuiſti lachrymas meas in cõſpectu tuo. Et iterum. Fue
pſ. 41 runt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum di
citur mihi quotidie, ubi eſt Deus tuus? Tales enim ri-
debunt, quando implebitur illud quod Dominus ait:
Ioã. 16 Nunc quidem triſtitiam habetis, iterum autem uide-
bo uos, & gaudebit cor ueſtrum, & gaudium ueſtrum
nemo tollet a uobis. Riſum autem hic non pueriliter
accipere debemus, ſed mentis exultationem & gau-
dium. Vnde & Sara ex repromiſsione prolis lætabun-
Ge.21. da, ait: Riſum mihi fecit Deus. De quo per beatũ Iob
Iob.8. dicitur, Et os ueracium implebitur riſu. De quo etiam
Pro.31 riſu in laudibus Eccleſiæ dicitur, Accinxit fortitudinẽ
lumbos ſuos, & ridebit in die nouiſsimo. Quia ue-
rò per humilitatis meritum peruenitur ad martyrij
præmium, rectè poſt alias beatitudines ſubinfertur,
[Beati eritis cum uos oderint homines, & cum ſe-
parauerint uos, & exprobrauerint, eiecerint nomen
ueſtrum tanquàm malum propter filium hominis.]
Vbi oſtenditur quia perſecutio prauorum non eſt ti-
Iac. 1. menda, ſed potius cum affuerit toleranda, quia ſicut
dixit Iacobus apoſtolus, Beatus uir qui ſuffert tentatio
nem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronã
uitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Verum
ſubtilius diſcernendum eſt, quia non nos ad noſtram
perſecutionem prauos homines cõmouere debemus,
ſed potius cum iuſtitia & rectitudine quantum poſſu-
Mat.5 mus cum fuerint cõmoti, mitigare. Quod ſi quieſcere
noluerit, magis perſecutionem tolerandam quam iu-
ſtitiam relinquendam. Quod alius euangeliſta mani-
feſtius declarat, dicens, Beati qui perſecutionem pa-
tiuntur propter iuſtitiam, qnoniam ipſorum eſt re-
gnum cælorum. Suſtinent enim multas tribulationes
homicidæ, adulteri, ſures, alienarum rerum inuaſores:
nec tamen talis perſecutio beatitudinem parit: ſed illa
perſecutio ad beatitudinem perducit, quæ propter iu
ſtitiam ſuſtinetur. Vnde nos admonet B. Petrus, dicẽs,
Nemo ueſtrum patiatur quaſi homicida, aut fur, aut
adulter, aut rapax. Si autem ut Chriſtianus, non eru-
beſcat, ſed glorificet Deum in illo nomine. Et quis eſt
1.pet.4 qui uobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis? Sed &
ſi quid patimini propter iuſtitiã, beati unde recte ſal-
uator concludit, dicens. [Gaudete in illa die, & exulta
te, ecce enim merces ueſtra multa eſt in cælo.] Nõ.n.
dolendum eſt in perſecutionibus, ſed potius gauden-
dum, quia quanto hic quiſque propter iuſtitiam du-
rius affligitur, tãto dulcius in cælo remunerabitur. Vn
de Iacobus admonet dicens. Omne gaudium exiſtima
te fratres, cum in tentationes uarias incideritis, ſcien- *Iac. 1.*
tes quod probatio fidei ueſtræ multo precioſior eſt ab
eo, quod per ignem probatur. Et alia ſcriptura. Vaſa ſi
guli probat fornax, & homines iuſtos tentatio tribu- *Eccleſ.*
lationis. Hinc & ſaluator cum diſcipulos ad perſecu- *27.*
tionem tolerandam hortaretur, ſui exemplum poſuit
dicens. Si me perſecuti ſunt, & uos perſequentur ſi ſer *Ioã. 15*
monem meum ſeruauerunt, & ueſtrum ſeruabunt. Et
iterum. Si de mundo fuiſſetis mundus quod ſuum erat
diligeret, quia uero de mundo, propterea odit uos mũ
dus. Quapropter ſtudeamus iuxta Domini præceptũ
uel exemplum, ſeculi huius cũctas aduerſitates æqua
nimiter ferre, ſcientes quia ſi electi ſumus ab eo, non
ad gaudia mundi, ſed ſicut ipſe miſſus eſt a patre, quẽ
pro humani generis redemptione incarnari cõſtituit
ad paſsiones mittimur in mundum. Inter ſcandala igi
tur perſecutorem, tolerantia ſit paſsionum, terrena de
ſideria quæ ſeparant a Deo, fugientes, ut cæleſtia me-
reamur conſequi præmia, Amen.

DE MARTYRIBVS, Luc.21.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Cum au dieritis prælia & ſeditiones, nolite terreri. Oportet primum hæc fieri, ſed nõdum ſtatim finis. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

AB urbe longius quia digreſsi ſumus, ne
ad reuertendum nos tardior hora præ-
pediat, neceſſe eſt ut expoſitionem ſan
cti euangelii breuior ſermo tranſcur-
rat. Dominus ac redemptor noſter pe-
rituri mundi præcurrentia mala denũ
ciat, ut eo minus perturbent uenientia, quo fuerint
præſcita. Minus enim iacula feriunt, quæ præuiden
tur. Et nos tolerabilius mala mundi ſuſcipimus, ſi con
tra hæc per præſentiæ clypeũ munimur. Ecce etenim
dicit. [Cum audieritis prælia & ſeditiones, nolite ter-
reri. Oportet primum hæc fieri, ſed nondum ſtatim fi *Inter-*
nis:] Penſanda ſunt uerba redemptoris noſtri, per quæ *na et ex*
nos aliud interius, aliud exterius paſſurus eſſe denun- *terna*
ciat. Bella quippe ad hoſtes pertinent, ſeditiones ad *afflicti-*
cines. Vt ergo nos indicet interius exteriusque tur *ones ho*
bari, aliud nos fateref ab hoſtib. aliud a fratribus ppe *minũ.*
ti. Sed his malis præueniẽtibus, quia nõ ſtatim finis ſe
quatur, adiungit. [Surget gens contra gentem, & re-
gnum aduerſus regnum, & terræmotus magni erunt
per loca, & peſtilentiæ & fames, terroresque de cælo,
& ſigna magna erunt.] Vel ſicut in quibuſdam codici-
bus inuenitur, terroresque de cælo, & tempeſtates.
Atque poſt ſubditur: Et ſigna magna erunt. Vltima tri
bulatio multis tribulationibus præuenitur, & per cre
bra mala quæ præueniunt, indicantur mala perpetua
quæ ſubſequuntur. Et ideo poſt bella & ſeditiones nõ
ſtatim finis, quia multa debẽt mala præcurrere, ut ma
lum ualeant ſine fine nunciare. Sed cum tot ſigna per-
turbationis dicta ſint, oportet ut eorum conſideratio-
nem breuiter per ſingula perſtringamus, quia neceſſe
eſt ut alia è cælo, alia è terra, alia ab elementis, alia ab
hominibus patiamur. Ait enim: Surget gens contra
gentem, ecce perturbatio hominum. Erunt terræmo-
tus magni per loca, ecce reſpectus iræ deſuper. Erunt
peſtilentiæ

peſtilētiæ, ecce inæqualitas corporum. Erit fames, ecce ſterilitas terræ. Terroreſq; de cælo & tempeſtates: ecce inæqualitas aeris. Quia ergo omnia conſummanda ſunt, ante conſummationem omnia perturbantur, & qui in cunctis delinquimus, in cunctis ferimur, ut impleatur quod dicitur: Pugnabit pro eo orbis terrarum cōtra inſenſatos. Omnia nanque quæ ad uſum uitæ accepimus, ad uſum conuertimus culpæ. Sed cuncta quæ ad uſum prauitatis inflexim9, ad uſum nobis uertuntur ultionis. Tranquillitatem quippe humanæ pacis, ad uſum uertimus uanæ ſecuritatis. Peregrinationē terræ pro habitatione dileximus patriæ, ſalutē corporum redegimus in uſum uitiorū. Vbertatis abūdantiam, non ad neceſsitatem carnis, ſed ad peruerſitatem intorſimus uoluptatis. Ipſa ſerena blandimenta aeris, ad amorem nobis ſeruire coegimus terrenæ delectationis. Iure igitur reſtat, ut ſimul nos omnia feriant, quæ ſimul omnia uitiis noſtris malè ſubacta ſeruiebant, ut quot prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipſo poſtmodum cogamur ſentire tormenta. Notandum uero quod dicitur, Terroreſque de cælo, & tempeſtates. Cum tempeſtates hyemales uenire ex ordine temporum ſoleant, cur hoc loco tempeſtates uenire in perditionis ſigno prædicantur, niſi quod eas tempeſtates Dominus uenire denuntiat, quæ nequaquam ordinem temporum ſeruant? Quæ enim ordinatè ueniunt, ſigna non ſunt. Sed tempeſtates in ſignum ſunt quæ ipſa quoque temporum ſtatuta confundunt. Quod nos quoque nuper experti ſumus, qui æſtiuum tempus omne conuerſum in pluuiis hyemalibus uidimus. Quia autem cuncta hæc nō de iniuſtitia ferientis ſunt, ſed de merito mundi patiētis, facta prauorum hominum præmittuntur, cum dicitur. [Sed ante hæc omnia inicient uobis manus ſuas, & perſequentur, & tradent uos in ſynagogis, ducentes ad reges & ad præſides, propter nomen meū.] Ac ſi aperte dicat. Prius corda hominum, & poſt elementa turbantur, ut cum rerum ordo confunditur, ex qua iam retributione ueniat demonſtretur. Nam quāuis finis mundi, ex ipſo ſuo ordine pendeat, peruerſiores tamen quoſque inueniens, quia digne ruinis illius opprimantur, innoteſcit. Et ſubditur. [Ducentes ad reges & præſides propter nomen meum. Contingent autem hæc uobis in teſtimonium.] In teſtimonium uidelicet quorum, niſi eorum qui aut perſequendo mortes inferunt, aut uidendo non imitantur? Mors quippe iuſtorum bonis in adiutorium eſt, malis in teſtimoniū ut inde peruerſi ſine excuſatione pereant, unde electi exemplum capiunt ut uiuant. Sed auditis tot terroribus, turbari poterāt infirmorum corda, atque ideo cōſolatio adiungitur, cum protinus ſubinfertur. [Ponite ergo in cordibus ueſtris, non præmeditari quemadmodum reſpondeatis. Ego enim dabo uobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarii ueſtri.] Ac ſi aperte mēbris ſuis infirmātib. dicat: Nolite terreri, nolite pertimeſcere: uos ad certamē acceditis, ſed ego ꝓlior. Vos uerba editis, ſed ego ſum qui loquor. Sequitur: [Trademini aūt a parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex uobis. Minorem dolorem mala ingerunt, quæ ab extraneis inferuntur. Plus uero in nobis ea tormēta ſæuiunt, quæ ab illis patimur de quorum mentibus præſumabamus, quia cum damno corporis, mala nos cruciant amiſſæ charitatis. Hinc eſt enim, quòd de Iuda traditore ſuo per Pſalmiſtam Dominus dicit: Et quidem ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſupportaſſem utique. Et ſi is qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu uero homo unanimis, dux meus, & notus meus qui ſimul mecū dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus cum conſenſu. Et rurſum. Homo pacis meæ, in quo ſperaui, qui edebat panes meos, ampliauit aduerſum me ſupplantationem. Ac ſi de traditore ſuo apertis uocibus dicat. Tranſgreſsionem eius tanto grauius pertuli, quanto hanc ab eo qui meus eſſe uidebatur, ſenſi. Omnis ergo electi, quia ſummi capitis membra ſunt, caput quoque ſuum in paſsionibus ſequuntur, ut ipſos quoque aduerſarios in ſua morte ſentiant de quorū uita præſumebant, & tanto eius creſcat merces operis, quanto eis uirtutis lucrum proficit ea alienæ damno charitatis. Sed quia dura ſunt, quæ prædicuntur de afflictione mortis, protinus conſolatio ſubditur de gaudio reſurrectionis, cū dicitur. [Capillus de capite ueſtro non peribit.] Scimus fratres, quia caro inciſa dolet, capillus inciſus nō dolet. Ait ergo martyribus ſuis. Capillus de capite ueſtro non peribit, uidelicet aperte dicens. Cur timetis ne pereat quod inciſum dolet, quādo & illud in nobis perire non poteſt quod inciſum non dolet. Sequitur: [In patientia ueſtra poſsidebitis animas ueſtras.] Idcirco poſſeſsio animæ in uirtute patientiæ ponitur, quia radix omnium cuſtoſque uirtutum, patientia eſt. Per patientiam uero poſsidemus animas noſtras, quia dum nobiſipſis dominari diſcimus, hoc ipſum incipimus poſsidere ꝗ ſumus. Patientia uero eſt, aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoque qui mala irrogat, nullo dolore morderi. Nam qui ſic proximi mala portat, ut tamen tacitus doleat, & tempus dignæ retributionis quærat, patientiam non exibet, ſed oſtendit. Scriptum quippe eſt: Charitas patiens eſt, benigna eſt. Patiens nanque eſt, ut aliena mala toleret. Benigna uero eſt, ut ipſos etiam quos portat, amet. Hinc namque per ſemetipſam ueritas dicit. Diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui oderunt uos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus uos. Virtus itaque eſt corā hominibus, aduerſarios tolerare, ſed coram Deo diligere, quia hoc ſolum Deus ſacrificium accipit, ꝗ ante oculos eius in altari boni operis flamma charitatis incendit. Sciendum uero, quod plerunque ideo patientes uidemur, quia retribuere mala non poſſumus. Sed qui idcirco malum non retribuit, quia nequaquā ualet, proculdubio (ut diximus) patiens non eſt, quia patiētia non in oſtenſione inquiritur, ſed in corde. Per impatientiæ autem uitium, ipſa uirtutum nutrix doctrina diſsipatur. Scriptum nanque eſt. Doctrina uiri per patientiam noſcitur. Tanto ergo quiſque minus oſtenditur doctus, quanto conuicitur minus patiens Neque enim poteſt ueraciter bona docendo impendere, ſi uiuendo neſciat æquanimiter aliena mala tolerare. Quāto enim culmine uirtus patientiæ polleat, rurſum Salomon indicat, dicens: Melior eſt patiens uiro forti, & qui dominatur animo ſuo expugnatore urbiū. Minor eſt ergo uictoria urbes expugnare, quia extra ſunt, quæ uincuntur. Maius autem eſt, quod per patiētiam uincitur, quia ipſe a ſe animus ſuperatur, & ſemetipſum ſibimetipſi ſubiicit, quando eum patientia in humilitatis tolerantia ſternit. Sciendum uero eſt, quod plerunque euenire patientibus ſolet, ut eo quidem tempore, quo aduerſa patiūtur: uel contumelias audiunt, nullo dolore pulſentur, & ſic patientiam exhibeant, ut cuſtodire etiam cordis innocentiam curēt. Sed cum poſt paululum hæc ipſa quæ pertulerint ad memoriam reuocant, igne uehementiſsimi dolorēs inſtigantur, argumenta ultionis inquirunt, & manſuetudinem quam tolerantes habuerunt, in retractatione ſua ſemetipſos diiudicantes perdunt. Callidus nāque aduerſarius bellum contra duos mouet, unum uidelicet inflammans, ut contumelias prior inferat, alterum uero prouocans, ut contumelias lætus reddat. Sed quia iam eius uictor extitit, quem ad proferē-

das

Sap. 5.

Abus9 rerum uerti- tur in ultio- nem.

pſ. 40.

pſ. 54.

Anima poſſeſsio cur patientia tribuatur. Patient a qd ſita

1. C. 11.

Mat. 5

prou. 19

pro. 16.

das contumelias commouit, contra eum acrius dolet, quem ad reddendas iniurias commouere non potuit. Vnde fit, ut tota ſe uirtute contra eum erigat, quem contumelia, fortiter pertuliſſe conſiderat. Quem quia commouere in ipſa iniuriarum iaculatione non potuit, ab aperto certamine interim recedens, in ſecreta cogitatione deceptionis tempus inquirit, & qui in publico bello perdidit, ad exhibendas occultè inſidias exardeſcit. Quietis nanque iam tempore ad uictoris animum redit, & uel damna rerum, uel iniuriarum iacula ad memoriam reducit, cuncta quoque quæ ſibi illata ſunt, uehementer exagerans, fuiſſe intolerabilia oſtendit, & quieſcentis animum tanto furore conturbat, ut plerunque uir patiens illa ſe æquanimiter tolerasse etiam poſt uictoriam captiuus erubeſcat, ſeque non reddidiſſe contumelias doleat, & deteriora rependere, ſi occaſio præbeatur, quærat. Quibus ergo iſti ſunt ſimiles niſi his qui per fortitudinem in campo uictores ſunt, ſed per negligentiam poſtmodum intra urbis clauſtra capiuntur? Quibus iſti ſunt ſimiles, niſi his quos irruens grauis languor a uita non ſubtrahit ſed leniter ueniens recidua febris occidit? Ille ergo ueraciter patientiam ſeruat, qui & ad tempus aliena mala ſine dolore tolerat, & hæc eadem retractans, pertuliſſe ſe talia exultat, ne bonum patientię quietis tempore pereat, quod in perturbationibus cuſtoditur. Sed quia natalem martyris hodierna die colimus, fratres mei, nequaquam nos a uirtute eius patientiæ exiſtimare extraneos debemus. Si enim adiuuante nos Domino uirtutem patientiæ ſeruare contendimus, & in pace Eccleſiæ uiuimus, & tamen martyrii palmam tenemus.

Martyres in pace.

Duo quippe ſunt martyrii genera, unum in mēte, aliud in mente ſimul & actione. Itaque eſſe martyres poſſumus, etiamſi nullo ferro percutientium trucidemur.

Martyriū duplex.

Mori quippe a perſequente, martyrium in aperto opere eſt, ferre uero contumelias, odientem diligere, martyrium eſt in occulta cogitatione. Nam quia duo ſint martyrii genera, unum in occulto opere, aliud in publico, teſtatur ueritas, quæ Zebedæi filios requirit, dicens. Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? Cui cum protinus reſponderent, Poſſumus, ilico Dominus reſpondit, dicens. Calicem quidem meum bibetis.

Matt. 20.

Quid enim per calicem, niſi dolorem paſsionis accipimus? De quo alio loco dicit. Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat a me calix iſte.

Matt. 26.

Et Zebedæi filii, id eſt, Iacobus & Ioannes, non uterque per martyrium occubuit, & tamen quod uterque calicem biberet, audiuit. Ioannes nanque nequaquam per martyrium uitam finiuit, ſed tamen martyr extitit, quia paſsionem quam non ſuſcepit in corpore, ſeruauit in mente. Et nos ergo hoc exemplo ſine ferro martyres eſſe poſſumus, ſi patientiam ueraciter in animo cuſtodimus. Non abs re arbitror, fratres charißimi, ſi unum uobis exemplum ſeruandæ patientiæ ad ædificationem loquar.

Exemplū patiētia.

Fuit quidam diebus noſtris Stephanus nomine, pater monaſterii iuxta Reatinæ urbis mœnia conſtituti, uir ualde ſanctus, patientiæ uirtute ſingularis. Et ſuper ſunt multi, qui illum nouerunt, eiusque uel uitam uel obitum narrant. Erat autem huius lingua ruſtica, ſed docta uita. Hic pro amore cæleſtis patriæ cuncta deſpexerat, poſsidere aliquid in hoc mundo fugiebat. Tumultus deuitabat hominum, crebris ac prolixioribus orationibus intentus erat. Virtus tamen patientiæ in eo uehementer excreuerat, ita ut eum ſibi amicum crederet, qui ſibi moleſtię aliquid irrogaſſet. Reddebat contumeliis gratias. Si quod in ipſa ſua inopia ei damnum fuiſſet illatum hoc maximum lucrum putabat. Omnes ſuos aduerſarios nihil aliud, quam adiutores æſtimabat. Hūc cum dies mortis eius egredi de corpore urgeret, conuenerunt multi, ut tam ſanctæ animę de hoc mundo recedenti, ſuas animas commendarent. Cunque circa lectum illius hi qui conuenerant, omnes aſsiſterent, alii corporeis oculis ingredientes angelos uiderunt, ſed dicere aliquid nullo modo potuerunt. Alii omnino nihil uiderūt, ſed oēs qui aderant, ita uehemētiſsimus timor pculit, ut nullus egrediēte illa ſancta aīa, illic ſtare potuiſſet. Et hi ergo q uiderāt, & hi q oīno nihil uiderāt, uno oēs timore pculſi & territi fugerūt, nulluſq; illic aſsiſtere illo moriēte potuit. Pēſate ergo fratres, omnipotens Deus qualiter terreat, quando diſtrictus iudex uenturus eſt, ſi ſic aſsiſtentes terruit, quando gratus remunerans uenit.

Terror futuri iudicij.

Aut qualiter timeri poteſt cum uideri poterit, ſi ſic mentes præſentium ſtrauit, & quando uideri non potuit? Ecce fratres chariſſimi, ſeruata illa & in eccleſiaſtica pace patientia, ad quantū hunc retributionis culmen euexit. Quid huic ſuus conditor intus dedit, de quo nobis tantam gloriā in die exitus eius & foris innotuit? Quibus hunc credamus, niſi ſanctis martyribus ſociatum quem atteſtātibus corporeis quoque oculis, à beatis ſpiritibus conſtat eſſe ſuſceptum? Nullo iſte gladio percuſſus occubuit, & tamen coronam patientiæ quam in mente tenuit, in egreſsione percepit.

Eccleſia roſa et lilia.

Probamus quotidie uerum eſſe, quod ante nos dictum eſt, quia ſancta Eccleſia electorum floribus plena habet in pace lilia, in bello roſas. Sciēdum propterea eſt, quod tribus modis uirtus patientiæ exerceri ſolet. Alia nanque ſunt quæ a Deo, alia quæ ab antiquo aduerſario, alia quæ a proximo ſuſtinemus. A proximo nanque perſecutiones, dāna & contumelias, ab antiquo aduerſario, tentamenta, a Deo autem flagella toleramus.

Quid agēdū sit in martyrio.

Sed in omnibus his tribus modis uigilanti oculo ſemetipſam debet mens circunſpicere, ne contra mala proximi pertrahatur ad retributionem mali, ne contra tentamēta aduerſarii ſeducatur ad delectationē uel conſenſum delicti, ne contra flagella opificis, ad exceſſum prorupat murmurationis.

In tētationib⁹

In flagellis.

Perfecte enim aduerſarius uincitur, quando mens noſtra & inter tentamenta eius ad delectationem atque conſenſum non trahitur, & inter contumelias proximi cuſtoditur ab odio, & inter flagella Dei cōpeſcitur a murmuratione. Nec hæc agentes, retribui nobis præſentia bona requiramus. Nam pro labore patientiæ, bona ſperanda ſunt ſequentis uitæ, ut tunc præmium noſtri laboris incipiat, quando omnis iam labor funditus ceſſat. Vnde & per Pſalmiſtā dicitur. Non in finem obliuio erit pauperis, patientia pauperum non peribit in finem:

pſal. 9

Quaſi enim periſſe patiētia pauperum cernitur, cum nil pro illa in hac uita humilibus recompenſatur. Sed patientia pauperum in finem non peribit: quia tunc eius gloria percipitur, cū ſimul omnia laborioſa terminantur. Seruate ergo fratres in mente patientiam, eamque cum res exigit, exercete in operatione. Nullum ueſtrum ad odium proximi contumelioſa uerba commoueant, nulla periturarum rerum damna perturbent. Si enim fixa mente manſura damna pertimeſcitis, damna rerum tranſeuntium grauia non putatis. Si æternę retributionis gloriam concupiſcitis, de temporali iniuria non doletis. Tolerate ergo aduerſarios ueſtros, ſed ut fratres diligite quos toleratis. Aeterna præmia pro damnis temporalibus quærite. Nec quiſquam ueſtrum ſuis ſe uiribus hanc implere poſſe confidat, ſed obtinete precibus, ut ipſe hanc qui imperat, præſtet: Et ſcimus quia petentes libenter exaudit, quando hoc petitur largiri quod iubet. Cum continuo pulſatur in prece, concite opitulatur in tentatione Ieſus Chriſtus Dominus noſter, qui cū patre & ſpirituſancto uiuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

DE MARTYRIBVS.

Matth. 5.

In illo tempore: Videns Ieſus turbas, aſcendit in montem, & cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius. & aperiens os ſuum, docebat eos, dicens: Beati pauperes ſpiritu. Et reliqua. Homilia beati Auguſtini epiſcopi.

b Lib. 1. De Ser. domini in mõte, ĩ ipſo initio.

SErmonem quem locutus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus in monte, ſicut in Euangelio ſecundum Matthæum legimus, ſi quis piè ſobrieque conſiderare ualuerit, puto quod inueniat in eo, quod ad mores optimos pertinet, perfectum uitæ Chriſtianæ modum. Quod polliceri non temerè audemus, ſed ex ipſis eiuſdem Domini uerbis conijcientes. Nam ſic ipſe ſermo concluditur, ut appareat in eo præcepta eſſe omnia, quæ ad informandam uitam pertinent. Sic enim dicit: Omnis ergo qui audit uerba mea hæc, & facit ea, aſsimilabo eum uiro ſapienti, qui ædificauit domum ſuam ſupra petram. Deſcendit pluuia, uenerunt flumina, flauerunt uenti, & offenderunt domum illam, & non cecidit. Fundata enim erat ſupra petram. Et omnis qui audit uerba mea hæc, & nõ faciet ea, ſimilabo eum uiro ſtulto qui ædificauit domũ ſuã ſuper arenam. Deſcendit pluuia, uenerunt flumina, flauerunt uenti, & offenderunt domum illam, & cecidit: & facta eſt eius ruina magna. Cum ergo non dicit: Qui audit uerba mea tantum, ſed addidit, dicens: Qui audit uerba mea hæc, ſatis (ut arbitror) ſignificauit, hæc uerba quæ in monte locutus eſt, tam perfectè inſtruere uitam eorum, qui uoluerint ſecundum ea uiuere, ut meritò comparentur ædificanti ſuper petram. Super petram autẽ dixit, ut appareat iſtum ſermonem omnibus præceptis, quibus Chriſtiana uita informatur, eſſe perfectum. Nam de hoc capitulo diligentius ſuo loco tractabitur. Huius igitur ſermonis initium ſic aſſumitur. [Cum uidiſſet Ieſus turbas multas, aſcendit in montem. Et cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius. Et aperiens os ſuum, docebat eos.] Si quæritur quid ſignificet mons, benè intelligitur ſignificare maiora præcepta iuſtitiæ, quia minora erant, quæ Iudæis data ſunt. Vnus tamen Deus per ſanctos prophetas & famulos ſuos, ſecundum ordinatiſsimam diſtributionem temporum, dedit minora præcepta populo, quem adhuc timore alligari oportebat, & per filium ſuum maiora populo, quem charitate iam liberari conuenerat. Cum autem minora minoribus, maiora maioribus dantur, ab eo dantur, qui ſolus nouit congruentem ſuis temporibus generi humano exhibere medicinam. Nec mirum eſt, quod dantur præcepta maiora propter regnum cælorum, & minora data ſunt propter regnum terrenum, ab eodem uno Deo, qui fecit cælum & terram. De hac ergo iuſtitia quæ maior eſt, dicitur per prophetam. Iuſtitia tua ſicut montes Dei. Et hoc bene ſignificat, quod ab uno magiſtro, ſolo docendis tantis rebus idoneo, docetur in monte. Sedens autem docet, quod pertinet ad dignitatem magiſtri. Et accedunt ad eum diſcipuli eius, ut audiendis illius uerbis hi eſſent etiam corpore uiciniores, qui præceptis adimplendis etiam animo appropinquabant. Et aperiens os ſuum, docebat eos. Iſta circunlocutio, qua ſcribitur. Et aperiens os ſuum, fortaſsis ipſa mora commendat aliquanto longiorem futurum eſſe ſermonem, niſi forte non uacet, quod nunc eum dictum eſt aperuiſſe os ſuum, quod ipſe in lege ueteri aperire ſoleret ora prophetarum. Quid ergo dicit? [Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.] Legimus ſcriptum de appetitione rerum temporalium; Omnia uanitas, & præſumptio ſpiritus. Præſumptio autem ſpiritus, audaciam & ſuperbiam ſignificat. Vulgo etiam magnos ſpiritus ſuperbi habere dicuntur, & recte quandoquidem ſpiritus etiam uentus uocatur: Vnde ſcriptum eſt. Ignis, grando, nix glacies, & ſpiritus tempeſtatis. Quis uero neſciat ſuperbos inflatos dici, tanquam uento diſtentos? Vnde eſt etiam illud Apoſtoli: Scientia inflat, charitas ædificat. Quapropter rectè hic intelliguntur pauperes ſpiritu humiles & timentes Deum, id eſt, non habentes inflantem ſpiritum. Nec aliunde omnino incipere oportuit beatitudinem, ſi quidem peruentura eſt ad ſummam ſapientiam. Initium autem ſapientiæ timor Domini: Quoniam & econtrario, initium omnis peccati ſuperbia ſcribitur. Superbi ergo appetant & diligant regna terrarum: Beati autem pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. [Beati mites, quoniam ipſi hæreditate poſsidebunt terram.] Illam credo terram, de qua in Pſalmis dicitur. Spes mea tu es, portio mea in terra uiuentium. Significat enim quandam ſoliditatem & ſtabilitatem hæreditatis perpetuæ, ubi anima per bonum affectum tanquam in loco ſuo requieſcit, ſicut corpus in terra, & inde cibo ſuo alitur, ſicut corpus ex terra. Ipſa eſt requies & uita ſanctorum. Mites autem ſunt, qui credunt improbitatibus, & non reſiſtunt malo, ſed uincunt in bono malum. Rixentur ergo immites, & dimicent pro terrenis & temporalibus rebus, beati autem mites, quoniam ipſi hæreditate poſsidebunt terram, de qua pelli non poſſunt. [Beati lugentes, quoniam ipſi conſolabuntur.] Luctus eſt triſtitia de amiſsione charorum, conuerſi autem ad Deum, ea quæ in hoc mundo chara amplectabãtur, amittũt. Non.n. gaudent his rebus, quibus autẽ gaudebant, & donec fiat in illis amor æternorum, nonnulla mœſtitia ſauciantur. Conſolabuntur ergo ſpiritu ſancto, qui maximè propterea paracletus nominatur, id eſt, conſolator, ut temporalia amittentes, æterna lætitia perfruantur. [Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.] Iam iſtos amatores dici ueri & inconcuſsi boni. Illo ergo cibo ſaturabuntur, de quo ipſe Dominus dicit: Meus cibus eſt, ut faciam uoluntatem patris mei, quod eſt iuſtitia. Et illa aqua, de qua quiſquis biberit, ut idem dicit, fiet in eo fons aquæ ſalientis in uitam æternam. [Beati miſericordes, quoniam ipſorum miſerebitur Deus.] Beatos eſſe dicit, qui ſubueniunt miſeris, quoniam eis ita rependitur, ut à miſeria liberentur. [Beati mundi cordes, quoniam ipſi Deum uidebunt.] Quàm ergo ſtulti ſunt, qui Deum iſtis exterioribus oculis quærunt, quum corde uideatur, ſicut alibi ſcriptum eſt: Et in ſimplicitate cordis quærite illum. Hoc eſt enim mundum cor, quod eſt ſimplex cor: & quemadmodum lumen hoc uideri non poteſt, niſi oculis mundis, ita nec Deus uidetur, niſi mundum illud ſit, quo uideri poteſt. [Beati pacifici, quoniam filij Dei uocabuntur.] In pace perfectio eſt, ubi nihil repugnat. Et ideò filij Dei pacifici, quoniam nihil in his reſiſtit Deo, & utique filij ſimilitudinem patris habere debent. Pacifici autem in ſemetipſis ſunt, qui omnes animi ſui motus componentes & ſubijcientes rationi, id eſt, mẽti & ſpiritui, carnaleſq; concupiſcentias habentes edomitas fiũt regnum Dei: in quo ita ordinata ſunt omnia, ut id quod eſt in homine

Mat. 7

Maiora & minora pcepta.

Pſ. 35.

Eccl. 9.

Pſ. 148

1. Co. 8

Eccl. 1

Ecc. 10

Pſ. 141.

Mites qui ſint

Ro. 12.

Ioã. 4

Ibid.

Sap. 1.

Pacifici ĩ ſeipſis

mine præcipuum & excellens, hoc imperet cæteris
noo reluctantibus, quæ ſunt nobis beſtijsque commu
nia. Atque idipſum quod excellit in homine, id eſt,
mens & ratio ſubijciatur potiori, quod eſt ipſa ueri-
tas, unigenitus filius Dei. Neque enim imperare infe-
Luc. 2. rioribos poteſt, niſi ſuperiori ſe ipſe ſubijciat. Et hæc
eſt pax, quæ datur in terra hominibus bonæ uo-
Ioã. 12 luntatis, hæc uita conſummati perfectique ſapientis.
De huiuſmodi regno pacatiſsimo & ornatiſsimo miſ
ſus eſt foras princeps huius ſeculi, qui peruerſis inor-
dinatisque dominatur. Hac pace intrinſecus conſtitu-
ta atque firmata, quaſcunque perſecutiones ille qui ſo
ras miſſus eſt, forinſecus concitauerit, auget gloriam
quæ ſecundum Deum eſt, non aliud io illo ædificio la-
beſactans, ſed deficientibus machiois ſuis, innoteſcere
faciens, quanta firmitas intus extructa ſit. Ideo ſequi-
tur: [Beati qui perſecutiooem patiuntur propter iuſti
tiam, quoniã ipſorũ eſt regnũ cælorum.] Sunt autem
omnes iſtæ octo ſententiæ. Iam enim cæteros compel
lans, loquitur ad illos qoi aderant, dicens: Beati eritis,
cum uobis maledicent, & perſequentur oos. Superio-
res autem ſenteotias generaliter digeſſerat. Nõ enim
dixit: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ueſtrum eſt,
regnum cælorum, ſed, quoniam ipſorum eſt, in-
quit, regnum cælotum. Neque beati mites, quoniã uos
poſsidebitis tertam, ſed, quoniam ipſi poſsidebũt rer-
ram. Er ita cæteras uſque ad octauam ſenteotiam, ubi
ait: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſti-
tiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Inde
iam incipit loqui præſentes compellans, cum & illa,
quæ ſuprà dicta ſunt, ad eos etiam pertinerẽt, qui præ
ſentes audiebant, & hæc poſtea quæ uidentur præſen
tibus ſpecialiter dici, pertineant etiam ad illos, qui ab
ſentes uel poſt futuri erant. Quapropter iſte ſeoteo-
tiarum numerus diligenter conſidetandus eſt. Inci-
Humilitas, beatitudinum initiũ. pit enim beatitudo ab humilitate. Beati pauperes ſpi
ritu, id eſt, non inflati: dum ſe diuinæ authoritati ſub-
dit anima, timens poſt hanc uitam ne pergat ad pœ-
nas, et iam ſi fortè in hac uita ſibi beata eſſe uideatur.
Inde uenit ad diuinarum ſcripturarum cognitionem,
ubi oportet eam ſe mitem prębere pietate, ne id quod
impetitis uidetur abſutdũ, uituperare audeat, & per-
uicacibus concertationibus efficiatut indocilis. Inde
iam iocipit ſcire, quibus modis ſeculi huius per car-
nalem conſuetudinem ac peccata teneatur. Itaque in
hoc tertio gradu, in quo ſcientia eſt, lugetur amiſsio
ſummi boni, quia inhæretur extremis. In quarto au-
tem gradu labor eſt, ubi uehementer incumbitur,
ut ſeſe animus auellat ab eis, quibus peſtifera dulce-
dine innexus eſt. Hic ergo eſuritur & ſititur iuſtitia,
& multum neceſſaria eſt forritudo, quia non relin-
quitur ſine dolore, quod cum delectatione retine-
Cõſiliũ euadendi peccatis nexus. tur. Quinto autem gradu, perſeuerantibus in labo-
re, datur euadendi conſilium, quia niſi quiſque ad-
iuuetur à ſuperiore, nullo modo ſibi eſt idoneus, ut
ſeſe tantis miſeriarum implicamentis expediat. Eſt au
tem iuſtum conſilium, ut qui ſe à potentiore adiuoa-
ri uult, adiuuet & infirmiorem, io quo eſt ipſe poten-
tior. Ideoque beati miſericordes, quoniam ipſorũ mi
ſerebitur Deus. Sexto gradu eſt cordis munditia, de
bona conſcientia bonorum operum, ualens ad contẽ
plandum illud ſuuimũ bonum, quod ſolo puro & ſere
no intellectu cerni poteſt. Poſtremò eſt ſeptima ipſa
ſapientia, id eſt, contemplatio ueritatis, pacificans to-
tum hominem, & ſuſcipiens ſimilitudinem Dei, quæ
ita concludirur: Beati pacifici, quoniam ipſi filij Dei
uocabuntur. Octaua tanquam ad caput redit, quia con
ſummatum perfectumque oſtendit & probat. Itaque
in prima & in octaua nominatum eſt regoum cælorũ.
Beati pauperes ſpititu, qñ ipſorum eſt regnũ cælorũ.
Et, Beati qui perſecutionem patiuotur propter iu
ſtitiam quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.
com iam dicitur: Quis nos ſeparabit à charitate
Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an perſecutio? an fa- *Ro. 8.*
mes? ao nuditas? an periculum? an gladius? Septẽ ſunt
ergo quę perficiunt: nã octaua clarificat, & qood per-
fectum eſt demonſtrat, ur per hos gradus perficiãtur
& cæteri, tanquàm à capite rurſus exordiens. Viderur
ergo mihi etiam ſeptiformis operatio ſpiritusſancti,
de qua Eſaias loquitur, his gradibus ſententijsque con *Eſa. 11.*
gruere, ſed intereſt ordinis. Nam ibi enumeratio ab
excellentioribus cœpit, hic uerò ab ioferioribus. Ibi
nanque incipit à ſapientia Dei, & deſinit ad timorem
Dei, ſed initiom ſapientiæ timor Domini eſt. Quapro *Pſ. 119*
pter ſi gradatim tanquam aſcendentes oumeremus, *7. Dona ſpiritusſancti, ut congruãt beatitudinib.*
primus ibi eſt timor Dei, ſecuoda pietas, tertia ſcien-
tia, quarta fortitudo, quintum conſilium, ſextus in-
tellectus, ſeptima ſapientia. Timor Dei congruit hu
milibus, de quibus hic dicitur. Beati pauperes ſpi-
ritu, id eſt, non inflati, non ſuperbi, de quibus Apo
ſtolus dicit: Noli altum ſapere, ſed time, id eſt, no-
li extolli. Pietas congruit mitibus. Qui enim piè
quærit, honorat ſanctam ſcripturam, & noo repre-
hendit quod nondum intelligit, & propterea noo re- *Ro. 11*
ſiſtir, quod eſt mitem eſſe. Vnde hic dicitur: Beati
mites, quooiam ipſi hæreditate poſsidebunt terram.
Scieotiat coogruit lugentibus, qui iam cognouerũt
in ſcripturis, quibus malis uincti teneantur, quæ tan
quam bona & utilia ignorantes appetierunt, de qni-
bus hic dicitur: Beati qui lugent nunc. Fortitudo
congruit eſurientibus & ſitieotibus. Laborant enim
deſideraotes gaudium de ueris bonis, & amorem à
terreois & corporalibus auertere cupienres, de qui-
bus hic dicitur: Beati qui eſuriunt & ſitiuot iuſtitiam.
Coofilium congruit miſericotdibos. Hoc enim u- *Mat. 6*
num remedium eſt de tantis malis euadeodi, ut di-
mittamus ſicut nobis dimitti uolumus, & adiuue-
mus in quo poſſumus alios, ſicut & oos io quo oon
poſſumus, cupimus adiuuati. De quibus hic dici-
tur, Beati miſericordes. Intellectus congruit mun
dis corde, tanquam purgato oculo, quo cerni poſ-
ſit, quod corporeus oculus noo uidit, nec auris *1. Co. 2*
audiuir, nec io cor homiois aſceodit: de quibus hic
dicitur. Beati mundi cotdes. Sapientia coogruit pa
cificis, in quibus iam ordioata ſunt omoia, oulluſ-
que motus aduerſus rationem rebellis eſt, ſed cuncta
obtemperanr ſpiritui hominis, cum & ipſe obtem-
peret Deo, de quibus hic dicitur: Beati pacifici. *Vide*
Vnum autem præmium, quod eſt regnum cælorum, *Augu.*
pro his gradibus uariè nominatum eſt. In primo, ſicot *li. 1. Re*
oportebat, poſitum eſt regoũ cælorum, quod eſt perfe *tracta.*
ctæ ſummęque ſapientię aoimæ rationalis. Sic itaque *cap. 19*
dictum eſt, Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum
eſt regnum cælorum, taoquam diceretur, Initium ſa-
pieotiæ timor Domini. Mitibus hæreditas data eſt,
tanqoam teſtamentum patris cum pietate quærenti-
bus. Beati mites, quooiam ipſi hæreditate poſsidebũt
terram. Lugentibus conſolatio, tanquàm ſcientibus
quid amiſerint, & quibus merſi ſint. Beati qoi lugent,
quoniam ipſi conſolabuotur. Eſurientibus & ſcienti-
bus ſaturitas, tanquam refectio laborantibus forti-
terque certantibus ad ſalutem. Beati qui eſuriunt & ſi
tiunt iuſtitiam, quooiam ipſi ſaturabuntur. Miſericor-
dibus miſericordia, tanquam uerò & optimo conſilio
utentibus, ut eis hoc exbibeatur à potentiore, quod
inualidioribus ipſi exhibent. Beati miſericordes, quo-
niam ipſorum miſerebitur Deus. Mundis corde facul-
tas eſt uidendi Deum, tanquam purum oculum ad
æterna iotelligenda gerentibus. Beati muodicor-
des, quoniam ipſi Deum uidebunt. Pacificis Dei ſi-
militudo

militudo eſt, tanquam perfecte ſapientibus, formatis q̄ ue ad imaginem Dei per regenerationem renouati hominis. Beati pacificij, quoniam filii Dei uocabuntur. Et iſta quidem in hac uita compleri poſſunt, ſicut impleta eſſe in apoſtolis credimus. *Vide Augu. loco ſupra citato.* Nam illa omnimoda & in angelicam formã mutatio, quæ poſt hanc uitam promittitur, nullis uerbis exponi poteſt. Beati ergo qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Hæc octaua ſententia, quæ ad caput redit, perfectumque hominẽ declarat, ſignificatur fortaſſe & circunciſione octaua die in ueteri teſtamento, & Domini reſurrectione poſt ſabbatum, qui eſt utique octauus, idemque primus dies, & celebratione octauarum feriarum, quas in generatione noui hominis celebramus, & numero ipſo pentecoſtes. Nã ſeptenario numero ſepties multiplicato, quo fiũt quadragintanouem, quaſi octauus additur, ut quinquaginta compleantur: & tanquam redeatur ad caput, quo die miſſus eſt ſpiritusſanctus, eo in regum cælorum ducimur, & hæreditatem accipimus, & conſolamur, & paſcimur, & miſericordiã conſequimur, & mundamur, & pacificamur, atque ita p̄fecti omnes extrinſecus illatas moleſtias pro ueritate & iuſtitia ſuſtinemus. [Beati eritis, inquit, quum uobis maledicent, & uos perſequent, & dicent omne malum aduerſum uos mentientes propter me, Gaudete & exultate, quoniam merces ueſtra multa eſt in cælis.] Animaduertat quiſquis delicias huius ſeculi, & facultates rerum temporaliũ quærit in nomine Chriſtiano, intrinſecus eſſe beatitudinem noſtram, ſicut de anima eccleſiaſtica ore prophetico dicitur: Omnis gloria eius filiæ regis abintus. *Pſá. 44* Nam extrinſecus maledicta & perſecutiones detractionesque promittuntur, de quibus tamen magna merces eſt in cælis, quæ ſentitur in corde patientium, eorum qui iam poſſunt dicere, *Rom. 5.* Gloriamur in tribulationibus, ſcientes quòd tribulatio patientiam operatur, patientia autẽ probationem, probatio uero ſpem, ſpes autem nõ cõfundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordib. noſtris, per ſpiritumſanctum qui datus eſt nobis. Non enim iſta perpeti fructuoſum eſt, ſed iſta pro Chriſti nomine non ſolum æquo animo, ſed etiam cum exultatione tolerare. Nam multi hæretici in nomine *Hæretici fruſtra patiũtur.* Chriſtiano animas decipienter, multa talia patiuntur. Sed ideo excluduntur ab iſta mercede, quia non dictum eſt tantum, Beati qui perſecutionem patiuntur: ſed additum eſt propter iuſtitiam. Vbi autem ſana fides non eſt, non poteſt eſſe iuſtitia, quia iuſtus *Aba. 2* ex fide uiuit. Neque ſchiſmatici aliquid ſibi ex iſta *Item ſchiſmatici.* mercede promittant, quia ſimiliter ubi charitas non eſt, non poteſt eſſe iuſtitia. Dilectio enim proximi, malum non operatur. Quam ſi haberent, non dilaniarẽt corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia. Quæri autem poteſt, *Ro. 13.* quid interſit quod ait, Cum nobis maledicent, & dicent omne malum aduerſum uos: cum maledicere, hoc ſit malum dicere. Sed aliter maledictum iactatur cum contumelia coram illo, cui maledicitur, ſicut Domino noſtro dictum eſt: *Ioan. 8* Nónne uerum dicimus, quia Samaritanus es, & dæmonium habes? Aliter cum abſentis fama læditur, ſicut de illo item ſcribitur: Alii *Ioan. 7* dicebant, quia propheta eſt, alij dicebant, Non, ſed ſeducit populum. Perſequi autem eſt, uim inferre, uel inſidijs appetere, quod fecit qui eum tradidit, & qui eum crucifixerunt. Quid eſt ſanè, quod hoc etiam nõ eſt nudè poſitum, ut diceretur, Et dicẽt omne malum aduerſum uos, ſed additum eſt, Mentientes, additum eſt etiam, Propter me? Propter eos additum puto, qui uolunt de perſecutionibus & de famæ ſuæ turpitudine gloriari, & ideo dicere ad ſe pertinere Chriſtum, quòd multa de illis dicantur mala, cum & uera dicantur, quando & de illorum errore dicuntur, etſi aliquãdo etiam nõnulla falſa iactantur, quod temeritate hominum plerunque accidit, non tamen propter Chriſtum iſta patiuntur. Nõ. n. Chriſtũ ſequitur, qui nõ ſm̃ ueram fidem & catholicam diſciplinam Chriſtianus uocatur. [Gaudete, inquit, & exultate, quoniam merces ueſtra multa eſt in cælis.] Non hic cælos dici puto ſuperiores partes huius uiſibilis mundi; Non enim merces noſtra, quæ inconcuſſa & æterna eſſe debet, in rebus uolubilibus & temporalibus collocanda eſt, ſed in cælis dictum puto, in ſpiritualibus firmamentis, ubi habitat ſempiterna iuſtitia, in quorum comparatione terra dicitur anima iniqua, cui peccanti dictum eſt, Terra es, & in terram ibis. *Gen. 3.* De his cælis dicit Apoſtolus: Quoniam conuerſatio noſtra in cælis eſt. *Phili. 3* Sentiunt ergo iam illam mercedem, qui gaudent ſpiritalibus bonis, ſed nunc ex parte perficietur, cum etiam mortale hoc induerit immortalitatem.

DE MARTYRIBVS.

Luc. 12.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Attendite à fermento phariſæorum, quod eſt hypocriſis. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri.

AD hoc fermentum pertinent omnia, quæ recumbens apud phariſæum ſuperius diſputauerat Dominus, de quo & Apoſtolus præcipit: *Lib. 4. Cõmentariorũ in Lucæ. c. 12* Itaque epulemur non in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſynceritatis & ueritatis. *1. Co. 5* Nam ſicut modicum fermenti totam farinæ cui miſcetur, maſſam corrumpit, uniuerſamque mox conſperſionem ſuo ſapore commaculat, ſic nimirum ſimulatio cuius ſemel animam imbuerit, tota uirtutũ ſynceritate & ueritate fraudabit. [Nihil autem opertum eſt, quod non reueletur, neque abſcõditum, quod non ſciatur.] Et quomodò in præſenti ſeculo, multorum diù latet hypocriſis? Ergo de futuro tempore intelligendum, quando iudicabit Deus occulta hominum. Nam ſicut unus amicorum beati Iob ueriſsimè dixit: *Iob 20* Laus impiorum breuis eſt, & gaudium hypocritæ adinſtar puncti, ſi aſcenderit uſque ad cælum ſuperbia eius, & caput illius nubes tetigerit quaſi ſterquilinium in fine perdetur. In fine, inquit, perdetur, qui in principio florere uidebatur. Et eſt ſenſus: Attendite ne æmulemini ſimulatores, quia ueniet profectò tempus, in quo & ueſtra uirtus omnibus, & eorum reueletur hypocriſis. Verũ quod ſequitur, [Quoniã quæ in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur, & qđ in aurem locuti eſtis in cubiculis, prædicabitur in tectis,] non ſolum in futuro, quando cuncta cordium abſcondita proferentur in lucem, ſed in præſenti etiam tempore poteſt congruenter accipi, quoniam quæ inter tenebras quondam preſſurarum, carceruinq; umbras, uel locuti uel paſsi ſunt apoſtoli, nunc clarificata per orbem eccleſia, lectis eorum actibus, publicè p̄dicantur. Sanè quod ait, Prædicabitur in tectis, iuxta morẽ prouinciæ Palæſtinæ loquitur, ubi ſolẽt in tectis reſidere. Nõ. n. tecta noſtro more culminibus ſublimata, ſed plano ſchemate faciunt æqualia. Vñ lex p̄cepit, ut q̄ nouã domũ ædificaret, murũ tecti poneret ĩ gy- *Deute. 22.*

to, ne funderetur ibi ſanguis innoxius, labente aliquo & io præceps ruente. Et in templi conſtructione legi-

3.Re.6

mus: Texit quoque domũ laquearib. cedrinis, & ædificauit tabulatũ ſuper omnem domũ quinq; cubitis altitudinis. Ergo prædicabitur in tectis, cunctis audientibus palàm dicetur. [Dico autem nobis amicis meis, ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius quid faciãt.] Si perſecutores ſanctorum occiſis corporibus non habent amplius, quod contra illos agant, ergo ſuperuacua furiuot inſania, q mortua martyrum membra feris auibusque diſcerpenda proijciuot, uel io auras extenuari, uel in undas ſolui, uel per flammas in cinerem faciunt redigi, cum nequaquam omnipotentiæ Dei, qui io ea reſuſcitando uiuificet, obſiſtere poſsint. [Oſtendam autem uobis, quem timeatis. Timete eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennã. Ita dico uobis,

Perſecutorum duplex genus.

huoc timere.] Quia duo ſunt genera perſecutorum, unum palàm ſæuientium, alterum fictè fraudulenterque blandientium, contra utrunque oiunire nos atque inſtituere uolens ſaluator, & ſuprà ab hypocriſi phariſæorum attendere, & hic à carnificum cædé præcepit non timere, quia uidelicet poſt mortem oec horum crudelitas, nec illorum ualeat ſimulatio durare: Domino potius, qui ſemper uideat, placendum: Dominom qui ſemper puoire uel liberare queat, eſſe timẽdum. [Nonne quinque paſſeres ueneũt dipondio, & uous ex illis non erit in obliuione coram Deo?] Si minutiſsima, inquit, aoimalia, & quæ quolibet per aera

Prouidentia Dei.

feruntur uolatilia, Deus obliuiſci oon poteſt: uos qui ad imaginem facti eſtis creatoris, non debetis terreri ab his, qui occidunt corpus, quia qui irrationabilia gubernat, rationabilia curare oon deſinit. Dipondius, quo quinqoe paſſeres ueneunt, id eſt, ueodũtur, genus eſt ponderis leuiſsimi, ex duobus aſsibus compoſiti. Quærit fortè aliquis, quomodò dicat Apoſto-

1.Co.9

lus. Nunquid de bobus cura eſt Deo? cum utique bos paſſere precioſior exiſtat. Sed aliud eſt cura, aliud uerò ſcientia. Denique numerus capillorum, de quo cõſequenter ait: [Sed & capilli capitis ueſtri omnes numerati ſunt:] non in actu computationis, ſed in facultate cognitionis accipitur. Non enim ſolicitam Deus curæ numerantis intendit excubiam, ſed cui cognita ſunt omnia, quaſi numerata ſunt omnia. Benè tamen numerata dicuntur, quia quæ nolumus ſeruare, numeramus. Vbi immenſam erga homines Dei oſtendit pronidentiam, & ioeffabilem ſignat affectum, quòd nihil noſtrum lateat Deum, & parua etiam ocioſaque dicta eius ſcientiam non fugiant. Derident intelligentiam eccleſiaſticam in hoc loco, qui carnis reſurrectionem negant: quaſi nos ipſam terrenam materiam, quæ diſcedente animâ fit cadauer, ita reſurrectione repatandam dicamus, ut ea quæ dilabuntur, & in alias atque alias aliarum rerum ſpecies formasque uertuntur, quanuis ad corpus redeant unde delapſa ſunt, ab eaſdem quoque corporis partes ubi fueriot, redire neceſſe ſit. Alioquin ſi capillis capitis redit, quod tam crebra tonſura detraxit: ſi unguibus, quod toties dempſit exectio, immoderata & indecens cogitantibus, & ideo reſurrectionem

Corporum noſtrorũ qualis futura excitatio.

carnis non credeotibus, occorrit informoſitas. Sed quemadmodùm ſi ſtatua cuiuslibet ſolubilis metalli aut igne liqueſceret, aut contereretur in pulnerem, aut confunderetur io maſſam, & eam uellet artifex rurſus ex illius materiæ quantitate reparare, oihil intereſſet ad eius integritatem, quæ particula materiæ cui membro ſtatuæ redderetur, dum tamen totom ex quo cooſtituta fuerit reſumeret, ita Deus mirabiliter atque ioeffabiliter artifex, de toto, qoo caro noſtra cooſtiterat, eam mirabili & ineffabili celeritate reſtituet. Nec aliquid attinebit ad eius redintegrationem, utrum capilli ad capillos redeat, & unguens ad unguens, an quicquid eorum perierat, mutetur in carnem, & io partes alias corporis reuocetur, curante artificis prouidentia, ne quid indecẽs fiat. [Nolite ergo timere, multis paſſeribus pluris eſtis uos.] Non pluers eſtis, legendum eſt, quod ad comparationem numeri pertinet, ſed, pluris eſtis, hoc eſt, maioris apud Deum meriti, dignitatis & æſtimationis, qoàm innumera paſſerem uel corpora uel genera, computamini. [Dico autem uobis: Omnis quicũque confeſſus fuerit me coram hominibus, & filius homiois confitebitur illũ coram angelis Dei. Qui autem negauerit me coram hominibus, deoegabitur coram angelis Dei.] Reſpicit ad ſuperiora, ubi dictum eſt operta quælibet & abſcondita eſſe reuelanda, concludens hanc reuelationem oon in uili quolibet conciliabulo, ſed in conſpectu ſupernæ ciuitatis æternique regis ac iudicis agendam. Et ne ex eo, quòd ait, eos qui ſe negauerint, eſſe denegandos, una cunctorum, hoc eſt, eorum qui ſtudio, & eorum qui infirmitate uel ignorantiæ negant, conditio putaretur, cõtinuo ſubiecit, [Et omnis, qui dicit uerbum in filium hominis, remittetur illi. Ei autem, qui in ſpiritumſanctum blaſphemauerit, non remittetur.] Qui ſcandali-

Blaſphemia in Chriſtum.

zatur carne mea, me hominem tantum arbitrans, quòd filius ſim fabri, & fratres habeam, Iacobum & Ioſeph & Iudã, & homo uorator ac uini potator ſim, talis opinio ac blaſphemia, quanquam culpa non careat erroris, tamen habet ueniam propter corporis uilitatem. Qui autem manifeſte intelligens opera

Blaſphemia in Spiritumſanctum.

Dei, cum de uirtute negare non poſsit, eadem ſtimulatus inuidia calumniatur, & Chriſtum deique uerbũ & opera ſpiritusſancti dicit eſſe Beelzebub, isti non dimittetur neque in præſenti ſeculo, neque in futuro, non quòd negemus & ei, ſi pœnitentiam agere poſsit poſſe dimitti ab eo, qui uult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire, ſed quòd ipſi iudici & largitori ueniæ credentes, qui & ſe pœnitentiam ſemper accepturum & hanc blaſphemiam nunquàm dicit eſſe remittẽdam, credamus hunc blaſphemum, exigentibus meritis, ſicut nũnquam ad remiſſionem, ita nec ad ipſos dignæ pœnitentiæ fructus eſſe peruenturum, iuxta quod Ioannes euangeliſta de quibuſdam, blaſphemiæ ſuæ merito excæcatis, uetiſsimè ſcripſit, Proptereà non poterant credere, quia iterum dixit Eſaias: Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, ut non uideant oculis, & intelligant corde, & conuertantur, & ſanem illos. Quidam ſanè oolunt, illum dicere uerbùm uel blaſphemare in ſpiritumſanctum, qui unitati Eccleſiæ, ubi

Ioã. 12

in ſpiritusſancto fit remiſsio peccatorum, corde im-

Eſa. 6.

pœuitenti reſiſtit, dicentes unum eſſe effugium, ne ſi: irremiſsibilis blaſphemiæ culpa, cor impœnitẽs caueatur. Quorum multis ſententia nequaquàm firma uidetur, quia uidelicet quiſquis unitati Eccleſiæ corde impœnitenti reſiſtit, ſiue ille Iudæos, ſiue gentilis, ſiue etiam hæreticus ſit, poteſt utique remiſſionem habere peccatorum in ſpiritu ſancto, ſi ad unitatem Eccleſiæ corde pœnitenti refugerit. Sed dicunt, Quandiu corde impœnitenti quis ſpiritui gra-

1.Co.6.

tiæ reſiſtit, tandiu non habet remiſsionem. At illi obijciunt, hanc conditionem in cunctis conſtare criminibus. Quomodo enim quandiu quis fornicationem, idololatriam, adulterium, maſculorum concubitum, cæteraque flagitia geſſerit, non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei, his uerò criminibus abdicatis, poteſt ablui, ſanctificari in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & io ſpiritu Dei noſtri, ita, inquiuot, etiam impœnitens quandiu cor impœnitens

aitens habuerit, non poteſt habere ueniam, mox ue-
rò ut pœnituerit, conſequetur & ueniam. Nulloq; di-
ſcrimine impœnitentia cæteris obligatior aut irremiſ-
ſibilior inuenitur eſſe peccatis, quæ in ſimilitudinem
ſcelerum cæterorum uſque ad pœnitentiam manens,
mox acta pœnitentia delebitur. Sola autem blaſphe-
mia in ſpiritumſanctum, qua quiſque in ſimilitudi-
nem diaboli & angelorum eius, contra ſuam cõſcien-
tiam, maieſtatem deitatis oppugnare non trepidat,
Mar.3 non habet remiſsionem in æternum, ſed reus erit æ-
terni delicti, ſicut euangeliſta Marcus euidenter ex-
primit, qui poſito hoc Domini teſtimonio, ſubiunxit,
atque ita ait: Quoniam dicebant, immundum
ſpiritum habet. Nam neque hi, qui ſpiritumſan-
ctum non eſſe, neque qui hunc eſſe quidem, ſed deum
non eſſe, neque qui hunc Deum quidem eſſe, ſed pa-
tre filioque minorem credunt & confitentur, quia nõ
inuidentia diabolica, ſed humana ignorantia ducti fa-
ciunt hoc, irremiſsibilis blaſphemiæ crimine teneu-
tur. Quapropter principes Iudæorum, & quique ſi-
milis inuidiæ peſte corrupti, maieſtatem blaſphemãt,
ſine fine peribunt.

DE MARTYRIBVS. Matth. 10.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Nihil eſt opertum, quod non reueletur, & occultum, quod nõ ſciatur. Et reliqua. Homilia beati Hieronymi.

In Commentarijs in Matthæum. Et quomodò in præſenti ſeculo multo-
rum uitia neſciuntur? Sed de futuro ſe-
culo ſcribitur, quando iudicabit Deus
abſcondita hominum, & illuminabit
latebras tenebrarum, & manifeſta fa-
ciet conſilia cordium. Et eſt ſenſus: No
1.Co.4 lite timere perſecutorum ſæuitiam, & blaſphemantiũ
rabiem, quia ueniet dies iudicij, in quo & ueſtra uir-
tus, & eorum nequitia demonſtrabitur. [Quod dico
uobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure au
ditis, prædicate ſuper tecta.] Quod audiſtis in myſte-
rio, apertius prædicate, quod didiciſtis abſconditè, pu
blicè loquimini, quod uos erudiui in paruulo Iudææ
loco, in uniuerſis urbibus & in toto mundo audacter
dicite. [Nolite timere eos, qui occidunt corpus, ani-
mam autem non poſſunt occidere.] Si qui corpus occi
dunt, animam non poſſunt occidere, ergo anima inuĩ
ſibilis & incorporalis eſt, ſecundum craſsiorem dico
corporis noſtri ſubſtantiam. Vel eo certè tempore pu
nietur, & ſupplicia ſentiet, quando priſtinum corpus
receperit, ut cum quo peccauit, cum ipſo & puniatur.
[Eum timete, qui poteſt & corpus & animam perde-
re in gehennam ignis.] Nomen gehennæ in ueteri-
bus libris non inuenitur, ſed primum à ſaluatore po-
nitur. Quæramus ergo, quæ ſit ſermonis huius occaſio.
Idolum Baal fuiſſe iuxta Hieruſalem ad radices mon-
4.Re.21 tis Moria, in quibus Siloa fluit, non ſemel legimus.
Hæc uallis & parua campi planities irrigua erat, &
nemoroſa, plenaq; delicijs, lucuſque in ea idolo conſe
cratus erat. In tantam autem populus Iſrael demen-
tiam uenerat, ut deſerta templi uicinia, ibi hoſtias im
4.Reg. 23. molaret, & rigorem religionis deliciæ uincerent, fi-
liosque ſuos dæmonijs incenderent, uel initiarent, &
2.Par. 28. appellabatur locus ille Gehennom, id eſt, uallis filio-
rum Ennom. Hoc regum uolumen, & Paralipome-
Iere.7. 19. & 32. non, & Ieremias ſcribunt pleniſsimè. Et comminan-
tur Deus ſe locum illum impleturum cadaueribus
mortuorũ, ut nequaquàm uocetur Topheth & Baal,
ſed uocetur polyandrium, id eſt, tumulus mortuorũ.
Futura ergo ſupplicia, & pœnæ perpetuæ, quibus pec
catores cruciandi ſunt, huius loci uocabulo denotan-
tur. Duplicem autem eſſe gehennam, nimij ignis, &
ſrigoris, in Iob pleniſsimè legimus. [Nonne duo paſ-
Iob 24 ſeres aſſe ueneunt? Et unus ex illis non cadet ſuper
terram ſine patre ueſtro. Veſtri autem & capilli capi-
tis omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere, multis
paſſeribus pluris eſtis uos.] Hæret ſibi ſermo domini
cus, & ſequentia pendent ex ſuperioribus. Prudens le-
ctor, caue ſemper ſuperſtitioſam intelligentiã, ut non
tuo ſenſui attemperes ſcripturas, ſed ſcripturis iungas
ſenſum tuum, & intelligas quid ſequatur. Suprà dixe
rat: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam
autẽ non poſſunt occidere, nunc loquitur conſequen-
ter: Nonne duo paſſeres aſſe ueneunt, & unus ex illis
non cadet ſuper terram ſine patre ueſtro? Et eſt ſen-
ſus: Si parua animalia & uilia abſque deo auctore nõ
decidunt, & in omnibus eſt prouidentia, & quæ in his
peritura ſunt, ſine Dei uoluntate non pereunt, uos qui
æterni eſtis, non debitis timere, quod abſque Dei uita
tis prouidentia. Iſte ſenſus & ſuprà dictus eſt. Reſpici
Mat.6 te uolatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt,
neque congregant in horrea, & pater ueſter cæleſtis
paſcit illa. Nonne uos pluris eſtis illis? Ac deinceps.
Conſiderate lilia agri, quomodò creſcunt, & reli-
qua. Si autem fœnum agri, quod hodiè eſt, &
cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quanto-
magis vos minimæ fidei? Quidam coactè duos paſſe
res, animam interpretãtur & corpus: quinque quoq;
Lu.12 paſſeres, ſecundũ Lucam, qui duobus aſsibus ueneũt,
ad ſenſus referunt. Sed quomodò illa intelligentia to-
ti euangelici ſermonis corpori coaptetur, non paruæ
eſt difficultatis. [Veſtri autem & capilli capitis omnes
numerati ſunt. Nolite ergo timere, multis paſſeribus
meliores eſtis uos.] Manifeſtius noſtræ expoſitionis ſu
perior ſenſus expreſſus eſt, quòd timere non debeant
eos, qui poſſunt corpus occidere, & animam non poſ-
ſunt. Quia ſi ſine Dei ſcientia parua quoque animalia
non decidunt, quanto magis homo, qui apoſtolica ſul
Prouidentia & beneuolẽtia dei erga homines. tus eſt dignitate? Quod autem ait, Veſtri & capilli ca-
pitis omnes numerati ſunt, immenſam Dei erga ho-
mines oſtendit prouidentiam, & ineffabilem ſignat af
fectum, quòd nihil noſtrum Deum lateat, etiam par-
ua & ocioſè dicta eius ſcientiam non fugiant. Deri-
dent intelligentiam eccleſiaſticam in hoc loco, qui
carnis reſurrectionem negãt, quaſi nos & capillos qui
numerati ſunt, & à tonſore deciſi, omnes dicamus re-
ſurgere, cum ſaluator non dixerit, Veſtri autem & ca-
pilli omnes ſaluandi ſunt, ſed, numerati ſunt. Vbi nu
merus eſt, ſcientia numeri demonſtratur, non eiuſdẽ
numeri conſeruatio.

IN NATALI PLVRIMORVM martyrum, Homilia. 1. Euſebij Emeſeni.

Qui uos audit, me audit, & qui uos ſpernit, me ſper nit, &c. Luc. 10.

Hoc autem ideò Dominus & ſaluator
noſter dicere uidetur, quòd neque ip-
ſum, neque diſcipulos eius Samaritani
Luc.9. ſuſcipere noluerunt. Sic enim ſupe-
rius ait euangeliſta, quia factum eſt,
dum cõplerentur dies aſſumptionis
eius, & ipſe faciem ſuam firmauit, ut iret in Hieruſa-
lem. Et miſit nuncios ante conſpectum ſuum, & eũtes
intrauerũt in ciuitatẽ Samaritanorũ, ut pararẽt illi, &

non receperunt eum, quia facies eius erat euntis in
Hieruſalem. Factum eſt, inquit, cum iam dies aſſum-
ptionis eius complerētur, & tempus eius paſsionis, re
ſurrectionis & aſceoſionis ſiue aſſumptionis propin-
quaret, firmauit Dominus ut iret Hieruſalem, ſicut in
Ioā. 4 eius uultu & facie manifeſtè apparebat. Facilè enim
in uultu uoluntas diſcitur. Et miſit nuncios ante con-
ſpectum ſuum, & euntes intrauerunt io ciuitatem Sa
maritanorum, & non receperunt eom. Quare? Quia
facies eius euntis erat in Hieruſalem. Non enim, ut
alibi dicitur, coutuotur Iudæi Samaritaois. Ideo-
que Samaritani Ieſum recipere noluerunt, quia ſe io
Hieruſalem ire uelle oſtendebat, iam quaſi inimicum
eum deputantes, ſicut qui eorum diligeret inimicos.
Vſque hodiè oanque omnes iniqui ideò Ieſum & eius
nuncios, eiuſque euangelium non recipiunt; quia
in Hieruſalem eos, ad pacem, ad miſericordiam & pie
tatem tendere & feſtinare cognoſcunt. Hieruſalem
nanque uiſio pacis interpretatur. Cum audiſſent au
tem hoc diſcipuli eios, Iacobus & Ioanoes, dixe-
ruot: Domine, uis dicimus ut ignis deſcendat de cæ
lo, & coosumat illos? Et conuerſus, increpauit il-
los, dicens: Neſcitis, cuius ſpiritus eſtis. Filius homi-
ois non uenit animas hominum perdere, ſed ſaluas fa
cere. Et abierunt io aliud caſtellum, neſciebant enim
cuius ſpiritus eſſent, qui ſe tantoperè uindicare cupie
bant. Si enim ſe ſpiritus pietatis, patientiæ & manſue-
Lu. 10 tudinis ſeruos & diſcipolos eſſe nouiſſent, nequaquā
aliqua ſui ſpiritus commotione, tot homines irati oc-
cidere uoluiſſent. Hoc enim poſtea probatum eſt, cum
pro inimicis & perſecotoribus orarent. Et ait illis Ie-
ſus: [Qoi uos audit me audit, & qui uos ſperoit, me
ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qoi me mi
ſit.] Quod tale eſt, ac ſi diceret: Non uos tantum, ſed &
In epi- me ſpreuerunt Samaritani. Hæc itaque uerba diſcipu-
ſcopis lis ſuis eorumque ſucceſſoribus, epiſcopis ſcilicet &
& ſa- ſacerdotibus, locotus eſt Dominus. Quicunque igi-
cerdo- tur es, qui epiſcopos & ſacerdotes audire contemnis,
tibus & eorum uerbis & exhortationibus acquieſcere deſpi
Xps at cis, ſaltem Dominum ipſorum non paruipendas, &
tēden- eum audire non faſtidias. Deſpicis ſacerdotem audire,
dus. ſed non mirum, quia pauper eſt, quia imbellis & hu-
miſis eſt, quia uilis & deſpicabilis eſt, quia de paupe-
2. Cor. ribus natus eſt. Audi uel Dominum in eo loquentem,
13. per eum te admonentem, & ad uitam reducentem.
Apoſtolus enim dicit: An experimētum quæritis eius,
qui in me loquitur Chriſtus? Sic igitur io epiſcopis &
ſacerdotibus Chriſtus loquitur, atque in eis ab alijs
Eſ. 42 honoratur, & ab alijs reprobatur. Suſtinet modò, nec
pſa. 82 facilè uindicat iniurias ſuas. Sed audi eum dicentem,
Tacui: Nunquid ſemper tacebo? Dicit Pſalmiſta: Deus
quis ſimilis erit tibi? ne taceas, neque compeſcaris
Deus. Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt, & qui te
oderunt, extulerunt caput. Noli itaque ſperoere diſci
pulos & nuocius Chriſti, immò noli Deum ipſum
ſpernere in diſcipulis ſuis. Niſi eoim in diſcipulis ſuis
ſperneretur, nequaquàm dixiſſet, [Qui uos ſpernit,
me ſperoit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eū qui me
miſit.] Hoc Iudæi aodiant, & audientes timeant, & ti-
mentes pœniteant, ut ſic placare uideant, quem offeo
dere non timuerunt. Ipſi enim non ſolum ſpreuerūt,
uerum etiam crucifixerūt Chriſtum dominū. [Reoer
Lu. 10 ſi ſunt autem ſeptuaginta duo cū gaudio, dicentes, do
mine, etiam dæmonia ſubijciuntur nobis in oomine
tuo.] Hos enim, ut ſuperius dicitur, miſerat Domi-
nus binos ante faciem ſuam io omnem ciuitatem &
locum, quò ipſe erat uenturus. Quid autem iſti ſigni-
ficēt, & quare ſic ante eum Domious deſerit, cur etiā
binos eos ire iuſſerit, iam alibi expoſuimus. Nunc au-
tem reuerſi, Domino omnia ſcienti, cum gaudio refe-
rebāt, ea quæ nec ipſi, ſed ipſe in illis fuerat operatus.
Gaudebant enim de nomine Chriſti, cuius uirtutem
experti erant, gaodebant & de gratia immenſa ſibi à
Domino attributa, quoniam non ſolum infirmitates
curabant, uerum etiam dæmonibus imperabant, & ſi
bi ſubditos eſſe uidebant, quibus mundi huius princi
pes, reges, oēq; hoīes iniquos ſubditos eſſe ſciebant.
Dicebaot ergo, Domine non ſolum languores, & in-
firmitates, non ſolum homines iniqui, ſed & ipſi dæ-
mones ſubijciuntur nobis in oomine tuo, quibus ſub-
iecta ſuot omnia, quæ longè ſunt à conſortio tuo.
[Et ait illis: Videbam ſatanaoi ſicut fulgur de cælo ca
dentem. Ecce dedi uobis poteſtatem calcādi ſuper ſer-
pentes & ſcorpiooes.] Cælum enim Eccleſia, uel ſan- *Cælum*
ctorum animæ intelliguntur. Videbat igitur Domi- *Eccle-*
nus ſatanam de cælo cadentem, uidebat diabolum Ec *ſia, uel*
cleſiam uel ſanctorū habitacula fugientē, & hoc qđ *aīæ ſan-*
diſcipuli ei narrabant, iam ſe præuidiſſe & cognouiſ- *ctorū.*
ſe firmabat. Vnde & alibi ait: Nunc iudicium eſt mun *Ioā. 12*
di, nuoc princeps huius mundi eijcietur foras. Niſi e-
nim hoc præuidiſſet, quarè in mundum ueniſſet, &
quarè carnem ſuſcepiſſet? Ad hæc enim Dominus in
mundum uenit, ut diabolum fugaret, & de illius im-
pia poteſtate animas hominum liberaret. Quod igit
nūc fieri incipiebat, anteq̄ fieret, præuidebat & hoc
ipſum fieri diſponebat. Videmus itaq; & nos uſq; ho
die ſatanam ſicut fulgur de cælo cadentem, & cū ma
gno furore & indignatione ſanctam Eccleſiam relin
quentem. Quoties enim flagitioſus aliquis ad pœni-
tentiam redit, toties ſatanas de cælo cadit. Multi enim
adulteri, periuri & homicidæ ſunt in Eccleſia, quæ
regnum cælorum uocatur, quia ſtatim ut cōuertunt,
à diabolo relinquunt, & nō uelocius de cælo cadit ful
gur, quàm de illorum mentibus cadit diabolus. Ca-
dit autem & nunc de cælo ſatanas, quando aliquis hæ
reticus ab Eccleſia ſeparatur, qui prius in ea per do-
ctrinam magno fulgore ſplendere uidebatur. Talis e-
nim erat Simon magus, quem beatus Petrus Apoſto- *Simon*
lus pro ſuis iniquitatibus priùs de Eccleſia eiecit, po- *magus*
ſteà euolare nitentem, de aere præcipitauit. Hinc eſt
autem, quod in Apocalypſi Ioannes Apoſtolus ait: *Apo. 8*
Quia angelus tuba cecinit, & cecidit de cælo ſtella ma
gna, ardens tanquam facula: & cecidit in tertiam par
tem fluminum, & fontes aquarum, & nomen ſtellæ
dicitur Abſynthium. Toties enim, ut modo dixi-
mus, de cælo ſtella cadit, quoties aliquis ab Eccleſia
per hæreſim ſeparatur. Sed quanto ſapientior & aſtu-
tior eſt, tanto maiorem flammam ferre uidetur. Et
quanuis totus de cælo cadat, tamen non ubique ca-
dit. Cadit autem in tertiam partem fluminum.
Duo nanque flumina, duo ſunt teſtamenta. Fontes
autem tot ſunt, quot & doctorum libri. In his au-
tem nemo cadit, quoniam nulla hæreſis in eis eſt.
Tertium autem flumen in quo hęretici caduot, ipſum *Flumē*
eſt, quod ipſi faciunt, faciunt enim, quoniam eorum *hæreti-*
error & doctrina in prædictis fluminibus non inue- *corum.*
nitur. Multa enim flumina, & multa librorum uo-
lumina fecerunt hæretici. Et merito hæc ſtella
Abſynthium uocatur, quoniam ad illius herbæ ſi-
militudinem, quæ hoc nomine cenſetur, felle om-
nique amaritudine plena eſt. De qua qui guſtauerit,
morte morietur. Fuge igitur has aquas Chriſtiane,
noli eas bibere. Nota ſunt flumina, noti ſunt fontes
aquarum, ſalientium in uitam æternam, de quibus ſi
biberis, non ſities ultrà. Sequitur: [Ecce dedi uobis
poteſtatē calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſu *Serpen-*
per omnē uirtutem inimici, & nihil uobis nocebit.] *tes &*
Serpentes & ſcorpiones non ſolum maligni ſpiritus, *ſcorpio-*
uerum & tyranni, omneſque Eccleſiæ perſecutores *nes qui*
intelligi poſſunt, quoniam & uenenoſi ſunt, & nun- *ſint.*
quam

quam recta incedunt uia. Virtus autem inimici quid
melius intelligi poteſt, quàm Nero & Simun magus,
Diocletianus, & Maximinianus, & ipſe Antichriſtus
peeditionis filius. Eſt præterea uirtus inimici, ſuper-
bia, auaritia c. .miſque luxuria, à quibus multi uincun
tur, & diabolo ſubiiciuntur. Vnde & Iob, cum de eo
Iob 40 loqueretur, ait: Virtus eius in lumbis eius, & fortitu-
do illius in umbilico uentris eius. Hæc autem Chri-
ſti diſcipulis non nocebant, Domino eos protegente,
& ubique defendente. Non nocebant utique, quia re-
pugnauerunt, eiſque non aſſenſerunt. Sequitur: [Ve-
runtamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus uobis
ſubiiciuntur, gaudete autem, quia nomina ueſtra
ſcripta ſunt in cælis.] Multi enim ſunt, quibus dæmo-
nia ſubijciuntur: quos non gaudium quidem, ſed lu-
ctus & mœror expectat. Quibuſdam enim in iudicio
Mat. 7 dicentibus, Domine, nónne in tuo nomine propheta
uimus, dæmonia eiecimus, & uirtutes multas fecim⁹,
dicturus eſt Dominus, Ite operarij iniquitatis: amen
dico uobis, neſcio uos. Nõ ergo gaudeãt Chriſti diſci
puli, quia dæmonia ſubiciũtur eis, gaudeãt aũt quia no-
mina eorum ſcripta ſunt in cælis. Illud enim gaudiũ
uanum & temporale eſt, hoc autem utile & æternum.
Illud ad uanam gloriam reſpicit, hoc ad gloriam ſpe-
ctat æternam. Et illud quidem ſimul habere poſſunt
mali & boni, hoc autem non habebunt niſi boni.

IN NATALI PLVRImorum martyrum, Euſebij Emeſeni Homilia 2.

Cum perſequentur uos in ciuitate iſta fugite, &c. Matth. 10.

Talia ſunt præmia Chriſti, talia ſunt bel-
Matt. 10. la noui teſtamenti. Sic Chriſti fideles
pugnare nouerunt. Dixerat eis Domi-
nus ſuperius: Ecce ego mitto uos ſicut
oues in medio luporum. Præceperat
eis, ut eſſent prudentes ſicut ſer-
pentes: nunc autem dicit eis ut fugiant, & per-
ſecutoribus ſe ſequentibus non reſiſtant. Fugerunt
Ex. 12 Iſraelitæ, & Aegyptios uicerunt, fugit & Dauid, &
rex a Domino conſtitutus eſt: Hanc autem fugam Ia
cob patriarcha ſignificauit, qui poſt magnam & lon-
gam ſeruitutem ſimul cum uxoribus & liberis, omni-
Ge. 31. que poſſeſsione ſua Labã ſocerum ſuum fugiſſe legi-
tur. Quem Laban ipſe ſeptem diebus perſecutus, tan-
dem inuenit eum in monte Galaad. Laban enim qui
candidus interpretatur, hunc mundum ſignificat. Val
dè enim ſibi proxima ſunt, & idem quodammodo hęc
duo nomina ſignificare uidentur, candidus & mun-
dus. Quod enim candidus eſt, mundus quoque eſſe ui
Mũdus deatur. Puto autem, quòd fabricam ſuam ideo tali no-
cur ſic mine omnipotens Deus uocari uoluit, quia uidit cun
dictus. cta quæ fecerat, & erant ualdè bona. Si enim omnia
Gen 1. bona erant, nihil niſi mundum in eis erat. Ex eo au-
Gen. 6. tem ipſe mundus eſt immundus, ex quo terra in ſan-
guinibus corrupta narratur. Quòd igitur Iacob ſimul
cum uxoribus & filijs, omnique ſua poſſeſsione Labã
fugiſſe legitur, hoc ſignificare uidetur, ut nos quoque
mundum iſtum fugiamus, & amicos, & propinquos,
& quoſcunque poſſumus de eius ſeruitute eripiamus.
Septem diebus Laban ſequitur Iacob, quia quandiù ui
uimus, mundus iſte perſequi nos non ceſſat. Nõ enim
ſunt dies niſi ſeptẽ. Igitur qui ſeptem diebus nos per-
ſequitur, nullo tempore à perſecutione quieſcit. Quo
igitur fugiemus? Fugiamus ad montem Galaad, ibiq;
tentoria figamus. Galaad nanque aceruus teſtimonij
interpretatur, per quem utrinſque teſtamenti librum
intelligimus, in quo oia legis & prophetarũ, apoſtolo
rũ & doctorum exẽpla & teſtimonia collecta ſunt, In
quo Ioãnes Apoſtolus clamat: Nolite diligere mun- 1. Ioã. 2
dum, neque ea quæ in mundo ſunt. Vbi ipſe Dominus
diſcipulis ait, Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuũ Ioã. 15
erat diligeret. Vos aũt de mundo non eſtis, ſed ego ele
gi uos de mũdo, propterea odit uos mundus. Talia &
his ſimilia audiuntur in monte Galaad. Illuc igitur fu
giamus, & Dominum dicentem audiamus: [Cum uos
perſecuti fuerint in ciuitate iſta, fugite in aliam. Amẽ
dico uobis, non conſummabitis ciuitates Iſrael, do-
nec ueniat filius hominis.] Vbiq; patientiam & inno
centiam Dominus docet, non reſiſtere, ſed fugere ad-
monet. Fugite (inquit) malos, fugite perſecutores, fu-
gite in aliam ciuitatem. non enim deerunt uobis ciui
tates, ad quas fugere poſsitis. Prius enim ueniet filius
hominis, prius ad iudicium reuertetur, quàm uos om
nes ciuitates Iſrael conſummetis & ad fidem conuer-
tatis. Mea exempla uos doceant, ad me reſpicite, quod
in me fieri uidetis, hoc in uobis ne formidetis. [Non
eſt. n. diſcipulus ſupra magiſtrũ, nec ſeruus ſupra dñm
ſuũ.] Qui me offendere & perſequi nõ timet, uos quo
que offendere & perſequi nõ timebũt. [Sufficit diſci-
pulo, ut ſit ſicut magiſter eius: & ſeruo, ſicut dominus
eius.] Hoc aũt dicẽs de ſeipſo, ſe Magiſtrũ & Dñm uo-
cat. Si. n. magiſter indoctus fuerit, nõ ſufficit diſcipulo
ignorãtia magiſtri. Et ſi dñs pauper & miſer fuerit, nõ
ſufficit ſeruo miſeria domini. Si. n. ſufficeret, nihil am
plius quæreret. Quòd aũt hoc de ſeipſo & non de alio
dicat, ſequẽtia manifeſtãt. [Si. n. patremfamilias Beel
zebub uocauerũt, quanto magis domeſticos eius?] Ip
ſe eſt enim paterfamilias, cuius familia eſt omnis Ec-
cleſia, de quo tamen Iudæi dicere non timuerunt: In
Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Lu. 11
[Non ergo timueritis eos,] quia nec ego timui, ſed pa
tienter cuncta ſuſtinui. Hæc autem quæ dico, operta
ſunt, nondum uidentur, de futuris loquor, omnia in
ſuo tempore manifeſtabuntur. [Nihil enim opertum,
quod non reueletur, & occultum, quod non ſciatur.]
Vnde Apoſtolus: Nolite (inquit) ante tempus iudica- 1. Co. 4
re, quoadusque ueniat Dominus, & qui illuminabit
abſcõdita tenebrarum, & manifeſtabit cõſilia cordiũ,
[Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine,] Qđ
in ænigmate & figura auditis, quod uobis in conſilijs
manifeſto, dicite palã & apertè; [& quod in aure audi
tis, prædicate ſuper tecta.] In aure enim auditur, quod
ſecretè & quaſi ſub ſilentio dicitur. Latẽt autem, quæ
ſub tecto ſunt. Sup tecta igitur prædicare, eſt in aper
to & cunctis audientibus loqui. [Et nolite timere eos,
qui occidunt corpus.] Prædicate (inquit) euangeliza-
te, officium ueſtrum implete. Multi quidẽ erũt qui uos
perſequẽtur, qui uos affligẽt & occident, ſed [nolite ti
mere eos, qui occidũt corpus.] Occiditur enim, quod
mortale erat. Nã & ſi nõ occiderent, moreretur tamẽ:
[animã autẽ non poſſunt occidere:] anima enim im-
mortalis eſt, quæ dum peccat, moritur, & à uera uita,
quæ Chriſtus eſt, ſeparatur, gladijs tñ occidi non põt.
[Sed potius eũ timete, qui põt animã & corpus perde
re in gehennã.] Illi in ſolo corpore, hic in corpore &
anima poteſtatem habet. Illorum pœna citò tranſit,
iſtius nunquam finitur. Illi quoq; nec in ipſo corpore
poteſtatẽ habuiſſent, niſi eis à Domino datum fuiſſet.
[Nõnne duo paſſeres aſſe ueneunt, & unus ex illis
non cadit ſuper terram ſine patre ueſtro?] Si igitur illi
qui tam uili precio uenduntur, ſine Dei uoluntate &
permiſsione cadere non poſſunt, quanto magis uos, q
empti eſtis precio magno, & Chriſti ſanguine redẽpti 1. Co. 6

eſtis?[Veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt.] Sæuiant tyranni quantum uelint, nullo tamen tormentorum genere uos delere & conſumere poterunt. Non eſt aurem difficile ei capillos numerare, cui difficile non fuit creare. In hoc autem quòd eorum capillos numeratos eſſe dicit, totám hominis ſubſtantiam reſurgere, & nihil de ea perire ſignificat. Si omnes enim capilli numerati ſunt, omneſque reſurgent, quarè & non toti reſurgerent? Quis enim credat, ut capillus ex parte reſurgat, & ex parte pereat? Sed fortaſſe inconueniens tibi eſſe uidetur, ut tam longi capilli in homine reſurgant. Neceſſe quidem eſt, ut totus homo reſurgat, ſed non eſt neceſſe, ut tota hominis ſubſtantia ſua in ea parte reſurgat, ubi prius in corpore fuerat. Sicut enim in uaſis aureis & argenteis quum iterum conflantur, materia quidem tota ſeruatur, partium tamen poſitio non eadem ſeruatur, ut quod uidelicet, in fundo, uel in ſummitate prioris uaſis fuerat, hoc in eiſdem ſubſequentis partibus fiat:

Hoĩes qua rõnere reſurgent. Ita & in homine ſubſtantia tota reſurget, tota tamen in eiſdem partibus neceſſario nõ reſurget. Ac per hoc nihil ſuperfluum, nihil minus, nihil indecens & inconueniens reſurget in homine. Quod enim in alijs partibus ſuperabundat, alijs partibus ſupplementum dabit. [Nolite ergo timere, multis paſſeribus,]& pluris precij, &[meliores eſtis uos.]Qui itaq; de illis curam habet, multo magis nos non deſeret neq; derelinquet. [Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui eſt in cælis. Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui eſt in cælis.] Determinanda ſunt eloquia ſaluatoris noſtri. Nam neq; omnes confitebitur Dominus, qui eum confitentur: neque omnes negabit, qui eum negant. Ipſe enim dicit, *Mat.7* Non omnis; qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cælorum. Beatus quoque Petrus qui eum negauerat, ab eo non negabitur. De illis igitur intelligatur, qui in tormentis poſiti, non in eius nominis confeſsione uſq; ad mortem firmiter fideliterq; perſiſtunt. Qui enim timore mortis Deum negant, niſi digna pœnitentia ſatisfecerint, dubium nõ eſt, quin pereant in æternum. Omnia enim hæc illis dicuntur, qui pro Chriſti nomine perſequutionem patiuntur.

IN NATALI PLVRImorum Martyrum, Euſebij Emeſeni Homilia 3.

Nolite arbitrari, quia uenerim mittere pacem in terram, &c. Matth. 10.

Pſ.71. Quid eſt ergo quod Pſalmiſta ait, Orietur in diebus eius iuſtitia & abundantia pacis, cum ipſe Dominus dicat, Non ueni mittere pacem? Venit enim mittere pacem, uenit & diſtribuere pacem. Venit mittere pacem inter bonos, & gladium inter bonos & malos. Pacem enim habebant *Act.4.* illi de quibus dicitur: Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una. In talibus igitur orta eſt abundantia pacis. Sed quid eſt, quod Apoſtolus ait: *Ro.12.* Si fieri poteſt, quod ex uobis eſt, cum omnibus hominibus habentes? Si enim cum omnibus hominibus pacem habere debemus, inter quos gladium ſaluator noſter mittere uenit? Debemus quidem pacem habere cum alijs, ut eos diligamus, eos ad ſalutem animæ inuitemus, & nihil mali eis tractemus. Sit tamẽ gladius inter nos & illos, ut eos non imitemur, eorum fidem & facta non ſequamur, eorumq; ne conſilijs iniquis non conſentiamus. Venit igitur Dominus mittere pacem, ſed non illam, qua mali inter ſe in malo concordant. Vnde & ſubditur: [Veni enim ſeparare hominẽ aduerſum patrem ſuum, & filium aduerſus matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ſuam, & inimici hominis domeſtici eius.] Omnes enim iſti in malo concordabant, omnes iſti pacem & concordiam in malo habebant. Hanc pacem non uenit mittere Dominus, hanc concordiam non approbat Ieſus. Iſti ſunt, inter quos non pacem, ſed gladium mittit, gladium utique ſeparationis, ut alijs in infidelitate perſiſtentibus, alij ad fidem conuertantur. Vnde fit, ut qui prius erãt domeſtici hominis, eiuſdẽ poſteà inimici fiant, & quaſi hoſtẽ eũ perſequantur. Et ne fortè aliquis diceret, Rẽ ualdè difficilẽ, o dñe, & quodammodo intolerabilẽ iubes, ut uidelicet à fratribus & filijs & parentibus tãto perè ſeparemur, ſubdidit dicẽs, [Qui amat patrẽ aut matrẽ pluſq̃ me, nõ eſt me dignus. Et qui amat filium aut filiã pluſq̃ me, nõ eſt me dignus.] Et amplius, acſi diceret, ſuper hæc, [qui nõ accipit crucẽ ſuã & ſequitur me, nõ eſt me dignus.] Legimus filios Leui ex præcepto Moyſi per mediũ caſtrorũ trãſiſſe, & fratres & filios, parentes & propinquos, & magnã hominũ multitudinem interemiſſe, qui à Domino uiuo & uero receſſerant, & uitulũ aureũ adorauerãt. Quibus protinus ait Moyſes: Conſecraſtis manus ueſtras hodiè domino, unuſquiſq; in filio & fratre ſuo, ut detur uobis benedictio. *Ex.23* *Ibid.* Abrahã quoque nõ pepercit filio ſuo unigenito pp Dñm, unde & à Dño audire meruit, Nunc cognoui q̃ timeas Dñm, eo q̃ nõ pepercisti filio tuo unigenito pp me. *Ge.22.* Similiter autẽ & Iepte filiam unicã interfecit, ne uotũ frangeret, & Dñm offenderet. *Iudi.11* Tales igitur ſint nobis exẽplũ, ut Dominũ plus omnibus diligamus, & neq; filios, neq; fratres, neq; aliqd aliud eius amori præponamus. Audiamus ipſum dicentẽ, Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eũ & proijce abs te. *Matt.18.* Et ſiue pater ſit, ſiue frater, ſiue uxor, ſiue filius ſit, qui nos ab amore eius ſeparare uelit, hũc à nobis repellamus, & quaſi hoſtẽ habeamus. Sequitur: [Et qui nõ accipit crucẽ ſuã, & ſequitur me, nõ eſt me dignus.] Qui enim accipit crucẽ ſuã, & ſequitur Chriſtũ, nõ ſolum pluſq̃ patrẽ & matrẽ, & filiũ & filiã Chriſtũ diligit, uerumẽt pluſquàm ſeipſum, ſeipſum ẽt, dico uitam ſuã. Qui.n.uitam ſuã pro Chriſto ponere non timet, plus utique diligit Chriſtũ, q̃ uitã ſuã. *Crucẽ accipere quid ſit.* Crucẽ aũt accipere dicit, nõ lignũ crucis portãdo, ſed & eius paſsionẽ imitãdo, ſiue & per abſtinentiã carnẽ domãdo & cruciando. In cruce.n.oĩa tormentorũ genera deſignãtur, unde & cruciari dr, qui quolibet modo affligitur. Crucẽ ãt ferebat Apoſtolus, q aic, Mihi ãt abſit gloriari, niſi in cruce Dñi noſtri Ieſu Chriſti, per quẽ mihi mũdus crucifixus eſt, & ego mũdi. *Gal.6.* [Qui inuenit aĩam ſuã, pdet illã. Et qui pdiderit aĩam ſuã propter me, inueniet eã.] Animã.n.in hoc loco pro uita poſuit, quoniã omnis uita noſtra in aĩa eſt. Alij igitur in hoc ſeculo uitã ſuã inueniunt, qm̃ amore huius uitæ, nõ quærũt aliã uitã. Et iſti ſimul quidẽ perdũt utranque uitã, quia amore alterius uitæ pro nihilo ducũt iſtã uitã. Et iſti igitur qui perdiderũt hanc uitã, in uitã æternam cuſtodient, & poſsidebũt æternam uitam. Quid enim uitam æternam, niſi in æternum? [Qui recipit uos, me recipit.] Dixit enim ſuperius, quia tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quam illi ciuitati quæ non receperit eos. *Matt.10.* Nunc autem quantam gratiam a Domino conſequantur, qui eos recipiunt, oſtendit. Quia (inquit) uos membra mei eſtis, & ego in uobis ſum, qui recipit uos, me recipit. Similiter aũt *Ioã.13* quia

Ioã. 14. quia ego & pater unum ſumus, & ego ſum in patre,
& pater in me eſt, qui me recipit, recipit eum qui mi-
ſit me. Vnde manifeſtum eſt, quia & patrem & filium
totamque Trinitatem recipit, qui Dei miniſtrum ue-
neratur & recipit. Qui uerò Dei miniſtro iniuriam fa
cit, Deo omnipotēti, Trinitati inſeparabili iniuriam
facit. Mittitur autem filius a patre, quia una eſt eadem
que uoluntas totius ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis,
qua Dei filius in mundum miſſus & incarnatus eſt.
[Qui recipit prophetā in nomine ꝓphetæ, mercedē
prophetæ accipiet.] Ille enim recipit prophetā in no
mine prophetæ, qui non affectu carnis eum recipit,
ſed quia Chriſti fidem prophetat & nunciat: ideoque
accipiet mercedem prophetæ, quia eandem merce-
dem habebit iſte de receptione, quam propheta de
prophetia. Qui igitur Dei ſacerdotes pro Chriſti no-
mine ueneratur & recipit, mercede ſacerdotis non
priuabitur. [Et qui recipit iuſtum in nomine iuſti,] Id
eſt, quia iuſtus eſt, [mercedem iuſti accipiet.] Meritò
enim iuſtitiæ mercedem accipiet, qui intantum iuſti-
tiā diligit, ut omnibus hominibus ex affectu ſeruiat,
in quibus iuſtitiam eſſe cognoſcit. [Et quicunque po-
tum dederit uni ex minimis iſtis calicē aquæ frigidæ
tantum in nomine diſcipuli, amen dico uobis, nō per-
det mercedem ſuam.] Non tantum, inquit, de maiori
obſequio, ſed de minimo quoque mercede ſuſcipient,
quicunque in nomine diſcipuli uobis ſeruierint. Mul
ti enim ſeruiunt epiſcopis & ſacerdotibus, non quia
epiſcopi & ſacerdotes ſunt, ſed quia temporalem ali-
quam retributionem ab eis expectant. Iſti autem in
nomine diſcipuli non ſeruiunt. Si igitur hic mercede
caruerint, ibi propter hoc mercedem non habebunt.

IN NATALI PLVRIMORVM martyrum, Homilia 4. Euſebii Emeſeni.

Videns Ieſus turbas, aſcendit in montem. Matth. 5.

Luc. 6. MVlta turba ſequebatur Ieſum, & non ſo-
lum ſequebatur, uerum etiam opprime-
bat & tangere conabatur, quia uirtus de
illo exibat, & ſanabat omnes. Fugant
ſe contraria, & qui inimici ſunt, ſe uiciſ-
ſim impugnant. Ideoque languores & infirmitates in
eis manere non poterāt, qui ad Chriſtum accedebāt,
& eum tangebant. Ipſe eſt enim ſalus & uita, de quo
quia uirtus exibat, ſanabat omnes, ideò poſt eum ac-
currebant omnes. [Videns autem turbas, aſcendit in
montem.] Quod enim in montem Chriſtus aſcēdit,
magnum aliquid ſe locuturum eſſe ſignificat. Ideo
Eſ. 40. enim Propheta ait: Super montem excelſum aſcende
tu, qui euangelizas Sion. Ibi enim diſcipulos docet,
quos maioris intelligentiæ eſſe ſciebat. Sed quid eſt
quod ait, Aperiens os ſuum, docebat eos? Nunquid. n.
clauſo ore loqui Dominus conſueuerat? Ipſe enim qui
olim ore prophetarum locutus fuerat, nunc proprio
Euāgelij dicta ut exci piēda. ore diſcipulis loquebatur. Magna igitur ueneratione
euāgeliorum uerba ſuſcipi debent, quæ non per aliū,
ſed per ſeipſum & proprio ore Dei filius locutus eſt.
Sed quid dicebat? [Beati pauperes ſpiritu.] Non di-
cit ſimpliciter: Beati pauperes, quoniam nec omnes
pauperes beati, nec omnes diuites miſeri ſunt. Mul-
tos enim pauperes latrones, homicidas, adulteros, ꝑ-
iuros, & proditores uidemus, qui & in hac uita miſe-
ri ſunt, & poſt hanc uitam infelices erunt. Diuites au-
tem plures fuiſſe legimus, qui in ſancta conuerſatione
Domino placuerūt. Talis fuit Abraham, talis Iacob,
& Dauid, talis poſteà Zachæus publicanus. Beati igi-
tur pauperes ſpiritu, ſed non omni ſpiritu. Eſt enim
ſpiritus bonus, & eſt ſpiritus malus. Beati igitur ſunt,
qui ſpiritu malo pauperes ſunt. Illi quoque beati ſunt,
qui ſpiritu bono diuites ſunt. Eſt enim ſpiritus ſuper-
biæ, ſpiritus fornicationis, ſpiritus diſcordiæ, & mul-
ti alii ſpiritus ſunt, quibus cum pauperes ſunt, beatos
eſſe non dubium eſt. Beati ſunt quoque, qui ſpiritu ſa- *Eſ. 11.*
pientiæ & intellectus, ſpiritu conſilii & fortitudinis,
ſpiritu ſcientiæ & pietatis, & timoris Domini diuites
eſſe meruerunt. Sed quarè beati? [Quoniā ipſorum eſt
regnum cœlorum. Beati mites, quoniam ipſi poſſide
debunt terram.] Qui enim ſunt mites, niſi patiētes &
humiles? Perit omnis uirtus ſine patientia. Vnde & *Mites qui.*
Dñs ait: In patientia ueſtra poſſidebitis animas ue-
ſtras. Qui igitur impatiens eſt, nec animam ſuam, nec *Lu. 21.*
terram ſuam poſſidere poteſt. Quomodo animam
ſuam poſſidet, qui animi ſui furorem & iram cohibe-
re nō ualet? Quomodo autem terram ſuam poſſidet,
qui neque oculos ab illicito uiſu, neque aures ab illici
to auditu, neque nares ab illicito odoratu, neque os ab
illicito guſtu, neque manus ab illicito tactu compeſce
re ualet? Poſſumus tñ per hāc terram, terrā uiuētium
intelligere. Ac per hoc non minus poſſiderent mites,
quàm poſſiderent pauperes ſpiritu: quoniam cum il-
li cœlum, iſti uero terram poſſideant, idem tamē per
cœlum & per terram ſignificatur. Quando uero fide-
libus ſuis Chriſtus Dominus noſter talia promittit,
nónne tibi in monte, & in regia ſublimitate ſedere ui
detur? Sequitur: [Beati qui lugent, quoniam ipſi con-
ſolabuntur.] Quid enim ſi pro amiſſione rerum tem-
poralium lugeant? Quid ſi pro morte pignorum lu- *Luctus impro-*
geant? Quoſdam enim flere uidemus, quoniam illatas *babilis*
ſibi iniurias uindicare non poſſunt. Quas quidē quan-
do uindicant, nequaquàm tunc beati ſed miſeri ſunt.
Sic igitur dicatur: Beati qui lugent peccata, quæ fece *Luctus*
runt. Beati qui ſua & aliorum peccata plorant. Sic. n. *proba-*
Samuel flebat Saulem cunctis diebus uitæ ſuæ. Nam *bilis.*
& Dauid quia pœnituit & fleuit, beatus eſt. Ait enim: *1. Reg.*
Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Ip- *15.*
ſe quoque ſaluator noſter pro morte Lazari lachry- *Pſ. 41.*
matus eſt. Videns etiam perituram Hieruſalem, fleuit *Ioã. 11.*
de miſeriis eius. Fleuit beatus Petrus, & beatitudinē
non amiſit. Beati igitur qui ſic lugēt, qm̄ ipſi æterna læ *Lu. 19.*
titia conſolabunt. [Beati qui eſuriūt & ſitiūt iuſtitiā.] *Matt.*
Illi aūt iuſtitiā eſuriunt & ſitiunt, qui ſic in obſeruan *26.*
da iuſtitia delectantur, ac ſi magis epulis reficiantur.
unde Pſalmiſta ait: Beati qui cuſtodiunt iudicium, &
faciūt iuſtitiam omni tempore. Hoc audiant reges & *Pſ. 105*
reges & principes, hoc audiant potentes & iudices.
Hoc & nos audiamus, nos, inquam, epiſcopi & ſacer-
dotes. Huius capituli ſemper memores ſimul, ſine quo
cætera capitula tractare nequimus. Sed nota, quòd nō
ſolum illi qui faciunt iuſtitiam ſed etiam qui eam eſu-
riunt & ſitiunt, id eſt, qui eā facere concupiſcunt, &
ſi non poſſint facere quod deſiderāt, tamē beati ſunt:
quia quantum in ipſis eſt, faciunt quod deſiderant. Et
iſti quidem ſaturabuntur, quando illorum deſideria
complebuntur. Sicut enim cibo ſaturatur corpus, ita
ſatiatur ſuo deſiderio anima. [Beati miſericordes, quo
niam ipſi miſericordiam conſequentur.] Statim poſt
iuſtitiam miſericordiam poſuit. Vnde Pſalmiſta ait:
Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Bo
na eſt iuſtitia, bona eſt miſericordia. Habet illa ſuum *Pſ. 100*
locum, habet & iſta ſuum. Neque uero perit iuſtitia,
ſi in quibuſdam cauſis miſericordia temperatur. Eſt au
tem miſericordia quædam affectio animi qua affligi- *Miſeri*
mur alienis malis. Cui inuidia contraria eſt, per quam *cordia*
homo affligitur alienis bonis. Siue igitur in nos delin *quid in*
quentibus parcimus, ſiue miſeris & indigentibus ſub- *uidia.*
uenimus, ſiue errantes ad uiam ueritatis reducimus,
miſe-

miſericordia eſt. Qui autem miſericordiam non ha-
Luc.6. buerit, miſericordiam non inueniet. Eadem enim mē
ſura qua menſi fueritis, remetietur uobis. Sequitur,
[Beati mūdo corde, quoniam ipſi Deum uidebunt.]
Matt. Ex corde enim, ut ait Dominus, exeunt cogitationes
15. malæ furta, homicidia, adulteria, falſa teſtimonia & ſi
milia. Hęc ſunt quæ coinquinant hominē, Tale autem
cor mundum non eſt. Si enim mundum eſſet, totum
hominem ſuo ſtercore non coinquinaret. Illud igitur
cor eſt mundum, ex quo talia non procedunt. Ideò &
Pſ.50. Dauid rogat Dominum, dicens: Cor mundum crea
in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in uiſceribus
meis. Si enim cor fuerit mūdum à prauis cogitationi
bus totus homo erit mundus ab iniquitatibus. Ibi.n.
oriuntur peccata, ibi radices figunt: quæ ubi ſuccilæ
Pſ.136 fuerint, non eſt ubi creſcant. Vnde ſcriptum eſt: Bea-
tus qui tenebit, & allidet paruulos ſuos ad petram.
Vnde & ſacerdotes comam nutrire interdicuntur.
Qualiter autem mundi corde Deum uideant, uel qui-
bus oculis deum uideant, dubitari quidem poteſt, fa-
cile autē ſolui non poteſt. Apoſtolus tñ dicit, Videmus
1.Cor. nunc per ſpeculū & in ænigmate, tunc autem facie,
13. ad faciē: nunc cognoſco ex parte, tunc cognoſcam, ſi
1.Ioā.3. cut & cognitus ſum. Et Ioannes Apoſtolus: Scimus,
inquit, quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus: quia ui
debimus eum ſicuti eſt. Magnus erit ille oculus, qui
claritate ſui uiſus eum, qui continet omnia, compre-
hendere poterit. [Beati pacifici, quoniam filii Dei uo-
cabūtur.] Pacifici ſunt enim, qui diſcordes pacificant,
qui mundum Deo reconciliant, qui inter cæteros pa-
Heb. cem & concordiam ſeminant. Apoſtolus enim dicit:
12. Pacem ſequimini cum omnibus, ſine qua nemo uide-
Ro.12. bit Deum. Itemque: Si fieri poteſt quod ex uobis eſt,
Pſ.119 cum omnibus hominibus pacem habentes. Et Pſalmi
Epheſ. ſta: Cum iis qui oderunt pacem eram pacificus. Et be-
2. nè quidem filij Dei uocabuntur pacifici, quia ipſe eſt
pax noſtra, qui fecit utraque unum. Ipſe eſt rex
pacificus, qui in ſeipſo angulari lapide duos parie-
tes coniungens, pacem fecit his qui longè erant, &
his qui propè. [Beati qui perſecutionem patiūtur pro
pter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlo-
rum.] Propter iuſtitiam dicit, non propter mundi ho
nores, nō propter diuitias, nō propter ſuperbiā & ini
quitatem. Multos enim uidemus, qui propter hæc &
ſimilia perſequuntur alios, & perſequuntur ab aliis.
Propter iuſtitiam enim apoſtoli & martyres perſecu-
tionem ab impiis paſsi ſunt. Si enim à prædicatione iu
ſtitia ceſſare uoluiſſent, perſecutionem paſsi non eſ-
ſent. Vſque hodiè quoque in ſancta Eccleſia perſecu-
tionem patiuntur, quicunque iuſtitiam prædicare &
tenere nituntur. Nō igitur omnes qui perſecutionem
patiuntur beati ſunt, ſiquidem iniqui ſe inuicem per-
ſequuntur: ſed illi ſoli pp perſequutionē ſunt beati, q
eā pp iuſtitiā patiūtur. Videat aūt unuſquiſq; hæc au
diens, ſi in aliqua iſtarū beatitudine cōtinetur. Quòd
ſi in aliqua ſe inuenerit, ſit ſecurus, beatus erit. Hoc.n.
ueritas dicit: Veritas autem mentiri non poteſt. [Bea-
ti eſtis cum maledixerint uobis homines, & perſecuti
uos fuerint & dixerint omne malum aduerſus uos mē
tiētes propter me. Gaudete & exultate: quoniam mer
ces ueſtra copioſa eſt in cœlis.] Beati, inquit, eſtis, cum
uos homines maledixerint. Ne timueritis eorum ma-
ledictiones, ſed potius gaudete & exultate: quoniam
eorum maledictiones eorū perſecutiones, eorum ma-
ledicta & mendacia, gaudium uobis præparant in cœ
lis, exultationem, magnāq; mercedem & retributio
nem. [Sic enim perſecuti ſunt prophetas, qui fuerunt
añ uos.] Non eſt hoc nouū, nō eſt inuſitatū: ſic Eſaiā,
ſic Hieremiā, ſic & alios ꝓphetas pſecuti ſūt. Illorū igi
tur exēplū uos doceat, ſi illorū beatitudo uos delectat.

IN NATALI PLVRIMORVM martyrum, Euſebij Emeſeni Homilia.5.

*Cum audieritis prælia & ſeditiones, nolite terre-
ri, &c. Luc.21.*

VEnerat Dominus in Hieruſalem, & cum *Matt.*
egrederetur de templo, acceſſerunt di- *24.*
ſcipuli eius, ut oſtenderē t ei ædificatio
nes templi. Ipſe autem reſpondens, di-
xit illis: Amen dico uobis, non relin-
quetur hic lapis ſuper lapidem, qui non
deſtruatur. Hæc autem ſub Tito & Veſpaſiano com-
pleta ſunt, quādo non ſolum templum, uerumetiam
tota ciuitas funditus deſtructa eſt. Tunc enim multis
millibus Iudæorum interfectis, cæteri in captiuitatē
ducti ſunt. Sedente autem eo ſuper montem Oliueti,
acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecretò, dicentes: Dic no *Ibid.*
bis quando hæc erunt, & quod ſignum aduentus tui
& conſummationis ſeculi? Ipſa interrogatio eorum
docet, quid Chriſti diſcipuli intellexerint. Audiēres.n.
tēpli deſtructionē, ſeculi conſummationem ſubitò &
poſt modicum fore putabāt. Quod uero toties in mon
tem Oliueti Dominus aſcendebat, nos pacem & mi-
ſericordiam diligere docebat. eleos enim Græce, La-
tinè miſericordia dicitur. Et reſpondens Ieſus, dixit
eis, uidete ne quis uos ſeducat: Multi enim uenient in
nomine meo, dicentes: Ego ſum: & multos ſeducent.
Hoc enim Simonem magum feciſſe legimus, hoc &
Antichriſtum facturum eſſe legimus. Ipſe.n. ut Apo- *2.Theſa.2.*
ſtolus ait, ſe exaltabit ſupra omne quod dicitur Deus,
aut, quod colitur: ita ut in templo Dei ſedeat, oſten- *Lu.21*
dens ſe tanquam ſit Deus. [Cum autem audieritis præ
lia & ſeditiones, nolite terreri. oportet primum hæc
fieri, ſed nōdum ſtatim finis.] A Chriſti namque nati-
uitate, ex quo angeli cecinerunt, Gloria in excelſis *Luc.2.*
Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis, quan-
to tempore princeps pacis Dominus noſter in hoc
mundo conuerſatus eſt, magna ubique gentium, pax
& concordia fuit. Quo recedente, paulatim prælia fie-
ri, ſeditiones moueri, & bellorum rumores undique
audiri cœperunt. Sed non erant hæc ſigna finis, ſeculi
que conſummationis. Multo enim maiora illa erunt,
magiſque terribilia, quæ mūdi finē præcedent, de qui-
bus ſubditur. [Conſurget gens in gentē, & regnū in re *Matt.*
gnum, & erūt peſtilentiæ, & fames, & terręmotus per *24.*
loca. Hæc autē omnia, initia ſunt dolorum.] Omnia
enim hæc iam præceſſerunt, ſed ad comparationem il-
lorum quæ futura ſunt, tam parua fuerunt, ut illa cum
uenerint, pro ſigno habeantur, & iam mundum ſtare,
& diutius durare non poſſe, manifeſte denuncient. Vt
enim in ſequentibus dicitur, & erit tunc tribulatio ta *Ibid.*
lis qualis non fuit, neque fiet. Quia enim tunc naſce-
tur perditionis filius, bella, lites & contentiones &
omnia mala ubique fieri oportebit. Veluti enim pax
præceſsit Chriſtum, ita diſcordia præcedet Antichri- *Matt.*
ſtum. [Tradent enim uos in conciliis, & in ſynagogis *10.*
ſuis flagellabunt uos, & ante reges et præſides duce-
mini propter me, ut teſtimonium detis illis de me.]
Hæc autem prophetia quia iam completa eſt, expoſi
tione non indiget. Ipſa enim eius adimpletio, expoſi-
tio fuit. [Ponite ergo in cordibus ueſtris non præme- *Lu.21*
ditari quemadmodū reſpondeatis.] Quid.n. reſponde
rent, ſi tantum per ſeipſos reſponderent piſcatores &
idiotæ? quid reſponderent ruſtici & illiterati? Ipſi.n.
ſunt, de quibus Apoſtolus ait: Quæ ſtulta ſunt mundi,
elegit Deus, ut perdat ſapientia, & infirma mūdi ele-
git Deus, ut confundat fortia. Nō multum igitur erat
præme-

præmeditandum eis, quia illius erat, qui loquebatur in eis. Vnde etiam & ſubditur: [Ego enim dabo uobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & côtradicere omnes aduerſarii ueſtri.] Sed quarè non os ſine ſapientia? Quarè non ſapientiam ſine ore? Sed ſimul utrunque, os & ſapientiam ſe daturum eſſe promittit. Nocet enim multoties os ſine ſapientia. Inutilis eſt aliquando ſapientia ſine ore. Vnde ſcriptum eſt: *Eccleſ. 20.* Sapientia occulta & theſaurus abſconditus, quæ utilitas in utriſque? Hæretici autem os ſine ſapientia habuerunt, ideoque ſibi & aliis plurimum nocuerunt. Non ſit igitur os ſine ſapientia, neque ſapientia ſine ore. Qui intelligit, loquatur, qui non intelligit, melius eſt ut taceat, quàm ut nociua & fidei non conuenientia loquatur. *Exod. 25.* Propter hoc enim ad tabernaculum conſtruendum, aurum ſimul & argentum, & æs Dominus offerri præcepit. In auro nanque ſapientia, in argento eloquii puritas, in ære uerò loquendi facundia intelligitur. Sine his autem Dei tabernaculum ædificari non poteſt. *Prou. 21.* Et de auro quidem ſcriptum eſt, quia deſiderabilis theſaurus requieſcit in ore ſapientis. De argento uero *Pſ. 11.* Eloquia Domini eloquia caſta, argentum igne examinatum. De ære autẽ. *1. Co. 13* Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem nõ habeam, factus ſum uelut æs ſonans, aut cymbalum tiniẽs. Os *1. Co. 2* enim & ſapientia acceperat ille, qui dicebat. Sapientiam loquimur inter perfectos. Os autem ſine ſapientia habuit Arius, qui tot homines ſua loquacitate in errorem induxit. Quia igitur os & ſapientiam habuerunt ſancti, idcircò eis reſiſtere, eiſque contradicere nõ poterunt omnes aduerſarii Chriſti. Legimus enim phariſæos & ſapientes à ruſticis & illiteratis, inſuper & ab ipſis mulieribus ſæpe loquendo fuiſſe ſuperatos. Scio autẽ quia mouebitur aliquis, quia multa in hoc uolumine uel addita, uel mutata repeniũtur, quæ in illo, de quo excerpta ſunt, non inueniantur. Sed aliter hic, & aliter ibi loquendum fuit, quia aliter pro populo, aliterque ſcholaſticis loqui oportet. *Matt. 10.* [Tradet autẽ fratrem frater in mortem, & pater filium, & inſurgẽt filii in parentes & morte eos afficient: & eritis odio *Lu. 12* oĩbus pp nomẽ meũ, & capillus de capite ueſtro nõ peribit.] Conſiderate modo, quanta crudelitate tyranni cæterique homines iniqui in eos ſæuiant, quibus ipſi quoque parentes & propinqui non parcunt. Quòd autem dicit, quia capillus de capite ueſtro non *Luc. 13* peribit; in eo loco expoſitum eſt, in quo dicitur, Quia *Lu. 21* capilli capitis ueſtri omnes numerati ſunt. [In patientia ueſtra poſsidebitis animas ueſtras.] Magna eſt uirtus patientia, ſine qua perditur, & per quã anima poſſidetur.

DE CONFESSORIBVS.
Sermo Fulgentij Epiſcopi.

Dominicus ſermo, quem debemus omnes non ſolum ſtudioſe, uerumetiam ſapienter audire, cui nos oportet humiliter ac delectabiliter obedire, moderationis ſuæ tenens ubique temperiem, ut nec ouibus deſint pabula, nec paſtoribus alimenta: quædam ſpecialiter ſolis præcipit nobis quædam uero generaliter & nobis & uobis. Nobis nanque, id eſt, ſeruis, quos pater ille familias rerum omnium Dominus, ad hoc in magna ſua domo conſtituit, ut populo eius uerbum gratiæ miniſtremus, ſpecialiter iniungitur ſanctæ prædicationis officium, generaliter uerò & nobis & uobis ſalutaris indicitur obedientia mandatorum. In quibus denuò mandatis tanquam ditiſsimis ferculis, ſic cœleſtium deliciarũ copia ſpiritalis exuberat, ut in uerbo Dei abundet quod perfectus comedat, abundet etiam quod paruulus ſugat. Ibi eſt enim ſimul & lacteus potus, quo tenera fidelium nutriatur infantia, & ſolidus cibus, quo robuſta perfectorum iuuentus, ſpiritalia ſanctæ uirtutis accipiat incrementa. Ibi prorſus ad ſalutem uniuerſis conſulitur, quos Dominus ſaluare dignatur. Ibi eſt quod omni ætati congruat, ibi quod omni profeſsioni conueniat. Ibi audimus præcepta quæ faciamus, ibi cognoſcimus præmia quæ ſperemus. Ibi eſt iuſsio, quæ nos per literam doceat & inſtruat ad ſcientiam, ibi promiſsio, quæ per gratiam trahat & perducat ad gloriam. Seruorum igitur, quos populo ſuo præpoſuit Dominus, ſpeciale uolens officium demonſtrare, ait quod ex euãgelio modò audiuimus, *Matt. 24.* Quiſputas eſt fideli ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuã, ut det illis in tempore tritici menſuram? Beatus ille ſeruus, quem cùm uenerit Dominus, inuenerit ita facientem. Quis eſt ille Dominus fratres? Chriſtus ſine dubio, qui ſuis diſcipulis ait: *Ioã. 13* Vos uocatis me magiſter & Domine, & benè dicitis. ſum etenim. Quæ eſt etiam huius domini familia? Nimirum illa eſt, quam ipſe Dominus de manu inimici redemit, & ſuo dominio mãcipauit. Hæc autem familia eſt ſancta Eccleſia catholica, quæ per orbem terræ copioſa fertilitate diffunditur, & redemptam ſe precioſo ſui Dñi ſanguine gloriatur. Filius etenim hominis, ſicut ipſe ait, non uenit miniſtrari, ſed miniſtrare, *Matt. 20.* & dare animam ſuam redemptionem pro multis. Ipſe *Ioã. 10* eſt etiam paſtor bonus, qui animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis. Grex ergo boni paſtoris, ipſa eſt familia redemptoris. Diſpenſator uero quis ſit, quem oportet eſſe fidelem pariter & prudẽtem, Paulus nobis oſtendat apoſtolus, qui de ſe ſuiſque ſociis loquens, ait, Sic *1. Co. 4* nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. Hic iam quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inueniatur. Ne quis autem noſtrum ſolos apoſtolos diſpenſatores factos exiſtimet, neglectoque militiæ ſpiritalis officio, ſeruus piger infideliter imprudenterque dormitet, ipſe beatus Apoſtolus epiſcopus quoque diſpenſatores eſſe oſtẽdens, ait, Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut *Tit. 1.* Dei diſpenſatorem. Serui ergo patriſfamilias ſumus, diſpenſatores Domini ſumus, menſuram tritici quam uobis erogemus accepimus. Quæ uero ſit iſta menſura tritici ſit quæramus, ipſam quoque nobis beatus Paulus oſtendit, dicens, Vnicuique ſicut Deus diuiſit menſuram fidei. *Ro. 12.* Quam ergo menſuram tritici Chriſtus nuncupat, ipſam menſuram fidei Paulus appellat, ut cognoſcamus non aliud eſſe ſpiritale triticum, quam Chriſtianæ fidei uenerabile ſacramentum. Huius tritici menſuram uobis in nomine Domini damus quoties illuminati dono gratiæ ſpiritalis, ſecundum regulam ueræ fidei diſputamus, & eandem tritici menſuram, p dominicos diſpenſatores accipitis, cũ quotidie per Dei famulos uerbum ueritatis auditis. Dei ipſa ergo nunc tritici menſura loquamur, ex ipſa ſicut deus diuidit, uniuerſi paſcamur, inde alimenta bonæ uitæ ſumamus, ut ad æternæ uitæ premia peruenire poſsimus, in illum credentes, in illum ſperantes, illum præ omnibus & in omnibus diligentes, qui ſeipſum nobis & alimentum præſtat, ne deficiamus in uia, & præmium ſeruat, ut gaudeamus in patria. Chriſtus eſt enim alimentum noſtrum, Chriſtus erit præmium noſtrum, Chriſtus eſt cibus & conſolatio currentium uiatorum ipſe ſatietas & exultatio quieſcentium beatorum. Ad ipſam itaque tritici menſuram pertinet, quod Dominus ait: Vendite quæ poſsidetis, & date *Luc. 12* eleemoſynã, facite uobis ſacculo, qui nõ ueteraſcũt, theſaurum non deficientem in cœlis, quò fur non

appro

appropiat, neque tinea corrumpit. Magnum bonum eſt, fratres, ualdè congruum, ualde commodum, & maximè Chriſtianis omnibus appetendum, ut unuſquiſque deficere non delectetur in peius, ſed omnes proficere ſtudeamus in melius. Arbores ſumus in agro dominico conſtitutæ, Deus autẽ noſter eſt agricola. Ille nos compluit, ille colit. Ipſe fœcunditatem donat, ipſe fructificandi gratiam ſubminiſtrat. Pluuia dei, eſt ſermo ſanctæ prædicationis: cultura dei, eſt infuſio gratiæ ſpiritalis. Deus igitur præcepto nos compluit, adiutorio colit. Dum compluit, aufert a nobis ignorantiæ ſiccitatem: dum colit, bene uiuendi condonat ubertatem. Dum pluit, terram noſtri cordis irrigat, dum uerò colit, de ipſa terra ſpinas & tribulos mũdanæ cupiditatis extirpat. Debemus itaque fœcundari cæleſtibus pluuiis, debemus congrua fructificatione manibus ſuperni reſpondere cultoris. Etſi non poſſunt omnes arbores æquales fructus afferre, nulla tamen debet in agro dominico ſterilis permanere. Multum metuenda eſt nobis, fratres, illa ſententia comminantis, qua dicitur: Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignẽ mittetur. Quòd ſi ſterilitas in ignem mittitur, rapacitas quid meretur? Aut quid recipiet qui alienum tulerit, ſi ſemper ardebit, qui de ſuo non dederit? Et ſi iudicium ſine miſericordia erit illi, qui non fecit miſericordiam, quale iudicium erit ei, qui fecerit & rapinam? Timeamus ergo fratres, timeamus actus noſtros. Obediens Chriſto uendat quæ poſſidet, & eleemoſynam det, ut de terra cor ad cœlum leuet, ut auaritiam calcet, ut ad perfectionis culmen tota mentis intentione feſtinet, ut non ſit ſolicitus quæ ſunt mundi, ſed quæ ſunt domini, ut mundum ſibi crucifixum habeat, ſeque mundo crucifixum exhibeat, ut ſit omninò pauper in ſeculo, & diues in Chriſto. Quis ignoret boni huius magnitudinem? Videmus autem, non omnibus uendendarum rerum ſuarum ineſſe uirtutem. Vnuſquiſque enim proprium habet donum a Deo, alius quidem ſic, alius autem ſic. Ecce hoc tã magnum bonum, implere pauci poſſunt, multi non poſſunt. Nunquid quia paucis donatur iſta perfectio, propterea debent eſſe peſſimi, quicunque in bono nondum poſſunt eſſe perfecti? Nunquid propterea Chriſtianus debet uitio rapacitatis inſiſtere, quia fortè nõdum poteſt omnia ſua pauperibus erogare? Aut ideò debet aliena concupiſcere, quia propria necdum poteſt omninò contemnere? Abſit hoc, fratres, ab omnibus Chriſtianis; auertat hoc deus à fidelibus ſuis. Apoſtolus enim ueraciter dicit: Quia neq; auari, neque rapaces regnum dei poſſidebunt. Manifeſtum eſt autem, quia omnes qui a regno dei alienabũtur, in æterno igne cum diabolo eiusq; angelis dãnabuntur. Proinde dilectiſſimi, ſi non omnes poſſunt implere quod Dominus ait, Vendite quæ poſſidetis: illud tamen quod adiecit, dicens, Date eleemoſynã, omnibus eſt paſſibile. Si aſſit bona uoluntas, omnibus facile, ſi non obſiſtat dira cupiditas, omnibus ſalubre, ſi ferueat charitas, cunctis debet eſſe commune, ut omnibus donetur æterna felicitas. Qui ergo tantam uirtutem accepit à domino, ut omnia quæ in mundo ſunt, cæleſtis regni amore contemnat, quæ habet uendat, & egenis expendat. Qui uerò tantæ uirtutis nondum eſt, de his quæ habet, inquantum habet, eleemoſynam faciat. Tantum operetur bona uoluntas, quantum ſuppetit facultas. Perfectus poſſideat primum uirtutis locum, imperfectus ſaltem perueniat ad ſecundum. Efficiatur ille glorioſè dignus, ſit iſte laudabiliter largus. Sit ille ſanctæ paupertatis ardentiſſimus amator, ſit iſte ſanctorum pauperũ piiſſimus conſolator. Habeat iſte apud Dominum patronos pauperes, quos ille ſe gaudet uirtutis habere conſortes. Sit ille talis, qui cum domino iudicaturus ſedeat: ſit iſte talis, qui ad dexteram iudicandus aſſiſtat: ſit ille talis, qui æterna tabernacula perpetuo iure poſſideat: ſit iſte talis, quem ille recipiat. Admonet enim nos dominus, dicens: Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, qui uos recipiant in æterna tabernacula. Hoc ergo, fratres, neceſſarium eſt omnibus nobis, ut bonis operibus nemo ſit ſegnis, nemo ſit ſterilis, nemo præſentium delectatione futura contemnat, nemo æterna deſpiciens, ſola temporalia peruerſus aſpiciat, nemo ſpiritalibus corporalia præferat, nemo terrena cœleſtibus anteponat. Theſaurum noſtrum, fratres, in cælis ponamus, ut etiam cor noſtrum in cælis habere poſſimus. Neceſſe eſt enim, ut quò præceſſerit dilectionis theſaurus, illuc etiam cogitationis ſequatur affectus. Ideò ueritas ait: Vbi enim theſaurus ueſter eſt, ibi & cor ueſtrum erit. Vt ergo in cœlis theſaurizemus, cæleſtia diligamus. Vis noſſe ubi theſaurizas? Attende quod amas. Vis noſſe quod amas? Attende quod cogitas. Ita fiet, ut theſaurum tuũ ex tuo amore cognoſcas, ut amorem tuum indicio tuæ cogitationis intelligas. Oſtendens autem dominus, quomodò in cælis theſaurizare poſſimus, ait: Sint lumbi ueſtri præcincti, & lucernæ ardentes. Si iſtum domini ſermonem ſecundum literam uelimus accipere, nihil in eo commodi ſpiritalis poſſumus inuenire. Quid enim proficit ad animæ ſalutem, ſi aliquis corporaliter aut lumbos ſuos præcingat, aut lucernam accendat? Alia ergo in præcinctis lumbis & lucernis ardẽtibus quærenda eſt intelligentia ſpiritalis, quæ ſcilicet diuino ſit præcepto condigna, quæ noſtræ ſaluti congrua reperiatur & commoda. Neque enim fruſtrà quodam loco ipſe dominus ait: Verba quæ ego locutus ſum uobis, ſpiritus & uita ſunt. In lumbis igitur concupiſcẽtia carnalis oſtenditur, in lucernis uero fides & charitas Chriſtiana monſtratur. Iubens igitur dominus lumbos noſtros præcingi concupiſcentias carnales ſine dubio præcepit refrenari. Imperans autem ut lucernas ardentes habeamus, hoc utique iubet, ut & lumine ueræ fidei ſplendeamus, & ſanctæ charitatis operibus ferueamus. Iubens ut ſint lumbi noſtri præcincti, mandat ut mala deſideria atque opera fugiamus, Iubens ut ſint lucernæ noſtræ ardentes, monet ut bona diligamus atque faciamus. Iſta quæ de euangelio propoſuimus, cum propheticis ſermonibus conferamus. Vtrunque enim teſtamentum Deus unus inſtituit, unus dominus dedit. Et ſi ſunt utriuſque teſtamenti diuerſa pro temporibus ſacramẽta, concordat tamen in utroque ſalutis humanæ ſententia, qua præcipitur ut non peccemus, & iubetur ut bonis operibus inſiſtamus. Præcepit itaque dominus per beatum Dauid, dicens, Declina a malo, & fac bonum. Per Eſaiam quoque omnes his admonet uerbis, Auferte malum cogitationum ueſtrarum ab oculis meis, quieſcite agere peruerſe, diſcite bene facere. Hoc ergo nunc dominus per ſeipſum præcipit, quod nobis etiã per ſanctos patriarchas prophetasq; mandauit. Quid eſt enim, Sint lumbi ueſtri præcincti, niſi, Declinate a malo? Quid eſt, Sint lucernæ ardentes, niſi, Facite bonum. Quid eſt, ſint lumbi ueſtri præcincti, niſi, Quieſcite agere peruersè? Quid eſt, Sint lucernæ ardentes, niſi, Diſcite benè facere? Præcingũtur ergo fidelium lumbi, dum concupiſcentia mala comprimitur, dum iniqua cogitatio cohibetur, dum libidini reſiſtit animus, dum laſciuiæ denegatur effectus, dum calcatur luxuria, dum auaritia contemnitur & rapina, dum proximi læſio deuitatur, dum ſuperbia uincitur, dum inuidia ſuperatur. Ardent uero lucernæ

Pluuia & cultura Dei. — *Mat. 3* — *Cõtemnenda huius mundi facultates.* — *1. Co. 7* — *1. Co. 6* — *Luc. 12* — *Luc. 17* — *Mat. 6* — *Lu. 12* — *Ioan. 6* — *Lumbi accincti. Lucernæ ardẽtes.* — *Pſ. 36.* — *Eſa. 1.*

eternæ fidelium, dum rectè fidei regulam ſeruant, dũ in ſinu matris Eccleſiæ longanimiter perſeuerant, dũ terrena contemnunt, & cæleſtia concupiſcunt, dum ſoliciti pacem cuſtodiunt, dum ſe inuicem purè diligunt, dum mutuò ſe honore præueniunt, dum manſuetudine cordis & humilitate proficiunt, dum miſericordiæ opera libenter atque hilariter faciunt, dumque in operibus bonis non hominibus, ſed Deo placere contendunt. Omnis ergo Chriſtianus præcinctos habeat lumbos, ut ſugiat libidinem, ardentem habeat lucernam, ut cuſtodiat caſtitatem. Præcinctos habeat lumbos, ut aliquid alienum nec rapiat, nec furetur, ardentem habeat lucernam, ut de ſuo miſericorditer operetur. Præcinctos habeat lumbos, ut minorem non opprimat: ardentem habeat lucernam, ut oppreſſo uelamen iuſtę duntaxat defenſionis impendat. Præcinctos habeat lumbos, ut habenti non auferat cibum: ardentem habeat lucernam, ut eſurienti tribuat alimentum. Præcinctos habeat lumbos, ut non expoliet ueſtitum, ardentem habeat lucernam, ut ueſtiat nudum. Præcinctos habeat lumbos, ut domum nullius inuadat, ardentem habeat lucernam, ut peregrinos Chriſti libenter excipiat. Præcinctos habeat lumbos, ut fugiat elationem. ardentem habeat lucernam, ut ſeruet humilitatem. Præcinctos habeat lumbos, ut expellat à ſe inuidiam & liuorem, ardentem habeat lucernam, ut puram cunctis exhibeat charitatem. Præcinctos habeat lumbos, ut non exhibeat membra ſua arma iniquitatis peccato, ardentem habeat lucernam, ut exhibeat membra ſua arma iuſtitiæ Deo. Hæc eſt, fratres, catholicæ fidei uera ſanaque doctrina, hæc eſt menſura tritici, de qua Domini redemptoris eſt paſcenda familia. Ex hac uobis quantum Dominus tribuit damus, ipſumque Dominum iugiter exoramus, ut & nos & uos in timore gratiæ ſuæ paſcere dignetur auxilio. Auferat à nobis dominationem prauæ cupiditatis, donec omnibus profectum & perſeuerantiam charitatis. Lumbos noſtros ipſe præcingat, lucernas noſtras ipſe ardere faciat, ardentesque cuſtodiat, ut nec frigeſcat noſtra charitas, nec aliqua nobis dominetur iniquitas. Sed Dominus ac redemptor noſter omnibus gratiam tribuat, uniuerſis donum ſanctæ illuminationis ac uirtutis infundat. Nobis donet, ut quod ab illo audiuius, rectè intelligamus, & ſicut oportet faciamus, nobiſque faciendũ ſermone ſufficienti & congruo prædicemus. Vobis quoque donet, ut quod ab illo per ſeruos eius auditis, & corde intelligatis, & opere faciatis. Hoc ergo diuina miſericordia operetur, in omnibus nobis, ut nos quos uoluit eſſe diſpenſatores, fideles faciat & prudentes: Vos quoque faciat obedientes & humiles, ut menſuram tritici dominici, quam uobis damus, communem uobiſcum ſalubriter atque utiliter habeamus.

Xpianus oib. us ſubi accingẽdi, et lucerna ardentes habenda.

Rom. 6

DE COFESSORIBVS.

In Lectionem Epiſtolæ loco, Concio exegetica.

Habemus propoſitum nobis inſigne totius ſanctitatis exemplar, uirum beatiſsimum, cu ius hodiè feſtum diem celebramus: habituri proculdubiò eum illo ſummæ & ſempiternæ beatitudinis conſortium, ſi non piguerit eum imitari, cuius eximias uirtutes non poſſumus nõ ſuſpicere & admirari. Eſt autem citra dubium in ſanctæ matris eccleſiæ ſcopus in celebrãdis ſolẽniter ſanctorũ memorijs, ut, queadmodũ S. Auguſtinus ait, meritis eorum conſocietur, atq; orationibus adiuuetur, ubi præmiſit idem uir ſanctus, fieri hoc etiam ad excitandam imitationem. Non enim debemus otioſi eſſe ſpectatores uel auditores tantum rerum ab illis præclarè geſtarum, ſed eorum exempla ceu calcar quoddam addere nobis debent ad inſiſtendum illorum ueſtigijs, quantum quidem noſtrarum fert uirium imbecillitas. Sed ad lectionem ueniamus, quæ ex eccleſiaſtici capitibus 44. & 45. ita contexta eſt, ut & quę ſanctis Confeſſoribus conueniant, magno iudicio depromantur, & hincinde intermittantur pleraque, quę minus congruere uiſa ſint. [Ecce ſacerdos magnus, qui in diebus ſuis placuit deo, & inuentus eſt iuſtus.] Nullum ueræ ſanctitatis, & iuſtitiæ certius poſsit produci argumentum, quàm ſic placuiſſe Deo, qui cum ſit totius uirtutis, iuſtitiæ & ſanctitatis fons, immò ipſa ſanctitas & iuſtitia, nihil ei placere poteſt, niſi quod ſanctum & iuſtum ſit. Dicitur autẽ ſacerdos magnus, puta gradus uel ordinis dignitate, uitæ ſanctimonia, & cæleſtis beatitudinis ſublimitate & excellentia. Magna eſt ſacerdotij dignitas, ita ut in Malachia propheta ſacerdos angelus Domini exercituum uocetur, eo cum accedit excellens uirtus, fit multo etiam maior, uirtuti autem eximiæ non poteſt non contingere præcipuum in cælis præmium. [Et in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio.] Ita de Moyſe ſcribit beatus Hieronymus, quòd ſexcentis millibus armatorum hominum impetrarit à Deo ueniam, nec cuiquam ambigendum, quin olim in terris degens hic uir ſanctus, crebrò ſuis precibus Dei iram flexerit & auerterit à populo ipſius curæ credito. [Non eſt inuentus ſimilis illi, qui conſeruaret legem excelſi.] Vnuſquiſque proprium donum habet à Deo, inquit Apoſtolus. Ita fit, ut alij atque alij ſancti in alijs & alijs uirtutibus excellant, habeantque ſinguli ſuas quaſdam peculiares dotes. Omnium autem hęc præcipue cura fuit, ut conſeruarent legem Dei excelſi, cunque in quibuſdam alij alios excellerent, in ſingulis aliquid eiuſmodi gratiæ eminere uiſum eſt, unde uix ſimilem habere putarentur alium, qui illis in ſeruanda lege diuina poſſet æquiparari. [Ideò iureiurando fecit illum Dominus creſcere in plebem ſuam.] Creuit in dies ſanctæ uitæ meritis, creuit opinione & fama ſanctitatis, Chriſti bonus odor factus in omni loco, creuit ſacerdotii ampliſsima functione, idque iureiurando, nempe certiſſimo diuinæ prouidentiæ decreto. Eiuſmodi enim ſancti uiri ineffabili Dei benignitate in Eccleſia exiſtunt, atque illorum uerbis, exemplis, precibus, permulti ab iniquitate reuocantur ad iuſtitiam, & qui boni ſunt, ad perfectiorem uiuendi rationem magis ac magis incitantur. Nec parui habendum eſt beneficij loco, cum populo ſuo uiros multa ſanctitate conſpicuos præficit Deus, quorum conſiliis regatur. Diuus Ambroſius ſancti Ioſeph conſilium Aegypto uniuerſæ profuiſſe ſcribit, ut non ſentiret ſeptem annorum ſterilitatem, alioſque populos miſerę famis leuaret ieiunio. Danielem quoque ex captiuis regalium cõſultorum arbitrum factum, conſiliis ſuis emendaſſe præſentia, annunciaſſe futura: Denique Moyſis omnem Iſrael quotidie conſilia præſtolatum, ubi etiam addit Ambroſius. Quomodo dubitare homines de eorum mentibus poſſent, quibus Deus tantam conferebat gratiam? Idem ipſe Ambroſius, quemadmodum in eius uita ſcribit Paulinus, flere ſolebat amariſsime, quotieſcunque nunciatum illi fuiſſet de cuiuſcunque ſancti ſacerdotis obitu. Intelligebat ſapientiſsimus pontifex, quantum decederet populo Dei, ex uita ſubtractis ſanctis epiſcopis. [Benedictionem omnium gẽtium

Cõtra Fauſtũ lib. 20. ca. 21.

Mal. 2

Cõtra uigilãtium.

1. Co. 7

Lib. 2. Officiorũ. c. 11.

tium dedit illi.] Apud omnes peruulgata eximiæ ſan-
ctitatis eius fama id effecit, ut omnibus admirationi
eſſet & uenerationi, omnes illum prædicarent & ce-
lebrarent, neque id in illius uitæ duntaxat, ſed in hūc
uſque diē ab omnibus laudatur, & in ſancto ſuo Deus
benedicitur. Id uero quanti ſit apud Deum meriti,
ita ſe geſsiſſe in uita, ut inde ad omnes promanet gra-
tiſsimus quidam uirtutis odor, dici ſatis non poteſt: ſi
cut e diuerſo ſummè ille deo inuiſus eſt & hominibus
maximè pernicioſus, cuius uita ſit aliis occaſio ruinæ
& peccandi incitamentum. Væ enim homini illi, per
Matt. 18. quem ſcandalum uenit. [Et teſtamentum ſuum confir
mauit ſuper caput eius.] Caput in ſcripturis diuinis
nonnunquam pro mente ſolet accipi. Itaque teſtamen
tum ſuper caput ſancti huius confirmatum eſſe, ita po
teſt intelligi, ſcripturæ diuinæ magnam noritiam di-
uinitus illius animo eſſe collatam, qua poſſet etiam
alios pro cuiuſque captu & conditione ſapienter ac
copioſè inſtituere. Eius uero tanto fuit doctrina effi-
cacior, & ſermo ad perſuadendum ualidior, quanto ui
ta ſanctior, & exemplis optimis inſtructior. Facile
enim apud auditores animum oratio dicentis ſuam
quādam uim exerit & energiam, ſi præſtet ipſius ope-
re, quod aliis nititur perſuadere. Quorū autem flagi
tioſa eſt uita, etſi prçclarè docere norunt, at tamen fa-
cile patent contemptui, & audiunt uelint nolint, Me-
Luc. 4. dice, cura teipſum. [Cognouit eum in benedictioni-
bus ſuis. [Cognoſcere dicitur Deus, quos approbat: ne
ſcire, quos damnat. Ita dicturus eſt multis in illo iu-
Matt. 7. & 25. Lu. 13. dicii die: Amen dico uobis, neſcio uos diſcedite à me
omnes operarii inquitatis. At hunc ſanctum uirum
quàm approbarit, quàm charum habuerit deus, te-
ſtantur tot egregia animi decora, tot dona chariſma-
tum, tot uirtutum ornamenta, quibus eum toti orbi
fecit uenerabilem. Nec ille in uacuum accepit dei gra-
tiam, ſed collata ſibi diuinitus gratiæ dona ſemper
in ſe augere ſtuduit, nunquam otio torpeſcens, nun-
quam inſolenter animo ſeſe efferens, ſed diuino ſem-
per inhærens timori, quæ retro ſunt oblitus, in ante-
riora ſeſe extendebat utrinque ſibi diligentiſsimè ca-
uens, ne uel deſidia & ignauia Dei gratiā negligeret,
uel ex acceptis chariſmatis animo intumeſcere. [Con-
ſeruauit illi miſericordiā ſuam.] Id nimirū merebatur
ſtudium irremiſſum gratiæ cumulandæ, & animus co
ram Deo ſyncerè & religioſè ſummiſſus ac humilis,
ab omni cum deſidia, tū faſtu alienus. Contra de Sau-
le ad regni faſtigium ſublato ſcriptura diuina comme
Reg. 15 morat, dixiſſe Samuelem ad illum, Nónne cum paruu
lus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus
es? Pro eo uero, quod abieciſti ſermonem Domini,
abiecit te Dominus, ne ſis rex. Hoc erat auferre ab illo
miſericordiam ſuam, quod maxime formidandum eſt
omnibus Chriſtianis, ne male & flagitioſe uiuendo
prouocent contra ſe iram Dei, & illius gratia miſeri-
cordia deſtituantur. [Et inuenit gratiam coram oculis
Domini.] O uere felices illos, qui gratiam inueniunt
apud Deum. Ab angelo Gabriele dictum eſt ad beatiſ-
Luc. 1. ſimam Mariam: Ne timeas Maria inueniſti enim gra-
tiam apud deum. Sed ad tantam gratiam, quantam
illa obtinuit, nulla aſpirat creatura, nempe ut conci-
piat & pariat filiū Dei, Placuiſſe Deo, hoc eſt, gratiam
inueniſſe coram oculis Domini. Chriſto autem quid
In 6. cap. Luca. pōt placere, inquit Ambroſius, niſi pax animi, puritas
cordis, charitas mentis? Hæc ſunt, quæ hominem effi
ciunt iuſtum, Deique fauorem ingentem illi conci-
liant. Multi multis modis & plerunque parum hone-
ſtis hominum præſertim potentum ambiunt gra-
tiam, & ſi beati & felices ea adepti uidentur. At ſan-
cti Dei homines uni Deo placere uel maxime ſtudue-
runt, humanos fauores ex animo declinantes. At inte
rim tamen ob eximiam uirtutem etiam magnis regi-
bus & principibus fuere chariſsimi, & hoc eſt, quod
ſequitur, [Magnificauit eum in conſpectu regum.]
Tanta res uirtus eſt ut, ſui poſſeſſorem quanuis alio-
qui uilem & humilem humano iudicio, tamen etiam
potentiſsimis dynaſtis reddat uenerabilem. De Anto- *In Vita S. Antonij.*
nio ſactiſsimo eremita ſcribit magnus ille Athana-
ſius, quanto in precio fuerit apud Conſtantinum Au-
guſtum, eiuſque filios Imperatores. Quis enim
non ueneretur præſentem in hominis pectore Chri- *Pſ. 67.*
ſtum, qui mirabilis eſt in ſanctis ſuis, & per eos mira
ac ſtupenda operatur? Herodes ille impius & crudelis *Mar. 6*
tyrannus, ſciens Ioannem Domini præcurſorem iu-
ſtum & ſanctum, libenter illum audiebat, & audito il
lo multa faciebat. Quidni enim obſeruaret homi-
nem tam ſanctum, in quo diuina maieſtas ſuæ præ-
ſentiæ haud obſcura prodebat argumenta? Sed inte
rim tamen uiri ſancti non ſolum non delectantur eiuſ
modi regum & hominum fauore, ſed cruciātur etiam.
Soli enim Deo placere cupientes, hominum ſalutem
ardenti amore & indefatigabili ſtudio promouere nī
tuntur, magni uero fieri ab illis, & haberi in precio,
prorſus non appetunt. [Et dedit illi coronam gloriç.]
Hoc uidelicet eſt, quod ſancti uiri unice cōcupiſcunt,
ut digni poſsint haberi apud Deum, qui ſint partici-
pes illius gloriæ ſempiternæ. Quanquam poteſt etiam
accipi de corona pontificiæ dignitatis, qua hunc ſan-
ctum deus in hac uita inſigniuit, ut authoritate & glo
ria ſpectabilis haberetur. Extant certæ hiſtoriæ, è
quibus diſci poteſt, quàm ſubmiſsè & reuerenter etiā
maximi reges erga ſanctos pontifices ſe geſſerint. [Sta
tuit illi teſtamentum ſempiternum,] quod quidam de
euangelica lege interpretantur, cui alia nō ſuccedet,
nempe ut illi conuenienter uiueret, quod etiam huic
beatiſsimo uiro magnę curę fuit. [Et dedit illi ſacer-
dotium magnum,] Vt eſſet pontifex, & paſtor gregis
ipſi crediti, quod ſacerdotium in Eccleſia excellentius
eſt, quam fuit in ſynagoga.] Et beatificauit illum in
gloria,] Vbi nunc fruitur in omnem æternitatem gau
dio domini ſui, & percipit ea, quæ nec oculus uidit, *1. Co. 2*
nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt.
[Fungi ſacerdotio, & habere laudem in nomine ip-
ſius. [Non exiguę laudis eſt, nec uulgaris meriti, pro-
be & integre perſungi ſacerdotio. Itaque ſanctus hic
pontifex uel ſacerdos, cuius hodie ſolennitate læta-
mur, ob rectè & inculpate, immo uerò etiam præclarè
adminiſtratum ſacerdotium nobis debet eſſe admo-
dum uenerabilis. Sunt in tanto honore multæ peccan
di & a uirtute deflectendi occaſiones, quibus omni-
bus nihil potuiſſe permoueri, eximiæ uirtutis eſt. Ha-
bebit itaque hic uir ſanctiſsimus laudem ſempiter-
nam, idque non in ſuo nomine, (non enim in ſe, ſed in
domino laudari uoluit, certiſsime ſciens, & gratiſsi-
mo animo confitens cum Apoſtolo, Gratia Dei ſum *1. Co. 15*
id quod ſum) ſed in Dei nomine, qui eum in hac uita
tot egregiis illuſtrauit uirtutum & chariſmatum or-
namentis, & in illa beata æternitate ſupra quam dici
aut cogitari queat, immenſis affecit gaudiis, & felici
tate beauit inæſtimabili & incomprehenſibili. [Et of
ferre illi incenſum dignum in odorem ſuauitatis.]
Quis uero pro dignitate queat explicare, quas ſanctæ
compunctionis lachrymas quæ contriti cordis ſuſpi
ria, quę ardentiſsimi amoris deſideria tū pro ſeipſo,
tum pro aliorum ſalute beatiſsimus hic dei amicus
cum eſſet adhuc in terris, quotidiè deo obtulerit? Ea
uero ſpirant deo odorem ſuauiſsimum, & eum mirè
conciliant. Legimus in Pſalmis Dauidem dicentem: *Pſ. 140*
Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu
tuo: in quem locum ita ſcribit Euthymius Græcus au
thor: Incenſum olim multa cōficiebatur cum impen-

ſa

ſa atque munditia iuxta legis mandatum, & gratiſsi- *Ex.30* mus Deo eſſe uidebatur is uapor, qoi illinc aſcendebat, eo quod odoratiſsimus eſſet, & quia nouum aliũ Dei cultum præſignabat: Dirigatur igit, inquit, oratio mea coram te, non ſecus atque legale illud incenſum ad te io cælum dirigitur, oratio, inquam, mea quæ incẽſi inſtar ex corde meo euaporat. Cor etenim meum igne quodam promptitudinis, uelnti ſocus atque altare quoddam accenſum eſt. Ita Euthymius. Et nos quoque hunc ſanctum Dei confeſſorem imitantes, ut Radulphi Ardentis uerbis utar, diſcamus Deo *Gen.4.* offerri ſacrificium, non alienum ut Cain, qui ſe deſerens, alienum obtulit, ſed offeramus ſacrificium di- *Le.10.* gnum, cor ſcilicet cootritum & homiliatum. Nec offeramus cum igne alieno, id eſt, cum igne terrenæ cupiditatis, ut Nadab & Abiu, qui ob hoc a Deo percuſsi ſunt, ſed cum igne diuino, id eſt, cum charitate. Nec offeramus illud cum tẽpore, ut tepidi, qui a Deo euo- *Ap. 3.* muntur ſed cum feruore deuotiſsimæ orationis, quatenus Deos noſtra deuotione odoretur & delectetur. Quod huius ſanctiſsimi Confeſſoris precibus oobis Deos concedere dignetor, Ameo.

DE CONFESSORIBVS, Matth.25.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Homo quidam peregre proficiſcens, uocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua. Et reliqua. Homilia beati Gregory Papæ.

LEctio Sancti euangelii, fratres chariſsimi, ſolicite cõſiderare oos admonet, ne nos qui plus cæteris in hoc muodo accepiſſe aliquid cernimur, ab authore mundo grauius inde iudicemur. Cum enim augentur dona, rationes etiam creſcunt donorum. Tãto ergo eſſe humilior, atque ad ſeruiendum promptior quiſque debet ex monere, quanto ſe obligatiorem eſſe conſpicit io reddenda ratione. Ecce homo qui peregre proficiſcitur, ſeruos uocat, eisque ad negocium talenta partitur, poſt multum uero temporis poſiturus rationem reuertirur, bene operantes pro apportato lucro remunerat, ſeruum uero a bono opere torpentem damnat. Quis itaque homo iſte eſt qui peregre proficilſcitur oiſi redemptor noſter, qui io ea carne quam aſſumpſerat, abiit in cælum? Carnis enim locus proprie terra eſt, quæ quaſi ad peregrinandum ducitur, dum per redemptorem noſtrum in cælo collocatur. Sed homo iſte peregre proficiſcens, ſeruis ſuis bona ſua tradidit, quia fidelibus ſuis ſpiritalia dona conceſsit. [Et uni quidem dedit quinque talenta, alii autem duo, alii uero commiſit unum.] Quioque etenim ſunt ſenſus corporis, uidelicet, Viſus, auditus, *Talenta quinq; Deo Vnum.* guſtus, odoratus & tactus. Quinque igitur talentis donum quinque ſenſuom, id eſt, exteriorum ſcientia exprimitur: duobus uero intellectus & operatio deſignatur, unius autem talenti nomine, intellectus tantummodo deſignatur. [Sedis qui quinque talenta acceperat, alia qoinque lucratus eſt:] quia ſunt nonnulli, qui & ſi interna ac myſtica penetrare neſciunt, pro intentione tamen ſupernæ patriæ, docent recta qoos poſſunt de ipſis exterioribus quæ acceperunt, dumque ſe a carnis petulantia, à terrenarum rerum ambitu, atque a uiſibilium uoluptate cuſtodiunt, ab his etiam alios admonendo compeſcunt. Et ſunt noonulli, qui quaſi duobus talentis ditati, intellectum atque operatinoem percipiuot, ſubtilia de internis intelligunt, mira in exterioribus operaotur, cunq; intelligendo & operando aliis prædicant, quaſi duplicatum de negocio lucrum reportant. Bene autem alia duo, uel alia qoinque in lucrum ueniſſe teſeruntur, quia dum utique ſexui prædicatio impenditur, quaſi accepta talenta geminaoiur. [Sedis qui unum talentum acceperat, abiens fodit io terram, & abſcondit pecuoiam dñi ſui.] Talentum in terra abſcondere, eſt accep- *Talẽtũ in terra abſcõdere* tum ingeniũ in terrenis rebus implicare, lucrũ ſpiritoale non quærere, cor a terrenis cogitationibus nunquam leuare. Sunt nanque nonoulli, qui donum intelligentiæ perceperunt, ſed tamen ſola quæ carnis ſunt, ſapiunt, de quibus per prophetam dicitur, Sapientes ſunt ut faciant mala, benè autem facere neſcieruot. *Hier.4* Sed Dominus qui talenta ſeruis contuli, rationem poſiturus redit, quia is qui nuoc pie ſpiritalia dona tribuit, diſtrictè in iudicio merita exquiret, quid quiſque accepit, conſiderat, & quod lucrum de acceptis reportet, penſat, Seruus qui gemioata talenta retulit, a Domino laudatur, atque ad æternam remunerationẽ intromittitur, cum ei uoce dominica dicitur: [Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te cõſtituã, intra io gaudiũ Dñi tui.] Pauca quippe ſunt bona omnia præſentis uitæ, quamlibet multa eſſe uideantur. Sed tūc fidelis ſeruus ſuper multa conſtituitur, quando deuicta omni corruptionis moleſtia, de æternis gaudiis in illa cœleſti ſede gloriatur. Tuoc ad Domini ſui gaudium perfectè intromittitur, quanto in ęterna illa patria aſſumptus, atque angelorum cœtibus admixtus, ſic interius gaudet de munere, ut nõn ſit iam quod exterius doleat de corruptione. Seruus autem qui operari de talento noluit, ad Dominum cum uerbis excuſationis redit, dicens, [Domioe, ſcio quòd homo durus es, metis ubi noo ſeminaſti, & congregas ubi noo ſparſiſti, & timens abii & abſcondi talentum tuum in terra. ecce habes quod tuum eſt.] Notandum quod inutilis ſeruus durum Dominom uocat, cui tameo ad lucrum deſeruire diſsimulat, & timuiſſe ſe dicit, in lucrum talentum expendere, qui hoc ſolum timere debuerat, ne hoc ſine lucro ad Dominum reportaret. Sunt eoim plerique intra ſanctam Eccleſiam, quorum iſte ſeruus imagi- *Seruus piger, quorũ ſit typus.* nem tenet, qui melioris uitæ uias aggredi metuunt, & tamen iacere in ſui torporis ignauia non pertimeſcunt. Cunque ſe peccatores conſiderant, ſanctitatis uias arripere trepidaot, & remanere in ſuis iniqoitatibus non formidant. Quorum benè Petrus adhoc in infirmitate poſitus ſpeciẽ tenet, cum uiſo miraculo piſcium, dixit: Exi a me Domine, quia homo *Luc.5.* peccator ſum. Immò ſi te peccatorum conſideras, oportet ut a te Dominum non repellas. Sed qui idcirco melioris habitus uias & rectoris uitæ apprehendere arcem nolunt, quia infirmos ſe eſſe conſpiciunt, quaſi & peccatores ſe fatentur, & Dominum repellunt, eumque quem in ſe ſanctificare debuerant, fugiunt, & uelut in perturbatione conſilium non habent, dum moriuntur, & uitam timent. Vnde & huic ſeruo protinus reſpondetur, [Serue male et piger, ſciebas quia meto ubi non ſemino, & congrego ubi non ſpargo, oportuit ergo te date pecuniam meam nummulariis, & ego ueniens, recepiſſem utique quod meum eſt, cum uſura.] Ex uerbis ſuis ſeruus piger conſtringitur, cum Dominus dicit: Meto ubi non ſemino, & congrego ubi non ſparſi. Ac ſi apertè dicat, Si iuxta tuam ſentẽtiã, & illud exquiro qđ ad erogandum non dedi, quanto magis à te exigo, quod ad erogandum dedi? Oportuerat ergo te dare pecuniam meam nummulariis, & ego ueniens utique recepiſſem quod meũ

eſt,

Pecunia dã da nũmularijs.

eſt, cum uſura. Pecuniam uerò num mulariis dare, eſt eis ſcientiam prædicationis impendere, qui hanc ualeant & dictis & operibus eaercere. Sed ſicut noſtrum periculum aſpicitis, ſi dnminicam pecuniam teneamus, ita ueſtrum, fraıres chariſsımi, ſolicitè penſate, quia cum uſutis à uobis eaigitur, quod audiſtis. In uſura quippe pecunia etiam non data recipitur. Cum enim hoc redditur, quod acceptum fuerat, etiam illud ſuperimpenditur, quod acceptum non eſt. Penſate ergo, fratres chariſsimi, quia de accepta hac uerbi pecunia uſuras ſoluetis, & curate, ut ea eoqđ audiſtis, ét alia ſtudeatis intelligere quæ non audiſtis, quatenus alia ex aliis colligentes, etiam illa diſcatis ea uobiſmetipſis agere, quæ necdum ea prædicatoris ore didiciſtis. Pigrum uerò ſeruum quæ ſententia feriat, audiamùs. [Tollite ab en talentum, & date ei, qni habet decem talẽta.] Opportunum ualdè uidebatur, ut quum a malo ſeruo unum talentum tollitur, ei potius, qui duo, quam qui quinque ralenta acceperat, dareıur. Illi enim dari debuit, qui minus quam qui plus habuit. Sed ſicut ſuperius diximus, per quinque ıalenta, quinque uidelicet ſenſus, id eſt, eaterinrum ſcientia deſignatur, per duo autem, intellectus & operatio eaprimitur. Plus ergo habuit qui duo, quam qui quinque talenta acceperat: quia qui per quinque talenta eaıeriorum adminiſtrationem meruit, ab intellectu internorum adhuc uacuus fuit. Vnum ergo talentum, per quod intellectum ſignificari diaimus, illi dati debuit, qui benè eateriora quæ acceperat miniſtrauit. Quod quotidiè in ſancta Eccleſia agi cernimus: quia plerique dum benè miniſtant exteriora quæ accipiunt, per adiũctam gratiam ad intellectum quoque myſticum perducuntur, ut etiam de interna intelligentia polleant, qui eateriora fideliter adminiſtrant. Generalis etiam moa ſententia ſubditur, qua dicitur: [Omni enim habenti dabitur, & abundabit, ei autem qui non habet, & quod uidetur habere, auferetur ab eo.] Habenti nanque dabitur, & abundabit, quia quiſquis charitatem habet, etiam dona alia percipit. Quiſquis charitatem non habet, etiam dona quæ percepiſſe uidebatur, amittit. Vnde neceſſe eſt, fraıres mei, ut per omne quod agitis, erga charitatis cuſtodiam uigiletis. Charitas autem uera eſt, & amicum diligere in Deo, & inimicum diligere propter Deum. Quam quilquis non habet, omne bonum amittit quod habet, talento quod acceperat, priuatur, & iuxta dominicam ſententiam, in tenebras eaterinres mittitur. Per pœnam quippe in exteriores cadet, qui per culpam ſuam ſpntè in interiores tenebras cecidıt. Illic coactus patitur tenebras ultionis, qui hic libenter ſuſtinuit tenebras uoluptatis. Sciendum uero eſt, quod nullus piger ab hac talenti acceptione ſecurus eſt. Nullus nanq; eſt, qui uetaciter dicat: Talentum minimè accepi, non eſt unde rationem ponere cngar. Talenti enim nomine, cuilibet panperi etiam hoc ipſum reputabitur, quod uel minimum accepit. Alius nanque accepit intelligentiam, prædicationis miniſteriun debet ea talento. Alius terrenam ſubſtantiam accepit, erogatinnem talenti debet ea rebus. Alius nec intelligentiam internorum, nec rerum affluentiam accepit, ſed tamen didicit artẽ qua paſcitur ipſa ars ei in talenti acceptinne reputabitur. Alius nihil horum aſſecutus eſt, ſed tamen fortaſſe locum familiaritatis apud diuitẽ meruit, talẽtũ pnfecto familiaritatis accepit. Si ergo nihil pro indigentibus loquitur, pro talenti retentinne damnatur. Habens igitur intellectum, curet omnino ne taceat. Habens rerum affluentiam, uigilet ne à miſericordiæ largitate torpeſcat. Habens artem qua regitur, magnopere ſtudeat, ut uſum atque utilitatem illius cum proaimo partiatur.

Sine charitate cætera dona pereunt. Matt. 2L.

Nemo talenti expers eſt.

Habens alloquendi locum apud dinitem, damnationem pro reteno talento timeat, ſi cum ualet, nõ apud eum pro pauperibus intercedat. Tantum quippe ab unoquoque noſtrum uenturus iudea eaigit, quantnm dedit. Vt ergo de ralenti ſui rationibus redeunte Domino quiſque ſecurus ſit, cum timore penſet quotidiè qđ accepit. Ecce nãq; iã iuata eſt, ut ille q peregrè pſectus eſt, redeat. Quaſi peregrè qppe abijt, q de hac terra, in qua natus eſt, lõgè diſceſsit. Sed profecto reuertitur, ut de talentis ratinnes ponat, quia ſi à bona actione torpeſcimns, de ipſis donis quæ contulit, nos diſtrictius iudicat. Conſideremus igitur quæ accepimus, atque in eorum erogatione uigilemus. Nnlla nos à ſpirituali opere terrena cura impediat, ne ſi in terra talentum abſconditur, talenti Dominus ad iracundiam prouocetur. Piger etenim ſeruns cum iam iudea culpas examinat, talentnm de terra leuat, qnia ſunt pleriqne, qui tũc ſe à terrenis deſiderijs uel operibns ſubtrahunt, quando iam per animaduerſionem iudicis ad æternum ſupplicium trahuntur. Antè ergo de talenti nnſtri ponenda ratione uigilemus: ut cum iam iudea ad feriendum imminet, lucrum nos quod fecimus, excuſet.

DE CONFESSORIBVS.

Matth. 25.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Homo quidam peregre proficiſcens, uocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua. Et reliqua.

Homilia Haymonis epiſcopi.

IN ſimilitudinibus, qnas ad ignorãtiam noſtram inſtruendam Dominus propoſuit, ſolicitè conſiderandum eſt, quia ſic quædam ad noſtram proponũtur admonitinnem, ut ſpecialiter ad ipſum Dei & hominum pertineãt mediatnrem. Qnod in hnius lectinnis ſerie comprobatur, cum dicitur: [Homo quidam peregrè proficiſcens, uncauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua.] Homo enim iſte per ſimilitudinem Dnminus Ieſus Chriſtus accipiendus eſt, qui cum ſit Deus ante ſecula, homo factus eſt in fine ſeculorum, de quo ſcriptum eſt, Homo factus eſt in ea, & ipſe fundauit eam altiſsimus. Iſte antem homo peregrè profectus eſt, quando carnem, quam ex hominibus aſſumpſit, aſcendendo in cælum eleuauit. Ea eo enim tempore, quo primo homini dictum eſt: Terra es, & in terram ibis, locus pnpriè carnis, rerra eſt. Sed iſte homo peregrè profectus eſt, qnia caro quam aſſumpſit, non corruptionem uidit, ſed poſt reſurrectionem in cælos aſcendit. Huius hominis ſerui, homines ſunt, quos ad ſeruiendum ſibi, ſeque laudandum rationabiles condidit. Huic autem homini ſeruire ſumma libertas eſt, ab eius ſeruitute recedere, turpiſsima ſeruitus eſt. Huius ſe ſeruum gloriabatur Paulus Apoſtolus, cum dicebat, Paulus ſeruns Chriſti Ieſu. Et iterum, Gratias ago Deo meo, cui ſeruio à progenitoribus meis. Et Pſalmiſta, Ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ.

Pſ. 86. *Gen. 3.* *Rom. 1.* *2. Ti. 1.*

tue. Et iterum: Seruus tuus ſum ego. Bona autem huius hominis, ſpiritualia dona ſunt, id eſt, uirtutes animæ, quæ de eius bonitate ſunt natæ, & illius largitate nobis collatæ: qualis eſt, charitas, pax, patientia, humilitas, caſtitas, ſobrietas, & his ſimilia. Ergo peregrè profecturus, uocatis ſeruis tradidit bona ſua, quia ſpiritualibus ſpiritualia dona conceſsit. Et quia eadem dona non omnes æqualiter accipiunt, ſed ſecundum dantis diſtributionem, alius plus, alius minus proficit, rectè dicitur: [Et uni dedit quinque talenta alij duo, alii uerò unum, unicuique ſecundum propriam uirtutem: & profectus eſt ſtatim.] Sicut talentum apud antiquos uariis modis librabatur, ita dona ſpiritus ſancti diuerſa ſunt iuxta accipiẽtium merita, non in ſe, ſed in illis qui ea accipiunt. Nam ab uno Domino diuerſa dona ſeruis dantur, iuxta illud quod ait

1.Co.12 Apoſtolus: Alii quidem per ſpiritum datus ſermo ſapientię, alii autem ſermo ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum: alteri fides in eodem ſpiritu, alii gratia ſanitatum in uno ſpiritu, alii operatio uirtutum, alii prophetia, alii diſcretio ſpirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout uult. In quinque ergo talentis, quinque ſenſus corporis deſignantur, per quos exterior homo regitur, uiſus uidelicet, auditus, guſtus, odoratus, & tactus: in duobus autem, intellectus & operatio deſignatur. Et unius talenti nomine intellectus ſolummodò exprimitur. Plus ergo accipit cui duo, quam cui quinque talenta commiſſa ſunt: quia ſunt nonnulli, qui per exteriores, ſenſus bona quæ poſſunt operantur, & tamen intellectu ſpirituali minus proficiunt. Sũt uero & aliqui, qui & extrinſecos magna agũt, & interius maiora intelligunt. Sunt etiam aliqui, qui unum tantum talentũ accipiunt, quia bona quidẽ intelligunt, ſed operari minimè ſtudent, de quibus ſcri-

Iere.4. ptum eſt: Sapientes ſunt ut faciant mala bene autem facere neſcierunt. Quòd autem ſtudioſè multiplicandis bonis operibus inſiſtere debeamus, manifeſtatur cum ſubditur: [Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinq;. Similiter qui duo acceperat, lucratus eſt alia duo.] Iã ſuperius per quinque talenta, quinque corporis ſenſus: & per duo, intellectum & operationem diximus

Talenta ut duplicẽtur. deſignari. Quinque ergo talenta geminare, eſt per exteriores ſenſus deuotiſsimè Deo ſeruire, tribuendo eſurienti cibum, ſitienti potum, nudo ueſtitum, in carcere poſitum requirendo, infirmum uiſitando, mortuum ſepeliendo, aliaque pietatis opera implendo. Quaſi enim talenta multiplicando geminantur, quando nonnulli tardiores in ſenſu, per conſuetudinem boni operis in intellectu ſpirituali proficiũt. Duo quoque talenta geminant, qui benè uiuendo & benè docendo Eccleſiam Dei multiplicare non negligunt,

2.Tim. 2. illud attendentes, quod ad Timotheum ſcribitur, Doctrinam quam accepiſti à me, fidelibus commenda hominibus, qui idonei ſint & alios docere. Taliter accepta talenta ſeruis ſpiritualibus geminare ſuadebat

Ro. 12. Apoſtolus, cum dicebat. Habentes donationes ſecundum gratiam, quæ data eſt nobis, differentes, ſiue prophetiam, ſecũdum rationem fidei, ſiue miniſterium, in miniſtrando, ſiue qui docet, in doctrina, qui exhortatur, in exorhortando, qui tribuit, in ſimplicitate, qui præeſt, in ſolicitudine, qui miſeretur, in hilaritate. [Qui autem unum acceperat, abiens fodit in ter-

Talẽtũ in terra abſcõdere ram, & abſcondit pecuniam Domini ſui.] Quaſi enim unum talentum in terra abſcondit, qui ingeniũ quod a Deo accepit, in terrenis actibus occupat, ſeſeque totum in mũdi amore obligat. Sed ueniet tempus, quando ſpirituales de acquiſito lucro gaudeant, & mundi amatores pro ſuis cupiditatibus erubeſcant. unde & ſubditur: [Poſt multum uero temporis uenit Dominus ſeruorum illorum, & poſuit rationem cum eis.] Poſt multum tempus Dominus redire dicitur quia longum ſpatium eſt inter Domini aſcenſionem, & ſecundum eius aduentum. Tunc enim ratio cum ſeruis ponetur, quando diſtrictè a nobis exiget dona, quæ miſericorditer nobis tribuit, quando aſtabimus ante tribunal Chriſti, ut Apoſtolus ait, rationem pro- *Ro. 14.*

his quæ geſsimus, redituri. Felix autem, qui in illa hora diſcuſsionis talis inuentus fuerit, qualis iſte memoratur, de quo ſubditur, Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens, Domine, quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuper lucratus ſum.] Ex quinque enim talentis alia quinque lucratur, qui per quinque ſenſus corporeos quos ſupra diximus, bona quæ poteſt, operatur. Sunt enim nonnulli in Eccleſia, qui cum tardiores uideantur ingenio, tamen dum per exterius miniſterium fideliter Deo ſeruiunt, eius munere ad ſpiritualem intellectum perducuntur, intantum ut etiam aliquando in eccleſiaſticum magiſterium eligãtur. Qualem autem mercedem ſit recepturus, manifeſtatur, cũ ſubditur, [Ait illi Dominus eius, Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui.] Pauca enim ſunt omnia præſentis uitæ ad comparationem futurorum bonorum, quamuis magna eſſe uideantur. Qui ergo ſuper pauca fidelis fuit, ſuper multa conſtituitur, quia is qui terrenam ſubſtantiã bene diſpẽſauit pro rebus tranſitoriis perpetuam accipiet mercedẽ audiens ab ipſo iudice, Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod uobis paratũ eſt a conſtitutione mũdi. *Matt. 25.*

[Acceſsit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Dñe, duo talenta tradidiſti mihi, ecce alia duo ſup lucratus ſum.] Similiter alia duo lucratur talenta, qui à Domino duo acceperat, quando is qui intellectum & operationẽ habet, nõ ſolũ benè uiuẽdo, ſed ẽt benè docẽdo plurimos & ad amorẽ dei uocat. Notãdũ aũt, quòd & is qui de quinque talẽtis decẽ, & is qui de duobus quatuor reportauit, æquali uoce collaudatur, cũ utrique à Domino dicitur, [Euge ſerue bone & fidelis,] quod eſt, bene gaude. Et qualiter ſeruus cum Domino gaudeat, declaratur, cum ſubinfertur: [Quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam.] Cui rectè dicitur. [Intra in gaudiũ Domini tui.] Quia cum tantis, & pro tantis mercedem accipiet, quãtos bene uiuẽdo, bene docẽdo lucratus eſt. In quibus uer- *Merces bona uita & doctrina.*

bis intelligimus, quia illi maiorẽ mercedẽ ſunt à Domino in æterna uita recepturi, qui bene uiuendo (ut diximus) & benè docendo, ad aliorum eruditionem uel doctrinam ſpiritualiter inuigilant. Quod alibi Dominus apertius declarat, cũ dicentibus Apoſtolis, Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes? Reſpondit: Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit dominus ſuus ſuper familiam ſuam, *Lu. 12.*

ut det illis cibum in tẽpore? Beatus ille ſeruus, quem cum uenerit dominus eius, inuenerit ſic facientem. Amen dico uobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eũ. Qui enim ſuper omnia bona cõſtituitur, duplicem mercedem accipiet, non ſolum quia ſanctè uixit, ſed etiam quia dignè docuit. Vnde Daniel cum de reſurrectione mortuorum loqueretur, ut oſtenderet magiſtros ſpirituales ſuper omnia bona conſtituendos, ait, Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi *Dã. 12*

ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudiũt multos quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Quam deſiderabilem uocem, & ineffabile gaudium audire deſiderans beatiſsimus pater noſter, cuius hodiè feſtiuitatem celebramus, talentum ſibi creditum benè docen-

do & bene uiuendo ſtuduit erogare, ut geminatum
illud Domino reportaret, non tãtum monendo pios,
Prou. ſed etiam comprimendo reprobos. Et ideo quia iux-
10. ta ſcripturæ uocem, gaudium patris eſt filius ſapiens,
tanta huius excreſcunt merita gaudiorum, quanta in
crementa proficiunt ſpiritalium filiorum. Vnde neceſ
ſe eſt, ut unuſquiſque noſtrum, fratres chariſsimi hu-
ius beatiſsimi patris noſtri ueſtigia ſequentes, talen-
tum quod à deo accepimus, non in terra abſconda-
mus, ſed cum magno deſiderio erogare ſtudeamus, ut
geminatum Domino referamus. Et quia alius artem
legendi, alius cantandi, alius prædicandi, alius pin-
gendi, alius ea quæ ad ornatum eccleſiæ pertinẽt, fa
bricandi talentum accepit, aliis hoc quod didicit, ſtu
deat erogare. Non ſolum in eccleſiaſticis miniſterijs,
ſed etiam ſunt tales in hoc populo, qui diuerſas artes
habent quibus uictitant, alii cæmentarii, alii lignarii,
alii fabri, alii ſectores: & unicuique ars qua paſcitur,
pro talenti commendatione reputabitur: & ſi in hoc
quod ſcit, alios inſtruit, mercedem in futuro recipiet.
Qualiter autem huiuſmodi talentum quod accepit,
erogare debeat, Dominus oſtendit cum ait: Gratis ac-
Matt. cepiſtis, gratis date. Vnde neceſſe eſt, fratres dilectiſ-
10. ſimi, unicuique noſtrum, ut cũ ſumma diligentia uigi-
lanter cogitet, quatenus talentum quod accepit, dupli
catum Domino repræſentet. Si autem ſuæ talentum
utilitatis prodeſſe aliis non uult, timeat increpatio-
nem, quam is qui talentum unum in terra abſcondit,
à Domino audiuit: [Serue male & piger, quarè non de
diſti pecuniam meam nummulariis, & ego ueniẽs, re
cepiſſem utique quod meum eſt, cum uſura?] Et implé
bitur, quod ſequitur, [Tollite ab eo talentum, & da-
te illi, qui habet decem talenta.] quia quicunque ſine
charitate operatus eſt, bona in conſpectu Dei non
ſunt, quamuis bona coram hominibus uideantur. Tãto
enim quiſq; ampliorẽ gloriam cum Domino poſside-
bit, quanto largius talentum acceptum pro eius amo-
re erogauerit: quod ipſe præſtare dignetur, qui cum
patre & ſpiritu ſancto uiuit &c.

DE CONFESSORIBVS.

Luc. 19.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis para-
Libro. *bolam hanc: Homo quidam nobilis abijt in regionem*
5. *longinquam accipere ſibi regnum, & reuerti. Et reli-*
Com- *qua. Homilia uenerabilis Bedæ presbiteri.*
menta-
riorum QVoniam Diſcipuli ſupra audita Dominĩ
in ca- paſsione uel reſurrectione Hieroſolymis
put. implenda, non intelligebant, quæ dice-
19. Lu. bantur exiſtimantes continuo regnum
Dei eſſe uenturum, hanc eorum ignoran
tiam illuminans, oſtendit ſe primo ſui regni fidem to
to orbe diſperſurum, ac ſic in fine mundi iudicem om
nium ſeculorũ regemque uenturum. Dixit ergo: [Ho
mo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, ac
cipere ſibi regnum & reuerti.] Homo nobilis ille eſt
L. 19 cui ſuperius cæcus clamabat. Fili Dauid, miſerere mei
Ioã. 12 & uenienti Hieroſolymam concinebat, Hoſanna fi-
lio Dauid, benedictus qui uenit in nomine Domini
rex Iſrael. Longinqua regio, Eccleſia eſt ex gentibus,
Pſal. 2. de qua eidem homini nobili, qui loquitur, Ego autem
conſtitutus ſum ex ab eo: dr̃ à pr̃e, Poſtula a me, & da
bo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſsionem
tuam terminos terræ. Quæ uidelicet hæreditas ac poſ
ſeſsio bifaria ratione regio longinqua uocat̃, uel quia
a finibus terræ clamat ad dominum, uel quia longè
eſt à peccatoribus ſalus, & cum deus ubique ſit præ
ſens, longe tamen ab eorum ſenſu, qui idola colunt,
deus uerus abeſt. Sed qui erant longè, facti ſunt pro- Epheſ.
pè in ſanguine Chriſti. [Vocatis autem decem ſeruis 2.
ſuis, dedit eis decem mnas.] Denarius numerus ad le-
gem pertinet propter decalogum. Vocat igitur pater
familias decem ſeruos, quia elegit diſcipulos per lite-
ram legis imbutos. Dat eis decem mnas, quia dicta
legis ſpiritualiter intelligẽda reuelat. Poſt paſsionem Lu. 24
quippe reſurrectionemque ſuam aperuit illis ſenſum,
ut intelligerent, ſcripturas. Mina nanque, quam Græ-
ci mnam uocant, centum drachmis appẽditur. Et om
nis ſcripturę ſermo, quia uitæ cœleſtis profectionem
ſuggerit, quaſi numeri centenarii pondere fulgeſcit.
[Et ait illis: Negociamini dum uenio.] Verba, inquit,
legis ac prophetarum myſtica interpretatione diſcuſ-
ſa populis offerte, atque ab eis fidei confeſsionem, mo
rumque probitatem recipite, iuxta quod Pſalmiſta Pſ. 80.
ſuis auditoribus præcipit, dicens. Sumite pſalmum, &
date tympanum, hoc eſt, laudem prędicationis in cor
dis intentione percipite, & deuotionẽ operis in car-
nis caſtigatione redhibete. Tympanum quippe, eſt
pellis in ligno extenta. Pellis uero in ligno extenta, ca
ro eſt noſtra ad exemplum dominicæ crucis afflicta.
[Ciues autem eius oderant eum, & miſerunt legatio
nem poſt illum, dicentes, Nolumus hunc regnare ſu- Ioã. 15
per nos.] Ciues impios Iudæos dicit, de quibus ali-
bi proteſtatur, Nunc autem & uiderunt, & oderunt
& me, patrem meum. Qui non ſolum præſentem uſ-
que ad mortem crucis oderunt, ſed etiam poſt reſurre
ctionem eius immiſerunt apoſtolis perſecutionem, &
prædicationẽ regni cœleſtis ſpreuerunt. [Et factũ eſt
ut rediret accepto regno.] Significat tẽpus, quo i mani
feſtiſsima & eminẽtiſsima claritate uẽturus eſt, q eis Ioã. 18.
humilis apparuit, cum diceret, Regnũ meum non eſt
de hoc mundo. [Et iuſsit uocari ſeruos, quibus dedit
pecuniam, ut ſciret quantum quiſque negociatus eſ-
ſet.] Vt ſciret, inquit, nõ quo eũ quid lateat cui uerſsimè Ioã. 21
dictum eſt, Domine, tu omnia ſcis, ſed ſcire dicit, id
eſt, ſcire omnes faceret. Tunc enim omnium opera &
cogitationes palàm omnibus oſtenduntur, quomodo
in Deuteronomio, Tentat, inquit, uos Dominus deus Deut.
ueſter, ut ſciat ſi diligitis eũ, hoc ẽ, ſciri faciat. Nemo 15.
ſanè arbitretur, eos ſolummodo quibus gratia prædi- iuxta
candi data eſt, nõ autem & eos quibus prædicata eſt, ſeptua-
ad iudicium tunc eſſe uocandos, ipſi ſunt enim pecu- ginta.
nia, quam boni ſerui acquiſiere mercando, quin
etiam ſciat eos quoque, quibus nunquam eſt prędica-
tum, ibidem eſſe damnãdos, de quibus infra dicemus.
[Venit autem primus, dicens: Domine, mna tua de-
cem mnas acquiſiuit.] Primus ſeruus, ordo doctorum
eſt in circunciſionem miſſorum, qui unam mnam ne-
gociaturus accepit, quia unum dominum, unam fi- Epheſ.
dem, unum baptiſma, unum deum pręedicare iuſſus 4.
eſt. Sed hæc eadem mna, decem mnas acquiſiuit, quia
populum ſub lege conſtitutum, ſibimet docendo ſo-
ciauit. [Et ait illi: Euge ſerue bone, quia in modico
fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſupra decem ci-
uitates.] In modico ſeruus eſt fidelis, qui nõ adulterat 2. Co 2
uerbum dei ſed ſicut ex deo, coram deo, in Chriſto
loquitur. Quicquid enim in præſenti percipimus do-
notum, in comparatione futurorum perpaucum eſt
& modicum, quia ex parte cognoſcimus, & ex parte 1. Co. 13
prophetamus cum autem uenerit quod perfectum
eſt, euacuabitur quod ex parte eſt. Ciuitates autem,
decem, ſunt animæ per legis uerbum ad gratiam euan
gelii uenientes, quibus tunc iure glorificandus ille
præponitur, qui eis pecuniam uerbi dignè Deo
commodauerat. Vnde quidam negociator egre-
gius ciuitates, quibus præerat, hoc eſt animas
quas

quas regendas acceperat, alloquens: Quæ eſt, ait, ſpes
1. Theſ. 2. noſtra, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nónne uos
ante Dominum Ieſum? [Et alter uenit, dicens: Dñe,
mna tua fecit quinque mnas.] Seruus iſte, cœtus eſt
eorum, qui præputio euangelizare miſſi ſunt: Cui Do-
minus ad prædicandũ eunti, unam mnam, id eſt, unã
eandemque fidem, quæ & circuncisioni credita eſt,
præſtiterat. Sed hæc quinque mnas fecit, quia gentes
corporis ſenſibus anteà mancipatas, ad fidei euange-
licæ gratiam conuertit. [Et huic ait: Et tu eſto ſupra
quinque ciuitates,] hoc eſt, ex earum, quas imbueras,
animarum fide & conuerſatione, magnus ſublimisq;
fulgeto. De quibus myſticè dicit Eſaias: In die illa
Eſai. 19. erunt quinque ciuitates in terra Aegypti, loquentes
lingua Chanaan. Quinque enim ciuitates in terra
Aegypti, quinque ſunt corporis ſenſus, quibus in hoc
mundo utimur, uidelicet uiſus, auditus, guſtus, olfa-
Mat. 5 ctus, & tactus. Et qui uiderit mulierem ad concupiſcẽ
dum eam, qui auertit aures ſuas ne audiat pauperem,
Eph. 5 qui inebriatur uino, in quo eſt luxuria, qui coronari
Sap. 2. ſe gaudet roſis antequàm marceſcant, cuius ſanguine
Pſ. 25. plenæ ſunt manus, & dextera repleta eſt muneribus:
huiua quinque ciuitates loquuntur lingua Aegypti,
id eſt, uniuerſi ſenſus faciunt opera tenebrarũ. Aegy-
ptus enim tenebras ſonat. At qui obturat aures ſuas
Eſ. 33. ne audiat ſanguinẽ, & claudit oculos ſuos ne uideat
malum, & qui guſtat & uidet quàm ſuauis eſt Domi-
nus, qui caſtigat corpus ſuum, & ſeruituti ſubijcit,
qui poteſt dicere cum Apoſtolo: Chriſti bonus odor
2. Cor. 2. ſumus Deo: huius ciuitates loquuntur lingua muta-
ta, quod interpretatur Chanaan. Et qui eas a tenebris
docendo commutauerit, rectè quinque ciuitatibus
præfici memoratur: quia non de ſuis tantum, ſed & de
auditorum ſuorum quos ad lucem uocauit, profecti-
bus honoratur. [Et alter uenit, dicens: Domine, ecce
mna tua, quam habui repoſitam in ſudario. Timui.n.
te, quia homo auſterus es, tollis quod non poſuiſti, &
metis quod non ſeminaſti.] Seruus qui negociari iuſ-
ſus, acceptam Domini pecuniam in ſudario repoſuit,
oſtendit eos, qui ad prædicandum idonei, prædicatio
Pecu- nis officium iubente Domino per eccleſiam, uel ſaltẽ
niã in ſuſcipere, uel ſuſceptum dignè gerere detrectant. Pe-
ſudario cuniã quippe in ſudario ligare, eſt percepta dona ſub
ligare. ocio lenti torporis abſcondere. Sunt.n. homines hac
ſibi peruerſitate blandientes, ut dicant: Sufficit ut de
ſe unuſquisque rationem reddat, quid opus eſt alijs
prædicare, ut etiã de ipſis rationem reddere quiſque
cogatur? cum apud Dominum etiam illi ſint inexcu-
ſabiles, quibus lex data non eſt, neque audito euange
lio dormierunt, quia per creaturam poterant creato-
rem agnoſcere. Hoc eſt enim quaſi metere, ubi nõ ſe-
minauit, id eſt, eos etiam impietatis reos tenere, qui-
bus uerbum legis aut euangelij miniſtratum eſt. Hoc
autem ueluti periculum iudicij deuitantes, pigro lan-
guore a uerbi miniſtratione conquieſcunt, & hoc eſt
quaſi in ſudario ligare quod acceperunt. [Dicit ei: De
ore tuo te iudico ſerue nequam.] Seruus nequam uo-
Ser- catur, quia & piger & deſes eſt ad exercendum nego
uus ne- cium, & procax, & ſuperbus ad accuſandum Domini
quam. iudicium. [Sciebas quod ego auſterus homo ſum, tollẽs
quod non poſui, & metens quod non ſeminaui. Et
quare non dediſti pecuniam meã ad menſam?] Quod
putauerat ſe pro excuſatione dixiſſe, in culpam pro-
priam retorſit. Si, inquit, durum & crudelem eſſe
me noueras, & aliena ſectari, ibique metere ubi non
ſeuerim, quare iſtiuſmodi cogitatio tibi non incuſſit
timorem, ut ſcires me mea diligentius quæſiturum,
& dares pecuniam meam ſiue argentum ad menſam?
Pſ. 11. Vtrunque enim argyrion Græcus ſermo ſignificat.
Eloquia Domini, inquit, eloquia caſta, argentum igne
examinatum. Pecunia ergo & argentum, prædicatio
euangelij eſt, & ſermo diuinus, qui dari debuit ad mẽ
ſam, hoc eſt, promptis paratiſque fidelium cordibus
intimari. Ad quam uidelicet menſam, id eſt, audito-
rum mentem, non alia quàm dominica eſt deferen-
da pecuniã, ut omnis ſermo docentis, ſcripturæ ſen- *1. Pe. 4*
ſum ſequatur. Nam quòd hic Dominus non quam-
libet pecuniam, ſed ſuam dicit nummularijs eſſe fœ
nerandam, exponit Apoſtolus, dicens: Si quis loqui
tur, quaſi ſermones Dei. [Et ego ueniens, cum uſuris
utique exegiſſem illud.] Qui uerbi pecuniam a do
ctore percipit emittitque credendo, neceſſe eſt eam
cum uſuris ſoluat operando, ut quod auditu didicit, exe
quatur & actu. In uſura quippe pecunia etiam non
data recipitur. Vel certè de accepto uerbi fœnere
uſuras ſoluit, qui ex eo quod audit, etiam alia ſtudet
intelligere, quæ necdum ex prædicatoris ore didicit.
[Et aſtantibus dicit: Auferte ab illo mnam, & date il
li qui decem mnas habet. Et dixerunt ei. Domine, ha
bet decem mnas.] Rectè amittit collatam gratiam,
quam prædicando alijs communicare neglexit, ut ei
augeatur, qui inde laborauit, iuxta quod angelo Ephe
ſi eccleſiæ dicitur: Et mouebo candelabrum tuum de
loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris. Et cum regioni *Apo. 2*
chriſma, quod ſuperbiendo Saul amiſit, Dauid obe-
diendo promeruit: Spiritus, inquit, Domini diſceſ-
ſit a Saul, & directus eſt in Dauid a die illa, & dein- *1 Reg. 16.*
ceps. Quòd uerò ablata a nequam ſeruo mna, ei qui
decem mnas habebat, dari iuſſa eſt, myſticè, ut reor,
indicat intrante plenitudine gentium, omnem Iſrael
ſaluum futurum, & tunc abundantiam gratiæ ſpi- *Rom. 11*
ritualis, quam nos modo tepenter exercemus, illius
populi doctoribus eſſe conferendam. [Dico autem
uobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit: ab
eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur
ab eo.] Hoc ad ſuperiorem ſententiam reſpicit, do
cens & illum poſſe amittere munus Dei, qui habens
non habet, id eſt, non utitur, & in eo augeri, qui ha-
bens habet, hoc eſt, bene utitur. Quæ gratiarum
mutatio, quoniam in hac uita geri ſolet, notan-
dum quòd illud Domini redeuntis examen, etiam
nunc ex parte celebratum; ſed tunc eſt uniuerſali-
ter implendum. Quotidiè nanque accepto a patre
regno redit, quia peregrinantis in terra Eccleſiæ ſem-
per ſtatum conſpicit. Quotidiè in tanto fidelium
ſeruorum numero, huic pecuniam negociaturo com
modat, in altero modum conſummati operis exa-
minat. Hunc fideliter prudenterque laborantem,
amplioris gratiæ munere donat: illum deſidias mol-
les, & marcida luxu ocia ſectantem, & eo quod
dederat, priuat. Verum uniuerſali manifeſtato iu-
dicio, quod dictu quoque terribile eſt, multi qui
ad docendum uidebantur idonei, ob negligentiæ ſuæ
noxam inter indoctos reputabuntur. At alii ſim-
pliciores fratres, & elementorum penitus ignari, ob
conuerſationis tamen eximiæ deuotionem, inter apo-
ſtolicos doctores præmia ſumma percipient. Qui *Matt. 10.*
enim recipit prophetam in nomine prophetæ, merce
dem prophetæ accipiet. In hoc autem quod ſequi-
tur: [Veruntamen inimicos meos illos, qui noluerunt
me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite añ me,]
impietatem Iudæorum uel omnium reproborum, ad
Chriſtum conuerti nolentium, ſignificat in die iudi-
cii puniendam, ut per duos fideles ſeruos, utriuſque
populi doctores: per decem & quinque mnas, id eſt,
credentes populi, per ſeruum nequam, mali catholi-
ci, per inimicos, qui eum ſuper ſe regnare noluerunt,
impietates eorum, qui uerbum fidei aut nunquam
audire, aut malè interpretando corrumpere ma-
luerunt; per meſſionem ruris non ſeminati, eorum

etiam quos uerbum Dei nec audire contigit, diſcuſſio ſignetur. Quibus quinque perſonis omne genus humanũ, quod in die iudicij futurum eſt, exprimit.

DE CONFESSORIBVS.

Luc. 12.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Sint lumbi ueſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus ueſtris. Et uos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum, quando reuertatur a nuptijs. Et reliqua. Homilia beati Gregorij Papæ.

Sancti euãgelij fratres chariſsimi, aperta uobis eſt lectio recitata: Sed ne aliquibus ipſa eius planities alta fortaſſe uideatur, eam ſub breuitate tranſcurrimus: quatenus eius expoſitio ita neſcientibus fiat cognita, ut tamen ſcientibus non ſit oneroſa. Quia uiris luxuria in lumbis ſit, fœminis in umbilico, teſtatur Dominus, qui de *Iob. 40* diabolo ad beatum Iob loquitur, dicens: Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius in umbilico uẽtris eius. A principali igitur ſexu, lumborum nomine luxuria deſignatur, cũ Dominus dicit: [Sint lumbi ue- *Lũbos præcingere.* ſtri præcincti.] Lumbos enim præcingimus, cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus. Sed quia minus eſt mala non agere, niſi etiam quiſque ſtudeat & bonis operibus inſudare, protinus additur: [Et lu- *Lucernæ ardẽtes.* cernæ ardentes in manibus ueſtris.] Lucernas quippe ardentes in manibus tenemus, cum per bona opera proximis noſtris lucis exempla monſtramus; De qui- *Mat. 5* bus profectò operibus Dominus dicit: Luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona, & glorificent patrem ueſtrum, qui in cælis eſt. Duo autem ſunt, quæ iubentur, & lumbos præcingere, & lucernas tenere; ut & mundiria ſit caſtitatis in corpore, & lumen ueritatis in operatione. Redemptori etenim noſtro, unum ſine altero nequaquam placere poteſt, ſi aut is qui bona agit, adhuc luxuriæ inquinamenta non deſerit, aut is qui caſtitate præeminet, necdũ ſe per bona opera exercet. Nec caſtitas ergo magna eſt ſine bono opere, nec bonum opus eſt aliquid ſine caſtitate. Sed & ſi utrunque agitur, reſtat, ut quiſquis ille eſt, ſpe ad ſupernam patriam tendat, & nequaquã ſe a uitijs pro mundi huius honeſtate contineat. Qui etſi quædam bona aliquando pro honeſtate inchoat, in ea tamen intentione non debet permanere, nec per bona opera præſentis mundi gloriam quærere, ſed tota ſpe in redemptoris ſui aduentu conſtituat. Vnde & protinus ſubditur: [Et uos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum, quando reuertatur a nuptijs.] Ad nuptias quippe Dominus abijt, quia reſurgens a mortuis, aſcendens in cælum, ſupernam ſibi angelorum multitudinem nouus homo copulauit: Qui tunc reuertitur, cum nobis iam per iudicium manifeſtatur. Bene autem de ſeruis expectantibus ſubditur: [Vt cum uenerit & pulſauerit, confeſtim aperiant ei.] Venit quippe, cũ ad iudicium properat. Pulſat uerò, cum iam per ægritudinis moleſtias eſſe mortem uicinam deſignat. Cui confeſtim aperimus, ſi hunc cum amore ſuſcipimus. Aperire enim iudici pulſanti non uult, qui exire de corpore trepidat; & uidere eum quẽ contempſiſſe ſe meminit iudicem formidat. Qui autem de ſua ſpe, & operatione ſecurus eſt, pulſanti cõfeſtim aperit, quia lætus iudicem ſuſtinet: & cum tempus propinquæ mortis agnouerit, de gloria retributionis hilareſcit. Vnde & protinus ſubditur: [Beati ſunt ſerui illi, quos, cum uenerit Dominus, inuenerit uigilantes.] Vigilat, qui ad aſpectum ueri luminis *Vigilare quid ſit.* mentis oculos apertos tenet. Vigilat, qui ſeruat operando quod credit. Vigilat, qui a ſe torporis & negligentiæ tenebras repellit. Hinc etenim Paulus dicit: Euigilate iuſti, & nolite peccare. Hinc rurſus dicit: *1. Cor. 15.* Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Sed ueniens Do- *Ro. 13.* minus, quid uigilantibus ſeruis exhibeat, audiamus: [Amen dico uobis, quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.] Præcingit ſe, id eſt, ad retributionem præparat. Et faciet illos diſcumbere, id eſt, in æterna quiete refoueri. Diſcumbere quippe noſtrum, in regno quieſcere eſt. Vnde rurſus Dominus dicit: Venient & recumbent cum Abra- *Mat. 8* ham, Iſaac, & Iacob. Tranſiens autem Dominus miniſtrat, quia lucis ſuæ illuſtratione nos ſatiat. Tranſire uerò dictum eſt, cum de iudicio ad regnum redit. Vel certè nobis Dominus poſt iudicium tranſit, quia ab humanitatis forma, in diuinitatis ſuæ contemplationem nos eleuat. Et tranſire eius, eſt in claritatis ſuæ ſpeculationem nos ducere, cum eum quem in humanitate in iudicio cernimus, etiam in diuinitate poſt iudicium uidemus. Ad iudicium quippe ueniens, in forma ſerui omnibus apparet; quia ſcriptum eſt; *Ioã. 19* Videbunt in quem transfixerunt. Sed cum reprobi in ſupplicium corruunt, iuſti ad claritatis eius gloriam pertrahuntur, ſicut ſcriptum eſt: Tollatur impius, ne *Eſai. 26.* uideat gloriam Dei. Sed quid ſi ſerui in prima uigilia negligentes exiſtunt? Prima quippe uigilia, primæ ætatis cuſtodia eſt. Sed neque ſic deſperandum eſt, & a bono opere ceſſandum. Nam lõganimitatis ſuæ patientiam inſinuans Dominus, ſubdit: [Et ſi uenerit in ſecunda uigilia, & ſi in tertia uigilia uenerit, & ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi.] Prima quippe uigilia, *Prima uigilia.* primæuum tempus eſt, id eſt, pueritia. Secũda, adole- *Secunda.* ſcentia uel iuuentus, quæ authoritate ſacri eloquij unum ſunt, dicente Salomone: Lætare iuuenis in ado- *Eccl. 11* leſcẽtia tua. Tertia autem, ſenectus accipitur. Qui er- *Tertia* go uigilare in prima uigilia noluit, cuſtodiat, uel ſecundam, ut qui conuerti a prauitatibus ſuis in pueritia neglexit, ad uias uitæ ſaltem in tempore iuuentutis euigilet. Et qui in ſecunda uigilia uigilare noluit, tertiæ uigiliæ remedia non amittat, ut qui in iuuentute ad uias uitæ non uigilat, ſaltem in ſenectute reſipiſcat. Penſate fratres chariſsimi, quia concluſit pietas Dei duritiam noſtram, Non eſt iam, quid homo excuſationis inueniat. Deus Deſpicitur & expectat, cõtẽni ſe uidet & reuocat, iniuriam de contemptu ſuo ſuſcipit, & tamen quandoque reuertentibus etiam præmia promittit. Sed nemo hanc eius longanimitatem negligat, quia tãto diſtrictiorem iuſtitiam in iudicio exerit, quanto longiorem patientiam ante iudicium prærogauit. Hinc etenim Paulus dicit: Ignoras quo- *Ro. 2.* niam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum duritiam autem tuam, & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. Hinc Pſalmiſta ait: Deus iudex iuſtus, for- *Pſ. 7.* tis & longanimis. Dicturus quippe lõganimem, præmiſit iuſtum, ut quem oẽs peccata delinquentium diu patienter ferre, ſcias hunc quandoque etiam diſtrictè iudicare. Hinc per quendam ſapientem dicitur: *Eccl. 5* Altiſsimus enim eſt patiens redditor. Patiens enim redditor dicitur, qui peccata hominum & patitur & reddit. Nam quos diu ut cõuertantur tolerat, nõ conuerſos durius damnat. Ad excutiendam uerò mentis noſtræ deſidiam, etiam exteriora damna per ſimilitudinem ad medium deducũtur, ut per hæc animus ad ſui cuſtodiam ſuſcitetur. Nam dicitur: [Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias qua hora fur ueniret, uigilaret utique, & nõ ſineret perfodi domũ ſuam.]

ſuam.] Ex qua præmiſſa ſimilitudine etiam exhortatio ſubinfertur, qua dicitur: [Et uos eſtote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis ueniet. Neſciente etenim patrefamilias, fur domum perfodit, quia dum a ſui cuſtodia ſpiritus dormit, improuiſa mors ueniens, canis noſtræ habitaculum irrumpit, & eum quem dominum domus inuenerit dormiētem, necat, quia cum uentura damna ſpiritus minimè præuidet, hunc mors ad ſupplicium neſcientem rapit. Furi autē reſiſteret ſi uigilaret, quia aduentum iudicis qui occultè animam rapit, præcauens, et pœnitendo occurreret, ne impœnitens periret. Horam uerò ultimam Do- *Hora mortis cur nobis incerta.* minus noſter idcirco nobis uoluit eſſe incognitam, ut ſemper poſsit eſſe ſuſpecta, ut dum illam præuidere non poſſumus, ad illam ſine intermiſsione præparemur. Proinde fratres mei, in conditione mortalitatis ueſtræ mentis oculos figite, uenienti uos iudici per fletus quotidiè & lamenta præparate. Et cum certa mors maneat omnes, nolite de temporalis uitæ prouidentia incerta cogitare. Terrenarum rerum uos cura non aggrauet. Quantislibet enim auri, & argenti molibus circundetur, quibuslibet precioſis ueſtibus induatur caro, quid eſt aliud quàm caro? Nolite ergo attendere quid habetis, ſed conſiderate quid eſtis. *Eſai. 40* Vultis audire quid eſtis? Propheta indicat, dicens: Verè fœnum eſt populus, ſi enim fœnum populus nō eſt, ubi ſunt illi, qui ea quæ hodiè colimus, nobiſcum trāſacto anno beati Felicis natalitia celebrauerunt? O quanta & qualia de præſentis uitæ prouiſione cogitabant, ſed ſurripiente mortis articulo, repente in his quæ præuidere nolebāt, inuenti ſunt, & cuncta ſimul temporalia cōgregata, quæ quaſi ſtabiliter tenere uidebantur, amiſerunt. Si ergo tranſacta multitudo generis humani per natiuitatē uiruit in carne, per mortem aruit in puluere, uidelicet fœnum fuit. Quia igitur momentis ſuis horæ fugiunt, agite fratres chariſſimi, ut in boni operis mercede teneantur. Audite quid ſapiens Salomon dicat: Quodcunque poteſt ma- *Eccl. 9* nus tua facere, inſtanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec ſcientia, nec ſapientia erunt apud inferos, quo tu properas. Quia ergo & uenturæ mortis tempus ignoramus, & poſt mortem operari non poſſumus, ſupereſt ut ante mortem tempora indulta rapiamus. Sic enim, ſic mors ipſa cum uenerit, uincitur, ſi priuſquā veniat, ſemper timeatur.

DE CONFESSORIBVS.

Luc. 12.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Sint lumbi ueſtri præcincti, & lucernæ ardētes in manibus ueſtris. Et reliqua Homilia Haymonis.

Caſtitas præſtātia. INrer cæteras uirtutes, quas Dominus noſter Ieſus Chriſtus diſcipulis tradidit, & per diſcipulos nobis, maximā & præcipuam caſtitatem oſtendit. Nam cum ſu- *Luc. 12* perius ad ſpontaneam paupertatē amādam nos incitaſſet, dicens: Facite uobis ſacculos qui non ueteraſcunt, theſaurum non deficiētem in cælis, quo fur non appropiat, nec tinea corrumpit, cōtinuo de ſeruanda caſtitate adiecit, dicens: [Sint lumbi ue- *Iob. 40* ſtri præcincti.] Quòd enim luxuria uiris in lumbis ſit, & fœminis in umbilico, Dominus teſtatur, cum de diabolo loquitur ad beatum Iob: Virtus eius in lūbis eius, & fortitudo eius in umbilico uentris eius: Lumborum ergo nomine hic luxuria deſignatur, cū dicitur: [Sint lumbi ueſtri præcincti. Lumbos enim præcingimur, cum ardorem libidinis amore caſtitatis refrenamus. Taliter lūbos præcinctos habebat Ioānes Baptiſta, de quo ſcriptum eſt: Quia erat ueſtitus pi- *Mar. 1* lis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius: nec erat de immundis, qui propter fluxum ſeminis eijciebantur *Nu. 5.* extra caſtra, ſed caſtitatem quam in mente habebat, in ipſo habitu corporis demōſtrabat. Sic & Elias *4. Reg. 1.* zonam circa lumbos habebat. Qui enim non propter amorē filiorū iunguntur, ſed propter libidinē explendam, lumbos præcinctos non habent, ſed potius de illis ſunt, qui propter immūditiam extra caſtra eijciuntur, *1. Cor. 6.* comparati iumentis inſipientibus. Qui uerò tollens membra Chriſti, facit ea membra meretricis, ne- *Heb. 12* quaquàm lumbos habet præcinctos, quoniā, ſicut uerè ait apoſtolus Paulus, ſine pace & caſtimonia nemo uidebit Deum. Quantum.n. incorruptio carnis Deo placeat, ipſe per prophetā teſtatur, dicens: Hæc dicit *Eſai. 54.* Dńs eunuchis, qui cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint quę uolui, tenuerintq; fœdus meū, dabo eis in domo mea, & in muris meis locū nominatum, & nomen melius a filijs & filiabus, nomen ſempiternū quod nō peribit. Et in Apocalypſi de talibus dicitur: Hi ſunt *Apoc. 14.* qui cum mulieribus nō ſunt coinquinati, uirgines.n. ſunt. Quod cū omnibus fidelibus gńaliter obſeruādū *Sacris initiati debent continēter uiuere.* ſit, ſpecialiter tń miniſtris eccleſiaſtici ordinis cuſtodiendū iniungitur, qń in ueteri lege carnes agni, qui in figura corporis & ſanguinis dńici immolatus eſt, non prius comedere permiſſi ſunt, q̄ renes accinctos haberent, Dńo dicente: Sic ergo comedetis illum, renes ueſtros accingetis, calceamēta habebitis in pedibus. Itē: Et dixit Dńs ad Moyſen: Loquere ad Aaron, *Exod. 12.* & ad filios eius: Homo de ſemine ueſtro, in quo fuerit macula, non accedat ad altare. Si gibbus fuerit, ſi *Leui. 21.* lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi impetiginem in corpore, uel iugē ſcabiem, ſi cæcus fuerit, uel claudus, ſi fracto pede, uel torto naſo, ſi fuerit ponderoſus, uel hernioſus. Qui.n. ſacra myſteria manibus tractare, & alijs miniſtrare debent, dignum eſt, ut ab omni immunda pollutione ſint alieni, ut.ſ. & mente ſint caſti, & corpore pudici. Quod in opere Dauid. diſcimus: qui cū ueniſſet ad Achimelech ſacerdotē, non prius panes ſanctificatos accipere potuit, q̄ ſe ſuoſq; mundos a mulieribus teſtaretur, non utiq; ſolū ab alienis, neq; a cōcubinis, ſed etiā a proprijs uxoribus. Ait.n. Et quidē ſi de mulieribus agitur, cōtinuimus nos ab heri & nudiuſtertius, qñ egrediebamur, & fuerunt uaſa puerorum munda. Quapropter conſideret unuſquiſq; conſcientiā ſuā, & ſi ſe incontinentē ſenſerit in corpore, abſtineat ſe a ſacra cōmunione, ne fortè ad iudicium accipiat, quod fidelibus datum eſt ad remedium, timens illud, quod terribiliter clamat Apoſtolus, dicens: Quicunq; manducauerit panem, uel biberit *1. Cor. 11.* calicē Dńi indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. Probet autē ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui.n. manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Dńi. Vel certè aliter lūbos præcingimus, cum omnia impedimenta mundi poſtponimus, ut in uia mandatorum Dei greſſum mentis firmiter figere ualeamus. Qui.n. diſcinctus eſt, ipſis ſuis ueſtimentis impeditur, ne liberè ambulet. Qui uerò præcinctus eſt, qua quauerſus liber diſcurrere poteſt. Præcingitur ad prælium miles & circa renes gladium portat, quo aduerſarium ſuum percutiat. Et tu ergo qui cupis eſſe miles Dei p̄cinge lūbos tuos. i. oīa fluxa & impedimēta mundi poſtpone, ut pugnare ualeas, non aduerſus carnē & ſanguinē, ſed aduerſus mūdi rectores *Eph. 6* tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæ-

 leſtibus:

leſtibus, ut impleatur in te, quod idem Apoſtolus ſub-[5]
iungit: State ergo ſuccincti lumbos ueſtros in ueritа-
te, & induti lorica iuſtitiæ, & calceati pedes in præpa
ratione euangelij pacis. Taliter miles caſtrorum lum-
Iob. 38 bos præcinxerat, quando audiuit: Accinge ſicut uir
Prou. lumbos tuos. Vnde & in laude Eccleſiæ dicitur: Ac-
cinxit fortitudine lumbos ſuos, & roborauit bra-
31. chium ſuum. Quiſquis autem talis eſt, alijs ad exem-
plum imitationis proponendus eſt, quia ſicut ait Do-
Lu. 8. minus, Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub
& 11. modio, ſed ſuper cãdelabrum, ut luceat omnibus qui
in domo ſunt. Vnde poſtquàm dixit: Sint lumbi ue-
ſtri præcincti, adiunxit: Et lucernæ ardentes. Quid
Lucer- per lucernas, niſi opera deſignantur? Lucernas arden
na ar- tes habere, eſt bona opera alijs ad imitandum oſten-
dẽtes. dere, iuxta illud, quod Dominus alibi ait: Luceat lux
Mat. 5 ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bo-
na, & glorificent patrem ueſtrum, qui in cælis eſt. Cõ-
ſiderandum autem illud eſt, ꝙ duæ ſunt, quæ præci-
piuntur, lumbos ſcilicet præcingere, & lucernas ardẽ
tes habere: quia nec caſtitas prodeſt ſine bono opere,
nec bonum opus aliquid ualet ſine caſtitate. Primum
enim præcipitur lumbos reſtringere, & poſt lucernas
tenere: quia ille ad aliorum exemplum promouẽdus
eſt, in cuius pectore ſalutaria deſideria uigent, & cu-
ius mentem carnalis uoluptas non occupat. Quod in
Nu. 8. lege præfiguratum eſt, cum per Moyſen præcipitur,
ut Læuitæ uſque ad quinquageſimum annum mini-
ſtrent, poſt annum autem quinquageſimum cuſtodes
uaſorum fiant, legitimum tempus attendentes, ſiue
ad regendum, ſiue ad officium prædicationis ſuſcipiẽ
dum. Sed quæritur quare præcipiat lucernas tenere,
Mat. 6 cum alibi dicat: Tu autem cum oraueris, intra in cu-
biculũ tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuũ? Ad quod
dicendum, quia illis præcipitur bonum opus ad exem
plum aliorum oſtendere, qui tam perfecti ſunt, ut ab
hominibus laudati non extollantur. Illis autem, qui
imperfecti ſunt, aut quos fauor humanus extollit,
præcipitur: Tu autem cum oraueris, intra in cubicu-
lum tuum: & cum facis eleemoſynam, neſciat ſiniſtra
tua, quid faciat dextera tua. Et quia iuxta Ioannis uo-
1. Ioã. 3 cem, Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam
habemus in die iudicij, quicunque lũbos habent præ-
cinctos & lucernas ardentes, aduentum Domini nõ
tam timere debent, quàm diligere. Vnde & ſubditur:
[Et uos ſimiles hominibus expectantibus dominum
ſuum, quando reuertatur a nuptijs, ut cum uenerit &
pulſauerit, confeſtim aperiant ei.] Ad nuptias quippe
Dominus noſter abijt, quando aſcendens in cælũ, mul
titudinem angelorum nouus homo ſibi ſociauit. Tũc
autem reuertetur ad ſeruos ſuos, quando per iudiciũ
manifeſtari cœperit. Siue certè aliter Dominus no-
bis quotidiè uenit, cum conſcientias noſtras per ſuã
gratiam uiſitat, & cor noſtrum ſuo amore inflammat.
Pulſat uerò, quando per ægritudinis moleſtiam, uici-
nam mortem denunciat. Cui ille ſtatim aperit, qui læ-
tus de corpore exit, & eius ſpeciem, quem ſemper deſi
derauit, uidere concupiſcit. Pulſanti iudici aperire ti-
met, qui eius præceptis ſe minimè obtemperaſſe co-
gnoſcit, & uidere eum exiẽs de corpore trepidat, quẽ
cõtempſiſſe ſe meminit: & quaſi uidere iudicem me-
tuit, cuius iuſſis ſe obtemperaſſe non recognoſcit. Si-
cut enim iudicis aduentum in ciuitate eius iuſti dili-
gunt, fures & latrones timent, ita & aduentum Domi
ni illi timent, qui eius præceptis minimè ſe obtempe
raſſe ſciunt. Soli autem illi diligunt, qui rectè ſe uiue
re recolunt, quod illorum eſt facere, qui uitam ſuam,
quantum humana fragilitas patitur, inculpabilẽ cu-
ſtodiunt, & cor ſuum de terreno amore in cæleſtis pa-
2. Ti. 4 triæ gaudio ponunt. Talis erat Paulus Apoſtolus, qui
de bonis actibus ſecutus, dicebat: Ego autem iam de-
libor, & tempus meæ reſolutionis inſtat. Bonum cer-
tamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui,
de reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. Et iterũ,
Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto, multo enim me- Phil. 1.
lius. Et rurſus: Viuo autem iam non ego, uiuit uerò in
me Chriſtus. Taliter pulſanti iudici Beatus Martinus Gal. 2.
aperire paratus erat, quando inter ægritudinis mole-
ſtiam conſtitutus, diſcipulorum fletibus commotus,
dicebat: Grauis eſt Dñe pugna laboris, qua hucuſque
certaui, ſed ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non
recuſo propter eos ſubire laborem, fiat uoluntas tua.
Talibus qualis remuneratio præparata ſit Dominus
manifeſtat, cum ſubdit: [Beati ſerui illi, quos cum ue-
nerit Dominus inuenerit uigilantes.] Vigilare enim,
eſt in bono opere unumquemque ſolicitum eſſe. Ille
uerò bene uigilat, qui rectè credit & rectè uiuit. Vigi
lat, qui ad aſpectum ueri luminis apertos tenet ocu-
los mentis. Vel certè uigilat, qui torporem & negligẽ
tiam a ſe excutit, & diuinis mãdatis ardenti animo
inhæret. Taliter Paulus Apoſtolus uigilare monebat, 1. Cor.
quibus dicebat: Euigilare iuſti, & nolite peccare. Et 15.
iterũ: Hora eſt iã nos de ſomno ſurgere. Et rurſus: Vi- Ro. 13.
gilate & orate, & ſtate in fide. Adhuc etiã ipſi⁹ remu- 1. Cor.
nerationis qualitas inſinuat, cũ ſubdit: [Amẽ dico uo- 16.
bis, ꝙ p̄cinget ſe, & faciet illos diſcũbere, & trãſiens
miniſtrabit illis. Præcigi uerò Dei, eſt ad retributionẽ
ſe præparare. Noſtrum autem diſcumbere, eſt in æter-
na beatitudine quieſcere, iuxta qđ ipſe alibi ait: Multi
uenient ab oriente & occidente, & recumbent cum Mat. 8
Abraham & Iſaac & Iacob in regno cælorum. Tranſi-
re uerò dicitur, cum poſt iudicium ad regnum prope-
rat. Vel certè Dominus tranſiens nobis miniſtrabit, cũ
de forma humanitatis uſque ad contemplandam cla-
ritatem diuinitatis nos perducet. Omnibus enim in iu
dicio in forma humanitatis apparebit, iuſtis ſcilicet
& iniuſtis, ſicut ſcriptum eſt: Et uidebit omnis caro ſa Eſai.
lutare Dei noſtri. Sed reprobis iuſto iudicio damna- 40
tis, iuxta illud quod ſcriptum eſt: Tollatur impius, ne Luc. 8.
uideat gloriam Dei: ſolis electis tranſiet, quos de ui- Eſai.
ſione humanitatis uſque ad contemplandam clarita- 26.
tem diuinitatis ſublimabit. ut qui modò intuentur tã
tum hominem, tunc facie ad faciem mereãtur uidere
Deum; qualiter pater in filio, & filius maneat in pa-
tre. Sed quia omnibus præſentis uitæ terminus incer-
tus eſt, rectè ſubiungitur. [Et ſi uenerit in ſecunda ui
gilia, & ſi in tertia uigilia uenerit, & ita inuenerit, bea
ti ſunt ſerui illi.] Antiqui.n. noctẽ in quatuor uigilias
diuidebãt, ita ut unaquæq; uigilia trinas haberet ho-
ras. Varietates nãq; horarũ, diuerſitatẽ ſignificãt hu-
manæ uocationis. Prima.n. uigilia, primæuũ eſt tẽpus
noſtræ ætatis.i. pueritia. Secũda uigilia, adoleſcentia, Eccl. 11
iuuẽt⁹, q̃ penè idẽ ſunt, Salomone dicẽte: Lætare iuue-
nis in adoleſcentia tua. Tertia uigilia, eſt ſenectus. Cũ
uero Dñs nõnullos in pueritia bene operãtes ab hac
uita uocat, quaſi ad ſeruos uigilantes in prima uigilia
uenit. Cum uero alios in adoleſcẽtia, uel iuuẽtute ab
hac uita ducit, quaſi in ſecũda uigilia uenit. Si qs ergo
in prima uigilia uigilare noluerit, ſaltẽ in ſecũda uigi
let.i. ſi qs in pueritia a bono opere torpuit, ſaltẽ in adole
ſcẽtia, uel iuuẽtute ſomnũ torporis a ſe excutiat, & dũ
uirtus corporis uiget, in bono opere ſe exerceat. Si qs
autẽ tã negligẽs & deſidioſus fuerit inuentus, ut nec
in prima, nec in ſecũda uigilia uigilauerit, ſaltẽ in ter
tia.i. in ſenectute iã reſipiſcat, & tũc uigilare nõ timeat,
cũ parũ uigilaturus eſt. Neq;.n. ſerò cõuerſos diuina Ezec.
pietas deſpicit, qui per prophetã ait: Viuo ego, dicit 33.
Dñs, nolo mortem peccatoris, ſed ut conuertatur, & Ezec.
uiuat. Et iterum: Peccator quacunque die conuerſus 18.
fuerit & ingemuerit, ſaluus erit. Sed quia ſolet anti-
quus

quns hoſtis in hac parte tepidos decipere Chriſtianos
ut quibus ſuadet culpam, longam promittat, & uitam,
adhuc Dominus admonendo, ſimilitudinem incerti
finis ſubdit, dicens: [Hoc autem ſcitote, quoniam ſi
ſciret paterfamilias qua hora fur ueniret, uigilaret
utique, & non ſineret perſodi domum ſuam.] Iuxta li
teram ita eſt; quia paterfamilias theſaurum recondi-
tum habens in domo ſi furis aduétum ſciret, uigilias
inſtrueret, cuſtodias adhiberet, infirmiora loca muni
ret, & ne ſua domus aliqua fraude perfodi poſſet ſo-
licitus præcaueret. Spiritualiter autem paterfamilias
Animus paterfamilias iſte noſter eſt animus, qui tunc malè ſecurus dormit,
quando diem mortis obliuiſcés, a bono opere torpet,
& breuiſsimum tempus uitæ præſcieis, quaſi longum
ſibi promittit. Furis autem aduentus, mors eſt, quæ
Fur, mors. improuiſa ſubitò dum non ſperatur ueniens, theſau-
rum animæ noſtræ ad pœnas rapit. Huius ergo furis
aduentum ut præcauere poſsimus, neceſſe eſt ut diem
mortis ſemper ante oculos habeamus. Multum enim
nos aduerſus peccatum iuuat, ſi finis uitæ a memoria
Eccl.7 non recedat, monente ſcriptura: In omnibus operi-
bus tuis memorare nouiſsima tua, & in æternum non
peccabis. Vnde & Dominus admonendo ſubiungit,
dicens: [Et uos eſtote parati, quia qua hora non pu-
tatis, filius hominis ueniet.] Si autem terminum ui-
tæ noſtræ ſciremus, aliud tempus fortaſſe uoluptati,
& aliud tempus pœnitentiæ deputaremus. Cum ue-
rò omnibus incerta ſit hora mortis, non debet eſſe
conſcientia ſecura a bono opere, quia Dominus om-
1.Ti.2 nipotens, qui neminem uult perire, ſed omnes ad co-
gnitionem ueritatis uenire, ideo noluit nos latere ul-
timum diem, ut dum ignoratur unus, obſeruentur
omnes. Quod autem ait, Quia qua hora non putatis,
filius hominis ueniet, ſi ad diem iudicij referamus,
manifeſtum eſt quia incertus eſt omnibus & incogni
Mar. 13. tus, ſicut ipſe dicit in euangelio: De die autem illa, &
hora nemo ſcit, neque angeli in cœlo, neque filius ho
Matt. 24. minis, niſi pater ſolus. Et iterum: Sicut fuit in diebus
Noe, ſic erat aduentus filij hominis. Et rurſum: Sicut
Ibid. fulgur egreditur ab oriente, & penetrat in occidenté,
Act.1. ſic erit aduétus filij hominis. Et poſt ſuam reſurrectio
nem quærentibus diſcipulis ait: Non eſt ueſtrum noſ-
ſe tempora, uel momenta, quæ pater poſuit in ſua po-
teſtate. Hinc Petrus Apoſtolus dicit: Dies Domini
2.Pe.3 ſicut fur in nocte ita ueniet. Sed quod tunc generali-
ter futurum eſt omnibus in reſurrectione animarum,
& corporum, quotidiè fit in ſingulis animabus. Dum
enim non putamus, filius hominis uenit, quãdo ſubi-
ta morte præuenti, ipſum habemus terminum peccá
di, quē & uiuendi. Et dum mala non deſerimus, ſed a
malis deſerimur ſerã agimus pœnitentiã, nõ attenden
Eccl.5 tes illud quod ſcriptum eſt: Ne tardes cõuerti ad Deũ,
neq; differas de die in diem, ne ſubitò ueniat ira eius,
& in tempore uindictæ diſperdat te.

DE CONFESSORIBVS.
Luc.11.

Li.4. Cõmē. in 11. inc. Luc. *In illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Nemo accendit lucernam, & in abſcondito ponit, neque ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumē uideãt. Et reliq. Ho. uenerabilis Bedæ pſbyteri.*

Lu.11. DE ipſo Dominus hæc loquitur, oſten
dens etſi ſupra dixerit nullum genera-
tioni nequam, niſi ſignum Ionæ dan-
dum, nequaquam tamen lucis ſuæ cla
ritatem fidelibus occultandam. Ipſe
quippe lucernam accendit, qui teſtam
humanæ naturæ flamma ſuæ diuinitatis impleuit.
Quam profectò lucernam, nec credentibus abſconde-
re, nec modio ſupponere, hoc eſt, ſub menſura legis
includere, uel intra unius Iudææ gentis terminos uo-
luit cohibere. [Sed ſupra candelabrum, inquit, ut qui
ingrediuntur, lumen uideant. Candelabrum eccleſiã *Candelabrũ, eccleſia*
dicit, cui lucernam ſuperpoſuit, quia noſtris in fronti
bus fidē ſuæ icarnationis affixit, ut q eccleſiã fideliter
ingredi uoluerint, lumen ueritatis palã q̃ant intueri.
Qua ſentẽtia Iudæorum quoque proceres condẽnat,
qui ſigna quærentes exterius, apertam lucis ianuã no-
luerint intrare credendo. Denique præcipit, ut opera
tantummodo, ſed & cogitationes & ipſas etiam cor-
dis intentiones, mundare & caſtigare meminerint.
Nã ſequitur: [Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus.] *Oculus, intẽtio.*
Corpus quidem dicit opera, quæ palàm cunctis appa
rent: oculum uerò ipſam mentis intentionē qua ope-
ratur, & de cuius merito eadem opera, lucis an tene-
brarum ſint opera, diſcernuntur, ſicut ipſe conſequen
ter exponit, dicens: [Si oculus tuus fuerit ſimplex, to-
tum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequã fue-
rit, etiam corpus tuum tenebroſum erit.] Si (inquit)
pura rectaque intentione, quæ potes agere bona ſtu
dueris, lucis profecto ſunt opera quæ facis, etiamſi
coram hominibus imperfectionis aliquid habere ui-
deantur, quoniam diligentibus Deum omnia coope
rantur in bonum, his qui ſecundum propoſitum uoca
ti ſunt ſancti. Si autem peruerſa eſt intentio quæ præ-
cedit, prauum eſt omne opus quod ſequitur, quanuis
rectum eſſe uideatur. [Vide ergo ne lumen quod in te
eſt, tenebræ ſint,] hoc eſt, ne ipſa cordis intentio, q̃ lu *Rom.8*
mē eſt animæ, uitiorũ caligine fuſcetur, ſedula diſcre
tione perpende, iuxta quod alibi præcipitur: Omni
cuſtodia ſerua cor tuum, quoniam ex ipſo uita proce
dit. [Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit,
non habens aliquam partem tenebrarum, erit luci
dum totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.]
Totum corpus noſtrum, omnia opera noſtra dicit: qa *Prou.4*
& Apoſtolus mẽbra noſtra nuncupat quædam opera, *Coloſſ. 3.*
quæ improbat, & mortificanda præcipit, dicens: Mor
tificate ergo membra noſtra, quæ ſunt ſuper terram,
fornicationem, immunditiam, libidinem, & cætera ta
lia. Si igitur ipſe bonum bona intentione patraueris,
non habens in tua conſcientia aliquam partem tene-
broſæ cogitationis, etiamſi contigerit aliquem proxi
morum tua bona actione noceri, uerbi gratia, aut de
pecunia quam a te indigens & petens acceperat, face
re uel pati aliquid mali, aut de uerbo exhortationis,
quo errantem corrigere uolebas, forte pernicioſius er
rare, tu tamen pro tuo ſimplici & lucido corde, & hic
& in futuro lucis gratia donaberis.

DE CONFESSORIBVS.
Luc.X.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis. Qui uos audit, me audit, & qui uos ſpernit, me ſpernit. Et reliqua. Homilia uenerabilis Bedæ presbyteri. *Lib. 3. Cõmē. in 10. cap Lucæ.*

Luc.10 IN ſuperioribus planxit Dominus ciuita-
tes, quæ poſt magna miracula atque uir
tutes factas in ſe, nõ pœnituerunt, peio
reſque gentilibus, qui naturale ſolum-
modo ius diſsipabant, poſt deſcriptum
legis cõtemptum, filium quoque Dei conculcare, gra
tiamque ingrati ſpernere nõ timuerunt. Et ne quis pu
taret hác increpationē illis tantummodo ciuitatibus

uel perſonis, quæ Dominum in carne uidentes ſper-
nebant, & non omnibus, qui hodieque euangelij uer
ba deſpiciunt, conuenire, conſequenter adiunxit, di-
cens: [Qui uos audit, me audit: & qui uos ſpernit, me
ſpernit,] ut in audiēdo quoque uel ſpernendo euange
lij prædicatore, non uiles tam quaſque perſonas, ſed
Dominum ſaluatorem, immo ipſum patrem ſe ſper-
nere, uel audire diſceret. Nam ſequitur: [Qui autem
me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.] Quia procul-
dubio in diſcipulo magiſter auditur, & in filio pater
Matt. 25. honoratur. Poteſt & ita intelligi: Qui uos ſpernit, me
ſpernit, qui non facit miſericordiam uni de fratribus
meis minimis, nec mihi facit, quia & ipſe pro his for-
mam ſerui, & pauperis habitum ſuſcepi. Qui autem
Ioā. 10 me ſpernit, nolens credere Deum, & filium Dei con-
culcans, ſpernit eum qui me miſit, quia ego & pater
unum ſumus. [Reuerſi ſunt autem ſeptuaginta duo
cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia ſubij
ciuntur nobis in nomine tuo.] Bene quidem confeſsi
ſunt, deferentes honorem nomini Chriſti, ſed quia
infirma adhuc fide gaudebant in uirtutibus, uide quid
audiant. [Et ait illis: Videbam ſatanam ſicut fulgur
de cælo cadentem.] Non modo uideo, ſed prius uide
bam quando corruit. Quòd autem ait, ſicut fulgur,
uel præcipitem de ſuperois ad ima lapſum ſignificat,
uel quia deiectus adhuc transfigurat ſe in angelum
lucis. Quia ergo diſcipulos de ſignorum operatione
2. Cor. 11. uidit elatos, exemplo eos terret, atque ad humilita-
tem reuocat, eius qui primus ſuperbiendo cecidit: ut
qui hunc ob ſuperbiam de cælo recordarentur eie-
ctum, multo magis ſe de terra editos, ſi ſuperbierint,
humiliandos agnoſcant. [Ecce dedi uobis poteſtatē
calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſupra oēm
uirtutem inimici, & nihil nobis nocebit:] Hoc eſt,
omne genus immundorum ſpirituū de obſeſsis cor-
poribus eijciendi, quanuis & ad literam rectiſsimè
Ac. 28 poſſet accipi. Siquidem & Paulus a uipera inuaſus, nil
aduerſi patitur, & Ioannes, ut hiſtoria tradit, hauſto
ueneno non læditur. Hoc ſanè inter ſerpētes qui dē-
te, & ſcorpiones qui cauda nocent, diſtare arbitror, ꝙ
ſerpentes apertè ſæuientes, ſcorpiones clanculo inſi-
diantes, uel homines, uel dęmones ſignificent: Serpē-
tes, qui inchoandis uirtutibus uenena prauæ perſua-
ſionis obijciunt, ſcorpiones, qui conſummatas uirtu-
tes ad finem uitiare contendunt. [Verūtamen in hoc
nolite gaudere, quia ſpiritus uobis ſubijciuntur.] De
ſubiectione ſpirituum, cum caro ſint, gaudere prohi-
bentur: quia ſpiritus eijcere, ſicut & uirtutes alias fa
cere, interdum non eius eſt meriti qui operatur, ſed
inuocatio nominis Chriſti hoc agit ad condemnatio
nem eorum qui inuocant, uel ob utilitatem eorū qui
uident & audiunt, conceditur, ut licet homines deſpi
ciant ſigna facientes, tamen Deum honorent, ad cu-
ius inuocationem fiant tanta miracula. Nam in Acti-
At. 19. bus apoſtolorum filij Sceuæ uidebantur eijcere dæ-
mones, & Iudas apoſtolus cū animo proditoris mul-
ta ſigna inter cæteros apoſtolos feciſſe narratur. [Gau
dete autem, ꝙ nomina ueſtra ſcripta ſunt in cælis.] Si
ſatanas, inquit, per ſuperbiam cæli ſedem cum ſocijs
amiſit, non oportet uos de illorum humiliatione, ſed
de ueſtra ſublimatione gaudere, quatenus unde illi
ruere ſubleuari, uos humiles aſcendatis. Nam autem
pueriliter ſapiendum, quaſi Deus ad remedium obli-
Iere. 17 uionis bonos in cælis, malos ſcribat in terris, dicente
Ieremia: Vniuerſi qui derelinquunt te, cōfundentur,
recedentes a te, in terra ſcribentur, ſed ſalubriter in-
telligendum, ꝙ ſiue cæleſtia, ſiue terreſtria quis ope-
ra geſſerit, per hæc quaſi literis annotatus, apud Dei
memoriam ſit æternaliter affixus.

DE CONFESSORIBVS

Matth. 5.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Vos eſtis ſal terræ. Quod ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur, Et reliqua. Homilia B. Auguſtini epiſcopi. Lib. 1. De ſermone Domini in monte.

SErmone ſuperiori Dominus exemplo
adhortatus eſt, quia uera dicentes, ſo-
lent perſecutionē pati, nec tamen ideo
prophetæ antiqui tempore perſecutio
nis a ueritatis prædicatione defecerūt.
Rectiſsimè itaque ſequitur: [Vos eſtis
ſal terræ,] oſtendens fatuos eſſe iudicandos, qui tem
poralium bonorum, uel copiam ſectantes, uel inopiā
metuentes, amittunt æterna, quæ nec dari poſſunt ab
hominibus, nec auferri. [Itaque ſi ſal infatuatus fue-
rint, in quo ſalietur?] id eſt, ſi uos, per quos condiendi
ſunt quodammodo populi, metu perſecutionum tem
poralium amiſeritis regna cælorum, qui erunt homi-
nes, per quos a uobis error auferatur, cum uos elege-
rit Deus, per quos errorem auferat cæterorum? Ergo
[ad nihilū ualet ſal infatuatus, niſi ut mittatur foras,
& conculcetur ab hominibus.] Non itaque calcatur
ab hominibus, qui patitur perſecutionem, ſed qui ti-
mendo perſecutionem infatuatur. Calcari enim non
poteſt, niſi inferior non eſt, qui quanuis corpore mul-
ta in terra ſuſtineat, corde tamen fixus in cælo eſt.
[Vos eſtis lux mūdi]. Quomodo dixit ſuperius ſal ter
ræ, ſic nunc dicit lux mundi. Nam neque ſuperius iſta
terra accipienda eſt, quam pedibus corporeis calca-
mus, ſed homines, qui in terra habitant, uel etiā pec-
catores, quorum condiendis & extinguendis putori-
bus Apoſtolicum ſalem Dominus miſit. Et hic mun-
dum non cælum & terram, ſed homines qui ſunt in
mundo, uel diligunt mundum, oportet intelligi, qui-
bus illuminandis apoſtoli miſsi ſunt. [Non poteſt ci-
uitas abſcondi ſuper montem conſtituta,] id eſt fun- Mons, iuſtitia inſignis.
data ſuper inſignem magnamque iuſtitiam, quam ſi-
gnificat etiam ipſe mons, in quo diſputat Dominus.
[Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub mo-
dio.] Quid putamus ita eſſe dictum ſub modio, ut oc
cultatio tantum lucernæ accipienda ſit, tanquam ſi di
ceret, Nemo accendit lucernam, & occultat illam? An
aliquid etiam modius ſignificat, ut hoc ſit ponere lu-
cernam ſub modio, ſuperiora facere corporis commo Lucernā ſub modio ponere.
da, quàm prædicationem ueritatis, ut ideo quiſque ue
ritatem non prædicet, dum timet ne aliquid in rebus
corporalibus & temporalibus moleſtiæ patiatur? Et
bene modius dicitur, ſiue propter retributionem mē
ſuræ quia ea quiſque recipiet, quæ geſsit in corpore:
ut illic (inquit Apoſt.) recipiat unuſquiſq; ꝗ geſsit in cor- 2. Cor. 5.
pore & tanquā de hoc modio corporis alio loco dicit:
In qua enim menſura menſi fueritis, in ea remetietur Mat. 7
uobis: Siue quoniam temporalia bona quæ corpore Ioan. 3
peraguntur, certam dierum ſignificant menſuram, & Vide
inchoantur, & tranſeunt, quam fortaſsis ſignificat mo Augu.
dius, æterna uerò & ſpiritalia nullo tali fine coercen- lib 1.
tur. Non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum. Sub Retra.
modio ergo lucernam ponit, quiſquis lucem doctri- cap. 19
næ bonæ commodis temporalibus obſcurat & tegit:
Super candelabrum autem, qui corpus ſuum miniſte-
rio Dei ſubijcit, ut ſuperior ſit prædicatio ueritatis,
& inferior ſit ſeruitus corporis, per ipſam tamen cor-
poris ſeruitutem excelſior luceat doctrina, quæ per
officia corporalia, id eſt per uocem & linguam, & cæ-
teros corporis motus in bonis operibus inſinuatur di
ſcētibus. Super cādelabrum ergo ponit lucernā Apo-
ſtolus,

ſtolus, cum dicit. Non ſic pugno, tanquam aerem uerberans, ſed caſtigo corpus meũ, & ſeruituti ſubiicio, ne forte alii prædicans, ipſe reprobus inueniar. *1. Cor. 9.* Quod uero ait. [Vt luceat omnibus qui in domo ſunt.] domũ puta dictã habitationẽ hominũ, id eſt, ipſum mundũ, propter id ꝙ ſuperius ait: Vos eſtis lumen mũdi. Aut ſi domũ quiſquã uult accipere Eccleſiã, neque hoc abſurdũ eſt. [Sic luceat (inquit) lux ueſtra corã hominibus, ut uideãt opera ueſtra bona, & glorificẽt patrẽ ueſtrũ qui in cælis eſt.] Si tantũmodo dicere. Sic luceat lumẽ ueſtrũ corã hominibus, ut uideant bona facta ueſtra finem conſtituiſſe uideretur in laudibus hominum, quas quærunt hypocritæ, & qui ambiunt honores, & captant inaniſsimam gloriam: contra quos dicitur, Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus nõ eſſem. *Gal. 1.* Et per prophetam. Qui hominibus placent, cõfuſi ſunt, quoniam Deus nihil fecit illos. *Pſ. 52.* *Ibid.* Et iterum. Deus confringit oſſa hominibus placentium. *Gal. 6.* Et rurſum Apoſtolus. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. *Ibid.* Et ipſe iterum: Probet autem ſe homo & tunc in ſemetipſo gloriam habebit, & non in altero. Non ergo tantum dixit, Vt uideant bona facta ueſtra, ſed addidit. Et glorificent patrem ueſtrum qui in cælis eſt: ut hoc ipſo, quod homo per bona opera placeat hominibus, non ibi finem conſtituat, ut hominibus placeat, ſed referat hoc ad laudem Dei, & propterea placeat hominibus, ut in illo glorificetur Deus. Hoc enim laudantibus expedit, ut non hominem, ſed Deum honorent, ſicut in ipſo homine, quem portabant, Dominus oſtendit: *Mat. 9* ubi admiratæ turbæ de paralytico ſanato uirtutes eius, (ſic ut in euangelio ſcriptum eſt) timuerũt & glorificauerunt Deum qui dedit poteſtatem talem hominibus. Cuius imitator Apoſtolus Paulus dicit. Tantum audientes erant, quia qui aliquando nos perſequebatur, nunc euangelizat fidem, quam aliquando uaſtabat, & in me magnificabant Deum. *Gal. 1.* Poſtea ergo quam cohortatus eſt audientes, ut ſe præpararent ad omnia ſuſtinenda pro ueritate atque iuſtitia, & ut nõ abſconderent bonum quod accepturi erant, ſed ea beneuolentia diſcerent, ut cæteros docerent, non ad laudem ſuam, ſed ad gloriam Dei bona ſua opera referentes, incipit iam eos informare & docere quod doceãt tanquam ſi quærerent, dicentes: Ecce uolumus & omnia ſuſtinere pro nomine tuo, & doctrinam tuam non abſcondere. Sed quid eſt hoc ipſum, quod uetas abſcõdi, & pro quo iubes omnia tolerare? Nunquid alia dicturus es contra ea, quæ in lege ſcripta ſunt? Non, inquit: [Nolite putare, quoniam ueni ſoluere legem aut prophetas. Non ueni ſoluere, ſed adimplere.] In hac ſententia duplex ſenſus eſt, ſecundum utrunque tractandum eſt. Nam qui dicit. Non ueni ſoluere legem, ſed adimplere, aut addendo dicit, quod minus habet, aut faciendo quod habet. Illud ergo prius conſideremus, quod primum poſuimus. Nam qui addit quod minus habet, non utique ſoluit quod inuenit, ſed magis perficiendo confirmat. Et ideo ſequitur & dicit: [Amen dico uobis, donec tranſeat cælum & terra, iota unum aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant.] Dum enim fiunt etiam illa, quæ adduntur ad perfectionem, multo magis fiunt illa, quæ præmiſſa ſunt ad inchoationem. Quod autẽ ait, Iota unũ aut unus apex non tranſiet a lege, nihil poteſt aliud intelligi, niſi uehemens expreſsio perfectionis, quando per literas ſingulas demonſtrata eſt, inter quas literas iota minus eſt cæteris, quia uno ductu ſit, apex autem eſt etiam ipſius aliqua in ſummo particula. *Vide Auguſti. libr. 1. Retract. cap. 19.* Quibus uerbis oſtendit, in lege ad effectum etiam minima quæque perduci. Deinde ſubiecit. [Qui enim ſoluerit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus uocabitur in regno cælorũ.] Mandata ergo minima ſignificantur per unum iota, & per unum apicem. Qui ergo ſoluerit & docuerit ſic, id eſt, ſecũdum id quod ſoluit, non ſecundum id quod inuenit & legit, minimus uocabitur in regno cęlorũ & fortaſſe non erit in regno cęlorum, ubi niſi magni eſſe non poſſunt. [Qui autem fecerit & docuerit ſic.] Qui autem fecerit, hoc eſt, qui autem non ſoluerit & docuerit ſic, ſecundum id quod non ſoluit. Quod uero magnus uocabitur in regno cælorum, ſequitur, ut etiam ſit in regno cælorum, quo magni admittuntur. Ad hoc enim pertinet, quod ſequitur: [Dico enim uobis, quia niſi abundauerit iuſtitia ueſtra pluſquam ſcribarum & phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum,] Id eſt, niſi non ſolum illa minima legis præcepta impleueritis, quæ inchoant homines, ſed etiam iſta quæ a me adduntur, qui non ueni ſoluere legem, ſed adimplere, non intrabitis in regnum cęlorum. Sed dicis mihi: Si de illis mandatis minimis cum ſuperius loqueretur; dixit minimum uocari in regno cælorum quiſquis unum eorum ſolueri, & ſecundum ſuam ſolutionem docuerit: magnum autem uocari, quiſquis ea fecerit, & ſic docuerit, & ex eo iam in regno cælorum futurum eſſe, quia magnus eſt quid opus eſt addi præceptis legis minimis, ſi iam in regno cælorum poteſt eſſe, quia magnus eſt, quiſquis ea fecerit, & ſic docuerit? Quapropter ſic eſt accipienda illa ſententia: Qui autem fecerit, & docuerit ſic, magnus uocabitur in regno cælorum, id eſt, non ſecundum illa minima, ſed ſecũdum ea quæ ego dicturus ſum. Quæ ſunt autẽ iſta? Vt abundet (inquit) iuſtitia ueſtra ſuper ſcribarũ & phariſæorum, quia niſi abundauerit, non intrabitis in regnum cælorum: Ergo qui ſoluerit illa minima, & ſic docuerit, minimus uocabitur, qui autem fecerit illa minima, & ſic docuerit, non iam magnus habendus eſt, & idoneus in regno cælorum, ſed tamen non tam minimus, quam ille qui ſoluit. Vt aũt ſit magnus atqꝫ illi in regno aptus, facere debet & docere, ſicut Chriſtus nunc docet, id eſt, ut abundet iuſtitia eius ſuper ſcribarum & phariſæorum, per quam intret in regnũ Dei, Amen.

IN NATALI CONFESSORVM
Homilia I. Euſebij Emeſeni.

Homo quidam peregrè proficiſcens, uocauit ſeruos ſuos, &c. Matth. 25.

HOmo iſte Dominus & Saluator noſter intelligitur, qui de hoc mundo ad patrem rediẽs (hoc eſt enim peregrè proficiſsi) prius fidelibus ſuis bona ſua largitus eſt. [Et uni dedit quinque talẽta, alii uero duo, alii uero unum. Vnicuique ſecũdum propriã uirtutem, & profectus eſt ſtatim.] Quinque enim talenta, quinque ſunt corporis ſenſus. Duo uero, intellectus & operatio. Vnum autẽ, intellectus tantum. Hæc autem etſi naturaliter ab initio hominibus data ſunt, ea tamen fidelibus ſuis iterũ Dominus dedit, & quodammodo innouauit, dum magis interius, quam exterius habenda monſtrauit. *Senſus animæ.* Habet enim & anima uiſum & auditum, guſtum & odoratum & tactum, & quidem multo digniores illis, qui in corpore ſunt. Senſus enim corporis cum animalibus communes habemus. [Abijt autem qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque, Qui autem unum acceperat abiens, fodit in terrã, & abſcondit pecuniam Domini ſui:] Hæc autem in ſequentibus exponemus. [Poſt multum uero temporis uenit Dominus ſeruorum illorum, & poſuit

fuit rationem cum illis.] Poſt multum uero temporis
uenit, quia multum temporis eſt inter primum & ſe-
cūdum aduentum Chriſti. Tunc enim cum ſeruis ſuis
rationem Dnminus pnuat, quia ut Apoſtnlus ait, Om
nes aſtabimus ante tribunal Chriſti, ut reddat unuſ-
quiſque ratinnem de his quæ geſsit, ſiue bona, ſiue ma
la fuerint. [Et accedens qui quinque talenta accepe-
rat, obtnlit quinque illa talenta dicens. Dnmine, quin
qua talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuperlu
cratus ſum.] Viſum mihi dediſti, nperatus ſum in en,
Lucra & multos illuminaui. Quæ uidi, oſtendi, quæ intel-
Viſus, lexi, docui: non celaui, non abſcnndi, quæ tu meis ocu
lis reuelare dignatus fuiſti. Habeo igitur hnc talen-
tum multiplicatum. Dediſti mihi, & audirum, in hoc
Audi- quoque operatus ſum, & multis aliis aures aperui,
tus. eorumque ſecretorum uerba eos audire & intellige-
re docui. Hnc enim talentum Dominus requirebat,
cum diceret. Qui habet aures audiendi, audiat. Item-
Matt. que. Vnbis datum eſt nnſſe myſterium regni Dei, cæ
11. teris autem in parabnlis, ut uidentes nnn uideant, &
& 13. audientes non intelligant. Guſtum quoque mihi de-
Luc. 8. diſti, quo tuæ dulcedinis ſaporem intelligens dico.
Guſtus, Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel &
Pſ. 118. fauum ori men. Et in hnc quidem nperatus ſum, alins
que mecum ad deguſtandum inuitaui, dicens; Guſta-
te & uidete quam ſuauis eſt Dominus, beatns uir qui
Pſ. 33. ſperat in eo. Sed quid dicam de ndnratu, quo fideles
Odora ſuos inſtruxi, qua ratione deſcernere ualeant inter ca
tus. tholicam doctrinam & fœtentem hæreticam praui-
Can. 1 tatem. Hoc enim ſerui tui illecti te ſequuntur, dicen
tes: Trahe nos poſt te, & curremus in odorem unguen
torum tuorum. Pro hoc & ſancta Eccleſia de naſo lau
datur, ubi dicitur: Naſus tuus ſicut turris libaui, quæ
Cat. 7. reſpicit contra Damaſcum. At uero & in tactu ope-
Tact. ratus ſum, & nnn minus in eo, quam in aliis talentis
lucratus ſum. Tactus animę, fides eſt, hoc enim Deus
tenetur & tangitur. Quanto enim unuſquiſque fide-
lior eſt, tantn familiatius & proprius Deum tangit.
Alii enim ipſum alii eius ueſtimenti fimbrias tangūt.
Hnc autem talentum duplicamus, quandn fidem no-
ſtram aliis prædicamus. Sed audiamus, quid huic Do
minus reſponderit, qui ei quinque talenta duplicata
obtulit. [Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca
fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gau
dium Dnmini tui.] Euge nanque, uox gaudentis eſt.
Sed nota, qund pauca Dnminus repntat, in hoc mun
do meliora habemus. Qua in re illius regni diuitias
inæſtimabiles eſſe oſtendit, de quibus Apoſtolus ait:
Quæ oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor
1. Cor. hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus
2. ſe. Parua igitur ſunt hæc talenta, illis diuitiis com-
parata, ſiquidem eas quales ſunt, per hæc neque uide-
re, neque audire, neque ad plenum cogitare poſſu-
Pſ. 83. mus. Quis enim illud cogitare ualeat, quod in cor ho
Pſ. 29. minis non aſcendit? [Intra in gaudium Domini tui.]
De hoc enim gaudio Pſalmiſta ait: Beati qui habitant
in domo tua domine in ſeculum ſeculi laudabunt te.
Itemq;: Vnam petii a Domino, hanc requiram, ut in-
habitē in domo Domini omnibus diebus uitæ meæ.
Hæc autem de quinque talentis dicta ſunt, nunc ue-
ro de duobus audiamus, per quæ intellectum & ope-
rationem ſignificari diximus. Quæ nimirum etſi nu
mero ſint pauciora, precio tamen & ſignificatione nō
ſunt inferiora. Qui enim bene intelligit, & quæ intel-
ligit operatur, nihil in uiſu & auditu, nihil in guſtu &
odoratu & tactn minns habet. In his enim duob. illa
quinque pleniſsime continentur, quæ quidem ſibi mu
tuo coniuncta ſunt, & ſine altero alterum nnn ualet.
Pſ. 110 Inutilia enim ſunt & intellectus ſine operatione, &
operatio ſine intellectu. Vnde bene dicitur. Intelle-
ctus bonus omnibus facientibus eum, laudatio eius
manet in ſeculum ſeculi. [Acceſsit igitur & qui duo
talenta acceperat, & ait. Dnmine dun talenta tradidi
ſti mihi, ecce alia dun ſuperlucratus ſum.] Intellectū
& nperationē mihi dediſti. Tu n. das intelligentiam
intelligentibus, tu & bonā uoluntatē, & bene operan
di affectum tribuis. Vnde Apnſtolus, Neque uolentis, Rom. 9
inquit, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. Nā ne
que uolentis eſt uoluntas, neque currentis eſt curſus,
ſed miſerentis eſt Dei, qui prius bene agendi uolunta
tem, deinde bene currendi tribuit facultatē. Duo igi-
tur talenta mihi dediſti, ecce duo ſuperlucratus ſum.
Qunniam quid intelligāt, & qualiter intelligētes ope
rari debeant, alios docere piger non fui. Huic itaque
Dnminus reſpnndens & congaudens, nnn mino-
ra bona largitur, quam illi alii modo ſuperius largitus
fuerat. Beati iſti ſerui, qui Domino ſuo talenta dupli
cata reddiderunt, beati, in quorum manibus Do-
mini ſui pecunia non eſt in inorata, beati, qui ani-
mi ſplendorem, quem intus habebant, alins quoque Ex. 25
illuminando foras nſtendebant. Inde eſt enim, qund
archam de lignis ſetim fieri iuſsit, & intus & extra de Arca,
auro puriſsimn deaurari præcepit. Arca enim, & to- Eccle-
ta Eccleſia, & unuſquiſque fidelis intelligi poſsit, in ſia, uel
quibus cæleſtis ſapientiæ theſauri recnnditi ſunt. In- ſinguli
tus enim & extra deauratus eſt, qui ſapientia, qua in- Chriſti
terius eſt illuminatus, fnris quoque alios illuminare ani.
non ceſſat. Qui enim ſibi datam ſapientiam celant,
illi intus & non fnris deaurati ſunt. Cum enim Apo- 1. Cor.
ſtnlus dicit: Sapientiam loquimur inter perfectos, tūc 2.
& intus & foris ſe deauratū eſſe ſignificat. Hoc enim Ex. 20
ſignificabat illa lamina aurea, quam pontifex ex Dei Ex. 26
præcepto in fronte ferebat. Inde eſt etiam, qund men & 40.
ſam propoſitinnis & candelabrum aureum, nnn intra
uelum, ſed potius extra Dominus poni iuſsit, quate-
nus ab omnibus uiderentur, & nulli illuc accedere uo
lenti celari potuiſſent. Si enim cibos ſpirituales & fi-
dei lumen Dnminus celare uoluiſſet, nequaquam ex
tra uelum, ſed potius intra menſam & candelabrum
poni præcepiſſet. Nūc autem etiam de illo uideamus,
qui abſens fodit in terram, & abſcnndit pecuniam Talen-
Domini ſui. Per quem ſcilicet eos intelligimus, qui- tū qui
bus ingenium & intellectum Dominus dedit, quem abſcon-
ipſi in terrenn & carneo corde ſuffndientes & abſcnn dant.
dentes, neque in ſua, neque in aliorum ſalute eum ex
pendunt. Tales autem multos uidimus, qui ſi uoluiſ-
ſent, multis prodeſſe potuiſſent. Et iſti quidem digne
ſatis amiſſn intellectu, quo male uſi fuerant, dum ſe
excuſare parant, iudicis iram contra ſe prouocant, di-
centes. [Domine, ſcio quod homo durus es, metis ubi
non ſeminaſti, & congregas ubi non ſparſiſti, & timēs
abii, & abſcondi talentum tuum in terram, ecce ha-
bes quod tuum eſt.] Si enim intellectum habuiſſent,
& ſenſum non amiſiſſent, nequaquam durum & iniu-
ſtum uocarent, cuius beneuolentiam captabant. Talis
igitur excuſatio quam ſit uana & inutilis, omniſque
ingenii & rationis expers, ipſe Dominus oſtendit, di-
cens: [Serue male & piger, ſciebas quia meto ubi non
ſemino, & congrego ubi non ſparſi, oportuit ergn te
committere pecuniam meam nummulariis, & ego ue
niens recepiſſem utique qund meum eſt cum uſuris.]
Ac ſi diceret: Nnn fuit conueniens, ut meam pecuniā
nummulariis commiteres, cum me tam fortē eſſe co- Pecu-
gnoueras, ut non ſolū mea, uerumetiā aliena mihi uē nia Nu
dicare ualeā? Qua in re nullam te excuſationem ha- mury.
bere manifeſtum eſt. Hæc autem pecunia, uerba uitæ
æternæ ſunt. Nummularii uero, quibus ea committi-
tur, ſi tamen in ea negociantes, ocioſam eſſe non pa
tiūtur. Hanc autem cum uſura Dominus recipit, quia
multi fideles cum fructu boni operis eam acquirunt.

Nnuſ-

Nuſquam eſt autem, ubi Dominus non ſeminauerit,
nuſquam eſt eſt ubi ſuę gratiæ ſementem non ſparſe-
rit,quia præter hoc,quod in omnem terram exiuit ſo
Pſ.10. nus apoſtolorum, omnibus hominibus rationem &
intellectum,memoriam & ingenium largitus eſt.Cō-
ſtat igitur hunc malum ſeruum aduerſus eum eſſe mē
titum.De quo Dominus ſubinferens,ait:[Tollite ita-
que ab eo talentum, & date ei qui habet quinque ta-
lenta.]Per quod intelligere poſſumus,ſolos bonos eā
beatitudinem poſsidere, quam ſimul cum eis & mali
poſſediſſet, ſi in bonitate permanſiſſent.Talentum.n.
id eſt,talenti retributionem & meritum ſoli boni ha-
bebunt. Vnde & ſubditur:[Omni enim habenti dabi
tur,& abundauit, ei autem qui non habet,& quod ui
detur habere,ab eo auferetur.]Quicunque enim hęc
talenta duplicata habuerit, ei talentorum meritum
dabitur, & omnium diuitiarum plenitudine abunda-
bit. Ei autem qui talentum non habuerit duplicatum
ſed ocioſum, & ſine fructu illud eſſe permiſit, & iam
id quidem uidetur habere, auferetur ab eo, quoniam
ſine ratione & intellectu ſtultus & inſipiēs apparebit.
[Et tunc inutilis ſeruus eiicietur in tenebras exterio-
res:illic erit fletus & ſtridor dentium.]

IN NATALI VNIVS.
Confeſſoris,Homilia 2.Euſe-bij Emeſeni.

Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam, accipere ſibi regnum, &c.
Luc. 19.

HOmo Iſte Nobilis ipſe eſt, qui hęc loqui
tur,Saluator noſter,qui non ſolum ſecū
dum diuinitatem, qua & angelorum
& hominum creator & Dominus eſt:ue
rumetiam ſecundum humanitatem ex
nobili genere ortus eſt. De tribu nanque Iuda & de
progenia Dauid natus eſt Dominus, quæ inter alias
tribus nobilior, regnum tenuit & principatum. [Hic
autem abiit in regionem longinquam,]quando cælos
aſcēdens ad patrem rediit.Vnde ipſe ait. Exiui a patre
Ioā.16. & ueni in mundum. Iterum relinquo mundum,& ua
do ad patrem. Hæc autem religio longinqua eſt, quia
cum multo labore illuc peruenitur. Per multas enim
tribulationes,ait Apoſtolus,oportet nos intrare in re
Act.14 gnum cælorū.Ab hac aūt unuſquiſque tanto longius
eſt,quanto inter cęteros iniquior eſt. Ad hanc igitur
Dominus redit[accipere ſibi regnum & reuerti.]Tūc
enim ſibi Dominus regnum accepit, quando eius hu
manitas ſuper cælos exaltata eſt,eiq́ue a patre dictum
Pſ.109 eſt:Sed a dextris meis,donec ponam inimicos tuos ſca
bellum pedum tuorum.Reſtat igitur ut reuertatur,&
ad iudicium rediens cum ſeruis ſuis rationem ponat.
Prius enim quā illuc aſcēderet,[uocatis decem ſeruis
ſuis, dedit illis decē minas,] quæ alius euangeliſta ta
Matt. lenta uocat. Decē ſunt ſerui,decē ſunt & talenta.No-
25 li dicere pauci ſunt, cōſidera prius quid decē ſignifi-
Dena cent. Hoc.n.numero nullus alius maior eſt,quia om-
rius nes numeri in hoc ſolo continentur:Decem igitur ali
nume quando multos, aliquando ſignificāt omnes.Vocauit
rus, igitur decem idem Dominus ſeruos ſuos,& dedit illis
omnū decem minas, id eſt,omnia talenta ſua,quod alibi di-
maxi citur,Et dedit illis bona ſua.[Et ait ad illos, Negocia-
mus. mini dum uenio.]Bonus negociator beatus Paulus,
qui omnibus omnia factus eſt, ut omnes lucrifaceret.
Matt. Quotidie nanque in Eccleſia nundinæ fiunt,quotidie
25. Dei theſaurus in Eccleſia uenditur. Theſaurus enim
deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis Dei autem ne
gociatores omnes ſunt ſerui, & nihil aliud niſi ſeruos 1. Cor.
emunt. Nihil enim aliud de mundi diuitiis,niſi ſolos 9.
ſeruos eorum Dominus concupiſcit.Vnde & de tem- Pro.21
plo eos eiecit,qui male negociantes,illicita ibi uende
bant & emebant. Hoc autem de ſeruis dictum eſt, nūc
de ciuibus audiamus. [Ciues autem eius oderant illū
& miſerunt legationem poſt illum, dicentes: No-
lumus hunc regnare ſuper nos.]Iſti ciues Iudæi ſunt
qui ſuper ſe omnium regem & Dominum Chriſtum
Ieſum regnare noluerunt, dicentes. Non habe-
mus regē, niſi Cæſarem.Et iſti quidem hanc prauam
legationem poſt eum mittunt quia ex quo ab eis receſ Ioā,19
ſit, in hac mala uoluntate perſeuerant.Quæ uoluntas
quia Chriſtus eam cognoſcit & audit, quaſi quædam
legatio in illius ſemper auribus ſonat. [Et factum eſt
ut rediret accepto regno, & iuſsit uocari ſeruos,quib.
dedit pecuniam, ut ſciret quantum quiſque negocia-
tus eſſet.] Hoc aūt erit in iudicio,qn̄ boni & mali oēs
aſtabunt ante tribunal Chriſti, ut unuſquiſque pro ſe
rationem reddat. [Venit autem primus, dicens: Dn̄e,
mina tua decē minas acquiſiuit.]Tunc enim unū talē
tū decē acquirit,quando aliqua gratia nobis à Deo cō
ceſſa, in multas uirtutes creſcit, aut multos peccato-
res ad fidem & iuſtitiā conuertit.[Et ait illi:Euge ſer-
ue bone, quia in modico fuiſti fidelis,eris poteſtatem
habens ſupra decem ciuitates.]Et hoc quidē alius euā
geliſta manifeſtius poſuit, dicens:Supra multa te con
ſtituā,intra in gaudiū Dn̄i tui.Itemq; : Beatus ſeruus Matt.
ille,quem cum uenerit Dn̄s,inuenerit uigilantē.Amē 25.
dico uobis,ſuper omnia bona quæ poſsidet,conſtituet Luc.12
eum.Hoc eſt igitur ſupra decē ciuitates poteſtatem ei
dare, quod eſt ſuper omnia quæ poſsidet,eum conſti-
tuere. Dixi enim per decem minas,omnes ſignificari.
Et ſupra omnia quidem quæ Dominus poſsidet, unuſ
quiſque conſtituitur,quia omnia ei obediunt,eiuſque
uoluntatem omnia faciunt. Tanta enim ibi concordia
erit, ut unuſquiſque quaſi maior ueneretur ab omni-
bus, & quaſi minor ueneretur omnes. [Et alius uenit
dicēs: Domine, mina tua fecit quinque minas.] Iſte
quoque in talento ſibi credito operatus eſt,ſed non tā
rum quantum ille, de quo modo diximus,in eo lucra
tus eſt. Nam & ſi omnes laborent bene,non æqualiter
tamen omnes laborant. Vnde Apoſtolus.Ego inquit,
plus omnibus laboraui: non autem ego,ſed & gratia
Dei mecum.Qua in re in talento,& in gratia ſibi da- 1. Cor.
ta, ſe plus cæteris laboraſſe oſtendit. [Et huic ait: 15.
Et tu eſto ſupra quinque ciuitates.]Sicut enim nec in
labore,ita neq; in mercede æquales ſunt, Qui.n.plus Ibid.
laborauerit,plus mercedis accipiet. Stella.n.ut Apo-
ſtolus ait,differt à ſtella in claritate, ſic & reſurrectio
mortuorum.Quamuis igitur omnes beati erunt, non
tamen omnes æquales erunt. Quod quidem in eo ſi-
gnificatur,quòd alij ſupra decem, alij ſupra quinque
ciuitates conſtituti dicuntur. [Et alius uenit,dicens:
dn̄e ecce mina tua,quam habui repoſitam in ſudario.
Timui enim te,quia homo auſterus es,tollis quod nō Talen-
poſuiſti,& metis quod nòn ſeminaſti.] In ſudario nan tū in ſu
que talentū reponit,qui gratiam ſibi datā in hac car- dario
ne laboribus & fatigationibus tradita, torpeſcere ſi- repone-
nit.Mentitur autem ille malus ſeruus,dum eum auſte re.
rum uocat,de cuius dulcedine Pſalmiſta loquitur,di-
cens:Dulcis & rectus Dominus, propter hoc legē ſta
tuit delinquentibus in uia.Talis igitur excuſatio quā
uana & inutilis ſit,ipſe Dn̄s oſtendit,dicens. [De ore Pſ.24
tuo te iudico ſerue neq̄. Sciebas, ut ipſe fingis, ꝙ ego
auſterus homo ſum,tollens qđ nō poſui, & mētes qđ
non ſeminaui: Et quarè nō dediſti pecuniam meā ad
menſam,& ego ueniens, utique non uſuris exegiſſem
illam?] Ac ſi dicat:Non fuit conueniens, ut meam pe
cuniam

cuniam ad menſam nummulariorũ committere timeres, cum me tam fortem & potentem eſſe cognoueras ut non ſolum mea, uerum & aliena ubique mihi uindicare ualeam. Qua in re nullam te habere excuſationem manifeſtum eſt. Hæc autem pecunia, uerba uitæ æternæ ſunt, mẽſa, Eccleſia, numularii, auditores, quibus omnis iſta pecunia nunciatur & creditur. Hanc autem cum uſura Dominus recepit, quia multos fideles cum fructu boni operis per eam acquirit. Nuſquã autem eſt, ubi Dominus non ſeminauit, nuſquam eſt ubi ſuæ gratiæ ſemenrem non ſparſerit, quia præter
pſ. 18. hoc, quod in omnem terram exiuit ſonus eorum, omnibus hominibus rationem & intellectum, memoriã & ingenium largitus eſt. Conſtar igirur hunc ſeruum nequam aduerſus eum eſſe menritum. De quo ipſe ſub inferens, ait. [Auferte ab illo minam, & date illi qui decem minas habet.] Per quod intelligere poſſumus ſolos bonos eam beatitudinem poſsidere quam ſimul cum eis & mali poſsiderẽt, ſi in bonitate perſtitiſſent. [Et dixerũnt illi. Domine, habet decem minas.] Decẽ utique iam habebat quibus una ſuperaddita undecim fiunt. Quid eſt quod non undecim, ſed decem tantum habere dicitur, niſi hoc quod ſuperius diximus, quia idem ſignificant decem, quod omnes? Secundum quã ſignificationem magis fuit decem dixiſſe, quam undecim, quia undecim non ſignificant niſi undecim, decẽ uero ſignificant omnes. Poteſt autem & ſic intellige, ꝙ dicitur, Domine habet decem minas, ac ſi diceretur, O Domine decem quidem minas habes, ſatis ei ſufficere poſſunt, cur etiam plus dari iubes? Quibus Dominus ait. [Dico autem uobis, quia omni habenti dabitur & abundauit, ab eo autem qui non habet auferetur ab eo.] Omnis enim qui fidem habet, & dignam fidei operationem, ſicut iſti qui talenta ſic multiplicauerunt, dabitur ei Eccleſiæ multitudinis retributio. Ab eo uero qui non habet, etiam hoc quod in opinio
Matt. 25. ne hominum habet, id eſt, hoc quod uidetur habere ut alius euangeliſta ſcribit, auferetur ab eo. [Veruntamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me.] Miſeri Iudæi, aduerſus quos iſta dicuntur de quibus ſupra dixerat, Ciues enim eius oderant illum. Iſti enim tunc
Ibid. interficientur, quando dicetur eis: Ire maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo & angelis eius. Tunc & boni audient: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod uobis paratum eſt ab origine mundi.

IN NATALI CONFESſorum Homilia 3. Euſebij Emeſeni.

Sint lumbi ueſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus ueſtris, &c. Luc. 12.

Q Vod enim lumbos præcingere nos Dominus præcipit, caſtitatis gloriam & obſeruantiam commendat. In lumbis
Iob. 40 enim luxuria dominatur. Vnde & de diabolo dicitur. Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius in umbilico
pro. 31 uentris eius. De Eccleſia quoque dicitur. Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & roborauit brachium ſuum. Itemque. Sindonem fecit & uendidit, & cingulum tra
Ibid. didit Chananæo. Inde eſt, quòd ſacerdotes in lege baſ
Leui. 16. teos & femoralia habere iubentur, ſine quibus ad altare non accedant, neque tabernaculum ingrediantur. His igitur & ſimilibus comprobatur, quantum Deo placeat obſeruantia caſtitatis. Sequitur. [Et lucernæ ardentes in manibus ueſtris.] Ardent enim lucernæ noſtræ, ſi bene circunquaque fulgeant, alioſque illuminent & doctrina & opera noſtra. Vnde & Dominus ait. Sic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uidentes opera ueſtra bona glorificent patrem ueſtrum, *Mat. 5*
qui in cælis eſt. Illorum enim lucernæ extinctæ ſunt, qui neque doctrina neque operatione alios illuminãt. Debemus autem ſimiles eſſe hominibus. Dominum ſuum expectantibus, quando a nuptiis reuertatur, ne nos imparatos & dormientes inueniat. Dominus enim noſter tunc ad nuptias reuertetur, quando ſponſam ſuam matrem noſtram, ſanctam uidelicet Eccleſiam, omni corruptione liberam, caſtis complexibus in æternæ felicitatis thalamum introducet. Venit autem & nunc ad nuptias per ſingulos dies, quando ſanctorum animas, quæ & ipſæ illius ſpõſæ ſunt, ad ſe uocat, & ſecum in æternæ beatitudinis cubiculum collocat. Quotidie igitur Saluator noſter nuptias facit: quotidie ad ſe uenientibus ſanctorum animabus delicias ſummi boni, & ineffabilis dulcedinis epulas miniſtrat: Siue ergo per ablatiuum dicatur a nuptiis ſiue per accuſatiuum ad nuptias, non eſt inconueniens *Nuptiæ in cælo & in terra.*
quoniam & in cælo & in terra nuptiæ fiunt. De nuptiis itaque ad nuptias Dominus uenit, quia & hic & ibi ſponſam habet. Hæc eſt autem illa ſponſa, de quo ſcriptum eſt: Vna eſt columba mea, ſponſa mea, immaculata mea. De his autem nuptiis alibi quoque *Can. 5*
Dominus ait: Simile eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Ad has autem nuptias *Matt. 22.*
prius Iudæi inuitati ſunt, ſed quia non fuerant digni, gentes Dominus uocare præcepit. In his patriarchæ & prophetæ, in his apoſtoli & doctores, magnas & ineffabiles epulas miniſtrant. De his autem nuptiis totus ille liber ſcriptus eſt, qui Canticum Canticorum uocatur. In his ipſe Dominus ſponſus eſt & miniſter, *Matt. 20.*
qui ait: Non ueni miniſtrari, ſed miniſtrare. Vnde etiam ſubditur: [Beati ſerui illi, quos cum uenerit Dominus, inuenerit uigilantes. Amen dico uobis, quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.] Ibi eſt & Dauid cum Pſalterio & cithara, & ſchola cantorum ibi recumbit, & reficitur omnis ordo ſanctorum. Beati igitur ſerui illi, quos cum uenerit Dominus, inuenerit uigilantes. De his *1. Cor. 15.*
enim uigiliis Apoſtolus: Vigilate iuſti, & nolite peccare. Itemque: Vigilate & orate, & ſtate in fide, uiriliter agite & confortamini in Domino, omnia ueſtra *1. Cor. 16.*
in charitate fiant. Qui enim ſic uigilauerint, beati erunt. Hos faciet Dominus ſecum diſcumbere, & per hos tranſiens, miniſtrabit eis. Vnde & diſcipulos conſolans, ait, Vos eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis: & ego diſpono uobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo. *Lu. 22*
In eo uero, quòd ait: Quia præcinget ſe, & quia tranſiens miniſtrabit illis, quo affectu, quo amore, quibus charitatis uiſceribus eos ſuſcipiat, & in gloriam illis præparatam inducat manifeſtiſsime oſtendit. Non enim hoc ad literam intelligi debet, ſed in exteriori apparatu, cordis intentio declaratur. [Et ſi uenerit in ſecunda uigilia et ſi in tertia uigilia uenerit, & ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi.] Tres uigiliæ, tria tempora ſunt, ante legem, ſub *Tres uigiliæ tria tẽpora.*
lege, & ſub gratia. Quoniam autem in prima uigilia neque per legem, neque per prophetas mundum Dominus uiſitauit, ideo nihil hic de prima uigilia dicitur. In ſecunda autem uigilia non ſolum per leges & prophetas, uerum etiam per ſeipſum mundum uiſitare dignatus eſt. Vnde Apoſtolus ait. Multifariè & multis modis olim Deus patribus loquens in *Heb. 1.*
pro-

prophetis, oouiſsime diebus iſtis locutus eſt nobis in filio. Tertia autem uigilia hæc eſt, in qua non ſolum uenire, uerumetiam ſe ſemper adeſſe teſtatur, dicens: Ecce ego uobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad cōſummationem ſeculi. Sequitur. [Hoc autem ſcitote, quia ſi ſciret pater familias qua hora fur ueniret, uigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.] Quia igitur neſcit, quia dormiens negligit, ſæpe domus perfoditur, & quicquid in ea melius eſt, fit rapina latronum. Vos autem eſtote parati, eſtote ſoliciti & quia illam unam horam neſcitis, omnibus horis uigilate, ne in illa hora incauti & dormientes inueniamini. Et hoc eſt, quod ait: [Ideo & uos eſtote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis ueniet. Ait autē ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad oēs?] His enim uerbis intelligere poſſumus, quædam ſpecialius ad diſcipulos, quædam generalius ad omnes Dominum dixiſſe, Qualia ſunt. Nolite cogitare de craſtino, & nolite ſoliciti eſſe animæ ueſtræ quid manducetis, neque corpori quid induamini, & multa alia. [Dixit autem Dominus: Quis putas fidelis eſt diſpenſator & prudens, quem conſtituit Dominus ſupra familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram? Beatus ille ſeruus, quem cum uenerit Dominus inuenerit ita facientem.] Conſtat igitur, quod nō ſolis Apoſtolis, ſed & cæteris Eccleſiæ miniſtris & diſpenſatoribus, epiſcopis & ſacerdotibus iſta dicantur. Hos enim conſtituit Dominus ſupra familiam ſuam: hos conſtituit ſupra Eccleſiam & domum ſuam, ut eā regerent, eam docerent, ei neceſſaria miniſtrarent, & tritici menſuram pro tempore darent. Hoc enim triticum, doctrina euangelica intelligitur, quam non ſolum ad menſuram, ſed & ſuo tempore dare oportet: Nō enim omne tempus aptum eſt doctrinæ, nec æqualiter omnibus, nec omnia omnibus prædicare conuenit. Fidelis igitur diſpenſator & prudens diligentiſsime conſiderare debet, quando, & quid, & quantum unicuique tribuat. Vnde in lege quibuſdam ſacrificiis ſolis ſacerdotibus, quibuſdam & aliis ueſci licitum erat. Locus quoque & tempora conſtituta erant, in quibus ea offerre licebat. Beatus igitur ille ſeruus, quem cum uenerit Dominus, inuenerit ita facientem. Vnde autem beatus ſit, audiamus. [Vere dico uobis, quia ſupra omnia quæ poſsidet, conſtituet eum.] Supra omnia quidem unuſquiſque conſtituitur, quia omnia ei obediunt, eiuſque omnia faciūt uoluntatem. Tanta enim ibi concordia erit, ut unuſquiſque quaſi maior ueneretur ab omnibus, & quaſi minor ueneretur omnes. Non eſt igitur inconueniēs, ut unuſquiſque ibi ſupra omnia conſtituatur.

Mat. 6
Luc. 12

Prudētia diſpenſatoris.

DE CONFESSORIBVS.

Homilia 4. Euſebij Emeſeni.

Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Vos eſtis ſal terræ, &c. Matt. 5.

HAec autem uerba & alia multa tunc diſcipulis ſuis in monte Dominus loquutus eſt, quando octo beatitudines pdicauit. [Vos, inquit, eſtis ſal terræ.] Vos eſtis hominum condimentum, ueſtro exemplo inſtrui, ueſtra ſapientia doceri, ueſtra humilitate & patientia componi cæteri debent. [Quod ſi ſal euanuerit,] ſi prædicator uires amiſerit, ſi epiſcop⁹ luxuriæ & uanitati ſe dederit, [in quo ſalietur? Ad nihilum ualet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.] Tale .n. ſal, quia infatuatum eſt, foras mittitur, quoniam falſus prædicator eiuſque doctrina quæ uana, ſine ſapore & inutilis eſt, ab Eccleſia pellitur. Conculcatur autē ab hominibus, quia dignus eſt, ut ab omnibus deſpectui habeatur. [Vos eſtis lux mundi.] Quod enim ſol & luna præſtant corpori, hoc Apoſtoli & doctores præſtant animæ. Illi illuminant oculos mentis. Sunt igitur lux mundi, quia maiorem & meliorem mundi partem illuminant. [Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita.] Sic enim ſunt apoſtoli & epiſcopi ſupra Eccleſiam, ſicuti ciuitas ſupra montem. Non poſſunt abſcondi, altius ſedent, omnium oculi ad eos reſpiciūt. Qui ſi pulchri fuerint, & ſui ordinis decore & honeſtate tenuerint, uenerantur ab omnibus, mirantur & laudantur ab hominibus. [Neque accendūt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſupra candelabrum ut luceat omnibus qui in domo ſunt.] Ad hoc lucerna accenditur ut luceat, ad hoc epiſcopus ordinatur, ut cæteros illuminet. Lucerna .n. epiſcopus ē lumē, gratia ſpiritus ſancti, ſiue euāgelica prædicatio, cādelabrum, Eccleſia. Qui ergo ſuper Eccleſiæ candelabrum poſitus eſt, uideat ne gratiam ſpiritus ſancti, qua illuminatus eſt, ſub modio ponat, uideat ne talentum ſibi traditum terræ ſuffodiat. Scriptum eſt enim. Sapiētia occulta, & theſaurus abſconditus, quæ utilitas in utriſque? Inde & qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis. Vnde & Apoſtolus ait. Si non euangelizauero, uæ mihi erit. Vnde Ezechieli Dominus dicit: Fili hominis ſpeculatorem poſui te domus Iſrael. Si ergo nō annunciaueris iniquo iniquitatem ſuam, animam eius de manu tua requiram. Hinc etiam mēſam propoſitionis & candelabrum aureum, non intra, ſed extra uelum Dominus poni iuſsit, quatenus ab omnibus uiderentur, & nulli abſconderentur, qui uel fidei ſplendore illuminari, uel cibis ſpiritualibus ſatiari deſiderant. Hoc autem ſignificabant & tintinabula aurea, quæ inter mala punica poſita erant in ueſte pontificis, ut ſonus audiretur ſemper, & quando ingrediebatur ſanctuarium, & quando egrediebatur de ſanctuario, & non moreretur. Siue enim ingrediatur ſanctuarium, ſiue egrediatur de ſanctuario, hoc agere debet, a quandiu in Eccleſia eſt, quandiu circa ſe populum cernit, populus ſanctuarium eſt, ſemper ædificationis uerba eorum auribus ſonare & inſtillare conuenit. Quod quidem ſi epiſcopus fecerit, nō morietur. Non autem ſermone tantum, ſed & opere epiſcopus lucere debet. Vnde & ſubdit. [Sic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant ueſtra bona opera, & glorificent patrem ueſtrum qui in cælis eſt.] Lux, inquit, eſtis, & ſermone & opere lucere debetis. Magis enim operādo quam loquendo proficitis, quia maior eſt ſplendor operis, quam ſermonis. Vnde non ait. Vt audientes ueſtrum bonum ſermonem, glorificent patrem ueſtrum. Sed quid ait? [Vt uidentes ueſtra bona opera, glorificent patrem ueſtrum qui in cælis eſt. Nolite putare quoniam ueni ſoluere legem aut prophetas, non ueni ſoluere, ſed adimplere.] Venerat enim Dominus non tantum ad ſoluendum & exponēdum hoc, quod lex & prophetæ iubebant, uerum & ad agendum. Venerat præterea Dominus non ad hoc tantum, ut legem & prophetas ſolueret & exponeret ſed ut ea quæ minus habebant adimpleret. Multis .n. modis, niſi ipſe ueniſſet, lex & prophetæ adimpleri non poterant. Prædixerant eius natiuitatem, paſsionē reſurrectionem, aſcenſionem, & uirtutes quas in homine operatus eſt, quæ nequaquā adimpleri poſſent, niſi ipſe ueniſſet. Multum igitur minus habebant lex & prophetæ, ſpiritualem uidelicet intelligentiam, quæ niſi per Chriſtum adimpleri non poterant. Hoc enim Ioannes Apoſtolus & Euangeliſta teſtatur, qui cum multum fleret, eo quod nemo inueniri poſſet, qui li-

Lucerna. Lumē. Cādelabrum.

Eccleſ. 20. & 41. pro. 11
1. Cor. 9.
Eze. 3 & 33.

Ap. 5.

prium

brũ ſeptem ſigillis ſignatum aperiret, dictũ eſt ei, ne fleret, quia, ecce uicit leo de tribo Iuda, radix Daoid aperire librũ, & ſoluere ſeptẽ ſignacula eius. [Amen dico uobis, donec tranſeat cœlum & terra, iota unum aut unus apex noo præteribit a lege, donec omnia fiaot.] Quomodò enim non fiant, qoæ ipſe Dominus uentura eſſe prædixerat? Alioqui mentiretur, qui mentiri noo poteſt. Iota autem & apex, quæ in literis minima ſuot quamliber legis & prophetarũ paruiſſimã ſententiam ſignificant. Sequitur: [Qui ſoluerit onum de mãdatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus uocabitur io regno cœlorũ. Qui aũt fecerit & docuerit, hic magnus uocabitor in regno cœlorum.] Non ueni, inquit, legẽ ſoluere & exponere, ſed ea qoæ lex præcepit, agere ueni & adimplere. Quare hoc? Vis audire quarè. Quia qui ſcripturas ſolummodò ſoluit & expooit, & non facit quæ ſcripturæ præcipiunt, minimus oocabitur in regoo cœlorum. In qno regno cœlorum? Dicitur enim oon ſolum patria cœleſtis, nerum & Eccleſia regnum cœlorum. Sed quomodò ibi minimus uocabitur, qui neque magnus, neque minimus erit ibi? De Eccleſia igitur hoc intelligatur, quæ multis in locis regnum cœlorum uocatur: In qua ſancti Apoſtoli, martyres, & cooſeſſores, magni ualdè uenerantur & habeotur, qoi legis mandata & fecerunt & docuerunt. Cæteri uerò qui minimi ſunt quid attinet dicere, cum oeqne in memoria apud homines habeantur, neqne io cœlis inter ſanctos connomeretur? Et quidem moltos tales in Eccleſia uidemus, pleroſque fuiſſe non dubiramos, qui benè certè prædicare ſciunt, benè antem facere neſciont. Iſti igitur non immerito minimi uocantur & ſunt in regno cælorum, quoniam etſi ab aliis magni uideantnr, ab illis tamen deſpiciuntur, in qoibus cœlorum Duminus regnat & habitat. Sed uideamus quid ſignificet, Qui ſoluerit unũ de mandatis iſtis mioimis. De quib. iſtis niſi de his quæ in lege contineotur, quam ſe non ſoluere, ſed & facere prædixerat? Quomodo autem aliquod mandatum minimum eſſe intelligere poſſumus, quod qui non facit uocatur minimus, & qui facit uocatur magnus? Tale eoim mandatum non minimum, & ſed maximum eſſe uidetur. Et ego quidem his uerbis ſignificati puto, quod omnia legis mandata non facientibus minima ſunt, facientibns aotem maxima: quooiam illos mioimos, iſtos uero maaimos faciont. Sunt præterea minima io mioimis, & magna in magnis, & illi ea habẽt pro minimo, & iſti ea habẽt pro maaimo. Poteſt aũt & ſic intelligi, quod dicitur: Qui ſoluerit unũ de mãdatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimns uocabitur in regno cœlorum. Ac ſi diceretur: Qui legis ac prophetarũ mandata ẽt qoæ minime eſſe putãtur, ſoluerit, & non cuſtodierit, & uel ſermone, uel prauo exemplo idipſum facere docuerit alios, minimus & uocabitur & habebitur. Vode non ait. Minimus erit, ſed, Minimus uocabitur io regno cœlorum: quia quanuis ibi noo ſit, ab his tamen qui ibi ſuot, minimus & uocari & haberi poteſt. Quæ ſint autem legis & prophetarum minima mandata, non facile patet, qoanuis ea quæ maxima ſunt, Domino reuelante ſciamus. Sic enim ipſe, ait, Diliges Dominum Deum tuum ea toto corde tuo, & ex tota mente tua. Hoc eſt maaimũ & primũ mãdatũ. Secũdũ aũt ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Maxima igitur hæc duo ſunt, & illa decem, quæ digito Dei in tabulis lapideis ſcripta ſunt. Ad horũ itaque comparationem, alia omnia uel minora, uel minima iotelligi poſſunt. Quæ qoi fecerit & docoerit, hic magnus uocabitur in regno cælorum. [Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplea totũ corpus tuũ lucidum erit. Si autẽ oculus tuus nequã fuerit, totom corpos tenebroſum erit. Si ergo lumen, quod in te eſt, tenebræ ſuot, ipſæ tenebræ quantæ erunt?] Hãc autem ſimilitudinem ad quid attulerit Dominus, nõ clarè apparet, niſi fortaſſe quia diſcipulis loquebatur, quibus in huius ſermonis exordio dixerat: Vos eſtis ſal terræ, uos eſtis lua mundi, ut per hoc uidelicet intelligant, quales in Eccleſię corpore epiſcopi & doctores eſſe debeant. Et tale eſt, ac ſi diceret, Sicut oculus eſt lucerna corporis, ita & uos eſtis lucerna Eccleſiæ. Qui ſi ſimplex & ſine macula fuerit, totum corpus lucidom erit, Si uerò neqoam & ſine lumine fuerit, totum corpos tenebroſum erit. Nam neque manos quò extendantur, neque pedes quò ambulent, oeque cætera membra cognoſcent, ad quam partem ſe dirigere debeant. Si ergo lumen, quod in te eſt, teoebræ ſint, & illud in ſe lumine careat, neque ſeipſum illuminare ualeat, ſine qoo cætera membra lomeo non habeot, cooſidera modo ipſæ tenebræ quãtę eront? Tantę utiq;, quãta & mẽbra. Sicut.o. unius lumine omnia illuminantur, ita unius tenebris omnia excæcantur. Neceſſe igitur eſt, ut Eccleſiæ oculus, neceſſe eſt ut ſacerdos & epiſcopus ſimplex ſit, ſine macula ſit, ſioe errore ſit, qoatenus de eins oita, de eios doctrioa, de eius moribns & ſancta conuerſatione omnia membra illuminentur. Si uerò quod abſit, nequam fuerit, ſi hæreticus fuerit, ſi fornicator & adulter fuerit, totum corpus tenebroſum erit. Non dixit, Totum corpus neqoam erit, ſed, Totum corpus tenebroſum erit, quoniam non omnes eius nequitiam imitanrur, quãuis eius tenebris omnes inooluantur. Omnes enim ioueluuntur tenebris, qoando extincta eſt in eis lucerna luminis. Non enim ex tenebris oritur lumen, neque ex mendacio naſcitur oeritas. Si ergo totius corporis lumẽ uertatur in tenebras, ipſæ tenebrę quantæ erunt? Hoc autẽ & de anima intelligi poteſt, cuins ocolns eſt intentio & intellectus. Quæ inteotio ſi bona fuerit, omnis eius operatio lucida erit. Vode & quidam ſapiens ait: Non magno opere cooſiderandum eſt quid aliqnis agat, quia intentione hoc faciat. Vnde & modo ſoperius Domious dixit. Cum ieiunatis, nolite fieri ſicot hyprocritę triſtes. Exterminãt.o. facies ſuas, ut appateant hominibus ieiunãtes. Iſti autem quia ſtulta & uana intentione hoc faciunt, dicit Dominus, quia receperũt mercedem ſuam. Similiter autẽ & illi, qui omnia opera ſua faciũt, ot uideãtur ab hominibos, nullũ aliã mercedẽ habebũt. At uero illis, qui bona intẽtione hoc agunt, præcepit Dominus ut opera ſua coram hominibus faciant. Sic, Inquit, luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideãt ueſtra bona opera, & glorificent patrem ueſtrum, qui io cælis eſt. Sola igitur intentio facit, ut opera noſtra uel bona uel mala Dño appareant. Homo uidet in facie, Deus autem intuetur corda. Vnde & ipſe ait: Nolite iudicate, & non iudicabimini: oolite condemoare, & non condemnabimini. Iudicatis quæ neſcitis, condemnatis multoties quæ ignoratis. Aliter uobis, & aliter mihi uidetur: cognolcite prius intentionem, & ſic iudicate. Poteſt enim ooum fieri & ſimile opus, ut oon una intentione fiat. Palàm enim eleemoſynas dare, bona & nõ buna intẽtione fieri poteſt. Si enim ideo das, ut ab hominibus uidearis, noo eſt bona intentio. Si uerò ideo das, ut bonum exemplom aliis tribuas, & deus inde glorificetur; bona inteotio eſt. Sic igitur in omnibus ſola intentio quærenda eſt: quæ ſi bona fuerit, totum corpus uirtutum, totaque maſſa operationum lucida erit.

Eccleſia; regnũ cælorum.

Mãdata ut minima & maxima.

Matt. 22.

Epũs qualis eſſe debeat.

Oculus animæ, intẽtio.

Matt. 6.

Mat. 5

1. *Reg.* 16.

Mat. 7

DE VIRGINIBVS,
In Epiſtolam Concio exegetica Radulphi Ardentis.

1. Cor. 10. QVi gloriatur, in domino glorietur.] Hæc lectio tripatita eſt, fratres mei. Primo enim monet Apoſtolus gloriantem in domino gloriari: Secundo, optat ſuam inſipientiam ſupportari. Tertio dicit ſe zelare nos zelo dei. Primum igitur monet, ut qui gloriator, io domino glorietur. Porro ad hoc, quod aliquis in domino glorietur, tria concurrunt, & quod gaudium ſuum & cauſam eius deo attribuat, & quod ei inde gratias agat, & quod gaudii ſui deum finem conſtituat. Sunt enim qoidam, qoi gaudium ſuum & cauſam gaudii ſui, ſibi non deo attriboont, & ſuperbi ſunt, ut illi qui dicunt, *Deut. 32.* Maous noſtra excelſa, & noo dominus fecit hæc omnia. Et ſuoe quidam, qui gaudium ſoum & cauſam gaudii ſui dco attribuunnt, ſed non illi debitas gratias agunr, & ingrati ſunt, ot nouem leproſi, qui ad reddẽdum ei gra- *Lu. 17* tias quem curationis ſuæ authorem nouerant, non redieroot. Et ſunt quidam, qui & gaudium ſuum, & cauſam gaudii ſui deo attribunt, & ei gratias agunt, ſed finem gaudii ſoi ad aliquam uanam inteutionem deflectunt, & uani ſuor, ut hypocritæ & omnes uanitatis amatores. Qui ergo & qood gaudet, & unde gaudet, deo attribuit, & inde ei gratias agit, & eiuſdem finem eum conſtituit, in deo profecto gloriator, & bene gloriatur, ſi de bono glorietur. Suot enim quidam, qui de malo in bono gloriantur, ut Paulus & cæteri legis æmuli, qui gloriabanť in perſecutione apoſtolo- *Ioã. 16* rum, arbitrantes ſa obſequium præſtare deo. Habebãt *Ro. 10.* quidem zelum dei, ſed non ſecundom ſcientiam. Sũt & qui de bono in malo gloriantur, ut hypocritæ, & peiores ſuot. hypocritæ enim de bono, ſi qood faciũt, uanè gloriantur. Sunt & qui de malo in malo gloriantur, & peſſimi ſunt, ut illi, qui lętantur cum malè fe- *Prou. 2* cerint, & exultant in rebus peſſimis. Sunt & qui de booo io bono gloriantur, & boni ſunt, ut illi, qui de bono quod habent, in deo gloriantur. Qui ergo de bono in bono gloriantur, benè utique & diſcretè faciuot. Quarè autem homo debeat non in ſe, ſed in Deo gloriari, oſtendit cum ſubdit, [Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quẽ deus commendat,] id eſt, Non ex hoc, quod aliquis ſe probat, eſt probatus & laudabilis, ſed ex hoc, qood deus eum probat & commeodat. Suot enim, qui io conſpectu hominum uanis laudibus uel ſimulatis operibus ſeſe probant, & reprobantur, ut iactatores & hypocritæ. Sunt & alii, qui in conſpectu dei, de fide & charitate ſua præſumentes, ſeſe probant, & iode oon reprobantur, ſed magis improbantur & humiliantur, *Matt. 26.* ut ſuam recognoſcant infirmitatem, ut Petrus, qui de ſe præſumens, dixit, Etſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Permiſſus eſt cadere, ut de cætero ſuam infirmitatem agnoſceret, & non in ſe, ſed io ſolo deo confideret. Sic & Dauid cum quaſi de ſe preſu- *Pſ. 29.* mendo dixiſſet, Ego dixi in abuodantia mea, Non mouebor in æternum, mox de hac præſumptione ſe correctum eſſe demonſtrat, cum ſubdit, Auertiſti fa- *Pſ. 118* ciem tuam a me, & factus ſum conturbatus. Similiter cum de ſe præſumendo dixiſſet, Iuraui & ſtatui cuſtodiri iudicia iuſtitiæ tuæ, mox de hac præſumptione ſe correctum eſſe oſtendit, cum ſubdit. Humiliatus ſum uſquequaq;, domioe uiuifica me ſecundum uerbum tuum. Sunt & alii, qui coacti humiliter & ſine debito ſe probant, oec tameo ex hoc reprobantur, ſed potius ex hoc deus eos probat & commendat, ut Paolus, qui coactus a pſeudoapoſtolis, ſeſe commeo- *1. Cor. 11.* dat Corinthiis, ut magis eum audiant prædicantem uera, quam pſeudoapoſtolos prædicantes falſa. Homo igitur ſe laudat ſolis uerbis, deus autem laudat hominem factis. *Laus hominis.* Homo ſe laudat, laudabilem tantom ſe eſſe dicendo, Deus uero laudat hominem, eum laudabilem faciendo, conferendo uidelicet ei gratias ſuas, *Laus Dei.* & præcipuè uirtutem humilitatis, qua inſtruatur ſemper humiliter de ſe ſentire, nihil de ſe, ſed ſemper de deo præſumere, omnia deo attribuere, & ad deum omnia referre. Hæc hominem probatum atq; laudabilẽ faciuot. Qoanto enim quis magis fugit gloriam, tanto magis eum gloria ſequitur. Secundo optat Apoſtolus ſuam inſipientiam ſupportari, cum ſubdit. [Vtinã *1. Cor. 12.* ſuſtineretis modicum quid inſipiẽtiæ meæ, ſed & ſupportate me.] Porro ſuam inſipientiam uocat Apoſtolus, hoc quod ſeipſum commendare eſt compulſus, cũ *Pro. 27* ſcriptum ſit, Lauder te os alienum, & noo tuum. Nuoquã enim ſunt alicuius probitates ita ſplendidę, quin ex eius ore fiaot ſordidę. Eſſet igitur uerè inſipientia, quod Apoſtolus ſe commendat, niſi hoc humiliter & debito hoc faceret, & niſi magis in ſe deum, quã ſeipſum commendaret. Tres enim cauſæ inueniuntur in ſacris literis, quibus ſancti coguntur ſua bona humiliter retractare, Videlicet aut quando præmuntur uehementi aduerſitate, bona ſua ad conſolationem & *Iob 29.* ſpem humiliter retractant, ut Iob, qui dicebat, Oculus fui cæco, & pes claudo, Aut quando mouere uolũt *Eſ. 38.* deum, ſummum iudicem, ad miſericordiam, ut Ezechias, cui cum dictum eſſet a domino, Morieris tu, & non uiues, ait, Memento domine, quomodo ambulauerim coram te in ueritate, Aut quando uolunt perſuadere adiutoribus, ut ſibi magis acquieſcant, quam *1. Cor. 11.* pſeudoprædicatoribus, ut hic Paulus: Miniſtri, inquit, Chriſti ſunt, & ego ut minus ſapiens dico, Plus ego. Hanc ergo inſipientiam ſuam optat Apoſtolus ſuſtineri, ac ſi dicat, Opto ut meam perſonam commeodantem non redarguatis, ſed ſuſtineatis, ſed, qđ plus eſt, ſupportare me. Suſtinemus enim ea, quæ nõ approbamus, ſupportamus ea, quibus conſentimus. Eſt ergo perinde, ac ſi dicat: Si infirmitates & exceſſus patris ueſtri ſpiritualis ſuſtinere & excuſare debetis, *Gen. 9.* & maledictus eſt, qui ſicut Cam pudenda patris irridet, qoanto magis uos meam propter uos ſuſceptam inſipientiam ſupportare debetis? Quare autem eum in hoc ſupportare debeant oſtendit, cum ſubdit, [Aemulor enim oos dei æmulatione,] ac ſi apertius dicat, Propter hoc debetis me ſupportare in hoc, quia propter dilectionem & ſalutem ueſtram facio totum hoc. Eſt autem hæc pars tertia, in qua Apoſtolus dicit, ſe oos zelare zelo dei. Aemulor enim, pro zelo poſitum eſt. Sanè qui zelat ſponſam ſuam, quatuor facit, Eam ardenter amat, eam cultibus exornat, omnes perſonas ſuſpectas ab ea ſequeſtrat, eam monitionibus minis & uerberibus caſtigat. Sic faciebat Paulus, ſic facere debet omnis paſtor eccleſiaſticus. Debet enim *Eccleſiã ſibi creditã ut paſtor zelare debeat.* Eccleſiam ſibi commiſſam ardenter amare, boois moribus & uirtutibos eam exornare, hæreticos, criminoſos & omnes animarum corruptores ab ea ſequeſtrare, eam promiſſis, exhortationibus, minis, uerberibus ad caſtitatem & ſanctitatem prouocare. Cui autem paſtor eccleſiaſticos debeat zelare Eccleſiam, oſtendit Apoſtolus, cum ſubdit, [Deſpondi enim uos uni uiro uirginem caſtam exhibere Chriſto.] Multi enim ſunt paraoymphi, ſed unus ſolus ſpõſus eſt Ieſus Chriſtus, & multæ ſunt perſonæ Chriſto deſponſatæ, ſed uoa ſola eſt Chriſti ſpooſa, uidelicet eccleſia, quæ quamuis *Eccleſia uirgo caſta.* tam ex iocorruptis quàm ex corruptis corpore cõſtet, tamen propter fidei integritatem inuiolabiliter conſeruatam, uirgo caſta nuncupatur. Quamuis aũt hæc deſponſa-

deſponſatio in utero uirginali ſit celebrata, tamē Paulus ait, Deſponſaui: eo quod deſpōſationis nuntius & conciliator, quantum ad Corinthios, fuit. Porro in deſponſatione quatuor concurrunt, uidelicet, conſenſus, pactio coniugalis, ex parte uirginis arrha, & dos ex parte uiri. Hæc eadem ſunt in deſponſatione Chriſti & Eccleſiæ. Conſentit.n.Eccleſia, ſiue quælibet fidelis anima ſpontè, & Chriſto inhæreat per fidem. Cū enim cætera poſſit homo facere nolens, credere non poteſt niſi uolens. Paciſcitur ſe in dilectione & obſeruatione mandatorum Dei perſeueraturum. Chriſtus uero ſponſus largitur ei æternæ hæreditatis dotem. Itaque fratres mei, quia ſpopondiſtis in baptiſmo uos per fidem Chriſto ſponſo adhærere, quia pactis eſtis uos in charitate eius & mandatis perſeuerare, quia ſpiritum ſanctum accepiſtis in peccatorum remiſſione, conſiderate diligenter, ſi in his perſeueratis, proculdubio beati eſtis, quoniam percepturi eſtis dotem æternæ hæreditatis. Quod ſi conſenſum & pactum de ſponſationis ueſtræ fregiſtis, feſtinate quam citius poteris illud per pœnitentiæ remedium renouare, quoniam benignus & miſericors eſt Dominus, qui poſt multas fornicationes animam non ſolum recipere dignatur, immo ut ad ſeipſum redeat hortatur. Vnde

Iere. 3. ipſe per Ieremiam dicit: Si recedens à uiro ſuo mulier duxerit alterum uirum, nunquid reuertetur ad eū ultra? Nunquid non polluta erit mullier illa? Et tu fornicata es cum amatoribus multis: tamen ad me reuertere, & ego te ſuſcipiam, ait Dominus. Quis uiſcera diuinæ miſericordiæ penſare ſufficiat? Homo peccator mulierem poſt fornicationem ad ſe redeuntem recipere dedignatur: & Deus, qui ipſa munditia eſt, animā poſt multas fornicationes, ut ſe redeat, hortatur. Iam nobis nullus excuſationis relinquitur locus. Propterea fratres mei, poſt multas turpitudines & præuaricationes ad Deum reuertamur, ſcelera noſtra lachrymis ueræ pœnitentiæ diluamus, operibus miſericordiæ redimamus, ieiuniis & afflictionibus corpora noſtra caſtigemus, orationibus & bonis operibus superni ſponſi gratiam imploremus, ad eum totis ſuſpiriis & gemitibus clamemus: quatenus ad ſuas æternas nuptias non introducere dignetur, & dotem promiſſam nobis concedat dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat Deus per omnia ſecula, Amen.

DE VIRGINIBVS,
Matth. 13.

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Simile eſt regnū cœlorum theſauro abſcondito in agro: quem qui inuenit homo, abſcondit, & præ gaudio illius uadit, & uendit uniuerſa quæ habet, & emit agrum illum. Et reliqua. Homilia Haymonis.

VIrtus & ſapientia dei, dominus Ieſus Chriſtus non ſolum ad ſuſcipiendam humanam naturam hominibus compati dignatus eſt, ſed etiam humanæ ignorantiæ condeſcendēs, ſuis ſanctis ſermonibus, rerum temporalium ſimilitudines frequenter adhibuit, ut ex collatione rerum uiſibilium, ad inuiſibilium amorem animos audientium incitaret. Vnde cum cæleſtem gloriam ſtudioſè amādum doceret, illarum rerum ſimilitudinem adhibuit, quas homines plurimum diligere ſolent, dicēs: [Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in agro, quem qui inuenit homo abſcondit.] Vbi theſauri nomine ſpiritualiter cæleſtis patriæ amorem intelligere debemus, ubi ſunt diuitiæ quæ non deficiunt, theſaurus qui nunquam marceſcit: ubi nos Dominus theſaurizare admonet, iuxta quod alibi loquitur, dicens: Theſaurizate uobis theſauros in cælo, ubi neq; ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur, &, Vbi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. Qui profecto theſaurus tanto magis cumulatur, quanto magis temporalis theſaurus atque facultas ſtudioſius pro Deo expenditur. Vnde de eo, qui theſaurum inuenit, dicitur: [Et præ gaudio illius uadit, & uendit uniuerſa quæ habet, & emit agrum illum.] Ager in quo theſaurus abſconditus inuenitur, nos ſumus, ſi tamen in nobis cæleſte manet deſideriū. Quem ille uenditis omnibus cōparat, qui corpus ſuū per cæleſtis patriæ diſciplinam affligit in ieiuniis, in uigiliis & orationibus. Sed & ille agrum cum theſauro inuento datis omnibus emit, qui crucifigens membra ſua cum uitiis & concupiſcentiis, Chriſtum ſequitur, & quodammodo ſpirituali uenundatione ſeipſum immutat, declinando a malo, & faciendo bonum. Hunc enim theſaurum abſconditum in agro, cuidam dominus emere perſuadebat, cum dicebat: Si uis perfectus eſſe, uade & uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & ueni, ſequere me. Illud autem notandum, quod theſaurus inuentus abſconditur ut ſeruetur, quatenus intelligamus, quàm ſtudioſè in bono opere uanam gloriā cauere debeamus. Sic eſt enim præſens uita, quaſi uia: latrones aūt iuxta uiā, immundi ſunt ſpiritus, qui illis maximè inuident, quos cum ſpirituali theſauro ad celeſtem patriam tendere cognoſcunt, ſicut per prophetam de eorum capite dicitur: Sedet in inſidiis cū diuitibus in occultis, ut interficiat innocentem. Illorum ergo diuitias iſti latrones rapiunt, qui per inanem iactantiam bona ſua opera coram hominibus denudant. Vnde neceſſe eſt, ut cum opus bonū exterius agimus, intentionem Deo placendi ſemper in occulto teneamus, iuxta quod ipſe nos admonet, dicens: Cum facis eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua. Et iterum: Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum, & pater tuus qui uidet in abſcondito, reddet tibi. Ad accendendam autem mentem in amorem cæleſtis deſiderii, alia ſimilitudo datur, cum ſubinſertur. [Iterū ſimile eſt regnum cœlorum homini negociatori, quærenti bonas margaritas, inuenta autem una precioſa margarita, abiit & uēdidit omnia quæ habuit, & emit eam.] Vbi precioſæ margaritæ nomine, dulcedo uel claritas æternæ patriæ intelligitur, quæ precioſior eſt cunctis precioſis rebus, & ſuauior omnibus delectationibus. Negociatores autem ſpiritualiter nos ſumus, qui de terrenis facultatibus cæleſtem gloriam mercari iubemur. Notandum autem quod ait, Vendidit omnia quæ habuit, & emit eam, quia ille precioſam margaritam unam, id eſt, cæleſtem patriam datis omnibus emit, qui non ſolum terrenis facultatibus, ſed etiam propriis renunciat uoluntatibus. Qui uero ſua pauperibus tribuit, ſed adhuc propriis uoluntatibus ſeruit, precioſam margaritam nondum emit, quia quod charius Deo poterat offerre, retinuit. Non enim Deus noſtra, ſed nos quærit, qui terrenam ſubſtantiam nō niſi propter lucrum animarum dare præcepit. Quia ergo negociatori bonas margaritas quærenti, boniſq; margaritis ſumus comparati, debemus ſeruare in opere, quod accepimus in nomine. Et ſicut terrenos negociatores non maris pericula ab officio negociandi

Similitudines cur a Domino exhibita.

Mat. 6

Ager in quo theſaurus latet.

Matt. 19.

Vana gloria cauēda

Pſal. 9.

Mat. 6
Ibid.

Precioſa margarita.

negociandi prohibent, non latronum inſidiæ terrent,
non aſperi caſus itineris uetant, non hyemis frigus,
non æſtatis calor retinet, tantum ut terrenum lucrũ
acquirere poſsint, ita & nos qui ſpirituales ſumus ne-
gociatores, ab amore cæleſtis patriæ nulla mundi blã
dimenta retineant, nulla eius aduerſitas terreat, nec
aliqua tribulatio prohibeat, ut precioſam margari-
tam amantes, cum Apoſtolo dicere ualeamus: Quis
ergo nos ſeparabit a charitate Chriſti? Tribulatio?
Rom. 8 an anguſtia? an perſecutio? an fames? an nuditas?
an periculum? an gladius? Certus ſum autem, quia
neque mors, neque uita, neque angeli, neque principa
tus, neque poteſtates, neque inſtantia, neque futura,
neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum,
neque creatura alia poterit nos ſeparare a charitate
Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Imite-
mur & aliud negociatorum opus. Habent enim hoc
proprium hi, qui negociandi operibus inſiſtunt, ut ſi
in uno negocio damnum incurrerint, ſtudioſius nego
ciandi operibus inſiſtant, quouſque quod in una re
perdiderunt, in alia acquirant. Ita ergo & nos, ſi in
aliquo caſu damnum animæ inciderimus, ſtudioſius
incepto bono operi inſiſtamus, ut quod per negligen
tiam amiſimus, per bonum opus recuperemus: qua-
tenus ad precioſæ margaritæ lucrum peruenire poſsi-
mus, & uocem Domini audire mereamur, dicentis:
Euge ſerue bone & fidelis, quia in pauca fuiſti fidelis,
Matt. 25. ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini
tui. Hæc autem margarita tam chara eſt, ut nullis ter
Margarita, & caritas, & uilitas. tenis diuitijs poſsit comparari, tam uilis, ut ſola bona
uoluntate poſsit acquiri. Hanc margaritam precio-
ſam multis facultatibus Zachæus comparare ſtuduit,
qui cum huius margaritæ largitorem in domo ſua ſu
ſcepiſſet, præ nimio gaudio dixit: Domine, dimidiũ
bonorum meorum do pauperibus, & ſi cui aliquid tu-
Lu. 19 li, in quadruplum reſtituo. Hanc quoque margaritã
uidua illa duobus æris minutis in gazophylacio iacta
tis comparauit. Cuius precium ipſe teſtis conſciẽtiæ,
Marc. 12. Dominus ſcilicet, collaudauit dicens: Amen dico uo-
bis, quia uidua hæc pauper plus omnibus miſit, qui
miſerunt in gazophilatium. Omnes enim ex eo quod
abundauit illis, miſerunt, hæc uerò de penuria ſua
quod habuit, miſit totum uictum ſuum. Huius mar-
garitæ pulchritudinem, beatiſsima N. cuius hodiè fe
ſtiuam colimus celebritatem, multis diuitijs datis cõ
parauit, quando pro eius amore regni potentiam de-
relinquens, & thorum regalis matrimonij ſpernens,
ad ſpontaneam paupertatem ſe contulit. Vnde ſine
dubio quia regis terreni coniugium contempſit, ſpon
ſa effecta eſt regis cæleſtis, & quæ noluit cum terreno
rege regnare in mundo, regnat cum Chriſto in cælo.
Et quia ſalutationes & officia refugit regalium mini-
ſtrorum, miniſtrat nunc Chriſto, coniuncta cœtibus
angelorum. Et ideo dignum eſt, ut qui temporalem
reginam honore debito ueneramur, hanc Deo acce-
ptam reginam deuotis precibus ſupplicemus, ut quia
nos ſuo exemplo in nomine Chriſti congregauit, ſuis
nos meritis & orationibus in præſenti uita iucundos
efficiat, & in futura acceptos reddat. [Iterum ſimile
eſt regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex om-
ni genere piſcium congreganti.] Pulchrè ſagenæ aſ-
ſimilatur Eccleſia, quia & piſcatori eſt commiſſa, & in
tra rete fidei quotidiè homines capit. Sicut enim pi-
ſcatorum eſt, cum ſagena de profundis gurgitibus pi
ſces ad litus trahere, ſic quotidiè Eccleſia per doctri-
nam prædicatorum, de turbulentis & amaris gurgi-
tibus mundi, mentes hominum ad ueram lucem re-
trahere ſtudet. Et quoniam quandiù in præſenti uita
eſt Eccleſia, cum bonis colligit & malos, rectè de ea-
dem ſagena ſubditur: [Quam, cum impleta eſſet, edu
centes, & ſecus litus ſedentes, elegerunt bonos in ua-
ſa ſua, malos autem foras miſerunt.] Vbi cum boni, &
mali nominantur, præſentis temporis Eccleſia deſi-
gnatur. Boni enim ſoli nuſquam ſunt, niſi in cælo, ma
li autem nuſquam ſoli ſunt, niſi in inferno. Hæc autẽ
Eccleſia, quæ in medio conſiſtit, utriuſque partes ci-
ues recipit, ſicut per Pſalmiſtam dicitur: Annuncia- Pſ. 39.
ui & locutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum.
Vbi conſiderandum eſt, quia ſupra numerum electo-
rum modo in eccleſiã multi reprobi intrare poſſunt,
ſed in regnum cœlorum non poſſunt. Vnde & bene
dicitur: [Elegerunt bonos in uaſa ſua, malos autem
foras miſerunt.] In quibus uerbis manifeſtè diſcre-
tio electorum & reproborum in fine ſeculi futura eſſe
oſtenditur. Sicut enim mare ſeculum, ſic litus maris, Mare.
finem ſignificat ſeculi. In litore enim ſedentes, elege Litus maris.
runt bonos in uaſa ſua, malos autem foras miſerunt,
quia in fine ſeculi electi aſſumentur ad gloriam, & re-
probi ſeparabuntur ad pœnam, iuxta quod alibi Do- Lu. 17
minus ait in euangelio: In illa nocte erunt duo in le-
cto uno, unus aſſumetur, & unus relinquetur. Vnde
& exponens Dominus ſimilitudinem, adiunxit: [Sic
erit in conſummatione ſeculi. Exibunt angeli, & ſe-
parabunt malos de medio iuſtorum, & mittent eos in
caminum ignis, ibi erit fletus & ſtridor dentium. Hoc Matt. 13.
eſt quod Dominus alibi in euangelio dicit: Mittet fi-
lius hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius
omnia ſcandala. Et item de zizanijs, quæ inimicus Ibid.
homo ſuperſeminauit tritico, interrogatus ait: Sini-
te utraque creſcere uſque ad meſſem, & in tempore
meſsis dicam meſſoribus: Colligite primum zizania,
& alligate ea in faſciculos ad comburẽdum, triticum
autem congregate in horreum meum. Idipſum eſt,
quod alibi dicitur a Domino: Cum ſederit filius ho Matt. 25.
minis in ſede maieſtatis ſuæ, congregabuntur ante
eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab inuicem, ſicut
paſtor ſegregat oues ab hœdis, & cæt. In eo autem
quod ſubiungitur: [Ibi erit fletus & ſtridor dentiũ,]
manifeſtè qualitas pęnarum deſcribitur. Oculi enim
præ nimio fumo fluere lachrymis ſolẽt, dentes uehe-
menti frigore ſtrideſcere. Cum uerò ait, Ibi erit fle- Pœna infernorum.
tus & ſtridor dentium, oſtendit quia reprobi in gehẽ
na & frigus intolerabile, & calorem inæſtimabilem
ſuſtinebũt, iuxta illud, quod per beatum Iob dicitur: Iob. 24
Ad calorem nimium tranſibunt ab aquis niuium, &
uſque ad inferos peccatum illius, obliuiſcatur eius mi
ſericordia, dulcedo illius uermes. Finita autem ſimi-
litudine, de eius intellectu ſaluator diſcipulos requi-
rit, oſtendens pijs magiſtris, ut alios poſsint erudire,
aliquando interrogare debere. Ait enim: [Intellexi-
ſtis hæc omnia?] Illiſque dicentibus, [Etiam,]
de profectu illorum gloriabatur, dicens: [Ideo omnis
ſcriba doctus in regno cælorum, ſimilis eſt homini
patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo noua & ue-
tera.] Quod ſpecialiter ad apoſtolos pertinere, ex eo ma
nifeſtum eſt, quòd homini patrifamilias comparan-
tur, proferenti de theſauro ſuo noua & uetera. Si enim
per noua & uetera, uetus & nouum teſtamentum ac-
cipimus, Abraham & Moyſen, cæteroſque patres, qui
ante Domini aduentum fuerunt, noua cum ueteribus
non protuliſſe cognoſcimus, quia etſi noua narraue-
runt, Domini tamen incarnationem nouam corpora-
libus oculis non uiderunt, ſicut ipſe diſcipulis ſuis
ait: Multi reges, & prophetæ uoluerunt uidere quæ Lu. 10.
uos uidetis, & non uiderunt, & audire quæ auditis,
& non audierunt. Apoſtoli autem noua, & uetera,
ſpiritaliter intellexerunt, & noua corporalibus ocu- Ioã 13.
lis uiderunt, quibus ipſe ait: Mandatum nouum do
uobis, ut diligatis inuicem. Siue aliter: Vetera ad pę-
nam, noua pertinent ad gloriam. Vetuſtum enim

eminentiorem uiam quam demonſtrat? Si lingnis ho
minum loquar & angelorum, charitatem autem non
habeā, factus ſum uelut æramentum ſonans, aut cym
1.Cor. balum tinniens. Ipſa eſt ſupereminens uia, id eſt, cha-
13. ritas, quæ merita oleo ſignificatur. Omnibus enim hu
moribus oleum ſupereminet. Mitte aquam, & ſuper-
infunde oleum, oleum ſupereminet. Mitte oleum, &
ſuperinfunde aquam, oleum ſupereminet. Si ordinem
ſeruaueris, uincit, ſi ordinem mutaueris, uincit. Cha-
ritas nunquam cadit. Quid ergo fratres? Iam diſcepte
mus de quènque uirgininus prudentibus, & quinque
fatutis, quæ uoluerunt ire obuiam ſponſo. Quid eſt
ire obuiam ſponſo? Corde ire, expectare eius aduen-
Ire ob- tum. Sed ille tardabat. Dum tardat ilie, dormierunt
uiā ſpō omnes. Quid eſt, omnes? Et ſapientes & fatuæ obdor-
ſo. mitauerunt & dormierunt. Putamus bonus eſt ſom-
nus iſte? Quid eſt ſomnus iſte? Ne ſorte tardante ſpon
ſo, quoniam abundat iniquitas, refrigeſcit charitas
Matt. multorum? Sicцine intellecturi ſumus iſtum ſomnū.
24. Non mihi placet, dico quare. Quia ſunt ibi prudētes.
Et utique quando diait Dominus, Quoniam abunda-
bit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum, ſubiecit
& ait: Qui autem perſeuerauerit uſque in finem, hic
ſaluus erit. Vbi uultis eſſe iſtas prudentes? Nónne in
his, quę perſeuerauerūt uſque in finem? Non ob aliud
fratres, non ob alind prorſus admitterentur intro, ni-
ſi quia perſeuerauerunt uſque in finem. Non ergo eis
Matt. obrepſit frigus charitatis, non in eis refriguit chari-
25. tas, ſed ferbuit uſque in finem. Quia feruet uſque in fi
nem, ideo ſponſi ianuæ patuerunt, ideo dictum eſt eis
ut intrarent, ſicut illi optimo ſeruo. Intra in gaudium
Sōnus domini tui. Quid eſt ergo, Dormitauerunt omnes? Eſt
mortis. alius ſomnus, quem nemo euadit. Non recordamini
1.Theſ. Apoſtolum dicentem? De dormientibus autem nolo
4. uos ignorare fratres, id eſt, de his q mortui ſunt. Qua
re enim dormientes uocantur, niſi quia ſuo die reſu
ſcitantur? Ergo dormiunt omnes. Putas quia prudens
eſt, ideo non habet mori? Fatua ſit uirgo, prudens ſit
uirgo, ſomnum mortis omnes patiuntur. Aliquando
autem dicunt ſibi homines. Ecce iam dies iudicii ue-
nit, tanta mala fiunt, tantæ tribulationes crebreſcunt,
ecce omnia quæ prophetæ diaerunt, pene completa
ſunt, iam dies iudicii inſtat. Qui hoc dicunt, & fideli-
ter dieunt, tāquam obuiam erunt ſponſo cogitationi-
bus talibus. Sed ecce bellum ſuper bellum, tribulatio
ſuper tribulationem, terræmotus ſuper terræmotum,
fames ſuper famem, gens ſuper gentem, & nondum
ſponſus uenit. Cum ergo expectatur ut ueniat, dor-
miunt omnes illi qui dicunt, Ecce uenit & dies iudicii
hic nos inuenit. Cum dicit, Dormit. Ergo obſeruet ad
ſomnum ſuum, & perſeueret in charitate uſq; ad ſom
num ſuum, expectantem illum inueniat ſomnus. Pu-
tas enim quia dormiunt, Nunquid qui dormit, nō adii
ciet ut reſurgat? Dormierunt ergo omnes, & de illis
Pſ. 40. prudentibus, & de illis fatuis dictum eſt, Dormierūt.
[Ecce media nocte clamor factus eſt.] Quid eſt media
nocte? Quādo non ſperatur, quando non creditur. No
Cla- ctem poſuit pro ignorantia, ne aliquis quaſi compu-
mor tet ſibi & dicat. Ecce ab Adam tot anni tranſierunt, &
media ecce complentur ſex millia annorum, & cōtinuo, quo
nocte. modo quidam tractatores computauerunt, continuo
ueniet dies iudicij. Et ueniunt & tranſeunt computa-
tiones, & adhuc remoratur ſponſi aduentus, & dor-
miunt uirgines quę obuiam ierant. Ecce dum non ſpe
ratur, dum dicitur, Sex millia annorum expectabātur
& tranſierunt, unde ſcimus iam, quando ueniet? Me-
dia nocte ueniet. Quid eſt, Media nocte ueniet? Dum
neſcitur, ueniet. Quare dum neſcitur ueniet? Ipſum
Act. 1. Dominum audi. Non eſt ueſtrum noſſe tempori, quæ
pater poſuit in ſua poteſtate. Dies Domini, Apoſto
lus ait, tanquam fur in nocte ita ueniet. Ergo uigilia
in nocte, ne furem patiaris. Nam ſomnus mortuis, ue 1.Theſ.
lis, nolis, ueniet, ſed cum factus fuerit clamor media 5.
nocte. Quis iſte clamor, niſi de quo Apoſtolus dicit.
In ictu oculi, in nouiſsima tuba? Canet enim tuba: &
mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur.
Denique clamore facto media nocte, quo clamabitur, 1.Cor.
Ecce ſponſus uenit, quid ſequitur? [Surrexerunt om- 15.
nes.] Quid eſt, ſurrexerunt omnes? Veniet hora (diait Ioan. 5
ipſe Dominus) quando omnes qui ſunt in monumen
tis, audient uocem eius, & procedent. Ergo ad tubam
nouiſsimam ſurrexerunt omnes. [Prudentes autem
illæ tulerunt oleum ſecum in uaſis ſuis, ſtultæ uero
illæ non tulerunt oleum ſecum.] Quid eſt, Non tule-
runt oleum ſecum in uaſis ſuis? quid eſt, In uaſis ſuis
In cordibus ſuis, unde dicit Apoſtolus. Gloria noſtra 2.Co. 1
hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Ibi oleum,
magnum oleum, de dono Dei hoc oleum eſt. Deniq;
homines oleum mittere intro poſſunt, oliuam creare
non poſſunt. Ecce habeo oleum, de Dei dono eſt. Ha-
bes oleum, porta tecum. Quid eſt, Porta tecum? Intus
habe, ibi Deo place. Etenim ecce iſtæ uirgines ſtultæ,
quę nō portauerunt oleum ſecum, abſtinentia ſua qua
uirgines appellantur, & bonis operibus ſuis, quando
lampades ferre uidentur, hominibus uolunt placere,
& ſi hominibus uolunt placere, & ideo omnia iſta lau
dabilia faciunt, oleum ſecum non portant. Tu ergo te
cum porta intus porta, ubi Deus uidet, ibi porta teſti-
monium conſcientiæ tuæ. Qui autem ambulat ad teſti
monium alienum oleum non portat ſecum. Si ideo ab
ſtines ab illicitis, & facis opera bona, ut ab homini-
bus lauderis, non eſt intus oleum. Denique cum cœ-
perint homines non laudare deficient lampades. In-
tendat itaque charitas ueſtra. Antequam dormirent
illæ uirgines, non eſt dictum quia extinguebantur lā
pades illarum. Sapiētiam lampades ardebant de oleo
æterno, de conſcientiæ ſecuritate, de interiori gloria,
de intima charitate. Ardebant tamen & illarum fatua
rum. Quare tunc ardebant? Quia non deerant laudes
hominum. Poſteà uerò quàm ſurrexerunt, id eſt, in re
ſurrectione à mortuis, cœperunt aptare lāpades ſuas,
id eſt præparare Deo operū ſuorū reddere rationē. Et
quia tunc nemo eſt qui laudet, omnis homo cauſæ
ſuæ uacat, nemo eſt tunc qui non de ſe cogitet. Non
ergo erant, qui oleum uenderent. Cœperunt deficere
lampades, & conuerterunt ſe fatuæ ad quinque pru-
dentes: [Date nobis de oleo ueſtro, quia lampades no
ſtræ extinguuntur. At illæ. Ne ſorte (inquiunt) non
ſufficiat nobis & uobis, ite potius ad uēdentes, & emi
te uobis.] Non conſolentium, ſed irridentium eſt iſta
reſponſio. Quare irridentium? Quia ſapientes erant,
quia ſapientia erat in illis. Non enim ſapientes dę
ſuo erant, ſed illa in illis erat ſapientia, de qua ſcriptū
eſt in quodam libro, quæ dicit contemptoribus ſuis,
cum uenerint ad mala, quæ illis minata ſunt: Et ego prou. 1
ueſtræ perditioni ſuperridebo. Quid mirum eſt, quia
ſapientes irrident fatuas? Quid eſt irridere? Ite ad uē
dentes, & emite uobis, quæ non ſolebatis bene uiue-
re, niſi quia uos homines laudabant, quia uobis oleū
uendebant. Quid eſt, Vobis oleum uendebant? Lau-
des uendebant. Qui uendunt laudes, niſi adulatores?
Quanto magis non acquieſceretis adulatoribus, & in
tus oleum portaretis, & propter bonam conſcientiam
omnia opera bona faceretis, tunc diceretis. Emenda-
bit me iuſtus in miſericordia, & arguet me, oleum au Pſ. 40.
tem peccatoris non impinguet caput meum. Melius,
inquit, emendat me iuſtus, arguat me iuſtus, corrigat
me iuſtus, colaphizet me iuſtus, quam impinguet ca-
put meum oleum peccatoris. Quid eſt oleum pecca-
toris, niſi blandimenta adulatoris? Ite ergo ad uendē

tes, & emite uobis, hoc enim facere conſueuiſtis, nos
autem non uobiadamus. Quare? Ne forte non ſuffi-
ciat nobis & nobis. Quid eſt, non ſufficiat? Non deſpe
ratione dictum eſt, ſed ſobria & pia humilitate. Quan
uia enim bonus habeat bonam cōſcientiam, unde ſcit
quemadmodum iudicet ille, qui neminem fallit? Ha-
bet bonam conſcientiam, non illum titillant crimina
in corde concepta, ſed propter quotidiana quædam
Mat. 6 uitæ humanæ peccata, licet conſcientia bona ſit, ta-
men dicit Deo: Dimitte nobis debita noſtra, quia fecit
quod ſequitur, ſicut & nos dimitrimua debitoribua
noſtris. Fregit panem eſurienti ex corde, ueſtiuit nu-
In Dei dum ex corde, de oleo interiori fecit opera bona, & ta
iudicio men in illo iudicio trepidat ipſa bona conſcientia. Vi
trepi- de quid eſt, Date nobis de oleo. Audierunt, Ite potius
dat ẽt ad uendentes, quia laudibus humanis bene uiuere con
bona cō ſueuiſtis, uobiſcum oleum non portatis, non autem
ſciẽtia. nos damus, ne forte non ſufficiat nobis & uobis. Vix
enim de nobia indicamus, quanto minus poſſumus
iudicare de uobis? Quid eſt, uix de nnbis iudicamus?
Quia cum rex iuſtus ſederit in throno, quis gloriabi
tur caſtum ſe habere cor? Forte tu non inuenies ali
quid in conſcientia tua, & inueniet ille qui melius ui
det, cuius acies diuina penetrar altiora. Videt forte
pſ. 142 aliquid, inuenit forte aliquid. Quanto melius illi di
cis, Ne intres in iudicium cum ſeruo tuo? Etiam quan
Mat. 9 to melins dicis. Dimitte nobis debita noſtra? quia &
dicitur tibi propter illas faces, propter illas lāpades,
Matt. Eſurini, & dediſtis mihi manducare. Quid ergo? Et
25. illæ non illud fecerunt? Non fecerunt ante illum. Sed
Mat. 6 quomodo ſecerunt? Quomodo prohibet Deus, qui
dixit: Cauete facere iuſtitiam ueſtram coram homini
bus, ut uideamini ab eis: alioquin non habebitis mer-
cedem apud patrem ueſtrum, qui in cælis eſt. Et no-
lite ſimiles eſſe hypocritis, quādo oratis, amant enim
ſtare in plateis & orare, ut uideantur ab hominibus.
Amen dico unbis, quod perceperūt mercedem ſuam.
Emerunt oleum, precium dederunt, emerunt, non
ſunt fraudati laudibus bumanis, quæſierunt laudes
hominum, habuerunt. Illæ laudes humanæ, in die iu-
dicii nō eos adiuuant. Illæ autem qunmodo fecerunt?
Mat. 5 Luceant opera ueſtra coram hominibus, ut uideant
bona facta ueſtra, & glorificent patrem ueſtrum qui
in cælis eſt. Non ait, uos: non enim de tuo habes oleū.
Iacta te, & dic: Habeo. Sed non habes. Quid enim
1. Co. 4 habes, quod non accepiſti? Ergo illæ ſic fecerunt, il-
læ ſic. Non eſt autem mirandum, cum eunt emere,
cum quærunt a quibus laudentur, & non inueniunt,
cum quęrunt a quibus adiuuentur, & non erunt, cum
quærunt a quibus conſolentur, & non inueniunt, aper
ta eſt ianua, uenit ſponſus & ſponſa, tunc glorificata
cum Chriſto Eccleſia, ut ſingula membra ad totum ſe
colligant, & intrauerunt cum eo ad nuptias, & clau-
ſum eſt oſtium, & illæ fatuæ poſtea uenerunt. Sed nun
quid oleum emerunt, aut a quibus emerent, inuene-
runt? Ideo clauſas ianuas inuenerunt, pulſare cœpe-
runt, ſed ſero. Dictum eſt, uerum eſt, non fallaciter
Mat. 7 dictum eſt: Pulſate, & aperietur uobis. Sed quomo-
do? Quando tempus eſt miſericordiæ, non quando
tempus eſt iudicii. Non enim poſſunt confundi illa
tempnra, cum miſericordiam & iudicium cantet Do
pſ. 100 mino ſua Eccleſia. Tempus eſt miſericordiæ, age pœ
nitentiam. Tempore indicii illam habes agere? Eria
in uirginibus illis, contra quas clauſum eſt oſtium.
[Domine, Domine, aperi nobis.] Nunquid non pœ-
nitentiam egerunt, quia ſecum oleum non portaue
runt? Et quid illis profuit ſera pœnitentia, quando
illas irridebat uera ſapientia? Clauſum eſt ergo
oſtium. Et quid illis dictum eſt? Non nnui uos ait. Nō
illas nouit, qui omnia nouit? Quid ergo eſt, Non no-
ui uos? Improbo uos, reprobo uos, in arte mea non
uos agnoſco, ars mea uitia neſcit. Hoc eſt autem ma-
gnum: & neſcit uitia, & indicat uitia. Neſcit facien-
do, iudicat arguendo. Sic ergo non noui uos. Ierunt er
go, & intrauerunt quinque prudentes. Quam multi
eſtis, fratres mei, in nomine Chriſti: ſint in uobis quin
que prudentes, ſed nolite quinque homines. Sint in
uobis quinque prudentes, ad iſtam prudentiam qui-
narii numeri pertinentes. Veniet enim hora, & quan-
do neſcimus ueniet. Media nocte ueniet, uigilate. Sic
clauſit euangelium. [Vigilate, quia neſcitis diem, ne-
que horam.] Si ergo dormituri ſumus, quomodo ui-
gilabimus? Corde uigila, fide uigilia, ſpe uigila, chari-
tate uigila, operibus uigila. Et quando corpore dor- *Vt uigi*
mieris, ueniet tempus ut ſurgas. Cum autem ſurrexe- *landū*
ris, præpara lampades, tunc non extinguātur, tunc in- *ſit chri*
teriori conſcientiæ oleo uegetentur. Tunc te ſponſus *ſtiano.*
ille in corporeis nexibus amplectatur, tunc te intro-
ducet in domum, ubi nunquam dormias, ubi nunquā
tua lampas poſſit extingui. Hodie uero laboramus,
& lampades noſtræ inter uentos huius ſeculi tentatio
neſque fluctuant: ſed ardeat in robore flamma noſtra,
ut uentus tentationis augeat ignem potius quam ex-
tinguat.

DE VIRGINIBVS.

Matth. 13

In illo tempore: Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc; Simile eſt regnum cælorum decem uirginibus, quæ accipientes lampades ſuas, exierunt obuiam ſponſo & ſponſæ. Et reliqua. Homilia beati Gregorij papæ.

SAepe uos, fratres chariſſimi, admoneo
praua opera fugere, mundi huius in-
quinamenta deuitare, ſed hodierna ſan *In bo-*
cti euangelii lectione compellor dice- *nis ope*
re, ut & bona quæ agitis, cum magna *ribus*
cautela timeatis, ne per hoc quod a uo *quid cа*
bis rectum geritur, fauor & gratia bumana requiratur *uendū.*
ne appetitus laudis ſubrepat, & quod foris oſtenditur
intus a mercede uacuetur. Ecce enim redemptoris uo
ce decem uirgines, & omnes dicuntur uirgines, & ta-
men intra beatitudinis ianuam non omnes ſunt rece
ptæ, quia earum quædam dum de uirginitate ſua glo-
riam foris expetunt, in uaſis ſuis oleum habere nolue
runt. Sed prius quærendum nobis eſt, quid ſit regnum
cælorum, aut cur decem uirginibua comparetur, quæ
etiam uirgines prudentes & fatuę dicantur. Dum.n.
cælorum regnum conſtat quia reproborum nullus in
greditur, etiam fatuis uirginibus cur ſimile eſſe perhi
betur? Sed ſciendum nobis eſt, quod ſępe in ſacro elo-
quio regnum cælorum præſentis temporis Eccleſia di
citur, de quo alio in loco Dominus dicit. Mittet filius *Matt.*
hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius om- *13.*
nia ſcandala. Neque enim in illo regno beatitudinis
in quo pax ſumma eſt, inueniri ſcādala poterunt quæ
colligantur. Et unde rurſum dicitur. Qui ergo ſolue- *Mat. 5*
rit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic
homines, minimus uocabitur in regno cælorum.
Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus uoca-
bitur in regno cælorum. Mandatum quippe ſoluit
& docet, quando hoc quiſque uoce prædicat, quod
uiuendo non implet. Sed ad regnum æternæ bea-
titudinis peruenire non ualet, qui non uult opere
implere quod docet. Quomodo ergo in eo mini-

mus uocabitur, qui ad hoc nullo modo intrare per-
mittitur? Quid itaque per hanc ſententiam, niſi præ-
ſens Eccleſia regnum cælorum dicitur? In qua doctor
qui mandatum ſoluerit, minimus uocatur: quia cuius
uita deſpicitur, reſtat ut & prædicatio contemnatur.
In quinque autem ſenſibus corporis unuſquiſque ſub-
ſiſtit. Geminatus autem quinarius, denarium perfi-
cit. Et quia ex utroque ſexu, fidelium multitudo col
Decem uirgines, Eccleſia. ligitur, ſancta Eccleſia decem uirginibus ſimilis eſſe
denunciatur. In qua quia mali cum bonis, & repro-
bi cum electis commixti ſunt, rectè ſimilis uirginibus
prudentibus & fatuis eſſe perhibetur. Sunt nanque
plerique continentes, qui ab exteriori ſe appetitu cu-
ſtodiunt, & ſpe ad interiora rapiuntur: carnem mace
rant, & toto deſiderio ad ſupernam patriam anbe-
lant: æterna præmia expetunt, pro laboribus ſuis
recipere laudes humanas nolunt. Hi nimirum glo-
riam ſuam non in ore hominum ponunt, ſed intra
conſcientiam contegunt. Et ſunt plerique, qui cor-
pus per abſtinentiam affligunt, ſed de ipſa ſua abſti-
nentia humanos fauores expetunt: doctrinæ inſerui-
unt, indigentibus multa largiuntur. Sed fatuæ profe-
cto ſunt uirgines, quia ſolam laudis tranſitoriæ retri-
butionem quærunt. Vnde & aptè ſubditur: [Quin-
que fatuæ acceptis lampadibus, non ſumpſerunt oleũ
Oleum Vaſcula. ſecum: prudentes autem acceperũt oleum in uaſis ſuis
cum lampadibus.] Per oleum quippe nitor gloriæ deſi
gnatur. Vaſcula autem noſtra ſunt corda, in quibus fe-
rimus cuncta quæ cogitamus. Prudentes ergo oleum
in uaſis habent, quia nitorem gloriæ intra conſcien-
2.Co.1 tiam retinent, Paulo atteſtante, qui ait: Gloria noſtra
hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Fatuæ autẽ
uirgines oleum ſecum non ſumunt, quia gloriam in-
tra conſcientiam non habent, dum hanc ab ore proxi-
morum quærunt. Notandum uerò, quòd omnes lam
pades habent, ſed oleum omnes non habent: quia ple
runque bona in ſe opera cum electis & reprobis oſten
dunt. Sed ſoli ad ſponſum cum oleo ueniunt, qui de
his quæ foris egerint, intus gloriam requirunt. Vnde
per Pſalmiſtam quoque de ſancta electorum Eccleſia
Pſ.44. dicitur: Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, [Mo-
ram autem faciente ſponſo, dormitauerunt omnes &
dormierunt.] Quia dum uenire iudex ad extremum
iudicium differt, electi & reprobi in mortis ſomno ſo
piuntur. Dormire etenim, mori eſt: ante ſomnum ue
rò dormitare, eſt ante mortem à ſalute langueſcere:
quia per pondus ægritudinis, peruenitur ad ſomnum
mortis. [Media autem nocte clamor factus eſt, Ecce
ſponſus uenit, exite obuiam ei.] De aduentu ſponſi
clamor in media nocte fit, quia ſic dies iudicij ſurre-
pit, ut præuideri non ualeat quando non uenit. Vnde
1.Theſ.5. ſcriptum eſt: Dies Domini ſicut fur in nocte ita ue-
niet. Tunc omnes uirgines ſurgunt, quia electi & re-
probi à ſomno ſuæ mortis excitantur. Lampades or-
nant, quia ſua ſecum opera numerant, pro quibus æter
nam recipere beatitudinem expectant. Sed lampades
fatuarum uirginum extinguuntur, quia earum opera
quæ clara hominibus foris apparuerant, in aduentu iu
dicis intus obſcurantur, & à Deo retributionem non in
ueniunt, quia pro eis receperunt ab hominibus lau-
des, quas amauerunt. Quid eſt autem, quòd tunc à pru
dentibus oleum petunt, niſi quòd in aduentu iudicis, cũ
ſe intus uacuas inuenerint, teſtimonium foris quæ-
runt? Acſi à ſua fiducia deceptæ, proximis dicant:
Quia nos quaſi ſine opere repelli conſpicitis, dicite
de noſtris operibus quod uidiſtis. Sed prudentes uir-
gines reſpondent, dicentes: [Ne fortè non ſufficiat no
bis & uobis.] In illo enim die (quod tamen de quibuſ-
dam in pace Eccleſiæ quieſcentibus loquor) ſibime-
tipſi teſtimonium uniuſcuiuſque uix ſufficit: quantò

minus & ſibi & proximo? Vnde & protinus per incre *Adulatores*
pationem ſubdunt: [Ite potius ad uendentes, & emite *oleum*
uobis.] Venditores quippe olei, adulatores ſunt. Qui *uendũt.*
enim accepta qualibet gratia, uanis ſuis laudibus ni-
torem gloriæ offerunt, quaſi oleum uendunt. De quo
profectò oleo Pſalmiſta dicit: Oleum autem pecca- *Pſ.140*
toris non impinguet caput meum. Principale ete-
nim noſtrum, caput eſt. Appellatione autem capitis,
ea quæ principatur corpori mens uocatur. Impinguat
ergo caput oleum peccatoris, cum demulcet mentem
fauor adulantis. [Sed dum irent emere, uenit ſpon-
ſus:] quia cum uitæ ſuæ teſtimonium à proximis quæ
runt, iudex uenit, qui non ſolum operum, ſed & cor-
dium teſtis eſt. [Quæ autem paratæ erant, intraue-
runt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua.] O ſi ſa-
pere in cordis palato poſsit, quid admirationis ha-
beat quod dicitur, Venit ſponſus: quid dulcedinis.
Intrauerunt cum eo ad nuptias, quid amaritudinis,
& clauſa eſt ianua. Venit quippe ille, quia in aduen-
tu ſuo elementa concutit, in cuius conſpectu cælũ &
terra contremiſcit. Vnde etiam per prophetam dici-
tur: Adhuc ſemel, & ego mouebo non ſolum terram, *Agg.2*
ſed etiam cælum. Ad cuius examen omne humanum
genus deducitur, cui ad uindictam malorum, remu-
nerationemque bonorum, angeli, archangeli, throni,
principatus & dominationes obſequuntur. Penſate,
fratres chariſsimi, ante conſpectum tanti iudicis qui
in illo die terror erit, quando iam in pœna remedium
non erit: quæ illa confuſio, cui reatu ſuo exigente, con
tinget in conuentu omnium angelorum hominum-
que erubeſcere: qui pauor, eum quem & tranquillum
mens humana capere non ualet, etiam iratum uidere.
Quem diem benè propheta intuens, ait: Dies iræ dies *Soph.1*
illa, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis &
miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ
& turbinis, dies tubæ & clangoris. Penſate fratres
chariſsimi, extremi diem iudicij ſuper corda reprobo
rum qua aſperitate propheta uidit amareſcere, quem
tot appellationibus non ualet explicare. Quanta ue-
rò tunc erit electorum lætitia, qui de eius merentur
uiſione gaudere, de cuius conſpectu uident & elemen
ta omnia contremiſcere? cum eo ſimul ad nuptias
intrare, qui & in ſponſi nuptijs gaudent, & tamen
ipſi ſunt ſponſa: quia in illo æterni regni thalamo
uiſioni noſtræ Deus coniungitur, quæ ſcilicet uiſio
nunquàm iam in perpetuum ab amoris ſui ample-
xibus euellitur? Tunc regni ianua lugentibus clau-
ditur, quæ modò quotidiè pœnitentibus aperitur.
Erit nanque & tunc pœnitentia, ſed fructuoſa iam *Pœnitẽtia ſera*
non erit. quia nequaquàm tunc ueniam inuenit, qui
modò aptum ueniæ tempus perdit. Hinc etenim *2.Co.6*
Paulus dicit: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce *Eſ.55*
nunc dies ſalutis. Hinc propheta ait: Quærite Domi-
num dum inueniri poteſt, inuocate eum dum propè
eſt. Vnde & eaſdem fatuas uirgines inuocantes Do-
minus non audit, quia intercluſa regni ianua, is qui
nunc per exauditionem propè eſſe poterat, propè iam
non erit. Nam ſubditur: [Nouiſſimè ueniunt & reli-
quæ uirgines, dicẽtes: Domine, Domine, aperi nobis.
At ille reſpondens, ait: Amen dico uobis, neſcio uos.]
Ibi iam à Dño nõ poteſt mereri quod petit, qui hic no
luit audire quod iuſſit: quia qui tempus congruæ pœ-
nitentiæ perdidit, fruſtrà ante regni ianuam cum præ
cibus uenit. Hinc eſt enim, quod per Salomonem Do *Prou.1*
minus dicit: Vocaui & renuiſtis: extẽdi manum meã,
& non fuit qui aſpiceret: deſpexiſtis omne conſi-
lium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Ego
quoque in interitu ueſtro ridebo, & ſubſanabo cum
uobis id quod timebatis aduenerit: cum irruerit re-
pentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas in-

gruerit, quando uenerit ſuper uos tribulatio & anguſtiæ. tunc inuocabunt me, & non exaudiam: manè conſurgent, & non inuenient me. Ecce aperi clamant, & repulſionis ſuæ dolore compulſæ, appellationem dominantis ingeminant, dicentes: [Domine, Domine, aperi nobis.] Preces offerunt, ſed neſciuntur: quia tūc uelut incognitos Dominus deſerit, quos modò ſuos peruitæ meritum non agnoſcit. Vbi aptè quoque generalis ad diſcipulos exhortatio ſubinſertur, cum dicitur: [Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam.] Quia poſt peccata Deus pœnitentiam ſuſcipit, ſi ſciret quiſque de præſenti ſeculo quo tempore exiret, aliud tempus uoluptatibus, atque aliud pœnitentiæ aptare potuiſſet. Sed qui pœnitenti ueniam ſpoſpondit, peccanti diem craſtinum non promiſit. Semper ergo extremum diem debemus metuere, quem nunquam poſſumus præuidere. Ecce hunc ipſum diem, in quo loquimur, ad inducias conuerſionis accepimus, & tamen mala quæ fecimus, flere recuſamus. Non ſolum commiſſa non plangimus, ſed etiā quæ defleantur, augemus. At ſi nos aliqua ægritudo corripiat, ſi ſigna ægritudinis uicinam mortem denuncient, inducias uiuendi quærimus, ut peccata noſtra defleamus, & eas cum magno æſtu deſiderij petimus, quas acceptas modo pro nihilo habemus. Rem fratres chariſſimi refero, quam ſi intentè uult audire charitas ueſtra, ex conſideratione illius uehementer inſtruitur. Quidam uir nobilis in Valeria prouincia nomine Chryſaurius fuit, quem lingua ruſtica populus Chryſerium uocabat: uir ualdè idoneus, ſed tantum plenus uitijs, quantum rebus: ſuperbia tumidus, carnis ſuæ uoluptatibus ſubditus, in acquirendis rebus auaritiæ facibus accenſus. Sed cum tot malis Dominus finem ponere decreuiſſet, ſicuti à religioſo quodam, qui nunc ſupereſt, propinquo illius didici, corporis languore percuſſus eſt. Qui ad extremum ueniens, ea hora qua iā de corpore erat exiturus, apertis oculis uidit tetros & nigerrimos ſpiritus coram ſe aſſiſtere, & uehementer imminere, ut ad inferna clauſtra ſe raperent. Cœpit tremere, palleſcere, ſudare, & magnis uocibus inducias petere, filiumque ſuum nomine Maximum, quem ipſe iam monachus monachum uidi, nimijs & turbatis clamoribus, uocare, dicens, Maxime curre, Maxime curre: nunquàm tibi aliquid mali feci, in fide tua me ſuſcipe. Turbatus mox Maximus affuit, lugens & perſtrepens familia conuenit. Eos autem quos ille inſiſtentes ſibi grauiter tolerabat, ipſi malignos ſpiritus uidere non poterant, ſed eorum præſentiam in confuſione & pallore ac tremore illius qui trahebatur, uidebant. Pauore autem tetræ eorum imaginis, huc illucque uertebatur in lectulo. Iacebat in ſiniſtro latere, aſpectum eorum ferre non poterat: uertebatur ad parietem, ibi aderant. Cumque conſtrictus nimis, relaxari ſe iam poſſe deſperaret, cœpit magnis uocibus clamare, dicens: Inducias uel uſque manè, inducias uel uſque manè. Sed cum hæc clamaret, in ipſis ſuis uocibus de habitaculo ſuæ carnis euulſus eſt. De quo nimirum conſtat, quia pro nobis iſta, non pro ſe uiderit: ut eius uiſio nobis proficiat, quos adhuc diuina patientia longanimiter expectat. Nam illi tetros ſpiritus ante mortem uidiſſe, & inducias petijſſe, quid profuit, qui eaſdem inducias quas petijt non accepit? Nos ergo, fratres chariſsimi, nunc ſolicitè iſta cogitemus, ne nobis in uacuum tempora pereant, & tunc quæramus ad benè agendum uiuere, cum iam compellimur de corpore exire. Mementote quid ueritas dicat: Orate, ne fiat fuga ueſtra hyeme uel ſabbato. Per legis quippe mandatum, ambulare longiùs in ſabbato non licet. Hyems quoque ad ambulandum impedimentum eſt, quia greſſus ambulantium torpor frigoris aſtringit. Ait ergo: Orate, ne fiat fuga ueſtra hyeme uel ſabbato. Ac ſi dicat: Videte ne tunc quæratis peccata ueſtra fugere, quando iam non licet ambulare. Illud ergo tempus quo fugere non licet, nunc debet cogitari dum licet. Illa hora eſt exitus noſtri ſemper intuenda, iſta redemptoris noſtri admonitio ante mentis oculos ſemper ponenda, quia ait: Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam.

Supremus uitæ dies ſemper metuendus.

Exemplū ſeræ pœnitētiæ.

Matt. 24.

DE VIRGINIBVS, Sermo.

TVnc ſimile eſt regnum cælorum decem uirginibus.] Et reliqua. Notandum q̄ priorem quidem parabolam de doctoribus dicit, hanc autem de popularibus: tamen etſi ſpiritualem intellectū habeat parabola, nihil nocet interpretari eam etiam carnaliter. [Tunc ſimile erit,] cum diebus ſuis completis, ſolutus fuerit mundus, cum uenerit iudex omnium occultorum. Modò autem interim omnes homines nobis inuicem mentimur. Alij fingunt ſe iuſtos, cum ſint iniqui: alij humiliant ſe ut peccatores, cum ſint ſancti: alij autem turpes actus ſuos uſque ad mortem abſcondunt, amplius homines erubeſcentes, quàm Deum timentes: & ſemper ſunt in uulnere, dum pro tempore nolunt apparere uulnerati. Qui aūt Deum timet homines non erubeſcit. Nec.n. peior poteſt eſſe timor terrenus, quàm pœna cæleſtis. Quibus ſimile erit? [Decem uirginibus.] Quidam putant hic uirgines dici, de quibus Apoſtolus loquitur, ut ſint ſanctæ & corpore & ſpiritu. Et ſapiens quidem uirgo eſt, quæ & corpore & animo uirgo eſt, ut neque habeat uirum, neque habere deſideret. Quid enim, ſi aut parentes eius propter uotum ſuum in uirginitate eam tenuerunt, cum ipſa tamen poſt uotum nubere uoluerit? Quid ſi pro aliqua occaſione quęſita, non eſt talis? Hæc ſi non eſt nupta, uoluntatem tamen nubendi habuit, corpore quidem uirgo eſt, animo autem nupta: quia corpus opere ſordidatur, animus autem uoluntate. Quamuis frequenter occaſione neceſſitatis carnalis, Deus præſtet hominibus miſericordiā ſpiritualem, ſi tamen poſtea uoluntas neceſsitati conſentiat, non ſolum autem ut non concupiſcat, ſed etiā abſtineat ſe ab omni re ut mala: neque faciat, neque loquatur, neque cogitet quod diſpliceat Deo: quia corpus fornicatur, quando cum uiro coniungitur: anima autem, quando diaboli uoluntatibus ſociatur. Quæ hæc non ſeruat, fatua eſt ipſa uirgo. Et uerè fatua eſt, quæ per ſolam uirginitatem corporis putat ſe Deo placere. Ecce enim quemadmodum cum manducas & bibis, non anima manducat, ſed corpus: res enim incorporalis, corporali cibo non paſcitur: ſic cum uir mulieri, aut mulier uiro coniungitur, non anima copulatur, ſed corpus. Propterea frequenter fit, ut nupta ſi aliàs non peccet, melior ſit quàm illa, quæ uirgo eſt, & aliàs peccat. Quoniam ſi illa non peccat quæ nupta eſt, corpore quidem nupta eſt, animo autem uirgo eſt. Quæ autem aliàs peccat, & uirgo eſt, corpore quidem uirgo eſt, animo autem fornicaria. Sed ne deſperare faciamus etiam uirgines bonas, quia diximus per concupiſcentiam animas fornicari, ſciendum eſt, quòd aliud eſt concupiſcere, aliud uelle. Concupiſcere paſsionis eſt, uelle autem arbitrij. Frequenter enim concupiſcimus, etiam quod nolumus. Si ergo concupiſcentiæ non conſentit uoluntas, concupiſcentia ſola non damnat, magis autem & glorioſiorem facit uirginitatis coronam.

Eſt Homil. 52 ex Opere imperfecto in Matthæum, quod quidā uolunt eē Chryſoſtomi.

Peccata non abſcondenda.

1.Co.7

Anima ſcortatiō.

Concupiſcere & uelle differunt.

Decem uirgines, omnes homines.

ronam. Nunc ueniamus ad ſpiritualem eius narrationem. Decem uirgines, omnes homines dicit, quorum uita decem ſenſibus ſuſtentatur, quinque carnalibus, & quinque ſpiritualibus. Omnium enim hominum duæ ſunt partes: Aut enim peccatores ſunt, aut iuſti. Peccatores, qui ſecũdum carnales ambulant ſenſus. Iuſti, qui ſecundum ſpirituales. Ergo & omne genus peccatorum in quinque diuiditur, & omne genus iuſtorum in quinque ſecundum numerum ſenſuum, non ſecundum numerum hominum.

Matt. 25.

Has autem uirgines diuidendas profert Chriſtus, quando & iuſti ab iniuſtis, & ſancti à peruerſis per uerbum ſuum diuidendi ſunt, ut quinque quidem ponantur ad dexteram iuſti iudicis, hoc eſt, ſapientes: quinque autem ad ſiniſtram, id eſt, fatuæ. Secundum autem myſterium, & Moyſes in duabus tabulis legem ſuſcepit decem uerborum: quinque quidem mandata in tabula una, quinque autem in tabula altera. Sicut ergo tabulæ teſtamenti illius in uno quidem hærebant, tamen non poterat fieri, ut ambæ fierent ad dexteram legentis, ſed neceſſe erat ut una quidem cum quinque eſſet ad dexteram, altera autem cum quinque alijs eſſet ad ſiniſtram: ſic omnes Chriſtiani in una tenentur uocatione. Non eſt autem poſſibile, ut omnes ad dexteram fiant ſedentis: ſed neceſſe eſt ut iuſti quidem fiant ad dexteram, id eſt, quinque ſapientes: iniuſti autem ad ſiniſtram, id eſt, inſipientes. Quidam putant hanc parabolam ad omnes pertinere, & ad hæreticos, & ad Iudæos, præterquàm ad Gentiles, quoniam illi idolorum cultura corrupti ſunt, & uirgines dici non poſſunt.

Iudæi & hæretici uirgines dici non poſſũt.

Verè autem nec ad Iudæos pertinet, nec ad hæreticos: quia non poſſunt Iudæi dici uirgines, qui proiecto & crucifixo ſponſo, adulterum ſuper ſe diabolum ſuſceperunt. Neque hæretici uirgines dici poſſunt, qui & ipſi adulterino ſenſu corrupti ſunt, & uirginitatem ueritatis Chriſti adulterino ſermone corrumpunt. Sed ad Chriſtianum tantummodo populũ pertinet, de quibus ſcriptum eſt: Statui uos uni uiro

2. Cor. 11.

uirginem caſtam exhibere Chriſto. Timeo autem ne ſicut ſerpens ſeduxit Euam aſtutia ſua, ſi corrumpantur ſenſus ueſtri à caſtitate, quæ eſt in Chriſto Ieſu.

Virgines fatuæ.

Fatuæ autem uirgines ſunt, quæ fidem quidem Chriſti integram habent, opera autem iuſtitiæ non habent. Iudæi uerò & hæretici neque fidem habent, neque opera poſſunt habere. Sed & ſi operum oleum habeant, nihil eis prodeſt: quia lampades fidei non habẽt, quas accendant [Tunc ſimile erit.] Benè tunc, quia interim non apparet quæ prudentes ſint, quæ fatuæ, quouſque tunc multæ fatuæ fient prudentes, & multæ quę uidentur prudentes, fatuæ efficientur. [Quæ acceperunt lampades ſuas.] Lampas, dicitur fides: quia ſicut lampas illuminat domum, in qua eſt: ſic fides illuminat animam, cuius eſt. Accenditur autem hæc lam-

Lu. 12.

pas igne diuini uerbi. Verbum enim Dei ignis eſt, ſicut dicit Dominus: Ignem ueni mittere in terram. Itẽ dicente Apoſtolo. Fides ex auditu, auditus autem per

Ro. 10.

uerbum Dei. Accipiunt autem homines hanc lampadem, quando uenientes ad Chriſtum, per ſacerdotes accipiunt traditam ſibi ueritatis doctrinam. Aut, ſicut alius putat, uerbum Dei, quod accepimus accedentes ad Chriſtum, lucerna eſt, ſecundum quod ſcriptum eſt: Lucerna pedibus meis uerbum tuum. Oleum au-

Pſalm. 118.

tem, doctrina ſacerdotum, aut cæterarum ſcripturarum. Quoniam ſicut lucerna, niſi ei ſubminiſtraueris oleum, extinguetur, ſic uerbum fidei noſtræ, quod credentes accepimus, niſi aſſiduis nutriatur doctrinis, aut meditationibus ſcripturarum, extinguitur, & non ſatis illuminat animam. Aut oleum dicitur opus miſericordiæ: Quia ſicut oleum lumen lampadis fouet, ſic opera bona ſubminiſtrant cõfidentiam fidei, & uigorem accendunt. [Et uenerunt obuiam ſponſo & ſponſæ]. Bene ait, Venerunt, Quando? Ex illa die qua homo credit Chriſto, quaſi de ſeipſo egreſſus, & de mundo, ire uidetur obuiam Chriſto, quia quotidie Chriſti expectat aduentum. Sicut enim qui obuiam uadit alicui, in uia ſtat, & expectat eum quandiu ueniat, ita qui credit in Chriſtum, ſic deberet uiuere in hoc ſeculo, quaſi peregrinus, & non in ſuis, ſed in tranſitu poſitus.

Ex. 12

Propterea & Iudæi exituri de Aegypto, expediti & præcincti agnum iuſſi ſunt manducare, & ad exeundum parati, oſtendentes nobis, quomodo quicunque noſtri agni Euchariſtiam manducant, ita debent ſemper eſſe expediti, quaſi quotidie exituri de mundo. Nec mireris quia dixit ire obuiã ſponſo & ſponſæ, cum Eccleſia inter nos habeatur ſpõſa. Sicut enim Chriſtus cum ſit inter nos, tamen uenturus dicitur, cum apparuerit in gloria, ſic & Eccleſia quamuis ſit inter nos, tamen uentura dicitur, cum apparuerit in gloria ſua.

Colo. 3

Propterea dicit Apoſtolus, Mortui enim eſtis, & uita ueſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Cum autem Chriſtus apparuerit uita ueſtra, tunc & uos apparebitis cum ipſo in gloria. [Fatuæ autem accipientes lampades ſuas, non ſumpſerũt oleum ſecum]. Sicut lampas non ex oleo accenditur ſed ab igne, per oleum tamen nutritur, & niſi oleum ei ſubminiſtraueris, extinguitur, ſic & fides non ex operibus accenditur, ſed ex uerbo Dei, ſicut ait Apoſtolus

Fides bonis operib. nutritur.

tamen per bona opera nutritur, & niſi ſubminiſtraueris ei opera bona, deficit. Sicut enim nõ poteſt in Deũ ſperare, niſi quia aliqua opera bona facit, ſic non poteſt credere Deo, niſi qui facit aliquid dignum Deo. Inde eſt, quod peccatores non credunt Deo, ſiue cum de gloria ſanctorum quis eis loquatur, ſiue de pœna peccatorum. Et dum non credunt futurum eſſe quod dicitur, neque de bono futuro delectantur, neque de malo terrentur. Vere fatui ſunt omnes homines, qui aut ſolum exiſtimant ſibi poſſe ſufficere ad ſalutem, quia credunt in Chriſtum, & Chriſtiani dicuntur, & non feſtinant ſemetipſos bonis operibus commendare, nec audiunt Iacobum dicentem: Quia fides ſine

Iac. 2.

operibus mortua eſt. [Moram autem faciente ſponſo, dormitauerunt omnes uirgines, & dormierunt.] Hoc ſignificat ſermo, quia tardante conſummatione, non ſolum peccatores, ſed etiam iuſti & ſpirituales ad negligentiam ſunt reuoluendi: & relicta uia uirtutis, ad carnalia delectamenta ſunt aliquatenus tranſituri,

Pſ. 11.

ut & illud impleatur, quod propheta dicebat: Saluũ me fac Domine, quoniam defecit ſanctus, quoniam diminuti ſunt fideles à filijs hominum. Et hoc eſt, quod

Lu. 18.

Chriſtus dicebat: Putas cum uenerit filius hominis, inueniet fidem ſuper terram? Nam uigilare, eſt iuſtitiam facere: dormire autem, eſt negligere eam, ſicut dicit: Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora ueniet Dominus.

Matt. 24 & 25. Marc. 13.

Et uere non tardat, ſed quantum ad noſtram inconſtantiam tardare uidetur. Nam ſi conſideremus ex quo Chriſtus in cælum aſcendit, & quantum uiuebant homines ante diluuium, & propè tantũ ſpatium eſt, quãto tempore erat uita uniuſcuiuſque eorum. Si quis autem oculos habet apertos, intelligit, quia myſterium huius uerbi in nobis impletum eſt. Omne enim ſtudium ſpirituale relinquimus, & ad carnalia delectamenta tranſimus. Quem enim inuenies modo, non dicam laicum, ſed aut presbyterum aut epiſcopum, qui ad perfectum contemnat ſeculi bona, credens cõſummationem eſſe propinquam? Vnuſquiſque enim dicit in corde ſuo, infidelitatis ſpiritu præualente: Ecce ex quo Chriſtus fuit in terris, ſemper dicitur, Conſummatio ueniet, & ecce nondum uenit. Ne forte non præparandi cauſa, ſed terrendi iſta ſcripturæ loquuntur? Qui autem non uere credit conſum-

mationem eſſe propioquam, non ex nerbis quæ dicit aut audit, ſed ex operibus quæ agit, cognoſcitur. Qoi enim uerè credit cõſummationem eſſe propingnam, nihil curat de mũdo, nec in poſterum aliquid ſeruat: quia nec peregrè exiturus aliquid ſecũ portat in uia, niſi fortè panem, quem neceſſariũ habet iu uia. [Media nocte clamor factus eſt,] quaſi clamor præcurreotium & prætubantium angelorum. Qui clamor? [Ecce ſpouſus uenit, exite obuiam ei.] Vnde putas iubee exire? de domibus, de ciuitatibus? Non. nec enim eſt ratin: ſed ut exeant de mũdo, exeant de iniqua carnis natura. Ex eo quòd Apoſtolus ait, In nouiſſima tuba mortuos ſuſcitandos: datur nobis occaſio æſtimandi, clamnrem illũ eſſe, de quo Dominus dicit: Ecce clamor factus eſt. Aeſtimemus clamorem eſſe turbarũ præcedentium, quas Ioannes iu reuelatione ſua expoſuit: quarum tubarum clamores ſunt ipſa ſigna, quæ fiunt ab eis. Qui ergo intelligit illa ſigna clamantia ſeculi finem, ille andit clamorem tubarum clamantium, q̃a ueuit ſponſus: quarum uocem non corporis auris audit, ſed animæ iutellectus. [Tnnc ſurrexerunt omnes uirgines illæ.] Hnc eſt: Cum clamor ſactus fuerit, nou ſolum iuſti, ſed etiam peccatores de ſomno negligentiæ ſurgent. Tunc incipient timere & feſtinare, tunc credent quia nerè finiendus eſt mnndns. Nam quemadmodum ſecuritas etiam diligentes homines, negligeu tes facit: ſic timor præſentis periculi etiam negligentes hnmines, exhibet diligentes. Sed nihil eis proderit diligentia illa, quam generat timor, non fides. Tunc intelligent, quia uihil eſt quod uixerunt io mundn. Tunc incipient ſapere, quòd nihil eis proderit ſapuiſſe. [Et cnmpoſuerunt lampades ſuas.] Id eſt, tunc incipient omnes aſpiſcere & diſcutere fidem ſuam: tunc conſiderabunt ſinguli opera ſua, qui benè ſecerunt, qui male, & interrogabunt conſcientias ſuas quemadmodum enim ſuperuenturo ſponſo feſtinat ſe ſponſa componere, ne fortè ex aliqua parte diſpliceat ſponſo: ita ſinguli ſemetipſos iudicabunt apud ſe. Hoc eſt enim præparare fides ſuas. Quòd ſi ſemper uos ita iudicaremus, quemadmodum tunc iudicaturi ſumus, nunquam peccaremus iu Deum. Sicut ergo uirgo de ſormis & debilis ſine cauſa ſe componit, ſic & tunc peccatores ſine cauſa ſe præparabunt. Naturalem rem loquirur. Sitnt rex com tyranno bellum ſacturus, ſi voluerit aſpicere exercitum, & cõſiderare arma illorum, iubet mitti tubam, ut fiant admoniti. Tonc oẽs milites feſtinant arma ſua aſpicere, ubi ſit gladius eius, obi lorica ſit poſita, ubi iaceat ſcutũ: & q̃ ſecuritatis tẽpore arma ſua ſtuduit immaculata cuſtodire, paratus & lætus currit ad inſpectionem: & qui tempore ſecuritatis gladium ſuum æruginare dimiſerit, aut loricam ſordeſcere, ſcutum fraogi aut rumpi: cùm audierit tubam, & ipſe quidem excitatus timore, feſtinat limare gladium ſuum, detergere loricam, ligare aut ſtringere ſcutum, ſed non poterit celare negligentiam ſuam: quia urgens neceſsitas oon permitit longi temporis opus implere. Sic & Domino abſente, malns ſeruus non aſpicit opera ſua, quod facit, quod uon facit, aut quomodò credit: uec cogitat, quia oenturus eſt Dominus eius, & opera perſpecturus & fidem: ſed cum uiderit eum uenientẽ de longe, tunc aſpicit opera ſua, tunc incipit feſtinare. ſed nihil ei proderit feſtinatio eius, quia multorum dierum negligentia non poteſt una hora expleri. [Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date oobis de oleo ueſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur]. Extinguitur lampas hominis, quaodo fides eius deficit ac deſperat. Sicut enim qui bene ſibi conſcius eſt, fiducaliter & magnanimiter agit: quemadmodum ſi quis infuſo oleo addat lumen lucernæ; ſic & illo conſideratione operum bonorum ſuorum ſemetipſum confortat, & fidei ſuæ addit audaciam: Qui autem ſibi male conſcius eſt, ſemper puſillanimis ac timidus eſt: & quemadmodum ſubducto oleo, minuitur lumen lucernæ: ſic & ille conſideratione operum ſuorum malorum ſemetipſum confundit, & infidelitatis ſuæ adhuc diffidentiam addit. Ideò ergo timentes peccatores, ad ſanctos dicturi ſunt: Date nobis de oleo ueſtro: hoc eſt, uos ſancti, qui habetis opera larga iuſtitiæ ſufficientia uobis, nou ſolum ad euadendam pœnam, ſed etiam ad gloriam conſequendã, accommodate nobis auxilium operum bonorum ueſtrorum, id eſt, intercedite pro nobis peccatoribus ad Dominum: quia inſtitia ueſtra ſufficiẽs eſt & uos glorificare, & nos excuſare. [Reſponderunt autem prudentes, dicentes: Ne forte nec nobis, nec uobis ſufficiat]. Oſtendit in his uerbis, quòd ita futurum eſt terribile iudicium illud, ut nulla iuoocentia ſibi confidat. Et uerè quis eſt homo oatus de muliere, qui credit iuſtum ſe eſſe inueniendum in conſpectu illius, de quo beatiſsimus Iob dicit: Stellæ in conſpectu eius non ſunt mundæ, & cælum ſine crimine uon eſt? Si ergo impeccabilis natura ſtellarum & cæli, quantom ad iuſtitiam Dei, inuenitur eſſe peccatrix: quomodo ante eum homo appareat iuſtus, cnius & ſine uoluntate peccandi, oatura ipſa peccatum eſt? dicente Apoſtolo: Ego autem carnalis ſum, uenundatus ſub peccato, quod enim operor, uon intelligo: non enim quod uolo, hoc ago: ſed quod nolo, illud ago: & iam noo ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Tantus ergn timor tunc erit omnium, etiam ſanctorum, ut nemo ſperet ſe iuſtum inueniendum, ſed adhuc timeat ne forte reus exiſtat. Quis enim poteſt ad perfectum dijudicare conſcientiam ſuam & cognoſcere cor ſuum, cum ſcriptũ ſit: Quia de omni uerbo ocioſo reddituri ſumus rationem? Quomodo ergo pro peccatoribus tunc intercedant ſancti, cùm timeant ipſi de ſe? Nam ſicut tempus miſericordiæ iudicium uon ſuſcipit, ſic & tempus iudicij miſericordiam non recipit. Ideò in primo aduẽtu, cum tempus eſſet miſericordiæ, dicentibus Apoſtolis ſuper inhumanitatem ciuitatis alicuius: Vis dicamus, ut deſcendat ignis de cælo? reſpondit Ieſus: Neſcitis cuius ſpiritus eſtis. Non enim ueni iudicare mundum, ſed ſaluare. Oſtendens, quia cum uenerit in ſecundo aduentu, iudicij tempus ſimiliter locum miſericordiæ non habebit. Vbi autem miſericordia locum uoo habet, nec interceſsio ualet. Aut hæc ideo dicit, quoniam indignę ſunt paſsiones huius temporis ad futurã gloriã, quæ reuelabitur in nobis. Si ergo maior erit gloria, quæ præparata eſt ſanctis à Deo, quàm quod unuſquiſque ſanctorum meretur: quomodo ſufficiat & alijs ad ſalutem uniuſcuiuſque opus eorum, cum nec ſibi ſoli ſufficiat ad gloriam illam iuſto iudicio con ſequendam? [ite potius ad uendentes, & emite uobis:] Venditores operum bonorum uel doctrinæ, ſacerdotes ſunt, qui præcepta iuſtitiæ in populo dant, quaſi precium aliquod accipientes fidem ipſorum, qui peccatores per pœnitentiam ſoluunt, precio confeſsionis eorum placati. Aut certe hoc preciũ doctrinæ accipiunt, quando ſe docentes eos audierit populus. Populus quidem per obedientiam ſuam mercatus eſt ſibi ſalutem: ſacerdotes autem, qui docuerunt & laborauerunt circa eos, recipent à Deo doctrinæ ſuæ labores. Bonum ergo eſt conſilium ſanctorum ad peccatores, ut eant ad ſacerdotes, & fideliter audiant eos: & cum audierint, faciant: & habebit uirtutem olei fides eorum, ſi tamen habuerint tempus. [Abeuntibus autem eis, ecce oenit ſponſus; & quæ paratæ erant, intrauerunt cũ eo, & clauſa eſt ianua.] Oſtẽditur oobis per hæc uerba, q̃ illo io tẽpore inter

Marginal notes:

1. Cor. 15.

Apo. 14. & 8.

Securitas negligentes, timor ſedulos reddit.

Opera bona præſtãt fiduciã.

Iob 2.

Rom. 7

Matt. 22.

Luc. 9.

Rom. 8

Sacerdotes bonorũ operum ut ſint uenditores.

inter anguſtias diuerſorum terrorum uidentes ſe peccatures, anxiabuntur & curent huc & illuc ad ſacerdotes, doctrinam & pœnitentiam ſibi quærentes alij autem interrogantes, quid eos oporteat facere: ſed feſtinante iudicio, & neceſsitatibus alijs ſuper alias uenientibus, cum non ſit docendi licentia, nec tempus faciendæ iuſtitiæ, aut agendæ pœnitentiæ, feſtinatio eorum uacua erit. Hoc enim & in quotidiano uſu uidemus fieri. Quotidie enim ſacerdotes clamant in Eccleſia, Qui peccauit, pœnitentiam agat, qui non peccauit, permaneat in Deo. Neque ſeducant uos honores, diuitiæ temporales, quia tempus ueſtrum prope eſt, & ſi conſummatio ueſtra tardauerit, mors ueſtra non tardat, & nemo credit, nemo obaudit. Cum autem uenerit ſuper illos mors, feſtinant & anxiantur, uocant ſacerdotes, pœnitentiam uolunt agere, quando iam pœnitentię locus non eſt. Itaque dum exponunt peccata ſua, dum accipiunt pœnitentiæ tempus, & præcepta iuſtitiæ, capitur anima eorum, & uadunt uacui, magis autem ligati iuſto iudicio Dei, quia non propter odium peccatorum diſplicentes ſibi uolebant pœnitentiam agere, ſed propter mortis timorem. Adhuc enim ſi uiuere potuiſſent, non ſibi diſplicuiſſent. Alius autem uenditores olei, id eſt, boni operis, pauperes dicit. Hortantur prudentes uirgines fatuas, ut eant ad pauperes, ſi patitur eas tempus, ut facientes eis bona iuſtitiæ, miſericordiam conſequantur ab eis, quoniam per miſericordias factas in eos, olei, id eſt, miſericordiæ merces acquiritur. Illæ autem dum uadunt, uolentes tunc aliquid boni facere, propter quod poſſint cum fiducia occurrere Chriſto, uenturus eſt Chriſtus repente, & nihil eis proderit anxietas illa, tunc incipientibus bene agere, cum tempus bene agendi concluditur. [Nouiſsime autem uenerunt & reliquæ uirgines, dicentes, Domine Domine, aperi nobis]. Nihil prodeſt ex neceſsitate repetita confeſsio eius, qui ex uoluntate nec ſemel confeſſus eſt. Nam uoluntaria confeſsio, & modica ſufficit Deo, ex neceſsitate autem, neque magna. [At ille reſpondens ait: Amen dico uobis, neſcio uos qui eſtis.] Signa ſpiritus mei in uobis non uideo. Sicut enim qui immundum ſpiritũ habet, opera bona facere non poteſt: ſic qui ſpiritum ſanctum habet, opera non facit mala. Quare igitur uos opera non facitis bona, ſed mala? Imaginem meá non cognoſco in uobis. Imago autem mea, eſt fugere malum, & ſequi bonum: uos autem econtra fugiſtis bonum, & operati eſtis malum. Non poteſtis meorum militum præmia accipere, qui tyranni uexilla portatis. Non poſſum meus dicere, in quibus meum nihil cognoſco.

Sacerdotes quid quotidiè clament.

Exponere peccata ſua.

IN NATALI VIRGINIS Vnius, Homilia Euſebij Emeſeni.

Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in agro, &c. Matt. 13.

Regnum cælorum hoc in loco cæleſtem patriam dicit: quæ meritò theſauro in agro abſcondito comparatur, quoniam eius diuitiæ nondum omnibus manifeſtè apparent. Inuenitur tamen, etſi nõ ad plenum: quoniam ſanctorum prædicatione, qualis quãtuſue ſit, magna ex parte declaratur. Hunc autem theſaurum ipſo Domino prædicante, ſancti apoſtoli inuenerunt, & præ gaudio illius uenditis omnibus, eum emerunt. Si uis, inquit Dominus, perfectus eſſe, uade, uende uniuerſa quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me, & habebis theſaurum in cęlo. Sic igitur ager iſte cum theſauro ſuo perfectiſsimè diuiditur. Hunc autem theſaurum ille abſcondit, qui cognito qualis ſit, corde retinet, mente diligit, eiuſque nullo modo obliuiſcitur. Illud enim abſcondimus, quod carum habemus, & amittere timemus. [Iterum ſimile eſt regnum cælorum homini negociatori, quærenti bonas margaritas. Inuenta autem una precioſa margarita, abijt & uendidit uniuerſa quæ habuit, & emit eam.] Hęc autem ſimilitudo, cum ea quę ſuperius dicta eſt, penè idem ſignificat: præter hoc, quod regnum cælorum, non cæleſtis patria, ſicut ibi, ſed ſancta Eccleſia intelligitur. Quod uerò ibi theſaurus dicitur, hic margarita uocatur. Simile igitur eſt regnum cælorum, id eſt, ſancta Eccleſia, homini negociatori: quoniam ſicut ille unius margaritæ deſiderio omnia uendidit, & emit eam: ita & iſta pro amore cæleſtis patriæ & æternæ felicitatis, non ſolum ea quæ habuit, uendidit, uerum & ſeipſam ſeruituti ſubiugauit, ut emere & poſsidere ualeat. Callidus enim negociator eſt, qui ex his quæ diù poſsidere non poteſt, tale aliquid emit, quod nunquam amittere timeat, & in quo uniuerſa poſsidet. Poſſumus autem per hunc negociatorem Dominum noſtrum & ſaluatorem intelligere, qui inuenta una precioſa margarita, per quam ſanctam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam intelligimus, omnia quæ habuit uendidit, id eſt, ſeipſum uendi & occidi permiſit, & emit eam. Sic enim Apoſtolus ait: Empti enim eſtis precio magno: glorificate & portate Deum in corpore ueſtro. [Iterum ſimile eſt regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti. Quam cum impleta eſſet, educentes, & ſecus litus ſedentes elegerunt bonos in uaſa, malos autem foras miſerunt.] Meritò enim regnum cælorum, id eſt, ſancta Eccleſia, ſagenæ ſimilis dicitur, quia & piſcatoribus commiſſa eſt, & in aquis baptiſmatis quotidiè innumerabiles piſces concludit & capit, de quibus ipſe Dñs ſuis diſcipulis ait: Venite poſt me, & faciã uos fieri piſcatores hominũ. Hanc autem ſagenam tunc in mare Dñs miſit, quando eiſdem diſcipulis præcepit, dicens: Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Mare enim uocatur mundus iſte, de quo Pſalmiſta: Hoc mare magnum, inquit, & ſpatioſum: illic reptilia, quorum non eſt numerus. Congregauit autem hæc ſagena ex omni genere piſcium, quando ſancta Eccleſia ad fidem uocauit, & in ſinu ſuo collegit ex omni genere hominum. Ibi enim ſimul Iudæi, & Græci, Latini, & Barbari, diuites, & pauperes, ſapientes, & inſipientes frumentum, & zizania, granum, & palea, iuſti ſimul, & peccatores. Nondum autem impleta eſt, adhuc piſces ingrediuntur, adhuc homines baptizantur: implebitur uerò, quando plenitudo gentium in ea introierit. Tunc igitur eam educentes, & ſecus litus ſedentes, bonos piſces eligent, malos autem foras proijcient. Litus namque maris, finis eſt ſeculi. Hoc autem ipſe Dominus exponens, ait: [Sic erit in conſummatione ſeculi. Exibunt angeli, & ſeparabunt malos de medio iuſtorum, & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium.] Caminus iſte, infernus eſt, in quo neque uermis moritur, neque ignis extinguitur. In fletu uero & ſtridore dentium, nimietatem & pęnarum intolerantiam ſignificat. [Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam, ait illis: Ideo omnis ſcriba doctus in regno cælorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo noua & uetera.] Acſi diceret: Illis in parabolis locutus ſum, & nõ intellexerũt: uobis autẽ parabolas ipſas expoſui, & intellexiſtis. Et illis quidem quia ueteres ſunt protulit uetera:

Matt. 19.

Theſaurum abſcondere.

Negociator, Eccleſia.

Negociator Chriſtus.

Eph. 5

1. Co. 6

Eccleſia, ſagena.

Matt. 4.

Matt. 28.

Pſ. 103.

Eſ. 66.

ſietera: uobis autem quià noui eſtis, noua & uetera. Il-
lis prophetarum conſuetudine, uobis doctoris & ma-
giſtri more locutus ſum. Sic igitur loquimini, ſic doce
te, hanc loquendi regulã tenete. Aliter enim in regno
cælorum, aliter In conuentu ſcribarum & phariſęorũ,
aliter in Eccleſia, aliter in ſynagoga loq; oportet. Om-
nis ſcriba doctus in regno cælorum, omnis Eccleſię
doctor & prædicator, ſi ſapiens eſt, ſi doctus eſt, ſimilis
eſt homini patri ſamilias, qui profert de theſauro ſuo,
Scriba de uitijs pectoris ſui, noua & uetera. Synagogæ ſcribę
Synago quia docti non ſunt, proferunt uetera. Eccleſiæ uerò
gæ et ſcribæ, quia docti ſunt: & noua proferunt, & uetera.
Eccle- Illi ſolam literam, iſti & literam ſequuntur & ſpiritũ.
ſia. Iſtis denique datum eſt noſſe myſterium regni Dei,
illis autem non eſt datum, ut uidentes non uideant,
& audientes non intelligant. Incraſſatum eſt enim cor
Matt. 13. populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos
clauſerunt ne uideant & conuertantur, & ſanem eos.
Hæc enim uetera ſunt, & de libro Eſaiæ prophetæ aſ-
ſumpta. Cætera autem noua ſunt, quæ in ſimilitudini
Eſai. 9 bus locutus eſt Dominus, ab eo loco, i quo iſta ait. Sic
igitur Eccleſiæ doctores ſecundum magiſtri conſue-
tudinem proferre debent de theſauro ſuo noua & ue-
tera. Ideò .n. binos diſcipulos ante ſe Dominus mitte
Lu. 10 bat: ideò & duo Cherubin ſe uiciſsim reſpiciębãt, iõ
Ex. 37 abyſſus inuocat abyſſum. i. nouum uetus, & uetus no-
Pſ. 41. uum inuocat teſtamentum. Abyſſus enim utrunq; te-
ſtamentum dicitur, propter altam ſapientiæ & ſcien-
tiæ profunditatem. Inde eſt etiam, quod Pſalmiſta Ec
cleſiæ doctoribus loquitur, dicens, Si dormiatis inter
Pſ. 67. medios cleros, eritis pennæ columbæ deargentatæ.
Duo nanque cleri, duo ſunt teſtamenta, columba ue-
rò, Eccleſia eſt. Quæ ideo deargentata dicitur, quia cũ
ctis uirtutibus & pręcipuè ueritate decorata eſt. Inter
hos autem duos cleros, Eccleſiæ doctores & magiſtri
dormiunt, ſi in utriuſque teſtamenti ſcientia & doctri
na, quaſi in ſomno & quiete delectantur, & nũc noua
ueteribus, nunc uetera nouis cõfirmant. Hoc enim fa-
ciendo fiunt pennæ columbæ, quia tam ſapienti & ra-
tionabili prædicatione ſanctam Eccleſiam uolare do-
cent, & ſecum ad cæleſtia traſferũt. Propter hoc enim
Eſ. 40 de ſanctis dicitur, quia aſſument pennas ut aquilæ, uo-
labunt & non deficient. Propter hoc tabernaculum
maxima ex parte opere plumario factum eſt, ut oẽs
alas ſuſcipiamus, & uolare diſcamos. Sequitur, Et po-
Pſ. 67. ſteriora dorſi eius ſequantur uos in ſpecie auri. Prima
nanque Eccleſiæ pars, apoſtoli fuerunt, & quicunque
eorum in tempore crediderunt. Poſteriores uerò nos
ſumus, & quicunque uſque ad ſeculi conſummationẽ
credituri ſunt. Poſteriores itaque ſequuntur primos,
& cæleſtis ſapientiæ ſplendore nitentes, & eadem uia
poſt eos, eiſdemq; uirtutum alis ad cæleſtia conuola-
bunt. Hoc autem ideò fiet, quia ſapientes Eccleſiæ ſcri
bæ, qui eos docent & pręd icant, inter medios cleros
dormientes, de theſauro ſuo proferunt noua & ue-
tera. Hoc enim ipſe Dominus faciebat, hoc di-
ſcipulos ſuos facere docuit. Et ideò qui-
dem omnis ſcriba doctus in regno
cælorum: ſimilis eſſe debet pa-
trifamilias homini, id eſt,
Domino noſtro Ieſu
Chriſto, qui
profert de
theſauro ſuo noua
& uete-
ra.

IN NATALI VIRGINUM, Homilia II. Euſebij Emeſeni.

Tunc ſimile eſt regnum cælorum decem uirginibus, quæ accipientes lampades ſuas, &c. Matth. 25.

DIxerat ſuperius Dominus & ſaluator
De die autem illa hora nemo ſcit, ni- *Mat.*
ſi pater ſolus. Ideoque eſtote parati, *24.*
quia neſcitis, qua hora filius hominis
uenturus eſt. Beatus autem ille ſer-
uus, quem cum uenerit Dominus, in-
uenerit uigilantem. poſteà uerò dixit: [Tunc ſimile eſt
regnum cælorum decem uirginibus.] Sed quare tũc?
Nunquid & modò ſimile non eſt? Simile quidem eſt *Mat.*
& modo, ſed hæc ſimilitudo nondum manifeſtè appa- *25.*
ret. Tunc igitur ſimile eſt, quando hęc ſimilitudo ma
nifeſta eſt. Nondum enim apparet, quæ uirgines fatuę
ſint, & quę prudentes. Multæ enim exterius uiden-
tur eſſe prudentes, quæ interius fatuæ ſunt. Quicunq;
enim opera ſua faciunt, ut uideantur ab hominibus,
fatui quidem ſunt, & ſi prudentes eſſe uideantur. Ma-
gna enim fatuitas eſt, ieiunare, uigilare, carnem ſuam
affligere & macerare, & per hoc nullam aliam merce
dem, niſi uanam gloriam expectare. De talibus enim
Dominus ait, Amen dico uobis, receperunt mercedem *Mat. 6*
ſuam. Itemque, Lucerna corporis tui eſt oculus tuus:
qui ſi tenebroſus fuerit, totũ corpus tenebroſum erit. *Ibid.*
Inde enim uirgines dicuntur omnes, quia boni uideã
tur ab hominibus. Sunt igitur in actione uirgines, in
intentione corrupti, quia oculum tenebroſum habẽt, *Vnde*
& bona quæ agunt, non caſta & ſyncera intentione fa *uirgi-*
ciunt. Sed quarè hæ uirgines decem dicũtur? Hic enim *nes. Vn-*
numerus omnes ſignificat, quia omnes in ſe numeros *de cor-*
continet. Quod ergo ait, [Simile eſt regnum cælorũ *rupti.*
decem uirginibus:] tale eſt, ac ſi diceret, Similis eſt
ſancta Eccleſia cunctis uirginibus. Et mox ipſam ſimi
litudinem exponit, dicens, [Quę accipientes lampa-
des ſuas, exierunt obuiã ſponſo & ſponſæ.] Quia enim
quotidiè morti appropinquamus, quotidiè ſponſo
& ſponſa, id eſt, Chriſto & Eccleſiæ obuiã pergimus.
Hæc enim uia ſimul cum uita finitur. Lampades antẽ
accipimus, ſi bona opera nobiſcum ferimus. Quod *Lãpa-*
enim bona opera lampades dicantur ipſe Dominus *des, ope*
oſtendit, dicens: Sic luceat lux ueſtra coram homini- *ra bo-*
bus, ut uidentes bona opera ueſtra, glorificent patrẽ *na.*
ueſtrum, qui in cælis eſt. [Quinque autem ex eis erãt *Mat. 5*
fatuæ, & quinque prudentes.] Quod quidem alios in
Eccleſia uanos & fatuos, alios uerò prudentes & iu-
ſtos eſſe ſignificat. Quanuis & in ipſo numero aliquid
intelligi poteſt. Quinque enim ſunt corporis ſenſus,
quibus aut prudentes, aut fatui, omnes homines fiũt,
in quibus & ipſa eorum fatuitas manifeſtiſsimè decla
ratur, Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus, non
ſumpſerunt oleum ſecum.] Talis autem fuit Dina fi-
lia Liæ, taleſque ſignificabat, quæ dũ Iacob morare- *Gẽ. 34.*
tur iuxta urbem Salem, egreſſa eſt ſicut fatua & ſtul-
ta, ut uideret mulieres regionis illius, quam Sichem
filius Emor princeps illius terræ rapuit, & dormiuit
cum ea. Quid enim per Dinam filiam Liæ niſi ſimpli-
ces quoſque, fatuos & carnales intelligimus, qui ad ma
tris ſimilitudinem, lippitudinem in oculis habentes,
& lampades extinctas ſecum ferentes, facilimè deci-
pi poſſunt? Quid uerò per Sichem, qui humerus inter
pretatur, niſi hęretici intelliguntur, qui quaſi uiri for
tes quoſcunque decipere poſſunt, in ſuum gregem
ferre

ferre conantur? Benè autem Sichem filius Emor eſſe
dicitur, quoniam Emor aſinus interpretatur. Hic igi
Hæreti tur humerus & hic aſinus multos ferunt in perditio
ci, aſini nem æternam. Benè autem hæretici aſini, & filii aſini
& filij dicuntur, quia ſanum & rationabilem intellectū non
aſini. habent, magisque in magna & clamoſa uoce, quàm
in aliqua ratione confidunt. Egreditur autem Dina
ad uidendum mulieres regionis illius. quādo ſimpli-
ces & fatui uiri ab Eccleſia ſeparantur, quos hæreti-
corum & philoſophorum dogmata audire delectat.
Mox igitur capiūtur & decipiuntur, & in hæretico-
rum gregem transferunt. Vnde fit, ut anima Deo de-
ſponſata, ſcortum diaboli eſſe incipiat. Talis igitur
fuit Dina, tales & uirgines fatuæ, quæ per eas ſignifi
Iudic.11 cantur. Sed non talis filia Iephte, quæ ſicut uirgo pru
dentiſsima duobus menſibus uirginitatem ſuam fle-
uiſſe narratur. Nota eſt hiſtoria. Iephte enim contra
hoſtes pugnaturus, cum hoſtium exercitum conſpe-
xiſſet, uotum uouit Domino, quia ſi ei de inimicis ui
ctoriam dare, quicquid ei domum redeunti primum
occurreret, ei immolaret. Commiſit igitur & uicit, ei
que domum reuertenti, filia eius unica cum choris &
tympanis prima occurrit. Cui ipſe ait, Heu filia mi,
decepiſti me & decepta es. Aperui enim labia mea
Domino, & aliter eſſe non poterit. Ad quem ipſa, Si,
inquit, labia tua Domino aperuiſti, fac in me ſicut ꝓ-
miſiſti. Sed unum eſt quod poſtulo, ut me permittas
flere uirginitatem meam duobus mēſibus, cum ſoda
libus meis. Sed quid per Iephte, niſi uiros fideles, &
Iephte catholicos intelligimus? Iſti quidem contra ſuos pu-
typus gnant inimicos, quando uitia & malignos ſpiritus,
uirorū carnis uoluptates & concupiſcentias ſuperant. Quid
catholi uerò per unicam eius filiam, niſi anima deſignatur,
corum. quæ quidem de tali uictoria plus omnibus gratula
tur? Hæc autem melior eſt, & ad Dei imaginem & ſi-
militudinem facta eſt, digna utique quæ Deo offera-
tur. Plangit itaque uirginitatem ſuam, quia multum
dolet quòd plus non laborauit, quod non maiorem
fructum Domino obtulit, & quod plures boni ope-
ris filios non genuerit. Virginitas enim hoc in loco
pro ſterilitate ponitur, quoniam quæ uirgo eſt, ſteri-
lem quoque eſſe neceſſe eſt. Steriles enim in oppro-
prium erant in Iſrael. Conſidera igitur, quàm pru-
dens uirgo iſta fuerit, quæ non de morte, ſed de ſteri
litate potius lamentatur. Iephte quoque prudentia
laudabilis eſt, qui ne uotum frangere, filiam interfe-
Ioā.12. cit. Qui enim amat animam ſuam, perdet eam. De no
Pſ. 75 to autem Pſalmiſta ait, Vouete, & redite Domino
Deo ueſtro omnes, qui in circuitu eius affertis mune
ra. Dedimus itaque formam atque exemplum, quæ
uirgines fatuæ ſint, & quæ prudentes. [Sed quinque
fatuæ acceptis lampadibus, non ſumpſerunt oleum
ſecum. Prudentes uerò acceperunt oleum in uaſis
ſuis cum lampadibus.] Quaſi enim ſine oleo ſunt fa-
tuarum lampades, quia & ſi ad tempus earum opera
lucere uideantur, ſimul tamē cum eis extinguuntur,
quoniam poſt hanc uitam nullum lumen eis mini-
ſtrant. At uerò prudentium lāpades, quoniam ſynce-
ro pietatis & miſericordiæ oleo nutriuntur, tunc cla
rius lucent, quando de his tenebris ad uitam transfe-
1.Cor.4 runtur. Ideoque Apoſtolus ait: Nolite itaque ante tē
pus iudicare, quoadusque ueniat Dominus, qui & il-
luminabit abſcōdita tenebrarum, & manifeſtabit cō
ſilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo. Tūc
enim quæ lampades habent oleum, & quæ non ha-
Pro.31. bent, omnibus reuelabitur. Tunc fiet ſermo, qui ſcri-
ptus eſt de Eccleſia, Date ei de fructu manuum ſua-
rum, & laudent eam in portis opera eius. [Moram au
tem faciente ſponſo, dormitauerunt omnes & dor-
mierunt.] Moratur enim ſponſus & uenire retardat,
donec ad iudicium Dominus ueniat. Tanta igitur eſt
hæc mora, quantum eſt & huius ſeculi ſpatium. Inte
reà aūt omnes dormitant & dormiunt, quia per mul
tos languores, tandem ſomno mortis oculos claudūt.
Quaſi enim ante ſomnum dormitare, eſt ante mortē
langueſcere & ægrotare. [Media autem nocte clamor
factus eſt, Ecce ſponſus uenit, exite obuiam ei.] De
hoc enim clamore Apoſtolus ait: Clāget enim tuba,
& mortui reſurgent incorrupti. Hic autem clamor
media nocte fiet, quia cunctis ignorantibus dies Do *1.Co.15*
mini, ſicut fur in nocte, ita ueniet. In nocte, enim fit,
quod in tenebris ignorantiæ fit. [Tunc ſurrexerunt
omnes uirgines illæ, & ornauerunt lampades ſuas.] *1.Theſ.*
Vt autem Apoſtolus ait, Omnes quidem reſurge- *5.*
mus, ſed non omnes immutabimur. Lampades autē
ornant, dum opera ſua ſecum retractant, & dignę re-
ſponſionis uerba inuenire interius cogitant. Quæ *1.Cor.*
poſtquam fatuæ inuenire non poſſunt, mendicare in *15.*
cipiunt, & de ſuo teſtimonio diffidentes, aliorum ꝓ
ſe teſtimonia flagitant. Et hoc quidem ait, [Fatuæ au
tem ſapientibus dixerunt, Date nobis de oleo ueſtro,
quia lampades noſtræ extinguuntur.] Oleum fatuæ
quærunt, quoniam miſericordia indigent. Et tale
eſt, acſi dicerent: Quia opera noſtra lucere deficiūt,
illuminate eas uos, teſtimonio ueſtro. [Reſponderūt
ſapientes, dicentes, Ne fortè non ſufficiat nobis, ite
potius ad uendentes, & emite uobis.] Non uobis, id
quiunt, oleum quæratis, neque nos mentiri admonea
tis; ite potius ad uenditores, ite ad adulatores, qui
uili precio laudis & fauoris omnia bona ueſtra uo-
bis ſurripuerunt, quoniam ideò cuncta agebatis, ut
uideremini ab eis. Nos enim de nobiſipſis nondum
ad plenum ſecuræ ſumus, nedum de uobis teſtimo-
nium demus. Vnde beatus Petrus Apoſtolus ait: Et ſi
iuſtus uix ſaluabitur, impius & peccator ubi appare- *1.Pet.4*
bunt? Dum autem irent emere, uenit ſponſus. & quæ
paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clau
ſa eſt ianua.] Dum emere, inquiunt, irent, id eſt dum
ad ea quæ in hoc ſeculo egerant, mente redirent, dū
opera ſua qua intentione ea feciſſent, ſecū tractarēt,
dum ſe pro eis laudis mercedem iam ſuſcepiſſe reco-
gitarent, uenit ſponſus. Emere enim tunc nihil aliud
erit, niſi emptionis & uenditionis modum cogitare.
[Nouiſsime autem ueniunt & reliquæ uirgines, di-
centes: Domine Domine aperi nobis. At ille reſpon-
dens ait: Amen dico uobis, neſcio uos.] Deus enim
qui omnia ſcit, fatuas uirgines ſe neſcire dicit, quo-
niam earum nomina non ſunt ſcripta in libro uitæ.
Neſcire nanque Dei, reprobare eſt. [Vigilate itaque,
quia neſcitis diem neque horam.]

IN DEDICATIONE Eccleſiæ, Homilia Euſebij Emeſeni.

Ingreſſus Ieſus, perambulabat Iericho. Et ecce uir no mine Zachæus: & hic princeps publicanorum, & ipſe diues. &c.
Luc. 19.

EX quo tempore primus homo deſcen-
dit ab Ieruſalem in Iericho, incidit in
latrones. Omnes per Iericho ambula-
mus, quicunque hunc mundum inha
bitamus. Iericho nanque interpreta-
tur Luna, cuius tanta mutabilitas eſt, *Mūd.*
ut nunquam in eodem ſtatu permaneat. Vnde & non *inſtā*
immeritò hunc mundum ſignificat, cuius mutabili- *tia.*
tas

tas perpetua eſt,& niſi mutationibus ſtare non poteſt.
Vt enim de cælo & tempore,de diebus & menſibus &
anno taceamus, quæ ſemper uoluuntur & in ſe repli-
cantur,neque aer , neque ipſi homines ſuam perpetuã
ſeruant figuram . Quorum omnium mutationes quis
unquam per ſingula enarrare ualeat? Meritò ergo mũ
dum iſtum Luna ſignificat,quia ad illius ſimilitudinẽ
tantis ſamper mutationibus uariatur. Hanc autẽ mu-
tabilitatem Dominus & ſaluator noſter ſecundum hu
Lu.10. manitatem ſuſcipere dignatus eſt,ut hominem à latro
nibus uulneratum ſanaret,& mundum à morte perpe
tua liberaret . Vnde & meritò per Iericho ambulaſſe
dicitur,quia cum ſit immutabilis ſecundum diuinita-
tem,noſtras tamen mutationes in carne ſua ſuſcepit.
Eſuriuit enim atque ſitiuit,& ſuper puteum fatigatus
Ioan.4. ſedit. [Et ecce uir nomine Zachæus ,]qui digne ſatis
iuſtificãdus interpretatur,quoniam à Deo uocatus &
iuſtificatus eſt. Hic autem erat non ſolum publicanus,
nerumetiam publicanorum princeps , erat inſuper &
diues , quem difficile eſt intrare in regnum cælorum.
Difficile utiq;,& apud homines impoſsibile, ſed quæ
Matt. impoſsibilia ſunt apud homines, poſsibilia ſunt apud
19. Deum. Et quamuis talis eſſet , quærebat tamen uidere
Ieſum. Quærebat quidem ,ſed uidere non poterat. Sed
quare nõ poterat?[Præ turba , & quia ſtatura puſillus
erat.]Hæc enim duo ualde impediunt hominem , ne
Quæ i- uidere ualeat Ieſum. Mala turba , quæ à tanto talique
pediãt, bono hominem deturbat. Turba iſta uitiorum eſt,qua
ne uide qui circundatus fuerit . Chriſtum uidere non poteſt.
as Ie- Statura uero puſillus eſt,qui ad ſcientiæ ætatem & per
ſum. fectionem nondum peruenit. Vñ Apoſtolus nos admo
net dicens : Nolite pueri effici ſenſibus , ſed malitia
paruuli eſtote. Et iterum: Tanquam paruulis in Chri-
1. Cor. ſto,lac uobis potum dedi,non eſcam . Nondum enim
14. poteratis , ſed necdum quidem poteſtis . adhuc enim
1. Co.3 carnales eſtis. Qui igitur uult uidere Ieſum , exeat de
turba,fugiat uitia & peccata , uitet malorum conſor-
tia,erigat & extendat ſe , creſcat in fide & ſcientia, &
proficiat in omni bonitate. Hoc ſignificat Zachæus,
quando[præcurrens aſcendit in arborem ſicomorũ.]
In arborem quidem aſcendit , quatenus inde uide-
ret,quem præuidere non poterat . Hæc arbor fides eſt,
Arbor, ad quam multi uenientes,& in eam aſcendentes, qua
fides. tenus ſtatura paruuli fuiſſent , & nondum in ſcientia
multum creuiſſent , inde tamen Ieſum uidere & co-
gnoſcere meruerunt. Vnde & hic dicitur,[Quia inde
erat tranſiturus.] Hac enim uia & iuxta hanc fidei ar-
borem tranſit Ieſus,Inde uidetur & uidet,inde cogno
ſcitur & cognoſcit. Eos enim Dominus reſpicere & ad
ſe uocare dignatur , qui in hanc arborem aſcendunt,
cuius fructus ſanguineus eſt, per quem martyres ſigni
Fruct⁹ ficantur , qui fidei arbori adhærentes , propter fidei
fidei conſtantiam proprio ſanguine cruentati ſunt . Ta-
ſan- les itaque fructus fert ſicomoros , talia poma fert
guine⁹. arbor fidei , quæ tam firmiter ei inhærent , ut po-
tius occidi,& proprio ſanguine cruentari,quam à ſua
arbore,id eſt,à Chriſti fide ualeant ſeparari. Inde igi-
tur Dominus tranſiens,ſuſpiciens uidit Zachæum, &
dixit ad eum,[Zachæe feſtinans deſcende, quia hodie
in domo tua oportet me manere.] Hodiè,inquit , me
quærere cœpiſti,hodie in domo tua oportet me ma-
nere . Verum eſt igitur , quod per prophetam dici-
Eze.18 tur , quia peccator quacunque hora conuerſus fue-
rit,& ingemuerit,uita uiuet,& non morietur . Quod
enim tunc in Zachæo factum eſt,quotidiè in alijs pec
catoribus fieri non dubium eſt,ſi ex corde conuertan-
tur,ſi Chriſtum quærant, & fidem teneant . Sequitur.
[Et feſtinãs deſcendit,& excepit illum gaudens.]Iam
enim igne fidei interius ardebat, qui ſic exterius obe-
dientiam & obſequium exhibebat . Multum iam fide

creuerat , & ſi ſtatura puſillus erat . [Et cum uiderent
omnes,murmurabant,dicẽtes,quod ad hominem pec
catorum diuertiſſet.] Omnes enim ſciebant Zachæũ
eſſe peccatorem , utpote publicanorum principem.
Sed iſte peccator multo melior erat, quã alij qui mur-
murabant , & ſe iuſtos eſſe fingebant. Hoc autem ſe-
quentia manifeſtant,dum dicitur , [Stans autem Za-
chæus,dixit ad Dominum, Ecce dimidium bonorum
meorum Domine do pauperibus , & ſi quid aliquem
defraudaui , reddo quadruplum . Hac enim una uoce *Cõuer-*
omnes ilicò à murmuratione ceſſauerunt,tam ſubitã *ſio ꝑfe-*
publicani pœnitentiam & conuerſionem admirantes. *cta Za*
Et fortaſſe nemo ibi erat, qui hanc tantam profeſsio- *chæi.*
nem,etiam coactus facere uoluiſſet . Diues enim erat
ualdè , quem ipſe euangeliſta diuitem fuiſſe teſtatur,
& tamen omnium bonorum ſuorum medietatem ſe
pauperibus dare promittit, & in quadruplum redde-
re , ſi quid aliquem defraudauit . Vide ergo à quanta
perfectione cœpit,qui tunc primum Chriſtum Domi
num uiderat,& prædicantem audierat. Verum eſt uti
que,quod homines uident in facie,Deus autem corda
intuetur. Qualem Dominus hunc,& quàm iuſtũ poſt *1 Re.16*
modicum futurum uidebat , quem tam peccatorem
homines iudicabant.[Ait Ieſus ad eum . Quia hodie
ſalus domui facta eſt huic, eò quod ipſe filius ſit Abra
hæ.]Hodiè,inquit,domui huic ſalus facta eſt ,& omni
ægritudine, oĩ morbo,oĩ uitiorũ cõtagione fugata,ſa
nata eſt, & tota interius & exterius ſanctificata eſt,eò
quod ipſe,qui huius domus habitator eſt,iam non pu
blicanus ſit,ſed filius Abrahæ. Abrahæ nanq; filij ſunt,
quicunque Abraham imitantur, & Abrahæ opera fa-
ciunt. Et Abraham quidem angelos , Zachæus uerò
angelorum Dominum hoſpitio ſuſcepit , Illis enim *Abra-*
diebus,quibus Abraham circunciſus eſt,cum ſtaret ad *hæ filij*
ilicem Mambre,uidit tres uiros uenĩetes ad ſe, quibus *qui.*
occurrens adórauit & dixit,Domine , ſi inueni gratiã
in oculis tuis , tranſite & requieſcite in loco iſto. Illis
uerò acquieſcentibus , tulit Abraham butyrũ & lac, *Gen.18*
& uitulum quem coxerat , & poſuit corã eis. Poſtquã
autem conſederunt,dicunt quod reuerſo anno eodem
tempore habebit Sara filium. Poſt quam autem Abra-
ham circunciſus eſt,poſtquam,ut Apoſtolus ait,acce-
pit ſignaculum iuſtitiæ fidei (quod enim ſicomorus *Rom.4*
Zachæo,hoc circunciſio præſtitit Abrahæ.) Poſtquã,
inquam,hoc fecit,Chriſtum inde adorare & hoſpitio
ſuſcipere meruit . Neque enim magis Zachæus fidem
& amorem ſuum , arborem aſcendendo oſtendere po-
tuit,quã Abrahã ſeipſum circuncidendo,& carnẽ pro-
priam uulnerando . Si igitur utriuſque fides reuelata
eſt,alterius per arborem , alterius per circuncifionem
(quia impoſsibile eſt ſine fide placere Deo)quicunque
es qui Ieſum uidere deſideras,imitare Zachæum, imi *Heb.11.*
tare & Abraham,creſce in fide ſicut illi, qui ut poſsis,
clama & dic,Domine , auge nobis fidem. Abrahã. n.
non ſolum in fide creuit,uerum etiam quodammodò
ipſius fidei initium fuit. Quod enim ante id temporis *Lu. 17*
omnibus incognitum fuerat,ipſe diuinitus inſpiratus
in Trinitate Deum uidit, & in unitate adorauit , Non
quod Trinitatem ipſam uiderit, quæ utique inuiſibi-
lis eſt , ſed quia per hoc quod uiderat , in Trinitate
& unitate Deum cognoſcere meruit . Vnde cum tres
uiderit, non tamen niſi unum Deum adorat . De hoc
enim in euangelio Dominus ait , Abraham pater ue-
ſter exultauit ut uideret diem meum ,uidit & gauiſus *Ioan.8.*
eſt . Probauit igitur Abraham , probauit & Zachæus
quanta ſit uirtus fidei , quanta ſit & uirtus hoſpitalita *Iob.31*
tis. Beatus quoque Iob de ſeipſo ait,quia non comedit
bucellam ſolus, ſed oſtium ſuum uiatori patuit. Ideò
etiam illi duo diſcipuli, qui Dominum & ſaluatorem *Luc.24*
noſtrum in ſpecie peregrini in ſuum hoſpitium coege
runt,

runt, quem per totum diem ooo cognouerant, tandẽ
in hoſpitio infractione panis cognoſcere meruerũt.
Nunquam enim ſic cognoſcitur Ieſus, ſicut io panis
fractione, nunquam ſic oſtenditur Dominus, ſicut in
ſanctarum expoſitione ſcripturarom. Hoc enim pane
Mat. 4 reficitur anima. De hoc pane ipſe Dominus ait: Non
in ſolo pane uiuit bomo, ſed in omni uerbo, quod ꝓ-
cedit de ore Dei. Hic autem panis tunc frãgitur, quan
do ſcriptura ſacra expooitur, quando euangelia di-
ligentiſsimè iouestigaotur. Hinc enim eſt, quod Do-
Ex. 30 minus Moyſi ait, Sume tibi aromara, ſtacten, onichẽ,
galbanom boni odoris, & thus lucidiſsimum, æqualis
pooderis erunt omnia, faciesque thymiama compo-
ſitum opere unguentarij, miſtum diligenter & purũ.
Virtus euangeliorũ. Comque in tenuiſsimum puluerem uniuerſa cõtude
ris, pones ex eo coram teſtimonio tabernaculi. Quid
enim per has quatuor ſpecies odoriferas, qoarum uir
tute naturali uuloera curantur & ſanantur, niſi qua-
tuor euangeliorum libros intelligimus, quorum uir-
tute admirabili omnes languores ſanantur, omnia ui
tia curantur, & omnes infirmitates pelluntur? Hæc
autem qoatuor æqualis ponderis ſunt, quoniã unius
eiuſdemque ueritatis ſunt & authoritatis. Miſcentur
autem omnia ſimul, ot quod in uno euangelio nõ ha
betur, in alio reperiatur, atque dum io quibuſdam in
ter ſe uiciſsim concordant, in nullo autem diſcordãt,
ſuauiorem reddunt odorem. Et hæc quidem quando
Euãgelia ut exponẽda. ordine, ratione, & ſecundom eam ueritatem, qua ſcri
pta ſuot, populis exponuntur, tunc nimirum fit ex eis
thymiama compoſitum opere unguentarij, miſtum
diligenter & purum. Huius autem cnmpoſitionis pe
1. Co. 3 ritiſsimus unguentarius Apoſtolus fuit, qui ſicut ſa-
1. Co. 2 piens architectus fundamentum poſuit, & inter per
1. Co 9 fectos ſapientiam loquẽs, omnibus omnia factus eſt,
2. Co. 1 & 2. ut omoes lucrifaceret. Hoc etiam thymiamate redo-
lẽs, ipſe dicebat, Gratias ago Dño meo, qui dedit pi-
gnus ſpiritus in cordibus noſtris, & odorẽ notitię ſuę
manifeſtat per nos in oĩ loco in ijs qui ſalui fiũt, & in
ijs qui pereũt. Alijs.n. ſumus odor uitæ ad uitam, alijs
odor mortis ad mortẽ. Tunc aũt in tenuiſsimũ pulue-
rẽ uoiuerſa cootundimus, quãdo euangeliorũ ſenten-
tias ſubtiliter indagantes, & frequẽti ruminatiooe frã
gentes, ad ſpiritualẽ intelligentiã redigimus. Sicut.n.
aromata, qñ teruntur, ſuauius redolent, ita ſacra ſcri-
ptura, quanto plus ruminatur & frãgitur, tãto ſuauio
rẽ parit odorem. Ponimus aũt ex hoc thymiamate co
ram tabernaculo teſtimooij, quando euãgeliorũ uer-
ba Eccleſiæ nunciamus. Panem itaque frangimus, &
in tenuiſsimum puluerẽ aromata cõtundimus, quan-
do ſacras ſcripturas diligenter exponimus. In tali i gi-
tur fractione cognoſcitur Ieſus. Sic.n. diſcipuli eum
cognouerunt in fractione panis. Propter qđ & Abra-
ham in hoſpitium eum ſuſcepit, & cibos ei appoſuit,
quatenus in comeſtione & ciborum fractione plenius
Angeli corpora ſumunt aerea. eum cognoſcere poſſet. Angeli enim quando uolunt,
ex aẽre corpus aſſumunt, quo uideri & tangi & loqui
& manducare & bibere poſſunt. Sicut enim uerum
corpus eſt aër, ita & corpora quæ ſomunt ex aẽre. His
autem ad tempus ioduuntur, quæ com ſe expoliaue-
Tob. 12 ruot, mox in eundem aërem reſoluuntur. Angelus ta-
men Raphaël ad Tobiam loquens, ait, Pax uobis, no-
lite timere. Etenim cum eſſem uobiſcum, uidebar mã
ducare & bibere: ſed ego cibo inuiſibili & potu, qui
ab homioibus uideri non poteſt, utor. Secundum
igitur hanc ſententiam, & cæteros angelos maode-
ducare & bibere intelligant, quibuſcunque im-
poſsibile eſſe uidetur, ut angeli maoducent &
Ge. 18. bibant. Moyſes tamen eos comediſſe teſtatur.
Sequitur: [Venit enim filius hominis quærere &
ſaluum facere, quod perierat.] Noo eoim uenit uo
care iuſtos ſed peccatores ad pœnitentiam. Quia *Mat. 9*
non indigent qui ſani ſunt medico, ſed malè ha- *Luc. 5.*
bentes.

HOMILIA EVSEBII
Emeſeni, de Pœnitentia Niniuitarum.

DVm ſacro oolumine Iooæ prophetæ ge
ſta replicantur, forſitan aliquis ſecum
cogitat & dicit: Triduo & Niniue ſub *Ion. 3*
uertetur, ſubuertetur planè, cum cal-
catis deterioribus ſtudijs, ad meliora *Pœnitẽtia ſtudia.*
cõuertetur, ſubuertitur, inquam, dum
purpura in cilicium, affluentia in ieiuoiũ, lætitia mu-
tatur in fletum. Vbi ſunt, qui negãt remedia pœoitẽn
tię, qui eam uel accipiẽdam, uel commonionem poſt
labores emeritos munerandam eſſe non credunt? Pri-
mo loco hic iotelligamus, ꝙ ſit accepta Deo ſatisfa-
ctionis oblatio, ad cuius medicinã ot confugere popu
lus diſceret, cæleſtis illa prooidentia offenſæ ſoæ nun-
cium deſtinauit. Dicit Nouatianus, Pęnitentiam age-
re debeo, non accipere. Nõ ita eſt. Nam Deus erudien-
dis peccatoribus per prophetam adiotoria procurãt,
neminem ſibi per ſe ſufficere poſſe cõfirmat. Errãt ita-
que, qui inter dantẽ & accipientẽ uelut corporale in-
teruenire arbitrantur officiũ. Quid eſt.n. dare, niſi re-
media demõſtrare peccatis? Quid eſt accipere, niſi obe
dire præceptis, lachrymis & ieiunijs interpellare mi-
ſerationis auditum? Quã felix abſtinentia, cuius præ- *Abſtinentiæ uirtus.*
dicãdo deuotio io illa plebe feliciſsima diuino ſemel
quidem eſt approbata iudicio, ſed quotidiano multi-
plicatur & celebratur exemplo. Specialẽ quondã præ-
tulit fidem, nunc generalem operator ſalutem. Nam
quoties per lectionem profectus eius auditur, fructus
illius dilatatur. Quàm felix abſtinentia, quę actione
temporaria luit, & nuoc utilitate perpetua eſt. Tunc
uni ciuitati profuiſſe memoratur, tunc uagitus infan-
tium, pecorum palatus, armentorum mugitus, uno in
loco ſub dietum paucitate ſonuerunt, nunc miſeri om
oem terram clamoribus replent, & uſque io finem ſe-
culi perſonabuot. Ioter fideles quiſque non dubitet ho
ſtias precum, holocauſta uotorum, ſacrificia lachry-
marum ad diuioum familiariter aſcendere poſſe con-
ſpectum. Ecce ad aurem Domini gemitus etiam bru-
torum animalium peruenerunt qoidem, dum fide ho-
minum militant, cælum cum ſupplicatione hominum
penetrarunt. Videamus ſi eos contra hæreticam per-
ſuaſionem, poſt pœnitentiæ opus, in commonionem
recipit propitiata maieſtas. Quod otique tunc dici-
mus impletum, quãdo ſicut lectio docet, Miſertus eſt
(inquit) Dominus ſuper malitiam, quam locutus eſt
ut faceret eis, & item: Ego non parcam Niniuæ ciuita
ti magnæ? Tũc eis abſq; dubio communicauit, qñ im-
minentem cælitus iram remouit, gratia fuit commu-
nicantis, indulgentia remittentis. Tunc eis communi-
cauit, quando eorum uota ſuſcepit. Remiſsio illa, re-
conciliatio & communicatio fuit. Cum ergo ad pro-
phetam ita Domious dicat, Putaſne benè iraſceris tu?
non tibi uidetur, quòd errorem Nouatiaoorum Domi
ous arguat in propheta utique Iona, qoi inclina-
tum pœniteotia populum cum uideat humiliari, ne-
quaquàm optat abſolui? & ideò impugnator occol-
tus aperte beneficium negat, cuius interdicit officiũ
abſque dubio rebus ipſis eam ſuſcipiendam non eſſe
pronunciat, quam perpetua obligatione ſubtracta ab
ſolutionis ſine cõdẽnat. Ergo Niniuitæ pro pœniten-
tia atque abſtinentia iræ de ſuper imminentis ſuſpen
deruot ruinam, & paruuli ac pecora pariter abſtinen
tes

LEGATORIA DI LIBRI
R. CICC[illegible]RICCIO
Borgo Vittorio, 26
ROMA